LIBER SEXTVS DECRETALIVM D. BONIFACII PAPAE VIII.

SVAE INTEGRITATI

Vnà cum Clementinis & Extrauagantibus, earumque Glossis restitutus.

Cum priuilegio GREGORII XIII. *Pont. Max. & aliorum Principum.*

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

BONIFACIUS Papa VIII. natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Caietana, anno M CC XCIIII. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales epistolas prædecessorum suornm per Guilielmum archiepiscopum Ebrudunen̄. & Berengarium episcopum Biteren̄. ac magistrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancel. diligenter fecit recenseri: & quibusdam decretis nouis à se additis in vnum librum sub debitis titulis redigi, & quinque alijs Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumque nuncupari iussit. Ad quem Ioannes And. Bononien̄. continuas glossas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inserta, & hoc signo [ ] notata, conscripsit.

TABVLA
TITVLORVM ET CAPITVLORVM
LIBRI SEXTI DECRETALIVM.

Tabula titulorum v. librorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

Finis Tabulæ titulorum.

Tabula omnium capitulorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

Tabula Capitulorum Sexti Decretalium.

FINIS.

¶ Prima glo.

LIBER SEXTUS DECRETALIUM

Domini Bonifacij Papæ octaui.

BONIFACIUS[a] Episcopus [b] seruus seruorum Dei [c], di-

¶ Prima glos. legitur sine vociatione: tamen tria facit: Nam allegatione & causa premissis, inuocat suffragium diuinum, exprimens ad quod: Secundo ponit operis utilitatem, quam optat: Tertio de quadruplici hominum sermone loquens, operis defectus excusat, & profectus attribuit Archidiacono quem commendat, & cui submittit hoc opus. Ioan. Andr. in nou. [illegible].

Quia præpollet[a] est ordo prius humana subsidia petere, vt illis deficientibus diuini fauoris gratia postuletur. de conse. dist. 1. omnis Christianus. in fine: ideirco ego Ioannes Andreæ Bononiensis in omnibus iuuenis, inter Decretorum Doctores licet minimus, tamen indignus, cupiens huius operis mei fore principium ad inuocationẽ, honorem & laudem nominis IESV CHRISTI: quod quando recolo, flectere debeo genua saltem corde, j. de immu. eccle. decet. §. conuenientes. Prius ad eum in quantum possum, humiles porrigo preces, vt non ponderatis humanis demeritis, sua sola clementia in me, sui cælestis irrigui gratiã influat, scientiæ & eloquentiæ supplendo defectũ, augendo ingenij modulum, & memoriæ quantitatem: vt possim scripturarum huius libri veritatem pandere, errores fugare, ænigmata reserare, nodos soluere, obscura dilucidare, & dubia declarare. j. de reliq. & vene. sanct. cap. 1. §. horum quippe. in fi. §. vt sic seruetur & augmentetur scientia, virtus & gratia in me plus: vt iuxta verbum Psalmistæ, De virtute ambulemus in virtutem. de pœn. dist. 2. cum sanctam. circa princ. plantetur, ædificetur, roboretur, & cõseruetur huius iuris scientia in mentibus desiderantium auditorum. 24. q. 1. aduocauit. in fine. vt per eam ipsorum honorificata & ditata sint corpora. ĩ. de præben. de multa. in fin. ipsorumque corporum membra reddantur iustitiæ seruitura, vt 47. dist. omnes. §. nam cum quibusdam. vt sic eruditæ sint animæ, & a Deo pictæ, indutæque iustitia beatitudinem mereantur. de pœn. dist. 2. illa anima. & cap. seq. Sit autem hoc opus memoriale prouectis, iuuenes instruat, cum paribus conferat, & desides excusso negligentiæ somno. j. de homi. pro humani. in fi. 1. respon. assiduos & vigilantes reddat ad studium: vt sermo meus scintillam amoris huius scientiæ in eis inueniens, in illam fluat & nutriat: vt cum creuerit, flammam dignitatum in faciat. de pœn. dist. 2. si sermo. Laudantes igitur hoc opus melioribus rationibus roborantes, & merito reprehendentes amplector: detrahentibus [a] autem non resisto, sed velut agnus coram tondente, non aperiam os meum. de pœn. dist. 2. si enim inquit. ad hoc primæ columnæ, paratus ab anniculo doceri. 24. q. 3. cap. 1. Adscribatur igitur insufficientiæ meæ quicquid in hoc opere reprehendendum exstitit: meritũ reddant aliqualiter in his excitatum cognoscendæ veritatis affectũs, & nõ debilis amor, quem corde gero natum ad studium & studentes: quibus attrahor, & absolute compellor manum ad calamum mittere: licet ad id insufficientissimum me cognoscam. Si quid aũt ibi fuerit notatu dignum & vtile, prius diuinæ potentiæ adscribo: Secundo Reuerendissimo Patri, sub cuius vmbra quiesco, & Doctor sedeo (licet indignus) Domino Guidoni de Baysio Archidiacono Bononiensi, ex cuius scriptis & dictis (quæ non in glossas recipio, sed in textum: & maxime in lectura per ipsum super libro decretorum nouiter cõpilata) infra scripta collegi. Et licet omnia peritorum huius iuris dicta vel scripta suo iudicio putem esse submissa, vt quod approbat, approbatum: & quod reprobat, habeatur in singulis reprobatũ: filiali tamẽ audacia huius operis scripta eius correctioni subijcio: & profiteor me tenere, quod approbat, & non tenere, quod reprobat. Et si qua in hoc opere suis dictis vel scriptis essent contraria, habere cogito illa pro non scriptis: & per hoc cunctis pateat, me reprehendi non posse. vt 24. q. 1. hæc est fides. de summa Trinita. damnamus in fine.

¶ Glo. seq. tria facit: Primo circa quærenda in principio librorum se duplicter excusando remittit: Secundo diuidit: Tertio casum ponit.

Bonifacius Episcopus.] Ea ratione motus, qua in principio secundi, tertij, quarti & quinti libri Decretalium: quærere non solemus de his quinque vel sex, quæ sunt in cuiuslibet libri principio attendenda: sed in principio voluminis sufficit quæsiuisse: In principio huius sexti libri, licet non idem sit auctor, quærere prætermittam: vt sic breuitatis causa ad ea sufficiat remisisse, q̃ in principio Gregorianæ compilationis per Bernardum notata fuerunt. Et licet antiqua sit Rhetoricorum altercatio, an salutatio sit pars epistolæ: illorum disputationi & solutioni relinquens, hoc procœmium in quatuor diuido partes: In quarum prima salutatio ponitur vsque ibi: *Sacrosanctæ.* In secunda exordium vsq; ibi: *Sane.* In tertia narratio vsq; ibi: *Vniuersitati.* In quarta cõclusio vsq; in finem. Primo igitur Dominus Bonifacius Doctores & scholares morãtes Bononiæ [a] salutat & benedicit. Secundo exordiendo dicit, q intendit sollicite circa commoda subditorum, & voluntarie laborat: & interdum totis noctibus vigilat, antiqua iura declarando, & noua condendo, vt ipsorũ scandala tollat, & lites reprimat: ad quod se teneri fatetur ex officio dispensationis sibi creditæ, eo q præest sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ a Deo prælata fuit cũctis Ecclesijs, & effecta totius orbis magistra. Tertio narrat se a multis requisitum instanter, vt elucidaret, quæ ex Extrauagantibus editis post compilationem Gregorij noni ab ipso vel alijs Romanis Pontificibus teneri, & quæ refutari deberent, & qui fuerint auctores ipsarum: Quod efficere desiderãs, per tres nominatos in littera, Extrauagantes ipsas fecit diligentius recenseri, quarum multæ resecatæ fuerunt, quia tpales, vel iuri contrariæ, vel superfluæ: reliquas in melius reformatas, cum vtilibus cõstitutionibus per ipsum nouiter editis, mandauit in vnum librũ redigi, & sub debitis titulis collocari, illumq; librum vult adiungi quinque libris Decretalium, & vocari Sextum: cum senarius numerus sit perfectus. Dicit demum, q ideo non mandauit has constitutiones in cõpilatione Gregorij sub suis titulis poni, quia oportuisset multos libros deleri, & nouos fieri cũ maximis laboribus & expensis. Quarto cõcludendo, mandat ipsis Doctoribus & scholaribus, q ipsum librum mature compositum, quem eis sub Bulla transmittit, affectuose recipiant, illo vsuri in iudicijs & scholis: & præcipit, q vlterius non recipiant, nec pro Decretalibus habeant aliquas constitutiones Romani Pontificis editas post compilationem Gregorij noni Papæ, quæ in ipso Sexto libro insertæ vel reseruatæ non sint. Hoc dicit procœmium.

¶ Glo. seq. tria facit: auctorem commendat: nominis etymologiam ponit: quærit obijciendo de lege. & tripliciter soluit, legi respondens.

a ¶ *Bonifacius.*] Ex prædecessoribus suis eiusdem nominis, licet ipse fuerit octauus, credo, q vnicam Decretalẽ habemus: scilicet ĩ. de præsump. nullus [1]. Et dr̃ Bonifacius, quasi bona faciens: & vere est consonans nomen rei, prout esse debet. 12. dist. clericos. de præben. cum secundum. de dona. l. est & aliud. Bonum igitur, immo optimum opus fecit, nostrum ius Canonicum illuminando, & per declarationes antiquorum iurium, & p editiones nouorum: vt infra sequitur. Sed solent iuuenes dubitare, qua ratione mutetur nomen in creatione Romani Pontificis, cum nominis mutatio prohibita sit. C. de mut. no. l. 1. hic enim prius vocabatur Benedictus, modo Bonifacius est noiatus. Innocentius quartus prius Sinibaldus, Gregorius decimus, prius Theobaldus, Cœlestinus v. prius Petrus. Rñdetur hoc fieri, vt ostendatur ad permutationem iuris, factam mutationem hominis: cum enim prius esset purus homo, nunc vicem veri Dei gerit in terris ĩ. vt eccle. benefi. vt nostrum. Vel ideo: q̃a omnis actio Christi nostra est instructio. ĩ. de elect. significasti. 2. q. 1. Deus omnipotens. sed in promotione Petri, mutatum est ei nomen: cum primo uocaretur Simon. 21 dist. in nouo. sed Romanus Pontifex vicem Petri gerit. ĩ. qui fi. sint legi. per venerabilem. Vnde ad eius instar, primæuũ mutandũ est nomen. Præterea æquũ fuit mutationẽ fieri: quia posset promotus turpe originale nomen habere: pone exemplum. s. de elect. per inquisitionem. unde nõ esset æquum ipsum illo nomine uocari [4]. Lex autem, de mutatione nominis fraudulenta intelligitur.

¶ Glo. seq. de stylo scribendi remittit: quærit opponendo soluit. & ex solutione arguit.

b ¶ *Episcopus.*] Ante consecrationẽ & coronationẽ sic scribitur: Bonifacius electus eps. & adde qđ dicã in fine libri sup data. Et quare se uocet epm, cum sint in ecclesia Dei dignitates Epali maiores, dubitari solet? Dic nouẽ ordines in ecclesia. 21. dist. cleros. circa prin. & 23. dist. eps. & cap. seq. Illorum aũt ordinum Epalis est maior; quia nullum ipso est inuenire maiorem vel parem. facit quod not. 21. dist. in nouo. in princ. 2. glo. & 32. dist. cap. 1. Non ergo a dignitate, sed ab ordine volens nuncupari, se vocat epm. Et est contra theologos, qui dicunt solum esse septem ordines: Dicunt enim, q Epalis & Psalmistatus non sunt ordines, pro eo q certum officium circa confectionem Eucharistiæ non est illis ordinibus deputatum: Nos iuristæ contra [5] per iura prædicta. de hoc ĩ. de purg. canoni. quotiẽs.

¶ Glossa sequens voc. per quæstionem vel obiectionem, quam soluit quadrupliciter, & remittit.

c ¶ *Seruus seruorum Dei.*] Non simpliciter se dicit seruum, sed ser-

Margin notes:

In Vaticano & alijs antiquis no. dic. [illegible] libris [illegible] habetur Incipit liber Sextus Decretalium Domini Bonifacij Papæ octaui: & hæc inscriptio ex præsenti etiam probatur. [illegible].

Psal. 83.

a Contra detrahentes B. Hieronymus in prologo Bibliæ [illegible] scribit: Nihil [illegible] Christo [illegible] sit [illegible] eloquium, cuius [illegible] lingua balbutientis legant qui volunt, qui nolunt abijciant: [illegible] apices, literas calumnientur, magis vestra charitate prouocabor ad studium, quam illorum detractione & odio deterrebor. Ioan. Andr.

a Et variantibus in uno salutationis notatis sit verisimile dominum Papã non solum ad Bononienses, sed ad alia etiam gymnasia hunc librũ misisse.

1 In decretis tamen habemus de Bonifacio. 79. distin. §. sed quoniam. 97. dist. cap. 1. & 2. 11. q. 3. & de consecratione de conse. dist. 1 [illegible] secundũ Arch.

4 In Salyd. [illegible] populos. C. de [illegible] in cap. grauis. de depos. Card. in cle. [illegible] in ver. [illegible] de verb. sig. [illegible].

5 Sequitur D. [illegible] in cap. pre. [illegible] de [illegible] Ioan. An. in c. 1. [illegible] de [illegible].

uum seruorum Dei: quasi de his, quæ sunt foris, nihil ad eum. 2.q.1.multi.§.quid enim mihi. Vel quia his non seruit, qui Deo non seruiunt: sed illos indicat: His autẽ qui seruiunt, seruit, vt ĩ.de offi. lega.officij. Vel dic, seruorum Dei, scilicet Apostolorum Petri & Pauli, quorum vices gerendo, seruire ipsis dicitur: ad hoc 2.q.7. quotiens. Vel ex nimia humilitate hoc dicit, secundum quam negat se vniuersalem Papam. 99.dist.ecce.& submittit se iudicio seculari. 2.q.7. nos si. & voluntariç purgationi. 2.q.5. mandastis. Vel dic, vt notatur in procemio Gregorij.

† In vno manuscripto ita: Padue commorantibus. in altero Vaticano ita Bononiæ, Parisius, Aurelianisq; commorantibus.

Additio. Legitur in chronica Martiniana, quod beatus Gregorius fuit primus, qui se sic scripsit. Habetur autem hæc clausula 1.q.3. saluator. in tit. & cap. ex multis. in tit. 30.q.3. cap. 2. in tit. de senten. excomm. relatum in fine, secundum Archidiaconũ. Io.An.

¶ *Glo. seq. remittit, & quæstionem soluit.*

a ¶ *Filijs.*] quos Papa vocet filios, & quos fratres, dic vt ĩ. de cri. fal. q̃ grauis. Et licet aliquis Episcopus esset in studio Bonon. scholaris vel Doctor, non est propterea rescriptum vitiosum: quia generalius inspicimus, nec est curandum de modico. de consecra. distin. 2. reuera. ĩ. de simo. & si quæstiones.

Additio. In fin. vbi equus Cardinali donatus à fratre Prælati debentis pallium recipere, simoniam non inducit: cum dicatur esse quid paruum, attenta qualitate personæ cui oblata fuit.

b ¶ *Doctoribus.*] Doctor dicitur à docendo, & debet esse cautus, ne proferat tacenda, vel dicenda reticeat. 43 distin. sit rector. in principio. Et debet seipsum, & verba sua secundum audientium capacitatem & ingenium coaptare. 8.q.1. oportet. qui enim ea docet, quæ ab auditoribus intelligi non valent, non eorum vtilitatem, sed sui ostentationem facit. 43. distin. §. vlt. nec debet esse arrogans, sed humilis. de maiorita. & obed. cap. vlt. in princ. Nam habet hoc proprium doctrina arrogantium, vt humiliter nesciant proferre, quæ docent; & recta quæ sapiunt, recte ministrare non possunt. 46. distinct. cap. 1. in princip. & Doctores vniuersitatem faciunt. ĩ. de constitu. ex litteris.

Inclusa additio sunt ad glossam.

c ¶ *Scholaribus.*] A schola dictis, [quod i Græcum Latine dicitur vacatio: vide Io. And. ĩ. ne cle. vel mona. cap. 2. in prin.] Priuilegiati autem sunt scholares in his, quæ habentur. ff. fam. ercis. l. quæ pater filio. & C. ne fi. pro pa. in consti. habita.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

d ¶ *Bononiæ.*] Quid de alijs? Dic vt not. in procemio Gregorianæ compilationis.

Additio. Etymologiam huius nominis, Bononiæ, quam ponit hic Ioan. Monachus: & quando hic cœpit esse studium. vide in cle. 1. de magi. in glo. dicitur.

De quibus dicit glo. in c. sunt qui. de pœn. distin. 1. Bal. ĩ l. discretus. C. de testa. ma. Ion.

e ¶ *Commorantibus.*] Multi morantur qui parum studẽt 2: & hos forte curialiter reprehendere voluit, secundum Hostiensem.

Additio. Dicit Ioan. Monachus per hæc verba instrui cupientem studere, in quinque; scilicet vt eligat locum aptum: ibi, *Bononiæ.* Doctorem idoneum: ibi, *Doctoribus.* Quòd studio vacet: ibi, *Scholaribus.* Quòd se ad diuersa non distrahat: ibi, *Vniuersis.* Quòd continuet studium: quod dicit colligi per interpretationem per verbum, *Commorantibus.* Et inducit illud, *Doctrina scholaris, intercisa perit, continuata viget.* allegat. ff. de legat. 3. legatis. §. ornatricibus. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dicit, quid conferat benedictio. & dat 8. similia: & determinationem ponit.*

Ad illum glo. adde Tho. in 4. dist. 16. Do. Ioan.

f ¶ *Benedictionem*] Per benedictionem 3 Prælati deuote susceptã, venialia remittuntur. ad hæc 1.q.1. dictum. & cap. maledicam. & cap. sequenti. sicut per generalem confessionem & orationem Dominicam. de pœni. dist. 3. de quotidianis. Per aquam benedictam. de consec. distin. 3. aquam. Per eleemosynam & ieiunia. de pœn. dist. 3. sane cauendum. Et per Eucharistiam deuote sumptam. de consecra. dist. 2. cum omne. Per vnctionem extremam. ĩ. de sacra vnct. cap. vnico. ad princip. Per deuotam pectoris tunsionem. de pœn. dist. 1. tres sunt autem actiones. secundum Hostien. qui hoc not. de pœn. & remis. omnis. Et quod dixi de remissione venialium, intelligas verum in eo, qui non est in mortali. vt not. de pœn. dist. 1. perfecta. in vlt. glo. Mortale enim sine veniali potest dimitti, sed non ecõuerso: quia mortale opponitur charitati, veniale seruori charitatis: sublato vero priori, tollit posterius: sed non econuerso.

† *seruus*

lectis filijs ᵃ Doctoribus ᵇ & scholaribus ᶜ vniuersis Bononiæ ᵈ † commorantibus ᵉ, salutem & Apostolicam benedictionem ᶠ.

SAcrosanctæ ᵍ Romanæ Ecclesiæ (quam imperscrutabilis ʰ diuinæ prouidentiæ altitudo, vniuersis dispositione incommutabili ⁱ prætulit ᵏ Ecclesijs, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magistratum ˡ) regimini præsidentes, curis sollicitamur continuis, & assidua meditatione vrgemur: vt iuxta creditæ nobis dispensationis ᵐ officium, subditorum commodis ⁿ (in quorum prosperitate vtique prosperamur ᵒ) iugi ᵖ, quantum nobis ex alto concessum fuerit, sollicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorũ † quiete labores ᑫ, & noctes quandoque transimus insomnes ʳ, vt scandala remoueamus ab ipsis: Et quas humana natura (nouas semper deproperans edere formas ˢ) lites cotidie inuenire conatur: nunc antiquorum † declaratione ᵗ, nunc ᵘ vero nouorum editione iuriũ, prout nobis est possibile ˣ, reprimamus. ¶ Sane ʸ, cum post volumen Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa nono prædecessore nostro tam prouide ᶻ, quàm vtiliter ᵃ compilatum, nõnullæ ab eo ᵇ, & ab alijs ᶜ Romanis Pontificibus successiue ᵈ super diuersis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, an Decretales existerent,

SAcrosancta.] Incipe constructũ: ibi, *Præsidentes.* secundum Ioan. Monachũ, secundũ quem hoc procemium diuiditur in quatuor partes: in Exordium, Narrationem. ĩ. §. *Sane.* Argumentationem ĩ. §. *Quem librum.* Conclusionem. ĩ. §. *Vniuersitati.* Primam subdiuidit in duas: in Exordiũ generale. Secundo, in magis concretũ & speciale. In primo tangit eminentiam Romanæ ecclesiæ in præsidentia, & in subditorum cura. Secundo eius eminentiam in iurium antiquorũ declaratione, & nouorum editione: ibi, *Et quas.* Secunda principalis: ibi, *Sane.* Primo narrat de causa efficienti principali. Secundo: ibi, *Per venerabiles.* de causa efficienti, non principali: sed cooperante vel instrumentali. Tertio: ibi, *In quibus.* finem huius operis ea narratis concludit. Tertia principalis. Primo narrat operis perfectionem ex numero senario. Secundo: ibi, *Nec sine causa.* ex dispendiorum expensarum & laborum euitatione. Quartam non subdiuidit. Ioan. And.

† Optimus tex. secundũ Doct. qd declarans non nouat. simi lis tex. in l. heredes palam §. sol & si nouam. ff. de testamen tis. Ion.

g ¶ *Sacrosancta.*] exordium. Et ideo sacrosancta dicitur; quia consecrata fuit martyrio Apostolorum Petri & Pauli. 21. dist. quamuis. 22. dist. cap. 2. ĩ. de elect. fundamenta. & de reli. & vene. sanct. cap. 1. §. sic alma.

h ¶ *Imperscrutabilis.*] vnde, O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, q̃ imperscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: ad Rom. 11. & de pœn. dist. 4. si ex bono circa prin.

i ¶ *Incommutabili.*] 22.q.4. incommutabilis. ĩ. de summa Trinit. firmiter.

k ¶ *Prætulit.*] per illa verba, Tu es Petrus, &c. 21. dist. in nouo. & cap. seq. vel, Pasce oues meas. ĩ. de elect. significasti.

l ¶ *Magistratum.*] 21. dist. cap. 1. & 2. ĩ. de summa Trini. cap. damnamus. ad fin. ĩ. de priu. antiqua. C. de sacrosanct. eccl. l. iubemus. & ĩ. tit. prox. cap. vno.

m ¶ *Dispensationis.*] 43. dist. dispensatio.

n ¶ *Commodis.*] in his præcipue, quibus animarũ saluti cõsulitur. ĩ. de præben. cap. 1. de consti. cap. vlt. cum si.

o ¶ *Prosperamur.*] ĩ. de offi. lega. officij.

p ¶ *Iugi.*] id est, continuo.

q ¶ *Labores.*] idẽ dicit Imperator in Authen. vt diui. iuſ. subscrip. ha. in glo. quæ est in prin. coll. 8.

r ¶ *Insomnes.*] in Authen. vt iudi. sine quoquo suffra. in prin.

s ¶ *Formas.*] C. de ve. iu. enu. l. 2. §. sed quia diuinæ.

t ¶ *Declaratione.*] vt ĩ. de elect. statutum. de præben. quia sæpe. cum similibus.

u ¶ *Nunc vero nouorum editione iurium.*] verbum Clementis. ĩ. de præben. cap. 1. cum si.

x ¶ *Possibile.*] hoc dicit quia natura est introductũ, plura esse negotia, q̃ vocabula. ff. de præscrip. ver. l. natura.

y ¶ *Sane.*] narratio.

z ¶ *Prouide.*] C. de no. co. compo. in prima constitutione.

a ¶ *Vtiliter.*] dist. 4. erit.

b ¶ *Ab eo.*] vt ĩ. de rescrip. c. 1. de testib. cap. 1. & 2. & de deci. c. 1. de hære. cap. 1. de resti. in integ. cap. 1.

c ¶ *Ab alijs.*] vt per te ĩ. videbis.

d ¶ *Successiue.*] & sicut successiue, sic ordinate poni debuerunt, vt ex ordinatione ipsarum, quæ prior fuerit, pateat: vt in prima const. C. de no. co. compo. quod in huius libri compilatione bene seruatur; vnde si quæ Decretales Grego. ix. ponuntur in tit. illæ sunt primæ, Bonifacij semper sunt vltimæ. In decretalibus tamen eius-

de.n au-

dem auctoris dici solet, quod hic ordo non semper seruatur: quod solet probari. §. de offic. Archid. ad hæc. & cap. vt nostrum. & §. qui fi. sint legi. causam 1. & 2.

a ¶ *Auctoribus.*] sicut erat in Decre. Greg. ix. ĵ. de resti. in integ. c. 1. quam quidam attribuebant Alex. iiij. & idem in similibus.

b ¶ *Apicem.*] idem verbum habes 40. dist. nō nos. ibi, Quis enim sanctum dubitet, quē apex tātæ dignitatis attollit? aliàs extollit; vt ĵ. de conces. præben. cap. vlt. in prin.

c ¶ *A multis.*] me teste fuit super hoc requisitus ab vniuersitate Bononien. per nuncium suum ad hoc missum, discretum virum bonæ memoriæ, dñm Iacobum de Castello, mansionarium Bonon. qui homuncio erat, idest, paruus homo corpore: & intelligas, quòd magnus fuit in huius iuris scientia. Cum propóneret coram Papa Bonifacio stans; Bonifacius credens genuflexum, monebat eum vt surgeret: & tunc ferunt Portuēsem, scilicet, fratrem Matthæum de Aquasparta dixisse ad Papam, Zachæus est.

d ¶ *Dispendium.*] contractādū fuit. ĵ. de rescrip. cap. 3.

earumque auctoribus ᵃ dubitabatur sollicite in iudiciis & in scholis: Nos ad apicem ᵇ summi Pontificatus superna dispositione vocati, super hoc cum instantia requisiti à multis ᶜ †, ambiguitatem, & incertitudinem huiusmodi dispendium ᵈ pluribus afferentem †, omnino tollere ac elucidare, quæ de Decretalibus ipsis teneri ᵉ, quæve deberent in posterum refutari ᶠ, gratia suffragante diuina, pro vtilitate publica ᵍ desiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres nostros Guilielmum Archiepiscopum Ebruduneñ. † & Berēgarium episcopum Biterreñ. ac dilectum filium magistrū † Richardum de Senis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium ʰ, iuris vtriusque Doctorem ⁱ, Decretales huiusmodi ᵏ diligentius fecimus † recenseri: & tandem pluribus ex ipsis (cum vel temporales, aut sibiipsis, vel aliis iuribus contrariæ ˡ, seu omnino superfluæ viderentur) penitus resecatis: reliquas, quibusdam ex eis abbreuiatis ᵐ, & aliquibus in toto ⁿ, vel in parte mutatis ᵒ, multisque correctionibus ᵖ, detractionibus ᵍ, & additionibus (prout expedire vidimus ʳ) factis in ipsis, in vnū librum: cum nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorumque † quietem multa statuuntur salubria, fructus vberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudiciis & extra, frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus, & sub debitis titulis collocari. ¶ Quem librum quinque libris aliis dicti voluminis Decretaliū annectendum, Sextum censuimus nuncupari: vt idem volumen ˣ senarium ʸ † (qui numerus est perfectus ᶻ) librorum, illo bere, illas ponere debere.

x ¶ *Volumen.*] Decretalium.

y ¶ *Senarium.*] aliàs dicitur septenarius numerus esse perfectus: de pœn. dist. 1. in summa. in glo. 1. ipsius summæ. contra id, quod ĵ. in glo. seq. nota. Quia perfectus est numerus senarius, qui præcise cōstat vel resultat ex omnibus partibus suis, aliquotis simul aggregatis. Septenarius numerus non est perfectus: Non obstat glos. præallega. summæ: quia intelligitur ibi perfectus, idest, multis similibus approbatis i quātitate numeri septenarij. De quo potes videre multa exempla, de celebra. miss. cap. 1. in glo. fin. Hieron. Clarius Brixien.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæst. quare numerus senarius dicatur perfectus. Primo dat duas solutiones, quas non approbat: ponit tertiam quam approbat.*

z ¶ *Perfectus.*] vt 35. q. 4. cap. vnico. Sex enim ætatibus mundi generatio & hominis status finiuntur, vt ibi. Prima enim ætas in homine, est Infantia, quæ durat vsque ad vij. annū. Secunda, Pueritia, vsque ad xij. vel xiiij. annum. Tertia, Adolescentia, vsque ad xxv. Quarta, Iuuentus, vel virilis ætas, vsque ad l. Quinta, Senectus, vsque ad lxx. Sexta abinde. Et dicitur Senium, aliarum ætatum terminus. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. Sic & sex sunt generationes mundi. Quarum prima ab Adam vsque ad Noe. (In hac fuit institutio, & lapsus generis humani.) Secunda, vsque ad Abraham. (In hac fuit generis humani destructio per diluuiū & renouatio.) Tertia vsque ad Dauid. (In hac fuit circuncisionis, & legis constitutio.) Quarta, vsque ad transmigrationem Babylonis. (Floruit lex in hac sub regibus & prophetis.) Quinta, vsque ad aduentum Christi. (Fuit in hac populi captiuatio, & redemptio.) Sexta, vsque ad finem seculi. (Sub hac humani generis redemptio.) Est autem ad hoc simile s. de consanguini. non debet. de consecra. distin. 4. de trina. Sed licet sint bonæ istæ similitudines: non tamen inferunt ipsum senarium numerum fore perfectum. Vnde dic secundum Arithmeticos, quattuor esse generationes numerorum; Prima, quæ incipit ab vno, & durat vsque ad decem, & dicitur ista numerorum monadicorum, a monos, quod est, vnum. 16. q. 1. placuit 2. quia ab vno incipit. Secunda dicitur, decadicorum, a decade, quod est x. & durat vsque ad centum. Tertia dicitur, centodicorum, & incipit a centum, & durat vsque ad mille. Quarta dicitur, milledicorum, à mille incipiens, & durat vsque ad infinitum. Ex his quattuor generibus numerorum est reperire alios perfectos, paucos tamen; alios imperfectos. Et ex imperfectis est reperire alios diminutos, alios abundantes. Dicitur autem numerus perfectus, qui constat vel resultat præcise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Est ergo videndum, quæ sunt partes aliquotæ, & quæ non sunt partes aliquotæ. Sunt partes aliquotæ, quæ aliquoties sumptæ reddunt suum totum præcise, id est, non plus nec minus: Vide hoc in senario, qui est primus perfectorum, & solus inter monadicos perfectus. Nam sex vicibus vnum, sex sunt; ter duo, sex sunt; bis tria, sex sunt. abinde non sunt partes aliquotæ: quia quattuor aliquoties sumptum faceret octo vel plus: ergo omnes partes aliquotæ sunt hæ: vnum, duo, tria: sed vnum, duo, tria, faciunt sex: ergo senarius numerus est perfectus secundum diffinitionem superiorem, quæ habet, quòd numerus perfectus resultat præcise ex omnibus partibus suis aliquotis simul aggregatis. Vide in alio numero perfecto. In genere enim decadicorum alius & solus numerus est perfectus, scilicet, xxviij. tolle partes, scilicet dimidiam, & extra. ij. de verb. signif. nimen. §. 1. & ĵ. de decimis. cap. 1. quia vltra dimidiam non esset reperire aliquotas, vt ĵ. dixi. Quattuor decim, est pars aliquota: quia bis sumptum, facit xxviij. In-

e ¶ *Teneri.*] scilicet, insertæ in hoc libro, vel reseruatæ.

f ¶ *Refutari.*] scilicet, quæ insertæ vel reseruatæ non reperientur: vt ĵ. in fin. proœ.

g ¶ *Publica.*] 4. dist. erit. in fin. Ioan. And.

h ¶ *Vicecancellarium.*] tunc, nunc diaconum Cardinalem tit. sancti Eustachij.

i ¶ *Doctorem.*] Hi erant gloriosi non solum doctrina legum, sed etiam experientia rerum: & tales debent esse iuris compositores. C. de no. co. compo. in prima constitutione.

k ¶ *Huiusmodi.*] scilicet editas post volumen Gregorij noni.

l ¶ *Contrariæ.*] quod in iure reperiri non debet. vt §. in proœ. Greg. ix. & C. de vete. iur. enu. l. tanta.

m ¶ *Abbreuiatis.*] vt est videre in Decre. Greg. ix. ĵ. de decimis. c. 1. quæ per longiora verba extrauagabatur. & incipiebat, Grauem nobis. cum similibus.

n ¶ *In toto.*] vt patet, in Decret. Innocentij quarti, quæ incipiebat, Graue nimis. quæ per breuia verba ponitur, ne cleri. vel mona. c. 2. & per decre. quæ olim incipiebat, Sicut dilecti. quæ per breuia verba ponitur. ĵ. de elect. statutum. & in decre. ĵ. de testam. cap. 1. quæ olim incipiebat. Ioannes Frangipani. Extrauagans Innocen. iiij. maxime in tex. & multæ sunt similes. Ioan. And.

o ¶ *Mutatis.*] ĵ. de rescriptis, statutum.

p ¶ *Correctionibus.*] vt ĵ. de hære. quicunque. ad fin. vt ibi dicam. Ioann. Andr.

q ¶ *Detractionibus.*] vt ĵ. de rescrip. cap. 1. ad fin. & de test. cap. 2. ad fin. & dupliciter. ĵ. de senten. excomm. quia periculosum. vt in omnibus his dicam.

r ¶ *Additionibus.*] vt infra, de regula. non solum. vt ibi dicam. Idem est videre in decreta. infra, de præben. si pro clericis pauperibus. & ĵ. de conces. præbend. ne captandæ. ver. licet. & in decreta. executor. versi. potest tamen. habito respectu ad antiquas, vnde tractæ fuerunt.

s ¶ *Vidimus.*] §. de consang. & affi. non debet.

t ¶ *Correctionem morum.*] quia hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur. 23. q. 5. prodest. circa fin. & Imperator dicit, Legibus nostris mores intendimus corrigere. C. de secun. nupt. l. 1. ad idem 46. dist. cap. 1. ibi, Ne eum elatis moribus, &c. & §. de vita & honesta. clerico. vt clericorum.

u ¶ *Tituli.*] Nota, rubricas esse Authenticas: ad hoc de pœni. distinct. 1. cap. hæc autem verba. in glo. 1. §. ne sed. vacan. cap. 1. vt eccle. ben. cap. 1. ff. quod quisque iur. l. 1. Item not. rubricas de statu: per quod collige, scriptorem, qui promisit textum scri-

¶ Aliàs sui virorumque subditorum quietem.

¶ Consule Euclidem & alios Mathematicos, ex quibus intelliges cur numerus senarius dicatur perfect⁹. ad te Macrobium lib. 1. c. 6. in somnio Scipionis.

¶ Quæ sunt parenthesi inclusa, ex Lectura Ioannis And. huc fuerunt translata ad glossæ declarationem.

decimi

decim.xij.xj.x.ix.viij.non sunt partes aliquotæ de xxviij. quia aliquoties sumptæ, noo inferuni præcise suum totum: sed plus vel minus. Nam xiij.bis sumptum, facit xxvj. ter sumptum facit xxxix. & sic plus vel minus: & sic de singulis. Septé, est pars aliquota: qa quater sumpta infert suum totum. Sex, & quinq; singulis non sunt partes aliquotæ. Quatuor vero, est pars aliquota: qa sepoes sumptum infert suũ totũ. Tria, noo est pars aliquota: sed Duo & j. bene sunt partes aliquotę: qa xiiij. vicibus duo, facit xxviij. & xxviij. vicibus vnũ facit xxviij. Ergo restat, q; oẽs partes aliquotæ de xxviij. sunt xiiij. vij. iiij. ij. & j. Sed ex his aliquotis simul aggregatis resultat præcise totũ: quia xiiij. vij. iiij. ij. & j. faciunt xxviij. Ergo secundum diffinitionem superiorem xxviij. numer⁹ est perfectus. & sic etiam de alijs perfectis. Computaui autem de isto, vt melius intelligeret dictum de senario. Ex imperfectis dixi q; alij sunt diminuti: de quibus solet poni exemplũ i octonario. Tres enim sunt partes aliquotę de octo: scilicet iiij. ij. & j. sed iiij. ij. & j. faciuot vij. & sic est imperfectus diminutus. Vide in quaternario, cuius duę sunt partes aliquotæ: scilicet ij. & j. quia bis ij. iiij. & quater vnum, quatuor. Sed ij. & j. faciunt tria: ergo est quaternarius nomerus imperfectus diminutus. Vide in ix. cuius etiam duæ tantum sunt partes aliquotæ: scilicet iij. & j. sed iij. & j. faciunt quatuor: & sic est imperfectus diminutus. In imperfecto abundanti solet exéplum poni io duodenario, cuius aliquotæ sunt vj. iiij. iij. ij. & j. sed istæ aliquotæ simul aggregatæ reddunt plus, q̃ totum: scilicet xvj. ergo est imperfectus abundans. Vide in xx. cuius partes aliquotæ suot x. quinque, quatuor. ij. & j. quę simul aggregatæ reddunt plus, quàm totum: scilicet xxij. & sic est numerus imperfectus abundans. Hæc late & clare etiam computando posui, vt bene intelligatur hoc, quod oò est de materia Iuristarum.

ADDITIO. Isidorus lib. 3. etymolo. breuissime hæc ponit. Vide quod notatur de hære. ad nostrum. in Clem. in glo. 6. Ioan. And.

¶ Alias itur in ecclesiasticis rebus agendis.

† hoc

¶ Nota sex. hic iuncta superscriptione. quod scholares & Doc. simul faciunt vniuersitatem. Do. Philip. Fra.

¶ Nota q; dictio, præter, sequens negatiuam includit. Do Dec. Ro. consil. 138. Fra.

adiuncto numerum comprehendens, perfectam in † rebus agendis formam tribuat, & in moribus disciplinam. ¶ Nec sine causa [a] morem prædecessorum [b] nostrorum (qui cum constitutiones aliquas promulgabant [c] nouiter, eas mandabant sub antiquarum serie situari) omisimus in hac parte seruare: hæc † enim fecimus, ne infinitos [d] libros destrui, & alios non sine maximis dispendiis, laboribus [e], & expensis de nouo fieri oporteret. ¶ Vniuersitati [f] † vestræ igitur per Apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cum multa maturitate [g] digestum, quem sub bulla [h] nostra vobis transmittimus, prompto suscipientes affectu, eo vtamini de cætero [i] in iudicijs, & in scholis [k]: nullas alias, præter † illas, quæ inseruntur, aut specialiter reseruantur [l] in eo, Decretales aut Constitutiones, à quibuscũq; nostris prædecessoribus Romanis Pontificibus post editionẽ dicti voluminis [m] promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

a ¶ *Nec sine causa.*] Antipophora est: respondet enim tacitæ quæstioni, qua quæri posset: quare non mandabat istas Decretales poni in antiqua compilatione Gregorij sub suis titulis.

b ¶ *Prædecessorũ.*] Inno. iiij. & Greg. x. Scripserũt enim hi in procemiis suis doctoribos & scholaribus, vt decretales, quas mittebant sub suis titulis, prout exprimebatur io ipsis, ioseri facerent: vnde quidam faciebant ipsas scribi in fine titulorum compilationis Gregorij: & isti seruabant mandatum. Quidam faciebant de eis volumina: & isti noo seruabant mandatũ ipsorum, vt hic patet. Io. And.

c ¶ *Promulgabant.*] leges instituuntur, cum promulgantur. 4. distin. §. leges.

d ¶ *Infinitos.*] omnes scilicet editos ante huius libri cõpilationem.

e ¶ *Laboribus.*] Nota, maximos labores esse in libris scribeodis: & est ꝯ scholares, qui semper dum sunt in studio, faciunt scribi libros dum laborare deberent ad studium. laboribus enim talibus & expensis parcendum est. de do. & contu. finem. Ioan. And.

f ¶ *Vniuersitati.*] conclusio.

g ¶ *Maturitate.*] quod fieri debet, vt 35. q. 9. Apostolicæ. ꝭ. de rescript. ad audientiam s.

h ¶ *Bulla*] alias nõ creditur esse mandatum Principis. vt 97. dist. nobilissimus. vbi de hoc. & C. de mãda. princ. l. vna.

¶ *Glossa seq. dat duas remissiones.*

i ¶ *De cætero.*] constitutio ergo respicit futura. Quid de pendẽtibus dicam j. de elect. licet canon. Quando incipiant ligare constitutiones huius sexti libri, dicam in fine huius libri super data.

k ¶ *Scholis.*] hoc expone, vt notatur in procemio Gregorij.

Inno erat quidam pro bati posset. Dec. hic. & Iason Bar. ho in procemio de. Fra.

l ¶ *Reseruantur.*] sicut decre. exijt qui seminat. reseruata. ꝭ. de verb. sign. & constitutiones oẽs, quæ editæ sunt super negotio hæreticæ prauitatis, noo ꝯtræ constitutionibus huius libri, vt j. de hære. cap. vlt. in fi. Idem posset dici de reuocatoriis, de quib⁹ j. de præb. cap. penult. & antepenul. & de conces. præben. cap. vlt. Ioan. And.

m ¶ *Voluminis.*] scilicet, cõpilationis Greg. ix. Et sic vides hodie p hunc finem, quòd decretalis, pastoralis. ꝭ. de fid. instr. non habet locũ in decretalibus editis post compilationem Gregorij ix. & ante hũc librũ: sed posset habere locum in Decretalibus Bonifacij, editis post compilationem huius sexti libri, & in omnibus per eum vel eius successores edendis.

Decretalis pastoralis de fide instru. quando habeat locum.

TITVLVS I.

De summa Trinitate & fide catholica.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Spiritus sanctus æternaliter à patre & filio, tamquam ab vno principio, & vnica spiratione, procedit. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

FIdeli [n] † ac deuota profes sione [o] fatemur, q; spiritus sanctus æternaliter [p] ex patre &

DE SVMMA Trinitate, & fide catholica.

¶ *Glo. seq. quærit, an rubricæ huius voluminis sint continuandæ: & determinat, q; non, assignãs rationem. Do.*

HVius sexti libri rubricę iudicio meo cõtinuandæ nõ sunt [a]: Ratio est, quia secundũ hoc, q; occurrebãt aliqua addẽda, mutanda, detrahenda, vel corrigenda: sic addita, mutata detracta, vel correcta fuerunt habito respectu ad compilationem antiquam, & ipsius rubricarum ordine hic retento: sed nihil in titulo volebat addere vel mutare, illo omisso transibat ad sequentes: vnde, secundum rei veritatem, decretales huius libri in compilatione antiqua debebant sub suis titulis collocari, sed omissum fuit ex causa, vt ꝭ. in procemio. versi. nec sine causa. De istis tamen rubricæ contiouatione & materia, dic vt nota: Ber. ꝭ. eod. tit.

¶ Vide Magistrũ, & ibi Doctores Theologiæ lib. 1. sent. distin. 11. & 12. & beati Thom. par. 1. q. 36. art. 2. & 4.

a Cõmendat Archi. qui etiam illas non continuat. sed Io. Mo. contra. qui communiter illas cõtinuat: q͂d non placet, nec fuit illa intentio auctoris per rationem quæ sequitur in hac glossa. Ioan.

FIdeli.] Errore Græcorum, qui dicebant, Spiritum sanctum procedere a solo patre, extirpato per canones: de quo, de consecra. dist. 5. cap. penult. & vlt. Adhuc quidam io errores alios inciderunt [a], negantes Spiritum sanctum ęternaliter processisse à patre & filio, alijs dicentibus, q; ab vtroque procedebat, non tamẽ ex vno principio, sed tamẽ ex duobus principijs, & duabus inspirationibus, Gregorius decimus in generali concilio Lugdunẽ. primo ponit confessionem suam, quã etiam dicit sanctæ Romanæ ecclesiæ, catholicorum Patrum, Græcorum Doctorum & Latinorum obseruantiam & doctrinam: scilicet, q; spiritus sanctus ęternaliter à patre & filio, & tamẽ ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Demum reprobando, damnat omnes, qui præmissa negare vel contrarium asserere pręsumpserint.

a De diuersis erroribus circa Spiritum sanctũ habetur 24. q. 3. c. pen. versi. Cathafrigie. & versi. Boetiani & versi. Noetiani. & ver. seq. & versicul. Macedoniani. & hos omnes specificabat hic Franc. Ver. sed Io. An.

ADDITIO. Secũdum Ioan. Monachum sunt tres partes. Prima narrat processionem Spiritus sancti. Secunda firmat illam. Tertia damnat contrarium sentientes. Ioan. And.

n ¶ *Fideli.* ꝭ. eod. firmiter. & ꝭ. de heret. dubius. & est simile. C. de his qui ad eccle. confug. l. fideli. & dic, Fideli, quo ad mentem: Deuota, quo ad exteriores actus: quasi dicat, humili. ad hoc j. de immunita. eccle. decet.

o ¶ *Professione.*] idest, confessione.

¶ *Glo seq obijcit, & soluit.*

p ¶ *Aeternaliter.*] nam est Pater generans, Filius nascens, Spiritus sanctus procedens pariter ab vtroque absque initio semper pariter ac sine fine. ꝭ. eo. firmiter. circa prin. de consecr. dist. 3. cap. vlt. C. de summa Trinit. in epist. inter claras. Sed opponitur: Trinitas est vnũ vniuersorum principium, vt ꝭ. eod. firmiter. ergo non est ibi æternitas: quia æternũ vere sine principio, sine fine. Solutio: Est principium principians, non principiatum: vt referatur principium ad res creatas, non ad ipsam diuinitatem.

¶ *Glossa seq. ponit motiua Græcorum, & responsionem ad illa: in fine obijcit & soluit.*

filio [c], non tamquam ex duobus principijs, sed tamquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit. hoc professa est hactenus, prædicauit & docuit [b], hoc firmiter [c] tenet & prædicat, profitetur & docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium [d] & magistra: hoc habet orthodoxorum [e] Patrum [f], atque Doctorum [g] Latinorum [h], pariter & Græcorum [i] incommutabilis & vera [k] sententia. ¶ Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam [l], in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viam præcludere [m] cupientes, hoc sacro approbante concilio: Damnamus [n] & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter spiritum sanctum ex † patre & filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere [o], quòd spiritus sanctus ex patre & filio, tamquam ex duobus principiis, & non tamquam ex vno procedat.

a ¶ *Et filio.*] Confunditur hic error Græcorum dicentium, spiritum sanctum à solo patre procedere. Mouebantur autem auctoritate Euangelica Ioan. 16. ibi: Spiritus sanctus, qui à patre procedit. Item in symbolo apud eos edito simpliciter continetur. Qui ex patre procedit. Nos addimus, Filioq; ad idem lex C. de sum. Trini. l. 2. vbi dicitur, Spiritum sanctũ, quem ex summo rerum parente speramus, &c. Sed ad hoc & similia r[e]ndetur, quod expressio patris nõ excludit filium, immo potius includit: cum ipsorum opera inseparabilia [i] sint. 28. q. 1. sic enim. § beatior. in fine. de cõsec. dist. 3. cap. vlt. vnde cum pater [?] & filius sint vna essentia, substantia, seu natura, vt in prædicta decretali, firmiter. non potest ab vno solo procedere. Nec sumus excõicati (vt dicebant Græci) addendo in symbolo, filioq; quia illud potius est declarare, quàm addere. Et adde quod nota de cõsecr. dist. 5. cap. penult. Sed obijcitur ad hanc constitutionem, quod sit superflua ex eo, quod hoc idem dictum fuerat [?]. eod. firmiter. ibi Spiritus sanctus pariter ab vtroq;, &c. Sed dic, quod hic expressius modum processionis aperit, dicens, quod non tamquam ex duobus, &c. Præterea hic damnantur asserendo vel negando, contrarium sentientes.

¶ *Glossa sequens distinguit.*

b ¶ *Docuit.*] Nota, quod in his quæ sunt de fide catholica, & eius articulis, necessario tenere debemus, & sequi quod tenet & sequitur Romana ecclesia, alias essemus hæretici. s. eo. tit. cap. 1. & 2. sed in alijs non habemus necessario sequi, & tenere quod sequitur: nisi sequatur & doceat. 11. dist. nolite. vbi de hoc in glo. docere. 12 dist. nouit. 31. dist. aliter. de consec. dist. 4. de trina. In vna enim fide nil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diuersa, vt ibi.

ADDITIO. Ista glo. placet Domi. Phi. quorum distinctionem vide. Fon.

c ¶ *Firmiter.*] s. eod. firmiter.

d ¶ *Fidelium.*] de his, quæ sunt foris, nihil ad nos. 11. q. 3. inter verba. versi. si cogo. 2. q. 1. multi. de diuor. gaudemus. licet ab eis expediat bonum habere testimonium, vt ibi. & 8. q. 1. licet ergo. s. de sacra vnct. cap. vno. §. ad exhibendum. 11. q. 3. non sunt. 12. q. 1. nolo.

e ¶ *Orthodoxorum.*] idest, catholicorum.

f ¶ *Patrum.*] 15. dist. cap. 1.

g ¶ *Doctorum.*] quorum est ordo præcipuus in Ecclesia. s. de hæret. cum ex iniuncto. §. cum igitur. & per Doctores, Prædicatores, & Prælatos intelligas. 43. dist. cap. 1.

h ¶ *Latinorum.*] vt Augustini, Hieronymi, Ambrosij, & Gregorij. 20. dist. de libellis. 15. dist. sancta. j. de reliq. cap. 1.

¶ *Glo. seq. obiectionem dupliciter soluit.*

i ¶ *Græcorum.*] aliquorũ [1]: vt Ioannis Chrysostomi, Cyrilli, Athanasij, Didymi, & Ephesini concilij Patrum. Græci enim contrariũ dicunt; vt s. dixi. Vel dic secundum Gulielmum, quod in hoc generali Lugdunẽ. concilio, Græci quod hic dicitur, fuerunt publice professi, & symbolum cum adiectione, Filioque, ibi publice cantauerunt de mandato Imperatoris, & Ecclesiæ Græcorum [3]; vtinam corde credant. 23. dist. Psalmista.

k ¶ *Vera.*] aliàs posset in melius commutari. 35. q. 9. Apostolicæ. & cap. sequenti.

l ¶ *Ignorantiam.*] quæ cunctorum errorum est mater, vt 38. dist. ignorantia. Nec in his excusat ignorantia; nam ignorans ignorabitur, vt ead. dist. in. qui ea. ad idem. 16. q. 1. si cupis. 22. q. 5. in quibus. & cap. sequenti.

m ¶ *Præcludere.*] vt 83. dist. error. s. de spon. inter opera.

n ¶ *Damnamus.*] s. eod. damnamus. & dic, damnamus & reprobamus: idest, reprobando damnamus.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit negatiue, & soluit.*

o ¶ *Asserere.*] s. dixit negare. Quid si quis nec negat nec asserit, sed tacens sic consentit? Videtur non teneri: quia tacere, est præter ista duo. 22. q. 2. ne quis. j. de reg. iur. is qui tacet. & ff. eod. l. qui tacet. Solu. Licet non ex verbis, tamen ex mente iudicatur hæreticus. s. de hæreti cap. 1. 24. q. 3. hæresis [1]. & cap. hæreticus. Et Deus audit in corde, vt 17. q. 1. cap. fin. §. si ergo. & cor interrogat. 14. q. 5. si quid. & 15. q. 6. cap. 2.

1 Vide Magistrum sententiarum lib. 1. dist. 11. §. verum etiam.

3 Refert Fran. Vercellen. quod ibi fuit personaliter ipsorum Patriarcha, & solennes nuncij Imperatoris. Ioan. And.

1 Vide glo. ibi qui tenet Ana. c. 2. de hær. Fon.

† Aliàs à patre.

TITVLVS II.

De constitutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Noua constitutio Principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat: Speciales consuetudines, & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioann. And.*

CAP. I.

LICET Ro-

DE CONSTItutionibus.

¶ *Bonifacius viij. conditor huius compilationis tractaturus de iure, considerans, quod vbi non est fundamentum, desuper ædificari non potest vt in cap. veniens. de presby. nõ bap. in ant. Idcirco pro sui operis fundamento præmisit rubricã. de summa Trinita. &c. Quo fundamento præmisso, incedit ad iura condenda. Et quia ius est duplex: scilicet, ius scriptũ, & ius non scriptum. vt Instit. de iure nat. gen. & ciui. §. constat. Et quia ius scriptum est dignius iure non scripto: ideo præmittit de iure scripto, puta de constitutionibus: & postea de iure non scripto, scilicet, de consuetudine. Vnde pro intellectu huius quæritur primo, quid sit constitutio: Secundo, vnde dicatur.*

¶ *Pro solutione primæ quæstionis est sciendum, quòd constitutio in iure accipitur dupliciter. Vno modo strictè, prout differt ab alijs partibus iuris scripti: & tunc nihil aliud est, nisi id quod statuit & ordinat Princeps animo condendi legem: Instit. de iure naturali gen. & ciui. §. sed & quod principi placuit. Est ergo constitutio strictè sumpta (prout differt à lege, plebiscito, senatusconsulto, & alijs partibus iuris scripti) illud, quod facit Princeps animo condendi legem, & vt subditi vtantur tam in scholis quàm in iudicijs. In scholis, scilicet, Doctores legendo. In iudicijs, Iudices ordinando, & aduocati allegando. Alio modo accipitur constitutio largè, pro omnibus partibus iuris scripti, siue sit lex, siue plebiscitum, siue senatusconsultum, principis placitum, edicta Prætorum, responsa prudentum: etiam siue sit ius commune, siue particulare, vt sunt statuta Episcopi, & vniuersitatis, vel collegij, vel alterius corporis approbati.*

¶ *Ad secundam quæstionem respõdetur, quòd constitutio dicitur à con, quod est simul, & statuo, statuis: quasi simul statutio. Vel dicitur communis statutio, quia lex debet esse communis & generalis omnibus, & non debet edi in fauorem illius, vel istius. cap. erit autem lex. 4. distin. & cap. cum omnes. de constit. in ant. vbi dicitur, quòd statutum factum ab aliquibus canonicis alicuius Ecclesiæ de consensu Episcopi, non valet, quando non omnibus canonicis est commune.*

Licet.] Diuiditur: quia duo facit. Primo similitudinem improbat, rationem reddens: & casum soluit, duas modificationes ponens. Secunda: ibi, *Ipsis.* Ioan. And.

CASVS in hoc cap. posset poni pluribus modis; sed ponamus hoc modo: Cauetur in cap. cum in cũctis. de electio. in ant. quod obtinens ecclesiam parochialem, debet promoueri ad sacerdotium infra annum: quod si non fecerit, dicit ille textus, quod potest priuari sua ecclesia, sed tamen requiritur sententia priuationis: ita quod per lapsum anni non est priuatus ipso iure, nec per lapsum anni dicitur ecclesia vacare. Et in cap. licet canon. & in cap. commissa. j. de elect. dicitur, quod obtinens ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum: & si non fuerit promotus, ipso facto vacat ecclesia: ita, quod sine sententia priuationis poterit Episcopus illam ecclesiam conferre. Sic istæ duæ cõstitutiones sunt contrariæ: quia vna dicit, quòd priuatur ipso facto; alia dicit, quòd non priuatur ipso facto, sed per sententiam. Et in dictis cap. licet canon. & cap. commissa. non fit expressa mentio de cap. cum in cunctis. quia in illis non dicitur, quòd ecclesia vacet ipso facto. Non obstante cap. cum in cunctis. quæritur, quod illorum cap. debent obseruare iudices in iudicijs? Respondet Romanus Pontifex, quod cap. licet canon. quod est posterius, licet in eo non fiat expressa mentio de cap. cum in cunctis. quia Papa cõdendo posteriorem constitutionem contrariam primæ, videtur primã reuoca-

ſe ex eo, quòd Papa ſciebat illam contrariam conſtitutionem, ſaltem præſumitur illam ſcire, cum Princeps habeat omnia iura in ſcrinio pectoris. Sed quid Sanctiſsime Pater; ponamus, retento eodem themate, q Papa fecit aliquam conſtitutionem nouam, quæ non eſt ȝria aliquibus conſtitutionibus generalibus, ſed particularibus aliquorum locorum particularium: puta, alicuius eccleſiæ vel corporis, quia forte in tali eccleſia eſt conſuetudo particularis ſuper aliquo iure, quod non fuerat diſpoſitum per ius commune: Papa fecit aliquam cōſtitutionem ȝriam illi ſtatuto, & fecit illam conſtitutionem ſimpliciter, non derogando illi ſtatuto particulari: quia non dixit Papa, q vult vti tali conſtitutione, non obſtante tali ſtatuto: verum Papa videatur reuocare illa ſtatuta particularia? Rñdet Romanus Pontifex, q non. Et ratio eſt, quia Papa non videtur reuocare id quod ignorat: ſed Papa præſumitur ignorare illa ſtatuta particularia, quæ conſiſtunt in facto; ideo non videtur reuocare: quia quod quis ignorat, non videtur reuocare. Nota primo ex principio huius cap. q Princeps cēſetur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui: ideo ſi error conſiſtat in iure, non excuſat Principem. Simile dicunt Legiſtæ in l. omnium. C. de teſta. Sed hoc ideo eſt pp ſapientes & conſiliarios ſibi aſsiſtentes, qui dicuntur pars corporis ipſius Principis: ideo machinans in mortem talium, committit crimen læſæ maieſtatis: l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſta. Nota ſecundo principalem effectum, ad quem emanauit præſens cap. quod lex noua & poſterior Principis, tollit præcedentem legē de directo contrariam: licet in noua conſtitutione non fiat mentio, q Princeps intendat reuocare quaſcunque conſtitutiones contrarias: quia non eſt veriſimile, q Princeps voluerit legem iſtam nouam eſſe fruſtratoriam: & eſſet fruſtratoria, niſi reuocaret primam contrariam. Sed in ſtatutis particularibus eſt alia ratio: quia ſi hæc lex noua non ſeruatur in loco, vbi ſeruatur ſtatutum particulare: ſeruabitur tamen in alijs locis, & ſic non erit fruſtratoria. Et hoc verum, niſi talis conſtitutio particularis, eſſet generalis in toto loco: quia tunc videretur reuocari per conſtitutionem nouam. Sicut in regno Franciæ eſt conſuetudo generalis, q hæres alicuius defuncti cognoſcendo hæreditatem, eſt hæres, & etiam poſſeſſor, abſque alia corporali apprehenſione poſſeſsionis. Ponamus, q Rex fecit vnam cōſtitutionem nouam, quod hęres declarando ſe eſſe hæredem, non eſſet poſſeſſor abſque corporali apprehenſione: & in iſta conſtitutione noua nullam fecit mentionem de illa generali conſuetudine: nonne erit iſta conſuetudo reuocata per nouam conſtitutionem? Certe ſic: alias conſtitutio Principis eſſet fruſtratoria, & ſine effectu. Quæritur cum glo. in ver. facti. Quod dicitur hic, q noua conſtitutio Principis non annullat conſtitutiones locorum particularium, niſi in ipſa conſtitutione aliud dicatur: vel q ipſæ conſtitutiones non reuocant etiam ȝria ſtatuta: quæritur, vtrum hoc ſit verum, etiam ſi tale ſtatutum particulare diſponat idem quod ius cōe: puta, Epiſcopus fecit ſua ſtatuta, quæ idem diſponunt vt ius commune: Nam plures ſunt Epi, qui conſtitutiones ſuas Synodales extrahunt á corpore iuris, vt rectores eccleſiarum videant ea quæ pertinent ad officium ſuū: Ponamus, q Papa fecit conſtitutionem ȝriam iuri communi, non eſt dubium, q illa conſtitutio noua tollit ius commune. Sed nunquid tollit etiam ſtatuta particularia, quæ diſponunt idem quod ius commune? Reſpondetur q ſic: & ideo cap. iſtud intelligitur, quando illa ſtatuta particularia, erant facta præter ius: quia ſi ſint facta ſecundum ius commune, tunc reuocato iure communi, reuocantur etiam illa ſtatuta.

manus[a] Pontifex (qui iura[b] omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere[c]) conſtitutionem † condendo poſteriorem, priorem[d], quamuis de ipſa mentionem non faciat, reuocare[e] noſcatur[f]: quia[g] tamen locorum ſpecialium † & perſonarum ſingularium[h] conſuetudines & ſtatuta † (cum ſint[i] facti[k], & in facto conſiſtant) poteſt proba-

a [¶] *Licet Romanus.*] Noua cōſtitutio principis tollit primā ȝriam, quamuis id non exprimat: ſpeciales cōſuetudines & ſtatuta rationabilia non tollit, niſi id exprimat.

a *Romanus.*] vocantur interdum Epiſcopi, maximi pōtifices. 21. diſt. cleros. §. pontifex. Solus vero Papa, Sūmus, vel Romanus Pontifex appellatur, vt hic. 23. diſt. in nomine. circa prin. ĩ. tit. proxi. ſi grauole. de ſenten. excom. ſi ſummus. in clem.

ADDITIO De diuerſis Papæ nominationibus Archi. hic tractans dicit, q quandocunq; dicitur Romanus, vel Romanæ eccleſiæ Epiſcopus. 2. q. 6. ſi quis epſ. Aliquando, vrbis Romæ Archieps, vt 4. diſtin. ſtatuimus. in tit. melius. 21. diſtin. cap. fin. Vel, Epiſcopus, vt 5. q. 4. cap. 2. in tit. C. de ſum. Trini. l. inter claras. in tit. Aliquando, Papa vrbis Romæ. 97. diſtin. victor. in prin. Aliquando, Patriarcha. 22. diſt. cap. vlt. Aliquando ſimpliciter, Eps. 1. q. 3. ſaluator. & cap. ex multis. in tit. Et ſe dicit, Miniſtrum indignum. eo. cap. verſi. quapropter. Archidiaconus.

b [¶] *Iura.*] Nota ex hac littera rationem, quare aliud in iuribus, aliud in reſcriptis, vt primum ius tollatur per ſecundum contrarium: ſed non primum reſcriptum per ſecundum, niſi de illo fiat mentio. de reſcript. cæterum.

[¶] *Glo ſeq. allegat vnam concor. & duo contraria, & remittit.*

c [¶] *Habere.*] C. de teſt. l. omnium. Contra. 13. diſt. præterea. & 30. q. 4. quod autem. in glo. 1. vbi non recoluit Vrbanus eius qđ prędeceſſor Leo prohibuerat. Solu. vt in prędicto cap. præterea. notatur.

d [¶] *Priorem.*] poſteriori directe contrariam.

[¶] *Gloſſa ſequens allegat tres concor. dat ſimile, de qua dat rationem & regulam: & duos caſus excipit.*

e [¶] *Reuocare.*] de conſecr. diſt. 1. vaſa. de cog. ſpiri. cap. 1. ff. de legi. l. non eſt nouum. In legibus ergo contrarijs ſtamus vltimæ. Idem in teſtamentis. 13. q. 2. vltima voluntas. de celebratio. miſſa. cum Marthæ. §. cæterum ſicut. ff. de leg. 1. ſi mihi & tibi. §. fina. Ratio eſt vtrobique: quia vtrunq; pendet ex voluntate vnius tantum: in his autem quæ pendent ex voluntate duorum, dic, vt dixi ĩ. de reg. iur. qui prior. Quod de teſtamento dixi, ſcilicet, q vltimo ſtamus ita intelligas etiam ſi in ipſo de primo non fiat mentio. Fallit in duobus caſibus, ſcilicet, ſi primum teſtamentum factum ſit inter liberos. C. de teſta. Authen. hoc inter liberos. & cum ipſe teſtator legem teſtandi ſibi dixit ſic, Si fecero aliud teſtamentum, non valeat: quia tunc ſecundum faciendo, oportet quòd faciat mentionem primi. ff. de leg. 3. l. ſi quis in principio teſtamenti. Ioan. And.

[¶] *Glo. ſeq obijcit, & ſoluit. Iterum obijcit, & remittit.*

f [¶] *Noſcatur.*] eſt contra. ſ. de præſcript. nonnulli. de æta. & quali. eam te. ſ. de cap. mo. ex parte. ĩ. de exceſ. præla. cap. vnico. & 25. q. 2. reſcripta. & c. dicenti. §. oēs. quæ eſt l. ex C. ſi contra ius vel vti. pub. l. vlt. & ibi de hoc. Dic prædicta iura non eſſe ȝria: illa enim de reſcriptis datis contra legem loquuntur, quæ non valent niſi in ipſis fiat mentio de lege[1], & maxime cum ibi cadit error facti, vt cap. nonnulli. hic de ſecunda lege loquitur, quæ primam tollit directe ȝriam, licet de illa non faciat mētionem. Et potuit eſſe ratio: qa maturius & deliberatius fit legis promulgatio, q̃ reſcripti conceſsio: ad hoc ſ. in procemio huius libri, in fi. In reſcripto etiam dicimus, q ſi conſtaret de certa ſcientia Principis, valeret reſcriptū contra ius elicitum, vt in contrarijs notatur: ſed prima facie præſumitur per importunitatem obtentum: vnde expectari ſolet ſecunda iuſsio: in Authen. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. colla. 9. in Authen. de iudi. §. omnes autem. coll. 6. & ſi reſcriptum cōcedit aliquid contra ius, iam in eo mutat nomen reſcripti: & dicendum eſt priuilegium. 3. diſt. priuilegia. de verb. ſign. abbate. Item contra: quia antiquiori iuri ſtandum eſt. 33. q. 2. hoc ipſum, & 50. diſt. domino ſancto. in fi. Dic vt ibi in glo. penult.

g [¶] *Quia tamen*] diuerſitatis ratio.

h [¶] *Singularium.*] Nota, quia per hoc patet, q generalem conſuetudinem bene tollit noua conſtitutio Principis, & merito: quia illius legis promulgatio alias ſuperflua & inutilis eſſet: ſed in ſingularibus ſecus: quia licet lex non habeat locum Bonon. habebit locum Mutinæ, Paduæ, & locis alijs.

i [¶] *Cum ſint.*] ratio rationis.

[¶] *Gloſſa ſequens rec. per quæſtionem, quam exemplificat, & ſoluit inducens ſex rationes.*

k [¶] *Facti.*] non enim reuocat quæ ignorat: ignorat autem quæ ſunt facti. Et puto per hanc litteram terminatam quæſtionem illam, qua quæritur, an noua conſtitutio reuocet ſtatutum Epiſcopi contrarium, quo ſolum cauebatur ius commune. Pone in terminis decre. de æta. & qualita. præterea. quæ, quantum ad præſentationes patronorum, eſt hodie reuocata per decre. ĩ. de inſtit. cap. 2. Nunquid & ſublatum erit ſtatutum Epiſcopi, quo illud ſimpliciter cauebatur, quod dicit decre. præterea. Eodem modo poteſt poni exēplum de decre. ſ. de conceſ. præben. accedens. & de decre. eod. tit. cap. 2. & de decre. ĩ. de cenſi. Romana. & cap. exigit. & de decre. eo. tit. felicis. Dico autem, q ſicut ſublatum eſt ius commune, ita & ſtatutum quod ſimpliciter continebat ius cōe[2], cum illud non ſit facti, nec conſiſtat in facto: immo ſit iuris, & conſiſtat in iure: & facit quod not. Innocen. Hoſtien. & moderni, ſ. de reſcrip. cap. 1. vbi not. q de reſcripto, vel priuilegio, quod ſimpliciter continet ius commune, in ſecundo priuilegio, vel reſcripto non eſt neceſſe fieri mentionem[3]. Quod ſi ȝrium diceremus, iam Epiſcopi poſſent tollere poteſtatem ſummo Pontifici tollendi iura, in diœceſibus ſuis, ſtatuendo ſimpliciter, quæ iure cauentur. Item probo id euidentiſsima ratione: Iſta decre. æquiparat iſta duo, conſuetudines, & ſtatuta ſingularia: ſed iam ſequeretur, q omnium iurium correctio vel mutatio eſſet inutilis. Dicam enim, q licet reuocatum ſit ius commune, tñ conſuetudo præſcripta, qua ſeruatū ſuit ius cōe, reuocata non ſit[4] eadem ratione, qua id ſ. diximus de ſtatuto.

[Margin notes:]

[¶] Quę dicitur, quaſi cōmune ſtatutum, & verbum ſtatuti reſpicit ius ſcriptum. 1. diſt. §. cum itaque. ſecundum Archidiaconum.

[¶] Dictio ſpecialium, cō habetur in verſibus codicibus.

[¶] Statuta locorū intelligo illa, q generaliter ab obſeruantur, & exinde non tranſgreſſiones ligant. e quę contra inveniuntur. §. diſtin. gla. in l. ind. Mela. ff. ad l. Aquil. ſtatuta perſonarū voca, ſtatuta alicuius corporis, quæ nulla incorporatos ligant. Pet. de Ancha. Fon.

[1] Sequitur Anch. & de clauſula illa, Non obſtante, vide Bart. in extrauagan. ad reprimēdā. ad ſin. Fon.

[2] Sic dicit de Ancha. conſpon. Ioan. de Ligna. tenent cōtra gla. Fon.

[3] Idē Phil. vide Fely. in cap. 1. ſ. de reſcrip. Fon.

[4] Et ſine dubio ſic dicēdū eſt quando heret ſcādalū, ſi lex non obſeruaret: not. gl. Do. cap. inper eo. ſ. de cog. ſpi. Dom. Philip. Fon.

statuto. & id esset absurdum. Item non possumus dicere, quod statuta continentia ius cõe, sint singularium personarum: quod requirit hæc decre. Item si Papa tollit suam constitutionem, quod est plus: multo fortius constitutionem inferioris idem dicentem, quod est minus. Ad hoc optime facit extra, de fide instrumen. pastoralis. vbi dicitur, quod si decre. extrauagans. cõsonat iuri cõi, iudicari debet s'm ipsam: quia ius est. Idẽ igitur dicam in locali statuto: quod si continet ius cõe, sublato iure, tollitur statutum z, quod ius cõe est. Si igitur consuetudo & statutum singularia sint, & consistant in facto, & sint rationabilia, nec expresse reuocẽtur, eis non derogatur per constitutione nouiter editam; alias secus. hoc dicit decre. Ioan. And.

a ¶ *Ignorare.*] I. vt eccles. bene. vt nostrum.

b ¶ *Ipsis.*] scilicet, consuetudinib9, & statutis.

biliter ignorare a: ipsis b, dum tamen sint rationabilia c, per constitutionem à se nouiter editam (nisi expresse d caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare e.

¶ Idem.

¶ *Duo sunt dicta. Primum, quòd statuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd statutum Episcopi, extra suam diœcesim subditum non ligat. Ioan. And.*

CAP. II.

Vt f animarum g periculis obuietur: sententiis h per statuta i quorumcumque ordinariorum k prolatis, ligari nolumus ignorantes l: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina m.

¶ Statuto n episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint o, excommunicationis sententia promulgatur: subditi eius furtum p extra ipsius diœcesim q committentes, minime ligari noscuntur: Cum extra r territorium s ius dicenti non pareatur impune t.

de postu præla. in ant. tñ quis admittitur ad probandum, quod notificatio illius constitutionis non venit ad eius notitiam. Nota, quod statutum alicuius statuentis non habet vires extra territorium: sed restringitur ad limites territorij facientis statutũ: Secus est in infamia & excõicatione, quæ afficiũt p̃sonam, sicut lepra afficit personã leprosi: ideo si subditus epi fuerit excõicatus, & exeat diœcesim, semper remanet excommunicatus.

f ¶ *Vt animarum.*] hęc decretalis edita fuit ad declarationẽ decretalis de senten. excom. à nobis 1. & eius quod ibi not. Et eius duo sũt dicta: primum, quod statuta ordinariorũ non ligant probabiliter ignorãtes. Secundum, quòd statutum epi extra suã diœcesim, subditum non ligat. Ioan. And.

g ¶ *Animarum.*] ad idẽ j. de iureiu. cap. 1. & de sepult. cap. 1.

¶ *Glo. seq. rect. per q. & soluit. & huic litteræ respondet dupliciter.*

c ¶ *Rationabilia.*] Verum consuetudo sit rationabilis necne, relinquendum est iudici 4, cum nec certa regula tradi posset secundũ Hostien. qui hoc not. in summa. de consue. §. quid sit consuetudo. ver. consuetudo est vsus. Et bene dicit, Rationabilia: quia hoc solũ, quod rationabile est, defendit ecclesia. 34. dist. cap. vlt. & 81. dist. si qui sine. De rationabili autem consuetudine pone exempla. j. de consue. cap. 3. & 4 I. de consue. cum dilectus. & facit quod dicam j. de elect. ex eo quod. in fine.

d ¶ *Expresse.*] j. de consue. cap. 1. & 5. de elect. quia sæpe. & cap. cũ non deceat. in quibus reuocãtur etiam priuilegia & statuta. de cleri. non resid. cap. vno. j. de censi. quamquam. de pœni. & re. cap. 5. de biga. cap. vno. de cõno. cap. vno. cum sim. quæ omnia non videntur competentia exempla, cum illa non essent rationabilia. Quod verum potest dici hodie, quia ius resistit 3. habes exempla hodie circa consuetudines. de æta. & qualita. vt hi qui. in fi. cum suis concordan. in Clemen.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit, & opinionem Host. reprobatam dicit.*

e ¶ *Derogare.*] contra. ff. de sep. vio. l. 3. §. Diuus. Sol. Illa lex multis modis intelligit. vt ibi not. & ff. de legi. l. de quibus. Sed inquantum dicere videtur, quod consuetudo vel statutum præcedens legem, tollatur a lege: dici potest hoc verum, cum Princeps hoc intendit: vt no. Ber. se intelligere illam legem. I. de fide instru. pastoralis. in glo. 1. in fin. quæ solutio approbatur per hanc decre. 4 Reprobatur autem hic opi. Host. qui contra hunc textum not. in summa. de consue. §. & de virtute. vers. sed speciale est.

Vt animarum] Duæ sunt partes; Secunda ibi, *Statuto.* In prima ponit dictum, cui determinationem subdit; ibi, *Dum tamen.* In secunda soluit dubium & rationem subdit; ibi, *Cum extra.*

CASVS. Eps fecit statutum, vt nullus clericus suæ diœcesis portaret arma, vel comam nutriret, vel aliquid aliud faceret sub pœna excõicationis, quam volebat contrafacientem incurrere ipso facto: Accidit, quod epe, quo fuit factum tale statutum, nõ eram in diœcesi, sed postea sum reuersus in diœcesim, & feci 3 statutũ; vtrum sum ipso facto excõicatus? Rñdet Romanus Pontifex, quod non; quia constitutio Epi (idem de quacunque alia constitutione) non ligat probabiliter ignorantes; secus est de ignorantia crassa & supina: quia illa non excusat. Sed quid Sanctissime Pater: ponamus, quòd eps meus fecit statutũ, quod nullus clericus arma portaret sub pœna excõicationis: sciebam tale statutum: accidit, quod dum fui extra diœcesim, portaui arma: & sic feci 3 statutũ: Vtrum inciderim in pęnã statuti? Rñdet Romanus Pontifex, quod non: & dicit, quod statuta facta ab eo, qui habet territorium limitatum, non habẽt vires extra territorium & diœcesim, sed solum in diœcesi. Textus. *Supina.* quæ est ignorare, qđ oẽs sciunt, vel scire tenentur. Textus. *Furtum.* iura bene dicunt, quod faciens furtum excõicetur; sed non dicunt, quod qui facit furtum, sit ipso iure excõicatus. Nota ex principio cap. quod statuta eporum, vel quorumcunque habentium potestatem statuẽdi, non ligant probabiliter ignorantes, qui possunt prætendere iustam causam ignorantiæ: nisi eorũ ignorantia fuerit crassa & supina: vt, ponamus quod in hac ciuitate fuit facta constitutio pœnalis; & fuit publice publicata: si dico, quod ignoro talem constitutionem, quia nõ fuit mihi notificata: non habeo iustam causam ignorantiæ: quia nõ est necesse quod constitutio auribus singulorũ inculcetur: vt in cap. n.

h ¶ *Sententiis.*] quæ ligant aĩam, vt locum habeat proxima ratio: sed idem in alijs sententijs, quæ pœnas tpales inferunt per l. ff. de decre. ab or. fa. l. vlt. vbi habes, quod municipali statuto non ligatur ignorans, sed sciens tñ: ad hoc C. de testa. l. iubemus. in fin. & potest dici, quod in hoc prouidetur animabus, saltem pp peccatum inobedientiæ quod est maximum 5. 8. q. 1. sciendum. vel de his dixit quia de alijs non erat dubium, per dictam legem.

i ¶ *Statuta.*] De generalibus ergo statutis canonum vel legum nõ loquitur, quæ ab omnibus sciri & custodiri debẽt. I. de constitu. cap. 1.

k ¶ *Ordinariorum.*] Qui dicantur ordinarij not. Gof. & Ber. s. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

l ¶ *Ignorantes.*] Contrarium 6 not. Ber. in præ. decre. à nobis. I. de senten. excom. & non mouebatur ex eo, quia incidebat in factum iam damnatum: & quia in culpa fuit rem prohibitam faciendo: & quærere debuerat: sicut etiam vbi culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod metus causa. l. si mulier.

m ¶ *Supina.*] quæ est, ignorare quod oẽs sciũt. de postu. præla. cap. 1. §. verum quoniam. de cleri. excom. mini. Apostolicæ. Ignorantia ergo alia facti, alia iuris. Si iuris, aut communis aut singularis: statutum enim Episcopi ius facit inter subditos, quod tamen non ligat probabiliter ignorantes, vt hic.

n ¶ *Statuto Episcopi.*] Nota epm posse facere statuta: ad idem I. prox. respon. s. de maio. & obe. si quis venerit. & legatus in prouincia sua. I. de offi. leg. cap. vlt. & sunt talia statuta perpetua, etiã post obitum vel recessum, vt ibi.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, tripliciter soluit. primam approbat. & remittit.*

o ¶ *Commiserint.*] Contra. J. de senten. excom. Romana. §. caueant. vbi dicitur, quod pro futuris delictis excõicatio ferri non debet. Solu. Aliud est, ferre in aliquem excõicationis sententiam pro futuro delicto: vt si dicat, Excommunico te si tale quid feceris, quod ibi prohibetur. Aliud, statutum generale facere, excõicationem fulminans, quod hic permittitur. vt I. de sentẽ. excom. à nobis 1. Vel licet ibi prohibeatur ferri, tñ lata tenet. vt ibi not. Ber. Vel si dicatur, quod istud, commiserint, sit præteritum, nullum est contrarium. Quod prius dixi 7, tene, & adde quod ibi dicam.

p ¶ *Furtum.*] quod est, contrectatio rei alienæ inuito dño fraudulosa, & animo lucrandi. Institu. de ob. quæ ex quasi deli. in prin. & §. furtum autem. & §. placuit. & prohibitum etiam in decalogo. 14. q. 5. pœnale. & in secunda prohibitione obtinet quartum locum. quod dic vt nota. 32. q. 7 quid in omnibus.

q ¶ *Diœcesim.*] in qua tota, iurisdictionem habet ordinariam: & in quolibet ipsius loco non exempto, potest pro tribunali sedere. j. de offi. ordi. cum episcopus.

r ¶ *Cum extra.*] ratio. Et nota de omnibus rationem reddendam: quod dic, vt I de rescrip. si quando.

s ¶ *Territorium.*] suum. I. de offi. leg. nouit. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. Et est Territorium, vniuersitas agrorum infra fines cuiusq; ciuitatis: quod ab eo dictum quidam aiunt, quòd magistratus eius loci infra eos fines terrendi, idest, submouẽdi ius habent. ff. de verb. sig. pupillus. §. territorium.

t ¶ *Impune.*] idest, sine pœna, idest, non parens, ex eo pœnam non patitur.

z Nisi alia esset ratio statuti, quã sit iuris cõmunis. Do. & plenius vide Imo. Bar. in l. 1. ff. ad l. Falcid. Fon.

3 Do. hic not. quod laici ligantur statuto Episcopi in fauorem animæ facto. cap. nouit. de iud. cap. non latet. de purg. cano. Fon.

4 Idẽ Phil. & in dubio præsumitur rationabilis. Fonta.

3 Glo. sequentur. Phil. Do. nisi consuetudo innitetur nouæ ratione. Butr. in cap. fi. de obsue. & ibi Rochus de Curte. Fon.

4 Secũdum Ioã. Mo. dic illã legẽ loqui, qñ lex, quæ consuetudinem sequitur, adiuta est iure, qđ vtilitati publicę prouidet, vt illa duo iuncta consuetudinem vallẽt. alleg. j. de iureiur. licet. Io. And.

5 Placet Do. Philip. qui ex glo. infert, quod veniens cõ statutũ mortaliter peccat. 10. dist. cap. quod ausi. Fonta.

6 Do. hic quod peccans punietur pœna alterius legis nõ statuti. Idem Phi. Fon.

7 Istud etiã tenet Do. de Anchar. & commendat glo. ibi, præteritum: in dubio tamẽ verba intelligũtur, vt sint futuri tẽporis. Fon.

DE RESCRIPTIS.

¶ *Ista rubrica continuatur ad praecedentem in modum qui sequitur: Dictum fuit supra tit. prox. de constitutionibus, & sic de iuribus: Nam constitutio large sumpta accipitur pro omnibus partibus iuris scripti. verum quia parum esset iura condere, nisi essent iudices qui illa tuerentur, & redderent vnicuique ius suum: ideirco visum de iure, restabat videre & de iudicibus, qui iura reddunt: Sed quia iudices vt plurimum constituuntur per rescripta, ideirco praemittitur hac rubrica, de rescriptis.*

TITVLVS III.
De rescriptis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Rescriptum impetratum ab excõicato, est ipso iure nullum, & quicquid inde secutum est: nisi in causa excommunicationis, vel appellationis.*

Vnde sciendum, quod nos habemus rescriptum, privilegium, & beneficium. Rescriptum in iure accipitur dupliciter: videlicet, stricte, & large. Rescriptum large sumptum, comprehendit rescriptum stricte, siue in specie sumptum, & beneficium Principis. Sed rescriptum stricte & in specie sumptũ, dicitur illud, quod emanat ad obseruantiam iuris communis: puta, cum quis conqueritur Principi, quod aliquis facit cõtra iura, supplicans, vt princeps det sibi iudicem delegatum, qui faciat obseruare ius commune. In isto autem titulo rescriptum accipitur large: quia in eo tractatur de gratijs circa beneficia obtinenda. Privilegiũ vero dicitur illud, quod emanat contra ius cõe in fauorem aliquarum personarum: & dicitur Privilegium, quasi priuata lex, vt, quia de iure communi omnes habentes praedia, tenentur soluere decimas praediales Ecclesiae parochiali, Papa concedit aliquibus privilegium, vt de laboribus suis non soluant decimas: vel de terris suis, quas colunt siue coli faciunt proprijs sumptibus, non soluant decimas: sicut fuit concessum pluribus religiosis, vt de terris suis, quas colunt, siue coli faciunt proprijs suis sumptibus, nullas soluant decimas. istud vocatur Privilegium. Sed beneficium Principis, dicitur gratia, quã princeps facit alicui praeter ius: vt puta, Papa facit mihi gratiam, vt mihi detur beneficium, quod primo vacabit in ecclesia Pictauiensi. Et licet privilegium, rescriptum, & beneficium differant (vt dictum est) tamen rescriptum large modo sumptum, comprehendit omnia ista.

Ipso iure.] Ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *quam excommunicationis.* Ioan. And.

Commentũ Ioan. And.

Rescriptum delegatorium ab excõicato impetratum, est ipso iure nullum: nec valet processus per illud rescriptum factus, etiam si oppositum non fuerit. Fallit in rescripto in causa excõicationis vel appellationis. hoc dicit. Pro intellectu huius cap. praesupponendum est, quod habetur ĩ. eod. lib. de excep. in cap. pia. vbi dicitur, quod si excõicatus maiori excommunicatione, fuerit in iudicio agendo, & non fuerit exceptum de excõicatione, valet processus cum eo factus: tamen licet excommunicatio ante litem contestatam opposita non fuerit, poterit opponi in quacumque parte litis, & obtenta absolutione, accipiet excommunicatus processum in statu, in quo erat ante excommunicationem.

CASVS. Praetendebam te debitorem meum in aliqua pecuniae summa: vel te possidere beneficium meum, eo quod habebam ordinarium loci certa ratione suspectum: nolui te cõuenire corã ipso: sed à Papa impetraui rescriptum delegatorium ad aliquem iudicẽ, qui cognosceret de huiusmodi causa: tempore impetrationis eram excõicatus maiori excõicatione: praesentaui illud rescriptũ delegato, qui virtute illius rescripti processit vsque ad diffinitiuam sniam: postea peruenit ad notitiã tuã, quod tẽpe impetrationis rescripti erã excõicatus maiori excõicatione: voluisti proponere nullitatem processus, sententiae, & rescripti: Quaeritur nunquid sis audiendus? Videbatur, quod non: quia exceptio proposita in quacunque parte litis, non annullat processum factum antea. Non obstante ista ratione dubitandi, dicit Romanus Pontifex, quod certe istud rescriptũ non valet, nec processus inde secutus. Et ratio est propter defectum iurisdictionis: quia ex quo fuit rescriptum ab initio nullum, per id nõ fuit tributa iurisdictio delegato: sed secus, si iudex alias haberet iurisdictionem: quia esset ordinarius vel delegatus, & impetrans nõ erat tẽpe impetrationis excõicatus: quia processus esset validus, donec esset opposita exceptio excõicationis. Sed quaeritur, an sit verum indistincte, quod rescriptum delegatorium impetratum ab excõicato, sit nullum ipso iure? Rñdet Romanus Pontifex, quòd hoc non est verum indistincte: sed fallit, si excõicatus impetret rescriptum in causa excõicationis vel appellationis; puta, Eps Pictauiensis me excõicauit: dico excõicationem esse iniustam, & vlterius dico, quod sum absoluendus sine emenda, & absque aliqua cautione, accessi ad sedem Apostolicam, & impetraui rescriptum ad aliquem iudicem delegatum, per quod mandabatur, vt si iudici constaret de iniusta excõicatione, me absolueret: quia potuissem adire Ordinariũ: & Papa concurrit cum Ordinario: & sic potui adire Papam, & impetrare rescriptum: Alias sequeretur, quod excõicatus iniuste, non haberet aliquod remedium cõtra iniustam excõicationem. Item fallit in causa appellationis, vt si aliquis excõicatus appellet & impetret rescriptum in causa appellationis rescriptum valet, vt repararetur iniuria sibi facta à iudice à quo. Textus.

CAP. I.

Ipso iure [a] rescriptum [b], vel processus [c] per ipsum habitus non valeat, si ab excommu-

Articulo. vnde articulus est pars intentionis continens illud, quod actor vel reus intendit probare: cap. veniẽs 2. ibi, *Pars autem.* ĩ. de testib. Et articuli quoque vocantur intentiones, quandoque assertiones. Nota primo, quod excõicatus regulariter non potest impetrare rescriptum delegatorium contra suos debitores. Nota secundo, quod processus factus virtute rescripti nullius est ipso iure nullus: quia vbi non est fundamentum, desuper aedificari non potest; secus si rescriptum non esset nullum, licet esset surreptitium, & elidibile ope exceptionis: quia tunc delegatus virtute illius rescripti haberet iurisdictionem, sed elidibilem per exceptionem. Nota tertio duos casus exceptos à regula posita in principio cap. in quibus valet rescriptum ab excõicato impetratum: videlicet, in causa appellationis, & in causa excõicationis: Nam in causa excõicationis, excõicatus potest esse in iudicio tanquam actor, & impetrare iudices delegatos, & petere relaxari excommunicationem suam, quam dicit iniustam. Item in causa appellationis potest excõicatus maiori excõicatione appellare & appellationem prosequi, & rescripta impetrare. Sed vtrũ per illud cap. sit correctum cap. pia. ĩ. de excep. Dicit gl. in verbo, Processus (& bene) quòd non: quia illud cap. pia. intelligitur in excõicato agẽte coram Ordinario vel Delegato, qui agens tempore impetrationis non erat excõicatus, sed incidit in excõicationem postquam delegatus recepit iurisdictionem virtute rescripti delegatorij. Illud autem cap. intelligitur de excommunicato agente; qui tempore impetrationis rescripti erat excommunicatus.

Illud impetratur in excõicatione occulta siue manifesta, exceptis casibus hic positis: sed quod de appellatione hic dicitur, hoc fallit in aliqua parte intra iudicialem secũdum cap. si. super de elect. vbi tunc nõ excipitur sed appel. Pan. In finale sunt intelligit illud cap. quas vide bene.

¶ *Glo. seq. ponit quod reprobat.*

a ¶ *Ipso iure.*] Ergo [1] sine exceptionis ope: & sic falsam puto opinionem Tancredi & Innocentij. not. ĩ. de offic. deleg. prudentiam. § sexta. & Ber. Compost. not. ĩ. eod. cap. super literis. in gloss. hic quaeritur. & Guil. Du. no. in Spec. tit. de rescrip. praesentatione. § ratione aũt impetrantis. ver. quid de processu. qui oes dixerũt, quod processus habitus per literas impetratas ab excõicato, valet, si nõ opponatur exceptio: Et hoc dico temerè, cũ supradicti oẽs (excepto Tancredo) hanc viderint decretalem; vnde vel non ponderauerunt hoc verbum, Ipso iure, positum in principio hic, vel hanc decretalem putauerunt esse correctam per decre. pia. quod non credo: cum pars illa, quae correcta est, remota fuerit, vt ĩ. dicam.

[1] Istam gl. probat Doc. ex qua notat Pau. quod iudex procedendo ad victoria, non validat processum suũ, vbi rescriptum est penitus nullum vide. Do. Fra.

¶ *Glo. seq. soluit quaestionem, & solutionem probat tribus rationibus.*

b ¶ *Rescriptum.* ĩ. eo. dilectus filius Abbas. Et satis hic puto terminatam quaestionem, quae quaeri solet, verum reus actorem, quẽ excipiendo & rescriptum & personam, repulit excõicationis vigore, coram ipso delegato reconuenire possit. Et patet, quod non [a]. Si enim nullum est rescriptum, & conuentio est principale, & reconuentio accessorium: sublato principali, & accessoriũ. ĩ. de reg. iur. accessoriũ. cum suis concor. Itẽ causa conuentionis & reconuentionis simul sunt tractandae. ĩ. de mu. pe. cap. 1. de ord. cog. cũ dilectus. quod hic esse nõ posset. Item conuentio est expressum, reconuentio tacitum: Sublato igitur expresso, & tacitũ est sublatum. C. si reus vel accu. mar. fu. l. vlt. & facit quod not. de cle. coniug. quod a te. & hoc tenuit Tan. Bart. Brix. in quaestione Venerali, quae incipit, Actor conueniebat reum.

[a] Glo. bene dicit secũdum Doct. si tamen excipiens fuit contra personã, fiet reconuentio tamen de elec. ab. Do. Fran.

¶ *Glo. seq. quaerit & soluit distinguendo. Item quaerit de ratione. & ponit duplicem, quam improbat: & quadruplicem, quam approbat.*

c ¶ *Processus.*] Nunquid ergo correcta est decr. pia. ĩ. de excep. vbi dicitur, quod processus habitus cum excõicato tenet, donec opponatur exceptio: & postmodum ipso absoluto, reassumatur causa in eodẽ statu? Sol. Non est correcta: immo potius corrigeret illa per istam, cũ illa sit posterior. est enim Inno. iiij. sed haec Greg. ix. ĩ. tit. prox. c. 1. Sed neutra per alterã corrigitur, sed in diuersis casibus loquitur. Nota igitur primo, falsam esse opinionem modernorum, quã Ber. nouit decret. pia. in glo. sed mirũ. & in praedicta decr. dilectus. in glo. sic vt. versic. secus si antiquus. & in decretali, de offi. deleg. prudentiam. in glo. sic vt. & in glo. secus esset. in quibus dixit rescriptum ab excõicato impetratum valere post suam absolutionem. Et vera est ipsius Ber. opi. antiqua, vt per praedictas glo. apparet. & de acta. & qua. cum bonae. & de cle. excõ. mi. proposuit. Circa hanc igitur materiam sic distingue: aut excõicatus maiori agit coram Delegato, aut coram Ordinario: In primo casu subdistingue: quia aut erat

excõicatus

excōicatus tempore impetrati rescripti, aut postea fuit excōicatus. In primo casu subdistinctionis, habet locum hæc decret. vt scilicet non valeat rescriptū, nec processus per ipsum habitus, nisi impetratum fuerit super causa excōicationis vel appellationis, vt hic, & in concor. superius allegatis. In secundo casu scilicet, quando post impetrationē excōicatus fuit, locū habet decre. pia 1. & de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. Si agit coram Ordinario tunc tria tempora distingue: sm vetera iura nō tenebat processus cum ipso habitus. ī. de excep. exceptionem. alias non video quare ibi fieret cōdemnatio expensarū ¹, si tenuisset habitus processus: vt ibi etiam not. Postmodum stante ibi Grego. in decis. huius decre. q teneret processus habitus cum excommunicato, si reus eum scienter admisit, aliás nō. Secundum moderna vero iura tenet processus, & locum habet decret. pia. & sic nec corrigitur, nec corrigit. Si quæratur, quæ sit ratio diuersi iuris; & si dicatur, quòd excommunicatus impetrans peccauit se ingerendo cōioni hominum: non valet hæc responsio, cū eadem ratio sit in Ordinario. Si dicatur, q hæc sit ratio, quia rescriptum impetratum fuit tali veritate tacita, qua expressa literas nō habuisset, non valet etiam hęc responsio: quia tunc rescriptum habet elidi exceptionis ope, non ipso iure: supra eod. super litteris. & hoc not. Ber. ī. eo. ad audientiam 2. Vnde satis mirandum videtur, q si ago coram ordinario, tenet processus: & si ab eo impetro Delegatum nec rescriptū valeat nec processus. Sed potest esse ratio, qa iurisdictio delegata sumit exitium ex persona agentis & impetrantis, & ideo eum vitiosum fuerit principium. 1. q. 1. principatus. nec rescriptum valeat, nec processus. Ordinaria autem iurisdictio ab actore agente nō incipit, & ideo ibi secus. Item iurisdictio ordinaria fauorabilis est, extraordinaria odiosa: vt ī. eod. ad hoc. Itē quādo proceditur coram Ordinario vel Delegato impetrato ante excōicationem: est in aliquo quod imputetur reo, q de excōicatione debebat excipere, si sciebat, aliás inuestigare debebat: sed vt plurimum, delegatum impetrat actor absente reo: & ideo nō valet impetratio, nec processus habitus ipsius impetrationis vigore, vt hic. His ergo rationibus & excommunicati odio, speciale dicat, quòd in hoc casu veritas suppressa ipso iure vitiet rescriptum, & processum habitum per illud.

Alias enim sequens excōmunicatio nō vitiat totum cliqui ... ipso de ... ita non vitiat rescriptum. Ioan. And.

¹ *No. gl. istā ... quæ allegat, qđ suum defensā proponere exceptionē ... iudicium ... nullum ... Plus. Ioan.*

nicato a, super alio b quàm excommunicationis c vel appellationis d articulo, fuerit impetratum e.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunen.

¶ *Per clausulam, Quidam alij, possunt soli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.*

CAP. II.

CVm f in multis g iuris articulis infinitas reprobetur: prouide h † duximus statuendum, vt per illam generalem i:

a ¶ *Ab excommunicato.*] maiori excommunicatione: vt ī. de excep. à nobis. & J. eo. c. pia.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit ops. cuius tenet contrarium, & respondet allegatis in contrarium.*

b ¶ *Alio.*] Quid si excōicatus impetrat litteras inquisitionis? Notauit Gof. de offic. deleg. prudentiam. in glos. colligitur, q bene valent litteræ: & hoc ideo, quia fama ibi habetur accusatoris loco: vt supra de accusa. qualiter 2. §. ex quibus. & licet promouēs ineptus appareat, nihilominus valet rescriptum, & proceditur per illud. ī. de accus. cum oporteat. vbi idem tenet Innocen. & Hostien. & hoc quando excōicatus solū ministerium pbuit, nec nominatus fuit in litteris ³ idē Guil. in Spec. de inqui. §. primo. versi. qđ si in littera. allegat Innocen. & Hostiē. ad hoc C. de preci. impe. off. l. prima. & l. vniuersis. & ff. de inofficio. testamē. posthumus. §. 1. & l. si pars. §. vlt. Non enim refert sm eos, à quo & quo tpe fuerit oūciatu. ff. de petitio. hæredi. l. itē veniunt. §. à quo. & ff. de euictio. si rem. §. vlt. Per hanc litteram credo ꝯtrium, cū in odium excōicati sit hoc inductum, q nullæ litteræ valeant, nisi hic contentæ: nec puto tutum à littera recedere: & ad hoc optime facit: qa si excōicatus pro alio litteras impetrat ad agendum, non valet ⁴ ī. de probatio. post cessionem. & bene refert interdum, per quem preces offerantur. j. de hære. cap. 2. §. 3. Ad decre. cū oporteat. rñde vt ibi no. sm Io. in glos. penult. Præterea non est inimicus ita persona prohibita ab impetrando, sicut excōicatus: vnde agit pro sua iniuria, quod non facit excommunicatus de iudi. intelleximus. 4. q. 6. omnibus.

³ *Placet Dn. maxime cex. his loquitur de rescripto ad instantiam impetrantis concessis. Posse.*

c ¶ *Excommunicationis.*] ī. de senten. excōica. cum pro causa.

d ¶ *Appellationis.*] ī. de excep. cum inter. & cap. significauerunt. & cap. vlti.

⁴ *Idem Do. & de Anc. posse.*

e ¶ *Impetratum*] & sic inspicitur tempus datæ, vel ⁵ impetrationis. ad idem supra eodem, eam te. & infra eod. tibi. qui. de preben. cum cui. Sequebatur autem olim hic in hæc talis littera, Quod coram eo actum est, coram Ordinario similiter irritum est censendum, nisi forsitan qui conuenitur, scienter admisisset eundem. Remota fuit, quia reuocata per decret. pia. vt dixi ī. in gloss. nunquid ergo. Ioannes Andr.

⁵ *Glos. sequitur Phi. in principio lecturæ. Ioa.*

C ¶ *Vum in multis.*] Duo sunt dicta, quorum primū causam pmitti: secundum submittit ibi, *Quorum* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum, q aliquando in rescripto delegatorio, videlicet in narratione, ponunt ista verba: Sixtus Episcopus seruus seruorū Dei, &c. Conquestus est nobis talis, q talis Titius, & quidam alij super tali re ei iniuriantur. Mādamus quatenus vocatis vocandis, quod iustum fuerit decernas. Aliquando ponūtur nō solum in parte narratiua, sed etiā in parte dispositiua, hoc modo: Sixtus Episcopus, &c. Conquestus est nobis talis, q talis Titius, & quidam alij sibi iniuriant, &c. Mandamus, quatenus dictum Titiū ad præsentiam tuam conuoces: & alios quos dictus talis tibi duxerit nominandos.

CASVS hoc præsupposito, sic figurat: Ego à Sede Apostolica impetraui rescriptum contra te sub prædicta forma, non est dubium, q virtute illius rescripti possum te cōuenire coram delegato: & etiā alios comprehensos sub clausula, Et quosdam alios. Sed quæritur, vtrum potero conuenire personas tot, quot voluero? Rñdet Romanus Pontifex, q virtute illius clausulæ non potero nisi tantummodo quatuor conuenire. Sed quid? Ponamus q contra aliquem comprehensum sub illa clausula impetraui a iudice Delegato aliquam citationem: vtrum in ista citatione impetrata contra vnum, ego debeam nominare alios tres? Respondet Romanus Pontifex q sic, quia virtute illius clausulæ, Et quidam alij, non possum nisi quatuor cōuenire, quos teneor exprimere in citatorio. Et licet quidam dixerint, q non debebam alias quatuor in citatorio exprimere: cōis sententia Doctorum est, quod debeo omnes quatuor nominare, & debeo impetrare citationē contra omnes: & si impetro citationem solum cōtra vnum, debeo in ipsa citatione alios nominare: alias citatio non valeret. Nota primo id, ad quod allegatur principium capituli, quòd infinitas in multis articulis iuris reprobatur. Nota secundo principalem effectum huius capituli, videlicet, q rescriptum delegatorium non solum comprehendit nominatos in ipso rescripto: sed etiā alias personas non expressas, si in rescripto apponatur aliqua clausula, per quā appareat Papam hoc voluisse. Nota tertio, q per clausulam, Et quidam alij, possunt solummodo quatuor conueniri: plures non possunt cōueniri. Nota finaliter, quòd in citatione impetrata ꝯ aliquem de comprehensis in clausula, Et quidam alij, omnes sunt nominandi, quos intendit impetrans conuenire: aliter citatio non valeret, vt dictum est: quod est intelligendum, nisi impetrans diceret, q virtute illius clausulæ non intendit conuenire nisi illum quem nominat: puta, q non intendit conuenire nisi Caium, & alios tres non exprimit: quia illos nun intendit conuenire, quia cum eis transegit: tunc si hoc dicatur ab impetrante in citatorio, valebit citatio: sed si simpliciter nominet vnū, & non fiat mentio de alijs tribus, citatio est nulla: quia iste textus requirit illam expressionem, vt satis dictum est.

⁶ *pariade*

f ¶ *Cum in multis.*] Per clausulam, quidam alij, possunt soli quatuor conueniri, quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit vij. exempla, quibus vitiatur infinitas. In fine ponit casum, & remittit.*

g ¶ *Multis.* ⁶] Exemplifica vt ī. de relig. do. c. vlt. & J. eod. tit. religionum. §. de testi. cum causam. §. volentes. & c. significauerunt. §. mandamus. ff. de testib. l. prima. in fi. Item in relictis pro redēptione captiuorum restringitur infinitas. C. de sacrosan. eccles. vt inter diuinum. Item restringitur seueritas, cum multitudo peccauit: de cler. excommu. min. latores. cum simi. Item non oneratur hæres in infinitum fideicommissum soluere. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. Itē non valet promissio, ne vlla exceptio deserti iudicij obijciatur: puta, promitto q si per casum fortuitū impeditus fuero, vt comparere non possim, non obiiciam de casu. ff. si quis cautioni. l. sed & si quis. §. quæsitum. Itē in stipulatione damni infecti non debet quis esse in infinitū obligatus. ff. de dam. infecto. l. qui bona. §. vlt. Item legatum, quod non potest sciri ex testamento: puta, Lego centum ei, quem mihi Titius nominauerit, non valet. ff. de iur. co. l. ita fidei. & merito reprobatur infinitas: qa multitudo est canonibus inimica: supra de præben. qa in tantū & onerosa, nihil habens honesti: in Authē. de referen. ad fi. coll. 2. & de hoc habes plures concord. de æta. & quali. cap. penult.

⁶ *Ad istā vide Fel. C. licet. 2. de fo. sub.*

h ¶ *Prouide.*] quia per generalitatem istam derogabatur iurisdictioni ordinariæ, cui per hanc constitutionem prouidetur.

i ¶ *Per illam generalem clausulam.*] præter expressos enim poterunt quatuor conueniri.

a ¶ *Quidam.*]

Ista clausula hodie locum habet, ubi ponitur post personas expressam, nomina pluralia. Domi. Paul. Fonta.

a ¶ *Quidam alij.*] supra eodem pastoralis. & cap. Rodulphus. Idem intelligo de qualibet consimili clausula: vt si dicat, Titius, & nonnulli homines ciuitatis Bonon. vel simili modo. Itẽ si dicat, homines talis loci: nã aut conueniet eos vt vniuersitatẽ, & tũc omnes habentur loco vnius: aut vt singulos, & tunc solos quatuor pter expressos poterit conuenire: vt hic, secundum Innocentium.

clausulam: Quidam alij a: quæ frequenter b in litteris c nostris inseritur, vltra tres, vel quatuor d in iudicium non trahantur: quorum e nomina f in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi g forsitan relinquatur, si circa ea h possit i libere variare k †.

¶ Idem in eodem.

¶ *Si actor contra reum super pluribus personalibus litteras impetrat ad diuersos, non valent litteræ nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conueniente, vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio.*

b ¶ *Frequenter.*] Et ideo prouidẽdum fuit. ff. de legib. nã ad ea. & j. de restitutione spolia. frequens. hodie autẽ hæc clausula non est in vsu.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

alibi, vo... [illegible]

c ¶ *In litteris nostris.*] quid de litteris Episcoporum? Dic secundum Host. quòd non extenditur ad illas. ad hoc 25. distin. qualis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit. subdit duo, quæ possũt vocitari per quæstiones.*

d ¶ *Vel quatuor.*] Olim trahebantur quadraginta. argu. de testibus. cum causam. & cap. significauerũt. & de clericis excommuni. mini. latores. Si quæraẽ quę sit ratio, quare restricta fuit ad quatuor. dic, q arbitraria: quia æque potuit restringi ad plus & minus. Posset reddi similitudinaria, quam habes s. de consanguinitate & affinitate, non debet. Dico tamen secundum Bernardum, q super re indiuisibili, puta, iudicio cõmuni diuidundo, familiæ erciscũdę, & similibus, possunt p generalẽ clausulam vltra quatuor euocari ad iudicium. Item omnes vltra illos quatuor, qui ius habent in re, possunt agere vel defendere p suo iure coram illo iudice. Arg. s. de re iudi. cum super. s. de offic. deleg. sup eo. arg. j. de elect. cap. 1.

¶ *Glo. seq. reci. per quæstionem. ponit op. Innoc. secundum Host. tertio Barto. quam approbat. Secundo subdit dictum, cum ponit opinionem contrariam, quam reprobat. Tertio quærit, & soluit. Quarto quærit arg. pro. & soluit contrarium.*

e ¶ *Quorum.*] scilicet illorum, quos intendit conuenire per clausulam, & debet expressio in actis scribi: de proba. quoniam s. §. 1. Et dixerũt quidã, scilicet Innocẽtius q in qualibet citatione illorũ debeant omnia nomina exprimi. Satis potest dici, q sufficit exprimi in citatione eius, qui primo citaẽ, & scribãtur in actis. vt s. dixi secundũ Host. Vel secundum Bar. satis est, q scribanẽ in actis, licet in primo citatorio nõ scribantur: qa iam cessat variatio. Quod satis credo: quasi hæc littera dicere velit, q ante q̃ fiat citatio, nomina exprimenda sint illorum quatuor. Et credo tutius, q fiat hæc expressio in prima citatione, quę fit auctoritate rescripti: etiã si fiat de expressis in eo: licet alij contra, dicentes, quòd sufficit q fiat in prima citatione alterius illorum quatuor: sed ẽm hoc non est plene fraudibus prouisum. Et si quæraẽ, an de non expressis conuenire possit prius, q̃ conueniat expressum? Est dicendum, q sic: quia donare, liberare, & remittere potest, nisi forte in fraudem expressisset secundũ formam decre. s. eod. sedes. & hoc tenet Bart. in quæstione Venetiali, quæ incipit: Aliquis impetrauit. Sed pone: quatuor expressit, postea mutat vnam ex personis: vel neminẽ expressit, postea alterũ conuenit, nihil excipitur: quæritur an valeat iudicium? Et videtur q sic: quia hæc exceptio dilatoria est, vt dici consueuit de exceptionibus duarum dietarum s. eod. nonnulli. Itẽ quia multa fieri prohibentur, &c. de regu. ad Apostolicam. Contrarium dico secundum Bar. quia si nomina in primo citatorio vel actis fuerunt expressa tempore debito: perinde est, ac si in rescripto fuissent expressa. Si non fuerunt expressa tempore debito: perinde est, ac si non fuisset ibi clausola. Vnde cum rescripta non extendantur ad alias res, vel personas: de offic. deleg. P. & G. dico quòd etiam si non excipiatur, non valet iudicium.

Post factã ... illã glo. Sed ante ... Philip. Do. Roma.

Hic non ... Bartolus de Saxo ferrato, sed Bartholomeus ... Ioãnes And. & alij veteres interpretes.

f ¶ *Nomina.*] & cognomina, vel certas circũlocutiones. §. testes. s. de testi. licet ex quadam. & ff. si cer. pet. l. certum. vt euitetur æquiuocatio. s. eod. significante. & cap. quia nonnulli.

Do. nomine, vbi iudex fundatam caret iurisdictione: progressio ... non fauet ... compe... non valet ...

g ¶ *Fraudi.*] cui occurrendum est. j. de renun. cap. 1. cum si.

h ¶ *Ea.*] scilicet nomina.

i ¶ *Possit.*] impetrator.

¶ *Glossa sequens not. ad breuiar. & remittit: secundo notat ad quæstionem.*

k ¶ *Variare.*] Nota variationem & inconstantiam reprobari: alibi permittitur: Quod dic, vt plene dixi j. de reg. iur. quod semel. Et nota per hanc litteram, quòd per litteras generales ad obtinẽda beneficia, ex quo aliquid specificauit sine pstatione: si succumbat, ad aliud transire non poterit: quia perinde est, ac si in rescripto fuisset expressum illud beneficium quod optauit. j. de concess. præbend. quia cunctis. quod sane intelligas secũdum id, quod habes. j. eod. titu. ne captandæ. Ioan. And.

Teneo mentẽ glos. sed fallit tamẽ, si acceptans probabiliter ignorauit. Roma.

D ¶ *Ispendia.*] Diuiditur in duas partes: in prima ponitur causa constitutionis: in secunda ibi, *Decernimus.* ipsa constitutio, in qua duo facit. Nam primo prouidet de actore, & contrafacienti triplicem pœnam imponit. Secundo: ibi, *Reus quoque.* pұuidet de reo, in quo vnũ casum excipiens prędictã pœnam repetit. Ioan. And.

CAP. III.

DIspendia l litium æquitatis compendio volentes, qua possumus m industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorij n Papæ noni prædecessoris nostri super hoc editum ampliantes o: Decernimus, vt si quis contra alium plures personales p

Casus. Ponamus, q tu debebas mihi decem scuta ex causa mutui veri & legitimi: Item alia decem scuta debebas mihi ex causa venditionis: nolebam te conuenire coram Ordinario propter aliquã causam: vnde accessi ad Papã, & impetraui istas causas delegari pluribus delegatis: quia impetraui vnum delegatum ad cognoscendum in vna causa, & alium in aliã: vtrum valeant istæ impetrationes? Respondet Romanus Pontifex, quòd non: immo debeo carere omnibus impetratis, & nullus delegatus recipit iurisdictionem virtute istarum litterarum: & ideo si fecero te conuenire coram illis iudicibus, ipsi debebunt pronunciare, se non esse iudices: & me impetrantem condemnare in expensis. Sed quid erit sanctissime Pater? Ponamus, quòd impetraui vnum iudicem delegatum pro aliquo alio debito: vis me conuenire coram alio iudice delegato pendente meo processu: verum possis? Respondet quòd non: sed debes me reconuenire coram meo iudice delegato. Et sciendum est, quòd littera in fine intendit istud dicere, quòd reconuentio habet locum, quando ab initio reus offert actori libellum in causa reconuentionis, vt facta responsione in causa conuentionis, fiat responsio libelli in causa reconuentionis. Sed aliquando reus differt reconuenire actorem: Sed tunc reconuenit eum, postquam actor multum processit in causa, & tunc processus actoris in aliquo non differtur, sed proceditur in eo absque aliquo impedimento, non obstante recõuentione ipsius rei. Et tunc reconuentio non habet priuilegium suum, quando opponitur post litem contestatam, sicut quando opponitur ante litem contestatam: tunc enim gaudet priuilegio: videlicet, quia si vnus processus fuerit expeditus in causa conuentionis, debet idem processus expediri in causa recõuentionis antequam expediatur alius processus in causa conuentionis: vt supra de mutu. petitio. in antiquis.

l ¶ *Dispendia.*] Si actor contra reum super pluribus personalibus litteras impetrat ad diuersos, nõ valent litteræ nec processus earũ: & reo condemnabitur in expensis. Et idẽ in reo conueniente, vel reconueniente actorẽ, eodẽ durante iudicio. hoc dicit. vocaẽ autem dispendium longum & inutile: compendium autem breue & vtile. Ad idem, de accus. qualiter & quando 2. ad fin. Ioan. And.

m ¶ *Qua possumus.*] Ad idem supra in proœmio huius libri: & hoc sufficit. 43. distin. Ephesijs. 47. distin. cap. vlt.

n ¶ *Gregorij.*] hæc est vera littera: & loquitur de decre. s. eo. tit. c. vlt. Quidam olim habebant, Innocentius Papa tertius, & male. Ioan. And.

o ¶ *Ampliantes.*] ampliauit in eo, quod statuit, quòd processus nõ valeat: & in eo, quòd statuit de reo. Nam hæc in decretali, Quia nonnulli. expressa non fuerant.

¶ *Glossa sequens notat à contrario: & quatuor diuersitatis rationes reddit: contra vltimam remittit.*

p ¶ *Personales.*] quasi secus in realibus. 25. dist. qualis. in glos. pe. ff. de iudi. cũ Prætor. in gl. 3. & potest esse ratio diuersitatis, qa psonales alterius naturæ sunt, q̃ reales, & facilius expediunẽ: qa sæpius fit inde instrumentũ vel scriptura. arg. ff. de eden. l. is legatũ. & cõiter paruæ sunt psonales quæstiones: reales vero magnæ. Itẽ in vna petitione p pluribus personalibus actionibus agi potest cuiuslibet assignata causa. C. de anna. exceptio. si ex multis. s. de libe. ob. c. vlt. ẽm Ber. Verior est ratio ẽm modernos, quare aliud in psonalibus, aliud in realibus: qa duæ dietæ, quæ olim dabantur p decreta. s. eo. nonnulli. vel vna, quæ daẽ hodie p decreta. s. eod. statutum. seruata ipsius moderatione cõputanẽ à finibus diœcesis, vbi sita est res, quãdo agiẽ reali. s. eo. dilectus 2. Contingeret ergo, q quis nõ posset conueniri sup pluribus realibus coram eodem iudice, cũ res essent abinuicẽ remotæ: sed in personalibus, computanẽ a finibus

diœcesis

dioecesis, vbi habet domicilium. vnde super omnibus ad vnum iudicem commodius impetratur. & ideo in istis aliud quam in illis. Sed forte illa ratio cessat hodie per decre. ¶. eod. statutum. & dic vt ibi dixi in §. cum vero. in glo. olim dicebamus.

¶ *Glossa sequens quaerit, & soluit.*

processus, si hoc non exciperet actor. Ioannes And.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

mouere voluerit quaestiones, non ad diuersos iudices; sed ad eosdem super omnibus [a] huiusmodi quaestionibus [b] litteras studeat impetrare [c]. Qui vero contrarium fecerit [d], omni [e] commodo careat litterarum: nec processus [f] habitus valeat per easdem † reo, si eum per ipsas [citauerit vel] fatigauerit, in expensis [g] legitimis [h] condemnandus. ¶ Reus quoque si eodem durante [i] iudicio, actorem sibi obnoxium [k] dixerit, reconuentionis beneficio vel conuentionis [l], (si contra eum litteras [m] impetrare maluerit) de iure suo debet apud eosdem iudices experiri [n]: nisi eos vt suspectos poterit † recusare [o]: Simili poena [p], si contra hoc fecerit, puniendus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio, ipsorum & non Papae auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos: tunc apostolica auctoritate dicitur receptus. Ioannes And.*

CAP. IIII.

CVM † ALIQVI-

a ¶ *Super omnibus.*] sed si reus appellauerit super vna personali, iudex non poterit procedere in alijs, prima non litigatorum suspectus sit ... li. §. de appellat. ad haec si in vna. Ergo non est commodius agere sub vno quam sub diuersis & sic damnosa videtur constitutio haec actori. Sed potest dici secundum Bernar. quod iniquitas iudicis, qui perperam processit, non facit quod reus propter hoc corã alio iudice possit trahi, & sibi imputet, qui talem obtinuit iudicẽ: & expectet actor, donec appellationis causa sit finita: quae si pronunciata fuerit iusta, actor postmodum studeat alium iudicem impetrare: aliàs si fuerit iniusta, procedet in alijs: & idem vr de alijs impedimentis, re non integra.

† In aliquot vetustis codicibus ita: aliàs reo, si eum per ipsas fatigauerit in expensis. & in codice Barbatiae ita: & reo, si eum per ipsas fatigauerit, est in expensis, &c. tam illa duo verba citauerit vel non sunt in vetustis exemplaribus, nec ea apparet negata fuisse ab antiquis interpretibus.

b ¶ *Quaestionibus.*] & sic ad eosdem, & non ad diuersos debet litteras impetrare: etiam vna lite finita, secundum Bernar. licet quidam contra, dicentes, quòd haec constitutio, & illa, quia nonnulli. intelliguntur quando eodem tempore actor trahit reum ad diuersos iudices: vel vna pendente coram vno.

¶ *Glossa sequens quaerit, & remittit.*

c ¶ *Impetrare.*] quid, si coram delegato conueniat super vna, corá ordinario super alia. de hoc §. eo. c. vlti. in glos. secus.

d ¶ *Fecerit.*] cum effectu, vtendo scilicet pluribus litteris: quia si vnicas tantum vteretur, bene valebit processus habitus per easdem, secundum Inno. Ioan. And.

e ¶ *Omni.*] aliàs, omnium.

¶ *Glossa sequens quaerit argu. pro. & soluit contrarium.*

f ¶ *Processus valeat.*] in hoc ampliatur statutum, Quia nonnulli. Sed pone, processum fuit corá diuersis iudicibus, & nihil exceptũ: nunquid valebit sententia, vel processus? Videtur quod sic: quia hoc est beneficium personale, per quod etiam alteri non praeiudicatur. de regula, Ad apostolicam. Sed verius est[1] secundum Ber. quòd processus non valet per hãc litterã: aliàs nihil videretur addere haec constitutio illi decretali, Quia nonnulli. & hoc idem tenet Innocentius, & dicit per curiam obseruari.

¹ Idem Pan. nec consensu partium conualidatur c. P. & G. de offic. deleg. Fon.

g ¶ *In expensis.*] & in damnis[2]. §. eod. c. vlt. Ioan. And.

h ¶ *Legitimis.*] De hoc dic vt 2. q. 1. in primis. §. gloriosus. de do. & contu. finem. & hoc est generale, vt litigans aduersarium, in expẽsis puniatur. §. de poe. calumniam. de rescrip. caeterum. cũ similib.

ADDITIO. Alleg. Host. eo. ti. c. fina. de dolo & contu. c. 2. & c. finem. de maio. & obe. ca. fi. de appellat. vt debitus. Io. And.

² Gl. procedit. vbicumque aliquis temere trahitur ad iudicium l. eum quem temere. ff. de iudi. At vbi expensae petuntur ratione victoriae, dicitur nõ venire, gl. in l. j. ff. de alie. iudi. mut. de Ancha. Fon.

i ¶ *Durante.*] qualiter habet fieri reconuentio, nota. §. de mu. peti. c. 1. & 2. Ioan. And.

k ¶ *Obnoxium.*] etiam actione reali, secundum Ber.

¶ *Glo. sequens ponit quaestionem, quam alternatiue soluit: secundo quaeritur. arg. pro. & ponit sol. Ber. cum dubitando resistit.*

l ¶ *Vel conuentionis.*] Forte ponit haec duo verba: quia si reconueniatur actor, vna & eadem sentẽtia debet causa terminari: si conueniatur reus, tũc potest prius terminari prima, quàm secunda. probatur hoc supra, de mu. peti. capitulo primo, & de ordi. cog. cum dilectus. Vel forte vtroq; casu vna sententia causa terminanda est: & semper eodẽ durante iudicio, coram eodem iudice agendũ est, quo finito coram alio: quia tunc non posset reus agere corã primo delegato, cum finita sit iurisdictio quantum ad cognitionem. §. de officio delega. quaerenti. An autẽ coram ordinario reconuenire possit eundẽ, eodem durante iudicio, dubitatur. Et videtur quod sic: cum hic dicat litera: Litteras maluerit impetrare: vnde solum de Delegato loqui videtur: sed quia eadem ratio est vtrobique, idem ius vr esse debere sm Ber. Vel forte non est eadẽ ratio, quia iurisdictio ordinaria fauorabilis est, & extraordinaria odiosa. & ideo aliud in ordinario dici posset. Ad hoc facit qđ tenet Innocent. §. cap. vlti.

ADDITIO. Idem Archidiaconus. Sed fortiter contradicit Authent. & consequenter. C. de senten. & interlocu. Fateor locũ esse Authẽ. sed nego poenam huius decret. habere locum: ita quòd teneret

m ¶ *Litteras.*] forte est talis causa, quae nõ cadit in cognitionẽ Delegati sine speciali mandato Papae. 6. q. 4. si quis Episcopus. supra, de confir. vti. vel inuti. capitulo primo, & secundo. supra, de restit. in integrum. c. penult. aliàs enim quare oneraret se litteris impetrandi, qui per litteras actoris potest † suum expedire negotiũ? Ioan. And.

† possit.

n ¶ *Experiri.*] id est, agere: quia in reconuẽtione reus fit actor: cõcor. §. de causa possess. pastoralis. aliàs ponitur pro defendere. §. de iudic. c. 1. & 8. dist. quo iure. Ioan. And.

o ¶ *Recusare.*] ab initio anteq̃ in eos cõsenserit secundũ Ber. Vel ex superueniẽte causa. §. de offi. deleg. insinuãte. & pendente suspicionis cognitione, (quam proponit reus cõtra iudicem impetratum ab actore) iudex non procedit in recõuentionis causa per litteras impetratas per reum: quia si contrariũ diceretur, facile esset deludere hanc constitutionem, secundum Innocentium.

† De materia vide Panormitanũ & Doctores in c. cum ae cessissent de constitu.

¶ *Glossa sequens exponit, & de quaestione remittit.*

p ¶ *Simili poena.*] superius expressa in actore, scilicet, vt litteris careat, processus non valeat, & in expensis condemnetur. per quem autem fiat talis condemnatio, not. §. eod. titu. cap. vlti.

C*Vm aliquibus.*] Duo sunt dicta principalia. Secundum: ibi, *Si vero.* Ioan. And.

¶ Pro, intellectu huius capituli praesupponẽdum est illud, qđ habet in c. his qui. ¶. de praebe. isto met libro, & in cap. vlt. ¶. de conces. praebend. vbi dicitur, quod si sint aliqui recepti in aliqua ecclesia in canonicos illius ecclesiae, sub expectatione praebendae: & vnus sit receptus auctoritate Apostolica, alius auctoritate ordinaria: in assecutione praebẽdae praefertur receptus auctoritate Apostolica, licet esset posterior in receptione: & debet habere praebendam, quae primo vacabit propter auctoritatem sedis Apostolicae. Et etiã vlterius praesupponendum, quod quando in aliqua ecclesia est standum de certo numero canonicorum: & istud statutũ est confirmatum per Papã, cũ clausula decreti irritantis: Canonici non possunt recipere aliquẽ super numerũ in illa ecclesia, vt quia dixit Papa, tales canonici nobis exposuerũt, vt decaetero essent in tali ecclesia viginti canonici, & viginti praebendarij: Nos statutũ confirmamus, decernẽtes irritum & inane, quicquid fuerit factum contra statutum.

CASVS, hoc praesupposito, sic figurat: In ecclesia Pictauien. canonici fecerunt statutũ de certo numero canonicorũ in ipsorũ ecclesia: & fecerunt postea illud statutũ confirmari a sede Apostolica cũ clausula decreti irritantis: tractu temporis ipsi canonici affectabãt aliquem recipere in canonicũ vltra numerum: vnde miserunt ad Apostolicam sedem, & obtinuerunt, vt possent vnum super numerum vel duos recipere, non obstante eorum statuto confirmato & decreto irritante: Postea virtute istarum litterarum facultatis, receperunt aliquem in canonicum: Quaerit, an ille sic receptus censeatur receptus auctoritate Apostolica, vel ordinaria? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut aliàs receptio pertinebat ad canonicos, quibus data est facultas recipiendi aliquem super numerum: & receptus dicit receptus auctoritate ordinaria, nisi aliud diceretur in litteris facultatis: puta, quia diceretur: Damus vobis facultatem, vt non obstante vestro statuto, recipiatis aliquem in canonicum auctoritate Apostolica: tunc enim non diceret receptus auctoritate ordinaria, sed Apostolica: Si autem receptio pertinebat ad aliũ, vel ad eos, & alium simul: tunc sunt vsi auctoritate Apostolica, & per cõsequens talis receptus auctoritate litterarum, videt receptus auctoritate Apostolica: licet simpliciter mandaret Papa, vt ipsi talem reciperent, non obstante statuto: licet non fieret mentio, quod ipsi reciperent auctoritate Apostolica. Ex quo infertur, quod talis est praeferendus quibuscunq; auctoritate ordinaria vel legati receptis postea, vel etiã prius. Nota primo ex isto cap. quod in ecclesia numerata non possunt canonici recipere vltra numerũ: & hoc quando illud statutum de certo numero est confirmatũ auctoritate Apostolica, cum clausula decreti irritantis: aliàs si statutum nõ esset cõfirmatum per Papam, possent recipere aliquem super numerum

merum secundum Panor.in cap.cũ accessissent.de constitu in ant. & ibi tractatur de materia. Nota vlterius, q cum Papa dat canonicis facultatem recipiendi vltra numerum, non obstante statuto, vel confirmatione sedis Apostolicæ: & virtute litterarum facultatis, canonici recipiunt aliquem: talis videtur receptus auctoritate canonicorum, si alias receptio pertinebat ad ipsos, & non ad Papã: Simile dicitur in c. licet. de offi.ordi.in anti.vbi dicitur, q si Papa mandet Ordinario loci, vt aliquid faciat i videtur solum excitare iurisdictionem suam, & non vt mandare vt procedat auctoritate Apostolica. Si autem receptio ad illos non spectabat: tunc recipitur auctoritate Apostolica: & sic iste receptus auctoritate Apostolica, licet sit posterior, est præferendus alteri recepto auctoritate ordinaria, vel legati Papæ, vt dictum est in præsupponendis.

bus a recipiendi aliquem in canonicum alicuius Ecclesiæ; non obstantibus eiusdem Ecclesiæ b priuilegiis, consuetudinibus c, vel statutis d, iuramento, confirmatione e Apostolica, vel quacunque firmitate f alia roboratis, per nostras litteras concedimus g facultatem: si Canonicorum receptio h aliàs in ipsa Ecclesia non spectat ad eos i, quibus huiusmodi litteræ diriguntur, sed ex earum viribus recipiunt potestatem k: is, qui recipitur, auctoritate Apostolica dignoscitur esse receptus. ¶ Si vero canonicorum receptio aliàs pertineat ad eosdem l: non Apostolica, sed recipientium censetur auctoritate receptus m: nisi n quòd cum auctoritate o nostra reciperent, in nostris litteris caueretur expresse p.

¶ *Glossa prima facit quatuor, dicit vnde sumpta. quærit, & soluit, & dicit quid declarat.*

a ¶ *Cum aliquibus.*] Fuit tracta de extrauaganti Alexan. quæ incipiebat, contingit. & hoc dicit, quòd receptus per litteras facultatis, si ad recipientes spectabat receptio: ipsorum, & non Papæ auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in litteris aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos, tunc Apostolica auctoritate dicitur receptus Sed ante omnia, quæro, ad quid expediat scire, quod dicat hæc decretalis: expedit pp id, quod habes infra de præben. hi qui auctoritate. & de concessio. præben. cap. vlt. vers. vel eos. Emanauit autem ad declarationẽ eorum, quæ notant Innocentius & Hostiensis de litteris facultatis. ã.de præben. relatum. & Compostellanus, supra.eo.cap.vltra duas chartas. vers. quid si Papa. & vers. sed pone quòd abbati.

b ¶ *Eiusdem ecclesiæ.*] ad quam recipitur.

c ¶ *Consuetudinibus.*] quæ seruãdæ sunt. J. de præbẽ.cũ in ecclesijs.

Glossa sequens duas quæstiones soluit.

d ¶ *Statutis.*] Nota capitulũ ecclesiæ posse facere statutum, dummodo sit licitum. vt J.de verb.sign. constitutionem. vbi de hoc, & concordat ã.de consti.cum omnes.

e ¶ *Confirmatione Apostolica.*] quid operetur confirmatio. not. 17. q.4. frater. & ã.de conces.præben.quia diuersitatem.

f ¶ *Firmitate alia.*] puta, vinculo pœnæ, cui se statuentes spõtanee obligauerunt: vel forte per superiorem ipsis statutis apposita, vel confirmatione legati, vel alterius superioris, vel alia simili.

g ¶ *Concedimus facultatem.*] Nota verbum: quia si præciperet in tali casu, diceretur Apostolica auctoritate receptus. Et nota, q per hanc formam cum dirigitur eis, ad quos spectat collatio, quæ hic vocatur receptio, non dicitur grauata ecclesia: adeo q locũ habeat decre.s.eo. mandatum. & J.eo cap.penult.in fi qa aliud est concedere facultatem, & aliud præcipere. 14.q.1.cap.fina §. quod præcipitur.ad idem ã.de arbit.cum olim.ff.mand.l.1.in fi.

Additio. Vide ã. de summa trini. firmiter.super glo.& ideo. Ioan. And.

h ¶ *Receptio.*] sumitur hic receptio, non pro installatione, sed pro collatione, quæ ius cõfert.ad idem J. de præb.cum in ecclesijs.

i ¶ *Ad eos.*] in quibusdam enim ecclesijs canonicorũ receptio, & præbendarum collatio ad solum spectam Episcopum, vel Prælatũ tantum: in quibusdam ad solum capitulum, vel conuentum. In quibusdam communiter ad vtrumq;. hoc probatur ã.de elect.cum in ecclesia. J.ne sede vacan.c.vno.de reg.cap.vlt.

k ¶ *Potestatem.*] recipiendi illum in canonicum.

¶ *Glossa seq. vocitetur per quæstionem, & solutionem.*

l ¶ *Ad eosdem.*] tantum, intelligo. Quid si cõiter ad eos & alios? Adhuc idem credo quod in primo casu, cum illi potestatem recipiant ex viribus litterarum. Nam quod prius facere soli non poterant, modo possunt. Et de cõi nullus rectè dicit, hoc est meum 1. 12.q.1.§.vlti. & q. 2.cap.episcopus. §.qui manumittitur. & argu. ff.de ser. vrba. præd.l.si parietem. ibi, quia volens 2 nõ solum dominus est. & facit. J.de præben cum in illis.in fi.

1 Vide q̃d dictum. J. de verb. sign. c. vlt. sup ver. suorum. Io. And.

2 Supple, Papam ... de... Io. And.

m ¶ *Receptus.*] Si ergo recipiatur alter auctoritate Apostolica, secundus, & non primus primo vacantem præbendã habebit. vt J.de præben. hi qui. Ioan. And.

n ¶ *Nisi*] istud fuit additũ, quod non erat in extrauaganti decret.contingit.

o ¶ *Auctoritate nostra.*] tunc ergo licet ad eos pertineat receptio, Apostolica dicitur auctoritate receptus.

p ¶ *Expresse.*] hic J.eo.duobus.in fi: J.de phen.si motu proprio.in fi.

¶ Idem.

¶ *Rescriptum Papale, quod concedit promoto retentionem priorum beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus, si ibi dicatur, Vsque ad beneplacitum Apostolicæ sedis. Nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius nõ canonice detentis.*

Si gratiose.] Diuiditur: qa ponit distinctionẽ bimembrem, & secundum membrum prosequitur: ibi, *Secus*, & circa vtrumq; determinat casum dubium: ibi, *Præterea vero*.

¶ Præsupponuntur primo ea quæ dicuntur in cap. cum in cunctis. de elect.ã ant.in c.de multa.de præben. in ant.in cap. licet canon. J. de elect.illomet libro. vbi dicitur, q si aliquis promoueatur ad Episcopatum, statim quòd fuit confirmatus & consecratus, vel elapsum fuit tempus consecrationis, statim vacant priora beneficia: Similiter si quis habeat beneficium, & acceptet aliud beneficium incompatibile, statim vacat primum beneficium.

CAP. V.

SI q † GRATIO-

† Quid nomine beneficij intelligatur, vide late per doctores in c. cum olim. de præben. & dign.

Casus. Vacante aliqua ecclesia cathedrali Titius fuit electus in episcopum & confirmatus: facta confirmatione, ante q̃ consequeretur munus consecrationis, misit ad Apostolicam sedem, vt per munus consecrationis sua priora beneficia non vacarent, sed illa posset retinere: Papa fecit ei gratiam sub his verbis, Tibi concedimus, vt beneficia quæ obtines, cum episcopatu, ad quem fuisti promotus, valeas retinere vsque ad beneplacitum nostrũ: postea Papa mortuus est, vtrum illa beneficia vacẽt mortuo Papa? Rñdet q sic: quia mortuo Papa extinguitur gratia. Sed ponamus q Papa in sua gratia dicit: tibi concedimus, vt possis retinere priora beneficia, vsque ad beneplacitum sedis Apostolicæ: moritur Papa, vtrũ vacent illa priora beneficia? Rñdet, q mortuo Papa non intelligũtur vacare priora beneficia, nec gratia huiusmodi dicitur extincta per mortem Papæ, quia sedes Apostolica nunquam moritur: tñ si successor eius velit illam reuocare, potest. Sed quid erit? Ponamus q tempore illius gratiæ Titius erat intrusus in illis beneficijs, quia illa tenebat sine titulo canonico, nec aliquis alius habebat canonicum titulum: quia forte obtinebat illa beneficia per simoniam: vtrum per istam gratiam detur ei nouus titulus & canonicus tenẽdi illa beneficia, ita q per illam gratiam videatur licite tenere illa beneficia? Rñdet Romanus Pontifex, q non. Nota primo ex isto capitulo iuncta sua glossa, q per beneficium incompatibile vacat beneficiũ incompatibile, quod prius tenebat. Et si intelligamus de episcopatu, intelligitur q per promotionem ad beneficium incompatibile post confirmationem, vacat prius beneficium incompatibile: Si vero intelligamus de alio beneficio: intelligitur post adeptam possessionẽ pacificam: Et hoc est verum, nisi distulisset per eũ, quo minus esset adeptus pacificam possessionem: sed tunc est cautela q non fieret acceptatio secundi beneficij incompatibilis, donec esset dispensatus per Papam ad alia beneficia. Quia de iure nõ est limitatum tempus ad acceptandum beneficia: licet collator possit limitare tempus ad acceptandum. cap. si tibi.infra de præben. Nota vlterius & finaliter, quòd gratia alicui facta vsque ad beneplacitum Papæ, expirat mortuo Papa: secus si mandetur vsque ad bene placitum sedis Apostolicæ.

¶ *Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & qd declaret.*

q ¶ *Si.*] Rescriptum Papale, quod concedit promoto retentionem priorum beneficiorum vsque ad beneplacitum Papæ, extinguitur mortuo Papa: secus si ibi dicat, vsq; ad beneplacitum Apostolicæ sedis. nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non non canonice detentis. hoc dicit. Habuit autem ortum hæc decre. ab extrauagante Clemẽtis, quæ incipiebat, Vt petitioni tuæ cõgrue satisfiat. & ibi Clemens non distinguebat, sed simpliciter dicebat, q si Papa hanc gratiam concessisset vsque ad suæ voluntatis beneplacitum, q per eius obitum non expirabat gratia. Arg. legis dicentis, q vsusfructus relictus mihi quadiu Titius remanserit in furore, non extinguitur mortuo Titio, priusquam ad sanam mentem reuertatur: pro eo q vsque ad omne tempus vitæ mei vsufructuarij, poterat (si mihi superuixisset) non fieri sanæ mentis. C.de vsufruct. l. ambiguitatem. sic videbatur dicendum in casu proposito: quia Papa si superuixisset, poterat non mutasse voluntatem. ergo

non ca-

non expiraret gratia. Vrbanus autem contrarium viderat, scilicet quod expirabat in sua extrauaganti, quæ incipiebat, Significasti nobis. hic Bonifacius distinguendo veritatem exprimit, & declarat. quod not. Hostien. s. de preca. cap. vlti. & Vm. de electione cap. dudum. 2. in vltima gloss. & Abbas ibidem.

¶ *Glossa sequens vertitur per quæstionem in quo fuerit gratia.*

a ¶ *Gratiose.*] In hoc fuit gratia, quia plura beneficia simul tenere non poterat: vnde si primum curatum erat, & secundum curatum: post receptam possessionem secundi, statim vacat primum: 21. q. 2. si quis tam. s. de præbend. de multa. vel ex quo per eum stat, quo minus possessionem haberet. j. de præbend. licet 2. mihi in casu. j. de præben. si tibi s. Si promoueatur in episcopum: post consecrationem, vel post decursum temporis de consecrandis Episcopis, vacabunt priora beneficia. s. de electio. cum in cunctis. Est ergo gratia, vt donec voluntas eius durauerit, beneficia ipsa non vacent. Ioan. And.

¶ In venalibus exemplaribus est: quæ tempore tuæ promotionis obtinebas, posses vsque, &c.

¶ In eodem Barbatius: quia sedes Apostolica non moritur.

se[a] tibi a Romano[b] Pontifice concedatur, vt beneficia[c], quæ † tempore tuæ promotionis[d] obtinebas, posses vsq. ad suæ[e] voluntatis beneplacitum retinere: huiusmodi gratia per eius obitum, per[f] quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur[g], eo ipso expirat[h]. Secus autem si vsque ad Apostolicæ[i] sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta: tunc enim, quia † Sedes ipsa nō moritur[k], durabit perpetuo[l]: nisi à successore fuerit reuocata. ¶ Prætextu vero talis concessionis, quę debet, (cum sit ambitiosa) restringi[m]: ea solum beneficia[n], quæ canonice[o] obtines, potes licite retinere.

b ¶ *A Romano Pontifice.*] qui solus sub conditione, & ad tempus, sicut vult, potest beneficia & prælaturas conferre. 7. q. 1. pastoralis. s. de fil. presby. veniens. & in his quæ vult, est pro ratione voluntas: Institu. de iure natura. §. sed & quod princip. Alius autem hoc non potest. 1. q. 2. quam pio. 7. q. 1. quamuis. 70. dist. sanctorum. 55. distin. præcepta. Nec enim moribus nostris expedit temporales habere filios. ff. de adop. l. quæsitum est. alias, si tibi. nec actus legitimi, &c. j. de reg. iur. actus.

c ¶ *Beneficia.*] large ponitur. Et nota quod dicit, Beneficia: nō dicit fructus beneficiorū, vt j. de præben. si tibi concesso. Hoc dico, vt denotē quòd hic beneficia non vacent, ibi tamē vacant, vt ibi dicam.

d ¶ *Promotionis.*] forte in episcopum. Io. And.

e ¶ *Suæ.*] scilicet, Romani Pontificis. & concor. s. eo. litteris, vbi per clausulam, Nisi per nos, & cętera, nō intelligitur dignitas, sed persona scribentis.

ADDITIO. Et eodem modo debet distingui in reseruationibus, an reseruet collationi suæ, vel sedis Apostolicæ, secundum Archid. Hodie sæpe exprimit vtrunque: & tunc est locus secundo responso. Ioan. And.

f ¶ *Per quem.*] ratio.

g ¶ *Extinguitur.*] concor. j. ne sede vacan. c. vno. in fine: sic etiā crimina morte extinguuntur. 13. dist. quorundam. & j. de hære. accusatus. §. si vero. in fine. præterquam in casibus nota. in dicto c. quorundam. & 24. q. 2. in summa.

¶ *Glossa sequens primo allegat vnam concordan. & duo iura in contrarium, & soluit: secundo obiicit, & soluit: tertio iterum obiicit, & dupliciter soluit.*

h ¶ *Expirat.*] Expirante igitur Papa, expirat hęc gratia & concord. ff. loca. l. 4. vbi dicitur, quòd locatio vel precarium per te mihi concessum quandiu voles, obitu tuo finitur. Ad hoc signatur contrariū s. de preca. cap. vlt. & ff. de preca. cū precariū. §. j. vbi dicitur, quòd precarium non finitur morte concedentis. Sed ibi simpliciter tactū fuerat precariū, non adiecta aliqua conditione vel termino, vt not. in prædicta decreta. vlt. de preca. Itē contra, nonne voluntas Papæ durare intelligitur donec mutata probetur. s. de baptis. & eius effe. maiores. etiam post mortem. 25. dist. qualis. Sed illa in his, quæ salutem animæ respiciunt. Item valde contradicit prędictus l. ambiguitatem. C. de vsufruct. per quæ iura tenebat Abbas opinionem Clementis. s. de elect. dudum 2. in fin. Sed in lege illa est fauor, qui ampliandus est: hic odiū, quod est restringēdū, vt hic in fin. ¹ Vel verius, redire vel non redire ad sanam mentem, nō erat in voluntate morientis: sed hic reuocare & non reuocare gratiā, erat in voluntate morientis. Ex quo ergo adiecit, donec volā: perinde est ac si dixisset, donec moriar, nisi prius reuocauero.

¹ Vlterius do. Ph. de Anch. hæc loquitur de materia glo. & dic. quòd lege allegata loquitur in vltima volūtatibus, quas mutari nō permanent: hic in beneficialibus, in quib. aliud. l. mandatū c. mandatū. Fortis.

¶ *Glossa duas sequentes dant duo similia.*

i ¶ *Apostolicæ sedis.*] Nota ergo, quod aliud est cū scribit persona, aliud cum scribit dignitas: sicut aliud est cum scribitur personæ, aliud cum scribitur dignitati. s. de officio delegati. quoniam. j. eod. cap. vlt. & j. de priuileg. ne aliqui.

k ¶ *Non moritur.*] sic 12. q. 2. liberti. 2. non enī potest esse nulla. 24. t.

g. 1. pudenda. §. fina. quia dominus pro ea orauit. de batis. maiores. in prin. 16. dist. in summa. §. inter eos. versic. ego pro te.

l ¶ *Perpetuo.*] id est, donec vixerit ille cui fuit gratia concessa: ad idē ff. pro socio. l. 1. vbi de hoc. Et nota, quòd sicut priuilegium personale ex parte eius cui conceditur, extinguitur cum persona. 17. q. 1. petisti. ibi, hoc vulli: sic priuilegiū personale ex parte concedentis extinguitur cum ipso concedente, vt hic: & sic de vtroq. potest intelligi, j. de regul. iur. priuilegium. vt ibi dixi. priuilegium antē reale ex parte concedentis, cū concedente non extinguitur, vt hic.

m ¶ *Restringi.*] quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari. j. de regu. iur. odia. cum suis concordantijs.

n ¶ *Beneficia.*] Nota per hoc, quòd hic, & s. in prin. dicit beneficia in plurali, uidetur, quòd quis simul plura possit habere beneficia. De hoc dicam. j. c. 2.

¶ Nota, in materia stricta illud obseruari omissum, quod nō exprimitur. l. si cum dotē ff. so. ma. l. commodissime ff. de libe. & posthu. c. si eu. j. de ver. sig. nec sit extensio ad omissum etiā ex maiori ratione. ca. si cui de nō. j. de præben. Philip. de Ancha. Fortis.

¶ Idem.

¶ *Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem sunt diuersa: & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expresso non venit reliquum. Io. An.*

CAP. VI.

SVsceptum[p] ab Apostolica[q] sede mandatū, vt ab aliquo beneficij (quod obtinet) resignatione recepta, ipsum alteri[r] conferas & assignes: adimplere non potes †, si ille[s] ante quam resignet, rebus eximatur

¶ *Glossa seq. dat vnum simile.*

o ¶ *Canonice.*] Nā cui nouis iuris in beneficijs illis tribuit hęc dispensatio: sed vetus conseruat & prorogat. Et probatur hoc. s. de electio. dudū 2. in fine. sicut de innouatione dicitur. s. de priuile. ex parte. &c. quia intentionis. & de confir. vti. vel inuti. cap. cum dilecta.

SVsceptum.] Sunt duo dicta principalia: secundum ibi, Si duo. Et prima pars tria facit. Ponit dictum, & rationem reddit: ibi, *Cum non.* Tertio determinat, vel casum excipit: ibi, *Nisi.* Secunda pars decidit casum dubium, rationem interserens: ibi, *Cum beneficium.* Et incipe construct. ibi, *Non potes.*

CASVS. Ego a sede Apostolica impetraui literas huius tenoris: puta, quia Papa mandauit Archidiacono Pictauensi, vt si Cantor illius ecclesiæ vellet suam Cantoriā, seu dignitatē resignare, & eidē renunciare: quòd Archidiaconus ipsam renūciationē reciperet authoritate Apostolica: & postea dictam Cantoriam mihi conferret: Accidit, quòd idem cantor ante quam resignaret dictā suā Cantoriam, mortuus est, Archidiaconus illā Cantoriā mihi contulit authoritate Apostolica: verum valeat talis collatio? Respondet quòd non: quia mandabatur Archidiacono, vt illā mihi conferret cū vacaret per resignationē, & non per mortem. Sed ponamus, quòd vacante aliquo beneficio per resignationē, vel per assecutionē secūdi beneficij, accessi ad Apostolicā sedē, & impetraui literas, per quas mandabatur mihi conferri tale beneficium ad præsens vacans per mortem talis. & tamen vacabat per resignationē, vel assecutionem alterius beneficij: postea alius accessit ad Papam, & illud beneficiū impetrauit, & expressit verum modū vacationis: quæritur quis nostrum debet præferri? Respondet, quòd iste secundus est potior: ideo est præferendus, licet sit posterior: quia istæ litteræ gratiæ ad beneficia sunt odiosæ, ideo restringendæ, & non ampliandæ. Nota primo principalem effectum huius capituli: videlicet, quod vacatio per mortem, & per renuntiationem, sunt diuersa. Ex quo infertur, quòd in constitutione odiosa, appellatione vnius reliquum non venit: quia in odiosis non fit extensio de vno ad aliud, sed verba debent stricte & proprie capi. Nota vlterius & finaliter, quòd si quis impetrauit a Papa beneficium vacans expresso falso modo vacationis, non valet collatio: & hoc, siue Papa conferat, siue mandet conferri, nisi aliud exprimatur in litteris: puta, quia Papa mandauit, vt mihi conferretur beneficium vacans per mortem talis, vel etiam quocunque alio modo vacet.

¹ Et beneficij. ff. de lega. 1. l. legata inutiliter. 1. resp. vel ordinatio vel prorogatio dier. non cōfirmat legatum inutile. Ioan. And.

¶ *Glossa primo summat, & dicit, quod declaret.*

p ¶ *Susceptum.*] vacatio per mortem, & vacatio per renuntiationē sūt diuersa: & ideo in litteris ad beneficia impetratis, vno expresso, non venit reliquū. hoc dicit. Emanauit ad declarationē eorum, quæ not. Hostien. s. de offic. deleg. ex parte 1.

q ¶ *Apostolica sede.*] Idem si ab alio qui hoc mandare posset: puta, legato, qui ad hoc haberet speciale mandatū: alias legatus hoc non potest, vt j. de offi. leg. c. penul. §. prohibemus.

r ¶ *Alteri.*] expresso vel non expresso, non curo: licet interdū sit differentia, vt j. de offi. deleg. si is cui. & j. de præben. is cui.

s ¶ *Ille.*] qui beneficium obtinebat.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

n ¶ *Huma-*

a ¶ *Humanis.*] Argu. ʒ. j. de offic. deleg. si delegatus. t. responso. Sol de propria significatione uocabuli, Abesse dicitur, qui non est in rebus humanis. ff. de uerb. signifi. mulieris. §. fin. nó sic in propria significatione dicitur renunciasse (ut. j. dicam) qui mortuus est: cum renuntiatio sit voluntaria, illa coacta: ideo secus. Et strictissime fit interpretatio in rescriptis ad beneficia , j. de præbēd. quāuis. ī. in princip. & cócordat ad hoc. ff. de libe. & posthu. l. commodissime.

b ¶ *Cum non per resignationem.*] ratio. Io. And.

c ¶ *Per mortem.*] & in his forma mandati diligenter est seruāda. j. de præbē. cui de nō. ī fine.

d ¶ *Expresse.*] quia expressit se velle beneficiuo tali conferri resignatione, vel quocūq. modo vacauerit: & facit ʒ. eo. c. 2. & j. de præbē. si motu ,pprio. ī fine.

¶ *Glossa sequens ultimo vocitetur probatione, quā soluit, & sext. fortificat.*

e ¶ *Primo.*] Ex hoc videbatur debere præ-

Sed in privilegijs, quo ad nō comprehensa, & tamen modo diverso ā cōprehensis in privilegio. Phili. Franc.

Dessa decisio Phili. hic late.

Hic gl. secundu Do. Francus.

humanis a cum b non per resignationem vacauerit, sed per mortem c: nisi de intentione mandantis aliud appareret expresse d. ¶ Si duo super eodē beneficio litteras impetrent: primo e eorum, per illius obitum, qui tenebat f: secundo vero per cessionem eiusdem g ipsum proponente vacare. Secundus h, cum beneficium ipsum cessione non morte i vacauerit, debet primo in ipsius assecutione præferri k.

¶ Idem.

¶ *Licet ignorans beneficium sibi collatum, in impetratione alterius illius*

ferri: vt j. eo. tibi qui. & j. de præb. cū cui. Sed non est ita: quia licet iste posterior sit tēpore, iure tamē est potior, eo quòd verum dixit, primus autē falsum. Eadem ratione dico, quòd posito, quòd nullus impetrauerit secundo beneficiū illud, nō debebitur impetranti, qui falsum sic expressit: nihil enim ad rhombū impetratio secūdi: quia si ius habuisset in beneficio primus, per superuenientē impetrationem, sine prerogatiua illud perdere non potuisset: & est si. supra de eo qui cogno. consang. vxo. suæ, cap. discretionem.

f ¶ *Qui tenebat.*] accipe infra illud, Asserēte vacare alias, ,ponēte.

g ¶ *Eiusdem.*] scilicet, qui tenebat.

h ¶ *Secundus.*] qui de cessione dixit.

¶ *Glos. seq. allegat duas concor. obijcit, & obiectionē. coadiuuat per duo similia. demum obiectionem soluit & remittit.*

i ¶ *Non morte.*] Nota ergo quòd aliud est cedere, aliud est decedere: ad idem j. de præb. quāuis tibi. & j. de verbo. significa. capit. vlti. Sed omne renuncians, quoad ecclesiā habetur pro mortuo? vt 7. q. 1. c. in apibus. §. ecce i quibus. sicut & vir ab vxore iudicio ecclesiæ separatus, quantum ad ipsā pro mortuo reputatur. 33. quæst. 2. in summa. in princ. sicut & monachus mortuus reputatur mūdo. 16. q. 1. placuit 2. Sol. dicit lex, quod per fictionem iuris veritas nō confunditur, nec deletur. C. de iur. do. in rebus. in princ. licet igitur renuncians quoad ipsam ecclesiā fingatur mortuus: tamen mortuus nō est: nec idē est per omnia in eo, quod in mortuo: Nā talis de nouo posse: ad ecclesiam reassumi. ʒ. de renun. ex transmissa. quod in mortuo esse nō posset. Bene ergo dicit Io. qui no. in præd. capi. placuit. 16. q. 1. quod nūquā mors ciuilis naturali cóparatur, nisi in casibus expressis in iure. Ad hoc optime. ff. de verborū obliga. ex ea parte. §. in insulā. & ff. de donat. inter vir. & vxor. l. sed si mors. §. cū autē. Et licet alias in beneficijs larga fiat interpretatio: in litteris tamen beneficialibus, quæ ambitiosæ reputantur, fit strictat vt infra de præben. quāuis 1. intelligamus stricte de morte naturali, put verbū sonat: & adde quod dicam j. de præben. quamuis 2.

k ¶ *Præferri.*] Nota ergo pro illa regula quæ dicit, Qui prior est tēpore, potior est iure: ad quod facit j. eod. tibi qui. & de præbend. cū cui. intelligitur cū vtriusque par est causa: vt ff. de regu. iur. quotiēs vtriusque. & dicā j. de regu. iur. qui prior. Si autem potior est causa posterioris: potior erit in iure, vt hic. & j. de præben. si qui. & cap. si a sede. ff. de priui. credi. l. priuilegia. C. qui po. in pig. ha. l. vlti.

Naturali. hoc, cū de statu hi mentione de naturali intelligendum est, non de ea quæ impetratur beneficio supplet. C. de his qui ve. æta. impe. l. si. Arch.

Rasia.] Primo ponit dictum, & suā causam: secundo soluit dubium emergens ibi, Vtrumque. Do.

¶ Præsupponēdū est pro intellectu huius cap. quòd cū quis à sede Apostolica impetrat beneficiū vacans: impetrans debet facere mentionem de beneficio suo quantūcunque modico, imo etiā si impetret litteras vel expectatiuas ad beneficia à sede Apostolica, vel à legato Papæ, debet facere mentionem de beneficijs obtentis quantūcunque modicis: alias litteræ essent surreptitiæ. Secus esset si quis impetraret beneficium ab Ordinario.

CASVS. Ego constitui procuratorē meū ad acceptandū & accipiendum possessionem actualē & realē quorumcunque beneficiorum, & sibi mandū in forma cōmuni: postea arripui iter Romam, mihi absenti fuit collatū aliquod beneficiū, procurator meus acceptauit illud beneficiū, & ego illa ignorabā: postea vacauit aliquod

beneficiū: illud beneficiū impetraui à Papa, vel eius legato: in impetratione mea nō feci mentionē de alio beneficio: vtrum valeat ista collatio beneficij mihi facta? Respondet Romanus Pontifex, quòd sic. Sed vtrum potero tenere illa duo beneficia simul? Respondet quòd non, si sint incompatibilia: sed dabitur mihi electio, vt eligam vnum vel aliud.

mentionem non fecerit, valent litteræ: alterum tamen eliget, si de iure simul teneri non possint. Ioan. And.

CAP. VII.

GRatia l, quam super beneficio à sede Apostolica m te impetrasse proponis: vitiosa n reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab Episcopo tuo antea o tibi absenti & ignoranti p collato, nullam (cū tempore impetrationis nescires q) feceris mentionem. Vtrunque r tamen, (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure s teneri)

¶ *Prima gloss. summat.*

l ¶ *Gratia.*] licet ignorans beneficiū sibi collatum in impetratione alterius, illius mētionē non fecerit, valent litteræ: alterum tamen eliget, si simul teneri non possint.

m ¶ *A sede Apostolica.*] idē si ab alio: & facit ad hoc. j. de offi. leg. c. vlt.

o ¶ *Vitiosa.*] Sit enim gratia vitiosa, quādo in impetratione beneficij subticetur aliquod beneficiū quantucunque modicū: vt j. de præbē. si motu proprio. nisi forte proprio suo motu Papa beneficium conferret: vt ibi. Hinc est, quòd expressio beneficij dispensationem non operatur: sed hoc solū, quòd litteræ surreptitiæ non dicuntur: vt eodem titu. infra de præben. non potestas fin.

ADDITIO. Ita & hic licet ignorātia probabilis excuset à vitio surreptionis: non tamen dispensat contra concaliū, c. de multa. de præben. Io. Mo.

o ¶ *Antea.*] quasi post nulla fuisset dubitatio.

¶ *Glossa sequens roboratur per quæstionem.*

p ¶ *Ignorante.*] idem intelligo de sciente antequam acceptet, vel ratā habeat collationē eandem. Cum enim ante hoc beneficiū suū dici non posit, non est necesse de ipso fieri mentionē: infra de præbend. si tibi absenti. Et nota ex hac decre. & illa, quòd beneficia ecclesiastica licite conferuntur absenti: Simile in procuratore, qui cōstituitur etiā absens: vt j. de procura. licet. & ff. de procurato. l. 1. in fine. Sed hoc 5 forte procurator præsens: habens mandatū ad talia, ratū habuerat, & acceptauerat, per id, quod dicit in fine, Retinere. vel dic, in beneficijs vel litteris ad beneficia impetrādis, nihil debet taceri, quod posit mouere animum concedentis: & de tali beneficio ante quam acceptet, debet facere mentionem. Ad hoc supra eod. in nostra. & j. de præben. quamuis 1. & cap. si motu. maxime cum habeat ius ad rem 6: infra de concel. præbend. cap. vlti. & in prædicta decre. si tibi.

q ¶ *Nescires.*] diuinare enim non tenebatur: quia id humanum non est. ʒ. vt eccle. benefi. vt nostrum. §. cum enim. versi. porro. Ioan. And.

r ¶ *Vtrunque*] scilicet, impetratum à Papa, & collatum ab Episcopo.

¶ *Glossa sequens quærit: & remittit: quis quatuor ops. sextā reprobat: ad quartam signat contrarium, & soluit.*

s ¶ *De iure teneri.*] Sed quæ sunt hæc beneficia, quæ possunt simul de iure teneri? Super hoc vide Spec. titu. de leg. §. restat. versi. aliud autem. Posset dici, secundum Inn. qui hoc tenet. ʒ. de elect. dudum. de præben. cum iamdudum. quòd habere plura beneficia non curata, & quæ de consuetudine vel statuto residentiam non requirunt, non est peccatum, nec contra iura: & de talibus hic posset intelligi. Vel posset dici secundum Goffred. qui hoc not. supra de cleri. non resid. capit. 3. quòd de iure potest quis habere plures præbendas, quarum altera per se non sufficit: allegat eod. titu. conquerente, ad quod facit etiam supra de præben. cum contingatur. Vel dic, quòd loquitur de beneficijs vnitis, annexis, vel dependentibus: illa enim simul possunt de iure teneri. Sed hæc lectura non procedit: per collationem enim vnius haberet vtrunq; 7, & sic non fuisset necessaria alterius collatio. Vnde dici posset, opinionem Innocen. veram esse s quam sequitur consuetudo, quam Papa scit, & tolerat 8: vel saltem opinio Goffre. argu. supra eod. si gratiose. argu. pro & contra. j. de præbend. si cui. Vel dic, quòd littera illa loquitur de ijs beneficijs, quæ præter consuetudinis vel statuti super hoc ex causa facti, simul teneri possunt. Ad primum, de concel. præbend. ex parte. in fin. Ad secundum de consuetu. cum omnes. & est simile de iure, supra vt lit. pen. capit. 1. & ʒ. de elect. Cumana. ad fin. Ad primum contra de consue. cap. 1. ʒ. de concel. præben. litteras. Solu. illud specta-

5 Ista placet Doctoribus rep. obam prima. Fons.

6 Et modo consensu assumat sibi ius in re, quia non facit vacationem expressam, quam tamen id nunc exprimere: vt in prædicta decretali in no. fin. Io. An.

7 Gloss. est sing. & notabilis Do. Philip.

8 Et ideo vacat secundum Doct. gl. est 9. lectura 4. di. Hinc. vide Domi. hic in se loquendo quādo sunt plura beneficia vacantia. Fons.

lit. in

le in duobus beneficijs in vna & eadem ecclesia. Secus in diuersis: vnde videntur facere pro. & facit quod not. Hosti. in prædi. decre. litteras. in glo. non obstante. in fin.

a ¶ *Non potes.*] de iure communi, dispensatiue tamen posset. Et si quæratur, per quem dispensari possit: vide quod no. 70. distin. sanctorum. in glos. 2. 21. q. 2. si quis in trãslatus. de elect. dudum 2. de præben. de multa. de concess. præben. literas. & j. de consuet. capi. 1. Ioan. Andr.

¶ *Glos. seq. primo dat simile, secundo quærit. arg. pro & contra. & soluit.*

b ¶ *Eligas.*] sic & olim electio dabatur ei, qui duo beneficia curata simul habebat. s. de præben. referente. &c. præterea[1]. hodie sec[*]. eod. tit. de multa. Sed nunquid electo vno re integra poenitere poterit, & aliud eligere? Argu. quòd sic. 2. q. 6. cap. ei qui. §. si quis libellos. s. de ele. in causis. §. quia vero. de iure pa. cũ autẽ[n]. quod facit etiã contra. & j. de offi. deleg. quamuis. & j. de procu. quamuis. & j. de reg. iur. mutare. cũ si. Ar. contra. 35. q. 5. horrẽdus. de iure iur. quẽadmodũ. s. eod. lib. de rescript. c. 2. & j. de reg. iur. quod semel. cum suis concor. Sol. satis videretur, quòd re integra posset mutare consiliũ, & aliud eligere per prima iura. Ad hoc j. de præb. si tibi absẽti. ff. de opti. leg. l. mancipiorum. Contrariũ tene per prædi. reg. quod semel. ad hoc j. eod. c. penult. in fin. & de postu. c. 1.

[1] s. de æta. & qualit. cũ te.

[*] Hodie huiusmodi mãdata de prouidẽdo omnino sunt sublata per concil. Tridẽt. sess. 24. de refor mat. ca. 19.

[n] Et e contra. vbi de hoc in. 1. gl. Ioan. Andr.

Additio. Ioan. Monachus j. de præb. si tibi. ita distinguit. Aut optio, vel electio data est in contractibus: & tunc variare licet. ff. de verb. oblig. eum qui certarũ. in fin. de actio. empt. l. si sterilis. §. fin. Aut in beneficijs vel vltimis voluntatibus: & hoc dupliciter. Aut tenuit electio. & tunc non potuit variare. ff. de lega. 1. serui electione. ff. de opt. leg. l. apud Aufidiũ. Aut non tenuit, & hoc dupliciter, Aut illã fecit optans iure proprio, & tunc iterato potest optare. ff. de op. leg. l. 2. §. fin. & l. seq. ad instar iudicis ordinarij, qui potest iterato cognoscere cũ sententia est nulla. C. de accu. si accusatoribus. & l. absentem. & j. de conces. præ. nec captandæ. 2. respõso. Aut iure alieno, & tunc iterare non potest. j. de elec. si cõpromissarius. §. 5. & vide quod ibi not. in §. idẽ fit. in vlt. gl. ad instar iudicis delegati. C. quomodo & quando iud. l. si vt proponis. §. 1. De materia, vide quod scripsi de testi. præsentata. super ver. optione. Io. And.

habere nõ potes[a]: sed eligas[b] quod ex eis malueris retinere.

¶ Idem.

¶ *Si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet. Ioan. Andr.*

CAP. VIII.

Quamuis[c] is, cuius gratia[d] (per quam mandabatur[†] in certa Ecclesia prouideri[e] sibi de beneficio proxime[f] vacaturo) per nos fuerat reuocata[g], restituatur à nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem[h], & ante restitutionem prædictas, similis[i] in eadem ecclesia gratia facta fuit (nisi † de hoc expresse[k] dixerimus) anteferri debebit. Cum talis[l] restitutio, vbi aliud non exprimitur, intelligatur[m] fieri sine iuris præiudicio alieni.

¶ Idem.

¶ *In litteris ad beneficia impetratis, inspicitur tempus datæ: Vnde per illas beneficium curatum obtinere non poteris, qui licet nunc sit maior, illo tempore minor erat. Ioan. Andr.*

Quamuis is, cuius.] Ponit dictum, in quo infert exceptionẽ: ibi Nisi. & ponit rationem dicti: ibi, *Cum talis.*

¶ Præsupponatur primo, quòd inter expectantes auctoritate Apostolica habet locũ illa regula: Qui prior est tẽpore, potior est iure: vt si sint duo vel plures, qui in eadem collatione habent similes gratias expectatiuas: tunc in beneficio quod primo vacabit, est præferendus ille, qui prior est in data.

Casus. Hoc præsupposito potest sic figurari: Papa mihi in ecclesia Pictauiensi fecit gratiã hoc anno: quia ipse mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me reciperent in fratrẽ & Canonicũ: & præbendam vacantẽ, vel proximo vacaturã mihi assignarent, cũ clausula decreti irritantis, si Canonici facerent in præiudiciũ meæ gratiæ: Tractu tẽporis accidit, quòd Papa reuocauit gratiã mihi factã, & anno sequenti fecit tibi in illa ecclesia similem gratiã: quia mandauit dictis Canonicis, &c. Accidit, quòd ego primus accessi ad Papam, & petij, vt ipse dignaretur me restituere ad meã gratiam, quã ipse reuocauerat: quod fecit: Post vacauit præbenda in ecclesia Pictauiensi: Quæritur nunc, an præbenda debeatur mihi vel tibi secundo, attento quòd mea gratia fuit reuocata? Respondet Papa, quòd quando restituit aliquẽ ad gratiam reuocatam, hoc facit sine præiudicio alterius: ideo respondet ad quæstionem, quòd licet sim primus habito respectu ad gratiam, non tamen sum prior habito respectu ad restitutionem: ideo tu secundus in data gratiæ, es mihi præferendus: quia nos attendimus tẽpus restitutionis, & non tempus datæ gratiæ: Et hoc verũ, nisi Papa aliud diceret in restitutione: videlicet, quòd me restituit ad datã & prioritatẽ temporis, & vult gratiam meam valere perinde, ac si reuocata non fuisset, etiam quoad prioritatem temporis. Nota primo ex textu iuncta glossa, quòd si sub eadẽ collatione sunt plures expectantes, habentes similes gratias: ille præfertur, qui est prior in data. Et sic habet locũ illa regula, Qui prior est tempore: Secus si non haberẽt similes gratias: quia aliqui habent aliquas prærogatiuas: puta, si Papa mandet secundum in data præferri quibuscunque: tunc seruanda est voluntas Papæ, quia in his spiritualibus Papa habet plenam dispositionem. Nota secundo principalẽ effectum, ad quẽ emanauit illud ca. videlicet, quòd cũ Papa aliquẽ restituit ad gratiã reuocatã, nõ videt in dubio velle præiudicare iuri alterius: Et illud facit ad decisionem talis quæstionis, videlicet: Aliquis vasallus commisit feloniam contra Regem, propter quod eius bona sunt cõfiscata: pendente illo tẽpore Princeps dat feuda alijs: tractu tẽporis iste, qui commisit feloniã, restituitur per Principem: verũ restituatur ad bona sua confiscata? Textus iste facit, quòd nõ: quia Princeps videtur illum restituere sine præiudicio alterius: & hoc verum, si Princeps simpliciter restituat, quia tunc non videtur remouere ius alteri quæsitũ.

[†] In antiquis codicibus non nisi hoc expresse dixerimus.

¶ *Prima glos. summat.*

c ¶ *Quamuis.*] si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti præferri non debet.

d ¶ *Gratia*] Concessa forte a Nicolao iiij. vel Cœlestino v. Ioan. Andr.

e ¶ *Prouideri.*] nec adhuc prouisum erat, nec ad possessionem deuenerant, vnde habebant ius nõ in re, sed ad rem. j. de conces. præben. cap. vlt. Ioan. And.

f ¶ *Proxime vacaturo*] quod solus Papa facere potest. de conces. præbend. cap. 2.

g ¶ *Reuocata.*] tenorem huius reuocatoriæ constitutionis nõ habemus: sed de ipsa fit mẽtio j. de præben. c. pen. & antepe. & de cõces. præben. c. vlt. Reuocatoria illarũ Nicolai incipiebat, Pridem ad apicem. Illarum Cœlestini, Olim Cœlestinus. &c. dudum. Io. And.

h ¶ *Post reuocationem.*] idem & multo magis si ante reuocationẽ.

i ¶ *Similis.*] scilicet de beneficio proxime vacaturo.

k ¶ *Expresse dixerimus.*] hoc enim Papa facere potest: ad hoc j. de præben. cap. penult.

Additio. facit clem. quoniam. de immuni. eccle.

¶ *Gloss. seq. alleg. in contrarium, fortificat textum, & contrarijs respondet: secundo arguit ad quæstionem, ponit opi. Gof. contra quam alle. 5. iura, & remittit: demum subdit tres opiniones.*

l ¶ *Cum talis.*] ecce ratio: sed aduerte, quia in contrarium videbatur ex eo, quia restitutio est prioris status reparatio: & restitutus in pristinum ius recidit. arg. 15. q. 6. nos sanctorum. & cap. iuratos. & s. de elect. quia diligentia. 2. q. 3. c. si quem. in fine. & C. de sen. pas. l. 1. Restitutio enim hoc operari debet, vt nec prosit, nec obsit quod euenit. ff. ex quib. cau. ma. l. prima, 1. responso. & ff. de mino. quòd si minor. §. restitutio. Sed contrarium est verum, vt hic: & sic pro parte hac debuit quæstio terminari per decre. de renun. ex trãsmissa. & de simo. ex insinuatione. & concor. C. de remiss. pig. l. vlt. vbi, si de voluntate creditoris debitor pignus distrahit, si iterũ deueniat ad ipsum debitorẽ, res illa distracta, nõ renascitur hypothecaria, quã habebat a principio: actio enim semel extincta, &c. de consecra. dist. 4. quæris. §. item per hanc. in gloss. 1. ff. de solu. qui res. §. aream. Ad contraria respondetur, quòd hic non est vere restitutio: immo quædã noua concessio per prædicta iura[3]. Et nota, quòd hæc decre. facit in argo. ad quæstionem dominicalẽ: an scilicet, Episcopus inuito patrono restituere possit presbyterum per se depositum. & determinauit Goffre. de renun. ex transmissa. in fine. quòd non: per l. C. de nup. si vt proponis 2. vbi dicitur, quod in matrimonio restaurando per filiã post diuortium, requiritur consensus patris: sicut a principio in contrahendo. In contrarium facit, de renun. post translationẽ. de Iudæ. Iudæi de ciuitate. &c. consuluit. de ijs quæ fiunt a præl. cum Apostolica. 17. q. 1. eos. & not. de hoc 24. q. 4. Nabuchodonosor. in princip. Dicebat Hostien. opini. Goffre. esse verã, cum restituitur ab inferiore: secus si à Principe, per iura superius pro restituto inducta. Bartho. Brix. in quæstione dominicali[4]. quæ incipit, Sacerdos aliquis fuit: dixit, quod si depositus appellauit intra decẽ dies: restitui pot inuito patrono: aliàs nõ. Tandem dixit, quòd si Episcopus præuenit in restitutione patronũ, valet restitutio, aliàs nõ: quod approbat Hostiẽ. in prædi. decr. ex trãsmissa. & de elect. innotuit. & facit quod not. s. de consuetu. cũ accessissent. in vlt. glo.

m ¶ *Intelligatur.*] concor. j. eo. c. 2.

[3] Not. quòd restitutio ad gratiam extinctã nõ retrotrahitur, ad tẽpus primæ concessionis. Vnde si creditor post pactum de non petẽdo, pactũ de petendo, non recuperat interesse neq. vsuras medij temporis. Ad hoc An cha. domi. Ponta.

[4] Dominicalis. sing. 64. Et solutio eius communiter approbatur per c. decernimus. 16. q. 12. Io. And.

¶ *Sicut*

S*i eo tempore.*] Vnius thematis duo dubia soluit: & vtriusq; causam reddit: Secundum ibi, *Beneficium.*

¶ Præsupponendum primo, quòd quis non potest obtinere beneficium curatum, nisi attigerit 25. annum.

Casvs. Quidam Titius minor 25. annis, quia forte in 24. anno à sede Apostolica impetrauit litteras gratiosas ad Episcopũ Pactanien. sub hac forma: Mandamus, vt tali prouideas de beneficio cum cura, vel sine cura, si quod de præsenti vacat, aliogn de proximo vacaturum. Accidit, quòd antequã vacaret aliquod beneficiũ, iste Titius effectus est maior, quia peruenit ad 25. annum, & vacauit ecclesia parochialis, quã Titius petiit sibi cõferri virtute suæ gratiæ: Dicit Episcopus, quòd illud beneficium

Quæ sit idonea ætas in quolibet ordinato tradit Panormitanus in ca. super inordinata. de præbend.

Aliter ita, ad hoc. alias ita, ad id.

CAP. IX.

SI [a] eo [b] tempore, quo tibi de beneficio cum cura [c], vel sine cura mandauimus prouideri, ad obtinendum curatum beneficium idoneam [d] † non habebas ætatem: tibi, licet nũc legitimæ effectus [e] sis ætatis, auctoritate litterarum huiusmodi (cum tempore datæ [f] ipsarum adhuc † non esses [g] idoneus) de beneficio curam [h] animarum habente nequaquam

curatũ non comprehendebatur sub sua gratia: quia tẽpore impetrationis ipse erat incapax ad obtinendũ illud beneficiũ curatũ: Dicit ex aduerso impetrans, quòd licet tempore impetrationis esset incapax ad obtinendũ illud beneficium curatum: tamen nunc ipse est capax: vtrum bene dicat? Respondet Romanus Pontifex, quòd nõ: quia requiritur capacitas tẽpore impetrationis, & non sufficit capacitas tẽpore vacationis: Sed vtrum vitietur beneficiũ sine cura per clausulam, Cum cura: puta, quia Papa mandauit, vt Episcopus tali Titio conferret beneficiũ vacans vel proxime vacaturũ cum cura vel sine cura: vtrũ per clausulam, Cum cura, vitietur clausula, Sine cura, ita quòd tota ipsius gratia sit vitiata? Respondet, quòd non: ideo si vacet aliquod beneficiũ non curatum, Episcopus tenetur ei illud conferre: & si Episcopus nolit conferre, tunc impetrans habebit recursum ad suum executorẽ, qui ei conferet illud beneficium non curatum, non obstante recusatione Episcopi: quia vtile per inutile non vitiatur, quando sunt separabilia: secus si essent inseparabilia. Nota primo ex hoc textu cuncta gloss. quòd minor 25. annis non est idoneus ad obtinendũ beneficiũ curatũ: tamen sufficit, quòd compleuerit xxiiij. & attigerit xxv. annum: vt dicitur in cap. cum in cunctis. supra de electio. licet secus sit in Episcopo: quia requiritur in Episcopo, quòd compleuerit annũ 30. & inceperit annũ 31. Quæ ætas requiratur in quolibet ordinato, tractat Panormi. in cap. super inordinata de præben. in ant. Nota vlterius illud, ad quod allegatur istud capitulũ: quòd respectu illius, pro quo scribitur, attenditur tempus datæ litterarũ, & non tempus vacationis: & iste est principalis effectus huius capituli: Et ratio huius potest assignari: quia litteræ fuerunt nullæ respectu illius incapacitatis: ergo tractu temporis non conualescunt. Nota finaliter, quòd litteræ ad beneficia possunt pro parte valere, & pro parte non valere: vt in casu huius capituli: Nã si minori vigintiquinque annis facta fuerit gratia respectu beneficij curati: litteræ non valent: & tamen respectu aliorũ beneficiorũ, valent: & sic vtile per inutile non vitiatur.

¶ *Glossa prima summat.*

a ¶ *Si eo.*] In litteris ad beneficia impetratis inspicitur tempus datæ: vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit: quia licet nunc sit maior, illo tempore minor erat.

¶ *Glossa sequens signat contrarium & ibi remittit.*

b ¶ *Si eo.*] contradicit ad hanc infra de præbend. ei cui prouideri. ibi soluitur.

c ¶ *Cum cura.*] nisi hoc fuisset expressum, de curato prouideri nõ posset. s. de præben. cap. vlt. & j. de præben. cum in illis.

d ¶ *Idoneam*] scilicet viginti quinque annorum. s. de electio. cum in cunctis.

e ¶ *Effectus.*] spectamus ergo initiũ. & facit s. de elect. dudum. 1. & quod ibi not. Nec firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non valebat. j. de regu. iur. non firmatur. cum suis concor.

f ¶ *Cum tempore datæ.*] sic nota inspiciendũ tempus datæ: sic supra eod. eam te. & j. eo. tibi qui. & de præben. cum cui.

¶ *Gloss. sequens vers. pin quæstionem: alleg. pro, & soluit contrarium.*

g ¶ *Non esses idoneus.*] Propter defectũ ætatis, & idẽ dici posset de defectu ordinũ. argumen. supra, de ætate & qualit. præterea. sed hoc est falsum, vt j. de præbend. si pro clericis pauperibus.

Vide diffinitionem probabilibus obiectis, quia sanctus sic in ætate debet illũ prohare Do. Ant. de Bar. in l. de ætate. ff. de min. Hie.

h ¶ *Curam animarum.*] in his, qui ad curata beneficia promouentur, requiritur maior idoneitas, quam in alijs: & ideo si mandatur prouideri de dignitatibus, personatibus, vel beneficijs, de cura mẽtione non habita, de curatis dignitatibus, personatibus, vel beneficijs non poterit prouideri. J. de præben. cum in illis.

i ¶ *Beneficium.*] quia poterat dubitari, ne illa inutilis adiectio, scilicet, Cũ cura, vitiaret in totũ rescriptũ: scilicet, quod nec etiam de simplici posset prouideri: ideo annectit quod sequitur. Et sic not. vtile non vitiari per inutile. j. de reg. iur. vtile, cum suis concor.

z ¶ *Sine cura.*] quia ea se curã non habet: si autẽ haberet annexam parochialẽ & curatam ecclesiam, dic vt dicam j. de præben. super eo.

poterit prouideri. Beneficium [i] autem sine [z] cura (cum ad ipsum sufficientẽ [l] tunc ætatẽ [m] haberes) per eas licite [n] poteris obtinere.

l ¶ *Tunc.*] scilicet tẽpore impetrationis.

Additio. Adde ergo, quòd si quis impetrauerit beneficiũ cum cura vel sine cura, & tẽpore impetrationis est legitimæ ætatis: si vacat, ei debetur: vt in hoc capit. & hic no. in glos. illa antepe. Contrariũ no. de præbẽ. j. c. ei cui. eo. lib. vbi apparet sufficere quòd tẽpore vacationis habeat sufficiẽtẽ ætatem. Sol. ibi not. in 3. glos. quia prima glos. loquitur in impetratione curati, secunda in impetratione sacerdotalis. Satis obstat quod nota. co. titu. non potest. in 4. gloss. Sed credo gloss. c. ei cui. posse sustineri, licet aliqui contra: quia plus est habere curatũ in actu & habitu, quam in habitu tantũ: ad hoc quod not. de cleri. non residen. quia cõnulli. super ver. parochiales. & per Hostien. de offi. Archidia. cum satis. & Io. And. super ver. animarum. & optime probat extrauagans Io. execrabilis. iuxta finem, versi. quantum autẽ. Et quod not. in præalle. c. ei cui. super ver. licite, in nouella. & vide contrarietatẽ glo. Grego. Sed adhuc insto per hunc textũ in fi. & in gloss. quæ loquitur in beneficio simplici. Vnde potest sic dici, quòd est quædã inhabilitas ratione ætatis tẽporaliter ad beneficiũ, quædam solũ ratione ætatis ad qualitatẽ beneficij curati, quædã sacerdotalis tantũ. In prima & secunda inspiciamus tẽpus impetrationis, in tertia tempus vacationis: quia plus est aliquẽ esse inhabilitatum ad totũ, quam ad partem, vel ad qualitatẽ paruã: ad hoc quod notatur hic in nouella, de æta. & quali. indecorũ. de præbẽ. super inordinata. & quod not. de corpo. vitia. c. 1. & 2. & fi. Et forte speciale est in ista qualitate sacerdotali, vt hic sentit Ioan. And. & adde quod notatur s. de cõces. præbẽ. cum nostris. per Innocentiũ & Ioannẽ And. in additione quæ incipit Et in clementina. Hieronymus Clarius Brixiẽ.

¶ Idem.

¶ *Gratia generalis non præiudicat speciali: & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, cõsuetudine, vel statuto. hoc dixit. Zenze.*

CAP. X.

SI PROPTER

¶ *Glossa sequens quærit, allegat opinio. intersereus, & soluit.*

m ¶ *Ætatem.*] Sed quæ est idonea ætas in beneficio sine cura: Videtur quòd maior quatuordecim ad illa dicatur idoneus: supra de præben. super inordinata. vbi Hostiensis hoc tenet in canonijs propter maturitatẽ consilij, quod requiritur in illis: nam ibi pueri non dicuntur idonei ad beneficia obtinenda. Certũ autẽ est, quod infans dicitur vsque ad septimũ annũ: puer autẽ, de septimo vsque ad duodecimũ, vel 14. annũ. 22. q. 5. pueri. & C. de falsa moneta l. 1. & dixi supra in proœmio. circa finem. Sed vt ibi notat Bernardus, dici potest, quòd pueri ibi dicuntur minores septennio. & illi dicuntur indigni. Septennes autẽ, & maiores septennio dicuntur idonei: cum enim tales possint ordinari. 28. dist. de his. cũ glos. 1. ergo & in beneficijs intitulari: argumentũ, de præben. cũ secundũ. Ad hoc optime facit j. de elec. ea co. & hæc vera intelligo, nisi essent talia beneficia, quæ sacrũ ordinẽ ex priuilegio, consuetudine vel statuto, vel alio modo requirerent. & facit quod dicam infra de fil. presb. cap. 1. in responso. & probatur expresse j. de præbend. ei cui prouideri. An hodie dispensent Episcopi in ætate, not. s. de elect. cum dilectus. & dicam infra, de electio. licet canon. & de ætatẽ & qualitate, cap. vnico. Ioan. And.

Istam glo. sequitur Philipp. & Dog. Do. de monarchia bene concludit. Ion.

n ¶ *Licite.*] id dicimur posse, quòd licite possumus. 22. q. 2. faciat. Ioannes And.

S*i propter*] Propter multiplicitatẽ intellectuũ glos. Ioan. And. non summat: potest tamen sic summari: Generalis gratia habẽs clausulam generalẽ, scilicet: Non obstãte, nisi id aliter exprimatur, non præiudicat iuri speciali ex statuto, consuetudine, vel priuilegio alij quæsito. hoc dici. secundũ Io. de Fantuzis, secundũ quẽ hoc summariũ cõmprehendit vtranque lecturã positã in glos. Diuiditur secundũ Io. And. quia primo ponit thema, & eius dubium soluit ibi. *Intentionis*. casum exceptũ interserens. ibi, *Nisi*.

Casvs. Papa concessit Episcopo Bonon. debitorũ onere grauato priuilegiũ, quod fructus beneficiorũ primi anni vacantiũ in sua diœcesi perciperet: & erat hæc gratia vsque ad quinquennium duratura; apposito in priuilegio, quòd non obstarent consuetudines, priuilegia vel statuta, per quæ sua posset impediri concessio: Vacauit quoddã beneficium, cuius redditus primi anni de priuilegio,

Hic casus vsq; ad illa verba: vel aliter j. in vlt. glos. Iohan. And. est. & in antiquis codicibus reperitur.

legio, consuetudine, vel statuto spectabat ad fabricam ecclesiæ, vel alium vsum, vel aliquem singularem personam: quæritur cui debeantur huius beneficij redditus primi anni? Rñdetur ſm vnam lecturam, quòd debentur fabricæ, vel illi vsui, vel singulari personæ: nisi in concessione facta epo aliud caueretur expresse. Vel dic vt j. in vlt. glo.

ᵃ Hic casus paulo longior est casu ipsius litteræ. Ioan.

CASUS. ¶ secundum veriorem intellectum: Papa fecit epo Pictauiensi gratiam (videlicet pro exoneratione & solutione debitorũ ei indulsit) vt fructus primi anni omniũ beneficiorum vacantium in sua diœcesi perciperet: vsq; ad quinquennium. In ipsa diœcesi Pictauiensi erãt aliqua beneficia, quæ habebãt hoc onus, q; redditus primi anni erant deputati alicui hospitali vel fabricæ: vacauit tale beneficium: Quæritur tunc, quis habebit redditus primi anni: an episcopus vel fabrica? & vtrum ista gratia faciat præiudicium fabricæ? Rñdet Romanus Pontifex, quòd per talem gratiam non fit præiudicium fabricæ, quo minus percipiat fructus totius anni: sed eps habebit fructus primi anni, & non fabrica: sed fabrica habebit fructus secundi anni, & institutus in beneficio habebit fructus tertij anni: & sic fiet sine præiudicio fabricæ. Et ratio est, quia alias ista gratia esset inutilis ipsi epo: puta, si illud beneficium solum vacaret in quinquennio: tunc si eps perciperet solum fructus secundi anni, gratia esset ei inutilis: quia secundo anno esset expirata. Et istud verum, q; dabuntur fructus epo vel fabricæ deductis oneribus ipsius beneficij: videlicet, q; institutus accipiat moderate aliquam portionem pro seruiẽdo in diuinis: & residuum dabitur epo vel fabricæ. Nota primo ex isto capitulo, q; eps non potest retinere fructus beneficij vacantis, si contingat vacare epo mediante: sed illos fructus tenetur reseruare futuro successori, quẽ instituet: quia alias frustra impetraret priuilegium, vt perciperet fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi: quia frustra precibus imploratur, quod alicui iure communi conceditur. l. vnica, de thesauris. lib. 10. C. Nota principalem effectum huius capituli, videlicet, q; si epo mole debitorum grauato fuerit facta gratia, ipse percipiet redditus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi, si tales fructus primi anni antea erãt assignati fabricæ, vel alicui personæ: per gratiam episcopi non præiudicatur fabricæ vel personæ singulari, etiam si Papa dixerit in gratia episcopi: Non obstantibus priuilegijs vel consuetudinibus: sed debet fieri interpretatio, quia eps habebit redditus primi anni, fabrica autem vel persona singularis habebit redditus secundi anni, & institutus habebũt redditus annorum sequentium: licet alicui dicant, quòd fabrica haberet fructus primi anni, & episcopus secundi, & institutus annorum sequentium.

ᵇ Nos verò hic tangendo ad verba, statuimus, q; episcopus statuat, q; fructus beneficiorum vacantium debeantur fabricæ. Phil. Dunel. Fel. Ioa.

tua ᵃ debita persoluenda fructus ᵇ beneficiorum primi anni ᶜ, quæ in tua vacabunt ᵈ diœcesi, tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, vel statutis, per quæ nostra impediri ᵉ posset concessio) vsque ad quinquennijũ ᶠ de speciali ᵍ gratia concedimus ʰ: intentionis ⁱ nostræ nequaquam existit, si fructus huiusmodi ecclesiæ tuæ fabricæ ᵏ, vel alteri ˡ vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali consuetudine, priuilegio, vel statuto ˡ forsitan debeantur; quòd eis per concessionem ᵐ ipsam (nisi hoc expresse ⁿ caueatur in ea) ᵒ præiudicium aliquod generetur.

¶ Idem.

¶ *Causa ab Apostolica sede, vel eius legato committi debent dignitatem obtinentibus, vel canonicatum ecclesia cathedralis. Nec tractari debent, nisi in ciuitatibus vel locis insignibus. hoc dicit, vsque ad §. cũ vero.*

a ¶ *Tua debita.*] ad idem j. de præbendis. si tibi 2.

b ¶ *Fructus.*] Nota, q; non habet retinere beneficia, sed fructus. Vide vt dixi supra eodem, si gratiose. in hoc casu vacant beneficia. vnde is, ad quem pertinet electio, infra tempus statutum necessario habet eligere ᵃ. Et facit quod notat Bernardus de magist. quia nouellis. & probatur hoc satis infra, de præbendis, si tibi concello. Ioan. Andr.

ᵃ Eligere. Non obstat seruitiũ Archi. q; ecclesiastica beneficia debent sine diminutione conferri. j. vt eccl. benefi. in rubeo & nigro: & quod spirituale sine temporali no consistit. 1. q. 1. si q. obiecerit. Item quòd inane nomen habebat sine fructibus: quia hoc operatur indulgẽtia: q; patet ecclã in omnibus olsta nunc nunc auctoritate papali recepta, & expecta. S. de prębẽ. aclamen. Ioan. And.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit duo dubia: & solutioni secunda signat contrarium, cui respondet.*

c ¶ *Primi anni.*] Quid dices? computabiturne annus iste à die fructuum colligendorum, an à die vacationis vel mortis? Credo, à die vacationis computari. Vnde non credo hic seruari legem de vasallo: quæ dicit, q; si vasallus decedat post Augustum & ante calẽdas Martij, q; ad dominum pertinet: alioquin ad vasallum vel eius hæredem: vt in lib. feud. tit. hic finitur lex regni, cap. si vasallus. Sed credo, q; a die vacationis vsq; ad annum quicquid obuenerit beneficio, & separatum erit a solo, totum erit huius priuilegiati. Comparo enim hunc priuilegiatum vsufructuario, qui fructus separatos & reconditos, suos facit. ff. de vsufruct. l. arboribus. §. Iulianus. alias incipit, si fur. secundum moderationem tñ decr. j. de offi. ordina. præsenti. §. porro. & facit quod ibi dicam. Et dico, q; annus iste habebit ccclxv. dies. vnde si vacauerit ecclesia prima die mẽsis, sequenti anno prima die eiusdem mensis finitus sit annus. & facit quod dicam j. de elect. q̄ sit ecclesijs. & si esset bissextus, illi duo dies cedunt sibi pro vno: pro vno enim computantur, vt s̄ de verb. sign. quæsitum. ff. de verbo. sign. cum bissextus. & de diuer. & temp.

præ. l. 2. in vlt. glo. Licet sit arg. contra. ff. de statu liber. l. cum hæres. §. Stychus. Sed illud in pœnis vel odijs, quæ sunt molliẽda: de pœ. dist. 1 pœnæ. j. de reg. iur. in pœnis. & facit quod not. in præ. decr. quæsiuit. & 55. dist. cap. 2.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor exempla, & subdit genus, demum quærit, arg. negatiue: & contrarium soluit.*

d ¶ *Vacabunt.*] morte, renunciatione, depositione, translatione, vel quocunq; alio modo. Quid, si permutatione? Videtur, q; secus, per decre. j. de rerum permu. cap. vnico. Sed contrarium puto: quia negari non potest, quin propter permutationẽ vacet: & æquitas in eo solo casu iuris rigori præfertur, in quo scripta reperitur; in alijs non; non enim ex illo speciali casu est regula danda.

e ¶ *Impediri*] secus ergo si differri: & licet intendat per clausulam, Non obstante, impedimenta tollere; dilationes tamen tollere non intendit, licet ex dilatione impediri posset, vt j. dicam.

f ¶ *Quinquennium.*] factum narrat: idem esset in citeriori & vlteriori tempore.

¶ *Glo. seq. declarat in quo est gratia, & quid confert.*

g ¶ *Speciali gratia.*] quia de iure futuris successoribus conseruari debebant, vel in vtilitatem ecclesiarum expendi. j. de elect. quia frequenter. & de offi. ord. præsenti. & intelligo hanc gratiam, & illam quæ sequitur, ſm moderationem illius decre. præsenti. §. porro. scilicet, q; hoc solum intelligatur de illis fructibus ecclesiarum vacãtium, quæ solutis debitis, si qua sunt, & his, quæ necessaria fuerint, pro seruitoribus & ministris, & alijs incumbentibus oneribus vsq; ad bonos redditus reperta fuerint superesse.

¶ *Glo seq. quærit, & opinionem ponit, quam fortificat per aliam opinionem cui opponit, & dupliciter respondet.*

h ¶ *Concedimus*] An legatus de latere similem gratiam dare possit, tractauit Io. de Deo in quæstionibus suis, in princ. & Gul. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus. in fin. & dicunt, q; dato, q; ex causa hoc posset: beneficium tamen vel dignitas debet cum aliquo emolumento conferri. Quod verum est, vt dixi s̄. in glo. prox. & in glo. nota q; non. Notat etiam Bernar. s̄. vt eccle. benefi. vt nostrum. in vlt. glo. q; eps ex iusta causa ad tempus posset fructus alicuius beneficij retinere: probat per decret. s̄. de verb. signifi. cap. penult. quæ etiam facit contra, cum id fuerit impetratum a Papa. Sed potest dici sic iustũ de facto: ad hoc s̄. de fil. presbyt. litteras. vel illud ſm Gofre. in fructibus omnium beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus: vt hic etiam In vno autẽ beneficio & eius prouentibus conuertendis ex causa in vsum prælati, non erit necessaria licentia Papæ: quia cum eps cum capitulo possit supprimere dignitatem, & propter necessitatem possessiones alienare, multo fortius prouentus percipere.

Legatus de latere, an possit concedere fructus primi anni beneficiorum vacantium.

ADDITIO. Et hoc est verum, dummodo illa perceptio non concernat vtilitatem ipsius episcopi. Dem. Font.

i ¶ *Intentionis*] Nota ad intentionem scribentis recurrendum. facit s̄. eod. cap. 2. & j. de conces. præben. c. vlt. & s̄. de deci. ex multiplici. cum sim.

k ¶ *Alteri vsui.*] puta. mensæ capituli.

l ¶ *Statuto.*] Nota, q; omnia priuilegia, consuetudines, vel statuta quæcunque firmitate vallata, concessa capitulis, conuentibus, vel collegijs cathedralium, regularium, & conuentualium ecclesiarum, seu singularibus earumdem personis; vt bona ecclesiarum ipsarũ vacantium à prælatis dimissa, uel tempore uacationis obuenientia possint surripere, diuidere, vel in suos usus conuertere, sunt hodie reuocata & quassata per decret. j. de elect. quia sæpe. & cap. statutum. in clemen. quæ tamen in alijs beneficijs locum nõ habet: vt j. de offi. ordi. præsenti. in fin.

m ¶ *Concessionem ipsam.*] sibi factam.

n ¶ *Expresse.*] ad idem s̄. eod. cum aliquibus. & cap. susceptum. & cap. quamuis.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas: Contra secundam dupliciter opponit, & primam approbat.*

o ¶ *Præiudicium aliquod.*] nisi istud uerbum esset ita generale, ista decret. sic posset intelligi, q; ex ea nil sequeretur absurdum: scilicet, quòd fabrica uel usus ille, uel aliæ singulares personæ sic priuilegiatæ habeant redditus secundi anni: sic autem priuilegiatus

habeat redditus primi anni: & ita bene consequeretur secundum hoc suũ effectum illa clausula priuilegij, Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegijs, &c. Alij dicunt, quod illa fabrica vel alij hic contenti, habebunt redditus primi anni: quia Papa non intendit eis derogare, sed soli successori: Iste autem priuilegiatus habebit redditus secundi, qui sibi est primus: sed quoad successorem vel beneficiatum, tertius erit primus: & sic nullũ præiudicium etiam ex aliqua dilatione, generabitur fabricæ: Sed secundum hoc posset impediri concessio, quod est contra tenorem ipsius gratiæ. Pone enim quod in anno quo, quo finiri debet gratia, vacet beneficiũ: si fabrica primos redditus habeat, episcopus nihil habebit. Item quid operabitur illa clausula: Non obstantibus, &c. cum successori sine clausula illa præiudicium fieret? Vnde prima lectura magis mihi placet [t], & magis est amica literæ: vt dicamus, quod ista erat dubitatio Decretalis, an per istam concessionem sic factam, scilicet, Non obstantibus quibuscunq; &c. videretur derogare ipsi fabricæ, vsui, vel singulari personæ: vt ex quo ex illius priuilegij vigore redditus primi anni habere non possunt, amplius nil habeant: Et Papa rñdet, quod habebũt redditus secundi anni, quasi ille eis sit prior, vt illa clausula, Non obstantibus, non successorem, sed priuilegiatum tantum coadiuuet.

[r] Vide quod nouissime sanciuit concilium Trident. sessi. 25. de reforma. cap. 10.

[t] Illa opinio est glo. & communis, quamquam Archid. & Pet. de Ancha. dispiceat. suo.

CAP. XL

Statutum [a] † quod [b] circa iudices a sede Apostolica [c] deputãdos nuper edidimus, cum quædam [d] contenta in eo, quæ pro communi [e] vtilitate credebantur [f] inducta, sicut experientia [g] docuit, tendere dignoscantur ad noxam [h]: sanctione [i] præsenti, quam irrefragabiliter obseruari mandamus, suadente vtilitate, in melius [k] duximus reformandum [l]. Sancimus igitur, vt nullis, nisi dignitate [m] præditis [n], aut personatum obtinentibus [o], seu ecclesiarũ cathedralium [p]

Statutum.] Principium huius cap. legitur vsque ad §. Cum vero eiusdem.

Casus sic figuratur: Pretendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: & quia habebam ordinariũ loci certa ratione suspectũ, nolui ipsum coram ordinario conuenire, sed á sede Apostolica impetraui causam delegari canonico ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauij, vel canonico ecclesiæ beati Hilarij maioris, vel simplici sacerdoti, qui nõ habebat dignitatẽ ecclesiasticam, nec personatum, nec canonicatum ecclesiæ cathedralis: Præsentaui literas meas delegato, qui Titium meum debitorẽ ad præsentiam suam fecit citare: qui in die citationis comparuit, cui obtuli libellũ meum: Qui reus excipiendo proposuit, quòd nõ tenebatur litigare coram ipso delegato propter incapacitatem personæ: quia causæ à sede Apostolica non possunt committi, nisi personis existentibus in dignitate, vel personatu, vel nisi sint canonici ecclesiæ cathedralis: & sic, quia virtute literarum delegatus iste non recepit potestatem, quæritur an bene dicat? Rñdet Romanus Põtifex, quod sic: Et hoc verum, nisi Papa hoc faceret ex certa scientia: videlicet, committẽdo alicui, quamuis non sit in dignitate vel personatu, vel quamuis nõ habeat canonicatum ecclesiæ cathedralis: Sanctissime Pater, quæritur verum habentes dignitatem, vel personatum, vel canonicatum ecclesiæ cathedralis possint cognoscere in omni loco de causis sibi á sede Apostolica commissis? Dicit Romanus Pontifex, quod non: Immo tales delegati, vel ipsorum subdelegati debent de causis sibi commissis cognoscere in ciuitatibus, & alijs locis insignibus, in quibus possit haberi copia peritorum. Nota primũ, quod cum statutum positiuum tractu temporis incipit esse damnosum, propter varietatem morum mutari potest: quia non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta varientur humana. cap. non debet. s. de consanguinit. & affinita. Nota vlterius, quæ personæ sunt capaces iurisdictionis seu delegationis Apostolicæ: quia solum illæ personæ, quæ sunt constitutæ in dignitate, vel personatu, vel quæ obtinent canonicatum in ecclesia cathedrali. Sed quomodo cognoscemus, quod aliquis habeat personatum vel dignitatem? Declarat Panor. in cap. de multa. s. de præben. vbi dicit, quod recurrendum est ad consuetudinem, vt si sit cõsuetudo quod talis habeat præeminentiam & iurisdictionem, dicitur habere dignitatem: Si autẽ sit consuetudo, quod talis habeat præeminentiam in ecclesia, & non iurisdictionem; tunc dr̃ habere personatum, & nõ dignitatẽ. Nota insuper, quod canonicus ecclesiæ collegiatæ, quantuncunq; illa ecclesia sit notabilis, non est capax Apostolicæ iurisdictionis: & sic est correctum cap. præsenti. quod hodie non habemus: de quo fit mentio in principio huius capituli. Et quamquam canonici ecclesiæ cathedralis possint esse delegati ad vnam vel plures causas: non tñ possunt esse conseruatores. cap. fin. j. de offi. deleg. Nota quod delegati a sede Apostolica, non possunt pro libito suæ volũtatis cognoscere de causis sibi delegatis in quocunque loco; sed debent causas examinare in ciuitatibus populosis, vel alijs locis insignibus, vbi sit copia peritorum. Et si alibi cognoscerent, processus non valeret: vt in fine huius capituli, vbi ponitur clausula, quæ irritat facta contra illam constitutionem.

a ¶ Statutum.] Licet hæc decretalis per paragraphos aliter diuidatur: eam tñ in quatuor partes diuido principales: Prima durat á principio vsq; ad §. Insuper. Secunda ab inde vsq; ad §. Proferendo. Tertia abinde vsq; ad §. Quicquid. Quarta vsque ad finẽ. In prima statuitur quibus personis, & in quibus locis causæ á sede Apostolica, vel legatis vel delegatis ipsius committi debeant, & tractari. In secunda prouidetur circa exactiones, quæ fiebant in iudicijs ab ipsis delegatis, assessoribus, vel notarijs causæ [i]: & apponitur pœna. In tertia prouidetur circa vocationes testium ad iudicium, quæ sæpius malitiose fiebant, & causa fatigandi testes, vel ab eis aliquid extorquendi. In vltima decernitur cassum & irritum quicquid fuerit factum contra prædicta statuta.

Additio. Ioannes Monachus diuidens decre. in sex partes: de prima faciebat tres, dicens, quod primo statuit circa loca & iudices: Secundo circa actores & reos in §. Cum vero. Tertio in §. In nullo. circa loca & iudices prorogat. Archid. non diuidit. Ioan. And.

b ¶ Statutum quod.] Loquitur de decretali sua extrauaganti, quæ incipiebat, Statuimus. reformat etiã Decretalem Innoc. iiij. eo. tit. præsenti. quam hodie non habemus. & decre. s. eod. nonnullis.

c ¶ A sede Apostolica.] legatis, vel delegatis ab eis, vt infra patebit. Ioan. Andr.

d ¶ Quædam.] Ibi non distinguebatur, an actor & reus essent eiusdem ciuitatis vel diœcesis, vel diuersarum. Item additur quod de expresso consensu partium extra locum, quo deputatus est, possit iudex cognoscere & committere, si referas ad decret. præsenti. Secundum illam poterit fieri commissio institutis in collegiatis honorabilibus, & in cathedralibus ecclesijs: vnde secundum eam videbantur posse causæ committi mansionarijs, & quibuscunq; priuilegiatis in talibus ecclesijs: quod erat absurdum. Hac autem prouidetur, quod solis canonicis cathedralium ecclesiarum fiat commissio.

e ¶ Communi vtilitate.] quæ in legibus constituendis attendenda est. 4. dist. erit autem lex. & s. in procemio huius libri.

f ¶ Credebantur.] Et erant sine dubio respectu prioris temporis. Ioan. And.

g ¶ Experientia.] ad idem j. de elect. quod sit. & ff. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus.

h ¶ Ad noxam.] Et ideo non debuit iudicari reprehẽsibile, si secundum temporum varietatem, varietur ipsum positiuum statutũ. 63. dist. cap. quia sancta. §. verum. in fin. 35. q. 1. c. 1. j. de senten. excõ. cap. vlt. in princ. s. de consang. & affi. non debet. cum suis concord. Sic & priuilegium cum tendit ad noxam, reuocationem vel moderationem á principe recipit. s. de deci. suggestum. j. de priuile. c. 1. & cap. auctoritate. & cap. sequenti.

i ¶ Sanctione.] Sanctio proprie dicitur, cui adijcitur pœna. quod dic vt notatur 3. dist. in summa.

k ¶ In melius.] Laudabilior est aũt qui rem emendat, eo qui prius inuenit. C. de vete. iure enuclean. l. 1. §. sed neq;.

l ¶ Reformandum.] eo quod non in totum [s], sed pro parte corrigitur illud statutum, vt j. videbis.

[s] Nota ex hac glossa quid sit reformare.

¶ Glo. seq. remittit. obijcit. & dupliciter soluit.

m ¶ Dignitate.] Dignitas sumitur multis modis: quod dic vt notat Ioan. 4. dist. denique. & Vincen. & Bernar. s. de cleric. non resid. cap. 3. hoc ad literam de ecclesiasticis dignitatibus intellige. Et nota mirabile: quia possunt cõmitti causæ maioribus xx. ann. vt s. de offi. deleg. cum vicesimum. a quocunq; & etiam minoribus, á Papa: vt ibi, & ff. de re iudi. quidam consulebant. Sed certum est, quod qui est in dignitate, vel personatu, debet attigisse saltem xxv. annũ. s. de elec. cum in cunctis. & sic vr̃ quod minoribus xxv. annis non possunt causæ committi, ijs dico, qui non attigerint. Solutio: Si causæ non possent committi nisi personis in dignitate vel personatu constitutis, tunc procederet obiectio: sed possent etiam cõmitti canonicis ecclesiarum cathedralium: in quibus non requiritur tanta ætas: vt probatur j. de electio. ex eo. & dixi s. eod. si eo tempore. & sic obiectio non procedit. Dico etiam quod dispẽsatiue potest aliquis habere dignitatem vel personatum, etiam minor xxv. annis. per dispensationem Papæ [3] vel episcopi: primum patet, secundum probatur j. de ætate & qualitate. cap. vno.

[3] Si tamen ... est inhabilis ad iurisdictionem, non erit delegatus, quia dispensatio non extenditur ad consequentiam alius dispensati. Domin. [illegible]

n ¶ Præditis.] idest, præ alijs ditatis. Est enim dignitas quædã præeminentia in ecclesia, vt s. de verb. sign. quamuis.

o ¶ Obtinentibus.] Idem de officialibus eporum principalibus & foraneis, & de Prioribus religiosis cõuentualibus & claustralibus. Dic vt in Clemen. eod. tit. & si principalis.

p ¶ Cathedralium.] Sufficit ergo quod sit cathedralis. Et sic sublatum est, quod

est quod olim continebatur de ecclesijs collegiatis honorabilibus! licet adhoc l. odie in alio sit comparatio, vt ĩ. de electione. quia sæpe. alibi æquiparantur cathedrales & regulares. supra, de electione, ne pro defectu.

¶ *Glo. seq. primo duo puncta declarat. Secundo quærit. arg. pro, soluit contrarium, & arg. respõdet. Tertio ponit sua verum. Quarto notat præsumm, &c. allegat. ĩ. iura. Quinto soluit duas quæstiones.*

canonicis a, causæ b auctoritate litterarum c sedis Apostolicæ d, vel legatorum e eiusdem de cætero f committantur g; nec audiantur h alibi, quàm in ciuitatibus i vel locis k insignibus, vbi possit commode l copia m peritorum n † haberi.

¶ ***Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa committi non***

a ¶ *Canonicis.*] Habentibus igitur perpetuum officium in ecclesia cathedrali sine dignitate, psonatu & canonicatu: de quo loquitur ĩ. ne. prox cap. 1. non poterit causa committi, cum de his non exprimat. Item scias q licet isti canonici delegari possint; Cõseruatores tñ dari non possunt: com decret. vlt. ĩ. de offi. deleg. eos non exprimat. Sed, vt supra dixi, Canonicus potest esse maior septennio per decreta. ĩ. de elect. ex eo. & dixi de hoc ĩ. eod. si eo tempore, in glo. penult. Si committatur causa tali canonico, nunquid dicemus litteras valere? Videtur q sic: quia ista decretalis vltima de hac materia hoc solum requirit, q sit cathedralis ecclesię canonicus; ergo huic stabimus. Sed ɔtrium credo, & dico q si tali impuberi committeretur causa, nisi appareret de certa scientia Papæ, non teneret commissio. Et idem dico, si committatur ab alio, q̃ à Papa, minori 22. per pdictam decre. cum vigesimum. quam non dico; nec credo correctam p hanc. Quod enim non mutatur, cur stare prohibetur. C. de testam. sancimus. & correctio iurium est vitanda. ĩ. de electione. ecclesia. 1. & ĩ de elect. cum expedit. in princ. nec ista decre. dicit q hoc sufficiat: sed q hoc requiritur. vnde non ɔ̃dicit: alias eadem ratione dicendũ esset, q dummodo sit canonicus cathedralis ecclesiæ uel in dignitate uel in personatu, nõ posset repelli prætextu exceptionis, excõicationis, infamiæ, inimicitiarũ, uel alia iusta causa: quod est absurdum. & est simile quod notabo ĩ. de elect. licet canon. Et nota quod dicit, canonicis, olim dicebat, institutis: unde uidebatur q cuilibet instituto in cathedrali, etiam mansionario possunt cau ę committi: qd hodie p decret. hanc sublatum est. Nota ergo q pro dignitate & loco 1 præsumitur pro aliquo: quanto enim quis melioribus præest, tanto maior & sanctior est: id est esse præsumitur. in Authen. de defenso. ciui. ad finẽ primæ colum. §. nos igitur. coll. 3. 61. dist. miramur. 63. dist. Metropolitano. ĩ. de præsump. cum in iuuentute. 24. distin. quando. de magistris. cap. 1. & c. quia. & c. super spe. cum si. Et si tpe datæ quis esset canonicus, tempore præsentationis non ɔ̃puto q procedere possit: 2 non sic econuerso; spectamus enim initium. ad hoc ĩ. eo. cap. 1. & cap. si eo tpe. ĩ. de elect. dudum. & quod ibi not. ff. de Sena. fœminæ. ff. de iudi. l. cæcos. & hoc habes in gl. fin. in cle. gratiæ. eod. tit. Ioan. And.

1 Vide l. q si nolit ff. de ædil. edic. Fon.

2 Hic glossam sequuntur Doctores communiter.

b ¶ *Causæ.*] hæ sine iurisdictione non committuntur. ĩ. de offi. deleg. præterea. non ergo prohibet quin audientia alicuius articuli, vel mera executio rei cuilibet clerico committi possit.

Additio. Vnde signanter dicit, Causæ, sm B. contra arg. ad hoc ĩ. de offic. deleg. super quæstionũ. §. 1. vbi dicit, vel iudex quicunque. &c. ĩ. de re iudic. cum Bertholdus. Archid.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit: secunda pars recitatur per quæstionem: ponit opinionem Innocentij cum moderatione & declaratione.*

c ¶ *Litterarum.*] Pone, Papa in litteris vocat aliquem simplicẽ clericum, nunquid valebit commissio? sm Ber. & omnes dic q non habet hic locum talis exceptio, ex quo Papa sciẽter committit, qa facit & facere potest contra constitutionem suam. Ad hoc optime ĩ. de priuileg. cum olim. 3. versi. interiori. Et nota q secundũ Inno. si cancellarius ex se dat iudices & hoc constat, non habet locum hęc exceptio, quare enim imputari debet parti, quę talem iudicem non petiit: quod verum est etiam secundum Bernar. & Hostien. cũ hoc ex certa 3 scientia facit: quod intelligo, si id in litteris exprimitur; vt ĩ. de præben. si motu proprio.

3 Tunc autẽ ex certa scientia dati Papa rescribere, vt bene notat Franciscus hic, cum ex tenore rescripti appareret eũ habuisse notitiam facti & impedimenti.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

d ¶ *Sedis Apostolicæ.*] Quid de ordinarijs? nunquid comprehẽduntur & tenebuntur hac constitutione? Dic sm Bernar. & oẽs q non: & potest esse ratio, quia epi & ordinarij habent melius notitiã clericorum diœcesis suæ, q̃ Papa clericorum totius orbis: vnde, etiam si simplici clerico committant ordinarij, tenet commissio: pone enim q simplex clericus excellens sit Decretorum Doctor. Præterea non est ita absurdum, q aliquis etiam rudis & pannosus clericus gerat vices episcopi, sicut esset, q gereret vices Papæ: igitur ad ordinarios non extendatur hæc constitutio. Et est simile quod consueuit dici ĩ. eod. nonnulli. & inferius tangam.

¶ *Glo. seq. recitatur per quæstionem, quam soluit & determinat.*

e ¶ *Legatorum.*] quia verbum generaliter positum, &c. 19. distin. cap. 1. Intelligam hanc litteram generaliter in omnibus legatis quorũ tria sunt genera: quod dic vt ĩ. de offic. leg. cap. penult. & ĩ. eod. tit. cap. 1. quod verum puto indifferẽter: cum ex legationis vigore cõmittunt, & idem intelligas in delegatis, scilicet cum committunt, delegationis vigore. ĩ. eod. cap. §. in nullo quoq;.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

f ¶ *De cætero.*] Constitutio enim non extenditur ad præterita. ĩ. de consti. cap. vlt. Quid de pendentibus? dicam ĩ. de elect. licet canon. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opinionem, & soluit.*

g ¶ *Committantur.*] Pone q quæstio fuerit cõmissa, pars non excipit, nunquid valet processus? Dicebat Bernar. & oẽs post eum, q tacite & expresse poterat pars huic iuri renunciare. Introductũ est enim in ipsorum fauorẽ, ne scilicet in opprobrium propriũ cogãtur epi & magni clerici corã rudibus & pannosis clericis litigare; & interdum pp ruditatem ipsorum ius amittere suum. & facit de regularibus, ad Apostolicã cum suis concordan. Sed hodie p finem illius decretalis, credo ɔ̃trium: vbi innuitur, q ipso iure est irrituũ & inane, quod ɔ̃ aliquod istorum fit: vnde necessariam non credo exceptionis opem: & facit qđ dixi ĩ. eo. c. 2. in princ. Et potest esse ratio, vt s. eod. g. quia hoc vr non solum in fauorem partium inductum, sed etiam in fauorem ipsius Apostolicæ sedis, ne vilipẽdatur in tali ministro. 61. dist. 10 sacerdotibus. cum similibus.

† Nomine peritorũ q intelligãtur vide per Archid. secundũ in cap. vt commissi ĩ. de hæret.

h ¶ *Nec audiantur.*] Nota q versiculus iste non prohibet circa cõmissionem, sed circa agitationem: & idem erat in pdicta decretali, præsenti. Si ergo extra talia loca fiat cõmissio, dũmodo in his locis causa audiatur, satisfactum est huic rñio sm Ber. & oẽs. arg. ĩ. eod. tit. nonnulli. de excep. olim. & ĩ. §. prox. & eo saluo quod ibi dicit: & ad hoc ff. qui satisda. cog. si fideiussor. §. 1. vbi dicitur, q cui difficile est satisdare in vna ciuitate, in aliam mittatur, vt satisdet.

i ¶ *Ciuitatibus.*] Ciuitas 4 murorum ambitu terminaẽ, regulariter tñ, & si in suburbiis audiret, idem credo. arg. ĩ. de senten. excom. si ciuitas. Et bene dicit, ciuitatibus: quia in eis plurimum esse periti: sic & epi in solis ciuitatibus statuendi sunt. 80. dist. cap. 1. ĩ. de priuileg. cap. 1. Et leges & artes in regijs ciuitatibus sunt docendæ: vt in proœmio ff. §. hæc autem. & de magist. cap. 1. & nomine studij, non intelligitur villa vel castrum. de cle. non resi. tuæ.

4 Concilia cœtusq; hominum iure sociatos, ciuitates appellat Cicero de somn. Scipionis.

Additio. Dicit Isidorus in 15. lib. Etymol. q ciuitas est hominũ multitudo societatis vinculo adunata, dicta à ciuibus, id est, ab ipsis incolis vrbis, quia plurimorum consistat & contineat vnitatem. Nam vrbs ipsa mœnia sunt: Ciuitatis autem nomine non saxa, sed habitatores notantur, secundum Isidorum. Archid.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

k ¶ *Locis insignibus.*] Quidam dicunt q hæc determinatio, Vbi, &c. quæ statim sequitur, non refertur nisi ad hoc qd dicit, locis insignibus: Sufficit enim q sit ciuitas, licet ibi non sint periti; Et est ratio, quia cõiter in ciuitatibus sunt periti; & ea quæ raro accidunt, iuriconsulti non respiciunt, nec eis medentẽ, sed his tñ, quæ frequenter occurrũt: in Authen. vt sine prohi. ma. si. iu. ge. §. quia vero. coll. 7. arg. 4. dist. erit. ff. de legibus, nam ad ea vix enim est q in ciuitate, vel ibi prope, non habeantur periti. Vnde satis eorum copia in ciuitate haberi potest. ff. de rei vendi. quæ religiosis. 7. q. 1. Pontifices. Alij ɔ̃ dicentes, q ibi est eadem ratio. Primum placuit Inno. & Hostien. 5 sm hoc expone quod sequitur, Vbi, &c. id est, in quibus locis insignibus. & facit pro hac parte. ĩ. eod. §. in nullo.

5 Et planè Dom. & Philip. et qua glo. notant q clausula in fine rescripti posita nõ referuntur ad omnia superiora, vbi ratio hoc suadeat. facit l. 4. § 1. ibi Bar. ff. de lib. & posthu. Fon.

l ¶ *Commode.*] 12. q. 2. faciat.

¶ *Glo. seq quærit et soluit: quæstionem fortificat, & soluit: circa solutionem duas opi. recitat, & demum solutionem determinat distinguendo.*

m ¶ *Copia.*] tam p aduocatis q̃ assessoribus, & consiliarijs, & alijs q̃ emergunt. ff. de postulan. l. 1. §. ait prætor. ff. ex quib. cau. ma. l. ab hostibus. §. ff. de vi. & hon. cler. cum ab omni. 11. q. 3. nõ licet. Quid si inter iudices & partes est contentio sup hoc: q a alter dicit locũ insignem, & ibi copiã peritorũ haberi, alter negat. qd erit? Dic recurrẽdũ ad cõem opinionẽ vulgi. ff. de supellect. leg. Labeo. & s. de spon. ex litteris. Quid si adhuc sup hoc sit contẽtio? Recurretẽ ad arbitriũ boni viri. ff. de verb. obl. l. continuus actus. nõ delegatorũ q iurisdictioni suæ fauerẽt: ad hoc C. de arbi. l. nemini. & s. de præ. dilectus. sm Ber. & intellige bonũ virũ iudicem ecclesiasticũ illius loci, sm Innoc. Host. aũt dicit hic recurrendũ ad arbitriũ iudicis, id est, boni viri: & sic intelligitur l. continuus. §. cũ ita. eligentur ergo sm eum arbitri. ĩ. eo. pastoralis. & de offi. deleg. suspicionis. nisi euidẽter notoriũ esset, q ibi peritorum esset copia. ad hoc de app. consuluit s. Ego credo, q cum iudex se constituit aduersarium, tunc locũ habeant supradicta. sed si contẽtio esset solũ inter partes, certe credo q iudex de hoc cognoscere & pnũtiare possit: quia video, q pnunciat, an sua sit iurisdictio: qđ plus est. s. eo. sup litteris & facit quod recitari consueuit: de proba. post cessionem. & facit ĩ. §. prox. in fi.

n ¶ *Peritorum.*] scilicet, iuris, vt prius fuit in alia decret. præcepti.

debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non trahetur vltra vnam dietam: & nisi in duobus vltimis casibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repelletur à iudice: & in expensis condemnabitur. hoc dicit vsque ad §. Cum autem. Dominicus.

¶ Cum vero[a] eiusdem[b] ciuitatis, seu dioecesis fuerint actor[c] & reus, extra[d] ipsas causa non committatur[e]: nec conueniatur aliquis eorumdem: nisi[f] ab episcopo[g] contra aliquem de sua dioecesi[h], vel ab aliquo[i] contra eum, aut contra eius capitulum[k], seu contra vniuersitatem ciuitatis, villæ, aut castri, fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem vel dioecesim intrare non audens[l], aut sui aduersarij potentiam[m] merito[n] perhorrescens, eum[o] infra[p] ipsas nequeat conuenire secure[q]: in his quippe casibus extra dictas ciuitatem & dioecesim possit[r] contra prædictos[s] causa committi: nullus tamen eorū vltra vnam dietam[t] à fine suæ dioecesis valeat con-

a ¶ *Cum vero.*] Hic incipit corrigere & moderari statutum generalis concilij. s. eod. nonnulli. & summæ æquitatis est, quod sequitur. Ioan. Andr.

¶ Ille §. legitur vsq; ad §. Insuper. & hoc habet: Cū actor & reus sunt eiusdē ciuitatis vel dioecesis, extra ipsam ciuitatem vel dioecesim non est causa delegāda, nisi cum iusta causa: quo casu potest committi extra dioecesim, dūmodo locus nō distet à fine dioecesis vltra vnam dietam. Et si actor & reus nō sunt eiusdem dioecesis, & actor nō velit impetrare in dioecesi ipsius rei: potest impetrare i alio loco, dumtñ locus iste non distet à fine dioecesis rei vltra vnā dietam: Itē delegatus deputatus ad cognoscendum in certo loco, non potest causam alibi adire nisi de consensu partium.

Casus. Pretendebā Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: eo φ habebā iudicem ordinarium mihi suspectum, corā ipso nolui eum conuenire, sed impetraui delegatum a sede Apostolica: Quæritur vtrum possim impetrare in quocunq; loco? Rñdet Romanus Pontifex cū distinctione: quia aut ego actor, & ipse reus sumus eiusdem ciuitatis vel dioecesis: & tunc debet impetrari delegatus in ipsa dioecesi; nisi impetrarem iudicem delegatum ꝯ epm vel capitulum ecclesiæ cathedralis vel vniuersitatem, qui habent iurisdictionem in tota dioecesi: quia tunc potero impetrare extra dioecesim: sed debeo impetrare in dioecesi vicina: quæ non distet a fine dioecesis rei vltra vnam dietam. Si aūt fuerimus diuersarū dioecesum: tunc debeo impetrare delegatum in dioecesi rei, nisi habeam hoies illius dioecesis suspectos: quia forte reus est magnus dñs in illa dioecesi, & gentes illius dioecesis vellent sibi fauere. Sed quid sanctissime Pater? Ponamus retento eodem themate, qđ a vobis impetraui ꝯ Titium iudicem delegatum, cui mandatum fuit, vt causam examinaret in tali dioecesi: an possit delegatus causam examinare extra illum locum? Rñdet Romanus Pontifex, φ sic, de consensu nostro. Sed ponamus φ delegatus vult delegare vices suas aliquibus, non est dubium quod potest: sed quibus psonis poterit? Rñdet φ personis, de quibus dictum est supra, & non alijs. Nota, φ qñ actor & reus sunt eiusdem dioecesis, delegatus est impetrandus in dioecesi, & non extra dioecesim, nisi cum causa: videlicet si impetretur delegatus contra epm vel capitulum ecclesiæ cathedralis, qui habent iurisdictionem in tota dioecesi. Nota φ si actor & reus sint diuersarum dioecesum, actor debet impetrare delegatum in dioecesi rei, nisi homines illius dioecesis habeat suspectos. Nota vlterius, φ quis non potest trahi vltra vnam dietam a fine suæ dioecesis: Fallit in curijs priuilegiorum regalium, Apostolicorum, vniuersitatum: & hoc, quando in priuilegijs vniuersitatis apponitur illa clausula, Quod conseruatores priuilegiorum possint cognoscere de quibuscunq; personis cuiuscūq; prouinciæ, vel dioecesis.

Nota φ delegatus a sede Apostolica nō potest causam alibi audire per se nec per alium, ꝙ in loco sibi commisso. Nota φ delegatus a sede Apostolica non potest subdelegare, nec committere vices suas, nisi personis habentibus qualitates de quibus dictum est supra: tamen delegatus potest alicui non canonico committere examinationem & receptionem testium: tamen totam causam nō posset subdelegare.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

b ¶ *Eiusdem ciuitatis.*] quia domicilium habent in eadem ciuitate vel dioecesi. Et idem intelligo, cum plura domicilia habent: quod esse potest, vt ff. ad municipal. assumptio. §. 1. quia adhuc dico, φ locum habebit §. ille. & non sequens: quod satis probatur s. de foro compe. ex parte B. nec negari potest, licet etiam sit ille alterius ciuitatis, quinetiam sit istius: quod §. iste requirit.

c ¶ *Actor & reus.*] vnde dicantur isti, habes s. de verb. sign. forus. versic. in omni.

d ¶ *Extra ipsas.*] ciuitatem seu dioecesim.

¶ *Glo. seq. ad quæstio. alleg. pro, & contra, & soluit dubitando.*

e ¶ *Non committatur.*] Hoc verum vē, nisi ad id expressus accessit partium consensus. arg. j. eo. §. in nullo quoq;. quod etiam facit contra, cum in illo casu hoc sit expressum: in isto non. arg. de deci. ad audientiam. tñ id videtur, cum hoc solum sit in partium fauorē indoctum: de regularib. ad Apostolicam. cum suis concordant. Et licet hoc satis videatur rationabile: non dico tñ hoc asserendo ꝑ id quod dr in fine cap. Audiui tamen curiam id seruare, & tales commissiones de curia emanasse: [& 1 eas vidi sub Bulla.]

1 Hæc verba & eas vidi sub bulla. non reperiuntur in antiquis codicibus.

f ¶ *Nisi.*] A generali dicto ponit casus exceptos.

g ¶ *Ab episcopo.*] Hoc æquissimum est, ex eo maxime, quia si in ciuitate vel dioecesi sua aliquem ex subditis suis epis iudicem impetraret, recusari posset vt suspectus: vt s. vt lite non contest. accedens 1. §. cum igitur.

h ¶ *De sua dioecesi.*] Idem si de aliena, quia etiam tunc non impetrat in sua, vt j. §. j. tolli. Sed de sua ideo dixit, quia §. iste tractat tantum quando reus & actor eiusdem dioecesis sunt: vnde dictio, Nisi, aliás nō proprie poneretur.

Additio. Dioecesis dicitur distinctio, siue diuisio, vel gubernatio: quia diuisa est ab ecclesia alterius epatus: vt satis patet 7. q. 1. epm. 16. q. 3 quicunq;. cap. licet. & cap. inter. Et cō nulla gubernationi vnius. 10. q. 1. vnio. in fin. 21. q. 2. sicut. Archid.

i ¶ *Ab aliquo contra eum.*] Via enim inueniret actor in ciuitate epi iudicem, qui non faueret episcopo. arg. s. vt lite non contest. accedens 1. ibi, Et omnes existunt sub districtu, & cætera.

k ¶ *Eius capitulum.*] scilicet, suæ ecclesiæ cathedralis. Quod dic, vt leg & not. s. de verb. sign. cum clerici. s. de test. requisiti. §. secus autem est. & cum de tali cap. loquatur. ad alia non extendam quod hic dicit: & sic seruat curia de facto. Archid.

l ¶ *Non audens.*] forte Gibellinus 2, & ibi regūt Guelphi, vel econuerso: vel forte relegatus.

2 Vide Ioannem Romam in singularibus suis, de singul. 100.

m ¶ *Potentiam.*] Paritas in iudicijs est seruanda, sed potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. mut. cau. fact. quia etiam. in principio.

n ¶ *Merito.*] Nota verbum: quia si diceret se dubitare, vbi non est dubitandum, non excusaretur. s. eod. cum contingat. de simo. & si quæstiones. cum si.

o ¶ *Eum*] aduersarium.

p ¶ *Infra ipsas.*] Ciuitatem & dioecesim, cuius sunt ipse reus & actor.

q ¶ *Secure.*] quod in iudiciis requiritur: vt ipsorum iudiciorum exercendorum locus sit idoneus & securus: alias locum habet appellatio. de appel. ex parte 1. & tunc etiam si literas, de conductu haberet, suis inimicis 3 capitalibus se exponere non teneretur. s. vt lite non contest. accedens 2.

3 Idem si dedisset inimicis causam. l. si mercati. & culpæ ff. locati. glo. in l. adhiberi. ff. de excus. tut. in cap. quia diuersitatem. s. de concess. præben. Philip. & Ancha. Fom.

r ¶ *Possit.*] Non dixit, debeat. Vnde dico, φ si contra episcopum vel capitulum vel potentem impetretur in sua ciuitate, vel dioecesi, bene tenet commissio: & idem econuerso, semper saluo recusationis iure. Ioan. And.

s ¶ *Contra prædictos.*] episcopum vel eius aduersarium, contra Capitulum vel vniuersitates, vel potentes, vel aduersarium eius, qui in eam intrare non audet.

¶ *Glo. seq. format quæstionem bimembrem: & secundum membrum soluit. Primum dupliciter exemplificat subdens aliud simile dubium: & vtrumque simul soluit.*

t ¶ *Vnam dietam.*] Olim dicebamus de duabus per decr. s. eo. nōnulli. Sed quid dices, si agat actione reali, nunquid fiet cōputatio à finibus dioecesis vbi sita est res, sm quod olim fiebat: Et nunquid erit ibi computatio duarum dietarum, sm qđ olim erat: vel vnius tm vt hic? Quod olim sic esset, probatur s. eo. dilectus 2. de for. compe. ex parte. B. Videtur hinc nouo iuri hodie. standum vltimo de hac materia, & sicut generaliter loquitur, est generaliter accipiendum, 19. dist. c. 1. vt habeatur solū vnius dietæ cōputatio, & non duarū: & cum determinatione, quæ hic ponitur. Sed a quo loco cōputet, satis est dubitabile: Pone enim φ Bononiensis ꝯ Bononienses super re sita Mediolani literas impetrat, vbi debebit impetrare? nunquid Bononiæ vel Mediolani, vel loco vicino infra dietam à Mediolano? Item pone, φ Bononiēses ꝯ Regienses super re sita Mediolani, vbi impetrabit an Regij, vel loco vicino infra dietā an Mediolani, vel loco vicino infra dietam? Item vide aliud dubitabile: Quid, si Bononiensis impetrat ꝯ Regiensem domicilio, & Mutinēsem origine, an habebitur respectus ciuitatis Regieñ. vel Mutineñ. cū ratione

tione originis dicatur esse de loco: ita, q eps loci eum ordinare, & commendatitias ad ordines sibi dare possit, sic & eps domicilij. j. eod. lib. de tempo. ord. cum nullus. 1. respon. & in loco originis dr domicilium retinere. ff. de Sena. l. penult. Satis vr de mente conditoris esse, q habeatur respectus loci domicilij, non rei vel originis: & hoc ex eo, quia de loco domicilij dicitur quis proprie trahi per illud verbū, Trahatur, supra, eod. nonnulli. quod etiam hic repetitur: & per mentem cōditoris hoc credo tenēdum. Ad hoc j. de sepul. cum quis. vbi de loco originis non habetur ratio. & C. de præscrip. longi temp. l. vlt. vbi procedit præscriptio, vt inter præsentes, ex quo præscribens, & cui præscribitur, sunt in prouincia: licet res sit extra prouinciā: Notat etiam Compostellanus in decreta nonnulli, in 3. glo. Guil. in Spec. de citatione. §. 1. circa princip. q diœcesanus alicuius, vbi aliud non additur, intelligi debet diœcesanus domicilij: & sic disputaui, & determinaui, & sic seruat Curia Romana, vt audiui.

a ¶ *Duobus vltimis.*] scilicet, quando actor reum in ciuitate secure conuenire non potest, quia ciuitatem intrare non audet: vel quia timet aduersarij sui potentiam.

uenire. Sed & in duobus [a] vltimis casibus, nisi impetrans de prædicto timore, quem in litteris commissionis exprimere teneatur, primo [b] fidem iudici [c] faciat, saltem [d] per proprium iuramentum [e]: iudex ipse nullatenus in causa [f] procedat, sed partes à sua iurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis [g] alteri parti condemnet.

¶ *Actor contra reum diuersæ diœcesis debet impetrare delegatum vel in diœcesi rei, vel in alia non propria, nec vltra vnam dietam distante. Dominicus.*

¶ Cum autem [h] actor & reus ciuitatum & diœcesum fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere recuset [i]: ipsum non in sua, sed in alia ciuitate, vel diœcesi libere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit vltra vnā dietam [m] (sicut in casu alio

b ¶ *Primo*]Nota & allt sim. j. de elect. quamuis. & cap. prouida. ad idem ff. de rest. spol. Pisanis.

c ¶ *Iudici*] Nota pro eo quod dixi s. §. proxi. in fi. iudicis enim est inuestigare. sim. C. de fideicom. l. voluntatis defuncti. 30. q. 5. iudicantem.

d ¶ *Saltem.*]Nota quia si aliter fides fieri potest, primo id fieri debet: ad iuramentum enim recurritur solum in aliarum probationū defectum. j. de proba. cap. 2. de procurato. ex insinuatione. ff. de iureiuran. admonendi. C. de iureiuran. in bonæfidei.

e ¶ *Per proprium iuramentum.*]Nota q iuramentum est legitima probatio: facit quod not. s. 2. aust. proposuisti. ad hoc de senten. excom. si vero 2. de excep. pastoralis. j. de elect. vt circa. & cap. nulli. & adde quod dixi. j. de reg. iur. præsumitur ignorantia.

f ¶ *In causa.*]principali: procedet tamen in absoluendo: cognoscēdo, taxando, & iudicando de expensis: vt sequitur.

g ¶ *Legitimis.*]quod dic, vt notatur 2. q. 1. in primis. de dolo & contumacia. finem.

h ¶ *Cum autem.*]s. in prox. §. dixit, qd iuris cum actor & reus eiusdem diœcesis vel ciuitatis sunt: modo dicit hic, quid iuris cū sunt diuersarum. De Prælatis aūt ordinum vel locorum, qui impetrant pro membris suis habentibus vel non habentibus speciales administratores vel gubernatores: dic vt in Clemen. eo. tit. abbates.

i ¶ *Habere.*]scilicet, impetrare.

¶ *Glo. seq. soluit obiectionem.*

k ¶ *Recuset.*] Nota q actor recusat iudicem, & hoc verum est in iudice accusando, delegato, vel ordinario: vnde si reus plures habet ordinarios, actor alterum eligit, alterum recusat: sed in iam adito secus: quia tunc actor non recusat, sed reus bene: nisi ex noua causa, vel nouiter ad eius notitiam peruenerit. j. de offi. deleg. causam quæ. & cap. insinuante.

l ¶ *Traxerit.*]& in quo deputatus est iudex. j. §. proxi.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

m ¶ *Vnam dietam*]An dieta ista cōputanda sit legaliter, scilicet, vt xx. milliaria cōputentur pro vna dieta. ff. si quis cau. l. vicena. quæ est prima: an vulgariter, scilicet secundum regionis consuetudinem? Dic vt not. s. eo. nonnulli. & j. de elect. cupientes. 1. respon. & quod de vulgaribus intelligi debeat, probatur j. de præben. præsenti. §. loca.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

n ¶ *Remotum.*] Vnde & si modicum vltra vnam dietam remotus esset locus ille: puta, per vnum milliare non poterit ibi fieri conuentio. ff. de verb. sign. l. 3.

IN NVLLO. Primo ponit duo, à quibus vnū casum excipit: ibi, *Nisi*, secundo alia duo: ibi, *Neque alibi*. Ioan. And.

o ¶ *Prædictorum.*]scilicet, cū actor & reus sunt eiusdem diœcesis: & in eadem sunt iudices impetrati, vel ex causa in alia: vel sunt diuersarum: & in ciuitate rei impetrati sunt iudices, vel in tertia ciuitate.

præmittitur) minime sit remotus [n].

¶ *Delegatus extra locum commissionis nec partes citare, nec causam cognoscere potest, sine expresso partium consensu: nec subdelegare locis vel personis alijs, quàm hic expressis. Ioan. And.*

¶ In nullo quoque casuum prædictorum [o], iudex extra ciuitatem seu diœcesim, in quibus deputatus [p] fuerit, citet [q] partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus [r] accesserit earundem [†] assensus. neq; alibi, quàm intra illas [s] & personis duntaxat designatis [t] superius, committat quomodolibet vices suas [u].

¶ *Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum libere oblatum, quod paucis possit consumi diebus: vel moderatas expensas, si non sunt pauperes, quando pro necessitate, vel vtilitate non malitiose extra domicilium pergeret. Dominicus.*

p ¶ *Deputatus fuerit.*] Nota ergo, q non solū requiritur q non citet ad locum vltra dietam remotum, sed etiam q non citet extra locum, i quo deputatus est [2]. Olim autē dicebamus de duabus dietis: q si iudex exeundo locū, in quo deputatus est, veniat ad locum non remotum vltra duas dietas, procedere poterat: de exceptioni. olim. hodie in supradictis casibus nō sic, vt hic vides.

¶ *Glo. seq. recitat per quæstionem.*

q ¶ *Citet partes.*] Et si citauerit, non tenentur ire: q2 citatio irrita est ipso iure. vt in fin. cap. & si ob hoc processerit contra eos, non tenet processus: vt ibi An aūt citatus teneatur ire priuilegium vel defensionem allegaturus. dic vt not. 3. q. 2. si episcopus. in glo. 2. & de accu. veniens. in vlt. glo.

¶ *Glo. seq. soluit duas quæstiones.*

r ¶ *Expressus.*]Imo autum credo inhærendū huic litteræ, q licet interueniat tacitus consensus: puta, quia non opponitur exceptio: credo q non valeat processus per fin. cap. Idem credo, si interueniat consensus rei, & non actoris, vel econuerso: licet eius tantum, qui consentit, videatur esse fauor eadem ratione, cum littera ista dicat, earundem.

s ¶ *Illas.*]scilicet, ciuitates, seu diœceses, in quibus deputatus est.

t ¶ *Designatis superius.*]scilicet constitutis in dignitate, vel personatu, vel cathedralium ecclesiarum canonicis. Approbata est igitur per hanc litteram opi. Ber. & modernorum, qui notabant in decr. præsenti, q idem iuris erat in delegatis à sede Apostolica, quod in legatis. in ordinarijs autem tene, quod habes j. de offi. ord. vt litigantes. & in cap. cum episcopus.

u ¶ *Vices suas.*] secus si audientiam committeret, vel aliquem certum articulum, ad hoc s. de offic. deleg. super quæstionum. & dixi s. eod. §. 1.

INSVPER. Ista est secūda pars principalis, vt dixit glo. 1. Potest ista pars subdiuidi: quia primo ponit regulā præmissa ratione, quæ duos casus excipit. Prima: ibi, *Nisi*. & secundo casui excepto quatuor modificationes subijcit: ibi, *Prouiso*.

¶ Iste §. legitur vsq; ad § affectionē. & hoc habet: Delegatus à sede Apostolica non debet à partibus aliquid recipere, exceptis esculentis & poculentis liberaliter oblatis: & hoc, nisi proficiscatur extra suū domicilium: quo casu licite recipit expensas. hoc dicit.

CASVS sic figuratur: Dictum fuit s. in princ huius cap. q causæ à sede Apostolica nō delegantur, nisi personis existentibus in dignitate vel personatu, vel obtinentibus canonicatum ecclesiæ cathedralis. & q isti sunt capaces iurisdictionis Apostolicæ, & nō alij: Sed quæritur, vtrum dicti constituti in dignitate, pro laboribus suis & oneribus, quæ sustinent in examine causæ sibi delegatæ, possint licite a partibus exigere salarium: Rndet q non, nisi esculentum & poculentū, quod possit in pauco tpe cōsumi. Sed quid sanctissime Pater, nunquid possunt recipere expensas factas? Rndet, q si faciant expēsas non solitas pro examine testiū vel alia iusta causa, quia proficiscūtur extra domum, tunc licite possunt assumere & petere expensas moderatas: & si partes litigantes sunt pauperes, ipse delegatus debet proficisci extra domum suis proprijs expensis. Nota, q si testes sint in loco propinquo, ita q possit testes examinare ad domū

[2] Id est quod locus sit assignatus, vt j. vers. nec amodo. Quid ergo si talis locus in quo litem contestant, habeat non possit & remedium litigandi coram ordinario non subest. puta, quia ab ipso est appellatum? Sola. expetitur hoc Papa, q sibi prouidebit. hoc. expressum in rescripto. Ioan. And.

† Alias, eorundem

 suam.

¶ Insuper[a] vt gratis[b], & cum omni puritate[c] iudicium[d] coram ipso[e] procedat, nullum munus[f], vel quicquid aliud (nisi[g] forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate[h] oblatũ, quod paucis[i] consumi[k] possit diebus; vel nisi cum ipsum propter[l] causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci[m], moderatas[n] expensas) recipere[o] ab eisdem partibus qualitercunque[p] præsumat[q]. Prouisurus attente, quòd in ipsis expensis modum nequaquam excedat[r]: nec plus ab vna parte, quàm ab alia[s] exi-

suam, nõ debet delegatus aliquid accipere. Nota insuper ex isto §. q delegatus à sede Apostolica, non potest licite aliquod munus vel aliquid aliud à partibus accipere, nisi poculentũ & esculentũ. Et hoc intelligitur de legatis habentibus stipẽdia sufficientia ad victum: quia si essent aliquæ dignitates tenues, possunt licite expẽsas petere a partibus, vt p Panor. in cap. cum ab omni. de vita & honesta. clerico. in annota. Immo etiam licite exigit qui non habet stipẽdia ecclesiastica vnde possit sustẽtari: vt tenet hic Domi. de San. Gemi. Nota vlterius q delegatus, qui abundat redditibus, si proficiscatur extra domum pro causa, licite recipit expensas. Sed quæritur quas expensas recipiet ipse delegatus? Dicendum, q non recipiet integras expensas, sed solum illas expensas, quas in domo sua non erat cõsuetus expẽdere.

Nota, q cum delegatus pro causa extra domum proficiscitur, expensæ sunt sibi faciendæ cõiter tam ab actore, q̃ à reo: quia ex quo agit cõe negotium, illud cõibus expensis debet expediri. Nota q cum delegatus exit extra domum pro causa, & litigantes sunt pauperes: nihil debet delegatus exigere pro suis expensis, sed debet proficisci expensis suis: quia redditus ecclesiastici sunt deputati p iustitia partibus ministranda. Sicut etiam Regibus & Imperatoribus sunt deputata tributa pro iustitia ministranda.

¶ *Glo. seq. continuat, & quæstionem soluit.*

a ¶ *Insuper.*] Quasi dicat, supra prouidimus de personis & locis, qbus, & in quibus causæ cõmittendæ sunt & tractandæ: nunc prouideamus circa exactiones indebitas, quæ in iudicijs & a iudicib[9], assessoribus, & notarijs fiebant. De tempore processus nil dicit, qa satis per antiqua iura prouisum erat. s. de feriis. cap. vlt. de offi. deleg. consuluit. in Authen. de iudic. §. sedebunt. coll. 6.

b ¶ *Gratis.*] Bene dicit, quia iudicium iustum vel iniustum nõ licet vendere. 11. q. 3. non licet. 14. q. 5. non sane. §. ille tamen. de vi. & hone. clerico. cum ab omni.

ADDITIO. Gratis, aduerbium est qualitatis, id est sine merito: ad hoc 1. q. 1. cap. gratia. & cap. quicquid. cap. emendari. c. dictum. cap. baptizandis. s. de simo. cap. dilectus 2. in fine. s. de vita & honest. cleri. cum ab omni. 11. q. 3. qui recte. & cap. non licet. 14. q. 5. cap. vlt. iuxta princ. Archid.

c ¶ *Puritate.*] conscientiæ. j. eod. §. assessorem. j. de re iud. cum æterni.

d ¶ *Iudicium.*] Potest hic poni pro sententia, & etiam pro omni eo, quod sententiam præcedit. & facit quod dixi j. de reg. iur. in iudicijs. 2. q. 1. sicut.

e ¶ *Coram ipso.*] delegato: idem in conseruatore. j. de offi. deleg. cap. vlt.

f ¶ *Nullum munus.*] Nota q triplex est munus[1], à manu, à lingua, & ab obsequio: nõ ergo dixit simpliciter munus, sed dixit, nullum munus; ad idem. 1. q. 1. sunt nonnulli.

1 Vide beatum Thomã 2. 2. q. 100. art. 5.

ADDITIO. De hac dictione, munus, etiam habetur 27. dist. legant. Sed aliquando, munus, sumitur pro ordine, siue officio vel dignitate. vt 15. dist. prtius. hic tamẽ non ita sumitur. Sed ideo dicit, nullum, quia rescriptum est Esa. 33. Qui excutit manus suas ab omni munere, iste etiam in excelsis habitabit. 11. q. 3. qui recte. in fi. ad hoc 1. q. 1. sunt nonnulli. Archid.

g ¶ *Nisi forsan esculentum.*] Ergo nota, quia de aliquo quod in muneribus consistit, etiam vnius denarij, valorem recipere nõ potest, nisi esculentum, & cætera.

h ¶ *Mera liberalitate.*] vt exactum vel petitum directe vel indirecte non fuerit: ad idem de simo. dilectus 2. ad finem.

¶ *Glo. seq. tractatur per quæstionem, & solutionem.*

i ¶ *Paucis.*] Cum numerus non adijcitur, crederem arbitrio boni viri relinquendum[a], habita etiam cõsideratione personarum, ipsius iudicis recipientis, & consuetarum expensarum qualitate, & ipsius dantis. ad hoc de simo. & si quæstiones. §. 2. & saltem duo dies non videntur exclusi, cum pluralis locutio duos numero comprehendat. de cõse. dist. 1. hoc quoq;. ff. de testib. l. vbi numerus. Ad hoc a ff. de verb. oblig. l. continuus actus. §. 2.

a scilicet, quòd relinquatur arbitrio boni viri.

k ¶ *Consumi.*] ita q non producatur ad munerum quantitatem. ff. de off. procon. solent. in fin. Talia enim xenia, non sunt lucra vt ibi. & ff. de offi. præsi. l. plebiscito. Et tolerãtur ista, quia non est verisimile, q propter ista moueretur animus iudicantis. de simo. & si quæstiones, ad finem. Sicut & pro modica re non datur actio de dolo: quia non est verisimile, &c. ff. de dolo. l. ad est. & lege præcedenti in fi. & de modico non est curandum. de cõsec. dist. 2. reuera. alibi non distinguitur inter multum & modicum. 14. q. 3. plerique.

& q. vlt. cap. vlt. s. de appel. cap. de appellationibus. de simo. ex tuæ. Institu. de re. diui. §. gallinarum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

l ¶ *Propter causam.*] idest, suadente vtilitate, vel necessitate causæ: vnde non debet fingere occasionem: vt sequitur simile. j. de iura. cal. 2. Et per hoc satis videt terminari, quod solet quæri, an si scholari existenti in studio, Papa deleget causam, ille possit petere expensas: licet enim ille non sit in domicilio suo, sed extra: nõ est tñ ibi propter causam, sed pter studium. vnde expensas non habebit p hanc litteram: & de hoc in Spec. de sala. §. 1. versi. si alicui.

Scholaris cui causa à Papa in loco studij cõmittitur expensas non habebit.

m ¶ *Proficisci.*] Pone exemplum s. §. prox. de præscrip. qa indicãte.

¶ *Glo. seq. primo litteram exponit, secundo soluit duas quæstiones, tertio quærit & soluit distinguendo, in fine quærit dubium, & relinquit.*

n ¶ *Moderatas.*] Nota[1] q minores potest. ff. man. si qs alicui. §. impendia. ad idem ff. de admi. tuto. cum plures. §. cum tutor. erunt tñ mediocres & non delicatæ. ff. de pig. act. si seruos. in fi. ad idem de dolo & contu. finem. & cap. seq. de eo qui mit. in pos. cũ venissent. de sequest. pos. cap. 1. ad fi. Nec credo compensandas, vel deducendas in hoc casu expensas, quas domi facturus esset: sm quod dicere cõsueuimus in victore, per l. ff. ad exhiben. sed & si. §. 1. de peti. hære. sed & si. §. quod autem 2. & ff. de rei ven. si res. quia dico, q in procurationibus hæ non deducuntur: Sicut & eps visitans vel consecrans, procurationem integram recipit, & nil deducit. s. de simo. cum sit. Et testis integre expensas percipit. 4. q. 3. venturis. & j. eod. §. penul. aliàs sequeretur interdum, q nil haberent, cum interdum tantundem & forte plus expendant in domo propria: præterea iam non esset differentia inter delegatum & ordinarium, qui, quando proficiscitur, expendit quæ domi expensurus erat: vt in Authen. du manda. Prin. § illud tamen. alij contra. Et nota, q littera illa nõ distinguit, an delegatus habeat beneficia sufficientia, vel non. Vnde dico, q siue abundet, siue non, expensas habebit cum proficiscitur pp causam: licet Host. dixerit delegatos Papæ peccare, si recipiunt expensas: ex quo habent sufficientia beneficia: & hoc not. s. de vita & honest. cle. cum ab omni. Et in istis expensis habetur ratio non solum victus, sed etiam vecturarum, equorum, & similium. Quid dicemus de delegato ordinarij? Dic q si est delegatus ad vniuersitatem causarum: idem, quod in ordinario: scilicet q nihil habebit, immo ordinarius ei prouideat. Idem enim est consistoriũ. j. de appel. cap. Romana. & ordinarius est, vt dixi j. de offi. vi. licet. ad hoc s. de offi. ordi. inter cætera. & in Authẽ. vt nulli iudi. §. nulli. coll. 9. & in Authen. de manda. prin. § illud. Si sit delegatus ad specialem causam, & ordinarius ei causam malitiose committit, idem. Si non malitiose, vt idem quod in delegato Papæ sm Innocentiũ q hoc not. s. de vi. & honest. cle. cum ab omni. Sed an hæ pœnę habeant locum in eo, q in delegato Papæ hic exprimitur: vtilis esset declaratio pro eo, q pœnæ non videntur excedere proprium casum de pœn. dist. 1. pœnæ. j. de reg. iur. in pœnis. cum concor.

1 Glo. sequuntur Do. & Phi. & Pet. de Ancha. Ioa.

o ¶ *Recipere.*] Nota q non solum exigere ab inuito, sed etiã à volente recipere prohibetur. ad idem. j. de censi. Romana. § penult.

p ¶ *Qualitercumque.*] Nota, quia secundum leges delegatus habet sportulas: scilicet, duos aureos in principio, & duos in fine. in Authen. de iud. §. ne autem. coll. 6. & hoc, si causa sit maior centum aureorum: alioquin delegatus etiã à principe nihil habebit, vt ibi. Secundum nos nihil videtur delegato dandum noĩe sportularum, cum ista littera sic generaliter loquatur: & supra dixerit, Nullum munus, vel quicquam aliud: & facit s. de vita & honest. cleri. cum ab omni. & quod ibi notatur.

Sportulæ an debeant delegatus iudicibus.

q ¶ *Præsumat.*] Hoc verbum denotat vitium. 8. dist. quę contra mores. 10. dist. cap. 2. 17. dist. multis. Aliquando tamen demonstrat bonum actum. vt 5. distin. ad eius. 16. q. 1. monachi. & 7. q. 1. hoc tunc. alias, cum vero. versi. præsumentium. 15. q. 5. si quis qualibet. Quod si contra fecerit, ad restitutionem integram tenetur, vt j. eo. § notarium. Archid.

r ¶ *Excedat.*] Hoc satis supra dictũ fuerat, dũ dixerat, moderatas.

¶ *Glo. seq. soluit duas quæstiones.*

s ¶ *Quam ab alia.*] Hoc non habet locum in casu. j. de iudic. mulieres. cum enim testem producens illũ habeat procurare, licet ille pro vtraq; parte testetur. j. eod. §. proferendo. à simili in iudice qui ad testem ex causa proficiscitur. Item vbi vna pars abundat, alia nihil habet, idem dico vt j. eod. versi. sed & vbi. vnde ibi dicit, litigantes, in plurali: ad hoc de elect. cupientes. §. si vero. versi. nisi forsan. & facit ad idem eodem decre. §. denique. versi. vt eo-

Iudex qui ex causa ad testes accedit, à quo debeat procurari.

a ¶ Commu-

gat, cum commune [a] gerat negotium vtriusque: quòdque (vbi causæ sibi commissæ vtilitas [b] vel necessitas non exegerit) occasionem propter habendas expensas proficiscendi extra domiciliũ non assumat: sed & vbi notabiliter [d] fuerint pauperes [e] † litigantes, etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem.

¶ *Delegatus, nisi indigeat, non assumat assessorem: aliâs de suo illi prouideat. Si eget, non suspectum partibus assumet, cum moderato salario à partibus soluendo.*

¶ Assessorem [f] autem, vt quandoque [g] † faciunt aliqui fraudulenter [h], nisi eo indigeat [i], quod conscientiæ [k] relinquatur [l] eiusdem, sibi nequaquam adiũgat: alioquin [m] de suo proprio [n] prouidere te-

a ¶ *Commune.*] facit. j. §. proxi. in fine.
b ¶ *Vtilitas vel necessitas.*] Nota ista duo paria: ad idẽ de præbend. exposuisti. & ibi de hoc. Aliqñ nõ sunt paria. de eo qui mit. in pos. cũ venissent. ff. de impen. in re. do. fact. l. impẽsæ. cũ duabus leg. seq.
c ¶ *Occasionem.*] est sim. j. de iud. mulieres.
d ¶ *Notabiliter.*] Notabilis igitur debet esse paupertas: ad idem j. de vit. cum tu.
e ¶ *Pauperes.*] Paupertas non est de genere malorum. 15. q. 1. illa in fine. Et not. q etiam sm leges in hoc casu ordinarius non habet sportulas. in Authẽ. de manda. Prin. §. fit tibi. coll. 3. & magister in cathedrali Ecclesia instituitus pauperes scholares gratis docet. de magi. cap. 1. & pp paupertatem duæ ecclesiæ vniuntur. 10. q. 3. vnio. & pauperibus pvidere debet prætor de aduocatis. ff de post. l. 1. §. ait prætor.

Additio. De priuilegijs & incommodis paupertatis, remittit Archid. ad ea quæ notauit 15. q. 3. pauper. Ioan. And.

Assessorem. Ponit duo dicta. Secundum: ibi, *Si autem.* Ioan. Andr.

¶ Delegatus a sede Apostolica non debet assumere assessores vel consiliarios, nisi causa hoc requirat: hoc primo. Item delegatus à sede Apostolica debet cauere, ne Notarius causæ indebitas exactiones occasione sui officij, faciat. hoc secundo. Item Notarius vel iudex, qui aliquid exigit a partibus, tenetur illud restituere, nec partes possunt ei donare. hoc tertio. Item delegatus nõ debet aliquos ad præsentiam vocare pro testimonio ferendo, nisi causa hoc requirat: & potest cogere partes, vt deponant expensas, quas testes sunt facturi. hoc quarto. Item facta contra hanc constitutionẽ sunt ipso iure nulla & irrita. hoc dicit vsque ad finem cap.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu istius §. qui dicantur Assessores: Vnde assessores & consiliarij, idem sunt, sm Doct. Aegidium de Sostanis in suo libello, De ordine iudiciario: Nam qñ iudex ordinarius vel delegatus reperit in causa aliqua dubia, ad quæ dubia decidenda putat se insufficiẽtem: debet dicere partibus, Ecce reperio plura dubia in causa vestra, & intendo super his habere consilium: si habeatis consiliarios suspectos, nominetis: ne cõtentur eis dubia: Tunc partes noĩabunt aduocatos suspectos, si habeant aliquos suspectos: Hoc facto, iudex assumet vnum vel duos de non suspectis: & eis communicabit dubia, & isti appellantur Assessores, siue consiliarij, & isti pro consilio licite possunt recipere salarium a partibus.

Casus. Dictum fuit ŝ. in §. præcedenti, q delegati à sede Apostolica non debent aliquid recipere à partibus, nisi esculentũ & poculentum, quod possit consumi intra paucos dies: & hoc, nisi proficiscantur extra domum: Sed quæritur, vtrum delegatis indistincte sit permissum assumere assessores siue consiliarios, posito q ipsi delegati sint sufficientes ad decidendum dubia? Dicit, q non, nisi necessitas exigat: ideo si delegatus sit negligens, quia dixit, q non vult studere, ideo quia non recipit aliquid a partibus: hoc non debet facere: quia si sit sufficiens, non debet in grauamen partiũ assumere assessores & consiliarios, qui salariabuntur à partibus: Sed si fecit quod in se est, & comperit se non sufficientem, debet aduocare assessores siue consiliarios, qui recipiunt salarium à partibus. Sanctissime Pater, dixistis qualiter delegati debent se habere circa assumendos assessores, sed vellem informare qualiter se debeant habere circa notarios causarũ? Rñdet q delegati (idem de ordinarijs) debent attendere, ne notarij recipiant salarium immoderatũ: & si vellent exigere à partibus magnum salariũ, iudex debet facere eos contentari moderato salario. Item statuit, ne delegatus consequatur salarium siue lucrũ, habita conuentione inter ipsum & notarios, vel assessores, vt iudex consequatur partem lucri a notario vel assessore: quia in aliquibus curijs ista practicant: maxime in curijs ecclesiasticis, q iudex non consueuit ferre aliquam iniam, nisi prius habito consilio cum peritis: Quod est ɔ istud cap. & aliqui iudices diuidebant salarium, inter se & notarios vel assessores. Hoc non debet fieri: immo iudex debet abstinere ab omni lucro. Sed ponamus, q iudex vel notarius fecit ɔtrium, nunquid tenentur ad restitutionem? Rñdet q sic: & partes non possunt eis donare. Sed vellem informari à sanctitate vestra, qualiter delegati se debeant habere circa testes? Rñdet, q nõ debẽt aduocare ad se aliquos testes, nisi necessitas exigat vel conditio & status causæ requirat, & tunc facient delegati consignare expẽsas a partibus tam in eundo, q̃ redeundo. Et hoc verum, si ipsi testes vocent ex longinquis partibus. Postea in fine dicit Romanus Pontifex, q declarat irritũ & inane, qđ fit ɔ istud cap. vnde clausula irritans. Quicquid, &c. refertur ad oia capitula istius constitutionis, *Conscientia.* quia status conscientiæ delegati, vtrum sit sufficiens ad decidenda dubia in causa, vel insufficiens. Et si dicat se insufficientem, cum sit sufficiẽs: ædificat ad gehennam, & peccat mortaliter. Nota primo, q iudex non debet habere consiliũ peritorum expẽsis partiũ, nisi necessitas id requirat, videlicet, qñ cognoscit se nõ esse sufficientem ad causam decidẽdam. Nota vlterius, q cõsiliarius vel assessor potest recusari vt suspectus, licet non habeat iurisdictionem: q consiliarius posset inducere iudicem ad iudicandum pro parte aduersa. Sed qualiter consiliarij debent impendere consiliũ? Dicit Doctor Aegi. de So. q non tenentur fortificare consilium aliquibus rationibus: sed sufficit q dicant, videtur mihi sic de iure faciendũ: nec tenentur allegare iura, cum opiniones Doctorum non sint pbabiles, nisi quatenus fortificantur rationibus. Veruntñ consiliarij non tenentur allegare rõnes, nec corũ consilia consueuerunt scribi apud acta. Nota vlterius, q notarius debet recipere salarium moderatum à partibus, & in pluribus curiis salarium est taxatum: sed si salarium non est taxatum, potest iudex illud limitare. Nota q partes possunt repetere salarium datum iudici, etiam si fuerit sponte oblatum, nec partes possunt iudici donare. Nota q testes non sunt vocandi ad præsentiam iudicis, nisi status causæ requirat: quia qñ quis vult producere testes super principali, requiritur q lis fuerit cõtestata & iuratum de calumnia, & q captus sit terminus ad probandum, & iamque porrexerit intẽtionem suam, idest, articulos probatiuos, super quibus petit testes suos examinari, qui articuli in iure vocantur, quia sic incipiunt; Intendit tales, &c. Nota q testis vocatus ad iudicium pro testimonio ferendo, non tenetur venire ad iudicium, immo nec tenetur ponere pedem extra domum suam, nisi prius receperit expensas, quas est facturus tam eundo & stando, q̃ redeundo; vt tenet Cyn. in l. quoniam. C. de testibus. Nota quod iudex debet obseruare omnia contenta in hac constitutione: & si secus fecerit, tunc facta contra, sunt ipso iure nulla, etiam sine ope exceptionis.

f ¶ *Assessorem.*] De officio assessoris tangitur ff. de offi. assesso. l. 1. & C. de asse. l. 1. & quasi per totum. Est autem assessor is, quem ille qui potestatem iudicandi habet, sibi associat, vt sibi in causa assideat vel assistat, seque ad causam recte decidendum instruat: vt in princ. l. 1. C. de asses. Archid.

¶ *Glo. seq. allegat duas concordantias, sequens contrarium, & remittit.*

g ¶ *Vt quandoque.*] Nota haberi rationẽ de his, quæ raro fiunt: ad idem. ff. de sta. homi. l. non sunt. & l. vlt. Contra. ff. de legib. nam ad ea. Sol. & no. de despon. impu. literas in glo. penult.

h ¶ *Fraudulenter.*] vel vt partes grauent, vel alteram earum: vel vt amicis seruiant, vel vt lucrum percipiant vel participẽt, vt j. sequitur: vel vt seipsos exonerent, quod facere non debẽt. de offi. deleg. pastoralis. in princip.

i ¶ *Indigeat.*] quia forte non est peritus, vt conuenit, ad vniuersa puncta causæ rimanda: vel quia varijs suis negotijs vel infirmitate corporis impeditur.

k ¶ *Conscientiæ.*] sim. de renun. nisi cum pridem. in fi. 2 & j. de hæ. cap. vlt. ad fi. & vide quod ibi dicam de triplici causa, qua quis relinquitur conscientiæ. & habes concor. ŝ. de voto. ca. fin.

Additio. Conscientia est cognitio suuplius cordis. secundum Papiam.

l ¶ *Relinquatur.*] per hoc verbum credo q pars non possit referre quæstionem iudici delegato: scilicet dicendo, q assessore non eget. Cum enim hoc conscientiæ relinquat ipsius, ergo solus Deus hic, & nullus alius est iudex; vel cognitor. Præterea posito, q summus sit Doctor, & parũ occupatus, ex quo conscientia hoc dictat, potest assessorem assumere, vt hæc caueat tñ sibi, ne conscientia eius improbabilis sit, de simonia, per tuas 2.

Additio. Nota casum in quo relinquitur conscientiæ. sic j. de voto & vo. redempt. cap. vlt. vbi de hoc. & 4. dist. deniq. ad idẽ j. eod. lib. de hæro. statuta. §. cæterum. in fi. Archid.

m ¶ *Alioquin.*] scilicet, si adiunxerit, cum non egeret.

n ¶ *De suo proprio.*] Proprium est, quasi porro priuatum, separatũ a communione, priuatũ suum, quod alijs non pertinet, vt j. dicã

Nota q pauperias excusat ab onere expensarum. Dom.

Vide constitutionem Tridenti. Sessio. 21. de reformat. cap. 4. & Sessio 24. de reforma. cap. 15.

Nota q iura disponant super quod non fit in facto, sed quandoque. Dom.

Ab hoc loco vsque in finem, non sunt in antiquis libris.

Illa gl. est vera. Pha. & Dom. Fallit tamen in casu glo. cum ... & in ea qualiter & quilibet de ... cu. Fon.

eod.libr.de elect.nulli.ibi videas. Archid.

a ¶ *Suspectum.*] Nota pro suspectis, qui de facto in causis dantur per partes.

ADDITIO. Patet autem per hunc textum satis esse, quod assessor non sit de suspectis, licet non sit de confidentibus, in quos forsan partes non conueniunt. Ioan.And.

¶ Non quod licet iudex delegatus nō sit sufficiens: propter hoc non potest remoueri, sed dari ei assessor. Do.

b ¶ *Competenti salario.* Spe etenim præmiorũ inuitandus est assessor. C.de asses.l.1. & salarium habere debet. ff. de offic.asses.l.diẽ functo.debet enim merces constituta pro labore. 12.q.2.charitatem.nec de proprio beneficium quis facere cogitur. 10.q.2.precariæ. §. decreuit.in fin. & potest iustum consiliũ vendere. 11.q.3. non licet.adde quod ibi no.& 14.q.5. non sane. vide in Spec. §.salarium. ver. quid si duobus.

c ¶ *Moderando.*] Secundum qualitatem causę, & partium conditionem, & facundiam assessoris, & loci consuetudinem: sicut de aduocato dicimus. ff. de var. & extraor. cog.l.1.§.in honorarus.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

d ¶ *Communiter.*] quia

neatur eidem. ¶ Si autem indigeat †, ipsum neutri parti suspectum a assumens, ei de competenti b salario prouide moderando c ab eo, faciat à partibus communiter d prouideri.

¶ *Delegatus taxare debet salarium Notariorum, nec participare debet cum ipsis, vel Assessoribus in salario. Dominicus.*

¶ Notarium e vero vel Notarios f in causa sibi commissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas g rationis excedunt, vt ad ipsius spectat officium h prudenter refrænet k: nec cum ipsis, aut cum assessore præfato lucrum participet vllo modo.

¶ *Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur restituere, non obstante dantis remissione. Ioan. And.*

¶ Si quid autem contra consti

commune gerit negotium.§.§.proxi. Et si delegatus moritur, vel partes concordent; nihilominus assessor salarium statutũ habebit, vel habitum non restituet. ff.de offic. assesso. l.diem functo.ff.locati.qui operas.& l.ex conducto.§.item si.ff.de var. & extraor.cog. l.1.§. Diuus.

Assessor habeat salarium, licet partes concordent.

NOTARIUM. Primo mandat salarium moderari. secundo prohibet iudicem in lucris participare. Dom.

e ¶ *Notarium.*] quem debet habere delegatus, vt fideliter cũcta iudicij acta conscribat.§.de proba.quoniam. & vocatur seruus publicus.§.de viu.quamquam.circa medium. Et priuat ecclesia etiam laicũ hoc officio ratione peccati; vt §. de pœ.felicis.§.1. cum sim.

Notarius laicus potest priuari officio per ecclesiam.

f ¶ *Notarios.*] Nota plures notarios assumi ad scribendum in vna causa, cum hoc non reperiatur prohibitum, & hic sit cõcessum: & facit ad prædictam decre.quoniam.§.de proba.

g ¶ *Metas rationis.*] Et est istud quasi crimen concussionis, ratione officij vltra debitum exigere. 1.q.7. sancimus. C.ad l.Iul.repetun.l.vltima.

¶ *Glossa sequens primo notat, & rationem reddit: secundo de duplici scriptura distinguit.*

h ¶ *Officium.*] Nota, iudicis etiam delegati esse, moderari salaria assessorum & notariorũ: quia cum causa sit ei cõmissa, &c. de offi. deleg.præterea.& est ff.de iudi.ca. vlt.vnde bñ dicebat Guil.in Spec. tit.de sala.§. 2.circa fin. quod aut scriptura erat de foro & iudicialis, aut extraiudicialis: Primo casu, puta in exceptionibus, replicationibus & similibus scribendis ad officium iudicis, coram quo agitur, etiam delegati, pertinet talium salaria moderari, & à grauaminibus partes releuare.de pœn.dist.1.& nemo §.de offi.deleg.cũ te.& cũcta quæ litigatores impediunt, emendare. 1.q.1.emendari. de offi. deleg.c.1.& tales improbos exactores punire. C.de officio præfecti Africæ, in noie. verius fin. §.hoc etiam decernimus. Moderabitur ergo quid detur pro citatione, quid pro termino, quid pro contestatione: & sic de singulis. & in hoc inspiciet cõditionem psonarũ, & causæ, & consuetudinis fori: & si videbitur, per alios fideles notarios hoc faciet taxari. Si vero sit scriptura extraiudicialis, puta, instrumẽtũ venditionis, de qua agitur, vel depositi, vel absolutionis, vel similia: expedietur id p ordinarium loci, vel deputatum illi officio: puta, per Consulem tabellionum Bononien. qui si de certo salario non fuit conuentum, inspecta qualitate causæ, conditione personæ, & cõsuetudine loci, taxabit vel taxari faciet per viros expertos.ff.de var.& extraordi.cog.l.1. & de simo. cap.1.3.q.7.cap. infames.§.apud vrbem.

Salarium notariorũ per quẽ iudicẽ debeat taxari.

i ¶ *Prudenter.*] Ad idem de accus.qualiter 1.

k ¶ *Refrænet.*] Alludit vocabulo: & est sim. §.in proœmio compi-

la.Gregorij.& §.de homic.dilectus.

SI QVID. Prima punit; Secunda pœnam aggrauat: ibi, Nulla. Ioan.And.

l ¶ *Receperit.*] scilicet, à partibus præter esculentum, vel poculentum, vel vltra moderatas expensas cum proficiscitur: vel participando lucrum cum assessore vel notario.

tutionem præsentem receperit l, ad ipsius restitutionem integram teneatur: nulla eorũ, quibus restitutio facienda fuerit, remissione m vllatenus profutura eidem.

¶ *Delegatus non debet vocare testes, nisi status causæ requirẽte: & producens illis administrare debet expensas in veniendo, stando, & redeundo. Dominicus.*

¶ Pro ferendo quoque testimonio n (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant, vt eos laboribus o & expensis p fatigent, aut extorqueant q aliquid ab eisdem) nullũ vllatenus conuocet †, nisi quãdo conditio r & status causæ requirent. Sed nec tunc (nisi à producente s) cõpetentes (vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari † expensas t.

¶ *Glo.seq.allegat concordantias, notando casus contra regulam: secundo quærit, & soluit, hanc decretalem respondens.*

m ¶ *Remissione.*] simile §.de censi. exigit. ad hæc. & in Clemen.de hære. nolentes versi. quod si secus. Et sic est casus, vbi dñs rem suam in aliũ transferre non potest: quod est contra regulam, qua dicitur: Nihil est tam naturale, quàm voluntatem Domini volentis rem suam in alium transferre, &c. Instit. de re. diui §.per traditionem. Quid, si postquam restituit iudex, pars ei donet, nunquid hoc facere potest? Credo quod sic, quia hic hoc non prohibet, sicut nec alia sua bona donare prohibetur. Et est ratio quare aliud in remissione, aliud in donatione: & quare remissio facilius præsumitur fraudulenter fieri, quàm donatio; quia facilius remitteret quis multa quàm donaret pauca: sic alias simile.ff.ad Vellei. sed ego.vbi dicitur, quod senatusconsultum Velleianum mulieri intercedenti succurrere voluit, non donanti; ideo, quia facilius se obligat mulier, quàm alicui donet. Et est causa, quare phibetur, ne pœna interueniat in matrimonio, & nõ arrhæ: quia facilius promitteret quis centum nomine pœnæ, quàm daret decẽ nomine arrhæ: vt recitari solet, de spon.Gẽma. Hæc oĩa intelligo vera esse, dummodo pactus iste in fraudem non fiat: quia tunc non credo iudicem absolutum: ad hoc ff.de dona.inter vi.& vxo.si spõsus.§.circa.ff.ad Vellei.quis.§.si cum essem & taci §.de elect.cõmissa.cum si.& quod not.14.q.3.plerique. de priuil.quanto. ff.de legib.l.contra.& qđ not. Guilielmus olim in decre.de postu.properandum. Greg.x.quam hodie non habemus.

† Aliàs, non vocans.

† Sed alia damna non sunt resarcienda. cap. in nostra. de iniur. Bal. in l.sin. in fin.C. de fru. & lit. expen quod nota, quia si testis caperet, diceretur corruptus. Phili. Fran.

PRO FERENDO. Prima pars causa præmissa prohibet indifferenter testes vocari: Secunda eis prouidet in expensis: ibi, Sed nec. Dominicus.

n ¶ *Testimonio.*] Ad quod (ne veritas occultetur) quilibet compellitur.14 q.2.quamquam.de testi.cogen.peruenit.& hoc in ciuilibus: in criminalibus autem quid iuris sit, not.eod.tit.de testib.cogen.dilectorum.

o ¶ *Laboribus.*] in eundo & redeundo.

p ¶ *Expensis.*] Nota ergo, quod iudex non solum parcere debet laboribus & expensis partium. vt §.de do.& contuma.finem. sed etiam testium, vt hic.

q ¶ *Extorqueant.*] sim.§.eod.cap.vlt.

r ¶ *Conditio & status.*] Vt si petantur sup principali lite contestata, & iurato de calumnia, & dato termino ad probandum, & porrecta intentione producentis: tunc testes citentur: vel si petantur super dilatoria, ante litem contestatam dato termino per iudicem ad eam probandam, & intentione porrecta †. Et nota quod si citauerit contra hanc formam, citatio non valet ipso iure. §.cap.proxi.

† Et hic cessabit quæstio notata in Specu.de teste. §.qualiter.versi. quid ergo. scilicet, de teste qui iurauit pductis articulis. Ioã. And.

s ¶ *A producente.*] Nota quod licet testis iuret dicere veritatem pro vtraq; parte, & quæ capitula iuret, habes 2.q.4.nullã. & §.de testi. fraternitatis.in vlt.glo. & ad hoc teneatur 14.q.5.non sane. & celare veritatem sit peccatum.§.de cri.fal.c.1.& 11.q.3.quisquis. tamẽ solus ille qui producit, procurat testem in veniendo, stando, & recedendo, vt hic.& 4.q.3.cap.si testes.§.liberi testes. ver.vẽturis.C. de test.l.quoniam.C.de ap.l.eos.§.si quis autem. & ad hoc cõcor. §.de elect.cum non deceat.§.de voto & vo.redem.magnæ.

ADDITIO. Omnino de his expensis, vide quæ scripsi in Spec. de teste.§.qualiter.super ver.testes autem. Ioan. And.

¶ *Glo.seq.ponit malitiam aduocatorum, & duo antiqua remedia.*

t ¶ *Expensas.*] Consueuerunt aduocati sua dolositate & imperitia nescientes

nescientes aliter partes iurare, dilationes iuris petere ad testes vltramarinos, vel extra prouinciam producendos. 3. q. 3. cap. induciç. §. spatiũ. poterat iudex (si de malitia præsumebat: scilicet vt id fieret causa protelandi negotiũ) sacramentũ exigere. j. de iura. calum. ca. 2. in fi. sed si iurabatur, videbatur danda dilatio. Consueuerant iudices aliter prouidere secundũ formã decreta. de fideiusso. cõstitutus. scilicet, ibi pmittere receptionẽ testiũ recepta cautione ab illo, quòd vadat vel mittat ad videndum illos iurare: super quo vide quod ibi nota. Hodie puto melius prouisum per hãc literam: Si enim dicet pars, habeo testes vltramarinos: & iudex dicit, paratus sum illos citare & expectare: depone salariũ pro expensis testium in eundo, veniendo, vel stando: quod si facere nolit, causam nõ differet.

a ¶ *Ipso iure.*] Nota igitur ius nouũ: quia (vt superius dixi in multis capitulis superioribus) valebat olim processus, si non opponebatur exceptio: hodie secus per hanc literã: quia nullũ est exceptionis remedium opportunũ.

¶ *Gesta contra hanc Decretalem sunt ipso iure nulla. hoc dicit. Et non dividitur.*

¶ Quidquid autẽ contra præmissa, vel eorum aliquod contigerit attentari: sit ipso iure [a] irritum & inane.

¶ Idem.

¶ *Sola præuenta præsentatio & receptio in canonicum secundi impetrantis in eadem ecclesia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore suæ receptionis, vel post à vacante ante suam receptionem, vel præsentationem: & hoc, si per processum executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat: nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadẽ. Dominicus.*

T *ibi qui.*] Hæc est notabilis decretalis: Et diuiditur, quia primo ponit tres casus, quibus primus impetrãs est potior, quos in fine moderatur. Secundus casus est ibi, *Idem quoque.* Tertius ibi, *Quoniam.* Moderatio est ibi, *In prædictis.* secundũ Io. Mon. Io. And.

Additio Dominici Heliæ.

¶ Illud cap. emanauit ad declarationẽ ca. Capitulũ sanctæ crucis. eo. ti. in anti. vbi quæritur, vtrũ in rescriptis ad beneficia inspiciatur tẽpus datæ, vel tẽpus præsentationis factæ ipsi collatori: vt cũ sint in eadẽ collatione duo expectantes, qui habent gratias similes: certum est, quòd qui prior est tẽpore, potior est iure. Ibi est quæstio, qualiter attẽdatur illa prioritas: vtrũ respectu tẽporis datæ, vel respectu tẽporis præsentationis: In isto cap. deciditur illa dubitatio.

Casus literalis domini Heliæ.

Casus. Ego à sede Apostolica impetraui litteras expectatiuas in ecclesia Pictauiensi: Nã Papa mandabat canonicis ecclesiæ Pictauiensis, vt me reciperent in fratrem & canonicũ: & præbendam mihi conferrent, si qua vacaret: alioquin proximo vacaturã: dato mihi executore, qui in defectu canonicorũ reciperet me in fratrem & canonicũ, & præbendã conferret: Facta impetratione nõ præsentaui litteras meas canonicis: postea Papa fecit tibi eandẽ gratiã in dicta ecclesia Pictauiensi cũ clausula ista, Non obstante q pro alijs scripserimus: psentasti litteras tuas Capitulo, & Capitulũ recepit te in fratrẽ & canonicum: & sic es prior in præsentatione, & ego in impetratione: tandẽ vacauit quædam præbenda: antequam esset tibi collata, præsentaui litteras meas, & petij, vt mihi cõferrẽt præbendam: tu vero qui eras prior in præsentatione, petebas tibi illam conferri: dubitatur, quis nostrũ sit prior, & per consequens cui debeatur dicta præbenda? Respondet, quod ex quo tẽpore præsentationis mearũ litterarũ nõ erat collata præbenda: licet sim posterior in præsentatione, tamen sum potior in præbẽda: & ideo sũ tibi præferendus: quia sum prior in data. Quid si præsentaui litteras meas post vacationẽ: nunquid erit idẽ, videlicet, vt mihi debeatur præbẽda, qui sum prior in data? Respondet, quòd sic, si executor meus iamque processerat in processu, quia inhibuerat canonicis, ne illã præbendã tibi conferrent: vel alias per processũ executoris præbẽda fuerat mihi affecta: tunc debetur mihi, qui sum prior in data, & non tibi. Sed quid, si antequã executor meus fecisset processum, vel ante quã præsentassem litteras meas canonicis, vacauit præbenda, & fuit iamq; tibi collata? vtrũ mihi debeatur, & sit mihi affecta? Respondet Romanus Pontifex, quòd si in gratia mea fuit appositum decretũ irritans: videlicet, Decernentes irritũ & inane quicquid in præiudiciũ gratiæ nostræ feceritis, & per qđ posset effectus nostræ gratiæ impediri, &c. tunc præbenda est mihi adeo affecta, q collatio alteri facta non valebit. Nota primo ex isto capitulo, quòd Papa potest dare ius ad beneficia vacatura, ita, quòd promissio afficiat beneficium, & liget manus collatoris. Nota quòd in rescriptis impetratis ad beneficia respectu prioratis & posterioritatis, attenditur tẽpus datæ, & non tẽpus præsentationis. Nota magis specifice, quòd si Papa duobus in eadẽ ecclesia similẽ gratiã fecerit, primus est præferendus: licet secundus eũ præuenerit in præsentatione & receptione: & hoc verũ, dummodo præbenda non esset iã secundo collata: quia tunc secundo deberetur. & non primo: nisi in litteris primi impetrantis fuerit appositum decretũ irritans: quia tunc afficit canonicos etiã ignorantes. Helias Regnier.

b ¶ *Tibi.*] quia decretalis est aliquantulũ obscure dictata: vide casum literalem: Ego impetraui gratiã in Ecclesia Bonon. dato executore mihi per Papã, vt faceret me recipi in canonicũ Bononien. & prouideret mihi de præbenda, si qua tunc vacabat, vel de proximo vacatura: Titius a Papa impetrauit secundo loco eandẽ vel consimilẽ gratiam in ipsa ecclesia Bonon. tamẽ præuenit me in præsentatione literarũ, & receptus fuit in canonicũ: Tertio loco ego litteras meas præsentaui, & auctoritate ipsarum receptus fui in canonicũ Bononien. & tẽpore receptionis meæ vacabat præbenda, vel postea vacauit: quæritur, cui debeat vel deferatur, an mihi primo impetranti, secũdo psentanti, & secundo recepto: an illi Titio secundo impetranti, primo psentanti & prius recepto? Respondetur, q mihi & non illi debetur, ex quo illi ante psentationem meã non erat collata. Secundo quæritur, pone retento eodẽ themate, quod ante receptionẽ meã vacauit præbenda: & executor meus notificauit aut interdixit seu reseruauit, & forte decretũ apposuit: cui debebitur? an mihi prius impetranti, secundo præsentanti: an illi secundo impetranti, prius præsentanti, priusque recepto? Respondetur, quòd mihi. Tertio quæritur, retentis eisdem terminis, post præsentationẽ & receptionẽ Titij: Ante præsentationẽ meam vacauerat præbenda: sed in litteris meis erat clausula decreti: quæritur cui debeatur? Respondetur, quod mihi. Hęc vera, si dolus vel notabilis negligentia mihi prius impetranti imputari non potest. hoc dicit. Ioan. And.

C A P. XII.

T Ibi [b], qui gratiam [c] in Bituren. [Brixien.] [Bitunten.] Ecclesia impetrasti à nobis certo [d] executore concesso, qui te in canonicum recipi faceret: & de præbenda tibi (si qua in eadem Ecclesia tunc vacabat: alioquin de vacatura [Hodie mandata de prouidendo, & gratias expectatiuas hic nimio similia concilii Trident. sessione 24. de reformat. cap. 19.] proxime [e]) prouideret [f]: alius similem gratiam post tuam impetrationem obtinens in eadẽ, licet prius quàm tu, suas litteras præsentauerit, & in canonicum sit receptus [g]: in præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit [h]) anteferri non

c ¶ *Tibi qui grati ãm.*] Dic quòd est gratia ex parte concedentis, vt infra, eodẽ libro de præbendis, si motu. & capitulo sequenti. & not. j. de prębend. relatũ in glossa, immo videtur, &c. & sic accipitur hic. Sed ex parte impetrantis est ambitio. j. eodẽ lib. de pręben. quamuis. in princip. & ideo restringenda, vt eodem tit. si pluribus. §. 1. Archidiaconus.

d ¶ *Certo.*] Executor enim debet esse certus, vt not. hęc littera. Habet enim delegatã iurisdictionẽ, quod patet, quia ipsius materia in illo titulo ponitur. j. de officio deleg. si super sicut de conseruatore dicimus eodẽ titulo, cap. 1. & vlti. Sed delegatus debet esse certus. j. eod. ad hæc. sicut & arbiter & tutor. supra de arbitr. in ... ff. de testa. tute. l. tutor incertus. ergo & huiusmodi executor: & propter hoc dixit, certo.

¶ *Glossa sequens respondet per duas quæstiones: scilicet, quid si non fuisset dictum de proxima? & quod, si proxima debetur alteri? vtranque subdit cum determinatione.*

e ¶ *Proxime.*] Hoc intelligitur, licet nõ exprimeretur. ff. de verbo. obligationi. l. cũ qui calẽdis. nisi aliud diceretur in litteris expresse vel tacite: puta, quia dixerit acceptandã. j. de concess. præben. cap. 1. Et intelligitur hæc clausula & præcedens, de pręb enda nulli alij de iure debita: cũ talis concessio sine alterius pręiudicio fieri debeat. j. eodẽ, quãuis. hoc lib. & j. de pręben. cũ in ecclesia. & cap. si postquam. Hęc vera, nisi aliud diceretur: puta, quia haberet pręrogatiuam. j. de concess. pręben. capi. penul.

¶ *Glossa sequens ponit contrarium, & remittit.*

f ¶ *Prouideret.*] Non dixit, compelleret: & ita alius est casus decretalis j. de concess. pręben. si soli. De hac tamen materia distingue, & subdistingue, vt ibi plene dixi.

Additio. *Prouideret.*] Ergo erat prouisor. de compulsore habetur j. eod. lib. de concess. pręben. si soli. Archid.

¶ *Glossa sequens obijcit obiectionem, impugnat, & remittit.*

g ¶ *Receptus.*] Videbatur ergo secundum communẽ lecturã illius decretalis, capitulum sanctę crucis. s. eod. titulo. (quę habebat, q illud verbum, prius, ibi positum esset aduerbium) quod ille prius pręsentatus debebat consequi pręben dam: sed absurdũ erat, quod ille secundus pręcurrẽdo lęderet ius primi: vt hic, & j. de præben. cum cui. vbi de hoc.

h ¶ *Non extitit.*] Ergo si prius erat alteri collata, secus: Quod intelligas

telligas verum, cum determinatione sequentium: sed hoc non haberet locum, si canonicatus prius ei collatus fuisset, vt ĩ. de præbẽ. eum cui. & cap. si postquam.

a ¶ *Ante receptionem.*] & post præsentationem: vt bene procedat casus, scilicet, quod infra dicitur de notificatione, &c. & vt differat a sequenti.

b ¶ *Præbenda.*] Tolle quod est ĩ. Affecta per processum, & cetera.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

c ¶ *Notificauerat.*] Sed ad quid necessaria est notificatio, cũ sufficiat præsentatio? vt ĩ. de concess. præben. si capitulo? Sol. sufficit præsentatio facta ei, ad quẽ spectat collatio, vt ibi: sed non executori, vt hic: & ideo dicitur ibi, capitulo ipsi factam.

† Nota, quod executor habet potestatem vtilẽ[illegible] & decem[illegible] nu[illegible] ad quẽ[illegible] ipsi[illegible] de quo, de[illegible] c. Rag[illegible] & de præben. de[illegible] Dom.

d ¶ *Præsertim.*] idest, maxime.

e ¶ *Decretum.*] Decretum ergo Papæ afficit etiam ignorantes. ĩ. de concess. præben. cap. 2.

f ¶ *Prædictis.*] scilicet, quando præbenda vacaret tẽpore receptionis, vel post: sed primus iam erat receptus, licet secundo: vel quãdo primus nondũ erat receptus, sed executor saltem notificauerat: vel quando primus nondum præsentauerat, sed in literis eius erat decretum.

† Aliqui [illegible] præd[illegible] quoque [illegible]

debet. Idem quoque si ante receptionem [a] tuam in canonicum, vacauisset præbenda [b], per processum tui executoris †, qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat [c], quòd eam volebat per huiusmodi potestatem cõferre: aut interdixerat, ne conferret eandem, seu illã suæ reseruauerat collationi; præsertim [d] cum interpositione decreti affecta; tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiusmodi assignari. ¶ Quinimmo si ante receptionem & præsentationem etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta, decretum [e] à nobis fuerat irritum & inane, quòd contra ipsam contingeret attentari. ¶ In † prædictis [f] itaque casibus debes tu præbendam vacantem potius, quàm impetrator vltimus, obtinere: dum tamen dolus [g] tibi non possit, vel notabilis † negligentia [h] imputari.

¶ Idem.

¶ *Si primo sub conditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans, prius, quam veniat conditio, à Papa vel executore suo canonicatũ obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. Ioan. Andr.*

CAP. XIII.

SI [i] † pro te alicui [k] directa fuerint scripta nostra [l], vt tibi de canonicatu, & præbenda Ecclesiæ Biturensis †, si ad id [m] accederet Episcopi [n] & Capituli Ecclesiæ prælibatæ assensus [o], auctoritate [p] Apostolica prouideret: alter postmodum [q] impetrans, qui ex collatione Apostolicæ [r]

g ¶ *Dolus.*] ĩ. de renun. cap. 2.

ADDITIO. Hoc satis potest exemplificari per id, quod habetur ĩ. eod. lib. de renun. si a te. Sed ibi fuit dolus alterius, non ipsius impetrantis. Archid.

h ¶ *Negligentia.*] ĩ. de præben. si clericus.

i ¶ *Si pro te.*] Non potest congrue diuidi, quia constructus pendet vsque ad finem textus: loco tamen diuisionis potest sic ostendi quid faciat: Nam primo ponit gratiam conditionalem vnius; Secundo puram alterius: Tertio euentum cõditionis & gratiæ: Quarto dubium dissoluit. Secunda: ibi, *Alter*. Tertia: ibi, *Licet*, Quarta: ibi, *In præbenda*. Ioan. Andr.

¶ Præsupponitur primo effectus conditionis: videlicet, quia conditio suspendit actum sub ea celebratum vsque in euentum conditionis: & tunc conditione adueniente incipit actus valere: nec trahitur retro a tempore conditionis: licet secus sit in ratihabitione, quæ trahitur retro. l. licet. C. de iud. l. penult. ante finem. C. ad Macedonia. & in regul. iuris, ratihabitionem, &c.

CASVS. Papa mandauit alicui executori, vt ipse prouideret mihi de canonicatu ecclesiæ Pictauiensis, & etiam de præbenda, si qua vacaret: alioquin de proximo vacatura, cum ista clausula, si capituli & episcopi consensus ad hoc accessisset: Postea obtinuisti à sede Apostolica gratiam, per quam mandabatur, vt tibi prouideretur de pbenda, si qua vacaret, alias de præbenda proximo vacatura: Antequam accederet consensus Capituli & Episcopi, fuisti receptus: postea obtinui consensum Capituli & Episcopi, & similiter fui receptus, sed post tuam receptionem postea vacauit præbenda: quæritur, quis nostrum erit potior? Respondet Romanus Pontifex, quòd tu es potior: quia licet impetraui primo gratiam; tamen reuera non sum prior in impetratione: quia fuit mihi facta gratia sub conditione, quæ non trahit effectũ retro: quia impetratio mea erat conditionalis, & iamque fueras receptus ante euentum conditionis; ideoque tu es potior, & per consequens præbenda tibi debetur, & non mihi. Nota primo, quòd Papa non solum potest facere gratiam puram sine conditione: sed etiam potest facere gratiam conditionalem, videlicet, vt prouideatur alicui de beneficio, si cõditio talis eueniat: & effectus gratiæ suspenditur vsque in euentum conditionis: Et si pendente conditione alius impetret gratiam, & postea conditio euenerit, secundus præfertur: quia primus non censetur impetrasse gratiam, nisi demum conditione adueniente; ideo secundo impetranti debetur præbenda, & non primo.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Si.*] Primo sub coditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans, priusquam veniat cõditio, a Papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur hoc dicit.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

k ¶ *Alicui.*] executori. Et eadem ratione idem credo, si scriptum fuisset ipsi capitulo, vt possent, si vellent, Apostolica auctoritate recipere aliquem in canonicũ & fratrẽ, vt ŝ. eo. cũ aliquibus: quia omne ius impetrantis fert ad diem conditionis: secundus igitur primo canonicatum obtinuit, præferri ergo debet. ĩ. cap. proximo.

† Vt si per[illegible] conferri secundo. Phi. [illegible] si non [illegible] per intra [illegible] beneficij [illegible] Domi. [illegible]

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, & solutionem.*

l ¶ *Scripta nostra.*] Per huius tenoris vel similis scripta, ecclesiam nõ puto grauatam, ita, q̃ locũ habeat decretalis ŝ. eod. literis. & cap. mandatum. & cap. abbatem. & ĩ. cap. prox. in fi. Ratio: quia per hoc mandatum nõ grauantur; sed eorum voluntati relinquunt: & aliud est permittere, & aliud præcipere. 3. dist. omnis autem lex. 14. q. 1. cap. si. §. qđ pcipitur. ŝ. de arbit. cum olim. ff. manda. l. 2. in fine.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. cap. 19. vbi mandata de [illegible] deinde [illegible] feruntur.

† Biturensis.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

m ¶ *Si ad id.*] Conditio fuit, & ad eius conditionis tempus mandatum refertur & decretum: si quod ibi erat insertum, vt in cle. de concess. præben. cum ei quem. 2. respon. & est sim. ŝ. de appel. præterea. de vo. & vo. redem. licet. versicu. sciturus. & de condi. appo. super eo. Insti. de verb. oblig. §. ex conditionali. & ff. qui po. in pig hab. l. potior. 1. respon. licet sit contra. ea. l. 3. respon. & ff. de periculo & commo rei ven. q̃ si pẽdente. vbi dies conditionis trahitur ad diem obligationis: sed ibi non erat in potestate contrahẽtis primo sub conditione, contractum conditionalem facere: postea pure contrahendo, reuocare: sed hic secus, quia in potestate Papæ concedentis erat conditionalem gratiã facere, & etiam in totum tollere si voluisset. ĩ. de concess. præben. cap. penult. & vlt.

o ¶ *Episcopi & Capituli.*] ad quos de iure communi pertinet canonicorum receptio. de concess. præben. postulasti. de his quæ fi. à præla. nouit. & cap. quanto. de elect. cum ecclesia. & ibi de hoc: & tunc debent absentes canonici vocari, qui sunt in loco: vnde ad electionem episcopi forent vocandi. ĩ. de præben. cum in ecclesijs, nisi esset consuetudo in contrarium, vt ibi. De consuetudine autem vel priuilegio interdum pertinet ad alterum tantum prædicta receptio: vt ĩ. ne sede vacan. cap. vno. de reg. cap. vlti. & intelligo consentire Capitulum, si consentit maior ipsius pars in hoc casu, arg. ĩ. cap. proxi. cum suis concordantijs.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. pro, contrarium soluit: & arg. respondet.*

o ¶ *Assensus.*] Pone, mortuus est episcopus, vel impeditus ita, q̃ consentire non potest, & canonici cum eo: nunquid executor statim poterit conferre? Videtur q̃ sic. arg. ĩ. ne sede vacan. cap. vno. in fine. ad hoc ŝ. eod. si gratiose. Sed cõtrariũ credo. Hic enim sub certa forma tradita est executori potestas, quam transgredi non poterit. ĩ. de præben. cum de non. in fine. & sub cõditione: qua non existente, sed pẽdente, cessat ipsius potestas. Et aliud est cõsiliũ teneri requirere, vt ibi: & aliud assensum, vt hic. & facit. ŝ. de arbit. cũ olim. & decreta. ne sede vacan. loquitur i casu illo, cum ad illũ pertinet electio, quam facere habet cũ consilio episcopi: hic autẽ non pertinet prouisio nisi a die conditionis. Item ibi loquitur de beneficio iam vacante, vbi periculum est in mora, vt ibi: hic autem nullum periculum.

† De hoc articulo plenissime Albericus tract. de [illegible] q. 16. adde [illegible] in [illegible] & ibi Antonium de Butrio, extra de [illegible]

ADDITIO. Adde qđ dixi. ŝ. de consti. ex parte. in fine. Ioã. Andr.

p ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Præfertur ergo omnibus prius receptis auctoritate inferiorum. ĩ. de præben. hi qui.

q ¶ *Postmodum.*] Vnde posterior videbatur in iure, sicut fuit in tẽpore. ĩ. de regu. iu. qui prior. cum suis concor. Quod non est verum, vt ratio ĩ. patebit.

r ¶ *Apostolicæ sedis.*] bene dicit, quia secus de inferioribus: quia si auctoritate alterius inferioris receptus esset, præferretur iste etiam post receptus auctoritate Papæ. ĩ. de præben. hi qui. & sic prodest scire quod dicitur ŝ. eo. cum aliquibus.

s ¶ *Præsb-*

a ¶ *Prouisione.*] quia datus erat ad ꝓuidendũ: secus, si ad cõpellẽdũ tantũ: q̃a tunc prouidere non posset. j̃. de conces. præben. si soli.
b ¶ *Accederet.*] Ergo si prius fuisset præstitus consensus, esset secus, sũmpeo arg. à ꝯrio huius litteræ j̃. c. prox. nã tũc nõ haberet locũ quod j̃. sequit. Sed si casus accideret, vbi non posset habere consensum prædictorum: nullã haberet propter hoc potestatem prouidẽdi, vnde hoc sibi mãdetur sub certa forma duntaxat: ad hoc j̃. eo. li. de præben. cui de no. cum si. Sed arg. contra. j̃. eod. li. ne sede vacan. cap. 1. Dic quòd non tangit casum illum: nã ibi in ordinario loquitur. Archid.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*
c ¶ *Faciendam.*] Quid, si post consensum habitum impetrasse: ? tũc secus, ad hoc s. cap. pa. in principio.
d ¶ *Tu.*] primo impetrans.
e ¶ *Prædictorum*] Episcopi & capituli.
f ¶ *Vacante.*] quandocunque.
¶ *Glossa ista fortificat.*
g ¶ *Merito.*] quia licet ille posterior fuerit in impetratione, tamẽ fuit prior in iure. Mandatum enim conditionale, ante conditionẽ existentem consensum non habet, sicut nec matrimonium conditionale: vnde nec ex ipso oritur publicæ honestatis iustitia. j̃. de spon. cap. 8. in fine.

f Qui habuit ante aliquod ius ... ideo ... fuit ... Arch.

g Matrimonium semper oportet ... quod sanctius ... Tridentinum sess. 24. de reformat. cap. 9.

sedis, vel executoris super hoc deputati prouisione [a], prius quàm Episcopi & Capituli prædictorum assensus ad prouisionem tibi accederet [b] faciendam, canonicatum obtinuit Bituren. licet tu [d] interueniente postea prædictorum [e] assensu, dicti prioris mandati auctoritate, in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus, in præbenda vacante [f] tibi merito [g] antefertur.

¶ Idem.

¶ *Hæc est solemnis Decretalis, & per Ioan. And. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes non apparet prioritas. hæc Decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdistinguit. Et partes patent, secundum Ioan. And. licet glossa prima latius summet.*

CAP. XIIII.

DVobus [h] † super [i] prouisione simili [k] sibi facienda in eadem [l] Ecclesia, litteras à nobis [m] obtinentibus vna die, certis eis executoribus deputatis, si non appareat [n], quis primo [o] impetrauerit [p] ex eisdem: is eorum, cui [q] canonicatum contulimus, est in præbenda [r] præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non extitit assecutus: licet priusquàm alius, eis, ad quos spectat [s] canonicorum receptio, & collatio præbendarum, suas præsentauerit litteras, & ab eis in canonicum sit receptus [t]. ¶ Si vero neutri eorum, vel vtrique Canonicatum contulimus: tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primo [u] præsentauerit, erit potior [x] in præbenda. ¶ Quòd si forsan ambo simul in præsentando concurrant [y] hi, ad quos (vt præmittitur) spectat [z] canonicorum receptio & col-

DVobus.] CASVS. Vidimus supra, in duobus cap. præcedentibus, q̃ si sint duo vel plures expectantes in eadem ecclesia, qui habent similes gratias, ita q̃ in vna gratia non sunt prærogatiuæ magis quàm in alia, quòd habet locum illa regula, Qui prior est tempore, potior est iure. Sed ponamus, q̃ gratiæ sunt eiusdem datæ: nunc vacat præbenda, quæritur cui debeatur: Respõdet cum distinctione, quia vel Papa vni istorum contulit solũ ius canoniæ, & mandauit vt de facto installaretur, & præbenda ei conferretur: alteri autem non contulit ius canoniæ, sed mandauit canonicis, vt ei conferrent canonicatum: ita q̃ iste non receperat canonicatũ à Papa, sed erat recepturus à canonicis: tunc alter, qui recepit canonicatum à Papa, est præferendus illi: Et hoc verũ est, nisi constaret, quòd vna expectatiua esset prior altera, licet sint eiusdẽ datæ: puta, si in vna expectatiua dicatur, Datum Romæ hora tertia: & in alia dicatur, Datum Romæ hora vesperarũ: tunc si constaret de prioritate impetrationis, certe prior esset præferendus. Sed quid, ponamus quòd Papa contulit ambobus ius canoniæ, vel neutri cõtulit canonicatum: quæritur, quis est præferẽdus? Respondet, quòd ille, qui primo præsentauerit litteras, est alteri præferendus. Sed quid erit si simul ꝓsentauerint litteras suas? Respondet, q̃ est in optione canonicorum eligere quẽ voluerint. Ponamus, quòd canonici vnum elegerunt, & ei contulerunt præbendam. quid de alio? verũ illius gratia erit vacua, & sine effectu? Respondet, q̃ sic, nisi in gratia fuerit apposita clausula, Nõ obstante q̃ pro alijs scripsimus: & Papa intendit prouidere ambobus: q̃a in dubiis Papa nõ videt grauare vnam ecclesiã pluribus gratijs: immo si scripserit ꝓ vno, aliæ gratiæ censentur surrepititiæ. cap. mandatum. eod. tit. in antiq. Quia ius commune præsumit, quòd si Papa fuisset informatus, q̃ talem ecclesiã grauasset vna gratia, illam non grauasset alia gratia: nisi apposuerit clausulã, Non obstante qd̃ pro alijs scripsimus.
¶ *Glossa sequens primo summat, secundo arguit ad quæstionem.*
h ¶ *Duobus.*] Si ex duobus impetrantibus super simili prouisione, nõ apparet quis primo: si solum alteri collatus est canonicatus à Papa, ille præfertur alteri etiam prius præsentanti, & primo recepto. Si autem vtrique vel neutri est collatus, aut alter in præsentando præuenit, aut ambo concurrũt: si alter ꝓuenit, ille ꝓferi: si ambo concurrunt, ille vel illi vel ipsorum maior pars, ad quos collatio & receptio spectat, alterum tenentur eligere, & ille solus admittetur vel alteri præfertur, nisi Papa vtrique voluerit prouideri. Et facit decreta. ista in arg. ad quæstionẽ de his, q̃ producant duo te-

stamenta, & non apparet quod sit primum: & vterque insolidũ se dicit hæredem, & in possessionem mittendum: quæ quæstio notatur C. de edicto diui Adriani tollendo. l. edicto. in glossa illa mitti. Ioan. Andr.
i ¶ *Duobus super.*] Idem, si tribus vel pluribus, cum eadem ratio sit vtrobique.
ADDITIO. Archid. dicit illud simile in textu prox. seq. non esse ponendum: quia fuit correctum.
k ¶ *Simili.*] quia vterque impetrauit sibi prouideri de canonicatu & præbenda integra. Si autem impetratio esset dissimilis: puta, quia vnus impetraret super dignitate, alter sup canonicatu: vel vnus ad ꝓbendã integram, alter ad dimidiam: tunc qđ dicitur hic, locum nõ haberet: quia si vacat integra, dabitur ei, qui integram: si dimidia, ei qui dimidiam impetrauit: nec aliud fieri potest. j̃. de præben. cui de non. vel pone dissimile, vt s. cap. proxi.
l ¶ *In eadem ecclesia.*] quia de diuersis non esset quæstio.
m ¶ *A nobis.*] Si autẽ vnus a Papa, alter ab ordinario: tene quod habes. j̃. de præben. si à sede Apostolica.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*
n ¶ *Si non appareat.*] Sic j̃. de præben. si à sede. & dico apparere posse per ipsas literas: puta, si diceret in eis, Data die tali ante tertiam: in alijs diceretur, Post vesperas: sed hoc non est in vsu. Potest etiam apparere per testes, per quos probare poterit suã petitionẽ primo eadem die lectam & admissam per Papam: vel per confessionem partis alterius poterit apparere: & facit s̃. de resti. spol. cum ad sedem. & j̃. de confes. cap. 1.
o ¶ *Quis primo.*] quia si de hoc appareret ei, primo deberetur. s̃. eod. tibi. j̃. de præbend. eum cui. & cap. si postquam.
p ¶ *Impetrauerit.*] Nam tunc illi deberetur. s̃. eod. tibi. j̃. eod. li. de præb. eum cui. & cap. si postquam. Et hoc videtur corroborare antiquam opin. quæ habet in litteris beneficialibus inspici tempus datæ, non tempus præsentationis. Ad idem s̃. eo. mandatum. vbi dicit, non scripsimus. vbi hoc approbat Hostien. Ad idem s̃. de offic. deleg. ex parte 1. iuxta finem. Archid.
q ¶ *Cui*] soli: vt infra sequitur.
r ¶ *In præbenda.*] tunc vel postea vacante.
s ¶ *Spectat.*] de communi vel speciali iure. vt s̃. dixi. cap. prox.
t ¶ *Receptus.*] Non ergo in hoc casu inspicitur præsentatio vel receptio. s̃. eod. tibi. Et subaudi hic, & alter omnino careat impetratis, nisi &c. vt in fine. & ita subaudias etiam in versi. seq.
u ¶ *Primo præsentauerit.*] Nota ergo casum in quo, scilicet, cæteris paribus statur hodie præsentationi in litteris ad beneficia: concordat in litteris de iustitia. s̃. de appella. vt debitus.
ADDITIO. Ioannes Mo. alleg. C. qui pot. in pign. l. 2. & ff. de procura. l. pluribus. C. de in. deli. l. scimus. §. & si præstatam.
x ¶ *Potior.*] Subaudi & alius carebit penitus impetratis: vt satis colligitur j̃. versi. prox. vbi de contraria voluntate Papæ constat euidenter: vt ibi dicitur in fi. Archidiaconus.
¶ *Glossa sequens arguit ad duas opiniones.*
y ¶ *Concurrant*] Nota quia primo inspicitur inæqualitas in data, demum in præsentatione: sed si omnia sunt paria, tũc locus est gratificationi: & facit pro opinione Gof. no. s̃. de Iudæis. cap. 1. & concor. ad hoc ff. loca. in naue. in fine. ff. ad Syllan. si quis in graui. §. cum omnes. s̃. de iure pat. cum autem. in fine. & no. pro soc. R. Gof. & Bern. not. in dicta decreta. cum autem. scilicet, quòd tunc demum locus est gratificationi, quando quis sit in iure potior, dubitatur.
ADDITIO. Ioan. Monachus alleg. ff. de reli. & sumpt. fun. l. fin. Archid. alleg. no. de elect. ecclesia 1. in fine vlti. glos. Ioan. Andr.
z ¶ *Spectat.*] expone, vt supra.

n Glo. placet Doctis.

p Vult quòd aduersarij confessio ... dubiam probationem sup beneficiali ... qui ... non plene probat. ... de prioritate matrimonij ... aduersarij confessio ... Forsan ... glo. ... Innoc.

a ¶ *Collatio præbendarum.*] ad quam vocandi sunt absentes: quod dic vt J. de præben. cum in ecclesiis.

b ¶ *Maior pars.*] Videtur enim à toto Capitulo factum, quod fit à maiori parte. 56. dist. Apostolica. in glo. 1. de elect. cum inter canonicos. in princ. in glo. 1. de his quæ fiunt à maio. par. cap. ca. 1. ff. ad municip. quod maior.

latio [a] præbendarum, vel eorū maior [b] pars, ex eis alterū, quē voluerint [c], eligere [d] teneantur [e]: quo electo alius omnino [f] careat impetratis: nisi ex tenore litterarū ipsius [g] expresse [h] appareat, quòd vtrique [i] ipsorum voluerimus [k] prouidere.

¶ Idem.

¶ *Omnes indulgētiæ concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorū in absentia, sunt reuocatæ. Et profitetur Papa se illas in posterū non daturū. Ioannes Andreæ.*

c ¶ *Voluerint.*] Datur ergo eis optio.

¶ *Glossa sequens re titatur per quæstionem.*

d ¶ *Eligere.*] Nec in ipsius electi præiudicium poterunt postea variare: ad hoc. de electionib. publicato 2 de postula. præla. cap. vno, in fine. & J. de regul. immutare. cum suis concordantiis. & probatur hoc satis per litteram, quæ statim sequitur: & facit ad id, quod dixi J. eod. gratia. Ioā. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

e ¶ *Teneantur.*] Nota, tenentur alterum eligere de necessitate, sed non certū: vnde non datur eis optio, vt eligant vel non eligant, sed vt alterum eligant. Sed pone, nolunt eligere, vel pari numero discordant in eligendo: quid erit? [1] Credo agendū coram superiore, vt eos ad eligendū compellat infra certum tempus, vel ad concordandum: quod si nō fecerint, credo quod superior ipse possit eligere: ad hoc 1. q. 3. cum simus. in glo. 3. de sup. negligen. præla. per totum J. tit. proxi. cap. vlt. J. de restitu. spol. frequens. J. de præben. si tibi. & J. de elect. quod sic. ff. de leg. 1. huiusmodi. §. fina. C. de inge. ma. diffamari. cum si. & J. de iure patrona. nullus. cum si. Sicut igitur ad superiorem per lapsum temporis deuoluitur potestas eligendi. de concel. præben. cap. 2. ita ex eorum negligentia puto quòd hic deuoluatur potestas præeligendi, de qua hic loquitur.

[1] Dicit Archid. quod pelletur officio eorum, ... Idem dicit quod compellantur a iudice, vtrumque alleg. l. honor. modi. & decre. nullus. patronus alleg. Ioan. And.

f ¶ *Omnino.*] Vt nec præbenda illa, nec sequens, nec canonicatus etiam ei debeatur.

g ¶ *Ipsius*] non electi.

¶ *Glossa sequens primo exemplificat. secundo allegat tres concordantias, tertio ponit tres opiniones: quarum secundam dicit his approbatam, vltimam impugnat, & impugnationi respondet.*

h ¶ *Expresse.*] quia in ipsis litteris apposita erat clausula, Non obstante si pro alio scripserimus, qui huiusmodi gratiam, &c. vel, Nō obstāte, si per nos fuerit ecclesia vestra grauata. vel similis clausula [2]. Et nota quod dicit, Expresse. & est sim. J. eo. cū aliquibus. & c. susceptū. & J. de præben. si motu. Per hunc autem textum approbatam dico opin. Ber. not. J. eod. tit. mandatum. & etiam reprobatur opin. Gof. in summa huius tit. ante medium. & Inno. & Compo. J. eo. capitulum. qui dixerūt, quod licet ecclesia grauata fuerit in receptione primi, nihilominus tenetur secundum recipere: nisi in litteris contineretur, Nisi pro alio, &c. Sed Ber. contra, dicens, quod secundum recipere non teneretur: quia in litteris intelligitur prædicta clausula, Nisi pro alio, &c. Et hoc verum, nisi in ipsis litteris diceretur, Non obstante si pro alio, &c. Et hanc opinionem Ber. approbat stylus Curiæ, & finis illius decre. [3] Hostien. distinguebat, an primus receptus esset sub expectatione præbendæ necne: In primo casu non valerent litteræ pro secundo sine clausula, Non obstante. in secūdo, sic. & ita not. in decre. mandatum. eod. tit. contra quam opinionem facit ipsa decre. mandatum. sed ibi erat clausula, Si pro alio.

[2] Puta, non obstante si aliqui auctoritate nostra in canonicos sint recepti, vel in receptione ...

[3] De hoc secundum litteras non valent ... Ioan. And.

i ¶ *Vtrique.*] electo & non electo.

ADDITIO. Ex quo enim per clausulam, Non obstante, quā habet secūdus, apparet, quòd Papa grauare voluit ecclesiam de duobus, concluditur, quòd vtrique voluerit prouideri. Vel, quia voluit post illum isti prouideri: ergo vtrique. Ioan. Andr.

k ¶ *Voluerimus.*] statur enim tunc voluntati J. eo. susceptum.

Q ¶ *Via.*] Primo ponit causam impulsiuam & finalē huius constitutionis. Secūda: ibi, *Nos volentes*. Statuit primo de præteritis: secundo de futuris: ibi, *Et earum*.

¶ Istud cap. est modicæ vtilitatis: quia solum ponit reuocationem gratiarum, quæ fuerant factæ à Bonifacio.

CASVS. Nonnulli à sede Apostolica impetrauerūt dispensationem vt quandiu essent in scholis, non tenerentur ad residentiam faciendā in suis beneficiis, nec tenerenē petere licentiam a suo dioecesano: sed acciperent fructus suorum beneficiorū, etiam præbendarum, exceptis quotidianis distributionibus. Alij clerici impetrauerūt dispensationes, quæ erant causa magnæ vacationis, & inducebant clericos ad vagandum, & plures erant vagabundi & dissoluti. Vnde Papa reuocauit illas dispēsationes, quæ inducebant materiam vagandi & dissolutionis. Et istud cap. seruit in glo. penult. in proœmio Decretalium ad docendum, quod quando aliqua dispensatio siue gratia, præbet materiam dissolutionis, vel est occasio mali, superior debet illam reuocare: tamen non ponit ius commune.

¶ *Glossa prima summat, & dicit vnde supra.*

CAP. XV.

QVia [l] per ambitiosam importunitatē [m] petentiū, tam nos, quàm nōnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas [n] multis [o] concessimus de percipiendis fructibus [p] beneficiorum [q] suorū, distributionibus [r] quotidianis duntaxat exceptis [s], siue in scholis essent [t], siue in ecclesiarum suarum altera [u] residerent, aut in Romana [x] curia moram traherent,

l ¶ *Quia.*] Omnes indulgētiæ cōcessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus clericis, de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorū in absentia sunt reuocatæ: & profitetur Papa se illas in posterū nō daturum. Et potuit artum habuisse à decretali supra de cleric. nō resident. cum ad hoc.

Vide concilium Trident. sess. 5. de reformat. cap. 1. in fine ... cum tract. de priuileg. Scholarium priuileg. 98.

m ¶ *Importunitatem.*] propter quā Princeps sæpe non concedenda concedit, vt hic vides. C. de pe. bo. subla l. 1. lib. 10. J. de purga. cano. cum in iuuentute. in princ. J. de relig. do. c. 1. J. de concess. præbend. detestanda & ideo locum habet ipsorum reuocatio: vt hic. & 35. q. 9. sententiam. de re iudi. cum olim. Et nota quod dixit, ambitiosam: quia est importunitas ambitiosa, vt hic: vt cū petit, quod tendit ad noxam. Est & non ambitiosa: vt cum importune petit quod est precibus impetrandū: de pœ. dist. 1. importuna. 100 dist. c. pallium. J. de appella. c. ab eo. cum si.

¶ *Glos sequens exponit perpetuum, & infert è contrario: secūdo quærit opinionem ponit, cuius contrarium soluit.*

n ¶ *Perpetuas*] idest, donec vixerint: sic J de ca. mo. c. 1. ff. pro solu. l. 1. & facit, quod dixi J. eod. si gratiose. tēporales ergo, puta vsque ad quinquennium vel simile tempus: reuocatæ non sunt: facit ff. cōi di. l. in hoc iudiciū. §. si conueniat. & quod ibi not. Sed quid dices, si concessa fuit indulgentia, quæ posset esse perpetua? puta donec erit in seruitio talis principis, vel similis? Dicunt quidam, talē indulgētiam non reuocatam: quia quod expresse non mutatur, &c. C. de appellat. præcipimus. sed cōtrarium credo [4], & puto hic casum. Nōne si habeo indulgentiam donec in scholis fuero, dicitur hic perpetua? & sufficit, quod indulgentia possit esse perpetua. ff. de condi. inde. sufficit. & quod not. de lo. c. viri. in gl. 1. in fi. Ioan. And.

[4] Idem Phil. & nota, quod omnes gratiæ, ... perpetuæ ... Ioan.

o ¶ *Multis.*] reuocari ergo debebat: quia tendebat ad noxam J. de deci. ex multiplici. &c. suggestum & facit ad hunc casum. J. de cler. non residen. cum ad hoc sint. Ioan. And.

p ¶ *Fructibus.*] qui de iure communi tantum residentibus dari debent. J de cle. no resi. per totū. de consuetudine tamen potest induci contrarium, vel de special. statuto. J. de consit. cum omnes.

q ¶ *Beneficiorum suorum.*] Prætextu huius indulgentiæ, quæ ambitiosa est, fructus solum illorum beneficiorum, quæ canonice obtinent, poterunt percipere. J. eod. si gratiose. §. vlt.

r ¶ *Distributionibus*] quæ interdum manualia beneficia, interdū victualia nuncupantur: de cler. non resi. de cætero. J. eo. li. & tit. c. vno. & J. de præben. licet. Ioan. And.

s ¶ *Exceptis*] illa nō dantur etiam studentibus in theologia. J. de præben. licet. nec his, qui sunt in seruitio episcopi vel domini Papæ: de cler. non resi. de cætero. & cap. cū dilectus. vt ibi not. nec debent hæ distributiones dari etiam præsentibus, qui diuinis non intersunt officiis, nec valet consuetudo in contrarium: & qui percipiunt, ad restitutionem tenentur J. de cler. non resi. c. vno.

¶ *Glos seq. commendat licentiam ad studium, & tractat à quo detur.*

t ¶ *In scholis essent*] vt legēdi & proficiendi eis opportunitas concedatur in honorem & augmentum vniuersalis ecclesiæ, quæ viris litteratis permaxime noscitur indigere. J. de magi. c. 1. & per totū. & J. de ele. cū ex eo. & non solum Papa, sed etiam inferiores prælati dant clerico licentiam se ob has causas absentādi: & hoc videtur Ber. intelligere, de episcopis: vt not. de cle. non resi. inter quatuor. Inno. & Host. intelligunt hoc etiam de inferioribus prælatis, per decre. eo. tit. relatū. ibi, Prælatorū suorum [5], &c. Dispensationem autem, de qua loquitur decre. de elect. cum ex eo. dico, quòd soli episcopi, & ipsorum superiores facere possunt, cum de eis solis caueatur ibidem: & ibi dicam.

[5] Tene quod dicam J. de elect. licet canon. super glo. pen. Ioan. And.

u ¶ *Altera.*] cum eas obtinent ex dispensatione: vel sunt tales ecclesiæ, quæ simul possunt de iure teneri: quod dic, vt dixi. J. eo. gratia. Ioan. Andr.

x ¶ *Romana curia.*] quæ hodie habet priuilegia studij, vt J. de priuile. c. 2. per quam decre. etiā videtur, quod hi, qui sunt in studio, de iure communi possent percipere fructus suorum beneficiorū: quod non est verum: sed illud intellige, vt ibi dicam. Ioan. And.

y ¶ Alio

a ¶ *Alio certo loco.*] puta, quia in indulgentia dicitur, q perpetuo, (donec in domicilio suo habitauerint) fructus percipere possint.
b ¶ *Vbicunque.*] quia sic generaliter se habet indulgentia. Io. And.
c ¶ *Vagandi.*] quod facere non debent clerici. 46. dist. clericũ. nam & per horam ab ecclesia non debent abesse, vt 92. dist. c. vlti.

seu† alio a certo loco, vel etiã vbicunque b: ex quo insolentiæ oriuntur vagandi c, & dissolutionis d præparatur materia, minuitur cultus diuinus, quem desideramus augeri e: & officium plerumque (propter quod beneficium Ecclesiasticum datur f) omittitur. ¶ Nos volentes emendare g præterita, & quantum h possumus, aduersus futura cauere i: omnes huiusmodi & similes indulgentias k personis, non ecclesiis l vel dignitatibus m datas, penitus reuocamus: & earum n concessionem nostris volumus exulare temporibus o. Quodque nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus p.

d ¶ *Dissolutionis.*] quæ moribus & habitu est in clericis amputanda. 34. dist. qui episcopus. & c. seq. 21. q. 4. c. per totum. de vita & hone. cler. clerici. & ĩ. de præben. cum singula.
e ¶ *Augeri.*] ĩ. de euoth. c. pe. ult.
f ¶ *Datur.*] vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur, cũ sit eius sequela. 81. dist. eos. &c. 11 q. 3. sacerdotum. 32. dist. præter hoc. & ibi de hoc. & ĩ. de cle. excom. mi. latores. de appel. pastoralis. cũ simi. Ioan. And.
A D D. [illegible] lenius in cle. cupientes, de pœ. ad fi. magnæ glo.
g ¶ *Emendare præterita.*] 35. q. 9. sententiam. de re iu. cum olim. §. nos igitur 22. q. 4. magnæ. de ap. cũ cessante. de sen. exc. sacro. §. fin. & in Auth. de nup. circa prin. coll. 1. ibi Imperator. Non erubescimus, si quid melius horum, quæ prius ipsi diximus, adinueniamus, competentem prioribus imponere correctionem, ne ab aliis corrigi expectemus. Ad idem de accusat. qualiter & quando 1.
h ¶ *Quantum possumus.*] sim. ĩ. in procemio huius libri.
i ¶ *Cauere.*] Nota futura præcauẽda. 23. dist. in nomine Domini. §. 1. in gl. futura. de procu. c. 1. de ser. nõ. or. c. 1. & exempla præsentia & c. 8 2. dist. plurimos. ff. loca. si quis domum. §. 1. Ioan. And.
k ¶ *Indulgentias.*] perpetuas scilicet: nam de his supra dixerat.
l ¶ *Ecclesiis.*] iuste innuit indulgentias ecclesiis cõcessas non reuocari. 25. q. 2. cap. 7. & per totum. sed intellige hoc, vt ead. q. cap. postea §. his ita. & ĩ. vlti. Archid.
m ¶ *Vel dignitatibus.*] si ergo dignitati vel ecclesiæ datũ esset tale priuilegiũ: p hanc decre. reuocatũ non est: & potuit esse ratio: quia non tantus fauor personis debetur sicut dignitatibus vel ecclesiis. de elect. cum nobis olim. in fine, cum si. & ĩ. de priuileg. ne aliqui.
n ¶ *Et earum.*] Prouidit hucusq; circa præterita, nũc cauet circa futura.
¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*
o ¶ *Temporibus.*] Quid, si tales indulgentias de nouo cõcedat? videtur q non potuit sibi legem imponere, a qua sibi non liceret recedere. ad hoc ff. de leg. 3. si quis in princip. ff. pro soc. si fratres. §. idẽ respondet. & primam constitutionem tollit per secundã, licet de ipsa non faciat mentionem. ĩ. eod. tit. prox. licet.
p ¶ *Indicamus.*] Simile C. de leg. digna vox. indicare potuit, sed non legem imponere: quia par in parem non habet imperium. ĩ. de elect. innotuit. cum suis concordantiis.

DE CONSVETVDINE.

¶ *Visum est supra tit. primo de iure scripto: videlicet, de rescriptis, & constitutionibus: nunc videndum est de iure non scripto, scilicet, de consuetudine.*

Consuetudinem.] Prima pars damnat consuetudinem decernens illam, etiam si iurata fuerit, non seruandam, vtriusque dicti reddens causam: Secunda statuit ipsius consuetudinis 9trium, quod ad præterita extendit, & decretum apponit. Secũda: ibi, *Statuentes.* ¶ Sine dispensatione Apostolica non potest quis obtinere in eadem Ecclesia duas dignitates, personatus, vel officia, vel vnam dignitatem & officium, vel personatum & officium vel dignitatem & personatum: nec valet consuetudo quantumcumque tempore obseruata fuerit. hoc dicit. Quæritur pro intellectu huius capituli quid sit dignitas, quid sit personatus, quid sit officiũ? Vnde sciendũ, q iura nostra aliquando vtuntur illis vocabulis promiscue: vt in cap. cum accessissent. de consti. in anti. vbi Primiceriatus, in prin. illius c. appellatur dignitas. & in medio cap. vocatur personatus. in fine vero cap. appellatur officium. Tamen proprie ista tria, dignitas, personatus, & officium differunt: Nam dignitatem proprie dicitur quis habere, qui habet administrationem, & cum hoc habet iurisdictionem: sicut abbas, qui habet administrationem rerum sui monasterij. e. edoceri. ĩ. de rescrip. in anti. & habet iurisdictionem in monachos; vt in cap. quanto. ĩ. de offi. ordi. Item prior conuentualis. Item ille qui præest alicui corpori, qui habet iurisdictionem in personas illius corporis, vt in l. fi. C. de iur. om. iud. Sed personatum dicitur is habere, qui in ecclesia habet aliquã præeminẽtiam, non tamen habet iurisdictionem: sicut ille qui in Ecclesia, in Capitulo, & aliis honoribus præcedit canonicos. Officium vero dicitur quis habere, q sine iurisdictione & sine præeminẽtia habet administrationẽ rerũ ecclesiasticarũ: sicut est sacrista. C A S V S. Ponamus q in ecclesia Pictauien. 2. xx. xxx. xl. l. lx. annis fuit obseruatum, q idẽ obtinebat decanatum, archidiaconatum, & cantoriam illius ecclesiæ: & sic duas dignitates: Vel fuit obseruatum longo tempore, q idẽ obtinebat dignitatem & personatũ, vel idem obtinebat vnum personatũ & vnam dignitatem, forte cũ dispensatione epi, sed absque dispensatione Apostolicæ sedis: & fuit per tantum tempus obseruatum, q de initio non extat memoria: Vtrum valeat talis consuetudo, q quis possit tenere duas dignitates vel personatus absq; dispẽsatione Papæ, vel etiã se defendere in foro cõtentioso? Rñdet Romanus Pontifex, q quantocunq; tẽpore fuerit illa consuetudo obseruata, quæ dr potius corruptela, quam consuetudo: non potest quis tenere duas dignitates vel duos personatus in eadem ecclesia, vel dignitatem & officium tantũ: tamen valeret consuetudo, vt quis teneat dignitatem & canonicatum cũ præbenda: Etiam episcopus posset dispensare, vt quis teneret vnã dignitatem & canonicatũ cũ præbenda. Nota primo principalẽ effectũ: videlicet, q non valet consuetudo, vt qs teneat in eadẽ ecclesia duas dignitates, vel personatus, vel dignitatem & personatũ, vel personatũ & officiũ. Nota q ad hoc, q valeat consuetudo, requirit q sit rationabilis: sicut enim in lege scripta requiritur rationabilitas. c. erit autem lex. 4. dist. ita similiter in lege non scripta requiritur rationabilitas. Consuetudo autem, q quis obtineat in eadem ecclesia plures dignitates, vel plures personatus, nõ est rationabilis: quia est inductiua multorum malorũ: Nam primo fundat in cupiditate. Item præstat materiã vagandi. Item diminuit cultum diuinũ: quia quãto sunt plures in eadem, tanto augmentat cultus diuinus. Nota illud ad qđ allegatur istud cap. q iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis: id est, non debet obligare aliquem ad obseruandum iniquitatem: & si quis iuraret obseruare damnatam consuetudinem: iuraret peccare: vnde dicit glo. (& bene) q. si quis in sua receptione iuret simpliciter obseruare consuetudines illius ecclesiæ in qua recipitur, iuramentũ suum nõ se extendit ad cõsuetudines irrationabiles, sed solũ ad consuetudines rationabiles: Et si iuraret nominatim obseruare talẽ cõsuetudinem, quæ est irrationabilis: iuramentum suum non est obligatorium, id est, non astringit eum ad obseruandum contenta in suo iuramento, licet ipse iurans peccet temere iurando. Nota, q quis in eadẽ ecclesia non debet obtinere duas dignitates, vel duos personatus, vel dignitatem & personatum: nec etiam in diuersis ecclesiis. Et hoc verum sine apostolica dispensatione: quia cum dispensatione potest. Sed vtrum virtute dispensationis Apostolicæ, quis possit obtinere duas dignitates, vel duos psonatus, posito, q non fiat mentio q sint in eadẽ ecclesia? Doctores formant istã quæstionẽ in c. de multa. ĩ. de præbẽ. & concludũt, q qs non potest obtinere duas dignitates in eadẽ ecclesia, nisi in dispensatione expresse & nominatim dicat quia ipse est dispensatus ad duas dignitates, etiã si sint in eadẽ ecclesia.

Casus decal. in Melin.

Vide constitutionem Tridentinam. sess. 7. de reformat. cap. 4. & sess. 14. de reformat. cap. 17.

Dignitates duas nullus debet tenere in eadem Ecclesia.

Dignitas, personatus, & officium, in quo differunt.

TITVLVS IIII.

De consuetudine.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Prætextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtẽta tenere, et cõtra præsumptum irritum est omnino. Io. And.*

CAP. I.

Consuetudinem q † quã in vestra ecclesia seruatã asseritis tãto tempore, quòd in con-

¶ *Prima glossa summat.*
q ¶ *Consuetudinem.*] Prætextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunque tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda, in aliqua Ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere: & contra præsumptum irritum est omnino. Ioan. And.
¶ *Glossa sequens recitatur per obiectionem.*

r ¶ Non

trarium memoria nõ existit [a]: videlicet, quòd ipsius ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras [b], seu administrationes [c], aut duo officia [d], vel eorum alterum [e] cum reliquo insimul & præbendam possint in ea [f] licite [g] absque dispensatione sedis Apostolicæ [h] obtinere: corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus [i], & de ambitionis [k] radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate Apostolica reprobamus: volque ad ipsius obseruantiam, etiam si iuramento [l] firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum [m] non existat, decernimus non teneri statuentes, vt cum vnum officium [n] vix digne valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cætero, nisi vnicum [o] personatum, vel dignitatem, aut præposituram, siue administrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine [p] censeantur †, cum præbenda insimul absque dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere. vel iam obtenta [q] †tenere. Quòd si à quoquam secus præsumptum fuerit, irritũ sit omnino [r].

¶ Idem.

¶ *Non valet consuetudo, quòd ab officiali episcopi ad episcopum appelletur. Ioan. Andr.*

CAP. II.

NOn [s] putamus illam consuetudinem quantocunque tempore [t] de facto [u] seruatam colonam ranoni, quòd ab officiali [x] episcopi ad eundem episcopum valeat appellari:

---

a ¶ *Nõ existit.*] sim. ῑ. de verb. sign. super quibusdã. & si cõsuetudo ista alias legitima fuisset, non esset necesse in ea titulũ ostendere. ĩ. de præscript. cap. 1. [1] Videt enim cõsuetudo talis ius inducere. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. 1. Sed cũ cõsuetudo talis, corruptela sit: longitudo tanti temporis non prodest: & est si. ĩ. cap. prox.

b ¶ *Præposituras.*] Certa dignitas est in ecclesia: licet alias omnes qui præsunt, præpositi dicantur. ῑ. de verbo. sign. quamuis.

c ¶ *Administrationes.*] Sic ῑ. de sta. mona. monachi. §. qui vero. sicut cameraria, vel quisquis sit vestiarius, vel eleemosynarius, vel aliud simile. Archid.

d ¶ *Officia.*] perpetua, vt ĩ. sequitur.

e ¶ *Alterum cum reliquo.*] idest, dignitatem cum personatu, vel præposituram cum administratione, vel officiũ perpetuum insimul cũ præbenda: prout statim sequitur.

f ¶ *In ea.*] eadem ecclesia.

g ¶ *Licite.*] 22. q. 2. faciat.

h ¶ *Absque dispensatione sedis Apostolicæ.*] Nota casum in quo solus Papa dispensat. Duos similes habes ĩ. de præben. cum singula.

ADDITIO. Hic videtur confusus sententia Ioan. Vinceu. Gof. Host. & Pet. qui dixerunt, ꝙ in talibus dicti episcopi poterant dispensare prout ipsi notant ῑ. de præben. de multa. in fine. Et idem notat Specu. de legato. §. videndum restat. versi. et nunquid episcopus. de hoc etiam no. 70 distin. sanctorum. Archid.

i ¶ *Canonibus.*] 70. distin. sanctorum. de conces. præbend. litteras. & hoc idem dicebat constitutio Vrbani, quæ incipiebat, Prouisionis. vnde tracta suu decre. ista.

k ¶ *Ambitionis.*] ῑ. de præben. quia nonnullum. de elect. dudum 2.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, de quo iuramento, &c.*

l ¶ *Iuramento*] speciali [2] vel generali, non curo: quia si specialiter iuraret hanc consuetudinem expresse seruare, fuit iuramentũ temerarium nõ seruandũ: & de eo qđ iurauit, posset & deberet imponi pœnitentia. de iureiur. sicut. Si generaliter iurauit se seruaturum consuetudines ipsius ecclesiæ; iuramentum illud ad possibilia & licita tantum extenditur, vt ĩ. de iureiur. cap. 1. Ioan. Andr.

m ¶ *Vinculũ*] idest vinculans, vel obligans in iniquitate. cõcor. 22. q. 4. inter cætera. & ῑ. de iureiur. quanto. & ĩ. de iureiur. c. 1. Ioã. And.

m ¶ *Vinculum.*] idest, non obligat ad aliquod iniquum obseruandum aliquem, nec astringit: ut 22. q. 4. inter cætera. ĩ. eo ti. de iureiur. contingit. §. quia vero. Archid.

n ¶ *Vnum officium*] Concor. 89. distin. singula ῑ. de hære. cum ex iniuncto. §. 1. & ĩ. de præben. cũ singula. quæ ponit similem casum: & est simile ῑ de cele. missa. & referente. de cons. distin. 1. sufficit.

o ¶ *Nisi vnicum.*] Ergo videtur, ꝙ de dispensatione inferioris a Papa, vnicum personatum vel officium cum canonicatu & præbẽda possit habere: & sic posset approbari illa opinio posita p Ber. de cõces. præben. litteras in fine. [illegible] Et idẽ crederẽ, si hoc esset de statuto vel consuetudine ecclesiæ. ῑ. de rescriptis, eã te. ibi, erat idem archidiaconus & canonicus: ad idẽ ĩ. de præben. qa sæpe. ῑ. de cõces. præben. postulasti. ĩ. de appella. a collatione. & ĩ. de præben. cum in ecclesia. & c. si. 2. respon. & in clem. de præbẽ. in quibus habes, ꝙ episcopus præbendarius & canonicus est in ecclesia.

p ¶ *Quocunque nomine.*] vnde p hoc etiã camerlangatũ vel massariam, vel œconomatum perpetuum credo prohibitum. Ioan. And.

ADDITIO. Idẽ de vestiario & eleemosynario, secundũ Archid.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

q ¶ *Vel iam obtenta*] Quid ergo de obtentis? quæro vtrum detur optio quid retinere, & quid dimittere poterit? Videtur ꝙ sibi detur optio: arg. ῑ. de præben. referente. & c. præterea. & melius ĩ. de præben. cum singula. §. 1. vel dicatur, ꝙ sui adeptũ retinere poterit, & non primum, cum vacauerit primum ipso iure per prædictam decre. de conces. præben. litteras. Ad decret. cum singula. dici posset, quòd in alio casu loquitur. Ioan. Andr.

r ¶ *Omnino.*] vt possimus dicere, ꝙ omnibus careat, qa omnia illicite concupiuit. facit ῑ. de transla. licet. & c. quanto. & melius de præben. cum singula. 1. respon. in fi. Ioan. And.

ADDITIO. Et apertius in constitutione, execrabilis Ioan. xxij. ver. alioquin. & versi. seq. Ioan. And.

NOn putamus.] Primo ponit dictum: Secundo rationem assignat: ibi, *Ne ab eodem.*

¶ Præsupponitur primo, ꝙ de substantia appellationis est ꝙ appelletur de inferiori ad superiorem: nec potest appellari de superiore ad inferiorẽ, vel de æquali ad æqualem: quia appellatio est de inferiori ad superiorem prouocatio. Item præsupponitur, ꝙ consistorium episcopi & sui officialis principalis, dicitur idem consistorium.

CASVS. Ponamus, ꝙ officialis Pictauien. protulit contra me aliquam sententiã, a qua appellaui ad episcopũ: Certum est, quòd non valet appellatio de iure communi. Sed ponamus, ꝙ in diœcesi Pictauien. suit lõgo tpe seruatum contrarium: videlicet, ꝙ fuit appellatum ab officiali ad epm: & eps sæpius cognouit de causis appellationis: vtrum valeat talis consuetudo, ita quòd prætextu illius consuetudinis sit introductum, vt episcopus possit cognoscere de causis appellationis sui officialis principalis? respondet quòd non: quia ista consuetudo esset contra substantiã appellationis: quia appellatio est prouocatio ab inferiori ad superiorem: modo ipse officialis & episcopus faciunt vnum consistorium. Et hoc verum, loquendo de officiali principali: sed non est intelligendum de foraneis officialibus, qui sunt subdelegati officialis principalis, siue episcopi: qa ab eis posset appellari ad episcopum: quia a subdelegato appellatur ad primum delegantem.

¶ *Prima glossa summat.*

s ¶ *Non putamus.*] Non valet consuetudo, quòd de officiali episcopi ad episcopum appelletur.

t ¶ *Quantocunque tempore.*] etiam si in contrarium non sit memoria. ῑ. c. prox.

u ¶ *De facto*] bene dicit: quia de iure non, vt ĩ. dicam.

¶ *Glossa seq. primo dicit de quo officiali loquitur: secundo dat duas opiniones reprobatas, vnam scilicet Gof. alteram Ber. & Hostien: Tertio ponit duplicem reprobationis rationem: Quarto respondet ad rationem contrariam.*

x ¶ *Officiali.* [4]] generali scilicet: secus enim si delegatus esset ad causam specialem ab episcopo: quia tunc ad ipsum episcopum appellari deberet: de offi. deleg. super quæstionem. de ap. dilecti & ibi de hoc super glo. 2. ff. quis & a quo ap. sit. l. 1. & reprobata est per istud cap. glo. Gof. quæ no. in sum. de o. & p. vica. §. item dubitari, ꝙ de officiali episcopi debet ad episcopum appellari: & adde quod dicam ĩ. de ap. Romana. 1. resp. & reprobata est glo. Ber. posita in ipso cap. dilecti tuij Prior. de ap. vbi dicebat, ꝙ de consuetudine poterat induci, ꝙ de officiali ad episcopum appellaretur: sicut induceretur ex ea, ꝙ omisso medio appellaretur ad superiorem. Idem dicebat Hostien. ĩ. de ap. Romana. 1. respon. & eadem ratione: sed falsum est, vt hic vides, et potest esse ratio: quia appellatio, est de minori iudice ad maiorem prouocatio: vt notant summistæ, Gof. & alij in tit. de ap. sed hic non prouocabatur ad maiorem, sed ad parem vel eũdem: vt hic vides. patet ergo ex ipsius appellationis descriptione: ꝙ hæc appellatio dici non potest: vnde consuetudine induci non poterit ia, pp quod appellationis substantia in descriptione mutet. ex qua ratione sequitur, ꝙ non valeret consuetudo, ꝙ ad minorem appellaret, sicut vides in simili: quia nõ valet pactũ factum in precario, per qđ ipsius precarij natura mutetur: vt si vsque ad certum tempus detur: etiam ante tempus reuocabit: ff. de preca. l. cum precario. Præterea licet interlocutoriam suam iudex reuocet, diffinitiuam tñ non. Quod dic, vt not. de ap. cum cessante. cum ergo officialis sententia sit episcopi: non mirum, si ipse adiri nõ potest. Et non obstat ꝙ p consuetudinem potest appellari omisso medio: quia appellari gradatim non est de substantialibus appellationis.

Marginalia (left): [1] Tu sibi not. in gl. §. quo modo talis consuetudo probetur, & sic aliqui p Archidiaconum, qui eum remittit ad libel. Ioh. Roff. in tit. de parochia. Ioan. And. — [2] Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. & ibi Caietanum. — [3] Idem dicit de Rom. generali loquitur, sed si sub iuramento, & ibi Ang. per illum text. & de ele. & & dicit eu Ioannem.

Marginalia (right): † Alias, censeatur. — † Non ꝙ consuetudo antiqui iuris declaratoria, tam cũ dicat ad patronatum a quo habens consuetudinis dũmodo de iure illam non valere. Dom. Fin. Fon. — [4] Illam gl. sequuntur Doctores.

lationis,ſed de circūſtantijs: vnde appellatur ad Papam,& ad Legatum omiſſo medio:& circunſtantiæ contractuū per pactū tolli poſſunt. j. de cōmo. c. vno. de depo. bona fides: ſic & iſta circūſtātia per conſuetudinem, vt prædicta decre. Romana.

ADDITIO. De materia gl. vide l. pacta. ff. de contrahen. emp.

a ¶ *Ab eodem ad ſeipſum*] id eſt, de officiali ad officialem: vel verius, de epiſcopo ad epiſcopum.

b ¶ *Auditoriū.*] j. de appel. Romana. 1. reſpon.

ADDITIO. Et per hæc iura dixit Archidiaconus, ꝙ à delegato officialis appellari poteſt ad epiſcopum vel ipſum officialem. Et in idem dicas etiā de ſubdito epiſcopo eadē ratione. Ioan. And.

c ¶ *Vtriuſque.*] epiſcopi & officialis.

ADDITIO ſcilicet, quoad appellationem, ſed non quoad recuſationem. j. eo. lib. de offic. deleg. ſi contra, in fine. & iſta littera ſatis tollit ſententiā domini Goffre. qui ſcripſit officialem epiſcopi, eſſe delegatum, non ordinarium: & hæc ipſe ſcripſit in ſumma, de offi. vica. §. 1. Sed licet hæc ſententia tempore ſuo potiet ſaluari, tñ hodie non eſt verum, vt hic. Nam cum conſiſtorium epi & officialis ſit vnum & idem, ergo talis officialis ordinarius dr̄: & ab ipſo ſicut & ab epiſcopo eſt ad archiepiſcopum appellandum. j. eod. lib. de appel. Romana. in princ. Archid.

ne ab eodē ad ſeipſum^a (cum ſit idem auditorium^b vtriuſque^c), appellatio interpoſita videatur^d.

¶ Idem.

¶ *Valet conſuetudo præſcripta, quòd Epiſcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus, ſui Capituli conſilium requirere non teneatur. Ioan. Andr.*

CAP. III.

NOn^e † eſt (dum tamen aliàs ſit præſcripta^f canonice^g †) conſuetudo^h, quam allegat^i epiſcopus, reprobanda: quod in inquirendis^k †, puniendis, & corrigendis^l, ſubditorum exceſſibus^m, cōſilium ſui Capituli requirere minime teneatur^n.

¶ Idem.

¶ *Per reſcriptum Apoſtolicum, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius Eccleſiæ conſuetudo non tollitur: hinc eſt, quòd ſi ibi eſt cōſuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes præbēdas poſſint optare gradatim: illo non obſtante mādato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectātis per xx. dies optare volentibus, executor de nō optata prouidebit eidem. Si autem præbenda vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

CVm^o in tua^p † eccleſia (in

vlt. & 8. diſtin. fruſtra.

g ¶ *Canonice.*] ſ. cum bona fide & titulo: qđ dic vt j. de præſc. c. 1.

h ¶ *Conſuetudo.*] quæ deſcribitur eſſe, ius quoddā moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cū deficit lex. 1. diſt. conſuetudo.

i ¶ *Quam allegat.*] & probat. Et enim non creditur, licet epiſcopus ſit. 6. q. 1. ſi tantum. & c. placuit.

k ¶ *Inquirendis.*] debet Prælatus inquirere de exceſſibus ſubditorum. j. de offi. ordi. pernicioſam. quod intelligunt ibi Tan. Gof. Ber. & Innocen. quando fama præcedit. s. de ſimo. licet Hely. Archid.

l ¶ *Corrigendis.*] iſta omnia generali demandatione epi non tranſeunt in officialem. j. de offic. vicar. c. 1. nec beneficiorum collatio, eod. titu. cap. vlt.

m ¶ *Exceſſibus.*] ad quos corrigendos proceditur multis modis: vt s. de ſimo. licet Hely. Ioan. Andr.

n ¶ *Teneatur.*] ad qđ alias tenebatur de iure communi. 15. q. 7. epiſcopus nullius. de exceſ. prælat. cap. 1. aliàs irrita eſſet ſententia ſua 1, vt ibi, & in cap. epiſcopus. & concordat, de his quæ fiunt a præla. nouit. & capit. quanto. de talibus ſenioribus intelligitur. de accuſat. qualiter 2. de ſimo. licet Hely. 15. q. 7. ſi quid. 87. diſt. ſi qd. & hic. adde, quod not. 15. q. 7. epš. de offic. ordi. cap. irrefragabili.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium. & ſoluit: ſecunda pars rect. per obſeruationem de cap. ſi contra.*

d ¶ *Videatur.*] contra. j. de appel. à collatione. vbi de epiſcopo ad eundem epiſcopum appellatur. Solu. non eſt idem conſiſtoriū epiſcopi, inquantum eſt canonicus, & inquantum epš: & ideo ſi collationi interfuit vt canonicus, ad eū bene poterit appellari, vt ibi. Eodem modo reſpondert poteſt ad iura per Ber. inducta in ſupradicta gloſſ. Item nota, ꝙ licet idem ſit conſiſtoriū epiſcopi & eius officialis, ita quòd non appellatur de officiali ad epiſcopū: tamen ſi officialis epiſcopi recuſatur, ſuſpicionis cauſa coram epiſcopo eſt probanda. j. de officio deleg. ſi cōtra vnum. in fin. Vnde licet dicamus, ꝙ appellatio & recuſatio paria ſint, non eſt verum per omnia: vt recitari ſolet s. de ap. ſuper eo 2. vnde in recuſatione recurritur ad parem: & obtinet etiam in delegatis datis cum clauſula, Quòd ſi non omnes. vt in ea. decre. ſi contra. in princ.

NOn eſt.] non diuiditur. Et nota quod quia per hanc conſuetudinem iudicatur inter eos, inter quos non aſſueuit, adaptatur hæc decre. huic tit. aliàs fateor quòd videtur eſſe præſcripto cōtra Capitulum. Ioan. And.

¶ Præſupponitur pro intellectu iſtius cap. ꝙ licet epiſcopus ſolus habeat iuriſdictionem in ſuos ſubditos, & canonici non habeant iuriſdictionem: illam tamen iuriſdictionem debet exercere ipſe epiſcopus cum conſilio canonicorum, non dico cum conſenſu: quia epiſcopus non tenetur ſequi eorum conſilium niſi velit. Idē de collatione beneficiorum, vt in cap. nouit. & c. quanto. s. de his quæ fiunt à præla. ſine conſen. cap.

CASVS. Epiſcopus Pictauieñ. per ſpacium xl. annorum, & per tempora ſufficientia ad inducendum conſuetudinē ſolus exercuit iuriſdictionem puniendo ſubditos ſuos, inquirendo, corrigendo, &c. poſtea capitulum eccleſiæ Pictauieñ. oppoſuit, ꝙ epiſcopus non habebat nec poterat exercere iuriſdictionem ſolus, niſi requiſito conſilio capituli: epiſcopus allegat conſuetudinem præſcriptam: nunquid prætextu conſuetudinis ſit acquiſita iuriſdictio ipſi epiſcopo, vt non teneatur requirere conſilium ſui capituli? hoc eſt quærere, nunquid valeat conſuetudo legitime præſcripta contra c. nouit. & cap. quanto. de his quæ fi. a præla. ſine conſen. cap. alleg? Reſpondet Roma. Pont. quod ſic. Hei. Reg.

¶ *Prima gloſſa ſummat. & dicit quod corrigit.*

e ¶ *Non eſt.*] valet conſuetudo præſcripta, quòd epiſcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo ſubditorum exceſſus ſui capituli conſilium requirere non teneatur. Et corrigitur quod notatur per Hoſtienſem ſupra de his, quæ fiunt à prælat. ſine conſen. cap. nouit. & c. ex nonicitur. in fine. Ioan. And.

f ¶ *Præſcripta.*] ſuper hoc vide quod not. de conſuetudine, cap.

CVm in tua eccleſia] Diuiditur in tres partes: In prima ponitur caſus dubij diffinitio: in ſecūda exceptio: in tertia prouiſio. Secunda: ibi, *In præbendis.* Tertia: ibi, *Ne autem.* Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit canonicis eccleſiæ Pictauienſis, vt me reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam, ſi vacaret, mihi aſſignarent: alioquin præbendam primo vacaturam. Tractu tēporis vacauit quædā præbenda, canonici receperunt me in fratrē & canonicum: peto vt ipſi mihi conferant illam præbendam vacantem: Dixit antiquior canonicus, ꝙ in eccleſia ipſa erat conſuetudo, ꝙ antiquior canonicus poterat præbendam vacantem optare, & ſuam dimittere: & ſic antiquior canonicus hoc volebat facere: Dicebam ego, ꝙ vacans præbenda mihi debebatur, & nō aliæ: vtrum virtute conſuetudinis fiat præiudicium gratiæ: vel econtra, vtrum per illam gratiam fiat præiudicium conſuetudini? Reſpondet, quod non, & dicit, ꝙ iſte antiquior canonicus poterit præbendam vacantem optare: & ſi nolit illam optare, ſecundus antiquior poterit illam optare, & ſic deinceps: Et tunc expectans habebit præbendam, quæ dimittetur ab antiquiore, vel illo, qui optauit præbendam vacantem. Et hoc verum, niſi præbenda vacaret in curia Romana: quia tunc antiquior canonicus non poſſet optare illam præbendam, immo talis præbenda eſſet aſſignanda ipſi expectanti. Nota primo, quòd valet conſuetudo, vt antiquior canonicus poſſit optare præbēdam vacantem, & ſuam dimittere. Nota vlterius, quòd ſi antiquior ſit negligēs, vel nolit optare præbendam vacantem: tunc executor expectantis tenetur expectare per viginti dies: & vltra non tenetur expectare: & illis viginti diebus elapſis, poterit executor expectantis ipſi expectanti conferre præbendam vacantem. Quæritur vtrum optio habeat locum in præbendis vacantibus ea cauſa permutationis? Communis opinio Doctorum eſt, quòd non habeat locum optio: per clementinā vnicam, de re. permu. in cle. vbi dicitur quòd beneficia vacantia ex cauſa permutationis, debent aſſignari permutātibus, & non alijs: & ſi aſſignarentur alijs, non valeret collatio.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

o ¶ *Cum.*] Per reſcriptum Apoſtolicum, quo de præbenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius eccleſiæ conſuetudo non tollitur: hinc eſt, quod ſi ibi eſt conſuetudo, quod antiquiores canonici vacantes præbendas poſſint optare gradatim: illo non obſtante mandato, poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectātis per xx. dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem. Si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. Andr.

p ¶ *In tua.*] In Bononia eſt talis conſuetudo, & in multis alijs eccleſijs.

ADDITIO.

Vide Dom. Abb. c. fin. de conſuet.

Aliàs, legitima.

Aliàs, requirendas.

Appellatio & recuſatio non ſunt pares.

Nota, ꝙ eccleſia debet eſſe Pictauienſis quod intelligatur quoad adminiſtrationem: & quia Prælatus nō eſt dominus eccleſia.

Caſus domi. Helyæ.

Nota, ꝙ conſiſtorium quoddam, & nō requiſitum, tradit acht naſ ſan. Bar in l. 1. § ſi plures. ff. de exe. Pet. de Anch. Phil. Ponta.

quà consuetudo [a] habetur, quòd antiquiores [b] canonici gradatim [c] meliores [d], si voluerint, possint cum vacant [e], per se, vel per alios [f] optare præbẽdas) prouideri mandamus [†] alicui de præbenda nulli alij de iure [g] debita: proximo [h] inibi vacatura: huiusmodi nõ obstãte mandato [i], poterũt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare: cum præbenda vacabit: & illa, quæ optata non fuerit [k] (si nulli [l] sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, cõferenda. ¶ In præbendis vero apud sedem Apostolicam [m] vacantibus [n], cũ de ipsis per Romanum Pontificẽ ordinatur [o], locus prædictæ [p] cõsuetudini [†] non existit. ¶ Ne autem præ-textu eiusdem consuetudinis, prouisiones [q] auctoritate Apostolica faciendæ, vltra debitum differantur: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus [r] deputati, optare volentes per viginti dies [s] duntaxat [t] [†] expectẽt: quibus elapsis, libere in non optatis, ad exequenda sibi mandata [u] procedãt, præfata consuetudine non obstante.

TITVLVS V.

De postulatione Prælatorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si aliquis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in*

ADDITIO. Vide Hostien. in sum. de maio. & obed. post princip. Ioan. Andr.

¶ *Glossa sequens soluit duas quæstiones.*

a ¶ *Consuetudo.*] Nota, simpliciter dixit, Consuetudo: nõ dixit, præscripta. Nota igitur, q̃ vbi cõsuetudo rationabilis [a] est, & non cõtra ius, sufficit, si sit lõgæua: licet lx. ann. præscripta non sit. Vnde dixit Ioan. tunc sufficere spacium x. ann. hoc no tã 12. dist. consuetudo. & facit pro his, quæ no. Inno. & Host. s. eo. tit. cap. vlti. & Compostel. ibidem in 1. glos. vbi dicit, sic iudicatum fuisse per Papam in Mediolan. ecclesia, in qua erat consuetudo seruata xxv. annis, q̃ antiquior canonicus posset mutare domum, & pronunciauit Papa illam valere: licet xl. annis præscripta non esset: Si enim Papa hic putasset præscriptionem requiri: ita hic addidisset, vt s. addidit, cap. prox. Ista vero consuetudo innititur rationi & æquitati iuris: vt patet in glossa sequenti. Et q̃ hic dicit de consuetudine, puto verum etiam in statuto: ad hoc s. eo. lib. de consti. cap. 1. & quod ibi dixi.

[a] Dixit rationabilis, quoniam consuetudo irrationabilis nullo tempore præscribitur. Rursus canul. 135. lib. 4.

[b] Hæc mandata de prouidendo subiuncta sunt hodie per concilium Tridentinum. sessio. 24. de refor ma. cap. 19.

b ¶ *Antiquiores.*] Non ætate, sed tempore, quo in ecclesia militauerunt. Idẽ si esset consuetudo de antiquioribus ætate, vel maioribus ordine, vel aliam æquitatem continens. Nota q̃ consuetudo ista innititur æquitati canonicæ, quæ vult antiquiores præferrè canonicos: ad hoc 61. dist. quid proderit. & cap. seq. ad fin. & 74. dist. episcoporum. cum similibus.

[c] Papa est fontibus, non inuenda derogare: Illam tamen ... ff. de côstit. Hoc fallit, quando ius ecclesiæ est ad ipsum deuolutum. Pet. de Ancha. p ... hic. fun.

c ¶ *Gradatim.*] scilicet, q̃ primo antiquior mutare possit: & si mutare noluerit primus, poterit mutare secundus: & nolẽte secundo, tertius: & sic de singulis: & hoc vult dicere. Ioan. Andr.

¶ *Glossa sequens non quærit argum. negatiue: soluit in contrarium, & argumento respondet.*

d ¶ *Meliores.*] Non enim minores optare volũt. de cle. non resi. c. 1. nec vult qs iactare pecunias suas. ff. de probat. cũ de indebito. Et nota q̃ in præbendis distinctis non reprobatur inæqualitas, vt vna sit melior altera: & facit ad ea quæ not. de maio. & obe. statuimus. Quid si in tali ecclesia minorẽ magis forte ex causa sibi gratam mutare velit, & optare antiquior canonicus, nũquid poterit? Videt q̃ non. j. de præben. cum de non sacerdotali. Cõtrarium credo [d]: quia quod fauore, &c. j. de reg. iur. quod ob gratiam. C. de legib. nulla iuris ratio. in fine. & argu. ff. de viu & habit. l. vlti. Et satisfactum creditori intelligitur, quomodocunq; satisfiat. ff. de pigno. actio. l. si rem alienam. §. omnis. Ad decretal. cui de non. dico illud in mãdato speciali, cuius formam transgredi non licet, vt ibi patet: alias regulariter contra: quia cui licet plus, & minus. infra de regul. iur. cui licet. cum suis concordantiis.

[d] Idẽ Pet. de Ancha. per I. ... de in diem adiect. fon.

e ¶ *Cum vacant.*] Non vacantes ergo optare vel acceptare nõ potest: sed hoc, quia consuetudo id non habet. Idem enim de non vacantibus crederem, si consuetudo esset eadem ratione.

f ¶ *Vel per alios.*] Hic enim inest regula quòd id potest quis per alium, quod per se. j. de regul. iur. potest quis, cum suis concor. De hoc tamen dic, vt ibi dixi.

g ¶ *De iure debita.*] Per hoc satis patet, q̃ potest fieri mutatio: cõsuetudo enim est ius quoddã, vt s. dixi. sed de consuetudine debet hæc præbenda antiquiori, qui mutare voluerit, ergo de iure. Non igitur est de iure hæc præbenda debita impetranti, sed alia non optata: vt infra Papa respondet: & hoc idem probatur olim per decretalem, de conces. præben. ex parte. in fine. Ioan. And.

h ¶ *Proximo.*] Et si nõ adiiceretur, de proxima intelligendum esset: aliàs qua ratione de secunda & tertia, & sic de singulis. Probatur hoc ff. de verb. oblig. cum qui calendis.

i ¶ *Mandato*] quo mandatũ tibi prouideri de præbenda, & cætera.

k ¶ *Non fuerit.*] Ex quo enim vacant præbendæ, necesse est vnam remanere non optatam. De illa igitur prouideatur impetranti.

l ¶ *Nulli.*] puta, priori tempore impetrationis. s. tit. prox. tibi. & j. de præben. cum cui & cap. si postquam. Ioan. Andr.

m ¶ *Apud sedem Apostolicam.*] Apud, præpositio, per d. scribitur, quia veteres pro apud, sæpe vsi sunt, Ad, duabus litteris subtractis: sic j. eo. lib. de præbẽ. cap. 2. cap. præsenti. cap. si Apostolica: sed hic potest exponi Apud pro, in, vt eod. tit. statutum. in princip. Archid.

n ¶ *Vacantibus.*] Illæ olim de consuetudine conferebantur à Papa de accu. accedẽns hodie vero de iure cõi sedes Apostolica illa confert. j. de præb. licet. Et de quibus beneficiis vel præbendis intelligantur, d. c. vt eod. tit. præsenti. & c. sequẽti.

¶ *Glossa sequens obiicit, & soluit.*

o ¶ *Ordinatur.*] Sed quare dicit hoc, cum alius de ipsis ordinare non possit, vt dixi s. in glo. prox. Dico, q̃ interdum per alios de talibus ordinatur: puta, cum Papa de ipsis nõ prouidit infra mẽsem: vt j. de præben. statutũ. & tunc non haberet locum versiculus ille, cũ locũ solum habeat, cũ Papa prouidit: vt patet per litteram. Sed pone de speciali potestate tributa à domino Papa (quia generalis nõ sufficit, vt in prædicta decretali, licet.) collata est per alium talis præbenda: nunquid locum habebit ille versiculus? Dico q̃ sic: arg. s. eod. versi. per se vel alius: vt j. de reg. iur. qui facit. cum suis concor. hoc optime probatur j. de præben. si qui. & s. tit. prox. cum aliquibus.

[†] De dictione, duntaxat, vide Archidiacon. in c. statutum. § in nullo. supra de rescript. & Barthol. & Alexand. in l. 1. ff. si quis ius dic. non ob temp.

p ¶ *Prædictæ consuetudini.*] quia, scilicet, antiquior seruato gradu mutare non poterit.

q ¶ *Prouisiones.*] præbendarum: quia canonicatus collatus erat per Papam, vel per executorem auctoritate Papæ conferri potest.

r ¶ *Prouisionibus.*] Erant ergo dati ad prouidendum, vel forte ad compellendum tantum, vt infra dicam.

s ¶ *Viginti dies.*] similis dilatio tẽporis. j. de elect. c. 1. & c. cupientes & credo hoc tempus currere à tempore scientiæ. s. de conces. præb. quia diuersitatem. cum si.

ADDITIO. Viginti dies, alibi habes inducias & expectationes quinq; dierum. 85. distin. perlatum. alibi duorũ. 3. q. 2. præsenti. vbi etiam dr̃ de expectatione septem dierum, & vnius diei. Archid.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem & solutionem, in solutione obiicit & respondet: Finis soluit aliam quæstionem.*

t ¶ *Duntaxat.*] Credo q̃ littera ista loquatur de omnibus optare volentibus, sicut in plurali probata est: Vnde non solum primus antiquior, sed & secundus, & tertius, & quartus, & sic de singulis inter omnes, solos xx. dies habebunt. Si enim cõtrarium diceremus, iam sequeretur, q̃ si viginti essent canonici, & omnes deberent viginti dies habere, iam haberent annum & vltra: quod esset absurdum, & cõ mentem illius decretalis: quæ in plurali dicit, Volentes: & dicit, Duntaxat. Et secundum hoc antiquior optare volens, impediet alios: quia non optabit infra viginti dies, nec alij poterunt ante ipsum optare: & sic erit casus, quo quis punitur sine culpa, sed nõ sine causa. j. de reg. iur. sine culpa. Vel est in culpa, quia Capitulũ poterat ipsi antiquiori statuere terminum: puta duorũ dierum ad mutandum vel optandum, vt sic locus daretur sequentibus, & sic de singulis: & si hoc non fecit, sibi imputet, fiet enim prouisio in nõ optata: & si de expressa voluntate canonicorũ apparet, q̃ mutare nolunt: non habebit necesse per hos dies expectare. Io eorũ enim fauorem est hæc dilatio inducta, vnde ei renunciare possunt, & facit quod dixi in glo. non enim.

[†] Consuetudine de optando stãte, an possit Capitulũ præfigere certos dies ad optandum.

u ¶ *Mandata.*] vt si mandatum est q̃ prouideant, debeant prouidere: si mandatum est q̃ compellant, debeant compellere. j. de concẽs. præben. executor. & duobus capitulis sequentibus.

DE POSTVLATIONE PRÆLATORVM.

¶ *Dictum fuit supra titu. præceden. de iure scripto, & non scripto: verũ quia parum esset iura esse condita, nisi essent Magistratus, qui ipsa iura tuerentur. l. 2. § post originem ff. de orig. iur. s. eo. vbi periculum. § præterea, infra, de electio. ideo nunc videndum est de ipsis Magistratibus seu iudicibus: Verum quia iudices assumuntur altero de tribus modis: videlicet, per postulationem, electionem vel translationem: ideo de istis tribus modis est nunc videndum: & primo de postulatione.*

¶ *Pro declaratione rubricæ quæritur, quid sit Postulatio: Vnde glossa posita super verbo, vero postulatio, describit, quid sit postulatio: & Panor. super*

terumi super vnb.eod.tit.in antiq. quod postulatio est petitio gratiæ facta à superiore. Electio vero, est alicuius personæ ad superioritatem vel societatem fraternam assumptio. Et est sciendum, quod cum aliquis est electus, & est capax electionis de ipso factæ, superior non potest eum refutare. sed tenetur illum confirmare: & si nolit confirmare, potest compelli per suum superiorem, vel et præfigi terminus ad faciendam confirmationem cum commonitione, sine intimatione, quod nisi infra talem terminum confirmet, superior iure devoluto hoc faciet. Et idem est dicendum in præsentato, si episcopus nolit instituere præsentatum, non fit immediate devolutio ad archiepiscopum: sed archiepiscopus potest compellere episcopum ad instituendũ præsentatum, vel ei præfigere terminum certum, infra quem ipse episcopus habet facere institutionem,

eligendum: talis electio, vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat: Eligo & postulo prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus, vel postulandus: & tunc consensus tempore eligat alterã viam, electionis scilicet, vel postulationis: qua electa, ad alterã redire nõ poterit. Ioan. An.

CAPIT. VNICUM.

PErpetuo[a] prohibemus edicto, ne sub ali-

cum commonitione: quid si episcopus infra talem terminum non faciat institutionem ipse archiepiscopus dicto termino elapso instituet: vt tenet Panorm. in cap. Cum episcopus. eod. tit. in antiq. licet vsus aliter observet. Quia cum episcopus refutat præsentationem, fit immediate devolutio ad ipsum archiepiscopum: Secus est in postulato: quia superior non tenetur admittere postulationem, nisi velit: quia postulatio dependet à mera gratia, & postulatio fit de eo, qui non est eligibilis propter aliquem defectum, puta, quia non est procreatus de legitimo matrimonio. cap. innotuit. supra de elect. Vel quia non est perfectæ ætatis. supra de elect. cum in cunctis. puta, si sit assumendus in episcopum, & non compleuit annum xxx. vt d. cap. cum in cunctis. Vel si sit assumendus in abbatem, & non fecit expressam professionem, vel alium defectum patitur, propter quem non est eligibilis: tunc si eligentes volunt eum habere in prælatum, est postulandus: quæ postulatio fit a solo Romano Pontifice qui dispensabit circa istos defectus: Quia si episcopus posset dispensare, tunc posset postulari ab episcopo, vel illo, qui posset dispensare circa illos defectus: & sic postulatio est petitio gratiæ.

PErpetuo.] Primo damnat sex formas cum appositione decreti: Secundo damnat septimam etiã cum decreto, sed ab hac excipit vnum casum cum certa determinatione. Secunda: ibi, *Sub ea.* Ioan. And.

CASVS. Quidam constitutus in præsentia Romani Pontificis Bonifacij octaui, quæsiuit ab eodem: Sanctissime Pater, sum in tit. de postul. prælato. occasione cuius materiæ vellem informari, sub qua forma sit facienda postulatio: vtrum valeat sub hac, vt eligentes dicant, & quilibet eorum in scrutinio: Ego eligo talem ipsum postulãdo; vel, postulo talẽ ipsum eligendo; vel, eligo talem postulandum; vel, postulo talem eligendum? Rñdet Romanus Pontifex, quod non valet sub illa forma, sed debent dicere: Ego postulo talem, & non debent dicere: Ego postulo talem ipsum eligendo: Sed si probabiliter dubitant, vtrum ille, quem ipsi petunt in prælatum, sit legitimus vel perfectæ ætatis, vel alias sit capax: vtrum poterunt dicere: Ego eligo talem, & postulo, prout melius de iure poterit: an valeat talis postulatio? Rñdet Romanus Pontifex, quod sic, si illi de collegio vel capitulo verisimiliter dubitant de incapacitate. Sed quid, si facta electione & postulatione sub prædicta forma, eligentes præsentant electo vel postulato illam electionem vel postulationem; vtrũ teneatur eligere præcise postulationẽ vel electionem? Rñdet Romanus Pontifex, quod licet eligẽtes possunt illo modo variare: tñ postulatus vel electus debet eligere vnam viam, & vna electa non poterit redire ad aliam; puta, si acceptauit electionem, non poterit redire ad postulationem: & si acceptauit postulationem, non poterit redire ad electionem, quia perdit ius quæsitum ex electione: quia si est impostulabilis, non poterit eligi si semel elegerit electionem. E contra, si elegit viam postulationis, & reperiatur ineligibilis, non poterit venire ad electionem. Nota primo, quod omnis curiositas in iure reprobatur: vt sunt quidam qui volũt esse curiosi, vbi non expedit. cap. & si quæstiones. in prin. de simo. cum contingat. §. cæterum. de rescriptis. & per dictum Apostoli: Non plus sapere quàm oportet sapere. (Rom. 12.) Nota, nõ potest fieri postulatio sub hac forma: Postulo talem eligendo: vel, Eligo talem postulando: quia ista continent repugnantiam. Nam postulatio & electio sunt cõtraria: quia postulatio dependet à gratia superioris, electio vero non. Nam confirmatio est de iustitia, & debet sequi electionem: Et allegans contraria, non est audiendus. Nota, quod postulatio facta cum aliqua de quinque vel sex formis hic contentis,

est nulla ipso iure. Nota, quod postulatio facta sub hac forma: Postulo & eligo prout melius de iure fieri poterit; non valet, nisi probabiliter dubitetur, an postulandus sit capax, vel non: & vtrum debeat eligi vel postulari. Nota, quod in casu prædicto, vbi probabiliter dubitatur, an eligendus sit capax vel non: licet in eligentibus admittatur illa variatio, non tamen admittitur in ipso postulato: sed debet eligere vnam viam: scilicet viã electionis, aut viam postulationis. Nota, quod vbi datur alicui electio duorum cõtrariorum, electo vno contrariorum, videtur renũciare alteri: ita quod amplius non potest ad illud redire, sicut hic vna est via gratiæ, alia iustitiæ, quæ sunt contrariæ: & ideo electa vna, videtur alteri renunciare.

qua ex his formis, quas perniciosa[b] curiositas adinuenit, Eligo[c] postulando, &† postulo eligendo: aut eligo[d] postulandum, seu postulo eligendũ: cum nec vera electio[e], nec vera postulatio[f] resultet ex ipsis, quin sibi potius inuicem aduersentur[g]: aut sub illis verbis† : Eligo in postulandum, vel postulo in eligendum: cum rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones vel postulationes de cætero[h] procedatur: si secus

† Alias hic: vel postulo

† Dictio, verbis, deest in manuscriptis codicibus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid prouidet & quid declarat:*

a ¶ *Perpetuo.*] Si aliquis postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat, eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus: & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electionis scilicet, vel postulationis: qua electa, ad alteram redire non poterit. hoc dicit. Prouidit ista decretalis contra aduocatorum imperitias, qui his formis vtebantur: Et edita fuit ad declarationem eorum, quæ not. 63. distinct. Valentinianus. & supra, eodem capitulo vltimo.

b ¶ *Perniciosa.*] Sunt quidam, qui volunt esse curiosi, vbi non expedit, & perniciem inducunt: ad hoc supra, de rescriptis, cum contingat. §. fin. de simo. & si quæstiones. C. de fide instrumen. l. vltim. ad fin.

b ¶ *Perniciosa.*] idest, morbosa, vel perditiosa, calamitosa, funesta: sic 18. q. 2. perniciosam. C. de proba. l. exẽplo. sicut is qui dat opem, vt aliquid perdat. Archid.

c ¶ *Eligo postulando.*] Sicut enim postulandus eligi non debet. §. eod. cap. vlt. supra de elect. innotuit. sic nec eligendus postularis quia postulatio soli gratiæ innititur. §. eod. bonæ 2. & cap. penult. electio autem iuri communi. de elect. publicato. & matrimoniale contrahitur vinculum[1]: de transla. inter, in princ. vnde olim indifferenter vtebamur his vocabulis, Eligo & postulo, & eligebamus postulandum, & postulabamus eligendum. 61. distinctio. cap. statuimus §. his omnibus. 63. distin. literas. hodie non sic propter rationem supradictam: & quia qui postulat, non consentit vt in virum; sed qui eligit, consentit. Nota tamen Innocen. §. eod. tit. cap. 1 quòd si solemniter postuletur eligendus, nihil agitur ratione prædicta: sed si minus solemniter; puta, quia clericus subditus episcopi petitur ab eo, non est malum: postea tamen solemnem electionem necesse est interuenire.

1 Per cõsensum scilicet illorum ad quos spectat eligere quẽ eo animo exprimũt, & per consensum electi sensuum. Io. And.

d ¶ *Eligo postulandum.*] Ista forma approbata videbatur per decre. de renun. post translationem. in princ. vel illa de qua sequitur, Eligo in postulandum.

e ¶ *Vera electio.*] per quam habet matrimonium contrahi, quo ad consensum eligentium, subsecuto postmodum electi consensu.

ADDITIO. Illa est vera electio, quæ fit ab his siue ex eorum consensibus, qui ius habent eligendi, & quasi matrimoniale vinculum contrahendi cum illo, quem eligunt eo animo, vt sit sponsus suæ ecclesiæ viduatæ. supra de elect. cum inter canonicos. Archidiaconus.

f ¶ *Vera postulatio.*] per quam nullum ius acquiritur; quod tamen illi tribuere intendebant dicendo, Postulo eligendo. Describi enim solet: Postulatio est petitio gratiæ à superiore facta: Electio autem alicuius personæ ad prælationem vel societatem fraternam canonice facta vocatio.

g ¶ *Aduersentur.*] Et sic repellendæ. 74. dist. gesta. 23. q. 7. quemadmodum. 3. de appel. sollicitudinem. C. de fur. l. 1.

¶ *Glossa sequens recit per q. alleg. pro, soluit contrarium, & contraria ratione respondet.*

h ¶ *De cætero.*] Licet ista constitutio sit iuris veteris declaratoria; puto tñ per hoc verbum, Papam præcedentes electiones sic factas noluisse cõprehendere. Et potuit esse ratio: quia omni cõi iudicio ante istã decretalẽ hæc forma bona esse putabatur: vnde iniiceretur

Cõstitutio antiqui iuris declaratoria, in ea hactenus prætermissa non includit & cõis opinio prudentum erat in contrarium.

laqueus ei, qui cõi iudicio non peccauit: quod esse non debet. ff. ad Macedon. Senatuscon. l. 3. 57. q. 1. de viduis. & facit s. de transla. inter corporalia. versic. fin. ibi, Maiorum secutus errorem, &c. & bene etiam facit s. de diuor. gaudemus. in fi. & de consec. ecclesiæ. vel alta. aqua. in fi. vnde s͠m hoc ad id qđ j. sequit, Si secus actũ fuerit, &c. repete, de cætero.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

actum fuerit, eo ipso irritum[a] decernentes. ¶ Sub ea etiam forma, Eligo & postulo, prout potest melius[b] de iure valere (cum incertitudinem[c] contineat) quemquam postulari vel eligi prohibemus: statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere: nisi quando probabiliter[d] dubitatur, vtrum quis sit eligendus, vel potius postulandus: quo casu is, qui sic[e] postulatus fuerit, aut[f] electus consensus[f] tempore, viam electionis vel postulationis (ne in incerto[g] † vagetur) eligere necessario[h] teneatur, redeundi ad aliam[i], postquam vnam elegerit, sibi licentia penitus interdicta[k].

a ¶ *Irritum.*] Licet igit sequatur admissio vel confirmatio talis electionis, vel postulationis, non ppea conualescit: quia à principio nullum erat. s. de elect. dudum. & c. auditis. 56. q. 3. c. placuit. §. fi. versi. quæ enim ab initio. j. de reg. iur. non firmat. cum suis concordan. & facit quod dicam j. tit. proxi. quam sit. in fine.

b ¶ *Prout potest melius.* Hanc formã approbat glo. s. eo. cap. vlt. & Inno. s. eo. cap. 1. Ioã. An.

† Aliis ita: & electus. quã lectionem approbat glossa in verbo, sic. in fine.

c ¶ *Incertitudinem.*] Vota aũt incerta in electionib' & postulationibus, reprobata sunt. j. tit. proxi. cap. 5.

† Vide cap. vt qs duas. j. tit. proxi. & l. cũ qui duobus. ff. de acqui. hę red.

¶ *Glo. seq. exemplificat, & declarat.*

d ¶ *Probabiliter.*] In hoc igitur casu intelligatur illa Ber. opin. ipse etiam sic intellexit, put ex verbis suis satis apparet. Et potest poni exemplum, qñ dubitatur, an quis in psonatibus vel beneficijs cum cura assumendus attigerit xxv. annum: vel an assumendus in epm peregerit xxx. annum. s. de elect. cum in cunctis. vel dubitať de monacho assumendo ad platuram eiusdem, vel alterius ordinis, an sit expresse pfessus. j. tit. prox. nullus. In his enim & similibus casibus potest eligi & postulari, prout melius de iure valere poterit. Sic enim videmus, q ratione dubij admittitur libellus disiunctiuus. ff. quorum legatorũ. l. 1. §. qui aũt. Et qđ hic dicit, intelligo si dubitet in facto: si aũt dubitaretur ignorantia iuris, hic secus credo, tum q a peritiores consulere debuerunt, & quia iuris ignorantia nec est pbabilis, nec excusat. ff. de iur. & fac. ignor. l. regula. j. de reg. iur. ignorantia. eo lib. cum suis concordantijs.

Dubitatio probabilis. an quis sit eligend' vel postulãdus.

e ¶ *Sic.*] scilicet, s͠m hanc vltimam formam, eligo & postulo, & prout melius potest de iure valere. Et aduerte, quia nullam de his formis credo pmissam, nisi vltimam. Hoc casu cum pbabiliter est dubium, tum quia in eo casu est sola incertitudo, quæ admittitur cum probabiliter dubitatur, vt s. probaui. in alijs aũt casibus insurgit ɔrietas, & res imperfecta, vt patet in textu: tum quia alias non video, quare sic diuisisset illud cap. faciẽdo ibi, sub ea §. & in priori parte ponendo speciale & indeterminatum decretum, in secunda aũt cum determinatione. & facit de deci. ad audientiã. Et hoc pbo etiam per litteram: quæ sequitur, Postulatus & electus: quia illa sola vltima forma dicit, Postulo & eligo.

f ¶ *Consensus tempore.*] quem infra mensem post præsentationem sibi factam exhibere tenetur. j. tit. proxi. quàm sit. cum determinatione, quæ ibi ponitur.

g ¶ *Ne in incerto.*] Concordat ad hoc, & ad id, quod sequitur j. tit. proxi. vt quis duas.

h ¶ *Necessario teneatur*] Quid si nõ elegerit? Dico totũ viribus carere: vt s. cũ enim illa fuerit pœna superius imposita, nisi determinatio sequens fuerit obseruata, patet q locũ habet pœna prædicta.

i ¶ *Ad aliam.*] viam.

k ¶ *Interdicta.*] sic C. de furt. l. 1. ff. de tribut. quod in hæredẽ. §. eligere. Præiudiciales ergo sunt sibi adinuicẽ istæ viæ: alias enim electione vnius nõ tolleret altera. Facit qđ nota. de libel. oblatio. c. 2.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

¶ *Dictum fuit s. tit. proxi. de vno modo instituẽdi iudices, siue ministros eorum: puta de postulatione: nunc videndum est de alio modo: scilicet de electione. Et quia dubitari posset de potestate electi ante confirmationem, vel consecrationem, ideo annectitur in rubrica, & electi potestate.*

† Istud cap. habet locũ in appellatione iudiciali, & extraiudiciali, & in illa q interponitur ab iniusta collatione præcedentis da... à Papa. Dom. Ios.

Statuimus. 1] Tria facit. Primo ponit statutũ: Secundo pœnam contumacis in non veniendo: Tertio pœnam calumniosi. Secunda: ibi, *Sed si.* Tertia: ibi, *Adycientes.* Et illa tertia subdiuiditur: quia duo facit. Primo ponit obijcientem in formam; Secundo illum, qui obijcit in personam: ibi, *Qui vero.* Et hæc secunda etiam tria facit: Primo imponit pœnam: Secundo aggrauat: ibi, *Ad quæ.* Tertio excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. Mona. dicit q primo ponit statutum, quod secũdo prorogat: ibi, *Hæc autem.* Tertio imponit pœnam non probanti: ibi, *Adycientes.* An ille §. *Hæc autem,* determinet, proroget, vel restringat: ibi dicit circa textum.

TITVLVS VI.
De electione & electi potestate.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunen.

¶ *Si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canoniam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans & defendens, & quorũ interest: à die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Io. And.*

CAP. I.

STATVI-

¶ Præsupponẽdum est pro intellectu huius cap. illud, quod habetur in cap. fin. j. eod. videlicet, q cum electio est facta de aliquo, eligentes constituũt procuratorem ad præsentandum electionem superiori, & requirendũ vt illam electionẽ confirmet: superior nõ debet statim electionem confirmare, ne faciat contra dictum Apostoli dicentis, Nemini cito manum imponas; sed debet iste superior videre, an sint aliqui opponentes: Et si sint, debet illos citare peremptorie, seu citari facere ad dicendũ causas suæ oppositionis: Si vero nulli reperiantur opponentes, debet decernere citationem generalem, & illam apponere in valuis ecclesiæ illius electi, vt si sint opponentes, compareant coram ipso ad certum terminum. Hoc præsupposito,

Præsuppositio Domini Helie.

1. ad Thi. 5. cap. 8. dis. fin. qd est cito.

Casvs in hoc cap. sic figuratur: Vacante Abbatia monasterij sancti Cypriani Pictauis, monachi illius monasterij conuenerunt in vnum tractatum de electione futuri abbatis: Electione facta, illã præsentauerunt epo Pictauiensi, & requisierunt vt ipsam electionem cõfirmaret, & electo committeret administrationẽ illius monasterij in spiritualibus & tpalibus: Eps decreuit suam citationem generalem ɔ opponentes: in termino assignato comparuerunt aliqui opponentes, qui allegauerunt aliquas causas oppositionis; videlicet, q ipsi fuerant spreti, & sic opposuerunt aliquid ɔ formam electionis: Nam vocatio est facienda; tñ non est de substantia electionis: hoc est, tenet electio de mero iure, cap. quod sicut. eod. tit. in ant. & cap. quia propter. eod. or. si opponentes prosequuntur contemptum, faciant ipsam electionem cassare: Vel etiam illi opponentes opposuerunt aliquos defectus in personam electi: puta, q ipse erat imperfectæ ætatis, non aũt q esset illegitimus: quia ingressus religionis tollit maculam natalium; Eps noluit admittere istas causas oppositionis: vel forte cum causæ essent irrationabiles, illas admisit: & in effectu fuit appellatum ad Apostolicam sedem: Quæritur, quid debeant facere opponentes & electus? Rñdet Romanus Pontifex, q ipsi debent arripere iter Romanum infra mensem à tempore appellationis, & debent facere diligentiam secundum eorem cursum, vt se præsentent conspectui Apostolico: Sed quid? Ponamus, q opponentes comparuerunt, electus vero non: vtrum teneantur longo tpe expectare ad hoc, q procedatur in causa appellationis? Rñdet q debent expectare electum per tempus hic contentum: quo tpe elapso si non compareat electus, potest procedi in causa appellationis. Sed ponamus, q opponentes non probauerunt defectum, quem obijciebant ɔ formam electionis: Rñdet q ipsi opponentes debent mulctari in expẽsis, & vltra sunt suspendendi a perceptione fructuum suorum beneficiorum per triennium: & si infra illos tres annos se immisceant illis beneficijs suis, sunt perpetuo priuandi. & hoc verum, q sunt suspensi a fructibus beneficiorum, quæ obtinent in illa ecclesia, & non beneficiorum quæ obtinent in alia ecclesia. *Nullam super hoc.* Hic ponitur quædam comminatio: Nam Papa posset illum restituere si vellet, nec per hoc imponit sibi necessitatem. Nota primo ex isto cap. q ab electione facta, postulatione, vel prouisione potest appellari: vnde prouisio, vt hic accipitur, fit per deuolutionem ad superiorẽ: vt qñ monachi peccant eligendo indignum, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi: quæ electio deuoluitur ad superiorem immediatum: & illud quod facit superior, vocatur prouisio. Aliqñ superior hoc facit iure suo, sicut plures Abbatiæ habent Prioratus conuentuales sub se, quos conferunt Abbates iure suo, & non eligunt monachi illius Prioratus conuentualis: & talis collatio, quam facit Abbas de Prioratu conuentuali, vocatur prouisio, & ab illa potest appellari. Nota vlterius, q cũ appellatur ab electione, prouisione

uisione, vel postulatione ad Apostolicā sedem, appellans & appellatus debet arripere iter ad curiam Romanam infra mēsem: & vna pars tenetur expectare aliam partem per xx. dies: quibus elapsis poterit procedi in causa appellationis: Et sic in causa electionis poterit procedi ad testium receptionem, lite non contestata. cap. qm̄ frequenter. vt lite non côtest. in antiq. Nota vlterius, ꝙ si aliquis ad impediendum confirmationē electionis aliquid opponat ꝫ formam, & non probat illud, condemnabitur in expensis: si vero oppositum fuerit aliquid ꝫ personam electi, etiam condemnabitur in expensis: sed vltra suspensus est triennio à beneficijs suis, quæ obtinet in ecclesia, cuius prouisionē vel electionem voluit impedire.

¶ Nota ꝙ hic dicitur impugnatio actiua, qui opponit aliquid contra formā actiue, vel cōtra personam, ut ... modum distinguit ... actiua.

mus [a], vt si quis [b] electionem, postulationem, vel prouisionem [c] factam [d] impugnat [e], in formam [f] † obijciens aliquid, vel personā [g], & propter hoc [h] ad nos [i] appellari [k] contigerit: tam is, qui opponit [l], quam qui defendit [m], & generaliter omnes quorū interest, & quos causa contingit [n], per se [o], vel per procuratores ad causam instructos, ad sedem Apostolicā à die obiectionis iter [p] † arripiant infra mensem [q].

¶ *Si pars altera expectata per viginti dies post aduentum alterius non venerit, in negotio procedatur. Ioan. Andr.*

¶ Sed si pars alia [r] † non venerit, per viginti dies [s] post aduentum [t] alterius expectata: in electionis negotio, non obstante cuiusquam [x] absentia [y],

† aliqua

† alius

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

a ¶ *Statuimus.*] Primo dicitur quòd si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem, factam ad personatū, dignitatem vel canoniam, in p̄sonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam, appellans, & defendēs, & quorum interest, à die obiectionis infra mensem arripiant iter eundi ad Papam. Secundo, quòd si pars altera expectata per viginti dies post aduentū alterius, non venerit, in negotio procedetur. Tertio, quòd nō probans, quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis; non probans, quod obijcit in personam est a beneficijs triennio suspensus: & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. hæ pœnæ locum non habent, si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. hoc dicit. Tria ergo facit, primo ponit statutū: Secūdo pœnam contumacis in non veniēdo: Tertio pœnā calumniosi.

b ¶ *Si quis*] vel si qua [1]. 17. q. 4. si qs suadente. & de sen. excom. mulieres. saluo tamen eo, quod dicitur j. eod. indēnitatibus. §. porro. & §. seq. & ad hoc. j. eod. generali. Ioan. And.

[1] Quando masculinū comprehendat fœmininum, vide Archidiaconū in cap. si quis suadente. 17. q. 4. Barto. & Doctores in l. 1. ff. de verb. signifi. adde Decianum consil. 43. & 67. & Ruinum consil. 15. & lib. 3. 103 & 141. lib. 5.

c ¶ *Prouisionem*] factam vel ex superioris officio, vel ex negligentia subditorum. s. eod. tit. ne pro defectu. de concel. præben. cap. 2. vel suo iure: quia forte ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit & confirmat: quod dic, vt not. de elect. cum inter canonicos. Et dixit hic Innocen. ꝙ hæc decret. locum habet ante confirmationem: post vero, non. & hoc verum, nisi eligendo confirmaret: puta per prouisionem factam, vt hic.

¶ *Glo. seq. quærit, opi. ponit, & soluit distinguendo.*

d ¶ *Factam.*] quid de facienda? Dixit Abbas hic, ꝙ idem, cum vtrobique eadem sit ratio. Credo, ꝙ si contra certam personam appellat: vera sit opinio prædicta, alias non: & hoc probatur j. eod. qui contra certam. nam quod ibi dicitur de decre. vt circa. j. eod. eadē ratione intelligam & de illa.

¶ *Glo. seq. ponit, & exponit dictum Innocentij.*

e ¶ *Impugnat.*] Dixit hic Innocentius, ꝙ nullo se opponente, is, ad quem pertinet confirmatio, poterat confirmare nulla citatione facta, & nullis edictis propositis. Idem in consecratore & ordinatore; quod in confirmatore verum erat s̄m sua tempora, hodie secus j. eod. tit. cap. vlt. Tamen nullo se opponente ipse habet inquirere de meritis eligentium & persona electi: supplet enim in causis electionū de facto. Quod dic, vt not. 28. dist. prius quam. & s. de elect. cum nobis olim. & de postu. præla bonæ 3.

f ¶ *Formam.*] s. eod. quia propter. quædam tamen ibi contenta, sunt de substantia; quædam vero non: vt ibi not. in glossa. Dic vt infra Ber. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens rec. per q. ponit antiquam opi. Ber. & contrarium ipsius & Innocen.*

Opponens contra personas eligentium, an dicatur ꝓprie opponere contra formā vel personam.

g ¶ *Personam.*] electi: idem si opponatur in personam eligentium: vtrunq; enim electionem reddit inualidam. j. eod. cum in cunctis. cum Vintoñ. congregato. & in pluribus alijs cap. & s. de consue. cum dilectus. s̄m Ber. olim tū ipse idem dicitur mutasse & dixisse cum Inno. ꝯtrium: maxime cum hic dicatur, Personam, in singulari. Nec est bona ratio s̄m Innocen. dicere. Vitium eligentium reddit electionem nullam: ergo eadem pœna tenetur: quia & vitium formæ reddit nullam electionem: & tū non est eadem pœna, quæ in persona, vt patet j. dico tamen s̄m ipsum Innocen. ꝙ licet non sit idem quantum ad huius constitutionis pœnam, tenetur tamen ire, & appellationem prosequi: & potest hæc obiectio melius dici contra formam, quàm contra personam.

h ¶ *Propter hoc.*] Nota quia exprimi debent omnia & singula, quæ opponuntur, & iuramentum interuenire, & non expressis prosequi non poterit appellans. Quod dic, vt j. eod. circa. & hæc vera, cum in his casibus extra iudicium appellatur: secus si in iudicio: vt j. eod. tit. consistorio.

¶ *Glo. seq. reci. per q. ponit opi. & soluit.*

i ¶ *Ad nos.*] secus si ad alios, s̄m Compostel. Abbas autem neutrū firmauit. Alij contra, scilicet Hostien. satis credo per decre. j. eod. cupientes. & per hoc verbum, ꝙ hoc locum habeat solum in appellationibus interpositis ad Papam, cum a iure exorbitet: & sic ad consequentiam trahi non debet j. de reg. iur. quæ a iure. cum suis concord. probat cle. eo. ot. causam. in princ.

† De his terminis vide glossam in cap. personas. s. de appellat.

k ¶ *Appellari.*] etiam si non appelletur: sed immediata subiectio confirmationes harum deducat ad Papam. In regularibus & cathedralibus ecclesijs tene qđ habes. j. eo. cupiētes.

¶ *Glo. seq. successiue format, & soluit duas quæstiones.*

l ¶ *Opponit.*] sed nunquid illi, qui se opponunt, & non appellant, venire tenentur? R̄ndeo, illi soli venire tenentur, qui appellant, vel quorum nomine appellatum est, vel qui appellationem ratam habuerunt expresse: alij autē qui solum se opponunt, venire non tenentur: videntur enim suo iuri renunciare, & electioni acquiescere. ff. qñ ap. sit l. 1. §. solent. ff. de appel. scio. vnde illorum absentia non obstante procedetur in negotio: tunc enim est appellandum, cū ordo decretum electionis interponat: vt in prædicto. §. solent. victoria tū eorum, qui appellauerunt, omnibus proderit. C. si vnus ex pluribus. l. 1. ff. de appel. sua. cum si. Quid si ille, qui appellauit, dolose non prosequitur [2]; nunquid qui non appellauit potest negotium assumere, etiam inuito eo, qui ex fide non prosequitur? Videtur ꝙ sic. ff. de appella. l. ab executore. §. alio condemnato. Ber. & Inno. & facit ad hoc vltimum. j. eod. lib. de appel. concertationi.

[2] Iudex de hoc inquireret, & hoc inuēto, omnia extrahit. cap. nn. s. de collu. Dom. sent.

m ¶ *Qui defendit.*] scilicet, electus, postulatus, vel in cuius persona facta est prouisio. Ioan. And.

n ¶ *Contingit.*] sicut adhærentes. j. eod. vt circa.

o ¶ *Per se vel per procuratores.*] in cathedralibus & regularibus ecclesijs hoc restringitur per decret. j. eod cupientes. vt per se tantum ire teneantur, nisi ex iusta causa, vt ibi. & de personis instructis, dic vt ibi.

p ¶ *Iter arripiant.*] statuitur hic, & j. eod. cupientes. terminus ad iter arripiendum, sic s. de appel. ad hoc. & cap. p̄sonas. & de re iud. cum causa. & 2. q. 6. cap. ei qui. §. appellatore.

q ¶ *Infra mensem.*] qui currit ab interpositione appellationis facta coram appellato, vel ipsius speciali ꝓcuratore ad causam, vel post notificationem alteri eorum debito modo factam. Quod dic, vt in cle. eod. tit. causam. quæ determinat hic & alibi scripta: vt ibi not. in glo. 1 & in glo. quid ergo.

r ¶ *Pars alia.*] opponens vel defendens. Ioan. And.

s ¶ *Per viginti dies.*] similis dilatio temporis s. de consue. cap. vlt. s. de cri. fal. dura. j. de cleri. excom. mi. illud.

t ¶ *Post aduentum.*] æquior t̄pis computatio est illa, quam habes j. eod. cupientes. §. ꝙ si per. Sed non est mirum, cum ibi pœna priuationis imponatur, hic autem pœna solius processus in absentia.

u ¶ *Electionis.*] postulationis, vel prouisionis.

x ¶ *Cuiusquam.*] prædictorum.

¶ *Glossa sequens rationem reddit, & declarat duplicem absentiam: Secundo tractat, an veniens facto iam processu, qui sit post litem contestatam, petat libellum dari, vel contestationem fieri: & dicit, quod non: Tractat demum, quid si negetur procurator, & ponit tria dicta Innocentij, quæ in fin. declarat.*

y ¶ *Absentia.*] Vbi enim agitur de spirituali matrimonio ꝯhendo, absentia cōtumacis partis non obest: vt hic, & s. eod. dudum. j. & idem in carnali etiam ꝯcto. s. vt lite non contest. accedens 2. & cap. qm̄. §. porro. Et extata est hic pars interpretatiue ad idem j. de appel. sæpe. terminus enim præfixus loco peremptoriæ citationis habetur, vt ibi. Ber. Et quod dicit, absentia, intelligas qūcunq; contingente, siue ab initio: quia nō venit, siue ex postfacto: quia venit, & contumaciter recessit. j. de iudi. cap. 1. 11. q. 3. certū. & j. de eo qui mit. in pos. eum qui. j. vt lit. nō contest. qm̄. §. porro. & §. quod si forsan. Et, vt dixit Inno. si processum fuerit ad aliqđ de illis, ad quod non proceditur lite non cōtestata, puta ad receptionē testiū, vel huiusmodi: si postea veniat, & libellum petat, vel litis contestationem fieri: audiendus non est [3]: fecit enim eius cōtumacia, ꝙ lis habeat pro contestata. item si ꝓcuratori postmodum obijciatur, ꝙ non sit procurator: non est postea cogendus probare mandatum ratione prædicta. ff. de procu. Pōponius. §. ratihabitionis. Alij dicūt

[3] Nota, ꝙ primus actus in summarijs iudicijs, qui in plenarijs sunt non poterit, nisi lite contestata, excludi dilatorias: vnde iuramento de calūnia in causa beneficiali seclusum est dilatoriæ.

Nota fundo, q. ... cuius iudex ... debet causam capere, vt eam manerit.

& videtur securius fm Inno. q licet de ijs, quæ egit ante aduentũ partis, non sit cogendus probare mandatum: tñ iudex vlterius non admittet eum procuratorio noie agentem, nisi mandatum probet: tum fm eum, cum hoc videatur esse quadam æquitate nõ scriptat tum arg. prædictæ legis, Pomponius. Satis videtur, q si in remotis partibus ageretur causa, nec de facili posset probari procuratio, q̃a forte amissa est, q & tunc non probata procuratione procederet iudex vsq; ad finé causæ. Hæc omnia vera dici possent ad partis petitionem: credo tñ, ne iudex laboret in vanũ, q procuratorem cõpellere poterit exhibere mandatum, vel cauere, si dubitatur. arg. ẞ. de procu. cap. 1. & de iudi. causam quæ. cum si.

Tertio not. ... non ... tamẽ exclusus ab exceptionib. potest nihilominus proponere ... quæ reddit iudicium ... nullum. Dom. & Phil. Fran.

a ¶ *Sicut de iure.*] de iure autem est vt distinguatur, an appellans sit præsens [t], an appellatus, fm formam decre. ĩ. de appella. cordi. fm Innocentium.

[t] Vide Spec. tit. de appel. §. nun. ... versi. sed nunquid.

¶ Alias, adversa

b ¶ *Hæc autem.*] scilicet, quæ dicta sunt superius. Nam hæc clausula omnia superiora respicit. ẞ. de rescript. olim. §. vlt. Hostien. Archid.

sicut de iure [a] fuerit, procedatur. ¶ Hæc autem [b] in dignitatibus [c], personatibus, & canonijs obseruari volumus & mandamus.

¶ *Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis. Non probans quod obijcit in personam, est à beneficijs triennio suspensus, & perpetuo priuatus, si se interim ad illa miscuerit. Hæ pœna locum non habent si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. Andr.*

¶ Adijcientes, vt qui plene [d] non probauerit, quod in formam opponit: ad expẽsas, quas propter hoc pars altera † se fecisse docuerit [e], condemnetur. ¶ Qui vero in probatione [f] defecerit [g] eius quod obijcit in personam, à beneficijs [h] ecclesiasticis triennio nouerit se suspensum: ad quæ [i] si infra illud tempus [k] propria temeritate [l] se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus [m], nullã super hoc de misericordia spẽ [n], aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis [o] constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ [p] vitio causa probabilis & sufficiens [q] excusaret.

¶ *Glo. seq ponit quatuor æquiparationes.*

c ¶ *Dignitatibus.*] Hic æquiparantur hæc tria, dignitas, psonatus, & canonia. Alibi æquiparantur dignitas, psonatus, & beneficium cum cura aiarum ĩ. de fil. presby. omnis. Alibi personatus, & beneficium curam habẽs. ẞ. eo. tit. dudũ 2. Alibi psonatus, & ordo psbyteralis. ẞ. ne cle. vel mona. super specula. §. q̃a vero. In dignitatibus tñ cathedralium vel regularium ecclesiarum, quarum confirmatio vel ex immediata subiectione, vel ex appellatione ad Papã spectat, tene quod habes ĩ. eod. cupientes.

¶ *Glo. seq. soluit contrarium.*

d ¶ *Plene.*] Nota, quia non sufficit semiplena probatio: ratio, quia perit ius alterius: & sic non obstat ĩ. de procura. ex insinuatione. cũ sim. & dic plene & legitime, & modos probandi habes ẞ. de restit. spol. cum ad sedem. in si.

¶ *Glo. seq ponit dictum, & soluit contrarium.*

e ¶ *Docuerit.*] taxatione & iuramento præmissis: quod dic, vt not. ẞ. quod met. cau. cap. vlt. de huiusmodi expensis dic, vt not. de do. & contu. finem. & 2. q. 1. in primis. §. gloriosus. glo. 1. & adde quod habes ĩ. de appel. cum appellationibus. Et bene dixi, taxatione & iuramento: quia taxatio iuramentum sequi non [s] potest. nec obstat. ff. de in lit. iur. l. videamus. § iurare. quia loquitur de iuramento in litem, quod est de affectione: vnde illud bene potest sequi taxatio, quia nulla fit verecundia iuranti: quia poterat ex affectu æstimare centum rem, quæ non valebat quinquaginta: pone exemplum in libro tuo. Sed hic loquimur de iuramento, quod est de veritate: vnde si postq̃ iurauit se centum expendisse, de mandato iudicis fieret taxatio, iniuria & verecundia esset iuranti. Ioan. And.

[s] Vt in Archid. de iud. ... oportet. & habetur in Authen. nouo iure. C. de iud.

f ¶ *Qui vero in probatione.*] videtur dicendum plena, vt præmitt. ẞ. proxi. dicit Hostien. scilicet saltem semiplena: & in hoc iste §. diuersificatur à littera præced. Archidiaconus.

¶ *Glo. seq. primo soluit contrarium. secundo quærit, arg. pro & contra, soluit, & contrarium respondet.*

g ¶ *Defecerit.*] hanc pœnam incurret, non simpliciter appellans, sed qui probãdi onus assumpserit: quia licitum est ab appellatione recedere. 2. q. 6. cap. ei qui. § appellatore cessante. & §. si quis libellos. ff. de in ius vo. l. q̃uis. & sic recedendo euadet hanc [t] pœnam. Sed nunquid hoc casu appellans qui non venit, saltem in expensis appellato condemnabitur legitime comparenti? vt q sic. C. de his qui accu. non pos. qui crimen. nec enim in præiudicium alterius potuit mutare consilium. ĩ. de regul. ior. mutare. cum suis concor. Econtra vr, quia non interest appellati: iam enim in absentia ius procedi potest, ac si præsens esset: & est simile quod not. ẞ. de do. & contu. cap. vlt. & ad hoc facit ff. de arb. l. si cum. §. si arbiter. versi. sed si in aliquem. & ff. de pœn. l. sanctio legum. Sol. dic eum teneri ad expensas. nec obstat quod dicitur, q non interest appellati: quia immo interest: quia multa potuisset per confessionem eius si præsens fuisset, habere. Nec obstat l. sanctio. quia condemnatio expensarum non imponitur sicut pœna: sed tamquam interesse appellati secundum Compostellanum.

[t] scilicet suspensionis à beneficijs, sed priuatione ... appellatio non euadet in fine huius, si ... fuerit, vt hic ... Anto... Butrio.

¶ *Glo. seq. soluit duas quæstiones.*

g ¶ *Defecerit.*] Intelligo fm Compostel. hanc pœnam locum habere siue crimen aliqd obiectum fuerit, siue defectus: cum generaliter loquatur. Et si plura quis obiecit, euitat hanc pœnam: si vnum solum probat, quod ad cassationem sufficiat. ẞ. de rescrip. inter cætera. Item quia pœnam hãc patitur excipiens præter ius cõe: de accusa. super his. Item prodita est in illorum odium, qui ordinationem impediũt: sed ex quo vnũ probauit, patet q non fuit in fraude.

Idem Innocentius, Hostiensis, Compostellanus, Archidiaconus & alij.

h ¶ *Beneficijs.*] quæ in illa ecclesia obtinet, vt ĩ. eod. si compromissarius. in fine.

i ¶ *Ad quæ*] beneficia.

k ¶ *Tempus.*] triũ annorum.

l ¶ *Temeritate.*] secus aũt si auctoritate superioris, vel si restitutus fuisset. C. de sen. pas. & re. l. 1. 2. q. 3. cap. si quem. §. accusatorum.

¶ *Glo. seq. quærit, & remittit.*

m ¶ *Priuatus.*] nunquid ille, ad quem collatio pertinet, statim possit illa conferre? Dic vt dicam ĩ. eod. commissa.

n ¶ *Spem.*] nec enim sub spe veniæ debet quis peccare: vt ẞ. de cle. excom. mi. illud. de consec. dist. 4. quando quis.

o ¶ *Manifestissimis.*] 2. q. 8. sciant. C. de proba. sciant.

p ¶ *Calumniæ.*] Nota in excipiendo, accusando, & denunciando quem calumniari. de ac. super his. 2. q. 3. qm non probauerit. & q. 8. qui crimen. & de calum. cum dilectus. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. exemplificat, notat, & remittit.*

q ¶ *Sufficiens.*] defecerunt testes qui testificari promiserant [y]: probaueram illum excõicatum, qui tñ clanculo se prius absolui fecerat: ad hoc 2. q. 3. Paulum. de cleri. excom. mi. proposuit. Et not. q in causa appellationis non indistincte condemnatur victus victori in expensis. Quod dic, vt dixi ĩ. de reg. iur. ignorantia.

[y] Nota q promittens testificari non est suspectus: facit cap. dilectus, de capel. monach. Fons.

¶ Idem.

¶ *Vota conditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidunt in pure consentientes. Ioan. Andr.*

CAP. II.

IN electionibus [r] & postulationibus, ac scrutinijs [ſ], ex quibus [t] ius oritur [u] eli-

IN *electionibus.*] Duo facit: quia primo tria reprobat: secundo: ibi, *Statuentes.* declarat, & punit. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici vel monachi illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui canonici vel monachi erant xij. numero: quidam ex eis dederunt vota sua conditionalia, alternatiua, & incerta: quia dixerunt, Eligo talem, si talis eum elegerit: & sic votũ fuit conditionale. Vel dixerunt, Ego eligo talẽ, vel talẽ: & sic votũ fuit alternatiuũ. Vel dixerunt, Ego eligo illũ quẽ talis eliget: & sic votum fuit incertum: vtrum valeat illa electio? & vtrum illa vota cõputentur ad augendum numerum? Rñdet Romanus Pontifex, q illa vota conditionalia, alternatiua, & incerta, non augent numerum, & sunt nulla ipso iure, ita q tota potestas eligendi remansit apud alios, qui pure elegerunt.

¶ *Glossa prima summat.*

r ¶ *In electionibus.*] Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non habitis, & recidũt in pure consentientes.

¶ *Glo. seq. ponit tres significationes scrutinij.*

ſ ¶ *Scrutinijs.*] scrutinium multis modis dr̃: scilicet catechismi. de ma. & obed. his qui. & de capel. mona. dilectus. & de illis loquũtur canones de consec. dist. 4. ante baptismum. & cap. seq. Item dicitur illorum, qui ad ordines vel dignitates promouentur, examinatio. ẞ. de scruti. cap. vno. Item dicitur inquisitio volũtatum, quæ fit secreto in electionibus faciendis. ẞ. eo. quia p.p. & sic sumit hic.

ADDITIO. Hostien. ponit hic xiij. modos, quibus dicitur scrutinium. Ioan. And.

t ¶ *Ex quibus.*] s. scrutinijs: & intellige publicatis. ẞ. eod. publicato.

ADDITIO. Quia aliter non oritur ius eligendi. Ioan. And.

u ¶ *Ius oritur.*] saluo eo, quod habes ĩ. eod. perpetue.

ADDITIO. Ius oritur, idest, legitime factus: quasi dicat, si crimina alias

na aliàs essent malefacta, non recideret in alios ius eligendi. Inno.

a ¶ *Eligendi.*] vel postulandi. s. eod. tit. scriptum.

b ¶ *Conditionalia.*] idest, sub cõditione prolata hoc modo, Consentio in A, & si noluerit, consentio in B: vel cõsentio in A, si nouit iura: vel, si habuit maiorem partem capituli: vel, si decanus in eum consenserit.

gendi a, vota conditionalia b, alternatiua c, vel † incerta d penitus reprobamus: Statuentes, vt huiusmodi votis pro nõ adiectis habitis, ex puris consensibus celebretur electio: voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice † in alios residente e.

c ¶ *Alternatiua.*] eligo A, vel B. Cardinales tñ interdum sub his formis conditionalibus & alternatiuis eligunt: & p has formas veniunt ad duas partes, vt dicũt moderni: & sic ĩ eis speciale sicut & reliqua. s. eod. licet. & j. cap. pa.

Alias int. & incerta.

Deponens vota hæc expressa, non priuatur potestate eligendi, sed vox sua non obstaret. Dom. Ion.

¶ *Glo. seq. primo ponit exemplum, & huius iuris causam, & ius antiquum: secundo notat inducens quatuor similia: Tertio quærit & soluit: infert ex solutione, & contrarium tenet.*

d ¶ *Incerta.*] Eligo illum, quẽ Archidiaconus eliget. Omnia talia vota non valent, quia certum consensum non exprimunt: & ideo merito reprobantur, licet olim admitterentur, vt colligitur, & not. 61. dist. studij. & 85. dist. Archidiaconum. sed ex illis cap. illud non colligitur, & etiam sic posset intelligi s. eod. tit. cũ terra. Nota ergo, q̃ hi sunt legitimi actus, qui conditionem non recipiunt. ff. de reg. iur. actus legitimi. & j. de reg. iur. actus. vbi de hoc. Certa enim debet esse persona eligenda, sicut iudex, arbiter, tutor, & procurator. s. de rescrip. ad hæc. s. de arbi. innotuit. ff. de testa. tu. l. tutor incertus. ff. de procu. l. 2. De procuratore tñ dic, vt j. de procu. cap. 1. Sed nunquid quod hic dr̃ de postulatione & electione habeat locum in collatione seu prouisione? Dic q̃ sic, ſm Compost. & pp eandem rationem, nisi sit talis conditio, quæ insit de sui natura, puta, confero tibi talem ecclesiam vel pbendam, si vacat, vel si capax es: talia enim non faciunt actum cõditionalẽ: Vt si dicat: Do Titium tutorẽ si satisdederit: vel Titio lego x. si hæreditatem adeat hæres. ff. de tuto. l. mutuo. § 1. de præben. significatum. Vnde & Papa & eius executores quotidie cõferunt pbendas cum conditione, si vacat. Sed in hoc, quod dicit Compost. q̃ valet electio facta, si vacat: ſtrium posset dici, cum tempus eligendi non currat ignoranti. de concess. præben. quia diuersitatem. non ergo debet eligere prius, q̃ sciat vacare. Nec obstat quod dicitur de tutore dato, si satisdederit, & legato relicto, si adierit: quia illæ sunt de futuro, & insunt; aliàs, quare non eadem ratione valeret, consentio in illum, in quẽ maior & sanior pars, &c. cum hoc etiã videatur inesse. s. eod. quia pp. Nam & video, q̃ conditio quæ inest si exprimatur, facit legatum conditionale. ff. de leg. 1. l. si ita legatum sit. § 1. & de hoc vide, quod dixi j. de spon. cap. vno. in vlt. glo. Ioan. And.

Beneficij collatio conditionalis, seu alternatiua, vel incerta, an valeat.

ADDITIO. Conditio ergo, quæ de sui natura inest, non facit ꝯtractum conditionalem: vt not. 8. q. 3. in summa. & not. de elect. significasti. in 2. glo. & de seruis non ordi. eo libentius. in glo. 2. & de restit. spol. olim 1. in glo. 2. Contrarium not. hic in ista glo. Solu. si apponitur & exprimatur, nihilominus facit ꝯtractum conditionalẽ: Sed non si exprimatur, sed relinquitur dispositioni iuris sic disponentis, & petitur sic fieri, non censetur conditionalis, dato q̃ ius sub conditione disponat. Ad hoc quod not. de spon. cap. vno, in gl. fin. j. eod. lib. Hiero. Clarius Brixien.

¶ *Glo. seq. ponit per obiectionem.*

e ¶ *Residente.*] quia si ex xij. canonicis, iiij. sic eligant, potestas eligendi sic remanet apud reliquos viij. ac si ipsi iiij. de capitulo non essent: ita q̃ valebit electio facta ab illis viij. vel maiori parte ipsorum. Et not. q̃ licet pœna decre. cum in cunctis. non habeat locum nisi electione secuta: vt j. eo. ōt. perpetuo. ista tñ etiã ante electionẽ locum habet, cum dicat, Scrutinijs: Vnde etiam si non sit ad electionem processum: dũmodo in scrutinium fuerit votũ tale depositum, incurrit deponens hanc pœnam ex ipso contextu: cum non dicat voce illorum qui elegerint, sed voce illorũ qui consenserint.

e ¶ *Residente.*] aliàs recidente. Ioan. And.

V*bi periculum.*] Diuiditur in vj. partes. Secunda; ibi, *Hoc sacro.* Tertia; ibi, *Porro.* Quarta; ibi, *Præterea.* Quinta; ibi, *Cæterum.* Sexta; ibi, *Quia vero.*

ADDITIO. Et partes possunt subdiuidi ſm Ioan. Mon. quia primo tractat de Cardinalibus intrantibus conclaue; secundo, de non ingredientibus vel exeuntibus: ibi, *Sane.* Hæc aũt prima iterũ potest subdiuidi: qa primo tractat de expectatione absentium, & de ipsis ingredientibus conclaue, & de seruitoribus eorum. Secunda: ibi, *In eodem.* dat modum habitandi in conclaui. Et hæc facit quinq; quia primo phibet velamina. Secundo in §. *Nulli.* phibet accessum, missionem nuntij vel scripturæ: & ꝯ faciẽtes excõicat. Tertio in §. *Conclaui.* dat modũ habendi cibũ & potũ in conclaui. Quarto: ibi, *Prouisionis.* phibet pendente prouisionis negotio aliquid p Cardinales de Camera recipi: & punit ꝯ faciẽtes: ibi, *Idem.* prohibet Cardinales alteri negotio intendere, duos casus excipiens. Boati. in diuisione concordat, & aliud hic non glossat. Franchus diuidit in vij. partes: & primam protendit vsq; ad §. *Verum si quod absit.* secundam vsq; ad §. *Sane.* tertiam vsq; ad §. *Porro.* In alijs concordat. Clericus Pisanus facit viij. partes: in secunda concordat; tertiã facit: ibi, *In conclaui.* quartã: ibi, *Prouisionis.* quintã: ibi, *Idem.* sextam: ibi, *Sane.* septimam: ibi, *Præterea.* octauam: ibi, *Cæterum.* vsq; ad finem. Io. And.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunẽ.

¶ *Ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. Ioannes Andrea.*

CAP. III.

V BI † PERICV-

¶ Illud cap. legiũ vnico contextu vsq; ad finẽ. Et in principio huius cap. primo ponit causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio: protestando. q̃ nõ intendit reuocare cap. licet de vitanda discordia. eod. tit. in ant. vbi dr̃, q̃ si Cardinales in electione Romani Pontificis sint in discordia, & duæ partes Cardinaliũ conueniant in aliquem: ille est habendus p Romano Pontifice, nõ obstante ꝯdictione tertiæ partis: sed si tertia pars Cardinalium opponat exceptionẽ, non est admittenda. Postea in secunda parte statuit; quo modo & in quo loco debeat celebrari electio Romani Pontificis, siue in Romana ciuitate, siue in alia: vnde in ciuitate, in qua moritur Romanus Põtifex, debet a Cardinalibus electio fieri: & si sint absentes, sunt vocandi & expectandi p decem dies, & quem modũ debeant seruare. Postea in tertia parte prouidet vbi sit facienda electio, qñ Papa moritur non in ciuitate vbi est curia Romana, sed moritur extra curiam; quia forte proficiscebatur ad aliquam peregrinationem cũ suis familiaribus, & mortuus est. De forma nihil dicit, quia eadem forma semper est seruãda. In quarta parte Romanus Pontifex siue concilium generale (qa ista constitutio fuit facta in concilio generali) considerans q̃ Cardinales possent recedere a forma istius constitutionis diabolo suggerente, & sic possent retardare electionem pp suam discordiam, deputauit executores dños temporales loci, in quo erit celebranda electio. Qui dñi tpales poterunt ipsos Cardinales includere sine metu excõicationis, & eis alimenta denegare ſm formam contentam in hoc capitulo: quia Cardinales debebunt esse contenti vno ferculo in die: & si infra quinq; dies non possint concordari, dabetur eis panis & aqua. In quinta parte inhibet Cardinalibus, ne pactionibus & iuramentis se astringant ad aliquem eligendum: sed in arbitrio cuiuslibet remaneat ſm suam conscientiam. In sexta & finali parte monet & hortatur Christi fideles, vt audita morte Romani Pontificis, ipsi cõtinue orent pro Romana ecclesia: & q̃ prælati hortentur subditos suos ad orandum pro Romano Pontifice. Hoc habet istud capitulum vsque ad finem. Et ista diuisio sit loco positionis casus. Textus. *Dispendiis.* idest, damnis & incommodis. *Absentes expectare.* Hic est vnum speciale in electione Romani Põtificis; videlicet q̃ præsentes non tenentur expectare absentes, nisi per decem dies: nec tenentur illos expectare; licet secus sit in alijs electionibus aliorum prælatorum a Romano Pontifice. Nam in cæteris electionibus vocandi sunt absentes. cap. quia propter. cap. sicut. eod. tit. in ant. *Ex tunc.* idest, elapsis decem diebus. *Seruitoribus.* idest famulis: & quilibet Cardinalium non potest secum ducere ad palatium, in quo facienda est electio, nisi vnum seruitorem: tamẽ datur sibi Cardinali electiõ an velit, q̃ sit clericus vel laicus. Et istud verum, nisi Cardinalis esset detentus tam graui infirmitate, q̃ vnus seruitor non sufficeret: tunc enim permitteretur sibi habere duos famulos. *Vnum conclaue.* idest, vnam cameram. *Velamine.* dicit glo. idest cortinis. *Secretam cameram.* pro depositione superfluæ ponderis naturæ. *Conclaui prædicto.* & dicit q̃ debet claudi, ita q̃ nullus intret. Sed quomodo ministrabuntur eis necessaria? Hic prouidet vt dimittatur aliqua parua fenestra, per quam ministrabuntur victualia necessaria: quæ fenestra debet esse ita arcta, quòd per eam nullus possit intrare & exire. *Prouisione.* id est, electione. *Intra tres dies.* & sic durantibus tribus diebus possunt eis ministrari tria fercula; sed post tres dies solum eis ministrabitur vnum ferculum. Quid, si vnus velit vnum ferculum, alius aliud: puta vnus vult carnes bouinas, alius capones, alius perdices? Dicunt Doctores, q̃ est ministrandum vnum solum ferculum omnibus; & non sunt eis ministranda diuersa fercula: qa aliàs posset fieri fraus: Nã ipsi sibi ipsis ministrarent diuersa fercula. *Intromittant.* durante electione non debent se de alijs rebus intromittere, nisi grande periculum immineret. vt dicit hæc littera. *Suffragio.* idest voce. *Ciuitas.* Si ciues videant, q̃ eorum dominus non vult exequi istam constitutionem, ipsi hoc debent facere; alias enim ipsi ciues punirentur, quia excommunicarentur, & eorum ciuitas poneretur sub interdicto ecclesiastico. Nam ex quo culpa est grauis & magna, etiam

† Vide constitutionem Latæ sententiæ sub Alexan. iiij. cap. 1. & Clemen. ne Romani. de electione.

debet esse magna pœnitentia. *Vbi primum*. idest, q̃ primum. *A clero & populo*. vnde exequiæ Papæ non debent fieri expensis solius cleri, sed populus debet contribuere. Nota ex isto cap. notabilia principaliora. Primo nota ex principio capituli, quod vbi est maius periculum, ibi cautius est agendum. concor. Authen. apud eloquentissimum, de fide instru. C. vbi dicitur, quod in causa criminali iudex debet examinare testes, licet in causa ciuili possit vices suas alijs committere: quia in causa criminali maius periculum vertitur, q̃ in ciuili. Nota locum, in quo debet celebrari electio Papæ qñ moritur in ciuitate, & ponitur forma electionis, quam debent obseruare Cardinales. Nota, quod si Papa dimissa curia in ciuitate, se transtulit ad alium locũ, & in itinere mortuus est, tũc electio est celebrãda in ciuitate illius loci: Sed si ibat ad peregrinationem, tunc electio est facienda vbi dimisit curiam. Vnde istud cap. limitatur sm cle. ne Romani. eod. tit. Sed quid, si moritur in mari? non est in territorio seu dñio alicuius: quia qñ dominia de iure gentium fuerunt distincta, mare remansit cõe & indiuisum, sm quod erat de iure naturali. Dicunt Doctores, quod licet mare non sit in territorio alicuius domini, tñ partes maris consueuerunt distingui per ciuitates proximas, & censentur pars ciuitatis. l. insulæ. ff. de iudi. Et ideo si Papa moriatur in mari, tunc electio fiet in ciuitate distringente illam partem maris. Si autem illa pars maris non consueuit stringi, fiet electio in proximiori ciuitate. Nota illud, ad quod allegatur istud capitulum. quòd insamibus non patent portæ dignitatum. Nota, quod parum esset iura esse condita, nisi essent magistratus qui iura tuerentur. Et ad hoc quotidie alleg. istud cap. Helias Regnier.

† In concilio Lateran. cap. 1. & refertur in c. licet de vitanda. extra de election.

¶ *Glossa prima simul diuidit, & summat.*

a ¶ *Vbi periculum.*] In prima parte, quæ durat vsq; ad ver. *Hoc sacro* ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. In secunda ponitur quomodo habeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat. In tertia, quæ incipit: ibi, *Porro*. ponitur quid iuris qñ moritur extra ciuitatem, in qua erat curia. In quarta, quæ incipit: ibi, *Preterea*. dat executores huic iuri cum pœnis. In quinta, quæ incipit: ibi, *Caterum*. obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponãt omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo. In Sexta, q̃ incipit: ibi, *Quia vero*. monet oẽs fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouisione Romanæ ecclesiæ. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos adhortentur: & eis frequentiam orationum, & obseruantiam ieiuniorum indicant. hoc dicit in summa.

b ¶ *Plenius.*] aliàs, penitus.

c ¶ *Consulendum.*] 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. cap. vlt. ff. de carbo. edic. l. 1. §. sed & si quis.

d ¶ *Exacti.*] idest, retroacti vel transacti: sic prouidetur ex præteritis circa futura. de hoc vide 43. distin. nuilus. 34. q. 2. cum per bellicam. supra, de præsump. scribam. & facit de procu. cap. 5. de fer. non ordi. cap. 1.

e ¶ *Manifestant.*] ad idem. j. eod. fundamenta. Io. And.

f ¶ *Hinc nos euocat ratio.*] Nota rationem † legis attendendã non minus, q̃ ipsam legem. C. quæ sit lon. consue. l. 2. ff. de iure pa. adigere. §. quamuis. Et nota, quod vbicunque habet locum ratio, & lex. ff. de interdic. l. 1. cum simil.

† Hæc glossula ex annotatione marginali huc irrepsit. & quando liceat arguere à ratione legis vide Nicolaũ Euerardum in loco à ratione legis. ad ipsam legem.

g ¶ *Minoribus.*] scilicet, inferiorum ecclesiarum vacationibus. 50. distin. postquam. de electio. ne pro defectu. & cap. seq. & j. per totum. & 21. q. 5. cap. 2.

h ¶ *Solerter.*] alias solerter: aliàs feliciter.

i ¶ *Periculosiora.*] sicut est Romanæ ecclesiæ vacatio: & est sim. j. de immu. eccle. quoniam.

lum [a] maius intenditur, ibi proculdubio est plenius [b] consulendum [c]. Quàm grauibus autem sit onusta dispendijs, quot & quantis sit plena periculis Ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti [d] considerpatio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant [e]. Hinc nos euidens euocat ratio [f], vt dum reformandis etiã minoribus [g] nostra solerter [h] vacat intentio, ea quæ periculosiora [i] sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommode [k] relinquamus. Ideoque omnia, quæ pro vitanda discordia in electione Romani Pontificis, à nostris sunt prædecessoribus [l], & præcipue à felicis recordationis Alexandro [m] † Papa tertio, salubriter instituta: omnino immota in sua firmitate [n] manere censentes: nihil enim detrahere illis intendimus, sed quod experientia [o] deesse probauit, præsenti constitutione supplere.

¶ *Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.*

¶ Hoc sacro concilio [p] approbante statuimus, vt si eundem Pontificem in ciuitate [q], in qua cum sua curia residebat, diem claudere contingat extremum: Cardinales qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes, absentes expectare decem diebus [r] tantummodo teneantur: quibus elapsis, siue absentes venerint, siue non, extunc

k ¶ *Accommode.*] idest, multum commode.

l ¶ *Prædecessoribus.*] 23. dist. c. 1. 79. dist per totum.

m ¶ *Alexandro.*] s. eod. licet de vitanda. Ioan. And.

n ¶ *In sua firmitate.*] bene dicit, vt patet 25. q. 2. si ea. & cap. quod vero. & cap. ecclesiasticæ. cum sim. Archid.

o ¶ *Experientia.*] sic s. eo. lib. de rescrip. statutum. & j. eod tit. q̃ sit.

ADDITIO. Sic in Authen. hæc consti. in no. consti. &c. coll. 8. & j. eod. q̃ sit. 1. respon. Archid.

p ¶ *Concilio.*] generali scilicet, & edicto Lugdun. Sumit tñ ista constitutio potius vigorẽ ex renouatione Cælestini quinti: & hac approbatione & conseruatione Bonifacij, q̃ ex primæua constitutione Gregorij, ex eo q̃a reuocata fuerat per dñm Hadrianum [2], & per dñm Ioan. xxj. Papam. Et pro reuocata habebatur: nec olim inter Gregorianas legebat. Et certe cum constitutio ista iã vtilis, approbatione tanti concilij fuerit edita, non æquũ fuit quod absq; requisitione concilij reuocata fuerat. s. de reg. iur. cap. 1. de plenitudine tamen potestatis id facere potuerat: cum sit Papa super [3] omnia concilia. s. significasti.

² Qui fuit de Fisco, & nepos Innocentij quart: vixitque minus 22. diebus.

³ Vide Turrecremata in sũma de ecclesia lib. 3. cap. 24. in fine. & cap. 44. vbi late probat hoc dictũ glossæ.

ADDITIO. Iste prius vocatus fuit Petrus Hispanus, & fuerat Tusculanus Cardinalis. de hoc commendatur, quod se pauperibus & diuitibus cõem exhibuit. Ad reuocandam autem constitutionem mouit eum, quia mortuo Greg. huius decre. auctore, seruata ista constitutione, surrogatus fuit Innocen. v. qui fuit Burgundus, frater prædicatorum, & doctor sacræ paginæ: & vixit quinq; mensibus & duobus diebus post eum. In creatione Hadriani etiam seruata fuit hæc constitutio, qui parum vixit, vt prædixi: quo mortuo, in electione etiam ipsius Ioannis seruatus fuit effectus cõstitutionis: quia vero etiam quamplures Cardinales tunc decesserunt: æstimatum fuit quod illarum mortium causa fuerit refectio illius constitutionis: ideo per eum reuocata fuit vel suspensa, quoad omnem ipsius effectum. Ioan. And.

ADDITIO. alia Ioan. Mona. dicit, quod fuerat suspensa: & quia suspensio non fuerat in scriptis redacta: Ioan. illam suspẽdit quoad oẽm ipsius effectum. & ideo Gul. noluit hanc decret. aliter glossare: sed prosequebatur hic aij. specialia in electione Papali: & circa illa seruabat aliquas quæstiones, quas vide in decre. licet. eod. tit. Gar. autem nil glossauit, nisi excusationem prætermissionis glossandi. Ioan. Andr.

q ¶ *Ciuitate.*] ciuitas murorum ambitu terminatur. j. de senten. excom. si ciuitas. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. in prin. ponit per obiectionẽ, quam soluit: & in incidenti quæstione remittit. secundo quærit. arg. pro & soluit. tertio quærit, & soluit.*

r ¶ *Decem diebus.*] Nota quod constitutio ista nõ iubet eos citari, sed tñ expectari: & sic est speciale in electione summi Pontificis, cum in alijs absentes de prouincia sint vocandi. s. eo. coram. vel saltem sm quod est consuetudo: vt ibi not. & 7. q. 1. factus. & si consuetudo esset, non vocarentur. j. de pben. cum in ecclesijs. Si aũt quæratur quæ sit pruincia Romana: dic vt s. de offic. vica. sua. Sed pone, Cardinales quidam sunt absentes & ita remoti, quod nullo modo possent venire infra decẽ dies ad locum, vbi debet electio celebrari, nunquid poterunt pñtes statim ad electionem procedere: vel ante lapsum horum decem dierum? & vr̃ quod sic. ff. ad Vellea. l. aliqñ. §. fin. maxime pp periculum moræ, vt s. Sed cum hic simpliciter dicat, quod expectari debent per decem dies, simpliciter intelligendum est, sm [4] Gul. ff. de alea. l. 1. §. qđ vero. & s. de priui. quia circa. posset enim absentes vti felici diplomate. ff. de verb. oblig. continuus. §. cum ita, circa finem. vnde ante decendium procedere non debent: & forte audientes de infirmitate Papæ, vel alia causa venire cœperant ante mortem; ita quod infra decem dies a morte erunt in loco: & beneficium iuris nemini est auferendum. 28. distin. de his. j. de reg. iur. indultum. & facit optime j. eod. commissa. 1. respon. cum suis concor. Sed pone: aliquis Cardinalis non debito tpe expectatus, vult agere

⁴ Idẽ Phi. ex quo not. ipse quod pendente electione nihil nouandum est. & si contrã fiat pars nihil agere possit. hoc.

vult agere de contemptu: quæritur vtrum possit? Dic q̃ si electio facta fuit ab omnibus reliquis, vel à duabus partibus eo non computato, nulla obstat exceptio, & sic nec actio. J. eod. licet. & ff. de superfi. l. 1. §. 2. in fin. §.

a ¶ *Omnes.*] præsentes: etiam si essent pauciores q̃ tertia pars per hanc constitutionem.

collegiũ Cardinalium sede vacãte; Papali potestate vti possit, dicã J. de schisma. c. 1. ad fi. & est expeditũ hodie q̃ non; nisi quantũ hic conceditur: vel nisi circa substitutionẽ camerarij vel pœnitentiariorum deficientium; qđ dic vt in Clemen. eo. tit. ne Romani. vbi etiã determinat hanc constitutionem, vel eius partem, tunc per collegium alterari nõ posse. Ioan. And.

omnes [a] conueniant in Palatio, in quo idem Pontifex habitabat [b]: contenti singuli, singulis tantummodo seruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. Illis tamen, quibus patens necessitas [c] id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem † electionis arbitrio [d] reseruato. ¶ In eodem autem Palatio vnum conclaue [e] nullo intermedio pariete, seu alio velamine [f], omnes inhabitent in communi: quod (reseruato libero ad secretam Cameram aditu [g]) ita claudatur vndiq;, vt nullus illud † intrare valeat vel exire. ¶ Nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat, vel facultas secrete [h] loquẽdi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium, pro his tantum, quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur [i]. ¶ Nulli etiam fas sit, ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel scripturam. Qui vero contra fecerit scripturam mittendo, vel nuncium; aut cum aliquo ipsorum secrete loquẽdo: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat [k]. ¶ In conclaui tamen prædicto aliqua fenestra [l] competens dimittatur, per quam eisdẽ Cardinalibus ad victum commode necessaria ministrentur: sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus. ¶ Verum si (quod absit) infra tres dies postquam (vt prædicitur) conclaue præfatum ijdem Cardinales intrauerint, non fuerit ipsi Ecclesiæ de Pastore prouisum: per spatium quinque dierum immediate sequentiũ, singulis diebus tam in prandio, quàm in cœna, vno solo ferculo sint contenti: quibus [m] (prouisione non facta) decursis: extunc tantummodo panis, vinum, & aqua † ministrentur eisdem, donec eadem prouisio subsequatur. ¶ Prouisionis quoq; huiusmodi pendente negotio, dicti Cardinales nihil de camera [n] Papæ recipiant, nec de alijs eidem ecclesiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius, cuius fidei & diligentiæ camera eadem est commissa [o], custodia maneant: per eum dispositioni futuri Pontificis reseruanda [p]. ¶ Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumlibet redditũũ ad eos † spectantium abstinere, donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant. ¶ Iidem quoque Cardinales accelerandæ prouisioni sic vacent attẽtius, quòd se nequaquam de alio negotio intromittant [q], nisi forsan necessitas adeo vrgẽs incideret, quòd eos oporteret de terra ipsius ecclesiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel nisi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quòd omnibus & singulis [r] Cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter [s] occurrendum. ¶ Sane si aliquis ex prædictis Cardinalibus conclaue prædictum (vt supra exprimitur) non intrauerit: aut intrans absque manifesta causa infirmitatis [t] exierit, ipso minime requisito, nec in eiusdem electionis negotio vlterius admittendo, per alios ad † eligendum summum Pontificem libere procedatur. ¶ Si vero infirmitate superueniẽte, idem conclaue ex eis aliquem exire [u] contingat: ipsa etiam infirmitate durante, poterit eius suffragio [x] non requisito [ad † electionem] procedi: sed si ad alios, post sanitatem [y] sibi redditam seu ante, redire voluerit: vel etiam si alij absentes, quos per decem dies diximus expectandos, superuenerint: re integra, videlicet [z] ante quàm eidẽ ecclesiæ sit de Pastore prouisum, in eodem negotio, in illo statu, in quo ipsum inuenerint [a], admittantur: præmissa tam de clausura, quàm de seruientibus, cibo, ac potu [b], & reliquis, cum alijs seruaturi.

b ¶ *Habitabat.*] sim. ff. de iudic. si locus. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter.

c ¶ *Necessitas.*] vt forte quia podagras patitur, ita q̃ necesse habet per seruientes sustineri & portari, vel alia similis causa.

d ¶ *Arbitrio.*] vt possit habere, vel vult clericos, vel vult laicos: vel alterum clericum, vel alterum laicum.

e ¶ *Conclaue.*] Ad idẽ 12. q. 1. cap. 1. J. de sta. reg. cap. 1. & ff. de dam. infec. l. qui conclaue.

ADDITIO. Et solet dici conclaue, q̃ pluribus clauibus clauditur: vel ad quod per plures claues itur. Ioannes And.

f ¶ *Velamine.*] vt puta sestorijs vel cortinis.

g ¶ *Aditu.*] 18. q. 2. diffinimus.

h ¶ *Secrete.*] 81. distin. clericus. 18. q. 2. in decima.

i ¶ *Vocarentur.*] puta aduocati, vel iurisperiti, vel religiosi viri, vel tabelliones.

k ¶ *Incurrat.*] Nota canonem latæ sententiæ. alium habes J. eo. cap. § q̃ si. Alios huiusmodi iuris noui notaui J. de sentẽ. excom. eos. Et cum non reseruauerit sibi absolutionem: dicamus quòd ordinarius absoluere poterit, vt dicam. J. eod. ictans cunctis.

l ¶ *Fenestra competẽs.*] ita q̃ nullus intrare per eam possit, vel exire: vt s. & J.

ADDITIO. Erit cũ rota ad modũ monialium, sm Fran. Vercel. vel cum barris ferreis circundata, secundum eum. Ioan. And.

m ¶ *Quibus.*] scilicet, quinque diebus.

n ¶ *Camera.*] sic & in clericis collegiatarum cathedralium vel regularium ecclesiarum. J. eod. quia sæpe. & fuit hoc statutum, quia forte p̃p hæc habenda essent in prouidendo tardiores. Ioan. An.

o ¶ *Commissa.*] per Papam, cuius morte non expirat officium camerarij: vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. eo tamen.

p ¶ *Reseruanda.*] sic J. eo. quia sæpe. & de offi. ordi. præsenti.

q ¶ *Intromittant.*] simile J. de hæret. accusatus. §. sane. & § seq. An

r ¶ *Singulis.*] Licet aliàs dicere consueuerimus, quod fit a maiori parte dici factum fuisse concorditer. 56. dist. Apostolica. in glo. 1. & de elec. cũ iter canonicos. & ff. ad muni. qđ maior. nisi minor pars iustã causam ꝯdictionis ostẽdat. de his quæ fiũt á ma. par. cap. c. 1. tñ p̃ hanc litteram quæ hoc hic exprimit, dico omnes debere esse concordes.

s ¶ *Celeriter.*] scilicet, suspensio electionis negotio. Et not. q̃ desideratur celeritas. de hoc dixi infra eod. cap. vlt. Ioan. Andr.

t ¶ *Infirmitatis.*] Alia ergo necessitas non excusat.

u ¶ *Exire.*] Si autẽ oẽs exierint simul vel successiue: dic, vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. porro.

x ¶ *Suffragio.*] idest, cõsensu. sic sumitur. ff. de legi. de quibus. in fi. ff. quod cuiusque vniuer. item eorũ. §. 1. ad hæc. ff. de decu. spurij. §. minores. J. eo. ex co. aliqñ sumitur pro auxilio, cõsilio, vel seruitio. 12. q. 2. quicunq; suffragio. C. de suffragijs. l. 1. Archid.

¶ *Glossa sequens quærit: ponit dictũ Hostien. & soluit.*

y ¶ *Sanitatem.*] Quid si Cardinalis p̃p infirmitatem nolens inclusus stare, renũciet voci suæ; nũquid valeat renunciatio: & nunquid rediens admittet? Hostien cui hoc de facto contigit, plene notauit hanc quæstionem s. de renun. nisi cũ pridem. §. p̃p malitiam. dicens finaliter q̃ pœnitẽs & rediens admittẽdus est: de ijs autẽ quæ medio tpe facta sunt conqueri non poterit. & hæc quæstio satis hic terminatur per sequentia.

z ¶ *Videlicet.*] vide mirabilem expositionem huius verbi, re integra. aliter exponitur J. eod. in causis. §. quia vero. vbi de hoc.

a ¶ *Inuenerint.*] sim. J. vt lit. penden. cap. 2. in fine.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit negatiue, & soluit contrarium.*

b ¶ *Potu.*] Pone: Cardinalis absens venit post diẽ octauũ à die inclusuræ

¶ *Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia,*

¶ Porro si quando Romanum Pontificem extra ciuitatem prædictam, in qua erat cum sua curia [a] residens, contigerit ab hac luce migrare: teneãtur Cardinales in ciuitate, in cuius territorio [b] seu districtu idem Põtifex obijt, cõuenire: nisi sit forsitan interdicta [c], vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat: quo casu, in alia viciniori conueniant, quæ similiter nec interdicto subiaceat, nec sit (vt prædicitur) aperte rebellis. ¶ In hac etiam ciuitate, tam quoad expectationem absentium, quàm quoad habitationem communẽ, clausuram, & cætera omnia in domo episcopali, vel alia qualibet eisdem Cardinalibus deputanda, eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto Põtifice, in ea, in qua cum sua curia residebat, sunt expressa.

¶ *Dat executores huic iuri cum pœnis. Ioan. And.*

¶ Præterea (quia parum est iura condere, nisi sit qui eadem tueatur [d]) adiiciẽdo sancimus: vt domini †, aliique rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Põtificis electio fuerit celebranda [e], auctoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij potestate sibi tradita, præmissa omnia & singula plene ac inuiolabiliter, sine fraude ac dolo aliquo faciant obseruari: nec Cardinales vltra quàm præmittitur, arctare p̃sumant [f]. ¶ Super his autem taliter obseruãdis, statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerso ciuitatis ipsius ad hoc specialiter conuocandis, præstent corporaliter [g] iuramentum. ¶ Quòd si præmissa diligenter non obseruauerint, aut fraudem in eis vel circa ea commiserint: cuiuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante priuilegio, eo ipso † sententiam excommunicationis incurrãt, & perpetuo sint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateant [h], nec ad aliquod publicum officium admittantur. ¶ Ipsos insuper feudis & bonis cæteris, quæ ab eadem Romana ecclesia, vel quibuslibet alijs ecclesijs obtinent, ipso facto decernimus esse priuatos [i], ita quòd ad ecclesias ipsas plene ac libere reuertantur, administratorum earumdem ecclesiarum arbitrio, sine contradictione [k] aliqua disponenda. ¶ Ciuitas vero prædicta [l], non solum sit interdicto supposita, sed † & Pontificali dignitate priuata [m].

¶ *Obtestatur Cardinales, vt in electione Romani Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.*

¶ Cæterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat [n] affectus: vel † ad certum [o] aliquem obligationis cuiusq; necessitas adigit, cessat electio [p], dum libertas adimitur eligendi) Cardinales eosdẽ obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri, per aspersionem sui pretiosi sanguinis obtestamur: vt pensantes attẽtius quid eis imminet, cum agitur de creatione Vicarij † Iesu Christi, successoris Petri, Rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis Dominici directoris, omni priuatæ affectionis inordinatione deposita, & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis necessitate: necnon condicti, & intendimenti contemplatione cessantibus: non in se reciprocent considerationis intuitum, vel in suos: non quæ sua sunt [q], quærant: non commodis priuatis intendant: sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium, nisi Deo, puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia, vtilitatem publicã libere prosequantur: omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas [r] patitur, id acturi tantummodo: vt eorum ministerio acceleretur vtilis & pernecessaria totius mundi prouisio: idoneo [s] celeriter eidem ecclesiæ sponso † dato. Qui autem secus egerint, diuinæ [t] subiaceant vltioni: eorum culpa, nisi graui [u] propter hoc peracta pœnitentia, nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, cõuentiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, siue iuramenti siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa †, cassamus [x], irritamus, & viribus decernimus omnino carere [y], ita † quòd nullus ad illa obseruanda quomodolibet sit astrictus, nec quisquã ex eorũ transgressione notã vereatur fidei nõ seruatæ:

inclusuræ, ita q̃ Cardinales inclusi tunc non habebant nisi panẽ, vinum, & aquam; vt dictum est s. nũquid iste superueniens statim cõpellitur suscipere eorũ vitam? & videtur q̃ non: q̃a non fuit in culpa. s. de constitu. cap. 2. dic secus p̃ hanc litteram, & per illam superiorem in eo statu, &c. Ad hoc de statu monachorum, cap. recolẽtes. & sæpe sine culpa quis ponitur ex causa. quod dic vt j. de reg. iur. sine culpa.

a ¶ *Curia.*] & erat ordinatum de ipsa curia transferenda. aliàs si in primo loco remãsisset audientia litterarũ & causarum, licet suspensa, ibi celebraretur electio; vt in constitu. clemen. eod. tit. ne Romani. §. sane. in fi.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem.*

b ¶ *Territorio.*] siue districtu. Quid sit territorium, dixi s. de cõsti. c. 2. quo ad hũc casum ponitur pro diœcesi; vt in Clemen. eod. tit. ne Romani. §. sane, & per hanc literã puto, q̃ si moriatur in mari, Cardinales debeant conuenire in ciuitate, p̃ quã locus ille maris distringitur [1] ad hoc ff. de verbo. sign. l. pupillus. §. territoriũ. ff. de iudi. insulæ Italiæ. & si non distringatur [2] per aliquã ciuitatẽ, dicerem in viciniori id faciendũ. ad hoc s. de consuet. cum olim. ff. de verb. sign. notionẽ. §. 1. ad hoc j. §. 1. ibi; in alia viciniori, &c.

c ¶ *Interdicta.*] Nota q̃ in loco interdicto non potest electio celebrari, nisi velis dicere hoc speciale in electione Romani Pontificis, & posito etiam q̃ in tali loco celebretur, nihilominus valet: q̃a nulla exceptio admittitur, vt s. dixi.

d ¶ *Tueatur.*] vt ff. de or. iur. l. 2. §. post originem. & j. de sta. re. cap. vnico. §. & quoniam.

e ¶ *Celebranda.*] secũdum distinctionem superius factam.

f ¶ *Præsumant.*] quia tunc essent excõicati: sicut & in se defendendo modum excedens, quod dic vt s. de resti. spol. olim 1. in fi. Et nota casum in quo laicus auctoritate canonis potestatem habet in clericum, contra id 96. distin. bene quidem. de senten. excom. si vero.

Additio. Et dic: canonis id statuentis p̃p bonum publicum, & superioris defectũ. bene facit 79. dist. si q̃s pecunia. alios casus vide 23. q. 5. principes. in glo. 2. Ioan. And.

g ¶ *Corporaliter.*] vide quod not. cap. prox. Ioan. And.

h ¶ *Pateant.*] s. de excess. prælat. inter dilectos. j. de reg. iuris. infamibus.

i ¶ *Priuatos.*] sic j. eo. fundamenta. §. quod si secus. s. de pœnis. in quibusdam. & j. eo. tit. felicis.

k ¶ *Sine contradictione.* præscribi tamen possunt. quod dic vt j. de præscrip. cap. 2.

l ¶ *Prædicta.*] in qua secundum superiorem distinctionem erat electio facienda. Io. And.

m ¶ *Priuata.*] sic j. de pœn. felicis. in fi. & 15. q. 2. ita nos.

n ¶ *Captiuat.*] idest, quasi captiuatum facit & tenet. Ioan. And.

o ¶ *Certum.*] puta talem eligendum. Ioan. Andr.

p ¶ *Electio.*] quæ libera debet esse. cũ ex consensu p̃cedat. ad idem de spon. cum locum.

q ¶ *Sua sunt.*] de censi. cum Apostolus.

r ¶ *Possibilitas.*] quia vltra posse nemo. 22. q. 2. faciat. j. de reg. iur. nemo. s. de pactis. cap. vltimo.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

s ¶ *Idoneo.*] tenentur ergo Cardinales idoneum eligere: licet dicamus q̃ nulla exceptio admittitur contra electum à duabus partibus. s. eod. licet. Quid ergo si laicum illitteratum vxoratum eligãt? De hoc vide 79. dist. si quis pecunia.

t ¶ *Diuinæ.*] ad hoc j. eod. commissa. in fin.

u ¶ *Graui.*] fuit ergo grauis offensa. 24. q. 1. non afferamus.

x ¶ *Cassamus.*] sim. C. de leg. non dubiũ. ff. de pac. l. iurisgẽtium. §. & generaliter. & si hoc nõ dixisset Papa: tñ nõ tenebant ꝯ hanc constitutionẽ, & alia iura. quod dic vt leg. & not. 10. dist. vides. s. de spõ. duorum. tua. Archid.

y ¶ *Carere.*] concor. j. de offic.

Electio Papæ vbi fiet, si in mari moriatur.

¶ In antiquis legitur, diu.

[1] Aliàs. distinguitur

[2] Aliàs distinguatur

¶ In vno codice manuscripto ita: eo ipso excõmunicationis vinculo sint nodati.

¶ In aliquot manuscriptis ita: sed etiam Pontificali, &c.

¶ In antiquioribus codicib⁹ ita: vel ad certũ aliquẽ obligationis, &c.

¶ Vide Turrecrematã in summa de ecclesia, lib. 2. c. 16.

¶ Vide Turrecrematam in summa de ecclesia, lib. 2. cap. 27. & 28.

¶ Aliàs, in nexa

¶ Aliàs, ita vt nullus, &c.

sed non indignæ laudis titulū potius mereatur: cum lex etiā humana[a] testetur: Deo magis transgressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes acceptas.

¶ *Monet omnes fideles, vt statim audita summi Pontificis morte, eius celebrent exequias, & quotidie orent pro vigili, concordi & vtili prouisione Romana Ecclesia. Prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur, & eis frequentiam orationum & obseruantiam ieiuniorū indicant. Ioan. Andr.*

¶ Quia vero fidelibus non est tam de sollicita quantumcunque inuentione fidendū, quàm de instantia orationis[b] humilis & deuotæ sperandum: huic adiicimus sanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, cæterisque locis insignibus, vbi primum[c] de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo, solemnibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus, donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitanter rumor pertulerit veritatē, humiles preces fundantur ad Dominum, apud † eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem Cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouisio celer, concors, & vtilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur. ¶ Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingar, districte præcipimus: vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij ecclesiarum Prælati, cæterique, quibus concessum est proponere verbū Dei, clerum & populum propter hoc specialiter frequentius cōgregandos, in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tāti negotij frequentanda, solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate non solum orationū frequentiam, sed † obseruantiam (prout circunstantiæ[d] pensandæ suaserint) ieiuniorum[e] indicant.

† Alibi ius & apud ed.

† Alibi ius sed & obseruantiam &c.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obijcere intendunt contra personam vel formam tenentur exprimere: & iurare, quòd illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super nō expressis ipsi, vel adhærentes eis, non audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editum contra non probantes quæ obijciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur.*

CAP. IIII.

VT circa[f] electiones[g], postulationes, & prouisiones ecclesiasticas, viam[h] malitijs, prout est possibile[i], præcluda-

J.de offic.ordin. quia plerique;

a ¶ *Humana.*] C.de nupt. Authent.quod eis.& ff.de obseq. l.milljom.ff.de leg.1.siquis inquilinos.§.fi.ff.de pact.iuris gentium.§.pactorum. Ioan.And.

ADDITIO. Et in corpore vnde sumpta fuit colla.5.sicenicas.nō solū si fideiuss.& c. post princip. & allegat hic Archidiaconus, qđ ibi not.in glossa, sed quare.

b ¶ *Orationis.*] 23.q.8. in qualibet.ibi: scientes magis religionibus q̄ officiis & labore corporis, vel sudore, nostram rempublicā contineri.

ADDITIO. Quòd multum valent orationes iustorum, alle. Io. Mo. 45.dist.disciplina. circa fin.13.q.2.animæ. vide qđ no.in cle. vna. de reliq. & ve.sancto. ad fin ma. gl. Io. And.

c ¶ *Vbi primum.*] idest, cum primum. Ioan. Andreæ.

d ¶ *Circumstantiæ.*] puta quia timetur de zizania & magna discordia inter Cardinales.

e ¶ *Ieiuniorum.*] ad hoc concor. de vot.& voti redem.magnæ.& vigiliarū exercitium, vt ibi.

VT *circa.*] summa, & diuide prout in prima glossa.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ ad quos spectat electio, cōuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri pastoris: habito tractatu, cum maior pars vellet Titium postulare vel eligere: vel per negligentiā canonicorum potestas eligendi fuisset deuoluta ad superiorem: superior prouidere vellet Titio de ecclesia Pictauiensi, fuerūt aliqui opponentes & appellantes ad Apostolicam sedem, ne Titius eligeretur, postularetur, vel prouideretur: quæritur quid debeant appellantes obseruare? Respondet Romanus Pontifex, q̄ debent nominatim exprimere in sua appellatione vitia, quæ opponunt tam contra formam electionis, quam personam electi, postulati, vel prouisi: & hoc non sufficit, sed vlterius debent iurare, quòd omnia quæ opponunt sunt vera, & ea posse probare. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus q̄ appellātes volūt iustificare appellationem ex causa non expressa in appellatione: & volunt aliquid deducere contra formam vel personam: quæritur an possint? Respondet q̄ non, regulariter: fallit tamen vbi illud quod opponunt, venit de nouo ad notitiam: vel si de nouo illa emergunt: puta q̄a electus post electionem perpetrauit homicidium: tunc enim ex illis poterunt appellantes iustificare suam appellationem. Sed vtrum per istud capitulum sit correctum capitulum primum. s.eo. titulo, dicit q̄ constitutio Innocentij quarti facta cōtra deficientes in probatione obiectorum, remanet in suo robore & efficacia: deficientes in probatione puniuntur pœna illius constitutionis. *Alioquin.* refertur ad verba: scilicet q̄ appellantes tenentur iurare, q̄ credunt opposita per eos esse vera. Nota primo ex isto capitulo, q̄ malitiis hominum non est indulgendum: sed potius per superiorem obuiandum. Nota vlterius principalem effectum huius capituli, q̄ se opponentes vel appellantes electioni, postulationi, vel prouisioni factæ vel faciendæ, debent ipsi appellantes in suo instrumento appellationis inserere causas, per quas intendunt impugnare electionem, prouisionem, vel postulationem, vel personas eligentium vel electi: ita q̄ non poterunt iustificare suam appellationem ex causis non insertis in instrumento appellationis. Et sic de nihilo seruit illa clausula, quam communiter inserunt appellantes in suo instrumento appellationis: videlicet quando dicunt, quòd ob illam causam & alias causas loco & tempore proponendas se opponunt: & intendūt iustificare suam appellationem. Nota causas exceptas, vt appellatio possit iustificari ex causis nō insertis in appellatione: Primo, quādo illud quod non erat expressum in appellatione, & nunc opponitur, de nouo emersit. Secundo, cum de nouo superuenit facultas probandi, quæ de nouo nō superuenerat. Tertio, si illud erat antiquū: sed peruenit de nouo ad notitiam appellantis. Nota insuper dispositionem huius capituli locum habere in quibuscunque beneficijs etiā simplicibus: Nā si aliquis appellet à prouisione facta de capellania vel canonicatu, vel alio beneficio simplici: habet locum dispositio huius cap. vt appellans teneat inserere in scriptis, quæcunque ipse vult opponere contra prouisionem: Et si istā formam non seruauerit, nō est admittendus ad prosequendum suā appellationem. Nota finaliter, q̄ indefinitiua iuris æquipollet vniuersali, vt hic late per glo. ad quam quotidie recurritur.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

f ¶ *Vt circa.*] Appellātes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obijcere intendūt cōtra personam vel formam tenentur exprimere: & iurare, q̄ illa credūt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis ipsi, vel adhærentes eis non audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innocentij editū contra non probantes quæ obijciuntur in personam vel formam, in suo robore conseruatur. Et secundū Gar.& Ioan. Monachum hæc decretalis in sex partes diuiditur: quarum prima vsque ibi: *Addicta:* in qua ponit cōstitutionis causam. Secunda vsque ibi: *Alioquin:* & ponit ibi constitutionem. Tertia vsq; ibi: *Nisi aliquid:* & ponit ibi pœnam nō obseruantis constitutionem. Quarta vsq; ibi: *Super huiusmodi:* in qua facit exceptionem. Quinta vsque ibi: *Illa sane:* in qua de iurando ponit super exceptione præstanda. Sexta ibi: *Illa sane:* vsque in finem, in qua corroborat Domini Innocentij decretalem.

g ¶ *Electiones.*] Nota hic tres modos tangi, quibus prouidet ecclesiis. sic s.eo.cap.1.eod.lib. quorū primi duo pertinent ad subditos, alius ad prælatos, qui eo ipso q̄ prouident, confirmāt: qđ est verum si eodē iure spectat ad illos eligere & cōfirmare. 63.dist. in synodo. ff.de aucto.tu.l.3. secus si diuerso. & sic intelligit. s.eod. cum inter canonicos. vbi de hoc. & de fide instru. inter dilectos. §. cæterum.

h ¶ *Viam malitijs.*] j.cap.prox.de rescrip.sedes. & c. plerunq;.s.q. ma.accu.pos.significante.ff.de rei vendi.in fundo.§.cōstituimus.

ADDITIO. Vide de simo.nobis.super.3.glos.

i ¶ *Possibile.*] Non enim omnibus hominū malitiis viam præcludere possæ.

dere posset. 6. q. 1. si omnis. malas enim hominũ voluntates ad plenum cohibere non possumus. 31. q. 1. hac ratione in fin. nihil enim est quod homo semel deditus malitiæ non admueniat. in Authen. coll. 6. vt hi qui se ob. ha. perhi. ~es mi. in prin. & idem. ff. cómo. ad eos. ff. de præscriptio. ver. naturalis. C. man. l. ab Anastasio.

ADDITIO. Qui circa lites versantur, legẽ Anastasij fraudabãt suis machinationibus: quas ibi prouidetur. Ioan. Andr.

1 Vide constitutionem Lateran. sub Innocentio iij. cap. 24. & re lectur extra de electio. c. ne pro defectu.

a ¶ *Periculose.*] aduerbialiter ponitur. sic de poe. dist. 1. periculose. & est periculum in spiritualibus & téporalibus. s. eod. ne pro defectu. 50. dist. postquã. & j. eod. quam sit.

b ¶ *Vacent Ecclesiæ.*] id est prælatis careant, & ministris: sic & mulier dr̃ vacans, quæ virũ nõ habet. ff. ad l. Iul. de vi pub. q coetu. s. q vacãté. Archidiaconus.

c ¶ *Dignitatum.*] de quibus est idem iudicium habendum. s. eodẽ tit. dudum 2. & s. de præben. de multa.

mus, ne diutius periculose [a] vacent † ecclesiæ [b]: vel personatuum, dignitatum [c], & aliorũ [d] ecclesiasticorum beneficiorum prouisio differatur: Edicto perpetuo [e] prouidemus, vt si quãdo aliqui [f] electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponunt, proponẽdo [g] aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formã [h], aut personas eligentium [i], vel electi [k]: siue illius, cui erat prouisio facienda [l], siue facta: & propter hoc contigerit appellari [m]: appellantes in instrumento publico [n], seu litteris [o] super appellatione confectis, omnia [p] & singula exprimant, quæ in formam intendunt obijcere, vel personas: Coram [q] personis authenticis, aut

¶ *Glo. seq. respondet per quæstionem & solutionem; obijcit rationi & solutioni, quæ est indefinit. æquipollere vniuersali: & obiectioni respondet.*

d ¶ *Aliorum ecclesiasticorum.*] omnino vniuersaliter. 19. dist. c. 1. ff. de offi. præsi. l. 3. igitur siue super simplici beneficio appellet, siue super alio, locum habet hæc decret. Dici enim solet q indefinita [2] canonis vel legis regulam tradere intẽdentis, æquipollet vniuersali [2]: indefinita cõis locutionis non: secundum iuristas, vel logicos, indefinita æquipollet vniuersali in materia necessaria. vt homo est animal: ergo omnis homo. In materia vero contingenti secus: vt homo currit: ergo omnis homo, non sequitur. Sed contra, q etiam fm iura. indefinita non æquipollet vniuersali: Nam si lego alicui omne marmor: videor legasse & statuas marmoreas, & cæteras species ex marmore factas. ff. de leg. 3. hæres meus. §. 1. de au. & arg. leg. l. 1. & tñ si legetur marmor indefinite: sub legato cõprehendit sola rudis materia: & non species de marmore factæ. ff. de leg. 3. l. quæsitum. §. illud fortasse. Item si lana indefinite legetur, tincta nõ continetur in legato. ff. de leg. 3. l. si cui. in prine. & si legatur omnis lana, etiam cedit tincta legato. ff. de au. & arg. leg. l. pediculis. §. labeo. ergo indefinita non æquipollet vniuersali. Item aliud quando transigitur super generali petitione: aliud quando super indefinita: vt not. s. de transact. cap. 1. Sed dic, q quando nõ est eadem ratio & conditio (pp aliquod accidens) omniũ particulariũ in vniuerso cõprehensorum: indefinita non æquipollet vniuersali: vt patet in prius: nam tinctura lanę, & species marmoris nõ procedunt ex ipsa origine, sed ex accidenti hominis operatione: & posset maioris æstimationis esse ipsum additum tincturæ vel speciei, q ipsum principale [3]: sed quando omnium particularium est eadem ratio & cõditio, vt prius: quia non variantur per aliquod accidens, licet forte sit ibi imparitas ex origine: puta quia alia lana melior & nobilior ex origine: Idem in marmore: tunc indefinita negatiue vel affirmatiue prolata æquipollet vniuersali. ff. de leg. 2. si pluribus. & l. si ita. ff. de reb. dub. l. si is qui. §. verum. in fi.

2 De materia huius g'lls- præcor doctores h. e. vide Dinum in Rubrica de regul. iur. lib. 6. & ... tus. lib. 3. variar. resolut. cap. 13.

3 Secus de Beneficijs sui maioris, qua fructus intelliguntur c. in nostra. de emp. l. contractibus. ff ad muni. sed quòd indefinita æquipollcat vniuersali, hoc est ex significatione lat. ga. Bar. in l. Ss seruitus. ff. de seru. verb prædio. & ubi si aliás eiuderet sua tantum. Bar. in l. omnes populi. ff. n.

¶ *Glos. seq. ponit 6. modos cognoscendi legem generalem.*

e ¶ *Perpetuo.*] id est generali. s. eo. Massana. & sunt hæc signa cognoscendæ generalis constitutionis, cum edicti vocabulo nuncupatur, vt hic: si mittatur venerabili coetui: si præcipitur per omnes populos diuulgari, scriptura publice procedente: si dicatur idem in similibus obseruandum: si lex vel canon appelletur generalis: si iubetur expresse ad omnes pertinere. hos modos habes C. de leg. l. 3. Ioannes Andreæ.

4 Sequitur Phi. & Dom. tum indefinita prolata ad personas. indefinita nõ æquipollet vniuersali. l. 1. & 2. ff. de lib. & posthumis. falit in fauorabilibus. l. si qua ... ff. de ...

¶ *Glos. seq. soluit quæstionem: & ponit obseruantiam curiæ.*

f ¶ *Aliqui.*] quorum interest: vt quia canonici, parochiani, vel patroni. 16. q. 7. filijs. & si collegium obijcit se, ad hoc tenetur. ff. quod me. cau. l. metum autem præsentem. §. animaduertendum. dixit Gar. quòd Romana curia quemlibet clericum de diœcesi vel ciuitate admittit contra electum episcopum, siue beneficiatus sit, siue inde oriundus: si vult obijcere in personam: contra formam autem non, nisi canonicos admittit.

g ¶ *Proponendo aliqua.*] Si ergo quæ opponuntur non sont talia, sed directe respiciunt ius ecclesiæ, vel opponentis personæ, constitutio ista non arctat, vt in cle. eo. titu. constitutionem. 1. responso.

h ¶ *Formam.*] vt quia seruata non fuit forma decre. quia pp. in electione. s. formam postulationis obijci potest, q non est concors, vel saltem à duabus partibus celebrata: & hoc quando vnus postulatur, & alter eligitur s. eo. scriptum. vel q postulatus est, qui debuisset eligi. s. eo. proxi. c. vno. contra prouisionem potest opponi: q adhuc non sit prouidendi potestas ad superiorem deuoluta: vel q litteras subreptitias sit facta prouiso. de rescriptis. super litteris.

i ¶ *Eligentium.*] vt quia sunt excõicati maiori sententia, vel ab homine suspensi. s. eod. cum inter. de consuetu. cum dilectus. vel quia priuati à canone: vt q à scienter elegerunt indignum. s. eo. cũ in cũctis. vel sunt infames: q̃bus sunt actus legitimi interdicti. ff. de regul. iuris, actus. sed eligere est actus legitimus. j. de sen. excom. solet. ad fin.

ADDITIO. Et dicit Gulielmus hic reprobari opinio Innoc. & approbari opi. Bernar. antiquam. de quibus s. cap. 1. in glos. electi. dic vt ibi. Et vr̃ reprobari quod dixit ibi Inno. & Compost. q obiectio in personas eligentium proprie dicatur in formam. hic ponit ista vt diuersa. Sed dicit ibi Archi. q hoc fit per similitudinem quam habent obiectus contra eligentes & electos, scilicet criminum & defectuum. Ioan. And.

k ¶ *Electi.*] puta defectus ætatis, scientiæ, & natalium [4]. s. eo. cum in cunctis. obiectorum autem defectuum examinatio fiet, vt traditur j. eo. si forte.

4 Et si quòd sit leprosus dæmoniacus paralyticus. Dom. Ioa.

l ¶ *Facienda.*] quod igitur hic de prouisione dicitur, repetitum intelligatur in postulatione & electione faciendis: quod iuris enim in vno, & in reliquo. & hoc verum, si contra certam personam appelletur, vt non eligatur, vel postuletur: si autem contra incertam huiusmodi constitutionis formam non est necesse seruare. j. eod. qui contra certam.

¶ *Glossa sequens respondet per quæstionem: ponit opi. Guli. & contrarium Gar. quam approbat. secundo ponit dictum Gar. hodie reprobatum.*

m ¶ *Appellari.*] ad Papam secundum Guli. & est ratio: quia appellationes interpositæ ad Papam magis consueuerunt protelare negotia ecclesiarum, de appel. sæpe. & ad ea quę frequentius accidũt, &c. ff. de legi. nam ad ea & ista constitutio videtur supplere illam, s. eod. statuimus. quæ expresse de appellatione interposita ad Papã loquitur. Arg. ad hoc j. eod. is qui. & cap. sequen. Tu dic secundum Gar. q hæc decre. etiam locum habet in appellationibus ad inferiores interpositis: cum generaliter loquatur: & sic sit generaliter intelligenda. ff. de offi. præsi. l. præses. 2. 19. dist. cap. 1. ff. quod me. cau. l. metum autem. §. animaduertendum. ff. de publi. in rem ac. de pretio. Preterea Hostien. intelligit aliam decre. s. eod. statuimus. licet ibi exprimat, ad nos etiam in appellationibus ad inferiores interpositis: quod facit pro hac parte: tamen id non puto verum, vt ibi dixi. hæc autem decre. secundum Gar. locum habebat siue in iudicio, siue extra iudicium appellaretur: quod non est hodie verum. non enim locum habet, nisi in appellationibus extra iudicium interpositis [5]: vt declaratum est j. eo. constitutio.

Consideratio, vt circa, an habeat locũ appellatio n. iudicium scienter à Papa interpositis.

5 Ille Pet. de Ancharano. Io.

n ¶ *Publico.*] facto scilicet per manum tabellionis. Quid sit publicum instrumentum, not. s. de fi. instru. cap. 2. & dic publico, scilicet super appellatione confecto.

o ¶ *Litteris.* [6]] testimonialibus, scilicet sigillo authentico sigillatis j. de offi. ordi. si canonici. & in decre. cum medicinalis. j. de sen. excom. Vel dic, q sufficit si per suam vel alterius priuati manum fuerint litteræ conscriptæ: probabitur tamen talis scriptura per testes. sñ secundum Guli. prior intellectus præualet: & ideo dictum est de litteris: quia in plerisque locis vsus tabellionum non habetur: sed instrumentorum loco habentur officialium litteræ.

6 Hic vide Phil. Fran.

¶ *Glossa sequens quærit. alleg. pro. soluit contrarium. finis glos. dat consilium.*

p ¶ *Omnia & singula.*] Quid ergo si dicat electum periurum, vel homicidam, vel excommunicatũ: nunquid sufficit talis expressio? De hoc fertur tempore Ioannis & Nicolai multum disputatum: & diuersæ declarationes factæ dicuntur super hoc, & videtur q hoc satis sufficiat: quia quodlibet periurium, vel homicidiũ repelli [7]. Sed dic contra per hanc litteram: aliás quare fieret hæc verborũ geminatio. & probatur hoc satis j. de exceptio. pia. & melius j. eo. procurator. & in cle. constitutionem. eod. titu. 1. responso. ad idem. ff. de dolo. l. sed si ex dolo. §. finali. j. de testib. præsentium. §. testes. 2. q. 8. per scripta. §. libellorum. de poen. distinct. quinta, consideret. & tutum est quòd iuret per hunc modum: iuro omnia & singula, & cætera.

7 Hæc constitutio non prouidet circa inquisitionem, sed circa propositionem: & multa valẽt in probando C. de probatio. quæ non valent in proponendo: vbi ius præsens allegari oportet. ff. de rei ven. si rem. in prin. Io. Mo concor. quod no. j. c. is qui. in gl. pe. Ioan. Andr.

ADDITIO. Sed non est necessarium secundum Archid. Gar. tamen dicit Nicolaum interlocutum, quòd non sufficit iurare q credat omnia, &c. nisi etiam addat, & singula, &c. quod hic placet Io. Mo. Ioan. And.

q ¶ *Coram.*] hic fit versi. refertur enim ad inferiora, non ad superiora: coram

niora: coram aliquo autem fieri, dicit quod fit eo sciente, & intelligente: licet non consentiente. ff. de verb. sign. coram. sed & hic eius testimonium requiritur: vt j. dicam.

a ¶ *Aut persona.*] scilicet authenticat & intellige illam personam authenticam hic appellari, quæ præest iurisdictioni. Et habes hic casum in quo creditur vni personæ authenticæ ad hoc. 86. dist. tanta. vbi d hoc. ibi videas in gl. arg. q credit, &c. & 18. dist. placuit 2. in gl. 2. & 8. q 3. cap. 1. in gl. 2. Archidiaconus.

¶ *Glossa seq. primo soluit duas quæstiones: secundo quærit: ponit opin. Gar. & contrariã Guil. quam approbat in glos.*

b ¶ *Corporali.*] per hoc dicas secundum Guil. & Gar. q si iurei præsente textu Euangeliorum, & non tangat: q huic constitutioni satisfactum non est: & sic Papam Nico. in hoc interlocutum dicit [1]. Si autem Euangelia tangeret pede vel cubito: si manus habet, non sufficit: quia singula membra singula habent officia. 89. distin. singula. j. de hæret. cum ea iniuncto. facit enim contra generalem consuetudinem, quæ est optima interpres legum. j. de consue. cum dilectus. Quid si sit episcopus qui appellat: quæro an teneatur tangere sacra? Dixit Gar. q sic: quia generaliter loquitur hæc decre. & sic generaliter intelligẽda. 19. dist. cap. 1. §. dicendo. ff. de offi. præs. l. 3. Item priuilegium episcoporũ est corpore iuris clausum: vnde per istud tolli vr, ac si ius esset. ff. de constit. licet eo. lib. cũ suis concor. [2] Gulielmus contradicens, q episcopi tangere non tenentur. 15. q. 1. cap. testimonium. §. nec honore. C. de epis. & cle. Authẽ. sed iudex. de iura. calum. cap. vlt. & hoc credo verius. licet opinio Gar. sit tutior. & facit quod dicã. j. cap. proxi. Sicut enim per illam decre. non tolluntur illi speciales casus, in quibus quis administrat ante confirmationem de iure veteri: sic & per istam sublatum non credam illum casum in quo quis tangere non tenet [3], scilicet in epo: procederet hoc dictum si priuilegium episcoporũ esset generale: nunc respõderetur ad contraria infra signata, quæ ponunt casus speciales: sed quia per iura superius allegata: & per Authen. de san. epis. colla. 9. §. sed nulli. potius probatur istud speciale in iuramento testium prius prorogatum ad iuramentum calumniæ per prædictam decr. vlt. de iur. calum. ibi: sicut in dicendo testimonio, &c. dicam q in aliis tangere tenentur. ad hoc. 1. q. 7. quotiens. j. de iureiu. ego N. in fin. de pur. can. quotiens. §. porro. in prin. & in fi. de senten. excom. venerabili.

c ¶ *Præstito.*] in iuramentis quæ iure præcipiuntur, vt est iuramentum testis, & calumniæ, semper est iurandum super sancta dei Euãgelia [4]. 22. q. 1. cap. testimonium. §. eps non flagitetur. ad idem. 1. q. 7. quotiens. de consec. dist. 2. ego Berengarius. j. de iureiur. ego. in fin. j. de iura. calum. cum in causa. j. de purg. can. quotiens. §. 1. in prin. & idem in omnibus aliis iuramẽtis, quæ a iure, vel iudice, vel a partibus ex necessitate deferuntur. Archidiaconus.

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit: secundo soluit quæstionem: tertio consulit.*

c ¶ *Præstito.*] Pone q vna die appellauit: sequenti die iurauit: quæritur an sit huic cõstitutioni satisfactum? Dixerunt Guliel. & Gar. q non: & sic dicebant fuisse declaratum per Nicolaum. & arg. ad hoc. ff. de dam. infec. qui bona. §. si quis stipulaturus. & j. de elec. quia pp. in quibus habes, q stipulaturus de dam. infec. eodẽ tempore debet iurare & stipulari: aliàs non est ei cauendum: & publicatio scrutinij, collatio, & electio insimul fieri debent, non ex interuallo: vnde hæc videtur fuisse istius constitutionis mens, q incontinenti super oppositis in appellatione iuretur. ad idem. ff. de testamen. hæredes palam. §. fina. [5] Item secundum eosdem dicas, & bene, q si appellans dicat sic: offero me paratum iurare omnia & singula, & cetera, nõ est huic constitutioni satisfactum: quia cõstitutio ista iuramentum exigit, nõ pollicitationẽ. ad idem. C. de vsur. accepta. vbi dicitur, q aliud est soluere: aliud est paratum soluere. ad idem j. de eo qui mit. in pos. cap. 1. Idem sm eos: vt plene & in omnibus huic constitutioni satisfiat: Primo ipse tabellio fidẽ faciat in instrumento de sacramento: faciat etiam fidẽ de tactura [6] licet enim durum videatur, q ob hoc non valeat appellatio, si aliter probari possit tactura: tamen sic fertur per Nicolaum fuisse declaratum.

Additio. Quod tamen non placet Guli. qui dicit, q ex quo in instrumento fit fides de iuramento, omnia præsumentur solẽniter acta. Insti. de fideius. §. fi. & C. de contrahen. & commit. stip. l. 1. Sed vt dicit Ioan. Mo. & Archid. illud verum de qualitate intrinseca: secus in extrinseca. ff. de pub. in rem act. l. quacunque. ad fi. & inducit Archid. quod not. Compost. j. eo. cum dilecti. ad fin. sit ergo

[1] Ad idem cle. 1. ver. porro. de hære. & ibi vide gl. 2. per quod decido quod hic not. Archid. Ioan. And.

[2] Illud in legibus dubium hic loquitur cum vna generalis, alia specialis. vt in casu l. sancimus. ff. de pœn. In. mo. & Arch.

[3] Idem Anchar. Bart. in extrau. ad reprimẽdum. Ioan.

[4] Idem Pet. de Ancha. Ioan.

Appellans vna die, & sequenti die iurans: an satisfaciat constitutioni, vt causa.

[5] Idem Io. Mo. & Archid. qui dicit quod hic non satis erat, si haud ená probat literas j. quæ hæc expressè nõ dicat expres fecerunt. Ioa. And.

[6] Idem Pet. de Ancha. Ioa.

persona [a], quæ super hoc testimoniũ perhibeant veritati, corporali [b] præstito [c] iuramento, quòd credunt ea, quæ sic exprimunt, esse vera, & se posse probare [d]: Alioquin [e] tam opponẽtes, quàm tempore appellationis interpositæ, vel postmodum adhærentes [f] eisdem, obijciendi aliqua, quæ non fuerint in huiusmodi litteris vel instrumentis expressa [g], potestatem sibi noluerint interdictam [h]: nisi aliquid postea forsan emerserit [i]; vel super antiquis [k] superuenerit [l] probandi facultas: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quæ appellantes appellationis emissæ tempore verisimiliter [m] ignorare potuerint, & etiam ignorarint. ¶ Super huiusmodi autem ignorãtia [n], & superueniente [o] facultate

necesse etiam de qualitate iuramenti (quæ de substantia est) fidem fieri. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. quærit: opinionem ponit: & contrarium soluit.*

d ¶ *Probare*] si autem dicat se credere posse probare ea, quæ sufficiant ad victoriam suæ causæ, non est huic cõstitutioni satisfactũ: nec valet appellatio. j. eo. is qui. Quid si appellans quædam probauit ex oppositis & iuratis, quæ bene sufficiunt ad victoriam suæ causæ, & quædam non probauit: quid erit? Dicunt quidam, eum succumbere ad hoc de proba. licet, versi. item quoq. & ita dicunt quidam Nicolaum interlocutũ. Contrarium tamen est verum: quia constitutio ista intendit, vt videatur solam calumniam excludere: non enim iurat q sint vera: sed q credit ea vera: sic etiam intelligit Hostien. j. eod. statuimus. decre. illa, licet. non obstat: quia ibi se astringit ad vtrunque probandum: vnde mos gerendus fuit. ff. de probationibus. l. circa.

e ¶ *Alioquin.*] idest, si non expresserint omnia quæ intendunt opponere. Alij exponunt, & male. alioquin, id est si non iurauerint. vnde dicunt, q pœna istius constitutionis est solum, q si non iurat non audiatur super non expressis. sed hoc est falsum, quia si nõ seruat cõstitutionem, in nullo valet appellatio: & est expressum j. eod. is qui. & ibi etiam dicam. & probat hoc cle. eo. tit. constitutionem. in fine.

¶ *Glos. seq. recit. per quæstionem ad quam ponit op. Gar. & õtrium Guli.*

f ¶ *Adhærentes.*] Dixit Gar. q adhærentes debent seruare hanc constitutionem, vt principalis, aliàs non audirentur: aliàs enim nõ præcluderetur via malitiis, quod intendit ista cõstitutio ad hoc j. eo. auaritiæ. & ita dicit Papam Nicolaum interlocutum. Sed Guli. ꝫ: quod potius credo, cum hæc cõstitutio (nulla quantum ad hoc de adhærentibus mentione facta) dicat appellantem iurare debere, & crimina specificare. adhærentes ergo, quandiu appellans prosequetur negotium, ad hoc non tenentur: argu. de deci. ad audientiam. nec sit tutum, nec honestum cogi multitudinẽ ad iurandum: illo vero defuncto, vel prosequi omittente: si ipsi velint prosequi bene iurabunt & specificabunt. Et scias q non admittetur ex virtute appellationis adhærentes, nisi infra tempus quo appellasse debuissent, appellationem expresse ratificauerint, & dixerint se adhærere velle. 2. q. 6. non solent. ff. rem rat. habe. l. bonorum.

g ¶ *Expressa.*] singulariter, vt dictum est.

Additio. Satis ergo probat hæc littera, q si aliqua sufficienter expresseris, aliqua non, valet appellatio quoad sufficienter expressa, dummodo in aliis fuerit seruata constitutio. & patet in cle. constitutionem. §. 1. & 2. eod. tit. Ioan. Andr.

¶ *Glos. seq. quærit & soluit.*

h ¶ *Interdictam.*] Alius autem qui nõ appellauit, nec adhæsit poterit se opponere: non potest tñ prosequi in causa illa pro interesse communi articulos non specificatos. quod dic vt in cle. eo. tit. constitutionem. §. 2. & sic debet intelligi. j. eo. si forte. ibi, aut dabit initium, &c. vel superior ex officio suo inquiret hoc, ne electus forsan criminosus ascendat ad apicem. 23. dist. qui eps. Quid si appellans qui deficit in probatione obiectorum, vel cuius appellatio reiicitur: offert se paratum probare incontinenti electum excõicatum? Dic secundum Guli. & Gar. q non admittetur tanquam pars: quod dic vt in cle. eo. titu. constitutionem. §. insuper. nam etiam per modum querelæ non audiretur, vt ibi: sed superior ex officio inquiret de hoc. & hoc si probationes sint in promptu: aliàs non. sic enim retardaret cõfirmatio. taceat ergo 2. q. 7. plerũq. in princi. 7. q. 2. si tantũ.

i ¶ *Emerserit.*] vt si de nouo homicidiũ cõmisit, vel aliud mortale.

Additio. Exemplum patet. j. de iureiur. c. fi. Ioan. And.

k ¶ *Antiquis.*] tunc notis, sed non oppositis. si vero fuissent opposita circunstantiis omissis, non audiretur volens illa exprimere, etiã cum iuramento quod sequitur: vt in cle. eo. constitutionem. §. responsio. & quæ est ratio, ibi not.

l ¶ *Superuenerit.*] Cum enim ab initio probandi non habuit facultatem, exprimere non debuit. 2. q. 7. plerunque. in prin. non sic in casu. j. eod. nulli. vbi dixi. Ioan. And.

m ¶ *Verisimiliter.*] vt quia non consueuerant multam familiaritatem habere cum isto electo: & quæ opponũtur non erant publica: & in facto alieno est probabilis ignorantia. ff. pro suo. l. vlt. Gar.

n ¶ *Ignorantia.*] vt in vltimo casu, quo de ignorantia dicitur.

o ¶ *Superueniente.*] vt in secundo casu. In primo ergo casu non iurat, nisi vt excludat calumniam, vt sequitur.

Opponens plura, & probans aliquid quod sufficit ad victoriam an dicatur succumbere

Cõstitutio, vt circa, an afficiat adhærentes.

Ignorantia est probabilis in facto alieno.

¶ Glossa

¶ *Glossa sequens vertitur per obiectionem: de regula præsumitur: & soluit: secunda pars vertitur per quæstionem & solutionem.*

a ¶ *Per proprium.*] Nota ignorantiam probari per iuramentũ. j. eo. nulli. & ideo compelluntur iurare, quia debuerũt ab initio quærere: & quia præsumuntur malitiose hoc opponere: alias quilibet, præsumitur ignorans. j. de reg. iur. præsumitur. vbi de hoc dixi per hãc litteram, per propriũ. Dixit Guil. q generalis procurator non præstabit hoc sacramentum: sed specialis (scilicet habens ad hoc mandatũ) bene. sic dicit se obtinuisse. ad hoc ff. de iureiur. iusiurandum quod. §. procurator. C. de procurato. l. in pecuniariis. ad hoc j. eo. procurator.

Iuramentum proprium dicitur quod præstatur per ipsum, vel per procuratorem habentem ad hoc speciale mandatum.

ADDITIO. Vide Barto. in l. inter omnes. §. recte. ff. de furtis.

b ¶ *Statuit.*] j. eod. statuimus. ibi enim ponit pœna deficientis in probatione, hic pœna non seruantis hanc formã in appellando.

c ¶ *Auaritia.*] Electus ante confirmationem administrare non debet per se vel per alium, in totum vel in partẽ, sub quocunque colore: qui contra fecerint ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito.

d ¶ *Cæcitas.*] Nota auarum appellari cæcum & ambitiosum. j. eo. quorundam. excæcant enim illa animos, vt agenda non videant, & a prohibitis non declinent: vt ibi, & 47. dist. virũ. & c. sicut hi. Et quare dicatur auarus, quia largus, quis prodigus, not. s. de consue. ex parte. Ioan. And.

ADDITIO. Io. Monachus auarũ dicit esse cæcũ, vt tetigit hic gl. in prin. & hoc probat tali ratione: secundum philosophum, Possessio diuitiarum est in distribuendo: auarus autem hoc non faciẽdo, non videt fructum diuitiarum: & sic est cæcus. Differt autem secundum eum cupidus ab ambitioso, vt dicit versus.

Est census cupidus: sed honore vir ambitiosus. Ioan. And.

e ¶ *Interdicta.*] scilicet ante confirmationẽ administrare. j. eod. nulli. & cap. qualiter. & j. de præbend. cum iamdudum.

probandi, fidem per propriũ a præstandum corporaliter faciant iuramentum: hoc adijciendo in iuramento eodem, quod ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. ¶ Illa sane, quæ felicis recordationis Innocentius Papa quartus contra non plene probantes ea, quæ in formam vel personam obiecerãt, statuit b, in suo volumus robore permanere.

¶ Idem in eodem.

¶ *Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium in totum, vel in partem, sub quocunque colore: qui contra fecerint, ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito.* Ioan. And.

CAP. V.

Auaritiæ c cæcitas d, & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorũ animos occupãtes, eos in illam temeritatẽ impellunt, vt quæ sibi à iure interdicta e nouerint, exquisitis fraudibus f vsurpare conentur. ¶ Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarum g electi: quia eis iure prohibẽte, nõ licet se ante cõfirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi ecclesiarum, (ad quas vocantur) ingerere h: ipsam sibi tamquam procuratoribus, seu œconomis committi procurant. Cum itaque non sit malitiis hominum indulgendum i: Nos latius k prouidere volẽtes, hac generali constitutione sancimus: vt nullus de cætero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquãm celebrata de ipso electio confirmetur l, sub œconomatus m, vel procurationis n nomine, aut alio de nouo quæsito colore o, in spiritualibus p vel

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem, & remittit.*

f ¶ *Fraudibus.*] Fiebat fraus quasi de contractu ad contractum, & hoc prohibitum est, quod prosequere, vt not. 14. q. 3. plerique. j. de priuil. quanto. & ff. de leg. contra.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor casus exceptos.*

g ¶ *Ecclesiarum.*] omnium, cum indefinite loquatur: quod verum intelligas, nisi in Papa. j. eod. licet. & idem secundum Hug. & Io. in imperatore 1 qui hoc no. 93. distin. legimus. Alij contra. j. eod. venerabilem. & in casu. j. eod. indemnitatibus. §. si vero. & §. cæterum. & in vltramontano concorditer electo immediate subiecto domino Papæ. j. eo. nihil, ad finem.

1 Vide Oldrad. consi. 107. in. de ele & electi potesta. Fon.

h ¶ *Ingerere.*] vocari enim debẽt a Deo tanquam Aaron. j. eo. qualiter.

i ¶ *Indulgendũ* 3.] j. c. prox. ff. de rei vẽdi. in fundo. §. constituimus.

3 Vide supra de Simon. c. nobis in glos.

¶ *Glos. seq. vertitur per obiectionem, quam dupliciter soluit.*

k ¶ *Latius.*] i. late. sic s. de accu. licet. prope fi. ibi, potius. & j. de iniur. & si pignorationes. ibi, districtius. hoc dico, quia idem prouisum est ex mente priorum iurium. Vel dic proprie, quia hæc constitutio latius & clarius exprimit. Item olim irritabatur electio: hodie aliter est, vt j. sequitur.

¶ *Glos. seq. ponit triplicem rationẽ quare, &c. secundo quærit & soluit.*

l ¶ *Confirmetur.*] & tunc administrabit quæ iurisdictionis sunt, nõ quæ ordinis: vt s. c. transmissam. & est ratio quare electi ante confirmationem non administrant: quia alias de confirmatione non curarent 4, maxime hi qui non habent consecrari: & etiã confirmatio nil operaretur si administrationem per electionem haberent. Item si contingeret electionem cassari, non possent sic de facili remoueri. Quid dices de electo confirmato, a cuius confirmatione est appellatum: nunquid si administrabit appellatione pẽdente, incurrat pœnamẽ & fuit disputatum & terminatum olim Bonon. quod administrator talis incurrat pœnam. facit de appe. oblatæ. ad fi. per l. ff. de mu. & ho. l. reus. §. cum quem 5. & hoc nisi talis esset appellatio quæ non teneret. & sic intelligitur de appel. constitutis 2.

4 Ne se subitterẽt periculo cassationis. Ioan. Andr.

5 Vide supra eod. per inquisitionem in vlt. glossa.

m ¶ *Œconomatus.*] Œconomus, cui res ecclesiastica gubernanda mandatur. C. de sacrosan. ecc. l. iubemus. circa prin. Ioan. Andr.

n ¶ *Procurationis.*] Sumebant hãc fraudem ex decre. s. eo. cum nobis olim. in fi.

ADDITIO. Inno. Papa ibi loquitur: nec puto excusari hodie electum per cõmissionem talem, quam faceret inferior confirmator: licet littera hæc j. & Arch. loquitur obscure, quia dicit electum pœnam incurrere, si sine auctoritate legitimi superioris administrat. Et adde quod not. de simo. sicut tuis. in gl. 2. & quod ibi dixi. Io. And.

o ¶ *Colore.*] quicunque fuerit ille, puta vicaria, commenda, castaldionatus: vel dicebat se facere id vt canonicum, secundum opin. Lau. qui notat hoc. j. eo. qualiter.

p ¶ *In spiritualibus.*] vt excõmunicare, absoluere, interdicere, pœnitentias iniungere, & similia. j. de excess. præla. accedentibus.

a ¶ *Temporalibus.*]

A ¶ *Varitia.*] Diuidit in quatuor partes, secundum Ioan. Monachum. Prima ponit, pœnam ad dicenda: Secũda narrat fraudẽ post ius antiquum: ibi, *Nonnulli:* Tertia illã fraudẽ reprobat: ibi, *Cum itaque:* Quarta pœnam apponit: ibi, *Omnes.* Ioan. And.

Vide Lambertinũ de iure patronat. lib. 2. par. 1. q. 5. art. 1.

a Pro intellectu istius cap. præsupponendũ est quod habetur in cap. qualiter. eod. tit. in ant. vbi dicitur quod quantocunque quis fuerit electus in concordia nemine discrepante, nõ debet se ingerere ad administrationem nisi fuerit per superiorẽ confirmatus: per quam confirmationem acquirit potestatem administrandi: sed non habet facultatem ordinandi ante consecrationem: & proprie ante consecrationem non vocatur eps, sed electus: quod si ante confirmationem se ingerit administrationi, priuatus est ipso iure electionis: & eligentes possunt alium eligere. Secundo præsupponendum est, quod vacante ecclesia cathedrali, iurisdictio & potestas ordinandi est apud capitulum illius ecclesiæ: ita quod capitulum per se potest exercere iurisdictionem. cap. olim. de ma. & obe. in an. Et ea quæ sunt ordinis potest per alium exercere.

Nota opinionem text. quod electus aggrediens administrationem, temeraria: quia ille qui agit sciens aliud sibi a iure prohibitum sub colore fraudulẽto. vide textum qui fil. sint legit. per venerabilem. ver. videbatur. & Ioã. And. in ele. 1. de sepul.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauiensi, canonici illius ecclesiæ cõuenerunt in vnũ tractaturi de electione futuri prælati: tractatu habito inter eos elegerunt quendam Titium: qui Titius antequam esset confirmatus, requisiuit a capitulo, vt capitulum ipsum constitueret œconomũ vel procuratorem ad administrandum bona episcopatus: quæsitũ an sub isto colore posset se igerere administrationi ante confirmationẽ? Rñdet Rom. Pont. quod non: alias si se ingerat, perdit ius sibi quæsitum ex electione. ideo electus ante confirmationem nec directe nec indirecte debet se igerere administrationi. quod si fecerit, eligentes vel superior poterit prouidere de alio. nam facta electione ecclesia adhuc dicitur vacare. Vnde sicut matrimonium carnale initiatur per sponsalia per verba de futuro, perficitur sequente cõsensu per verba de præsenti, & cõsummatur per carnalẽ copulam: sic matrimonium spirituale initiatur per electionem, perficitur per confirmationem, & consummatur per consecrationẽ. Nota primo id ad quod allegatur iste textus: videlicet, quod auaritia excæcat homines, vt non videant ea quæ sunt recta. Nota insuper principalem effectũ huius cap. quod licet sede vacante capitulũ habeat administrationẽ in spiritualibus & temporalibus, & eam possit alij committere: non tamen potest committi electo vt administret tamquam procurator vel œconomus: alias fieret fraus ad cap. qualiter. alleg. Not. vlterius quod ingerens se administrationi ante confirmationem, perdit ius sibi quæsitum ex electione. Vnde electus sine vitio ambitionis potest postulare & prosequi cõfirmationem suæ electionis, ex quo semel fuit vocatus a Deo.

¶ *Auaritiæ cæcitas.*] De auaro habetur 47. dist. cap. vitium. & bonorum 1. & c. sicut hi. per quæ iura apparet, quod per hoc vitium quis a Deo separat. & hoc largitas obuiat quæ sancta in canone appellatur. 16. q. 1. visis. ver. diuinæ. & c. cupiditas vero sæua nuncupatur j. de Iudæ. in quorundam. in prin. Archidiaconus.

¶ *Prima glossa summas.*

temporalibus a, per se vel per alium, pro parte b vel in totum gerere c, vel recipere d, aut † e illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionē quæsitum fuerit) decernentes eoipso e priuatos f.

¶ Idem in eodem.

¶ *Eligentes quamcito commode possunt, electionem electo præsentent: Electus infra mensem cōsentiat: aliàs priuatus est iure quæsito; nisi conditio personæ ipsum excuset: Post consensum confirmationem petat infra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. Andr.*

CAP. VI.

Qvàm † sit g ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quàm periculosa etiam esse soleat animabus: non solum iura h testantur, sed etiam magistra i rerum efficax experientia manifestat. ¶ Cupientes itaque competentibus remediis vacationū diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus: vt si quando fuerit electio in aliqua ecclesia k celebrata, electores electionem ipsam, quam citius l commode m poterunt, electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent †: Electus vero illum adhibere infra mensem n à tempore præsentationis huiusmodi teneatur †. Quem si ele-

a ¶ *Temporalibus.*] vt recipere census & debita, habere curam colligendorum & conseruandorum fructuum, & similia.

ADDITIO. Liberet tamen ecclesiam, soluendo quod debet. ff. de neg. gest. soluendo. sed debitorem sibi soluentem non liberaret. ff. de solu. vero procuratori. Ioan. And.

b ¶ *Pro parte.*] Gerere enim videtur qui minimam partem attigerit de hæreditate. ff. de acquir. hære. si seruum. §. si quis seruus.

c ¶ *Gerere.*] in iudicio, vel extra. ff. de verbo. signifi. verba. & l. licet inter gesta.

d ¶ *Recipere.*] de prouentibus: sic dicit lex in uxore. C. arbit. tut. l. fina.

¶ *Glos. sequens recitetur per quæstionem.*

e ¶ *Eoipso.*] scilicet quod se administrationi immiscuit: non autem eo quod fecit se procuratorē vel œconomum constitui, si se non immiscuit. hæc probantur per superiorem litterā: & verba cum effectu, & c. de cler. non resi. relatum cum sim.

¶ *Glos sequens recit. per obiectionem dupliciter, & soluit. finis recit. per obiectionem.*

f ¶ *Priuatos.*] ipso iure: olim vero per sententiā: Nisi velis dicere quod administrantes vt electi nullo colore quæsito priuandi sint per sententiam, per antiqua iura: administrantes quęsito colore priuati sint ipso iure, vt hic quod satis mihi placet, vt euitetur correctio iurium: vt infra eod. cum expediat. Sed primum verius secundū Gar. & pro eo infra eod. cupientes. §. cæterum. Et si electus alias nullum ius habebat ex electione, vel ei renunciauerat: tenetur ad fructuum restitutionem: & aliàs iudicis arbitrio puniri debet secundū Gulielmum, supra eodem, dudum 2.

ADDITIO. Secunda opin. huius glossæ quæ placet Ioan. Andr. placet etiam Ioan. Monacho, qui inducit illud Gregor. simulata æquitas, duplex est iniquitas: quod est dicere, dupliciter peccat qui facit malum, & abutitur bono. & facit ad hoc, infra de dolo & contu. cum qui. & quod ibi no. Hierony. ad Celantiam. vj. Multo deformior est superbia quæ sub humilibus signis latet. vide quod no. in cle. ad nostrum. in fin. de hæreti.

Qvam sit.] Præmissa constitutionis causa, statuit tria tēpora ab antiquis iuribus non prouisa: Primo tempus electionis præsentandæ sine adiectione pœnæ: Secundo: ibi, *Electus*: tempus consensus præbendi pœnam apponens, & vnum casum excipiens: Tertio: ibi, *Cæterum*: tempus petendi confirmationem, & pœnam apponit, & determinat: quod satis not. Hosti. in summa huius tit. §. fin. ver. quid ergo si capitulum. in fin. Ioan. And.

CASVS. Cauetē in cap. ne pro defectu. eod. tit. in an. quod illi ad quos spectat electio in ecclesia cathedrali, vel collegiata, debent eligere infra tres menses numerandos à tempore vacationis: & sic ibi satis est prouisum circa electionē: sed non fuit prouisum circa tempus infra quod debeant electo præsentare electionem: ad hoc emanat istud c. scilicet, quod eligētes debent quācito cōmode possunt electionem præsentare electo: & ipsum requirere, vt cōsentiat vel dissentiat electioni: & istud tempus hodie est redactum ad tempus octo dierū c. cupientes. j. eod. Sed vellem informari vtrum electus facta præsentatione & requisitione teneatē incōtinenti consentire vel dissentire: vel vtrum detē sibi tempus ad deliberandum? Rūdet quod electus facta sibi præsentatione electionis, non teneē incontinenti cōsentire. sed habet vnum mensem ad deliberandū: & infra illum tenetur declarare animum suum quod consentit. Si autem non consentiat infra mensem, tunc ipso iure perdit ius sibi quæsitū ex electione: nisi forte cōditio personæ aliud requirat. quia forte erat religiosus, qui fuerat electus in epm, qui non potest consentire sine licentia sui Prælati. cap. si religiosus. infra eod. & non potest in breui tēpore habere licentiam sui abbatis: quia abbas forte est absens in remotis partibus. Sed quid si electus consentit electioni infra mensem: vtrum pro libito suæ voluntatis possit petere confirmationē suæ electionis: vel vtrum sint tempora statuta? Rūdet quod infra tres menses tenetur petere confirmationem suæ electionis: & si infra dictos tres menses nō petierit, ipso iure perdit ius sibi quæsitū ex electione: & eligentes poterunt alium eligere. Nota primo quod celebrata electione nō possunt electores pro libito suæ voluntatis celare electionem: sed illā debēt publicare solemniter clero & populo: & publicata electione, electores debent illam præsentare electo, vt consentiat vel dissentiat. Nota quod electus non teneē incontinenti declarare animum suum, immo non debet de honestate: ne videatē affectare dignitatem: tñ potest si velit. Nota, quod electus facta sibi præsentatione electionis, debet consentire infra mensem: & si infra mēsem nō consenserit, electores possunt alium eligere: quia illa ecclesia est libera, & vacat. Nota vlterius ex textu iūcta glos. quod Papa potest alicui inhibere ne consentiat electioni de se factæ: & talis inhibitio annullat cōsensum electi, ita quod electus nō potest consentire: quia nō minorē habet potestatem Papa in clericos, q̄ Abbas in suos religiosos: & tamen religiosus non potest consentire sine consensu sui abbatis. cap. si religiosus. alias legato. Nota finaliter, quod facta declaratione per electum, quod consentit electioni de se factæ, debet petere confirmationem suæ electionis infra tres mēses: non dico quod obtineat: quia sufficit quod petat, & faciat qđ in se est. Vnde sciendū quod in ecclesiis secularibus sufficit, quod fiat electio infra sex menses. cap. 2. de conces. præbend. in an. quia ille ad quem pertinet prouisio, habet sex menses: vt d. cap. 2. qui sex menses currunt à tempore notitiæ. c. quia diuersitatem. eo. tit. de conces. præben. in antiq.

¶ *Prima Glossa summat.*

g ¶ *Quàm sit.*] Eligentes quamcito commode possunt, electionē electo præsentet: electus infra mensem consentiat, aliàs priuatus est iure q̄sito: nisi conditio personæ ipsum excuset: post consensum confirmationē petat infra tres menses: aliàs electio viribus vacuet.

h ¶ *Iura.*] 50. dist. postq̄. §. eo. ne pro defectu. & c. cū inter vniuersas.

i ¶ *Magistra rerum*] Dicit philosophus, Natura potentem, ars facilem, vsus promptum reddit artificem: & cuilibet artificio præbet experientia nutrimentum. ff. de leg. 3. l. legatis. ornatricibus.

ADDITIO. Ioannes Mon. allegat secundam constitutionem Codicis. §. 1. & C. de iud. l. certi. In prima lege commendatur iurisperiti experientia rerum, in secunda ciuitatum experti iudices dari possunt. Ioan. And.

k ¶ *In aliqua ecclesia.*] Not. quomodo hæc litera loquitur indistincte. ad hoc §. de testam. relatum. in prin. cū cōcor. ibi positis. & §. de coniug. lepro. quoniam. in glos. pen. Archidiaconus.

l ¶ *Quàm citius.*] est hoc tempus ad arbitrium boni viri: cum lege vel canone non terminetur. ff. de iure deli. l. 1. & §. de offi. dele. de causis. & magis intellectu, quam elocutione certa exprimi potest. de dona. Apostolicæ.

m ¶ *Commode.*] §. eo. quia pp. 22. q. 2. faciat. ff. de verb. signi. l. nepos Proculo. si autem electores fuerunt negligentes in præsentādo, non nocet electo: quia non debet per alterum alteri iniqua conditio afferri. ff. de regu. iur. non debet. & est expressum. j. eod cupientes. §. cæterum. & tene hodie quod ibi habes: quia si eligētes differunt electionem præsentare infra octo dies, postquā commode poterunt, totaliter quoad se exclusi sunt a prosecutione processus: & ab ecclesiasticis beneficijs, q̄ in illa ecclesia obtinent, per trienniū continuum sunt suspensi: electo per hoc nullum fit præiudicium. hoc habes in prædicto §. cæterum. Et scias quod illud locum habet generaliter in omnibus electionibus: nō in illis tantum de quibus aliàs loquitur decre. cupientes. vt ibi dicam. & hoc probat principium ipsius decretalis.

¶ *Glossa sequens recit. per quæstionem.*

n ¶ *Mensem.*] subaudi computandum à tempore, &c. Et dic sm Guli. & Gar. quod tot dies habebit iste mensis, quot habuerit ille, in quo præsentata fuit electio: & si dies aliqui lapsi erant, supplentur de mense sequenti 2. & probatur aperte §. de sup. negli. præla. licet. vbi duo semestria faciunt vnum annum. Si enim diceremus quod mensis deberet xxx. dies habere, iam non facerent duo semestria integrum annum: sed solum ccclx. dies. si xxxj. essent. ccclxxij. si xxviij. 3 cccxxxvj. Est ergo necessarium concludere, quod fieri debet computatio secundum quod menses occurrūt, & facium ad hoc: quæ notan-

¶ In manuscriptis non est illi.

¶ Vide concilium Lateran. sub Innocent. iij. cap. 3. refertur in c. ne pro defectu. infra de electione. vide etiam in concilio Trident. sessio. 7. de reforma. cap. 13.

Idē Dom. Philip. et quo notat quòd constitutio puniens facientem non ligat patientē se ad ... eu dum. Fen.

Alliās, fit si mentit.

Nota vbi validitas actus celebrati pendet ex validitate alterius, ad quod vide §. Iulianus. §. si quis colludente. l. respon. de actio. empt. Pa. Fonte.

Idē Bart. in l. cū bisextus. ff. de verbo signi. gl. in l. 1. ff. de diue. & temp. Ion.

Iuxta q̄ vulgus tempus quatuor septimanas pro mense. Ioan. And.

ctus ipse vltra præstare distulerit [a]: iure (si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum) extunc [b] se nouerit eoipso [c] priuatum: nisi forsan ea sit electæ personæ conditio [d], vt electioni de se celebratæ absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quauis prouisione sedis Apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore, cum ea celeritate [e], quam superioris ipsius præsentia vel absētia permiserit, petere studeant, & habere. Alioquin si lapso tempore, pro eiusdem superioris præsentia vel absentia (vt præmittitur) moderando, huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere [f] cō-

quæ notantur ff. de diuer. & temp. præscrip. l. 2. & idem intellige in tribus mensibus datis ad eligendum, & tribus ad confirmationem petendum, vt j. sequitur.

ADDITIO. Mensis debet xxx. dies habere: vt tenet Pet. de sent. excommunicationi. sacro. per cap. de illicita. 24. q. 3. & qa est quoddam mediū: & qa vulgus sic recipit. Io. And.

a ¶ *Distulerit.*] per hoc patet, φ si impeditus fuerit, non currit ei tēpus: quia impeditus nō differt. de conces. præben. quia diuersitatem. & facit quod in vltimo casu inferius dicitur.

ADDITIO. *Distulerit.*] negligentiam notat, & causam iustam, siue impedimentū excludit: vt patet. j. eod. §. vltimo. & s. eod. ne p defectu. vbi de hoc. & patet in eo quod legitur & notatur 61. distinct. bene nouit. Archidiaconus.

b ¶ *Extunc.*] extremū tempus significat. ff. de condi. & demō. si is. §. si ita. vnde vsque ad finem mensis poterit expectare.

ADDITIO. Adde qd notatur j. de resti. spo. frequens. in glos quia dies. in fin. Io. And.

c ¶ *Eoipso.*] nec requiritur alia priuationis sententia: licet vbi dubium esset, declarari posset sententialiter illum esse priuatum. & adde quod dicam. j. eo. commissa.

¶ *Glossa sequens exemplificat, & quæstionem soluit.*

d ¶ *Conditio.*] vt quia Papa prohibuit φ non coosentiret electioni de se factæ: vel monachus, canonicus regularis, vel alius frater est, qui sine licentia superioris cōsentire nō possunt. j. eo. si religiosus. 1. respon. Licentia autem obtenta, dico φ habebit mensem integrum. illi enim non currit, nisi ex quo coosentire potuit. s. eo. ver. electus. de conces. præbend. quia. C. de anna. excep. l. 1. § fi.

e ¶ *Celeritate*] si hoc in dubium reuocetur: boni viri arbitrio terminetur. ff. de verborum obligatio. l. cōtinuus. §. secundo. de dona. Apostolicæ.

f ¶ *Obtinere.*] si superior illam dare noluit: dic vt dicam. j. eod. si religiosus: & voluit Guli. iotātum adhærere huic litteræ: quòd dixit, φ nisi obtineatur: puta quia superior non vult dare, φ electores ad electionē procedere possunt: quod satis videtur iniquum. Vnde intelligo obtinere inquantum in eo est secundum Gar. Verius est dictum Guli. [1] vt in gl. sequenti.

g ¶ *Facultatem*] supple & electos iure (si qd sibi cōpetebat) sit eoipso priuatus, per extrauag. Benedicti. eod. tit. si religiosus.

ADDITIO. Et per illam extrauagā. terminatū est, qd diffuse tractat hic Ioan. Monachus in additione, scilicet, an si post tempus obtineatur licentia, fieri possit illius electionis confirmatio. & patet quòd non. Item patet, quòd licet electores non eligant alium: non conualescit ius electi. Ioan. And.

h ¶ *Tres menses.*] de diuersis temporibus, vide quod dicam. j. eod. si electio.

¶ *Glos. seq. primo not. secundo soluit quæstionem: tertio quærit & soluit & solutionem determinat.*

i ¶ *Petere.*] sufficit petere, licet non obtineat, ex quo p eū non stat. In confirmationibus cathedralium vel regularium ecclesiarū, quæ ex immediata subiectione vel appellationē habent peti à Papa, seruā decretalem Nicolai. j. eo. cupientes. Et scias sm Guli. & Gar. φ sufficit si electores petant s. eo. cum inter canonicos. & c. cum dilectus. & cap. dudum. in prin. & electo tunc nil petente vitat hæc pœna. Item electus p suū procuratorē confirmationē petere poterit. s. de rescrip. causa dilecta. saluo φ semper decre. cupientes. seruet in suo casu. Sed pone, φ amicus eius nomine confirmationem petat sine mandato: nūquid sufficit? Sic: dummodo ratū habeat: qa & in iudicus, vt ff. de iudi. l. licet. & in cōtractibus [2]. C. ad Mace. l. vlt. Et in maleficiis. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quotiens. ratihabitio retrotrahit & comparat mandato. j. de senten. excom. cum quis. & j. de reg. iur. ratihabitionem. vbi dicam de hoc. Et intelligas φ debet ratum habere ante lapsum illorum trium mensium: alias ratihabitio postea facta non prodesset. ff. rem ratam haberi. l. penult.

k ¶ *Iusto impedimento.*] puta infirmitate, viarum discrimine, superioris impedimento. Frequenti curiæ mutatione, vel alio simili. ff. si quis cau. l. 2. §. de pigno. significante. de appel. cū parati. 18. dist. episcopus ad synodum. cum si. Et nota hoc tempus quodammodo vtile: quia non cessantibus non officit. C. de inoff. testa. cōtra maiores. s. de rescrip. si autem. & c. plerunque.

[1] Idē Phil. vnde not. regulā, quod vbi licentia requiritur, debet expresse obtineri neque sola petitio sufficit, nisi in casibus notatis in c. 1. de rescript. Fontanum.

[2] Et sic quasi contractibus ff. de negot. gest. l. Pomponius. & in distractibus ff. de solu. vero procuratori. in fine. & in vltimis voluntatibus. C. de donat. inter vir. & vxor. l. antepenult.

tingat: electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem [g]. ¶ Cæterum quiuis electus, infra tres menses [h] post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationē electionis ipsius petere [i] non omittat. Quòd si, iusto [k] impedimento cessante, infra †huiusmodi trimestre tempus omiserit: electio eadem eoipso viribus vacuetur [l].

¶ Idem in eodem.

¶ *Si non sequatur electio, non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate priuatus. Hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. VII.

PERPE-

ADDITIO. Aduerte quòd l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. superius allegata, ponit exemplum in eo qui sistere non potuit pp tēpestatem maritimam, vel terrestrem, vel vim fluminis, vt quia pons fractus, vel nauigari nō poterat. Ioan. And. in nouella.

¶ *Glossa sequens primo ponit duas opiniones: secundam approbat: secundo soluit dubium, tertio quærit & soluit.*

l ¶ *Vacuetur.*] dixit Garsias per sententiam: & ideo aliud in illo casu. φ superiori: quia maius vinculum contractum est post consensum, φ ante, & ideo difficilius rūpit. Gulielmus [3]: qd puto verum [3]: Cum hic dicat littera, eoipso viribus vacuetur: per quod satis patet, φ est canon latæ sententiæ, non ferēdæ: hoc est ergo ius nouum: nam olim si post præstitum cōsensum non petebat electus confirmationem: nunquam pp hoc cadebat a iure sibi per electionem iam quæsito: sed per superiorem cogebatur ad confirmationem petendam, sm ea quæ notat Innocentius de electio. cū in cunctis. Et nota secundum Gulielm. qd hic statutum est in electione, intellige & in postulatione [4]. Quia eadem est ibi ratio. de consttio. translato. Quid si postea confirmationē petat electus, & eam obtineat? Dico non posse conualescere quod a principio fuit nullum: & peccat detinendo episcopatum: nec facit fructus suos: nisi confirmatio scienter fuisset facta per illum, qui alias suo iure conferre potuisset secundum Guli. & facit quod notatur s. de ætate & quali. cum bonæ. Ioan. And.

† Alibi iusto trimestre tempore omiserit petere confirmationem.

[3] Idem Clemens Pisanus: Ioannes Monachus, & Archidiaconus.

[4] Secus in promotione, nam illius non petitur confirmatio, vt patet infra de præben. c. si tibi absenti.

PErpetuo.] Primo ponit declaratio: secūdo continuatio: ibi, *Licet*. Io. & hoc habet in effecto: Consentiens scienter in indignum, non est priuatus potestate eligendi ipso iure: nisi ea illo consensu, cum consensu aliorum fuerit secuta electio.

¶ Præsupponendum est primo p intellectu istius capituli, illud quod habetur in cap. quia propter. iuncto cap. cum in cunctis. eodem tit. in anō q. & pœnæ illorum, qui scienter eligunt indignum. Vnde sciendum, quòd ad electionem de aliquo faciendam, potest procedi vna de tribus viis, videlicet via Spiritusancti: via compromissi: & via scrutinij: vt dicto cap. quia propter. Forma Spiritusancti est, quando nullo habito tractatu inter eligentes, nec cōuentione, statim quòd eligentes conuenerunt in loco solito, clamant vnanimiter: Nos talem eligimus, nullo contradicente, & nulla disputatione facta inter eos: vel vnus eligentium dixit, Ego eligo talem: & omnes alij dicūt similiter. Alia est forma compromissi: & forma compromissi est, cum eligētes vident se in discordia: ita quod non possunt conuenire: tunc transferunt potestatem eligendi in aliquos. Alia est forma scrutinij, quæ est difficilior, de cuius substantia sunt plura: Primo quòd eligentes debent conuenire in loco capitulari: & deliberare qua via procedent assignando diem qua procedent in electione facienda: ad quam diem debent absentes citari: qua die adueniente ipsi eligentes conuocati in loco deputato, debent eligere tres scrutatores de ipsorum corpore: qui scrutatores debent se trahere ad partem & locum secretum: & esse in loco tam remoto, quòd voces & deliberationes aliorum non possint ab aliis intelligi: qui scrutatores interrogabunt vnumquēque eligentium, quem eligunt, quæ deliberationes omnium debēt in scriptis redigi: & auditis deliberationibus omnium, isti tres scrutatores debent publicare scrutiniū & legere: & fiet collatio zeli ad zelum: numeri ad numerum: meriti ad meritum: & illa examinatio secreta vocatur scrutinium. Et in cap. cum in cunctis. dicitur φ eligentes scienter indignum, sunt priuati potestate eligēdi p illa vice. Hoc præsupposito, casus in hoc c. sic figuratur: Ponamus φ vacante ecclesia Pictauiensi, canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri Prælati: & ordinauerunt inter se, φ procederēt ad electionem

ad electionem per formam scrutinij: vnde ipsi elegerunt tres scrutatores qui reciperent vota singulorũ: tres vel quatuor ex canonicis nominauerunt scienter indignum, scilicet illegitimum, vel imperfectæ ætatis: antequam procederetur ad electionem, pœnitentia ducti, reuocauerunt nominationẽ suam, & voluerunt consentire in aliũ: vtrum sit locus pœnitentiæ? vel vtrum sint priuati voce sua pro illa vice: vel sequatur quod alij fuerunt secuti nominationem suam? Rñdet, quod ipsi non sunt priuati potestate eligendi, sed requiritur perseuerantia vsque ad electionẽ completam, & quod ex votis & nominationibus illorum sequatur electio. Nota primo quod quis in scrutinio nominando sciẽter indignũ, peccat: licet ex nominatione sua non acquiratur ius electo, quoniam eligentes possunt alium eligere, nisi post publicatum scrutinium: quia publicato scrutinio non possunt amplius variare. c. publicato eo. tit. in antiq. & hoc nisi scienter elegerint indignum: tunc enim possunt pœnitere: vt est hic textus. Nota vlterius, quod scienter eligens indignum, est priuatus potestate eligendi pro illa vice: & si omnes peccauerũt, tũc potestas deuoluitur ad superiorem. Si autem omnes peccauerunt vno excepto, tũc in illo remanet ius collegij: & ipse solus poterit eligere.

tuo † sanctionis[b] oraculo[c] declaramus, quòd scienter in electionibus nominantes indignum †, propter suffragium[d] in scrutinio præstitum (nisi adeo in eo perstiterint[e], quòd ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquam eligendi potestate priuẽtur[f]: licet pro eo quod indignum nominando, scienter contra conscientias suas agunt †: & diuinam vindictam[g], & Apostolicæ vltionis metum †, quem qualitas facti suaserit, possint non immerito formidare[h].

¶ Idem in eodem.

¶ *Eligens, vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renuntiare. Ioan. And.*

C A P. VIII.

NVlli[i] licere decernimus (postquam in scrutinio[k] nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta[l]: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ[m] cõsensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus[n]) impugnare[o]: vel nisi ei morum[p] ipsius antea celata, de nouo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis[q] vitij; vel defectus[r], quæ verisimiliter[s] ignorare potuerit, veritas reueletur[t]. De huiusmodi

nominatio, nec votorum publicatio dici potest cõis electio. ŝ. eo. in Genesi. Tertio quia simplex nominatio non tribuit ius. ŝ. eo. quod sicut. Ad id quod dicitur, quod ante decre. quia pp. sufficiebat consensus: verum est, talis qui electionem inferret: vnde non dixi decret. cum in cunctis. quod in quenquam cõsenserint, sed elegerint: vnde & olim suo modo necessaria fuit electio: & hodie suo modo adhuc est, vt locum habeat illa pœna: fateor tamen, quod pœna decr. ŝ. eo. li. & eod. tit. cap. 2. bene habet locum ante electionem: vt ibi dixi in glossa penult.

NVlli licere.] Tria facit secundum Io. Monachum, scilicet primo ponit regulam: secundo dat instantias 3 illã: tertio dat formã probationis illarũ: Secũda ibi, Nisi: Tertia: ibi, De huiusmodi. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici vnanimiter & cõcorditer ab initio quendã Titium elegerunt: facta electione, ortã fuit discordia inter Titium electum & canonicos: quidam ex istis canonicis voluerunt se opponere dicentes, quod erat indignus: & forte re vera erat indignus: vtrũ sint admittẽdi? & videtur quod nõ: & hoc verum, nisi post electionẽ electus contraxisset maculã: vel ipsi eligentes tempore electionis illos defectus ignorassent: tunc essent admittendi ad probandum illos defectus. Et hoc verum, quod eligentes non possunt impugnare electionem in concordia factã: non tamen per hoc sunt ligatæ manus superioris: quin si velit, possit inquirere de defectibus, & eum repellere si sit indignus. Nota primo, quod eligentes aliquem electione secuta non possunt se opponere electioni, nisi in casibus hic expressis. Nota vlterius, quod vocatio absentium non est de substantia electionis, quo minus valeat electio: tamen si absentes, qui non fuerunt vocati, velint prosequi oppositionem, faciãt electionem declarari nullam. cap. quod sicut, eo. tit. in antiq. tamen si velint, possunt ratificare electionem. Hel. Reg. Nota ex fine textus, quod ignorantia eius quod dependet a conscientia alicuius, probatur per ipsum iuramentum. Ad hoc dictum cap. vt circa. & facit quod notat glossa in §. sed & aliena. Institu. de actio. Dom.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Perpetuo.*] Si non sequatur electio, nõ est quis ex cõsensu in scrutinio sciẽter habito in indignũ, eligẽdi potestate priuatus. hoc dicit.

b ¶ *Perpetuo sanctionis.*] i. generali. vel i. perpetuo duraturo. 25. q. 1. quæ ad perpetuam.

c ¶ *Oraculo.*] idest, viua vo. C. de legi. digna vox. Et dr̃ oraculũ: quia orando seu precãdo impetratur. cõcordat ĵ. de verb. sig. cap. si eo. lib.

ADDITIO. Archidiaconus ĵ. eod. tit. cap. fundamenta, in fine, dicit, quod oraculum dicitur propitiatorium. Exod. 37. Fecit propitiatorium. i. oraculum. & in hoc sensu accipitur fere per totã Bibliam. Pro templo tamen potest accipi 3. Reg. cap. 6. vbi dicit, In ingressu oraculi fecit duo ostiola. Dicitur etiam oraculum, diuinum eloquium, cæleste responsum, vel imperiale rescriptum. C. de sacrosan. eccle. l. nemini. nullam. Item dr̃ ab oro oras: & dat ibi versum: *Supplicat, implorat, petit, obsecrat, hæc notat oro.* Vnde orator, id est, actor, defensor, patronus, causidicus, aduocatus. Ioan. And.

d ¶ *Suffragium.*] idest, consensum in scriptis redactum: cũ scilicet dicit: ego talis talem nomino in Prælatum, & sumitur suffragium pro auxilio, consilio, seu seruitio. 12. q. 2. quicunque suffragio. C. de suffra. l. vna. ĵ. de celeb. miss. cum Marthæ. in fi.

¶ *Glossa sequens obijcit, & quæstionem soluit.*

e ¶ *Perstiterint.*] sed nonne publicato scrutinio compellunt ad electionem. ŝ. eo. publicato. & cap. in electionibus[1]. Sed dic illud verum, cum dignum nominat: si autẽ in collationibus forte appareat, vel prius apparebat eum indignum: tũc locum habet hæc decretalis. & quod hic dr̃ de peccato in personam, idem intellige de peccato in formam: & multo fortius, quia minus est peccatum.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus.

¶ *Glossa sequens ponit opinionem, & notat.*

f ¶ *Priuentur.*] Idem intelligo secundũ Gar. & Guli. de pœna suspensionis a beneficiis: cũ ex non puniantur nominantes, sed eligẽtes ĵ. eod. cum in cunctis. §. clerici. Et nota quod constitutus in mortali eligere potest: sicut & excommunicatus minori. ĵ. de cleri. excõ. mini. si celebrat. Et interdum eligitur etiam qui mortaliter peccauit. ĵ. de iureiur. sicut.

g ¶ *Vindictam.*] sic C. de sum. trini. l. 1. & ĵ. eod. vbi. versi. qui autẽ.

¶ *Glos. seq. quærit, & soluit.*

h ¶ *Formidare.*] quæro quæ fuerit ratio dubitationis huius constitutionis? Solu. Dicebant quidã, olim, videlicet Inno & Host. & Cõpost. ŝ. eo. dudum. quod sciẽter nominantes indignum[2] in scrutinio, erant priuati potestate eligendi: & probabãt hoc tali ratione: certũ est quod tempore decre. cum in cunctis. innotuit. cum Vinton adhuc non emanauerat decreta. quia pp. vnde ex solis consentibus videbatur illa pœna inferenda: quia non erat tunc necessaria alia cõis electio. Sed contrarium est verum, vt hic vides: & triplici ratione. Primo quia illa iura puniunt eligentes tantum. Secundo quia nec

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Nulli.*] Eligens, vel electioni consentiens contra electũ (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renuntiare.

k ¶ *Scrutinio.*] quid sit, habes ŝ. eo. quia propter.

l ¶ *Subsecuta.*] vel scrutinium publicatum: quia post publicationem scrutinij non est locus variationi. ŝ. eo. publicato. & dic vt ibi: nisi in casu præcedentis decre. vt ibi dictum est. Et quod dicit, subsecuta: intelligas ex illis cõsentibus. Verba enim sunt cum effectu intelligenda. de cle. non resi. relatum. ff. quod quisque iuris. l. 1.

m ¶ *Celebratæ.*] Nota hic paria, eligere, vel eligentibus cõsentire: sed non per omnia[3], vt ĵ. de electio. ecclesia vestra 2.

ADDITIO. Et ff. de regulis iuris l. aliud est vendere, aliud vendenti consentire. Ioan. Andr.

n ¶ *Emergentibus.*] & sic nouo auxilio opus est, supra de officio deleg. insinuante. ff. de interrog. actio. de ætate. §. ex causa.

o ¶ *Impugnare.*] ĵ. de proba. per tuas. C. de nõ nu. pe. l. generaliter. & sic not. quòd semel approbatum non possum reprobare. & quomodo hoc intelligatur[4], hic habes. & vide quod plene dixi: infra de reg. iur. quòd semel.

p ¶ *Morum.*] debet enim esse moribus temperatus: & boni mores plusquam diuitiæ operantur. ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. scire. §. cum reliquis. & decorari non debent pallio moribus indecori. 100. dist. contra morem.

q ¶ *Latentis.*] id est, quòd latebat electores tempore electionis: puta luxuriosus erat, vel adulter, vel aliud simile. vnde a redhibitione erat. ff. de aedil. edic. com sex. & l. ob quæ vitia.

r ¶ *Defectus.*] scientiæ, ætatis, ordinum, vel alicuius irregularitatis.

s ¶ *Verisimiliter.*] aliàs de facili non crederetur: vt circa ea quæ publice facta sunt, vel quæ omnes sciunt. 16. dist. quod dicitis. de postula. prælat. cap. 1. cum simi.

ADDITIO. Concor. ŝ. eodem, vt circa. Gar. Ioan. Monachus.

¶ *Glossa sequens quærit opponendo: & soluit.*

t ¶ *Reuelemur.*] quare nõ posuit certum casum, scilicet si super antiquis super-

tiquis superueniat probatio vt fecit. ṡ. eo. circa. Rndeo vt ibi dixi, bene fecit appellans non exprimendo crimen qđ probare non poterat: sed hic male fecit eligens eligendo criminosum: licet id probare non posset, cum probatio non quæreretur ab ipso.

a ¶ *Iuramento.*] ṡ. eod. vt circa.

vel ab homine suspensus, vel incidisse in decret. cum in cunctis. vel in decret. ṡ. eod. c. 2. vel bigamus, vel miles factus, vel vxorem duxerit, vel canonicatui renunciauerit, vel voci suæ. 7. q. 1. quam periculosum. vel his similia. & hic bene obiici possunt à tertia parte contra duplo maiorem, vt hic.

modi autem ignorantia fidem faciat proprio † iuramento a.

¶ Idem in eodem.

¶ *Contra electum à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil à reliqua parte potest opponi quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullet. Ioan. And.*

CAP. IX.

SI b quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem numero inueniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt c, ad extenuationem zeli †, meriti d, vel auctoritatis e ipsorum, reliquis f, vel electo ab eis, aliquid opponendi g omnem præsenti decreto interdicimus h facultatem. ¶ Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum i redderet ipso iure: id eis non intelligimus interdictum.

¶ Idem in eodem.

¶ *Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum Episcoporum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliâs non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius quàm Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent, sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent. Ioan. Andr.*

CAP. X.

QVAM.

SI *quando.*] Prima prohibet: Secunda permittit: ibi, & qđ. Dom. ¶ Præsupponendũ est pro intellectu istius cap. q̄ si aliqua electio fuerit facta à maiori parte, & alia à saniori: illa electio quæ est à saniori parte, præualet: & dř fieri à saniori respectu zeli ad zelum, meriti ad meritum: Dř autem fieri à maiori parte respectu numeri ad numerũ: Verbi gratia, Vacãte aliqua ecclesia, i qua erant aliqui canonici consanguinei vel affines Titij: qui ducti affectione carnali ipsum elegerunt: alij canonici in minori tamen numero, non ducti affectione carnali, quendam alium elegerunt: certe electio illorũ valet tãquã facta à saniori parte: tamen vbi est maior pars, præsumitur quòd etiam sit sanior.

CASVS. Ponamus q̄ in ecclesia Pictauiensi sint xviij. canonici, qui vacante ipsa ecclesia conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri epi. xij. elegerunt Titium, & sex Sempronium: isti sex se opposuerunt electioni de Titio factæ, dicendo q̄ voces istorum xij. qui Titium elegerunt, attenuãtur, siue debent diminui: ex eo q̄ ipsi non processerunt ad electionem zelo charitatis: sed affectione carnali potius ducti. Item dicunt isti sex, q̄ Sempronius electus ab ipsis est dignior, q̄ sit Titius electus ab alijs xij. virum bene dicãt: & possit illa opponere ad attenuationem & diminutionem votorum dictorum duodecim? Rñdet Romanus Pontifex, q̄ non: nam illud quod dicitur, q̄ debet haberi respectus zeli ad zelum, meriti ad meritum, est intelligendum, quando vna pars eligentiũ in duplo aliam partem non excedit. Sed quid, sanctissime Pater: ponamus q̄ isti sex opposuerunt, quòd aliqui illorum duodecim erant excõicati maiori excõicatione: & sic non poterant eligere, an bene dicant? Respondet q̄ sic: nam excõicatio opponitur: non vt vota attenuentur: sed vt vota nulla reddantur. Nota primo ex isto tex tu, q̄ non semper valet electio à maiori parte facta: sed requiritur q̄ illa pars fuerit sanior: vnde sanitas propriè respicit zelum eligẽtium, & merita electorum: sed maioritas respicit numerum eligẽtium. Nota insuper principalem effectum huius capituli: videlicet, q̄ si duabus electionibus celebratis, vna à parte duplo maiori: alia autem à minori parte: non potest minor pars aliquid opponere ad diminuendum vota eligentium: puta, q̄ minor pars est maioris auctoritatis: vel q̄ electus a minori parte est dignior vel magis idoneus: vel alia quæ attenuent vota eligentium: dum tamen non annullent eligentium vota: Nam illa quæ annullant vota eligentium, possunt obiici à minori parte ꝯ duplo maiorem: puta q̄ aliq partis duplo maioris erant excõicati maiori excõicatione. Quærit glossa, an valeat electio facta, in qua fuit admissus excõicatus maiori excõicatione? Respõdet glo. q̄ non valet electio, ex quo eligẽtes admiserunt scienter excõicatum maiori excõicatione: immo sunt priuati potestate eligendi pro illa vice. Hel. Regnier.

ADDITIO. *Celebratis.*] vno contextu. ṡ. eo. cõgregato antequàm diuertant eligentes ad extraneos actus: nam quæ incontinenti fiunt, in esse videntur. ṡ. eod. officij. ff si certum petatur. lecta si autẽ fiant ex interuallo: dic vt not. ṡ. eod. auditis. in glossa, nota quia. Archidiaconus.

¶ *Prima glossa summat: & declarat qđ sit extenuatio. et qđ annullatio.*

b ¶ *Si quando.*] Cõtra electum à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil a reliqua parte potest opponi, quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullet. Sed scire debes, quòd extenuare votum, est illud obiicere, quod non annullat penitus votum: sed illud minoris reddit auctoritatis: sicut ego literatus, tu illiteratus: ego in dignitate, & tu simplex canonicus, vel his similia. Annullare est nullum reddere: vt si quis dicat excõicatus maiori,

c ¶ *Si excedunt.*] in duplo maiori numero.

d ¶ *Zeli, meriti.*] de his dic vt ṡ. eod. ecclesia 2.

e ¶ *Auctoritatis.*] in q̄bus cõsistat auctoritas, habetur ṡ. eod. dudum. 2. & ĩ. de testi. ĩ nostra. Archidiaconus.

f ¶ *Reliquis.*] paucioribus scilicet.

g ¶ *Opponendi.*] post electionem intelligas: 1 quia ante bene fiet de istis collatio: nec hoc hic prohibetur: vnde dixit in principio, electionibus celebratis.

h ¶ *Interdicimus.*] Nota q̄ numerus duplo maior præfertur auctoritati, & præsumitur Zelus melior: & facit ad ea quæ notanĩ. ĩ. de testibus. cap. in nostra. si autem numerus maior esset, sed non in duplo, est arg. à ꝯrio, q̄ numerus non præfert: sed de hoc notatur ṡ. eo. ecclesia 2. in glo. quæ incipit, Ab hac. Et nota, q̄ in hoc interdicto videtur caueri solũ de electoribus: vnde videtur q̄ contra electum bene posset opponi aliquid, quod ad extenuationem pertineat: sed non est verum secundum Gulielmum per litteram ĩ. quæ dixit, meriti, quod propriè respicit electum.

i ¶ *Nullum redderet.*] pone exempla quæ posui supra. Quid si aliqs ex eligentibus excõicatus erat, an teneat electio? Non: si scienter ei cõicauerunt a: aliàs sic. de sen. & re iudi. ad probandum. de hoc 9. q. 1. nos in hominem. & per modernos. ṡ. eod. illa.

QVamuis.] Diuiditur in quatuor partes sm Io. Monachum. Primo recitat constitutionem Alexandri. Secundo partim illã reprobat: ibi, *Sed cum:* Tertio pmittit ab appellatione certo casu recedi: ibi, *Caterum:* Quarto dat certam formam ordinario, cũ ab appellatione receditur: ibi, *Inferiores.* Io. And.

ADDITIO. Guli. dicit hic se hãc constitutionẽ pcurasse. Idẽ dicit in Spe. tit. 2. §. superest. 2. col. & de ap. §. qualiter. ver. illud antẽ.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponẽdum est, q̄ causæ electionum epoꝝ & aliorum superiorum: puta, archiepoꝝ, patriarcharum, vel primatuum, sunt de maioribus causis, quæ Papæ reseruantur: iuxta notata in cap. maiores. de bap. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauieñ. canonici illius ecclesiæ vnanimiter & concorditer aliquem in epum elegerunt: & electionem præsentauerunt archiepo Burdegalensi, vt ipsum confirmaret, & electo committeret administrationẽ in spiritualibus & temporalibus: coram quo archiepo fuerunt aliqui opponentes, puta aliqui canonici, vel fundatores ecclesiæ vel parochiani, qui volunt habere vnum bonum pastorem, qui eos doceat exemplo bonæ vitæ. Archieps noluit admittere suas causas oppositionis, sed pronunciauit illas causas oppositionis non esse rationabiles: pp quod appellatum fuit ad Apostolicam sedem: Quæritur nunc quid debeat appellãs obseruare, ad hoc q̄ causa ista deuoluatur ad Apostolicam sedem? Rñdet Romanus Pontifex dicens, Ipse debet appellare in scriptis: & in instrumento appellationis inserere causam: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: licet aliqui dicerẽt, q̄ illa quãtumcunque friuola, deuoluebat negotium ad sedem Apostolicam, cum sit de maioribus causis, vt dictum est in præsuppositione: Sed dicendum, q̄ illa duo requirunt ad hoc, q̄ deuoluat negotiũ p appellationẽ ad sedẽ Apostolicã. Sed qđ? Ponamus q̄ appellans renũciauit suę appellationi: an sit ei pmissum? Rñdet q̄ sic: si appellatio sua nondũ fuerit p̄sentata conspectui Apostolico: & istud verum, si ipse appellans appellationi renũciet sine prauitate, id est, sine simonia. Sed quis habebit cognoscere an renuncians appellationi renũciauit sine prauitate? Rñdet Romanus Pontifex, q̄ iudex a quo fuit appellatum, debet inquirere, an sine prauitate fuerit recessum ab appellatione: qui iudex a quo, si inueniat interuenisse prauitatem simoniæ: puta quia electus dedit appellanti aliquod beneficiũ vel pecuniã, vt renunciaret suæ appellationi: tũc iudex a quo, non obstante re-

v Vide Panor. in c. 2. de const. & Bal. cons. 239. par. 1.

† Zelus. & casus in quibus cõtrarium, tradit Ioannes de Anania consil. 60.

1 Idem Ioannes Monachus. & Archidiaconus.

a De articulo hui⁹ glos. sic plene hoc Geminian⁹, Francus, & alij. adde doctores in. c. illa. ṡ. eod.

stante renunciatione, debet partes ipsas citare ad comparendum in causa appellationis corā sede Apostolica. *Sed cum in electionū.*] vnde sicut qñ appelletur in iudicio, debent illa duo obseruari, videlicet ꝙ appelletur in scriptis: item ꝙ in appellatione inseratur causa rationabilis: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: Illa eadē debent obseruari, si appelletur extra iudiciū: puta, cum appellat̃ ne talis eligatur in pastoré.

Nota primo ex isto texto, ꝙ licet causæ electionum epōrū & aliorum superiorū prælatorū sint de maioribus causis, q̃ de sua natura ptinent ad Apostolicā sedē: tñ non deuoluunt̃ ad Apostolicā sedem p appellationē: nisi sit appellatum in scriptis cū causa legitima. Nota vlterius vnū casum, in quo cū appellatur à diffinitiua, oportet exprimere causam appellationis, & ꝙ appelletur in scriptis: licet regulariter in diffinitiua non sit opus ꝙ appelletur ĩ scriptis: nec ꝙ inseratur causa rōnabilis in appellatione: sed istud est speciale in causis electionū epōrum, archiepōrum, & aliorum superiorū: Ratio specialitatis est, ne malitiose, & sine causa impediatur prouisio ecclesiæ, quæ est multum periculosa, tam ecclesiæ q̃ subditis. c. quam sit. ī. eo. c. qm. vt lite nō contest. in antiq. Nota nlu p, ꝙ cum appellatur in causa electionis, tam in iudicio, q̃ extra iudicium, debet inseri causa rōnabilis in appellatione, & etiam debet appellari in scriptis. Nota ꝙ appellans in causa electionis potest renunciare appellationi, anteq̃ sit deuoluta ad sedem Apostolicam. Nota finaliter, ꝙ iudex à quo, debet præfigere terminū ipsis partibus, infra quem partes se præsentent conspectui Apostolico cum suis munimentis, idest, instrumentis: quæ ideo vocantur munimenta: quia muniunt causam: vel possent dici monumenta: quia monent iudicem.

Causæ electionum episcoporum, & superiorum, sunt de maioribus: de quo vide doctores hic, & plene per Hostien. & Ioan. And. in cap. vlt. extra de consuetudin.

latorum, licet. absurdū enim vr̃ quālibet appellationē illas causas ad Papam deferre: de quibus alius q̃ Papa cognoscere non potest.

g ¶ *Extra iudicium.*] idem si in iudicio, vt ĩ. sequitur.

ADDITIO. Et multo fortius propter honorem iudiciarium, secundum Fran. Vercel. Ioan. And.

(Quoniam) nis[a] constitutio[b] felicis recordationis Alexādri Papæ quarti prædecessoris nostri, causas electionū[c] episcopaliū, seu super electiōnibus episcoporū exortas[d], non immerito maioribus[e] † causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet[f] deuolui asserat ad Apostolicæ sedis examē: Nos tamen & temerariam appellantiū audaciam, & effrænatam appellationum frequentiā refrænare volentes: Hac generali cōstitutione duximus prouidendum; vt si extra[g] iudiciū in prædictis electionibus[h], vel in aliis dignitatibus episcopatu maioribus[i] celebratis, expressa causa manifeste friuola † contigerit appellari: per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium deuoluatur. ¶ Sed cum in electionum earundem negotijs, in iudicio, vel extraiudiciū appellatur, in scriptis[k] †, ex causa ꝓbabili[l], quæ probata deberet legitima[m] reputari, ad sedē ipsam huiusmodi negotia deferātur. ¶ Cæterum in præmissis[n] omnibus casibus liceat[o] partibus[p] ab huiusmodi appellationibus, nulla tamē interueniente prauitate[q], recedere, antequam præfatæ sedi fuerint præ-

h ¶ *Electionibus.*] episcoporum.

i ¶ *Maioribus.*] vt archiepatibus, patriarchatibus, primatijs: sed idē hodie in regularibus. quod dic vt ĩ. eod. si postq̃. 1. respon.

k ¶ *In scriptis.*] Nota appellandū in scriptis: & est hoc generaliter verum, siue in iudicio, siue extra appelletur, nisi cū a diffinitiua & incontinenti appellat̃: tunc appellari potest viua voce. ff. de appel. l. 2. C. de app. litigatoribus. 2. q. 6. ad finem q. 6. § litigatoribus. nisi diceres contrarium in casu huius decre. etiam in diffinitiua. & addo quod dicam ĩ. de app. cordi.

† Friuolæ causæ appellantis quæ dicantur, vide in c. eū appellationibus. ĩ. de appella. hoc lib.

† Non hic est dictum in scriptis, &c. casum in quo l appellatione requirit̃ scriptura: alias vide per gl. ĩ. de consue. cap. 1. Dom.

l ¶ *Probabili.*] dixit Gar. ꝙ hoc speciale inducit hæc decretalis, ꝙ siue à diffinitiua seu ab interlocutoria appelletur, ꝙ teneatur rationabilem causam exprimere: licet alias regulariter sit secus in diffinitiua. Guli. videtur tenere contrarium, quod satis verum crederem 1. sed primum dictum est tutius.

1 Ea ratione: quia textus dicit de appellatione, quæ in iudicio opponitur, sol prolata diffinitiua nō est iudiciū. cap. forum. de verbo signi. Do. tamē tenet glo. & Pet. similiter. Fonta.

¶ *Glos. seq. exemplificat, quærit & soluit. Iterum quærit & soluit: solutioni obijcit, & respondet.*

m ¶ *Legitima.*] Ergo si est expressa legitima, defert negotium ad sedem Apostolicam: sed non manifeste frustratoria: puta, ne fiat electio regijs precibus non expectatis, vt dicebatur in illa cōstitutione, dilecti. vel ne eligatur nisi doctor decretorum, vel magister in theologia, vel his similia. [Puta ne eligatur ignobilis genere. ī. de præben. cap. penult. Gul. & Archi.] Tunc nō defert. Sed quid in dubio? Dic ꝭm Gulielmum & Gar. deferri vt illud dubium Papa decidat. 6. q. 4. Osius. Quid si appellauit, & nullam causam expressit? Dicas idem ac si expressisset frustratoriam, ꝭm prædictos 2. Quia nullum & inutile equipollent in iure. ī. de transla. integ. §. sed neq; versi. sicut. ff. quodcuiusq; vni. l. 1. § & quidem. Fuit enim promulgata constitutio illa, vt refrænaretur temerarius appellandi visus: sed ita potest quis appellare temerarie, non exprimendo sicut exprimendo. videbatur aūt ꝯtrium: quia in causa non expressa nihil immutatum vr̃: ergo antiquo iuri standum est. C. de appel. præcipimus. in fin. sed prius dictum verum est; quia hæc constitutio nō vult ꝙ causæ hic deferantur ad Papam: nisi ex causa expressa probabili, quæ debeat reputari legitima.

2 Idē Clericus Pisanus, Io. Mona. & Arch.

n ¶ *Præmissis.*] cum scilicet appellatum est ex causa probabili, in iudicio vel extra.

o ¶ *Liceat.*] quod olim non licebat per prædictam constitutionē Alexandri.

¶ *Glossa sequens argu. per pluralc: & argumentum determinat. fin. quærit, & remittit.*

p ¶ *Partibus.*] per hoc videtur, ꝙ nisi ambæ partes consentiant nō potest fieri renunciatio: quod verum puto ꝭm Guli. & Gar. re non integra: sed re integra solus appellans hoc poterit, ad hoc de electio. in causis. ff. de reg. iur. nemo. Et adhuc si res non est integra, & velit satisfacere aduersario de suo interesse adhuc poterit pœnitere ꝭm Gul. ꝭm ea quæ not. in Spec. tit. de excep. §. vlt. versic. sed numquid iudex. Ex quo in appellatio præsentata est Papæ, vlterius recedere non possunt, etiam si vtraq; pars cōsentiat, qđ probatur ĩ. vbi dicit: anteq̃ præfatę sedi, &c. ad hæc de postu. bonæ 2. versi. nec obstabat. versi. si enim. de offi. leg. licet. in fin. & maxime qñ obijciunt̃ crimina vel defectus. de collu. dete. crimina. 24. q. 3. ecce. [Et hic speciale in his maioribus ꝭm Ioan. Mona. qui distinguit hic post Gar. causas maiores, medias & minores; quas plenius ꝓsequitur Host. de crimi. fal. c. fin. quæ ibi abbreuiaui in glo. quærit hic Host.] Solet quæri, vtrum electus sine superioris licētia suo iuri renunciare possit. de hoc dicam ĩ. eo. si electio.

3 In hoc articulo hæc conclusio tenenda est: ante ius quæsitum, simoniacum est aduersario obstacula pecunia redimere 3 sed post ius acquisitum licet per pecuniā iniusta impedimenta remouere. D. Thomas 2. 2. q. 100. art. 2. ad 5. argumentū.

q ¶ *Prauitate.*] vt simoniaca pactione, vel aliqua illicita datione, vel promissione, vel violentia, vel metu. 20. q. 3. præsens. Si aūt electus ius habeat; an liceat vexationem redimere 3? Dic vt notatur de simo. dilectus 1. [Dic si plene & iuste habeat, & possideat: potest dare pecuniam ne turbetur. Dom. Foot.]

a ¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quoniam.*] Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum epōrum & superiorum ad Papam, si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: alias non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere prius q̃ Papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent, sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se Apostolico conspectui repræsentent. Ioan. And.

b ¶ *Constitutio.*] quæ incipiebat: dilecti filij. Gar. [& Arch.] habebat eam sub rub. de elect. Gul. de rescript. Hostien. de app. qui tractat de ipsa. de accusa. cum dilectus. & Compostellanus. ī. eo. Itazumus. ad fi. hodie non habemus eam. Et est arg. ꝙ cum vnum ius reuocatur p aliud, facienda sit de ipso mentio: qđ non est verum, vt ī. eod. lib. de const. cap. 1. vbi de hoc. & 18. dist. quoniam.

ADDITIO. Clericus dicit, ꝙ cōstitutio de qua fit mētio in prin. huius gl. fuit edita pp causam electionis ecclesiæ Helsēsis. Io. An.

c ¶ *Causas electionum.*] principales scilicet.

d ¶ *Exortas.*] accidentaliter, & in processu.

ADDITIO. Et hic patet, ꝙ idem iuris in principali, & in accessorijs, vel exortis, secundum Ioan. Mona. & Archi. bene facit Cle. dispendiosam. de iudi. Ioan. And.

e ¶ *Maioribus*] quæ sint not. 12. dist. præceptis. in glo. fin. ī. de officio leg. post translationem.

ADDITIO. Quòd aūt non sint de maioribus causæ electionū epōrum, patet: quia illas confirmant archiepi, & patriarchæ, & legati de latere. ĩ. eod. si abbatem. 2. sū. Ioan. And.

e ¶ *Maioribus.*] vt est dignitas metropolitica archiepalis, primatia, patriarchatus. 21. dist. cleros. Et dixit Guli. Du. ꝙ etiam in inferioribus dignitatibus seruatur quod hic dicitur, & ĩ. de appellat. cap. vt debitus, & cap. cordi. eo. lib. Archidiaconus.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem, quid fuerit. Alex.*

f ¶ *Quaslibet.*] etiam frustratorias; & erat hoc ꝫ ius cōe: & p hoc manebant longo tpe ecclesiæ viduatæ: & ideo fuit correctione dignum, & innixus fuit Alexander opinioni Innocentij, quam nota. ĩ. de app. vt debitus. in vlt. gl. sua. vbi enumerat causas electionū epōrum inter maiores causas. Sed ꝭm Gul. salua pace Inn. Alex. Vin. & aliorum id dicentiū: illud, saluis, &c. est quędam protestatio, quam Papa facit de iure suo. hic 9. q. 3. saluo. & de supplēda negligen. præ-

a ¶ *Præsentata.*]ergo nō postea. ad hoc ß. de postula. præla. bonæ 2. §. nec obstabat. j. de offi. lega. licet. Archidiaconus.
b ¶ *Appellatione cessante.*]idest, si appellatio interposita non fuisset.
c ¶ *In hoc.*]in renunciatione appellationis.
d ¶ *Inquirant.*]q̄ si hmōi inquisitione omissa, ad eosdē confirmandos, vel consecrandos processerint: vel alios processus in causa fecerint; cōfirmatio, vel cōsecratio, vel processus illi sunt nulli: & confirmantes & consecrantes ab epōrum confirmatione & consecratione p annum continuum sunt suspensi. j. eod. tit. prouida. in fin.
e ¶ *Peremptorium.*] & adhuc locū habebit expectatio xx. dierū, s̄m formam decre. ß. eod. c. 1. s̄m Guli. & Gar.
f ¶ *Munimentis.*]idest, probationibus & instrumentis: sic dictis, quia causam muniunt: aliàs monimentis. Monent enim & informāt iudicem qd facere debeat.
ADDITIO. Et eo respectu dicuntur etiā documenta: quia docent, & informant quid iudex facere debeat. 2. q. 7. plerunq; in prin. de proba. quoniam. in fin. Ioan. And.

• Dom. & Phil. notāt hic, q̄ iudex præfigēs parti terminū ad cōparendum coram superiore, nō se intromittat: vnde cū potest illum præfigere ex cōtempto.

sentatæ [a]. ¶ Inferiores autem iudices, quorum erat ipsarum causarum cognitio, appellatione [b] cessante, an in hoc [c] prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant [d]: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus † intromittant. sed præfigāt dictis partibus terminū peremptoriū [e] competentem, in quo cum omnibus actis & munimentis [f] suis, Apostolico se conspectui repræsentent [g].

¶ Idem in eodem.

¶ *Si inter reliquas, quæ objiciuntur promouendo ad dignitatem, obijcitur euidens defectus scientiæ, vel personæ: illud ante omnia examinari debebit: Et si reperietur falsum, opponens*

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem.*
g ¶ *Repræsentent.*] q̄ si non venerint, procedatur ad cōfirmandam electionē, ac si appellatū non esset: quia non appellare, & appellare, & appellationem non prosequi, sunt paria [1]. de offi. deleg. gratū. de testi. cum venisset. C. de tem. appel. l. s. in fin. licet nō per oia: vt j. de senten. excom. licet. & ß. de eo qui mit. in pos. cum venissent.

1 Vel illi renunciare: secundum Guli. & Archid. Io. And.

SI *forte inter.*]Prima dat ordinem: Secunda pœnam imponit: ibi, Cæterum. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel collegiata, canonici vel clerici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum tractaturi sup electione futuri prælati: & ordinauerūt, q̄ procederent p viā scrutinij: facto & publicato scrutinio, fuit cōpertū, q̄ Titius fuerat electus à maiori parte: Vnde quidam ibi existens appellauit, ne Titius noiatus eligeretur, ex eo q̄ ipse Titius non habeat scientiam sufficientem requisitam illi dignitati; & q̄ erat homicida. Item oppugnabat formam scrutinij, & personas eligentiū: an sit admittendus ad probandum oēs istos defectus simul? Rñdet q̄ non: sed primo est admittendus ad probandum defectum oppositum ꝯ personam electi: qui defectus si pbatus fuerit, declarabitur ineligibilis: Si aūt non posit probari defectus ꝯ personam electi oppositus: ipse appellans cōdemnabitur in expensis: & punietur iuxta tenorem cap. statuimus. ß. eod. ac si in omnibus probationibus defecisset: nec vltra admittetur ad improbandum alia vitia. Hen. Reg.

¶ *Prima glossa summat.*
h ¶ *Si forte.*]Si inter reliqua, quæ objiciuntur promouendo ad dignitatem, objicitur euidens defectus sciētiæ, vel personæ; illud ante omnia examinari debebit; Et si reperietur falsum, opponens à prosecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.
i ¶ *Cætera.*]vtputa, q̄ est homicida, periurus, excōicatus, vel his similia: quæ ita de facili probari non possunt, sicut euidens defectus scientiæ vel personæ: quæ per oculorum inspectionem, vel examinationem de facili probari possunt.
k ¶ *Promouendo.*] puta per superiorē, ad quem deuoluta est potestas: vel quia plures nominati sunt dño Papæ: & petitur de altero prouideri. 85. dist. Archi. & de hoc ß. eo. q̄ sicut. [idem Ioan. Mon.]
l ¶ *Dignitatem.*]non est ergo ad simplicia beneficia hoc extendendum; cū si de eis intelligi voluisset, vel expressisset, vel generaliter locutus fuisset. de deci. ad audientiam. ad hoc j. eod ab eo. & j. de verb. sign. cap. 2. vbi semper hoc repetitur.
¶ *Glo. seq. primo duo notat à vi litteræ, & à simili: secūdo quærit, & soluit distinguendo: tertio iterum quærit, & soluit: & solutionē exemplificat.*
m ¶ *Euidentem.*] Si ergo defectum opponit, sed non euidentē, nō habet locum pœna: sed si opponit manifestum, idem: cū hæc sint synonyma. ß. de verb. sign. cum olim. & est expressum. j. de verb. sign. cap. 2. Sed pone: plures opponit euidentes defectus: alterū probat, alterum non: quid erit? Solu. Si deficit in primo, repellitur ipse opponens: si probat primum, repellitur electus. Si aūt simul examinati fuerint, si sufficiens est defectus, qui verus reperitur, repellitur electus: sed opponens etiam de calumnia punietur: nisi iudex viderit ipsum probabili de causa à calumniæ vitio excusari, vt in Authen. de iudi. §. oportet. coll. 6. ß. de accu. accedens. & ß. eod. cap. 1. Si aūt opponeret non euidentia, fateor q̄ sufficiat alterū probari, vt ß. eo. c. 1. & ß. eo. vt circa. de re iud. cum I. & A. Sed nunquid iudex ex suo officio talē discussionē facere potest: etiam parte non petente? Dic q̄ sic, s̄m Gar. quia laborare debet vt breuiētur lites. ff. si cer. pet. l. quidam æstimauerunt. ff. de postu. l. quos prohibet. ff. de procu. l. filiusfamilias. §. inuitus. ß. de excep. cap. exceptionē. Hoc idē poterit etiam si ambæ partes expresse renuncient p iura prædicta. & per l. C. de iureiu. prop. cal. dan. l. 2. §. sed quia veremur. Si aūt tacite: scilicet intrādo iudicium & permiaum examinādo [3] oppositiones tam euidentiū defectuum, q̄ alias, & aliæ reperiuntur veræ; oppositiones vero euidentium defectuum falsæ: non habet locum pœna huius canonis pp impossibilitatem sui. ad idem. j. eo. indēnitatibus. in fi. Pœna enim est q̄ repellātur à prosecutione: sed illi iam sunt prosecuti: & sic non potest habere locum pœna. Nec obstat q̄ non possunt renunciare expresse: quia multa possumus tacite, quæ non possumus expresse. ff. de procu. filiusfamilias. §. veterani. C. de iureiu. prop. calum. dan. l. 2. § sed quia veremur. & j. de iur. calum. c. 1. Et sufficere debet ad repulsionem electi, q̄ aliquid inuenitur probatum, quod eam repellat: quia vndecunq; crimina claruerint, &c. 24. q. 3. ecce. & de iudi. exhibita.

à prosecutione negotij repelletur: & punietur perinde, ac si defecisset in pbatione omniū obiectorum. Ioan. An.

CAP. XL

SI † forte [h] inter cætera [i], quæ obijciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promouendo [k] ad aliquam dignitatem [l], euidentem [m] sciētiæ [n], vel aliū personæ defectū [o] opponi contingat [p]: in discussione obiectorum, illum statuimus ordinem incommutabiliter obseruandum: vt promouēdus super defectu ipso ante omnia [q] subijciatur [r] examini †: cuius euentus examinandis alijs, aut dabit initium [s], aut negabit. ¶ Cæterum si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones

† Hoc decretum declaratur per Romanos Pontifices. j. hoc eod. lib. in c. ab eo. hoc tit. & in cap. constitutionem. de verb. sign.

† De examine eligendorum ad beneficia, & de laicis in concilio Trident. sessio. 24. de reforma. c. 18.

[3] Dom. & Phil. not. hic, si recipiatur probatio eius q̄ admitti nō debet, ex illa debet seq sententia electionis confirmationē eod. tit. & an cessus examinatus qui examinari nō debuit, pbet, vide Hippo. in l. 1. § cornelio. ff. de quæst. Fonu.

¶ *Glo. seq. respondet per obiectionem, & solutionem, & distinctionem.*
n ¶ *Scientiæ*] qui etiā in laicis intolerabilis est. 38. dist. si in laicis. Sed nota q̄ est quædam intrinseca qualitas, cum qua homo nascitur, scilicet q̄ aliquis sit castus, pacificus, sobrius: & hanc quis præsumitur habere, sicut not. ff. qui satisd. cog. si vero. §. 1. donec ꝯtrium probetur. sic intelligitur, de præsump. dudum. de scru. cap. vno. Est quædam extrinseca, vt litteratura: & talis qualitas nō præsumitur, nisi probetur: & ideo super hoc examinator; & sic intelligitur hic cum suis similibus. [Dicit Io. vbi nil facere habeo cum homine, præsumere debeo illum dignū. Sed vbi sibi dare volo filiā meam, idest, ecclesiā in sponsam: debeo inquirere de dignitate sponsi: saltē quo ad expressa. s. eo. cum in cunctis. & j. eod. licet canon. Et quia eligens inuenire tenetur conditionem debitam filiæ. arg. ff. de ritu nup. qui liberos. ideo punit hoc non faciens. Io. And.] De negatiua facti iuris, & qualitatis, dic vt 6. q. vlt. accusator. de elect. bonæ 1.
o ¶ *Defectum.*]sed si electo opponatur, q̄ sit illegitime natus, quis habet hoc probare? Dic q̄ opponens probat per notata Inno. in c. super his. de accu. & de do. & contuma. cum olim.

Opponens contra electum, q̄ est illegitime natus, hoc probare debet.

p ¶ *Contingat.*]nec poterit postea reuocare. j. eo. tit. ab eo.
q ¶ *Ante omnia.*]Nota q̄ cum plura objiciuntur, quorum quodlibet per se sufficit; illud quod facilius probari potest, primo probandum est. facit de præscrip. auditis.
q ¶ *Ante omnia.*] idest, antequam examinent alia non euidentia, quæ sunt opposita. Archidiaconus.
r ¶ *Subijciatur.*]a iudice, cui fides debet fieri de his quæ coram eo aguntur. 4. q. 3. cap. si testes. § item. in fi. vbi de hoc. ad hoc 30. q. vlt. iudicantem. Archidiaconus.
¶ *Glo. seq. obijcit per locum à diuisione: & quadrupliciter soluit.*
s ¶ *Initium*]videtur q̄ hæc pars huius disiunctiuæ locum habere non posit: quia aut electus inuenitur insufficiēs, & tūc penitus repelletur; aut sufficiens, & tunc repellet opponens: & sic nullo casu obiectorum discussio sumet initiū. Dic q̄ vera est obiectio, si insufficiens reperitur electus: sed si sufficiēs reperitur, adhuc locū habebit aliorū obiectorū discussio; quia superior inquiret ex officio suo illo repulso de alijs obiectis, ne p subreptionē [1], &c. ß. eo. cū nobis. & j. eo. indemnitatibus. & cap. vlt. Vel admittetur alius cuius interfit: licet iste repellatur pp eandem rationem. Vel dic hoc tunc locum habere, cū defectus oppositus reperitur verus; sed non sufficiens ad repulsionē electi, & tunc alia examinabuntur, admissu tn̄ non debuisset ad opponendum talem defectum. Vel dic quarto, q̄ opponen,

1 Placet Domi. Fonu.

docuerit veritate destitui: opponẽtes[a] omnino † à prosecutione causæ, in qua talia obiecerunt[b], excludimus: & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omniũ, quæ obiecerant, defecissent[c].

¶ Idem in eodem.

¶ Qui grauauerit aliquam personã ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias, seu bona, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Ioan. An.

CAP. XII.

SCiant[d] † cuncti[e], qui clericos, vel quaslibet alias personas ecclesiasticas[f] (ad quos in aliquibus ecclesijs, monasterijs, aut alijs pijs locis spectat[g] electio) pro eo, quòd rogati[h], seu aliàs inducti[i], eum, pro quo rogabantur, siue inducebantur, eligere noluerint: vel cõsanguineos[k] eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cætera, beneficijs, siue alijs bonis suis, per se, vel per alios[l] spoliãdo, seu aliàs iniuste persequendo†, grauare præsumpserint[m], se ipso facto excommunicationis sententia[n] innodatos[o].

¶ Idem in eodem.

¶ Primo punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum: Secundo punit clericos et monachos hoc fieri procurãtes: Tertio punit clericos se talibus non opponentes: Quarto ponit, qualiter debeant se habere habentes talem custodiam ab antiquo.

CAP. XIII.

GEnerali[p] † constitutione

opponens admittetur ad alia probanda, si probabilis & sufficiens causa eum à calũnia excusauerit. s. eo. cap. 1. ad fi. vt quia tales fuerant verisimilitudines de defectu illo, quod dici vel credi poterat euidens: & sic calumniator non fuit, secundum Gar.

a ¶ *Opponentes.*] Nota quod dicit, opponentes repellendos: non alios, quorũ interest, pro eo quod dixi s. glo. proxi. in secunda solutione.

b ¶ *Obiecerunt.*] & defecerunt.

c ¶ *Defecissent.*] vt s. eod. cap. 1.

SCiant.] Non diuiditur: quia totus text' vno contructu clauditur, secundum Gar.

CASVS. Vacãte aliquã ecclesia, dñs tẽpalis in cuius territorio & iurisdictione erat situata illa ecclesia, scripsit canonicis, & eos rogauit vt suum filium, vel aliquem eius familiarem eligerent in prælatum: Canonici videntes illũ filium, vel familiarem non esse sufficientem, nec idoneum ad dictã prælaturam: vel ex alia causa, noluerũt ipsum eligere, sed aliũ in suũ prælatum elegerunt: Dñs tẽpalis hoc ægre ferens, cœpit molestare canonicos, & eorum consanguineos: vel inuadere bona canonicorum, & cõsanguineorum; quæritur vtrum ipse dñs tẽpalis incurrat aliquam pœnam, & quam? Rñdet quod ipso facto est excõicatus: nec ab ipsa excõicatione est absoluendus, nisi præmissa debita satisfactione. Nota primo ex hoc. cap. quod vota debentium eligere aliquẽ prælatum, debent esse libera. Nota insuper principalem effectũ huius cap. videlicet, quod si quis molestauerit clericos, ecclesias, vel consanguineos clericorũ pro eo, quod eligẽtes clerici noluerunt eligere aliquẽ pro quo molestãs scripserat: ipse molestãs incurrit ipso facto sniam excõicationis. Nota vlterius casum, in quo inijciens manus in laicos, incurrit ipso facto sententiam excõicationis: quia quantumcunq; consanguinei clericorum sint laici: inijciẽs manus in ipsos, vel eos molestans, ipso facto est excommunicatus.

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Sciant.*] Qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias, seu bona, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur, eligere noluit: ipso facto excõicatus est. Ioan. And.

¶ *Glo. seq soluit quæstionem, & respondet contrario.*

e ¶ *Cuncti.*] etiam epi. Nec obstat j. de sent. excó. ga periculosum. quia non de snia excõicationis, sed suspẽsionis & interdicti loquit.

f ¶ *Ecclesiasticas.*] vt Cõuersos, Templarios, vel Hospitalarios: qui licet non sint clerici, sunt tamen ecclesiasticæ personæ. 17. q. 4. quisquis. in glo. penult.

¶ *Glo. seq. vetitatur per quæstionem.*

g ¶ *Spectat.*] de iure cõi in collegiata ecclesia ad collegium spectat electio. de iure patr. nobis. 16. q. vlt. congregatio. Si nõ est collegiũ, spectat ad patronũ. s. de iure patr. postulasti. & hoc de iure cõi: nisi aliud inducat de consuetudine. de cau. pos. cum ecclesia. Si aũt non esset ibi collegium, vel patronus, per diœcesanũ habet ordinari. 10. q. 1. regenda. 16. q. 7. oẽs basilicæ. & hæc vera quo ad electionẽ prælati. de inferioribus not. s. eo. cũ ecclesia Vulterana. dic vt ibi. Gar.

h ¶ *Rogati.*] An preces inducant simoniam: dic vt not. 8. q. 1. in summa. & q. 1. Moyses. & s. de ęta. & quali. tuam.

i ¶ *Inducti.*] per promissiones, vel alio modo.

k ¶ *Consanguineos.*] Nota specialem casum, in quo laicum percutiens, vel alias offendens, excommunicatus est ipso iure. ad idem. j. de senten. excom. quicunq;. & de immu. eccle. quoniam.

ADDITIO. Et vsq; ad quem gradum dicãtur hi consanguinei, recurre ad not. s. de appel. postremo. in 1. glo. Et quia de affinibus non fit hic mentio, & constitutio est pœnalis: non includit illos. j. de reg. iur. in pœnis. Ioan. And.

¶ *Glo. seq rationem reddit, quam declarat: secundo soluit quæstionem: tertio quærit, arguit negatiue, soluit distinguendo.*

l ¶ *Alios.*] quia qui per alium facit, &c. ff. de admi. tu. ita tñ. §. gessisse. sic & in maleficijs tenetur mandator, ac si per se faceret. ff. de vi & vi. ar. l. 1. §. deiecisse. & §. quotiens. & hoc verum de his quæ per alios explicari possunt: secus in adulterio & similibus, quę non possunt per alios explicari. C. de cad. tol. l. vnica. §. ne aũt. & mandata.

rius etiam excõicatus hic erit. de sent. excom. mulieres. & cap. vniuersitatis. Sed nunquid huius decre. pœna locum habebit in presentante patrono? Et vr quòd non: quia de electione tm loquitur, & non de presentatione: & est pœnalis & restringenda. j. eo. tit. de sent. excom. statutũ. Dic quod si patronus est clericus, vel persona ecclesiastica, locũ habebit constitutio: nec est ob hoc odiosa: immo fauorabilis ecclesiarum fauore, quibus per hoc melius puidebitur. & quia decre. indefinite loquitur, indefinite intelligitur. & dicit clericos, &c. Si aũt patronus est laicus, pœna locum nõ habebit: cum constitutio dicat clericos, vel ecclesiasticas personas.

m ¶ *Præsumpserint.*] s. de excel. præla. tanta. s. in anti.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

n ¶ *Sententia.*] sm. j. de senten. excom. quicunque. & sm Gul. epũ bene poterũt absoluere ab hac sentẽtia: ex quo cõditor huius canonis sibi absolutionem non reseruauit. de sentẽ. excom. nuper. & arg. prædi. decre. quicunq; in fi.

o ¶ *Innodatos.*] ergo est canon latæ sententiæ, vt hic patet. Et cum Papa hic sibi non retineat absolutionem; ordinarius diœcesanus clerico delinquenti indulgere videtur. s. de sente. excom. nuper. ad hoc facit quod not. eo. tit. si quem. in glo. vlt. in fi. Archidiaconus.

GEnerali.] Diuiditur in quatuor partes. Secunda ibi, *Clericos.* Tertia: ibi, *Illos vero.* Quarta: ibi, *Qui autem.* Ioan. And.

ADDITIO. Clericus, & Ioan. Mona. diuidunt in tres tñ: cõiungunt duas primas: & bene conuenit litteræ suspẽsiuæ. sed glo. cõuenit menti. Frac. aũt iungens tres primas partes, diuidit in duas tñ.

¶ Pro intellectu huius cap præsupponendum est sm veriorem intellectum ipsius, quid propriè ille textus appellet regalia. Quidam volebant dicere, quod regalia accipiũtur pro iuribus imperialibus: de quibus in lib. feudorũ. cap. quæ sint regalia: vt si rex donauerit regalia ecclesiæ, & aliquis illa vsurpet: ipso facto est excõicatus. Alij dicunt, quod regalia accipiuntur pro iuribus, quæ habet princeps in aliquibus ecclesijs: videlicet quod vacante aliqua ecclesia rex percipiat fructus, & ecclesiam conferat.

¶ Hoc præsupposito ponamus sic casum: Vacante aliqua ecclesia, aliquis Comes vel dux, qui dicebat se habere iura regalia in ipsa ecclesia, occupauit custodiam ecclesiæ vacantis: & dicebat quod fructus ipsius ecclesiæ ad ipsum spectabant: licet non fuisset vsus ipso iure, an ille Comes vel dux vsurpans illud ius in ecclesia vacãte, sit puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Pontifex quod sic: & dicit quod incurrit sniam excõicationis: & clerici illius ecclesiæ sibi non resistentes puniuntur pœna hic contenta. Sed ponamus quod rex vel alius princeps non cognoscens superiorem in tẽpalibus, habet ista iura regalia in aliquibus ecclesijs. Et ponamus quod vacante tali ecclesia est sylua cædua: tñ nondum venit tempus ipsam syluam cæduã scindendi, siue amputandi: vtrum talis princeps possit illam scindere, siue scindi facere? Rñdet, quod non: sed si tempus scindendi & colligendi aduenisset, cum sylua cædua sit in fructu, posset talis rex vel princeps facere scindere huiusmodi syluam cæduã. Nota primo ex hoc tex. iuncta glo. quod patronus laicus non habet custodiam ecclesiæ vacantis: sed superior prelatus cui subest ecclesia: secus est de patrono ecclesiastico: ideo patronus ecclesiasticus posset colligere fructus ecclesiæ vacantis; nõ vt fructus suos faciat, sed vt illos reseruet futuro successori. Nota insup, quod patronus ecclesiasticus non potest pretendere ius aliqđ in fructibus illius ecclesiæ vacantis; & hoc verũ, nisi de auctoritate superioris tpe fundationis retinuerit sibi illud ius. Nota vlterius, quod vsurpans de nouo prædicta iura, vel procurans vsurpationẽ, est ipso facto excõicatus. Nota finaliter, quod ille qui habet custodiã ecclesiæ vacantis, non potest capere fructus, qui nondum venerunt ad maturitatem: Et illud facit pro archipresbyteris, qui durantibus xl. diebus percipiunt fructus ecclesiarum vacantium: ipsi enim non debent præuenire maturitatem fructuum.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

p ¶ *Generali.*] Decretalis ista diuiditur in quatuor partes, in qua-

rum

[a] Aliàs dolo dicto, omnino.

[b] Vide bonum Antonium in tractatu de excommunicatione. cap. 14.

[c] Concurrũ qui dicũtur, tradunt Doctores in c. vt priuilegia. de priuileg. & in cap. non dubiũ de sent. excom. adde Couarruuiã in cap. alma mater, de sent. excom. lib. 6. par. 2. §. 2.

[d] De hoc articulo, an preces inducãt simoniã, vide D. Thomam 2. 2. q. 100. art. 5. ad 3. argumentum.

[e] Vide Bar. in l. non solum. §. si mãdato. ff. de iniurijs. Alexan. consil. 63. in 4. volu. & Iasoné in §. pœnales. Instit. de action.

[f] Vide sup. selinis. j. de pœnis. cum illis notatis.

[g] Pro fundamento huius cap. vide hic per alios Gulielmũ Durandum cognomento Speculatorem.

Casus literalis Domini Helię.

rum prima punit vsurpantes de nouo custodiam vacantinm ecclesiarum:& durat vsq; ibi, *Clericos*. In secunda, quæ durat vsque ibi, *Illos vero*. punit clericos & monachos hoc fieri procurantes. In tertia, quæ durat vsq; ibi, *Qui autem*. punit clericos se talibus non opponentes. In quarta, quæ durat vsq; in finē: ponit qualiter debeant se habere, habētes talē custodiam ab antiquo.

rapt. §. quòd non solum.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, ꝙ isti tales rerum ecclesiasticarum occupatores dicūtur committere furtum & sacrilegium:& non qualecunq; furtum, sed peculatus, quod est furtum de re publica. 23. q. 4. quid ergo. glo. [Ioan. And.]

sancimus: Vniuersos[a] † & singulos, qui regalia[b], custodiā[c], siue guardiam, aduocationis, seu defensionis titulum, in ecclesijs, monasterijs, seu quibuslibet alijs[d] pijs locis de nouo[e] vsurpare conantes, bona[f] ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare[g] præsumunt, quantæcunque dignitatis honore præfulgeant[h]: Clericos etiam ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant[i]: eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus † subiacere. ¶ Illos vero clericos, qui se † (vt deberent) talia facientibus non opponunt[k]: de prouentibus ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tempore[l], quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus[m]. ¶ Qui autem ab ipsarum ecclesiarū, cæterorumque locorum fundatione[n], vel ex antiqua[o] consuetudine iura sibi huiusmodi[p] vendicant: ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros[q] in eis sollicite faciant abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, siue redditus[r] prouenientes vacationis tempore, non vsurpēt: Nec bona cætera[s], quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant; sed in bono statu conseruent.

¶ *Glossa sequens vertitur per quæstionē: an includat fœminas: Et soluit quod sic: alleg. tres leges & vnam allegat in contrarium, & dat quatuor solutiones.*

a ¶ *Vniuersos.*] & vniuersis: nam appellatione si quis, & si quæ continetur. ff. de verb. sign. l. 1. ff. de pac. tres fratres; .& de constit. pecu. l. 1. §. 1. Arg. contra. quia si pater exhæredat filium nasciturum: si nascitur filia, non erit exhæredata. ff. de vent. in posses. mit. l. 1. §. sed & si incertum. Communiter dici solet, ꝙ in fauorabilibus masculinum concipit fœmininum: in odiosis non. sic soluitur. ff. de verb. sign. l. 1. Alij dicunt, ꝙ si masculinum verbum proferatur ab homine, & est odiosum, non comprehendit fœminam: & sic intelligitur prædictus § sed & si incertum. sed si à lege, siue sit odiosum, siue non: fœmina continetur. ff. de iurisdi. omnium iu. si quis id. Odofredus dicebat, ꝙ si etiam à lege proferatur verbum odiosum, non comprehendit fœminam: nisi id lege caueatur. Dic ſm Gar. ꝙ verbum masculinum prolatum à canone, comprehendit fœminas: qđ probatur 16. q. 4. si quis suadente. coniuncto cum cap. de senten. excom. mulieres. quod est verum, nisi eadem vel alia constitutione excipiatur fœmina. J. eod. indemnitatibus. §. sed cum eas.

ADDITIO. Quæ excepta intelligitur in articulis, qui fœminis non cōgruūt. ɜ. de sta. reg. ea q̄ in fi. de hoc Spec. de dispu. & alleg. §. post hæc, vers. vel in masculinum. per Host. de testa. Raynaldus, in proœ. per Archidiaconum plenius in prædicto cap. si quis suadente. per Cyn. C. de ser. fugi. quicunq; Ioan. And.

b ¶ *Regalia.*] idest, collectam, quę fit Regis ratione, vel Imperatoris, vel tributum quod debetur Regi 11. q. 1. si tributum. sic solet exponi de iure patro. pręterea 2. Vel, idest, iura quæ ad Imperatorē pertinere consueuerunt, vt portus & vectigalia: sed illa erant ecclesijs concessa, & modo volebat ea de nouo aliquis occupare: vt in lib. feu. tit. quæ sint regalia. alias est sub. l. Imperialem. Ioan. And.

c ¶ *Custodiam.*] & cætera quæ sequuntur, expone secundum Gar. idest, iuris patronatus, quod ſm diuersas regiones diuersa sortitur vocabula. J. de iure patro. quia clerici. & cap. pręterea 2. de sta. mo. in singulis. §. 1. 16. q. 7. piæ mentis. & cap. Frigentius. quocunq; ergo nomine censeatur, vsurpantes de nouo tale ius in ecclesijs, & alijs locis pijs, & bona ipsorum locorum vacantium occupantes, excommunicati sunt ipso iure.

d ¶ *Alijs.*] vt hospitalibus, vel alijs quocunq; nomine vocatis.

e ¶ *De nouo.*] scilicet à 40. annis citra, ſm Gar. de consue. cap. vlt. de præscrip. de quarta. 16. q. 3. cap. placuit. §. quas actiones. & hoc per litteram quæ sequitur, vel ex antiqua consuetudine, &c. Chrisma tñ, matrimonium, mancipium, vinum, dicuntur noua, quæ nō excedunt annum; vetera quæ excedunt. Probatur primum de consec. dist. 3. litteris. Secundum, 35. q. 8. cap. 1. Tertium, ff. de publ. vectig. l. interdum. §. quotiēs. Quartum, ff. de vi. tri. & ole. lega. vetus. Alibi dicitur nouum, cuius extat memoria: & eius contrarium dicitur vetus. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. fin. & l. in summa. §. 1. ɜ. de verb. sign. cap. super quibusdam.

ADDITIO. Dicit Arch. ꝙ hic, & ɜ. eo. auaritiæ. dicitur nouū, quod nunquam fuit. Io. And.

f ¶ *Bona.*] de quibus nulla est laicis attributa facultas. 96. dist. bene quidem. de consti. ecclesia.

g ¶ *Occupare.*] in mala parte ponitur, sic ɜ. eo. vt præteritæ. alibi in bona. 7. q. 1. factus est Cornelius. & ɜ. de procu. non iniuste. & J. de procu. si duo & de consec. dist. 5. nunquam. & propriè mobilia dicuntur occupari vel rapi: immobilia dicuntur inuadi; sæpe tamē sumitur vnum pro reliquo. 47. dist. sicut 2. 12. q. 2. quicunque. ɜ. de restitu. spol. sæpe. C. vnde vi. si quis in tantam. Instit. vi bono. rapt. §. quòd non solum.

h ¶ *Præfulgeant.*] hic assume litteram in fine sequēti, vers. eo ipso, & c. & maiori pœna sunt digni: quibus cum plurimum honoris defertur, inueniuntur in crimine. 5. q. 6. cap. quia iuxta. § si forte presbyteri.

i ¶ *Procurant.*] forte occasione discordiæ inter ipsos suscitatæ. & dicūtur procurare ope, consilio, persuasione, & operatione. de homi. sicut dignum. de officio deleg. cap. 1. ff. de ser. corrup. l. 1. persuadere.

k ¶ *Opponunt.*] Nota clericos se debere opponere, pro iuribus ecclesiæ defendendis. ad idem. J. de re. eccle. nō alie. hoc cōsultissimo.

l ¶ *Pro tempore.*] idest, pro ea parte temporis. vel idest, ab eo tempore citra.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit distinguendo.*

m ¶ *Inhibemus.*] ꝑficiens est transgressor canonis, qui canonem transgreditur prohibitionem continentem. 4. dist. cap. denique. in fi. secus si cōsilium tantum, vt ibi. Sed quæro quæ sit pœna transgressionis canonis? Dic ſm Gar. ꝙ qui transgreditur canonem, credens Romanam ecclesiam non habere potestatem condendi canones: de tali transgressione punitur vt hæreticus. 19. dist. nulli fas. vbi de hoc. Si aūt credit Romanam ecclesiam potestatem habere, sed facit contrarium: quia sic ei placet, est pœna depositionis[4]. vt 4. dist. §. vlt. & adde hoc quod not. ɜ. de treug. & pa. cap. 1.

n ¶ *Fundatione.*] fundans enim & dotans ecclesiam de diœcesani consensu potest[1] hoc statuere, vt fructus ipsius ecclesiæ, cum vacabit, suos faciat. 18. quæst. 2. Eleutherius, de iure patro. præterea 2. & cap. nobis.

ADDITIO. Licet donationis tpe possit doti onus imponi: non tamen tpe traditionis, quæ fit ex interuallo. facit C. de pac. con. l. ex morte. in fi. & quod not. de rei vxo. act. l. vna. §. accidit. facit de testi. cog. præterea. cum concor. in vlt. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

o ¶ *Antiqua.*] præscripta. ɜ. de consue. cap. vlt. videtur ergo ꝙ consuetudo, qua vsurpari possunt bona ecclesiarū, & sic onerosa præscribi possit: contra id, ɜ. de consuetu. cap. 1. Dic quòd in hoc ꝙ quis habeat ius patronatus, custodiam, guardiam, vel similia, bene valet consuetudo: sed in hoc quòd vsurpet, non valet: & sic intelligatur contrarium.

p ¶ *Huiusmodi.*] scilicet, guardiam, custodiam, vel regalia.

q ¶ *Ministros.*] qui res alterius saluare tenentur; & de facto ministrorum tenentur. ff. nau. caupo. sta. l. fin. in prin. 86. dist. an putatis. & culpæ reus est, qui malorum vtitur opera. Instit. de obli. quæ ex quasi deli. §. sed si alicuius. circa finem.

¶ *Glo seq. quærit, arg. & soluit.*

r ¶ *Redditus.*] vt sunt syluæ cæduæ: quæ tempore vacationis non sunt in tali statu, quod cædi debeant[6]. Et nota ꝙ omnis fructus consistit in redditu. ff. de vsur. Paulus. §. 1. sed non cōuertitur: quia partus ancillæ est in redditu, sed non in fructu. ff. de vsur. in pecudum. §. partus. Instit. de re. di. §. in pecudum. Sed quæro an fructus medio tpe perceptos faciant tales suos? Ita videtur per hanc litteram: quia non prohibet de fructibus, sed de his quæ non pertinent ad fructus. Tu dic ꝙ fructus conseruari debent futuro successori. ɜ. de offic. ordi. cum vos. ɜ. eod. vbi periculum. §. prouisionis. & J. eo. quia sæpe. & de offi. ordi. præsenti. Qui enim custodiam habet, custodire debet, non consumere. ff. vt in pos. lega. l. is cui. §. qui legatorum. habebunt tamen secūdum Gulielmum, q̄ diu custodiæ operam dant, moderata cibaria. argum. 12. q. 2. charitatem. ɜ. de præbend. extirpandæ. ff. commo. in rebus. §. possunt. & sic non habet locum hic. & arg. a contrario sensu. C. de epis. & cle. conuenticulam. & ff. de condi. inser. l. 1.

s ¶ *Cætera.*] ff. de verb. sign. l. cæterorum. Ioan. And.

Nota ꝙ [illegible] opposito [illegible] vniuersos, non includit singulos comprehensos sub vniuersitate. vide Ioh. And. de ex[illegible] præla[illegible].

[2] Vide ibi Feragium.

[3] Verbum, decernimus, deest in quadam vetustissimo codice: & videtur abesse oportere: cum hac periodus regatur à verbo, sancimus, initio capitis posito.

Dicto, clericos, quæ vt plurimum deest in recentioribus libris, reposita est ex omnibus antiquis codicibus.

Vide Bernardū consil. 176. incip. vita consedite. pag. 3.

Quod dicitur antiquum tēpus vide per Marianum Socinum consil. 87. in p. 3o causa agitur.

Procurantes qui dicitur quadruplex.

Pœna transgredientis canonem.

[4] Vbi non est certa pœna statuta. Ioan. And.

[1] Quantum hodie patronis beneficiorum, ratione iurispatronatus, sanctum concilium Tridentinum sess. 14. de reform. cap. 5. quod omnino videns.

[6] Vel fuit stagna, vel viuaria, nō statu quo piscari debeant. Ioan. And.

Licet

Licet canon.] Summa & diuide, prout in prima glossa.

Casus. Quidam clericus constitutus in præsentia Romani Pontificis quæsiuit ab eo, Sanctissime Pater, vellem bene informari à vobis, quę idoneitas requiritur in promouendo ad ecclesiam parochialem? Ad quod rñdet Romanus Pontifex, q in promouendo ad ecclesiam parochialem requiritur, q ipse habeat scientiam sufficientem: & sit imbutus bonis virtutibus: ac insuper sit alienus à vitijs: & q compleuerit annum xxiiij. & attigerit xxv. q si non attigerit xxv. nulla est collatio ipso iure: Sed quid si promotus ad ecclesiã parochialẽ habeat omnia illa: quia est ætatis perfectæ, idoneus scientia, & moribus: sed tñ non est sacerdos? Rñdet Romanus Põtifex, q ipse debet effici sacerdos infra annũ computandum à tpe adeptæ pacificæ possessionis ipsius ecclesiæ parochialis: aliàs si nõ promouetur ad sacerdotium infra illud tẽpus, illo tpe elapso priuatus est ipso iure dicta ecclesia parochiali. cap. commissa. j. eod. & sic correctum est cap. cum in cunctis. eo. tit. in ant. quod requirebat amotionem per sententiam: sed per istud capitulum ipso facto est amotus absq; alia monitione, vel sententia. Sed quid si promotus ad ecclesiam parochialem fuit effectus sacerdos infra annum: vtrũ teneatur residere personaliter in ipsa ecclesia: & eidem personaliter deseruire in diuinis? Rñdet q sic: nisi suus prælatus cum ipso dispensauerit, ne resideret personaliter in sua ecclesia: sed vt posset in ipsa ecclesia deseruire in diuinis per alium suum vicarium.

[a] Vide concilium Lateran. sub Alexan. iij. cap. 3. & concilium Tridentinũ sess. 7. de reformat. cap. 3. vbi hoc decretum confirmatur.

¶ Idem in eodem.

¶ *Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno priuatus est ipso iure. Super residẽtia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. And.*

CAP. XIIII.

Licet [a] [+] canon [b] à felicis recordationis Alexandro Papa iij. prædecessore nostro editus, inter cætera [c] statuerit, vt nullus regimen ecclesiæ parochialis suscipiat, nisi xxv. annũ ætatis attigerit: ac scientia, & moribus commendandus existat: quòdque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore [d] in presbyterũ ordinatus, a regiminis eiusdem amoueatur officio, & alij [e] conferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati, se multi exhibent negligentes: Nos periculosam [f] illorum negligentiam [g] volentes iuris executione [h] suppleri, præsenti decreto statuimus: vt nullus ad regimen parochialis [i] ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus [+] moribus, scientia [k], & ætate: Decernentes collationes de parochialibus [l] ecclesijs, his, qui non attigerint [m] vigesimũquintum annum, de cætero [n] faciẽdas viribus omnino carere [o].

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

a ¶ *Licet.*] Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, non valet collatio: ille autem cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & infra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit elapso anno priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Et potest diuidi in sex partes. In hac prima ponit constitutionem Alexandri: & statuit cui debeat conferri parochialis ecclesia. In secunda: ibi, *Decernentes.* irritat collationem aliter factam. In tertia: ibi, *Is etiam.* ponit de residentia facienda. In quarta: ibi, *Et infra annum.* de promotione ad presbyteratum. In quinta: ibi, *Quòd si infra.* pœnam non promoti. In sexta: ibi, *Super residentia.* de dispensatione residentiæ.

Additio. Ista diuisio in sex partes placet. licet Fran. diuidat in quatuor tantum: quia coniungebat tertiam & quartã: Item quintam & sextam. Clericus diuidebat in quinq;, coniungendo primas duas: Itẽ Ioãnes Monachus in quinq;, subijciendo tertiam. Io. And.

¶ *Glo. seq. ponit tria, quæ supplet ipse canon.*

b ¶ *Canon.*] s. eo. cum in cunctis. qui hic in tribus maxime suppletur: quia ibi collatio parochialis ecclesiæ minoribus fieri prohibebatur tñ; hic irrita decernitur: nisi dicere velis, q id fatis erat irritũ per ipsam constitutionem: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: & si non adijciat q factũ non valere [1] l. C. de legib. non dubium. nec fuit hoc ppea superfluum, cum clarius exprimat. ad idẽ s. de sum. Trin. cap. viuco. eo. lib. & sic innouat & suscitat illud ius, quasi per abusum abolitum. Item per canonem illum moneri debent ad suscipiẽdos ordines: per istum non. Item per illum priuandus est per sententiam: per istum priuatus est ipso iure. Ioan. And.

[1] Idẽ Dom. allegat si nõ. Item glo. in c. le. 1. de sup. pass. fonc.

c ¶ *Cætera.*] quia multa alia statuit præter ista.

d ¶ *Tempore*] quod erat in proximis quatuor temporibus. 75. dist. quasi per totum. vel dic præfixo ab homine.

e ¶ *Alij.*] Ergo non primo, ne fiant leges ludibrio: & dicatur solũ verbis lex imposita. j. eo. commissa. §. porro. & dic, alij, qui cũ effectu faciat id in quo primus fuit negligens. s. de cle. non resi. relatũ. alias remouebatur, vt ibi.

f ¶ *Periculosam.*] sibi & illis, quos corrigere debebant: & ita cateruatim sequebatur eos pereuntes multitudo pereuntium. 40. dist. si Papa.

g ¶ *Negligentiam.*] Hæc omnia lædit. in Authen. coll. 6. de quæstore. §. hæc omnia. & nouerca est eruditionis. 83. dist. cap. nihil.

h ¶ *Executione.*] Nota q quilibet canon qui est latæ sententiæ potest dici executorius: & hoc est verum quo ad iuris executionem.

Additio. An necessaria sit executio facti vel declaratio. not. j. eod. commissa. §. 1. Archidiaconus remittit. de præben. licet 2. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. pro. soluit contrarium. Iterum quærit, & soluit.*

i ¶ *Parochialis ecclesia.*] Sed nunquid erit idem in decanatu & alijs dignitatibus [a], de qbus loquitur. s. inferiori. c. cum in cunctis. s. eo. arguendo de similibus ad similia? Vĩ q sic, cum sub eadem prohibitione manauerit. s. de constit. translato. Dicas sm Gar. & Gul. q in illis p hãc constitutionẽ nihil immutatum: quod enim nõ mutatur, & cætera. C. de appel. præcipim. & C. de testa. iamam. Habeat ergo tñ locum in ecclesia parochiali; nec recedam à verbis. ff. de lega. 3. non aliter. Seruabitur ergo in eis. s. inferiora. cap. cum in cunctis. s. eod. Item, scias, q non habet locum hæc constitutio in parochialibus collegiatis, vel assumptis ad earum regimen. j. eod. tit. statuimus. Quid si ecclesia olim habuit parochianos, sed nunc habere desijt? Dic sm Gar. q non habet locum constitutio: quia & deficientibus personis collegij, desinit esse collegium, vt not. ff. quod cuiusq; vniuersit. l. sicut municipij. §. 1. Si aũt reinciperent ibi esse parochiani, extunc incipiet constitutio locum habere: quia facta est parochialis. & o. reuolauit ad 2. 35. dist. ab exordio. quẽadmodum si de nouo fieret aliqua ecclesia parochialis, locum haberet constitutio. & concord. ad hoc Hostien. s. de cleri. non residen. quia nonnulli.

[a] Qualis sum requiratur in promouendis ad quaslibet dignitates, & c. habetur, sancitur Alexand. iij. in concilio Lateran. cap. 3. & nouissime concilium Tridentin. sess. 14. de reforma. c. 12.

[e] Idem cauetur in concilio Lateran. sub Alexan. iij. cap. 3. & in concilio Lateran. sub Innocẽtio iij. cap. 10. & in cõcilio Tridentin. sessio. 7. de refor. cap. 3. & sessio 14. de reforma. c. 12.

k ¶ *Scientia.*] quæ requiratur in eo, habes 38. dist. quæ ipsis.

l ¶ *Parochialibus.*] De talibus ecclesijs habetur 38. dist. quando. in princ. 10. q. 1. regenda. 13. q. cap. 1. Parochia Græce, Latine dicitur partitio: & dicitur parochia, quasi partitio curæ: quia rector ipsius habet curam animarum totius populi infra illius limites congregati: vnde dicitur populum regere. j. de capel. monac. cap. 1. Archidiaconus.

m ¶ *Attigerint.*] Sufficit ergo in his q attigerint xxv. annum. secus ergo in episcopo. s. de elect. cum in cunctis. & in abbatissa. j. eo. indemnitatibus. & in casu. j. de æta. & quali. cap. vno.

Additio. Et in casu, de regularibus, ad nostram. vbi vide cum suis remissis. Ad vtranq; partem facit Clemen. de statu mona. ne in agro. §. cæterum. Solue vt ibi in glo. 4. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat, & remittit. secundo quærit de pendentibus. op. ponit, & soluit distinguendo.*

n ¶ *De cætero. 3*] Ad futura tantum extẽditur: & habet hoc locum in qualibet cõstitutione, præterq̃ in casibus. s. de const. cap. vlt. d. c. vt ibi. Quid de pendentibus; nunquid ad illa constitutio extendatur? Et quidem si pendeat per appellationem, negotium decidi debet sm ius quod erat tempore primæ sententiæ; non sm ius quod emanauit appellatione pendente. in Authen. vt cum. de appel. cog. in princ. & §. 1. Si aũt principaliter pẽdet, dicit Hostien. s. de const. cap. 2. decidi debere sm ius quod emanauit. Gofre. ibi, & Accur. C. de legi. leges. sm ius quod ante constitutionem erat. & vterque allegat prædi. Authen. dic sm Gar. q si constitutio loquatur de ordinatione negotij vel cõtus: vt de numero testium, de scriptura vel alia solemnitate, vera est opinio Goffre. Non enim pars potuit diuinare. C. de testi. testium. C. de testa. iubemus. 8 a. dist. propositi. Si aũt constitutio loquatur circa ordinationem sententiæ vel processus: pone exemplum, de iuramen. calum. cap. 1. §. vlt. de sententia. & re iud. cap. vlt. potest vera esse opinio Hostien. ita q processum causæ iam factum non tangat, sed faciendum: & q alias constitutio de sui natura non extendatur ad pendentia: probatur opti. j. de offi. leg. cap. penult. in fine.

[1] De materia glo. vide Pet. de Anchar. late loquentem. Ioan.

¶ *Glo. seq. de duobus simul quærit, & soluit. Iterum quærit: arg. pro. & soluit contrarium.*

o ¶ *Carere.*] ipso iure. Si quæratur an episcopi possint in ætate

dispensare

dispensare ſm ꝙ olim à quibuſdam dicebatur per illam decret. de æta. & quali. præterea. & c. indecorum. & vtrum diſpenſaoue poſſint annum prorogare? Dic ꝙ non; per decre. iſtam, quæ ſolum ſup reſidentia eis poteſtatem diſpenſandi reſeruat [3]: eo tñ ſaluo, quod habes. j. eod. tit. cum ex eo. De diſpẽſatione aũt ordinum nihil hic prohibetur: vnde antiquo iuri ſtabitur, ſcilicet illi decre. præterea. Sed nunquid non conſtitutus in maiorib[9] vel in minoribus de iure cõi ad talem eccleſiam eligi poteſt? Et videtur ꝙ ſic: quia iſta decret. nihil exigit, niſi ꝙ promoueatur infra annũ: ſed ad omnes ordines promoueri poterit infra annum. Sed dic contra [3]: quia hæc decret. præterea. nihil per iſtã immutat; immo p iſtã quodammodo exponitur quod ibi dicit, infra breue tempus.

[3] Idem Dominicus. Fõtanus.

[4] Idem cauet concilii Triden. ſeſſio. 6. de reformatione cap. 2. quod omnino videas.

[3] Idẽ Dominicus, Fonta.

¶ Is etiam [a], qui ad huiuſmodi regimen aſſumetur, vt gregis ſibi crediti diligentius curam gerere poſſit, in parochiali eccleſia, cuius rector [b] extiterit, reſidere [c] † perſonaliter [d] teneatur: Et infra annum [e] à ſibi commiſſi regiminis tempore numerandum, ſe faciat ad ſacerdotium promoueri. Quòd ſi infra idem tempus [f] promotus non fuerit: eccleſia ſibi commiſſa, nulla etiam præmiſſa monitione, ſit præſentis conſtitutionis auctoritate priuatus [g]. ¶ Super reſidentia vero (vt præmittitur) facienda, poſſit ordinarius [h] gratiam diſpenſationis ad tempus [i] facere, prout cauſa rationabilis id expoſcit.

a ¶ *Is etiam.*] Tertia pars, in qua ponit de reſidentia facienda.

b ¶ *Rector.*] vel perpetuus vicarius: in quo locum habet quod hic dicitur circa ordinem & ætatem per cle. de offic. vic. quæ de eccleſijs. cuius cootrarium dicit hic Archid. per hanc litteram.

c ¶ *Reſidere.*] Ad hoc etiã tenebatur olim. s̃. de cle. non reſi. relatũ.

c ¶ *Reſidere.*] Is dicitur reſidere, qui continue ibi moratur. arg. C. de metatis. l. deuotum. lib. 12. niſi in caſibus à iure exceptis: in quibus is qui abeſt, fingitur eſſe præſens, & reſidere; vt j. de cle. non reſi. de cætero. cap. ex parte. & c. cũ dilectus. cum ſi. Archidiacon°.

d ¶ *Perſonaliter.*] Ergo non per vicarium: niſi in caſu. s̃. de præben. extirpandæ. quam per hanc tolli non credo, ſecundum Guil.

e ¶ *Annum.*] impedimento ceſſante. j. eod. tit. lib. 6. quàm ſit, in fi. & eſt expreſſum. j. eo. commiſſa. & currit iſte annus ex quo habuit poſſeſſionem pacificam; vel per eum ſtetit quo minus haberet; nec currit iuſte impedito, vt j. eod. commiſſa. & j. de præben. licet.

f ¶ *Idem tempus.*] niſi cum eis per epos ſuos fuerit diſpenſatum; vt litterarum ſtudio inſiſtentes, non teneantur vſq; ad ſeptennium [3] promoueri: niſi ad ordinem ſubdiaconatus dumtaxat; ad quem ſub hac pœna infra annum promoueri tenentur. j. eod. tit. cum ex eo.

[3] Vide Clement. vt hi. de ætate & qualit. & cõcilium Tridenti. ſeſſio. 7. de reformat. cap. 12. & ſeſſio. 23. de reformat. cap. 4. & ſeſſio. 24. de reformat. cap. 12.

¶ *Glo. ſeq. quærit & ſoluit: demum ſoluit duo dubia: & de tertio remittit: vltimo diſtinguit circa compulſionem ad ordines.*

g ¶ *Priuatus.*] ipſo iure. olim vero per ſniam. Sed nunquid poterit purgari mora anno elapſo per aliquot dies? Dic ꝙ non: arg. hic. & de ſupplen. negli. prçla. licet. quia commiſſa non poteſt purgari. C. de ꝫhen. & committen. ſtipu. l. magnã. & adde quod dicit j. de reg. iur. mora. & licet tam modicum tempus reſtet de anno, ꝙ certum eſt eum non poſſe promoueri; non eſt priuatus. j. eod. commiſſa. i. ſi. & dico ꝙ pœna illius conſtitutionis, cum in cunctis. non eſt remota per iſtam; quia ſi talis eccleſia collata fuerit diacono; & monitus promoueri nolit, etiam infra annum priuari poterit ſm tenorem ipſius decret. Et ſi quæratur qñ incipiat currere tempus illi, ad quem ſpectat collatio: dicam. j. eod. cõmiſſa. Nota aũt ex hac decre. ꝙ compellitur quis ad ordines per ſubtractionem beneficij. Sed quia iura [4] ſuper hoc variant: diſtinguas ſm Gar. Aut beneficium habet certum ordinem annexum, aut non. Si habet, aut iuſta cauſa excuſat illum, vt pote irregularitas, in quam poſtea incidit ſine culpa ſua, vt quia oculum vel manum amiſit; tunc nec compellendus eſt, nec priuandus. s̃. eod. cum in cunctis. § hoc ſane. Si autẽ incidit in talem irregularitatẽ culpa ſua, debet amittere beneficiũ: & ſic intelligitur de æta. & quali. c. 1. Idem ſi ante adeptum beneficium in illam irregularitatẽ incidit qualitercunq; : quia id in promotione ſua tacere non debuit. 24. diſtin. qñ. & cap. vlt. s̃. de cor. viti. expoſuiſti. de renun. niſi cũ pridem. § perſonæ. Si aũt iuſta cauſa eum non excuſat, aut eſt parochialis eccleſia: & tũc elapſo anno priuatus eſt ipſo iure, etiam ſi non moneatur, vt hic; aut eſt aliud beneficium; & tunc ſi monitus non vult promoueri, priuandus eſt. s̃. eod cum in cunctis. § inferiora. In epatu aũt non requiritur monitio; ſed ſufficit negligentia electi per tempus a canone terminatum. 100 diſt. cap. 1. circa fi. Si vero beneficium non habet certum ordinem annexum; & eccleſiæ neceſſitas vel vtilitas nõ exigit; inuitus cogi nõ debet; & punitur qui eum cõpellit. 74. diſt. c. 1. & 2. & can. vbi iſta. Si aũt neceſſitas vel vtilitas eccleſiæ requirit, vt promoueatur clericus: ſi ſe excuſat prætextu criminis, qđ ſe cõmiſiſſe proponit: aut ſi proponit aliud impedimentum in quod incidit culpa ſua: tunc eps debet inferiores idoneos promouere, & ipſum clericum ab ipſo beneficio penitus amouere: niſi aliàs valde vtilis & neceſſarius eſſet illi eccleſiæ: de æta. & quali. quæris. vbi vero impedimentum cpale pcedit, puta infirmitatem, vel etiam perpetuum ex delicto ſuo non proueniens: non ſolum non cogitur: ſed etiam ſi eius excuſatio non admittitur, poterit appellare: ſicut & tutor appellat ob excuſationem rationabilem non admiſſam. ff. qñ appel. ſit. l. 1. § ſi quis tutor. ꝙ ſi voluntate ſua renuit ordinari, nil pretendens, niſi quia nõ vult: debet compelli appellatione remota p ſubtractionẽ beneficij & officij. 74. diſt. can. 3. & 4. De regularibus dic vt in clementi. de ſtatu regularium. ne in agro. § antepenultimo.

[4] Vide ſuper & concilium Triden. paulo ante citatum.

¶ *Glo. ſeq. mittetur per quæſtionem.*

h ¶ *Ordinarius.*] idest, ſuus ſuperior: ſiue ſit eps, ſiue maior vel inferior epo. s̃. de cle. non reſi. relatum. & ſic illud intelligunt Inno. & Hoſtien. diſpenſationem autem illius cap. j. eo. cum ex eo. non poſſunt inferiores epiſcopis facere. vt ibi dicam.

i ¶ *Ad tempus.*] Bene dicit; quia nec Papa ſuper reſidentia dat perpetuas indulgentias: & datas per prædeceſſores reuocat: vt s̃. eod. lib. de reſcript. cap. vlt.

[1] Vacantibus eccleſijs parochialibus quid agendum, diligenter præſcribit concilium Trident. ſeſſio. 14. de reformat. c. 18.

¶ Idem in eodem.

¶ *Parochialis eccleſia non commendetur niſi conſtituto in ætate legitima, & ſacerdotio: & tali non niſi vna: & illa tunc demum, cum neceſſitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda vltra ſex menſes non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, eſt irritum ipſo iure. Ioan. An.*

CAP. XV.

Nemo [k] † deinceps [l] paro-

Nemo.] Tria facit: Primo præmittit cui, & qñ fiat commenda parochialis eccleſiæ: Secundo quantum duret: Tertio decretũ apponit. Secunda: ibi, *Huiuſmodi autem.* Tertia: ibi, *Statuentes.*

Additio. Et Ioan. Monachus diuidebat in quatuor: Secunda: ibi, *Nec tali.* Ioan. And.

Casus. Vacante aliqua eccleſia, eps nõ habens ad manus perſonam idoneam: vel forte patroni cõtendebant de iure patronatus; certum eſt ꝙ iſte eps poteſt ad tempus concedere alicui iſtam eccleſiam in commendam: Sed quæritur quæ ætas, & quæ aliæ qualitates requiruntur in cõmendatario? Rñdet ꝙ requiritur, ꝙ commẽdatarius compleuerit annum xxiiij. & attigerit xxv. annum. Item requiritur, ꝙ ipſe ſit conſtitutus in ſacerdotio; Nam requiritur ꝙ exerceat ea quæ ſacerdos exercet. Item tertio requiritur ꝙ nõ habeat aliam eccleſiam in cõmẽdam. Sed vtrum in ppetuum poterit eps eccleſiam commendare? Certe non; ſed ſolum vſq; ad ſex menſes. & in effectu poteſt eps eccleſiam cõmendare vſq; ad illud tempus, qđ habet in ſua collatione. *Nemo.*] Iſta cõſtitutio non comprehendit Romanum Pontificem: quia Romanus Pontifex nõ poteſt ſibi legem imponere. Nota primo, ꝙ eps (idem eſt de alio ſuperiore) poteſt eccleſias ſpectantes ad ſuam collationem cõmendare, idest, tradere in cuſtodiam, & alicui committere adminiſtrationẽ ad tempus; ſed talis cõmendatarius per hoc non habet titulum in eccleſia ſibi cõmendata. Nota vlterius, ꝙ eps non poteſt eccleſiam cõmendare vltra ſex menſes: ideo elapſis ſex meſibus expirat commenda: ſed Romanus Pontifex poteſt in ppetuum commendare: Vnde ſciendum, ꝙ cõmendatarius in eccleſia ſibi cõmendata non dr̃ habere titulum, & ideo non vacat p mortem cõmendatarij: Ex quo ſequitur, ꝙ ſi poſt mortem cõmendatarij impetraretur eccleſia cõmendata tanq̃ vacãs per mortem: impetratio eſſet ſurreptitia; quia eſſet expreſſus falſus modus vacationis: & hoc verũ [1] niſi in impetratione eſſet appoſita iſta clauſula, & hoc quocũq; modo vacet. Nota inſuper, ꝙ commenda eccleſiæ parochialis non poteſt alicui fieri, niſi conſtituto in ſacerdotio: licet eccleſia parochialis poſſit alicui dari in titulum non conſtituto in ſacerdotio. Nota finaliter, ꝙ commendatarius tenetur reſidere in eccleſia ſibi commendata: ideo non poſſet ſibi dari alia cõmenda: quia nemo poteſt reſidere perſonaliter in duobus locis.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

k ¶ *Nemo.*] Parochialis eccleſia non commendetur niſi conſtituto in ætate legitima & ſacerdotio: & tali non niſi vna: & illa tunc demum, cum neceſſitas vel vtilitas exigit. Talis autem commenda vltra ſex menſes non duret. Quod contra prędicta factum fuerit, eſt irritum ipſo iure. Ioan. And.

l ¶ *Deinceps.*] Per hoc verbum apparet, ꝙ hæc conſtitutio ad præteritas [1] commendas non extenditur: & quia natura conſtitutionis eſt, ꝙ non extendatur ad præterita. & de hoc s̃. cap. prox.

[1] Hanc additionẽ de temporibus diuerſorum cõciliorum ponit Ioannes And. hic in lectura ſuper gloſſa 8. in verbo præteritas.

Additio. Fuit hoc cõcilium, vt refert Fran. Vercel. anno Domini

chialem [a] ecclesiam, alicui non constituto in ætate [b] legitima, & sacerdotio [c], commendare [d] præsumat: nec tali [e] etiam nisi vnam [f] †, & euidenti necessitate [g], vel vtilitate [h] ipsius ecclesiæ suadēte. ¶ Huiusmodi [i] autem commendam (vt præmittitur) rite factam, declaramus [k] vltra semestris [l] temporis spatium non durare [m]: Statuētes quicquid secus de commendis ecclesiarum parochialium actum fuerit, esse irritum ipso iure.

¶ Nicolaus iij.

¶ *Hæc decretalis fuit multum vtilis suo tempore, antequam Papa reseruaret sibi prouisiones episcopatuū. Glossa prima ponit summarium: & secunda diuisionem. Dominicus.*

CAP. XVI.

CVPIEN-

mini 1274. a principio Maij vsq; ad Augustū. & hoc de Lugdun. Gregorius 2. Prius aūt fecerat Lugdun. Innoc. iiij. concilium anno Dñi. 1245. vt patet in Spec. historiarum, lib. vlt. in prin De Vien. qđ fuit 1311. & xij. vide in Clemen. cum fit. de censi. glo. penult. De Lateran. Alexan. iij. quod fuit 1179. dixi de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica. in fin. De generali Innocen. iij. quod fuit 1215. dixi. s. de deci. cap. penul. Ioan. And.

a ¶ *Parochialem.*] In alijs ergo nihil immutatur: sed remanet ius antiquum ſm Gul. ad hoc. C. de appel. præcipimus.

ADDITIO. Specialia igitur parochialium ecclesiarum habes hic, & s. cap. prox. vbi de hoc in glossa, sed nunquid & j. de præben. si Apostolica. s. de præben. extirpandæ. §. qui vero. & in Clemen. vnica. de offic. vica. Ioan. And.

Vide concilium Trident. sessio. 7. de refor. cap. 1. & 4. & sessio 14. de reform. cap. 17.

Quid requiratur adhoc, vt ecclesia obtineatur parochia, notat Alexander consil. 74. incip. Visis punctis. volum. 4.

b ¶ *Aetate.*] scilicet, q attigerit xxv. annum. s. cap. proxi.

c ¶ *Sacerdotio.*] vt possit interim ipsi ecclesiæ in sacerdotali ordine deseruire. Et nota q parochialis ecclesia potest intitulata dari, etiam non presbytero. s. cap. prox. j. eod. cum ex eo. j. de insti. cap. 2. commendari autem non: & hoc est nouum: quia ante constitutionem istam hoc non erat.

¶ *Glo. seq ponit quomodo diuersis modis sumitur commendare, & quomodo hic: secunda, circa commendam format octo quæstiones.*

d ¶ *Commendare.*] Idem est q deponere. ff. de verb. sign. l. commendare. ff depositi. l. Lucius. 2 2. q. 2. ne quis arbitretur. s. deposi. cap. 1. Qñq; accipitur cōmendare pro verbali honore alicui impenso: vt cum quis de aliquo laudatur: vel qñ amicum cōmendo, vt ei verbalem honorem faciā. ff. manda. si vero. §. cum quidam. Et ea quæ cōmendandi causa dicuntur, non obligant. ff. de ædil. edi. sciendū. ff. de contrahen. empt. ex quæ. nec cōmendandi sui causa debet quis facere qđ alteri noceat. 22. q. 3. si quis vero. sed hic de cōmenda agimus: quæ est custodia ecclesiæ alicui cōmissa. Et primo quæro an talis sit prælatus? Et dico q non: sed procurator tñ: habet tñ legitimam administrationē [a]. 21. q. 2. relatio. s. eo. cum nobis olim 2. §. fi. & sic not. 21. q. 1. qui plures. Sed nunquid interim dr̄ vacare? Dic q non: quia titulus iste est canonicus, sicut & alij. s. eod. c. dudū 2. & in pdicto c. qui plures. & cum modo debito fit vt hic. Sed nunquid facit iste talis fructus suos? Dic q nō, ſm Gar. quia custos est; nec in ecclesia ius habet, nec etiam in fructibus; nisi ad colligendū, & gubernandum, & prouidendū sibi & ministris: & qđ superest in vtilitatem ecclesiæ conuertendum: sicut & de visitatore dr̄ 61. dist. obitum. & cap. Catinensis. & hoc tenet Hostien. in decret. dudum. de elect. tñ cōtrium fit de facto [3]. Sed nunquid habens talem commendam, impetrans ecclesiam, tenetur de commenda facere mentionem? Dic q sic. arg. decre. de concess. præben. cum nostris. & cap. literas. Nunquid ad talem commendam vocabitur patronus? Dic q sic: ſm Inno. Hostien. & Gar. arg. 16. q. 7. filijs. Idem in alijs, qui ex tali commenda lædūtur. ff. de adopt. l. nam ita. ff. de mino. l. in causæ. s. de offic. Archi. ad hoc §. fin. si aūt fuerint contumaces, vlterius non audientur. s. qui fil. sint legiti. per latum. Sed quæro, an p ordinarium reuocari poterit, vel interim conferri? Et dic q non, ſm Gar. nisi cesset causa, ex qua facta fuerat. arg. de vo. redempt. magnæ. ad fin. 63. dist. cap. quia. §. verum [4]. Quid si concessum sit epo, q vsq; ad certum tempus fructus vacantium ecclesiarū percipere possit. s. de verb. sign. tua. s. eod. lib. de rescript. si pp. j. de præben. si tibi concesso. Nunquid tales indulgentiæ prætextu fructus commendati beneficij poterit retinere? Non, ſm Guls. cum commenda ius tribuat, vt s. dixi. Dicunt autem quidam, q eps commendare potest tantum vsq; ad illud tempus, quo potest conferre. scilicet vsq; ad sex menses. sed certe hoc ſm Guls. falsum est. si enim secunda vel tertia die post vacationem commendaret, iam non duraret commenda hæc per sex menses: quod tamen potest per hanc constitutionem: si igitur vltima die sex mensium fiat commenda, durabit per sex menses: & hoc dicit hæc constitutio. Caueat tamen ordinarius, vt priusquam totum tempus suum labatur, commendam faciat: quia postea se intromittere non poterit. arg. de offi. deleg. de causis. Vel dic q etiam illo tunc, poterit eam commendare alicui custodiēdam & saluandā, donec superior prouideat. argu. de appel. cum teneamur. & de offi. ordi. cum vos.

[a] Vnde si ecclesia vacet per mortem cōmendatarij: finita commenda adhuc dicitur vacare per mortem. Phil. Franc.

[3] Vide hodie quid statuerit concilium Trident. sessio cap. eauarum.

[4] Dicit Philip. si commenda est facta simpliciter, potest aliis tēpus reuocari.

e ¶ *Nec tali.*] scilicet constituto in ætate legitima & sacerdotio.

f ¶ *Vnam.*] ergo duas commēdatas habere non licet: sic nec duas intitulatas. sed q possit habere vnam intitulatam, & aliam cōmendatam nō prohibetur [5]; immo permittitur. vt 21. q. 1. qui plures,

[5] Vide concilium Trident. paulo ante citatum.

cui antiquo iuri standum est, cum reuocatum non sit. [Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.]

g ¶ *Necessitate.*] Ista duo in dispensatione ecclesiasticarum rerum attendenda sunt. 1 2. q. 2. fine. de præben. exposuisti.

ADDITIO. Dicebat ergo Innocen. in decreta. si constiterit. & Hostien. in decret. dudum. q cum quælibet ecclesia debeat suum habere prælatum. de præben. cum non ignores. commenda non poterat fieri sine dispēsatione: quamuis illud relaxaretur ex causa. 1. q. 7. dispensationes. Ioan. And.

h ¶ *Vtilitate.*] sic 16. q. 1. cum pro vtilitate. Et nota q ista duo, scil. eorum alterum sunt semper attendenda in rerum ecclesiarum dispositione. 12. q. 2. fine. 10. q. 2. cap. ea enim. §. hoc ius. j de præben. exposuisti. j. eod. lib. de reb. eccle. non alie. dudum. Archidiaconus.

i ¶ *Huiusmodi.*] scilicet factam constituto in ætate legitima, & in sacerdotio, & ex causa: & de vnica tantum parochiali ecclesia.

k ¶ *Declaramus*] De hoc erat antiquorum altercatio; quidam dicebant eam vltra durare; quidam non.

l ¶ *Semestris.*] Olim dubia erat littera ista; quia quidam libri habebant trimestris [6]: quidam semestris; & litteram trimestris dicebat dominus Guls. se habuisse de bulla.

[6] In omnibus exemplaribus, q videre contigit, legitur, semestris.

ADDITIO. Et illam litterā posuit de act. vel peti. §. super actionibus. ad finem. versi. item ecclesia. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro. dupliciter soluit: in fine quærit & soluit.*

m ¶ *Durare.*] Nunquid finitis sex mensibus poterit ordinarius eandem iterato eidem vel alteri commendare? Videtur q sic, ex causis hic expressis. arg. C. de dona. sancimus. §. si quis aūt ex diuersa. q tempus Lateranen. concilij non currit pendente commenda ex causa facta: sed certe mens huius constitutionis cōdicit: alias fraus ei fieri posset, & perpetuo fieri: arg. j. de diuor. quanto. §. fin. & facit optime. j. eod. commissa. Vel distingue, vtrum commenda fiat intuitu ecclesiæ vel personæ. Sed nunquid commenda expirat morte commendantis? Dic secundum Guls. q non. s. de preca. cap. fin. & de commod. c. vnico. de dona. cum dilecti. [Idem Phi. Fran.]

CVpientes.] Istud capitulum ſm dñm Heliam diuiditur in septē partes: vt in glos. Nam primo ponit causam suæ institutionis; & intra quod tempus electi debent venire ad Apostolicam sedem, & qñ confirmatio est facienda per Papam. Secundo: ibi, *Quid si.* ponit poenam electorum non venientium ad Apostolicam sedem: vel accedentium sine processu electionis. Tertio: ibi, *Ad hæc.* prouidet & declarat qualiter eligentes qui elegerint, concorditer debeant mittere personas instructas ad Romanum Pontificē, quæ instruant Papam de omnibus necessarijs, scilicet an psona electa sit idonea; & an eligentes erant idonei. Quarto: ibi, *Si vero.* ponit quid debeāt facere opponentes, qñ electio fuit celebrata in discordia. Quinto: ibi, *Cæterum.* qualiter puniuntur eligentes, si non mittant personas debito modo instructas. Sexto: ibi, *Denique.* ostendit quid iuris sit de postulationibus. Septimo & finaliter: ibi, *Porro.* quid iuris sit de recuperatione expensarum.

Ex domino Helia.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia forte cathedrali, vel alia, quæ immediate suberat Romanæ Ecclesiæ; ita q facta electione confirmatio ad Papam ptinet: aliquis fuit electus; quæritur infra quod tempus debeat ipse petere confirmationem suæ electionis? Rñdet, q debet arripere iter Romanum pro petenda confirmatione infra vnum mensem numerandum à tpe præstiti consensus: vel numerandum à tpe habitæ notitiæ ipsius electionis: si eligentes fuerunt negligentes in psentanda electione: & arrepto itinere debet electus se præsentare q citius poterit: attentis conditione suæ personæ, locorum distantia, & qualitate tpis: & sic tempus illud est arbitrariū. Sed ponamus q illud tempus competens est elapsum, an sit priuatus iure sibi spectanti ex electione? Rñdet q non; sed post illud tēpus competens debet adhuc expectari per viginti dies: Et si infra illos viginti dies se non præsentauerit Apostolico conspectui, nec miserit nuncium ad probandum impedimentum; qui nuncius habebit xv. dies elapsis viginti diebus perdit ius sibi competens ex electione. Sed sanctissime Pater, quæritur, quid de eligentibus: an debeant mittere ad Apostolicam sedem? Respondet q sic: & si electio fuit facta in concordia, ipsi debent mittere duos viros non extraneos, sed ex seipsis, qui sciant instruere Papam de omni negotio electionis: an persona electa sit idonea; & an eligentes erāt idonei. Sed quid si eligentes infra prædictū tempus non miserint ad Apo-

Casus domini Heliæ.

stolicam sedem prædictas personas instructas? Rñdet, q ipsi sunt præclusi a prosecutione electionis,& petendi confirmationē:& cū hoc sunt suspensi per triennium a perceptione fructuū beneficiorum suorum, quæ ipsi habent in illa ecclesia: q si se immiscuerint administrationi durante triennio illo, sunt priuandi perpetuo ipsis beneficijs. Sed quæritur expensis cuius isti duo viri debeant mitti

tes [a] ecclesiarum [b] vacationibus [c] † periculosis [d] occurrere,

ad Apostolicam sedem? Rñdet Romanus Pontifex, q si bona prælati sint distincta a bonis capituli, debent mitti expensis prælati: q agitur de negotio prælati: Si vero bona non sint distincta à bonis capituli, sed sint cōia: tunc fiant expensæ de bonis cōibus. Sed ponamus q capitulum non habeat res mobiles? Rñdet, q in hoc casu capitulū poterit accipere mutuas pecunias, & obligare res immobiles ipsius ecclesiæ: quas iō pecunias futurus successor tenebitur soluere, & ecclesiam exonerare ab illo debito. Sed quid sanctissime Pater, si electio fuit facta in discordia: quia aliqui se opposuerunt, vel fuerunt celebratæ plures electiones? Rñdet, q si fuerunt factæ duæ electiones, tunc de qualibet parte debent mitti duæ personæ indistincte: sicut si esset facta electio in concordia. Postea ostendit quid iuris sit in postulato & postulantibus: vtrum idem ius obseruetur sicut in electo & eligentibus: Et dicit q postulatus nō debet consentire nec dissentire postulationi; sed se debet submittere arbitrio sedis Apostolicæ; licet secus sit in electo, qui debet nominatim consentire vel dissentire. Item postulantes non debēt mittere personas instructas expēsis postulati. Item q in recuperandis expēsis electi & eligentium, postulati & postulantium, si aliunde fuerunt factæ expensæ, vult antiqua iura seruari. *Insuper.*] Vnde sciendum, q elapsis viginti diebus concessis electo ad comparendum apud sedem Apostolicam, vel si fuerit impeditus ad mittendum nuociū: qui infra quindecim dies tenebitur probare impedimentū electi: quod impedimentum si infra sexagintaquinq; dies nō fuerit pbatum, habent locum pœnæ sequentes. *Electus vero.*] Ponit quid iuris sit, si electus pśentet se conspectui Apostolico, sed non apportauit munimenta, nam tunc ex sola præsentatione eutrabet pœnam iuris sibi quæsiti: Et si petat dilationem ad faciendum fidem in partibus, non auditur; sed debet facere fidem apud sedem Apostolicam. *Vel per procuratorem.*] Nam tenetur mittere procuratorem infra viginti dies, nisi esset impeditus in missione procuratoris; tunc enim non esset priuatus ipso facto iure sibi competente ex electione, quin restitueretur; vel sm alios remanet illæsus ipso iure. *Cæterum.*] Iste §. est generalis ad quoscunq; electos: etiam si confirmatio non spectet ad Papam; & declarat verbum quamcito positum s.eo. in cap. quam sit. videlicet infra octo dies. *Aequitas canonum.* vt in glo. fi. huius cap. quæ pro hoc est singularis.

¶ *Hæc prima glossa ponit casum.*

[Hic casus Ioannis Andreæ glossatoris ordinarij est & in antiquis codicib' reperitur.]

a ¶ *Cupientes.*] CASVS. Tria tpa statuerat Gregorius x. circa expeditionem ecclesiarum vdua. s. eod. quam sit. Primum de electionibus præsentandis electis; Secundum de exhibendo consensu; Tertium de confirmatione petenda. Primum confirmat Papa Nicolaus cum certi tpis adiunctione: statuens, q si infra octo dies (ex quo cōmode poterunt eligentes) electiones electis distulerint præsentare, qui culpabiles in hoc fuerint, a prosecutione electionis in totū sint exclusi; & beneficijs, quæ obtinent in ipsa ecclesia p triennium suspēsi: ad quæ si infra illud tēpus se temere vel colorate miscuerint, illis perpetuo sint priuati. Secundum præcise cōfirmat, vt iacet. Tertium mutat circa confirmationis cathedralium ecclesiarū vel regularium: quæ ex immediata subiectione, vel appellationis deuolutione habent peti à Papa: & statuit q prædicti electi, post consensum, vel post habitam de electione notitiam: si ipsam debito tpe non contingeret pśentari, infra mensem iter arripiant eundi ad sedem Apostolicam pro confirmatione petenda, & causa prosequenda, cum oībus actis & munimentis: Finito aūt mense, siue iter arripuerint, siue non: habebunt tempus arbitrarium, scilicet infra qđ commode venire possint: consideratis quæ circa id considerāda fuerint: adhuc post illud tēpus arbitrarium habebunt viginti dies, infra quos si personaliter non venerint, iusto impedimento cessante, vel iustum impedimentum habuerint; sed infra prædictum tempus id proponi non fecerint: vel proponi fecerint infra debitū tempus impedimētum: sed illud non probauerint infra xv. dies ad hoc assignatos: vel bene proposuerint & probauerint debito tpe, tñ non miserint procuratorem sufficienter instructum, vel miserint procuratorem instructum, tñ impedimento cessante infra tempus debitum psonaliter non venerint. In his casibus quinq; vt infra patebit: vel ipsorū altero priuati sunt ipso iure omni iure sibi p electionem quæsito. Si aūt in aliquo pdictorum non peccauerunt, priuationis pœnam non patiuntur: sed si sine munimentis venerint, patiuntur hanc pœnam: quia pro ipsis producēdis dilationē extra curiam non habebunt, nisi ex iusta causa. Statuto igitur de aduentu electi, statuit de aduentu eligētium: distinguens, an electio vna vel plures in concordia vel discordia fuerit, vel fuerint celebratæ: & dicit, q si vna tm̄ electio in concordia fuerit celebrata: duo de eligentibus sufficiēter instructi infra supra dictum tempus mitti debent p capitulum ad curiam, pro instruendo electionis negotio: & mittent expensis dignitatis: si bona ipsius sint discreta: vel de cōib', vel per capitulum aliunde prouisis: si de allis habere non possint. Si autē plures electiones factæ fuerint: tunc pro qualibet parte mittent illæ duæ psonæ expensis electorum. vel si vnica fuerit electio, cui aliqui se opponunt: mittantur illæ psonæ pro parte electi, suis expēsis: & pro parte opponētium, si sint duo vel plures: saltem duo expensis opponentium sufficienter instructi; & si electi noluerint expensas ministrare sm qualitatem negotij (nisi forte sint pauperes) priuati sint ipso iure omni iure sibi ex electione quæsito. Si aūt eligentes supradictas psonas non miserint: etiam si electi vel opponētes neglexerint venire, vel expensas ministrare, priuabūtur à totali causæ prosecutione quo ad se: & prouentibus beneficiorum, quæ habent in ipsa ecclesia p triennium: hoc verum, nisi paucitas capituli eligētium vel ɔdicentium ipsos excusaret, seu alia iusta causa; & tunc mittant procuratorem sufficienter instructum: & cessante impedimento mittant supradictas personas: alias patientur pœnā supradictam, & eadem sit pœna opponēti vel opponentibus, cum unica est electio: tñ licet opponentes vel eligentes in pdictis casib' priuentur à prosecutione processus: electis tñ nullum præiudicium generetur. Et ea quæ dicta sunt de electis & eligentibus in concordia vel discordia (saluo eo quod dr̄ de exhibendo consensu & ministrandis expensis, ad quæ non teneantur postulati) intelligantur repetita, cum suis pœnis in postulatis & postulantibus, si ideo sint postulati: quia in ordinibus, ætate, vel similibus defectum patiunt. Si aūt ideo postulentur, quia sunt alijs ecclesijs alligati antiqua iura seruentur; postulationes tñ nihilominus pendent ex gratia, sicut olim. Vltimo dicit Nicolaus q in omnibus supradictis casibus in recuperandis expensis electi & eligentium, postulati & postulantium, vult iura antiqua seruari.

[• Nota ex tex. iuncta glo. q vacatio impleri debet dictionibus olim modo ... canendi facta ad cap. susceptum de rescrip. 1. eod. Phil. Franc.]

¶ *Hæc secunda glossa diuidit.*

a ¶ *Cupientes.*] Decretalis ista est obscura dictamine: & quia Bonifacius dum esset notarius Nicolai, fuit dictator ipsius; ideo eā p cōpilatores huius libri mutari, & clarius dictari noluit: & est vtilis valde. dummodo quod in ea statutum est, nō trahatur ad nouā qđ esse nō debet. s. de deci. suggestum. C. de vsuc. pro empt. l. vlt.

[• Et procedatur in ea velo lenato. C. de naufra. l. de sub merfis lib. 11. & exponit ibi glo. ... remota velamine. Ioan. And.]

Et diuiditur in vij. partes principales sm Gar. in quarum prima ponit suæ constitutionis causam, & qualiter, & infra quod tempus electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quorū electionū confirmationes appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papam; venire debeant: & durat vsque ibi, *Quod si per xx.* In secunda ponit pœnam electorum non venientium, vel venientiū sine munimentis: & durat vsq; ibi, *Ad hæc.* In tertia puidet de personis ad instructionem causæ, qñ facta est electio in cocordia: & durat vsq; ibi, *Si vero.* In quarta qualiter mitti debeant psonæ instructæ, & opponentes venire, qñ electio vel electiones in discordia celebrant: & durat vsq; ibi, *Cæterum.* In quinta qualiter puniuntur eligētes, si electionem debito tpe non pśentent: vel si personas non mittant instructas: & durat vsq; ibi, *Denique.* In sexta dicit quid iuris sit de postulationibus: & durat vsq; ibi, *Porro.* In septima q̄ durat abinde vsq; ad finem: dicit quid iuris sit de recuperatione expensarum.

[a Vide de priui q ab nullis. super vlt. glo. Ioh. And.]

AVGSTIN. Ioan. Monachus diuidit in tres; Prima de electis; Secunda de postulatis; Tertia de expensis, quas glo. ponit pro sexta & septima. Iterum primam in duas; Prima de electis in concordia: Secunda de electis in discordia: ibi, *Si vero.* Iterum primam diuidit in quatuor; Prima vt in glossa. De secunda facit duas: & sic Tertia ibi, *Si electus.* Quarta quam glo. facit tertiam. & vide quod dicam in § *Si vero.* super s. glo. Ioan. And.

a ¶ *Cupientes.*] tenetur ad hoc ex creditæ sibi dispēsationis officio: vt s. in procœmio huius libri cum suis concordantijs.

b ¶ *Ecclesiarum.*] cathedralium & regularium; quarum confirmationem appellatio vel immediata subiectio deuoluit ad Papam; vt j. sequitur. vel ecclesiarum omnium, saltem quo ad præsentandas electiones, vt dicam j. §. cæterum.

b ¶ *Ecclesiarum.*] cathedralium & regularium, vt j. sequitur. & cū hic dicat, ecclesiarum, patet q ista constitutio nō extenditur ad hospitalia. & est ratio, quia cum canones volunt loqui de hospitalib', nomine ecclesiarum non solent comprehēdere hospitalia: sed alio nomine nominant separatim; vt patet s. eod. sciant. & c. generali. Si igitur voluisset ista constitutio de illis intelligere: de illis expressisset. j. de deci. ad audientiam, cum si. Archidiaconus.

c ¶ *Vacationibus.*] qualitercūq; vacauerint: siue per mortem prælati, siue per cessionem, depositionem, vel alio modo; cum eadem sit ratio in quolibet præmissorum: nec alterum exprimatur. s. de rescript. susceptum.

¶ *Gloss. seq. recitatur per quæstionem & solutionem.*

d ¶ *Periculosis.*] s. eod. ne pro defectu. j. o. dilin. poss. & habet locum hæc

cum hæc constitutio etiam si vacatio periculosa non sit: puta quia est qui ibi in spiritualibus & temporalibus ministrat. 61. dist. obitum. & c. Cathonensis. quia tali causa cessante non cessat constitutio. ff. de postula. l. 1. §. sexum. 32. q. 7. tantum. quia & finalis huius constitutionis ratio est: vt celerius expediantur ecclesiæ [b]. ad hoc optime j. eo. si postquam. §. 1. & quære de hoc s. de renun. post translationem. & 61. distin. c. statuimus. §. his omnibus. alias. c. neophitus.

[b] Adde §. sed finita vti. ff. de aqu. pl.

ac malignantium [a] subterfugiis obuiare [b]: iam prouisis [c] remediis: alia [d] (quæ patenter ipsa rerum experientia [e] ad earum expeditionem indicauit [f] vtilia [g]) remedia experta subiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius Papa decimus prædecessor noster, de electionibus præsentandis [h] electis, & ipsorum electorum petendo ac adhibendo [i] consensu, salubriter statuit [k], in suo robore, cum infra scripti temporis [l] moderatione [m] †, in præsentandis electionibus permanere volentes: sed quod de trimestri tempore post consensum, ad petendas confirmationes instituit [n], (quo ad illas, quæ petuntur, vel peti debent [o] a sede Apostolica) temperantes [p] (cum interdum aliquorum locorum [q] vicinitas minus exigat; † aliquorum distantia prolixius tempus exposcat) Hac generali, & in perpetuum valitura [r] constitutione sancimus, vt omnes electi [s] cathedralium, vel regularium [t] ecclesiarum, (quorum [u] electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata [x] subiectio, vel appellatio [y] interiecta deuoluit) infra vnum mensem [z] post consensum [a],

† Aliàs sunt & aliquorum, &c.

Glossa sequens soluit contrarium.

a Malignantium.] Per hoc soluitur contrarium de canone. 4. q. 4. nullus. in fine. vbi habes quod reorum est subterfugere: potest enim reus subterfugere, opponendo legitimas & veras exceptiones: non autem maliciosas & falsas, vt hic. Consueuit dici, quod qui habet ius in principali, cauillationes & malitias aduersarij potest per alias repellere [a]: nec videtur fraudem facere qui fraudem excludit. ff. de leg. 2. cum pater. §. Titio. in fin. & sic posset intelligi c. nullus. & de hoc 23. q. 2. dominus noster. & argu. ad hoc. s. de simo. dilectus 1.

[a] Nec qualiter debentur dilationes modicæ vel quia debet considerare distantiam, vel propinquitatem loci a quo citatus trahitur, & secundum illud dare longum vel breuem terminum. ad hoc de ap. cum sit Romana. Dom.

b Obuiare.] Tolle hic verbum, quod est infra, subiungimus.

c Iam prouisis remedijs.] scilicet, quod fiat electio infra tres menses. 50. dist. postquam. & s. eo. ne pro defectu. quod fiat in iis ecclesijs de quibus hic agitur sub certa forma. s. eod. quia propter. Item remedia quæ sunt s. eo. c. 1. & s. eod. quam sit. & 100. dist. c. 1. & alia multa. s. eod. tit.

d Alia.] scilicet quod veniat electus personaliter infra tempus huius constitutionis: alias certa pœna punitur: & quod personæ instructæ mittantur. & quod certo tempore præsentetur electio: & pœna non præsentantium.

[a] Cum fraus & dolus habeant vim mendacij, nomine licet eis vti. cum simul illaqueat nec sit malum pro malo reddendum. vide B. Thomam 2-2. q. 69. art. 2.

e Experientia.] magistra rerum efficax. s. eo. quam sit. ad hoc. s. de rescript. statutum. in princip. Ioan. And.

f Indicauit.] Alias, iudicauit.

g Vtilia.] vt posito quod casus inueniretur, in quo prouisio hæc non reperiretur vtilis: vt si diceretur persona nota: & electionis factum notum in curia vel similis: locum tamen habet constitutio, vt s. dixi in simili, super verbo periculosis. non enim in cuiuslibet persona, &c. 61. dist. miramur. §. sicut enim.

h Præsentandis.] scilicet quamcito commode præsentari poterunt.

i Adhibendo.] infra mensem a tempore præsentationis.

k Statuit.] supra eod. quam sit.

l Temporis.] scilicet octo dierum. j. eod. §. cæterum.

Glossa sequens moderat. soluit contrarium de decretali vltima, &c.

m Moderatione.] id est moderati temporis adiunctione: quia verbum, moderationis, diminutionem connotet. s. de ver. signi. c. vlti. hic autem tempus auget, vt j. §. cæterum. vel quia pœnam apponit, quæ non erat olim apposita: ideo moderari videtur.

n Instituit.] s. eod. quam sit. circa finem. Ioan. And.

o Debent.] ea immediata subiectione vel appellatione, vt sequitur.

p Temperantes.] scilicet in hunc modum. nam ad parandum se statuit mensem. ad expectandum vero xx. dies. sed ad veniendum est tempus arbitrarium, non legale, vt j. patet. §. proxi. in princi. ibi, moderari, &c. Et est hic arg. quod iudex potest arctare, prorogare, & interpretari inducias a lege concessas. de hoc dic vt no. s. de appel. cum sit. Archidiaconus.

Glossa sequens obijcit, & soluit.

q Locorum.] Sed quomodo ex distantia locorum aliquod discrimen inducitur, quod lex absurdum reputat. C. de tempo. in inte. rest. superuacuam? Solu. lex illa loquitur in eo casu, cum legislator inspectis locorum circunstantijs, certum tempus limitauit. quod ad quemlibet locum sufficere reputauit: vt in tempore restitutionis petendæ, & ad idem ff. de insti. act. cum interdum. vbi locus vendendi vel emendi non mutat causam institoriæ actionis [b]. Sed quod hic & in similibus dicitur, in tempore non limitato, sed arbitrario, locum habet secundum Gar. s. de do. & contu. cum olim. & concor. ff. de eo quod cer. lo. l. ideo. ibi: quia scimus quam varia sint pretia rerum per singulas ciuitates, &c. Io. And.

[b] Vnde non refert an in futuro emeat tabernam, vel non. Ioa. And.

r Valitura.] Idem si hoc dictum non fuisset. C. de appel. precipimus.

ADDITIO. Statur enim iuri veteri, nisi mutetur.

Glossa sequens remittit de tribus: secundo soluit quæstionem de magistro hospitalis.

s Eligite.] De postulatis videbis j. §. denique. Et quid de prouisionibus? Dicas idem iuris in illis [c] quod hic in electionibus statuitur. Et quod hic de electis dicitur, etiam de confirmatis intelligas, si a confirmatione appellet: hoc habes expresse j. eod. si postquam §. vlti. Et dixit hic Gar. & Guli. quod hæc constitutio locum non habet in electo in magistrum Hospitalis vel Templi, si appellet ad Papam: tum quia per mortem talis cathedralis vel regularis ecclesia vacare non dicitur, quia regimen ecclesiarum non cadit in laicos. s. eod. sacrosancta. in antiq. & quia aliud hospitale, aliud ecclesia. ad hoc s. eod. sciant. & quia milites sunt, quos arma scire volumus, & non leges. C. de iure delib. l. sancimus. §. sed & veterem. C. loca. & condu. l. milites.

[c] Idem Philippus.

Glossa sequens soluit duo dubia de monasterijs fœminarum, & de non principalibus dignitatibus.

t Regularium.] virorum intelligas: in monasterijs enim monialium non sibi per omnia locum vendicat hæc constitutio. j. eod. indemnitatibus. §. sed cum eas. Nec habet locum hæc constitutio in dignitatibus ecclesiarum cathedralium vel regularium, quæ sunt sub episcopo, vel Abbate, vel Priore: sicut sunt archidiaconi, archipresbyteri, superiores, vel Priores sub abbatibus, vel alijs Prioribus. per mortem enim talium non dicuntur ipsæ ecclesiæ viduatæ, quod requirit hæc constitutio: & est simile quod dicimus s. e. c. ne pro defectu. & c. quia propter. in anti. secundum Guli. & Gar.

Constitutio, superiores, non habet locum in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt sub episcopo, abbate vel Priore.

u Quorum.] electorum. alias quarum: sed prima melior: quia respicit electi. quod est supra.

Glossa sequens recit. per quinque quæstiones, quid de legato. quid de metropolitano, qui est in scismate. Item quid si partium voluntate relatione vel reuocatione causa deferatur ad curiam.

x Immediata subiectio.] In hoc casu sufficit adire legatum de latere, qui episcoporum & archiepiscoporum exemptorum electiones confirmare potest. j. eo. si abbatem. §. huiusmodi. & seruanda erit hæc constitutio: quia satis est illud Apost. sedis examen: secundum Gar. Guli. hic non determinat. Dicit enim quod alij dicunt contrarium per litteram Apo. sedis, & quia in legato non est distantia viarum: ita quod de facili poterit habere quos volet: sed secundum istam rationem sequeretur, quod ista decret. non habet locum in vicinis Romanæ curiæ, vt Gar. etiam dicit: tamen Guli. fouet contrarium, quod si ecclesia non est alias immediate subiecta Papæ: puta quia metropolitanum habet: si Metropolitana ecclesia est schismatica, vel a Sarracenis capta, habebit locum hæc constitutio: Is enim proximus est, quem nullus antecedit. ff. de ver. sig. l. proximus. ad hoc s. eo. quia diligentia. & bene facit pro Gar. j. de offi. dele. is cui. quod non credas verum si solus archiepiscopus ab ipsis Paganis vel schismaticis captus esset: vt j. de sup. neg. præl. si episcopus. Item scias quod si partes sola voluntate vadunt ad Papam, non habet locum hæc constitutio: licet bene facerent si eam seruarent: Ista enim constitutio non astringit, nisi in his duobus casibus: scilicet cum immediata subiectio, vel appellatio deuoluit: ergo in alijs locum non habeat secundum Guli. & Gar. vnde & si relatione iudicis deuoluatur ad Papam, non habebit locum secundum Guli. Graue enim esset tantas pœnas vel cautas imponere in illo casu non expresso. Item dic secundum eum, si Papa reuocat ad se tale negotium: quia forte coram ordinario pendebat, nisi in reuocatione exprimat hanc constitutionem velle seruari, & tunc non ex vi constitutionis, sed ex vi mandati, tenebuntur ad illam seruandam. sic. s. de iudi. quia V.

Constitutio, superiores, an habeat locum in ecclesia subiecta metropolitano schismatico, tamen, vel a Sarracenis capto.

y Appellatio.] In hoc casu non sufficit adire legatum secundum Guli. & Gar. nisi forsan partes concordarent appellationi renunciando. de appel. constitutus. de offi. dele. studuisti. & c. licet. Et dic appellatio non manifeste frustratoria: quia talis non deuoluit negotium ad Papam. s. eod. quamuis. & sic non habet locum hæc constitutio, quæ requirit quod talis sit quæ deuoluat, scilicet interposita in scriptis: & ex causa probabili, vt ibi: & quæ peruenerit ad notitiam appellati. de constit. cognoscentes. quod dic vt in clemen. eo. tit. causam.

Constitutio, superiores, an habeat locum in causa pendente coram ordinario, quam Papa ad se reuocauit.

z Mensem.] Iste mensis datur ad parandum se ad iter.

a Post consensum.] subaudi quando debito tempore fuerit præsentata electio: alias locum habebit sequens hæc clausula.

Glossa sequens supplet circa id, duas opiniones ponens: secundo obijcit, & soluit.

a Post obten-

vel post obtentam [a] de ipsorũ electione notitiam [b] (si eam debito [c] tempore non contigerit præsentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & extunc [d], siue infra præscriptum tempus iter arripuerint, siue non [e], absque fraude [f] quamcito poterunt cõmode [g], locorum considerata distantia, petituri [h] suarum electionum confirmationes, vel prosecuturi [i] electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus [k], & munimẽtis [l] suis, & processus suos contingentibus [m]) coram [n] nobis personaliter teneantur. ¶ Quod [o]

a ¶ *Post obtentam.*] subaudi secundum Gar. & post tempus in quo debuit præsentari; & quo debuit deliberare: vel postquam deliberauit: absurdum enim esset, q in hoc casu nõ haberet inducias ad deliberandum; maxime cũ decret. quãm sit. s. eod, hic sit reseruata, vt s. vidisti. quomodo enim veniet, nisi primo deliberet, an cõsentire velit: & quomodo deliberabit, nisi tempus habeat. 50. distin. ponderet. tamẽ tutius videtur sibi & domino Guli. vt dicamus quòd in hoc casu, cum electio debito tempore non præsentatur: habeat vnum mensem ad deliberandum, & parandum se ad iter: nec illius mensis dimissio sit absurda, quæ fit ex causa: & ne fraudi locus relinquatur, secundum eos: & sufficit sic scriptũ esse. ff. qui & à quibus. l. prospexit. Sed nõne rogatus debet recedere: inuitatus fugere: & sola debet illi suffragari necessitas excusandi. C. de epis. & cleric. si quenquam. quomodo ergo se ingeret, nisi inuitet & rogetur? Dicas q ex quo electus est, inuitatus & rogatus videtur: & auctoritate illius constitutionis sine nota ambitionis hoc facere poterit: aliàs enim laqueus pararetur: quod esse non debet. 27. q. 1. de viduis. de resti. spol. literas, in antiq.

Electus an possit sine nota ambitionis petere qui suam electionem.

¶ *Glossa sequens exemplificat, demum quærit, & soluit.*

b ¶ *Notitiam* [1].] certam & indubitatam, puta quia ibi præsens fuit: erat forte canonicus, vel homines fide digni referũt pro certo sic esse. argu. de postu. cap. 1. de cleri. excõmu. mini. illud. i ant. vel inde litterã recepit authenticam: nõ enim cuilibet referenti credere tenet. ad hoc de do. & cont. cũ olim. & qđ ibi not. Quid si scit se electum, sed nescit appellatum? Dic q si ecclesia non pertinet immediate, non currit iste mensis: immo tenetur seruare decre. quam sit. donec sciuerit appellatum, secundum Gar. & Guli.

[1] Glo. probat Philip. & alle gl. in cle. cum. eo. ... [illegible]

c ¶ *Debito tempore.*] scilicet infra octo dies postquam commode præsentari potuit. j. §. cæterum. & sic iste mensis non currit nisi à tempore, quo electio præsentari debuit, secundum Gar.

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas istius, extunc, & secundam reprobat.*

d ¶ *Extunc.*] id est, elapso prędicto mense: & designat extremũ tẽpus istius mensis. ff. de cõd. & dem. si is. ad fin. [Lex quarta est, quã vide de testib. cogen. c. 2. super 1. glo.] Alij exponũt. extunc, id est arrepto itinere, quod est falsum per id qđ sequit. siue infra præscriptum, &c. & sequeret̃ sm id, q post decem annos arripiendo iter, tunc inciperet sibi currere tempus, quod est absurdum. Io. And.

e ¶ *Siue non.*] Et sic de arreptione itineris non curat, dummodo veniat tempore competenti.

f ¶ *Absque fraude.*] Si ergo electus duplex habebat domiciliũ, dico quòd computatio fiet ab eo loco, vbi tunc erat absque fraude: per hanc litteram: & idem dico si extra domicilium esset, secundum Gar. & Guli.

¶ *Glossa sequens vtilitatur per quæst. Primo secundum quas dietas fiat arbitratus. Secundo de electo, qui prius venit, quæruntur duo: Tertio quid de electo in curia: ibi. præsente: Quarto an dies aliqui dentur in tempore arbitrario pro quiete. argu. quòd non, soluit contrarium: solutione signat contrarium. & ibi remissio.*

g ¶ *Cõmode.*] 22. q. 2. faciat. ff. de verb. sig. nepos. [vide de verbo. sig. intelligẽtia. sup glos. 3.] Et habet iudex hoc arbitrari inspecta qualitate personarum, locorum, temporum, & ætatum. ff. de verb. obliga. continuus. §. 1. & patet in principio seq. §. Et dico q arbitrari debet iudex sm vulgares dietas [2]: vt probat̃ j. de præben. præsenti. §. loca. si enim quod ibi dicitur speciale est, ergo ipsius cõtrium regulare: & quia lex debet patriæ conuenire. 4. distinct. erit. & visus statur etiam cõ naturã vocis. ff. de lega. 3. l. vxori. in principio. & multum operatur regionis consuetudo. ff. de fundo instructo. l. cum de lationis, §. asinam. & in arbitratione vulgarium, semper respiciam conditionem personarum & temporis: vt s. dixi. Non autẽ arbitrabit̃ sm singulares, quæ sunt cum quis vtitur diplomate. ff. de verb. oblig. continuus. §. 2. vel sm legales. ff. si quis cau. l. 1. & si habita computatione aliquid superest: pro illa dabitur vna dies. ff de verb. sig. l. 3. si nõ apparerent vulgares, nõ crederẽ errari: sm Guli. & Gar. si recurrerent ad legales [3]: dũ tamen qualitas causæ, personarum, locorum, & temporum id patiatur. Et scias q si electus venit ante tempus, quod aliàs arbitraretur iudex: residuum eius arbitrij non pp hoc habet de lucro: quia in eo quod certum est, coniecturis non est locus. ff. de verbo. obliga. l. continuus. §. cum ita. versic. quòd si diplomate [4]. Si autem modicum restat de tempore: vtẽdo diplomate, portam euitat: præueniendo vero nil lucrat per prędictum §. Item scias, q si electus, qui per decem dietas distabat in principio mensis iter arripiens. 21. die fit in curia: non tenet̃ ex ca-

[2] Hoc secundum Pet. Phi. quòd verba legis statuti, quanquã ... dicta, capiuntur secundum vsum vulgi. no. in c. ex litteris. 1. de spon.

[3] Vt vigiliari [illegible] ... Ioan. And.

[4] Si ex [illegible] ... diploma ... obligationum.

tione illius canonis (nisi aliàs citetur à Papa) corã Papa cõparere, si non vult: nisi primo labatur mensis. & decẽ dies, quibus venire poterat, & xx. quibus postea debuit expectari: & hoc probat litera superior cum dictis extunc, siue infra præscriptum mensem venit siue non: & beneficium iuris nulli est auferendum. 28. distin. de his. infra de regul. iur. indultum. cũ suis concordantiis. Nec obstat hoc et, quod dixi s. q præueniendo nõ lucrat̃ tempus: quia illud habet locũ in tempore qđ iudex habet arbitrari: vnde præueniendo non arbitrabitur iudex, nisi tẽpus in quo venit secũdum Gar. sed nunc loquor de certo tempore, & à iure limitato: & de eo in quo venit, quod aliàs habebat iudex arbitrari. Et scias, q si electio facta est i ipsa ciuitate, vbi est curia, & electus est præsens: de tempore arbitrario nihil habebit: sed mensem & illos viginti dies habebit, secundum Guli. & Gar. Ratio, quia in tempore certo & limitato à iure, locorũ varietas varietatem iuris non inducit. C. de temp. in inte. resti. l. superuacuam. Sed quæro an iudex arbitrando dare debeat aliquos dies ad quiescendum: pone vnum in septimana? & videtur hic q non, quia illi xx. dies ob hanc causam dati sint. Sed dic cõ, secundũ Gar. & Guli. cum enim præter mensem, & xx. dies detur hic tantũ tempus quãtum commode venire possit, quis imprius iudex arbitrabitur, q per quadraginta dietas vel plures venire commode possit nõ quiescẽdo? Nec illi viginti dies ob hoc dati sunt: sed quia iudex in peremptorio non multum debet contra absentem festinare. ff. de dãno infecto. si finita. §. si forte. Credo q propter æquitatẽ illius legis seruandam, isti xx. dies dati fuerunt. ad idem supra de re iudi. cum Bertholdus. Argumen. contra j. de offi. ordi. quamuis: ibi, cõtinuatis, &c. sed non est contra, vt ibi dicam.

Dies pro quiete danda est longum iter facturo.

h ¶ *Petituri*] post consensum.

i ¶ *Prosecuturi.*] Referas ad id quod dixit, post obtentam, &c. quasi dicat, secundum Gar. post consensum potest confirmationem petere: sed post notitiam petet vt compellantur electores electionẽ præsentare. Alij dicunt, q post obtentam notitiam potest electionis non præsentatæ consentire: & confirmationem petere. prior lectura magis placuit Gar.

k ¶ *Iuribus.*] id est rationibus consistentibus circa factum: quia Papa omnia iura habet in pectore. de appel. sæpe. C. de testa. omnium. j. eo. lib. de constitu. cap. 1.

ADDITIO Quomodo ius habet varias significationes, prolixe tractat hic Ioan. Mona. vide quod dicam j. de regul. iur. super glo. rubricæ. hic enim minus exquisite, vel inexpedienter hic fuissent positæ cũ satis hic glossis ad materiã pertinentibus grauaremur. Io. And.

l ¶ *Munimentis*] id est, his per quæ sua causa muniri potest: instrui vel iuuari: vt potest cum decreto electionis, cum instrumẽto appellationis, protestationum, & similibus.

m ¶ *Contingentibus.*] Vt dispensatio super pluralitate beneficiorũ super natalibus, & similibus, si talia opposita sint: si enim talia opposita nõ fuissent à principio: sed modo opponunt̃, forte eo modo quem habet s. eod. c. vt circa. dico q diuinare nõ tenebant̃: & haberet eo casu dilationẽ etiam extra curiã. j. eod. ver. electos. & i casu, in quo non est præsentata electio: habeat illa munimenta, quæ habere potest, ad alia non tenet̃. ff. de regu. iur. impossibilium. argumen. in seq. §. versi. electus. ibi, nisi iusta causa, &c. neque dico q incontinenti quando venit, debeat ostendere munimenta: sed sufficit, q paratus sit illa ostendere termino sibi assignato, vt per sequentia patebit, secundum Guli. & Gar.

n ¶ *Coram nobis.*] Per hanc litteram dicit Archidiaconus, q electus non ueniens Apo. sede vacante nõ incidit in pœnã. Gar. & Io. Mona. cõ scilicet q incidit: licet de æquitate pœna remitti deberet. expeditum est quod incidit per cle. eod. tit. ne Romani. in fine.

¶ *Glossa sequens exponit quinque casus, qui eliciuntur ex textu: & ponit ordinem litteræ.*

o ¶ *Quid si per viginti.*] Secunda pars: Quicquid dixerit hic Gar. & alij. dic plenius, q iste § ponit quinq; casus, in quibus priuatus est electus ipso iure: Primus, cũ iusto impedimẽto cessante infra tẽpus statutũ non venit: Secundus, cũ iuste fuit impeditus: sed infra tempus debitũ impedimentũ proponi non fecit coram Papa: Tertius, cũ bene fecit proponi impedimentũ tempore debito: sed statuto tẽpore nõ probauit: Quartus, cũ statuto tempore proposuit & probauit: sed nõ misit infra illud tẽpus procuratorẽ sufficienter instructũ: Quintus, cũ misit procuratorẽ sufficientẽ, tñ cessante impedimẽto infra tẽpus debitũ personaliter nõ venit. In his casibus, uel altero ipsorũ priuatus est ipso iure: si autẽ in neutro ipsorũ peccauit: pœnã non patitur

non patiē priuationis. Vltimo ponit pœnā electi venientis vel mittentis eo casu, quo mittere potest sine munimentis. & sic construe hác literam: Quòd si expectati p viginti dies, post lapsum tēporis moderādi ex qualitate locorū ɔtempserint personaliter cōparere, & petere suarum electionum confirmationem vel prosecutionem, seu executionem (siue opponentes venerint, siue nō) electiones de ipsis, &c. vsq; ibi, infra priuatos. hæc vera si cōtēpserint nulla iusta causa interueniēte: de qua proposita infra prædictos viginti dies coram nobis, vel alio, seu aliis deputādo, vel deputandis à nobis, si videbitur admittēda, teneanē īfra xv. dies post tēpus huiusmodi apud sedē Apo. facere plenā fidem: subaudi, alioquin electiones de ipsis, &c. vsq; priuatos, nisi cōtingeret talia, vel tam verisimilia proponi: vel infra eosdem viginti dies, seu prædictos xv. eo casu tantum, cum (vt prædicitur) fuerint concessi ad probandam prædictam causam appositā & admissam: quę merito excatatet electos ipsos ab infra scripta (id est supra scripta s̄m constructum) pœna: & pp quod videretur forsitan indulgendū eidem, scilicet electo (si intelligas præsidenti: cōiunge cū videref) tempus prolixius ad prædictam comparitionem. insuper eo etiam casu, quo contingeret proponi: vel pro, idest, & admitti aliquam iustam causam ad excusandam personalē comparitionem electorū, nisi tunc infra idem tempus se præsentauerint per procuratorem sufficienter instructū ad omnia præmissa, electiones, &c. hæc vera iusto impedimento cessante. & subdit tunc nihilominus: id est, nō obstante q procuratorem miserint, nisi ipsa causa cessante se præsentauerint personaliter, vt præmittitur: electiones, &c.

si per viginti dies (post lapsum [a] ex qualitate locorū moderandi [b] temporis) expectati [c]: siue eligentes [d], siue opponentes [e] venerint, siue non: personaliter comparere [f], & suarum electionum confirmationem, vel prosecutionē, seu executionem [g] petere [h] (nulla iusta [i] causa interueniente) contēpserint [k]: de qua infra prędictos viginti dies proposita [l], infra quindecim dies post tempus [m] huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputādis à nobis, si admittēda videbitur [n]) teneātur apud [o] sedē ipsam facere plenam fidē [p]:

a ¶ *Post lapsum.*] Raoonabilior est hæc computatio, q̄ illa, quæ fit per decret. statuimus. s̄. eod. vbi computantur dies post aduentum partis. Quid enim si pars vtatur diplomate? dieta inconueniens sequetur ex eo. Sed non mireris, quia hic maior pœna imponitur: vt ibi dixi in glossa æquiori.

b ¶ *Moderandi.*] vt supra dixi super verbo, commode.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

c ¶ *Expectati.*] Sed pone, q facta cōputatione recta in omnibus reperitur vna die venisse post terminum, non allegans impedimentum: nunquid moram purgat? Dic s̄m Gar. & Guliel. q cum hæc sententia lata sit à canone pp moram: statim elapso termino commissa est pœna priuationis ipso iure, quæ amplius purgari non poterit: sicut enim a sententia legis vel canonis non appellatur. s̄. de appel. quia nos. ff. de verbo. significa. si qua pœna. sic nec purgatur in eo mora: cum enim statim electio nulla sit, amplius cōualescere non posset. s̄. eod. auditis. & j̄. de reg. iur. non firmatur. & adde qđ dicam j̄. de reg. iur. mora.

Mora in pœna incursa à iure purgari nō potest.

d ¶ *Eligentes.*] Hoc dicit ne credat aliquis, q venientibus eligentibus non teneatur electus venire: hoc ergo remouet.

¶ *Glossa sequens obycit, & soluit.*

e ¶ *Opponentes.*] Quare punitur electus non veniens, ex quo nō venerunt eius aduersarij: cum in eius aduētu nulla videatur vtilitas. ad hoc ff. si qs in ius voca. l. 2. ad fi. & not. s̄. de dolo. & contu. cap. vlt. Dic q aduersariis non venientibus, ipse venire tenetur: ideo q in ipsorū absentia procedi potest. s̄. eo. c. 1. j̄. de eo qui mit. in pos. c. 1. & s̄. vt li. non cōtest. quoniam. & etiā cessantibus aduersariis, ibi locum habet iudicis officium. s̄. eo. cum nobis olim. cū similibus.

Electus adstrictus venire ad curiā p cap. oppositum. tenetur venire, & si aduersarij sui non veniant.

¶ *Glossa sequens format, & soluit tres quæstiones.*

f ¶ *Comparere.*] Quid si electus venit infra tempora cōstitutionis, & negotio nondum finito illicentiatus recessit: nunquid incidit in pœnā illius cōstitutionis? Dic q sic. j̄. eodem si postquam. §. 1. Sed pone, non venit electus infra tempus legitimum, nec post: petit aduersarius pronunciari ipsum in hanc constitutionē incidisse: apparet procurator electi, qui dicit hanc constitutionē in eo locum nō habuisse: puta, quia non pertinet immediate: vel q appellatio non fuit talis, quæ deuolueret: Replicatur q hoc debuit proponi infra tempus, de quo dictum est supra, quærit quid iuris? Dico s̄m Guli. & Gar. procuratorem audiendum: si enim non habet locum constitutio, satis est clarum, q non habet locum eius pœna vel tēporis arctatio: de hoc igitur cognoscendū est [1]. Sed pone electum in tempus feriatum incidisse: cuius temporis si fiat computatio, nō venit electus infra tempus, venit tñ post tempus, ante q̄ iudex sedeat pro tribunali: quæritur an incidat in pœnam? & videt q nō: ad quòd enim prodesset venisse: ex quo si venisset, processum non fuisset? Dico tamē s̄m Gar. & Guli. ipsum in pœnā incidisse: debuit enim venire & se præsentare: & tali tempore potuit libellum offerre. ff. de adult. miles. §. sexaginta. si enim ɔtrarium dicatur: eadem ratione sequitur, q dies festi, & octauę de tali tempore detraherenē. Præterea ex causa in causa electionis procedi potest tempore feriato. arg. s̄. de fer. c. vlt. vbi de hoc not. Innocē. Nec obstat ff. si qs in ius vo. l. 2. ad fi. quia nec ibi dicitur, q non committatur pœna: sed q ptor eā remittere potest, si vult: sic & in hoc casu poterit, si voluerit Papa remittere.

[1] Non secū dum Dom. & Phili. q non obstāte quòd disponatur se nō audiendum ob solēnitates omissas, audietur tamen, si vis probare, quòd causa manē est conuenta sub dispositione. Fon.

g ¶ *Executionē.*] Forte per hęc verba denotare voluit electum præsentem esse debere vsque ad finem causæ: vt per hoc quod dicit, confirmationē, notaret principium causæ: per hoc q dicit, prosecutionem, medium: per id quod dicit, executionem, finē. & est expressum. j̄. eod. si postquam. §. 1. Vel forte loquitur cum petitur executio latæ sententiæ super confirmatione, à qua appellatū fuit: quia & tunc locum habet constitutio, ut in prædicta decr. si postquā. §. ultimo.

¶ *Glossa sequens ratc. per q. an existens in curia pro procuratore, &c.*

h ¶ *Petere.*] Ex quo autem personaliter venerit ad curiam, secundum Gar. & Guli. etiam per ꝓcuratorem confirmationē ɔtere poterit [2] sicut ante constitutionem hanc poterat: cum enim hoc expresse reuocatum non inuenitur, antiquo iuri statur: unde notabiliter posuit, personaliter, prope uerbum, comparere: & non prope uerbum, petere. Nec obstat q aduerbium, personaliter, intelligatur repetitum: quia per subauditiones & repetitiones tacitas iura reuocanda non sunt [3] sed potius concordanda. C. de inoffi. do. l. una. & j̄. eo. cum expediat.

[2] Eadem ratione dicit hic Io. Mona. idem de eligentibus, vna cum Archid. cōcor. glo. Io. An.

i ¶ *Iusta causa*] puta infirmitatis, aduersitatis maris, uel hyemis, uel incursus latronum. ff. de excusa. tut. scire. §. aliud autem. uer. obseruabunt.

[3] Est sing. secundum Romanum in Authen. ex testamento. C. de collat. Fonta.

k ¶ *Contempserint.*] Non facias hic differentiam inter contemnēre & negligere: licet alibi videaē fieri. 20. dist. si decreta. siue enim negligat, siue cōtēnat, puniē. & ꝓbaē hoc. j̄. e. §. penult. Guli. & Gar. [4]

[4] Idem Ioannes Monachus, & Archidiaconus.

¶ *Glos. seq. primo soluit dubium, secundo quærit. arg. pro. & ɔ. & soluit.*

l ¶ *Proposita.*] Si misit nuncium ad proponendū: & nuncius impeditus fuerit, & de hoc constet, non nocebit ei: dummodo postea nō sit negligens. & probatur hoc j̄. eo. versic. insuper. ibi: iusto impedimento cessante. Et si infra illos dies Papam, vel auditorem habere non potest: protestetur hoc, ne de negligentia notetūr: & habetur protestatio pro oppositione. ff. de nau. fe. l. 2. Sed solet quæri, an sufficiat semel ꝓtestari. quod vr̄: quia vnica protestatio currentem præscriptionem temporis interrumpit. supra de appel. si iustus metus. de offi. ord. pastoralis. C. de anna. exceptio. l. vt pfectius [canonizata. 16. q. 3. dilectio. §. potest.] & vnica debiti oblatio vsuras currentes impedit. C. de usuris, si per te. Et vnica solēnis depositio impedit iam currentes: dummodo pcedat oblatio & consignatio. C. de vsu. accepeam. Econtra vr̄: cum instanter apostoli petendi sint. ff. de libel. dimis. l. vna. de app. vt super. & palliū, & litteræ dimissorię. 100. dist. prisca. 6 [?]. dist. eps. & sollicitus debet esse ad hoc. C. de tempo. ap. cū anterioribus. §. in his [5]. Credo s̄m Gar. & Guli. tutū esse electum pluries protestari, ne de negligentia arguaē, & sic doceat se agere voluisse. quod not. Inno. de præscrip. ex transmissa. ad hoc. C. de vsur. pupil. l. si. Si tñ hora & loco cōpetentibus Papam requisiuit, & eius copiā habere nō potuit: & hoc legitime fuerit protestatus, sibi tempus nō curret, donec Papa copiam sui fecerit: quia talis licet vnica protestatio cursum tēporis impedit. ff. quando ap. sit. l. 1. §. biduum. versi. dies & 2. q. 6. biduum. & arg. in l. vt perfectius. Et si Papa electos ad cameram cōsueuit admittere, licet in publico non faciat copiā sui: hoc corā ostiarius, tabellione, & personis quæ occurrerint, protesteē. s̄. de appel. si iustus. & prædicta l. vt pfectius. facit cle. quiuis. 1. respon. de appel. & in scriptis protestaē: vt in Auth. de te. npo. non sol. pe. §. constitutionē. coll. 7.

[5] Loquitur de appellante, qui debet esse sollicitus colligēdo acta, offerēdo illa, & apostolos, notatis cautam introducenda. Io. And.

m ¶ *Tempus huiusmodi.*] viginti dierum.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

n ¶ *Videbitur.*] Quid si dum iudex deliberat, an sit admittenda vel non, labitur tēpus: nunquid nocet electo? Credo q non [6] s̄m Gar. & Guli. s̄. de appel. ex insinuatione. 2. q. 6. biduum. C. de temp. appel. Auth. sed & his [canonizata. 2. q. 6. Idē. Io. mo. & Archidia.]

[6] Idē Dom. & Paul. vide Bal. in l. 1. § pen. C. de iure. calumn. Fon.

o ¶ *Apud sedem.*] Ergo non alibi: nisi forte iusta causa suaderet cōtrarium. j. eo. versi. electos.

¶ *Glos. seq. soluit quæstionem, an opponens, &c.*

p ¶ *Fidem*] per testes, vel alium legitimum modū probandi. de testi. spo. cū ad sedē. & si ex parte electi probeē iusta causa absentiæ, & opponens uult ɔtrium dicere, bene audietur: ne quis per testes falsos obtineat. de testib. p̄sentium. & quia probare uolenti mos gerendus est. ff. de proba. circa. iudex tñ accelerare debet quantū potest: quia hæc est eius constitutionis mens, secundum Gar. & Guli.

a ¶ *Nisi vel.*

Nisi vel [a] infra eosdem viginti dies, seu prædictos quindecim [b], eo casu tantum (cum ad prædictam causam propositā [c], vt prædicitur, & admissam probandam concessi fuerint) talia, & tam verisimilia [d] proponi cōtingeret, quæ † iudicio præsidētis [e], electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent: & propter † quæ forsitan videretur eidem ad prædictam comparitionem [f] tempus prolixius [g] indulgendū. ¶ Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum comparitionē excusandam, aliquam iustam causam proponi cōtigerit, vel [h] admitti: nisi tunc [i] infra idem tempus [k] iusto impedimento [l] cessante, per procuratorem [m] ad præmissa [n] omnia sufficienter instructum †: & nihilominus [o] ipsa causa cessante [p] (vt præmittitur) se personaliter præsentauerint [q]: electiones de ipsis factas, eo ipso viribus vacuantes: ipsos omni iure (si quod eis per electionem huiusmodi quæsitum esset) decernimus esse priuatos [r]. ¶ Electos vero, qui se sine actis, iuribus & munimentis suis, & processus suos contingentibus, personaliter, vel per procuratorē (vt præmittitur [s]) præsentauerint: ea volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu [t] pœna percelli: vt pro exhibendis illis, alibi quàm apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa [u]) non possint dilationem aliam obtinere. ¶ Ad hæc [x] vt diligens inquisitio super electionibus [y], & eligentibus [z], & electis [a], ac alijs præmissa [b] contingentibus, plena [c] informatio possit haberi (quam informationē per procuratores: qui vt plurimū constituuntur absentes [d], & processus ignari) cursus causarum nō sentit de facili prouenire [e]: de ipsis electoribus duæ [f] per-

a ¶ *Nisi vel.*] Hic est vers. & exceptio ab eo, quod dictum erat, q debeant electi personaliter comparere, aliàs cadant à iure suo: & hoc verum est, nisi, &c. & hoc probat littera j. comparitionem.

¶ *Glossa sequens querit & soluit.*

Dilationes iuris, an possit iudex abbreuiare, vel prolongare.

b ¶ *Quindecim.*] qui dantur ad probandam causam propositā. Sed nunquid iudex datus à Papa illos dies poterit abbreuiare vel prolongare? Dic q non, sm Guli. & Gar. [& Ioan. Mon. & Archid.] cum sit tempus limitatum à iure, sicut nec dies qui dantur ad appellandū. 2. q. 6. anteriorum. & q dantur ad integram restitutionem petendam. C. de temp. in integ. restit. l. superuacuam. & facit ele. de in integ. restit. ab ecclesia [glo. probat Phi. Bar. in l. 2. de re iudi. Fon.]

† Aliàs sus quæ in iudiciis, &c.

† Aliàs sus & pp hoc, quod forsitan, &c. sed an antiquis iudicibus vt plurimum legitur &c propter q &c.

¶ *Glos. duæ seq. soluunt tria dubia.*

c ¶ *Propositam.*] Qui eam proponit, debet habere mandatum, alias non videtur huic cōstitutioni satisfactum: cū j. dicatur, per procuratorem ad præmissa, &c. si tñ gerens negotium sine mādato excusat, & admittatur: si electus ratum habet infra hoc tēpus, infra quod se debuit excusare, credo q sufficit. ff. rem rat. hab. l. pen. & facit quod dixi supra eo. quàm sit.

† Nec non muneribus, sed instructiōi procuratoris ..., vbi persona cōparere nō potuit. Bar. in l. 2. ff. de diuer. & temp. præscri. Phil. Fon.

Additio. Item dicunt Gar. Ioan. Monachus, Archi. q amicus qui proponit excusationem, cauere volens, q electus infra prædictum tempus ratam habebit, de æquitate admittendus est: & tunc satis est electo, q infra prædictum tempus ratificet. Ioan. And.

d ¶ *Verisimilia.*] Si autem proponat causam legitimā quo ad ius, non tñ quo ad factum: & vult pbare, infra tēpus debitum audief, quia plena probatio presumptioni pferenda est. ff. de his q sunt sui. l. filiū. & pone exēplum sm Gar. [Ioan. Mona. & Archid.] q a valde potens homo dicit se ab impotente detentū: vel corā iudice impressionem passum. ff. quod met. cau. non est verisimile.

e ¶ *Præsidentis.*] summi Pontificis, vel alterius ab eo dati.

f ¶ *Comparitionem.*] personaliter faciendam.

g ¶ *Prolixius.*] arbitrarium habita tamen consideratione impedimenti, & qualitatis negotij. [Placet hoc Ioao. Mon. & Archid.

h ¶ *Vel.*] pro, &.

i ¶ *Tunc.*] scilicet, cum iusta causa proponif, admittif & probatur.

k ¶ *Tempus.*] infra quod debuit electus personaliter comparere.

¶ *Glos. seq. tractat an ipso iure, &c. & instruit iudicem, ne acceleret.*

l ¶ *Impedimento.*] Et sic in pœnā non incidit: si iustum impedimētum aduentum procuratoris impediuit [1]. Et credo sm Gar. [Io. mo. & Archid.] q seruetur illæsus ipso iure sine aliquo restitutionis auxilio per hanc litterā. Si autem electus infra tempus nec venit, nec misit: & aduersarius psens petat pronunciari ipsum in cōstitutionem hanc incidisse: iudex in hoc casu bene faciet non multū accelerando: maxime si sit spes de vicino aduentu. s. de do. & cō tu. cum dilecti. sed si processerit iudex: & electus veniens probat impedimentum, pp quod nec venire, nec mittere potuit restitutef contra processum. s. de re iudic. cum Bertholdus, ff. de dam. infec. si finita. §. si forte. [Hoc placet Io. Mon. & Archid.]

[1] Vel ipsum constitutionem, vt q in carcere retineat electus, taliter inclusus, q nec procuratorē cōstituere potest. Io. And.

m ¶ *Procuratorem.*] Specialis casus, cum alias in arduis impeditus non compellatur procuratorem constituere. s. de procura. querelā. vbi de hoc. & 5. q. 3. si ægrotans.

n ¶ *Ad præmissa omnia.*] scilicet proponendum, & probandum iustam causam absentiæ: & petendam cōfirmationē, & prosequendā electionem. Et sic nota, q proponēs causas absentiæ, debet habere mandatum, vt s. dixi.

o ¶ *Nihilominus.*] id est, non obstante q procuratorem misit.

p ¶ *Causa cessante.*] impedimenti: propter quòd [aliàs propter quam] electus se personaliter præsentare non potuit.

¶ *Glos. seq. reci. per q. an habere debeat omne tempus, &c.*

q ¶ *Præsentauerint.*] dato sibi post impedimenti cessationē omni tēpore, qd à principio hac constitutione dabatur: vnde habebit mēsem ad se parandū, & tēpus arbitrariū, & adhuc xx. dies: & hoc voluit dicere superior littera, vt premittif. Et qd dico de mense, q daf ad iter arripiendū: intelligo cū tale fuit impedimentū, qd non solū iter, sed paramentū etiam impediuit, sm Gar. [Io mo. & Archid.]

¶ *Glos. seq. reci. per tres quæstiones, quis puideat, an appelletur, &c. an electus contra coelectum audiatur.*

r ¶ *Priuatos.*] Et pertinet prouisio ad Papam sm Gar. [2] cum mens cōditoris fuisse videaf, ex quo negotium esset in curia, quòd Papa pruidere deberet, aliàs nō esset celeris ecclesiarū expeditio: & ex potestatis suæ plenitudine potest facere qd vult: sed de iure credo ꝯtrium, & dico, q si canonici deliquerunt in personā vel formam: tunc locū habet decre. j. eod. quāquam. Si autem nō deliquerint: electio reuertitur ad eosdem. j. e. si electio. Nec dicam ꝯtrium in hoc casu: cum nō reperiā expressum: nec per subauditiones sunt iura reuocanda, vt dixi s. e. §. in gl. ex quo antē. [nec obstat cle. vt lit. pen. si duobus. q nō loquitur in electis, vt ibi patet. in prin. & vide quod ibi no. glo. secus.] Si autem iudex datus à Papa pronūciat electum incidisse in hanc constitutionem, si cōstat eum nō incidisse, vel est dubiū, admittef eius appellatio: si autem constat eū incidisse, non admittef: quia à pœna legis vel canonis nō appellatur. s. de appel. q a nos. ff. de ver. sig. si qua pœna. sm Guli. & Gar. Et si electus priuatus hac constitutione opponat se alteri electo, vt vnus de capitulo, admittendus vr: quia exclusus ab illa parte, vnde liberi: admittif ab illa parte, vnde legitimi. ff. de suc. edic. l. 1. §. quibus. quod intelligo verum, sm Gar. si in alio capite satisfactum est constitutioni: quia personæ instructæ missæ sunt: priuatus est enim solum iure sibi quæsito per electionem, vt dicit hæc littera.

[2] Idem Archidiaconus, qui dicit, q sic seruat curia. Io. And.

s ¶ *Præmittitur.*] scilicet in casu, in quo mittendo excusatur.

t ¶ *Eo casu.*] scilicet quando veniunt, vel mittunt sine actis.

u ¶ *Ex iusta causa.*] vt quia instrumentum detulit, & amisit: vel aliqua de nouo opponuntur: vt dixi s. in glos. vt dispensatio, quæ est glo. vlt. s. in proxima parte.

x ¶ *Ad hæc.*] Tertia pars, postquā dixit ad quid tenentur electi: dicit ad quid tenentur electores: & dic ad hæc, id est, præter hæc.

y ¶ *Electionibus.*] vt si forma decret. quia propter. fuerit obseruata. & quæri debet distinctè de quolibet ipsius decretalis articulo, de quo in dubium reuocatur.

z ¶ *Eligentibus.*] vtrum excōicati maiori, ab homine suspensi, priuati a canone: hi enim eligere non possunt. s. eo. cum in cunctis. & c. cum inter R. de consuet. cum dilectus. cum si. Item de alijs, quæ circa hoc fuerunt in dubium reuocata.

a ¶ *Electis.*] Inquiretur circa hoc de his quæ habes. s. eod. cum in cunctis. & 15. dist. vsque ad 49.

b ¶ *Præmissa.*] electiones, electores, & electos.

c ¶ *Plena.*] per hanc litteram & sequentem dico sm Gar. & Guli. [& Io. Mona.] q si mittanf canonici, qui tñ non interfuerūt negotio, qd non sufficit: cū & infra dicaf, ex ipsis electoribus, & cætera.

Additio. Tamen vt dicit Archidiaconus, non est necesse quòd fuerint compromissarij, vel scrutatores. Ioao. And.

d ¶ *Absentes.*] quod alias esse potest. j. de procur. licet.

e ¶ *Prouenire.*] Et licet per talem procuratorem posset instructio prouenire: nihilominus veniunt hæ personæ, secundū Guli. Gar. [& Archidia.] & facit quod dixi in prin. super verbo, periculosis.

[3] Ad instructionem priuua, quam confirmationem petendā. vel contradicēdum aduersario secundū Archidiaconū.

¶ *Glossa seq. reci. per tres quæstiones.*

f ¶ *Duæ personæ.*] hæ personæ procuratoriū ab eligentibus habere debent [3]: vel alias apparere quomodo transmissi sint. arg. s. de hæ re. cum ex iniuncto. & si istę personæ non venerint, electus tñ vult plenā instructionem facere p alios: sufficit quo ad se, sed nō quo ad electores:

ad electores: quia poenam incurrerent. ĩ. eo. § ceterũ. Et si personae instructae venerint, & ante instructionem causae decesserint: postquã sciuerint hoc eligentes, tenent alias personas mittere infra tantum tempus, quantum superius est taxatũ: alias pp nouum contemptũ poenam incurrent: licet à principio negligentes non fuissent ad instar eius quod dicit de electo ĩ. eod. §. proxi. versicu. insuper.

...sonae ad minus, super negotio ipso, vt de electis praemittitur[a], sufficienter instructae, (quando electionem concordem[b] esse contigerit) infra idem tẽpus[c], per† capitulum expensis bonorum ad Praelatum ipsius ecclesiae, de cuius electione agitur, pertinentium, si sint discreta[e]: alioquin communium[f]: vel per ipsum capitulum aliunde[g] prouisorum, si de ipsis discretis, vel communibus tunc haberi non possint[h], ad omnia instructae plenarie, transmittantur[i]. ¶ Si vero[k] in discordia electio, vel electiones ipsae processerint: tũc duae[l] personae ad minus de parte qualibet, (cum sint plures[m]) vel de parte electi (cũ electio vna processerit) in necessarijs[n] & moderatis expensis electorum: Quas si electi exhibere contempserint[o] (nisi forsan ipsos facultatũ impotentia[p] pro qualitate negotij excusaret) omni iure ipsis ex tali electione quaesito priuẽtur[q]. Et† quãdo vnicus[r] est electus, cui aliquis vel aliqui se opponũt[s]:

a ¶ *Praemittitur.*] ergo venient cum actis, iuribus, & munimẽtis ad idem ĩ. §. proxi.

Addit. ... secundum Gar. Idem Ioan. Monachus & Archidiaconus. Posset enim contingere secundum eos, q electus non deferret munimenta: & sic etiam illis nõ deferentibus causa instrui nõ posset. Io. And.

b ¶ *Concordem.*] licet quidam dicant electionem cõcordem, quae à maiori parte capituli facta est: Tu dic sm Guil. & Gar. [& Archid.] concordẽ qñ omnes cõsentiũt: nemine discrepãte. Ille enim intellectus est ɜ significationem vocis: & probatur hoc ĩ. §. proxi. & ĩ. eo. quorundam.

¶ *Glossa seq. rect per quaestiones, quid si electus sit remotior, vel propinquior, vel in curia, vel si sint duo, quorum alter solus sit in curia.*

c ¶ *Idem tempus.*] intra quod electus debet personaliter comparere: & si electus sit remotior q̃ electores, sufficit q personae instructae veniant intra id tẽpus, infra qđ electus remotior venire debet, sm Guil. & Gar. si autem electus esset propinquior: dico eligentes habere mẽsem, & tẽpus arbitrariũ, & xx. dies: ad impossibile enim non obligatur. ĩ. de reg. iur. nemo. cum suis concor. & verba sunt ciuili modo intelligẽda. ff. ad exhi. l. penul. & dico sm Guil. & Gar. q si in curia sit ille, qui est electus vltra montes, habebunt personę instructae tempus ad veniendũ, qđ haberet electus, si esset in ecclesia. & curreret a die eis notificati cõsensus exhibiti: tutius tñ esset, q cum mittunt pro cõsensu, mitterent etiã personas instructas secundum formam huius decret. tñ licet hoc non fecerint, nõ incidunt in poenam. Qualiter enim arctari debent ad prosecutionem causae donec sciant an electus consentiat. Itẽ dico secundũ eosdẽ, q si duo sunt electi, quorũ vnus est in curia, alter in ecclesia: ille q est in ecclesia statim post suũ cõsensum exhibitũ arctatur hoc tẽpore: cũ enim decret. ista dicat. post cõsensum, &c. stabimus textui: nec dicemus, q habeat vel possit expectare cõsensũ alterius electi.

d ¶ *Expensis.*] necessarijs, & moderatis: vt sequitur in seq. §.

¶ *Glo. seq. soluit dubium secundo quaerit & soluit.*

e ¶ *Discreta.*] Si autem aliqua sint discreta, aliqua cõia: fiant de discretis pertinentibus ad Praelatum, si sufficiunt: aliàs qđ deest, p hanc literam de cõibus suppleat [secundũ Archid. & Io. Mona.] Sed si de bonis ecclesiae plus recipit vnus, q̃ alter: dabit ne tantum vnus sicut alius? Dicas secundũ Gar. q est triplex genus expensarum: in expensis quae fiunt in causis vel negotijs generaliter ad totam ecclesiam pertinentibus, fit contributio secundum facultates: vt qui plus habet, plus soluat. de cens. sopite. & c. cum instantia. sicut in naui iacturae summam pro pretio rerum distribui oportet: & qui plures res saluabit, plus conferet. ff. ad l. Rho. de iact. l. 2. §. cum in eadem. versic. iacturae summam. Aliae sunt expensae pertinentes tantum ad bona discreta, puta ad dignitatem: tunc de illis bonis discretis fieri debent expensae, dummodo sufficiant. In expẽsis vero quae pertinent ad bona communia: de communibus hae fieri debent: hoc satis probat haec littera, secundum Gar.

f ¶ *Alioquin.*] id est, si bona discreta non sunt.

g ¶ *Aliunde*] credo mutuũ, cũ manifesta sit in hoc ecclesiae vtilitas. 10. q. 2. pcarie. 12. q. 3. q cũq; vel si id cõmode fieri nõ potest: à dioecesanis clericis charitatiuũ petãt auxiliũ. de censi. cũ Apostolus. § phibemus: tractat enim subditorũ salus. 61. dist. miramur. Addit. Idem Ioan. Monachus & Archidiaconus alleg. 8. q. 2. cap. 1. & 2.

h ¶ *Non possint*] commode. ff. de verb. sig. nepos.

i ¶ *Transmittantur.*] Nõ ergo sufficit eos eligere, nisi transmittantur. Si ergo electi primo nolunt ire, alios eligant & transmittant: illi autẽ electi, q venire noluerit, hac poena tanquã culpabiles puniatur. ĩ. §. ceterum. qđ enim fit à maiori parte capituli, minor pars sequi tenetur, nisi rationabile quid ostendat. de iis quae fiunt à maio par. cap. c. 1. vnde venire tenebantur: ad idem 3. q. 1. nulli. 7. q. 1. quia frater. 16. q. 1. vos autem fratres. & quod ibi notatur.

Addit. Idem Io. Monachus & Archid. sic scias q non excusantur pro eo q sint alij in ecclesia ad hoc officium digniores: vt not. 11. q. 3. quid ergo. & 13. q. 1. c. vlo. Ioan. And.

k ¶ *Si vero.*] quarta pars ponit quid iuris de missione personarũ, quando electio facta est in discordia.

l ¶ *Duae personae.*] compareant: quod est ĩ. & si illae personae se aduersarios in iudicio cõstituant, nihilominus instruere possunt: cũ & infra dicatur: opponentes instruunt, nec sunt isti proprie testes: sed instruunt causam cum actis, iuribus, & munimẽtis: & per hos instruetur Papa, vel auditor in facti veritate.

Additio. Idẽ Io. Monachus & Archi. q dicunt cum Garsia, q si omnes instructores vtriusq; partis instruũt vt testes: & concordãt omnes, vel maior pars: creditur eis, de testi. c. in nostra. Si vero non concordat pars maior, creditur eis contra partem suam, sed non contra partem aduersam, cum sint suspecti. de excep. exp. 1. & 3. q. 7. testes. nisi dolose dicerent contra partem suam. ĩ. de simo. nobis. Ioan. And.

m ¶ *Plures.*] electiones. & intelligas siue sint duae, siue plures: dummodo omnes suas prosequantur electiones [secundum Gar. Ioan. Mona. & Archidia.]

n ¶ *Necessarijs.*] quae sunt illae, quibus non factis res peritura erat, vel deterior futura. Vtiles quae meliorem causam faciunt, & deteriorem esse nõ sinunt. ff. de verb. sign. l. impensae. & dico [sm Gar. quod placet. Archid. & Ioan. Mo.] q conditione ex hac decret. electi non tenebũtur ad vtiles, cum de necessarijs tantum dicatur: sed actione negotiorum gestorum bene. ff. de nego. gest. sed an vltro. ĩ. de procur. cum pro causa.

¶ *Glos. seq. quaerit. arg. pro & contra & soluit.*

o ¶ *Contempserint*] sed an teneatur offerre, an sufficiat q paratus sit soluere, dubitatur: & videtur q teneatur offerre C. de contrahen. & commit. stip. magnam. ff. de leg. commiss. l. si fundus. ad fi. vbi dicitur, q offerre tenetur, alias in poenam incidit. & ĩ. de locati. potuit. Arg. contra. ff. quorum legatorum. l. fi. § 1. vbi dicitur, q sufficit si paratus sit satisfacere, nec tenetur offerre: sed morã petenti non facere. ff. de oper. liber. cum patronus. ff. de dam. infect. l. 4. §. haec autem. Sol. dico secundum Guil. & Gar. per iura vltimo allegata, & per decreta. de iureiur. breui. & ĩ. de senten. excom. cum medicinalis. § quisquis. verũ exemplum. & per literam istam, quę dicit: contempserint, q sufficit si soluere sit paratus: & ɔtra loquuntur, cum statuta est dies, quae interpellat.

¶ *Glossa sequens recitatur per quaestionem, quis soluat expensas in casu impotentiae, vel voluntatis.*

p ¶ *Impotentia.*] Et tunc expensas dare tenent electores: vbi enim ius postulatum excusat: incumbit hoc onus postulantibus. ĩ. §. penult. à simili, vbi ius excusat electum, incumbit onus expensarum electoribus. & satis hoc patet ĩ. §. proxi. vers. vel si personas. & idẽ dico si electi possunt, sed nolunt has expensas soluere p alleg. vers.

q ¶ *Priuentur.*] per sententiam, vbi enim vult decret. haec, q sit canonis latae sententiae, bene hoc expressisset & hic fecisset, si hoc voluisset. ĩ. de deci. ad audientiam.

Additio. Non tamen punientur isti vt transgressores canonis poena depositionis: de qua. 4. dist. denique. §. fi. cum hic sit certa poena statuta. ff. de poe. sanctio. Nec debet quis duplici poena puniri. de iudi. at si clerici. in fi. secundum Gar. & Io. Monachũ. Io. And.

¶ *Glos. seq. rect per q quid si sint plures electi.*

r ¶ *Vnicus*] Si ergo sunt plures electi: dico per hanc litteram, & per illam ĩ. §. proximo, opponentis vel opponentium, cum vnicus est electus: quòd opponentes venire non tenentur: ista enim decretal. non compellit alios venire, nisi electos, postulatos, & personas instructas, & opponentes, cum vnicus est electus: à verbis ergo non recedã: immo verbis edicti deseruiã. ff. de legat. 3. nõ aliter. ĩ. de rescrip. susceptũ. eod. lib. & hoc intellexit Guliel. & Gar. de his opponentibus, qui sunt de electoribus: pro illis enim veniũt electi, & personae instructae. sed si aliqui sint opponentes pręter electores: puta dioecesani, clerici, vel alij quorum interest, ipsi venire debent: sed eadem ratione qua supra dici posset, q in eis locum nõ habeat haec decretalis, sed illa ĩ. eod. statuimus.

s ¶ *Opponunt.*] in formam vel personã, aliquid obijciendo. ĩ. e. c. 1.

¶ *Glossa sequens quaerit quid de episcopo.*

† Haec periodus in antiquis codicibus ita habetur: per capitulum in expensis bonorum ad Praelatum ipsius ecclesiae, de cuius electione agitur, pertinentibus, si sint discreta, alioquin de communibus, vel per ipsum capitulum aliunde prouisum, si de ipsis, &c.

Electio quando dicatur concors.

‡ Vide Bartolum in l. 4. § actor. ff. de re iudi.

¶ Non tamen alienabunt bona ad episcopũ pertinentia. 12. q. 2. si qua de rebus. Archid. Ioan. And.

† Haec periodus vt plurimũ in antiquis exemplaribus legitur ita: Et quando vnicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt, in expensis ipsorũ propriis eo casu tam opponens, quam opponentes huiusmodi, si duo tantum, vel si plures duo ad minus ex ipsis opponentibus in expẽsis ipsorum opponẽtium, plene, &c.

Contemnere non dicitur, qui non interpellatur.

Opponentes an cogantur per constitutionem, expensis, venire ad sedem Apostolicam, quando sunt plures electi.

a ¶ Opponens.

Opponens contra electum vel postulatum, si sit episcopus, non tenetur personaliter cōparere ex parte oppositionis, sed mittere instructum procuratorem sufficientem.

a ¶ *Opponens.*] Dicit Guliel. & Gar. q si archiepiscopus, vel eps se opponit, personaliter venire non tenetur: quia durum esset, q occasione huius oppositionis suam ecclesiā, vel prouinciā derelinquat: & ideo sufficit si procuratorē mittat sufficiēter instructū, tāquam iusta & rationabilis causa eum excuset. ĩ. §. proxi. versi. vel si psonas. & ĩ. e. §. pen. vbi non astringit personaliter venire, ecclesiæ alligatum, etsi postulatus fuerit.

¶ *Glossa seq. soluit quid si sint plures: soluit, vnus opponit, & respondet.*

b ¶ *Duo ad minus.*] si aūt decē sint opponentes, & diuersa crimina opponūt: vt pote vnus adulterium, alius homicidium, & sic de singulis: sufficit duos mittere sufficienter instructos, secundum Guli. & Gar. cum hæc littera non distinguat: & sic satisfactum dicemus huic constitutioni: & inconueniens esset tot opponentes compelli venire, & electū per tot distringi. ff. de exer. act. ne 10 plures. licet sit argu. ↄ: q si plures de vno crimine accusant, magis idoneus eligitur à prætore: si autem de diuersis, omnes venire tenentur: nec admittit vnus p alio. ff. de accus. si plures. C. de accus. l. q de crimine. Sed illud, quia vbi criminaliter de crimine agitur, non potest procurator [1] interuenire: sed hic agitur ciuiliter: & ideo secus. de accu. super his.

eo casu tam opponens [a], quàm opponentes huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo [b] ad minus ex ipsis opponentibus, expensis [c] ipsorum opponentium propriis plene (vt dictum est, cum actis & munimentis) instructæ [d] compareant [e]: vt per præmissas personas, vel negotium plenarie instrui [f], vel sedes eadē valeat informari [g]: an ecclesiarum vtilitate pensata, & aliis [h] inspectis circunstantiis, super habendis aliquibus probationibus, seu quibuscunq; aliis, sit alibi [i] facienda commissio: vel (æquitate suadente) partes potius apud sedem ipsam in probationibus & alijs sint arctandæ [k]. Cæterum [l] si eligentes electiones [m] ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, infra octo [n] dies, postquam commode poterūt, electis [o] præsentare distulerint: ipsos, qui culpabiles [p] in hoc extiterint (quo ad se) à processus prosecutione totaliter [q] excludentes [r], omnibus beneficiis [s] suis, quæ in ipsa

[1] Vide Rubeum Alexandrinum in tract. de potestate procuratoris in causis criminalibus.

c ¶ *Expensis.*] quas si dare noluerint, & ita nullus venit, tanquam culpabiles puniantur. ĩ. §. proxi. versi. vel si personas.

d ¶ *Instructæ.*] respicit illud duæ personæ: alias instructi, & respicit illud duo ex opponentibus, &c. & an illi duo contribuere teneantur, dixi ĩ. eo. cum non decea:.

¶ *Glossa seq. soluit quid si vicissim sibi opponant electus & opponens tempora non seruata: secundo quærit & arguit pro, & soluit contrariū: & allegationi respondet.*

Electus si obiiciat opponenti, q̃ tempora constitutionis non seruauit, & opponens hoc idē opponat electo, de qua obiectione primo discutiemus.

e ¶ *Compareant.*] infra idē tempus, infra qđ electi venire tenētur: vt intelligat repetitū ŝ. de appel. secundo requiris. & si electus obiiciat opponenti, q tempora non seruauit: & opponens idē obiiciat electo: primo discutiet de iure opponentis, tanquā de præiudiciali. C. de adul. quoniam. ŝ. de ordi. cog. tuā. prius enim personæ opponentiū discutiēdę sunt. 33. dist. illud. l. de accu. c. 5. & simul de vtroq; cognoscere non debet. ŝ. de iudi. exhibita. sm Guliel. & Gar. dico tamen, q iudex excluso ↄdicente, ex officio suo cognoscet verum electus tempora seruauerit. ŝ. eod. cum nobis olim. in ant. Quid si opponentes à principio nō venerunt infra tēpora, sed post: & se petant admitti ad ea quæ de nouo peruenerunt, nunquid admittentur? Videtur q sic. ŝ. eo. c. 1. ŝ. qui ma. accu. pos. cū in tua. Bene per subreptionem. & ŝ. eo. in anniq. eum dilectis. §. nos vero. Sed dic ↄ per hanc decretalē, quæ excludit eū à totali prosecutione processus: & qui ↄ te calumniatus est, nec de illo, nec de alio crimine te accusat. ff. de accu. si cū. 3. q. 10. si accusatorū. nō obstat decre. vt circa. puniē enim ibi q non expressit: sed exprimere non potuit quod ignorabat: hic autem puniē quia contēpsit: decretalis autem, statuimus. nō obstat: quia ibi nō priuat prosecutione processus: sed in hoc punit, q in eius absentia proceditur: veniēs igitur admittet in eo statu, in quo causa reperietur: dicamus igitur hoc per decre. istā specialiter introductum. non obstat decret. cum dilecti quia officium iudicis non deficiet. vt in prædicta decret. cum nobis.

f ¶ *Instrui.*] ita quòd finiri posit.

g ¶ *Informari.*] quando non est tale quid probatum, per quod negotium decidi posit.

h ¶ *Aliis inspectis circunstantiis.*] qd enim si p istos informat iudex, q probationes de facili possunt haberi in curia: vel non nisi cū magna difficultate? Hoc inspecto vel commissionem faciet, vel ad probationem faciendam in curia compellet. Gar.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

Glos. sequens Philip. & ipsa ponit. [illegible]

i ¶ *Alibi.*] Ad quid fiet ista commissio, cum electus & opponentes ducere teneantur oīa munimenta? Dic illud verū de probationibus per instrumēta faciendis: sed ista commissio fit taxatione probationum faciendarum per testes, quos ad curiam ducere esset difficile. de fideiuss. constitutus. 2. q. 2. c. vlti. Gar. & Guli. & idē posset intelligi si haberet probare p instrumenta, quæ secum ducere non potuit, puta priuilegium, quod alterius erat, non suum: nec illud habere potuit, vel impeditus fuit per aduersarium, quo minus habere posset, vel similia. ad hoc de fide instru. contingit. & c. accepimus. de test. cogen. peruenit 1. Guli.

k ¶ *Arctandæ.*] scilicet testes compellendo ad curiam venire. ŝ. de testi. cog. c. 2.

l ¶ *Cæterum.*] quinta pars.

¶ *Glo. seq. reci. per q. an in alijs electionibus locū habeat qđ hic dicitur.*

m ¶ *Electiones.*] scias secundum Gar. quòd hoc quod hic dicitur, habet locū non solum in electionibus cathedralium ecclesiarū vel regularium, de quibus hic loquitur decre. sed in omnibus aliis electionibus: qa ŝ. in prin. decre. Nicolaus corroborat quod statuerat Gregorius cum hac tēporis moderatiōe: Gregorius autem de qualibet electione loquiē: sic in qualibet electione locū habebit moderatio.

Eligentes qui nō præsentant electionem intra tempus debitū, qua pœna puniantur.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

n ¶ *Octo dies.*] & si exiuerunt competenti tēpore ad præsentandū electionem, excusabuntur pp superuenientem casum: si autem exiuerunt eo tempore, quo venire poterant, vtendo diplomate: impedimentum superueniens non excusat eos. ff. si quis cau. l. 2. §. si qs ŝ. eo. cum in veteri. secundū Guli. & Gar. [Phi. sequiē glo. Fon.]

¶ *Glo. seq. reci. per q. an sufficiat procuratori præsentasse: & distinguit.*

o ¶ *Electis.*] Si autem præsentarent generali procuratori electi, nō sufficit: quia temporalis hæreditas per talem non acquiritur. ff. de acqui. hære. per procuratorem. multo minus spiritualis. nec matrimonium [3] carnale per talem contrahitur. ĩ. de proc. c. vlt. ff. de rit. nup. generali. ergo nec spirituale: quod est verum, nisi electus ratū haberet infra id tempus, infra quod sibi debuit præsentari. ff. rem ra. ha. l. pen. Si autem præsentarent procuratori ad hoc speciali, sufficit per eadem iura. ad hoc ĩ. de præben. accedens. 32. q. 2. honoratur. C. de acquiren. possess. l. 1. cum similibus.

[3] De hoc articulo quid sit tenendū, vide, doctores in c. vlt. ĩ de procurator. & theologos lib. 4. sentent.

¶ *Glossa seq. quærit. arg. pro per vnam legem: & contra per canonem. & legem soluit, & contrario respondet.*

p ¶ *Qui culpabiles.*] si hoc ignoret, quid erit? Videtur quòd nullus incidat in pœnā: quia sanctius est, &c. ff. de pœn. absentē, &c. Arg. ↄ: quia si plures [4] percusserint, & vnus solus letaliter, & ignoretur quis: omnes de occiso tenentur. 23. q. vlt. c. vlti. ff. ad l. Aquil. item Mela. §. sed si seruum plures Sol. lapsus tēporis probat omnes culpabiles, nisi ↄtrium aliqui ostendant: puta de sua diligentia: vel q miserūt: & missus fuit impeditus, vel negligens sm Gar. non tñ videtur q negligentia missi excuset eligentes. ĩ. eod. si compromissarius. primo respon. nisi hic dicas ↄ per hoc verbum, culpabiles. non obstat ↄtrium: quia cum sunt plures, & vnus deliquit, & alter non: tunc habet locum lex illa, absentem. sed cum omnes deliquerunt, sed non æqualiter: tunc habeant locum iura pro hac parte inducta: nec enim potest aliquis innocens appellari, vt in l. absentem. sm Guhel. & Gar. [Archid. & Io. Mona.] hic autem omnes præsentare debebeant: nisi ergo probetur ↄtrium, dicam omnes in culpa.

[4] Vide Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 3 de homicidio.

ADDITIO. Facit quod scripsi. ŝ. de homici. significasti. 2. ver. quòd si discerni. Ioan. And.

q ¶ *Totaliter.*] per hanc litteram dico, quòd nec electionem alterius partis poterunt impugnare: alias non essent totaliter exclusi. ad hoc ĩ. eod. versicul. opponentes.

r ¶ *Excludentes.*] & sic exclusi sunt ipso iure, & si cū eis de facto processum est: si postea excipiat in medio causæ, de tali pcessu se iuuare non poterunt: iudex tñ ex illo processu posset animū informare cum casus sit ille in quo procedit ex officio suo, vt pluries ŝ. dixi.

ADDITIO. Facit clem. eo. tit. constitutionem. 10 sio. & concor. Ioan. Monachus, & Archid. Io. And.

¶ *Glossa sequens soluit quatuor dubia, scilicet quid de officijs, & quid si officiare volunt: & an tunc possint eligere, & an eligi.*

s ¶ *Beneficijs.*] non ergo officiis, & merito: pone enim q fuissent omnes culpabiles: qs interim officiaret ecclesiā? Et si nollent isti interim officiare, per priuationem beneficiorum compelleret eos epi, si causam rationabilē non allegēt. ŝ. de cleri. non resi. inter quatuor. vel saltē si vult eos ob multitudinem sustinere: sm Guli. & Gar. de ipsorū beneficiis faciet ecclesiæ deseruiri: vt de cler. nō resi. c. pe. & de ap. peruenit 2. Et si hac suspensione durante vacat ecclesia, eligere possunt: aliàs decre. cū in cunctis. ŝ. eo. tit. non priuasset eos specialiter hac potestate. ad hoc eo. tit. cum Vintonien. eligi autem non possunt medio tempore in illa saltem ecclesia, in qua suspensi sunt. secundum Gar. & Guli. ŝ. eo. tit. per inquisitionem.

a ¶ In ipsa

a ¶ *In ipsa ecclesia.*] Nota suspẽ sum à beneficio in vna ecclesia, nõ propter hoc suspensum in alia. ad idem ĩ.eo.si compromissarius, in fin.& ĩ.de re.eccle.non alie.hoc consultissimo.& ĩ.de offic.ordi.si canonici.secus in excõmunicato, vel ab officio suspẽso.4.q.5.quisquis.7.q.1.si quis presbyter.

b ¶ *Ex tunc.*] scilicet, post pdictos octo dies.

¶ *Glos. seq. primo soluit duo dubia: secũdo quærit an absoluat episcopus: sol uit quòd non, & respondet contrario: tertio quærit, & soluit.*

c ¶ *Suspensos.*] est ergo canon latæ sententiæ. sic ĩ.eod. cum in cunctis. & si eps esset, qui vocẽ haberet, puta in electione metropolitani, cui ¶ Vt suffraganeo ecclesiæ P. auth. de consuetudine: secundum Archidiaconum. tãc hanc pœnam: cum de ipso non caueatur expresse. ĩ.de sen.excõ. quia periculosum.& ĩ.eod. si cõpromissarius.§. huiusmodi. pœnam autem superiorem non euitat, scilicet, vt totaliter à prosecutione, &c. [Sed ad certum tẽpus, vt per inferiora patet.] Et si quæratur, an eps taliter suspensos possit absoluere? Dicendum est sm Guli & Gar. q nõ.argu.decre.ĩ.eod.c.1.ibi, nullam, &c.& ĩ.de testi.tam litteris.ibi, donec nostrã mereant, &c. facti enim quæstio ĩ arbitrio est iudicantis: pœnæ vero prosecutio, &c.2.q.3.si quẽ.§.notandum.ff.de abol.l.1.§.2. iam enim si diceretur ptrium, illuderetur huius canonis pœna, & similium: quod inconueniens esset. non obstat decr. nuper. ĩ.de sent.excom. quia loquitur in excõicatione, sm Gar. vbi maius vertitur periculum: & ideo facilius remouetur: quia nullus vsque ad certum tempus excõicatur, sed donec satisfaciat, vel caueat. de verbo. sign. ex parte in Christo. vnde vere loquendo ibi pœna non remouetur: sed quod ius statuit, adimplet. Sed qd dices, si electio non fuit præsentata tempore debito: electus post notitiã iter arripuit, fecit expensas, postea præsentatur sibi electio: electus reperit eã minus canonicam: non vult consentire: quæro nunquid electores teneant ei ad expensas, quas facturus non fuisset, si ipsi debito tẽpore præsentassent? Dico q sic, secundum Gar.& Guli. aliàs electo per constitutionem hanc laqueus parareẽ: ad hoc ff.de peri.& cõmo.rei ven.l.vlti.C.de iudic.sancimus.& ĩ.de offi.ord.si canonici.1.respõ.§.2.

d ¶ *Alio quæsito colore.*] puta quia se ingerunt de alicuius superioris auctoritate. Vel pone exemplum ĩ.eo.auaritiæ. & quod dixi de superiore, intelligas qui id non possit concedere.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

e ¶ *Perpetuo.*] intelligebatur, & si nõ fuisset appositũ: ex quo enim priuant, ppetuo priuati itelligunẽ. C.de pœnis, seruus. 50.dist.c.1. qd dic vt ĩ.de cõsti.in antiq.c.ex litteris.& per hanc litterã, perpetuo, dico q si episcopus ipsis priuatis ea vellet de nouo cõferre, nõ posset [a]. ad idẽ.ĩ.eo.cũ in cunctis.& c.licet canon.& cap.auaritiæ. ĩ.eo.& melius.ĩ eo.c.commissa.§.porro.

[a] Idem de notario de electoribus, ex delicto primatis Bal. in l. si manumissus. C. de lib. & eorũ lib. Fen.

f ¶ *Vel si.*] viso qualiter puniant eligentes, si electionem tempore debito non præsentant: est videndũ qualiter puniuntur eligentes, si personas, nõ mittũt instructas. & hic assume quod sequitur ĩ. scilicet, destinare neglexerint.

g ¶ *Vt præmittitur.*] in §.ad hæc.& in §.si vero.

¶ *Glo. ana seq. quærunt opponendo de duobus similibus.*

h ¶ *Electi.*] Sed ad quid debẽt venire personæ instructæ, ex quo nõ venit, nec mittit electus: cum ex eo priuatus sit ipso iure? Rñdeo vt instruatur Papa super toto negotio, & forte possibile est q electus qui non venit, impeditus fuit ad veniendũ & mittendum: & sic nõ est priuatus. ĩ.eod.versicu.insuper. & super hoc ipso vtilis esset instructio, & super aliis occurrentibus.

ADDITIO. Idem Archid.& Io.Monachus. Itẽ pœna electi locũ non habet, nisi integro tempore elapso. ĩ.eod.commissa. 2.respon. & ecclesiæ instanti locũ habet pœna eligentium. ĩ.§.ad hæc. saluo quod ibi not in glos.infra, quod patet regulariter ex facto electi eligentes excusari non posse. Ioan.Andr.

i ¶ *Ministrare.*] & ministrabũt tũc electores, qa ipsi tenenẽ mittere: & missi suis stipendiis nõ debent ministrare.10.q.2.pcariæ. sed ex quo electi contemnunt ministrare expensas, priuati sunt. Ad qd ergo veniunt personæ instructæ? Dic vt dixi.ĩ.gl.proxima.

k ¶ *Neglexerint.*] assume hic litterã, & à totali quo ad se, &c.q.est ĩ.

l ¶ *Eos.*] negligentes, & opponentes.

¶ *Glossa seq. obycit & sol. cui solutioni incidit obiectio & quæstio, qui bus respondet.*

m ¶ *Contradicentium paucitas.*] quomodo hoc, cũ nõ possunt esse pauciores quam vnus vel duo: qui tamẽ venire tenentur. ĩ.§.proxi. Rñdeo, quia non sunt alij qui ecclesiæ deseruiant, nisi cõtradicentes: qui sunt tã pauci, q si mitterentur, non essent qui deseruirent ecclesiæ. Sed nonne sunt electores? Forte omnes cõtradicunt, puta, cũ superior prouidit: sed illi sunt pauci, vel electores infirmi sunt, vel mortui, vel absẽtes sunt, ita q nulli ecclesiæ deseruiunt præter pdicentes: & illi sunt pauci. Sed quot dicemus paucos: hoc relinquam arbitrio iudicantis, si reuocetur in dubiũ, aliquæ enim ecclesiæ indigent pluribus seruitorib⁹: aliquæ paucioribus: & sic nõ potest electio exprimi. ff. de solu. ratum. & quia respectiue quædam dicuntur pauca & multa 45.dist.disciplina. Insti. de iu.perso. §. final.

ecclesia [a], de cuius electione agitur, obtinent: per triennium continuum, ex tunc [b] inchoandum, volumus eo ipso fore suspensos [c]. Ad quæ si infra illud tempus se propria temeritate, vel alio quæsito colore [d] ingesserint: illis ipso iure perpetuo [e] sint priuati. Vel [f] si personas instructas, vt præmittitur [g], (etiam si opponentes, vel electi [h], mittere vel venire, seu expensas ministrare [i] contemnant) destinare neglexerint [k]: (nisi eos [l] capituli, vel contradicentium [m] paucitas, seu alia iusta [n] & probabilis [o] causa euidenter excuset: in quo casu procuratorem [p] sufficienter instructum mittere, & nihilominus [q] cessante causa, dictas personas dirigere teneãtur) & à totali (quo ad se) prosecutione processus, & à prouentuum beneficiorũ, quæ in ecclesia ipsa obtinent, per triennium continuum perceptione priuentur [r]: opponentis, vel opponentium (cum vnicus est electus) contumacia [s] simili pœna [t] plectenda [u].

ADDITIO. Dixit autem hic Gar. & placet Ioan. Monacho, & Archidiacono, q quando contradicentes non possent mittere nisi vnum, illũ mittere teneantur. arg. ĩ.§.proxi.ver. & quando. ad hoc ĩ.de dolo & contu.cum dilecti. Et idem dicunt de personis instructis, quas eligentes mittere debent: vt scilicet saltem veniat vnus: & his casibus mittant procuratorem: vt sic inquantũ potest fieri, cõstitutioni satisfaciat. Ioannes And.

n ¶ *Alia iusta.*] puta, incursus hostiũ, infirmitas, nimia paupertas. ad hoc ĩ.§.proxi.ibi, facultatũ impotẽtia. vel est obligatus ecclesiæ cathedrali: vt episcopus, vel archiepiscopus, vt ĩ.dixi. Guli.& Gar.

o ¶ *Probabilis.*] infra tempus iudicis arbitrio taxandum probanda: ex quo hic non determinatur, secundum Guli.& Gar. ff.de iure deliberandi.l.1.

p ¶ *Procuratorem.*] etiam extraneum, qui non sit de electoribus, nec de opponentibus, vt declarat sequens littera ibi, dictas personas dirigere teneantur. Gar.

q ¶ *Nihilominus.*] si vero antequã cessaret impedimentũ, esset negotium in curia terminatum: non credo q personas dirigere teneãtur: cum iam instructioni vlterius non sit locus: ad quid ergo inanibus sumptibus se vexarent. ff.de inoffi.testa.l.1.

¶ *Glossa seq. soluit tria dubia. s. quis priuet: quid si se ingerit: & quare aliud hic, quàm supra.*

r ¶ *Priuentur.*] per sentẽtiam: & priuabit eos Papa, vel iudex ab eo datus: & hoc idẽ facere poterit eps proprius, q debet canones obseruare, & a subditis facere obseruari: & sacrorũ canonũ est minister. 21.dist.§.1. [Et custos 24.q.3. cum quibus. in fi. sm Archid.] Et ideo non credo, sm Gar. q si in isto triennio se ingesserint, q sint priuati perpetuo: vt ĩ.in in alio casu, ex quo repetitum [a] non est, cum sit pœnale, & restringendũ: iudex tñ ex eo poterit eos punire. Sed quæri quare in pcedenti casu priuanẽ ipso iure: & hic per sententiam? Dixit Gar. hoc ideo quia Papa reputauit eos amplius deliquisse: & qa hic est sã quasi iudiciales & ibi quasi extraiudiciale: & ideo forte iudex non esset ita paratus ibi, vt hic.

[a] Notat Phillip. q in pœnalibus, sequentia nõ trahunt ad præcedẽtia, nec econtra, si sic pœna crudelior. Bar. in l. prætor. ff. vi bon. rapt. Fen.

ADDITIO. Si quod not. de pœ. felicis. in vlti glo. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. obycit & soluit.*

s ¶ *Contumacia.*] vt qa non venit, cum sint vnus vel duo: vel quia duos ex se non mittunt, cum sunt plures. Sed nõne ex istorũ repulsione posset sequi iniquitas: pone enim electũ indignum? Sol. licet, isti repellanẽ, officium iudicis non quiescit: sicut & vbicũq; periculũ animæ vertiẽ, supplet. ĩ.eod.cum nobis. de exceptio. exceptionẽ. & ibi publica ostendiẽ vtilitas, vt in milite procuratore. C. de procura. l. militem. & de his quæ constant sibi tanquã iudici. de postu. præla. bonæ 1. vbi de hoc. & supplet ea quibus omissis nõ valeret processus. de lib. oblat. c. 1. & de lit. contest. cap. vnico. cauere etiam debet iudex ne sibi illudaẽ. ff.de iudic. si pror. & ne i vanum partes vexenẽ. ĩ.de offic.deleg. super quæstionum. §. porro. ad finem.

¶ *Glossa sequens obycit, & dupliciter soluit.*

t ¶ *Pœna.*] Excluduntur ergo a prosecutione processus, & beneficiis per triennium priuabunẽ: Sed isti opponentes quare puniunẽ in beneficiis, cũ ne a sua oppositione sine pœna desistere possunt? Intellige sm Gar.& Guli {idẽ Mona.& Archi.} hoc de illis, q in sua oppositione psistunt, vel recedũt ab ea tẽpore, & modo quo ab ea recedere nõ potuerũt, ĩ.eo.ab eo.ĩ.eo.quauis.& cap.statuimus.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

u ¶ *Plectenda.*] Argue secundum Gar.& Guil. q non est canon latæ sententiæ.

sententiæ, quo ad hoc. & dixit Gar. ꝙ isti opponentes per modum denunciationis possunt dicere electionem nullam. argu. s. de accusa. veniens. & cap. prælatorum [t]. sed per modum oppositionis vel exceptionis non: quia à totali prosecutione, &c. officium tamé iudicis non cessat, vt pluries dixi.

[t] Archi. al-leg. de iureiur. ad nostram. 2. & c. & si Christus. melius facit. c. quo-niam frequenter. Ioan. And.

fin. & lit. expen. l. vlt. s. de mu. peti. cap. 2.

n ¶ *Postulatos huiusmodi.*] scilicet patientes defectum in ordinibus, ætate, vel his similes.

o ¶ *Moderata.*] Hoc dixit ob id quod sequitur: vt eo saluo, & cætera.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit quæstionem: & duo quæ incidunt.*

ADDITIO. In duobus quæ ponit hæc glossa concordant. Io. Monachus & Archidiacon[a].

a ¶ *Nihilominus.*] id est, non obstante ꝙ illi excluduntur.

b ¶ *Præmissis.*] scilicet cū eligentes excluduntur: quia electionē non præsentauerunt: vel personas instructas nō miserunt: & etiam cū opponentes puniuntur: quia hanc decre. non seruauerunt. Io. And.

c ¶ *Priuentur*] supple vel priuari mandantur, per casum præcedentē.

¶ *Glossa sequēs quærit, & soluit distinguendo §. denique.*

d ¶ *Nullum præiudiciū.*] Et ita extraiudicialis negligentia eligētium nō nocet hic electo. Sed nunquid processus eligentium habitus cōtra ipsos nocebit electo, vel alijs qui in iudicio non fuerunt? Dic secundum Gar. ꝙ electo scienti præiudicabit, ignoranti non. 3. q. 6. hæc quippe. s. de dolo & contu. cū olim. s. de re iudi. quamuis. alijs autem quorum interest, non quia sint electi: sed aliter nocet & scientibus & ignorātibus: vt in actione populari dicitur, in qua processus contra vnum præiudicat alijs etiā ignorātibus: nisi doceant de collusione, vel de proprio interesse. ff. de accusa. si cui. ff. de iureiur. eum qui. §. in popularibus.

Processus agitatus cōtra eligētes, an præiudicet electo.

Nihilominus [a] tamen in præmissis [b] casibus (quibus eligentes vel opponentes, quo ad se, processus prosecutione priuantur [c]) electis super hoc in prosecutione sui iuris nullum [d] præiudicium generetur. ¶ Denique [e] cum ad postulationem concordem, vel discordem procedi contigerit: & aliqui [f] patientes in ordinibus vel ætate [g] defectum, vel his similes [h], postulentur [i] (non qui alijs ecclesijs alligati [k] liberum non habent sine nostra [l] permissione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris [m] iuris obseruantia immutamus) postulatos [n] huiusmodi, & postulantes eosdē, ea moderata [o] districtione perstringimus, vt eo saluo, quòd postulati huiusmodi, nec suis postulationibus præstare cōsensum [p], nec (vt de electis dictū [q] est) exhibere expensas aliquibus [r] teneantur: sed postulātes ipsi concorditer vel discorditer expensas ipsas personis talibus subministrent [s]: postulatos in veniendo (si nō dissenserint [t]) & postulantes in mittendo personas instructas [u] (vt in concordi, vel discordi electione) per omnia, vt supra præmittitur [x], moderatio præmissa constringat: & negligentes [y] statuta ibidem, similis [z] pœna percellat: nec [a] per hoc quòd de postulatis pro celeri [b] ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsæ minus dependere intelligantur à gratia [c], quam antea dependebant. ¶ Porro [d] in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis [e] expensis

p ¶ *Consensum.*] Sed ex quo consentire non debent: quādo incipiet eis currere tempus? Rñdeo secundum Gul. & Gar. quando deliberauerunt de non dissentiēdo: vel responderint se non dissentire: vnde dixit Gul. ꝙ episcopus postulatus ad ecclesiā sic debet respondere: Nec consentio, nec dissentio: sed in hoc me voluntati domini Papę suppono: ad hoc 8. q. 1. in scripturis, quod infra mensem facere debent. i. eod. ṫ tit. Et dico, ꝙ postulatio debet præsentari postulato: alias qualiter deliberaret de dissentiendo, vel non dissentiendo: & si postulantes negligentes fuerint in præsentando, punientur vt electores per litterā, quæ sequitur: & negligentes statuta ibidem, similis, & cætera.

Postulatus ad ecclesiā qualiter debeat respondere præsentatus sibi postulatione.

e ¶ *Denique.*] Sexta pars. & s. plene dixit qualiter debeant se habere eligentes & electi, & etiam opponentes: modo vult dicere, qualiter se debeant habere postulantes & postulati. Gar.

f ¶ *Et aliqui*] Et, pro id est, vel proprie.

¶ *Glossa sequens dicit quis dispenset.*

g ¶ *Vel ætate.*] Qui patiantur in his defectum, collige. s. eo. cum in cūctis. & c. licet canon. s. de æta. & quali. præterea. cum patientibus autem defectum in ordinibus dispensant epi. in prædicta decr. præterea. & eo tit. tuam. in episcopatibus Papa. de offi. lega. ꝙ translationem. de excessib. præla. sicut vnire. [De hoc dixi de ætate & quali. à multis. super 3. glo.] Cum patientibus defectum in ætate quo ad episcopatus solus Papa dispensat. s. eod. tit. in antiq. cū nobis olim. §. si. quo ad dignitates tene quod habes ī. de æta. & qualita cap. vnico [a]. Quo ad parochiales ecclesias, tene quod habes s. eod. licet canon.

[a] Quod hic not. Ioan. Mon. An doctoris opi. illum excusat, cum quo per episcopum fuerit dispensatum: ibi decam super verbo, dispē-sate. in fine gl. Io. And.

h ¶ *Similes.*] vt illegitime nati. s. eod. innotuit. in antiq.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæst. quid si spectet immediate.*

i ¶ *Postulentur.*] Intelligas istum §. indistincte, siue mediate siue immediate pertineat, vel appelletur, siue non: quia ea quo non potest alius dispensare, quo ad hoc immediate dicentur pertinere. Item cum postulantur ad regulares ecclesias, & appellatum est, vel immediate pertinent ecclesiæ: vel talis est casus, in quo non potest alius quam Papa dispensare: & quia tunc quo ad hoc immediate pertinere dicentur.

k ¶ *Alligati.*] vt episcopi, archiepiscopi, vel similes. Quid in alligatis inferioribus ecclesijs: puta abbatibus exemptis? Olim erat dubitatio, an tales deberent eligi vel postulari: quæ terminata est ī. eo. si abbatem. scilicet ꝙ debent eligi: & sic non habet locum iste. §.

ADDITIO. De episcopis qui renunciauerunt loco, non ordini, an sint eligendi vel postulandi: tenent hic Gar. & Io. Mona. ꝙ sunt eligendi: sed Archi. tenet ꝙ sunt postulandi: tene ꝙ distinguendo dixi s. de renun. post translationem. super glossa secunda. Io. And.

l ¶ *Nostra.* Non ergo loquitur de his qui sunt talibus ecclesijs alligati: quia sufficit alterius licentia.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæst. quid de opponentibus,*

m ¶ *De veteris.*] Seruent ergo illi decre. s. eo. cap. 1. Et ex quo postulati in hoc casu, non tenentur ad hoc ius seruandum, nisi propter æqualitatem seruandam in iudicijs: dico quòd nec opponētes venire tenentur: sed sufficit quòd seruent ipsum ius antiquum: nā etiam & priuilegium vnius partis sæpe ad aliam extenditur. C. de

q ¶ *Dictum est*] supra §. si vero.

r ¶ *Aliquibus.*] vt personis instructis, vel alijs.

s ¶ *Subministrent.*] eadem distinctione seruata, quæ supradicta est in eligentibus, scilicet, an sit celebrata in concordia, aut in discordia, secundum Gar.

ADDITIO. Et secundo casu ministrant de proprio: & si non habent vnde, vt qui sunt regulares, de communi. s. de accu. ex parte. & c. penulti. secundum Gar. & Ioan. Mona. & idem Archi. s. §. si vero. & facit quod not. in fi. vlti. glo. Ioan. And.

t ¶ *Non dissenserint.*] Nota medium inter consentire & dissentire, scilicet, non dissentire concor. ī. de regul. iur. is qui tacet.

u ¶ *Instructas*] Et dic secundum Gui. & Gar. licet hic textus non exprimat, ꝙ etiam opponentes tenentur venire: quia propter parē rationē habuit pro expresso. ad hoc s. eod. cap. 1. & c. vt circa. & eadem est ibi ratio, scilicet ecclesiarum prouisio.

x ¶ *Præmittitur*] in §. ad hæc. & §. si vero.

y ¶ *Negligentes*] scilicet postulantes & postulatos, negligentes in veniendo, vel mittendo.

z ¶ *Similis pœna*] inquantum esse potest: electus enim priuatus est iure iam sibi acquisito: postulatus autem solum spe gratiæ quā habebat: & idem dico in eligentibus.

a ¶ *Nec per hoc.*] Ne credat aliquis, quòd quia postulati coguntur ad veniendum, habeant maius ius, hoc hic remouet.

b ¶ *Pro celeri.*] Nota hic mentem & causam huius constitutionis. [secundum Gar. & Io. Mo.]

¶ *Glossa sequens recitetur per q. de qua gratia loquatur.*

c ¶ *Gratia.*] Scilicet illa generali, de qua dicit s. de rescript. sedes. & c. nonnulli. & c. vlt. & s. de torne. c. 2. & hoc si postulatio concors fuit, vel saltem à duabus partibus facta in quo casu secundū quosdam potest peti confirmatio. s. eo. cum monasterium. & c. officij. §. si. & si talē admiserit superior, dicetur facere gratiam: & si non admiserit, facit iniuriā. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pen. Si autem non sit facta in concordia, vel à duabus partibus, & ex causa: dependet ex gratia speciali ī. tit. proxi. in anti. cap. postulationem. & cap. bonæ 1. secundum Gar. qui hic prosecutus fuit quandam materiā extraneam de attentatis, quam videbimus ī. de app. non solum.

Postulatio si non admittatur à superiori, an non admittens dicatur inferre iniuriā postulanti.

d ¶ *Porro.*] Septima, pars in qua quia s. dixerat, electos & eligentes, postulatos & postulantes teneri ad quasdam expensas faciendas: dubitaret aliquis, vtrum postea possent recuperare: ideo addit quod sequitur. Gar.

e ¶ *Reddendis.*] Nec dabitur conditio ex hoc canone ad repetitionē ipsarum: quia nulla hic noua obligatio. ff. de con. ex lege. l. vnica. qd enim statutū iam erat, hic obseruari præcipit: potius ergo dabitur, secundum Gul. & Gar. de condictione ex decr. vt prætextæ. s. eod.

ADDITIO. Idem Archid. qui remittit ad Spe. de expen. §. si ante litem. Ioan. And.

a ¶ *Eligentium,*

eligentium [a], electorum, postulantium, & etiam postulati, illud seruari decernimus, quod iustum fuerit, seu æquitas canonum iudicabit [b].

¶ Idem.

¶ *Glossa prima diuidit, & summat totum textum: vide eam. Dominicus.*

CAP. XVII.

FVndamenta [c] militantis Ecclesiæ in montibus sanctis Propheta [d] rememorans, per montes Apostolos & prædicatores patenter insinuat, quibus tota huiusmodi ædificij fabrica confidenter innititur [e]: qui firmæ bases [f] Ecclesiæ, super fundamento, præter quod nemo aliud ponere [g] potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur: vt veritas, quæ antea [h] legis & prophetarum præconio [i] vehebatur [k], per Apostolicam tubam [l] in salutem vniuersitatis exiret: sicut scriptum est [m]: In omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. Huius autem muneris [n] sacramentum, ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officiū pertinere, vt in beato Petro Apostolorū omniū summo [o] †, principali-

1. Corint. cap. 3.

Psal. 18. Rom. c. 10.

* Vide Tua recremata in summa de Ecclesia lib. 1. cap. 6. & 6. vbi hæc prosequitur luculenter.

a ¶ *Eligentium.*] idest, quas fecerunt eligentes in prosecutione electionis: & sic expone sequentia.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit distinguendo inter electionem vel postulationem concordem & discordem. & secundo aut maior pars prosequitur aut minor, subdens dictum Innocen. & facti obseruantiam: & excipit casum decre. nihil est. In opponente distinguit, an prosequatur ius propriū vel commune. & secundo casu, aut succumbit aut obtinet. In fine distinguit regulares à secularibus. Dominicus.*

b ¶ *Iudicabit.*] Sed qđ est iustum, vel quid iudicat æquitas canonū? Rndeo sm Gar. si electio vel postulatio factæ sunt in concordia, possunt eligentes & postulantes expensas facere de bonis pertinentibus ad prælatum: & si de suo fecerint, recuperare possunt factas. š. eod. vt prætereà. & š. eod. cap. 5. ad hæc. vel iudicis officio: vel condictione prædi. decret. & hoc intelligo siue obtineat siue non, siue dignum elegerint, siue indignum, dummodo ignoranter: sufficit enim q non insunt in dolo. ff. de bo. au. iud. pos. l. prætor. §. 1. si autē electio in discordia fuerit celebrata: & maior pars prosequatur negotium electionis: dummodo vtiliter incipiat prosequi, expensas habebit: non tñ sufficit q sine dolo, vt in casu præcedenti: sed est necesse q vtiliter: vt ff. de neg. gest. sed an vltro. minor aūt pars ita demum habebit expensas, si obtinet: quia apparet q vtiliter cœpit iudicium prosequi Innocen. tñ dixit, q cum facta est electio in discordia; illa pars habebit ab ecclesia expensas, de qua postea fuerit diffinitum per capitulum super hoc conuocatum iterum: hoc tñ quod de expensis dictum est, cum electio facta est in discordia: dicit Gar. non seruari: si enim non obtinet electus, sibi satisfaciat. š. de test. relatum. §. nomine. si vero succumbit, non repetit expensas: quia suum negotium egit. C. de neg. gest. l. 1. & de sta. & ima. l. vlt. Idem de postulato intelligas per eadem iura: & hoc non intelligas in casu illius decre. š. eo. nihil. quia ibi electus administrationem habet. Si autem aliquis se opponit, aut prosequitur ius proprium: puta dicens se contemptum: & tunc nil repetat, quia suum negotium egit: aut egit de iure tangente ecclesiam, dicendo personam non idoneam, vel formam non seruatam: & tunc si succumbit, nil repetit: quia inutiliter excepisse præsumitur. ff. indi. sol. iam tñ. §. antequā. si obtinet, recuperat à capitulo. arg. š. de procu. cum pro causa. & š. de rebus eccle. non alie. ad nostram. & sic litis terminus declarat negotium expensarum. arg. ad hoc. C. de indi. rem nō nouam. victus etiam condemnatur victori in expensis: & si non est soluendo, restituitur actio aduersus capitulum. Hæc autem vera inter seculares, qui proprium habent: si aūt sit regularis, qui non habet proprium, tunc etiam ad prosecutionem causæ expensas habebit: alias cum ipse nihil habeat, periret ius suum & ecclesiæ. š. de accu. ex parte. & cap. penult. De his vide per Bernar. Innocen. & Hostien. š. eod. vt prætereà.

Psal. 86.

FVndamenta.] Romanus Pontifex in hac constitutione intendit solum dicere, q ad officium senatoris vel rectoris vrbis Romanæ, non sunt vocandi principes & nobiles, vel alij, qui possent superare Papam, & Cardinales: q si ciues ita sint potentes, similiter in eis habet locū tenor huius constitutionis. Nota ibi, vniuerso senatu: q licet olim essent centum senatores numero; tamen hodie in ciuitate Romana est vnus senator.

Isaias.

¶ *Prima glossa diuidit, & ponit casum.*

c ¶ *Fundamenta.*] Decretalem * hanc, quæ localis est, in quatuor partes diuido, quarum prima durat vsq; ad §. *Proinde.* Secūda vsq; ad §. *Quod si secus.* Tertia vsq; ad §. *Vt autem.* Quarta vsq; ad finem. In prima aūt parte ponitur constitutionis causa & origo: In secunda ponitur constitutio: In tertia pœna transgressorum: In quarta quædam cōstitutionis moderatio. Quarum prima subdiuiditur in alias quatuor partes: Prima durat vsq; ad §. *Nō autē.* Secūda vsq; ad §. *Decet.* Tertia vsq; ad §. *Digne.* Quarta vsq; ad finē ipsius partis. In prima aūt particula dicit Nicolaus & probat auctoritate Psalmistæ nostram militantem Ecclesiam fundatam esse super Apostolos & prædicatores: quorum fundamentum & solidatio est in Christo Iesu: horum aūt præcipuus fuit beatus Petrus: cui superna Dei prouisio beatum Paulum adiunxit: qui duo sub vno persecutore, eodē die, & loco, ciuitatem Romanā suo glorioso cruore martyrij Christo Dño consecrarunt. Secundo dicit ipsam Ecclesiam diuino miraculo tpalibus adiutam auxilijs, dum scilicet Constantinus Imperator ipsi Ecclesiæ in persona beati Siluestri quarto die sui baptismatis donauit ciuitatē Romanam; vt ibi collocata Petri sedes gauderet plenaria libertate. Tertio dicit, decens esse oēm materiam & modum tolli, per quos metus vel terror aliquis imminere posset ipsi Pontifici Romano, vel suis fratribus in consilijs ibi exhibendis, & alijs negotijs Romanæ Ecclesiæ: quæ imminēt pro tpe faciēda in creatione Pontificis: & in promotione Cardinalium, cum occurrerēt. Quarto dirigens mentem suam ad vrbem, ad memoriā reducit multa discrimina; magnaq; pericula, quæ sustinuit vniuersalis Ecclesia pp pegrina regimina, & senatores incognitos, q pluerunt ipsi ciuitati Romanæ: & maxime tpe Corradini. In secūda parte principali volens circa futura pericula exhibere salubre remediū: statuit, q nullus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel aliquis alius, qui sit notabilis præeminentiæ, dignitatis, potestatis, vel excellentiæ. frater, filius vel nepos ipsorū, possit assumi ad tempus, vel in ppetuū, in senatorē vel rectorē vrbis Romæ: quocunq; noie vocetur ipsa rectoria. Item nullus alius præter pdictos assumi possit ad ipsius ciuitatis regimen vltra annū. Hæc vera, nisi specialis interueniret Apostolicæ sedis licētia, per ipsius sedis literas exprimenda. Tertio ꝯ facientibus pœnam imponens statuit, q nominantes, eligentes, vel assumentes, nominati, vel electi, vel assumpti si consenserint, & eis obedientes, dantes auxiliū, consilium, vel fauorem, ipso facto sint excōicati: & ipsi assumpti vel electi ex quo consenserint, vel se de regimine intromiserint, sint cum suis posteris in perpetuum priuati oibus feudis, priuilegijs, immunitatibus vel gratijs, & honoribus, quæ a Romana vel alijs habent ecclesijs: & hi ad quos illa ptinent, de ipsis disponendi liberam habeant facultatem. Item statuta, præcepta, iniæ, ꝯctus, & omnia quæ fecerint tamq̃ senatores vel rectores vrbis, irrita decernit & vacua: iudices & tabelliones qui patrocinanē talibus, vel instrumenta conscribūt: iudicatus & tabellionatus priuat officiis: præcipit etiam, q a sñpradicta excōicationis sñia prædicti non possint absolui sine licentia dñi Papæ speciali. Quarto dicit, q Romani origine, vel ibi incolæ ad vnum annum, vel tempus breuius, bene possunt in senatores Romanos assumi, licet supradictorum fratres sint filij, nepotes, aut sub comitatus vel baroniæ noie extra territorium vrbis iurisdictionem perpetuam, vel tpalem obtineant: dummodo non sint tantæ præeminentiæ, vel potentatus, q cū personis supra prohibitis merito debeant numerari. Ioan. And.

d ¶ *Propheta.*] Dauid Psal. 86. qui incipit: Fundamenta.

e ¶ *Innititur.*] est enim præcipuus in ecclesia prædicatorum & doctorum ordo. de hære. cum ex iniuncto.

f ¶ *Bases.*] idest colūnæ: & dici solent colūnæ ex petra durissima.

ADDITIO. Dicitur basis quod supponitur vel superponitur columnæ, sm Hugonem; Alij dicūt q est basis, quod supponitur. Epistilium quod supra ponitur. Ioan. And.

g ¶ *Ponere potest.*] 1. Cor. 3. 1. q. 1. cum Paulus. de presby. nō baptizato. veniens.

h ¶ *Antea.*] in veteri testamento.

ADDITIO. Et habes hæc verba vsq; ibi. cui Saluatoris. 19. dist. ita Dominus. Ioan. And.

i ¶ *Præconio.*] 43. dist. sit rector.

k ¶ *Vehebatur.*] i. quasi vehiculo ducebatur, & trāsfundebatur in orbē.

l ¶ *Tubam.*] Esa. 57. in fi. alias 58. in princ. Clama ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam. 43. dist. sit rector. Io. And.

m ¶ *Scriptum est.*] Psal. 18. Cæli enarrant gloriam Dei.

n ¶ *Muneris.*] prædicandi.

o ¶ *Summo.*] administratione. 80. dist. in illis. in fin. ibi: inter Apostulos non fuit par institutio, sed vnus præfuit omnibus: non autē meritis. Nec obstat infra vbi dicit, pro paruli virtute, &c. 2. q. 7. Paulus. & 21. dist. in nouo.

* Hæc est prima glossa, in qua Ioannes Andr. diuidit, & summat totam decretalem.

ter collocaret: vt ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet: Hunc a enim in consortiũ indiuiduæ vnitatis b assumptum, id quod ipse erat c, Dominus voluit nominari, dicendo d: Tu es Petrus, & super hãc petram e ædificabo Ecclesiam meam: vt æterni templi structura Deo ædificante constructa, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri consisteret firmitate: cui f Saluatoris nostri miranda g prouisio beatum Paulum in Apostolatu gentium per dexteras h societatis † adiũxit. Isti i sunt, per quos Euangelium Romæ resplenduit k: Isti sunt eius patres, verique pastores: Isti sunt, qui vna l die pro merito †, vno loco m pro gloria, sub vno persecutore n, pro parili o virtute compassi, vrbẽ ipsam glorioso cruore martyrij, Christo Domino consecrarunt p: Isti sunt, qui illam q in hanc gloriam prouexerunt, vt sit gens r sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia: per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta. ¶ Ne autem ipsa mater s Ecclesia in congregatione & pastura fideliũ temporalibus careret auxilijs, quin potius ipsis adiuta, spiritualibus semper proficeret incrementis t: non absque miraculo factum esse concipitur †, vt occasionaliter Cõstãtini monarchæ u à Deo x prouisa, sed curata y † baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adijceret ipsi ecclesiæ firmitatem z: qui quarto die sui baptismatis, vnà cum omnibus satrapis a, & vniuerso senatu, optimatibus b etiã, & cuncto populo, in persona beati Siluestri, sibi Romanam concedendo † vrbẽ relinquẽs, ab eo, & successoribus eius, per pragmaticum c cõstitutum disponendam esse (decernens in ipsa vrbe vtriusque potestatis monarchiam d Romanis Pontificibus) declararet e: non iustum arbitrans f, vt vbi g sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput Imperator cælestis h instituit, illic i Imperator terrenus k habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solio collocata, libertate plena l in suis agendis, per omnia potiretur: Nec vlli subesset homini m, quæ ore diuino cũctis dignoscitur esse prælata. ¶ Decet n namque ipsi Romano Põtifici, per fratres o suos sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales (qui sibi in executione officij sacerdotalis coadiutores assistunt) libera prouenire consilia: Decet ipsius p nullo modo vacillare q iudicia: vt fratres ipsos nullus secularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis fauor absorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos à veri consilij soliditate remoueat: quin, cum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscumque negotijs contingeret r eorum s peti consilia, in consulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant, & assistant: ipsaque Romani Pontificis vicarij t Dei, quæ suis

a ¶ *Hunc.*] beatum Petrum.

b ¶ *Vnitatis.*] ipsi Christo per vnionem charitatis & gratiæ. s. de sum. trini. damnamus. de consec. dist. 2. ro Christo patri. Et nota q̃ a vnitatem in militanti ecclesia esse voluit, dum super vnum fundauit. 24. q. 1. loquitur. Schismatici autem conantur hãc scindere. j. de schisma. cap. vnico.

c ¶ *Ipse erat.*] scilicet, Petrus, muta id, Petra autem erat Christus.

ADDITIO. Et de consec. dist. 2. reuera, post princip. Hiero. super Abdiam: Petra Petro donauit, vt petra sit. Ioan. And.

d ¶ *Dicendo.*] Matth. 16. & 24. q. 1. loquitur. 21. dist. in nouo.

Matth. cap. 16. Anacletus Papa epistola 3.

e ¶ *Petram.*] à soliditate fidei sic dictus 50. dist. fidelior.

f ¶ *Cui.*] Petro.

g ¶ *Miranda.*] vt in procemio huius libri, & j. de reliqui. & vene. san. cap. 1.

Aliàs, fe[illegible].

h ¶ *Dexteras.*] Per dexteram pignus pacis & testis fidei solet dari: aliàs dicit manus dextera, quasi dans extra: vnde illa manu solent porrigi dona.

ADDITIO. Quòd per dexteram pignus pacis, & testis fidei soleat dari: vt tetigit hic glossa. facit 1. Machab. 11. post medium: vbi pluries de dextera repetitur: ibi, Dexteras dederunt mihi, & Barnabæ societatis. glos. ibi, cõiungere dexteras solet esse signum concordiæ, qua se inuicẽ conferebant antiqui. Ioan. And.

Hæc scribit B. Ambrosius sermone 66. de natali Petri & Pauli refert Gratianus in cap. beati. 2. q. 7. vide B. Augustinum tom. 10. de sanctis, sermone 3. in festo Apostolorũ Petri & Pauli.

i ¶ *Isti.*] scilicet Petrus & Paulus.

k ¶ *Resplenduit.*] Sed per Euãgelistas eluxit. j. de reliq. & vene. sancto. Io. And.

Aliàs, concipitur.

l ¶ *Vna die.*] vt ad Christum pariter peruenirent.

Vide Nicephorum lib. 7 historiæ ecclesiasticæ cap. 33. 34. & 35.

m ¶ *Vno loco.*] ne altera Roma deesset.

n ¶ *Vno persecutore.*] vt æqualis crudelitas vtrunq; perstringeret. 2. q. 7. beati. vbi sunt hæc verba. & dic persecutore, scilicet Cęsare Nerone. 21. dist. quamuis. & adde hic quod ibi notatur.

o ¶ *Parili.*] Et sic Petrus Paulo virtute non præfuit: vt s. dixi. & dic pro parili virtute, scilicet, vt perennem virtutem & constantiã contra persecutionem in passione videantur habuisse.

p ¶ *Consecrarunt.*] j. de reliq. gloriosus. 21. distin. quamuis. 22. distin. cap. 2.

q ¶ *Illam.*] ciuitatem Romanam.

r ¶ *Gens sancta.*] dic sancta Apostolorum affectu. Ioan. And.

s ¶ *Mater.*] 2. q. 6. ad Romanam. de priuileg. antiqua. & j. de pœnis. felicis.

t ¶ *Incrementis.*] 23. q. 5. prodest.

u ¶ *Monarchæ.*] idest, principis.

x ¶ *A Deo.*] qui omnia quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut permissu suo ita fieri finit. 26. q. 5. nec mirum.

y ¶ *Curata.*] Medicum enim se vocat, Luc. 5. cap. Sed non sanis: sed male habentibus opportunum. de pœn. distin. 3. adhuc perfidi instant. Ioan. And.

z ¶ *Firmitatem.*] iuxta illud Pauli 2. ad Cor. 12. Cum infirmor, tunc fortior sum. s. de renun. nisi cum pridem. §. alia. plerũq; enim infirmitas corporis fortitudinem cordis augmentat: vt ibi. & dic firmitatem per auxilia temporalium: vt s. patet.

a ¶ *Satrapis.*] idest, sapiẽtibus: vnde solebant vocari satrapæ præfecti Persarum, & ipsorum principes.

Satrapæ dictio est Persica, quæ apud nos præfectũ significat. vide Plinium lib. 6. cap. 26. & Suid.

ADDITIO. Vel indices sapientes, secundum Ioan. Monachũ. Ioan. And.

b ¶ *Optimatibus.*] quasi melioribus & ditioribus de populo: vnde opes diuitiæ dicuntur.

c ¶ *Pragmaticum.*] Pragma idem est quod causa.

Vide Iacobatium tractatu de concilio lib. 10. art. 8. adde Couarruuiã lib. 4. cap. 16 variar. resolution.

d ¶ *Monarchiam.*] Monarchia dicitur a monos, quod est vnus, vel singularis, & archos quod est princeps, vel principat', quasi vnus & singularis principatus.

ADDITIO. Et est idem verbum. 12. q. 1. futuram. Et secundum Isidorum quatuor monarchiæ fuerunt: prima Assyriorum; secunda Persarum & Medorum; tertia Græcorum: quarta Romanorum. Et prima & vltima fuerunt feliciores alijs.

e ¶ *Declararet.*] Habes plenius in illa Palea. 96. distin. Constantinus.

f ¶ *Arbitrans.*] Constantinus.

g ¶ *Vbi.*] Romæ scilicet.

h ¶ *Cælestis.*] 11. q. 3. Iulianus. in fine. alibi vocatur rex: vt in procemio decret.

i ¶ *Illic.*] Romæ.

k ¶ *Terrenus.*] quia de terrestribus & secularibus tantum habet disponere. 96. dist. bene quidem. s. de constitu. ecclesia.

l ¶ *Libertate plena.*] sim. supra, de ipon. cũ locum.

m ¶ *Homini.*] Et in hac parte Papa non est homo, sed Dei vicarius, vt j. sequitur. 33. q. 2. quos Deus expressius s. de transla. quanto.

Vide Turrecremata in summa de ecclesia lib. 2. c. 57.

n ¶ *Decet.*] Nota inspiciendum quid deceat. sic s. de voto & vo. redemp. magnæ. circa princ. j. de immunita. eccle. decet. & j. eod. cum non deceat.

o ¶ *Fratres suos.*] Nota, q̃ qñ Papa permixtim de Cardinalibus loquitur, vocat eos fratres: vt hic dicitur. & j. de offic. lega. cap. 1. cum si. Sed cum specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios. s. de crimi. fal. cap. quàm graui.

p ¶ *Ipsius.*] scilicet Romani Pontificis.

q ¶ *Vacillare.*] Vt 35. q. 9. Apostolicæ. & cap. sententiam. s. de priuile. ex ore. in princ.

r ¶ *Contingeret.*] quia non compellitur. habet enim in se cælestis & terreni imperij iura. 22. dist. cap. 1.

ADDITIO. Vide, quod dicam infra. de hære. super eo. & quod not. infra de re iudicata. ad Apostolicæ. in prima glossa. Ioan. And.

Vide notata in cap. Raynaldus. de testamẽ. vers. dubitatur. n. Q. vbi inuenies quæ ad hunc locum pertinent.

s ¶ *Eorum.*] Cardinalium.

t ¶ *Vicarij Dei.*] s. eo. tit. vbi periculum. §. cæterum. vt eccle. benefic. vt nostrum. de transla. præla. quanto. cum similibus.

a ¶ *Electio.*

temporibus occurrerit electio [a], & eorundem Cardinalium † (cum expedierit) facienda promotio, in omni libertate procedant. ¶ Digne itaque ad vrbem ipsam eiusque regimen, aciem nostræ cōsiderationis extendimus, vt feliciter ducta regimine [b], præseruetur à noxijs, & optatis semper proficiat incremētis. Nunquid obduxit [c] obliuio [d], quæ vrbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina [e] regimina? Nunquid nō hæc destructio mœnium [f], deformatio proueniens ex ruinis [g], luce clarius manifestant? Nunquid non hæc [h] fidelium contrectata † deposita [i]? Nunquid non hæc ipsa veneranda Dei templa præsidentis manu sacrilega diebus nostris nefarie violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius vrbis retroactis temporibus incorrupta constantia, sub † regentis eo tempore nefando subuersa est regimine? ipsamque vrbem speculum [k] fidei tanta respersit infamia, vt à matre sua Romana Ecclesia filia prædilecta deuiare compulsa, quondam Corradinum, qui de venenosa radice Frederici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuosi iusto ipsius Ecclesiæ iudicio reprobati [l] prodijsse videbatur in regulum: quique ad exterminium Romanæ matris Ecclesiæ manifestis indicijs vnà cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptum Dei, & suæ matris, ac ipsius vrbis opprobrium patenter reciperet †, recepto faueret, cōstituens [m] se per hæc † tam patentis hostis suæ matris Ecclesiæ filiam adiutricem. Hoc ipsi Romæ præstiterunt senatores incogniti, hoc præsides improuisi, vt gloriosa ciuitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suæque constantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. ¶ Proinde officij nostri debitum [n] circa huiusmodi tam periculosos [o] euentus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ subuersionis occasiones ita salubris remedij [p] appositione præcidimus: ne illorum (qui ipsam rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam suggillare, vel merita: quæ illis apud infallibilem [q] & scientem [r] omnia retributorem, de iam perlatis quæsita laboribus salua persistunt. Vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretione solertia, per quam ipsi Romanæ Ecclesiæ plena libertas (quæ in omnibus, & per omnia sibi debetur) optata proueniat, vitentur iam experta pericula: & † Romanus populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem † pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta: de fratrum nostrorum consilio: hac irrefragabili, & in perpetuum valitura constitutione sancimus: vt quandocunque, & quotienscunque [s] senatoris electio, vel alterius quocunque nomine [t] censeatur, qui quocunque modo, vel quocunque titulo ipsius vrbis debeat præesse regimini, in posterum imminebit: nullus Imperator, seu rex Romanorum, aut alius [u] Imperator, vel rex, princeps [x], marchio [y], dux, comes, aut baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, seu potestatis, excellentiæ, vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos † eorum, ad tempus, vel in perpetuum [z], seu quiuis alius, vltra annale spatium, quouis modo, colore, vel causa, per se, vel per aliam personā quomodolibet submittendam, in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad eiusdem vrbis regimen, seu officium nominetur, eligatur, seu aliàs etiā assumatur absque licentia sedis Apostolicæ speciali, per ipsius sedis litteras [a] concessionem licentiæ huiusmodi specialiter exprimentes [b]. Quod si secus factum fuerit, nominationem, electionem, & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas: ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, & assumptores, verum etiam nominati, electi, & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes [c] & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium, vel fauorem, publice, vel occulte, cuiuscunque dignitatis [d], vel præeminentiæ, conditionis, aut status extiterint, eoipso sententiam excommunicationis incurrant [e]: ac nihilominus ip-

a ¶ *Electio.*] facienda: quod est j. & eo modo quo dicitur ž. eod. vbi periculum. Ioan. Andr.

¶ Quales Cardinales eligi debeant habetur in concilio Trident. sessio. 24. de refor. cap. 1 circa finem.

b ¶ *Regimine.*] seculari: vt patet per sequentia.

c ¶ *Obduxit.*] quasi de mente subduxit.

d ¶ *Obliuio.*] quæ quandoque fallit. 23. distin. præterea.

e ¶ *Peregrina.*] prohibita. 3 q. 6. peregrina. & cap. sequenti.

f ¶ *Mœnium.*] idest ædificiorum. [C. de summa Trini. l. 2. in fi.] Et proprie dicūtur mœnia ædificia murorum ciuitatis: dicta ab eo quòd ciuitatem muniant: & interdum abusiue dicūtur omnia publica ædificia ciuitatū, & interdum priuata: à Mœnio mœnis, idest, ædifico, ædificas.

¶ Aliàs, contracta.

g ¶ *Ex ruinis.*] hoc maxime suit tēpore Brancaleonis de Andulo ciuis Bonon. qui ciuitatem Romanam multis ruinis reddidit deformem, [cum esset senator Romanus. Ioan. Mona.]

¶ Hæc periodus in antiquis exemplaribus cōstanter legitur ita: sub regentis eo tempore nefando subuersa regimine, ipsam vrbem speculum fidei, &c.

h ¶ *Non hæc.*] proclamant: quod est infra.

i ¶ *Deposita.*] feruntur hæc fuisse tempore Hērici fratris regis Castellæ.

Additio. Tunc senatoris Romani cuius tempore templa vrbis fuerunt violata. Ioan. Mona.

k ¶ *Speculum.*] ciuitatem Romanā. 19. dist. enimuero.

l ¶ *Reprobati.*] infra, de re iudica. ad Apostolicæ.

¶ Aliàs, caperet.

m ¶ *Constituens.*] ipsa ciuitas Romana.

¶ Aliàs, per hoc.

¶ Aliàs, per hanc.

n ¶ *Debitum.*] j. de offi. deleg. cap. 1.

o ¶ *Periculosos.*] 24. distin. in nomine Domini. & ž. eod. tit. vbi periculum.

p ¶ *Remedij.*] huius oui. Ioan. And.

q ¶ *Infallibilem.*] de cōsecra. dist. 2. panem.

r ¶ *Scientem omnia.*] 22. dist. eruoescaor. 24. q. 3. Deus quando.

s ¶ *Quotienscunque.*] positum ne quis crederet solum in prima electione senatoris hanc constitutionem locum habere.

t ¶ *Nomine.*] ž. eod. tit. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. ž. de iureiu. ea quæ.

u ¶ *Alius Imperator.*] puta Græcorū. Ioā. An.

x ¶ *Princeps.*] quasi primum locum capiens: & potest esse dignitatis & ordinis hoc nomen.

Additio. Vide in Clementi. præsenti. de baptis. in glo. simile. Ioan. And.

y ¶ *Marchio.*] in libro feu. tit. q. dicatur marchio, comes, capitaneus, vel valuassor, habes ad litteram hęc verba: Qui à pr̄icipe de ducatu aliquo inuestitus est, dux solito more vocatur: qui vero de marcha, marchio dicitur. Dicitur autē marchia, quia cara, idest, collecta, & iuxta mare plerunque sit posita. Qui vero de comitatu aliquo inuestitus est, comes appellatur. Qui vero à principe vel potestate aliqua de plebe aliqua, vel plebis parte fuerit inuestitus, is capitaneus appellatur: qui proprie maior valuassor olim dicebat. Qui vero à capitaneis antiquitus feudum tenent, valuassores sunt. Qui à valuassoribus, valuasini: idest, minores valuassores appellantur.

Marchio, comes, capitaneus, valuassor qui dicantur.

¶ Aliàs lu.. & Romanorum populus, &c.

¶ Aliàs, pulchritudine.

z ¶ *Perpetuum.*] idest, vt ad hæredes transeat: vel idest, donec vixerit. Ad idem ž. eod. li. de rescrip. si gratiose, & ff. pro soc. l. 1.

¶ Nepos est descendens ex filio. l. 1. §. 2. ff. de gra. sed vbi qui sequentius est, etiam in ... testam. ... li. secundum Bar. in Lege populo. glo. in cap. nonnulli. de rescrip. nepos est filius fratris vel sororis in ... sib. feu. qui. mo. feu. amit. §. item si fratrem, ita capitur hic. Io. And. Dom. Nullip. Fonta.

a ¶ *Litteras.*] Nota casum, in quo scriptura requiritur. alios not. j. de censi. Romana. §. postquam.

b ¶ *Exprimentes.*] sic j. de te. ngo. ordinat. cap. 2. & de appel. corus. j. de senten. excom. cum medicinalis.

c ¶ *Intendentes.*] idem verbum. ž. eod. vbi periculum. §. cæterum. & §. sequen.

d ¶ *Dignitatis.*] etiam si episcopi fuerint: nec obstat j. de senten. excommu. quia periculosum. quæ in sententia excōmunicationis non loquitur.

e ¶ *Incurrant.*] & absoluetur à solo Papa. j. eod. §. contemptores. Ioan. And.

sos nominatos, electos, seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni, vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint, & eorum † posteros in perpetuũ omnibus feudis, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus, gratijs, & honoribus, quæ à prædicta seu alijs tenent Ecclesijs, censemus esse priuatos: Ita quòd illi, ad quos eorum collatio, cõcessio, seu dispositio pertinet, resumendi ea, aut retinendi, concedendi, seu conferendi alijs, seu de ipsis etiã disponendi (prout ad eos pertinet) liberam [a] habeant potestatem: Et ne taliter nominati, electi, vel assumpti de sua pertinacia, vel contemptu valeant gloriari: Nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes, & statuta, quæ fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus, & obligationibus, seu quibuscunque alijs vrbis nomine, vel tamquã senatores, capitanei, patricij, aut rectores, vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus exnunc, & vacua nunciamus. ¶ Iudices [c] vero & tabelliones, qui super his; aut eorum aliquibus, contra præsentis constitutionis edictum patrocinari, vel instrumenta conficere forte præsumpserint: iudicatus, & tabellionatus officijs se nouerint esse priuatos. ¶ Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicuius eorũ, ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquã in mortis [d] † articulo) absolui non possint, nisi per Romanum Pontificem: vel de ipsius petita, & obtenta licentia speciali: Non obstantibus aliquibus priuilegijs, indulgentijs, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus, & statutis quacumque firmitate vallatis; quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus, vel alicui suffragari: sed omnia, quo ad illa decernimus nõ tenere. ¶ Vt † autem ciues Romanorum, qui ex ipsa vrbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quiuis alij, qui in ipsa, eiusve territorio non aduenæ, sed cõtinui habitatores extiterant †, quo ad honores ipsius vrbis, aut regimẽ, gratiosis functionibus potiantur [e]: non intendimus, quòd præsens constitutio tales excludat [f], quin ad vnum annum dumtaxat, vel ad aliud tẽpus breuius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi: etiam si prædictorum principũ, & aliorum fratres, filij, vel nepotes existant: aut etiam si extra vrbẽ, & ipsius territorium sub nomine comitatus, baroniæ, seu cuiuscumque alterius tituli, in hominibus †, vel locis aliquibus iurisdictionem, seu potestatem aliquam temporalem, vel perpetuã obtinerent: dummodo prædicta iurisdictio, vel potestas extra vrbem & territorium præfata consistens, non tantæ præeminentiæ, vel notabilis potentatus existat, quòd eam † obtinentes eius occasione, vel causa, cum alijs exclusis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure, vel per sententiam (præter quam in casu negligentiæ) eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: in inferioribus ecclesijs semper ad proximum superiorem deuoluitur. hoc dicit.

CAP. XVIII.

Qvamquam [g] in casu negligentiæ sit statutum à iure [h] †, vt ecclesia ca-

a ¶ *Liberam.*] etiam illis non vocatis. ʒ. de præbend. licet eps. & hoc intellige saluo eo quod dicitur ʒ. de præscrip. c. 2. Ioan. And.
b ¶ *Gloriari.*] ʒ. de postula. cap. 1.
c ¶ *Iudices.*] idest, aduocati. & loquitur ad modum vulgarium, ꝑ id quod dicit ʒ. patrocinari: vel proprie ponitur.
d ¶ *Mortis.*] Iste casus semper excipitur. sic 18. q. 3. si quis suadente. & ʒ. de offic. ordina. pastoralis. 2. respon.
e ¶ *Potiantur.*] Olim etiam Romani specialia habebant priuilegia. Vnde Paulus aduersus iniuriosos, se Romanum ciuem testabatur, Actuum 22. 10. distin. si in adiutorium.
¶ *Glossa sequens soluit contrarium.*
f ¶ *Excludat.*] Sicut ergo ciuis Romanus senator illius ciuitatis esse potest: sic & prætor. C. de officio præto. l. 2. [facit l. 4. C. de incol. lib. 10.] aliàs nõ potest quis præsidere, vel assidere in prouincia vel ciuitate sua sine principis licentia. C. de cri. sacrileg. l. vlt. ff. ex quibus causis maio. l. 2. qui. & l. sequen. & C. de asse. l. in consiliarijs.

Qvamquam.] Diuiditur in duas partes principales: Prima loquitur de ecclesijs episcopalibus: Secunda: ibi, *Sextus.* de inferioribus. Dominicus.

De quo conquerebatur Hostien. ʒ. de supplenda neglige. prælato. cap. Romana. vt ibi dicam super ver. eorum, in fine. Ioan. And.

Vacante ecclesia Pictauensi, vel alia cathedrali, vel metropolitana ecclesia, oẽs canonici peccauerunt in materia: quia scienter indignum elegerunt: vel sciẽter oẽs peccauerunt in forma: certum est, ꝙ in primo casu sunt priuati ipso facto potestate eligẽdi pro illa vice: in secũdo vero casu non sunt priuati ipso facto potestate eligendi pro illa vice: sed veniunt priuandi per sententiam: Ponamus, ꝙ fuerunt priuati potestate eligendi pro illa vice: quæritur quis habebit prouidere illi ecclesiæ de prælato: verum Papa vel superior immediatus? Rñdet, ꝙ licet ꝑ negligentiam canonicorum immediatus superior possit illi ecclesiæ prouidere: tñ in casu delicti in prædictis casibus potestas prouidendi deuoluitur ad solum Papam: Quid in alijs ecclesijs inferioribus: puta monachi Sancti Cypriani scienter peccauerũt in materia, vel in forma: verum superior immediatus, scilicet eps Pictauensis, habebit prouidere ipsi abbatiæ sancti Cypriani? Rñdet ꝙ in ecclesijs inferioribus, in casibus prædictis, ꝓuisio spectat ad proximum superiorem: & sic illud cap. nõ immutat aliquid de iure antiquo, nisi in ecclesijs cathedralib. & metropolitanis. Nota primo illud, ad qđ allegatur princ. huius cap. videlicet, nos nõ debemus dicere ius antiquũ esse correctũ: nisi in casibus, in qbus reperit expresse correctũ. concor. l. ꝑcipimus. in fi. C. de appellat. ideo licet in capitulo, ne pro defectu. eo. tit. in ant. cõparentur ecclesia cathedralis & regularis; & ꝑ hoc capitulum sit recessum à cathedralibus ecclesijs: non tñ ꝑ hoc est recessum, ab ecclesijs regularibus. Nota insuꝑ principalẽ effectũ, ad quẽ emanauit ꝑsens capitulum, videlicet, ꝙ si canonici ecclesię cathedralis vel metropolitanæ peccauerunt in materia: sunt priuati i ipso facto potestate eligẽdi pro illa vice: si in forma, ꝑ sententiã: & potestas ꝓuidendi deuoluitur ad Papam: Nam res de facili reuertitur ad suã naturã: Vnde in principio ecclesiæ solus Papa cõferebat epatus, & alias dignitates maiores: et epi cõferebant oĩa alia inferiora bñficia: postea illud fuit immutatũ, & fuit ordinatũ, ꝙ canonici eligerent epm vel prælatũ superiorẽ. Ita similiter i alijs inferioribus ecclesijs collegiatis, clerici similiter haberent electionẽ. Itẽ si essent alia beneficia, & aliqui eã fundarent, ꝙ ipsi haberent ius patronatus in illis beneficijs: & ad illa possent clericos ꝑsentare: ideo si canonici ecclesiæ cathedralis, vel metropolitanæ, qbus facta fuit illa gratia, delinquant, potestas reuertitur ad Papam. Nota vlterius, ꝙ licet in cap. ne pro defectu. alleg. ecclesiæ cathedrales & regulares æquiparentur: quia in vtraq; est electio faciẽda infra tres menses, tñ discõueniunt. Nã in cathedralibus ecclesijs si peccatũ fuerit in materia, vel forma, fit deuolutio ad Papã, i alijs aũt ecclesijs inferioribus fit deuolutio ad proximum superiorẽ.
¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret, & vnde sumatur.*
g ¶ *Quamquam.*] Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure, vel per sententiam (præterquam in casu negligentiæ) eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi: In inferioribus ecclesijs semper ad proximum superiorem deuoluitur. hoc dicit. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. supra eod. bonæ 1. in vlt. glossa. & moderni supra eod. cum in cunctis. & cap. ne pro defectu, vt infra clarius dicam. Et primum dictum huius decretalis fuit sumptum ex decretali Alexandri, dilecti. in fine. de qua facta fuit mentio. supra eod. quamuis.
h ¶ *A iure.*] ʒ. eod. ne pro defectu.

Marginal notes:
† Dicit Pet. de Ancha. nisi hoc fuisset expressum, pœna priuationis feudi non transmisisset in filium: Quod tamẽ ipse latius distinguit. Fama.
† Quia esse nulla est causum reseruatio: & ideo omnes sacerdotes, qui celibet pœnitẽtes à quibuslibet peccatis, & censuris absoluere possunt, omnibus Triden. sessio. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.
† Aliàs, sunt. Vt autem ciues Romani.
† Aliàs, extiterant.
† Aliàs, item in nominibus.
† Aliàs, item in omnib., sed lectio impressa est vera.
† Dictio, est, deest in manuscriptis codicibus.
† In generali concilio Lateranẽ. sub Innocẽtio 3. cap. 3.

a ¶ *Cathe-*

a ¶ *Cathedrali*]Et idem in hoc casu statutum est de regularibus, vt ibi: & de inferioribus omnibus. š. de concel. præbend. cap. 3. sed licet quo ad casum negligentiæ sint hæc paria: non tamen quo ad alios casus, vt j. in fine patebit.

ADDITIO. Vt dixi š. eod. in antiquis. quia propter. in glossa 2. Ioan. And.

thedrali vacante, si per eos, ad quos spectat, non fuerit electio de prælato infra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluatur: hoc tamen non est ad casum alium extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia, vel ipso iure, cum eligunt scienter indignum, vel per sententiã, cum formam traditam in generali concilio non obseruant, eligendi potestate priuen-

b ¶ *Spectat.*] Quocũque modo, siue iure cõi, siue priuilegio, vel pręscripta consuetudine. š. eo. cum ecclesia. de causa possessio. cũ ecclesia. cum similibus. in antiq.

c ¶ *Tempus debitum.*] Trium mensium. 50. dist. post ŷ. š. eo. ne pro defectu. saluo eo quod dicitur j. de præbendis, cap. 2. & 3.

In gen... conc. Lateran. sub Innoc. iij. cap. 14.

ADDITIO. Dic vt ibi, in glo. 2. Ioan. And.

¶ *Glossa sequẽs dat tria similia.*

d ¶ *Alium.*] a casu negligentiæ: & sic aliud est esse in negligentia, aliud in dolo. probatur idem j. eo. si cõpromissarius. sicut & aliud est remitti in vno, q̃ in alio. ff. de his qui notan. infa. l. 1. & 2. ad idẽ, ff. de su pect. tuto. l. hæc enim. š. eod. tit. super eo. in antiq.

e ¶ *Eligunt*]Hoc intellige, siue simul & semel eligant, siue separatim. in antiq. š. eod. tit. bonæ 1. licet quidam olim dixerint cõtra. scilicet Lau. sed hoc est tenẽdum, vt ibi not. io vlt. glo. & idem ibi notant moderni omnes.

f ¶ *Scienter.*]secus si ignorãter: quia tunc ad eos rediret electio. & à die cessationis tempus integrum haberent: vt j. eod. si electio.

g ¶ *Indignum.*]š. eod. cum in cunctis. in anoq.

h ¶ *Generali concilio.*] š. eod. quia propter. & idem dico in alijs casibus quibus priuati sunt, vel priuantur. š. eod. quicquid. & š. eo. lib. & tit. cap 2.

i ¶ *Dictum superiorem.*]scilicet proximum.

k ¶ *Potestas eadem.*] eligendi, vel prouidendi in ipsa cathedrali ecclesia.

¶ *Glo seq. primo ponit antiquam & nouam opi. Ber. secundo contra nouam allegat. tertio illam fortificat per simile: quarto illam probat per originariam huius iuris causam. quinto quærit, & soluit.*

l ¶ *Deuoluetur.*]Vt plene scias hãc materiam, & huius iuris originem, scire debes, q̃ Ber. in quadã sua antiqua glo. quam hodie nõ habemus p decre. š. eo. ne pro defectu. notabat š. eo. bonę 1. in vlt. glossa, q̃ qn canonici eligebant sciẽter indignum in cathedrali ecclesia, q̃ eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluebat: Rñdens ad decre. bonæ. q̃ ibi non erat alius superior, q̃ Papa: sed postmodum cancellata illa glossa in sui additione, quã ibi posuit, dixit ɔ: & opinio eius hic approbatur: dixit enim q̃ quia in decre. cum in cunctis. Papa in inferioribus expressit ad quos eligendi potestas deuoluatur: & in cathedralibus tacuit: dedit intelligere, q̃ ad ipsum in pdictis ecclesijs eo casu potestas deuolui deberet, & hoc ibi tenet Gof. & Vin. In ɔtrium videbatur: quia quasi paria videntur non eligere infra debitum tempus, vel non eligere idoneũ: ad hoc de transla. inter corpalia, [& ibi vide concor. in versi. sed neq. & de cle. nõ resi. tue. in glo. 2.] sed si illi nõ elegissent, ad illũ superiorẽ deuolueretur potestas; ergo, &c. & sup hoc vide qđ not. Innocen. š. de concel. præben. cum nostris 1. Sed vt š. dixi. & j. patebit: aliud in vno, aliud i alio: & merito: Nã dicit lex, q̃ si quis negligens fuerit in petenda bonorum possessione infra centum dies, locum facit sequenti in gradu. ff. de succes. edict. l. 1. §. decretalis. & §. qđ diximus Si aũt p p crimen vel indignitatem, bonorum possessionem amittit, applicatur fisco, non sequenti in gradu. ff. de his q̃ bus vt indi. l. Claudius. & l. mulierẽ. & C. eod. tit. l. hæreditas. Sicut ergo succedit fiscus p p delictum vel indignitatem, non p p negligentiam: sic & curia in primo casu, non in secũdo succedat. Vt igit huius iuris originem scias, veritatem scire debes, scilicet: de antiquo iure & dispositione ecclesiæ, potestates conferendi ẽpatus ad Papam ptinere. 35. dist. c. 1. conferendi aũt inferiores ecclesias ad ẽpos. Sed hæc regula fallit in casibus, qui postmodũ a iure fuerũt expressi: Voluerunt enim iura, q̃ in cathedralibus sibi eligerent canonici, š. eo. cum ecclesia. in inferioribus etiam collegiatis canonicis. 21. q. vlt. congregatio. š. eo. c. 1. & statuta fuerunt eis tpa. š. ne p defectu. & de concel. præben. cap. 2. 50. dist. post ŷ. Scias tñ q̃ primo emanauit constitutio illa, nulla. de concel. præbend. q̃ decretalis illa, ne pro defectu. Olim ergo etiã post decre. nulla. si canonici cathedralis ecclesiæ non eligebant ẽpm debito tpe, deuoluebatur etiam in hoc casu negligentiæ, potestas ad Papam. vt š. de concel.

Et ibi sententia ... possidebant. ... dum non sic ... eligerent, in quem cadere possit sua dignitatis: qualem ... & ... dicere ... negligentes: secus si talẽ elegissent, in quẽ tale ... non ... dic. exemplificat de omnino illiterato, muliere, vel infante. ibi vide. Ioã. An.

præben. dilectus. sed postmodum statutum fuit, q̃ in illo casu, scilicet negligentiæ, bene deuoluatur ad superiorem proximũ: vt in cap. ne pro defectu. in hoc casu ergo seruabimus illud ius: sed ad alios non extendemus: vt hic vides: sed antiquo iuri stabimus. Refert tñ Compostellanus pluries suis tpibus tractarũ fuisse per Papam, quòd hæc potestas archiepis conferretur, etiam in his casibus: sed finaliter deliberatio in ɔtrium resedit: vt hic vides: Et fuit ratio: q̃a prompti essent archiepi in cassandis electionibus, vt prouisionum potestas rediret ad eos. Fuerat etiã olim ista opinio Vinc. š. eod. innotuit. & sequuntur eam Innocẽ. & Hostieo. in decret. cum in cunctis. & sic seruabat curia ante istã cõstitutionem. Et semper intelligas hęc vera, cum oẽs scienter eligunt indignum, siue simul & semel, siue separatim: vt š. dixi. Si aũt aliqui eligunt, tunc deuoluitur potestas eligendi ad alios ipso iure: vel per sñiam cum peccant in formam, vt in decret. quia propter. facit š. eo. cap. 2. Sed pone: pars eligentium peccauit eligendo scienter indignum: remansit ergo iurisdictio in alios: illi non elegerunt infra tempus debitũ: quid erit in casu isto, nunquid deuoluetur electio ad archiepm vel ad Papam? Dico secundum Ber. Compost. qui hoc not. š. eo. cum Vintonien. cũ pars non peccans fungatur vice capituli, vt ibi, & š. eod. dudum. si capitulũ negligat: ad superiorẽ deuoluitur electio per cap. ne pro defectu. sic & hic, cum finaliter culpa fuerit negligentia.

tur: non ad dictum superiorẽ, sed ad Romanum Pontificem potestas eadẽ deuoluetur. Secus autẽ in inferioribus ecclesijs est censendum.

¶ Idem.

¶ *Constitutioni, vt circa. non satisfecit appellans, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ioan. And.*

CAP. XIX.

IS, QVI CON-

ADDITIO. Et finis est ponderandus. de noui oper. nunc. cap. 2. in fin. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. litteram declarat, & rationem reddit. signat contrarium & soluit.*

m ¶ *Secus.*] in hoc secus: quia in iferioribus vtroq; casu deuoluit ad superiorẽ: & est eadem ratio quam supra dixi. ad ẽpm enim ex dispositione antiqua ptinebat ecclesiarum suę diœcesis dispositio: redit ergo res ad suam naturã. 35. dist. ab exordio. [Et si vacat etiã cathedralis, dicit Ioan. Mo. tenendũ qđ habetur j. ne sede vacan. cap. vno. Ioan. And.] Nota ergo, q̃ pœna decre. cum in cunctis, habet locum in inferioribus dignitatibus ab ẽpatibus: & est expressum š. eo. dudum 1. Contra j. eod. si cõpromissarius. §. hmõi. Solu. ibi loquitur de pœna illa suspensionis a beneficijs p triennium, q̃ non habet locum nisi in ẽporum & superiorum electionibus: de qua loquitur decre. cum in cunctis. ɔ clerici sane. sed hic loquitur de alia pœna, scilicet priuationis potestate eligendi, de qua loquit ipsa decre. cum in cunctis. in fi. Sed cum pœna suspensionis a beneficijs ibi repetita non sit: in alijs locum non habebit, vt in contrario dicitur.

¶ *Glo. seq. ponit contrariam obseruantiam curiæ. cui respondet.*

n ¶ *In inferioribus.*] quibuscũq; ab ẽpatibus, etiam in regularibus: olim tñ curia seruabat ɔtrium interdum in regularibus: quia cum decre. illa, ne pro defectu. æquiparet cathedrales & regulares, sicut in cathedralibus supra dictum est: ita videbatur in regularibus dicendum: sed non est ita: nec habet locum ratio reddita supra proximo rñso: quia sufficit non denegari diœcesano hanc potestatẽ, cum in sua diœcesi omnia possit: quod non est in archiepis. [In quibus satis est id eis nõ concessum. j. de supplen. negli. prælat. Romana. cum suis concor.] Et super hoc vide Compost. š. eod ne pro defectu. ad fi. Approbatur aũt hic glo. Io. & Hugo. 17. q. 2. cap. 1. q̃ ibi not. q̃ ẽps alium instituet in abbatem, cum monachi indignum eligunt. & qđ not. ipse Ber. in prædicta decr. bonæ. in vlt. glo. [& de excep. significat. eruit. in 1. glo. Ioan. And.]

¶ *Is qui.*]Primo soluit casum dubium: Secundo rationem subdit ibi, *Cum non.* Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, q̃ in concilio Bituricen. idem fuerat interlocutus Innocen. v. Ioan. Mona. dicit de quarto. Io. An.

CASVS. Dictum fuit in cap. vt circa. š. eod. tit. in anti. q̃ appellans ne aliquis eligatur, postuletur, aut prouideatur, debet exprimere in sua appellatione omnia vitia, quæ opponit tam ɔ formam electionis vel postulationis, q̃ contra personam electi, postulati, vel prouisi. Item q̃ debet ipse appellans iurare, q̃ omnia obiecta per ipsum credit esse vera, & se ea posse probare: Sed ponamus, quod ipse appellans a prouisione, electione, vel postulatione iurauit sub hac forma, quòd ipse credit omnia proposita in instrumento appellationis, vel aliqua ex eis, quæ debebunt sufficere ad

repellendum electum, postulatum, vel prouisum esse vera: vtrum per istam formam sit satisfactum illi constitutioni, vt circa? Rñdet ꝙ non: immo debet simpliciter iurare, ꝙ oĩa quæ opposuit in formam electionis, vel psonam electi, postulati, vel prouisi credit esse vera: & ea se posse probare: alias sua appellatio non valet: nec potest impedire cõfirmationẽ electionis. Nota primo, ꝙ appellans in causa electionis ad Apostolicã sedem obijciẽdo aliqua in formã electionis & psonam electi, postulati, vel prouisi, debet iurare expresse, ꝙ oĩa per eum obiecta credit esse vera: & se posse probare.

Nota vlterius, ꝙ si appellãs ab electione, postulatione, vel prouisione, iurauerit oĩa p eum posita in instrumento appellationis se credere esse vera, & posse pbare, vel aliqua ex his, quæ tñ sufficiẽt ad electum, postulatũ, vel prouisum repellendum, non est p hoc satisfactum formæ substantiali appellationis, de qua in cap. vt circa. ideo non est admittendus ad prosequẽdum suam appellationem. Heli. Reg.

tra [a] electionis formam, vel electi [b] personam aliqua obijciens [c], ad sedem Apostolicam [d] appellauit, corporali à se præstito iuramento, quòd illa, quæ in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, & se posse probare: non est super obiectis, vel expressis huiusmodi audiendus [e]. Cum non simpliciter [f], sicut tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi [g], iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse: & se posse probare: sed indeterminate illa [h], vel ea, quæ deberent sufficere de eisdem [k].

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

a ¶ *Is, qui contra.*] Constitutioni, ut circa. non satisfacit appellans, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ortum habuit hæc decretalis ex glossa Gar. posita s. eod. ut circa. super verbo, probare. & glossa Guil. ibidem posita, super verbo, se posse. & hic ipsorum approbatur opinio.

b ¶ *Vel electi.*] Ergo intelligo idem de postulato, vel eo in cuius psonam facta est prouisio: cum decre. illa, vt circa. hæc oĩa æquiparet: vnde qđ in vno dr̃, intelligatur in alijs repetitum: & idem etiã intelligas de eligendo, si ↄ certam personam appelletur. j. c. proxi.

† Ex hac glossa not. Guil. ꝙ noua dispositio iuris antiqui declaratoria, habet locum in casu, quo ius antiquũ loqu.

c ¶ *Obycient.*] exẽpla de his quæ obijci possunt dixi s. eo. vt circa.

d ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] illa littera videtur facere pro Guli. qui not. in decre. vt circa. ꝙ decret. ipsa non habet locum nisi in appellationibus interpositis ad Papam: sed ↄriũ credo, vt ibi dixi, secundum Gar. cum decre. illa indistincte loquatur.

Additio. Plures meditatus sum, ꝙ forsan compositores huius libri in his opinionibus discordabant: certis volentibus, & alijs nolentibus Apostolicã sedẽ exprimere. Et ideo non fecerũt de his quatuor capitulis declarãtibus decr. vt circa. vnicã decr. diuisam p §. sicut fecerũt de decr. cõmissa. j. eo. q̃ declarat decre. licet canon.

e ¶ *Audiendus.*] Nota ꝙ ista decre. declarat quæ sit pœna non seruantis constitutionem illam, vt circa. scilicet, ꝙ non valet appellatio: dicebant enim quidam, ꝙ illa erat pœna non iurantis, ꝙ super non expressis non audiretur, sup expressis vero bene: p illum ver. alioquin. qui est ibi. sed hoc est falsum, vt hic patet: q̃a non iurans, vel iurans alio modo q̃ debuerit, non auditur etiam super expressis: & ille ver. alioquin. exponi debet vt ibi dixi.

f ¶ *Simpliciter.*] Nota non recedendum à verbis legis. 6. q. 3. scriptum. de deci. ad audientiam. ff. de exer. act. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de leg. 3. non aliter.

g ¶ *Lugdunensi.*] s. eod. vt circa.

h ¶ *Et se.*] repete, credere: constitutio enim illa non veritatẽ quærit, sed calumniam excludit: vt ibi dixi in glo. si autem.

Additio. Licet quandoq; credere ponatur pro scire. de re iudi. cum olim. versi. post hoc. Ioan. And.

i ¶ *Illa vel ea.*] Sed ↄ, si duo proponũtur etiam copulatiue, quæ ad vnum finẽ tendunt, sufficit alterum probari. s. de iudi. exhibita. nisi superflua pbatione se oneraret, astringens se ad vtrunq; pbandũ. s. de proba. licet. ff. de proba. circa. & sm hoc etiam copulatiua dissoluitur in disiunctiuã. ff. de verb. sign. sæpe. 16. q. 3. placuit. Idem est ergo pponere copulatiue vel disiunctiue: cum vtrobiq; sufficiat alterum pbari, vt per pdicta iura probatur. & s. de rescrip. inter cæteras. Rñdeo: obiectio supradicta vera est: quia quoad probationem bene sufficit alteri ũ: sed nõ quoad obiecta: noluit enim illa constitutio probationibus prouidere, sed obiectionibus, scilicet, ꝙ nihil calumniose opponeretur: & ideo voluit ꝙ simpliciter super oibus iuraretur: si enim iurat vera esse, quę ad victoriã sufficiãt iam istud iuramentum omnium obiectorũ malitiam nõ excludit: immo ex decẽ obiectis, si vnicũ qđ sufficeret, esset verum, reliqua falsa, satisfactum esset illi iuramento. & concor. j. eo. vt qs duas.

† Ex hac glo. Phil. intelligit, ꝙ clausula, non sit alius gens, nõ teleuas, vbi mandatur simpliciter respondere.

k ¶ *De eisdem.*] scilicet expressis, vel obiectis in appellatione.

¶ Idem.

¶ *Qui contra certam personam ne eligatur appellat, constitutionẽ, vt circa. seruare tenetur. Ioan. And.*

QVi contra.] Ponit casum, quo declarat constitutionẽ, ut circa. & eius pœnam locũ habere. Secunda: ibi, *Alioquin.* Io. And.

CAP. XX.

QVi contra [l] certam [m], & nominatam [n] † personã ne ab alijs eligatur [o], ad sedem Apostolicam [p], antequam fiat [q] electio, duxerit appellandum: debet per omnia in appellando seruare formam constitutionis felicis recordationis Gregorij Papæ decimi, prædecessoris nostri, Vt † circa [r]. editæ in concilio Lugdu-

Additio. Ipse tñ Gul. declarat formam ↄriã in Spec. de appel. §. restat. in prin. Io. An.

¶ Istud emanauit ad declarationem cap. vt circa. s. eod.

Casus. Dictum fuit s. d. c. ut circa. ꝙ appellans ĩ causa electionis ad Papã, debet in appellatione sua inserere oĩa, quæ intendit obijcere ↄ formã electionis & psonam electi: Sed vtrũ illud sit verũ indistincte: etiam si interponat appellationẽ ↄ incertã psonam? Rñdet ꝙ non: immo si appellat ↄ incertam personam, nõ tenetur exprimere aliquos defectus: puta si dico, appello ne eligatur excõicatum maiori excõicatione: quia tũc ignorat electum: sed qñ appellat ne talis eligatur, debet oĩa in appellatione sua inserere, quæ intendit opponere ↄ formam electionis, & psonam electi: & iurare ꝙ credit illa esse vera, & se posse probare: vt dictũ est in d. c. ut circa. & cap. proxi. s. eo.

† Nota arg. ꝙ potest dici persona certa: licet suo nomine non nominetur. ad hoc de testi. licet ea quadam.

† Not. arg. ꝙ allegans aliud statutum, sufficit ꝙ allegat principium ipsius, absq; eo ꝙ totum excursum pducat. Ad hoc. I. cap. prox. Dom.

Nota primo iuncta glossa, ꝙ cum appellatur ↄ psonam incertã, ne psona incerta eligat: appellans non tenet seruare c. vt circa. s. eo. quia non teneẽ aliquos defectus exprimere: sed postea electione secuta tenebitur illos exprimere: sed non in appellatione sua.

Nota insuper ꝙ licet c. vt circa. loquatur in appellato electione secuta: tñ etiam habet locũ qñ appellatur ab electione facienda.

¶ *Prima glossa ponit summam, & dicit vnde sit sumpta.*

l ¶ *Qui contra.*] Qui contra certam personam ne eligat, appellat, constitutionem, ut circa. seruare tenetur. Decretalis ista tracta fuit de glossa Gar. posita in decretali, ut circa. super verbo: appellari j. & Guil. super verbo, facta. & approbatur hic ipsorum opinio.

m ¶ *Certam.*] ergo secus si ↄ incertam: puta ne fiat electio nisi canonica. s. eod. cum nobis. vel ne fiat ↄ tenorẽ priuilegiorum ecclesiæ. s. eo. c. considerauimus. vel ne fiat de aliquo excõicato, vel homicida, vel his similia: [Puta ne fiat nisi duplici voce appellãti concessa. de re iud. cum olim. in prin.] tunc enim non habet locũ cõstitutio: & ratio p se patet: si enim ante electionem, & ↄ incertam psonam appello: per te vides ꝙ ↄ formam electionis nihil obijcere vel exprimere possum: cum adhuc non sit facta: & qđ non est, &c. s. de despon. impu. ad dissoluendum. Idem in personam: cũ enim nullam exprimam personã, quæ contra illam possum exprimere?

† Vbi dixit Nico. sit interlocutũ in causa Fusinch. Idem dicit hic Io. Mo. & Cle. vbi dicit, ꝙ pronunciatio ista fuit facta secũdo anno pontificatus: anno Domini 1179. Vincebij.

n ¶ *Nominatam.*] intelligo hoc, siue sit proprio noie: puta ne Paganus de Mutina: vel appellatiuo, puta ne filius P. vel ne archidiaconus: vel ne primicerius: vel his simile: vel alia certa circumlocutio. ad hoc ff. de rebus credi. l. certum. s. de testi. licet ex quadam.

Additio. Facit j. de senten. excom. constitutionem. & quod ibi not. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

o ¶ *Eligatur.*] vel postuletur. de prouisione non erat dubitatio: q̃a expressum erat in decr. ut circa. vt iam dicã. Quid si appello, ne ad electionẽ admittatur? Eodem modo credo distinguendum, vtrũ ↄ incertam: puta ne aliqui excõicati, irregulares, &c. & tunc non teneatur: aut contra certam, & tunc teneat constitutionem ipsam seruare per hanc decret.

Appellãs ne certa persona ad electionẽ admittatur, an teneatur seruare statuta, vt circa.

p ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] repete quæ dixi s. cap. proxi.

¶ *Glo. seq. continetur per quæstionem.*

q ¶ *Fiat electio.*] dubitationis causa fuit: quia in decret. ut circa. dicebatur qñ appellatur ↄ electum: sed hic non appellatur ↄ electum. sed ↄ eligendum: & sic non vr̃ habere locum constitutio: sed secus est, vt hic vides: & sic dicebamus olim per illam litterã, quæ ibi est, prouisio facienda vel facta: quia sicut in faciẽda prouisione seruanda erat forma in appellatione: sic & in facienda electione: cum illud capitulum illa parificet ad idem. s. eod. cap. 1. & c. si forte. j. eod. si postquam.

r ¶ *Vt circa.*] supra eod. tit.

Additio. Et quia tex. nominat decre. facit secundum Archi. ꝙ nomen

q nomen canonis exprimendum sit in exceptione excõicationis: de quo dicam ĩ.de excep.pia.super glo.hoc ideo.Ioan.And.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

a ¶ *Facta.*] scias q ita intelligebant curiales decre.illam cum eadẽ ratio sit vtrobiq;. Et nota q sicut hæc decr.determinat decre. vt circa.ita dico & determinari decre. ĩ.eo.cap.1. nam licet ibi dicatur electionẽ, postulationem, vel prouisionem factam seruari istius distinctione; idem dicã in facienda, per hanc decret. vt ibi etiã dixi. Et sic seruat curia. & facit quod not. Gul.in decre. vt circa. in glo. nota ergo.

b ¶ *Pœna.*] vt non valeat appellatio: nec audiatur etiam super expressis ĩ. cap.prox.

S ¶ *Sicut enim.*] Primo ponit simile, per qđ casus in decidit: Secundo ponit simile: ibi, *Quamuis.* Tertio decernit:ibi, *Alioquin.* Ioan. Andr.

nensi, ac si electione iam facta[a] eum contingeret appellare: Alioquin non obseruans, pœnæ [b] constitutionis eiusdem se nouerit subiacere.

¶ Idem.

¶ *Si compromissum est in plures, vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio: sicut quando proceditur per formam scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. XXI.

Sicut [c] † cum per formam [d] scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum [e] pronuncianda & facienda communis [f] electio, secundum canonica in-

¶ Primo pro intellectu huius cap. est præsupponendum in quibus electionibus debet seruari forma cap.quia propter.eo.tit.in antiq. videlicet, qñ per formam scrutinij proceditur: nam tunc requirit, q fiat publicatio scrutinij, & fiat collatio zeli ad zelum, meriti ad meritum, numeri ad numerum: postea si appareat in quo maior pars consensit, q ille eligatur simpliciter per vnũ ex scrutatoribus: dicendo, ego talem eligo, qui fuit nominatus in scrutinio: Et illa forma seruatur in episcopatibus, abbatijs, & electionibus aliorum prælatorum, quorum morte ecclesia dicitur viduata: sed in alijs inferioribus beneficijs non est opus q illa forma seruetur.

Casus. Vacante ecclesia Pictauien.canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati: qui canonici cum non possent venire ad concordiam, compromiserunt in aliquos: qui compromissarij conuenerunt in vnum: & plures eorũ conuenerunt in Titium: puta, cum essent quinq; compromissarij, tres conuenerunt in Titium: vtrum vnus istorum cõpromissariorũ debeat nomine omnium facere electionẽ per verba singularis numeri: videlicet quod dicat, ego nomine meo & nomine talium cõpromissariorum talem eligo: vt in forma scrutinij dicitur, q nominatus in scrutinio à maiori parte debet eligi, per vnum: vt dicto cap. quia propter.alleg. Respondet Romanus Pontifex q sic.

¶ *Prima glossa summat. & dicit vnde sumpta.*

c ¶ *Sicut.*] Si compromissum est in plures, vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio: sicut qñ proceditur per formã scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ortum aũt habuit hæc decretalis ex his, quæ notan.per Innocentium, Hostiensem, & Compostellanum ĩ.eod.quia propter. & cap in Genesi. vt ĩ.patebit.

¶ *Glo.seq.vers. per q.in quibus electionibus, &c.*

d ¶ *Formam.*] Nota q ista decre.locũ habet in his electionibus in quibus debet seruari forma decre.quia pp. & cap.in Genesi. Et sm̃ Ber.qui hoc ibi notat in prima glo. [r] & Inno. & Compost. in prima glo.decr. illa locum habet in electionibus eporum, vel inferiorum prælatorũ, qui præsunt collegio: & p quorum mortem ecclesia dr̃ viduata, in alijs non. Host. aũt [s] illam intelligit etiam in quocunq; beneficio, vel canonia: cuius electio ad plures, vt ad collegiũ pertinet: vt ibi not.circa prin.primos sequor. Secundũ hoc ergo dicemus, hoc quod hic dr̃ de cõi pronũciatione, habere locum in his, in quibus seruanda est prædicta forma: in canonijs vero vel beneficijs alijs secus: quia ibi sufficiũt singulares cõsensus: qđ verum est, si illi sunt capitulum, si consensus præstent in capitulo: alias secũs, sm̃ Ber.qui hoc notat in decret. in Genesi.in glo.super verb. communiter. & ibi etiam de hoc per Inno. & Hostiensem.

Additio. Faciunt etiã nota. ĩ. in aut.de consti. cum oẽs.in fi. primæ glo.concordat quod scripsi in decre. in Genesi.in glo.q̃ eis, facit quod not. 63.dist.cap. 1. 2.q.6. c.ei qui. §.nominationes. quæ est lex. C.de appella. & 3.q.9.nihilominus. 22.q.2.fine. & cap. eps §.q manumittitur. ĩ.eo.ecclesia 2. & cap.bonæ. & cap.cum dilectus. ff. quod cuiusq; vni.no.l.nulli. & l.plane. & de reg.iur.aliud. §.refertur. C.de præd.curia.l.vlt.ad ff.de decur. l.3.in princ.de leg.l.penult. & vlt.lib.10. & de vendi.re.ci.l.fi.lib.11. Ioan.And.

¶ *Glo.seq.ponit opi.quam reprobat. secundo quærit & soluit.*

e ¶ *Per vnum.*] quod ergo dicit decret. quia propter. vt is collatione habita eligatur: intelligitur p istã postmodum subsecutã, p vnum omnium vice. Notabat tñ ibi Hostiẽsis, q licet hoc seruaret curia: tñ satis erat, si omniũ vno ore sermo procederet. ad hoc. C. de episcop. & cleric. l.qm̃ venerabilis: ibi, ab oibus vno ore damnaretur, &c. nec obstat sm̃ id decre. in Genesi. quia ibi singulariter, non vno ore cõsenserunt. sed singuli eligerant. Sed hoc est falsum, vt hic vides. Et quod dicit, vnum, si quæratur per quẽ, dic per eum qui habet primam vocem, vel eum, cui capitulum commiserit: sed si capitulum, vel illi, qui consentierunt, non committant hoc expresse alicui: vnus præsentibus alijs facta collatione eligat vice capituli, vel consentiẽtium, & satis est, quia ratihabitio & taciturnitas mandato comparantur, saltem in re appetibili & meritoria, sicut est q per electionem canonicam prouidetur ecclesiæ. ff.manda. q si fideiussor. & C.manda. si fideiussor. & secus in onerosa, vbi requiritur expressus consensus. ff.de procur. filius §.inuitum. sm̃ Innoc.qui hoc not.in decre.in Genesi. & Compostel. in decret.quia propter.

Additio. Et refert Bona. q Innocen.ita sentiebat: & vide quod post ipsum Innocen.scripsi de maio. & obe.cap. 1.in glo.per hæc. Et quod dicit Gul.in Spec.eod.tit.§.1.ver.publicatione. & qđ ibi dicam. Ioan. And.

¶ *Glo.seq. obijcit, & soluit.*

f ¶ *Communis.*] sed nunne sufficiunt singulares consensus. ff.de seruit.rust. præd.si per fundum. ff.cõia prædi.receptum. ff. de aqua plu.arcen.l.si aũt. Solu.leges istæ loquuntur de actu, qui diuisionẽ recipit: nec est ibi cõio collegiatorum, sed singularium: quod dic vt ĩ.de cõsti.in antiquis, cum omnes. Sed hic de negocio loquitur, quod diuisionem, transmutationem, vel omissionem non recipit: & ideo secus. ff.de verb.oblig.l. 2.

g ¶ *Instituta.*] ĩ.eod.tit.in Genesi.

h ¶ *Debet fieri.*] & pronunciari communis electio: vt dictum est supra.

i ¶ *Compromissi.*] & vtrobique facienda est per verba singularis numeri; vt ĩ.de re iud.cum ab vno. [Et hoc tenet ibi Archi. qđ nota in glo.fin.de epo qui locutus est in plurali: & sic cõpetentius ponitur.] Dicebat decret.quia propter. qui vice omnium ecclesiæ viduatæ prouideant: vnde videbatur, q omnes haberent prouidere: quod verum est: sed vnus omnium vice pronunciare, & electionem facere, vt hic.

Additio. Vnde dicit hic Archidiaconus, q compromissarius pronunciãs, potest vti verbo, eligo; & verbo, prouideo. Ad primũ ĩ.eod.cum dilectus. & c.cum in veteri.de foro.ecclesia. Ad secundum decre.ipsa, quia propter. & ĩ.eo.causam quæ. Ioan. And.

k ¶ *Lex humana.*] ff.de arbit. l.item si vnus. §.item si plures. vbi dr̃, q aũt omnes sententiam dicant, aut nullus: tñ sm̃ eos, vnus alijs præsentibus & mandantibus sententiam, per verba tamen pluralis numeri poterit recitare: & idem in pluribus iudicibus. ĩ.de re iud.cum ab vno. & etiam not.ff.de arbit.sicuti.

l ¶ *Subsistat.*] ratio: quia tot uidentur electiones, quot sunt numero eligentes; ut not. ĩ.eo.in Genesi.

¶ Idem.

¶ *Decret. supra eodem, licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesiis & assumptis ad ipsarum regimen, locum non habet. Ioan. And.*

stituta [g] † sic & per vnum debet fieri [h], cum per formam proceditur cõpromissi [i]: Quãuis in arbitris compromissarijs lex † humana [k] innuat, quòd ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromissarijs facta simul electio, eo ipso viribus non subsistat [l] †.

CAP. XXII.

STATV-

S ¶ *Statutum.*] Primo ponit ius antiquũ: Secundo declarationis motiuum: ibi, *Quocirca.* Tertio declarat: ibi, *Declaramus.* Io. And.

¶ Canon pœnalis non debet extendi ultra suos terminos.

Casus. Dictũ fuit in cap.licet canon. ĩ.eo.tit. & lib. q ecclesia parochialis nõ debet conferri, nisi constituto in æt.anno. & q ille cui est collata parochialis ecclesia, debet promoueri ad sacerdotiũ infra annum: alias est priuatus ipso iure ecclesia parochiali; ita q non est opus sñia priuationis, nec aliqua monitione: Sed quid, sanctissime Pater. ponamus q alicui fuit collata ecclesia parochialis, quæ cũ hoc est dignitas in ecclesia collegiata: sicut in ecclesia beati Hilarij de Selia Pictauis, ipsa parochialis ecclesia est dignitas: q abbas ipsius monasterij est rector ipsius ecclesiæ: unde iste nõ fecit se promoueri infra annum ad sacerdotium: utrum ipso iure sit priuatus dicta parochiali ecclesia: ita q collator possit illam alicui personæ idoneæ conferre? Videbatur q sic, per illud cap.licet canon. alleg. hoc tamen nõ obstante decidit hic Romanus Pontifex

[Margin notes:]

a Vide constitutionem Lateranen. sub Innocentio iij. cap. 14. vbi traduntur varie electionum formæ.

r Et adde quod ibi dixi in fi. vbi vi scias Ioh. And.

s Cuius opinio hoc placet Archid. post sumpt decret. [illegible] eo. li. & in. & decret. vt circa, quam sal facit. Ad de decre. 1. respon. vt ibi dixi sup verb. in forma.

f Nota arg. pro & contra, quòd lege ciuiles postulant allegari in foro canonico, de quo ĩ. de noui oper. nunt.cap. 1. & 2. Dominium.

g Alias, subsistat.

rium: nec obstat illud cap. licet. qa loquitur simpliciter de ecclesijs parochialibus: ideo non est extendendum ad ecclesias collegiatas: sed in ipsis ecclesijs parochialibus collegiatis debēt seruari antiqua iura, videlicet q superior potest ipsum monere, vt pmoueat ad sacerdotium infra annum: & si non promoueatur infra annū, anno elapso potest superior talem priuare: vt in c. cum in cunctis. eo. tit. in ant. Hell. Reg.

Vide Cardinalem eo. tit., c.

Prima glossa summat, & rationem reddit.

a *Statutū.*] Decretalis s. eo. licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesijs, & assumptis ad earum regimen locū non habet. Et nota q decretalis, cum in cunctis. ponebat de dignitatib⁹, & beneficijs curatis, & parochialib⁹ ecclesijs. decre. ergo, licet canon. solū de parochialibus dicens ecclesijs. ad dignitates extendi nō debuit: præcipue cum constitutio sit pœnalis, vt sequitur.

Cap. licet canon. locū habet quādocunque sit parochia et parochialis ecclesia: eum secum dicat, assumantur, qd exigunt cuiuslibet modo parochiam.

Nota lura pœnalia stricte esse interpretanda ad hoc regula, in pœnis. j. de reg. iur.

tum a † felicis b recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri de his, qui ad parochialium c ecclesiarum regimen assumuntur † promouendis d ad sacerdotium e infra annum, alioquin f eisdem ecclesijs sint priuati g: Quod h cum sit pœnale, restringi i † potius conuenit, quàm laxari: Declaramus k ad collegiatas l ecclesias m, etiā si aliās parochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi: sed antiqua iura n seruari debere potius in eisdem.

¶ Idem.

¶ *Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorū) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures, aliorum comparatione consenserant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.*

b *Statutum felicis.*] j. eod. licet canon.

c *Parochialium.*] quę dicant parochiales: dic vt dixi. s. eo. licet canō.

d *Promouendus ad sacerdotium.*] hoc verum: nisi in casu j. eod. tit. cum ex eo.

e *Infra annum.*] numerandum à die quo possessionem pacificā habuit: vel per eum stetit quominus haberet. j. eod. commissa. §. t. j. de præbend. licet 2. nec currit iuste impedito, vt in prædicta decret. commissa.

f *Alioquin.*] idest, si se non fecerint infra annum promoueri.

g *Priuati.*] intelligas integro lapso anno: quod dic vt j. eod. commissa. 1. respon.

h *Quod.*] statutum.

i *Restringi.*] nam odia restringi, & fauores, &c. j. de reg. iur. odia. cum suis concor. & ff. de libe. & posth. cum quidam. & benignior interpretatio facienda est in pœnis. j. de reg. iur. in pœnis. cum suis concord.

k *Declaramus.*] hoc olim fuerat etiam declaratum per quandā extrauagantem Alexandri, [& Martini, sm Arch.] de qua dixi s. eo. quamuis. & cap. quamquam. quæ incipiebat, dilecti.

¶ *Glos. seq. notat, & remittit: quærit & soluit: iterum quærit, & arguit ad negatiuam, & ad affirmatiuam: & soluit distinguendo.*

l *Collegiatas.*] Nota ergo, q aut sunt ibi plures vt collegium: aut non: sed vt singuli. In primo casu locum habebit decret. hæc: in secundo non. & super hoc vide quod not. Ber. s. eod. tit. cap. t. & de iure pat. postulasti. Si quæratur quō hoc cognoscetur? Rn̄de, qa ibi est rector vt caput, & canonici vt membra: super his tñ vide quod not. de excess. præla. dilecta. Sed quæro, pone, q ecclesia fuit collegiata, nunc desinit ibi esse collegium: quid erit? habebit ne locum hæc decretalis? Et videtur q non: quia deficientibus personis desinit esse collegium. ff. ad munici. sicut municipium: ad hoc s. eod. tit. & lib. cap. t. 10. q. 3. vnio. ff. de verb. sign. Neratius. & grex esse desinit, si vnum animal tantum remansit in grege. ff. de leg. 1. si grege. Arg. contra. 19. q. 3. quæ semel. 7. q. 1. pastoralis. cum similibus. Dico & breuiter, q si collegium desinat ibi esse: puta canonicorum morte, locum habet decre. quia alij habent substitui: & si hoc non faciant hi, ad quos primo pertinet, infra debitum tēpus ad superiorem deuoluetur: & sic de singulis vsq; ad Papam, & ius collegij bene remanet in vno. quod dic vt not. s. de postul. gratū. si aūt destruatur collegium superioris auctoritate: puta quia hoc facit ex causa: tunc non habebit locum decre. Pone exemplum de nou. oper. nunc. c. 2. & ibi de hoc per Inno. & facit quod not. Lau. & Ioan. 16. q. 7. & hic diximus.

Vide Oldradū consil. 161. Lapum allegatione 5. & plene Doctores in cap. cū nō ignores. Loc. pecbend.

m *Ecclesias.*] seculares. nam hodie secus in regularibus: quod dic vt in cle. de sta. regula. ne in agro. §. cæterum.

n *Antiqua iura.*] s. eod. tit. 10 anti. cum in cunctis. §. inferiora. Et de hac compilatione ordinum plene dixi s. eo. licet canon. in fine.

S I cui.] Primo ponit casum: quem secundo determinat: ibi, *Talem* motiuum interserens: ibi, *Cum præter.* Ioan. And.

Primo pro intellectu huius capituli est præsupponendum, q ad hoc vt valeat electio, requirit, q fuerit facta a maiori parte totius capituli: & ideo non sufficeret, si esset facta à maiori parte p comparationē aliarum partiū: puta, cū in aliqua ecclesia essent xij. canonici, ipsi conuenientes in vnū sup electione celebranda, diuiserūt vota sua in tres partes: sex elegerunt vnum: quatuor alium: & duo alium: Electus a sex, est electus à maiori parte per cōparationem aliarum partium: sed non per comparationē ad capitulum.

CAP. XXIII.

SI cui o eligendi p potestas data fuerit sub hac forma q, vt ipse secreto r & sigillatim votis singulorum de capitulo s exquisitis, & in scriptis redactis, illum eligat, in quem plures de capitulo partiū t comparatione minorum consenserint: licet consentientes maiorē partem totius capituli non attingant, ipseq; u facto huiusmodi scrutinio, & in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam, eum, in quem nō maior pars, sed plures de dicto capitulo, quàm in quemquam aliū dire-

CASVS. Vacāte ecclesia Pictauen. canonici cōpromiserunt in quendā Titium, vt ipse Titius sigillatim ac secreto exquireret vota singulorū canonicorū, & illis votis in scriptis redactis, ipse eligeret illum, in quem maior pars canonicorū consentiret, etiam si illi nō facerent maiorē partē per comparationē ad capitulum: vnde Titius exquisitis votis omniū canonicorum, reperit, q sex vnū noiauerāt, tres alium, duo aliū, & vnus aliū: & reperit q noiatus à sex, erat electus à maiori parte p comparationē ad alias partes: licet non esset electus a maiori parte p comparationem ad totum capitulum: an valeat talis electio? Rn̄det Romanus Pontifex, q nō: nisi fuerit obseruata forma c. qa pp ter. s. eo. in anti. Nam canonici non potuissent eligere nisi illum, in quem maior pars totius capituli consensisset: igitur ipsi nō potuerunt cōpromittere in Titium, vt ipse eligeret illum, in quē maior pars p comparationem ad partem consensisset: quia non potuerunt ei dare maiorē potestatem, q̄ ipsi haberent: ideo talis electio est nulla. Nota primo ex isto textu, q ius eligendi prælatū est delegabile, seu transmissibile in alium: & ille alius in quē transmittitur, dr proprie compromissarius. Nota vlterius, q cū proceditur ad electionem p viam scrutinij, vota eligentium debent scrutari sigillatim & secreto: alias non esset opus publicatione: qa publicare scrutinium, nihil aliud est quam manifestare vota singulorum canonicorū. Nota insup principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. videlicet, q canonici alicuius ecclesiæ non possunt cōpromittere in aliquem, vt eligat illum, in quem maior pars per comparationem ad partem, & non per comparationem ad capitulum consenserit: & ratio huius redditur: quia si ipsi per se hoc non possint facere, nec in alium possunt illam potestatē transferre: qa nemo in alium potest plus iuris transferre, q̄ ipse habeat.

Nota q appellatione maioris partis intelligitur de maiori parte totius, non autē de maiori parte comparatione aliarum minorum. Duran.

¶ *Prima glossa summat.*

o *Si cui.*] Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures, aliorum comparatione consenserant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. iny. & v supplendo soluit tria dubia.*

p *Cui eligendi.*] idem si pluribus, cum ratio capituli semper remanet. & debet illa decre. iungi cum decre. j. eo. cum expediat.

¶ *Glo. seq. reddit rationem.*

q *Forma.*] quæ non est de permissis, immo prohibita: vt s. eo. in anti. quia propter. & eo. tit. ecclesia vestra. per hanc enim erat reperire electum non à maiori parte totius capituli præfici ecclesiæ.

r *Secreto.*] idem & multo magis si non secreto: quia tūc esset obuia concilio, quia propter. & semper locum habet ratio finalis.

s *De capitulo.*] idem, si non essent de capitulo, sed vocē haberēt, vt s. de causa posses. cum ecclesia Sutrina. & s. eod. Cumana.

t *Minorum.*] puta, cum ex xij. canonicis v. consentiunt in vnum. iiij. in alium. iij. in alium: electus igitur à v. electus est à maiori parte, comparatione partium: sed non à maiori parte capituli: quia quinque non sunt maior pars de xij.

ADDITIO. Sic exemplificatur s. eod. ecclesia 1. Ioan. An.

u *Ipseque.*] in quem tradita est potestas huiusmodi.

¶ *Glos. seq. sol. q. à contrario.*

x *Non maior pars.*] ergo a cōtrio, si eligerent illum, in quem consensisset maior pars, valeret electio. j. eod. cum expediat. quia illa forma per concilium subsequens, sublata non videtur, vt ibi.

¶ *Glo. seq. alleg. vnam contr. & obijcit, & soluit.*

a ¶ Præter

a ¶ *Præter.*] Nota ista duo æquiparari, præter, & contra. sim. de fi. instr. pastoralis. Sed nonne nominatus a maiori parte aliorũ cõparatione, ex quo placuit omnibus q ipse eligeret, est nominatus ab oib⁹? vnde & in electione Romani pontificis seruatur interdum hoc, q nominatus a minori quam a duabus partibus de consensu oĩum habeat pro Romano Pontifice. Compostellanus s. e. licet. & Gud. s. c. vbi periculum? Dic q iura voluerũt certas formas seruari: & licet oẽs consentiant, si non seruant formæ, non tenet electio. Cardinales nec artantur, nec de facto seruant formas: sed sufficit q duæ partes consentiant. s. eo. licet.

Non est generale electionibus Lateranensis; sub Innocentio iij. c. 24.

Dic in 6 absoluatur vt eisque post. 6. eoque ea aliquas formas præscribit: nunc quibus electio ab eo solo facta: sed hoc canones expresserunt formã contra quam non valet fuisse & fieri iubent delegassent electionem. Phil. Fra.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

b ¶ *Concilium.*] s. eo. tit. quia propter. Et aduerte, q sicut dixi s. eod. si cui. cum ista decr. fundetur super formis concilij: dicam, q vbicunque non hẽnt locum illæ formæ, non hẽat locum ista decr. Si igit in dignitatib⁹ per quas viduat q nõ sunt ecclesiæ, seruaretur hæc forma, vel beneficijs, vel canonicis, non vitiaretur electio: sup quo vide qđ ibi dixi.

¶ Tractatur hic tex. pot in Clement. quod circa de electio.

Add. Quod dixi in prima parte huius glo. Idem dicit hic Archi. de transla. voto. quod à certis fieri potest, etiam alijs non facientibus: vbi forma concilij seruanda non est, alias secus: & sic intelligitur quod scripsi de app. constitutus. de elect. scriptum. in anti. Ioan. And.

xerant vota sua, duxerit eligendum: Talis electio (cũ præter formas, quas generale concilium b seruari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere c, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis d.

¶ Idem.

¶ *Ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad Prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de Prælati licentia. Idem de vocatione facta à minori parte numero ad quamlibet Prælationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud cap. vnum speciale in Mendicantibus. Ioan. And.*

CAP. XXIIII.

Quorundam e † oculos f sic vitium ambitionis excæcat g, quòd quasi suæ professionis immemores h, qua contemptis honoribus i abiectis diuitijs k, spretisque delicijs,

c ¶ *Non valere.*] ipso iure.

d ¶ *Firmitatis.*] & sic etiam eligentes priuari debent ea vice potestate eligendi: vt s. eo. quia propter.

Quorundam.] diuide, & summa prout in prima glossa.

Casus. Vacante ecclesia Pictauensi canonici conuenerunt in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui diuiserunt vota sua in tres partes: Ponamus, quòd erãt xxiiij. canonici, xij. elegerunt quendam Mendicantem: alij iiij. alium. & viij. alium: vtrum Mendicans electus à xij. possit consentire, etiam de licentia sui prælati illi electioni factæ in discordia? Rñdet q non: & illud est speciale in Mendicante: q si Mendicans huiusmodi electioni de ipso factæ consenserit: non inijciaẽ matrimoniũ inter ipsũ & ecclesiam, nec aliqđ ius sibi ex illa electione acquirit: secus est in alijs non Mendicantibus. Sed quid si alius non Mendicans fuit electus a maiori parte cõparatione aliarũ partiũ, & non per respectũ ad maiorem partem totius capituli: vtrum valeat talis electio? Et dic q non, nisi fuerit facta à maiori & saniori parte totius capituli. *Subiugarunt.*] Nam religiosus promittit obedientiã .i. abdicat suum velle, & ponit in põtatem sui prælati: secundo promittit paupertatẽ: tertio castitatem. Nota primo ex hoc textu, q Mendicantes possunt per canonicã & concordẽ electionẽ vocari ad prælaturas: ẽt extra suam religionẽ: ad alias ẽt prælaturas possunt vocari per postulationẽ. Nota insuper, q ad hoc vt aliquis ex Mendicantibus possit consentire electioni de se factæ ad prælaturã extra suã religionem, requiritur q fuerit facta in concordia: secus si in discordia. Nota finaliter illud, ad quod alleg. iuncta glo. q inter Mendicantes primũ locum obtinent Prædicatores: quia hic præponuntur alijs: & valet argumentũ ab ordine literæ: Ratio huius est secundum glos. quia eorum institutio est antiquior: modo antiquiores sunt honorabiliores, vt c. 1. & c. statuimus, de maio. & obed. in antiq. & sic in processionibus Prædicatores debent obtinere locum honorabiliorem.

¶ Lege extrauagantẽ Io. xxij. quæ incipit, cathedram, Ioann.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*]

e ¶ *Quorundam.*] Decretalem diuide in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam: in secunda constitutionẽ circa Mendicantes: in tertia constitutionem circa non Mendicantes: in quar-

in decretis. Et dicit in summa, quòd ex vocatione quocunque modo facta in discordia de religioso Mendicãte ad prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de prælati licentia: idem de vocatione facta a minori parte numero ad quamlibet prælationẽ de religioso non Mendicante: Et secus factũ, irritum decernit.

arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni l, retro respiciunt ad aratrum, manu missa m, dum præcipitanter ruunt in litigiorum n anfractus, & † cautarum strepitibus se inuoluunt o, & extra administrationes proprij ordinis solium p prælaturæ cõscendere moliuntur: electionibus q, postulationibus, seu prouisionibus de se in discordia r celebratis, improuide præstando consensum: præbendi assensium a suo superiore s nonnunquam extorta t licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum, & ecclesiarum dispendia u noscimus prouenisse; & prouentura maiora x in antea y verisimiliter formidamus. ¶ Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare, præsenti constitutione sancimus: vt nulli religioso Prædicatorum z, Minorum, Eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet Mendicantium a ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione, ad aliquam extra

¶ *Glossa sequens distinguit triplicem oculum.*]

Lucæ cap. 9.

f ¶ *Oculos.*] Est oculus mentis: qui purus esse debet. vt hic, & 1. q. 1. multi. Est oculus corporis, qui debet esse pudicus, vt 32. q. 5. qui viderit. [Vide quod dixi in procemio Gre. super glos. r. castos. & vide Valer. li. 4. c. 3. in primo exterorum exẽplo, vbi dicitur, prætoris nõ solũ manus à pecuniæ lucro, sed etiã oculos a libidinoso aspectu cõtinẽtes esse debere. Io. And.] Est oculus administrationis, qui debet esse prouidus xciij. di. diaconi. j. & ij. & vj. q. 1. oues. & s. de off. archi. ad hoc.

† Dictio, &, deest in manuscriptis codicibus.

Multos oculos colligit Bascoleus in arbore diuidul & indiuiduo. Ioann.

g ¶ *Excæcat.*] sic. s. eo. auaritiæ.

h ¶ *Immemores.*] mens auida pecuniæ, nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere concessis, nec adhibere pietati cõsensum. xlvij. di. vũũ, & j. de concess. præben. detestanda.

i ¶ *Honoribus.*] 27. q. 2. scripsit. de sta. reg. ea q.

k ¶ *Diuitijs.*] 1. q. 2. §. verum. retentio. n. propriorum monachatui est contraria. de sta. reg. c. cum ad monasterium. in fi.

Vide D. Thomã 2. 2. q. 188 art. 7. & ibi Caietanum.

l ¶ *Ditioni.*] 12. q. 1. non dicatis. j. eo. tit. si religiosus.

m ¶ *Missa.*] & sic non sunt apti regno Dei. Luc. 9. c. in fin. & s. de vo. & vo. redem. c. magnæ.

Additio. Exponitur hoc verbũ de pœ. dis. 2. pennata. Io. And.

n ¶ *Litigiorum.*] quæ à monachis vel religiosis sunt penitus euitanda. s. de syn. cap. vno. cum suis concor.

o ¶ *Inuoluunt.*] & sic oues conuertuntur in lupos. s. de renun. nisi cum pridem. §. propter malitiam.

p ¶ *Solium.*] s. eod. fundamenta. §. ne autem. in fine.

q ¶ *Electionibus.*] ergo eligi possunt: qđ dic vt dicã j. eod. nullus.

r ¶ *In discordia.*] intelligo in discordia fieri, siue duæ, siue plures celebratæ sint electiones, siue vna tñ aliquibus ex his contradicentibus, ad quos spectat electio: vt s. eod. cupientes. §. si vero.

s ¶ *Superiore.*] cuius solius licentia alias sufficit j. eo. si religiosus. ij. responso.

¶ *Glossa sequens dat tria similia.*

t ¶ *Extorta.*] & sic non valeret si de hoc constaret. supra de priui. cum olim ij. sicut nec confessio extorta supra, quod me. cau. perlatum. 15. q. 6. c. 1. nec absolutio. j. de ijs, quæ vi, me. cau. fi. cap. vno. nec licentia extorta præiudicat repetenti coniugem. s. de conuer. coniu. accedens.

u ¶ *Dispendia.*] vitanda s. eo. cupientes. s. de fi. instru. quod super his. j. de vsur. vsurarum. s. eod. de consti. cap. 2. j. de sepul. cap. 1.

x ¶ *Maiora.*] sim. de collu. in tantum.

y ¶ *In antea.*] occurrendum ergo fuit. de ser. non or. c. 1. de procura. cap. 1. cum suis concor.

z ¶ *Prædicatorum.*] Nota semper Prædicatores præmitti: quia antiquior fuit ipsorum institutio: Ad idem s. de exces. præla. c. vno. j. de deci. c. 1. in superscriptione, cum simi. & de relig. do. cap. 1.

In omnibus videtur de Mccxvj. confirmat⁹ fuit ordo Prædicatorũ per Honorium iij. quod se factũ anno præcedenti fuisse, ipsius prædecessor præfecatus. Ioan.

¶ *Glossa sequens soluit dubium: secundo quærit, & soluit.*

a ¶ *Mendicantium.*] Mendicantes, qui certas possessiones vel redditus habere non possunt; sed per quæstum publicum eis victum præbet incerta mendicitas. j. de re. do. c. 1. Per quem decre. §. vlt. patet etiam Carmelitas esse Mẽdicantes. Io. And. Quid si Mendicans eps postuletur ad archiepiscopatum vel episcopatum alium? Satis puto eum sub hac prohibitione includi: quia licet sit eps, nihilominus

hilominus est de ordine Mendicantium.

ADDITIO. Facit j. glo. pe. ad hoc s. de vi. & ho. cle. clerici, in fin. & quod ibi nota. & s. de priui. cum olim a. Ioannes And.

a ¶ *Ordinis.*] in illis enim, (scilicet administrationibus sui ordinis) hic nil noui iuris statuitur. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. quærit. sol uit, ponit opi. contrariã, remissionẽ, et additionẽ.*

b ¶ *In discordia.*] quid si opponat aliquis qd votum discordantium nullũ reddat: puta quia tales erant, q si consensissent electioni huic, & cum aliis elegissent, non valeret electio: vt excõmunicati, suspensi vel irregulares: nunquid tunc poterit cõsentire? Satis crederẽ, q in eo casu non obstatet hæc cõstitutio. Argu. s. eo. si quãdo. & pone exemplũ j. eo. ex eo. & hoc ante omnia videretur examinandum: cuius euẽtus, &c. s. eo. si forte. & hoc maxime cum supradicta dicuntur notoria, & ꝓbationes paratę offerunt ad hoc. s. de restit. spo. litteras. ff. ad exhi. l. iij. & alij contradicentes simpliciter debere haberi rationem numeri: & super hoc vide qđ dicã j. eo. in dignitatibus. §. j. Declaratum est hodie q hic simpliciter inspicitur discordia. & j. §. proxi. minoritas. quæ consistit in facto, nõ in fictione vel iuris effectu, vt in cle. eod. titu. quod circa.

Vide Oldrad. consil. 103. & concilium Trident. sess. 25. c. 6. de regul.

administrationem sui ordinis prælaturam in discordia b de se facta ius de cætero acquiratur c: nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, prouisioni, aut vocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si Magistri, aut Ministri, vel Prioris d generalium eorũdem ad id accesserit licentia, vel consensus. ¶ Circa † religiosos quoque alios e cuiuscunq; conditionis vel status existant, volumus hoc seruari: vt nec ipsi electionibus, postulationibus, prouisionibus, aut vocationibus à minori parte numero f ad prælationes quaslibet g de se factis (quæ hoc ipso, quòd à minori h parte processerint, nullũ prorsus tribuant ius eisdem) suum audeant præstare consensum: etiam si super hoc assensus, vel licentia suorum interuenerit Prælatorũ i. Nos enim quicquid contra præmissa, vel eorum aliquod, à quoquã contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane k.

c ¶ *Acquiratur.*] ergo confirmatio per eũ non poterit: quæ ius antiquum habet firmare. s. de fi. instru. inter dilectos.

d ¶ *Prioris.*] secundum q in diuersis ordinibus diuersa sunt præsidentium nomina. [Prædicatores habent magistrum: Minores ministrũ: Eremitę Priorẽ.] Et habes idem j. de pact. quia ex eo. Io. An.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

e ¶ *Alios.*] Nota quòd per hoc verbum dico q circa Mendicantes vocatos ad administrationes sui ordinis, non habebit locum iste §. sed stabitur iuribus antiquis.

f ¶ *Numero.*] Nota quia licet minor pars esset sanior, non tamen poterit electioni huic consentire per hanc litterã: credo tamen (vt s. §. proxi. dixi) q si maior pars priuata esset ipso iure ita q vota reciderent in minorẽ: q tunc poterit cõsentire: quia nõ est electus à minori parte: imo à toto capitulo. facit qđ not. de postula. gratũ.

¶ *Gloss. seq. ponit vnam opi. & eius contrarium.*

g ¶ *Quaslibet.*] siue proprij ordinis, siue alterius, siue secularium ecclesiarum: & sic generalior est ꝓhibitio hæc quo ad prælaturas, q s. proxima. Alij contra. s. q administrationes proprij ordinis nõ cõprehẽdat: vt ratio in prin. cap. posita sit generalior ad nõ Mendicantes. primũ teneo i. & si Papa id voluisset, expressisset: vt fecit s. pxi. §. ad hoc. de deci. ad audiẽtiã. j. de priuil. si Papa. i. rñsio. in fi.

Idem indistincte. Sto. Rous.

h ¶ *Minori.*] numero, vt s.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

i ¶ *Prælatorum.*] Quid si monachus rector parochialis ecclesiæ eligatur in episcopum vel prælatũ à minori parte numero: nunquid poterit consentire, vel acquiretur sibi ius? Satis videtur q non: per litteram, quæ superius dicit: cuiuscunque conditionis vel status existant. licet enim nihil habeant, cum nihil sit commune. xvj. q. j. nõ pro cuiuslibet. tamen negari non potest, quin monachus vel religiosus existat. xvj. q. j. de monachis in fine.

k ¶ *Inane.*] si igitur superueniret confirmatio, ideo non conualesceret: cum à principio sit nullum. s. eod. audius, cum similibus.

VT quis.] Primo ponit dictum rationem interserens ibi, *Cum non*: Secundo illud fortificat ibi, *Etiam*: Tertio ibi, *Oportet*, declarat aliam rationem interserens; ibi, *Ne cum.* Io. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici cõuenerunt in vnũ super futuro Prælato illius ecclesiæ eligendo: qui canonici quendã Titium elegerũt: electione facta dubitauerunt canonici peccasse in forma electionis: ideo reuersi sunt ad capitulum, & alia electionẽ de eodẽ Titio fecerunt: postea illis electionibus præsentatis Titio, dubitauit Titius quæ electio præualeret, & nolebat vnã eligere: sed dixit q fuerat electus duabus electionibus, protestando q non intendebat habere ius nisi in vna. Et est vnus opponens, qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem: & quancunque eliget, vult impugnare: an teneatur eligere vnam vel aliã? Respondet Romanus Pontifex q sic: Sed ponamus, q ipse elegit vnam: vtrum postea poterit ad aliã redire, si videat q ius sibi melius acquiritur ex alia electione? respondet, q si elegit vnam electionem, ipse non potest ad aliam redire: quia videtur illi renunciare eligendo primam electionẽ: ideo debet bene deliberare apud se quam electionem velit acceptare.

¶ Idem.

¶ *Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se cõtentum altera, per quam consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alteram eligere: qua electa ad alteram redire non poterit. Ioan. And.*

CAP. XXV.

VT† quis l duas m electiones de se in aliqua ecclesia celebratas ꝓsequatur insimul n, & confirmationem petat ex eis (cum non nisi ex vna o ipsarum valeat ius habere) rationi p consonum non putamus: Etiam si se contentum q esse velle altera, per quam suæ intentionis consequi possit effectum r, in initio protestetur s. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ t, vel sui aduersarij u, si quem habet, discrimine in incerto vagetur x) eligere y quam prosequi velit ex illis: &

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Vt quis.*] Non potest electus duas electiones ꝓsequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentũ altera, per quã consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alterã eligere: qua electa ad alteram redire nõ poterit. Io. And.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit, solutioni obiicit & respondet.*

Nota ex hoc cap. q ... obtinere ... electus ... in eadẽ ecclesia ... querere non posse nisi ex vna. Item non posse aliquid mutare ... super eadẽ re, nisi ex vna causa. v. de ... in cap. inter dilectos. de fid. instrum.

m ¶ *Duas.*] ad quid de facto fuerũt duæ electiones factæ de eodẽ? Forte fuerat electus ab eis ad quos pertinebat proprio iure: & quia dicebatur iam tẽpus elapsum, fuerat idẽ electus à superiore ex iure deuoluto: & vtrunque ꝓsequebatur: vel forte fuerant aliqui contempti in prima, cũ quibus postea processum est ad secũdã: vel aliqua alia solẽnitas omissa in prima, quæ restaurata extitit in secũda. Sed dices, ad quid ergo ista bestia ꝓsequitur nisi secũdã? Forte aliquid de his qui fuerũt in prima, fuerunt contempti in secunda: vnde caute faciebat, si id de iure fieri posset, vtranque prosequendo: sed esse non potest propter rationem quæ sequitur.

n ¶ *Insimul.*] nec etiam diuisim, vt in fine patebit.

¶ *Glo. seq. rationem declarat, signat contrarium, & soluit.*

o ¶ *Ex vna.*] Si enim prima valuit, secũda nõ valuit: si secũda valuit, ergo prima non valuit. In contrariũ videbaẽ, vt s. de conces. præbend. post electionẽ: vbi ꝓsequebaẽ duplicẽ concessionẽ archidiaconatus: Sed non obstat: quia ibi non dicitur, q fuerit admissus: sed prosequi vnam electionem, quam multiplici iure potuerunt facere eligentes: vt si cui eligant consuetudine præscriptas & priuilegio speciali, non est prohibitum, vt j. sed sic duas, vel plures electiones diuersas prosequi, prohibitum est.

p ¶ *Rationi.*] quæ idem est q lex. i. dist. consuetudo. & consuetudini præualet, 8. dist. frustra. & exemplis anteponenda est. 9. dist. sana quippe. & de hoc j. eo. ex eo.

Quia certitudo electionis non debet esse incertus, sed ... est incertus: item incertũ non cõfirmatur. Dom. Ioan.

q ¶ *Contentum.*] sim. s. eo. is qui.

r ¶ *Effectum.*] scilicet confirmationem.

s ¶ *Protestetur.*] ergo nil operatur protestatio: per cõtrarium; enim factum protestationi vr obuiare. quod dic vt 27. dist. cap. i. de consti. cum. M. de elect. Cumana. cum similibus.

t ¶ *Ecclesiæ.*] ad quam electus est.

u ¶ *Aduersarij.*] collecti, vel aliàs se opponentis. s. eo. cupientes. & j. eod. cap. vlti.

¶ *Glo. seq. allegat vij. concor. duo infra in contrariũ, soluit & remittit.*

x ¶ *Vagetur.*] qđ nõ licet. ff. de iur. fisc. l. ita fidei. ff. de edẽ. l. i. §. edere. ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. s. eo. in electionibus. s. eo. lib. de rescrip. cũ in multis. s. de rescrip. ad hoc de appel. c. i. cum sim. Arg. § q liceat in incerto vagari. ff. de rei ven. quæ de tota. §. incertæ. ff. cõ. diui. & si non oẽs. §. si incertũ. sed specialia sunt: qđ dic vt noti de libel. obl. c. i. Et facit decre. ista ad qstionẽ, quã hoc anno disputaui, an valeat alternatiua appellatio, scilicet appello ad archiepm? vel ad Papam, super quod dic, vt ibi dixi. j. de offi. deleg. c. si is cui.

Vide ad hoc glossam in cap. cum M. de consti. in verbo sane præiudicio. & in cap. olim causam. de censi. in verbo ... ꝓ ... statum.

y ¶ *Eligere.*] proponendo ergo non incurrit pœnã: sed sufficit q alteram

alteram eligat, & sic tenetur eligere, vt in actionibus dici solet: aut enim tum certus quæ mihi cõpetit actio, & tunc eligere debeo. ff. de trib. actib. ꝙ in hæredem. §. eligere. aut incertus [t] & distingue tunc: q̃a aut sum incertus per iuris imperitiã, & tunc nihilominus eligere debeo: q̃a peritiores cõsulere debui, & ignorantia iuris nõ excusat: vt 1. q. 4. §. notãdũ. ĩ. de reg. iur. ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Aut per errorẽ facti, & tũc subdistingue: quia aut erat error proprij facti, aut alieni, aut eius in cuius locum successi. si ex errore ꝓprij facti, eligere debeo: quia in proprio facto intolerabilis est ignorantia [t] ff. ad Velleia. l. quãquam. Si ꝑ errorem facti aduersarij, tunc non teneor eligere. ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. Si propter factum eius in cuius locum successi: eligere teneor. ff. de rego. iur. qui in alterius. in fi. & ĩ. de regu. iuris. is qui in ius. & adde quod dixi ĩ. de re iudi. abbate. in princ.

Eligere an & quãdo dicatur quis vnã ex pluribus actionibus sibi cõpetẽtib.

Si autem diffet excusabilis admitteretur: vt not. in re. in fide quã ponit finis glo. Io. An.

confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare [a], sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

¶ Idem.

¶ *Si electus non consentit, vel post consensum renunciat vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Io. An.*

Addit. Facit ad hanc glo & seq. quod dicam post Io. Mo. ĩ. de ap. non solum, super ver. ante omnia. ad fi. glo. versicu. ipse. Io. Monachus. Io. And.

¶ *Glos. seq. arguit ad quæstionem, & remittit.*

a ¶ *Renunciare.*] & est ratio: quia sibi sunt contrariæ, vt ẽ. vidisti. & est si. C. de fur. l. 1. ibi. n. agendo mandati, approbat factum serui: agẽdo furti, reprobat: & ideo vna electa fit alteri præiudicium. ad idem C. si ser. exte. se emi. man. l. vna. vbi si ex peculiaribus nũmis seruus se mandauit emi, & emptus est: dñs agit ex vendito ad pretiũ: quia ex illo pretio non competit emptori liberatio: vel agit mandati ad mancipium: sed vna electa sibi præiudiciũ facit in alia, ea rõne qua supra. ad idem C. de codicil. l. vlt. ff. de leg. 2. cũ filius. §. varus. C. de pact. inter empt. & vendi. l. commissariæ. Quod ergo dicitur, ꝙ edita actio potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem contestatam. 2. q. 8. libellorum. C. de eden. l. edita. verum est in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius: vt hic, & in prædictis concor. vt not. de libel. ob. c. 2. in glo. magna. in fin. De hac tamen materia plene not. ff. de trib. act. ꝙ in hæredem. §. eligere.

Actio edita an & quãdo possit mutari.

Addit. Et Ancha. hic, quem vide & modernos in l. 1. C. de eden. Fon.

S *I electio.*] primo soluit casum, quem per quatuor exempla specificat, & rationem interserit: Secundo solutionẽ moderatur: ibi, Dummodo. Ioan. And.

Additio de mente Helię.

¶ Pro intellectu huius cap. ꝓsupponitur, ꝙ illi ad quos spectat electio ecclesiæ cathedralis siue regularis habent tres menses ad eligendum. cap ne pro defectu. eod. tit. in ant. quia cap. 2. de concess. præb. non est correctum, nisi in ecclesiis cathedralibus & regularibus, imo remanet incorrectum quo ad alias. nã c. ne pro defectu, alleg. emanauit post illud c. s. & iura antiqua non debemus dicere correcta, nisi expresse inueniant correcta. l. ꝑcipimus. C. de appell.

Casus. Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati, & quendam Titium in suum prælatum elegerunt: cui postea præsentauerunt electionem, eum requirendo, vt ipse consentiret vel dissentiret electioni de ipso factæ: ipse noluit consentire electioni, vel forte ipse consensit: sed ante confirmationem ipse renonciauit illi electioni, vel etiam mortuus est ante confirmationẽ: quæritur vtrum canonici poterunt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeant adhuc tres menses post dissensum vel renunciationem? Rñdet ꝙ sic, ac si vacatio esset noua: tamen non est noua: quia adhuc ecclesia non habet ꝓlatum, ex quo matrimoniũ non erat perfectum: ideo canonici ad nouã electionem habebunt integrum tempus, ac si non fecissent electionem, dum tamen non commiserint aliquam fraudem. Helι. Regnier.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declarat.*

b ¶ *Si electio.*] Si electus non consentit: vel post consensum renunciat, vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassat: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hæc decretalis quod tangebatur per Hostiensem & Compostellanũ supra eod. ne pro defectu. per Vincen. & Abbatem supra de maio. & obed. cum olim.

c ¶ *Effectum.*] confirmationẽ. ẽ. c. proxi. si enim confirmatus esset, & cassaretur confirmatio: dic vt infra eod. si confirmationem, vel cõsecrationẽ: si talis ẽ electus. ẽ. eo. cum in cunctis. ẽ. de acc. sup his.

¶ *Glos. seq. circa renũciationẽ electi, qui cõsensit, ponit tres opi. & soluit.*

d ¶ *Renunciat.*] an electus post consensũ sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se factæ, fuit contentio inter doctores: & dixerunt Io. Ber. Inno. Pe. de Samp. & Abbas ẽ. de trãsla. inter corporalia. ꝙ potest [2]: Gof. & Host. ibi tenent contrariũ [3]. Dixit igit Ber. & Inno. ẽ. de resti. in inte. c. 2. ꝙ post consensum & ante cõfirmationem sufficit renunciare in maioribus eligentiũ. Tu dic ẽm Guil. qui hoc not. ẽ. eod. quamuis. ad fin. quòd non cõfirmatus, aut renunciat electioni priusquam negotiũ ad superioris deferat examen, aut post: primo casu hoc ei licet. ẽ. eod. cum inter canonicos. de transla. inter corporalia. de resti. in integ. c. 2. 7. q. 1. quàm periculosum. Si delatum est, aut proponitur tale quod contra electum quod electionem nullam reddat, & eligentes potestate priuat eligendi: aut non. In primo casu licet teneat renunciatio quo ad ipsum, non tamen quo ad superiorem, quin facta renunciatione possit super propositis veritatem inquirere: & si de ipsis constiterit, eligere ac prouidere ac si pronunciatum esset. de supplen. negli. præla. licet Heli. sibi posset illudi. supra in antiq. de postu. bonæ 2. §. nec nocebat. & crimina vndecunque, &c. 54. q. 3. ecce. de collu. cap. 1. Sicut quinque de iure defuncti quæritur, vt sciri possit de iure superstitis. ĩ. de arbi. ex parte. Item secundus accusator de prioris prævaricatione docens, admittitur. ff. de præua. l. 3. C. de accu. si quis homicidij. In secundo casu tenet in totum renũciatio: in nullo enim præiudicatur superiori coram quo quæstio pendet, puta si dicatur, ꝙ electio facta sit contra formam concilij, quia propter. Ego dico ꝙ etiam si non sit delatum negotiũ ad superiorem, vel etiam in secundo casu distinctionis cum delatum est, scilicet & non opponitur id per quod sint priuati, licet teneat renonciatio quo ad electum, ẽm opinionem Ber. & sequacium, quam credo veram esse, tamen in nullo casu tenebit quo ad superioris præiudicium: nam etiam si peccatum sit in forma, habet superior tũc prouidere: vt supra eodem quanquam. Dico ergo breuiter, quòd in omni casu ante confirmationem tenet renũciatio quo ad electũ: quo ad superiorem in nullo casu fit sibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argumen. infra eod. tit. ab eo. Ioan And.

CAP. XXVI.

SI electio [b] ex eo non sortiatur effectum [c], quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat [d] †iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum [e] eius vitium irritatur: electores (qui iam fecerant quod † spectabat ad ipsos infra iuris terminum eligendo) habebũt à dissensu [f], renunciatione [g], morte, vel irritatione prædictis, ac si vacatio noua esset, tempus integrum [h] ad ele-

2 Et Archid. hic dicens quod licet ita hoc loquatur de renũciatione post consensũ & de nullius licentia mentionem facit. Idẽ Io. Mo. ĩ. vt lit. pen. c. 1. Io. And.

3 Idẽ in electo ad sentiendũ Iesu offic. l. hæc edictalis. §. 1. ff. de condi. & demon. l. filio. §. 1. illo tit. Philip. Fon.

Non quòd diligẽtia in termino facta, & redacta ad nihilũ, terminus incassũ. l. 1. & illud. ff. de ver. obl. ergo si in fine mẽsis data actio perẽtur, tardius est mensis. Philip. Fer. Fonta.

Qui tamẽ Host. fatetur ꝙ continuatio. habet æquitatem. Sed dicit ꝙ id interpretari non est suum: sed Papæ: qui hb. sint leg. per venerabilem. §. rationibus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens causam addit, litteram exponit, quærit, & soluit.*

e ¶ *Occultum.*] idem si propter superueniens delictũ, vel factum. Pone ꝙ peccauit in decre. ẽ. eod. quam sit. vel in decre. cupientes. vel in decre. ĩ. eod. si religiosus. redibit potestas ad electores, cum in culpa non fuerint: & ideo dicit, de occulto: quia si scienter elegissent, potestas eligendi non rediret ad eos: sed ad superiorem deuolueretur ẽm distinctionem decre. ẽ. eo. quanquam. & sic nõ procederet quæstio quantũ tempus deberent habere: quia nullum. Sed pone, ꝙ scienter elegerunt indignum, ita ꝙ priuati erant potestate eligendi: Papa de gratia eos restituit [4], nunquid habebunt integrum tempus, vel tantum quod supererat? Dico ꝙ integrum per hanc decret. & per decr. de maio. & obe. cum olim. in antiq. quia integre restitui intelligunt. 23. q. 3. notandũ. C. de sen. pas. l. 1. & ita notat Vic. Inn. & Abb. in prædicta decre. de maio. & ob. c. cũ olim.

4 Nõ sit hic restitutio cõtra lapsũ temporis, & sic non obstat finis alio. glo. Ioan. And.

f ¶ *A dissensu.*] vt ẽ. in primo casu.

g ¶ *Renunciatione.*] scilicet post consensum.

¶ *Glossa sequens litteram exponit & ampliat: secundo ponit duas opiniones, & primam approbat.*

h ¶ *Integrum.*] scilicet trium mensium in cathedralibus vel regularibus ecclesijs. ẽ. eo. ne pro defecto. in minoribus sex menses. de concel. præb. c. 2. Et idem intelligo repetitum in mense qui datur Papæ ad electionem vel collationem beneficiorum in curia vacantium. ĩ. de præben. statutũ [5]. Et intellige hanc decre. in his qui de iure proprio habent eligere: quia secus si ex iure deuoluto: ẽm ea quæ no. Ber. Tan. & Hostien. ẽ. eod. ne pro defectu. qui dicunt negligentes esse priuatos tantum in prima electione, quæ occurrit: vnde ẽm hoc si archiepiscopus, ad quem ex iure deuoluto spectat eligere, eligit: & electus dissentit vel renunciat, vel moritur: ad canonicos redibit electio. Sed Goffr. intellexit negligentes priuatos in tota illa vacatione: sed prior opinio verior videtur: quia si culpa ex delicto prouenient, ex prima electione tantum punitur. ẽ. eod. cum Vintonien. multo fortius hic erit culpa, quæ prouenit ex negligentia

5 Et idem in patronis quo ad tẽpus quadrimestre, vel semestre, de quo ĩ. de iure patro. c. vno. Ioan. And.

gligentia, cum minus puniri debeat negligentia, quàm dolus. s. eo. nihil est. de crimi. fal. ad falsariorum.

¶ *Glo. seq. tex. ampliat: secundo notat diversa tempora.*

a ¶ *Aliam.*] eadem ratione idem dico in tertia & quarta: si secundus, vel tertius dissentit, renunciat, moritur, vel occulto suo vitio cassatur: & idem in vlterioribus. Nota igitur tpa quæ dantur in expeditionibus ecclesiarum vacantium: Primo dantur tres menses electoribus ad eligendum, vel sex mēses s̄m distinctionem. s. eo. ne pro defectu. de concess. preben. cap. 1. & servata forma istius decret. Ad præsentandum dat tempus q̄ citius fieri potest, & adhuc octo dies. s. eo. tit. & lib. quā sit. & cap. cupientes. in prin. & §. cæterum. Ad consentiendum datur vnus mensis electo, si libertatem habet consentiendi, aliàs quantū iudex arbitratur. Ad petendam confirmationem dantur tres menses. s. eo. quàm sit. Ad cōsecrationem (?) tres. 100. dist. quoniam. & 72. dist. cap. 2. Et si debet palliū petere, hoc faciat à tpe consecrationis intra alios tres menses. 100 dist. cap. 1. In causis aūt regularium, vel cathedralibū, q̄ ex immediata subiectione vel appellatione devolvuntur ad Papam, serua decre. Nicolai. s. eo. cupientes.

Idque ex licet o con cilij Lateranen. sub Innocētio iij. cap. 23.

Vide Clement. cum concessa. de elect. & extrauag. Benedicti, quæ incipit: si religiosus. de electio.

ctionem aliam [a] celebrandam: Dummodo nil fraudulenter [b] egerint in præmissis.

¶ Idem.

¶ *Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio.*

CAP. XXVII.

SI † religiosus (cuius arbitrium non ex sua, cum velle vel nolle non habeat: sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suam ecclesiam celebratæ, sui superioris qui dare ipsam valeat, non petita licentia & obtenta, præsumpserit consentire: consensus sic præstitus non teneat: & in pœnam præsumptionis illius, electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

¶ *Solus superior sine conuentu dare potest suo religioso consentiendi, & transeundi licentiam. hoc dicit.*

¶ Quia vero vtrum religiosis consentiendi electionibus de se factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint, transeundi, à suis superioribus sine fratrum † consilio licētia dari possit (cum iura super hoc sint varia) dubitatur interdum: Nos ad huiusmodi dubitationem tollendam: & vt ordinationes ecclesiarum, ac monasteriorum, in quibus tales electi extiterint, celerius & facilius valeant expediri: Decernimus, vt ijdem superiores (suis irrequisitis conuentibus) electis huiusmodi consentiendi, & transeundi liberam dare valeant facultatem.

¶ Idem.

¶ *Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus. Ad dignitatem autem episcopalem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit.*

CAP. XXVIII.

NVLLVS † RELI-

¶ *Glo. seq. textum exponit, dubium soluit, & arguit.*

b ¶ *Fraudulenter.*] pone in vltima die trium mensium dixerunt canonici, eligamus talem qui dissentiet: & sic à die dissensus adhuc habebimus tres menses: & sic fraudem faciendo reperiebantur sex mēses habere in cathedralibus vel regularibus, vel in inferioribus annum: quod esse non debet. s. eod. auaritiæ. Et dico q̄ qui fraudem allegat, eam probare debet. ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. Nota ergo hanc decre. quæ facit pro his quæ not. per Inno. & Hostien. s. in ant. de appel. ex ratione. qui ibi not. q̄ si vna die quis fuerit impeditus de anno appellationis prosequendæ: habebit integrū annum, per prædictam decre. & eo. tit. cum sit. 2. q. 6. ei qui. & in Authen. de his qui ingre. ad appellan. in prin. §. 1. 2. & 3. coll. 8. Sed si beneficio restitutionis ei subueniretur, tunc non habebit nisi tantum tempus, quātum amisit. ff. ex qui. cau. maio. in integrum resti. l. ab hostibus. §. fi. ibi de hoc per eos plenius videre poteris. Facit Clement. ab ecclesia. de resti. in integ. Io. An.

Vel si alia parte anni fuerit semper dilicto, posito l'ost. in d. c. ex ratione. sequitur in Authen. ij qui. C. de temp. ap. Bon.

I *religiosus.*] Sunt duo dicta: Secundum ibi, *Quia vero.*

Scasus. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monasterij noui Pictauis, vel alio monasterio: monachi illius monasterij quēdam monachum alterius monasterij in suum abbatem elegerunt: & electione facta sibi eam præsentauerunt, petendo, vt consentiret aut dissentiret: quæritur vtrum iste monachus possit cōsentire illi electioni sine licentia sui abbatis: vel requiratur vt petat & obtineat licentiam à suo prælato, siue abbate? Rñdet Romanus Pontifex, q̄ cum monachus cēseatur mortuus, & non habeat velle neq; nolle, non potest consentire electioni de se factæ, nisi petita & obtenta licentia à suo prælato: tñ si ipsius prælatus nollet ei dare licētiam, posset ipse prælatus cōpelli per suum superiorē. Sed quid? ponamus q̄ abbas bene vult ei dare licentiam: sed conuentus non vult consentire: vtrum solus abbas possit ei dare illam licentiam? Respondet q̄ sic, etiam inuito conuentu.

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶ *Si religiosus.*] Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio. Secūdo dicitur, q̄ solus superior sine capitulo dare potest consentiendi & transeundi licentiam.

d ¶ *Arbitrium.*] dependet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

e ¶ *Non habeat.*] 12. q. 1. non dicatis. & s. eod. tit. quorundam. j. de sepul. cap. vlt.

f ¶ *Suam ecclesiam.*] in alijs ergo non habet locū hæc constitutio.

g ¶ *Superioris.*] solius etiam sine conuentu: vt j. proximo respōso.

¶ *Glo. seq. litteram exponit, notat, quærit, & soluit: & op. ponit.*

h ¶ *Obtenta.*] debito modo, & non p extorsionem: vt s. eo. quorūdam. ad idem j. de his quæ vi metusve cau. fi. cap. 1. Et nota casum in quo non sufficit petere licentiam, nisi & obtineatur: interdum sufficit, vt s. de reg. licet. Sed quid si superior licentiam dare nolit? Dixerunt Tanc. & Ber. s. in anti. de renū. post trāslationē. i prin. ipsum p suū superiorē compellendum, nisi habeat iustā causam denegandi. s. de iure pat. nullus. si habeat iustā causam, non compelletur. 63 dist. litteras. 71. dist. cap. 2. & 3. Sed q̄a solius principis priuilegium videtur priuare aliquem re sua, dicunt quidam per superiorem, Papam intelligendum: & sic loquitē illa decret. nullus. quæ in Papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Ioan. An.

ADDITIO. Per superiorem, Papam intelligi dicit Hostien. in decret. nullus. de iure patro. & Abb. in decre. admonet. de renun. qd̄ placet Ioan. Mona. & Archi. s. eod. q̄ sit. Nec obstat decre. nullus. quia illud cum est aliquod ius quæsitum: hic de mera gratia: hoc semper saluo, quod habes in extrauag. Benedicti, eod. tit. si religiosus. de qua ibi feci additionem. Ioan. And.

¶ Nota monachis conuenit fratres. cap. ea sam. s. de sedi. Dom. alle. ibi. cap. pen. §. eod. de priuileg. Font.

¶ Dicit sed. Mo[...] hunc [...] præceptis de se [...]: ad alia, sed [...] hominis officia: quē animā separent [...] ta. vt h[...]. s. de tria. c. 1. sed non sic homo asperat ad [...] nata.

i ¶ *Non teneat.*] sic s. eo. quorundam.

k ¶ *Religiosis.*] Mendicantibus, vel non.

¶ *Glo. seq. alleg. pro & contra, & ponit opinio.*

l ¶ *Sint varia.*] Quòd enim solus prælatus illā dare posset: videbatur per cap. 58. dist. cap. 2. ibi, abbas loci. de capitulo nihil dixit. & s. de renuncia. post translationem. ibi, & sancti Fridiani Priore. & s. eo. tit. quam sit. ibi, superioris. nil de capitulo dixit. In priium videbatur s. de verb. sign. abbate. ibi, abbati & conuentui placuit, &c. & est expressum de statu mona. cap. 2. in fi. & 19. q. 3. statuimus. & hoc s̄m litteram, quæ ibi est abbatis, ac totius congregationis: sed s̄m aliam quæ est sine actione, facit in contrarium. Et prælatus nō potest alienare res ecclesiæ sine consensu capituli. 12. q. 2. sine. ergo nec personas, cum maior sit alienatio personæ, q̄ rerum. ad idem 12. q. 1. præcipimus. & hanc secundam partem tenebat Ioan. And. 58. dist. cap. 2. & Ber. in prædicta decre. post translationē. in 3. glo. prima tamen hic approbatur non tam de iure antiquo, quam de hoc nouo ob celerem ecclesiarum expeditionem.

¶ Vide Clement. cum ratione. de electio.

¶ Archid. 16. q. monachi. & cap. cū pro vtilitate. & 18. q. 2. nullam potestatem. 20. q. 4. monachi. Ioan. And.

m ¶ *Tollendam.*] Interpretatio enim & declaratio iurium ad eum spectat. 11. q. 1. c. sicut. 9. ca. his. s. de senten. excom. inter alia. C. de leg. l. vlt. Et habes etiam de hoc s. in anti. de postu. cap. 1.

Iurium declaratio ad Papam spectat.

n ¶ *Tales.*] scilicet religiosi, qui non habent liberum arbitriū transeundi, vel consentiendi.

o ¶ *Electi.*] ex multiplicatione huius verbi quod hic habes, not. q̄ religiosi possunt eligi: & dicam j. cap. proxi.

p ¶ *Electis.*] non dixit, eligendis: vnde non valet licentia data religioso, vt consentire possit electioni futuræ, vel prouisioni, etiam cum consensu sui superioris: vt in constitu. Clemen. eod. tit. cum concessa.

NVllus religiosus.] Primo statuit: Secundo decreuit: ibi, *Quòd si.* Tertio excipit: ibi, *Ad dignitatem.* fortificationem interserens: ibi, *Ad quam.* Ioan. And.

Casus. Vacante monasterio sancti Cypriani Pictauis, in quo sunt plures monachi: aliqui sunt tacite professi, videlicet per delationem habitus, vel se immiscendo actibus professorum: alij autē

duit ex-

sunt expresse professi: ipsi conuenerunt in vnum super electione futuri abbatis: & quendam monachum tacite professum, non autẽ expresse, in suum abbatem elegerunt: verum ad hoc ꝙ quis possit eligi in abbatem, requiratur expressa professio? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic: ita qđ tacita professio non sufficeret: & hodie istud capitulum extenditur ad prioratus, & alias administrationes: vt in cle. ne in agro. §. sane. de sta. regu. Ex quo dicunt Doctores, ꝙ monachus, q̃ fecit tacitã professionem, potest instare, vt prælatus suꝰ ipsum admittat ad ꝓfessionem expressam, quia ipsius monachi interest admitti ad ꝓfessionẽ expressam: vt possit vocari ad prioratus, & alias administrationes. Hoc dicunt ista duo vltima capitula ad longum. Nota primo ex capitulo, si

giosus [a] ad Abbatiam, seu prælaturam [b] suæ vel alterius [c] religionis de cætero eligatur [d], nisi antea fuerit ordinem regularem expresse [e] professus: Quòd si secus actum † fuerit, eo ipso irritũ [f] habeatur. ¶ Ad dignitatem vero episcopalem (ad † quam nouitij [g] eligũtur interdum) talem in secularibus vel regularibus [h] ecclesijs, eligi minime prohibemus.

¶ Idem.

¶ *Forma electionis tradita per decre. supra eod. cum dilecti. non est sublata per sequens concilium, quia propter hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XXIX.

CVm expediat concordare iura iuribus, & eorum correctiones † (si sustineri [a] valeant) euitari: Decretalem felicis recordationis Innocentij Papæ tertij prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite † compromitti: vt compromissarij secreto & sigillatim volun-

religiosus. ꝙ religiosus per professionem abdicat à se suum proprium velle: & illud supponit voluntati abbatis: & hoc verum in licitis & honestis: Nam si abbas sibi ꝑciperet aliqua, quæ essent ꝯ Deum, non teneretur ei obedire: vel etiam si præciperet aliqua, q̃ sunt ꝯ propriam conscientiam: ad oĩa aũt alia tenetur ei obedire.

Nota insuper ex dicto cap. si religiosus. ꝙ religiosus potest consentire electioni de se factæ cum licentia sui prælati: & solus prælatus inuito conuentu potest dare religioso licentiam se trãsferendi ad aliud monasterium. Nota ex hoc cap. nullus. ꝙ ad hoc vt possit religiosus se transferre ad aliud monasterium, requiritur ꝙ fecerit professionem expressam. Idem dicendũ in quocunq; prioratu: vt in cle. ne in agro. §. sane. ĩ. alle. Nota ꝙ religiosus potest vocari ad prælaturam episcopalem; posito ꝙ ecclesia cathedralis sit secularis; nec per hoc dicitur descendere, sed potius ascendere: quia episcopi dicuntur religiosissimi.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Nullus religiosus.*] Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus: ad dignitatem autem ep̃alem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit. hoc dicit. Declarat in prima parte decretalem ĩ. eod. cum causam. & reprobat quod not. Naso & Compostellanus ĩ. eod. cum in magistrum. & approbat quod ibi not. Hostiensis & Goffred. & Abbas in decretali, cũ causam in secunda approbat quod not. Ber. de statu regular. quod Dei timorem. in magna glossa. Compostellanus ĩ. eod. cum causam. & Hostiensis de voto. per tuas.

b ¶ *Prælaturam.*] puta Prioratum, Guardianatum [1], vel Magistratum, s̃m ꝙ diuersa sunt nomina talium prælatorum, qui religiosis præsunt: vt ĩ. eod. tit. cap. quorundam. ad idem ĩ. eod. fundamenta. Sed etiam hodie in administrationibus & prioratibus monasteriorum habet hoc locum: vt in cle. de sta. regu. ne in agro. §. sane.

c ¶ *Alterius religionis.*] hodie religiosus eligi non potest ad prælaturam alterius religionis, vel habitus. per cle. eod. tit. cum rationi. [illegible] Archidiaconus tenebat hic ꝯrium per hanc litterã, rñdens ad cap. 16 q. 7. in nona actione. ꝙ non loquebatur de dispa ritate habitus, sed clericorum ad laicos. & sic 19. q. 3. monasterijs. loquebatur de laicis, qui sunt in probatione. & cap. officij. ĩ. in ant. Sed loquitur ibi de nouitio non experto. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ostendit hoc solui quæstionem, de qua ponit duas opi.*

d ¶ *Eligatur.*] eligere tñ potest, si tacite sit professus. ĩ. eo. ex eo ꝙ. in fi. & in cap. indemnitatibus. in prin. Nota expresse, ꝙ monachus vel religiosus eligi potest, nec habet postulari, sed post electionem postulabitur: sine superioris enim licentia, qui eam dare possit, nõ poterit consentire. ĩ. eod. cap. proxi. per quod idem probatur: & p decre. ĩ eo. quãm sit. & ĩ. eo. quorundam. De hoc olim opiniones fuerunt: & tractabant de hoc Inno. & Host. ĩ. de renun. post translationem. ĩ. in anti. de vo. per tuas. Compost. ĩ. in anti. de postula. cap. 1. Gar. ĩ. eod. quãm sit. & dicebãt quidam (quibus fauebat Innocen. & Compostel.) monachũ extra suũ monasterium debere postulari; non obstante decre. per tuas. vbi dicebant abbatẽ electũ in prælatum, alias in episcopum eligi posse, alias extra suum monasterium postulari debebat. Alij dicebant indistincte eum eligendum. Ad decre. post translationem. rñdebãt illum fuisse postulatũ pp ordinem ep̃alem: hodie tene eum eligendum per hæc iura.

e ¶ *Expresse.*] ergo non solum secularis eligi non poterit in abbatem: vt ĩ. eo. cum ad nostram. sed nec religiosus tacite professus: vt hic, & ĩ. eo. indemnitatibus. in prin. vbi in abbatia, vel prioratu

idem dicitur, & tñ per tacitam professionem bene est quis monachus: & votum solemnizat. ĩ. de vo. c. vno. non autẽ solus habitus, sed professio facit monachum. ĩ. de regular. porrectum. talem aũt professionem in scriptis [a] facere debent, vt obuiet illis (si postea reclamarent) propria scriptura. 27. q. 1. omnes fœminæ. 1. q. 7. saluberrimum.

f ¶ *Irritum.*] olim non erat irritum ipso iure, sed irritandum p sententiã ĩ. eo. cũ causam.

g ¶ *Nouitij.*] nedum tacite ꝓfessi. & minus sunt obligati nouitij, quia possunt ad seculũ remeare: nisi appareat eos absolute voluisse vitam mutare: vt ĩ. de reg. non solum.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

h ¶ *Regularibus.*] quasi dicat, interdum cathedralis ecclesia secularis est, idest secularium canonicorum; interdum regularis: vtroq; casu tacite professus in ep̃m eligi poterit. Sed quæ est ratio, quare in cathedrali regulari eligitur nõ professus: in alijs non: prout dixerunt Lau. Tanc. Goff. & Compostellanus in prædicta decre. cum causam. idest, ꝓ p excellentiam ep̃alis dignitatis & ordinis: vt ep̃s etiam secularis immediate præsit monachis. & ꝓbatur idem ĩ. de iud. causam. ĩ. ne sede vacante. cap. 1. vbi monasterium erat vnitũ cathedrali ecclesiæ, forte seculari. tñ Tanc. & Goff. ibi dixerunt, ꝙ Bathonien. cathedralis ecclesia ibi erat regularis: sicut & multę in Anglia: sed Ber. videtur tenere ꝯrium in tertia glo. vnde in cõsecratione religiosus dr̃ etiam religiosior abbate: & ep̃s monachos ad professionem recipit, vt abbas. in Authen. de sanct. epis. §. iubemꝰ. coll. 9. & facit ad hoc ĩ. de vo. & vo. redemp. ex multa. & quod not. ĩ. de capellis monacho. cap. 2.

C ¶ *Vm expediat.*] Præmittit declarationis causam generalem; Secundo declarat: ibi, *Decretalem*. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. ꝓsupponitur primo illud quod habet in c. cum dilectus. & cap. quia propter. eod. tit. in antiq. Dr̃ in cap. cum dilectus. ꝙ canonici alicuius ecclesię vacantis, possunt compromittere in aliquẽ sub hac forma: videlicet vt ipse exquirat vota singulorum canonicorũ, & eligat illum, in quẽ consenserit maior pars totius capituli: & dicant illi hoc modo: Nos sumus viginti canonici, qui damus & concedimus tibi potestatẽ, vt exquiras vota singulorum canonicorũ sigillatim & secreto: & si reperis aliquẽ, in quẽ maior pars totius capituli cõsenserit, illũ eligas; sed illa forma non est seruanda in electionibus aliarũ dignitatũ, p quas ecclesia non dr̃ viduata. Dr̃ in c. quia pp. alleg. ꝙ canonici debẽt eligere prælatum altera de tribus vijs; videlicet p viam Spiritus sancti, vel cõpromissi, vel scrutinij: Per viã Spiritus sancti, videlicet qñ cõcorditer eligunt aliquẽ, nullo modo habito tractatu inter se. Per viã cõpromissi, qñ eligentes cõpromittũt in aliquo: vt dictũ est in c. perpetuę. ĩ. eo. tit. & lib. vnde forma scrutinij est multũ difficilis: in qua etiã deficiũt periti, & maxime si non habeant praticã. & in hoc c. decidit̃ verũ per c. quia p p. sit correctũ c. cũ dilectus. videlicet ꝙ si canonici velint transferre in aliquos potestatem eligẽdi, ꝙ debeant facere cõpromissum absolutum, nõ determinatũ: vel verũ non sit correctũ illud c. cum dilectus. videlicet vt canonici possint facere cõpromissum cũ determinatione & restrictione? Rñdet ꝙ p c. quia p p. non est correctũ c. cum dilectus. Nam cap. quia p p. nõ dicit, ꝙ illud cõpromissum sit simplex: & nõ sit determinatũ & restrictum: sed solum ponit vnam formam cõpromissi: quia dicit, ꝙ ex altero de tribus modis est procedendum: & si aliter processum fuerit, non valet electio: Forma autem contenta in c. cum dilectus. continetur sub forma compromissi.

¶ *Prima glossa summat, & notat, & exponit.*

i ¶ *Cum expediat.*] forma electionis tradita p decretalem ĩ. eod. cũ dilectus. no est sublata p sequẽs conciliũ, q̃a p p. hoc dicit. Et nota ex hoc principio inspiciendum quid expedit. de pœni. dist. 1. aliud. ĩ de vot. & voti redemp. magnæ. [Vide qđ ibi dixi in glo. vt patet ĩ fi.] & proprie expedientia vtilitatem respicit. vt ibi patet. Ioan. An.

a ¶ *Sustineri valeant.*] reprehenduntur hic illi, qui uolunt sustinere iura, quę penitus sunt correcta: ubi ergo apparet de correctione, non sustineantur: alias sustineantur. ad idem C. de inof. testa. si qñ. & ĩ. eod. ecclesia vestra 2.

ADDI. Vide quod ĩ. de priuile. accedentibus. dixi super 2. glo. in fi. Ioan. And.

i ¶ *Decretalem.*] ĩ. eo. [cum dilecti, alias] cum dilectus.

¶ *Glo. seq.*

[Marginal notes, left:] Alias [illegible] [illegible]. — Alias [illegible] ad [illegible]. — [1] Hic not. Dom. quòd Guardianus fratrum Minorum est in dignitate, [illegible] delegatum vel [illegible] in cap. olim. de maio. & obed. Fon.

[Marginal notes, right:] [a] Scriptura tamen non est de necessitate professionis, sed [illegible]. — † Correctio iurium est vitanda, & vbi apparent contrarietas, per distinctionem actuũ debet reduci ad concordiam, ad hoc ĩ. de test. cap. cũ [illegible] & de restit. spoliat. cap. [illegible]. — † Dicto, licite, docet hoc in antiquis codicibus.

¶ *Glos. seq. declarat, & commendat hanc formam.*

a ¶ *Inquisitis.*] Est ergo forma ista partim ex scrutinio, & partim ex cōpromisso: vt hic patet: sed principali dicet ista forma cōpromissi, sed determinati. Et si bene aduertas, ista hodie est melior & expeditior forma iudicio meo quā hodie habemus: nō enim volūt canonici libere ius suū in alios transferre, & dare illis potestatē prouidendi prælatum: per formā scrutinij graue est procedere, nec omnes bene sciunt illam formā seruare: immo & boni iuristæ practicam ignorantes in ea deficiunt: expedientius ergo seruabitur ista forma.

b ¶ *Capituli.*] Nota quod secus si diceret de maiori parte eligentiū: & cōpromissarij illū elegissent, quē maior pars numero, nō maior capituli nominasset: quia tunc electio esset nulla. s. eod. si cui.

Additio. Cū qua hæc deberet iungi: vt ibi dixi, & hic Archi. & Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit motiua opinionis hic reprobatæ, & alleg. respondet.*

c ¶ *Concilium.*] s. eo. ga pp. dicebant enim quidā, quod forma illa sublata erat per decre. quia pp. & hoc videbatur tenere Host. in prædicta decre. in prin. quod dicebat diuersas electionum formas: vt s. eo. cū dilectus. & propterea ibi tres tm̄ formæ, vel sm̄ alios duæ approbari videntur: & propterea ibi dr̄, aliter electio facta non valeat: sed primum est verum, vt hic vides; & propterea ista est forma compromissi: sed cum certa determinatione, vt s. dixi.

d ¶ *Vt prius.*] idest, sicut poterat ante concilium: quia propter. cōcilium tamen & decre. fuerunt eiusdem auctoris.

Cum non] Primo ponit constitutionis causam generalē: Secūdo ponit constitutionem, interserens causam specialē: Tertio tollit obstantia. Secūda ibi, *Statuimus.* Tertia ibi, *Non obstantibus.*

Casus. Dicitur in cap. cupientes. s. eod. tit. & lib. quod si in causa electionis appelletur ad Apostolicam sedē: eligentes debent mittere ad eandē sedē duos ex ipsis instructos, similiter quod opponentes debēt mittere duos ex ipsis; Sed quid si illi qui mittunt ad Apostolicā sedē sunt de ipsis canonicis: utrū ipsi canonici debeāt reputari residētes: hoc est, vtrū ipsi possint percipere fructus præbendarū suarū? Rñdet, quod cū ipsi canonici sint absentes pro vtilitate illius ecclesiæ, debeāt censeri & reputari præsentes: ita quod ipsi percipiant fructus præbendarum suarū: exceptis fructibus distributionū suarum quotidianarum. Sed ponamus quod tales canonici quando erant in ecclesia, cuius negotium tractatur, percipiebāt fructus præbendę, quam habebant in alia ecclesia: sicut in abbatia ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauis nō potest esse abbas illius ecclesiæ, nisi sit canonicus in ecclesia Pictauen. & percipit fructus ipsius abbatiæ? Rñdet, quod tales canonici absentes pro vtilitate ecclesiæ, fructus non solum suarū præbendarum, quas habent in ecclesia cuius negotiū prosequuntur: sed etiā debent percipere fructus, quos perciperēt, si nō essent absentes: sed residerent in illa ecclesia. Nota primo ex hoc c. illud ad qđ allegatur principiū c. quod officium suū nō debet alicui esse damnosum, sine nociuū. Not. vlterius, quod absentes pro vtilitate ecclesiæ censentur residētes, quo ad perceptionē fructuū suarum præbendarū: exceptis quotidianis distributionibus, quæ tantū conceduntur interessentibus diuinis officiis. hoc verū, nisi talis canonicus esset infirmus, quia debet etiā habere quotidianas distributiones, licet sit absens: vt in c. 1. de cle. ægro. in antiq. Not. insuper, quod absentes ab ecclesia, in qua sunt præbēdati, de iure cōi non debēt percipere grossos suarū præbendarum: valet tn̄ contra consuetudo vel statutum: vt etiam in absentia percipiant fructus suarum præbendarū. c. cū oēs. de cōsti. in antiq. Nam propter officiū, i. ministeriū, datur beneficiū, idest, fructus.

¶ *Glossa primo summat, & notat, allegans quo ad hoc principium sex concordantias.*

e ¶ *Cum non deceat.*] Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decretal. cupiētes. eundo hac de causa, stando, & redeundo, integre, præter quotidianas distributiones, percipit fructus beneficiorū, quos percipere posset in ipsa ecclesia residēdo. Et nota ex hoc principio inspici quid deceat: quod proprie honestatem respicit. s. de voto & vot. redempt. magnæ. nec enim honestum est officium suum alicui fore damnosum. 4 q. 3. §. itē in criminali vers. vēturis. s. de rescript. statutū. in fine. ff. de furt. l. si seruus cōis. ff. ad Vellean. l. 2. §. 1. C. de administr. tut. cum quidam. s. de fideius. peruenit. cum similibus.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

f ¶ *Iuxta*] Nota quia per hanc litteram dico, quod si talis est casus quo instruens vadat non astrictus per decre. s. cupientes. puta quia non est ecclesia cathedralis, nec regularis: vel si est talis appellatio, vel immediata subiectio, quæ non deuoluit, his casibus, cū nō habeat locū decre. cupientes. ergo nec istius decre. priuilegiū. per illam litterā: & concor. quod dixi j. eo. si postquā. 2. respon.

Additio. Et facit ad quæstionem, quam Paduæ disputaui de doctore disputante, qui disputare non tenebatur. quā vide j. de reg. iur. accessorium. Ioan. And.

…tatibus omnium inquisitis [a], illum in quem maior & sanior pars capituli [b] consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non esse per subsecutum concilium [c] † generale: immo potest in ipsis electionibus, vt prius [d], procedi licite per eandem.

¶ Idem.

¶ *Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decre. Cupientes. eundo hac de causa, stando, & redeundo integre (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Ioan. And.*

CAP. XXX.

Cum non deceat alicui suum officium esse damnosum: Statuimus, vt ij, qui iuxta [f] constitutionem [g] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia instructuri: (Cum tales ecclesiarum suarum † prosequentes vtilitatem, censeri debeant residentes [h]) fructus beneficiorū suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis, quarum negotia prosequuntur; & etiam aliorum, quos reciperent, vel possent recipere in † ipsis ecclesijs residēdo [i], integre (quotidianis distributionibus dūtaxat exceptis [k]) recipiant ad sedem propterea [l] veniendo eandem, ibidem hac de causa [m] morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesijs residerent: Non † obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis, seu priuilegiis quibuscunque, per quæ præmissorum effectus [n] posset quomodolibet impediri.

g ¶ *Constitutionem.*] s. eo. cupientes.

h ¶ *Residentes.*] concor. s. de cle. non resi. ex parte.

i ¶ *Residendo.*] pone: habet ecclesia Bonon. priuilegiū, quod canonici ipsius ecclesiæ percipiant fructus beneficiorū suorū, quos habēt in aliis ecclesiis in Bonon. ecclesia residendo: vel habet ipse quod vadit pro instruēdo negotio priuilegiū, quod recipiat fructus tales. s. de rescrip. c. vlt. hos isto casu percipiet. hoc vult dicere littera ista.

k ¶ *Exceptis.*] quæ nec dantur studētibus 3 in theologia. s. de præbē. licet. nec dantur præsentibus, qui nō intersunt horis canonicis. j. de cleri. non resid. c. vnico. Et licet ista cōstitutio fingat ipsum præsentem, non fingit ipsum diuinis officiis interessentem. habeat ergo qđ præsens haberet, quod diuinis officiis non interesset: vt in prædic. cap. vnico. quod etiam est contra: cum dicat distributiones quotidianas concedi iis, qui prosequuntur ecclesiarum vtilitatem: & ibi soluitur.

l ¶ *Propterea.*] Nota legem pro instruēdo negotio electionis iuxta prædictam constitutionem. & facit ad id quod dixi in glo. s.

¶ *Glossa sequens recitatur per duas quæstiones, & solutiones ipsarum.*

m ¶ *Hac de causa.*] Si ergo facta instructione, & finito negotio, sua voluntate, vel pro aliorū suorum negotiorū expeditione maneret in curia: tūc cessabit priuilegiū hoc. Et est huic simile qđ dicit lex, quod nō vere reipublicæ causa abesse dr̄ is, qui proprij cōmodi causa in legatione est. ff. ex q. cau. maio. l. non vere. sed postea ex quo redire inciperet, cōpeteret ei hoc priuilegiū: redit enim de itinere qđ ob hanc causam fecit. [Hoc est expressum. ff. ex quibus causis maio. l. si cui. §. tandiu.] Et est simile huic, quod dicitur de teste. s. eo. lib. de rescri. statutum. in fi. cum suis concor.

¶ *Glossa sequens exemplificat. quærit. soluit. solutioni opponit, & respondet: In fine argu. ad quæstionem.*

n ¶ *Effectus.*] puta quia est statutū, consuetudo, vel priuilegiū in ecclesia, quod quacūque de causa quis absit, etiam si vtilitatem ecclesiæ prosequatur, nihil percipiat. Quid si talem consuetudinem vel statutū iurauerit? Non credo quod tunc locum habeat hoc priuilegium: quia iuramentum illud potest seruari sine periculo animæ. s. de iureiur. si vero, & quia hic non dispensat contra iuramentum: vt de rescripts, cum aliquibus. s. eo. lib. cum suis similibus. Nec obstat si sublatū statutū vel consuetudinem, quod est principale: ergo & iuramentum 4 de illo seruando, quod est accessoriū, tolle enim instantiam. s. de iureiur. cū contingat. & quod ibi not. [Aliqui per id qđ dicit, quibuslibet & subdit, quibuscunque, & quomodolibet, quæ multum videntur pro eis facere.] Hæc decre. bene facit ad quæstionem, de qua quærebat olim Gar. in decre. cupientes. s. eo. lib. an duæ personæ de opponentibus 5, quæ vadunt pro instruendo negotio ad curiam.

1 Ideo nota: quia vbi his erant conclusiones ex duobus capitulis sunt antiq. faciunt nouam speciem. l. Gallus § ille casus. ff. de liberis & posth. c. quanto. § de iudi. Pet. de Ancha. Fen.

¶ Concilium Lateran. sub Innocentio. iij. c. 24. refertur de elect. cap. 42.

2 Idem Dominicus. sed Archi. & Ancha. contra. sed. opinio glossæ est communior. Fen.

1 Not quod suum potest dici id, quod est suum in parte, & nō in toto. nā ecclesia nō est tota canonici. vide glos. j. de præben. eo. in illis.

2 Aliās sunt in dictis ecclesiis. &c.

3 Aliās in: non obstantibus quibuslibet aliis consuetudinibus. &c.

3 Vide concilium Trident. sessio. 5. de reformat. cap. 1. in fine.

4 Gl. fi. in clem. ductū. versi. postea. de sepul. & consilium. de rescri. in antiq. & procedit hæc glos. secundum Panor. etiā si clausula, nō obstante, ponatur in iuramento. vide Roma. consilio. 5 cas. Fen.

5 Idem dic eligentibus eo casu, quo tenentur ad expensas. Io. Andr.

ad curiam, contribuere debeant ad expensas: fiat qđ inter eos conuenit. ff. de deposi. l. 1. ſi conueniat. ſi nil erat conuentum: dicebat iudicis arbitrio relinquendum, penſatis labore & facultatibus mittentium & miſſorum. [Idem Ioan. An.] enim iſta decre. priuilegiet eos in fructibus percipiendis: ſatis arbitratur iudex eos conferre debere.

ADDITIO. Et facit ad quæſtionē de damnum paſſo, nūquid cōtribuat cum alijs ciuibus ad emendam? Et dī ꝙ ſic: in Spec. de cēſi. §. 2. ver. quid ſi damnum. facit ff. ad legem Rhod. de iac. l. nauis onuſtæ. §. cum aūt. de hoc. ff. de leg. 1. ab omnibus. §. ſi Titio. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Is qui opponit euidentem defectū ſcientiæ vel perſonæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere non poteſt. cauſam reddit. Ioan. And.

CAP. XXXI.

ABeo [a], qui contra electū, vel poſtulatum, ſeu promouendum [b] ad aliquam dignitatē, inter cætera quæ obijcit, euidentem † notorium, ſeu manifeſtum [c] ſcientiæ, vel aliū perſonæ defectum opponit: ipſius defectus oppoſitio, vel eius qualitas [d] nequeunt poſtea reuocari: Cum enim opponens (ſi quod de defectu oppoſuit huiuſmodi, deſtitui veritate cōtingat) à proſecutione cauſæ debeat omnino excludi [e], & puniri, perinde ac ſi in probatione omnium, quæ obiecerat, defeciſſet [f]: iuſtum eſt, vt (poſtquam ad oppoſitionem eandē procedit) nequeat in præiudicium eius, contra quem oppoſuit, vlterius pœnitere [g].

¶ Noua iſta æquiparantur euidens, notorium, & manifeſtū, & ſic videntur iſta ſynonyma, de quo vide infr. de verbo. ſign. c. 2.

A Beo qui contra electum.] Diuiditur in duas partes: Secunda, ibi: *Cū enim.* Domi.

CASVS. Vacāte eccleſia Pictauēſi vel alia eccleſia, puta monaſterio ſancti Cypriani; Pictauenſes canonici, vel monachi, quendam Titium in prælatum elegerunt: fuerunt aliqui opponentes, qui oppoſuerunt ꝫ electum defectum ſcientiæ vel morum, vel defectum ſuorum natalium: & cum hoc qualificabant illos defectus, videlicet, ꝙ illi defectus erant manifeſti: opponentes pœnitentia ducti voluerunt recedere ab illo defectu: vtrum poſſint? Rñdet ꝙ non: Nam ex quo appellauerunt ob illum defectum, ab illo defectu recedere non poſſunt. Sed ponamus ꝙ ipſi nolūt recedere a defectu, ſed ſolum à qualitate: vtrum ſit eis permiſſum? Rñdet ꝙ nō: immo ſi recedant à qualitate defectus, ſunt puniendi, ac ſi defeciſſent in probatione defectuū: ideo debent pſiſtere & in defectu, & in qualitate defectus: tñ ſi dicti opponētes recedāt ab ipſis defectibus vel qualitatibus; poterit ſuperior inquirere de ipſis defectibus vel qualitatibus: vel etiā opponentes, ſi ſint qui ꝑtendant habere intereſſe.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

a ¶ *Ab eo.*] Is qui opponit euidentem defectum ſcientiæ vel perſonæ contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere nō poteſt. cauſam reddit.

¶ *Secunda gloſſa quæſtionem ſoluit.*

b ¶ *Promouendum.*] iſta igitur tria ſunt paria. cōcor. ī. eo. tit. vt circa. Et nota ꝙ dicit, dignitatem: & idem dicit ī. eod. ſi forte. & idem ĩ. de verb. ſign. conſtitutionem. per quod apparet, quòd decre. illa, ſi forte. non habet locum in alijs beneficijs, vt ibi dixi.

c ¶ *Manifeſtum*] iſta enim quo ad caſum noſtrū ſunt ſynonyma, & idem deſignant: vt ĩ. de verb. ſign. conſtitutionem.

d ¶ *Vel eius qualitas*] hoc vult dicere: is qui oppoſuit, forte vult obiectum reuocare: vnde cum oppoſuiſſet euidentem defectum ſcientiæ vel perſonæ, dicit ꝙ vult inſtare alijs obiectis, & recedere ab illo: vel non reuocat obiectum, ſed qualitatē [a]: vnde nunc vult ſimpliciter dicere, ꝙ patitur defectum: ſed reuocat id qđ dixerat, ꝙ defectus erat euidens: iſtud eſt reuocare qualitatem tantum, & neutrum poteſt: vt hic vides. Ioan. And.

a Et non poteſt, quia detractio qualitatis mutaret actionem: quia iſtæ exceptiones ſapiunt actionem. Domi. Fons.

e ¶ *Excludi.*] vt ī. eod. ſi forte.

f ¶ *Defeciſſet.*] vt ī. eo. tit. cap. 1.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. negatiue & affirmatiue: & pro negatiua ſoluit.*

g ¶ *Pœnitere.*] vt ſic ſibi non liceat mutare conſiliū in alterius detrimentum. ĩ. de reg. iur. mutare. cū ſuis cōcor. ad idem ī. de elect. cap. publicato. nam & quod ſemel placuit, non poteſt amplius diſplicere, vbi verſatur alterius intereſſe. ĩ. de reg. iur. qđ ſemel. niſi in caſibus, in quibus iura pœnitentiam & variationem admittunt, quorum aliquos ibi not. [a] & eſt ſimile huic ī. eod. vt quis duas. [Ioan. Mona. & Archid. alleg. ff. de pact. l. fin. depoſi. l. 1. §. ſi rem.] Quid dices, pone promouendus contentit ꝙ opponens renunciet obiectui, vel qualitati obiectus: iudex non contenit: nunquid hoc poterit opponens? Et vī ꝙ non: quia quos prætor prohibet, &c. ff. de poſtu. l. quos prohibet prætor. & concor. ī. de excep. cap. vlt. maxime cum in huiuſmodi electionibus exuberet iudicis officium. ī. de electio. cum nobis olim. com ſimilibus. In ꝯtrium vī per hanc litteram, quæ dicit in præiudicium eius, ꝯ quem, &c. & quilibet poteſt renunciare iuri pro ſe introducto. ī. de reg. ad Apoſtolicam. C. de legi. quod fauore. ĩ. de reg. iur. quod ob gratiam. Satis vī (per prima iura, & maxime ea ratione; quia ſi probetur talis obiectus: promouendus ſtatim debet repelli) ꝙ ipſe huic iuri renunciare nō poſſit [a]: cum iſtud ius licet ei faueat, ſi nō probatur obiectus: tñ ei nocet, ſi fuerit probatum: & ſic videtur renunciare non poſſe huic iuri inuito iudice: & facit quod dixi ī. eod. ſi forte.

a Adde qđ ibi dicam. vide gl. cap. ſi diligenti. de fo. compe. Feli. c. olim. col. 1. de re iu. in anti. Fons.

a Idem Archi. alleg. 4 not. 2. q. 7. quærendū, & c. alienū. Ioan. And.

E ¶ *X eo.*] Sunt duæ partes, quæ patent: Et prima ponit dictum, cuius rationem ſubdit: ibi, *Cum tam.* Secundo ponit duo dicta: ſecunda ibi, *Vel conuerſi.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præſupponendum eſt illud, quod habetur in c. quod ſicut. eo. tit. in anti. vbi dicitur, ꝙ oēs habentes vocem in electione, debent vocari ad electionem faciendam. Item ꝙ illi, qui ſunt præſentes die electionis faciendæ, non debent vocari: quia fruſtra vocarentur: ſed ſoli abſentes ſunt vocandi ad illam diem, qua debet electio celebrari: ſi ſint in loco propinquo vel remoto, ſm ſtatuta illius eccleſiæ: tñ ſi præſentes proceſſerunt in electione abſq; vocando abſentes, valet electio de ſe: ſed abſentes poterūt poſtea facere caſſari illā electionē.

¶ Idem.

¶ Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

CAP. XXXII.

EX eo [h] quòd ad electionē epiſcopi [i], quæ te in pupil-

CASVS. Vacante eccleſia Pictauenſi, canonici illius eccleſiæ cōuenerunt in vnum ad electionem futuri paſtoris faciendam: In eccleſia ipſa erat canonicus impubes de iure cōi vel diſpenſatiue, ꝙ erat tunc abſens: Vnde qñ aſsignauerunt diem ad faciendum electionem, alij canonici non vocauerunt illum impuberem: ſed eo ſpreto ad illam electionem proceſſerunt: vult iſte impubes cōqueri de contemptu, & caſſare electionem: vtrum poſsit? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: quia cum talis impubes non habeat vocē, fruſtra vocaretur ad electionem: quia ipſe impubes caret diſcretione, quæ requiritur in electione: Sed hodie quantumcunq; ſint puberes, non habent vocem, niſi ſint in ſacris conſtituti: ſed impubes non poteſt eſſe in ſacris: ideo non habet vocem in electione. Secundum vero hæc tpa non requirebatur, ꝙ quis eſſet conſtitutus in ſacris, quo ad electionem actiuam. Sed ſanctiſsime Pater, ponamus ꝙ vacat aliqua eccleſia regularis: in qua ſunt monachi ꝓfeſsi, & alij non ſunt profeſsi: vtrum non profeſsi habeant vocem electiuam, & ſint vocandi ad electionem actiuam? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia ad electionem actiuam requiritur profeſsio: ſed tunc in iſto caſu, ſcilicet ad electionem actiuam, ſufficit tacita profeſsio: ſed ad electionem paſsiuam requiritur profeſsio expreſſa: vt in cap. ſi religioſus. ī. eo. tit. & in cle. ne in agro. §. ſane. de ſta. reg. in clemen. Sed quid de conuerſis: vtrum habeant vocem in electione, vt cōiter in religione beati Franciſci ſunt laici cōuerſi? Rñdet ꝙ tales conuerſi non habent vocem in electione: qa illi ſoli habent vocem in electionibus, qui ſunt tacite vel expreſſe ꝓfeſsi religioſi: ideo conuerſi non habent vocem. Nota primo ex iſto textu, ꝙ impubes poteſt eſſe canonicus eccleſiæ cathedralis. Sed quæritur vtrum iſtud poſsit eſſe de iure cōi, vel ex diſpenſatione? Quidam dicunt ꝙ de iure cōi, quia in ſimplici beneficio & in canonia ſufficit ꝙ quis ſit egreſſus infantiam: Cōis tñ opinio Doctorum tenet, ꝙ in beneficio requirente diſcretionem animi, requiritur ꝙ quis ſit pubes: & ꝙ perfecerit xiiij. annum: & attigerit xv. ſed in alijs ſimplicibus beneficijs, in quibus non requiritur diſcretio animi, ſufficit ætas ſeptem annorum. De hoc latius per Panor. in c. ſuper inordinata. de præben. in antiquis. Nota inſup ꝙ in electionibus prelatorum regularium ſoli veri religioſi profeſsi & clerici habent vocem electiuam; alij autem, vt conuerſi, vel non profeſsi, non habent vocem.

¶ *Prima gloſſa ponit ſummam, & quid declaret.*

h ¶ *Ex eo.*] Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu: non profeſsi cum profeſsis: vel conuerſi laici cum clericis, electioni intereſſe non debent. Emanauit primum dictum ad declarationem eorum, quæ notant Vincentius, Tancredus, Goffredus, Bernardus, & moderni de ætate & qualit. ex ratione. Secundū ad declaratione corū, quæ notāt Bernardus, Innocentius, & Hoſtienſis de inſtitu. cap. 5. & Abbas ī. eod. tit. in Geneſi.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. negatiue, & contrarium ſoluit.*

i ¶ *Epiſcopi.*] quid de inferioribus dignitatibus? Ex his vulgaribus iuribus, quibus arguimus à verbis. ĩ. de priui. ſi Papa. & reſpon. in ſi. cum ſi. videretur ꝙ in inferioribus ſecus: cum ſi de inferioribus idem voluiſſet intelligi, id expreſsiſſet. ī. de deci. ad audientiam.

Contra

Ratio generalis [illegible] legem. Dom. Nic. Bernardus [illegible] in [illegible] ratione legis [illegible]. Fon.

Contra puto, cum ratio cap. quæ infra sequitur, sit generalis: nec ibi reparatur de episcopo, cum dicitur, ad præstandum in electione suffragium, &c. & hoc bene probatur ī. eod. indemnitatibus. in princip. Ioan. Andr.

lari constituto ætate, In tua ecclesia extitit celebrata, cum cæteris eiusdem ecclesiæ canonicis non fuisti admissus: de contemptu conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes: Cũ tam iuris, quàm rationis existat: vt tales (cum discretione careant) ad præstandum in electione suffragium nullatenus admittantur.

Nota quod [illegible] dici, quod est [illegible] ad hoc [illegible] non decent, vide quod notatur ad [illegible] de sen. excom. Fon.

a ¶ *In pupillari.*] quæ est in mare minor xiiij. annis, in fœmina minor xij. nec distinguimus an malitia suppleat: sicut nec in finienda tutela. C. quãdo tu. vel cura. l. indecorũ. Insti. qui. mo. finiat tute. in princ. licet secus in matrimonio: vt ī. de desp. impu. puberes. vbi de hoc. ad idẽ ī. eo indemnitatibus. in prin.

No. arg. quod ad probandum electionem dubiã, sufficit validare electionẽ duplici argumento, vel canone vide Io. And. in c. inquisitio. ti. l. de sen. Dom.

b ¶ *In tua ecclesia.*] Not. quod minor xiiij. annis dicitur idoneus ad beneficium, etiam ad canonicatum cathedralis ecclesiæ. de hoc ī. de præbẽd. super inordinata. [Host. ibi ẽ & de æta. & qual. c. s.] & ī. eo. lib. de rescript. si eo tempore.

Vide concilium Trident. sessio. 24. de refor. cap. 12.

c ¶ *Contemptu.*] quod aliàs cassationem inducit, & plus in electione nocet, quàm multorum contradictio. ī. eo. venerabilẽ. & c. bonæ 2. in ant.

¶ *Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. hoc dicit.*

¶ In ecclesijs quoque regularibus, vel monasterijs, hi, qui nõ sunt tacite vel expresse professi, non debent cũ professis, vel conuersi laici cum clericis electionibus interesse.

d ¶ *Iuris.*] scripti.

Ratio allegari potest deficiente iure scripto.

e ¶ *Quàm rationis*] quæ deficiente iure scripto allegari potest. 8. dist. frustra. & 9. dist. sana quippe. ī. eo. tit. & li. vt qui. lex enim est omne quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. & Seneca in epistola xxxvij. ad Lucillum Si vis tibi omnia subijcere, te subiicias rationi.

ADDITIO. Aug. dicit ratione vincendum. 23. q. 6. vides.

¶ *Glos. seq. quæstionem soluit.*

f ¶ *Discretione.*] 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. & ī. de corpore vi. ex parte. C. de fal. mo. l. s. § [De reg. cum virum. in princi. & cap. cũ infans. in princi. ff. de iudic. cum prætor. §. non autem.] Et per hanc litteram dico idem de furioso per prædictum §. tria. & 15. q. 1. cap. nec is. §. cum itaque. de suc. ab inte. cum dilectus. ff. de iniu. l. illud. cum nec tales matrimonium carnale cõtrahere possint. ī. de spon. dilectus. 32. q. 7. neque furiosus. nec religionem vouere. de reg. sicut 1.

An isti ob malitiam [illegible], vide doct. in Le. [illegible] ad [illegible] de l. si arrogati. ff. de iu. & de malo, quod facit [illegible] in ludo, vide Pet. de Ancha. [illegible]. Fon.

g ¶ *Suffragium.*] ff. de iu. immu. l. 2. §. impuberes. & dicit lex: Indignum nobis videtur, eum qui stabilẽ mentem nondũ adeptus est, pro priuilegia militum, sapientum hominum iura tractare. C. de test. mili. l. vlti. & minores sportulas decurionũ accipiunt: suffragiũ tamen inter alios non afferunt. ff. de decur. l. spurij. §. minores. & si princeps det veniam ætatis minoribus: nõ videtur cõcessisse, quod sine decreto alienent: vel citra perfectam ætatẽ liberam administrationẽ habeãt. C. de his q ve. ætat. impe. l. eos 2. isti enim accusare nõ possunt, nec testificari. 2. q. 1. prohibent. 4. q. 3. nec testamenta facere. 2. q. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. & talis ætas prona est ad malũ. 12. q. 1. c. 1. & est hæc littera [Et decre. indẽnitatibus. in princip. ī. eod.] contra Tan. & Bart. Brixiensem, qui dixerunt in quæstione dominicali 77. quæ incipit, Tutor cuiusdam: quod si pupillus patronus maior 7. annis præsentat vnum, & tutor eius alium præfertur præsentatus à pupillo. pro eis facit. 16. q. 7. decernimus.

h ¶ *Hi qui.*] s. fratres vel monachi: non distinguo in his, an sint clerici, prout distinguit in conuersis: vt ī. dicam in gl. 2.

i ¶ *Tacite.*] in electis autem requirĩ expressa professio. ī. eo. nullus. sic ī. eo. indemnitatibus. in prin. Nouitij ergo nõ admittunĩ. & sic tenebat Abbas in gl. in prin. alleg. ad hoc ff. de sta. hom. l. statu liberum. licet tales gaudeant priuilegio canonis: vt ī. de sen. excom. religioso. tamen non sunt veri religiosi, vt ibi.

k ¶ *Cõuersi laici.*] de cõuersis ergo hic loquiĩ: monachi ergo vel fratres professi, indistincte admittunĩ. ad hoc ī. de arbi. cũ olim. de sen. excom. canonica. & 16. q. 5. generaliter. 93. dist. a subdiacono. hodie secus: quod dic vt in Clemen. de ætate, & qualita. vt hi, qui.

l ¶ *Cum clericis.*] In plebibus ergo vbi sunt clerici & laici cõuersi, non admittunĩ conuersi laici: ergo in hospitalibus & locis huiusmodi, vbi sunt solũ laici cõuersi: illi bene eligunt sibi priorem, rectorem, magistrum, vel massarium. ī. de arbitr. cum olim. nec hoc hic prohibetur. ad hoc. ī. eod. indemnitatibus. §. penulti.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit, & contrarie respondet.*

Cõuersi non possint propter [illegible] gradu.

m ¶ *Electionibus.*] tale enim ius non cadit in laicum. ī. eo. in antiq. Massana. & c. sacrosancta. etiã cõuersum: vt hic. Quid dices in quæstione facti in aliquo ordine: puta Humiliatorũ: [vel sancti Marci.] vel in aliqua ecclesia seculari præscripserunt laici conuersi, quod debeant ad electionẽ admitti, & vocari: per hãc constitutionem clerici nolunt eos admittere: quæriĩ quid iuris? Dico quod de iure cõmuni conuersi laici ad electionem nõ admittuntur: vt hic. sed decr. ista nõ tollit specialium locorum, ordinum, vel personarũ consuetudines præscriptas. ī. eod. li. de consue. licet. quare illi præscriptæ consuetudini stari debet. Non obstat quod in talibus nõ valeat consuetudo. ī. eod. Massana. quia illud dico verum secundum Innocẽ. & Host. qui hoc not. de instit. c. 2. de laicis professione & habitu, non de conuersis: cum ergo cõuersus sit ecclesiastica persona. 12. q. 1. c. duo. tale ius spirituale præscribere poterit.

Glossa & Card. in c. ecclesia. de instit. Fon.

Eremita nõ est persona ecclesiastica, de quo [illegible] Pe. de Ancha. [illegible] ī. eo. lib. in 2. Fon.

¶ Idem.

¶ *Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pẽdente, confirmatio facta per ordinariũ non valet. Requirit decret. cupientes. non solum quòd electus veniat, sed quòd vsque ad finem negotium prosequatur: & habet locum etiã cum appellatur à confirmatione, vel prouisione. Ioannes Andr.*

CAP XXXIII.

SI postquam ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata, fuerit in scriptis ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad sedẽ Apostolicam appellatum, electionẽ ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi cõfirmatio, nisi

S*I postquam.*] Sũt tres partes: Secunda: ibi, *Si vero electus*: Tertia: ibi, *Cum autem.* Dom.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici quendã Titiũ elegerunt: à qua electione fuit appellatũ ad Apostolicam sedem: quia forte vnus erat contradicens, & talis solenniter appellauit: appellatione interposita, dicti canonici eligentes ipsam electionẽ præsentauerunt metropolitano, vt eã confirmaret: quod fecit metropolitanus ad requestã aliorũ canonicorũ, non curando de appellatione illius: an valeat talis confirmatio, vt electus virtute illius confirmationis receperit potestatẽ administrandi? Rñdet Romanus Pontifex quod non: nam ex quo fuit appellatum ad Apostolicã sedem: suspensa fuit iurisdictio iudicis inferioris: ideo non potuit cũ metropolitanus confirmare, & per consequens si ille electus se ingerat administrationi, perdit ius sibi quæsitũ ex electione: cũ non videatur cõfirmatus: Et illud verum, quod superior, videlicet metropolitanus, non potest confirmare illam electionẽ pendente appellatione: nisi appellans renunciasset suæ appellationi: quia tunc per illum recessum ab appellatione superior reassumit iurisdictionem virtute cuius posset ipsam electionem confirmare. Sed sanctissime Pater, dictum est in capitul. cupiẽtes. ī. eo. quod si confirmatio vel infirmatio pertinet ad Papã: electus tenetur ire personaliter ad Apostolicã sedẽ pro obtinenda confirmatione: Ponamus quod ipse electus postquã fuit in curia Romana sine licentia Papæ, post aliquos processus recessit à curia non remanendo vsque in finem causæ: vtrũ videatur satisfecisse illi constitutioni, cupientes. allegatæ? Rñdet quod non. Item dictum fuit in dicto cap. cupientes. quod cum appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad curiam Romanam: & etiam eligentes & opponentes? Ponamus quod electus fuerat iam confirmatus, & appellatum fuit à confirmatione: vtrum electus, eligentes & appellantes teneantur mittere ad Apostolicam sedem, secũdum distinctionem illius cap. cupientes? Respondet quòd sic.

¶ *Prima glossa summat.*

n ¶ *Si postquam.*] Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit decreta. cupientes. non solum quod electus veniat, sed quod vsque ad finem negotium prosequatur: & habet locum etiam cum appellatur a confirmatione, vel prouisione. Ioannes Andr.

o ¶ *Ecclesia.*] Nota, quo ad cathedralem ecclesiã bene erat statutũ, quod appellatio deuolueret: eo ipso quod in scriptis, & causa probabili interposita esset. ī. eod. quamuis. sed de regulari non sic erat expressum: parificatæ igiĩ sunt regulares cathedralibus. sic ī. eo. in antiqua. ne pro defectu. & ī. eo. tit. & lib. c. cupiẽtes. secus in casu. ī. eo. quanq.

p ¶ *In scriptis*] sic ī. de appel. cordi. & de hoc ī. eo. tit. quamuis.

q ¶ *Probabili.*] vnde illud speciale in illis ecclesijs, quod sufficit quod appellatio sit interposita ex causa probabili, licet causa sit falsa: ad hoc vt deuoluatur: & potest esse ratio, quia maiora facilius deuoluunĩ vt ī. de appella. vt debitus. in fin.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem duplicem: scilicet, quid si appellatur ad inferiorem. & quid si ad legatum.*

r ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] ergo secus si ad inferiorem: [vt etiam dicit Archidia.]

prius fuerit canonice [a] ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo, qui non potuit [b] †, de facto præsumpta) nullam obtinebit † roboris firmitatem [c]. ¶ Si vero electus [d], qui iuxta [e] constitutionem [f] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum: eius electio auctoritate constitutionis ipsius (quæ non solum vt quis veniat, sed etiam ex sui mente [g] exigit, quòd vsque ad finem negotium prosequatur) eoipso viribus euacuatur † omnino [h]. ¶ Cum autem [i] ab electionis confirmatione [k], vel facta prouisione [l] per eum [m], ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta, eligendi potestas ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in veniendo, & mittendo, & alijs, quæ perstringuntur in ea, conuenit obseruari.

¶ Idem.

¶ Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tamen debent promoueri infra annum: aliàs sunt priuati: Et illo durante septennio debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: Elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.

CAP. XXXIIII.

CVm ex eo [n], quod felicis

dicit Archid.] cum enim ista decret. ponat suũ casum specialem ꝫ regulam ĩ. de appella. non solũ. a. respon. quo cauetur primo constare debere de veritate causæ, anteq̃ reuocentur attentata post appellationem ante sententiam interiectam: ob hoc igitur à casu expresso non recedam: sed antiquo & generali iuri in alijs stabo. Et potuit esse ratio, tenerentia sedis Apostolicæ, & vt melius visitetur. Et quia ista maiora de facili transeunt ad Papam: vt in prædicta decret. vt debitus. io si. Et si appelletur ad legatum non puto hanc decret. locum habere: licet dici soleat: examẽ legati satis esse examẽ Apostolicæ sedis. Sed video q̃ si appelletur ad sedem Apostolicã, non sufficit adire legatum: nisi partes concordarent appellationi renunciando: de appellat. cõstitutus. & de offic. lega. studuisti. & cap. licet. & dixi ĩ. eod. cupientes. circa principium. Ioan. And.

a ¶ *Canonice.*] sine aliqua prauitate, vt ĩ eo. lib. quamuis. & ĩ. eod. prouida. & primo inquiratur de recessu, vt ibi.

b ¶ *Non potuit.*] sufficit enim q̃ appellatio sit interposita ex causa probabili, ad hoc vt deuoluat: & alias competentis iudicis iurisdictionem reuocet.

c ¶ *Firmitatem.*] simile ĩ. eo. prouida. & cap. seq. & cap. vlt.

d ¶ *Si vero electus.*] approbat quod not. Guli. & Gar. ĩ. eo. cupientes. §. quod si.

e ¶ *Iuxta.*] si ergo talis erat electus, qui venerat ad curiã: non adstrictus tamen illa constitutione, licet ante finem causę recedat: cũ non habeat ibi locum hæc constitutio: ergo nec eius pœna. Et facit quod dixi in decre. cupientes. in prin. super verbo: immediata subiectio. & ĩ. eo. cum non deceat.

f ¶ *Constitutionem.*] ĩ. eod. cupientes.

Glo. seq. notat arg. contrarium, & soluit dupliciter: & econtrario respondet suus recit. per quæstionem, quam soluit.

g ¶ *Mente.* [a]] Et ita punitur qui mentem offendit, sicut qui mentem & verba. ff. de iurisd. om. iudi. l. si quis. versi. q̃ si dum proponitur. ff. ad Macedo. sed Iulianus. §. mutui. immo præfertur intentio verbis. ĩ. de verb. sign. intelligentia. & cap. præterea. Et in ꝯtium videbatur: quia constitutio pœnalis erat: & ideo restringenda. ff. de pœn. interpretatione. Sufficere ergo videbatur, q̃ venerat prout constitutio dicebat. Sed ꝯrium est verum: ista enim sunt paria, nõ venire, & venire, & sine licentia recedere. 11. q. 3. certum. ĩ. de iudi. cap. 1. ff. de excu. tuto. l. scire. §. aliud autem. versic. obseruabunt. in hoc. [aliàs incipit, & sufficit. & C. de decurion. lib. 10. si qs.] videtur etiam talis offendere verba, sm̃ quod notatur ĩ. eod. tit. cap. cupientes. §. q̃ si per xx. super ver. executionem. Non obstat quod dicitur, constitutionem pœnalem non extendendam: quia in hoc non extenditur quod erat de mente [a]: nec puto electum puniri, q̃ eo tp̃e quo non impeditur processus causæ per xx. vel xxx. milliaria peregrinationis, recreationis, vel simili causa suit extra curiam; non enim recessisse dicitur, qui statim est reuerturus. ff. de procu. præsens. & l. seq. ff. de diuor. l. 3. Et verba ciuilis modo non captiose sunt intelligenda. 4. distin. erit. ff. de serui. si cui. & hoc tenet Guli. & Gar. in decre. cupientes.

ADDITIO. Idem Arch. & Ioan. Monachus, qui tamen in additionibus hic dicit forte talem ex contemptu ligari. ĩ. de senten. excom. per tuas. §. nos igitur. Ioan. And.

h ¶ *Omnino.*] quod hic de pœna electi venientis & recedẽtis sine licẽtia dictum est: eadem ratione intelligo repetitum de pœna opponentium, & personarum instructarum.

i ¶ *Cum autem.*] approbat quod not. Guli. & Gar. ĩ. eod. cupientes. in princip.

k ¶ *Confirmatione.*] in ꝯtrium videbatur: ibi enim non de meritis electionis: sed de iniquitate iudicis agitur. ĩ. de appel. interposita. ad fin. ad quid ergo venirent personæ instructæ? Sed ꝯtrium est verum: licet enim de iudicis iniquitate agatur: nihilominus & de meritis electionis; & sic est necessaria instructio personarum.

¶ *Glo. seq. dupliciter opponit & soluit.*

l ¶ *Prouisione.*] in ꝯtrium videbatur: quia pœnalis erat constitutio, cupientes. [& ideo non extendenda.] & quia si Papa de prouisione voluisset intelligi, id expressisset: sicut fecit de [a] electionibus & postulationibus. de deci. ad audientiam. Sed cũ quotidie iura ista parificent electiones, & postulationes, & prouisiones. ĩ. eo. statuimus. & cap. vt circa. quid iuris de vno & de alio, vt hic patet. sed post prouisionem non videbatur vacare ecclesia: & sic nec habet locũ constitutio, quæ prouidere intẽdit ecclesijs vacantibus, vt ibi patet, in princ. sed per appellationem suspenditur cõfirmationis & prouisionis effectus. de iure iur. venientes. vnde merito locum habet constitutio.

m ¶ *Eum.*] quod dic vt notatur ĩ. cod. ne pro defectu. & c. quamq̃.

C*Vm ex eo.*] Primo ponit constitutionis causam: in qua ponit ius antiquum, & impedimentum ex eo proueniens; In secunda constitutionem; quæ tria facit: Primo permittit dispensationem septennij: arctat ad subdiaconatum: & causam reddit: Secũdo prouidet quomodo interim ecclesijs deseruiatur: Tertio post septennium eum cum quo dispensatum fuit reducit ad ius antiquum. Secunda: ibi, *Porro.* Tertia: ibi, *Elapso.* Ioan. An.

CASVS. Dictum fuit in cap. licet canon. ĩ. eo. q̃ promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotiũ infra annũ, annumerandum à tp̃e adeptæ pacificę possessionis: vel à tp̃e, quo potuit habere pacificam possessionem, & p ipsum stetit: Sed quæritur, nunquid ep̃s possit fauore studij cum tali promouendo dispensare, vt nõ promoueatur ad sacerdotium infra annum? Rñdet q̃ sic vsq; ad septennium: vt promouendus p illud septenniũ non teneatur promoueri ad sacerdotium: Sed nunquid per illud septẽnium infra annum debeat promoueri ad ordinem subdiaconatus? Rñdet q̃ sic: & hoc ne possit redire ad seculum, & perciperet fructus illius ecclesiæ: pendente tñ illo septennio, debet in ecclesia parochiali idoneus poni vicarius, qui sustẽtabitur de fructibus illius ecclesiæ: & elapsis illis septem annis, debet ipse rector infra annũ promoueri ad sacerdotium: alias si non promoueatur ad sacerdotium infra annũ, ipso facto dicta ecclesia dicitur vacare absq; alia sñia vel monitione. Nota primo, q̃ promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum, numerandum a tp̃e adeptæ pacificæ possessionis: vel a tp̃e quo potuit habere pacificam possessionem, & per eum stetit. Nota vlterius, q̃ ep̃s vel alius superior potest dispensare cum promoto ad ecclesiam parochialem, q̃ vsq; ad septennium fauore studij non teneat promoueri ad sacerdotium: Vnde sciendum est, q̃ solus ep̃s, in cuius diœcesi est ipsa ecclesia parochialis, potest dare istam dispensationẽ: non aũt ep̃s domicilij: licet per cap. nullus ep̃s. ĩ. de temp. ordi. clericus beneficiatus dicatur habere tres ep̃os, quo ad promotionem ad ordines: scilicet ep̃m domicilij, ep̃m originis, & ep̃m beneficij. Nota insuper ibi: litterarum studio insistentes: q̃ licet tales clerici promoti ad ecclesias parochiales essent in studio: si tñ litteris non insisterent, non prodesset eis illa dispensatio. Nota etiam, q̃ durante illo septennio, debet ep̃s vel alius superior in ipsa ecclesia parochiali ponere vicarium idoneum, qui ibi deseruiat in diuinis: & qui sustentabitur de fructibus illius ecclesiæ: Tamen hodie aliter fit: nam hodie ep̃s dispensando dat eidem clerico potestatem, vt possit conuenire cum vicario de fructibus, & possit affirmare fructus illius ecclesiæ: sed si non esset dispensatio, deberet obseruari quod hic dicitur. Nota finaliter q̃ est prohibitum studentibus, expensis beneficiorum redire ad statum secularem. de quo hic in glo. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid dedit causam.*

n ¶ *Cum ex eo.*] Dispensare possunt ep̃i & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium stu-

[Margin notes:]
a Casu à iure incorpo… sunt … vide … in c. … electio. ĩ. de rescri.
a Ita antiquis codicibus legitur, absurum.
a Aliàs, vacante.
a Quomodo colligatur mens legis vide Archid. & Dominicum.
a Vide glo. in cap. 1. ĩ. de tempor. or. Font.
a Sequitur Dom. & ibi … & vide not. in l. si quis seruo. C. de furtis. gloss. in cap. præsenti. ĩ. de senten. excommu. Font.

F

nium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tñ debent promoueri infra annum: alias sunt priuati: & illo durante septennio, debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: elapso septennio debet rector infra annum in presbyterū promoueri. Causam dedit huic constitutioni, qđ notat Guil. ĩ. eo. licet canon. in glossa super verbo: priuatus.

Abbas istud dicit Gregorius Papa prædecessor noster, &c.

a ¶ *In concilio Lugdunensi.*] ĩ. eo. licet canon.

b ¶ *Parochialium.*] nõ collegiatarum, in quibus locum habet concilium, in collegiatis non: & sic in illis non est hæc dispensatio necessaria. ĩ. eo. statutum.

connumerandum.

c ¶ *Tempore.*] idest, ex quo possessionem habuit, vel per eum stetit, quo minus haberet. ĩ. cap. prox. §. 1. & ĩ. de præbē. licet episcopus.

d ¶ *Personaliter.*] ergo non per vicarium, nisi in casu decret. de præbend. extirpandę. ĩ. qui casus per conciliū mutatus non est: vt ibi dixi. & idem hodie in casu huius capituli.

d ¶ *Resideant.*] dispensari tamen poterat super residētia: vt in prædicta decret. licet. in fine. Ioan. Andr.

recordationis † Gregorius Papa decimus prædecessor noster statuit in concilio Lugdunensi [a], vt ad regimē parochialiū [b] ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotium promoueri faciant infra annum à sibi cōmissi regiminis tempore [c] connumerandum †: & personaliter [d] resideant in eisdem: Alioquin si infra idem tempus promoti non fuerint [f] huiusmodi ecclesijs absque monitione alia sint priuati. Nonnullis extunc [g] parochiales ecclesias recusantibus acceptare [h] legēdi, & proficiendi [i] (cū eis facultates non suppetant: nec ab ecclesiarum prælatis de alijs beneficijs in plerisque mundi partibus [k] interdum prouideatur eisdem) opportunitas [l] sit sublata, in grāde vniuersalis ecclesiæ (quæ ad sui regimen viris litteratis permaxime noscitur indigere [m]) dispendium & iacturam. Nos super hoc multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, vt fructum in Dei ecclesia suo tempore afferre valeant opportunū, vtiliter prouidere [n]: Præsenti constitutione sancimus, vt episcopi [o], eorumque superiores, cum his, qui huiusmodi [p] subiectas [q] † sibi ecclesias obtinēt [r], vel obtinuerint in futurum, dispensare possint libere, quòd vsq; ad septennium [s] litterarum [t] studio insistētes promoueri minime teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus [u] dumtaxat: ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne sicut à multis de Christi [x] patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur [y], à statu retrocedere [z]

habebit dispensare per hanc litteram.

r ¶ *Obtinent.*] si iam elapsus esset annus, ita q; priuati essent, tunc eas non obtinent, sed obtinuerunt: & sic huiusmodi dispensatio locum non habet.

¶ *Glo. seq. notat, dubium soluit, quærit & soluit: Iterum quærit & soluit, et declarationem exposcit.*

s ¶ *Septennium.*] Nota in septēnio scholarem esse debere prouectū, studēs in theologia in quinquennio. ĩ. de magi. cap. vlt. & etiam studēs in iure ciuili: vt in procemio ff. ibi: & in quinto anno, &c. & si voluerint epi in exteriori tpe dispensare, bene id poterunt: sed in vlteriori non. de re iudic. quod ad consultationē. de appel. oblatæ. ĩ. de reg. iur. cui licet. [Idē Ioan. Mona. & Archid. benefacit ff. de vul. sub. si ita quis substituerit. & ĩ. de off. deleg. pastoralis. §. t. immo commendabile est nõ à principio totū dare septēniū, vt experiatur si proficiant, & tunc detur vlterius tēpus: alias denegetur.] Sed nunquid eps qui dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispensationem reuocare? Dico q; nõ: per reg. ĩ. de reg. iur. decet. & ĩ. de fi. presby. ex tua. vbi de hoc. & hoc dico nisi euidens causa suaderet ɔ̃rium: & sic potest intelligi de cle. non resi. cap. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cū tendit ad noxam. de deci. suggestum. Quid si pendente dispensatione mecum facta de illo septennio, assumor ad aliam parochialem ecclesiam sine fraude: nũquid adhuc poterit in septennio mecum dispensari? Et satis videtur q; non, per hanc litteram: cum videatur inspici tempus ratione personæ: & ſm hoc, & per ea quæ dixi in principio glossæ, videtur, q; tempus illud incipiat à tpe dispensationis: & secundum hoc esset reperire quod per nouem annos, vel quasi prorogaretur receptio ordinis presbyteralis: & in hoc vtilis esset declaratio.

Nota quando requiritur dispensatio pro persona respectu beneficij: ille prælatus debet dispensare, qui habet ecclesiā subiectā, respectu cuius est dispensatio necessaria. Dominicus.

f ¶ *Non fuerint.*] iusto impedimento cessante: vt hic in fine. & ĩ. cap. proxi. §. porro.

g ¶ *Extunc*] idest, post illud concilium.

h ¶ *Acceptare.*] quia nolebant sic statim presbyterari.

i ¶ *Proficiendi.*] de mag. cap. 1. & cap. quia nonnullis.

k ¶ *Partibus.*] in quibus forte pauca sunt alia beneficia.

l ¶ *Opportunitas.*] sicut prouident iura, q; opportunitas ad malum tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus. de coha. cle. cap. 1. ĩ. eo. fundamēta. ĩ. de sta. reg. c. vnico. 1. respon. in fi. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum: vt hic, & ĩ. de magi. per totum.

m ¶ *Indigere.*] ĩ. de magi. c. vlt. vnde de aduocatis dr̃, q; non minus prouident generi humano, q̃ si patriam armis defenderent. C. de aduo. di. iudi. l. aduocati. & doctorum scientia mundus illuminatur. ĩ. de hære. cum ex iniuncto. ĩ. de reli. domi. cap. vnico.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

n ¶ *Prouidere.*] sed nonne satis erat prouisum pauperibus. ĩ. de mag. Dic q; sic circa Doctores: sed circa libros & expēsas non: circa quæ prouidit ista constitutio.

¶ *Glo. seq. primo soluit dubium: secundo quærit, arg. negatiue alleg. v. iura: affirmatiue alleg. vij. iura. & sic soluit.*

o ¶ *Episcopi.*] Licet igitur inferiores prælati possint ex causa super residentia dispensare. ĩ. de cle. non resi. relatū. & ita ibi sentit Inno. Hostien. & Gar. ĩ. eod. licet. in vlt. glo. hoc tñ casu non dispensabūt minores epis. & in §. porro. ĩ. proxi. idem reperitur. Sed nunquid solus eps sine capitulo hanc & alias dispensationes facere poterit? Et videtur expressum q; non. 1. q. 5. cap. vlt. in fi. vbi etiam de hoc. & 50. distin. ex pœnitentibus. & ad idem ĩ. de excess. prçla. cap. 1. & ĩ. de his, quæ fi. à præla. nouit. & cap. seq. In ɔ̃riū videtur per hanc litteram: & per decre. at si clerici. de indic. cum in his iuribus dicatur de epis, nulla mentione facta de capitulo. ad idem de or. ab epi. qui renun. epi. cap. 1. & ĩ. de cle. coniug. sane 2. de cle. pug. in duello. cap. 1. ad idem ĩ. de ęta. & qual. c. vnico. de fil. presby. cap. 1. cum multis sim. & hoc vltimum credo: & cõiter obseruatur ſm Hostien. qui hoc not. de temp. ordi. dilectus. in fi. mag. glo. & Gul. in Spec. tit. de legato. §. antepenult. in princip. ipse tamen Hostien. not. ɔ̃rium. de sta. reg. q; Dei timorem 1. tamen posito q; de iure solus dispensare non posset: de consuetudine præscripta sibi potest hoc ius acquirere. ĩ. de his quæ fiunt à præla. noscitur. in fin. & ĩ. end. lib. de consue. cap. 2.

Dispensare an possit epi sine capitulo, consensu capituli.

Sequitur Archid. cap. 1. de filijs presby. ad facta que minoris de epo loquitur supplex cum capitulo: quia dispensatio est de maioribus negotijs, pro communi opinione Dominicus.

p ¶ *Huiusmodi.*] parochiales scilicet.

q ¶ *Subiectas.*] Nota, quia licet quo ad dandas dimissorias æquiparemus epm originis, domicilij, & beneficij, vt ĩ. de tempo. ordi. cum nullus. 1. resp. quo ad casum istum secus: vnde si Bononien. clericus talem ecclesiā habet Mutinæ: Mutinensis eps, non Bonoñ.

ADDITIO. Si enim septennium inciperet à tpe commissi regiminis, per modum de quo ĩ. cap. proxi. §. 1. si fiat dispensatio post sex menses, non habebit pro studio integrum septēnium. Io. And.

t ¶ *Litterarum.*] cum non distinguat, intelligo generaliter: siue in grammatica, siue in iure canonico, vel ciuili [aa], vel scientia theologiæ studeat. Et caueant epi ne dispēsent cum his, qui dociles nõ sunt: iam enim in eis cessat huius constitutionis causa: vnde nec fiat dispensatio. 1. q. 7. quod pro remedio. Et habentes dispensationem propter studium, studere debent: non in castris vel villis, sed in studio generali: vt ĩ. de cle. non resi. tuæ. alias priuilegium non habebunt: vt ibi.

aa Ista glo. secūdū Phi. lip. vult. q beneficiatus in sacris, potest studere legibus. ad de quæ dicam. ĩ. eod. ne cle. vel mon. cap. 1. Fene.

¶ *Glo. seq ponit opinionem, quam reprobat, & contrario respondet.*

u ¶ *Subdiaconatus.*] per hoc dicunt quidam, q; sine dispensatione de cõi iure potest in minoribus constitutus eligi ad parochialem ecclesiam. ad idem allegant ĩ. de præbend. si pro clericis. & ĩ. de institut. cap. 1. [Hoc placet Archidia. & Ioan. Monac. ĩ. eod. cupientes §. penult. in princ.] Sed puto contra: & dico ab antiquo iure illius decretalis ĩ. de æta. & quali. præterea. non recedi, nisi inquantum reperitur expressum: Nec obstat hæc decretalis: potuit enim dispensari cum illis per litteras Apostolicas: vel per præsentationem patroni consequi parochialem ecclesiam in minoribus constitutus: & si dispensetur cum tali, necesse habet infra annum subdiaconus fieri: & sic intelligo illum textum: dixi de hoc ĩ. in prædicta decretali, si pro clericis.

x ¶ *Christi*] Nota dominium bonorum ecclesiarum esse penes Christum. de hoc 12. q. 1. expedit. 16. q. 1. quoniam quicquid. ĩ. de verb. signi. causa.

y ¶ *Dignoscitur*] Nota ex præteritis circa futura caueri. 23. dist. in nomine de procu. cap. 1. & ĩ. eo. fundamenta. §. digne.

z ¶ *Retrocedere.*] militando, negotiando, vel vxorem accipiendo: quod possunt ipsi clerici in minoribus constituti. ĩ. de clericis coniugat. cap. 1. sed qui sunt in sacris, non. ĩ. de voto. c. vnico.

a ¶ *Pœna*

a ¶ *Pœna.*] priuationis ipso iure.
b ¶ *Exerceatur.*] prouidit hæc constitutio ecclesijs & personis. sic ꝭ. eod. cum nobis olim. in fi. & j. de reg. beneficium.
c ¶ *Ministrentur.*] non enim debent proprijs militare stipẽdijs. 1 1. q. 2. charitatem.

d ¶ *Septennio.*] idẽ est de minori tpe, si ad minus tempus dispensatum fuisset: quod fieri potest, vt superius dixi.
e ¶ *Alioquin extunc.*] idest, elapso anno a fine septennij.
f ¶ *Pœnam.*] priuationis.

Commissa tibi.] Quatuor sunt dicta: secundũ, ibi, *Annus autem.* Tertium: ibi, *Porro.* Quartum: ibi, *Caeterum.* & illa decret. est glo. cap. licet canõ. eo. tit. ꝭ. Dominicum.

Casus. Dictũ fuit in cap. licet canon. ꝭ. eo. tit. q ille cui est collata ecclesia parochialis, debet promoueri ad sacerdotium infra annum, numerandum a tpe adeptę possessionis: Sed ponamus, q aliqua ecclesia parochialis fuit alicui clerico collata, qui non fuit promotus ad sacerdotium infra annũ: sed annus nondum fuit elapsus: tñ certum est, q ipse non poterit promoueri ad sacerdotium infra annum: quia de anno solum restant duo menses; & infra illos duos menses non celebrantur ordines: verum ante finem anni vacet ecclesia? Rñdet Romanus Pontifex, q licet sit [illegible] possibile, q talis possit promoueri infra duos mẽses: tñ ante finem anni non vacat ecclesia. Sed quid si iste fuit impeditus infra annum, vel non potuit promoueri: quia erat in minori ætate, & habebat ecclesiam cum dispensatione: verũ currat annus? Rñdet quòd non: sed tñ debet se facere promoueri ad illum ordinem, quẽ ętas sua patitur. Sed ponamus q ille priuatus sit ecclesia sua; quia cũ non esset impeditus, non curauit se facere promoueri ad sacerdotium; nunquid eps potest denuo conferre illi istam ecclesiam, quam perdidit per lapsum anni? Rñdet q non pro illa vacatione, nam ipse est incapax illius ecclesiæ pro illa vice. Sed quid de fructibus? Ponamus q infra annum ipse non fecit se promoueri ad sacerdotium: verum licite poterit retinere fructus ecclesiæ, quos percepit durante anno? Rñdet q iste si in principio qñ fuit institutus, non habebat intentionẽ vt promoueretur ad sacerdotiũ infra annum: sed solum vt perciperet fructus; tunc tenetur ad restitutionem fructuum: & etiam collator tenetur reddere ecclesiam indemnẽ: Si vero ille qui habuit ecclesiam parochialẽ habebat bonam intentionẽ: quia intendebat promoueri ad sacros ordines, sed ex aliqua causa superueniente non vult promoueri: qa forte eius frater antiquior vult pmoueri: & ipse vult remanere in seculo, nõ tenetur ad restitutionem fructuũ. Nota ex textu ibi, *Te nolente.*] arg. q beneficium qđ de necessitate est proximò vacaturũ, potest conferri alteri de consensu rectoris: licet aliter non interueniat renunciatio: & sic ille consensus vr̃ habere vim renunciationis; de quo vide qđ not. ꝭ. in regula, beneficium. & de ijs quæ fiunt à ma. par. cap. ex ore. super verbo, confirmatus. quia illud debet intelligi quando consentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renunciatio.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

g ¶ *Commissa.*] Quatuor dicit: Primo quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ non promoti, requiritur q annus integer sit completus: Secundo, q annus ille non currit iuste impedito: Tertio, q post priuationem, ecclesia eidem conferri nõ potest: Quarto, q non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnem. Ioan. And.

h ¶ *Parochialis.*] non collegiata. ꝭ. eod. statutum.

i ¶ *Tantum.*] quia ammodo ante finem anni non expectamus ali-

valeant clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna a contenta in dicto concilio, eo ipso percelli. ¶ Porro septennio prædicto durante, ijdẽ episcopi & superiores sollicite prouidere procurent, vt per bonos & sufficientes vicarios † ab eis in huiusmodi ecclesijs deputandos, animarum cura diligenter exerceatur b: & deseruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus, necessaria congrue ministrentur c. ¶ Elapso vero dicto septennio d †, hi cum quibus fuerit (vt præmittitur) dispensatum, ad diaconatus, & presbyteratus ordines infra annum se faciant promoueri: alioquin e extunc dictam pœnam f (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

¶ Idem.

¶ *Quatuor dicit: Primo, quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ non promoti, requiritur quòd annus integer sit completus: Secundo, quòd annus ille non currit iuste impedito: Tertio, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest: Quarto, quòd non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnẽ. Ioan. And.*

CAP. XXXV.

Commissa g tibi parochialis h ecclesia, quamquam tantum i de anno transiuerit, quòd infra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilij Lugdunensis k ad sacerdotium promoueri: non est, nisi tunc demum, cum ex toto fuerit † ipse annus elapsus l, censenda vacare: nec potest alteri antea, te nolente m, conferri. ¶ Annus autẽ huiusmodi (qui à tempore illo incœpit †, quo ipsius ecclesiæ regimen cõmissum tibi extitit, & possessionem eius pacificã n † habuisti: vel per te

quæ tempora statuta ad ordines recipiendos. de quibus. ꝭ. de tempo. ordi. de eo. vel si superest vnum tempus, adhuc non est diaconus, vel subdiaconus.
k ¶ *Concilij Lugdunensis.*] ꝭ. eod. licet canon.
¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

l ¶ *Elapsus.*] facta computatione: vt dicitur j. §. proxi. In contrarium videbatur: qa lex dicit, q si promisisti mihi facere insulam infra certum tempus: & tam tempus tantum elapsum est, q ammodo infra illud tempus fieri non potest, licet totum tempus nõ transierit, q te agere possum. ff. de verb. oblig. l. hoc iure. & l. si ita stipulatus essem. vnde ex quo certum erat illum infra diem promoueri non posse, videbatur pœna commissa. Sed ꝓrium est verum: vt hic patet. & hoc tenebat Guli. 1 & Gar. ꝭ. eo. licet canon. per l. ff. de verb. oblig. l. in illa stipulatione. & l. insulam. vbi expresse dicitur, stipulationẽm pœnalem non commitu ante diem: etiam si sic certum parere nõ posse. Item licet certũ sit conditionem extiturã; expectari debet donec existat. ff. quãdo di. leg. ced l. huius legatum. Ad ꝫria potest responderi: vt not. in dicta l. hoc iure. Vel dic ante diem agi posse, quanti interest opus inchoatum non esse, vt in primis iuribus: sed ad pœnam non, vt in secundis, & hic.

Additio. Quo ad casum nostrum, scilicet q annus integer debet esse completus, sit efficax ratio: quia vltima die posset obtinere dispensationem Papalem, vel epi: per modum decre. ꝭ. proxi. In hoc tamen est opinio, sicut ibi dixi super glo. si tam. vbi omnino videas Ioannes And.

m ¶ *Te nolente.*] Et merito non potest cõferri; quia non conferuntur beneficia anteq̃ vacent. ꝭ. de concess. præbend. cap. 1. & 2. anno e'apso libere potest conferri, non obstante illius possessione. j. de præbend. licet episcopus. Idem vides in morte naturali: qa licet certum sit clericum moriturum, non tamen confertur eius beneficium ante mortem, vt j. de concess. præben. cap. 1. & 2.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit op. & soluit. Iterum quærit. & soluit.*

n ¶ *Pacificam.*] quid si nactus est possessionem solum minoris partis bonorum? Dicunt quidam q nõ currit tempus: secus si maiorem. arg. j. de restit. spol. frequens. Dic secundum Guli. qui hoc not. ꝭ. eod. licet. q si liberum habet exercitium curæ aĩarum, tenetur hac constitutione; licet tantum minoris partis bonorum possessionem habeat: quia cura pars principalis est & dignior. de æta. & quali. cum sit. ad hoc de consecrat. eccle. vel alta. q in dubijs. & eius ratione tenetur ad sacerdotium promoueri. ꝭ. de præbend. extirpandæ. secus si non habeat liberum curæ exercitium; licet possessionem habeat etiam maioris partis bonorum. ad idem ꝭ. eod. tit. in antiq. dudum 2. circa principium: vnde dixit hic littera: ipsius ecclesiæ regimen, &c. Quid si postq̃ nactus est possessionem mouetur sibi controuersia? Dicit Guli. q si incontinenti in ipsa possessione lis sibi mouetur, & possessio continue turbatur, promoueri non tenetur: quia quæ incontinenti fiunt, &c. ꝭ. eod. officij. ff. si cert. pet. lecta. & quia non videtur pacifica fuisse, quæ non durauit. ad hoc ꝭ. eod. si postq̃. §. 2. ꝭ. de verb. signifi. nam & ego. ff. de iureiur. verso. l. si pro patre. §. versum. de pœn. dist. 1. diuortiũ. & litis euentus dubius est. ff. de pecu. quod debetur. posset ergo esse q ecclesiam perderet: & sic in presbyterum ordinatus absque beneficio mendicaret. 93. distin. diaconi. vlti. Si autem possessionem aliquandiu; obtinuit sine litigio, hac constitutione arctatur; & sufficit q semel cœpit pacifice possidere. ꝭ. eod. dudum. ff. de act. empt. l. ex empto. in princip. alias soo velle quilibet posset sibi litem confingere in fraudem, huius constitutionis: nec obstat

Marginal notes:
† Regulariter debet electionem per se diocesis facere. Innoc.
† Nota Petrus, q post dispensationem si: redditus ad ius commune, sicut sensio priuilegio. l. Titus. §. Titia. ff. de leg. 2. Innoc.
Videas q̃ ipse not. in Spec. de ob. & solu. §. 1. vers. quid si promisisti. vbi tenet q̃ etiam certum: sed ante diem agi non posse.
Nota q vbi imponitur pœna ex nõ facto intra certum tempus, pœna non committitur, nisi ex toto labatur tempus.
† Alex. Innoc. pte.
† Pacifica possessio q dicatur, tradit Geminianus consil. 195. vers. Super tertio.
† De materia q̃ esse, vel dicatur, quæ dicatur pacifica possessio, præter doctores hic vide Geminianum consil. 62. & 87. & 125. & Paulum de Castro consil. 165.
† Lapsus temporis q mõ et vel quando, cap. finem intentat. de frig. & malefic. Innoc.

trium: nec obstat illud cap. licet. qa loquitur simpliciter de ecclesijs parochialibus; ideo non est extendendum ad ecclesias collegiatas: sed in ipsis ecclesijs parochialibus collegiatis debēt seruari antiqua iura, videlicet q superior potest ipsum monere, vt promoueat ad sacerdotium infra annum: & si non promoueatur infra annū, anno elapso potest superior talem priuare: vt in c. cum in cunctis. eo. tit. in ant. Heli. Reg.

Vide Cardinalem eo. §. 9.

Prima glossa summat, & rationem reddit.

a *Statutū.*] Decretalis s. eo. licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesijs, & assumptis ad earum regimen locū non habet. Et nota q decretalis, cum in cunctis. ponebat de dignitatib', & beneficijs curatis, & parochialib' ecclesijs. decre. ergo, licet canon. solū de parochialibus dicens ecclesijs, ad dignitates extendi nō debuit: præcipue cum constitutio sit pœnalis, vt sequitur.

Cap. licet canon. locū habet quādo in ecclesia est gradum de parochia li ecclesia: cum textus dicat, assumantur, qd cōgruit cuilibet modo prouisionis.

Nota iura pœnalia stricte esse interpretanda ad hoc regula, in pœnis. j. de reg. iuris.

b *Statutum felicis.*] s. eod. licet canon.

c *Parochialium.*] quę dicant parochiales: dic vt dixi. s. eo. licet canō.

tum † felicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri de his, qui ad parochialium ecclesiarum regimen assumuntur † promouendis ad sacerdotium infra annum, alioquin eisdem ecclesijs sint priuati: Quod cum sit pœnale, restringi † potius conuenit, quàm laxari: Declaramus ad collegiatas ecclesias, etiā si alias parochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi: sed antiqua iura seruari debere potius in eisdem.

Idem.

Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorū) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures, aliorum comparatione consenserant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

d *Promouendis ad sacerdotium.*] hoc verum: nisi in casu j. eod. tit. cum ex eo.

e *Infra annum.*] numerandum à die quo possessionem pacificā habuit: vel per eum stetit quominus haberet. j. eod. commissa. §. 1. j. de præbend. licet a. nec currit iuste impedito, vt in prædicta decret. commissa.

f *Alioquin.*] idest, si se non fecerint infra annum promoueri.

g *Priuari.*] intelligas integro lapso anno: quod dic vt j. eod. commissa. 1. respon.

h *Quod.*] statutum.

i *Restringi.*] nam odia restringi, & fauores, &c. j. de reg. iur. odia. cum suis concor. & ff. de libe. & posth. cum quidam. & benignior interpretatio facienda est in pœnis. j. de reg. iur. in pœnis. cum suis concord.

k *Declaramus.*] hoc olim fuerat etiam declaratum per quandā extrauagantem Alexandri, [& Martini, sm Arch.] de qua dixi s. eo. quamuis. & cap. quamquam. quæ incipiebat, dilecti.

Glos. seq. notat, & remittit: quærit & soluit: iterum quærit, & arguit ad negatiuam, & ad affirmatiuam: & soluit distinguendo.

l *Collegiatas.*] Nota ergo, q aut sunt ibi plures vt collegium: aut non: sed vt singuli. In primo casu locum habebit decret. hæc: in secundo non. & super hoc vide quod not. Ber. s. eod. tit. cap. 1. & de iure pat. postulasti. Si quæratur quā hoc cognoscetur? Rñde, qa ibi est rector vt caput, & canonici vt membra: super his tñ vide quod not. de excess. prælat. dilecta. Sed quæro, pone, q ecclesia fuit collegiata, nunc desinit ibi esse collegium: quid erit? habebit ne locum hæc decretalis? Et videtur q non; quia deficientibus personis desinit esse collegium. ff. ad munici. sicut municipium: ad hoc s. eod. tit. & lib. cap. 1. 10. q. 3. vnico. ff. de verb. sign. Neratius. & grex esse desinit, si vnum animal tantum remansit in grege. ff. de leg. 1, si grege. Arg. contra. 19. q. 3. quæ semel. 7. q. 1. pastoralis. cum similibus. Dico & breuiter, q si collegium desinat ibi esse: puta canonicorum morte, locum habet decre. quia alij habent substitui: & si hoc non faciant hi, ad quos primo pertinet, infra debitum tēpus ad superiorem deuoluetur: & sic de singulis vsq; ad Papam, & ius collegij bene remanet in vno. quod dic vt not. s. de postul. gratū. Si aūt destruatur collegium superioris auctoritate: puta quia hoc facit ex causa: tunc non habebit locum decre. Pone exemplum de noui oper. nunc. c. a. & ibi de hoc per Inno. & facit quod not. Lau. & Ioan. 16. q. 7. & hic diximus.

Vide Oldradū consil. 161. Lapum allegatione. 5. & plene Doctores in cap. eā nō ignorans. 1. de præbend.

m *Ecclesias.*] seculares. nam hodie secus in regularibus: quod dic vt in cle. ne in agro. §. cæterum.

n *Antiqua iura.*] s. eod. tit. in anti. cum in cunctis. §. inferiora. Et de hac compilatione ordinum plene dixi s. eo. licet canon. in fine.

Si cui.] Primo ponit casum: quem secundo determinat: ibi, Talis. motiuum interserens: ibi, Cum præter. Ioan. And.

Primo pro intellectu huius capituli est præsupponendum, q ad hoc vt valeat electio, requirit, q fuerit facta a maiori parte totius capituli: & ideo non sufficeret, si esset facta à maiori parte p comparationē aliarum partiū: puta, cū in aliqua ecclesia essent xij. canonici, ipsi conuenientes in vnū sup electione celebranda, diuiserūt vota sua in tres partes; sex elegerunt vnum: quatuor alium: & duo alium: Electus a sex, est electus à maiori parte per cōparationem aliarum partium: sed non per comparationē ad capitulum.

CASUS. Vacāte ecclesia Pictauen. canonici cōpromiserunt in quendā Titium, vt ipse Titius sigillatim ac secreto exquireret vota singulorū canonicorū, & illis votis in scriptis redactis, ipse eligeret illum, in quem maior pars canonicorū consentiret, etiam si illi nō facerent maiorē partē per comparationē ad capitulum: vnde Titius exquisitis votis omniū canonicorum, reperit, q sex vnū noiauerāt, tres alium, duo aliū, & vnus aliū: & reperit q noiatus a sex, erat electus a maiori parte p comparationē ad alias partes; licet non esset electus a maiori parte p comparationem ad totum capitulum: an valeat talis electio? Rñdet Romanus Pontifex, q nō; nisi fuerit obseruata forma c. qa propter. s. eo. in anti. Nam canonici non potuissent eligere nisi illum, in quem maior pars totius capituli consensisset: igitur ipsi nō potuerunt cōpromittere in Titium, vt ipse eligeret illum, in quē maior pars p comparationem ad partem consensisset: quia non potuerunt ei dare maiorē potestatem, q ipsi haberent: ideo talis electio est nulla. Nota primo ex isto textu, q ius eligendi prælatū est delegabile, seu transmissibile in alium: & ille alius in quē transmittitur, dr proprie compromissarius. Nota vlterius, q cū proceditur ad electionem p viam scrutinij, vota eligentium debent scrutari sigillatim & secreto: aliàs non esset opus publicatione: qa publicare scrutinium, nihil aliud est quam manifestare vota singulorum canonicorū. Nota insup principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. videlicet, q canonici alicuius ecclesiæ non possunt cōpromittere in aliquem, vt eligat illum, in quem maior pars per comparationem ad partem, & non per comparationem ad capitulum consenserat: & ratio huius redditur; quia si ipsi per se hoc non possunt facere, nec in alium possunt illam potestatē transferre: qa nemo in alium potest plus iuris transferre, q ipse habeat.

Nota q appellatione maioris partis intelligitur de maiori parte totius, non autē de maiori parte comparatione aliarum minorum. Domi.

CAP. XXIII.

SI cui eligendi potestas data fuerit sub hac forma, vt ipse secreto & sigillatim votis singulorum de capitulo exquisitis, & in scriptis redactis, illum eligat, in quem plures de capitulo partiū comparatione minorum consenserint: licet consentientes maiorē partem totius capituli non attingant, ipseq; facto huiusmodi scrutinio, & in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam, eum, in quem nō maior pars, sed plures de dicto capitulo, quàm in quemquam aliū dire-

Prima glossa summat.

o *Si cui.*] Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures, aliorum comparatione consenserant; non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

Glo. seq. iuj. & v supplendo soluit tria dubia.

p *Cui eligendi.*] idem si pluribus, cum ratio capituli semper remanet. & debet illa decre. iungi cum decre. j. eo. cum expediat.

Glo. seq. reddit rationem.

q *Forma.*] quæ non est de permissis, immo prohibita: vt s. eo. in anti. quia propter. & eo. tit. ecclesia vestra. per hanc enim erat reperire electum non à maiori parte totius capituli præfici ecclesiæ.

r *Secreto.*] idem & multo magis si non secreto; quia tūc esset obuia concilio, quia propter. & semper locum habet ratio finalis.

s *De capitulo.*] idem, si non essent de capitulo, sed vocē haberēt: vt j. de causa possess. cum ecclesia Sutrina. & s. eod. Cumana.

t *Minorum.*] puta, cum ex xij. canonicis v. consentiunt in vnum. iiij. in alium. iij. in alium: electus igitur a v. electus est a maiori parte, comparatione partium: sed non à maiori parte capituli: quia quinque non sunt maior pars de xij.

ADDITIO. Sic exemplificatur s. eod. ecclesia 1. Ioan. An.

u *Ipseque.*] in quem tradita est potestas huiusmodi.

Glos. seq. sol. q. a contrario.

x *Non maior pars.*] ergo a ōtio, si eligerent illam, in quem consensisset maior pars, valeret electio. j. eod. cum expediat. quia illa forma per concilium subsequens, sublata non videtur, vt ibi.

Glo. seq. alleg. vnam quæst. & obijcit, & soluit.

a *Præter.*

a Prater.] Nota ista duo æquiparari, pter, & cotra. sim. de fi. instr. pastoralis. Sed nonne nominatus a maiori parte aliorũ cõparatione, ex quo placuit omnibus q ipse eligeret, est nominatus ab oibus: vnde & in electione Romani pontificis seruatur interdum hoc, q noiatus a minori quam a duabus partibus de consensu oium habeat pro Romano Pontifice. Compostellanus ī.e.licet. & Gul. ī.e. vbi periculum? Dic q iura voluerũt certas formas seruari: & licet oes consentiant, si non seruant formæ, non tenet electio. Cardinales nec arctantur, nec de facto seruant formas: sed suf ficit q duæ partes consentiant. ī.eo. licet.

Glossa sequens soluit quæstionem.

b Concilium.] ī.eo.tit. quia propter. Et aduerte, q sicut dixi ī.cod.§. cut. cum ista decr. fundetur super formis concilij: dicam, q vbicunque non tenet locum illæ formæ, non hēat locum ista decr. Si igit in dignitatib per quas viduatæ nõ sunt ecclesiæ, seruaretur hæc forma, vel beneficijs, vel canonicis, non vitiaretur electio: sup quo vide qd ibi dixi. Quod dixi in prima parte huius glo. Idem dicit hic Archi. de transla. voto. quod á certis fieri potest, etiam alijs non facientibus: vbi forma concilij seruanda non est, alias secus: & sic intelligitur quod scripsi de app. constitutos. de elect. scriptum. in ant. Ioan. And.

c Non valere.] ipso iure.

d Fornicaria.] & sic etiam eligentes priuari debent ea vice potestate eligendi: vt ī. eo. quia propter.

xerant vota sua, duxerit eligendum: Talis electio (cũ præter formas, quas generale concilium seruari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

Idem.

Ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad Prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de Prælati licentia. Idem de vocatione facta á minori parte numero ad quamlibet Prælationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud cap. vnum speciale in Mendicantibus. Ioan. And.

CAP. XXIIII.

Quorundam † oculos sic vitium ambitionis excæcat, quòd quasi suæ professionis immemores, qua contemptis honoribus abiectis diuitijs, spretisque delicijs, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt ad aratrum, manu missa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & cautarum strepitibus se inuoluunt, & extra administrationes proprij ordinis solium prælaturæ cõscendere moliuntur: electionibus, postulationibus, seu prouisionibus de se in discordia celebratis, improuide præstando consensum: præbendi assensum a suo superiore nonnunquam extorta licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum, & ecclesiarum dispendia noscimus prouenisse; & prouentura maiora in antea verisimiliter formidamus. Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare, præsenti constitutione sancimus: vt nulli religioso Prædicatorum, Minorum, Eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet Mendicantium ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione, ad aliquam extra

in decretis. Et dicit in summa, quòd ex vocatione quocunque modo facta in discordia de religioso Mendicãte ad prælaturam extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de prælati licentia: idem de vocatione facta á minori parte numero ad quamlibet prælationē de religioso non Mendicante: Et secus factũ, irritum decernit.

Glossa sequens distinguit triplicem oculum.

f Oculos.] Est oculus mentis: qui purus esse debet. vt hic, & 2. q. 5. mulu. Est oculus corporis, qui debet esse pudicus, vt 32. q. 5. qui viderit. [Vide quod dixi in proœmio Gre. super glos. 1. castos. & vide Valer. li. 4. c. 3. in pri mo exterorum exẽplo, vbi dicitur, prætoris nõ solũ manus a pecuniæ lucro, sed etiá oculos a libidinoso aspectu cõtinẽtes esse debere. Io. And.] Est oculus administrationis, qui debet esse prouidus xciij. di. diaconi. j. & ij. & vj. q. 5. oues. & ī. de off. archi. ad hoc.

g Excæcat.] sic. ī. eo. auaritiæ.

h Immemores.] mens auida pecuniæ, nec abstinere nouit a vetitis, nec gaudere concessis, nec adhibere pietati cõsensum. xlvij. di. virũ, & ī. de concess. præben. detestanda.

i Honoribus.] 27. q. 2. scripsit. de sta. reg. ea q.

k Diuitijs.] 1. q. 2. §. verum. retentio. n. propriorum monachatui est contraria. de sta. reg. e. cum ad monasterium. in fi.

l Ditioni.] 12. q. 5. non dicatis. ī. eo. tit. si religiosus.

m Missa.] & sic non sunt apti regno Dei. Luc. 9. c. in fin. & ī. de vo. & vo. redem. c. magnæ.

Additio. Exponitur hoc verbũ de pœ. dis. 2. pennata. Io. And.

n Litigiorum.] quæ á monachis vel religiosis sunt penitus euitanda. ī. de syn. cap. vno. cum suis concor.

o Inuoluunt.] & sic oues conuertuntur in lupos. ī. de renun. nisi cum pridem. §. propter malitiam.

p Solium.] ī. eod. fundamenta §. ne autem. in fine.

q Electionibus.] ergo eligi possunt: qđ dic vt dicá ī. eod. nullos.

r In discordia.] intelligo in discordia fieri, siue duæ, siue plures celebratæ sint electiones, siue vna tm̃ aliquibus ex his contradicentibus, ad quos spectat electio: vt ī. eod. cupientes. §. si vero.

s Superiore.] cuius solius licentia alias sufficit ī. eo. si religiosus. ij. responso.

Glossa sequens dat tria similia.

t Extorta.] & sic non valeret si de hoc constaret. supra de priui. cum olim ij. sicut nec confessio extorta supra, quod me. cau. perlatum. 15. q. 6. c. 1. nec absolutio. ī. de ijs, quæ vi, me. cau. fi. cap. vno. nec licentia extorta præiudicat repetenti coniugem. ī. de conuer. coniu. accedens.

Quorundam.] diuide, & summa prout in prima glossa. Vacante ecclesia Pataueñ. canonici conuenerant in vnum tractaturi de electione futuri prælati, qui diuiserunt vota sua in tres partes: Ponamus, quòd erat xxiiij. canonici. xij. elegerunt quẽdam Mendicantem: alij iiij. alium. & viij. alium: vtrum Mendicans electus a xij. possit consentire, etiam de licentia sui prælati illi electioni factæ in discordia? Rñdet q non: & illud est speciale in Mendicante: q si Mendicans huiusmodi electioni de ipso factæ consenserit: non inijciat matrimoniũ inter ipm & ecclesiam, nec aliqđ ius sibi ex illa electione acquirit: secus est in alijs non Mendicantibus. Sed quid si alius non Mendicans fuit electus a maiori parte cõparatione aliarũ partiũ, & non per respectũ ad maiorem partem totius capituli: vtrum valeat talis electio? Et dic q non, nisi fuerit facta á maiori & saniori parte totius capituli. Subiugarunt. Nam religiosus promittit obedientiã .i. abdicat suum velle, & ponit in potestatem sui prælati: secundo promittit paupertatẽ: tertio castitatem. Nota primo ex hoc textu, q Mendicantes possunt per canonicã & concordē electionē vocari ad prælaturas: et extra suam religionē: ad alias et prælaturas possunt vocari per postulationē. Nota insuper, q ad hoc vt aliquis ex Mendicantibus possit consentire electioni de se factæ ad prælaturã extra suá religionem, requiritur q fuerit facta in concordia; secus si in discordia. Nota similiter illud, ad quod alleg. iuncta glo. q inter Mendicantes primũ locum obtinent Prædicatores: quia hic præponuntur alijs: & vale: argumentũ ab ordine literæ: Ratio huius est secundum glos. quia eorum institutio est antiquior: modo antiquiores sunt honorabiliores, vt c. 1. & c. statuimus, de maio. & obed. in antiq. & sic in processionibus Prædicatores debent obtinere locum honorabiliorem.

Prima glossa diuidit, & summat.]

Quorundam.] Decretalem diuide in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam: in secunda constitutionē circa Mendicantes: in tertia constitutionem circa non Mendicantes: in quar-

u Dispendia.] vitanda ī. eo. cupientes. ī. de fi. instru. quod super his. ī. de vsur. vsurarum. ā. eod. de constu. cap. 1. ī. de sepul. cap. 1.

x Maiora.] sim. de collu. in tantum.

y In antea.] occurrendum ergo fuit. de ser. non or. c. 1. de procura. cap. 2. cum suis concor.

z Prædicatorum.] Nota semper Prædicatores præmitti: quia antiquior fuit ipsorum institutio. Ad idem ā. de exces. præla. c. vno. ī. de deci. c. 1. in superscriptione, cum sim. & de reli. do. cap. 1.

Glossa sequens soluit dubium: secundo quærit, & soluit.

a Mendicantium.] Mendicantes, qui certas possessiones vel redditus habere non possunt; sed per quæstum publicum eis victum præbet incerta mendicitas. ī. de re. do. c. 1. Per quem decre. §. vlt. patet etiam Carmelitas esse Mẽdicantes. Io. And. Quid si Mendicans eps postuletur ad archiepiscopatum vel episcopatum alium? Satis puto eum sub hac prohibitione includi: quia licet sit eps, nihilominus

Non est prouide observandum. Lateran. sub Innocen. iij. c. 24.

Dic an si electio [illegible] [illegible] possit [illegible] [illegible] : tunc valeat electio [illegible] facta: sed hoc [illegible] [illegible] contrarium [illegible] valere [illegible] Phi. [illegible]

Declara hic tex. per Clemens. quod circa de electio.

Luca cap. 9.

Distio, &c. deest in manuscriptis codicibus.

Multos oculos collegit Bersuire in arbore diuidi & induendi Pena.

Vide B. Thomã 2.2. q. 188 art. 7. & ibi Caietanum.

In anno videlicet do. Mccxvj. confirmatus fuit ordo Prædicatorũ per Honorium iij. quod sedentiũ anno præcedenti Inno. iij. ipsius pendebat [illegible]. Io. An.

hilominus est de ordine Mendicantium.

ADDITIO. Facit j. glo. po. ad hoc s. de vi. & ho. cle. clerici, in fin. & quod ibi nota. & s. de priui. cum olim a. Ioannes And.

a ¶ *Ordinis.*] in illis enim, [scilicet administrationibus sui ordinis] hic nil noui iuris statuitur. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. quærit. soluit, ponit opi. contrariã, remissionẽ, et additionẽ.*

b ¶ *In discordia.*] quid si opponat aliquid qđ votum discordantium nullũ reddat: puta quia sales erant, q si consensissent electioni huic, & cum aliis elegissent, non valeret electio: vt excõmunicati, suspensi vel irregulares: nũquid tunc poterit cõsentire? Satis crederẽ, q in eo casu non obstaret hæc cõstitutio. Argu. s. eo. si quãdo. & pone exemplũ j. eo. ex eo. & hoc ante omnia videretur examinandum: cuius euẽtus, &c. s. eo. si forte. & hoc maxime cum supradicta dicuntur notoria, & pbationes paratę offerunt. ad hoc ff. de restu. spo. litteras. ff. ad exhi. l. iij. & alij contradicentes simpliciter debere haberi rationem numeri: & super hoc vide qđ dicã j. eo. indenonitanbus. §. j. Declaratum est hodie q hic simpliciter inspicitur discordia. & j. §. proxi. minoritas. quæ consistit in facto, nõ in fictione vel iuris effectu, vt in cle. eod. titu. quod circa.

Vide Ol-drald. con. ... & ... Tricent. ... eo. ... de regul. cap. 6.

administrationem sui ordinis, prælaturam in discordia b de se facta ius de cætero acquiratur c: nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, prouisioni, aut vocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si Magistri, aut Ministri, vel Prioris d generalium eorũdem ad id accesserit licentia, vel consensus. ¶ Circa † religiosos quoque alios e cuiuscunq; conditionis vel status existant, volumus hoc seruari: vt nec ipsi electionibus, postulationibus, prouisionibus, aut vocationibus à minori parte numero f ad prælationes quaslibet g de se factis (quæ hoc ipso, quòd à minori h parte processerint, nullũ prorsus tribuant ius eisdem) suum audeant præstare consensum: etiam si super hoc assensus, vel licentia suorum interuenerit Prælatorũ i. Nos enim quicquid contra præmissa, vel eorum aliquod, à quoquã contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane k.

c ¶ *Acquiratur.*] ergo confirmatio per non potest: quæ ius antiquum habet firmare. s. de fi. instru. inter dilectos.

d ¶ *Prioris.*] secundum q in diuersis ordinibus diuersa sunt præsidentium nomina. [Prædicatores habent magistrum: Minores ministrũ: Eremitę Priorẽ.] Et habes idem j. de pact. quia ex eo. Io. An.

¶ *Glo. seq. soluit quæstionem.*

e ¶ *Alios*] Nota quòd per hoc verbum dico q circa Mendicantes vocatos ad administrationes sui ordinis, non habebit locum iste §. sed labitur iuribus antiquis.

f ¶ *Numero.*] Nota quia licet minor pars esset sanior, non tamen poterit electioni huic consentire per hanc litterã: credo tamen (vt s. §. proxi. dixi) q si maior pars priuata esset ipso iure, ita q vota reciderent in minori: q tunc poterit cõsentire: quia nõ est electus à minori parte: imo à toto capitulo. facit qđ not. de postula. gratũ.

¶ *Gloss. seq. ponit vnam opi. & eius contrarium.*

g ¶ *Quaslibet.*] siue proprij ordinis, siue alienus, siue secularium ecclesiarum: & sic generalior est prohibitio hæc quo ad prælaturas, qũ s. proxima. Alij contra. s. q administrationes proprij ordinis nõ cõprehẽdat: vt ratio in prin. cap. posita sit generalior ad nõ Mendicantes. primũ teneo 1. & si Papa id voluisset, expressisset: vt fecit s. pxi. §. ad hoc. de deci. ad audiẽtiã. j. de priuil. si Papa. in glo. in fi.

1 Idem indistincte. Tho. Fons.

h ¶ *Minori.*] numero, vt s.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

i ¶ *Prælatorum.*] Quid si monachus rector parochialis ecclesiæ eligatur in episcopum vel prælatũ à minori parte numero: nunquid poterit consentire, vel acquiretur sibi ius? Satis videtur q non per litteram, quæ superius dicit: cuiuscunque conditionis vel status existant. licet enim nihil habeant, cum nihil sit commune. xvj. q. j. no pro cuiuslibet. tamen negari non potest, quin monachus vel religiosus existat. xvj. q. j. de monachis in fine.

k ¶ *Inane*] si igitur superueniret confirmatio, ideo non conualesceret: cum à principio sit nullum. s. eod. auditis. cum similibus.

VT quis.] Primo ponit dictum rationem interserens: ibi, *Cum non*: Secundo illud fortificat: ibi, *Etiam*: Tertio ibi, *Oportet*, declarat aliam rationem interserens: ibi, *Ne cum.* Io. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia, canonici cõuenerunt in vnũ super futuro Prælato illius ecclesiæ eligendo: qui canonici quendã Titium elegerũt: electione facta dubitauerunt canonici peccasse in forma electionis: ideo reuersi sunt ad capitulum, & aliã electionẽ de eodẽ Titio fecerunt: postea istis electionibus præsentatis Titio, dubitauit Titius quæ electio præualeret, & nolebat vnã eligere: sed dixit q fuerat electus duabus electionibus, protestando q non intendebat habere ius nisi in vna: Et est vnus opponens, qui petit, vt Titius electus eligat vnam electionem: & quancunque eliget, vult impugnare: an teneaᵗ eligere vnam vel aliã? Respondet Romanus Pontifex q sic: Sed ponamus, q ipse eligit vnam: vtrum postea poterit ad aliã redire, si videat q ius sibi melius acquiritur ex alia electione? respondet, q si elegit vnam electionem, ipse non potest ad aliam redire: quia videtur illi renunciare eligendo primam electionẽ: ideo debet bene deliberare apud se quam electionem velit acceptare.

¶ Idem.

¶ *Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se cõtentum altera, per quam consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alteram eligere: qua electa ad alteram redire non poterit. Ioan. And.*

CAP. XXV.

VT † quis l duas m electiones de se in aliqua ecclesia celebratas pſequatur insimul n, & confirmationem petat ex eis (cum non nisi ex vna o ipsarum valeat ius habere) rationi p consonum non putamus: Etiam si se contentum q esse velle altera, per quam suæ intentionis consequi possit effectum r, in initio protestetur s. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ t, vel sui aduersarij u, si quem habet, discrimine in incerto vagetur x) eligere y quam prosequi velit ex illis: &

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Vt quis.*] Non potest electus duas electiones pſequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentũ altera, per quã consequi possit suæ intentionis effectum: necesse ergo habet alterã eligere: qua electa ad alteram redire nõ poterit. Io. And.

Non est hoc impossibile, q se obtinentem duplex electio in eadẽ ecclesia. tamẽ cõfirmationẽ ad quærere non posse nisi ex vna. Item non posse aliquẽ cauſare ... super ea, nisi ex vna causa. vide ... de ... de sal. instrum.

¶ *Glo. seq quærit & soluit, solutioni obuiat & respondet.*

m ¶ *Duas.*] ad quid de facto fuerũt duæ electiones factæ de eodẽ? Forte fuerat electus ab eis ad quos pertinebat proprio iure: & quia dicebatur iam tẽpus elapsum, fuerat idẽ electus à superiore ex iure deuoluto: & vtrunque pſequebatur: vel forte fuerant aliqui contempti in prima, cũ quibus postea processum est ad secũdã: vel aliqua alia solẽnitas omissa in prima, quæ restaurata extitit in secũda. Sed dices, ad quid ergo ista bestia pſequitur nisi secũdã? Forte aliquid de his qui fuerunt in prima, fuerunt contempti in secunda: vnde caute faciebat, si id de iure fieri posset, vtranque prosequendo: sed esse non potest propter rationem quæ sequitur.

n ¶ *Insimul.*] nec etiam diuisim, vt in fine patebit.

¶ *Glo. seq. rationem declarat, signat contrarium, & soluit.*

o ¶ *Ex vna.*] Si enim prima valuit, secũda nõ valuit: si secũda valuit, ergo prima non valuit. In contrariũ videbaᵗ, vt s. de conces. præbend. post electionẽ: vbi pſequebaᵗ duplicẽ concessionẽ archidiaconatus: Sed non obstat: quia ibi non dicitur, q fuerit admissus, sed prosequi vnam electionem, quam multiplici iure potuerunt facere eligentes: vt si qui eligant consuetudine præscripta & priuilegio speciali, non est prohibitum, vt ibi: sed hic duas, vel plures electiones diuersas prosequi, prohibitum est 2.

2 Quia vnus electus electi non debet esse incertus, sed iste est incertus: Item incertũ non cõfirmatur. Dom. Fons.

p ¶ *Rationi.*] quæ idem est q lex. 1. dist. consuetudo. & consuetudini præualet. 8. dist. frustra. & exemplis anteponenda est. 9. dist. sana quippe. & de hoc j. eo. ex eo.

q ¶ *Contentum.*] sim. s. eo. is qui.

r ¶ *Effectum.*] scilicet confirmationem.

s ¶ *Protestetur.*] ergo nil operatur protestatio: per 3rium 3 enim factum protestationi vĩ obuiare. quod dic vt 27. dist. cap. 3. de consti. cum. M de elect. Comana. cum similibus.

3 Vide ad hoc glossã in cap. cum M. de consti. in verbo sine præiudicio. & in cap. olim causam. de censi. in verbo in præstatum.

t ¶ *Ecclesiæ.*] ad quam electus est.

u ¶ *Aduersarij.*] coelecti, vel aliàs se opponentis. s. eo. cupientes. & j. eod. cap. vlti.

¶ *Glo. seq. allegat vij. concor. duo infra in contrariũ, soluit & remittit.*

x ¶ *Vagetur*] qđ nõ licet. ff. de iur. fis. l. ita fidei. ff. de edẽ. l. 1. §. edere. ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. s. eo. in electionibus. s. eo. lib. de rescrip. cũ in multis. s. de rescrip. ad hoc. de appel. c. 2. cum sim. Arg. 5 q liceat in incerto vagari. ff. de rei ven. quæ de tota. §. incertæ. ff. cõi diui. & si non oẽs. §. si incertũ. sed specialia sunt: qđ dic vt noci de libel. obl. c. 2. Et facit decre. ista ad q̃stionẽ, quã hoc anno disputaui, an valeat alternatiua appellatio, scilicet appello ad archiepm? vel ad Papam, super quod dic, vt ibi dixi. j. de offi. deleg. c. si is cui.

y ¶ *Eligere.*] proponendo ergo non incurrit pœnã: sed sufficit q alteram

Eligere an & quibus dicatur quos vel in pluribus actionibus sibi dependentibus.

alteram eligat, & sic teneatur eligere, vt in actionibus dici solet: aut enim iam certus quæ mihi cóperit actio, & tunc eligere debeo. ff. de trib. actib. l. in heredem. §. eligere. aut incertus [1] & distingue tunc: quia aut sum incertus per iuris imperitiá, & tunc nihilominus eligere debeo: quia peritiores cósulere debui, & ignorantia iuris nó excusat: vt 1.q. 4.§. notádú. j. de reg. iur. ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Aut per errore facti, & túc sub distingue: quia aut erat error proprij facti aut alieni, aut eius in cuius locum successi. si ex errore proprij facti, eligere debeo: quia in proprio facto intolerabilis est ignorantia. ff. ad Velleia. l. quánquam. Si pp errorem facti aduersarij, tunc non teneor eligere. ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. Si propter factum eius in cuius locum successi: eligere teneor. ff. de regu. iur. qui in alterius. in fi. & j. de regu. iuris. is qui in ius. & adde quod dixi j. de te sudi. abbate. in princ.

Si tamen dei excusabilis admittetur: vt not. in recessibus quá ... glo. Io. An.

confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare [a], sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

¶ Idem.

¶ *Si electus non consentit, vel post consensum renunciat vel moritur: vel propter occultum sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Io. An.*

... Facit ad hanc glo & seq. quod dicam post Io. Mo. j. de ap. non solum, super ver. ante omnia. ad fi. glo. versicu. ipse. Io. Monachus. Io. And.

¶ *Glos. seq. arguit ad quæstionem, & remittit.*

a ¶ *Renunciare.*] & est ratio: quia sibi sunt contrariæ, vt §. vidisti. & est si. C. de fur. l. 1. ibi. n. agendo mandati, approbat factum serui: agédo furti, reprobat: & ideo vna electa fit alteri præiudicium. ad idem C. si ser. exte. se emi. man. l. vna. vbi si ex peculiaribus núm̃is seruus se mandauit emi, & emptus est: dñs agit ex vendito ad pretiú: quia ex illo pretio non competit emptori liberatio: vel agit mandati ad mancipium: sed vna electa sibi præiudiciú facit in alia, ea róne qua supra. ad idem C. de codicil. l. vlt. ff. de leg. 2. cú filius. §. varus. C. de pact. inter empt. & vendi. l. commissariæ. Quod ergo dicitur, q edita actio potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem contestatam. 2. q. 8. libellorum. C. de eden. l. edita. verum est in his, in quibus vna non tollitur per electionem alterius: vt hic, & in prædictis concor. vt not. de libel. ob. c. 2. in glo. magna. in fin. De hac tamen materia plene not. ff. de trib. act. l. in hæredem. §. eligere.

Actio edita ex & quibus possit mutari.

... Et Ancha. hic, quem vide & modernos in l. 1. C. de eden. Fon.

S *I electio.*] primo soluit casum, quem per quatuor exempla specificat, & rationem interserit: Secundo solutioné moderatur: ibi, Dummodo. Ioan. And.

Additio domini Helias.

¶ Pro intellectu huius cap. psupponitur, q illi ad quos spectat electio ecclesiæ cathedralis siue regularis habent tres menses ad eligendum. cap ne pro defectu. eod. tit. in ant. quia cap. 2. de concess. præb non est correctum, nisi in ecclesiis cathedralibus & regularibus, imo remanet incorrectum quo ad alias. nã c. ne pro defectu, alleg. emanauit post illud c. 2. & iura antiqua non debemus dicere correcta, nisi expresse inueniant correcta. l. pcipimus. C. de appell. C... 2 ... Vacante aliqua ecclesia cathedrali vel regulari, canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati, & quendam Titium in suum prælatum elegerunt: cui postea præsentauerunt electionem, eum requirendo, vt ipse consentiret vel dissentiret electioni de ipso factæ: ipse noluit consentire electioni, vel forte ipse consensit sed ante confirmationem ipse renunciauit illi electioni, vel etiam mortuus est ante confirmationé: quæritur vtrum canonici poterunt procedere ad nouam electionem, & vtrum habeant adhuc tres menses post dissensum vel renunciationem? Rñdet q sic, ac si vacatio esset noua: tamen non est noua: quia adhuc ecclesia non habet platum, ex quo matrimoniú non erat perfectum: ideo canonici ad nouá electionem habebunt integrum tempus, ac si non fecissent electionem, dum tamen non commiserint aliquam fraudem. Heli. Regnier.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declarat.*

b ¶ *Si electio.*] Si electus non consentit: vel post consensum renunciat: vel moritur. vel propter occultum sui vitium electio cassat: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Et determinat hæc decretalis quod tangebatur per Hostiensem & Compostellanú supra eod. ne pro defectu. per Vincen. & Abbatem supra de maio. & obed. cum olim.

c ¶ *Effectum.*] confirmationé. s. c. proxi. si enim confirmatus esset. & cassaretur confirmatio: dic vt infra eod. si confirmationem, vel cósecrationé: si talis é electus. s. eo. cum in cúctis. s. de acc. sup his.

¶ *Glos. seq. circa renúciationé electi, qui cósensit, ponit tres opi. & soluit.*

d ¶ *Renunciat.*] an electus post consensú sine superioris auctoritate possit renunciare electioni de se factæ, fuit contentio inter doctores: & dixerunt Io. Ber. Inno. Pe. de Samp. & Abbas s. de trásla. inter corporalia. q potest [2]: Gof. & Host. ibi tenent contrariú [3]. Dixit igit Ber. & Inno. s. de resti. in inte. c. 2. q post consensum & ante cófirmationem sufficit renunciare in manibus eligentiú. Tu dic sm Gui. qui hoc not. s. eod. quamuis. ad fin. quòd non cófirmatus, aut renunciat electioni priusquam negotiú ad superioris deferat examen, aut post: primo casu hoc ei licet. s. eod. cum inter canonicos. de transla. inter corporalia. de resti. in integ. c. 2. 7. q. 1. quám periculosum. Si delatum est, aut proponitur tale quid contra electum quod electionem nullam reddat, & eligentes potestate priuat eligendi: aut non. In primo casu licet teneat renunciatio quo ad ipsos, non tamen quo ad superiorem, quin facta renunciatione possit super propositis veritatem inquirere: & si de ipsis constiterit, eligere ac prouidere ac si pronunciatum esset. de supplen. negli. præla. licet ... sibi posset illudi. ... in antiq. de pollu. bonæ 2. 3. nec nocebat. & crimina vndecunque, &c. 24. q. 3. ecce. de collu. cap. 1. Sicut quoque de iure defuncti quæritur, vt sciri possit de iure superstitis. s. de arbi. ex parte. Item secundus accusator de prioris præuaricatione docens, admittitur. ff. de præua. l. 3. C. de accu. si quis homicidij. In secundo casu tenet in totum renúciatio: in nullo enim præiudicatur superiori coram quo quæstio pendet, puta si dicatur, q electio facta sit contra formam concilij, quia propter. Ego dico q etiam si non sit delatum negotiú ad superiorem, vel etiam in secundo casu distinctionis cum delatum est, scilicet & non opponitur id per quod sint priuati, licet teneat renunciatio quo ad electum, sm opinionem Ber. & sequacium, quam credo veram esse, tamen in nullo casu tenebit quo ad superioris præiudicium: nam etiam si peccatum sit in forma, habet superior túc prouidere: vt supra eodem quanquam. Dico ergo breuiter, quòd in omni casu ante confirmationem tenet renúciatio quo ad electú: quo ad superiorem in nullo casu fit sibi præiudicium per iura pro hac parte inducta. & argumen. infra eod. tit. ab eo. Ioan And.

¶ *Glossa sequens causam addit, litteram exponit, quærit, & soluit.*

e ¶ *Occultum.*] idem si propter superueniens delictú, vel factum. Pone q peccauit in decre. s. eod. quám sit. vel in decre. cupientes. vel in decre. j. eod. si religiosus. redibit potestas ad electores, cum in culpa non fuerint: & ideo dicit, de occulto: quia si scienter elegissent, potestas eligendi non rediret ad eos: sed ad superiorem deuolueretur sm distinctionem decre. s. eo. quanquam. & sic nó procederet quæstio quantú tempus deberent habere: quia nullum. Sed pone, q scienter elegerunt indignum, ita q priuati erant potestate eligendi: Papa de gratia eos restituit [4], nunquid habebunt integrum tempus, vel tantum quod supererat? Dico q integrum per hanc decret. & per decr. de maio. & obe. cum olim. in antiq. quia integre restitui intelliguntur. 23. q. 3. notandú. C. de seo. pas. l. 1. & ita notat Vic. Inn. & Abb. in prædicta decre. de maio. & ob. c. cú olim.

f ¶ *A dissensu.*] vt s. in primo casu.

g ¶ *Renunciatione.*] scilicet post consensum.

¶ *Glossa sequens litteram exponit & ampliat: secundo ponit duas opiniones, & primam approbat.*

h ¶ *Integrum.*] scilicet trium mensium in cathedralibus vel regularibus ecclesijs. s. eo. ne pro defectu. in minoribus sex menses. de conces. præb. c. 2. Et idem intelligo repetitum in mense qui datur Papæ ad electionem vel collationem beneficiorum in curia vacantium. j. de præben. statutú [5]. Et intellige hanc decre. in his qui de iure proprio habent eligere: quia secus si ex iure deuoluto: sm ea quæ no. Ber. Tan. & Hosti. s. eod. ne pro defectu. qui dicunt negligentes esse priuatos tantum in prima electione, quæ occurrit: vnde sm hoc si archiepiscopus, ad quem ex iure deuoluto spectat eligere, eligit: & electus dissentit vel renunciat, vel moritur: ad canonicos redibit electio. Sed Goffr. intellexit negligentes priuatos in tota illa vacatione: sed prior opinio verior videtur: quia si culpa ex delicto proueniens, ex prima electione tantum punitur. s. eod. cum Vintonien. multo fortius hic erit culpa, quæ prouenit ex negligentia

[1] Et Archid. hic dicens quod ... quæ de renunciatione post consensum ... Io. And.

[2] Idé in electo ad ... l. hoc ... Philip. Fon.

[3] Nota quod diligentia in termino facta ... Philip. Pet. Fonta.

Qui tamen Host. ... Papæ ... Ioan. And.

[4] Nó sit hic restitutio ... Ioan. And.

[5] Et idem in patronis quo ad ... vno. Ioan. And.

CAP. XXVI.

SI electio [b] ex eo non sortiatur effectum [c], quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat [d] † iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum [e] eius vitium irritatur: electores (qui iam fecerant quod † spectabat ad ipsos infra iuris terminum eligendo) habebút à dissensu [f], renunciatione [g], morte, vel irritatione prædictis, ac si vacatio noua esset, tempus integrum [h] ad ele-

gligentia, cum minus puniri debeat negligentia, quàm dolus. s. eo. nihil est. de crimi. fal. ad falsariorum.

¶ *Glo. seq. tex. amplizat: secundo notat diversa tempora.*

a ¶ *Aliam.*]eadem ratione idem dico in tertia & quarta: si secundus, vel tertius dissentit, renunciat, moritur, vel occulto suo vitio cassatur: & idem in vlterioribus. Nota igitur ipa quæ dantur in expeditionibus ecclesiarum vacantium: Primo dantur tres menses electoribus ad eligendum, vel sex mẽses secundum distinctionem. s. eo. ne pro defectu. de concess. preben. cap. 2 & servata forma istius decret. Ad præsentandum datur tempus q̃ cuius fieri potest, & adhuc octo dies. s. eo. tit. & lib. quã si. & cap. cupientes. in prin. & §. cæterum. Ad consentiendum datur vnus mensis electo, si libertatem habet consentiendi, aliàs quantũ iudex arbitratur. Ad petendam confirmationem dantur tres menses. s. eo. quàm sit. Ad cõsecrationem [illegible] tres. 100. dist. quoniam. & 75 dist. cap. 2. Et si debet palliũ petere, hoc faciat à tpe consecrationis intra alios tres menses. 100 dist cap. 1. In causis aũt regularium, vel cathedraliũ, q̃ ex immediata subiectione vel appellatione devolvuntur ad Papam, serva decre. Nicolai. s. eo. cupientes.

ctionem aliam a celebrandam: Dummodo nil fraudulenter b egerint in præmissis.

¶ Idem.

¶ *Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio.*

CAP. XXVII.

SI †religiosus c (cuius arbitrium d non ex sua, cum velle vel nolle non habeat e: sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit. & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suam f ecclesiam celebratæ, sui superioris g qui dare ipsam valeat, non petita licentia & obtenta h, præsumpserit consentire: consensus sic præstitus non teneat i: & in pœnam præsumptionis illius, electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

¶ *Solus superior sine conuentu dare potest suo religioso consentiendi, & transeundi licentiam. hoc dicit.*

¶ Quia vero vtrum religiosis k consentiendi electionibus de se factis, & ad prælationes, ad quas electi fuerint, transeundi, à suis superioribus sine fratrum † consilio licẽtia dari possit (cum iura super hoc sint varia l) dubitatur interdum: Nos ad huiusmodi dubitationem tollendam m: & vt ordinationes ecclesiarum, ac monasteriorum, in quibus tales electi n extiterint, celerius & facilius valeant expediri: Decernimus, vt ijdem superiores (suis irrequisitis conuentibus) electis huiusmodi consentiendi, & transeundi liberam dare valeant facultatem.

¶ Idem.

¶ *Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus. Ad dignitatem autem episcopalem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit.*

CAP. XXVIII.

NVLLVS † RELI-

e ¶ *Non habeat.*] 12. q. 2. non dicatis. & s. eod. tit. quorundam. j. de sepul. cap. vlt.

f ¶ *Suam ecclesiam*] in alijs ergo non habet locũ hæc constitutio.

g ¶ *Superioris*] solus etiam sine conuentu: vt j. proximo respõso.

¶ *Glo seq. litteram exponit, notat, quærit, & soluit: & opi. ponit.*

h ¶ *Obtenta.*] debito modo, & non p extorsionem: vt s. eo. quorũdam. ad idem j. de his quæ vi metusve cau. fi. cap. 1. Et nota casum in quo non sufficit petere licentiam, nisi & obtineatur: interdum sufficit, vt s. de reg. licet j. Sed quid si superior licentiam dare nolit? Dixerunt Tanc. & Ber. s. in anti. de renũ. post trãslationẽ. i prin. ipsum p suũ superiorẽ compellendum, nisi habeat iustã causam denegandi. s. de iure pat. nullus. si habeat iustã causam, non compelletur. 63. dist. litteras. 71. dist. cap. 2. & 3. Sed q̃a solius principis priuilegium videtur priuare aliquem re sua, dicunt quidam per superiorem, Papam intelligendum: & sic loquitur illa decret. nullus quæ in Papa loquitur. Dic vt ibi dixi. Ioan. An.

ADDITIO. Per superiorem, Papam intelligi dicit Hostien. in decret. nullus. de iure patro. & Abb. in decre. admonet. de renun. q̃d placet Ioan. Mona. & Archi. s. eod. q̃ sit. Nec obstat decre. nullus. quia illud cum est aliquod ius quæsitum: hic de mera gratia: hoc semper saluo, quod habes in extrauag. Benedicti, eod. tit. si religiosus. de qua ibi feci additionem. Ioan. And.

i ¶ *Non teneat.*] sic s. eo. quorundam.

k ¶ *Religiosis*] Mendicantibus, vel non.

¶ *Glo seq. alleg. pro & contra, & ponit opinio.*

l ¶ *Sint varia.*] Quòd enim solus prelatus illã dare posset: videbatur per cap. 58. dist. cap. 2. ibi, abbas loci. de capitulo nihil dixit. & s. de renuncia. post translationem. ibi, & sancti Fridiani Priore. & s. eo. tit. quam sit 4. ibi, superioris. nil de capitulo dicit. In contrarium videbatur s. de verb. sign. abbate. ibi, abbati & conuentui placuit, &c. & est expressum de statu mona. cap. 2. 10 si. & 19. q. 3. statuimus. & hoc secundum litteram, quæ ibi est abbatis, ac totius congregationis: sed secundum aliam quæ est sine actione, facit in contrarium. Et prælatus nõ potest alienare res ecclesiæ sine consensu capituli. 12. q. 2. sine. ergo nec personas, cum maior sit alienatio personæ, q̃ rerum. ad idem 12. q. 1. præcipimus. & hanc secundam partem tenebat Ioan. And. 58. dist. cap. 2. & Ber. in prædicta decre. post translationẽ. in 3. glo. prima tamen hic approbatur non tam de iure antiquo, quam de hoc nouo ob celerem ecclesiarum expeditionem.

m ¶ *Tollendam.*] Interpretatio enim & declaratio iurium ad eum spectat. 11. q. 1. c. sicut. 9. ex his. s. de senten. excom. inter alia. C. de leg. l. vlt. Et habes etiam de hoc s. in anti. de postu. cap. 1.

n ¶ *Tales.*] scilicet religiosi, qui non habent liberum arbitriũ transeundi, vel consentiendi.

o ¶ *Electi.*] ex multiplicatione huius verbi quod hic habes, not. q̃ religiosi possunt eligi: & dicam j. cap. proxi.

p ¶ *Electu.*] non dicit, eligendis: vnde non valet licentia data religioso, vt consentire possit electioni futuræ, vel prouisioni, etiam cum consensu sui superioris: vt in constitu. Clementi. eod. tit. cum concessa.

NVllus religiosus.] Primo statuit: Secundo decernit: ibi, *Quid si.* Tertio excipit: ibi, *Ad dignitatem.* fortificationem interiectam; ibi, *Ad quam.* Ioan. And.

Casus. Vacante monasterio sancti Cypriani Pictauis, in quo sunt plures monachi: aliqui sunt tacite professi, videlicet per delationem habitus, vel se immiscendo actibus professorum: alij autẽ

dunt ex-

¶ *Glo seq. textum exponit, dubium soluit, & arguit.*

b ¶ *Fraudulenter.*] pone in vltima die trium mensium dixerunt canonici, eligamus talem qui dissentiet: & sic à die dissensus adhuc habebimus tres menses: & sic fraudem faciendo reperiebantur sex mẽses habere in cathedralibus vel regularibus, vel in inferioribus annorum: quod esse non debet. s. eod auaritiæ. Et dico q̃ qui fraudem allegat, eam probare debet. ff. de prob. quotiens. §. qui dolo. Nota ergo hanc decre. quæ facit pro his quæ not. per Inno & Hostien. s. in ant. de appel. ex ratione. qui ibi not. q̃ si vna die quis fuerit impeditus de anno appellationis prosequendæ: habebit integrũ annum per prædictam decre. & eo. ti. cum sit. 2. q. 6. ei qui. & in Authen. de his qui ingre. ad appellan. in prin. §. 1. 2. & 3. coll. 8. Sed si beneficio restitutionis ei subueniretur, tunc non habebit nisi tantum tempus, quãtum amisit. ff. ex qui. cau. maio. in integrum resti. l. ab hostibus. §. fi. ibi de hoc per eos plenius videre poteris. Facit Clement. ab ecclesia. de resti. in integ. Io. An.

c ¶ *Si religiosus.*] Sunt duo dicta: Secundum: ibi, *Quia vero.*

Casus. Vacante aliqua abbatia, forte abbatia monasterij noui Pictauis, vel alio monasterio: monachi illius monasterij quẽdam monachum alterius monasterij in suum abbatem elegerunt: & electione facta sibi eam præsentauerunt, petendo, vt consentiret aut dissentiret: quæritur vtrum ille monachus possit cõsentire illi electioni sine licentia sui abbatis: vel requiratur vt petat & obtineat licentiam à suo prælato, siue abbate? Rñdet Romanus Pontifex, q̃ cum monachus cẽseatur mortuus, & non habeat velle neque nolle, non potest consentire electioni de se factæ, nisi petita & obtenta licentia à suo prælato: tñ si ipsius prælatus nollet ei dare licẽtiam, posset ipse prælatus cõpelli per suum superiorẽ. Sed quid? ponamus q̃ abbas bene vult ei dare licentiam: sed conuentus non vult consentire: vtrum solus abbas possit ei dare istam licentiam? Respondet q̃ sic, etiam inuito conuentu.

¶ *Prima glossa summat.*

c ¶ *Si religiosus.*] Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio. Secũdo dicitur, q̃ solus superior sine capitulo dare potest consentiendi & transeundi licentiam.

d ¶ *Arbitrium.*] dependet ex voluntate illius, cuius imperio, &c.

Idque ex Honorio con. Lateran. sub Innocentio iij. cap. 1.

Vide Clem. cum ecclesia. de elect. & cap. Bonifacij. quæ incipit: si religiosus. de electio.

Non monachi constat. cap. Non. de iudi. alle. ibi. & pen. j. de prebend. Fenz.

Dicit Ioh. Mo. animum hominum necesse se tradidit alia, sed honores officia anima ita vt hic . . . fiat honor ad . . .

Idem ex Ioh. . . .

Vide Clem. cum . . . . de electione.

Archi. leg. 16. q. 1. monachi. & cap. . . . 18 q. 2. . . . Ioan. And.

Iurium declaratio ad Papam spectat.

giosus ᵃ ad Abbatiam, seu prælaturam ᵇ suæ vel alterius ᶜ religionis de cætero eligatur ᵈ, nisi antea fuerit ordinem regularem expresse ᵉ professus: Quòd si secus actum † fuerit, eo ipso irritũ ᶠ habeatur. ¶ Ad dignitatem vero episcopalem (ad † quam nouitij ᵍ eligũtur interdum) talem in secularibus vel regularibus ʰ ecclesijs, eligi minime prohibemus.

¶ Idem.

¶ *Forma electionis tradita per decre. supra eod. cum dilecti. non est sublata per sequens concilium, quia propter hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XXIX.

CVm expediat ⁱ concordare iura iuribus, & eorum correctiones † (si sustineri ᵏ valeant) euitari: Decretalem ˡ felicis recordationis Innocentij Papæ tertij prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite † compromitti: vt compromissarij secreto & sigillatim volun-

sunt expresse professi: ipsi conuenerunt in vnum super electione futuri abbatis: & quendam monachum tacite professum, non autẽ expresse, in suum abbatem elegerunt: verum ad hoc ꝙ quis possit eligi in abbatem, requiratur expressa professio? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ sic: ita qd tacita professio non sufficeret: & hodie istud capitulum extenditur ad prioratus, & alias administrationes: vt in cle. ne in agro. §. sane. de sta. regu. Ex quo dicunt Doctores, ꝙ monachus, ꝙ fecit tacitã professionem, potest instare, vt prælatus suᵘˢ ipsum admittat ad ꝓfessionem expressam, quia ipsius monachi interest admitti ad ꝓfessionẽ expressam: vt possit vocari ad prioratus, & alias administrationes. Hoc dicunt ista duo vltima capitula ad longum. Nota primo ex capitulo, si religiosus. ꝙ religiosus per professionem abdicat à se suum proprium velle: & illud supponit voluntati abbatis: & hoc verum in licitis & honestis: Nam si abbas sibi ꝑciperet aliqua, quæ essent ꝯ Deum, non teneretur ei obedire: vel etiam si præciperet aliqua, q̃ sunt ꝯ propriam conscientiam: ad oĩa aũt alia tenetur ei obedire.

ᵃ Abbas tamen alibi sumitur.

ᵇ Abbas tamen ad ... [illegible]

Nota insuper ex dicto cap. si religiosus. ꝙ religiosus potest consentire electioni de se factæ cum licentia sui prælati: & solus prælatus inuito conuentu potest dare religioso licentiam se trãsferendi ad aliud monasterium. Nota ex hoc cap. nullus. ꝙ ad hoc vt possit religiosus se transferre ad aliud monasterium, requiritur ꝙ fecerit professionem expressam. Idem dicendũ in quocunq; prioratu: vt in cle. ne in agro. §. sane. ĩ. alle. Nota ꝙ religiosus potest vocari ad prælaturam episcopalem: posito ꝙ ecclesia cathedralis sit secularis; nec per hoc dicitur descendere, sed potius ascendere: quia episcopi dicuntur religiosissimi.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Nullus religiosus.*] Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus: ad dignitatem autem epalem, & in seculari, & in regulari ecclesia talis eligi poterit. hoc dicit. Declarat in prima parte decretalem ĩ. eod. cum causam. & reprobat quod not. Nain & Compostellanus ĩ. eod. cum in magistrum. & approbat quod ibi not. Hostiensis & Goffred. & Abbas in decretali, cũ causam. in secunda approbat quod not. Ber. de statu regular. quod Dei timorem. in magna glossa. Compostellanus s. eod. cum causam. & Hostiensis de voto. per tuas.

b ¶ *Prælaturam.*] puta Prioratum, Guardionatum: , vel Magistratum: ſm ꝙ diuersa sunt nomina talium prælatorum, qui religiosis præsunt: vt s. eod. tit. cap. quorundam. ad idem s. eod. fundamenta. Sed etiam hodie in administrationibus & prioratibus monasteriorum habet hoc locum: vt in cle. de sta. regu. ne in agro. §. sane.

Hic not. Dom. quod Guardianus ... [illegible]

c ¶ *Alterius religionis.*] hodie religiosus eligi non potest ad prælaturam alterius religionis, vel habitus. per cle. eod. tit. cum rationi. [illegible] Archidiaconus tenebat hic ꝯrium per hanc litterã, rñdens ad cap. 16 q. 7. in nona actione. ꝙ non loquebatur de disparitate habitus, sed clericorum ad laicos. & sic 19. q. 3. monasterijs. loquebatur de laicis, qui sunt in probatione. & cap. officij. ĩ. in ant. Sed loquitur ibi de nouitio non experto. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ostendit hoc solus quæstionem, de qua ponit duas opi.*

d ¶ *Eligatur.*] eligere tñ potest, si tacite sit professus. j. eo. ex eo ꝙ. in fi. & in cap. indemnitatibus. in prin. Nota expresse, ꝙ monachus vel religiosus eligi potest, nec habet postulari, sed post electionem postulabitur: sine superioris enim licentia, qui eam dare possit, nõ poterit consentire. s. eod. cap. proxi. per quod idem probatur: & p decre. ĩ. eo. quam sit. & s. eo. quorundam. De hoc olim opiniones fuerunt: & tractabant de hoc Inno. & Host. s. de renun. post translationem. s. in anti. de vo. per tuas. Compost. ĩ. in anti. de postula. cap. 1. Gar s. eod. quam sit. & dicebãt quidam (quibus fauebat Innocen. & Compostel.) monachũ extra suũ monasterium debere postulari: non obstante decre. per tuas. vbi dicebant abbatẽ electũ in prælatum, alias in episcopum eligi posse, alias extra suum monasterium postulari debebat. Alij dicebant indistincte eum eligendum. Ad decre. post translationem. rñdebãt illum fuisse postulatũ ꝑ ordinem epalem: hodie tene eum eligendum per hæc iura.

e ¶ *Expresse.*] ergo non solum secularis eligi non poterit in abbatem: vt s. eo. cum ad nostram. sed nec religiosus tacite professus: vt hic, & j. eo. indemnitatibus. in prin. vbi in abbatia, vel prioratu idem dicitur, & tñ per tacitam professionem bene est quis monachus: & votum solemnizat. j. de vo. c. vno. non autẽ solus habitus, sed professio facit monachum. s. de regular. porrectum. talem aũt professionem in scriptis ᵃ facere debent, vt obuiet illis (si postea reclamarent) propria scriptura. 27. q. 1. omnes fœminæ. 1. q. 7. saluberrimum.

ᵃ Scriptura tamen non est de necessitate professionis, sed ... hic.

f ¶ *Irritum.*] olim non erat irritum ipso iure, sed irritandum ꝑ sententiã. s. eo. cũ causam.

g ¶ *Nouitij.*] nedum tacite ꝓfessi. & minus sunt obligati nouitij, quia possunt ad seculũ remeare: nisi appareat eos absolute voluisse vitam mutare: vt j. de reg. non solum.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

h ¶ *Regularibus.*] quasi dicat, interdum cathedralis ecclesia secularis est, idest secularium canonicorum; interdum regularis: vtroq; casu tacite professus in epm eligi poterit. Sed quæ est ratio, quare in cathedrali regulari eligitur nõ professus; in alijs non; prout dixerunt Lau. Tanc. Goff. & Compostellanus in prædicta decre. cum causam. idest, ꝑꝑ excellentiam epalis dignitatis & ordinis: vt eps etiam secularis immediate præsit monachis. & ꝓbatur idem s. de iud. causam. ĩ. ne sede vacante: cap. 1. vbi monasterium erat vnitũ cathedrali ecclesiæ, forte seculari. tñ Tanc. & Goff. ibi dixerunt, ꝙ Bathonien. cathedralis ecclesia ibi erat regularis: sicut & multę in Anglia: sed Ber. videtur tenere ꝯrium in tertia glo. vnde in cõsecratione religiosus dr̃ etiam religiosior abbate: & eps monachos ad professionem recipit, vt abbas. in Authen. de sanct. epis. §. iubemᵘˢ. coll. 9. & facit ad hoc ĩ. de vo. & vo. redemp. ex multa. & quod not. s. de capellis monacho. cap. 2.

ᵇ Correctio iurium est vitanda, & vbi apparet contrarietas, per distinctionem actiuã debet reduci ad concordiam. ad hoc ĩ. de test. cap. cum ... & de restit. spoliat. cap. litteras.

ᶜ Dictio, licite. deest hic in antiquis codicibus.

C ¶ *Vm expediat.*] Præmittit declarationis causam generalem: Secundo declarat: ibi, *Decretalem.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. ꝓsupponitur primo illud quod habet in c. cum dilectus. & cap. quia propter. eod. tit. in antiq. Dr̃ in cap. cum dilectus. ꝙ canonici alicuius ecclesię vacantis, possunt compromittere in aliquẽ sub hac forma: videlicet vt ipse exquirat vota singulorum canonicorũ, & eligat illum, in quẽ consenserit maior pars totius capituli: & dicant illi hoc modo: Nos sumus viginti canonici, qui damus & concedimus tibi potestatẽ, vt exquiras vota singulorum canonicorũ sigillatim & secreto: & si reperis aliquẽ, in quẽ maior pars totius capituli cõsenserit, illũ eligas: sed illa forma non est seruanda in electionibus aliarũ dignitatũ. ꝑ quas ecclesia non dr̃ viduata. Dr̃ in c. quia ꝑꝑ. alleg. ꝙ canonici debẽt eligere prælatum altera de tribus vijs: videlicet ꝑ viam Spiritus sancti, vel cõpromissi, vel scrutinij: Per viã Spiritus sancti, videlicet qñ cõcorditer eligunt aliquẽ, nullo modo habito tractatu inter se. Per viã cõpromissi, qñ eligentes cõpromittũt in aliquo: vt dictũ est in c. perpetuę. s. eo. tit. & lib. vnde forma scrutinij est multũ difficilis: in qua etia deficiũt periti, & maxime si non habeant practicã. & in hoc c. decidit verũ per c. quia ꝑꝑ. sit correctũ c. cũ dilectus. videlicet ꝙ si canonici velint transferre in aliquos potestatem eligẽdi, ꝙ debeant facere cõpromissum absolutum, nõ determinatũ: vel verũ non sit correctũ illud c. cum dilectus. videlicet vt canonici possint facere cõpromissum cũ determinatione & restrictione? Rñdet ꝙ ꝑ c. quia ꝑꝑ. non est correctũ c. cum dilectus. Nam cap. quia ꝑꝑ. nõ dicit, ꝙ illud cõpromissum sit simplex: & nõ sit determinatũ & restrictum: sed solum ponit vnam formam compromissi: quia dicit, ꝙ ex altera de tribus modis est procedendum: & si aliter processum fuerit, non valet electio: Forma autem contenta in c. cum dilectus. continetur sub forma compromissi.

¶ *Prima glossa summat, & notat, & exponit.*

i ¶ *Cum expediat.*] forma electionis tradita ꝑ decretalem ĩ. eod. cũ dilectus. nõ est sublata ꝑ sequẽs conciliũ, qa ꝑꝑ. hoc dicit. Et nota ex hoc principio inspiciendum quid expedit. de pœni. dist. 1. aliud. ĩ. de vot. & uoti redemp. magnæ. [Vide qđ ibi dixi in glo. vt patet ĩ fi.] & propter expedientia utilitatem respicit. ut ibi patet. Ioan. An.

k ¶ *Sustineri valeant.*] reprehenduntur hic illi, qui uolunt sustinere iura, quę penitus sunt correcta: ubi ergo apparet de correctione, non sustineantur: alias sustineantur. ad idem C. de inof. testa. si qñ. & s. eod. ecclesia uestra 2.

ADDITIO. Vide quod s. de priuile. accedentibus. dixi super 1. glo. in fi. Ioan. And.

l ¶ *Decretalem.*] s. eo. [cum dilectu, alias] cum dilectus.

¶ *Glo. seq.*

tatibus omnium inquisitis [a], illum in quem maior & sanior pars capituli [b] consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non esse per subsecutum concilium [c] † generale: immo potest In ipsis electionibus, vt prius [d], procedi licite per eandem.

¶ Idem.

¶ Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decre. Cupientes. eunde hac de causa, stando, & redeundo integre (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Ioan. And.

CAP. XXX.

Cum non deceat alicui suum officium esse damnosum: Statuimus. vt ij, qui iuxta [f] constitutionem [g] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negotia instructuri: (Cum tales ecclesiarum suarum † prosequentes vtilitatem, censeri debeant residentes [h]) fructus beneficiorũ suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis, quarum negotia prosequuntur; & etiam aliorum, quos reciperent, vel possent recipere in † ipsis ecclesijs residẽdo [i]; integre (quotidianis distributionibus dũtaxat exceptis [k]) recipiant ad sedem propterea [l] veniendo eandem, ibidem hac de causa [m] morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesijs residerent: Non † obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis, seu priuilegiis quibuscunque, per quæ præmissorum effectus [n] posset quomodolibet impediri.

¶ Glos. seq. declarat, & commendat hanc formam.

a ¶ *Inquisitis.*] Est ergo forma ista partim ex scrutinio, & partim ex cõpromisso: vt hic patet: sed principaliter dicet ista forma cõpromissi, sed determinati. Et si bene aduertat, ista hodie est melior & expeditior forma iudicio meo quã hodie habemus; nõ enim volũt canonici libere ius suũ in alios transferre, & dare illis potestatẽ pficiẽdi prælatum: per formã scrutinij graue est procedere, nec omnes bene sciunt illam formã seruare: immo & boni iuristæ practicam ignorantes in ea deficiunt: expedientius ergo seruabitur ista forma.

b ¶ *Capituli.*] Nota quod secus si diceret de maiori parte eligentiũ: & cõpromissarij illũ elegissent, quẽ maior pars numero, nõ maior capituli nominasset: quia tunc electio esset nulla. s. eod. si cui.

ADDITIO. Cũ qua hæc deberet iungi: vt ibi dixi, & hic Archi. & Ioan. And.

¶ Glos. seq. ponit mutinam opinionem hic reprobatam, & alleg. respondet.

c ¶ *Concilium*] s. eo. quia pp. dicebant enim quidã, quod forma illa sublata erat per decre. quia pp. & hoc videbatur tenere Host. in pdicta decre. in prin. quod dicebat diuersas electionum formas: vt s. eo. cũ dilectus. & ppea ibi tres tñ formæ, vel secundum alios duæ approbari videntur: & propterea ibi dr, alter electio facta non valeat: sed cõtrarium est verum, vt hic vides; & propterea ista est forma compromissi: sed cum certa determinatione, vt s. dixi.

d ¶ *Vt prius.*] idest, sicut poterat ante concilium: quia propter. concilium tamen & decre. fuerunt eiusdem auctoris.

Cum non] Primo ponit constitutionis causam generalẽ: Secũdo ponit constitutionem, interserens causam specialẽ: Tertio tollit obstantia. Secũda ibi, *Statuimus.* Tertia ibi, *Non obstantibus.*

CASVS. Dicitur in cap. cupientes. s. eod. tit. & lib. quod si in causa electionis appellet ad Apostolicam sedẽ: eligentes debent mittere ad eandẽ sedẽ duos ex ipsis instructos, similiter quod opponentes debẽt mittere duos ex ipsis: Sed quid si illi qui mittunt ad Apostolicã sedẽ sunt de ipsis canonicis: verũ ipsi canonici debeãt reputari residẽtes: hoc est, verũ ipsi possint pcipere fructus præbendarũ suarũ? Rñdet, quod cũ ipsi canonici sint absentes pro vtilitate illius ecclesiæ, debeãt censeri & reputari præsentes: ita quod ipsi percipiant fructus præbendarum suarũ: exceptis fructibus distributionũ suarum quotidianarum. Sed ponamus quod tales canonici quando erant in ecclesia, cuius negotium tractatur, percipiebãt fructus præbendę, quam habebant in alia ecclesia: sicut in abbatia ecclesiæ beatæ Mariæ maioris Pictauis nõ potest esse abbas illius ecclesiæ, nisi sit canonicus in ecclesia Pictauen. & percipit fructus ipsius abbatiæ? Rñdet, quod tales canonici absentes pro vtilitate ecclesiæ, fructus non solum suarũ præbendarum, quas habent in ecclesia cuius negotiũ prosequunt: sed etiã debent percipere fructus, quos perciperẽt, si nõ essent absentes: sed residerent in illa ecclesia. Nota primo ex hoc c. illud ad qđ allegat principiũ c. quod officium suũ nõ debet alicui esse damnosum, siue nociuũ. Not. vlterius, quod absentes pro vtilitate ecclesiæ censent residẽtes, quo ad perceptionẽ fructuũ suarum pbendarũ: exceptis quotidianis distributionibus, quæ tantũ conceduntur interessentibus diuinis officiis. hoc verũ, nisi talis canonicus esset infirmus, quia debet etiã habere quotidianas distributiones, licet sit absens: vt in c. 1. de cle. ægro. in antiq. Not. insuper, quod absentes ab ecclesia, in qua sunt pbẽdati, de iure cõi non debẽt percipere grossos suarũ pbendarum: valet tñ cõtraria consuetudo vel statutum: vt etiam in absentia percipiant fructus suarum pbendarũ. c. cũ oẽs. de cõsti. in antiq. Nam pp officiũ i. ministeriũ, dat beneficiũ, idest, fructus.

¶ Glossa prima summat, & notat, allegans quo ad hoc principium sex concordantias.

e ¶ *Cum non deceat.*] Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per decretal. cupiẽtes. eundo hac de causa, stando, & redeundo, integre, præter quotidianas distributiones, pcipit fructus beneficiorũ, quos percipere posset in ipsa ecclesia residẽdo. Et nota ex hoc principio inspice quid deceat: quod proprie honestatem respicit. s. de voto & vot. redempt. magnæ. nec enim honestum est officium suum alicui fore damnosum. 4 q. 3. §. ité in criminali vers. vetturis. s. de rescript. statutũ. in fine. ff. de furt. l. si seruus cõis. ff. ad Velleian. l. 2. §. 1. C. de administ. tut. cum quidam. s. de fideius. peruenit. cum similibus.

¶ Glossa sequens soluit quæstionem.

f ¶ *Iuxta.*] Nota quia per hanc litteram dico, quod si talis est casus quo instruens vadat non astrictus per decre. s. cupientes. puta quia non est ecclesia cathedralis, nec regularis: vel si est talis appellatio, vel immediata subiectio, quæ non deuoluit, his casibus, cũ nõ habeat locũ decre. cupientes. ergo nec istius decre. priuilegiũ. per illam litterã: & concor. quod dixi j. eo. si postquã. 2. respon.

ADDITIO. Et facit ad quæstionem, quam Padue disputaui de doctore disputante, qui disputare non tenebatur. quã vide j. de reg. iur. accessorium. Ioan. And.

g ¶ *Constitutionem.*] s. eo. cupientes.

h ¶ *Residentes.*] concor. s. de cle. non resi. ex parte.

i ¶ *Residendo.*] pone: habet ecclesia Bonon. priuilegiũ, quod canonici ipsius ecclesiæ percipiant fructus beneficiorũ suorũ, quos habẽt in aliis ecclesiis in Bonon. ecclesia residendo: vel habet ipse qui vadit p instruẽdo negotio priuilegiũ, quod recipiat fructus tales. s. de rescrip. c. vlt. hos isto casu percipiet. hoc vult dicere littera ista.

k ¶ *Exceptis.*] quæ nec dantur studẽtibus [3] in theologia. s. de pbẽ. licet. nec dant præsentibus, qui nõ intersunt horis canonicis. j. de cleri. non resid. c. vnico. Et licet ista cõstitutio fingat ipsum præsentẽ: non fingit ipsum diuinis officiis interessentem. habeat ergo qđ [5] sens haberet, quod diuinis officiis non interesset: vt in pdic. cap. vnico. quod etiam est cõ: cum dicat distributiones quotidianas concedi iis, qui prosequuntur ecclesiarum vtilitatem: & ibi soluitur.

l ¶ *Propterea.*] Nota legem pro instruẽdo negotio electionis iuxta prædictam constitutionem. & facit ad id quod dixi in glo. 2.

¶ Glossa sequens recitetur per duas quæstiones, & solutiones ipsarum.

m ¶ *Hac de causa.*] Si ergo facta instructione, & finito negotio, sola voluntate, vel p aliorũ suorum negotiorũ expeditione maneret in curia: tũc cessabit priuilegiũ hoc. Et est huic simile qđ dicit lex, quod nõ vere reipublicæ causa abesse dr iis, qui proprij cõmodi causa in legatione est. ff. ex q. cau. maio. l. non vere. sed postea ex quo redire inciperet, cõpeteret ei hoc priuilegiũ: redit enim de itinere qđ ob hanc causam fecit. [Hoc est expressum. ff. ex qbus causis maio. l. si cui. §. tandiu.] Et est simile huic, quod dicitur de teste. s. eo. lib. de rescri. statutum. in fi. cum suis concor.

¶ Glossa sequens exemplificat, quærit, soluit, solutioni opponit, & respõdet: In fine argu. ad quæstionem.

n ¶ *Effectus.*] puta quia est statutũ, consuetudo, vel priuilegiũ in ecclesia, quod quacũq; de causa qs absit, etiam si vtilitatem ecclesię prosequatur, nihil percipiat. Quid si talem consuetudinem vel statutũ iurauerit? Non credo quod tunc locum habeat hoc priuilegium: quia iuramentum illud potest seruari sine periculo animæ. s. de iureiur. si vero, & quia hic non dispensat contra iuramentum: vt de rescriptis, cum aliquibus. s. eo. lib. cum suis similibus. Nec obstat si tollit statutũ vel consuetudinem, quod est principale: ergo & iuramentum [4] de illo seruando, quod est accessoriũ, tollit enim instantiam. s. de iureiur. cũ cõtingat. & quod ibi not. [Aliquis cõ per id qđ dicit, quibuslibet & subdit, quibuscunq; & quomodolibet, quæ multum videntur pro eis facere.] Hæc decre. bene facit ad quæstionem, de qua quærebat olim Gar. in decre. cupientes. s. eo. lib. an duæ personæ de opponentibus [5], quæ vadunt pro instruendo negotio ad curiam.

Ideo notã: quia vbi ius emanat confusum ex duobus capitulis iuris antiq. facit nouam speciem. l. Gallus §. ille ca sus. ff. de liberis & posth. c. quanto. s. de vsur. Pet. de Ancha. Fon.

¶ Concilium Lateran. sub Innocentio iij. c. 24. refertur de elect. cap. 42.

Idem Dominicus. sed Archi. & Ancha contra. sed opinio glossæ est cõmunior. Fon.

Not. quod iuramentum potest dici id, quod est suum in parte, & nõ in toto: & nõ ecclesia nõ est tota compensd. vide glos. j. de praben. eõ in alijs.

Aliàs Iure in dictis ecclesijs.

Aliàs in non obstantibus quibuslibet aliis consuetudinibus, &c.

Vide concilium Tridentin. sessio. 5. de reformat. cap. 1. in fine.

Gl. fi. in clem. dudũ. verb. pacta. de sepul. c. constitutus. de rescri. in antiq. & procedit hæc glos. secundum Paul. etiã si clausula, nõ obstante, ponatur in iure. vide Rom. consil. 502. Fon.

Idem de diligentibus eo casu, quo veniunt ad expensas. Ioannes And.

ad curiam, contribuere debeant ad expensas: fiat qđ inter eos conuenit. ff. de deposi. l. 1. si conueniat. si nil erat conuentum: dicebat iudicis arbitrio relinquendum, pensatis labore & facultatibus mittentium & missorum. [Idem Ioan. An.] cum ista decre. priuilegiet eos in fructibus percipiendis: satis arbitratur iudex eos conferre debere.

ADDITIO. Et facit ad quæstionē de damnum passo, nūquid cōtribuat cum alijs ciuibus ad emendam? Et dr̄ ꝙ sic in Spec. de eē. §. 5. 2. ver. quid si damnum. facit ff. ad legem Rhod. de iac. l. nauis onustæ. §. cum aūt. de hoc. ff. de leg. 1. ab omnibus. §. si suo. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Is qui opponit euidentem defectū scientiæ vel personæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere non potest. causam reddit. Ioan. And.*

CAP. XXXI.

Ab eo [a], qui contra electū, vel postulatum, seu promouendum [b] ad aliquam dignitatē, inter cætera quæ obijcit, euidentem †, notorium, seu manifestum [c] scientiæ, vel aliū personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel eius qualitas [d] nequeunt postea reuocari: Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi, destitui veritate cōtingat) à prosecutione causæ debeat omnino excludi [e], & puniri, perinde ac si in probatione omnium, quæ obiecerat, defecisset [f]: iustum est, vt (postquam ad oppositionem candē procedit) nequeat in præiudicium eius, contra quem opposuit, vlterius pœnitere [g].

† Nota, ista æquiparantur, euidens, notorium, & manifestum, & sic videntur ista synonyma, de quo vide in. j. de ver. signi. c. 2.

A *Beo qui contra electum.*] Diuiditur in duas partes: Secunda ibi: *Cum enim.* Domi.

CASVS. Vacāte ecclesia Pictauēsi vel alia ecclesia, puta monasterio sancti Cypriani: Pictauenses canonici, vel monachi, quendam Titium in prælatum elegerunt: fuerunt aliqui opponentes, qui opposuerunt ꝫ electum defectum scientiæ vel morum, vel defectum suorum natalium; & cum hoc qualificabant illos defectus, videlicet, ꝙ illi defectus erant manifesti: opponentes pœnitentia ducti voluerunt recedere ab illo defectu: vtrum possint? Rñdet ꝙ non: Nam ex quo appellauerunt ob illum defectum, ab illo defectu recedere non possunt. Sed ponamus ꝙ ipsi nolūt recedere à defectu, sed solum à qualitate: vtrum sit eis permissum? Rñdet ꝙ nō: immo si recedant à qualitate defectus, sunt puniendi, ac si defecissent in probatione defectuū: ideo debent ꝑsistere & in defectu, & in qualitate defectus: tñ si dicti opponētes recedāt ab ipsis defectibus vel qualitatibus; poterit superior inquirere de ipsis defectibus vel qualitatibus: vel etiā opponentes, si sint qui ꝑtendant habere interesse.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Ab eo.*] is qui opponit euidentem defectum scientiæ vel personæ contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere nō potest. causam reddit.

¶ *Secunda glossa quæstionem soluit.*

b ¶ *Promouendum.*] illa igitur tria sunt paria. cōcor. š. eo. tit. vt circa. Et nota ꝙ dicit, dignitatem; & idem dicit š. eod. si forte. & idem j. de verb. sign. constitutionem. per quod apparet, quòd decre. illa, si forte. non habet locum in alijs beneficijs, vt ibi dixi.

c ¶ *Manifestum*] Ista enim quo ad casum nostrū sunt synonyma, & idem designant; vt j. de verb. sign. constitutionem.

d ¶ *Vel eius qualitas*] hoc vult dicere; is qui opposuit, forte vult obiectum reuocare; vnde cum opposuisset euidentem defectum scientiæ vel personæ, dicit ꝙ vult instare alijs obiectis, & recedere ab illo: vel non reuocat obiectum, sed qualitatē 1, vnde nunc vult simpliciter dicere, ꝙ patitur defectum: sed reuocat id qđ dixerat, ꝙ defectus erat euidens: istud est reuocare qualitatem tantum, & neutrum potest: vt hic vides. Ioan. And.

1 Et non potest, quia detrahendo qualitatem minuunt actionem, quia illam exceptionem faciunt actionem. Domi. Roma. Bono.

e ¶ *Excludi.*] vt š. eod. si forte.

f ¶ *Defecisset.*] vt š. eo. tit. cap. 1.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. negatiue & affirmatiue: & pro negatiua soluit.*

g ¶ *Pœnitere.*] vt sic sibi non liceat mutare consiliū in alterius detrimentum. j. de reg. iur. mutare. cū suis cōcor. ad idem š. de elect. cap. publicato. nam & quod semel placuit, non potest amplius displicere, vbi versatur alterius interesse. j. de reg. iur. qđ semel. nisi in casibus, in quibus iura pœnitentiam & variationem admittunt, quorum aliquos ibi not. 2 & est simile huic š. eod. vt quis duas. [Ioan. Mona. & Archid. alleg. ff. de pact. l. fin. deposi. l. 1. §. si rein.] Quid dices, pone promouendus consentit ꝙ opponens renunciet obiectus, vel qualitati obiectus: iudex non consentit: nunquid hoc poterit opponens? Et vr̄ ꝙ non; quia quos prætor prohibet, &c. ff. de postu. l. quos prohibet prætor. & concor. š. de excep. cap. vlt. maxime cum in huiusmodi electionibus exuberet iudicis officium. š. de electio. cum nobis olim. cum similibus. In ꝯtrium vr̄ per hanc litteram, quæ dicit: in præiudicium eius, ꝯ quem, &c. & quilibet potest renunciare iuri pro se introducto. š. de reg. ad Apostolicam. C. de legi. quod fauore. j. de reg. iur. quod ob gratiam. Satis vr̄ (per prima iura, & maxime ea ratione; quia si probetur talis obiectus: promouendus statum debet repelli) ꝙ ipse huic iuri renunciare nō possit 3: cum istud ius licet ei faueat, si nō probatur obiectus: tñ ei nocet, si fuerit probatum: & sic videtur renonciare non posse huic iuri inuito iudice: & facit quod dixi š. eod. si forte.

2 Adde qđ ibi dicam. vide gl. cap. 3 diligenter, de fo. compe. Feli. c. cū dilecti. col. j. de re iu. in anti. Fortu.

3 Idem Archi. alleg. 4 not. 2. q. 7. quærendū. & c. alieni. Ioan. And.

E *X eo.*] Sunt duæ partes, quæ patent: Et prima ponit dictum, cuius rationem subdit: ibi, *Cum tam.* Secundo ponit duo dicta: secunda ibi, *Vel conuersi.* Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.*

CAP. XXXII.

Ex eo [h] quòd ad electionē episcopi [i], quæ te in pupil-

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est illud, quod habetur in c. quod sicut. eo. tit. in anti. vbi dicitur, ꝙ oēs habentes vocem in electione, debent vocari ad electionem faciendam. Item ꝙ illi, qui sunt præsentes die electionis faciendæ, non debent vocari; quia frustra vocarentur: sed soli absentes sunt vocandi ad illam diem, qua debet electio celebrari: si sint in loco propinquo vel remoto, ſm statuta illius ecclesiæ; tñ si præsentes processerunt in electione absq; vocando absentes, valet electio de se: sed absentes poterūt postea facere cassari illā electionē.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici illius ecclesiæ cōuenerunt in vnum ad electionem futuri pastoris faciendam: In ecclesia ipsa erat canonicus impubes de iure cōi vel dispensatiue, q. erat tunc absens: Vnde qñ assignauerunt diem ad faciendum electionem, alij canonici non vocauerunt illum impuberem: sed eo spreto ad illam electionem processerunt: vult iste impubes cōqueri de contemptu, & cassare electionem: vtrum possit? Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non: quia cum talis impubes non habeat vocē, frustra vocaretur ad electionem; quia ipse impubes caret discretione, quæ requiritur in electione: Sed hodie quantumcunq; sint puberes, non habent vocem, nisi sint in sacris constituti: sed impubes non potest esse in sacris: ideo non habet vocem in electione: Secundum vero hæc tpa non requirebatur, ꝙ quis esset constitutus in sacris, quo ad electionem actiuam. Sed sanctissime Pater, ponamus ꝙ vacat aliqua ecclesia regularis: in qua sunt monachi ꝓfessi, & alij non sunt professi: vtrum non professi habeant vocem electiuam, & sint vocandi ad electionem actiuam? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ non: quia ad electionem actiuam requiritur professio: sed tunc in isto casu, scilicet ad electionem actiuam, sufficit tacita professio: sed ad electionem passiuam requiritur professio expressa; vt in cap. si religiosus. š. eo. tit. & in cle. ne in agro. §. sane. de sta. reg. in clemen. Sed quid de conuersis: vtrum habeant vocem in electione, vt cōiter in religione beati Francisci sunt laici cōuersi? Rñdet ꝙ tales conuersi non habent vocem in electione: qa illi soli habent vocem in electionibus, qui sunt tacite vel expresse ꝓfessi religiosi: ideo conuersi non habent vocem. Nota primo ex isto textu, ꝙ impubes potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis. Sed quæritur vtrum istud possit esse de iure cōi, vel ex dispensatione? Quidam dicunt ꝙ de iure cōi, quia in simplici beneficio & in canonia sufficit ꝙ quis sit egressus infantiam: Cōis tñ opinio Doctorum tenet, ꝙ in beneficio requirente discretionem animi, requiritur ꝙ quis sit pubes; & ꝙ perfecerit xiiij. annum: & attigerit xv. sed in alijs simplicibus beneficijs, in quibus non requiritur discretio animi, sufficit ætas septem annorum. De hoc latius per Panor. in c. super inordinata. de præben. in antiquis. Nota iterū ꝙ in electionibus prælatorum regularium soli veri religiosi professi & clerici habent vocem electiuam; alij autem, vt conuersi, vel non professi, non habent vocem.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

h ¶ *Ex eo.*] Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu: non professi cum professis: vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. Emanauit primum dictum ad declarationem eorum, quæ notant Vincentius, Tancredus, Goffredus, Bernardus, & moderni de ætate & qualit. ex ratione. Secundū ad declarationē eorū, quæ notāt Bernardus, Innocentius, & Hostiensis de institu. cap. 2. & Abbas š. eod. tit. in Genesi.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. negatiue, & contrarium soluit.*

i ¶ *Episcopi.*] quid de inferioribus dignitatibus? Ex his vulgaribus iuribus, quibus arguimus à verbis. j. de priui. si Papa. i. respon. in fi. cum si. videretur ꝙ in inferioribus secus: cum si de inferioribus idem voluisset intelligi, id expressisset. š. de deci. ad audientiam.

Contra

Ratio generalis esse debet legum. Dom. Nic. Boerardus in loco à ratione legis. exempla. Fon.

Contra puto, cum ratio cap. quæ infra sequitur, sit generalis: nec ibi reparatur de episcopo, cum dicitur, ad præstandum in electione suffragium, &c. & hoc bene probatur ĩ. eod. indemnitatibus. in princip. Ioan. Andr.

a ¶ *In pupillari.*] quæ est in mare minor xiiij. annis, in fœmina minor xij. nec distinguimus an malitia suppleat: sicut nec in finienda tutela. C. quãdo tu. vel cura. l. indecorã. Instit. qui. mo. finiat. tute. in princ. licet secus in matrimonio: vt ĩ. de despõ. impu. puberes. vbi de hoc. ad idẽ ĩ. eo indemnitatibus. in prin.

Nota quod furum potest dici, quod est cõmune ad aliquid ad hoc ĩ. eo. cũ non decent. vide quod notatur ad eu. pe. j. e. de sen. excom. Fon.

lari constituto ætate, In tua ecclesia exstitit celebrata, cum cæteris eiusdem ecclesiæ canonicis non fuisti admissus: de contemptu conqueri, aut electionem eandem impugnare non potes: Cũ tam iuris, quàm rationis existat: vt tales (cum discretione careant) ad præstandum in electione suffragium nullatenus admittantur.

¶ *Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. hoc dicit.*

¶ In ecclesijs quoque regularibus, vel monasterijs, hi, qui nõ sunt tacite vel expresse professi, non debent cũ professis; vel conuersi laici cum clericis electionibus interesse.

No. arg. quod ad probandam decisionem dubij, sufficit validare decisionẽ duplici argumento, vel ratione. vide Io. And. in c. inquisitio. ĩ. de sen. excom. Dom.

b ¶ *In tua ecclesia.*] No. quod minor xiiij. annis dicitur idoneus ad beneficium, etiam ad canonicatum cathedralis ecclesiæ. de hoc ĩ. de præbẽd. super inordinata. [Host. ibi ĩ & de æta. & qual. c. 1.] & ĩ. eo. lib. de rescript. si eo tempore.

Vide concilium Tridenti. sessio. 24. de refor. cap. 12.

c ¶ *Contemptu.*] quod aliàs cassationem inducit, & plus in electione nocet, quàm multorum contradictio. ĩ. eo. venerabilẽ. & c. bonæ 2. in anti.

d ¶ *Iuris.*] scripti.

Ratio allegari potest deficiente iure scripto.

e ¶ *Quàm rationis.*] quæ deficiente iure scripto allegari potest. 8. dist. frustra. & 9. dist. sana quippe. ĩ. eo. tit. & li. vt quis. lex enim est omne quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. & Seneca in epistola xxxvij. ad Lucillum. Si vis tibi omnia subijcere, te subijcias rationi.

ADDITIO. Aug. dicit ratione vincendum. 23. q. 6. vides.

¶ *Glos. seq. quæstionem soluit.*

f ¶ *Discretione.*] 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. & ĩ. de corpore vi. ex parte. C. de sal. mo. l. 1. ĩ [De reg. cum virum. in princi. & cap. cũ furiosus. in princi. ff. de iudic. cum præter. §. non autem] Et per hanc litteram dico idem de furioso per prædictum §. tria. & 15. q. 1. cap. nec is. §. cum itaque. de suc. ab intes. cum dilectus. ff. de intu. l. illud. cum nec tales matrimonium carnale cõtrahere possint. ĩ. de spon. dilectus. 32. q. 7. neque furiosus. nec religionem vouere. de reg. sicut 1.

1 An isti ob malitiam puniantur, vide dictum in Lex. capitulum. ad fi. in. ci. ad de l. si arrogat. ff. de tu. & de ma. leg. quod tacendi isti pueri in ludo, vide Pet. de Ancha. obs. 41. Fon.

g ¶ *Suffragium.*] ff. de iu. immu. l. 2. §. impuberes. & dicit lex: Indignum nobis videtur, eum qui stabilẽ mentem nondũ adeptus est, propter priuilegia militum, sapientum hominum iura tractare. C. de test. mili. l. vlt. & minores sportulas decurionũ accipiunt: suffragiũ tamen inter alios non afferunt. ff. de decur. l. spurij. §. minores. & si princeps det veniam ætatis minoribus: nõ vr cõcessisse, quod sine decreto alienent: vel citra perfectam ætatẽ liberam administrationẽ habeãt. C. de his q. ve. ætat. impe. l. eos 2. isti enim accusare nõ possunt, nec testificari. 2. q. 1. prohibent. 4. q. 3. nec testamenta facere. 2. q. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. & talis ætas prona est ad malũ. 12. q. 1. c. 1. & est hæc littera [Et decre. indẽnitatibus. in princip. ĩ. eod.] contra Tan. & Bart. Brixiensem, qui dixerunt in quæstione dominicali 77. quæ incipit, Tutor cuiusdam: quod si pupillus patronus maior 7. annis præsentat vnum, & tutor eius alium: præfertur præsentatus à pupillo. pro eis facit. 16. q. 7. decernimus.

h ¶ *Hi qui.*] s. fratres vel monachi: nec distinguo in his, an sint clerici, prout distinguit in conuersis: vt ĩ. dicam in gl. 2.

i ¶ *Tacite.*] in electis autem requirit expressa professio. ĩ. eo. nullus. sic ĩ. eo. indemnitatibus. in prin. Nouitij ergo nõ admittunt. & sic tenebat Abbas in gl. in prin. alleg. ad hoc ff. de sta. hõ. l. statu liberum. licet tales gaudeant priuilegio canonis: vt ĩ. de sen. excom. religioso. tamen non sunt veri religiosi, vt ibi.

k ¶ *Cõuersi laici.*] de cõuersis ergo hic loquit: monachi ergo vel fratres professi, indistincte admittunt. ad hoc ĩ. de arbi. cũ olim. de sen. excom. canonica. & 16. q. 1. generaliter. 93. dist. a subdiacono. hodie secus: qd' dic vt in Clemen. de ætate, & qualita. vt hi, qui.

l ¶ *Cum clericis.*] In plebibus ergo vbi sunt clerici & laici cõuersi, non admittunt cõuersi laici: ergo in hospitalibus & locis huiusmodi, vbi sunt solũ laici cõuersi: illi bene eligunt sibi priorem, rectorem, magistrum, vel massarium. ĩ. de arbitr. cum olim. nec hoc hic prohibetur. ad hoc. ĩ. eod. indemnitatibus. §. penulti.

Cõuersi an possint per scribere an eligendi.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit, & contrarie respondet.*

m ¶ *Electionibus.*] tale enim ius non cadit in laicum. ĩ. eo. in antiq. Massana. & c. sacrosancta. etiã cõuersum: vt hic. Quid dices in quæstione facti in aliquo ordine: puta Humiliatorũ: [vel sancti Marci.] vel in aliqua ecclesia seculari præscripserunt laici conuersi, quod debeant ad electionẽ admitti, & vocari: per hãc constitutionem clerici nolunt eos admittere: quærit quid iuris? Dico quod de iure cõi conuersi laici ad electionem nõ admittuntur: vt hic. sed decr. ista nõ tollit specialium locorum, ordinum, vel personarũ consuetudines præscriptas. ĩ. eod. li. de consti. licet. quare illi præscriptæ consuetudini stari debet. Non obstat quod in talibus nõ valeat consuetudo. ĩ. eod. Massana. quia illud dico verum secundum Innocẽ. & Host. qui hoc not. de instit. c. 1. de laicis professione & habitu, non de conuersis: cum ergo cõuersus sit ecclesiastica persona: 12. q. 1. c. duo. tale ius spirituale præscribere poterit.

Glossa & Cardi. in c. ecclesia. de insti. Fon.

Eremita non est persona ecclesiastica, dic. cõ et eo. de sen. et. exc. Pet. de Ancha. reg. ea quæ. ĩ. eo. lib. ea. ĩ. Fon.

¶ Idem.

¶ *Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pẽdente, confirmatio facta per ordinariũ non valet. Requirit decret. cupientes. non solum quòd electus veniat, sed quòd vsque ad finem negotium prosequatur: & habet locum etiã cum appellatur à confirmatione, vel prouisione. Ioannes Andr.*

CAP XXXIII.

SI postquam[a] ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia[o] celebrata, fuerit in scriptis[p] ex causa probabili[q], quæ probata deberet legitima reputari, ad sedẽ[r] Apostolicam appellatum, electionẽ ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi cõfirmatio, nisi

S *I postquam.*] Sũt tres partes: Secunda: ibi, *Si vero electus*: Tertia: ibi, *Cum autem.* Dom.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici quendã Titiũ elegerunt: à qua electione fuit appellatũ ad Apostolicam sedem: quia forte vnus erat contradicens, & talis solenniter appellauit: appellatione interposita, dicti canonici eligentes ipsam electionẽ præsentauerunt metropolitano, vt eã confirmaret: qd' fecit metropolitanus ad requestã aliorũ canonicorũ, non curando de appellatione istius: an valeat talis confirmatio, vt electus virtute illius confirmationis receperit potestatẽ administrandi? Rñdet Romanus Pontifex quod non: nam ex quo fuit appellatum ad Apostolicã sedem: suspensa fuit iurisdictio iudicis inferioris: ideo non potuit eũ metropolitanus confirmare, & per consequens si ille electus se ingerat administrationi, perdit ius sibi quæsitũ ex electione: cũ non videatur cõfirmatus: Et illud verum, quod superior, videlicet metropolitanus, non potest confirmare istam electionẽ pendente appellatione: nisi appellans renunciasset suæ appellationi: quia tunc per illum recessum ab appellatione superior reassumit iurisdictionem virtute cuius posset ipsam electionem confirmare. Sed sanctissime Pater, dictum est in capitul. cupiẽtes. ĩ. eo. quod si confirmatio vel infirmatio pertinet ad Papã: electus tenetur ire personaliter ad Apostolicã sedẽ pro obtinenda confirmatione: Ponamus quod ipse electus postquã fuit in curia Romana sine licentia Papæ, post aliquos processus recessit à curia non remanendo vsque in finem causæ: virũ videatur satisfecisse illi constitutioni, cupientes. allegatæ? Rñdet quod non. Item dictum fuit in dicto cap. cupientes. quod cum appellatur ab electione facta: ad impediendum confirmationem, tenetur electus ire ad curiam Romanam: & etiam eligentes & opponentes: Ponamus quod electus fuerat iam confirmatus, & appellatum fuit à confirmatione: vtrum electus, eligentes & appellantes teneantur mittere ad Apostolicam sedem, secũdum distinctionem illius cap. cupientes? Respondet quòd sic.

¶ *Prima glossa summat.*

n ¶ *Si postquam.*] Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad Papam: ea pendente, confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit decreta. cupientes. non solum quod electus veniat, sed quod vsque ad finem negotium prosequatur: & habet locum etiam cum appellatur a confirmatione, vel prouisione. Ioannes Andr.

o ¶ *Ecclesia.*] Nota, quo ad cathedralem ecclesiã bene erat statutũ, quod appellatio deuolueret: eo ipso quod in scriptis, & causa probabili interposita esset. ĩ. eod. quamuis. sed de regulari non sic erat expressum: parificatæ igit sunt regulares cathedralibus. sic ĩ. eo. in antiq. ne pro defectu. & ĩ. eo. tit. & lib. c. cupiẽtes. secus ĩ casu. ĩ. eo. quanq.

p ¶ *In scriptis.*] sic ĩ. de appel. cordi. & de hoc ĩ. eo. tit. quamuis.

q ¶ *Probabili.*] vnde istud speciale in istis ecclesijs, quod sufficit quod appellatio sit interposita ex causa probabili, licet causa sit falsa: ad hoc vt deuoluatur: & potest esse ratio, quia maiora facilius deuoluunt: vt ĩ. de appella. vt debitus. in fin.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem duplicem: scilicet, quid si appellatur ad inferiorem: & quid si ad legatum.*

r ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] ergo secus si ad inferiorem: [vt etiam dicit Archidia.]

dicit Archid.]cum enim ista decret. ponat suũ casum specialem ꝗ regulam ĩ. de appella. non solũ. 2. respon. quo cauetur primo cognoscere debere de veritate causæ, anteq̃ reuocentur attentata post appellationem ante sententiam interiectam: ob hoc igitur à casu expresso non recedam: sed antiquo & generali iuri in alijs stabo. Et potuit esse ratio, reuerentia sedis Apostolicæ, & vt melius visitetur. Et quia ista maiora de facili transeunt ad Papam: vt in prædicta decret. vt debitus. in fi. Et si appelletur ad legatum non puto hanc decret. locum habere: licet dici soleat: examẽ legati satis esse examẽ Apostolicæ sedis. Sed video q̃ si appelletur ad sedem Apostolicã, non sufficit adire legatum; nisi partes concordarent appellationi renunciando: de appellat. constitutus. & de offic. lega. studuisti. & cap. licet. & dixi ĩ. eod. cupientes. circa principium. Ioan. And.

prius fuerit canonice [a] ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo, qui non potuit [b] †, de facto præsumpta) nullam obtinebit † roboris firmitatem [c]. ¶ Si vero electus [d], qui iuxta [e] constitutionem [f] felicis recordationis Nicolai Papæ tertij prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum: eius electio auctoritate constitutionis ipsius (quæ non solum vt quis veniat, sed etiam ex sui mente [g] exigit, quòd vsque ad finem negotium prosequatur) eoipso viribus euacuatur † omnino [h]. ¶ Cum autem [i] ab electionis confirmatione [k], vel facta prouisione [l] per eum [m], ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta, eligendi potestas ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in veniendo, & mittendo, & alijs, quæ perstringuntur in ea, conuenit obseruari.

¶ Idem.

¶ Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tamen debent promoueri infra annum: aliàs sunt priuati: Et illo durante septennio debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: Elapso septennio debet rector infra annum in presbyterum promoueri.

CAP. XXXIIII.

Cum ex eo [n], quod felicis

a ¶ *Canonice.*] sine aliqua prauitate, vt ĩ. eo. lib. quamuis. & ĩ. eod. prouida. & primo inquiratur de recessu: vt ibi.

b ¶ *Non potuit.*] sufficit enim q̃ appellatio sit interposita ex causa probabili, ad hoc vt deuoluat: & aliàs competentis iudicis iurisdictionem reuocet.

c ¶ *Firmitatem.*] simile ĩ. eo. prouida. & cap. seq. & cap. vlt.

d ¶ *Si vero electus.*] approbat quod not. Guli. & Gar. ĩ. eo. cupientes. §. quod si.

e ¶ *Iuxta.*] si ergo talis erat electus, qui venerat ad curiã: non adstrictus tamen illa constitutione, licet ante finem causæ recedat: cũ non habeat ibi locum hæc constitutio: ergo nec eius pœna. Et facit quod dixi in decre. cupientes. in prin. super verbo: immediata subiectio. & ĩ. eo. com non deceat.

f ¶ *Constitutionem.*] ĩ. eod. cupientes.

Glo. seq. notat arg. contrarium, & soluit dupliciter: & contrario respondet: post recit. per quæstionem, quam soluit.

g ¶ *Mente.* [3]] Et ita punitur qui mentem offendit, sicut qui mentem & verba. ff. de iurisd. om. iudi. l. si quis. versi. q̃ si dum proponitur. ff. ad Macedo. sed Iulianus. §. mutui. immo præfertur intẽtio verbis. ĩ. de verb. sign. intelligentia. & cap. præterea. Et in cõtrium videbatur; quia constitutio pœnalis erat: & ideo restringenda. ff. de pœn. interpretatione. Sufficere ergo videbatur, q̃ venerat prout constitutio dicebat. Sed cõtrium est verum: Ista enim sunt paria, nõ venire, & venire, & sine licentia recedere. 11. q. 3. certum. ĩ. de iudi. cap. 1. ff. de excu. tuto. l. scire. §. aliud autem. versic. obseruabunt. in fine. [aliàs incipit, & sufficit. & C. de decurion. lib. 10. si qs.] videtur etiam talis offendere verba, sm̃ quod notatur ĩ. eod. tit. cap. cupientes. §. q̃ si per xx. super ver. executionem. Non obstat quod dicitur, constitutionem pœnalem non extendendam: quia in hoc non extenditur quod erat de mente [4]: nec puto electum puniri, q̃ eo tp̃e quo non impeditur processus causæ per xx. vel xxx. milliaria peregrinationis, recreationis, vel simili causa iuit extra curiam; non enim recessisse dicitur, qui statim est reuersurus. ff. de procu. præsens. & l. seq. ff. de diuor. l. 3. Et verba ciuili modo non captiose sunt intelligenda. 4. distin. erit. ff. de seruit. si cui. & hoc tenet Guli. & Gar. in decret. cupientes.

ADDITIO. Idem Archi. & Ioan. Monachus, qui tamen in additionibus hic dixit forte talem ex contemptu ligari. ĩ. de senten. excom. per tuas. §. nos igitur. Ioan. And.

h ¶ *Omnino.*] quod hic de pœna electi venientis & recedẽtis sine licẽtia dictum est: eadem ratione intelligo repetitum de pœna opponentium, & personarum instructarum.

i ¶ *Cum autem.*] approbat quod not. Guli. & Gar. ĩ. eod. cupientes. in princip.

k ¶ *Confirmatione.*] in cõtrium videbatur: ibi enim non de meritis electionis; sed de iniquitate iudicis agitur. ĩ. de appel. interposita. ad fin. ad quid ergo venirent personæ instructæ? Sed cõtrium est verum; licet enim de iudicis iniquitate agatur; nihilominus & de meritis electionis: & sic est necessaria instructio personarum.

¶ *Glo. seq. dupliciter opponit & soluit.*

l ¶ *Prouisione.*] in cõtrium videbatur: quia pœnalis erat constitutio, cupientes. [& ideo non extendenda.] & quia si Papa de prouisione voluisset intelligi, id expressisset: sicut fecit de [5] electionibus & postulationibus. de deci. ad audientiam. Sed cũ quotidie iura ista parificent electiones, & postulationes, & prouisiones. ĩ. eo. statuimus. & cap. vt circa. quid iuris de vno & de alio, vt hic patet. sed post prouisionem non videbatur vacare ecclesia: & sic nec habet locũ constitutio, quæ prouidere intẽdit ecclesijs vacantibus, vt ibi patet, in princ. sed per appellationem suspenditur cõfirmationis & prouisionis effectus. de iureiur. venientes. vnde merito locum habet constitutio.

m ¶ *Eum.*] quod dic vt notatur ĩ. eod. ne pro defectu. & c. quamq.

Cum ex eo.] Primo ponit constitutionis causam: in qua ponit ius antiquum, & impedimentum ex eo proueniens: In secunda constitutionem; quæ tria facit: Primo permittit dispensationem septennij: arctat ad subdiaconatum: & causam reddit: Secũdo prouidet quomodo interim ecclesijs deseruiatur: Tertio post septennium eum cum quo dispensatum fuit reducit ad ius antiquum. Secunda ibi, *Porro*. Tertia: ibi, *Elapso*. Ioan. An.

CASUS. Dictum fuit in cap. licet canon. ĩ. eo. q̃ promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotiũ infra annũ, annumerandum à tp̃e adeptæ pacificæ possessionis; vel à tp̃e, quo potuit habere pacificam possessionem, & p ipsum stetit: Sed quæritur, nunquid ep̃s possit fauore studij cum tali promouendo dispensare, vt nõ promoueatur ad sacerdotium infra annum? Rñdet q̃ sic vsq; ad septennium: vt promouendus p illud septenniũ non teneatur promoueri ad sacerdotium: Sed nunquid per illud septẽnium infra annum debeat promoueri ad ordinem subdiaconatus? Rñdet q̃ sic: & hoc ne possit redire ad seculum, & perciperet fructus illius ecclesiæ: pendente tñ illo septennio, debet in ecclesia parochiali idoneus poni vicarius, qui sustẽtabitur de fructibus illius ecclesiæ: & elapsis illis septem annis, debet ipse, rector infra annũ promoueri ad sacerdotium: aliàs si non promoueatur ad sacerdotium infra annũ, ipso facto dicta ecclesia dicitur vacare absq; alia s̃nia vel monitione. Nota primo; q̃ promotus ad ecclesiam parochialem debet promoueri ad sacerdotium infra annum, numerandum a tp̃e adeptæ pacificæ possessionis: vel a tp̃e quo potuit habere pacificam possessionem, & per eum stetit. Nota vlterius, q̃ ep̃s vel alius superior potest dispensare cum promoto ad ecclesiam parochialem, q̃ vsq; ad septennium fauore studij non teneat promoueri ad sacerdotium: Vnde sciendum est, q̃ solus ep̃s, in cuius diœcesi est ipsa ecclesia parochialis, potest dare istam dispensationẽ: non aũt ep̃s domicilij: licet per cap. nullus ep̃s. ĩ. de temp. ordi. clericus beneficiatus dicatur habere tres ep̃os, quo ad promotionem ad ordines: scilicet ep̃m domicilij, ep̃m originis, & ep̃m beneficij. Nota insuper ibi: litterarum studio insistentes: q̃ licet tales clerici promoti ad ecclesias parochiales essent in studio: si tñ litteris non insisterent, non prodesset eis illa dispensatio. Nota etiam, q̃ durante illo septennio, debet ep̃s vel alius superior in ipsa ecclesia parochiali ponere vicarium idoneum, qui ibi deseruiat in diuinis; & qui sustentabitur de fructibus illius ecclesiæ: Tamen hodie aliter fit: nam hodie ep̃s dispensando dat eidem clerico potestatem, vt possit conuenire cum vicario de fructibus, & possit affirmare fructus illius ecclesiæ; sed si non esset dispensatio, deberet obseruari quod hic dicitur. Nota finaliter: q̃ est prohibitum studentibus, expensis beneficiorum redire ad statum secularem. de quo hic in glo. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid dedit causam.*

n ¶ *Cum ex eo.*] Dispensare possunt ep̃i & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium stu-

[1] Ista l. in hoc auctoritatem: non sunt multa. vide notata in c. at si clerici. ĩ. de iudic.

[2] In antiquis codicibus legitur obmissum.

[a] Aliàs, remotam.

[3] Quomodo colligatur mens legis vide Arcud. & Dominicum.

[4] Vide glo. in cap. 1. ĩ. de tempor. ordinat.

[5] Sequitur Dom. & Philip. & vide not. in l. si quis forum. C. de furtis. gloss. in cap. præsenti. ĩ. de senten. excommu. Ioan.

recordationis † Gregorius Papa decimus prædecessor noster statuit in concilio Lugdunensi a, vt ad regimẽ parochialiũ b ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotium promoueri faciant infra annum à sibi cõmissi regiminis tempore c connumerandum †: & personaliter d residеant e in eisdem: Alioquin si infra idem tempus promoti non fuerint f, huiusmodi ecclesijs absque monitione alia sint priuati. Nonnullis extunc g parochiales ecclesias recusantibus acceptare h, legẽdi, & proficiendi i (cũ eis facultates non suppetant: nec ab ecclesiarum prælatis de alijs beneficijs in plerisque mundi partibus k interdum prouideatur eisdem) opportunitas l sit sublata, in grãde vniuersalis ecclesiæ (quæ ad sui regimen viris litteratis permaxime noscitur indigere m) dispendium & iacturam. Nos super hoc multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, vt fructum in Dei ecclesia suo tempore afferre valeant opportunũ, vtiliter prouidere n: Præsenti constitutione sancimus, vt episcopi o, eorumque superiores, cum his, qui huiusmodi p subiectas q † sibi ecclesias obtinẽt r, vel obtinuerint in futurum, dispensare possint libere, quòd vsq; ad septennium s litterarum t studio insistẽtes promoueri minime teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus u dumtaxat: ad quem infra prædictum annum recipiendum (ne sicut à multis de Christi x patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur y, à statu retrocedere z

nium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tñ debent promoueri infra annum: alias sunt priuati: & illo durante septennio, debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus ecclesiæ sustinendus: elapsu septennio debet rector infra annum in presbyterũ promoueri. Causam dedit huic constitutioni, qđ notat Gul. ĩ. eo. licet canon. in glossa super verbo: priuatus.

Alibi itaque dicit Gregorius Papa prædecessor noster, &c.

a ¶ *In concilio Lugdunensi.*] ĩ. eo. licet canon.

b ¶ *Parochialium.*] nõ collegiatarum, in quibus locum habet concilium, in collegiatis non: & sic in illis non est hæc dispensatio necessaria. ĩ. eo. statutum.

† numerandum.

c ¶ *Tempore.*] idest, ex quo possessionem habuit, vel per eum stetit, quo minus haberet. j. cap. prox. §. 1. & j. de præbẽ. licet episcopus.

d ¶ *Personaliter.*] ergo non per vicarium, nisi in casu decret. de præbend. extirpandæ. ĩ. qui casus per conciliũ mutatus non est: vt ibi dixi. & idem hodie in casu huius capituli.

d ¶ *Resideant.*] dispensari tamen poterat super residẽtia; vt in prædicta decret. licet. in fine. Ioan. Andr.

f ¶ *Non fuerint.*] iusto impedimento cessante: vt hic in fine. & j. cap prox. §. porro.

g ¶ *Extunc*] idest, post illud concilium.

h ¶ *Acceptare.*] quia nolebant sic statim presbyterari.

i ¶ *Proficiendi.*] de mag. cap. 1. & cap. quia nonnullis.

k ¶ *Partibus.*] in quibus forte pauca sunt alia beneficia.

l ¶ *Opportunitas.*] sicut prouident iura, q̃ opportunitas ad malum tollatur, vt 18. q. 2. diffinimus. de coha. cle. cap. 1. ĩ. eo. fundamẽta. j. de sta. reg. c. vnico. 1. respon. in fi. ita prouident, ne opportunitas tollatur ad bonum; vt hic, & ĩ. de magi. per totum.

m ¶ *Indigere.*] ĩ. de magi. c. vlt. vnde de aduocatis dr̃, q̃ non minus prouident generi humano, q̃ si patriam armis defenderent. C. de aduo. di. iudi. l. aduocati. & doctorum scientia mundus illuminatur. ĩ. de hære. cum ex iniuncto. j. de reli. domi. cap. vnico.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

n ¶ *Prouidere.*] sed nonne satis erat prouisum pauperibus. ĩ. de mag. Dic q̃ sic circa Doctores: sed circa libros & expẽsas non: circa quæ prouidit ista constitutio.

¶ *Glo. seq. primo soluit dubium: secundo quærit, arg. negatiue alleg. v. iura. affirmatiue alleg. vij. iura. & sic soluit.*

o ¶ *Episcopi.*] Licet igitur inferiores prælati possint ex causa super residentia dispensare. ĩ. de cle. non resi. relatũ. & ita ibi sentit Inno. Hostien. & Gar. ĩ. eod. licet. in vlt. glo. hoc tñ casu non dispensabũt minores epis. & in §. porro. j. proxi. idem reperitur. Sed nunquid solus eps sine capitulo hanc & alias dispensationes facere poterit? Et videtur expressum q̃ non. 1. q. 5. cap. vlt. in fi. vbi etiam de hoc. & 50. distin. ex pœnitentibus. & ad idem j. de exces. præla. cap. 1. & ĩ. de his, quæ fi. a præla. nouit. & cap. seq. In ɔ̃riũ videtur per hanc litteram: & per decre. ac si clerici. de iudic. cum in his iuribus dicatur de epis, nulla mentione facta de capitulo. ad idem de or. ab epi. qui renun. epi. cap. 1. & 2. de cle. coniug. sane 2. de cle. pug. in duello. cap. 1. ad idem j. de æta. & qual. c. vnico. de fil. presby. cap. 1. cum multis sim. & hoc vltimum credo: & cõiter obseruatur sm̃ Hostien. qui hoc not. de temp. ordi. dilectus. in fi. mag. glo. & Gul. in Spec. tit. de legato. §. antepenult. in princip. ipse tamen Hostien. not. ɔ̃rium. de sta. reg. q̃ Dei timorem 1. tamen posito q̃ de iure solus dispensare non posset: de consuetudine præscripta sibi potest hoc ius acquirere. ĩ. de his quæ fiunt à præla. noscitur. in fin. & ĩ. eod. lib. de consue. cap. 2.

Dispensare an possit eps sine capitulo: quia dispensatio est de maioribus negotijs...

Sequitur Archid. cap. 1. de filijs presby. ad iura quæ minus de epo loquuntur supplet cum capitulo: quia dispensatio est de maioribus negotiis ... opinionem ... Dominicus.

p ¶ *Huiusmodi.*] parochiales scilicet.

q ¶ *Subiectas.*] Nota, quia licet quo ad dandas dimissorias æquiparemus epm originis, domicilij, & beneficij, vt j. de tempo. ordi. cum nullus. 1. resp. quo ad casum istum secus: vnde si Bononien. clericus talem ecclesiã habet Mutinæ: Mutinensis eps, non Bonon. habebit dispensare per hanc litteram.

r ¶ *Obtinent.*] si iam elapsus esset annus, ita q̃ priuati essent, tunc eas non obtinent, sed obtinuerunt: & sic huiusmodi dispensatio locum non habet.

¶ *Glo. seq. notat, dubium soluit, quærit & soluit: Iterum quærit & soluit, et declarationem exponit.*

s ¶ *Septennium.*] Nota in septẽnio scholarem esse debere prouectũ, studẽs in theologia in quinquennio. ĩ. de magi. cap. vlt. & etiam studẽs in iure ciuili: vt in procemio ff. i. ibi: & in quinto anno, &c. & si voluerint epi in cateriori tpe dispensare, bene id poterunt: sed in vlteriori non. de re iudic. quod ad consultationẽ. de appel. oblatæ. j. de reg. iur. cui licet. [Idẽ Ioan. Mona. & Archid. benefacit ff. de vul. sub. si ita quis substituerit. & ĩ. de offi. deleg. pastoralis. §. 1. immo commendabile est nõ a principio totũ dare septẽniũ, vt experiatur si proficiant, & tunc detur vlterius tẽpus: alias denegetur.] Sed nunquid eps qui dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispensationem reuocare? Puto q̃ nõ: per reg. j. de reg. iur. decet. & ĩ. de fi. presby. ex tua. vbi de hoc. & hoc dico nisi euidens causa suaderet ɔ̃rium: & sic potest intelligi de cle. non resi. cap. vlt. vnde & priuilegium reuocatur cũ tendit ad noxam. de deci. suggestum. Quid si pendente dispensatione mecum facta de illo septennio, assumor ad aliam parochialem ecclesiam sine fraude: nũquid adhuc poterit in septennio mecum dispensari? Et satis videtur q̃ non, per hanc litteram: cum videatur inspici tempus ratione personæ: & sm̃ hoc, & per ea quæ dixi in principio glossæ, videtur, q̃ tempus illud incipiat à tpe dispensationis: & secundum hoc esset reperire quòd per nouem annos, vel quasi prorogaretur receptio ordinis presbyteralis: & in hoc vtilis esset declaratio.

Nota q̃ quando requiritur dispensatio personæ respectu beneficij: ille prælatus debet dispensare, qui habet ecclesiã subiectã, respectu cuius est dispensatio necessaria. Dominicus.

ADDITIO. Si enim septennium inciperet á tpe commissi regiminis, per modum de quo j. cap. prox. §. 1. si fiat dispensatio post sex menses, non habebit pro studio integrum septẽnium. Io. And.

t ¶ *Litterarum.*] cum non distinguat, intelligo generaliter: siue in grammatica, siue in iure canonico, vel ciuili a, vel scientia theologiæ studeat. Et caueant epi ne dispẽsent cum his, qui dociles nõ sunt: iam enim in eis cessat huius constitutionis causa: vnde nec fiat dispensatio. 1. q. 7. quod pro remedio. Et habentes dispensationem propter studium, studere debent: non in castris vel villis, sed in studio generali: vt ĩ. de cle. non resi. tuæ. alias priuilegium non habebunt: vt ibi.

a. Ista gloss. secundũ Philip. vult, q̃ beneficiatus in sacris, potest studere legibus. adde quæ dicam. j. eod. ne cle. vel mon. cap. 1. Fone.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat, & contrario respondet.*

u ¶ *Subdiaconatus.*] per hoc dicunt quidam, q̃ sine dispensatione de cõi iure potest in minoribus constitutus eligi ad parochialem ecclesiam. ad idem allegant j. de præbend. si pro clericis. & j. de institut. cap. 2. [Hoc placet Archidia. & Ioan. Monac. ĩ. eod. cupientes §. penult. in princ.] Sed puto contra 1 & dico ab antiquo iure illius decretalis ĩ. de æta. & quali. præterea. non recedi, nisi inquantum reperitur expressum: Nec obstat hæc decretalis: potuit enim dispensari cum illis per litteras Apostolicas: vel per præsentationem patroni consequi parochialem ecclesiam in minoribus constitutus: & si dispensetur cum tali, necesse habet infra annum subdiaconus fieri: & sic intelligo illum textum: dixi de hoc ĩ. in prædicta decretali, si pro clericis.

x ¶ *Christi.*] Nota dominium bonorum ecclesiarum esse penes Christum. de hoc 12. q. 1. expedit. 16. q. 1. quoniam quicquid. ĩ. de verb. signi. causa.

y ¶ *Dignoscitur.*] Nota ex præteritis circa futura caueri. 23. dist. in nomine. de procu. cap. 1. & ĩ. eo. fundamenta. §. digne.

z ¶ *Retrocedere.*] militando, negotiando, vel vsuram accipiendo: quod possunt ipsi clerici in minoribus constituti. ĩ. de clericis coniugat. cap. 1. sed qui sunt in sacris, non. j. de voto. c. vnico.

a ¶ *Pœna*

a ¶ *Pœna.*] priuationis ipso iure.

b ¶ *Exerceatur.*] prouidit hæc constitutio ecclesijs & personis. sic s. eod. cum nobis olim. in fi. & j. de reg. beneficiorum.

c ¶ *Assumfrentur.*] non enim debent proprijs militare stipēdijs. 1 2. q. 2. charitatem.

d ¶ *Septennio.*] idē est de minori tpe, si ad minus tempus dispensatum fuisset: quod fieri potest, vt superius dixi.

e ¶ *Alioquin extunc.*] idest, elapso anno a fine septennij.

f ¶ *Pœnam.*] priuationis.

¶ Regulariter debet clericus per se diuinis famulari. Ioan.

C *Ommissa tibi.*] Quatuor sunt dicta: secundū: ibi, *Annus autem* Tertium: ibi, *Porro.* Quartum: ibi, *Cæterum.* & ista decret. est glo. cap. licet canō. eo. tit. s. Dominicus.

¶ Nota, quod post dispensationem fit reditus ad ius commune, [illegible]

C a s v s. Dictū fuit in cap. licet canon. s. eo. tit. q ille cui est collata ecclesia parochialis, debet promoueri ad sacerdotium infra annum, numerandum a tpe adeptę possessionis: Sed ponamus, q aliqua ecclesia parochialis fuit alicui clerico collata, qui non fuit promotus ad sacerdotium infra annū: sed annus nondum fuit elapsus: tñ certum est, q ipse non poterit promoueri ad sacerdotium infra annum: quia de anno solum restant duo menses: & infra illos duos menses non celebrantur ordines: vtrum ante finem anni vacet ecclesia? Rñdet Romanus Pontifex, q licet sit [illegible] possibile, q talis possit promoueri infra duos mēses: tñ ante finem anni non vacat ecclesia. Sed quid si iste fuit impeditus infra annum, vel non potuit promoueri: quia erat in minori ætate, & habebat ecclesiam cum dispensatione: vtrū currat annus? Rñdet quòd non: sed tñ debet se facere promoueri ad illum ordinem, quē ętas sua patitur: Sed ponamus q iste priuatus sit ecclesia sua: quia cū non esset impeditus, non curauit se facere promoueri ad sacerdotium: nunquid eps potest denuo conferre illi istam ecclesiam, quam perdidit per lapsum anni? Rñdet q non pro illa vacatione: nam ipse est incapax illius ecclesiæ pro illa vice. Sed quid de fructibus? Ponamus q infra annum ipse non fecit se promoueri ad sacerdotium: vtrum licite poterit retinere fructus ecclesiæ, quos percepit durante anno? Rñdet q iste si in principio qñ fuit institutus, non habebat intentionē vt promoueretur ad sacerdotiū infra annum: sed solum vt perciperet fructus; tunc tenetur ad restitutionem fructuum: & etiam collator tenetur reddere ecclesiam indemnē: Si vero ille qui habuit ecclesiam parochialē habebat bonam intentionē: quia intendebat promoueri ad sacros ordines, sed ex aliqua causa superueniente non vult promoueri: qa forte eius frater antiquior vult promoueri: & ipse vult remanere in seculo, nō tenetur ad restitutionem fructuū. Nota ex textu ibi, *Te nolente.*] arg. q beneficium qd de necessitate est proximò vacaturū, potest conferri alteri de consensu rectoris: licet aliter non interueniat renunciatio: & sic ille consensus vr habere vim renunciationis: de quo vide qd not. j. in regula, beneficium. & de ijs quæ fiunt á ma. par. cap. ex ore. super verbo, confirmatus. quia illud debet intelligi qua ido consentit, vt conferatur per illum, in cuius manibus debet fieri renunciatio.

valeant clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna a contenta in dicto concilio, eo ipso percelli. ¶ Porro septennio prædicto durante, ijdē episcopi & superiores sollicite prouidere procurent, vt per bonos & sufficientes vicarios † ab eis in huiusmodi ecclesijs deputandos, animarum cura diligenter exerceatur b: & deseruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus, necessaria congrue ministrentur c. ¶ Elapso vero dicto septennio d †, hi cum quibus fuerit (vt præmittitur) dispensatum, ad diaconatus, & presbyteratus ordines infra annum e se faciant promoueri: alioquin e extunc dictam pœnam f (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

¶ Idem.

¶ *Quatuor dicit: Primo, quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ non promoti, requiritur quòd annus integer sit completus: Secundo, quòd annus ille non currit iuste impedito: Tertio, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest: Quarto, quòd non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnē. Ioan. And.*

C A P. X X X V.

COmmissa g tibi parochialis h ecclesia, quamquam tantum i de anno transiuerit, quód infra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilij Lugdunensis k ad sacerdotium promoueri: non est, nisi tunc demum, cum ex toto fuerit † ipse annus elapsus l, censenda vacare: nec potest alteri antea, te nolente m, conferri. ¶ Annus autē huiusmodi (qui à tempore illo incœpit †, quo ipsius ecclesiæ regimen cōmissum tibi extitit, & possessionem eius pacificā n † habuisti: vel per te

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

g ¶ *Commissa.*] Quatuor dicit: Primo quòd ad pœnam priuationis rectoris parochialis ecclesiæ non promoti, requiritur q annus integer sit completus: Secundo, q annus ille non currit iuste impedito: Tertio, q post priuationem, ecclesia eidem conferri nō potest: Quarto, q non promotus, si eo animo receperat ecclesiam, vt fructus anni perciperet, tenetur ad restitutionem ipsorum: Et qui ea mente contulit, ecclesiam seruare debet indemnem. Ioan. And.

h ¶ *Parochialis.*] non collegiata. s. eod. statuimus.

i ¶ *Tantum.*] quia ammodo ante finem anni non expectamus aliqua tempora statuta ad ordines recipiendos. de quibus. s. de tempo. ordi. de eo. vel si superest vnum tempus, adhuc non est diaconus, vel subdiaconus.

k ¶ *Concilij Lugdunensis.*] s. eod. licet canon.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

l ¶ *Elapsus.*] facta computatione: vt dicitur j. §. proxi. In contrarium videbatur: qa lex dicit, q si promisisti mihi facere insulam infra certum tempus: & iam tempus tantum elapsum est, q ammodo infra illud tempus fieri non potest, licet totum tempus nō transierit, q te agere possum. ff. de verb. oblig. l. hoc iure. & l. si ita stipulatus essem. vnde ex quo certum erat illum infra diem promoueri non posse, videbatur pœna commissa. Sed ɔtrarium est verum: vt hic patet. & hoc tenebat Guil. & Gar. s. eo. licet canon. per l. ff. de verb. oblig. l. in illa stipulatione. & l. insulam. vbi expresse dicitur, stipulationem pœnalem non committi ante diem: etiam si sit certum parere nō posse. Item licet certū sit conditionem casurā: expectari debet donec casitat. ff. quādo di. leg. ced. l. huius legatum. Ad ɔtra potest responderi: vt not. in dicta l. hoc iure. Vel dic ante diem agi posse, quantū interest opus inchoatum non esse, vt in primis iuribus: sed ad pœnam non, vt in secundis, & hic.

A d d i t i o. Quo ad casum nostrum, scilicet q annus integer debet esse completus, sit efficax ratio: quia vltima die posset obtinere dispensationem Papalem, vel epi: per modum decre. s. proxi. In hoc tamen est opinio, sicut ibi dixi super glo. si iam. vbi omnino videas. Ioannes And.

m ¶ *Te nolente.*] Et merito non potest cōferri: quia non conferuntur beneficia antequā vacent. s. de conces. præbend. cap. 1. & 2. anno elapso libere potest conferri, non obstante illius possessione. j. de præbend. licet episcopus. Idem vides in morte naturali: qa licet certum sit clericum moriturum, non tamen confertur eius beneficium ante mortem, vt j. de conces. præben. cap. 1. & 2.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit opi. & soluit. Iterum quærit. & soluit.*

n ¶ *Pacificam.*] quid a si nactus est possessionem solum minoris partis bonorum? Dicunt quidam q nō currit tempus: secus si maiorem. arg. j. de resti. spol. frequens. Dic secundum Guil. qui hoc not. s. eod. licet. q si liberum habet exercitium curæ aiarum, tenetur hac constitutione: licet tantum minoris partis bonorum possessionem habeat: quia cura pars principalis est & dignior. de æta. & quali. cum sit. ad hoc de consecrat. eccle. vel alta. q in dubijs. & eius ratione tenetur ad sacerdotium promoueri. s. de præbend. extirpandæ. secus si non habeat liberum curæ exercitium: licet possessionem habeat etiam maioris partis bonorum. ad idem s. eod. tit. in antiq. dudum 2. circa principium: vnde dixit hic litera: ipsius ecclesiæ regimen, &c. Quid si postquā nactus est possessionem mouetur sibi controuersia? Dicit Guil. q si incontinenti in ipsa possessione lis sibi mouetur, & possessio continue turbatur, promoueri non tenetur: quia quæ incontinenti fiunt, &c. s. eod. officij. ff. si cert. pet. lecta. & quia non videtur pacifica fuisse, quæ non durauit. ad hoc s. eod. si postquā. §. 2. s. de verb. signifi. natu & ego. ff. de in rem verso. l. pro patre. §. verum. de pœn. dist. 1. diuortiū. & litis euentus dubius est. ff. de pecu. quod debetur. posset ergo esse q ecclesiam perderet: & sic in presbyterum ordinatus absque beneficio mendicaret. 93. distin. diacones. vlti. Si autem possessionem aliquandiu ɜ obtinuit sine litigio, hac constitutione arctatur: & sufficit q semel cœpit pacifice possidere. s. cod. dudum. ff. de act. empt. l. exempto. in princip. alias suo velle quilibet posset sibi litem confingere in fraudem, huius constitutionis: nec obstat

Videtur qd ipse not. in Spec. de ob. & solu. §. 1. vers. quid si promisisti. vbi tenet q nam obstat [illegible] sed ante diem [illegible] non posse.

Nota q vbi imponitur pœna ex nō facto infra certum tempus, pœna non committitur, nisi ex toto labatur tempus.

† Alch. in el [illegible]

† Pacifica possessio q dicatur, tradit Geminianus con sil. 135. vers. Super tertio.

a De maioris q cste. vi delicet, quæ dicatur pacifica posses sio, præter doctores hic vide Geminianum consil. 82. & 87. & 135. & Paulum de Castro consil. 285.

Lapsus temporis q reducat vel duos. cap. fraternitatis. de frig. & malefi. [illegible]

F 2 q sic

q iste succumbere poterit; quia mala electio est in culpa. C. de ac qui. poss. l. vlti. C. de iure delibe. sancimus.

a ¶ *Per se steti.*]sic ī. de præben. licet episcopus.

ADDITIO Archi. alle. ī. de reg. iur. cum non stat. & c. imputari. ff. de annu. leg. l. Mæuia. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens explicat, & confulit.*

b ¶ *Iusto impedimento.*]sic ī. eod. quam sit. ad fi. Pone quod toto illo anno ægrotauit, vel absens erat eps, & commendatitias habere non potuit, vel cum eps ordinare noluit: vel his similia: hæ enim sunt iustæ causæ, quæ excusabunt eum. Et pp hanc causam dico, quod licet elapso anno statim illo non vocato possit alteri ecclesia conferri, vt in prædicta decre. licet. tñ tutius & honestius esset ipsum citari, & facere pronunciari illum priuatum: si non ostendit dispensationem vel iustum impedimentū: nam si hoc omisso fiat collatio, ipse postea veniens: & de iusto impedimento, vel dispensatione fidem faciens, collationem cassari faciet. ī. in anti. de re iud. cum Bertholdus. sed quia iudices, vel illi ad quos collatio spectat, nolunt litigare, vel se aduersarios constituere, nec illi quibus facienda est collatio, nisi primo habeant ius in re: ideo communius eligitur altera via, vt sine alia pronunciatione fiat collatio.

stetit a, quominus haberes eandem) tibi non currit, si promoueri iusto b †impedimento detentus infra tempus huiusmodi nequiuisti. ¶ Porro si infra dictum †tempus non fueris (rationabili causa cessante) promotus: tibi ecclesia ipsa c, qua dicti statuti auctoritate iam † priuatus existis d (ne statutum ipsum fiat ludibrio e, debitoque frustretur effectu: & non rebus, sed verbis, cum sit potius contrarium faciendum f, lex imposita videatur) nullatenus ea vice g poterit iterato h conferri. ¶ Cæterum si promoueri ad sacerdotium non intendens i, parochialē receperis ecclesiā, vt fructus ex ea per annū percipias: ipsam postmodum k dimissurus (nisi voluntate mutata, l promotus fueris m) tenebe ris ad restitutionem fructuum eorundem: cum eos receperis fraudulenter †. ¶ Illum autē, qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi ordinem promouendum n †(præter diuinam, quam exinde incurrit offensam o) ad seruandā indemnem p eandem ecclesiā decernimus obligari.

¶ Idem.

¶ *Abbas exemptus eligitur in episcopum: sed transire non potest sine licentia Papæ, vel legati de latere.*

CAP. XXXVI.

SI q abbatem r ecclesiæ Romanæ immediate subiectū s in vestrum episcopum t elegistis u, reprehendi exinde x nulla ratione potestis: et tamen ab alio quam à nobis, vel ab Apostolicæ sedis legato †, si sit in prouincia y de latere. z

CASVS. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici illius ecclesiæ affectantes habere in prælatum abbatem monasterij noui Pictauis, vel alium abbatem exemptum, & immediate subiectum sedi Apostolicæ: dubitauerunt an deberent ipsum postulare, vel vtrum possent illum eligere: super hoc consuluerant Romanum Pontificem: qui Papa consultus iudicat quod licet abbas exemptus non possit dimittere suum monasterium sine licentia Papæ: hoc tñ non obstante, ipse potest eligi in epm, vel aliū prælatū. Sed quid, po[illegible] quod in hoc regno est legatus de latere, scilicet Cardinalis: vtrum potent confirmare illam electionem? Rñdet quod sic: sed alij legati, qui non sunt de latere siue Cardinales, non possunt confirmare illam electionē, & dare illi abbati electo licentiam, vt se transferat ad illā ecclesiam, in qua fuit electus. Nota primo, quod alligatus inferiori dignitati ab epatu, debet eligi, & non postulari. Dominicus. Nota secūdo, quod exemptus & immediate Papæ subiectus, nō potest renūciare beneficio in manibus ordinarij loci. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

q ¶ *Si abbatem.*]Abbas exemptus eligitur in epm: sed transire non potest sine licentia Papæ, vel legati de latere. Secūdo dicitur, quód legatus de latere potest confirmare electiones eporum exemptorum: reliqui non, sine speciali mandato. Declarat quod notat Bernardus ī. de postu. c. vlt. vltra medium glossæ. Compostel. ibidē in principio, & ea quæ not. moderni de consuet. cum venerabilis. & Gar. ī. eod. cupientes. §. denique.

c ¶ *Ecclesia ipsa.*] tolle quod est in fin. huius §. ibi, nullatenus ea vice, &c.

d ¶ *Existis*]quidam habent hic in littera: & ad quam inhabilem reddidisti te.

e ¶ *Ludibrio.*]sic C. de bo. quæ li. l. vlt. §. vbi autem puerilis.

f ¶ *Faciendum.*]vt C. communia. de leg. l. 2. in fi magis. ergo consideremus sensum, q̄ verba ad idem ī. eo. si postq̄. §. 1. ī. de verb. signi. intelligentia. & cap. propterea.

g ¶ *Ea vice.*]intelligo, idest in illa vacatione: aliás lex esset imposita verbis: facile enim esset sibi conferre vni, quē sciret nolle consentire: & postea reiterato, illam primo conferre. secundum illos, qui habent in textu: & ad quam te inhabilem, &c. non est dubitatio tanta.

h ¶ *Iterato.*] nam qua ratione posset primo anno finito iterato eidem conferri: eadem ratione finito secundo: & sic dic de tertio: & sic de singulis: & sic canon frustraretur effectu: vt dictum est. concordat ī. de testib. licet 3.

ADDITIO. Et ī. de consan. & affini. tua. in fi. Io. And.

i ¶ *Non intendens.*] si ergo intendebat à principio promoueri: sed postea mutata voluntate promotus non fuerit: non tenetur ad restitutionem fructuum: quod verum puto de perceptis ante mutatam voluntatem: in alijs crederem secus eadem ratione.

k ¶ *Postmodum.*]elapso anno. Ioan. And.

l ¶ *Mutata.*] Nota quod fraus purgatur: sic & mora interdum. ī. de loca. potui. & ī. de reg. iur. mora. vbi de hoc. & nota exitū spectari, cum vitium consistit in animo: aliás spectatur initium. ī. eod. lib. de rescrip. si eo tempore. ī. eod. dudum. vbi de hoc.

m ¶ *Promotus fueris.*]ad sacerdotium infra annum.

n ¶ *Promouendum.*]& in veritate promotus non fuisti: alias purgatur vitium in vtroque.

o ¶ *Offensam.*]sic ī. eo. perpetuæ. cum suis concordantijs.

¶ *Glo seq ponit quæstionem, quam soluit.*

p ¶ *Indemnem.*]pone enim illum, qui fructus percepit nō esse soluendo: ita quod inefficax est actio contra eum ī. de solu. Odoardus. dabitur in conferentem: vt hic vides. Et hic loquitur non solū de obligatione in foro animæ: sed etiam in foro iudiciali: dummodo de tali cre[illegible]ulitate vel fraude fiat fides: tñ qui fraudem allegat, illam probabit. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. & probabitur id per coniecturas. ī. ut. pross. cap. 2.

r ¶ *Abbatem*] idem intelligas de quolibet alio inferiori prælato ab episcopo: quia eadem ratio est.

s ¶ *Subiectum.*]quod cognosci potest per decretalem ī. de priuile. si Papa idem de subiectis epo, quo ad hoc quod eligi possunt: sed sine licentia episcopi non transeunt.

t ¶ *Episcopum.*] idem de alijs dignitatibus, puta ad aliam abbatiam. ī. eo. cap nullus. cum si. & eadem est ratio.

¶ *Glos. seq. declarat dubitationis causam, & respondet.*

u ¶ *Elegistis.*]dubitationis fuit causa: eps quia non habet liberum voluntatem, sine licentia Papę, debet postulari ad alium archiepatum vel epatum: & si eligatur, nō valet electio. Eadem ergo ratio videbatur in abbate immediate Papæ subiecto, vt per id deberet postulari non eligi. Sed illud speciale in epis. ī. de renuncia. nisi cum pridem. non enim quicunque habet petere licentiam transeundi, postulandus est: vt probatur ī. eod. si religiosus. &c. nullus. & in his, quę notantur ī. de postu. cap. vlt. in anti.

x ¶ *Exinde.*]quia elegistis, & non postulastis.

y ¶ *In prouincia.*] Si enim legatus esset, sed non in illa prouincia, licentiam dare non potest: licet enim quædam possit, quæ voluntariæ iurisdictionis sunt extra prouinciam sibi decretam eundo & redeundo: tamen ea quæ contentiosæ iurisdictionis sunt, non potest: vt hic, & ī. de consuetu. cum venerabilis. Primum probatur ī. de offic. leg. quod translationem. & cap. penult. & ī. de senten. excom. ad eminentiam. cum si. & quod dicit, sit in prouinciam missus: quod est infra: quia licet prouinciam exiuisset, dummodo in legatione esset, adhuc licentiam dare potest. ī. de offic. lega. nouit. Si autem exiuisset prouinciam, & legationem, secus: & sic posset intelligi hæc littera.

ADDITIO. Idem Archidia. qui dicit hic, quod ordinarius prouinciam exiens, habetur pro priuato. de offic. præsi. l. 3. & ideo non habet potestatem iudicandi, vel ius dicendi. ff. de iurisd. om. iud. cap. vltimo. & sic ibi sedere pro tribunali non potest. 9. q. 2. episcopū. vbi de hoc. Ioan. And.

z ¶ *De latere.*]scilicet Cardinalis. ī. de offi. legati. cap. 2. in fine. vbi dicā de hoc.

¶ *Si abbatem.*] Ponit duo dicta principalia: secundum ibi, *Mons.* S. e. d. Dominicus.

Alias, se[illegible]

Alias, [illegible]

De exemptis [illegible]

De [illegible] glossam in cap. [illegible] de offic. legat.

Vbi Ber. sic loquitur quod reprehēdit non possit. Compostel. [illegible] exemptus [illegible] Ioan. And.

Hæc lecta [illegible]

In dicto [illegible] Pet. de Anchar. [illegible]

a ¶ Missam

a ¶ *Missus.*] subaudi, vel ab alio, qui haberet sup hoc speciale mandatum: vt in fine capituli.

b ¶ *Deserendi.*] sicut enim inferior non deserit sine superioris licentia suam ecclesiam. ꝭ. de renun. admonet. sic nec iste sine Papæ licentia: qui sibi proximus est superior, vel sui legati de latere suum monasterium deseret.

¶ *Glo. seq. quærit & solmit. dicit opi. Host. reprobatam. & Compost. approbatam.*

nostro missus [a], dari nō potest licentia suum deserendi [b] monasterium, & ad vestram ecclesiam transeundi [c].

¶ *Legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exemptorum: reliqui non, sine speciali mandato. Ioan. And.*

¶ Huiusmodi [d] vero legatus, qui maius [e] omnibus post Romanum Pontificem, in prouincia sibi decreta imperium [f] censetur habere [g]: archiepiscoporum, episcoporū, & exemptorum electiones potest ex officio [h] confirmare. Alij autem legati [i] hoc [k] nequeunt: nisi id eis à sede ipsa specialiter [l] sit commissum [m] †.

c ¶ *Transeundi.*] Quid si abbatia nō sit exēpta: sed priuilegium habet, ꝙ abbas ad epatum nō possit assumi sine sedis Apostolicæ licentia ex causa forte: quia abbates se videntes recessuros tes monasterij dispergunt: & habes de hoc priuilegio 16. q. 1. hoc est etiam. Nunquid poterit legatus de latere hanc dare licentiam? Sanè vt istius decre. arg. ꝙ sic: quia potest oia præter excepta. de offi. lega. ꝙ translationem. 20. q. 1. frater. ꝭ. de offi. præfec. præt. l. vnica sed ad hoc j. de verb. sign. cap. 1. in prin. Vnde nota ꝙ per hanc decre. reprobata est opinio Hostiensis. not. ꝭ. in anti. de consue. cum venerabilis. dicebat enim ibi, & de renun. c. vlt. in prin. ꝙ illi legati habebant speciale mandatum transferendi abbates exemptos: alias id facere non possent per decret. de offi. leg. ꝙ translationem. sed Compost. ibi ꝯ: dicens, ꝙ ex generali legatione hoc poterant: & eius opinio hic reprobatur, vt hic vides.

d ¶ *Huiusmodi.*] sumptum est eo quod notat Gar. ꝭ. eo. cupientes. circa prin. sup verbo, examen. & dic huiusmodi, scilicet de latere.

e ¶ *Maius.*] vnde minores legati non exequuntur officium suum eo præsente. ꝭ. de offi. leg. c. volentes.

f ¶ *Imperium.*] quia ordinarium est, nec perit morte mandantis. j. de offic. leg. cap. 2. & in eo pares sunt consulibus: vt ibi. Ioan. And.

g ¶ *Habere.*] ff. de offi. præsi. l. 4. ff. de offi. proconsul. & ideo.

h ¶ *Ex officio.*] legationis: quia non requiritur speciale mandatū: & idem dicebamus per decre. ꝭ. eod. quia diligentia. vbi hoc tenet Compost. Item quia non erant hæc specialiter reseruata.

i ¶ *Legati.*] scilicet non de latere, vel qui dignitate illam sibi vendicant ecclesiarum ponatu. de quibus ꝭ. de offi. lega. c. 1. & penult. & j. eod. tit. cap. 1.

k ¶ *Hoc.*] scilicet confirmare epos, archiepos, & alios exemptos.

l ¶ *Specialiter.*] Nota ꝙ non tantum valet genus quantum species. de appel. cap. 2. de hoc de offi. ordi. si sacerdos. ꝭ. in ant. & 23. distin. quamquam.

m ¶ *Commissum.*] Nota & breuiter, ꝙ si exemptus prælatus inferior epo eligitur ad epatum, tenet electio: et si transire non poterit sine licentia, quam dat Papa vel eius legatus de latere. Si canonicus, vel alius eligitur in epm exemptum, vel archiepm exemptū, vel ad aliam dignitatem exemptam, legatus de latere confirmat: inferiores legati non sine mandato speciali. Si autē eps in epm, vel archiepm postuletur: tunc vt trāsire possit, specialis licentia Papæ requiritur: quia casus, scilicet eporum translatio, est de reseruatis. ꝭ. de offi. lega. ꝙ translationem. & sic sane decretalem illam intelligas: vnde non dicit hic, ꝙ legatus admittat postulationes: sed ꝙ confirmet electiones: episcopi autem non eliguntur, vt prædicti.

S *I compromissarius.*] Sunt duæ partes: Prima determinat certos casus duobus circa pœnam priuationis: Secunda: ibi, *Porro*, alios circa pœnam suspensionis. Ioan. And. Posset etiam quælibet pars subdiuidi, quæ patent. Dominicus.

Casus. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici illius ecclesiæ ad quos spectat electio, conuenientes in vnum, tractauerunt de electione futuri prælati: potestatem eligendi compromiserunt in aliquos compromissarios: qui compromissarij fuerunt negligētes in electione facienda per tres menses: vtrum non solum compromissarij, sed etiam ipsi canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Rndet ꝙ sic: & sibi imputent canonici, ꝙ deinde tales elegerunt: ideo potestas prouidendi illi ecclesiæ deuoluitur ad proximum superiorem. Sed ponamus ꝙ compromissarij non fuerunt negligentes in electione facienda: sed tñ in electione deliquerunt, ꝙ scienter elegerunt indignum: puta scienter elegerunt aliquem Titium patientem defectum in natalibus: vtrū delictum compromissariorum noceat canonicis, hoc est ꝙ canonici sint priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si ipsi indignum scienter elegissent? Respondet ꝙ non: immo electio reuertitur ad ipsos canonicos, ita ꝙ canonici possunt alium in suum prælatum eligere: & illud verum quod delictum compromissariorum nō nocet canonicis: nisi ipsi scienter ratam habuerint electionem per cōpromissarios factam: puta quia compromissarij retulerūt canonicis, ꝙ Titium in suum epm elegerunt: & canonici scientes illum indignum, approbauerunt electionem. Certe canonici in hoc casu sunt priuati potestate eligendi pro illa vice: ac si scienter indignum elegissent. Sed quid sanctissime Pater: cauetur in cap. cum in cunctis. eo. tit. in antiq. ꝙ eligentes sciēter indignum, sunt suspensi a perceptione fructuum suorum beneficiorum per trienniū: vtrum non solum compromissarij sint suspensi per triennium á perceptione fructuum suorum beneficiorum: sed etiam ipsi canonici? Rōdet ꝙ non: nisi canonici electionem de indigno factam scienter ratificauerint: quia cum ratificatio mandato comparetur: ipsi canonici sunt suspensi per triennium a perceptione fructuum suorum beneficiorū, quæ obtinent in illa ecclesia: secus est de beneficijs, quæ ipsi obtinent in alijs ecclesijs: vt in fine huius cap. dicitur. Sed quid: ponamus ꝙ canonici compromiserūt in aliquem epm: vel archiepm: qui eps vel archieps scienter eligit indignum: an ipse eligens sit suspensus á perceptione fructuum dignitatis epalis, vel archiepalis? Rndet ꝙ non: quia cap. cum in cunctis non facit mentionem de dignitate epali, vel archiepali: modo canones pœnales non comprehendunt epos, vel alios superiores, nisi de eis faciant expressam mentionem: & sic iste versiculus: Huiusmodi quoque pœna, &c. est declaratiuus illius cap. cum in cunctis. etiam illa pœna suspensionis a perceptione fructuum beneficiorum per triennium, non habet locum nisi cum peccatur in electione epi vel superioris: & non intelligitur de electione abbatum, vel aliorum inferiorum. Sed quid sanctissime Pater: habuimus in cap. vt circa. ꝙ se opponens electioni, & obijciens aliqua ꝯ formam electionis, vel personam electi: si deficiat in probatione illorum, quæ opposuit in formam electionis, condemnatur solum in expensis: Si vero deficiat in probatione illorum, quæ opposuit in personam electi: non solum condemnatur in expensis: sed etiam suspēditur a perceptione fructuū beneficiorum suorum: Vellem informari a vobis, de quibus beneficijs intelligatur? Rñdet ꝙ intelligitur de illis beneficiis, quæ opponens habet in illa ecclesia, cuius voluit impugnare electionem: nō aūt intelligitur de illis beneficijs, quæ obtinet in alijs ecclesijs. Heli. Reg. Nota optimum textum, ꝙ ille ad quem deuoluitur ius eligendi, nō habet necesse eligere: sed potest prouidere. de quo ꝭ. eod. ne pro defectu Dom.

¶ *Idem.*

¶ *Si compromissarius non eligit infra tempus iuris, ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi: Si eligit, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes: nisi id scienter ratū habuerint: Idem si electus idoneus nō consentit. Si compromissarius scienter eligit indignum: ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus: nisi id compromittentes scienter ratum habuerint: Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in episcopo compromissario, nec in electione inferiorum episcoporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa: Et idem in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in personam.*

CAP. XXXVII.

SI [n] cōpromissarius [o], in quē

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

n ¶ *Si.*] Si compromissarius non eligit infra tempus iuris, ad superiorem deuoluitur potestas prouidendi: Si eligit, sed indignum, indistincte redit ad compromittentes: nisi id scienter ratum habuerint: Idem si electus idoneus non consentit. Si compromissarius scienter eligit indignum, ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus: nisi id compromittentes scienter ratum habuerint: Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in epo compromissario, nec in electione inferiorum eporum: Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa: Et idē in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiecit in personam. Declarat hæc decretalis multa iura, & multas opiniones, & maxime ea, quæ notant Vincētius & Bernardus ꝭ. de cōcess. præben. constitutus. in prima glossa. & ipse Bernardus ꝭ. eod. causam. & Innocentius & Hostiensis ꝭ. eo. ne pro defectu. & Compostellanus eod. tit. in causis. in fine.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

o ¶ *Compromissarius.*] vel compromissarij, cum eadem ratio sit in

 pluribus

pluribus:& in vnum,& in plores compromitti potest:vt hic, & š. eo.causam.& cap.10 causis.& c.cum in iure.cum similibus.

a ¶ *Episcopo.*] idem intelligas quoad pœnam priuationis de inferioribus dignitatibus, cũ semper inferiores locũ habeant rationes.

b ¶ *Eligendi.*]& tunc poterit etiam postulare: vt š.eo. in causis.de renuncia. post translationem.

c ¶ *Negligenter.*] aliàs nõ curret tempus.š.de conces.præben.quia diuersitatem. Quid si dolo neglexerit: nunquid habebit locum qđ hic dr̃,an quod dicitur ĵ.§. proxi. Puto locum habere quod hic dicitur: sufficit enim φ non eligit.ad hoc ĵ. de ap. ab eo. vbi prætermittere facere qđ quis debet infra debitum tempus,siue dolo siue negligẽtia id faciat,equiparantur. ad idẽ de testi. p suas. in fi.& š. in anti. de rescri.plerumque.

ADDITIO. Quidam resistunt huic glo.dicẽtes, φ quia negligentia fraudulosa, fraus & dolus est: iudicabitur vt de dolo:& locus erit ver.seq. vt hoc casu redeat potestas ad cõpromittentes: sed hoc est absurdum, vt statim sequitur in gloss. poterant.Ioan.And.

† Non φ electio potest fieri ante quã electo translatio fr. quia hic tantum dicit, defuncto, de quo aliquid š. eod. si electio. & in c. bonæ 2. š. eod.tit.

† Dictio, proximũ, deest in antiquis codicibus: quæ ex glossa fuit in textũ translata.

† Aliàs, eligendi

† Ratio est, quia pœna nõ in committendo, domino nõ nocet. l.fin. C.de acqui. pos. vbi eius delictũ concernit processum, & pœnã. Per. de Ancha. Font.

defuncto† episcopo[a] transfertur eligendi[b] potestas, negligenter[c] infra tempus[d] à iure statutum[e] eligere prætermittat, ad superiorem[f] proximum† potestas deuoluitur prouidendi†: sibique compromittentes imputent[g], qui in talem[h] potestatem huiusmodi transtulerunt[k]. ¶ Si vero eligat[l], sed indignum: tunc siue scienter id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari[m]†) siue etiam ignoranter[n] (cum suo sit functus[o] officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter[p] electionem talem ratam[q] habnerint[r]) libere[s] reuertitur ad eosdem[t]. ¶ Idem[u] fit cum eligit[x] idoneum[y], sed electus renuit[z] cõsentire[a]. ¶ Porro eo casu, cum scilicet indignus eligitur[b] ab eodem: compromittẽtes (quos illius odio non conuenit prægrauari) nequaquam (nisi sic vt præmittitur[d] ratum habuerint) puniuntur: sed ipse (vt pœna suum auctorẽ teneat[e]) à beneficijs ecclesiasticis[f] triennio, iuxta Lateranense† concilitũ[g] suspenditur ipso iure[h]. ¶ Huiusmodi quoq; pœna, nec in episcopo, si ad eligendum[k] fiat cõpromissarius[l] sic peccante[m]

d ¶ *Tempus.*] trium mensium.

e ¶ *Statutum.*] 50.dist.postquam.& š.eo.ne pro defectu.

f ¶ *Superiorem*] proximum; vel ad capitulum in inferioribus in casu.de conces.præben.cap.2.š.1o anti.

g ¶ *Imputent.*] puniuntur enim ex proprio facto, non ex alieno: quia negligentem elegerunt.

ADDITIO. ff.de minor.cum mandato.in fi.glo.Ioan.And.

h ¶ *In talem.*] negligentem scilicet.

i ¶ *Huiusmodi.*] eligendi episcopum.

¶ *Glo.seq primo rationem reddit: notat,& remittit: secundo obycit,& soluit: tertio quærit,& remittit.*

k ¶ *Transtulerunt.*] Poterant enim sibi prouidere sollicitum eligendo: Item alio modo,scilicet non dando ei totum tempus qđ habebant.ad hoc de ele.cum in veteri.cum fi. Et sic nota,φ negligentia procuratoris nocet dño.de hoc š. vt lit.nõ contest. cap.1.in glo.vlt. perdunt enim ius ex quo per se vel per alium debito tpe vsi non sunt.ff.quemad.ser.amit. l.viu. Ad hanc primam partem ꝯdicit expresse.C.de temp. app. authen.si in. vbi dr̃, φ si in causa appellationis eligantur arbitri,non currit biennium appellationis prosequendæ, pendente coram arbitris causa; etiam si mille anni transirent,sed tunc currit,cum arbitrium desertum fuerit.Solu.ibi compromissum factum est de voluntate præscribentis, & eius cui præscribitur:hic aũt de voluntate eius cui præscribitur,sm Innocentium,qui hoc not.š.eod.ne pro defectu.in prin.nec per omnia est idem in arbitris compromissarijs; & compromissarijs datis ad eligendum:vt patet š.eod.sicut.& ĵ.de re iud.cum ab eo.Si quæratur an compromittentes hoc mandatum reuocare possint? Dic vt not.š.eo.10 causis.in antepenult.glo.

Qui mandat alteri q̃ ipse facere debet: non excusatur. ex. est not. in l. si procuratorem. §.si curat. ff.mandati.Font.

l ¶ *Eligat*] infra debitum tempus.

¶ *Glossæ duæ sequentes ostendunt quid approbat,& quid reprobat.*

m ¶ *Imputari*] In hoc concordabant supradicti Doctores in glo. š.in prin.allegatis.c.š.eo.in causis. & Bart.Brixiensis in quæstione venerali;quæ incipit, Canonici cuiuidam ecclesiæ. peccata enim suos debent,&c.ĵ.§.porro.cum suis concor.excepto Compostel.q tenebat in totum ꝯ istum §.in decre.š.eod.in causis. in fin.dicebat enim in hoc casu ad superiorem potestatem deuolui, cum vice capituli compromissarij prædicti fungantur.

n ¶ *Ignoranter.*] Hic olim erant opiniones: Ber.tenebat hanc opinionem,quæ hic approbata est.š.eod.causam.& in ꝑdicta decr.cõstitutus.s.de conces.ꝑben.& eadem ratione Host.ibi,& Compost. eo tit.10 causis.in fi.dicebant ꝯtrium per decre.š.eo.cum terra.quæ decre.non obstat:& intellige eam vt ibi not. Item illa ratione hoc dicebant:quia isti compromissarij funguntur vice capituli,sed capitulum eo casu iterum posset eligere: ergo & iste compromissarius;sed non est verum,vt hic vides.

ADDITIO. Et de hoc 1.q.7.per illicitam.Ioan.And.

o ¶ *Functus.*] sicut in iudice, siue bene,siue male semel iudicante. š.de offic.deleg.in litteris.& cap.venerabili.ff.de re iud.l.iudex.& l.Paulus.cum si.

p ¶ *Scienter.*] bene dicit;quia sicut à principio si ignoranter elegissent,non haberet locũ pœna concilij: ita nec si ignorãter ratificẽt.

q ¶ *Ratam.*] Trahitur enim ratihabitio retro,& cõparatur mandato.ff.de reg.iur.hoc iure.§.desecti.& l.semper.§.1.ĵ.de senten. excom.cum quis.& ĵ.de reg.iur.ratihabitionem.cum suis concor. & bene poterãt ratam habere: quia suo nomine id erat factum:aliàs secus, vt in prædicta decre.cum quis. ĵ.de reg. iur.ratum quis.

r ¶ *Habuerint.*] in quo casu deuoluitur prouisio ad Papam š. eod. quamquam.

s ¶ *Libere.*] quia habebunt liberum tempus, ac si noua esset vacatio; vt š.eo.si electio.simile de maio. & obed. cum olim.

t ¶ *Ad eosdem.*] probabamus hoc olim p decre.de renun.post translationem.in fi.nam ibi non valuit electio vel postulatio facta p compromissarium: & nihilominus Papa mandat φ compromittentes eligant.

Hoc est concilium Lateranẽ. sub Alexand.iij. cap.1.

u ¶ *Idem fit.*] scilicet φ electio libere ad eosdem reuertitur compromittentes.

x ¶ *Eligit.*] scilicet compromissarius.

y ¶ *Idoneum.*] š.eod.cum in cunctis.

z ¶ *Renuit.*] vel post consensum renunciat:vel diem claudit extremum.š.eod.si electio.

¶ *Glo.seq ponit quid approbat,& quid reprobat: secundo casum determinat:& subdit duas opiniones.*

a ¶ *Consentire.*] Approbantur hic supradictæ glossæ Ber.& reprobatur opinio Hostien.qui in hoc puncto dicebat ꝯtrium in ꝑdicta decre.causam.in fi.ratione p eum in superiori casu reddita: & qa verba cum effectu sunt intelligenda.š.de ele. non resi. relatum. & c.postq̃.posset ergo & ille qui ipsius vicem gerit.93. dist.cap.1.cũ si.sed hoc est falsum pp superiorem rõnem: quia functus est,&c. Et qđ dicit iste §.& §.proxi.quo ad secundum casum, verum intelligas,nisi aliud caueretur in mandato;puta φ possit eligere semel, & plories,&c.& ita terminauit Bart.Brixien. in quæstione dñicali sua,quę incipit,quidam dederunt potestatem.vnde dicebat Damasius š.in prædicta decre.causam.vbi electio defertur a iure, potest sæpius fieri & variari:sed vbi ab hoie, vnica electione consumitur potestas.ff.de verb.oblig.cum qui certarum.§.vlt. Non obstat ff.m eum.ff.de optio.leg.l.5.vbi electio delata ab hoie,vnica electione non consumitur;quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua debebat fieri electio. Distinxerunt quidam [a], an detur potestas prouidendi,an eligendi: vt in primo casu iterum possit eligere [quia adhuc non est prouisum] & in secundo non: quæ distinctio satis æqua videtur; nec ista decre.contradicit: quia de potestate eligendi loquitur:vt patet in ipsius principio.

[a] Tancr. & Petrus de Samp. š.eo. causam. & Abbas hoc recitat š.eo. quia ꝑpter. Ioan.And.

b ¶ *Eligitur.*] scienter: quia alias pœna suspensionis locũ nõ habet.

c ¶ *Non conuenit.*] 24.q.3.si habes. ff.de dolo. & eleganter: C.de inoffi.test.si qs in suo.in fi. C.de pœn.sancimus. ĵ.de iniu.& dam.dat.& si pignorationes.& ĵ.de reg.iur.non debet.& dic vt ibi.

d ¶ *Præmittitur.*] š.§.si vero.

e ¶ *Teneat.*] š.de his,quæ fi.à maio. par.cap.q̃uis.cũ suis cõcor.

f ¶ *Ecclesiasticis.*] quæ in ipsa ecclesia obtinentur: vt statim sequit.

g ¶ *Concilium.*] š.eo.cum in cunctis.

h ¶ *Ipso iure.*] Approbatur i hoc opinio Ber.& Host.qui hoc not. š.eo.innotuit.[in glo.sicut ergo.] & opinio. Innoc.š.eo.cũ in cunctis.& reprobatur opinio Tanc.quam not.Ber.in decre.innotuit.q dicebat,φ requirebatur sententia,per decre.š.eo.quisquis. sed nõ est verum: vt hic patet.& decret.illa in alio casu loquitur.

ADDITIO. Scilicet, in his qui eligunt per secularis potestatis abusum.Ioan.And.

i ¶ *Huiusmodi.*] quod hic dicitur, tenebat Hostien.de elect.cum in cunctis.& š.eo.tit.causam.in fi.& dic huiusmodi,scilicet pœna suspensionis per triennium à beneficijs.

k ¶ *Ad eligendum.*] episcopum vel superiorem: per id quod statim sequitur.

l ¶ *Compromissarius.*] š.eo.causam.& idem si eps eligeret proprio iure: vt quia habet vocem in electione patriarchæ, vel archiepiscopi,uel alterius episcopi: quia eadem est ratio.

m ¶ *Sic peccante.*] i.in eligendo scienter indignum.

¶ *Glo.seq.*

Glo. seq. recitetur per contrarium, & solutionem.

a *De iure*]j. de senten. excom. quia periculosum. Nota, quia licet hoc teneat Host. in supradictis glo. & Gar. in decre. cupientes. §. eo. § cæterum. tñ olim dubitabatur ideo, quia decre. illa, q̃a periculosum. videtur de sui mente intelligenda de suspensionibus ab officio, vel cohærentibus officio: puta ingressu ecclesiæ, & similibus: non, pp executionem Pontificalis officij, &c. Sed laudetur Deus, & dñs Bonifacius, qui dubitationem illam nobis sustulit per hanc literam: & potuit esse ratio: quia spiritualia sine tpalibus diu esse non possunt: quæ habent se vt connexa. 1. q. 3. si q̃s obiecerit. & cap. saluator. & esset verecundum episcopos mendicare. §. de renun. ad supplicationem.

(cum de iure [a] nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur) † nec in aliorũ quàm episcoporum & superiorum ipsorum electionibus, cũ peccatur in ipsis, vendicat sibi locum [b].

¶ Restringitur [c] etiã dicta pœna solum ad ea beneficia, quæ sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter [d] eligendo, specialiter [e] noscitur offendisse [f].

¶ Et idem in illius beneficijs [g] est censendum, qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionẽ impugnans, in probatione deficit eius, quod obijcit in personam [h].

b *Locum.*] contra §. eo. quamquam. in fine. ibi insinuat.

Glossa sequens signat contrarium, & remittit.

c *Restringitur.*] docebat Hostiensis in decre. cum in cunctis. q̃ super hoc puncto necessaria erat interpretatio: fouebat tñ contrariam opinionem. [Idem Petrus de Samp. Ioan. And.]

¶ Idem.

¶ Procurator ad appellandum secundum formam cap. vt circa. non est idoneus, nisi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. hoc dicit secundum Pau.

quia indefinite loquebatur concilium: & quia constitutio illa fauorabilis videbatur ecclesijs. Concordat aũt ad hunc §. §. eod. cupientes. §. cæterum. Et nota pœnas restringendas. j. de reg. iur. in pœnis. vbi de hoc.

d *Taliter.*] scilicet scienter indignum.

e *Specialiter.*] quia & generalem offendit ecclesiam, quæ vna sola est. 24. q. 1. loquitur.

ADDITIO. 7. q. 1. Nouatianus. Ioan. And.

f *Offendisse.*] quantum in eo fuit; licet conatus non habuerit effectum: non tñ fuit voluntas sua terminis contenta: & ideo puniendus. de pœniten. dist. 1. cap. cogitatio.

g *In illius beneficijs*] scilicet quæ in ipsa ecclesia obtinet vt hic videtur. & sic declara decret. primam istius tit. circa fi. & sic aliquis est suspensus a beneficio in vna ecclesia, non in alia. sic §. eo. cupientes. §. cæterum. j. de offic. ordi. si canonici. & j. de reb. eccle. hoc consultissimo. Quid si in his casibus eligens vel opponens non habet in illa ecclesia beneficium? Dic q̃ pœna extraordinaria puniri poterit. §. de accusa. super his. de Iudæ. ad liberãdam. C. de sepul. vio. l. vlt. in fin. cum sim.

ADDITIO. Idem Ioannes Monac. alleg. ff. de pœn. l. prima, ad fin. ff. de in ius vo. l. fina. & facit supra, de male. cap. 1. cum concordantijs. Ioan. Andr.

h *In personam*] quia à beneficijs ecclesiasticis triennio est suspensus.

PRocurator.] Ponit duo quæ requiruntur in procuratorio ad appellandum, in casu decret. vt circa. §. in ibi, *Habeat que.* Dñicus.

CASVS. Habuimus in cap. vt circa. & in cap. cupientes. s. eod. q̃ appellans ab electione debet proponere oẽs defectus, quos ipse intendit opponere contra electionem, vel personam electi: Ponamus q̃ aliquis non est sufficiens per seipsum: vult constituere procuratorem: Vtrum procurator generaliter cõstitutus possit appellare ab electione, vel in electione opponere, opponendo defectus tam contra formam electionis, q̃ personam electi? Rñdet Romanus Pontifex q̃ non; sed debet constitui specialiter, ita q̃ in instrumento procurationis debent inseri omnes causæ & defectus, quos ipse constituens intendit proponere contra electum, vel electionem. Item debet constitui specialiter ad iurandum in animam constituentis, q̃ credit omnia per ipsum proposita esse vera, & se posse illa probare: alias non admittetur procurator. Nota ex hoc textu argumentum, q̃ obijciens contra personas eligentium, non dicitur obijcere contra formam: hoc probat tex. hic, qui dicit, personas, in plurali numero.

i *Procurator ad appellandum.*] extra iudicium. decret. enim illa in his casibus locum habet, in quibus decre. vt circa. sed decret. illa locum non habet in appellationibus interpositis in iudicijs. j. eod. constitutio. ergo nec ista: licet alias dicamus, q̃ procurator est qui de mandato domini aliena negotia in iudicio administrat. ff. de procu. l. 1. sed ad negotia constituitur. j. de procura. qui generaliter. & quod dicit ad appellandum, intelligo ad quemcunque etiam inferiorem Papa secundum Gar. qui in omnibus appellationibus dixit illam decre. locũ habere, licet Guls. contra. vt ibi dixi.

CAP. XXXVIII.

PRocurator ad appellandũ [i] contra electionem, postulationem, aut prouisionem [k] alicuius † non aliter idoneus de cætero [l] reputetur, quàm si omnia quæ in formam [m] obiicere, vel personas [n], & propter quæ appellare intẽdit, singulariter [o] & clare in eius procuratorio sint expressa. Habeatq; speciale [p] mandatum [q] iurandi corporaliter in eorum [r] animas, quorũ procurator existit, quòd ipsi credũt expressa huiusmodi vera esse, & se posse [s] probare.

k *Prouisionem.*] factã, vel etiam faciendam, si contra certam personã appellatur. s. eod. qui contra certam. [Idem Archid.]

l *De cætero.*] extenditur ergo ad futura. §. licet canon.

m *Formam.*] §. eod. quia propter.

n *Personas.*] in plurali dixit, vt comprehenderet electum & eligentes. s. eod. vt circa. Ioan. Andr. [Idem Archidia.]

¶ Idem.

¶ Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectũ iurisdictionis, vel solemnitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. Ioan. And.

CAP. XXXIX.

SI confirmationem [t] ele-

o *Singulariter & clare.*] per hoc satis reputo solutam quæstionẽ, quam olim formabant Guls. & Gar. in decre. vt circa. §. eo. an scilicet sufficiat opponenti, dicere: oppono homicidium, periurium, & simoniam: & dico per hanc litteram q̃ non: ad quid enim in procuratorio sic singulariter & clare fieri deberet expressio: si in appellatione id ipsum fieri non deberet? & de hoc dixi in ipsa decret. vt circa. in glo. quid ergo.

p *Speciale.*] Nota q̃ non tantum valet genus quo ad speciem, quantum species. de hoc vide 23. distin. quamquam. & §. de offi. ordi. si sacerdos.

Glo. seq. reci. per quæstionem & solutionem.

q *Mandatum.*] non credo q̃ in casu isto locum habeat decretalis illa j. de procura. qui ad agendum. quia casus iste est specialis, in quo semper requiritur expressio. Idem credo in matrimonio contrahendo: vt eo. tit. cap. vlt.

Glo. seq. reddit rationem.

r *Eorum animas.*] bene dicit: alias enim non prouideretur malitiæ: posset enim esse, q̃ procurator credit ea vera esse, quæ non credit dominus: procurator ergo iurat in animam dñi, non in propriam. Super hoc dic vt 63. dist. tibi domino. & de iura. calum. in pertractandis. De sacramento autem calumniæ dicam j. de iuramen. calum. cap. 1. 2. responsio.

s *Et se posse.*] sepe credunt.

SI confirmationem.] Non diuiditur. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. si postquam. §. eod. tit. q̃ si ab electione fuerit appellatum ad Apostolicam sedem: superior immediatus non habet potestatem confirmandi electionem, pendente appellatione: quæritur, q̃ si superior electione ipsam pendente appellatione confirmet, q̃ non valet confirmatio: Sed nunquid confirmatio superioris facta pendente appellatione præiudicet ipsi electo: ita vt accipiendo confirmationem a superiore perdat ius sibi quæsitum ex electione? Respondet q̃ non: & ideo poterit petere confirmationem suæ electionis à superiore. Nota primo, q̃ electio & confirmatio sunt partes totaliter separatæ. vide not. per Innocen. de restitu. in integ. cap. 2. Nota secundo in habentibus causam separatam vale per inutile nõ vitiari. ad hoc regula, vtile. j. de reg. iur. Dominicus.

Glossa prima summat, & allegat duo antiqua iura.

t *Si confirmationem.*] Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectum iurisdictionis, vel solemnitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. & probatur quod hic dicitur §. de præbend. cum iam dudum. maxime per integram: quia ibi confirmatus fuit electus, & cassata confirmatio propter iuris ordinem non seruatum: & iterum Papa de electione mandat inquiri per decretalem supra de re iud. ad probandum. vbi cassata est confirmatio propter defectum iurisdictionis, & iterum de electione quæritur.

ADDITIO. Et est huius iuris ratio ſm Ioannem Monachum: quia inſeparabile inutile adiectum, non vitiat quod erat vtile. de hoc ĩ. de reg. iuris. vtile.

a ¶ *Electionis.*] ſi autem caſſaretur electio, ſeruandum eſt quod dicitur ſ. eo. quamquam. & cap. ſi electio.

ctionis a † propter debitam iuris b ſolemnitatem in confirmatione ipſa omiſſam: vel ex eo, quia ipſe, qui confirmauit, confirmandi non habuit poteſtatem c, caſſari, ſeu caſſam & irritam nunciari contingat: nõ propter d hoc præcedens electio (ſi aliàs ſit canonica e) intelligitur infirmari f.

¶ Idem.

¶ *Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata eccleſia, ſingulares perſonæ capituli vel conuentus occupant bona à prælato dimiſſa, vel vacationis tempore obuenientia: donec plene reſtituant, ab officio, & quibuſcunque beneficijs ſint ſuſpenſi; non obſtantibus priuilegijs, ſtatutis, & conſuetudinibus quacunque firmitate vallatis.*

CAP. XL.

QVia g ſæpe h † contingit, quòd cathedralibus,

b ¶ *Iuris ſolemnitatem.* ſ. eo. quamuis. & ĩ. eod. prouida. §. verum. & ĩ. eo. cap. vlt.

† Secundũ Doctores iſte textus habet locũ, etiã in alijs cõfirmationibus. vide Feli. num in cap. conſtitutus. de reſcript. Fori.

c ¶ *Poteſtatem.*] puta q a aliàs nõ erat iudex: vel legitime appellatũ erat ab ipſo: vel Papa inhibuerat. ĩ. de appel. non ſolum. vel erat excõicatus publice iudex. ſ. de re iud. ad probandum. vel ante confirmationẽ reſeruauerat Papa epatum. ĩ. eod. ſi eo tẽpore. vel his ſimilia: & propter hoc non valuit ipſo iure confirmatio.

d ¶ *Propter hoc.*] ꝓpter caſſationem, ſcilicet cõfirmationis.

e ¶ *Canonica.*] ex perſonis & forma. ſ. eo. q a propter. & cap. cum in cunctis.

¶ *Glo ſeq. notat, quærit, & ſoluit.*

f ¶ *Infirmari.*] immo iterum petitur eiuſdem electionis confirmatio coram debito iudice: & & ſeruabitur debitus ordo. Et ſic not. ex hac decr. ꝙ principale nõ ſequitur naturam acceſſorij: licet acceſſorium ſequatur principalis naturam. ĩ. de offi. deleg. ſi ſuper gratia. & de reg. iur. acceſſoriũ. cũ ſuis concor. Sed qd dices, prout apparet ex decre. ſi iudex caſſat cõfirmationem vitio electionis? Clarum eſt ſi ꝑ ſolemnitatẽ omiſſam: & hoc eſt clarũ, vt hic. qd in dubio? Satis vr̃ dicendum, inſpici debere qđ opponebatur: & ſi ꝯ electionem erant obiecta: dicatur facta caſſatio vitio electionis: ſi de ſolemnitate omiſſa, tũc locũ habet hæc decr. in dubio dicatur vitio ſolẽnitatis facta caſſatio cõfirmationis. ad hoc ff. de ſuſpect. tuto. hæc enim. §. 1. & facit qđ ibi not. ad idẽ. ff. de excep. rei iudi. ſi ex teſtamento. ff. de pœnis. ſi præſes. & ĩ. de reg. iur. in pœnis. & facit qđ not. 50. diſt. cap. 1. & de cõſti. ex litteris. s. in anti. Conſulte tñ facit iudex, ſi decernit ad inſtar eius qui remittitur de exercitu. ff. de his qui not. infa. l. 1. & 2. & facit ad hoc qđ notant moderni. ſ. eo. ſuꝑ eo. & hæc vera dicantur, cũ iudex caſſat confirmationem tñ: ſecus ſi confirmationẽ & electionem: quia tunc non eſt dubitabilis hæc quæſtio. Ioan. And.

¶ Not. ꝙ in ea debẽt ad operari ipi ꝙ ſæpe contingunt. vide gl. in. de deſpõ. impub. litteras.

QVia ſæpe.] Primo narrat factum reprobum: Secundo motiuũ exprimens, illud punit; ibi, *Nos ipſorum.* Tertio tollit obſtantia; ibi, *Non obſtantibus.* Ioan. And.

CASVS. Certum eſt ꝙ vacante ſede ẽpali capitulum ſuccedit, ita ꝙ poteſt exercere per ſe illa, quæ ſunt iuriſdictionis, & ea quæ ſunt ordinis, & facere exercere per epm: Sed quid de bonis dimiſſis per ꝓlatum: quia ponamus, ꝙ prelatus defunctus plura bona dimiſit: vel aliqua bona obuenerunt tꝑe vacationis: vtrum ſit pmiſſum capitulo illa bona ſibi appropriare, & canonicis inter ſe diuidere? Rñdet ꝙ non: immo illa bona debent reſeruari futuro ſucceſſori: vel conuerti in vtilitatem eccleſiæ: Quòd ſi ꝯtrium fecerint, puniuntur pœnis hic cõtentis: & quod hic dr̃ de eccleſia cathedrali; idem dicẽdum eſt de eccleſijs collegiatis, vel regularibus. Nota ꝙ lex tollens ſtatuta, non tollit pacta, vel priuilegia; niſi de eis faceret mentionem; de quo ſ. eo. lib. de conſtit. cap. 1. Dominicus.

¶ *Prima gloſſa ſummat, & dicit quid declaret.*

g ¶ *Quia.*] Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata eccleſia, ſingulares perſonæ capituli vel cõuentus occupant bona à prelato dimiſſa, vel vacationis tempore obuenientia: donec plene reſtituant, ab officio, & quibuſcunq; beneficijs ſunt ſuſpenſi; non obſtantibus priuilegijs, ſtatutis, & conſuetudinibus quacunq; firmitate vallatis. Et aduerte ꝙ decre. iſta non principaliter facit ad titulum y: ſed quia vacante eccleſia, cum imminet electio facienda, ſi canonici videant bona vacantis dignitatis ſibi deberi, difficultates ingerunt, & tardius eligunt: ideo hic prouidit: & ſic etiam electioni faciendæ prouidit. idẽ dico de decre. ſ. eo. ſciant. & c. generali. & facit ſ. eod. vbi periculum. §. prouiſionis. Ioan. Andr.

y Quia ad ĩtell. m de hoc pãtibus quas diſtingit ſuper rubrica de ele ct. ſ. io. An.

h ¶ *Sæpe.*] Debuit igitur ius ſuper hoc prodire. ff. de legib. nam ad ea. ĩ. de reſti. ſpol. frequens. cum ſi. & eſt ſimile ĩ. de præben. quia ſæpe. & de hoc ſ. de deſpon. impub. litteras. in glo. penult.

i ¶ *Collegiatis.*] in alijs non habet locum hæc decr. ſed illa ĩ. de offic. ordi. præſenti. & quæ dicuntur eccleſiæ collegiatæ, dixi ſ. eod. ſtatutum.

& regularibus, ac collegiatis i eccleſijs vacantibus k, capitula, conuentus, collegia †, & ſingulares earundem l perſonæ, bona à prælatis ipſarum dimiſſa m, vel vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum eccleſiarũ expendi n, vel futuris deberent ſucceſſoribus fideliter reſeruari o: occupant, inter ſe diuidunt, ſubripiunt, dilapidant, diſſipant, & conſumunt in earum p graue diſpendium & iacturã. ¶ Nos ipſorum auſus reprimere, ac eccleſiarum indemnitatibus præcauere volentes: Decernimus, vt hi, qui præmiſſa de cætero præſumpſerint, eo ipſo ſint, & tamdiu maneant q ab officio r, & beneficijs s quibuſcunq; ſuſpenſi, donec t plene u reſtituerint x quicquid de bonis perceperint ſupradictis. Non obſtantibus quibuſlibet priuilegijs,

k ¶ *Vacantibus.*] principali prælato per cuius mortem dicuntur viduatæ. ſ. eod. ne pro defectu. & cap. quia propter.

l ¶ *Earundem.*] Nota quòd ad extraneos, & qui non ſunt de collegio, non extenditur hæc conſtitutio: vt hic vides.

† Quomodo puniãtur collegia, vide Bar. in l. aut facta. ff. de pœn. cap. ſi ciuitas. de ſenten. excom. Fel. de Anchar. Fori.

m ¶ *Dimiſſa.*] de quibus an teſtari potuiſſent, dicam ĩ. de officio ordina. præſenti.

n ¶ *Expendi.*] vt ſ. eod. cupientes. & de offi. ordi. præſenti. §. porro.

¶ *Gloſſa ſequens in princip. reco. per quæſtionem, quam ſoluit, & remittit: ſecũdo quærit, ſoluit, & ſolutionem reprobat.*

o ¶ *Reſeruari.*] 75. diſt. quoniam quidam. 12. q. 2. non licet. & cap. illud. Et fiet hæc reſeruatio per œconomum ſi eum habeat, vt in prædictis iuribus: vel per viſitatorem, vel adminiſtratorẽ eccleſiæ, ſi quem habet. ĩ. eo. is cui. & de ſupplen. negli. prela. eccleſiæ. & ſuper hoc adde quod not. Io. in prædicto cap. illud. 12. q. 2. Sed pone, vacante ſede certum eſt, ꝙ capitulum ſuccedit z in iuriſdictionem. ſ. de maio. & obed. cum olim. & ĩ. eo. tit. c. vnico. & de inſtitu. c. 2. niſi eſſet viſitator datus à Papa. ĩ. eod. is cui. ratione iſtius iuriſdictionis aliqua proueniunt; puta ex condemnatione, vel ſigillo, vel huiuſmodi: nunquid in his locum habet decre. puto ꝙ non: quia ex quo competit eis iuriſdictio: ergo & omnis iuriſdictionis fructus, q acceſſorius eſt. de reg. iu. acceſſorium. cũ ſuis concor. & hoc forte voluit dicere illud relatiuum, quæ 3 in vtilitatem, &c. Archidiaconus contra. [Et Ioan. Mona. in addi. cum capitulũ, vt adminiſtrator legitimus alieno nomine adminiſtret. ꝙ ſi ſuo facere vellet: malæfidei poſſeſſor eſſet, q non præſcribit. ĩ. de reg. iu. poſſeſſor. Ioan. An.] quod eſt hodie approbatum per cle. eo. tit. ſtatutum. & ibi vide in glo. hic patet.

z De hoc articulo vide plene p Io. ſtren. in c. ad abolendam. extra de hæret.

3 Glo. vult ſecundum Dom. & Phi lip. ꝙ illud relatiuũ ponatur hic reſtrictiue. vide glo. in reg. contractus. ĩ. de reg. iur. Fõe.

p ¶ *Earum.*] eccleſiarum cathedralium, regularium, & collegiatarum.

q ¶ *Maneant.*] quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. ĩ. de reg. iur. peccatum. cum ſuis concor.

r ¶ *Officio.*] prouidebitur autem, ꝙ de ipſorum fructibus officietur eccleſia. ſ. eo. tit. cum ex eo. §. porro. & ſ. de appel. peruenit. Io. And. [Idem Ioan. Mona.]

¶ *Glo. ſeq. alle. duo iura diuerſa: de diuerſitatis ratione quærit: ſoluit, & ſolutionem iuſtificat.*

s ¶ *Beneficijs quibuſcunque.*] aliud in caſu ſ. eo. cupientes. §. cæterũ. & ſ. eod. ſi compromiſſarius. §. penult. & vlt. Si quæratur quæ eſt ratio, quare ibi ſolum à beneficijs ipſius eccleſiæ ſuſpenſus eſt: hic vero ab omnibus quæ etiam extra illam eccleſiã habet: Breuis eſt ſolutio, quia hic ab officio ſuſpenſus eſt: ibi vero non: cum ergo ab officio ſuſpenſus ſit: & ab omnibus beneficijs dicitur eſſe ſuſpenſus. 81. diſt. eos. de cleri. excõ. mini. latores. & grauior pœna bene debuit hic apponi, cũ poſſit ſtatim ſibi prouidere reſtituendo: ibi ſuſpenſus eſt vſq; ad triennium.

ADDITIO. Si quæratur quare grauiori pœna punitur violans hoc cap. quàm c. cupientes. §. cæterum. ſ. eo. Rñdetur, ꝙ hoc eſt ꝑ latrocinium ſm Archi. qui allegat. 87. diſt. irreligioſum. 23. q. 3. iuſtum. 55. q. 1. violatores. ff. de incen. rui. nau. l. 3. §. ſenatus. Ioa. Monachus dicit, ꝙ hic peccat vt iudex, vel adminiſtrator legitimus, ibi peccat vt priuatus. Ioan. An.

t ¶ *Donec.*] Ipſis igitur reſtituentibus ipſo iure ſine alia ſententia reſtituti erunt: vt no. Ioan. 81. diſt. ſi qui 2. 17. q. 4. ſi quis deinceps. & Ber. ſ. de ma. con. contra interdic. eccle. de muliere.

u ¶ *Plene.*] etiam vſq; ad ouum. 3. q. 1. redintegranda.

x ¶ *Reſtituerint.*] nõ credo hic cautionẽ ſufficere 4. iam enim hoc iudicet

4 Nec poſſet ſecundũ Archidiaconũ prælatus remittere. Iſtã iſta pœna eſt iuris, quæ nõ tollitur niſi per ſuperiorem. Dom. Fori.

fuisset expressum: sicut J. de vsu. c. 2. ad hoc S. de deci. ad audientiā. Sic etiā excommunicato pro manifesta offensa vel contumacia, nō sufficit cauere. J. de senten. excom. venerabilibus.

a ¶ *Consuetudinibus.*] Multū vigebant hę cōsuetudines in partibus Gallicanis. [Memor sum ante hāc decre. illarū partiū socios habuisse, qui dicebāt canonicatum suorū redditus triplicari cum vacabāt ipsorum ecclesię.] Et per hanc decre. & S. eo. cum non deceat. potes exemplificare id quod di. s. eo. lib. de consti. c. 2. vt ibi dixi. Io. And.

b ¶ *Firmitate.*] puta confirmatione inferioris à Papa, vel appositione pœnæ, vel his similibus.

c ¶ *Quæ omnia.*] indulgentias, priuilegia, vel statuta, alijs antē ecclesijs non sunt reuocata prædicta, seruari tñ debet quod dicit J. de offi. ordi. pastoralis. §. porro & ideo statim sequitur, quo ad hoc.

vel indulgentijs, aut contrarijs consuetudinibus [a], constitutionibus, vel statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ, aut alia quacunque firmitate [b] vallatis: quæ omnia [c] quo ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus: ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, vt circa. solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet: in iudicialibus autē antiqua iura seruanda sunt. hoc dicit. Io. And.*

CAP XLI.

Constitutio [d] felicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri, edita in concilio Lugdunensi, formam exprimens, secundum quam ab his, qui in † electionibus, postulationibus, aut prouisionibus se opponunt, debeat appellari: locum sibi non vendicat, nisi solum cum in eis extra iudicium appellatur. Quando vero in iudicijs †, in huiusmodi negotijs [e] appellari contingit: anteriora [f] iura (cum per eam [g] immutata [h] non fuerint) obseruari oportet.

¶ Idem.

¶ *Habens plenam administrationem cathedralis ecclesię in spiritualibus & temporalibus: iurisdictionalia exercere potest, sacramentalia non, nisi episcopus fuerit. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XLII.

Is, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesię, plena & libera [i] in spiritualibus [k] & temporalibus à sede Apostolica (cui soli [l] † hoc cōpetit) est commissa: potest (alienatione bonorum immobilium [m] dūtaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis episcopalis existunt, & quæ potest electus exequi confirmatus [n], libere exercere. Illa quippe, quæ ministeriū consecrationis exposcūt (nisi fuerit episcopus) per alios faciat episcopos expediri [o].

C ¶ *Constitutio.*] Sunt duæ partes: Secunda ibi, *Quādo vero:* ibi ponit secus in iudicialibus: & causam reddit ibi, *Cum per eā.* Io. And.

Casus. Dictū fuit in c. vt circa. alleg. q; appellās in causa electionis debet in appellatione sua inserere omnia, q̄ intēdit obijcere tam cōtra formam electionis, quam personā electi: & iurare se credere oia esse vera, & illa posse probare: sed verū illud sit verum indistincte, etiam siue quis appellet in iudicio, siue extra iudicium? Rñ q; non: sed tunc demum habet locū illud capitulum, cum qs appellat extra iudicium: Si autem appellet in iudicio in causa electionis: debēt obseruari iura antiqua: Nā nos non debemus iura antiqua dicere correcta: nisi expresse ī nouis iuribus correcta inueniant. c. cū expediat. S. e. & l. præcipimus. C. de appel.

¶ *Prima glossa ponit summam, & dicit quid declaret.*

d ¶ *Constitutio.*] Declarat decretalem, vt circa. dicens, quòd solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ not. Guil. supra eod. vt circa. in glossa, nota ergo. & Gar. ibidem in glossa, sed nunquid ibi dicebant cōtrariū eius quod hic dicitur, scilicet, quòd vtrobique decretalis illa locū habeat. allegabant decretalem S. eod. quamuis. & generalem rationē decretalis, scilicet, vt via malitijs præcludatur. Sed magis habemus parata remedia in iudicio, q̄ extra iudiciū: & ideo maior fuit extra iudicium adhibenda cautela. & decretalis, quamuis. in alio casu loquitur.

d ¶ *Constitutio.*] S. eod. vt circa. aliās constitutio, aliās constitutū.

e ¶ *Negotijs.*] electionum, postulationum, aut prouisionum.

f ¶ *Anteriora.*] S. de appella. vt debitus. & J. de appella. cordi. & S. eo. c. 1. cum mille sim.

Additio. Hoc intendit, q; si in iudicio appellatur ab interlocutoria, exprimatur grauamen. si à diffinitiua, sufficit dicere, appello ab iniqua sententia: vt ibi. Ioan. And.

g ¶ *Cum per eam.*] constitutionem, vt circa.

h ¶ *Immutata.*] nota correctionem iurium euitandam. S. eod. cum expediat. cum suis concordan.

¶ *Is cui.*] Primo tractat de his, quæ sunt iurisdictionis: Secundo de his, quæ sunt ordinis: ibi, *Illa quippe.*

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est, q; electus in episcopum post confirmationem potest exercere illa, quæ sunt iurisdictionis, vt in c. transmissam. e. tit. in antiq. sicut sunt excommunicare, iudicare, corrigere, &c. illa vero quæ sunt ordinis, nō potest exercere, nisi post consecrationem. in c. quòd sicut. §. præterea. eod. tit. in antiquis.

Casus. Vacante ecclesia Pictauen. priusquam canonici conuenissent in vnum super electione futuri prælati, peruenit ad notitiā Papæ, q; illa ecclesia erat viduata pastore: qui volens ipsi ecclesiæ prouidere, quendam Titium non ep̄m constituit procuratorem, & administratorē illius ecclesiæ Pictauen. cum libera & plena administratione in spiritualibus & temporalibus, absque aliter specificando: quæritur verum iste Titius deputatus à sede Apostolica, cū plena & libera administratione, possit exercere omnia illa, quę posset facere ep̄s? Respondet q; non: sed iste poterit expedire omnia illa, quę facere posset electus post confirmationem suæ electionis: ita q; sicut electus potest per se exercere illa quę sunt iurisdictionis, & illa quæ sunt ordinis facere exerceri per episcopum: similiter est dicendum de isto administratore. fallit si iste administrator vellet alienare res immobiles ipsius episcopatus: sed bona mobilia etiā preciosa poterit ipse licite alienare. Sed quid si iste administrator sit ep̄s: nunquid per se poterit exercere etiam ea quæ sunt ordinis? Respondet Romanus Pontifex quòd sic.

¶ Alias, in iudicio.

¶ *Glossa sequens alleg. duas gloss. contrarias: & quo ad certum casum non curat.*

i ¶ *Et libera.*] not. arg. q; prælatus habet liberam & generalem administrationem. & hoc not. Io. 5. q. 3. c. vlt. in fi. mag. gl. alibi not. contrarium. 12. q. 1. c. vlt. pro prima parte facit 7. q. 1. c. 1. 16. q. 1. & tēporis. 21. q. 1. relatio. & S. e. in antiq. cum nobis olim. in fi. Siue dicatur habere liberā & generalem, siue generalem & non liberam: siue econuerso: donare nō potest, nisi habeat consuetudo, & modica. de dona. cæterum.

¶ Not. salū Papam dare administratorem ecclesię vacanti cathedrali: alias casus Papę reseruatos vide per glos. J. de offi. lega. q; translationem. Dominicus.

Prælatum an habeat liberam administrationē.

¶ *Glossa sequens voluitur per quæstionem.*

k ¶ *Spiritualibus.*] Possunt igitur dare litteras commendatitias ad ordines. J. de tempo. ordi. cum nullus. §. pen. & puto quod iste administrator dispensationem decre. cū ea co. S. e. tit. & lib. facere possit per hanc decret.

Additio. Idem Archi. alleg. C. de offi. eius qui vi. ali. iudi. ob. l. 1. & 2. & ff. de tutelis. l. quæsitam. Ioan. And.

l ¶ *Soli.*] præterquā i casu. J. de sup. negli. prla. ecclesiæ cathedrali.

¶ *Glos. seq. voce. per quæstionem & solutionem.*

m ¶ *Immobilium.*] puto quòd mobilia etiam preciosa possit in casu licito alienare 3. De ijs enim quæ seruando seruari non possunt, non est dubium. C. de admi. tu. lex quæ. si voluisset Papa quod alia mobilia alienare non posset, hic generaliter locutus fuisset: sicut fecit. S. eo. tit. i ant. nihil est, in fi. & S. de accu. c. vlt. J. c. pxi. §. si vero. Aliqd enim debent verba operari. J. de priuileg. si Papa. 1. respon. in fi. & S. de deci. ad audientiam. C. de codi. l. idem. ad hoc verbum istud quod infra sequitur. duntaxat. Et sic not. ex hac decret. & ex prædicta decre. nihil est. & J. c. prox. administratorem ecclesiæ vacantis, siue sit datus a iure, siue ab homine, immobilia alienare non posse.

¶ Idem Pet. de Ancha. Domi. Phi. l. lex. quæ tutores. C. de admi. tu. gl. fi. in c. 1. de clerico ægro procedunt vbi vniuersalis prohibetur alienatio fune.

¶ *Gloss. seq. primo remittit: secundo quærit: & ponit opinionē Compost.*

n ¶ *Confirmatus.*] quæ sunt ista: vide not. S. eod. transmissam. Dubitari solet an illius administratoris officiū expiret morte Papæ: & dixit Compost. S. eo. cū nobis olim. ad fi. quod non expirat: ordinariam enim potestatem habet. ad hoc ff. de iurisdi. om. iudi. l. & quia & J. de offi. leg. c. 2. Nota etiā ibi, quod tempore quod Papa dat administratorem vel visitatorem ecclesiæ cathedrali: si postea canonici etiam ignoranter eligant episcopum, non tenet electio: quasi Papa dando visitatorem ad se prouisionem reuocauerit: & sic dicit pronunciatum in curia: sed non bene probatur iure.

Additio. Alleg. tamen ibi de ap. vt nostrum. ff. de acqui. pos. qui absenti. J. de concel. præben. quia cunctis. Ioan. And.

o ¶ *Expediri.*] concordat 7. q. 1. pontifices. & sic mandat quod per se non potest. quod dic vt S. eo. in antiq. suffraganeis. & S. de transla. cap. 1.

Indemnitatibus.

¶ Idem.

¶ *Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annum: & sit tacite, vel expresse professa: nec eligitur nisi peregerit xxx. annum, & fuerit expresse professa. hoc dicit prima pars vsque ibi, Sane. Ioan. And.*

CAP. XLIII.

Indemnitatibus † [a] monasteriorum Monialium, quæ [b] frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispēdia [c] patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes [d]: Statuimus, vt cū in eis fuerit electio facienda, nulla Monialis (nisi duodecimum [e] annum peregerit [f]: & professa fuerit tacite [g], vel expresse) ad eligendum cum alijs [h] admittatur. Nec in Abbatissam, aut Priorissam [i] (vbi per Priorissam monasteriū gubernatur [k]) de cætero eligatur [l] aliqua, nisi tricesimum [m] annum comple-

Indemnitatibus.] Illud capitulum gratia breuitatis legit vsq; ad finē ipsius: Primo pro intellectu eius psupponendum est qđ habetur in c.qa pp.e.tit in ant. videlicet q circa electiones celebrandas, siue sint electiones virorū siue mulierum, procedit vna de tribus vijs. Aliquādo enim proceditur per viam Spiritus sancti, quādo eligentes eligūt aliquē inter se habito tractatu: Aliquando procedit per viā scrutinij: & ista est difficilior, de qua vide i c. perpetuo. eo.tit.& lib. Aliqñ proceditur per viam cōpromissi, quādo eligentes vidētes se in discordia, transferunt potestatem in aliquos. Casus. Vacante monasterio sanctæ Crucis Pictauen. in quo erant aliquæ moniales tacite professæ, puta per delationem habitus professarum, vel cum stant in religione post annum probationis: aliæ erant expresse professæ: & etiam erant aliquæ impuberes minores xij. annorum: quæritur, quæ moniales habeant vocem electiuam, hoc est, quæ moniales sunt vocandæ ad electionem faciendā? Rñdet, q impuberes, item non professæ, non sunt admittēdæ ad electionem: sed si fuerint professæ, admittunt: & habent vocem electiuam: & tunc in isto casu sufficit tacita professio. Sed qđ de electione passiua? Rñdet, q antequā aliqua monialis possit eligi in Abbatissam vel Priorissam, requiritur q ipsa fuerit expresse professa: & insuper requirit, q ipsa compleuerit xxx. annos, & attigerit xxxj. Or sanctissime Pater, ponamus eodē themate retento, q vacante monasterio sanctæ Crucis, moniales ipsius monasterij ad quas spectat electio, cōuenerunt in vnū tractaturæ de electione futuræ priorissę: & inter se ordinauerunt, q ipsæ procederēt per viā scrutinij: quæritur quæ debeant seruari in electione ista: & etiā in confirmatione quid debeat obseruare superior confirmans? Rñdet Romanus Pontifex cū distinctione. Aut electio fuit facta i discordia nam cum essent xviij. moniales, xij. quādam Ludouicam elegerunt: aliæ sex quandā Catharinam. sex se opposuerunt electioni de Ludouica factæ: vel appellauerunt dicendo, q electa à xij. erat minus idonea: vel q eligentes processerant affectione carnali: an tunc illę sint admittendæ vel non ad proponendū illa, & se opponendū vel appellandum? Rñdet q nō: immo superior, puta eps Pictauen. non obstante oppositione vel appellatione istarū sex, debet istā electionē a duodecim factā confirmare: & electæ munus benedictionis impendere: veruntamen superior cōfirmans, poterit & debebit ex officio suo inquirere circa defectus electionis vel psonæ electæ: nam si electam a duodecim inuenerit indignam (forte qa esset illegitime nata) non tenerek, immo nō deberet electionē ipsam cōfirmare: Sed qđ cū essent xviij. moniales, nouē elegerūt vnam, aliæ nouē aliā: postea publicato scrutinio aliq, puta tres pœnitentia ductæ, antequā se diuerterēt ad alios actos, consenserūt in aliā: vtrum electio illius sit cōfirmanda nō obstāte oppositione vel appellatione alterius partis, ac si ab initio duodecim illā elegissent? Rñdet q sic: dum tamen non interuenerit prauitas simoniaca. Sed quid, si talis monialis electa patiatur aliquem defectum: nunquid post cōfirmationem & benedictionem, si sit abbatissa, poterit apud superiorem accusari vel denunciari? Rñdet, q sic. Sed quid, ponamus q aliqua monialis fuit electa non à maiori parte in duplo, sed tamen a maiori parte: quia cum essent xviij. moniales in dicto monasterio, decem illam elegerunt in abbatissam suam: cui electioni aliæ octo, vel aliquæ earum se opposuerūt vel appellauerunt: vtrū sint admittendæ ad hoc q possit differri confirmatio electionis? Rñdet q sic: veruntamen pendente causa appellationis, ipsa electa administrabit in spiritualibus & temporalibus. Et istud est speciale in electione monialium, vt ipsæ administrent antequam confirmētur suæ electiones: tñ ipsa electa nō poterit aliquid alienare de bonis ipsius monasterij. Quid si aliqua fuit electa à minori parte, an valeat talis electio? Rñdet q non. Sed sanctissime Pater, ponamus q moniales nolunt procedere per viam scrutinij ad electionem: sed per viam compromissi: quia cum viderent se in discordia, cōpromiserunt in aliquas moniales, quæ haberent potestatē eligendi vice & nomine aliarū: illæ cōpromissariæ eligunt aliquam monialem: tñ minor pars conuentus se opposuit, vel appellauit: an sit admittenda? Rñdet q non: immo statim fit confirmatio, cōtradictione vel appellatione ipsius minoris partis non obstante: sed post possessionem adeptam & confirmationē, admittet accusatio vel denūciatio. Sed quid si maior pars conuentus se opponit ali electioni factæ per compromissarias: vtrum possit? Rñdet q sic, & differtur confirmatio: sed tñ pendente appellatione, & oppositione, electa administrabit in spiritualibus & tēporalibus: & hæc sunt vera, dū tñ pars quæ opponit vel appellat, non sit maior pars in duplo totius conuentus: quia tunc electa non administraret, nisi finita causa appellationis vel oppositionis. Post Romanus Pontifex ostendit verum c. vt circa. & c. cupientes. eod. tit. & lib. habeant locum in in electionibus monialium. Consequēter excōicat aduocatos, & alios vocatos in electionibus ipsarū monialiū q vocati seminauerint discordiam inter ipsas moniales: vel etiā qui inter ipsas nutriuerint discordiam. Consequēter in fine capituli facit quandam ꝓtestationē, quòd cum in hoc casu contineantur multa specialia, quæ videntur discrepare a regulis iuris communis: quia electiones monialium confirmantur non obstante oppositione vel appellatione. Item secundo: quia monialis electa ministrat ante cōfirmationem, & in multis alijs: vt potest videri per discursum huius constitutionis: per hoc tñ Romanus Pontifex non intendit ponere aliquas specialitates in monasterijs virorum circa electiones de prælatis suis faciēdas: sed vult iura antiqua circa eas dispositiua obseruari. Heli. Reg. Nota primo, q iura debent fieri super his quæ frequenter occurrunt, de quo ĩ. de despō. impub. litteras. Nota secūdo duo requisita ad hoc vt moniales habeat vocē in electione abbatissæ: & sic alterum ex eis non sufficere: vnde si fecisset professionem ante xij. annum, non esset habilis ad vocem dandam. Dominicus.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

a ¶ *Indemnitatibus.*] Diuide decretalē in septē partes [1]: In prima ponit constitutionis causa: & constitutio circa personas eligentes, & eligendas in monasterijs monialiū. In secūda ibi, *Sane.* ponit qđ iuris, cum in ipsis monasterijs plures fuerint electę in discordia p formā scrutinij. In tertia quæ incipit ibi, *Cæterum.* ponit quid iuris, cū electę per formā cōpromissi aliqua pars se opponit. In quarta ibi, *Porro.* declarat an decretalis, vt circa. & decret. cupiētes. s. eo. tit. habeant locū in causis ipsarum electionū. In quinta ibi, *Postremo.* excōicat aduocatos, & alios vocatos pro dictis electionibus: q discordiā seminauerint, vel exortā nutriuerint. In sexta ibi, *Supradicta.* fit ampliatio constitutionis ad canonicas nō ꝓfessas: & quæ habent proprium. In septima ibi, *Ad hoc.* fit quædā protestatio, & antiquorum iurium saluatio. Et prima pars hoc dicit: Monialis non eligit, nisi peregerit xij. annū: & sit tacite, vel expresse professa: nec eligitur nisi peregerit xxx annum, & fuerit expresse professa.

b ¶ *Quæ.*] scilicet monasteria.

c ¶ *Dispendia.*] s. eo. in antiq. quia propter.

d ¶ *Affectantes.*] s. eo. tit. cupientes.

e ¶ *Duodecimum.*] quia tunc dicitur pubes. s. de despon. impu. puberes. & idem est in viro: quia ante pubertatem ad eligendum non admittitur s. eod. ex eo quòd.

f ¶ *Peregerit.*] sic s. eo. in antiq. cum in cunctis. j. de æta. & qual. c. vnico. s. de offi. delega. cum vicesimum.

g ¶ *Tacite.*] idem in monasterijs virorum. s. eod. ex eo qđ. in fin.

h ¶ *Cum alijs.*] professis.

i ¶ *Priorissam.*] idem si alio quocunque nomine vocetur [2]. ad hoc s. e. tit. & lib. auaritiæ. & c. fundamenta. §. proinde.

¶ *Glossæ duæ sequentes soluunt duas quæstiones.*

a ¶ *Gubernatur.*] j. de sta. reg. c. vnico. & p hāc litterā puto q i priorissam vel superiorissam claustralē bene possit assumi minor xxx. annis [3]. Et de talibus s. de sta. mo. cū ad monasteriū. ver. prior aūt. ADDITIO. Licet in ætate differant, in professione conueniunt hodie. Nam & in illis requiritur expressa: vt in ele. oe in agro. §. sane. s. de sta. mona. Io. Mona.

l ¶ *Eligatur.*] eligi prohibet, sed non postulari: sic in episcopo, qui infra idem tempus non eligitur. s. e. cum in cunctis. sed bene postulatur. s. eo. innotuit. in antiq. Et puto q debeat postulari a Papa. j. de æta. & quali. c. vnico.

m ¶ *Tricesimum.*] olim abbatissa debebat esse sexagenaria. 20. q. 1. iuuenculas. Sed non vtebamur illo iure: sed per decre. s. e. cum in cunctis. §. inferiora. eligebatur quæ attigerat [4] xxv. annum: nunc autem imposita est certa metaiquam licet in abbatissis seruemus, in abbatibus locum habere negoi vt j. in fi. cap.

ADDITIO. Idem Io. Mona. & Archid. Et fit ratio specialitatis secundum

De materia huius primæ §. vide quod nouissime diffiniuit concilium Trident. sess. 25. tit. de Regularibus & Monialibus c. 7. vide concilium Agathense, cap. 19.

Casus litteralis Domini Helæ.

[1] Idem Io. Mona. aliq. diuidunt in viij. faciendo duas partes de prima: alij qui in duas, & secundam in septē. Possent etiam diuidi in tres, in constitutionis causam, constitutionem, & constitutionis declarationem: & secunda rursus subdiuidi in sex, vel in quinque Io. And.

[2] Idem Philip. Franc.

[3] Vide hodie qd statuit concil. Tridēt. initio cap. citatum.

[4] Quidquid sit de antiquis iuribus, hodie id est tenendum qđ statuit concilium Tridēt. sessio. 25. de Regularibus & Monialibus, cap. 7.

secundum eum fragilitas sexus. Nec obstat C. de iis qui ve. aeta. l. 2. & quod ibi nota. vbi venia datur mulieri, xviij. annorū: masculo, xx. quia illud i administratione pprij patrimonij: hic in ecclesiastica dignitate. Dic q̄ haec depēdent à principum voluntate. Ioan. And.

a ¶ *Expresse.*] Nota q̄ in eligente sufficit q̄ sit tacite professa: quod fit cum maior sciens & sponte sumit habitum professorū infra annū, & triduo perseuerat: vel cū stat in religione vltra annū: his modis fit tacita professio. & hoc verū in religionibus non mendicātibus. probatur hoc ī. de regul. ad nostram. & c. ex parte. & j. eo. tit. constitutionē. In electa requiritur expressa professio, vt hic. & idem per omnia in monasterijs: vt ī. eod. nullus. & c. ex eo quod. in fine.

b ¶ *Sane.*] secūda pars.

c ¶ *Diuisis.*] quod si est, nō est nouum, nec reprehensibile. 63. dist. nosse. & c. vlt. & 8. q. 1. nec nouum.

d ¶ *A duabus partibus.* sim. ī. eod. tit. si quādo.

¶ *Glossa sequentis prima pars vocatur per quaestionem an possit opponi nullitas voti. & hoc pars tria facit. Primo ponit tres op. Secundo defendit primam. Tertio illam impugnat, & vltimam impugnationē approbat.*

uerit: & expresse [a] professa fuerit ordinem regularem.

¶ *Non obstante contradictione, vel appellatione quacunque, electa à duabus partibus numero cum per scrutinium proceditur, examinatione praemissa per officium praesidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se diuertant: eligētes possunt accedere ad illam, quae maiorem partem conuentus numero habet: & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen admetur contradicentibus potestas denūciandi vel accusandi, cum abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quae tamen duas partes nec à principio, nec per accessum habet: ante confirmationem sine strepitu & figura iudicij inquiretur: Ipsa tamen (alienatione bonorū & Monialium receptione sibi interdictis) interim ministrabit. Item à minori parte electa nullum ius acquiritur, nec aliae possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, nisi numeri ad numerum. hoc dicit.*

¶ Sane † [b] si ad electionem per formam scrutinij procedatur: & votis in diuersa diuisis [c], electiones † per plures in discordia celebrari contingat: ea, quae à duabus [d] patribus numero fuerit celebrata (exceptione, seu contradictione, aut appellatione quacunque partis alterius non obstante [e]) per superiorem (prius tamē ex officio [f], prout spectat ad ipsum diligenti [g] examinatione praemissa) si aliàs inuēta fuerit canonica [h], confirmetur: & confirmatae electae, si Abbatissa [i] † extiterit, benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum [k] à partibus fuerit celebrata duabus: tunc non obstante quòd sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum [l], possint Moniales, quae in aliam, vel in alias direxerant vota sua: licite per consensum, antequam ad actus diuertant [m]

Secunda pars format. & soluit duas quaestiones.

e ¶ *Non obstante.*] hoc intelligo, nisi opponatur id, quod eligentis votum nullū reddat: ita q̄ non remanerent duae partes. arg. ī. eo. si quando. Pone enim q̄ opponatur, q̄ eligentes non sunt tacite vel expresse professae: vel non sunt puberes. ī. proxi. responsio. vel q̄ in monasterijs non mendicantibus sunt aliquae receptae, quarū nō valet receptio. j. de sta. reg. c. vnico §. sane. Dico tales exceptiones admittēdas. ad hoc ī. de offi. deleg. ex parte 2. & facit quod dixi. ī. eo. quorundam. Vbi ergo de duabus partibus constat: nec opponitur aliquid qd̄ illas minuat, aliqua non obstabit exceptio: & sic intelligas hanc litteram. Alij ꝯ dicētes hoc speciale in casu nostro, q̄ excōicatae, suspensae, & interdictae, & similes personae, & eligentes scienter indignam, admittentur & computabunt in numero: sed quae non sunt professae vel minores, non: quia non faciunt numerum. Quidam vero dicunt exceptionem excōicationis bene admitti ꝯ eligentes: quia excōicatio priuat voce & numero. 2. q. 1. omnia ibi, de numero collegarum eius supprimere vel delere, &c. [i] Sed scienter eligens indignam, licet priuetur voce, nō numero: & ideo non obstat talis exceptio: superioris tū officium his casibus nō deficiet, vt sequit. Ego iam bis in iudicijs conabar defendere, q̄ eligētes scienter indignam: tanquam suspensae & irregulares repellant: & votorum suorum non habeatur computatio: ita q̄ secundū hoc electio á minori parte numero possit valere: quo enim ad illā electionem, dicam illas in numero nō computandas: vt vitetur antiquorum iurium correctio. Si enim ita simpliciter stamus numero, quid dicemus si xij. sunt moniales. vij. nolūt eligere: instat finis ter minimi: aliae v. eligunt: quare nō valebit electio facta ab ipsis v? Quid si Papa interdixit vij. Monialibus ne eligant: quare non valebit electio facta á v. Si hoc est i interdicto hominis: quare nō erit i interdicto iuris? Non video. Item pone quòd aliquae Moniales elegerūt alternatiue, conditionaliter vel incerte: ita q̄ vota earum transferantur in alias. ī. e. c. 2. dicemus ne voces alterius partis, licet forte sit maior numero, non valere? sic his & similibus rationibus, videt non haberi debere rationem votorum illarum, quae elegerunt scienter indignam. Sed contra hoc facit: quia si non fit collatio in electionibus Monialium, vt j. eo. c. §. vt autem. ergo poena priuationis in eis locum non habet: sed hoc non est verum, vt ibi infra dicam in gl. nota ex hoc. Item contra id facit finis cap. vbi dicuntur multa specialia statuta in his electionibus. Sed id non obstat: quia praeter illud sunt specialia multa, vt infra patebit. Item obstat q̄ littera dicit, numero: Item quia secundū hoc nihil esset quo ad hoc nouum in electionibus Monialium: quia id erat statutum. ī. eo. si quando. ī. alleg per qd̄ c. ex prin. & fi. & per decre ī. eo. in ant. scriptum, inquantum in illis dicitur, q̄ contra duplo minorem partē numero potest obijci id qd̄ votum annullat: probari vr̄, q̄ votum nullum computet in numero. Et si dicamus vota talium cōputari: multo fortius vota cōtemptorum: Vnde iam in causis succubui: & iudicio meo non solū vtilis, immo & necessaria esset declaratio: & idē dico circa decret. ī. eo. quorundam. vbi haec omnia intelligantur repetita. Recept quod seruat curia, q̄ in ista decre. & decre. quorūdam. praecise stetur numero. ita q̄ non habeatur ratio excōicationis, suspensionis, irregularitatis, & aliorū, quae reddunt votum nullū: & audiui Bononiae Papā sic in cōsistorio dixisse. vide in cle. eo. tit. quod circa. & quod ibi not. Quid dicemus si in cōcordia vel a duplo maiori parte sit facta electio: erit ne de necessitate, q̄ fiat pclamatio sm formam decr. vlt. j. eo. tit. ita q̄ aliter nō valeat confirmatio? Et procedit dubitatio ista: quia ex eo casu nō admittit aliqua exceptio: vt hic. Ad quid habet fieri proclamatio? Puto contrarium, cum illa decre. indistinctè loquat. Praeterea posset esse, Moniales illas nō esse professas, vel nō esse aetatis legitimae: & istae saltem exceptiones non possunt negari, quin admittantur, cum numerum diminuant, vt supra dixi. Item forte de consuetudine praescripta vel priuilegio nō ad conuentū, sed ad alios spectat eligere: fiat ergo citatio, vt & hoc sciatur: vel forte tenent eligere de certo loco. s. in antiq. de consue. cum dilectus. de verbo. sig. cū abbate. Itē qd dicemus in monasterijs, quae p mares regunt: Sunt enim quaedā monasteria Monialiū, quae p Priorem regunt. [Licet 8. q. 2. qui religiosis. & c. in decima.] & Moniales eligūt sibi illum Priorem: ista talia monasteria sunt mihi nota: habebit ne locum ista decre. in talibus electionibus. & per prin. huius cap. vbi dicit: statuimus, vt cū in eis fuerit electio facienda: & per finem vbi dicit in §. vlt. in prin. in quibuslibet mulierum monasterijs, &c? Videt q̄ sic: Sane credo q̄ inquantum decr. ista inspicit eligentes, & factum earum: etiam in talibus electionibus haberet locū haec decre. puta, q̄ & tunc eligentes sint professae, sint aetatis legitimae, possint accedere, collatione zeli & meriti omittere: & his similia. Sed inquantū cōstitutio inspicit electā: puta q̄ sit xxx. annorum, quod administret ante cōfirmationē electa a maiori parte, & his similia: forte in illis locū nō haberet. In iudicio meo circa hoc etiā esset necessaria declaratio.

f ¶ *Officio.*] ex quo examinare habet, & supplere in his casibus, etiam de facto. ī. eo. cum nobis olim. in antiq. & ibi de hoc. ī. de postu. bonae. 1. in anti. & 28. dist. peruiquam.

g ¶ *Diligenti.*] ī. eo. nihil. & ī. de praeben. grane. nemini enim cito debet manum imponere, vt 24. dist. cap. 1. §. de his ita scribit 81. dist. quod est cito. ī. eo. cum nobis. & j. eo. c. vlti.

h ¶ *Canonica.*] ex forma debita, & persona idonea: vnde si sit illegitime nata. ī. eo. cū in cunctis. de fi. presby. per totū, vel corrupta. 20. q. 1. iuuenculas. vel alias indigna, non confirmabitur.

i ¶ *Abbatissa.*] Nota q̄ Priorissae non benedicuntur, sed abbatissae, & negligentibus recipere benedictionem infra annum a tempore confirmationis, imponitur poena per concilium Vienen. ī. de sta. reg. c. attendentes. per totum.

k ¶ *Electionum.*] ad quas processum fuit per formam scrutinij.

l ¶ *Processum.*] hoc est contra iura. ī. eod. publicato. sed est in hoc casu speciale, vt dicitur in fi. Idem in electione summi Pontificis. ī. eod. licet de vitanda. in antiq.

¶ *Glossa sequens ponit diuersitatem, & ipsius rationem.*

m ¶ *Diuertant.*] non sic in electione Papae: quia etiā postquā diuerterunt Cardinales ad alios actus, possunt accedere, (in penitus scrutinium

[i] Vide qd̄ ibi not. secundum qd̄ ibi dicunt aliqui probari contrarium: si excommunicata supprimatur, deponi debeant. sed satis est bene ergo. q̄ nomē supprimatur de numero: vt scilicet pro eo tempore nō dicatur de numero. Io. Andr.

† De articulo huius §. & seq. vide quod nouissime sanciuit cōcilium Tridenti. sess. 25. tit. de Regularibus & Monialibus. cap. 6.

¶ In antiquis codicib. ita: electiones plures in discordia. &c. absque dictione. per.

† Nota opp. arg. q̄ electa & confirmata appellatur abbatissa etiam ante benedictionem.

Electa abbatissa debet confirmari secundū formam cap. si. de elect.

¶ Quare si legitimus repellantur [illegible] vt tradit [illegible] Dominicus.

[l] De hoc vide quod notatur p Doctores i. c. c. licet. in principio.

scrutinio, super quo vide quod dixi. s. eo. licet, in princ.] Sed hic secus. Et potest esse ratio: quia maior constantia est in viro, quam in muliere. s. de verb. sig. forus. in fin. cum concor. Et quia in electione Papæ requiruntur necessariò duæ partes: sed hic non necessariò: & adde rationem ipsius decret. licet de vitanda. in fi.

quando facta est electio à duplo maiori, & à maiori, & à minori. Quid dices in quarto gradu, cum electiones pares voces habeant numero? Nunquid altera poterit per accessum ratificari? Credo quod non accedat. ad hoc quod not. s. eod. ecclesia vestra 2. ad fin. in antiq. Et hoc credo præcipue ista ratione: electio facta à minori parte

extraneos [a], omni prauitate [b] cessante ad illam accedere, quæ ab alijs maiorem [c] partem conuentus numero facientibus, est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes perueniri poterit: illis, quæ antea in eam consenserant, computatis [d] †, confirmetur, & benedicatur [e], ac si duas partes ab initio [f] habuisset, vt in casu proximo est præmissum [g] †. ¶ Verùm si quæ fuerint Moniales, quæ postquam in præmissis casibus talis [h] confirmata & benedicta extiterit, ac possessionem [i] suæ administrationis fuerit assecuta, voluerint in modum denunciationis vel accusationis, vt à dignitate deijciatur adepta, proponere aliquid contra ipsam, eis per prædicta proponendi minime sit sublata facultas [k]. ¶ Si vero ad illam, quæ à maiori parte (vt præmittitur) est electa: noluerint aliæ accedere Moniales: vel si accesserint: non tot tamen quòd cum alijs prius in eam contendentibus faciant duas † partes: tunc super † obiectibus partis alterius [l], si qui fuerint, & super alijs, quæ in tali negotio sunt ex officio inquirenda [m], plene sine strepitu [n] iudicij, & figura, per superiorem inquiratur primitus, antequam confirmetur eadem electio: vel etiam infirmetur: sed interim [o] præsentis constitutionis auctoritate [p], in spiritualibus & temporalibus libere [q] administret: sic tamen, quòd de rebus [r] monasterij nil penitus alienet: nec aliquam in Monialem recipiat [s] quoquo modo. ¶ Si quæ vero à minori parte [t] conuentus numero nominata fuerit, vel electa: ex nominatione, vel electione huiusmodi (quas co ipso, quòd pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere [u]) ipsi [x] ius aliquod quomodolibet [y] non quæratur: nec ad eam ab alijs per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. ¶ Vt autem cum per prædictam formam proceditur, facilius in huiusmodi Monialium electionibus ad concordiam veniatur: Decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solùm numeri ad numerum fiat collatio [z] in eisdem.

¶ *Electæ per compromissum benedictio impendetur, non obstante minoris partis contradictione: sed si maior se ei opponat, libere administrabit, nec confirmabitur: Si autem ei se opponat pars in duplo maior non administrabit, nec confirmabitur: sed expectabit litis euentum. hoc dicit.*

¶ Cæterum [a] si per formam compromissi [b] fuerit in electione

a ¶ *Extraneos.*] sic s. eo. quia pp. & c. cum post petitam. in antiq. Et est simile quod de teste dicitur. de testibus cog. præterea.

Additio. Secundùm illa iura, quia pp. & cum petitam. hic alleg. intelligendum est quod hic dicitur secundum Archidiaco. vt sic dicatur actus extraneus hic, qui est extraneus ab electione, quæ tunc fit. Ioan. Mona. pro intellectu huius verbi remittit. ff. de testa. hæredes palam. §. si. ff. de duo. re. l. duos. in fin. ff. de verb. oblig. cononutus. t. respon. ad legem Iul. de adul. quod ait. §. quod ait lex. C. de testa. cum antiquitas. Io. And.

b ¶ *Omni prauitate.*] vt simonica datione: vel aliqua pactione illicita, vel coactione, vel extorsione. simile s. eo. quamuis. & j. c. proxi.

c ¶ *Maiorem*] secus de minori. j. eo. c. §. si qua.

d ¶ *Computatis.*] Illi enim dissentire non poterunt: cum de illis cautum non sit.

e ¶ *Benedicatur*] si fuerit abbatissa, vt s. §. proxi. in fine.

f ¶ *Ab initio.*] j. de reg. iur. ratihabitionem. cum suis concor.

g ¶ *Præmissum*] scilicet contradictione, exceptione, vel appellatione partis alterius non obstante: præmissa tamen diligenti inquisitione ex officio suo hoc fuit præmissum.

h ¶ *Talis.*] scilicet quæ ab initio, vel per accessum habuit duas partes.

i ¶ *Possessionem.*] à qua aliàs non impeditur quis post confirmationem, nisi crimen cum infamia opponatur. s. de accusa. accedens.

k ¶ *Facultas.*] sic s. de concess. præben. post electionem. in fi. & de appe. constitutus. in fi. Et sic nota quod datur actio, cui denegatur exceptio. contra ad ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. Sed est speciale. Et adde quod dixi. j. de reg. iur. qui ad agendum.

Additio. Quod hic dicitur, est speciale, scilicet quod non auditur ante confirmationem, qui auditur post possessionem. hoc dico: quia post confirmationem regulariter non auditur excipiens, contra petentem possessionem: qui tamen postea auditur agens. quod dic vt in remissione quæ præcedit. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*] scilicet minoris.

m ¶ *Inquirenda.*] scilicet de forma electionis, & persona electa.

n ¶ *Sine strepitu*] sic s. de accu. olim. vbi de hoc. Vtrùm legatus vel iudex inferior possit committere causam decidendam sine iudiciorum strepitu: & quid importent verba ista, vide quod dixi. j. de hære. cap. vlt.

o ¶ *Interim.*] hac causa pendente.

p ¶ *Auctoritate.*] nota nouum casum hic, & j. §. cæterum. vbi electa ante confirmationem administrat. alium habes. s. e. nihil est. alium s. eo. lice: de vitanda. 23. dist. in nomine. alium secundum quosdam in Imperatore: vt sola electione administret. 93. dist. legimus.

q ¶ *Libere.*] vt s. eod. cum nobis olim. in fi. & s. cap. proxi.

r ¶ *Rebus*] strictius loquitur, quam s. eod. c. proxi.

s ¶ *Recipiat.*] conuentus tamen recipere poterit secundum distinctionem. j. ne sede va. c. vnico. & de reg. c. vlti.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

t ¶ *A minori parte.*] aduerte, decre. ista bene determinat quid iuris, ad quancunque dignitatem, nulla est ipso iure de religioso quocunque. s. eo. tit. quorundam. & infra statim sequitur. Hæc igitur est ratio, quare per accessum ratificari non potest: quia quod à sui principio fuit nullum fuit, tractu temporis non conualescit. j. de reg. iur. non firmatur. cum suis concor. & s. e. auditis. sed electio facta a media parte, etiam nulla est. s. eod. quia pp. & c. ecclesia vestra 1. & 2. ergo per accessum ratificari non poterit: præterea publicato scrutinio, &c. s. eo. c. publicato. sed iuris correctio est vitanda. s. eod. tit. cum expediat. ab illo igitur iure non recedam, nisi in quantum expressum inuenio: sed in electione facta a maiori parte, inuenio expressum, quòd augetur per accessum: hunc igitur casum non extendam ad hoc. j. in fi. cap. dicam ergo secundùm hoc minorem partem illam, quæ non est maior: ita quòd accessus haberi non possit.

u ¶ *Obtinere.*] s. eod. quorundam.

x ¶ *Ipsi.*] electæ, vel nominatæ a minori parte. Io. And.

y ¶ *Quomodolibet.*] vna dist. 100. sic. j. de cler. ægro. pastoralis. §. pen. Alibi dicitur quolibet modo. 50. dist. de his clericis. & dicit Archidiaconus quòd est distributiuum modorum.

¶ *Glossa sequens primo docet reprobatam opinionem: secundo ponit aliam opinionem, quam reprobat.*

z ¶ *Collatio.*] Nota ex hoc, & superioribus, reprobatam opinionem illorum, qui dicebant. s. eo. quia pp. in prin. quod decret. illa in mulieribus locum non habebat, quibus licebat ignorare iura. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. Et per hanc litteram, quæ dicit, collationem zeli & meriti in huiusmodi electionibus non habere locum: dicunt quidam, quod Monialis eligens scienter indignam, non est priuata potestate eligendi, quasi priuatio ex collatione procedat. Sed certum est, quod tempore decre. s. eod. cum in cunctis. in electionibus non erat necesse collationes fieri: quia adhuc non emanauerat decret. quia propter. & tamen tunc sine collationibus eligentes indignam, erant priuati potestate eligendi: ergo bene infertur, quod ex collationibus priuatio non procedit, sed ex electione, vt s. eo. tit. perpetuo nam vt ibi dicitur: etiam si post collationem non sequatur electio, non habet locum pœna.

a ¶ *Cæterum.*] tertia pars.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

b ¶ *Compromissi.*] Quid si procedatur per formam. s. e. cum dilectus. & c. cum expediat. habebit ne locum quod hic dicitur: vel an quod dicitur in superiori proxima parte? Credo quod locum habebit particula huius decre. quia forma illa potius compromissi est quam scrutinij: vt probatur per ipsam dec. cum expediat. & dico quod illa forma non est forma per se: sed est quædam species formæ compromissi. Quòd hoc sit verum: probatur ex eo, quod omnes aliæ formæ sublatæ erant per decre. quia pp. Si ergo illa fuisset per se forma, necessariò esset concludere illam fuisse sublatam, sed non fuit: quia species est formæ compromissi:

Aliàs ita: & confirmetur, & benedicatur.

Aliàs, expressum.

Intellige sicut vulgus, ... secundùm ... & sic ... contra Bar. in l. ... de duabus partibus, intelligens secundum duodecimæ por... Petr. & Dom. ...

Aliàs ita: super obiectis partis alterius, si qui fuerint.

Electa in certis casibus potest administrare ante confirmationem.

Quæritur cum electione ... est ... non maior ... in prin. ... Ioan. And.

Not. quòd appellatio maioris partis non venit dimidia: de quo per glos. in verbo, alia ... sub minori parte bene comprehenderetur dimidia. l. ... de ... Pont.

Moniales eligentes scienter indignam, an sint priuatæ eligendi potestate.

Electio monialium an possit fieri secundùm formam c. cum dilectus. de elect. s. in antiqu.

compromissi: vt dixi i. sicut & compromittitur ad aliā certā metam. s.eo.c.cū in veteri. in ant.& facit j.c.prox.§.porro.& hoc probat textus ipsius decr.cū expediat. ibi, i electionibus cōpromitti. Io. And.

¶ *Glossa sequens quaestionem soluit alternatiue.*

a ¶ *Si minor.*] satis credo, vt dixi i proxima parte: idē de media.& fm hoc dicamus minorem partem illam, quae maior non est: vel necessaria esset in hoc pūcto declaratio, vel standum antiquo iuri.

b ¶ *Vt in forma.*] infra exponit ibi, partis eiusdem, &c.

c ¶ *Statuitur.*] scilicet quādo a principio, vel per accessum electa est a duplo maiori parte. s.eo.§.sane. & §.sequ.

¶ *Glos. seq. veri. per q. & soluit.*

d ¶ *Confirmetur.*] aduerte, quia in isto casu, & in casu s. eo.§. sane. & §.seq. non credo q ante confirmationem administrare possit. Et est mirabile: quia si est electa a duplo maiori parte: ergo a maiori. ergo videtur q ante cōfirmationē administrare possit. s.eod.§. si vero. Item si minor pars se opponit: multo fortius videtur, q administrare possit, q quando se maior pars opponit vt infra sequitur. Sed nō mireris: quia in illis casibus non differt cōfirmatio p p obiecta: & ideo non administrabit ante confirmationem, sed in illis differtur: & ideo ante confirmationem administrabit iuris permissione: & q hoc sit verum, probo: quia q electus ante cōfirmationem administret, est ꝯ iura s.eod qualiter.& c.nosti.in antiq. a quo iure antiquo dico non recedendum, nisi inquantum permissum inuenatur: in alijs ius antiquum seruabo, vt in fi. cap. ad hoc s. de translat. cap. vlt. vbi ad maiorem transire permittitur, sed non ad parem.

ADDITIO. Vide quod ibi dixi super glos 4. Io. And.

processum, & electae pars aliqua se opponat: Si minor a, ipsius (vt in forma b scrutinij statuitur c) confirmetur d electio, & eidem benedictio e impendatur: partis eiusdem f contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualiber non obstante g: sed per hoc denunciandi, vel accusandi eam postmodum sibi via minime sit praeclusa h: Si maior, eius (donec de obiectis † & alijs, vt in eadem forma scrutinij praemittitur i, fuerit inquisitum) confirmatio vel infirmatio differatur k: sed interim l (vt praedicitur m) libere administret: nisi forsan pars opponentium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis euentum n potius expectare o.

¶ *Si ab opponentibus in casibus praemissis appelletur, constitutio, vt circa, seruabitur: sed Moniales ad sedem Apostolicam personaliter non venient, sed procuratores secundum constitutionem, cupientes, mittent. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Porro p si in huiusmodi electionum negotijs contigerit (in illis dūtaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta praemissa q fuerint admittendae) ad sedem Apostolicam r appellari: appellantes formam s constitutionis felicis recordationis Gregorij Papae praedecessoris nostri, editae in concilio Lugdunensi t diligētius seruare teneantur. ¶ Sed cum eas u propter sexus verecundiam x †, suaeque conditionis statum y, non deceat z, nec † ipsis expediat a publico coetui demonstrari; aut extra sua monasteria euagari b: nolumus quod electae vel etiam eligentes, aut appellantes, seu hae contra quas appellatum c fuerit, ad eandē sedem personaliter d veniant quoquo modo. Sed procuratores sufficienter e instructos, iuxta constitutionem f piae memoriae Nicolai Papae tertij, praedecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum, ac appellationum, & postulationum suarum prosecuturae negotia, prout iustitia suadebit: poenam g in dicta constitutione contentam ipso iure, si hoc non fecerint h, incursurae.

e ¶ *Benedictio.*] si abbatissa fuerit. s.eod.§.sane. in fine.

f ¶ *Eiusdem.*] scilicet minoris numero.

g ¶ *Non obstante.*] expone vt supra.

h ¶ *Praeclusa.*] s.eo.§.verum.

i ¶ *Praemittitur.*] s.eo.§.si vero. [sine strepitu & figura iudicij.]

k ¶ *Differatur.*] haec est ergo ratio quare administrat, vt s. dixi. Ioan. And.

l ¶ *Interim.*] nota pro his quae supra dixi.

m ¶ *Praedicitur.*] in dicto §.si vero. scilicet, q bona non alienet: nec aliquam in Monialem recipiat quoquo modo.

n ¶ *Litis euentum.*] qui dubius est. ff. de pecul. quod debetur.

¶ *Glo sequens facit duas aequiparationes: & soluit quare tertio casu etiam non sit aequiparatio.*

o ¶ *Expectare.*] Nota q electio facta per formā scrutinij a duplo maiori parte, & electio facta p formā cōpromissi, cui minor pars conuentus se opponit, sunt paria: q in eis statim fit cōfirmatio ꝯ dictione partis alterius vel exceptione, vel appellatione nō obstāte, & post possessionē adeptā vtrobiq; admittitur accusatio vel denūciatio. Item electio facta a maiori parte p formā scrutinij: & facta per cōpromissum, cui maior pars se opponit, sunt paria. q vtrobiq; differt cōfirmatio: & interim administrat, exceptis q buidā casibus: sed electio facta p formā scrutinij a minori parte conuentus, & facta p formā cōpromissi, cui duplo maior pars cōuētus se opponit, non sunt paria. q prima nō valet ipso iure: nec ratificatur p cōsensum: secūda posset valere. [Etiā si omnes dissentirēt. s.c.causam.] sed nō administrat electus: sed litis euentū expectat. Si quaeratur quare ius diuersum in forma scrutinij, & forma cōpromissi: satis patet p se solutio: q in secūdo casu omnes consensisse videntur eo q cōpromiserunt: [s.eo.in ant.in causis.ver.p p qd.] qd non est i primo. p for-ma enim compromissi, etiā vno ꝯdicente, procedi nō potuit. s.eo. in ant. quia pp. Aequa igitur sunt ratio in eis diuersum ius statuens.

p ¶ *Porro.*] quarta pars.

q ¶ *Praemissa.*] quia non in electione, quae per formā scrutinij a principio, vel per accessum facta reperit a duabus partibus: nec in electione quae facta fuit p formā cōpromissi, cui minor pars se opponit.

¶ *Glossa sequens arg. pro opi. & respondet.*

r ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] Not. arg. pro opinione Guil. Duran. q decre. vt circa. non habet locum, nisi in appellationibus interpositis ad Papam. Sed ꝯtrarium dixi sequēdo Gar. in praedicta decre. vt circa. scilicet, q in omnibus appellationibus locum habeat: & dico q decre. ista hic respicit cap. sequens. quod loquitur de decre. cupientes quae locū nō habet, nisi in appellationibus ad Papam interpositis.

s ¶ *Formam.*] scilicet q exprimat omnia & singula, quae in formā vel personam intendūt obijcere. & singulariter & clare. s. eod. procurator. & q iuret fm formam ibi cōtentam. Et est poena q sup non expressis non audiantur, nisi ex certa causa, vt ibi patet.

t ¶ *Lugdunensi.*] vt s.eo. vt circa. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. docet vnde sumpta fuerit pars illa.*

u ¶ *Sed cum eas.*] ista tractus fuit ex gl. Gar. posita s.eod. cupientes. circa prin. super verbo: regularium. vbi dicebat Gar. q satis credebat de mente conditoris non fuisse, quòd foeminae irent ad curiam: videbatur tamen per verba, quòd ire tenerentur: quia in masculino genere comprehenditur foemininū. ff. de leg. 2. si ita scriptum sit. 17. q. 4. si quis suadente coniuncto cum decre. s. de sen. excom. mulieres. Item per iura antiqua in abbatissam electa, personaliter suam electionem prosequi poterat. s. de rescri. in antiq. cum dilecti. & quod fuerit illa mens conditoris, probat per decre. s. de sen. excommuni. de Monialibus. 18. q. 2. perniciosam & de cohabi. cleri. per totum. de sta. mona. cap. vlti. §. fin.

x ¶ *Verecundiam.*] nota meliorem conditionem mulierum. ad idē j. de iudi. mulieres. In quibusdam vero deterior est: quod dic vt s. de poeni. & remi. c. noua quaedam.

y ¶ *Statum.*] regularem scilicet: & sic duo concurrunt.

z ¶ *Deceat.*] secundum honestatem.

a ¶ *Expediat.*] secundum vtilitatem. s. de voto. & vot. red. magnae.

b ¶ *Euagari.*] j. de statu regu. cap. vnico. & concor. C. de his qui ve. aeta. impe. l. 2.

c ¶ *Appellatum.*] quae venire tenebant fm formā decr. cupientes.

d ¶ *Personaliter.*] in hoc ergo solo, scilicet in personali aduentu locum non habet decre. cupientes. alias vero bene.

e ¶ *Sufficienter.*] scilicet cū omnibus actis, iuribus & munimētis ad causam spectantibus. s. eo. tit. in decre. cupiētes. §. q si p viginti.

f ¶ *Constitutionem.*] s. eo. cupientes.

g ¶ *Poenam.*] scilicet q electae si infra tempus debitum procuratorem non miserint, sint priuatae omni iure sibi per electionem quaesito: si autem miserint, sed non cum actis, iuribus, & munimentis sufficienter instructum: pro illis exhibendis alibi quam apud sedem Apostolicam, nisi ex iusta causa, dilationem aliquam non habebunt: Eligentes, appellantes, vel opponentes quo ad se a totali sunt exclusae prosecutione processus: ita quod per hoc electis nullum praeiudicium generetur. Haec & alia habes in praedicta decre. cupientes.

h ¶ *Hoc non fecerint.*] scilicet procuratorem non miserint: vel nō sufficienter instructum.

a ¶ *Postremo.*]

¶ *Ponentes vel nutrientes discordiā in electione Monialium, ipso iure sunt excommunicati. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Postremo [a] † hi [b], quos ad dirigēdas in huiusmodi electionibus Moniales easdem deinceps [c] cōtigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per quæ inter eas super faciendis ipsis electionibus oriri possit discordia, vel exorta nutriri [d]: alioquin eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere [e].

¶ *Hæc constitutio locum habet in Monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis secularibus: hoc excepto, quòd non debeant nisi professæ eligere vel eligi; quod non potest sibi vendicare locum in canonicis secularibus: per hoc tamen Papa non approbat statum dictarum canonicarum secularium. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Supradicta [f] siquidem nedū in monasterijs, in quibus sunt Moniales viuentes sub aliqua de religionibus approbatis [g] †: sed etiam in illis, vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum [h] consuetudinem mulieres, quæ nec proprijs renunciant, nec professionem faciunt regularē, sed viuunt vt in secularibus ecclesijs canonici seculares, volumus per omnia obseruari: eo, quod supra [i] dicitur, duntaxat excepto, vt non eligantur, nec eligant non professæ: cum in ipsis hoc locum sibi nequeat [k] vendicare: per hoc tamen earum statum, ordinem, seu regulam nolumus, nec intendimus approbare.

¶ *Iura de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non sunt mutata. hoc dicit.*

¶ Ad hæc [l] licet præmissa, quæ in multis [m] à iure cōmuni discrepare noscūtur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasterijs faciendas ex † certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: Intētionis tamen nostræ nequaquā extitit [n] †, per illa, quo ad electiones in alijs virorum monasterijs, vel quibusuis ecclesijs celebrandas, aliquid immutetur: sed iura præcedentia in sua omnino remaneant † firmitate [o].

¶ Idem.

¶ *Si ordinarius post recessum appellationis interiectæ ad curiam, in causis electionū episcopatuum, non inquisito an prauitas interuenerit, procedit, cōfirmat, vel consecrat: prædicta non tenent: & ipse ab episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. Dominicus.*

CAP. XLIIII.

PRouida consideratione generale concilium Lugdunen. [p] concessit [q], vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium [r], ad sedem [s] Apostolicam in electionum episcoporum, & eorum superiorum [t] negotijs interiectis, per quas ad sedem ipsam, eadem negotia deferuntur [u]: partes [x] (nulla interueniente prauitate) recedere valeant, antequam ipsi sedi Apostolicæ † appellationes eædem fuerint præsentatæ: sed inferiores iudices, quorum est (appellatione cessante) negotiorum cognitio eorundem: si † in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant; & si eam intercessisse repererint, se non intromittant vllatenus de eisdem: sed præfigant ipsis partibus peremptorium terminū competentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui repræsentent.

a ¶ *Postremo.*] quinta pars.

b ¶ *Hi.*] puta religiosi viri. 63. dist. obeuntibus. vel consiliarij, vel discreti viri ad hoc vocati. Et quod dicit hi, dic vel hæ, quia si religiosas vel discretas mulieres ad hoc vocarent, ipsæ tenentur hac constitutione. & facit quod dixi §. §. proxi. ī. cod. tit. generali.

c ¶ *Deinceps.*] respicit enim futura.

d ¶ *Nutriri.*] not. ista duo paria esse. ad idem de priuileg. cū & plantare. in principio.

e ¶ *Subiacere.*] nota nouum casum: in quo quis excommunicatus est ipso iure; & credo quod episcopi tales possūt absoluere: cū Papa sibi non reseruauerit absolutionem. §. de senten. excom. nuper. & adde quod dixi §. cod. tit. sciant cūcti. Ioan. And.

f ¶ *Supradicta.*] Hic sexta pars.

g ¶ *Approbatis.*] ī. de relig. dom. religionum.

h ¶ *Prouinciarum.*] vt in Theutonia. & vide quod nota. Ioan. 12. q. vlti. cap. vlti. & Ber. §. de maio. & obedien. dilecta. in glos. penulti.

i ¶ *Supra dicitur.*] scilicet in prima parte capitoli.

k ¶ *Nequeat.*] pp facti impossibilitatem: cum non profiteantur, necesse est quod eligantur, & eligant nō professæ.

l ¶ *Ad hæc.*] septima & vltima pars.

m ¶ *In multis.*] vt in electione cōfirmanda, exceptione aliqua non obstante, in administrādo ante cōfirmationē, in recedendo à consensu post publicatū scrutinium, & secutam electionē: & i multis alijs.

ADDITIO. Dic plenius quod specialia huius constitutionis sunt decem: Primum, de ætate illius, quæ in prælatam eligitur. Secundum, quod appellatio duobus casibus non deuoluit: nec impedit officium confirmatoris. Tertiū, quòd post electionem accedunt eligentes ad electam ab alijs. Quartum, quod duobus casibus exceptio vel contradictio non recipitur: & post possessionem admittitur actio. In hoc vide quod dixi in hoc præsenti cap. §. verum. super vlt. gloss. Quintū, quod in duobus casibus procedit sine strepitu & figura iudicij: sed hoc hodie in alijs electionibus commune per Clemen. dispendiosam. de iudi. Sextum, quod ante confirmationē electa in duobus casibus administrat cum certa moderatione. Septimum, quod electio per minorem partem numero facta ex fictione aliqua valere non potest. Sed hoc commune religiosis nō Mendicantibus. ā. eo. tit. & si quorundam. §. circa. Sed in hoc posset esse strictior specialitas: quia cū in religiosis Mendicantibus maribus nō habeat locū ille §. circa. vt ibi dixi in prima glos. haberet tamen in fœminis locum ille § si qua. Octauum, quod non in collatione zeli & numeri. Nonum, quod quo ad personalem comparationem non arctat decret. cupientes. electas, eligētes vel opponentes. Decimum, de pœna vocatorū ad instruendū, qui discordiam seminant vel nutriunt. Et per prædicta coniuncta textui, videre potes, quomodo in aliquibus est deterior, & in aliquibus melior, & in alijs æqualis conditio mariū & fœminarum. de quo latius in Spec. de procu. §. 1. versi. addenda sunt hæc. Ioan. And.

n ¶ *Extitit.*] alias, extitit.

o ¶ *Firmitate.*] quòd fauorabile & expediens est. ī. eod. tit. cum expediat.

P*rouida.*] Primo ponit ius antiquum: Secundo ipsius transgressionem: ibi, *Verum.* Tertio, prouisionem poenalem: ibi, *Nos.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendū est quod habetur in cap. quamuis. ī. eo. isto volumine: videlicet, quod si in causa electionis fuerit appellatum ad Papam, potest appellans renunciare suæ appellationi, & valet renunciatio dū tamen renunciet sine prauitate simoniaca. Insuper dicitur, quod si appellans recesserit ab appellatione sua, antequā superior immediatus confirmet electionem: ipse debet primo inquirere, an fuerit recessum ab appellatione cū prauitate simoniaca.

CASVS. Dicitur inter cætera in dicto cap. quāuis. quod superior ad quem pertinet confirmatio electionis, à qua fuit appellatum ad Papam: si appellans recesserit ab appellatione sua, debet superior inquirere, an fuerit recessum ab appellatione sine prauitate simoniaca: Ponamus, quod superior confirmat electionem sine tali inquisitione, an valeat consecratio postea secuta? Respondet quòd non: immo talis ordo est substantialis ipsius confirmationis: videlicet quia requiritur quòd præmittatur illa inquisitio. Sed verum confirmans puniatur, eo quòd cōfirmauit & consecrauit non præmissa tali inquisitione? Dicit quòd sic: nam si confirmauit & consecrauit, est suspensus per annum continuum à confirmatione & consecratione episcoporum suorum suffraganeorum. *Verum cum nonnulli.*] Hucusque ponitur tenor illius cap. quamuis. nūc ponitur prouisio & constitutio super inquisitione. *puniantur.*] Et sic quis punitur in eo in quo deliquit. Heli. reg.

p ¶ *Lugdunen.*] ī. eo. tit. quamuis. Ioan. And.

q ¶ *Concessit.*] quia id prius per Alex. prohibitū fuerat: vt ibi dixi.

r ¶ *Extra iudicium.*] latius est ergo ista decr. & illa. ī. eo. tit. quamuis. quam illa. ī. eo. tit. vt circa. quæ locum habet solum in appellationibus extra iudicium interpositis. ī. eo. tit. constitutio.

s ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] in alijs secus, cū cautum non reperiatur.

t ¶ *Superiorum.*] archiepiscoporum, patriarcharum, & primatuum.

u ¶ *Deferuntur.*] nam frustratorie non deferuntur. ī. eo. quamuis. licet olim secus, vt ibi.

x ¶ *Partes.*] ergo altera pars tantū hoc non posset: quod dic vt dixi ī. eo. quamuis. & sequentia expone etiam, vt ibi exposui.

Mulier semel nata discordiā, inter Moniales super electione facienda excōm. latentiæ non incurrit.

¶ Vide concilium Trident. supra eorum in hoc cap.

¶ Alibi ita: sed & in aliis etiam, &c.

¶ In antiquis ipsius transgressionem, excepta canonicis & tacitis nominibus, &c.

¶ Alias, est sua.

¶ Alias, cū poenā.

¶ Dictio Apostolicæ deest in antiquis codicibus.

¶ Alias, sua in hoc. &c.

a ¶ *Verum*

a ¶ *Verum*] secunda pars.
b ¶ *Abutentes.*] & sic priuilegium vel concessionem amittere debuerunt, vt ſ. de priuile tuarum. de sentent. excom. cum illorum. &c. contingit. 11. q. 3. priuilegium. cum sim.
c ¶ *Inquisitione.*] s. an in illo recessu interuenerit prauitas necne.

¶ Verum [a], cum nonnulli concessione huiusmodi abutentes [b] †, suam (inquisitione [c] præfata omissa) cognitionem in eisdem negotijs [d] interponant: ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temere procedendo: Nos super hoc expressius [e] prouidere volentes, confirmationes & consecrationes [f] huiusmodi, & quoscunque processus alios, quos inquisitione præmissa non habita, contigerit decætero in talibus negotijs attentari: decernimus, nullius penitus existere firmitatis [g]: & confirmantes & consecrantes eosdem (vt in eo, in quo [h] peccauerint, puniantur [i] †) ab episcoporum confirmatione, ac consecratione, per annum continuum [k] ipso iure fore suspensos [l].

¶ Idem.

¶ *Si Papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamen quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. Ioan. And.*

CAP. XLV.

SI eo tempore [m], quo prouisionem † alicuius ecclesiæ cathedralis [n], ex quauis causa [o], dispositioni, seu ordinationi sedis Apostolicæ reseruamus [p], inhibentes, ne ad electionem vel prouisionem [q] faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes si secus super hoc à quoquam scienter vel ignoranter [r]

d. ¶ *Negotijs.*] scilicet eporum electione, & suorum superiorum.
e ¶ *Expressius.*] hoc dicit ea de quia satis erat: nulla, quæ per illos fiebant per ipsam decret. quamuis. quia satis est legislatori quod aliquid prohibuisse: & si non adijciat, quod ꝓ factum fuerit, non valere. C. de legi. nō dubium. & expressius etiam propter pœnam quam addit.
Additio. Vnde dicit Io. Mona. ꝙ licet infra dicatur, decætero, tñ ante hoc. cap. ita fuerat diffinitum, vt hic dicitur in facto Ciuitatēn. Ioan. And.
f ¶ *Consecrationes.*] cōsecrationē enim præcedere debet cōfirmatio: alias non valet cōsecratio. ſ. de do. & cōtu. cum olim D. hic autē confirmatio nō præcessit: quia idem est nō esse, quod nullū esse. ſ. de transla. inter corporalia. patet ergo ꝙ non tenuit consecratio.
¶ *Glos. seq. primo soluit vnum dubium: secundo quærit. arg. pro, & contrarium soluit.*
g ¶ *Firmitatis.*] electio tamen ꝑꝑ hoc non vitiatur, sed de nouo petetur confirmatio coram Papa: non coram illo, qui prius cōfirmauerat: quia suspensus est per annum continuū à confirmationibus eporum, vt sequitur. & ſ. eo. tit. si confirmatioem. quam explicare potes per istam: vt ibi dixi. sed si reperietur electio canonica, de nouo confirmabitur, vt ſ. dixi. Sed nunquid de nouo cōsecrabitur? Et videtur ꝙ sic per istam litteram: Credo ꝙ cum character impressus fuerit à anima ad instar epi ordinātis quem ordinare non poterat: puta nō suum subditum, verus episcopalis ordo collatus fuerit, sed non eius executio: & sic intelligam cōsecrationem esse nullius firmitatis quo ad executionem. ad idem 9. q. 1. c. 1. & c. ordinationes. & q. 2. cap. 1. & c. epm. ſ. de tempo. ordi. quod translationē. secundū hoc ergo illius ordinis sibi tradetur executio. facit quod not. de renun. post translationem, ad fi.
¶ *Glossa sequens soluit dubium.*
h ¶ *In quo.*] propter hoc dico, ꝙ si solum confirmauit: à confirmatione tantum suspensus est: si consecrauit & confirmauit, suspensus erit ab vtraque.
Additio. Si vero neutrum facit, licet processerit: à neutro sit suspensus. Ioan. And.
i ¶ *Puniantur.*] ī. de temp. ordi. literas. cum simil. Ioan. And.
¶ *Glos. seq. soluit dub.*
k ¶ *Annum continuum.*] credo ꝙ à die confirmationis incipiet annus suspensionis à confirmatione; à die consecrationis annus suspensionis a consecrationibus.
Additio. Archidiaconus cautius loquitur, qui dicit ab hora. alleg. ſ. de app. super eo s. vide qđ dicam ī. de præben. statutum. super glo. est ergo. Ioan. And.
l ¶ *Suspensos.*] repete, decernimus. quod est supra.
S*i eo tempore.*] Fraudulenta renunciatio spectandi nocet. hoc dicit. Duo facit: Primo format casum dubium, quem secundo soluit ibi, *Præsens.* Io. And.
Casus. Vacante ecclesia Pictauensi, canonici conuenientes in vnum super electione futuri Prælati: quendam Titium elegerunt: Papa putans adhuc ecclesiam vacare, reseruauit ecclesiā Pictauen. suæ prouisioni pro illa vice: & inhibuit canonicis cum decreto irritante, ne ipsi procederent ad electionem: Vtrum per istam reseruationem retractetur electio prius facta? Rñdet ꝙ non: Sed si electus adiuit superiorem immediatum: & consecutus est confirmationem suæ electionis: an teneat confirmatio? Dicit ꝙ non: nam licet electio non sit nulla, tamen omnia quæ sequuntur illam reseruationem, sunt nulla ipso iure: Ideo si electus velit habere confirmationem & cōsecrationem: opus est, ꝙ adeat Apostolicam sedē pro habenda confirmatione & consecratione.

¶ *Prima glossa ponit summam, quid causam dedit, & quid declaret.*
m ¶ *Si eo tempore.*] Si Papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamen quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. causam dedit huic decret. quia vacāte ecclesia Bonon. per mortem bonæ memoriæ domini Octauiani ipsius ecclesiæ epi; infra biduū canonici de reseruatione timentes, elegerunt bonæ memoriæ dominum Sclatam à fratrē suum: postmodū Papa Bonifacius audiens de morte O. reseruauit, inhibuit, & decreuit: post triduū audiuit de electione facta de domino Sclata prædicto: satis gratū habuit: sed ab astantibus iurisperitis quæsiuit, an ad ipsum, an ad archiepiscopum ipsius electionis specta ret confirmatio: quod hic determinat: & determinatur per hāc decret. quæ not. ſ. eod. in antiq. innotuit. in fin. Ioan. An. [& vide qđ dixi super glo. penul.]
¶ *Glossa sequens quærit. arg. pro. & ꝯ & soluit.*
n ¶ *Cathedralis.*] Quid de inferioribus? Videtur ꝙ in eis locum nō habeat: quia si de eis voluisset intelligi: illud expressisset. ſ. de decimis, ad audientiam. & ad hoc faciunt omnia argumenta quæ inducuntur a verbis: Contra videtur ꝙ idem sit in alijs, cum eadem sit in eis ratio: ergo idem ius. & est simile quod dixi ſ. eo. tit. ea eo. quod satis potest dici, ꝙ esset standum litteræ: vt in cathedralibus tantum locum habeat decret. nec est verum, ꝙ sit eadem ratio: quia causæ epatuum sunt merito cōnumerandæ maioribus causis. ſ. eo. quamuis. in prin. quod non est in alijs: & ideo licet iurisdictio Papæ sit præuentæ: tamen ꝑꝑ maioritatem suam deferentur ad Papā: in inferioribus vero, quæ non sic connumerantur, maioribus sufficiet præuentio 3: vnde ex quo præcesserat electio reseruationem, poterit quicquid faciendum imminet per ordinarium expediri: aliàs graue esset ꝙ propter reseruationem, quæ electionem alicuius beneficiati sequitur, necesse esset pro confirmatione Papam adire: nec hic æquiparabo regulares cathedralibus, sicut nec s. eod. lib. quanquam. licet æquiparentur. ſ. eo. si postquam. vnde si post confirmationem abbatis fiet reseruatio ante benedictionem, benedicet ordinarius: hæc vera, nisi Papa aliud in reseruatione iussisset: & sic non habilitabo verba: nec recedam à littera.
o ¶ *Ex quauis causa.*] ex sola etiā voluntate: sibi enim sola volūtas est ꝓ ratione. de conces. præben. proposuit. cum suis concordan.
p ¶ *Reseruamus.*] has reseruationes legati etiam de latere facere nō possent. ī. de offic. lega. deliberatione. in prin.
¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*
q ¶ *Prouisionem.*] puta faciendam ex iure deuoluto. ſ. eo. quanquā. Nunquid sola reseruatio sine inhibitione sufficeret? Credo ꝙ non ad cassationem. ſ. de præben. dilectus. puniendi tñ essent qui elegerunt, postquam reseruationem sciuerant esse factam, vt ibi & ī. de concel. præben. si sola. per quā decre. videtur, ꝙ inhibitio bene sufficiat sine decreto: hoc verum ad cassandum ea, quæ scienter post inhibitionem sunt facta: sed ad hoc vt ab ignorantibus facta vitietur, necessarium videtur decretum, vt hic.
Additio. Non sto præcise huic dicto, scilicet ꝙ sola reseruatio sine inhibitione sufficiat ad cassationē: nec credo ꝙ curia illud reciperet; vt reseruatio aliquid operetur facit quod not. ī. de cōcel. præben. si capitulo. in tertia glos. Si tamen bene ponderatur illa decre. facit pro gl. scilicet, ꝙ saltem ante tempus scientiæ reseruatio non afficiat: nam dato executoris ad prouidendū, satis vr habere vim reseruationis: nec tñ sine decreto afficit ante præsentationem, vt ibi. & ſ. eo. lib. de rescrip. ubi qui. & plus afficere debet, cū quæritur de iure alterius, pro quo Papa scribit, q̄ ea nuda reseruatione, in qua ius non est alteri acquisitum. ī de præben. dudum. facit ꝓ gl. stylus curiæ semper submittens hanc clausulam, cū de reseruatione fit sermo: & decre. ī. de præben. si beneficia. in prin. Io. And.
r ¶ *Ignoranter*] Nota ꝙ decretum ignorantes afficit: sed notare potes contrarium: si enim ignorātes afficeret, quare hic additum fuisset, vel ignoranter: superflua fm hoc videret hæc littera. In decreto Papæ dici-

¶ Alias, Sclatam.
¶ Nota ꝙ verbum prouisio, indocit etiam prouisionē ecclesiæ: & sic electioni & confirmationi. vide glo. in cle. ii. eo. tit. Domi.
Reseruatio dignitatis inferioris ab episcopo, interueniens post electionem, an afficiat ea quæ sunt ipsius electionis electum.
¶ Ita expressè dicit Phil. Ioan.
Reseruatio sola sine decreto non afficit ignorantes.

Papæ dicimus, q ignorantes afficit. ĩ. de cõces. præben. q̃a cunctis.

Glo. seq. quærit. & soluit.

a *Iam.*] scilicet ante tempus quo facta fuerit reseruatio. Quid si eadem die facta fuerit reseruatio & electio? Dico q si potest appa rere quæ primo: puta per instrumenta electionis & reseruationis: puta si in eis dicatur de die & hora, vel per testes q prædictis interfuerunt: hic nullum du biũ: Si autẽ hoc nullo modo potest apparere, dico negotiũ ad Papam deferendũ, vt sua voluntate determinet: per decre. s. de rescrip. cap. penul. eod. lib. cum enim hic de iure Papæ quæratur, quod dubiũ est, non poterit inferior ipso ratificare: & hoc cum reseruauit tantũ: sed si reseruasset & cõtulisset, præfertur datus à Papa in eo casu ĩ. de præben. si a sede. Io. And.

Reseruatio & electio si fiant eadẽ die, quę illarum sit potior.

attentatum extiterit, irritum & inane: iam [a] ad electionem forsitan sit processum in ipsa: Præsenti constitutione sancimus, quòd licet reseruatio, inhibitio, & decretum [b] huiusmodi non afficiant electionem vel alia [c], quæ præcedunt: afficiunt tamen vt effectu [d] careant ea, quæ posthmodum [e] subsequuntur.

¶ Idem.

¶ *Absens plures procuratores ad actũ electionis dare potest insolidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. hoc dicit vsque ad §. porro. Dominicus.*

b *Et decretum.*] Nota copulatiue, & non disiunctiue ponuntur: & facit pro his quæ supra dixi.

Aliis, afficiant.

c *Vel alia.*] si ergo confirmatio & consecratio præcessissent decretum, esset electi negotium expeditum: Si autem sola electio: confirmatio, & consecratio pertinebit ad Papam: Si autem præcedat electio & confirmatio: tunc sola consecratio ad ipsum pertinebit.

ADDITIO. Cum enim ante consecrationem non sit prouisum ecclesiæ. de transla. cap. 2. Papa reseruando prouisionem, consecrationem reseruasse videtur, secundum Arch. Ioan. And.

d *Effectu careant.*] si ergo ante reseruationem electus, & post reseruationẽ confirmatus fuerit: non valet confirmatio, etiã ab ignorantibus exhibita & recepta. Electio tñ propter vitiosam confirmationem non vitiatur. s. eo. tit. si confirmationem. quam per hãc exemplificare potes. & adde quod dixi. s. eo. cap. proxi.

Glos. seq. colligit argumentum.

e *Postmodum.*] scilicet post reseruationem, inhibitionẽ, & decretum. Et argue ex hac decre. q si Papa prouidit alicui de episcopatu, alius quàm Papa sine eius mandato illum non poterit consecrare. arg. ad idem s. de accusa. meminimus.

ADDITIO. Nisi aliud habeat consuetudo, vbi dixi per decre. s. eo. in an. nihil est. ad finem. Ioan. And.

Si quis iusto.] CASVS. Dicit in c. quia pp. eo tit. in ant. q si quis ex canonicis ecclesiæ vacantis sit absens, & non potest cõparere in die assignationis pro electione facienda: potest vnum ex canonicis cõstituere nomine & vice absentis: Sed ponamus q iste absens plures procuratores vult constituere: an possit? Rñdet q sic: dum tñ istos plures procuratores constituat insolidum: quia si illos constitueret simpliciter, ipsi constituti possent variare & eligere plures personas. Sed quæritur, vtrum omnes isti cõstituti insolidũ admittentur, vel sit tantum vnus admittendus: & quis debeat præferri? Rñdet pp rationem prædictam: ne ipsi constituti possint eligere diuersas personas nomine eiusdem, non sunt plures admittẽdi: sed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus q omnes constituti se simul præsentant, quis erit præferendus? Rñdet, q erit in optione capituli quem velit admittere: & ille quem admitteret capitulum, præferet alijs. Sed quid si vna pars capituli vult admittere vnum, alia pars alium, & sunt in æquali numero: quæritur q̃s sit præferendus? Rñdet, q ille qui primo est nominatus in procuratorio. Sed ponamus q aliquis absens constituit plures procuratores simpliciter: vtrum aliquis admittatur ad eligendum pro absente? Rñdet q nullus debet admitti, quia nullus habet mandatũ insolidum: sed solum vnus posset eligere simpliciter cum alijs: & sic omnes possent variare & eligere diuersas personas: ideo procuratorium non valet. Sed ponamus q iste canonicus absens constituit vnum canonicum: vtrum iste constitutus possit vnum eligere nomine suo: & alium nomine magistri sui? Rñdet quod non: quia non potest habere vnam considerationem nomine suo: & aliã nomine alieno. Et istud verum, nisi in procuratorio caueretur, q iste procurator eligeret talem nomine magistri sui: tunc enim nomine suo posset vnum eligere: & nomine suo alium, si ille videatur magis idoneus. Sed quid si nullus ex canonicis vult admittere procuratorium: nunquid poterit alium extraneum a collegio siue capitulo constituere? Rñdet q sic, consentiente capitulo vel collegio: sed dissentiente capitulo non potest. Sed nunquid ad minus poterit ipse absens mittere votum suum per literas? Rñdet q sic: sed tamẽ non proderit tale votum: quia nullus debet exprimere votum suũ ante scrutiniũ. Nota primo ex nominatione ius acquiri, de quo remittit Archidia. 93. dist. dominus. & s. qui filij sint legi. per tuas.

Casus Hercu- talis domini Heliæ.

CAP. XLVI.

SI quis [f] iusto [g] impedimẽto detentus [h] in electionis negotio nequeat commode interesse: potest nedum vni (prout dicitur in concilio [i] generali) sed & pluribus [k] committere vices suas: dum tamen eorum cuilibet det insolidũ [l] potestatem: & erit tunc [m] melior conditio occupantis [n].

¶ Verum si ambo concurrant insimul [o], & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos; sicque res non haberet exitum: & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat [p],

Nota secundo q paria sunt, non cõstituere procuratorem, vel cõstituere in forma prohibita à iure: & sic cõparens cum procuratorio minus legitimo, videt contumax. ad hoc de appel. Nicolao. Dominicus.

Prima glossa diuidit, casum ponit, & dicit qd declaret.

f *Si quis.*] Hanc decretalem diuido in tres partes: Prima durat vsque ad §. *Porro.* Secũda vsque ad §. *Absens.* Tertia vsque ad finem. Aliquis iusto impedimento detentus, in electionis negotio commisit pluribus vices suas: quæritur an valuerit commissio? Rñdetur q sic, dummodo insolidum dati fuerint: & erit melior tunc occupantis conditio: si autem nullus occupat, sed ambo simul concurrunt, admittetur ille, quem capitulum vel maior pars elegerit: si autẽ capitulum non cõcordat, ille admittet, q primo ĩ instrumẽto procurator extiterit nominatus. Et ratio quare alter solus admitti debet, est, quia possent vota dirigere in diuersos. & sic res nõ haberet exitum: & qd fieret, non valeret. si autem nõ fuerint dati insolidum, tunc neuter admittetur pp superiorem rationem: & sibi imputet, qui sic eos instituit. Secundo quæritur: aliquis dedit procuratorẽ in negotio electionis: ille procurator nomine suo eligit vnũ, & nomine domini alium eligit: quæritur an possit? Rñdetur q non, nisi de certa persona eligenda habuerit speciale mandatũ. Tertio quæritur, pone canonicus absens non inuenit aliquem procuratorem in collegio: quæritur an possit dare extraneum? Et rñdetur q non inuito capitulo. Sed quæritur, an saltem votum suum possit exprimere per literas? & respondet q non: quia votũ in ipso scrutinio secreto & sigillatim tantummodo est exprimendum: & non ante scrutinium. Emanauit hæc decre. ad declarationem decr. de elec. quia propter. §. penul. & eorum quæ ibi not.

In hoc declarat officium Laterã. sub Innocẽtio iij. cap. 24. illud penitus, referunt in c. quia propter. extra de electione.

In concilio generali Lateran. sub Innocentio iij. cap. 24.

g *Iusto.*] hoc relinquẽdum est iudici, quia nec numerari possent: exempla tamen habes ff. si quis cautio. l. 2.

Glos. seq. soluit duo dubia, an constituens habeat necesse iurare, & quibus verbis iurat procurator.

h *Detentus.*] & in loco existens de quo debeat euocari: aliàs locum non habet commissio s. eo. in anti. quia pp. §. penultimo [1]. Et de hoc impedimento si opus fuerit, fidẽ facere debet iuramẽto; vt ibi: vnde non est de necessitate q inter in instrumento procuratoris ipse dominus: sed cautum est, q det mandatum ipsi procuratori iurandi in animam suam, quòd ipse tali impedimento detẽtus est sm omnes modernos, qui hoc notant in decretali, quia pp. & est ratio: quia si capitulum requireret iuramẽtũ, procurator iurare non posset: nec pterea vlterius expectaret: Fuit enim procurator minus sufficiẽs, & ideo sibi constituens imputet. ad hoc ĩ. §. si autẽ. nec debet dicere procurator, dico dominũ in loco in quo debet vocari, iusto impedimento detentum, quia ista sunt verba iuris: sed dicere debet verba facti, scilicet, dico dominũ i tali loco & tali impedimẽto detentum; puta tali infirmitate, vel talibus inimicitijs: & tũc si non admittatur, appellet: sm Hostiensem, qui hoc ibi not.

[1] De materia præsenti tractat hic Archi. de quo ibi latius super gl. ponit in prim. & tenet adh hoc, q possit procuratorem constituere. Ioan. And.

i *Concilio.*] s. eo. in antiq. quia pp. Ista enim fuit dubitatio: quia ibi dicebatur, committat vni de collegio.

ADDITIO Sed effectiue vnus solus erit procurator. Ioan. And.

k *Pluribus.*] idem not. Vincent. & Compost. s. eo. quia pp. & qd dicit, pluribus, intelligo siue duo fuerint, siue plures: dum tamen insolidum, vt sequitur: quia eadem ratio est.

l *Insolidum.*] Alter neuter admitteretur. ĩ. end. §. si autem.

m *Tunc.*] cum potestatem habent insolidum.

n *Occupantis.*] s. de procur. non iniuste. vbi de hoc.

o *Insimul.*] ita quòd non apparet quis primo.

p *Duntaxat.*] id est, tãtummodo, vnde isto electo alter omne ius amittit. & est sim. s. in anti. de rescri. c. pe. quod verum credo, nisi in instrumento diceret, meliorẽ non esse conditionem occupãtis, &

quod vnus

quod vnus incepisset, alter finire posset. arg. ad hoc in prædicta decre. in fin. & ĩ. de procura. si duo.

a ¶ *Pars maior.*] sic ĩ. eod. lib. de rescrip. cap. penult. ad idem. 56. distin. Apostolica. de elect. in antiq. cum inter canonicos. ff. ad muni. quod maior.

quem capitulum, vel pars maior[a] elegerit[b]: vel si concordare nequeant[c]: is, qui primo † in instrumento, vel litteris procurationis extiterit nominatus[d]. ¶ Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit deputatus, tunc propter[e] rationem eandem, ipsorum aliquis non debebit admitti[f]: sibique imputet, qui sic eos constituit indiscrete[g].

¶ *Procurator ad eligendum constitutus, vnum nomine suo, & vnum nomine domini sui eligere non potest: nisi à domino de certa persona speciale mandatum habeat. hoc dicit.*

¶ Porro[h] cum vnus est procurator simpliciter cõstitutus: si is vnum suo, & alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit, nihil agit[i]: nisi de certa[k] eligenda persona

b ¶ *Elegerit.*] Nec credo q variare possunt vt ĩ. eo. tit. si q̃s duas. de postu. ĩ. eo. lib. cap. vno. in fine. Io. And.

¶ *Glo. seq. soluit vnum quaere.*

c ¶ *Nequeant.*] quia nolunt eligere, vel pari numero discordant. Et nota q primo recurrẽdum est ad electionem capituli, secũdo ad ordinem scripturæ: Tabelliones enim præponunt quos volũt in instrumentis: & ideo fuit æquius primo recurri ad electione capituli, p quã magis idoneus eligetur. ad hoc ĩ. de procu. si duo. ff. de accu. si plures. secũdo ad scripturæ ordinem in subsidium.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. quærit. & soluit.*

d ¶ *Nominatus.*] per ordinẽ scripturæ. concor. optime ĩ. de pben. mandatum. ad idem 43. dist. sit rector. in si cum suis concor. & ĩ. de rescrip. in ant. cum dilecta. cum suis cõcordan. & facit ff. de leg. 2. cum pater. §. pen. Quid si non apparet, puta quia duo sunt instrumenta, nec apparet quod prius: Puto q mutuo se impediant. ff. de vsufru. l. quotiens. & imputet sibi qui sic eos constituit.

e ¶ *Propter rationem eandem.*] qui possent vota dirigere in diuersos: & sic res non haberet exitum.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit: secundo signat contrarium, & soluit.*

f ¶ *Admitti.*] Quid ergo? nunquid de nouo citabitur ipse canonicus? Non: alias quid sibi imputaret, vt loquitur? Idem enim est non venire, qđ non sufficienter venire; contumax ergo fuit: & pcedent ipsius socij ad electionem. Sed ĩ. de procur. si duo. vbi dr̃ q si in causis electionum sunt dati plures procuratores, sed non insolidum: iudex eliget idoneiorem. Solu. ibi loquitur de procuratore dato ad iudicia in causis electionum & postulationum vel prouisionũ: hic de procuratore dato ad negotium, scilicet ad ipsam electionem faciendam: & ibi de iure iam nato, hic de nascituro: qđ minus fauorabile est: & vtrobiq; vtilis prouisio ob celerem expeditionem.

Additio. Dicebat ergo Ioan. Monachus, si non assumat vnus ex duobus, qui prosequatur electionem iam factam, hic imminet periculum; sed nullum periculum, si vnus de collegio non mittatur ad electionem faciendam.

g ¶ *Indiscrete.*] Non enim debent stulti melioris esse conditionis, quam periti. ĩ. de præben. cum qui beneficium.

h ¶ *Porro.*] Secunda pars. Hic approbatur opinio Vincen. & Compost. ĩ. eod. quia propter. & Abbatis. eod. tit. in antiq. c. congregato. tñ Goff. & Hostiensis ibi notant quòd tatis poterat dici valere, cũ in diuersos consentit: dummodo neuter sit malus, quod falsum est, vt hic vides.

i ¶ *Nihil agit*] Ratio: quia qua conscientia tenetur meliorem eligere suo nomine; eadem ratione tenetur ad idem nomine dñi sui. ad hoc 46. dist. sicut non suo. & ĩ. de reg. iur. q alicui. & incerta videntur hæc vota. ĩ. eod. tit. cap. 2. quod dicit, nihil agit; intellige, qa neutrum votum valet. & est simile quod dicimus in delegato, qui subdelegationem recepit a socio. ĩ. de offic. delega. super quæstionum. in §. si vero.

¶ *Glossa sequens dicit quid approbat, & quid reprobat: secundo quærit & soluit: & solutioni obijcit & respondet: tertio quærit & distinguendo respondet.*

k ¶ *De certa.*] Nota approbatam opinionem Compost. & Inno. & reprobatam opi. Vin. qui dicebat s. eo. congregato. q non poterat fieri compromissum vel mandatum procuratori de certa psona: dicebat enim, q videbatur singularis electio: & sic non valebat. ĩ. eo. in anti. in Genesi. Item talis commissio est contra concilium, quod requirit, q committat vices suas: sed ille non committit vices suas, qui dat mandatum de certo eligẽdo. sed falsum est, vt hic

Et ratio, quia ex ordine verborum persumitur ordo in effectu. de consetr. distin. 2. in Christo pater. & si sermonem, de sh. ... ... de offi. dele. Bona.

Canonicus impeditus, qui ad aliũ ... procuratorem non legitime ... & debeat ... vocari.

patet: & de hoc per Abbatem. ĩ. eo. congregato. Sed nunquid procurator ad eligendum datus poterit alium substituere? Dic sm Cõpost. q sic[l]: quia procurator est ad negotiũ: qui alium procuratorem dare potest. ĩ. de procu. cap. 1. §. procurator ff. man. si procuratorem. §. si quis mandauerit. Est tñ arg. contra ĩ de offi. deleg. si cui. & ĩ de offic. deleg. cap. vlt. §. is aũt cui. So lu. illa loquuntur in iudicibus, non in procuratore. Itẽ quæro nunquid procurator datuš ad eligẽdum, compromittere poterit? Dic sm Compost. q si liberum mandatũ habuit; cõpromittere poterit: quia id potest quod dominus: si autem ad certam personam, tunc cõpromittere non potest: quia sola necessitatis forma, scilicet scrutinij, tũc intelligitur demandata. arg. ff. de pœ. licet. §. si seruus.

sibi dominus dederit speciale mandatum: tunc enim in illã[l] eius, & in aliam suo nomine licite poterit consentire[m].

¶ *Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per litteras exprimere non potest: cum cuiuslibet votum sit secreto & sigillatim in scrutinio exprimendum. hoc dicit.*

¶ Absens[n] † quoque (licet nullus de collegio velit esse procurator[o] eiusdem, nec ipse, nolente[p] capitulo, extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per litteras exprimere votũ suum[q]: quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secrete & sigillatim tantummodo exprimendum[r].

l ¶ *Illam*] certã personam, de qua habuit mandatum expressum. & nota illam, quia aliã eligere non potest; qa faceret contra formam mandati. ĩ. de rescrip. cum dilecta. & ff. man. diligenter. & ĩ. de præben. cui de non.

¶ *Glo. seq. arguit, & remittit.*

m ¶ *Consentire.*] Nota arg. quòd habens speciale mãdatum, id potest quod alias non posset; ad idem ĩ. de procu. cap. 1. & vlt. & facit ad quæstionem, quam hoc anno disputaui: an delegatus ab alio q̃ a principe, habens speciale mandatum subdelegandi, subdelegare possit: & de hoc dicam ĩ. de offi. deleg. si cui.

¶ *Glossæ duæ seq. cum penult. dicunt quid approbat, & quid reprobat.*

n ¶ *Absens.*] Hic in primo dicto approbatur glo. Ber. ĩ. eo. quia ppter. in glo. pen. & omnium modernorum idem ibi notatum: sed in secundo puncto reprobatur eiusdem Ber. opinio in eadem glo. & quasi Host. consentiebat. sed idem Inno. & Ber. & Compost. cõtra & eorum approbatur hic opinio, & intelligas hanc litteram de supradicto absente, qui compromittere potest: scilicet iuste impedito, & existente in loco, de quo, &c.

o ¶ *Procurator.*] Dicebat Goff. q putabat talem canonicum indirecte contemni: Alij dicebant q compelli debebat aliquis de capitulo, vt ab ipso mandatum susciperet: sed non est verum: a principio enim nullus compellitur procurationẽ recipere. C. de procu. inuitus. Insti. manda. §. mandatum. Io. And.

p ¶ *Nolente capitulo.*] Si enim capitulum vellet: bene tunc posset extraneum deputare, sed inuito capitulo non: & sic debet intelligi decret. quia propter: extraneum enim etiam sine mandato admittere posset: & sibi præiudicare: & in extraneum etiam compromittere. s. eo. in anc. causam. cum si.

q ¶ *Votum suum.*] Ber. cõtradicebat: ita tamen q publicatio ipsius voti fieret tantum cum aliorum fiebat publicatio: sed non inspexit q non solum publicatio, sed etiam expressio in scrutinio tantum fieri debet, vt sequitur.

Additio. Et per hoc patet, q neq; in littera aperta posit mitti schedula inclusa aperienda in scrutinio, continens nomen eius, in quem ille consentit. & licet Ioan. Monachus. hoc dicat sub dubio forte, tu dicas assertiue. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

r ¶ *Exprimendum.*] Nota, non sola publicatio inspicitur: sed etiã expressio. Sed contra ĩ. proxi. §. vbi exprimit votum consensus ante scrutinium, dando scilicet procuratori mandatum de certa persona eligenda. Solu. falsum est, quòd tunc exprimat votum, sed mandatum dat de voto exprimendo: sicut aliud est inuestire, aliud mandare de inuestiendo. de ijs quæ fiunt à maio. parte cap. ex ore. Vnde aduerte: pone quòd procurator, qui mandatum habuit de certa persona eligenda, non eligit: ille electus fuit a quibusdam alijs: nunquid vox illius absentis & mandantis augebat numerum illius, vt posset dicere quòd electus sit à decem: quia nouem elegerunt, & decimus mandauit de eo eligendo? Abbas: Dico ergo quòd aliud est dicere, consentio in talem: & hoc debet fieri in scrutinio & secreto, & sigillatim, vt hic: & tali modo consen-

l Verum est si habet mãdatũ de certa persona sicut si de ... Ho.

Nota q officiũ procuratoris à principio est vol... & ... non compellitur quis illud recipere ... ... de procurato- ribus. ...

tit in ipi-

resignare [a]. ¶ Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis [b] cursum obliuioni [c] dari, aut dubitationem eandem in recidiuam [d] disceptationem vlterius deduci contingat: ipsum inter constitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam [e], de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

¶ Idem.

¶ *Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximò crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectãs illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.*

CAP. II.

SI te præbẽdam [f] vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximò [g] vacaturam auctoritate Apostolica [h] expectãte, aliquis præbendam seu dignitatem [i] tenuem obtinens in eadem [k], fraudulenter ei renunciet [l], vt illa [m] primo sic vacante, præcludatur tibi [n] via per consequens ad obtinendum præbendam, vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortẽ alicuius [o], vel aliàs [p] in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximò [q] vacatura: per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas [r]: vt quia dictæ renunciationis tempore, is qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur: vel aliquid aliud imminebat, ꝓpter quod illius præbenda, seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullũ tibi volumus obstaculum interponi, quo minus (præbẽda vel dignitate prædicta sic fraudulenter renunciata, omissa [s]) possis dictã pinguiorẽ, cum eam, vel aliam [t] si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate præfata libere petere veluti tibi debitã [u], & habere. ¶ Cæterũ si prædicto renuncianti huiusmodi præbẽda vel dignitas pinguior forsitan conferatur: eo ipso † dicta fraus in-

enim quod plus sibi placet: prouiso tñ ꝙ nõ committaſ simonia. Abbas. Et hæc quæstio inter quæstiones collatas in hoc studio fuit prima in ordine disputata per dñm Henricum Anglicum: ponebant tñ terminos ꝙ renũciatio & collatio fuerant factæ clandestine: & super hoc fundabat solutionẽ suam: quare dicebat alias non valere. Io. An.

a ¶ *Resignare.*] hoc expresse notat Ioan. 7. q. 1. non autẽ. in glo. magna. in fi. & facit quod not. 79. dist. si quis pecunia. 18. q. 2. § fi.

b ¶ *Temporis.*] hinc est ꝙ antiquorum memoria melius præscripta tenetur. & de hoc vide quod not. s. de proba. tertio.

c ¶ *Obliuioni.*] omnium enim habere memoriam, & in nullo peccare, &c. vt s. vt eccle. benefi. vt nostrum.

d ¶ *Recidiuam.*] quod esse non debet, vt s. de verb. sign. ex parte 2. cũ suis concor.

e ¶ *Memoriam.*] facit j. de re iud. ad Apostolicæ. in superscriptione. & quod ibi dicam in prima glossa.

SI te præbendã.] Fraudulenta renũciatio non nocet expectanti. hoc dicit, secundum Zen. Prima prouidet impetrantibus contra fraudes, de quarũ coniecturis ponit exẽpla: ibi, *Vt quia.* Secũda: ibi, *Cæterum.* continet, & punit fraudulentos.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius capituli, ꝙ Papa aliqñ scribit pro aliquo sub ista forma: Mãdamus, quatenus tali prouideas de præbenda vacante, si qua vacet in tali collatione, alioqñ de prima vacatura: Aliquotiens Papa ita scribit: Mandamus, quatenus tali prouideas de præbenda primo vacatura in tali collatione, si ipsam præbendam duxerit acceptandam: alioquin de illa quam ipse acceptandam duxerit. In primo casu iste pro quo scribit Papa, non poterit petere nisi primo vacaturam: fallit in casu huius capituli, videlicet quando vacat in fraudem impetrantis.

¶ Hodie gratiæ, quæ dicuntur expectatiuæ, siue ad vacatura, omnino sublatæ sunt per concilium Tridentinum, sess. 24 de reforma. c. 19.

Casus. Papa volens mihi facere gratiã in aliqua ecclesia, mandauit alicui epõ, vt mihi prouideret de præbenda primo vacante in tali ecclesia, si qua vacaret: alioqñ de proximo vacatura: Tractu tpis cum speraretur vacare quædam præbenda pinguis, quia forte canonicus erat senex, vel fecerat tractatum de intranda religione, vel volebat redire ad seculum, cum nondum esset in sacris: Quidã aduersarius meus prosequens me odio, vt me frustraret illa præbenda, quia habebat vnam præbendam modici valoris, forte vnius floreni, fecit vacare suam præbendam per renunciationem: nolo illam acceptare: postea vacat pinguis præbenda: volo illam petere; an possim? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ si appareat per coniecturas, ꝙ illa renunciatio fuit facta in fraudem, possum illam præbendam modici valoris omittere, & acceptare præbendam pinguem. Sed ponamus ꝙ præbenda pinguis fuit collata illi canonico, qui renunciauit præbendæ modici valoris; vtrum eo ipso ꝙ fuit sibi collata, sufficienter sit probata fraus? Certe sic; nec requiritur alia probatio fraudis: ideo debet ipse priuari vtraq; præbenda, scilicet illa cui renunciauit: & illa pingui, quæ fuit ei collata. Nota primo differentiam inter præbendam & dignitatem: & sic patet ꝙ canonicus non dicitur habere dignitatem. ad hoc. s. de rescrip. statutum. in princ. de consue. c. 1. eo. lib. Nota secundo ꝙ habens gratiam ad proximum beneficium vacaturum, non potest acceptare aliud: nisi fraudulenter introducatur vacatio primi. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dubium soluit.*

f ¶ *Si te præbendam.*] Si in fraudem expectantis primam vacaturã, cum in proximò crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem quam habebat, non tenetur expectans illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque. Scire debes ꝙ quia nemo videtur fraudare eos q sciunt & consentiunt: vt ff. de reg. iur. nemo videtur. j. eo. tit. scienti. puto nec decretalem istam, nec eius pœnam locum habere, vbi expectans consentit; quia hoc sciens voluit illam tenuem habere: pone

g ¶ *Proximò vacaturam.*] debebatur enim sibi primò vacans, vt j. de præben. si clericus. & sic per fraudes videbatur via præcludi ad aliam. secus si haberet literas in p ea, quã duceret acceptandam: q̃a tunc fraus ista sibi non præclusisset viã: quod est verum nisi acceptasset primam, quæ vacaret: quod potest, licet certam & nominatam talis acceptare non possit. j. de conces. præben. ne captandæ. quia tunc per omnia idem.

h ¶ *Apostolica.*] quod est etiam in casu decr. j. de præben. si qui. & cap. si eum. & s. eod. de rescrip. cum aliquibus. cum si. Alius eum § Papa ad vacaturas contra Lateranẽ. concilium ius non tribuit vt s. de conces. præben. cap. 2.

Abbas. De legatis dic vt j. de offi. lega. c. 3. & 4. Ioan. And.

i ¶ *Dignitatem.*] singula singulis refert.

k ¶ *In eadem.*] ecclesia scilicet, i. qua expectãs. & idem si expectabat ĩ ciuitate vel prouincia, si in ea fieret talis fraus; cum eadẽ sit ratio.

¶ Ex voluntate sponsi aliquid præsumitur. not. l. post contractum. ff. de do. Ba. l. in l. 1. C. de sac. sup. dicit præsumi contra illum, ꝙ fecerit locat tuo est ei ꝙ flatum ostendit. Philip. Franc.

l ¶ *Renunciet.*] de vacatione per renunciationem dicit: q̃a de illa ad titulum: sed idem credo [1] si in fraudem occideretur, vel deponeretur, scilicet qui tenuem obtinebat: vt ꝑcluderetur expectanti via ad pinguem. & sm hoc dicam ꝙ expectans primam vacaturã, primam si vacat in eius fraudem, recipere non tenetur.

[1] Idem Philippus Francus.

m ¶ *Illa.*] tenui renunciata.

n ¶ *Tibi.*] cui debebatur prima, & non secunda.

o ¶ *Alicuius.*] quia valde senex est: vel infirmus valde. Ioan. And.

p ¶ *Vel aliàs.*] puta quia tractat ille qui in sacris nõ est, de matrimonio ꝯhendo: vel quia electus est, vel eligi speratur in epm: vel religionem vult profiteri: vel de crimine accusatur, ꝑp quod creditur deponendus: vel his similia.

¶ *Glo. seq. vsq. per quæstionem.*

q ¶ *Proximò.*] idem credo si non in proximò: dũmodo fraudulenter fiat renunciatio talis, & possit id alias cõstare; quia semp ratio remanet; pone enim ꝙ literas habeo ad primã vacaturã, & Titius licet non speretur de prima vacatione: tñ quia odio me prosequit, renunciat præbendæ, quæ valet vnum florenũ, vt sic me impediat in pinguibus, si vacarent; certe cum eadem sit ratio, idem credo.

r ¶ *Coniecturas.*] Nota ꝙ dolus probatur ex perspicuis coniecturis [C. de dolo. l. dolum. cum concor. Ioan. Mon. remittit ad id qd' plene not. j. de re iu.] dolo. & qui eum allegat, probare illum debet. ff. de prob. l. quotiens. §. qui dolo.

s ¶ *Omissa.*] non enim debet acceptare si hoc sciuit, sed omittere; vt hic vides.

t ¶ *Aliam.*] puta, non vacauit illa, de qua sperabatur, sed alia a vnde ex quo non videtur acceptare illam quæ primo vacauit ꝑp illã fraudem, debebitur ei & tenebitur acceptare secundam vacantẽ. de præb. si cui. & c. si clericus. eo. lib.

a Quæ sequuntur ab hoc loco vsque ad finem huius glossulæ, nõ reperiuntur in antiquis codicibus.

u ¶ *Debitam.*] Licet enim illa non sit primo vacãs, sed scdo: tñ rõne fraudis primo vacans fingit. & est ti. s. de rescr. si p p. eod. lib. & in hoc pfertur æquitas rigori ꝑp fraudem. ad idem C. de iu. l. placuit. C. de fur. & ser. cor. l. qs seruo. & j. de re. pmu. c. vno. Et sic nota casum, in quo licet scribatur de prima vacatura: debetur secũda. alios casus habes ad idem j. de præben. c. 2. in fi. eo. tit. & cap. quia sæpe. & c. cum in ecclesia. & c. ei cui. & j. de re. permu. cap. vno.

a ¶ *Habita*

a ¶ *Habita*]cui semel renunciauit: & sic reperire non poterit. 7. q. 1. quam periculosum. cum sim.

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

b ¶ *Ambita.*]scilicet per cupiditatem & fraudem; & est sim. ℥. de trásla. licet. & c. quarto. 7. q. 1. si qs eps. [Bene facit. ff. de diuor. si sibi. ff. sol. ma. si filiæ. Io. Mo.] Suas ergo terminos sit quisque contentus, nec vltra mésuras sui iuris affectet augeri: vt in prædi. c. si qs. in fi. Ambita aût ideo carere debet: quia expectanti debetur: sed etiã si non deberetur: puta quia vacauit alia ante illam, ob quam fiebat renunciatio: tñ nô debebatur renuncianti, qui eam adeptus est: cum iste finis non distinguat: & ad hoc faciunt prædicta iura.

telligatur esse probata: & idem renuncians habita [a] omnino careat, & ambita [b].

TITVLVS VIII.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Iurisdictio suffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. And.*

CAP. I.

Romana [c] † Ecclesia [d]: & infra. ¶ Edictum vero per Remẽsem prouinciã publicatum [e], vt a subditis [f] ipsum pro suis causis dirimendis: Papa Innocentius reuocat hoc edictum; & dicit, q licet ipsi suffraganei pro suis culpis excõicati sint, non tñ ad ipsum archiepm iurisdictio ipsorum deuolutura cum id cautum nô reperiat in iure; licet alias pro culpis ipsos possit debita pœna punire. Io. summa hoc dicit: Iurisdictio suffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur.

episcoporum ipsius prouinciæ, pro audiendis & terminandis [g] eorum causis: libere ad Remensem curiam accedatur, penitus reuocamus: Quia etiam si tenerentur [h] ijdem episcopi pro suis [i] culpis [k] vinculo excommunicationis astricti: non tamen ex culpis † ipsis (cum id non inueniatur à iure concessum [l]) ad Remensem archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum: Sed alia forte pro illis, pœna [m] ipsis canonica posset infligi.

¶ Idem baronibus & comitibus regni Portugalliæ.

¶ *Si ille, qui præest, est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ioan. Andr.*

a Hunc spectant tradita per Ioannem And. in cap. nonnulli per Felinum in c. pastoralis, extra de offi. leg.

DE SVPPLENDA negligentia prælatorum.

¶ *Rubrica ista potest dupliciter continuari: Vno modo sic: visum fuit ℥. tit. proxi. qualiter quis perdat administrationẽ ecclesiasticam per renunciationem: verum quia aliquotiens quis repellitur ab administratione propter suam negligentiam: ideo post rubricam præcedentem annectitur præsens rubrica, de supplenda negligentia prælatorum. Alio modo potest continuari sic: Quia prælati quandoque sunt negligentes in administratione suorum beneficiorum: posset dubitari, an aliquis posset supplere defectum prælatorum negligentium: ideo ad nos informandum qualiter quis possit supplere negligentiam prælati: annectit rubricam de supplenda negligentia prælatorum.*

Romana.] Sunt tres partes secundum Hostien. & Ioan. Mona primo reuocat edictum: Secundo cautam reddit ibi, *Quia etiã.* Tertio antipophorizat ibi, *Sed alia.* Scdm dnm Hesiá Reg. hoc c sic summat: Excõicato epo, iurisdictio sua nô deuoluit ad superioré. hoc dicit. Casvs. Cum archiepiscopus Remensis prouinciam suam visitaret, non fuit receptus debito modo à suis suffraganeis, vnde eos excommunicauit: Et quia excommunicati no poterant exercere iurisdictionem: fecit proponi edictum, vt subditi suorum suffraganeorum pro causis suis dirimendis adirent suum officialem: Vnde suffraganei archiepi Remensis conquesti fuerunt Romano Pontifici, q archieps Remensis vsurpabat suas iurisdictiones, quod facere non debebat; cum iste casus non sit de casibus enumeratis in cap. pastoralis. de offi. ord. in antiq. vbi enumerantur casus, in quibus metropolitanus potest exercere suam iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: Vnde Papa cassauit illud edictum; quia iurisdictio suffraganeorum non poterat deuolui ad ipsum archiepm: & si suffraganei deliquerant, poterat archieps ipsos aliter punire: sed per hoc non est auferenda eorum iurisdictio. Nota primo ex hoc capitulo, q metropolitanus potest totam suam prouinciam visitare, & procurationem è suis suffraganeis petere: qui suffraganei si nolint eum procurare, vel eo modo quo debent: potest illos excommunicare pro illa inobedientia. Nota insuper principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. q si eps fuerit excõicatus, iurisdictio sua pp hoc non deuoluitur ad superiorem. concor. cap. quia diuersitatem. de concel. præben. in ant. vbi dicitur, q epo excõicato metropolitanus vel capitulum non potest conferre beneficia spectantia ad collationem solius epi: qa deuolutio non fit ad metropolitanum: nisi negligenti epo per sex menses: modo si eps fuerit excõicatus, non potest dici negligens: quia etiam si vellet, non posset conferre: sed metropolitanus debet expectare q eps sit absolutus: & tunc post absolutionem incipiunt currere illi sex méses: Et illud verum, nisi eps excõicatus esset negligens in petenda absolutione: quia tunc etiam illi sex menses incipiunt currere a tempore negligentiæ.

¶ *Prima glossa ponit casum litteralem, & summarium.*

Hic casus habetur An. d. cli. & in antiquis eo deciso supersunt.

c ¶ *Romana*] Casvs. Dum archieps Remensis visitaret prouinciam Remensem, & non debito modo fuisset à suffraganeis receptus, excõicauit eos, & fecit proponi edictum per totam prouinciam Remensem, q oés subditi ipsorum suffraganeorum adirent pastoralis. Et ideo edictũ istud reuocari debuit, cum vergeret in præiudicium suffraganeorum, & aliorum inferiorum iurisdictionem habentium: & suum ius absorberet; quod esse nô debet: cum non nisi per appellationem ad ipsum quæstiones tales deferantur: nec ipse plus iuris sibi potest vendicare, q ei per canones sit concessum. de offi. ord. c. duo simul. 9. q. 3. conquestus. & q. 2. cap. 2. & 10. q. 3. quia cognouimus. & 18. q. 2. cap. 1.

Additio. Casus in quibus archieps iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum, vide hic per Host. & Ioan. Monachum, qui etiam ponunt hic versus, quos ipse Host. ponit & exponit in summa, de offi. ordi. §. quid pertinet. quos quia ibi habes, hic decido prosecutionem ipsorum. Versus autem sunt hi.

Officium vacuum, forum, appellatio, crimen:
Peccans, non parens, res, consultatio, defes:
Præsul, canonica remedia sententia nequam:
Visitat, cuncta'que custodit, quæ Papa dat vsus:
Poenitens sociis suspectum, cunque remittat:
Casibus his primas subiectos præsulis arcet.

d ¶ *Romana ecclesia.*] Remultas decre. eiusdem nois & auctoris, & de eadem causa, quæ erat inter Reméfem archiepm & suffraganeos suos, habebis in processu huius libri.

Additio. Nouẽ sunt præter istam. & Host. & Io. Monachus hic illas enumerant. de offi. vica. & de offi. ordi. de fo. compe. de testi. de app. de censi. de pœnis. de pœni. & remis. de senten. excom. Romana. Io. And.

e ¶ *Publicatũ.*]ex parte archiepi Remensis.

f ¶ *Subditis.*] in quos archieps iurisdictioné non habet; nisi in certis casibus expressis à iure. & not. ℥. de offi. ord.

g ¶ *Causis.*]quas inter se habent ipsi subditi: non intelligas de causis, quas haberẽt subditi ℥ suffraganeos ipsos: quia tunc licitũ esset edictũ. 11. q. 1. pertienit. & c. si qs cum clerico. & c. si clericus. cũ si.

h ¶ *Tenerentur.*] hoc dicit quia forte non constabat an iuste fuissent excommunicati.

i ¶ *Pro suis.*] pro alienis enim non debent excommunicari, vt 24. q. 3. si habes.

¶ *Glo. seq. signat, & soluit duo contraria.*

k ¶ *Culpis*] Nota q licet ex sua culpa excõicatus sit eps, ita q iurisdictionem exercere non possit: non tñ pp hoc ad metropolitanum suum transfertur iurisdictio. ℥. de concel. præben. quia diuersitatem. sed pp negligentiam bene transfertur iurisdictio, & præbendarum donatio de epo ad archiepm: vt ibi, & ℥. eo. tit. per totũ. Nota ergo q licet in negligẽtia epi archiepi suppleat vicem eius: non tñ in delicto. & concordat optime ℥. eo. tit. de elect. quamq̃. Sed ℥. j. de temp. ord. c. 2. vbi vicini epi supplent potestatem, quã perdidit eps pp delictum suum: & illud speciale pp fauorem ordinum suscipiendorum: in quorum dilatione posset esse periculũ, & procedit ex concessione expressa ipsius decre. Item ℥. j. de offi. deleg. si is cui. vbi pp delegati excõicationem, de subdelegato appellatur ad primum delegantem. Solutio: non sic dependet iurisdictio epõrum ab archiepo, sicut delegatorum Papæ ab ipso Papa: ad hoc ℥. de re iud. duobus. & in appellatione quæ habet fieri intra certum tempus, & prosequi etiam imminere: periculũ, si primus delegans non suppleret: & ideo aliud ibi.

l ¶ *Concessum.*]sum. j. de senten. excom. is qui. Et nota intelligi prohibitum qd non est concessum. de temp. or. dilectus. de transla. inter. in ant. vbi de hoc. Et facit ad ea quæ notantur de dispensatione episcoporũ. ℥. de iudi. at si clerici. & 50. dist. in somma. & c. miror.

m ¶ *Pœna.*] scdm qualitaté delicti, vel causæ. ℥. de offi. deleg. sane. 2.

i Si tenerentur ad penitentiam suffraganei, qui excõicati erant, hoc fuit ex plenitudine potestatis secundũ Bernardum, vel iusti fuisse excõicati, vel fuerant absoluti, vel forte erant in hac re contumaces quia non petebant absolutionem. Io. And.

k Nota q quis possit pluries puniri ex eadẽ culpa, quando persistit in eius contumacia: ad hoc, vt in c. non ẽ. rit. quonia. in fi. Dumasiano.

l Idem Philippus 9. q. 3. cap. cum simus. Romanus.

Iurisdictio episcopi nõ ita dependet ab archiepiscopo, sicut delegantis Papæ ab ipso Papa.

CAP. II.

GRandi[a] non immerito: & infra. ¶ Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati[b] regis[c] Portugalliæ fratrem[d], de deuotione[e], probitate, ac circunspectione[f] multipliciter commendatũ[g], qui eidem regi (si absque legitimo[h] decederet filio) iure[i] regni succederet: quique[k] examinatæ dilectionis[l] affectu, quo vos, & prædictum regnum prosequitur (magnanimitate, ac potentia[m] sibi plurimum suffragantibus) regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: præsertim cum ad curam, & administrationem generalem, & liberã[n] regni eiusdem, tam † pro sæpedicti regis, quàm ipsius regni vtilitate, (si prouide attendatur) ac ad defensionem[o] ecclesiarum, monasteriorum[p], aliorumque piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quàm secularium, necnon viduarum[q], orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac deperditorum[r] inibi recuperationem salubriter, vt in Domino confidimus,

Grandi] De hac decre. facit additionem Guli. in Spec. de feu. §. 2. in fin. Et primo ponit mandatum: Secundo dat ipsius executores: ibi, *Alioquin.* Tertio protestatur: ibi, *Per hoc.* Et prima pars continet quatuor: nam præmissa coadiutoris commendatione. & ad quid detur: & sublatis obstantibus, mandat illum prius recipi: Secundo sibi pareri: Tertio sibi suffragari: Quarto de redditibus illi responderi. Io. An.

¶ Nota primo principalem effectum huius cap. videlicet, q̃ si ille qui præest alicui communitati sit negligens & remissus, potest suus superior sibi dare coadiutorem, qui in iure vocatur curator. Nota vlterius conditiones requisitas in coadiutore, & in illo qui præest alicui communitati: q̃a debet esse deuotus erga Deum, circumspectus, plenus oculis, & bonus mũdanus. Nota insuper, q̃ officium coadiutoris expirat p mortem illius, cui datus est coadiutor: Caueas tamen ne te fallat glossa finalis, quæ dicit, q̃ si iste cui datus est coadiutor, non habeat filios: q̃ ipse coadiutor ei succedet in regnum: Si aũt habeat filios, illi filij succedunt. Ex qua glossa voluerunt quidam dicere, q̃ qui datur coadiutor alicui prælato in casibus, in quibus est dandus sibi coadiutor, q̃ prælato mortuo succedit coadiutor in prælatura: Vt si ep̃s Pictauen. esset affectus infirmitate lepræ vel alio morbo, & daretur sibi coadiutor: mortuo ep̃o Pictauen. coadiutor succederet in ep̃atu: sed illud est falsum: quia officium coadiutoris expirat per mortem illius qui est datus coadiutor: sed glossa illa debet intelligi, q̃ adiutor istius regis sibi successisset in regnum, si rex ipse nullos habuisset filios: quia iste comes de quo in textu datus coadiutor, erat proximior ipsi regi, & ei successisset, si rex nõ habuisset filios: etiam si non fuisset datus coadiutor ipsi regi.

¶ *Prima glossa ponit casum litteralem, & summarium.*

a ¶ *Grandi.*] Casvs. Rex Portugalliæ negligens erat & remissus circa regnum & subditos eius: prodigus & dissipator erat: permittebat ecclesias, monasteria, & pia loca regni sui, & ipsas personas ecclesiasticas aggrauari: viduas etiam & pupillos, & orphanos, & cæteros in regno suo degentes grauabat, vel grauari sinebat: quare Papa supradicto regi & regno & omnibus ibi degentibus prouidere volens, dedit ipsi regi in coadiutorem nobilem virũ comitem Bolon. fratrem prædicti regis, deuotum, circumspectũ, magnanimum, & potentem: & per quem sperat futuram reformationem ipsius regni: Mandat ergo baronibus & comitibus ipsius regni Portugalliæ, quatenus dicto comiti & coadiutori, cum ad eos accesserit, non obstantibus aliquibus fidelitatibus, homagijs, seu pactis vel iuramentis: si in aliquibus his sunt regi astricti, debitum honorem exhibeant: & eum cum omnibus suis recipiant in ciuitatibus, & munitionibus, villis, castris, & singulis locis ipsius regni: & eius mandatis obediant: & sibi auxilium cõtra quoslibet violentos & repugnantes impendant: De redditibus & iuribus omnibus ipsius regni sibi integre respondendo: vt dicto regi secundum q̃ decet excellentiam suam, & sibi & suis de prædictis, & necessitatibus regni prouidere valeat: Vult tamen q̃ personam ipsius regis vel sui legitimi filij (si quem illum habere contingeret debeat fideliter conseruare. Notificat aũt eis, q̃ si ipsi prædicta nõ fecerint: ipse mandauit duobus iudicibus, q̃ eos ad id ecclesiastica censura, appellatione cessante, compellant. Protestatur in fine, q̃ per hoc non intendit regi præfato, vel suo legitimo filio (si quem habuerit) prædictum adimere regnum: sed solum per prouidentiã ipsius comitis consulere ipsi regi, regno, & subditis. hoc dicit in summa hæc decretalis: Si ille, qui præest, est negligens, & remissus: debet superior illi dare idoneum coadiutorem.

Hic casus Ioannis Andr. est, & in antiquis codicibus repertus.

b ¶ *Præfati*] in decisione, sub illo infra.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

c ¶ *Regis.*] rex ille dissipator & negligẽs erat, vt patet per inferiora: & per vtrunq; videtur q̃ potuerit remoueri: Primum probatur ĩ. de elect. q̃ sicut. in fin. 12. q. 2. monemus. Secundum ĩ. de off. custo. cap. 1. 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. 81. dist. dictum. vbi de hoc. & sic non debuit ei curator dari: sed potius debuit regno priuari: & sic ad fratrem ordine geniture conuerti, cũ filios non haberet. ĩ. de voto, licet. Dic q̃ rex a, cui per successionem regnum defertur, propter supradicta priuari non debuit: sed curator dari: vt hic factum fuit: ad instar furiosi seu prodigi. ff. de cus. fu. l. 1. & custodiet regnum & regem: sicut ipse curator furiosum & patrimonium. ff. eod. tit. l. consilio. & sanidat talis rem eius, cui datur, saluam fore. ff. eo. tit. l. obseruare. & l. seq. & C. de cu. fu. l. vlt. §. sed cũ antiquitas. Papa autem hic non curat cautionem requirere: Propter delictum autem bene priuatur rex regno per superiorem suũ, vel per ecclesiam cũ superiorem non habet. de re iud. ad Apostolicæ. 15. q. 6. alius. & ĩ. de vo. licet. & tunc vel succedet proximus, scilicet cum per successionem defertur: vel eligent illi, ad quos pertinet, alium. ĩ. de elect. cap. venerabilem.

a Idẽ in decre. ... familiæ, ... in nocentiam.

† Alias ... non ... supradicti regis. & c. alias ... ipse dicti regis ...

Additio. Archi. in materia, in princ. huius gl. tractat, an videlicet rex p p negligentiã remoueri possit: alleg. de offi. archi. ea quæ. de re iud. quamuis. in ant. C. de fun. pa. l. 1. lib. 1. & remittit ad notata per Goffr. in summa huius tit. circa medium. Distinguit autem neglectum & negligentiam: de primo 11. q. 3. placuit. & illud post monitionem: secundum ante monitionem, in quo locum habet. 1. q. 1. quicquid. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

d ¶ *Fratrem.*] ĩ. ff. vbi pu. mo. vel edu. de. l. 1. & penult. vbi dicitur, q̃ pupillus apud illas personas educari non debet, quæ ad ipsius successionem aspirant: & facit ĩ. de cõuer. in fin. c. vlt. sed s̃m Ber. rex ille non educabitur apud fratrem: sed per se & cum sua honorabili familia & curia: nec erat ille frater suspecta persona.

e ¶ *Deuotione.*] circa Deum scilicet, & Romanam ecclesiam.

Additio. Dicunt Pet. & Archi. circa fidem catholicã. Io. An.

f ¶ *Circũspectione*] erat enim plenus oculis, ad hoc ĩ. de elect. scriptum. & tales debent esse etiam archidiaconi, 93. dist. diaconi.

g ¶ *Commendatum.*] moltis modis sumitur cõmẽdare: quod dic vt ĩ. de accusa. si confiteri. ĩ. eo. lib. de elect. nemo.

h ¶ *Legitimo*] illegitimus enim non succedit, vt ĩ. qui fil. sint leg. per venerabilem. in fi. nec educari vel ali debet: vt ibi. de quo dic vt ĩ. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. com haberet. nec ad ordines promoueri, vel ad beneficia ecclesiastica sine dispensatione. quod dic vt ĩ. de fil. presby. cap. 1. Ioan. And.

i ¶ *Iure regni*] quia debebatur ei successione: hoc vult dicere.

Additio. Remissiones dedi de elect. venerabilem. in fio. quæ est contra. sed loquitur in imperio. Ioan. And.

k ¶ *Quique.*] tolle infra, regnum ipsum reformaturus, &c.

l ¶ *Dilectionis.*] quod enim quis non diligit, facile contemnit. 20. q. 3. præsens.

m ¶ *Potentia.*] prodest potentia: vt hic. & de hoc in Authen. de ap. constitutus 2. interdum nocet ĩ. eo. lib. de elect. fundamẽta. §. prode. cum si. ĩ. de loca. potuit. cum concor.

Potentia prodest, & nocet.

n ¶ *Liberam.*] licet liberam habeat donare non potest. ff. de pac. § iuris ciuilis. ff. de dona. l. filiusfamilias. si in iusta ratione motus donauerit, valet donatio: vt in prædicta l. filius. Tenetur aũt reuocare ea, quæ male sunt alienata: vt infra, ibi, de perditorum recuperatione: immo ipse rex reuocare deberet, non obstante iuramento de non reuocando. ĩ. de iureiuran. intellecto. secundum Ber.

Liberam habens administrationẽ an possit donare.

Additio. Liberam habens administrationem, de qua fit mentio in princ. huius glo. interdum donare potest: quod habet locũ præcipue in curatoribus regum s̃m Inno. cum regibus speciale & proprium sit donare s̃m eũ. ff. de admini. tu. cum plures. §. penult. Ioan. Mona. arg. ↄ. ĩ. de iureiuran. intellecto. Illud in enormi prçiudicio: vt ibi dixi. Ioan. And.

o ¶ *Defensionem.*] ad quam tenẽtur ipsi principes seculares, vt 23. q. 5. principes. & c. regnum. & c. administratores. Io. And.

p ¶ *Monasteriorum.*] Nota arg. nomine ecclesiarũ monasteria non comprehendi. ad idem ĩ. de elect. sciant. eo. lib. & ĩ. de sent. excõ. c. vlt. §. adijcimus 3. Consra. 54. dist. §. hac aũt auctoritate. Ioan. An.

q ¶ *Viduarum.*] de quibus ao pertineant ad iudiciũ ecclesiæ dic vt not. ĩ. de foro compecen. ex tenore. Ioan. And.

‡ Et verum in materia stricta. Domi. Iom.

r ¶ *Deperditorum.*] propter regimen malum. ĩ. eod. lib. de elect. fundamenta.

fundamenta.§.digne itaque.

a ¶ *Pacto.*] ad idem ĩ.de offi. ordi.quia plerique.

b ¶ *Prohibitione.*] non enim potest subditis prohibere, quin obediant & intendant curatori in his, quæ ad curam regni & ipsius regis honorem pertinent: cum ad hoc procurandum assumptus sit: impediretur enim ipsius officium.

c ¶ *Conseruetis.*] ad hoc ĩ.de iureiuran. peruenq.

d ¶ *Honorem.*] vt 7.q.1.quia frater.

e ¶ *Ciuitatibus.*] quæ murorum ambitu terminantur, vt ĩ.de senten.excomm.si ciuitas. Ioan.And.

f ¶ *Procuretis.*] hucusque est litera suspensiua.B.

g ¶ *Violentos.*] sic enim iuste bellabit se defendendo, 23.q.2.c.1.& ĩ.de iureiur. sicut 3.& sic obedire debet, ex quo cõstat iustum esse bellum: sed & idem est cũ dubitatur an sit iniustum, necne, vt 23.q.1.quid culpatur. in fi. cũ autem certum est bellum, iniustum, secus. 11.q.3. Iulianus. & c. si dominus & cap.non semper.cum fi.

h ¶ *Redditibus.*] generale nomen est: plus enim est in redditu quã in fructu: vt partus ancillæ.ff.de vsu in pecudum.§.partus.ff. ad Trebel. deducta.§. hæreditatem.& dixi ĩ. de elec.generali.

i ¶ *Sine diminutione.*] ad idem ĩ.de verb. sig. cum inter vos.

sit assumptus: cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto[a], si aliquibus forte præfato regi, vel cuicunque alij personæ tenemini, aut etiam ipsius regis prohibitione[b]: dummodo personam eius & vitam, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter conseruetis[c], debitum eis exhibentes honorem[d], nequaquã obstantibus) in ciuitatibus[e], castris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mandatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi, per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis[f]: impendentes sibi contra quoslibet repugnantes, ac etiã violentos[g], consilium, auxilium, & fauorem: de redditibus[h], prouentibus, omnibusque præfati regni iuribus, sine diminutione[i] aliqua, plenarie respondendo: vt de illis dicto regi, secundum quòd suam decet excellentiam[k], sibi ac suis, & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate, valeat prouidere. Alioquin[l] venerabilibus fratribus nostris Bracharensi † archiepiscopo, & episcopo Colimbriensi, damus nostris litteris in † præceptis: vt vos ad id monitione[m] præmissa, per cẽsuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant. ¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo † filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi, & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita[n] ipsius † regis, per sollicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. And.*

CAP. III.

Si episcopus[o] à Paganis[p] †, aut schismaticis capiatur: non archiepiscopus[q], sed capitulum[r], ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus & temporalibus ministrare debebit[s]: donec eum

k ¶ *Excellentiam.*] facit ĩ.de præbend.de multa.in fi.7.q.1.quis. sed remoto pro crimine sumptus nõ ministrantur: quia male meriti debent egestate laborare.ff depos.bona fides.

l ¶ *Alioquin.*] idest, si eum recipere, mandatis parere, adiuuare, de redditibus integre prouidere prædicto comiti contempseritis.

m ¶ *Monitione præmissa.*] quæ semper excommunicationem præcedere debet. 12.q.2.indigne. 24.q.3. de illicita. ĩ.de senten.excõ. sacro.cum fi.

n ¶ *In vita ipsius.*] Nota coadiutoris officium expirare morte eius cui adiutor datus est; tunc enim potestas ad capitulũ pertinet in ecclesia cathedrali. ĩ.c.1.& 2.mortuo aũt rege, aut reliquit filium, qui ex successione rex erit, & sic cessat ipsius coadiutoris officium; aut non: & sic iste rex erit, & deficiet esse coadiutor: & ideo dicit, in vita.

Si episcopus.] Aliter non diuiditur: quia textus sub vno constructu dependet. Dom.

Casus. Eps Pictauẽs. fuit captus à Paganis, & sic fuit effectus eorum seruus; vel fuit captus a schismaticis: idest diuisis ab vnione ecclesiæ: puta quia duo gerebant se pro Romano Pontifice: Quæritur quis administrabit in epatu Pictauẽs. vtrum archieps Burdegalensis, vel capitulum ipsius ecclesiæ Pictauẽs? Respondet Romanus Pontifex, quod cum episcopus ipse captus ab infidelibus, vel schismaticis censeatur mortuus: capitulum administrabit, ac si esset mortuus naturaliter: Nam si mortuus esset naturaliter, capitulum, non archieps administraret. cap. cum olim.de maio.& obed.in ant. Et illud verum, nisi Papa illi ecclesiæ alio modo prouideret; puta, si Papa illi ecclesiæ aliquem deputauit ad administrandum; tunc ille administraret quem Papa deputauit ad administrandum: Nam Papa potest illi ecclesiæ aliquem administratorem deputare; quia eps fingitur mortuus, licet re vera adhuc viuat.

Nota primo quod captus ab infidelibus dicitur seruus infidelium, & fingitur mortuus ciuiliter: Et sic habes hic casum, quo mors ciuilis æquiparatur morti naturali. vide glo. ĩ.eod.lib. de relig. suscepitum. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, quod epo capto à Paganis vel schismaticis, metropolitanus non administrat; sed capitulum, ac si per mortem naturalem episcopi ipsa ecclesia vacaret. Nota finaliter, quod Papa potest dare ecclesiæ cathedrali vnum visitatorem siue administratorem; & auferre administrationem ipsi capitulo.

¶ *Glossa prima summat, & dicit vnde orta.*

o ¶ *Si episcopus.*] Epo à Paganis, vel a schismaticis capto, non archieps, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit, super hoc p capitulum cõsulendus, aliter ordinaret. Habuit ortum hæc decretalis ex his, quæ notat Hostiensis ĩ. de maio. & obed. cum olim.

Additio. Et facit ad ea quæ notantur 7. q.1.pastoralis.in fi.vlt. glo.& 71.dist.clericos. in glo.2.Ioan.And.

p ¶ *A paganis.*] vel hæreticis, de quibus idẽ iuris, vt ĩ.de hæreticis, si quis eps.& schismatici 4 dicuntur.24.q.3. inter hæresim. Io.And.

q ¶ *Non archiepiscopus.*] cum hoc non reperiatur in iure expressum: vt ĩ.eo.c.1. ĩ.c.proxi.

¶ *Glos.seq. notat & remittit.*

r ¶ *Sed capitulum.*] ipsius cathedralis ecclesiæ, cuius eps captus est. Et sic nota quod tunc capitulum cum vacat ecclesia supplet vicem epi in iurisdictione, vt ĩ.c.proxi.de Instit.c.1. ĩ de maio. & obed. cũ olim. & ĩ. de maio. & obed cap.1. sic & cum quasi vacat, vt hic. Et sic nota ciuilem mortẽ æquiparari naturali. & est simile C.de dona.inter virum & vxo. res vauris. vbi donatio causa mortis confirmatur morte ciuili sicut naturali ad idem C.de epi.& cle.l.vlt. De hoc tamẽ dic vt not.Io. 16 q.1.placuit 2.Ioan.And.

s ¶ *Mortem.*] renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo.

t ¶ *Spiritualibus.*] in his quæ requirũt ordinem, vocabunt vicinos epos cũ cautelæ studio. 7.q.1.pontifices. ĩ.eo.lib.de elect.is cui. Beneficia aũt quæ spectant ad collationem solius epi, non conferẽt, vt ĩ.ne sede vacan.cap.2.& ĩ.eo.tit.c.vnico. quia id non facerent, si per mortem naturalem vacaret, vt ibi nec dant clerico licentiam transeundi ad aliam diœcesim 71.dist fraternitatem.

Additio. Vide quod dixi. ĩ.cap.proxi.in fi. Ioan. And.

t ¶ *Temporalibus.*] ita quod de immobilibus bonis nihil alienẽt. ĩ.eo. lib.de electio.is cui.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit negatiue, ponit tres opiniones. & tertiam approbat.*

u ¶ *Debebit.*] Pone, archidiaconus post epm præest capitulo: eps à schismaticis captus est, & postmodum archidiaconus mortuus: quem capitulum habet eligere, & eps cõfirmare: eligit capitulum T.in archidiaconum: Quæritur quis habeat confirmare? Et videt quod capitulum talem confirmare non possit: quis enim circa inferiores inueniamus permissum capitulo supplere epalem iurisdictionem: circa superiores non reperimus cõcessum: immo vi prohibitum. ad hoc ĩ de maio & obed. cum inferior. & 21.dist. inferior. quidam dixerunt Papã & non alium hunc cõfirmare posse. ad hoc ĩ.de offi.vica.c.1. Alij de archiepo dixerunt. sed Host. in hac quæstione notat de maio.& obe.cum olim. quod capitulum talem confirmabit: licet enim canonici in eo quod canonici, sint inferiores: tñ in eo quod capitulum, superiores sunt. ff.quis & à quo appel. fi.l.fin. ad hoc ĩ.de offi.ordi.irrefragabili.§.excessus. & maxime in eo quod epi vices gerunt. ĩ.de offi.deleg.sane 2.& 93.dist.cap.vlt. & 94.dist.c. 3. & hoc verum credo. arg. ĩ.de app.cap.penult.

De his epis captis vide Ioannem Vasæum in annalib. Hispaniæ c. 10.

Alias ius in mãdatis.

Capitulum sede vacante potest confirmare electionem archidiaconi per ipsum capitulũ electi.

ADDITIO. Aliàs sequeretur quod episcopus qui esset canonicus, vel canonicus vicarius, vel delegatus episcopi illum confirmare non posset. Ioan. And.

libertati ᵃ restitui, vel per sedem Apostolicam (cuius interest Ecclesiarum prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quamcito commode poterit consulendam ᵇ, aliud contigerit ordinari ᶜ.

¶Idem.

¶ *Ecclesia cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat: nisi archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam capituli administrationem cum causæ cognitione deputaret. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. IIII.

Ecclesiæ † cathedrali ᵈ vacanti ᵉ, visitator ᶠ ab alio, quàm à Romano † Pontifice ᵍ deputari non potest ʰ: Nisi forte capitulum in spiritualibus & † temporalibus negligenter ⁱ, aut perperam ᵏ administret: Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato ˡ, causæque super hoc cognitione præmissa ᵐ) visitatorem, seu administratorem eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

¶ *Visitator ecclesiæ vacantis ab inferiore à Papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorum collatione ad episcopum pertinente. hoc dicit. Dominicus.*

¶Huiusmodi ⁿ quoque visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam ᵒ censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent episcopi ᵖ, conferre non potest ᑫ, si ab alio ʳ, quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus ˢ.

TITVLVS IX.

De temporibus † ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶Clemens quartus.

¶ *Episcopus Italiæ vltramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ; vel per patentes litteras episcopi sui, continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans puniatur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita quòd etiam à pœnitentiariis Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioannes And.*

a ¶*Libertati*] seruus enim factus erat. Instit. de iur. perso. §. vlti. ff. de capti. & postli. reuer. l. 5. & ff. de reg. iur. seruitutem. recuperat ergo iura sua: quasi iure postliminij, vt 16. q. 1. prima actione. 7. q. 1. pastoralis. Instit. qui. mo. ius pa. pot. §. si ab hostibus.

b ¶*Consulendam.*] ad idem ꝫ. de cleri. ægro. cap. vno.

c ¶*Ordinari.*] aliter prouidendo, vel forte visitatorem dando, vt ꝫ. cap. proxi.

E*cclesiæ.*] Sunt duo dicta: secundum: ibi, *Huiusmodi quoque.* Et prima pars facit tria: Primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *Nisi.* quos statim limitat: ibi. *Tunc enim.* Ioan. And.

CASVS. Dictũ fuit ꝫ. cap. proxi. quòd si episcopus fuerit captus ab infidelibus, vel schismaticis, qui dicuntur hæretici, quia faciunt contra illum articulũ, Vnam sanctam ecclesiam catholicam: potest dari visitator ecclesiæ vacanti, ac si episcopus esset mortuus naturaliter: Sed quæritur quis potest dare istum visitatorem? Respondet Romanus Pontifex, quòd solus Papa: Sed nunquid archiepiscopus poterit dare visitatorem ecclesiæ vacanti? Respondet quòd non regulariter: fallit si capitulum esset negligens: quia tunc vocato & audito capitulo: & sic cum causæ cognitione poterit dare visitatorem. Sed vtrum visitator a Papa datus, vel ab archiepo, data negligentia capituli, possit conferre beneficia spectantia ad collationem epi? Rñdet quod sic: si fuerit deputatus ab Apostolica sede: Si vero ab archiepo, tũc nullo modo poterit cõferre. *Cognitione.*] & sic aliquid fieri cũ causæ cognitione est vocare partem, & illam audire. Nota quod vbi agitur de præiudicio alicuius, debet vocari quando super illo actu iudex cognoscit. ad hoc ꝫ. de maio. & obe. cap. infra quatuor. & ꝫ. de ele. cap. fin. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit quod determinat. & vnde orta.*

d ¶*Cathedrali.*] Opiniones erant olim quis posset visitatorem dare cathedrali ecclesiæ: Item an visitator posset conferre beneficia: Vtrumque horum determinat hic Papa. Ortum habet primum dictum huius decre. ex his quæ not. 61. dist. quoniam Festus. & per Innocen. & Hostiensem ꝫ. vt eccle. benefi. vt nostrum. Secundum ex his, quæ not. 61. dist. obitum.

e ¶*Vacanti.*] idem in quasi vacante, vt ꝫ cap. proxi.

f ¶*Visitator.*] idem quod administrator. de quo 61. dist. de Cathinen. & cap. quoniam Festus.

g ¶*Pontifice.*] cuius interest ecclesiarum necessitatibus prouidere. ꝫ. cap proxi.

h ¶*Non potest.*] hoc præcise tenebat Io. in prædicto cap. quoniam Festus. Bart. Brixien. & Hug. ibi contra tenebant: scilicet quod archiepiscopus hoc poterat: sicut & præses dat curatorem. Instit. de cura. §. vlt. & quia prohibitum non reperiebatur. Lau. idem dicebat: tamen dicebat clericorum requirendum consensum. Inno. & Host. ꝫ. vt ec. benefi. cap. vnico. distinguebant vt hic: scilicet quod alius quam Papa sine causæ cognitione, & vocatis his qui vocandi erãt, scilicet capitulo: non poterat visitatorem dare: & est ratio, quia archiepiscopus nõ potest tollere capitulo ius suũ sine causa, quod est quod ad ipsos vacante sede pertinet administratio spiritualium & temporalium. ꝫ. cap. prox. cum concor. ibi signatis: Papa aũt ex potestatis suæ plenitudine hoc bene potest de conces. præben. proposuit. in ant.

i ¶*Negligenter.*] ecce primum casum.

k ¶*Aut perperam.*] ecce secundum: Nota hic æquiparari negligentiam & delictum [1]. [Facit de conse. dist. 1. nemo. 2.] alibi differunt. ꝫ. eod. lib. de elect. si cõpromissarius. pro vtraque parte. eo. tit. quamquã. Ioan. And.

l ¶*Eo vocato.*] sunt enim vocandi, quia eorum interest. ꝫ. de offi. Arch. ad hæc. de temp. ord. si archiepiscopus. & quomodo interfuit, ꝫ. dixi.

m ¶*Cognitione præmissa.*] quod si non fiat, dico visitatoris dationẽ non valere. ad hoc. ꝫ. eod. lib. de elect. quãuis. & cap. prouida. Sufficit enim legislatorem aliquid prohibuisse: & si non adijciat, quod contra factũ fuerit nõ valere. C. de legi. nõ dubium.

n ¶*Huiusmodi.*] scilicet datus ecclesiæ cathedrali.

o ¶*Legitimam.*] 61. distin. Cathinen. & cap. quoniam. & ꝫ de elect. cum nobis olim. in fin. non enim sequitur, quod si habet administrationẽ legitimam, ergo beneficia confert. vide instantiam in cap. illa. ibi, vacante sede ꝫ. ne sede vacan. & sufficit dare instantiam, vt 1. q. 1. sicut vrgeri.

p ¶*Episcopi.*] solius, aliàs illa cum capitulo confert. quod dic vt ꝫ. ne sede va. c. vno. & de regular. cap. vlt.

¶ *Glo. seq. ponit duas opiniones contrarias, quas concordat.*

q ¶*Non potest.*] super hoc vide quod not. de maio. & obed. cap. cũ olim. in ant. Scire debes quod Ioan. & Hug. tenebant contrarium: dicebant enim indistincte, quod visitator poterat beneficia cõferre. & hoc not. 61. dist. obitum. Lau. contra. Opinio ergo Lau. vera in visitatore dato ab alio, quam à Papa: prima in visitatore à Papa dato. Debet enim pp ampliorem dantis prærogatiuam ampliore fungi potestate. ad hoc ꝫ. de præben. si à sede, sicut & delegatus à Papa subdelegatum dat: ab alio nõ. C. de iudi. a iudice. de offi. deleg. pastoralis. cap. vlt. in ant. ad idem ꝫ. de præben. hi qui.

r ¶*Ab alio.*] puta, archiepiscopo in casibus supradictis, vel à capitulo, si alicui committerent vices: ille diceretur visitator.

ADDITIO. Vel etiam si ipse visitator esset deputatus à legato Cardinali, secundum Arch. qui potest, quod potest archiepiscopus: Nam in prouincia maius habet imperium. ꝫ. eod. de elect. si abbatem. Io. And.

s ¶*Deputatus.*] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia potest, quæ electus confirmatus. ꝫ. eod. lib. de elect. is cui. Ioan. And.

[Margin notes:]
[1] Quia hic operantur eundem effectum. Dom. Sont.
Vide Mansuanum Sonsianũ tract. de visitatione.
Nota verũ casum referuatum Papæ: Alios vide ꝫ. de off. §. leg. quod translatione. Dom.
Eum ista duo requirantur copulatiue. Paul. Sont.
Vide concilium Tridenti. sessio. 23. de reformatio. cap. 7 & S. Gelasiũ Papã 1. epistola 1. ad episcopos per Lucaniam, c. 13. refert Gratian⁹ in cap. vlt. dist. 75.
Et si prælatus est impotens & senex, dandus est ei coadiutor cap. 1. de clerico ægro. Sont.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

¶ *Superius dictum fuit de promouendis ad administrationes ecclesiasticas: posset dubitare aliquis, vtrum omni tempore possint fieri promotiones: etiam vtrum omnes personæ indistincte possint promoueri: ideo ad nos informandum de istis annectitur rub. de temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Vnde sciendum, quod ista rubrica est generalior nigro: nam in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum. Pro quo notandum, quòd minores ordines possunt conferri etiam die festo. sed sacri ordines non possunt cõferri nisi certis diebus, videlicet diebus sabbati quatuor temporum, sabbato Paschæ, & sabbato ante Dominicam Lætare: & hoc verum loquendo de episcopis: Nam Papa posset ordinare omni tempore.* Continuatio domini Helie.

Sæpe con-

Aepe contingit.] Primo secundum. Ioan. Monachum ponit constitutionis causam impulsiuam: Secundo statuit: ibi, *Nos igitur*. Tertio transgressores punit: ibi, *Eos vero*. Quarto pœnam inhibitoriam addit: ibi, *Omnibus*. Ioannes Andreæ.

k ¶ *Huiusmodi ordines.*] scilicet sacros.
l ¶ *Episcoporum.*] abbates 3 etiam ordines conferunt. 69. dist. quoniam videmus. ꝸ. de æta. & qualita. c. cum contingat. sed talibus cõferre non possunt. quod dic vt ꝸ. de priui. abbates. in fi. Et presbyteri conferunt psalmistatum, vt 23. dist. psalmista.

CASVS. Aliquis citramontanus quantum ad nos forte de illa diœcesi Pictauen. se transtulit vltra montes ad ciuitatem Bononiẽ. vel aliam ciuitatẽ in Italia: volens ordinari ab epo Italiæ: verum eps Italicus posset talem clericum Pictauensem ordinare impune? Rñdet ꝙ sic: si talis cleric' habeat litteras à sede Apostolica, per quas mandatur, vt talis clericus possit ad sacros ordines per quem maluerit epm ordinari. Quid si no habeat litteras à sede Apostolica, an impune possit ordinari ab epo Italico? Rñdet ꝙ sic: si litteras habeat ab epo Pictauẽ. in qbus declaretur, ꝙ ipse clericus est idoneus & perfectæ ætatis: & si non timeatur causa pp quã non potest illum ordinare, tunc enim istis interuenientibus poterit Italicus eps illum clericum Pictauẽ. ordinare: alias punietur clericus ordinatus, quia erit suspensus ab executione suorum ordinum: vnde eps nõ debet talem ordinare, nec etiam conferre primam tonsuram ẽm veriorem opinionem glossæ. Sed quæritur, quis poterit ipsi relaxare illam suspensionem: & dare executionem ordinationum? Rñdet ꝙ solus Papa, & sui pœnitẽtiarij, qui habent specialẽ potestatem à Papa: alias si non haberent specialem potestatem, non possent cũ eo dispensare, & restituere sibi executionem ordinum, nec per se nec per alios suo nomine. *Absque spe.*] Hæc est quædam commi natio ad terrorem, aliàs textus esset ꝯtrius: quia in fine dicit, si pœnitentiarij Papæ habeant specialem potestatem à sede Apostolica dispensandi cum istis, ꝙ possunt cum eisdem dispensare. *Pœnitentiarijs*] q. sunt numero xij. q. ordinant ẽm diuersitates linguarũ ibi affluentium. Nota ꝙ duo epi possunt dare clerico litteras cõmendatitias ad ordines, scilicet eps beneficij, &c. ad hoc ꝸ. c. pxi. Dom.

CAP. I.

SAepe [a] contingit [b], quòd nõnulli clerici [c] vinculo excommunicationis [d] astricti, aut apostatæ [e], seu irregulares [f], vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam [g], in qua de his habetur notitia [h], fugientes [i], se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines [k] promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obuiare: statuimus, vt nullus episcoporum [l] Italiæ [m], decætero aliquem vltramontanum, clericum [n] ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiã habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originem ordinandus, vel in cuius diœcesi beneficiatus existit [o] †: per eius patentes litteras [p] causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero †, quos cõtra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe [q] dispensationis, super hoc à sede Apostolica obtinendæ, suspensos [r]; ac ordinantes pœnitentia condigna puniri. Omnibus nostris pœnitentiarijs inhibentes districte, ne absque licentia nostra speciali [s], cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant litteras, per quas cum ipsis debeat dispensari [t].

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Sæpe.*] Episcopus Italiæ vltramontanũ non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ: vel per patentes litteras epi sui, continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factũ fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita ꝙ etiam à pœnitentiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioannes Andreæ.

b ¶ *Sæpe contingit.*] fuit igitur prouidendum. ꝸ. de ap. sepæ. ꝸ. eo. lib. de elect. quia sæpe. ꝸ. de resti. spo. frequens. ff. de leg. nam ad ea.

c ¶ *Clerici.*] Nota pro his quæ infra dicam.

d ¶ *Excommunicationis.*] de talibus in excõicatione maiori ordinatis dic vt ꝸ. de senten. excom. cũ illorũ. & distingue inter regulares & seculares, & inter scientes & ignorantes ius vel factum, vt ibi.

e ¶ *Apostata*] qui excõicati non 1 sunt. de hoc 23 dist. si quis. ꝸ. de vit. & hone. cleri. si quis. de apo. c. 3. nisi in calu. c. vt periculosa. ꝸ. ne cler. vel mon. Qui autem in apostasia recipit sacrũ ordinẽ, etiã si religiosus sit, non dispensatẽ cum eo per aliũ quàm per Papam. ꝸ. de apo. c. vlti. [Et eo. tit. c. 1 de triplici apostasia notat.] quod intellige si vera erat apostasia, per id quod habes ꝸ. eo. c. ex parte. & ibi not. apostatæ autem infames sunt. 6. q. 1. infames. & 3. q. 4. si qs à suo. & sic non promouendi. 24. dist. quando. Io. And.

f ¶ *Irregulares.*] siue ex crimine, siue ex defectu: puta bigamia, illegitimitate, corporis vitio, vel alio defectu. Io. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Patriam.*] de qua inquirere debet examinãs ordinãdos. 24. dist. quando pp patriam etiam & natiuitatem carius vel vilius emi solet mancipium. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. qui mancipia. contra. ꝸ. de iudi. cum deputati. Sol. non loquitur in ordinando 2, qui subtiliter examinandus est, vt ꝸ. de pur. cano. constitutus.

h ¶ *Notitia.*] & ideo in his fieri debet examinatio. ꝸ. de elect. postquam. cum suis concordantijs.

i ¶ *Fugientes.*] 19. q. 2. duæ sunt.

ADDITIO. Quod verũ est, si ipsi presbyteri habent episcopalem iurisdictionem, vel quasi, vt in prædicto c. abbates. in fin. & vide quod scripsi in prędicto cap. cum contingat. super glo. Ioannes And.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit contra, & pro, & soluit.*

m ¶ *Italiæ*] quid econuerso si episcop' vltramontanus ordinet Italicum? non vr̃ hæc decr. locum habere, quia pœnalis est, & sic restringenda: & sic ꝓpriũ non excedit casum. ꝸ. eo. lib. de elect. statuiũ. de pœ. di. 1. pœnæ. In ꝯtrium videtur, cum ꝑ omnia sit eadem ratio vtrobiq;: ergo idẽ ius: nec vr̃ ista ampliatio vel extensio 4, sicut ea quę vides ꝸ. eo. de elect. si postquã. vbi cõstitutio illa, cupientes. licet pœnalis locũ habere declarat in ꝓuisionibus, & appellationibus, & confirmationibus: de quibus ibi cautum non erat. Ad hoc ff. de verbo. obl. l. à Titio. vbi enim est eadẽ ratio, & pœnitus omnimoda similitudo, non proprie dicimus extendere. ff. ad l. Iuliã de adult. l. si postulauerit. ff. de eden. quædam. § nummularios. tunc enim pœnæ dicuntur extendi, quando ad casum non omnino similem extẽduntur: & sic intelliguntur ꝯtria. Facit ad hanc quæstionẽ quod notãt moderni & Host. præcipue ꝸ. de elec. nihil. & Guli. & Gar. eo. tit. auaritiæ. dubitando credo per primam rationem, ꝙ hæc decr. in Italicis vltra montes ordinatis, locum non habeat: & potest esse ratio: quia vltramontanus citra montes existens, habet duo remedia: vt cito mittat ad proprium epm, vel à Papa saltem, qui sibi vicinus est, licentiam postulet: quod non sic facile potest Italicus vltra mõtes existens: habeant ergo in hoc casu locum antiqua & moderna iura: istud autem suum scriptum casum non excedat.

¶ *Glos. seq. quærit arg. negatiue & affirmatiue soluit, & contrario respondet: ponit opinionem contrariam.*

n ¶ *Clericum.*] quid dices si laicũ ordinet in clericũ? vr̃ ꝙ tunc locum non habeat per iura glos. pxi. allegata. & ad hoc ꝸ. in prin. decret. Sed ꝯ. ꝸ. c. vlti. cum suis concor. & eadem est ratio vtrobiq;. ergo idem ius erit. Sol. credo per vltimo dicta, & de laico in clericũ ordinato hanc constitutionem intelligi: & facit quod dicam ꝸ. c. pxi. & litteram lege punctando post vltramontanum, & nõ post clericum: & sic tunc verum intellectum habebis, & licet procœmium de sacris loquatur, constitutio generaliter loquitur, vel dicũtur hic sacri ordines large, vt comprehendantur minores. sic ꝸ. de biga. c. 1. de hoc 3 1. dist. in summa. Alij contra.

¶ *Glo. seq. vtit per quæstionem.*

o ¶ *Existit*] subaudi, vel vbi habet domicilium, licet alibi natus fuerit. ꝸ. eo. cũ nullus. 1. responso. nisi dicere velis hoc speciale in hoc casu: quod credo verum 5. Et licet aliàs videã vnum ius suppleri per aliud, vt ꝸ. eod. de elect. is cui. tamen illud non credo suppleri per illud, aliàs facillimum erit vltramontano infami sic facere ordinari: quod vetat hæc constitutio.

p ¶ *Litteras.*] hic nota duo specialia: Primo casum in quo scriptura requiritur: & habes de hoc ꝸ. de proba. c. tertio. & dixi. ꝸ. de censi. cap. 1. Secundo ꝙ non sufficit licentia, nisi exprimatur causa. & est si. ꝸ. de sent. excom. cum medicinalis.

q ¶ *Absque spe.*] sim. ꝸ. de elect. c. 1. in fi. episcopus ergo super executione tecum non poterit dispensare, vt olim poterat. 9 q. 2. Lugdunẽ.

r ¶ *Suspensos.*] in casu isto celebrans irregularitatem incurrit. & de hoc dicam ꝸ. c. proxi. Io. And.

s ¶ *Speciali.*] sic ꝸ. de offi. vica. c. 2. & 3. ꝸ. de pœni. & remis. cap. 2. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

t ¶ *Dispensari.*] quod enim per se non possunt, nec per alios poterunt, vt 46. dist. in. sicut. 23. q. vlti. his à quibus. sicut econuerso. ꝸ. de regu. iur. potest quis. & ibi plene dixi. Io. And.

Eos quo-

1 Aduerte hoc dictum glossæ in casu modo, vt per apostatam in ... clericus secularis qui habitu clericali, nõ eo-dem ..., qui non ... ipso iure excommunicati, sed debent propterea excommunicari, nisi se emendent c. contra de apostatis. est alias in glossa contraria.

2 Loquitur in administratore dispensatorqui pro illa ad agendi admittitur. Pano.

3 Vide hodie quid circa hoc decreuerit concilium Trident. sessio. 23. de reforma. cap. 10.

† Aliàs, existit

4 Vide concilium Trident. sessio. 6. de refor. cap. 5. & sessio. 7. de reforma cap. 10. & sessio. 23. de refor. cap. 8.

5 Vide Iason. & doctores in auth. quas actiones C. de sacrosan. eccles. & tardum in loco à casu ne legis larga. & Francum hic.

6 Ioannes Monacus & Archidiaconus contra per rationẽ loquentem, ad quã allegat Ioannes Mona. C. de diuersis rescrip. l. 1. & mand. l fin. Ioan. And.

FOs qui] Tria facit: Primo punit ordinantem: Secundo ratificat pœnas ordinatis ibi, *His, quæ.* Tertio licentiat clericos ordinandos: ibi, *Clericis.* Io. And.

CASVS. Titius diœcesis Lemouicen. tempore ordinum celebrandorum se præsentauit epo Pictauen. & petiit ab eo ordinari: Eps Pictauen. fuit incautus, & non petiit ab eo clerico Titio, an haberet licentiam à suo epo, quem clericum sciebat ipse eps esse diœcesis Lemouicen. & ordinauit eum; verum iste Titius ordines receperit? Certum est q sic: sed tamen est suspensus ab executione suorum ordinum. Sed verum eps Pictauen. ordinans punitur? Rñdet q sic: quia per vnum annum continuum est suspensus ab ordinum celebratione: Or sanctissime Pater, quæritur, qd interim faciant clerici diœcesis Pictauen. qui durante illo anno volunt ordinari? Rñdet, q ipsi sine licentia proprij epi poterunt ordinari à proximis epis.

Vide concilium Trident. sessio. 23. de refor. ma. cap. 8.

¶ Gregorius decimus, in generali concilio Lugdunen.

¶ *Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.*

CAP. II.

EOs a †, qui b clericos c parochiæ d alienæ e absque superioris ordinandorum licentia f scienter g, seu affectata h ignorantia, vel quocunque alio figmento i quæsito præsumpserint ordinare k: per annum l à collatione ordinum m decernimus esse suspensos. His, quæ iura statuũt n contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. ¶ Clericis quoque parochiæ taliter o suspensorum, postquam eorum suspẽsio fuerit manifesta p, absque ipsorũ etiam licentia q interim r, recipiendi ordines ab alijs vicinis s episcopis, aliàs tamen canonice t liberam concedimus facultatem †.

Alias, post illam.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest, inferiores Prælati non, nisi ex priuilegio; nec officiales episcoporum: sed hi qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.*

Alienæ] idest, non suæ: nam clericus potest esse alienæ parochiæ & suæ: qa clericus respectu domicilij habet ꝓpriã diœcesim: licet ratione originis sit alienæ diœcesis: ideo gl. exponit alienæ, id est, non suæ: nec ratione domicilij, nec ratione originis, nec ratione beneficij: nam clericus quantũ ad facultatẽ recipiendi ordines habere potest tres epos, scilicet epm domicilij, episcopũ originis, & epm beneficij, vt j. c. proxi. Heli. Regnier. Nota primo, q ignorantia affectata æquiparatẽ scientiæ. concor. sunt in glo. Nota secundo ex illo tex. ibi: *Clericis quoque.*] q quis dicitur habere liberam facultatem exercendi actum, qui potest facere sine licentia alterius: pro quo vide notata j. de præben. licet episcopus. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Eos.*] Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.

b ¶ *Eos qui.*] generaliter loquitur, vt comprehendat quibus competit ordinare. s. de priui. quia circa. [l iacet Dom. Fon.]

c ¶ *Clericos.*] de laicis dic vt j. c. vlti.

d ¶ *Parochiæ.*] id est diœcesis. 9. q. 2. Lugdunen. quandoque econuerso. de pecu. cle. c. 2. Ioan. And.

e ¶ *Alienæ.*] idest, nõ suæ: siue sit proxima, siue remota. 9. q. 2. c. 1. & c. epm. 71. dist. per totum. s. eo. quod translationem.

Idem Dominicus. Fonta.

f ¶ *Licentia.*] quam quis dare possit, dicitur j. c. proxi.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. pro, & soluit.*

g ¶ *Scienter.*] Sed nunquid scire præsumetur vel ignorare: videtur quod ignorare. ff. de proba. l. verius. j. de reg. iur. præsumit. Dic q præsumetur sciens, nisi probet ignorantiã 1. Ad hoc s. de elect. nouotuit. ibi: nec probare cogimus, &c. quia quẽlibet ordinandũ scrutari 2 tenetur: vt 23. dist. qui eps. 34. dist. quando. videtur autẽ ad eam probandam sufficere iuramentum 3, vt s. eo. de elect. vt circa. & c. nulli. Et licet per alios examinet, ex sua negligentia eorum culpa sibi imputabitur. ad hoc de simo. intantum.

Vide concilium Trident. sessio. 23 de refor. ma. cap. 5. & 7.

Sit verũ, nisi sua vi… persom… … licentia … … nunc per iu… ramentum non probauerit ignorantia c. vidua. s. de … Bart. in … consil. de … Ibi … summ.

¶ *Glos. seq. alle. vnam concor. & soluit duo dubia.*

h ¶ *Affectata.*] æquipollẽt ergo sciẽtia & affectata ignorãtia. de clan. desp. cũ ihibitio. & di affectata, ex quo scire potuit, sed noluit: imo dissimulauit. C. de incest. & inut. nup. l. qoi 3. Et dico q si iurauit se ignorare, vt dicit in proxi. glo. altera pars habebit necesse probare scientiam vel affectatam ignorantiam: & probabitur hoc per argumenta, vel coniecturas probabiles. s. de renun. c. 2. eo. lib.

i ¶ *Figmento.*] sic s. eo. de elect. auaritiæ. vel quia forte dicit scholaris est, quẽ bene ordinare possum: vel fingit licentiã datã fuisse: vel dicit epm ordinandi amicum suum, ita quòd bene habebit ratã. 9. q. 2. Lugdunen. vel scire dissimulauit litteras dimissorias subreptitias esse, vt ibi not. Hug. vel in fraudem constitutionis huius aliquem in suum familiarem 4 recepit: vel ei beneficium contulit: hæc & similia sunt figmenta.

Qualiter epi possint suos familiares ordinare, vide concilium Trident. sessio. 23. de refor. ma. cap. 9.

k ¶ *Ordinare.*] etiam ad primam tonsuram. 71. dist. primatus. de ætat. & quali. cum contingat, in antiq. quod dic vt j. eo. c. vlt.

¶ *Glossa sequens ponit duas opiniones.*

l ¶ *Per annum.*] continuum. s. de elec. prouida. nota ius nouũ, qa olim certa pœna ꝯ tales non fuerat statuta sm quosdam: secũ sm Guil. hic mitigatur pœna 5 qa olim per annũ a celebratione Missæ suspensus erat, & deponi debebat, vt 9. q. 2. nullum. [7. q. 2. eps in diœcesi.] puniuntur ergo in quo peccauerunt. 1. q. 1. si qui epi. s. de his q̃ fi. a maio. par. cap. quæsiuit. Io. And.

m ¶ *Ordinum.*] omniũ sm Guil. & Gar. & per hanc litteram: & s. eo. vel non est cõpos. vbi punit in collatione omnium ordinum, qui in diaconatu peccauit: & si Papa voluisset, eum tm illo quem contulit priuari expressisset, vt s. eo. litteras. & c. vlt. Nec de iure frui debet maioribus, qui minoribus caret. ti. de tem. ex. por. cui pacto. & de or. ab epi. c. 1. 5.

¶ *Glossa sequens quærit alle. pro. & ꝯ, & soluit.*

Gloss. reprobat Dominicus: qa iura indicant loquentia sentientiã … ad … … sibilem. & si cõpromissarium. s. de elect. fon.

n ¶ *Statuunt.*] quòd scilicet ordinatio rata non habeatur quo ad executionem. 9. q. 2. per totũ. 71. dist. cap. 1. quædam iura dicunt eos deponẽdos. 7. q. 1. eps in diœcesi. Sed nunquid suspensus est sic ordinatus ab executione, vel an habeat executionem nisi interdicatur? & vr̃ q necessarium sit interdictum s. eo. tit. q translationem. ibi, interdicenda est, & c. Ad idem de off. archi. sigmũcalti. Sed ꝯ: sicut nõ tenet sententia data a non suo iudice, sic nec 6 ordinatio, vt 70 dist. neminem. 71. dist. per totum. Sol. dicas illum suspensum ipso iure: sed non illa suspensione, quæ irregularitatem inducat: sed suspendendum illa, vt in decre. quod translationem secundũ Host. Guil. & Gar. vnde & in forma dispensationis, quæ talibus dat ab Apostolica sede dicitur: ipso iure ab ordinum executione suspensio. licet igitur suspensi sint à iure, nihilominus & ab homine suspendẽtur: quod est verum, nisi in casu. s. c. prox.

6 Intelligo quoad executionẽ, vt bene notat in principio gl. dicitur ordinati à nõ suo epo recepta manent ordinationum recipiunt characterem.

¶ *Glos. duæ sequentes soluunt duo dubia.*

o ¶ *Taliter.*] quia scilicet ordinauerunt clericos alienæ diœcesis; & per hoc dico quòd secus erit in alijs casibus, in quibus hoc non inuenitur expressum. ad hoc s. tit. proxi. c. 1. de concess. præben. quia diuersitatem. in an: s. de elect. suffraganeis.

ADDITIO. Habet autem æquitatem hæc pœna, vt sicut alienos sine licentia ordinauerunt: sic & sui sine eorum licentia ordinẽtur. Ioan. And.

p ¶ *Manifesta.*] per euidentiam facti. s. de cohabi. cle. c. vlt. vel qa est iuris notorium, vt in eo. tit. vestra. & s. de ver. sig. cũ olim. alias in dubio a proprio prælato non recedent. 8. q. 4. nonne. Io. And.

q ¶ *Licentia.*] quod enim à iure concessum est vlterius non est necesse a iudice postulari. ff. de cond. iusti. l. quæ sub conditione. §. vlt. C. de thes. li. x. l. vna. Io. And.

r ¶ *Interim.*] scilicet anno suspensionis durante.

¶ *Glos. seq. ponit opinionem.*

s ¶ *Vicinis episcopis.*] in sua diœcesi: quia non intrabunt absq; sua licentia parochiam suspensi, vt credo secundum Guil.

t ¶ *Canonice.*] scilice: ꝓcedẽte debita examinatione, & scrutinio, & temporibus debitis. s. eo. tit. de eo. & modo debito, scilicet non furtiue, vel per saltum, vel per plures sacros eodem die, vel duobus continuato ieiunio. s. eod. litteras. & c. dilectus.

CVm nullus.] Sunt quatuor partes, quæ patent per §. Et determinat notata per Host. in summa huius §. à quo. in prin. & per Innoc. de cle. peregri. super rubr. aliàs s. cap. 5. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit s. per discursum huius tituli, q clericus ꝓmouendus ad sacros ordines non potest promoueri ab alio, quam à proprio episcopo, nisi de licentia proprij episcopi: dubitatur qs dicatur proprius eps quantum ad dandum facultatem recipiendi ordines ab alieno epo: & etiam quantum ad facultatem ordinandi: Respondet, q clericus maxime beneficiatus dicitur habere tres epos: scilicet episcopum originis, episcopũ domicilij, & episcopũ beneficij: Et omnes illi possunt ordinare, & dare licentiam recipiẽdi ordines ab extraneo episcopo: & ideo quilibet istorum dicitur proprius episcopus. Sed quid de alijs prælatis inferioribus, vtrum possunt dare licentiã recipiendi ordines ab alio, quàm ab epo? Rñdet q nõ nisi sibi fuerit specialiter cõcessũ à sede Apostolica, vt ipsi possent facere ordinari clericos vel subditos suos a quo mallent

episcopo

episcopo, dummodo catholico: Sed quid de officiali epi, utrũ possit dare facultatem recipiendi ordines ab alio epo? Rñdet q non regulariter, eo ipso q est officialis: nisi de hoc fieret expressa mentio in creatione officialis. Sed quid de vicario generali epi? Dicendum q si episcopus sit absens in remotis partibus, vicarius suus generalis poterit dare illam facultatẽ. Sed quid ponamus q i hac diœcesi est Prioratus depẽdens a monasterio Clunacen. abbas Clunacẽ. contulit Prioratum in hac diœcesi existentem absens de illis partibus, & iste Prioratus est manualis quia reuocabilis ad nutum abbatis: vtrũ prior & suus cõsocius possint se facere ordinari ab epo Pictauen. Rñdet q sic: licet ille Prioratus sit reuocabilis ad nutũ abbatis Clunacẽ. Not. primo q appellatione parochiæ comprehenditur diœcesis. ii. i. c. prox. Nota secundo quo ad potestatem ordinandi potest quis habere tres iudices superiores. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Cum nullus.*] Epus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest: inferiores Prælati nõ, nisi ex priuilegio: nec officiales eporum: sed hi q habent administrationem spiritualium, illas bene concedũt: & possunt epi ordinare priores prioratuũ non exemptorum, & ipsorum socios quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi.

CAP. III.

CVm[a] †nullus[b] clericum[c] parochiæ[d] alienæ, præter superioris ipsius licentiam, debeat ordinare[e]: superior intelligitur in hoc[f] casu episcopus[g], de cuius diœcesi est is, qui ad ordines[h] promoueri desiderat oriundus[i]: seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum[k]: seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium[l] in eadẽ[m]. ¶ Inferiores quoque Prælati[n], religiosi vel alii, nisi eis quòd suos clericos, aut subditos[o], possint à quo voluerint episcopo[p] facere ordinari, à sede Apostolica specialiter sit indultum[q], vel officialis episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat[r]) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Episcopo[s] autem in remotis[t] agente, ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel sede vacante, capitulum[u], seu is[x] ad quẽ tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

¶ *Glossa sequens videtur per quæstionem.*

q ¶ *Indultum.*] subaudi, vel nisi habeãt ex cõsuetudine pscripta, vt hoc facere possint: in hoc casu bene valet cõsuetudo sm Ioan. qui hoc not. 9. q. 2. epm. & facit quod not. Ber. i. de offic. archid. significasti. nec enim consuetudo reuocatur per nouã constitutionẽ. s. de constit. c. 1. eod. lib.

¶ *Possunt episcopi ordinare Priores Prioratuũ non exemptorum, & ipsorũ socios, quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi. Io. And.*

¶ Religiosi[y] vero à suis superioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum socij[z], possunt à locorum diœcesanis, quandiu morantur in ipsis Prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum† diœcesibus oriundi[a].

¶ Idem.

¶ *Episcopus seu alius inferior primã tonsuram infanti non confert, nisi religionẽ intret: nec homini illitterato, nec homini alterius diœcesis, absque sui Prælati licentia; nec etiam coniugato, nisi religionẽ intret, aut ad sacros promoueatur legitime: aliàs contra faciẽs punitur vt hic. hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

NVllus† episcopus, vel quiuis alius[b] infanti[c] (nisi forte religionem intraret[d]) seu illitterato: sed nec absque sui

b ¶ *Nullus.*] generaliter loquitur, vt dixi s. cap. proxi.

c ¶ *Clericum.*] vel laicum. i. c. proxi.

d ¶ *Parochiæ.*] id est diœcesis.

e ¶ *Ordinare.*] s. c. proxi. cum suis concor.

f ¶ *Hoc casu.*] scilicet in danda tali licẽtia. hoc dixi, qa multis alijs modis dicitur quis subditus alterius, & de eius foro: quod dic vt s. de fo. compe. c. vlti. & ff. de iudi. hæres absens. §. 1.

g ¶ *Episcopus.*] ergo non inferior. vt i. §. proxi. & est si. s. eo. de elec. cum ex eo.

h ¶ *Ordines.*] quoscunque minores, vel sacros.

i ¶ *Oriundus.*] dicitur enim qs ibi domicilium retinere, vnde oriũdus est. ff. de sena. l. penulti.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

k ¶ *Ecclesiasticum.*] ad differentiam alterius beneficij vel prouẽtus secularis: & talia ecclesiastica beneficia sine institutione canonica obtineri non possunt, vt i. de reg. iur. cap. 1. cum suis cõcor. & intelligo siue illud sit beneficium pp quod ordinem recepit, siue nõ: cum generaliter & non distinguendo loquatur: vnde nec distinguere debeo. 1. q. 5 consuluisti. s. de transl. inter corporalia.

l ¶ *Domicilium.*] potest quis habere domiciliũ in pluribus locis. ff. ad munici. l. assumptio. §. iuris prudẽtibus. de fo. cõpe. ex parte B. in ant. s. de rescrip. dilectus 2. qđ verũ est, si in vtroqz se æqualiter collocauit, vt ibi. & i. de sepul. c. 2. alias ibi dicetur habere domiciliũ, vbi maiorẽ partẽ rerum sitarũ habet. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. vbi se. vel cla. senatores. alias sola domus possessio, quæ in ciuitate alia comparatur, domicilium nõ facit. ff. ad munici. libertus. §. sola.

m ¶ *In eadem.*] subaudi, vel dominus Papa. s. cap. 1. & i §. proxi. ipse enim ordinarius est singulorum. 9. q. 3. cuncta per mundum. Et Roma communis est patria. ff. ad municip. Roma. & ibi potest quilibet conueniri, vt s. de fo. compe. c. vlt.

n ¶ *Prælati.*] puta abbates, archipresbyteri, vel archidiaconi. & habes de his s. de off. archi. significasti. dicit enim canon litteras epi necessarias: & non inferioris. 71. dist. extraneo.

o ¶ *Subditos.*] laicos.

p ¶ *Episcopo.*] dum tamen catholico: & habes de hoc priuilegio i. de præcip. veniens.

r ¶ *Non extendat.*] nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vt i. de of. vica. c. 1. & 3.

s ¶ *Episcopo.*] super hoc vide quod not. Ber. & moderni de off. arch. significasti.

¶ *Glossa sequens quærit, ponit opi. & soluit.*

t ¶ *Remotis.*] quẽ locũ dicis remotum? Dicunt quidã de citra & vltra montes, per decre. s. de elec. osbil. sed hoc est falsum, q solũ talis locus dicatur remotus: qa aliud est dicere valde remoti, vt ibi: & aliud, remoti: vt hic: sicut aliud est dicere cautio: qa tunc intelligitur nuda cautio, vt C. de verb. signi. sancimus. & aliud sufficiens cautio: & tũc intelliguntur pignora vel fideiussores. ff. man. si mandato. §. vlt. Sed videtur q remoti dicãtur extra prouinciam. s. de elec. coram. C. de præscrip. x. vel. xx. an. l. vlt. vel vltra duas dietas, s. de rescrip. nonnulli. vel vltra vnam, vt eo. tit. statutũ. Satis crederem hoc arbitrarium iudici, cuius locus dicatur remotus.

Locus quãdo dicatur remotus.

Aliàs, loforum.

ADDITIO. Concor. Hostiensis de sen. excom. relatũ. & Archid. i. de testa. cap. 2. 2. respon. Hodie talibus vicarijs datur super hoc expressa potestas: ita quòd etiam episcopis præsentibus tales licentias concedunt. Ioannes And.

u ¶ *Capitulum.*] quod tunc in spiritualibus administrat, vt s. tit. proxi. c. vlti. & penult.

x ¶ *Is.*] puta visitator. 61. distin. quoniam. s. tit. proxi. c. vlti. s. de elec. si cuj.

y ¶ *Religiosi.*] etiam exempti, vt aliqua fuerit dubitatio: & per hoc quod dicit, in non exemptis: vel fuerit dubitatio; quia non erant ppetui. & hoc est verius.

ADDITIO. Facit cle. de supplen. negli. præla cap. 1. §. pmissa. p quã reprobatur opinio dicẽtium, q in beneficijs ecclesiasticis non perpetuis eps talis beneficij non dat cõmendatitias. Ioan. And.

z ¶ *Socij.*] non enim ibi debent esse soli: quia, væ soli, & c. Ecclesiastici 4. 7. q. 1. aliud. & de sta. mona. monachi. & probatur eod. tit. quod Dei timorem.

a ¶ *Oriundi.*] quia tũc possent ratione originis, vt s. s. eo. & sicut possunt ordinare, ita dico q cõmendatitias ad ordines dare, vt ibi.

NVllus episcopus.] Duo facit: Primo prohibet, secundo punit: ibi, *Qui vero.* Dominicus.

¶ Dictũ fuit in c. eo. s. eo. q eps extraneus nõ potest ordinare extraneos clericos sine licentia proprij episcopi: Sed qđ de laico, vtrũ extraneus eps possit laico conferre primã tonsuram impunẽ? Rñdet q nõ: immo est suspensus per vnum annũ a collatione primæ tonsuræ. *Dissimtum.*] vt si vir velit promoueri ad sacerdotium, q hac cum consensu vxoris suæ: quæ sit antiqua, & vouẽat cõtinentiam: nam si esset iuuenis, oporteret quod intraret religionem.

b ¶ *Alius.*] puta abbas[a] vel presbyter, qui psalmistatũ conferre possunt. 69. dist. quoniam. 23. dist. psalmista.

a Vide circa hoc quod hodie sancitum est concil. Triden. sessio. 23. de reforma. cap. 10.

ADDITIO. Vide qđ dixi s. cap. 1. sup glo. puta, abbates. Io. And.

c ¶ *Infanti.*] scilicet minori vij. annorũ. septenni ergo potest conferre tonsurã. 28. dist. de his. & 77. dist. in singulis. & facit s. de elect. ex eo. de præben. super inordinata. & quod ibi not. Ioan. And.

d ¶ *Intraret.*] ergo minor vij. ann. potest religionẽ intrare[1]: quod verum est. [Salte per oblationem parentũ vel tutorum.] sed per se non obligat: vt s. de regular. qa in infulis. & cap. ad nostram. & dic vt i. de regu. si qui. & c. non solum. & c. seq. Io. And.

1 De materia huius glossæ vide plenissime per B. Thomam 2. 2. q. 189. art. 5.

a ¶ Superioris.]

t Vide concilium Tridenti. sessio. 23. de reforma. cap. 4.

1 Idem ab officialibus vel vicariis sede vacante in Paul. Durandus.

v Vide concilium Tridenti. sessio. 7. de reforma. cap. 10. & sessio. 23. de reforma. cap. 10.

a ¶ *Superioris.*]vt I.e.proxi. 2.responso. Io.And.
b ¶ *Hominis.*] laico: qđ apparet: quia confert primā tonsurā. Olim volebant quidam dicere, ꝙ clericum alterius epi quis nō potest ordinare, sed laicū sic: & hoc dicebant per decre. s.eo. eos qui. & hoc falsum erat, vt 71. dist. primatus. vbi etiā de laico expressum erat.

Additio. Intelligo de laico, qui non transtulit domiciliū, vt ibi not. Ioan. And.

c ¶ *Alienæ.*]id est, non suæ: quia etiam si alienæ essent, dūmodo & suæ, nihilominus poterit ordinare.

d ¶ *Tonsuram.*]per quā immunitate gaudet, & clericalis ordo confertur. I. de æta. & qualita. cum cōiugat. Io. And.

e ¶ *Diffinitum.*] quod dic vt not. I. de conuer. coniugat. coniugatus.

Additio. Et hic terminantur quæ ibi not. Ioan. And.

f ¶ *Peccauerit.*] de his quæ s. á ma. par. cap. quæsiuit.

¶ *Glos sequens quærit, & remittit.*

g ¶ *Annum*]integrum & continuum. I. de elec. prouida. eo. lib. Quid si sit bissextus? Dic vt notat Io. 55. dist. c. 2. & Ber. s. de verb. sig. quæsiuit.

superioris [a] licentia homini [b] diœcesis alienæ [c] clericalē præsumat conferre tonsuram [d]: nec etiam cōiugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri prout est sacris canonibus diffinitū [e]: ¶ Qui vero contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit [f], puniatur) per vnum annum [g] á collatione clericalis tonsuræ duntaxat [h] nouerit se suspensum [i].

TITVLVS X.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.

h ¶ *Duntaxat.*]id est, tātummodo. Et nota pro eo qđ dixi s. eo. tit. & lib. eos qui. quia si ibi Papa voluisset solum illos esse priuatos á collatione ordinis, quem iniquè contulerunt, hoc expressisset, sicut & hic fecit. Ad idem I. eo litteras. & c. dilectus. & s. de deci. ad audientiam. Et intelligo hoc verum quando solam clericalem tonsuram contulit: aliàs etiam in vlterioribus quos contulit, punietur per iura supradicta. & 1 q. 1. si quis.

¶ *Glossa seq. quærit, & so uit.*

i ¶ *Suspensum.*] ipso iure. sed nunquid tonsuram licebit tunc ab alio episcopo subditis suis recipere? Dic quòd cum hoc non reperiatur expressum, non videtur sic licere.

DE AETATE, ET QVALITATE, ET ordine præficiendorum.

Cōtinuatio domini Hostiensis.

¶ *Dictum fuit supra de qualitate & ætate promouendorum ad sacros ordines: nunc est videndum de ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum, id est, promouendorum ad beneficia ecclesiastica obtinenda: ideo competenti ordine annectitur hoc rubrica de ætate & qualitate, &c.*

Ermittimus.] Non diuiditur, quia breue.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est primo quod habetur in c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. in antiq. videlicet, ꝙ in promouendis ad beneficia ecclesiastica etiam simplicia, requiratur ꝙ talis xxiiij. annum compleuerit, & attigerit xxv.

Casus. Vacante aliqua dignitate simplici, id est, sine cura, quia obtinens eam non habebat iurisdictionem in foro pœnitētiali nec contentioso: eps illam dignitatem affectabat conferre Titio minori xxiiij. annorum: quæritur an possit eps dispēsare cum ipso Titio minori, & sibi conferre illam dignitatem? Rādet Romanus Pontifex ꝙ sic: dumtamen non habeat ille Titius alium defectū: quia si esset illegitimus, habilitatio spectat ad Papam quo ad sacros ordines & dignitates: licet eps posset dispensare in minoribus ordinibus: vel etiam si iste Titius minor xxiiij. anoorum sit legitimus filius, & in matrimonio natus, sed pater eius habuerat illam dignitatem. Nota primo ex hoc textu: ꝙ de lege cōmuni minor xxiiij. annorum non potest obtinere dignitatem vel personatum: etiam si sit simplex: hoc est, non habeat iurisdictionem in foro pœnitentiali vel contentioso. Nota vlterius, ꝙ epi possunt dispensare in simplici dignitate vel personatu super defectu ætatis. Nota finaliter, ꝙ ad hoc vt episcopus possit dispensare, requiritur ꝙ ille cōpleuerit annum xx. & attigerit xxj. Idem dicimus in promouendis ad abbatiam. c. indemnitatibus I. de elect. eo. lib.

¶ *Prima glossa ponit, quod determinat.*

a ¶ *Permittimus.*]Determinantur per istud cap. notata per Ber. I. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. & eod. tit. cum dilecti. & I. eo. tit. indecorū. & c. præterea. per ipsum & modernos.

Additio. Et in Spec. tit. 2. §. nunc de episcoporum, ver. 53. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens tripliciter opponit, & respondet.*

a ¶ *Permittimus.*] videbat permissum etiā in citeriori ætate. arg. á contrario illius decre. s. c. indecorum. & arg. directo illius decre. eod. tit. ex ratione. & arg. á pari illius eo. tit. præterea. nam in decre. ex ratione. dispensant cum decennibus in decre. præterea. dispensant in ordine: ergo pari ratione in ætate, vt ibi notat Host. Sed ad primum dic quòd arg. a contrario non procedit vbi reperitur in iure contrarium, licet aliàs sit fortissimum: de his quæ fi. á præla. cum Apostolica. in fi. sed cōtrarium reperitur s. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. ergo non procedit argumentatio illa. Ad decret. ex ratione. dico illud fuisse ex speciali mandato Papæ. Ad decret. præterea. dico valde maius esse pati defectum in ætate, quam in ordinibus, vt per te vides: & probatur de insti. c. 2. j. eo. lib. & de præben. si pro clericis. noua sit igitur hæc permissio. & facit I. tit. prox. cap.

¶ Vide contra concilium Tridentinum sess. 24. de reformatione, cap. 12.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstet. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VNICVM.

Permittimus [k], vt episcopi [l] cū his, qui vigesimum annū cōpleuerint [m], quòd dignitates, vel personatus, quibus animarum cura non imminet [n], valeant obtinere: possint (si † aliud non obstat canonicum [o]) libere dispensare [p].

¶ In manuscriptis non si aliud canonici non obstitit.

l ¶ *Episcopi.*] inferioribus credo vetitum. 3. 1. & 2. respon. s. de elect. cum ex eo.

¶ *Glos. seq. inducit tria similia. secunda pars vti. per quæstionem.*

m ¶ *Compleuerint.*]Nota nō sufficit attingere, sicut j epo s. de elect. cum in cunctis. & in abbatissa. I. de elect. indemnitatibus. 1. responso. & in delegato s. de offic. deleg. cum vigesimum. Et quod dixit hic Papa de xx. an. idē, si voluisset, dicere potuisset de citeriori vel vlteriori tempore: quia ista talia, sunt illa de quibus dicit lex, quòd non omnium quæ a Principibus fiunt, ratio reddi potest. ff. de legib. non omnium. & de hoc s. de rescr. si quando. tñ satis æque concordando ad alia iura de xvij an. constituisset. sicut in procuratore ad negotia dicimus s. de procura. q. generaliter. § v. tt. & sicut de aduocato. ff. de postu. l. 1. & 3. q. 7. §. tria. sed vt prædixi, sic placuit Principi: & sufficit sic scriptum esse. ff. qui & á qui. prospexit. 6. q. 3. scriptum est in lege. s. de fe. c. 2. in principio.

Ratione de arbitrariis reddere non cogimur.

n ¶ *Non imminet.*]in illis ergo secus: sicut & i parochialibus ecclesijs. s eo de elect. licet canon. & hoc forte voluit dicere Io. qui not. de elect. cum dilecti. in antiq. ꝙ in minoribus dignitatibus simplex episcopus dabit veniam ætatis: vel forte aliter intellexit.

o ¶ *Canonicum.*] quia non sunt illegitimi, non corpore vitiati, nec bigami, nec criminosi. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. primo quærit & remittit: secundo quærit, & ponit duas opi. contrarias.*

p ¶ *Dispensare.*] Sed nunquid promouēdo dispensat? de hoc vide 51. dist. qui in aliquo. 54. dist. si seruus. in prima gl. 81. dist. si quis sine. 16 q 1 ecclesia. in antiq. de concel. præben. literas. de schis. fraternitatis. & per modernos de fi. presby. veniens. & de elect. contra. diuersis. Et satis est euidens argu. ꝙ promouendo non dispensat 12 quia punitur promouens. s. de elect. nihil est. sed hic determinatū est de patiente defectum in ætate. Quid de patiente defectum in ordinibus si eligat ad tales personatus vel dignitates sine cura; nūquid necessaria est epi dispensatio, vel an de iure communi ad illa talis eligi possit? Tenent Inno. Ber. & Compost. ꝙ de iure communi ad illa talis eligi possit 2 arg. a contrario decre. cū in cunctis. §. inferiora. & dicit idem eodē arg. per decre. s. eo. præterea. Ad c. 60. dist. per totum, respondent illa correcta, 3tia consuetudine: vel cū ibi dicatur in archidiaconum non debere quem assumi, nisi sit diaconus: in præpositum nisi sit presbyter: patet illa correctio per decr. cū in cunctis. §. inferiora. quæ de ordine nihil dixit: & per id qđ ibi dixit: si moniti non fuerint, &c. & hoc notat Inno. in prædicto §. de re iud. cum olim. & Compost. eo. ti. dudum 1. Ad decr. dudum 2. dicunt ꝙ idem iudicium est quo ad pluralitatem: vel allegatio fuit illa Hostiensis 3. in decr. prædicta. præterea. & in decre. cum in cunctis. pro quo facit qđ notat Ber. de his, quæ fiunt á maiori par. cap. ex ore. i gl. quæ erat. & hæc opinio expressa erat in decretali prius decre. ex ore. & probatur optime de elect. dudū 1. in antiq. Ad id quod dr de capitulis. 60. dist. per totum. in qbus dicitur ꝙ archidiaconus, diaconus, & præpositus presbyter debet esse: dico secundum Host. ibi subaudiendum, vel subdiaconus, cum in episcopum etiam possit eligi. de æta. & quali. á nobis.

¶ Si nō personalis causa cognitio. Philippus.

¶ Idem Archidiacon.

DE FILIIS

DE FILIIS PRESBYTERORVM, & alijs illegitime natis.

¶ *Sub Rubro fuit:& alijs non legitime natis: & merito: quia nigrũ de primis expresse non loquitur: & propter plura infra dicenda in dispensationis formam quidem rescriptũ in Spe. eo. tit. in §. Io. And.*

Dictum fuit supra titulis praecedentibus, de promouendis ad ordines & beneficia ecclesiastica: verum quia posset dubitare aliquis, vtrum filij presbyterorũ de lege communi sine dispensatione possint promoueri ad ordines vel beneficia ecclesiastica: ideo competenti ordine ponitur de filijs presbyterorum promouendis ad ordines vel beneficia, quid iuris sit videamus.

TITVLVS XI.

De filijs presbyterorum, [& alijs † illegitime natis.]

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Cum illegitime natis dispensant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dũmodo sit tale, in quo aliàs dispensare possint: in alijs dispensatio Papae requiritur. Io. And.*

CAP. I.

IS, qui [a] defectũ [b] patitur † natalium ex dispẽsatione [c] episcopi [d] licite potest (si ei aliud canonicũ [e] non obsistat) ad ordines promoueri minores; & obtinere beneficium [f], cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale [g], super quo per ipsum episcopum valeat dispẽsari. ¶ Ad ordines quoq; maiores [h], vel † beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispensatione sedis Apostolicae [i] promoueri non potest.

¶ *Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante vllo defectu possit ad curatum beneficium promoueri: praetextu illius dispensationis non poterit duo beneficia insimul obtinere. Ioan. And.*

¶ Ille vero, cum quo per sedẽ [k] dispensatur eãdem, vt praemisso non obstante defectu [l], valeat ad beneficium etiam si curam animarum habeat, promoueri: nequit praetextu dispensationis huiusmodi (quã exorbi-

a ¶ *Is qui.*] Sunt duo dicta secũdum: ibi, Ille vero. Dom.

¶ Glossa intelligit istud cap. q dispensatus vt possit obtinere (non obstante defectu) beneficium curatum virtute dispẽsationis, nõ possit simul obtinere duo beneficia: sed tunc istud cap. non contineret difficultatem per cap. de multa. de praeb. in antiq. vbi dicitur, q quis nõ potest simul tenere duo beneficia, etiam si esset legitime natus: ideo in hoc reprehendit glos. nostra. Sed dicũt moderni q istud cap. intelligit, q illegitimus dispensatus, vt possit obtinere quodcunq; beneficium, non potest obtinere duo beneficia, etiam si vellet dimittere primũ, si illud semel acceptauit: q2 expirauit sua dispensatio in primo beneficio acceptato, vt cap. nõ potest ĩ. de pben. vbi si quis sit dispẽsatus ad plura beneficia, est verificata sua dispensatio in primo beneficio accepto, vel duobus primis obtentis: ergo idem in casibus huius cap.

CASVS. Certum est q in promouendo ad beneficiũ, etiã simplex, requiritur q talis sit procreatus ex legitimo matrimonio. c. cum in cunctis. de elect. in antiq. idem est in promouendo ad primam tonsuram: ita q illegitime natus sine dispensatione nõ potest promoueri ad ordines, etiam ad primam tonsurã, vt dixi: Sed quaeritur vtrum solus Papa possit dispensare? Rñdeo, q non: immo aliquotiens sufficit dispensatio epi, scilicet quando talis illegitimus vult promoueri ad minores ordines, vel si vult pmoueri ad beneficia simplicia: Si autem vellet promoueri ad sacros ordines, vel ad beneficia sustinentia administrationẽ, vt dignitatem, vel personatum, vel curata, requirĩ dispensatio Papae. Sed quid si Papa dispensat cum illegitime nato, vt possit acceptare quodcũque beneficiũ, etiam si illi immineret cura animarũ? Accidit q illi illegitimo fuit collatum vnum beneficium, illud acceptauit; postea fuit ei collatũ aliud pinguius beneficiũ, vtrum possit licite accipere? Dicit Romanus Pontifex q non, sm veriorem intellectum: q2 dispensatio sua est verificata in primo beneficio obtento, licet glos. aliter intelligat. Sed Dominicus de sancto Gemi. & moderni doctores in hoc reprehendunt glos. quia tunc istud cap. non contineret dubitationem: q2 legitime natus non potest obtinere duo beneficia curata. c. de multa. alleg. ergo multo minus illegitime natus: & haec sunt vera, nisi in dispẽsatione fuisset dictũ, q obtento vno beneficio, posset aliud acceptare, & primũ dimittere, vt fit quotidie. Heli. Regnier. Nota primo, q vbi subsunt plura impedimenta: per remotionẽ vnius non sequitur remotio alterius: licet enim tollatur illegitimitas, nõ per hoc tolluntur alia canonica impedimenta: Ad hoc ĩ. de vsu pallij, ex tuarum. & de priuile. pastoralis. Nota secundo, q cum illegitimo, vt promoueatur ad sacros ordines, vel obtineat beneficiũ curatum, solus Papa dispensat. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Is qui.*] Cum illegitime natis dispẽsant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale in quo aliàs dispensare possunt: in alijs dispensatio Papae requiritur. Si dispensatũ fuerit cum aliquo quod non obstante illo defectu possit ad curatũ beneficium promoueri: praetextu illius dispensationis, non poterit duo beneficia insimul obtinere. Emanauit ad declarationem eorũ quae notantur ĩ. eod. tit. c. penult. & vlt.

ADDITIO. Et Guil. in Spec. tit. 1. §. nunc de eporum. in vlt. col. q tenere voluit, q ex causa episcopi dispensare poterant in sacris: fatebatur tamen curiam tenere, quod hic dicitur. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

b ¶ *Defectum.*] indistincte intelligo, prout iacet de quocunq; defectu, siue sit spurius, siue adulterinus, vel naturalis [1], licet aliàs quo ad successiones distinguitur: nec ita de facili dispensetur cũ vno sicut cum reliquo: & sic intelligatur ĩ. de renũ. nisi est pridem. §. personae vero, &c. Est enim dignus venia q alieno vitio laborat. C. de natura. lib. l. legem.

ADDITIO. Idem Archid. alleg. 28. q. 1. idololatria. ĩ. de cle. coniu. cap 2. Idem Ioan. Mona. Io. And.

c ¶ *Dispensatione.*] nunquid promouendo dispenset? Vide remissiones, quas dedi ĩ. c. p. xi. Ioan. And.

d ¶ *Episcopi.*] in contrariũ videbatur ĩ. eo. litteras. vbi Papa cum talibus in clericatu dispensat: sed ratio est, q2 petitum fuit à Papa: nã & episcopus poterat.

vt notat Ber. eo tit. c. vlt.

e ¶ *Canonicum.*] facit quod dixi ĩ. c. proxi.

f ¶ *Beneficium.*] intelligo simplex: [Etiam si sit canonia ecclesiae cathedralis, sm Archid.] quia in personatu, vel dignitate etiam sine cura, vt ĩ. c. proxi. non credo q dispensare possint. cap. ad hoc [2] eo. tit. & de praeb. cap. vlt. & de hoc de elect. dudum 2.

¶ *Glossa sequens ponit tres lecturas, & opiniones circa primam.*

g ¶ *Tale.*] quia nõ paternum [3] immediate, super quo non potest eps etiam cum legitimo dispensare sm Vinc. ĩ. eod. ex tua. Goff. in summa huius titu. circa aliud. Bart. Brixien. 56. dist. in summa. Ber. & Pet. de Samp. in praedicta decreta. ex tua. & Innoc. eo. tit. cap. vlt. sm Ioan. qui hoc notat 56. dist. in summa. & Tan. in dicta decreta. Sed dixit Vincen. q si tamen esset eps hoc facere non auderet. Goff. ĩ. de elect. innotuit. Ray. in summa huius tit. & Hostien. in dicta decretali tenent 3rium [4]. Ad decre. pe. ĩ. eod tit. rñdet, q de illegitimo loquitur: de tali forte beneficio loqui voluit haec littera. Vel intelligas de beneficio quod habeat ecclesiã curatam annexã: ad hoc ĩ de pbend. super eo. Vel de beneficio quod ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirat sacrũ ordinem: q2 cum in ordine tali dispensare non possit: ergo nec in beneficio, quod illum ordinem requirit. de consti. translata. 1. q. 3. si quis obiecerit. & c. si qs praebendas [5]. Et est simi. quod dixi ĩ. de rescrip. si eo tempore.

h ¶ *Maiores.*] hoc intellige de seculari clerico: nam in regulari secus est; q2 de iure talis promouetur ad sacros. ĩ. eo. tit. c. 1. 56. dist. c. 1. & c. nasci. & hoc tenet Io. 56. dist. in summa Ber. ĩ. eo. c. vlt. Goff. in summa huius tit. §. circa filios. nec per hoc intelligitur dispensatum in episcopatu. arg. de sen. excom. quia periculosum. de concel. praeben. ductus. in antiq. vbi de hoc per Inno. & Host. 12. dist. nos consuetudinem. & ĩ. cap. proxi.

ADDITIO. Idem hic Archid. q idem Compost. ĩ. de elect. cum in cunctis. & Guil. in Spe. tit. 3. §. 6. ver. quid si dispensatum. Et de his quaestionibus ad materiam, ibi vide in vers. si praecedentibus. & vers. seq. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit dubiũ & remittit. secundo quarit, & dupliciter soluit.*

i ¶ *Sedis Apostolicae.*] nec sufficit dispensatio legati, vt ĩ eo. tit. c. penul. & dic vt ibi. Sed quaero quare eps dispensat in criminalibus ab adulterio citra, & non in defectu? Sol. [6] Facilius deletur irregularitas proueniens ex crimine: purgatur enim per poenitentiam: non sic in defectu. 56. dist. deinde. vel maior est irregularitas proueniẽs ex origine, q ex crimine, quia prima ex natura, secũda ex accidẽti: sed naturalia immutari non possunt. 6. dist. §. vlt.

k ¶ *Per sedem.*] eadem ratione dico idem de illo, cum quo dispensatur per episcopum, vt possit ad minores ordines, & ad beneficiũ sine cura licite promoueri, cum eadem sit ratio.

l ¶ *Defectu.*] propter hoc à secularibus non sepellitur honoribus. ff. de decuri. l. spurij. & l. generaliter. §. spurios. Io. And.

1 Et ratio est secundũ Philippum hic, quia potestas dispensandi, cuius effectus non in epm, sed in aliũ deriuatur debet late interpretari.

* In aliquot antiquis codicibus legi: vel beneficia, super quibus nequit, &c. absque illis verbis: curam animarum habentia.

2 Idem Dom. in Rom. Fonam.

3 Vide omnino concilium Tridenti. sessio 25. de reformat. cap. 15.

4 Qui tamẽ fatetur, q contra tenet primum. Io. And.

5 Idem Archidiac. q alleg. ff. de leg. 1. sed & si res. & ĩ. de praeben. ac cui. Et idem Io. Mo. qui dicit idẽ vbi statutũ interuenit per sedem Apostolicam confirmatũ, nõ acquirit alegitimum. Ioan. And.

6 Secundũ Gof. ĩ. cap. si. & l. fam. eo. tit. vers. pen. Io. An.

Papæ dicimus, q ignorantes afficit. j. de cōcess. præben. q̄a cunctis.

Glo. seq. quærit. & soluit.

a *Iam.*] scilicet ante tempus quo facta fuerit reseruatio. Quid si eadem die facta fuerit reseruatio & electio? Dico q si potest, appa rere quæ primo: puta per instrumenta electionis & reseruationis: puta si in eis dicatur de die & hora, vel per testes q prædictis interfuerunt: hic nullum dubiū: Si autē hoc nullo modo potest apparere, dico negotiū ad Papam deferendū, vt sua voluntate determinet: per decre. s. de rescrip. cap. penul. eod. lib. cum enim hic de iure Papæ quæratur, quod dubiū est, non potent inferior ipso ratificare: & hoc cum reseruauit tantū: sed si reseruasset & cōtulisset, præfertur datus a Papa in eo casu j. de præben. si à sede. Io. And.

Reseruatio & electio si fiant eadē die, quæ illarum sit potior.

attentatum extiterit, irritum & inane: iam [a] ad electionem forsitan sit processum in ipsa. Præsenti constitutione sancimus, quòd licet reseruatio, inhibitio, & decretum [b] huiusmodi non afficiant electionem vel alia [c], quæ præcedunt: afficiunt [d] tamen vt effectu [d] careant ea, quæ postmodum [e] subsequuntur.

Idem.

Absens plures procuratores ad actū electionis dare potest insolidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. hoc dicit vsque ad §. porro. Dominicus.

b *Et decretum.*] Nota copulatiue, & non disiunctiue ponuntur: & facit pro his quæ supra dixi.

Aliæ, afficiant.

c *Vel alia.*] si ergo confirmatio & consecratio præcessissent decretum, esset electi negotium expeditum: Si autem sola electio: confirmatio, & consecratio pertinebit ad Papam: Si autem præcedat electio & confirmatio: tunc sola consecratio ad ipsum pertinebit.

ADDITIO. Cum enim ante consecrationem non sit prouisum ecclesiæ. de transla. cap. 2. Papa reseruando prouisionem, consecrationem reseruasse videtur, secundum Arch. Ioan. And.

d *Effectu careant.*] si ergo ante reseruationem electus, & post reseruationē confirmatus fuerit: non valet confirmatio, etiā ab ignorantibus exhibita & recepta. Electio tñ propter vitiosam confirmationem non vitiatur. s. eo. tit. si confirmationem. quam per hãc exemplificare potes. & adde quod dixi. s. eo. cap. proxi.

Glos. seq. colligit argumentum.

e *Postmodum.*] scilicet post reseruationem, inhibitionē, & decretum. Et argue ex hac decre. q si Papa prouidit alicui de episcopatu, alius quàm Papa sine eius mandato illum non poterit consecrare. arg. ad idem s. de accusa. meminimus.

ADDITIO. Nisi aliud habeat consuetudo, vbi dixi per decre. s. eo. in an. nihil est. ad finem. Ioan. And.

S*I quis iusto.*] CASVS. Dicit in c. quia pp. eo tit. in ant. q si quis ex canonicis ecclesiæ vacantis sit absens, & non potest cōparere in die assignationis pro electione facienda: potest vnum ex canonicis cōstituere nomine & vice absentis: Sed ponamus q ille absens plures procuratores vult constituere: an possit? Rñdet q sic: dum tñ istos plures procuratores constituat insolidum: quia si illos constitueret simpliciter, ipsi constituti possent variare & eligere plures personas. Sed quæritur, vtrum omnes isti cōstituti insolidū admittentur, vel sit tantum vnus admittendus: & quis debeat præferri? Rñdet pp rationem prædictam: ne ipsi constituti possint eligere diuersas personas nomine eiusdem, non sunt plures admittēdi: sed erit melior conditio primitus occupantis. Sed ponamus q omnes constituti se simul præsentant, quis erit præferendus? Rñdet, q erit in optione capituli quem velit admittere: & ille quem admitteret capitulum, præferet alijs. Sed quid si vna pars capituli vult admittere vnum, alia pars alium, & sunt in æquali numero: quæritur q̄s sit præferendus? Rñdet, q ille qui primo est nominatus in procuratorio. Sed ponamus q aliquis absens constituit plures procuratores simpliciter: vtrum aliquis admittatur ad eligendum pro absente? Rñdet q nullus debet addmitti, quia nullus habet mandatū insolidum: sed solum vnus posset eligere simpliciter cum alijs: & sic omnes possent variare & eligere diuersas personas: ideo procuratorium non valet. Sed ponamus q iste canonicus absens constituit vnum canonicum: vtrum iste constitutus possit vnum eligere nomine suo: & alium nomine magistri sui? Rñdet quòd non: quia non potest habere vnam considerationem nomine suo: & aliā nomine alieno. Et illud verum, nisi in procuratorio caueretur, q iste procurator eligeret talem nomine magistri sui: tunc enim nomine suo posset vnum eligere: & nomine suo alium, si iste videatur magis idoneus. Sed quid si nullus ex canonicis vult admittere procuratorium: nunquid poterit alium extraneum a collegio siue capitulo constituere? Rñdet q sic, consentiente capitulo vel collegio: sed

Casus literalis domini Heliæ.

dissentiente capitulo non potest. Sed nunquid ad minus poterit ipse absens mittere votum suum per litteras? Rñdet q sic: sed tamē non proderit tale votum: quia nullus debet exprimere votum suū ante scrutiniū. Nota primo ex nominatione ius acquiri, de quo remittit Archidia. 93. dist. dominus. & s. qui filij sint legi. per tuas.

CAP. XLVI.

SI quis [f] iusto [g] impedimēto detentus [h] in electionis negotio nequeat commode interesse: potest nedum vni (prout dicitur in concilio [i] generali) sed & pluribus [a] committere vices suas. dum tamen eorum cuilibet det insolidū [l] potestatem: & erit tunc [m] melior conditio occupantis [n]. ¶ Verum si ambo concurrant insimul [o], & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos; sicque res non haberet exitum: & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat [p],

Nota secundo q paria sunt, non cōstituere procuratorem, vel cōstituere in forma prohibita à iure: & sic cōparens cum procuratorio minus legitimo, videtur contumax. ad hoc de appel. Nicolao. Dominicus.

Prima glossa diuidit, casum ponit, & dicit qd declaret.

f *Si quis.*] Hanc decretalem diuido in tres partes: Prima durat vsque ad §. *Porro.* Secūda vsque ad §. *Absens.* Tertia vsque ad finem. Aliquis iusto impedimento detentus, in electionis negotio commisit pluribus vices suas: quæritur an valuerit commissio? Rñdetur q sic, dummodo insolidum dati fuerint: & erit melior tunc occupantis conditio: si autem nullus occupat, sed ambo simul conueniunt, admittetur ille, quem capitulum vel maior pars elegerit: si autē capitulum non cōcordat, ille admittetur, q primo in instrumēto procurator extiterit nominatus. Et ratio quare alter solus admitti debet, est, quia possent vota dirigere in diuersos. & sic res nō haberet exitum: & qđ fieret, non valeret. si autem nō fuerint dati insolidum, tunc neuter admittetur pp superiorem rationem: & sibi imputet, qui sic eos instituit. Secundo quæritur: aliquis dedit procuratorē in negotio electionis: ille procurator nomine suo eligit vnū, & nomine domini alium eligit: quæritur an possit? Rñdetur q non, nisi de certa persona eligenda habuerit speciale mandatū. Tertio quęritur, pone canonicus absens non inuenit aliquem procuratorem in collegio: quęritur an possit dare extraneum? Et rñdetur q non inuito capitulo. Sed quæritur, an saltem votum suum possit exprimere per litteras? & respondet q non: quia votū in ipso scrutinio secreto & sigillatim tantummodo est exprimendum: & non ante scrutinium. Emanauit hæc decre. ad declarationem decr. de elec. quia propter. §. penul. & eorum quæ ibi not.

In hoc c. declarat cōcilium Lateran. sub Innocentio iij. cap. 24. in §. illud penitus, referuntur in c. quia propter. extra de electione.

In concilio generali Lateran. sub Innocentio iij. cap. 24.

g *Iusto.*] hoc relinquēdum est iudici, quia nec numerari possent: exempla tamen habes ff. si quis cautio. l. 2.

Glos. seq. soluit duo dubia, an constituens habeat necesse iurare, & quibus verbis iuret procurator

h *Detentus.*] & in loco existens de quo debeat euocari: aliàs locum non habet commissio s. eo. in anti. quia pp. §. penultimo [1]. Et de hoc impedimento si opus fuerit, fidē facere debet iuramēto; vt ibi: vnde non est de necessitate q iuret in instrumento procuratoris ipse dominus: sed cautum est, q det mandatum ipsi procuratori iurandi in animam suam, quòd ipse tali impedimento detētus est secundum omnes modernos, qui hoc notant in decretali, quia pp. & est ratio: quia si capitulum requireret iuramētū, procurator iurare non posset: nec propterea vlterius expectaret: Fuit enim procurator minus sufficiēs, & ideo sibi constituens imputet ad hoc j. §. si autē. nec debet dicere procurator, dico dominū in loco in quo debet vocari, iusto impedimento detentum, quia ista sunt verba iuris: sed dicere debet verba facti, scilicet, dico dominū i tali loco & tali impedimēto detentum; puta tali infirmitate, vel talibus inimicitijs: & tūc si non admittatur, appellet: secundum Hostiensem, qui hoc ibi not.

[1] De isto casu præsente tractat hic Arch. de quo ibi satis super gl. penult. in prin. c. tenet autē hoc, q potest procuratorem constituens. Ioan. And.

i *Concilio.*] s. eo. in antiq. quia pp. Ista enim fuit dubitatio: quia ibi dicebatur, committat vni de collegio.

ADDITIO Sed effectiue vnus solus erit procurator. Ioan. And.

a *Pluribus.*] idem not. Vincent. & Compost. s. eo. quia pp. & qđ dicit, pluribus, intelligo siue duo fuerint, siue plures: dum tamen insolidum, vt sequitur: quia eadem ratio est.

l *Insolidum.*] Aliter neuter admitteretur. j. eod. §. si autem.

m *Tunc.*] eum potestatem habens insolidum.

n *Occupantis.*] s. de procur. non iniuste. vbi de hoc.

o *Insimul.*] ita quòd non appareat quis primo.

p *Duntaxat.*] id est, tantummodo, vnde isto electo alter omne ius amittit. & est secundum. s. in anti. de rescri. c. pe. quod verum credo, nisi in instrumento diceret, meliorē non esse conditionem occupātis, &

quod vous

quod vnus incepisset, alter finire posset. arg. ad hoc in prędicta decre. in fin. & ĩ. de procura. si duo.

a ¶ *Pars maior.*] sic š. eod. lib. de rescrip. cap. penult. ad idem. 56. distin. Apostolica. de elect. in antiq. cum inter canonicos. ff. ad municip. quod maior.

b ¶ *Elegerit.*] Nec credo ꝙ variare possint: vt š. eo. tit. vt ꝗs duas. de postu. š. eo. lib. cap. vno. in fine. Io. And.

¶ *Glo. seq. soluit vnam quaest.*

c ¶ *Nequeant.*] quia volunt eligere, vel pari numero discordant. Et nota ꝙ primo recurrendum est ad electionem capituli, secũdo ad ordinem scripturæ: Tabelliones enim præponunt quos volũt in instrumentis: & ideo fuit æquius primo recurri ad electione capituli, ꝑ quã magis idoneus eligetur. ad hoc ĩ. de procu. si duo. ff. de accu. si plures. secũdo ad scripturæ ordinem in subsidium.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. quaerit, & soluit.*

d ¶ *Nominatus.*] per ordinẽ scripturæ. concor. optime ĩ. de ꝑben. mandatum. ad idem 43. dist. sit rector. in fi. cum suis concor. & š. de rescrip. in ant. cum dilecta. cum suis cõcordan. & facit ff. de leg. 2. cum pater. §. pen. Quid si non apparet, puta quia duo sunt instrumenta, nec apparet quod prius: Puto ꝙ mutuo se impediant. ff. de vsufru. l. quotiens. & imputet sibi qui sic eos constituit.

quem capitulum, vel pars maior[a] elegerit[b]: vel si concordare nequeãt[c]: is, qui primo † in instrumento, vel litteris procurationis extiterit nominatus[d]. ¶ Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit deputatus, tunc propter[e] rationem eandem, ipsorum aliquis non debebit admitti[f]: sibique imputet, qui sic eos constituit indiscrete[g].

¶ *Procurator ad eligendum constitutus, vnum nomine suo, & vnum nomine domini sui eligere non potest: nisi à domino de certa persona speciale mandatum habeat. hoc dicit.*

¶ Porro[h] cum vnus est procurator simpliciter cõstitutus: si is vnum suo, & alium domini sui nomine in scrutinio nominadum duxerit, nihil agit[i]: nisi de certa[k] eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum: tunc enim in illã[l] eius, & in aliam suo nomine licite poterit consentire[m].

¶ *Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per litteras exprimere non potest: cum cuiuslibet votum sit secreto & sigillatim in scrutinio exprimendum. hoc dicit.*

¶ Absens[n] † quoque (licet nullus de collegio velit esse procurator[o] eiusdem, nec ipse, nolente[p] capitulo, extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per litteras exprimere votũ suum[q]: quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secrete & sigillatim tantummodo exprimendum[r].

patet: & de hoc per Abbatem. š. eo. congregato. Sed nunquid procurator ad eligendum datus poterit alium substituere? Dic sm Compost. ꝙ sic[†]: quia procurator est ad negotiũ: qui alium procuratorem dare potest. ĩ. de procu. cap. 1. §. procurator. ff. man. si procuratorem §. si quis mandauerit. Est tñ arg. contra ĩ. de offi. deleg. is cui. & š. de offic. deleg. cap. vlt. §. is aũt cui. Solu. illa loquuntur in iudicibus, non in procuratore. Itẽ quæro nunquid procurator datus ad eligẽdum, compromittere poterit? Dic sm Compost. ꝙ si libe rum mandatũ habuit, cõpromittere poterit: quia id potest quod dominus: si autem ad certam personam, tunc cõpromittere non potest: quia sola necessitatis forma, scilicet scrutinij, tũc intelligitur demandata. arg. ff. de pec. licet. §. si seruus.

l ¶ *Illam*] certã personam, de qua habuit mandatum expressum. & nota illam, quia aliã eligere non potest: qa faceret contra formam mandati. š. de rescrip. cum dilecta. & ff. man. diligenter. & ĩ. de præben. cui de non.

† Verum est si habet mãdatũ de certa persona secus si de incerta [illegible]

† Nota ꝙ officiũ procurationis à principio est vol[illegible] & [illegible] non compel[illegible] [illegible]

e ¶ *Propter rationem eandem.*] qui possent vota dirigere in diuersos: & sic res non haberet exitum.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit: secundo signat contrarium, & soluit.*

f ¶ *Admitti.*] Quid ergo? nunquid de nouo citabitur ipse canonicus? Non: alias quid sibi imputaret, vt sequitur? Idem enim est non venire, qđ non sufficienter venire: contumax ergo fuit: & ꝓcedent ipsius socij ad electionem. ꝯ ĩ. de procur. si duo. vbi dr̃ ꝙ si in causa electionum sunt dati plures procuratores, sed non insolidum: iudex eliget idoneiorem. Solu. ibi loquitur de procuratore dato ad iudicia in causis electionum & postulationum vel prouisionũ: hic de procuratore dato ad negotium, scilicet ad ipsam electionem faciendam: & ibi de iure iam nato, hic de nascituro: qđ minus fauorabile est: & vtrobiq; vtilis prouisio ob celerem expeditionem.

Canonicus impeditus, qui ad actũ electionis procuratorẽ non legitime constituit, non debeat [illegible]

ADDITIO. Dicebat ergo Ioan. Monachus, si non assumat vnus ex duobus, qui prosequatur electionem iam factam, hic imminet periculum: sed nullum periculum, si vnus de collegio non mittatur ad electionem faciendam.

g ¶ *Indiscrete.*] Non enim debent stulti melioris esse conditionis, quam periti. ĩ. de præben. cum qui beneficium.

h ¶ *Porro.*] Secunda pars: Hic approbatur opinio Vincen. & Compost š. eod. quia propter. & Abbatis. eod. tit. in antiq. c. congregato. tñ Goff. & Hostiensis ibi notant quòd satis poterat dici valere, cũ in diuersos consensit: dummodo neuter sit malus; quod falsum est, vt hic vides.

i ¶ *Nihil agit*] Ratio: quia qua conscientia tenetur meliorem eligere suo nomine; eadem ratione tenetur ad idem nomine dñi sui. ad hoc 46. dist. sicut non suo. & ĩ. de reg. iur. ꝙ alicui. & incerta videntur hæc vota. š. eod. tit. cap. 2. quod dicit, nihil agit; intellige, qa neutrum votum valet: & est simile quod dicimus in delegato, qui subdelegationem recepit a socio. š. de offic. delega. super quæstionum. in §. si vero.

¶ *Glossa sequens dicit quid approbat, & quid reprobat: secundo quærit & soluit: & solutioni obijcit & respondet: tertium quærit & distinguendo respondet.*

k ¶ *De certa.*] Nota approbatam opinionem Compost. & Inno. & reprobatam opi. Vin. qui dicebat š. eo. congregato. ꝙ non poterat fieri compromissum vel mandatum procuratori de certa ꝑsona: dicebat enim, ꝙ videbatur singularis electio. & sic non valebat. š. eo. in ant. in Genesi. Item talis commissio est contra concilium, quod requirit, ꝙ committat vicem suam: sed iste non committit vices suas, qui dat mandatum de certo eligẽdo: sed falsum est, vt hic

¶ *Glo. seq. arguit, & remittit.*

m ¶ *Consentire.*] Nota arg. quòd habens speciale mãdatum, id potest quod aliàs non posset: ad idem ĩ. de procu. cap. 1. & vlt. & facit ad quæstionem, quam hoc anno disputaui: an delegatus ab alio q̃ à principe, habens speciale mandatum subdelegandi, subdelegare possit: & de hoc dicam ĩ. de offi. deleg. is cui.

¶ *Glossæ duæ seq. cum penult. dicunt quid approbat, & quid reprobat.*

n ¶ *Absens.*] Hic in primo dicto approbatur glo. Ber. š. eo. quia propter. in glo. pen. & omnium modernorum idem ibi notatium: sed in secundo puncto reprobatur eiusdem Ber. opinio in eadem glo. & quasi Host. consentiebat. sed idem Inno. & Ber. & Compost. cõtra. & eorum approbatur hic opinio, & intelligas hanc litteram de supradicto absente, qui compromittere potest: scilicet iuste impedito, & existente in loco, de quo, &c.

o ¶ *Procurator.*] Dicebat Goff. ꝙ putabat talem canonicum indirecte contemni: Alij dicebant ꝙ compelli debebat aliquis de capitulo, vt ab ipso mandatum susciperet: sed non est verum: a principio enim nullus compellitur procurationẽ recipere. C. de procu. inuitus. Insti. manda. §. mandatum. Io. And.

p ¶ *Nolente capitulo.*] Si enim capitulum vellet: bene tunc posset extraneum deputare, sed inuito capitulo non: & sic debet intelligi decret. quia propter; extraneum enim etiam sine mandato admittere posset: & sibi præiudicare: & in extraneum etiam compromittere. š. eo. in ant. causam. cum si.

q ¶ *Votum suum.*] Ber. cõtradicebat: ita tamen ꝙ publicatio ipsius voti fieret tantum cum aliorum fiebat publicatio: sed non inspexit ꝙ non solum publicatio, sed etiam expressio in scrutinio tantum fieri debet, vt sequitur.

ADDITIO. Et per hoc patet, ꝙ neq; in littera aperta possit mitti schedula inclusa aperienda in scrutinio, continens nomen eius, in quem ille consentit. & licet Ioan. Monachus. hoc dicat sub dubio forte, tu dicas assertiue. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

r ¶ *Exprimendum.*] Nota, non sola publicatio inspicitur: sed etiã expressio. Sed contra š. proxi. §. vbi exprimit votum consensus ante scrutinium, dando scilicet procuratori mandatum de certa persona eligenda. Solu. falsum est, quòd tunc exprimat votum, sed mandatum dat de voto exprimendo: sicut aliud est inuestire, aliud mandare de inuestiendo. de ijs quæ fiunt à maio. parte cap. ex ore. Vnde aduerte: pone quòd procurator, qui mandatum habuit de certa persona eligenda, non eligit: ille electus fuit a quibusdam alijs: nunquid vox illius absentis & mandantis augebit numerum illius, vt possit dicere quòd electus sit a decem: quia nouem elegerunt, & decimus mandauit de eo eligendo? Adit: Dico ergo quòd aliud est dicere, consensio in talem: & hoc debet fieri in scrutinio & secreto, & sigillatim, vt hic: & tali modo consen-

G tit in ipsi-

¶ In maio. quia ex ordine verborum præsumitur ordo in affectione. de consuet. c. [illegible] in Christo pater. §. si seruo commun. [illegible] de [illegible] quoniam abbas. de cons. [illegible]

tit in spirituale matrimonium: & aliud est dicere, do mandatum Titio de tali eligendo: quia istud non est votum, nec per hoc ꝯhitur matrimonium; & ideo ante scrutinium fieri potest: vt ibi. Sic vides in matrimonio carnali, aliud est ꝯhere, aliud est dare mādatum de ꝯhendo: hinc est, ꝙ qui ꝯhit, amplius non pœnitet: sed qui mādatū dedit, pœnitet ante ꝯctum. j. de pœn. c. vlt. sic ergo intelligas: nec similitudinem dicas, vbi non est. Ioan. And.

Quoniam.] Hæc est solemnis decretalis & quotidie practicatur: Diuiditur aūt in tres partes: Primo ponit confirmātiū abusum, quem prohibet cū decreto: Secundo ponit vocationis formam: ibi, *Vocationē*. Tertio ad electionem cōcordem hoc prorogat: ibi, *Quæ etiam*.

Quæ electio dicatur concors, & quæ non, ponitur in cap. quorundam. & eod. v. de gloss. in cap. I. supra de maio. & obedien. Barbatiam consil. 2. volum. 1. & late Alexandrū consil. 48. incip. in causa ventilata, vol. 7.

Additio. Quid aūt corrigat, non dico reprobet, videbis in glo. dicebamus. & super ea. Io. And.

Casus. Vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri prælati: tractatu inter se habito, quendam Titium elegerūt, & aliqui se opposuerunt isti electioni: vel fuerunt duo electi: vnus istorum electorum accessit ad superiorem, & declarauit, ꝙ ipse fuerat electus in epm ecclesiæ Pictauen. vtrum superior poterit illū confirmare absq; causæ cognitione, non vocato coelecto vel opponente? Rñdet ꝙ non: Sed quid si electio fuit facta in concordia: vtrum superior illam electionem sine vocatione & citatione illorum, quorum interest, possit confirmare? Rñdet ꝙ non: immo illi quorum interest, sunt vocandi & citandi peremptorie. Sed quæritur qualiter sunt ipsi citandi? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut sunt aliqui opponētes, vel est cōpetitor siue coelectos, & tales sunt nominatim & peremptorie citandi, vt ad talem diē veniant dicturi causas pp quas electio nō sit confirmanda. Sed ponamus quòd electio fuit facta concorditer? Rñde: ꝙ tūc citatio debet esse generalis; videlicet vt si sint aliqui q velint prætendere aliquas causas, quare electio non sit confirmanda, ꝙ ipsi compareant peremptorie ad talem diem: & poni debet citatio ista peremptoria in valuis illius ecclesiæ, de cuius electionis confirmatione tractatur, aliàs confirmatio nō valeret. Hel. Regoier. Nota primo ꝙ iudex non debet esse nimis festinus & celer ad sniam pferendam. Ad hoc s. de restitu. in integ. cum ex literis. & j. de re iud. cum æterni. Nota secundo, ꝙ actus dr̄ repētinus, qui fit sine citatione & cognitione requisita. vide tex. 48. dist. c. 2. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quoniam.*] Si apparet coelectus vel se opponens ei, qui confirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet crida in ecclesia generalis: quòd se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliàs confirmatio facta non tenet.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia. de tertio remittit.*

b ¶ *Electione.*] idem dicam de postulatione, cum eadem sit ratio: quod verum puto in admissione postulationis, quæ fit à superiore illo, qui postulatum admittendo confirmat: secus in eo qui postulatur à prælato suo, vt monachus electus in epm ab abbate: quia in ea non fiet vocatio. Et idem puto in præsentatione; vt etiā ille cui fit præsentatio, seruare teneatur hanc decre. & sic seruatur. De collationibus dicam in fin. cap.

c ¶ *Non in concordia.*] idem si in concordia quoad vocationem faciendam: vt dicitur in fi. Io. And.

Pertinere verbū qualiter intelligatur.

d ¶ *Pertinet.*] verbum hoc late patet. ff. de verb. sig. verbum pertinere. vnde intelligo siue pertineat iure cōi, vt ad epm. 16. q. 7. nullus omnino. s. de hære. cum ex iniuncto. siue iure speciali: puta, ex priuilegio vel consuetudine præscripta, siue iure delegato: qoia omnes habebunt hanc formam seruare.

¶ *Glossa sequēs de celeritate ponit quosdam casus, quibus approbatur: & quosdam quibus reprobatur.*

Celeritas in quibusdam casibus reprobatur, & in aliis denotatur.

e ¶ *Celeritate.*] Nota ꝙ hic reprobatur celeritas: & est generale in omnibus personis promouendis. 8. q. 1. dilectissimi. Item pp rei nouitatem. 23. dist. cōis filius. vbi de hoc per Archid. 43. dist. cap. 1. vnde Paulus. Item pp reuerentiam sacramenti recipiendi. de consecr. dist. 4. Iudæi. Item pp metum incommoditatis emergentis. 12. q. 2. sine exceptione. Item pp honestatem, vt res carior habeatur. 17. q. 1. institutum. Item pp certitudinem habendam, vt 17. q. 1. si quis incognitus. Item pp reuocandi difficultatem, vt in dandis sententijs. 2. q. 1. Deus omnipotens. & hic. vel in ipsarum executione. 11. q. 3. cum apud. idem in legibus condendis. 4. distin. in istis. Item pp rei dignitatem. 61. dist. miramur. Item pp periculosam sacramēti iterationem. de consec. distin. 4. cum itaq;. Interdum aūt desideratur acceleratio pp metum contaminationis. 8. distin. mala. propter metum defectus. 5. distin. baptizan. propter metum vsurpationis. 35. q. 9. loci. propter magnitudinem transgressionis. 17. q. 1. si custos. propter inobediētiæ culpam. 12. q. 2. qui & humanis. pp debitū obedientiæ. 93. distin. cap. 1. pp rectitudinē dispensationis. 45. dist. disciplina. pp periculum imminens: vt in vacatione ecclesiæ. s. eod. in ant. cū inter vniuersas. vnde & cautio damni infecti celeritatem desiderat. ff. de dam. infect. l. 1. & idem in similibus, vt s. de re iud. c. 2. de rescrip. in ant. ad hoc. vbi ea certa causa idem est reperiri.

1. Tim. 5.

¶ Idem.

¶ *Si apparet coelectus vel se opponens ei, qui confirmationem petit: ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in ecclesia crida generalis, quòd se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliter cōfirmatio facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. XLVII.

Quoniam [a] electione [b] non in cōcordia [c] † celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet [d], consueuit interdum suæ cōfirmationis celeritate [e], præferens cupiditatem [g] propriam iuri [h], & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando, vbi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est vnicus [i] supplantare: dum nullis vocatis, & non discusso negotio [k] per repentinam confirmationē cito (contra doctrinam Apostoli [l]) imponit manus [m] electo: Nos volentes huic morbo [n] & fraudibus [o] obuiare: præsenti constitutione sancimus, confirmationes tales [p] viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas, & inanes [q]. ¶ Vocationē † autē huiusmodi nominatim [r], vbi est coelectus, vel apparet oppositor †, aliás generaliter [s] in ecclesia, in qua electio facta est, vt si qui sint, qui se velint opponere [t], cōpareant assignato peremptorio [u] termino competenti [x], faciendam esse

† Vide Romanum cōsil. 341. & Barbatiā cō sil. vlt. volu. 4.

† Non textum. & vide Innocentiū in cap. inter quatuor. de maio. & obedien. & Doctores in l. fin. C. de iure delibe.

f ¶ *Præferens.*] sic s. eo. tit. auaritiæ. & c. quorundam.

g ¶ *Cupiditatem.*] quæ omnium malorum radix est. 47. dist. bonorum. de pœn. dist. 5. quia radix.

h ¶ *Iuri.*] quod facere non debet. 7. q. 1. si quis episcopus. in fi.

i ¶ *Vnicus.*] sim. s. eo. cupientes. §. si vero.

k ¶ *Non discusso negotio.*] male faciunt & puniuntur si promouent indignum, vt s. eo. nihil est. & s. de præben. graue.

l ¶ *Apostoli.*] Pauli 1. ad Timoth. 5. cap. 24. dist. §. 1. 78. dist. quid est manus cito. s. eo. in ant. cum nobis olim.

m ¶ *Manus*] confirmatorias, de quibus loquimur.

n ¶ *Morbo.*] nam quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotijs: in Authē. hæc constitutio innouat constit. in princ. coll. 8.

o ¶ *Fraudibus obuiare.*] quod faciendum est s. eo. auaritiæ. & cap. commissa. & j. tit. proxi. cap. 1.

p ¶ *Tales.*] scilicet factas non vocatis competitoribus: vel his qui se vellent opponere, si qui essent.

¶ *Glo. seq. ponit quod prius tenebatur: quærit, & soluit distinguendo.*

q ¶ *Inanes.*] Dicebamus olim: & not. de hoc Inno. & Host. de appel. constitutus. s. de dolo & contum. in ant. c. cum olim. ꝙ confirmatio facta vocatis his, qui vocandi erant, & cum causæ cognitione, habet vim diffinitiuæ: hinc est ꝙ reuocari non poterit: & si appelletur, appellari potest vt à diffinitiua. Si aūt fiat sine causæ cognitione, & non vocatis vocandis, vim habet interlocutoriæ. ibi de hoc plenius per eos videre potes [1]. Sed hodie non valet confirmatio sine vocatione huius decre. vt hic vides. Quid si sic confirmatus administrat? Satis crederem ꝙ si errauit in facto, quia credidit vocationem factam, quæ facta non erat, excusetur a pœna decret. s. eo. auaritiæ. & cap. qualiter. maxime cum vocatio & citatio ista sit superioris officium, & non partis. Sed si errauit in iure, eum à dicta pœna non crederem excusari. ad hoc j. de reg. iur. ignorantia. cum suis concordan.

[1] Ita enim tenēt dicti præallegati Doctores ibi, & in decre. cum dilectis. eod. tit. ad fi. & c. nihil est, & vide quæ ibi dixi in glo. dicebat. & Compost. eod. tit. ꝙ sicut ꝙ non erat necesse vocationem fieri. & suo tēpore verū dicebat, & sic seruabatur propter illa loca, quibus per prouincialia vel synodalia statuta erat prouisum contrarium, vt Bono. Ioan. And.

r ¶ *Nominatim.*] sim. j. de senten. excom. statuimus.

s ¶ *Generaliter.*] & publice: quia talia edicta in publico proponi debent. de postul. c. 1. & est ꝯ illos qui adhuc fraudem faciunt constitutioni, faciendo hanc vocationem fieri coram certis amicis.

Additio. Concor. quod not. in cle. eo. tit. cautam. §. verum. in 4. glo. Ioan. And.

t ¶ *Opponere.*] ne electus confirmetur.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

u ¶ *Peremptorio.*] nunquid post hunc terminum veniens audiretur? Super hoc dic vt s. qui ma. accusa. pos. cum in tua. [Vide secundā quæstionem quam posui super regula, mora. j. de reg. iur. & scripsi in Spec. de cita. §. viso. in prin. Ioan. And. Officium tamen iudicis in his non quiescit, vt s. eo. cum nobis olim.

x ¶ *Competenti.*] secundum locorum distantiam, personarum, & negotij qualitatem. Ioan. And.

a ¶ Quæ.

a ¶ *Quæ.*] scilicet dicta de vocationibus faciendis: & quòd non valeat confirmatio aliter facta.

¶ *Glos. seq. quærit & soluit.*

b ¶ *Obseruari.*] Quid in prouisionibus vel collationibus; nunquid in eis habebit fieri hæc vocatio? tutum puto & in his hæc fieri: non tñ credo de verbis vel mẽte huius iuris hoc esse. & facit ꝭ. de præben. cũ in illis. & optime. eo. tit. licet eps. Io. An.

censemus. Quæ ᵃ etiam si electio in cõcordia celebrata fuerit, volumus obseruari ᵇ.

DE RENVNCIATIONE.

¶ *Dictum fuit ꝭ. tit. proxi. de elect. verum quia nihil est sub sole adeo cõfirmatum, quin rumpatur: & electio rumpitur per renunciationem: ideo ad nos informandum qualiter rumpatur electio, annectitur præsens rubrica de renunciatione.*

TITVLVS VII.

De renunciatione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Romanus Pontifex potest libere Papatui renunciare. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

Voniam ᶜ † aliqui curiosi ᵈ disceptantes ᵉ de his, quæ non multum expediũt, & plura sapere, quàm opoorteat, contra doctrinã Apostoli ᶠ; temere appetentes, in dubitationem sollicitam ᵍ, an Romanus Pontifex (maxime ʰ cum se insufficientem ⁱ agnoscit ad regendam ᵏ vniuersalem Ecclesiam, & summi Pontificatus onera supportanda) renunciare valeat Papatui, eiusque oneri, & honori, deducere minus prouide videbantur ˡ: Cælestinus Papa quintus prædecessor ᵐ noster, dum eiuidẽ ⁿ ecclesiæ tegimini præsidebat; volens super hoc hæsitationis cuiuslibet materiã amputare, deliberatione habita cum suis fratribus ᵒ Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus (de quorũ numero tunc eramus) de nostro, & ipsorum omnium concordi consilio & assensu, auctoritate Apostolica statuit ᵖ, & decreuit: Romanum Pontificẽ posse libere

¶ Vide Ludouicũ Gomezium in regula cancellariæ de infirmis resignantibus. q. 1.

¶ *Quoniam.*] Diuiditur ĩ tres partes ſm Io. An. In prima ponitur causa constitutionis Cęlestini: In secunda ipsius cõstitutionis mens: ibi, *Cælestinus.* In tertia ex duplici causa illã inter has constitutiones interserit: ibi, *Nos igitur.* Ioan. And.

Paulus ad Romanos cap. 12.

CASVS. Papa videns se impotẽtẽ ad regendũ vniuersum orbẽ: vult renunciare Papatui: an possit? vr̃ q non, quia obtinens administrationem ecclesiasticã, non potest illi renunciare & resignare in manibus superioris. c. admonet. & c. quod ĩ dubiis. eo. tit. in ant. modo Papa nullum habet superiorem. Non obstante tñ ista ratione dubitandi, deciditur cõtrium: videlicet q potest renũciare Papatui: & vacat ipse Papatus, ita q Cardinales possunt alium eligere: Et iura loquentia q obtinens administrationem ecclesiasticam nõ potest renunciare, nisi in manibus superioris, intelliguntur qñ talis renuncians habet superiorem. *Statutum.*] id est tenorem: quia ipsum statutum non inseritur hic de verbo ad verbum: sed solũmodo tenor ipsius. Nota q nimia curiositas est reprobata. 37. dist. sacerdotes. Nota reprehensibile esse sapere vltra q̃ expediat: & maxime in his quæ sunt fidei, in quibus simplicitas commẽdatur. de quo de sum. Tri. cap. 1. in ant. Nota insuper, q subsistente iusta causa, potest Papa renunciare Papatui. Nota finaliter ex isto textu, q beneficiatus habẽs superiorem, non potest dimittere beneficium, & se exonerare ab obligatione, qua est astrictus: nisi in manibus sui superioris: & tunc requiritur consensus superioris: ita q superior acceptet renunciationem: Nam superior posset ipsum cogere, vt resideret: quia obligatio licet ab initio sit voluntatis, tñ ex postfacto est necessitatis: & istud verum nisi subesset iusta causa: nam tunc posset superior compelli ad acceptandum renunciationem. c. nisi. de renun. eo. tit. in ant.

¶ *Prima glossa ponit casum.*

c ¶ *Quoniam.*] Quia quidam plusq̃ expediret curiosi, referebãt in dubiu, an Papa posset renũciare Papatui: Cęlestinus quintus dum pręsideret ecclesiæ Romanæ regimini, statuit de consilio & assensu suorum fratrum, q summus Pontifex libere posset renunciare Papatui: Quod statutũ ne obliuioni daretur, & de prædicto casu dubitaretur vlterius; inter alias huius sexti libri cõstitutiones de fratrum suorum consilio dominus Bonifacius hic redegit ad perpetuam rei memoriam. Ioan. And.

d ¶ *Curiosi.*] qui maiores curas exhibere volunt, quàm res exigat. ad hoc 4. dist. denique. de consec. dist. 5. quinque modis.

ADDITIO. Et ſi. de nouatio. dolo. in ſi. 49. dist. c. 1. vers. paruo autem naso. & ꝭ. eo. lib. de postula. c. 1. in prin. Io. And.

e ¶ *Expediunt.*] quod faciẽdum non est. C. de sum. trin. l. nemo. ꝭ. de hære. c. 2. & ꝭ. de re iud. abbate. ad fi.

f ¶ *Apostoli.*] Pauli in epistola ad Romanos, cap. 12. & habes eidẽ verba. 43. dist. sit rector.

g ¶ *Sollicitam.*] vide ꝭ. deducere minus prouide videbantur.

h ¶ *Maxime.*] comparatiuum: vide etiam si sufficiens sit, renunciare poterit, vt per inferiora patebit.

¶ *Glossa sequens primo ponit dubium, secundo notat, dat simile, & exemplificat.*

i ¶ *Insufficientem.*] pp hoc tñ non posset deponi: quia pp solam hæresim ᵗ deponitur. 40. dist. si Papa. sed alij prælati pp insufficientiam bene deponuntur, & ecclesiastici & seculares. 18. q. 2. si quis abbas. 15. q. 6. alius. & pp negligentiam. 81. dist. dictum. ꝭ. de hære. excõicamus. in ſi. Et nota q licet oĩs sufficientia esse dicatur in Papa: ita q oĩa iura in pectoris scrinio habeat ꝭ. eo. tit. de consti. c. 1. tñ interdum insufficiens esse potest: vt hic. & interdum eum fallit oblinio. 23. dist. pterea, vbi de hoc. sic sedes ipsa aut sanctũ inuenit, aut sanctum facit. qs enim sanctũ dubitet, quem apex tãtæ, &c. 40. dist. non nos. & tñ hæreticus posset esse ᵛ & pp hæresim deponi. ea. distin. si Papa. & posset ex multis insurgere insufficientia hæc: vt ex defectu literaturæ, & senectute, ex infirmitate, vel similibus. Ioan. And.

ᵗ De hoc articulo, qui valde est cõmotus: sunt consulendi Doctores in theologia, tum canonistæ.

ᵛ Vide Albertum Pighium Campensem lib. 4. cap. 8. de ecclesiastica hierarchia, vbi late de hoc.

k ¶ *Regendam.*] ad qđ ex officio suo tenet: vt in proemio huius libri.

¶ *Glos. seq. ponit rationes contrarias, & eis respondet.*

l ¶ *Videbantur.*] & erat ipsorum ratio motiua: quia qui renunciat, renunciare debet in manibus superioris: & aliter matrimonium spirituale nõ dissoluitur. ꝭ. eod. de renun. admonet. sed Papa superiorem nõ habet: ergo renunciare non potest. Item fungitur vice Dei, quas vices sic vr̃ ossibus habere annexas, q a se abdicare non possit. ad hoc de sta. mona. cum ad monasterium. in fine. [Multæ aliæ rationes inducunt vt scilicet quia Papatus á solo Deo est: & quæ a Deo sunt vel cõmittuntur, ab inferiori tolli non possunt: Ergo Papalis dignitas á Deo commissa, alicuius inferioris auctoritate dimitti vel tolli nõ potest. Item nullus potest auctoritatem vel potestatẽ auferre, quã conferre non poterit; sed Papalem auctoritatem nullus conferre potest nisi Deus: ergo nec eam auferre: quod fieret si valeret renunciatio. multas alias rationes vide hic per Io. And. in sua nouella.] Sed cõtrium verum est: vt hic vides: & probatur ex eo, quia Marcellinus renunciauit Papatui, cui substitutus fuit Marcellus. 21. dist. nunc aũt. Item Clemens renunciauit Papatui, cui successit Linus: & eo mortuo, Cletus: & illo mortuo iterum successit Clemens: vt in chronicis. & vide de hoc 8. q. 1. cap. 1. hinc disputat hic mũdus, &c. & hanc opi. approbauit Io. 7. q. 1. c. non autem. Ad id quod dr̃, q renunciatio fieri debet in manibus superioris: fateor id verum vbi est superior: Sed hic pp impossibilitatem ius illud seruari non potest. & facit optime ꝭ. ut. proxi. indemnitatibus. §. penult. & ꝭ. eo. licet de vitanda discordia. in fin. [Ioan. Mona. alle. ff. de his. quę in testa. delen. l. proxime. melius facit tit. seq. de hære. instit. l. & hoc Tiberius.] Item inferiores prælati à suis prælatis confirmantur & instituuntur: vnde non est mirum si sine ipsorum licentia renunciare non possunt: Sed Papa a nemine confirmatur: vnde sicut sine superiore instituitur: ita sine superiore renunciet. ad hoc ꝭ. de reg. iur. cap. 1. Ioannes And.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. q sicut populus Romanus penes quem erat summa potestas lege lata, illam transtulit in principem, instit. de iur. natura. §. sed & quod Principi. Sic & Papa qui habet potestatis plenitudinem, hac lege lata cedere potuit oneri & honori. Ioannes And.

¶ *Glo. seq. ponit differentiam.*

m ¶ *Prædecessor.*] Cum dignitas vacat aliàs quàm per mortem, successor non congrue dicitur prædecessor: sed dicere deberet præcessor. Prædecessor enim idem quod prædecedens: nisi dicere velis quòd quomodocumque vacet prælatura, quo ad illam decessisse putatur. & est expressum 7. quæst. 1. §. ecce in quibus. & 33. quæst. 2. §. 1.

n ¶ *Dum eiusdem.*] postea enim ipsius constitutio non valuisset: qa Pontifex non erat, vt ꝭ. patebit.

o ¶ *Fratribus.*] Cardinales ergo fratres vocat: cum de ipsis permixtim loquitur. ꝭ. de offi. legat. officij.

p ¶ *Statuit.*] credendum est Papæ hoc referenti. ꝭ. de testi. cum à nobis. in fine.

2 ¶ *Reso-*

resignare [a]. ¶ Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis [b] cursum obliuioni [c] dari, aut dubitationem eandem in recidiuam [d] disceptationem vlterius deduci contingat: ipsum inter constitutiones alias, ad perpetuam rei memoriam [e], de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

¶ Idem.

¶ Si in fraudem expectantis primam vacaturam, cum in proximò crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectās illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipsò probata sit fraus, & carebit vtraque.

CAP. II.

SI te præbēdam [f] vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximò [g] vacaturam auctoritate Apostolica expectāre, aliquis præbendam seu dignitatem [i] tenuem obtinens in eadem [k], fraudulenter ei renunciet [l], vt illa [m] primo sic vacante, præcludatur tibi [n] via per consequens ad obtinendum præbendam, vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortē alicuius [o], vel aliàs [p] in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximò [q] vacatura: per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas [r]: vt quia dictæ renunciationis tempore, is qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur: vel aliquid aliud imminebat, ppter quod illius præbenda, seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullū tibi volumus obstaculum interponi, quo minus (præbēda vel dignitate prædicta sic fraudulenter renunciata, omissa [s]) possis dictā pinguiorē, cum eam, vel aliam [t] si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate præfata libere petere veluti tibi debitā [u], & habere. ¶ Cæterū si prædicto renuncianti huiusmodi præbēda vel dignitas pinguior forsitan conferatur: eo ipso † dicta fraus in-

a ¶ *Resignare.*] hoc expresse notat Ioan. 7. q. 1. non autē. in glo. magna in fi. & facit quod not. 79. dist. si quis pecunia. 18. q. 2. § fi.
b ¶ *Temporis.*] hinc est q antiquorum memoria melius præscripta tenetur. & de hoc vide quod not. s. de proba. tertio.
c ¶ *Obliuioni.*] omnium enim habere memoriam, & in nullo peccare, &c. vt s. vt eccle. benefi. vt nostrum.
d ¶ *Recidiuam.*] quod esse non debet, vt s. de verb. sign. ex parte 2. cū suis concor.
e ¶ *Memoriam.*] facit j. de re iud. ad Apostolicę. in super scripto one. & quod ibi dicam in prima glossa.

SI te præbendā.] Fraudulenta renūciatio non nocet expectanti. hoc dicit, secundum Zen. Prima prouidet impetrantibus contra fraudes, de quarū coniecturis ponit exēpla: ibi, *Vt quia.* Secūda: ibi, *Cæterum.* conuincit, & punit fraudulentos.

¶ Præsupponendū est pro intellectu huius capituli, q Papa aliqñ scribit pro aliquo sub ista forma: Mādamus, quatenus tali prouideas de præbenda vacante, si qua vacet in tali collatione, alioqn de prima vacatura: Aliquoties Papa ita scribit: Mandamus, quatenus tali prouideas de præbenda primo vacatura in tali collatione, si ipsam præbendam duxerit acceptandam: alioquin de illa quam ipse acceptandam duxerit. In primo casu iste pro quo scribit Papa, non poterit petere nisi primo vacaturam: fallit in casu huius capituli, videlicet quando vacat in fraudem impetrantis.

CASVS. Papa volens mihi facere gratiā in aliqua ecclesia, mandauit alicui epo, vt mihi prouideret de præbenda primo vacante in tali ecclesia, si qua vacaret; alioqu de proximo vacatura: Tractu tpis cum speraretur vacare quædam præbenda pinguis, quia forte canonicus erat senex, vel fecerat tractatum de intranda religione, vel volebat redire ad seculum, cum nondum esset in sacris: Quidā aduersarius meus prosequens me odio, vt me frustraret illa præbenda, quia habebat vnam præbendam modici valoris, forte vnius floreni, fecit vacare suam præbendam per renunciationem: nolo illam acceptare; postea vacat pinguis præbenda: volo illam petere; an possim? Rñdet Romanus Pontifex, q si appareat per coniecturas, q illa renunciatio fuit facta in fraudem, possum illam præbendam modici valoris omittere, & acceptare præbendam pinguem. Sed ponamus q præbenda pinguis fuit collata illi canonico, qui renunciauit præbendæ modici valoris; vtrum eo ipso q fuit sibi collata, sufficienter sit probata fraus? Certe sic: nec requiritur alia probatio fraudis: ideo debet ipse priuari vtraq; præbenda, scilicet illa cui renunciauit; & illa pinguis, quæ fuit ei collata. Nota primo differentiam inter præbendam & dignitatem: & sic patet q canonicus non dicitur habere dignitatem. ad hoc. s. de rescrip. statutum. in princ. de consue. c. 1. eo. lib. Nota secundo q habens gratiam ad proximum beneficium vacaturum, non potest acceptare aliud: nisi fraudulenter introducatur vacatio primi. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dubium soluit.*

f ¶ *Si te præbendam.*] Si in fraudem expectantis primam vacaturā, cum in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem quam habebat, non tenetur expectans illam recipere, immo illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem: Et si illi renunciauit illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque. Scire debes q quia nemo videtur fraudare eos q sciunt & consentiunt; vt ff. de reg. iur. nemo videtur. j. eo. tit. scientia. puto nec dece. illam, nec eius pœnam locum habere, vbi expectans consensit; quia hoc sciens voluit illam tenuem habere: pone enim quod plus sibi placet: prouiso tñ q nō committat simonia.

ADDITIO. Et hæc quæstio inter quęstiones collatas in hoc studio fuit prima in ordine disputata per dñm Henricum Anglicum: ponebant tñ terminos q renūciatio & collatio fuerant factæ clandestine: & super hoc fundabat solutionē suam: quare dicebat illas non valere. Io. An.

g ¶ *Proximò vacaturam.*] debebatur enim sibi primò vacans, vt j. de præben. si clericus. & sic per fraudes videbatur via præcludi ad aliam. secus si haberet literas sup ea, quā duceret acceptandam: q a tunc fraus ista sibi non præclusisset viā: quod est verum nisi acceptasset primam, quæ vacaret: quod potest, licet certam & nominatam talis acceptare non possit j. de conces. præben. ne captandæ. quia tunc per omnia idem.

h ¶ *Apostolica.*] quod est etiam in casu decr. j. de præben. hi qui. & cap. si cum. & s. eod. de rescrip. cum aliquibus. cum si. Alius enim q Papa ad vacaturas contra Lateranē. concilium ius non tribuit vt s. de conces. præben. cap. 2.

ADDITIO. De legatis dic vt j. de offi. lega. c. 3. & 4. Ioan. And.

i ¶ *Dignitatem.*] singula singulis refert.

k ¶ *In eadem.*] ecclesiā. scilicet, i. qua expectās. & idem si expectabat in ciuitate vel prouincia, si in ea fieret talis fraus; cum eadē sit ratio.

l ¶ *Renunciet.*] de vacatione per renunciationem dicit: q a de illa ad titulum; sed idem credo [1] si in fraudem occideretur, vel deponeretur, scilicet qui tenuem obtinebat: vt pcluderetur expectanti via ad pinguem. & fm hoc dicam q expectans primam vacaturā, primam si vacat in eius fraudem, recipere non tenetur.

m ¶ *Illa.*] tenui renunciata.

n ¶ *Tibi.*] cui debebatur prima, & non secunda.

o ¶ *Alicuius.*] quia valde senex est: vel infirmus valde. Ioan. And.

p ¶ *Vel aliàs.*] puta quia tractat ille qui in sacris nō est, de matrimonio ɔhendo: vel quia electus est, vel eligi speratur in epm: vel religionem vult profiteri. vel de crimine accusatur, pp quod creditur deponendus: vel his similia.

¶ *Glo. seq. recte per quæstionem.*

q ¶ *Proximò.*] idem credo si non in proximò: dūmodo fraudulenter fiat renunciatio talis, & possit id alias cōstare; quia semp ratio remanet: pone enim q literas habeo ad primā vacaturā, & Titius licet non speretur de prima vacatione: tñ quia odio me prosequit, renunciat præbendæ, quæ valet vnum florenū, vt sic me impediat in pinguibus, si vacarent; certe cum eadem sit ratio, idem credo.

r ¶ *Coniecturas.*] Nota q dolus probatur ex perspicuis coniecturis [C. de dolo. l. dolum. cum concor. Ioan. Mon. remittit ad id qd' plene not. j. de re iu.] dolo. & qui eum allegat, probare illum debet. ff. de prob. l. quotiens. §. qui dolo.

s ¶ *Omissa.*] non enim debet acceptare si hoc sciuit, sed omittere, vt hic vides.

t ¶ *Aliam.*] puta, non vacauit illa, de qua sperabatur, sed alia [a] vnde ex quo non videtur acceptare illam quæ primo vacauit pp illā fraudem, debebitur ei & tenebitur acceptare secundam vacantē. de præb. si cui. & c. si clericus. eo. lib.

u ¶ *Debitam.*] Licet enim illa non sit primo vacās, sed scd'o: tñ rōne fraudis primo vacans fingit. & est h. s. de rescr. si pp. eod. lib. & in hoc pfertur æquitas rigori pp fraudem. ad idem C. de in. l. placuit. C. de fur. & ser. cor. l. qs seruo. & j. de re. pmu. c. vno. Et sic nota casum, in quo licet scribatur de prima vacatura: debetur secūda. alios casus habes ad idem j. de præben. c. 2. in fi. eo. tit. & cap. quia sæpe. & c. cum in ecclesia. & c. ei cui. & j. de re. permu. cap. vno.

¶ Hodie gratiæ, quæ dicuntur expectatiuæ, hue ad vacaturo, omnino sublatæ sūt per concilium Trident. sessio 24. de reforma. c. 19.

¶ Ex veritate temporis aliquid præsumit. not. l. post contractum. ff. de do. Bal. in l. 1. C. de ser. fug. dicit præsumi contra illum, q fecerit locus est & statim mortuus est. Philip. Franc.

[1] Idem Philippus Franc.

[a] Quæ sequuntur ab hoc loco vsque ad finem huius glossulæ, nō reperiuntur in antiquis codicibus.

a ¶ Habita

a ¶ *Habita*]cui semel renunciauit; & sic repetere non poterit. 7. q. 1. quàm periculosum. cum sim.

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

b ¶ *Ambita.*]scilicet per cupiditatem & fraudem; & est sim. ī. de trāsla. licet. & c. quāto. 7. q. 1. si qs eps. [Bene facit. ff. de duor. si filia. ff. sol. ma. si filiæ. Io.

Mo.] Sisis ergo terminis sic quisque contentus, nec vltra mēsuras sui iuris affectet augeri: vt in præd. c. si qs. in fi. Ambita sūt ideo carere debet: quia expectanti debetur: sed etiā si non deberetur: puta quia vacauit alia ante illam, ob quam fiebat renunciatio; tū nō debebatur renuncianti, qui eam adeptus est: cum iste finis non distinguat: & ad hoc faciunt prædicta iura.

telligatur esse probata: & idem renuncians habita [a] omnino careat, & ambita [b].

TITVLVS VIII.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Iurisdictio suffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. Andr.*

CAP. I.

Romana [c] † Ecclesia [d]: & infra. ¶ Edictum vero per Remensem prouinciā publicatum [e], vt à subditis [f] episcoporum ipsius prouinciæ, pro audiendis & terminandis eorum causis [g] libere ad Remensem curiam accedatur, penitus reuocamus: Quia etiam si tenerentur [h] ijdem episcopi pro suis [i] culpis [k] vinculo excommunicationis astricti: non tamen ex culpis † ipsis (cum id non inueniatur à iure concessum [l]) ad Remensem archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum: Sed alia forte pro illis, pœna [m] ipsis canonica posset infligi.

¶ Idem baronibus & comitibus regni Portugalliæ.

¶ *Si ille, qui præest, est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ioan. Andr.*

DE SVPPLENDA negligentia prælatorum.

¶ *Rubrica ista potest dupliciter continuari: Vno modo sic: visum fuit ī. tit. proxi. qualiter quis perdat administrationē ecclesiasticam per renunciationem: verum quia aliquotiens quis repellitur ab administratione propter suam negligentiam: ideo post rubricam præcedentem annectitur præsens rubrica, de supplenda negligentia prælatorum. Alio modo potest continuari sic: Quia prælati quandoque sunt negligentes in administratione suorum beneficiorum: posset dubitari, an aliquis possit supplere defectum prælatorum negligentium: ideo ad nos informandum qualiter quis posset supplere negligentiam prælati: annectit rubricam de supplenda negligentia prælatorum.*

Romana.] Sunt tres partes secundum Hostien. & Ioan. Mona. primo reuocat edictum: Secundo causam reddit: ibi, *Quia etiā.* Tertio antipophorizat: ibi, *Sed alia.* Scdm dūm Henr. Reg. hoc c. sic summar: Excōicato epo, iurisdictio sua nō deuoluit ad supiorē. hoc dicit.

CASVS. Cum archiepiscopus Remensis prouinciam suam visitaret, non fuit receptus debito modo à suis suffraganeis, vnde eos excommunicauit: Et quia excommunicati nō poterant exercere iurisdictionem: fecit proponi edictum, vt subditi suorum suffraganeorum pro causis suis dirimendis adirent suum officialem: Vnde suffraganei archiepi Remensis conquesti fuerunt Romano Pontifici, q archieps Remensis vsurpabat suas iurisdictiones, quod facere non debebat: cum iste casus non sit de casibus enumeratis in cap. pastoralis. de offi. ord. in antiq. vbi enumerantur casus, in quibus metropolitanus potest exercere suam iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: Vnde Papa cassauit illud edictum: quia iurisdictio suffraganeorum non poterat deuolui ad ipsum archiepm: & si suffraganei deliquerant, poterat archieps ipsos aliter punire: sed per hoc non est auferenda eorum iurisdictio. Nota primo ex hoc capitulo, q metropolitanus potest totam suam prouinciam visitare, & procurationem à suis suffraganeis petere: qui suffraganei si nolint eum procurare, vel eo modo quo debent: poterit illos excommunicare pro illa inobedientia. Nota insuper principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. q si eps fuerit excōicatus, iurisdictio sua pp hoc non deuoluitur ad superiorem. concor. cap. quia diuersitatem. de concel. præben. in ant. vbi dicitur, q epo excōicato metropolitanus vel capitulum non potest conferre beneficia spectantia ad collationem solius epi: quia deuolutio non fit ad metropolitanum: nisi negligenti epo per sex menses: modo si eps fuerit excōicatus, non potest dici negligens: quia etiam si vellet, non posset conferre: sed metropolitanus debet expectare q eps sit absolutus: & tunc post absolutionem incipiunt currere illi sex mēses: Et istud verum, nisi eps excōicatus esset negligens in petenda absolutione: quia tunc etiam illi sex menses incipiunt currere à tempore negligentiæ.

¶ *Prima glossa ponit casum litteralem, & summarium.*

c ¶ *Romana*] CASVS. [1] Dum archieps Remensis visitaret prouinciam Remensem, & non debito modo fuisset à suffraganeis receptus, excōicauit eos, & fecit proponi edictum per totam prouinciam Remensem, q oēs subditi ipsorum suffraganeorum adirent ipsum pro suis causis dirimendis: Papa Innocentius reuocat hoc edictum [2]: & dicit, q licet ipsi suffraganei pro suis culpis excōicati sint, non tñ ad ipsum archiepm iurisdictio ipsorum deuoluitur: cum id cautum nō reperiat in iure: licet aliàs pro culpis ipsos possit debita pœna punire. In summa hoc dicit: Iurisdictio suffraganei excommunicati ad metropolitanum non deuoluitur.

d ¶ *Romana ecclesia.*] multas decre. eiusdem nois & auctoris, & de eadem causa, quæ erat inter Remēsem archiepm & suffraganeos suos, habebis in processu huius libri.

ADDITIO. Nouē sunt præter istam. & Host. & Io. Monachus hic illas enumerant. de offi. vica. & de offi. ordi. de fo. compe. de testi. de app. de censi. de pœnis. de pœni. & remis. de senten. excom. Romana. Io. And.

e ¶ *Publicatū.*]ex parte archiepi Remensis.

f ¶ *Subditis.*] in quos archiepi iurisdictioné non habet: nisi in certis casibus expressis à iure. & not. ī. de offi. ord. pastoralis. Et ideo edictū istud reuocari debuit, cum vergeret in præiudicium suffraganeorum, & aliorum inferiorum iurisdictionem habentium: & suum ius absorberet: quod esse nō debet: cum non nisi per appellationem ad ipsum quæstiones tales deferantur: nec ipse plus iuris sibi potest vendicare, q̄ ei per canones sit concessum. de offi. ord. c. duo simul. 9. q. 3. conquestus. & q. 2. cap. 2. & 10. q. 3. quia cognouimus. & 18. q. 2. cap. 1.

ADDITIO. Casus in quibus archieps iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum, vide hic per Host. & Ioan. Monachum, qui etiam ponunt hic versus, quos ipse Host. ponit & exponit in summa, de offi. ordi. § quid pertinet. quos quia ibi habes, hic decidi prosecutionem ipsorum. Versus autem sunt hi.

Officium vacuum, forum, appellatio, crimen:
Peccans, non parens, res, consultatio, defes:
Præsul, canonicè munus s. memeia nequam:
Visitat, indulget custos, quæ Papa dat vsus
Permutat socios suspectos: cumque vendunt:
Casibus his primas subiectos præiudis arcet.

g ¶ *Causis.*] quas inter se habent ipsi subditi: non intelligas de causis, quas haberēt subditi cōtra suffraganeos ipsos: quia tunc licitū esset edictū 11. q. 1. peruenit. & c. si qs cum clerico. & c. si clericus. cū si.

h ¶ *Tenerentur.*] hoc dicit quia forte non constabat an iuste fuissent excommunicati.

i ¶ *Pro suis.*] pro alienis enim non debent excommunicari, vt 24. q. 3. si habes.

¶ *Glo. seq. signat. & soluit duo contraria.*

k ¶ *Culpis*] Nota q licet ex sua culpa excōicatus sit eps, ita q iurisdictionem exercere non possit: non tñ pp hoc ad metropolitanum suum transfertur iurisdictio. ī. de concel. præben. quia diuersitatem. sed pp negligentiam bene transfertur iurisdictio [3] & præbendarum donatio de epo ad archiepm: vt ibi, & ī. eo. tit. per totu. Nota ergo q licet in negligētia epi archieps suppleat vicem eius: non tñ in delicto. & concordat optime ī. eo. lib. de elect. quamq̄. Sed ē. j. de temp. ord. c. 2. vbi vicini epi supplent potestatem, quā perdidit eps pp delictum suum: & illud speciale pp fauorem ordinum suscipiendorum: in quorum dilatione posset esse periculū, & procedit ex concessione expressa ipsius decre. Item ē. j. de offi. deleg. si is cui. vbi pp delegati excōicationem, de subdelegato appellatur ad primum delegantem. Solutio: non sic dependet iurisdictio eporum ab archiepo, sicut delegatorum Papæ ab ipso Papa: ad hoc ī. de re iud. duobus. & in appellatione quæ habet fieri intra certum tempus, & prosequi etiam imminueret periculū, si primus delegans non suppleret: & ideo aliud ibi.

l ¶ *Concessum.*] sim. ī. de senten. excom. is qui. Et nota intelligi prohibitum qd non est concessum. de temp. or. dilectus. de transla. inter. in ant. vbi de hoc. Et facit ad ea quæ notantur de dispensatione episcoporū. ī. de iudi. at si clerici. & 50. dist. in summa. & c. miror.

m ¶ *Pœna.*] scm qualitatē delicti, vel causæ. ī. de offi. deleg. sane 2.

[1] Hic casus Ioannes An. d. & in antiquis eo dictum ponitur.

[2] Si renouauit ad penitentiam suffraganeos, qui excōicati erant, nisi forte in plenitudine potestatis fecerit, vel non fuit excōicatus, vel fuerant absoluti, vel forte esset in hoc res concernens, quia non patebat edicti. Io. And.

Nota q quis potest plures puniri ex eadē culpa, quando persistit in eius contumacia. ad hoc, vt ī. de con. clerici. quoniā. in 6. Dominicus.

[3] Idem Philippus 9. q. 3. cap. cum simus. Fanutius.

Iurisdictio episcopi nō ita dependet ab archiepiscopo, sicut delegati Papæ ab ipso Papa.

CAP. II.

GRandi[a] non immerito: & infra. ¶ Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati[b] regis[c] Portugalliæ fratrem[d], de deuotione[e], probitate, ac circunspectione[f] multipliciter commendatũ[g], qui eidem regi (si absque legitimo[h] decederet filio) iure[i] regni succederet: quique[k] examinatæ dilectionis[l] affectu, quo vos, & prædictum regnum prosequitur (magnanimitate, ac potentia[m] sibi plurimum suffragantibus) regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: præsertim cum ad curam, & administrationem generalem, & liberã[n] regni eiusdem, tam † pro sæpedicti regis, quàm ipsius regni vtilitate, (si prouide attendatur) ac ad defensionem[o] ecclesiarum, monasteriorum[p], aliorumque piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quàm secularium, necnon viduarum[q], orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac deperditorum[r] inibi recuperationem salubriter, vt in Domino confidimus,

GRandi] De hac decre. facit additionem Guli. in Spec. de feu. §. 2. in fin. Et primo ponit mandatum: Secundo dat ipsius executores: ibi, *Alioquin.* Tertio protestatur: ibi, *Per hoc.* Et prima pars continet quatuor: nam præmissa coadiutoris commendatione, & ad quid detur: & sublatis obstantibus, mandat illum prius recipi: Secundo sibi pareri: Tertio sibi suffragari: Quarto de redditibus illi responderi. Io. An.

¶ Nota primo principalem effectum huius cap. videlicet, quod si ille qui præest alicui communitati sit negligens & remissus, potest suus superior sibi dare coadiutorem, qui io iure vocatur curator. Nota vlterius conditiones requisitas in coadiutore, & in illo qui præest alicui communitati: quia debet esse deuotus erga Deum, circumspectus, plenus oculis, & bonus mũdanus. Nota insuper, quod officium coadiutoris expirat per mortem illius, cui datus est coadiutor: Caueas tamen ne te fallat glossa finalis, quæ dicit, quod si iste cui datus est coadiutor, non habeat filios: quod ipse coadiutor ei succeder in regnum: Si aũt habeat filios, illi filij succedunt. Ex qua glossa voluerunt quidam dicere, quod quando datur coadiutor alicui prælato in casibus, in quibus est dandus sibi coadiutor, quod prælato mortuo succedit coadiutor in prælatura: Vt si eps Pictauen. esset affectus infirmitate lepræ vel alio morbo, & daretur sibi coadiutor: mortuo epo Pictauen. coadiutor succederet in epatu: sed istud est falsum: quia officium coadiutoris expirat per mortem illius qui est datus coadiutor; sed glossa illa debet intelligi, quod adiutor istius regis sibi successisset in regnum, si rex ipse nullos habuisset filios: quia iste comes de quo in textu datus coadiutor, erat proximior ipsi regi, & ei successisset, si rex nõ habuisset filios: etiam si non fuisset datus coadiutor ipsi regi.

¶ *Prima glossa ponit casum litteralem, & summarium.*

a ¶ *Grandi.*] CASVS. Rex Portugalliæ negligens erat & remissus circa regnum & subditos eius: prodigus & dissipator erat: permittebat ecclesias, monasteria, & pia loca regni sui, & ipsas personas ecclesiasticas aggrauari: viduas etiam & pupillos, & orphanos, & cæteros in regno suo degentes grauabat, vel grauari sinebat: quare Papa supradicto regi & regno & omnibus ibi degentibus prouidere volens, dedit ipsi regi in coadiutorem nobilem virũ comitem Bolon. fratrem prædicti regis, deuotum, circumspectũ, magnanimum, & potentem: & per quem sperat futuram reformationem ipsius regni: Mandat ergo baronibus & comitibus ipsius regni Portugalliæ, quatenus dicto comiti & coadiutori, cum ad eos accesserit, non obstantibus aliquibus fidelitatibus, homagijs, seu pactis vel iuramentis: si in aliquibus his sunt regi astricti, debitum honorem exhibeant: & eum cum omnibus suis recipiant in ciuitatibus, & munitionibus, villis, castris, & singulis locis ipsius regni: & eius mandatis obediant: & sibi auxilium cõtra quoslibet violentos & repugnantes impendant: De redditibus & iuribus omnibus ipsius regni sibi integre respondendo: vt dicto regi secundum quod decet excellentiam suam, & sibi & suis de prædictis, & necessitatibus regni prouidere valeat: Vult tamen quod personam ipsius regis vel sui legitimi filij (si quem illum habere contingeret) debeat fideliter conseruare. Notificat aũt eis, quod si ipsi prædicta nõ fecerint: ipse mandauit duobus iudicibus, quod eos ad id ecclesiastica censura, appellatione cessante, compellant. Protestatur in fine, quod per hoc non intendit regi præfato, vel suo legitimo filio (si quem habuerit) prædictum adimere regnum; sed solum per prouidentiã ipsius comitis consulere ipsi regi, regno, & subditis. hoc dicit in summa hæc decretalis: Si ille, qui præest, est negligens, & remissus: debet superior illi dare idoneum coadiutorem.

a Hic casus Ioannis Andr. est, & in antiquis omnibus repertus.

b ¶ *Præfati*] in decisione, sub illo infra.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

c ¶ *Regis.*] rex iste dissipator & negligẽs erat, vt patet per inferiora: & per vtrumq; videtur quod potuerit remoueri: Primum probatur s. de elect. quod sicut. in fin. 12. q. 2. monemus. Secundum s. de offi. custo. cap. 1. 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. 81. dist. dictum. vbi de hoc. & sic non debuit ei curator dari: sed potius debuit regno priuari: & sic ad fratrem ordine genituræ conuerti, cũ filios non haberet. s. de voto, licet. Dic quod rex a, cui per successionem regnum defertur, propter supradicta priuari non debuit: sed curator dari: vt hic factum fuit: ad instar furiosi seu prodigi. ff. de cur. fu. l. 1. & custodiet regnum & regem: sicut ipse curator furiosum & patrimonium. ff. eod. tit. l. consilio. & sanidat talis rem eius, cui datur, saluam fore. ff. eo. tit. l. obseruare. & l. seq. & C. de cur. fu. l. vlt. §. sed cũ antiquitas. Papa autem hic non curat cautionem requirere; Propter delictum autem bene priuatur rex regno per superiorem suũ, vel per ecclesiam cũ superiorem non habet. de re iud. ad Apostolicæ. 15. q. 6. alius. & s. de vo. licet. & tunc vel succedet proximus, scilicet cum per successionem defertur: vel eligent illi, ad quos pertinet, alium. s. de elect. cap. venerabilem.

o Add. in de cr... & sensib. secundum Io. Innocentium.

ADDITIO. Archi. in materia, in princ. huius gl. tractat, an videlicet rex pp negligentiã remoueri possit: alleg. de offi. archi. ea quæ. de re iud. quamuis. in aut. C. de fun. pa. l. 2. lib. 1. & remittit ad notata per Goff. in summa huius tit. circa medium. Distinguit autem neglectum & negligentiam; de primo 11. q. 3. placuit. & illud post monitionem; secundum ante monitionem, in quo locum habet. 1. q. 1. quicquid. Ioan. Andr.

¶ *Glo. seq. signat contrarium.*

d ¶ *Fratrem.*] s. ff. vbi pu. mo. vel edu. de. l. 1. & penult. vbi dicitur, quod pupillus apud illas personas educari non debet, quæ ad ipsius successionem aspirant; & facit. s. de cõuer. io fin. c. vlt. sed sm Ber. rex ille non educabitur apud fratrem; sed per se & cum sua honorabili familia & curia; nec erat ille frater suspecta persona.

e ¶ *Deuotione.*] circa Deum scilicet, & Romanam ecclesiam.

ADDITIO. Dicunt Per. & Archi. circa fidem catholicã. Io. An.

f ¶ *Circũspectione.*] erat enim plenus oculis, ad hoc s. de elect. scriptum. & tales debent esse etiam archidiaconi, 93. dist. diaconi.

g ¶ *Commendatum.*] multis modis sumitur cõmẽdare; quod dic vt s. de accusa. si confiteri. s. eo. lib. de elect. nemo.

h ¶ *Legitimo*] illegitimus enim non succedit, vt s. qui fil. sint leg. per venerabilem. in fi. nec educari vel ali debet: vt ibi. de quo dic vt s. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. cum haberet. nec ad ordines promoueri, vel ad beneficia ecclesiastica sine dispensatione. quod dic vt j. de fil. presby. cap. 1. Ioan. And.

i ¶ *Iure regni*] quia debebatur ex successione; hoc vult dicere.

ADDITIO. Remissiones dedit de elect. venerabilem. in fin. quæ est contra. sed loquitur in imperio. Ioan. And.

† Aliàs non minus pro (expedi)cti regis, & c. aliàs ita tam pro ipse dicti regis, quàm.

k ¶ *Quique.*] tolle infra, regnum ipsũm reformaturus, &c.

l ¶ *Dilectionis.*] quod enim quis non diligit, facile contemnit. 20. q. 3. præsens.

m ¶ *Potentia.*] prodest potentia: vt hic. & de hoc io Authen. de ap. constitutus 2. interdum nocet: s. eo. lib. de elect. fundaméta. §. proinde. cum si. s. de loca. potuit. cum concor.

Potentia prodest, & nocet.

n ¶ *Liberam.*] licet liberam habeat donare non potest. ff. de pac. § iuris ciuilis. ff. de dona. l. filiusfamilias. si tñ iusta ratione motus donauerit, valet donatio; vt in prædicta l. filius. Tenetur aũt reuocare ea, quæ male sunt alienata: vt infra, ibi, de perditorum recuperatione; immo ipse rex reuocare deberet, non obstante iuramento de non reuocandis. s. de iureiuran. intellecto. secundum Ber.

Liberam habens administrationem an possit donare.

ADDITIO. Liberam habens administrationem, de quo fit mentio in princ. huius glo. interdum donare potest: quod habet locũ præcipue in curatoribus regum sm Inno. cum regibus speciale & proprium sit donare sm eũ. ff. de admini. tu. cum plures. §. penult. Ioan. Mona. arg. §. s. de iureiuran. intellecto. Illud in enormi præiudicio: vt ibi dixi. Ioan. And.

o ¶ *Defensionem.*] ad quam tenẽtur ipsi principes seculares, vt 23. q. 5. principes. & c. regnum. & c. administratores. Io. And.

p ¶ *Monasteriorum.*] Nota arg. nomine ecclesiarũ monasteria non comprehendi. ad idem s. de elect. sciant. eo. lib. & j. de sent. excõ. c. vlt. §. adijcimus 3. Contra. 54. dist. §. hac aũt auctoritate. Ioan. An.

q ¶ *Viduarum.*] de quibus an pertineant ad iudiciũ ecclesiæ dic vt not. s. de foro competen. ex tenore. Ioan. And.

† Est verum in materia stricta. Dom. Ioan.

r ¶ *Deperditorum.*] propter regimen malum. s. eod. lib. de elect. fundamenta.

fundamenta.§.digne itaque.
a ¶ *Pacto.*]ad idem ∫.de offi.ordi.quia plerique.
b ¶ *Prohibitione.*] non enim potest subditus prohibere, quin obediant & intendant curatori in his, quæ ad curam regni & ipsius regis honorem pertinent: cum ad hoc procurandum assumptus sit: impediretur enim ipsius officium.
c ¶ *Conseruetis.*] ad hoc ī.de iureiuran.petitio.
d ¶ *Honorem.*] vt 7.q.1.quia frater.
e ¶ *Ciuitatibus.*] quæ murorum ambitu terminantur, vt ∫.de senten.excomm.si ciuitas. Ioan.And.
f ¶ *Procuretis*] hucusque est littera suspensiua.B.
g ¶ *Violentos.*] sic enim iuste bellabit se defendendo: 23.q.2.c.1.& ī.de iureiur. sicut 3.& sic obedire debent, ex quo cōstat iustum esse bellum: sed & idem est cū dubitatur an sit iustum, necne, vt 23.q.1.quid culpatur. in fi. cū autem certum est bellum iniustum, secus. 11.q.3. Iulianus. & c. si dominus.& cap. non semper.cum si.
h ¶ *Redditibus.*] generale nomen est: plus enim est in reddit u quam in fructu: vt partus ancillæ.ff.de vsu in pecudum.§.partus.ff. ad Trebel. deducta.§. hæreditatem.& dixi ī. de elec.generali.
i ¶ *Sine diminutione.*] ad idem ī.de verb.sig. cum inter vos.

epo capto à Paganis vel schismaticis, metropolitanus non administrat: sed capitulum, ac si per mortem naturalem episcopi ipsa ecclesia vacaret. Nota finaliter, quod Papa potest dare ecclesiæ cathedrali vnum visitatorem siue administratorem; & auferre administrationem ipsi capitulo.

sit assumptus: cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto[a], si aliquibus forte præfato regi, vel cuicunque alij personæ tenemini, aut etiam ipsius regis prohibitione[b]: dummodo personam eius & vitam, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter conseruetis[c], debitum eis exhibentes honorem[d], nequaquam obstantibus) in ciuitatibus[e], castris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mandatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi, per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis[f]: impendentes sibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos[g], consilium, auxilium, & fauorem: de redditibus[h], prouentibus, omnibusque præfati regni iuribus, sine diminutione[i] aliqua, plenarie respondendo: vt de illis dicto regi, secundum quòd suam decet excellentiam[k], sibi ac suis, & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate, valeat prouidere. Alloquin[l] venerabilibus fratribus nostris Bracharensi † archiepiscopo, & episcopo Colimbriensi, damus nostris litteris in † præceptis: vt vos ad id monitione[m] præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant. ¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo † filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi, & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita[n] ipsius † regis, per sollicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopo à Paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. And.*

CAP. III.

SI episcopus[o] à Paganis[p] †, aut schismaticis capiatur: non archiepiscopus[q], sed capitulum[r], ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus[s] & temporalibus[t] ministrare debebit[u]: donec eum

¶ *Glossa prima summat, & dicit vnde orta.*
o ¶ *Si episcopus*]scilicet à Paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quamcito hoc fieri poterit, super hoc per capitulum cōsulendus, aliter ordinaret. Habuit ortum hæc decretalis ex his, quæ notat Hostiensis ī. de maio. & obed. cum olim.
Additio. Et facit ad ea quæ notantur 7. q.1.pastoralis.in fi.vlt. glo.& 71.dist.clericos. in glo.2.Ioan.And.
p ¶ *A paganis.*]vel hæreticis, de quibus idem iuris, vt ī.de hæreticis, si quis eps.& schismatici † dicuntur.24.q.3. inter hæresim. Io.And.
q ¶ *Non archiepiscopus.* cum hoc non reperiatur in iure expressum: vt ī.eo.c.1. ∫.c.proxi.
¶ *Glos.seq.notat & remittit.*
q ¶ *Sed capitulum.*]ipsius cathedralis ecclesiæ, cuius eps captus est. Et sic nota quod sicut capitulum cum vacat ecclesia supplet vicem epi in iurisdictione, vt ∫.c.proxi.de iustit.c 1. ī de maio. & obed. cū olim. & ∫. de maio. & obed cap. 1.sic & cum quasi vacat, vt hic. Et sic nota ciuilem mortē æquiparari naturali. & est simile C.de dona. inter virum & vxo.rem vxoris. vbi donatio causa mortis confirmatur morte ciuili sicut naturali. ad idem C.de epi.& cle.l.vlt. De hoc tamē dic vt not.Io. 16.q.1.placuit 2.Ioan.And.
r ¶ *Mortem.*] renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo.
s ¶ *Spiritualibus.*]in his quæ requirūt ordinem, vocabunt vicinos epos cū cautelæ studio.7.q.1.pontifices.ī.eo.lib.de electi.is cui. Beneficia aūt quæ spectant ad collationem solius epi, non conferēt, vt ī.ne sede vacan.cap.2.& ∫.eo.tit.c.vnico. quia id non facerent, si per mortem naturalem vacarent, vt ibi; nec dant clerico licentia transeundi ad aliam diœcesim 71.dist fraternitatem.
Additio. Vide quod dixi ∫.cap.proxi.in fi.Ioan.And.
t ¶ *Temporalibus.*] ita quod de immobilibus bonis nihil alienēt.ī.eo. lib.de electio.is cui.
¶ *Glossa sequens quærit, arguit negatiue, ponit tres opiniones. & tertiam approbat.*
u ¶ *Debebit.*] Pone, archidiaconus post epm præest capitulo: eps à schismaticis captus est, & postmodum archidiaconus mortuus: quem capitulum habet eligere, & eps cōfirmare: eligit capitulum T.in archidiaconum: Quæritur quis habeat confirmare? Et videtur quod capitulum talem confirmare non possit: quia enim circa inferiores inuenimus permissum capitulo supplere epalem iurisdictionem: circa superiores non reperimus cōcessum: immo vr prohibitum.ad hoc ī de maio.& obed.cum inferior.& 21.dist.inferior. quidam dixerunt Papā & non alium hunc cōfirmare posse: ad hoc ∫.de offi.vica.c.1. Alij de archiepo dixerunt. sed Host. in hac quæstione notat de maio.& obe.cum olim. quod capitulum talem confirmabit: licet enim canonici in eo quod canonici, sint inferiores; tñ in eo quod capitulum, superiores sunt. ff.quis & à quo appel. fit.l.fin. ad hoc ī.de offi.ordi.irrefragabili.§.excessus. & maxime in eo quod epi vices gerunt. ī.de offi.deleg. sane 2.& 93.dist.cap.vlt. & 94.dist.c. 2.& hoc verum credo.arg. ∫.de app.cap.penult.

a ¶ *Excellentiam*] facit ī.de præbend.de multa.in fi.7.q 1.quamuis. sed remoto pro crimine sumptus nō ministrantur: quia male meriti debent egestate laborare.ff depositi.bona fides.
l ¶ *Alioquin.*]idest, si eum recipere, mandatis parere, adiuuare, de redditibus integre prouidere prædicto comiti contempseritis.
m ¶ *Monitione præmissa.*] quæ semper excommunicationem præcedere debet. 12.q.2.indigne. 24.q.3. de illicita. ī.de senten.excō. sacro.cum si.
n ¶ *In vita ipsius.*]Nota coadiutoris officium expirare morte eius cui adiutor datus est; tunc enim potestas ad capitulū pertinet in ecclesia cathedrali. ∫.c.1.& 2.mortuo aūt rege, aut reliquit filium, qui ex successione rex erit, & sic cessat istius coadiutoris officium; aut non: & sic ille rex erit, & deficiet esse coadiutor: & ideo dicit, in vita.

SI episcopus.] Aliter non diuiditur: quia textus sub vno constructu dependet. Dom.

Casvs. Eps Pictauen. fuit captus à Paganis, & sic fuit effectus eorum seruus; vel fuit captus a schismaticis: idest diuisis ab vnione ecclesiæ: puta quia duo gerebant se pro Romano Pontifice: Quæritur quis administrabit in epatu Pictauen. vtrum archieps Burdegalensis, vel capitulum ipsius ecclesiæ Pictauen? Respondet Romanus Pontifex, quod cum episcopus ipse captus ab infidelibus, vel schismaticis censeatur mortuus: capitulum administrabit, ac si esset mortuus naturaliter: Nam si mortuus esset naturaliter, capitulum, non archieps administraret. cap. cum olim. de maio.& obed. in ant. Et istud verum, nisi Papa illi ecclesiæ alio modo prouideret: puta, si Papa illi ecclesiæ aliquem deputauit ad administrandum: tunc ille administraret quem Papa deputauit ad administrandum: Nam Papa potest illi ecclesiæ aliquem administratorem deputare: quia eps fingitur mortuus, licet re vera adhuc viuat.
Nota primo quod captus ab infidelibus dicitur seruus infidelium, & fingitur mortuus ciuiliter: Et sic habes hic casum, quo mors ciuilis æquiparatur morti naturali. vide glo. ī.eod.lib. de rescrip. susceptum. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, quod

Tenet B. in l. quasi tam. ff de vsu. facit c. consulta. ī. de procura. Pet. Iunio.

† De his episcopis vide Ioannem Vasæum in annalibus Hispaniæ c. 30.

Aliàs iam in mādatis.

Præter doctores hic vide Cynū & Bal. in l. ... de bon.mater. ... Bar. in l.cum an ... C. de iure delib.& Guil. Montserrat. ... in primo dubio.

† Aliàs, nisi idem

† Saracenorum ... Paganos vocant omnes idololatras cultores.

† Vide Eymericum in Directorio inquisitionū par.2 q.48. & Turrecrematam in summa de ecclesia lib. 4.par.1.cap. 1.& seq.

Capitulum sede vacante potest cōfirmare electionem archidiaconi per ipsum capitulū electi.

libertati ^a^ restitui, vel per sedem Apostolicam (cuius interest Ecclesiarum prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quamcito commode poterit consulendam [b], aliud contigerit ordinari [c].

¶Idem.

¶Ecclesia cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat: nisi archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam capituli administrationem cum causæ cognitione deputaret. hoc dicit. Dominicus.

CAP. IIII.

Ecclesiæ † cathedrali [d] vacanti [e], visitator [f] ab alio, quàm à Romano † Pontifice [g] deputari non potest [h]: Nisi forte capitulum in spiritualibus & † temporalibus negligenter [i], aut perperam [k] administret: Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato [l], causæque super hoc cognitione præmissa [m]) visitatorem, seu administratorem eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

¶Visitator ecclesiæ vacantis ab inferiore à Papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorum collatione ad episcopum pertinente. hoc dicit. Dominicus.

¶Huiusmodi [n] quoque visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam [o] censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent episcopi [p], conferre non potest [q], si ab alio [r], quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus [f].

TITVLVS IX.

De temporibus † ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶Clemens quartus.

¶Episcopus Italiæ vltramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ; vel per patentes litteras episcopi sui, continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita quòd etiam à pœnitentiariis Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioannes And.

ADDITIO. Aliàs sequeretur q episcopus qui esset canonicus, vel canonicus vicarius, vel delegatus episcopi illum confirmare non posset. Ioan. And.

a ¶*Libertati*] seruus enim factus erat. Instit. de iur. perso. §. vlti. ff. de capti. & postli. reuer. l. 5. & ff. de reg. iur. seruitutem. recuperat ergo iura sua; quasi iure postliminij, vt 16. q. 1. prima actione. 7. q. 1. pastoralis. Instit. qui. mo. ius pa. pot. §. si ab hostibus.

b ¶*Consulendam*] ad idem J. de cleri. ægro. cap. vno.

c ¶*Ordinari.*] aliter prouidendo, vel forte visitatorem dando, vt J. cap. proxi.

E ¶*Cclesiæ.*] Sunt duo dicta: secundum; ibi, *Huiusmodi quoque.* Et prima pars facit tria; Primo ponit dictum, à quo duos casus excipit: ibi, *Nisi.* quos statim limitat: ibi, *Tunc enim.* Ioan. And.

‡ Vide Masianum Sozinum tract. de visitatione.

‡ Nota vnde illum referatum Papæ: Alios vide Z. de eff. fi. leg. quod translatione. Dom.

Bene ista duo requiruntur copulatiue. Paul. Font.

CASVS. Dictũ fuit I. cap. proxi. quòd si episcop⁹ fuerit captus ab infidelibus, vel schismaticis, qui dicuntur hæretici, quia faciunt contra illum articulũ, Vnam sanctam ecclesiam catholicam: potest dari visitator ecclesiæ vacanti, ac si episcopus esset mortuus naturaliter; Sed quæritur quis potest dare istum visitatorem? Respondet Romanus Põtifex, quòd solus Papa; Sed nunquid archiepiscopus poterit dare visitatorem ecclesiæ vacanti? Respondet quòd non regulariter: fallit si capitulum esset negligens: quia tunc vocato & audito capitulo: & sic cum causæ cognitione poterit dare visitatorem. Sed verum visitator a Papa datus, vel ab archiepo, data negligentia capituli, possit conferre beneficia spectantia ad collationem epi? Rñdet q sic si fuerit deputatus ab Apostolica sede; Si vero ab archiepo, tũc nullo modo poterit cõferre. *Cognitione.*] & sic aliquid fieri cũ causæ cognitione est vocare partem, & illam audire. Nota q vbi agitur de præiudicio alicuius, debet vocari quando super illo actu iudex cognoscit. ad hoc I. de maio. & obe. cap. infra quatuor. & I. de ele. cap. fiu. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit quid determinat, & vnde orta.*

d ¶*Cathedrali.*] Opiniones erant olim quis possit visitatorem dare cathedrali ecclesiæ: Item an visitator posset conferre beneficia; Vtrumque horum determinat hic Papa. Ortum habet primum dictum huius decre. ex his quæ not. 61. dist. quoniam Festus. & per Innocen. & Hostiensem §. vt eccle. benefi. vt nostrum. Secundum ex his, quæ not. 61. dist. obitum.

e ¶*Vacanti.*] idem in quasi vacante, vt I cap. proxi.

f ¶*Visitator.*] idem quod administrator. de quo 61. dist. de Cathinen. & cap. quoniam Festus.

‡ Et si prolatus est impotens & semper, Auendus est ei coadiutor. cap. 1. de clerico ægro. Font.

g ¶*Pontifice.*] cuius interest ecclesiarum necessitatibus prouidere. §. cap proxi.

h ¶*Non potest.*] hoc præcise tenebat Io. in prædicto cap. quoniam Festus. Bart. Brixien. & Hug. ibi contra tenebant; scilicet quòd archiepiscopus hoc poterat; sicut & præses dat curatorem. Insti. de cura. §. vlt. & quia prohibitum non reperiebatur, Lau. idem dicebat: tamen dicebat clericorum requirendum consensum. Inno. & Host. s. vt ec benefi. cap. vnico. distinguebant vt hic: scilicet q alius quàm Papa sine causæ cognitione, & vocatis his qui vocandi erãt, scilicet capitulo: non poterat visitatorem dare: & est ratio, quia archieps nõ potest tollere capitulo ius suũ sine causa, quod est q ad ipsos vacante sede pertinet administratio spiritualium & temporalium. I. cap. prox. cum concor. ibi signatis: Papa aũt ex potestatis suæ plenitudine hoc bene potest de cõces. præben. proposuit. in ant.

i ¶*Negligenter.*] ecce primum casum.

k ¶*Aut perperam.*] ecce sm: Nota hic æquiparari negligentiam & delictum [1]. Facit de conse. dist. 1. nemo. 2.] alibi differunt. I. eod. lib. de elect. si cõpromissarius. pro vtraque parte. eo. tit. quamquã. Ioan. And.

1 Quia hic operantur eodem effectu. Dom. Font.

l ¶*Eo vocato.*] sunt enim vocandi, quia eorum interest. I. de offi. Arch. ad hæc. de temp. ord. si archieps. & quomodo interfui, I. dixi.

m ¶*Cognitione præmissa.*] qđ si non fiat, dico visitatoris datione non valere. ad hoc. I. eod. lib. de elect. quãuis. & cap. prouida. Sufficit enim legislatorem aliquid prohibuisse: & si non adijciat, quod I factũ fuerit nõ valere. C. de legi. nõ dubium.

n ¶*Huiusmodi.*] scilicet datus ecclesiæ cathedrali.

o ¶*Legitimam.*] 61. distin. Cathinen. & cap. quoniam. & I de elect. cum nobis olim. io fio. non enim sequitur, q sit habet administratione legitimam, ergo beneficia confert. vide instãtiam in cap. illa. ibi, vacante sede I. ne sede vacan. & sufficit dare instantiam, vt 1. q. 1. sicut vigeri.

1 Vide concilium Tridenti. sess. 23. de refor. ma cap. 7 & S.D. Gelasii Papæ 1. epist. 9. cap. 1. ad episcopos per Lucaniam, c. 15. refert Gratianus in cap. vlt. dist. 71.

p ¶*Episcopi.*] solius, aliàs illa cum capitulo confert. quod dic vt J. ne sede va. c. vno. & de regular. cap. vlt.

¶ *Glo. seq. ponit duas opiniones contrarias, quas concordat.*

q ¶*Non potest.*] super hoc vide quod not. de maio. & obed. cap. cũ olim. in ant. Scire debes q Ioan. & Hug. tenebant primum: dicebant enim indistincte, q visitator poterat beneficia cõferre. & hoc not. 61. dist. obitum. Lau. contra. Opinio ergo Lau. vera in visitatore dato ab alio, q̃ à Papa: prima in visitatore à Papa dato. Debet enim pp ampliorem dantis prærogatiuam ampliore fungi potestate. ad hoc J. de præben. si a sede, sicut & delegatus à Papa subdelegatum dat: sed ab alio nõ. C. de iudi. a iudice. de offi. deleg. pastoralis. cap. vlt. in ant. ad idem J. de præben. hi qui.

r ¶*Ab alio.*] puta, archiepiscopo in casibus supradictis, vel à capitulo, si alicui committerent vices: ille diceretur visitator.

ADDITIO. Vel etiam si ipse visitator esset deputatus à legato Cardinali, sm Arch. qui potest, quod potest archieps: Nam in prouincia maius habet imperium. s. eod. de elect. si abbatem. Io. And.

f ¶*Deputatus.*] ille ergo bene hoc poterit: quia omnia potest, quæ electus confirmatus. s. eod. lib. de elect. is cui. Ioan. And.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, & qualitate ordinandorum.

¶Superius dictum fuit de promouendis ad administrationes ecclesiasticas posset dubitare aliquis; verum omni tempore possint fieri promotiones: etiam verum omnes personæ indistincte possint promoueri: ideo ad nos informandum de istis annectitur rub. de temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Vnde sciendum, quod ista rubrica est generalior nigro: nam in nigro nihil dicitur de temporibus ordinationum; Pro quo notandum, quòd minores ordines possunt conferri etiam die festo. sed sacri ordines non possunt cõferri nisi certis diebus, videlicet diebus sabbati quatuor temporum, sabbato Paschæ, & sabbato ante Dominicam Lætare: & hoc verum loquendo de episcopis: Nam Papa posset ordinare omni tempore.

Continuatio domini Heliæ.

Sæpe con-

Aepe contingit.] Primo secundum. Ioan. Monachum ponit constitutionis causam impulsiuam: Secundo statuit: ibi, *Nos igitur*. Tertio transgressores punit: ibi, *Eos vero*. Quarto poenam inhibitoriam addit: ibi, *Omnibus*. Ioannes Andreæ.

k ¶ *Huiusmodi ordines.*] scilicet sacros.

l ¶ *Episcoporum.*] abbates ʒ etiam ordines conferunt. 69. dist. quoniam videmus. ī. de æta. & qualita. c. cum contingat. sed talibus cōferre non possunt. quod dic vt j. de priui. abbates. in fi. Et presbyteri conferunt psalmistatum, vt 23. dist. psalmista.

CASVS. Aliquis citramontanus quantum ad nos forte de illa diœcesi Pictauen. se transtulit vltra montes ad ciuitatem Bononien. vel aliam ciuitatē in Italia & voluit ordinari ab epo Italiæ: vtrum eps Italicus possit talem clericum Pictauensem ordinare impune? Rñdet q sic: si talis cleric⁹ habeat litteras à sede Apostolica, per quas mandatur, vt talis clericus possit ad sacros ordines per quem maluerit epm ordinari. Quid si nō habeat litteras a sede Apostolica, an impune possit ordinari ab epo Italico? Rñdet q sic: si litteras habeat ab epo Pictauen. in qbus declaretur, q ipse clericus est idoneus & perfectæ ætatis: & si non timeatur causa pp quā non potest illum ordinare, tunc enim istis interuenientibus poterit Italicus eps illum clericum Pictauen. ordinare: aliàs punietur clericus ordinatus, quia erit suspensus ab executione suorum ordinum: vnde eps nō debet talem ordinare, nec etiam conferre primam tonsuram sm veriorem opinionem glossæ. Sed quæritur, quis poterit ipsi relaxare illam suspensionem: & dare executionem ordinationum? Rñdet q solus Papa, & sui poenitētiarij, qui habent specialē potestatem à Papa: alias si non haberent specialem potestatem, non possent cū eo dispensare, & restituere sibi executionem ordinum, nec per se nec per alios suo nomine. *Absque spe*] Hæc est quædam comminatio ad terrorem, aliàs textus esset ɔ̄rius: quia in fine dicit, si poenitentiarij Papæ habeant specialem potestatem a sede Apostolica dispensandi cum istis, q possunt cum eisdem dispensare. *Poenitentiarijs.*] q sunt numero xij. q ordinant̄ sm diuersitates linguarū ibi affluentium. Nota q duo epi possunt dare clerico litteras cōmēdatitias ad ordines, scilicet eps beneficij, &c. ad hoc j. c. pxi. Dom.

CAP. I.

SAepe [a] contingit [b], quòd nōnulli clerici [c] vinculo excommunicationis [d] astricti, aut apostatæ [e], seu irregulares [f], vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam [g], in qua de his habetur notitia [h], fugientes [i], se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines [k] promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obuiare: statuimus, vt nullus episcoporum [l] Italiæ [m], decætero aliquem vltramontanum, clericum [n] ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiā habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originem ordinandus, vel in cuius diœcesi beneficiatus existit [o] †: per eius patentes litteras [p] causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero †, quos cōtra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe [q] dispensationis, super hoc à sede Apostolica obtinendæ, suspensos [r]; ac ordinantes poenitentia condigna puniri. Omnibus nostris poenitentiarijs inhibentes districte, ne absque licentia nostra speciali [s], cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant litteras, per quas cum ipsis debeat dispensari [t].

ADDITIO. Quod verū est, si ipsi presbyteri habent episcopalem iurisdictionem, vel quasi, vt in prædicto c. abbates. in fin. & vide quod scripsi in prędicto cap. cum contingat. super glo. Ioannes And.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit contra, & pro, & soluit.*

m ¶ *Italiæ*] quid econuerso si episcop⁹ vltramontanus ordinet Italicum? non vr̄ hæc decr. locum habere, quia poenalis est, & sic restringenda: & sic ,ppriū non excedit casum. ī. eo. lib. de elect. statutū. de poe. di. 1. poenæ. In ɔ̄rium videtur, cum p omnia sit eadem ratio vtrobiq;: ergo idē ius: & nec vr̄ ista ampliatio vel extensio [4], sm ea quę vides ī. eo. de elect. si postquā. vbi cōstitutio illa, cupientes. licet poenalis locū habere declarat̄ in ,puisionibus, & appellationibus, & confirmationibus: de quibus ibi cautum non erat. Ad hoc ff. de verbo. obl. l. a Titio. vbi enim est eadē ratio, & poenitus omnimoda similitudo, non proprie dicimus extendere. ff. ad l. Iuliā de adult. l. si postulauerit. ff. de eden. quædam. §. nummularios. tunc enim propriæ dicuntur extendi, quando ad casum non omnino similem extēduntur: & sic intelliguntur ɔ̄ria. Facit ad hanc quæstionē quod notāt moderni & Host. præcipue ī. de elec. nihil. & Guli. & Gar. eo. tit. auaritiæ. dubitando credo per primam rationem, q hæc decr. in Italicis vltra montes ordinatis, locum non habeat: & potest esse ratio: quia vltramontanus citra montes existens, habet duo remedia: vt cito mittat ad proprium epm, vel à Papa saltem, qui sibi vicinus est, licentiam postulet: quod non sic facile potest Italicus vltra mōtes existens: habeant ergo in hoc casu locum antiqua & moderna iura: illud autem suum scriptum casum non excedat.

¶ *Glos. seq. quærit arg. negatiue & affirmatiue soluit, & contrario respondet: ponit opinionem contrariam.*

n ¶ *Clericum.*] quid dices si laicū ordinet in clericū? vr̄ q tunc locum non habeat per iura glo. pat. allegata. & ad hoc ī. in prin. decret. Sed ɔ̄. j. c. vlti. cum suis concor. & eadem est ratio vtrobiq; ergo idem ius erit. Sol. credo per vltimo dicta, & de laico in clericū ordinato hanc constitutionem intelligi: & facit quod dicam j. c. pxi. & litteram lege punctando post vltramontanum, & nō post clericum: & sic tunc verum intellectum habebis, & licet procemium de sacris loquatur, constitutio generaliter loquitur, vel dicūtur hic sacri ordines large, vt comprehendantur minores. sic ī. de biga c. 1. de hoc 31. dist. in summa. Alij contra.

¶ *Glo. seq. resp. per quæstionem.*

o ¶ *Existit.*] subaudi, vel vbi habet domicilium, licet alibi natus fuerit. j. eo. cū nullus. ꝯ. responso. nisi dicere velis hoc speciale in hoc casu: quod credo verum [5]. Et licet alias vidrā vnum ius suppleri per aliud, vt ī. eod. de elect. is cui. tamen illud non credo suppleri per illud, aliàs facillimum erit vltramontano infami se facere ordinari: quod vetat hæc constitutio.

p ¶ *Litteras.*] hic nota duo specialia: Primo casum in quo scriptura requiritur: & habes de hoc ī. de proba. c. tertio. & dist. j. de censi. cap. 1. Secundo q non sufficit licentia, nisi exprimatur causa. & est si. j. de sent. excom. cum medicinalis.

q ¶ *Absque spe.*] sim. ī. de elect. c. 2. in fi. episcopos ergo super executione secum non poterit dispensare, vt olim poterat. 9. q. 2. Lugdunen.

r ¶ *Suspensos.*] in casu isto celebrans irregularitatem incurrit. & de hoc dicam j. c. proxi. Io. And.

s ¶ *Speciali.*] sic j. de offi. vica. c. 2. & 3. j. de poeni. & remis. cap. 2. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

t ¶ *Dispensari.*] quod enim per se non possunt, nec per alios poterunt, vt 46. dist. in. sicut. 23. q. vlt. his à quibus. sicut econuerso. j. de regu. iur. potest quis. & ibi plene dixi. Io. And.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Sæpe.*] Episcopus Italiæ vltramontanū non ordinet, nisi de speciali licentia Papæ: vel per patentes litteras epi sui, continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare: si secus factū fuerit, ordinans punietur poena condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita q etiam à poenitentiarijs Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioannes Andreæ.

b ¶ *Sæpe contingit.*] fuit igitur prouidendum. ī. de ap. sepæ. ī. eo. lib. de elect. quia sæpe. j. de resti. spo. frequens. ff. de leg. nam ad ea.

c ¶ *Clerici.*] Nota pro his quæ infra dicam.

d ¶ *Excommunicationis.*] de talibus in excōicatione maiori ordinatis dic vt ī. de senten. excom. cū illorū. & distingue inter regulares & seculares, & inter scientes & ignorantes ius vel factum, vt ibi.

e ¶ *Apostatæ*] qui excōicati non [1] sunt. de hoc 23 dist. si quis. ī. de vit. & hone. cleri. si quis. de apo. c. 3. nisi in casu. c. vt periculosa. j. ne cler. vel mon. Qui autem in apostasia recipit sacrū ordinē, etiā si religiosus sit, non dispensat̄ cum eo per aliū quām per Papam. ī. de apo. c. vlti. [Et eo. tit. c. 1. de triplici apostasia notat̄.] quod intellige si vera erat apostasia, per id quod habes ī. eo. c. ex parte. & ibi not. apostatæ autem infames sunt. 6. q. 1. infames. & 3. q. 4. si qs à suo. & sic non promouendi. 24. dist. quando. Io. And.

f ¶ *Irregulares.*] siue ex crimine, siue ex defectu: puta bigamia, illegitimitate, corporis vitio, vel alio defectu. Io. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium, & soluit.*

g ¶ *Patriam.*] de qua inquirere debet examinās ordinādos. 24. dist. quando pp patriam etiam & natiuitatem carius vel vilius emi solet mancipium. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. qui mancipia. contra. ī. de iudi. cum deputati. Sol. non loquitur in ordinando [2], qui subtiliter examinandus est, vt ī. de pur. cano. constitutus.

h ¶ *Notitia.*] & ideo in his fieri debet examinatio. ī. de elect. postquam. cum suis concordantijs.

i ¶ *Fugientes.*] 29. q. 2. duæ sunt.

[1] Accipe hoc dictum glossæ tali modo, vt per apostatam intelligamus clericos seculares, qui habitu clericali nō vtebantur, qui non sunt ipso iure excōmunicati, sed debent ipsorum excōmunicari, nisi se emendent c. fin. extra de apostatis cū aliis in glossa ...

[2] Loquitur in administratora dignitatis, qui pro illa ad agendā admittitur. Pone.

Vide hodie quid circa hoc decreuerit concilium Trident. sessio. 23. de reformat. cap. 10.

† Aliàs, exstitit

Vide concilium Trident. sessio. 6. de refor. cap. 5. & sessio 7 de reforma cap. 10. & sessio. 23. de refor. cap. 8.

[4] Vide Iasonem, & doctores in auth. Quas actiones C. de sacrosan. eccles. & que tradunt in loco à ratione legis lar. & Francum hic.

[5] Ioannes Monachus & Archidiaconus contra per rationē sequentem, ad quā allegat Ioannes Mona. C. de diuersis rescript. l. 1. & ... l fin. Ioan. And.

Eos qui.

FOs qui] Tria facit: Primo punit ordinantem: Secundo ratificat poenas ordinati: ibi, *His, quæ.* Tertio licentiat clericos ordinandos: ibi, *Clericis.* Io. And.

CASVS. Titius diœcesis Lemouicen. tempore ordinum celebrandorum se præsentauit epo Pictauen. & petiit ab eo ordinari: Eps Pictauen. fuit incautus, & non petiit ab eo clerico Titio, an haberet licẽtiam à suo epo, quem clericum sciebat ipse eps esse diœcesis Lemouicen. & ordinauit eum; vtrum iste Titius ordines receperit? Certum est q sic: sed tamen est suspensus ab executione suorum ordinum. Sed vtrum eps Pictauen ordinans puniatur? Rũdet q sic: quia per vnum annum continuum est suspensus ab ordinum celebratione: Or sanctissime Pater, quæritur, qd interim faciant clerici diœcesis Pictauen. qui durãte illo anno volũt ordinari? Rñdet, q ipsi sine licẽtia proprij epi poterunt ordinari à proximis epis.

¶ Gregorius decimus, in generali concilio Lugdunen.

¶ *Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorũ licentia à vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.*

CAP. II.

FOs a †, qui b clericos c parochiæ d alienæ e absque superioris ordinandorum licentia f scienter g, seu affectata h ignorantia, vel quocunque alio figmẽto i quæsito præsumpserint ordinare k: per annum l à collatione ordinum m decernimus esse suspensos. His, quæ iura statuũt n contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. ¶ Clericis quoque parochiæ taliter o suspensorum, postquam eorum suspẽsio fuerit manifesta p, absque ipsorũ etiam licentia q interim r recipiendi ordines ab alijs vicinis s episcopis, aliàs tamen canonice t liberam concedimus facultatem †.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij, commendatitias ad ordines dare potest, inferiores Prælati non, nisi ex priuilegio; nec officiales episcoporum: sed hi qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.*

Aliena] idest, non suæ: nam clericus potest esse alienæ parochiæ & suæ: qa clericus respectu domicilij habet ꝓpriã diœcesim: licet ratione originis sit alienæ diœcesis: ideo gl. exponit alienæ, id est, non suæ. nec ratione domicilij, nec ratione originis, nec ratione beneficij: nam clericus quantũ ad facultatẽ recipiendi ordines habere potest tres epos, scilicet epm domicilij, episcopũ originis, & epm beneficij, vt j. c. proxi. Heli. Regnier. Nota primo, q ignorantia affectata æquiparat scientiæ. concor. sunt in glo. Nota secundo ex illo tex. ibi: *Clericis quoque.*] q quis dicitur habere liberam facultatem exercendi actum, qui potest facere sine licentia alterius: pro quo vide notata j. de præben. licet episcopus. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Eos.*] Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia a vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.

b ¶ *Eos qui.*] generaliter loquitur, vt comprehendat quibus competit ordinare. s. de priui. quia circa. [I. lacet Dem. Ion.]

c ¶ *Clericos.*] de laicis dic vt j. c. vlti.

d ¶ *Parochia.*] id est diœcesis. 9. q. 2. Lugdunen. quandoque econuerso. de pecu. cle. c. 2. Ioan. And.

e ¶ *Aliena.*] idest, nõ suæ: siue sit proxima, siue remota. 9. q. 2. c. 1. & c. epm. 71. dist. per totum. s. eo. quod translationem.

f ¶ *Licentia.*] quam quis dare possit, dicitur j. c. proxi.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. pro, & soluit.*

g ¶ *Scienter.*] Sed nunquid scire præsumetur vel ignorare: videtur quod ignorare. ff. de proba. l. verius. j. de reg. iur. præsumit. Dic q præsumetur sciens, nisi probet ignorantiã 3. Ad hoc s. de elect. innotuit. ibi: nec probare cogimus, &c. quia quẽlibet ordinandũ scrutari: tenetur: vt 23. dist. qui eps. 34. dist. quando. videtur autẽ ad eam probandam sufficere iuramentum 3, vt s. eo. de elect. vt circa. & c. nulli. Et licet per alios examinet, ex sua negligentia eorum culpa sibi imputabitur. ad hoc de simo. tantum.

¶ *Glos. seq alle. unam concor. & soluit duo dubia.*

h ¶ *Affectata.*] æquipollẽt ergo sciẽtia & affectata ignorãtia. de clan. desp. cũ inhibitio. & dr affectata, ex quo scire potuit, sed noluit: imo dissimulauit. C. de incest. & inut. nup. l. qui 3. Et dico q si iurauit se ignorare, vt diai in proxi. glo. altera pars habebit necesse probare scientiam vel affectatam ignorantiam: & probabitur hoc per argumenta, vel coniecturas probabiles. s. de renun. c. 2. eo. lib.

i ¶ *Figmento.*] sic s. eo. de elect. quamuis. vel quia forte dicit scholaris est, quẽ bene ordinare possum: vel fingit licentiã datã fuisse: vel dicit epm ordinandi amicum suum, ita quòd bene habebit ratũ. 9. q. 2. Lugdunen. vel scire dissimulauit litteras dimissorias subreptitias esse, vt ibi not. Hug. vel in fraudem constitutionis huius aliquem in suum familiarem 4 recepit, vel ei beneficium contulit: hæc & similia sunt figmenta.

k ¶ *Ordinare.*] etiam ad primam tonsuram. 71. dist. primatus. de ætat. & quali. cum contingat, in antiq. quod dic vt j. eo. c. vlt.

¶ *Glossa sequens ponit duas opiniones.*

l ¶ *Per annum.*] continuum. s. de elec. prouida. nota ius nouũ, qa olim certa pœna ꝯ tales non fuerat statuta sm quosdam: sed sm Guil. hic mitigatur pœna 5 qa olim per annũ à celebratione Missæ suspensus erat, & deponi debebat, vt 9. q. 2. nullum. [7. q. 2. eps in diœcesi.] puniuntur ergo in quo peccauerunt. 1. q. 1. si qui epi. s. de his q fi. a maio. par. cap. quæsiuit. Io. And.

m ¶ *Ordinum.*] omniũ sm Guil. & Gar. & per hanc literam: & s. eo. vel non est cõpos. vbi punit in collatione omnium ordinum, qui in diaconatu peccauit: & si Papa voluisset, eum tũ illo quem contulit priuari expressisset, vt s. eo. litteras. & c. vlt. Nec de iure frui debet maioribus, qui minoribus caret. ti. de ser. ex- por. cui pacto. & de ot. ab epi. c. 1. 5.

¶ *Glossa sequens quærit alle. pro & ꝯ, & soluit.*

o ¶ *Statuunt.*] quòd scilicet ordinatio rata non habeatur quo ad executionem. 9. q. 2. per totũ. 71. dist. cap. 1. quidam iura dicunt eos deponẽdos. 7. q. 1. eps in diœcesi. Sed nunquid suspensus est sic ordinatus ab executione, vel an habeat executionem nisi interdicatur? & vẽ q necessarium sit interdictum. s. eo. tit q translationem. ibi, interdicenda est, & c. Ad idem de off. archi. significasti. Sed ꝯ: sicut nõ tenet sententia data à non suo iudice, sic nec 6 ordinatio, vt 70 dist. neminem. 71. dist. per totum. Sol. dicas illum suspensum ipso iure: sed non illa suspensione, quæ irregularitatem inducat: sed suspendendum illa. vt in decre. quod translationem secundũ Host. Guil. & Gar. vnde & in forma dispensationis, quæ talibus dat ab Apostolica sede dicitur: ipso iure ab ordinum executione suspenso. licet igitur suspensi sint à iure, nihilominus & ab homine suspendẽdi r: quod est verum, nisi in casu. s. c. prox.

¶ *Glos. dua sequentes soluunt duo dubia.*

o ¶ *Taliter*] quia scilicet ordinauerunt clericos alienæ diœcesis 3 & per hoc dico quòd secus erit in alijs casibus, in quibus hoc non inuenitur expressum. ad hoc s. tit. proxi. c. 1. de conces. præben. qu ia diuersitatem. in an: s de elect. suffraganeis.

ADDITIO. Habet autem æquitatem hæc pœna, vt sicut alienos sine licentia ordinauerunt: sic & sui sine eorum licentia ordinentur. Ioan. And.

p ¶ *Manifesta.*] per euidentiam facti. s. de cohabi. cle. c. vlt. vel qa est iuris notorium, vt in eo. tit. vestra. & s. de ver. sig. cũ olim. alias in dubio a proprio prælato non recedent. 8. q. 4. nonne. Io. And.

q ¶ *Licentia.*] quod enim à iure concessum est vlterius non est necesse a iudice postulari. ff. de cond. iusti. l. quæ sub conditione. §. vlt. C. de thes. li. x. l. vna. Io. And.

r ¶ *Interim.*] scilicet anno suspensionis durante.

¶ *Glos. seq ponit opinionem.*

s ¶ *Vicinis episcopis.*] in sua diœcesi: quia non intrabunt absq; sua licentia parochiam suspensi, vt credo secundum Guil.

t ¶ *Canonice.*] scilicet ꝑcedẽte debita examinatione, & scrutinio, & temporibus debitis. s. eo. tit. de eo. & modo debito, scilicet non furtiue, vel per saltum, vel per plures sacros eodem die, vel duobus continuato ieiunio. s. eod. litteras. & c. dilectus.

CVm nullus.] Sunt quatuor partes, quæ patent per §. Et determinat notata per Host. in summa huius §. à quo. in prin. & per Innoc. de cle. peregri. super rubr. alias s. cap. 1. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit s. per discursum huius tituli, q clericus ꝓmouendus ad sacros ordines non potest promoueri ab alio, quam à proprio episcopo, nisi de licentia proprij episcopi: dubitatur q s dicatur proprius eps quantum ad dandum facultatem recipiendi ordines ab alieno epo: & etiam quantum ad facultatem ordinandi: Respondet, q clericus maxime beneficiatus dicitur habere tres epos: scilicet episcopum originis, episcopũ domicilij, & episcopũ beneficij: Et omnes illi possunt ordinare, & dare licentiam recipiẽdi ordines ab extraneo episcopo: & ideo quilibet istorum dicitur proprius episcopus. Sed quid de alijs prælatis inferioribus, vtrum possunt dare licentiã recipiendi ordines ab alio, quàm ab epo? Rñdet q nõ: nisi sibi fuerit specialiter cõcessũ à sede Apostolica, vt ipsi possent facere ordinari clericos vel subditos suos à quo mallent episcopo

a Vide concilium Tridenti. sessio. 23. de refor. ca. 8.

f Idem Dominicus. Ionta.

g Vide concilium Tridenti. sessio. 23. de refor. cap. 5. & 7.

h Ita verò, nisi ius vi... præsumptionem de scientia contra ... tunc per iuramentum non probaretur ignorantia. c. vide ... Barb. in ... de probat. Tho. hoc. Ionta.

4 Qualiter epi possunt facere familiares ordinare, vide concilium Tridenti. sessio. 23. de reform. cap. 9.

5 Aliter quam ... statum.

Gloss. reprobat Dominicus quia iura indistincte loquentia seclusis generaliter ad extinctionem culpabilem. c. si compromissarium. s. de elect. Ion.

6 Intellige quoad executionem, vt bene notat in principio gl. illa: nam ordinatus à nõ suo epo recipit tamen ordinem ordinantium te cipiens characterem.

episcopo, dummodo catholico: Sed quid de officiali epi, verũ possit dare facultatem recipiendi ordines ab alio epo? Rñdet q non regulariter, eo ipso q est officialis: nisi de hoc fieret expressa mentio in creatione officialis. Sed quid de vicario generali epi? Dicendum q si episcopus sit absens in remotis partibus, vicarius suus generalis poterit dare illam facultatẽ. Sed qd? ponamus q i hac diocesi est Prioratus depẽdens a monasterio Cluniacen. abbas Cluniacẽ. contulit Prioratum in hac diocesi existentem alicui de illis partibus, & iste Prioratus est manualis: quia reuocabilis ad nutum abbatis: vtrũ prior & eius cõsocius possint se facere ordinari ab epo Pictauen. Rñdet q sic: licet ille Prioratus sit reuocabilis ad nutũ abbatis Cluniacen. Not. primu q appellatione parochiæ comprehenditur diœcesis. ff. s. c. prox. Nota secundo quo ad potestatem ordinandi potest quis habere tres iudices superiores. Dominicus.

a Vide concilium Tridens. sessio. 7. de reform. cap. 10. & sessio. 23. de reforma. cap. 10.

CAP. III.

CVm[a] †nullus[b] clericum[c] parochiæ[d] alienæ, præter superioris ipsius licentiam: debeat ordinare[e]: superior intelligitur in hoc[f] casu episcopus[g], de cuius diœcesi est is, qui ad ordines[h] promoueri desiderat oriundus[i]: seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum[k]: seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium[l] in eadẽ[m]. ¶ Inferiores quoque Prælati[n], religiosi vel alij, nisi eis quòd suos clericos, aut subditos[o], possint à quo voluerint episcopo[p] facere ordinari, à sede Apostolica specialiter sit indultum[q], vel officialis episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat[r]) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Episcopo[s] autem in remotis[t] agente, ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel sede vacante, capitulum[u], seu is[x] ad quẽ tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

¶ *Possunt episcopi ordinare Priores Prioratuũ non exemptorum, & ipsorũ socios, quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi. Io. And.*

¶ Religiosi[y] vero à suis superioribus in non exemptis Prioratibus deputati Priores, & eorum socij[z], possunt à locorum diœcesanis, quandiu morantur in ipsis Prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum† diœcesibus oriundi[a].

¶ Idem.

¶ *Episcopus seu alius inferior primã tonsuram infanti non confert, nisi religionẽ intret: nec homini illitterato, nec homini alterius diœcesis, absque sui Prælati licentia; nec etiam coniugato, nisi religionẽ intret, aut ad sacros promoueatur legitime: aliàs contra faciẽs punitur vt hic. hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

NVllus† episcopus, vel quiuis alius[b] infanti[c] (nisi forte religionem intraret[d]) seu illitterato: sed nec absque sui

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Cum nullus.*] tẽpus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest: inferiores Prælati nõ, nisi ex priuilegio: nec officiales eporum: sed hi q habent administrationem spiritualium, illas bene concedũt: & possunt epi ordinare priores prioratuũ non exemptorum, & ipsorum socios quandiu morantur in illis, licet inde non fuerint oriundi.

b ¶ *Nullus.*] generaliter loquitur, vt dixi s. cap. proxi.

c ¶ *Clericum*] vel laicum. j c. proxi.

d ¶ *Parochiæ*] id est diœcesis.

e ¶ *Ordinare*] s c. proxi. cum suis concor.

f ¶ *Hoc casu*]. scilicet in danda tali licẽtia, hoc dixi, qa multis alijs modis dicitur quis subditus alterius, & de eius foro: quod dic vt s. de fo. compe. c. vlti. & ff. de iudi. hæres absens. §. 1.

g ¶ *Episcopus.*] ergo non inferior. vt j. §. proxi. & est si. s. eo. de elec. cum ex eo.

h ¶ *Ordines.*] quoscunque minores, vel sacros.

i ¶ *Oriundus.*] dicitur enim qs ibi domicilium retinere, vnde oriũdus est. ff. de sena. l. penult.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

k ¶ *Ecclesiasticum.*] ad differentiam alterius beneficij vel prouẽtus secularis: & talia ecclesiastica beneficia sine institutione canonica obtineri non possunt, vt j. de reg. iur. cap. t. cum suis cõcor. & intelligo siue istud sit beneficium pp quod ordinem recepit, siue nõ: cum generaliter & non distinguendo loquatur: vnde nec distinguere debeo. 2. q. 5 consuluisti. s. de transla. inter corporalia.

a Menti ... alias in talibus cap. q ... nouelli de ... Phil. Dom. Fon.

l ¶ *Domicilium.*] potest quis habere domiciliũ in pluribus locis. ff. ad munici. l. assumptio. § iuris prudẽtibus. de fo. cõpe. ex parte B. in anti. s. de rescrip. dilectus 2. qd verũ est, si in vtroqz se æqualiter collocauit, vt ibi. & j. de sepul. c. 2. aliàs ibi dicetur habere domiciliũ, vbi maiorẽ partẽ rerum suarũ habet. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. vbi se. vel cla. senatores. aliàs sola domus possessio, quæ in ciuitate alia comparatur, domicilium nõ facit. ff. ad munici. libertus. §. sola.

m ¶ *In eadem.*] subaudi, vel dominus Papa. s. cap. t. & j §. proxi. ipse enim ordinarius est singulorum. 9. q. 3. cuncta per mundum. Et Roma communis est patria. ff. ad municip. Roma. & ibi potest quilibet conueniri, vt s. de fo. compe. c. vlt.

n ¶ *Prælati.*] puta abbates, archipresbyteri, vel archidiaconi. & habes de his s. de. off. archi. significasti. dicit enim canon litteras epi necessarias: & non inferioris. 71. dist. extraneo.

o ¶ *Subditos.*] laicos.

p ¶ *Episcopo.*] dum tamen catholico: & habes de hoc priuilegio s. de præscrip. veniens.

¶ *Glossa sequens vtitur per quæstionem.*

q ¶ *Indultum*] subaudi, vel nisi habeãt ex cõsuetudine pscripta, vt hoc facere possint: in hoc casu bene valet cõsuetudo sm Ioan. qui hoc not. 9. q. 2. epm. & facit quod not. Ber. s. de offic. archid. significasti. nec enim consuetudo reuocatur per nouã constitutionẽ. s. de consti. c. 1. eod. lib.

r ¶ *Non extendat.*] nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vt j. de off. vica. c. 2. & 3.

s ¶ *Episcopo.*] super hoc vide quod not. Ber. & moderni de off. arch. significasti.

¶ *Glossa sequens quærit, ponit opi. & soluit.*

t ¶ *Remotis.*] quẽ locũ dicis remotum? Dicunt quidã de citra & vltra montes, per decre s. de elec. nihil. sed hoc est falsum, q solũ talis locus dicat remotus: qa aliud est dicere valde remoti, vt ibi: & aliud, remoti: vt hic: sicut aliud est dicere cautio: qa tunc intelligitur nuda cautio, vt C. de verb signi. sancimus. & aliud sufficiens cautio: & tũc intelliguntur pignora vel fideiussores. ff. man. si mandato. §. vlt. Sed videtur q remoti dicãtur extra prouinciam. s. de elec. coram. C. de præscrip. x. vel. xx. an. l. vlti. vel vltra duas dietas, s. de rescrip. nonnulli. vel vltra vnam, vt eo. tit. statutũ. Satis crederem hoc arbitrarium iudici, quis locus dicatur remotus.

Locus quando dicatur remotus.

t Aliàs, ipsorum.

a Vide concilium Trident. sessio. 23. de reforma. cap. 4.

ADDITIO. Concor. Hostiensis de sen. excom. relatũ & Archid. j. de testa. cap. 2. 2. respon. Hodie talibus vicarijs datur super hoc expressa potestas: ita quòd etiam episcopis præsentibus tales licentias concedunt. Ioannes And.

u ¶ *Capitulum.*] quod tunc in spiritualibus administrat, vt s. tit. proxi. c. vlti. & penult.

x ¶ *Is.*] puta visitator. 61. distin. quoniam. s. tit. proxi. c. vlti. s. de elec. is cui.

y ¶ *Religiosi.*] etiam exempti, vt aliqua fuerit dubitatio; & per hoc quod dicit, in non exemptis: vel fuerit dubitatio, quia non erant ppetui. & hoc est verius.

ADDITIO. Facit cle. de supplen. negli. prælà cap. 1. §. pmissa. p quã reprobatur opinio dicẽtium, q in beneficijs ecclesiasticis non perpetuis eps talis beneficij non dat cõmendatitias. Ioan. And.

z ¶ *Socij.*] non enim ibi debent esse soli: quia, væ soli, &c. Ecclesiastici 4. 7. q. 1. illud. & de sta. mona. monachi. & probatur eod. tit. quod Dei timorem.

a ¶ *Oriundi.*] quia tũc possent ratione originis, vt s. 1. rñ. & sicut possunt ordinare, ita dico q cõmendatitias ad ordines dare, vt ibi.

NVllus episcopus.] Duo facit: Primo prohibet, secundo punit: ibi, *Qui vero.* Dominicus.

¶ Dictũ fuit in c. eos. s. eo. q eps extraneus nõ potest ordinare extraneos clericos sine licentia proprij episcopi: sed qd de laico, verũ extraneus eps possit laico conferre primã tonsuram impune? Rñdet q nõ: immo est suspensus per vnum annũ a collatione primæ tonsuræ. *Dessinentium.*] vt si vir velit proni ouerti ad sacerdotium, q fiat cum consensu vxoris suæ: quæ sit antiqua, & ve ueat cõtinẽtiam: nam si esset iuuenis, oporteret quod intraret religionem.

a Vide circa hoc quid statuerit sanctum concilium Tridentinum sessio. 23. de reforma. cap. 10.

b ¶ *Alius*] puta abbas, vel presbyter, qui psalmistatũ conferre possunt. 69. dist. quoniam. 23. dist. psalmista.

ADDITIO. Vide qd dixi s. cap. 1. sup glo. puta, abbates. Io. And.

c ¶ *Infanti.*] scilicet minori vij. annorũ. septenni ergo potest conferre tõsurã. 28. dist. de his. & 77. dist. in singulis. & facit s. de elect. ex eo. de præben. super inordinata. & quod ibi not. Ioan. And.

d ¶ *Intraret.*] ergo minor vij. ann. potest religionẽ intrare: quod verum est. [Saltẽ per oblationem parentũ vel tutorum.] sed per se non obligat: vt s. de regular. qa in insulis. & cap. ad nostram. & dic vt j. de regu. is qui. & c. non solum. & c. seq. Io. And.

a De materia huius glossa vide plenissime per B. Thomam 2. 2. q. 189. art. 5.

a ¶ *Superioris.*]

a ¶ *Superioris.*]vt s.c.proxi. 1.responso. Io.And.
b ¶ *Homini.*] laico:qd apparet: quia confert primã tonsurã. Olim volebant quidam dicere, q clericum alterius epi quis nõ potest ordinare, sed laicũ sic: & hoc dicebant per decre. s.eo. eos qui. & hoc falsum erat, vt 71. dist. primatus. vbi etiã de laico expressum erat.
Additio Intelligo de laico, qui non transtulit domiciliũ, vt ibi not. Ioan. And.

superioris ^a licentia homini ^b diœcesis alienæ ^c clericalẽ præsumat conferre tonsuram ^d: nec etiam cõiugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri prout est sacris canonibus diffinitũ ^e. ¶ Qui vero contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit ^f, puniatur) per vnum annum ^g à collatione clericalis tonsuræ duntaxat ^h nouerit se suspensum ^i.

c ¶ *Alienæ.*]id est, non suæ: quia etiam si alienæ essent, dũmodo & suæ, nihilominus poterit ordinare.
d ¶ *Tonsuram.*]per quã immunitate gaudet, & clericalis ordo confertur. s. de æta. & qualita. cum cõtingat. Io. And.
e ¶ *Diffinitum.*] quod dic vt not. s. de conuer. coniugat. coniugatus.
Additio Et hic terminantur quæ ibi not. Ioan. And.
f ¶ *Peccauerit.*] de his quæ fi. à ma. par. cap. quæsiuit.
¶ *Glos. sequens quærit, & remittit.*
g ¶ *Annum*]integrum & continuum. s. de elec. prouida. eo. lib. Quid si sit bissextus? Dic vt notat Io. 55. dist. c. 2. & Ber. s. de verb. sig. quæsiuit.
h ¶ *Duntaxat.*] i. est, tãtummodo. Et nota pro eo qd̃ dixi s. eo. tit. & lib. eos qui. quia si ibi Papa voluisset solum illos esse priuatos à collatione ordinis, quem inique contulerunt, hoc expressisset, sicut & hic fecit. Ad idem s. eo. litteras. & c. dilectus. & s. de deci. ad audientiam. Et intelligo hoc verum quando solam clericalem tonsuram contulit: aliàs etiam in vlterioribus quos contulit, punietur per iura supradicta. & 1 q. 1. si qui.
¶ *Glossa seq. quærit, & soluit.*
i ¶ *Suspensum.*] ipso iure. sed nunquid tonsuram licebit tunc ab alio episcopo subditis suis recipere? Dic quod cum hoc non reperiatur expressum, non videtur sic licere.

TITVLVS X.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.

DE AETATE, ET QVALITATE, ET ordine præficiendorum.

Concilium domini Helim. ¶ *Dictum fuit supra de qualitate & ætate promouendorum ad sacros ordines: nunc est videndum de ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum, id est, promouendorum ad beneficia ecclesiastica obtinenda: ideo competenti ordine annectitur hæc rubrica de ætate & qualitate, &c.*

Ermittimus.] Non diuiditur, quia breuis.
¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est primo quod habetur in c. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. in antiq. videlicet, q in promouedis ad beneficia ecclesiastica etiam simplicia, requiritur q talis xxiiij. annum compleuerit, & attigerit xxv.

Casus. Vacante aliqua dignitate simplici, id est, sine cura, quia obtinens eam non habebat iurisdictionem in foro pœnitẽtiali nec contentioso: eps illam dignitatem affectabat conferre Titio minori xxiiij. annorum: quæritur an possit eps dispẽsare cum ipso Titio minori, & sibi conferre illam dignitatem? Rñdet Romanus Pontifex q sic: dumtamen non habeat ille Titius alium defectũ: quia si esset illegitimus, habilitatio spectat ad Papam quo ad sacros ordines & dignitates: licet eps posset dispensare in minoribus ordinibus: vel etiam si iste Titius minor xxiiij. annorum sit legitimus filius, & in matrimonio natus, sed pater eius habuerat illam dignitatem. Nota primo ex hoc textu: q de lege cõmuni minor xxiiij. annorum non potest obtinere dignitatem vel personatum: etiam si sit simplex: hoc est, non habeat iurisdictionem in foro pœnitentiali vel contentioso. Nota vlterius, q epi possunt dispensare in simplici dignitate vel personatu super defectu ætatis. Nota finaliter, q ad hoc vt episcopus possit dispensare, requiritur q ille cõpleuerit annum xx. & attigerit xxj. Idem dicimus in promouendis ad abbatiam. c. indemnitatibus. s. de elect. eo. lib.
¶ *Prima glossa ponit, quod determinet.*
k ¶ *Permittimus.*]Determinantur per illud cap. notata per Ber. s. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. & eod. tit. cum dilecti. & s. eo. tit. indecorũ. & c. præterea. per ipsum & modernos.
Additio Et in Spec. tit. a. §. nunc de episcoporum, ver. 53. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens tripliciter opponit. & respondet.*
a ¶ *Permittimus.*] videbat permissum etiã in citeriori ætate. arg. à contrario illius decre. s. c. indecorum, & arg. directo illius decre. eod. tit. ex ratione. & arg. a pari illius eo. tit. præterea. nam in decre. ex ratione. dispensant cum decennium decre. præterea. dispensant in ordine: ergo pari ratione in ætate, vt ibi notat Host. Sed ad primum dic quòd arg. a contrario non procedit vbi reperitur in iure contrarium, licet alias sit fortissimum: de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. in fi. sed cõtrarium reperitur s. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. ergo non procedit argumentatio illa. Ad decret. ex ratione. dico illud fuisse ex speciali mandato Papæ. Ad decret. præterea. dico valde maius esse pati defectum in ætate, quam in ordinibus, vt per te vides: & probatur de instit. c. a. j. eo. lib. & de præben. si p clericis. noua ia: igitur hæc permissio. & facit s. tit. proxi. cap. 3. 1. & 2. respon. s. de elect. cum ex eo.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstet. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VNICVM.

Permittimus ^k †, vt episcopi ^l cũ his, qui vigesimum annũ cõpleuerint ^m, quòd dignitates, vel personatus, quibus animarum cura non imminet ^n, valeant obtinere: possint (si † aliud non obstat canonicum ^o) libere dispensare ^p.

¶ Vide concilium Tridentinum sess. 14. de reformatione cap. 12.

† In manuscriptus non est si aliud canonicũ non obstat.

l ¶ *Episcopi.*] inferioribus credo vetitum. & facit s. tit. proxi. cap. 3. 1. & 2. respon. s. de elect. cum ex eo.
¶ *Glos. seq. inducit tria similia. secunda pars voci. per quæstionem.*
m ¶ *Compleuerint.*]Nota nõ sufficit attingere, sicut i epo s. de elect. cum in cunctis. & in abbatissa. s. de elect. indemnitatibus. 1. responso. & in delegato s. de offic. deleg. cum vigesimum. Et quod dixit hic Papa de xx. an. idẽ, si voluisset, dicere potuisset de citeriori vel vlteriori tempore: quia ista talia, sunt illa de quibus dicit lex, quòd non omniũ quæ a Principibus fiunt, ratio reddi potest. ff. de legib. non omnium. & de hoc s. de rescr. si quando. tñ satis æque concordando ad alia iura de xvij an. constituisset. sicut in procuratore ad negotia dicimus j. de procura. q generaliter. §. v. ti. & sicut de aduocato. ff. de postu. l. 1. & 3. q. 7. §. tria sed vt prædixi, sic placuit Principi: & sufficit sic scriptum esse. ff. qui & à qui. prosperit. 6. q. 3. scriptum est in lege. s. de fe. c. 2. in principio.

Ratione de arbitratu reddere nõ cogimur.

n ¶ *Non imminet.*]in illis ergo secus: sicut & i parochialibus ecclesijs. s. eo de elect. licet canon. & hoc forte voluit dicere Io. qui not. de elect. cum dilecti. in antiq. q in minoribus dignitatibus simplex episcopus dabit veniam ætatis: vel forte aliter intellexit.
o ¶ *Canonicum.*] quia non sunt illegitimi, non corpore vitiati, nec bigami, nec criminosi. Ioan. And.
¶ *Glos. seq. primo quærit & remittit: secundo quærit, & ponit duas ops. contrarias.*
p ¶ *Dispensare.*] Sed nunquid promouẽdo dispensat? de hoc vide 51. dist. qui in aliquo. 54. dist. si seruus. in prima gl. 81. dist. si quis sine. 15 q 1 ecclesia. in antiq. de concess. præben. litteras. de schis. fraternitatis. & per modernos de fi. presby. veniens. & de cleri. coniu. diuersis. Et satis est euidens argu. q promouendo non dispensat 1: quia punitur promouens. s. de elect. nihil est. sed hic determinatũ est de patiente defectum in ætate. Quid de patiente defectum in ordinibus si eligat ad tales personatus vel dignitates sine cura: nũquid necessaria est epi dispensatio, vel an de iure communi ad illa talis eligi possit? Tenent Inno. Ber. & Compost. q de iure communi ad illa talis eligi possit 2: arg. a contrario decre. cũ in cunctis. §. inferiora. & dicit idem eodẽ arg. per decre. s. eo. præterea. Ad c. 60. dist. per totum, respondent illa correcta, contraria consuetudine: vel cũ ibi dicatur in archidiaconum non debere quem assumi, nisi sit diaconus: in præpositum nisi sit presbyter: patet illa correctio per decr. cũ in cunctis. §. inferiora. quæ de ordine nihil dixit: & per id qđ ibi dixit: si moniti non fuerint, &c. & hoc notat Inno. in prædicto §. de re iud. cum olim. & Compost. eo. tit. dudum 1. Ad decr. dudum 2. dicunt q idem iudicium est quo ad pluralitatem: vel allegatio fuit illa Hostiensis j. in decr. prædicta. præterea. & in decre. cum in cunctis. pro quo facit qđ notat Ber. de his, quæ fiunt a maiori par. cap. ex ore. i gl. q erat. & hæc opinio expressa erat in decisione ipsius decre. ex ore. & probatur optime de elect. dudũ 1. in antiq. Ad id quod dr̃ de capitulis. 60. dist. per totum. in quibus dicitur q archidiaconus, diaconus, & præpositus presbyter debet esse: dico secundum Host. ibi subaudiendum, vel subdiaconus, cum in episcopum etiam possit eligi. de æta. & quali. à multis.

1 Si nõ præcedat causa cognitio. Philippus.

2 Idem Archidiaconus.

DE FILIIS

DE FILIIS PRESBYTERORVM, & aliis illegitime natis.

¶ Sub Rubrica fuit, & aliis non legitime natis: & merito: quia nigrū de primis expressè non loquitur: & propter plura infra dicenda in dispensationis formam quàm rescripsit in Spe. eo. tit. in fi. Io. And.

Dictum fuit supra titulis præcedentibus, de promouendis ad ordines & beneficia ecclesiastica: verum quia posset dubitare aliquis, verum filii presbyterorū de lege communi sine dispensatione possint promoueri ad ordines vel beneficia ecclesiastica: ideo competenti ordine ponitur de filiis presbyterorum promouendis ad ordines vel beneficia, quid iuris sit videamus.

Christoforo domini Hoba.

† In aliquot antiquis codicibus desunt hęc verba: & aliis illegitime natis.

TITVLVS XI.

De filijs presbyterorum. [& alijs.† illegitime natis.]

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Cum illegitime natis dispensant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dūmodo sit tale, in quo aliâs dispensare possint: in alijs dispensatio Papæ requiritur. Io. And.*

CAP. I.

IS, qui[a] defectū[b] patitur† natalium ex dispēsatione[c] episcopi[d] licite potest (si ei aliud canonicū[e] non obsistat) ad ordines promoueri minores; & obtinere beneficium[f], cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale[g], super quo per ipsum episcopum valeat dispēsari. ¶ Ad ordines quoq; maiores[h], vel† beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispensatione sedis Apostolicæ[i] promoueri non potest.

¶ *Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante vllo defectu possit ad curatum beneficium promoueri: prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia insimul obtinere. Ioan. And.*

¶ Illi vero, cum quo per sedē[k] dispensatur eâdem, vt præmisso non obstante defectu[l], valeat ad beneficium etiam si curam animarum habeat, promoueri: nequit prætextu dispensationis huiusmodi (quā exorbi-

* Aliâs lux patitur in natalibus.

¶ Glossa intelligit istud cap. q dispensatus vt possit obtinere (non obstante defectu) beneficium curatum virtute dispēsationis, nō possit simul obtinere duo beneficia: sed tunc istud cap. non contineret difficultatem per cap. de multa. de præb. in antiq. vbi dicitur, q quis nō potest simul tenere duo beneficia, etiam si esset legitime natus: ideo in hoc reprehendit glos. nostra. Sed dicūt moderni q istud cap. intelligit, q illegitimus dispensatus, vt possit obtinere quodcunq; beneficium, non potest obtinere duo beneficia, etiam si vellet dimittere primū, si illud semel acceptauit: qa expirauit sua dispensatio in primo beneficio acceptato, vt cap. nō potest. J. de pben. vbi si quis sit dispēsatus ad plura beneficia, est verificata sua dispensatio in primo beneficio accepto, vel duobus primis obtentis: ergo idem in casibus huius cap.

CASVS. Certum est q in promouendo ab beneficiū, etiā simplex, requiritur q talis sit procreatus ex legitimo matrimonio. c. cum in cunctis. de elect. in antiq. idem est in promouendo ad primam tonsuram: ita q illegitime natus sine dispensatione nō potest promoueri ad ordines, etiam ad primam tonsurā, vt dixi: Sed quæritur vtrum solus Papa possit dispensare? Rñdet, q non: imo aliquotiens sufficit dispensatio epi, scilicet quandu talis illegitimus vult promoueri ad minores ordines, vel si vult pmoueri ad beneficia simplicia: Si autem vellet promoueri ad sacros ordines, vel ad beneficia sostinentia administrationē, vt dignitatem, vel personatum, vel curata, requirit dispensatio Papæ. Sed quid si Papa dispensat cum illegitime nato, vt possit acceptare quodcūque beneficiū, etiam si illi immineret cura animarū? Accidit q illi illegitimo fuit collatum vnum beneficium, illud acceptauit: postea fuit ei collatū aliud pinguius beneficiū, verum possit licite accipere? Dicit Romanus Pontifex q non, sm veriorem intellectum: qa dispensatio sua est verificata in primo beneficio obtento, licet glos. aliter intelligat. Sed Dominicus de sancto Gemi. & moderni doctores in hoc reprehendunt glos. quia tunc istud cap. non contineret dubitationem: qa legitime natus non potest obtinere duo beneficia cursta. c. de multa. alleg. ergo multo minus illegitime natus: & hæc sunt vera, nisi in dispēsatione fuisset dictū, q obtento vno beneficio, posset aliud acceptare, & primū dimittere, vt fit quotidie. Heli. Regnier. Nota primo, q vbi sunt plura impedimenta: per remotionē vnius non sequitur remotio alterius: licet enim tollatur illegitimitas, nō per hoc tolluntur alia canonica impedimenta: Ad hoc s. de vsu pallij, ex tuarum. & de priuile. pastoralis. Nota secundo, q cum illegitimo, vt promoueatur ad sacros ordines, vel obtineat beneficiū curatum, solus Papa dispensat. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Is qui.*] Cum illegitime natis dispēsant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura; dummodo sit tale in quo alias dispensare possint: in alijs dispensatio Papæ requiritur. Si dispensatū fuerit cum aliquo quod non obstante illo defectu possit ad curatū beneficium promoueri: prætextu illius dispensationis, non poterit duo beneficia insimul obtinere. Emanauit ad declarationem eorū quæ notantur s. eod. tit. c. penult. & vlt.

ADDITIO. Et Guil. in Spec. tit. 2. §. nunc de eporum. in vlt. col. q tenere voluit, q ex causa episcopi dispensare poterant in sacris: fatebatur tamen curiam tenere, quod hic dicitur. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

b ¶ *Defectum.*] indistinctè intelligo, prout iacet de quocunq; defectu, siue sit spurius, siue adulterinus, vel naturalis[1], licet aliàs quo ad successiones distinguatur: nec ita de facili dispensetur cū vno sicut cum reliquo: & sic intelligatur s. de renū. nisi cū pridem. §. personæ vero, &c. Est enim dignus venia q alieno vitio laborat. C. de natura. lib. l. legem.

ADDITIO Idem Archid. alleg. 28. q. 1. idololatria. & de cle. coniu. cap 2. Idem Ioan. Mona. Io. And.

c ¶ *Dispensatione.*] nunquid promouendo dispensetur? Vide remissiones, quas dedi s. c. p. xi. Ioan. And.

d ¶ *Episcopi.*] in contrariū videbatur s. eo. litteras. vbi Papa cum talibus in clericatu dispensat: sed ratio est, qa petitum fuit à Papa: non & episcopus poterat, vt notat Ber. eo. tit. c. vlt.

1 Et ratio est secundū Philippum hic, quia potestas dispēsandi, natus effectus non in epm, sed in aliū derivatur debet late interpretari.

† In aliquot antiquis codicibus ita: vel beneficia, super quibus nequit, &c. absque illis verbis curam animarum habentia.

e ¶ *Canonicum.*] facit quod dixi s. c. proxi.

f ¶ *Beneficium.*] intelligo simplex: [Etiam si sit canonia ecclesiæ cathedralis, sm Archid.] quia in personatu, vel dignitate etiam sine cura, vt s. c. proxi. non credo q dispensare possint. cap. ad hoc[2] eo. tit. & de præb. cap. vlt. & de hoc de elect. dudum 2.

¶ *Glossa sequens ponit tres lecturas, & opiniones circa primam.*

g ¶ *Tale.*] quia nō paternum[3] immediate, super quo non potest eps etiam cum legitimo dispensare sm Vinc. s. eod. ex tua. Goff. in summa huius titu. §. circa aliud. Bart. Brixien. 56. dist. in summa. Ber. & Pet. de Samp. in prædicta decreta. ex tua. & Innoc. eo. tit. cap. vlt. sm Ioan. qui hoc notat 56. dist. in summa. & Tan. in dicta decreta. Sed dixit Vincen. q si tamen esset eps, hoc facere non auderet. Goff. s. de elect. innotuit. Ray. in summa huius tit. & Hostien. in dicta decretali tenent contrarium[4]. Ad decre. pe. s. eod tit. rñdēt, q de illegitimo loquitur: de tali forte beneficio loqui voluit hæc littera. Vel intelligas de beneficio quod habeat ecclesiā curatam annexā: ad hoc j. de pbend. super eo. Vel de beneficio quod ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirat sacrū ordinem: qa cum in ordine tali dispensare non possit: ergo nec in beneficio, quod illum ordinem requirit. de constit. translata. 1. q. 3. si quis obiecerit. & c. si qs præbendas[5]. Et est simi. quod dixi s. de rescrip. si eo tempore.

2 Idem Dominicus. Foan.

3 Vide omnino concilium Trident. sessio 25. de reformat. cap. 15.

4 Qui tamē fatetur, q curia tenet primum. Io. And.

h ¶ *Maiores.*] hoc intellige de seculari clerico: nam in regulari secus est: qa de iure talis promouetur ad sacros. s. eo. tit. c. 1. 56. dist. c. 1. & c. nasci. & hoc tenet Io. 56. dist. in summa Ber. s. eo. c. vlt. Goff. in summa huius tit. §. circa filios. nec per hoc intelligitur dispensatum in episcopatu. arg. de sen. excom. quia periculosum. de concess. præben. dilectus. in antiq. vbi de hoc per Inno. & Host. 12. dist. nos consuetudinem. & j. cap. proxi.

ADDITIO. Idem hic Archid. q idem Compost. s. de elect. cum in cunctis. & Guil. in Spe. tit. 3. §. fi. ver. quid & si dispensatum. Et de his quæstionibus ad materiam, ibi vide in versi. si præcedentibus. & versi. seq. Ioan. And.

5 Idem Archidiacon. q alleg. ff. de leg. 1. sed & si rem. & j. de præben. is cui et idem Io. Mo. qui dicit idē vbi statutū iuratū per sedem Apostolicam confirmatū, nō acquirit illegitimum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit dubiū & remittit. secundo quærit, & dupliciter soluit.*

i ¶ *Sedis Apostolicæ.*] nec sufficit dispensatio legati, vt s. eo. tit. c. penul. & dic vt ibi. Sed quæro quare eps dispensat in criminalibus ab adulterio citra, & non in defectu? Sol. [6] Facilius deletur irregularitas proueniens ex crimine: purgatur enim per pœnitentiam: non sic in defectu. 56. dist. deinde. vel maior est irregularitas prouenies ex origine, q ex crimine, quia prima ex natura, secūda ex accidēti: sed naturalia immutari non possunt. 6. dist. §. vlti.

6 Secundū Gof. s. cap. fi. & l. sum. eo. tit. versi. pen. Io. An.

k ¶ *Per sedem.*] eadem ratione dico idem de illo, cum quo dispensatur per episcopum, vt possit ad minores ordines, & ad beneficiū sine cura licite promoueri, cum eadem sit ratio.

l ¶ *Defectu.*] propter hoc a secularibus non repellitur honoribus. ff. de decuri. l. spurij. & l. generaliter. §. spurios. Io. And.

a ¶ Odiosam.

a ¶ *Odiosam.*] ȷ. de reg. iur. odia. cum suis concor.
b ¶ *Obtinere.*] Concor. ȷ. de præben. non potest. 2. responso. cum suis concor.

S *I is cum quo*] Decidit casum, & rationem interserit: ibi, *Cum non sit verisimile.* Ioan. And. Aliter autem diuidi non potest: quia tota littera pendet. Dominicus.

tantem à iure oportet veluti odiosam[a] restringi) nisi vnicū beneficium obtinere[b].

Dispensatio addita dispensationi nō valet nisi in dispensatione secunda fiat mentio de prima.

Idem.

¶ *Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat; non valet dispensatio. Ioan. And.*

CASVS. Titius illegitime natus à sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt possit promoueri ad sacros ordines, & ad beneficiū ecclesiasticū etiam curatum: deinde assecuto beneficio curato, virtute suæ dispēsationis videbat beneficiū curatū aliud sibi conferendū: vnde accessit ad Papā, vt posset obtinere duo beneficia curata, & in illa dispensatione non fecit mentionē, q̄ esset illegitime natus: Papa fecerat ei gratiā ad obtinendum beneficiū curatum: an valeat ista secunda dispensatio, ita vt posset obtinere plura beneficia virtute illius secundæ dispensationis? Rñdet Romanus Pontifex q̄ nō: immo est subreptitia: quia tacuit id quod si expressisset, non obtinuisset secundā dispensationem Papæ, vel saltē cum maiori difficultate: q̄a verisimile est, q̄ Papa non voluisset eū prosequi tanta beneficiorum multitudine. Nota primo illud ad quod allegatur textus iste, q̄ dispensatio addita dispensationi non valet: nisi in secunda dispensatione fiat mentio de prima. Nota magis specifice, q̄ si ille cū quo fuit dispensatū sup illegitimitate ad beneficium curatum, velit obtinere secundam dispensationem ad pluralitatem beneficiorum obtinendorum in futurum tempus debet in secunda dispensatione super pluralitate beneficiorū obtinendorum in posterum, facere mentionem de prima. Nota vlterius, q̄ litteræ impetratæ ad plura beneficia obtinenda, si constiterit ipsas esse subreptitias, non valent ipso iure. Sūt autem litteræ subreptitiæ, quæ sunt impetratæ tacita veritate: Secus vero est in litteris iustitiæ: Nam valet processus virtute illarum factus: si non excipiatur de subreptitione: Nam tales litteræ non sunt nullæ ipso iure, cap. si motu proprio. ȷ. de præben. Sed quæritur quot beneficia potest obtinere ille, cum quo est dispēsatum sub hac forma: videlicet: Sixtus seruus, &c. dispensamus, vt duo, vel plura beneficia possis obtinere: Dicendum est, q̄ cum dispensatio sit odiosa & exorbitās à iure cōmuni, debet restringi inquantum fieri potest: ideo dicendū est, q̄ dispensatio sub p̄dicta forma, solum extenditur ad tria beneficia. Sed quid si Papa dispensauit sub hac forma, Dispensamus, vt possis obtinere duo, vel plura beneficia? Dicendum q̄ talis dispensatio solum extenditur ad quatuor beneficia: videlicet ad duo ratione dictionis, duo: & alia duo ratione verbi, plura.

Vide concilium Trident. sessio. 7. de reforma. cap. 4. & sessio 24. de reforma. cap. 17 & concilium Lateranē. sub Innocentio iij. cap. 13.

CAP. II.

SI is[c] cum quo fuit per sedem[d] Apostolicam dispensatum, vt non obstante defectu[e] natalium, quem patitur, ad omnes[f] ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu[g]) postmodum obtineat à sede[h] præfata, vt duo[i], aut plura beneficia similem curam[k] habentia possit recipere, si ei aliàs canonice conferantur, & ea simul licite retinere: talis dispēsatio (cum non sit verisimile sedem ipsam, cum illo prædictum patiente defectum, voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) veluti per subreptionem obtenta, nullius penitus est momenti[l].

Prima glossa summat.

c ¶ *Si is.*] Si ille cū quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispēsationem obtineat: non valet dispensatio. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

d ¶ *Sedem.*] quia alius non poterat, ī. cap. proxi. & eadem ratione idem credo in episcopo, q̄ si dispēsauerit cum tali, q̄ possit ad minores ordines & simplex beneficium promoueri: & postmodum tacito defecto impetretur dispensatio super pluralitate talium beneficiorum, non valet dispensatio propter eandem rationem: quia non est verisimile, & cætera.

¶ *Glos. seq. ponit tres casus prohibitionis.*

e ¶ *Defectu.*] Iste defectus tribus de causis ordinum & beneficiorum promotionem impedit: primo ob ordinis prærogatiuam. 56. dist. cap. pe. & vlt. de excess. præla. in antiq. inter dilectos. C. de digni. neq; famosis. lib. 12. Secundo ob detestationem paterni criminis, quod punit in filio, vt per id puniatur pater. 24. q. 3. cum ergo. §. sed qui. ff. de eo quod me. causa. l. isti quidem. §. vlti. Tertio pp incontinentiam paternam, quæ timetur in filio, iuxta illud: Sæpe solet similis filius, &c. 6. q. 1. cap. sunt plurimi. §. verum. & ideo stylus est curiæ: si paterne non sit, &c. defectus autem est, sed non culpa. 56. dist. nasci. & de purg. canonica, accedens.

Illegitimus tribus rationibus ab ordinū & beneficiorum promotione expellitur.

CASVS. Ex his tribus insurgit quarta. s. scādalum scilicet aliorum, inter quos promouet. Ioan. And.

f ¶ *Ad omnes ordines.*] caute ponitur hoc in dispensatione[a]. & super hoc vide quod not. Ber. & modern. ī. eo. litteras.

[a] Quia si nō ponerentur, veniens solū minores gl. in c. litteras. eo. tit. Pet. de Anc. Fum.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

g ¶ *Defectu.*] natalium super q̄d dispensationē habuerunt. sed non ne sublatus erat ille defectus per primam dispensationem: perinde igitur debet haberi ac si illegitimus non fuisset: & sic est ȝ. ff. de ædil. edi. l. quod ita. 50. dist. ferrum. in antiq. de rescri. cam te. in fi. ff. de nata. resti. l. quæris. Littera ī. cū non sit verisimile, &c. soluit ꝯ. Nec obstat. l. quod ita. quia hic de originis naturali defectu loquitur, ibi de morbo accidentali, qui facilius tollitur, vt ȝ. di xi. c. proxi. Sed c. ferrum. loquit̄ quoad salutē animæ: & de peccatis quæ [per[b] poenitentiam] purgātur. [A Deo, quē nil latet. Sed hic prima dispensatio latebat, sm̄ Ioan. Mo.] Et sic c. cam te. & l. quæris. loquuntur de quadam plena restitutione natalium.

[b] Hæc duo verba: per poenitentiā desunt in antiquis codicibus.

ADDITIO. Non obstat secundum Io. Monachū. in Auth. quomo. na. effi. sui. §. tribus & §. adoptionis. coll. 7. q̄a ibi de temporalium bonorū successione: hic de spiritualibus, quę sunt digniora. de maio. & obed. solitæ. in ant. Io. And.

¶ *Glossa sequens ponit duas opiniones.*

h ¶ *Sede præfata.*] Alius enim dare nō posset: ad hoc facit ī. de præben. super eo. & c. nō potest. & c. cū singula. hoc tenet. Ber. de elect. dudum 2. in antiq. Bart. Brixien. 70. dist. sanctorum. & Inno. ī. de præben. de multa. Hostiensis autem dicit, q̄ in dispensatione, quæ habet fieri pp necessitatem vel vtilitatem ecclesiæ, eandem potestatem habent episcopi post decre. de multa. quam primo habebāt per prædictum c. sanctorum. sed illam, quæ habet fieri ob prærogatiuam personæ, facit solus Papa: & sic intelligit ipse Pet. de Sam. & Abbas dictam decre. de multa. in fi. sed primam seruat curia: & de hoc in prædictis iuribus. 21. q. 2. si quis iam translatus.

i ¶ *Duo.*] ea talis dispensationis virtute prima duo quæ habuit, solum retinere poterit, vt ī. de præben. non potest. 2. respon.

k ¶ *Curam.*] in curato enim & simplici, bene dispensant episcopi, secundum omnes, vt not. in decret. dudum 2. de elect.

l ¶ *Momenti.*] Nota litteras subreptitias ipso iure non valere. de hoc dic vt not. ȝ. de resc. ad audientiam 2.

TITVLVS XII.

De bigamis.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, et astrictus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.*

CAPIT. vnicum.

ALTERCA-

DE BIGAMIS.

¶ *Visum est supra titu. proxi. de fil. presby. qualiter non possint promoueri ad ordines vel beneficia: verum quia dubitare posset aliquis de bigamis, an bigami possint promoueri ad ordines vel beneficia: ideo annectitur rubrica, de bigamis.*

A *Altercationis.*] Tria facit: Primo declarat: Secūdo reprobat: ibi, *Et Correctione.* Tertio p̄hibet: ibi, *Ipsis quoque.*

ADDITIO. Quòd Lamech fuerit primus bigamus, habetur Gene. 4. & 31. q. 1. quomodo virginibus. Ioan. And.

CASVS. Certum est quòd promoti ad primam tonsuram gaudent pluribus priuilegijs: nam non tenentur subire onera sordida, nec personalia. l. placet. C. de sacrosan. eccle. cap. non minus. de immu. eccle. in ant. Item si committant delictum, non puniunt̄ per iudicem laicum, sed remittuntur ad iudicē ecclesiasticum. Ponamus quòd aliquis clericus promotus ad primam tonsuram effectus est bigamus vere vel interpretatiue: quia cōtraxit cū duabus, vel cum

vel cum vna corrupta: an talis sit priuatus omni priuilegio clericali? Rñdet Romanus Pontifex q sic: Sed clerici vxorati retinent adhuc duo priuilegia, scilicet, vt non possint distringi per laicum iudicem: Item retinent priuilegiũ cap. si quis suadente. 17. q. 4. Sed vtrũ bigamus possit portare insignia clericalia? Rñdet q nõ: ideo nõ potest deferre tonsuram, nec habitum clericalem: Et si deferat, potest moneri sub poena excõicationis ne amplius deferat, & si non desistat, est excõicandus: immo secundum l. cõmittit crimẽ falsi. l. eos §. q se p milite. ff. ad l. Cor. de falsis. Not. primo q ad Papam spectat declarare dubia iuris, quae sunt inter doctores. ad hoc §. de rescri. super literis. & q si. sunt legi. per venerabilem. Nota secundo, q quis potest dici nudus, q priuatur aliqua qualitate incorporali. ad hoc j. de resti. spo. frequens. Dominicus.

tionis [a] † antiquae [b] dubiũ praesentis declarationis oraculo decidentes, bigamos [c] omni priuilegio [d] clericali declaramus esse nudatos: Et coercitioni fori secularis addictos [e]: consuetudine [f] contraria non obstante. Ipsis quoque sub anathemate [g] prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

TITVLVS XIII.

De officio vicarij.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Successor officialis excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem quae exercet illo excommunicato manente, non valent, si iurisdictione solũ ab eo recepta. hoc facit. Io. And.*

CAP. I.

ROmana [h] Ecclesia: & infra. ¶ Cum Remẽsis archiepiscopus in officialẽ alicuius suffraganei sui excõmunicationis [i] sententiã ex aliqua rationabili [k] † causa profert: illos, qui vices ipsius [l] gerunt, propter [m] hoc excommunicationis vinculo non astringit: Cum non communicent ob id [n] officiali eidem in crimine.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Altercationis.*] Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, astrictus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit op. quas decre. determinat.*

b ¶ *Altercationis antiquae.*] Hoc ideo dicit, quia olim sup hoc erãt opiniones: Dicebat Hug. q bigamus gaudebat priuilegio clericali & canonis: quia tenebatur portare tonsuram. x. de vi. & hon. cle. clericus si tonsura. & erat de foro ecclesiae. arg. 31. dist. dictum. & ad minores ordines ascendere poterat. 34. dist. si quis viduam. s. in si. a contrario sensu. & c. lector. ea. dist. (: Io. & al.) contra. per c. 74. dist. quisquis. & ibi haec altercatio: vbi dr, quisquis clericus viduam aut secundã vxorem duxerit omni ecclesiasticae dignitatis priuilegio mox denudetur, laicali sibi tantum communione concessa: & per illud denudetur, videbatur non esse priuatus, sed priuandus: praesens ergo cõstitutio declarat hoc. si. C. arb. tute. l. veteris. C. de posthu. haere. institu. l. quod certatum. C. de fur. apud antiquos.

c ¶ *Bigamos.*] vere vel interpretatiue, vt qui duas vxores habuit: vel cum vidua vel corrupta contraxit. §. eod. de bigamis. 36. dist. deinde. & hoc verum est de his, qui sic in minoribus ordinibus contraxerunt: secus si in sacris: s. eo. nuper. a nobis.

d ¶ *Omni priuilegio.*] quod multiplex est. 17. q. 4. si quis suadente. s. de fo. compe. c. 2. & hoc quo ad personam. Item q non vexentur aliquibus vexationibus in persona vel rebus. C. de episc. & cleri. l. 1. & 2. & l. generali. & s. de vi. & hone. cle. c. vlt. & ideo dr omni priuilegio: & comprehendit etiam priuilegium fori: & hoc sequet.

e ¶ *Addictos.*] id est astrictos. C. de epis. audien. l. addictos.

f ¶ *Consuetudine.*] quae erat in quibusdam locis Franciae: non ergo valet consuetudo in hoc casu sicut nec in illis. §. de consue. cap. 1. & 3. §. tit. de electio. quia saepe. de qua dic vt 8. distin. frustra. de consue. cap. vlt.

g ¶ *Anathemate.*] interminatio est, non canon latae sententiae: quod probatur de iure pat. relatum. de quo dic, vt §. de sagit. c. vno. de simo. sicut tuis. & per Ioan. 63. dist. Salonitanae.

ADDITIO. Potest ergo excõicari, vt hic pp poenam. 11. q. 3. nemo eporum. Item extraordinarie puniri. in Authen. de san. epis. §. pen. coll. 9. C. de epis. audien. l. minime. Insti. de iniu. §. 1. Io. And.

DE OFFICIO VICARII.

¶ *Doctum fuit supra per discursum titulorum praecedentium de promotione clericorum ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti quãdoque habent sub se vicarios: ideo ad nos informandum annectitur rubrica de officio vicarij.*

ROmana.] Sententia excõicationis in aliquem promulgata ex propria culpa, non est ad eius vicarium extendenda. hoc dic secundum Zen. Et tria facit secundum Io. Monachum. Primo statuit: Secundo rationem ponit: Tertio tacitae quaestioni respondet. Secunda: ibi, *Cum non.* Tertia: ibi, *Et tamen.* Io. And.

CASVS. Cum archiepiscopus Burdegalensis officialẽ Pictauen. excõicat aliqua rationabili causa: officialis Pictauen. non potest exercere iurisdictionẽ epi Pictauen. Ponamus q officialis ipse excõicatus aliquem sibi substituit: vtrum ipse substitutus sit excõicatus exercendo iurisdictionem epi Pictauen? Rñdet q non, nisi sit participans cum officiali in crimine damnato, cap. si concubinae. de senten. excom. in antiq. vbi dicitur, q participans in crimine pp quod aliquis fuit excõicatus: incurrit maiorem excõicationem. Sed quid. Ponamus q substitutus exercet iurisdictionem ipsius officialis, an valeant gesta per ipsum officiale? Rñdet Romanus Pontifex cũ distinctione: qa aut ille substitutus suscepit iurisdictionẽ ab officiali excõicato: & tunc non valent gesta per istum substitutum: quia si officialis non valuit per se exercere iurisdictionem, nec etiam potuit alijs cõmittere: aut substitutus ab alio suscepit iurisdictionẽ, & nõ ab officiali excõicato: tunc valebunt gesta p ipsum. Alij intelligunt q officialis excõicatus de facto substituit aliũ officialem: quod facere non potest. l. praetor. ff. de iuris. om. iudi. & talis substitutus de facto ab officiali excõicato nõ est excõicatus, sed tamen non valent gesta per ipsum. Nota primo ex hoc, cap. q quis sine causa rationabili non debet excõicari: vnde excõicatio nõ fert ab homine, nisi pro inobediẽtia vel cõtumacia: & licet delictũ praecedens sit causa mediata, tamen contumacia est causa immediata excõicationis. Nota insuper ex hoc tex. iuncta gl. q officialis episcopi potest excõicari sub nomine dignitatis, & tñ excõicatio non extenditur ad successores, nisi participarent cum excõicato in crimine damnato, vt dicto cap. si concubinae. alleg. quia tunc incurrerent maiorem excõicationem. Nota q eps excõicatus non potest exercere ea quae sunt iurisdictionis: & hc nõ potest conferre beneficia: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis. cap. transmissam. de elect. in ant. Sed vtrũ capitulum vel superior possit tũc conferre beneficia vacantia? Certe non. c. quia diuersitatem. de cõces. praeben. in antiq. quia collatio beneficiorum non deuoluitur ad capitulum vel superiorem, nisi data negligentia: sed modo episcopus excõicatus non potest dici negligens, quia etiam si ipse vellet conferre, non posset.

¶ *Prima glossa summat.*

h ¶ *Romana.*] Successor officialis excõicati, excõicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem quae exercet illo excõicato manente, non valent, si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.

i ¶ *Excommunicationis.*] maioris. nã excõicatus minori, ea quae sunt iurisdictionis exercet, vt §. de cleri. excom. mi. si celebrat.

¶ *Glossa sequens resoluitur per quaestionem.*

k ¶ *Rationabili causa.*] aliter nõ debet ferri excõicationis sentẽtia. j. de sen. excõ. cum medicinalis. & potuit esse rationabilis causa, cũ officialis epi peccat in his quae sunt iurisdictionis: quia idem est cõsistorium epi & sui officialis: tunc archiepi eos sicut epi punire possunt. j. de appel. Romana. §. respon. Si vero officialis epi aliqd possideret vel faceret: vt priuatus: tũc archieps eũ plus punire nõ posset, nisi sicut alios subditos eporum in casibus not. §. de offic. ordi. pastoralis. & hoc probatur j. de sen. com. Romana. §. 2. & vlt.

¶ *Gloss. seq. primo litteram exponit: secundo format duas quaestiones, & illas soluit.*

l ¶ *Ipsius.*] officialis vel officialatus: nec putes q officialis alium officialem generalem dare possit [a]. Ad hoc §. eo. clericos. vbi de hoc per Host. & Gar. licet specialem causam delegare possit, & etiã plures. ff. de iudi. l. cũ praetor. posito tñ q generalẽ officialem dederit: sicut interdũ fit de facto: ille tñ excõicatus non est, vt hic dicit. Vel hic non dr q officialis ipse officialẽ dederit [b] sed eps aliũ officialem dedit excõicato primo: quaerit an excõicatus sit secundus? & videbat q sic: cũ lata esset sententia in officialem: ad hoc rñdet. Quaeri solet, quid si quis delegauit causam, postea excõicatur: nunquid expirauit delegati potestas? De hoc recurre §. de offic. delega. licet. & q non expiret, bene facit j. tit. prox. si is cui [c]. si vero eps est excõicatus, nec ipse, nec ipsius officialis (cum eorum idem sit consistorium) de causis cognoscent: quid ergo tunc fiet? adeatur Papa, vt prouideat. §. eo. lib. de supplen. negli. prala. c. 1.

m ¶ *Propter hoc.*] scilicet q gerũt vices officialis ex cõmissione epi vel ipsius officialis facta ante excommunicationem. Vel dic vt §.

n ¶ *Ob id.*] scilicet, quod gerunt vices eius.

a ¶ *In crimine*

[a] Innocentius de vicario officialis ... Philippus.

[b] Idem hoc dicit Philippus.

[c] Posset responderi ... Phil.

a ¶ *In crimine.*] quia tunc eadem sententia sunt ligati. s. de senten. excom. si concubinæ.
b ¶ *Qui.*] ita construe: qui scilicet officialis nō arctatur districtione censuræ ecclesiasticæ: & pro eo q suum, &c. ergo si ideo essent excōicati, tunc successores eadem sententia ligarentur. Pone in terminis: Excōicauerat archiepiscopus epm: monuerat officialem q de causis nō cognosceret, qui non desinebat: excōicauit eum; successor participauit in crimine damnato, vnde ligatus est. [Idem secundum Inno. in illo q in officialatu sibi deseruit, vel stat iuri coram illo. Io. And.] Alia littera est in plurali, exercent & arctant: quasi dicat, eo q vicegerētes exercēt officialis officium, non ligantur sententia.
c ¶ *Ipsi*] scilicet vicarij officialium.
d ¶ *Vices.*] officialis saltem nunc excōicati.
e ¶ *Taliter.*] aliàs tum; aliàs tamē: & dic, taliter, id est, etiā propter aliam causam, non propter officialitatem.

mine[a], qui[b] ecclesiasticæ censuræ districtione, pro eo, quòd suum exercent officium, non arctantur. ¶ Ea tamen, quæ ipsi[c] gerendo huiusmodi vices[d] agunt, eo taliter[e] excommunicato manente (si iurisdictionem tantū[f] recipiūt[g] ab eodē) non possunt obtinere vigorē[h].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ex generali commissione non potest officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. Ioan. And.*

CAP. II.

Licet[i] † in officialem[k] episcopi[l] per commissionem officij generaliter[m] sibi factā, causarum cognitio trasferatur: potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos à suis beneficijs, officijs † vel administrationibus amouendi, transferri nolumus in eundem: Nisi sibi specialiter hæc committantur[n].

¶ Idem.

¶ *Ex generali cōmissione officialis beneficia conferre non potest. Ioā. And.*

CAP. III.

Cum in generali[o] concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter[p] in specie concessurus[q]: nec regulariter[r] donare

† Nota q generalis non includit quolibet speciē comprehensam sub illo, quando est dare aliquam rationem, quare non includatur. ad hoc qd not. glos. j. de except. pa.

Placet Dominicus.

1 Vide Eymericum in Directorio par. 3. q. 12. & Gondisaluū tract. de haere. q. 39. nu. 8.

f ¶ *Tantum.*] ergo si ab episcopo, secus: quia officiali excōicato, si episcopus alij committat, tenet commissio, vt superius dixi.
g ¶ *Recipiunt.*] s. de facto: quia de iure ille iurisdictionem demandare non potest, qui excommunicatus est. 24 q. 1. audiuimus. de re iud. ad probandum.
h ¶ *Vigorem.*] non enim potuit excommunicatus quod non habebat, committere. 1. q. 7. Daibertū. de iure pat. quod autem. In casu tamen excommunicatus vtitur iurisdictione. j. de hære. præsidentes. & est specialis 1 casus in odium hæresis.

Licet.] Primo ponit dictum: Secundo excipit: ibi, *Nisi.* Io. And.
Casus. Episcopus Pictauen. fecit & creauit sub terminis generalibus Titium suum officialem iurisdictionis: verū Titius officialis virtute generalis commissionis recipiat potestatem ab epo inquirendi crimina, & puniendi excessus? Rñdet q non, nisi in cōmissione habeat specialem & liberam facultatem corrigendi crimina, & puniendi excessus: sed pro illis criminibus esset recurrendum ad epm: ideo libellans in criminibus, qui litigat coram officiali, debet dicere in suo libello: coram vobis officiali specialiter constituto ad inquirendum excessus, puniendum, deponendum, &c. nam illa tribuit sibi potestatem. Nota primo, q per commissionem officij generaliter factam ab epo, datur potestas cognoscendi de causis. Nota secundo, q in generali mandato non includitur potestas cognoscendi de causis criminalibus: Ad hoc clem. non potest. de procura. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam: & vnde tracta, & quid approbat.*
i ¶ *Licet.*] Ex generali commissione nō potest officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. hoc dicit. & fuit hæc decretalis tracta de quadam extrauagān Alexandri quarti quæ incipiebat, Dudum. vbi quidam officialis epi abbatem deposuerat: qui appellauit ad archiepiscopum: & officialis archiepiscopi sententiam confirmauit: appellatū fuit ad Papam: & Papa prædictas sententias infirmauit 3. quod hic dicitur tenebat Hostiensis de instit ex frequentibus. in antiq.
Additio. Et Guilel. in Specul. de inquisi. ad fi 1. col. Io. And.
k ¶ *Officialem.*] qui interdū missus dominicus appellatur. de reg. c. 2. de frigi. & malefi. c. 1. Officialis iste ordinariam habet iurisdictionem: interponit enim decretum in alienationibus rerum minorum, & emancipationibus, & omnia, quæ ad iurisdictionem pertinent, expedit. C. de offi. eius, qui vicem al. 10. ob. l. 2. & j. de iudic. cap. vlo. sed talia cum causæ cognitionem requirant secundum leges, non delegantur. ff. de offi. proconsul. l. nec quicquā. §. 1. ergo sequitur q ea iurisdictione ordinaria hoc facit, non ex delegata, secundum Innoc. & Host. qui hoc not. s. eo. ot. sua. & Guli. in Spe. de ordi. in prin. Gof. ꝫ in summa illius otu. Primum tene. & adde rationem decre. s. eo. li. de consue. c. 2. & quod ibi dixi. licet autem negari non possit eos iurisdictionem habere ordinariam: tamen nō in omnibus recurritur ad eos sicut ad dantes: hinc est, q de casibus hic & j. cap. 1. expressis, sine speciali mādato se non intromittunt, nec etiam de spiritualibus: vnde litteras commendatitias ad ordines dare non possunt, vt s. eo. lib. de tempo. or-

¶ Per hanc glos. soleo ponere exemplum ... de ... causam ... de iudic. q similiter ... causæ sed ... literam ... quandoque vt ibi scripsi super ver ... Io. And.

Officialis episcopi habet iurisdictionem ordinariam.

di. cum nullus. §. 1. 4 Nec officialis archiepiscopi præsente, vel vicino archiepiscopo in suffraganeum excommunicationis, suspensionis, vel interdicti fert sententiam. j. de offic. ordi. cap. 1. in fi.
l ¶ *Episcopi.*] vel cuiuscunque alterius, cum eadem sit ratio.
m ¶ *Generaliter.*] non ergo tantum valet genus quo ad singula, quantū species. de hoc 23. dist. quamquam. de offi. ordi. si sacerdos. in antiq.
¶ *Glos. seq. quærit, & soluit.*
n ¶ *Committantur.*] Sed pone, episcopus dedit vicariam generalem: & in mandato expressit aliquod de istis, quod requirit speciale mandatum, secuta clausula generali: & omnia alia, quæ per nos possumus, etiam si mandatum exigant speciale: quæritur an talis omnia specialia possit? Et dicit Host. s. de offi. archi. significasti, per ipsam decre. & per decre. sedes. s. de rescrip. & per. l. ff. si qs cautio. sed & si. §. quæsitū. & per ea quæ not. de commo. cap. vno. q omnia poterit 5 quod satis videtur ad instar procuratoris, vt j. de procu. qui ad agendum. §. 1. secus si aliqd de specialibus non expressum fuisset, vt ibi 2. responso.

4 Nec etiam ad ... si appellatur a ... epi ... & alias ... hic. Philippus fran.

5 Dictio, ... donationes ... decidem.

5 Dic similia, vel ... ta ... Philippus.

Cum in generali.] Præmissa duplici ratione ponit dictum, à quo secundo excipit: ibi, *Nisi.* Io. And.
Casus. Episcopus Pictauen. Titiū suū officialē siue vicariū in spiritualibus & tēporalibus constituit, creauit & ordinauit: Certū est q virtute generalis cōmissionis ipse Titius officialis nō recipit potestatem inquirendi, & puniendi excessus, vel deponendi, vt dr s. cap. proxi. Sed nunquid virtute generalis commissionis recipit potestatem conferendi beneficia spectantia ad suam collationem? Respondet q non: nisi collatio beneficiorum ei specialiter committatur: Nota primo q in officialem ex generali cōmissione transit iurisdictio in causis ciuilibus: sed virtute generalis commissionis non habet potestatem inquirendi, & corrigendi crimina, nisi ei specialiter mādetur potestas inquirendi, & corrigendi, & puniēdi excessus. Nota vlterius q collatio beneficiorum vocatur donatio: sed ꝫ hoc facit: quia donatio nullo cogente imperio ex mera liberalitate confertur: sed collator compellitur conferre beneficium vacans intra sex menses: aliàs priuaretur potestate conferendi: igitur &c. Dicendum q collatio beneficiorum vno respectu est donatio: videlicet in coi cōferendo: puta mihi, vel tibi, vel illi: sed alio respectu, scilicet in conferendo simpliciter, non dr donatio: cū ista collatio fiat aliquo cogente imperio, ne perdat potestatem conferendi elapsis sex mensibus: ex quo sequitur, q si ille in quē fit collatio, sit ingratus, non potest repelli: licet secus sit in meris donationibus ciuilibus. cap. penult. j. de dona. l. fin. C. de reuocan. don. Nota q procurator omnium bonorum cū libera administratione & generali potestate, vt possit facere ea, quæ constituens faceret, non potest dare bona spectantia ad dominum: quia in tali generali cōmissione est intelligenda ista clausula: excepta alienatione bonorum nostrorum gratuita. Nota principalem effectum huius cap. q vicarius epi non potest conferre beneficia, nisi ad hoc eps dederit ei specialem potestatem. Verum eps possit alicui dare facultatem cōferendi beneficia ad collationem ipsius spectantia? Dicendū q sic, vt hic dicitur: sed nō intelligitur, q eps possit dare potestatem ad conferendum beneficia proximò vacatura, quia fieret fraus concilio generali, ne conferantur beneficia proxime vacatura: quod est contra vicariatus speciales, qui communiter dantur.

¶ *Glossa prima ponit summam, & quid declaret.*
o ¶ *Cum in generali.*] Ex generali commissione officialis beneficia conferre non potest. Declarat notata per Gofredum, Innocentiū & Hostiensem de præben. dilecto.
p ¶ *Verisimiliter.*] Nota inspiciendum quod est verisimile. concordat s. ti. 2. c. vlt. & habet hoc locum etiam vbi est generalitas vt hic. & vbi est obscuritas, vt j. de reg. iur. inspicimus.
q ¶ *Concessurus.*] ad idem j. de pœ. & remis. si episcopus. & j. de reg. iur. in generali. cum suis concor. & idem in obligatione. C. quæ res pigno. ob. pos. l. 1.
¶ *Glos. seq. ponit tres casus contra regulam.*
r ¶ *Nec regulariter.*] secunda ratio huius dicti: & ideo dicit, regulariter

lasiter: quia casualiter secus: vt si insta ratione motus donauerit: vt puta magistro: vel si donare ei pmissum sit: vel ratione psonæ ipsius, cui concessa est administratio: vt si sit filius senatoris. ff. de administr. tut. cum plures § cum tutor. ff. de iure. & ra. dist. l. 1. §. 1. & ff. de dona. l. filiusfamilias 1. 2. rñso 2. & 3. de hoc not. ff. de pac. contra iuris. in fi.

valeat is, cui bonorum administratio etiam libera [a] est concessa: officialis †, aut vicarius generalis episcopi beneficia conferre non possunt [b]: Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa [c].

Vide sup. in l. ibi ... in glo. ... de suppl. negl. prælat. ...

TITVLVS XIIII.

De officio & potestate iudicis delegati.

¶ Innocentius quartus †.

¶ *Conseruator à manifestis defendit iniuriis, & iudicialem indaginem non exercet.*

a ¶ *Libera.*] in conferendis beneficijs est liberalitas in cui dandos sed nō in dādo, secundum ea quæ not. s. de præben. relatū. & cap. inter cætera.

¶ *Glo. seq. opponit de duobus capitulis, quibus respondet.*

b ¶ *Non possunt.*] in cōtrarium videbatur per decre. s. de insti. ex frequentibus. & s. de præben. dilecto. sed illa iura non obstant: quia in decre. ex frequentibus. non dicitur, q officiales possunt cōferre: sed quod possint cōfirmare; & hæc sunt diuersa: vt patet in cap. sede vacante. quod bene cōfirmat ab epo confirmandos. s. de maio. & obed. cum olim. j. de insti. cap. 1. & tñ non confert beneficia ad solius epi collationem spectantia. s. ne se. va. illa. & j. eo. tit. cap. vnico. Ad idem j. de præben. cum in illis. Decret. dilecto. non dicit q approbatio ibi facta per generalem procuratorem valuerit.

In quodā ... Innocētius ... in consilio Long.

c ¶ *Commissa.*] Nota pro his quæ not. Io. Ber. & Host. s. de cōcess. præben. constitutus. dixerunt enim, q eps non potest specialiter conferre collationem alicuius præbendæ, quę nondum [a] vacat: quia id posset fieri in fraudem vacaturarum: quia enim non posset mihi promittere primam vacaturam, daret fratri vel amico meo potestatem conferendi primam: & hoc esse non potest: & sic intelligitur decre. prædicta constitutus. in fi. Sed generaliter committere collationem beneficiorū ad se spectantiū bene potest: vt hic. & 16. q. 1. statuimus. [scilicet ei quem facit vicarium. super quo vide quæ not. j. tit. 2. c. pen. in fin. antepenult. glo. & j. de præbē. statutum. in glo. fin.] Et perpetuo etiam posset hoc ius committi alicui dignitati: vel in genere, vt s. de insti. cum venissent. vel in specie, vt s. de dona. pastoralis. 16. q. 2. visis.

a Vide concilium Tridenti. sessio. 24. de refor. mat. cap. 19.

ADDITIO. Tene quod scripsi de censi. cum venerabilis. in ant. super fin. 2. glo. ver. tamen. hoc puto. Ioan. And.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

¶ *Superiori tit. dictum fuit de officio vicarij: verum quia iudex delegatus gerit vices iudicis delegantis, & quodammodo dicitur eius vicarius quantum ad causam sibi commissam: ideo post rubricam præcedentem ponitur hæc rubrica de officio & potestate iudicis delegati.*

S *Tatuimus.*] Sunt duæ partes: In prima permissio: In secunda: ibi, *Nec ad alia.* prohibitio. Ioan. And.

CASVS. Romanus Pontifex aliquos religiosos vel alios exemit a potestate iudicis ordinarij, & eos recepit in sua tutela, & custodia dando eis cōseruatores: Quæritur de potestate illorum conseruatorū? Rñdetur, q potestas eorum in hoc consistit, vt illos quibus sunt deputati, defendant à manifestis iniurijs. Sed quid si iniuria non sit manifesta: sed requirit plenam causæ cognitionem: vtrum cōseruator possit se impedire? Rñdet q non: sed pro hoc est recurrendum ad ordinarium. Et ista vera sunt, nisi in priuilegijs istorum religiosorū, vel aliorum qbus dati sunt cōseruatores, aliud diceretur: videlicet, vt possent cognoscere de iniurijs & alijs causis etiam si requirerent iudicialem indaginem, & cōiter in priuilegijs apponitur illa clausula. Nota primo, quòd officium conseruatorum est defendere illos, qui eis committuntur à manifestis iniurijs & violentijs. Nota insuper, q conseruatores simpliciter deputati non possunt se impedire de his, quæ sunt occulta & dubia. Sed quid si offensa manifesta negetur, vtrum cōseruator possit cognoscere an sit manifesta? Rñdet glossa q sicalias quilibet posset impedire iurisdictionem ipsorum cōseruatorum, quia quilibet conuentus semper negaret iniuriam manifestā: Vnde qñ dubitatur de iurisdictione alicuius iudicis, ad eum iudicem spectat cognoscere an cognitio ad eum spectet vel non. l. si quis. ff. si quis in ius voc. non ierit.

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Statuimus.*] Conseruator à manifestis defendit iniurijs: & iudicialem indaginem non exercet.

¶ *Glossa seq. vacatur per sex quæstiones.*

e ¶ *Conseruatores.*] Quia materia cōseruatorū in tit. isto hic & j. c. prox. & c. vlt. posita est; nota conseruatores delegatos esse [1]. & vt dicebat, Ber. de istis conseruatoribus p iura antiqua parum vel nihil habebamus; Possunt tñ dici conseruatores epi, qui habent cōseruare & defendere viduas, pupillos, & orphanos, & alias psonas miserabiles [4] ab oppressionibus & iniurijs. de fo. compe. ex parte B. & c. ex tenore. in ant. 87. distin. c. 1. & 2. 23. q. 5. administratores. s. de censi. licet. j. eo. c. significantibus. Scire debes [sm Inno. & Host.] q illi conseruatores interdum dantur, vt aliquos defendant ꝯ latrones vel prædones, interdum ꝯ eos qui eorum priuilegia infringunt; interdum latius, vt defendant ab iniurijs & offensis: & in nullo dictorum casuum habent iudicialem indaginem, vt hic, & j. eo. cap. vlt. De manifestis ergo solummodo habent cognoscere. Et intellige manifesta illa, quæ notoria sunt, & ita patentia, q nulla probabili tergiuersatione celari possunt; vt de verb. sig. ex parte. in ant. de cohabi. cle. & mu cap. vlt. Sed quid si negetur offensa notoria? negatione videtur fieri res dubia. C. qui. ad. li. procla. non li. l. 3. Dic q bene probationes recipiet conseruator an factum sit notorium, vt sic videat an sit sua iurisdictio [5]. ff. de iudi. si quis ex aliena. s. de rescrip. super litteris. alias enim istorum officium esset inutile: & si inueniet factum notorium, procedet: alias desistet, nō enim habet potestatem simpliciter defendendi iniuriam: sed qualificatam, notoriam scilicet. habet ergo conseruator reuocare reū & si confiteatur factum, bene quidem: si neget, super notorio probationes recipiat: si aūt confiteatur factum, sed dicit se id suo iure fecisse: dicunt quidam, q vlterius se intromittere non debet. Alij ꝯ dicentes q probationes recipit super notoria offensa [6]. Ad hoc s. de elect. bonæ. alias facile esset conseruatorum officium deludere: vnde si videat cōseruatori probabilis negatio, non procedat: alias puniat sicut notorium. Dicebat aūt olim Ber. q sicut delegatus recusari poterat, sic & conseruator: postea mutauit dicens, q quia in notorijs non admittitur recusatio vel appellatio: conseruator aūt non cognoscit nisi de notorijs: ergo recusari non potest s. de appel. proposuit. & c. cum sit. Dixit etiam talem conseruatorem inuocare posse auxilium brachij secularis. s. de offic. ordi. c. 1. & c. quoniam. & 23. q. 5. administratores.

CAP. I.

S Tatuimus [d] †, vt conseruatores [e], quos plerunque concedimus, à manifestis iniurijs, & violētijs defendere [f] possint quos eis committimus defendendos: Nec ad alia, quæ iudicialem † indaginem [g] exigūt, suam possint extendere potestatem.

¶ Alexander quartus.

¶ *In coactionibus & pœnis Pontificali dignitati defertur.*

CAP. II.

Q VIA PONTI-

[1] Idem Ioā. And. & Pet. de Anchara no, quia eorum officiū expectat quo ad non cœpta.

[2] Vide Pet. de Ancha. consil. 87. incip. circa primo dubio. & consil. 131. incip. in primo dubio. & Lafrancū consil. 145. incip. circa duo. vol. 4.

[3] Nota q potestas data alicui defendendi, non tamen includit concessionem potestatis defendendi, cū indagine iudiciali. Dominus.

[4] Quæ dicātur personæ miserabiles tradunt Doctores in c. 1. de pactis. & in cap. significasti de verb. sign. & Bart. in l. 1. ff. de leg.

[5] Idem Pet. de Ancha. Fonta.

[6] Idem Pet. de Ancha. Fonta.

ADDITIO. A tpe Inno. hoc tenentis: & hoc placet Hostien. & Archid. & ex eadem ratione dicebat Innocen. q procedere poterit parte per contumaciam absente: remittit ad notata de cohabi. cleri. & muli. vestra. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. declarat an iniuria commissa & committenda, &c.*

f ¶ *Defendere.*] hoc intelligi potest de commissa & cōmittēda: pone enim paratos ad exercitum & violentiam inferendā illis, quorū conseruator est: prohibere poterit, excōicare, & punire. de senten. excom. sacro. & j. eo. tit. Romana. §. caueatur. In cōmissa defendēt p districtionem ecclesiasticam, compellendo iniuriatores vt satisfaciant læso: & etiā seculare brachiū inuocando, vt superius dixi.

Cōseruator potest defendere, non tantum ab iniuria commissa, sed etiam à cōmittenda.

g ¶ *Indaginem.*] idest, causę cognitionem, seu ipsius examinationē quia dubia sunt; & si de talibus se intromittant, pœnam incurrūt. de qua j. eo. cap. vlt. §. vt autem. nec valet quod agitur: vt ead. decr. §. vlt. quæ est glo. illius.

Q *Via pontificali.*] Præmissa causa ponit constitutionem in genere, quam secundo specificat: ibi, *Quid.* Tertio excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

¶ Illud cap. emanauit ad declarationem cap. sane. & cap. pastoralis. eod. tit. in ant. vbi dicitur, q iudex delegatus potest rebelles cōprimere, & coercere epos, si non obediant in eis quæ spectant ad suam iurisdictionem: tamen deferre debet dignitati episcopali, & mitigare illas pœnas. illud cap. ponit quo ordine debet mitigare illas pœnas.

CASVS. Delegatus Papæ causam subdelegauit epo Pictauen. episcopus non vult acceptare: Certum est q delegatus potest eum

punire:

punire: sed tñ debet mitigare poenam. Sed quaeritur quam mitigationem debet ipse delegatus seruare? R̃ndet q̃ non debet ab initio ep̃m excõicare: sed debet ei primo interdicere ingressum ecclesiae: postea si illam poenam contemnat, debet eum suspendere ab officio sacerdotali, postea procedere ad poenas grauiores: tñ si delegatus primo processeru ad excõicationem, tenet excõicatio, licet non bene faciat: q̃a iste tex. loquitur de honestate: verumtamen posset esse tanta cõtumacia, q̃ delegatus inciperet ab excõicatione. He li. Reg. Nota primo arg. q̃ illa quae exercet eps ratione dignitatis epalis, dicũtur competere ex officio, & non ex ordine: & sic non videtur cpatus ordo: de quo per glo. & ibi dixi s. in prooemio huius libri. Nota secũdo, q̃ appellatione iudicis non comprehẽduntur conseruatores: quod nota pro iuribus loquentibus de iudicib᷑. Dominicus.

ficali [a] dignitate praeditis [b] ob reuerẽtiam sacri officij [c], quod exercent, plurimũ deferri conuenit, & eos plus alijs honorari decet [d]: vt cũ à iudicibus [e], vel cõseruatoribus à sede Apostolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas siue poenas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur: Ita quòd (eis quadam condigna reuerentia supportatis) ingressus [f] primo ipsis ecclesiae, vel sacerdotales [g] interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter [h] fieri suaserit nimia contumaciae proteruitas, siue culpa.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid exemplificet.*

a ¶ *Quia pontificali.*] In coactionibus & poenis pontificali dignitati defertur. Exemplificat quod habetur s. eod. sane 2. & cap. pastoralis. in principio.

ADDITIO. Guliel. hãc decretalẽ allegabat sub tit. de priuileg. In Specul. de senten. prola. §. vi autem. versi. quandoq;. Ioan. And.

b ¶ *Praeditis.*] idest, prae alijs dotatis.

ADDITIO. Archid. exponit idest, sublimatis & ornatis. Io. An.

c ¶ *Officij.*] concor. j. de sent. excõ. q̃a periculosum. & 11. q. 3. absit.

d ¶ *Decet.*] inspicimus quid deceat. sic s. eo. lib. de elec. cum non deceat. cum suis concor.

ADDITIO. Et decentia proprie respicit honestatem. s. de vot. magnae. Ioan. And.

e ¶ *Iudicibus.*] potest referri ad hoc qđ j. sequitur, deputatis. vel puncta hic. & iudicibus quibuscunq;. Io. And. [Idem Archid.]

f ¶ *Ingressus.*] & si durante tali interdicto in ecclesia solemniter celebrat, irregularis efficitur. j. de senten. excom. is cui.

† Et si monitur, nõ est in eo inobedientia sepelienda. Archid.

ADDITIO. Et ibi dicam quod hic dicit. Archid.

¶ *Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.*

g ¶ *Sacerdotale.*] sine quo Pontificale officium exerceri nõ potest. s. de excel. praela. ex litteris. [Scias q̃ suspensus a Pontificalibus tãtum, in illis celebrando nõ fit irregularis, s̃m Guil. in Spec. de leg. §. iusta. versi. quid si quis eps.] Sed vr̃ q̃ ab ipso principio isti arctius q̃ reliqui puniri deberent. 5. q. vlt. cap. quia iuxta. §. presbyteri. quae est lex C. de episco. & cler. l. patri. vbi dicitur, q̃ multo maiori poena sunt digni, quibus cum plurimum honoris per nostrã iussionem delatum est, occulto reperiuntur in crimine. lex illa loquitur de illo, qui deliquit in eo, in quo honorabatur, scilicet in sacerdote: qui in testimonio dicendo honoratur, vt non torqueatur: & ideo verum tacuit, vel falsum dixit. Vel dic q̃ minor poena maior est in maiore, secundum ea quae not. de cle. vena. cap. 1.

h ¶ *Aliter.*] vt scilicet non supportetur tanta modestia: vt quia iniurias vel contumeliosa verba profert in iudicem. s. de poen. dilectus. Quid si iudex nõ seruata forma huius decre. statim excõicet, vel suspendat ep̃m vel superiorem, tenet ne sententia? Dic q̃ sic: licet reprehendendus sit iudex, q̃ hanc modestiam non seruauit. 11. q. 3. c. 1. s. de senten. excom. sacro.

ADDITIO. Vide qđ dixi ĩ decr. sane. sup verbo, iterdicat. Io. An.

SI *duo ex tribus.*] Non diuiditur: Praemitte q̃ si delegatus Papae subdelegat non in totum, facit gradum, ita q̃ de eius subdelegato ad ipsum subdelegantẽ debeat appellari: vt j. eo. si delegatus. & s. eo. sup quęstionũ. Sed istud fallit in casu huius decre. Dñicus.

¶ Secundum dñm Heliam hoc cap. sic summatur: Si appellatum fuerit ab vno trium delegatorum, non appellatur ad duos delegatos, sed ad Papam. hoc dicit.

CASUS. Papa cõmisit causam tribus iudicibus delegatis, videlicet decano, archidiacono, & archipresbytero: duo fuerũt impediti: vnde ipsi vices suas subdelegauerunt: qui subdelegati processerunt cum tertio delegato intantum, q̃ deuentum fuit vsq; ad sententiam, quam p̃ te tulerũt: vis ab illa sñia appellare: vtrum potius appellare ad delegatos? Videtur q̃ sic: quia appellare vis à subdelegato: ergo est appellandum ad delegatos, si in totum vices suas nõ commiserunt, sed aliquid sibi retinuerunt: R̃ndet Romanus Pontifex, q̃ licet delegati subdelegauerint vices suas, & nõ in totũ; co tñ q̃ illi subdelegati nõ processerũt soli: sed cum tertio delegato, q̃ est par illis delegatis: ideo non potest appellari ad delegatos: Nã non appellat̃ à pari ad parem, & ideo à subdelegatis est appellandũ ad Papam: ac si omnes delegati simul de causa cognouissent, & sic si delegati in totũ subdelegassent causam, non appellaretur ad delegatos. l. vnica. C. q̃ pro sua iurisdi. iudi. da. vel nõ da. pos. s̃m litterã quae habet: ad nos iure iudicia remeabunt, quae est cõis littera, licet aliqui habeant in littera: ad eos. & tunc ille tex. intelligitur qñ delegati subdelegauerũt in parte, & nõ in toto. Nota primo ex hoc cap. q̃ delegatus Papae potest subdelegare. l. a iudice. C. de iud. c. pastoralis. alle. s. eo. l. & q̃a. ff. de iuris. om. iud. Nota vlterius, q̃ delegatus Papae subdelegando potest retinere aliquid de iurisdictione: ita q̃ non desinit omnino esse iudex ratione cuius est appellandum ad ipsum delegatum: & iste est vnus casus in quo nõ potest appellari ad Papam omisso medio: & illud p̃cedit, siue delegatus reseruauit sibi sententiam, siue tantum executionem. Nota insuper principalem effectum huius cap. q̃ si aliqui delegati subdelegent, q̃ subdelegati procedunt cũ vno ex principalibus delegatis, appellandũ est non ad subdelegãtes: sed ad Papam p̃p mixturam paris respectu illorum subdelegatorum. Et ex hoc infertur aliud notabile, q̃ vbi duo permiscentur quorum vnum sit potentius altero, potẽtius attrahit ad se naturam minus potentis, etiã si minus potens in numero excedat potentius. Ad hoc s. de cons. ec. vel al. aqua. Dom.

† Nota q̃ plures diuersam iurisdictionem habentes, in vna causa iudicant: & tunc ad appellationem interponendam inspiciẽ dignior iurisdictio. l. sciptamus in fin. C. de appel. vbi aute discordant in sententia, statur numero. c. fin. s. de re iudi. l. fi. C. de ean. Leg. lib. 11. Archid. Ioan.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum: ad Papam non ad condelegatos appellari debet. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

SI [i] duo ex tribus [k] à sede Apostolica [l] delegatis, duobus [m] alijs non in totum [n] subdelegauerint vices suas, ipsiq; † subdelegati cum delegato [o] tertio in causa processerint delegata: si appellatur ab ipsis [p], nõ ad condelegatos [q], sed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

¶ Idem.

¶ *Tres casus ponit in quibus suspicionis causa coram arbitris non tra-*

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

i ¶ *Si duo.*] Edita est haec decretalis ad declarationem eorum quae notant. Ber. Inno. & Host. s. eo. super quęstionum. §. si vero. ad finẽ.

ADDITIO. Hanc decr. prolixe glossauit Archi. de glossis decre. super quaestionum. & de expeditis j. eod. si delegatus. quae postea cancellauit Ioan. And. & Guil. in Spec. de appel. §. nũc tractemus. versi. quid si tres. Ioan. And.

k ¶ *Ex tribus.*] idem de vno, & multo fortius: q̃a maior dubitatio est qñ duo ex tribus subdelegant, q̃ qñ vnus tm: videbatur enim inspici debere maiorem numerũ: quia ergo duo erant subdelegati, & tertius delegatus: quia maior pars huius iurisdictionis subdelegata erat, non videbatur appellandum ad primum delegantem: sed secus est, vt hic vides: cum enim in hoc casu diuersis respectibus emergant aduersa: eligere debemus qđ minus in se habet captionis. ff. de reg. iur. quotiens. captiosum enim esset si de pari ad parem appellaretur: ad primum ergo appellari delegantẽ debebit.

ADDITIO. Dicit Io. Monachus, q̃ cum hoc casu sunus extra. § porro. c. cũ plures. j. eo. q̃ est exceptio à regula illa. 2. q. 6. ad Romanam. tenenda est regula hoc casu expresse nõ viciata. Ioan. An.

l ¶ *A sede Apostolica.*] ideo dictum, quia delegatus ab alio nõ delegat. s. eo. pastoralis. & c. vlt. C. de iudi. à iudice.

m ¶ *Duobus alijs.*] idem si subdelegarent illi collegae: sed de hoc videbatur dictum s. eo. super eo. §. si vero. s̃m vnam lecturam, quae ibi amplectenda est: quia si ibi quaereretur de eo qui totum subdelegauerat, non erat quaestio, quia per praecedentia decisa erat.

n ¶ *Non in totum.*] bene dicit, quia si in totum subdelegassent: non esset quaestio: quia tunc semper appellatur ad primum delegantẽ. s. eo. super quaestionum. §. porro.

o ¶ *Cum delegato.*] Nota quia si in rescripto esset clausula, q̃ si nõ oẽs: & duo committerent: tertius se excusaret. nec committeret: in hoc casu ab illis duobus subdelegatis ad delegatos subdelegantes appellaretur, & non ad primum delegãtem: cessat enim ratio: & [a] hoc videtur voluisse haec littera.

a In antiquis libris ita: & hoc voluit haec littera.

p ¶ *Ab ipsis.*] delegato & subdelegatis.

q ¶ *Condelegatos.*] quia appellatio est de minori ad maiorem prouocatio, &c. hic autem parium appellaretur de pari ad parem: qđ esse non

esse non potest: & adde quod dixi. s. eo. lib. de consue. cap. 2.

S I contra.] Sunt tria dicta quæ patent: Secundum ibi, *Cum autem.* Tertium: ibi, *Idem est.* Dominicus.

a Illud cap. emanauit ad limitationem iurium dicentium, quod cum iudex recusatur vt suspectus: sunt eligendi arbitri: fallit in tribus casib. hic enumeratis.

Casus. In causa, quam eram tecum habiturus, impetraui à sede Apostolica duos delegatos: videlicet decanũ & archidiaconũ ecclesiæ Pictauen. cum clausula: quod si ambo interesse non poteritis, alter vestrum negotium exequatur: accidit quod corã illis delegatis feci te citari & obtuli libellum, cui petij per te rñderi: Tu comparẽs proposuisti, quod habebas vnũ iudicem tibi suspectum: quia erat consanguineus meus: vel cum consultus fuerat causam & opinionem suam, dixerat: illa causa est probabilis: quæritur coram quo iudice debeas illam causam suspicionis probare: & verum sint eligẽdi arbitri? Rñdet quod non: sed illam causam suspicionis debebis probare coram suo coniudice. Et hoc verum quia illi duo delegati sunt dati cũ clausula, quod si ambo: Si aũt essent simpliciter dati, tunc assumendi essent arbitri sm iura antiqua: quia si non potest condelegatus cognoscere in principali, nec in accessorio. Sed quid si quis vellet recusare officialẽ epi, vel delegatũ epi: verũ sint eligendi arbitri? Certe non: sed est causa suspicionis probanda coram epo, qui officialem delegauit.

Elatur: Primus, cum recusatur vnus ex delegatis datis cũ clausula; quòd si non omnes: Secundus, cum recusatur delegatus episcopi: Tertius, cum recusatur officialis. Ioan. And.

CAP. IIII.

SI cõtra [a] vnum ex duobus [b] iudicibus cum illa clausula: quòd si ambo interesse nõ possunt [c], alter eorum in causa [d] procedat: à sede Apostolica [e] delegatis, suspicionis causa legitima [f] proponatur: causa ipsa suspicionis coram non recusato cõiudice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari [g], & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula in rescripto: debet super hoc ad arbitros recursus haberi. Cum autẽ ipse [i] delegatus episcopi [k] recusatur: recusationis causa coram episcopo est probanda. Idem [l] est si officialis recusetur eiusdem: licet ad ipsum, ab eodem officiali nequeat appellari [m].

Nota primo, quod cũ causa est delegata duobus simpliciter, neuter eorum sine altero potest procedere, etiam in causis emergentibus siue incidentibus. sicut nec possunt procedere in principali: vnde recusatio est causa emergens: & tñ alter sine altero non potest cognoscere quia sunt dati simpliciter. Si aũt dati fuerint cũ clausula, quod si non oẽs, tunc tota iurisdictio apud alium remanet: non solum quo ad principale, sed quo ad emergentia & incidentia. Nota vlterius ex hoc cap. casus in quibus non recurritur ad arbitros pro causa suspicionis probanda, videlicet cum recusatur alter delegatorum, vel officialis epi, vel eius delegatus: & sic officialis non est delegatus epi: sed habet iurisdictionẽ ordinariã. Nota finaliter, quod causa recusationis debet exprimi corã iudice qui recusatur: probatio aũt coram ipso fieri nõ debet. ad hoc s. de app. cũ speciali. Dñicus.

Prima glossa ponit summam, & quod prima pars declarat.

a *Si contra.*] Tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris nõ tractatur: Primus cum recusatur vnus ex delegatis datis cum clausula: quòd si non oẽs. Secundus cum recusatur delegatus epi. Tertius cum recusat officialis. Et reprobat prima pars, quod notat Innocẽtius s. eo. cum super. & approbat quod ibi not. Hostiensis & Abbas. Et probabatur olim per decisam ipsius decretalis. & ipse Hostiensis s. eod. super quæstionum. §. qui vero. & j. de appel. legitima. & Guil. in Spec. de recusat. §. vlt. versi. quid si vnus.

b *Ex duobus.*] idem si ex pluribus, cum eadem sit ratio.

c *Non possunt.*] est ergo necesse quod de eius impotentia pateat anteq̃ collega procedat. s. eo. in anti. prudẽtiam. secus cum scribitur; vt j. eod. cum plures. 1. responso.

Glossa sequens obijcit, & soluit.

d *In causa.*] principali: vnde non videbatur quod de impedimento cognoscere deberet, quod sibi cõmissum non videbatur: sed cognoscit an sua sit iurisdictio. ff. de iud. si quis ex aliena. s. in ant. de testi. sup litteris. sic & hic cognoscit an collega suspectus sit: vt sic videat, an sit iudex sine illo ex culpæ vigore.

e *A sede Apostolica.*] idem videretur in delegatis ab alio: Nec obstat. j. §. proxi. quia ibi loquitur sm hanc rationem, vbi vnus solus est delegatus: [Vel plures sine clausula.]

Additio. Quod hic dicitur in delegatis à Papa: idẽ est in delegatis ab alio: Nam & ordinarius & delegatus principis apponere possunt hanc clausulam: sm Gofr. in summa huius tit. versi. itẽ quid si ordinarius: Nam & in compromisso apponitur. s. eod. vno delegatorum. sm Archid. punctum tamen glo. non tangit Io. And.

f *Causa legitima.*] recusatur iudex pp vnicam causam, scilicet pp suspicionem. j. cap. prox. sed illa ex multis causis insurgit. pone exemplum s. eo. causam quæ. & c. cum R. & c. insinuante. de iudi. causam quæ. vt lit. non contest. accedens 1. & 2. de appel. ad hæc si in vna. & cap. postremo. cum si. Io. And.

Additio. De quibus vide in Spec. tit. t. §. superest. dicit hic Arch. quod iusta causa esset recusandi, si procurasset sibi causam committi: vel si prius per actorem consultus, rñdisset eum ius habere per l. Prætor. ff. de iurisd. om. iud. alleg. quod not. Inno. s. de offi. ord. irrefragabili. vt ibi scripsi super glo. vel per decanum. & dicã post Host. j. de app. legitima. Io. And.

Glossa seq. quærit & soluit, & ponit opi. Inno. secundo quærit, arg. pro. & soluit cõtrarium: tertio obijcit, & soluit.

g *Probari.*] bene dicit coram quo habeat probari: & per quẽ habeat expediri: sed non dicit corã quo habeat propont: Coram quo ergo proponetur, an coram ambobus: an coram altero tñ? Satis vr. per istam decr. quod corã oibus sit proponenda: & coram collega probãda: olim dicebat Inno. s. eod. cum super. quod licet bonũ esset, quod coram oibus proponeretur: sufficiebat tñ si proponeretur tñ coram recusando: cum arbitri deberent cognoscere, quod hodie posset locum habere in delegatis datis sine clausula, vt j. sequitur. [Vel cum clausula, quod si non oẽs, tu cum altero. & is ad quem sermo dirigitur, recusatur. Et idem in clausula de qua s. eo. coram Arch. qd placet.] Sed nũquid medio tpe pendente probatione coram collega, poterit ipse collega in principali procedere? & vr quod sic: quia medio tpe ille cognoscere non potest: ergo ex vigore clausulæ collega cognoscere poterit. Sed dic cõ: quia primo cõstare debet de impotentia, anteq̃ solus procedere possit. s. eo. prudentia, sed pendẽte causa suspicionis ille vult interesse: nec adhuc apparet eum non posse: igitur collega in principali non procedet. Sed Io. Card. sentit cõ, & dicit, quod medio tpe est locus dictæ electioni, quod si non oẽs, &c. sed dic quod expectari debet finis causæ. ad hoc optime ff. de excu. tut. l. diximus. circa princ. Sed nonne honor est iudicem esse: vt s. de appellatio. vt debitus. & C. qui prouo. non est ne. l. oẽm honorem. & maior honor vr solus iudex esse quam cũ alio. ad hoc j. de conces. præben. c. vlt. vr ergo collega suspectus in pronunciando facilius illum suspectum, vt solus iudex remaneat. Sed dic quod licet iudici debeatur honor, tñ id est onus: vt s. eo. pastoralis. ibi, exonerare, &c. & ff. de mu. & ho. l. vlt. §. iudicãdi. vnde nõ est ibi tanta suspicio [a]: quia non psumitur quis appetere onerosa: & ideo taciturnitas in his nõ hr p cõsensu. ff. de pecu. filiusfami. §. inuitus. & dixi de hoc j. de reg. iur. is qui tacet. Præterea si male pnũciat in hoc casu, nõ deest appellationis refugiũ. j. eo. ab arbitris.

Additio. Et si non appellaret grauatus, transiret interlocutoria in rem iudicatam; vt scripsi post Inno. & Hostiẽ. in decre. prudentiam. post princ. super ver. constare. Ioan. And.

h *Clausula.*] ex quo enim simpliciter dati sunt: vnus sine altero procedere non potest s. eo. causam matrimonij. & c. vno delegatorum. impedito ergo vno, ita quod non possit committere, alij procedere nequeunt. Io. And.

i *Cum autem.*] hoc notat Ber. s. eo. super quæstionũ. §. quem vero. in vlt. glo. & Host. ibidem.

Glo. seq. dat simile: quærit de ratione, & respondet.

k *Episcopi.*] idem in subdelegato delegati Papæ, qui delegauit oẽ in totum; vt in prædicto §. quem vero. [Vide qd post Inno. dixi in præalle. decr. sup quæstionum. ad fi. sup ver. auditores. ibi tenet quod etiam si totum delegauit, anteq̃ subdelegatus citet, proponetur: & probabitur recusationis causa coram delegato. bene fa. j. cap. 2. De materia vide quod scripsi s. de appel. cum speciali. in glo. propriũ. & in Spec. de recu. §. finali. in fi.] Si aũt ipse eps recusaret, eligerentur arbitri. s. de appel. cum speciali. Sed quare tunc non aditur superior sicut & hic? Ratio, quia iurisdictio ordinaria fauorabilis est. Item nõ ita de facili potest haberi superior ordinarius, licet interdum possit 2: sed ad ea quæ frequentius, &c. ff. de legi. nam ad ea. sicut nec sic de facili potest adiri Papa: & ideo si recusatur delegatos ipsius, itur ad arbitros: omni ergo casu Papa laboribus & expẽsis partium voluit prouidere. Ioan. And.

l *Idem.*] scilicet, quod coram epo probabitur causa recusationis. & hoc notat Host. j. de appel. legitima.

Glos. seq. notat. obijcit, & soluit.

m *Appellari.*] nec valet consuetudo in cõtrium: vt s. eod. lib. de consue. c. 2. Et sic nota, quod licet quo ad quędam sit idem consistoriũ epi & sui officialis, non tamen quo ad omnia. ad idem s tit. proxi. cap. 2. & 3. Sed nonne appellatio & recusatio sunt paria? vt s. de appel. super eo. 2. responso. Dic quod illud intelligitur quo ad modum: vt ibi not. sicut non admittitur frustratoria appellatio, ita nec frustratoria

Recusatio alicuius delegatorũ, an debeat proponi coram omnibus, an coram recusando dicit.

[a] Dictũ, ipse, deest in antiquis codicibus.

[a] Nota glo. quod in dubio iudex non præsumitur se pronunciaturum in suum: dum vere iudex non est. Dominicus Fonta.

Idem Pet. de Ancha. Fonta.

Per istam rationẽ dicit Pet. de Anch. si epus est pñs ab sens, eundẽ esse ad arbitros. facit c. vlt. 3. q. 5. Fonta.

Ad hanc glo. dicit Petr. de Anch. rationem 2 quia appellatio excedit iurisdictionẽ, quæ in epo & vicario eadẽ est, sed recusatio respicit personam iudicis: licet enim vicarius sit suspectus, non ideo principalis: nec ẽ contra. Bal. in l. 1. C. si quacunque præditus po. testate. Fonta.

ſtratoria recuſatio: vnde recuſo & ſi non grauer, tñ non appello, niſi grauer: appello à iudice, in quem conſenſi, quem tñ non recuſo. in multis alijs eſt diſsimile: & quo ad caſum noſtrum eſt ratio: quia licet de natura appellationis ſit, vt eatur ad maiorem: vt dixi ſ. cap. prox. non ſic in recuſatione; vt patet ſ. e. reſponſo. & in hoc itur ad arbitros, vt ſ. eo. ſuſpicionis. & de appel. cum ſpeciali.

[I]Vdex.] Sunt tria dicta: ſecundum: ibi, *Poſt recuſationem*. tertium: ibi, *Extunc*. Dominicus.

CASVS. Cum eſſem habiturus tecum litẽ, a ſede Apoſtolica impetraui delegatum, corã quo feci te conueniri: iſte delegatus erat tibi certa ratione ſuſpect⁹: anteq̃ cauſa ſuſpicionis fuiſſet per te propoſita coram eo, ipſe iudex cauſam ſubdelegauit: an poſsit? Certe ſic. Sed quid ſi cauſa fuit propoſita, & fuerũt electi arbitri: ſed anteq̃ arbitri cognoſcerent de cauſa ſuſpicionis, ipſe cauſam principalẽ cõmiſit cuidam iudici, & ipſum ſubdelegauit: vtrum poſsit? Rñdet ꝙ ſic, ſi ſubdelegauit in totum te non conſentiente. Sed ponamus ꝙ iudex recuſatus noluit ſubdelegare: ſed expectauit ſniam arbitrorum, qui pronũciauerunt cauſam ſuſpicionis eſſe ſufficiẽter probatam: vtrum poterit ſubdelegare poſt pronunciationem arbitrorum conſentiente recuſatore? Rñdet ꝙ non: quia deſinit eſſe iudex p pronunciationem arbitrorum: & ideo nõ poteſt ſubdelegare, etiam de conſenſu partium; quia priuatorum conſenſus nõ dat iuriſdictionẽ ei, qui nulli præeſt iudicio. l. priuatorum conſenſus. C. de iuriſd. om. iud. Nota primo ex hoc textu practicam, quam debet obſeruare iudex delegatus, qñ cognoſcit ſuſpectum: quia quamq̃ nollet facere iniuſtitiã, cautela eſt, ꝙ anteq̃ de cauſa ſe intromittat, ꝙ cauſam ipſam in totum ſubdelegex: nam ſi ſemel ſe intromiſit de cauſa, non poterit amplius ſubdelegare: niſi de conſenſu recuſatoris. Nota inſup, ꝙ cauſa ſuſpicionis ſemel propoſita, non poteſt delegatus cauſam ſubdelegare, niſi de conſenſu recuſatoris. Nota vlterius, ꝙ ſi arbitri pronuncient cauſam ſuſpicionis eſſe ſufficienter probatam, tunc iudex recuſatus deſinit oĩno eſſe iudex: ideo de cauſa non poteſt amplius ſe intromittere, etiam ſubdelegando. Nota præterea, ꝙ plus impedit exercitium actus ſniæ prolatio, q̃ ſola probatio rei ſuper qua ferenda eſt ſententia. Nota finaliter, ꝙ etiam de conſenſu partium non poteſt fieri prorogatio iuriſdictionis, quæ non habetur in perſonam iudicis. vide ſ. eo. tit. ſignificantibus. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus committere poſsit: quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſsio tenet: Aut eſt propoſita, ſed nondum pronunciatum ſuper ea: & tunc volente recuſatore, committere poteſt: aliàs non: Aut iam pronũciatũ eſt illum eſſe ſuſpectum: & tunc etiam volẽte recuſatore committere nequit. Ioan. And.*

CAP. V.

IVdex [a] ab Apoſtolica [b] ſede datus, quãuis legitime [c] recuſari valeat vt ſuſpectus, poteſt licite vices ſuas cõmittere, antequam recuſatio contra ipſum proponatur [d]: Et ſi in totum commiſerit, recuſari vlterius, aut facta per eum commiſſio impugnari nequibit [e] quod poſſet [f], ſi ſibi de iuriſdictione aliquid [g] reſeruaſſet. ¶ Poſt recuſationem quoque propoſitam, cõmittere (niſi de recuſatoris [h] procedat aſſenſu) non poteſt: ſed eo volente hoc poteſt, etiam ſi iam recuſatio eadem ſit probata: dũmodo pronunciatum non fuerit ſuper ea [i]. Extunc [k] enim (cum omnino iudex eſſe deſierit [l]) nulla etiam cũ illius aſſenſu [m] poteſt fieri cõmiſſio per eundem.

¶ Idem.

¶ *Delegatus ſubdelegans, etiam in totum, re integra cauſam reaſſumere poterit. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VI.

QVAMVIS ALI-

[Gloss beside the text, right column:] ſcere valuerit: vt ſic demum delegatio valeat. C. qui pro ſua iuriſ. l. vna. hinc eſt ꝙ ſi Proconſul committat cauſam anteq̃ ingrediatur prouinciam, quia tunc cognoſcere nõ poteſt; nec delegatus ab ipſo, niſi tunc demum cum ingreſſus fuerit. ff. de offi. proconſul. obſeruare. §. vlt. Item delegatus præuenire non potuit diligentiam recuſantis. ad hoc ſ. de appel. ſæpe. & cap. oblatæ. Item exceptio quæ obſtat vẽditori & emptori. ff. de ꝫ ben. empt. l. dolũ. §. 1. [Facit clemen. religioſus. §. 1. de pcura.] Pro iſta parte facit, quia cauſa ſuſpicionis perſonã afficit: vnde ꝙ ſubdelegatum non competit [1]. ff. de diuer. & temp. pſcrip. l. an vitium. & perſonales exceptiones perſonas non egrediuntur. ff. de excep. exceptiones. vnde de mutatione perſonæ vitium aboletur. s. q. 1. cito. ſ. in ant. de fil. presby. ex tranſmiſſa. ff. vti poſ. ſi duo. §. non videor. Item videmus ꝙ ordinarius etiam recuſatus delegat. ſ. de foro compe. ſi quis contra. & de appel. cum ſpeciali. Item licet iudex ſit ſuſpectus, dum tamen non recuſetur: tenet eius pceſſus [2]. vnde tria tempora diſtinguens hæc decre. altercationem determinat.

[a] ¶ *Prima gloſſa ponit quid declaret, & ſummat.*

a ¶ *Iudex.*] Declarat notata per Ber. ſ. de appel. ſecundo requiris. in glo. penult. & per modernos ibidem. & de appella. cum ſpeciali. & per Goffred. in ſumma de appellat. §. dubitari. & eod. tit. poſtremo. & Guil. in Spec. de recuſa. §. vlt. verſ. ſed quid ſi is iudex. Et diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus committere poſsit: quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſsio tenet: aut eſt ppoſita, ſed nondũ pronunciatum ſuper ea, & tunc volente recuſatore cõmittere poteſt; aliàs non: aut iam pronunciatum eſt illum eſſe ſuſpectum: & tunc etiam volente recuſatore committere nequit.

b ¶ *Ab Apoſtolica ſede.*] ideo dictum, quia delegatus ab alio non delegat, vt dixi ſ. eo. tit. ſi duo.

c ¶ *Legitime*] aliquas concordantias dedi ſ. cap. proxi.

¶ *Gl. ſeq. obijcit quatuor modis, & tribus allo. pro. & dicit hæc per diſtinctionem concordari.*

d ¶ *Proponatur.*] in cõtrium videbatur, qa inefficax eſt apud ipſum iuriſdictio, ex quo eludi poteſt: quia nihil refert an aliquid ipſo iure inefficax ſit, an per exceptionẽ. ff. de reg. iur. nihil intereſt. ff. qui. ex cauſ. in poſ. ea l. Fulcinius. §. Et in dicm. ſi ergo inefficax eſt iuriſdictio in delegante, ergo & in delegato, qui vicibus eius fungitur. ff. de iuriſd. om. iud. l. ſolet Prætor. & ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. l. 1. §. qui mandatam. Item pars iuriſdictionis eſt delegare. ff. de iuriſ. om. iud. l. 3. in fin. Cũ ergo alias partes iuriſdictionis aggredi non poſsit: ergo nec illam: inſpicimus enim an delegans cognoſcere valuerit: vt ſic demum delegatio valeat.

e ¶ *Nequibit.*] intellige cũ inceperit ſubdelegatus vti iuriſdictione. ſ. cap. proxi.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. Et reſpicit gl. verbum, recuſari: non verbum, impugnari: vt ſit ſenſus, ꝙ ſi re integra ſubdelegatũ reuocaret, quod poteſt vt ibi, adhuc recuſari poſſet. Item & ſi ſubdelegatus non recipit ſubdelegationem. Ioan. And.

f ¶ *Quod poſſet.*] ſ. recuſari, & facta commiſsio impugnari. Io. An.

g ¶ *Aliquid.*] quodcunq; ſit illud. ad idem ſ. c. 2. ex quo enim ſibi aliquid reſeruauit, ſaltem in reſeruato iudex remanet [3]. Item de ſuſpicione ſubdelegati habet cognoſcere. Item reuocat ad ſe iuriſdictionem. ſ. eo. ſuper quæſtionum. ff. de iudi. l. iudicium. vnde adhuc recuſari poteſt, & commiſsio impugnari.

h ¶ *Recuſatoris*] non eſt ergo neceſſarius conſenſus aduerſarij: habet enim delegatus hoc á lege, vt delegare poſsit; impeditur autẽ in hoc ex facto recuſantis [4]: volente ergo illo, hoc poterit, etſi aduerſarius contradicat. ſ. eo. tit. c. vlt.

i ¶ *Super ea.*] ergo illa non ſunt paria per omnia, aliquid eſſe probatum, & ſecundum probata eſſe iudicatum.

ADDITIO. Ad idem ff. de ijs qui no. inf. athletas. §. calũniator. & §. ſeq. & l. non alia. 2. reſpon. Io. And. ſ. de verb. ſig. c. cum olim.

k ¶ *Extunc.*] id eſt, ex quo pronunciatum fuerit illũ eſſe ſuſpectũ.

l ¶ *Deſierit.*] ſ. eod. in litteris. & c. ſignificantibus. & c. venerabili. ff. de re iud. l. iudex.

m ¶ *Aſſenſu.*] Cum enim ibi deſinat iuriſdictio, non eſt quid prorogetur [5]. de quo dic vt ſ. eo. P. & G.

QVamuis.] Ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, *Cum iuriſdictio*. Ioan. And.

¶ Delegatus Papæ, qui in totum ſubdelegauit, poteſt re integra cauſam illam reuocare: & alteri ſubdelegare: Idem ſi ſubdelegatus moritur. hoc dicit. Præſupponendum pro intellectu cap. ꝙ delegatus Papæ ſubdelegãs in totum, videtur a ſe abdicare iuriſdictionem cum limitatione huius cap. ſi ſubdelegatus inceperit vti iuriſdictione: ita ꝙ res non eſt integra.

CASVS. Ego iudex delegatus inter te & Titium, vices meas Caio in totum commiſi, nihil retinẽdo de iuriſdictione: & iſta ſubdelegatio fuit præſentata Caio ſubdelegato: tñ non vſus eſt adhuc iuriſdictione: an potero ego reuocare illam ſubdelegationem? Rñdet ꝙ ſic, ex quo res eſt omnino integra. & non incœpit vti iuriſdictione: Sed quid ſi ſubdelegatus re integra eſt mortuus, nunquid potero cauſam reaſſumere, vel alteri ſubdelegare? Rñdet ꝙ ſic: qa nõ eſt abdicata à me iuriſdictio cum effectu: ex quo ſubdelegatus non incœpit vti iuriſdictione ſibi ſubdelegata: & res eſt adhuc integra. Nota primo ex hoc textu argumentum a cõtrio ſenſu, ꝙ delegatus qui ſubdelegauit in totum, poteſt cõmiſsionem reuocare: & reuocãdo extinguitur iuriſdictio ſubdelegati. l. iudicium ſoluitur. ff. de iudi. Nota vlterius effectum principalẽ huius cap. ꝙ ſi ſubdelegatus

[Margin notes:]
[1] Idẽ Pet. de Ancha. Ioan.
[2] Nota ꝙ eſt ratio, ꝙ ſi recuſet, non tenet. Bart. in l. quæ ſponte. ff. ad Treb. Paul. Dom. hic. ſallit tamẽ ſi procedat ex ſcientia extra huius ſi recuſatio notaria eſt iniuſta. Philippus hic. Fonta.
[3] Et ſic poterit poſſet, qd notandum eſt. de Ancha. l. Laben. ff. & ſtatu libe. Ioan.
[4] Tex. Bar. in l. 1. C. & qua perſo. per c. ſi. 1. de Ancha. Ioa.
[5] Et dicas idem, ſi iudex ſe pronũciauit incompetẽtẽ in c. ſignificantibus. ſ. eod. Ancha. Ioan.

subdelegatus cœpit vti iurisdictione, etiam per citationem decretam, licet reus nõ sit citatus, ita q res desijt esse integra, delegatus non potest reuocare commissionem: & in eo non habet locum l. alleg. iudicium soluitur. ff. de iudicijs. Et sic solus actus per quem inducitur vsus iurisdictionis, perpetuat iurisdictionem. de quo hic aliquid p Dominicũ.

Prima glossa ponit quid declaret, & summat.

a *Quamuis alicui.*] Declarat notata ĩ. eod. sup quæstionũ. §. si vero. in glossa, patet. & ĩ. eo. venerabili. in glo. penul. & vlt. & ibi etiã not. per modernos. & Guil. in Speculo tit. 1. §. restat. vltra medium. & Hostien. plene in summa eod. tit. § delegari. versi. sed nunquid potest reuocare. Et hoc dicit. Delegatus subdelegãs, etiam in totum, re integra, causam reassumere poterit.

b *A sede Apostolica.*] quia delegatus alius non potest.

c *In totum.*] qd si reseruasset, iudex remanebat: vnde non erat sic dubitandum in eo casu: videbatur enim in totum committendo ita esse officio suo functos, q resumere non posset. ad hoc ĩ. cap. proxi. in fin. cum suis concordan. & hoc dixit Tanc. & Ber. olim secutus est eum, sed postea mutauit: vt patet per supradictas glossas.

cui [a] vices tuas in causa tibi à sede Apostolica [b] delegata, in totum [c] commisisse noscaris: si tamen antequam ille iurisdictione vsus [d] fuerit, commissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel eum rebus eximi contingat humanis: causam ipsam resumere poteris: Cum iurisdictio (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eum efficaciter [e] transiuisse.

Idem.

Si delegatus subdelegauit quotiens abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit, re non integra, subdelegatus procedit: Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet: etiam post sententiam. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VII.

Si [f] delegatus [g], quotiens eum abesse [h] contigerit, tibi commiserit vices suas: poteris eo rebus humanis exempto (cum & tunc censeatur abesse) commissum tibi negotiũ (dum tamen illo viuente iurisdictione vti [i] cœperis) libere diffinire. Idem [k] poteris quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret reuocandas [l]: Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiæ prolatio (nisi antea fuerit reuocata) commit- ti [m] nequaquam morte committentis expirat: ex quo res integra non existit. Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec reuocet: vel qui executionem sententiæ [†] tantũ [n], aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat: non ad delegantem primũ appellari debebit: Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

Idem.

Plurium delegatorum insolidum quilibet cognoscit: Et vno cognoscente, alij nisi ex causa, se non intromittunt: Et perpetuatio vnius, perpetuat quo ad omnes. hoc dicit. Zen.

d *Vsus fuerit.*] qualitercunq; [i] ad idem ĩ. eo. c. licet vndique.

[i] Dic tu per citationem. Phil. Fons.

e *Efficaciter.*] vides enim in casu cõuerso: pone q moritur subdelegans re integra: certum est quòd subdelegatus non procedet. ĩ. eod. licet. ergo patet, q adhuc efficaciter iurisdictionem non habet: retinet delegatus etiam potestatem compellendi, nisi malitiose seipsum, &c. ĩ. eod. pastoralis. Aliud ergo est in procuratore qui habet mandatum ad substituendum; quia dando substitutũ, qui mandatũ suscepit: amplius re integra nequit causam reassumere: aliud in delegato, vt hic vides: & est expressum j. de procurat. is qui. & quæ sit ratio diuersitatis, ibi dicam.

ADDITIO. Et addam quod hic dicit Ioan. Mona. Ioan. And.

S*I delegatus.*] Sunt tria dicta: Primo ponit primum dictum cum sua determinatione: ibi, *Dumtamen.* Secundo secundum: ibi, *Idem.* cum causæ redditione: ibi. *Nam talis.* Tertiũ: ibi, *Ad eum quoque.* vbi tria coniungit: quæ in fi. fortificat: ibi, *Etiam si.*

CASVS. In causa quæ moueri sperabatur inter te & me, impetraui iudicem delegatum forte decanum Pictauen. qui decanus considerans, q non poterat commode causam nostram examinare, alteri vices suas commisit sub hac forma: Tibi in tali causa vices nostras committimus, quotiens nos abesse contigerit, vel donec duxerimus reuocandas: iste subdelegatus incœpit vti iurisdictione, & causam examinare: postea delegatus est mortuus: vtrum subdelegatus poterit causam finire & terminare? Rñdet q sic: i si ante mortem delegantis res desierat esse integra: hoc est, quia subdelegatus incœperat procedere in causa. Sed quæritur ad quem est appellandum: vtrum ad subdelegantem, vel ad Papam? Rñdet cum distinctione: quia vel subdelegatus subdelegauit in totum: tunc non est ad ipsum recurrendum: sed est appellandum ad primum delegantem: aut iste delegatus subdelegans sibi aliquid reseruauit de iurisdictione: puta sententiam vel executionem ipsius causæ: & tunc appellatur ad ipsum subdelegantem, & non ad Papam. Nota primo q delegatus Papæ potest vices suas committere, etiam sub conditione: nam ista verba: quotiens me abesse contigerit, habent vim conditionis, id est, si me abesse contigerit aliquibus assignationibus. Nota q delegatus mortuus dicitur abesse. Et sic patet q verbum, abesse, verificatur in absentia temporali: & in absentia ppetua & naturali: quod nota pro statutis, quæ faciunt mentionem de absentia. Nota vlterius, q morte mandantis expirat mandatum. §. soluitur. Insti. man. l. mandati. C. mandati nisi mandans alio respectu erat mandatarius. Nota q cum appellatur à subdelegato principis, appellatur ad subdelegantem; nisi ille delegatus subdelegasset in totum; nam tunc esset appellandum ad principem primum delegantem. l. vnica. C. qui pro sua iuri. fm lect. quæ habetis ad nos. Nota insuper vnum, in quo non potest appellari ad Papam omisso medio: videlicet cum appellatur à subdelegato delegati Papæ: qui non subdelegauit in totum vices suas.

Prima glossa summat, & dicit quid approbet.

f *Si delegatus.*] Si delegatus subdelegauit quotiẽs abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit re non integra, subdelegatus procedit: & semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet, etiã post sententiam. hoc dicit. Approbat primum dictũ notata per Inno. & Hostien. ĩ. eod. licet vndique. in princ.

[†] Nota q executio est iurisdictionis: ideo nõ facienda dis ferenda. de fer Dominicus. Fons.

g *Delegatus.*] Apostolicæ sedis. vt ĩ. c. proxi.

h *Abesse.*] idem dicebant prædicti Doctores per l. ff. de verb. sig. l. mulieris. §. fin. vbi dr, abest ea res, quæ in rebus humanis non est; sed non conuertitur: est ergo de significatione vocaboli, à qua recedendum non est, nisi vbi res aliter salua esse non potest. ff. de legat. 3. l. non aliter. immo tunc vere & finaliter abest, i. non reuersurus.

ADDITIO. Per hunc modum ergo si in rebus humanis est, nõ abest: res enim quæ in rebus humanis est, potest abesse: Sed res q in rebus humanis non est, non potest non abesse: ponderatur enim diuersus modus abessendi; vt not. ff. de procura. l. præsens. de quo hic etiam per Archidia. Ioan. And.

i *Vti.*] qualitercumque: etiam citra litis contestat. ĩ. eod relatum. & cap. licet.

k *Idem.*] scilicet commissum tibi negotium libere diffinire.

l *Reuocandas.*] reuocare iurisdictionis est. ff. de iudi. l. iudicium soluitur. retinendo ergo reuocandi potestatem, aliquid de iurisdictione retinuit.

Glossa sequens ponit contrariam opi. Inno. & rationem qua mouebatur: & ei respondet.

m *Committi.*] reprobatur lectura Innocẽtij & Abbatis[z], qui not. ĩ. eod. si pro debilitate. q per talem commissionem non transferebatur iniæ prolatio: quia per illam clausulam, donec duxero, &c. videbatur iniam retinuisse; vt illa clausola aliquid operaretur: qđ esse debet. de leg. 1. si qñ quis vxori. ad idem j. de priuil. si Papa. 1. responso. in fi. Contrarium tenebat ibi Hostiẽsis, cuius opinio hic approbatur: nec obstat quod dr, q clausula debet aliquid operari; satis enim operatur; quia reuocare poterit delegans, quod simpliciter vel totum committendo non potuisset [z]. Item quia ex vigore clausulæ illius ad eum appellabitur; vt dicitur in fin. cap.

[z] Adde tu, q si delegatus aliquid faciat: adhuc non videtur reuocare: dummodo per hoc nõ promittetur: neq; protestatio illa est facto contraria. Ioan. And. in regula, in generali. Phil. Fons.

Glo. seq. quærit arg. pro & contra: & soluit.

n *Morte.*] Quid si delegatus vsq; ad suæ voluntatis beneplacitũ subdelegauerat? Videretur prima facie per decre. ĩ. de rescrip. si gratiose. quod illo mortuo expiret iurisdictio. Cõtrarium videtur per hanc decr. ad hoc ĩ. de bap. maiores. C. de vsufr. l. ambiguitaté. Nec obstat illa decre. quæ in odiosis. & restringendis loquitur: hic autẽ fauorabile puto: melius est enim hunc iudicem procedere, quam nouo & incognito causam delegare [1]. ff. de vaca. mune. l. prætor. §. vlt. arg. 19. q. 3. monasterijs. & ĩ. de renunc. c. 1. & licet hoc videat æquum: primum videtur verius. ad idem ff. loca. l. 4.

[1] Notat Dominicus, q facienda est benigna interpretatio ad cõseruandam delegationẽ. Dom. & Phil. ... hanc glo. si tamen clausula sonaret actum positiuum nouæ voluntatis per mortem non expiraret. Fons.

Glo. seq. ostendit duas opiniones reprobatas.

o *Tantum.*] hic reprobatur opinio Tan. qui dicebat delegatũ sibi reseruare non posse tñ executionem iniæ: & reprobatur opinio

Ber. & Inno. qui dixerunt, q licet executionem reseruare possit: si tñ appelletur à sua, non appellabitur ad eum, sed ad primum delegantem. Sup hoc vide qđ not. ṡ. eo. sup quæstionũ. §. porro. in glo. 2. [Et in Spec. de appel. §. nũc tractemus. ver. sed quid si delegatus. & ver. seq.] Approbatur aũt opinio Host. qui hoc qđ dr̃, ibi not. & ṡ. eod. quærenti.

Cum plures.] Sunt tria dicta: Secũdũ, ibi, *Porro.* Tertium: ibi, *Iurisdictione.* Dñicus.

¶ Cũ causa est pluribus delegata cum clausula: quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrũ, quilibet delegatus recipit iurisdictionem insolidum: tñ si vnus causam occupauit, alij nõ possunt eum impedire, nisi occupans differret procedere malitiose.

CAP. VIII

Cum[a] plures sub illa forma[b]: vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatũ Apostolicum exequantur; aut alia cõsimili[c] iudices vel executores à sede Apostolica[d] deputari cõtingit ipsorũ quilibet iniunctũ potest libere[e] adimplere mandatum ¶ Porro vno[f] eorum negotium inchoante[g] cõmissum, alij nequibũt[h] se vlterius intromittere de eodẽ[i]: nisi vel infirmitate, vel alia iusta causa illum[k] contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiose in eo procedere recusaret[l]. ¶ Iurisdictione vero perpetuata mandatore viuente per vnum (eo casu quo[m] potest) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, q cum causa est delegata simpliciter pluribus iudicibus: licet iurisdictio sit indiuisibilis: quia est apud quemlibet iudicium insolidum: tñ exercitium iurisdictionis est apud oẽs simul. l. duo ex tribus ff. de re iudi. c. pastoralis. eo. tit. in ant. Verũtamen Papa consueuit apponere istam clausulam: q si oẽs interesse nequiuerint, alter negotiũ exequatur: Aliquoties etiam ponitur illa clausula: quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum negotium exequatur.

Casus. Cum pꝛenderem te debitorem meum: impetraui duos vel tres delegatos sub illa forma: Conquestus est nobis talis, q Titius sup tali re ei iniuriatur: quo circa mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum qđ iustum fuerit decernatis: vnde pꝛetaui literas meas vni delegatorum, vt mihi decerneret vnam citationem: vtrum iste possit procedere alijs irrequisitis? Rñdet q sic; quia forma suæ iurisdictionis hoc habet. Sed qd: ponamus q vnus istorum incœpit procedere in causa: vtrũ alij postea poterunt implere? Rñdet q non: nisi iste qui causam occupauit, non vellet, vel non posset causam finire: qa forte mortuus est, vel est occupatus; vel si malitiose differret procedere, volens fauere vni parti; nũc potest dimitti, & alij poterũt admitti, & de causa se intromittere. Sed qd si vnus solus incœpit vti iurisdictione: deinde mortuus est Papa; & moritur iste delegatus: volo adire aliũ pro parte tua: dr̃, q nõ possum: qa est res integra quantũ ad illum; modo re integra mortuo mandante expirat mãdatũ? Rñdet Papa, q iurisdictione pperuata p vnum delegatorum, pperuata est etiam quo ad alios: licet non incœperint vti iurisdictione. Nota primo q clausulæ plurium delegatorum qñq dantur disiunctiue: ita vt ex propria voluntate qlibet ipsorum possit sine alio procedere. Nota secũdo q dictio, plures, includit vltra duo, qñ ex sequẽtibus illã dictionem apparet loquentẽ illud voluisse: limita regulã, pluralis. ĵ. de re. iu. Dñicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

a ¶ *Cum plures.*] Declarat & approbat notata per Hostiensem ṡ. eod. prudentiam. 1. responso.

¶ *Glossa sequẽs distinguit inter formas: ponit, & probat opinionem contrariam, & respondet.*

b ¶ *Forma.*] ista forma est bene aduertenda: aliud enim est cũ scribitur cum clausula, q si non oẽs: vel, q si ambo: quia tunc iurisdictio datur conditionaliter: tunc igitur vnus vel duo iurisdictione vti poterunt: cũ constiterit de cõditione, & de impedimento tertij, vel collegæ: aliter non valet qđ agitur. ṡ. eod prudentiam. in princ. hic vero iurisdictio datur alternatiue[1]. vnde quilibet est iudex insolidum vigore alternationis. ĵ. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis concor. Dicebant tñ quidam in casu nostro ɔ̃rium, & tali ratione: cum dr̃ in literis; vt oẽs, vel duo, vel alter, &c. videtur Papa intellexisse: q si oẽs volunt & possunt procedere, oẽs procedant: & si non oẽs, duo: & si non duo, vnus. ad hoc ff. de admi. tuto. l. quidam decedens. §. Papinianus. & gradus disiunctiue interdũ considerantur ſm ordinem scripturæ. ff. ad Trebel. l. hæredes. §. fin. ibi tñ ex certis coniecturis apparebat intentionem scribẽtis fuisse talem. ad idem ff. de leg. 3. cum pater. §. penult. & ĵ. de præben. mandato. ṡ. eo. lib. de elect. c. penult. sic si dicatur, q ſm hoc non erit differentia inter hanc clausulam, & clausulam, q si non oẽs: Rñdebant, immo erit: quia per hanc clausulam, sufficit requirere: sed per clausulam, q si non oẽs: necesse est de impotentia constare: vt in decre. prudentiã. & pro eis facit, quia Papa libentius committit causas tribus, q̃ duobus: duobus, q̃ vni, vt ibi: sed ɔ̃rium est verum, vt hic patet: vnde non sunt istæ alternatiuæ ordinis, sed præstationis: & est regulare; nec potest negari quin si alter solus procedat, mandatũ Papæ sit adimpletum. ff. de solution. qui res. §. area. in fin. & in prædicta regula, in alternatiuis. cum suis concordantiis.

[1] Vide not. l. cum quidam. C. de verb. sign. & dic q disiunctiua inter personas gratiatas accipitur propter l. si ex toto de leg. 1. sicut hic: ad iudicatura grauamẽ est gio. inter vel prohiberi. cap. si contra vnum. Lon. sed inter honoratas capitur coniunctim. dic. l. cum. nisi constaret aliud de mente disponentis ex. reg. l. Titio aut Seio. de leg. 1. 2. facit. l. cũ pater. de leg. 2. Fonr.

c ¶ *Consimili.*] vt si dicatur, q quilibet eorum insolidum & per se iudicare & exequi possit.

Additio. Vel si dicatur, q alter alterum non expectet, vel nõ requirat. Ioan. And.

d ¶ *Apostolica.*] idem si ab alio: est enim quo ad hoc eadem ratio.

e ¶ *Libere.*] idest, etiã non requisito collega: simili modo exponimus illud, libere, quod habetur ṡ. de præbend. de multa. vt patet ĵ. de pbend. licet episcopus.

f ¶ *Vno eorum.*] idem credo de duobus, vel de omnibus, qui simul inchoauerunt quo ad quid: scilicet, q si oẽs incœperunt, omnes finiant, nisi ex causa: vt sequitur. [Vide cap si duo. ĵ de procu. Font.]

g ¶ *Inchoante.*] qualitercunque, etiam si lis nondum sit contestata coram eo. ṡ. eo. gratum. & cap. licet. & ṡ. eo. in ant. q̃uis. & ĵ. eo. si á subdelegato. aliud in procuratore, qui dicitur occupasse per litis contest. vt sit melior eius conditio. ĵ. de procura. si duo.

h ¶ *Nequibunt.*] ecce aliam differentiam inter clausulam: q si non omnes; & clausulam; vos vel alter: quia primo casu quando vno impedito procedit alter: cessante impedimento simul procedunt: ille enim impeditus postea veniens, & cum alio volens procedere, admittetur.

Additio. Vt not. ṡ. eod. quoniam abbas. in glo. 2. & cap. coram. in glo. penult. Ioan. And.

i ¶ *De eodem.*] sic in pluribus procuratoribus datis insolidũ. ff. de procu. l. pluribus. ff. man. l. creditor. §. duobus. ṡ. de procurato. non sonsit. ĵ. eo. lib. eo. tit. si duo. alias sequi posset pplexitas[2], si quilibet per se procedere vellet: quia eodem forte tpe ad diuersa loca citarent. ṡ. de rescriptis, cap. vlt. ibi vnus excõicaret, alter absolueret. ṡ. in ant. de rescrip. c. cum contingat. & sic se impedirent; sicut duo vsufructuarij. ff. de vsufru. l. quotiens. & necesse esset ad superiorem habere recursum. ṡ. eo. cap. 2. & sic contra iura superfluis fatigarentur laboribus & expensis: minor ergo & melior fuit hæc interpretatio: vt res valeret, & non periret. ṡ. de verb. sig. abbate. ad idem. ff. de admi. tu. l. decretu. ad fin.

[2] Immo licet alter habet iurisdictionem in habentem tamen procedat: nõ valet actus ipso iure. l. 1. ff. de off. cons. tul per prorogationem tamen possens per alium vnũ procedere. Archiga Font.

k ¶ *Illum.*] scilicet inchoantem.

¶ *Glo seq. ponit vnam differentiam ad procur. & duas conuenientias.*

l ¶ *Recusaret.*] tunc ergo poterunt alius vel alij procedere: non sic in procuratoribus datis insolidum: quia vno occupante, & postea impedito, alij non possunt procedere: nisi dictum fuisset in constitutione, q non fieret melior conditio occupantis. ĵ. de pcu. si duo. Et quod dixi delegato impedito, collegam hoc casu pcedere posse; verum intelligo, nisi ille qui inchoauit subdelegatum daret[3]. Argu. prædi. decre. si duo. Puto etiam quòd cum collega propter impedimentum inchoantis procedit: ipse inchoans cessante impedimento suo, causam resumere non poterit; nisi & ille impediretur, vel procedere nollet; ad instar eius quod de procuratore diximus in prædicta decre. si duo.

[3] Tunc ille præualeret collegã, nisi collega cũ præuenisset. Philip. & Dom. Font.

¶ *Glossa seq soluit quæstionem, quam solutionem multipliciter probat: ponit opinionem contrariam, quam reprobat.*

m ¶ *Quo potest.*] vt quia scriptum erat cum clausula: q si non oẽs: & collega etiam actu perpetrationis impeditus non poterat interesse: vel scriptum erat cum clausula: vos vel alter. Et patet per hanc litteram, q si iudex processerat cũ non posset p illum actũ, non sit pperuata iurisdictio: Vnde per hanc litteram, & p decre. prudentiam. terminaui quæstionem de delegato dato in diem vel sub conditione: qui forte volentibus partibus ante diem, vel conditionem fuerat vsus iurisdictione; deinde mortuus fuerat delegans: an per illum actum pperuata esset iurisdictio: Nonne iurisdictio vni sub condicione mãdatur per clausulam, q si ambo: & si anteq̃ conditio subueniat, procedit; nihil reputatur egisse. ṡ. eod. prudentiam. in prin.[4] Ergo si ille actus habetur pro nullo, non est pperuata iurisdictio: & sic pperuationem inducere non poterit. vnde satis est ibi casus. Item ex conditionali demandatione nondum est attributa iurisdictio, sed spes iurisdictionis: sicut ex conditionali obligatione sola spes est debitum iri. Instit. de verb. oblig. §. ex conditionali. ergo quod ante conditionem facit vt priuatus facit, non vt iudex. Item si prorogatur iurisdictio post tempus, requiritur q actor, reus, & iudex consentiant. ff. de iudi. l. 2. & facit quod not. ṡ. eod. P. & G. in principio vltimæ glossæ; & quod recitatur. ṡ. eod. de causis. ita arguendo de posteriore ad prius in pꝛuẽtione requiretur consensus iudicis: sed ille iudex non erat, conditione vel die non veniente, vt dixi; sicut statuliber, quæ agit medio tempore, facit vt seruus.

[4] Et quod not. in Spec. de cita. §. 3. ver. sed pone Papa. vbi dicit Gu. l. pronunciatum per Papam q ille cui mãdatur q Titium moneat vt infra de e dimittat beneficium, alias citet illum. ad cautam: si simul moneat & citet, non valet citatio. & facit qd not. in cle. attendẽtes. in gl. pen. de sta. re regu. & vi. quod dixi ṡ eo lib. de ele. commissa. 1. respon. Et facit hæc ad formam aliam monendis & si necesse fuerit per censuras. &c. Io. And.

seruus, non vt liber. ff. de statuliber. l. statuliberum. Item video q terminus hominis non præuenitur. ſ. de appella. oblatæ. & forma mandati exacta diligentia seruanda est: ita q ei renunciare non potest. j. de præbendis. cum de non. Item pendente dilatione, iudicis officium quiescit ſ. de appel. significantibus. C. de dilationibus. fine pars. ad quæstionem bene facit. ff. de verb. oblig. cum filius. ff. de cond. & demon. l. multum. ff. de condictione indebiti. l. sub cōditione. Item bene facit j. de spon. cap. vno. nam videtur tibi, q sponsalia nulla inducunt publicæ honestatis [b] iustitiam: & tñ sponsalia conditionalia non: quia ante cōditionem consensum non habent: & similiter dicam adhuc minus esse de iurisdictione sub conditione delata ante conditionem, q̄ in alias nulla: verum est tñ, quod Host. not. ſ. eod. licet. q ad perpetuationem iurisdictionis non requiritur, q ille actus de iure teneat: quod no est verum, præcipue in casu nostro: cum non possit perpetuari quod nondum est, sicut nec renasci quod nondum est natum. de consec. dist. 4. qui in maternis. nec relabi qui nondum est lapsus. j. de hæret. accusatus.

Vide concilium Tridentinum sessio. 24. de refor. ma. cap. 5.

¶ Idem.

¶ Executor super gratia facta datus à Papa: mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur. Io. And.

CAP. IX.

SI super gratia [a] cuiquam ab Apostolica sede facta [b] executores fuerint deputati: æquū esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nondum sit in eius executione processum) morte non perimitur concedentis, sic nec etiā re integra perimatur executoribus data potestas: quam [c] veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis [d]. Ne gratiam eandem vel reddi quandoq; omnino inutilem [e], vel ipsius effectum in tempus longius [f] (cum illius [†] dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

S *I super.*] Ponit dictum, qđ primo probat per regulam: secundo per euitationem absurditatis: secunda; ibi, *Ne gratiam.*

CASVS. Papa contulit mihi canonicatū in ecclesia Pictauensi, quia creauit me canonicum ecclesiæ Pictauensis: & mandauit canonicis, vt de facto me installarent: & ponerent me in possessionē canonicatus, præbendamq; mihi assignarent, si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam: & dedit mihi executorem ad compellendum canonicos: anteq̄ meus executor exequeretur mandatum, Papa mortuus est: postea in contumaciam canonicorum implorati officium mei executoris, vt exequeretur mandatum: pro parte canonicorum fuit mihi oppositum, q potestas ipsius executoris expirauerat per mortem Papæ: ego dico cōtrarium: quia mea gratia non expirauerat: & executio est accessoria ad gratiam: Consultus Papa rndet, q executor poterit facere executionē, licet Papa mandans sit mortuus: & hoc pp rationem textus; quia executio est accessoria ad gratiam iamque factam: ideo secus si gratia non esset iamq; facta, sed facienda: tunc enim executor mortuo Papa non posset vti sua executione, si res sit integra, & non inceperit vti sua iurisdictione. cap. si cui. j. de præbend. Nota primo, q Papa potest alicui conferre canonicatum sine præbenda: & sic canonia potest esse sine præbenda: tñ non debet esse diu, & tñ præbenda potest esse sine canonia: vt in notabilibus ecclesijs paruuli habent vnam præbendam: non tñ per hoc sunt canonici: & laicus potest esse præbendatus in ecclesia, non tñ per hoc est canonicus. de hoc in cap. cum M. de consti. in antiq. Nota q si Papa postq̄ mihi cōtulerit canonicatum, mandat canonicis, vt me inducerent in possessionem actualem: & præbendam si qua vacaret mihi conferrent, alioquin proxime vacaturam: datis ad hoc certis executoribus: & accidit q Papa moritur anteq̄ executor in negotio processerit: nō pp hoc expirauit potestas executoris pp rationem textus. Nota insuper ad quod allegatur præsens cap. q si quis fuerit creatus canonicus per Papam: mortuo Papa non expirat creatio canonicatus: & sic per mortem Papæ non expirant gratię per eum ad beneficia concessę. Tamen Papa in crastinum suæ confirmationis consueuit reuocare omnes gratias per suum prædecessorem concessas: ne detur materia captandi mortem. Nota deinde q potestas executoris non dicitur principalis quo ad gratiam: sed potius accessoria. Nota finaliter, q aliud est rem reddi inutilem: aliud eius effectum elongare: & sic patet q dilatans executionem rei, non semper dicitur facere rem inutilem. Dominicus.

¶ Prima glossa ponit summam, & quid declaret.

a ¶ *Si super gratia.*] Executor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra, gratiam exequitur. Et declarat hæc constitutio quod not. Godf. & Hostien. de rescrip. constitutus. in princ. & Hostiensis ſ. eod. quoniam. & cap. licet.

¶ Glos. seq. soluit contrarium, & remittit.

b ¶ *Facta.*] istud est quod soluit contra. de decre. j de præbend. si cui. vt ibi dixi in vlti glos.

ADDITIO. Item Ioan. Monachus & Archid. qui alleg. facilius impediri faciendum, q̄ tolli iam factum. 15. q. 1. §. vlt. ſ. de iureiuran. quemadmodum. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ Duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem: scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est: Alios casus ponit infra eodem, si à subdelegato. Ioan. And.

CAP. X.

SI is [g], cui causa (licet proprio nomine nō expresso [h]) à sede fuerat Apostolica delegata, subdelegauerit non in totum [i] vices suas alicui: à sub-

e ¶ *Quam.*] scilicet potestatem datam executoribus super ipsa gratia sibi facta.

¶ Alias, ipsius.

¶ Glossa sequens alle. concor. obijcit, & soluit.

d ¶ *Principalis.*] ad idem j. de reg. iur. accessorium. cum suis concordan. huius contrarium videtur: quia iura inducta ſ. eod. indistincte dicebant potestatem delegati perire re integra morte mandatoris. ſ. eod. relatum. gratum. licet. cum sim. sed executor habet delegatā: quod patet, quia tractatus ipsorum ponitur sub isto titulo: vt dixi ſ. eod. lib. de rescrip. tibi qui. ergo eorum potestas expirare videbatur. Et non obstat si dicatur illud rescriptum esse executorium gratiæ: quia si rescripta, quæ causæ cognitionem committunt, pereunt re integra morte committentis; multo fortius videbatur in executorijs gratiarum: cum facilius via extraordinaria, quam via iuris communis tolli debeat. [In Authen. de rebus ecclesia. nō alienan. §. quia vero verisimile. colla. 2. Ioannes Mona. Ad idem C. ad Vellei. antiquæ. a. respōso. ff. de milit. testa. l. eius militis. §. 1.] Et si dicatur quòd gratia posset esse inutilis, recurretur ad ordinarium; sicut in casu. j. de præbend. si clericus. §. verum. sed contrarium est verum: & ratio sequitur.

e ¶ *Inutilem.*] puta quia gratiam habebat contra ordinarium: & nouos executores non impetrat.

f ¶ *Longius.*] quia necesse habet adire Papam pro consequēda iustitia: vel pro nouis executoribus impetrandis.

S *I is cui.*] Ponit dictum, cuius causam interserit: ibi, *Ne absolutionem.* Ioan. And.

¶ Præsupponendum primo, q cum appellatur à subdelegato Papæ, est appellandum ad subdelegantem: quando non subdelegauit in totum: fallit in casu huius capituli.

CASVS. Papa causam mouere sperată inter te & me delegauit alicui, puta decano Pictauensi; qui subdelegauit aliquem reseruando sibi sentam: subdelegatus incœpit cognoscere de causa: tractu tpis subdelegans fuit excōicatus ex aliqua causa rationabili, vel est mortuus: postea subdelegatus tulit sententiam ꝯ te: tu vis appellare: quæritur ad quem est appellandum? Rńdet q in hoc casu, qñ subdelegatus est mortuus; est appellādum ad Papam primum delegantem nullo medio. Nota q delegatus Papæ potest subdelegare in totum nihil sibi reseruando de iurisdictione: vel non in totum: sed reseruando sibi sententiam vel executionem: In primo casu non potest reuocare subdelegationem: nisi re existēte integra. Item est appellandum tunc ad Papā; & non ad ipsum subdelegantem: In secundo vero casu potest commissionem suam reuocare: etiam re non existente integra. Item appellatur ad ipsum subdelegantem, & non ad Papam; nisi in casu huius capituli, qñ delegatus est excōicatus vel mortuus. Nota vlterius ius commune mutari pp præiudicium quod verisimiliter litigantibus imminet. j. de re iudic. abbate. ad fin. secundum Ioan. Mona. Nota finaliter q litigantes grauari non debent ex alieno facto. ad hoc 23. q. 4. si quis à catholica. & cap. forte. & e. nimium in fi. fm Arch. Dominicus.

¶ Prima glossa dicit quid declaret, & summat.

g ¶ *Si is.*] declara notata per Innocentium & Hostiensem ſ. eod. licet. in fine. & duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem; scilicet cum delegatus excommunicatus vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem. si à subdelegato.

h ¶ *Non expresso.*] aliàs non erat dubitatio; si enim nomen fuisset expressum, successor non succederet in delegatione. supra eod. quoniam. Abbas.

ADDITIO. Quæ cum ista per §. iungi debuisset. Ioan. And.

i ¶ *Non in totum.*] hoc dicit: quia aliàs non esset dubitatio qui ad

 secundum

secundum membrum: Si enim delegatus subdelegasset in totum: indistincte appellaretur ad primum delegantem. ī. eod. super quæstionum. Sed qñ aliquid reseruat: appellari debet ad ipsum delegatum subdelegantem: vt ibi, & ī. eo. si delegatus.

ADDITIO. Et quod ibi dixi post Host. super prima glo. hic ponit Archid. scilicet, quod qñ scribitur dignitati, successor cognoscit: etiam si prædecessori, qui erat ipse datæ, rescriptum præsentatum non fuerit. Io. And.

delegato huiusmodi, si delegatum ipsum excommunicari [a], aut de medio [b] tolli contingat, impedimento tali durante [c] ad sedem ipsam (ne absolutionem vel successorem expectando † illius, præiudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari [d] valeat) volumus appellari.

a ¶ Excommunicari.] maiori excõicatione: minori enim excõicatus bene exercet ea quæ sunt iurisdictionis. ī. de cle. excommu. mi. si celebrat.

Vide Anch. ī. 1. not. de causis mé te videtur, quod obstante illa ratione, appelletur ad proximum pósteto proco ver. dumtaxat, fignificans lonigum tempus. Fran.

b ¶ De medio.] idest, de hoc mundo: quod quare dicatur mediũ, vide 23. q. 4. hæc autem vita.

¶ Glo. seq. primo arguit à contrario: secũdo quæstionem soluit: & ponit opinionem contrariam: tertio arguit ad aliam quæstionem.

¶ Idem.

¶ Ab arbitris iuris appellatur ad Papam. Ioan. And.

CAP. XI.

Ab arbitris [e], qui secundũ formam iuris [f], vt de proposita contra iudicem [g] suspicionis causa cognoscãt: vel qui

c ¶ Durante.] Nota quia sublato impedimento, idest, illo absoluto vel confirmato successore: ad primum delegantem appellari non debet. Et si dubitaretur, an ipse delegatus esset absolutus: credo quod teneret appellatio alternatiua pp probabile dubium [i]. Ad hoc ī. eod. lib. de postula. cap. vno. sicut etiam pp dubitationem probabilẽ format actor libellum alternatiuum. ff. quorum lega. l. 1. §. qui autem. aliàs non credo: maxime sm canones, quod liceat alternatiue appellari; ne liceat vagari, &c. ī. eo. lib. de electio. vt quis duas. ad idẽ bene facit eod. tit. cap. 1. vbi non tenent vota alternatiua sm canones dixi: quia sm leges non appellatur ad Imperatorẽ omisso medio: & si appellaretur, Imperator remittit ad eum, ad quem debuerat appellari. ff. de appellationibus. l. Imperatores. vnde si appellet ad Imperatorem, vel ad præsidem: tenere posset appellatio ad præsidem pdicta rõne; sed sm nos appellari potest ad Papam omisso medio. ī. de appella. dilecti. vlt. & ad legatum. ī. de offi. leg. cap. 1. vnde si appellas de epõ dicat, appello ad archiepm vel ad Papam; non puto appellationem tenere [k]: nisi alterum eligat infra id tempus, infra quod poterat appellari. Arg. ī. de postula. cap. 1. §. fin. ne cum discrimine appellari liceat sic vagari. ff. de iniur. l. prætor. licet. Guil. foueat primum in Spec. de appel. §. nunc tractemus. versiculo, sed pone aliquis. & versiculo, quid si dicat. Bene aũt facit hæc decre. & illa ĩ. eo. si a subdelegato. ad quæstionem not. ī. de fo. cõpe. si quis contra clericum. in glo. 2. scilicet ad quem appelletur de delegato epi recusati. Et dicebant Vin. & Tan. quod appellari potest ad archiepm. non obstat decre. dilecti. cum hic iam per recusationem sublatum sit medium pro quibus in arg. faciunt illa iura.

[i] Idem si dubitat an subdelegauerit totũ vel partem, & fiat per iudicem vel aduersarium, quod certificare non potest. Io. An.

[k] Idẽ Phil. & Ang. Are. in l. 1. §. si quis. ff. de appel. Fons.

d ¶ Prorogari.] circa quod debent iudices prouidere. ī. de dolo & contu. finem. ĩ. de offi. deleg. vt litigantes.

A B arbitris.] Non diuiditur: quia tota littera vno constructu clauditur. Dominicus.

CASUS. Causam, quæ inter te & me mouebatur, vel moueri sperabatur, Papa ad mei instantiam delegauit archidiacono Pictauensi, tu voluisti recusare iudicem, quia inimicus tuus capitalis: fuerunt electi arbitri ad cognoscẽdum de illa causa suspicionis: & tulerunt suam sniam interlocutoriam vel diffinitiuam (quia istud capitulum habet locum etiam si arbitri assignauerunt terminum nimis arctum) ab ista snia interlocutoria vel diffinitiua appellauisti: Quæritur ad quem debes appellare: vtrum ad iudicem recusatũ possis appellare: Rñdet quod non; nam cũ sit suspectus in causa principali, esset similiter suspectus in causa appellationis: Sed est appellandum ad Papam. Sed quid sãctissime Pater; habemus in cap pastoralis. de rescri. in ant. quod qñ sunt plures & diuersi iudices impetrati, si dubitetur vtrum prima commissio reuocetur: vel quid, dicit ibi, quod si iudices noluerint deferre, debent inter se conuenire; qui si non possunt conuenire, debent eligere arbitros ad sopiendum illã quæstionem: an prima commissio fuerit reuocata vel nõ: Sed quæritur, si illi arbitri tulerunt suam sniam, ad quem erit appellandum? vtrum appelletur ad ipsos iudices? Rñdet quod non; sed est appellandum ad Papam. Nota primo, quod causa suspicionis est proponẽda coram iudice, qui recusatur. ad hoc ī. eo. suspicionis. & ī. eo. tit. & lib. si contra vnum. & cap. iudex. Nota secundo arg. quod isti arbitri non possunt cognoscere de causa principali. pbat tex. quod dicit de causa

[l] Nota quod isti arbitri iudicant de omnibus emergentibus. Ancha. & Domi. Fons.

suspicionis: de quo in dicto cap. suspicionis. Dominicus.

¶ Prima glossa ponit quod approbet. & summat.

e ¶ Ab arbitris.] approbat, quod notat Ber. ĩ eod. suspicionis circa principium in glo. & Guil. in Specul. de appell. §. nunc tractemus. versi. sed ad quem. Et breuiter dicit, quòd ab arbitris iuris appellatur ad Papam.

cum de reuocatione ambigitur litterarum, iudicibus nequeuntibus in vnam sententiam concordare [h], ad concertationem huiusmodi sopiendam a partibus eliguntur: est (si grauauerint [l]) ad sedem Apostolicam appellandum [m].

f ¶ Iuris. [4]] vbi sunt iura, videbis ĩ. & ista est ratio quare debet appellari ad Papam: quia cũ isti arbitri secundũ iuris formã sint electi ad ipsum ius, à quo potestatem habẽt, oportet appellari: & sic ad Papã, qui est lex animata in terris.

[4] Illa gla sic dicit quod debeat appellari ad sanctum, quando per summa debent in et breuis compromissum. Phil. Fons.

ADDITIO. In authentico de consulibus, ad finem. & colla. 4. Ioan. And.

g ¶ Iudicem.] delegatũ Papæ. ī. eod. suspicionis. quod intellige vt ī. eo. lib. si contra vnũ. & idem si recusetur ordinarius. ī. de appel. cũ specialis.

h ¶ Concordare.] nec sibi inuicem deferentibus. ī. in ant. de rescrip. pastoralis. in princ.

¶ Idem.

¶ Executor datus à Papa, vt prouideat personæ, subdelegat: si detur vt prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum. & causam reddit. Ioan. And.

CAP. XII.

IS CVI [i] AB APO-

l ¶ Grauauerint.] siue in sententia, puta quia iniquè pronunciauit illum suspectum: quia suspectus probatus non est, vel econuerso; vel ante sniam, puta nimis breuem dilationem dando. ī. de dila. c. 1. quod est ipsorum officium. ī. eo. suspicionis.

¶ Gl seq. obycit & soluit, casum addit: solutionem per simile fortificat.

m ¶ Appellandum.] contra C. de recep. arbit. l. 1. 2. q. 6. a iudicibus. in quibus dicitur, quod nõ appellatur ab arbitris. Sol. sunt quidam arbitri qui cõpromissarij vocantur: & voluntate adeuntur: & ab istis non appellatur [5]. Et sic loquuntur iura: Sunt alij qui de necessitate iuris habent assumi: de quibus loquitur hæc decretalis: & a talibus bene appellatur, vt hic: & sic etiam posset intelligi lex illa C. de iud. l. vlt. Et hac ratione puto hanc decre. locum habere in arbitris electis ad audiẽdam causam, quam mouet eps contra suos subditos: cum etiam illo casu de necessitate eligantur arbitri. 11. q. 1. si clericus. & de hoc ī. de offi. or. irrefragabili. in glo. pen. sic etiam magis fauet lex ei qui necessariam satisdationem præstare debet, quàm ei, qui voluntariam: quia primum si ibi satisdare non potest, alio loco satisdare permittit, sm non. ff. qui satisd. cog. l. fideiussor. ad idem C. de rebus credi. generaliter. in §. 1. responsio.

[5] Suppliciũ tamen potest. ī. de arb. ad hunc. & not. 2. q. 6. capi. ab arbitris. quod de arbitris. in his per glo. Ab. dicit.

i ¶ Is, cui.] Sunt duæ partes. secunda ibi, Sed si. quæ facit tria: Primo ponit dictum: secundo rationem interserit ibi, Quia circa. Tertio: ibi, Nisi. excipit. Ioan. And.

CASUS. Papa mandauit epo Pictauensi, vt prouideret personæ idoneæ de tali præbenda, quæ vacabat: quia forte vacauit in curia, & Papa non habebat notitiam psonarum huius patriæ: vtrum talis executor sic deputatus a Papa, possit vices suas committere alij? Rñdet quòd non, nisi Papa daret sibi specialem potestatẽ, vt prouideret per se vel alium. cap. vlt. eo. tit. in ant. Sed quid si Papa mandauit, vt de illa præbẽda prouideret certæ personæ: puta Titio, verũ possit subdelegare? Rndet quod sic: nam tunc non est electa industria personæ: ideo potest alij cõmittere: secus est in primo casu, cum est electa industria psonę circa psonam eligendam: tunc enim non potest alij committere, nisi ad hoc habeat specialem potestatem a Romano Pontifice: vt dicto c. præallegato. Nota primo quod cum Papa mandat alicui, vt ipse prouideat de tali beneficio certę psonæ: puta Titio, nõ videtur electa industria psonæ executoris: secus si committitur prouisio incertæ personæ. Nota insuper, quod in eligenda persona idonea magnum periculum versatur: & ideo talis executor cui mandatur, vt eligat personam idoneam, nõ potest subdelegare: quia industria eius electa est. Nota hic glossam notabilem, quæ limitat iura dicentia, quod delegatus alius a principe nõ potest subdelegare: verum est, nisi detur sibi potestas specialis subdelegandi: nam delegans dando potestatem subdelegandi, vr ipsemet delegans subdelegare: sicut etiam dñs dando procuratori suo facultatem substituendi: & procurator substituit; videtur ipsemet dominus substituere. Heli. Reg.

¶ Prima glossa tria dicit: vnde sumpta: quid declaret: & summat.

i ¶ Is, cui.] Sumpta fuit de extrauagãti, quæ incipiebat, quæ nuper à nobis. Et declarat ista decretalis & sequens, decretalem vltimam ī. eod. tit. § is autẽ. Et in summa dicit, quòd executor datus a Papa, vt prouideat personæ, subdelegat: si detur vt prouideat ecclesię nõ expressa

expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum: & causam reddit.

ADDITIO. Et approbat quod ibi dixit Pet. de Ancharano, & reprobat quod ibi dixit Inno. in gl. fin. qui distinxit, an dicatur, prouideas vel exequaris: & tunc non committit: An prouideri facias vel compellas: & tunc committit.

a ¶ *Ab apostolica sede.*] speciale enim est delegati à principe, quòd subdelegare potest. C. de iudi. à iudice. §. eo. c. pastoralis. & c. vlt.

b ¶ *Prouisio.*] etiam si committatur ei, quòd inquirat de illius vita & conuersatione, vt in cle. eo. tit. iudices.

ADDITIO. Et hoc est quod dixit. Io. Mona. ita seruari in forma pauperum. Ioan. And.

c ¶ *Prouincia.*] ergo nõ requirimus, quòd beneficium sit certum: sufficit quòd sit certa persona, licet incertum beneficium, vt subdelegare possit: in hoc casu non habet locum decretalis vlt. §. eo. tit.

d ¶ *Non potest.*] & sic intelligatur §. eo. c. vlt. is enim cuius industria eligitur, nõ subdelegat & ibi plene de hoc.

¶ *Glos. seq. allegat. vnã concordantiam, & per illam & istam quæstionem soluit: ad quam solutionem adducit Io. decre. & duas leges.*

stolica [a] sede cõmittitur certæ personæ prouisio [b] de beneficio in certa ecclesia, diœcesi, vel prouincia [c] facienda: potest alij committere licite vices suas. ¶ Sed si non expressa certa persona committatur eidẽ, vt alicui personæ idoneæ de certa ecclesia, vel beneficio debeat prouidere: (Quia circa eligendam personam eius industria † tunc videtur electa) prouisionẽ sibi commissam alteri demandare non potest [d]: Nisi forma commissionis habeat, vt per se vel per aliũ [e] id valeat expedire.

¶ Idem.

¶ *Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur: ex iusta causa illud expedire poterit extra locum. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XIII.

STatuimus [f], vt is, per quem ab Apostolica [g] sede certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud [h] expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra [i] quem inquiri debet, siue procedi, seu fautorum † eiusdem, non possit hoc exequi eo loco secure [k] (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum, & securum. ¶ Idem faciat si alia rationabilis causa [l] subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commode [m], quod mãdatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel differri [o].

¶ Idem.

¶ *Quando à subdelegato non in totum appellatur, quia nõ admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.*

e ¶ *Per alium.*] ergo quod de iure communi non potest, ex potestate commissionis poterit: ad idem ĩ. cap vlt. §. vices. Et faciunt hæc ad quæstionem quam disputant: an delegatus ab alio quam principe, habens speciale mandatum subdelegandi, subdelegare possit: Et credo quòd sic: quia sicut isti non habent à lege quòd subdelegare possint: tñ si ad hoc haberẽt speciale, hoc possent: sic dicam quòd licet delegatus ab alio q̃ à principe, non habeat hoc à lege, & sic loquũtur contraria: tamẽ si habet hoc ab homine, subdelegare poterit. Ad hoc optime facit ĩ. de proc. c. 1. a. rñlo, vbi procurator ad iudicia ante litem contestatam non substituit ex potestate legis, nisi esset datus in rem suam: tñ si habet speciale mandatum, substituere potest. ad idem eo. tit. cap. vlt. vbi procurator datus ad matrimonium contrahendum non substituit, nisi habeat speciale. & compromissarius datus ad eligendum, non eligit vnum nomine suo, & alium nomine domini ex potestate legis: tñ si habeat speciale, hoc potest ex potestate hominis. §. eo. li. de elec. c. pe. §. porro. ad hoc etiã facit ĩ. tit. proxi. cap. 1. & §. tit. prox. cap. 2 & 3. & ĩ. de re. iur. qui per aliũ. & in regula, potest quis. Stabo igitur regulæ, cum contrarium non reperiam. Et dicit lex, quòd non refert an ipse ordo decurionum elegerit, an is cui ordo ipsum negotium dedit. ff. quod cuiusque vniuer. l. item eorum. §. si decuriones. ad hoc etiam facit §. eo. de rescript. cum aliquibus. & ĩ. de præbend. hi qui. secundo responso. Instit. de Atti. l. tuto. §. sed quod iure veteri.

STatuimus.] Primo ponit speciale statutum cum sua causa: Secundo illud generaliter prorogat: & causam reddit: ibi, *Idem.* Ioannes And. hic.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quòd mandatarius tenetur fines mãdati obseruare diligenter, ita quòd si fines sui mandati excedat, non valet: eo quòd excessit fines mandati. Secundo præsupponendum, quòd inquisitor à sede Apostolica deputatus ad inquirendum excessus, dicitur delegatus. Tertio est præsupponendum, quòd delegatus in certo loco, nõ potest cognoscere extra illum locum. cap. statutum. §. eo. lib. de rescript.

CASVS. Peruenit ad notitiam Papæ, quòd in monasterio sancti Cypriani Pictauis erat magna dissolutio tam in capite quam in membris: mandauit Papa archidiacono Pictauen. vt ad dictum monasterio accedens, inquireret de dictis excessibus tam in capite, q̃ in membris, & inquisitione facta totum processum remitteret ad Papam: Archidiaconus delegatus timet, quòd monachi eum male tractent: Quæritur vtrum inquisitor deputatus ad certum locum, possit locum mutare ad faciendum inquisitionem, secundum quod fuit sibi mandatum? Videtur quòd non, per c. statutum. alleg. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex in contrarium: videlicet, quòd inquisitor deputatus ad certum locũ, si subsit causa rationabilis, poterit locum mutare: & illud cap. statutum. intelligitur, quando non subest rationabilis causa: & hoc ne monachi reportent lucrum ex suo dolo: nam necessitas non habet legem. cap. consilium. de obser. ieiu. in antiq. Nota primo ex isto text. quòd delegatus à sede Apostolica deputatus: (Idẽ in delegato à quocunque alio, cui est iniunctum, vt mandatum certo loco exequatur) tenetur exequi in loco assignato: nisi subsit iusta causa vt hic. Nota insuper, quòd non solũ iudex ordinarius potest mutare locum suorum auditorum. l. si vt propon. s. C. quomodo & quando iud. sed hoc etiam potest facere iudex delegatus cum iusta causa, nec in hoc requiritur cõsensus partium: sed si non subsit iusta causa, non potest sine cõsensu partiũ: sed de cõsensu partium potest prorogari iurisdictio. cap. statutũ. §. eo. lib. de rescript. Nota vlterius, quòd si Papa mandauit, vt delegatus aliquam inquisitionem certo loco faciat, si executor timeat potentiam illius contra quem est facienda inquisitionem, poterit alium locum idoneum assignare: nec poterit excipi contra delegatum, quòd procedit extra locum sibi deputatum.

¶ *Prima glossa, summat, & dubium soluit.*

f ¶ *Statuimus.*] Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex iusta causa illud expedire poterit extra locum hoc dicit. Et nota quòd dicit, statuimus: quasi innuat, quòd ante hanc decretalem ex quo commissum erat expediendum in loco: extra locum expediri non poterat: vt forma mandati diligenter seruaretur. ĩ. de præbend. cum de non. sit ergo hoc de iure nouo.

ADDITIO. Et per hoc patet falsam esse opinionem Vin. quam vide §. de re iudi. cum I. & A. super versic. ad ecclesiam quam etiã hic reprobat Archid. qui dixerat valere processum factum per delegatum, ex quo non opponebatur exceptio. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. quærit soluit arg. pro. soluit contrarium.*

g ¶ *Apostolica sede.*] Quid si ab inferiori ordinario fiat talis commissio, cum eadem sit ratio, idem videretur idem. ff. de leg. non omnium. §. de transla. inter corporalia. Sed contrarium puto, vt illud verbum aliquid operetur. ad hoc §. de deci. ad audientiam. & ĩ. de primi. si Papa. nec est eadem ratio: quia non sic de facili de delegato Papæ per vniuersum orbem recurrit ad Papam, sicut ad ordinarium de prouincia vel diœcesi sua potest recurri: Hinc est etiam, quòd licet delegatus Papæ recusetur coram arbitris, quia ibi difficile esset recurrere ad Papam, delegatus ordinarij non, sed recusat coram ordinario. §. eo. tit. & li. si contra vnum. §. cum autem. Si igitur delegatus ordinarij in loco exequi non potest, insinuet ordinario, qui super hoc sua deliberatione prouideat: vel expresse committendo eidem, quod extra locum statutum id possit, vel alio modo.

h ¶ *Aliud.*] puta pronunciatio, monitio, denunciatio, vel his similia.

i ¶ *Illius contra quem.*] idem si propter aliam iustam causam, vt dicitur in fi.

k ¶ *Secure.*] Locus ergo non solum debet esse securus partibus. §. de app. ex parte. sed etiam iudici vel inquisitori, vt hic. debet etiã esse idoneus: quia non in taberna: vel in loco inhonesto expediri debet, vt hic.

l ¶ *Causa.*] etiam sine dolo & fraude eius, contra quem id imminet expediendum. Ioan. And.

m ¶ *Commode.*] 2. q. 1. faciat. ff. de verb. sign. nepos Proculo.

o ¶ *Differri.*] prouideri igitur debet non solum ne impediatur in totum: sed etiam ne nimium differatur. & concor. §. eo. tit. si super gratia. in fi. Io. And.

¶ Dic quòd ista electio [illegible] Ioan. And. [illegible]

[illegible] ordinarij delegat [illegible] Ioan.

¶ Nota quòd pars sunt impediri [illegible] contra quem debet fieri actus vel per alios [illegible]

Iudex ordinarius non tantũ potest locum suum mutare: sed etiã delegatus causa subsistente.

Nota quòd [illegible] Pet. de Ancharano. Ioan.

Idem Archi. per eandem [illegible] Ioan. And.

Delegatus ordinarij loci non mutet sine [illegible]

Iudex loco sic [illegible] honestus.

a ¶ Si à subdelegato

Si à subdelegato.] Ponit statutum, quod secundo prorogati sibi, *Idem*. Tertio causam reddit ibi, *Aliàs*. Ioan. And.

¶ Præsupponendum est, quòd cum delegatus Papæ causam subdelegauit non in totum, si appelletur à subdelegato, appellandum est ad delegatum subdelegantem: fallit in casu hic expresso.

CASVS. Impetraui contra te delegatum, cui mandatum fuit in communi forma, vt vocatis vocandis, quod iustum esset decerneret: delegatus iste, quia isti causæ examinandæ non poterat commode vacare, quendam subdelegauit non in totû, sed reseruata sibi sententia vel executione: accidit quòd corâ illo subdelegato feci te cõuenire: in termino assignato comparuisti: cõparitione facta tu reus excepisti, quòd non tenebaris procedere corâ iudice subdelegato propter defectum iurisdictionis: quia scilicet delegâs fuerat mortuus, antequam subdelegatus decerneret citationem: subdelegatus interloquendo declarauit istam exceptionem non fore admittendam: tu ab illa sentẽtia interlocutoria appellauisti: quæritur ad quem debes appellare; Respondet quòd in hoc casu est appellandum ad Papam omisso delegato: nam appellando ad delegatum esses tibi ipsi contrarius: nam tu negas delegatum habere iurisdictionem: quia per mortem Papæ non solum extinguitur potestas delegati, sed etiam subdelegati: & appellando ad delegatum, fateris eum habere iurisdictionem: Idê est in alijs casibus, in qbus negat delegatũ habere iurisdictionem vt in glo puta si proponis rescriptum nullum. Nota quòd allegans contraria non est audiendus: & sic contrarietas in iudicio repellitur: & ad hoc quotidie allegatur istud capitulum. & l. 1. C. de fur. & seruo cor. & c. sollicitudinem. de appellat. Nota vlterius, quòd per quemcunque actum iudex delegatus procedit, intelligitur perpetuata iurisdictio: probat text. per illud verbum, in aliquo, de quo s. eo. tit. & lib. quamuis.

CAP. XIIII.

Sl à subdelegato [a], cui delegatus non in totum [b] commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram eo propositã, quod antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum [c] fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatum (cum iurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. ¶ Idem fiet [d] in alijs casibus [e], in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur: Aliàs si appellari deberet ad ipsum [f]: esset appellans (qui sic [g] fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod ante negauerat [†]) contrarius [h] sibi ipsi.

Iurisdictio perpetuatur per actum subdelegantis.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Si a subdelegato.*] Quando à subdelegato nõ in totum appellat, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiã delegatum habere iurisdictionem ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit Ioan. And.

b ¶ *Non in totum*] aliàs non esset quæstio, vt dixi s. eo. tit. si duo ex tribus & c. si is cui. Io. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit: secundo quærit, & remittit.*

c ¶ *Processum.*] quid dices? pone: Papa dedit delegatum: ille subdelegauit non in totum: demum & antequam subdelegatus inciperet vti moritur delegans, scilicet Papa: nunquid delegatus vel subdelegatus procedere poterunt? Satis credo: quia subdelegare, est iurisdictioné delegare, ex quo subdelegauit, perpetuata sit iurisdictio. & hoc sonat hæc littera quæ dicit, in aliquo processum [1], s. eo. tit. & lib. cum dicit, inchoante. & s. eo. licet. dum dicit, vti cœperit. [Et ibi hoc tenet Hosti. quòd cœpisse dicatur, committendo vices suas etiam in parte.] Sic & retinere potestatem reuocandi, est iurisdictionis. s. eo tit. & lib. si delegatus. 3 respõso. Sed pone q̃ omissa hac exceptione cum competit procedatur; tenet ne processus? De hoc vide s. de testi. cum venisset.

1 Tamẽ litera hic per vnum facit in contrarium: sed est exceptio partis hic loquitur. Io. And.

d ¶ *Idem fiet.*] scilicet quòd non appellabitur ad delegatum subdelegantem: sed ad primum delegantem. Io. And.

Delegatus multipliciter iurisdictionem habere denegatur.

¶ *Glossa sequens ponit exempla.*

e ¶ *In alijs casibus.*] puta quia dicit rescriptum impetratum ab excommunicato. s. eo. li. de rescr. c. 1. Vel ipsum delegatum subdelegantẽ excommunicatum. s. de re iudi. ad probandum. Vel delegatum non esse talem, qualem requirit constitutio s. eo. li. de rescr. statutum. 2. respon. Vel commissionem ad eum factam extra locũ de quibus ibi dicitur. Vel rescriptum esse impetratum per subreptionem ita quòd nõ valet seruata distinctione decre. s. in ant. de resc. super litteris. Vel quòd ipse delegatus subdelegans est seruus vel infamis. de rescr. in 20. sciscitatus. Vel non est ætatis idoneæ. s. eo. cum vigesimum. Vel quòd ipse primus delegâs reuocauerat delegatum subdelegantem. n. de iudi. iudicium. Vel quòd ipse delegatus retulerat. s. de appel. intimasti. Vel ab eo fuerat legitime appellatum. s. de app. vt debitus. Hæc & similia coram subdelegato opponuntur: per quæ negatur delegatum iurisdictionem habere.

ADDITIO. Vltra prædictos casus potest pars allegare delegatũ iurisdictionẽ nõ habere: quia dicit ipsum hæreticũ. de hoc satis hic Archid. alleg. 13. q. 3. cui est. Vnde dicit Gar. q̃ extra ecclesiã nulla [2] est iurisdictio: & ideo sententia p talem lata non tenet ad hoc 24. q. 1. vbi sana. & c. aperte. & cap. seq. 3. his auctoritatibus. in prin. Ioan. And.

2 Hoc dictum si ad hæreticum intelligatur, vide Alfonsum Castrẽ lib. 2. cap. 15. de iust. hæret. punit. si ad alios infideles, vide D. Thomã 2. 2. q. 10. art. 10.

f ¶ *Ad ipsum*] delegatum subdelegantem.

g ¶ *Sic.*] scilicet appellando ad eum, quem negat iudicem.

¶ *Glossa sequens recitatur obijciendo, & soluit.*

h ¶ *Contrarius sibi ipsi.*] & sic non audiendus. de appel. sollicitudinem. in fin. C. de furt. l. 1. cum si. Et hoc est mirabile: quia si iste delegatus non subdelegasset: coram ipso potuisset proponi exceptio, per quam negaretur eum iurisdictionem habere, & super ipsa posset pronunciare [3]. s. de rescri. super litteris. in fin. ff. de iudi. si quis ex aliena. tamen si coram subdelegato proponatur, & propter hoc appelletur, non appellabitur ad delegatum, sed ad primum delegantem: appellando enim fungitur vice actoris [4], & in agendo non licet contraria proponere: quod tamen licet in excipiendo. s. de re iu. nullus. ad hoc s. de excep. cum inter priorem.

† Aliàs, negauit. Alias, denegatur.

3 Idẽ dost. gl. in l. ancipiti. C. de tempo. appella. cle. 2. de iei. Ion.

4 Idẽ Phil. & Dom. vide gl. magnã in cle. 2. appellatio nem. de appella. Dec. in l. 2. q. ad chiuita. C. de appel. Ion.

¶ Idem.

¶ *Ponit hic qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. hoc dicit. Zen.*

CAP. XV.

HAC CONSTITV-

Hac constitutione.] Prima pars circa qualitatem conseruatorũ ponit oes prohibitiones. Secunda prouidet circa processus, loca, subdelegationes, & durabilitatem ipsorum prorogans aliâs prouisa per decre. statutum: Tertia decretum apponit. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. statutum. s. eo. lib. de. rescri. quòd ad hoc vt quis sit capax iurisdictionis Apostolicæ, requiritur quòd habeat dignitatem vel personatum: vel quòd sit canonicus ecclesiæ cathedralis. Item dictum fuit in capitul. 1. s. eod. titul. & lib. quòd conseruatores religiosis vel alijs clericis à sede Apostolica deputati, cognoscunt de manifestis iniurijs: Sed quæritur qui possunt esse conseruatores? Respondet quòd episcopi, archiepiscopi, abbates, & alij habentes potestatem: canonici vero ecclesiæ cathedralis non possunt: licet possint esse delegati ad vnam causam: Et illa est differentia inter conseruatores & delegatos ad vnam causam. Sed quid: ponamus quòd Papa deputauit abbatem sancti Cypriani conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio nouo Pictauis: & deputauit abbatem monasterij noui Pictauis conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio sancti Cypriani: vtrum hoc possit fieri? Certe non: nam præsumitur quòd sibi inuicem fauerent. Sed quid: ponamus, aliquis vult impetrare conseruatorem sibi subditum, an possit? Certe non: sed reges & reginę possunt alij non. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos: quia causæ possunt committi & mutuo. Itẽ potest impetrari subditus in causa: & valet processus si nõ fuit exceptum: secus est in conseruatore: quia ipso iure processus conseruatoris nõ valet. Sed quæritur, in quo loco cognoscere debent cõseruatores de causis priuilegiorum? Rñdet q̃ in loco, in quo sunt deputati, & nõ in alio: etiam de consensu partium: licet secus sit in delegato: quia delegatus de consensu partium potest cognoscere in alio loco, quam in loco sibi deputato. c. statutum. allega. & hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed vtrũ conseruator possit subdelegare causas sibi spectantes? Rñdet q̃ non: nisi illud sibi fuerit specialiter concessum in sua creatione: secus in delegato: quia absque speciali potestate potest subdelegare. Vt sanctissime pater habemus in c. 1. s. eo. tit. & lib. q̃ conseruatores possunt solummodo se impedire de manifestis iniurijs: Sed quid si conseruator de facto excessit fines suæ potestatis? Certum est q̃ processus est nullus: Sed vtrum puniatur aliqua pœna? Rñdet q̃ sic: quia est suspensus per annum ab officio: delegatus vero nõ punitur, licet processus suus non valeat. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed quid de parte: quia vna pars litigantium procurauit vt conseruator excederet fines mandati, an puniatur? Respondet q̃ sic: nam ipso facto incurrit sententiam excommunicationis, a qua non debet absolui: nisi prius satisfacto de expensis factis ab aduersa parte. Sed quid: vtrum per mortem Papæ expiret iurisdictio conseruatorum? Rñdet q̃ sic, quo ad negotia nõ incœpta: & in hoc æquiparant conseruatores delegatis. cap. gratum. eo. tit. in 20. Sed quid sanctissime pater: dictum fuit s. de rescrip. quod

reſcrip. quòd delegati non debent aliquid accipere: verum idem ſit dicendum in conſeruatore? Reſpondet quod ſic: & in hoc ſimiliter æquiparatur conſeruator delegato. Sed quid ſi conſeruator fecerit contrarium in omnibus caſibus præmiſſis, an valeat proceſſus? Reſpondet quod non: immo ſuus proceſſus eſt ipſo iure nullus. *Non poſſint.*] de poteſtate ordinaria, ſed bene de poteſtate abſoluta: nam Papa ſi vellet, poſſet derogare huic conſtitutioni.

Nota quòd qualitates requiſitæ in conſeruatore, requiruntur in ſubconſeruatore: ſicut etiam dicitur in c. ſtatutum. ſ. eo. lib. de reſcri. quod qualitates requiſitæ in delegato, requiruntur in ſubdelegato.

Nota vlterius conſeruatores non poſſe ſe intromittere niſi de manifeſtis, de quo ſ. cap. 1. ſ. allegato. Nota finaliter arg. quòd appellatione epiſcoporũ non comprehenduntur habentes dignitates ſuperiores, de quo j. de ſenten. excom. quia periculoſum. Dominicus.

¶ *Gloſſa ſequentes huius cap. principaliter inſiſtũt in oſtendẽdis differentijs inter delegatos & conſeruatores: quas dominus colligit penul. gloſ.*

Nota: Pet. de Anch. quod dicitur hic etiam de cõſeruatoribus ... non ... exceptionẽ, quia ... de regula ... ſ. ... legato. Fon.

Alias ita: vel reginis.

tione[a] perpetuo valitura ſancimus: Vt conſeruatores, qui aliquibus (vt à manifeſtis iniurijs, & violentijs tueantur[b] eoſdem) plerunque à ſede Apoſtolica conceduntur, de cætero deputari non poſſint, niſi epiſcopi, vel eorum ſuperiores, aut Abbates, ſeu dignitates, vel perſonatus in cathedralibus, vel collegiatis eccleſijs obtinentes[c]: nullusque deputati ſibi conſeruatoris eſſe valeat cõſeruator[d]. ¶ Nec aliquis (regibus † & reginis †, qui ſicut dignitatis altitudine præeminent: ſic prærogatiua gratiæ ipſos conuenit anteferri, duntaxat exceptis[e]) deinceps conſeruatorem habeat eum, qui ſub ipſius iuriſdictione, dominio vel diſtrictu eccleſiaſtico[f] vel temporali[g] conſiſtat. ¶ Conſeruatores autem huiuſmodi extra ciuitates, ſeu diœceſes, in quibus fuerint deputati, contra quoſcunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœceſium eorundem trahere non præſumant[h]. ¶ Vices quoque ſuas (citationibus & ſententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere[i] poſſint: niſi hoc eis competierit ex beneficio litterarum[k]: ſed nec tunc[l], niſi intra ciuitates, ſeu diœceſes, in quibus deputati fuerint, & perſonis tantum, quæ ſuperius[m] ſunt expreſſæ. ¶ Vt autem conſeruatores limites ſibi traditæ poteſtatis (quos frequenter excedunt) metu[n] pœnæ diligenter obſeruent: Decernimus, vt ſi de alijs, quàm de manifeſtis iniurijs & violentijs ſcienter[o] ſe intromiſerint: ſeu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, ſuam extenderint poteſtatem: eoipſo per vnum annum ab officio[p] ſint ſuſpenſi[q]. ¶ Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, ſententiam excommunicationis incurrat[r]: à qua non poſſit abſolui, niſi ei, quem ſic fatigauit † indebite, primo ſatisfaciat integraliter de expenſis[s]. ¶ Officium autem quorumcunque[t] conſeruatorum, ipſo iure[u] quo ad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare[x]. ¶ Circa munera vero & expenſas, aſſeſſores, ac notarios, & perſonas teſtimonij cauſa vocandas, illa præcipimus in huiuſmodi conſeruatoribus per omnia obſeruari: quæ in delegatis iudicibus conſtitutio à nobis ſuper his edita[y] obſeruanda decreuit †. ¶ Quicquid autem contra præmiſſa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino[z] decernimus irritum & inane.

a ¶ *Hac conſtitutione.*] Quædã ex iſtis ſumpta fuerunt de extrauaganti Alexandri, quæ incipiebat, Quia de conſeruatoribus.

Additio. De qua Specu. ponit eod. titu. §. vlti. prope fin. Ioan. And.

b ¶ *Tueantur.*] de hoc ſ. c. 1. in gl. 2.

c ¶ *Obtinentes.*] ecce vna differẽtia inter delegatum & conſeruatorem: quia delegatus poteſt eſſe canonicus eccleſiæ cathedralis, conſeruator non: & in hoc conſtitutio Alexand. immutatur, quæ id permittebat.

d ¶ *Conſeruator.*] ecce alia differentia: quia eius qui eſt mihi iudex delegatus, poſſum eſſe delegatus, ſaluo iure recuſationis 1. ſed in conſeruatore ſecus, vt hic. quod intellige etiam ſi non opponatur exceptio per fi. huius cap.

Quæ fieri poteſt ... ſecundum Guli. in Spe. tit. 1. § ſup. ... verſ. ... & ... Ho. ... de appel. ... Io. And.

e ¶ *Exceptis.*] eſt ſim. j. de priuil. ne aliqui.

f ¶ *Eccleſiaſtico.*] ſ. vt lit. non conteſt. accedens 1.

g ¶ *Vel temporali.*] vt lit. non conteſta. accedens 2. & ecce tertium: quia (ſaluo iure recuſationis) ſubditum mihi bene poſſum impetrare delegatum, conſeruatorem non, vt hic.

h ¶ *Non præſumant.*] idem in delegato: eo ſaluo, quia delegatus de expreſſo conſenſu partium hoc bene poſſet. ſ. eo. lib. de reſcri. ſtatutum. §. in nullo. quod in conſeruatore non credo: quia ſi hoc voluiſſet, hoc addidiſſet hic, ſicut ibi fecit: & hoc maxime per fin. huius cap.

i ¶ *Nulli committere.*] Guli. not. contrarium in Spe. tit. 1. ad fin. verſic. ſed nunquid conſeruator. ibi dicebat, quod conſeruator in eo, in quo iuriſdictionem habet, vices ſuas alijs committere poterat 2. Et ecce quarta differentia inter iſtum & delegatum à principe, qui poteſt in totum & in partem committere. ſ. eo. paſtoralis. & cap. fin.

Abb. ... & lib. c. 1. dicebat, quod ... habebant, quod committere non poterant. Io. And.

k ¶ *Litterarum.*] ad idem ſ. eo. tit. is cui. in fine.

l ¶ *Nec tunc.*] ſcilicet cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.

m ¶ *Superius.*] ſcilicet in primo reſponſo. & idem in delegato: quia ſubdelegatus talis eſſe debet, cui poſſit delegari, ſ. de reſcrip. ſtatutum. §. in nullo. in fin.

n ¶ *Metu pœnæ.*] ad idem ſ. de elect. cum in cunctis. de vi. & ho. cleri. vt clericorum.

o ¶ *Scienter.*] ſi ignorantia eſſet iuris, vel craſſa, vel affectata: idem eſſet. j. de reg. iur. ignorantia. ſ. eod. lib. de tempo. ordina. eos. ſ. de clandeſti. deſpon. cap. 3.

Ignorantia eſt multiplex.

p ¶ *Officio.*] & à beneficio, quod eſt eius ſequela. 32. diſt. præter hoc. 81. diſt. ſi qui.

Additio. Idem Ioan. Monachus & Archi. vide quod not. in cle. cupientes. de pœ. in glo. not. nouam. in fine. Ioan. And.

q ¶ *Suſpenſi.*] ecce quintũ ſpeciale in conſeruatore, quod non eſt in delegato: quia dato quod delegatus intromittat ſe de eo, quod non eſt ſuæ iuriſdictionis, non propterea locum habet pœna: cum in illo non inueniatur expreſſa.

Suſpenſus ab officio eſt ſuſpenſus à beneficio.

r ¶ *Incurrat.*] Nota nouum caſum, quo quis excommunicatus eſt ipſo iure: alios not. j. de ſenten. excom. eos.

Alias, fatigauit.

s ¶ *De expenſis.*] ad idẽ j. de immunita. eccle. quoniam. in fine.

t ¶ *Quorumcunque.*] quaſi diceret, ſiue ſint dati ad conſeruationem priuilegiorum, vel ad defendendum à manifeſtis iniurijs, vel alio modo, vt dixi ſ. eo. c. 1. Ioan. And.

u ¶ *Ipſo iure.*] vnde ſi poſtea procederet in non cœptis, proceſſus eſſet nullus. ad idem j. in fin. cap. & ſecundum opi. Gul. Innocen. & Bart. Brix. hic eſt alia differentia. ſed ſecundũ Ber. & Hoſti. ſecus. de hoc ſ. de teſti. cum veniſſet.

Alias, ita decernimus.

x ¶ *Expirare.*] ſaluo eo quod dicitur ſ. eod. tit. & lib. cum plures, in fin. ſcilicet, quòd ſi plures eſſent conſeruatores: quia ad negotium cœptum per vnum, perpetuata ſit iuriſdictio quo ad omnes 3. Et nota quòd licet poteſtas executoris dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt ſ. eod. lib. ſi ſuper gratia. tamen poteſtas conſeruatoris priuilegiorum, in quibus continentur gratiæ, bene perit quo ad non cœpta morte concedentis, vt hic.

Non in alijs nondum recepit Philip. Franc.

y ¶ *Edita.*] ſ. de reſcrip. ſtatutum. §. inſuper. cum §. ſeq. In hoc ergo comparantur alij delegati & conſeruatores: licet diſcrepent in quinque ſuperius enarratis, ſcilicet quia canonicus eccleſiæ cathedralis poteſt eſſe delegatus, ſed non conſeruator. Secundo, quia eius qui eſt mihi cõſeruator, conſeruator eſſe non poſſum 4. Tertio, quia eius cui ſum ſubiectus eccleſiaſtica vel temporali iuriſdictione, conſeruator eſſe non poſſum. Quarto quia conſeruator non ſubdelegat, niſi ſecundum formam hic poſitam. Quinto, quia conſeruator excedens metas poteſtatis ſuæ, ſuſpenſus eſt ab officio. hæc patent ex textu. Sextum addidi. ſ. in glo. idem in delegato. Septimum, ſecundum opi. in gloſſa. vnde ſi.

Additio. Octauum, quia conſeruatores dantur ad futura, delegati non, vt ſcripſi poſt Inno. ſ. de reſtitu. ſpol. audita. in prin. Ioan. And.

Quia iſta mutua defenſio eſt ... ſuſpecta: tamen duo poſſunt propter ſe ... teſtimonium ... q teſtamentum. ff. de teſta. ſi mittet duo tutores pro ſe ... Romanus Apulus. ff. de tut. & cu ra da. ab his Pet. de Ancha. Fonta.

z ¶ *Omnino.*] ergo ſine aliqua ope exceptionis. & facit quod dixi ſ. eo. lib. de reſcrip. c. 1. & eo. tit. ſtatutum. in fin.

Additio. Ioan. Andr. circa materiam conſeruatorum ponit hic. 16. quæſtiones per modum ſummæ: quas videas per te, ſi tibi corde ſedet.

DE OFFICIO LEGATI.

¶ *Dictum fuit supra de his, qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, videlicet de delegato, qui gerit vices delegantis: verum quia legatus Papæ gerit similiter vices papæ: ideo, &c.*

TITVLVS XV.

De officio legati.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre nō possunt: sed legati Cardinales hoc bene possunt. Ioannes Andrea.*

CAP. I.

OFficij nostri [a] debitum remedijs inuigilat subditorū: quia dum eorū excutimus onera, dum scandala remouemus, Nos in eorū quiete quiescimus, & fouemur in pace [b]. ¶ Proinde præsenti decreto statuimus, vt Ecclesiæ Romanæ legati [c] quantumcunque plenam legationem obtineant, siue à nobis missi fuerint, siue suarum prætextu ecclesiarum [d] legationis [e] sibi vēdicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem [f]: nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendū. Quod in fratribus [g] nostris legatione [h] fungentibus nolumus obseruari: quia † sicut honoris prærogatiua [i] lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori [k].

¶ Clemens iiij. S. tit. Sanctæ Cæciliæ presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Legatus habet ordinariam: vnde per mortem Papæ non expirat eius officium. hoc dicit. Ioan. And.*

Continuatio domini Heluæ. Diuisio.

Officij nostri. Præsupponitur pro intellectu istius cap. illud quod habetur in glossa 3. huius cap. posita super verbo, legati, quod tria sunt genera legatorū: Quidā enim sunt legati Cardinales, qui dicunt legati de latere, & hoc ideo, quia assumunt de latere Papæ: nam sicut Imperator & patritij siue consiliarij faciūt vnū corpus, cuius Imperator est caput: & cōsiliarij qui sibi assistunt in secretis, dicūtur esse membra, ita quòd machinans in mortem ipsorum consiliariorum committit crimen lesæ maiestatis: sicut si machinaretur in mortem Imperatoris. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. ita similiter Papa & Cardinales faciunt vnum corpus, cuius Papa est caput, & Cardinales sunt membra: Ideo quando aliquis assumitur de Cardinalibus vt mittatur legatus, dicitur sumptus de latere: & appellatur legatus de latere. Alij sunt legati nati, sicut est archiepiscopus Cantuariēsis, vt in cap. 1. de offi. lega. in antiq. Alij sunt legati missi, qui mittuntur ad aliquam prouinciam, vt in ea reformanda reforment, tamen non sunt Cardinales.

CASVS. Est aliquis legatus in his partibus à sede Apostolica missus: durante sua legatione vacāt aliqua beneficia, vt ponamus archiepiscopus Burdegalen. est legatus: vacant beneficia in sua dioecesi particulari, quæ non spectant ad suam collationem: vel vacant beneficia extra suam dioecesim particularem, quæ non spectant ad suam collationem, vtrum possit illa conferre? Respondet quòd non: nisi in creatione suæ legationis fuerit sibi à sede Apostolica nominatim data potestas, vt possit conferre beneficia: Et ista sunt vera, tam in legatis natis, quàm in legatis missis simpliciter. Sed ponamus quòd est legatus Cardinalis, vtrum possit conferre beneficia vacantia in sua prouincia? Respondet quòd sic, exceptis aliquibus beneficijs, de quibus in capitu. præsenti. infra eodem. Et istud verum, quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua dioecesi, dum tamen præuenerit ordinarium, ad quem spectat collatio illorum beneficiorum vacantium.

Nota primo ex principio cap. quod princeps superior ex debito sui officij debet laborare circa cōmoda suorū subditorū: nam ad hoc fuerunt sibi constituta tributa fiscalia. Nota secundo principalē effectum huius cap. quòd legatus non Cardinalis, non potest conferre beneficia in prouincia concessa, licet habeat iurisdictionem ordinariam in tota prouincia sibi decreta: ita quod in iurisdictione concurrit cum ordinarijs, & potest adiri à subditis ordinariorum in prima instantia, & illud faciebat rationem dubitandi: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis: sed Papa voluit expresse istis remouere hanc facultatem. Nota tertio quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua prouincia: etiam posset reseruare beneficia vacatura [1] certæ personę: sed non potest dare ius ad beneficium vacaturum: Ratio diuersitatis est: quia licet reseruans fecerit mentionem de certa persona: tamen potest variare & conferre alteri: & sic ista persona non habet certam & indubitatam spem: & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficium: sed si haberet spem indubitatam: puta si sibi est datum ius ad beneficium vacaturum: citius machinaretur in mortem illius qui tenet beneficium. Not. quarto, quòd existens in maiori dignitate debet magis honorari in concessione priuilegiorum. ad hoc de præben. de multa. & s. tit. proxi. cap. si. §. 1. Dominicus.

Legatus nō Cardinalis, licet habeat ordinariam iurisdictionē tñ beneficia conferre nō potest.

[1] Hæc cessāt hodie p cōcilium Tri. den. sessio. 24. de refor. ma. cap. 19.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

a ¶ *Officij nostri.*] Legati non cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: Sed legati Cardinales hoc bene possunt. Et primo ponit Innocentius procemium ad dicenda vsque ibi: *Proinde*. Secundo ponit statutum de legatis non Cardinalibus: vsque ibi: *Quod in fratribus*. ibi ponit de Cardinalibus vsque in finem.

ADDITIO. Scias quod auctor huius decretalis Innocentius glossauit hanc decretalem. Ioan. And.

b ¶ *Pace.*] ad hoc procemium concordat procemiū huius lib. & j. de restit. spolia frequens.

¶ *Glos. seq. de paritatibus legatorū remittit: & ponit quatuor imparia.*

c ¶ *Legati, &c.*] Tria genera legatorum distinguit hæc decr. & licet quo ad quædam non sit in illis imparitas, vt dixi. s. eo. lib. de rescrip. statutum. c. responso. 10 glossa, quia verbum. tamen quo ad alia est imparitas, scilicet in excōmunicatos absoluēdo, vt s. eo. cap. penul. & in confirmationibus exēptorum. s. eo. lib. de elect. si abbatem. & in cognoscendo de causis exēptorū, & illos puniēdo. j. de verb. sig. c. 1. & in collationibus beneficiorū, vt hic. Et qui dicant esse legati de latere Papæ not. s. eo. c. pe. Et quod Cardinales dicant esse de latere patet j. dū dicit: quod in fratribus nostris, & cętera.

Legatorum tres sūt species inter se differentes.

[2] In manuscriptis ita est quod sicut, &c.

[3] Vide Ancha. hic Hic.

d ¶ *Ecclesiarum.*] suarum: sicut Cātuarien. & Eboracen. j. eo. cap. 1. & de appel. cap. 1. cum si.

e ¶ *Legationis.*] quasi dicat, si alio iure hoc eis competeret: legatio illud non priuat.

¶ *Glos. seq. signat contrarium & soluit.*

f ¶ *Potestatem.*] contra. s. in ant. de supplen. negli. præla. litteras. vbi legati qui Cardinales nō erant (vt ibi patet ex subscriptione) beneficia conferunt: Dic quod illud fuit ex speciali mandato: & sic non contradicit: sed concordat ei quod statim sequitur, nisi hoc, &c. multa ergo licent ex speciali demandatione: quæ ex generali virtute legis non licent. de his vide s. tit. proxi. is cui. in fine.

g ¶ *Fratribus nostris.*] Nota quia cum Papa promiscue de Cardinalibus loquitur: vocat illos fratres [3]. Si specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios. s. de testi. licet. 3.

[3] Et sic hic intelligitur de Cardinalibus etiam non episcopis, secundū Fonta.

ADDITIO. De præben. dilecto. 10 princi. Io. And.

h ¶ *Legatione.*] repete ecclesiæ Romanæ, de qua s. tractauerat.

i ¶ *Prærogatiua.*] cōcor. s. tit. proxi. c. vlt. §. 1. & j. de priuil. ne aliq.

¶ *Glossa sequens litteram exponit: quærit, arg. pro ponit duas opiniones contrarias: in fine ponit duo dicta.*

k ¶ *Ampliori.*] vnde beneficia cōferre poterunt, cū restrictione tñ & determinatione, quā habes j. eo. præsenti. & cap. seq. Sed quid dices: potest ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorū collatio deuoluta est ad Papam per Lateran. cōciliū. Videt quod sic [4] per dec. s. de præb. cap. pe. vbi legatus tale beneficiū cōtulit. Dicebat ibi Vin. quod talis legatus hoc nō poterat sine speciali mandato: & ideo ibi institerat ipse legatus apud Papā, quod illā collationem confirmaret: & sic faceret illā valere. Gof. ibi reprehendebat. Vin. & Inno. concor. ibi Goff. & Guil. in Spe. ti. de legato. §. nunc tractemus. circa princ. qui omnes dicunt, quod legatus de latere bene potest conferre talia beneficia per prædictam decre. immo dixit Gof. quod illa præcipue potest conferre, quæ sunt ad Papā deuoluta: cuius vices gerit in prouincia: allegabat eā decre. s. eo. dilectus. & s. de iure patro. cum dilectus. pro hoc etiā bene facit. s. eo. lib. de elect. si abbatē. 2. respō. vbi cōfirmat electiones, quarū cōfirmatio spectat ad Papā & j. de verb. sig. c. 1. 1. respō. Quod ergo petit in prædicta decre. pe. ille legatus, quod Papa collationē per eum factā prosequeretur benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionem: quia legato nō parebat. Certum est [5] autem, quod legatus etiā de latere non potest cōferre beneficia vacantia in curia sine speciali mādato, vt j. de præben. licet. i si. quod intelligo infra mensem, vt eo. tit. statutū. Et not. quod vbi est legatus Cardinalis in prouincia: vel alius habens speciale mandatū: possent tres cōcurrere in collatione beneficij: scilicet Papa, legatus, & ordinarius [6]: & si apparet quis primo contulerit, nō est dubiū: si vero non apparet quis primo cōtulerit tene quod habes j. de præben. si à sede. Ioan. And.

[4] Tenet Dominicus eā gl. Fonta.

[5] Idē Dom. Fonta.

[6] Idē. Dom. Phi. vide Felin in c. his. E. de cōst. Fon.

Legatos,

LEgatos.] Duo facit: præmittit & probat declarationis causam. secundo declarat: ibi, *Præsenti*. Ioan. And.

CASVS. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia: accidit quod Papa mortuus est: vtrum sit expirata potestas ipsius legati: ita quod mortuo Papa non possit aliquid iure suæ legationis expedire? Rndet Romanus Pontifex, quod cum legatus habeat iurisdictionem ordinariam: (nam si sit legatus de latere, æquiparatur proconsuli: Si vero sit legatus natus vel legatus missus simpliciter, æquiparatur præsidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, quæ incumbunt sibi iure suæ legationis. Nota primo, quod legati mittuntur vt euellant vitia, & plantent virtutes; veruntamen plura alia possunt expedire. Nota secundo, quod legati Papæ habent iurisdictionem ordinariam: & illud indubitanter verum de his, quæ eis competunt iure suæ legationis: Sed quid de his, quæ eis competunt ex speciali facultate? Dicendum quod communis opinio doctorum est, ipsi legati habent delegatam iurisdictionem: ideo illa expirat per mortem Papæ: sed non alia quæ eis competunt iure simplicis legationis. Nota tertio ex suprascriptione: quod quando Papa scribit presbytero Cardinali, præmittit titulum suum, quod tamen fallit in Cardinali Basilicæ xij. Apostolorum, vt not. Hostien. ſ. de priuile. cum olim. Nota quarto quod legatio dicitur esse officium. de quo. ſ. cap. proxi. vbi appellauit dignitatem. Dominicus.

[Margin: ¶ Intellige si non re... ... legatio... de An... Fonta.]

CAP. II.

LEgatos [a], quibus in certis prouinciis committitur legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent [b], ædificent atque plantent [c]: prouinciarum sibi commissarum, ad instar proconsulum [d], cæterorumque præsidum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes [e]: Præsenti declaramus [f] edicto, commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium, nequaquam per ipsius obitum † expirasse [g].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Finita legatione expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habiturus super illis: nisi tunc illa beneficiis iam vacantis sint collata. Demum dicitur quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & quid approbet, ponit summam, & soluit dubium.*

a ¶ *Legatos.*] Extrauagans fuit eiusdem Clementis: & incipiebat, ex parte. & approbat hæc decre. quod not. Ioan. 7. q. 1. sicut vir. & 23. q. 2. igitur. Ioan. de Deo. in quæstionibus suis, in prin. Inno. de offi. deleg. in ant. licet. Hostien. de resti. in integ. tum ex literis. & ſ. eo. c. vlt. & Guil. in Spe. eo. tit. §. superest. ver. quid de sententia. & § finitur. ver. pone ergo. & ver. seq. Et nota quia licet decre. dirigatur legato Cardinali: tamen indistincte loquitur de omnibus legatis: Ex quo infert postea solutionem ad ipsum legatum quærentem: quod etiam patet ex eo quod ĩ. dicit, cæterorumque præsidum. licet ergo quo ad quædam sit differentia inter eos, vt dixi ſ. c. prox. non tamen quo ad hoc, vt hic vides.

[Margin: Et sic dixit ſ. in. § . pro... ... archiepiscopo Rauennaten. Io. And.]

b ¶ *Dissipent.*] vitia.

c ¶ *Plantent.*] virtutes: & ista proprie sunt ordinariorum. ĩ. de offi. ordi. cap. 1.

d ¶ *Proconsulum.*] Legatos Cardinales æquiparat proconsulibus: reliquos præsidibus: Nam proconsul est, qui ex consulibus ab Imperatore ad regendam certam prouinciam mittitur. [Aliter dr proconsul suffectus loco consulis, sic dictus: quia pro consulibus fungeret.] Præsides autem illi dicunt, quod cum nõ essent prius consules, mittebant ad regimina prouinciarũ. ff. de offi. præsi. l. 1. vbi de hoc. & l. 2. & ff. de offi. q̃sto. l. 1. §. ex his. vnde arguẽdo à nomine legati: Cardinales quod ex latere Papæ, & ex consulibus suis (assistũt enim sibi in secretis consilijs. ĩ. eo. lib. de elect. fundamẽta. § decet.) mittunt ad regendam prouinciam: æquiparant proconsulibus. ĩ. de senten. excommu. ad eminentiam. ff. de offi. proconsul. l. 2. Reliqui autem quod secretis consilijs non assistunt, missi ad regendas prouincias æquiparantur præsidibus: sed illi habent ordinariam, ergo & isti.

[Margin: Sic dicti ... præsunt, ... generale ... tamen quando nõ ... prouinciam. Io. And.]

e ¶ *Reputantes.*] hic incipe constructiõ: nos reputantes legatos, &c. & merito dicunt ordinarij: nec expirat eorum officiũ: faciunt enim statuta perpetua. ĩ. de loca. c. 1. & ĩ. eo. tit. c. vlt. & adeunt per querelam. ĩ. eo. tit. c. 1. & de hoc. 2. q. 6. c. 3. Item habent imperium. ĩ. eod. lib. de elect. si abbatem. ff. de off. proconsul. l. & ideo. ad idem eo. tit. l. 1. & 2. & C. de off. eius qui vicem alt. iu. ob. l. 1. & 2.

¶ *Gloss. sequens primo notat hoc ius declaratorium, & respondet contrario, rationem reddit, & interserit opinionem Goff. secundo tractat de secundum ingresso. tertio quærit an cœtus Cardinalium illum reuocet: ponit opin. & remittit.*

f ¶ *Declaramus.*] nõ est ergo iuris noui promulgatoria: sed veteris declaratoria: quod ergo dr in prædicta decre. tum ex literis. de restitu. in integ. in princip. cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus illis fungenti, &c. illud, denuo, determinat verbum, commisit, quod sequitur: nõ enim morte Anastasij expirauerat legatio: Notat tñ Goff. in summa istius titu. §. finitur. quod morte Papæ licet expiret legatio: non tñ iurisdictio quo ad excepta: sed nec expirat legatio, vt infra sequitur: nec mirũ: legatus enim Papæ dr legatus sedis Apostolicæ: sed sedes ipsa non moritur. 12. q. 2. liberti. & ĩ. eod. lib. de rescript. si gratiosæ. Et nota quod ista decre. nõ distinguit an ille legatus tẽpore mortis ingressus fuerat prouinciam vel non: vnde sicut in reliquis ordinarijs nõ inspicimus mortem constituentis, ita nec in isto. An autẽ vacãte sede cœtus Cardinalium reuocare possit legatum forte communiter à Papa & Cardinalibus deputatũ. not. Host. in prædicta. decre. tum ex literis. & Guil. in prædicto. § finitur. ver. sed nunquid. quod ex magna & euidẽti causa hoc possent: aliàs hoc non debent [3]. De potestate tamen Cardinalium sede vacãte, vide quod dixi infra de schismа. cap. vnico.

ADDITIO. Cle. ne Romani de elect. & ĩ. eo. de elect. vbi periculum. §. idem quoque. in glo. 1. Fonta.

g ¶ *Expirasse.*] idem habes de inquisitoribus hæreticæ prauitatis: ĩ. de hære. ne aliquid.

CAP. III.

PRæsenti [h] declaramus edicto reseruationes † quorũcunque beneficiorum ab Apostolicæ sedis legato suæ [i] legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collatio-

[Margin: ¶ Vide concilium Trident. sessio. 24. de reforma. c. 19. vbi reseruationes quælibet ad vacatura beneficia tolluntur.]

[Margin: 3 Idem Phillippus, & Dominicus.]

PRæsenti.] Sunt tres partes: Prima in vno declarat: Secunda circa duo restringit: Tertia decernit. Secunda: ibi, *Cæterum*. Tertia: ibi, *Quicquid*. Ioan. And.

CASVS. Legatus cardinalis in hac prouincia suæ collationi reseruauit præbendam proximò vacaturam in ecclesia Pictauen. in fauorẽ certæ personæ: & illi personæ dedit executores ad prouidendum in defectum capituli: postea vacauit pbenda: executor tñ eam non contulit: accidit quod finita est potestas legati: vtrũ expirauerint omnes effectus reseruationis: ita quod executor non possit conferre illam pbendam? Rndet quod sic. si executor nondum processerit ad collationẽ: sed si processisset, & illã pbendam cõtulisset, valeret collatio: licet persona illa certa nõ apprehendisset possessionem illius. Sed vtrum sit verum indistincte, quod legatus possit reseruare beneficia, & quot voluerit? Rndet quod non: sed in vna ecclesia vnicum poterit reseruare beneficium: vel de beneficijs spectantibus ad vnũ collatorem: & hoc pendente illa reseruatione: sed illa finita posset sibi reseruare vnicam aliam collationẽ: & hoc etiam verum de beneficijs spectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo arg. quod quando legatus facit actum pertinentem ad officium legationis: debet dicere quod faciat auctoritate legationis, & non auctoritate Apostolica. Nota secũdo quod potestas data executori super gratia fienda, expirat expirante gratia. ad hoc ĩ. de præben. si clericus. & cap. si cui. Dominicus.

¶ *Prima glossa facit quatuor, dicit quid restringit, qua pars sit declaratoria, summat, & dicit quid determinat.*

h ¶ *Præsenti.*] Ista decretalis & sequẽs restringit generalẽ potestatem legatorum circa beneficia conferenda, de qua ſ. eo. c. 1. verum, est tamen, quod primum dictum huius decretalis declaratoriũ est iuris veteris [4], vt in principio patet. Et hoc dicit: finita legatione expirãt reseruationes legatorum: & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demũ dicit, quod pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationẽ alicuius: legatus in eadẽ ecclesia, vel de beneficio spectante ad collationem eiusdẽ, aliam facere nõ potest: & quod fit contra prædicta, irritum decernitur. Et determinat hæc decretalis notata per Hostiensem ſ. eo. cap. vlt. & per eum & per Ber. ĩ. de iure patronat. cũ dilectus. & Guiel. in Speculo eo. tit. §. nũc tractemus. ver. sed ecce.

[Margin: 4 Vide Gemin. in ver. in hac allegatio. & Archi. hic dicit, quod canones hoc tenebant. de iure quod sic fuerat declaratum. Io. And.]

i ¶ *Suæ legationis.*] quia si ex speciali auctoritate sibi tradita à Papa hoc faceret, tunc secus: ad hoc ĩ. de præb. si qui. 2. responso. Et nota quia si legatus non Cardinalis nõ potest conferre beneficia vacãtia iure legationis. ſ. eo. tit. & lib. c. 1. multo minus ergo posset reseruare:

seruare: in Cardinalibus ergo habet locum hæc decre.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona.

a ¶ *Ad collationem.*] ergo non sufficit q vacauerint: nisi priorū beneficiorum vacantium sit facta collatio: & est si. j. de cōcess. præbē. c. vlt. vbi non sufficit quòd beneficia vacauerint: & q ab executoribus fuit peritum, vt illa conferant, si ipsorum non fuerit facta collatio: immo habuit locū reuocatoria.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor modos quibus finitur legatio.*

b ¶ *Finitur legatio.*] hoc potest esse multis modis, puta quia datus fuit legatus ad tēpus: fi nito tempore finita est legatio. s. de offic. deleg. de causis. Itē quando reuocatus est. ff. de iudi. l. iudiciū. Itē quando est egressus [1] legationē animo non redeūdi: legationē ideo dixi quia si esset egressus vnā prouinciā, is q est legatus in pluribus, ex quo nō est egressus legationē, adhuc non expirauit eius iurisdictio. s. eo. tit. nouit. sic enim legatus i qualibet parte legationis existens, iurisdictionem exequitur sicut eps i qualibet parte diœcesis. j. tit. proxi. cum eps. Item finitur legatio personalis morte ipsius legati: non tñ morte constituentis s. cap. proxi. personalis ideo dixi: quia si esset realis, puta quæ competeret dignitati: nō expirasset morte legati, vt s. eo. cap. 1. & s. de offic. delega. quoniam abbas. Et quod supra dixi his modis legationem finiri, dic verum in sui persona: & quo ad nō cœpta per delegatos: sed si quas causas commisisset, & res nō esset integra, durat finito eius officio illius delegati potestas. s. eo. cap. viii. Et est mirabile: qa iurisdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum: sed notificatio, inhibitio, & decretum non perpetuant iurisdictionem executoris hoc & alios processus facientis. Sed reseruationes beneficiorum sunt odiosæ propter duo: quia per eas datur via ad vacaturas: & quia præiudicant ordinariæ potestati: igitur sunt restringēdæ: sed potestas executorum datorum a Papa super gratia facta, etiam re integra: & super facienda re non integra, bene perdurat post mortem Papæ [2]: quia Papa potest ius ad vacaturas dare: sed non sic legatus. s. eo. tit. proxi. si super gratia. & j. de præben. si cui. in fi. bene ergo potest legatus donec durat in officio suo impedire ordinarium in conferēdo: sed finito officio non, vt hic.

[a] Archidiaconus notat, q legatus & vacaturā & vacantia reseruat ... legatione, quo ad vtrunque reseruatio expirat ... quia cessit potestas legatio, ... & alia omnia vt accessoria pereunt. Item reseruationes ex futuro dependent: ergo facilius tolluntur. Fan.

[b] Fallit si legatus commisit conferre canonicatū & præbendā vacaturā: si vacauerit, dato executore: nā talis finita legatione conferre poterit. Pe. de Ancha. Fran.

[c] Et reuocatus secundū Host. ... de offic. ... verb. ... hoc ... cap. nouit. qd hi ... ser Archi. ... fit ordinarius ... ergo ... Io. And.

[1] Vide Specul. tit. de legato. §. 5. nu. 14. Iudicium de Senis consil. 297. & Geminianum hic.

nem [a] eorundem beneficiorū iam vacantium † minime sit processum) eoipso quòd illius finitur [b] legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata cōferre †. ¶ Cæterum reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati & ecclesiæ nimium onerantur) restringere [c] cupiētes: Prohibemus, ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationem aliquā duxerit faciendam: aliam (illa pendente [d]) faciat aliquatenus in eadem [e]. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque: aliud [f] quod ad illius [g] collationem pertineat (quandiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquomodo reseruet. Quicquid autem contra præmissa [h] contigerit attentari: eo ipso viribus non subsistat.

¶ Idem.

¶ *Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel conferre non possunt: Idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum est irritum.*

CAP. IIII.

DEliberatione [i] prouida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas ecclesias [k], seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eisdem, maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis [l] assumi, suæ ordinationi, collationi,

c ¶ *Restringere.*] Causam huic edicto, & ei quod dr j. cap. prox. dare potuit Cardinalis sanctæ Mariæ nouæ, [scilicet dominus Petrus de Biperno, de quo dixi s. c. 1. in fi.] qui in pluribus prouinciis legationis Papalis fungens officio, omnes dignitates, personatus, & beneficia in legatione sua vacantia suæ collationi reseruauit: restricta est ergo hodie eorum potestas, vt j. patebit.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor exempla, quibus non pendet: ad duo quæ solutioni obstant, respondet & remittit.*

d ¶ *Illa pendente.*] illa igitur sublata, puta mortuus, vel per sententiam debito modo exclusus est is pro quo facta erat reseruatio: vel iam cōsecutus est pbendam: vel reuocauit legatus reseruationē [3]: tunc bene potest in ecclesia eadem facere aliam [4]: quia illa non pendet: si vero illa pendet, aliam non potest facere: Sic & pendente dilatione quiescit officium iudicis. C. de dila. siue pars. j. de app. significante. sic & pendente lite contra vnum electum, non potest alius eligi, quod dic vt j. vt lite penden. cap. 1. & 2. & sic attentata pendente appellatione reuocantur per modum attentati: quod dic vt j. de app. non solum. sic & is qui contulit alicui beneficium: pendente termino acceptionis, non potest illud alij conferre, vt s. de præben. si tibi absenti. & sic pendente negotio reseruationis, delegatus non subdelegat causam, nisi de recusatoris assensu, vt s. eo. lib. de offi. dele. iudex. 2. responso. sic & accusatus pendente accusatione non promouetur. s. de accus. omnipotens. nec testificatur. quod dic vt s. de testi. c. vlt.

[3] Quod potest ante collationem: in dubio tamē non præsumit. Dom. Fonta.

[4] Nec tamen facere mentionem de prima reseruatione, vbi est clausula motu proprio. si vero nō est motu proprio, facere debet: maxime cū pro eadē persona reseruet. Dom. Fon.

e ¶ *In eadem.*] quia ista littera non distinguit: non curo an illa beneficia spectent ad collationem vnius, an diuersorum: ex quo enim sunt in eadem ecclesia, siue iidem, siue diuersi habeant conferre: pendente vna reseruatione non fiet alia. [Idem Archi.]

f ¶ *Aliud.*] etiam in alia ecclesia: & sic differt a proximo dicto.

g ¶ *Illius.*] pone, reseruauit legatus beneficiū quod spectat ad collationē episcopi: hac reseruatione pēdente, reseruat aliud quod spectat ad collationem ipsius epi & alterius. nunquid valet reseruatio secundi? Credo quòd non [5]: qa licet spectet ad collationē alterius, tū & illius. Et est si. qd dixi. s. eo. lib. de rescript. statutum. §. cum vero. in gl. 2. & qui iurat non suum esse, iurat etiā sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus. §. vlt. Ad hoc ff. de leg. 3. si quis seruos. vbi testatore legate seruos suos, & qui in totū & qui in parte sui sunt, legati esse videntur. Nec obstat j. de præbē. cum in illis. in fi. quia illud induxit intentio Papæ, qui illum solum grauare intendebat, vt ibi dixi in vlt. glos. Nec obstat quod dixi. s. eo. lib. de rescript. cum aliquibus. qa similitudo & identitas rationis illud inducit, vt ibi dixi.

[5] Idem Domin. Pa... li. Fon.

h ¶ *Præmissa.*] omnia comprehēdit. ad idē s. in ant. de rescri. olim. si igitur finita legatione executor conferat, vel processus faciat, nō tenet, vt in 1. respōso. & idē in sequentibus casibus, vt in prin. dixi.

DEliberatione.] Prima pars facit duo: Primo ponit prohibitionē in quadruplici specie: Secundo decretum: ibi, *Decernentes.*

CASVS. Dictum fuit s. cap. 1. q legati Cardinales possunt beneficia conferre, & reseruare: verum sit verū indistincte, q possint conferre beneficia quæcunque: siue sit ecclesia cathedralis, vel aliud beneficium? Certe non: Sed quid, vacat abbatia vel aliqua dignitas ecclesiæ collegiatæ, vt decanatus beatissimi Hilarij maiores Pictauis, vel prioratus beatissimæ Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis possit illas conferre? Respondet quòd non: dum tamen sit principalis dignitas illius ecclesiæ: Aliæ autem dignitates minus principales illius ecclesiæ cadunt sub potestate legati Cardinalis: & hoc verum, nisi ad illas dignitates minus principales aliqui assumerentur per electionem: Nec potest legatus dare alicui potestatem, vt recipiat resignationem alicuius beneficij, & ei committere collationem simul: sed potest committere successiue, vt dicit glossa. Nota primo, quòd iura communia debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc procem. huius libri. Nota secundo arg. quòd in mandato generali, quibuscunque verbis vtatur, non includuntur requirentia speciale mandatum. ad hoc j. de procura. cap. 1. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam.*

i ¶ *Deliberatione.*] Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel cōferre non possunt: idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post epos, si ipsarum prælati per electionē debent assumi: & q hoc factum est irritum. Secundo dicitur, quòd legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & contra factum vel faciendum decernit irritum.

k ¶ *Ecclesias.*] tolle quod est infra; suæ ordinationi, &c. Et conferre ecclesiam, est conferre ipsam principalem dignitatem de ecclesia [6], puta episcopatum, plebaniam, abbatiam, prioratum: vel his similia. & has hic prohibet conferri: non prohibet canonicatus ipsarum ecclesiarum conferri per legatos: quod ex his patet, quæ sequuntur.

[6] Vide gl. ... de præben. c. 1. gl. de ista. Io. And.

¶ *Gloss. seq. quærit, epi. ponit. Iterum quærit, & soluit.*

l ¶ *Electionis.*] aduerte: iam vidi de facto hanc quæstionem: legatus cōtulit plebaniā, quæ ad collationē epi spectabat: quærebat, an collatio eius teneret, & dicebāt quidā [7] q sic per hanc litteram: ex quo nō per viā electionis, sed collationis assumit ibi prælatus. Sed hoc non est

[7] Archidia. ... sicut ... quod sequitur in glo. Io. And.

non est verū: quia ista littera quę de via electionis loquitur, tantū in prælaturis cathedralium ecclesiarum loquit. [Aliàs sequeret, q etiam cathedralem conferre posset, cui prouideret p collationem: quod aliqui fatentur: sed non est verū [1]. Ioan. And.] quasi diceret archidiaconatū in ecclesia cathedrali legatus conferre nō poterit, si ista duo concurrunt: q ille archidiaconatus sit maior dignitas post epm: & q per viam electionis archidiaconus ibi assumat: sed si vtrique vel alterum desit: tunc legatus illum cōferre poterit [2]: vnde non sine mysterio sic diuisim summaui intellectum: ad hoc facit quod sequitur, suæ ordinationi, &c. nec obstat j. neque aliqd quominus, &c. quia & sine illa clausula satis erat prohibitum per præcedētia: & ibi sic locutus est pro eo q id vt plurimum obuenit: & potest etiam respicere qd hic dicit de dignitatibus cathedraliū ecclesiarum maioribus post epos. Sed cum maioritas consideretur circa multa, vt circa ordinem secundum quem archipresbyter est maior archidiacono: circa administrationem sm quam econuerso: & circa alia quę not. s. in antiq. de rescri. sedes. de qua maioritate intelligimus? Dic q de maioritate prælationis loquitur: in qua licet inspicienda sit consuetudo: dicimus tamen de iure archidiaconum præesse. Is ergo qui præest post epm capitulo, & cōuocat capitulū, & similia facit: hac prohibitione inclusus est.

ADDITIO. Idem concludit Philip. Fontanus.

a ¶ *Interponat.*] Nota q ordinarius ad quem collatio vel electio non spectat: non potest inhibere electionibus, ne eligant: etiam si sit legatus de latere: multo minus inferior. s. de restitu. in integ. cap. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Et si id faciat videtur puniendus vt sacrilegus. 2. q. 2. sunt qnidam. ad finem quæstionis. Archid. Ioan. And.

b ¶ *Prohibemus.*] declarat notata per Innocentium & Hostiensem s. de offi. deleg. ex parte 1.

ADDITIO. Et Ioan. Monachus refert hic se prius sic pronuntiasse de Papæ mandato. Ioan And.

ADDITIO. Ista secunda pars facit quatuor: primo ponit prohibitionem: secundo eius cautam: ibi, *Cum per hoc*: tertio decernit: ibi, *Nos enim*: quarto prorogat: ibi, *Volentes*. Ioan. And.

c ¶ *Specie.*] hic genus & species parificantur: interdū differunt: qd dic vt 23. dist. quamquam. s. de offic. ordi. si sacerdos.

¶ *Glossa sequens soluit dubium de duobus delegatis: distinguens an simul, an successiue dentur.*

d ¶ *Cuicunque.*] vel quibuscunque, vt in vna persona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio: ad idē s. eo. lib. de elect. cap. penult. in princi. & ad hoc de pœn. dist. 3. adhuc perfidi instant. 96. dist. in. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere vni q recipiat, & alteri q demum conferat: quia qua ratione committēdo hæc eidem, daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuersis. Et ille est casus specialis, quòd possum per me quod non per alium: s regulam. j. de regu. iur. potest. vbi hunc & quosdam alios numeraui. legatus enim bene potest resignationem beneficij recipere: & postea illud beneficium vacans conferre: sed hanc commissionem non potest facere: facilius enim per hunc modum fieret fraus ad vacaturas, q per alium. Et est sim. expressum s. de concess. præben. constitutus. vbi non potest alicui episcopus specialiter committere, q conferat certum beneficium cum vacabit: licet cum vacauerit, posset illud conferre. Puto tamen q legatus bene possit cōmittere alicui q recipiat resignationem alicuius beneficij: & recepta resignatione cum beneficium vacat, bene posset eidem vel alteri cōmittere, q illud beneficium conferat: & per hanc decreta. [3] [Maxime fœderato prin. huius. s. ibi in genere.] attentari posset, q licet episcopus posset generaliter tradere potestatem officiali vel vicario suo, cōferendi beneficia vacatura, s. eo. lib. de offic. vica. cap. vlti. non tamē alium quam officialem constitueret.

ADDITIO. Vide qd not. j. de præben statutum. in vlti. gl. Io. And.

e ¶ *Lateranense.*] s. de concess. præben. nulla.

f ¶ *Pendentia.*] quasi dicat, sicut hæc constitutio non respiciebat præterita, ita nec pendentia: sed prorogatione eam extendi voluit ad vtranq; de hoc vide s. de elect. licet canon.

ADDITIO. In gloss. ad futura, quam hic ponit Archid. Ioan. And.

C*ollatio.*] Non diuiditur, quia breue est: Sicut taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem obtentam a sede Apostolica: ita vitiat collationem obtētam à legato: Secus esset de collatione obtēta ab ordinario: q2 illa taciturnitas non vitiat.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac prouincia existens, cōtulit mihi aliquod beneficium vacans: tacui et aliud beneficium quod obtinebam: an valeat talis collatio? Certe nō: nam taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem legati à sede Apostolica impetratam. Nota primo legatum posse conferre beneficia, de quo s eod. tit. & lib. c. 1. Nota secundo, q in litteris beneficialibus quæ impetrantur a legato, eadē mentio debet fieri qualitatum & circūstantiarū, quæ requiruntur in litteris à Papa impetratis. Dominicus.

g ¶ *Legatum.*] Cardinalem: quia alius iure legationis conferre nō potest s. eo. c. 1. in fi. nisi ex speciali potestate, vt ibi.

h ¶ *Mentio.*] quid dices si legatus proprio motu (& hoc exprimitur in litteris concessionis) confert mihi beneficium habenti aliud, de illo mentione non facta: nunquid valebit collatio sicut & valet eo casu si Papa contulisset. j. de præben. si motu proprio? Videtur q non: quia Papa non est ligatus [4] legibus sicut legatus. C. de leg. digna vox. de concess. præbend. proposuit. vnde aliud in Papa, aliud in legato: Sed contrarium credo: sicut enim si ordinarius mihi habenti beneficium conferat aliud, bene tenet collatio hoc tacito: licet vtrunq; retinere non possim, vt in cle. de offic. ordin. c. 2. quæ in hoc reprobat quod hic not. archidiaconus. sic & si legatus conferat, tenebit collatio [5]: non tamen vtrunque propter hoc potero retinere. & facit s. eod. lib. de rescrip. gratia. hoc ergo intendit decretal. quòd sicut impetrans beneficium a Papa tenetur de beneficio quod habet (quantumcunque modicum sit illud) facere mentionem: sic & impetrans a legato: alias non valebit collatio: quia impetratio [6] est subreptitia: Vbi vero nō impetrauit, sed legatus contulit: in quo peccauit ille cui facta est collatio? Certe in nullo: vnde credo tenere. Sic video, quòd impetrationem impedit sacti possessio colorata, si de illa non sit mentio. s. de concessio. præbend. cum nostris. collationem non impedit. j. de præbend. licet episcopus. Ioan. And.

[1] Idem Phil. Franc.

[2] Hoc est verissimum Phil. & Domi. Rom.

[3] Ita tenet Phil. & allegat Roch. de cratio. 197 tenere hic ad glossa. Idem.

[a] Hoc est secundum Lateran. sub Alexandro 3. cap. 8.

[f] Al. infuis

Motum proprium legati, an excludat subreptionē sicut motum proprium Papæ.

[4] Vide Burchardū lib. 15. decret. cap. 41. & D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 5.

[5] Idem Pet. de Ancharano.

[6] Quæ propter hoc ab illo ad quem primo iure non spectat collatio. Ioan. And.

Possum per me quod nō per alium. Episcopus nō potest cōmittere alicui specialiter vt conferat certū beneficiū cū vacabit.

prouisioni, electioni aut dispositioni, quomodocunque reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod quominus hi, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare, libere valeant cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat [a]: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eoipso irritum & inane.

¶ *Legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & cōtra factum, vel faciendum decernit irritum. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Prohibemus [b] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie [c] cuicunque [d] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis cōferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranen. [e] concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam cōtra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solū ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pendentia [f] negotia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ *Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij vitiatur. hoc dicit. Zen.*

CAP. V.

COllatio beneficij per legatum [g] sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit habita mētio [h] de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Archiepiscopus non potest sibi cōstituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquam fueris appellatum.*

DE OFFICIO ORDINARII.

¶ *Dictum fuit supra de officio legati, qui est maior quibuscunque ordinarijs in causa sibi delegata: nunc restat videre generaliter de quibuscunque ordinarijs, ideo ponit tandem sine rubricam de officio ordinarij.*

Romana.] Sunt quinque partes secundum Io. Monachum. Primo ponit prohibitionem. Secundo: ibi, *Nec pro eo.* soluit oppositionem illius prohibitionis. Tertio: ibi, *Quia in causis.* rationem solutionis subijcit. Quarto: ibi, *Officiales.* quandam moderationem officialibus Remensibus iniungit. Quinto: ibi, *Et hoc.* illā ad alios officiales extendit. Plus mihi placet, vt sint solū duæ partes. Ioan. And.

¶ Præsupponendū est, q archiepš potest committere causā suffraganeo, vel subditis suffraganei: sed qn cōmittit subditis suffraganei, nō potest eos compellere.

CASVS. Archiepiscopus Burdegalensis vult officialem foraneū in diœcesi Pictauen. deputare ad cognoscendum de futuris causis p appellationē ad ipsum deuoluendis io futurū: vtrum possit? Rñdet q non: licet causas deuolutas committere siue delegare possit in diœcesi sui suffraganei: sed non causas in futurum deuoluendas. Ratio est: q post appellationem iurisdictio est ipsius archiepi: ideo causas potest committere: sed ante appellationem non habet iurisdictionem: ideo non potest committere: quia nemo dat quod non habet. Sed ponamus q archiepš per tempus sufficiens ad introducendum consuetudinem, constituit officiales ad cognoscendum de causis in futurum per appellationem deuoluendis: vtrum valeat consuetudo? Rñdet q sic. Sed ponamus q illud ius sibi competit ex consuetudine: & sic cōstituit officialē in diœcesi Pictauen. vtrū possit inhibere officiali Pictauen. vt non attentet aliquid, antequam sibi competat iurisdictio? Rñdet q non, vt in cap. Romana. j. de appel. & ibi latius. Sed vtrum officialis iste deputatus ab archiepo Burdegalensi possit excōicare, interdicere, vel suspendere epm Pictauen. vel alios suffraganeos? Dicit Romanus Pontifex q non, si archiepiscopus Burdegalen. sit præsens vel prope locum: ne epo fiat quodammodo iniuria ab ipso officiali deputato, qui est humilis persona: tamen istud procedit de honestate: Nam si officialis archiepi epm suffraganeū excōicaret, teneret excommunicatio. Nota primo, q archiepš regulariter non potest intrare diœcesim sui suffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate sua: fallit in aliquibus casibus: nam archiepš potest visitare totam prouinciam suam. de censib. cap. 1. eod. lib.

Notabilia domini Ho-

Nota secundo ibi: *Disponant, aliquidve.*] iuncta gl. q archiepš in diœcesi suffraganei nō potest sibi sedem constituere, nec ordines celebrare: multo minus potest epš particularis in diœcesi alterius epi. Nota tertio principalem effectum huius capituli, q licet archiepiscopus possit inhibere suffraganeis, ne procedant, vel aliqd attētent in causis ad ipsum per appellationem deuolutis, vt in cap. Romana. j. de appel. non tñ potest constituere officialem ad id faciendum in causis, quæ nondū sunt deuolutæ: sed si essent iam deuolutæ, posset: quia non tenetur facere inhibitiones personaliter, sed potest alteri cōmittere. Nota quarto, q archiepš potest committere causam ad ipsum per appellationē deuolutā alicui de suffraganeis suis. cap. pastoralis. eo. tit. in anti. sed non posset compellere subditos suorum suffraganeorum: vt dicto cap. pastoralis.

Nota vlterius, q consuetudo dat iurisdictionem. cap. cum contingat. de foro cōpeten. in anti. l. 1. C. de eman. lib. l. 1. iuncta l. more maiorum. ff. de iurisdi. om. iud. Not. insuper, q archiepš non potest per se vel per alium facere inhibitiones, antequam fiat deuolutio ad ipsum per appellationem: quia ante appellationem nō habet aliquam iurisdictionem. Nota vlterius, quòd quandiu archiepš est præsens: suus officialis principalis non debet epos suffraganeos excōicare: sed illud reseruare debet archiepo: si tamen faciat, tenet excōicatio: quia licet officialis archiepi sit minor quātum ad ordines: tñ quantum ad iurisdictionem est maior: & ei est honor deferendus sicut suo domino: tamen est puniendus, eo q fecit contra canones. Nota insuper in §. *Nec pro eo*] q officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, sed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Nota finaliter eo. §. q iudex qui in causis certam habet iurisdictionem, non dicatur illam habere ante ortum causæ, in qua datur iurisdictio.

¶ *Prima glossa summat.*

CAP. I.

Romana Ecclesia [a] : & infra. ¶ Prohibemus quoque, ne Remensis [b] archiepiscopus in diœcesibus suffraganeorum suorum foraneos [c] officiales constituat: quia cum metropolitanis, ne suorum suffraganeorū ingrediantur [d] diœceses, vt in eis auctoritate propria iudicent [e], disponant [f], aliquidve aliud agant [g] canonica [h] prohibeant instituta: nequaquam hoc possunt in illis per alios [i] exercere. ¶ Nec pro eo [k] quòd causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt [l] in suffraganeorum suorum diœcesibus delegare [m]: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem: qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones [n] faciant, seu compescant in hac parte rebelles: Quia [o] in causis per appellationem deuolutis ad ipsos, iam iurisdictionem obtinere noscūtur [p]: propter quod licite possunt super illis committere vices [q] suas. Non sic autē in alijs †, in quibus nondum [r] extitit appellatum: & idcirco non debent aliquos cōstituere pro citationi-

a ¶ *Romana Ecclesia.*] Archiepš non potest sibi constituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere nō possunt priusquam fuerit appellatum. Secūdo dr̄, quòd donec archiepš de facili potest haberi, officialis eius suffraganeū excōicare, suspendere, vel interdicere non potest pp ordinis epalis reuerentiam. hoc dicit in summa.

b ¶ *Remensis.*] idem de alijs, vt in fi.

¶ *Glossa sequens tripliciter exponit foraneos.*

c ¶ *Foraneos.*] quia foris in diœcesi cōstituebantur: quod archiepš facere non potest: quia in diœcesi sui suffraganei, &c. vt j. sequitur. Vel, foraneos, id est q forum teneant. ff. de verb. signi. cap. forus. Vel foraneos: quia de foris veniunt vt aduenæ, vel peregrini dicātur: quorum sunt reprobata iudicia. 3. q. 6. peregrina. & c. seq. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obycit & soluit.*

d ¶ *Ingrediantur.*] Quomodo ergo visitabūt & procurationem recipient? & sic est § ff. de præscrip. cū ex officij. ff. de censi. sopitæ. & cap. nuper. & j. eo. tit. Romana. & c. vlt. cū suis sim. Sol. hoc nō possunt nisi in casibus permissis, quorum ille vnus est: & vide quod not. Io. 9. q. 3. c. 1. & c. 2. & Ber. ff. de offi. ordi. pastoralis.

e ¶ *Iudicent.*] pro tribunali sedendo.

f ¶ *Disponant.*] extra iudicium faciendo coram se celebrari [a], & ante se recognosci pctus. j. de foro cōpe. Romana. §. vlt. De celebratione vero diuinorum, dic hodie vt in cle. de priuil. archiepo.

g ¶ *Agant.*] conferendo ordines [a], sacramēta, & similia faciendo. ADDITIO. Vt consecrando ecclesias, vel altaria. Ioan. And.

h ¶ *Canonica.*] loquit de his canonibus 9. q. 2. c. 2. & q. 3. nullus primas. & c. conquestus. & concor. l. in Authen. de defen. ciui. § interim. coll. 3. vbi præses prouinciæ, qui potest comparari archiepo: nō prohibet defensorem ciuitatis, qui potest comparari epo, quin minus vtatur iurisdictione sua: non sic autem in epo circa subditos suorum subditorum. de hoc. ff. eo. tit. cum ab ecclesiarum. & probatur in Authen. iam alleg. io princ. vbi dicitur, q defensor ciuitatis potest de causis inferiorum (prætermissis magistratibus municipalibus) cognoscere: & de hoc 11. q. 1. de persona.

¶ *Glos seq. alleg. duas concor. duo contraria soluit, & remittit.*

i ¶ *Per alios.*] quod enim quis per se non potest, nec per alium. 46. dist. sicut. ff. de admini. re. ad ci. per. l. 2. §. 2. Arg. contra. 86. dist. non liceat. j. ne cle. vel mo. c. vlt. cum si. primum est generale: secunda sunt specialia: quod dic vt 88. distin. episcopus gubernationem. qd etiam est contra. j. de regu. iur. potest quis.

k ¶ *Nec pro eo.*] olim hic erat duplex littera: scilicet hæc prout iacet: alia sm causas per ap &c. & hanc litteram communiter habebamus: & hanc secutus Ber. posuerat glossam, quæ sm hanc litterā nec pro eo, falsa est: dicens, q archiepš poterat tales officiales in causis appel. constituere: sed de illis in quibus appellatum non est, nullam habebant potestatem, nisi de consuetudine, &c.

l ¶ *Possunt.*] & debent: quod dic vt ā. eo. vt litigantes.

m ¶ *Delegare.*] non tamen renitentem compellere ad delegationē suscipiendam. ff. eo. pastorali. 1. respōso. & ibi plene de hoc. & j. de foro compe. Romana. 2. responso.

n ¶ *Inhibitiones faciant.*] scilicet iudici appella. ne vlterius in causis procedat, vt j. eo. cap. §. a quibus. & j. de appella. c. Romana. §. si autem. & de effectu huius inhibitionis dic vt j. eod. non solum.

o ¶ *Quia in causis.*] similitudinem improbat.

p ¶ *Noscuntur.*] Nota q eo ipso quòd appellatum est, iurisdictionem habet in causa: vnde videtur quod statim possit inhibere. Sed de hoc dic vt dicam j. de appel. in decre. Romana. §. si autem. & in decretali non solum.

q ¶ *Vices suas.*] quia possunt per alium quod per se. j. de reg. iur. potest quis per alium. cum suis concordantijs.

r ¶ *Nondum.*] nemo dat quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. de iure pat. quod autem. & concor. de offi. proconsul. obseruare. §. vlt. de rescript. cap. pastoralis. in fi.

a ¶ *Futuris.*

a *Futuris.*] tractus futuri temporis, &c. ff. de usur. l. 1. §. 1. & de hoc §. de procura. an dictis in ult. glo.

ADDITIO. Et §. de sepul. in nostra. ¶. de homici. c. 2. & de senten. excom. Romana. §. caueant. Ioan. And.

b *Consuetudine.*] præscripta §. de consue. cap. ult. ad idem §. eod. lib. eo. tit. cap. 3. & concordat ad hanc litterā ¶. eod. tit. ut litigantes. in fin. Ioan. And.

c *A quibus.*] scilicet officialibus, & idē dic de ipsis archiepiscopis eadem ratione.

ADDITIO. Et satis patet. ¶. de appella. cap. Romana. §. si autem. & seq. Ioan. And.

Glo. seq. reci. per quæstionem, quam duplicitur soluit, & remittit.

d *Circa illam.*] puta in vicina prouincia infra duas dietas vulgares §. de rescrip. nōnulli. vel legales, ut ¶. de praben. præsenti. §. loca. Vel dic arbitrarijs, & adde qđ dixi §. eod. lib. de temp. ordi. cum nullus. §. episcopo.

e *Extiterit.*] scilicet archiepiscopus.

Glo. seq. reci. primo per obiect. secundo quærit. arg. negatiue. soluit contrarium.

f *Non attentent.*] licet de iure hoc possunt: quia licet sint minores ordine, sunt maiores iurisdictione: pp eos quorum vices gerunt. 93. dist. cap. ult. & 94. dist. cap. 1. §. in ant. de offic. deleg. sane 2. tū inhonestum erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid si excōicet: nunquid tenet? videtur q non: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: etiam si nō adijciat, &c. C. de legib. non dubium. Sol. dico cum Ber. q tenet: quia speciale est in his sententijs, q iniuste[f] latæ ligant. 11. q. 3. cap. 1. §. de senten. excom. sacro. punietur tamen qui hoc fecit, ut ibi.

g *Metropolitanorum.*] uni de iure scriptum, omnes instruit. 23. dist. præterea. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis. in ant.

h *Reuerentiam.*] §. de offic. deleg. c. 2. eo. lib.

Glo. seq. quæris, & soluit.

i *Obseruari.*] dixi de officialibus: quid dices de delegatis ipsorū archiepiscoporum? Credo q idem, cum eadem sit ratio: immo multo fortius: quia magis est iurisdictio officialis fauorabilis: cum idem sit consistorium. ¶. de appella. Romana. 1. responso.

bus in futuris [a] causis appellationum, & inhibitionibus faciendis; nisi aliud Remensis ecclesia circa talium officialium institutionem de consuetudine [b] obtineat speciali. A quibus [c] etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

¶ *Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeis excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest propter ordinis (melius dixisset, officij) episcopalis reuerentiam. hoc dicit in summa. Ioan. And.*

¶ Officiales autem Remensis archiepiscopi (quamdiu in sua prouincia, vel circa illam [d] extiterit [e]) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent [f]. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum [g], circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam [h] pōtificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari [i].

SI canonici.] Sunt quatuor partes ſm Gar. & Ioan. Mona. & Clericum: Primo ponit cessationis formam: Secūdo; ibi, *Scienti*. ponit non seruantes illam. Tertio; ibi, *Si autem*. punit illos cōtra quos canonice cessatum est: Quarto; ibi, *Cæterum*. improbat quēdam abusum, quem facientes puniri decernit. Ioan. And.

CASUS. Canonici ecclesiæ Pictauen. habent ex priuilegio vel cōsuetudine, q cum aliquis eos offendit, vel occupat res ecclesiæ: possunt cessare à diuinis: donec sit eis satisfactum: Accidit q quidam offendit vnum ex canonicis vel aliquod delictum cōmisit, pp quod possunt ipsi canonici cessare à diuinis: Quæritur, quam formam teneantur ipsi obseruare? Rñdet, q in scriptis in instrumento publico, vel litteris sigillatis sigillo authentico, debent inserere causam suæ cessationis: & notificare delinquenti, q pp illam causam intendunt cessare a diuinis. Quid si ipsi non obseruant istam formam? Rñdet q ipsi punientur: quia non percipient fructus suarum præbendarum: & si percipiant, tenentur restituere: & satisfacere de iniurijs illi, in odium cuius cessabant. Postea reprobatur quædam consuetudo: quia si delinquens non curabat de cessatione, ipsi canonici remouebant imagines à suis locis: & ponebant inter spinas vel urticas: Papa mandat q ista cōsuetudo est irrationabilis: quia est dedecus Dei & sanctorum. *Diuini cultus.*] Ista emenda debet applicari ad augmentum diuini cultus: & non est applicanda episcopo. Nota primo, q canonici de consuetudine possunt inducere cessationem à diuinis in ecclesia: secus ergo de iure communi. Nota secundo, q parem vim habet in probando instrumentum publicum, & litteræ authentico sigillo sigillatæ. ad hoc §. eod. lib. de elect. ut circa. Dominicus.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen.

¶ *Canonici, qui à diuinis cessare possunt cōsuetudine vel alio iure, si cessare volūt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authētico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cōtra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nō inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, et satisfaciāt de iniurijs illi, cōtra quē cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatē ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Ultimo reprobatur consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & urticis supponebantur: Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.*

Prima glossa ponit summam.

k *Si canonici.*] Canonici, qui à diuinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volūt, causam suæ cessationis exprimāt in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cōtra quē cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nō inuenta legitima, quicquid medio tpe perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiāt, & satisfaciāt de iniurijs illi, cōtra quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Ultimo reprobat consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & urticis supponebantur: Et statuitur cōtrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.

CAP. II.

SI[k] canonici [l] à diuinis [m] cessare [n] voluerint, prout in ecclesijs [o] aliquibus sibi ex consuetudine [p], vel aliàs [q] vendicant: antequam ad cessationem huiusmodi [r] quoquomodo procedant, in instrumento [s] publico, vel patentibus litteris [t] sigillorum [u] suorum, aut alterius [x] authētici munimine ro-

l *Canonici.*] seculares: non enim in regularibus locum habet hæc constitutio ſm Guli. quod est falsum: ¶. eo. ¶uis. in prin. & dic canonici & capitulum: quia pauci hoc nō possunt facere. §. de his quæ fi. à maio. par. cap. quæsitum.

m *A diuinis.*] scilicet, officijs.

Glo. seq. reci. per quæstionem, an sit interdicta ecclesia.

n *Cessare.*] de illa cessatione dicitur §. eo. irrefragabili. §. cæterū. nec medio tpe dicitur talis ecclesia interdicta: sed suspendunt illi organa sua: unde tali cessatione durante, potest ibi eps & alij celebrare sine irregularitatis pœna, ut in prædicto §. cæterum. quod non esset, si esset interdicta. de cleri. excom. mini. postulastis. de exces. præla. tāta. ſm Guli. & Gar. Nec possent ipsi canonici sine epo ecclesiā interdicere: de his quæ fi. à maio. par. cap quæsiuit. de iure cōi: quia de speciali non loquor. & sic potest intelligi. §. de appel. dilectis. & vacante sede de iure cōi hoc possent. §. de hære. ad abolendam. §. de maio. & obed. cum olim. ¶. eo. lib eo. tit. cap. 1.

o *Ecclesijs.*] ut Lugdunen. Vien. Claremonten. Attrebaten. & quibusdam alijs secundum Guli. & Gar.

p *Ex consuetudine.*] Nota q consuetudo iurisdictionem tribuit, ut 9. q. 3. conquestus. de foro compet. cum contingat. de arbi. dilecti. C. de emanci. l. 1. & fin.

q *Aliàs.*] ut ex priuilegio.

ADDITIO. Arg. §. de verb. sign. ex parte, vel concessione epi ſm Guli. vel constitutione synodali secundum Clericum, pro quo facit cle. 1. de senten. excommunica. Archid. intelligit de priuilegio Papali. Ioan. And.

r *Huiusmodi.*] scilicet posse à diuinis cessare.

s *Instrumento publico.*] ad idem §. eod. lib. de elect. ut circa. & dic ut ibi.

t *Patentibus litteris.*] ad idem de tempo. ordina. cap. 1. ¶. de senten. excom. cum medicinalis.

Glossa sequens duo notat.

u *Alterius.*] Nota ex vi relatiui sigillū capituli authenticū: de hoc de pba. post cessionē. & plene p modernos de fide instru. c. 2. & in Spec. de instru. edi. §. videndum. ver. 10. Item nota q potest qs alieno

l

* Nota De... [illegible]

* Vide bene Thomā... [illegible]

* En princ... [illegible]

* De manupia huius cap. vide casus in cap. quāvis. ¶. eo. tit. & lib.

* In quodā manuscri... pro ista consuetudine, seu concessione, vel priuilegio Papæ, vel aliàs vēdicant, &c.

* Exponit Archidiaconus ... ad ... de ... [illegible]

* Idē Dom. ... [illegible] ... Fen.

* Saluo quod habet cle. de sent. exco. c. 1. Archidia. ... [illegible] ... Io. An.

* Ioan. Mona. ... [illegible] ... Ioan. And.

alieno sigillo signare: sicut in testamento. C. de testa. si vnus. ad idē 73. dist. in nomine. ad hoc ī. de re iudic. cum inter vos.

ADDITIO. Vbi de hoc in quarta glo. dicit Archid. ꝙ ad hoc vt sit cautum in litteris, vel instrumētis fiat mentio qn̄ alieno sigillo signatum est. arg. ff. de iis quæ in testa. delen. l. 1. §. & ideo. Ioā. An.

boratis, cessationis ipsius causam exprimant: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent. ¶ Scituri quòd si hoc prætermisso cessauerint: vel causa, quam expresserint, non fuerit inuenta canonica: omnia, quæ de quibuscunque prouentibus illius ecclesiæ, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei contra quem cessauerant, de damnis & iniurijs satisfacere tenebuntur. ¶ Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiæ, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertēdam, superioris arbitrio condemnetur. ¶ Cæterum detestabilem abusum horrendæ indeuotionis, illorū, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque sanctorum imagines, seu statuas irreuerenti ausu tractantes, eas in aggrauationem

a ¶ *Illud.*] instrumentum publicum.

b ¶ *Illas.*] scilicet patentes litteras.

c ¶ *Hoc prætermisso.*] idest, causa non expressa in patentibus litteris: vel instrumento publico: & assignatione non facta.

d ¶ *Causa.*] quæ manifesta, idest, notoria & rationabilis debet esse. ī. eo. irrefragabili. §. cæterum. Et sup ea debet interuenire tractatus, & seruari forma decre. ī. eod. ꝗuis. non enim pro pēsione subtracta, vel minima offensa fiet cessatio: sed pp grauem iniuriam, puta quia statuta ꝯ libertatem, imponunt tallias vel collectas clericis: detinetur clericus vel canonicus per secularem balliuum: vel his similia.

Quæ statuta sint cōtra libertatē ecclesiæ, vide in cap. si. de immun. ecclesiæ lib. 6 de senten. excomm. cap. grauē. Pont.

ADDITIO. Dicit Archid. hæc discernenda arbitrio boni viri, idest, iudicis. ff. de verb. oblig. cōtinuus. §. cum ita. ī. in anti. de offi. deleg. de causis. Io. And.

e ¶ *Inuenta.*] per superiorem. ī. eo. quamuis. scilicet per Papam.

f ¶ *Illius ecclesiæ.*] sic ī. eod. lib. de elec. cupientes. §. cæterum. & ī. eo. tit. si cōpromissarius. in fin. & nota pœnas restringendas.

¶ *Glossa sequens tractat quo iure agatur.*

Cōdictio ex lege quādo datur.

g ¶ *Restituent.*] condictione ex ista decre. cum enim per nouam legem inducitur obligatio, datur condictio ex lege. ff. de condi. ex leg. l. vna. sic est & similiter in canone. [vt not. ī. de sepul. cum liberum. in glossa 2.] licet secundum canones non intentetur actio. ī. de iud. dilecti. Gar.

h ¶ *Percipient.*] alias participent: quia cum contra eos datur actio ad repetendum: multo fortius exceptio ad non soluendum. ff. de superfi. l. 1. §. quòd ait. ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. ī. de regu. iur. qui ad agendum.

i ¶ *Ei contra quem.*] episcopo vel alteri cuicunque.

¶ *Glossa sequens tractat tria, primo de taxatione: secundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarum: tertio quomodo de super iniuria agatur.*

k ¶ *Damnis & iniurijs.*] & hæc superioris taxabūtur arbitrio. vt in casu seq. ad hoc ī. quod met. cau. super eo. C. vnde vi. l. si qn̄. Et nota ꝙ petitio damnorum super diminutione patrimonij competit. ff. de dam. infe. dānum. §. 1. Insti. eo. ti. §. pœna. actio vero iniuriarum datur ad vindictā. ff. de iniur. l. prætor. §. 1. & ideo vna nō impedit aliā. ff. de condi. fur. si pro fure. §. cū furti. sicut & aliud expensæ, & aliud damna. ī. de iniur. in nostra. & dicit lex, ꝙ tutor debet resarcire damnū pupillo, si cessauerit in distractione rerū, quæ tpe pereunt. ff. de admi. tu. l. tutor qui repertoriū. §. si tutor. vel si cessauerit administrare. eo. tit. quidā decedens, in fi. Dico aūt ſm Guli. ꝙ ille ꝯ quem cessatum est, iniuriam æstimabit hoc modo: potius voluissem centum pdidisse de meo, ꝗ̄ hāc iniuriam pati: sed postea taxabit iudex, ne ille in infinitū iuret. ff. de iniur. l. cōstitutionibus. §. 2. Insti. eo tit. §. pœna. de hoc in Spec. de iniur. §. 1. ver. i hac aūt.

Damni & iniuriæ petitio diuersa est.

Libellus in actione iniuriarum qualiter debeat cōcipi.

l ¶ *Tenebuntur.*] in tribus ergo puniuntur: primo in perceptorum restitutione: secundo quia quod eis debetur, non percipient: tertio in damnorum & expensarū refectione: cum enim non seruierint altari, de altari viuere non debuerant. de præbend. cum secundum.

Item punientur per Papam. & quanta pœna arbitraria. ī. eo. ꝗuis. m ¶ *Canonica.*] & vera supple: & sic in exhæredatione pater, qui vult filium exhæredare, debet causam legitimam inserere in testamento: & illa causa pronunciari debet esse vera: vt exhæredatio sit efficax. in Authen. vt cū. de appel. co. §. aliud. coll. 8. sic & in appellatione ante sniam interpositā. 2. q. 6. cap. ei qui. §. ab eo aūt. in fi. & ī. de appell. vt debitos.

cessationis huiusmodi prosternunt in terram, & vrticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero districtius prohibemus: Statuentes, vt in eos, qui contra fecerint, vltrix procedat dura sententia: quæ delinquentes sic puniat grauiter, quòd alios à similium præsumptione compescat.

n ¶ *Occasionem.*] Nota arg. ꝙ qui occasionē præbet interdicto ciuitatis vel alicu⁹ castri, tenetur ad restitutionē damnorum, quæ ecclesiæ, & religiosi, & hospitalia illius loci occasione īterdicti ī eleemosynis & oblationibus passa sunt: quia q occasionem dāni, &c. de iniu. cap. vlt.

¶ Idem.

¶ *Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curā animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestētur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispēsationem possunt illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.*

ADDITIO. ſm Gabriel qui dicit se hoc induxisse in ciuitatibus Romandiolæ & patrimonij, dum ibi erat rector. Et Archid. dicit se de facto vidisse. Io. An.

o ¶ *Arbitrio.*] hic determinat taxationem, condemnationem, & conuersionem.

ADDITIO. secundū Guli. Idem Archid. & Ioan. And.

CAP. III.

ORDINARII † LO-

p ¶ *Indeuotionis.*] nam imagines pp reuerentiam illorū quos imago figurat, adorare debemus: quod enim facit scriptura legentibus, hoc pictura cernētibus idiotis, vt de consecr. dist. 3. perlatum. ita tñ adorare debemus, ne duliam in latriam cōuertamus. de hoc de consecra. dist. 3. venerabiles.

a Vide concilium Nicænum 2. actione 7. & cōcilium Tridentinum sessione 25. tit. de inuocatione, veneratiōe, & reliquijs sanctorū, & sacris imaginibus.

† Hoc decretum ea professe innouat, & cōfirmat sacrum concilium Tridentinum sessione 7. de reformat. cap. 5.

ADDITIO. Dulia est cultus vel seruitus quæ debetur homini: Latria cultus vel seruitus quæ debet Deo. dabat Gar. hūc versum, *Latria fit Domino: debetur dulia seruo.* Ioan. And.

q ¶ *In terram.*] nam nec signum Saluatoris in solo, aut silice, vel marmoribus humi positis sculpere vel pingere licet. C. nemini lic. sig. sal. l. vna.

¶ *Glo. seq quærit, respōdet dupliciter: & quælibet in duas subdiuiditur.*

r ¶ *Vltrix.*] hoc est verbum in l. C. de his qui ad sta. cōfu. l. 1. in fi. Sed quę erit pœna? videtur ꝙ tpalis, vt scilicet, in vincula publica mittantur. ff. de pœn. capitalium. §. ad statuas. vel ꝙ moriantur, vt not. C. nemi. lic. sig. sal. l. vna. Sed dic quòd spiritualiter punientur: quia nisi pœniteant & satisfaciant, locis sui dignitate & honore priuandi sunt. 26. q. 5. quicunq. in prin. vel iudicis arbitrio. ff. de iur. delib. l. 1. de offi. deleg. de causis. in ant.

s Vide beatum Thomā 2. 2. q. 84. art. 1. ad primum argumentum. & q. 103. art. 3. & Magistrū & theologos lib. 3. sent. dist. 9. vbi plene de materia hu⁹ glossæ.

ADDITIO. Alleg. Guli. C. de coln. illyrica. l. vnica. lib. 11. ibi, multæ. cuius modum in auctoritate iudicis collocamus. Io. And.

s ¶ *Compescat.*] pœna enim vnius, metus est alterius, vt C. ad l. Iul. repe. l. 1.

t Vide Brunū de imaginibus cap. 10. Iohānem de Anania & alios in cap. 1. extra de maledicis.

ORdinarij.] Licet Gar. diuidat in sex partes, & Boatinus in nouem: Tu dic ꝙ duæ sunt partes principales. Prima prouidet circa collata beneficia; Secunda circa cōferenda. ibi, *In conferendis.* Iterum prima tria facit, prouidet circa præceptum dispensationis exhibendæ: & ponit pœnam non exhibentis: secunda: ibi, *Cæterum cum exhibetur.* distinguit an sit euidenter sufficiens, an dubitetur. ſm membrum: ibi, *Si vero.* Secunda principalis facit duo: primo prohibet, secundo decernit.

ADDITIO. Ibi aliter dicit Franc. ꝙ principaliter propter Theutonicos & Hispanos emanauit hæc constitutio: quia plus in talibus excedebant. Ioan. And.

CASVS. Quidam Titius clericus possidet seu obtinet duo beneficia incompatibilia: puta duas dignitates, vel duas ecclesias parochiales: vtrum diœcesanus loci possit eum cogere, vt ostendat quo iure

quo iure teneat illa beneficia? vr̃ q non; quia non potest cogi dicere titulum suæ possessionis. l.cogi. C. de peti.hære. hoc tñ non obstante dicit Papa, q ordinarius loci potest eum cogere ad ostendendum, quo iure tenet illa beneficia. Nec obstat l.cogi.alleg.quia illa loquitur de rebus cõibus, in quibus non vertitur periculum animæ: sed hic vertitur periculum animæ: ideo ordinarius potest cogere talem ad ostendendum suam dispensationem. Sed quid si diœcesanus ipsi statuit certum tempus ad exhibendum dispẽsationem: infra illud tẽpus non exhibuit, nec habuit impedimentum: nunquid eps poterit illa beneficia, vt vacantia conferre? Rñdet q lapso illo termino poterit eps conferre, ac si non haberet dispensationem. Sed ponamus q ille infra tempus exhibuit dispẽsationem: quæritur, quid debet facere eps? Rñdet, q ipse debet illum dimittere in quiete. Sed quid si non apparet q ille sit sufficiens, sed est dubium & taciturnitas in quo dubitant Doctores, pp aliqua verba ambigua posita in dispensatione an illa verba faciant dispensationem sufficientem? Rñdet q eps debet referre Papæ, vt ipse interpretet illa verba. Or sanctissime Pater, habemus in cap.dudum 2.de elect.in antiq. q qui obtinet plura beneficia incompatibilia sine dispensatione est incapax quorumcunq; beneficiorum: Ponamus q vacat beneficium spectans ad collationem epi Pictauẽ. qui eps affectat conferre illud beneficium Titio, qui obtinet tria beneficia, tñ dispensato ad tria beneficia: vtrum debeat ei cõferre? Rñdet q non; nisi eps prius videat suam dispensationem validam: videlicet vtrũ Titius sit capax alterius beneficij. Sed quid si apparuit epo de dispensatione legitima? poterit ei illud beneficium cõferre; vt si videat q erat dispensatus solummodo ad tria beneficia; non poterit ei conferre nisi tria beneficia, nisi in dispensatione sua dicatur, q loco illius vel illorum posset vnum dimittere, & aliud acceptare. Nota primo, q eps potest cogere subditos ad ostendendum quo iure ipsi teneant plura beneficia incompatibilia, cum ius cõe eis resistat: & sic est casus specialis contra l.cogi. C.de peti.hæredi. Ratio specialitatis est fauor animarum. Nota insuper modum quem debet obseruare eps, qñ vult cogere aliquem habentem plura beneficia: quia debet ei præfigere terminũ ad ostendendum dispensationem ad plura beneficia obtinẽda. Nota insuper, q eius est interpretari, cuius est condere. Nota q beneficium tertium non debet alicui cõferri, licet sit dispensatus ad tria beneficia: nisi collatori primo constet, q licite duo prima obtinet. Sed vtrum sit correctũ cap.de multa.de præben.in ant. Dicit glossa q sic; quia ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium; & collatio secundi beneficij valet.

[Nota quod ... possessionem ... dispensatione ... sufficit quod possideat.]

corum [a] subditos suos plures [b] dignitates, vel ecclesias, quibus animarum [c] cura imminet, obtinentes: seu personatum [d], aut dignitatem cũ alio beneficio, cui cura similis [e] est annexa, districte compellant dispensationes [f] †, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate [g] ipsorum ordinariorum [h] moderandum arbitrio, exhibere. ¶ Quòd si forte iusto [i] impedimẽto cessante, nullam [k] dispẽsationem infra idem † tẽpus [l] contigerit exhiberi [m]: ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispẽsatione aliqua eoipso [n] illicite detineri constabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere [o] personis idoneis conferantur. ¶ Cæterum si dispensatio exhibita sufficiens euidenter [p] appareat: exhibẽs nequaquam in beneficijs huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur [q]. Prouideat † tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eisdem ecclesijs, perso-

odia.& j.de præbendis.non potest.

¶ *Glos. seq. ratio. per quæstionem quod de non curatis.*

c ¶ *Animarum cura.*] Licet specialiter hic dicat de his: idem [1] in alijs: cum enim pluralitas [a] sit reprobata in beneficijs: de iure cõmuni potest etiam in minoribus ordinarius id petere. s.de procu. ex insinuatione. nisi essent beneficia, quæ simul de iure teneri possent: quod dic vt s.eo. lib. de rescrip. gratia.

d ¶ *Personatum.*] ergo idem iudicium de personatibus, quod de beneficijs curam animarum habentibus. s. de elect. dudum 2. sed nõ per omnia, vt s. de æta. & qualita. cap. 1.

e ¶ *Cura similis.*] animarum scilicet.

¶ *Glossa seq. ratio nem reddit: & obiectionem soluit.*

f ¶ *Dispensationes.*] in quibus velut ambitiosis stricta fieri debet interpretatio. vt s.de electione dudum 2. §. insuper. s.de filiis presbyterorum. cap. 1. & j.de præben. non potest. Nec obstat q beneficium principis, &c. de verb. signifi. olim. quia ambitio & odium hoc inducunt. de consanguinitate & affinitate. q dilectio. de præbendis. cap. vlt. illud autem de principis beneficio non odioso intelligitur. j. de præben. quamuis 1.

g ¶ *Qualitate.*] hoc regulariter attenditur in quibuslibet dilationibus. s. de appel. cum sit. si ergo dicetur habere dispẽsationem in remotis partibus; maius tempus ei dabitur, quam si in propinquo habeat. ff. de eden. l. spatium.

¶ *Glo seq quærit, soluit, & opi. ponit.*

h ¶ *Ordinariorum.*] ad quos spectat animarum prouidere saluti. j. eod. §. prouideat. Quid si talia beneficia in diuersis epatibus obtinet? quilibet ordinarius in cuius diœcesi beneficiũ obtinet, ipsum compellere poterit ad hanc exhibitionem. 9. q. 3. cap. 2. Ad hoc s. eod. lib. de tempo. ordi. cum nullus. Quidam dicunt q ordinarius qui præuenit in compulsione exhibitionis, seruabit quod hic dicitur: & postea alter eps (in cuius diœcesi habet simile beneficium) quasi sit præuentus ab illo, non poterit eum ad hoc cogere. argu. s. de foro competen. proposuisti. ff. de iurisdi. om. iud. cum quædam. sed primum verius secundum Guli. & probat pluralitas, dum dicit, ordinarij, in plurali.

i ¶ *Iusto impedimento.*] istud excusat ne tempus currat. s. de elect. ne pro defectu. & cap. quam sit. §. fin. & cap. commissa. §. 1. [de elect. eod. lib.]

k ¶ *Nullam.*] vel minus sufficientem. arg. de pœni. dist. 1. scindite. de transla. inter corporalia. vers. sed neq;. cum concor. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. & ideo bene sequitur, cæterum.

l ¶ *Tempus.*] ab ordinario moderatum.

¶ *Glo. seq signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Exhiberi.*] sed contra nemo compellitur dicere titulum possessionis suæ. C. de pet. hære. l. cogi. 2. q. 5. §. 1. ad hoc dicas [t], q in his, quæ possunt de iure cõi possideri, verum est illud: sed in alijs secus: vt hic. de præbend. cap. de multa. transfertur ergo propter hoc onus probandi in eum, vt hic. sim. de elect. dudum. de procu. ex insinuatione. vbi de hoc. & 100. distin. contra morem. & dixi de hoc j. de reg. iur. cap. 1.

n ¶ *Eoipso.*] q non ostendit in termino: literæ enim quæ non apparent, non sunt. ff. de contrahen. empt. l. in lege. & l. Rutilia Polla. de conse. dist. 1. solemnitates.

o ¶ *Libere.*] idest, non obstante ꝫdictione tenentis illud. Credo tñ q si præuenirent ipse clericus epm; vel eum ad quem pertinet collatio, dispensationem ostendendo, q eps postea conferre non posset: quia video hoc in iure acquirendo: multo fortius esse debet in iure acquisito, per decre. j. de præben. si tibi absenti.

p ¶ *Euidenter.*] idest, manifeste. s. eod. lib. de elect. si forte. & j. de verb. signifi. constitutionem. si autem esset dubium, fiet quod dicitur in ver. si vero.

q ¶ *Molestetur.*] ne locum habeat pœna temeritatis vel calumniæ. ff. de iud. eum quem. de calum. cap. 1. & 2. de elect. eod. lib. vt circa. §. alioquin.

r ¶ *Cura.*] ad hoc eius spectat officium. 10. q. 1. regenda. s. eod. irrefragabili. s. de elect. dudum 2. prope princ. & concor. s. eod. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mona. alleg. s. de appell. peruenit 2.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Ordinarij locorum.*] Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere intra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitetur per q. de quibus ordinarijs loquatur: & dicas opi. ponit.*

a ¶ *Locorum.*] per hoc q dicit ordinarij locorum: videtur tantum de epis intelligere. ad hoc 11. q. 1. de persona. tñ dic sm Guil. & Gar. q etiam hanc compulsionem facere possunt quicunq inferiores, qui habent institutionem. 63. dist. si in plebibus. de offic. deleg. super eo. de insti. cum venissent. & destitutionem. de præbend. relatum. ipsi enim ordinarij sunt. de offic. ordina. in ant. cum ab ecclesiarum. & probatur j. eod. §. in conferendis.

b ¶ *Plures.*] hæc pluralitas, q canonibus inimica, vt s. de clericis non residentibus. quia nonnulli. 21. q. 1. per totum. ideo odiosa & restringenda. ff. de liberis & posth. cum quidam. & j. de reg. iuris.

[1] Quoad id quod sequitur in glossa nõ quoad alia dicta illi' cap. Ioan. And.

[a] Nota Dom. vbi lex ipso facto pœnam imponit, sufficere ad pœnam, q iudex terminum præfigat ad se defendendum, qui si non se defendat: absque omni alia sententia pœna incurritur, qđ facit ad nota. in c. cum secundum. j. de hære. Boniz.

[b] Aliàs prouideat ordinarius taliter, ne animarũ cura, &c.

[c] Vide concilium Trident. sessio. 7. de refor. ma. cap. 4. & sessio. 14. de reforma. c. 17.

[t] Secundum Gar. & Ita. idem Ioan. Mona. & Archid.

nit 2. Et dicit in addi. q licet ordinarius in principali potestate nō habeat pp dispensationem: in his tñ quæ hic dicuntur de cura & obsequio ecclesiæ, potestatem habet: quia dispensatio semper datur vel dari intelligitur, sm illas duas modificationes: & sic soluitur contrarium de reg. accessorium. j. de reg. iur. Ioan. And.

natibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequijs defraudentur. ¶ Si vero de dispēsationis exhibitæ sufficientia dubitetur [a]: super hoc erit ad sedem Apostolicā recurrendum: cuius est æstimare [b] quem modum sui [c] beneficij esse velit [d]. ¶ In conferendis [e] insuper personatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs curam habētibus animarum annexam: ijdem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personatum, dignitatem, vel aliud † beneficium similem curam habens animarum †, alicui plura similia obtinenti non ante cōferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur [f]. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio faciēda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel si ea [g], quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter [h] autem de personatibus, dignitatibus, & beneficijs talibus [i] facta collatio nullius [k] penitus sit momenti.

† Alias, aliquod

† Dictio, animarum, deest in manuscriptis aliquot.

a ¶ *Dubitetur.*] probabiliter, de rescrip. cum contingat. prope fin. de appel. consuluit. j. de senten. excom. sacro.

b ¶ *Aestimare.*] s. de iud. cū venissent. eius enim est interpretari, &c. 11. q. 1. c. clericū 3. 9. ex his. de senten. excomm. inter alia. C. de leg. l. vlt.

c ¶ *Sui beneficij.*] Nota solum Papam dispensare in pluribus curatis: Pro ijs quæ not. s. de præben. de multa.

d ¶ *Velit.*] sumpta sunt hæc verba ex l. ff. de reg. iur. Neratius. in fine.

e ¶ *In conferendis.*] dixit de pluralitate beneficiorum, quæ obtinebant: hic dicit de his quæ obtinere volunt.

f ¶ *Ostendatur.*] quasi pp iuris transgressionem sit inhabilis ad beneficium obtinēdū. s. de præben. cum iamdudum.

Additio. Et s. de elect. dudum 2. Et de hoc in Spec. de legato. §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. & an eps eum tali dispenset: ibi in versi. seq. Ioan. And.

Dispensatum ad duo, nō potest vnū vel ambo cū alio vel aliis permutare.

g ¶ *Ea quæ.*] Nota q in plurali dicit, ea quæ: tenetur ergo omnia habita renunciare, si vult de nouo aliud obtinere: nec vnum potest in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria quæ dispensatiue habebat retinere, modo non potest de nouo habere nisi vnum: nisi aliud dicatur in dispensatione: & est ratio: quia odiosæ sunt tales dispensationes: vt dixi, & probatur expresse hoc hodie j. de præbē. non potest. 1. responso. Ioan. And.

h ¶ *Aliter.*] idest, dispensatione non obtenta: vel obtenta si primo non renunciat habitis: cū nō extendat dispensatio ad tot beneficia.

i ¶ *Talibus*] idest, habentibus plura beneficia cum cura: vel dignitates, vel personatus: vel alterum cum altero.

† Vide concilium Trident. sessio. 7 de reforma. cap. 4. vbi fit mentio cap. de multa.

k ¶ *Nullius.*] est ne reuocata decre. de multa † . vbi dicitur, q primum simile vacat ipso iure: sed tenet secūdi collatio, hic dicitur q non tenet posterioris collatio: quia promptū est iura iuribus concordare, & expediens. s. eo. lib. de elec. cum expediat. Dic sm Gar. q decre. de multa. loquitur in eo, qui vnum tantum beneficiū obtinebat, quod erat de iure cōi: hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius cōe: & qui non est habilis ad aliud obtinendum: nisi dispensationem habeat, cum sit transgressor canonum, vt prædixi: adde in Clemen. de præben. si plures. & qđ ibi not. in glo. si intelligas. Ioan. And.

Qvia plerique.] Primo inhibet: Secundo decernit: ibi, *Decernentes.* Tertio præsumptores puniri præcipit: ibi, *Præsumptores.* Ioan. And.

Casvs. Eps Pictaueń. sciens q Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione morum, vocauit subditos suos, qui ei iurauerunt non reuelare sua crimina: vel se ad hoc astrinxerunt sub certis pœnis: Vel eps illos excōicauit casu quo aliqua crimina reuelarent: vtrum valeant ista? Rńdet q non: immo excōicatio est nulla ipso iure: & si subditi soluere promiserunt aliquas pœnas: pœnæ non possunt ab eis exigi: vel si iurauerunt non dicere aliqd, & postea dicant, non pp hoc sunt periuri. Nota primo, q iura debent adaptari ad id quod sæpius fit. vide s. de despon. impub. literas. Nota secundo, arg. q appellatione ecclesiæ non comprehenditur monasterium: de quo aliquid in gloss. Dominicus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandū iuramentis, promissionibus, obligationibus, aut alijs pœnis astringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And.*

CAP. IIII.

Qvia [l] plerique [m] prælati non † sine multa temeritatis audacia [n], suis subditis aliquādo interdicūt [o], ne ipsorum superioribus [p], aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus [q] ad inquirendum, corrigendum [r], & reformandum [s] in eorū ecclesijs [t], monasterijs, siue locis, à sede deputatis eadem, vel alijs quibuscunq; personis [u], per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum [x] ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosque ad hoc celandum iuramentis †, promissionibus, & † obligationibus alijsque pœnis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malitiæ [y] (ne tali prætextu in ecclesijs, monasterijs, & locis eisdem inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciēdæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupiētes: prædicta [z], & eorum quodlibet attētari de cætero districtius inhibemus [a]: Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præsentem inhibitionem attenta-

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

l ¶ *Quia.*] Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarū superioribus inquirētibus manifestēt: nec eos ad id celandū iuramentis, promissionibus, obligationibus alijs, aut pœnis astringant: Decernit autem quod ꝯ factum fuerit irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdē puniri. Hæc decretalis olim erat extrauagans: & incipiebat, ad audiētiā nostrā.

† In antiquis codicibus, nō sine multa temeritatis, &c.

Additio. De qua faciebat mētionē Gul. in Spec. de inquisitionibus. §. nunc tractemus. sub ver. quid si ante. Illa tñ loquebatur solum in religiosis: hæc vero latius. Ioan. And.

† Vide Barto. in l. Sem... & Augerius ff. ad l. Falcid. & c. venientes. de iureiuran. & l. in conditio. & l. seq. & ibi Bart. ff. de aqua plu. arcen.

¶ *Glossæ omnes sequentes sunt textuales.*

m ¶ *Plerique.*] vt potes videre s. de accusa. olim.

n ¶ *Audacia*] ad hoc j. de verb. sign. constitutionem. 2. responso. & est audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale est. 11. q. 3 qui quis. de cri. fal. cap. 1.

† In antiquis exemplaribus ita: & obligationibus alijs, atque pœnis nihilominus, &c.

o ¶ *Interdicunt.*] hoc ipso se reddebāt suspectos. s. de testi. constitutis 2. & se ostendit iniquam causam fouere vt ibi, & s. de testi. cogen. peruenit. & C. de postula. prouidendum. & 2. q. 7. §. verum. ver. si quis autem.

p ¶ *Superioribus.*] pone gradus in archipresbytero circa epm, epo circa archiepiscopum, & sic de singulis.

q ¶ *Inquisitoribus.*] qui non possunt alijs committere vices suas. s. de offi. delega. c. vlt. s. eod. lib.

r ¶ *Corrigendum*] crimina. Ioan. And.

s ¶ *Reformandum.*] mores. Ioan. And.

t ¶ *Ecclesijs.*] quarum appellatione monasteria comprehendunt. 54. dist. cap. abbati. §. hac autem auctoritate.

Ecclesiæ appellatione veniunt monasteria.

Additio. Vide quod not. & dixi s. eo. lib. de suppl. negli. prælā. grandi. in glo. not. Ioan. And.

u ¶ *Personis.*] puta familiaribus ipsorum superiorum legatorum, vel inquisitorum.

x ¶ *Statum.*] ad quod tales tenentur habita distinctione secundum duplicem formam iuramenti: de qua vel quibus habes. s. de accu. cum dilecti.

y ¶ *Malitiæ.*] sim. s. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.

z ¶ *Prædicta.*] interdictum, pœnales sententias, iuramenta & promissiones, vel obligationes alias.

a ¶ *Inhibemus.*] simile est qđ dicit lex, q dña accusata de adulterio non potest manumittere seruos suos: & hoc ideo, vt per ipsos veritas inquiri possit. ff. qui & a qui. ma. l. non si. l. prospexit.

a ¶ *Senten-*

tum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quẽquã sententijs [e], iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel astringi [b]:

¶ Præsumptores [c] autem eosdem (ne ipsorũ temeritas quoquo modo trãseat impunita [d]) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduersione condigna [e] præcipimus [f] castigari.

¶ Idem.

¶ Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in alijs non prodest. hoc dicit. Zen.

CAP. V.

VT † litigantes [g] releuẽtur à laboribus & expensis [h]: Statuimus [i], ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico [k] deferũtur ad ipsum, alibi quàm in sua propria ciuitate vel diœcesi [l], aut in eis, in quibus appellatum [m] extitit, vel causæ ipsæ consistere dignoscuntur [n], audiat, vel etiam audiẽdas committat [o]: Nisi sibi aliud de consuetudine [p] † competat in hac parte [q].

¶ Idem.

¶ Si episcopus cum potest suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VI.

SI † EPISCO-

a ¶ *Sententijs.*] dico hic casum specialem, in quo non tenet sententia excõicationis ipso iure: & addendũ ad alios qui recitari solent. J. de senten. excom. per tuas. & dicam j. eo. lib. & eo. tit. præsenti.

b ¶ *Astringi.*] si non tenuit principale nec accessorium. j. de reg. iur. accessorium cum suis concordan. & meritò hoc ligare nõ debet: ad hoc vt possit veritas reuelari. & cõcor. ad hoc J. de testi. cogen. cap. vlt. [5] Expedit enim peccata nocentium esse nota. ff. de iniur. cum qui. §. 1.

[5] Et j. de reg. iur. nõ est obligatio etiam. l. de semo. temo. lib. Mona.

b ¶ *Præsumptores.*] ipsos prælatos.

d ¶ *Impunita.*] quod esse non debet. J. eod. tit. si canonici. in fin.

ADDITIO. ff. de fideius. l. si à reo. ad fin. C. de pœn. l. si operis. Ioan. And.

e ¶ *Condigna.*] intelligam[e] arbitraria ex quo certa non exprimitur. J. in antiq. de offi. dele. de causis. ff. de iur. delib. l. 1. & dixi J. eod. si canonici. in fin.

f ¶ *Præcipimus.*] & si ipse prælatus non facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperatur, necesse est fieri. 1 9. q. 1. quod præcipitur. de verb. sign. in his. & sunt culpæ, &c. 28. dist. quia sunt.

[e] Vide nouissime sanctio in concilio Trid. sessio. 24. de reforma. c. 20.

ADDITIO. Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis. Remittit Archi. de app. cum speciali. ver. scianteque. Io. And.

VT *litigantes.*] Archiepiscopus causas etiam appellationum iure metropolitico ad eum pertinentium in ppria diœcesi, vel vnde ad eum deuoluuntur cognoscere vel committere debet: nisi aliud habeat consuetudo. hoc dicit. Tria facit: Primo ponit cõstitutionis causam: Secundo constitutionem: ibi, *Statuimus.* Tertio exceptionem. ibi, *Nisi.*

CASVS. Tu & ego litigabamus coram epo Pictauen. qui contra te tulit sententiam diffinitiuã, à qua appellauisti ad archiepm Burdegalensem: archieps vult causam illam appellationis examinare in diœcesi Xanctonen. an possit? Rñdet q non: sed debet cognoscere per se, vel per alium in sua diœcesi particulari: vel in diœcesi illius iudicis à quo fuit appellatum: & istud verum: nisi aliud haberet consuetudo; nam consuetudine potest induci, vt alibi posset cognoscere vel committere causas appellationis. Nota primo, q proprie dicitur suum, quod est suum ratione iurisdictionis tantum: quam habet in loco. glos. J. in antiq. de postula. præla. cap. 1. Nota secundo, casus in quibus archiepiscopus potest locare sedem: & de causa cognoscere in diœcesibus suffraganeorum suorum. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

g ¶ *Vt litigantes.*] Emanauit hæc decretalis ad declarationem illius vers. J. eod. cap. 1. vers. Nec pro eo, & cætera. ibi dicebatur in genere, suffraganeorum suorum: & de quibus nõ dicebatur: & eorum quæ ibi not. Hostiensis.

ADDITIO. Quod hic dicitur, fuerat olim hic disputatum: & sic terminatum per dñm Altegradum de Lẽdenaria, demum epm Vicentinum: vltra iura quæ primo alleg. gloss. inducebat. 9. q. 3. nullus, & cap. conquestus. J eod. tit. in ant. duo simul. per quæ patet metropolitanum non plus posse in diœcesibus suffraganeorũ, quam alium episcopum: nisi inquantum inuenitur concessum: sed episcopus non posset. 6. q. 3. scriptum. 13. q. 1. cap. 1. 16. q. 5. cap. 1. ergo nec metropolitanus. Inducebat etiam decret. Romana. J. de foro competen. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit.*

h ¶ *Expensis.*] ad hoc intendere debet iudex, vt J. de dolo. finem. cum suis concor. Sed pone, de cõsensu partium archieps audit vel committit causam extra loca, de quibus dicitur infra: quæro, an qđ agitur valeat? Et videtur q sic: quia cum hoc ius sit in fauorem litigantium introductum, illi renunciare possunt. de reg. ad Apostolicam. cum sim. ad hoc J. eo. lib. de rescrip. statutũ. §. in nullo. & hoc satis verum puto [t], dummodo ipse vel delegatus eius habeat licentiam epi illius diœcesis, vt ibi pro tribunali sedere possint: Ista enim fuit prohibitionis ratio: quia archieps non potest ingredi suffraganei sui diœcesim, vt ibi aliquid agat vel iudicet; nisi in ca-

[t] Idem Archidiaconus[e] sine determinatione quæ in glo. ponitur. alleg. 3. q. 6. pulsatus. Ioan. And.

sibus concessis. J. eo. tit. & lib. cap. 1. Si aũt causa Bononiæ deferatur: æquum non est, q pp illam possit Mutinæ sedere: si aũt Mutinen. eps consentit, & ipsæ partes, satis credo q possit: aliàs non, vt 9. q. 2. & 3. ff. de offic. præsi. l. 3. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. & facit. de offic. leg. nouit. & quæ ibi not.

ADDITIO. Facit cle. quamuis. de foro compe. in prin. & §. volumus. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat per quæstionem, an edat ius nouum vel declaret. & per id infertur ad tempus præscriptionis.*

i ¶ *Statuimus.*] videt q noua sit constitutio: aliàs dixisset, innouamus [3]. J. de treu. & pa. cap. 2. vbi innouatur quod statutũ erat. 24. q. 3. si quis Romipetas. & cap. paternarum. videbatur enim q sicut legatus in qualibet parte prouinciæ potest sedere: sic & archieps posset: sed pp rationẽ quam dixi J. proxi. glo. satis videbatur esse cõstitutio ipsa, vel eius ratio antiqua [4]: quæ idẽ est quod ius. 1. dist. cõsuetudo. Fm quod restaret q legitime deberet ipsa consuetudo esse præscripta, scilicet, spatio xl. annorum. vt J. in ant. de cõsuetu. cap. vlt. de causa possess. cum ecclesia. nec sufficeret præscriptio x. annorum. fm quod est in his quæ sunt præter ius, secundũ id quod not. 12. dist. consuetudo. & dixi J. eo. lib. de consuetu. cap. vlt.

[3] Nota signum constitutionis & declarationum. Dom. Fom.

[4] Ergo consuetudo tribuit iurisdictionẽ. gla. in cap. conquestus. 9. q. 4. glo. in c. dilecti. de arbit. Archidiac. in cap. placuit. el. 16. q. 1.

[e] De materia visitationis quæ ad hunc locum spectat, vide concilium Toletanum stip. c. 15. & nouissime concilium Tridenti. sessio. 24. de reforma. cap. 3.

k ¶ *Iure metropolitico.*] super quo vide quod not. Io. 9. q. 3. in summa. & Ber. J. eod. tit. pastoralis. & aduerte: quia interdũ cognoscit archieps vel legatus Papæ: vt J. eod. irrefragabili. §. cæterum. & in eo casu forte posset dici, q eo modo & his personis posset delegare, quo & quibus delegat Papæ: quod dic vt not. J. eod. lib. de rescript. statutum. & ideo non dixit simpliciter, deuoluuntur: sed dixit, iure metropolitico.

ADDITIO. Vide quod dixi de hære. ad abolendam. super gloss. fin. & quod dicam infra tit. proximo. cap. vno. super glo. antepenult. Ioan. And.

l ¶ *Vel diœcesi.*] satis per hanc litteram terminatum erat quod dixi J. eod. cum episcopus.

[4] Notat Dom. q licet consuetudo contra ius expressum debet vndecim xl. annis, ita consuetudo contra rationẽ iuris expressam. Fom.

m ¶ *Appellatum extitit.*] hoc cum causa per appellationẽ deferẽ.

n ¶ *Dignoscuntur.*] cũ deferuntur causæ iure metropolitico, aliàs quàm per appellationem.

o ¶ *Committat.*] Nota qđ nõ potest per se: nec per alium. J. eo. tit. & lib. cap. 1. sic econuerso, quod potest per se, & per alium: vt ibi, & J de reg. iur. potest. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit, & soluit.*

p ¶ *De consuetudine.*] sic J. eod. cap. 1. ver. nisi aliud. Sicut ergo hic consuetudo potest inducere, vt alibi possit committere & audire: sic & consensus diœcesani loci, & partium consensus, vt J. dixi. sicut æquiparantur pactum & consuetudo in dote lucranda, vel donatione pp nuptias, vt J. de do. post diuor. restit. cap. vlt. Quid dices: clericus agit ꝫ epm, ad metropolitanum debet quæstio deferri. 11. q. 1. si quis cum clerico. non vult, vel non potest committere in sua ciuitate; nunquid poterit audire vel committere extra ciuitatem ipsius epi, fm id quod dicitur J. eod. lib. de rescrip. statutum. §. cum vero. & sanè id videtur per prædictũ §. quod verum puto, si de consensu procedat episcopi illius, in cuius diœcesi causa auditur; vt dixi J. in glo. 1.

Archiepiscopus potest delegare causam inter episcopũ & clericũ extra diœcesim ipsius episcopi.

q ¶ *In hac parte.*] scilicet in audiendo, vel committendo extra loca prædicta. & hic nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. nona quæstione tertia, conquestus. de foro competen. cum contingat. J. eod. lib. de consuetudine. cap. 3. C. de emancipat. libe. l. 1. & fin. & J. eod. tit. cap. 1.

¶ *Si episcopus.*] Primo prouidet: Secundo prohibet: ibi, *Idem.* Prima subdiuiditur: quia primo prouidet circa expensas vicariorum extra victualia: secundo: ibi, *Hi tamen.* circa expẽsas victualium, & causam reddit. Dominicus.

CASVS. Eps Pictauen. vult suam diœcesim visitare per alium in casu permisso, puta quia est detentus infirmitate: vel quia illud habet ex priuilegio: Quæritur, quis tenebitur vicario visitare diœcesim. ...

S*I à subdelegato.*] Ponit statutum, quod secundo prorogati ibi, *Idem*. Tertio causam redditibi, *Aliàs*. Ioan. And.

¶ Præsupponendum est, quod cum delegatus Papæ causam subdelegauit non in totum, si appelletur à subdelegato, appellandum est ad delegatum subdelegantem: fallit in casu hic expresso.

CASVS. Impetraui contra te delegatum, cui mandatum fuit in communi forma, vt vocatis vocandis, quod iustum esset decerneret: delegatus iste, quia isti causæ examinandæ non poterat commode vacare, quendam subdelegauit non in totú, sed reseruata sibi sententia vel executione: accidit quòd corã illo subdelegato feci te cõuenire: in termino assignato comparuisti: cõparitione facta tu reus excepisti, quòd non tenebaris procedere corã iudice subdelegato ꝑpter defectum iurisdictionis: quia scilicet delegãs fuerat mortuus, antequam subdelegatus decerneret citationem: subdelegatus interloquendo declarauit istam exceptionem non fore admittendam: to ab ista sentẽtia interlocutoria appellasti: quæritur ad quem debes appellare; Respondet quòd in hoc casu est appellandum ad Papam omisso delegato: nam appellando ad delegatum esses tibi ipsi contrarius: nam tu negas delegatum habere iurisdictionem: quia per mortem Papę non solum extinguitur potestas delegati, sed etiam subdelegati: & appellando ad delegatum, fateris eum habere iurisdictionem: Idẽ est in alijs casibus, in quibus negas delegatũ habere iurisdictionem vt in glo puta si proponis rescriptum nullum. Nota quòd allegans contraria non est audiendus: & sic contrarietas in iudicio repellitur: & ad hoc quotidie allegatur illud capitulum. & l. 1. C. de fur. & seruo cor. & c. sollicitudinem. de appellat. Nota vlterius, quòd per quemcunque actum iudex delegatus procedit, intelligitur perpetuata iurisdictio: probat text. per illud verbum, in aliquo, de quo ſ. eo. tit. & lib. quamuis.

Iurisdictio perpetuatur per actum subdelegationis.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Si a subdelegato.*] Quando à subdelegato nõ in totum appellat, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiã delegatum habere iurisdictionem ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit Ioan. And.

b ¶ *Non in totum*] aliàs non esset quæstio, vt dixi ſ. eo. tit. si duo ex tribus & c. si is cui. Io. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit: secundo quærit, & remittit.*

c ¶ *Processum.*] quid dices? pone: Papa dedit delegatũ: ille subdelegauit non in totum: demum & antequam subdelegatus incipiat vti moritur delegans, scilicet Papa: nunquid delegatus vel subdelegatus procedere poterunt? Satis credo: quia subdelegare, est iurisdictionẽ delegare, ex quo subdelegauit, perpetuata fit iurisdictio. & hoc sonat hæc littera quæ dicit, in aliquo processum, ſ. eo. tit. & lib. cum dicit, inchoante. & ſ. eo. licet. dum dicit, vti cœperit. [Et ibi hoc tenet Host. quòd cœpisse dicatur, committendo vices suas etiam in parte.] Sic & retinere potestatem reuocandi, est iurisdictionis. ſ. eo tit. & lib. si delegatus. § tempore. Sed pone quod omissa hac exceptione cum competit procedatur; tenet ne processus? De hoc vide ſ. de testi. cum venisset.

Tamẽ litera hic per quem facit in contrarium: sed est exceptio pariis probe sequitur. Io. And.

d ¶ *Idem fiet.*] scilicet quòd non appellabitur ad delegatum subdelegantem: sed ad primum delegantem. Io. And.

Delegatus multiplicatur iurisdictionem habere denegatur.

¶ *Glossa sequens ponit 11 exempla.*

e ¶ *In alijs casibus.*] puta quia dicit rescriptum impetratum ab excommunicato. ſ. eo. li. de rescr. c. 1. Vel ipsum delegatum subdelegantẽ excommunicatum. ſ. de re iudi. ad probandum. Vel delegatum non esse talem, qualem requirit constitutio ſ. eo. li. de rescr. statutum. 2. respon. Vel commissionem ad eum factam extra locũ de quibus ibi dicitur. Vel rescriptum esse impetratum per subreptionem: ita quòd nõ valet seruata distinctione decre. ſ. in ant. de resc. super litteris. Vel quod ipse delegatus subdelegans est seruus vel infamis. de rescr. in an. seruitatus. Vel non est ætatis idoneæ. ſ. eo. cum vigesimum. Vel quòd ipse primus delegãs reuocauerat delegatum subdelegantem. ff. de iudi. iudicium. Vel quòd ipse delegatus retulerat. ſ. de appel. intimasti. Vel ab eo fuerat legitime appellatum. ſ. de app. vt debitus. Hæc & similia coram subdelegato opponuntur: per quæ negatur delegatum iurisdictionem habere.

CAP. XIIII.

SI à subdelegato [a], cui delegatus non in totum [b] commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram eo propositã, quod antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum [c] fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatum (cum iurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. ¶ Idem fiet [d] in alijs casibus [e], in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur: Aliàs si appellari deberet ad ipsum [f]: esset appellans (qui sic [g] fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod ante negauerat †) contrarius [h] sibi ipsi.

¶ Idem.

¶ *Ponit hic qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas; & de expensis talium, hoc dicit. Zen.*

CAP. XV.

HAC CONSTITVTV-

ADDITIO. Vltra prædictos casus potest pars allegare delegatũ iurisdictionẽ nõ habere: quia dicit ipsum hæreticũ. de hoc satis hic Archid. alleg. 1. q. 3. cui est. Vnde dicit Gar. ꝙ extra ecclesiã nulla [1] est iurisdictio: & ideo sententia ꝑ talem lata non tenet ad hoc 24. q. 1. vbi sana. & c. aperte. & cap. seq. ſ. his auctoritatibus. in prin. Ioan. And.

1 Hoc dictum si ad hæreticos reseratur, vide A. fontem Gallicũ lib. 2. cap. 13. de iust. hære. punit. si ad alios subdelo, vide D. Thomã 2. 2. q. 10. art. 10.

f ¶ *Ad ipsum.*] delegatum subdelegantem.

g ¶ *Sic.*] scilicet appellando ad eum, quem negat iudicem.

¶ *Glossa sequens recitatur obijciendo, & soluit.*

h ¶ *Contrarius sibi ipsi.*] & sic non audiendus. de appel. sollicitudinem. in fin. C. de furt. l. 1. cum si. Et hoc est mirabile: quia si iste delegatus non subdelegasset coram ipso potuisset proponi exceptio, per quam negaretur eum iurisdictionem habere, & super ipsa posset pronunciare [3]. ſ. de rescri. super litteris. in fin. ff. de iudi. si quis ex aliena. tamen si coram subdelegato proponatur, & propter hoc appelletur, non appellabitur ad delegatum, sed ad primum delegantem: appellando enim fungitur vice actoris [4], & in agendo non licet contraria proponere: quod tamen licet in excipiendo. ſ. de re iu. nullus. ad hoc ĩ. de excep. cum inter priorem.

† Aliàs, negauit. Alias, denegauit.

3 Idẽ dicit glo. 1 ... ĩ. uer. C. de tempo. appella. cle. 1. de rei. ben.

4 Idẽ Pan. & Dom. vide gl. magnã in cle. 1. appellanti... de appella. Dec. in l. 1. § ad consta. C. de appel. Ion.

H*Ac constitutione.*] Prima pars circa qualitatem conseruatorũ ponit tres prohibitiones. Secunda prouidet circa processus, loca, subdelegationes, & durabilitatem ipsorum prorogans aliàs prouisa per decre. statutum: Tertia decretum apponit. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. statutum. ſ eo. lib. de rescrı. quòd ad hoc vt quis sit capax iurisdictionis Apostolicæ, requiritur quòd habeat dignitatem vel personatum: vel quòd sit canonicus ecclesiæ cathedralis. Item dictum fuit in capitul. s. ſ. eod. titul. & lib. quòd conseruatores religiosis vel alijs clericis à sede Apostolica deputati, cognoscunt de manifestis iniurijs: Sed quæritur qui possunt esse conseruatores? Respondet quòd episcopi, archiepiscopi, abbates, & alij habentes potestatem: canonici vero ecclesiæ cathedralis non possunt: licet possint esse delegati ad vnam causam: Et illa est differentia inter conseruatores & delegatos ad vnam causam. Sed quid: ponamus quòd Papa deputauit abbatem sancti Cypriani conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio nouo Pictauis: & deputauit abbatem monasterij noui Pictauis conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio sancti Cypriani: vtrum hoc possit fieri? Certe non: nam præsumitur quòd sibi inuicem fauerent. Sed quid: ponamus, aliquis vult impetrare conseruatorem sibi subditum, an possit? Certe non: sed reges & reginę possunt: alij non. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos: quia causæ possunt committi & mutuo. Itẽ potest impetrari subditus in causa: & valet processus si nõ fuit exceptum: secus est in conseruatore: quia ipso iure processus conseruatoris nõ valet. Sed quæritur, in quo loco cognoscere debeant cõseruatores de causis priuilegiorum? Rñdet ꝙ in loco, in quo sunt deputati, & nõ in alio: etiam de consensu partium: licet secus sit in delegato: quia delegatus de consensu partium potest cognoscere in alio loco, quam in loco sibi deputato. c. statutum. allega. & hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed verũ conseruator possit subdelegare causas sibi spectantes? Rñdet ꝙ non: nisi illud sibi fuerit specialiter concessum in sua creatione: secus in delegato: quia absque speciali potestate potest subdelegare. Or sanctissime pater habemus in c. 1. ſ. eo. tit. & lib. ꝙ conseruatores possunt solummodo se impedire de manifestis iniurijs. Sed quid si conseruator de facto excessit fines suæ potestatis? Certum est ꝙ processus est nullus: Sed vnum puniatur aliqua pœna? Rñdet ꝙ sic: quia est suspensus per annum ab officio: delegatus vero nõ punitur, licet processus suus non valeat. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed quid de parte: quia vna pars litigantium procurauit vt conseruator excederet fines mandati, an puniatur? Respondet ꝙ sic: nam ipso facto incurrit sententiam excommunicationis, a qua non debet absolui: nisi prius satisfacto de expensis factis ab aduersa parte. Sed quid: vtrum per mortem Papæ expiret iurisdictio conseruatorum? Rñdet ꝙ sic, quo ad negotia nõ incœpta: & in hoc æquiparant conseruatores delegatis. cap. gratum. eo. tit. in au. Sed quid sanctissime pater: dictum fuit ſ. de

rescrip. quod

rescrip. quòd delegati non debent aliquid accipere: verum idem sit dicendum in conseruatore? Respondet quòd sic: & in hoc similiter æquiparatur conseruator delegato. Sed quid si conseruator fecerit contrarium in omnibus casibus præmissis, an valeat processus? Respondet quòd non: immo suus processus est ipso iure nullus. *Non possint.*] de potestate ordinaria, sed bene de potestate absoluta: nam Papa si vellet, posset derogare huic constitutioni.

Nota quòd qualitates requisitæ in conseruatore, requiruntur in subconseruatore: sicut etiam dicitur in c. statutum. §. eo. lib. de rescri. quòd qualitates requisitæ in delegato, requiruntur in subdelegato.

Nota vlterius conseruatores non posse se intromittere nisi de manifestis, de quo §. cap. 1. §. allegato. Nota finaliter arg. quòd appellatione episcoporũ nõ comprehenduntur habentes dignitates superiores, de quo j. de senten. excom. quia periculosum. Dominicus.

¶ *Glossæ sequentes huius cap. principaliter insistũt in ostendẽdo differentijs inter delegatos & conseruatores: quas demum colligit penul. glos.*

a ¶ *Hac constitutione.*] Quædã ex illis sumpta fuerunt de extrauagan. Alexandri, quæ incipiebat, Quia de conseruatoribus.

ADDITIO. De qua Specu. ponit eod. titu. §. vlti. prope fin. Ioan. And.

b ¶ *Tueantur.*] de hoc §. c. 1. in gl. 2.

c ¶ *Obtinentes.*] ecce vna differẽtia inter delegatum & conseruatorem: quia delegatus potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis, conseruator non: & in hoc constitutio Alexand. immutatur, quæ id permittebat.

statutum. §. in nullo. in fin.

n ¶ *Metu pœnæ.*] ad idem §. de elect. cum in cunctis. de vi. & ho. cleri. vt clericorum.

o ¶ *Scienter.*] si ignorantia esset iuris, vel crassa, vel affectata: idem esset. j. de reg. iur. ignorantia. §. eod. lib. de tempo. ordinaeos. §. de clandesti. despon. cap. 3.

tione[a] perpetuo valitura sancimus: Vt conseruatores, qui aliquibus (vt à manifestis iniurijs, & violentijs tueantur[b] eosdem) plerunque à sede Apostolica conceduntur, de cætero deputari non possint, nisi episcopi, vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates, vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesijs obtinentes[c]: nullusque deputati sibi conseruatoris esse valeat cõseruator[d]. ¶ Nec aliquis (regibus † & reginis †, qui sicut dignitatis altitudine præeminent: sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri, duntaxat exceptis[e]) deinceps conseruatorem habeat eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio vel districtu ecclesiastico[f] vel temporali[g] consistat. ¶ Conseruatores autem huiusmodi extra ciuitates, seu diœceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesum eorundem trahere non præsumant[h]. ¶ Vices quoque suas (citationibus & sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere[i] possint: nisi hoc eis competierit ex beneficio litterarum[k]: sed nec tunc[l], nisi intra ciuitates, seu diœceses, in quibus deputati fuerint, & personis tantum, quæ superius[m] sunt expressæ. ¶ Vt autem conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu[n] pœnæ diligenter obseruent: Decernimus, vt si de alijs, quàm de manifestis iniurijs & violentijs scienter[o] se intromiserint: seu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eoipso per vnum annum ab officio[p] sint suspensi[q]. ¶ Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat[r]: à qua non possit absolui, nisi ei, quem sic fatigauit † indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis[s]. ¶ Officium autem quorumcunque[t] conseruatorum, ipso iure[u] quo ad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare[x]. ¶ Circa munera vero & expensas, assessores, ac notarios, & personas testimonij causa vocandas, illa præcipimus in huiusmodi conseruatoribus per omnia obseruari: quæ in delegatis iudicibus constitutio à nobis super his edita[y] obseruanda decreuit †. ¶ Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino[z] decernimus irritum & inane.

p ¶ *Officio.*] & à beneficio, quod est eius sequela. 32. dist. præter hoc. 81. dist. si qui.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus & Archi. vide quod not. in cle. cupientes. de pœ. in glo. ord. nouam. in fine. Ioan. And.

q ¶ *Suspensi.*] ecce quintũ speciale in conseruatore, quod non est in delegato: quia dato quòd delegatus intromittat se de eo, quod non est suæ iurisdictionis, non propterea incurrit hanc pœnam: cum in illo non inueniatur expressa.

r ¶ *Incurrat.*] Nota nouum casum, quo quis excommunicatus est ipso iure: alios not. j. de senten. excom. eos.

s ¶ *De expensis.*] ad idẽ j. de immunita. eccle. quoniam. in fine.

t ¶ *Quorumcunque.*] quasi diceret, siue sint dati ad conseruationem priuilegiorum, vel ad defendendum à manifestis iniurijs, vel alio modo, vt dixi §. eo. c. 1. Ioan. And.

u ¶ *Ipso iure.*] vnde si postea procederet in non cœptis, processus esset nullus. ad idem j. in fin. cap. & secundum opi. Gof. Innocen. & Bart. Brix. hic est alia differentia. sed secundũ Ber. & Host. secus. de hoc §. de testi. cum venisset.

d ¶ *Conseruator.*] ecce alia differentia: quia eius qui est mihi iudex delegatus, possum esse delegatus, saluo iure recusationis[1]. sed in conseruatore secus, vt hic. quod intellige etiam si non opponatur exceptio per fi. huius cap.

e ¶ *Exceptis.*] est fin. j. de priuil. ne aliqui.

f ¶ *Ecclesiastico.*] §. vt lit. non contest. accedens 1.

g ¶ *Vel temporali.*] vt lit. non contesta. accedens 2. & ecce tertium: quia (saluo iure recusationis) subditum mihi bene possum impetrare delegatum, conseruatorem non, vt hic.

h ¶ *Non præsumant.*] idem in delegato: eo saluo, quia delegatus de expresso consensu partium hoc bene posset. §. eo. lib. de rescri. statutum. §. in nullo. quod in conseruatore non credo: quia si hoc voluisset, hoc adiecisset hic, sicut ibi fecit: & hoc maxime per fin. huius cap.

i ¶ *Nulli committere.*] Guil. not. contrarium in Spe. tit. 1. ad fin. versic. sed nunquid conseruator. ibi dicebat, quod conseruator in eo, in quo iurisdictionem habet, vices suas alijs committere poterat[2]. Et ecce quarta differentia inter istum & delegatum à principe, qui potest in totum & in partem committere. s. eo. pastoralis. & cap. fin.

k ¶ *Litterarum.*] ad idem §. eo. tit. is cui. in fine.

l ¶ *Nec tunc.*] scilicet cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.

m ¶ *Superius.*] scilicet in primo responso. & idem in delegato: quia subdelegatus talis esse debet, cui possit delegari. §. de rescri.

x ¶ *Expirare.*] saluo eo quod dicitur §. eod. tit. & lib. cum plures, in fin. scilicet, quòd si plures essent conseruatores: quo ad negotium cœptum per vnum, perpetuata sit iurisdictio quo ad omnes[3]. Et nota quòd licet potestas executoris dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt §. eod. lib. si super gratia. tamen potestas conseruatoris priuilegiorum, in quibus continentur gratiæ, bene perit quo ad non cœpta morte concedentis, vt hic.

y ¶ *Edita.*] §. de rescrip. statutum. §. insuper. cum §. seq. In hoc ergo comparantur alij delegati & conseruatores: licet discrepent in quinque superius enarratis, scilicet quia canonicus ecclesiæ cathedralis potest esse delegatus, sed non conseruator. Secundo, quia eius qui est mihi cõseruator, conseruator esse non possum[4]. Tertio, quia eius cui sum subiectus ecclesiastica vel temporali iurisdictione, conseruator esse non possum. Quarto quia conseruator non subdelegat, nisi secundum formam hic positam. Quinto, quia conseruator excedens metas potestatis suæ, suspensus est ab officio. hæc patent ex textu. Sextum addidi. §. in glo. idem in delegato. Septimum, secundum opi. in glossa. vnde si.

ADDITIO. Octauum, quia conseruatores dantur ad futura, delegati non, vt scripsi post Inno. §. de restitu. spol. audita. in prin. Ioan. And.

z ¶ *Omnino.*] ergo sine aliqua ope exceptionis. & facit quod dixi § eo. lib. de rescrip. c. 1. & eo. tit. statutum. in fin.

ADDITIO. Ioan. Andr. circa materiam conseruatorum ponit hic. 16. quæstiones per modum summæ: quas videas per te, si tibi cordi sedet.

Marginal notes:

† Notat Pet. de Anch. quòd dicitur hic etiam de conseruatore subdelegato non exceptionẽ, quia tempore de regula est. l. si tutela. §. cum duobus. ff. de re iud. & ob hoc legato. Ro.

† Alias huc vel reginis.

1 Quæ fieri possit oo ca secundum Guil. in Spe. tit. 1. § sup. est vers. sed si vnus & di ca post Hos. § j. de appel. legitima. Io. And.

2 Abb. §. eo. tit. & lib. c. 2. dicitur, quòd conseruatoriæ habebant, quòd committere non poterat. Io. And.

Ignorantia est multiplex.

Suspensus ab officio est suspensus à beneficio.

† Al. infestauit.

† Alias ita decreuit.

3 Non in alus cond. exceptis Phi. lip. Fonta.

4 Quia ista mutua defensio esset ei suspecta: tamen duo possunt pro se inuicem testimonium dare. l. quæ testamenta. ff. de testa. similiter duo mortis pro se substituere. Bar. in l. Romanus Apulus. ff. de tes. & cura da. ab his. Pet. de Ancha. Fonta.

DE OFFICIO

DE OFFICIO LEGATI.

¶ Dictum fuit supra de his, qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, videlicet de delegato, qui gerit vices delegantis: verum quia legatus Papæ gerit similiter vices papæ: ideo, &c.

Continuatio domini Helsa. Diuisio.

Officij nostri. Præsupponitur pro intellectu istius cap. illud quod habetur in glossa 3. huius cap. posita super verbo, legati, quod tria sunt genera legatorũ: Quidã enim sunt legati Cardinales, qui dicunt legati de latere, & hoc ideo, quia assumunt de latere Papæ: nam sicut Imperator & patritij siue consiliarij faciũt vnũ corpus, cuius Imperator est caput: & cõsiliarij qui sibi assistunt in secretis, dicũtur esse membra, ita quòd machinans in mortem ipsorum consiliariorum committit crimen lesæ maiestatis: sicut si machinaretur in mortem Imperatoris. l. quisq;. C. ad l. Iul. maiest. ita similiter Papa & Cardinales faciunt vnum corpus, cuius Papa est caput. & Cardinales sunt membra: Ideo quando aliquis assumitur de Cardinalibus vt mittatur legatus, dicitur sumptus de latere: & appellatur legatus de latere. Alij sunt legati nati, sicut est archiepiscopus Cantuariẽsis, vt in cap. 1. de offi. lega. in antiq. Alij sunt legati missi, qui mittuntur ad aliquam prouinciam, vt in ea reformanda reforment, tamen non sunt Cardinales.

TITVLVS XV.

De officio legati.

¶ Innocentius quartus.

¶ Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre nõ possunt: sed legati Cardinales hoc bene possunt. Ioannes Andrea.

CAP. I.

Officij nostri [a] debitum remedijs inuigilat subditorũ: quia dum eorũ excutimus onera, dum scandala remouemus, Nos in eorũ quiete quiescimus, & fouemur in pace [b]. ¶ Proinde præsenti decreto statuimus, vt Ecclesiæ Romanæ legati [c] quantumcunque plenam legationem obtineant, siue à nobis missi fuerint, siue suarum prætextu ecclesiarum [d] legationis [e] sibi vẽdicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem [f]: nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendũ. Quod in fratribus [g] nostris legatione [h] fungentibus nolumus obseruari: quia † sicut honoris prærogatiua [i] lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori [k].

¶ Clemens iiij. S. tit. Sanctæ Cæciliæ presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ Legatus habet ordinariam: vnde per mortem Papæ non expirat eius officium. hoc dicit. Ioan. And.

Casvs. Est aliquis legatus in his partibus à sede Apostolica missus: durante sua legatione vacãt aliqua beneficia, vt ponamus archiepiscopus Burdegalen. est legatus: vacant beneficia in sua diœcesi particulari, quæ non spectant ad suam collationem: vel vacant beneficia extra suam diœcesim particularem, quæ non spectant ad suam collationem, vtrum possit illa conferre? Respondet quòd non: nisi in creatione suæ legationis fuerit sibi à sede Apostolica nominatim data potestas, vt possit conferre beneficia: Et ista sunt vera, tam in legatis natis, quàm in legatis missis simpliciter. Sed ponamus quòd est legatus Cardinalis, vtrum possit conferre beneficia vacantia in sua prouincia? Respondet quòd sic, exceptis aliquibus beneficijs, de quibus in capitu. præsenti. infra eodem. Et istud verum, quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua diœcesi, dum tamen præuenerit ordinarium, ad quem spectat collatio illorum beneficiorum vacantium.

Nota primo ex principio cap. quod princeps superior ex debito sui officij debet laborare circa cõmoda suorũ subditorũ: nam ad hoc fuerunt sibi constituta tributa fiscalia. Nota secundo principalẽ effectum huius cap. quòd legatus non Cardinalis, non potest conferre beneficia in prouincia concessa, licet habeat iurisdictionem ordinariam in tota prouincia sibi decreta: ita quod in iurisdictione concurrit cum ordinarijs, & potest adiri à subditis ordinariorum in prima instantia, & istud faciebat rationem dubitandi: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis: sed Papa voluit expresse istis remouere hanc facultatem. Nota tertio quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua prouincia: etiam posset reseruare beneficia vacatura [a] certæ personę: sed non potest dare ius ad beneficium vacaturum: Ratio diuersitatis est: quia licet reseruans fecerit mentionem de certa persona: tamen potest variare & conferre alteri: & sic illa persona non habet certam & indubitatam spem: & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficium: sed si haberet spem indubitatam: puta si sibi esset datum ius ad beneficium vacaturum: citius machinaretur in mortem illius qui tenet beneficium. Not. quarto, quòd existens in maiori dignitate debet magis honorari in concessione priuilegiorum. ad hoc de præben. de multa. & s. tit. proxi. cap. fi. §. 1. Dominicus.

Legatus nõ Cardinalis, licet habeat ordinariam iurisdictionẽ, tñ beneficia conferre nõ potest.

[a] Hæc cessit hodie per concilium Triden. sessio. 24. de refor. ma. cap. 19.

¶ Prima glossa summat & diuidit.

a *¶ Officij nostri.*] Legati non cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: Sed legati Cardinales hoc bene possunt. Et primo ponit Innocentius proœmium ad dicenda vsque ibi: *Proinde*. Secundo ponit statutum de legatis non Cardinalibus: vsque ibi: *Quod in fratribus*. ibi ponit de Cardinalibus vsque in finem.

Additio. Scias quod auctor huius decretalis Innocentius glossauit hanc decretalem. Ioan. And.

b *¶ Pace*] ad hoc proœmium concordat proœmiũ huius lib. & j. de restit. spolia frequens.

¶ Glos. seq. de paritatibus legatorũ remittit: & ponit quatuor imparia.

c *¶ Legati.*] Tria genera legatorum distinguit hæc decr. & licet quo ad quædam non sit in illis imparitas, vt dicit. j. eo. lib. de rescrip. statutum. 1. responso. in glossa, quia verbum. tamen quo ad alia est imparitas, scilicet in excõmunicatos absoluẽdo, vt s. eo. cap. penul. & in confirmationibus exẽptorum. s. eo. lib. de elect. si abbatem. & in cognoscendo de causis exẽptorũ, & illos puniẽdo. j. de verb. sig. c. 1. & in collationibus beneficiorũ, vt hic. Et qui dicanẽ esse legati de latere Papæ not. s. eo. c. pe. Et quod Cardinales dicanẽ esse de latere patet j. dũ dicit: quod in fratribus nostris, & cętera.

Legatorum tres sũt species inter se differentes.

[1] Ita manuscripta ita est, & licet, &c.

[1] Vide Andr. hoc tit.

d *¶ Ecclesiarum.*] suarum: sicut Cãtuarieñ. & Eboraceñ. j. eo. cap. 5. & de appel. cap. 1. cum si.

e *¶ Legationis.*] quasi dicat, si alio iure hoc eis competeret: legatio illud non priuat.

¶ Glos. seq. signat contrarium & soluit.

f *¶ Potestatem.*] contra. s. in ant. de supplen. negli. præla. litteras. vbi legati qui Cardinales nõ erant (vt ibi patet ex subscriptione) beneficia conferunt: Dic quod illud fuit ex speciali mandato: & sic non contradicit: sed concordat ei quod statim sequitur, nisi hoc, &c. multa ergo licent ex speciali demandatione: quæ ea generali virtute legis non licent. de his vide s. tit. proxi. is cui. in fine.

g *¶ Fratribus nostris.*] Nota quia cum Papa promiscue de Cardinalibus loquitur: vocat illos fratres [3]. Si specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios. s. de testi. licet. 3.

[3] Et sic hic intelligitur de Cardinalibus etiam non episcopis, secundum Fonta.

Additio. De præben. dilecto. in princi. Io. And.

h *¶ Legatione.*] repete ecclesiæ Romanæ. de qua s. tractauerat.

i *¶ Prærogatiua.*] cõcor. s. tit. proxi. c. vlt. §. 1. & j. de priuil. ne aliq.

¶ Glossa sequens litteram exponit: quærit, arg. pro: ponit duas opiniones contrarias: in fine ponit duo dicta.

k *¶ Amplioris.*] vnde beneficia cõferre poterunt, cũ restrictione tñ & determinatione, quã habes j. eo. præsenti. & cap. seq. Sed quid dices: potest ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorũ collatio deuoluta est ad Papam per Lateran. cõciliũ. Videt quod sic [4] per dec. s. de præb. cap. pe. vbi legatus tale beneficiũ cõtulit. Dicebat ibi Vin. quod talis legatus hoc nõ poterat sine speciali mandato: & ideo ibi institerat ipse legatus apud Papã, quod illã collationem confirmaret: & sic faceret illã valere. Gof. ibi reprehendebat. Vin. & Inno. concor. ibi Goff. & Guil. in Spe. ti. de legato. §. nunc tractemus. circa princ. qui omnes dicunt, quod legatus de latere bene potest conferre talia beneficia per prædictam decre. immo dixit Gof. quod illa præcipue potest conferre, quæ sunt ad Papã deuoluta: cuius vices gerit in prouincia: allegabat etiã decre. s. eo. dilectus. & s. de iure patro. cum dilectus. pro hoc etiã bene facit. s. eo. lib. de elect. si abbatẽ. 2. rñso. vbi cõfirmat electiones, quarũ cõfirmatio spectat ad Papã & j. de verb. sig. c. 1. 1. rñso. Quod ergo petiit in prædicta decre. pe. ille legatus, quod Papa collationẽ per eum factã prosequereẽ benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionem: quia legato nõ parebat. Certum est [5] autem, quod legatus etiã de latere non potest cõferre beneficia vacantia in curia sine speciali mãdato, vt j. de præben. licet. i. si. quod intelligo infra mensem, vt eo. tit. statutũ. Et not. quod vbi est legatus Cardinalis in prouincia: vel alius habens speciale mandatũ: possent tres cõcurrere in collatione beneficij: scilicet Papa, legatus, & ordinarius [6]: & si apparet quis primo contulerit, nõ est dubiũ: si vero non apparet quis primo cõtulerit: tene quod habes j. de præben. si à sede. Ioan. And.

[4] Tenet Dominicus eũ gl. Fonta.

[5] Idẽ Dom. Fonta.

[6] Idẽ. Dom. Phi. vide Fe. li. in c. fin. s. de cõns. Fer.

Legatos,

LEgatos.] Duo facit: præmittit & probat declarationis causam. secundo declarat: ibi, *Præsenti*. Ioan. And.

CASVS. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia: accidit q Papa mortuus est: vtrum sit expirata potestas ipsius legati: ita q mortuo Papa non possit aliquid iure suæ legationis expedire? Rñdet Romanus Pontifex, q cum legatus habeat iurisdictionem ordinariam:(nam si sit legatus de latere, æquiparatur proconsuli: Si vero sit legatus natus vel legatus missus simpliciter, æquiparatur præsidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, quæ incũbunt sibi iure suæ legationis. Nota primo, q legati mittuntur vt euellant vitia, & plãtent virtutes: veruntamen plura alia possunt expedire. Nota secũdo, q legati Papæ habent iurisdictionem ordinariam. & illud indubitanter verum de his, quæ eis cõpetunt iure suæ legationis: Sed quid de his, quæ eis competunt ex speciali facultate? Dicendum q cõis opinio doctorum est, ipsi legati habent delegatam iurisdictionẽ: ideo illa expirat per mortẽ Papæ: sed non alia quæ eis competunt iure simplicis legationis. Nota tertio ex suprascriptione: q quãdo Papa scribit presbytero Cardinali, præmittit titulum suum, quod tñ fallit in Cardinali Basilicæ xij. Apostolorum, vt not. Hostien. ĩ. de priuile. cum olim. Nota quarto q legatio dicitur esse officiũ. de quo. s. cap. prox. vbi appellauit dignitatem. Dominicus.

CAP. II.

LEgatos [a], quibus in certis prouincijs committitur legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent [b], ædificent atque plantent [c]: prouinciarum sibi commissarum, ad instar proconsulum [d], cæterorumque præsidum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes [e]: Præsenti declaramus [f] edicto, commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium, nequaquam per ipsius obitum † expirasse [g].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Finita legatione expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habiturus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa docet vnde sumpta, & quid approbet, ponit summam, & soluit dubium.*

a ¶ *Legatos.*] Extrauagans fuit eiusdem Clementis: & incipiebat, ex parte. & approbat hæc decre. quod not. Ioan. 7. q. 1. sicut vir. & 25. q. 2. igitur. Ioan. de Deo. in quæstionibus suis, in prin. Inno. de offi. deleg. in aut. licet. Hostiẽ. de resti. in integ. cum ex litteris. & ĩ. eo. c. vlt. & Guil. in Spe. eo. tit. §. superest. ver. quid de sententia. & § finitur. ver. pone ergo. & ver. seq. Et nota quia licet decre. dirigatur legato Cardinali: tamen indistinctè loquitur de omnibus legatis: Ex quo infert postea solutionem ad ipsum legatum quæstentem: quod etiam patet ex eo quod ĩ. dicit, cæterorumque præsidũ. licet ergo quo ad quædam sit differentia inter eos, vt dixi s. c. proxi. non tamen quo ad hoc, vt hic vides.

b ¶ *Dissipent.*] vitia.

c ¶ *Plantent.*] virtutes: & ista propriè sunt ordinariorum. ĩ. de offi. ordi. cap. 1.

d ¶ *Proconsulum.*] Legatos Cardinales æquiparat proconsulibus: reliquos præsidibus: Nam proconsul est, qui ex cõsulibus ab Imperatore ad regendam certam prouinciam mittit. [Aliter dr̃ proconsul suffectus loco consulis, hic dictus: q pro cõsulibus fungeret.] Præsides autem illi dicunt, q cum nõ essent prius consules, mittebant ad regimina prouinciarũ. ff. de offi. præsi. l. 1. 2 vbi de hoc. & l. 2. & il. de offi. q̃sto. l. 1. §. ex his. vnde arguẽdo à nomine legati: Cardinales q ex latere Papæ, & ex consulibus suis (assistũt enim sibi in secretis consilijs. ĩ. eo. lib. de elect. fundamẽta. §. decet.) mittunt ad regendam prouinciam: æquiparant proconsulibus. ĩ. de senten. excommu. ad eminentiam. ff. de offi. proconsul. l. 2. Reliqui autem q secretis consilijs non assistunt, missi ad regendas prouincias æquiparantur præsidibus: sed illi habent ordinariam, ergo & isti.

e ¶ *Reputantes.*] hic incipe constructiõ: nos reputantes legatos, &c. & meritò dicunt ordinarij: nec expirat eorum officiũ: faciunt enim statuta perpetua. ĩ. de loca. c. 1. & ĩ. eo. tit. c. vlti. & adeunt per querelam. ĩ. eo. tit. c. 1. & de hoc. 2. q. 6. c. 3. Item habent imperium. ĩ. eod. lib. de elect. si abbatem. ff. de offi. proconsul. l. & ideo. ad idem eo. tit. l. 1. & 2. & C. de offi. eius qui vicem alt. iu. ob. l. 1. & 2.

¶ *Gloss. sequens primo notat hoc ius declaratorium, & respondet contrario, rationem reddit, & interserit opinionem Goff. secundo tractat de pendenti ingressu: tertio quærit an cœtus Cardinalium illum reuocet: ponit opin. & remittit.*

f ¶ *Declaramus.*] nõ est ergo iuris noui promulgatoria: sed veteris declaratoria: quod ergo dr̃ in prædicta decre. cum ex litteris. de restitu. in integ. in princip. cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus illis fungenti, &c. illud, denuo, determinat verbum, commisit, quod sequit: nõ enim morte Anastasij expirauerat legatio: Notat tñ Goff. in summa istius titu. §. finitur. q morte Papæ licet expiret legatio: non tñ iurisdictio quo ad excepta: sed nec expirat legatio, vt infra sequitur: nec mirũ: legatus enim Papæ dr̃ legatus sedis Apostolicæ: sed sedes ipsa non moritur. 12. q. 2. liberti 2. ĩ. eod. lib. de rescript. si gratiosæ. Et nota q ista decre. nõ distinguit an ille legatus tẽpore mortis ingressus fuerat prouinciam vel non: vnde sicut in reliquis ordinarijs nõ inspicimus mortem constituentis, ita nec in isto. An autẽ vacãte sede cœtus Cardinalium reuocare possit legatum forte communiter à Papa & Cardinalibus deputatũ. not. Host. in p̃dicta. decre. cum ex litteris. & Guil. in prædicto. § finitur. ver. sed nunquid. q ex magna & euidẽti causa hoc possent: alias hoc non debent 3. De potestate tamen Cardinalium sede vacãte, vide quod dixi infra de schisma. cap. vnico.

ADDITIO. Cle. ne Romani de elect. & ĩ. eo. de elect. vbi periculum. §. idem quoque. in glo. 1. Fonta.

g ¶ *Expirasse.*] idem habes de inquisitoribus hæreticæ prauitatis ĩ. de hære. ne aliquid.

Vide concilium Trident. sessio. 14. de reforma. c. 19. vbi reseruationes quælibet ad vacantia beneficia tolluntur.

Idem Philippus, & Dominicus.

CAP. III.

PRæsenti [h] declaramus edicto reseruationes † quorũcunque beneficiorum ab Apostolicæ sedis legato suæ [i] legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collatio-

PRæsenti.] Sunt tres partes: Prima in vno declarat: Secunda circa duo restringit: Tertia decernit. Secunda: ibi, *Cæterum*. Tertia: ibi, *Quicquid*. Ioan. And.

CASVS. Legatus cardinalis in hac prouincia suæ collationi reseruauit præbendam proximò vacaturam in ecclesia Pictauen. in fauorẽ certæ personæ: & illi personæ dedit executores ad prouidẽdum in defectum capituli: postea vacauit p̃benda: executor tñ eam non contulit: accidit q finita est potestas legati: vtrũ expirauerint omnes effectus reseruationis: ita quod executor non possit conferre illam p̃bendam? Rñdet q sic. si executor nondum processerit ad collationẽ: sed si processisset, & illã p̃bendam contulisset, valeret collatio: licet persona illa certa nõ apprehendisset possessionem illius. Sed vtrum sit verum indistinctè, q legatus possit reseruare beneficia, & quot voluerit? Rñdet q non: sed in vna ecclesia vnicum poterit reseruare beneficium: vel de beneficijs spectantibus ad vnũ collatorem: & hoc pendente illa reseruatione: sed illa finita posset sibi reseruare vnicam aliam collationẽ: & hoc etiam verum de beneficijs spectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo arg. q quando legatus facit actum pertinentem ad officium legationis: debet dicere q faciat auctoritate legationis, & non auctoritate Apostolica. Nota secũdo q potestas data executori super gratia fienda, expirat expirante gratia. ad hoc ĩ. de præben. si clericus. & cap. si cui. Dominicus.

¶ *Prima glossa facit quatuor, dicit quid restringit, qua pars sit declaratoria, summat, & dicit quid determinet.*

h ¶ *Præsenti.*] ista decretalis & sequẽs restringit generalẽ potestatem legatorum circa beneficia conferenda, de qua ĩ. eo. c. 1. verum est tamen, q primum dictum huius decretalis declaratoriũ est iuris veteris 4, vt in principio patet. Et hoc dicit: finita legatione expirãt reseruationes legatorum: & omnis processus habitus super aliis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demũ dicit, q pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationẽ alicuius: legatus in eadẽ ecclesia, vel de beneficio spectante ad collationem eiusdẽ, aliam facere nõ potest: & quod fit ɔ prædicta, irritum decernitur. Et determinat hæc decretalis notata per Hostiensem ĩ. eo. cap. vlt. & per eum & per Ber. ĩ. de iure patronat. cũ dilectus. & Guliel. in Speculo eo. tit. §. nũc tractemus. vers. sed ecce.

4 Vnde Gofl. in ver. in hoc allegato. & Archi. hoc dicit, q canonistæ hoc tenebant, dicentes q sic per hic fuerat declaratum. Io. And.

i ¶ *Suæ legationis.*] quia si ex speciali auctoritate sibi tradita à Papa hoc faceret, tunc secus: ad hoc ĩ. de præb. si quis. 2. responso. Et nota quia si legatus non Cardinalis nõ potest conferre beneficia vacãtia iure legationis. ĩ. eo. tit. & lib. c. 1. multo minus ergo posset reseruare?

nem [a] eorundem beneficiorũ iam vacantium † minime sit processum) eoipso quòd illius finitur [b] legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata cõferre †. ¶ Cæterum reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati & ecclesiæ nimium onerantur) restringere [c] cupiẽtes: Prohibemus, ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationem aliquã duxerit faciendam: aliam (illa pendente [d]) faciat aliquatenus in eadem [e]. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque: aliud [f] quod ad illius collationem pertineat (quandiu reseruatio pendet alterius)sibi quoquomodo reseruet. Quicquid autem contra præmissa [h] contigerit attentari: eo ipso viribus non subsistat.

¶ Idem.

¶ Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel conferre non possunt: Idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum est irritum.

CAP. IIII.

DEliberatione [i] prouida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas ecclesias [k], seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eisdem, maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis [l] assumi, suæ ordinationi, collationi,

seruare:in Cardinalibus ergo habet locum hæc decre.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona.

a ¶ *Ad collationem*] ergo non sufficit: q vacauerint:nisi priorũ beneficiorum vacantium sit facta collatio: & est ti. j.de cõcess. præbẽ. c.vlt.vbi non sufficit: quòd beneficia vacauerint:& q ab executoribus fuit petitum, vt illa conferant, si ipsorum non fuerit facta collatio: immo habuit locũ reuocatoria.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor modos quibus finitur legatio.*

b ¶ *Finitur legatio.*] hoc potest esse multis modis, puta quia datus fuit legatus ad tẽpus: sinito tempore finita est legatio. s. de offic. deleg. de causis. Itẽ quando reuocatus est. ff. de iudi.l.iudicium. Itẽ quando est egressus [1] legationẽ animo non redeũdi: legationẽ ideo dixit quia si esset egressus vnã prouinciã, in q est legatus in pluribus, ex quo nõ est egressus legationẽ, adhuc non expirauit eius iurisdictio. s.eo.tit.nouit. sic enim legatus i qualibet parte legationis existens, iurisdictionem exequitur sicut eps i qualibet parte diocesis. j.tit.proxi. cum eps. Item finitur legatio personalis morte ipsius legati: non tñ morte constituentis [2] cap. proxi. personalis ideo dixi:quia si esset realis, puta quæ competeret dignitati:nõ expirasset morte legati, vt s.eo.cap. 1. & s.de offic.delega.quoniam abbas. Et quod supra dixi his modis legationem finiri, dic verum in sua persona:& quo ad nõ cœpta per delegatos: sed si quas causas commisisset,& res nõ esset integra, durat finito eius officio illius delegati potestas. s.eo.cap.vlti. Et est mirabile:qa iurisdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum: sed notificatio, inhibitio, & decretum non perpetuant iurisdictionem executoris hoc & alios processus facientis. Sed reseruationes beneficiorum sunt odiosæ propter duo: quia per eas datur via ad vacaturas:& quia præiudicant ordinariæ potestati:igitur sunt restringẽdæ: sed potestas executorum datorum à Papa super gratia facta, etiam re integra: & super facienda re non integra, bene perdurat post mortem Papæ [2]: quia Papa potest ius ad vacaturas dare: sed non sic legatus. s.eo.tit. proxi.si super gratia.& j.de præben. si cui.in fi. bene ergo potest legatus donec durat in officio suo impedire ordinarium in conferẽdo: sed finito officio non, vt hic.

c ¶ *Restringere.*]Causam huic edicto,& ei quod dr̃ j cap.prox.dare potuit Cardinalis sanctæ Mariæ nouæ, [scilicet dominus Petrus de Biperno, de quo dixi s.e. 1.in fi.] qui in pluribus prouinciis legationis Papali fungens officio, omnes dignitates, personatus, & beneficia in legatione sua vacantia suæ collationi reseruauit: restricta est ergo hodie eorum potestas, vt j.patebit.

¶ *Glos.seq ponit quatuor exempla, quibus non pendet: ad duo quæ solutione obstant, respondet & remittit.*

d ¶ *Illa pendente.*]illa igitur sublata, puta mortuus, vel per sententiam debito modo exclusus est is pro quo facta erat reseruatio: vel iam cõsecutus est pbendam: vel reuocauit legatus reseruationẽ [3], tunc bene potest in ecclesia eadem facere aliam [4]: quia illa non pendet: si vero illa pendet, aliam non potest facere: Sic & pendente dilatione quiescit officium iudicis. C.de dila.siue pars. s.de app. significante. sic & pendente lite contra vnum electum, non potest alius eligi, quod dic vt j.vt lite penden.cap. 1. & 2.& sic attentata pendente appellatione reuocantur per modum attentati: quod dic vt j de app non solum. sic & is qui contulit alicui beneficium: pendente termino acceptionis, non potest illud alij conferre, vt s.de præben.si tibi absenti.& sic pendente negotio reseruationis, delegatus non subdelegat causam, nisi de recusatoris assensu, vt s. eo. lib.de offi.dele.iudex. 2. responso. sic & accusatus pendente accusatione non promouetur. s. de accus. omnipotens. nec testificatur. quod dic vt s.de test.c.vlt.

¶ Archiarum nomine, q legatus & vacantia & vacantia reseruauit infra tamẽ legationẽ, quo ad vtrunque reseruatio expirat illisim de: quia cũ periit legatio, demum & alia omnia vt accessoria pereunt, item reseruationes ex futuro dependent. ergo fractum collantur. Bon.

[1] Fallit si legatus continerit cancellariã & præbend. vacantium reseruauerit, dato executore: nã talis finita legatione conferre poterit Pet. de Ancha. Fran.

[2] Et reuocatus secundũ Host. & ff.de offic.præfec. vrb l.1. hoc mox. l. cod. cap. nouit. qd hi placet Arch. & sic ordinarius. s.c.proxi. & aliás expresse renunciare nõ posset: ergo nec tacite. Io.And.

[3] Vide Specul. tit. de legato. §. 5. nu. 14. Iudeorum de Senis consil. 197. & Geminianum hic.

[3] Quod procedit ante collationem: dubio tamẽ non præiudicat. Dom. Fonta.

[4] Nec tamen facere monitionẽ de prima reseruatione, vbi est clausula motu proprio. si tñ nõ est certe debet: maxime cũ pro eodẽ persona reseruat. Dom. Ioa.

e ¶ *In eadem.*]quia ista littera non distinguit: non curo an illa beneficia spectent ad collationem vnius, an diuersorum: ex quo enim sunt in eadem ecclesia, siue iidem, siue diuersi habeant conferre: pẽdente vna reseruatione non fiet alia. [Idem Archi.]

f ¶ *Aliud.*]etiam in alia ecclesia: & sic differt à proximo dicto.

g ¶ *Illius.*]pone, reseruauit legatus beneficiũ quod spectat ad collationẽ episcopi: hac reseruatione pẽdente, reseruat aliud quod spectat ad collationem ipsius epi & alterius. nunquid valet reseruatio secundi? Credo quòd non [5]: qa licet spectet ad collationẽ alterius, tñ & illius. Et est si. qd dixi. s.eo. lib.de rescript. statutum. §.cum vero.in gl. 2. & qui iurat non suum esse, iurat etiã sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus. §. vlt. Ad hoc ff. de leg.3.si quis seruos. vbi testatore legate seruos suos, & qui in totũ & qui in parte sui sunt, legati esse videntur. Nec obstat j.de præbẽ. cum in illis.in nu. quia illud induxit intentio Papæ, qui illum solum grauare intendebat, vt ibi dixi in vlt.glos. Nec obstat quod dixi. s. eo. lib.de rescript.cum aliquibus. qa similitudo & identitas rationis illud inducit, vt ibi dixi.

h ¶ *Præmissa*]omnia comprehẽdit. ad idẽ s. in ant.de rescri. olim. si igitur finita legatione executor conferat, vel processus faciat, nõ tenet, vt in 1.respõso.& idẽ in sequentibus casibus, vt in prin.dixi.

DEliberatione.]Prima pars facit duo: Primo ponit prohibitionẽ in quadruplici specie: Secundo decretum: ibi, *Decernentes.*

CASVS. Dictum fuit s.cap. 2. q legati Cardinales possunt beneficia conferre, & reseruare: verum sit verũ indistincte, q possint conferre beneficia quæcunque: siue in ecclesia cathedrali, vel aliud beneficium? Certe non: Sed quid, vacat abbatia vel aliqua dignitas ecclesiæ collegiatæ, vt decanatus beatissimi Hilarij maiores Pictauis, vel prioratus beatissimæ Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis possit illas conferre? Respondet quod non: dum tamen sit principalis dignitas illius ecclesiæ: aliæ autem dignitates minus principales illius ecclesiæ cadunt sub potestate legati Cardinalis: & hoc verum, nisi ad illas dignitates minus principales aliqui assumerentur per electionem: Nec potest legatus dare alicui potestatem, vt recipiat resignationem alicuius beneficij, & ei committere collationem simul: sed potest committere successiue, vt dicit glossa. Nota primo, quod iura communia debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc procem. huius libri. Nota secundo arg. quòd in mandato generali, quibuscunque verbis vtatur, non includuntur requirentia speciale mandatum. ad hoc j.de procura.cap. 2. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam.*

i ¶ *Deliberatione.*] Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel cõferre non possunt: idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post epos, si ipsarum prælati per electionẽ debent assumi: & 3 hoc factum est irritum. Secundo dicitur, quòd legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & contra factum vel faciendum decernit irritum.

k ¶ *Ecclesias.*] tolle quod est infra; suæ ordinationi, &c. Et conferre ecclesiam, est conferre ipsam principalem dignitatem de ecclesia [6], puta episcopatum, plebaniam, abbatiam, prioratum: vel his similia. & has hic prohibet conferri: non prohibet canonicatus ipsarum ecclesiarum conferri per legatos: quod ex his patet, quæ sequuntur.

¶ *Gloss. seq. quærit, & ponit. Iterum quærit, & soluit.*

l ¶ *Electionis.*] aduerte etiam vidi de facto hanc q̃stionem: legatus cõtulit plebaniã, quæ ad collationẽ epi spectabat: q̃rebat, an collatio eius teneret, & dicebãt quidã [7] q sic per hanc litteram: ex quo nõ per viã electionis, sed collationis assumit ibi prælatus. Sed hoc non est

[5] Idem Dominicus Pisa. li. Fon.

[6] Vide q̃ 2o.in cle.de præben.c. 1. gl. de istis Io.And.

[7] Archidia. olim, sed postea mutauit, & tenet quod sequitur in glo. Io.And.

non est verû: quia ista littera quæ de via electionis loquitur, tantû in prælaturis cathedralium ecclesiarum loquitur. [Aliâs sequeretur, quod etiam cathedralem conferre posset, cui prouideretur per collationem: quod aliqui fatentur: sed non est verû [1]. Ioan. And.] quasi diceret archidiaconatû in ecclesia cathedrali legatus conferre nô poterit, si ista duo coocurrunt: quod ille archidiaconatus sit maior dignitas post epm: & quod per viam electionis archidiaconus ibi assumatur: sed si vtrûque vel alterum desit: tunc legatus illum côferre poterit [2]: vnde non sine mysterio sic diuisim summaui intellectum: ad hoc facit quod sequitur, suæ ordinationi, &c. nec obstat ĩ. neque aliqd quominus, &c. quia & sine illa clausula satis erat prohibitum per præcedentia: & ibi sic locutus est pro eo quod id vt plurimum obuenit: & potest etiam respicere qd hic dicit de dignitatibus cathedraliû ecclesiarum maioribus post epos. Sed cum maioritas consideretur circa multa, vt circa ordinem secundum quem archipresbyter est maior archidiacono: circa administrationem secundum quam econuerso: & circa alia quæ not. ĩ. in antiq. de reiect. sedes. de qua maioritate intelligimus? Dic quod de maioritate prælationis loquitur: in qua licet inspicienda sit consuetudo: dicimus tamen de iure archidiaconum præesse. Is ergo qui præest post epm capitulo, & côuocat capitulû, & similia facit: hac prohibitione inclusus est.

[1] Idem Phi lip. Franc.

[2] Hoc est ve rissimû Philip. & Domi nicus. Fran.

Hoc est ad alium Lom bard. sub A lexandro inf. cap. 2.

prouisioni, electioni aut dispositioni, quomodocunque reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod quominus hi, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare, libere valeant cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat [a]: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eoipso irritum & inane.

¶ *Legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & côtra factum, vel faciendum decernit irritum. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Prohibemus [b] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie [c] cuicunque [d] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis côferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranen. [e] concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam côtra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solû ad futura, sed etiam ad præterita, & adhue pendentia [f] negotia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ *Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij vitiatur. hoc dicit. Zen.*

CAP. V.

Collatio beneficij per legatum [g] sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit [h] habita mêtio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Archiepiscopus non potest sibi côstituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquàm fuerit appellatum.*

ADDITIO. Idem concludit Philip. Fontanus.

a ¶ *Interponat.*] Nota quod ordinarius ad quem collatio vel electio non spectat: non potest inhibere electionibus, ne eligant: etiam si sit legatus de latere: multo minus inferior. ĩ. de restitu. in integ. cap. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Et si id faciat videtur puniendus vt sacrilegus. 1. q. 3. sunt quidam. ad finem quæstionis. Archid. Ioan. And.

b ¶ *Prohibemus.*] declarat notata per Innocentium & Hostiensem ĩ. de offi. deleg. ex parte 2.

ADDITIO. Et Ioan. Monachus refert hic se prius sic pronuntiasse de Papæ mandato. Ioan And.

ADDITIO. Ista secunda pars facit quatuor: primo ponit prohibitionem: secundo eius causam: ibi, *Cum per hoc*: tertio decernit: ibi, *Nos enim*: quarto prorogat: ibi, *Volentes*. Ioan. And.

c ¶ *Specie.*] hic genus & species parificantur: interdû differunt: qd dic vt 23. dist. quamquam. ĩ. de offic. ordi. si sacerdos.

¶ *Glossa sequens soluit dubium de duobus delegatis: distinguens an simul, an successiue dentur.*

d ¶ *Cuicunque.*] vel quibuscunque, vt in vna persona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio: ad idê ĩ. eo. lib. de elect. cap. penulti. in princi. & ad hoc de pœn. dist. 3. adhuc perfidi instant. 96. distin. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere vni quod recipiat, & alteri quod demum conferat: quia qua ratione committêdo hæc eidem, daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuersis. Et ille est casus specialis, quod possum per me quod non per alium: ĩ. regulam. ĩ. de regu. iur. potest. vbi hunc & quosdam alios enumerat. legatus enim bene potest resignationem beneficij recipere: & postea illud beneficium vacans conferre: sed hanc commissionem non potest facere: facilius enim per hunc modum fieret fraus ad vacaturas, quam per illum. Et est sim. expressum ĩ. de concess. præben. constitutus. vni non potest alicui episcopus specialiter committere, quod conferat certum beneficium cum vacabit: licet cum vacauerit, posset illud conferre. Puto tamen quod legatus bene possit cômittere alicui, quod recipiat resignationem alicuius beneficij: & recepta resignatione cum beneficium vacat, bene posset eidem vel alteri cômittere, quod illud beneficium conferat: & per hanc decreta. [3] [Maxime pôderato prin. huius. §. ibi in genere.] attentari posset, quod licet episcopus posset generaliter tradere potestatem officiali vel vicario suo, côferendi beneficia vacatura, ĩ. eo. lib. de offic. vica. cap. vlti. non tamê alium quam officialem constitueret.

Possum per me quod nô per alium. Quæritur an possit committere alicui specialiter vt conferat certû beneficium cû vacabit.

[3] Ita tenet Phil. & allegat Rota decisio. 197 venere hoc ex glossa. Fran.

ADDITIO. Vide qd not. ĩ. de præben statutum. in vlti. gl. Io And.

e ¶ *Lateranensis.*] ĩ. de concess. præben. nulla.

f ¶ *Pendentia.*] quasi dicat, sicut hæc constitutio non respiciebat præterita, ita nec pendentia: sed prorogatione eam extendi voluit ad vtranq;. de hoc vide ĩ. de elect. licet canon.

Al. in, fuit

ADDITIO. In gloss. ad futura, quam hic ponit. Archid. Ioan. And.

Collatio.] Non diuiditur, quia breue est: Sicut taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem obtentam à sede Apostolica: ita vitiat collationem obtêtam a legato: Secus esset de collatione obtêta ab ordinario: quia illa taciturnitas non vitiat.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac prouincia existens, côtulit mihi aliquod beneficium vacans: tacui ei aliud beneficium quod obtinebam: an valeat talis collatio? Certe nô: nam taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem legati à sede Apostolica impetratam. Nota primo legatum posse conferre beneficia, de quo ĩ. eod. tit. & lib. c. 1. Nota secundo, quod in litteris beneficialibus quæ impetrantur à legato, eadê mentio debet fieri qualitatum & circûstantiarû, quæ requiruntur in litteris à Papa impetratis. Dominicus.

g ¶ *Legatum.*] Cardinalem: quia alius iure legationis conferre nô potest ĩ. eo. c. 1. in fi. nisi ex speciali potestate, vt ibi.

h ¶ *Mentio.*] quid dices si legatus proprio motu (& hoc exprimitur in litteris concessionis) confert mihi beneficium habenti aliud, de illo mentione non facta: nunquid valebit collatio sicut & valet eo casu si Papa contulisset. ĩ. de præben. si motu proprio? Videtur quod non: quia Papa non est ligatus [4] legibus sicut legatus. C. de leg. digna vox. de concess. præbend. proposuit. vnde aliud in Papa, aliud in legato: Sed contrarium credo: sicut enim si ordinarius mihi habenti beneficium conferat aliud, bene tenet collatio hoc tacito: licet vtrunq; retinere non possim, vt in cle. de offic. ordi. c. 1. quæ in hoc reprobat quod hic not. archidiaconus. sic & si legatus conferat, tenebit collatio [5] non tamen vtrunque propter hoc potero retinere. & facit ĩ. eod. lib. de rescrip. gratia. hoc ergo intendit decretal. quòd sicut impetrans beneficium a Papa tenetur de beneficio quod habet (quantumcunque modicum sit illud) facere mentionem: sic & impetrans a legato: alias non valebit collatio: quia impetratio [6] est subreptitia: Vbi vero nô impetrauit, sed legatus contulit: in quo peccauit ille cui facta est collatio? Certe in nullo: vnde credo tenere. Sic video, quòd impetrationem impedit sacti possessio colorata, si de illa non sit mentio. ĩ. de concessio. præbend. cum nostris. collationem non impedit. ĩ. de præbend. licet episcopus. Ioan. And.

Motu proprio legati, an excludat subreptionê facto motu proprio Papæ.

[4] V. de Borchardi lib. 15. decret. cap. 41. & B. Thom. 1. 2. q. 96. art. 5.

[5] Idem Pet. de Ancha. Fran.

[6] Quæ propriè fit ab illo ad quem primo iure non spectat collatio. Ioan. And.

DE OFFICIO ORDINARII.

¶ *Dictum fuit supra de officio legati, qui est maior quibuscunque ordinarijs in causa sibi delegata: nunc restat videre generaliter de quibuscunque ordinarijs, ideo ponit titulum sive rubricam de officio ordinarij.*

Romana.

Romana.] Sunt quinque partes ſm Io. Monachum. Primo ponit prohibitionem. Secundo: ibi, *Nec pro eo.* soluit oppoſitionem illius prohibitionis. Tertio: ibi, *Quia in cauſis.* rationem ſolutionis ſubijcit. Quarto: ibi, *Officiales.* quandam moderationem officialibus Remenſibus iniungit. Quinto: ibi, *Et hoc.* illã ad alios officiales extendit. Plus mihi placet, vt ſint ſolũ duæ partes. Ioan. And.

¶ Præſupponendũ eſt, ꝙ archieps poteſt committere cauſã ſuffraganeo, vel ſubditis ſuffraganei: ſed qñ cõmittit ſubditis ſuffraganei, nõ poteſt eos compellere.

CASVS Archiepiſcopus Burdegalenſis vult officialem foraneũ in diœceſi Pictauẽ. deputare ad cognoſcendum de futuris cauſis ꝑ appellationem ad ipſum deuoluendis in futurũ: vtrum poſsit? Rñdet ꝙ non: licet cauſas deuolutas committere ſiue delegare poſsit in diœceſi ſui ſuffraganei: ſed non cauſas in futurum deuoluendas. Ratio eſt: qa poſt appellationem iuriſdictio eſt ipſius archiepi: ideo cauſas poteſt committere: ſed ante appellationem non habet iuriſdictionem: ideo non poteſt committere: quia nemo dat quod non habet. Sed ponamus ꝙ archieps per tempus ſufficiens ad introducendum conſuetudinem, conſtituit officiales ad cognoſcendum de cauſis in futurum per appellationem deuoluendis: vtrum valeat conſuetudo? Rñdet ꝙ ſic. Sed ponamus ꝙ illud ius ſibi competit ex conſuetudine: & ſic cõſtituit officialẽ in diœceſi Pictauẽ. vtrũ poſsit inhibere officiali Pictauẽ. vt non attentet aliquid, antequam ſibi competat iuriſdictio? Rñdet ꝙ non, vt in cap. Romana. ꝭ. de appel. & ibi latius. Sed vtrum officialis iſte deputatus ab archiepo Burdegalenſi poſsit excõicare, interdicere, vel ſuſpendere epm Pictauẽ. vel alios ſuffraganeos? Dicit Romanus Pontifex ꝙ non, ſi archiepiſcopus Burdegalẽ. ſit præſens vel prope locum: ne epo fiat quodammodo iniuria ab ipſo officiali deputato, qui eſt humilis perſonæ: tamen illud procedit de honeſtate: Nam ſi officialis archiepi epm ſuffraganeũ excõicaret, teneret excommunicatio. Nota primo, ꝙ archieps regulariter non poteſt iterare diœceſim ſui ſuffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate ſua: fallit in aliquibus caſibus: nam archieps poteſt viſitare totam prouinciam ſuam. de cenſib. cap. 1. eod. lib.

Notabilia domini Hostie.

Nota ſecundo ibi: *Diſponant, aliquidve.* iuncta gl. ꝙ archieps in diœceſi ſuffraganei nõ poteſt ſibi ſedem conſtituere, nec ordines celebrare: multo minus poteſt eps particularis in diœceſi alterius epi. Nota tertio principalem effectum huius capituli, ꝙ licet archiepiſcopus poſsit inhibere ſuffraganeis, ne procedant, vel aliqd attẽtent in cauſis ad ipſum per appellationem deuolutis, vt in cap. Romana. ꝭ. de appel. non tñ poteſt conſtituere officialem ad id faciendum in cauſis, quæ nondũ ſunt deuolutæ: ſed ſi eſſent iam deuolutæ, poſſet: quia non tenetur facere inhibitiones perſonaliter, ſed poteſt alteri cõmittere. Nota quarto, ꝙ archieps poteſt committere cauſam ad ipſum per appellationẽ deuolutã alicui de ſuffraganeis ſuis. cap. paſtoralis. eo. tit. in anti. ſed non poſſet compellere ſubditos ſuorum ſuffraganeorum: vt dicto cap. paſtoralis.

Nota vlterius, ꝙ conſuetudo dat iuriſdictionem. cap. cum contingat. de foro cõpeten. in anti. l. 1. C. de eman. lib. l. 1. iuncta l. more maiorum. ff. de iuriſdi. om. iud. Not. inſuper, ꝙ archieps non poteſt per ſe vel per alium facere inhibitiones, antequam fiat deuolutio ad ipſum per appellationem: quia ante appellationem nõ habet aliquam iuriſdictionem. Nota vlterius, quòd quandiu archieps eſt præſens: ſuus officialis principalis non debet epos ſuffraganeos excõicare. ſed illud reſeruare debet archiepo: ſi tamen faciat, tenet excõicatio: quia licet officialis archiepi ſit minor quãtum ad ordines: tñ quantum ad iuriſdictionem eſt maior: & ei eſt honor deferendus ſicut ſuo domino: tamen eſt puniendus, eo ꝙ fecit contra canones. Nota inſuper in §. *Nec pro eo*] ꝙ officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, ſed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Nota finaliter eo. §. ꝙ iudex qui in cauſis certam habet iuriſdictionem, non dicatur illam habere ante ortum cauſæ, in qua datur iuriſdictio.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

CAP. I.

Romana Eccleſia [a]: & infra. ¶ Prohibemus quoque, ne Remenſis [b] archiepiſcopus in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum foraneos [c] officiales conſtituat: quia cum metropolitanis, ne ſuorum ſuffraganeorũ ingrediantur [d] diœceſes, vt in eis auctoritate propria iudicent [e], diſponant [f], aliquidve aliud agant [g] canonica [h] prohibeant inſtituta: nequaquam hoc poſſunt in illis per alios [i] exercere. ¶ Nec pro eo [k] quòd cauſas per appellationem delatas ad ipſos, poſſunt [l] in ſuffraganeorum ſuorum diœceſibus delegare [m]: ſimiliter licet eis tales officiales inſtituere in eiſdem: qui eorum vice (cum appellatur ad ipſos) citationes, vel inhibitiones [n] faciant, ſeu compeſcant in hac parte rebelles: Quia [o] in cauſis per appellationem deuolutis ad ipſos, iam iuriſdictionem obtinere noſcũtur [p]: propter quod licite poſſunt ſuper illis committere vices [q] ſuas. Non ſic autẽ in alijs †, in quibus nondum [r] extitit appellatum: & idcirco non debent aliquos cõſtituere pro citationi-

a ¶ *Romana Eccleſia.*] Archieps non poteſt ſibi conſtituere officiales in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum, etiam pro futuris cauſis per appellationem deuoluendis ad ipſum: niſi de conſuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere nõ poſſunt priuſquam fuerit appellatum. Secũdo dr̃, quòd donec archieps de facili poteſt haberi, officialis eius ſuffraganeũ excõicare, ſuſpendere, vel interdicere non poteſt ꝑꝑ ordinis epalis reuerentiam. hoc dicit in ſumma.

b ¶ *Remenſis.*] idem de alijs, vt in fi.

¶ *Gloſſa ſequens tripliciter exponit foraneos.*

c ¶ *Foraneos.*] quia foris in diœceſi cõſtituebantur: quod archieps facere non poteſt: quia in diœceſi ſui ſuffraganei, &c. vt ꝭ. ſequitur. Vel, foraneos, id eſt q forum teneant. ꝭ. de verb. ſign. cap. forus. Vel foraneos: quia de foris veniunt vt aduenæ, vel peregrini dicã-tur: quorum ſunt reprobata iudicia. 3. q. 6. peregrina. & c. ſeq. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit.*

d ¶ *Ingrediantur.*] Quomodo ergo viſitabũt & procurationem recipientẽ & ſic eſt ꝭ I. de præſcrip. cũ ex officij. ꝭ. de cenſi. ſopitæ. & cap. nuper. & ꝭ. eo. tit. Romana. & c. vlt. cũ ſuis ſim. Sol. hoc nõ poſſunt niſi in caſibus permiſsis, quorum iſte vnus eſt: & vide quod not. Io. 9. q. 3. c. 1. & c. 2. & Ber. ꝭ. de offi. ordi. paſtoralis.

e ¶ *Iudicent.*] pro tribunali ſedendo.

f ¶ *Diſponant.*] extra iudicium faciendo coram ſe celebrari [1], & ante ſe recognoſci pctus. ꝭ. de foro cõpe. Romana. §. vlt. De celebratione vero diuinorum, dic hodie vt in cle. de priuil. archiepo.

g ¶ *Agant.*] conferendo ordines [2], ſacramẽta, & ſimilia faciendo.

ADDITIO. Vt conſecrando eccleſias, vel altaria. Ioan. And.

h ¶ *Canonica.*] loquit de his canonibus 9. q. 2. c. 2. & q. 3. nullus primas. & c. conqueſtus. & concor. l. in Authen. de defen. ciui. §. interim. coll. 3. vbi præſes prouinciæ, qui poteſt comparari archiepo: nõ prohibet defenſorem ciuitatis, qui poteſt comparari epo, quo minus vtatur iuriſdictione ſua: non ſic autem in epo circa ſubditos ſuorum ſubditorum. de hoc ꝭ. eo. tit. cum ab eccleſiarum. & probatur in Authen. iam alleg. in princ. vbi dicitur, ꝙ defenſor ciuitatis poteſt de cauſis inferiorum (prætermiſsis magiſtratibus municipalibus) cognoſcere: & de hoc 11. q. 1. de perſona.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. duas concor. duo contraria ſoluit, & remittit.*

i ¶ *Per alios.*] quod enim quis per ſe non poteſt, nec per alium. 46. diſt. ſicut. ff. de admini. re. ad ci. per. l. 2. §. 1. Arg. contra. 86. diſt. non liceat. ꝭ. ne cle. vel mo. c. vlt. cum ſi. primum eſt generale: ſecunda ſunt ſpecialia: quod dic vt 88. diſtin. epiſcopus gubernationem. qd etiam eſt contra. ꝭ. de regu. iur. poteſt quis.

k ¶ *Nec pro eo.*] olim hic erat duplex littera: ſcilicet hæc prout iacet: alia ſm cauſas per ap. &c. & hanc litteram communiter habebamus: & hanc ſecutus Ber. poſuerat gloſſam, quæ ſm hanc litterã nec pro eo, falſa eſt: dicens, ꝙ archieps poterat tales officiales in cauſis appel. conſtituere: ſed de illis in quibus appellatum non eſt, nullam habebant poteſtatem, niſi de conſuetudine, &c.

l ¶ *Poſſunt.*] & debent: quod dic vt ꝭ. eo. vt litigantes.

m ¶ *Delegare.*] non tamen renitentem compellere ad delegationẽ ſuſcipiendam. ꝭ. eo. paſtorali. 1. reſpõſo. & ibi plene de hoc. & ꝭ. de foro compe. Romana. 2. reſponſo.

n ¶ *Inhibitiones faciant.*] ſcilicet iudici appella. ne vlterius in cauſis procedat, vt ꝭ. eo. cap. §. à quibus. & ꝭ. de appella. c. Romana. §. ſi autem. & de effectu huius inhibitionis dic vt ꝭ. eod. non ſolum.

o ¶ *Quia in cauſis.*] ſimilitudinem improbat.

p ¶ *Noſcuntur.*] Nota ꝙ eo ipſo quòd appellatum eſt, iuriſdictionem habet in cauſa: vnde videtur quod ſtatim poſsit inhibere. Sed de hoc dic vt dicam ꝭ. de appel. in decre. Romana. §. ſi autem. & in decretali non ſolum.

q ¶ *Vices ſuas.*] quia poſſunt per alium quod per ſe. ꝭ. de reg. iur. poteſt quis per alium. cum ſuis concordantijs.

r ¶ *Nondum.*] nemo dat quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. de iure pat. quod autem. & concor. de offi. proconſul. obſeruare. §. vlt. de reſcript. cap. paſtoralis. in fi.

[1] Clericos, quod ſequitur. Io. And.

[2] Vide q dixi l. eo. lib de ſepu. c. cum ſubdus. Io. And.

a ¶ *Futuris.*

a *Futuris.*] tractus futuri temporis, &c. ff. de v sur. l. 1. §. 1. & de hoc s. de procura. audi:is. in vlt. glo.

ADDITIO. Et s. de sepul. in nostra. j. de homici. c. 2. & de sent. excom. Romana. §. caueant. Ioan. And.

b *Consuetudine.*] præscripta s. de consue. cap. vlt. ad idem s. cod. lib. eo. tit. cap. 3. & concordat ad hanc literã j. eod. tit. vt litigantes. in fin. Ioan. And.

c *A quibus.*] scilicet officialibus, & idẽ dic de ipsis archiepiscopis eadem ratione.

ADDITIO. Et satis patet. j. de appella. cap. Romana. §. si autem. & seq. Ioan. And.

Glo. seq. voci per quæstionem, quam dupliciter soluit, & remittit.

d *Circa illam.*] puta in vicina prouincia infra duas dietas vulgares. s. de rescrip. nõnulli. vel legales, vt j. de præben. præsenti. §. loca. Vel dic arbitrariũ, & adde qđ dixi s. eod. lib. de temp. ordi. cum nullus. §. episcopo.

e *Extiterit.*] scilicet archiepiscopus.

Glo. seq. voci primo per obiect. secundo quærit. arg. negatiue. soluit contrarium.

f *Non attentent.*] licet de iure hoc possunt: quia licet sint minores ordine, sunt maiores iurisdictione: pp eos quorum vices gerunt. 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. cap. 1. s. in ant. de offic. deleg. sane 2. tñ inhonestum erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid si excõicet: nunquid tenet? videtur q non: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: etiam si nõ adijciat, &c. C. de legib. non dubium. Sol. dico cum Ber. q tenet: quia speciale est in his sententijs, q iniuste latæ ligant. 11. q. 3. cap. 1. s. de senten. excom. sacro. punietur tamen qui hoc fecit, vt ibi.

g *Metropolitanorum.*] vni de iure scriptum, omnes instruit. 23. dist. præterea. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis. in ant.

h *Reuerentiam.*] s. de offic. deleg. c. 2. eo. lib.

Glo. seq. quærit, & soluit.

i *Obseruari.*] dixi de officialibus: quid dices de delegatis ipsorũ archiepiscoporum? Credo q idem, cum eadem sit ratio: immo multo fortius: quia magis est iurisdictio officialis fauorabilis: cum idem sit consistorium. j. de appella. Romana. 1. responso.

S*i canonici.*] Sunt quatuor partes fm Gar. & Ioan. Mona. & Clericum: Primo ponit cessationis formam: Secũdo: ibi, *Scituri.* ponit non seruantes illam. Tertio: ibi, *Si autem.* punit illos cõtra quos canonice cessatum est: Quarto: ibi, *Cæterum.* improbat quẽdam abusum, quem facientes puniri decernit. Ioan. And.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictauen. habent ex priuilegio vel cõsuetudine, q cum aliquis eos offendit, vel occupat res ecclesiæ: possunt cessare à diuinis: donec sit eis satisfactum: Accidit q quidam offendit vnum ex canonicis, vel aliquod delictum cõmisit, pp quod possunt ipsi canonici cessare à diuinis: Quæritur, quam formam teneantur ipsi obseruare? Rñdet, q in scriptis in instrumento publico, vel litteris sigillatis sigillo authentico, debent inserere causam suæ cessationis; & notificare delinquenti, q pp illam causam intendunt cessare a diuinis. Quid si ipsi non obseruant istam formam? Rñdet q ipsi punientur: quia non percipient fructus suarum præbendarum: & si percipiant, tenentur restituere: & satisfacere de iniurijs illi, in odium cuius cessabant. Postea reprobatur quædam consuetudo: quia si delinquens non curabat de cessatione, ipsi canonici remouebant imagines à suis locis: & ponebant inter spinas vel vrticas: Papa mandat q ista cõsuetudo est irrationabilis: quia est dedecus Dei & sanctorum. *Diuini cultus.*] Ista emenda debet applicari ad augmentum diuini cultus: & non est applicanda episcopo. Nota primo, q canonici de consuetudine possunt inducere cessationem a diuinis in ecclesia: secus ergo de iure communi. Nota secundo, q parem vim habet in probando instrumentum publicum, & litteræ authentico sigillo sigillatæ. ad hoc s. eod. lib. de elect. vt circa. Dominicus.

* Nota Dom. q delegare nõ est iurisdictionis, pro[illegible] appellationem regulariter archiepis delegare nõ potest: quia iurisdictionẽ vt dicit hæc glo. & Doct. non habet & [illegible] consuetudine potest ergo. Feder.

* Vide bene[illegible] Thomã [illegible]

* In principio [illegible]

bus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis ecclesia circa talium officialium institutionem de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

¶ *Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeũ excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest propter ordinis [melius dixisset, officij] episcopalis reuerentiam. hoc dicit in summa. Ioan. And.*

¶ Officiales autem Remensis archiepiscopi (quamdiu in sua prouincia, vel circa illam extiterit) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum, circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam põtificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunen.

¶ *Canonici, qui à diuinis cessare possunt cõsuetudine vel alio iure, si cessare volũt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authẽtico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cõtra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nõ inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, et satisfaciãt de iniurijs illi, cõtra quẽ cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatẽ ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Ultimo reprobatur cosuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.*

CAP. II.

SI canonici à diuinis cessare voluerint, prout in ecclesijs aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliàs vendicant: antequam ad cessationem huiusmodi quoquomodo pcedant, in instrumento publico, vel patentibus litteris sigillorum suorum, aut alterius authẽtici munimine ro-

Prima glossa ponit summam.

x *Si canonici.*] Canonici, qui a diuinis cessare possun: consuetudine vel alio iure, si cessare volũt, causam suæ cessationis exprimãt in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi ꝯ quẽ cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nõ inuenta legitima, quicquid medio tpe perceperint ab ecclesia, restituant: & quę percipere debent, non percipiãt, & satisfaciãt de iniurijs illi, ꝯ quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatẽ consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur ꝯtrarium facientes grauiter puniẽdos. Ioan. And.

Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.

l *Canonici.*] seculares: non enim in regularibus locum habet hæc cõstitutio fm Guli. quod est falsum: j. eo. q̃uis. in prin. & dic canonici & capitulum: quia pauci hoc nõ possent facere. s. de his quæ fi. à maio. par. cap. quæsiuit.

m *A diuinis.*] scilicet, officijs.

Glo. seq. voci per quæstionem, an sit interdicta ecclesia.

n *Cessare.*] de illa cessatione dicitur s. eo. irrefragabili. §. cæterũ. nec medio tpe dicitur talis ecclesia interdicta: sed suspendunt illi organa sua: vnde tali cessatione durante, potest ibi eps & alij celebrare sine irregularitatis pœna, vt in prædicto §. cæterum. quod non esset, si esset interdicta. de cleri. excom. mini. postulastis. de excess. præla. tãta. fm Guli. & Gar. Nec possent ipsi canonici sine epo ecclesiã interdicere: de his quæ fi. à maio. par. cap quæsiuit. de iure cõi: quia de speciali non loquor. & sic potest intelligi. s. de appel. dilectis. & vacante sede de iure cõi hoc possent. s. de hæret. ad abolendam. s. de maio. & obed. cum olim. j. eo. lib eo. tit. cap. 1.

o *Ecclesijs.*] vt Lugdunen. Vien. Claremõten. Attrebaten. & quibusdam alijs secundum Guli. & Gar.

p *Ex consuetudine.*] Nota q consuetudo iurisdictionem tribuit, vt 9. q. 3. conquestus. de foro compet. cum contingat. de arbi. dilecti. C. de emanci. l. 1. & fin.

q *Aliàs.*] vt ex priuilegio.

ADDITIO. Arg. s. de verb. sign. ex parte, vel concessione epi fm Guli. vel constitutione synodali secundum Clericum, pro quo facit cle. 1. de senten. excommunica. Archid. intelligit de priuilegio Papali. Ioan. And.

r *Huiusmodi.*] scilicet posse à diuinis cessare.

s *Instrumento publico.*] ad idem s. eod. lib. de elect. vt circa. & dic vt ibi.

t *Patentibus litteris.*] ad idem de tempo. ordina. cap. 1. j. de senten. excom. cum medicinalis.

Glossa sequens duo notat.

u *Alterius.*] Nota ex vi relatiui sigillũ capituli authenticũ: de hoc de pba. post cessionẽ. & plene p modernos de fide instru. c. 2. & in Spec. de instru. edi. §. videdum. ver. 10. Item nota q potest qs

* De materia huius cap. vide casus in cap. quamuis. j. eo. tit. & lib.

* In quodã manuscri[illegible] pro ista consuetudine. seu cessatione, vel priuilegio Papæ, vel alias vẽdicant, &c.

* Exponit Arch. singula h rũ [illegible] ad [illegible] de [illegible] scriben. [illegible] de c. significauit. j. de app. Fed.

* Idẽ Dom. notans [illegible] q simplices vocati canonici venerit [illegible] regulares, [illegible] hoc patitur. Fed.

* Saluo qđ habes cle. de sent. excõ. c. 1. Archid. not. de sent. excom. [illegible]

* Ioan. Mo. [illegible]

alieno sigillo signare; sicut in testamento. C. de testa. si vnus. ad idẽ 73. dist. io nomine. ad hoc ĩ. de re iudic. cum inter vos.

ADDITIO. Vbi de hoc in quarta glo. dicit Archid. ꝙ ad hoc vt sit cautum in litteris, vel instrumẽtis fiat mentio quõ alieno sigillo signatum est. arg. ff. de iis quæ in testa. delen. l. 1. §. & ideo. Ioã. An.

a ¶ *Illud.*] instrumentum publicum.

b ¶ *Illas.*] scilicet patentes litteras.

c ¶ *Hoc prætermisso.*] idest, causa non expressa in patentibus litteris: vel instromento publico: & assignatio non facta.

d ¶ *Causa.*] quæ manifesta, idest, notoria & rationabilis debet esse. ĩ. eo. irrefragabili. §. cæterum. Et sup ea debet interuenire tractatus, & seruari forma decre. ĩ. eod. q̃uis. non enim pro pẽtione subtracta, vel minima offeosa fiet cessatio: sed pp grauem iniuriam, puta ñunt statuta ꝯ libertatem, impoount tallias vel collectas clericis: detinetur clericus vel canonicus per secularem balliuum: vel his similia.

Quæ statuta sint cõtra libertatẽ ecclesiæ, vide in cap. si. de immu. eccle. lib. 6. de senten. excomm. cap. grauẽ. Fon. 1.

ADDITIO. Dicit Archid. hæc discernenda arbitrio boni viri, idest, iudicis. ff. de verb. oblig. cõtinuus. §. cum ita. ĩ. in aon. de offi. deleg. de causis. Io. And.

e ¶ *Inuenta.*] per superiorem. ĩ. eo. quamuis. scilicet per Papam.

f ¶ *Illius ecclesiæ.*] sic ĩ. eod. lib. de elec. cupientes. §. cæterum. & ĩ. eo. tit. si cõpromissarius. in fin. & nota pœnas restringendas.

boratis, cessationis ipsius causam exptimant: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent. ¶ Scituri quòd si hoc prætermisso cessauerint: vel causa ,quam expresserint, non fuerit inuenta canonica: omnia, quæ de quibuscunque prouentibus illius ecclesiæ ,in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei contra quem cessauerant, de damnis & iniurijs satisfacere tenebuntur. ¶ Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiæ, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertẽdam, superioris arbitrio condemnetur. ¶ Cæterum detestabilem abusum horrendæ indeuotionis, illorũ, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque sanctorum imagines, seu statuas irreuerenti ausu tractantes, eas in aggrauationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram, & vrticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero districtius prohibemus: Statuentes, vt in eos, qui contra fecerint, vltrix procedat dura sententia: quæ delinquentes sic puniat grauiter, quòd alios à similium præsumptione compescat.

¶ Idem.

¶ *Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curã animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestetur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispẽsationem possint illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat.* Ioan. And.

CAP. III.

ORDINARII † LO-

Item punientur per Papam. & quanta pœna? arbitraria. ĩ. eo. q̃uis.

m ¶ *Canonica.*] & vera supple: & sic in exhæredatione pater, qui vult filium exhæredare, debet causam legitimam inserere in testamento: & illa causa pronunciari debet esse vera: vt exhæredatio sit efficax. in Authen. vt cũ de appel. co. §. aliud. coll. 8. sic & in appellatione ante sñiam interpositã. 2. q. 6. cap. ei qui. §. ab eo aũt. in fi. & ĩ. de appell. vt debitus.

n ¶ *Occasionem.*] Nota arg. ꝙ qui occasionem præbet interdicto ciuitatis vel alicu' castri, tenetur ad restitutionẽ damnorum, quæ ecclesiæ, & religiosi, & hospitalia illius loci pꝫ ocasione iterdicti ĩ eleemosynis & oblationibus passa sunt: quia ꝗ occasionem dãni; &c. de iniu. cap. vlt.

ADDITIO. Sm Guliel. qui dicit se hoc induxisse in ciuitatibus Romandiolæ & patrimonij, dum ibi erat rector. Et Archid. dicit se de facto vidisse. Io. An.

o ¶ *Arbitrio.*] hic determinat taxationem, condemnationem, & conuersionem.

ADDITIO. secũdũ Guli. Idem Archid. & Ioan. And.

p ¶ *Indeuotionis.*] nam imagines pp reuerentiam illorũ quos imago figurat, adorare debemus: quod enim facit scriptura legentibus, hoc pictura cernẽtibus idiotis, vt de consecra. dist. 3. perlatum. ita tñ adorare debemus, ne duliam ꝯ in latriam cõuertamus. de hoc de consecra. distin. 3. venerabiles.

1 Vide concilium Nicænum 2. actione 4. & concil. Tridenti. sessio. 25. tit. de inuocatione, veneratio. & reliquijs sanctorũ & sacris imaginibus.

† Hoc decretum expresse innouat, & cõtinuat sacrum concilium Trident. sessio. 7. de reforma. cap. 5.

¶ *Glossa sequens tractat quo iure agatur.*

g ¶ *Restituent.*] condictione ex ista decre. cum enim per nouam legem inducitur obligatio, datur condictio ea lege. ff. de condi. ea leg. l. vna. sic est & similiter in canone. [vt not. ĩ. de sepul. cum liberum. in glossa 1.] licet secundum canones non intentetur actio. ĩ. de iud. dilecti. Gar.

Cõdictio ex lege quãdo datur.

h ¶ *Percipient.*] alias participent: quia cum contra eos datur actio ad repetendum, multo fortius exceptio ad non soluendum. ff. de superfi. l. 1. §. quòd ait. ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. ĩ. de regu. iur. qui ad agendum.

i ¶ *Et contra quem.*] episcopo vel alteri cuicunque.

¶ *Glossa sequens tractat tria, primo de taxatione: secundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarum: tertio quomodo de super iniuria iuretur.*

k ¶ *Damnis & iniurijs.*] & hæc superioris taxabũtur arbitrio, vt in casu seq. ad hoc ĩ. quod met. cau. super eo. C. vnde vi. l. si qñ. Et nota ꝙ petitio damnorum super diminutione patrimonij competit. ff. de dam. infe. dãnum. §. 1. Insti. eo. tit. §. pœna. actio vero iniuriarum datur ad vindictã. ff. de iniur. l. prætor. §. 1. & ideo vna oõ impedit aliã. ff. de condi. fur. si pro fure. §. cũ furti. sicut & aliud expeo iæ, & aliud damna. ĩ. de iniur. in nostra. & dicit lex, ꝙ tutor debet resarcire damnũ pupillo, si cessauerit in distractione rerũ, quæ ipe perenni. ff. de admi. tu. l. tutor qui repertoriũ. §. si tutor. vel si cessauerit administrare. eo. tit. quidã decedens, in fi. Dico aũt sm Guli. ꝙ ille ꝯ quem cessatum est, iniuriam æstimabit hoc modo: nollem voluisse centum pdidisse de meo, q̃ hãc iniuriam pati: sed postea taxabit iudex, ne ille in infinitũ iuret. ff. de iniur. l. cõstitutionibus. §. 1. Insti. eo tit. §. pœna. de hoc in Spec. de iniur. §. 1. ver. ĩ hac aũt.

Damni & iniuriæ petitio diuersa est.

Libellus in actione iniuriarum qualiter debeat concipi.

l ¶ *Tenebuntur.*] In tribus ergo puniuntur: primo in perceptorum restitutione: secundo quia quod eis debetur, non percipient: tertio in damnorum & expensatũ refectione: cum enim non seruierint altari, de altari viuere non debuerant. de præbend. cum secundum.

ADDITIO. Dulia est cultus vel seruitus quæ debetur homini: Latria cultus vel seruitus quæ debeĩ Deo. dabat Gar. hũc versum, *Latria fit Domino: debetur dulia seruo.* Ioan. And.

q ¶ *In terram.*] nam nec signum Saluatoris in solo, aut silice, vel marmoribus humi positis sculpere vel pingere licet. C. nemini lic. sig. sal. l. vna.

¶ *Glo. seq. quærit, respõdet dupliciter: & qualibet in duas subdiuiditur.*

r ¶ *Vltrix.*] hoc est verbum in l. C. de his qui ad sta. cõfu. l. 1. in fi. Sed quæ erit pœna? videtur ꝙ tpalis, vt scilicet, in vincula publica mittantur. ff. de pœn. capitalium. §. ad statuas. vel ꝙ moriantur, vt not. C. nemi. lic. sig. sal. l. vna. Sed dic quòd spiritualiter punientur: quia nisi pœniteant & satisfaciant, loci sui dignitate & honore priuandi sunt. 26. q. 5. quicunq; in prin. vel iudicis arbitrio. ff. de iur. delib. l. 3. de offi. deleg. de causis. io ant.

1 Vide bonũ Thomã 2. 2. q. 84. ante. 1. ad primum argumentum. & q. 103. art. 3. & Magistrũ & theologos lib. 3. sent. dist. 9. vbi plene de materia huius glossæ.

ADDITIO. Alleg. Guli. C. de colo. illyrica. l. vnica. lib. 11. ibi, multæ. cuius modum in auctoritate iudicis collocamus. Io. And.

s ¶ *Compescat.*] pœna enim vnius, metus est alterius, vt C. ad l. Iul. repe. l. 1.

ORdinarij.] Licet Gar. diuidat in sex partes, & Boatinus in nouem: Tu dic ꝙ duæ sunt partes principales. Prima prouidet circa collata beneficia: Secunda circa cõferenda: ibi, *In conferendis.* Iterum prima tria facit, prouidet circa præceptum dispensationis exhibendæ: & ponit pœnam non exhibentis: secunda; ibi, *Cæterum cum exhibetur.* distinguit an sit euidenter sufficiens, an dubitetur. sm membrum: ibi, *Si vero.* Secunda principalis facit duo: primo prohibet, secundo decernit.

4 Vide Brunũ de imaginib' cap. 10. Iohannem de Anania & alios in cap. 1. extra de maledicis.

ADDITIO. Ibi aliter dicit Franc. ꝙ principaliter propter Theutonicos & Hispanos emanauit hæc constitutio: quia plus in talibus excedebant. Ioan. And.

CASVS. Quidam Titius clericus possidet seu obtinet duo beneficia incompatibilia: puta duas dignitates, vel duas ecclesias parochiales: verum diœcesanus loci possit eum cogere, vt ostendat

quo iura

corum [a] subditos suos plures [b] dignitates, vel ecclesias, quibus animarum [c] cura imminet, obtinentes: seu personatum [d], aut dignitatem cũ alio beneficio, cui cura similis [e] est annexa, districte compellant dispensationes [f] †, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate [g] ipsorum ordinariorum [h] moderandum arbitrio, exhibere.

¶ Quòd si forte iusto [i] impedimẽto cessante, nullam [k] dispẽsationem infra idem † tẽpus [l] contigerit exhiberi [m]: ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispẽsatione aliqua eoipso [n] illicite detineri constabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere [o] personis idoneis conferantur.

¶ Cæterum si dispensatio exhibita sufficiens euidenter [p] appareat: exhibẽs nequaquam in beneficijs huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur [q]. Prouideat † tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura [r] in eisdem ecclesijs, perso-

quo iure teneat illa beneficia? vr q non: quia non potest cogi dicere titulum suæ possessionis. l.cogi. C. de peti.hære. hoc tñ non obstante dicit Papa, q ordinarius loci potest eum cogere ad ostendendum, quo iure tenet illa beneficia. Nec obstat l.cogi.alleg. quia illa loquitur de rebus cõibus, in quibus non vertitur periculum animæ: sed hic vertitur periculum animæ: ideo ordinarius potest cogere talem ad ostendendum suam dispensationem. Sed quid si dioecesanus ipsi statuit certum tempus ad exhibendum dispẽsationem: infra illud tẽpus non exhibent, nec habuit impedimentum: nunquid eps poterit illa beneficia, vt vacantia conferre? Rñdet q lapso illo termino poterit eps conferre, ac si non haberet dispensationem. Sed ponamus q iste infra tempus exhibuit dispẽsationem: quæritur, quid debet facere eps? Rñdet, q ipse debet istum dimittere in quiete. Sed quid si non apparet q ille sit sufficiens, sed est dubium & taciturnitas in quo dubitant Doctores, pp aliqua verba ambigua posita in dispensatione: an illa verba faciant dispensationem sufficientem? Rñdet q eps debet referre Papæ, vt ipse interpretetur illa verba. Or sanctissime Pater, habemus in cap. dudum a. de elect. in antiq. q qui obtinet plura beneficia incompatibilia sine dispensatione est incapax quorumcunq; beneficiorum: Ponamus q vacat beneficium spectans ad collationem epi Pictauen. qui eps affectat conferre illud beneficium Titio, qui obtinet tria beneficia, is dispensato ad tria beneficia: vtrum debeat ei cõferre? Rñdet q non: nisi eps prius videat suam dispensationem validam: videlicet vtrũ Titius sit capax alterius beneficij. Sed quid si apparuit epo de dispensatione legitima, poterit ei istud beneficium cõferre: vt si videat q erat dispensatus solummodo ad tria beneficia: non poterit ei conferre nisi tria beneficia, nisi in dispensatione sua dicatur, q loco illius vel illorum posset vnum dimittere, & aliud acceptare. Nota primo, q eps potest cogere subditos ad ostendendum quo iure ipsi teneant plura beneficia incompatibilia, cum ius cõe eis resistat: & sic est casus specialis contra l.cogi. C. de peti.hæredi. Ratio specialitatis est fauor animarum. Nota insuper modum quem debet obseruare eps, qñ vult cogere aliquem habentem plura beneficia: quia debet ei præfigere terminũ ad ostendendum dispensationem ad plura beneficia obtinẽda. Nota insuper, q eius est interpretari, cuius est condere. Nota q beneficium tertium non debet alicui cõferri, licet sit dispensatus ad tria beneficia: nisi collatori primo constet, q licite duo prima obtinet. Sed vtrum sit correctũ cap. de multa. de præben. in ant. Dicit glossa q sic: quia ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium; & collatio secundi beneficij valet.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Ordinarij locorum.*] Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possint illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitetur per q. de quibus ordinarijs loquatur: & duas op. ponit.*

a ¶ *Locorum.*] per hoc q dicit ordinarij locorum: videtur tantum de epis intelligere. ad hoc 51.q.1. de persona. tñ dic sm Guil. & Gar. q etiam hanc compulsionem facere possunt quicunq; inferiores, qui habent institutionem. 63.dist. si in plebibus. de offic. de leg. super eo. de insti. cum venissent. & destitutionem. de præbend. referente. ipsi enim ordinarij sunt. de offic. ordina. in ant. cum ab ecclesiarum. & probatur j. eod. §. in conferendis.

b ¶ *Plures.*] hæc pluralitas, q a canonibus inimica, vt s. de clericis non residentibus. quia nonnulli. 21.q.1. per totum. Ideo odiosa & restringenda. ff. de liberis & posth. cum quidam. & j. de reg. iuris. odia. & j. de præbendis. non potest.

¶ *Glos. seq. reci. per quæstionem quid de non curatis.*

c ¶ *Animarum cura.*] Licet specialiter hic dicat de his: idem [1] in alijs: cum enim pluralitas [a] sit reprobata in beneficijs: de iure cõmuni potest etiam in minoribus ordinarius id petere. s. de procu. ex insinuatione. nisi essent beneficia, quæ simul de iure teneri possent: quod dic vt s. eo. lib. de rescrip. grana.

d ¶ *Personatum.*] ergo idem iudicium de personatibus, quod de beneficijs curam animarum habentibus. s. de elect. dudum 2. sed nõ per omnia, vt s. de æta. & qualita. cap. 1.

e ¶ *Cura similis.*] animarum scilicet.

¶ *Glossa seq. ratio nem reddit: & obiectionem soluit.*

f ¶ *Dispensationes.*] in quibus velut ambitiosis stricta fieri debet interpretatio. vt s. de electione dudum 2. §. insuper. s. de filiis presbyterorum. cap. 1. & j. de præben. non potest. Nec obstat q beneficium principis, &c. de verb. signifi. olim. quia ambitio & odium hoc inducunt. de consanguinitate & affinitate. q dilectio. de præbendis. cap. vlt. illud autem de principis beneficio non odioso intelligitur. j. de præben. quamuis 1.

g ¶ *Qualitatem.*] hoc regulariter attenditur in quibuslibet dilationibus. s. de appel. cum sit. si ergo dicetur habere dispẽsationem in remotis partibus: maius tempus ei dabitur, quam si in propinquo habeat. ff. de eden. l. spatium.

¶ *Glo seq quærit, soluit, & opi. ponit.*

h ¶ *Ordinariorum.*] ad quos spectat animarum prouidere saluti. j. eod. §. prouideat. Quid si talia beneficia in diuersis epatibus obtinet? quilibet ordinarius in cuius dioecesi beneficiũ obtinet, ipsum compellere poterit ad hanc exhibitionem. 9.q.3. cap. 2. Ad hoc s. eod. lib. de tempo. ordi. cum nullus. Quidam dicunt q ordinarius qui præuenit in compulsione exhibitionis, seruabit quod hic dicitur: & postea alter eps (in cuius dioecesi habet simile beneficium) quasi sit præuentus ab illo, non poterit eum ad hoc cogere. argu. s. de foro competen. proposuisti. ff. de iurisd. om. iud. cum quædam. sed primum verius secundum Guil. & probat pluralitas, dum dicit, ordinarij, in plurali.

i ¶ *Iusto impedimento.*] istud excusat ne tempus currat. s. de elect. ne pro defectu. & cap. quam sit. §. fin. & cap. commissa. §. 1. [de elect. eod. lib.]

k ¶ *Nullam.*] vel minus sufficientem. arg. de poeni. dist. 1. scindite. de transla. inter corporalia. vers. sed neq; cum concor. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. & ideo bene sequitur, cæterum.

l ¶ *Tempus.*] ab ordinario moderatum.

¶ *Glo. seq signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Exhiberi.*] sed contra nemo compellitur dicere titulum possessionis suæ. C. de pet. hære. l. cogi. 2.q.5. §. 1. ad hoc dicas [1], q in his, quæ possunt de iure cõi possideri, verum est illud: sed in alijs secus: vt hic. de præbend. cap. de multa. transfertur ergo propter hoc onus probandi in eum, vt hic. sm. de deci. dudum. de procu. ex insinuatione. vbi de hoc. & 50. dist. in. contra morem. & dixi de hoc j. de reg. iur. cap. 1.

n ¶ *Eoipso.*] q non ostendit in termino: litteræ enim quæ non apparent, non sunt. ff. de contrahen. empt. l. in lege. & l. Rutilia Polla. de conse. dist. 1. solemnitates.

o ¶ *Libere.*] id est, non obstante q dictione tenebatur illud. Credo tñ q si præueniret ipse clericus epm: vel eum ad quem pertinet collatio, dispensationem ostendendo, q eps postea conferre non posset: quia video hoc in iure acquirendo: multo fortius esse debet in iure acquisito, per decre. j. de præben. si tibi absenti.

p ¶ *Euidenter.*] id est, manifeste. s. eod. lib. de elect. si forte. & j. de verb. signifi. constitutionem. si autem esset dubium, fiet quod dicitur in ver. si vero.

q ¶ *Molestetur.*] ne locum habeat poena temeritatis vel calumniæ. ff. de iud. eum quem. de calum. cap. 1. & s. de elect. eod. lib. vt circa. §. alioquin.

r ¶ *Cura.*] ad hoc eius spectat officium. 10.q.1. regenda. s. eod. irrefragabili. s. de elect. dudum 2. prope princ. & concor. s. eod. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mona. alleg. s. de appella. perue-

I a nit a.

[1] Quoad id quod sequitur in glossa nõ quoad alia dicta illi cap. Ioan. And.

[1] Nota Domi. vbi lex ipso facto poenam imponit, sufficere ad poenã, q iudex terminum præfigat ad se defendendum: qui si non se defendat: absque omni alia sententia poena incurritur, q facit ad notata in c. cum secundum. j. de hære. hon.

[a] Alias lit. prouideat ut ordinarius taliter, ne animarũ cura, &c.

[a] Vide concilium Tridenti. sessio. 7 de refor. ma. cap. 4 & sessio. 24. de reforma. c. 17.

[1] Secundum Gar. & ita idem Ioan. Mona. & Archid.

[a] Nota quæ [illegible] possessionem nõ sufficere [illegible] quæ sine [illegible] dispensatione obtineri nõ possunt, vbi agitur [illegible] fathet quæ [illegible]

nit 2. Et dicit in addi. q licet ordinarius in principali potesta: e nõ habeat pp dispensationem: in his tñ quæ hic dicuntur de cura & obsequio ecclesiæ, potestatem habet: quia dispensatio semper datur vel dari intelligitur, sm istas duas modificationes: & sic soluitur contrarium de reg. accessorium. j. de reg. iur. Ioan. And.

a ¶ *Dubitetur*] probabiliter. de rescrip. cum contingat. prope fin. de appel. consuluit. j. de senten. excom. sacro.

b ¶ *Aestimare.*] s. de iud. cú venissent. eius enim est interpretari, &c. 11. q. 1. c. clericũ 3. 9. ex his. de senten. excomm. inter alia. C. de leg. l. vlt.

c ¶ *Sui beneficij.*] Nota solum Papam dispensare in pluribus curatis: Pro ijs quæ not. s. de præben. de multa.

d ¶ *Velit.*] sumpta sunt hæc verba ex l. ff. de reg. iur. Neratius. in fine.

† Aliàs, aliquod

† Dictio, animarum, deest in manuscriptis aliquot.

e ¶ *In conferendis.*] dixit de pluralitate beneficiorum, quæ obtinebant: hic dicit de his quæ obtinere volunt.

f ¶ *Ostendatur.*] quasi pp iuris transgressionem sit inhabilis ad beneficium obtinẽdũ. s. de præben. cum iamdudum.

ADDITIO. Et s. de elect. dudum 2. Et de hoc in Spec. de legato. §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. & an eps cum tali dispenset: ibi in versi. seq. Ioan. And.

Dispensatus ad duo, nõ potest vnũ vel ambo cũ alio vel aliis permutare.

g ¶ *Ea quæ.*] Nota q in plurali dicit ea quæ: tenetur ergo omnia habita renunciare, si vult de nouo aliud obtinere: nec vnum potest in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria quæ dispensatiue habebat retinere, modo non potest de nouo habere nisi vnum: nisi aliud dicatur in dispensatione: & est ratio: quia odiosæ sunt tales dispensationes: vt dixi, & probatur expresse hoc hodie j. de præbẽ. non potest. 2. responso. Ioan. And.

h ¶ *Aliter.*] idest, dispensatione non obtenta: vel obtenta si primo non renunciat habitis: cũ nõ extendatẽ dispensatio ad tot beneficia.

i ¶ *Talibus.*] idest, habentibus plura beneficia cum cura: vel dignitates, vel personatum: vel alterum cum altero.

† Vide concilium Tridenti. sessio. 7. de reformat. cap. 4. vbi hi mentio cap. de multa.

k ¶ *Nullius.*] est oe reuocata decre. de multa† . vbi dicitur, q primum simile vacat ipso iure: sed tenet secũdi collatio, hic dicitur q non tenet posterioris collatio: quia promptũ est iura iuribus concordare, & expediens. s. eo. lib. de elec. cum expediat. Dic sm Gar. q decre. de multa. loquitur in eo, qui vnum tantum beneficiũ obtinebat, quod erat de iure cõi: hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius cõe: & qui non est habilis ad aliud obtinendum; nisi dispensationem habeat, cum sit transgressor canonum, vt prædixi: adde in Clemen. de præben. si plures. & qd ibi not. in glo. si intelligas. Ioan. And.

Q ¶ *Via plerique.*] Primo inhibet: Secundo decernit: ibi, *Decernentes.* Tertio præsumptores puniri præcipit: ibi, *Præsumptores* Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauẽs. sciens q Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione morum, vocauit subditos suos, qui ei iurauerunt non reuelare sua crimina: vel se ad hoc astrinxerunt sub certis pœnis: vel eps illos excõicauit casu quo aliqua crimina reuelarent: vtrum valeant ista? Rñdet q non: immo excõicatio est nulla ipso iure: & si subditi soluere promiserunt aliquas pœnas: pœnæ non possunt ab eis exigi: vel si iurauerunt non dicere aliqd, & postea dicant, non pp hoc sunt periuri. Nota primo, q iura debent adaptari ad id quod sæpius fit. vide s. de despon. impub. literas. Nota secundo, arg. q appellatione ecclesiæ non comprehenditur monasterium: de quo aliquid in gloss. Dominicus.

natibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequijs defrandentur. ¶ Si vero de dispẽsationis exhibitæ sufficientia dubitetur[a]: super hoc erit ad sedem Apostolicã recurrendum: cuius est æstimare[b] quem modum sui[c] beneficij esse velit[d]. ¶ In conferendis[e] insuper personatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs curam habẽtibus animarum annexam: ijdem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personarum, dignitatem, vel aliud † beneficium similem curam habens animarum †, alicui plura similia obtinenti non ante cõferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur[f]. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio faciẽda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel si ea[g], quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter[h] autem de personatibus, dignitatibus, & beneficijs talibus[i] facta collatio nullius[k] penitus sit momenti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandũ iuramentis, promissionibus, obligationibus, aut alijs pœnis astringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

CAP. IIII.

QVia[l] plerique[m] prælati non † sine multa temeritatis audacia[n], suis subditis aliquãdo interdicũt[o], ne ipsorum superioribus[p], aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus[q] ad inquirendum, corrigendum[r], & reformandum[s] in eorũ ecclesijs[t], monasterijs, siue locis, à sede deputatis eadem, vel alijs quibuscunq; personis[u], per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum[x] ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosque ad hoc celandum iuramentis †, promissionibus, & † obligationibus aliisque pœnis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malitiæ[y] (ne tali prætextu in ecclesijs, monasterijs, & locis eisdem inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciẽdæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupiẽtes: prædicta[z], & eorum quodlibet attẽtari de cætero districtius inhibemus[a]: Decernentes auctoritate Apostolica, quicqnid contra præsentem inhibitionem attenta-

† In antiquis codicib. nõ sine multa temeritatis, &c.

l ¶ *Quia.*] Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarũ superioribus inquirẽtibus manifestẽt: nec eos ad id celandũ iuramentis, promissionibus, obligationibus alijs, aut pœnis astringant: Decernit autem quod ꝯ factum fuerit irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna a superioribus eidẽ puniri. Hæc decretalis olim erat extrauagans: & incipiebat, ad audiẽtiã nostrã.

ADDITIO. De qua faciebat mẽtionẽ Guil. in Spec. de inquisitionibus. §. nunc tractemus. sub ver. quid si ante. Illa tñ loquebatur solum in religiosis: hæc vero latius. Ioan. And.

† Vide Barto. in l. Sciant & Augustinus ff. ad l. Falcid. & c. veniens. de iureiuran. & l. in conuentionalis. & l. seq. & ibid Bart. ff. de aqua plu. arcen.

¶ *Glossæ omnes sequentes sunt textuales.*

m ¶ *Plerique.*] vt potes videre s. de accusa. olim.

n ¶ *Audacia*] ad hoc j. de verb. sign. constitutionem. 2. responsio. & est audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale est. 11. q. 3. quisquis. de cri. fal. cap. 1.

† In antiquis exemplaribus: & obligationibus alijs, atque pœnis nihilominus, &c.

o ¶ *Interdicunt.*] hoc ipso se reddebãt suspectos. s. de testi. constitutis 2. & se ostendit iniquam causam fouere: vt ibi, & s. de testi. cogen. peruenit. & C. de postula. prouidendum. & 2. q. 7. §. verum. ver. si quis autem.

p ¶ *Superioribus.*] pone gradus in archipresbytero circa epm, episcopus circa archiepiscopum, & sic de singulis.

q ¶ *Inquisitoribus.*] qui non possunt alijs committere vices suas. s. de offi. delega. c. vlt. s. eod. lib.

r ¶ *Corrigendum*] crimina. Ioan. And.

s ¶ *Reformandum.*] mores. Ioan. And.

t ¶ *Ecclesijs.*] quarum appellatione monasteria comprehenduntur. 54. dist. cap. abbati. §. hac autem auctoritate.

Ecclesiæ appellatiõe venit monasterium.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi. s. eo. lib. de suppl. negli. præla. grandi. in glo. not. Ioan. And.

u ¶ *Personis.*] puta familiaribus ipsorum superiorum legatorum, vel inquisitorum.

x ¶ *Statum.*] ad quod tales tenentur habita distinctione secundum duplicem formam iuramenti: de qua vel quibus habes. s. de accu. cum dilecti.

y ¶ *Malitiæ.*] sim. s. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.

z ¶ *Prædicta.*] interdictum, pœnales sententias, iuramenta & promissiones, vel obligationes alias.

a ¶ *Inhibemus.*] simile est qd dicit lex, q dña accusata de adulterio non potest manumittere seruos suos: & hoc ideo, vt per ipsos veritas inquiri possit. ff. qui & a qui. manu. non fi. l. prospexit.

a ¶ *Senten-*

a ¶ *Sententijs.*] dico hic casum specialem, in quo non tenet sententia excõicationis ipso iure: & addendũ ad alios qui recitari solent. ĩ.de senten.excom.per tuas.& dicam ĩ.eo. lib.& eo.tit.præsenti.
b ¶ *Astringi.*] si non tenuit principale nec accessorium. ĩ.de reg. iur.accessorium.cum suis concordan. & merito hoc ligare nõ debet ad hoc vt possit veritas reuelari.& cõcor. ad hoc ĩ. de testi. cogen.cap.vlt. ¹ Expedit enim peccata nocentium esse nota.ff.de iniur.eum qui.§.1.
b ¶ *Præsumptores.*] ipsos prælatos.
d ¶ *Impunita.*] quod esse non debet. ĩ.eod. tit.si canonici.in fin.
ADDITIO. ff.de fideius.l.si à reo. ad fin. C.de pœn.l. si operis. Ioan.And.
e ¶ *Condigna.*] intelligam² arbitraria ex quo certa non exprimitur. ĩ.in antiq. de offi dele. de causis. ff.de iur. delib. l.1. & dixi ĩ.eod.si canonici. in fin.
f ¶ *Præcipimus.*] & si ipse prælatus non facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperatur, necesse est fieri. 14 q.1.quod præcipitur.de verb.signi.in his.& sunt culpæ.&c.28.dist.quia sunt.

ADDITIO Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis. Remittit Archi.de app.cum specialis.ver.sciantque.Io.And.

...rum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quẽquã sententijs ᶜ, iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel astringi ᵈ. ¶ Præsumptores ᵉ autem eosdem (ne ipsorũ temeritas quoquo modo trãseat impunita ᶠ) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduersione condigna ᵉ præcipimus ᶠ castigari.

¶ Idem.

¶ *Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in alijs non prodest. hoc dicit. Zen.*

CAP. V.

VT † litigantes ᵍ releuẽtur à laboribus & expensis ʰ:

VT *litigantes.*] Archiepiscopus causas etiam appellationum iure metropolitico ad eum pertinentium in ꝓpria diœcesi, vel vnde ad eum deuoluuntur cognoscere vel committere debet: nisi aliud habeat consuetudo. hoc dicit. Tria facit: Primo ponit cõstitutionis causam: Secundo constitutionem: ibi, *Statuimus.* Tertio exceptionem: ibi, *Nisi.*

CASVS. Tu & ego litigabamus coram epõ Pictaueñ. qui contra te tulit sententiam diffinitiuã, à qua appellauisti ad archiepm Burdegalensem: archieps vult causam istam appellationis examinare in diœcesi Xanctoneñ. an possit? Rñdet φ non: sed debet cognoscere per se, vel per alium in sua diœcesi particulari: vel in diœcesi illius iudicis à quo fuit appellatum: & istud verum: nisi aliud haberet consuetudo: nam consuetudine potest induci, vt alibi posset cognoscere vel committere causas appellationis. Nota primo, φ proprie dicitur suum, quod est suum ratione iurisdictionis tantum: quam habet in loco. glos. ĩ. in antiq. de postula.præla. cap.1. Nota secundo, casus in quibus archiepiscopus potest locare sedem: & de causa cognoscere in diœcesibus suffraganeorum suorum. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

g ¶ *Vt litigantes.*] Emanauit hæc decretalis ad declarationem illius vers. ĩ. eod.cap.1.vers. Nec pro eo, & cætera. ibi dicebatur in genere, suffraganeorum suorum: & de quibus nõ dicebatur: & eorum quæ ibi not. Hosthensis.

ADDITIO. Quod hic dicitur, fuerat olim hic disputatum: & sic terminatum per dñm Altegradum de Lẽdenaria, demum epm Vicentinum: vltra iura quæ primo alleg. gloss. inducebat 9.q.3. nullus, & cap.conquestus. ĩ.eod.tit.in ant.duo simul. per quæ patet metropolitanum non plus posse in diœcesibus suffraganeorũ, quam alium episcopum; nisi inquantum inuenitur concessum: sed episcopus non posset. 6.q.3. scriptum. 13.q.1.cap.1.16.q.5.cap.1. ergo nec metropolitanus. Inducebat etiam decret. Romana. ĩ.de foro competen. Ioan.And.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit,*

h ¶ *Expensis.*] ad hoc intendere debet iudex, vt ĩ.de dolo.finem. cum suis concor. Sed pone, de cõsensu partium archieps audit vel committit causam extra loca, de quibus dicitur infra: quæro, an qđ agitur valeat? Et videtur φ sic: quia cum hoc ius sit in fauorem litigantium introductum, illi renunciare possunt. de reg.ad Apostolicam.cum sim.ad hoc ĩ.eo.lib.de rescrip.statutũ. §.in nullo.& hoc satis verum puto ³, dummodo ipse vel delegatus eius habeat licentiam epi illius diœcesis, vt ibi pro tribunali sedere possint: Ista enim fuit prohibitionis ratio: quia archieps non potest ingredi suffraganei sui diœcesim, vt ibi aliquid agat vel iudicet: nisi in casi-

bus concessis. ĩ.eo.tit.& lib.cap.1. Si aũt causa Bononiæ deferatur: æquum non est, φ ꝑꝑ illam possit Mutinæ sedere: si aũt Mutineñ. eps consentit, & ipsæ partes, satis credo φ possit: alias non, vt 9.q. 2.& 3.ff.de offic.præsi.l.3.ff.de iurisd.om.iud. l.vlt. & facit.de offic.leg.nouit.& quæ ibi not.

Statuimus ⁱ, ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico ᵏ deferũtur ad ipsum, alibi quàm in sua propria ciuitate vel diœcesi ˡ, aut in eis, in quibus appellatum ᵐ extitit, vel causæ ipsæ consistere dignoscuntur ⁿ, audiat, vel etiam audiẽdas committat ᵒ: Nisi sibi aliud de consuetudine ᵖ † competat in hac parte ᑫ.

ADDITIO. Facit cle. quamuis. de foro compe. in prin.& §. volumus. Ioan.And.

¶ *Glo.seq.recit.per quæstionem, an edat ius nouum vel declaret. & per id infertur ad tempus præscriptionis.*

i ¶ *Statuimus.*] videt φ noua sit constitutio: aliàs diaisset, innouamus ¹. ĩ.de treu.& pa. cap. 2. vbi innouatur quod statutũ erat. 24. q.3. si quis Romipetas. & cap.paternarum. videbatur enim φ sicut legatus in qualibet parte prouinciæ potest sedere: sic & archieps posset: sed ꝑꝑ rationẽ quam dixi s.proxi.glo. satis videbatur esse cõstitutio ipsa, vel eius ratio antiqua ⁴: quæ idẽ est quod ius. 1.dist. cõsuetudo. sm quod restaret φ legitime deberet ipsa consuetudo esse præscripta, scilicet, spatio 40.annorum. vt ĩ. in ant.de cõsuetu. cap.vlt de causa possess. cum ecclesia.nec sufficeret præscriptio 10.annorum. sm quod est in his quæ sunt præter ius, secundũ id quod not. 12.dist.consuetudo. & dixi ĩ.eo.lib.de consuetu.cap vlt.

¶ Idem.

¶ *Si episcopus cum potest suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo. hoc dicit. Ioan.And.*

CAP. VI.

SI † EPISCO-

k ¶ *Iure metropolitico.*] super quo vide quod not. Io.9.q.3.in summa.& Ber.ĩ.eod.tit.pastoralis. & aduerte: quia interdũ cognoscit archieps vel legatus Papæ: vt ĩ.eod.irrefragabili. §.cæterum. & in eo casu forte posset dici, φ eo modo & his personis posset delegare, quo & quibus delegati Papæ: quod dic vt not.ĩ.eod.lib.de rescript.statutum.& ideo non dixit simpliciter, deuoluuntur: sed dixit, iure metropolitico.

ADDITIO. Vide quod dixi de hære. ad abolendam. super gloss.fin. & quod dicam infra tit.proximo. cap.vno. super glo.antepenult. Ioan.And.

l ¶ *Vel diœcesi.*] satis per hanc litteram terminatum erat quod dixi ĩ.eod.cum episcopus.

m ¶ *Appellatum extitit.*] hoc cum causa per appellationẽ defert.

n ¶ *Dignoscuntur.*] cũ deferuntur causæ iure metropolitico, aliàs quàm per appellationem.

o ¶ *Committat.*] Nota qđ nõ potest per se: nec per alium. ĩ.eo.tit. & lib.cap.1. sic econuerso, quod potest per se, & per alium: vt ibi, & ĩ.de reg.iur.potest.vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit, & soluit.*

p ¶ *De consuetudine.*] sic ĩ.eod.cap.1.ver.nisi aliud. Sicut ergo hic consuetudo potest inducere, vt alibi possit committere & audire: sic & consensus diœcesani loci, & partium consensus, vt ĩ.dixi. sicut æquiparantur pactum & consuetudo in dote lucranda, vel donatione ꝑꝑ nuptias, vt ĩ.de do.post diuor. resti. cap.vlt. Quid dices: clericus agit ꝯ epm, ad metropolitanum debet quæstio deferri. 11.q.1.si quis cum clerico.non vult, vel non potest committere in sua ciuitate: nunquid poterit audire vel committere extra ciuitatem ipsius epi, sm id quod dicitur ĩ.eod.lib.de rescrip.statutum. §.cum vero.& satis id videtur per prædictũ §. quod verum puto, si de consensu procedat episcopi illius, in cuius diœcesi causa auditur: vt dixi ĩ.in glo.1.

q ¶ *In hac parte.*] scilicet in audiendo, vel committendo extra loca prædicta. & sic nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. nota quæstione tertia, conquestus. de foro competen.cum contingat. ĩ.eod.lib. de consuetudine. cap.3. C.de emancipat. libe.l.1.& fin.& ĩ.eod.tit.cap.1.

¶ *I episcopus.*] Primo prouidet: Secundo prohibet: ibi, *Idem.* Prima subdiuiditur: quia primo prouidet circa expensas vicariorum extra victualia: secundo: ibi, *Hi tamen.* circa expẽsas victualium, & causam reddit. Dominicus.

CASVS. Eps Pictaueñ. vult suam diœcesim visitare per alium in casu permisso, puta quia est detentus infirmitate; vel quia illud habet ex priuilegio: Quæritur, quis tenebitur vicario ministrare

l 3 necessa-

¹ Nota signum constitutionũ & declarationum. Domi.Fonta.

² Ergo consuetudo tribuit iurisdictionẽ. glo. in cap. conquestus. 9.q.4. glo. in c. dilecti. de arbit. Archidiac. in cap. placuit.el 1. 16.q.1.

⁴ De materia visitationis gut ad hunc locũ spectat, vide concilium Toletanum sub. c.11 & nouissimũ concilium Trident. sessio. 24.de reforma.cap.3.

⁴ Nota Domi. φ licus consuetudo contra ius expressum debet induci sl. annis, ita cõsuetudo contra rationẽ iure expressam. Font.

Archiepiscopus potest delegare causam inter episcopũ & clericũ extra diœcesim ipsius episcopi.

³ Idem Archidiaconus sine diœcesanis licentia, quia in glo. ponunt. al. q. 6. Ioan.And.

SI à subdelegato.] Ponit statutum, quod secundo prorogat ibi, Idem. Tertio causam redditibi, Aliàs. Ioan. And.

¶ Præsupponendum est, quod cum delegatus Papæ causam subdelegauit non in totum, si appelletur à subdelegato, appellandum est ad delegatum subdelegantem; fallit in casu hic expresso.

CASVS. Impetraui contra te delegatum, cui mandatum fuit in communi forma, vt vocatis vocandis, quod iustum esset decerneret: delegatus iste, quia isti causæ examinandæ non poterat commode vacare, quendam subdelegauit non in totũ, sed reseruata sibi sententia vel executione: accidit quòd corã illo subdelegato feci te cõuenire: in termino assignato comparuisti: cõparitione facta tu reus excepisti, quòd non tenebaris procedere corã iudice subdelegato propter defectum iurisdictionis: quia scilicet delegãs fuerat mortuus, antequam subdelegatus decerneret citationem: subdelegatus interloquendo declarauit istam exceptionem non fore admittendam: tu ab illa sententia interlocutoria appellauisti: quæritur ad quem debes appellare? Respondet quòd in hoc casu est appellandum ad Papam omisso delegato: nam appellando ad delegatum esses tibi ipsi contrarius: nam tu negas delegatum habere iurisdictionem: quia per mortem Papæ non solum extinguitur potestas delegati, sed etiam subdelegati: & appellando ad delegatum, fateris eum habere iurisdictionem: Idẽ est in alijs casibus, in quibus negas delegatũ habere iurisdictionem vt in glo puta si proponis rescriptum nullum. Nota quòd allegans contraria non est audiendus: & sic contrarietas in iudicio repellitur: & ad hoc quotidie allegatur illud capitulum. & l. 1. C. de fur. & seruo cor. & c. sollicitudinem. de appellat. Nota viterius, quòd per quemcunque actum iudex delegatus procedit, intelligiẽ perpetuata iurisdictio: probat text. per illud verbum, in aliquo, de quo s. eo. tit. & lib. quamuis.

Iurisdictio perpetuatur per actum subdelegationis.

CAP. XIIII.

SI à subdelegato [a], cui delegatus non in totum [b] commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram eo propositã, quod antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum [c] fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatum (cum iurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. ¶ Idem fiet [d] in alijs casibus [e], in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur: Aliàs si appellari deberet ad ipsum [f]; esset appellans (qui sic [g] fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod ante negauerat †) contrarius [h] sibi ipsi.

† Aliàs, negauit. Aliàs, denegaret

¶ Idem.

ADDITIO. Vltra prædictos casus potest pars allegare delegatũ iurisdictionẽ nõ habere: quia dicit ipsum hæreticũ. de hoc satis hic Archid. alleg. 13. q. 3. cui est. Vnde dicit Gar. quod extra ecclesiã nulla est iurisdictio: & ideo sententia per talem lata non tenet: ad hoc 24. q. 1. vbi sana. & c. aperte. & cap. seq. §. his auctoritatibus. in prin. Ioan. And.

2 [b] Hoc dictum si ad hæreticum refertur, vide Alfonsum Castrẽ lib. 2. cap. 13. de iust. hæret. punit. si ad alios infideles, vide S. Thomã 2. 2. q. 10. art. 10.

¶ Prima glossa summat.

a ¶ Si à subdelegato.] Quando à subdelegato nõ in totum appellat, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiã delegatum habere iurisdictionem [1] ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit Ioan. And.

b ¶ Non in totum] aliàs non esset quæstio, vt dicit s. eo. tit. si duo ex tribus & c. his cui. Io. And.

¶ Glossa sequens quærit, & soluit: secundo quærit, & remittit.

c ¶ Processum.] quid dices? pone: Papa dedit delegatum: ille subdelegauit non in totum: demum & antequam subdelegatus incipiat vti moritur delegans, scilicet Papa: nunquid delegatus vel subdelegatus procedere poterunt? Satis credo: quia subdelegare, est iurisdictionẽ delegare, ex quo subdelegauit, perpetuata sit iurisdictio. & hoc sonat hæc littera quæ dicit, in aliquo processum [1], s. eo. tit. & lib. cum dicit, inchoantre. & s. eo. licet. dum dicit, vti cœperit. [Et ibi hoc tenet Hosti. quòd cœpisse dicatur, committendo vices suas etiam in parte.] Sic & retinere potestatem reuocandi, est iurisdictionis. s. eo tit. & lib. si delegatus. [2] responso. Sed pone quod omissa hac exceptione cum competit procedatur: tenet ne processus? De hoc vide s. de testi. cum venisset.

1 Tamẽ littera hic per quam facit in contrarium: sed est exceptio partis sic loquentis. Io. And.

d ¶ Idem fiet.] scilicet quòd non appellabitur ad delegatum subdelegantem: sed ad primum delegantem. Io. And.

Delegatus multiplicitur iurisdictionem habere [illegible]

¶ Glossa sequens ponit 11. exempla.

e ¶ In alijs casibus.] puta quia dicit rescriptum impetratum ab excommunicato. s eo. li. de rescr. c. 1. Vel ipsum delegatum subdelegantẽ excommunicatum. s. de re iudi. ad probandum. Vel delegatum non esse talem, qualem requirit constitutio s. eo. li. de rescr. statutum. §. respon. Vel commissionem ad eum factam extra locũ de quibus ibi dicitur. Vel rescriptum esse impetratum per subreptionem ita quòd nõ valet seruata distinctione decre. s. in ant. de resc. super litteris. Vel quòd ipse delegatus subdelegans est seruus vel infamis. de rescr. in an. sciscitatus. Vel non est ætatis idoneæ. s. eo. cum vigesimum. Vel quòd ipse primus delegãs reuocauerat delegatum subdelegantem. ff. de iudi. iudicium. Vel quòd ipse delegatus retulerat. s. de appel. in tantum. Vel ab eo fuerat legitime appellatum. s. de app. vt debitus. Hæc & similia coram subdelegato opponuntur: per quæ negatur delegatum iurisdictionem habere.

f ¶ Ad ipsum.] delegatum subdelegantem.

g ¶ Sic.] scilicet appellando ad eum, quem negat iudicem.

¶ Glossa sequens recitetur obijciendo, & soluit.

h ¶ Contrarius sibi ipsi.] & sic non audiendus. de appel. sollicitudinem. in fin. C. de furt. l. 1. cum si. Et hoc est mirabile: quia si iste delegatus non subdelegasset: coram ipso potuisset proponi exceptio, per quam negaretur eum iurisdictionem habere, & super ipsa posset pronunciare [3]. s. de rescri. super litteris. in fin. ff. de iudi. si quis ex aliena. tamen si coram subdelegato proponatur, & propter hoc appelletur, non appellabitur ad delegatum, sed ad primum delegantem: appellando enim fungitur vice actoris [4], & in agendo non licet contraria proponere: quod tamen licet in excipiendo. s. de re. iu. nullus. ad hoc j. de excep. cum inter priorem.

3 Idẽ docet gl. in l. amplius. ff. de tempo. appella. circ. 1. de iu. Ioan.

4 Idẽ Phil. & Domi. vide gl. magnã in cle. in appellatione. de appella. Dec. in l. 1. § ad ciuitat. C. de appel. Ioan.

¶ Ponit hic qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. hoc dicit. Zen.

CAP. XV.

HAC CONSTITV-

HAc constitutione.] Prima pars circa qualitatem conseruatorũ ponit tres prohibitiones. Secunda prouidet circa processus, loca, subdelegationes, & durabilitatem ipsorum prorogans aliàs prouisa per decre. statutum: Tertia decretum apponit. Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit in cap. statutum. s. eo. lib. de. rescri. quòd ad hoc vt quis sit capax iurisdictionis Apostolicæ, requiritur quòd habeat dignitatem vel personatum: vel quòd sit canonicus ecclesiæ cathedralis. Item dictum fuit in capitul. 1. s. eod. titul. & lib. quòd conseruatores religiosis vel alijs clericis à sede Apostolica deputati, cognoscunt de manifestis iniurijs: Sed quæritur qui possunt esse conseruatores? Respondet quòd episcopi, archiepiscopi, abbates, & alij habentes potestatem: canonici vero ecclesiæ cathedralis non possunt: licet possint esse delegati ad vnam causam: Et ista est differentia inter conseruatores & delegatos ad vnam causam. Sed quid: ponamus quòd Papa deputauit abbatem sancti Cypriani conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio nouo Pictauis: & deputauit abbatem monasterij noui Pictauis conseruatorem priuilegiorum concessorum monasterio sancti Cypriani: verum hoc possit fieri? Certe non: nam præsumitur quòd sibi inuicem fauerent. Sed quid: ponamus, aliquis volt impetrare conseruatorem sibi subditum, an possit? Certe non: sed reges & reginæ possunt: alij non. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos: quia causæ possunt committi & mutuo. Itẽ potest impetrari subditus in causa: & valet processus si nõ fuit exceptum: secus est in conseruatore: quia ipso iure processus conseruatoris nõ valet. Sed quæritur, in quo loco cognoscere debent cõseruatores de causis priuilegiorum? Rñdet quod in loco, in quo sunt deputati, & nõ in alio: etiam de consensu partium: licet secus sit in delegato: quia delegatus de consensu partium potest cognoscere in alio loco, quam in loco sibi deputato. c. statutum. allega. & hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed vtrũ conseruator possit subdelegare causas sibi spectantes? Rñdet quod non: nisi illud sibi fuerit specialiter concessum in sua creatione: secus in delegato: quia absque speciali potestate potest subdelegare. Vt sanctissime pater habemus in c. 1. s. eo. tit. & lib. quod conseruatores possunt solummodo se impedire de manifestis iniurijs. Sed quid si conseruator de facto excessit fines suæ potestatis? Certum est quod processus est nullus: Sed vtrum puniatur aliqua pœna? Rñdet quod sic: quia est suspensus per annum ab officio: delegatus vero nõ punitur, licet processus suus non valeat. Et hæc est alia differentia inter conseruatores & delegatos. Sed quid de parte: quia vna pars litigantium procurauit vt conseruator excederet fines mandati, an puniatur? Respondet quod sic: nam ipso facto incurrit sententiam excommunicationis, a qua non debet absolui: nisi prius satisfacto de expensis factis ab aduersa parte. Sed quid: vtrum per mortem Papæ expiret iurisdictio conseruatorum? Rñdet quod sic, quo ad negotia nõ incepta: & in hoc æquiparant conseruatores delegatis. cap. gratum, eo. tit. in an. Sed quid sanctissime pater: dictum fuit s. de rescrip. quod

rescrip. quòd delegati non debent aliquid accipere: verum idem sit dicendum in conseruatore? Respondet quòd sic: & in hoc similiter æquiparatur conseruator delegato. Sed quid si conseruator fecerit contrarium in omnibus casibus præmissis, an valeat processus? Respondet quòd non: immo suus processus est ipso iure nullus. *Non possint.*] de potestate ordinaria, sed bene de potestate absoluta: nam Papa si vellet, posset derogare huic constitutioni.

Nota quòd qualitates requisitæ in conseruatore, requiruntur in subconseruatore: sicut etiam dicitur in c. statutum.§. eo. lib. de rescri. quòd qualitates requisitæ in delegato, requiruntur in subdelegato.

Nota vlterius conseruatores non posse se intromittere nisi de manifestis, de quo ff. cap. 1 ff. allegato. Nota finaliter arg. quòd appellatione episcoporum non comprehenduntur habentes dignitates superiores, de quo ff. de senten. excom. quia periculosum. Dominicus.

¶ *Glossa sequentes huius cap. principaliter insistunt in ostendendo differentias inter delegatos & conseruatores: quas demum colligit penul. glos.*

tione[a] perpetuo valitura sancimus: Vt conseruatores, qui aliquibus (vt à manifestis iniurijs, & violentijs tueantur[b] eosdem) plerunque à sede Apostolica conceduntur, de cætero deputari non possint, nisi episcopi, vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates, vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesijs obtinentes[c]: nullusque deputati sibi conseruatoris esse valeat cõseruator[d]. ¶ Nec aliquis (regibus † & reginis †, qui sicut dignitatis altitudine præeminent: sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri, duntaxat exceptis[e]) deinceps conseruatorem habeat eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio vel districtu ecclesiastico[f] vel temporali[g] consistat. ¶ Conseruatores autem huiusmodi extra ciuitates, seu diœceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesium eorundem trahere non præsumant[h]. ¶ Vices quoque suas (citationibus & sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere[i] possint: nisi hoc eis competierit ex beneficio litterarum[k]: sed nec tunc[l], nisi intra ciuitates, seu diœceses, in quibus deputati fuerint, & personis tantum, quæ superius[m] sunt expressæ. ¶ Vt autem conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu[n] pœnæ diligenter obseruent: Decernimus, vt si de alijs, quàm de manifestis iniurijs & violentijs scienter[o] se intromiserint: seu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eoipso per vnum annum ab officio[p] sint suspensi[q]. ¶ Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat[r]: à qua non possit absolui, nisi ei, quem sic fatigauit † indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis[s]. ¶ Officium autem quorumcunque[t] conseruatorum, ipso iure[u] quo ad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare[x]. ¶ Circa munera vero & expensas, assessores, ac notarios, & personas testimonij causa vocandas, illa præcipimus in huiusmodi conseruatoribus per omnia obseruari: quæ in delegatis iudicibus constitutio à nobis super his edita[y] obseruanda decreuit †. ¶ Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino[z] decernimus irritum & inane.

a ¶ *Hac constitutione.*] Quædã ex istis sumpta fuerunt de extrauaganti Alexandri, quæ incipiebat, Quia de conseruatoribus.

ADDITIO. De qua Specu. ponit eod. titu. §. vlti. prope fin. Ioan. And.

b ¶ *Tueantur.*] de hoc ff. c. 1. in gl. 2.

c ¶ *Obtinentes.*] ecce vna differẽtia inter delegatum & conseruatorem: quia delegatus potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis, conseruator non: & in hoc constitutio Alexand. immutatur, quæ id permittebat.

d ¶ *Conseruator.*] ecce alia differentia: quia eius qui est mihi iudex delegatus, possum esse delegatus, saluo iure recusationis[1], sed in conseruatore secus, vt hic. quod intellige etiam si non opponatur exceptio per fi. huius cap.

e ¶ *Exceptis.*] est sim. ff. de priuil. ne aliqui.

f ¶ *Ecclesiastico.*] ff. vt lit. non contest. accedens. §.

g ¶ *Vel temporali.*] vt lit. non contesta. accedens. §. & ecce tertium: quia (saluo iure recusationis) subditum mihi bene possum impetrare delegatum, conseruatorem non, vt hic.

h ¶ *Non præsumant.*] idem in delegato: eo saluo, quia delegatus de expresso consensu partium hoc bene posset. ff. eo. lib. de rescri. statutum. §. in nullo. quod in conseruatore non credo: quia si hoc voluisset, hoc addidisset hic, sicut ibi fecit: & hoc maxime per fin. huius cap.

i ¶ *Nulli committere.*] Guli. not. contrarium in Spe. tit. 1. ad fin. versic. sed nunquid conseruator. ibi dicebat, quod conseruator in eo, in quo iurisdictionem habet, vices suas alijs committere poterat[2]. Et ecce quarta differentia inter istum & delegatum à principe, qui potest in totum & in partem committere. s. eo. pastoralis. & cap. fin.

k ¶ *Litterarum.*] ad idem ff. eo. tit. in cui. in fine.

l ¶ *Nec tunc.*] scilicet cum hoc competit eis ex beneficio litterarum.

m ¶ *Superius.*] scilicet in primo responso. & idem in delegato: quia subdelegatus talis esse debet, cui possit delegari, ff. de rescrip. statutum. §. in nullo. in fin.

n ¶ *Metu pœnæ.*] ad idem ff. de elect. cum in cunctis. de vi. & ho. cleri. vt clericorum.

o ¶ *Scienter.*] si ignorantia esset iuris, vel crassa, vel affectata: idem esset. ff. de reg. iur. ignorantia. ff. eod. lib. de tempo. ordina. eos. ff. de clandesti. despon. cap. 3.

p ¶ *Officio.*] & à beneficio, quod est eius sequela. 32. dist. præter hoc. 81. dist. si qui.

ADDITIO. Idem Ioan. Monachus & Archi. vide quod not. in cle. cupientes. de pœ. in glo. not. nouam. in fine. Ioan. And.

q ¶ *Suspensi.*] ecce quintũ speciale in conseruatore, quod non est in delegato: quia dato quòd delegatus intromittat se de eo, quod non est suæ iurisdictionis, non propterea locum habet pœna: cum in illo non inueniatur expressa.

r ¶ *Incurrat.*] Nota nouum casum, quo quis excommunicatus est ipso iure: alios not. ff. de senten. excom. eos.

s ¶ *De expensis.*] ad idẽ ff. de immunita. eccle. quoniam. in fine.

t ¶ *Quorumcunque.*] quasi diceret, siue sint dati ad conseruationem priuilegiorum, vel ad defendendum à manifestis iniurijs, vel alio modo, vt dixi ff. eo. c. 1. Ioan. And.

u ¶ *Ipso iure.*] vnde si postea procederet in non cœptis, processus esset nullus. ad idem ff. in fin. cap. & secũdum opi. Gui. Innocen. & Bart. Brixi. hic est alia differentia. sed secundũ Ber. & Host. secus. de hoc ff. de testi. cum venisset.

x ¶ *Expirare.*] saluo eo quod dicitur ff. eod. tit. & lib. cum plures, in fin. scilicet, quòd si plures essent conseruatores: quo ad negotium cœptum per vnum, perpetuata sit iurisdictio quo ad omnes[3]. Et nota quòd licet potestas executoris dati ad gratiam, non pereat re integra mortuo Papa, vt ff. eod. lib. si super gratia. tamen potestas conseruatoris priuilegiorum, in quibus continentur gratiæ, bene perit quo ad non cœpta morte concedentis, vt hic.

y ¶ *Edita.*] ff. de rescrip. statutum. §. insuper. cum. §. seq. In hoc ergo comparantur alij delegati & conseruatores: licet discrepent in quinque superius enarratis, scilicet quia canonicus ecclesiæ cathedralis potest esse delegatus, sed non conseruator. Secundo, quia eius qui est mihi cõseruator, conseruator esse non possum[4]. Tertio, quia eius cui sum subiectus ecclesiastica vel temporali iurisdictione, conseruator esse non possum. Quarto quia conseruator non subdelegat, nisi secundum formam hic positam. Quinto, quia conseruator excedens metas potestatis suæ, suspensus est ab officio. hæc patent ex textu. Sextum addidi. ff. in glo. idem in delegato. Septimum, secundum opi. in glossa. vnde si.

ADDITIO. Octauum, quia conseruatores dantur ad futura, delegati non, vt scripsi post Innu. ff. de restitu. spol. audita. in prin. Ioan. And.

z ¶ *Omnino.*] ergo sine aliqua ope exceptionis. & facit quod dixi ff. eo. lib. de rescrip. c. 1. & eo. tit. statutum. in fin.

ADDITIO. Ioan. Andr. circa materiam conseruatorum ponit hic. 16. quæstiones per modum summæ: quas videas per te, si tibi corde sedet.

Aliâs iur: vel regum.

[1] Quæ fieri possit ... in seruitium Guli. in Spe. ... Ioan. And.

[2] Abb. Lau. ... & lib. c. ... quòd conseruator ... non possunt. Ioan. And.

Ignorantia est multiplex.

Suspensus ab officio est suspensus à beneficio.

Aliâs, sed gaudent.

Aliâs ita decernit.

[3] Non in aliis conseruatoribus ... Philip. Franc.

[4] Quia ista mutua defensio est ... suspecta: tamen duo possunt pro se inuicem testimonium dare ... Philip. Franc.

DE OFFICIO

DE OFFICIO LEGATI.

¶ *Dictum fuit supra de his, qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, videlicet de delegato, qui gerit vices delegantis: verum quia legatus Papæ gerit similiter vices papæ: ideo, &c.*

TITVLVS XV.

De officio legati.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre nō possunt: sed legati Cardinales hoc bene possunt. Ioannes Andrea.*

CAP. I.

Officij nostri [a] debitum remedijs inuigilat subditorū: quia dum eorū excutimus onera, dum scandala remouemus, Nos in eorū quiete quiescimus, & fouemur in pace [b]. ¶ Proinde præsenti decreto statuimus, vt Ecclesiæ Romanæ legati [c] quantumcunque plenam legationem obtineant, siue à nobis missi fuerint, siue suarum prætextu ecclesiarum [d] legationis [e] sibi vēdicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem [f]: nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendū. Quod in fratribus [g] nostris legatione [h] fungentibus nolumus obseruari: quia † sicut honoris prærogatiua [i] lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori [k].

¶ Clemens iiij. S. tit. Sanctæ Cæciliæ presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Legatus habet ordinariam: vnde per mortem Papæ non expirat eius officium. hoc dicit. Ioan. And.*

Continuatio domini Hostien.

Officij nostri. Præsupponitur pro intellectu istius cap. illud quod habetur in glossa 3. huius cap. posita super verbo, legati, q tria sunt genera legatorū: Quidā enim sunt legati Cardinales, q dicunt legati de latere, & hoc ideo, qa assumunt de latere Papæ: nam sicut Imperator & patritij siue consiliarij faciūt vnū corpus, cuius Imperator est caput: & cōsiliarij qui sibi assistunt in secretis, dicūtur esse membra, ita quòd machinans in mortem ipsorum consiliariorum committit crimen lesæ maiestatis: sicut si machinaretur in mortem Imperatoris. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. ita similiter Papa & Cardinales faciunt vnum corpus, cuius Papa est caput, & Cardinales sunt membra: Ideo quando aliquis assumitur de Cardinalibus vt mittatur legatus, dicitur sumptus de latere: & appellatur legatus de latere. Alij sunt legati nati, sicut est archiepiscopus Cantuariēsis, vt in cap. 1. de offi. lega. in antiq. Alij sunt legati missi, qui mittuntur ad aliquam prouinciam, vt in ea reformanda reforment, tamen non sunt Cardinales.

CASVS. Est aliquis legatus in his partibus à sede Apostolica missus: durante sua legatione vacāt aliqua beneficia, vt ponamus archiepiscopus Burdegalen. est legatus: vacant beneficia in sua diœcesi particulari, quæ non spectant ad suam collationem: vel vacant beneficia extra suam diœcesim particularem, quæ non spectant ad suam collationem, vtrum possit illa conferre? Respondet quòd non: nisi in creatione suæ legationis fuerit sibi à sede Apostolica nominatim data potestas, vt possit conferre beneficia: Et ista sunt vera, tam in legatis natis, quàm in legatis missis simpliciter. Sed ponamus quòd est legatus Cardinalis, vtrum possit conferre beneficia vacantia in sua prouincia? Respondet quòd sic: exceptis aliquibus beneficijs, de quibus in capitu. præsenti. infra eodem. Et istud verum, quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua diœcesi, dum tamen præuenerit ordinarium, ad quem spectat collatio illorum beneficiorum vacantium.

Nota primo ex principio cap. q princeps superior ex debito sui officij debet laborare circa cōmoda suorū subditorū: nam ad hoc fuerunt sibi constituta tributa fiscalia. Nota secundo principalē effectum huius cap. quòd legatus non Cardinalis, non potest conferre beneficia in prouincia concessa, licet habeat iurisdictionem ordinariam in tota prouincia sibi decreta: ita quod in iurisdictione concurrit cum ordinarijs, & potest adiri à subditis ordinariorum in prima instantia, & istud faciebat rationem dubitandi: quia collatio beneficiorum est iurisdictionis: sed Papa voluit expresse istis remouere hanc facultatem. Nota tertio quòd legatus Cardinalis potest conferre beneficia vacantia in sua prouincia: etiam posset reseruare beneficia vacatura [1] certæ personę: sed non potest dare ius ad beneficium vacaturum: Ratio diuersitatis est: quia licet reseruans fecerit mentionem de certa persona: tamen potest variare & conferre alteri: & sic ista persona non habet certam & indubitatam spem: & ideo non cito machinabitur in mortem illius, qui tenet beneficium: sed si haberet spem indubitatam: puta si sibi est datum ius ad beneficium vacaturum: citius machinaretur in mortem illius qui tenet beneficium. Not. quarto, quòd existens in maiori dignitate debet magis honorari in concessione priuilegiorum. ad hoc de præben. de multa. & s. tit. proxi. cap. si. §. 1. Dominicus.

Legatus nō Cardinalis, licet habeat ordinariam iurisdictionē in beneficia conferre nō potest.

[1] Hæc est hodie p cōcilium Triden. sessio. 24 de reformat. cap. 19.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

a ¶ *Officij nostri.*] Legati non cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: Sed legati Cardinales hoc bene possunt. Et primo ponit Innocentius procœmium ad dicenda vsque ibi: *Proinde*. Secundo ponit statutum de legatis non Cardinalibus: vsque ibi: *Quod in fratribus*. ibi ponit de Cardinalibus vsque in finem.

ADDITIO. Scias q auctor huius decretalis Innocentius glossauit hanc decretalem. Ioan. And.

b ¶ *Pace.*] ad hoc procœmium concordat procœmiū huius lib. & j. de testis. spolia frequens.

¶ *Glos. seq. de potestatibus legatorū remittit: & ponit quatuor imparia.*

c ¶ *Legati.*] Tria genera legatorum distinguit hæc decr. & licet quo ad quædam non sit in illis imparitas, vt dixi. s. eo. lib. de rescrip. statutum. 1. responso. in glossa, quia verbum. tamen quo ad alia est imparitas, scilicet in excōmunicatos absoluēdo, vt s. eo. cap. penul. & in confirmationibus exēptorum. s. eo. lib. de elect. si abbatem. & in cognoscendo de causis exēptorū, & illos puniēdo. j. de verb. sig. c. 1. & in collationibus beneficiorū, vt hic. Et qui dicantur esse legati de latere Papæ not. s. eo. c. pe. Et q Cardinales dicanī esse de latere patet j. dū dicit: q in fratribus nostris, & cętera.

Legatorum tres sūt species inter se differentes.

Ita manuscriptus 1 … q licet, &c.

Vide Anchara. hic Not.

d ¶ *Ecclesiarum.*] suarum: sicut Cātuariens. & Eboracens. j. eo. cap. 1. & de appel. cap. 1. cum si.

e ¶ *Legationis.*] quasi dicat, si alio iure hoc eis competeret: legatio illud non priuat.

¶ *Glos. seq. signat contrarium & soluit.*

f ¶ *Potestatem.*] contra. s. in ant. de supplen. negli. præla. litteras. vbi legati qui Cardinales nō erant (vt ibi patet ex subscriptione) beneficia conferunt: Dic q illud fuit ex speciali mandato: & sic non ꝯdicit: sed concordat ei quod statim sequitur, nisi hoc, &c. multa ergo licent ex speciali demandatione: quæ ex generali virtute legis non licent. de his vide s. tit. proxi. is cui. in fine.

g ¶ *Fratribus nostris.*] Nota quia cum Papa promiscue de Cardinalibus loquitur: vocat illos fratres [1]. Si specialiter, episcopos Cardinales vocat fratres: reliquos filios. s de testi. licet. 3.

[1] Et sic hic intelligitur de Cardinalibus etiam non episcopis, secundū Fonta.

ADDITIO De præben dilecto. in princi. Io. And.

h ¶ *Legatione.*] repete ecclesiæ Romanæ, de qua s. tractauerat.

i ¶ *Prærogatiua.*] cōcor. s. ti. proxi. c. vlt. §. 1. & j. de priuil. ne alig.

¶ *Glossa sequens litteram exponit: quærit, arg. pro: ponit duas opiniones contrarias: in fine ponit duo dicta.*

k ¶ *Ampliori.*] vnde beneficia cōferre poterunt, cū restrictione tñ & determinatione, quā habes j. eo. pꝫsenti. & cap. seq. Sed q d dices: potest ne legatus Cardinalis conferre beneficia, quorū collatio deuoluta est ad Papam p Lateran. cōciliū. Videt q sic [4] per dec. s. de præb. cap. pe. vbi legatus tale beneficiū cōtulit. Dicebat ibi Vin. q talis legatus hoc nō poterat sine speciali mandato: & ideo ibi institerat ipse legatus apud Papā, q illā collationem confirmaret: & sic faceret illā valere. Gof. ibi reprehendebat. Vin. & Inno. concor. ibi Goff & Guil. in Spe. ti. de legato. §. nunc tractemus. circa princ. qui omnes dicunt, q legatus de latere bene potest conferre talia beneficia per pꝫdictam decre. immo dicit Gof. q illa pꝛcipue potest conferre, quæ sunt ad Papā deuoluta: cuius vices gerit in pꝛouincia: allegabat etiā decre. s. eo. dilectus. & s. de iure patro. cum dilectus. pro hoc etiā bene facit. s. eo. lib. de elect. si abbatē. 2. rñso. vbi cōfirmat electiones, quarū cōfirmatio spectat ad Papā. & j. de verb. sig. c. 1. s. rñso. Quod ergo petiit in pꝫdicta decre. pe. ille legatus, q Papa collationē per eum factā prosequeretur benigno affectu: intelligatur quo ad facti executionem: qa legato nō parebat. Certum est [5] autem, q legatus etiā de latere non potest cōferre beneficia vacantia in curia sine speciali mādato, vt j. de pꝛben. licet. i si. quod intelligo infra mensem, vt eo. tit. statutū. Et not. q vbi est legatus Cardinalis in prouincia: vel alius habens speciale mandatū: possent tres cōcurrere in collatione beneficij: scilicet Papa, legatus, & ordinarius [6]: & si apparet qs primo contulerit, nō est dubiū: si vero non apparet qs primo cōtulerit, tene qđ habes j. de pꝛben. si à sede. Ioan. And.

[4] Tibi est Dominicus est g. Fonta.

[5] Idē Dom. Fonta.

[6] Idē Dom. Phi. vide Fe. li. 10 c. lib. 1. de cōns. Ste.

Legatos.

LEgatos.] Duo facit: præmittit & probat declarationis causam. secundo declarat: ibi, *Præsenti*. Ioan. And.

CASVS. Papa creauit aliquem legatum in aliqua prouincia: accidit q Papa mortuus est: vtrum sit expirata potestas ipsius legati: ita q mortuo Papa non possit aliquid iure suæ legationis expedire? Rndet Romanus Pontifex, q cum legatus habeat iurisdictionem ordinariam: (nam si sit legatus de latere, æquiparaf proconsuli: si vero sit legatus natus vel legatus missus simpliciter, æquiparatur præsidi prouinciæ) mortuo Papa poterit legatus expedire ea, quæ incumbunt sibi iure suæ legationis. Nota primo, q legati mittuntur vt euellant vitia, & plantent virtutes: veruntamen plura alia possunt expedire. Nota secundo, q legati Papæ habent iurisdictionem ordinariam. & illud indubitanter verum de his, quæ eis cõpetunt iure suæ legationis: Sed q de his, quæ eis competunt ex speciali facultate? Dicendum q cõis opinio doctorum est, ipsi legati habent delegatam iurisdictionẽ: ideo illa expirat per mortẽ Papæ: sed non alia quæ eis competunt iure simplicis legationis. Nota tertio ex suprascriptione: q quãdo Papa scribit presbytero Cardinali, præmittit titulum suum, quod tñ fallit in Cardinali Basilicæ xij. Apostolorum, vt not. Hostien. ĩ. de priuile. cum olim. Nota quarto q legatio dicitur esse officiũ. de quo. ĩ. cap. proxi. vbi appellauit dignitatem. Dominicus.

CAP. II.

LEgatos [a], quibus in certis prouincijs committitur legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent [b], ædificent atque plantent [c]: prouinciarum tibi commissarum, ad instar proconsulum [d], cæterorumque præsidum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes [e]: Præsenti declaramus edicto, commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium, nequaquam per ipsius obitum † expirasse [f].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Finita legatione expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habiturus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & quid approbet, ponit summam, & soluit dubium.*

a ¶ *Legatos.*] Extrauagans fuit eiusdem Clementis: & incipiebat, ex parte. & approbat hæc decre. quod not. Ioan. 7. q. 1. sicut vir. & 25. q. 2. igitur. Ioan. de Deo. in quæstionibus suis, in prin. Inno. de offi. deleg. in aut. licet. Hostiẽ. de resti. in integ. cum ex litteris. & ĩ. eo. c. vlti. & Guil. in Spe. eo. tit. §. superest. ver. quid de sententia. & § finitur. ver. pone ergo. & ver. seq. & nota quia licet decre. dirigatur legato Cardinali: tamen indistinctè loquitur de omnibus legatis: ex quo infert postea solutionem ad ipsum legatum quærentem: quod etiam patet ex eo quod ĩ. dicit, cæterorumque præsidũ. licet ergo quo ad quædam sit differentia inter eos, vt dixi s. c. proxi. non tamen quo ad hoc, vt hic vides.

b ¶ *Dissipent.*] vitia.

c ¶ *Plantent.*] virtutes: & ista propriè sunt ordinariorum. ĩ. de offi. ordi. cap. 1.

d ¶ *Proconsulum.*] Legatos Cardinales æquiparat proconsulibus: reliquos præsidibus: Nam proconsul est, qui ex cõsulibus ab Imperatore ad regendam certam prouinciam mittiẽ. [Aliter dr̃ proconsul suffectus loco consulis, sic dictus: q a pro cõsulibus fungereẽ.] Præsides autem illi dicunẽ, q cum nõ essent prius consules, mittebant ad regimina prouinciarũ. ff. de offi. præsi. l. 1. & vbi de hoc. & l. 2. & ff. de offi. q̃sto. l. 1. §. ex his. vnde arguẽdo à nomine legati: Cardinales q ex latere Papæ, & ex consulibus suis (assistũt enim sibi in secretis consilijs. s. eo. lib. de elect. fundamẽta. §. decet.) mittunẽ ad regendam prouinciam: æquiparanẽ proconsulibus. ĩ. de senten. excommu. ad eminentiam. ff. de offi. proconsul. l. 2. Reliqui autem q secretis consilijs non assistunt, missi ad regendas prouincias æquiparantur præsidibus: sed illi habent ordinariam, ergo & isti.

e ¶ *Reputantes.*] hic incipe constructũ: nos reputantes legatos, &c. & merito dicunẽ ordinarij: nec expirat eorum officiũ: faciunt enim statuta perpetua. s. de loca. c. 1. & ĩ. eo. tit. c. vlti. & adeunẽ per querelam. ĩ. eo. tit. c. 1. & de hoc. 2. q. 6. c. 3. Item habent imperium. s. eod. lib. de elect. si abbatem. ff. de off. proconsul. l. & ideo. ad idem eo. tit. l. 1. & 2. & C. de off. eius qui vicem alt. iu. ob. l. 1. & 2.

¶ *Gloss. sequens primo notat hoc ius declaratorium, & respondet contrario. rationem reddit, & interserit opinionem Goff. secundo tractat de nondum ingresso. tertio quærit an cœtus Cardinalium illum reuocet: ponit opin. & remittit.*

f ¶ *Declaramus.*] nõ est ergo iuris noui promulgatoria: sed veteris declaratoria: quod ergo dr̃ in prædicta decre. cum ex litteris. de restitu. in integ. in princip. cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus illis fungenti, &c. illud, denuo, determinat verbum, commisit, quod sequiẽ: nõ enim morte Anastasij expirauerat legatio: Notat tñ Goff. in summa istius titu. §. finitur. q morte Papæ licet expiret legatio: non tñ iurisdictio quo ad excepta: sed nec expirat legatio, vt infra sequitur: nec mirũ: legatus enim Papæ dr̃ legatus sedis Apostolicæ: sed sedes ipsa non moritur. 12. q. 2. liberti 2. ĩ. eod. lib. de rescript. si gratiosæ. Et nota q ista decre. nõ distinguit an ille legatus tẽpore mortis ingressus fuerat prouinciam vel non: vnde sicut in reliquis ordinarijs nõ inspicimus mortem constituentis, ita nec in isto. An autẽ vacãte sede cœtus Cardinalium reuocare possit legatum forte communiter à Papa & Cardinalibus deputatũ. not. Host. in prædicta. decretum ex litteris. & Guil. in prædicto. §. finitur. ver. sed nunquid. q ex magna & euidẽti causa hoc possent: alias hoc non debent [g]. De potestate tamen Cardinalium sede vacãte, vide quod dixi infra de schismate. cap. vnico.

ADDITIO. Cle. ne Romani de elect. & ĩ. eo. de elect. vbi periculum. §. idem quoque. in glo. 1. Fonta.

g ¶ *Expirasse.*] idem habes de inquisitoribus hæreticæ prauitatis ĩ. de hære. ne aliquid.

Vide concilium Tridenti. sessio. 24. decreto ma. c. 19. vbi reseruationes quælibet ad vacatura beneficia tolluntur.

Idem Philippus, & Dominicus.

CAP. III.

PRæsenti [h] declaramus edicto reseruationes † quorũcunque beneficiorum ab Apostolicæ sedis legato suæ [i] legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collatio-

PRæsenti.] Sunt tres partes: Prima in vno declarat: Secunda circa duo restringit: Tertia decernit. Secunda: ibi, *Cæterum*. Tertia: ibi, *Quicquid*. Ioan. And.

CASVS. Legatus cardinalis in hac prouincia suæ collationi reseruauit præbendam proximò vacaturam in ecclesia Pictauen. in fauorẽ certæ personæ: & illi personæ dedit executores ad prouidẽdum in defectum capituli: postea vacauit pbenda: executor tñ eam non contulit: accidit q finita est potestas legati: vtrũ expirauerint omnes effectus reseruationis: ita quòd executor non possit conferre illam pbendam? Rñdet q sic. si executor nondum processerit ad collationẽ: sed si processisset, & illã pbendam cõtulisset, valeret collatio: licet persona illa certa nõ apprehendisset possessionem illius. Sed vtrum sit verum indistinctè, q legatus possit reseruare beneficia, & quot voluerit? Rñdet q non: sed in vna ecclesia vnicum poterit reseruare beneficium: vel de beneficijs spectantibus ad vnũ collatorem: & hoc pendente illa reseruatione: sed illa finita posset sibi reseruare vnicam aliam collationẽ: & hoc etiam verum de beneficijs spectantibus ad collationem vnius collatoris. Nota primo arg. q quando legatus facit actum pertinentem ad officium legationis: debet dicere q faciat auctoritate legationis, & non auctoritate Apostolica. Nota secũdo q potestas data executori super gratia facienda, expirat expirante gratia. ad hoc ĩ. de præben. si clericus. & cap. si cui. Dominicus.

¶ *Prima glossa facit quatuor. dicit quid restringit, qua pars sit declaratoria, summat, & dicit quid determinet.*

h ¶ *Præsenti.*] ista decretalis & sequẽs restringit generalẽ potestatem legatorum circa beneficia conferenda, de qua s. eo. c. 1. verum est tamen, q primum dictum huius decretalis declaratoriũ est iuris veteris [4], vt in principio patet. Et hoc dicit: finita legatione expirãt reseruationes legatorum: & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demũ dicit, q pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationẽ alicuius: legatus in eadẽ ecclesia, vel de beneficio spectante ad collationem eiusdẽ, aliam facere nõ potest: & quod fit ꝯ prædicta, irritum decernitur. Et determinat hæc decretalis notata per Hostiensem s. eo. cap. vlt. & per eum & per Ber. s. de iure patronat. cũ dilectus. & Guiel. in Speculo eo. tit. §. nũc tractemus. ver. sed ecce.

4 Vide Gulielm. ver. in hoc aliquo, & Archi. hic dicit: q vnum hic tenebant, de tempore q fuit declaratum. Io. And.

i ¶ *Suæ legationis.*] quia si ex speciali auctoritate sibi tradita à Papa hoc faceret, tunc secus: ad hoc ĩ. de præb. si is qui. 2. responsio. Et nota quia si legatus non Cardinalis nõ potest conferre beneficia vacãtia iure legationis. s. eo. tit. & lib. c. 1. multo minus ergo posset reseruare?

seruare: in Cardinalibus ergo habet locum hæc decre.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona.

a ¶ *Ad collationem.*] ergo non sufficit ꝙ vacauerint: nisi priorũ beneficiorum vacantium sit facta collatio: & est si. ĩ. de cõcess. præbẽ. c. vlt. vbi non sufficit quòd beneficia vacaucrint: & ꝙ ab executoribus fuit petitum, vt illa conferant, si ipsorum non fuerit facta collatio: immo habuit locũ reuocatoria.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor modos quibus finitur legatio.*

b ¶ *Finitur legatio.*] hoc potest esse multis modis, puta quia datus fuit legatus ad tẽpus: si nito tempore finita est legatio. s. de offic. de leg. de causis. Itẽ quando reuocatus est. ff. de iudi. l. iudicium. Itẽ quando est egressus[1] legationẽ animo non redeũdi: legationẽ ideo dixi quia si esset egressus vnã prouinciã, is q est legatus in pluribus, ex quo nõ est egressus legationẽ, adhuc non expirauit eius iurisdictio. s. eo. tit. nouit. sic enim legatus i qualibet parte legationis existens, iurisdictionem exequitur sicut eps i qualibet parte dioecesis. ĩ. tit. proxi. cum eps. Item finitur legatio personalis morte ipsius legati: non tñ morte constituentis s. cap. proxi. personalis ideo dixi: quia si esset realis, puta quæ competeret dignitati: nõ expirasset morte legati, vt s. eo. cap. 1. & s. de offic. delega. quoniam abbas. Et quod supra dixi his modis legationem finiri, dic verum in sua persona: & quo ad nõ cœpta per delegatos: sed si quas causas commisisset, & res nõ esset integra, durat finito eius officio illius delegati potestas. s. eo. cap. vlti. Et est mirabile: quia iurisdictio delegati a legato bene perpetuatur per citationem, & alium iudicialem actum: sed notificatio, inhibitio, & decretum non perpetuant iurisdictionem executoris hoc & alios processus facientis. Sed reseruationes beneficiorum sunt odiosæ propter duo; quia per eas datur via ad vacaturas: & quia præiudicant ordinariæ potestati: igitur sunt restringendæ: sed potestas executorum datorum à Papa super gratia facta, etiam re integra: & super facienda re non integra, bene perdurat post mortem Papæ[2]: quia Papa potest ius ad vacaturas dare: sed non sic legatus. s. eo. tit. proxi. si super gratia. & ĩ. de præben. si cui. in fi. bene ergo potest legatus donec durat in officio suo impedire ordinarium in conferẽdo: sed finito officio non, vt hic.

c ¶ *Restringere.*] Causam huic edicto, & ei quod dr ĩ. cap. prox. dare potuit Cardinalis sanctæ Mariæ nouæ, (scilicet dominus Petrus de Biperno, de quo dixi s. c. 1. in fi.) qui in pluribus prouinciis legationis Papalis fungens officio, omnes dignitates, personatus, & beneficia in legatione sua vacantia suæ collationi reseruauit: restricta est ergo hodie eorum potestas, vt ĩ. patebit.

¶ *Glos. seq. ponit quatuor exempla, quibus non pendet: ad duo quæ solutioni obstant, respondet & remittit.*

d ¶ *Illa pendente.*] illa igitur sublata, puta mortuus, vel per sententiam debito modo exclusus est is pro quo facta erat reseruatio: vel iam consecutus est pbendam: vel reuocauit legatus reseruationẽ[3] tunc bene potest in ecclesia eadem facere aliam[4]: quia illa non pendet: si vero illa pendet, aliam non potest facere: Sic & pendente dilatione quiescit officium iudicis. C. de dila. sine pars. s. de app. significante. sic & pendente lite contra vnum electum, non potest alius eligi, quod dic vt ĩ. vt lite penden. cap. 1. & 2. & sic attentata pendente appellatione reuocantur per modum attentati: quod dic vt ĩ. de app. non solum. sic & is qui contulit alicui beneficium: pendente termino acceptionis, non potest illud alij conferre, vt s. de præben. si tibi absenti. & sic pendente negotio reseruationis, delegatus non subdelegat causam, nisi de recusatoris assensu, vt s. eo. lib. de offi. dele. iudex. 2. responso. sic & accusatus pendente accusatione non promouetur. s. de accus. omnipotens. nec testificatur. quod dic vt s. de testi. c. vlt.

[1] Archidiaconus notat, ꝙ legatus & vacantia & vacatura post mathaba ta vnã legationem, quo ad vtrumque reseruatio expirat: illisfun dr: quia est post legationem, decrescit & alia omnia vt accessoria pereunt, tum reseruationes ex sumto de pendenter ergo facilius tolluntur. Fun.

¶ Fallit si legatus nomen ferit cancellarii & præbendã vacaturã reseruauerit, dato executore: nã talis finita legatione conferre poterit P. e. de Anna. Fon.

: Et reuocatus secundũ Host. c. ff. de offic. prefec. verb. Lã. hoc not. S. eod. cap. nouit. qd hic pla net Archi. vol fit ordinarium, ĩ. c. proxi. & aliãs expresse renunciare nõ posset. ergo nec tantæ. Io. And.

[2] Vide Specul. tit. de legato. §. 5. nu. 14. & Geminianum de Se[illegible] consil. 297. & Geminianum hic.

[3] Quod potest ante collationem, non tamen dubio tamen non præsumit. Dom. Fonta.

[4] Nec tamen facere memoriam de præma reseruatione, vbi est clausula in a tu proprio. & ita nõ est certe debet: maxime cũ pro eadẽ persona reseruet. Dom. Fon.

nem[a] eorundem beneficiorũ iam vacantium † minime sit processum) eoipso quòd illius finitur[b] legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata cõferre †. ¶ Cæterum reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati & ecclesiæ nimium onerantur) restringere[c] cupiẽtes: Prohibemus, ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationem aliquã duxerit faciendam: aliam (illa pendente[d]) faciat aliquatenus in eadem[e]. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque: aliud[f] quod ad illius[g] collationem pertineat (quandiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquomodo reseruet. Quicquid autem contra præmissa[h] contigerit attentari: eo ipso viribus non subsistat.

¶ Idem.

¶ *Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel conferre non possunt: Idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum est irritum.*

CAP. IIII.

DEliberatione[i] prouida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicæ sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales, vel regulares, aut collegiatas ecclesias[k], seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi, qui præficiuntur eisdem, maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis[l] assumi, suæ ordinationi, collationi,

e ¶ *In eadem.*] quia ista litera non distinguit: non curo an illa beneficia spectent ad collationem vnius, an diuersorum: ex quo enim sunt in eadem ecclesia, siue iidem, siue diuersi habeant conferre: pẽdente vna reseruatione non fiet alia. [Idem Archi.]

f ¶ *Aliud.*] etiam in alia ecclesia: & sic differt a proximo dicto.

g ¶ *Illius.*] pone, reseruauit legatus beneficiũ quod spectat ad collationẽ episcopi: hac reseruatione pẽdente, reseruat aliud quod spectat ad collationem ipsius epi & alterius. nunquid valet reseruatio secunda? Credo quòd non[5]: quia licet spectet ad collationẽ alterius, tñ & illius. Et est si. qđ dixi. s. eo. lib. de rescript. statutum. §. cum vero. in gl. 2. Et qui iurat non suum esse, iurat etiã sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus. §. vlt. Ad hoc ff. de leg. 3. si quis seruos. vbi testatore legate seruos suos, & qui in totũ & qui in parte sui sunt, legati esse videntur. Nec obstat ĩ. de præbẽ. cum in illis. in fi. quia illud induxit intentio Papæ, qui illum solum grauare intendebat, vt ibi dixi in vlt. glos. Nec obstat quod dixi. s. eo. lib. de rescript. cum aliquibus. qa similitudo & identitas rationis illud inducit, vt ibi dixi.

[5] Idem Dominicus Pin. li. Fun.

h ¶ *Præmissa.*] omnia comprehẽdit. ad idẽ s. in ant. de rescri. olim. si igitur finita legatione executor conferat, vel processus faciat, nõ tenet, vt in 2. respõso. & idẽ in sequentibus casibus, vt in prin. dixi.

DEliberatione.] Prima pars facit duo: Primo ponit prohibitionẽ in quadruplici specie: Secundo decretum: ibi, *Decernentes.*

CASVS. Dictum fuit s. cap. 1. ꝙ legati Cardinales possunt beneficia conferre, & reseruare: verum sic verũ indistincte, ꝙ possint conferre beneficia quæcunque: siue in ecclesia cathedrali, vel aliud beneficium? Certe non: Sed quid, vacat abbatia vel aliqua dignitas ecclesiæ collegiatæ, vt decanatus beatissimi Hilarij maiores Pictauis, vel prioratus beatissimæ Radegundis Pictauis: an legatus Cardinalis possit illas conferre? Respondet quòd non: dum tamen sit principalis dignitas illius ecclesiæ: aliæ autem dignitates minus principales illius ecclesiæ cadunt sub potestate legati Cardinalis: & hoc verum, nisi ad illas dignitates minus principales aliqui assumerentur per electionem: Nec potest legatus dare alicui potestatem, vt recipiat resignationem alicuius beneficij, & ei committere collationem simul: sed potest committere successiue, vt dicit glossa. Nota primo, quod iura commoda debent fieri cum magna deliberatione: ad hoc procem. huius libri. Nota secundo arg. quòd in mandato generali, quibuscunque verbis vtatur, non includuntur requirentia speciale mandatum. ad hoc ĩ. de procura. cap. 1. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam.*

i ¶ *Deliberatione.*] Cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias legati reseruare vel cõferre non possunt: idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post epos, si ipsarum prælati per electionẽ debent assumi: & ꝫ hoc factum est irritum. Secundo dicitur, quòd legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & contra factum vel faciendum decernit irritum.

k ¶ *Ecclesias.*] tolle quod est infra; suæ ordinationi, &c. Et conferre ecclesiam, est conferre ipsam principalem dignitatem de ecclesia[6], puta episcopatum, plebaniam, abbatiam, prioratum, vel his similia. & has hic prohibet conferri: non prohibet canonicatus ipsarum ecclesiarum conferri per legatos: quod ex his patet, quæ sequuntur.

[6] Vide qđ no. in cle. de præben. c. 1. in gl. de iste. Io. And.

¶ *Gloss. seq. quærit, epi. ponit. Iterum quærit, & soluit.*

l ¶ *Electionis.*] aduerte: iam vidi de facto hanc quæstionem: legatus cõtulit plebaniã, quæ ad collationẽ epi spectabat: quærebat, an collatio eius teneret, & dicebãt quidã[7] ꝙ sic per hanc litteram: ex quo nõ per viã electionis, sed collationis assumi ibi prælatus. Sed hoc non est

[7] Archidia. olim, sed postea mutauit, & tenet quod sequitur in glo. Io. And.

non est verū: quia ista littera quæ de vis electionis loquitur, tantū in prælaturis cathedralium ecclesiarum loquit. [Aliàs sequeretē, ꝙ etiam cathedralem conferre posset, cui prouideret p collationem: quod aliqui fatentur: sed non est verū [t]. Ioan. And.] quasi diceret archidiaconatū in ecclesia cathedrali legatus conferre nō poterit a si ista duo concurrunt: ꝙ ille archidiaconatus sit maior dignitas post epm: & ꝙ per viam electionis archidiaconus ibi assumat: sed si vtrūque vel alterum desinit tunc legatus illum cōferre poterit a: vnde non sine mysterio sic diuisim sommaui intellectum: ad hoc facit quod sequitur, suæ ordinationi, &c. nec obstat j. neque aliqđ quominus, &c. quia & sine illa clausula satis erat prohibitum per præcedētia: & ibi sic locutus est pro eo ꝙ id vt plurimum obuenit: & potest etiam respicere qđ hic dicit de dignitatibus cathedraliū ecclesiarum maioribus post epos. Sed cum maioritas consideretur circa multa, vt circa ordinem secundum quem archipresbyter est maior archidiacono: circa administrationem sm quam econuerso: & circa alia quę not. ī. in antiq. de relect. sedes. de qua maioritate intelligimus? Dic ꝙ de maioritate prælationis loquitur: in qua licet inspicienda sit consuetudo: dicimus tamen de iure archidiaconum præesse. Is ergo qui præest post epm capitulo, & cōuocat capitulū, & similia facit: hac prohibitione inclusus est.

prouisioni, electioni aut dispositioni, quomodocunque reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod quominus hi, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare, libere valeant cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat [a]: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eoipso irritum & inane.

¶ *Legatus non potest alicui committere, quòd recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & cōtra factum, vel faciendum decernit irritum. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Prohibemus [b] insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie [c] cuicunque [d] concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis cōferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateraneñ. [e] † concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam cōtra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea, vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solū ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pendentia [f] negotia hoc extendi.

¶ Idem.

¶ *Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij vitiatur. hoc dicit. Zen.*

CAP. V.

Collatio beneficij per legatum [g] sedis Apostolicæ tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit † habita mētio [h] de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

TITVLVS XVI.

De officio ordinarij.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Archiepiscopus non potest sibi cōstituere officiales in diœcesibus suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquam fuerit appellatum.*

ADDITIO. Idem concludit Philip. Fontanus.

a ¶ *Interponat.*] Nota ꝙ ordinarius ad quem collatio vel electio non spectat: non potest inhibere electoribus, ne eligant: etiam si sit legatus de latere: multo minus inferior. ī. de restitu. in integ. cap. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Et si id faciat videtur puniendus vt sacrilegus. 1. q. 1. sunt quidam. ad finem quæstionis. Archid. Ioan. And.

b ¶ *Prohibemus.*] declarat notata per Innocentium & Hostiensem ī. de offi. deleg. ea parte 1.

ADDITIO. Et Ioan. Monachus refert hic se prius sic pronuntiasse de Papæ mandato. Ioan. And.

ADDITIO. Ista secunda pars facit quatuor: primo ponit prohibitionem: secundo eius causam: ibi, *Cum per hoc*: tertio decernit: ibi, *Nos enim*: quarto prorogat: ibi, *Volentes*. Ioan. And.

c ¶ *Specie.*] hic genus & species parificantur: interdū differunt: qđ dic vt 23. dist. quamquam. ī. de offic. ordi. si sacerdos.

¶ *Glossa sequens soluit dubium de duobus delegatis: distinguens an simul, an successiue dentur.*

d ¶ *Cuicunque.*] vel quibuscunque, vt in vna persona prohibitum, censeatur in pluribus repetitum, cum eadem subsit ratio: ad idē ī. eo. lib. de elect. cap. penult. in princi. & ad hoc de pœn. dist. 3. adhuc per fidi instant. 96. dist. cum ad verum. vnde non poterit resignationem committere vni ꝙ recipiat, & alteri ꝙ demum conferat: quia qua ratione committēdo hæc eidem, daretur via ad vacaturas: eadem ratione committendo hæc diuersis. Et ille est casus specialis, quòd possum per me quod non per alium: ꝓ regulam. j. de regu. iur. potest. vbi hunc & quosdam alios numeraui. legatus enim bene potest resignationem beneficij recipere: & postea illud beneficium vacans conferre: sed hanc commissionem non potest facere: facilius enim per hunc modum fieret fraus ad vacaturas, q̄ per illum. Et est sim. expressum ī. de concel. præben. constitutus. vbi non potest alicui episcopus specialiter committere, ꝙ conferat certum beneficium cum vacabit: licet cum vacauerit, posset illud conferre. Puto tamen ꝙ legatus bene possit cōmittere alicui, ꝙ recipiat resignationem alicuius beneficij: & recepta resignatione cum beneficium vacat, bene posset eidem vel alteri cōmittere, ꝙ illud beneficium conferat: & per hanc decreta. [3] [Maxime pōderato prin. huius. §. ibi in genere.] attentari posset, ꝙ licet episcopus posset generaliter tradere potestatem officiali vel vicario suo, cōferendi beneficia vacatura, ī. eo. lib. de offic. vica. cap. vlt. non tamē alium quàm officialem constitueret.

ADDITIO. Vide qđ not. j. de præben statutum. in vlt. gl. Io. And.

e ¶ *Lateranense.*] ī. de concel. præben. nulla.

f ¶ *Pendentia.*] quasi dicat, sicut hæc constitutio non respiciebat præterita, ita nec pendentia: sed prorogatione eam extendi voluit ad vtranq;. de hoc vide ī. de elect. licet canon.

ADDITIO. In gloss. ad futura, quam hic ponit. Archid. Ioan. And.

Collatio.] Non diuiditur, quia breue est: Sicut taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem obtentam a sede Apostolica: ita vitiat collationem obtētam à legato: Secus esset de collatione obtēta ab ordinario: quia illa taciturnitas non vitiat.

CASVS. Legatus Cardinalis in hac prouincia existens, cōtulit mihi aliquod beneficium vacans: tacui et aliud beneficium quod obtinebam: an valeat talis collatio? Certe nō: nam taciturnitas beneficij obtenti vitiat collationem legati à sede Apostolica impetratam. Nota primo legatum posse conferre beneficia, de quo ī. eod. tit. & lib. c. 1. Nota secundo, ꝙ in litteris beneficialibus quæ impetrantur à legato, eadē mentio debet fieri qualitatum & circūstantiarū, quæ requiruntur in litteris a Papa impetratis. Dominicus.

g ¶ *Legatum.*] Cardinalem: quia alius iure legationis conferre nō potest ī. eo. c. 1. in fi. nisi ex speciali potestate, vt ibi.

h ¶ *Mentio.*] quid dices si legatus proprio motu (& hoc exprimitur in litteris concessionis) confert mihi beneficium habenti aliud, de illo mentione non facta: nunquid valebit collatio sicut & valet eo casu si Papa contulisset. j. de præben. si motu proprio? Videtur ꝙ non: quia Papa non est ligatus [4] legibus sicut legatus. C. de leg. digna vox. de concel. præbend. proposuit. vnde aliud in Papa, aliud in legato: Sed contrarium credo: sicut enim si ordinarius mihi habenti beneficium conferat aliud, bene tenet collatio hoc tacito: licet vtrunq; retinere non possim, vt in cle. de offic. ordin. c. 2. quæ in hoc reprobat quod hic not. archidiaconus. sic & si legatus conferat, tenebit collatio [5]: non tamen vtrunque propter hoc potero retinere. & facit ī. eod. lib. de rescrip. gratia. hoc ergo intendit decretal. quòd sicut impetrans beneficium a Papa tenetur de beneficio quod habet (quantumcunque modicum sit illud) facere mentionem: sic & impetrans a legato: alias non valebit collatio: quia impetratio [6] est subreptitia: Vbi vero nō impetrauit, sed legatus contulit: in quo peccauit ille cui facta est collatio? Certe in nullo: vnde credo tenere. Sic video, quòd impetrationem impedit facti possessio colorata, si de illa non sit mentio. ī. de concessio. prabend. cum nostris. collationem non impedit. j. de præbend. licet episcopus. Ioan. And.

DE OFFICIO ORDINARII.

¶ *Dictum fuit supra de officio legati, qui est maior quibuscunque ordinarijs in causa sibi delegata: nunc restat videre generaliter de quibuscūque ordinarijs, ideo ponit titulum siue rubricam de officio ordinarij.*

Romana.

[Marginal notes:]

[t] Idem Phi lip. Franc.

a Hoc est verum sec. Phi lip. & Domi nicum. Roia.

Hoc est ob ... Lateran. sub A... ꝙ inf.

[3] Ita tenet Phil. & alle gat Rota decision. 197 tenere hoc ad glossam. Idem.

† Al. in fin.

Motu proprio legati, an excludat subreptionē sicut motus proprius Papæ.

[4] V. de Burchardū lib. 15. decret. cap. 42. & B. Thomā. 1. 2. q. 96. art. 5.

[5] Idem Pet. de Ancha. Fon.

[6] Quę propter hic ab illo, ad quem primo iure non spectat collatio. Ioan. And.

Possum per me quod nō per alium. [?] Subreptum an possit committere alicui specialiter vt conferat certū beneficium vt vacabit.

R*omana.*] Sunt quinque partes ſm Io. Monachum. Primo ponit prohibitionem. Secundo: ibi, *Nec pro eo.* ſoluit oppoſitionem illius prohibitionis. Tertio: ibi, *Quia in cauſis.* rationem ſolutionis ſubijcit. Quarto: ibi, *Officiales.* quandam moderationem officialibus Remenſibus iniungit. Quinto: ibi, *Et hoc.* illã ad alios officiales extendit. Plus mihi placet, vt ſint ſolũ duæ partes. Ioan. And.

¶ Præſupponendũ eſt, ꝙ archiepſ poteſt committere cauſã ſuffraganeo, vel ſubditis ſuffraganei: ſed qñ cõmittit ſubditis ſuffraganei, nõ poteſt eos compellere.

CASVS Archiepiſcopus Burdegalenſis vult officialem foraneũ in diœceſi Pictauen. deputare ad cognoſcendum de futuris cauſis ꝑ appellationem ad ipſum deuoluendis in futurũ: vtrum poſſit? Rñdet ꝙ non; licet cauſas deuolutas committere ſiue delegare poſſit in diœceſi ſui ſuffraganei: ſed non cauſas in futurum deuoluendas. Ratio eſt: qa poſt appellationem iuriſdictio eſt ipſius archiepi: ideo cauſas poteſt committere: ſed ante appellationem non habet iuriſdictionem: ideo non poteſt committere: quia nemo dat quod non habet. Sed ponamus ꝙ archieps per tempus ſufficiens ad introducendum conſuetudinem, conſtituit officiales ad cognoſcendum de cauſis in futurum per appellationem deuoluendis: vtrum valeat conſuetudo? Rñdet ꝙ ſic. Sed ponamus ꝙ illud ius ſibi competit ex conſuetudine: & ſic cõſtituit officialẽ in diœceſi Pictauen. vtrũ poſſit inhibere officiali Pictauen. vt non attentet aliquid, antequam ſibi competat iuriſdictio? Rñdet ꝙ non, vt in cap. Romana. ĩ. de appel. & ibi latius. Sed vtrum officialis iſte deputatus ab archiepo Burdegalenſi poſſit excõicare, interdicere, vel ſuſpendere epm Pictauen. vel alios ſuffraganeos? Dicit Romanus Pontifex ꝙ non, ſi archiepiſcopus Burdegalen. ſit præſens vel prope locum: ne epo fiat quodammodo iniuria ab ipſo officiali deputato, qui eſt humilis perſonæ: tamen iſtud procedit de honeſtate: Nam ſi officialis archiepi epm ſuffraganeũ excõicaret, teneret excommunicatio. Nota primo, ꝙ archieps regulariter non poteſt intrare diœceſim ſui ſuffraganei, vt aliquid agat ex auctoritate ſua: fallit in aliquibus caſibus: nam archieps poteſt viſitare totam prouinciam ſuam. de cenſib. cap. 1. eod. lib.

Notabilia domini Hel.

Nota ſecundo ibi; *Diſponant, aliquidve.* iuncta gl. ꝙ archieps in diœceſi ſuffraganei nõ poteſt ſibi ſedem conſtituere, nec ordines celebrare: multo minus poteſt eps particularis in diœceſi alterius epi. Nota tertio principalem effectum huius capituli, ꝙ licet archiepiſcopus poſſit inhibere ſuffraganeis, ne procedant, vel aliqd attẽtent in cauſis ad ipſum per appellationem deuolutis, vt in cap. Romana. ĩ. de appel. non tñ poteſt conſtituere officialem ad id faciendum in cauſis, quæ nondũ ſunt deuolutæ: ſed ſi eſſent iam deuolutæ, poſſet: quia non tenetur facere inhibitiones perſonaliter, ſed poteſt alteri cõmittere. Nota quarto, ꝙ archieps poteſt committere cauſam ad ipſum per appellationẽ deuolutã alicui de ſuffraganeis ſuis. cap. paſtoralis. eo. tit. in anti. ſed non poſſet compellere ſubditos ſuorum ſuffraganeorum: vt dicto cap. paſtoralis.

Nota vlterius, ꝙ conſuetudo dat iuriſdictionem. cap. cum contingat. de foro cõpeten. in anti. l. 1. C. de eman. lib. l. 1. iuncta l. more maiorum. ff. de iuriſdi. om. iud. Not. inſuper, ꝙ archieps non poteſt per ſe vel per alium facere inhibitiones, antequam fiat deuolutio ad ipſum per appellationem: quia ante appellationem nõ habet aliquam iuriſdictionem. Nota vlterius, quòd quandiu archieps eſt præſens: ſuus officialis principalis non debet epos ſuffraganeos excõicare: ſed illud reſeruare debet archiepo; ſi tamen faciat, tenet excõicatio: quia licet officialis archiepi ſit minor quãtum ad ordines: tñ quantum ad iuriſdictionem eſt maior: & ei eſt honor deferendus ſicut ſuo domino: tamen eſt puniendus, eo ꝙ fecit contra canones. Nota inſuper in §. *Nec pro eo*] ꝙ officialis dicitur actum facere non auctoritate propria, ſed vice & auctoritate illius, qui eum creauit. Nota finaliter eo. §. ꝙ iudex qui in cauſis certam habet iuriſdictionem, non dicitur illam habere ante ortum cauſæ, in qua datur iuriſdictio.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

CAP. I.

ROmana Eccleſia[a]: & infra. ¶ Prohibemus quoque, ne Remenſis[b] archiepiſcopus in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum foraneos[c] officiales conſtituat: quia cum metropolitanis, ne ſuorum ſuffraganeorũ ingrediantur[d] diœceſes, vt in eis auctoritate propria iudicent[e], diſponant[f], aliquidve aliud agant[g] canonica[h] prohibeant inſtituta: nequaquam hoc poſſunt in illis per alios[i] exercere. ¶ Nec pro eo[k] quòd cauſas per appellationem delatas ad ipſos, poſſunt[l] in ſuffraganeorum ſuorum diœceſibus delegare[m]: ſimiliter licet eis tales officiales inſtituere in eiſdem: qui eorum vice (cum appellatur ad ipſos) citationes, vel inhibitiones[n] faciant, ſeu compeſcant in hac parte rebelles: Quia[o] in cauſis per appellationem deuolutis ad ipſos, iam iuriſdictionem obtinere noſcũtur[p]: propter quod licite poſſunt ſuper illis committere vices[q] ſuas. Non ſic autẽ in alijs †, in quibus nondum[r] extitit appellatum: & idcirco non debent aliquos cõſtituere pro citationi-

a ¶ *Romana Eccleſia.*] Archieps non poteſt ſibi conſtituere officiales in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum, etiam pro futuris cauſis per appellationem deuoluendis ad ipſum: niſi de conſuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere nõ poſſunt priuſquam fuerit appellatum. Secũdo dr, quòd donec archieps de facili poteſt haberi, officialis eius ſuffraganeũ excõicare, ſuſpendere, vel interdicere non poteſt ꝑꝑ ordinis epalis reuerentiam. hoc dicit in ſumma.

b ¶ *Remenſis.*] idem de alijs, vt in ti.

¶ *Gloſſa ſequens tripliciter exponit foraneos.*

c ¶ *Foraneos.*] quia foris in diœceſi cõſtituebantur: quod archieps facere non poteſt: quia in diœceſi ſui ſuffraganei, &c. vt ĩ. ſequitur. Vel, foraneos, id eſt q forum teneant. ff. de verb. ſigni. cap. forus. Vel foraneos: quia de foris veniunt vt aduenæ, vel peregrini dicãtur: quorum ſunt reprobata iudicia. 3. q. 6. peregrina. & c. ſeq. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit.*

d ¶ *Ingrediantur.*] Quomodo ergo viſitabũt & procurationem recipient? & ſic eſt ꝯ ſ. de præſcrip. cũ ex officij. ſ. de cenſi. ſopitæ. & cap. nuper. & ĩ. eo. tit. Romana. & c. vlt. cũ ſuis ſim. Sol. hoc nõ poſſunt niſi in caſibus permiſſis, quorum iſte vnus eſt: & vide quod not. Io. 9. q. 3. c. 1. & c. 2. & Ber. ĩ. de offi. ordi. paſtoralis.

e ¶ *Iudicent.*] pro tribunali ſedendo.

f ¶ *Diſponant.*] extra iudicium faciendo coram ſe celebrari [a], & ante ſe recognoſci pctus. ĩ. de foro cõpe. Romana. §. vlti. De celebratione vero diuinorum, dic hodie vt in cle. de priuil. archiepo.

g ¶ *Agant.*] conferendo ordines [a], ſacramẽta, & ſimilia faciendo.

ADDITIO. Vt conſecrando eccleſias, vel altaria. Ioan. And.

h ¶ *Canonica.*] loquit de his canonibus 9. q. 2. c. 2. & q. 3. nullus primas. & c. conqueſtus. & concor. l. in Authen. de defen. ciui. §. interim. coll. 3. vbi præſes prouinciæ, qui poteſt comparari archiepo: nõ prohibet defenſorem ciuitatis, qui poteſt comparari epo, quo minus vtatur iuriſdictione ſua: non ſic autem in epo circa ſubditos ſuorum ſubditorum. de hoc. ſ. eo. tit. cum ab eccleſiarum, & probatur in Authen. iam alleg. in princ. vbi dicitur, ꝙ defenſor ciuitatis poteſt de cauſis inferiorum (prætermiſſis magiſtratibus municipalibus) cognoſcere: & de hoc 11. q. 1. de perſona.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. duas concor. duo contraria ſoluit, & remittit.*

i ¶ *Per alios.*] quod enim quis per ſe non poteſt, nec per alium. 46. diſt. ſicut. ff. de admin. re. ad ci. per. l. 2. §. 1. Arg. contra. 86. diſt. non liceat. ĩ. ne cle. vel mo. c. vlti. cum ſi. primum eſt generale: ſecunda ſunt ſpecialia: quod dic vt 88. diſtin. epiſcopus gubernationem. qđ etiam eſt contra. ĩ. de regu. iur. poteſt quis.

k ¶ *Nec pro eo.*] olim hic erat duplex littera: ſcilicet hæc prout iacet: alia ſm cauſas per ap &c. & hanc litteram communiter habebamus: & hanc ſecutus Ber. poſuerat gloſſam, quæ ſm hanc litterã nec pro eo, falſa eſt: dicens, ꝙ archieps poterat tales officiales in cauſis appel. conſtituere: ſed de illis in quibus appellatum non eſt, nullam habebant poteſtatem, niſi de conſuetudine, &c.

l ¶ *Poſſunt.*] & debent: quod dic vt ſ. eo. vt litigantes.

m ¶ *Delegare.*] non tamen renitentem compellere ad delegationẽ ſuſcipiendam. ſ. eo. paſtorali. 1. reſpõſo. & ibi plene de hoc. & ĩ. de foro compe. Romana. 2. reſponſo.

n ¶ *Inhibitiones faciant.*] ſcilicet iudici appella. ne vlterius in cauſis procedat, vt ĩ. eo. cap. §. à quibus. & ĩ. de appella. c. Romana. §. ſi autem. & de effectu huius inhibitionis dic vt ĩ. eod. non ſolum.

o ¶ *Quia in cauſis.*] ſimilitudinem improbat.

p ¶ *Noſcuntur.*] Nota ꝙ eo ipſo quòd appellatum eſt, iuriſdictionem habet in cauſa: vnde videtur quod ſtatim poſſit inhibere. Sed de hoc dic vt dicam ĩ. de appel. in decre. Romana. §. ſi autem. & in decretali non ſolum.

q ¶ *Vices ſuas.*] quia poſſunt per alium quod per ſe. ĩ. de reg. iur. poteſt quis per alium. cum ſuis concordantijs.

r ¶ *Nondum.*] nemo dat quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. de iure pat. quod autem. & concor. de offi. proconſul. obſeruare. §. vlti. de reſcript. cap. paſtoralis. in fi.

† Nota ꝙ habens iuriſdictionẽ ſolũ habitu & non actu: non poteſt eam delegare. hac ratione reſcripta non conceduntur ſuper futuris controuerſijs. c. ſi ꝗ reſcrip. In antiq. qa tractus temporis futuri ad iudicem nõ ſpectat. ſ. de procu. audita. l. nõ quemadmodum. ff. de iudi. Fon.

[a] Cõtraſiũ, quod ſequitur. Io. And.

[a] Vide quæ dixi ſ. eo. lib. de electo. c. cum nulla. Io. And.

a ¶ *Futuris.*

a Futuris.] tractus futuri temporis, &c. ff. de v sur. l. 1. §. 1. & de hoc §. de procura. auditis in vlt. glo.

ADDITIO. Et §. de sepul. in nostra. §. de homici. c. 2. & de senten. excom. Romana. §. caueant. Ioan. And.

b Consuetudine.] præscripta §. de consue. cap. vlt. ad idem §. eod. lib. eo. tit. cap. 3. & concordat ad hanc litterã §. eod. tit. vt litigantes. in fin. Ioan. And.

bus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis ecclesia circa talium officialium institutionem de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

¶ Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeũ excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest propter ordinis (melius dixisset, officij) episcopalis reuerentiam. hoc dicit in summa. Ioan. And.

¶ Officiales autem Remensis archiepiscopi (quamdiu in sua prouincia, vel circa illam extiterit) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum, circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam põtificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari.

c A quibus.] scilicet officialibus, & idẽ dic de ipsis archiepiscopis eadem ratione.

ADDITIO. Et satis patet. §. de appella. cap. Romana. §. si autem. & §. seq. Ioan. And.

Glo. seq. voci per quæstionem, quam dupliciter soluit, & remittit.

d Circa illam.] puta in vicina prouincia infra duas dietas vulgares §. de rescrip. nõnulli. vel legales, vt §. de præben. præsenti. §. loca. Vel dic arbitrariã, & adde qđ dixi §. eod. lib. de temp. ordi. cum nullus. §. episcopo.

e Extiterit.] scilicet archiepiscopus.

Glo. seq. voci primo per obiect. secundo quærit. arg. negatiue. soluit contrarium.

f Non attentent.] licet de iure hoc possunt: quia licet sint minores ordine, sunt maiores iurisdictione: ꝑ eos quorum vices gerunt. 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. cap. 1. §. in ant. de offic. deleg. sane 2. tñ inhonestum erat: & ideo Papa hoc prohibuit. Sed quid si excõicet: nunquid tenet? videtur ꝙ non: quia sufficit legislatorem aliquid prohibuisse: etiam si nõ adijciat, &c. C. de legib. non dubium. Sol. dico cum Ber. ꝙ tenet: quia speciale est in his sententijs, ꝙ iniuste latæ ligant. 11. q. 3. cap. 1. §. de senten. excom. sacro. punietur tamen qui hoc fecit, vt ibi.

g Metropolitanorum.] vni de iure scriptum, omnes instruit. 23. dist. præterea. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis. in ant.

h Reuerentiam.] §. de offic. deleg. c. 2. eo. lib.

Glo. seq. quærit, & soluit.

i Obseruari.] dixi de officialibus: quid dices de delegatis ipsorũ archiepiscoporum? Credo ꝙ idem, cum eadem sit ratio: immo multo fortius: quia magis est iurisdictio officialis fauorabilis: cum idem sit consistorium. §. de appella. Romana. 1. responso.

SI canonici.] Sunt quatuor partes sm Gar. & Ioan. Mona. & Clericum: Primo ponit cessationis formam: Secũdo: ibi, *Sciturꝰ*. ponit non seruantes illam. Tertio: ibi, *Si autem*. punit illos cõtra quos canonice cessatum est: Quarto: ibi, *Cæterum*. improbat quẽdam abusum, quem facientes puniri decernit. Ioan. And.

CASVS. Canonici ecclesiæ Pictaueñ. habent ex priuilegio vel cõsuetudine, ꝙ cum aliquis eos offendit, vel occupat res ecclesiæ: possunt cessare à diuinis: donec sit eis satisfactum: Accidit ꝙ quidam offendit vnum ex canonicis: vel aliquod delictum cõmisit, ꝓpter quod possunt ipsi canonici cessare à diuinis: Quæritur, quam formam teneantur ipsi obseruare? Rñdet, ꝙ in scriptis in instrumento publico, vel litteris sigillatis sigillo authentico, debent inserere causam suæ cessationis: & notificare delinquenti, ꝙ ꝓpter illam causam intendunt cessare a diuinis. Quid si ipsi non obseruant istam formam? Rñdet ꝙ ipsi punientur; quia non percipient fructus suarum præbendarum: & si percipiant, tenentur restituere: & satisfacere de iniurijs illi, in odium cuius cessabant. Postea reprobatur quædam consuetudo: quia si delinquens non curabat de cessatione, ipsi canonici remouebant imagines à suis locis: & ponebant inter spinas vel vrticas; Papa mandat ꝙ ista cõsuetudo est irrationabilis: quia est dedecus Dei & sanctorum. *Diuini cultus.*] Ista emenda debet applicari ad augmentum diuini cultus: & non est applicanda episcopo. Nota primo, ꝙ canonici de consuetudine possunt inducere cessationem a diuinis in ecclesia: secus ergo de iure communi. Nota secundo, ꝙ parem vim habet in probando instrumentum publicum, & litteræ authentico sigillo sigillatæ. ad hoc §. eod. lib. de elect. vt circa. Dominicus.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugduneñ.

¶ Canonici, qui à diuinis cessare possunt cõsuetudine vel alio iure, si cessare volũt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authẽtico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cõtra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nõ inuenta legitima, quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, et satisfaciãt de iniurijs illi, cõtra quẽ cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatẽ ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

CAP. II.

SI canonici à diuinis cessare voluerint, prout in ecclesijs aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliàs vendicant: antequam ad cessationem huiusmodi quoquomodo ꝓcedant, in instrumento publico, vel patentibus litteris sigillorum suorum, aut alterius authẽtici munimine ro-

Prima glossa ponit summam.

k Si canonici.] Canonici, qui à diuinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volũt, causam suæ cessationis exprimãt in instrumento publico, vel patentibus litteris suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi cõ quẽ cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nõ inuenta legitima, quicquid medio tpe perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiãt, & satisfaciãt de iniurijs illi, cõ quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobat consuetudo, qua imagines Sanctorum in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur: Et statuitur cõtrarium facientes grauiter puniẽdos. Ioan. And.

Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.

l Canonici.] seculares: non enim in regularibus locum habet hæc constitutio sm Guli. quod est falsum: §. eo. quãuis. in prin. & dic canonici & capitulum: quia pauci hoc nõ possent facere. §. de his quæ fi. à maio. par. cap. quæsiuit.

m A diuinis.] scilicet, officijs.

Glo. seq. voci per quæstionem, an sit interdicta ecclesia.

n Cessare.] de ista cessatione dicitur §. eo. irrefragabili. §. cæterũ. nec medio tpe dicitur talis ecclesia interdicta: sed suspendunt illa organa sua: vnde tali cessatione durante, potest ibi epũs & alij celebrare sine irregularitatis pœna, vt in prædicto §. cæterum. quod non esset, si esset interdicta. de cleri. excom. mini. postulastis. de excess. prælat. tãta. sm Guli. & Gar. Nec possent ipsi canonici sine epo ecclesiã interdicere: de his quæ fi. à maio. par. cap quæsiuit. de iure cõi: quia de speciali non loquor. & sic potest intelligi. §. de appel. dilectis. & vacante sede de iure cõi hoc possent. §. de hære. ad abolendam. §. de maio. & obed. cum olim §. eo. lib eo. tit. cap. 5.

o Ecclesijs.] vt Lugduneñ. Vieñ. Claremõteñ. Attrebateñ. & quibusdam alijs secundum Guli. & Gar.

p Ex consuetudine.] Nota ꝙ consuetudo iurisdictionem tribuit, vt 9. q. 3. conquestus. de foro compet. cum contingat. de arbi. dilecti. C. de emanci. l. 1. & fin.

q Aliàs.] vt ex priuilegio.

ADDITIO. Arg. §. de verb. sign. ex parte, vel concessione epi sm Guli. vel constitutione synodali secundum Clericum, pro quo facit cle. 1. de senten. excommunica. Archid. intelligit de priuilegio Papali. Ioan. And.

r Huiusmodi.] scilicet posse à diuinis cessare.

s Instrumento publico.] ad idem §. eod. lib. de elect. vt circa. & dic vt ibi.

t Patentibus litteris.] ad idem de tempo. ordina. cap. 1. §. de senten. excom. cum medicinalis.

Glossa sequens duo notat.

u Alterius.] Nota ex vi relatiui sigillũ capituli authenticũ: ad hoc de pba. post cessionẽ. & plene p modernos de fide instru. c. 2. & in Spec. de instru. edi. §. videndum. ver. 10. Item nota ꝙ potest q̃s

l alieno

Nota Domi. ꝙ delegare nõ est iurisdictionis, patet: nam ante appellationem regulariter archiepũs delegare nõ potest: quia in iurisdictione, vt dicit hic glo. & Doct. non habet: & ea stante consuetudine potest: et go. Fonta.

Vide beatũ Thomã lib. 4. Sent. d. [illegible] Paludanũ eadem dist. q. [illegible] & [illegible] eadem distinc. art. 3. q. 3.

In principio huius cap. nota, ꝙ Papa potest ista tacere suo [illegible] priuilegio. [illegible] Pet. de Ancha. [illegible]

De materia huius cap. vide citatos in cap. quãuis. §. eo. tit. & lib.

In quodã manuscripto non est consuetudine, sed obseruatione, vel priuilegio Papæ, vel aliàs vendicant, &c.

Exponit Anch. lingua [illegible] ad [illegible] de [illegible] de [illegible] appel. Fonta.

Id Dom. notans est ꝙ simplici vocabulo canonici veniunt etiam regulares, in materia hoc patebit. Fon.

Saluo qđ habet cle. de sent. excõ. c. 2. Archidia. not. de sent. excom. [illegible] regularis [illegible]

Idem [illegible]

alieno sigillo signare: sicut in testamento. C. de testa. si vnus. ad idē 73. dist. in nomine. ad hoc ī. de re iudic. cum inter vos.

ADDITIO. Vbi de hoc in quarta glo. dicit Archid. ꝙ ad hoc vt sit cautum in litteris, vel instrumētis fiat mentio quō alieno sigillo signatum est. arg. ff. de ijs quæ in testa. delen. l. 1. §. & ideo. Ioā. An.

a *Illud.*] instrumentum publicum.

b *Illas.*] scilicet patentes litteras.

c *Hoc prætermisso.*] idest, causa non expressa in patentibus litteris: vel instrumento publico: & assignatio ne nuu facta.

d *Causa.*] quæ manifesta, idest, notoria & rationabilis debet esse. ī. eo. irrefragabili. §. cæterum. Et sup ea debet interuenire tractatus, & seruari forma decre. ī. eod. q̄uis. non enim pro pētione subtracta, vel minima offensa fiet cessatio: sed pp grauem iniuriam, puta quia statuta ꝫ libertatem, imponunt tallias vel collectas clericis: detinetur clericus vel canonicus per secularem balliuum: vel his similia.

Quæ statuta sint cōtra libertatē ecclesiæ, vide in cap. si de immuni. ecclesia. lib. 6. de senten. excomm. cap. grauē. Pon.

ADDITIO. Dicit Archid. hæc discernenda arbitrio boni viri, idest, iudicis. ff. de verb. oblig. cōtinuus. §. cum ita. ī. in anti. de offi. deleg. de causis. Io. And.

e *Inuenta.*] per superiorem. ī. eo. quamuis. scilicet per Papam.

f *Illius ecclesiæ.*] sic ī. eod. lib. de elec. cupientes. §. cæterum. & ī. eo. tit. si cōpromissarius. in fin. & nota pœnas restringendas.

boratis, cessationis ipsius causam exprimant: & illud[a] vel illas[b] ei, contra quem cessare intendunt, assignent. ¶ Scituri quòd si hoc prætermisso[c] cessauerint: vel causa[d], quam expresserint, non fuerit inuenta[e] canonica: omnia, quæ de quibuscunque prouentibus illius ecclesiæ[f], in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent[g]. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient[h], sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei contra[i] quem cessauerant, de damnis[k] & iniurijs satisfacere tenebuntur[l]. ¶ Si autem causa eadem canonica[m] fuerit iudicata, is qui occasionem[n] cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiæ, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertēdam, superioris arbitrio[o] condemnetur. ¶ Cæterum detestabilem abusum horrendæ indeuotionis[p], illorū, qui Crucis, beatæ Mariæ Virginis, aliorumque sanctorum imagines, seu statuas irreuerenti ausu tractantes, eas in aggrauationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram[q], & vrticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cætero districtius prohibemus: Statuentes, vt in eos, qui contra fecerint, vltrix[r] procedat dura sententia: quæ delinquentes sic puniat grauiter, quòd alios à similium præsumptione compescat[s].

¶ *Glossa sequens tractat quo iure agatur.*

g *Restituent.*] condictione ex ista decre. cum enim per nouam legem inducitur obligatio, datur condictio ex lege. ff. de condi. ex leg. l. vna. sic est & similiter in canone. [vt not. ī. de sepul. cum liberum. in glossa 2.] licet secundum canones non intentetur actio. ī. de iud. dilecti. Gar.

Condictio ex lege quādo datur.

h *Percipient.*] alias participent: quia cum contra eos datur actio ad repetendum: multo fortius exceptio ad non soluendum. ff. de superfi. l. 1. §. quòd ait. ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. ī. de regu. iur. qui ad agendum.

i *Ei contra quem.*] episcopo vel alteri cuicunque.

¶ *Glossa sequens tractat tria, primo de taxatione: secundo an concurrant petitio damnorum & actio iniuriarum: tertio quomodo de super iniuria iuretur.*

k *Damnis & iniurijs.*] & hæc superioris taxabūtur arbitrio, vt in casu seq. ad hoc ī. quod met. cau. super eo. C. vnde vi. l. si qn. Et nota ꝙ petitio damnorum super diminutione patrimonij competit. ff. de dam. infe. dānom. §. 1. Insti. eo. tit. §. pœna. actio vero iniuriarum datur ad vindictā. ff. de iniur. l. prætor. §. 1. & ideo vna nō impedit aliā. ff. de condi. fur. si pro fure. §. cū furti. sicut & aliud expensæ, & aliud damna. ī. de iniur. in nostra. & dicit lex, ꝙ tutor debet resarcire damnū pupillo, si cessauerit in distractione rerū, quæ spe pereunt. ff. de admi. tu. l. tutor qui repertoriū. §. si tutor. vel si cessauerit administrare. eo. tit. quidā decedens, in fi. Dico aūt ſm Guli. ꝙ ille ꝯ quem cessatum est, iniuriam æstimabit hoc modo: potius voluissem centum pdidisse de meo, q̄ hāc iniuriam pati: sed postea taxabit iudex, ne ille in infinitū iuret. ff. de iniur. l. cōstitutionibus. §. 1. Insti. eo tit. §. pœna. de hoc in Spec. de iniur. §. 1. ver. ī hac aūt.

Damni & iniuriæ petitio diuersa est.

Libellus in actione iniuriarum qualiter debeat concip.

l *Tenebuntur.*] In tribus ergo puniuntur: primo in perceptorum restitutione: secundo quia quod eis debetur, non percipient: tertio in damnorum & expensarū refectione: cum enim non seruierint altari, de altari viuere non debuerant. de præbend. cum secundum.

Item punientur per Papam. & quanta pœna arbitraria. ī. eo. q̄uis.

m *Canonica.*] & vera supple: & sic in exhæredatione pater, qui vult filium exhæredare, debet causam legitimam inserere in testamento: & illa causa pronunciari debet esse vera: vt exhæredatio sit efficax. in Authen. vt cū de appel. co. §. aliud. coll. 8. sic & in appellatione ante sniam interpositā. 2. q. 6. cap. ei qui. §. ab eo aūt. in fi. & ī. de appell. vt debitus.

n *Occasionem.*] Nota arg. ꝙ qui occasionē præbet interdicto ciuitatis vel alicu' castri, tenetur ad restitutionē damnorum, quæ ecclesiæ, & religiosi, & hospitalia illius loci occasione iterdicti ī eleemosynis & oblationibus passa sunt: quia q̄ occasionem dānt; &c. de iniu. cap. vlt.

ADDITIO. ſm Guliel. qui dicit se hoc induxisse in ciuitatibus Romandiolæ & patrimonij, dum ibi erat rector. Et Archid. dicit se de facto vidisse. Io. An.

o *Arbitrio.*] hic determinat taxationem, condemnationem, & conuersionem.

ADDITIO. secundū Guli. Idem Archid. & Ioan. And.

p *Indeuotionis.*] nam imagines pp reuerentiam illorū quos imago figurat[3], adorare debemus: quod enim facit scriptura legentibus, hoc pictura cernētibus idiotis, vt de consec. dist. 3. perlatum. ita tū adorare debemus, ne duliam ꝫ in latriam cōuertamus. de hoc de consecra. distin. 3. venerabiles.

3 Vide concilium Nicænum ij. actione 5. & concil. Trident. sessio. 25. tit. de inuocatione, veneratione, & reliquijs sanctorū, & sacris imaginibus.

¶ Idem.

¶ *Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curā animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestētur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispēsationem possint illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.*

CAP. III.

ORDINARII† LO-

† Hoc decretum ex professo innouat, & cōfirmat sacrum concilium Trident. sessio. 7. de reformat. cap. 5.

ADDITIO. Dulia est cultus vel seruitus quæ debetur homini: Latria cultus vel seruitus quæ debet̄ Deo. dabat Gar. hūc versum, *Latria fit Domino: debetur dulia seruo.* Ioan. And.

q *In terram.*] nam nec signum Saluatoris in solo, aut silice, vel marmoribus humi positis sculpere vel pingere licet. C. nemini lic. sig. sal. l. vna.

¶ *Glo. seq quærit, respōdet dupliciter: & qualibet in duas subdiuiditur.*

r *Vltrix.*] hoc est verbum in l. C. de his qui ad sta. cōfu. l. 1. in fi. Sed quę erit pœna[4]? videtur ꝙ tpalis, vt scilicet, in vincula publica mittantur. ff. de pœn. capitalium. §. ad statuas. vel ꝙ mortantur, vt not. C. nemi. lic. sig. sal. l. vna. Sed dic quòd spiritualiter punientur: quia nisi pœniteant & satisfaciant, loci sui dignitate & honore priuandi sunt. 26. q. 5. quicunq. in pein. vel iudicis arbitrio. ff. de iur. delib. l. 3. de offi. deleg. de causis. in ant.

9 Vide beatū Thomā 2. 2. q. 84. art. 1. ad primum argumentum. & q. 103. art. 3. & Magistrū & theologos lib. 3. sent. dist. 9. vbi plene de materia hui' glossæ.

ADDITIO. Alleg. Guli. C. de colo. illyrica. l. vnica. lib. 11. ibi, mulctæ. cuius modum in auctoritate iudicis collocamus. Io. And.

s *Compescat.*] pœna enim vnius, metus est alterius, vt C. ad l. Iul. sepe l. 1.

4 Vide Bernā de imaginib' cap. 30. Iohānem de Anania & alios in cap. 2. extra de maledicis.

ORdinarij.] Licet Gar. diuidat in sex partes, & Boatinus in nouem: Tu dic ꝙ duæ sunt partes principales. Prima prouidet circa collata beneficia: Secunda circa cōferenda: ibi, *In conferendis.* Iterum prima tria facit, prouidet circa præceptum dispensationis exhibendæ: & ponit pœnam non exhibentis: secunda: ibi, *Cæterum cum exhibetur.* distinguit an sit euidenter sufficiens, an dubitetur. ſm membrum: ibi, *Si vero.* Secunda principalis facit duo: primo prohibet, secundo decernit.

ADDITIO. Ibi aliter dicit Franc. ꝙ principaliter propter Theutonicos & Hispanos emanauit hæc constitutio: quia plus in talibus excedebant. Ioan. And.

CASVS Quidam Titius clericus possidet seu obtinet duo beneficia incompatibilia: puta duas dignitates, vel duas ecclesias parochiales: virum diœcesanus loci possit eum cogere, vt ostendat

quo iure

corum [a] subditos suos plures [b] dignitates, vel ecclesias, quibus animarum [c] cura imminet, obtinentes: seu personatum [d], aut dignitatem cũ alio beneficio, cui cura similis [e] est annexa, districte compellant dispensationes [f] †, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate [g] ipsorum ordinariorum [h] moderandum arbitrio, exhibere.

¶ Quòd si forte iusto [i] impedimēto cessante, nullam [k] dispēsationem infra idem † tēpus [l] contigerit exhiberi [m]: ecclesiæ beneficia, personatus, seu dignitates, quæ sine dispēsatione aliqua eoipso [n] illicite detineri constabit: per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere [o] personis idoneis conferantur.

¶ Cæterum si dispensatio exhibita sufficiens euidenter [p] appareat: exhibēs nequaquam in beneficijs huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur [q]. Prouideat † tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura [r] in eisdem ecclesijs, perso-

quo iure teneat illa beneficia? vr q non: quia non potest cogi dicere titulum suæ possessionis. l.cogi. C. de peti.hære. hoc tñ non obstante dicit Papa, q ordinarius loci potest eum cogere ad ostendendum, quo iure tenet illa beneficia Nec obstat l.cogi.alleg.quia illa loquitur de rebus oībus, in quibus non vertitur periculum animæ: sed hic vertitur periculum animæ: ideo ordinarius potest cogere talem ad ostendendum suam dispensationem. Sed quid si diœcesanus ipsi statuit certum tempus ad exhibendum dispēsationem: infra illud tēpus non exhibent, nec habuit impedimentum: nunquid eps poterit illa beneficia, vt vacantia conferre? Rñdet q lapso illo termino poterit eps conferre, ac si non haberet dispensationem. Sed ponamus q ille infra tempus exhibuit dispēsationem: quæritur, quid debet facere eps? Rñdet, q ipse debet illum dimittere in quiete. Sed quid si non apparet q ille sit sufficiens, sed est dubium & taciturnitas in quo dubitant Doctores, pp aliqua verba ambigua posita in dispensatione: an illa verba faciant dispensationem suspectam? Rñdet q eps debet referre Papæ, vt ipse interpretet illa verba. Ot sanctissime Pater, habemus in cap. dudum a. de elect. in antiq. q qui obtinet plura beneficia incompatibilia sine dispensatione est incapax quorumcunq; beneficiorum: Ponamus q vacat beneficium spectans ad collationem epi Pictauen. qui eps affectat conferre illud beneficium Titio, qui obtinet tria beneficia, & si dispensato ad tria beneficia: verum debeat ei cōferre? Rndet q non: nisi eps prius videat suam dispensationem validam: videlicet verū Titius sit capax alterius beneficij. Sed quid si apparuit epo de dispensatione legitima, poterit ei illud beneficium cōferre: vt si videat q erat dispensatus solummodo ad tria beneficia: non poterit ei conferre nisi tria beneficia, nisi in dispensatione sua dicatur, q loco illius vel illorum posset vnum dimittere, & aliud acceptare. Nota primo, q epi potest cogere subditos ad ostendendum quo iure ipsi teneant plura beneficia incompatibilia, cum ius cõe eis resistat: & sic est casus specialis contra l.cogi. C. de peti.hæred. Ratio specialitatis est fauor animarum. Nota insuper modum quem debet obseruare eps, qñ vult cogere aliquem habentem plura beneficia: quia debet ei præfigere terminū ad ostendendum dispensationem ad plura beneficia obtinēda. Nota insuper, q eius est interpretari, cuius est condere. Nota q beneficium tertium non debet alicui cõferri, licet sit dispensatus ad tria beneficia: nisi collatori primo constet, q licite duo prima obtinet. Sed vtrum sit correctū cap. de multa. de præben. in ant. Dicit glossa q sic: quia ibi loquitur de illo, qui obtinet vnicum beneficium: & collatio secundi beneficij valet.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Ordinarij locorum.*] Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostendere infra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur ac si nullas haberent: Et si ostenderint, & sufficientes, non amplius molestentur: prouiso, ne in prædictis beneficijs cura negligatur animarum: Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur: Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum alijs retinere: vel si prioribus renunciauerint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitatur per q. de quibus ordinarijs loquatur: & d..as opi. ponit.*

a ¶ *Locorum.*] per hoc q dicit ordinarij locorum: videtur tantum de epis intelligere. ad hoc 1 r.q. 1. de persona. tñ dic fm Guil. & Gar. q etiam hanc compulsionem facere possunt quicunq; inferiores, qui habent institutionem. 63. dist. si in plebibus. de offic. deleg. super eo. de instit. cum venissent. & destitutionem. de præbend. referente. ipsi enim ordinarij sunt. de offic. ordina. in ant. cum ab ecclesiarum. & probatur j. eod. §. in conferendis.

b ¶ *Plures.*] hæc pluralitas, q a canonibus inimica, vt s. de clericis non residentibus. quia nonnulli. 21. q. 2. per totum. ideo odiosa & restringenda. ff. de liberis & posth. cum quidam. & j. de reg. iuris. odia. & j. de præbendis. non potest.

¶ *Glos. seq. reci. per quæstionem quid de non curatis.*

c ¶ *Animarum cura.*] Licet specialiter hic dicat de his: idem [1] in alijs: cum enim pluralitas [2] sit reprobata in beneficijs: de iure cõmuni potest etiam in minoribus ordinarius ad petere. s. de procu. ex insinuatione. nisi essent beneficia, quæ simul de iure teneri possent: quod dic vt s. eo. lib. de rescrip. gratia.

d ¶ *Personatum.*] ergo idem iudicium de personatibus, quod de beneficijs curam animarum habentibus. s. de elect. dudum 2. sed nō per omnia, vt s. de æta. & qualita. cap. 1.

e ¶ *Cura similis.*] animarum scilicet.

¶ *Glossa seq. rationem reddit: & obiectionem soluit.*

f ¶ *Dispensationes.*] in quibus velut ambitiosis stricta fieri debet interpretatio. vt s. de electione dudum 2. §. insuper. s. de filiis presbyterorum. cap. 1. & j. de præben. non potest. Nec obstat q beneficium principis, &c. de verb. signifi. olim. quia ambitio & odium hoc inducunt. de consanguinitate & affinitate. q dilectio. de præbendis. cap. vlt. illud autem de principis beneficio non odioso intelligitur. j. de præben. quamuis 1.

g ¶ *Qualitates.*] hoc regulariter attenditur in quibuslibet dilationibus. s. de appel. cum sit. si ergo dicetur habere dispēsationem in remotis partibus: maius tempus ei dabitur, quàm si in propinquo habeat. ff. de eden. l. spatium.

¶ *Glo seq quærit, soluit, & opi. ponit.*

h ¶ *Ordinariorum*] ad quos spectat animarum prouidere saluti. j. eod. §. prouideat. Quid si talia beneficia in diuersis epatibus obtinet? quilibet ordinarius in cuius diœcesi beneficiū obtinet, ipsum compellere poterit ad hanc exhibitionem. 9. q. 3. cap. 2. Ad hoc s. eod. lib. de tempo. ordi. cum nullus. Quidam dicunt q ordinarius qui præuenit in compulsione exhibitionis, seruabit quod hic dicitur: & postea alter eps (in cuius diœcesi habet simile beneficium) quasi sit præuentus ab illo, non poterit eum ad hoc cogere. argu. s. de foro competen. proposuisti. ff. de iurisd. om. iud. cum quædam. sed primum verius secundum Guil. & probat pluralitas, dum dicit, ordinarij, in plurali.

i ¶ *Iusto impedimento.*] istud excusat ne tempus currat. s. de elect. ne pro defectu. & cap. quam sit. §. fin. & cap. commissa. §. 1. [de elect. eod. lib.]

k ¶ *Nullam.*] vel minus sufficientem. arg. de pœni. dist. 1. scindite. de transla. inter corporalia. vers. sed neq;. cum concor. ff. quod cuiusque vniuer. l. 1. & ideo bene sequitur, cæterum.

l ¶ *Tempus.*] ab ordinario moderatum.

¶ *Glo. seq signat contrarium, & soluit.*

m ¶ *Exhiberi.*] sed contra nemo compellitur dicere titulum possessionis suæ. C. de pet. hære. l. cogi. 2. q. 5. §. 1. ad hoc dicas [3], q in his, quæ possunt de iure cõi possideri, verum est illud; sed in alijs secus: vt hic. de præbend. cap. de multa. transfertur ergo propter hoc onus probandi in eum, vt hic. sim. de deci. dudum. de procu. ex insinuatione. vbi de hoc. & 100. distin. contra morem. & dicā de hoc j. de reg. iur. cap. 1.

n ¶ *Eoipso.*] q non ostendit in termino: litteræ enim quæ non apparent, non sunt. ff. de contrahen. empt. l. in lege. & l. Rutilia Polla. de conse. dist. 1. solemnitates.

o ¶ *Libere.*] idest, non obstante ꝫdictione tenentis illud. Credo tñ q si præuenirer ipse clericus epm: vel eum ad quem pertinet collatio, dispensationem ostendendo, q eps postea conferre non posset: quia video hoc in iure acquirendo; multo fortius esse debet in iure acquisito, per decre. j. de præben. si tibi absenti.

p ¶ *Euidenter.*] idest, manifeste. s. eod. lib. de elect. si forte. & j. de verb. signifi. constitutionem. si autem esset dubium, fiet quod dicitur in ver. si vero.

q ¶ *Molestetur.*] ne locum habeat pœna temeritatis vel calumniæ. ff. de iud. cum quem. de calum. cap. 1. & 2. de elect. eod. lib. vt circa. §. alioquin.

r ¶ *Cura.*] ad hoc eius spectat officium. 10. q. 1. regenda. s. eod. irrefragabili. s. de elect. dudum 2. prope princ. & concor. s. eod. lib. de elect. cum ex eo.

ADDITIO. §. porro. Ioan. Mona. alleg. s. de appella. peruenit 2.

l 2

[1] Quoad id quod sequitur in glossa nō quoad alia dicta illius cap. Ioan. And.

[2] Nota Dominus. vbi lex ipso facto pœnam imponit, sufficere ad pœnam, q iudex terminum præfigat ad se defendendum: qui si non se defendat: absque omni alia sententia pœna incurritur, qđ facit ad nota. in c. cum secūdum. j. de hæret. Bonon.

[a] Alibi [illegible] prouideat ordinarius, vt [illegible] animarum cura, &c.

[a] Vide concilium Tridenti. sessio. 7. de refor. ma. cap. 4 & sessio. 24. de reforma. c. 17.

[3] Scilicet Gar. & Io. idem Ioan. Mona. & Archid.

[g] Nota quæ. si possessionem nō sufficit [illegible] quæ sine pri[illegible] vel dispensatione obtineri nō possunt, vbi agitur [illegible] superiorem, vel [illegible] si. c. de fi. [illegible] sed [illegible] sufficit quæ. & [illegible]

natibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequijs defraudentur. ¶ Si vero de dispēsationis exhibitæ sufficientia dubitetur [a]: super hoc erit ad sedem Apostolicā recurrendum: cuius est æstimare [b] quem modum sui [c] beneficij esse velit [d]. ¶ In conferendis [e] insuper personatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs curam habētibus animarum annexam: ijdem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personatum, dignitatem, vel aliud † beneficium similem curam habens animarum †, alicui plura similia obtinenti non ante cōferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur [f]. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio faciēda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis: vel si ea [g], quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter [h] autem de personatibus, dignitatibus, & beneficijs talibus [i] facta collatio nullius [k] penitus sit momenti.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandū iuramentis, promissionibus, obligationibus, aut alijs pœnis astringant: decernit autem quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And.*

CAP. IIII.

QVia [l] plerique [m] prælati non † sine multa temeritatis audacia [n], suis subditis aliquādo interdicūt [o], ne ipsorum superioribus [p], aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus [q] ad inquirendum, corrigendum [r], & reformandum [s] in eorū ecclesijs [t], monasterijs, siue locis, à sede deputatis eadem, vel alijs quibuscunq; personis [u], per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum [x] ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosque ad hoc celandum iuramentis †, promissionibus, & † obligationibus aliisque pœnis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malitiæ [y] (ne tali prætextu in ecclesijs, monasterijs, & locis eisdem inquisitio, correctio, seu reformatio, cum faciēdæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupiētes: prædicta [z], & eorum quodlibet attētari de cætero districtius inhibemus [a]: Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præsentem inhibitionem attenta-

nit 2. Et dicit in addi. ꝙ licet ordinarius in principali potesta: ē nō habeat pp dispensationem: in his tñ quæ hic dicuntur de cura & obsequio ecclesię, potestatem habet: quia dispensatio semper datur vel dari intelligitur, ſm istas duas modificationes: & sic soluitur contrarium de reg. accessorium. j. de reg. iur. Ioan. And.

a ¶ *Dubitetur.*] probabiliter, de rescrip. cum contingat. prope fin. de appel. consuluit. j. de senten. excom. sacro.

b ¶ *Aestimare.*] s. de iud. cū venissent. eius enim est interpretari, &c. 11. q. 1. c. clericū 3. §. ex his. de senten. excomm. inter alia. C. de leg. l. vlt.

c ¶ *Sui beneficij.*] Nota solum Papam dispensare in pluribus curatis: Pro ijs quæ not. s. de præben. de multa.

d ¶ *Velit.*] sumpta fuerunt hæc verba ex l. ff. de reg. iur. Neratius. in fine.

† Alibi, aliquod

† Dictio, animarum, deest in manuscriptis aliquot.

e ¶ *In conferendis.*] dixit de pluralitate beneficiorum, quæ obtinebant: hic dicit de his quæ obtinere volunt.

f ¶ *Ostendatur.*] quasi pp iuris transgressionem sit inhabilis ad beneficium obtinēdū. s. de præben. cum iamdudum.

ADDITIO. Et s. de elect. dudum 2. Et de hoc in Spec. de legato. §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. & an eps cum tali dispenset: ibi in versi. seq. Ioan. And.

Dispensatus ad duo, nō potest vnū vel ambo cū alijs vel alijs permutare.

g ¶ *Ea quæ.*] Nota ꝙ in plurali dicit: ea quæ: tenetur ergo omnia habita renunciare, si vult de nouo aliud obtinere: nec vnum potest in aliud permutare: & licet potuerit duo vel tria quæ dispensatiue habebat retinere, modo non potest de nouo habere nisi vnum: nisi aliud dicatur in dispensatione: & est ratio: quia odiosæ sunt tales dispensationes: vt dixi, & probatur expresse hoc hodie j. de præbē. non potest. t. responso. Ioan. And.

h ¶ *Aliter.*] idest, dispensatione non obtenta: vel obtenta si primo non renunciat habitis: cū nō extendat dispensatio ad tot beneficia.

i ¶ *Talibus*] idest, habentibus plura beneficia cum cura: vel dignitates, vel personatus: vel alterum cum altero.

† Vide concilium Tridenti. sessio. 7 de reform. cap. 4. vbi hi mentio cap. de multa.

k ¶ *Nullius.*] est ne reuocata decre. de multa: vbi dicitur, ꝙ primum simile vacat ipso iure: sed tenet secūda collatio, hic dicitur ꝙ non tenet posterioris collatio: quia promptū est iura iuribus concordare, & expediens. s. eo. lib. de elec. cum expediat. Dic ſm Gar. ꝙ decre. de multa. loquitur in eo, qui vnum tantum beneficiū obtinebat, quod erat de iure cōi: hic loquitur de illo, qui ante obtinebat plura, quod erat contra ius cōe: & qui non est habilis ad aliud obtinendum: nisi dispensationem habeat, cum sit transgressor canonum, vt prædixi: adde in Clemen. de præben. si plures. & qđ ibi not. in glo. si intelligas. Ioan. And.

Q ¶ *Via plerique.*] Primo inhibet: Secundo decernit: ibi, *Decernentes.* Tertio præsumptores puniri præcipit: ibi, *Præsumptores.* Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. sciens ꝙ Papa mittebat legatum in hanc prouinciam pro reformatione morum, vocauit subditos suos, qui ei iurauerunt non reuelare sua crimina: vel se ad hoc astrinxerunt sub certis pœnis: vel eps illos excōicauit casu quo aliqua crimina reuelarent: vtrum valeant ista? Rñdet ꝙ non: immo excōicatio est nulla ipso iure; & si subditi soluere promiserunt aliquas pœnas; pœnæ non possunt ab eis exigi: vel si iurauerunt non dicere aliqd, & postea dicant, non pp hoc sunt periuri. Nota primo, ꝙ iura debent adaptari ad id quod sæpius fit. vide s. de despon. impub. literas. Nota secundo, arg. ꝙ appellatione ecclesiæ non comprehenditur monasterium: de quo aliquid in gloss. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

l ¶ *Quia.*] Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarū superioribus inquirētibus manifestēt: nec eos ad id celandū iuramentis, promissionibus, obligationibus alijs, aut pœnis astringant: Decernit autem quod ꝯ factum fuerit irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna a superioribus eisdē puniri. Hæc decretalis olim erat extrauagans: & incipiebat, ad audiētiā nostrā.

† In antiquis codicib. sic, nō sine multa temeritatis, &c.

ADDITIO. De qua faciebat mētionē Guil. in Spec. de inquisitionibus. §. nunc tractemus. sub ver. quid si ante. Illa tñ loquebatur solum in religiosis: hęc vero latius. Ioan. And.

† Vide Bartolo. in l. Seruus & Augerius ff. ad l. Falcid. & c. venientes. de iureiuran. & l. in conce. dēdo. & l. seq. & ibi Bart. ff. de aqua pluuiarum.

¶ *Glossa omnes sequentes sunt textuales.*

m ¶ *Plerique.*] vt potes videre s. de accusa. olim.

n ¶ *Audacia.*] ad hoc j. de verb. sign. constitutionem. 2. responso. & est audacia: quia tacere veritatem, peccatum mortale est. 11. q. 3. q̄squis. de cri. fal. cap. 5.

† In antiquis exemplaribus ita: & obligationibus alijs, atque pœnis nihilominus, &c.

o ¶ *Interdicunt.*] hoc ipso se reddebāt suspectos. s. de testi. constitutus 2. & se ostendit iniquam causam souere: vt ibi, & s. de testi. cogen. peruenit. & C. de postula. prouidendum. & 3. q. 7. §. verum. ver. si quis autem.

p ¶ *Superioribus.*] pone gradus in archipresbytero circa epm, epo circa archiepiscopum, & sic de singulis.

q ¶ *Inquisitoribus.*] qui non possunt alijs committere vices suas. s. de offi. delega. c. vlt. s. eod. lib.

r ¶ *Corrigendum*] crimina. Ioan. And.

s ¶ *Reformandum.*] mores. Ioan. And.

Ecclesiæ appellatiōe venit monasterium.

t ¶ *Ecclesijs.*] quarum appellatione monasteria comprehendunt. 54. dist. cap. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi. s. eo. lib. de suppl. negli. prælatorum. grandi. in glo. not. Ioan. And.

u ¶ *Personis.*] puta familiaribus ipsorum superiorum legatorum, vel inquisitorum.

x ¶ *Statum.*] ad quod tales tenentur habita distinctione secundum duplicem formam iuramenti: de qua vel quibus habes. s. de accu. cum dilecti.

y ¶ *Malitiæ.*] sim. s. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.

z ¶ *Prædicta.*] interdictum, pœnales sententias, iuramenta & promissiones, vel obligationes alias.

a ¶ *Inhibemus.*] simile est qđ dicit lex, ꝙ dña accusata de adulterio non potest manumittere seruos suos: & hoc ideo, vt per ipsos veritas inquiri possit. ff. qui & à qui. ma. l. non si. l. prospexit.

a ¶ Senten-

a [Contrarijs.] dico hic casum specialem, in quo non tenet sententia excõicationis ipso iure: & addendũ ad alios qui recitari solent. ¶. de senten. excom. per tuas. & dicam ĩ. eo. lib. & eo. tit. præsenti.
b [Astringi.] si non tenuit principale nec accessorium. ĩ. de reg. iur. accessorium. cum suis concordan. & meritò hoc ligare nõ debet: ad hoc vt possit veritas reuelari. & cõcor. ad hoc ¶. de testi. cogen. cap. vlt. [1] Expedit enim peccata nocentium esse nota. ff. de iniur. cum qui. §. c.
b [Præsumptores.] ipsos prælatos.
d [Impunita.] quod esse non debet. ¶. eod. tit. si canonici. in fin.
ADDITIO. ff. de fideius. l. si à reo. ad fin. C. de pœn. l. si operis. Ioan. And.
e [Condigna.] intelligam[9] arbitraria ex quo certa non exprimitur. ¶. in antiq. de offi dele. de causis. ff. de iur. delib. l. 1. & dixi ĩ. eod. si canonici. in fin.
f [Præcipimus.] & si ipse prælatus non facit hoc, peccat: quia quod præcipitur imperatur: quod imperatur, necesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de verb. sign. in his. & sunt culpæ. &c. 28. dist. quia sunt.
ADDITIO. Et obligat præceptum canonis, sicut & iudicis. Remittit Archi. de app. cum specialis. ver. sciantque. Io. And.

[1] Et ¶. de arg. iur. adã est obligatoriorum. ¶. de sime. nemo. Ioã. Mona.

[9] Vide notissime sancta in concilio Trid. sessio. 24. de reformat. c. 20.

tum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quẽquã sententijs [a], iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet, vel astringi [b]. ¶ Præsumptores [c] autem eosdem (ne ipsorũ temeritas quoquo modo trãseat impunita [d]) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduersione condigna [e] præcipimus [f] castigari.

¶ Idem.

¶ *Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in alijs non prodest. hoc dicit. Zen.*

CAP. V.

VT [†] litigantes [g] releuẽtur à laboribus & expensis [h]:

VT litigantes.] Archiepiscopus causas etiam appellationum iure metropolitico ad eum pertinentium in ꝓpria diœcesi, vel vnde ad eum deuoluuntur cognoscere vel committere debet: nisi aliud habeat consuetudo. hoc dicit. Tria facit: Primo ponit cõstitutionis causam: Secundo constitutionem: ibi, *Statuimus.* Tertio exceptionem: ibi, *Nisi.*

CASVS. Tu & ego litigabamus coram epo Pictauen. qui contra te tulit sententiam diffinitiuã, à qua appellauisti ad archiepm Burdegalensem: archieps vult causam illam appellationis examinare in diœcesi Xanctonen. an possit? Rñdet q non: sed debet cognoscere per se, vel per alium in sua diœcesi particulari: vel in diœcesi illius iudicis à quo fuit appellatum: & illud verum: nisi aliud haberet consuetudo: nam consuetudine potest induci, vt alibi posset cognoscere vel committere causas appellationis. Nota primo, q proprie dicitur suum, quod est suum ratione iurisdictionis tantum: quam habet in loco. glos. ¶. in antiq. de postula. præla. cap. 1. Nota secundo, casus in quibus archiepiscopus potest locare sedem: & de causa cognoscere in diœcesibus suffraganeorum suorum. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

g [Vt litigantes.] Emanauit hæc decretalis ad declarationem illius vers. ĩ. eod. cap. 1. vers. Nec pro eo, & cætera. ibi dicebatur in genere, suffraganeorum suorum: & de quibus nõ dicebatur; & eorum quæ ibi not. Hostiensis.

ADDITIO. Quod hic dicitur, fuerat olim hic disputatum: & sic terminatum per dñm Altegradum de Lẽdenaria, demum epm Vicentinum: vltra iura quæ primo alleg. gloss. inducebat. 9. q. 3. nullius, & cap. conquestus. ĩ eod. tit. in ant. duo simul. per quæ patet metropolitanum non plus posse in diœcesibus suffraganeorũ, quàm alium episcopum; nisi inquantum inuenitur concessum: sed episcopus non posset. 6. q. 3. scriptum. 13. q. 1. cap. 1. 16. q. 5. cap. 1. ergo nec metropolitanus. Inducebat etiam decret. Romana. ĩ. de foro competen. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. quærit & soluit.*

h [Expensis.] ad hoc intendere debet iudex, vt ¶. de dolo. finem. cum suis concor. Sed pone, de cõsensu partium archieps audit vel committit causam extra loca, de quibus dicitur infra: quæro, an qđ agitur valeat? Et videtur q sic: quia cum hoc ius sit in fauorem litigantium introductum, illi renunciare possunt. de reg. ad Apostolicam. cum sim. ad hoc ¶. eo. lib. de rescrip. statutũ. §. in nullo. & hoc satis verum puto [*], dummodo ipse vel delegatus eius habeat licentiam epi illius diœcesis, vt ibi pro tribunali sedere possint: Ista enim fuit prohibitionis ratio; quia archieps non potest ingredi suffraganei sui diœcesim, vt ibi aliquid agat vel iudicet; nisi in casibus concessis. ¶. eo. tit. & lib. cap. 1. Si ergo causa Bononiæ deferatur: æquum non est, q ꝓp illam possit Mutinæ sedere: si aũt Mutinen. eps consentit, & ipsæ partes, satis credo q possit: alias non, vt 9. q. 2. & 3. ff. de offic. præs. l. 3. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. & facit. de offic. leg. nouit. & quæ ibi not.

[*] Idem Archidiacon[9] sine determinatione quæ in glo. ponunt. alleg. 3. q. 6. pulsatus. Ioan. And.

Statuimus [i], ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico [k] deferũtur ad ipsum, alibi quàm in sua propria ciuitate vel diœcesi [l], aut in eis, in quibus appellatum [m] extitit, vel causæ ipsæ consistere dignoscuntur [n], audiat, vel etiam audiẽdas committat [o]: Nisi sibi aliud de consuetudine [p] [†] competat in hac parte [q].

¶ Idem.

¶ *Si episcopus cum potest suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VI.

SI [†] EPISCO-

ADDITIO. Facit cle. quamuis. de foro compe. in prin. & §. volumus. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recit. per quæstionem, an edat ius nouum vel declaret: & per id infertur ad tempus præscriptionis.*

i [Statuimus.] videtur q noua sit constitutio: alias dixisset, innouamus [3]. ¶. de treu. & pa. cap. 2. vbi innouatur quod statutũ erat. 24. q. 3. si quis Romipetas. & cap. paternarum. videbatur enim q sicut legatus in qualibet parte prouinciæ potest sedere: sic & archieps posset: sed ꝓp rationẽ quam dixi s. proxi. glo. satis videbatur esse cõstitutio ipsa, vel eius ratio antiqua [4]: quæ idẽ est quod ius. 1. dist. cõsuetudo. ſm quod restaret q legitime deberet ipsa consuetudo esse præscripta, scilicet, spatio xl. annorum. vt s. in ant. de cõsuetu. cap. vlt. de causa possess. cum ecclesia. nec sufficeret præscriptio x. annorum. ſm quod est in his quæ sunt præter ius, secundũ id quod not. 12. dist. consuetudo. & dixi ¶. eo. lib. de consuetu. cap. vlt.

[1] Nota signum constitutionis, & declarationem. Domi. Fonta.

[9] Ergo consuetudo tribuit iurisdictionẽ. glo. in cap. conquestus. 9. q. 4. glo. in c. dilecti. de arbit. Archidiac. in cap. placuit. el. 1. 16. q. 1.

[9] De materia visitationis quæ ad hunc locũ spectat, vide concilium Tolotanum tit. j. c. 15 & nouissimè concilium Trident. sessio. 24. de reformat. cap. 3.

[4] Notat Domi. q sicut consuetudo contra ius expressum debet induci xl. annis, ita dissuetudo contra rationẽ iuris expressam. Fonta.

k [Iure metropolitico.] super quo vide quod not. Io. 9. q. 3. in summa. & Ber. s. eod. tit. pastoralis. & aduerte: quis interdũ cognoscit archieps vel legatus Papæ: vt ¶. eod. irrefragabili. §. cæterum. & in eo casu forte posset dici, q eo modo & his personis posset delegare, quo & quibus delegati Papæ: quod dic vt not. ¶. eod. lib. de rescript. statutum. & ideo non dixit simpliciter, deuoluuntur: sed dixit, iure metropolitico.

ADDITIO. Vide quod dixi de hære. ad abolendam. super gloss. fin. & quod dicam infra tit. proximo. cap. vnico. super glo. antepenult. Ioan. And.

l [Vel diœcesi.] satis per hanc literam terminatum erat quod dixi ¶. eod. cum episcopus.

m [Appellatum extitit.] hoc cum causa per appellationẽ defertur.

n [Dignoscuntur.] cũ deferuntur causæ iure metropolitico, aliàs quàm per appellationem.

o [Committat.] Nota qđ nõ potest per se: nec per alium. ¶. eo. tit. & lib. cap. 1. sic econuerso, quod potest per se, & per alium: vt ibi, & ĩ de reg. iur. potest. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. quærit, argum. & soluit.*

p [De consuetudine.] sic ¶. eod. cap. 1. ver. nisi aliud. Sicut ergo hic consuetudo potest inducere, vt alibi possit committere & audire: sic & consensus diœcesani loci, & partium consensus, vt ¶. dixi. sicut æquiparantur pactum & consuetudo in dote lucranda, vel donatione ꝓp nuptias, vt s. de do. post diuor. resti. cap. vlt. Quid dices, clericus agit ꝯ epm, ad metropolitanum debet quæstio deferri. 11. q. 1. si quis cum clerico. non vult, vel non potest committere in sua ciuitate: nunquid poterit audire vel committere extra ciuitatem ipsius epi, ſm id quod dicitur ĩ. eod. lib. de rescrip. statutum. §. cum vero. & satis id videtur per prædictũ §. quod verum puto, si de consensu procedat episcopi illius, in cuius diœcesi causa auditur: vt dixi s. in glo. 1.

Archiepiscopus potest delegare causam inter episcopũ & clericũ extra diœcesim ipsius episcopi.

q [In hac parte.] scilicet in audiendo, vel committendo extra loca prædicta. & sic nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. nona quæstione tertia, conquestus. de foro competen. cum contingat. ¶. eod. lib. de consuetudine. cap. 3. C. de emancipat. libe. l. 1. & fin. & s. eod. tit. cap. 1.

[Si episcopus.] Primo prouidet: Secundo prohibet: ibi, *Idem.* Prima subdiuiditur: quia primo prouidet circa expensas vicariorum extra victualia: secundo: ibi, *Hi tamen.* circa expẽsas victualium, & causam reddit. Dominicus.

CASVS. Eps Pictauen. vult suam diœcesim visitare per alium in casu permisso, puta quia est detentus infirmitate: vel quia illud habet ex priuilegio: Quæritur, quis tenebitur vicario ministrare

necessaria? Rñdet q vicario visitanti tenebuntur visitati procurare in victualibus: sed si indiget equis, vel conducat famulos: hoc fiet expensis epi: Veruntamen hodie epi habent ex priuilegio, vt possint visitare per alios: & percipient integram procurationem, quæ est hodie taxata ad certam summam: vt in extraua. Benedi. quæ incipit, vas elect ionis. de censi. Nota primo, q delictum est recipere tpalia pro administratione spiritualium: qd est verum in casu à iure non permisso. Nota secundo, q eps non visitando personaliter, non debet habere procuratorem respectu psonæ suæ. Dominicus.

1 ad Cor. cap. 9.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Si episcopus.*] Si epus cum potest suam diocesim visitat per aliū, habet illi in necessarijs prouidere: visitati autē in victualibus puidebunt ipsi vicario visitāti, & non epo. Emanauit aūt hæc decretalis ad declarationē eorū, quæ notat Hostiēsis. s. eod. inter cætera. super verbo, subministrent. & Guiliel. & Gar. j. de censib. exigit. sup verbo, impenso. qui omnes tenebant, quod hic dicitur.

Alias, visitare

...pus suam diœcesim, vbi ei à iure permittitur [b], faciat per alium [c] visitari: licet ipse [d] illi [e] habeat in alijs necessarijs prouidere [f]: Hi tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas victualium [g] visitanti [h]: Cum secundum Apostolum [i] non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. ¶ Idem tamen episcopus cum personaliter non visitat †, nil prorsus ab his, qui per illum quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit, aut debebit [k].

¶ Idem.

¶ *In quolibet loco diœcesis non exempto, per se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere: & libere exequi quæ ad ipsius spectant officiū. Ioan. Andr.*

CAP. VII.

CVm [l] † episcopus [m] in tota sua [n] diœcesi iurisdictionē ordinariam noscatur habere [o]: Dubium non existit, quin in quolibet loco [p] † ipsius diœcesis non exempto [q], per se, vel per alium [r] possit pro tribunali sedere [s]: causas ad ecclesiasticum forum spectātes [t] audire: personas ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint [u]) capere [x], ac carceri [y] deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium [z] libere [a] exercere.

b ¶ *Permittitur.*] scilicet cum id personaliter exequi non potest. s. de offi. ord. inter cætera. & 10. q. 1. epm. Et semel in anno. 10. q. 1. decernimus. & duobus c. seq. & s. de offi. archi. mandamus. nisi ex causa. & tunc etiam pluries id poterit, vt s. de censi. cum venerabilis. & 18. q. 2. visitandi. & c. non semel. cum sim. Io. And.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

c ¶ *Per alium.*] Sed visitans pdicare debet. 10. q. 1. placuit. & j. de censi. c. 1. sed officiū pdicandi non delegaī, vt s. in ant. de offi. dele. cap. vlt. ergo visitatio delegari vel demādari non potest. sed dic fm Inno. Goff. & modernos, q hoc nnt. in decr. inter cætera. s. eo. i ant. aut hoc ptinet iure ordinario: & tunc bene demandatur, vt ibi, & hic. aut iure delegato: & tūc nō demādaī, vt i ꝓrio: nisi haberet ad id speciale mādatū, vt s. eo. lib. de offi. deleg. is cui. & c. vlt. §. vices.

d ¶ *Ipse.*] scilicet episcopus.

e ¶ *Illi.*] vicario.

¶ *Glossa sequens ponit opinionem.*

f ¶ *Prouidere 1.*] & sic intelligi debet decre. illa, inter cætera. vbi dicitur: epi ipsis vicarijs cum indiguerint, necessaria cōgrue subministrent: scilicet vt parent sibi equos, vestes, familiam, & alia opportuna. [Sicut pararent sibi: ipsis si psonaliter visitarēt,] pter victualia: & sic intelligebat Host. Inn. intelligebat etiā de victualibus: & tūc scilicet cum victualia sine scandalo per vicarios à subditis haberi non poterāt: prima vera, vt hic vides: nec per hoc scdam reprobo.

1 Ista expensæ sunt taxatæ in extrauaganti Benedicti, quæ incipit, vas electionis. tit. de censi. Fonti.

g ¶ *Victualium.*] in victualibus enim tantum debet recipi procuratio. quod dic vt j. de censi. cap. 1. 2. & 3.

h ¶ *Visitanti.*] illi vicario. Ioan. And.

i ¶ *Apostolum.*] Paulum 1. ad Corinth. 9. & habes hoc idem s. de præscrip. cum ex officij. & j. de censi. cap. 3. ad fin.

¶ *Glo. seq. obijcit, & soluit.*

k ¶ *Debebit.*] de hoc qrebatur in glo. de quibus in prin. cap. dixi. Et videbatur q ex quo iure concedente p alium soluere poterat debitum, ad quod subditus tenebatur: suum debitū recipere posset. arg. s. de elect. significasti. Sed prout dicebat decre. cū venerabilis. s. de censi. tunc demum eps procurationem habebit, cum accesserit, &c. si ergo nō accedat, sed mittat: non habebit ipse, sed missus, vt hic vides [z]. Non enim ferēdus est qui lucrum amplectitur, &c. C. de cad. tol. l. vna. §. pro secūdo. & ad quē spectat onus, &c. 12. q. 2. charitatē. & c. quicunq; suffragio. & c. ecclesiasticis. Ioan. And.

z Nec debet eo q plus expendisset, si personaliter visitasset, illud exactius exigere. arg. ff. manda. l. si quis alicui. § impendia. secundū Ioan Mona. Io. An.

C*Vm episcopus.*] Ponit dictum, cuius rationem præmittit: Secunda: ibi, *Dubium.* Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. vel eius officialis, vult sedere pro tribunali, & causas examinare in alio loco quàm in sua ciuitate: vtrum possit? Rñdet q cum eps habeat ordinariam iurisdictionem in tota sua diœcesi, potest sedere in quolibet loco suæ diœcesis pro tribunali, exceptis in locis exemptis ꝫ voluntatem exemptorum. Sed vtrum eps habeat capturam malefactorum in qualibet parte suæ diœcesis? Rñdet q sic: nam ex quo habet iurisdictionē in tota sua diœcesi, videntur illi concessa illa sine quibus, & cætera. Arguitur ꝫ textum de l. ancillæ. C. de furt. vbi dicitur, quòd de casu non dubitabili non est facienda lex. Solutio: Iste textus post istam constitutionem est de casu indubitabili: sed ante istam cōstitutionē erat dubium, an eps posset exercere suam iurisdictionem in quolibet loco suæ diœcesis: & verū posset capere malefactores in quolibet loco. Nota primo, q eps solus habet iurisdictionem ordinariā generalē in tota sua diœcesi: vnde territorium est solius epi & nō archidiaconi, vel alterius inferioris prælati. Et prodest istud: nam si quis extraneus cōmisit delictum in archidiaconatu: archidiaconus non habet punitionē: quia territorium est solius epi, & non archidiaconi: Secus est si talis delinquēs esset subditus archidiacono: qa tunc posset illū punire: Idem est dicendum i abbate: nam illi tales non habent proprium territorium, vt dixi. Nota secundo, q eps potest sedere pro tribunali in quacunq; parte suæ diœcesis: & etiam mutato loco suorū maiorum: sed tunc deberet illud notificare parti citatæ. Nota tertio, q eps habet captionem delinquentium: & illam captionem potest facere in qualibet parte suæ diœcesis. Nota vnum singulare fm Dñicum, q locus exemptus, dr de diœcesi: & sic patet, quòd dispositiones & mandata quæ fiunt in diœcesibus, includūt loca exempta: dum tñ fiant per habētē iurisdictionem in exempto. vide not. s. de rescrip. abbatē. & glo. sup verbo, primo anno. in cle. frequēs. de exces. plā.

¶ Vide limitationem ad hoc cap. traditam per Decium in c. cum te. de offic. deleg.

¶ In iis locis exemptis & factum esse debet eis... (marginal note partly illegible) ...in c. cū olim. in princip. de sent.

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Cum episcopus.*] In quolibet loco diœcesis non exempto, per se & per alium potest episcopus p tribunali sedere: & libere exequi quæ ad ipsius spectant officium.

¶ *Glos. seq. dat duo similia.*

m ¶ *Episcopus.*] idem est in legato circa suā legationē. s. in ant. de offi. leg. nouit. idē i archiepo circa suā ppriā diœcesim. s. eo. vi litigātes. sed nō quo ad puinciā, vt ibi, & s. eo. c. 1. & 9. q. 2. c. 1. 2. & 3.

n ¶ *In tota sua.*] ita q nullus alius in tota sua diœcesi sub eo iurisdictionē habeat: in parte aūt bene: quod dic vt not. 25. dist. perlectis. & facit quod not. Host. de offi. archipresby. cap. vlt.

o ¶ *Habere.*] ita q intentio sua fundata est de iure cōi: ita quòd qui se dicit exemptum, habet hoc ostēdere. 100. dist. contra morē. quod dic vt j. de priui. cum personæ.

Episcopus quo ad iurisdictionē episcopalem habet intentionem fundatam de iure cōmuni.

p ¶ *Loco.*] honesto tamen, maxime cum tractat causas spirituales. s. de appella. qua fronte.

q ¶ *Non exempto.*] ad cognoscēdum locum exemptum, vide j. de priuil. si Papa. & bene dicit, non exempto: quia in loco exēpto cathedram collocare non potest, vt iudicia exerceat: vt expresse probatur 18. q. 2. luminoso.

ADDITIO. Dic celebratione diuinorū, & benedictione populi: dic vt in cle. archiepiscopo. de priuile. Ioan. And.

r ¶ *Per alium.*] quod enim potest per se, & per alium. j. de reg. iur. potest. dic vt ibi.

s ¶ *Sedere.*] quod requiritur in cognitione & decisione causarum. 3. q. 3. §. spatium. j. de re iud. c. vlt. Io. And.

t ¶ *Spectantes.*] vt s. de verb. sign. super quibusdam. in fin. de foro compe. cap. cum sit. vbi de hoc.

u ¶ *Exegerint.*] alias non debet eos detinere, si de parendo iuri dederint fideiussoriam cautionem. j. de sent. excom. si clericos. in fi.

x ¶ *Capere.*] idest, capi facere: quia manus inijcere in aliquem nō debet eps. 86. dist. non liceat. C. de epis. & cle. Authen. sed neq;. & de ipsius mandato capientes excōicati non sunt. s. de sent. excom. vt famæ. & j. eo. lib. & eo. tit. si clericos. Ioan. And.

y ¶ *Carceri.*] qui licet institutus fuerit ad eorum custodiam, interdum est poena. j. de poen. quis. & s. de verb. sign. nouimus. in fin.

Carcer est institutus ad custodiā aliquando ad pœnam.

z ¶ *Officium.*] ordines celebrare, virgines & ecclesias consecrare, & his similia.

ADDITIO. Archid. alleg. 68. dist. quamuis. quamplura ad officium ordinarij spectantia colligit breuiter Guil. in Spec. eo. tit. §. officium. Ioan. And.

a ¶ *Libere.*] ac si esset in propria ecclesia, vel palatio iuridico.

ADDITIO.

ᵃ Conditio. Archidia. exponit, idest, absque alicuius contradictione. Ioan. And.

Quamuis.] Sunt tres partes: Prima ponit in genere ius antiquum: & pro constitutione causæ ponit transgressionem ipsius: Secunda dat formam cessationibus ante factum; ibi, *Nos*. Tertia cessationes aliter factas, iubet non seruari: ibi, *Parte in super*. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit in cap. si canonici. ī. eo. tit. quam solemnitatē debent obseruare clerici in cessatione à diuinis indicenda ꝓp iniuriam sibi, vel ecclesię illatā: Sed ponamus ꝙ aliꝗ canonici sunt absentes, & sunt in loco propinquo, in quo essent vocandi in electione facienda, nunquid etiam sunt vocandi in facienda cessatiōne à diuinis? Rñdet ꝙ sic: Et iste est vnus casus ĩ quo canonici absentes sunt vocādi pro negotijs capitularibus: licet regulariter soli pñsentes sunt vocandi; Alius casus est in negotio electionis: Alij casus ponuntur in cap. præsentium. infra de testib. Sed quid si absentes legitime fuerint vocati, comparuerunt, & deliberauerunt, ꝙ offensa erat sufficiens ad inducendum cessationem à diuinis: Quęritur quid debent canonici facere ante cessationem? Respondet ꝙ causam cessationis debent in scriptis mittere illi iniurianti, & illum requirere, vt satisfaciat pro iniuria commissa: Si aūt non velit satisfacere, poterūt cessare à diuinis: Sed tunc ipsi cessantes & delinquentes debēt mittere ad Apostolicam sedē. Nota casum, in quo recipiuntur testes lite nō contestata, & in absentia partis. Nota primo argumen. differentiam esse inter capitulum, conuentum, & collegium. de quo vide ß. de rescript. cap. capitulum sanctę Crucis. Nota secundo, quòd paria sunt non habere rem, vel per eum stare, quo minus illam habeat. ĩ. eod. lib. de elect. commissa. in princ. Nota tertio, ꝙ Papa referens se ad collegium Cardinalium, appellat eos fratres & non filios. de quo ī. eodem lib. de offic. leg. cap. 1.). quod in fratribus. vbi gloss. Dominicus.

¶ Idem.

¶ Canonici qui à diuinis cessare possunt: cum cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent primo eum, contra quem cessant, vt irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quòd à cessatione infra mensem vtraque pars, & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos: nisi interim interuenerit concordia inter ipsos: Et continuatis dietis quamcito poterunt se coram Papa præsentent: vt vtraque parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa diffiniat negotium: & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta non seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And.

CAP. VIII.

QVamuis ᵃ † super cessationibus à diuinis, quæ à capitulis, cōuentibus, siue collegijs secularium vel regularium ecclesiarum multotiens sine causa rationabili attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio † tertio ᵇ, & Gregorio decimo ᶜ prædecessoribus nostris manauerint instituta: Quia tamen post illa est plerunq; compertum, cessationes easdē irrationabiliter ᵈ esse factas: Nos ad tam perniciosum euitandum abusum, eadem statuta cum infrascripta moderatione in suo volentes robore perdurare: de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à seculari, vel regulari ᵉ capitulo, collegio, seu conuentu ᶠ ecclesiæ cuiuscunque, cessationes ᵍ ipsæ nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio euocandi ʰ) & deliberatione ⁱ habita diligenti, ac episcopo, aliove quocunque clerico siue laico (cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem, & deliberationem de cessando habitam requisito, quòd irrogatam iniuriam vel offensam emendet, aliquatenus attententur: Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit ᵏ, quominus habeant competentem. ¶ Si autem præmissis seruatis capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedēdum: extunc ˡ infra vnius mensis ᵐ spatium pars vtraque: videlicet ij qui cessant, & illi etiam propter quorum factum a diuinis cessatur (nisi superueniente cōcordia inter eos cessatio illa cesset) iter ⁿ arripiant † per se, vel per procuratores idoneos, cum munimētis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicā veniendi: & continuatis ᵒ dietis quamcito commode poterint, se Apostolico conspectui

ᵈ ¶ *Irrationabiliter.*] id est, sine rationabili & manifesta causa, & illorum iurium forma non seruata.

ᵉ ¶ *Regulari.*] Reprobata est igitur opinio domini Guil. Duran. qui not. ĩ. eod. canonici. ꝙ decreta. illa non habebat locum in regularibus, sed solum in secularibus: quia dicebat; canonici, vt ibi dixi.

ᶠ ¶ *Conuentu.*] intelligas quòd sibi vendicet ius cessandi ex consuetudine, vel alio iure: vt ĩ. eo. si canonici. in principio.

ᵍ ¶ *Cessationes ipsæ.*] aliquatenus attententur: quod est infra.

¶ *Glossa sequens ponit opi. quam partim reprobat: dubium soluit, arguit & remittit.*

ʰ ¶ *Euocandi.*] scilicet de prouincia. ĩ. de elect. coram. vbi de hoc. & 7. q. 1. factus est Cornelius. In his autem vocationib' de ꝗ remoto loco fiant, statur consuetudini: vt in antiq. de elect. cap. cum inter vniuersas. & cap. bonæ 2. sed an vocentur vel non, non statur consuetudini secundum quosdam: qđ non est verum per decretalem ĩ. de præben. cum in ecclesijs. vnde credo, ꝙ si in ista ecclesia esset consuetudo absentes non vocari ad electionem, nec ad hanc cessationem vocari debebunt per hanc literam, quæ dicit; prout sunt, &c. Et not. ex hac litera, ꝙ in alijs tractatibus ecclesiarum quam electionibus, non debent vocari absentes ᶦ: alias quare dixisset; prout sunt pro electionis, &c. facit ad ea quæ not. 10. q. 2. hoc ius porrectum. & ĩ. de testib. præsentium.

ⁱ ¶ *Deliberatione.*] Nota casum in quo præcedere debet tractatus: sic & in alienatione perpetua rerum immobiliū ecclesiæ. ĩ. de reb. eccle. non ali. dudum.

ᵏ ¶ *Steterit.*] sim. supra eod. lib. de elect. commissa. §. annus. & ĩ. de præben. licet.

ˡ ¶ *Extunc.*] idest, post cessationem.

ᵐ ¶ *Mensis.*] quot dies computentur in mēse; dic vt dixi ĩ. eo. lib. de elect. quam sit.

¶ *Glo. seq. ponit conuenientiam & differentiam ad cap. cupientes.*

ⁿ ¶ *Iter arripiant.*] datur ergo dilatio ad iter arripiendum: & postea tempus arbitrarium ad se præsentandum. sic ß. eodem lib. de elect. cupientes. Sed vnum nota, quia in decreta. cupientes, siue arripuerit iter infra mensem, siue non, debet postea iter & post tempus arbitrarium expectatur per xx. dies. Sed hic ex quo non arripuit iter infra mēsem, habent locum pœnæ debitæ ᵍ nec post arbitrarium tempus expectatur.

¶ *Glos. seq. soluit dubium & remittit.*

ᵒ ¶ *Continuatis.*] non credo quòd propter hoc compellatur omni die proficisci, & nunquam quiescere ˢ. Quis enim impius iudex arbitretur ꝙ per xl. dietas deberet venire non quiescendo? & hoc probatur dum dicit, quamcito poterunt. Et illud dicimur posse, quod possumus de iure & commode. ar. 22. q. 5. faciat. ff. de verb. sign. nepos Proculo. & de hoc dixi ß. de elect. cupientes. in prima particula super ver. commode.

ᵇ ¶ *Innocentio tertio.*] ß. eo. irrefragabili. §. cæterum.

ᶜ ¶ *Gregorio decimo.*] ß. eo. tit. & lib. si canonici.

ᵃ De materia cessationis à diuinis vide Panormitanū & alios in cap. dilecto. extra de appellat. Calderinū in tract. de ecclesiastico interdicto. & Ioan. Staluō. tract. de irregularitate. cap. de interdicto.

† Et vide Innocent. in [illegible] [illegible] [illegible] Lateran. [illegible]

ᶦ Idem Doctores notāt ex gloss. ꝙ vbi consuetudo disponit in altero duorum casuum quorum, extenditur ad reliquū. & pro isto dictū est sexies hic, ibi: prout sunt, &c. Fonta.

ᵍ Alias, arripiat

ˢ Et nihilominus Ioan. [illegible] secundum Archidiac. [illegible] [illegible] cum [illegible] & qđ not. Hostiē. ĩ. de feriis. [illegible] [illegible] quantum [illegible] non fuerint tēpora [illegible] Ioan. And.

ᵗ Dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Archi. quod [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] de aqua quotidiana. & not. de cust. [illegible] ecclesia. in [illegible] Ioan. And.

¶ Parti-

a ¶ *Partibus.*] quarum assertione panduntur merita causarum. ſ. de in integ. rest. cum ex litteris.

b ¶ *Poena docente.*] 38. dist. qui ea. de offi. leg. nisi specialis. in ant.

c ¶ *Et manifesta.*] ſ. eo. irrefragabili.

d ¶ *In cessando.*] scilicet vt vocenẽ absentes, deliberent, & regrant priusquam fiat cessatio.

¶ *Glo. seq. colligit x. quæ præcedunt cessationem et tria quæ sequuntur.*

e ¶ *Mittendo.*] scilicet, iter arripiendo infra mensem, & dietas, put congrue poterat continuando. Nota igitur in summa ad hoc qđ fiat cessatio, necesse est hęc interuenire: Primo, ꝙ qui cessant, hoc habeat de consuetudine, vel alio iure vt cessare possint. Secundo, ꝙ vocentur absentes ad tractandum de cessatione. Tertio, ꝙ tractẽt. Quarto, ꝙ de cessando deliberẽt. Quinto, ꝙ sit manifesta offensa ꝑꝑ quã cessant. Sexto, ꝙ sit rationabilis. Septimo, ꝙ ante cessationẽ instrumento publico vel patẽtibus litteris authentico sigillo munitis, causam cessationis exprimant. Octauo illud instrumentum, vel litteras tradant ei ꝯ quẽ cessant. Nono, ꝙ requirant illum qui emẽdet competenter iniuriam vel offensam ꝑꝑ quam cessare volunt: quod si non fecerit ₃, tunc locũ habet cessatio. Post cessationẽ pars vtraq; debet arripere iter ad sedem Apostolicã infra mẽsem per se vel ꝑ procuratores sufficienter instructos: extunc continuatis diebus, habet tẽpus arbitrarium, quo cõmode possit ire. Omnibus his nõ seruatis, non seruetur cessatio: & habeant locum pœnæ ſ. eod. tit. si canonici. & præter illas, arbitraria summi Pontificis, vt hic.

Margin: ¶ Alias, supradicta. — ₃ Tunc decimum Ioan. And.

repræsentẽt: vt partibus ᵃ præsentibus, aut vna præsente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud sedẽ eandem: pars quæ culpabilis inuẽta fuerit in præmissis, præter alias pœnas à dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, pœna docente ᵇ cognoscat quantum excesserit, quæ cessationi factæ rationabiliter causam dedit: vel quæ sine rationabili, & manifesta ᶜ causa cessauit. Parte insuper à diuinis cessante, suprascripta † tam in cessando ᵈ, quàm in veniendo siue mittendo ᵉ ad sedem Apostolicam non seruante, non seruetur cessatio: sed ea non obstante (vt prius) in ipsa ecclesia celebretur.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit constitutionem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præsentatio vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnam imponit. Secundo ostendit de quibus bonis intelligatur: cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia sæpe. ſ. eo. lib. de elect. dicit non esse correctam. Ioan. And.*

i ¶ *Vacantibus.*] vacare etiã dicuntur si sint manualia non de mensa, sed habentia bona discreta: & in his locum habet hæc constitutio: vt in cle. de supplen. negli. præla. quia regulares: quæ determinat quod hic Archidiaconus prolixe not.

Margin: Vacare dicuntur beneficia licet sint manualia.

k ¶ *Quibuscunque.*] in hoc differt à decre. quia sæpe. ſ. eod. lib. de elect. vt patet j. i. fine.

CAP. IX.

PRæsenti ᶠ prohibemus edicto, ne episcopi, vel eorum superiores ᵍ, aut abbates, seu quiuis alij regulares, vel seculares prælati, aut ecclesiasticæ ʰ quæcunque personæ: vacantibus ⁱ dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel ecclesijs quibuscũq; ᵏ sibi subiectis seu ad collationem ˡ, ordinationẽ, præsentationem, vel custodiã ᵐ pertinentibus eorundem bona (morientibus eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia, quæ in vtilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari ⁿ: occupare, aut in vsus suos conuertere quoquo modo præsumant. Nisi de speciali priuilegio ᵒ, vel consuetudine iam præscripta legitime ᵖ, seu alia causa ᑫ rationabili, hoc eisdem competere dignoscatur. Alioquin episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiæ ʳ: cæteri ˢ vero ab officio ᵗ & benefi-

l ¶ *Collationem.*] inter hæc & sequentia magna est differentia. j. de præben. cum in illis.

m ¶ *Custodiam.*] ſ. eo. lib. de elect. generali. & 63. dist. si in plebibus. de insti. cum venissent. de appel. bonæ. in ant.

¶ *Glossa sequens primo dicit per quem seruetur, & remittit: secundo notat ad quæstionẽ in qua distinguit cum Host. & Gar. inter clericum administratorem, & simplicẽ beneficiatum.*

n ¶ *Reseruari.*] ꝑ œconomum si est in ecclesia: vel eum qui custodiam habet: quod dic vt dixi ſ. de elect. quia sæpe. [Dic ꝙ etiam in monasterio vacãti dare potest eps, vt dicit hic Archid. per decre. cũ vos. ſ. eod. & per ea quę not. Inno. & Host. de sta. mo. ea quæ. §. si vero. vers. ꝙ si abbas. & vide quod ibi dixi super versic. prouideatur.] Et nota ꝙ dicit, reseruari: ꝑ hoc enim videtur, ꝙ de illis non possint decedentes testari ₃. de hoc not. Gar. de reb. eccl. non alie. hoc cõsultissimo. & distinguebat (prout distinxerat Host. & ſ. de pecu. cle. si quis sane) inter clericum habentem administrationem, & non habentẽ: nam clericus habens administrationẽ, quamdiu viuit & sanus est, dare potest: moderate tñ. ſ. de don. cæterum. cõparatur enim vsufructuario: quia eius ius morte finitur: sicut vsufructuarij: vt in prædi. decre. si quis sane. & ſ. de dona. consultationibus. ſ. de pig. cap. vlt. Insti. de vsufru. §. finitur. potest ergo dum viuit voluntatem suã facere, dummodo moderate donet. Cum incipit infirmari, comparatur vsuario, & ita nihil habet nisi vsum tñ: eleemosynam tamẽ facere potest. ſ. de testamen. ad hoc. testari non. eod. tit. cum in officijs. cum si. Si vero sit clericus non habens administrationem: sed personaliter & simpliciter beneficiatus, & in morte comparatur vsufructuario quantum ad faciendum fructus suos, & de ipsis potest testari: ecclesia tñ succedit ei in istis, si decedat ab intestato. ſ. de testamen. relatum. probatur satis illa distinctio. ſ. de testamen. requisisti. §. illud. & consuetudo generalis quasi vbiq; eam approbat. Et quod dictum est de clerico simpliciter beneficiato, ꝙ facit fructus suos, intelligendum est de perceptis & reconditis; alij vero per iura allegata ad ecclesiam pertinebunt.

Margin: ₃ Hic articulus valde frequẽs est, & difficilis de quo præter Doctores hic, vide late Lodouicum in cap. cum in officijs extra de testam. Panormitanum in repetit. c. cum esses. eod. tit. Roman. decision. 274. in nouis. Barbatiam tract. de præstantia Cardinalium par. 1. q. 3. & D. Thomam 2. 2. q. 185. art. 7.

I ¶ *Præsenti.*] Partes patent: Prima sic diuiditur in prohibitionẽ, exceptionẽ, & pœnã: Secũda: ibi, *Nisi*. Tertia: ibi, *Alioquin*. Io. An.

Casus. Aliquis obtinet beneficium in ecclesia, plura bona ex fructibus ꝑuenientia sui beneficij reseruauit: & ipse dimisit ea bona: Certum est ꝙ iure cõi sui consanguinei non succedunt ab intestato, nec etiam potest ipse testari de huiusmodi bonis: Sed verum fiscus vel eps erit eius hæres? Rñdet ꝙ non: sed in isto casu fiscus erit sua ecclesia: ideo illa bona debent custodiri & reseruari futuro successori in illa ecclesia: Idem est in canonicis ecclesiarum cathedralium & collegiatarum: & istud verum, nisi aliud habeat cõsuetudo. Nota primo, ꝙ appellatione rectorum comprehendũtur etiam habentes dignitatem, vel ꝑsonatum, siue prioratum. Nota secundo, ꝙ consuetudo potest disponere ꝙ fructus obuenientes tpe vacationis beneficij, applicentur alteri viui, quam ecclesiæ: de quo in extrauaganti Ioan. xxij. suscepti. Dominicus.

Margin: ₁ Principiũ illius cap. & casus eius. si illi successores possint seu vocari ad claustrum, quia nihilominus de bonis habere fructus percepturos tpe vacationis, quos cũ episcopi nec abbates eis denegare possint, multominus alij habẽtes ius in ecclesia. Philip. Fran.

¶ *Prima glossa diuidendo summat.*

f ¶ *Præsenti.*] Primo ponit cõstitutionem de bonis dignitatum, vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, præsentatio vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnã imponit. Secundo ostendit de quibus bonis intelligatur; cum de speciali iure id alicui competit. Tertio decretalem, quia sæpe. ſ. eod. lib. de elect. dicit non esse correctam. Ioan. Andr.

g ¶ *Superiores.*] archiepiscopi, vel patriarchæ.

Additio. Dicit hic Archidiaconus, ꝙ inter archiepm & metropolitanum est differentia. alleg. 21. dist. cap. 1. post prin. & in Authen. de priuileg. archiepi. coll. 9. in prin. ibi non solum metropolitanus, sed etiam archieps: Si autem habetur illa rubrica post tit. de san. epi. quæ non legitur, nec glossatur. Io. And.

h ¶ *Ecclesiasticæ.*] in secularibus non posset habere locum pœna inferius posita. Ioan. And.

o ¶ *Priuilegio.*] ſ. eod. lib. de rescri. si propter. j. de præbend. si tibi concesso. & ſ. de verb. sign. c. penult.

p ¶ *Legitime.*] xl. annorum spatio. ſ. de consuet. cap. vlt.

Additio. Archidiaconus remittit ad cap. nullus. 2. q. 1. & 10. q. 3. quia cognouimus. 8. q. 2. seruiturum. & j. de præscript. cap. 1. & pro summa circa præscriptionem remittit. 16. q. 3. in summa. Ioan. And.

q ¶ *Alia causa.*] puta onere imposito in fundatione. 18. q. 2. Eleutherios. & c. seruitium. ſ. de iure patro. præterea. vel statuto, vt in præd. decre. quia sæpe.

Additio. Quod dixi post Host. vt ec. bene. cap. vnico. super ver. iusta causa. quod hic ponit Archi. Io. And.

r ¶ *Ecclesiæ.*] ad idem ſ. eo. lib. de offi. deleg. c. 2. & si sic suspensus celebraret in ecclesia, irregularis esset, vt j. de sentẽ. excom. is cui. secus ₄ si extra ecclesiam, vt ibi dicam.

Margin: ₄ Priusquam facile hoc dictum glossæ recipias, consule Doctores tum in c. is cui. j. de sententia. tum alibi.

s ¶ *Cæteri.*] inferiores episcopis.

t ¶ *Ab officio & beneficio.*] dic quibuscunque, vt supra de elect. quia sæpe.

quia sæpe. non sic in casu ſ. eo. lib. de elect. cupientes. §. cęterum. & c. si compromissarius. in fi. & est ratio: quia hic ab officio suspensus est, ibi non, vt dixi in prædicta decre. quia sæpe.

a ¶ *Quousque.*] facta ergo restitutione, non erit necessaria aliqua absolutio, vt not. 10. & 81. dist. si q. & 16. q. 7. si qs deinceps. & Ber. de matri. ɔ̃ct. con. interdic. eccle. de muliere.

ADDITIO. Vide qđ not. in Clement. 1. de decimis, in glo. sic suspensi. Ioan. And.

b ¶ *Restitutionem.*] & sic non sufficit cautio. { Idem Archi. } iam enim hic fuisse: expressum: sic ſ. de vsuris. c. 2. ad hoc ī. de deci. ad audientiā. si. ſ. de verb. signi. ex parte. ſ. de senten. excomm. venerabilibus. §. sane. & facit ſ. de re iudica. cum aliquibus. ff. de pigno. act. l. non est.

c ¶ *Porro.*] sumptum fuit hoc de eo quod not. Host. ī. de verb. significa. c. penulti.

d ¶ *Supradicta.*] scilicet dimissa tempore mortis, & obuenientia tempore vacationis.

e ¶ *Debitis.*] ad quę remanet ecclesia obligata, & successor: sicut hæres filius ad paterna, vt ſ. de solu. cap. 1. sic enī dicit lex, quod si mulier dedit bona sua in dotē, dedisse videtur quod superest deducto ære alieno. ff. de iure dot. l. mulier. & bene debent prius ipsius ecclesiæ debita solui: quia agris eius sitientibus alios irrigare non debet. C. de seruis. præses.

> cio tandiu eoipso nouerint se suspensos: quousque [a] restitutionem [b] fecerint de prædictis. ¶ Porro [c] vbi ex priuilegio, vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta [d]: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ solutis debitis [e] si qua sint, & his, quæ fuerint necessaria pro seruitoribus, & ministris, ac incumbētibus oneribus [f], vsque ad nouos redditus supportandis congrue reseruatis, ex ipsis reperta fuerint superesse [g]. ¶ Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus [h] contra capitula, collegia, conuentus, seu singulares [i] personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum ecclesiarum vacantium [k] occupantes: per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & ecclesijs alijs locum habere censemus) nolumus in aliquo derogari [l].

[Marg.: Immo videtur necessarium, vt not. … in c. de muliere. extra de mat. con. … vide c. cum desideras. … extra de sen. excom.]

ADDITIO. Et facit ad ea quæ scripsi post Hostien. ī. de arbit. dilecti. in princip. & de verb. signifi. cum inter. super 3. glos. Io. And.

f ¶ *Oneribus.*] fabricæ, hospitalitatis, receptionis legatorum, & nūciorum sedis Apostolicæ, & reliquis similibus. 21. q. 1. cap. 1. & ī. de præbend. de monachis. de præscriptio. accedentes. de censi. cum instantia.

g ¶ *Superesse.*] hodie dic vt in constitutione Ioan. xxij. quæ incipit, Suscepti regiminis.

h ¶ *Edidimus.*] ſ. eo. lib. de elect. quia sæpe.

i ¶ *Singulares personas.*] ipsarū ecclesiarum: de quibus loquitur decreta. quia sæpe.

k ¶ *Vacantium.*] principali prælato, vt ibi dixi.

¶ *Gloss. seq. quærit, & soluit.*

l ¶ *Derogari.*] sed in quo poterat derogari? Sol. In eo quod hic reseruantur consuetudīes, statuta, & priuilegia: ibi vero reprobantur: & ex hoc forte credidisset aliquis derogatum fuisse.

ADDITIO. Et ideo tam varie: quia ibi leditur caput per membra hic e conuerso: & capitis læsio grauior est. ī. de accus. qualiter. ibi, ne cōculsis, &c. 2. q. 7. sicut 2. Ioan. Monachus. Vel absurdum est quòd filius in parētem, vel subditus in prælatum, vel ipsius res habeat potestatem. de maior. & obed. cum inferior. plus viget ratio ibi not. in 1. glo. Ioan. And.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

[Marg.: Continuatio domini Hel.]

¶ *Superius dictum fuit de varijs & diuersis prælatis siue magistratibus verum quia inter ipsos iudices, siue magistratus quidam sunt maiores quidam minores: qui minores debent maioribus obedientiā: ideo post rubricas præcedentes, ponit rubricam de maioritate & obedientia.*

E*piscopali sede.*] Ponit dictum, a quo excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius cap. illud quod habet in cap. si eps. 11. q. 3. videlicet, quòd mortuo epo successor eius potest absoluere excōicatos a prædecessore suo mortuo: & sic cum illud cap. non loquatur de alijs, videtur eis interdixisse ne possint absoluere: & ita fuit ratio dubitandi ad istud cap. Secundo præsupponendum est illud quod habetur in cap. cum olim. eo. tit. in an. videlicet, quòd vacante sede episcopali, capitulum succedit in iurisdictione, ita quòd potest per se examinare causas.

CASVS. Episcopus Pictauen. vel eius officialis Titium excōicauit pp suam contumaciam: vel Titius incurrit sententiam excōicationis pp leuem iniectionem manuum in clericum: antequam Titius esset absolutus, eps Pictauen. est mortuus: forte prouisio ecclesiæ differt, & Titius excōicatus petit absolutionem: vtrum capitulū qđ succedit loco epi, poterit eum absoluere? videtur quod non: per dictum cap. si eps. 11. q. 3. Hoc tñ non obstante Romanus Pontifex hic decidit cõtrarium, dicens, quod sicut eps si viueret, posset Titium absoluere: sic etiam capitulum quod est loco epi poterit istum Titium excōicatum absoluere per se vel alium: Idem est dicendum de alio, cui deputatur ecclesia sede vacante: puta si ecclesiæ vacanti Papa deputauit aliquem. Nec obstat illud cap. si eps. quia illud cap. nō negat quin deputatus à Papa vel capitulū quod succedit, possit absoluere: Vel dicendum sm glos. quod capitulum vel ille deputatus à Papa dicitur successor: & sic continetur sub illo cap. si eps.

Not. primo ex hoc texu, quod vacante ecclesia cathedrali capitulū succedit epo in administratione iurisdictionis epalis. Not. secundo magis specifice, quod capitulum sede vacante potest absoluere illos excōicatos, quos eps, cuius capitulum vices gerit, posset absoluere: & sic capitulum sede vacante tantam habet potestatem respectu absolutionis, quantam habet eps viuens, & capitulum in hoc succedit ipsi epo: Absoluere enim ab excōicatione dependet à iurisdictionali potestate, & non ordinis, vt dicit hic Dom. Not. tertio, quod eps regulariter potest absoluere de omni excōicatione, nisi in casibus Papæ reseruatis. c. nuper. ī. de sen. excō.

Nota finaliter, quod capitulum est capax iurisdictionis. ī. in ant. de offi. ord. cap. irrefragabili. de fo. compe. c. cum contingat. Habes etiam ex hoc tex. ibi, *Seu is ad quem:*] quod iurisdictio epalis potest etiā ad aliū deuolui quam ad capitulum sede vacāte sm Domini.

TITVLVS XVII.

De maioritate & obedientia.

Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum, vel is ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret: nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

> EPiscopali [m] sede vacante [n], potest capitulum, seu is, ad quem [o] episcopalis iurisdictio [p] tunc temporis [q] noscitur pertinere, iis, quibus posset episcopus si viueret, ab excommunicationis sententia, siue iuris [r] siue hominis [s] fuerit, absolutionis

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid determinat.*

m ¶ *Episcopali sede.*] Capitulum, vel is, ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset eps si viueret: nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Edita fuit ad declarationem eorū, quæ not. ſ. eod. his, quæ. & reprobat quod tenebat Goff. ſ. ne sede vacante, illa.

ADDITIO. Et de hoc Guliel. nil approbans in Specul. ne sede vacan. in fine. Ioan. And.

n ¶ *Vacante.*] idem si episcopus à paganis, vel schismaticis captus esset, vt ſ eo. lib. de sup. negli. præla. si episcopus.

o ¶ *Is ad quem.*] puta visitator datus à Papa. ſ. eo. lib. de elec. is cui. vel ab archiepiscopo in casu. ī. eo. lib. de supp. neg. præla. c. vlt. vel electus ad hoc per capitulum.

p ¶ *Iurisdictio.*] Circa temporalia & spiritualia: vel saltem circa spiritualia, vt ī. de temp. ordi. cum nullus. eo. lib.

ADDITIO. Vnde in nullis ecclesijs Gallicanis reges ex regalia vendicant sibi iurisdictionem temporalium. ī. eo. lib. de elect. generali. & certis dignitatibus competit ex speciali iure administratio spiritualium. facit quod dixi ī. eo. lib. de offi. leg. cap. pen. super gloss aduerte. Ioan. And.

q ¶ *Tunc temporis.*] vacante sede.

r ¶ *Iuris.*] à qualibet iuris excōicatione absoluit episcopus, si absolutio non sit summo Pontifici reseruata. ī. de senten. excommu. nuper. & dixi ī. eod. lib. de elect. sciant cuncti.

ADDITIO. An absoluat illos, qui leuiter percusserunt clericos, not. hic. Archid. quod sic: & ponit id quod dixi de sen. excom. peruenit. Ioan. And.

s ¶ *Hominis.*] puta ipsius episcopi mortui, vel sui vicarij, vel delegati: quod dic vt ſ. in anti. de offi. deleg. prudentiā. vel inferioris prælati. Vel dic vt ſ. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

¶ *Glossa sequens*

[Marg.: Et licet illa decre. nō … in episcopo, sed in Cardinali loquatur: dicit Ioan. Monachus Papā sibi respondisse, quod Cardinales in suis ecclesijs habent ius episcopale. … vide quod dixi post in no. de capel. mo. … in gl. … Ioan. And.]

[Marg.: Glo. declarans Philip. & Dom. … nullius … Fortu.]

¶ *Glossa sequens ponit quorum hac opin. erat: & contrariam Goff. & respondet ad capitulum, per quod mouebatur.*

a ¶*Impertiri.*] hoc tenebant Hug. Vin. Ber. & Host. Sed Gof. 3. p c. 11. q. 3. si eps ante damnati: vbi dicebat, q mortuo epo debebat successor excõicatum à prædecessore absoluere: vnde dicebat q capitulum id nõ poterat: Sed falsum est, vt hic vides. ad hoc 3. de hære. ad abolendam 1. 3. eo. cum olim. 3. eod. lib. de sup. negli. præla. c. pe. & vlt. j. de insti. c. 2. cũm si. Ad illud cap. si eps. dic, q ibi dicitur, q successor poterit illum absoluere: sed non ibi dr, q eps hoc solum facere debeat: & potest etiã dici capitulum vel visitator vel successor: cũ in iurisdictione succedat, vt p iura superius allegata probatur.

b ¶*Ei*] scilicet capitulo, vel iurisdictionem episcopalem habenti.

¶ *Glos. seq. soluit quæstionem.*

c ¶*Sede Apostolica.*] nõ credo inferiorem hoc posse 2. Et facit quod dixi 3. de supplen. negli. præla. c. vlt. & in Authen. de defen. ciui. §. interim. coll. 3. & dixi 3. eo. tit. proximo. c. 1.

1 Dicit Io. Mona. quod in casu illo decret. & quodlibet aliud in quo episcop⁹ habet generalem delegatam iurisdictionem, in illa succedit capitulũ. alleg. j. de præben. c. 1. in 6. vnde quod dixi in prædic. decr. ad abolendam. super vlt. glos.

2 Vide Antonium de Butrio cap. statuimus. de transla. præla. & Felinum in c. cum sit generale. de foro compet.

beneficiũ impertiri [a]. Nisi ei [b] fuerit à sede [c] Apostolica specialiter interdicta potestas.

TITVLVS XVIII.

De pactis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiẽdis aliquibus, vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint. Io. And.*

CAP. I.

Pactum [d] †cum rectore parochialis ecclesiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos [e] ipsius ecclesiæ parochianos recipiatis ad ecclesiasticã sepulturam, omnino seruare debetis: Quãquam sepultura libera [f] sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint [g] sepeliri: Cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur [h].

¶ Idem.

¶ *Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contẽta nullum habebit ad bona paterna regressum: si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Ioan. And.*

CAP. II.

QVAMVIS † PA-

DE PACTIS.

¶ *Dictum fuit supra de iudicibus & magistratibus: nunc vero est videndum de iudiciis: Verũ quia partes litigantes in iudiciis, timore iudiciorum conueniunt & paciscuntur inter se: ideo Romanus Pontifex volens nos informare de istis conuentionibus, præmisit rubricam de pactis.*

Nota tamen differentiã esse inter pacta & transactiones: quæ his versibus colligi potest: Incerta de re transactio dicitur esse: Sed sunt certa pacta sonore rei. vide l. 1. ff. de transac.

Pactum] Primo ponit dictum: Secundo soluit obstaculum: ibi, *Quanquam.* Tertio rationem subdit: ibi, *Cum per.* Ioan. And.

¶ Quidam intelligunt q illud pactum de quo in litera, fuit concessum post priuilegium: alij intelligunt quòd fuit factum ante priuilegium.

3 Idem Archidiacon. q etiam alleg. C. de sacrosan. eccle. l. omni innouatione. Ioan. And.

CASVS. Secundum primum intellectum sic figuratur, Aliqui religiosi qui habebant suum conuentũ intra limites meæ parochiæ, à sede Apostolica impetrauerunt priuilegium sepeliendi quoscunq; eligentes sepulturã apud ipsos: q2 de iure cõi non possent illos recipere ad sepulturã: Postea tractu tẽporis orta lite inter religiosos & me rectorẽ super iure sepulturæ: q2 dicebam ego priuilegiũ eorũ nõ valere: finaliter cõuenimus inter nos, & deuenimus ad illud pactũ, q decætero ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturam: alios vero ipsi possent recipere: nũc in dubium reuocat, an valeat tale pactum? Rñdet q sic: nam per pactũ fuit derogatum priuilegio: ideo sm tenorẽ pacti tenent recedere a priuilegio suo.

Secundum alium intellectum casus sic figuratur, retento eodẽ themate: Religiosi & ego fecimus tale pactum, q ipsi non reciperent homines talis domus ad sepulturã: post impetrauerunt rescriptum & priuilegium, vt ipsi quoscunq; possent recipere ad sepulturã, & in impetratione sua nullam fecerunt mentionem de pacto inter nos inito & facto: vtrũ per illud priuilegium derogeẽ pacto nostro? Rñdet q nõ: ideo priuilegiũ ipsorũ nõ seruabiẽ quo ad homines contentos in nostro pacto: & si ꝯ fecerint, & aliquẽ recipiãt ad sepulturam, tenebuntur restituere corpora, vna cum emolumẽtis inde perceptis. Nota primo, q solę ecclesiæ parochiales habẽt ius sepulturæ respectu aliorum eligentiũ sepulturas: nam ius sepulturæ est de iure parochiali, vt tenet Dominicus super rubr. de parochiis in antiq. Et sic est limitatio ad cap. 1. de sepul. in antiq. vbi dicitur, q liberum est cuique eligere sepulturã vbi voluerit: nã illud est intelligendũ, dum tñ ille locus habeat ius sepulturæ de iure cõmuni, vel per priuilegium Apostolicum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. sm vnum intellectum, videlicet q si religiosi ex priuilegio habeant liberã sepulturã: possunt priuilegio suo renunciare in toto vel ĩ parte. Not. insuper sm alium intellectũ, q si inter religiosos & rectorem alicuius parochiæ, intra cuius limites sunt ipsi religiosi, fuerit factum pactum super iuribus parochialibus: & religiosi postea impetrant priuilegium generale: per illam generalitatẽ nõ derogatur pacto speciali: pro hoc facit cap. ex multiplici. de deci. in antiq.

Sepulturæ ius regulariter pertinet ad solas ecclesias parochiales.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

d ¶*Pactum.*] Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis ecclesiæ alicuius, seruare cõpelluntur pactum: nec illos sepelire poterũt, licet apud eos elegerint sepeliri: cum per pactum priuilegio renunciauerint. Emanauit ad declarationem eorũ, quæ not. Innocentius & Hostiẽsis de sepult. c. 1.

d ¶*Pactum.*] Quid sit pactum, habes 3. de verb. sig. pactum.

e ¶*Certos.*] puta masculos vel tales de tali domo.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. de consec. dist. 1. certum. dicit Io. Mona. quòd per primum pactum abrogaẽ priuilegio: per hoc ẽm illi derogatur. ff. de ver. sig. derogatur. Io. And.

¶ *Gloss. seq. recitatur per obie. & solutionem.*

f ¶*Libera.*] hoc inducebat dubitationem: ex quo enim habebant liberam, videbatur q omnes sepelire possent non obstante pacto: sed non est verum 3: Sicut & ille q liberam habet non donat: vt 3. eo. lib. de offi. vica. c. vlt. & de elec. si cui, cum similibus. & C. de inoffic. testa. si quando, in prin. & est ratio huius cap. quia per pactũ priuilegio renunciauerunt, vt sequitur.

g ¶*Elegerint.*] quod poterant, etiam si minus religiosus esset locus electus q dimissus, vt j. de sepul. c. 2. in fin. sed ex virtute pacti huiusmodi electio prædicta caret effectu. Et nota q licet tale pactum inter ecclesias initum valeat 4, non tñ valet pactum quod parochianus promisit, vel obligat, vel iurat se sepulturã electurũ, vel electam nõ dimissurum. j. de sepul. cap. 1. ad hoc. 3. eo. plerique.

¶ *Gloss seq. concludit per locum a diuisione.*

h ¶*Derogetur.*] si pactum secutum est priuilegium, non est dubiũ q non obuiat priuilegium, quo ad illa, quibus derogatum est per pactum 5. & est casus 3. de præscrip. cum olim. Si autem priuilegium secutum fuerit compositionem, non valuit contra compositionem, ex quo in illo facta non fuit inde mentio, vt 3. de deci. ex multiplici. omni ergo casu seruandum est pactum.

Quamuis.] Primo ponit dictum: Secundo rationem reddit: ibi, *Cum non.* Dominicus declarat notata in Specu. eo. tit. in 2. col. vbi etiam datur forma per quam etiam sine iuramento valere posset tale pactum: quod consiliũ Cynus attribuit Petro de Bel. Per. in l. pactum dotali. C. de coll. vide etiã distinctionem, quã ibi in Spe. scripsi super ver. & not. in fi. Ioan. And.

¶ Primo pro intellectu capituli habemus præsupponere illud qđ dicitur i l. pactum. C. de coll. videlicet, q filia quæ nuptui tradebatur, dixit patri suo, q pro omni sua portione successionis paternæ erat contenta sola dote: & renunciauit omnibus alijs bonis, nõ valet tale pactum: quia est pactum de futura successione: ideo ista filia mortuo patre suo poterit venire ad successionem cum fratribus, dum tamen ipsa conferat dotem.

CASVS Titius pater filiæ suæ dedit dotem sufficiẽtem: & fauore liberorũ induxit suam filiam ad renunciandum omni paternæ successioni: sed q esset contenta sua dote: quid fecit ista filia? nam ipsa bonis omnibus sui patris renunciauit: & vlterius iurauit nõ venire ꝯ illud pactum: postea pater est mortuus intestatus: filia vult admitti ad successionem patris cum alijs liberis, an debeat admitti? Rñdet Romanus Pontifex, q ex quo ipsa iurauit nunquã venire ꝯ illud pactum: & iuramentũ suum non est ꝯ bonos mores, nec illicitum, quia poteẽ seruari sine interitu salutis æternæ: ipsa tenetur illud iuramentũ seruare: & ideo ipsa debet esse contenta sua dote: nec debet admitti ad successionẽ cũ alijs fratribus, etiã si ipsa vellet afferre suam dotem. Not. primo, q quis non potest renũciare futuræ successioni. Nota vlterius, q filia non potest cum patre pacisci, vt sit cõtenta sola dote sibi data, vt renũciet alijs bonis patris. Nota insuper, q iuramentũ pstitũ super tali pacto, non est illicitũ: ideo est seruandũ. Et sciendum sm Archidiaconum, q ponderari debet verbum, oĩno, hic positum: nam excludit dispensationem: ita

Vide Matthæ. de Afflictis decisio. 122. Par paratum cõsil. 100 Hippolytũ Marsiliũ singula. 671. incip. nonnulli de præscrip. Alexãd. cõsil. 19. lib. 1. & consil. 41. lib. 1 & Lafont cõsil. 153. vol. 4.

4 Vnde nõ possunt p illud priuilegiũ sepelire illos quibus est interdicta sepultura de quibus not. de sepult. ex parte. secundum Archid. alia l. si quãdo. & de priuileg. vt per collega. Ioã. And.

5 Etiam sine auctoritate superioris: & si monachi lædãtur, non restituentur. Philip. & Dom. Iean.

Quod facile sieri potest hoc casu: etiam per id tradentes ad summam. 35. dist. ab exordio. Io. An.

nem: ita q filia non potest habere relaxationē iuramenti ab epo.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶*Quamuis.*] Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, q dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Ioan. And.

a ¶*Quamuis pactum.*] tolle, lex ciuilis improbet: quod est j.; Ioan. And.

b ¶*Contēta.*] ipsa filia.

c ¶*Improbet.*] quia est de futura successione, quæ siue sit de succedēdo, siue de nō succedēdo, nō valet sm leges. C. de inoffi. test. l. si quando. §. 1. C. de pac. l. pactum quod dotali. & l. vlt. C. de coll. l. pactū dotali. cum similibus.

d ¶*Lex ciuilis.*] prædicta. C. de coll. l. pactū dotali. Sed mirū, quare sm leges nō valet tale pactū: cū sm eas bene valeat pactū ne pater filio suo succedat. ff. si à parēte. l. 1. §. si vel parēs? Sol. nō ita debet patri hæreditas filij, sicut patris filio. ff. de inoffi. testa. nam & si. vel verius nō vi pactū ibi repellit, sed pp delictū: quia pretium emancipationis recepit, vt C. de ope. lib. l. si quā. vel aliter, vt not. in prædicta l. pactum.

ADDITIO. Et in præalleg. §. si parens. & C. de inoffi. testa. si quādo. §. illud. Io. And.

e ¶*Non vi.*] an iuramētum per metum extortū obliget, dic vt not. Io. 22. q. 4. inter cætera. & 15. q. 6. auctoritatē. & Ber. j. de iureiu. si vero. & j. qd met. causa. Abbas. ista littera. & j. de iureiu. cum contingat. & j. eo. lib. eo. tit. licet. faciunt pro illa opinione quòd nō obliget.

ADDITIO. Tene qd habes de iureiur. verū. Io. Mona. dicit hic q tenet: sed agitur ad relaxationem. Io. And.

f ¶*Seruari debebit.*] Approbata est ergo opinio Placē. not. in præd. l. pactum. q hoc dicebat. sed Accursius ibi ʒ. per l. C. de legibus: & consti. non dubium. & C. de nuptijs. Authenti. q eis. signata sup l. impertalis. sed de turpi iuramento loquit. Qua autem ratione sm leges tenet ʒctus puberis, si iurauit, qui aliàs non tenet. C. si aduersus vendit. Authen. sacramēta. eadem ratione tenere debet pactum illud iuratum: & idem in casu ī. de iureiu. cū cōtingat: & vide qd ibi not. & j. eod. lib. eod. tit. licet. quæ concordat ad istam decretalem: non tñ multū faciunt: Et compelli debebūt per censurā ecclesiasticā iudices seculares ad hoc ius canonicū obseruandū per p̄dictā decretalē, licet ad idem de sententia excōicationis. decernimus.

g ¶*Dispendium.*] tunc enim seruandum nō esset. 22. q. 4. per totū. & ī. de iureiu. si vero. etiam secundum leges. vt in præalleg. Auth. C. de nup. Authen. quòd eis. ff. de leg. 1. si quis inquilinus. in fi.

h ¶*Detrimentum.*] scilicet principale: secundario enim ibi posset detrimentum reperiri filijs vel viro, vel venientibus ab intestato, vel similibus personis.

Via ex eo.] Secundum Ioannem Mona. primo ponit factū: Secundo illud decidit: ibi, *Nos.* Ioannes And.

CASVS. Orta lite inter me rectorem ecclesiæ parochialis, & quosdam Mendicantes super iure sepulturæ, vel alio iure parochiali: accidit q conuenimus inter nos cum Guardiano vel Priore cum consensu fratrum illius conuentus: & fecimus pactum inter nos: tñ non interuenit consensus & auctoritas Generalis ordinis vel prouincialis: vtrum religiosi isti Mendicantes, possunt resilire à pacto, eo q non interuenit cōsensus sui Generalis: vel ex eo q ista pactio non fuit approbata in capitulo generali? Rñdet Romanus Pontifex, quòd non: sed ex quo interuenit consensus Guardiani, vel Prioris, & fratrum illius conuentus, debet seruari tale pactum quantum ad illū conuentū. Nota primo q Prędicatores p̄ponuntur Minoribus, de quo hic in glossa.

Nota secundo, q religiosi debent abstinere ab his, per quæ daretur alijs malū exemplū, aut detraheretur. Dñicus.

[Quamuis pa]ctum[a] patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta[b] nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet[c] lex[d] ciuilis: si tamen iuramento non[e] vi, nec dolo præstito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari[f] debebit: Cum non vergat in æternæ salutis dispendium[g], nec redundet in alterius detrimentum[h].

¶ Idem.

¶*Pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarū super parochialibus iuribus, si facta sunt per Priores vel Guardianos de suorum conuentuum ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ non interuenerit, vel licentia Prioris, vel Ministri generalis, aut Magistri, vel prouincialis Ministri, vel capituli prouincialis) seruāda sunt: dummodo aliàs sint licita & honesta. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

Qvia ex eo[i], quòd fratres Prædicatores[k], & Minores, & alij mendicātes[l], compositiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus, & personis ecclesiarum, ciuitatum, castrorum, villarum, & locorum, in quibus domus seu habitationes[m] eorū existunt, super iuribus parochialibus[n], vel alijs[o] quibuscunque articulis, ab eis vel eorum antecessoribus[p] inita, siue facta, seruare recusant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia Magistri, aut Ministri, vel Prioris generalium, seu prouincialium eorundem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuersis mundi partibus insurgunt scandala †; & ipsorū fratrum (quos decet puritatem omnimodam in suis obseruare actionibus †: & ab his abstinere propensius, per quæ possit alijs exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori. ¶ Nos his occurrere paternæ sollicitudinis studio intendentes, præsenti decreto sancimus: compositiones & pacta huiusmodi cum prælatis, capitulis, & † rectoribus, & personis prædictis ab ipsorum fratrum conuentualibus, Prioribus, seu Guardianis facta vel approbata, de suorum conuentuum consilio & assensu (dum tamen aliàs sint licita[q] & honesta[r]) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuò † inuiolabiliter obseruari: non obstante quòd Magistri, vel Ministri, aut Prioris generalium seu prouincialium prædictorum non interuenerit in eisdem assensus: nec ab ipsorū generalibus vel prouincialibus capitulis extiterint approbata: seu quòd sedes Apostolica in his, quę per prædictos fratres Minores[s] facta fuerint, auctoritatem suam non præstiterit, vel assensum.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶*Quia ex eo.*] Pacta inita per fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarum super parochialibus iuribus, si facta sunt per priores vel guardianos de suorum conuentuū ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sedis Apostolicæ non interuenerit, vel licentia Prioris, vel ministri generalis, aut magistri vel prouincialis ministri, vel capituli prouincialis) seruanda sunt: dummodo alias sint licita & honesta. hoc dicit. Ioan. And.

k ¶*Prædicatores.*] hi præponuntur: quia antiquior ipsorum institutio. ad idē ī. de exces. pla. nimis. ī. de priuil. in his. ī. eo. lib. de elect. quorundam. & ibi dixi.

l ¶*Mendicantes.*] vt sunt Eremitani sancti Augustini, vel quia alij.

ADDITIO. Vt Carmelitæ. j. de relig. dom. cap. vnico. §. cæterū. Io. An.

m ¶*Habitationes.*] quas mutare, vel alias de nouo acquirere non possunt, vel antiquas dimittere, vel aliquo titulo in alios transferre sine speciali licentia sedis Apostolicæ, vt j. de exces. prœl. cap. vnico.

ADDITIO. Contra facientes excommunicati sunt per cle. de pœ. cupientes. 1. responso. Io. And.

n ¶*Parochialibus.*] vt exhibitione sacramentorum, decimis, primitijs, oblationibus, iure funerandi: & his similibus.

ADDITIO. De quibus plene per Hostien. in summa de parochijs. § in quibus consistat. & per Ros. in lib. iuris canonici eod. tit. & dixi super rubrica de parochijs. Io. And.

o ¶*Alijs.*] extra iura parochialia: prout multa potes exempla per te videre.

p ¶*Antecessoribus.*] ad quæ tenetur successor, sicut ipse prædecessor. ad hoc de solut. cap. 1.

q ¶*Licita.*] alias non valent: & facit ī. de pactis. c. vlt.

r ¶*Honesta.*] scilicet & possibilia: quia nullus ad impossibilia obligari potest. ī. eo. c. vlt. & j. de reg. iur. nemo potest.

¶ *Glossa seq. rest. per q. secundo illud decidit, ibi, sed hodie.*

s ¶*Fratres Minores.*] de eis dixit: quia de ipsorum exemptione cōstabat: vel quia dicebantur priuilegiati, q nulla ipsorum pactio vel obligatio teneret facta sine licentia domini Papæ.

ADDITIO. Vel quia bona quæ tenēt Minores, sunt ecclesiæ Romanæ. j. de verb. sig. exiit. & cle. eo. tit. exiui. §. proinde. Sed hodie dominus Io. Papa renunciauit illi dominio per constitutionem suā quæ incipit, ad conditorem. Io. And.

Pactum de succedendo, siue de non succedendo, non valet.

† Vide B. Thomā 2. 2. q. 43. per totam quæstionem.

† In antiquis codicibus nō habetur legē actibus.

† Dictio, &, deest in manuscriptis.

† Non obstante, habet locum in pactis factis cū laicis arg. à ratione text. maxime si talia pacta nō disponant de alienatione iurium, sed modificatione, præcedentes contractus. Philippus Franc.

DE PRO-

DE PROCVRATORIBVS.

Continuatio domini Helie.

¶ *Quia partes quae non possunt venire ad concordiam super litibus & causis in iudicio agitandis, solent accipere procuratores ad causas suas defendendas: ideirco post rubricam de pactis, ponitur rubrica de procuratoribus.*

TITVLVS XIX.

De procuratoribus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.*

CAP. I.

Non[a] indiscrete[b] iudex censetur egisse, procuratorem laicum[c] ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus[d] † admittendo: Cum regulariter qui non prohibetur expresse ad exercendum procurationis officiũ, idoneus debeat reputari[e].

¶ *Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem: ante non, nisi datus fuerit in rem suam: vel à domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.*

¶ Licet autem à procuratore post litem contestatam ab eo[f], possit (cum dominus sit litis[g] effectus) dari alius pro-

Non indiscrete iudex.] Sunt tres partes, sicut sũt tria principalia dicta: Secũda: ibi, *Licet.* Tertia: ibi, *Procurator.* Dñicus.

CASVS. Aliqs meus parochianus cessauit in solutione decimarũ, dicens, q forte mihi non cõpetebat ius percipiendi decimã de fructibus suis: pp quod feci illũ citari corã iudice delegato, vel alio iudice competente: ad istam causam meã agẽdam constitui meũ procuratorem quendã me re laicum, etiam vxoratum: facta constitutione iste laicus procurator pro me cõparuit in termino assignato: pro parte rei suit exceptum, q iste laicus nõ poterat esse procurator in ista causa spirituali: nam laici non possunt tractare spiritualia. in cap. 2. de iudi. in antiq. & q debebam clericum constituere ad istam causam spiritualem tractandam: ideo petebat defectum sibi dari, ac si procuratorem non misissem: Dubitatum fuit vtrum iste laicus censeatur inhabilis ad comparendum pro me in causa spirituali? Respõdet Romanus Pontifex, q iudex potest & debet istum laicum admittere tanquam procuratorem etiam in causis spiritualibus, tam pro actore, quàm pro reo: & iudex hoc faciens non facit indiscrete: Nec obstat cap. 2. alleg. quia bene verum est, q laici tanquam actionem habentes & nomine suo non debẽt tractare res spirituales, vt d. c. 2. sed bene possunt spiritualia tractare nomine aliorum.

¶ Sed quid sanctissime Pater; vtrũ procurator constitutus ad lites possit aliũ procuratorem loco sui substituere seu subrogare, vt cõstitui te procuratorẽ in aliqua causa, in qua non potes interesse pp occupationẽ aliquam, vtrũ possis substituere aliũ procuratorem? Rñdet regulariter q non, nisi post litem contestatã: sed non ante: qa fuisti factus dominus litis per litis contestationem, vel nisi ego dominus dedero tibi specialem potestatẽ substituendi. & tunc ego dominus videor substituere. Sed verum ad hoc vt possit dari potestas substituẽdi, requirat potestas substituendi certã personã, videlicet talem Titium: vel sufficiat qnòd dicã, do tibi potestatem substituendi, nõ expressa certa persona? Rñdet q tàlis potestas valet, & poteris virtute illius substituere, quamuis non dederim tibi mandatum de certa persona substituenda. Sed vtrũ sit idem in procuratore cõstituto ad negotia extraiudicialia: puta tibi mãdaui, vt talem domũ meam repararẽs, vel talẽ rem meã venderes: vtrũ poteris aliũ loco tui substituere ad illud negotiũ explicandũ? Rñdet Romanus Pontifex q sic. *Non prohibetur.*] nam laicus nõ reperitur prohibitus ad exercendum negotium rei spiritualis. *Antea.*] hoc est, ante litẽ cõtestatã. *In rem.*] id est, nisi fuerit cõstitutus procurator in rem suam: vel nisi data fuerit à dño potestas, vt possit substituere. Not. primo ex isto cap. q iudex dr̃ discrete agere, cum ipse agit siue procedit ſm dispositionẽ iuris: Indiscrete autem agere dr̃, cum procedit ꝫ dispositionem iuris. Nota principalẽ effectũ in prin. huius cap. q laicus etiã vxoratus & procurator clerici potest causas spirituales tractare: qa tũc illas tractat nomine alieno, scilicet clericorum, & non nomine suo: & in consistoriis epalibus sunt plures procuratores etiam vxorati: sed tñ laicus non posset esse iudex in causis spiritualibus, etiã vt delegatus, vt d. c. 2. de iud. in antiq. Not. vlterius, q edictum de procuratoribus est prohibitorium: ex quo infert quòd quilibet potest esse procurator, nisi expresse reperiatur prohibitus. Et est sciendũ, quòd prima facie vr̃, quod edictũ de procuratoribus nõ est prohibitorium, sed permissorium: nã qd̃ regulariter permittitur, dr̃ permissorium: sed hoc non est verum: immo dr̃ edictum permissorium qñ materia per se est prohibita: sed i certis casibus est permissa: & dr̃ materia prohibitoria qñ materia est de se permissa: sed in aliquibus casibus est prohibita; nam edictum prohibitoriũ vel permissorium recipit denominationẽ à specialitate, & non a generalitate: & sic ex hoc colligit quòd ius cõe est pro cõparente, quod psumitur idoneus: ideo allegans procuratorem inhabilem, debet illud probare. Nota vlterius quod procurator datus ad litem exercendam, non potest alium procuratorem substituere ante litem contest. sed post bene ad litem finiendam: & ratio est: q procurator non potest constitui, nisi à dño: modo procurator constitutus ad agendũ, ad lites conte. non est dñs litis: sed post litem conte. fuit factus dñs litis, non causae: & sic potest procuratorẽ substituere: fallit si ipse habuit à dño potestatem substituẽdi: vel si sit procurator in rem suam & non simplex. Et dr̃ procurator in rem suã quando emolumentũ finis habet sibi applicari: & dicit in rẽ suam, id est, ad suã vtilitatẽ, puta Titius pater cessit filio suo scholari actiones sibi competentes ꝫ suos debitores: & com constituit procuratorẽ in rẽ suam ad exercendum actiones directas: Nam actio directa mihi semel acquisita, est adeo meis ossibus affixa, vt inde non possit euelli: Et si velim cedere, actiones directae semper remanent apud me cedentem: sed vtiles transeunt in cessionariũ, id est i illũ cui facta est cessio actionũ: & iste cessionarius intentabit exercitium directarum actionum nomine meo, & vtiles nomine suo, quia vtiles fuerunt sibi quaesitae per cessionem: & qa iste cessionarius est procurator ad suam vtilitatem: poterit procuratorem substituere etiam lite non contestata. Nota insuper, q licet procurator debeat constitui certus, ita q aliàs non valet talis cõstitutio: tñ potestas data procuratori de substituendo valet: licet sit incertus is quem vult substituere. Nota etiam, q iudex non dr̃ facere indiscrete qñ facit actum iudicialiter, qui nõ reperitur i iure prohibitus. Nota ibi, *Vel defendendũ*: arg. mandatum dr̃ legitimum, si datur procurator ad agendum tantũ. probat dictio, vel, hic posita: ad qd̃ ꝫ. eo. qui ad agendum Dñicus.

Notabilia domini Helie.

Edictum de procuratoribus est prohibitorium.

† Adde glos. in ver. procuratorẽ. in cle. 1. de semen. transtum, q laicus cõstituitur procurator ad iam dandum beneficio: & habens gratiam acceptandi potest acceptare beneficium per laicum ita praesentatus secundum Pet. de Anchara. argumen. c accedens ꝫ. de praeb. & in aliis iuribus non canonicibus laicus, est ma[...] ... omnis cessione transeunt in cõstitutionem. arg. not. per Bart. l. postscribere quoque. ff. de acquir. poss. Fons.

¶ *Glossa prima summat.*

a ¶ *Non*] Laicus potest esse procurator ad agendum, & defendẽdũ in causis spiritualibus: procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem, antea non: nisi datus fuerit in rem suam: licet à domino habuerit mandatum de substituendo etiã non certã personam: procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem libere, & etiam quandocunque.

b ¶ *Indiscrete.*] simile ꝫ. eod. non iniuste. & ꝫ. de iuram. cal. c. vlt.

c ¶ *Laicum.*] intelligo qui nullum habeat ordinem, nec sit aliàs ecclesiastica persona. 1 2. q. 1. c. duo.

¶ *Gloss. seq. signat contrarium, & soluit aliud contrarium, cui respondet, alleg. Hostien.*

d ¶ *Spiritualibus.*] ꝫ. ꝫ. de iud. c. 2. Sol. ibi loquitur de laicis, qui tractant causas spirituales suo nomine, quasi ius in eis habẽtes: & sic non est ꝫ. Notat tamen Ber. ꝫ. de excep. Apostolicae. q quis non potest agere pro se vel pro alio, pro eo q possidere non potest [1]: sed in actibus spiritualibus tũc id posset habere locum. In iudicialibus autem super spiritualibus locum non habet, vt hic vides. & super hoc vide quod not. Hosti. in summa huius titul. §. qui dari. ver. vlt. & Guil. in Spe. eod. tit. §. 1. ver. item quod est laicus. & quod not. ꝫ. de syndi. cap. vnico.

ADDITIO Hug. & Lau. 5. q. 3. c. fin. Archid.

e ¶ *Reputari.*] ff. de proc. mutus. §. 1. & ibi de hoc. & Insti. per quas perso. nob. acqui. §. vlt. & fi. in teste. ff. de testib. l. 1. & in ꝫhendo matrimonio. 30. q. 4. qui spiritualem ꝫ. de spon. cũ apud. cum ergo non reperiamus hunc expresse prohibitum, erit ergo admittendus: & ideo dixit, expresse, quia tacite videbatur prohibitum secundum eum modum, quem ꝫ. dixit secundum Ber.

¶ *Gloss. seq. signat contrarium, & soluit duas opi. recitat & remittit.*

f ¶ *Ab eo.*] scilicet procuratore: si ergo dñs contestatus litem, dat procuratorẽ postmodum ad litem: iste sic datus nõ substituit, vt hic probat. arg ꝫ. C. eod. ut. nihil arbitramur interesse. sed ibi loquitur de facultate dandi, non de facultate substituendi, vt ibi not. Et not. quia approbatam puto opinionẽ Ioan. quã ibi notat Accursius, scilicet quod procurator datus post litẽ, nõ substituit. Et Guil. in Spe. huius tit. §. 1. ver. qd si procurator intercesserit. Accursius dicebat, q forte idem vtrobique dici poterat per l. C. de contor. eius. lit. l. 2.

g ¶ *Litis.*] & exponunt legistae, id est instantiae, vt C. de iudi. propetandum. secundum nos nõ perit instantia: vnde intelligimus proprie [2]. ꝫ. de iudi. c. pen. Et sic videtur sententia in eum formanda non in dominum, de quo dic vt ꝫ. in ant. de elec. querelam.

[1] Per quam glos. dicebat ibi Petr. de Sam. q laicus non poterat esse procurator in causis spiritualibus: nec si in matrimonialibus. Ioan. And.

[2] Displicent Phil. & placet ei expositio legistarum. Fons.

¶ *Gloss. seq.*

¶ Gloss. seq. voci. per q. & solu. secundo recitat opi. Azonis, quam reprobat: & ipsum rationi respondet.

a ¶ *Procurator.*]vt C. eo. l. nulla. & l. penult. & l. neq; in fi. & ff. eo. in causæ. & ff. de ap. l. ab executore. §. fi. & ff. de doli excep. si procurator agit. §. 1. Et hoc verũ intelligo, vbi fuerit simpliciter constitutus, vel nõ expresse ꝓhibitus: aliàs si constitutus fuerit vsque ad litem cõtestatam, & expresse prohibitus, ne vltra procederet, secus. De quo dic vt not. Innoc. & Host. s. eo. petitio. perficiat ergo dñs per se vel per alium litem cœptam. Et ad instar huius dicit dominus Azo, q̃ delegatus ab alio q̃ à principe post litem contestatam delegare potest: qđ s̃m nos videtur non verũ, vt s. de appellat. cũ causam. & de hoc s. de re iudi. cum Bertholdus.

curator[a]: antea[b] tamen non potest[c], nisi in rem[d] suam sit datus: vel à domino substituendi[e] alium (etiam certa[f] non expressa persona); sibi fuerit concessa potestas.

¶ *Procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem libere, & etiã quandocunque. hoc dicit.*

¶ Procurator vero datus ad negotia[g], potest libere quandocunque alium deputare[h].

¶ Idem.

¶ *Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causa cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.*

nec est facienda comparatio: quia etiam post litem contestatã ordinarius reuocat delegatum suum. ff. de iud. l. iudicium. sed procurator non, nisi causa cognita, vt j. eod. cap. proxi. & rationem quære. ff. eo. ne. post litem.

Additio. In glossa s. quæ dicit q̃ hic damnũ pecuniariũ: ibi, non. Item hic ex mutatione personæ grauat aduersarius. Io. And.

b ¶ *Antea*] id est, lite contestata.

c ¶ *Non potest.*]scilicet dari alius procurator. ff. eo. l. quod quis.

d ¶ *In rem suam.*]vt si titulo donationis cessæ sunt actiones mihi & datus sum procurator ad eas intendendas: iste est casus C. de don. l. illam subtilem.

Additio. Quomodo ex parte rei detur in rem suam, not. ff. eo. l. Plautius. in gloss. sed qualiter. Io. And.

¶ *Glossa seq. arguit ad quæstionem.*

e ¶ *Substituendi.*]tunc enim substitutus videtur, vel datus ab ipso domino. ad hoc ff. quod cuiusq; vni. l. item eorum. §. decuriones. Et per hoc & alia quædam iura soluit quæstionẽ de delegato ab alio quàm à principe, qui habet speciale mandatum subdelegandi. scilicet q̃ subdelegare possit. ad idem s. eo. lib. de offi. deleg. is cui. vbi de hoc. & c. vlt. §. vices.

¶ *Glo. seq. obycit. & absolutionem opinione confirmat: & soluit.*

f ¶ *Certa non expressa persona.*] in ꝯtrium videbãtur: quia procurator debet esse certus. ff. eo. tit. l. 2. sicut & arbiter. ff. de arb. item si vnus. §. si in duos. & s. de arb. innotuit. [Ibi ꝑ plures electores timetur discordia, qui timor cessat in vno s̃m Ioã. Mona. & Arch. & ad hoc. s. de elec. c. pe. eo. lib. per quã decretalem. §. si autẽ. dicit Io. Mona. q̃ si essent duo non insolidum & discordantes, sibi imputer cõstituẽs. Io. And.]Sicut & tutor. ff. de test. tu. tutor incertus & l. fin. sunt Titij 1. & hoc per prædicta iura tenebat Vbertus de Bobio. vt not. Guil. in spe. in tit. 1. §. iam nunc. vers. quid si in delegatione. Et Accur. vr̃ idem tenere. ff. eod. l. 1. in gloss. 1. sed illa gloss. & l. s. eod. tit. possunt intelligi de procuratore incerto secundũ modum illius. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. quia plures sunt Titij: & fecit Titium procuratorem: & non apparet de quo senserit.

Additio. Datur simile de electo, qui debet esse certus. s. eo. lib. de elect. cap. 2. & tamen procurator datur ad eligendum incertum. eo. tit. c. penult. Io. And.

g ¶ *Ad negotia.*]& ad vnum etiã negotium dari potest. ff. eo. l. 1. de neg. ge. l. 3. §. negotium. ad idem. ff. vt bon. rap. l. 2. §. quòd ait.

h ¶ *Deputare.*]ff. mãda. si procuratorẽ. & sic nota vnã differẽtiam inter procuratorẽ ad negotia, & ad iudicia: aliã videbis j. eo. q̃ generaliter. in fin. tertiã. s. in anti. de rescri. ex parte decani. ff. mãda. si mandassem. & quod hic dr̃, dic verum, nisi in casu j. eo. cap. vlt.

Quamuis]Prima pars tractat de reuocando: Secunda de adessendo: ibi, *Verum*. Item prima distinguit duo membra: Secundum: ibi, *Postea*. In quo octo casus excipit, subdens clausulam generalem. Io. And.

Casus. In quadam causa quam coram iudice competente erã tecum habiturus, constitui creaui & ordinaui Titium procuratorẽ meum, qui Titius recepit mandatum & acceptauit: & antequam processisset in causa vsq; ad litis contestationem, ipsum reuocaui, & tibi notificaui reuocationem: quærit an Titius desinat esse meus procurator, & possum eum reuocare? Rñdet q̃ si nondum fuit lite contestatus, quæ fit per responsionem factam libello: & si ad illum statum causæ non fuit processum, potero illum reuocare: sed si fuit litem contestatus, non potero eum reuocare: nisi subsit iusta causa, quia forte post contestationẽ litis fuerunt ortæ inimicitiæ inter me & ipsum procuratorem: & timeo, vt aliqua per malitiã in causa omittat: vel si morbo fuit impeditus, vt non possit vacare negotio nec causæ: & in effectu cũ subest iusta causa, potest procurator reuocari, etiã lite contestata. Sed ponamus q̃ non subest iusta causa reuocandi procuratorem: sed tñ ego cõstituens habeo suspicionẽ de collusione: puta, quòd procurator meus habeat pactionem cum aduersario, & omittat proponere proponẽda, vel aliqua falso cõfiteatur in præiudiciũ mei domini? Rñdet q̃ licet ego dominus non possim ipsum procuratorẽ reuocare: tñ potero adesse causæ cum meo procuratore, vt videam proposita allegata & producta, ne fiat collusio inter ipsum procuratorem & reũ. Nota ex hoc tex. q̃ licet sit ab initio liberum constituere procuratorẽ. l. fin. C. de procur. ex quo tñ dominus semel procuratorem constituit, & res non est integra: non potest procuratorem reuocare, nisi subsit iusta causa. Nota vlterius, q̃ dominus potest ante litis cõtestationem procuratorem reuocare indistincte. Nota insuper, q̃ ingressus religionis tollit obligationem personalem præcedentem, quæ est incompassibilis cum religione, vt not. de oblig. ad ratiocinia. cap. 1. Dominicus.

CAP. II.

Quamuis[i] † procurator possit ante litem contestatam[k] etiam sine causa libere à domino reuocari[l], postea[m] tamen ipso nolente[n] nequibit[o]: nisi cum[p] cum † domino inimicum[q] fieri, vel

† Pro hoc cap. vide quę tradit Saloni. consil. 138. incip. cum nec in dubium. volu. 4. & Felinus in c. ex parte decani. ex tra de rescript.

† Dictio, cũ, deest in antiquis codicibus.

¶ Prima glossa summat.

i ¶ *Quamuis.*]Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest: post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maxime si de collusione timeat.

k ¶ *Ante litem contestatam.*]vt Insti. manda. §. pen. ff. mãda. si vero nõ remunerãdi. §. si mãdauero. C. mãda. si pater. ff. de ꝑcu. ante litẽ. s. in ant. de elec. in causis. s. eo ex insinuatione. & est iste casus quo pœnitere licet, qđ dic vt dixi j. de reg. iur. quod semel. quæ est ꝯ.

¶ Glos. seq. quærit. ponit duas opĩ. cõtrarias, & tertiã Host. q̃ distinguit.

l ¶ *Reuocari.*]Sed nũquid in hoc casu reuocatio peruenire debeat ad iudicem, vel aduersariũ? dic vt s. eo mãdato. Et vr̃ q̃ non: arg. à ꝯtrio illius decre. & hoc ibi tenẽt Tan. & Goff. Ber. & Inn. ibi tenẽt ꝯi & subaudiunt, maxime: & eorum rationes ibi vide. & Guil. in Spec. eo. tit. §. 1. vers. item q̃ mandatom. Host. not. eo. tit. audiuis. q̃ reuocatio tenet indistincte quo ad præiudiciũ reuocantis. Si quæratur de præiudicio aduersarij si fit ante litem contestatam, & iudex vel aduersarius certificatus fuit, vel certificari potest de mandato, non obest reuocatio, nisi ad alterũ peruenerit: debet enim ignorantia probabilis esse excusata. de cle. excom. mi. Apostolicæ. ff. iudi. sol. si ante. multo minus valet post litem contestatã, nisi ad alterũ prædictorũ perueniat, quibus semel de mandato extitit facta fides. s. eo. mandato. ff. eo. si procuratorẽ. Sed si celet procurator, obligat dño. ff. de do. & eleganter. § pe. Et si nõ est soluendo, tenet aduersarius, si particeps sit delicti. ff. mand. si procuratorẽ. § 1. Sin aliter sibi imputet, qui talem elegit. ff. de mino. cum mandato. in fin. vnde si reuocatio ad iudicem vel aduersarium perueniat, id super quo conclusum est non impedit: aliàs sic, vt in prædicta decre. audiuis. Si autẽ de mandato non fuit facta fides, & sine satisdatione fuit admissus, tenet reuocatio: & sic intelligat s. c. in nostra. & cap. ex insinuatione. & ff. eo. in causæ. & ꝯtrius sensus s. eo. mãdato. & sibi imputet qui eam non exegit. Si autem satisdationem exegit: in procuratorẽ celantem reuocationem redundabit, & aduersarius erit sine dãno; vnde si erat procurator actoris, commissa est satisdatio de rato. ff. rem rat. habe. l. 2. si procurator rei satisdat iudicatũ solui: & de dolo committet. ff. iudi. sol. l. iudicatum solui 2. & ff. eo. l. Plautius.

Reuocatio procuratoris non intimata iudici vel partibus valeat.

m ¶ *Postea.*]id est post litem contestatam: & intelligas ab ipso procuratore, vt dixi. s. c. proxi.

n ¶ *Ipso nolente.*]secus si volente: & sic posset intelligi s. eod. mandato. vt ibi not. Quantũcunq; tñ procurator ꝯdicat, non procedet cũ eo post reuocationẽ, quousq; de causa reuocationis cognitum fuerit: nõ enim debet se ingerere procurator. sed debet ei sufficere quòd sine suspicionis nota remoueatur ff. eo. l. quæ omnia.

o ¶ *Nequibit.*]contra. j. eo. si quem. Sol. ibi.

p ¶ *Nisi cum.*] hos casus q̃ sequunt habes ff. eo tit. l. filius. §. fi. & l. seq. vsq; ad l. sed & ex his. & l. post litẽ. vsque ad l. quæ omnia. §. 1.

¶ Glos. seq. voci. p q. & solu. cui solutioni signat cõtrarium, & respondet.

q ¶ *Inimicum.*]& quæ inimicitiæ hic veniãt, arbitrabitur iudex. Sicut quod

cit qđ diximus de iudice & de teste. 2.q.5.cap.2.in anti.de simo.p tuas.& de accusatio.cū oporteat. Non tñ dico q requirantur capitales:& hoc sonat littera q̄ dicit,vel suspectū:licet videat ꝯ. ff.eo.l. filius.ad fi.& l.si post datū. Sed in procuratore pro quo promisit dominus iudicatum solui, loquitur,qui compellitur prosequi: nisi capitales inimicitiæ interueniant: vel aliæ iustę causæ,de quibus ibi dicitur:& ideo lex eo.tit. vel exilio. quæ loqt de casu nostro, non posuit,capitales, in textu.

Glossa sequens obijcit, & tripliciter soluit.

a ¶ *Suspectum.*]& est suspicio alleganda & pbanda sicut ꝯ iudicem ꝗ.de appel.cum speciali. sed hoc ipso q operas ingerit in inuitum, suspectus est.ff.eo.tit. l.quæ omnia.& sic etiā ex falsa causa dominus poterit ipsum reuocare:quia ꝯdicendo suspectus erit:& sic habebit locum hæc littera. Sed potest dici vt not. Accur.ff eo.tit.l.quæ omnia.q aut procurator solus resistit, & tūc pcedat,& vera sit obiectio:aut aduersarius vel pcurator & aduersarius, & tunc secus: & sic possunt intelligi leges præallegatæ,& decre.ista:sed littera ista solum dicit,ipso nolente: vnde & postea dicit idem Accur.dic eum suspectū qualitercunque, sed non ita q remoueatur[a] .vel suspectus est interim , donec causa remotionis tractatur:aliàs enim ad quod remotioois causa tractaretur non video:licet dominus Mar.ibi primum consueuerit approbare.

suspectū[a] : aut aduersario affinitate[b] coniungi, vel eius[c] hæredem fieri †, seu ingredi[d] religionem †, aut in longum[e] peregrinari, vel ægritudine, aut vinculis[f] detineri contingat;seu alia rationabilis[g] causa subsit,propter quam sit merito reuocandus. ¶ Verum quamquam (nisi vt præmittitur) reuocari non possit[h] , dominus tamen suæ causæ vnà cum eodem procuratore(maxime si de collusione[i] timeat) minime prohibetur adesse[k].

¶ Idem.

¶ *Procurator habens mādatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest : nisi & potestatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet procurator. Ioan. And.*

CAP. III.

IS, qui[l] † à procuratore super hoc à domino potestatem[m] habente procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum[n], etiam si eo vsus[o] non fuerit (Licet in delegato sedis Apostolicæ[p] vices suas alteri committente aliud[q] censeatur)

b ¶ *Affinitate.*] quia tunc domino timetur periculum. C.de excu. tu. humanitatis.

c ¶ *Eius.*]scilicet aduersarij: & tūc ipse pcurator aduersarius est, & poterit dicere ꝯtrium eius quod primo petebat. Ad hoc 3. q.7. infamis.§.tria.ver.si contra patrem.ad idem ff.de postu.l.vlt.

d ¶ *Ingredi.*]etiam nō profitendo,sed solum probationis causa[3] ad hoc ꝗ.de sen.excom religiosi.2.rñso. & ꝗ.de reg.c.2.in prin.

e ¶ *In longum.*]arbitrio iudicis credo terminandum : habita consideratione causæ & viarum.

f ¶ *Vinculis.*] prædonum vel hostium potestate.ff. eod. tit. item si suspectus.

g ¶ *Alia rationabilis.*] vt puta ætas nimis decrepita,vel nimis iuuenis:& tunc reuocaretur de facto,vt ff.eo.tit.l.post litē.in fi. Vel q2 latitat.ff.eo.l.vel exilio. Vel iudicio publico vel priuato detinetur, vt ff.eo.tit.l.vel iudicio.& idem in similibus[4].

ADDITIO. In quibus est par vel maior æquitas sicut in causis expressis.arg.eius quod not.C. de fur.& secundum Cor. l. si quis seruo.in glo.fin.Ioan.Mona.& l.eos.Ioan.And.

h ¶ *Non possit.*]inuitus,vt ꝗ.vidisti.

i ¶ *De collusione.*]sed noone ex quo de collusione timet,habet eum suspectum,quare ergo non reuocat,vt ꝗ.eo.cap.Sol.timet hoc, sed probare non potest.ad hoc. 2.q.7.plerique. vel aliter hic non vult dilatare processum causæ,qui esset in cognitione suspicionis, vt ꝗ. dixi.& probatur ff eo.l.post litem. Io.And.

¶ *Gloss. seq.quærit & soluit.*

k ¶ *Adesse.*]sed quid sibi proderit adesse?proderit:q2 poterit testes & probationes inducere,qoas ille omitteret: vel falsē ille pducere tenebitur nominatos à domino: beneficium enim iuris qđ adesse possit, interpretandum est late:& vt aliquid cōferat. de verb. sign. abbate.& de hoc per Accur. ff.de inoff.testa.si suspecta.in prin.

IS qui.] Sunt duo dicta principalia:Secundum:ibi,*Verum*. Iterum primo ponit dictum,inferens contrarium argu.ibi,*Licet*. Secūdo ponit exceptionem à dicto:ibi,*Nisi*. Ioan. And.

¶ Præsupponitur primo illud quod fuit dictum ꝗ. eo. lib. de offi. deleg.cap.quamuis.videlicet,q si subdelegatus in totū cœpit vti subdelegatione:non potest delegatus de causa se intromittere,nec reuocare subdelegationem.

CASVS. In quandam causa,quam eram tecum habiturus, Titiū constitui procuratorem meum, cum potestate substituendi: q Titius videns q non poterat interesse negotio meæ causæ, quendam Caium substituit,qui Caius acceptauit substitutionem: ea tñ substitutione non est vsus,quia nō comparuit in causa: verum iste Titius meus procurator qui substituit , possit substitutionem reuocare: & extinguere potestatem substituti , & causam reassumere? Rñdet Romanus Pontifex q non : quia quamcito incepit substituere vsus est officio suo:& ideo desinit esse procurator:& hoc verum,nisi ad hoc esset sibi data specialis facultas per dominum constituentem in isto procuratorio,vt posset alium constituere, & causam de nouo assumere.Sed ponamus q constitui Titium procuratorem meum ad plures causas, cum potestate substituendi : Titius quantum ad vnam causam substituit : verum quantum ad alias causas remaneat procurator , non obstante substitutione, quā fecit ad vnam causam? Rñdet q sic : Ratio dubitandi in hoc cap.fuit : q2 aliud erat in delegato, videlicet quòd re existente integra,potest subdelegatus in totum reuocari , vt dictum fuit in præsuppositione: tamē aliud est in procuratore,vt hic : & rationē diuersitatis assignat glo. posita in verbo , aliud.

Nota primo hic textum notabilem , q per susceptionem mandati non dicitur quis vti mādato;qood oot.quia facit ad dubium, quòd susceptio mādati facta per delegatum, non inducat vsum iurisdictionis: & sic non perpetuat iurisdictionem. Not.secundo, q id quod quis non potest à se ex dispositione iuris communis,potest virtute specialis mandati.facit ad notata ꝗ.eo.tit.c.1.Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

l ¶ *Is qui.*]Procurator habens mandatum substituendi, substitutū à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit vsus , reuocare non potest:nisi & potestatem habuit reuocandi : Si autem erat pcurator ad plures causas , & in altera substituit : in alijs remanet procurator. Ioan.And.

m ¶ *Potestatem.*]quia aliàs non poterat,nisi in casibus.ꝗ.eo.c. 1.

n ¶ *Susceptum.*]& licet dixerit se nolle suscipere: tamē domino in eadem voluntate manente,adhuc suscipere poterit,vt ꝗ.eo.licet.

ADDITIO. Et secundum id oportet intelligi finiri mandatum procuratoris per ipsius renunciationem, re integra:re non integra non,nisi ex causa,vt idem dicatur in renunciatione quod in reuocatione ꝗ.c.2.Ioan.And.

o ¶ *Vsus nō fuerit.*]licet ergo dñs reuocet pcuratorē re integra,vel ante litē contestatā.insti.man.§.recte.& ꝗ.cap. pxi.in prin. cū suis concor.& ipso facto sm id quod dr.ꝗ. eo. si quem. procurator tñ datus ad substituendum hoc non potest post susceptū mandatum: iā enim suo functus est officio,& potius hic cōstitutus a principali domino,q̄ substitutus a procuratore videtur[5] , vt dixi ꝗ.eo c. 2.

p ¶ *Sedis Apostolicæ.*]quia alius non subdelegat. C.de iud.a iudice. ꝗ.de offi.deleg. pastoralis.& c.vlt.de app.cum causam.

¶ *Glos.seq.quærit & soluit.not.vnam differentiam, & rationem reddit,sinus vici.per quæstion.*

q ¶ *Aliud.*]scilicet q reuocare possit antequā ille vsus fuerit.& habes hoc ꝗ.eo.li.de offi.dele.quāuis.Sed quæro,quare aliud in delegato,quam in procuratore?Sol.credo q sit ratio:q2 delegatus principis habet à lege qood cōmittere possit: & ideo donec iudex subdelegatus vti cœperit,reuocare poterit, vt in prædicta decre. quāuis. Sed pcurator de quo hic loquit, habet hoc ab homine:& ideo cōmittendo suscepto mandato per procuratorē,functus est officio suo:& ideo amplꝰ nō reuocat. [Dicit ibi Io.Mo.& hic Archi. q iudicare licet sit onus,tñ est honor:procurare vero est onus tantum,& vile officiū. C.de decu. l. si qs pcurationē.li.10.quare nō, præsumitur qs sic excutere honorem sicut onus,nec sic duos sicut vnum.Io.And.] Et nota q2 si cōpromissarius datus ad eligendū eligat,& electus renuit consentire,amplius nō eligit : q2 suo functus est officio.ꝗ.eo.lib.de elec. si cōpromissarius.§. 1.pcurator tñ substituens non est functus officio suo, nisi substitutus mandatū suscipiat,vt hic vides:& ideo aliud,quia hic pcurator causam agere & substituere poterat,ibi solū eligere:& ideo citius illius expirat officiū. Et sm superius dicta nota,q2 cū tres casus sint positi ꝗ.cap.1.in qbus pcurator ad iudicia substituit:hic de altero tā:ū dicit,scilicet de eo q mandatū habet : vnde de reliquis secus credo, cū habeant potestatē nō ab homine,sed a lege,vt superius dixi ex eo q factus est dominus litis, vel datus in rem suam:alias enim quare non sic de alijs expressisset: & facit ꝗ.de deci.c.ad audientiam , & quod recitari solet de eo qui dixit in ma. quam pol. per adul. c. vlt. & de conuer. in fide. cap. 2.

Adesse sibi prodest interessenti multum.

Delegatus quare reuocat subdelegatū re integra,& procurator nō reuocat substitutum.

a ¶ . Ab illo

a ¶ *Ab illo.*] scilicet substituente:a domino autem bene.habita distinctione, quam habes s. c.proxi.

Additio. Eadem distinctio seruabitur in procuratore, q habet mandatum reuocandi sm Archi. Non enim plus poterit in reuocatione quam dñs: vnde substitutũ a se qui cõtestatus est litem, nõ reuocabit, nisi eo casu quo reuocaret dñs cõstitutũ à se. Io.And.

vlterius reuocari ab illo[a] † : Nisi reuocandi[b] potestas concessa fuisset eidem. ¶ Verum si cum ad plures, vel ad omnes[c] causas generaliter constitutus fuisset, in vna tãtum substituerit earundem, in alijs nequaquam prohibetur procurationis officium exercere[d].

¶ Idem.

¶ *Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum: nisi cũ aliqua illorum specificatione, vel libera potestate. hoc dicit. Zen.*

CAP. IIII.

QVi † ad agendum[e] & defendendum, ac generaliter ad omnia, etiam si mandatum exigant speciale[f] constituitur procurator: ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet[g]. ¶ Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati † fuissent, adiecta clausula generali: tunc ad non expressos[h] etiam admittetur[i]. ¶ Procurator quoque absque speciali mandato[k] iuramentum deferre[l], transigere, vel pacisci[m] non potest: nisi ei bonorum, vel causæ admini-

b ¶ *Reuocandi.*] tunc enim non expirat mandatũ, ex quo penes eũ potestas remanet reuocãdi. & facit optime s. eo. li. si delegatus. de offi.deleg.

Additio. Reuocat ergo quod trãstulit nõ ex se vel à se: sed ex potestate per dominũ tradita, ex quo dñs poterat. s.c.prox. Io.Mon. Ioan.And.

c ¶ *Ad omnes.*] potest ergo cõstitui ad vnam & ad plures, & ad omnes causas procurator. ff. eo. l. 1.

d ¶ *Exercere.*] sic & delegatus ab alio quam à principe ad vniuersitatẽ causarũ, vnã delegat, & in alijs iurisdictionem retinet. ff. de iudi. cum prætor. §. 1.

Qui ad agendum.] Primo ponit de generali procuratorio cum clausula: Secundo cũ illi formæ adijcit speciale: Tertio ponit tria, quæ requirunt speciale mandatũ: & casum excipit Secunda: ibi, *Sed si.* Tertia: ibi, *Procurator quoque.* Io.And.

¶ Datus procurator ad agendũ & defendendũ, & generaliter ad omnia alia, quæ mandatũ exigunt speciale: non potest agere in causis requirentibus mãdatũ speciale, nisi in procuratorio fuerint expressi aliqui casus requirentes speciale mandatũ, subiecta clausula generali: Item sine speciali mandato non potest procurator transigere vel pacisci, nisi sit constitutus in rem suam. hoc dicit.

¶ Præsupponendũ est quod habet in glossa magna huius cap. videlicet, q sunt aliqui casus, in quibus quilibet nõ potest agere pro alio vt procurator: nisi fuerit sibi data specialis potestas in procuratorio ad hoc: sicut in causa restitutionis in integrum, quis non potest petere releuamentum, nisi habeat mandatum speciale: Itẽ sunt plures alij casus, de quibus in glos.

Casus. Ego Titium cõstitui procuratorem meũ sub ista forma: Titium procuratorem meum generalem ad agendum & defendendum constituo, creo, & ordino, & ad omnia negotia iudicialia & extraiudicialia, etiam si talia requirãt mandatũ speciale: tñ non specificaui in mandato procurationis illa specialia: quæritur an meus procurator virtute illius procuratorij sit admittendus ad petendũ in integrum restitutionem: & ad explicandũ alios actus requirẽtes mandatum speciale? Rñdet Romanus Pontifex, q non, nisi specificauerit in mandato illa quæ requirunt mandatum speciale. Sed ponamus q ego cõstitui procuratorem meum specialiter ad petẽdum in integrum restitutionem, & adiũgo in procuratorio; & alia requirentia mandatum speciale: verũ procurator meus possit explicare alios actus requirẽtes mandatũ speciale, posito q illi actus nõ fuit expressi in mandato? Respondet q sic: Sed ponamus q ego constitui procuratorẽ meum in aliqua causa, vel cõstitui procuratorem meum generalem ad omnia negotia: q procurator meus trãsegit cum debitore meo, idest aliquo sibi dato remisso vel retento, recessit ab actione mea: an valeat talis transactio, & mihi obstet, si velim secundo agere? Rñdet q nõ potest procurator transigere, nisi sit specialiter constitutus ad transigendum. Sed ponamus q non trãsegit, sed plus fecit: qa gratis nomine pcuratorio quittauit? Rñdet q hoc non potuit facere, nisi fuisset procurator in rem suã: qa donaueram sibi debitũ, & in eum transportaueram meas actiones: quia tunc exercet actiones meas directas in rem suam, idest ad suã vtilitatem: & ideo poterit transigere cũ aduersario: quæ transactio erit in detrimentum sui & mei. Item fallit si fuerit institutus cum libera administratione, hoc est possit facere omnia tanquã si essem in propria persona: tunc nomine meo poterit transigere: & valebit talis transactio. Nota primo, q procurator quantũcunq; fuerit generaliter cõstitutus ad omnia negotia: posito q in mãdato fuerit dictum, etiam si talia sint, quæ mandatũ exigant magis speciale: nõ potest petere restitutionem in integrum, ɔtrahere matrimonium, transigere vel pacisci: nec explicare alios actus requirentes mandatum speciale. Nota vlterius, q si quis procuratori suo dederit mãdatum speciale ad petendum restitutionem in integrum, vel aliqd aliud faciẽdum, qđ mandatũ requirit speciale, & supposuerit clausulam generalem: etiam si talia exigant mandatũ speciale, illa specialitas operatur, vt clausula generalis secuta habeat effectum: licet alias si non fuisset posita specialitas, nullũ haberet effectũ: & istud facit ad iura dicentia. Ponamus q aliquis pmisit se præsentare certo die i iudicio sub certa poena: si fuerit legitimo impedimento impeditus, ad illam poenã non tenet: nisi promiserit soluere poenam, nõ obstante impedimẽto, talis renunciatio valet: licet fuerit impeditus alio impedimento, siue alio casu fortuito non expresso: nã potest renũciare omni impedimento aliqbus casibus fortuitis expressis. l. sed & si quis. §. quæsitũ. ff. si quis cau. Nota, q procurator constitutus ad agendũ, non potest iuramentum litis decisorũ deferre: & si detulerit, & aduersarius iuramentũ susceperit: nõ præiudicat domino: secus si dominus detulisset. Nota q transactio proprie respicit actorem: nam dicitur a transigo: quod est vltra ago, vel litem decido, actionem, scilicet remittendo.

e ¶ *Ad agendum.*] datus ad agendum defendere cogitur, vel satisdare de defendendo. ff. eo. l. seruum. in fi.

Additio. De hoc ff. eo. l. sed & hæ. §. pter. Et quomodo hoc intelligit de actionibus tempore constitutionis competentibus, vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. item excipitur quòd licet. Ioan. And.

f ¶ *Speciale.*] vt j. §. vlt. cum similibus.

g ¶ *Non debet.*] & sic nõ valet tantum genus quo ad speciem, quãtum species ad idem s. de app. c. 2. [Concor. vide ff. eo. Pomponius. in prin. Ioan. And.] De hoc habes s. de offi. ord. si sacerdos. in an. 23. dist. quamquam.

h ¶ *Non expressos*]non tamen per hoc matrimonium ɔtrahere poterit[i], vt j. eo. c. vlt. nec poterit contra electum vel promotum opponere crimina, vel defectus, vt in clemen. eo. tit. non potest.

¶ *Glossa seq. arguit pro opinione Bul. & aliorum doctorum.*

i ¶ *Admittetur.*]Nota pro illa opinione Bulgari, & aliorũ doctorũ legum, q paciscens, q casum fortuitũ nõ opponet: aut aliquos expressit secuta generali clausula, aut nullũ, vt in primo casu teneat renũciatio: in secundo vero nõ: & not. hæc materia per Accur. ff. si qs cau. sed & si. §. quæsitum. & recitari solet s. de depo. bona fides.

k ¶ *Mandato.*] vel eo q habeat vim ipsius specialis mandati, vt s. proximo responso.

l ¶ *Deferre*] ff. de iureiuran. iusiurandum. 1. §. fi.

¶ *Gloss. seq ponit xx. casus computatis quos ponit textus, quibus requiritur speciale mandatum.*

m ¶ *Vel pacisci.*] C. de transac. transactionis. vbi de hoc. ff. eo. tit. l. procurator cui generaliter libera. & l. mãdato. & s. de trãsac. cõtingit. & de arbi. per tuas. nec i integrũ restitutionẽ pro alio petere. s. de rest. in integ. corã. vbi de hoc. & hoc quando principaliter petit: secus si incidenter. s. eo. tit. sollicitata. C. etiã per procur. causam in inte. resti. agi. pos. l. vnica. Itẽ in causa suspecti tutoris. ff. de pcu. nõ solũ. §. fi. Item vbi sunt duo procuratores omniũ rerũ alicuius: tũc enim nõ potest vnus ab alio sine speciali mãdato exigere. ff. eo. l. q duos. & l. itaq. Itẽ de interdicto de lib. exhib. & dedu. ff. eo. l. Pomponius. j prin. Itẽ in acceptilatione. ff. de accep. l. 3. Itẽ in rescriptorũ ipetratione. s. de rescrip. nõnulli. & c. ex parte. Itẽ in causa matrimoniali sm Vin. 33. q ma. ac pos. c. ex literis. i parte decisa [idest in cõpilatione antiqua] arg. ɔ. s. eo. tit. accedens. sed ibi parẽtibus agentibus de matrimonio filiorũ, accessit ipsorum cõsensus, vt ibi not. Item sm quodã in voto trãsmarino. s. de vo. ex multa. in prin. ver. illis. Item in consumptorũ instrumentorũ exẽplatione. de fide instru. c. vlt. Item in his q̃ sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit, qđ dic vt not. in anti. de offi. lega. q translationẽ. Itẽ in ɔtrahendo matrimonio. j. eo. c. vlt. & in sponsalibus. q cle. vel vo. veniẽs. In cõpromisso. s. de arbi. p tuas. Item in absolutione petenda ab excõicatione. de sen. excom. q de his. in fi. & arg de poeni. dist 1. quẽ penitet 3. Itẽ in oblatione filij idolis faciẽda. de conse. dist 4. quæris, in prin. Item in ɔhenda excõicatione. 24. q 4. si habes. in prin. Item in præstatione iuramenti de calumnia. j. de iura. calum. c. vlt. Item in casu s. eo. lib. de elec. procurator. & de hoc vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. item opponitur, quòd licet habeat.

Idem Io. Mona. per rationem ibi notatam.

Mandatũ speciale in multis casibus exigitur.

a ¶ Concessa.

a ¶ *Concessa.*] vel datus sit in rem suam. In tribus ergo casibus hoc potest, scilicet quando habet speciale, qñ habet generalem & liberam, quando datus est in rẽ suam: hæc probant ff. eo. l. procurator. cui generaliter libera. ff. de iureiur. l. iusiurandum. §. fin. & l. seq. C. de noua. l. non abstulit. & ff. de solu. l. hoc iure. & C. de transact. l. transactionis.

Q*Vi generaliter.*] Soluit tria dubia: Primũ de forma: Secundum de persona: ibi, *Nedum.* Tertiũ de ætate: ibi, *Licet autẽ.* Ioan. And.

[Margin: Alias indul- gentia.]

CASVS. Ponamus ꝙ ego Titium constitui meũ procuratorẽ sub ista forma: Constituo Titium procuratorem meum ad omnia negotia mea, non addito, iudicialia vel extraiudicialia: verum virtute illius procurationis Titius poterit agere ꝫ debitores meos: & an poterit experiri, hoc est, defendere ꝫ meos creditores: vel requiratur ꝙ dicam: constituo Titium meum procuratorẽ ad lites præsentes & futuras, & ad negotia? Rñdet, ꝙ procurator constitutus ad negotia poterit experiri vel defendere ꝫ creditores agentes, & agere ꝫ debitores. Sed qd sanctissime Pater, habemus in l. filiusfamilias ff. eod. tit. ꝙ filiusfamilias potest esse procurator: Sed verum possit hoc facere sine licẽtia & auctoritate sui patris: vel verum requiratur licẽtia & auctoritas sui patris? Videtur ꝙ sic: quia ipse filiusfamilias non potest suscipere iudicium nomine suo absque auctoritate sui patris. l. non solũ. C. de bo. quæ lib. in pote. consti. in gloss. magna: ergo similiter nec nomine alieno: Hoc tñ non obstante, Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ filiusfamilias poterit agere & defendere pro alio sine licentia patris. O sanctissime Pater, vellẽ informari a vobis, quæ ætas requiritur in procuratore ad lites? Rñdet quòd licet in procuratore constituto ad negotia, sufficiat ætas xvij. annorũ: tñ in ꝓcuratore constituto ad lites & ad iudicia, requiritur ꝙ ipse habeat xxv. annos: & ꝙ sit maior xxv. annis. Nota primo, ꝙ verbũ, negotia, positum in procuratorio, accipitur large, vt comprehẽdat negotia iudicialia & extraiudicialia, vt in cap. forus. de verb. sign. in antiq. vbi habetur, ꝙ negotium est in iudicio, & negotiatio extra iudicium. Nota vlterius, ꝙ licet filiusfamilias nõ possit esse suo ꝓprio nomine in iudicio sine auctoritate patris, alias iudiciũ esset nullum: tñ potest esse procurator in iudicio nomine alterius sine auctoritate patris. Vnde sciendũ ꝙ filiusfamilias est nomẽ iuris: & dr ille qui est in potestate alterius: q̃uis habeat liberos vel non habeat: quia non refert: paterfamilias vero accipitur pro eo qui est sui iuris. Nota, ꝙ quis non potest esse procurator ad iudicia, nisi sit perfectæ ætatis: id est, maior xxv. annis. & qui minorem xxv. annis constituit procuratorem, perinde est ac si nullum constituerit. fallit in casu l. exigendi. C. eo. tit. vbi dicitur, ꝙ filius potest suscipere defensionem pro patre suo absente.

[Margin: Refert in criminalibus et ciuilibus mo... de re... dic c. i. ibi gl. ... criminaliter ... & ... Phil. ... constituam ad ... actum. ... ad recipiendum, nõ sufficiet ... agere ... tamen ... Pa. de Ancha. Foua.]

stratio libere † sit concessa a.

¶ Idem.

¶ *Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia se extendit.*

CAP. V.

QVi b generaliter c constituitur ad negotia procurator, agere ac experiri d potest †: exceptis his casibus e, qui mandatũ exigunt speciale.

¶ *Potest filiusfamilias esse procurator, etiam absque patris consensu. Zen.*

¶ Nedum vero ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filiusfamilias f absque patris assensu fieri procurator.

¶ *Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negotia deputari potest procurator. hoc dicit. Zen.*

¶ Licet autem quis post decimumseptimum annũ g procurator ad negotia h licite deputetur: ad iudicia tamen, nisi maior vigintiquinque i annis fuerit, deputari nequibit.

¶ Idem.

¶ *Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet: Si vero insolidum, qui primo contestatur litẽ admittitur, altero totaliter excluso: nisi adiectum fuerit, quòd non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur: hoc dicit.*

CAP. VI.

SI † DVO PRO-

¶ *Prima glossa ponit quid declaret.*

b ¶ *Qui generaliter.*] Non eget summa: qa satis summat seipsum. Hoc primum dictum ponebat Guil. pro quæstione Spec. eo. tit. §. 3. in fin. & sequente. Vbertus idem dicebat qd dicit hæc decr. & idẽ not. Host. de proc. petitio. in 1. glo. & satis olim hoc dicebamus per decr. dilectus. in antiq. eod. tit. vbi est hoc satis expressum: sed glos. videbatur ibi tacite cõsentire, ꝙ generaliter fuerat constitutus ad negotia, & ad iudicia.

c ¶ *Generaliter*] Nota quòd generaliter potest fieri procuratoris constitutio: & dicitur hoc. s. eo. petitio.

d ¶ *Experiri.*] id est, defendere. s. de iud. cap. 1. alibi ponit pro agere. s. de cau. pos. pastoralis.

e ¶ *Casibus.*] exempla vide s. c. proximo.

¶ *Gloss. seq. vtitur per obiectionem & solutionem.*

f ¶ *Filiusfamilias* [1].] non dubitamus quin filiusfamilias posset constitui procurator. s. eo. non iniuste. & ff. eo. l. filiusfamilias. §. ipse quoque. sed an sine mandato patris possit constitui, dubitatur: Et videbatur ꝙ non: quia pro se non admittitur, ergo nec pro alio: cum interdum admittatur pro se qui non pro alio. ff. de postu. l. 1. §. 1. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria. & not. de hoc per Accur. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. 1. in fi. sed quia nil deperit patri, idcirco admittitur sine mãdato, vt hic. & est simile s. de iudi. c. vlt. vbi autem deperiret patri, haberent locum iura prædicta ad hoc. ff. ad Treb. ille à quo. §. fi. ff. de in integ. resti. cum mandato. in fin.

[Margin: 1 Vide Bart. in l. si non fecit. l. ... C. de bo. quæ lib. Fortu.]

ADDITIO. Filiusfamilias pro se non admittitur, etiam contra extraneum, nisi in casibus quos vide not. in Spec. de actore. §. 1. ver. sed & filius. & not. s. de iudi. cap. fi. in fi. Admittitur etiam ꝫ patrem in casibus qui not. ff. de iudi. l. lis nulla. & i Spec. præalle. §. ver. item ꝙ est filius. & an tunc egeat consensu sui patris. in eod. §. ver. quid si filius. Io. And.

¶ *Glossa seq. dat simile.*

g ¶ *Decimumseptimum annum.*] Instit. q. ex cau. ma. non licet. §. iuste. sic & aduocatus peregisse debet xvij. annum. ff. de postu. l. 1. §. initium. 3. q. 7. cap. infamis. §. tria versicu. veruntamen.

[Margin: Aduocatum debet peregisse annũ xvij.]

ADDITIO. Quare minor ætas sufficiat in aduocato & teste, q̃ in ꝓcuratore ad iudicia, vide in Spec. de aduocato, §. 1. versi. item ꝙ est minor. & not. in [2]. instium. statim allegato. & C. eo. exigendi. & ratio est: qa obligat̃ ꝓcurator actione mandati. Itẽ condemnat̃: qd non est in illis. Io. And.

[Margin: 2 Ad hunc textum vide quæ dixit ... in c. ... de ... adde Summam consil. ... ꝓ ... lib. ...]

¶ *Glos. seq. ponit dictum Hostien. quod recte per quæstionem.*

h ¶ *Ad negotia.*] Not. Hostien. s. eo. non iniuste. in quarta glos. ꝙ procurator datus ad negotia maior xvij. & minor xxv. potest agere & experiri [3]: nam ex quo procuratur ad negotia, agere potest, vt s. prox. responsio: & minor xxv. annis datur ad negotia, vt hic. ergo & aget, vt ibi. Ioan. And.

[Margin: 3 Falsum: qa ... solum requi... mandatum ... etiam ... Fortun.]

i ¶ *Vigintiquinque*] ff. eo. tit. minor. de his qui ve. æta. impe. l. fi. C. eo. tit. l. exigendi.

S*I duo.*] Ex pluribus procuratoribus quãdo vnus sine alio admitti debeat, hic habetur. Zen. Diuiditur s̃m Ioan. And. hoc modo: quia principium, & finis: ibi, *Sane.* ponit de procuratoribus simpliciter datis, distinguens inter causas spirituales, & non: Medium: ibi *Secus.* ponit de datis insolidum: Primo sine clausula: ꝙ non sit melior, &c. Secundo: ibi, *Nisi.* quando cum clausula: Tertio moderationem subdens: ibi, *Dum tamen.* Quarto casum dubium circa id soluens: ibi, *Caterum.* secundum eum.

CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus, Titium & Caium meos procuratores constitui, nõ adiecto, ꝙ eos constituebam meos procuratores, & eorum quemlibet insolidum: Quæritur an alter istorum procuratorum sine altero possit causam procurare? vel an sit necesse in oĩbus actis iudicialibus, ꝙ ambo procuratores sint p̃sentes? Rñdet Romanus Pontifex, dicẽs ꝙ cum duo vel plures procuratores sunt in vna causa constituti simpliciter, non adiecta clausula; & quẽlibet in solidũ: vnus sine altero nihil potest explicare: sed simul debent interesse: fallit in casu posito in fine huius cap., puta i casu electionis, postulatiõis, vel ꝓuisionis: sec. si fuisset adiecta clausula; & quẽlibet insolidũ: tunc enim alter sine altero poterit negotium explicare: nam tunc constat de mente constituentis. Sed ponamus ꝙ vnus istorum procuratorũ incœpit causam ꝓcurare: verum ille qui incœpit causam, erit pôtior in promotione causæ & solus: ita ꝙ alius non possit de causa se intromittere? Rñdet quòd si alter istorũ causam occupauerit solus sine alio cõprocuratore, tunc solus habebit facultatẽ finiendi causam, & nõ alius & hoc verum, nisi esset dictum in procuratorio, ꝙ melior non esset conditio primitus occupantis, vel deterior subsequentis, sed qd per vnum ipsorum fuerit incœptum, possit alter terminare, prosequi, & finire. tunc enim isto casu, vno occupante, non erit alius exclusus a promotione causæ: immo poterit causam assumere in eodem statu, in quo alius dimisit, & finire vsque in finẽ: & istud verũ, nisi ille qui causam primo occupauit, aliũ substituerit: qa tunc substitutus præferetur comprocuratori. Sed ponamus retento eodem themate, ꝙ si in vna causa constitui duos vel plures, vnus causam primo occupat: postea lite contestata cum aduersario meo ille ꝓcurator fuit impeditus, & non substituit: alius cõprocurator comparuit pro mea causa, postea cessat infirmitas: vult primus procurator causam reassumere, & expellere illum: an possit? Rñdet ꝙ licet cesset impedimentum, tñ non poterit illum procuratorem expellere. Postea Romanus Pontifex, in versi. sane. excipit casus a regula posita

curatores ᵃ simul ᵇ (non adiecto, insolidum ᶜ) deputentur, vnus sine altero non debebit admitti ᵈ. Secus ᵉ si sint insolidum constituti: sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem ᶠ negotium primitus occupabit ᵍ †. Post occupationē autem huiusmodi, alter se intromittere nequibit vlterius: cum ille litis dominus sit effectus: nisi dictū in constitutione fuisset, quòd non fieret melior conditio occupantis ⁱ: tunc enim si eum, qui occupauit infirmari, mori, absentari, vel aliás impediri contingat: aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum ᵏ: dum tamen ab † alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri ˡ debebit eidem.

¶ *Procurator datus insolidum, qui occupauerat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Cæterum vbi nullo substituto ᵐ, alter ⁿ suscipit negotium prosequendum: is qui occupauit primitus, ipsum ᵒ resumere postea impedimento cessante ᵖ nequibit: nisi forsan illum contingeret † impediri ᵠ.

gula posita in princ. capituli, videlicet, q̄ cum quis constituit plures procuratores simpliciter, nō adiecta clausula: & quemlibet insolidum, in causa requirente celeritatem, puta in causa electionis, postulationis, vel prouisionis: certe valet talis constitutio simpliciter facta, & oēs non admittuntur ad promouendum causam, sed vnus dūtaxat. Sed quis admittetur? Certe magis idoneus, & illud relinquitur arbitrio iudicis q̄ dicatur magis idoneus: nam dicit iudex, gratifico istum, & alios non admitto. Et ratio specialitatis ponitur in textu: quia istæ causæ requirunt celeritatem: & segnius expediuntur negotia cōmissa pluribus: ideo iura cōiter dicunt, q̄ in causis istis spiritualibus, quæ requirūt celeritatem, est procedendum summarie, & de plano sine figura & strepitu iudicij. clemen. dispendiosam. de iudic. Nota primo, q̄ illa verba, quemlibet insolidum: non sunt verba constitutionis: nam si ponerētur illa verba in constitutione, forte non valeret cōstitutio potestate & voluntate ꝫdicentibus. cap. cum super. 10 §. de offi. & potesta. iudi. delega. in ant.

Nota vlterius, q̄ procurator per litis contestationem efficitur dominus litis: & ad hoc allegatur istud cap. Nota insuper, q̄ vbi exercitium actus duobus simpliciter & eodem tpe committitur, intelligitur factum vt simul procedant: ad hoc ī. in ant. de offi. deleg. causam. Nota etiam, q̄ vbi duo habiles concurrunt ad exercitium actus, ille obtinet, qui alium præuenit. ad hoc ī. eod. lib. de rescript. cap. penult. & sic patet, q̄ vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt. Dominicus. Nota finaliter quid importet clausula, q̄ non fit melior conditio occupātis, in procuratorio posita: quia præiudicat potestatem procuratoris non occupātis quo ad habitum potestatis, non autem quo ad exercitiū: nisi in certis casibus, secundum Dominicum.

¶ *Glossa primo dicit quid determinat.*

a ¶ *Si duo procuratores.*] Emanauit hæc decret. ad declarationē eorū, q̄ not. Ioan. 2. q. 7. § forma. & Ber. ī eo. tit. nō iniuste. & Accursius. ff. eod. tit. l. pluribus. & Innocentius & Hostiensis ī. eod. in nostra. & Guliel. in Spec. eo. tit. §. ratione aūt. vers. qd si duo, & vers. seq.

¶ *Glossa sequenti per quæstionem.*

b ¶ *Simul.*] quia secus si diuersis tpibus. ff. eo. l. si quis cum procuratore. ī. ne. & ī. eo. non iniuste: & hoc ideo, quia dando secundū, videtur primum reuocare: vt in prædictis iuribus: & hoc est verū: nisi exprimat se nolle primum reuocare. ff. de leg. 1. l. si pluribus. ad hoc ī eo. si quem. Et hoc verum intelligo ¹, si secundus procurator nolit suscipere mandatum arg. Insti. quibus mod. testa. infir. §. posteriore vbi dicitur, q̄ sm testamentum rumpit primum, licet ex secundo testamento aliquis hæres factus nō sit, vel esse noluerit: sic & hic arg. prædictorum iurium. Et hoc tractat Guli. in Spec. eod. tit. §. ratione autem. vers. sed cum dato secundo. Et in eod. §. super vers. item q̄ licet. dixi q̄ sunt duo procuratoria duorum, nec apparet quod prius ².

Additio. Quòd quis dando sm procuratorem, videatur reuocare primum, licet secundus acceptare nolit: patet etiam ff. de leg. 1. l. plane. in princ. & Insti. quibus mod. tolli. oblig. §. præterea. & vide quod ibi not. in glos. sed quæ. & quod dicam post Dyn. ī. de reg. iur. non præstat. contra ff. de rescind. vend. l. si ad quod. 1. responso. Dic vt ibi Ioannes Andr.

c ¶ *Insolidum.*] aliquid operatur: sed non per omnia: quod sonat, vt ī. patet.

¶ *Glossa sequens primo ponit tres casus diuersos ab isto: secundo reddit rationem huius dicti: tertio quærit, & ponit tres opiniones, & approbat vltimam.*

d ¶ *Admitti.*] aliud in executoribus vltimæ voluntatis, vt ī. de testa. cap. vlt. in an. & in procuratoribus datis ad iudicia spiritalium causarum, vt ī. eod. cap. §. sane. & in tutoribus. ff. de adminis. tuto. decreto. in fine. & in his de benignitate secus est receptum, vt ibi. Et est ratio dicti: quia hi duo censentur pro vno. ī eo. lib. de elect. cap. penult. §. 1. ³ Est ergo hic necesse, q̄ vterq; admittatur, sicut in iudicibus datis sine clausula. ī. in antiq. de offic. delega. causam matrimonij. Sed quid dices: ecce vnus confitetur, & alter negat: qd erit? Super hoc fuit dissensio: dicunt quidam, q̄ facta est litis contestatio, & statur confessioni: quod sic probatur: si dn̄s præsens esset, & confiteretur, & negaret, staretur confessioni, quæ cōtra eum est. ff. de interroga. act. de ætate. §. 1. ergo idem in his, qui personam domini repræsentant. Alij dicunt q̄ eligere potest dn̄s vtrum stetur negationi vel confessioni. arg. ī. de re iudica. duobus. & ff. de re iudic. duo iudices. Tertij dicunt, & forte melius sm Innocentium, q̄ per talem rñsionem non fit litis contestatio: sed procedendum est ꝯ dominum tanq̄ contra contumacem, pro eo q̄ non misit pcuratores instructos. ī. de iuramen. calum. in pertractandis ⁴. Prima opinio placuit Host. ī. eod. in antiq. in nostra. Mihi placet vltima: quia concessio vel negatio vnius solius, etiam altero non resistente, non valet, vt ī. in principio. Multo minus altero resistente: ad hoc ī. eod. lib. de elect. cap. penult. §. si autem. Et pp cuitanda hæc dicebat Bernar. ī. eod. non iniuste: quòd satis erat æquum, q̄ siue adijceretur, insolidum, siue non: semper iudex eligeret idoneiorē. ad hoc ff. de accu. si plures. ff. de admini. tuto. si plures. sed non est verum, nisi in casu ī. eod §. sane. Vincen. autem dicebat ob prædictam causam procuratores tales non admittendos. Sed vera est eius opinio in casu ī. eodem lib. de elect. cap. penult. §. si autem. alias non, vt hic vides.

e ¶ *Secus.*] scilicet quia tunc vnus admittetur sine altero.

¶ *Glo. seq. alleg. quatuor concor. ponit duos alios modos occupat. unde & casum in quo nihil operatur occupatio.*

f ¶ *Litis contestationem.*] quia tunc demum agere videtur. ff. rem rat. hab. l. amplius. Ad hoc ī. in antiq. de offic. deleg. relatum. & de verb. signif. ex parte 2. & concord. ff. eod. l. pluribus ⁵. Interdum aūt dicitur quis occupare: quia primo ad sententiam deuenit: vt in actione de peculio, & in noxa. ff. de pecul. si vero. ff. de noxa. si quis a multis. quia non præsumitur quis astrictus: & ideo ibi ante sententiam appellatione no susceptam, nullus occupare videtur. arg. C. de actio. & oblig. l. negantes & delegatus cum clausula, vos vel alter vestrum: occupat per quamlibet inchoationem iudicialem ī. eod. lib. de offi. deleg. cum plures. aliqñ nil operatur occupatio. ff. de dam. infec. si finita. §. Iulianus. ff. vt in possess. leg. l. si cui. §. qui prior. vbi omnes æqualiter in possessionem mittuntur: licet partes sibi faciant per concursum.

g ¶ *Occupabit.*] in bona significatione. sic 7. q. 1. factus est Cornelius: alibi in mala. ī eod. lib. de elect. generali. vbi de hoc.

h ¶ *Litis dominus.*] s. eod. c. 1. cum suis concor.

i ¶ *Occupantis.*] & nihilominus contra voluntatem dn̄i melior fiet ipsius occupantis conditio: quia statutum iuris immutare non potuit in totum, ad hoc ī. de testamen. requisisti. & cap. tua. ff. de leg. 1. l. nemo. Si ergo non valet in totum vt agit, valeat pro ea parte, & eo modo quo valere potest ⁶. Ad idem ī. de despon. impu. c. 1. §. 1. [Et bene facit C. de fideius. non solū. & vide quod dixi in ant. de maio. & obed. solitæ. sup glo. q̄ quoq;. facit etiam ff. de vsufru. leg. si alij. cuius casum vide in decre. de celebra. Mis. in quadam. super glo. antepen.] Et determinatum est hic quod dubie tractabat Guil. in Spec. eo. tit. §. ratione autem. vers. quid si dictum fuit.

k ¶ *Inchoatum.*] simile ī. eod. lib. de offic. deleg. cum plures.

l ¶ *Præferri.*] est enim constitutus ab eo qui potior est, clausula non obstante, vt supra vidisti: excludet ergo illum cum vices potioris gerat ⁷. ad hoc 93. distinct. cap. vlt. & 94. distin. cap. 2. ī. de præbend. si quis.

m ¶ *Substituto.*] ab occupante. Nunquid hunc reuocare potest? dic vt dixi s. eod. tit. si quis.

n ¶ *Alter.*] collega datus cum eo insolidum.

o ¶ *Ipsum.*] negotium.

p ¶ *Cessante.*] arg. ꝫ. ī. eo. lib. de elect. cupientes. §. q̄ si. & ī. de sent. excom. eos qui. vbi cessante impedimento tenetur quis ad hoc, ad quod prius tenebatur: sed hic iam alius occupauit, & eo casu quo potuit: vnde nec virtus clausulæ hoc operatur, vt vides.

q ¶ *Impediri.*] & tunc ille assumet, nec ille substitutum dare poterit, cum litem non fuerit contestatus. ī. eod. cap. 1. & §. 1.

Marginalia: ¹ Idem Archid. ī. cap. ... ² Tunc non ... ³ ff. de con... ⁴ Alias opinionem suam ... de hoc in Spec. de confess. § si. vers. sed pernon Ioh. An. ⁵ Et ff. de leg. ... plurib. in ff. Sed ibi valet cum primo conditionis quo ad electionem tantum tenendam de re legata, vel pretio. Ioan. And. ⁶ Nota q̄ verba non operantur vt sonant, sed aliter interpretantur. Dynus & Pet. de Anchar. Fran. ⁷ Non pendent ab alio ... reuocare quia ... habeant potestas ... Philippus Fran. Addo ... ⁸ Aliàs, ab illo. ⁹ Aliàs, contingeret.

K   a ¶ Causa.

¶ In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum: qui solus prosequi poterit, nec alius admittitur, nisi primo legitime exclusa. hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane in electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis[a] (cum talia celeriorẽ[b] expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter[c] obseruari: vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum[d] deputati iudex (ne propter eorum concursum negotia eadem intricari[e] contingat) idoneiorem[f] ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: Nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum[g].

¶ Idem.

¶ Procurator, qui renuit acceptare mandatum: pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate.

CAP. VII.

Licet[†] is[h], qui procurator[i] constituitur ab absente[k], dixerit præsentatum sibi suscipere[l] nolle[m] mandatum: hoc tamen nequaquam obstãte[n], quamdiu[o] constituens in eadẽ persiterit voluntate, ipsum[p] acceptare poterit[†] quãdocunque placebit[q].

¶ Idem.

¶ Dominus dans procuratorem, quotiens contingit eum abesse, causam tractando, procuratorem non intelligitur reuocare: secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quòd ipsum reuocare non intendit: vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioan. And.

CAP. VIII.

SI QVEM SVB

a ¶ *Causis.*] secus in negotiis etiam spiritalibus, vt patet. š. eo. lib. de elect. cap. penult. §. si autem. quod est contra. & ibi dixi.

b ¶ *Celeriorem.*] de hoc vide quod dixi š. eod. lib. de elect. cap. vlt.

c ¶ *Specialiter.*]. Nota ergo q fauor aliquid inducit contra ius positiuum; quod habuisti š. in princ. decret. Et nota per hanc litteram reprobatam illam opinionem, quæ videbatur æqua Bernardo š. in ant. eod. non iuriste. q siue esset clausula insolidum, siue non, iudex poterat eligere: sed non est verum nisi in spiritalibus: vt hic vides. & facit pro illa opinio. ff. de popu act. l. 2. sed non obstat. quia ibi plus tangitur vniuersitas, q̃ priuata persona: & ideo fuit electio magistratus.

d ¶ *Non insolidum.*] si enim insolidum, non esset speciale: quia omni casu iudex eligeret si ambo concurrerent, & simul occuparent. ad hoc š. eod. lib. de elect. cap. penult. §. 1.

e ¶ *Intricari.*] vt ex contrariis respõsionibus. Parat igitur viam expeditioni negotij: & prouidet domino absenti: occurrit partium laboribus & inutilibus expensis: ad quæ omnia tenetur iudex. š. eod. lib. de offic. ordi. vt litigãtes. de rescrip. statutum.

f ¶ *Idoneiorem.*] ff. de accusa. si plures. [Ad idem ff. de damn. infect. in reficiendo. cum concordan.] ff. de adminis. tut. si plures. & videtur idoneior magis honestus, & qui melius merita causæ nouit. š. de iura. calum. in pertractandis.

ADDITIO. Facit C. eod. tit. l. fin. Ioan. And.

g ¶ *Admittendum.*] scilicet quando non dedit substitutum, & non potest, vel non vult prosequi.

Licet] Non diuiditur: quia textus sub vno constructu pendet. Dominicus.

CASVS. In quadam causa, quam eram tecum habiturus, Titiũ procuratorem meum constitui, & ei misi litteras procurationis per aliquem nuntium meum: qui nuntius sibi Titio præsentauit litteras, & eũ requisiuit, vt onus dictæ procurationis in se assumeret: dixit Titius, nolo acceptare procuratoriũ, nec onus assumere, & renunciauit procurationi: postea pœnitentia ductus, voluit illam procurationem acceptare: Opponebatur pro parte tua, q Titius non erat procurator meus, eo q renuerat semel accipere procurationem: quæritur an possis eo prætextu eum repellere: & an possit Titius procurationem reassumere? Rñdet q si ego constituens perseuerauero in eadem voluntate, q certe ipse Titius potest procurationem reassumere & acceptare, & causam meam promouere, ac si ab initio non refutasset. Nota primo, ex illo cap. quòd officium procurationis est officium voluntarium: & ideo non cogitur quis accipere procurationem. l. olim. §. inuitus. ff. eod. tit. l. inuitus. C. eod. & hoc verum in officio procurationis singularium personarum: secus est in officio procurationis regiæ: nam onera publica quis inuitus cogitur suscipere. Insti. de excusa. tut. & cura. circa princ. & cum illud officium sit publicum: ideo quis inuitus illud suscipere compellitur. Et secundum Doct. quando dicitur q officium procuratoris est vile officium, non intelligatur q reddat vilem vel infamem illum, qui exercet tale officium: sed dicitur vile, eo q viles personæ admittuntur ad exercendum tale officium: & intelligitur de procuratione singularium personarum: non autẽ de procuratione regia: Nam illud officium est dignitas: quia habet iurisdictionem inter priuatum & fiscum: quia iurisdictio habet dignitatem annexam. Nota q licet procurator renuerit acceptare procuratorium, & dixerit præcise quòd refutabat: tñ est locus pœnitentiæ, si constituens perseuerauerit in eadem voluntate: licet dicat glo. q si in constitutione procuratoris dicat dominus, constituo talem: & casu quo noluerit acceptare procurationẽ, constituo talem: tunc si primus refutauerit, non est amplius locus pœnitentiæ. Nota vlterius, q absens potest constitui procurator. con cord. sunt in glo. & in cap. cupientes. §. ad hæc. eod. lib. š. de elect. Nota insuper arg. q voluntas semel posita, semper præsumitur nisi contrarium probetur. vide š. de bapti. maiores. in fi. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

h ¶ *Licet is.*] procurator, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerat voluntate.

i ¶ *Procurator.*] ad iudicia vel negotia: non curo, cum non distinguat: & eadem ratio sit vtrobique.

k ¶ *Absente.*] præsens igitur & absens quis potest constitui procurator, vt hic, & ff. eod. l. 1. š. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta.

l ¶ *Suscipere.*] q si sciẽter illud sine protestatione recipit, dominũ qui pro eo debite cauerat, super inclusis in procuratorio defendere cogitur, vt in clem. eo. tit. cap. 1.

m ¶ *Nolle.*] de nolle & velle quomodo alterũ extensiuum, alterum non, vide quod not. ff. de verb. oblig. si quis stipulatus sit.

n ¶ *Nequaquam obstante.*] & sic not. speciale contra regulam. j. de reg. iur. q semel. cum suis concordan.

o ¶ *Quamdiu.*] si ergo mutasset voluntatem, vel causam agendo, vel alium procuratorem dando: [Vel id verbis exprimendo] secus est: vt dixi š. cap. prox. in princ. Ad hoc j. cap. prox. Ioan. And.

p ¶ *Ipsum.*] scilicet mandatum.

¶ *Glos. seq. signat contrarium: soluit, arguit ad simile.*

q ¶ *Placebit.*] arg. contra. ff. de suc. edic. l. 1. §. qui semel. vbi si ille qui est primi gradus dixerit se nolle succedere, statim ius deuoluitur ad eum, qui est secundi gradus[s]. Sed ibi erat ad quem ex renunciatione ius deuoluebatur: hic ad nullum alium, q̃ ad dñm ipsum procuratorem constituentem: Vnde satis dici potest, q de quadam perseuerantia voluntatis & æquitate, ille vel non desinit esse procurator: vel si desinit, [prout tenet Ioan. Mona.] iure permittente reassumere potest: & forte statutum fuit, ne contingat propter procuratoris defectum negotia protelari ad hoc š. cap. prox. Credo tamen per prædictam l. & per hanc litteram quamdiu, &c. si dominus dixisset, constituo talem: qui si renuerit, talem constituo: non haberet tunc locum hæc decret. Et not. arg. q si electus præsentata sibi electione renuat consentire[t], adhuc electoribus in eadem voluntate manentibus poterit consentire, aliàs non: quod verum est, quia à principio renuunt: & quasi inuiti trahuntur. 8. q. 1. qui episcopatum. & cap. in scripturis. Ioan. And.

ADDITIO. Idem in delegato: & multo fortius cum ipsius officium sit necessarium, secundum Archidiac. alleg. supra de rescript. sciscitatus. ff. de offic. præsid. legatus. C. de excu. mu. lib. 10. l. placuit. §. si quis. Ioan. And.

Si quem.] Sunt duo dicta principalia: Secundum: ibi, *Secus.* Dominicus.

¶ Præsupponendum pro intellectu huius cap. q si in aliqua causa mea constitui meum procuratorem, qui causam ipsam inceperit procurare: quia obtulit libellum, sed lis nondum est contestata: si ego dominus compaream personaliter, & aliquem exerceam actũ iudicialem in causa: videor meum procuratorem reuocare.

CASVS. Cõstitui Titium procuratorem meum sub hac forma: Titium meum procuratorem constituo quotiens me abesse contigerit: quasi dicam q intendo causam ipsam personaliter promouere, sed Titium procuratorem constituo quotiens contigerit me abesse: & non potui comparere in primo termino: sed Titius meus procurator

¶ Ad hunc textum vide q̃ dicit Alexander tunc sil. 8. in cap. reuocat in dubiis. li. 5.

¶ Idem ait Pet. de Ancha. in omnibus aliis contractibus inter absentes consensu per nuntios habitis, de quibus in l. contensu. ff. de obl. & obli. Ioann.

s Ibi not. differẽtiam inter successionem testamentum & successionem intestatam in primis eligitur variat vsque ad lit. obtinet in ... num. 1 canonem da. Domi. Fumo.

s Quod intellige vt ibi & §. sequen.

t Infra text. in cap. ... § ... quam ... vide quod not. & dicit j. de præbend. si tibi absenti super glo. penult. quæ loquitur in promissionibus in electionibus. Ioan. And.

procurator comparuit pro me: postea in secundo termino comparui personaliter, & aliquid in causa feci nomine meo proprio: nam aliquem actum iudicialem exercui: vtrum eo ipso quod comparui, videar reuocasse meum procuratorem? Certe non: alias videretur procurator reuocatus per comparitionem domini. & hoc verum, nisi dñs constitutus faciat protestationem, quod non intendit reuocare procuratorem: sed quod comparet citra procuratorum suorum reuocationem: tunc enim talis protestatio impedit reuocationem. Et si feci constitutionē procuratoris simpliciter, & postea in causa compaream: & aliquid in causa noie meo exerceam: videor regulariter reuocare meum procuratorem: fallit si faciam protestationē, quod compareo citra procuratorum meorū reuocationem. Item fallit si est talis actus, qui non poterat exerceri per procuratorem, sed requirit praesentiā meam: quia forte est articulus ad iurandum de calumnia, vel respondendum positionibus: tunc enim comparendo in propria persona non videor procuratorem meum reuocare.

ea [a] forma, quotiens te abesse [b] contigerit, constitueris procuratorem ad causam: non ideo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dignosceris reuocare: quinimmo procurator idem procuratoris assumet [c] officium quandocunque te contigerit absentare. ¶ Secus [d] si simpliciter à te fuerit constitutus: tūc enim siue ante litem [e] contestatam, siue post [f] ad causam ipsam venias, non vt ipsi procuratori assistas [g], sed vt causam tractes eandem, tractando ipsam eum reuocare cēseris: nisi dicas expresse, quòd ipsum vis in officio procurationis (hoc non obstāte) manere [h]; vel nisi quòd non animo reuocādi hoc facias, ex aliquibus appareat cōiecturis [i]: vt si forsan aliquis immineat articulus, in quo tu nosti melius veritatem [k], aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitā se absentet, seu quicquid aliud accidat [l], propter quod ipsi causae tua sit praesentia opportuna [l].

¶ Nota Pet. de Ancho. quod vna praesumptio tollitur alia. de praesumpt. litteras. de in integ. restitu. Lator. Iaco.

§ *Prima glossa summat, & dicit quid approbat.*

a ¶ *Si quem sub ea.*] Dominus dans procuratorem quotiens contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligit reuocare: secus si simpliciter: nisi expresse protestetur, quòd ipsum reuocare non intendit, vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Decretalis ista approbat quod not. per Innocentium & Hostiensem s. eod. cap. petitio. & vide quod not. ff. mand. qui mutuam. §. non ideo.

b ¶ *Abesse.*] sub hac ergo forma potest dominus procuratorem dare: sic & delegatus Papae subdelegatum. s. de offic. delega. si delegatus. eod. lib.

ADDITIO. Et vtrobique si moritur constituens re integra, mandatum expirat: tñ aliter dicitur res non integra in subdelegato, quàm in procuratore. Item & aliter in procuratore ad iudicia quàm ad negotia. de hoc not. C. man. l. mandatum. Ioan. And.

c ¶ *Assumet.*] sim. C. de cura furi. l. penult. ff. manda. qui mutuam. §. non ideo.

d ¶ *Secus.*] scilicet quia non assumet, & infra declarat quare.

e ¶ *Ante litem contestatam.*] tunc reuocatur sine causa & inuitus, vt s. eo. tit. & lib. cap. 2. cum suis concor.

¶ *Glo. seq. signat contrarium: ponit opinionem quam reprobat: demum soluit.*

f ¶ *Siue post.*] ad hoc s. eo. nō inuito. ff. eo. l. pluribus. ff. mand. qui mutuam. §. non ideo minus. Sed contra. s. eod. tit. & lib. cap. 2. vbi post litem contestatam procurator non reuocatur. Sol. quidam dicunt hunc casum addendum, scilicet quod procuratorem post litem contestatam a se non reuocat dñs, vt det alium procuratorem: sed si causam tractat, bene: sed ad hoc contradicit finis ipsius decre. quae dicit, quod adesse potest: sed non tractare. & est expressum C. eod. l. procuratoribus. vbi habes, quod post contestationem à procuratore factam non habet dominus potestatem prosequendi negotium. Dic ergo & verius, quod decret. illa & supradicta iura loquuntur quando domino post litem contestatam non contradicunt litis assumptio, vt legitur & not. ff. eo. tit. l. quę omnia. & ideo illa littera quę est s. eod. tit. & lib. cap. 2. ibi, ipso nolente: soluit contrarium; & ita etiam tenent praedicti Doctores in decret. petitio. s. eod. Si autem contradicitur, tunc locum habet decret. illa, quòd causa cognita reuocabitur, aliàs non.

¶ Sed Phili. Pet. de Anchar. Dom. intelligendum non obstante [illegible] à parte, vel ab ipso procuratore: & si procurator velit, potest nolle: quia poena expensarum est instituta [illegible] hominibus. Bar. in l. hoc, si actor male. ff. eod. [illegible]

g ¶ *Assistas.*] quod potest eo inuito. s. eo. tit. & lib. quamuis. in fi. ff. eo. l. Paulus. ff. de inoffi. testa. si suspecta. Ioan. And.

h ¶ *Manere.*] ad idem s. eo. tit. & lib. si duo. & not. pro protestatione: quia haec saluat, quod sine ipsa perderetur. de hoc. s. in ant. de constitu. cum M. & de elect. Cumana. & 27. dist. cap. 1.

ADDITIO. Io. Mona. remittit. i. de reg. iur. in generali. Io. An.

i ¶ *Veritatem.*] ff. eo. l. si actor. i. de iudi. cap. 1.

k ¶ *Accidat.*] puta quia vinculis detinetur. s. eo. causis.

l ¶ *Opportuna.*] pone procurator non habebat mandatum iurandi de calumnia, vnde oportuit venire dominum & iurare. infra de iura. calum. cap. vlt.

PRocurator.] Tria sunt dicta: Secundum: ibi, *Et quamuis*. Tertium: ibi, *Sane*. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Tria dicit: Primo, quòd procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum: Secundo, quòd talis procurator non substituit: nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio, quòd si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.*

CAP. IX.

PRocurator [m] † non aliter censetur idoneus [n] ad matrimonium [o] contrahendū, quàm si ad hoc mandatum habuerit

CASUS. Titium feci & cōstitui meum procuratorem ad oīa negotia iudicialia & extraiudicialia: & ponamus, vt sit maior dubitatio, quod Titium meū procuratorem constitui ad oīa negotia iudicialia & extraiudicialia, cum potestate faciendi oia & singula, quae facere & facere possem, si personaliter interessem: quid fecit iste Titius procurator meus? Contraxit matrimonium pro me cum Berta, & forte per verba de praesenti: an sit matrimonium inter me & Bertam? Rñdet quod non: quia ad hoc nō habebat mādatum speciale, & ista specialitas attenditur etiam circa personam, cum qua est contrahendum: aliter nō est mandatum sufficiēs ad contrahēdum matrimoniū: puta si dicam: constituo talem procuratorem meum ad contrahendum matrimoniū noie meo cum tali Berta: tunc est matrimoniū inter nos. Sed ponamus quod constitui procuratorem meū ad contrahendum matrimonium cum tali Berta: procurator meus fuit impeditus, & alium substituit: ille substitutus protulit verba apta ad contrahendum matrimonium cum Berta: quia dixit noie procuratorio meo talis: accipio te in vxorem: & econtra Berta dixit: accipio te in virum, vt procuratorem talis: an sit matrimonium? Certe non: nam procurator constitutus ad matrimonium contrahendum nō potest substituere, cum agatur de maximo praeiudicio. Sed ponamus quod cōstitui Titiū procuratorem meum ad contrahendum matrimonium cum tali Berta: reuocaui procuratorium, sed nō notificaui procuratori, nec Bertę: ille procurator contraxit matrimonium cum Berta noie meo: an teneat matrimonium? Rñdet quod non: licet dicamus regulariter, quod reuocās procuratorem, debet notificare procuratori si fuerit procurator ad negotia: Vel debet notificare iudici & parti aduersae, si sit procurator ad iudicia: fallit tñ in causa matrimonij: quia quamuis reuocatio notificata non fuerit procuratori: tñ non valet quod procurator egit: nec est matrimonium propter defectum consensus, qui requiritur in matrimonio. Nota primo casum in quo requiritur speciale mandatum: alios vide per glo. s. eo. tit. & lib. qui ad agendū. Nota secundo. ibi §. & quamuis. quod procurator datus ad matrimoniū contrahendum, dicitur datus ad negotia. Dominicus.

¶ Vide Anchoranū consil. 208. incip. A. duas filias habebat. & dominum consil. [illegible] seq. Antonium Butrio consil. 64. incip. A. duas filias habuit. & consil. 10. seq. & Alexandrū consil. 146. incip. in causa & lite. & consil. 149. incip. visio processus. lib. 5.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat.*

m ¶ *Procurator.*] Tria dicit: primo, quod procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum: Secundo, quod talis procurator non substituit, nisi ad hoc mandatum habeat: Tertio, quòd si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, nō tenet matrimonium.

¶ *Glos. seq. ostendit de iure veteri. & signat contrarium, & soluit.*

n ¶ *Idoneus.*] an per procuratorē possit contrahi matrimonium? de hoc non dubitatur per canonem 32. q. 2. honorātur. s. de conuer. coniu. ex parte 2. & qui cle. vel vo. cap. veniens. ad idem de matrim. contract. c. 2. ff. de spon. sufficit. & l. vlt. & ff. de ritu nup. l. mulierē. oēs enim contractus qui consensu contrahuntur, inter absentes contrahuntur. ff. de contrahen. empt. l. 1. §. est autem. Sed contra. s. de spon. duo. cap. tibi, corde tn & ore, &c. Sed dic quod latius dicitur ore cōsentire, qui per procuratorē consentit. j. de reg. iur. qui per alium. Sed an procurator ille debeat ad hoc habere speciale mandatū, dubitatur? Dicebamus aūt quod sic, sicut & in alijs casibus quos not. s. eod. lib. & tit. qui ad agendum. §. vlt. & ad hoc facit s. de despon. impub. c. 1. & Insti. de nup. §. 1. & expressum erat ff. de ritu. nup. l. generali. & l. mulierem.

¶ Qui est in hoc quasi persona, mandatur & organum domini ad hoc ff. de ef. fil. pe. l. & iuris. de [illegible] quod meo. §. procurator. & not. C. si qu. [illegible] vel filius. l. mulierem. in glo. penult.

ADDITIO. Vnde dixit Phili. s. de restit. in integ. coram. per ius aliquod non probari, quod in matrimonio contrahendo per procuratorem interuenire debeat speciale mandatum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit dictum cui signat contrarium & remittit.*

o ¶ *Matrimoniū contrahendū.*] hoc ad causam matrimonialē agēdā:

 vt cum

vt dixi s.eo.tit.& lib.qui ad agendum. §.vlt.fm Vinc. Sed ad hoc contra.s.eo.tit.accedens.sed sol.vt ibi not.Ber.in fine.vlt.glossæ.

¶ *Glos.seq.quærit.arg pro soluit contrarium: iterum quærit argu.negatiue contrarium soluit.*

a ¶ *Speciale.*] sed nunquid si habet generale cum quibusdã expressis, clausula subsecuta, vt s.eo.lib.& tit.qui ad agendum. ꝯhere poterit videtur ꝙ sic per illud cap. Sed ꝯrium credo, vt ibi dixi. Dico enim, ꝙ illa clausula generalis, quæ sequit, specialia expressa similia includit, sed nõ longe maiora [1]: vt est in casu nostro: notabiliter enim tali cõcedi debet: & hoc voluit hęc littera. Ad hoc 11.dist. nos consuetudinẽ. s.in ant.de rescrip.sedes. C. diuer.rescr.l.1.ff.de vi.tri.et oleo leg.l.vlt.i fi. & ad hoc facit finis huius cap. maxime cũ requiratur speciale mandatum: & de expressa psona [2], vt statim dicam: & sic dubitatio pcedit. Sed quid dices: nunquid sufficit speciale mandatum ad ꝯhendum, vel requiritur speciale de certa persona & expressa? & videtur ꝙ non requiratur expressa persona [3].arg.s.eo.tit.& lib. cap.1.2.rñso. Sed dic cõtra per l.ff.de ritu nup.l.generali. ad hoc s. de arbi.innotuit. cum suis concor.& quæ not.29.q.1.in summa.

speciale [a]: Et quamuis aliàs is, qui cõstituitur ad negotia procurator, alium dare possit [b]: in hoc tamen casu (propter magnum, quod ex facto tam arduo ¶ posset periculum imminere) non poterit deputare [c] alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum [d]. ¶ Sane [e] si procurator antequam contraxerit [f], à domino fuerit reuocatus [g]: cõtractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quàm ea, cum qua contraxit, reuocationẽ huiusmodi penitus ignorarent [h]) nullius momẽti existit [i]: cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequiuit [k].

[1] Et ideo non deciditur iuramẽto per iudicem delato. Bald. in l. admonẽdi. Fonta.

[2] Vt in cle. non potest. eod.tit. Io. And.

[2] Idem Pet. de Ancha. Phil & Domi. Font.

[3] Idem Pet. de Anchara no.

ADDITIO. Idem Dom.Phil.hic Bar.in l.si ff.de dona.ad quod facit glo.30.q.5.cap.nec illud.quam vide.Fonta.

b ¶ *Possit.*] libere & quandocũq;.s.eo.tit.& lib.c.1.§.procurator. & ff.mand.si procuratorem.

c ¶ *Deputare.*] & sic fallit illa regula.ad idem ff.de ri.nu.generali. in principio.

d ¶ *Commissum*] concor.s.eo.tit.& lib.cap.1.2.responso.s.de offi.deleg.is cui.& cap.vlt.vices quoque.

e ¶ *Sane*] hoc quod dicitur hic notabat Io.63.dist.tibi domino.& 30.q.5.nec illud.

ADDITIO. De hoc ff.de spon.sufficit.per Innoc. de spon. sub rub.quæ glo.cõiter habetur in cap. Iudæis.per Holtien.in summa, de spon.§.qualiter contrahatur.ver.ꝙ si pœniteat. Ioan.And.

¶ *Glo seq ponit differentiam carnalis ad spiritale.*

f ¶ *Contraxerit.*] matrimonium dicitur ꝯhi per mutuum consensum: & est verum in hoc casu: secus in matrimonio spiritali: quia ex quo clerici elegerunt, licet adhuc non sit per mutuũ electi consensum matrimonium spiritale ꝯctum, tamen pœnitere non poterunt.s.in ant.de elec.publicato.& cap.cum inter canonicos. & facit ad hoc de transla.inter corporalia.

Matrimonium per quoi cõtrahitur.

g ¶ *Reuocatus.*] vel vetitus ne ꝯheret. Quid si iurauerat dominus nõ reuocare vel pœnitere? Idem, licet periurus sit: & de eo debeat sibi pœnitentia imponi. de spon. sicut,&c inter.in fin.defuit enim consensus: & sic idem iuris cum eadem sit ratio.

Procurator reuocari potest, licet dominus iurauerit nõ reuocare.

ADDITIO. Firmitas ergo ꝯctus nec per iuramentum, nec per pœnæ promissionẽ potest haberi: sed sæpius consului, ꝙ post contractum procuratoris fiat ratificatio constituentis. Ioan.And.

h ¶ *Ignorarent.*] speciale in hoc casu, cum aliàs reuocatio procuratoris ad negotia ad ipsum procuratorem venire debeat: de quo dic vt s.in ant.de rescri.ex parte decani [4]: De reuocatione procuratoris ad iudicia dixi s.eo.tit.& lib.cap.2.

[4] Ibi videas dictum de ista materia. Fonta.

¶ *Glossa sequens signat contrarium.*

i ¶ *Existit.*] arg.ꝯ ff.de diuor.l.si pœnituit. Reuocatũ est ergo mãdatũ, licet mandatarius hoc ignoret, quamq; agat, ne sine culpa sua dãno afficiatur.ff.mand si vero non remanet ãdi. & l.si mãdatũ em.

ADDITIO. Lex si pœnituit.in prin.huius glo.allegata dicit, ꝙ si pœnituit me misisse diuortium, tñ nuncius ignorans pœnitentiã meam, libellum dedit, durat matrimonium; ita hoc pro: nisi is qui recipit, pœnitentia cognita, diuertere velit; ita hoc contra. Solu.in contrahendo requiritur vtriusq; consensus: quod non est in diuertendo C.de repu.consensus. Ioan.And.

k ¶ *Nequiuit.*] 27.q.2.cap.1.& 2.per totum.de spon.cum locum.& cap.tua.& de despon. impub.cap.1. Et est ratio quare furiosus non contrahit: quia non potest consentire. 32.q.7.neq; furiosus.& 27.q.2.sufficiat, & s.de spon.dilectus.

DE HIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

¶ *Visum est supra de his, quæ geruntur spontanea voluntate agentiũ: & sic valent & tenẽt irretractabiliter: vt dicit Iurisconsultus.l.1 ff de pact. nihil enim est quod magis humanæ naturæ congruit, quàm pacta seruare quando sponte fiũt. Verum quia aliquando accidit, quòd ta..a fiunt per metum, & dubitari posset vtrum talia teneant irretractabiliter vel non: ideo post rubricas præcedentes ponit rubricã de his, quæ vi metusve causa fiunt.*

Continuatio domini Helias.

TITVLVS XX.

De his, quæ vi metusve causa fiunt.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso iure. Ioan. And.*

CAPIT. vnicum.

ABSOLVTIONIS benefi--

Absolutionis beneficium.] Duæ sũt partes: Secunda: ibi, *Nõ autem.*

¶ Absolutio vel relaxatio ab excommunicatione, interdicto, vel suspensione per metum extorta, est nulla ipso iure: & extorquẽs absolutionem vel relaxationem, incidit in aliam sententiam excõmunicationis: & sic est duabus sententijs ligatus, licet prius non esset ligatus nisi vna sententia: & sic habet verum illud vulgare: sæpe iactorem ferit sua sagitta.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quòd illa quæ fiunt per metum iustum, qui potest cadere in constantem virum, tenent de mero iure: quia in eis interuenit consensus, licet coactus: modo coacta voluntas est voluntas: veruntamen probato iusto metu, ille actus rescinderetur proposita actione quod metus causa, quæ accipit denominationem à capite edicti. l.1.ff.eo.nam dicit prætor: quod metus causa gestum erit, ratum non habebo. Fallit in casu nostri cap.

CASVS. Meus competens iudex ordinarius vel delegatus (nõ refert) me excõicauit iuste vel iniuste, vt sit maior dubitatio. Iuste, quia exigente contumacia & præcedente canonica monitione me excommunicauit: Iniuste, quia non seruauit debitum ordinem in excommunicatione: hoc facto aliqua die ego inueni excommunicantem solum in loco in quo poteram sibi inferre violentiam, & posito gladio ad guttur, minabar eum occidere, nisi me absolueret, vel relaxaret ab excommunicatione: Ille iudex sola vita contentus, videns meam deliberationem, fecit illud quod volui: quia me absoluit à sententia excommunicationis iuste, vel relaxauit me ab excommunicatione iniusta: quæritur vtrum sim absolutus vel relaxatus? Respondet quòd non: immo remaneo in prishua excõicatione, & nouam excõicationem incurro, & sum excõicatus duplici excõicatione. Si iste casus non esset casus specialis, absolutio de mero iure teneret: sed iudex posset agere cõtra me, vt ipsa absolutio rescinderetur, & poneret in pristinam excõicationem. Idem est dicendum de sententia interdicti vel suspensionis. Nota primo ex cap. isto casum, in quo gesta per metum sunt nulla ipso iure: quod est ꝯ cõem regulam, quæ habetur i cap. abbas. s.eod.in aut. nam si compellas me per metum, vt vendam tibi librum, tu es dominus libri, nec librum à te possum vẽdicare, nisi talis venditio rescindatur per actionem quod metus causa: fallit in certis casibus, in quibus requiritur consensus spontaneus & liber, vt in matrimonio: quia cum quis compellitur ad matrimonium ꝯhendum, matrimonium est nullum: quia licet ibi sit voluntas: quia coacta voluntas est voluntas, non tñ est voluntas spontanea. Item fallit in absolutione ab excõicatione, vt hic: nam si excõicator absoluat per metum, nulla est absolutio: nec est necesse ꝙ rescindatur absolutio: sed potest publicari pro excõicato, ac si nullo modo absolutus fuisset. Quæritur quæ differentia est inter absolutionem & relaxationem: quia prima facie videretur ꝙ essent idem: & sic iste tex. esset superfluus: quia in iure nostro non debet esse aliqua superfluitas? vt supra in proœmio decret. ibi, resecatis superfluis: & in proœmio C. dicit glossa, quid iste text. non ponit superfluitatem: nam verbum absolutio, recipit secundum aliquos absolutionem præstitam cum solemnitate, scilicet, cum psalmo pœnitentiali; Miserere mei Deus: secundum quod ponit Guil. Duran. in Spec.in tit. de imag. sed verbum, relaxatio, recipiat

respicit absolutionem nõ solemnem: vt dicit glos. Absolutio respicit iustam excõicationem: & relaxatio respicit excõicationem iniustam, quæ tñ tenet: sed venit relaxanda iuxta cap. sacro. ĩ. de senten. excom. in antiq. Vel absolutio respicit simplicem absolutioné: & relaxatio respicit absolutionem ad cautelam, qñ quis negat se excõicatum: sed tamẽ petit absolutionem ad cautelam, vtrunq; potest saluari s̃m Doctores. Nota vlterius, q̃ excõicatus potest iterum excõicari. Sed quæritur quomodo est hoc possibile: quia excõicatio ponit aliquẽ extra ecclesiam, hoc est extra cõionem fidelium: & si sit extra ecclesiam per primam excõicationem, quomodo potest poni extra per secundam: Nam cum sit extra ecclesiam, nõ potest amplius poni extra

Illud cap. Iuramus regulam dicens gesta p metum rescindi p actionẽ quod metus causa, alias limitacõem vide in cap. Abbas. Leo. Ferra.

cium [a] ab excommunicationis [b] sententia, vel quamcunque reuocationem [c] ipsius, aut suspensionis [d], seu etiam interdicti [e] per vim [f] vel metum extorta [g]: præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus [h]. ¶ Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia: eos, qui absolutionem, seu reuocationem huiusmodi vi vel metu extorserint [i], excõmunicationis [l] sententiæ decernimus subiacere [m].

cap. cum frequens. de resti. spol. eod. lib. Dicendum est, q̃ excõicatio habet duos effectus: vt dicit glo notabilis. cap. ita quorundam. de Iudæ. in antiq. Primus effectus est, vt ponat excõicatũ extra ecclesiam: Secundus effectus est, vt teneat eum extra ecclesiam donec fuerit absolutus: Secunda excõicatio non potest habere primũ effectum, & sic intelligitur prium, sed habebit secundum effectũ: quia retinebit excommunicatum extra ecclesiam: & quantum ad illum effectum excommunicatus potest iterum excommunicari.

Nota insuper, quòd absolutio à sententijs censuræ, appellatur beneficium. Nota finaliter textum, quod canon loquens per verbum præsentis temporis cum adiectione huius verbi, omnino, inducit canonem latæ sententiæ. vide glossam in cap. quam sit. ĩ. eod. lib. de elect. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & quod fuerit dubium declarat.*

a *Absolutionis beneficium.*] Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta, non tenet. Secundo dicitur, quòd extorquens excommunicatus est ipso iure. Huius decretalis fuit dubitatio: quia regulariter quæ per metum fiunt, valent, & obligant, quod dic, vt not. 15. q. 6. auctoritatem. & ĩ. eod. cap. Abbas. fallit in casibus ibi notatis, ad quos adde istum: & quia sicut iniusta excõicatio ligat: sic videbatur de iniusta absolutione. de pœn. dist. 1. vers. verbum.

Excommunicatus iniuste debet humiliter absolutionem petere.

b *Excommunicationis.*] etiam iniustæ: humiliter enim debebat absolutionem petere, non per metum compellere: quia sententia pastoris siue iusta, &c. 11. q. 3. cap. 1. secundum Guil. & Gar.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid.

¶ *Glossa seq. ponit triplicem differentiam.*

c *Reuocationem.*] differentiam facit inter absolutionem & reuocationem: & potest dici absolutio solemnis, quæ fit iuxta formam ecclesiæ. [De senten. excommu. à nobis 2. in fin. Gar. & Archid. remittunt ad not. per Hostien. in summa de senten. excom. §. qualiter hæc absolutio.] Reuocatio verbalis sine solemnitate: Vel vbi tenuit excommunicatio, locum habet absolutio: vbi non tenuit, reuocatio. Vel refertur reuocatio ad absolutionem ad cautelam.

ADDITIO. Facit de sententia excommunica. sacro. ver. caueant. Ioannes Andr.

d *Suspensionis.*] intelligo indistincte vt loquitur, idest, ab officio siue à beneficio, siue ab ingressu ecclesiæ ĩ. de senten. excommunica. is cui.

ADDITIO. De varijs speciebus suspensionum not. in Clemẽ. de pœn. cupientes. in glo. not. nouam.

e *Interdicti.*] Illa tria sunt paria: quia omnia sub ecclesiastica censura continentur, & secum trahunt executionem: vnde sequens appellatio non suspendit eorum effectum, supra de appella. pastoralis. & cap. ad hæc quoniam. ĩ. de senten. excommu. is cui. & in scriptis fieri debent. ĩ. de senten. excommunica. cum medicinalis. §. & hæc eadem.

Vis quid dicatur.

f *Vim.*] vis est maioris rei impetus, cui non potest resisti ff. eod. l. 1. in fin. & l. 2. & quot modis iuratur, & quot actiones vel interdicta inducat, not. ĩ. eod. ad audientiam. Metus autem est trepidatio mentis, instantis vel futuri periculi causa. ff. eodem. l. 1. & exigitur quòd præsens sit metus, licet futurum sit periculum. ff. eodem. l. metum 2. & quis metus excuset, not. supra eodem. cum dilectus.

Metus quid sit.

g *Extorta.*] sic nec subditi electi à prælatis debent transeundi licentiam extorquere. ĩ. eod. lib. de elect. quorundam.

¶ *Glo. seq. remittit, quærit, arg. pro, sed contrarium soluit.*

h ¶ *Vacuamus.*] ipso iure hic vacuatur quod fit per metum, alibi per actionem quod metus causa, alias per constitutionem principum, alias per iudicis officium: quod dic vt not. ĩ eod. cum dilectus. Quid in excommunicatione per vim vel metum extorta? Videtur q̃ idem, scilicet q̃ ipso iure non valeat: quia per ius ligandi & absoluendi dominus esse voluit. de pœni. dist. 1. verbum. ad hoc 11. q. 3. iniustũ. Sed dic contra secundum Guil. 15. q. 3. quatuor. potest tamen per exceptionem elidi, vt ibi not. arg. ff. de fur. interdum. §. 1.

Excommunicatio extorta p vim vel metum an teneat.

Glo. sequitur Dominicus & sed Phil. tenet p cõtrariũ opi. Franc.

TITVLVS XXI.

De restitutione in integrum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum: nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.*

i *Crescat.*] Nam si negligenter ea quæ male, &c. 35. q. 9. loci. ĩ. de vita & hone. cle. vt clericorum.

¶ *Glossa sequens vertitur per quæstionem, & solutionem.*

a *Extorserint.*] si ergo metum intulit, sed iudex absoluere nolit, non habet locum hæc pœna. [s̃m Gar. Ioan. Mona. & Archid.] quia verba, &c. ĩ. de ele. non resi. relatum. cum concor. & optime facit ff. de in ius vo. l. quamuis. aliàs tamen punietur inferens pro qualitate delicti. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. Ioan. And.

ADDITIO. Principium huius glos. non loquitur de pœna cap. si quis suadente. 17. quæst. 4. quæ bene posset locum habere. Ioannes Andr.

¶ *Glo. seq. arg. remittit, & arg. tollit: secundo quærit, & soluit: tertio soluit tres quæstiones.*

l *Excommunicationis.*] Nota excõicatum amplius excommunicari: quod dic vt not. 3. q. 4. Engeltrudam. & de Iudæ. ita quorundam. Si autem non ipse excommunicatus, sed alius metum hunc inferat, non excommunicatus erit: & tunc non sumatur prædictũ arg. Sed nunquid hoc casu ipse excommunicatus interdictus, vel suspensus incurrit hanc pœnam? Dic q̃ sic: si mandauit vel eius nomine factum ratum habuit. ĩ. eod. lib. de elect. sciant. ĩ. de senten. excom. cum quis. Nec dicam illos pœnam euadere: licet absolutor postea ratum habeat illud quod ab initio coactus fecerat: q̃a statim ab initio ligati fuerunt. [Facit ĩ. de senten. excommu. cum desideres.] Absolui tamen poterunt per suum ordinarium: cum conditor canonis sibi non retinuerit absolutionem ĩ. de senten. excommu. nuper. & dixi ĩ. eo. lib. de elect. sciant. Et in hanc pœnam incidit, qui per pœnam amissionis rerum [*] ad hoc compellit ipsum excommunicatorem, vt ĩ. eod. cap. Abbas.

[*] Vel maioris partis de rebus. l. propter litẽ. ff. de excu. tut. Item sabina ścomia magni liacũ. Cynus in l. interpositas. C. de transac. Phil. Anch. Franc.

ADDITIO. Secundum Gar. & Guil.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

m *Subiacere.*] quid si compulit per vanum metũ, de quo timere non debebat: nunquid tunc locum habet hæc pœna? Dic q̃ non, secundum Gar. [& Guil. Fran & Ioan. Mona.] quia talis metus nõ inducit restitutionem, nec proprie appellatur metus. ff. eod. l. metum. cum legibus seq. & l. nec timorem. & quis sit iustus metus, not. ĩ. cum dilectũ. Ille ergo metus, qui putatur iustus ad reuocãdũ ea quæ per illum fiunt, ille pœnã constitutionis inducit: alius non.

ADDITIO. Guil. & Archid. dicunt hoc relinquendum arbitrio boni viri. Ioan. And.

DE RESTITVTIONE in integrum.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de restitutione, quæ regulariter petitur iure actionis contra ea quæ per metum fiunt: nunc videndum est de restitutione, quæ fit officio iudicis nobili, ita q̃ ad petendum illam restitutionem, non est introducta aliqua actio à iure: sed solum potest implorari officium iudicis nobile. Vnde secundum, quòd restitutiones petuntur duplici iure: scilicet iure actionis, sicut in materia tituli præcedentis: vt quando quis per metum compulit me ad aliquid faciendum, tunc petam restitutionem per actionem quod metus causa: vel si dolo me induxisti ad aliud faciendum, habeo actionem de dolo. Aliæ sunt restitutiones in integrum, quæ petuntur officio iudicis nobili: vt si minor xxv annis passus fuit rem vsucapi: vel fuit in iudicio auctoritate curatoris, sed per negligentiam omisit facere aliquem actum. tunc volunt, vt iudex restituat illum actum vel vsucapionem: Idem quando quis est absens causa reipublicæ. nam tunc potest petere restitutionem officio iudicis nobili, & istud fundatur in quadam æquitate. Idem est in ecclesia si fuerit læsa in aliquo contractu ex negligentia prælati vel canonicorum, tunc volunt vt possit restitui. de hoc latius in cap. fin. de offi. iud. in antiq.*

Continuatio domini Helias.

CAP. I.

Ecclesia[a], quæ ad tractandam sententiam[b], vel cōtractū[c], per beneficiū[d] restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennij[e] spatium post sit lapsum, & negligenter[f] omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda[g] †: Nisi præuaricationis[h], vel fraudis manifestæ[i] probetur[k] super hoc interuenisse commentum[l]: aut alia[m] rationabilis causa[n] subsit, quæ superiorem mouere debeat ad idem beneficiū concedendum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris communis. Ioan. And.*

CAP. II.

Si adver-

Ecclesia.] Primo ponit dictum: Secundo ponit exceptionem a dicto: ibi, *Nisi.* Ioan. Mona.

Casus. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis feci quendam aduersarium meum conueniri coram iudice competente ordinario vel delegato, pro iuribus meę ecclesię: in causa mea fui negligens: quia omisi aliquos testes necessarios: & fui exclusus à productionibus: vel forte negligentia mea non produxi instrumentum, taliter q̄ reus fuit absolutus, & ego succubui in causa: non est dubium quin ego possim petere, vt oēs processus & omnia acta rescindantur vsq; ad illum statum, in quo erat tpe quo debebam facere istam productionem: Ponamus q̄ ego fui negligens per quatuor annos ad petendum istam restitutionem: quia elapsum est quadriennium numerandum à tpe litis ꝯ quam volo restitui: vel forte ecclesia fuit data in emphyteusim: certum est q̄ ecclesia potest petere restitutionem infra quatuor annos, eod. tit. in anti. sed verū possit elapsis illis iiij. annis? Rndet quòd non: quia restitutio solū durat per quatuor annos: de hoc tex. in l. fi. C. de temp. in integ. resti. Et illud verum, q̄ ecclesia post quatuor annos nō debet audiri, nisi causa rationabilis allegaretur: quia forte aduersarius qui obtinuit sententiam contra ecclesiam, fecit cum prælato ecclesiæ, q̄ non peteret restitutionem infra quadriennium: nam dedit ei intelligere, q̄ in perpetuo possit restitui: tunc si sit causa rationabilis, quæ debeat mouere iudicem, deberet sibi dare restitutionem: vnde iudices habentes merum imperium, possunt in integrum restituere. l. fin. C. vbi & apud quos in integ. resti. peti possit. Nota primo, q̄ ecclesia potest petere releuamentum aduersus sententiam: hoc etiam potest minor. C. si aduer. senten. per totum. Nota vlterius, q̄ ista restitutio potest peti vsq; ad quatuor annos, computādo a tpe læsionis in maioribus & ecclesiis: sed in minoribus illud quadriennium non currit, nisi demum post xxv. annos, & à tēpore perfectæ ætatis: vt si minor sit læsus in xv. an. habebit xiiij. annos ad petendum releuamentum: & sic in minoribus durat vsque ad xxix. annum ætatis ipsorum: sed in ecclesia currit a tpe læsionis: nam ecclesia semper est censenda minor factus maior. Nota q̄ cum subest iusta causa, quæ impediuit petere restitutionem infra quadriennium, potest peti post illud quadrienniū. vnde notat glo. fina. in vno, q̄ illud quadriennium non currit, durante vita illius prælati, q̄ male administrauit: & fuit causa illius læsionis: sed eius successor poterit petere restitutionem post mortem sui prædecessoris infra quatuor annos. Nota vlterius, q̄ appellatione ecclesiæ comprehenduntur prælati, & clerici de ecclesia: nam ecclesia cum sit res inanimata, non potest petere restitutionem: & sic q̄q; ponitur continens pro contento. De isto nomine qualiter multipliciter sumatur, vide glos. ne prælati vices suas. cap. fin. Nota insuper, quòd fraus prælati non nocet ecclesiæ. ad hoc reg. delictum. j. de reg. iur. Dominicus.

Iste versiculus habet etiam locū in alijs personis, quibus ista restitutio cōpetit. Philip. Fran.

¶ *Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

a ¶ *Ecclesia.*] Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam vel ꝯtractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Olim extrauagabatur decretalis ista: & quidam intitulabant eam Alexandro, alij Gregorio nono: & eius fui., vt hic vides: excepto fine, qui superadditus fuit, vt ibi dicam. Emanauit autem ad declarationem eorum, quę not. in glo. & omnes antiqui & moderni. s. eod. cap. 1.

Additio. Hostiensis hanc decretalem vsq; ad vers. aut. posuit & glossauit eod tit. cap. 1.

a ¶ *Ecclesia.*] quæ fungitur iure minoris facti maioris, & iure reipublicæ quod dic vt not. s. eod. tit. cap. 1.

Vide quæ dixi s. de restit. in integ. super versi. glo. in qua Archid. Ioan. And.

Additio. Vide quod ibi dixi super quarta glos. post Inno. & Hostien. Ioan. And.

b ¶ *Sententiam.*] C. si aduer. rem iudic. l. 1. s. eod. tum ex litteris.

¶ *Glossa sequens supplet tria: & de quarto remittit: secundo notat differentiam.*

c ¶ *Contractum.*] C. si aduer. ven. l. 1. C. si aduer. do. l. 1. Item si aduersus confessionem. j. cap. prox. vel aduersus probationem omissam. s. eo. cum venissent. & cap. auditis. An aūt contra præscriptionem restituatur ecclesia? Dic vt not. s. eod. auditis. in glo antepen. [Et de hoc C. de sacrosan. eccle. Authen. quas actiones.] vel contra lapsum tpis, ex quo læsa est: & tunc restituitur infra quadrienniū à tpe læsionis: sed ad idem tempus tantum quo læsa fuit, vt in Clemen. eod. tit. ab ecclesia. Nota tamen, q̄ qñ ecclesia contra ꝯtractum restitutionē petit, maius est suum priuilegium, quàm minoris in hoc: quia si minor iurat non ꝯuenire, non restituitur. C. si aduer. ven. Authen. sacramenta puberum. Si autem prælatus iurat non repetere vel contrauenire in ꝯctu damnoso ecclesiæ: sic iurando deierauit, & ecclesia eodem petēre vel alio ex iudicis officio restituitur. 35. q. 9. quod qs. de rebus eccle. nō alie. si qs. de iureiur. sicut. & c. intellecto. de insti. cum venissent.

Minor contra iuramentū & iuramentum non obstante beneficium restitutionis.

d ¶ *Per beneficium restitutionis*] quia si per viam iuris cōis, secus: vt si diceret sententiam nullam, ꝯctum nullum fuisse: vel in casu j. cap. prox. Et scire debes, q̄ si præstetur restitutio: quilibet recuperat quod prius suum erat. ff. de mino. q̄ si minor. §. restitutio. & l. intra vtile. C. de repu. l. vnica. & C. si aduer. vinca. l. vnica.

e ¶ *Quadriennij spatium.*] quod datur minori facto maiori, infra quod oportet q̄ assumat & finiat causam. Quod dic vt dicitur in cle. eo. tit. ab ecclesia. C. de tēpo. in integ. resti. l. petendæ. & l. fin.[a] ff. de mino. l. Papinianus exuli nisi per iudicem vel reum steterit, vt in d. l. petendæ. in fi. & sic possent intelligi s. eod. tum ex litteris. & s. de reb. eccle. non alie. ad nostram. vt j. dicam.

[a] In ista lege fi. dicunt Doctores, quemadmodum agēdo non queritur restitutio post iiij. annos, ita nec excipiēdo quia actio & exceptio sūt efficaces, sūt eiusdem virt. sic luminatur l. liom. C. de excep. Dom. Fonta.

f ¶ *Negligenter.*] Nota delictum prælati in omittendo præiudicare ecclesiæ, vt not. 16. q. 6. si episcopum. de hoc etiam j. de reg. iur. delictum.

Additio. Et qualiter quis agendo dicatur negligens, habetur ff. de dioer. & temp. præ. l. 1. Ioan. And.

g ¶ *Admittenda.*] reprobata est ergo opi. Ala. Guil. Na. & Goff. qui not. s. eod. cap. 1. & ipse Goffre. in summa huius tit. §. sic computatio. & §. qñ autem. q̄ etiam indistincte post quadriennium restituitur ecclesia: hoc probant per decre. prædic. s. eo. c. 1. ibi, semper debeat illęsa, &c. & per cap. s. eo. tit. tum ex litteris. & s. de reb. eccle. non ali. & cap. ad nostram. Approbata autem est opin. Vincen. Bernar. Ioan. Inno. & Hostien. & Abbatis qui omnes dixerunt contra. ad iura in ꝯrium allegata Respon. vt in ipsis iuribus not.

h ¶ *Præuaricationis.*] præuaricator est qui corruptus in totum ab accusatione desistit. ff. ad Turp. l. 1. 2. q. 3. cap. si quem. §. notandum. sed hic non proprie ponitur: quia de tali non loquitur: sed præuaricator quasi varicator, qui ex vtraq; parte consistit: quinimmo ex altera: sic isti fingunt exterius se bene administrare: & tñ spoliant, vel damna inferunt. Vel dic, præuaricationis, quo ad sententiam: fraudis, quo ad contractum. Io. And.

Præuaricator quis dicatur.

i ¶ *Manifestæ.*] idest, euidentis: & sic est nomen & casus genitiui. vel est aduerbium, & expone, manifeste, idest, clare.

k ¶ *Probetur.*] quia qui dolum allegat, &c. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo.

l ¶ *Commentum.*] idest deceptionem, vel occultum, vel malitiosum tractatum. [Vel confictum machinamentum. 87. distin. cap. 2. s. de testi. cog. peruenit 1. in fi.] Et hoc casu licet petens ab ecclesia restitutionem fuerit in culpa: ille contra quem petitur fuit in dolo: ne beneficium illud peteretur infra quadriennium: & dolus culpæ præponderat. ff. ad leg. Aquil. item si obstetrix. in fin. in gloss. tenetur.

m ¶ *Aut alia.*] possibile est q̄ ista verba fuerunt Greg. tamen in extrauaganti sua, qua vtebamur, non erant: vnde credo q̄ addita fuerint per Bonifaciū, & est sim. de preben. dilectus filius G. in fin.

Additio. Et j. de reg. non solum. Ioan. And.

n ¶ *Causa.*] vt s. eod. tit. tum ex litteris. vel vixit ille prælatus male ꝯhens tanto tempore; vnde tunc non currit præscriptio ꝯ 16. q. 3. si sacerdotes. vt tenet Inno. in dicto cap. tum ex litteris. Vel multas nouas mutationes prælatorum habuit ecclesia: vel eminentissimum fuit damnum ipsius.

Glossam tenet Pet. de Ancha. per cap. ad nostrā. de reb. eccle. non alie. l. si ex causa. ff. de mi. Philip. Fran.

Si aduersus.] Sunt duo dicta principalia: secundum ibi, *Vbi vero.*

Casus. Ponamus q̄ ego litigabam cum epo Pictauen. de & super iuribus ecclesiæ: in qua causa prælatus aliqua confessus fuit, quæ vergebant in læsionem ecclesiæ suæ: non est dubium q̄ ecclesia possit petere releuamentum aduersus illam confessionē: Sed quæ-

sus ᵃ confessionem ᵇ in iudicio ᶜ à se ᵈ factam, læsa ᵉ ecclesia beneficium restitutionis in integrum ᶠ infra quadrienniũ ab ipsius confessionis tempore computandum ᵍ, petere negligenter ʰ omittat: non est (nisi aliquid rationabile ⁱ appareat, quod aliud ᵏ suaserit faciendum) ad hoc petendum viterius admittenda. ¶ Vbi vero per viam communem reuocationis erroris, quem in facto ˡ prætendit, vult aduersus suam confessionem ecclesia se iuuare ᵐ: hoc quandocunque poterit ⁿ, donec negotium sit finitum ᵒ.

Sed quæritur vsq; ad quod tempus poterit petere istud releuamentum aduersus illam confessionem? Dicit Romanus Pontifex, aut illa ecclesia vult petere releuamentum iure speciali, allegando solam confessionem: & tunc potest petere vsq; ad quatuor annos: Aut ecclesia petit istam restitutionẽ iure cõi, sicut alius priuatus: tũc admittitur qñcunq; vsq; ad finem causæ, puta quia prælatus allegat, q per errorem aliqua confessus fuit: tunc admittitur etiam post quadriennium, probando errorem: q quilibet priuatus allegans errorem, admitteretur: sed si prælatus solum fundet se in eo q ecclesia est læsa, & non allegat errorem, tunc solum debet petere restitutionem infra quatuor annos.

Nota primo, q quadriennium restitutionis petẽdæ incipit currere a tempore confessionis: & sic facit pro opin. Ioan. And. s̃. cap. proxi. Nota secũdo, q confessio reuocatur, qñ errore facti quis fuit inductus ad confitendum: secus ergo videtur si facta fuit errore iuris. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

a ¶ *Si aduersus.*] Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris cõis. Declarat quod not. Innocen. Host. & moderni. s̃. eo. tit. auditis.

Additio. Vide Clemen. eo. tit. cap. vnico. in 3. glo. & Guil. in Spec. 2. par. eod. tit. §. 2. ad fin. vers. sed nunquid. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens allegat unum concor. obycit, & soluit.*

b ¶ *Confessionem* 1.] Ergo contra confessionem datur restitutio. ff. de confes. certum. §. penult. Sed contra aut confessa est veritatem contra quam non datur restitutio, aut falsitatem; & hoc probato non nocet confessio, vt j. sequitur: Non est ergo recurrendũ ad extraordinarium, ex quo ordinarium competit. ff. de mino. in causæ 2. Sol. dixit Host. q posset esse q falsitas confessa probari nõ posset: vnde expedit restitutionem dare. Vel dic q fuit confessa per errorem: vel non potest error probari, sed læsio. Vel fuit confessa tempore quo non debuit; vel lata est sententia: tamen est adhuc intra quadriennium à die confessionis, vt j. dicam. Idem si contra sententiam vel contractum, vel aliam læsionem, vt dixi s̃. cap. proximo.

c ¶ *In iudicio.*] ideo dicit: quia extra iudicium facta non nocet. qđ dic vt s̃. de confes. cap. vlt. Ioan. And.

d ¶ *A se.*] vel à procuratore. s̃. de re iudi. suborta. de confes. cap. vlti. vel ab aduocato parte absente. s̃. de appella. cum causam. de censib. olim.

Additio. Idem Ioan. Mona. & Archid.

e ¶ *Læsa.*] enormiter: quia pro leui læsione non datur restitutio, vt s̃. de re. eccle. non alie. cap. pen. ff. de in integ. resti. l. scio illud. ff. de mino. si ex causa. 1. responso. in fin.

f ¶ *In integrum.*] quid operetur dixi s̃. cap. proxi.

g ¶ *Computandum.*] in hoc differt minor à maiore: quia etiam post sententiam infra quadriennium restituitur minor contra cõfessionem, maior non: nisi ante sententiam, & ostenso de errore.

h ¶ *Negligenter.*] secus si præuaricatione vel aduersarij fraude, vt s̃. cap. proxi.

i ¶ *Rationabile.*] vt dixi s̃. cap. proxi.

k ¶ *Aliud.*] scilicet contrarium.

l ¶ *In facto.*] qui nemini nocet. ff. de iur. & facti igno. l. error. dũmodo probetur negotio nondum finito. s̃. de cõfes. cap. vlt. & hic. error autem iuris non excusat. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. & de hoc j. de reg. iur. ignorantia. Ioan. And.

m ¶ *Iuuare.*] potest ergo aliquis contra factum suum venire: hoc est ratione erroris: quia nil tam contrarium consensui, q̃ error. ff. de iurisdi. om. iudic. l. si per errorem. sic & in matrimonio. de coniug. seruo. cap. vlt.

¶ *Glos. seq. signat contrarium, & remittit.*

n ¶ *Poterit.*] & sic vna via admittitur ad id, à quo alia prohibetur: quia per formam iuris cõis admittitur ad id à quo prohibetur per restitutionis beneficiũ: Sic interdum econuerso per formam iuris cõis repellitur: & per beneficium restitutionis admittitur. s̃. eo. tit. coram. vbi de hoc. Ad hoc contra. j. de reg. iur. cum quid. cum suis concor. sed solue, vt ibi dixi.

Additio. Dicit Ioan. Mona. q vbi via generalis contineret viam specialem actu, & à speciali quis esset exclusus, per consequens & à generali. ff. de do. excep. l. 2. §. item quæritur. & §. sequẽti. Ioan. And.

o ¶ *Finitum.*] quocunque modo, puta sententia, vel transactione: qđ dic vt dicam j. de lit. contest. cap. exceptionis. & huic decre. concor. j. de appel. concertationi.

Additio. Potest etiam negotium dici finitum s̃m Ioan. Mona. si est conclusum. alleg. s̃. de procu. auditis. de causa posses. pastoralis. & quod not. C. de adult. quamuis 1. & quia post conclusionẽ non est cognoscere, sed cognitũ esse: & sic non est probatio recipiẽda, quæ necessaria est circa errorẽ. Archid. hoc recitans alleg. de fide instru. cum dilectus ff. de euic. si rem. in fin. Tractat etiam hic, an sit idem renunciare & concludere: de quo scripsi in prædic. decre. pastoralis. Ioan. Andr.

Marginal notes: i Dom. Philip. v. g. at. ... gla. Pet. de Ancha. sequitur ... q fuit confessa; & ... ecclesiæ: nam si deberet errorem suũ probare ante sententiã vel infra quadriennium nullũ haberet priuilegiũ: neque dicere tenet Spec. in tit. de resti. in integrum. §. 1. ... sed nunquid ... probat errorẽ suũ post sententiam: quia hoc ... clausula generali ... Io. An. ... de confes. Fontan. | Error est absensus consensus contrarius. | Finitum quando dicatur negotium.

TITVLVS XXII.

De arbitris.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.*

CAP. I.

Si ex tribus ᵖ arbitris, te duo in decem, & tertius in quinque condemnent: debet sententia præualere

De arbitris.

¶ *Dictum fuit supra de iudicibus tam ordinarijs, quàm delegatis, qui causas diffiniunt & examinant: verum quia arbitri à partibus electi procedunt ad instar iudicum, tam examinando, quàm diffiniendo: ideo post rubricas præcedentes ponit rubricam de arbitris: Alij aliter continuant: Dictum fuit supra de iudicibus: nunc esset dicendum de iudicijs: verum quia arbitraria sunt redacta ad instar iudiciorum: ideo ponit rubricam de arbitris. Sed secundum modernos Doctores ista continuatio non est bona: nam ista rubrica deberet sequi rubricam de iudicijs.*

Si ex tribus 2.] Sunt duo dicta: secundum: ibi. *Licet.* quo ad mentem decret. quamuis quo ad litteralem intellectum, diuisionem non recipiat. Dominicus.

Casus. Petebam a Titio xl. aureos: tractantibus communibus amicis, Titius & ego compromisimus in tres arbitros, qui de causa cognouerunt: & fuit taliter processum in causa, q fuit deuentum vsq; ad sentẽtiam diffinitiuam exclusiue: quam sententiam dicti arbitri pronunciauerũt hoc modo: Nam duo ex ipsis condemnauerunt Titium ad soluendum summam quadraginta aureorum quam petebam: alius autem condẽnauit solum in decem aureos: quæritur quæ istarum sententiarum præualeat? Rñdet q sententia lata a duobus, & sic à maiori parte arbitrorum. Sed ponamus q isti tres arbitri fuerunt discordes in sententia: nam vnus cõdemnauit Titium in sexaginta, alius in quadraginta, alius in triginta: quæritur quæ istarum sentẽtiarum præualeat: vel vtrum neutra valeat, attento q in nulla istarum sententiarum concurrit maior pars arbitrorum? Rñdet q valebit sentẽtia quæ lata fuit ab arbitro, qui condemnauit in minori summa, quia oẽs concurrunt in minori summa. Nam ex quo condemnauerunt in maiori summa, bene condemnauerũt in minori: quia in maiori summa semper est minor. Nota primo, q etiam in pluribus arbitris cõi consensu partium assumptis, habet locum illa regula: qđ fit a maiori parte, valet. Nota magis specifice, q si fuit cõpromissum in tres arbitros, & duo conueniant in eandem sententiã, & alius discordet; valet sententia duorum. Nota vlterius, q in maiori summa inest & minor. Nota vlterius, q si oẽs arbitri discordant in summa, valet sententia illius arbitri qui condemnauit in minori summa: quia in illa summa minori oẽs alij sunt concordes. Nota insuper arg. q si compromissum fiat simpliciter: intelligitur etiam factum vt stetur iudicio maioris partis. vide Doct. de elect. in causis. & cap. cum in iure. in antiq.

¶ *Prima glossa summat.*

p ¶ *Si ex tribus.*] Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

¶ *Glo. seq. ponit opin. reprobatam: residuum vero per duas quæstiones: & prima trimembris.*

Marginal notes: Cõtinuatio domini Hoſtien. | a Bald. in l. conuenticulis. ... & ... Phi. dicit ... procedere ... sed ... dicit ... si prius ... de x. alius de v. q non probaret: vide ad materiã istam Aretinum in l. 1. §. si stipulanti. ff. de verb. oblig. Fonta.

a ¶ *Duorum.*] scilicet qui condemnauerunt in decem. Et quidã dicebant 3rium.arg.eius quod statim sequitur: & hoc tenebat Guil. in Spe.eo.tit.§.vlt.in prin.cuius hic reprobatur opinio:qa illud verum,cum omnes dicunt de dispari summa. Et sic reprobatur quod not.Accur.ff.eo.tit.l.diē.§.si plures.& reprobatur opi. Placen. quæ placuit Guil. quando duo protellãtur,q non consentiunt in minori summa.Et quod dr̃ hic de tertio, qui condemnat in minori summa: dicas idē & multo fortius si condemnaret in maiori: qa tūde minor est dubitatio,vt §. dixi. idē si absolueret¹ ,vel non pronunciaret,vt j. cap. proxi. Et per hoc dicemus idem in termino solutionis faciendæ, vt si duo assignant tres menses. alius vnũ: tenet dilatio duorum: si omnes discordant, tenet minor.

¹ Vnde vt dicit Io.Mo.Ba. si nunc valet sententia duorum cum tertius contradicere, fortius valere debet cum in aliquo omnino sit.

duorum[a] : licet[b] cum vnus in xv. alius in decem, tertius vero in quinque pronunciant, illius, qui dixit de summa minori[c] (cum in illa omnes concordes existant) sententia efficax censeatur.

¶ Idem.

¶ *Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniēdo negotio interesse, duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset: Circa iudices autem antiqua iura seruentur. Ioan. And.*

CAP. II.

VT quæstionibus[d] (quæ plerumque propter arbitrorum voluntariam seu malitiosam[e] absentiam remanent indecisæ) finis celerius imponatur[f]: Statuimus, vt si ex tribus arbitris à partibus electis[g] eorum aliquis ab alijs legitime[h] requisitus ad examinandum vel diffiniendum[i] vnà cum eis negotium, super quo in ipsos extitit cõpromissum, non curauerit (cessante impedimento[k] legitimo) conuenire: duo præsentes, penes[l] quos (licet lex ciuilis[m] aliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potesta-

ADDITIO. De vnico qui condemnat in quinque, cum decem peterentur: vide in Spec.de sent.prola.§.qualiter.ver.quid si peto. Et vide quod plene scripsi de re iudi.cum inter.in vlti.glos. Ioan.And.

b ¶ *Licet cum vnus.*] hoc sumitur ff.eod.tit.diem.§.si plures.

¶ *Glos seq. rationem reddit, quærit, & soluit.*

c ¶ *De summa minori.*] scilicet de quinque: & est ratio quæ sequitur: plus enim semper in se continet quod est minus. Ad hoc 14 q. 1. si quis dederit. & j. de re.iur. plus semper. vbi de hoc. & ff. de reg.iur. in eo quod plus. & in obscuris minimũ sequimur. j. de reg.iur. in obscuris. quod dic vt ibi. Quid si ille qui condemnat in xv. protestatur q ita condemnat in xv. q non consentit in minorem summam? licet quidam contrarium dicãt, satis credo adhuc tenere sententiam in v. cum illa protestatio impossibilis videatur: & videtur sibi contrarius. de consti. cum M. in antiq.

Protestatio impossibilis vel contraria actui nihil operatur.

VT *quæstionibus.*] Tria facit secundum Io. Mona. Primo ponit proœmium: Secundo statutum: Tertio tacitæ quæstioni respõdet. Secunda: ibi, *Statuimus.* Tertia: ibi, *Circa.*

ADDITIO. Et determinat ſm Archi. notata per Inno. & Host. §. de testa. Raynaldus in prin. & quod not. Guil. in Spe. de arbi. §. si. in prin. versic. & no. & plenius ibi in versi. quid igitur si sc. & versi. seq. dixit Innoc. in prædi. decre. Raynaldus. & Host. posuit eius glos. q quando omnes arbitri sunt præsentes, & vnus non vult cũ alijs concordare: etiam si dicat se non instructum: alij qui concordant, pronunciare possunt. ff. de re iudi. duo ex tribus. & l. Pomponius. aliàs incipit, si vnus. Idem si opinionem suam dixit, & recessit audita opinione aliorum: cessat enim ratio legis, qua dicit, q alios in suam opinionem 3here posset, vt j. not. secus si illorum opinionem nõ audiuisset, dato q malitiose recederet: licet quidam dicũt, q ex quo conuenerunt ad sententiam ferendam, qualitercunque vnus postea recedat, alij præsentes sententiare possunt: quia verũ est omnes affuisse ad sententiam ferendam, id est, ad diem ferendæ assignatum: bona ergo fuit hæc constitutio, quæ has perplexitates tollit. Ioan. And.

Additio domini Helig.

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponitur illud quod habetur in l. si in tres. ff. eo. tit. vbi dr̃, q si fuit factum compromissum in tres arbitros simpliciter, non adiecto q duo ipsorũ arbitrorum possent procedere sine tertio. si duo procedant sine tertio, non valet eorum sententia: & licet si tertius esset præsens, & 3diceret duobus, sua 3dictio non noceret; tamen eius contemptus & contumacia nocet, & reddit processum nullum: sicut dicitur, q vnius canonici absentia nocet quominus valeat electio per alios canonicos facta. in cap. 1. de his quæ fiunt à maio. par. cap.

Casus literalis domini Helig.

CASVS. Tu & ego de causa nostra compromisimus in tres arbitros, qui acceptauerũt compromissum: licet non compellantur acceptare nisi velint: licet sit secus in iudicibus etiam delegatis: quia munus iudicandi est munus publicũ: facta acceptatione, duo ex ipsis arbitris erant parati in causa procedere: requisierunt tertium, vt cum eis conueniret ad procedendum in causa: ille tertius licet requisitus noluit venire, vel non potuit venire: verũ tota potestas illius tertij sit apud duos, qui volũt procedere in illa causa? Rñdet q sic: licet lex ciuilis alleg. aliter dicat: videlicet q duo arbitri absente tertio, licet fuerit requisitus, non possunt procedere, nisi dictum fuisset in compromisso, q si vnus eorum interesse non posset, alij duo in causa procedere possent: sed de iure canonico est aliud: qa duo arbitri possunt procedere requisito tertio, & nolente venire, vt hic est textus. Sed vtrum illud cap. debeat seruari in foro seculari? Rñdet gl. q non: nam quãdo est disconuenientia inter ius ciuile & canonicũ, & vtrunq; potest seruari sine periculo animę: tũc ius canonicũ seruat in foro suo, & ius ciuile i suo, nisi laicus esset de terris Papæ, & sibi subiectus: nam tunc etiã in foro ciuili seruaret ius canonicũ, vt tenet Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. & docto. in cap. 1. de no. ope. nũcia. in anti. & c. at si clerici. de iu. in ant. Secus si ius ciuile non posset seruari sine periculo animæ, vt in præscriptione xxx. vel xl. annorum cum mala fide, quæ procedit de iure ciuili, sed non de iure canonico. cap. possessor. de regu. iur. j. c. fi. de præscrip. in an. Sed quid in iudicibus; vt ponamus q causa aliqua fuit à sede Apostolica delegata simpliciter tribus iudicibus, non adiecto q si vnus nollet comparere, vel etiam non posset: q alij duo in causa possent procedere: literæ fuerunt præsentatæ duobus iudicibus, qui requisierunt tertiũ vt conueniret cum eis: ille tertius nõ vult venire, vel non potest venire: quia alijs negotijs occupatus: vtrum isti duo possunt procedere, tertio requisito & nolente venire? Rñdet Romanus Pontifex, q non: sed in ipsis antiqua iura seruantur: nam iura antiqua per illud cap. solum sunt correcta in tribus arbitris. Nota primo vnam differentiam inter ius canonicũ & ciuile: nam quando est factum cõpromissum i tres arbitros simpliciter de iure ciuili: duo sine tertio etiam si fuerit requisitus, non possunt procedere: Secus est de iure canonico: videlicet q duo sine tertio poterunt procedere, vt hic.

Not. q lex fingit absentem pręsentem: & in hoc fictio præfertur veritati, licet regulariter dicamus, quòd veritas præfertur fictioni.

Nota vlterius, q ad esse vniuersitatis requiritur maior pars, & q conueniant duæ partes ad aliquid exercendum: & quod fit à maiori parte illarum duarum partium, valet. l. plane. & l. nulli. ff. quod cuiusque vniuer. & secundum Doct. in cap. cum omnes. de consti. in ant. Et illud verum, nisi eorum conuocatio pertineret ad aliquem actum: quia tunc si fuerunt conuocati, & non veniant: eorum contumacia facit eos extraneos ab vniuersitate pro illa vice: & hoc de iure canonico. Nota finaliter, quòd est differentia inter voluntariam absentiam, & malitiosam: & sic probans quẽ abesse voluntarie, non concluderet absentiam malitiosam.

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Vt quæstionibus.*] Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel diffiniendo negotio interesse: duo procedere poterunt ac si ille præsens esset. circa iudices autem antiqua iura seruentur.

e ¶ *Malitiosam.*] vt seruirent scilicet parti quæ eos elegerat, quam videbant succumbere.

f ¶ *Imponatur.*] ad quod prouidere debet iudex. §. de dolo & contu. finem. ff. si cer. pet. l. quidam. & not. quòd hic desideratur acceleratio: quod dic vt dixi s. de elect. c. vlti.

g ¶ *Electis.*] simpliciter: qa si esset ibi clausula; vos vel alter vestrũ vel, q si non omnes: tunc procederet decretalis dubitatio sicut nec in iudicibus: sicut dicam in fi. Ioan. And.

h ¶ *Legitime.*] per litteras suas. vel nuntium litteratorie destinatum, vel per iuratum nuntium: quod dic vt §. in ant. de offi. de leg. prudentiam.

i ¶ *Diffiniendum.*] cum scilicet conclusum est, quòd non restat nisi ferre sententiam. s. de fide instru. cum dilectus.

k ¶ *Impedimento.*] ergo tunc stabimus legi: cum habet impedimentum legitimum: quod rescribere debet collegis, vt in prædi. decr. prudentiam. de delegato dicimus. vel pars id coram eis probare debet.

l ¶ *Penes quos.*] decernimus totalē potestatem, &c. quod sequitur.

¶ *Glos. seq. dicit quæ fuerit legis & contrarij canonis consideratio, remittit ad simile: quærit & soluit.*

m ¶ *Lex ciuilis.*] ff. eo. tit. l. si in tres. aliàs est. §. sub l. item si vnus & bona etiam fuit legis consideratio: quæ voluit q præsentia, & cõtradictio non noceret, sed sic absentia: quia forsitã si ille præsens fuisset, traxisset alios in partem suam. [facit 36. dist. Nicæna.] Et est simile cum dicimus, q aliàs tenetur cõsilium requirere, & non sequi, vt not. §. eo. tit. cum olim. Sic dicit decre. q in electionibus plus nocet

plus nocet contemptus, quàm contradictio. ꝫ.de elect. venerabilē. & cap. bonæ 2. Sed decretalis ista voluit illum fingere præsentem & contradicentem, vt ꝫ. sequitur [1] ex cōsideratione æquitatis, quæ ponitur in princ. & sic diuerso respectu vtrunque bona fuit consideratio, &c. & est sim. quod not. ꝫ. de iureiu. cum contingat. ꝫ. de præscript. cap. vlt. Sed quid dices, nunquid seruabitur hæc decret. in foro seculari? Dic ꝙ non [2], in locis quæ nō sunt in temporali iurisdictione ecclesiæ: quod dic vt dixi ꝫ. de reg. iur. cap. 2.

tem [a], possint (malitiosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negotium, & libere [b] diffinire, sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in vnam sententiam concordare [†]: vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina [c], cum reputari faciat pro præsente [d]. ¶ Circa [e] iudices vero antiqua iura nolumus immutari.

¶ Glos. seq. distinguit: demum quærit, & soluit.

e ¶ *Circa iudices.*] protestatio quædam, vel taciæ quæstionis responsio: Circa eos ergo dic, quòd aut sunt ordinarij, aut delegati: Si ordinarij, aut quilibet per se & insolidum iurisdictionem habet; & tunc potest alter alterum præuenire. ꝫ. de foro compe. cap. penult. & not. ꝫ. de appella. vt debitus. aut non insolidum, & per se, sicut in capitulo vel syndico, vel his ꝗ audiunt causam presbyteri, diaconi, & subdiaconi: in his casibus omnes citare debent: & si duæ partes sunt præsentes, sufficit. [Vide ff. de re iudi. Pomponius. ff. ad municip. l. magistratus. & quod ibi not. & quod not. in Spec. de senten. prola. §. sequitur. versi. quid si sunt. & §. iuxta. post princ.] ff. quod cuiusque vniuer. plane. de decre. ab or. fac. l. 3. nisi in prædictis casibus vbi certus requiritur numerus. 15. q. 7. si autem. & cap. felix. ꝫ. de re iudi. non potest. Aut sunt delegati: & tunc subdistingue, aut sunt dati simpliciter: & tunc vnus sine alio non procedit. s. de offi. deleg. causam matrimonij. aut cum clausula: & tunc iterum subdistingue; quia aut cum clausula ista; vos vel alter vestrum: aut cum illa; quod si non omnes: In primo casu tene quod habes ꝫ. eod. lib. de offic. deleg. cum plures. In secundo quod habes ꝫ. de offic. deleg. prudentiam. Sed quæres quare ius diuersum inter arbitros simpliciter datos, & delegatos simpliciter datos, vt per superiora patuit? Dic [6] quòd ius quod minus dictum est à partibus, supplet lex. sic aliàs ff. eod. tit. item si vnus. §. principaliter. Iudices autem maiori maturitate creantur, vt ꝫ. eod. lib. de rescript. statutum. & ideo ius in eis supplere non vult. Item in iudicibus rigor attenditur: quia clementiores lege esse non debent. in Authen. de iudi. §. oportet. colla. 6. Arbitri autem prout visum eis est, pronunciant: & plerunque eliguntur amici, & possunt viles esse: & ideo ius magis circa illos prouidere & considerare voluit: vt supra in princ. decre.

a ¶ *Potestatem.*] si compromittentes dixissent, ꝙ si non omnes, &c. hoc possent duo: & hæc decre. supplet [3] ac si ipsi dixissent: & est sim. C. de rei vxo. act. l. vna. circa princ. Ioan. And.

b ¶ *Libere.*] vnde si nolit interesse examinationi, non tenentur ipsum in sententiam vocare per hanc litteram. argu. ad hoc ꝫ. de dolo & contu. cum qui. sed dic eum ad omnia citandum. arg. eius quod ibi dicam.

c ¶ *Diuina.*] ad hoc C. de iud. properandum. §. cum autem Hermodicum. ꝫ. de dolo & contuma. veritatis. cum sim. ꝫ. de eo qui mit. in pos. cap. vno.

d ¶ *Pro præsente.*] per hoc dico ꝙ non est idem in duobus arbitris, quod hic dicitur in tribus: quia si ex duobus vnus se absentat malitiose, alter non potest procedere: quia in tribus duo sunt maior pars. ꝫ. cap. proxi. Præterea ille absens habetur pro præsente & contradicente, vt hic vides: ergo neutrius valet sententia. ꝫ. de re iud. cap. vlt. nam tunc valet sententia præsentium in hoc casu, quando valeret eo contradicente: alias non [4]. & per hoc dico etiam, quòd si in compromisso hoc actum est, quòd non valeat ipsorum trium arbitrorum sententia, nisi omnes concordent, ꝙ non habebit locum decret. ista eadem ratione [5]. [ꝫ. de testa. cap. 2. in fin.] vnde tunc locum habet hæc decret. cum simpliciter sunt assumpti, vt ꝫ. dixi.

[1] Circa si absit & præsentiæ. Luca. Io. An.

[2] Idem Pet. de Anchar. Dom. & Phil. & post hos fuit communiter ad dictum glos. Rom.

[3] In casu absque malitia, vel voluntate.

[4] Idē Phil. & Dom. Rom.

[5] Idē Dom. & Paul. tal. his tamē in casu sanctiorem in arbitris istis, qui contra se nō pronunciant. Rom.

[†] Adde, aut loqui Pet. de Ancha. & Domi. & sequitur Bart. in l. ité si vnus. §. idē si plures. ff. eo. tit. & Phil. his Roma.

[6] Idem Io. Mona. & est simile quod not. de offi. deleg. cum vicesimum, in fin. vlt. glossæ.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

¶ *Dictum fuit supra de magistratibus, & iudicibus, & de arbitris; nūc videndum est de iudicijs, quæ exercentur per illos magistratus.*

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Innocentius quartus in generali concilio Lugduneñ.

¶ *Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, vt personaliter coram eo compareat, nisi ex rationabili causa. Ioannes And.*

CAP. I.

Ivris esse [a] ambiguū [b] nō videtur [c], iudicē delegatum [d] (qui à sede Apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale [e]) iubere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio [f] comparere: Nisi causa fuerit criminalis [g],

Additio. Quindecim significationes iudiciorū notat hic Io. Mona. quas vides ī. de reg. iur. in iudicijs. Io. And.

Vris esse.] Primo ponit dictū: Secūdo casus excipit: ibi, *Nisi causa.*

¶ Pro intellectu huius cap. habemus præsupponere duo: vnum pro ratione dubitandi, & alterum pro ratione decidendi: Et primo pro ratione dubitādi, q Papa potest compellere partes ad comparendū corā se personaliter, licet causa sit ciuilis & pecuniaria. Itē q delegatus Papæ gerit vices Papæ, & regulariter ī causa sibi delegata potest illud quod Papa posset facere. Aliud pro ratione dubitandi: videlicet, q à iuris beneficio partes habent, vt in causis pecuniarijs possint comparere per se, vel per procuratorem. l. in pecuniarijs. C. de procu. Item q beneficium iuris nemini est auferendum sine causa.

Casus. Prætendebam Titium debitorem meum in aliqua pecuniæ summa: quia habebam ordinarium loci certa ratione mihi suspectum, a sede Apostolica impetraui delegatum: cui præsentaui literas delegatorias: delegatus iste mandauit reo, vt compareret personaliter corā ipso, & tñ causa erat pecuniaria siue ciuilis: & ī citatione non exprimitur causa, quare debeat comparere in propria psona: vtrum Titius teneatur cōparere personaliter? Rñdet Romanus Pontifex q non, & dicit q delegatus suus non potest cogere partes ad comparendum personaliter coram se in causis ciuilibus: quia non potest partibus auferre beneficium iuris: licet Papa hoc posset, nisi esset talis causa, quæ requireret præsentiam personæ, & esset causa expressa in citatione, vt in l. 1. ff. de fer. vbi dicitur, q si tempore feriarum, vindemiarum, vel messium qs citeē: in citatione debet contineri causa, quę illo tempore possit & debeat expediri: Sic in proposito, quando reus est citatus, vt veniat personaliter: debet in citatione exprimi causa, quare debeat venire personaliter: puta q veniat personaliter iuraturus de calumnia, vel risurus positionibus partis aduersæ, vel ad exequēdum alium actū, qui requirit præsentiā personę: & tunc reus citatus teneē personaliter cōparere: & si mittat pcuratorē, nihilominus reputabitur cōtumax, ac si nullum procuratorem misisset. Sed quæriē cum istud non esset ambiguum, quare fuit factum istud cap. vt in cap. cum in iure. de offic. deleg. & l. ancillæ. C. de furt. Dicendum, q postquā emanauit præsens cap. istud non erat ambiguū, sed ante bene erat ambiguum: nam cū Papa possit hoc facere, scilicet compellere partes in causa pecuniaria, vt compareant personaliter coram se, videbaē q etiam suus delegatus hoc posset facere, vt dictū fuit in ratione dubitandi. Nota primo, q per verbum, videtur, respondetur de iure: quod not. pro doctore vel consultore qui dicit: mihi videtur. & vide text. de appellatio. præterea requisiti. Nota secundo, q in causa criminali iudex potest compellere partes, vt personaliter coram se compareant. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Iuris esse.*] Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partē, vt personaliter coram eū compareat, nisi ex rationabili causa.

Ambiguum quid sit, & vi. de diuinat.

b ¶ *Ambiguum.*] ambiguum est, vbi opiniones sunt, & iura varia videntur. ī. de senten. excommunic. inter alia.

Additio. 50. distin. quia sanctitas tua. supra de restitu. spolia. litteras. de æta. & qualita. quæris. & cap. a multis. ī. eod. lib. de electio. si religiosus. & ī. de præben. quia sæpe. Deriuatur autem ambiguum ab ambigo, quod cōponitur ab am, quod est circum, & ago: interposito b, quasi circum agor & voluor, secundum Ioan. Mona. & de triplici ambiguitate not. 33. dist. cap. fin. in glos. in ambiguis. Ioan. And.

c ¶ *Non videtur.*] nec est. ff. de arbit. l. non distinguemus. §. quæ situ.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem quod de ordinario: secundo signat contrarium & soluit: tertio textum determinat.*

d ¶ *Iudicem delegatum.*] a contrario sensu videtur secus de ordinario. 25. dist. qualis. in glos. penult. de ijs quæ fiunt à præla. cum Apostolica. Sed idem in ordinario secundum Ber. non enim potest compellere partes coram se venire personaliter, nisi in sequentibus casibus. C. de procur. l. vlt. & ideo de ipso dictum nō fuit: quia de ipso non dubitabatur per prædictam legem: sed de delegato Papæ dubitabatur, qui videbatur posse idem quod Papa quo ad illam causam 1. Liberū enim est cuilibet p se, vel per procuratorem respōdere. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. l. præsenti. §. cum autem. ff. de procur. l. 1. ī. de iura. calum. cap. vlt. supra de procur. querelam. beneficium autem iuris nemini auferendum est. 28. dist. de his ī. de reg. iuris. indultum. cum suis concor. arg. contra, quòd personaliter citatus, personaliter venire teneatur. ī. de dolo & contumacia, cum dilecti. Dic quòd illud obtinet in Papa, vt ibi nota. & sic etiam ī. de maio. & obed. humilis. de dilationibus, cap. vlt. Et habent hæc locū in causis priuatorū. In causis vero ecclesiæ, collegij, vel vniuersitatis [2] de necessitate interuenit syndicus. ī. de iuramento calumniæ. in pertractandis. & cap. sequenti secundum Ber.

1 Hoc verū quo ad illa, hoc quibus causa nō potest expediri. l. de offic. deleg. c. 1. & c. præterea. secundū Innoc. & Arch. l. sed si ne hoc ex pedire potest per procuratorem: ergo &c. sicut ergo non posset illi per capere quòd iret ad sanctū Iacobū: sic nec quòd ad ipsum psonaliter veniat, secūdū Ioan. And.

2 Etiam si ipsius causa esset criminalis, vel de crimine: & vide qd not. & dici de iuramē. ī. c. 1. Io. And.

Additio. Licet hæc gloss. dixerit io principio secundum Ber. ordinarium non posse compellere partes coram se venire, non tamen vetat quin extra iudicium possit ipse ordinarius ex causa cogere subditos coram se personaliter comparere: vt si eget ipsorum consilio vel personali auxilio, secundum Host. alleg. 22. q. 5. de forma. de offic. deleg. cap. vlt. Vel vult quòd promoueantur ad ordines. de æta. & quali. cap. 1. Et secundum eum de consuetudine hoc in diuersis casibus experimur: Constat etiam eis in dubio sem per obediendum. 23. q. 1. quid culpatur. in gl. fi. Addit Io. Mona. quòd vocat abbates, presbyteros, & clericos personaliter ad synodum. 18. dist. cap. vlt. Item clerum & populum congregat ad sermonem. ī. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. quia vero. & ad curiam mittit clericum. 16. q. 1. vos autem. in Authen de san. epi. 5. reuerendissimi. coll. 9. Io. And.

e ¶ *Speciale.*] quia tunc sicut Papa id potest, & ipse similiter. ī. de procur. c. pen. cum suis concor.

f ¶ *In iudicio.*] de extra iudicium non dubitabatur. & est si. ī. eod. lib. de restit. in integ. c. 2.

¶ *Glos. seq. textū exponit. secūdo quærit. arg. pro & contra: ponit opi. Ber.*

g ¶ *Criminalis.*] intelligas criminaliter intentata. Si enim de crimine agitur ciuiliter, bene interuenit procurator. ī. de procu. tuæ. de accu. super his. vnde tunc personaliter venire compelli non poterit. Si autem criminaliter intentatur procurator non interuenit, nisi in casibus not. 2. q. 6. si quando. in gloss. fi. & ī. de accu. veniens. Sed quærebat hic Ber. si admittatur procurator in causa criminali, an valeant quæ facta sunt cum eo? Et videtur quòd sic, si nō opponitur exceptio. C. de procur. ita demum. ff. de proc. filiusfamilias. §. veterani. & ea quæ fiunt cum falso procuratore valent per consensum. ff. de iudi. licet. ff. rem ra. habe. l. 3. §. falsus. Sed contra videtur: quia contra legem actum est. ff. de pub. iudi. l. penul. § ad crimen. & 5. q. 3. cap. in criminalibus. Dicebat Ber. quòd valet quod cum eo actum est per prima iura: ex quo non fuit obiectū: [3] iudex tamen talem procuratorem ex officio suo potest & debet repellere. ī. de excep. exceptionem. cum suis concor. & ī. de accu. cum P. Nec obstat si iudex debet repellere: ergo nō valuit iudicium: vide instantiam in excommunicato per prædictam decre. exceptionem. ī. de excep. pia. & cum hoc concor. Guil. in Spec. de procura. §. 1. ver. sed pone quod in casu tali.

Procurator in causa criminali an debeat admitti, & an valeat processus agitatus cū illo.

3 Idem tenet Dominicus alleg. c. quia frustra. de vsu. sanctio fine cum princ. & cle. officiū ord. in fi. de elec. tamen Pet. de Anch. allegans Bar. in d. §. ad crimen. tenet contrarium. Fons.

Additio. Et Io. Mona. hic, & Arch. eo. li. ī. de procu. qui generaliter. & facit qđ not. C. de adul. quāuis indubitati. Sed vt ibi not. Cy. Fran. Accur. resistebat illi glos. quæ mouit hanc exceptionē dilatoriam hac ratione: verba sententiæ referenda sunt ad personam dñi. C. de iniur. l. fi. & absens damnari non potest. ff. de poe. absentem. In

tem. In procuratorem autẽ sententia ferri non potest: quia nocens nõ est. C. de sen. & interlo. l. 2. ergo semp opponi poterit. C. de pc. liber. fin eam: per quod dici potest, q̃ qui ad fienda repellitur, valebunt tamen prius cũ eo gesta per iura præallegata. Io. And.

a ¶ *Dicenda.*] scilicet ad præstandum iuramentum de veritate: & quod solum olim præstabat in spiritualibus, hodie secus. j. de iur. cal. c. 1 in fi. & differt i eo a iuramento calumniæ, quia per illud iuratur de eo quod credit & æstimat. C de iureiu. pp calum. dan. l. 2. §. fin autẽ. & p istud iuramentum de veritate videtur, vt littera sonat. s. de elec. dudũ 2.

¶ *Gloss. seq. vocitetur per quæstionem.*

b ¶ *Iuramento calumniæ.*] quod principales personę præstare debẽt. C de iureiu. pp calum. dan Auth. principales. §. de iura. calu. in pertractandis. quod verũ est, nisi procurator habeat ad hoc speciale mandatum. j. de iura. calum. cap. vlt. in quo casu dicam q̃ delegatus principalem ad iurandum compellere non poterit, cũ ibi tunc nõ sit iuris necessitas, de qua sequitur, nisi forte principalis iustior sit q̃ procurator, & natura causæ hoc requirat: vel sciat melius veritatem, vt C. de procura. l. vlt. Et facit ad hoc. s. de procura. si quem. in fi. eo. lib. Io. And.

vel nisi pro veritate dicenda[a], vel pro iuramento[b] calumniæ faciendo, vel aliàs iuris necessitas partes coram eo exegerit[c] personaliter præsentari.

¶. Bonifacius octauus.

¶ *Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimoniũ in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt: quod contra prædicta fit, est irritum. Ioannes And.*

CAP. II.

MVlieres[d] † (quas vagari non conuenit, nec virorũ cœtibus immisceri[e]) auctoritate litterarum[f] sedis Apostolicæ, vel legatorum[g] ipsius, aut alia[h] quacunque, ad iudicium personaliter euocari, vel trahi inuitas[i] causa ferendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure nõ exprimitur[k]) prohibemus[l]. Sed cum necessarium[m] fuerit testimonium earundem: iudex (in expensis partis producentis[n] easdem) tabellionem, aut aliam personam idoneam[o], ad eas transmittat: vel si forte talis casus occurrerit, quo iure prohibente[p], receptio testium alteri cõmitti non possit: iudex † tunc propter hoc personaliter ad illas accedat[q] †: aut (si talis sit personæ[r] iudicantis conditio, quòd id per ipsum non deceat fieri, vel nõ possit[s]) mittat[t] ad eas †: prouiso quòd casus huiusmodi (videlicet vt iudex vadat personaliter) nõ fingatur[u]:

¶ *Prima glossa summat.*

d ¶ *Mulieres.*] Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdũ mittet: & iudex fraudulẽter vadens, excõicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi nõ possunt: quod contra prædicta fit, est irritum. Ista decretalis Bonifacij extrauagans erat, quæ edita ante cõpilationẽ huius Sexti libri. Io. And.

¶ *Glossa omnes sequentes recitantur in textu. Io. And.*

e ¶ *Immiscere.*] periculosa est enim sexuum commixtio. 18. q. 2. diffinimus.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. C. de arbi. l. vlti. Io. And.

f ¶ *Litterarum*] generalium intelligas: puta quibus causa committitur: si enim specialiter expressum esset in litteris, q̃ mulier trahi posset, secus. ad hoc c. proxi.

g ¶ *Legatorũ.*] vel delegatorum multo magis. ad hoc. s. de rescrip. statutum.

h ¶ *Alia.*] puta ordinaria, vel delegata ab eo.

i ¶ *Inuitas.*] volentes ergo possunt: & in hoc differunt religiosæ: vt j. sequitur.

ADDITIO. Idem Ioannes Mona. & Archidiaconus.

k ¶ *Non exprimitur.*] s. c. proxi.

l ¶ *Prohibemus.*] Nota meliorem conditionem mulierum quàm marium: ad idem s. de senten. excommunic. mulieres. & capit. ea noscitur. s. de pig. ex litteris. Interdum est deterior: quod dic vt not. s. de pœn. & remis. noua quædam ad hoc ff de reg. iur. l. 2. Interdum par vtriusq; causa: & de his not. in Spec. [illegible] procu. §. 1.

m ¶ *Necessarium.*] quia non sunt alij qui veritatem sciant, vel non ita bene sciunt. 14. q. 2. quamquam.

n ¶ *Producentis.*] 4. q. 3. si testes. § liberi. versiculo venturis. s. eod. lib. de rescrip. statutum. in fi. in glos. 2 producente. & C. de testib. quoniã. sicut ergo producẽs tenetur expensas ministrare testi producto, ita & tabellioni vel iudici, qui ad eas vadit, vt hic vides.

o ¶ *Idoneam.*] presbyterum, vel alium virum honestum corã quo iurent: & ibi etiam erit tabellio: & citabitur pars aduersa, vt vadat visura eas iurare, vt s. de testi. cap. 2.

ADDITIO. Dicit Archi. q̃ faceret illum presbyterũ vel virum honestum iurare, q̃ suum officium fideliter adimpleret, vt sic maior & plena fides illi adhiberetur. alleg. de præsum. illud. de præsen. ad audientiam. 2. q. 7. sanccimus. Aliquando tamen talis persona nuncius appellatur. s. de testi. cog. cap. 1. aliquando executor vel auditor. s. de offi. deleg. super quæstionum.

ADDITIO. Vnde dicebat Io. Mona. quòd melius diceret, personas. alleg. s. de proba. quoniam contra. Io. And.

p ¶ *Iure prohibente.*] vt i criminali criminaliter intentata, vt in Authẽ. de testi. §. & quoniam & §. hæc omnia. & C. de fi. instr. Auth. apud eloquentissimum.

ADDITIO. Quod dicit hic glo. in criminali criminaliter intẽtata: intellige vt not. de verb. sign. forus. ad fi. & 15. q. 3. ex eo. Io. And.

q ¶ *Accedat.*] expensis producentis, vt not. s. non enim in hoc casu credo locum habere decret. s. eo. lib. de rescript. statutũ § insuper.

r ¶ *Personæ.*] puta eps vel superior pp reuerentiam ipsius pontificalis officij ad mulierculam eos ire non decet: ad hoc s. de offic. ordina. cap. 1. eod. lib.

ADDITIO. Vel alias religiosus, & magnæ famæ. Archid.

s ¶ *Non possit.*] puta ratione infirmitatis, vel forte loci in quo moratur mulier, vel alia simili.

t ¶ *Mittat.*] tabellionem vel personam idoneam, vt dictum est supra. Ioan. And.

u ¶ *Non fingatur.*] vt iudex posset dominam visitare, faciebat eam nominari in testem.

c ¶ *Exegerit.*] quasi 2 coegerit. Et tractat hic Io. Mona. quomodo exigere ponitur pro complere, pro petere, pro cogere, pro diuidere, pro expellere: ponens versum:

Exige perficio, peto, diuido, coge, repello.

MVlieres.] Primo ponit prohibitio mulieribus in genere: Secũdo: ibi, *Sed cum.* prouisio bimembris circa ipsarum testimonia, cum certa prohibitione & pœna: Tertio prohibitio circa religiosas: ibi, *Cæterum.* Quarto decernit. in fin.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice: fuit taliter processum, q̃ lis fuit contestata: volo probare intentionẽ meã per testes: & dico q̃ testimonium aliquarum mulierum est mihi necessarium: & peto q̃ ipsæ mulieres citentur, vt compareãt coram iudice personaliter perhibituræ testimonium veritatis: verum iudex poterit cõpellere mulieres, vt coram se personaliter compareant: & se exhibeant in publico pro ferendo testimonio in aliqua causa? Rñdet q̃ non: nam non possunt exire domum suam vt se immisceant cœtibus virorum: Quid ergo fiet, celabitur veritas? Rñdet q̃ iudex ibit ad ipsarum domum: & ab eis recipiet iuramentum: & in domibus ipsarum illas examinabit vocata parte & citata. Sed ponamus q̃ iudex est grauis persona: quia est constitutus in dignitate: & non est decens vt iudex accedat ad domos illarum mulierum bassę conditionis? Rñdet q̃ tunc iudex vices suas committet alicui commissario ad illas mulieres examinandas. Et ista sunt vera: nisi mulieres istę vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio: nam istud capitulum intelligitur q̃ non possunt compelli, vt veniant ad iudiciũ: fallit in religiosis & Monialibus: quæ etiam si vellent venire ad iudicium, & renunciare huic beneficio, nõ sunt admittendæ. *Non fingatur.*] vnde si est talis causa, in qua debent produci testes & examinari: debet mittere commissarios, & non debet ire personaliter fingendo q̃ eius præsentia requiratur: & si in fraudem faciat, incidit in excõicationem: puta quia iudex appetit amplexus mulieris: & fingit q̃ testimonium mulieris est necessarium in causa: & facit cum parte vt pars nominet aliquam mulierẽ inter suos testes, vt possit habere accessum ad illam mulierẽ. *Religiosæ.*] vnde religiosæ hic accipiunt specialiter pro illis, quæ fecerunt professionem: non sicut in l. prima. C. de summa trinitate & fide catholica, ibi, in tali volumus religione versari. & s. de constit. ecclesia. vbi dicitur, q̃ laici etiam religiosi non habent potestatem disponẽdi i rebus ecclesiasticis. Nota primo q̃ vagatio est prohibita mulieribus: & similiter permistio earum in congregatione virorũ. Nota secũdo, q̃ mulieres non possunt trahi ad iudiciũ inuitæ personaliter: & sic vĩ secus a ptio de aijs. de quo s. prox. cap. Domi.

Marginal notes:

Et ad respondendum per illud ad positiones vel interrogata & p id iur. fit circa sed de propositione facti per decre. pa ... quod dic ... Ioan. And.

Vide l. fin. ... de p ... l. fin. ... de regu. iur.

Hanc glossulam ex lectura Ioannis And. habes: ... non habetur in antiqua additione.

Alias [illegible] pratum in dex propter hoc, &c.

Notat Pet. d. Ancha. q̃ cunque priuilegia sua seruanda sint, & potius in dubio causæ naturam, q̃ priuilegia personarum.

Vide Baldum consil. ... lib. 2. & Tiraquellum de legibus connubialibus, leg. 9.

s ¶ *Incurrat.*

a ¶ *Incurrat.*] non reseruat absolutionem: ergo a lijs concedit. de senten.excom.nuper.
b ¶ *Morari.*] vt infra de sta.regu.c.vno.
c ¶ *Causa.*] vnde nec seruare tenentur decre. Nicolai quo ad personalem comparitionem, vt ſ. eod.lib. de electio.indemnitatibus. §.sed cum eas.
d ¶ *Earundem.*] Nota quod non potest quis renunciare iuri suo: ad idem ſ. de foro competenti si diligenti. & quod ibi not.de senten.excōica. contingit. multos tales casus quære per Accursium.C.de pact. si quis in conscriben. & ff. de pactis. l. pactum inter hæredes.& per Gof. de regu. ad Apostolicam. Sæpe enim procuratēi Moniales se ad iudiciū euocari, vt claustrū exirent:ad idem ſ.de sent. excom.relatum.

† Alibi, accederet sua.

nec fraus interueniat in hac parte: Alioquin fictor huiusmodi vel fraudator, ipso facto sententiā excommunicationis incurrat [a]. ¶ Cæterū fœminæ religiosæ, præsertim quæ debēt sub clausura morari [b], extra suum monasterium vel clausuram non vocentur ad iudicium vel trahantur ex quauis causa [c] personaliter etiam si ad hoc voluntas accederet† earundem [d]. Decernimus quoque, vt ipso iure sit irritum & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

¶ Idem.

¶ *Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem potest agere & defendere causam spiritualem: minor xiiij. per se non agit, sed per procuratorem*

S *I annū.*] Prima pars tractat de minore: Secunda de filiofamilias: ibi, *In huiusmodi.* Prima iterum subdiuiditur: quia primo tractat de minore xxv. qui est maior xiiij. Secundo: ibi, *Si vero.* de minore xiiij. qui est minor vel maior septennio. Ioan. And.

¶ Pro intellectu capituli præsopponēdum est illud quod habetur C.qui leg perso.standi in iudi. habeant vel non.in l 1. & 2. videlicet quod minor xxv.an.non habet personam idoneā in qua possit fundari & subsistere iudicium: sed si habet curatorē generalē, debet ingredi iudicium cum auctoritate sui curatoris: si non habet curatorem generalem, debet ei dari curator auctoritate iudicis.

C A S V S. Quidam Titius ꝯxit matrimonium cum Berta: ꝯcto matrimonio per verba de præsenti, Berta non vult sibi adhærere tanquā marito: certum est quod potest agere ꝯ ipsam, & petere iudicē, vt iudex compellat illam Bertam ad sibi adhærendū tanquam marito: Sed ponamus quod Titius erat minor xxv.an. vtrum possit esse in iudicio in ista causa spirituali sine auctoritate curatoris? Rñdet Romanus Pontifex, cum distinctione: aut iste minor habet xiiij. annū completum, ita quod est pubes: & in isto casu potest esse in iudicio sine auctoritate tutoris, & agere per se sine auctoritate curatoris: & potest constituere suum procuratorem absque curatore: Si autē nondum compleuit annū xiiij non potest agere sine auctoritate curatoris: & si velit constituere procuratorē: debet constituere cum auctoritate iudicis, corā quo ventilatur causa, siue sit iudex ordinarius, siue delegatus. Idem dicendū est in causis dependentibus à causis spiritualibus: verbi gratia, Titius minor xxv.annis ꝯxit matrimonium cum Berta: pater Bertæ promisit ei centum in dotem: certū est quod iste Titius minor xxv.an.dummodo sit pubes, potest sine auctoritate curatoris petere istam Bertam in vxorem: Sed vtrum possit petere dotem sibi promissam sine auctoritate curatoris, licet sit minor? Rñdet quod sic. Sed ponamus quod aliquis qui vult tractare causam spiritualem, est filiusfamilias, qui non potest esse in iudicio sine auctoritate patris, vt in glossa magna. Insti.de pat.pote. Ponamus quod filiusfamilias ꝯxit cum Berta: pater Bertæ non vult dotem soluere, vtrum possit iste filiusfamilias tractare causam sine auctoritate patris? Vel filiusfamilias beneficiatus vult agere i causis beneficij sui vtrum possit sine auctoritate patris? Rñdet Romanus Pontifex, quod sic: nam in causis istis spiritualibus non curatur de auctoritate patris: Et sic filiusfamilias in causis spiritualibus potest agere sine auctoritate patris. *Infantes.*] qui non habet potestatem agendi, nec cōstituendi procuratorem: quia non intelligit illa ætas quid videat. l. prima. C.de falsa mone. Nota primo ex isto capitulo, quod minor vigintiquinque an. regulariter nō potest esse in iudicio per se, nec cōstituere procuratorem absque auctoritate curatoris sui, vt l.s.& s. allegatis. Not. quod qualcūque causas spirituales vel descendentes à spiritualibus minor xxv.an. sine auctoritate curatoris potest tractare: & censetur quantum ad illas causas maior. Not. quod idem est iudicium de causis spiritualibus & descendentibus ab eisdem: sicut dicimus quod de causis spiritualibus, & de causis annexis spiritualibus idem est iudiciū in c.quanto. de iudi. in ant. vt ius patronatus non est merum ius spirituale: sed est annexum iuri spirituali, puta institutioni, vt hic dicitur. Nota quod impubes non potest causas spirituales tractare per se, nec in eis constituere procuratorem absque auctoritate sui curatoris. Potest poni exemplum in beneficijs dummodo sint præbendæ: vel ex dispensatione Apostolica: quia in pupillari ætate posset obtinere beneficium ex dispensatione Apostolica: sed tūc debet habere curatorem ad illas lites, vel si velit constituere procuratorē, hoc debet esse auctoritate iudicis. Nota quod iudex delegatus potest dare curatorē minori xxv.an ad lites ventilādas coram ipso: sed nō ad causas, quæ non ventilantur coram se: sed ordinarius potest dare curatorē ad omnes causas tam coram se mouendas, quam alibi.

Minor per se potest causas spirituales, aut ab illis dependentes tractare.

Not. vnum casum in quo filiusfamilias potest esse in iudicio sine auctoritate patris: quod est ꝯ l.non solum.C.de bo.quæ lib. puta in causis spiritualibus potest filiusfamilias esse in iudicio sine auctoritate patris: nam ista censentur peculium castrēse, vel quasi. Nota vlterius illud ad quod allegatur iste tex. quod clericus etiam sacerdos & beneficiatus nō liberatur à patria potestate: nam nos non legimus quod clericatus sit modus tollendi patriam potestatem: legimus tñ de dignitate epali. in Authen. sed epalis dignitas. C.de epis.& cle.

† Nota vbi cunque minor legitime potest in iudicio esse sine curatore: ibi potest cōstituere procuratorem c. ex parte. de restit. spol. & in nō laicalibus non obseruatur. glo. 1. & c. ex parte. & in l. 1. C. si de moment. poss. Fort.

vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiā delegati dati ad causas illas: Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. hoc dicit. Ioannes And.

C A P. III.

SI annum [e] quartumdecimum [f] tuæ peregisti ætatis: in beneficialibus, & alijs causis spiritualibus [g], necnon & dependentibus [h] ab eisdem, ac si maior [i] xxv. annis existeres: ad agendum & defendendum, per te vel per procuratorem † (quē ad hoc constituendum decreueris) admitti debebis [k]. ¶ Si vero infra quartumdecimum annum existas, per te agere, aut defendere non poteris [l] super ipsis: sed vel per tuum episcopum, vel per officialē eiusdē [m],

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod declaret.*

e ¶ *Si annum.*] Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem potest agere & defendere causam spiritualē; minor xiiij per se nō agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiam delegati dati ad causas illas: Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. hoc dicit. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ not. Ber. ſ. de restit. spoliat. ex parte. & de ætat. & qualit. ex ratione. Goffr. Innocent. & Hostiensis eod. tit. indecorum & ſ. de procurat. accedēs. A D D I T I O. Et Ioan. 15. q. 3. in certis. & Accursius ff. de mino. l. ait prætor. in prin. & principium corrigit quod not. Giuliel. in Specul. de stat. mona. vers. 31. Ioan. And.

f ¶ *Quartumdecimum.*] in mare hoc intellige, in muliere xij. & sic intellige prædictam decret. de restitu. spolia. ex parte. & probatur ſ. eo lib. de elect. indemnitatibus. s. responso. ſ. de despon. impub. continebatur. Ioan. And.

g ¶ *Spiritualibus.*] puta matrimonio & similibus.

h ¶ *Dependentibus.*] vt dote, quæ depēdet à matrimonio. de dona. inter virum & vxo. & de dote post diuor. restit. c. 3.

i ¶ *Ac si maior.*] sine curatore sicut maior.

¶ *Gloss. seq ponit quatuor opi.*

k ¶ *Debebis*] in matrimonio hoc erat expressum in prædicta decret. ex parte. [Per quam patet in q. Io. de Deo, de qua dicam ĵ. de sen. exc. c. licet. in vlt. gl. etiam suo tempore non ponderādam ætatem xxv. annorum in defendente causam matrimonialem.] Sed quia quidam dicebant id speciale in carnali matrimonio: ideo emanauit hæc lata constitutio. Sed quod idē esset in spirituali, probatur per dec. de elec. dudum 1. & de reg. postulalit ad hoc facit quia huius voluminis compilatores † de tutelis & curis non posuerunt tanquam de materia nobis nō multum necessaria. & aduerte, quia quod hic dicitur, quidam tenebant indistincte. Inno. dicebat, quòd debebat dari curator secundum quod in ver. seq. de minore xiiij. dicit. Host. autem suo capite & quadam similitudine distinguebat inter maiores xvij. an. vt tunc haberet locum prima opi. quia talis prodire potest in publicum. 3. q. 7. c. 1. §. tria ad hoc ſ. eo. li. de procu. qui generaliter. in fi. vel xviij. secundum ea quæ not. de offi. deleg cum vicesimum. & minores xvij. vt tunc habeat locum opi. Inno. & hanc viam mediam dicebat tenendam. Arg. de offi. deleg. quærenti. hæc not. de æta. & quali. indecorū. & in summa eiusdem tit. §. ætas. sed reprobatur hæc opinio, vt hic vides Ioan. And.

† Quare vide l. in generalibus §. non ad apicem. Io. And.

l ¶ *Non poteris.*] hoc tenet Ber. de æta. & quali. ex ratione. in gloss. vltima.

¶ *Glos seq. voci per obiectionem.*

m ¶ *Eiusdem* 2.] Non enim sufficit: immo nec requiritur patris auctoritas: non enim de patrimonialibus tractamus, in quibus ad locum ha-

† Glos. seq. Dom. Pet. de Ancha. & Phil. notat quod tutor et stamdarius datiuus nō posset litigare pro beneficijs sui pupilli: quod not. bene: quia Pet. dicit quod nō est alibi. Fons.

locum habet. C. de bo. quæ li. cum oportet. & l. cum non solum. & ĩ. in fin. cap. nec Imperatoris vel alicrius iudicis secularis: cũ spiritualis & ecclesiastica sit causa. 96. dist. bene quidem. ĩ. de iudi. at si. & de arbi. contingit. arg. ff. ad Trebel. ille à quo. §. fin. & l. seq.

a ¶ *Ad lites.*] ad hoc C. de in litẽ dan. tut. vel cura. per totum. C. de de cura. fu. l. fi. in prin.

tibi curator dabitur ad lites[a] huiusmodi[b] exercendas: aut tuipse (si maior infante[c] fueris) cum auctoritate alterius[d] eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo[e], tibi (si non habeas) curatorem[f] dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem[g] præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ[h]. ¶ In huiusmodi[i] quoque litibus siue causis, quamquam in potestate patris existas †, nec alias absque ipsius assensu, in iudicio regulariter[k] esse possis: eius (cum de his se intromittere non habeat[l]) nequaquam requiri debebit assensus.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet spirituales, quasi de temporalibus non dependentibus se intromittere nõ debeat. arg. ĩ. proxi. responso, nisi forte ratione personæ: puta si clericus esset.

¶ *Gloss. seq. quærit obijciendo, & soluit.*

c ¶ *Maior infante.*] id est septennio. ĩ. de despon. impu. litterat. & accessit. minor enim nihil ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1. in fi. Sed dices, quam causam spiritualem potest tractare minor infante: matrimoniũ enim vel sponsalia cõtrahere nõ potest, vt in pdictis iurib.: Saluo eo quod habetur de sponsal. iuuenis. beneficium ecclesiasticũ habere nõ potest, vt not. ĩ. de pben. super inordinata. qualis ergo erit hæc causa? Forte dispensatione Papæ adeptus est beneficiũ de quo agi vel defendit: vel forte repetit vel ab eo repetuntur vsuræ †. Vel dicitur natus de illegitimo matrimonio. de ordine cognitio. tuam. vel his similia.

d ¶ *Alterius.*] episcopi scilicet vel officialis.

ADDITIO. Vel curatoris sic deputati, secundũ Archidiaconũ.

e ¶ *Ab eo.*] delegato ordinarij. nõ dicit: quasi ordinarius hoc delegare nõ possit. ad hoc ff. de offi. proconsul. l. nec quicquã. §. vbi decreto. & super hoc vide qđ not. ĩ. de restitutione in integrum. cap. penult. & quod dixi ĩ. eod. lib. de offic. vicarij. licet.

ADDITIO. Nec etiam dicit, legati, sm Archidiaconum: nõ enim emanat à sede, quod emanat à delegato: allegat de fi. presbyte. dilectus. Graue vr hoc dicere, q delegatus legati non potest quod possit subdelegatus delegati: procederet autem eius dictum, si intellexisset q delegatus legati id non subdeleget. Ioan. And.

f ¶ *Curatorem.*] forte generaliter, vel specialiter ab ordinario datum.

g ¶ *Procuratorem.*] cum est maior septennio, vt ĩ. ver. proxi.

h ¶ *Ventilandæ.*] delegata enim eis causa, & omnia delegata videntur, sine quibus causa, &c. de offic. deleg. præterea.

ADDITIO. Et cap. prudentia. §. sexta. ad causam vero pertinet, q persona legitima sit i causa. C. qui da tu. & curato. l. in vniuersis. ergo possunt per quod peruenitur ad illud. ff. de procuratorib. l. ad legatum. Ioan. And.

i ¶ *Huiusmodi.*] scilicet spiritualibus & dependentibus.

¶ *Glossa sequens declarat tex. & ponit 7. casus exceptos.*

k ¶ *Regulariter.*] & hoc habet locum etiam in maiore. C. de bonis quæ liberis, cum oportet. & l. cum non solum. Et est hoc verũ suo nomine: secus si sit alterius procurator. ĩ. eod. lib. de procurat. qui generaliter. secundo rñso. & ff. de minoribus. cum mandato. Ideo autem dixit, regulariter: quia casualiter cõ: sicut in castrẽsi peculio: in quo etiam cõ patrem agit. ff. de iudicijs, lis nulla. Item cum impetrat veniam ætatis: dummodo sit maior viginti annis. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. l. secunda. Et in momentanea possessione C. qui legitimam personam, l. vltima. Item cum agit de thoro violato. ff. de adulterijs, si maritus. secunda. §. lex Iulia. & l. inter liberas. l. penult. Et in interdicto de libero homine exhibendo. ff. de libero homine exhibendo. l. tertia §. si mulier. Item secundum canones videtur q indistincte cõqueratur filius de patre. ĩ. de spon. cap. non est. 2. q. 7. quæritur. vbi de hoc. & 23. q. 4. si ecclesia. Item in casu ff. de iudicijs, si longius. In his & similibus minor & in potestate constitutus agit.

ADDITIO. Materiam glos. vide plene in Spe. de actore. §. 1. ver. item quòd est filius. & duabus charus sequentibus: & specialiter de clericis in vers. sed cum clericorum dicto. & per hoc decido quamplures quæstiones huius materiæ ibi positas. & in l. vlt. C. de bonis quæ liberis. Ioan. And.

l ¶ *Non habeat.*] habet enim locum illa regula in patrimonialibus, vt ĩ. dixi.

TITVLVS II.

De foro competenti.

DE FORO COMPETENTI.

¶ *Dictum fuit titulo prox. de iudicijs: verum quia multotiens accidit, quòd vocati ad iudicium excipiunt de incompetentia fori: & posset aliquis dubitare quod dicatur forum competens, & quod incompetens: ideo annectitur rubrica ista de foro competenti.*

Continuatio domini Abbatis.

¶ Innocentius quartus †.

¶ *Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ, de causa subditorum, suffraganeis etiã ipsis consentientibus, non cognoscit. hoc dicit vsque ad §. neque.*

CAP. I.

Romana[m] ecclesia: & infra. ¶ Nec appellationis articulo

m Romana.] Hæc solẽnis decre. habet vndecim dicta circa forũ competens vel incõpetens sm Host. Bonaiñ. & Io. Mona. Primo enim ponit duo dicta; Secũdo: ibi, *Neque.* tria. Tertio: ibi, *Nec etiam.* duo. Quarto: ibi, *Contrahentes.* vnum. Quinto: ibi, *Nec clericos.* ponit alia tria.

¶ In quadã manuscri. po. . . . Innocentius.

¶ Pro intellectu huius cap. habemus aliqua pr̃supponere: & primo illud quod dr̃ in cap. pastoralis. de offi. ordi. in an. q regulariter archieps non est competens iudex inter subditos suorũ suffraganeorum in prima instantia. Item præsupponendũ est, q quando appellatur ab ep̃o ad archiep̃m, si appellatio fuerit legitima, causa deuoluitur ad archiep̃m: & archieps potest retinere cognitionem causæ principalis, si dictum fuerit bene appellatũ, & male iudicatum. cap. vt debitus, de appellat. in antiq.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã ep̃o Pictauen. qui cõ te tulit aliquam interlocutoriam, à qua appellauisti ad metropolitanum: videlicet ad archiep̃m Burdegalẽ. fui citatus ad procedendũ in causa appellationis: in termino mihi assignato comparuimus & ego cõuenimus mutuo consensu, q archieps non cognosceret de articulo appellationis, sed tantum de principali causa: an archieps possit cognoscere de causa principali omittendo articulum appellationis? Rñdet Romanus Pontifex, q non: quia partes possent adhibere fraudem, vt priuarent primum iudicem sua iurisdictione. Sed ponamus q in aliqua causa quæ vertebatur inter te & me, & coram ep̃o Pictauen. fuit ad archiep̃m Burdegalẽ. appellatum: archieps est contentus causam appellationis committere: non est dubiũ q potest, dummodo faciat in diœcesi illius ep̃i à quo est appellatum: Sed quid, delegatus non vult acceptare delegationem: an possit cõpelli? Rñdet q non. Sed ponamus q archieps cognoscit inter partes in prima instantia: altera partium vult producere aliquos testes, qui sunt de isto ep̃atu Pictauẽ. verum poterit illos facere cõuenire coram se? Rñdet q non: Qualiter ergo prouidebitur parti? Rñdet q archieps poterit vices suas committere alicui commissario in diœcesi Pictauẽ. & poterit archiepiscopus ep̃m Pictauẽ. requirere vt compellat commissarium ad suscipiendum delegationem, & testes ad ferẽdum testimonium veritatis coram ipso commissario. Sed quid, habuimus in principio huius capituli, q archieps non habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: sed nunquid ad minus habebit in officialem & alios officiarios suorũ suffraganeorum: puta archipresbyteros, decanos, & alios? Rñdet Romanus Pontifex, q non, nisi sit cõtraria consuetudo. Et ponamus q tu & ego qui sumus de illa diœcesi, litigabamus in curia archiepi Burdegalensis: accepimus in causa nostra peroranda procuratores & aduocatos, & conuenimus cũ aduocatis & procuratoribus de certo salario pro conductione causæ in ciuitate Burdegalẽ. iste aduocatus meus cõuenit me pro suo salario: vtrum tenear comparere? Rñdet q non: nam pro salarijs non possum in dicta curia archiepiscopi in prima instantia conueniri. l. hæres absens. ff. de iudicijs. vbi dicitur, q si quis tanquam viator cõtrahat in aliquo loco, licet ratione cõtractus sortiatur forum, tñ non potest conueniri in illo loco: quia esset absurdum q quilibet viator posset cõueniri in omnibus locis, in quibus cõtraxit, vt dicta l. hæres absens. alleg. modo illi erant ibi tanquam viatores. Nota primo, quòd iudex qui non potest adiri nisi per viã appellationis, nõ potest de causa principali cognoscere: nisi prius discutiat de viribus appellationis: etiã si partes consentiant: & sic patet q iudex qui habet iurisdictionem limitatam ad certum casum, primũ debet cognoscere an sit in casu quo iurisdictionem habeat. Ad hoc ĩ. de elec. prouida. Nota secundo ex §. neque. q quis non potest compellere vt recipiatur eius delegatio: nisi illum quem vult compellere vt recipiat eius delegatio, habeat ratione

Casus §. Neque.

Casus §. Nec etiam.

Iudex appellationis de principali non cognoscit ante appellationis discussionem.

ratione illius iurisdictionis subiectum. Nota tertio ex §.nec etiã. ꝙ quis non potest conueniri in loco contractus, quando fuit factus per aliquem viatorem. de quo in glossa.

Glossa sequens determinans textum, ponit contrarium.

a *Prætermisso.*] licet per appellationem ad archiepm causa deuoluatur: & de ea cognoscere posit, tñ de principali quæstione cognoscere non potest, nisi prius de appellatione cognoscat (etiam partibus cõsentiẽtibus) sine voluntate suffraganei: q2 in hoc casu perinde esset, ac si sine voluntate suffraganei per simplicem querelã cognosceret: quod non potest facere .eo. lib. de offi. ordi. cap. 1. & sic fraus fieret illi constitutioni. Et hoc intellige, cũ appellatur ante sententiã: nam qñ appellat a sententia: iudex appellationis statim de principali cognoscat[b]. de hoc §. de appella. vt debitus. in glos. penult. & p hoc probatur opin. Hostien. qui not. ꝭ. eo. lib. de app. cordi. ꝙ illa decre locum habet specialiter in Papa: in archiepiscopo enim locum nõ habet, vt hic vides. sic etiam soluitur ꝫtrũ illius decret. ad illam. Satis tñ videtur. [sm Hostien. Pet. de Samp. & Archidia.] ꝙ in quolibet inferiori à Papa locum etiam habeat decre. illa, qui per simplicem querelam posit adiri[a]: & sic posset intelligi opinio Inno. vt ibi dicam.

[a] Alias, officiale.

[b] Placet Do.

prætermisso[a]: nec aliàs etiam (cum minime appellatum extiterit[b]) Remeñ. archiepiscopus vel eius officialis[k], de causis clericorum[d] tanquam iudices[e] (licet in ipsos iidem clerici de facto[f] cõsentiant) absque diœcesanorum suorum voluntate cognoscant.

Archiepiscopus subditos suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere suas sententias, & præcepta exequi, vel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. hoc dicit Dominicus.

Neque suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere[g]: vel sententias & præcepta[h] exequi: aut in causis per appellationem deuolutis ad eos testimoniũ (nisi aliud in his tribus de consuetudine[i] obtineant) perhibere compellant.

Archiepiscopus contra officiales, vel prælatos suffraganeorum (consuetudine aliud nõ disponente) & contra subditos ipsorum, pro salariis aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi, iudex competens non est. hoc dicit.

Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales[k], aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salarijs[l] aduocatorũ, & procuratorum[m]: in causis[n] (quæ in Remensi ventilantur curia) cogant querelantibus in sua præsentia respondere[o].

Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum diœcesum in sua propria coram se respondere: nisi ibi inueniantur: Sed si citati nolũt comparere: vel malitiose se occultant, ne citẽtur, in bonis ipsorum sua diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.

[a] Vt est lega tus. cap. 1 de offic. leg. in Do in uenet. ꝙ illa decr. non habet locum. e. p uenit. 11 q. 2. idẽ tenet Phil. Fõta.

b *Extiterit.*] & sic aditur per simplicem querelam.

c *Remen.*] vel alius quilibet. de offi. ordi. cap. 1. s. eod. lib.

d *Clericorum.*] in laicis secus: quia priuatorum consensus, &c. C. de iurisdictione omnium iudicum, priuatorum.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archi. quod est verum quo ad temporalia: secus in spiritualibus secundum Hosti. alleg. supra de pœni. & remis. omnis. & remittit ad id quod not. de despon. impub. cap. 2. & de hoc dixi de offic. deleg. P. & G. super glos. fin. Ioan. And.

[b] Idem Pet. de Ancha. ex qua glo. not. Dom. & Phil. ꝙ appellãdo iudicẽ non veniunt arbitri. & intellige q̃ quãdo compromittunt de patrimonia libus. q2 de ecclesiasticis non possunt sine licentia episcopi. gl. b. c. puenit. & de arb. Io. And. Phil. & Dom. Fõta.

e *Iudices.*] bene dicit: quia tanquam arbitri hoc possent etiam sine epõrũ consensu: sicut quilibet alij: eũ hoc prohibitum non sit[3] ad hoc de arbit. cum tempore. & cap. dilecti.

ADDITIO. Et de hoc supra eodem in antiquis, si diligenti. in fi. gl. Ioan. And.

f *De facto.*] quia de iure non possunt in iudicem nõ suum, etiam ecclesiasticam personam: & si alias præsit iurisdictioni, sine proprij episcopi consentire licentia. s. eodem in antiquis, significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et quod ibi scripsi post Hostieñ. super prima gloss. hic not. Hostien. & Ioan. Mona. de nouem, scilicet quæ requirũtur in iurisdictionis prorogatione, quam facit clericus. Ioan. And.

Glos. seq. quo arte, soluit, dat simile, in fi. soluit obiectionem.

g *Suscipere.*] bene potest archiepiscopus causam vel executionẽ sententiæ delegare subditis suffraganeorum suorum: sed ad illa suscipienda illos inuitos compellere non potest, nec potest compellere illos vt ferant testimonium in causis ad ipsum per appellationem deuolutis: nisi in his casibus aliud inducat consuetudo. Quid ergo fiet? mãdabit suffraganeo, vt subditum compellat ad testimonium ferendum in causa illa[4], sicut in alijs casibus. & de hoc §. de offic. ordi. pastoralis. Idem est in quolibet iudice, vt si de alia ciuitate petantur testes, iudex causæ ad iudicem loci mittat, vt testes recipiat: & ad iudicem attestationes remittat. C. de fide instrumentorum. l. iudices. Et not. ꝙ non eandem iurisdictionem habet iudex in accessorio, quam in principali: sed illud quia in subditos suffraganeorum iurisdictionem non habet, vt in princ. decre. pastoralis.

[4] Quid si in terra remundi ad hoc assignati id nõ fecerit? Archiepũs id faciet secũdũ Hosti. alleg. quod not. s. eod. de supplem. neg. p la Roma. na hoc non placet Archiepiscopo intendi. ꝙ hoc tunc suffraganei neglig. pos. fit. subditũ ipsius non. Io. And.

ADDITIO. Et sic non obstat §. de offi. delega. prudentiam. §. pen. & vlti. quæ loquitur in delegato Papæ. Ioan. And.

h *Præcepta.*] vt quia aliquem citari mandat, vel his similia.

i *De consuetudine.*] consuetudo ergo in his iurisdictionẽ tribuit, ad idem §. eo. lib. de offic. ordi. cap. 1. de foro compe. cum cõtingat, in antiquis. §. eo. lib. de consue. cap. 3. cum similibus.

k *Officiales.*] licet enim in episcopum iurisdictionem habeat: nõ tamen in officialem, vt infra in fin. cap. dicitur.

l *Salariis.*] taxata erant olim ista salaria per decre. de postu. properãdum. quam hodie nõ habemus. Et de istis salarijs habes C. de suffra. l. vna. C. manda. salarium. & qua actione petantur. C. manda. l. 1. in vltima glossa. ff. eod. l. salarium.

ADDITIO. Et de his vide satis in Specu. de sala. §. 2 & 3.

Glossa sequens obijcit & soluit.

m *Procuratorum.*] ꝫ procuratoris officium debet esse gratuitũ[5] & si aliquid recipiat, ꝯ bonos mores facit: & redemptor litis esse cẽsetur. C. de procura. litem. C. mand. si contra licitum. ff. manda. si vero non remunerandi. §. vlt. Sed leges illæ loquuntur quando paciscuntur, vt habeat certã partem eius de quo est quæstio, quod illicitum est. [De hoc. 3. q. 7. cap. infames. ꝯ. tria. ver. arceantur. plenius ff. de pactis. l. sumptus. Ioan. And.] Hic de salario loquitur, quod datur pro remuneratione laboris, quod licitũ est, vt hic, & ff. mãda. l. salariũ.

[5] Aduocati tamen licite vendũt patrocinium. 11. q. 3. nõ licet. Ioan. And.

ADDITIO. Datur scilicet sine pacto: alias non est mandatũ: sed locatio ff. manda. l. 1. in fine. Io. And.

Gloss. seq. signat contrarium, & soluit.

n *In causis.*] licet enim iurisdictionem habeant in causis, nõ tamen in personas, ratione salariorum ipsorum, cum alia sit causa. Arg. ꝯ. C. de iudicijs, properandum. §. illo proculdubio. vbi dicitur quòd propter salariũ aduocatorum omnino debet causæ fieri dilatio: sed illud in ordinario loquitur.

ADDITIO. Dicit Hostiensis & Archidiaconus post eum, quòd illa lex concordat: quia non intromittit se archiepiscopus de causis salariorum: & sic propter illas lis non protelabitur: mandabit autem ordinario vt illas expediat. Ioannes And.

Gloss. sequens signat contrarium, quod tripliciter soluit. In fine ponit duas opi. reprobatas.

o *Respondere.*] Nota ergo quòd ratione contractus non sortitur quis forum. Contra s. eod. cap. vlt. cum suis concor. Sol. hic de contractu loquitur inito in ciuitate suffraganei: puta eum Bonon. quis appellauerat, secum duxit aduocatum Rauennam: & sic contractus Rauennæ initus non fuerat. Vel dic quod locum habet quando ibi non inuenitur. Vel dic verius, quod de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non posit: durum enim esset, vt quocunque loco nauiget, vel delatus sit, respondere teneatur[6]. ff. de iudic. l. hæres absens. §. nam vbi sic venit. & hæc vera, nisi se ibi promiserint soluturos: tunc enim suscipere compellerentur[7] iudicium, cum ibi & vbi domicilium habent, valeant conueniri. ff. de iudicijs. l. hæres absens. §. item sciendum. §. eod. dilecti. ibi enim contraxisse videtur, vbi se soluere obligauit[8]. ff. de actionibus & obligationibus, l. contraxisse. & contractum non vtique eo loco intelligitur quo negotium gestum est, sed quo pecunia est soluenda. ff. de rebus auct. iud. poss. l. quarta. Et hic reprobari videntur duæ opiniones doctorum legum: quorum quidam dixerunt, quòd ratione contractus viator respondere compellitur, si conueniatur priusquam inde discedat. Alij directè dixerunt contra, scilicet, quod conueniri non posset priusquam inde discedat: sed poterit si illuc postea reuertatur. Hæ opiniones hic tolluntur: cum dicatur indistinctè quòd respondere non cogitur. Nec obstat ff. de iudicijs. l. secunda. §. omnes. & §. plane. vbi probari videntur illæ opiniones: quia in Roma speciale est, quod ibi dicitur, quæ communis est omnium patria. ff. ad municipalem, Roma. & §. eod. cap. vlt.

[6] Intellige hoc, & si si post discessum reuertatur. Dom. & Phil. ponit hic octo limitationes ad glo. Fõta.

[7] Intellige hoc per modũ sequẽtis §. Io. And.

[8] Idẽ Doct. etiã si tacite se obligauit mutuãdo literas, tamen locus solutionis ponatur ex intentione vtroque communiter. glo. Do. in l. cũ gute. ff de iud. Phil. Fonta.

CONTRA-

¶ Contrahentes [a] vero aliarũ [b] diœcesum, super contractibus initis in Remeñ. diœcesi ab eisdem, (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos [c]: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt †, si eorum [d] auctoritate citati † comparere contemnãt, possint missionem facere contra eos: vel (si forte malitiose seipsos occultẽt, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscuntur [e]: sed tunc loci diœcesanus ad denunciationẽ ipsorum [f] faciet [g] huiusmodi missionem.

¶ Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis: nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. hoc dicit, ad finem, secundum Dominicum.

¶ Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum † diœceses, pro ineundis [h] vel recognoscendis [i] cõtractibus coram ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi [k] iuri stare. Neque potest archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales [l] & subditos (pro eo quòd vocati ab ipso nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) ecclesiasticam exercere censuram.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Iudex secularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) soluenda, per ecclesiasticum iudicem desistere compellatur. Ioan. And.

CAP. II.

SECVLARES † IV-

CONTRAHENTES. Sciendum est quando dicatur quis forum sortiri ratione 𝔠ctus: nam ratione solius 𝔠ctus quis non sortitur forum: sed requiritur ꝙ interueniat aliud, videlicet ꝙ tempore 𝔠ctus habeat domicilium in loco, in quo 𝔠hit: & tunc demum sortitur forum duplici ratione, scilicet ratione 𝔠ctus, & ratione domicilij: donec mutauerit domicilium: sed mutato domicilio, qđ potest: tunc sortitur forũ ratione solius 𝔠ctus, & non ratione domicilij: vel etiam sortitur forũ ratione 𝔠ctus, licet 𝔠hens non habeat domicilium in loco 𝔠ctus: puta si in vno loco exercet negotiationem, & residet in alio loco, vt si esset aliqs vxoratus, qui resideret cum vxore sua Turonis: & haberet suos factores in hac ciuitate, cum quibus resideret pro certa parte anni, tunc in hac ciuitate ratione solius 𝔠ctus sortitur forum: Secus in viatore vt dixi: quia ratione solius 𝔠ctus nõ sortitur forum: sed requiritur ꝙ habeat domicilium in loco. Ex quibus præmissis concluditur, ꝙ ratione solius 𝔠ctus quis non sortitur forum: sed vltra requiritur ꝙ ipse habeat domicilium in loco 𝔠ctus: vel faciat residentiam operando mercantias: vnde quãdiu ipse habet domicilium, potest conueniri in illo loco, vel quamdiu faciat residentiam: sed mutato domicilio, nõ potest amplius conueniri: quia remanet tantummodo solus 𝔠ctus. l. vnica ordinẽ. C. de iurisd. om. iu. & foro cõpet. hoc præsupposito, casus in hoc §. sic valet figurari: Ponamus, cum haberem domicilium in diœcesi Burdegaleñ. 𝔠xi in ipsa diœcesi: & remansi tibi obligatus ex aliquo 𝔠ctu: antequam me conuenires, mutaui domicilium, & me transtuli ad istam villam: hoc facto, tu qui es de diœcesi Burdegaleñ. vis me conuenire coram archiepõ Burdegaleñ. verum possit archieps me citare? Rñdet Romanus Pontifex: aut possum inueniri & apprehendi intra limites suæ diœcesis: & tunc auctoritate sua poterit me citare, & illa citatio sua me arctabit: aut non possum inueniri intra diœcesim, sed vult me citare in alia diœcesi: & tunc ipse poterit me citare, ex quo sum de sua iurisdictione ratione 𝔠ctus: tñ sua citatio non habebit effectum arctatiuum meæ personæ, nec poterit me tanquam contumacem excõicare: sed tñ poterit me reputare contumacem quantum ad effectum missionis ex primo decreto: quia si non cõparuero, dabit defectum 𝔠 me: & si habeam bona in sua diœcesi particulari, faciet missionem in illa bona: si autem non habeam bona, declarabit missionem esse faciendam, & mandabit epõ Pictaueñ. in cuius epatu sunt mea bona, vt mittat meã partem aduersam, quæ obtinuit defectum 𝔠 me, in possessionem bonorum meorũ. Or sanctissime Pater, nunquid archieps Burdegaleñ. poterit suos tabelliones mittere ad diœcesim suorum suffraganeorum pro recipiendis 𝔠ctibus: & forte pro recipienda submissione partium iurisdictionis ipsius archiepi? Rñdet ꝙ non: & si de facto mittat suos tabelliones pro recipiendis 𝔠ctibus in diœcesim suorum suffraganeorum, gesta per tabelliones non valent. Sed ponamus ꝙ archieps Burdegaleñ. fecit citari officialem Pictaueñ. Rñdet ꝙ non potest: quia in ipsum nullam habet iurisdictionem. Nota primo ex illo §. 𝔠hentes. declaratam esse quæstionẽ, quam formauit glo. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi opor. quia si delinquens in aliquo loco fugiat in alium, iudex delicti poterit eum sequi: & petere, vt iudex in cuius territoriũ accessit, eũ capiat & mittat ad ipsum iudicẽ in cuius territorio deliquit: Sed in 𝔠ctibus est aliud: q̃a potest cogere ad litigandum coram se, si inueniat ad locum 𝔠ctus: alias non: & sic in 𝔠ctibus non fit remissio: sed secus fit in delictis, in quibus fit remissio ad locum delicti. Nota ꝙ iudex extra suum territorium non potest citare realiter. Pro quo sciendum est, ꝙ citatio realis est captio personæ, quæ non debet fieri extra territorium iudicis, sed debet requiri iudex loci in quo inuenitur, vt iudex illum capiat & tradat apparitoribus vinctum. Nota ꝙ sicut iudex nõ potest facere citationem realem extra territorium: sic etiam non potest facere citationem ad hoc vt possit iudex 𝔠ctus excõicari: quia excõicatio est pœna afflictiua personæ. Nota ꝙ iudex potest facere citationem verbalem extra suum territorium, quo ad effectum constituendi reum in cõtumacia, quantum ad faciendũ missionem realem ex primo decreto. Et non itelligatis de præcepto de citando: quod appellatur interlocutoria sententia iudicis: nam extra territorium nõ posset iudex facere illud præceptum: sed intelligit de actu citationis: ideo si epũs Pictaueñ. mandet, vt citetur talis: & in citatione dicatur, datum Turonis, citatio non valet. Not. quòd requisitio quæ fit, vt talis citetur, appellatur iuris subsidium, vt vulgariter appellatur, rogamus: & si iudex vellet excõicationem ferre in aliquem, q non est suæ iurisdictionis, debet facere illam requisitionem: sed quantum ad faciendam missionem ex primo decreto: dicũt doctores, ꝙ illud iuris subsidium non est necessarium.

a ¶ *Contrahentes.*] dicit hic Bart. Brixien. glo. positam ĩ. eo. c. vlt. super verb. 𝔠ctus. intelligendam secundum qđ dicitur in isto §. & intellige istum §. in contractu. quem quis celebrat tanquam domicilium habens, vt cum ibi pergulam habeat vel armarium: alias contradiceret ĩ. prox. §.

b ¶ *Aliarum.*] de prouincia, vel extra prouinciam.

c ¶ *Inuitos.*] dicebant enim quidam, ꝙ remitti debebãt sicut in criminibus: cum in hoc parificentur: vt in Auth. vt omnes obediant iudi. coll. 5. in 2. col. In delictis autem id seruatur in Authen. vt nulli iudi. §. si quis vero. & §. sequen coll. 9. [Et in clem. pastoralis. de re iudi. post medium. ver. ꝙ si punitio, vbi de hoc in glos. seu numquid.] Alij dicebant, ꝙ si aberat latitandi animo, iudex vbi reperiebatur, tenebatur remittere: aliãs debent possideri bona. [De hoc. ff. de iudi. hæres absens. §. 1.] expeditum est, vt hic vides.

d ¶ *Eorum.*] archiepiscopi vel officialis.

e ¶ *Noscuntur.*] ipsi contrahentes: Dicebant quidam, ꝙ nullo casu iudex hoc decernere poterat: quorum hic reprobatur opi. [a] & de hoc per Host. in sum. eo tit. §. 2. ver. item ratione contractus.

f ¶ *Ipsorum.*] archiepiscopi, & officialis.

g ¶ *Faciet.*] id idem ĩ. eo. postulasti.

h ¶ *Pro ineundis.*] id est faciendis, vel incipiendis.

i ¶ *Recognoscendis.*] iuxta consuetudinem Franciæ, vbi fiunt tales recognitiones: & concor. ad hoc ĩ. de iure patro. relatum.

k ¶ *Huiusmodi.*] quia scilicet inierunt vel recognouerunt contractum coram illis.

ADDITIO. Nam si extra diœcesim etiam coram ipsis archiepis fierent 𝔠ctus, non sortiuntur 𝔠hentes ipsorum forum: & quocunq; fiant in sua diœcesi, sortiuntur forum ipsorum. Inno. Io. And.

l ¶ *Officiales.*] licet enim idem sit consistorium epi & officialis sui, vt ĩ. de app. Romana. in prin. non tamen iurisdictionem habet in officialem episcopi. vt ĩ. eo. §. 2. & 3.

ADDITIO. Quod intelligas quando peccat extra officialatum, vt ĩ. eo lib. de offi. vica. c. 1. in 3. glos. Ioan. And.

S*eculares.*] Quidã non potest: quia clauditur vno contextu. Dominicus.

CASVS. Titius prætẽdebat me clericum suum debitorem in aliqua pecuniæ summa: & habebat schedulam signo meo manuali signatam: fecit me conuenire coram iudice seculari recogniturum vel negaturum signum meum manuale appositum in tali schedula, & contenta in eadem comparui, confessus sum signum meum manuale, & contenta in schedula: iudex fecit mihi præceptum de soluendo infra certum tempus, & mandauit cuidam executori, vt ad hoc me compelleret: an valeat tale præceptum? Rñdet ꝙ non: q̃a iudex se-

Præsuppositio p'incipalis hui' casus.

Casus §. Contrahentes.

Casus §. Nec clericos.

Remissio fit sic in delictis, sed non in contractibus.

† Alias, suorum.

† Vide quæ late tradit Alexander consil. 8. lib. 1.

† Quod ad forum sortiendũ, non quo ad tractionem in iudiciũ secundum Ioan. And.

a Et tatio est Ioan. Andr. Pet. de Anc.

dices a qui (licet ipsis nulla b cōpetat iurisdictio in hac parte) personas ecclesiasticas c ad soluendum debita (super quibus coram eis d, contra ipsas earū e exhibentur litteræ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili f præsumptione compellūt g: à temeritate huiusmodi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos h.

Idem.

¶ *Ratione iuramenti laicus (vt illud seruet) coram iudice ecclesiastico cōuenitur.*

CAP. III.

CVm C. laicus (pro quo soluisti i certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio homine obligaueras l) te seruare recuset indemnem m, contra iuramentum à se præstitum temere veniendo: ipsum coram ecclesiastico iudice (ad cuius forum ratione iuramenti n, causæ huiusmodi cognitio noscitur pertinere) de iure poteris conuenire. Vt ipsum monitione præmissa o, per censuram ecclesiasticā p, quòd te super prædictis (vt tenetur q) seruet indemnem, præuia ratione compellat.

iudex secularis non potest ad hoc me compellere: sed illud pertinet ad forum ecclesiasticum: & si super hoc sit consuetudo, illa potius est corruptela, quam mereatur dici consuetudo: nam statuta laicorum non astringunt personas vel res ecclesiasticas. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. in antiq. Nota argumen. q debitū probatum per litteras cōmittentis, vel instrumentum publicum statim meretur executionem. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit summā, & vnde sumpta sit.*

a ¶ *Seculares iudices.*] iudex secularis, q vult clericū compellere ad debita etiā liquida soluenda, per ecclesiasticū iudicem desistere compellatur. Plus tracta de hoc decretalis extrauagantis, quæ incipiebat, quia non contingit.

Dicit Pet. de Ancha. quòd illi laici facti huiusmodi probationibus sine sententia compellebāt clericos p sua statuta, vnde no. q sicut sententia nō artāt non subditis: ita etiā statuta. cap. fin. Lite cōst. eo. lib. Bona.

ADDITIO. Io. Mona. alleg. extrau. quam sit graue, quam non vidi: sed veritas est q ille ver. quia vero erat pars decret. quia nonnulli. j. de immun. eccle. vt ibi dixi in princip. Ista fuit 7. & vlt. prouisio, quam ibi fecerat Alex. quartus. Ioan. And.

b ¶ *Nulla.*] Obsequēdi enim est eis necessitas, nō auctoritas imperandi. 96. dist. cap. 1. §. cumque lecta. de consecr. eccle. & de reb. eccle. non alie. cum laicis. cum si.

c ¶ *Ecclesiasticas.*] Etiam si ordinem clericalem non habeant, vt religiosi & conuersi. [illegible] 12. q. 1. duo sunt.

Adde declaratione prima coniugatis clericos, nō bigamos, sed incedentes habitu clerica li. Pet. de Ancha. Phi. Bona.

ADDITIO. De clericis coniugatis secus: dummodo non fiat distinctio in persona. j. de cleric. coniuga. cap. vno. Io. And.

d ¶ *Eis.*] secularibus iudicibus.

e ¶ *Earum.*] personarum ecclesiasticarum.

f ¶ *Damnabili.*] quia hoc est contra ecclesiasticam libertatē. j. de immuni. eccle. c. vlti. & penult.

g ¶ *Compellunt.*] de facto. {Forte capiēs pignoribus, vel satisfit ipsorū bonis. Si distringerent personaliter locus esset pœnæ. cap. si quis suadente. 17. q. 4.} Et est hoc ꝯ Bonon. qui habent statutum, q omnis contractus factus cum rectore ecclesiæ valeat, & q potestas teneatur illud executioni mandare.

ADDITIO. Bononienses statutum illud habebāt tempore huius glossæ: sed post traditum scilicet per ciues regimen ciuitatis Domino Hostien. sublatum fuit illud statutum.

h ¶ *Compescendos.*] concor. j. de iureiuran. c. licet. de excep. c. 2. de senten. excom. decernimus.

§. isto cap. vlt. pertinet, nota de fauore q iuramentum secundum leges fori fori. vide Anto. de Baucria in §. effectu iuramētu in suo tract. de iuramento. Bona.

C *Vm C. laicus.*] Istud cap. potest diuidi i tres partes, licet Io. An. non diuidat: In prima ponit cōsultatio: In secūda responsio ibi, *Ipsum*. In tertia instruit iudicem ibi, *Vt ipsum*. Dominicus.

CASVS. Ego fideiussi pro aliquo qui promisit mihi q me indēnem redderet tactis sacrosanctis Euangelijs: tu creditor eo q renuntiaui Authenticæ, fecisti me cōuenire: ego cōuentus rogaui illum pro quo fideiusserā, vt me liberaret: noluit facere: & fui condēnatus tibi soluere: certū est q habeo ꝯ debitorem actionē mandati & condictionē certi ex stipulatu, volo eū cōuenire, vt me seruet indemnem: vnde feci eum conuenire corā iudice ecclesiastico: ipse citatus in termino comparuit: & excipiendo proposuit, q erat male conuentus: & petebat remitti ad suū iudicem vnā cū expensis: Dicebam ego, q in isto ꝯctu interuenerat iuramentū: & ratione iuramēti ipse laicus effectus fuit de iurisdictione ecclesiastica: & sic bene fuit conuentus: & nō remittendus ad iudicē laicū: nunquid bene dico? Rñdet Romanus Pontifex, q sic. Nota q principalis psona debet seruare indēnē fideiussorē suum vt hic, & de fideius. c. 2. & 3.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sit sumpta.*

i ¶ *Cum C.*] Ratione iuramenti laicus, vt illud seruet, coram iudice ecclesiastico conuenitur. Tracta fuit hæc decretalis de extrauagāti Clementis, quæ incipiebat: sua nobis nobilis vir Henricus. eo. tit.

k ¶ *Soluisti.*] An fideiussor q soluit vsuras illas à debitore repetat? Dic vt not. s. de fideius. cap. 3. {Plenius in quæstione quā disputaui, vide super regula, damnū. j. de re. iu. Ioan. And.} Et ante solutionem agit fideiussor ꝯ debitorē, vt ipsum a fideiussione absoluat in casibus s. de fideius. cap. vlt. & cap. constitutus.

l ¶ *Obligaueras.*] olim erat in optione creditoris, quem vellet cōuenire debitorem vel fideiussorem: hodie non: quod dic, vt s. de fideius. cap. 2. in 1. glo.

m ¶ *Indemnem.*] Et sic sentiebat damnū vnde præmiū merebatur: qđ esse non debet. s. de fideiussorib. cap. 2. vbi de hoc.

n ¶ *Iuramenti.*] 22. q. 1. cap. vlt. s. de iudi. nouit. ver. postremo. de electio. venerabilē. & idē in alijs criminibus ecclesiasticis, quæ not. s. eo. tit. cum sit.

¶ Non opportet capere personam aut res eius. Dicit Pet. de Ancha. Phil. Bononia.

ADDITIO. Facit qđ not. de purg. cano. cap. nos inter. Ioan And.

o ¶ *Præmissa.*] quę semper censurā habet præcedere. 12. q. 2. indigne. in glos. 2. 23. q. 3. de illicita. de senten. excom mu. sacro.

p ¶ *Tenetur.*] Ex tribus tenebatur, ex iure cōi, ex pacto, & vinculo iuramenti: ex vltimo corā ecclesia conuenit: vt hic vides.

ADDITIO. Adiectio igit iuramēti mutat forum, sicut & quādoque validat ꝯctū. s. eo. lib. de pac. quamuis. j. de iureiu. licet. quādoque nil operatur. j. de reg. iur. non est. sm Ioan. Mona. & Archi. qui ambo sic ad litteram loquūtur: & facit quod post Hostien. scripsi de ordi. cogni. tuam. super vlti. glos. Io. And.

TITVLVS III.

De litis contestatione.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunēsi.

¶ *Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Ioan. And.*

CAP. I.

EXceptionis q peremptoriæ r, seu defensio-

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de fo. compe. Et quia post disceptationem & sententiam interlocutoriam, an iudex sit cōpetens, compellitur reus libello actoris respondere, & litem contestari: ideo post rubricam de foro competenti, ponitur ista rubrica de litis contestatione.*

Collocatio dns Hostien.

EXceptionis.] Ponit regulam in cuius ventre exceptionem interit: ibi, *Nisi*. quam regulam exaggerat: ibi, *Licet*. secundum Ioan. Mona. Et incipe costructionem ibi, *Obstaculum*. Io. And.

¶ Exceptio peremptoria regulariter nō potest opponi ad impediendum litis contestationem: sed demum opponitur ad merita causæ: fallit in exceptione transactionis, rei iudicatæ, litis finitæ. hoc dicit.

CASVS. Titium meum debitorē feci conueniri coram suo iudice competente, qui in termino assignato cōparuit: cōparitione facta obtuli ei libellum, cui petij rñderi: ipse accepit terminum ad rñdendū libello: die adueniente ipse excipiendo proposuit, q non tenebatur libello meo rñdere, eo q feceram sibi pactum de nō petendo: vel mihi soluerat, vel opposuit aliquam aliam exceptionē peremptoriam in vim dilatoriæ: qua exceptione peremptoria probata ipse veniret absoluendus: Dico q ipse rñdeat libello, hoc est cōfiteatur contenta in libello vel neget: & si confiteatur proponat exceptionem, quam voluerit: quæritur an bene dicam: ita q sit compellendus directe rñdere libello meo confitendo vel negando? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: nā istæ exceptiones peremptoriæ opponuntur solum ad merita causæ, & non ad impediendum litis contestationem. Sed qđ sanctissime Pater, an illud sit verum indistincte? Rñdet q nō: sed fallit in exceptionibus transactionis rei iudicatæ, & litis finitæ: Nam istæ tres exceptiones opponunt ad impediendū litis contestationē, vt illis positis non requirit litis cōtestatio, scilicet nec rñsio affirmatiua, nec negatiua ad libellū oblatū, vel ad actionē intentatam, eo q tales tres exceptiones merita causæ non respiciūt sed & actionem elidunt, & agentem a limine iudicij repellunt: qđ per præsentem textum innuitur: & per textum c. proxi. & sequen.

Not. q exceptio peremptoria regulariter nō potest opponi ante litem contestatam. fallit in casibus hic expressis. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

q ¶ *Exceptionis.*] peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita.

r ¶ *Peremptoriæ.*] De peremptorijs & dilatorijs dic vt not. s. de excep. c. exceptionē. in 1. gl. Et est perēptoria quæ intentionem agētis perimit.

Exceptio peremptoria quæ sit.

perimit, vt pactum de perpetuo nõ petendo: & exceptio doli insi. l. & iuramentum de non agendo vel accusando. ff. de excep. l. 1. & 3. de accus. veniens. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit differentiam inter exceptionem & defensionem.*

a ¶ *Defensionem.*] Differentiam facit inter exceptionem & defensionem: pactum enim de non petendo siue iuramentum, ipso iure tollit naturalẽ obligationem sicut numeratio: sed nõ ciuilẽ ipso iure, sed ope exceptionis illam elidit. ff. de solu. Stichum. §. naturalis. Instit. de excep. §. praeterea. Defensiones ppriae dicuntur, quae ipso iure actiones tollunt: vt solutio, acceptilatio: quia solutione eius quod debetur, & acceptilatione omnis obligatio tollitur. Insti. qui. mo. tol. ob. in prin. & §. item per acceptilationẽ. Item renunciatio dici potest defensio. de renun. super hoc. 7. q. 1. q̃ periculosum. de electio. cũ iter. huiusmodi enim defensiones non proprie dicuntur exceptiones, cum non excludant actionem: q̃a nulla est ibi actio. ff. de excep. l. 2. licet large exceptiones dicuntur: quia excludunt agentem, secundum Ber.

nis cuiuslibet principalis cognitionem negotij contingentis, ante litem contestatam obiectus b: Nisi de re iudicata c, transacta d, seu finita e excipiat litigator f, litis contestationem non impediat g; nec retardet: Licet dicat h obiector, quòd rescriptum nõ fuisset obtentum i, si quae sunt impetranti opposita, fuissent exposita k deleganti.

¶Bonifacius octauus.

¶ *Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Ioan. And.*

CAP. II.

SI oblato l ab actore libello m, ex parte rei exceptio

ADDITIO. De hoc plenius in Spec. de excep. §. 2. Ioan. And.

b ¶ *Obiectus.*] idest obiectio.

ADDITIO. Inno. exponit, idest, exceptio peremptoria: Sed non placet ponderato constructu. Ioan. And.

c ¶ *De re iudicata.*] C. de re iud. l. vlt.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. iudicata efficaciter, transacta firmiter, finita irretractabiliter. Ioan. And.

d ¶ *Transacta.*] C. de transac. causas.

ADDITIO. Est ff. de cond. indeb. eleganter. §. si quis post. vbi glo. alleg. hanc decret. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. exponit hec tria, & rationem reddit: secundo format, & soluit duas quaestiones.*

e ¶ *Finita.*] Sufficiebat hoc dicere, quòd ois comprehẽdit, vt dixi in prin. Et quod dicit, iudicata, dic cum Ber. ab eo cui iudicandi ius fuit. [ff. de re iud. l. 4. §. condẽnatum. ff. de poe. l. ret. §. si ff. de bo. pos. c. tab. non potuit. §. non quaeris. vnde si nõ fuit iudex, non tenuit eius sententia. de iud. at si clerici. cum concor. Item si erat excõicatus vel schismaticus non habẽs gratiam sedis Apostolicae. de offi. ord. q̃ solem. de electio. quia diligentia. de haere. excõicamus. §. credentes. de senten. excomm. nouerit. De excõicato tñ dic vt dixi de re iud. ad probandum. de quo hic Archi. Item requiritur quòd iudicatum sit seruato iuris ordine: alias secus. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. Vbi ergo lata est snia a suo iudice non impedito, & iudiciario ordine obseruato, procedit quod hic dr, etiam si p̃ ius litigatoris lata fuerit, ex quo non appellauit. ĩ. de re iud. cum inter.] Transacta bona fide, vt transactio teneat. ff. de pact. tres fratres. Finita p consensum vel longo silentio. [Non intelligas de praescriptione, licet Hos. hic ꝯ. & male, vt patet C. de pscriptione lõg. tem. l. emptor. & vide in Spec. praedicta charta verbo sed certe. vbi dicit Guil. q̃ curia Romana hoc non recipit, q̃ praescriptio ante lit. contest. possit opponi. Quidam dicunt silentium homologationis arbitrij ex quo paratur actio & exceptio. C. de arbi. cum antea. de hoc ĩ. de arbit. per tuas. alij dicunt silentiũ illius qui appellauerat à sententia, quam appellationem deseruit silendo, vel non prosequẽdo: sed illud cadit in primam exceptionem, scilicet de re iudicata.] Et sumpta fuerunt haec verba [scilicet iudicata, transacta, seu finita.] ff. ad senatu consul. Tertul. l. 1. §. vlt. ff. de verb. sign. transacta. & l. seq. & quod dix: finita consensu: posset intelligi p iuramentum delatum a parte parti: quia tale iuramẽtum maiorem habet auctoritatem q̃ res iudicata. ff. de iureiu. l. 2. ĩ. de iureiu. & si Christus. ubi, ois controuersiae, &c. & post tale iuramentum nihil est quaerendũ. ff. eod. non erit. §. diuus. versi. dato. ad hoc de accu. veniens. Merito ergo illa contestationem impediũt: obligatio enim semel extincta, &c. ff. de sol. qui res. §. aream. de conse. dist. 4. quaeris. §. per hanc. in glo. ꝯtatur. C. de remit. pig. cum ex causa. nec intendit Papa lites sopitas p sua suscitare rescripta. ĩ. de rescri. nonnulli. & rescriptum impetratum tacito de re iudicata a qua non est appellatum, non tenet. C. si con. rescri. non pos. l. impetrata. & p transactionem a lite receditur. C. de transa. fratris tui. & l. causas. de trãsact. c. 1. Item si p iusiurandum, vt dictum est, finitum sit negotium, restaurari nõ debet: ideo illa litis contestationem impediunt. Sed pone, dr q̃ snia non tenuit, puta quia iudex non fuit qui eam tulit, vel q̃ transactio dolo facta fuit, vel non fuit iure finitum negotium: nũquid audiendus erit? Et dic q̃ sic sm Ber. vt patet per praedictas leges. ff. ad Tertul. l. 1. in fi. ff. de verb. sign. transacta. quia praeiudicialia sunt ista, & prius tractãda. de ordi. cog. cum. Sed pone, opposita est res iudicata, vel transactio, vel q̃ finita est res: & de hoc bene constat, quo pronunciabit iudex? Sup principali non potest pronunciare: q̃a sup eo nõ est actum: nec sup eo lis contestata. ĩ. vt lit. non contest. per totũ & de qua re, &c. ff. de iud. de qua re. de cau. pos. cũ ecclesia. & cap. seq. Dic sm Ber. q̃ nõ pronunciabit sup principale, sed super exceptione rei iudicatae hoc modo: q̃ data fuit petitio, petit talis rem talem à Titio, quã dicit ad se pertinere, &c. cui fuit excipiẽdo rñsum, q̃ cum alia vice sup ipsa petitione iudicatum fuerit p̃ ipsum, non est vlterius audiendus q̃ sniam à qua non fuit appellatum. Iudex contestata lite super illa exceptione pta procedere: q̃a cõstitit super eo quod talis petit, q̃ ei obstat res iudicata, à qua non fuit appellatum, diffinitiue pronuncio ipsum super illa petitione non esse vlterius audiendum, sibi ppetuum silentium imponendo. Ad hoc de accu. veniens. in fi. facit qd̃ not. 2. q. 1. Christianis. & ĩ. de renun. super hoc. in vlt. glo. Si enim hoc fieri posset vbi actor probauit intentionem: & reus peremptoriam; fortius vbi solus reus probauit. Vel poterit delegatus dicere: pronũcio literas nõ valere. In his tribus casibus sm Ber. tutius videtur proponere has tales exceptiones lite contestata: quia tunc a principali debeto absoluetur.

f ¶ *Litigator.*] reus scilicet.

g ¶ *Non impediat.*] ergo per talem exceptionem nõ fit litis contestatio: alias non requireretur an impediret vel non. ĩ. cap. prox.

h ¶ *Dicat.*] exceptionem peremptoriam opponendo: vt nõ sequatur absurditas de dilatoria, quae venit ante litem contestatam.

i ¶ *Obtentum.*] Nota q̃ peremptoria inter dilatorias proponenda nõ est: q̃a alius est ipsarum effectus: altera differt, altera perimit. In peremptoria enim habet pendere actio, cui opponatur ipsa exceptio. ff. de excep. l. 2. Ber. Scias aũt q̃ ois exceptio peremptoria, quae perimit litteras & gratiam, opponitur & ante litis cõtestationem & postea: q̃ literas tantum, ante litis contestationem. C. de exceptio. l. vlt. de hoc vide per Inno. & Host. ĩ. de rescr. constitutus.

¶ *Glos. seq. obijcit, & soluit.*

k ¶ *Exposita.*] videbatur ꝯtrarium, quia eadem ratio, &c. ĩ. de rescrip. super litteras. in fin. sed non est verum: quia sm id iam ois peremptoria exceptio veniret in vim dilatoriae; & si de replicatione dubitasset, nihilominus litteras habuisset, vt ibidem tractari solet.

ADDITIO. Item cũ actor non teneatur in libello de exceptione rei facere mentionem, vt notat Inno. de libell. obla. c. vlt. multominus in rescripto, quod praecedit libellum sm Arch. Io. Mona.

SI oblato.] Primo ponit decisionem: Secundo circa illam declarationem annectit: ibi, *Immo* exceptionẽ interserens: ibi, *Nos.* Dom.

CASVS. Quidam mutuauit B. certam summam pecuniarum: pro qua soluenda A. mutuans, ipsum B. in iudicium traxit: & libellum super eadem summa obtulit, in quo ipsum B. ad solutionem compelli petiuit: Ipse aũt B. contra libellum & petitionem eo illo contentam, exceptionem pacti de nõ petendo obiecit: Bonifacius Romanus Pontifex consultus qd iuris: scilicet, an per huiusmodi petitionem & exceptionem lis cõtestata censeatur? Rñdet q̃ non: & q̃ tali exceptione non obstante procedendum sit ad litis contestationem, nisi obijciatur de transactione, de lite finita, & re iudicata, quae litis ingressum impediunt: & licet quidam casum huius capituli aliter formẽt, tamen praedicta casus forma & positio plus est amica textui, verba ipsius vt iacent intelligendo. Nota primo arg. q̃ copia libelli debet dari sumptibus actoris, cum artetur ad offerendum, vt hic vult tex. & 4. q. 3. cap. inducia. §. offeratur. de quo per glo. in clemen. quamuis. de appel. versi. oblatus. & glo. in clemen. causam. de elect. Nota secundo, q̃ dictio, nisi, sequens negatiuam, stat inclusiue. de quo per glos. in regula, peccatum. ĩ. de reg. iur. Dominicus.

¶ *Primo glossa summat, & dicis quid declaret.*

l ¶ *Si oblato.*] Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Emanauit decretalis haec ad declarationem eorum quae not. Goffre. de elect. dudum 2. ĩ. de dolo & contu. prout. & quae ibi Hostien. & Abbas de appellat. cum causam. de except. cum venerabilis. & ĩ. cap. prox. & Guil. in Spec. de litis contest. §. nũc dicamus. versi. sed nunquid per exceptionem.

ADDITIO. dicit de excep. §. viso. ver. sed nunquid. & reprobat qd̃ tenere videbatur Accur. C. eo. tit. l. vna. in vlt. glo. Ioan. And.

m ¶ *Libello.*] qui est de substantia iudiciarij ordinis. 3. q. 3. c. inducie. §. offeratur. supra de libel. obla. cap. 1. quod dic vt sol.

ADDITIO.

Istud Dom. & Phil. noc. glo. pro ... tionis. vide Ber. in l. 2. §. 1. ff. quod ... clam. dicit tamen Philip. leone glo. ... sub ... vult hanc solutionem ... opponi ... Fran.

Mouetur ... glo. plene ... in Spec. de ... §. ... in vlt. ... per ... quod aliquis hic prosequitur Arch. Ioan. And.

Nisi si non diceret, vt in casib. non ... in l. post rem. C. de tran. l. nõ impediet. Phil. Franc.

De hoc in Spec. de excep. vlt. charta & ibi videas opin. Rof. quae videtur melior: saluo quod ibi dicit: scilicet vt iudex pronunciet istum ad agendũ nõ admittendum, sic non admittendum forte pronuncio. Io. An.

Vide qd̃ not. de offi. deleg. prudẽtiam. §. sexta. in glo. e. Ioan. And.

Dic si peremptoriae & dilatoriae simul & uno ... proponantur, nõ attendit ordo scripturae, sed ... prius proponitur q̃ proponẽda erat. Bart. in l. quid cõ... fulebant. ff. de re iudic. Phil. Franc.

ADDITIO. Et in clemen. sæpe. de verb.sign.in g lo. datur per hoc. Ioan.And.

a ¶ *Exceptio peremptoria.*]de dilatoria non sic dubitatur : quia per eam non respondet sic petitioni:& quia de sua natura contestationem præcedit,vt dixi ī.cap.proxi.

peremptoria [a] proponatur [b] : nequaquam per hoc litis contestatio intelligitur esse facta [c] : Immo ea non obstante,(nisi sit de illis exceptionibus,quæ litis contestationem impediunt [d]) fieri oportebit [e] eandem.

b ¶ *Proponatur.*] simpliciter,& solũ in modum exceptionis, vt j. dicam.

¶ *Glos.seq.ponit opinionem contrariam : quam corroborat quinque iuribus.in fin. respondet : in medio fortificat textum.*

c ¶ *Facta.*] dicebant quidam ꝯ : & videbatur opinio eorum probari per decre. de dolo & cõtu. prout. de app. cum causam. vtrobiq; vr cõtestata lis per exceptioné pscriptionis: de excep. cum venerabilis. per exceptionem permutationis. de test. Rainutius.per exceptionem annalis pscriptionis,vsucapionis,&c. Item instituta actione, & opposita peremptoria exceptione vr esse iudicium.ff.de inter.act.si filius.§.exceptionibus. Sed ꝯrium est verum:& hoc tenebant oẽs supradicti Doctores , quod optime probat lex, dicens,ꝙ qui vult exceptioné doli mali opponere,quæ cõpetit ex transactione ante litem contestatam facta,eo quòd incidit in transactionem , ante litem contestatam id facere debet . ff. de condi.inde.eleganter.§.penult. Item per litis contestationé ordinatur iudicium:p peremptoriam exceptionem destruitur : sed eadem res duos effectus ꝯrios non potest parere.26. dist. deinde.in glo.penult.ī.de bapt.maiores.ff.de solu.qui hoiem.probatur idem expresse ī.cap.proxi.si enim per peremptoriam exceptionem non debet impediri vel retardari litis contestatio: ergo per eam nõ fit: aliàs non processisset quæstio. Ad ꝯria rńdetur hoc modo;aut reus directe rńdet libello:puta cum petitur ab eo decem ex causa mutui:dicit se nõ teneri,& petita fieri non debere:cum pactum de nõ petendo ppetuo sibi factũ fuerit:& tunc facta est litis cõtestatio [f] ; & sic intelliguntur ꝯria.[Et sic intelligatur quod not.Accur.in Authen.de exhib.& introduc.§.sancimus.ver.suscepto.in glo.scilicet. colla.5. Format enim ibi quæstionem in eo qui excipit negatione pmissa:licet in solutione videatur generalius loqui.] Aut simpliciter excipit de pacto de non petendo pscriptione vel alia peremptoria:& tunc non intelligatur facta [g] ,vt hic. Idem si excipiendo pponeret se non teneri rńdere libello : eo qđ factum fuerat sibi pactum de non petendo,&c.ad hoc de decimis,dudum. Et in isto casu solemus vocare exceptionem,intentionis exclusioné:& qñ pponitur post litis cõtestationé,vocatur actionis exclusio.ff.de except. l. 2.in princ. Et hic adde quod dixi j.de reg.iur.exceptionem.

d ¶ *Impediunt.*]ī.cap.proxi.

e ¶ *Oportebit.*]De necessitate iuris:quia aliàs processus habitus [h] post talem exceptionem non valet:cum lis contestata non esset.ī. vt lite non contestata, per totum. sicut nec per positiones , & responsiones fit litis contestatio. ī.de elect. dudum 2.ī.de litis contest.cap.vno.Ioan.And.

f Idé Phil. quia sic loquendo nõ fiat in finibus exceptionis, sed vlius procedit.

g Idé Phil. quia litis nõ [illegible] fit per responsionem sequenté narrationé. sed excipiés nõ respondet.l. eleganter.§. si quis post. ff. de cond. indeb.Fon.

h Etiam de eo casu per [illegible] Archi. qui hoc tradunt id de quo dixi ī. de offic. de leg. de consi. super fine 2. glos. Ioan.And.

T I T V L V S IIII.

De iuramento calumniæ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Non est de substantiis, quòd statim post litem contestatam iuretur de calumnia. Ioan. And.*

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶ *Ista rubrica hoc ordine continuatur:quia actione in iudicio edita,& contestatione litis facta ex ordine succedit iuramentum calumniæ: Igitur post rubricas precedentes secundum Goff. & alios scribentes , merito subycitur hoc rubrica de iuramento calumniæ.*

S *I de calumnia.*]Diuiditur,quia cõtinet tria dicta,quæ patent in rubro:Secunda pars:ibi, *Propter*.Tertia:ibi, *Quantum*.Dominicus.

CASVS. Propter diuersitatem & ꝯrietatem iuriũ, & opinionum inde resultantium dubium vertitur, beatissime Pater , qñ iurandum sit de calumnia: quidam enim dicunt, ꝙ etiam post receptioné testiũ possit & debeat pstari:verũ, immo in quacunq; parte litis vsq; ad conclusionem exclusiue:Alij ꝙ:videlicet ꝙ statim post litis cõtestationem;& quuis horum suã intentionem iuribus seu rationibus fundare & cõprobare nitetur: prout hæc ex glo. 1.huius cap.elicitur,& habent:Hinc Romanus Pontifex consultus qñ præstandum sit tale iuramẽtum, si quis dicit, ꝙ ipsum præstari debeat statim lite contestata ; an bene dicat? Rńdet Romanus Pontifex ꝙ non:& dicit,ꝙ licet istud iuramentũ fuerit omissum : tñ potest exigi à partibus in quacunq; parte litis: Idem est dicendum de iuramento veritatis ; quod exigitur in causis spiritalibus:& dr de veritate:quia olim dicebat iudex, iuras rńdere veritatem dum eris interrogatus ? Idem in reo: sed non iurabatur in causis spiritalibus de calũnia: sed solum de veritate dicenda: Hodie aũt istud est correctum:quia hodie iuratur de calumnia etiam in causis spiritalibus. Sed ponamus quòd istud iuramentum calumniæ non fuit petitum in quacũq; parte litis, sed fuit omissum; an valeat pcessus? Respondet Romanus Põtifex, quòd si istud iuramentum de calumnia tacite omittatur; non propter hoc erit processus nullus:secus si partes istud iuramentum de calũnia remitterent : quia tunc processus esset nullus : Ex quo sequitur , ꝙ cum istud iuramentum possit omitti:ꝙ non est de substantia ordinis iudiciarij.Sed quid sanctissime Pater , verum in causis spiritalibus sit iurandum de calumnia? Dicit ꝙ olim de iure decretalium in causis spiritalibus non erat iurandum de calumnia: Nam iura præsumebant , quòd in causis spiritalibus non committeretur ita cito calumnia,sicut in causis profanis:quia spiritalia exiguntur a persona : Sed dicit Romanus Pontifex,ꝙ experientia docente compertũ fuit,plures litigantes commisisse calumniam in causis spiritalibus:ideo ordinat, quòd in ipsis causis spiritalibus sit iurandum de calumnia sicut in causis profanis: Et sic in causis spiritalibus pstatur duplex iuramentum , scilicet iuramentum de veritate dicenda,& iuramẽtum de calumnia. Nota primo, ꝙ exordium litis appellatur litis contestatio . Idem dicit glo. in l. 1 .C de iud. vbi dr,iudicium coeptum per litis contestationem . Quãq; etiã dicitur iudicium coeptum p citationem simplicem.l.iudicium soluitur.ff.de iudic.l.si quis. ff.de iudic.cap.proposuisti.de foro cõpe. in ant. Nota secundo,ꝙ non est de substantia ordinis iudiciarij, quòd iuretur de calumnia. Nota tertio, ꝙ si in exordio litis non iuretur de calumnia, potest peti,& debet exigi illud iuramentũ in quacunq; parte litis:& istud verum ꝙ debet exigi non præcise,sed causatiue,videlicet nisi quis velit perdere suam causam; Nam hæc est poena nolentis iurare de calumnia,vt ipse amittat suã causam. in cap.fi.eod.tit.in ant. Nota vlterius, ꝙ hodie est iurandum de calumnia in causis spiritalibus, sicut in causis profanis. Nota finaliter differentiam inter iuramentum de calumnia,& iuramentũ de veritate.ad hoc j.eo.cap.1.3 .rńso.& j.de testib.præsentiũ.Quæ aũt sit differentia, vide in Spec.de iuramen.calum.§.cum aũt.ver. vnde ab huiusmodi. Dominicus.

CAP. I.

S I de calũnia [g] , seu de veritate [h] dicenda, in primo litis exordio non iuretur, vt debet, poterit postmodum in qualibet parte litis iurari:cũ huiusmodi iuramẽta præstari ab initio de substantia ordinis iudiciarij nõ existat [i] †.

¶ *Non annullatur processus, licet tacite omittatur calumniæ iuramentum. hoc dicit.*

¶ *Prima glossa summat,& diuidit:secundo dicit quid declaret.*

f ¶ *Si de.*]Tria dicit:primo quòd non est de substantia quòd statim post litem contestatã iuretur de calumnia : Secundo ꝙ non annullatur processus,licet tacite omittatur calumniæ iuramẽtum:Tertio præcipit, quòd in spiritalibus simul de calumnia & de veritate iuretur. Emanauit ista decretalis ad declarationem eorum quæ not. Ber.de iureiuran.ex litteris.in vlt.glos. Innocentius & Hostiensis ī.eod.litteris.Abbas ī.eo.cap. 1.Guil.in Spec. eod.tit.§. 1.in princ. & versi.quartum.&§. 2.versi.quid si non.& §.restat.& Hostien.in summa eod.tit.§.quando.versi.vnum tamen.

g ¶ *Calumnia.*] euitanda.sic 13.dist.nerui.ibi, vnusquisque habeat suam propter fornicationem,scilicet,euitandam.

h ¶ *Veritate.*] quod solum olim in spiritalibus præstabatur , vt in fine videbis.

¶ *Glossa seq.obijcit, textum fortificat,& obiectioni respondet.*

i ¶ *Non existat.*]Videbatur ꝯi Primo, ex ordine rubricæ ī.eod. Secundo, ex ordine illius litteræ.ī.de elect.dudum 2. ver. lite vero, &c.& erat expressum.C.eod.l. 2.in princ. ī.eod.cap. 1.& cap.cum causam. Ad hoc facit lex quæ dicit, ꝙ procurator ante litem contestatam præstare debet cautionem de rato:& tunc si præstita non fuerit,postea non præstabitur.ff.de proc.l. Pomponius. §.ratihabitionis . Sed ꝯrium est verum; vt hic vides:& sic prædictorum Doctorum comprobatur opinio. Et de iuramento de veritate videbatur casus de iureiur.ex litteris [a] .Ad hoc ī.de fide instrumen.cum Ioannes.versi.verum.& j.de testi. præsentium. ad hoc. ff.de dam. infect.qui bona.§.penult.nec enim semper ordinem scripturæ seruamus.ff.de solu.l.nec ordo.& ī.de rescript.causam quæ. [Et vide quod dixi eo.tit.cum dilecta.scilicet super 4. glo.] Et cum in totũ tacite omittatur,vt j.proxi.rńso,multo fortius ad tempus.Ad ꝯria rńde,verum esse id fieri debere,vt dicit hæc littera: sed si non fiat, non pro-

† A contrario , si esset de substantia suppleno postea facta non valeret [illegible] retracta : sicut in [illegible] suppleno si postea [illegible] non confirmat acta [illegible] eam [illegible] sibus s.l.hæredes palã. ff.de test.[illegible] ge. contra cap. 1.de el. per falc pmot. Petr.de Anch.Fon.

a Sed quid respõdebis ad illa , qđ ibi extraordinarie probatur illius iurandi el præstatio. Ioan. And.

non ꝓpea vitiatur: quia alijs iuribus sustinetur, vt dixi, & facit qđ not. ſ. de ſpon. duo. tua. in vlt. glo. [Et ĩ. de reg. iur. quæ contra ius.] Prædicta l. Pomponius. §. ratihabitionis. in alio casu loquitur, & est illod quia per contestationem litis factus est procurator dominus litis. ſ. de procura. cap. 1. eod. lib.

est amplius de calũnia iurandũ in causa appellationis: aliàs in eadem instantia sine causa bis iuraretur de calumnia. hoc tamen non obstante rñdet Romanus Pontifex, ꝙ in causa appellationis iurandum est de calumnia: licet in prima instantia fuerit iuratum. Sed ponamus ꝙ partes principales litigãtes iurauerint de calũnia, postea constituerunt procuratores suos: vtrum isti ꝓcuratores superuenientes debeãt iurare de calũnia? Respondet ꝙ sic, licet interuenerit post iuramẽtum pstitũ a principalibus partib⁹. alias ipsi procuratores i causa possent de facili cõmittere calũniã. Sed Sanctissime Pater, vellẽ iformari a sanctitate vestra, vtrũ iudex possit plures exigere iuramẽtum de malitia, licet fuerit præstitum iuramẽtum de calumnia? Videtur ꝙ nõ: quia iuramentũ de malitia continetur sub iuramento de calumnia. Hoc tñ nõ obstante respõdet Romanus Pontifex dicens, ꝙ licet generaliter in iuramento calumniæ contineat̃ iuramentum de malitia: tñ quia solet plus timeri illud quod in specie exigitur, quam illud ꝙ solum in genere exigitur: poterit iudex quotiens sibi videbitur exigere a partibus iuramentũ de malitia, licet in causa ipsa iuratum fuit de calumnia. Nota primo arg. ꝙ aliud est causa principalis, aliud est causa appellationis. de quo per gl. ĩ. de test. c. fi. Nota secundo ista duo iuramenta quo ad pstationem æquiparari: vt[illegible] iuramentũ calumniæ & veritatis: vt vbi vnum præstatur, ibi etiam aliud sit præstandum. ad hoc ſ. c. proxi. §. fin. Dominicus.

a ¶ *Propter.*] Declarat qđ notatur ſ. de testibus. in vlt. glos. C. de iureiur. ꝓpter calum. dan. l. 2. §. sed quia.

b ¶ *Tacite.*] expresse vero remitti non potest. 1. C. de iureiuran. ꝓp calum. dan. l. 2. §. sed quia, [vide de foro competen. si diligenti. in glo. penult.] Nec valet consuetudo de ipsu non præstando. de iuramen. calum. cæterum.

c ¶ *In tota causa.*] nedum in principio causæ, vt supra proxi. responso.

d ¶ *Legitime.*] puta libello dato, lite contest. & iudice sententiante in scriptis, sedendo, & per se recitando: quod dic vt ſ. de libel. obla. cap. 1. ĩ. de senten. & re iud. cap. vlt. & non die feriato. ſ. de fer. cap. vlt. Ioan. And.

[a] Et si peteretur, postea omitti non debet. Phil. Fran.

[b] Clem. ista § non ꝓ iuramentum de calũnia differt à iuramento de veritate. l. 2. § quod obseruari. C. [illegible] iuramentum de calumnia [illegible] de credulitate [illegible]. Pet. de Ancharano.

¶ Propter [a] omissum quoque tacite [b] in tota [c] causa calumniæ iuramẽtum, iudicialis processus, aliàs factus legitime [d], non est nullus, nec etiam annullandus [e].

¶ *Præcipit ꝙ in spiritalibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. And.*

¶ Quamuis † in causis spiritalibus, in quibus debet de veritate dicenda iurari, canones nõ indicant alicui calumniæ iuramentum [f]: nos tamen quia frequenter calumniari videmus in ipsis [g], vtile [h] reputamus, quòd simul sicut plerique obseruant [i], tam de veritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumnijs) iurari debeat in eisdem [k].

¶ Idem.

¶ *In causa appellationis iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda.*

CAP. II.

IN † appellationis causa [l], quamquam in principali iuratum [m] fuerit, præstari iubemus calumniæ iuramẽtum [n]. Et idem in iuramẽto de veritate dicẽda [o] volumus obseruari.

¶ *Procurator deputatus post iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia. hoc dicit.*

¶ Procuratores [p] quoque, qui post [q] iuramentum calumniæ deputantur [r], teneri volumus,

[a] An iuramentum de calumnia præstari possit per procuratorẽ, vide Felinum in c. licet ex quadã. extra de testib.

¶ *Glossa seq. docet quid approbat, & quid reprobat § iste.*

e ¶ *Annullandus.*] Approbata est ergo opi. Iac. Bal. Io. Cre. Pilei, & sequacium, qui hoc dixerant: quia tunc demum exactum præstari debebat. ff. de nou. oper. nunt. de pupillo. §. qui opus. ff. de iureiu. iusiurandum. 4. §. qui iusiurandum. ad hoc ff. de procur. filiusfamilias. §. veterani C. eod. tit. ita demum. & ad hoc ĩ. de proba. qm ꝑ. vbi de iuramẽto nil dixit. Et reprobata est opi. Azo. & Mar. quibus consentit Hostien. ſ. eo. cæterum. & in prædi. decre. tuis. dicentiũ, ꝙ etiam si tacite omitteretur, non valeat iudicium, idest, sententia. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. C. de sent. & interlo. om. iud. prolatum. quam intellige cum fuit exactum: & pro eis faciebat prædi. decre. cæterum. & prædictus §. sed quia. vbi dicitur, ꝙ ex dissimulatione eorum non posset omitti: sed expone dissimulatione, scilicet cum simulant se non calumniose agere, vt ibi dicit Accursius.

¶ *Glossa sequens ponit rationes antiqui iuris, quas impugnat.*

f ¶ *Iuramentum.*] ſ. eod. tit. cap. 2. Et erat ratio: quia in spiritalibus præsumebatur ꝙ semper esset Deus in memoria: & sic nõ calumniarentur litigantes: & hoc probat littera sequens: Reddebat Inno. in prædicto cap. tres rationes: Prima, quia rigor in spiritalibus non seruatur. de dolo & contu. cap. 1. Secunda, quia licet iuramentum non sit peccatum [a], tñ ex frequẽti iuratione sæpe sequitur peccatum: ĩ. de iureiur. & si Christus. maxime cũ de credulitate sit hoc sacramentum: Tertia quia hoc iuramentum est à malo non credeo [illegible] de elect. significasti. sed parum valent hæ rationes, cum & in ciuilibus locum habeant, vt per te vides.

[a] Vide B. Thomam. 2. 2. q. 89. art.

g ¶ *In ipsis.*] Et sic æquum fuit ex quo cessabat causa, cessaret & cõstitutio. ĩ. de appel. cum cessante. cum similibus.

h ¶ *Vtile.*] id est necessarium. ff. quando ap. sit. l. 1. & 2. q. 6. biduũ. Vel dic propriè vt si iudex videat tales personas, de quibus nõ sit aliqua calumniæ suspicio: exiget solum veritatis sacramentũ. primum tutius & verius reputo.

i ¶ *Obseruant.*] obseruabat hoc dominus Guil. vt no. in Spec. eo. tit. §. 1. ver. quartum no. hoc licet æquum esse. ſ. eo. c. 2. & in prædi. decr. ex litteris. de iureiuran.

Additio. Et innoc. ĩ. de testi. præsentiũ. circa fi. dicit, ꝙ quidam iuramento de veritate adijciunt iuramentum de credulitate: quod multum commendat ibi Hostien. vt ibi dicam in §. præterea. super 3 gl. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

k ¶ *In eisdem.*] spiritalibus causis. Nunquid in criminalibus iuretur de calumnia? Dic vt not. C. eo. l. 1. & ſ. eo. c. 1.

l ¶ *In appellationis.*] Continet tria dicta: secundũ ibi, procuratores: tertium ibi, in omnibus. Dominicus.

Casus. Dictum fuit ſ. eo. c. prox. ꝙ iuramentum de calumnia debet ab vtraque parte præstari in exordio litis, id est, statim post litem cõtestatam: Sed ponamus ꝙ in prima instantia iuratum fuit ꝑ partes de calumnia: vtrũ in causa appellationis sit de calũnia iterũ iurandũ? Videtur ꝙ nõ; quia eadem est causa appellationis cũ prima instantia: sed in prima instãtia iuratũ fuit de calũnia: ergo non

¶ *Prima glossa summat, & diuidit: secundo dicit quid declaret.*

l ¶ *In appellationis causa.*] In causa appellationis iurari debet de calumnia, & veritate dicenda. hoc primo. secundo dicit, quod procurator deputatus post iuramentũ calumniæ, iurabit de calumnia. Tertio, quod iudex quotiens sibi videtur exigit iuramẽtũ malitiæ: etiam si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Per primum dictum, determinantur quæ no. per Accur. C. eo. l. 2. in prin. & per Inno. & Host. Pet. & Abb. ſ. e. c. 1. super. versi. quæcunque causa. Guil. in Spec. eo. tit. §. 2. ver. quid de causa. Bart. & in. in q. venereali, quæ incipit, quæritur vtrum in causa. Et per prædicta videre potes, ꝙ hic reprobatur opin. Pla. & Azo. qui dicebant, ꝙ ex quo iuratum erat in principali, non iurabitur in causa appellationis. in Auth. de ijs qui ingre. ad appel. §. fin. coll. 8. & pro eis faciunt omnia iura, per quæ probatur ꝙ eadem sit causa appellationis cũ prima. 16. dist. habeo. 2. q. 6. c. si autẽ. §. si quis in quacũq;. C. vt in vna & eadem causa. l. 1. ff. de iud. proponebatur Io. Cre. Host. Gof. & supradicti doctores ʒ: quorum hic approbatur opinio: pro eis 6. q. 4. Olim. in gl. 1. & 2. q. 6. si quis episcopus. in gl. 1. C. de iud. properãdum in Auth. vt lit. nõ. in prin. ibi tamen Accur. tenet primam. ff. de dam. inf. qui bona. §. penult. Io. And.

m ¶ *Iuratum fuerit.*] propter hoc erat dubitatio: qa nõ videbatur tunc debere iurari: & qa bis iurandum non est: & qa tunc superfluum videbatur iuramentum: quod faciendũ nõ est. de iureiur. & si Christus. de prob. cap. 2.

Additio. Et hic not. Arch. quod ibi dixi. Io. And.

n ¶ *Iuramentũ.*] sed de calũnia iurari debet statim post litis cõtestationẽ, vt ſ. gl. Not. ergo arg. ꝙ faciẽda est litis cõtestatio i causa appellationis [illegible] de hoc no. ĩ. de test. c. Raynald⁹. ver. dilectũ. Io. An.

o ¶ *De veritate dicenda.*] si talis est causa in qua iuretur de veritate, vt in fin. ca. dicitur.

[a] Idẽ Phi. Io. And. & Barto. in c. Raynaldus. de test. Fel.

p ¶ *Procuratores.*] Emanauit iste ver. ad declarationem glossarum prædictarum. Ino. Host. & Guil. in Spec. eo. tit. §. sequitur. in fine. & eius hic approbatur opinio: & reprobatur opinio Host. qui tenebat contrarium.

Additio. Vide Accur. in Authen. principales. C. eod. tit. in 1. glo. Ioan. And.

q ¶ *Post.*] hæc erat dubitatio: quia non videbatur bis iurandũ. C. eo. tit. Auth. hoc sacramentum.

r ¶ *Deputantur.*] ab ipsis principalibus, vel à procuratoribus, ꝙ post litem contestatam substituere poterunt. ſ. eo. lib. de procu. c. 1.

¶ *Glossa sequens vos per quæstionem & solutionem.*

L 2 a ¶ *Ab ipsis.*

a ¶ *Incurrat.*] non reseruat absolutionem: ergo a lijs concedit. de senten.excom.nuper.
b ¶ *Morari.*] vt infra de sta.regu.c.vno.
c ¶ *Causa.*] vnde nec seruare tenentur decre. Nicolai quo ad personalem comparitionem, vt ī. eod.lib. de electio.indemnitatibus. §.sed cum eas.
d ¶ *Earundem.*] Nota q non potest qs renunciare iuri suo: ad idem ī. de foro competenti si diligenti. & quod ibi not. de senten.excõica. contingit. multos tales casus quære per Accursium.C.de pact. si quis in conscriben. & ff. de pactis.l. pactum inter hæredes.& per Gof. de regu. ad Apostolicam. Sæpe enim procurarēt Moniales se ad iudiciū euocari, vt claustrū exirent: ad idem ī.de sent. excom.relatum.

S*I annū*] Prima pars tractat de minore: Secunda de filiofamilias: ibi, *In huiusmodi.* Prima iterum subdiuiditur: qa primo tractat de minore xxv. qui est maior xiiij. Secundo: ibi, *Si vero.* de minore xiiij. qui est minor vel maior septennio. Ioan.And.

nec fraus interueniat in hac parte: Alioquin fictor huiusmodi vel fraudator, ipso facto sententiā excommunicationis incurrat [a]. ¶ Cæterū fœminæ religiosæ, præsertim quæ debēt sub clausura morari [b], extra suum monasterium vel clausuram non vocentur ad iudicium vel trahantur ex quauis causa [c] personaliter etiam si ad hoc voluntas accederet † earundem [d]. Decernimus quoque, vt ipso iure sit irritum & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

¶ Idem.

¶ *Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem potest agere & defendere causam spiritualem: minor xiiij. per se non agit, sed per procuratorem vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiā delegati dati ad causas illas: Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. hoc dicit. Ioannes And.*

CAP. III.

SI annum [e] quartumdecimum [f] tuæ peregisti ætatis: in beneficialibus, & alijs causis spiritualibus [g], necnon & dependentibus [h] ab eisdem, ac si maior [i] xxv. annis existeres: ad agendum & defendendum, per te vel per procuratorem † (quē ad hoc constituendum decreueris) admitti debebis [k]. ¶ Si vero infra quartumdecimum annum existas, per te agere, aut defendere non poteris [l] super ipsis: sed vel per tuum episcopum, vel per officialē eiusdē [m].

spirituales tractare per se, nec in eis constituere procuratorem absque auctoritate sui curatoris. Potest poni exemplum in beneficijs dummodo sint præbendæ: vel ex dispensatione Apostolica: quia in pupillari ætate posset obtinere beneficium ex dispensatione Apostolica: sed tūc debet habere curatorem ad illas lites, vel si velit constituere procuratorē, hoc debet esse auctoritate iudicis. Nota q iudex delegatus potest dare curatorē minori xxv.an.ad lites ventilādas coram ipsos sed nō ad causas, quæ non ventilantur coram se: sed ordinarius potest dare curatorē ad omnes causas tam coram se mouendas, quam alibi.

Not. vnum casum in quo filiusfamilias potest esse in iudicio sine auctoritate patris: quod est ʒ l.non solum. C.de bo.quæ lib. puta in causis spiritualibus potest filiusfamilias esse in iudicio sine auctoritate patris: nam ista censentur peculium castrēse, vel quasi. Nota vlterius illud ad quod allegatur iste tex. q clericus etiam sacerdos & beneficiatus nō liberatur à patria potestate: nam nos non legimus q clericatus sit modus tollendi patriam potestatem: legimus tñ de dignitate epali. in Authen. sed epalis dignitas. C. de epis. & cle.

¶ Pro intellectu capituli præsupponēdum est illud quod habetur C. qui leg perso. standi in iudi. habeant vel non in l. 1. & 2. videlicet q minor xxv.an.non habet personam idoneā in qua possit fundari & subsistere iudicium: sed si habet curatorē generalē, debet ingredi iudicium cum auctoritate sui curatoris: si non habet curatorem generalem, debet ei dari curator auctoritate iudicis.

Casus. Quidam Titius ʒxit matrimonium cum Berta: ʒcto matrimonio per verba de præsenti, Berta non vult sibi adhærere tanq̄ marito: certum est q potest agere ʒ ipsam, & petere iudicē, vt iudex compellat illam Bertam ad sibi adhærendū tanquam marito: Sed ponamus q Titius erat minor xxv.an. vtrum possit esse in iudicio in ista causa spirituali sine auctoritate curatoris. Rñdet Romanus Pontifex, cum distinctione: aut iste minor habet xiiij. annū completum, ita q est pubes: & in isto casu potest esse in iudicio sine auctoritate tutoris, & agere per se sine auctoritate curatoris: & potest constituere suum procuratorem absq; curatore: Si autē nondum compleuit annū xiiij non potest agere sine auctoritate curatoris: & si velit constituere procuratorē: debet constituere cum auctoritate iudicis, corā quo ventilatē causa, siue sit iudex ordinarius, siue delegatus. Idem dicendū est in causis dependentibus à causis spiritualibus: verbi gratia, Titius minor xxv. annis ʒxit matrimonium cum Berta: pater Bertæ promisit ei centum in dotem: certū est q iste Titius minor xxv. an. dummodo sit pubes, potest sine auctoritate curatoris petere istam Bertam in vxorem: Sed vtrum possit petere dotem sibi promissam sine auctoritate curatoris, licet sit minor? Rñdet q sic. Sed ponamus q aliquis qui vult tractare causam spiritualem, est filiusfamilias, qui non potest esse in iudicio sine auctoritate patris, vt in glossa magna. Insti. de pat. pote. Ponamus q filiusfamilias ʒxit cum Berta: pater Bertæ non vult dotem soluere, vtrum possit ille filiusfamilias tractare causam sine auctoritate patris? Vel filiusfamilias beneficiatus vult agere ī causis beneficij sui vtrum possit sine auctoritate patris? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: nam in causis istis spiritualibus non curatur de auctoritate patris: Et sic filiusfamilias in causis spiritualibus potest agere sine auctoritate patris. *Infante.*] qui non habet potestatem agendi, nec cõstituendi procuratorem: quia non intelligit illa ætas quid videat. l. prima. C. de falsa mone. Nota primo ex isto capitulo, q minor vigintiquinq; an. regulariter nō potest esse in iudicio per se, nec cõstituere procuratorem absque auctoritate curatoris sui, vt l. 1. & 2. allegatis. Not. q quascūq; causas spirituales vel descendentes à spiritualibus minor xxv an. sine auctoritate curatoris potest tractare: & censetur quantum ad illas causas maior. Not. q idem est iudicium de causis spiritualibus & descendentibus ab eisdem: sicut dicimus q de causis spiritualibus, & de causis annexis spiritualibus idem est iudiciū in c. quanto. de iudi. in ant. vt ius patronatus non est merum ius spirituale: sed est annexum iuri spirituali, puta institutioni, vt hic dicitur. Nota q impubes non potest causas

Minor p se potest causas spirituales, aut ab illis dependentes tractare.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

e ¶ *Si annum.*] Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem potest agere & defendere causam spiritualē: minor xiiij p se nō agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiam delegati dati ad causas illas: Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. hoc dicit. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eorum, quæ not. Ber. ī. de restit. spoliat. ex parte. & de ætat. & qualit. ex ratione. Gofr. Innocent. & Hostiensis eod. tit. indecorum & ī. de procurat. accedēs. Addition. Et Ioan. 15. q. 3. in certis. & Accursius ff. de minu. l. ait prætor. in prin. & principium corrigit quod not. Guihel. in Specul. de stat. mona. vers. 31. Ioan. And.

f ¶ *Quartumdecimum.*] in mare hoc intellige, in muliere xij. & sic intellige prædictam decret. de restitu. spolia. ex parte. & probatur ī. eo lib. de elect. indemnitatibus. 1. responso. ī. de despon. impub. continebatur. Ioan. And.

g ¶ *Spiritualibus.*] puta matrimonio & similibus.

h ¶ *Dependentibus.*] vt dote, quæ depēdet à matrimonio. de dona. inter virum & vxo. & de dote post diuor. restu. c. 3.

i ¶ *Ac si maior.*] sine curatore sicut maior.

¶ *Gloss. seq ponit quatuor opi.*

a ¶ *Debebis*] in matrimonio hoc erat expressum in prædicta decret. ex parte. [Per quam patet in q. Io. de Deo, de qua dicam ī. de sen. exc. c. licet. in vlt. gl. etiam suo tempore non ponderādam ætatem xxv. annorum in defendente causam matrimonialem.] Sed quia quidam dicebant id speciale in carnali matrimonio: ideo emanauit hæc lata constitutio. Sed q idē esset in spirituali, probatur per dec. de elec. dudum 1. & de reg. postulasti. ad hoc facit quia huius voluminis compilatores [1] de tutelis & curis non posuerunt tanquam de materia nobis nō multum necessaria. & aduerte, quia quod hic dicitur, quidam tenebant indistincte. Inno. dicebat, quòd debebat dari curator secundum quod in ver. seq. de minore xiiij. dicit. Host. autem non capite & quadam similitudine distinguebat inter maiores xvij. an. vt tunc haberet locum prima opi. quia talis prodire potest in publicum. 3. q. 7. c. 2. §. tria ad hoc ī. eo. li. de procu. qui generaliter. in fi. vel a xiij. secundum ea quæ not. de offi. deleg. cum vicesimum. & [2] minores xvij. vt tunc habeat locum opi. Innoc. & hanc viam mediam dicebat tenendam. Arg. de offi. deleg. quærenti. hæc not. de æta. & qualit. indecorū. & in summa eiusdem tit. §. ætas. sed reprobatur hæc opinio, vt hic vides. Ioan. And.

1 Quod vide l. in primo §. not ad speciem. Io. And.

2 Glos. seq. Dom. Pet. de Ancha. & Phil.

l ¶ *Non poteris.*] hoc tenet Ber. de æta. & quali. ex ratione. in gloss. vltima.

¶ *Glos seq. voci per obiectionem.*

m ¶ *Eiusdem* [2].] Non enim sufficit: immo nec requiritur patris auctoritas: non enim de patrimonialibus tractamus, in quibus ad locum ha-

locum habet. C. de bo. quæ li. cum oportet. & l. cum non solum. & ī. in fin. cap. nec Imperatoris vel alterius iudicis secularis. cū spiritualis & ecclesiastica sit causa. 96. dist. bene quidem. ī. de iudi. at si. & de arbi. contingit. arg. ff. ad Treb. ille à quo. §. fin. & l. seq.

a ¶ *Ad lites.*] ad hoc C. de in litē dān. tut. vel cura. per totum. C. de de cura. fu. l. fi. in prin.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet spirituales, quasi de temporalibus non dependentibus se intromittere nō debeat. arg. ī. proxi. responso, nisi forte ratione personæ: puta si clericus esset.

¶ *Gloss. seq. quærit obijciendo, & soluit.*

c ¶ *Maior infante.*] id est septennio. ī. de despon. impu. litteras. & c. accessit. minor enim ætate ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1. in fi. Sed dices, quam causam spiritualem potest tractare minor infante? matrimonium enim vel sponsalia ꝯhere nō potest, vt in ꝑdictis iurib⁹: Saluo eo quod habetur de spons. impub. beneficium ecclesiasticū habere nō potest, vt not. ī. de ꝑben. super inordinata. qualis ergo erit hæc causa? Forte dispensatione Papæ adeptus est beneficiū de quo agit vel defendit: vel forte repetit vel ab eo repetuntur vsuræ 1. Vel dicitur natus de illegitimo matrimonio. de ordine cognitionum. vel his similia.

d ¶ *Alterius.*] episcopi scilicet vel officialis.

ADDITIO. Vel curatoris sic deputati, secundū Archidiaconū.

e ¶ *Ab eo.*] delegato ordinarij. nō dicit: quasi ordinarius hoc delegare nō possit. ad hoc ff. de offi. proconsul. l. nec quicquā. §. vbi decreto. & super hoc vide qd̄ not. ī. de restitutione in integrum. cap. penult. & quod dixi ī. eod. lib. de offic. vicarij. licet.

ADDITIO. Nec etiam dicit, legati, sm̄ Archidiaconum: nō enim emanat à sede, quod emanat a delegato: allegat de ſi. presbyte. dilectus. Graue vi hoc dicere, ꝙ delegatus legati non potest quod possit subdelegatus delegati: procederet autem eius dictum, si intellexisset ꝙ delegatus legati id non subdeleget. Ioan. And.

f ¶ *Curatorem.*] forte generaliter, vel specialiter ab ordinario datum.

g ¶ *Procuratorem.*] cum est maior septennio, vt ī. ver. proxi.

h ¶ *Ventilandæ.*] delegata enim eis causa, & omnia delegata videntur, sine quibus causa, &c. de offic. deleg. præterea.

ADDITIO. Et cap. prudentia. §. sexta. ad causam vero pertinet, ꝙ persona legitima sit i causa. C. qui da. tu. & curato. l. in vniuersis. ergo possunt per quod peruenitur ad illud. ff. de procuratorib. l. ad legatum. Ioan. And.

i ¶ *Huiusmodi.*] scilicet spiritualibus & dependentibus.

¶ *Glossa sequens declarat tex. & ponit 7. casus exceptos.*

k ¶ *Regulariter.*] & hoc habet locum etiam in maiore. C. de bonis quæ liberis, cum oportet. & l. cum non solum. Et est hoc verū suo nomine: secus si sit alterius procurator. ī. eod. lib. de procurat. qui generaliter. secundo rn̄so. & ff. de minoribus. cum mandato. Ideo autem dixi, regulariter: quia casualiter ꝯ: sicut in castrēsi peculio: in quo etiam ꝯ patrem agit. ff. de iudicijs, lis nulla. Item cum impetrat veniam ætatis: dummodo sit maior viginti annis. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt. l. secunda. Et in momentanea possessione. C. qui legitimam personam, l. vltima. Item cum agit de thoro violato. ff. de adulterijs, si maritus. secunda. §. lex Iulia. & l. inter liberas. §. penult. Et in interdicto de libero homine exhibendo. ff. de libero homine exhibendo. l. tertia §. si mulier. Item secundum canones videtur ꝙ indistincte cōqueratur filius de patre. ī. de spon. cap. non est. 2. q. 7. quæritur. vbi de hoc. & 23. q. 4. si ecclesia. Item in casu ff. de iudicijs, si longius. In his & similibus minor & in potestate constitutus agit.

ADDITIO. Materiam glos. vide plene in Spe. de actore. §. 1. ver. item quod est filius. & duabus chartis sequentibus: & specialiter de clericis in vers. sed cum clericorum dicto. & per hoc decido quamplures quæstiones huius materiæ ibi positas. & in l. vlt. C. de bonis quæ liberis. Ioan. And.

l ¶ *Non habeat.*] habet enim locum illa regula in patrimonialibus, vt ī. dixi.

tibi curator dabitur ad lites[a] huiusmodi[b] exercendas: aut tuipse (si maior infante[c] fueris) cum auctoritate alterius[d] eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam Apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo[e], tibi (si non habeas) curatorem[f] dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem[g] præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ[h]. ¶ In huiusmodi[i] quoque litibus siue causis, quamquam in potestate patris existas 1, nec aliàs absque ipsius assensu, in iudicio regulariter[k] esse possis: eius (cum de his se intromittere non habeat[l]) nequaquam requiri debebit assensus.

DE FORO COMPETENTI.

¶ Dictum fuit titulo prox. de iudicijs: verum quia multotiens accidit, quòd vocati ad iudicium excipiunt de incompetentia fori: & posset aliquis dubitare quod dicatur forum competens, & quid incompetentia? ideo annectitur rubrica ista de foro competenti.

Clerinase(?) domini Hostien.

TITVLVS II.

De foro competenti.

¶ Innocentius quartus 1.

¶ Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querelæ, de causa subditorum, suffraganeis etiā ipsis consentientibus, non cognoscit. hoc dicit vsque ad §. neque.

1 In quodā manuscripto tribuit Innocentio tertio.

CAP. I.

Romana[m] ecclesia: & infra. ¶ Nec appellationis articulo

m ¶ *Romana.*] Hæc solēnis decre. habet vndecim dicta circa forū competens vel incōpetens sm̄ Host. Bonauē. & Io. Mona. Primo enim ponit duo dicta; Secūdo: ibi, *Neque.* tria. Tertio: ibi, *Nec etiam.* duo. Quarto: ibi, *Contrahentes.* vnum. Quinto: ibi, *Nec clericos.* ponit alia tria.

¶ Pro intellectu huius cap. habemus aliqua præsupponere: & primo illud quod dī in cap. pastoralis, de offi. ordi. in an. ꝙ regulariter archieps non est competens iudex inter subditos suorū suffraganeorum in prima instātia. Item præsupponendū est, ꝙ quando appellatur ab ep̄o ad archiep̄m, si appellatio fuerit legitima, causa deuoluitur ad archiep̄m: & archieps potest retinere cognitionem causæ principalis, si dictum fuerit bene appellatū, & male iudicatum. cap. vt debitus, de appellat. in antiq.

CASVS. Tu & ego litigabamus corā ep̄o Pictauen. qui ꝯ te tulit aliquam interlocutoriam, a qua appellauisti ad metropolitanum: videlicet ad archiep̄m Burdegalen̄ sui citatus ad procedendū in causa appellationis in termino mihi assignato comparuisti & ego cōuenimus mutuo consensu, ꝙ archieps non cognosceret de articulo appellationis, sed tantum de principali causa: an archieps possit cognoscere de causa principali omittendo articulum appellationis? Rn̄det Romanus Pontifex, ꝙ non: quia partes possent adhibere fraudem, vt priuarent primum iudicem sua iurisdictione. Sed ponamus ꝙ in aliqua causa quæ vertebatur inter te & me, & coram ep̄o Pictauen. fuit ad archiep̄m Burdegalen̄. appellatum: archieps est contentus causam appellationis committere: non est dubiū ꝙ potest, dummodo faciat in diœcesi illius ep̄i a quo est appellatum: Sed quid, delegatus non vult acceptare delegationem: an possit cōpelli? Rn̄det ꝙ non. Sed ponamus ꝙ archieps cognoscit inter partes in prima instantia: altera partium vult producere aliquos testes, qui sunt de illo ep̄atu Pictauen. verum poterit illos facere cōueniri coram se? Rn̄det ꝙ non: Qualiter ergo prouidebitur parti? Rn̄det ꝙ archieps poterit vices suas committere alicui commissario in diœcesi Pictauen̄. & poterit archiepiscopus ep̄m Pictauen. requirere vt compellat commissarium ad suscipiendum delegationem, & testes ad ferēdum testimonium veritatis coram ipso commissario. Sed quid, habuimus in principio huius capituli, ꝙ archieps non habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: sed nunquid ad minus habebit in officialem & alios officiarios suorū suffraganeorum: puta archipresbyteros, decanos, & alios? Rn̄det Romanus Pontifex, ꝙ non, nisi sit ꝯtria consuetudo. Et ponamus ꝙ tu & ego qui sumus de illa diœcesi, litigabamus in curia archieps Burdegalensis: accepimus in causa nostra peroranda procuratores & aduocatos, & conuenimus cū aduocatis & procuratoribus de certo salario pro conductione causæ in ciuitate Burdegalen. ille aduocatus meus cōuenit me pro suo salario: verum tenear comparere? Rn̄det ꝙ non: nam pro salarijs non possum in dicta curia archiepiscopi in prima instantia conueniri. l. hæres absens. ff. de iudicijs. vbi dicitur, ꝙ si quis tanquam viator ꝯhat in aliquo loco, licet ratione ꝯctus sortiatur forum, tn̄ non potest conueniri in illo loco: quia esset absurdum ꝙ quilibet viator posset conueniri in omnibus locis, in quibus ꝯat, vt dicta l. hæres absens. alleg. modo illi erant ibi tanquam viatores. Nota primo, quòd iudex qui non potest adiri nisi per viā appellationis, nō potest de causa principali cognoscere: nisi prius discutiat de viribus appellationis: etiā si partes consentiant: & sic patet ꝙ iudex qui habet iurisdictionem limitatam ad certum casum, primo debet cognoscere an sit in casu quo iurisdictionem habeat. Ad hoc ī. de elec. prouida. Nota secundo ex §. neque. ꝙ quis non potest compellere vt recipiatur eius delegatio: nisi illum quem vult compellere vt recipiat eius delegatio, habeat ratione

Casus. §. Neque.

Casus §. Nec etiam.

Iudex appellationis de principali non cognoscat ante appellationis discussionē.

ratione illius iurisdictionis subiectum. Nota tertio ex §.nec etiã. q̃ quis non potest conueniri in loco contractus, quando fuit factus per aliquem viatorem. de quo in glossa.

Glossa sequens determinans textum, ponit contrarium.

a *Praetermisso.*]licet per appellationem ad archiep͡m causa deuoluatur: & de ea cognoscere possit, tñ de principali quaestione cognoscere non potest, nisi prius de appellatione cognoscat (etiam partibus cõsentientibus) sine voluntate suffraganei: q̃a in hoc casu perinde esset, ac si sine voluntate suffraganei per simplicem querelã cognosceret: quod non potest facere .eo. lib. de offi. ordi. cap. 1. & sic fraus fieret illi constitutioni. Et hoc intellige, cũ appellatur ante sententiã: nam qñ appellat à sententia: iudex appellationis statim de principali cognoscat [5]. de hoc ſ. de appella. vt debitus. in glos. penult. & p hoc probatur opin. Hostien. qui not. ĵ. eo. lib. de app. cordi. q̃ illa decre. locum habet specialiter in Papa: in archiepiscopo enim locum nõ habet, vt hic vides. sic etiam soluitur ɔ̃riũ alius decret. ad illam. Satis tñ videtur. [ſm Hostien. Pet. de Samp. & Archidia.] q̃ in quolibet inferiori à Papa locum etiam habeat decre. illa, qui per simplicem querelam possit adiri [a]: & sic posset intelligi opinio Inno. vt ibi dicam.

praetermisso [a]: nec aliàs etiam (cum minime appellatum extiterit [b]) Remeñ. archiepiscopus vel eius officialis [1 c], de causis clericorum [d] tanquam iudices [e] (licet in ipsos iidem clerici de facto [f] cõsentiant) absque diœcesanorum suorum voluntate cognoscant.

Archiepiscopus subditos suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere suas sententias, & praecepta exequi, vel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. hoc dicit Dominicus.

Neque suffraganeorum Remensis ecclesiae subditos ipsorum delegationem suscipere [g]: vel sententias & praecepta exequi [h]: aut in causis per appellationem deuolutis ad eos testimoniũ (nisi aliud in his tribus de consuetudine [i] obtineant) perhibere compellant.

Archiepiscopus contra officiales, vel praelatos suffraganeorum (consuetudine aliud nõ disponente) & contra subditos ipsorum, pro salariis aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi, iudex competens non est. hoc dicit.

Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales [k], aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores praelatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salarijs [l] aduocatorũ, & procuratorum [m]: in causis [n] (quae in Remensi ventilantur curia) cogant querelantibus in sua praesentia respondere [o]:

Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum diœcesum in sua propria coram se respondere: nisi ibi inueniantur: Sed si citati nolũt comparere: vel malitiose se occultant, ne citẽtur, in bonis ipsorum sua diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.

b *Extiterit.*]& sic aditur per simplicem querelam.

c *Remen.*]vel alius quilibet. de offi. ordi. cap. 1. & eod. lib.

d *Clericorum*]in laicis secus: quia priuatorum consensus, &c. C. de iurisdictione omnium iudicum, priuatorum.

ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archi. quod est verum quo ad temporalia: secus in spiritualibus secundum Host. alleg. supra de pœni. & remis. omnis. & remittit ad id quod not. de despon. impub. cap. 2. & de hoc dixi de offic. deleg. P. & G. super glos. fin. Ioan. And.

e *Iudices*]bene dicit: quia tanquam arbitri hoc possent etiam sine epõrũ consensu: sicut quilibet alij: cũ hoc prohibitum non sit [3] ad hoc de arbit. cum tempore. & cap. dilecti.

ADDITIO. Et de hoc supra eodem in antiquis, si diligenti. in fi. 1. glo. Ioan. And.

f *De facto.*]quia de iure non possunt in iudicem nõ suum, etiam ecclesiasticam personam: & si alias praesit iurisdictioni, sine proprij episcopi consentire licentia. ã. eodem in antiquis, significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et quod ibi scripsi post Hostieñ. super prima gloss. hic not. Hostien. & Ioan. Mona. de nouem, scilicet quae requiruntur in iurisdictionis prorogatione, quam facit clericus. Ioan. And.

Gloss. seq. quo arti. soluit, dat simile, in fi. soluit obiectionem.

g *Suscipere.*]bene potest archiepiscopus causam vel executionẽ sententiae delegare subditis suffraganeorum suorum: sed ad illa suscipienda illos inuitos compellere non potest, nec potest compellere illos vt ferant testimonium in causis ad ipsum per appellationem deuolutis: nisi in his casibus aliud inducat consuetudo. Quid ergo fiet? mãdabit suffraganeo, vt subditum compellat ad testimonium ferendum in causa illa [4], sicut in alijs casibus. & de hoc ĩ. de offic. ordi. pastoralis. Idem est in quolibet iudice, vt si de alia ciuitate petantur testes, iudex causae ad iudicem loci mittat, vt testes recipiat. & ad iudicem attestationes remittat. C. de fide instrumentorum l. iudices. Et not. q̃ non eandem iurisdictionem habet iudex in accessorio, quam in principali: sed illud quia in subditos suffraganeorum iurisdictionem non habet, vt in princ. decre. pastoralis.

ADDITIO. Et sic non obstat ĩ. de offi. delega. prudentiam. §. pen. & vlti. quae loquitur in delegato Papae. Ioan. And.

h *Praecepta.*]vt quia aliquem citari mandat, vel his similia.

i *De consuetudine.*]consuetudo ergo in his iurisdictionẽ tribuit, ad idem ĩ. eo. lib. de offic. ordi. cap. 1. de foro compe. cum cõtingat, in antiquis. ĩ. eo. lib. de consue. cap. 3. cum similibus.

k *Officiales.*]licet enim in episcopum iurisdictionem habeat: nõ tamen in officialem, vt infra in fin. cap. dicitur.

l *Salarijs.*]taxata erant olim illa salaria per decre. de postu. properãdum. quam hodie nõ habemus. Et de istis salarijs habes C. de suffra. l. vna. C. manda. salarium. & qua actione petantur. C. manda. l. 2. in vltima glossa. ff. eod. l. salarium.

ADDITIO. Et de his vide satis in Specu. de sala. §. 2 & 3.

Glossa sequens obijcit & soluit.

m *Procuratorum.*]ɔ̃ procuratoris officium debet esse gratuitũ [5 1] & si aliquid recipiat, ɔ̃ bonos mores facit: & redemptor litis esse cẽsetur. C. de procura. litem. C. mand. si contra licitum. ff. manda. si vero non remunerandi. §. vlt. Sed leges illae loquuntur quando paciscitur, vt habeat certã partem eius de quo est quaestio, quod illicitum est. [De hoc. 3. q. 7. cap. infames. §. tria. ver. arceantur. plenius ff. de pactis. l. sumptus. Ioan. And.] Hic de salario loquitur, quod datur pro remuneratione laboris, quod licitũ est, vt hic, & ff. mãda. l. salariũ.

ADDITIO. Datur scilicet sine pacto: alias non est mandatũ: sed locatio ff. manda. l. 1. in fine. Io. And.

Gloss. seq. signat contrarium, & soluit.

n *In causis.*]licet enim iurisdictionem habeant in causis, nõ tamen in personas, ratione salariorum ipsorum, cum alia sit causa. Arg. ɔ̃. C. de iudicijs, properandum. §. illo proculdubio. vbi dicitur quòd propter salariũ aduocatorum omnino debet causae fieri dilatio: sed illud in ordinario loquitur.

ADDITIO. Dicit Hostiensis & Archidiaconus post eum, quòd illa lex concordat: quia non intromittit se archiepiscopus de causa salariorum: & sic propter illas lis non protelabitur: mandabit autem ordinario vt illas expediat. Ioannes And.

Gloss. sequens signat contrarium, quod tripliciter soluit. In fine ponit duas opi. reprobatas.

o *Respondere.*] Nota ergo quòd ratione contractus non sortitur quis forum. Contra ĩ. eod. cap. vlt. cum suis concor. Sol. hic de contractu loquitur inito in ciuitate suffraganei: puta cum Bonoñ. quis appellauerat, secum duxit aduocatum Rauennam: & sic contractus Rauennae initus non fuerat. Vel dic quòd locum habet quando ibi non inuenitur. Vel dic verius, quòd de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non possit: durum enim esset, vt quocunque loco nauiget, vel delatus sit, respondere teneatur [6]. ff. de iudic. l. haeres absens. §. nam vbi sic venit. & haec vera, nisi se ibi promiserint soluturos: tunc enim suscipere compellerentur [7] iudicium, cum ibi & vbi domicilium habent, valeant conueniri. ff. de iudicijs. l. haeres absens. §. item sciendum. ĩ. eod. dilecti. ibi enim contraxisse videtur, vbi se soluere obligauit [8]. ff. de actionibus & obligationibus, l. contraxisse. & contractum non vtique eo loco intelligitur quo negotium gestum est, sed quo pecunia est soluenda. ff. de rebus auct. iud. poss. l. quarta. Et hic reprobari videntur duae opiniones doctorum legum: quorum quidam dixerunt, quòd ratione contractus viator respondere compellitur, si conueniatur priusquam inde discedat. Alij directè dixerunt contra, scilicet, quòd conueniri non posset priusquam inde discedat: sed posteà si illuc postea reuertatur. Hae opiniones hic tolluntur: cum dicatur indistinctè quòd respondere non cogitur. Nec obstat ff. de iudicijs. l. secunda. §. omnes. & §. plane. vbi probari videntur istae opiniones: quia in Roma speciale est, quod ibi dicitur, quae communis est omnium patria. ff. ad municipalem, Roma. & ĩ. eod. cap. vlt.

Margin notes:

[1] Alias, officialis.

[2] Placet Do.

[a] Vt est lega tus. cap. 1. de offic. leg. in Do. n. 1. not. q̃ illa decr. non habet locum. e. p. nam. 3. q. 2. idẽ tenet Phil. Fõta.

[3] Idem Pet. de Ancha. ex qua glo. not. Dom. & Phil. q̃ appellatiõe iudici non veniunt arbitri. & intellige gl. quãdo compromittitur de patrimonialibus: q̃a de ecclesiasticis non possunt sine licentia episcopi. gl. hic pone in c. 1. de arb. Io. And. Phil. & Dom. Fõta.

[4] Quid si in ea terminũ ad hoc assignatũ id nõ fecerit? Archiepus id faciet secũdũ Host. alleg. quod not. in ... de supplen. neg. praela. Romana hoc non placet Ar... sed ... sufraganei ... Io. And.

[5 1] Aduocat. tamen licite vidit ... Io. And.

[6] Intellige hoc, & ita si post discessum reuertatur. Dom. & Phil. ponit hic octo limitationes ad glo. Iõa.

[7] Intellige hoc per modũ sequẽtis. Io. And.

[8] Idẽ Doct. etiã si tacite se obligauit mittẽdo literas, tamen locus solutionis ponatur ex interuallo vtro bique conueniri potest. gl. Dom. in ... pers. ff. de iud. Phil. Fonta.

Contra-

¶ Contrahentes ᵃ vero aliarũ ᵇ diœcesum, super contractibus initis in Remeñ. diœcesi ab eisdem, (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos ᶜ: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt †, si eorum ᵈ auctoritate citari ᵉ comparere contemnãt, possint missionem facere contra eos: vel (si forte malitiose seipsos occultẽt, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscuntur ᵉ: sed tunc loci diœcesanus ad denunciationẽ ipsorum ᶠ faciet ᵍ huiusmodi missionem.

¶ Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis: nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. hoc dicit, ad finem, secundum Dominicum.

¶ Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum † diœceses, pro ineundis ʰ vel recognoscendis ⁱ cõtractibus coram ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi ᵏ iuri stare. Neque potest archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales ˡ & subditos (pro eo quòd vocati ab ipso nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) ecclesiasticam exercere censuram.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Iudex secularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) soluenda, per ecclesiasticum iudicem desistere compellatur. Ioan. And.

CAP. II.

SECVLARES † IV-

CONTRAHENTES. Sciendum est quando dicatur quis forum sortiri ratione ꝯtus: nam ratione solius ꝯtus quis non sortitur forum: sed requiritur ꝙ interueniat aliud, videlicet ꝙ tempore ꝯtus habeat domicilium in loco, in quo ꝯhit: & tunc demum sortitur forum duplici ratione, scilicet ratione ꝯtus, & ratione domicilij: donec mutauerit domicilium: sed mutato domicilio, qđ potest: tunc sortitur forũ ratione solius ꝯtus, & non ratione domicilij: vel etiam sortitur forũ ratione ꝯtus, licet ꝯhens non habeat domicilium in loco ꝯtus: puta si in vno loco exerceat negotiationem, & residet in alio loco, vt si esset aliquis vxoratus, qui resideret cum vxore sua Turonis: & haberet suos factores in hac ciuitate, cum quibus resideret pro certa parte anni: tunc in hac ciuitate ratione solius ꝯtus sortitur forum: Secus in viatore vt dixi: quia ratione solius ꝯtus nõ sortitur forum: sed requiritur ꝙ habeat domicilium in loco. Ex quibus præmissis concluditur, ꝙ ratione solius ꝯtus quis non sortitur forum: sed vltra requiritur ꝙ ipse habeat domicilium in loco ꝯtus: vel faciat residentiam operando mercantias: vnde quãdiu ipse habet domicilium, potest conueniri in illo loco, vel quamdiu faciat residentiam: sed mutato domicilio, nõ potest amplius conueniri: quia remanet tantummodo solus ꝯtus. l. iuris ordinẽ. C. de iurisd. om. iu. & foro cõpet. hoc præsupposito, casus in hoc §. sic valet figurari: Ponamus, cum haberem domicilium in diœcesi Burdegalen. ꝯxi in ipsa diœcesi: & remansi tibi obligatus ex aliquo ꝯtu: antequam me conuenires, mutaui domicilium, & me transtuli ad istam villam: hoc facto, tu qui es de diœcesi Burdegalen. vis me conuenire coram archiepo Burdegalen. verum possit archieps me citare? Rñdet Romanus Pontifex, quòd si possum inueniri & apprehendi intra limites suæ diœcesis: & tunc auctoritate sua poterit me citare, & illa citatio sua me arctabit: sed non possum inueniri intra diœcesim, sed vult me citare in alia diœcesi: & tunc ipse poterit me citare, ex quo sum de sua iurisdictione ratione ꝯtus: tñ sua citatio non habebit effectum arctatiuum meæ personæ, nec poterit me tanquam contumacem excõicare: sed tñ poterit me reputare contumacem quantum ad effectum missionis ex primo decreto: quia si non cõparuero, dabit defectum ꝯ me: & si habeam bona in sua diœcesi particulari, faciet missionem in illa bona: si autem non habeam bona, declarabit missionem esse faciendam, & mandabit epõ Pictauen. in cuius epatu sunt mea bona, vt mittat meã partem aduersam, quæ obtinuit defectum ꝯ me, in possessionem bonorum meorũ. Or sanctissime Pater, nunquid archieps Burdegalen. poterit suos tabelliones mittere ad diœcesim suorum suffraganeorum pro recipiendis ꝯtibus: & forte pro recipienda submissione partium iurisdictionis ipsius archiepi? Rñdet ꝙ non: & si de facto mittat suos tabelliones pro recipiendis ꝯtibus in diœcesim suorum suffraganeorum, gesta per tabelliones non valent. Sed ponamus ꝙ archieps Burdegalen. fecit citari officialem Pictauen. Rñdet ꝙ non potest: quia in ipsum nullam habet iurisdictionem. Nota primo ex illo §. ꝯhentes. decisam esse quæstionẽ, quam formauit glo. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de crim. agi opor. quia si delinquens in aliquo loco fugiat in alium, iudex delicti poterit eum sequi: & petere, vt iudex in cuius territoriũ accessit, eũ capiat & mittat ad ipsum iudicẽ in cuius territorio deliquit. Sed in ꝯtibus est aliud: quia potest cogere ad litigandum coram se, si inueniat ad locum ꝯtus: alias non: & sic in ꝯtibus non fit remissio: sed secus fit in delictis, in quibus fit remissio ad locum delicti. Nota ꝙ iudex extra suum territorium non potest citare realiter. Pro quo sciendum est, ꝙ citatio realis est captio personæ, quæ non debet fieri extra territorium iudicis, sed debet sequi iudex loci in quo inuenitur, vt iudex illum capiat & tradat apparitoribus vinctum. Nota ꝙ sicut iudex nõ potest facere citationem realem extra territorium: sic etiam non potest facere citationem ad hoc vt possit iudex ꝯtus excõicari: quia excõicatio est pœna afflictiua personæ. Nota ꝙ iudex potest facere citationem verbalem extra suum territorium, quo ad effectum constituendi reum in cõtumacia, quantum ad faciendũ missionem realem ex primo decreto. Et non intelligatis de præcepto de citando: quod appellatur interlocutoria sententia iudicis: nam extra territorium nõ posset iudex facere illud præceptum: sed intelligitur de actu citationis: adeo si eps Pictauen. mandet, vt citetur talis: & in citatione dicatur, datum Turonis, citatio non valet. Nota quòd requisitio quæ fit, vt talis citetur, appellatur iuris subsidium, vt vulgariter appellatur, rogamus: & si iudex vellet excõicationem ferre in aliquem, q non est suæ iurisdictionis, debet facere istam requisitionem: sed quantum ad faciendum missionem ex primo decreto: dicũt doctores, ꝙ illud iuris subsidium non est necessarium.

a ¶ *Contrahentes.*] dicit hic Bart. Brixien. glo. positam ĩ. eo. c. vlt. super verb. ꝯtus. intelligendam secundum qđ dicitur in isto §. & intellige istum §. in contractu. quem quis celebrat tanquam domicilium habens, vt cum ibi pergulam habeat vel armarium: alias contradiceret ĩ. proxi. §.

b ¶ *Aliarum*] de prouincia, vel extra prouinciam.

c ¶ *Inuitos.*] dicebant enim quidam, ꝙ remitti debebãt sicut in criminibus: cum in hoc participentur: in Auth. vt omnes obediant iudi. coll. 5. in 2. col. In delictis autem id seruatur in Authen. vt nulli iudi. §. si quis vero: & §. sequen. coll. 9. [Et in clem. pastoralis. de re iudi. post medium. ver. ꝙ si punitio. vbi de hoc in glo. sed numquid.] Alij dicebant, ꝙ si aberat latitandi animo, iudex vbi reperiebatur, tenebatur remittere: alias debent possideri bona. [De hoc ff. de iudi. hæres absens. §. 1.] expeditum est, vt hic vides.

d ¶ *Eorum.*] archiepiscopi vel officialis.

e ¶ *Noscuntur.*] ipsi contrahentes: Dicebant quidam, ꝙ nullo casu iudex hoc decernere poterat: quorum hic reprobatur opi. ᵍ & de hoc per Host. in sum. eo tit. §. 2. ver. item ratione contractus.

f ¶ *Ipsorum.*] archiepiscopi, & officialis.

g ¶ *Faciet.*] id idem ĩ. eo. postulasti.

h ¶ *Pro ineundis*] id est faciendis, vel incipiendis.

i ¶ *Recognoscendis.*] iuxta consuetudinem Franciæ, vbi fiunt tales recognitiones: & concor. ad hoc ĩ. de iure patro. relatum.

k ¶ *Huiusmodi*] quia scilicet inierunt vel recognouerunt contractum coram illis.

ADDITIO. Nam si extra diœcesim etiam coram ipsis archiepis fierent ꝯtus, non sortiuntur ꝯhentes ipsorum forum: & quocunque fiant in sua diœcesi, sortiuntur forum ipsorum. Inno. Io. And.

l ¶ *Officiales.*] licet enim idem sit consistorium epi & officialis sui, vt ĩ. de app. romana. in prin. non tamen iurisdictionem habet in officialem episcopi. vt ĩ. eo. §. 2. & 3.

ADDITIO. Quod intelligas quando peccat extra officialatum, vt ĩ. eo lib. de offi. vica. c. 1. in 3. glo. Ioan. And.

S *Eculares.*] Quidã non posuit: quia clauditur vno contextu. Dominicus.

CASVS. Titius prætẽdebat me clericum suum debitorem in aliqua pecuniæ summa: & habebat schedulam signo meo manuali signatam: fecit me conuenire coram iudice seculari recogniturum vel negaturum signum meum manuale appositum in tali schedula, & contenta in eadem: comparui, confessus sum signum meum manuale, & contenta in schedula: iudex fecit mihi præceptum de soluendo infra certum tempus, & mandauit cuidam executori, vt ad hoc me compelleret: an valeat tale præceptum? Rñdet ꝙ non: quia iudex co-

† Alias, suorum.

† Vide quæ late tradit Alexander ...

iudex secularis non potest ad hoc me compellere: sed illud pertinet ad forum ecclesiasticum: & si super hoc sit consuetudo, alia potius est corruptela, quàm mereatur dici consuetudo: nam statuta laicorum non astringunt personas vel res ecclesiasticas. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. in antiq. Nota argumen. q debitū

dices ,qui (licet ipsis nulla [h] cō petat iurisdictio in hac parte) personas ecclesiasticas [c] ad soluendum debita (super quibus coram eis [d], contra ipsas earū [e] exhibentur litteræ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili [f] præsumptione compellūt [g]: à temeritate huiusmodi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos [h].

Idem.

Ratione iuramenti laicus (vt illud seruet) coram iudice ecclesiastico cōuenitur.

CAP. III.

Cum C. laicus (pro quo soluisti [k] certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio nomine obligaueras [l]) te seruare recuset indemnem [m], contra iuramentum à se præstitum temere veniendo: ipsum coram ecclesiastico iu-

probatum per litteras cōmittentis, vel instrumentum publicum statim meretur executionem. Dominicus.

Prima glossa ponit summā, & vnde sumpta sit.

a *Seculares iudices.*] iudex secularis, q vult clericū compellere ad debita etiā liquida soluenda, per ecclesiasticū iudicem desistere compellatur. Fuit tracta de fine decretalis extrauagantis, quæ incipiebat, quia non contingit.

Dicit Pet. de Ancha. quòd isti laici factis huiusmodi probationibus sine sententia compellebāt clericos q sententia statua. vnde no. q sine sententia nō actio non subsistit: ita etiā statu. uta. cap. hn. 2. de cōst. eo. lib. Ioann.

ADDITIO. Io. Mona. alleg. extrau. quàm sit graue, quam non vidi: sed veritas est q ille ver. quia vero. erat pars decret. quia nonnulli. ȷ. de immun. eccle. vt ibi dati in princip. Ista fuit 7. & vlt. prouisio, quam ibi fecerat Alex. quartus. Ioan. And.

b *Nulla.*] Obsequēdi enim est eis necessitas, nō auctoritas imperandi. 96. dist. cap. 1. §. cumque lecta de consecr. eccle. & de reb. eccle. non alie. cum laicis. cum si.

c *Ecclesiasticas.*] Etiam si ordinem clericalem non habeant, vt religiosi & conuersi, . . 12. q. 1. duo sunt.

Adde de viros primæ tonsuræ coniugatos, non bigamos se cedentes habitu clericali. Pet. de Ancha. Phi. Fran.

ADDITIO. De clericis coniugatis secus: dummodo non fiat distinctio in persona. ȷ. de cleric. coniuga. cap. vno. Io. And.

d *Eis.*] secularibus iudicibus.

e *Earum.*] personarum ecclesiasticarum.

f *Damnabili.*] quia hoc est contra ecclesiasticam libertatē. ȷ. de immuni. eccle. c. vlti. & penult.

g *Compellunt.*] de facto. [Forte captis pignoribus, vel satisfit ipsorū bonis. Si distringerent personaliter locus esset pœnæ. cap. si quis suadente. 17. q. 4.] Et est hoc § Bonon. qui habent statutum, q omnis contractus factus cum rectore ecclesiæ valeat, & q potestas teneatur illud executioni mandare.

ADDITIO. Bononienses statutum illud habebāt tempore huius glossæ: sed post traditam scilicet per ciues regimen ciuitatis Domino Hostien. sublatum fuit illud statutum.

h *Compescendos.*] concor. ȷ. de iureiuran. c. licet. de excep. c. 2. de senten. excom. decernimus.

ȷ. isto cap. lib. pertinere, nota dominum q iuramento tam accessorium fori sequi. vide Anto. de Baueria in §. effectum iuramentu in suo tract. de iuramentu. Ioann.

Cum C. laicus.] Illud cap. potest diuidi ī tres partes, licet Io. An. non diuidat: In prima ponit cōsultatio: In secūda responsio ibi, *Ipsum.* In tertia instruit iudicem ibi, *Vt ipsum.* Dominicus.

CASVS. Ego fideiussi pro aliquo qui promisit mihi q me indēnem redderet tactis sacrosanctis Euangelijs: tu creditor eo q renunciaui Authenticæ, fecisti me cōuenire: ego cōuentus rogaui illum pro quo fideiusserā, vt me liberaret: noluit facere: & sui condēnatus tibi soluere: verū est q habeo ꝯ debitorem actionē mandati & condictionē certi ex stipulatu, volo eū cōuenire, vt me seruet indemnem: vnde feci eum conuenire corā iudice ecclesiastico: ipse citatus in termino comparuit: & excipiendo proposuit, q erat male conuentus: & petebat remitti ad suū iudicem vnà cū expensis: Dicebam ego, q in illo ꝯtu interuenerat iuramentū: & ratione iuramēti ipse laicus effectus fuit de iurisdictione ecclesiastica: & sic bene fuit conuentus: & nō remittendus ad iudicē laicū: nūquid bene dico? Rñdet Romanus Pontifex, q sic. Nota q principalis psona debet seruare indēnē fideiussorē suū: vt hic, & de fideiu. c. 2. & 3.

Prima glossa summas, & dicit vnde sit sumpta.

i *Cum C.*] Ratione iuramenti laicus, vt illud seruet, coram iudice ecclesiastico conuenitur. Tracta fuit hæc decretalis de extrauaganti Clementis, quæ incipiebat: sua nobis nobilis vir Henricus. eo. tit.

k *Soluisti.*] An fideiussor q soluit vsuras illas á debitore repetat? Dic vt not. ī. de fideiu. cap. 3. [Plenius in quæstione quā disputaui, vide super regula, damnū, ȷ. de re. iu. Ioan. And.] Et ante solutionem agit fideiussor ꝯ debitorē, vt ipsum a fideiussione absoluat in casibus ī. de fideius. cap. vlt. & cap. constitutus.

l *Obligaueras.*] olim erat in optione creditoris, quem vellet cōuenire debitorem vel fideiussorem: hodie non: quod dic, vt ī. de fideius. cap. 2. in 1. glo.

m *Indemnem.*] Et sic sentiebat damnū vnde præmiū merebatur: qđ esse non debet. ī. de fideiussorib. cap. 2. vbi de hoc.

dice (ad cuius forum ratione iuramenti [n], causæ huiusmodi cognitio noscitur pertinere) de iure poteris conuenire. Vt ipsum monitione præmissa [o], per censuram ecclesiasticā [†], quòd te super prædictis (vt tenetur [p]) seruet indemnem, præuia ratione compellas.

TITVLVS III.

De litis contestatione.

Innocentius quartus in concilio Lugdunen.

Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita. Ioan. And.

CAP. I.

Exceptionis [q] peremptoriæ [r], seu defensio-

n *Iuramenti.*] 22. q. 1. cap. vlt. ī. de iudi. nouit. ver. postremo. de electio. venerabilē. & idē in alijs criminibus ecclesiasticis, quæ not. ī. eo. tit. cum sit.

Non ergo potest capere personas aut res eand. Dom. Pet. de Ancharan. Phil. Franc.

ADDITIO. Facit qđ not. de purg. cano. cap. nos inter. Ioan And.

o *Præmissa.*] quę semper censurā habet præcedere. 12. q. 2. indignæ. in glos. 2. 23. q. 3. de illicita. de senten. excom mu. sacro.

p *Tenetur.*] Ex tribus tenebatur, ex iure cōi, ex pacto, & vinculo iuramenti: ex vltimo coram ecclesia conuenit: vt hic vides.

ADDITIO. Adiectio igit iuramēti mutat forum, sicut & quādoque validat ꝯctū. ī. eo. lib. de pac. quamuis. ȷ. de iureiur. licet. quādoque nil operatur. ȷ. de reg. iur. non est. sm Ioan. Mona. & Archi. qui ambo sic ad litteram loquūtur: & facit quod post Hostien. scripsi de ordi. cogni. tuam. super vlti. glos. Io. And.

DE LITIS CONTESTATIONE.

Dictum fuit supra tit. proxi. de fo. compe. Et quia post disceptationem & sententiam interlocutoriam, an iudex sit cōpetens: compellitur reus libello actoris respondere, & litem contestari: ideo post rubricam de foro competenti, ponitur ista rubrica de litis contestatione.

Continuatio huius tit.

Exceptionis.] Ponit regulam in cuius ventre exceptionem interserit ibi, *Nisi.* quam regulam exaggerat: ibi, *Licet.* secundum Ioan. Mona. Et incipe costructionem ibi, *Obstaculo.* Io. And.

Exceptio peremptoria regulariter nō potest opponi ad impediendum litis contestationem: sed demum opponitur ad merita causæ: fallit in exceptione transactionis, rei iudicatæ, litis finitæ. hoc dicit.

CASVS. Titium meum debitorē feci conueniri coram suo iudice competente, qui in termino assignato cōparuit: cōparitione facta obtuli ei libellum, cui petij rñderi: ipse accepit terminum ad rñdendū libello: die adueniente ipse excipiendo proposuit, q non tenebatur libello meo rñdere, eo q feceram sibi pactum de nō petendo vel mihi soluerat, vel opposuit aliquam aliam exceptionē peremptoriam in vim dilatoriæ: qua exceptione peremptoria probata ipse veniret absoluendus: Dico q ipse rñdeat libello, hoc est cōfiteatur contenta in libello vel neget: & si confiteatur proponat exceptionem, quam voluerit: quæris an bene dicam: ita q sit compellendus directe rñdere libello meo confitendo vel negando? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: nā istæ exceptiones peremptoriæ opponuntur solum ad merita causæ, & non ad impediendum litis contestationem. Sed qd sanctissime Pater, an illud sit verum indistincte? Rñdet q nō: sed fallit in exceptionibus transactionis rei iudicatæ, & litis finitæ: Nam istæ tres exceptiones opponunt ad impediendū litis contestationē, vt illis positis non requirit litis cōtestatio, id est nec rñsio affirmatiua, nec negatiua ad libellū oblatū, vel ad actionē intentatam, eo q tales tres exceptiones merita causæ non respiciūt sed & actionem eliduntur, & agentem á limine iudicij repellunt: qđ per præsentem textum innuitur: & per textum c. proxi. & sequen.

Not. q exceptio peremptoria regulariter nō potest opponi ante litem contestatam. fallit in casibus hic expressis. Dominicus.

Prima glossa summat.

q *Exceptionis.*] peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re semel finita.

r *Peremptoria.*] De peremptorijs & dilatorijs dic vt not. ī. de excep. c. exceptionē. in 2. gl. Et est perēptoria quæ intentionem agētis perimit.

Exceptio peremptoria quæ est.

perimit, vt pactum de perpetuo nõ petendo: & exceptio doli mali, & iuramentum de non agendo vel accusando. ff. de excep. l. 1. & 3. de accus. veniens. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. ponit differentiam inter exceptionem & defensionem.*

a ¶ *Defensionis.*] Differentiam facit inter exceptionem & defensionem: pactum enim de non petendo siue iuramentum, ipso iure tollit naturalẽ obligationem sicut numeratio: sed nõ ciuilẽ ipso iure, sed ope exceptionis illam elidit. ff. de solu. Stichum. §. naturalis. Instit. de excep. §. præterea. Defensiones proprie dicuntur, quæ ipso iure actiones tollunt: vt solutio, acceptilatio: qa solutione eius quod debetur, & acceptilatione omnis obligatio tollitur. Insti. qui. mo. tol. ob. in prin. & §. item per acceptilationé. Item renunciatio dici potest defensio. de renun. super hoc. 7. q. 1. q̃ periculosum. de electio. cũ inter. huiusmodi enim defensiones non proprie dicuntur exceptiones, cum non excludant actionem: qa nulla est ibi actio. ff. de excep. l. 2. licet large exceptiones dicuntur: quia excludunt agentem, secundum Ber.

nis a cuiuslibet principalis cognitionem, negotij contingentis, ante litem contestatam obiectus b: Nisi de re iudicata c, transacta d, seu finita e excipiat litigator f, litis contestationem non impediat g, nec retardet: Licet dicat h obiector, quód rescriptum nõ fuisset obtentum i, si quæ sunt impetranti opposita, fuissent exposita k deleganti.

¶ Bonifacius octauius.

¶ *Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Ioan. And.*

CAP. II.

SI oblato l ab actore libello m, ex parte rei exceptio

ADDITIO. De hoc plenius in Spec. de excep. §. 1. Ioan. And.

b ¶ *Obiectus.*] id est obiectio.

ADDITIO. Iuno exponit, id est, exceptio peremptoria: Sed non placet ponderata constructu. Ioan. And.

c ¶ *De re iudicata.*] C. de re iud. l. vlt.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. iudicata efficaciter, transacta firmiter, finita irretractabiliter. Ioan. And.

d ¶ *Transacta.*] C. de transac. causas.

ADDITIO. Et ff. de cond. indeb. eleganter. §. si quis post. vbi glo. alleg. hanc decret. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. exponit hæc tria, & rationem reddit: secundo format, & soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Finita.*] Sufficiebat hoc dicere, quód nia comprehẽdit, vt dixi in prin. Et quod dicit, iudicata, dic cum Ber. ab eo cui iudicandi ius fuit. [ff. de re iud. l. 4. §. condẽnatum. ff. de pœ. l. rei. §. si. ff. de bo. pos. cõ. tab. non putauit. §. non quauis. vnde si nõ fuit iudex, non tenuit eius sententia. de iudi. at si clerici. cum concor. Item si erat excõicatus vel schismaticus non habẽs gratiam sedis Apostolicæ. de offi. ord. q sedem. de electio. quia diligentia. de hære. excõicamus. §. credentes. de senten. excomm. nouerit. De excõicato tñ dic vt dixi de re iud. ad probandum. de quo hic Archi. Item requiritur quód iudicatum sit seruato iuris ordine: alias secus. 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. Vbi ergo lata est snia à suo iudice non impedito, & iudiciario ordine obseruato, procedit quod hic dr, etiam si q̃ ius litigatoris lata fuerit, ex quo non appellauit. ĩ. de re iud. cum inter.] Transacta bona fide, vt transactio teneat 3. ff. de pact. tres fratres. Finita p consensum vel longo silentio. [Non intelligas de præscriptione, licet Hos. hic ȝ. & male, vt patet C. de pscriptione lõg. tem. l. emptor. & vide in Spec. prædicta charta versic. sed certe. vbi dicit Guil. q curia Romana hoc non recipit, q præscriptio ante lit. contest. posuit opponi. Quidam dicunt silentium homologationis arbitrij ex quo paratur actio & exceptio. C. de arbit. cum antea. de hoc ĩ. de arbit. per tuas. alij dicunt silentiũ illius qui appellauerat á sententia, quam appellationem deseruit silendo, vel non prosequẽdo: sed illud cadit in primam exceptionem, scilicet de re iudicata.] Et sumpta fuerunt hæc verba [scilicet iudicata, transacta, seu finita.] ff. ad senatuscons. Tertul. l. 1. §. vlt. ff. de verb. sign. transacta. & l. seq. & quod dixi: finita consensu: potest intelligi p iuramentum delatum à parte parti: quia tale iuramẽtum maiorem habet auctoritatem q̃ res iudicata. ff. de iureiu. l. 2. ĩ. de iureiu. & si Christus. ibi, ois controuersiæ, &c. & post tale iuramentum nihil est quærendũ. ff. eod. non erit. §. diuus. versi. dato. ad hoc de accu. veniens. Merito ergo illa contestationem impediunt: obligatio enim semel extincta, &c. ff. de sol. qui res. §. aream. de conse. dist. 4. quæris. §. per hanc. in glo. ꝓbatur. C. de remis. pig. cum ex causa. nec intendit Papa lites sopitas p sua suscitare rescripta. ĩ. de rescri. nonnulli. & rescriptum impetratum tacito de re iudicata a qua non est appellatum, non tenet. C. sen. rescin. non pos. l. impetrata. & p transactionem a lite receditur. C. de transa. fratris tui. & l. causas. de trãsact. c. 1. Item si p iusiurandum, vt dictum est, finitum sit negotium, restaurari nõ debet: ideo illa litis contestationem impediunt. Sed pone, dic q snia non tenuit: puta quia iudex non fuit qui eam tulit, vel q transactio dolo facta fuit, vel non fuit iure finitum negotium: nũquid audiendus erit? Et dic q sic secundum Ber. vt patet per pdictas leges. ff. ad Tertul. l. 1. in fi. ff. de verb. sign. transacta. quia pudicialia tunc illa, & prius tractãda. de ordi. cog. itam. Sed pone, opposita est res iudicata, vel transactio, vel q finita est res: & de hoc bene constat, quo pronunciabit iudex? Sup principali non potest pronunciare: qa sup eo nõ est actum: nec sup eo lis contestata. ĩ. vt lit. non contest. per totũ. & de qua re, &c. ff. de iud. de qua re. de cau. pos. cũ ecclesia. & cap. seq. Dic enim Ber. q nõ pronunciabit sup principali, sed super exceptione rei iudicatæ hoc modo: qa data fuit petitio, petit talis rem talem a Titio, quã dicit ad se pertinere, &c. cui fuit excipiẽdo resistum, q cum alia vice sup ipsa petitione iudicatum fuerit p ipsum, non est vlterius audiendus p sniam à qua non fuit appellatum. Iudex contestata lite super illa exceptione ita procedet: qa cõstitit super eo quod talis petit, q ei obstat res iudicata, à qua non fuit appellatum, diffinitiue pronuncio ipsum super illa petitione non esse vlterius audiendum, sibi perpetuum silentium imponendo. Ad hoc de accu. veniens. in fi. [facit qd not. 11. q. 1. Christianis. & ĩ. de renun. super hoc. in vlt. glo. Si enim hoc fieri potest vbi actor probauit intentionem; & reus peremptoriam: fortius vbi solus reus probauit.] Vel poterit delegatus dicere: pronũcio literas nõ valere. In his tribus casibus secundum Ber. tutius videtur proponere has tales exceptiones lite contestata: quia tunc a principali debito absoluetur.

f ¶ *Litigator.*] reus scilicet.

g ¶ *Non impediat.*] ergo per talem exceptionem nõ fit litis contestatio: alias non requireretur an impediret vel non. ĩ. cap. prox.

h ¶ *Dicat.*] exceptionem peremptoriam opponendo: vt nõ sequatur absurditas de dilatoria, quæ venit ante litem contestatam.

i ¶ *Obtentum.*] Nota q peremptoria inter dilatorias proponenda nõ est: qa alius est ipsarum effectus: altera differt, altera perimit. In peremptoria enim habet pcedere actio, cũ opponatur ipsa exceptio. ff. de excep. l. 2. Ber. Scias aũt q oĩs exceptio peremptoria, quæ perimit litteras & gratiam, opponitur & ante litis cõtestationem & post: si litteras tantum, ante litis contestationem. C. de exceptio. l. vlt. de hoc vide per Inno. & Host. ĩ. de rescr. constitutus.

¶ *Glos. seq. obijcit, & soluit.*

k ¶ *Exposita.*] videbatur cõtrium, quia eadem ratio, &c. ĩ. de rescrip. super litteris. in fin. sed non est verum: quia secundum id iam oĩs peremptoria exceptio veniret in vim dilatoriæ; & si de replicatione dixisset, nihilominus litteras habuisset, vt ibidem recitari solet.

ADDITIO. Item cũ actor non teneatur in libello de exceptione rei facere mentionem, vt notat Inno. de libell. obla. c. vlt. multominus in rescripto, quod præcedit libellum secundum Arch. Io. Mona.

¶ *Si oblato.*] Primo ponit decisionem: Secundo circa illam declarationem annectit: ibi, *Immo.* exceptioné interferés: ibi, *Nisi.* Dom.

CASVS. Quidam mutuauit B. certam summam pecuniarum: pro qua soluenda A. mutuans, ipsum B. in iudicium traxit: & libellum super eadem summa obtulit, in quo ipsum B. ad solutionem compelli petiuit: Ipse aũt B. contra libellum & petitionem in illo contentam, exceptionem pacti de nõ petendo obiecit: Bonifacius Romanus Pontifex consultus qd iuris: scilicet, an per huiusmodi petitionem & exceptionem lis cõtestata censeatur? Rñdet q non: & q tali exceptione non obstante procedendum sit ad litis contestationem, nisi obijciatur de transactione, de lite finita, & re iudicata, quæ litis ingressum impediunt: & licet quidam casum huius capituli aliter formẽt, tamen prædicta casus forma & positio plus est amica textui, verba ipsius vt iacent intelligendo. Nota primo arg. q copia libelli debet dari sumptibus actoris, cum arcetur ad offerendum, vt hic vult tex. & 4. q. 3. cap. inducia. §. offeratur. de quo per glo. in clemen. quamuis. de appel. versi. oblatos. & glo. in clemen. causam. de elect. Nota secundo, q dictio, nisi, sequens negatiuam, stat inclusiue. de quo per glo. in regula, peccatum. ĩ. de reg. iur. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declarat.*

l ¶ *Si oblato.*] Per exceptionem peremptoriam non fit litis contestatio. Emanauit decretalis hæc ad declarationem eorum quæ not. Goffre. de elect. dudum 2. ĩ. de dolo & contu. prout. & quæ ibi Hostien. & Abbas de appellat. cum causam. de except. cum venerabilis. & ĩ. cap. prox. & Guil. in Spec. de litis contest. §. nũc dicamus. versi. sed nunquid per exceptionem.

ADDITIO. obst. de excep. §. viso. ver. sed nunquid. & reprobat qd tenere videbatur Accur. C. eo. tit. l. vna. in vlt. glo. Ioan. And.

m ¶ *Libello.*] qui est de substantia iudiciarij ordinis. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. supra de libel. obla. cap. 1. quod dic. vt not.

Idē Dom. & Phil. not. glo. pro functioni, vide Bar. in l. 1. §. 1. ff. quod met. causa. dicat tamen Philip. istam glo. ius in se vera, textui nõ conuenit, vt vult bene solutionem acceptilationẽ opponi qa sunt litis finiẽ. Fons.

Memoriam huius glo. plene sequere in Spec. de excep. §. dicto. in vlt. charta per totũ: quorũ aliquã hic prosequitur Arch. Ioan. And.

Nisi si non docetur, vt in casib9 notatis in l. post rem. C. de transa. nõ impediet. Phil. Fons.

De hoc in Spec. de excep. vlt. charta & ibi videas opin. Ros. quæ videt melior: saluo quod ibi dixi. scilicet vt iudex pronunciet actorem ad agendũ nõ admittendũ, & non admittendum fore pronunciandum. Io. An.

Vide qd not. de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. in glo. e. Ioan. And.

Dic si peremptoriæ & dilatoriæ simul & mixtim proponantur, nõ attendit ordo scripturæ: sed intelligitur prius proposita quæ proponenda erat. Bart. in l. quidã cõsulebant. ff. de re iudic. Phil. Fons.

ADDITIO.

ADDITIO. Et in clemen. sæpe. de verb. sign. in glo. datur per hoc. Ioan. And.

a ¶ *Exceptio peremptoria.*]de dilatoria non sic dubitatur: quia per eam non respondet sic petitioni: & quia de sua natura contestationem præcedit, vt dixi s. cap. proxi.

peremptoria [a] proponatur [b]: nequaquam per hoc litis contestatio intelligitur esse facta [c]: Immo ea non obstante, (nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediunt [d]) fieri oportebit [e] eandem.

TITVLVS IIII.

De iuramento calumniæ.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Non est de substantia, quòd statim post litem contestatam iuretur de calumnia. Ioan. And.*

b ¶ *Proponatur.*] simpliciter, & solù in modum exceptionis, vt j. dicam.

¶ *Glos. seq. ponit opinionem contrariam: quam corroborat quinque iuribus. in fin. respondet: in medio fortificat textum.*

c ¶ *Facta.*] dicebant quidam contra: & videbatur opinio eorum probari per decre. de dolo & contu. prout. de app. cum causam. vtrobiq; vr cõtestata lis per exceptionẽ præscriptionis: de excep. cum venerabilis. per exceptionem permutationis. de test. Raimutius. per exceptionem annalis præscriptionis, vsucapionis, &c. Item instituta actione, & opposita peremptoria exceptione vr esse iudicium. ff. de inter. act. si filius. §. exceptionibus. Sed contrarium est verum: & hoc tenebant oẽs supradicti Doctores, quod optime probat lex, dicens, quod qui vult exceptionẽ doli mali opponere, quæ cõpetit ex transactione ante litem contestatam facta, eo quòd incidit in transactionem, ante litem contestatam id facere debet. ff. de condi. inde. elegaoter. §. penult. Item per litis contestationẽ ordinatur iudicium: per peremptoriam exceptionem destruitur; sed eadem res duos effectus contrarios non potest parere. 26. dist. deinde in glo. penult. s. de bapt. maiores. ff. de solu. qui hoiem. probatur idem expresse. s. cap. proxi. si enim per peremptoriam exceptionem non debet impediri vel retardari litis contestatio: ergo per eam nõ fit; aliàs non processisset quæstio. Ad contraria rñdetur hoc modo: aut reus directe rñdet libello: puta cum petitur ab eo decem ex causa mutui: dicit se nõ teneri, & petita fieri non debere; cum pactum de nõ petendo perpetuo sibi factũ fuerit: & tunc facta est litis cõtestatio [1]; & sic intelliguntur contraria. [Et sic intelligatur quod not. Accur. in Authen. de exhib. & introduc. §. sancimus. ver. suscepto. in glo. scilicet. colla. 5. Formar enim ibi quæstionem in eo qui excipit negatione præmissa: licet in solutione videatur generalius loqui.] Aut simpliciter excipit de pacto de non petendo præscriptione vel alia peremptoria: & tunc non intelligatur facta [2], vt hic. Idem si excipiendo proponeret se non teneri rñdere libello: eo qđ factum fuerat sibi pactum de non petendo, &c. ad hoc de decimis, dudum. Et in isto casu solemus vocare exceptionem, intentionis exclusionẽ: & qñ proponitur post litis cõtestationẽ, vocatur actionis exclusio. ff. de excep. l. 2. in princ. Et hic adde quod dixi j. de reg. iur. exceptionem.

[1] Idē Phil. quia sic loquendo nõ fiat in finibus exceptionis, sed vlius perendis.

[2] Idē Phil. quia litis cõtestatio fit per responsionem sequentẽ narrationẽ. sed excipiẽs nõ respondet. l. eleganter. §. si quis post. ff. de cond. indeb. Fon.

d ¶ *Impediunt.*] s. cap. proxi.

e ¶ *Oportebit.*]De necessitate iuris; quia aliàs processus habitus post talem exceptionem non valet; cum lis contestata non esset. s. vt lite non contestata, per totum. sicut nec per positiones, & responsiones fit litis contestatio. s. de elect. dudum 2. s. de litis contest. cap. vno. Ioan. And.

[3] Etiam de ob. (?) casu patrum iurandum Archi. qui hic tractat id de quo dixi s. de offic. deleg. de causis. super fine 2. glos. Ioan. And.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶ *Ista rubrica hoc ordine continuatur: quia actione in iudicio edita, & contestatione litis facta ex ordine succedit iuramentum calumniæ: Igitur post rubricas præcedentes secundum Goff. & alios scribentes, merito subijcitur hæc rubrica de iuramento calumniæ.*

S*i de calumnia.*]Diuiditur, quia cõtinet tria dicta, quæ patent in rubro: Secunda pars ibi, *Propter.* Tertia ibi, *Quantum.* Dominicus.

CASVS. Propter diuersitatem & contrarietatem iuriũ, & opinionum inde resultantium dubium vertitur, beatissime Pater, qñ iurandum sit de calumnia: quidam enim dicunt, quod etiam post receptionẽ testiũ possit & debeat præstari: verũ, immo in quacunq; parte litis vsq; ad conclusionem exclusiue: Alij quod: videlicet quod statim post litis cõtestationem: & quiuis horum suã intentionem iuribus seu rationibus fundare & cõprobare nititur: prout hæc ca glo. 1. huius cap. elicitur, & habent: Hinc Romanus Pontifex consultus qñ præstandum sit tale iuramẽtum, si quis dicit, quod ipsum præstari debeat statim lite contestata; an bene dicat? Rñdet Romanus Pontifex quod non: & dicit, quod licet illud iuramentũ fuerit omissum; tñ potest exigi a partibus in quacunq; parte litis: Idem est dicendum de iuramento veritatis; quod exigitur in causis spiritalibus: & dr de veritate: quia olim dicebat iudex, iuras rñdere veritatem dum eris interrogatus? Idem in reo: sed non iurabatur in causis spiritalibus de calũnia; sed solum de veritate dicenda: Hodie aũt illud est correctum: quia hodie iurator de calumnia etiam in causis spiritalibus. Sed ponamus quòd illud iuramentum calumniæ non fuit petitum in quacũq; parte litis, sed fuit omissum; an valeat processus? Respondet Romanus Pontifex, quòd si illud iuramentum de calumnia tacite omittatur; non propter hoc erit processus nullus: secus si partes illud iuramentum de calũnia remitterent: quia tunc processus esset nullus: Ex quo sequitur, quod cum illud iuramentum possit omitti: quod non est de substantia ordinis iudiciarij. Sed quid sanctissime Pater, vtrum in causis spiritalibus sit iurandum de calumnia? Dicit quod olim de iure decretalium in causis spiritalibus non erat iurandum de calumnia: Nam iura præsumebant, quòd in causis spiritalibus non committeretur ita cito calumnia, sicut in causis profanis: quia spiritalia exiguntur a persona: Sed dicit Romanus Pontifex, quod experientia docente compertũ fuit, plures litigantes commisisse calumniam in causis spiritalibus: ideo ordinat, quòd in ipsis causis spiritalibus fit iurandum de calumnia sicut in causis profanis: Et sic in causis spiritalibus præstatur duplex iuramentum, scilicet iuramentum de veritate dicenda, & iuramẽtum de calumnia. Nota primo, quod exordium litis appellatur litis contestatio. Idem dicit glo. in l. 1. C de iud. vbi dr, iudicium cœptum per litis contestationem. Quãq; etiã dicitur iudicium cœptum per citationem simplicem. l. iudicium soluitur. ff. de iudic. l. si quis. ff. de iudic. cap. proposuisti. de foro cõpe. in ant. Nota secundo, quod non est de substantia ordinis iudiciarij, quòd iuretur de calumnia. Nota tertio, quod si in exordio litis non iuretur de calumnia, potest peti, & debet exigi illud iuramentũ in quacunq; parte litis: & istud verum quod debet exigi non præcise, sed causatiue, videlicet nisi quis velit perdere suam causam: Nam hæc est pœna nolentis iurare de calumnia, vt ipse amittat suã causam. in cap. fi. eod. tit. in ant. Nota vlterius, quod hodie est iurandum de calumnia in causis spiritalibus, sicut in causis profanis. Nota finaliter differentiam inter iuramentum de calumnia, & iuramentũ de veritate. ad hoc j. eo. cap. 1. 3. rñso. & j. de testib præsentiũ. Quæ aũt sit differentia, vide in Spec. de iuramen. calum. §. cum aũt. ver. vnde ab huiusmodi. Dominicus.

CAP. I.

Si de calũnia [f], seu de veritate [h] dicenda, in primo litis exordio non iuretur, vt debet, poterit postmodum in qualibet parte litis iurari; cũ huiusmodi iuramẽta præstari ab initio de substantia ordinis iudiciarij nõ existat [i] †.

¶ *Non annullatur processus, licet tacite omittatur calumniæ iuramentum. hoc dicit.*

† A contrario, si esset de substantia suppletio postea facta non validaret intuitiue retrogesta: sicut in substantialibus suppletio si postea fiat, non confirmat acta retrogesta lestibus. l. hæredes palam. ff. de test. arg. contra cap. 1. de ord. per fal. c. promot. Per. & Anch. Fons.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit: secundo dicit quid declaret.*

f ¶ *Si de.*]Tria dicit: primo quòd non est de substantia quòd statim post litem contestatã iuretur de calumnia: Secundo quod non annullatur processus, licet tacite omittatur calumniæ iuramẽtum: Tertio præcipit, quòd in spiritalibus simul de calumnia & de veritate iuretur. Emanauit ista decretalis ad declarationem eorum quæ not. Ber. de iureiuran. ex litteris. in vlt. glos. Innocentius & Hostiensis s. eod. litteris. Abbas s. eo. cap. 1. Guil. in Spec. eod. tit. §. 1. in princ. & versi. quartum. & §. 2. versi. quid si non. & §. restat. & Hostien. in summa eod. tit. §. quando. versi. vnum tamen.

g ¶ *Calumnia.*] euitanda. sic 13. dist. nerui. ibi, vnusquisque habeat suam propter fornicationem, scilicet, euitandam.

h ¶ *Veritate.*] quod solum olim in spiritalibus præstabatur, vt in fine videbis.

¶ *Glossa seq. obijcit, textum fortificat, & obiectioni respondet.*

i ¶ *Non existat.*]Videbatur contra: Primo, ex ordine rubricæ s. eod. Secundo, ex ordine illius litteræ. s. de elect. dudum 2. ver. lite vero, &c. & erat expressum. C. eod. l. 2. in princ. s. eod. cap. 1. & cap. cum causam. Ad hoc facit lex quæ dicit, quod procurator ante litem contestatam præstare debet cautionem de rato: & tunc si præstita non fuerit, postea non præstabitur. ff. de proc. l. Pomponius. §. ratihabitionis. Sed contrarium est verum; vt hic vides: & sic prædictorum Doctorum comprobatur opinio. Et de iuramento de veritate videbatur casus de iureiur. ex litteris [4]. Ad hoc s. de fide instrumen. cum Ioannes. versi. verum. & j. de testi. præsentium. ad hoc. ff. de dam. infect. qui bona. §. penult. nec enim semper ordinem scripturæ seruamus. ff. de solu. l. nec ordo. & s. de rescript. causam quæ. [Et vide quod dixi eo. tit. cum dilecta. scilicet super 4. glo.] Et cum in totũ tacite omittatur, vt j. proxi. rñso, multo fortius ad tempus. Ad contraria rñde, verum esse id fieri debere, vt dicit hæc littera: sed si non fiat, non pro-

[4] Sed quidã respõdebãt ad illã, quod ibi extraordinarie postulabatur illos iuramẽti præstatio. Ioan. And.

non ppea vitiatur: quia alijs iuribus sustinetur, vt illari, & facit qđ not. ī. de spon. duo. tua. in vlt. glo. [Et ȷ̄ de reg. iur. quæ contra ius.] Prædicta l. Pomponius. §. ratihabitionis. in alio casu loquitur, & est illud quia per contestationem litis factus est procurator dominus litis. ī de procura. cap. 1. eod. lib.

est amplius de calūnia iurandū in causa appellationis: alias in eadem instantia siue causa bis iuraretur de calumnia. hoc tamen non obstante rñdet Romanus Pontifex, q in causa appellationis iurandum est de calumnia: licet in prima instantia fuerit iuratum. Sed ponamus q partes principales litigātes iurauerint de calūnia, postea constituerunt procuratores suos: vtrum illi pcuratores superuenientes debeāt iurare de calūnia? Respondet q sic, licet inueniatur post iuramētum pstitū a principalibus partib', alias ipsi procuratores i causa possent de facili cōmittere calūniā. Sed Sanctissime Pater, vellē informari a sanctitate vestra, vtrū iudex possit pluries exigere iuramētum de malitia, licet fuerit præstitum iuramētum de calumnia? Videtur q nō: quia iuramentū de malitia continetur sub iuramento de calumnia. Hoc tñ nō obstante respōdet Romanus Pontifex dicens, q licet generaliter in iuramento calumniæ contineaf iuramentum de malitia: tñ quia fortè plus timetur illud quod in specie exigitur, quam illud q solum in genere exigitur: poterit iudex quotiens sibi videbitur exigere a partibus iuramentū de malitia, licet in causa ipsa iuratum fuit de calumnia. Nota primo arg. q aliud est causa principalis, aliud est causa appellationis. de quo per gl. ȷ̄. de test. c. fi. Nota secundo ista duo iuramenta quo ad pstationem æquiparari: vnum iuramentū calumniæ & veritatis: vt vbi vnum præstatur, ibi etiam aliud sit præstandum. ad hoc ī. c. proxi. §. fi. Dominicus.

¶ Propter [a] omissum quoque tacite [b] in tota [c] causa calumniæ iuramētum, iudicialis processus, aliás factus legitime [d], non est nullus, nec etiam annullandus [e].

¶ Præcipit q in spiritalibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. And.

¶ Quamuis † in causis spiritalibus, in quibus debet de veritate dicenda iurari, canones nō indicant alicui calumniæ iuramentum [f]: nos tamen quia frequenter calumniari videmus in ipsis [g], vtile [h] reputamus, quòd simul sicut plerique obseruant [i], tam de veritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumnijs) iurari debeat in eisdem [k].

¶ Idem.

¶ In causa appellationis iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda.

CAP. II.

IN † appellationis causa [l], quamquam in principali iuratum [m] fuerit, præstari iubemus calumniæ iuramētum [n]. Et idem in iuramēto de veritate dicēda [o] volumus obseruari.

¶ Procurator deputatus post iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia. hoc dicit.

¶ Procuratores [p] quoque, qui post [q] iuramentum calumniæ deputantur [r], teneri volumus,

a ¶ *Propter.*] Declarat qđ notatur ī. de testi. tuis. in vlt. glos. C. de iureiur. pper calum. dan. l. 2. §. sed quia.

b ¶ *Tacite.*] expresse vero remitti non potest. 1. C. de iureiuran. pp calum. dan. l. 2. §. sed quia, [vide de foro compet. si diligenti. in glo. penult.] Nec valet consuetudo de ipso non præstando. de iuramen. calum. cæterum.

c ¶ *In tota causa.*] nedum in principio causæ, vt supra proxi. responso.

d ¶ *Legitime.*] puta libello dato, lite contest. & iudice sententiante in scriptis, sedendo, & per se recitando: quod dic vt ī. de libel. obla. cap. 1. ȷ̄. de senten. & re iud. cap. vlt. & non die feriato. ī. de fer. cap. vlt. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. docet quod approbat, & quod reprobat §. iste.*

e ¶ *Annullandus.*] Approbata est ergo opi. Iac. Bal. Io. Cre. Pilei, & seqoacium, qui hoc dixerant: quia tunc demum exactum præstari debebat. ff. de nou. oper. nunt. de pupillo. §. qui opus. ff. de iureiu. iusiurandum. 4. §. qui iusiurandum. ad hoc ff. de procur. filiusfamilias. §. veterani C. eod. tit. ita demum. & ad hoc ī. de proba. qm̄ ꝫ. vbi de iuramēto nil dixit. Et reprobata est opi. Azo. & Mar. quibus consentit Hostien. ī. eo. cæterum. & in prædi. decre. tuis. dicentiū, q etiam si tacite omitteretur, non valeat iudicium, idest, sententia. 2. q. 6. ea qui. §. diffinitiua. C. de sent. & interlo. om. iud. prolatam. quam intellige cum fuit exactum: & pro eis faciebat prædi. decre. cæterum. & prædictus §. sed quia. vbi dicitur, q ex dissimulatione etiam non potest omitti; sed expone ibi dissimulatione, scilicet cum simulant se non calumniose agere, vt ibi dicit Accursius.

¶ *Glossa sequens ponit rationes antiquæ iuris, quas impugnat.*

f ¶ *Iuramentum.*] ī. eod. tit. cap. 2. hæc erat ratio: quia in spiritalibus præsumebatur q semper esset Deus in memoria: & sic nō calumniarentur litigantes: & hoc probat littera sequens: Reddebat Inno. in prędicto cap. tres rationes: Prima, quia rigor in spiritalibus non seruetur. de dolo & contu. cap. 1. Secunda, quia licet iuramentum non sit peccatum [a] 22. vñ ex frequēti iuratione sæpe sequitur peccatum. ī. de iureiur. & si Christus. maxime cū de credulitate sit hoc sacramentum: Tertia quia hoc iuramentum est à malo non credendo. de elect. significasti. sed parum valent hæ rationes, cum & in ciuilibus locum habeant, vt per te vides.

g ¶ *In ipsis.*] Et sic æquum fuit ex quo cessabat causa, cessaret & cōstitutio. ī. de appel. cum cessante. cum similibus.

h ¶ *Vtile.*] id est necessarium. ff. quando ap. sit. l. 1. & 2. q. 6. biduū. Vel dic propriè: vt si iudex videat tales personas, de quibus nō sit aliqua calumniæ suspicio: exiget solum veritatis sacramentū. primum tutius & verius reputo.

i ¶ *Obseruant.*] obseruabat hoc dominus Guil. vt no. in Spec. eo. tit. §. 1. ver. quartum no. hoc Ber. æquum esse. ī. eo. c. 2. & in prædi. decr. ex litteris. de iureiurat.

ADDITIO. Et in noc. ȷ̄. de testi. præsentiū. circa fi. dicit, q quidam ioramento de veritate adijciunt iuramentum de credulitate: quod multum commendat ibi Hostien. vt ibi dicam in §. prætetea. super 3 gl. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

k ¶ *In eisdem.*] spiritalibus causis. Nunquid in criminalibus iuretur de calumnia? Dic vt not. C. eo. l. 1. & ī. eo. c. 1.

IN appellationis.] Continet tria dicta: secūdū ibi, procuratores. tertium ibi, in omnibus. Dominicus.

CASVS. Dictum fuit ī. eo. c. prox. q iuramentum de calumnia debet ab vtraque parte pręstari in exordio litis, id est, statim post litem cōtestatam: Sed ponamus q in prima instantia iuratum fuit p partes de calumnia: verū in causa appellationis sit de calūnia iterū iurandū? Videtur q nō; quia eadem est causa appellationis cū prima instantia: sed in prima instātia iuratū fuit de calūnia: igitur non

¶ *Prima glossa summat, & diuidit: secundo dicit quod declaret.*

l ¶ *In appellationis causa.*] In causa appellationis iurari debet de calumnia, & veritate dicenda. hoc primo. secundo dicit, quod procurator deputatus post iuramentū calumniæ, iurabit de calumnia. Tertio, quod iudex quotiens sibi videtur exigit iuramētū malitiæ: etiam si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Per primum dictum determinantur quæ no. per Accur. C. eo. l. 2. in prin. & per Inno. & Host. Pet. & Abb. ī. e. c. 1. super, vers. quæcunque causa. Guil. in Spec. eo. tit. §. 2. ver. quid de causa. Bart. Bra. in q. venereali, quæ incipit, quæritur vtrum in causa. Et per prædicta videre potes, q hic reprobatur opin. Pla. & Azo. qui dicebant, q ex quo iuratum erat in principali, non iurabitur in causa appellationis. in Auth. de ijs qui ingre. ad appel. §. fi. coll. 8. & pro eis faciunt omnia iura, per quæ probatur q eadem sit causa appellationis cū prima. 16. dil. habeo. 2. q. 6. c. si autē. §. si quis in quacūq;. C. vt in vna & eadem causa. l. 1. ff. de iud. proponebatur Io. Cre. Host. Gof. & supradicti doctores ꝫ: quorum hic approbatur opinio: pro eis 6. q. 4. Omnes. in gl. 2. & 2. q. 6. si quis episcopus. in gl. 1. C. de iud. properādum. in Auth. vt lit. nō. in prin. ibi tamen Accur. tenet primam. ff. de dam. inf. qui bona. §. penult. Io. And.

m ¶ *Iuratum fuerit.*] propter hoc erat dubitatio: qa nō videbatur tunc debere iurari: & qa bis iurandum non est: & qa tunc superfluum videbatur iuramentum quod faciendū nō est. de iureiur. & si Christus. de prob. cap. 2.

ADDITIO. Et hæc not. Arch. quod ibi dixi, Io. And.

n ¶ *Iuramentū.*] sed de calūnia iurari debet statim post litis cōtestationē, vt ī. pr. Not. ergo arg. q facienda est litis cōtestatio i causa appellationis [t] 3. de hoc no. ī. de test. c. Raynaldus. ver. dilecti. Io. And.

o ¶ *De veritate dicenda.*] si talis est causa in qua iuretur de veritate, vt in lit. ca. dicitur.

p ¶ *Procuratores.*] Emanauit iste ver. ad declarationem glossarum prædictarum. Inn. Host. & Guil. in Spec. eo. tit. §. sequitur. in fine. & eius hic approbatur opinio: & reprobatur opinio Host. qui tenebat contrarium.

ADDITIO. Vide Accur. in Authen. principales. C. eod. tit. in 1. glo. Ioan. And.

q ¶ *Post.*] hæc erat dubitatio: quia non videbatur bis iurandū. C. eo. tit. Auth. hoc sacramentum.

r ¶ *Deputantur.*] ab ipsis principalibus, vel à procuratoribus, q post litem contestatam substituere poterunt. ī. eo. lib. de procu. c. 1.

¶ *Glossa sequens ros. per quæstionem & solutionem.*

[a] Vide B. Thomam. 2. 2. q. 89.

† An iuramentum de calumnia præstari possit per procuratorē, vide Felinum in c. licet ex quadā. de testib.

[t] Idē Phi. Io. And. & Barto. in c. Raynaldus. de test. Fe.

a ¶ *Ab ipsis.*] Nota q licet procurator iuret in aiam dñi. 17.q.4. metuẽtes.in glo.pen.& 100.dist.optatũ.in glo. s.63.dist. tibi dño. vbi de hoc.& ĩ.eo.lib.de elect.procurator. sacramentum tñ calũniæ & in aiam dñi,& propriam præbet,vt hic vides:aliàs aũt quare iuraret,ex quo dñs iurauerat : & in hoc casu non est necessariũ speciale mandatum.de syndico vero dic vt ĩ. eo. in pertractandis.

Iuramentũ calumniæ tam animã per procuratorem præstatur.

(vt calumnia vitetur ab ipsis [a]) ad subeundum huiusmodi iuramentum [b]: etiam si à suis dominis quid ponere,aut respondere,seu agere debeant, sint instructi [c]:

¶ *Iudex quotiens sibi videtur, exigit iuramentum malitiæ : etiamsi de calũnia,vel veritate iuratũ sit. Io. And.*

¶ In omnibus [d] autem causis, ne dum ante, sed etiã postquã lis fuerit contestata, siue de veritate,siue de calumnia sit iuratum in ipsis:potest iudex à partibus exigere iuramentũ malitiæ [e], quotiẽs viderit expedire.

¶ Idem.

¶ *Procurator habens speciale mandatum,iurat de calumnia. Ioan. And.*

CAP. III.

NVllam † tibi [f] iudex iniuriam [g] fecisse censetur,qui

ADDITIO. De hoc in Spec. eo.tit.§.2.versic.sed nunquid hæres. & ibi in versi.sed nunquid si iudex mutetur. & per Accur. in l.2.C. eod.tit.in prin. Io. Ao.

[a] *Glo.seq.soluit quæstionem: & ponit.opin. contrariam.*

b ¶ *Iuramentum.*]Nota ad quæstionem qua quæritur, an hæres vel successor teneat iurare,ex quo defunctus iurauerat?Et dic q sic [1]: p hanc litteram & per Authen. C.eo.tit.principales. & per l. ff. de dam. infect. q bona.§. penul. potuit enim defunctus habere bonam fidem:& hæres vel successor malam. ff.de accus.si cui. C. de rebus cre.generaliter. 1.rñso. licet quidã ꝯ: quia hæres & successor eadem persona cum defuncto censetur [2] .in Authen.iusiurandũ quod à moriente præstatur.§.5.

[1] Idẽ Phil. & ratio qa iuramẽtum non transit de persona in personã: ideo nouari debet. Font.

[2] De intellectu vide Mathesilanum singulari 349. incip. nota quòd si dominus. adde Imolã & Alexand. in l.qui bona. §.si alieno. ff. de dam. infecto.

c ¶ *Instructi.*] In hoc casu recitabunt prædicti Doctores non debere procuratorem iurare: quia qui facit per alium,&c.de reg.iur. qui facit per alium.

d ¶ *In omnibus.*]declaratur per hoc quod not.ĩ.de restit.spol.litteras.in glo.antepenult.& de proba. c.2.& probatur qđ not.de test. præsentium.in glo.iuramentum.in fin.

ADDITIO. Et quod not. Gul.in Spec. eod.tit.§.1.versi.secundum.Ioan.And.

e ¶ *Malitiæ.*]licet ergo ex quo iuratum est de calumnia , amplius in eadem causa de calumnia iurandum nõ sit ab eodem,vt C.eod. Authen.hoc sacramentum. & ĩ.prox.rñso, de malitia tñ bene iuratur : puta cum suspicatur iudex q malitiose proponatur exceptio [3] ,petatur dilatio. Ad hoc de excep. pastoralis.de testib. vltra tertiam. C.de fide instru.l.vlt. 30.q.5.iudicantem.

[3] Hæc ratio non procedit : quia in veritate sũt duæ personæ, & habẽt duas animas. Philippus.Font.

N ¶ *Vllam.*]Quia breue est,non diuiditur. Dominicus.

¶ Præsupponendum est pro intellectu cap.quod habetur in c.1.eo.tit.in ant. videlicet, q partes principales debent personaliter præstare iuramentum de calumnia : nisi essent egregiæ personæ. l. ad personas.ff.de iureiuran.

· Alia exempla vide in Spec. eo. tit. §.iuxta. versic. nec mod. Ioan. And.

CASVS. Prætendebam te debitorem meum : feci te conueniri coram iudice competenti : ad causam meam tractandam constitui meum procuratorem specialiter ad iurandum de calumnia in tali causa:nam requiritur q causa exprimatur:nec sufficit dicere:constituo meum procuratorem in oĩbus & singulis causis ad iurandũ de calumnia:licet contrarium seruetur in plerisq; curijs: lite contestata procurator meus voluit iurare de calũnia pro me dño suo: Tu aduersarius meus proponis, q ipse procurator non est admittendus ad iurandum de calumnia pro me: sed q teneor illud præstare personaliter: vt in cap. 1.eo.tit.in ant.an bene dicas?Rñdet q non:immo iudex potest & debet procuratorem ad hoc specialiter constitutum admittere ad iurandum de calumnia ; & in hoc non facit iudex iniuriam partibus. Nota primo vnum casum, in quo requiritur speciale mandatum;alios casus glos. enumerat in cap.q ad agendum.de procura.ĩ.eod.lib. Nota secundo,quòd aduersarius dicitur, qui habet litem contra alium: quod nota pro statutis facientibus mentionem de aduersario. Dominicus.

¶ *Primo glossa summat,& dicit quid declarat.*

f ¶ *Nullam tibi.*] Procurator habens speciale mandatum iurat de calumnia. Emanant ad declarationem eorum quæ leguntur & notantur. C.eod.tit.l.2.§.si autem absuerit. & per Bernar. ĩ.eod.cap. 2.& cap. cæterum. & per Innocentium, & Hostiensem supra eodem,cum causam. & per Gul. in Specul. eod.tit. §. restat. vers. quid ergo.

g ¶ *Iniuriam.*] quam si inferret , iudex non esset,ĩ.de verb.signi. forus.in fin.

ADDITIO. Quod expones vt ibi not.ĩ. Ioan. And.

h ¶ *Aduersarij.*] & sic erat procurator singularis personæ.de syndico enim vniuersitatis , vel collegij non dubitamus quin iuret.ĩ. eod. in pertractandis. & cap. seq.

procuratorem tui aduersarij [h] constitutum ad causam , habentem super hoc speciale mãdatum, admisit ad præstandum in ea calumniæ iuramẽtum [i].

TITVLVS V.

De restitutione spoliatorum.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quàm ab actore: In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo sit de tota substãtia,vel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies , aliàs fit cõdẽnatio expẽsarũ. Io. An.*

CAP. I.

FRequens † &

i ¶ *Iuramentum.*] dicunt quidam, q olim procuratores indifferenter iurabant. ff. de damn.infect.qui bona. §. penult. sed fuit postea statutum,q solum principales personæ iurent. C. eod. tit. l. 2.§. si autem. & ĩ. eod.tit. cap.1.quod verum est nisi procuratores habeant speciale mandatum [4]: vt hic. & ff. de iureiur.l.iusiurandum. & ad pecunias. Alij dicebant , quòd procurator priuati etiam cum speciali mandato ad iurandum non admittitur per prima iura : sed quia non expedit iura corrigi , vt ĩ. eod.de elect.cum expediat. dic l.qui bona.nõ esse correctam, sed loqui in casu decretalis istius, scilicet,cum habeat procurator speciale mandatum . Alij dicebant,q cum procurator per litis contestationem factus sit dominus litis,poterat de calumnia iurare;quod verum est [5] ,nisi habeat ad hoc speciale,vt hic vides.

[4] Nõ requiritur tamen quòd causa sit specificata : vnde procurator ad lites ... & ... habens ... q ... iurare de calumnia ... potest in quacunque causa , licet dominus illam causam specialiter ei non commiserit : & sic practicatur. Philip. Font.

[5] Vide Matthæum de Afflictis decisione.19.

[6] Supple in quãtum efficitur dominus.

DE RESTITVTIONE spoliatorum.

¶ *Dictum fuit suprà per discursum titulorum præcedentium de armis actorum contra reos:verum quia ipsi rei conuenti aliquotiens excipiunt de spoliatione facta ab actore:quandoque à tertio:ideo ad nos informandum de huiusmodi spoliationibus quid iuris sit : annectit rubricam de restitutione spoliatorum.*

FRequens,&c.] Hæc est notabilis decretalis . Et duæ sunt partes : In prima procemium & constitutionis causa : In secunda constitutio ; ibi, *Statuimus*. quæ tria facit. Primo prouidet quãdo obstat exceptio spoliationis in ciuilibus & criminalibus ; & ponit tempus probandi,& pœnam non probantis:Secundo soluit scholasticam dubitationem:ibi, *Solet*. Tertio certo casu prohibet exceptionem:ibi, *Ad hoc*. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius capituli habemus præsupponere , quòd si quis intulerit mihi violentiam spoliando me re ,quam possidebam : ipse spoliator non potest aliqua actione contra me agere, nisi primitus redintegret me in statu , in quo eram tempore illatæ violentiæ. de hoc in l. 2. C. vnde vi.de ordi. cog. in antiq.maxime in cap. fin.

CASVS. Titius vi & violentia te expulit à possessione vineæ vel prati: postea feci te conueniri coram tuo iudice competenti super mutuo vel alia re: tibi obtuli libellum meum , cui petij per te responderi:tu in die qua eras responsurus libello ,excipis, q fueras spoliatus à possessione vineæ tuæ , vel prati per quendam Titium, & q non tenebaris respondere libello meo, nisi primo esses redintegratus : vtrum illo medio possis me repellere ab agendo ? Certe non: nisi ego te spoliassem . Sed ponamus q ago contra te criminaliter: tu excipis , quòd talis te spoliauit omnibus bonis tuis, sine quibus non potes defendere & prosequi causam criminalem, an sis audiendus:& vtrum ista spoliatio à tertio facta differat processum quousque sis restitutus? Respondet Romanus Pontifex cũ distinctione:quia vel Titius spoliauit te aliqua re,aut omnibus bonis tuis : Primo modo , videlicet quando Titius spoliauit te aliqua re : tunc ista spoliatio non differt processum meum in causa criminali : Si autem spoliauit te omnibus bonis , vel maiori parte bonorum , tunc differtur processus vsque ad restitutionem . Sed nunquid à iure est limitatum tempus ad probandum istam spoliationem?

assidua[a] nos querela circumstrepit[b], quòd spoliationis exceptio nonnunquam in iudicijs calumniose[c] proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat † : dum enim exceptioni[d] insistitur : appellationes interponi contingit : & sic intermittitur[e], & plerunq; perimitur[f] causæ cognitio principalis : Et propterea nos, qui voluntarios labores[g] appetimus, vt quietē alijs præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare : Statuimus[h], vt in ciuilibus negotijs, spoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actore[i] facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunque[k], infra quindecim[l] dierum spatiũ (post diem, in quo proponitur[m]) quod asserit[n] †, comprobabit : alioquin[o] in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, iudiciali taxatione[p] præhabita, condemnetur: aliàs (si iudici æquum visum fuerit) puniendus[q]. ¶ Illum autem spoliatũ intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur, qui tota sua substantia[r], vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutũ affirmat: & secundum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus : habet enim spoliatus priuilegium, vt non possit exui iam nudatus.

spoliationem rñdet ꝙ sic : videlicet tempus xv. dierum & si infra illos xv. dies non probes spoliationem, illis xv. diebus elapsis iudex cōpellet te ad procedēdum mecum. Sed ponamus ꝙ infra xv. dies tu reus probasti spoliationem: quæritur vsq; ad qđ tempus erit differendum, siue prorogandũ illud iudicium super crimine: quia tu reus posses differre restitutionē spoliationis vt impunitus remaneres de crimine? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ iudex potest obi pfigere terminũ, & debebit, infra quē tu ages ꝯ Titium spoliatorē: quo termino elapso iudex compellet te ꝓcedere mecum in causa criminali : & hoc siue à spoliatione fueris redintegratus, siue non: & hoc ne reus de crimine remaneat impunitus. Sed ponamus ꝙ ego actor te spoliaui à possessione tuæ vineæ non facta restitutione possessionis tuæ vineæ : volui agere ꝯ te pro iuribus ecclesiæ meæ: qa dicebam ꝙ ecclesiæ meæ debebas legatum, vel aliqđ aliud debitum, vtrum possis me repellere ab agendo, & excipere de spoliatione per me facta, vt differatur processus donec fueris restitutus? Certe non obstat mihi ista exceptio spoliationis. Idem est dicendum econtra, vtputa si noie ecclesiæ meæ te spoliaui; postea ago noie meo priuato: non obstat mihi exceptio spoliationis. Nota primo ex isto textu, ꝙ spoliatio ab actore facta, ipsum repellit ab agendo, per quamcũq; actionē agat ꝯ me: licet aliqui dicãt, quòd solum illum repellit ab agendo ꝯ me super illa re qua spoliaui; nec teneris mecum procedere donec sis restitutus. Nota insuper, ꝙ violentia alterius nō debet alijs nocere: ideo violentia tertij sup spoliatione non repellit me ab agendo. Nota vlterius, ꝙ exceptio spoliationis à tertio facta, potest opponi ageno criminaliter qn reus est spoliatus oibus bonis, vel maiori parte bonorũ; Nam reus pro illa spoliatione est turbatus, & non potest meditari in defensione sua: ideo iura voluerunt, vt processus sup causa criminali differatur vsq; ad redintegrationē.

Nota ꝙ spoliatio à tertio facta debet probari infra quindecim dies: tñ non computatur dies propositæ exceptionis. Idem dr̃ in exceptione excōicationis, quæ debet probari infra octo dies. ĩ. de excep. cap. pia. ibi enim similiter non computatur dies propositæ exceptionis: secus est in decem diebus datis ad appellandum: nam illi decem dies currunt appellanti de momento in momētum, sm̃ cōem opinionem Doctorum. Nota ꝙ exceptio dilatoria debet primo discuti & terminari, q̃ super negotio principali procedatur: ad hoc de iudic. prohibita. Nota arg. ꝙ condemnatio expensarũ est pœna. de quo per glo. in c. s. de elect. ĩ. eod. lib. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & ponit antiquam titulationem.*

a ¶ *Frequens & assidua.*] In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio facta ab alio, quàm ab actore. In criminalibus admittitur facta à tertio, dũmodo sit de tota substantia, vel maiori parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies: aliàs fit condemnatio expensarum. Excipiens de spoliatione facta à tertio, infra certũ tēpus à iudice statuendum, debet restitutionem petere, alias accusabitur exceptione non obstante. Vltimo dr̃, quòd agenti sup rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel econuerso. Hanc decretalem quidam intitulabant olim sub titulo de excep. alij sub tit. de restit. spol. & bene, vt hic vides.

a ¶ *Frequens & assidua.*] æquum fuit ergo super hoc ius prouisorium emanasse. ff. de legi. l. nam ad ea.

b ¶ *Circumstrepit.*] idest, pulsat, vel lædit. [Molestat, vel ex clamosa postulatione currentium venit hoc: vel circum circa strepitũ facit, sm̃ Io. Mo.] Et sumpta sunt hæc verba ex canone 54. dist. frequens.

c ¶ *Calumniose*] sic s. de dolo & contu. finem.

Additio. Ibi tamen peremptoria malitiose proponitur: hic dilatoria. Ioan. Mona. & Archid.

d ¶ *Exceptioni.*] spoliationis: de qua supra dictum est.

e ¶ *Intermittitur.*] idest, differtur.

¶ *Glo. seq. ratio. per obiect. & sum. eius solutioni obijcit, & respondet.*

f ¶ *Perimitur.*] de facto intelligas, non de iure: quia multi pp tot impedimenta & timore expensarum litem dimittunt. Et sic exponunt sm̃ Ber. quia exceptio spoliationis dilatoria est, non peremptoria. s. de ord. cog. c. 2. & vlt. Non obstat. l. C. vnde vi. si quis in tantam. quia licet priuatio dñij insurgat condictione ex illa lege: non tñ ex interdicto vel exceptione, vt nota. s. de causa pos. pastoralis.

Additio. Propter hoc ꝙ exceptio spoliationis est dilatoria: dr̃ ꝙ si ante lit. contest. ꝓposita nō fuerit; postea ꝓponi non poterit: qđ quidam intelligũt, etiã si nouiter euenerit, vel ad notitiam deuenerit. Sup hoc vide qđ post Innocen. scripsi de ordi cog. cap. 2. in glo. Id est ante. & glo. hãc exceptionem. ver. est aũt dilatoria. Ioan. And.

g ¶ *Labores.*] Hæc verba fuerunt sumpta de corpe Authen. vt diuinæ iussio. subscri. hab. glos. quæsto. in princ. coll. 9. & pro re publica Imperator noctes duxit insomnes. in Authé. vt iu. sine quoquo suf. in princ. coll. 2. & Papa idē de se dicit. s. in proœmio huius libri. Ioan. And.

h ¶ *Statuimus.*] Hic fit interpretatio canonum antiquorũ de hac materia loquentium.

i ¶ *Ab actore.*] Hoc erat iniquum, ꝙ reus exciperet ꝯ actorem de spoliatione facta à tertio: cum in hoc non deliquerit actor: & ideo factũ alterius sibi nō debebat obesse. C. de inoffi. test. si qs suo. versus finem. & ĩ. de reg. iur. non debet. & peccata suos teneant auctores. C. de pœn. sancimus. ff. de his quæ fiũt à maio. par. cap. c. quæsiuit. & recitat hic Ber. se non meminisse vidisse aliquem excipientem sic in ciuilibus.

k ¶ *A quocunque.*] Ecce differentiam inter criminalem causam & ciuilem, vt in ciuili non opponatur spoliatio facta ab alio, quàm ab actore. In criminali sic, cum moderatione quæ sequitur: & rationes ĩ. sequentur.

l ¶ *Quindecim dierum.*] Arctatur tempus probandi: quia malitiose sæpius proponebatur talis exceptio, vt s. dix. t. sic in exceptione excommunicationis octo dies sunt dati. ĩ de excep. pia.

Additio. Hic adde quod ibi noc. in glo. licet enim. in princ. tñ hic Ioan. Mona. & Archid. tenent quod ibi probaui. Dicũt enim terminum prorogari posse. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dat tria similia, et vnũ dissimile. & recitetur per quæstionem.*

m ¶ *Proponitur*] quia dies illa nō cōputabitur in xv. sic dies in quo proponit̃ excōicationis exceptio ĩ. de exceptionib. pia. sic dies in quo cautum promittitur, & in quo sistere in iudicio oportet, nō computatur in vicena millia passuũ. ff. si quis cautio. l. 1. & sic dies p̃sentationis litterarũ, cum committitur causa infra certum tempus decidenda. s. de app. super eo. 2. vbi de hoc. Secus in decē diebus, q dantur ad appellandum, in qbus tempus sn̄iæ prolationis computatur. 2. q. 6. biduum. vbi de hoc. s. de re iud. qđ ad consultationē. [Arch. alleg. ĩ. eo. tit. audita. ver. mandamus. s. de cleri. nō resi. qualiter. 18. q. 2. pridem. ver. admonemus. 2. q. 6. pp. 88. dist. perlatum. 4. q. 5. cap. 1. 31. dist. tenere. 82. dist. proposuisti.] Et vltimo illorum xv. dierum probari poterit exceptio, sic ff. ad le. Iul. de adult. l. pater. §. sexaginta. & l. si cuius. § ex senatusconsulto. Et potest peti bonorum possessio intra centesimũ diem: & centesimus in eo numero computatur. ff. de succes. edi. l. 1. §. si intra. ver. sic. quod dicimus. simile ff. de verb. oblig. qui ante calendas. Ioan. And.

n ¶ *Quod asserit.*] scilicet se spoliatum in ciuilibus ab actore, in criminalibus à quocunq;.

o ¶ *Alioquin.*] idest, si intra illud tempus non probauerit.

p ¶ *Taxatione.*] de qua dic vt ĩ. quod met. cau. cap. vlt. in glo. quæ incipit, vltra quam. Ber.

q ¶ *Puniendus.*] pœna arbitraria: ex quo non statuit hic certa pœna. de offi. deleg. de causis. §. 2. ff. de iur. deli. l. 1.

Additio. Idem Hostien. & Ioan. Mona. & Archid.

¶ *Glossa seq. reddit causam: & dat simile.*

r ¶ *Substantia.*] Interpretat̃ & exponit hic Papa canones illos. 3. q. 2. oportet. & 2. q. 2. nullus. vbi sunt hęc verba: Ridiculũ enim videbatur ꝙ criminaliter accusatus accusatorē suum per exceptionem spo-

¶ Abbas ...

† Nota hic ꝙ sunt mul ti casus in quibus spoliato denegatur restitutio vt videas per nota. l. cod. ex transmissa. in illis ergo casibus in q bus nō agit, etiam non excipit. & si is cui interdictũ vti vel in ... no ... negatur, non obijcit eiã exceptio, de qua in ... Pet. de Ancha.

† Placet Doctoribus. vbi si xv. dies simpliciter assignarentur quia intelligitur de plenis. Item qui calidus. ff. de verb. oblig. ĩ. de presbē. non posset in ... bus ... dies termini cōputari. Bart. in l. 1. ff. si quis cau. in glo. cap. ante notum. 2. q. 6. Philip. Franc.

† Sed quid si ille vltimus est festiuus ... in xv. dierum ... donec: qñ enim vltimus dies termini passi est festiuus, debet illum proponere. l. 2. in fi. de ... Pet. de Ancha. ... Dec. in ... de ... & ... lum.

nem spoliationis rei modicæ & vilis ab accusatione repelleret: Et est simile quod dicit lex, quod tutor à tutela excusari nō potest ratione controuersiæ, quæ est inter ipsum & pupillum suum: nisi forte de oībus bonis aut plurima parte bonorum sit controuersia. ff. de excu.tuto.l.pp litē. Insti.eo.tit.§.item propter litem. licet illud iure Authen. immutatū videatur in Authen.vt hi. qui ob.se ha.perhi. res mihi. §. 2. 3. & 4. colla.6.

Additio. Vnde sumpta est Authen. minoris.C. qui da. tuto. pos.tū vt dicit Host.ratio legis abrogatæ durat, & allegari potest: de hoc de iudi. omitt. ver. nec sit illud. in 1. glo. Dicit aūt Ioan. Mona. quòd æqua fuit hęc interpretatio: cum accidentia subiecta non denominent, nisi assint in toto vel in maiori parte. alleg. ff. de leg. 3. l. legatis seruis. §. si vous. & remittit j. de verb. signifi. sicut. Ioan. And.

In antiquis codicib' ius. Solet etiam

æstimatum

Aliàs, inducat

¶ Excipiens de spoliatione facta à tertio, infra certum tempus à iudice statuendum, debet restitutionem petere: aliàs accusabitur exceptione non obstante. Ioan. And.

¶ Solet autem † inter scholasticos dubitari, si spoliatus à tertio[a], de spoliatione contra suū accusatorem excipiat: an ei tēpus[b] à iudice debeat indulgeri, infra quod restitutionem imploret: ne forte sic[c] velit existere, vt omnē accusationem eludat[d]: quod[e] satis æquitati & iuri consonum æstimamus[f] †. Quòd si infra tempus indultū restitutionē non petierit, & causam cum potuerit[g] nō ducat † ad finem: non obstante spoliationis exceptione deinceps poterit accusari.

¶ Agenti super rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel econuerso. Ioan. Andr.

¶ Ad hoc sancimus, vt rerum priuatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis, vel ecōtrario, nullatenus opponatur[h].

a ¶ *A tertio.*] idest ab alio quàm ab accusatore. 3. q. 1. episcopi. & q. 2. cum ecclesia.

b ¶ *Tempus.*] arbitrarium: ex quo certum non statuitur, vt dixi s.

c ¶ *Sic.*] scilicet, spoliatus.

d ¶ *Eludat.*] malitijs autem indulgendum non est. s. qui matri.accu.pos. significante. cum suis concor.

e ¶ *Quod.*] scilicet quod iudex terminum statuat.

f ¶ *Æstimamus*] & alij æstimare debent. s. de re iudic. in causis. Et sic compellitur aliquis agere. Ad idem C. de inge.ma.l. diffamari. sed non præcise, sed hoc vt excipere possit, vt hic vides. Io. An.

Additio. xvij. casus in quibus compellitur quis agere notat hic Host. quorum aliquos not. Accursius. C. vt nemo inui. l.vnic. & ponit primo quatuor in personis quibus periculum imminet, si non agant: vt tutoribus & curatoribus. C. arbit.tu. l.nōia. & de admi.tu.l. debitoribus. Secundo negotiorum gestores, si sint cognati dñi absentis: & facile sit eis satisdare. ff. de neg. gest. l. aūt. Tertio, procuratores. C. mand. procuratorē. & l. a procuratore. Quarto, administratores ciuitatū. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. vlt. §. 4. & 9. pen. Quinto, hæres qui habet necesse vindicare mortem defuncti accusando interfectores ipsius. C. ad Syll. l. 1. Sexto, quicunque litē contestatus fuerit, vel libellum obtulerit instāte reo, in Authen. de litig. §. oēm. coll. 8. Septimo, venditor, qui excepit habitationē domus venditæ quam alij locauerat: Vnde si inquilinus domū dederit: cogitur agere ꝯ ipsum, & emptori reddere quæ fuerit consecutus. ff. de act. emp. Iulianus. aliàs incipit, inter cū. §. pen. Octauo, magister nauis qui insolidum reddit vectoribus nō detracto dāno proportionabiliter. ff. ad l. rho. de iac. l. 2. Nono, cogitur colonus in dñm agere in casu quē habes. ff. loca. cum in plures. §. messem. Decimo, in casu ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. si quis in suo. versi. idem Nerua scribit. Vndecimo, in casu ff. de leg. 1. si sit legatum. §. ho. Duodecimo, s. de offic. ordi. significauit. Tertiodecimo, in matre quæ necesse habet petere filio tutorē. C. qui pe. tu. l. matris. & l. cum a matribus. Quartodecimo, in appellatione. de app. oblatæ. Quintodecimo, in impediēte matrimonium. s. de clan. despon. cum inhibitio. Sextodecimo, in nunciāte nouū opus. de no. oper. nuncia. cap. fi. Decimoseptimo, cum actor malitiose tradat reum conuenire: pone in scholari, de quo not. in præallc. l. vnica. C. vt nemo inui. quem conuenire intendit actor, cum paratus fuerit ad recessum, vt sic se redimat. s. de rescri. nonnulli. hoc ergo præcauere debet. de ser. non ordi. cap. 1. Ad instantiam ergo scholaris bonus iudex assignabit terminū ciui, infra quem agat: & post quem ciuē illum non audiet. arg. hic, & l. diffamari. quam alleg. glos. s. de proba. licet. j. de appel. legitima. C. de re. pig. l. eo. ff. de op. leg. mancipiorum. ff. de cura. bon. dan. l. 1. ff. de bo. aucto. iu. possi. si seruus. ff. de car. edic. l. 3. §. cautæ. Ioan. And.

Agere quis compellitur in multis casibus.

g ¶ *Potuerit.*] aliàs non debet sibi imputari. s. eo. lib. de elect. commissa. s. de appel. ca. insinuatione. cum similibus.

¶ *Glos. seq. obiectionem dupliciter soluit: & duplicem rationem subdit.*

h ¶ *Opponatur.*] intelligit Ber. hoc qn̄ inter ecclesiasticas personas causa vertitur, ne sit s. s. de ord. cog. cum dilectus. Vel dic quod ibi de temporalibus contendebatur, quæ proprie priuata dicuntur: quia possunt à priuato possideri. res autem ecclesiasticæ vocantur hic, quæ non cadunt in laicum, vt decimæ & alia spiritalia. ff. de leg. 3. l. hoc legatum, & est ratio huius dicti: quia agens nomine ecclesiastico, nō agit suo iure, sed nomine ecclesiæ: vnde sicut procurator agens noie alieno, de iure suo nō excipit, sic nec hic. Ad hoc ff. de do. exce. si procurator. Item res ecclesiasticæ sunt publici iuris: sed de publico ad priuatū non fit compēsatio. C. de compen. l. 1. & 3.

Additio. Hostiēsis remittit ad summā eod. tit. §. qn̄ facienda. ver. quid si vir. vbi tenet Hostien. & idem Spec. de peti. & pos. §. 1. vers. quid si ago. quod agēti de matrimonio petitorio vel possessorio, non opponit contuma spoliationem rerum. Io. An.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Ecclesia quæ petit restitutionem decimarum (quas se dicit infra parochiam alterius possedisse) non auditur, nisi probet possessionem legitimam. Ioan. And.

CAP. II.

AD decimas[i] †, quas canonici[k] † sancti Nicolai se asserunt[l] infra parochiam ecclesiæ B. clerici possedisse aliquandiu, & eis per eūdem[m] clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint, quòd earum

AD decimas.] Primo casum soluit rationem subdens: ibi, *Quia cum.* Et duos alios modos sumandi generalius dicam super 4. glo. Et dicitur decr. hæc sumpta fuisse de extrauag. Clemē. iiij. quæ incipiebat, cum inter canonicos: sed illam non vidi. Ioan. And.

Casus. Canonici sancti Nicolai percipiebāt decimas de prædiis: quæ prædia erant infra meam ecclesiam parochialem: & constat quod ipsi excedebant fines parochiæ suæ: & sic possederunt decimas per magna tpa: hoc facto ego rector illius ecclesiæ parochialis anticipaui canonicos, & percepi fructus illorum prædiorū: Canonici voluerunt ꝯ me intentare interdictum vnde vi, pro recuperanda possessione: quæritur quid debeāt probare illi canonici pro obtinendo in possessorio? Rñdet Romanus Pōtifex, quod cum ius cōe sit ꝯ canonicos: nam ius cōe dictat, quod decimæ prædiales soluantur illi parochiæ, infra cuius limites sunt sita prædia. Item cum ius cōe sit pro me rectore: quia constat illa prædia esse in parochia mea: certe antequā canonici possint obtinere in possessorio vltra suā possessionem debent probare titulum medio cuius habuerunt possessionem: videlicet quod dicant, quod decimæ illæ pertinent ad ipsos ex donatione epi cum consensu capituli: vel ex donatione laici, qui habebat illas decimas infeudatas de auctoritate epi. Nota primo, quod licet vna ecclesia vel psona ecclesiastica sit capax iuris decimarū: tñ non potest decimas percipere, nisi mediante titulo: nec etiā possidere, quod plus est, nisi cū titulo, & titulus legitimus potest esse donatio epi de consensu sui capituli: vel legitima pscriptio per xl. annos, tam de iure ciuili, quam de iure canonico. De iure ciuili habemus tex. in Authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. De iure canonico in cap. de quarta. de præscrip. in ant. Et ideo dicit glo. quod laicus quantocūque tpe perceperit decimas in aliqua ecclesia parochiali, si rector illius ecclesiæ spoliauerit laicū: laicus ꝯ rectorē nō potest intentare interdictū vnde vi, nisi alleget titulū, idest, infeudationem ante conciliū Lateranen. non aūt auditur, si alleget pscriptionē: quia non potest pscribere, cū non possit possidere. Nota vlterius, quod possidēs aliquid ꝯ iuris dispositionem, pſumitur malæ fidei possessor. Nota finaliter expressum tex. quod decimæ pdiales de iure cōi spectant ad ecclesiam simplicem parochialem: licet nō sit baptismalis. de quo s. de deci. cum contingat. Domi.

Vide Matthæum de Afflictis decisione 316.

Nota quod isto verbo, canonici venit capitulū in actu, in quo requiritur caput suum, vel maior pars. De quibus & Philip. An nunc desertis debēt nomina singulorum, vide glo. 1. cap. fi. s. de procu. Fortu.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Ad decimas.*] Ecclesia, quæ petit restitutionē decimarum, quas se dicit infra parochiam alterius possedisse, non auditur, nisi probet possessionem legitimam.

k ¶ *Canonici.*] noie ipsius ecclesiæ agentes: quod possunt, vt s. de proba. ex litteris. de concel. præben. ex parte. vbi de hoc, cum simil.

l ¶ *Asserunt.*] ex hoc insultat præsumptio ꝯ eos, quæ eis verisimiliter obstat: secus si hoc non constaret, quod illæ decimæ essent in alterius parochia: & facit ad ea quæ dicam j. eo. lib. de præscrip. cap. 1.

m ¶ *Eundem clericum.*] Nota literam: quia hoc ius facit p reo, & ꝯ actorem: Si aūt spoliati essent a tertio ius cōe licet faceret cōtra actorem, non tamen pro reo: vnde tunc decret. locum habere non puto: & facit quod dixi j. de præscrip. cap. 1.

Additio.

ANNOTATIO. Vnde dicebat hic Ioan. Mona. hic patere, q agens restitutorio iudicio contra eum, qui iure communi iuuatur, debet docere de titulo: vel dicatur q spoliatus petens restitui contra illum, qui iure communi probato iuuatur, succumbit: si aliud non ostendat. Ioan. And.

a ¶ *Occupasse.*] in mala parte: alibi in bona. 7. q. 1. factus. & §. eo. lib. de procur. si duo.

¶ *Glo. seq. arg. ad opin. Ioan. contra Brixien. & fortificat textum.*

b ¶ *Praesumuntur.*] Nota secundū opin. Ioan. qui not. 14. q. 1. cap. 1. in glo. possiden. q laicus restitutionē decimarum petere non poterat, per decret. §. de praescrip. causam. Bart. Brixen. not. 𝔠rium, cū laici decimas interdū possideāt de facto. Ad decret. aliam causam. rńdebat, q decret. ipsa dicit, detinere: non dicit, possidere. Satis puto hanc decret. facere pro Ioan. vt nisi laicus probet se legitime assecutum, cum sit 𝔠 eum praesumptio, non auditur: qui enim restitutionē petit, habet duo probare: se possedisse, & spoliatum fuisse. §. eo. cap. olim 1. & 3. Et aliud est possidere, & aliud est in possessione esse. ff. de acq. poss. si quis ant. lit est sim. §. eo. ex transmissa. & quod ibi not. Hic ergo est praesumptio 𝔠 actorem: & ius obe pro reo: possessio ergo & spoliatio probatae non aduocant vt fiat restitutio, petitorio ꝑbato pro reo, ad hoc de cau. posses. cum ecclesia. & cap. cum dilectus. ff. de rei vendi. officium. & idem videtur vbicunq; factum est pro reo notorium. de diuor. significasti. [& hoc tenet Ioan. Mona.] Proprietas igitur pro reo probata, ipsum in possessione defendat: ad hoc ff. de superficie. l. 1. §. quod ait. ff. depo. l. bona fides. in fine.

Possidere & in possessione esse non idem. (margin)

Spoliatus contra quem notorie constat de non iure non debet restitui. (margin)

ADDITIO. Dicit etiam Archi. hic, q ꝑp fatuam allegationem actorum quasi super notorio, Papa sic debuit iudicare. ad hoc ff. de dolo. l. dolo. ff. vt in poss. l. si is à quo. ff. de actio. empt. & ven. l. emptorem. in prin. ff. de proba. circa, in fi. Facit quod dixi post Inno. & Compost. de consue. cum inter. de priuileg. ex tenore. Ioan. An.

c ¶ *Aliud ostendatur.*] Vt compositio, titulus praescriptionis, priuilegium, vel aliud simile. de dona. Apostolicae. §. de his quae fiunt à prala. cum Apostolica. cum sim.

d ¶ *Ecclesiam.*] scilicet B. clerici. Ioan. And.

possessionem legitime assecuti fuissent: Quia eas occupasse[a] iniuste verisimiliter praesumuntur[b], cum proueniant ex praedijs infra alienam parochiam constitutis: Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur[c]) eas de iure communi ad eandem ecclesiam[d] pertinere.

TITVLVS VI.

De dolo & contumacia.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

¶ *Dictum fuit §. tit. proxi. de fatigatis vi seu potentia aduersariorum: nunc vero est videndum de fatigatis aduersariorum dolo & contumacia: ideo ponit hic rubricam de dolo & contumacia.*

A *Ctor.*] Duplex est prouisio contra actoris contumaciam: secunda prouisio: ibi, *Ad citationem.*

ADDITIO. Et vt dicit Ioan. Monac. prima repetit ius antiquū: alleg. de procur. auditis. C. quomodo & quando iudi. Authen. qui semel. C. de fruct. & lit. expen. non ignoret. Secunda adijcit ius nouum, quod vt dixit Inno. alio iure non cauebatur. Sed Hosten. dicit, q satis est q cauebatur alio casu quo minus hoc videret fieri debere, scilicet in Authen. libellum. quae habetur 3. q. 3. cap. induciae. § libellum. & C. de lit. contest. Authen. libellum. & exponit eam hic totaliter, quod ꝑposito cōgruit: scilicet q sit mens eius, ex quo actor fuit cōtumax, nec ad libellum porrigēdum, nec ad porrectum prosequendū, nec ad aduersarium citandum admittitur: nisi caueatur reo vel iudici: vt ibi de contestanda lite infra duos mēses: supplet etiam q in terminis comparebit, vt hic: vel omne damnum restituet. Multū violenta est haec expositio. Inducit etiam ipse Authen. generaliter. C. de episco. & cler. ex quibus dicit sumptam hanc decret. quasi per modum innouationis illorum iurium, quae non seruabantur: vt etiam not. in praealleg. Authen. libellum. 3. q 3. c. induciae. § libellū. in fin. 1. glo. Quicquid dicat Host. verum dixit Inno. hoc alio iure non caueri: vnde dicit hic Archidiaconus, illas Authen. loqui etiā nulla contumacia praecedente. Ioan. And.

CASVS. Titius praetendebat me suum debitorem in decē: fecit me conueniri coram iudice meo competenti: ego reus in termino mihi assignato comparui: ipse vero actor non comparet. quaeritur qua poena veniat actor non comparens pro sua contumacia puniendus? Rńdet Romanus Pontifex, q ipse actor primo est mihi condemnandus in legitimis expensis, quas ꝑp hoc ego feci: Itē est puniendus alia poena: quia si velit denuo me conuenire per aliam citationem nouam, quia prima est perempta (l. & post peremptorium. ff. de iud. in fi. legis, vbi edictum circumducitur: idest, citatio extinguit) & est expirata, necessaria est alia citatio: Et ideo si actor velit impetrare nouam citationē, debet mihi cauere sub certa poena, q in singulis terminis comparebit: & si actor nolit praestare illā cautionem, iudex debet ei denegare citationem: & hoc verum, si requisit[us] fuerit iudex, vt ei denegaret citationem, nisi praestet illam cautionem de comparendo in singulis assignationibus: Nam iudex nō debet interponere officium suum ad priuatam vtilitatē: nisi requiratur a partibus. l. 4. ff. de damn. infect. cap. 1. de iudic. in anti. vbi quem cum petijsset aduersarius introduci.

¶ Innocentius quartus[f].

Alias sic, Innocentius iiij. in concilio Lugdu. (margin)

¶ *Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparendo.*

CAP. I.

ACtor[e], qui ad terminū[f] venire, ad quem citari aduersarium fecerat,

Nota primo ex isto cap. q cum reus ad instantiam actoris citat. vt coram iudice compareat ad certum terminum: actori similiter videtur ille terminus assignari: licet iudex non dicat actori, q sibi talem terminum assignat, in tantum q actor non comparens est tanq̄ contumax puniendus. Nota vlterius, q actor non comparens est condemnandus in expensis, quas reus ꝑp hoc fecit. Quaeritur de quibus expensis intelligatur istud? Quidam dicunt vt Dominicus de sancto Gemi. q verbum, ꝑp hoc factis, positū in hoc tex. refertur ad verbū, veniendo: ita q reus petat expensas ab actore, quas ipse reus fecit veniendo, stando, & redeundo: sed si fecerit alias expensas: puta, ꝑ concilio aduocatorum, illas non poterit petere per modum prae iudicij: sed tñ illas poterit postea petere in hoc causae si obtineat. Contra tñ hanc opin. videtur textus in l. eum quem temere. ff. de iud. vbi dicitur, q faciens aliquem temere vocari ad iudiciū, debet soluere viatica & sumptus litis. Item facit l. sancimus. C. de iud. vbi dicitur, q contumax debet soluere oēs expēsas & damna, quae fecit ipse reus vel actor comparens. Nota insuper, q actor contumax in primo termino non debet a iudice obtinere aliam citationem pro faciendo citari reum, nisi praestita prius cautione iuratoria, q fideliter comparebit in omnibus & singulis assignationibus. Et oneratur tali cautione ꝑp praecedentem contumaciam suā: quia praesumptio est 𝔠 eum, q ipse actor non comparebit sicut nō cōparuit in primo termino. Sed pro intellectu huius cap. & totius materiae, quaeritur primo, verum tex. iste procedat vt quis condēnetur in expensis pro simplici citatione? istam quaestionem formauit glo. in cap. querelam. de procu. in antiq. & dicit ibi glo. q debet fieri condemnatio expensarum post citationem peremptoriā: ideo pro simplici citatione non est quis condemnandus in expensis: Nā dicit illa glo. condemnatio expensarum est pro contumacia: modo quis non dicitur cōtumax pro simplici & prima citatione. Doctores dicunt 𝔠rium, q etiam pro simplici citatione quantum ad condemnationem expensarū est quis censendus contumax, etiam virtute vnius citationis: sed non quantum ad sniam diffinitiuam, vel missionem in possessionem. Quaeritur secundo, quid si reus similiter non comparuit: verum actor non sit admittendus ad nouam citationem 𝔠 reum, nisi mediāte cautione, de qua hic? Rńdet glo. q tunc non habet locum dispositio huius cap. immo contumacia 𝔠 contumaciam compensatur: & illud facit 𝔠 glo. l. penult. de eo per quem fact. erit. ff. l. 1. vel 2. ff. si quis in iudi. quae tenet, q licet neuter compareret: tñ iudex debet condemnare partes in mulcta pro interesse publico: & hanc opinionē tenent dñi tpales. Pro quo sciendum, q contumax non comparens coram iudice, offendit iudicem & rempublicā, pro quo venit condēnandus in emenda: quae emenda est arbitraria. l. unica. §. fi. ff. si quis iudi. non obtemper. Item contumax offendit suam partem aduersam: & ratione illius debet contumax erga suam partem aduersam condemnari in expensis & interesse. l. sancimus. C. de iudic. Sed tūc ad quaestionem qn neuter comparet: certum est q contumacia compensatur, quantū ad partem. Sed quid quantum ad rempublicam: utrum debeat cōpensari? Glos. alleg. dicit q non: Sed dicunt Doctores, q cū impositio mulctae sit regulāda ꝑo interesse, & damnum partis aduersae: ut de hoc est tex. notabilis. in l. 1. ff. si quis in ius uoc. & modo quādo neutra pars comparet, fit compensatio: & postq̄ parti non interest, nec respublicae debetur mulcta.

¶ *Prima glossa summat.*

e ¶ *Actor.*] Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur ulterius ad sui petitionē reus, nisi caueat de ueniēdo & cōparēdo.

¶ *Glo. seq. rescitatur per quaestionem.*

f ¶ *Ad terminum.*] Cum indistincte loquatur de quolibet termino, siue

Et siue in principio causæ, siue in processu. Fran. Huff. alleg. 19. di. si in. cap. 1. de priuil. qua circa ad idē ff. de pa. de precio. Ioa. And.

no, siue peremptorio siue non, intelligēdum videtur: Sicut & in reo dici solet, q pro qualibet contumacia etiam ante peremptoriū condemnatur in expensis; licet solum post peremptorium possit excōicari, vel missionem pati. De hoc 74. dist. honoratus. in glo. tot scriptis. 4. q. 5. in summa. & ā. de procur. querelam. maior autē est contumacia actoris non veniētis, quàm rei 4. q. 4. cap. 1.

Intellige in expensis quas fecit comparens ex sua cōparitione. Cy. Bal. in l. fin. etiamus. C. de iud. de loco quod cōparens amittet dic vt notat in cap. finē. l. tib. de do. & cōtuma. Phili. Fran.

non curauit ᵃ, venienti ᵇ reo in expensis (propter hoc ᶜ factis legitime ᵈ) condemnetur: Ad citationem aliam minime admittendus ᵉ, nisi sufficienter ᶠ cauerit, quòd in termino ᵍ fideliter ʰ debeat comparere.

a ¶ *Non curauit.*] cū potuisset; vnde nota negligentiam vel contemptum. ff. de re iud. cōtumacia. ad idem ā tit. proxi. cap. 1. §. solet.

¶ *Glossa seq. vnum dicitur soluit, de alio remittit.*

b ¶ *Venienti.*] ergo nō venienti non condemnabitur; sed compensetur cōtumacia cōtumaciæ. ff. de dolo. si duo. ff. de compen. l. si ambo. Si aūt actor non venit: & iudex fuit absens vel præsens, sed procedere non poterat: an fieri debeat condemnatio? dic vt not. in reo. ā. eod. tit. cap. vlt.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Iudex appellantem & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Io. And.*

CAP. II.

Evm, qui à tua interlocutoria, vel grauamine ᵏ, quod per te ˡ sibi proponit illatum, à tua præsentia recedit appellans ᵐ: Cum protestari ⁿ videatur hoc ipso ᵒ, se nolle coram te de cætero litigare: citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt ᵖ, vel etiam ad sententiam ᵠ audiendam ʳ: Nisi sponte appellationi suæ renunciet ˢ, non teneris ᵗ. Nec ideo minus quòd in eius absentia processeris ᵘ, tuus processus validus ˣ reputari debebit.

c ¶ *Propter hoc.*] scilicet ratione contumaciæ. de procura. auditis. j. de excep. pia. ā. eo. cum dilecti. & cap. finem. Et qualiter contra contumaces procedi debeat, dic vt not. ā. eo. prout. & cap. causam.

d ¶ *Legitime.*] quod dic vt not. 2. q. 1. in primis. ā. eo. tit. finem.

e ¶ *Admittendus.*] & sic punietur in quo peccauit. ā. de temp. ord. litteras. in fine.

¶ *Glos. seq. reci. per quæstionem.*

Cautio sufficiens dicitur, quando dātur pignora vel fideiussores.

f ¶ *Sufficienter.*] vt sic pignora vel fideiussores det. ff. man. si mandato. §. vlti. si autem hanc dare non posset, det iuratoriam. ā. de do. post diuor. restit. per vestras. vbi de hoc. ad idem. C. de epi. & cler. l. generaliter. Dicit autem Innocen. q sufficit verbo cauere: quod potest verum esse seruata prædicta distinctione. lier.

g ¶ *Termino.*] primo scilicet, ad hoc ff. de verb. oblig. eum qui calendis: & j. de præbend. non potest. §. 1. cū suis concor. Vel dic termino quocunq; quo ad eius petitionē citabitur reus. hæc est enim indefinita legis q æquipollet vniuersali, vt dixi ā. eod. lib. de elect. vt circa. sic & cautio præstatur de perseuerantia litis vsq; ad fin. C. de epis. & cler. Authent. generaliter.

Additio. Dicit Hostien. quòd ideo loquitur singulariter, vt det intelligere, quòd pro defectu cuiuslibet termini locus est pœnæ. Ioan. And.

h ¶ *Fideliter.*] præsumitur autem malitiose abesse, nisi contrarium probetur; scilicet, q impeditus fuerit. de re iud. cum Bertholdus. de procu. querelam. vbi de hoc.

In isto cap. ibi, videatur. notat Philip. q iudex nō tenetur amplius citare, quem præsumit nolle cōparere coram se, & processus sine citatione valet. cle. 1. eo. lib. Fen.

Evm qui.] Soluit casum dubium, & rationem interserit, ratio: ibi. *Cum protestari.* Et vnum casum excipit: ibi, *Nisi.* Io. An.

¶ Præsupponendum est quod habetur in glo. videlicet, q iudex non potest articulum in causa expedire, nisi pars fuerit citata: alias si expediret illum articulum, processus esset nullus ipso iure.

Casus. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti ordinario vel delegato, (non refert:) qui iudex tulit cōtra te aliquā sententiam interlocutoriam; quia cum lis esset inter nos contestata: & vellem producere meos testes contra te: tu opposuisti exceptionē, quæ testes repellebat ab examinatione & receptione: vnde nō obstante tua exceptione, iudex interlocutus est meos testes recipiendos & examinādos: à qua interlocutoria appellasti: & petijsti Apostolos tibi dari: qui iudex dedit tibi Apostolos refutatorios: iudex vult procedere in causa, & examinare meos testes: vtrum possit te non vocato & non citato? Rñdet q sic: nam cum recedendo ab ipso per appellationem videaris protestari, q non intendis corā eo comparere: frustra te citaret: & ideo te non vocato & non citato, poterit iudex in causa procedere, & oēs alios articulos expedire: immo poterit ferre sententiam diffinitiuam te non vocato ad audiendam sñiam. Sed ponamus q interposita appellatione renunciasti spōte appellationi: iudex processit ad alios articulos q te nō vocatum, nec citatum forte ad sñiam diffinitiuam, vtrum valeant tales processus? Rñdet q non: quia ex quo renunciasti appellationi tuæ, videris confiteri, q coram iudice comparebis. Nota primo, q recedens a iudice appellando, videtur nolle coram illo iudice litigare. Nota secundo, q qñ fit citatio ad sententiam, debet in ea exprimi q ad sententiam audiendam citatur. vide tex. & glo. in clemen. sæpe. de verb. sign. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid determinat.*

¶ *Eum, qui.*] Iudex appellantē & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Et determinat notata per Innocentium de accusat. ad petitionem. per Guil. in Specul. de citatione. §. viso de temporum. versi. quid si quis recesserit.

¶ *Glossa seq recitatur per quæstionem: quia de diffinitiua.*

k ¶ *Grauamine.*] hoc dicit ex eo: quia si appellaret à diffinitiua, iam functus est iudex officio suo. de offic. deleg. in litteris. ff. de re iudi. iudex. Sed & idē in illo videtur quo ad executionem, quæ post sententiam imminet facienda eadem ratione.

Additio. Hoc intellige in casibus, in quibus appellatio non impedit executionem, quod dic vt j. de app. Romana. §. si autem.

l ¶ *Per te.*] loquitur iudici. sic ā. de iureiuran. cap. vlt.

m ¶ *Appellans.*] & frustratorie: quia si bene appellaret ex causa & forma, tunc ille a quo appellauerit, iudex non esset: & sic appellās contumax non esset. De reuocatione attentatorum post appellationem habebis j. de appella. non solum.

n ¶ *Protestari.*] Nota q ius fingit protestationem.

Additio. De protestatione iuris & hominis remittit Ioan. Mona. j. de reg. iur. in generali. Ioan. And.

o ¶ *Hoc ipso.*] appellando, & recedendo.

p ¶ *Incumbunt.*] considerato eo statu, in quo tunc erat causa.

q ¶ *Ad sententiam*] puta quia lis erat contestata, & liquet de causa: vel talis est causa, in qua sentētiari potest lite non contestata, qđ dic vt ā. vt lit. non contesta. quoniam. & ā. eo. prout.

r ¶ *Audiendam.*] si non esset cōtumax, expresse citari debet ad sententiam audiendā: alias non valeret sententia parte absente. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. 1. §. item cum ex edicto. & de hoc not. ā. de offi. deleg. consuluit.

s ¶ *Renunciet.*] expresse ¹, quod potest. 2. q. 6. cap. ei qui. §. si quis libellos. C. de appella. si quis. & tacite etiam litigando coram iudice à quo appellauit, appellationi renunciat. ā de offic. deleg. gratū. de testib. cum venisset. si tñ interest aduersarij, ad ipsius interesse tenetur: quod dic vt nota. ā. de appel. interposita. §. ille denique.

¹ Dictio, expresse, quā hic habent recentiores codices, deest in antiquis exemplaribus.

¶ *Glo. seq. obijcit de tribus decretalibus, ad quas respondet: demum quærit, & soluit: & huic decretali respondet.*

t ¶ *Non teneris.*] videbatur contrarium per decre. ā de offi. deleg cum olim 1. vbi iudices citauerunt appellantē, quem putabant frustratorie appellasse: ad idem ā. vt lite non contestata, accedens 1. vbi etiam iudices citauerunt, quem putabant frustratorie appellasse: ad idem ā. eod. prout. vbi Papa mandat citari eum qui frustratorie appellaret. Sed dic q de necessitate citari non debet, vt hic. Ad decre. cum olim. & decre. accedens. dic q ibi factum narratur, non ius ponitur ². Ad decre. prout. dico, q pro ista parte facit, cum ibi Papa mandat citari ad malitiam conuincendam: ergo id de necessitate non erat, q scilicet citaretur, & de hoc consueuit recitari de accusa. accedens. &c. ad petitionem. Sed quid dicemus de contumace: nunquid qui in vno actu iudicij fuit cōtumax, ad alios actus citabitur? Dic quòd sic, vt supra de testib. cum olim. in fin. vbi citatur contumax ad sententiam audiendam; quia licet in vno actu contumax sit: non propterea protestari videtur quòd in alijs contumax esse velit: sed hoc malum contumaciæ sub colore boni, scilicet remedij, appellationis defendit: quod simpliciter contumax non facit.

² Nota glo. & vide glos. in verbo, collatione. j de verum permu. cap. 1. Dom. hui canos.

Contumax in vno actu iudicij, an sit citandus ad alios actus.

Additio. Nota q qñ ad certum actum vel articulum facta est citatio, indistinctè verum est qđ dicit glo. Sed si citatus esset ad totam causam, Placet Inno. (de procu. auditis. vbi scripsi super ver. conclusum. & in decre. consuluit. de offic. deleg. ad fin. super ver. incumbit.) q sine alia citatione ad vlteriora, & ad sententiam procedi possit: quod intellexit Hostien. qñ in citatione comminatus fuit se etiam diffiniturum. ibi videas. Ioan. And.

u ¶ *Processeris.*] alias de iure.

¶ *Glo. seq. quærit, arguit pro, soluit contrarium.*

x ¶ *Validus.*] quid de iudicibus datis cum clausula, q si non oēs: Oēs simul non pronunciauerūt, sed duo vnum; tertius vero aliud: illi duo volunt procedere ad executionem suæ sententiæ; quæritur an possint tertio non vocato? Et videtur tertium ipsum non debere vocari. arg. huius decret. & ā. hoc lib. de arbi. cap. 1. & ff. de re iud. duo ex tribus. cum ergo ipsorū valeat sñia; ergo & executio. Sed

dic secun-

dic. [secundum Io. Mo.] quod vocandus est s: nã licet sentẽtia duorum teneat: tamen alius articulus qui emergit, est omnibus cõis s ita quod ad illum duo (tertio non vocato) procedere non possunt. ŝ. de offi. deleg. causam. & c. prudentiam. §. adiicimus. aliàs sequeretur, quod si in aliqua termini assignatione vnus ab alijs discordaret: alij duo, illo non requisito, postea procedere possent: quod est absurdũ.

¶ Verũ si in execution[e] sententiæ fit assignatio termini... da executione. Paul. Ian.

TITVLVS VII.

DE EO QVI mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Dictum fuit supra, sit prox. de dolo & contumacia: verum quia propter contumaciam rei aliter regulariter mittitur in possessionem: ideo post rubricam de dolo & contumacia, annectit rubricam de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Aliàs hunc Innocentius quartus in cõcilio Lugdunẽ.

¶ Innocentius quartus †.

¶ Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei, non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non contestata proceditur.

CAP. VNICVM.

Eum †, qui a super dignitate, personatu, vel beneficio b ecclesiastico c obtinendis d cũ aliquo litigat possessore e: ob partis aduersæ contumaciam, causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per f hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus g. Sed liceat in hoc casu, contumacis absentiam diuina replente præsentia h, etiam lite non contestata †, diligenter i examinato negotio, ipsum fine debito k terminare.

Eum qui super.] Primo ponit dictũ: secundo ipsius rationem: tertio contumacis punitionem: secunda: ibi, *Ne per hoc.* tertia: ibi, *Sed liceat.*

Casvs. Secundum intellectum glossæ qui approbatur per doct. Ego existens in præsentia domini Papę, ipsi Papę exposui, quod Titius erat intrusus in beneficio sine titulo: & sic vacabat: & tãto tempore quod collatio ipsius beneficij erat deuoluta ad Papã: petebam vt Papa illud beneficium tanquam vacans mihi cõferret: vnde Papa mãdauit iudicibus, vt si constaret quod talis Titius fuit intrusus in tali beneficio, quòd illud beneficium mihi conferrent: Titius citatus corã iudicibus, licet fuerit citatus peremptorie, non comparuit: vtrum iudices possint me mittere in possessionem illius beneficij? Rñdet quòd non: quia cum non habeam titulum, nec institutionem, si mitterer in possessionem ipsius beneficij, haberem ingressum vitiosum: Sed iudices non obstante contumacia Titij intrusi, poterunt cognoscere de defectu sui iuris: & examinare testes, & procedere vsque ad diffinitiuam sententiam: & mihi conferre illud beneficium, si eis constet, quòd Titius intrusus non habeat ius in beneficio. Alij intelligunt quod illud capitulum loquitur in beneficio iam obtento: sed a possessione ipsius aliquis fuit spoliatus: & secũdum istum intellectum casus sic figuratur: Cum essem in possessione alicuius beneficij Titius me spoliauit: ago contra eũ interdicto vnde vi: Titius citatus est contumax, non comparet: peto me mitti in possessionem beneficij in primo decreto: certe nõ sum audiendus: sed non obstante absentia Titij citati (lite non contestata) potero informare iudicem, & docere de iure meo: & iudex proferet sententiam diffinitiuam lite non contestata, non obstante absentia ipsius Titij citati: & si docuero de meo iure, & iudici constiterit, mittar in possessionem: vel aliàs iudex procedet secundum quod sibi videbitur. Nota quod glos. pro sua opinione ponderat verbum, obtinendis: & verbum, ingressus: quæ faciunt contra opinionem illorum qui dicunt, quod illud capitulum habet locum in beneficijs iam obtentis. Nota vlterius, quod cum agitur de beneficio ecclesiastico obtinendo: quia de isto non est difficultas, data contumacia possessoris, non fit missio in possessionem in primo decreto: sed debet executor datus cognoscere de iure absentis: & facere ius illi præsenti, & accusanti contumaciam absentis: aliàs si ille accusans mitteret in possessionem, in primo decreto haberet vitiosum ingressum. nam adhuc ille nõ habebit titulum sine institutione. ideo iudex debet cognoscere de iure absentis, & proferre sententiam diffinitiuam lite non contestata; & ille est vnus casus, in quo potest ferri sententia diffinitiua lite non contestata: contra illam regulam positam in capitulo, quoniam frequenter. vt lite non contest. in antiquis. Nota s vlterius ex primo intellectu huius capituli, quod regulariter iudex non potest articulum expedire contra absentem non citatum legitime: & si aliquem processum expediat ille processus erit nullus. l. 1. ff. quæ sententiæ sine appel. rescind.

¶ Illud nota hic casum ...

Nota quod vbi constat de intentione absentis, quod est deliberatus nõ venire, non est citãdus: nam citatio fit ad illum finem, videlicet, ad explorandum animũ citati: an velit venire vel non venire. Nota vlterius, quod iudex dicitur esse certus de intentione absentis, quod non vult venire si appellet, & a iudice recedat: quia videtur protestari, quod non intendit amplius coram illo iudice a quo appellat comparere: sed coram superiore. Nota vlterius magis specifice, quod si quis appellet ab interlocutoria, iudex à quo, potest procedere nõ citato eo, qui appellauit. Nota argu. quod personatus non est dignitas. de quo plene Archi. ŝ. de consue. cap. 1. eo. lib. Nota insuper, quod iudex debet supplere pro absente, quando procedi potest in causa contra eum: similis text. ŝ. de arbi. cap. 2. eod. lib. Dominicus.

¶ Glossa prima summat: & ostendit hic infringi duas regulas: & dicit quid declaret.

a ¶ *Eum qui.*] quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non cõtestata proceditur. Ponit hæc decre. duos casus speciales contra duas regulas: Regulariter enim quando agitur reali ob contumaciam rei, fit missio in possessionem causa rei seruãdæ. fallit in hoc casu. Item regulariter non proceditur ad testium receptionẽ vel diffinitiuam sententiam lite non cõtestata. Fallit in hoc casu: & est ad declarationẽ eorũ quæ not. ŝ. de do. & cõtu. cõtingit.

¶ Amplia illud cap. ad fructus beneficiorum nec fiet missio ... de sequest. possess. & fruc. ...

Additio. Et approbat hæc decr. quæ notauit Vin. ŝ. vt lit. non contest. ma. item decr. illa vt dixit Boatinus non superfluit propter decre quoniam. § porro. vt lit. nõ contest. quia ille §. specialiter tractat de electione. illa decre. generaliter. de causa beneficij. Item illa non expresse prohibebat fieri missionem: quod facit ista. Io. And.

¶ Not. quod vbi cõtra contumacẽ non mittitur in possessionẽ, & mora est periculosa: proceditur ad diffinitiuã: dixi de mora periculosa propter c. sup. vt lite non contestata. Dom. Ioan.

b ¶ *Beneficio.*] quocunque. [Maximo, medio, & minimo secundum Hostien.] Ad hoc de præben. maioribus. de verb. sig. c. penult.

c ¶ *Ecclesiastico.*] secus ergo si super temporali præbenda, vel temporali beneficio agatur: quia cum talia possent sine institutione canonica possideri, non habebit locum decretal.

¶ Glossa sequens quærit, arg. & soluit: & solutionem impugnat.

d ¶ *Obtinendis.*] quid dicemus de obtentis? pone confirmatus est quis agit, & i possessionẽ inductus: & tandem spoliatus est, vt ŝ. de cau. pos. cum olim. & cap. cum super. vel petit quod confirmatio de eo facta, vel collatio sibi facta sortiatur effectum. de concessio. præben. post electionem. de appel. constitutus 2. vel petit possessionem cõdictione ex canone, redintegranda. vt ŝ. de restitu. spol. sæpe. Nunquid in his casibus ob contumaciam rei fiet missio? videtur quod sic, per hanc litteram, quæ dicit solum de obtinendis. Sed dic quod non fiet hæc missio: tum quia decreta huius ratio adhuc locum habet: tũ quia ago de obtinendo quod non habeo, scilicet detentionem, saltẽ quæ apud alium est. ff. de rei vendi. officium. Item missio in possessionem est quoddam auxilium extraordinarium, quod habet locum solum vbi deficit ordinarium. ff. de mino. in causæ s. in princip. sed hic procedi potest ordinario iuris ordine, lite non contestata, vt sequitur: & apertius hodie probatur per cle. de iudi. dispendiosam. ergo non habet locum missio. Et licet doctores t sic teneant: tamẽ obstat littera hic posita, quæ dicit, ingressus: nõ dicit, regressus. quasi per id detur intelligi, & per verbum, obtinendis, quod in recuperandis non habet locum decretalis.

¶ Recitat hic Innoc. & tamẽ Hostiensis & Guil. i Spec. de contumacia § sequitur. ver. illud autem. & ibi refert § hoc obseruasse Cle. iiij. & omnes auditores. Idẽ Io. An. Mo. & Compostel. Ŝ. de rescrip. capitulũ, in sic gl. vbi dicit hic iudicantem: ta... quod sequitur in glos. & illud etiam quod sequitur ... Fran. Vec.

¶ Glossa sequens quærit, & soluit.

e ¶ *Possessore.*] Quid si nullus possidet: sed duo, pone coelesti petũt? Dic idem propter eandem rationem. ŝ. de rescript. inter cæteras.

f ¶ *Ne per hoc.*] Ratio superioris dicti.

¶ Glossa sequens recitatur per quæstionem.

g ¶ *Vitiosus.*] non enim possunt ex possessione haberi sed solum ex canonica institutione. 1. q. 1. legum. de institu. ex frequentibus. ŝ. de regu. iur. c. 1. ff. de decur. Herennius. Si vero non ageret de ecclesia tanquam de beneficio, sed tanquam de proprietate: tunc bene haberet locum missio, vt probatur ŝ. vt lit. non contest. cap. 2. de eo qui mit. c. 1. ŝ. de ver. signi. dilecto.

h ¶ *Præsentia.*] C. de iudi. properandum. §. cum autem. ŝ. eod. lib. de arbit. cap. 2. in fin.

i ¶ *Diligenter.*] hoc semper est faciendum. 30. q. vlt. iudicantem.

¶ Glossa sequens recit. per quæstionem.

k ¶ *Fine debito.*] vt si liqueat vel liquere possit de causa, procedatur ad sententiam: secundũ ea quæ not. ŝ. de do. & contu. prout. & est necesse, quod constet de iure actoris, ad hoc vt sibi adiudicetur: nec sufficit quòd constet possidentem ius non habere, vt ŝ. de rescrip. olim. C. de rei ven. l. vlt.

VT LITE

VT LITE PENDENTE NIHIL innouetur.

¶ *Superiori titulo fuit dictum de quadam innouatione, quæ fit circa possessionem propter contumaciam vel: verum quia posset dubitare aliquis, an lite pendente aliqua possint innouari: vel verum omnia debeant remanere in eodem statu: ideo ad nos informandum de istis, ponitur præsens rub. vt lit. pend. nihil innouetur. Ex qua rub. colligitur, quod lite pendente regulariter nihil debet innouari: nam rubri. quæ habet ordinationem integrã, solet facere ius, vt notant. doct. super rubri. vt lite non contesta. in antiq.*

TITVLVS VIII.

Vt lite pendente nihil innouetur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel à prosecutione causa excludatur: si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.*

* Amplia ſ. ſtud cap. ad poſtulationes, præſentationes. Philip. & not quod ſuperſtes in iſto caſu ad potest ab alia parte eligi. Dom. Pontif.

Dispēdijs: Istra lacit: primo ponit cōstitutionis causam: secundo constitutionem prohibitoriam: ibi, *Statuimus* tertio decretum: ibi, *Aliàs*.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia collegiata vel regulari per mortem prælati, canonici vel religiosi conuenerunt in vnum tractaturi de electione prælati, & diuiserunt vota sua in duos: nam vna pars canonicorum vel religiosorũ vnum elegit, alia pars alium: quilibet electorum dicebat electionem suam præualere: nam licet vnus esset electus à maiori parte, alius à minori: tñ iste qui fuerat electus à minori parte, dicebat quod plures ex alia parte erant excõicati. & sic inter istos duos electos erat controuersia de præualiditate electionis: pendente processu, vnus istorum electorũ mortuus est: verum pars canonicorum vel religiosorum, quæ mortuũ elegerat, posset alium surrogare in locum illius mortui: & facere nouã electionem? Rñdet Romanus Pontifex, quod isti canonici vel religiosi non debent procedere ad nouã electionem, nisi prius cõstiterit, an electus superstes habeat ius in electione vel non habeat, sed in ipsi canonici vel religiosi, qui mortuum elegerunt, poterunt assistere processui: & cõstito quod iste superstes nõ habet ius in electione: ipsi canonici vel religiosi poterunt licite procedere ad nouam electionem.

Nota primo ex isto casu, quod propter diuersas electiones in discordia celebratas, ecclesiæ sæpenumero patiunt dãna & incommoda, quia non fit confirmatio alicuius: & pẽdente pcessu nullus posset administrare: modo lõgçua vacatio solet afferre damnũ ecclesiæ. c. quoniã. vt lit. non contest. in antiq. Nota quod principes debent obuiare indemnitatibus suorũ subditorũ: & maxime ecclesiarũ. Nota vlterius principalẽ effectũ huius cap. videlicet, quod si duo sint electi in discordia, & se opponãt ne alia fiat electio: si pendente cõtrouersia alter moriẽ, illi qui elegerunt talem defunctũ non possent aliũ eligere donec lis fuerit finita cũ superstite, & si constet quod superstes nõ habeat ius, ipsi possunt procedere ad aliã electionem. Quæritur quæ differentia est inter p̃sens cap. & cap. sequens? Rñdet. gl. quod in isto cap. nullus istorum litigantium adhuc obtinebat beneficium seu dignitatem, de qua litigabatur. in cap. vero sequenti alter litigantiũ habebat possessionẽ beneficij, postea alius mouit sibi quæstionem super possessorio: & pendẽte lite mortuus est.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quod declaret.*

a ¶ *Dispendijs.*] si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet vel à prosecutione causæ excludat: si lite pendẽte cum reliquo, fuerit alia electio facta, non tenet. Emanauit ad declarationẽ eorum, quæ not. Inno. & Host. ĩ. de arbi. ex parte. & de elect. dudũ. 2. & de restit. in integ. cap. 2. & Cõpostel. de constit. cũ M. ad finẽ.

ADDITIO. Et Guil. in Spec. de ap. ℣. pe. ver. verum. Io. And.

b ¶ *Dispendijs quæ*] dicitur dispendiũ longum & inutile: Cõpendium breue & vtile. de hoc de rescri. c. dispendia. [ĩ. hoc libro.]

¶ *Glossa sequens dicit hoc ius nouum: obijcit & soluit.*

c ¶ *Statuimus.*] constitutio ista noua est saltem inquantum dicit electionem nullam: maxime non interueniente aliqua inhibitione, vt ĩ. de arbit. ex parte. Sed dices, nonne secũda electio facta, prima non cassata, cassatur. ĩ. de electio. considerauimus? Item nonne secunda electio facta prima non cassata, valet interdum secundum ea quæ not. ĩ. de elec. auditis. scilicet quando prima nulla erat, & eligentes erant priuati potestate eligendi: Sol. illa iura & quæ in illis

CAP. I.

Dispẽdijs[a], quæ[b] propter electiones diuersas ecclesiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus[c], vt si aliquibus apud sedẽ Apostolicam, vel alibi[d] litigantibus[e], super electionibus de se in discordia celebratis, aliquem ipsorum mori[f], vel suo iuri renunciare[g], aut à prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi[h]: ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi pendente) nullatenus procedatur: Aliás attentata contra hoc electio ipso iure viribus non subsistat[i].

¶ Idem.

¶ *Si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, cedit vel decedit: si aliquis lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio: Si vero aliqui (quorum interfit) ad defensionem litis velint admitti: in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Ioan. And.*

CAP. II.

SIHI CONTRA

not. locum habent quando secundo electio fit prima nõ cassata, & nondum in litigium deducta: & sic intelligãt not. in dicto cap. auditis. Istud cap. & sequens loquuntur quando in litigium erat res deducta: & tunc secunda electio ipso iure fit nulla.

d ¶ *Alibi.*] Videbatur Host. differentiam facere s. de electio. dudũ 2. in glos. nunquid in hoc casu inter causas quæ pendebant in curia, & extra curiam. Arg. de etc. de maior. & obed. per tuas. de appel. si duobus. sed quo ad casum nostrum. nulla fit differentia, vt hic vides.

¶ *Glossa sequens respondet quod quomodo duas solutiones ponit: primam approbat: in fi. remittit.*

e ¶ *Litigantibus.*] Litigiosa est res de cuius dominio quæstio vertit inter petitorem & possessorem conuentione iudiciaria, vel precibus princip. oblatis, & iudici insinuatis, & per eũ futuro reo cognitis. C. de litigio. Authen. litigiosa. Dicunt tamen rẽ litigiosam non esse nisi per litis contestationẽ. facit pro eis ĩ. de offi. deleg. relatum. in Authen. de litigiosis. §. omnem. colla. 3. & optime. ĩ. de verbo. signifi. ex parte 2. Litis contestatio dicitur litis exordium. ĩ. de offic. delega. super quæstionum. §. intentionis. Sed dic contra[a] per supradictam Authent. litigiosa. & probatur ĩ. de offic. delega. gratum. vt lit. penden. cap. 1. & ex ijs quæ ibi not. Hostiens. ĩ. de testi. cautiam quæ 2. C. quando libel. l. 1. & 2. Quid autem quo ad hunc tit. inducat litis pendentia, habes in in cle. eo tit. cap. vno. Ioan. And.

a Idẽ Dom. Philip. vide gloſ. 1. 14. in c. 2. ſ. ſeque.

f ¶ *Mori.*] ĩ. de arbi. ex parte.

g ¶ *Renunciare.*] ĩ. de restitu. in integ. c. 2.

h ¶ *Excludi.*] vt s. eod. lib. de elec. si forte. & c. quamuis. & c. cupientes. §. quòd si per viginti. & §. sequen.

i ¶ *Electio.*] & in casu isto quærimus de iure ipsius defuncti, vt sciatur de iure superstitis coelecti. Ad hoc. 2. q. 1. in primis. licet enim appareat defuncto amplius non deberi, non propter hoc sequitur superstiti viuenti deberi. ad idem ĩ. de rescript. olim.

ADDITIO. Dicit Archidiac. quod etiam propter eligentes ferenda est sententia, vt sciatur an penes ipsos, vel quos ex ipsis remaneat electio: an vero sit ad superiorem deuoluta. ĩ. de electio. cum Vintonien. in antiq. & ĩ. eod. lib. & tit. quamquam. Sic & mortuo homine fertur sententia propter bona. C. si reus vel accusa. mor. fue. l. 2. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens format duas quæstiones quas soluit.*

k ¶ *Non subsistat.*] Quid si postea appareat illum superstitem ius nõ habere: nunquid conualescit dignitas vel beneficium in isto? Dic quod non: quia quod ab initio, &c. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. ĩ. de elec. auditis. ĩ. de reg. iur. non firmatur. Sed nunquid de nouo poterit eligi? Credo quòd sic per decre. ĩ. de elect. super eo.

ADDITIO. Hoc intelligitur vbi non est vitium personæ, vt quia electus non acceptauit scienter casum, & se liti non immiscuit: licet enim non sit in causa cassationis primæ electionis, quæ a principio fuerat nulla: hic tamen culpa incidens in facto, iuste faciet cassari secundam. ĩ. de excep. cap. 1. in fine. de concess. præben. c. 1. & ĩ. de præben. si beneficia. Ioan. And.

S*ibi contra quos.*] Primo ponit statutum prohibitoriũ interserens causam; secundo decretum: ibi, *Quòd si.* tertio prouisionem illius cuius interest: ibi, *Sane.*

CASVS. Titius possidebat beneficiũ, quod dicebam ad me pertinere, & spectare mediãte iusto titulo & canonica institutione: & dicebant Titium esse intrusum in illo beneficio: vnde fecit eum citari, & cõueniri super petitorio vel possessorio (non refert) secundũ Dominicum de sancto Gemi. forte intentaui interdictũ vti possidetis, vel vnde vi, & sic possessorium: vel intentaui petitorium: lite pẽdente ipse Titius possessor mortuus est, vel renunciauit iuri suo in manibus superioris: Quæritur vtrum ille ad quem spectat collatio illius beneficij possit illud conferre, vel ad illud p̃sentare idoneam personã, si sit patronus nondũ finita lite: quia collator vult cõferre alteri illud

alteri illud ius quod defunctus habebat: an posit? Rñdetur q nō, lite pendēte: & si fiat, nō valet collatio, nec præsentatio, nec electio si beneficiū sit electiuū: secus si petitor esset mortuus, qa alius posset subrogari loco mortui: Ratio est, qa superstitis petitoris interest, vt non fiat subrogatio in locum alterius: nā si faciat docere de iure suo, ipse facilius obtinebit possessionem beneficij, q̃ si alius esset subrogatus loco illius qui possidebat: Sed ista ratio cessat in petitore mortuo: nam possessor pp hoc nō amitteret possessionem: & ipsius possessoris non interest: qa paria sunt q subrogatus litiget cum ipso, vel ipse ordinarius: iuxta cap. ordinarij. š. de offic. ordi. eodem libro. Sed quid, ponamus q mortuo possessore ordinarius vult suscipere defensionem loco defuncti: nunquid ordinarius vel alij quorū interest, possunt adesse causæ, & ipsius causæ suscipere defensionem? Rñdet q sic: dum tamen suscipiant defensionem in eodem statu, in quo defunctus eā dimisit. Nota primo ex isto textu, ibi dignitatibus & psonatibus, q personatus non est dignitas: aliàs frustra diuersis nominibus appellaretur. l. si idem. C. de codicil. tñ iura vtunt istis nominibus pmiscue, vt in cap. cum accessissent. de constitut. in antiq. vbi primiceriatus vocatur dignitas, personatus, & officium. Qualiter autem differant, tractat Panor. in cap. de multa. de præbend. in antiquis.

Nota principalem effectum huius capituli, q lite pendēte inter aliquos super beneficio: si moritur conuentus: non potest ordinarius alium subrogare loco illius defuncti, nisi mortuo prius superstite: Sed hodie impetrat a principe, vt posit fieri subrogatio, nō obstāte isto cap. & hoc quando possessor moritur: secus si petitor, vt dictum est in positione casus. Nota q ordinarius licet non posit alicui subrogare loco defuncti possessoris: potest tñ adesse causæ: & tunc summarie debet probare quod sua interest: quo probato admittetur ad defensionem causæ: & tunc debet assumere causam in eodem statu, in quo defunctus eam reliquit: non autem potest petere, vt causa de nouo inchoetur.

¶ Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

a ¶ *Si lis contra quos.*] Si beneficiatus, ꝯ quē super beneficio litigat, cedit, vel decedit: si alius lite pendente cū superstite fuerit electus, nō valet electio: Si vero aliq quorū interest, ad defensionē litis velint admitti: i eo statu, in quo erat causa, admittent. Emanauit hæc decretalis propter ea, quæ š. proxi.

¶ Glossa sequens diuersitatem præcedentis casus declarat.

b ¶ *Possident.*] Ista ergo est diuersitas inter illum casum & præcedentem: quia in præcedenti nondum erant beneficia adepti: sed de electione litigabant: hic beneficia iam erant adepti.

c ¶ *Litigatur*] Expone vt dixi š. cap. proxi.

d ¶ *Malitiose.*] hoc fiebat isto modo: litigabatur contra mē super beneficio meo: cum ego non possem contra aduersarium me defendere: renunciabam, vt beneficium conferretur alicui potenti: qui litigantem iniuria & iure vexaret.

e ¶ *Huiusmodi.*] Possessa scilicet per illum cedentem vel decedentem, contra quem litigabatur.

¶ Glossa sequens primo exponit per locum à diuisione. secundo quæstionem soluit.

f ¶ *Finita.*] si apparuerit illos ius habere, nulla fiat electio: aliàs fiat electio vel præsentatio post sententiam, per eos, ad quos ptinet. Et intelligo decretalē istam, cū illi qui ꝯ illos cedentes vel decedentes litigabant, ex eo litigabant qa dicebant illas dignitates vel beneficia ad se spectare: alias nulla fieri haberet dilatio. Pone enim q clericus ꝯ clericum agit, petens ipsum ab ecclesia remoueri, qa criminosus vel concubinarius: moritur clericus accusatus lite pendente, cedit, vel decedit: nunquid per hoc impedient illi ad quos electio vel præsentatio pertinet eligere vel præsentare? Dic q non: quia statim illo cedente vel decedente finita est lis: & sic non habet locum hæc decretalis, quæ dicit expectandum finem litis cum superstite: & crimina extinguuntur morte. 23. dist. quorundam. cum suis concordan. Si autem petit illum ab ecclesia remoueri, & aliam sibi assignari, quam dicit ad se spectare: tunc locum habet decretalis. ad hoc š. de rescript. olim.

g ¶ *Præsentetur.*] Nota differentiam esse inter collationem, electionem, & præsentationem: quia hæc etiā hic ponuntur pro diuersis: habes hoc expressum. ī. de præben. cum in illis. §. cum autem.

h ¶ *Intererit.*] puta qui eligunt cedentem: vel præsentauerunt, vel contulerunt: vel forte quia expectabant primam vacaturam: & sic istud beneficium velut modo cessione vel morte vacans, sibi dicit deberi: vel similes psonæ.

¶ Glossa sequens dicit quid declaret: & exprimit fraudem antiquam.

i ¶ *In illo statu.*] optima fuit prouisio: & declarat quæ notant Inno. & Host. de iudi. qa V. ducebant enim causam illi beneficiati vsq ad finem: tempore sententiæ cedebant: subrogabantur aduersarij, quos oportebat de nouo citari: & iudiciū incipi ꝯ, qui iterum pducebant causam vsq ad conclusionem, & postea cedebant: Iterum veniebant alij, & idem faciebant: & sic non erat litium finis: & idē fiebat olim de nouitiis electis vel pśentatis: sed de illis hodie sublata est dubitatio per hæc verba. Et ꝯ hoc non dabat Hostien. aliud remedium, nisi q interpellata sedes Apostolica super his prouideret, & veritatem inquireret: sed hic optimum datum est remediū, vt in eo statu admittant, &c. & sic erit finis litium. & cōcor. ad hoc š. eo. lib. de electio. vbi periculum. §. sane. & ī. de exceptioni. pia.

ADDITIO. Et optime facit ff. de noxa. si quis a multis. §. fin. cum l. sequenti. in principio.

Nō enim ex iure primi, sed ex noua collatione secundus sibi vendicat: Vnde licet in beneficijs sit successio, nō th hereditaria. §. ... Moyses. & c. seq. & sic non obstat ff. de iud. ... ex cognitionibus ... dum Io. Mona. Io. And.

quos super dignitatibus, personatibus, vel alijs ecclesiasticis beneficijs, quæ possidēt, litigatur, lite pendente cedāt, vel forte decedant: ne propter nouos aduersarios, qui maliti ose interdum petitoribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispendium prorogari cōtingat: Statuimus, vt dignitates, personatus, vel beneficia huiusmodi, donec contra superstites lis finita fuerit, alijs nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam præsentetur. Quòd si secus actum fuerit, eoipso irritum habeatur. ¶ Sane si ad defensionem ipsius litis, aliqui quorum intererit, petierint se admitti: eos in illo statu, in quo ipsam inuenerint, decernimus admittendos.

TITVLVS IX.

De confessis.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Super facto negatiuo per partē improbabili (si iudici videbitur) est admittenda positio. Dominicus.

CAP. I.

STATVI-

DE CONFESSIS.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de actis respicientibus ordinationem litis: Nunc vero est dicendum de actis: quæ respiciunt merita & defensiones causæ, vt sunt confessiones, probationes: quare recto ordine annectitur rubrica de confessis.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. ideo melius intitulatā rubricam de confessis, quàm de positionibus: quia positiones non curamus in se, sed pp finem: propter responsionem scilicet ex qua habetur cōfessio: hunc enim finem respicit moralis philosophus: & hæc scientia supponitur ethicæ, id est, morali scientiæ, vt latus dixi in proœ. decre. super. 2. glo. Ioan. And.

STatuimus.] Hæc decre. non diuiditur pp breuitatē: Determinat autē notata per Host. in sum. de prob. §. quis debet probare. versic. nunquid ergo. & in Spec. de posi. §. septimo videndum. versic. 8. Quæ dat intelligere, q dubiū non procedebat in negatiua iuris, qualitatis, vel facti prægnantis: vel facti determinati, quæ veniunt in probatione: & per cōsequens in positione: Remissiones ponit glos. non possunt. Ioan. And.

¶ Decretalis ista ſm dñm Heliam sic summatur: Licet positio negatiua non posit probari nisi per cōfessionem aduersarij: est tñ ipsa positio admittenda de æquitate: licet nō esset admittēda de iuris rigore: quia de iuris rigore illud potest poni, quod potest probari. Summarid & casus dñi Helim.

¶ Pro intellectu huius capituli præsupponendum est quæ dicant positiones: vnde est sciendum, q cum actor libellum cui petit per reum rñderi: & reus rñdit eidē libello facto in prola: postea lite super eodē libello contestata, actor deducit suum factum qd cōtinet in libello per articulos: & illi articuli vocant positiones: eo qa sic incipiunt, ponit in iure & iudicio &c. sicut dictū est de articulis pbatiuis a libello agentis extractis, q appellant, intendit: quia sic incipiunt: intēdit talis actor corā vobis. Et fuerunt inuētæ positiones vt ponens releuet ab onere probandi per confessionē aduersarij: & istis positionibus tenet pars aduersa personaliter rñdere per verbū credit vel nō credit mediante suo iuramēto. cap. 2. ī. eo. Item præsupponendū, q iudex non debet indistincte admittere omnes positiones, sed debet videre an sint aliquæ captiosæ & impertinentes: & super illis ferre interlocutoriam sententiam, q tales positiones, sunt admittendæ: & tales sunt impertinentes & resecandæ:

CASVS. Tu & ego litigabamus coram iudice competenti: lite inter nos contestata feci meas positiones, inter quas erat aliqua positio negatiua: ita q illa positio continebat merū & purum factum, quod non

quod non poteram probare: vtrum iudex debeat admittere talem positionem negatiuam? R͂ndet Romanus Pontifex, ꝙ sic: & licet de rigore iuris talis positio non sit admittenda: tñ de æquitate poterit iudex illam admittere: immo ſm Hostien. iudex debet illam admittere: & si non admittat, ab eo poterit appellari: qa licet talis sit mere negatiua, & sic non

mus † a, vt positiones negatiuas b (quæ probari non possunt c nisi per cõfessionem aduersarij d) iudices e admittere possint f, si æquitate suadente viderint expedire.

possit probari: tñ pars aduersa forte confitebitur istum factum negatiuũ. Nota primo, ꝙ litigantes in causa possunt facere positiones: & ante litẽ contestatã, & post: licet aliq dicãt ꝙ debent fieri post litẽ contestatã, & nõ ante: qa bene verũ est, ꝙ in pricipali negotio debẽt fieri post litẽ contestatã, vt i c. prox. ĩ. eo. sed i emergentibus & exceptionibus, q̃ opponunt ante litis cõtestationem, possunt fieri positiones lite non contestata. Nota vlterius principalẽ effectum huius cap. videlicet, ꝙ licet mere factũ negatiuum non possit probari per testes: tñ illud factum negatiuũ potest poni adeo ꝙ talis positio est admissibilis: & eidem positioni tenebitur pars aduersa respondere: alias si noluit r͂ndere, talis positio habebit pro confessata, vt in cap. seq. Nota vlterius glos. quæ ponit decem per modum summæ in materia positionis.

Vide Paulum de Castro consil. 167. incip. ad primum. in 2. volu. & Cynũ in l. 2. §. sed quia C. de iuram. calum.

Positiones possunt fieri ante litis contestationẽ & post.

Negatiuum factum, licet sit improbabile, est tñ ponibile.

¶ *Glos. seq. per modum summæ recitetur sic: Circa materiã positionum quærit de decem: Primo quid sit positio: Secũdo, vnde ortũ habuit: Tertio, ad quod fiat: Quarto, in quo differat ab interrogatione: Quinto, quis respondeat positioni: Sexto, quando fiat. Septimo qualiter fiat: Octauo, super quo: Nono, de cautela ponentis: Decimo, de positionis effectu.*

a ¶ *Statuimus.*] Circa positionũ materiã, q̃ nõ habentibus practicã noua & ignota vr̃, scire debes primo, ꝙ positio ſm Gof. est dictũ loco interrogationis positiuum, vt quod olim iterrogatiue fiebat, fiat hodie positiue: pone i terminis. dicebat olim actor: quæro te dñe iudex an sit hæres, & ex qua parte: hodie dr̃: pono te esse talem hæredem. Itẽ pono te hæredẽ ex asse. Sed hodie etiam fiunt interrogationes, & ante litem contestatam: quod dic vt not. de iura. calum. cap. penult. & etiam post lit. contesta. ff. de interrog. act. vbicunque. etiam si sit conclusum in causa, vt ĩ. de fide instru. cũ Ioannes. Vnde potest describi, ꝙ depositio est breuis verborum formula, mentẽ proponentis continens ad veritatem eliciendã concepta. [Vincentius dixit, ꝙ positio est assertio alicuius dicti vel facti, vt ad ipsum r͂ndeamus. Ioan. Mona. dicit, ꝙ est narratio facti nõdum probati ad experientis intentum directe vel indirecte spectantis, quod intendit probari per r͂sionem aduersarii. Cyn. in l. 2. de iureiu. pp cal. dan. ponit diffinitionem. Ioã. de Aret. q dixit, ꝙ positio est alicuius substantialis vel adminicularis articuli causæ i iure facta expressio seu assertio. Iaco. vero de Rauenna diffinit, ꝙ est credulitas asserta, habens annexam interrogationem: vel iudicis suppletionem conferens ad probationem: vel vt ipsum, vel adminiculans. Archid. dicit hic, ꝙ positio est assertio alicuius facti, quo per r͂sionem ad ipsam pertinẽtem obligat reus: & actor probandi onere releuat: Cum positio etiam fiat per reum: incaute expressit de reo & actore in descriptione.] Habuit autem hoc verbũ ortum non solũ ex vsu hominũ diu in causis insolito: sed ex antiqua lege. ff. de leg. 3. Offidius. §. ex diuerso. ibi; pone (inquit) in credito, &c. ad idẽ ĩ. de li. cõtest. c. vno. de ele. dudũ 2. & ĩ. de testi. c. p̃sentium. Fiunt autem positiones, vt per confessionẽ aduersarij releuet ponens ab onere probandi, vt hic, & ff. de iureiur. eum q. r͂sio. nam & ad hoc fiunt interrogationes. ff. de interroga. act. l. 2. 3. & 4. Differunt autem positiones & interrogationes: qa positiones assertiue fiunt, illę interrogatiue: positiones a parte, illæ a iudice. Et dicunt quidam, ꝙ positiones tãtum fiunt post litem contest. interrogationes ante tantum: quorũ vtrũque falsum est: de interrogationibus supra dixi: de positionibus infra dicam. Ad positiones autẽ r͂ndere debet pars, nõ autem aduocatus: immo solent cauti iudices tunc r͂dentes aduocatos expellere 1. Scire tñ debes, ꝙ aduocatus q docet clientulum falsum r͂dere, tenetur aduersario illius damna resarcire, quæ ob hoc pertulit: puta ex onere ꝓbãdi vel amissione causæ. 50. dist. sæpe. ĩ. de iniur. c. vlt. ff. ad l. Aquil. q occidit. §. vlti. vnde solent aduocati dicere clientulis; si hoc confitearis, causam perdes: nec dicũt; si negaueris, animam perdes. de simo. Matthæus. in fi. Scire debes ꝙ positiones fiũt in causa: & ad eas r͂detur per iuramentum calumniæ vel veritatis in causa p̃stitum: vnde vr̃, ꝙ solum post litem contestatam fieri habeat: cum post litem contestatã iuretur. ĩ. eo. lib. de iur. cal. c. 1. Sed dic, ꝙ quandocunq; faciendę sunt ꝓbationes, fieri possunt positiones siue ante litis contest. siue post. Nec obstat quod de iuramento dictum est ĩ. quia iudex ponẽtẽ ante litis cõtest. faciet iurare se credere & æstimare verum esse qđ ponit: & aduersariom quòd verum r͂debit: possunt enim ante litis cõte. exceptiones opponi, super quibus faciẽda est probatio: ad cuius releuationẽ fiant positiones: pone enim, excipit ꝙ actor excõicatus est, qa percussit clericũ, & sic ab agendo repellendus: ponet ipse reus, & hoc modo: Pono ꝙ percussisti talem. Item ꝙ in tali parte corporis. Item ꝙ cum gladio. Item

Positionis descriptionem.

Positiones vnde habuerũt ortum.

Positiones quare fuerunt introductæ.

Positio & interrogatio qualiter differant.

1 Verũ quãdo cõstat ꝙ sit admittendus. secus si hoc nõ constet. Panor.

Positiones quando possunt fieri.

quòd in tali loco. Item quòd tali die. Item ꝙ talibus præsentibus. Item ꝙ turbatus ex tali causa percussisti illum. Item ꝙ animo iniuriandi. Item ꝙ ille tunc erat clericus. Item ꝙ erat in possessione clericatus. Item ꝙ sciebas illum clericum esse. Item ꝙ vidisti eum tonsuram & habitum clericalem deferentem. his per actorem confessatus, probata est excõicatio: alias reus hoc probet mutando verba & dicendo, intendit ꝓbare, &c. Post litis cõtest. pone ꝙ peto ab ecclesia aliquem, quam ȝ iura retinet remoueri: dicam, pono ego talis iuramẽto meo, ꝙ talis habet & possidet ecclesiam sancti Petri. Item ꝙ habet & possidet ecclesiam sancti Marci. Item ꝙ quælibet earum habet curã animarum. Item quòd eas post conciliũ acquisiuit. hoc confessato succumbit reus: nisi dispensationẽ vel iustam causam ostendat: & idem in similibus. Scias autem ꝙ positiones fieri debent super cõtentis in libello: & ad ea pertinentibus, vel pertinere valentibus: ex parte actoris ad itentionem fundandã: ex parte rei ad extenuandam. 4. q. 4. c. 1. Fieri autẽ debẽt de facto rei: qa ad factum alterius nõ cogitur r͂ndere. ff. pro suo. l. fi. Et sunt in scriptis offerendæ iudici, vt videat an sint impertinentes, impossibiles, captiosæ, negatiuæ, saluo eo quod hic dr̃: & sic eas repellat. & de hoc dicam. ĩ proxi. quas si admittendas viderit, in actis curiæ suæ scribi faciet. de proba. quoniam. ĩ. eo. lib. de rescri. cum in multis. ff. de re iud. l. acta. ad illas postmodũ faciat aduersarium r͂ndere: vel de veritate, vel credulitate 2, habita distinctione, an de veritate vel calũnia tãtum sit iuratũ. ĩ. tit. p̃xi. c. 2. & r͂siones scribi faciet sic: fatetur, vel negat: credit, vel non credit. Cum autẽ ex iuramento de calumnia, vel de veritate r͂det: an possit dicere, dubito. not. ĩ. de iura. calum. cum causam. in prima glos. Caueat autem ponens i positionibus suæ intentioni p̃rijs, vt agat petitione hæreditatis, vel quorum bonorum, non dicat se post mortẽ possedisse defunctũ: Si agat Publiciana, non ponat se emisse à vero dño: Si agat, Vti possidetis, non dicat aduersarium possidere: & idem in similibus. Est autẽ positionis effectus, vt is q ponit, quod ponit, cõfiteri dicatur 3: vt ĩ. de iureiur. cap. vlt. vbi dicam de hoc: & an positio vel responsio ad eam reuocari possit.

b ¶ *Negatiuas.*] quę est ratio, quare positio de negatiua, quæ aliter ꝓbari non potest, fieri non poterat 4. Breuis est solutio: negatiuę quædã probari nõ possunt. super quod dic vt not. Ioan. 6. q. vlt. accusator. Bernar. ĩ. de elect. bonæ 2. §. ꝓ vero. Accur. ff. de probatio. l. 2. sed positio in locũ probationis venit: illud ergo in positione debet admitti, quod admitteret i probatione. de hoc not. Gof. ĩ. de electione. dudũ 2. Item positio negatiua ꝓbari debet: sed negatiua non probatur, vt supra, ergo, &c. Itẽ negatiua positio nõ ponit: sed remouet. Et hoc siue sit negatiua explicata, puta ꝙ nõ cognoui Bertã. de frigid. cap. 1. vel non fui citatus. de electio. bonæ. siue implicita, vt pono ꝙ in electione tantum quatuor canonici p̃sentes fuerunt: de causa pos. cum ecclesia. positiones ergo has negatiuas iuris rigor repellit: sed æquitas eas admittit, si iudici videbitur, vt hic.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. negatiua dicit carentiam: & sic nõ existentiã: & nõ entis nõ sunt species nec differentiæ, ſm philosophũ, Cũ ergo ꝓbatio habeat fieri per principia, sicut causarum habet ostendi per causam, & principiatum, vt species per genus & differentiam: & quia hoc habet affirmatiua & nõ negatiua: ideo affirmatiua probari potest per rerum naturam, id est, per principia, quæ sunt inducentia naturam rei. propter hoc dixerat Pet. de Bellap. ꝙ ius ciuile talem probationem non nouit, vt ponit Cy. vt C. de non numer. pec. l. 3. in fine. Ioan. And.

c ¶ *Non possunt.*] Pone nego literas ad lites de mandato domini impetratas 5. Vel nego pecuniam numeratã, quam promiseram instrumento solenni: & spe futuræ numerationis. [Vel si pono ꝙ nõ fuisti institutus de auctoritate diœcesani. de cleri. peregri. c. fi. de instit. cap. 3. secundum Host.] Hæc & similia non possunt probari nisi per confessionem aduersarij.

ADDITIO. Et ideo cum nõ sit nisi vna species probationis, magis succurrendum est ponenti. argu. ĩ. de testi. cap. vlt. & ĩ. de testi. cogen. dilectorum. de proba. cap. 2. & cap. ad nostram. ff. de testi. l. curent. C. de reb. cre. generaliter. §. responso. C. de hære. l. penult. secundum Hostien. Ioan. And.

d ¶ *Aduersarij.*] Dicebant quidam doctores antiqui negatiuam positionem admittendam indistincte. Et quod dicitur, ꝙ negatiua probari non potest, verum est per testes: per confessionem autem aduersarij bene. & probatur hoc ĩ. de tempo. ordi. dilectus. de æta. & qualita. cap. vlti. Ioan. And.

e ¶ *Iudices.*] ordinarij, delegati, vel arbitri. ĩ. de proba. quoniam ff. de arbi. l. 1.

ADDITIO. Et C. de arbit. l. penult. §. vlt. Hostien.

f ¶ *Possint.*] non quicqd iudicis potestati permittitur, iuris necessitati subijcitur. ff. de iudi. l. non quicqd. ad hoc. ff. de offic. præsi. l. sæpe. &

2 Et hoc secundum not. hic Iann. scilicet qñ sufficit quando que respondere de credulitate. committitur ĩ. tit. 1. c. 2. Ioan. And.

3 Sic vt aduersari⁹ nõ debeat probare quod pars ponit non ea posita: et ex illa positione tanquam ex confessione condemnari. Dom. hic obstat c. fi. hic alleg. sed illa positio fuit per pac tũ acceptata quæ si non fuisset acceptata, poterat reuocari. c. malitiis. de iureiu. vide Do. in c. abbate sane. ĩ. eod. de re iud. in col. Pano.

4 Dicit Hostien. hoc an doctores p̃ numerum p̃iurij: videtur enim r͂dẽdo ꝙ probare nõ poterat, facile deierare. Io. And.

5 Hanc ponet per iuramentũ de credulitate: sequentem bene potest ponere per iuramentũ veritatis. Io. And.

ſæpe.&l.ſeq.Per quæ vi q optioni iudicis relinquatur: peccat tñ iudex reijciens,ex quo poſitio facit ad cauſam, & æquitas ſuadet: cum æquitas ſcripta rigori iuris præferatur. C. de iudi.placuit.de iur.& ſer.cor.l.ſi qs ſeruo.& æquitatem ſemper habere debet præ oculis,vt 4.q.3.cap.1.& J.de re.permu.cap.vno.ff. de eo qd cer. lo.l. q ſi Epheſi. in fi. nec ſit arctanda probandi copia. 14.q. 2. quamquam.C. de proba.l.vlti.ſm Hoſt.tenetur: & ſi non admittat, poterit appellari. Ioan.And.

Si poſt.] Sunt duo dicta: Secundum ibi, Verum. Dominicus.

Casvs. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario vel delegato:lite cõteſtata ſuper meo libello,dedi meas poſitiones, & aſſerui eas medio meo iuramento: dicẽdo, credo illud quod pono eſſe verum:hoc facto petij,vt tu rñderes meis poſitionibus:vnde iudex tibi præcepit,vt tu rñderes meis poſitionibus per verbũ credit, vel non creditur autem recuſas rñ dere:quæritur quæ pœna venis puniendus? Rñdetur q meæ poſitiones habebuntur ꝓ confeſſatis: ſic iudex poterit & debebit te condemnare in petitis: nã de petitis cõſtat per tuam cõfeſſionem interpretatiuam,id eſt, inductam ex interpretatione iuris:& illud verũ, niſi proponas aliquam exceptionem.Sed quid ſi nõ comparuiſti in die tibi aſſignato ad rñdendũ meis poſitionibus:an poſitiones habeatur pro confeſſatis? Rñdet q non: ſed ꝯ te poterit iudex procedere tanquam ꝯ contumacem: nam ſi nõ liquet de cauſa,iudex te excõicabit,vel mittet me in poſſeſſionem. Not.primo ex iſto cap.q facta litis conteſtatione antequam fiat poſitiones, debet præcedere iuramẽtum de calũnia: hoc tñ non eſt de ſubſtantia,vt dictũ fuit ȝ.de iuramen. cal. cap. 1.

Nota q ſi iurato de calũnia ponens fecit iuſſum fieri aduerſario,vt poſitionibus rñderet:& aduerſarius nolet rñ dere,tunc poſitiones habẽtur pro confeſſatis: & ſic tacens habetur pro cõfeſſato, ſi confeſſio vergat in detrimentum & præiudicium ſuum: & ſi negatio tenderet ad ſuum præiudicium & incõmodum,nõ ſimiliter poſitiones haberentur pro negatis. Nota vlterius,q q potest rñdere poſitionibus ſuæ partis aduerſæ p procuratorem,dum tñ ille procurator habeat ad hoc ſpeciale mandatum, & q poſitiones ſint inſertæ in procuratorio:& detur mandatum ꝓcuratori,vt fateatur talem poſitionem & talem:alias non haberet mandatum ſufficiens.

Nota q paria ſunt,non venire ad iudiciũ,vel venire,ſed contumaciter recedere.cõcor.cap.1.de iudi.in antiq. Nota q maior eſt contumacia illius q comparuit,& non vult facere illud quod ſibi facere incumbit,q̃ illius q non comparuit.hoc habet præſens cap. nam maior pœna imponitur ei,q comparuit & cõtumaciter receſſit,q̃ ei qui nõ comparuit. Not.etiam q taciturnitas habet ꝓ cõfeſſione.Ad hoc de poſtula.prælato.cap.1.& de ord.cog. cap.cũ dilectus. Nota finaliter q recedẽs a iudicio ſine iudicis licentia, punitur tanquam contumax.ad hoc de iudic.c.1.11.q.3.certum. & de elec.ſi poſtquam.ȝ.eo.lib.Dominicus.

¶ *Prima gloſſa ſummat,& dicit vnde ſumpta.*

a ¶ *Si poſt præſtitum.*] Si reus iuſſus poſitionibus reſpõdere recuſat, vel ſi contumaciter recedit, habebunt ꝓ confeſſatis: ſecus ſi priuſquam ſic iuſſus eſſet,contumax fuerat:ſed tunc ꝓcedetur ꝯ eum,tanquam ꝯ contumacem. Tracta fuit hæc decretalis de extrauaganti Alexan.quæ incipiebat, Retuliſti.alias,Dilecto filio. Io. And.

b ¶ *Aut.*] quo ad ſpirituales cauſas exponimus ꝓ et, in eis enim in vtroque iuratur,vt ȝ.de iura.calũ.cap.1.§.vlti.& ſic eſt ſimi. C. de verb.ſigni.cum quidam.

c ¶ *Iuramentum.*] Nota pro opinione illa quæ habet, q ſolũ poſt litem conteſt.fiant poſitiones: Sed dic vt dixi ȝ.c. prox. & reſpicit quod communiter fieri ſolet.

¶ *Gloſſa ſequens quærit,apte ponit,& ſoluit contrarium.*

d ¶ *Reus.*] Quid de actore vel eius ꝓcuratore? Dicunt quidam q cadit ab intentata actione.ȝ. de iura.calum.cap.vlti.,C.de iura. calũ.l. 2.§.quod ſi actor.Ad poſitiones enim rñdetur ex vi iuramenti: & ideo pœna iurare nolentis hic locũ habeat;quod nõ credo:ſed dic vt dixi ȝ.in prox. glo. q hic reſpicit, quod cõiter accidere ſolet, ſiue poteſt,ſcilicet,q actores probare habent,& ſic poſitiones facere:ſed idem econuerſo,ſcilicet vt habeatur ꝓ confeſſo tam actoris & rei ſit æqua conditio. j.de reg.iur. non licet actori.

e ¶ *Procurator ipſius.*] Nota procuratoris contumaciam poſt litem conteſt.domino nocere.de hoc ȝ.vt lite non conteſt.c.1.in fi.

Additio. Hoc etiam ꝓbatur de taciturnitate: & facit ff.de ꝓcur.non ſolum.in prin.vide de hoc.& aliquid dixit Inno. de poſtul. præla.cap.1.& Guil.in Spe.de poſi.nouo.poſt prin.Io.And.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si reus iuſſus, poſitionibus reſpondere recuſat: vel ſi contumaciter recedit:habebũtur pro cõfeſſatis: ſecus ſi prius quàm ſic iuſſus eſſet, contumax fuerat:nam tũc procedetur contra eũ, tanquam contra contumacẽ. Io. And.*

CAP. II.

SI poſt præſtitum [a] veritatis aut [b] calumniæ iuramentũ [c], reus [d] vel procurator [e] ipſius, poſitionibus ab aduerſario ſibi factis, interrogatus iuſſuſque [f] à iudice † reſpondere abſque rationabili [g] cauſa recuſet, aut nolit, ſeu contumaciter ſe abſentet: haberi debet ſuper his, de quibus in eiſdẽ [h] poſitionibus interrogatus extitit,pro confeſſo [i]. ¶ Verum ſi

¶ *Gloſſa ſequens dicit quæſtionem ſolut.*

f ¶ *Iuſſuſque à iudice.*] Per hanc litteram bene vr determinata illa antiqua altercatio,quã quærunt:ſi iudex citat partem, etiã poſt iuramentum præſtitum,vt veniat rñdere poſitionibus:& citata venire non vult:an poſitiones habeantur ꝓ confeſſatis? Et licet quidam dixerunt quód ſic,puta quód nõ [1]: Ecce enim q tex.dicit, iuſſus à iudice:& ne credat aliqs q alis iuſſus factus p nuntium ſufficeret,ptẽmittit,interrogatus:dic igitur licet ſit iuſſus p nuntium,non per ſu iudicem (& hoc conceſſo) non tñ eſt interrogatus à iudice, quod requirit hæc conſtitutio: vnde & infra ſubmittuur(verũ ſi antequã rñdere ſic iuſſus fuerit)ſcilicet ab ipſo iudice interrogatione præmiſſa. Maiorem ergo reputauit contumaciã illius q interrogat a iudice,& ab eo iuſſus reſpondere non vult:q̃ illius q citatus p nuntium vel litteras:etiam hoc expreſſo venire non vult.

Additio. Opinionem glo.tenet Archid.& Dy.videtur cõcordare in regula,contra eum.j.de reg.iur.

¶ *Gloſſa ſequens recit.per quæſtionem,quæ ſit rationabilis cauſa: & ponit 12.exempla.*

g ¶ *Abſque rationabili cauſa*] Puta ſi poſitio ſibi ꝓpoſita ſuperflua eſſet vel impertinens [4], quæ probata non releuaret. C.de prob. ad probationem. 30.q. vlti. iudicantem. ibi,ad rei veritatem &c.ȝ.de offic.archi.vt noſtrum.Vel obſcura.4.diſt.erit.de ſpon. de muliere. C.de tranſac.vt reſponſum.Vel generalis.ff.de leg. 2.Titia.1.reſpõ. Item ſi ſit de facto alieno,vt dixi ȝ.c. proxi. Itẽ ſi ſit captioſa: puta quæ detegat periurium reſpondentis, non eſt admittenda: puta pater conuentus iurauit nil eſſe in peculio:tutus eſt igitur exceptione iuriſiurandi à patre delati:niſi pro rebus poſtea quæſitis: poſtea in poſitione dicunt aliquæ res fuiſſe in peculio tempore quo iurauit.:per hanc detegitur periurium eius: vnde rñdere non cog. t. ff. de iureiur.l. duobus.§.ſi. Nulli enim iniiciendus eſt laqueus.22. q.1.de viduis. Item ſi ſit multiplex,vt pono q poſſidet talem eccleſiam ad tale monaſterium pertinentem.vel pono q Titius filius P. debet mihi x.vel his ſimilia: poſſet enim alterum eſſe verum, alterum falſum:& ideo petit explicari:vel ipſe inter explicet dicendo vtrunque falſum:vel hoc verũ,hoc falſum. Vel poterit ſimpliciter poſitionem negare:etiam ſi alterum verum ſit.ff.de reb. dub.ſi is q ducenta.§.verum 3.q.9.pura.9.diſt.ſi ad ſcripturas. Vnde vr q ad multiplicem poſitionem rñdere bene teneatur,cum habeat ſupradicta remedia. Ad hoc optime J.tit.proxi.præſentium.§. præterea. Conſueuerũt aũt aduocati dicere,pono hæc:&. ſi nõ credis cõiunctum,pono diſiunctum:ad quam tñ rñdere non compellitur [5], vt quibuſdam vr per iura ſupradicta:non enim ponit vt debet. Item ſi poſitio ſit iuris,vt pono q impubes poteſt condere teſtamentũ: vel his ſimilia:& ad hoc non compellitur reſpondere [6] cum enim ius quis probare non cogatur, ſed factum:ergo nec ponere,cum ſuccedat in locum probationis.ȝ.eod.cap.proxi.ergo tanquam ad ſuperflua non cogitur rñdere.item ſi ſit impoſſibilis vel ꝯ naturam: vt ſi ponit virginem peperiſſe:vel patrem iuniorem filio.17.q.2.cap.decreta.§.cum ergo.ad hoc ȝ.de confeſ.cap.vlt & quod ibi not.ff. de interro. act.l.cõfeſſionibus.& l.ſeq. Item ſuper crimine eius ꝯ quẽ ſiunt, non admittuntur poſitiones [7], de pœ.diſtin. 1. cap qs aliquando.§.item illud Ioannis.verſi.non tibi dico. Hæ ergo & ſimiles ſint rationabiles cauſæ ꝓpter quas reſpondere non teneatur. Item ſi procuratori fiunt poſitiones ſuper aliquo emergenti, de quo ꝓbabiliter non imputetur domino ſi non inſtruxit ꝓcuratorem,vene habebit ꝓcurator inducias ad conſulendum dñm: ſecus in principali ſuper quo a principio inſtrui debuit.ȝ.de iura.calum.in pertractandis.vide de hoc per Inno.& Hoſtien.

¶ *Gloſſa ſequens ſoluit dubium.*

h ¶ *Eiſdem.*] ſcilicet quibus reſpondere non vult:& per hanc litteram dico,q ſi quibuſdam rñdeat: & poſtea alijs rñdere noluit: illæ quibus iam reſponderat,non habebuntur pro confeſſatis, ſi eas negauerit: pœna enim vlterius non debet extendi, ſic de his quæ fiunt a maio.parte cap.quæ ſunt. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, argu. oppoſito ponit, & ſoluit ſimul ponit dictum quod additio corrigit.*

i ¶ *Pro confeſſo*] numquid ipſo iure,aut per ſententiam? Videtur q per ſententiam,(& hoc tenet Ioan.Mo.) ſm ea quæ not.ȝ.de iura. calum.cap.vlt. dicebat Tan. q tacens non habebatur ꝓ confeſſo: nec ꝓ negante:per regu.ff.de reg.iur.q tacet.j. eo.t. is qui tacet, ibi dixi. Quid ergo fiet? ſm eum compellitur reſpondere per excommunicationem: in poſſeſſionem miſſionem, captionem pignorum mulctam:&

[Margin notes:]

[1] Quæ vide in Spe. de poſi.§ oſtenſo. ver. iſt quæritur. & § nono.verbo.verum & §.de nono.& ver. poteſt. Ioh. And.

[2] Not. Hoſt.J. c. pri. & Archi.hic, q ſi in obſcura quam ſit poſitio ad inſtantiam aduerſarij iudice nõ præcipiente rñdeas, tenet illud. ff. de interrog. ac. l.ſi ſine.ȝ.de dolo,proue. vide de hoc. Io.And.

[3] Idẽ Bart. in l.2.C.eo. Panormi. i. 2. col cauſa. Guido Pape conſil. 7.

[4] Et de hoc cõtra in dubio aut eſt admittenda ... Io.And.

[5] Verum eſt ſi ſimpliciter dicatur, pono poſitionibus ...

[6] Bene dicit ... Fonta.

[7] Fallit ſi crimen ... Fonta.

[Left margin:] Idem Io. Mon.& Ar ch. ... Hoſt. ... Io. And.

mulčtã, & his similia.ĩ. vt lite nõ contest. tur.& cap. quoniã.ff.de vent.inspi.l. 1.§.cogenda igitur.ff. si quis ius di.l. voa. & facit sm Host.de elect.bonæ.versi.ʒ legati. Sed hodie ꝑ confesso haberi debet, vt hic vides. Ad hoc ff.de iterroga.act.de ętate.§.q tacuit.& idẽ iuris de obscure respondente, nisi declaret, vt ea.l.§.nihil. Et quod dicit, ꝙ habetur ꝑ confesso, intellige si confessio est damnosa: aliàs si esset sibi vtilis, haberet pro negante [a], vt ff.de interrog.act.l. non alienum.& l.de ætate. §.1. vsque ad vj. In interrogationibus procedat hoc: in positionibus nõ credo, in quibus satis sit ponẽti ꝙ habeat intentum suum. Ioan. And.

ADDITIO. Diuersitatis ratio: quia iudex super dubio iterrogat, nec iurat: pars vero ponit super certo, & iurat. Ioan. And.

a ¶ *Ratio dictauerit.*] quod dic vt not. ĩ. de do.& contu.prout.

antequam respondere sic iussus fuerit, eum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso non debet haberi: sed est aliàs contra eum, tanquam contra contumacem (prout ratio [a] dictauerit) procedendum.

[Marginal notes: ᵈ Idem Hostiensis & Archidiaconus & Gulielmus in Speculo de posi. §. nunc vero, in vers. illud. Ioan. And. — ᵉ Hæc duo verba & attestationibus desunt in plerisque manuscriptis. — ᶠ In manuscriptis, eliq; demptis, legitur ita Gregorius nonus.]

TITVLVS X.

De testibus [& † attestationibus.]

¶ Gregorius nonus † in concilio generali Lugduñ.

DE TESTIBVS ET attestationibus.

[Margin: ᶜ Continuatio dicti Heliæ.]

¶ *Dictum fuit supra titulo proximo de confessis. verum quia sæpe contingit, quod pars aduersa non confitetur positiones actoris, sed illas negat, & sic actor arctatur ad probandum sua facta, quæ potest probare regulariter per testes, ideo post rubricam de confessis, conuenienti ordine ponitur rubrica de testibus. Notanter dicitur, quòd facta probantur regulariter per testes: quia aliquoties scriptura est de substantia actus: non tamen est de substantia probationis ipsius actus.l. 1. C.de fide instrumentorum.*

Ediatores.] Ponit dictum, cui subdit duplicem determinationem.

¶ Præsupponendum pro intellectu huius cap. quando dicatur quis agere ciuiliter pro crimine simoniæ: Dicẽdũ ꝙ in crimine simoniæ dicitur quis agere ciuiliter quando agit & tendat vt simoniacus priuetur beneficijs suis: sed si agat & tendat vt priuetur ordinibus suis: dr̃ agere criminaliter. Secundo præsupponendum est, ꝙ aliquotiens quis est socius criminis & muneris simul: aliquando quis est socius criminis tantũ, & nõ muneris, vt volebam obtinere ab epõ Pictauen. aliquid spiritale: ego sciens ꝙ ipse diligebat temporalia, habui aliquem de suis familiaribus: & conueni cum tertio, vt promitteret aliquem equum epõ, vt possem habere spiritale: iste mediator nihil accepit, sed gratis fecit. talis dicitur socius criminis tantum, & non muneris: aliquando autem conuenio cum mediatore, & aliquid sibi do pro pœna: tunc talis dicitur socius criminis & muneris simul.

[Margin: Casus literalis domini Heliæ.]

CASVS. Accusabã Titũ de simonia: oblato libello, & super eodẽ lite negatiue contestata, iusoque per reũ meis positionibus, petij me admitti ad ꝓbandum intentionem meam, & produxi aliquos testes: accusatus proponit, ꝙ mei testes nõ sunt admittendi ad testificandum ʒ se: qa fuerunt socij & participes criminis: an illa societas criminis repellit eos à testificãdo? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut ago ʒ simoniacum ciuiliter, vt ipse priuetur beneficijs suis, & non deponatur ab executione ordinũ: & tunc distinguitur, aut accusatus opponit ʒ meos testes, ꝙ ipsi fuerũt socij criminis & muneris simul, & tunc dicit Romanus Pontifex ꝙ isti testes repelluntur à testificando: licet super crimine simoniæ agaĩ ciuiliter: alij sunt socij criminis tantũ, & non muneris: qa præstiterunt operam gratis: & tunc admittunĩ, & est speciale in crimine simoniæ, vt socius criminis admittatur ad testificandum: & illud est ob detestationem criminis: aut agitur ʒ simoniacũ criminaliter ad depositionem ordinum: & proprie ab executione ordinum: qa quãtum tunc quis deponatur actualiter, non priuatur ordinibus sibi semel collatis: immo si celebraret, conficeret verũ corpus Christi, vt tenet glo. in cap. degradatio. ĩ. de pœnis. ideo ꝓprie agitur ʒ simoniacum criminaliter ab executione ordinũ, & tunc non admittunĩ socij criminis ad testificãdum ĩ causa criminali intentata criminaliter. Nota primo ex isto textu, ꝙ socius criminis regulariter non admittitur ʒ socium criminis: qa par delictum testem repellit.

Nota vt ĩ speciale ĩ crimine simoniæ: idem ĩ alijs criminibus exceptis: sicut ĩ crimine læsæ maiestatis, & hæresis, videlicet ꝙ socius criminis admittitur ʒ socium ĩ crimine ĩtentato ciuiliter: dum tñ sit socius criminis tantum, secus si esset socius criminis & muneris simul: secus ĩ crimine criminaliter intentato: qa tunc non admittetur socius criminis tantũ: & multo minus socius criminis & muneris simul. Quæri qualiter accusatus potest opponere ʒ testes ꝓductos ꝙ sunt socij criminis, nisi ipse accusatus cõfiteatur crimẽ: & tunc si confiteatur, non erunt necessarij testes ad ipsum conuincendum, sed sua confessio erit sufficiens ad ipsum condemnandum. cap. 2. de cõf. in antiq. Dicit glos. ꝙ poterit accusatus opponere ʒ testes, ꝙ sunt socij criminis tribus modis: Primo modo accusatus ꝓponet crimen generaliter dicendo, ꝙ talis testis est simoniacus: & sic glos. vr̃ fateri ɔtriũ, videlicet ꝙ si accusatus simpliciter diceret, ꝙ talis testis est socius criminis, sua confessio esset sufficiens ad ipsum condemnandum. Alio modo dicit glos. videlicet, ꝙ accusatus hoc poterit ʒ testes opponere, ꝙ testes fuerunt socij criminis, nec per hoc vẽ confiteri crimen. qa excipiens nihil videtur confiteri de intentione aduersarij, & ĩ hoc remanet glos. Item qa vr̃ confiteri ɔtrium actum: tñ si hoc modo respõderet, mendacium committeret. Nota finaliter ꝙ de crimine potest agi criminaliter & ciuiliter: & quando dicatur agi de crimine simoniæ criminaliter vel ciuiliter, vide optimũ text. in cap. per tuas. ĩ. de simo. in fine. Dominicus.

¶ *Socius in crimine simoniæ admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter: aliàs non. Ioan. And.*

CAP. I.

Ediatores [b] †, per quos [c] scelus simoniç plerunque [d] committitur, ad testimoniũ [e] contra sceleris eiusdem auctores [f], in detestationem criminis [g], admittuntur: si non agatur criminaliter [h], sed ciuiliter [i], & emolumentũ

[Margin: ᵍ Vide cap. quibus ad abolendam, tit. de simonia, in 2. compilatione, vnde hæc decretalis est detrumpta. & c. per tuas. in prima, cum ibi notatis in hoc eodem libro, tit. de simonia.]

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid determinat.*

b ¶ *Mediatores.*] Socius ĩ crimine simoniæ admittitur in testẽ, si sit socius criminis tantũ, & agatur ciuiliter, aliàs non. Ista decretalis & sequens fuerant Gregorij, & deberent esse in antiqua cõpilatione vltimæ in titulo. & per hanc decretalẽ modo rationem recipiũt glossæ illæ Ioan. & Ber. 4.q.3.§. item in criminali. ver. liberi. in 1. glos. quam quidam nõ habent. & de testib. veniens. 1. in glos. penult. q indistinctè dicebant, quòd in hoc crimine socius criminis tantũ admittebatur in testem: criminis vero & muneris non: distinctio enim illa locũ habet, cũ solum agiĩ ciuiliter: si enim criminaliter, socius etiam tantum criminis repellitur, vt hic vides. ad hoc ĩ. eod. testimonium.

ADDITIO. Corrigit etiam quod notat Goffr. in sum. de simo. in fine, vbi simpliciter dicit hos mediatores a testimonio repellendos. Ioan. And.

b ¶ *Mediatores.*] qui proxenetæ dicunĩ. [Canon vocat illos interemptores. 91. dist. cap. penul.] & salarium quod eis datur, dr̃ proxeneticum. ff. de ꝓxene. l. 1.& 2. & si in spiritualibus salarium recepit, vel aliquam promissionem commodi temporalis, simoniacus est. de simo. cum essent. & tunc non admittitur etiã si ciuiliter agatur, vt hic in fine. & ĩ. eod. veniens 1. & infamis est. 1.q. 1. si quis episcopus. & 1.q.3. si quis præbendas. & beneficijs priuandus. ĩ. de elect. per inquisitionem. & deponendus. de confes. cap. 2. de simo. non satis. ibi, vel consenserint.

c ¶ *Per quos.*] id est, quorum ministerio.

d ¶ *Plerunque.*] ergo non semper, quia interdum sine mediatore inter se componunt simoniaci. de simo. de hoc. & c. veniens. cum simi.

e ¶ *Ad testimonium.*] Nota quòd ad præsumptionem faciendam bene admittentur, sed non ad probationem. 4.q.3. cap. si testes. §. liberi. quæ dic vt not. 15.q.3. nemini. de confes. cap. 1. de testib. veniens 1. Et not. ꝙ dicit, testimonium, quia circa accusationem nihil hic statuitur, sed statur iuri antiquo, 2.q. 1. in primis. in fine. 15.q.3. sane de simo. tanta. & c. licet Hely. & c. per tuas. & ei quod not. 2. q. 8. in summa.

[Margin: Testis qui nõ admittitur ad probationem, admittetur saltem ad præsumptionẽ faciendam.]

f ¶ *Auctores.*] Cum interdum etiam per alios conuinci non possit. ad hoc ĩ. de testib. cogen. c. vlti. vbi ad detegẽdam coniurationem inducuntur socij & iurati. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas.*

g ¶ *Criminis.*] Alias tanti criminis. & concor. 1.q. vlt. c. vlt. ĩ. de simo. tãta. & cap. licet Hely. ibi. cũ ad instar criminis & c. Et per hãc literam credo hãc decretal. intelligendã etiã de mediatore, q nõ est emendatus de crimine, alias quod esset speciale in hoc, vt ĩ. eo. testimonium: vel potest dici de emendato debere intelligi, & bene est speciale, quod mediator admittatur, vt ĩ. dicam.

h ¶ *Criminaliter.*] ĩ. eo. testimonium.

i ¶ *Ciuiliter.*] Nota ꝙ regulare est, ꝙ ĩ ciuilibus mediator de cõsensu par-

su partium admittatur ad testimonium, alias non. in Arch. de testib. §. quoniam vero. collat. 7. Et not. Bernard. de testi. cogend. dilectorum, circa prin. glo. [Et hoc intellige vt ibi dixi.] Hic tamen admittitur etiam, parte contra dicente: quod intellige secundum distinctionem decre. de simo. per tuas. & cap. licet Hely. [secundum Hostien.]

Glossa sequens quaerit & soluit: obijcit & improbat solutis, & secundam approbat. Ioan. And.

exinde non fuerint assecuti [a].

Idem.

Ponit modum remissionis curiae: & dat modum iurandi super positionibus: & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

PRaesentium [b] auctoritate mandamus, quatenus in causa quae inter abbatem & conuentum [c] sancti Nicolai Andegauen. ex vna parte [d], & Priorem & conuentum de Paldigen. Lyconen. dioecesis ex altera [e] (super eo quòd iidem abbas & conuentus, se ab ipsis Priore & conuentu de Paldigen. possessione [f] subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos: & super irritanda quadam compositione [g] olim inita inter partes: & rebus [h] alijs) vertitur: ab eisdem abbate [i] & Priore nomine suo, & in animas conuen

a *Assecuti.*] Vides quod de iuris in hoc excepto crimine, s. simoniae. Sed quid de alijs exceptis. De crimine laesae maiestatis dic vt 6. q. 1. c. si quis. vers. sane si quis. de confes. c. 1. De crimine haeresis dic vt infra. de haere. in fidei fauorem. Sed aduerte: mirabile enim est quod dicat haec decret. quod socius criminis repellatur in criminali criminis & munere in ciuili: si enim qui petit ipsum à testimonio repelli, dicat; socius mihi in crimine fuisti, non egemus vlterius teste: quia ex hac confessione puniendus est. de confes. cap. 2. nec permittit canon vel lex, quod dicat; hoc non feci: quia mendacium, vel aliud peccatum non permittunt. 23. q. 4. quod peccat. & ff. de tribu. illud. §. pen. Sed dic, quod potest in genere dicere, non potes testis esse: quia commisisti hoc crimen, quod me offero probaturum: & sic repelletur: quia par delictum repellit testem. supra eo. personas. cum distinctione decr. de simo. licet Hely. & c. per tuas. vel dic praecise, quod exceptionem obijciens non fatetur. infra de reg. iur. exceptionem. & ibi dicam. Vel pone quod opponatur criminis simoniae exceptio contra testem: & ille qui produxit, dicit eum qui probat, fuisse socium, & sic contra se nil fatetur: sed secundum tene: quia & hic videtur fateri testem suum simoniacum.

Socius criminis quando admittatur contra socium vide Hyppolitum in l. 1. §. fin. ff. de quaest.

Sufficiens Host. & hue ... hoc per dictum Tan. in secunda compilatione de simo. quamuis. & de haeret. ad abolendam. Ioan. And.

ADDITIO. Quod not. 79. dist. c. 2. in gl. penul. C. de libe. cau. si filium. in vlt. glo. per Host. in summa de simo. §. qui ad accusationem. in fin. Et Spec. de accu. §. 1. versic. caue tamen. & in §. ibi praece. quod incipit, item repellitur qui fuit. inuenies casus exceptos, quibus additur socius contra socium. Ioan. And.

PRaesentium.] Sunt tres partes. Prima tractat de positionibus, iuramento, & responsionibus ipsarum: Secunda: ibi, *Testes.* de testibus reprobatorijs probatoriorum. Tertia: ibi, *Si vero.* de reprobatorijs reprobatoriorum.

CASVS. Orta lite inter abbatem & conuentum sancti Nicolai Andegauen. parte ex vna, & priorem & conuentum Lyconen. in possessorio: nam dicebat Abbas & conuentus sancti Nicolai quòd ille prioratus Lyconen. suberat monasterio sancti Nicolai: quodque monasterium sancti Nicolai fuerat in possessorio subiectionis per tempus sufficiens ad inducendum praescriptionem, & quod à paucis diebus citra ipse prior denegauerat debitam obedientiam: & sic intentabant interdictum vtile pro recuperando possessorio: Ista causa fuit euocata ad Papam: quod fieri potest, vt in cap. vt nostrum. de ap. in anti. & fuit processum in causa, intantum quod fuit facta litis contestatio: fuerunt factae productiones testium: quia positiones non fuerunt immediate factae post litem contestatam: nam illud non est necessarium, vt in cap. 1. de iuramen. calum. postea abbas voluit facere suas positiones, vt in illis prior Lyconen. responderet personaliter: vnde Papa commisit auditionem positionum archiepiscopo Rothomagen. cui mandauit Papa, vt ipse exigeret iuramentum de calumnia & veritate: quia vtrunque est praestandum in causis spiritalibus, vt d. c. 1. de iuramen. calum. & faceret ipsum priorem respondere positionibus sigillatim: Et si prior vellet producere testes reprobatorios contra testes abbatis productos in principali, eos reciperet & examinaret: Et si abbas vellet producere aliquos testes ad sustinendum alios primos testes super principali productos, illos similiter reciperet & examinaret secundum suos articulos & interrogatoria partium. *Possessione.*] id est, quasi possessione: quia vera possessio solum cadit in his rebus, quae possunt videri oculo corporali, & palpari, modo subiectio non potest palpari: ideo non potest dici vera possessio: sed quasi possessio. *Quam super positionibus.*] Nam partes ante commissionem dederant Papae suas positiones articulos & interrogatoria: & omnia ista inseruit Papa in sua bulla. *Contradictione.*] Vnde sciendum, quod licet pars contra quam dantur positiones, possit illa impugnare & dicere captiosas: tamen quia Papa admiserat positiones: ideo mandat archiepiscopo, vt non admittat partes ad impugnandum positiones. *Syndico.*] Sed ad quid interrogatur syndicus? Dicendum quod responsio syndici corroborabit responsionem praelati & conuentus: sed si non sit conformis, sed contra dicat: tunc standum erat responsioni praelati & conuentus, & non responsioni ipsius syndici. *Articulus.*] Articulus hic dicitur pars intentionis ipsius partis. s. actoris vel rei. *Interrogatoria.*] Vnde partes communiter dant interrogatoria generalia: de quibus in glos. aliquando etiam dant interrogatoria specialia: & illa interrogatoria sunt ad reperiendum testes in variatione & falsitate. *Specificatione.*] Nam ille qui vult reprobare testes contra se productos, debet specificare crimina: & contra quos testes opponit illa crimina, & per quos testes intendit illa probare: quia debet hoc modo dicere: dico talem testem adulterum, & intendo probare per illos testes. Nota primo ex isto textu, quod licet in rebus incorporalibus, quae non possunt tangi nec videri, vt Insti. de rebus corpo. & incorpor. non sit vera possessio: pro ipsis tamen incorporalibus potest intentari remedium possessorium, non tamen directum, sed vtile: quod remedium possessorium vtile oritur ex mente legis, licet non ex verbis: sed tamen est idem effectus. Not. quod si subditus recuset obedire superiori per illam recusationem dicitur spoliare superiorem illa subiectione. Not. quod praelatus agit pro se & conuentu suo: quia forte haec erat causa ardua, quam non poterat deducere sine consensu rationabili conuentus in cap. 1. de proc. in anti. secus si esset causa leuis, vt in cap. edoceri. de rescri. in anti. modo quando praelatus agit pro ecclesia, dicitur causa grauis: & tunc praelatus iurat in animam suam & conuentus. Not. quod sicut reus compellitur respondere positionibus actoris mediante ipsius rei iuramento: ita similiter actor compellitur iurare suas positiones veritatem continere per verbum, credit: videlicet quod credit suas positiones continere veritatem: & ista sunt intelligenda nisi esset causa spiritualis: tunc enim deberet iurare positiones de veritate, & non solum quod credit suas positiones veritatem continere. Not. quod licet regulariter sint faciendae positiones post litem contestatam: si tamen non fuerint factae, sed actor produxit suos testes: testibus productis & examinatis potest actor petere, vt reus respondeat suis positionibus: nam forte probabit per positiones quod non potuit probare per testes. Not. quod cum quis vult producere testes, debet exprimere nomina testium: & secundum communem opinionem doctorum debet exprimere articulos & testes per quos intendit probare. Not. quod reprobans testes debet dicere in specie crimina: & contra quos testes opponit illa crimina: & per quos testes intendit illa probare. Not. quod possum testes reprobatorios reprobare: sed meos testes non poteris amplius reprobare: alias esset processus in infinitum. Nota finaliter, quod in eodem libello possunt accumulari & peti diuersae res & iura: vide de elect. querelam. glos. in versicu. personalibus. in cap. fin. de rescrip. & Inno. in cap. constitutus. de restitu. in integ. Dominicus.

Alias Iuo de Spaldingen. Lincolnien. dioecesis.

Lingonien.

Lisieuen.

Prima glossa summat.

b *Praesentium.*] Haec decretalis est practica, & per aduocatos optime scitur: & ponit modum remissionis curiae, & dat modum super positionibus iurandi: & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi: & modum testes probatorios reprobandi: & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. quòd haec decretalis melius scitur per practicam quàm per doctrinam.

c *Conuentum.*] dic vt supra. de rescrip. edoceri.

d *Ex vna parte.*] & actores.

e *Ex altera.*] & reos, vt patet per sequentia.

f *Possessione.*] id est, quasi possessione, quia de incorporalibus agebatur. ff. de vsucap. sequitur. §. si viam. & de hoc supra. de foro compet. conquestus. [Vnde canon 16. q. 1. reuertimini. §. si quis doctus. dicit, quòd scientia possidetur.] Et not. secundum Inno. quòd hic agebatur possessorio: & tamen iuratur de veritate: quod est contra id quod opponit Bern. supra. de iura. calum. can. 2. in glos. 1. in fi. & infra. de restitu. spol. litteras. sed non prohibet hic iurari, [scilicet de calumnia.] Et hodie iurandum non est per id quod habes infra. eo. lib. & tit. cap. 1. [scilicet de iuramento calumniae.]

Glo. sequitur Dom. Pet. de Anch. notantes quòd libellus non vitiatur in quo dicitur possessio, quando diceret esse quasi possessio. Ioan.

g *Compositione.*] si amicabilis fuerat, valere poterat: Secus si fuisset transactio. supra. de transact. super eo. de hoc de praeben. nisi essent. [secundum Hostiensem.]

h *Rebus alijs.*] commissio facta cum hac clausula non extenditur ad maiora: quod dic vt supra. de rescrip. sedes.

i *Abbate & priore.*] vtraque enim pars petijt positionibus suis, per eos qui principales erant & melius veritatem nouerant, responderi: & ideo super his scripsit Papa Rothomagen. archiepiscopo, vt sequitur. ad

tur. ad hoc ʂ. de iura. calum. in pertractandis. ff. de procu. si actor.

¶ *Glossa sequens reci. per obiecti & nos. dat.*

a ¶ *Conuentuum.*] id est, singulorum de conuentu, vel maioris partis: quia conuentus sicut vniuersitas non habet animã. ȷ. de sen. excõ. Romana. ⅌. vlt. Not. ius nouũ vt plalatus iuret in animã suam & fratrum vel maioris partis: olim solus prælatus præstabat hoc iuramentum. de hoc ʂ. de elect. dudũ 2. Et nota ex hac littera, quod confessio solius plati non nocet ecclesiæ: quia nec etiam confessio minoris partis: cum hic dicat, vel maioris, &c. & facit de his quæ fiunt à maio. par. cap. 1.

Scilicet hoc habẽdũ mãdatum à capitulo: tunc enim præiudicaret: vt notatur 17. dist. de Constantinopolitana. nisi probaretur error. ʂ. de absol. c. si. Ioã. And.

¶ *Glossa sequens recit. per quæstionem, ponit opi. Inno. & contrariã Hostien. primam approbat.*

b ¶ *Ipsorum.*] ibidem residentium secundum Inno. Ad hoc 10. q. 2. cap. ea enim. §. hoc ius porrectum. Host. ꝫ, dicẽs absentes vocandos, si possint commode vocari. de elect. quia pp. facit pro eo ȷ. de præb. cũ in ecclesijs. sed opin. Inno. credo verã per decret. ʂ. eo. lib. de offic. ord. quamuis. ibi, prout sunt in electionis negotio, &c. Si in omnibus tractatibus vocandi essent absentes, non video quare expressisset de negotio electionis plusquam de alijs tractatibus. Speciale ergo vr̃ in electionibus, & receptionibus, & in casu ipsius decret. quamuis. quòd debeant absentes vocari. alias non. 10. q. 2. cap. ea enim. §. hoc ius porrectum.

Extende glossam ad omnes casus consimiles & arduos, vt vult Abbas in c. 3. de his quæ fiunt à maio. par. cap. vide late Felinũ in cap. 8 omnes. de constitut. & in c. pastoralis. de rescript.

ADDITIO. Ad hoc qđ not. de maio. & obed. cap. fin. in 3. glos. & vide qđ dixi de no. ope. nuncia. c. 2. in glos. sic. ʂ. versicu. pẽdẽtes. Inno. (de quo in prin. huius glos.) dicit, quod non sufficit quod in aliqua positione consentiat maior pars iurantiũ: nisi esset maior pars conuentus ibidem residentis: Et est hoc ea ratione: quia minoris partis confessio non potest præiudicare toti conuentui. Ioan. And.

c ¶ *Ponendo.*] quia etiã ponẽs ꝯtra periurus est. ȷ. tit. proxi. c. vlt.

d ¶ *Transmissis.*] quibus nil opponi poterit: cũ sint examinatæ & approbatæ per Papam. 35. q. 9. Apostolicæ. C. de testa. omnium. & hoc est quod ȷ. sequitur, nullis prorsus, &c.

ADDITIO. Sic & bulla Papæ omnium suspicionem excludit, vt dicit Inno. de fide instrum. ex parte Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Illas.*] quia tractabant illas cũ conuentu: si autem scientia prælati est ꝯtra rñsioni conuentus: dicat, ex parte conuentus sic dico: sed sic ego credo vel dico. ad hoc ff. de admi. & peri. tut. quotiens. §. sicut. secundum Host. Si autem esset in iudicio tanquam prælatus: habes ʂ. de postula. bonæ 2. de præscript. cap. vlt. 54. dist. generalis. Sed in casu præmisso cui responsioni stabitur? Dic quod responsioni conuentus: cum prælatus hoc respondeat vt pars conuentus, & maiori parti sit standum, vt ʂ. dixi.

ADDITIO. Secus si super his ageretur, quæ diuisa essent ad solũ abbatem spectantia. ʂ. de rescript. e. doceri. sed hic patet, quod illa erant communia secundum Innocen. & Hostien.

f. ¶ *Præterea.*] alias postea, aliàs præterea: quasi dicat, diximus quod rñdendum est positionibus: volumus instruere iudicem quomodo habeat facere responderi: & ideo dixit, præterea.

g ¶ *Sigillatim.*] quia positio habens plura membra, in vno falsa, in alio vera posset esse: & sic copulatiua posset hic negari, vt dixi ʂ. tit. proxi. cap. vlt. ff. de reb. dub. si is qui ducenta. §. vtrum. Et ponens debet ponere certum, & rñdens respondere certum. ff. de cõfess. certũ. Et omnis disiunctiua est incerta. ff. de verb. obligat. l. vbi. §. illud. ff. de iniur. prætor edixit. §. quod autem.

Vide Felinum l. cap. 3. extra de re iudi. & Alexandrũ consil. 153. colum. 5.

ADDITIO. Inn. hic per litteram, super quolibet. notat non sufficere positionem negari, nisi ad singula respondeatur in positione contenta. Idem Petr. & Abb. & dicit Hostien. hoc æquum ꝫ cautelosam subtilitatem aduocatorum, sumptam ex dicto §. vtrum. Dic etiam, quod forsan causam dedit ipse huic edicto in causa quam habuit cum Hospitalarijs. Ioan. And.

h ¶ *Sufficienter.*] scilicet sigillatim & clare rñderi: & si rñdere nollent, haberentur pro confessis. ʂ. tit. proxi. cap. vlt.

ADDITIO. Et dilucide, & non solum de scientia, sed etiam de credulitate secundum Host. dicentem, quod quicquid dicatur: iurans de veritate, respondere debet de credulitate. Inducit iura: quod nõ credo. Ioan. And.

i ¶ *Contradictione.*] rationem dixi super verbo, transmissis.

tutum a eorundem, vel maioris & sanioris partis ipsorũ b, recepto iuramento de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & Priori, vt tam ponendo c quàm respondẽdo, dicant veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis d) ipsi sciunt, & per illos e intelligunt, in quorum animas iurauerunt. ¶ Præterea f sigillatim g super quolibet articulo in qualibet positione contento, facias à partibus sufficienter h adinuicẽ respõderi: nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione i recepta. Sine iuramento autem à syndico vtriusque partis quid sciat k de huiusmodi positionibus, vel credat, inquiras l. ¶ Testes etiam, quos super articulis m sub eadem bulla transmissis, pars dictorum Prioris & conuentus duxerit producẽdos n, ad reprobandos testes partis alterius o in causa principali productos p (quorum nomina q in eisdem articulis continentur) vsque ad kalendas r Nouembris proximò futuri, examines (secundum partis aduersæ interrogatoria s, quæ tibi sub eadem bulla transmitti-

¶ *Glossa sequens.*] titubat: quærit, & soluit.

k ¶ *Quid sciat.*] quod si titubat, habebit diem ad deliberandum. ff. de pet. hæredit. si debitor. & si præsumptio est de malitia, potest iudex exigere iuramentum ab eo, quod malitiose hoc nõ petit. ʂ. eod. lib. de iura. calum. c. 2. in fin. si autem animũ suum ad aliam partẽ applicare nescit: tunc poterit dicere, nescio, vel negatiue rñdere, vt si quæratur, si talis viuat, dicat, non credo, non sequitur propterea quod credat ipsum mortuũ, secundum Inno. & Hostien. tunc enim titubat non credens hoc vel illud.

Vide Decium in c. licet. causa de probation.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit secundum. Bernar.*

l ¶ *Inquiras.*] Quid si syndicus confitetur ꝯtrarium eius quod prælatus confessus fuerat, & licet alij alites duxerũt. Dic secundum Ber. potius stãdum confessioni prælati & capituli, quam cõfessioni syndici, qui non iurauit: si vero concordet cum prælato, eius confessio adiuuat. [hoc placet Archi.]

An confessio syndici præiudicet, vide Alexandrũ consil. 68. in 2. volum.

m ¶ *Articulis.*] Articulus vocatur pars intentionis, cõtinens id qđ actor probare intendit. facit ʂ. de testibus, veniens 2.

ADDITIO. Vnde secundum quosdam articulus est nomen græcum, & sonat indiuisionem: inde membra quæ non diuiduntur in alia mẽbra, dicunť articuli, vt in articulis digitorum. ff. ȷ. de hære. accusatus. in prin. Et sic hic dr̃ articulus: quia arctat, id est, arte cõponitur. Item arctat ad credendum, vt articulus fidei. de hoc dixi de hæret. cum Christus. arctat ad rñdendum. de hoc hic. Alijs modis sumiť articulus, de quibus dantur versus.

Articulus color est, breue membrum, dictio græca:
Articulus numerus per denos multiplicatus;
Momentum articulus: pressuraq́, dicitur esse. Ioan. And.

n ¶ *Producendos.*] iuratos tñ: alias testimonium ipsorum non valet, etiam si essent religiosi. ʂ. de testi. nuper, nisi iuramentum remitteretur à parte, vt eo tit. tuis.

o ¶ *Partis alterius.*] scilicet, sancti Nicolai.

p ¶ *Productos.*] corã Papa vel iudice ab eo dato. Et sic nota, quod cõtestata erat lis, aliter non valet testium receptio. ʂ. vt lite non cõte. in rubro & in nigro. Et sic not. quod licet statim post litem contestatã iurandum sit de calumnia, vel de veritate dicenda, secundum quod requirit causa: & faciendæ positiones ante probationes: si tamen hoc omissum fuerit, adhuc post probationes fieri potest. ad hoc ʂ. eo. lib. de iur. cal. cap. 1. hic enim post testes receptos, & de veritate iuratur, & fiunt positiones.

ADDITIO. Vt refert Io. Mona. ʂ. tit. 2. c. 1. quidam dicebant ꝯtrarium, quasi aggrediendo probationem testium, sibi pars praeclusérit viam ponendi. Ad decret. 1. de iuramen. calum. respondet iurari de calumnia non propter partem tantum: sed propter vtilitatẽ publicam, cuius interest lites dirimi: sed positiones sunt tãtum fauore partium. alleg. de foro comp. si diligenti. cum simi. Ipse dicit tenendum cum glos. ne probationis copia sic angustetur. C. de hæret. l. penult. in fine. Ioan. And.

q ¶ *Nomina.*] ne esse possit variationi locus. ʂ. eo. de rescrip. cap. 2. Et continebantur illo modo: Intendit talis probare talem testẽ adulterum, pro eo quod talem vxorem talis publice in suam tenuit concubinam: & hoc probare vult per A. B. C. Item intendit probare, quod T. est periurus: quia deierauit corruptus in tali causa: & hoc vult probare per D. E. F. & sic de singulis: quia vnus testis nescit omnes articulos intentionis, sed interdum alterum tantum: & si vellet alios quàm nominatos inducere, vel alios transponere, non credo quòd possit secundum Host. arg. ff. mand. l. diligenter ʂ. de rescrip. cum dilecta. ȷ. de præb. cũ de non.

Nõ enim sufficit dicere, excepio cõtra testes, quod sunt de talibus criminib⁹, &c. sed sigillatim & nominatim debet exprimere de quo crimine: Vnde dicit lex, designandum, cuius dolo sit factũ. ff. de dolo. l. si ex dolo. §. vlt. ad hoc de elect. per inquisitionẽ, in princ. ȷ. de sen. excõ. cõstitutionem. est commu. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

r ¶ *Ad kalendas.*] & non vltra. ʂ. de prob. licet. nec possunt isti delegati terminos prorogare, nisi partes ambæ in prorogationem termini consentirent. ʂ. de offi. delega. de causis.

ADDITIO. Secundũ Host. Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.

¶ *Glossa sequens dicit quid sit interrogatoria.*

s ¶ *Interrogatoria.*] Interrogatoria sunt quæ facit pars testibus pductis ꝯ se, & dari super articulis, de quibus præmissum est, & formatur secundum circunstantias causæ & personarum pductarum, vt in d. c. licet. §. 1. ʂ. de prob. & ʂ. eo. c. causam. 1. & c. per tuas. vnde datis articulis petit pars terminum ad danda interrogatoria: qui terminus tam ex

prædictis

prædictis iuribus dari debet, quàm consuetudine generali, quæ est optima, &c. ff. de legi. si de interpretatione. de consue. cũ dilectus. Et fiunt interrogatoria hoc modo: Si dixerit testis verum esse quod primo intentionis articulo continetur, quæratur ab eo quõ scit, & si ibi præsens erat, & ad quid ibi erat, & si vidit: Potuit enim præsens esse, & non vidisse. Itẽ quo anno & die id fuit factum: Item in quo loco, qua domo, qua parte domus, & an dom⁹ illa sit terranea, vel in solario, & q erãt ibi præsentes: Item si cognoscit illum de quo testificatur, & cuius ætatis, staturę, & colosis: & his similia, ſm quod faciunt ad factũ. Et hæc interrogatoria de consuetudine & de iure non dantur parti adversæ a, ne posset sup his instruere testes suos: sed iudex per se, vel per assessorem examinat illa: & si qua reperit superflua vel impertinentia illa resecat: hic aũt non habebit locum resecatio cũ sit approbata per Papam, vt de articulis superius dixi.

ADDITIO. Si nulla interrogatoria fierent, faciat iudex quæ habentur ſ. eod. cum causam. Et an valeat dictum testis non interrogati de causa scientiæ, vide quod ibi dixi super quarta glos. Consuluit Hostien. quod potius fiant superflua quam omittatur aliquid necessarium, vel vtile: hoc dicitur pp decret. per tuas. ſ. eod. quia si fuerit factum interrogatorium, & omissum negligenter, vel dolose, non obstante publicatione repetetur: secus si non fuerat factum. Alia ratio, quia forsan ex officio iudex plura resecabit, q̃ expediret. Et arguit contra iudices, qui committunt examinationem testium notarijs & simplicibus, cum in propria persona ipsos audire deberent. C. de fide instru. Authen. apud eloquentissimum. eum ad minus committere deberent personis discretis, idoneis, & honestis. ſ. eod. si qui testium. de testib. cog. cap. 1. de consang. & affi. cap. 1. Cum enim in probationibus sit tota vis causæ, potius deberent committere alia, q̃ testium examinationem. 42. dist. quiescamus. §. circa maiora. Sed quia id est onerosum, adeo facile committitur: etiam per eos qui sportulas exigunt contra iura. ff. de reg. iur. secundum naturam. de cleri. coniug. diuersis. infra de præbendis, cum hi. Ioan. And.

a ¶ *Specificatione.*] Nota pro specificatione obiectorum. ad idem ſ. eo lib. de elect. vt circa.

b ¶ *Et aliorum obiectorum.*] forte obijciebantur aliquibus non crimina, sed alia per quæ impediebantur testes esse, puta quod erant vel fuerant aduocati, vel procuratores in causa. J. cap. prox. vel quod erãt minores. 4. q. 3. cap. 2. vel his similia.

ADDITIO De quibus plene in Spec. de teste. §. 1. Ioan. And.

c ¶ *Conuentus.*] originales actores.

d ¶ *Producendos.*] ad reprobationem testium productorum in principali.

e ¶ *Proximò.*] intelligebatur si non fuisset appositum. ff. de verb. oblig. cum qui kalendis.

f ¶ *Examinare.*] secundum interrogatoria prioris & conuẽtus Spaldigen. vt ſ. in prox. casu dictum est.

g ¶ *Simili.*] de qua dictum est ſ. prox. versi.

h ¶ *Obseruata.*] hos autem testes non licebit vlterius priori & cõuentui reprobare, vt ſ. de testi. licet dilectus.

¶ *Glo seq. quærit, & dupliciter soluit.*

i ¶ *Iuramento.*] sed quare exigitur iuramentum à procuratore abbatis in hac reprobatione, & non in prima reprobatione, quam fecit prior contra principales testes abbatis? Solu. potius præsumitur quòd hoc facit abbas ex malitia quàm prior, qui primo reprobauit testes super principali productos, quasi prouocatus velit vlcisci: & ideo propter illam præsumptionem hoc exigitur iuramentum. ſm. de testium. spolia. litteras. secundum Bernar. Sed dic quod hoc est in potestate iudicis per prædictam decretalem. & per cap. de iuram. calum. cap. 2. in fi. ſ. eod. lib. vnde & in prima poterit exigere si sibi videbitur, & in secunda omittere si sibi videbitur: ille autem necesse habet mandatum Papæ seruare.

k ¶ *Procedant.*] habebant olim quidam hic plus de textu, quidam non: scilicet: cæterum nobis sub sigillo tuo.

mus) diligenter: primo tamen in personam cuiuslibet testis à prædictis abbate & conuentu producti, facta sigillatim specificatione a criminum & aliorũ b obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum. ¶ Si vero dicti abbas & conuentus c aliquos testes coram te produxerint contra testes † ab eisdem priore & conuentu producendos d iuxta articulos (quos ipsi abbas & conuentus tibi super reprobatione testiũ productorum prioris & cõuentus in eadem causa † produxerint) recipere, ac eos vsq; ad kalendas Februarij proximò e futuri diligenter examinare f procures: simili g specificatione criminũ, & aliorum (quæ contra testes eorundem prioris & cõuentus obiecta fuerint) obseruata h: prius tamen præstito iuramento i à procuratore dictorũ abbatis & cõuentus, quòd ad hoc ex malitia non procedant k.

¶ Innocentius quartus † in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Aduocatus vel procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autẽ (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet: nisi iudici videatur. Dominicus.*

CAP. III.

ROmana l ecclesia: & infra. ¶ In appellationis m

ROmana.] CASVS. In causa, quam eram tecum habiturus constitui Titium meum procuratorem: qui causam, meam duxit vsque ad finem causæ: & intantum fuit processum, quod iudex tulit sententiam diffinitiuam contra me ad tuum commodum & vtilitatem: ab ista sententia lata procurator meus appellauit, & coram iudice appellationis istam causam introduxit: obtuli libellũ meum appellatorium, cui petij per te rñderi; responsione per te facta, petij admitti ad probandum meam intentionem per testes: & ad probandum meum intentum volo producere Titiũ, qui fuit meus procurator in prima instantia, non tñ est procurator meus in causa appellationis; an sim admittendus? videtur quod sic; quia alia est causa appellationis à prima causa principali in prima instantia, cum sit ibi alius procurator & ali⁹ iudex: hac tamen ratione dubitandi non obstante, rñdet Romanus Pontifex in c̃rium, dicens, quod ille qui fuit procurator in causa principali, nõ potest esse testis in causa appellationis. Idem dicendum de illo qui fuit aduocatus in prima instantia, quod non potest esse testis in causa appellationis. Sed quid? Ponamus quod in causa appellationis ego appellans probaui meum intentum per vnum testem non suspectum, sed omni exceptione maiorem, & sic probaui intentionem meam semiplene: vtrum iudex in supplementum semiplenæ probationis debeat mihi deferre iuramentum necessarium? Rñdet Romanus Pontifex, quod non; immo est in eius arbitrio. Nota primo, ex hoc cap. quod procurator nedum in prima instantia repellitur à testimonio; sed etiam in causa appellationis: & ratio est, quia non solum causa principalis in qua fuit procurator, censetur causa sua, sed etiam causa appellationis, & pp affectionem, quam ipse habet ad causam: nam ita faciliter deieraret pro cõmodo partis, sicut pro suo: quia procuratores cõiter afferunt partibus suis, q̃ illos constituunt, quod ipsæ partes habent bonam causam, & quod obtinebunt in causa: Et eadẽ ratione aduocatus non potest esse testis.

Nota insuper, quod iudex non arctatur ad deferendũ iuramentum necessariũ habẽti p̃sumptionem pro; sed est in arbitrio iudicis deferre actori vel reo ſm cõem opinionem canonistarum in c. vlt. de iureiur. in antiq. licet legistæ tenuerint c̃rium in l. bonæfidei. C. de iureiuran. maxime Bar. & Sali. videlicet, quod iudex tenetur deferre iuramentum actori habenti vnam bonã p̃sumptionem pro se. Nota quod iuramentũ in defectũ plenæ ꝓbationis nõ debet deferri, nisi primo adsit p̃sumptio ꝓ altera parte. ad hoc de iureiu. in cap. fin.

Nota finaliter quid debeat considerare iudex in delatione iuramenti fienda magis vni parti quàm alteri. de quo plene Ioan. An. in d. cap. fin. Dominicus.

l ¶ *Romana.*] duo sunt huius decr. dicta & breuia, & idcirco eam non summo.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem, quæ fuerit dubitationis causa: quã exprimit, & ei respondet.*

m ¶ *Appellationis.*] fuit causa dubitationis: quia alia videbatur causa appellationis a principali pp alium iudicem & alium procuratorem & aduocatum, qui frequenter in ipsa interueniunt: quia nõ tenent procurator vel aduocatus principalis causæ defendere causam appellationis, vt no. ſ. de ꝓcu. non indulte. & 2. q. 6. c. si aũt. §. secundam. & facit quod dixi ſ. de iura. cal. c. 2. 1. rñ. sed non est alia. Vel licet sit alia quo ad quid, tñ procurator vel aduocatus in principali, in causa appellationis non debẽt testimonium ferre: ne memores sui officij forte p̃rium afferant veritatis; sicut & aduocatus nequit esse iudex: ne affectiõis suæ memor, &c. C. de assel. l. nemo 3. in fin. Et iudex in causa quam iudicauit non potest esse testis ¶. 2. q. 6. statutum. vbi de hoc. quod intellige ſm determinationem decre. ſ. eod. dilecto. & c. cum a nobis. in vno ergo & eodem negotio quis duplici officio tam suspecto fungi non debet: de cleric. coniug. diuersis. ff. ad Treb. ille a quo. §. tempestiuum. 2. q. 1. in primis. de verb. sign. forus. cum sim. in testem ergo multo fortius non recipietur talis in principali per iura prædicta.

¶ Secus in alia. ff. eod. ob carmen. §. 1. Inno. dicit hic

[Right margin notes:] ¶ In aliquot manuscriptis, rel. s. dempto, l. c... elctius quartus. — ¶ Secus in alia. ff. eod. ob carmen. §. 1. Inno. dicit hic Ricar. quod notarius qui scripsit acta bene potest esse testis: allegat quod non est prohibitũ, vt decre. eo. lo. de ... subeuntis. Ioan. And.

ADDITIO.

ADDITIO. De hoc in Spec. de test. §. illud. versic. item q fuit in eadem causa. Ioan. And.

a ¶ *Fuerat.*] si ergo illum procuratorem constituit, sed non recepit mandatum; testificari poterit. s. eo. dilecto. Idem in aduocato. & de hoc etiam not. ff. eo. l. vlt.

¶ *Glossa sequens primo soluit duo dubia, quorū secundum incipit primo. secundo quærit & soluit. Ioan. And.*

b ¶ *In testem.*] intelligas pro ipso appellāte: nam pro appellato bene recipietur, sm Bernar. & modernos. [& Accur. in pręalle. l. si. ff. eod.] Tum quia ratio prohibitionis cessat: tū quia non reperitur ꝓhibitum: & edictū de testibus prohibitorium est. ff. eod. tit. l. 1. Et in isto casu qn̄ procurator vel aduocatus appellantis deponit pro appellato, dico q deponat etiam pro appellante: quia iurat pro vtraq; parte dicere veritatem. ad hoc s. eo. in cap. de testibus. & C. de quæstionibus. l. pridem. & dixi j. de reg. iur. quod ob gratiam. [Pro hoc C. de temp. in integ. resti. l. petēdæ. Archi. inducit qđ not. Inno. & Host. s. de excep. cum venerabilis. super verb. instrumentum.] Quid de procuratore ad negotia? Dic sm Host. q in negotio qđ procurauit de consensu partium, potest admitti sicut & iste: & sicut mediator. in Authen. de testi. §. qm̄ vero. coll. 7. in alijs admittetur etiam parte inuita: cum nec prohibeatur. ff. eod. l. 1.

¶ Intellige pro appellāte: nā cōtra bene posset recipi. notat in l. fi. ff de lib. & posth. facit gl. cap. disciplina. 41. dist. Pet. de Anchar. Fons.

¶ Idē econuerso, vt ꝓcurator vel aduocatꝰ appellati recipiatur ꝓ appellante: & tunc etiam pro appellato deponet. Ioan. And.

¶ De intellectu vide Decium in Rubrica de confess. in 1. lectura.

¶ In antiqs codicibꝰ hęc periodus cō stanter legitur: quod ipsarum prælati eō primo ad ecclesias ipsas accedunt, vel cum de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur, nec prælati admittuntur, nec canonici aliter recipiuntur in ipsis, nisi iurauerint &c.

ADDITIO. ff. de iure fis. l. deferre. §. ijdem decreuerunt. Ioan. Mona. nam vt dicit Archid. administrator bonorum ecclesiæ de ꝯctu per ipsum celebrato testificari potest. alleg. 14. q. 2. cap. 1. versic. cęterum. & not. Bart. Brixien. in quęstione venereali. 47. aliquia erat administrator. Ioan. And.

e ¶ *Præsumptione.*] puta quia habet vnum testem. s. de procur. ex insinuatione. 14. q. 3. si habes. ff. de do. prælega. l. Theopompus.

ADDITIO. secundum Inno. qui etiam allegat. ff. quemadmo. testa. aperian. l. 1. in fine. & idem Hostien. Io. An.

d ¶ *Inspectis personarum & ipsius causæ circumstantijs.*] quod dic, vt not. s. de iureiur. cap. vlt.

causa, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat[a], non recipiatur in testem[b] †. ¶ Neque indistincte ipsi appellanti (præsumptione[c] faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis[d] personarum, & ipsius causæ circunstantijs, id fuerit faciendum.

TITVLVS XL.

De iureiurando.

¶ Nicolaus tertius.

¶ *Prælati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci vel ecclesiæ seruare: prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Io. And.*

CAP. I.

Contingit † in nōnullis ecclesijs de earū consuetudine obseruari, quòd † nec ipsarū Prælati (cum primo ad ecclesias ipsas accedunt[g]) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis[h] ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta[i] & non scripta, inuiolabiliter obseruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus[k], castris, & terris, in suis potestatibus[l], rectoribus, vel officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepsit: quòd potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias, & officia eadem (nisi prius seruaturos se statuta ipsorum locorum clausa[m] † iurauerint) nullatenus admittantur. ¶ Quia vero in statutis & cōsuetudinibus supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, vel obuiātia ecclesiasticæ libertati[n] † 1 ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccandi occasio præbeatur: cum iuramentū non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum[o], institutū: Hac generali cōstitutione animarum

Certe non: aliàs grauiter peccaret: ideo vigore iuramenti sui non est astrictus ad seruandum illa statuta: veruntamen iurādo temere peccauit mortaliter, & pro illo peccato tenetur agere poenitentiā: tn̄ cautela est, q eps in ingressu suo iuret seruare statuta ecclesiæ, dummodo non sint illicita, vel irrationabilia. Nota primo, vnū in quo iuramentum est permissum: quia regulariter non est permissum iurare sine causa: aliàs esset iurare temere & in vanum, sed cū iusta causa est iurandum: sicut prælatus in receptione sua iurat seruare statuta illiꝰ ecclesiæ ad quam promouetur: & iurando non peccat, etiā si illa statuta sint irrationabilia: dum tn̄ nō habeat animum seruandi statuta irrationabilia: aliàs enim ratione deprauati animi peccaret mortaliter. Nota vlterius, q iuramentum scholaris vel canonici, vel prælati seruandi statuta, intelligitur de statutis rationabilibus & licitis: nam iuramentū refertur ad licita & rationabilia: tn̄ si quis referat intentionem suā ad illicita, non tenetur illa obseruare. tn̄ peccauit mortaliter temere iurando, & propter intentionem deprauatā. Nota q appellatione rectorum, comprehenduntur etiam illi q præficiuntur administrationibus laicorum.

¶ An sic dē ferenti iurare simpliciter obseruare statuta, vel contenta in statutis, vel prout in statutis, vide Felin. in c. cum contingat. de iureiur.

¶ Quæ sunt in obuiātia ecclesiasticæ libertati, vide in cap. fi. de immun. eccl. j. eo & cap. grauem. de senten. excom. Fons.

ad hoc tex. j. de hær. vt inquisitionis. Nota finaliter arg. q potestates & officiales dignitatum tpalium non confirmantur: sed administrationem habent ex sola admissione ad talia officia. probat tex. ibi, admittatur. de quo aliquid per Doct. s. de iudi. cap. si. Dom.

¶ *Prima glossa summat.*

e ¶ *Contingit.*] Prælati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci, vel ecclesiæ seruare: prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati; nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

f ¶ *Consuetudine.*] ad hoc s. eod. clericus.

g ¶ *Accedunt.*] in quo accessu antiquas ecclesiæ consuetudines seruare debent, vt s. de præben. dilecto.

h ¶ *Recipiendis.*] ad hoc vocari debent absentes. j. de præben. cum in ecclesijs. nisi consuetudo esset in ꝯtrium, vt ibi. Io. And.

i ¶ *Scripta.*] potes singula singulis referre.

k ¶ *Ciuitatibus.*] quæ murorum ambitu terminantur. j. de senten. excom. si ciuitas.

l ¶ *Potestatibus.*] qui gladio vtuntur ad malefactorum vindictam & laudem bonorum, de homicidio, postulasti. & de maioritate & obedien. solitæ. & tunc minister est Dei, vt 23. quæstione 1. miles. & cap. sequentibus.

m ¶ *Clausa.*] in hoc erat morbus. & si iurant solum seruare statuta edita, ad edenda sacramenta non tenētur, vt s. eo. tit. c. penult.

n ¶ *Libertati.*] & ideo statuarij excōicati sunt si infra duos menses ea de statutis deleri non fecerint, vt & qui tales consuetudines vel statuta seruare faciunt, vt s. de senten. excom. nouerit. Ad hoc j. de immuni. eccle. cap. 3. 4. & 5.

ADDITIO. In quibus consistat libertas ecclesiæ, remittit Archi. ad ibi no. per Inno. Ioan: An.

o ¶ *Vinculum.*] s. eod. quanto. 22. q. 4. inter cætera. ad hoc j. de reg. iur. in malis. & cap. non est obligatorium. Sed de appellationibus dicitur s. de app. ad nostram. & cap. cum speciali.

ADDITIO. Prædicta regula, in malis. probat cum suis concor. q promissio in malis non obligat: ergo nec iuramentum adiectū, vt in regula sequenti. secundum Ioan. Mon. remittit Archi. de foro compe. si diligenti. ad finem. s. eo. cum contingat. Io. And.

¶ Domi. reprobat gl. quia sic referēdo esset incōgruitas: vnde notat ipse q scriptio nō est de essentia legis. Fons.

¶ Phil. sequitur gl. sed si simpliciter iurasset seruare statutum: quia est illicitū, iste iuramentum facere vendit. quinta col. l. eod. Fons.

DE IVREIVRANDO.

¶ *Superiori titulo dictum fuit de probatione quæ fit per testes, verū quia pars videns quod non potest probare suam intentionem per testes, quandoque defert iuramentum litis decisorium suæ parti aduersæ: ideo ad nos informandum de huiusmodi delatione iuramenti, annectitur rubrica de iureiurando.*

Cōtinuatio de mini Hostie.

Contingit.] Primo ponit thema circa clericos & laicos: Secundo: ibi, *Quia vero.* constitutionis causam, & constitutionem circa vtrosq;. Ioan. And.

CASVS. Eps Pictauen. in suo ingressu iurat obseruare consuetudines & statuta ecclesiæ Pictauen. Ponamus q in libro statutorum ecclesiæ Pictauen. sunt aliqua statuta impossibilia de iure: quia illa obseruare esset peccatū mortale, vel sunt statuta, quæ obuiant libertati ecclesiæ: Postea eps vult facere aliqua statuta ꝯtra illis statutis impossibilibus, & obuiantibus ecclesiasticæ libertati: Obijcitur pro parte canonicorum, q non potest, alias incurreret periurium: Rn̄det eps, q in iuramento suo nō intendebat seruare illa statuta illicita & obuiantia libertati ecclesiæ: an bene dicat? Rn̄det Romanus Pontifex, q sic. Sed ponamus q eps Pictauen. iurauit expresse seruare illa statuta impossibilia & libertatem ecclesiæ: vtrum teneatur seruare iuramentum suū?

a ¶ *Obsistere,*

a ¶ *Obsistere.*] ad hoc ſ. eo. lib. de cõſt. c. 1. j. de ſepul. c. 1. (cũ ſimil. b ¶ *Ea intentione.*] dicitur ergo iuramentum illicitum ex animo. ſic & ſententia excõicationis. ſ. de ſenten. excom. per tuas & cap. ſacro. vbi de hoc. 11. q. 3. cap. non ſolum. §. cum ergo. Io. And. c ¶ *Impoſſibilia.*] ad hoc nullus poteſt ſe obligare. ſ. de pact. c. vlt. de condi. appo. cap. vlt. ff. de reg. iur. impoſſibilium. j. de reg. iur. nemo poteſt. Et intelligo ĩpoſſibilia de iure vel de facto, vt dixi in prædicta regula, nemo poteſt. d ¶ *Diuinæ maieſtatis*] quam peius eſt offendere q̃ tpalem, vt ſ. de hæret. vergentis. & j. de immuni. eccle. clericis. C. de hæret. Manichæos. e ¶ *Declaramus.*] declaratio igitur antiqui iuris eſt, & hoc ius nos. Ber. ſ. de his quæ fi. a maio. par. cap. c. 1. in glo. vlt. & Hoſt. eo. cap. in glo. penult. vnde dabat ibi conſilium Hoſt. q̃ iurans ſic diceret, ſ iuro ſeruare ſtatuta & conſuetudines iuſtas, poſsibiles & honeſtas, quæ de facto & iure ſeruari poterunt. Et multiplex eſt impotentia, vt not. ſ. de reſcrip. ſi. ſtatus. Poſito tñ quòd in genere iuret, tñ tñ ſm ius cõe interpretatio iuramenti. & probatur hoc ſatis per decret. ſ. eod. ad noſtrã. §. & ſ. de verb. ſign. ſuper quibuſdam §. Dic ergo breuiter, q̃ aut quis expreſſe iurat ſtatuta illicita, impoſsibilia, inhoneſta; & tunc eo ipſo largo modo periurus eſt. ſic ſ. eod ſicut noſtris. aut generaliter iurat ſeruare cõſuetudines & ſtatuta; & tunc diſtingue; aut tunc ſciebat ibi ſtatuta eſſe illicita, & illa ſe obligaturum ſeruare in mente gerebat: & tũc idem quod ſ. aut neſciebat, nec id in mente gerebat: & tũc non peccauit, & ſolum ad licita obligatur, vt hic & in prædictis iuribus. ad idem. ff. de tranſact. qui cum tutoribus. §. vlt. ff. de cond. indeb. ſi procurator. quaſi in fin. ff. de condi. inſti. conditiones. & l. ſeq.

periculis obſiſtere [a] cupientes, præcipimus à quibuſcũq; ſcientibus cõtineri in prædictis conſuetudinibus & ſtatutis illicita, impoſſibilia, vel libertati eccleſiaſticæ obuiantia, iuramenta huiuſmodi aliquatenus nõ præſtari. Et talia iuramenta ea intentione [b] facienda vel facta, vt etiã illicita vel impoſſibilia [c], ſeu eccleſiaſticæ libertati obuiantia obſeruentur (cum etiã ſub tali intentione præſtari nõ poſſint abſq; diuinæ maieſtatis [d] offenſa) decernimus in huiuſmodi illicitis, impoſſibilibus, ſeu libertati eccleſiaſticæ obuiantibus, nõ ſeruanda: quin potius pro animarum ſalute, ſi ſub forma prædicta vel ſimili aliquos ignorãtes prædicta illicita ſeu impoſſibilia, vel libertati eccleſiaſticæ obuiantia iurare contigerit, ad obſeruanda dũtaxat licita, poſſibilia, & non obuiãtia libertati eccleſiaſticæ, iurantiũ referri debet intentio. ¶ Declaramus [e] † quoq; iuramenta ſub huiuſmodi generalitate qualitercũq;, & ſub qualicunq; † verborũ forma præſtita vel præſtanda, ad licita, poſſibilia, & libertati eccleſiaſticæ non obuiantia † tantum extendi: ipſosque iurãtes ad alia per præſtationem iuramenti huiuſmodi non teneri.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Per eccleſiaſticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex ſecularis eccleſiaſtica cenſura ius canonicum, quod ad prouiſionem animarum ſtatutum eſt, ſeruare.*

CAP. II.

Licet mulieres [f] quæ alienationibus dotium & donationum [g] propter nuptias conſentiunt non cõtrauenire, proprio [h] iuramento firmãtes ſeruare iuramentum huiuſmodi non [i] vi nec dolo [k] præſtitũ, de iure canonico [l] teneãtur: quia tamen quidam iudices ſeculares [m] eas cõtra præfatas alienationes audiũt, quamuis eis conſtet legitime de huiuſmodi iuramento †: Nos animarũ periculis obuiare [n] volentes, eoſdẽ iudices ad ſeruandum hoc ius canonicum [o], per locorum ordinarios cenſura eccleſiaſtica [p] decernimus compellendos [q].

¶ Idem.

¶ *Electus poſt ſacramentum ponens vel reſpondens contraria directe, (niſi rationabiliter excuſetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idem ſi hoc fecerit procurator ipſo mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. hoc dicit. Io. And.*

L*icet.*] Primo ponit factum reprehenſibile: contra quod prouidet. Secunda; ibi, *Nos animarum.* Dominicus.

¶ Iudex ſecularis poteſt compelli per iudicem eccleſiaſticum, vt cõpellat mulierem ſeruare iuramentum, quæ iurauit nõ venire ꝯ alienationẽ rei dotalis. h. d. Præſupponendũ q̃ de iure ciuili ſi mulier milleſies conſentiat, & iuret non venire ꝯ alienationem rei dotalis, tñ ſoluto matrimonio poterit vendicare illas res dotales alienatas. l. nõ dubiũ. C. de leg. ſec' de iure canonico. c. cũ cõtingat. eo. tit. ĩ ant. oũc emanauit illud c. p obſeruatione illi' cap. cũ cõtigat. CASVS. Titius vxoratus vendidit domum, vel aliam rem quam ab vxore in dotem acceperat, & iſti alienationi conſenſit ſua vxor, & iurauit ad ſancta Dei euangelia non venire ꝯ huiuſmodi alienationem. poſtea tractu tpis Titius maritus viam eſt vniuerſæ carnis ingreſſus. certum eſt, q̃ dos debet redire ad vxorem regulariter, niſi pater feciſſet pactum q̃ dos ad eum rediret. nunc mulier vult vendicare illam rem alienatam a poſſeſſore, qui excipiendo allegat venditionem illius rei in qua conſenſit ipſa mulier: & q̃ iurauit non venire ꝯ: mulier vero replicat in ꝯtrarium, & allegat nullitatem venditionis, & vlterius q̃ iuramentum nõ valuit: quia ꝯ legem fuit præſtitum. Poſſeſſor rei dicit, q̃ licet non valeret de iure ciuili, tñ valet ſm canones: Iudex vero ſecularis ſuper iſta cauſa aditus, vult ſequi ius ciuile, & non ius canonicum. vtrum ſit poſſeſſori prouiſum de remedio: Rñdet Romanus Pontifex, q̃ ſic, oã adeat epm qui moneat iudicem ſecularem ſub pœna excõicationis, vt obſeruet ius canonicum & non ius ciuile; quod ſi nolit facere, poterit eps iudicem ſecularem excõicare. Nota primo ex illo cap. vnam differentiam inter ius canonicum & ius ciuile: nã de iure canonico mulier compellitur ſeruare iuramẽtum pſtitum in alienatione fundi dotalis. c. cum contingat. eo. tit. in antiq. ſecus ſm leges, vt d. l. non dubium. C. de legi. cũ ſim. Nota q̃ vbi vertitur periculum aiæ, laicus tenetur iudicare ſm canones, & nõ ſm leges. ſed iſtud non facit prohibitio iuris canonici: ſed obligatio acquiſita de dicto cap. cum cõtingat. ſimile in cap. fi. de præſ. in antiq. Nota q̃ in materia concernente aiam ſi iudex laicus velit ſeruare leges: recurritur ad iudicem eccleſiaſticum, vt eum cõpellat ad iudicandũ ſm canones, & nõ ſm leges. Nota q̃ in obſeruantia iuramenti attenditur diſpoſitio iuris canonici, & non ciuilis. ratio hic aſſignatur pp peccatũ. Nota finaliter, q̃ qs præciſe cõpellitur ſeruare iuramentum licitum & obligatoriũ. ad hoc dictum cap. cũ cõtingat. ne plati vi. ſuas. c. querelam. Dñicus.

¶ *Prima gloſſa ſummat, & dicit vnde ſumpta.*

f ¶ *Licet mulieres.*] Per eccleſiaſticum iudicẽ ordinarium loci cõpellitur iudex ſecularis eccleſiaſtica cenſura ius canonicum, qđ ad prouiſionem aiãrum ſtatutum eſt, ſeruare. & fuit tracta hæc decretalis p compoſitores huius libri de extrauagãn, quæ incipiebat: Quia vero contingit.

ADDITIO. Cõiter erat verſiculus ſub decret. quia nonnulli. Alexan. quarti, quam habes j. de immun. eccle. & vide quod iudicam in princ. Ioan. And.

g ¶ *Donationum.*] de his dic vt ſ. de dona. inter vir. & vxo. & de dote poſt diuor. reſti. c. nuper.

h ¶ *Proprio.*] intelligo ſiue iurẽt per ſe, ſiue per procuratorem, cui ad hoc ſpeciale mandatum dederint. ad hoc 63. diſt. ubi. & ibi de hoc in gl. n. 2. de iura. calum. cap. vlt. & de procu. c. vlt. cum ſim.

ADDITIO. Vide quod not. ſ. eo. lib. de elec. vt circa in glo. pen. & quod ſuper ea dixi. Io. And.

i ¶ *Non vi.*] ergo iuramẽtum metu extortum non obligat. de quo dic vt ſ. de his quæ vi me. ve cau. fi. abbas. & ſ. eo. ſi vero.

ADDITIO. Tene quod dicitur eo. tit. verum. Io. And.

k ¶ *Dolo.*] quẽ quis allegat, probare debet, ſaltem ex pſpicuis indicijs. ff. de pb. quotiẽs. §. q dolo. C. de dolo. l. dolũ. ſ. e. li. de reſcrip. c. a.

l ¶ *De iure canonico.*] vt ſ. eo. c. cum contingat. vbi de hoc. ſecus videtur de iure ciuili. ff. de fun. do. l. lex Iulia. Inſti. quibus alie. licet vel non. in prin. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. ſin.

m ¶ *Iudices ſeculares.*] qui i hac parte ratione periurij cui cauſam dant, ſunt de foro eccleſiæ. ſ. de iud. nouit. & eo. lib. de fo. cop. c. vlt.

n ¶ *Obuiare.*] ſ. c. proxi. cum ſuis concordantijs.

o ¶ *Ius canonicum.*] ſim. j. tit. prox. c. 2. j. de ſent. excõ. decernimus. facit ſ. eo. lib. de pac. c. 2. & de fo. cõp. c. 2. & ſic Papa tollit legẽ ciuilem quo ad forum ſeculare. de quo dic vt dixi j. de reg. iur. c. 8. Io. An.

p ¶ *Cenſura eccleſiaſtica.*] quid contineatur eius nomine, habes ſ. de verb. ſign. quærenti.

¶ *Glo. ſeq. rõnẽ reddit, q̃re & ſoluit. ſolutioni ſignat ꝯriũ, cui reſpõdet.*

q ¶ *Compellendos.*] eſt enim ſuperior eccleſiaſtica poteſtas; & ideo coercet ſecularem, vt 23. q. 5. adminiſtratores. ſ. de maio. & obed. ſolitæ. qui filij ſint legi. p venerabilem. cum ſi. [Dicit Arch. hoc procedere vbi agitur de periculo aiæ; vel vbi eſt de ſua tpali iuriſdictione: & vbi mãdat ſuas ſniãs obſeruari: remittit ad not. per Inno. de

M a offi. ordi.

¶ Vide Albericum de Roſate rep. ff. de ſtatu. in par. 1. q. 23. vbi late.

¶ Alioquin tamq.

¶ Nec generalis princeps ꝯſuetudines ſtatutas ad illicita, & alia de quibus in tex. Alciatus conſil. 59. vol. 1. & Decius conſil. 372.

¶ Ibi patet q̃ generalis prohibitio ſolum illicita reſpicit. aliàs diximus q̃ generaliter nõ ſtendat niſi licita pertinentia quæ aliàs pat in gloſ. & per l. ff. de condi. indeb. ſi procurator §. pen. ff. ad exhibend. l. pen. ff. quæ in fraud. cred. & ponit. ſimiliter Arch. qui remittit ad not. l. eo. veniens. & 3. diſt. nerui in gloſ. ſi ſubdium. Io. An. And.

¶ Vide notata per Romanum in ſingul. 498. incip. vbi iuramentum. & ſingul. 499. incip. in fine. & p Ioãnẽ And. in c. cum laicus. de foro compe. & de Felinum in cap. 1. extra de iuramen.

¶ De hac differentia vide Repuſſũ de ſancto bla ſio in repetitione Rubricæ de iure ei q. 25. differentia 14.

offic.ordi.cap.1.] Quid dices si mulier iurauit non alienare dotē vel donationem pp nuptias, nec alienationi consentire nisi ex rationabili causa, & auctorizante iudice: & si consenserit, reuocabit pro posse: postea iudice non auctorizante consensit, & iurauit non §uenire; quid erit? Dic fm Host. 1 qui hoc not.§.eo.cum contingat. quod primum seruabitur. ad hoc §. eod. exm te. & c.intellecto. & in Authen. de non alie. §. sanctissimas. col la.9. Sed contra §.eod. tua nos. Solut. ibi primum iuramentum illicitum: & ideo secundum primo praeiudicat. hic primum licitum: & ideo derogat secundo.

1 Idē sentit Mona.& Archi. & Guil. in Spec. de emp. & ven. §. tertio loco. versic.& not genera le. & vide qđ ibi dict. Et de materia huius de me. & an et neat obliga tio poenalis ibi vi. ver. sed pone vxor. et ver. sequētibus. De obligatione fideiussoris dixi in decre. cū contingat. in a glo. Ioan. And.

Cvm in positionibus. Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Idem fiet.* & prima loquitur de domino. secunda de procuratore. Io. And.

¶ Præsupponendū est pro intellectu huius cap. quod habetur in cap. querelam. eod. tit. in antiq. videlicet, q periurium est sufficiens causa vt quis repellatur à beneficio iam obtento, & multo magis à beneficio obtinendo.

2 Approbata à iure, vt in de nouit Ancha. & Phil. q etsi a manifestū contrariaretur admittat ac cusatio, vt eniteret periuri & eius poena. e. ad dilecto. 3. de accu. e. cum olim. de cen. & Ioan.

CAP. III.

Cvm in positionibus[a] super electionis[b] tuæ negotio (post iuramentum[c] in causa præstitum) à te datis[d], seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta[e]: tibi tamquam periuro[f] (nisi iusta[g] causa & rationabilis † te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit[h].

¶ Idem[i] fiet si (te expresse[k] mandante, vel etiam ex postfacto sciente, ac ratum[l] habente, seu non reuocante) positiones, aut respōsiones huiusmodi cōtrarias tuo nomine[m] tuus fecerit procurator.

TITVLVS XII.

De exceptionibus.

Casvs. Aliquis fuit electus ad prælaturā, antequam esset confirmatus, aliqui se opposuerunt. orta lite inter electum & opponētes iurato de calum. electus fecit duas positiones §rias directe: & sic oportet dicere, q altera sit falsa: & per consequens, q ipse electus in vna ipsarum deierauit; nunquid istud periurium est sufficiēs ad ipsum repellendum, ne electio sua confirmetur? Rñdet Romanus Pōtifex, q sic. Idem si pars aduersa dedit positiones de directo §rias, & electus eas negauit, vel ambas confessus est. Certe est ipse periurus: qđ periurium est sufficiens ad ipsum electum repellēdū a confirmatione & prælatura: quia etiam repelleretur à beneficio iam obtento, vt io d.c.querelam.§.eo.tit. Nota primo, q positiones sunt faciendæ post iuramentum. & vide §. de confes. eo. lib. c. 2.

Nota secundo arg. q ponens dicitur confiteri id quod ponit. & sic facit iste tex. pro gl. magna in fi. §. de confes. c. 1. eo. lib. Dñicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Cum in positionibus.*] Electus post sacramētum ponens vel rñdens §ria directe (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. hoc dicit. Habuit ortum hæc decretalis ex his quæ notat Hostien. §. de fide instru. cum Ioannes. super verbo, vnica tantum venditio.

Additio. Et quæ not. Guil. de elect. vt circa. in glo. patet ex hoc. per quas glo. patent exempla. Ioan. And.

b ¶ *Electionis.*] idem videtur si agatur de iam obtento, cum periurium non solum impediat, sed etiam deijciat. §. eo. tua nos. & cap. querelam. & de fideius. peruenit.

Additio. Idem Ioan. Mona. & idem Archid. qui alleg. 24. q. 3. ecce. Ioan. And.

c ¶ *Post iuramentum.*] quia tunc faciēdæ sunt positiones. §. de confes. cap. 2. & ibi dixi. & eo. tit. cap. 1.

¶ *Glossa sequens arguit ad quæstionem.*

d ¶ *Datis*] Not. ad quæstionem quam disputaui 2, an per instrumentum probetur crimen: quod sic probatur, hic enim per scripturas actoris apparet eum posuisse contraria: & sic periurum. de hoc §. de maio. & obed. cum in ecclesijs. & per modernos de accus. super his. ad idem j. de verb. sign. cap. 1.

2 De hac quæstione vide Felin. in c. cum in ecclesijs, de maio. & obed.

Additio. Vbi de hoc, & omnino vide quod ibi dicam. Ioan. And.

e ¶ *Manifesta.*] euidens vel notoria. j. de verb. sign. constitutionē.

f ¶ *Periuro.*] periuri sunt infames. 6. q. 1. infames. & ecclesias regere non merentur. §. eod. querelam. nec ad testimonium admittuntur etiam post poenitentiam. 22. quæst. 5. paruuli. in glo. fin. de testi. testimonium.

Vallis hoc in casu notabili vt per Felin. in c. venien. el 1. de testib.

¶ *Glo. seq. ponit duo exempla: secundo quærit. arg. pro & contra, ponit duas opiniones, & soluit.*

g ¶ *Iusta causa.*] vt vnum ex §rijs dictis multipliciter potest intelligi. §. de accusa. cum dilecti. Vel probare vult se errasse, 3 in altero de §rijs: maxime vbi poneretur vel rñderetur de facto alieno: vbi tolerabilis est error. ff. pro suo. l. vlt. §. de confes. ex parte. §. eod. lib. de resti. in integ. c. vlt. in fin. [In facto etiam alieno est ignorantia excusabilis. ad hoc ff. de interrog. act. de ætate. §. vlt. ff. de colla. bo. nōnunquam. ad idem 2. q. 3. Paulum. & §. eod. lib. de elect. cap. 1. in fi. in Authen. de execu. & his qui conue. in prin. coll. 7. fm Archid. qui ponit exemplum qñ electus est de aliena ecclesia; quem opponit cuius vita potest probabiliter ignorari. Ipse etiam potest probabiliter ignorare numerū canonicorum ecclesiæ, & his similia.] Sed qd dices; nunquid positio vel rñsio ad ipsam reuocari poterit? Et videtur q non. Nam volat emissum semel irreuocabile verbum. 43. dist. §. vlt. in fi. de proba. per tuas. C. de non nume. pecu. generaliter. Econtra videtur, q reuocari possit. 32. q. 2. apud. de poeni. dist. 1. diuortium. de verb. sign. nam & ego. ff. de diuor. si poenitules 4. Dixit Io. de deo, si data sit positio in scriptis, non potest reuocari: alias potest. ad hoc de elect. in scriptum. de confes. ex parte. quod Guil. abhorret in Spec. tit. de positionibus. §. vlt. versic. item si poens. dicens q ex quo in iudicio proposita est, siue in scriptis siue non, reuocari non poterit per prædictam decret. ex parte. de lit. contest. cap. vno. de elect. dudum 2. nisi doceret de errore, vt §. dixi. Satis videtur q sicut testis à periurio excusatur, si incōtinenti se corrigat, vt §. de testi. cog. præterea. sic & ponens vel respondens eadem ratione. Ioan. And.

3 Hoc modo facile placetur in confessione delictorum. vide ea not. de diuor. ex litteris. in glo. 2. vt ea. hanc. vt nostram. in glo. cum princ. Io. And.

Additio. Idem Io. Monachus. & Archi. qui remittit ad no. de app. cū causam. in 5. gl. facit qđ no. de elect. scriptū. in 1. glo. & qđ dixi post Hostien. de diuor. ex litteris. super glos. 2. quod facit pro Io. de deo. Ioan. And.

4 An & qñ quis possit positiones reuocare, de quo Alexan. consil. 92. vol. 3.

h ¶ *Debebit.*] nec propter hoc coelectus confirmabitur. 2. q. 1. in primis. §. de rescrip. olim. §. eo. lib. vt lit. pen. c. 1. & 2. C. de rei vendi. l. vlt. Et sic not. q non inspicitur hic principium, de quo not. §. de elect. dudum 1. Nam non solum antiqua crimina repellunt electos. §. de temp. ord. c. vlt. sed etiam noua 6. Probatur hoc idem §. de rescrip. olim. §. eo. lib. de elect. vt circa. sicut & noua causa non solum antiqua iudicem repellit. de offi. dele. insinuante.

Additio. Dicebat ergo Ioan. Mona. q sicut quis agendo ius agendi non recte inchoatum consequitur. ff. de pig. act. l. si rem. §. fin. & facit j. de re iud. abbate: sic agendo perdit ius recte inchoatum, vt hic. Io. And.

6 Nec mirū secundū Io. Mona. & Archi. quia ratione sui complemento peruenit ad 3eū casū à quo nō poterat habere prin. Opus. ff. ad leg. Aquil. quia in ea. & facit qđ dicam j. de reg. iur. factum. super 1. glos. Ioā. Mon. allega. ff. de seru. pro parte. Io. And.

i ¶ *Idem.*] scilicet quia tibi silentium imponitur.

k ¶ *Expresse.*] si ergo dedit mandatum ponēdi & respondendi positionibus generale: sed non expressum, vt sic & sic responderet vel poneret, vt §. eo. lib. de iur. calum. c. 2. 2. rñ. in fi. tunc licet procurator ponat vel rñdeat contraria, dominus non deierat nisi in casibus sequentibus, & concor. §. eo. lib. de elect. si compromissarius.

l ¶ *Ratum habente.*] & sic in maleficio locum habet ratihabitio expressa, & tacita. j. de senten. excom. cum quis. & de reg. iur. ratihabitionem. vbi de hoc.

m ¶ *Tuo nomine.*] alias ratum non posset habere quod suo nomine factum non est. infra de reg. iur. ratum quis. vbi de hoc. Ioan. Andr.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam, & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, quòd reus qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem & nomen excommunicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quòd si iterum obijciatur & probetur eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto, q vltra duas vices hac exceptio non opponatur: nisi ex causa. Quinto, quòd si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quòd iudex publice excommunicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.*

DE EXCEPTIONIBVS.

¶ *Sicut in bello naturali requiritur quòd bellantes sint armati, armis sibi necessarijs: sic in bello ciuili. Et in superioribus titulis visum fuit de armis actorum: nunc videndum est de armis reorum. & quia exceptiones dicuntur esse arma reorum ideo post rubricas præcedentes ponit rubricam de exceptionibus.*

Ordinatio domaus huius lib.

¶ in tons.

Pia consideratione.] Hæc est notabilis decre. & quotidie prædicabilis. [Commendat abbas hoc exordium vel arengam.] Diuiditur in sex partes. Secunda: ibi, *Si quis igitur.* Tertia: ibi, *Si vero.* Quarta: ibi, *Prouisis.* Quinta: ibi, *Sed si post.* Sexta: ibi, *Et tamen.* Dom.

CAP. I.

Pia [a] consideratione statuit [c] mater Ecclesia, quód maioris excōmunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorum opposita [e], lites differat [f] & repellat agentes [g]: vt ex hoc [h] magis cēsura ecclesiastica timeatur [i]; cōmunionis [k] periculum euitetur, contumaciæ [l] vitium reprimatur, & excōmunicati (dum à communibus [m] actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectū facilius inclinentur: sed hominum succrescen-

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud, quod habetur in cap. intelleximus. de iud. in ant. videlicet, φ regulariter excommunicatus maiori excommunicatione, non potest esse in iudicio agendo: ne ex malitia sua reportet commodum. Vlterius est præsupponendum, φ exceptiones dilatoriæ, quæ proponūtur causa differendi processum, debent proponi regulariter ante litis contestationem. cap. 1. supra de litis contesta. in eodem libro.

CASVS. Titius prætendebat me debitorem suum in aliqua pecuniæ summa. fecit me conueniri coram meo iudice competenti. obtulit mihi libellum, cui rñdi negatiue. lite contestata & iurato de calumnia, cum ipse Titius actor peteret admitti ad probandum contenta in suo libello; opposui ei φ ipse erat excōicatus maiori excommunicatione: & sic non erat admittendus quousq; ipse esset absolutus an bene dicam? Videtur φ non: quia cum ista exceptio excōicationis opponatur ad differendum processum, debebat opponi ante litem contestatam, per cap. 1. de litis contest. li. Hoc tamen non obstante, rñdet Romanus Pontifex in prīum, dicens, φ illa exceptio excōicationis potest opponi contra actorem ad differendum processum in quacunque parte litis, propter periculum communionis: ne ego reus compellar cōicare cum excōicato: & sic incidam in minorem excōicationem. Item propter alias rationes positas in princ. Sed ponamus φ cum haberem litem cum aliquo: ipse malitiose, vt pcessus meus differretur, opposuit mihi simpliciter φ eram excōicatus maiori excōicatione, nihil aliud exprimendo; vtrum istud sufficiat ad repellendum me agendo? Rñdet φ non: immo ipse reus debet exprimere speciem excōicationis, & nomen excōicatoris: puta, dicet reus, quod non teneor tecū litigare, quoniam tu es excōicatus maiori excōicatione pro tali causa, videlicet pro manifesta offensa, vel pro contumacia, per talem iudicem ordinarium vel delegatum. Sed quid si actor negat se excōicatum maiori excōicatione? Rñdet φ reus tenebitur probare illam excōicationem infra octo dies per literas vel testes, vel per alia manifesta documenta: alioquin si non fuerit probata ista excōicatio infra octo dies, iudex procedet in causa: & reū cōdēnabit in expensis erga actorem: & compelletur procedere in principali. Sed ponamus φ reus opposuit actori maiorē excōicationem: ipse non potuit illam probare infra octo dies, & sic fuit condemnatus in expēsis, & compulsus litigare in principali: postea factis aliquibus processibus in causa, vult probare excōicationem: an sit admittendus? Certe sic, vt actorem repellat ad procedendum in futurū: sed processus prius facti valebunt: & habita absolutione actor reassumet processum in illo statu in quo erat tpe quo reus fuit admissus ad probandum excōicationem: nam excōicatio non facit processum nullum. Sed ponamus quód in secūda oppositione reus non probauit excōicationem sed fuit condemnatus in expensis: vult nunc tertio opponere exceptionem: an sit admittendus? Rñdet φ non, nisi allegaret causam rationabilem: puta si dicat reus φ actor ꝯxit excōicationem de nouo, vel probationes de nouo venerunt ad notitiam ipsius rei: in his enim & similibus casibus posset reus opponere tertio excōicationem contra actorem. Sed quid, ponamus φ cum haberem tecum litem & essem excōicatus: non opposuisti mihi excōicationem; nec similiter iudex mihi opposuit: & sic non fui repulsus ab agendo. fuit lata sententia ꝯ te reum: quam cum vellem executioni demandari facere opposuisti mihi quód eram excommunicatus: & eam probasti infra octo dies iuxta tenorem huius cap. vtrum iudex debebit differre executionem sententiæ donec sim absolutus? Rñdet φ sic: tamen processus facti & sententia pro me lata valebunt: sed differetur solum executio sententiæ vsq; post absolutionem. Sed ponamus quod tu reus non excipis de excōicatione: nunquid iudex ex officio suo poterit mihi obijcere excōicationem absque requisitione partis? Certe sic: & denegabit mihi audiētiam donec fuero absolutus. Nota primo, ex illo textu quod excōicatus maiori excommunicatione non potest esse in iudicio agendo, sed bene defendendo: ne ex malitia sua reportet commodum, vt in cap. intelleximus. de iud. in antiq. qd est fundamētum in hac materia. dicūt tñ aliqui, φ adhuc reus excōicatus tenetur constituere procuratorem, communis tamen opinio est, φ reus excōicatus poterit se defendere personaliter: nec cōicantes cum eo incurrunt excōicationem: quia cōicant cum eo in suum præiudicium, & non in suum commodum. Nota ex isto cap. causas propter quas fuit inuenta ab ecclesia excōicatio. Nota φ reus excipiens de excōicatione, non debet excipere in genere, sed debet exprimere excōicationem in specie: & dicere nomen excōicatoris. Nota φ illa exceptio debet pbari apertissimis documentis infra octo dies, & dicuntur apertissima documēta, scriptura vel testes. Et licet in sententia excōicationis ab homine, sit de substantia excōicationis scriptura: tñ illa poterit probari per testes. Nota φ retardans processum, ratione processus retardati debet condemnari in expensis l. non ignoret. C. de fruct. & litium expensis. quæ condemnatio & taxatio expensarum fit statim, ita quód parti condemnatæ in expēsis ratione processus retardati denegatur audientia, donec fuerint huiusmodi expensæ solutæ. nam sunt præiudiciales, & ideo debent solui ante litis ingressum. l. sancimus. C. de iudic. & illud verum, φ denegabitur ei audientia si fuerit actor: sed si sit reus, reputabitur contumax ac si non compareret. Nota casum in quo deficiens in probatione exceptionis, postea admittitur ad probandum illam exceptionem in alia parte processus. Nota φ exceptio excōicationis potest opponi post sententiam ad impediendum executionem sententiæ.

Nota φ iudex potest interponere officium suum ad priuatam vtilitatem sine requisitione partis, licet secus regulariter. l. 4. ff. de dam. inf. c. 1. de iud. c. 1. de offic. iud. in antiq.

Prima glossa diuidit, & summat.

a *Pia.*] Sex sunt dicta huius decret. Primo ponit arengam & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, φ reus qui contra actorem de excōicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excōicationis speciem & nomen excōicatoris exprimere, & eam intra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertió statuit, φ si iterū obijciatur & probetur eadem vel alia excōicatio, actor repellitur: tñ quæ acta sunt, valebunt. Quarto, φ vltra duas vices hæc exceptio non opponatur: nisi ex causa. Quinto, φ si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, φ iudex publice excōicatum reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And.

b *Consideratione.*] quadruplici, vt j. sequitur: ibi, vt ex hoc. &c.

c *Statuit.*] s. eo. exceptionem. Io. And.

d *Maioris.*] exprimatur ergo ipsius species, vt j. statuitur.

e *Opposita.*] quod fieri potest, non obstante lapsu peremptorij ad proponendas dilatorias assignati. vt in clemen. eod. tit. excommunicationis.

f *Differat.*] Nota φ ista decre. locum habet solum cum opponitur excommunicatio in vim dilatoriæ, vt j. dicam.

g *Agentes.*] sed non defendentes. s. de iud. intelleximus. & s. eod. tit. cum inter. cum similibus.

ADDITIO. Qui sunt rei necessarij & voluntarij, hic not. Arch. tenet quod d. xi. s. eod. dilecti.

h *Vt ex hoc.*] assignat quatuor considerationes illius iuris.

i *Timeatur.*] ligatur enim quis magis ex cōtemptu. 11. q. 3. cap. non solum. § cum ergo. in glo. fin. & ut senten. excomm. per tuas. in glos. penult.

k *Periculum.*] quod est tam in excōicato quàm in cōmunicante. de cle. excom. mini. illud. & cap. si celebrat. eod. tit. cum sim.

l *Contumacia.*] nō quam solam excommunicatur quis ab homine. 11. q. 3. nemo episcoporum. in glo. fin.

ADDITIO. De hoc ex. q. episcopus. & 17. q. 4. de presbyterorum. Archid.

m *Communibus.*] olim erat duplex littera, alia ciuilibus, alia cōmunibus. [et hæc est melior sm Host. qui dicit, φ quidam actus sunt publici, vt tutela & cura. Instit. de tute. circa princ. quidā ciuiles: vt iudicare & arbitrari. ff. de iudi. cum prætor. 2. q. 7. c. 1. 9. ma. s. de arbi. dilecti. quidam cōes, vt officium procuratorum & testiū. &c.] Et intelligas cōibus, non solum iudicialibus sed etiam extraiudicialibus, vbi de ipsorum vtilitate agatur: erunt igitur inter hoīes, & eorum carebunt suffragijs. C. de aposta. hi qui ad sanctā. In spiritualibus aūt non est dubium eos repelli: quia talium capaces nō sunt. de æta. & quali. cum bonæ. de cleri. excō. mini. postulastis. cū similibus. & hoc sm Host. innuit littera hæc cōibus: quasi dicat

Alias. & communicantibus.

omnes actus qui alijs hominibus sunt com munes, excommunicatis sint interdicti vbi de ipsorum quæritur vtilitate, & adde quod dicam j.de senten.excom.decernimus.

a ¶ *Malitia*.] quæ semp crescit. 12.q.1.oĩs ætas.20.q.3.procliuus.
Additio. Et in Authen.de nup.§.minores.coll.4.Hostien.

§.de offic.deleg.prudentiam. q credit sufficere ad excommunicationem probandam denunciationem probari. Sed contra hoc est littera infra apertissimis documentis.& adde quod dicam j.de senten.excom.licet.in glo.nota.

o ¶ *Eam rem*.] idest, excommunicationem.

te malitia a †, quod prouisum b est ad remedium, tendit ad noxam c. Dum enim in causis ecclesiasticis d frequentius hæc exceptio per malitiam † opponitur, cõtingit interdum differri e negotia, & partes fatigari f laboribus & expensis: proinde (quia morbus iste quasi cõmunis irrepsit g) dignum duximus cõmunem adhibere medelã h. Si quis i igitur excommunicationem opponit k, speciem l illius & nomen m excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem n se deferre debere in publicam notionem o, quam infra octo dierum p spatiũ † (die in quo proponitur minime cõputato q) probare valeat apertissimis r documẽtis s. Quod t si non probauerit, iudex in causa procedere nõ omittat: reum in expẽsis, quas actor u ob hoc diebus x illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione y condemnans z. ¶ Si vero postmodum instantia durante iudicij a, & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione vel alia excipiatur iterum, & probetur b: actor in sequentu-

b ¶ *Prouisum*.] 45.distin.licet.

c ¶ *Noxam*.] idest, delictum.de hoc j.de regula.consulti.in glo.2.

d ¶ *Ecclesiasticis*.] & tamen etiam per ciuilem iudicem debet admitti talis exceptio 1, & seruari forma quæ sequitur, vt j.de senten.excõ.decernimus.

e ¶ *Differri*.] cõtra idest j.de dolo & contu.finem. ff.si cer.pet.l.quidam æstimauerunt.

f ¶ *Fatigari*.] contra id j.de app.vt debitus.§.eo.lib.de offic.ordi.vt litigantes.

g ¶ *Irrepsit*.] idest, latenter inuasit.C.de epis.& cle.repetita.

o ¶ *Notionem*.] idest, iudicialem notitiã.nomen autẽ notionis ad eos pertinet qui iurisdictionem non habẽt: sed habent de quauis causa notionem. ff.de re iudi. ait prætor. in prin.tñ nomine notionis accipere possumus & cognitionem & iurisdictionẽ. ff.de verb.sign. notionem. vnde expone, notionẽ, idest, cognitionem. & sumptum fuit hoc verbũ C.de proba.sciant cuncti. Ber. 2.q.8.sciant cuncti.

1 Pet. de Ancha. notat legẽ necessariã nõ renouandam si illa abusũ contingat, aliter malitijs occurrendum. Font.

2 An & qñ malitiose exceptio admittatur, vel repellatur, dicens Abbas & Dec. in cap.licet. de probat.

3 Sequitur Pet. de Ancha. & per istam glo. limitat glo. in ver. vitiorum de. elect. dilectionem de iudi. Fon.

4 Sed si terminus dem... sit sciatum, an talis currat ... sua tempora. ... Felin. in cap. fin. de dilatio.

5 De hac quæstione per de Albert. Felinum & Decium in cap. prudentiam in §. ferm. de offic. deleg. & decisionem R. ca. 400. in nouis.

¶ *Glo.seq.voci.per obio. q pbationis copia, &c. secundo per q.an maior dilatio dari possit: tertio quærit, & dupliciter soluit: & incidit ex hoc quæstio, quam etiam soluit dupliciter.*

Additio. Io. Mo.alleg.ff.de consti.pe. qui autem.§.1.Archi.alleg.48.dist.cap.vlt.50.dist. quicunq; pœnitens. 3.q.1.cap.Deus ergo.§.patet.j.eo.lib.de pœnis, felicis.1.responso.Ioan.And.

h ¶ *Medelam*.] Nota q medicamina morbis, &c. ad hoc 50.dist. vt constitueretur.§.de iura.calum.cæterum.in Authen. hæc constitutio Iono.consti.quæ in prin.

i ¶ *Si quis*.] vel si qua. ff.de verb.signifi.l.1.& dixi §.eod. lib. de elect.generali.

¶ *Glossa sequens soluit tria dubia.*

k ¶ *Opponit*.] intelligas in vim dilatoriæ 2: quod per superiora & inferiora probatur. Si enim in vim peremptoriæ proponatur, vt si dicatur electus excõicatus excõicatione maiori. vel ab excõicatis electus, tunc dabitur cõpetens dilatio; quia hic perit ius opponentis oppositione non probata, & econuerso, vbi aũt differtur, non perit.ad hoc §.de procu.ex insinuatione. Et dic opponat corãm quocunque iudice ordinario, vel delegato, ecclesiastico: vel seculari, vt §.dixi. Nec intelligo dilationem huius decret. locum habere vbi negatur iurisdictio, vt si dicatur impetratũ rescriptum per excõicatum.§.eod.lib.de rescrip.c.1.ibi enim non principaliter de actoris persona, vt hic quæritur: sed de iudicis iurisdictione. & sic decret.dilatio locum non habet. [Item nec locum habet qñ excipitur de excõicatione iudicis vel testis: tunc enim assignabitur dilatio congrua ponderatis circumstantijs, secundum Archi.alleg. not. de procura.dilectus.] Io.And.

Additio. Quæ dicta sunt locum habẽt vbicunq; opponatur excõicatio: etiam si in curia Romana: ſm Host.Io.Mona.& Archi.& Guil.in præalleg.ver.sed & si vbi.& in ver. pone. inuenies hoc generale in omnibus dilatorijs causarum, quę ibi vertuntur, q nõ datur in alijs; dilatio extra curiam ad probandum. Et vide etiam quod scripsi.§.de appel.cap.1.in prio.alleg.Hostien. §.de priuileg. cum olim essemus, vel ſm eum de hoc non est nobis quærendum: quia suum sibi consilium in hoc sufficit. de senten. excom.mulieres.§.1.& c.cum illorum.Io.And.

¶ *Glossa sequens causam reddit & notat.*

l ¶ *Speciem*.] hoc ideo dixit; quia duplex est excõicatio, altera autem ab agendo repellit, scilicet maior: altera non, scilicet minor.3.q.4.Engeltrudam. in glo.1.§.de sentẽ.excom.si quem. vbi de hoc. Non ergo sufficit in genere aliquid proponere, qñ quælibet species generis illum non sequitur effectum ad quem proponitur, quia non licet cum alterius damno in incerto vagari. §.eo. lib.de rescrip.c.2.de elect.vt quis duas.ff.de inin.prætor edixit. [& sic dicit lex q in tanto crimine (de dolo scilicet) non oportet vagari.ff. de dolo.sed & ex dolo.§.fin & leg.seq.] secus videtur qñ quælibet generis species sufficit.ff.de peti.hæredi. item veniunt. §.a quo.ff. de admin.tut.quidam decedens.§.fi.

¶ *Glossa sequens exponit, reddit causam.arg.ad quæstionem. ponit opinionem, & remittit.*

m ¶ *Nomen*.] proprium & appellatiuum: vel saltem nomen dignitatis. Nomen aũt ideo debet exprimi, ſm Ber. vt sciatur an sit ordinarius an delegatus: quia si est delegatus, & excõicatio illius exhibeatur sine iurisdictionis delegatione, non staretur tali excõicationi.de offic.deleg. cum in iure. sed in ordinario hoc non requiritur. Et per hanc litteram videtur q non sufficiat opponenti probare q actor sit denunciatus excõicatus. Tamen not. Hostien.

p ¶ *Octo dierum*.] licet enim probationum copia non debeat angustari.14.q.2.quanquam.quia tñ illa exceptio malitiose frequenter opponebatur, & est odiosa, ideo restringenda fuit potius q̃ laxãda. §.de deci.rua.in fi.j.de reg.iur.odia.cum suis cõcor. ad idem §.eo. lib.de resti.spo.frequens.& j.de senten.excom.solet. Si ergo non habet probationes, taceat 4. 2 q.7.plerq;.etiam si sit eps.6.q.2.si tantum.& cap.placuit.Notat tamẽ Ber.j.de sent.excom.solet. [& hic Ioan.Moo.] q licet sine causa maior dilatio non debeat dari: in hoc casu tñ cã cognita maior dari poterit, ex illa clausula; si qua mihi iusta causa, &c. ff.ex quib.cau.ma.l.1.in fi. Sed primũ verius videtur 5, cum non pereat ius aduersarij. arg.§.de procu.ex insinuatione. [Pro hoc facit quia iterato potest opponi vt sequitur, & hoc tenet Franc.inducẽs etiam rationem: quia istud est priuilegiũ actoris, q sibi reus infra octo dies non probans condẽnetur in expensis. quod priuilegium iudex auferre non potest. alleg.28.dist. de his.in fi. Simile quod dicam ſm eum de sentẽ.excom.Romana. sup glo.antepen.& vide quod dixi §.eo. lib. de offi.ord.Romana. ad fin.super glo.licet.] Sed quæres, quare non dantur hic xv.dies sicut §.eo.lib.de resti.spol.frequẽs? Dic q in dilationibus quæ dantur a iure, voluntas est pro ratione, sic enim poterat xv.vel x.vel etiam minus dare. & facit qđ recitari solet j.de rescript.c.si qñ.ff. de legi.l.non omnium 6. Vel dic ſm Host. hoc ideo statutũ fuisse; quia de excõicatione hominis solet & debet fieri instrumẽtum.j. de sent.excom.cum medicinalis. sed de spoliatione non: ideo non est mirum si longior ibi data est dilatio. ad hoc ff.de pig. l.§.hitur. in fi. Sed quare saltem in excõicatione iuris non statuebantur xv. dies.de qua non fit instrumentum: immo est necesse probare factum? Dic ſm eum, q idem factum diuersis mensuris metiri non debet. Et quod de vno dicitur, de alio intelligi debet.§.de constit.translato.maxime cum circa principale non fiat præiudicium actori. Vel dic verius, vt primo dixi.

q ¶ *Computato*.] sic §.eo.lib.de resti.spol.frequens.& ibi vide concor.de hoc.

Additio. In gl.q a dies. Et hic repetas qđ not.ibi scilicet, vltima die termini probationẽ fieri posse.qđ hic no.Inn.Host.Io.An.

r ¶ *Apertissimis*.] idest, indubitatis & claris 7. C. de proba. sciant. 2.q.8.quicquis.& cap.sciant.

s ¶ *Documentis*.] idest, instrumentis vel testibus. §.de test.cog.peruenit.ff.de fide instru.l.2.

t ¶ *Quod*.] idest, quam excommunicationem.

u ¶ *Actor*.] originalis.

x ¶ *Diebus illis*.] quibus proposita fuit exceptio quousq; procedictur in principali.de procura.auditis.

Additio. De dolo & contu.cum dilecti.in fin.Host.

y ¶ *Taxatione*.] iuramento præmisso, [scilicet ante condemnationem.] De hoc de his quæ vi metusve causa fiunt.c.vlt.

z ¶ *Condemnans*.] intelligas hoc, nisi errore probabili excusaretur, vt §.de sent.excom.sacro.§.eo.lib.de elect.c.1.in fi.

a ¶ *Iudicij*.] per sententiam non finiti 8. Ad differentiam eius qđ sequitur j.sed si post.

b ¶ *Probetur*.] intra octo dies, vt §. Io.And.

¶ *Glossa seq.ponit dictum casum diuersum, & ius antiquum signat contrarium.ponit op.Host.cui respondet.*

1 Idẽ Inn. Pet. Abb. Imo. & Ioã. An. & Guil. in Spec. de dila. §.1. vers. sed & si sub verb. illud quoq; & dicebat Ab. hoc posse et eo quia in vim peremptoriæ non posset quique proponi.

4 Tunc demum videtur se habere probationes in promptu, q hunc terminũ non sanaretur possit. cũ in qualibet parte litis hoc possit, vt in prime. capitulo. Io.An.

5 Idẽ Phil. similem casum vide per doct.in cap. cum ut j.de app. & per Immol. in l.2. ff. de re iud.Font.

6 Idem voluit gl. in l.1.§. ponitur.ff. de postul. Font.

7 An sufficiat iuramentum, docet Abbas in c. licet. de proba. & Decius in Rubrica de probat.

8 Nõ enim sequitur de instantia, quia scdm leges post triennium qđ non habet locum scdm canones. de iud. c. pen. & dacite hic Hostie. quod iura diuersa sumuntur ex decre. supra eo. & de apel. dilecti in pendi. decre. pe. Io.And.

a ¶ *Duraturis*.

bus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: his quæ præcesserunt nihilominus in suo robore † duraturis [a]. Prouiso quòd vltra duas [b] vices hæc non opponatur exceptio: præterquam si excommunicatio noua emerserit [c]: vel euidens & prompta [d] probatio superuenerit [e] de antiqua [f]. ¶ Sed si post rem iudicatã talis exceptio proponatur, executionẽ [g] impediet. sed sententia quæ præcessit nõ minus robur debitum obtinebit [h]. Eo tamen saluo, vt si actor excommunicatus [i] sit publice, & hoc iudex nouerit †, quandocunq; (etsi de hoc reus nõ excipiat [k]) iudex ex officio † suo actorem repellere [l] non postponat.

a ¶ *Duraturis.*] etiam si cum publicè excõicato fuerit actum: licet secus in iudice. ĩ.de re iudi. ad probandum. Olim processus habitus cum actore excommunicato non valebat, vt ĩ.eod. exceptionem. aliàs quare fieret ibi cõdemnatio expensarum, & ibi de hoc. Contra ĩ.eod.lib. de rescriptis. cap. 1. vbi processus habitus cum actore excõicato ipso iure præter aliquod exceptionis auxilium non tenet. Hostien. intellexit decret. istam in occulto excommunicato. Sed tu solue. (vt ibi plene dixi.) scilicet q decretalis hæc locũ habet in processu habito coram ordinario, vel coram delegato, quãdo excõicatus fuerat actor post impetrationem: illa autẽ quando actor erat excõicatus tempore impetrati rescripti.

b ¶ *Duas vices.*] sic in reprobationibus testium. ĩ.de testib. licet 3. in appellationibus & dilationib⁹. ĩ.de appel. sua nobis. ff.de diuiso. l. vlt.

Additio. Bene facit ff.de bo.aucto.iudi. possi. l. vlt. in fi. Io. An.

c ¶ *Emerserit.*] ĩ.de offic.deleg. insinuante. & facit quod dixi ĩ. tit. proxi. cap. vlt.

d ¶ *Prompta.*] ĩ.de testi. veniens 2. ĩ.de testi. spol. litteras. §. præterea. vnde dicitur; hodie constat, hodie agamus. ff. vt in pos. leg. si is à quo. §. responso.

Additio. Nec dilationem petit. & idem Hostien. & Archidiac. Ioan. And.

e ¶ *Superuenerit.*] & si opus fuerit, de hoc fidem faciet iuramento. ĩ.eod. lib. de elect. vi circa. §. super huiusmodi. & ĩ.eod. pastoralis. Vel dic q non est necessarium iuramentum: ex quo probationem offert. Hostien.

Additio. Qui alleg. ĩ.eod. exceptionem. & idem Ioan. Mona. & Archid.

f ¶ *Antiqua.*] iam bis proposita. vel dic, etiam non proposita.

g ¶ *Executionem impediet.*] Not q merus executor debet admittere exceptionem excommunicationis. Idem de alijs quæ not. ĩ.de re iud. q ad consultationem.

Additio. Quas hic not. Host. & Ioan. Mona.

h ¶ *Obtinebit.*] scilicet ac si ille tempore sententiæ excommunicatus non fuisset.

i ¶ *Excommunicatus sit publice.*] Host. alleg. hanc litteram pro se, ad probandum q decret. ista loquitur de occulto excõicato. Sed ego dico q littera ista facit solum diuisionem inter occultum & publicum quo ad officiũ iudicis, non quo ad alia supradicta. Supplet enim iudex de iure, & de facto 2 notorio non occulto. 2. q. 1. cap. Deus omnipotens. §. qñ autem. C. qui & aduer. quos in integrum restitutio. l. 1. de hoc ĩ. de postu. bonæ 2. in glo. 1. In causis autem electionũ supplet indistincte de facto, vt 28. dist. priusquã. vbi de hoc. & ĩ.de elect. cum nobis olim.

k ¶ *Non excipiat.*] hoc forte timore condemnationis expensarum. de qua hic dictum est ĩ.

Additio. Propter quem timorem condemnationis expensarum forte non excipit: sed protestatur, vel omnino silet, secundum Hostien.

l ¶ *Repellere.*] si duret iudicium. si autem est finitum, ab executione poterit abstinere. ĩ proxi. responso.

Additio. Idem Ioan. Mona. sed Host. qui tenet processum habitum cum actore publice excõicato & notorio non valere, dicit, q etiam si executus esset iudex reuocaret executionem. Hoc non placet, vt not. ĩ. in glo. etiam si. Ioan. And.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & econuerso. Io. And.*

CAP. II.

CVm quidam [m] seculares iudices (dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicẽ iudicata †, in casu quo ad eum pertinet cognitio [n] de consuetudine [o], vel de iure [p]) recusent excipientes audire, in derogationem iurisdictionis [q] ecclesiasticæ & contemptum: Decernimus, vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (vbi aliàs de iure debet

CVm quidam seculares.] Primo ponit factum reprehensibile secularium iudicum, contra quos prouidet: ibi, *Decernimus.* Secunda: ibi, *Similiter*. prouidet ad casum conuersum. Et prima pars fuit sumpta ex decret. Alexandri quarti, quia nonnulli, quam alleg. Specul. eodem titulo. §. secundo, versic. & not. sub versiculo, *Porro.* & vide not. infra de immuni. eccle. capitulo primo in principio. Ioan. And.

Casus. Titius laicus debebat mihi clerico centum ex contractu mutui; in contractu ipso interuenerat iuramẽtum, ratione cuius iuramenti effectus eram de foro ecclesiastico. cap. fin. de foro cõpeten. conueni eum coram ecclesiastico iudice, qui eum absoluit ab impetitione mea; postea feci eum conueniri coram iudice seculari: ipse opposuit mihi exceptionem rei iudicatæ, dicendo: tu aliàs conuenisti me coram iudice ecclesiastico super ista re, qui iudex ecclesiasticus me absoluit; ideo non teneor facere processum tecum, sed peto absolui, & te condemnari in expẽsis. iudex laicus nolebat admittere istam exceptionem rei iudicatæ in foro ecclesiastico: an sit [a] tibi prouisum de aliquo remedio contra iudicẽ laicum? Rñdet Romanus Pontifex, q sic. nã eps poterit monere illum iudicem laicum vt admittat illam exceptionem rei iudicatæ: & si noluerit eam admittere, poterit ipse iudex excommunicari: Sed quid: econtra ponamus, q ego conueni te coram iudice laico: fuisti absolutus: postea volo te conuenire coram ecclesiastico iudice. tu opponis exceptionem rei iudicatæ: iudex ecclesiasticus nõ vult eam recipere: vtrum iudex secularis possit iudicem ecclesiasticum compellere ad admittendum illam exceptionem? Respondet Romanus Pontifex, quòd non: quia minor non habet iurisdictionem in superiorem: sed reus poterit adire iudicem superiorem ipsius iudicis ecclesiastici, vt eum compellat quatenus admittat illam exceptionem rei iudicatæ: puta si iudex ecclesiasticus, qui non vult admittere illam exceptionem rei iudicatæ sit episcopus Pictauen. poterit adiri archiepiscopus Burdegalen. Nota quòd iudex ecclesiasticus potest compellere secularem in casibus in quibus derogaret iurisdictioni ecclesiasticæ. Nota insuper quòd exceptio rei iudicatæ inter easdem personas potest opponi coram quocunque iudice. Et sic patet quòd sententia lata ab vno competente iudice, debet seruari ab alio cuiuscunque iurisdictionis sit. Dominicus.

[a] Iungendo est vers. decernimus. not. illud q ponit hic in vltimo notabili: cui adde Felin. in cap. pastoralis de except. in col. penul. versi. dum subdit abbas. Fons.

¶ *Prima glossa summat.*

m ¶ *Cum quidam.*] Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & econuerso. Io. And.

¶ *Glossa sequens ponit regulam, & tres casus exceptos.*

n ¶ *Cognitio.*] & pronunciatio: quia licet regulariter de qua re iudex cognoscit, pronunciet. ff. de iudi. de qua re. ĩ. de causa pos. cum super. vbi de hoc in glo. vlt. (Vbi posui plures alios casus quibus fallit hæc regula, vbi videas.) tamen interdum cognoscit quod nõ pronunciat. pone exemplum. ĩ. de rescrip. cum contingat. Io auditore. ĩ. de testa. Raynutius. Item in casu. 5. q. 4. duodecim. 3. q. 3. accusatus. cum sim.

o ¶ *Consuetudine.*] Nota quòd consuetudo dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus. in glo. antepenult. ĩ. de foro competen. cum contingat. supra eod. lib. de offic. ordi. Romana. & de foro competen. Romana. cum sim.

¶ *Glossa sequens ponit 7 exempla quibus iudex, &c. Secundo addit tertium casum.*

p ¶ *De iure.*] de iure cognoscit ecclesiasticus iudex inter laicos, vbi habet tpale dominium. de iureiur. venientes. ĩ. ne cle. vel mo. cap. vlt. Item in matrimonialibus & spiritualibus causis. de or. cognitam [3]. ĩ. qui fil. sint legi. causam. Et in ecclesiasticis criminibus, vt not. ĩ. de foro competen. cum sit. ĩ. eod. lib. de foro compet. cap. vlt. Item cum causa delegatur per iudicem secularem. ĩ. de cap. in archiepatu. Item per reconuentionem. 3. q. 8. c. 1. §. cuius in agendo. Item inter laicos qui sunt de familia ecclesiæ, s̃m quosdam. 89. dist. iudicatum. (in glos. 1.) Vel vbi laicus iudex est negligens. ĩ. de foro competen. ex transmissa. & cap. licet ex suscepto. vbi de hoc. (Et vide quod ibi not. in 2. glos. & quod super ea dixi.) Et q dicit de iure, supple vel priuilegio concesso ab eo qui illud concedere possit. ita enim tria æquiparantur 100. dist. contra morem. de offi. ordi. duo simul.

[3] Adde Calde. in consi. 15. sub tit. de iudic. de manu ea gl. vide notata in cap. nouit. de iudi. de purga. cano. Post. de Arch. Domi. Fon.

q ¶ *Iurisdictionis.*] quod Papa pati non debet, vt ĩ. de immu. eccle. cap. penult.

a ¶ *Admitti.*] scilicet, vbi est idem corpus, siue eadē quātitas: idē ius si-e causa petendi, & eadem conditio psonarum. & ille qui absolutus possideat tpe sniæ. aliàs enim exceptio rei iudicatæ non obstat, ff. de excep. rei iudi. cum quæritur. & l. seq. & l. si rem meam. & s. eod. tit. aduersario. & potest proponi hæc exceptio ante lit. contest. & post. s. eod. lib. de lit. contest. cap. s. vbi de hoc.

Quando ista exceptio non habeat locum. vide abbatem, & Doctores in cap. nouit. de iud. & Felinum in c. 3. de iudic.

b ¶ *Compellantur.*] sic s. eo. lib. tit. proxi. licet. de fo. compe. c. 2. j. de sent. excō. decernimus.

c ¶ *Iudicata.*] eo casu quo de consuetudine, vel de iure ad iudicem secularē cognitio pertinebat, vt s. in casu cōuerso vidisti.

d ¶ *Periculum non inducūt.*] in his enim canon tollit legem s. de præscrip. cap. vlt. s. eo. lib. tit. proxi. licet.

¶ *Glo. seq. voca. per obiec. quare hec inaequalitas.*

e ¶ *Per superiores.*] nō enim compelluntur p ipsos seculares qui tulerunt sentētiam: quia minor in maiorem, &c. 21. dist. inferior. de maio. & obed. cum inferior. cum similibus. Minor autem est iurisdictio secularis q ecclesiastica. de maio. & obe. solitæ. 96. dist. si imperator. Ioan. And.

ADDITIO. Et in clem. pastoralis. de re iudi. ad ñ. Io. And.

f ¶ *Debita.*] arbitraria, ex quo certa non statuitur. de oīñ. deleg. de causis. ff. de iure deli. l. 3.

ADDITIO. Facit de accu. inquisitionis. 2. respon. in fi. & tenebitur parti ad interesse. s. de senten. excom. sacro. j. de immu. eccle. quoniam. Io. And.

admitti[a]) à locorum ordinarijs compellantur[b]. ¶ Similiter ecclesiastici iudices (si corā ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata[c]) exceptionem ipsam admittant, in his quæ animarum periculū[d] non inducunt: per superiores[e] suos (nisi fecerint) animaduersione debita[f] castigandi.

TITVLVS XIII.

De præscriptionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extat memoria. hoc dicit. Io. And.*

CAP. I.

EPiscopū[g] †, qui ecclesias[h], & decimas[i], quas ab eo repetis[k], pponit[l] (licet in tua[m] sint constitutæ diœcesi) se legitime[n] præscripsisse, allegare oportet[o] (cum ius cōmune cōtra ipsum faciat) huiusmodi præscriptionis titulū[p] †. & probare: Nā licet ei, qui rem præscribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium ius com-

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

¶ *Dictum fuit tit. proxi. de exceptionibus in genere, per quas eli duntur actiones aliorum. verum quia per præscriptionem & vsucapionem repelluntur agentes à suis intentionibus sicut per alias exceptiones: ideo convenienti ordine ponit rubricam, de præscriptionibus.*

EPiscopum.] Primo ponit dictum rationem interserēs. Secundo rationem explicat ibi, *Nam licet*. Tertio à dicto & ratione vnum casum excipit ibi, *Nisi*. præmitte q eps super subiectione ecclesiarum suę diœcesis, & super perceptione decimarum fundat intentionem suam de iure communi, vt in iuribus alleg. in glo. Dominicus.

CASVS. Eps Pictauen. detinebat aliquam ecclesiam in diœcesi Xanctonen. vnde eps Xanctonen. egit ɔ Pictauen. epm, & petebat vt iudex declararet illam ecclesiam esse de sua diœcesi, & sibi deberi iure epali. eps vero Pictauen. allegauit præscriptionem, & probauit possessionem suam, & pceptionem iurium epalium per tempus sufficiens ad præscriptionem: sed non probauit titulum. vtrum bona fides epi Pictauen. sufficiat ad repellēdum epm Xanctonen. à sua actione? Rñdet Romanus Pontifex, q non: sed vltra bonam fidem oportet q alleget titulū, & probet, puta, si dicat eps Pictauen. q eps Xanctonen. cum consensu sui capituli dedit istam ecclesiam epo Pictauen. cum epo Pictauen. resistat ius cōe. Sed ponamus q est materia in qua ius cōe non resistit epo Pictauen. quia eps Pictauen. possedit pratum, vel vineam spectantem ad ecclesiā Xanctonen. vtrum possit eps Pictauen. se tueri præscriptione xl. annorum, licet non alleget titulum? Rñdet Romanus Pontifex, q sic: ex quo ius cōe non est ɔ ipsum possidentem. Sed vtrum primū dictum huius cap. sit verum indistincte, videlicet q qñ ius cōe resistit possidenti, q ipse vltra bonam fidem tenetur allegare & pbare titulum suę possessionis? Rñdet q non. Nam si possessor probet possessionem centum annorum, non tenetur allegare titulum: quia possessio tanti tpis habetur pro titulo. Sed qualiter poterit ipse probare possessionem tanti tpis, cum nullus inueniatur qui viuat tanto tpe: vel si aliqui reperiantur viuere tanto tpe, non tamē possent deponere de tanto tpe: quia anteq̄ aliqui sciant deponere, oportet q habeant aliquam ętatem & discretionem animi. de hoc dicetur in notabilibus. Nota primo, q in præscriptione currente ɔ ecclesiam non requiritur titulus, sed sufficit bona fides. Nota q cum ius cōe est contra præscribentem, in præscriptione etiā longissimi tpis titulus requiritur, nec sufficit bona fides. Nota q si vnus eps in diœcesi alterius possideat aliquas ecclesias, non potest se tueri præscriptione, nisi probet præscriptionem, & cum hoc probet titulum, qui præbuit sibi iustam causam possidendi: quia alias præsumeretur habere malam fidem: ideo ad tollendum malam fidem, tenetur probare & allegare titulum. Nota q qñ ius cōe est ɔ præscribentem, tenetur probare & allegare titulum, & hoc siue agat, siue excipiat, licet aliqui dicant q illud verū est qñ qui præscripserat ceciderat à possessione, & dicebat res illas esse suas ex pscriptione. Nam aliqñ præscriptio lōgi tpis parit exceptionē, sed nō actionem, iuxta l. si quis. C. de pscrip. long. temp. in medio legis. Cōis tñ opinio Doctorum est, q siue agat siue excipiat, si habeat ius cōe ɔ se, debet probare & allegare titulum. Nota vlterius, q possessio centum annorum habetur loco tituli. & iste titulus sm Doctores erit titulus pro suo, q præsumitur ex possessione tanti tpis. Sed quæritur qualiter possessor poterit probare possessionem de tanto tpe de quo non extat memoria: quia testis debet deponere de eo quod percipitur sensu corporeo, & tenetur rationem reddere sui dicti, in l. solent. C. de testi. Rñdet glos. q testes deponent de tempore suo, quòd tpe suo talis possidebat talē rem, & scimus q talis possidet. & à suis maioribus audiuerunt q talis possidebat talem rem: & sic debet fieri probatio: aliàs istud capitulum contineret ɔrietatem. idem econtra aduersarius poterit probare. Sed quæritur, quibus testibus stabitur? Rñdet, dignioribus. & hoc est expeditum, in cap. in nostra. de testi. in antiq.

¶ De intellectu vide Capycium in decisione. Neapolitana. 109. & Cepolam in tract. de seruitut. vrban. prædiorum c. 24. & Decium in c. ne abstentes. de nostro fecundum.

¶ An sufficiat titulus putatiuus? de quo Abbas & Felynus in cap. de quarta. & in cap. auditis. de præscrip.

¶ *Prima glossa summat: dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

g ¶ *Episcopum.*] In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius cōmune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio cuius ɔrij non extat memoria. hoc dicit. Tracta fuit hæc decretalis de quadam extrauaganti Gregorij, quæ incipiebat, Venerabilium. de qua facit mentionem Bernardus. s. de præscrip. si diligenti. in vlt. glos. in fin. ad cuius declarationem etiam emanauit: & eorum quæ ibi notant moderni. Ioan. And.

h ¶ *Ecclesias.*] quo ad proprietatem & iura episcopalia.

i ¶ *Decimas.*] idest, quartam decimarum, quę debetur episcopo. s. eo. tit. cap. de quarta. vel proprie. s. de deci. quoniam.

k ¶ *Repetis.*] alteri episcopo loquitur, vt patet per sequentia.

l ¶ *Proponit.*] per exceptionem præscriptionis non fit litis contestatio. quod dic vt dixi s. eo. lib. de lit. contest. cap. 2.

m ¶ *In tua sint.*] & sic ius commune facit pro actore. 16. q. 7. omnes basilicæ. s. eo. de quarta. & de deci. dudum.

n ¶ *Legitime.*] scilicet spatio quadraginta annorum. Minor enim non currit contra ecclesiam. 16. q. 3. cap. iubemus. §. quas actiones. s. eod. de quarta.

ADDITIO. Contra laicum præscribit ecclesia spatio xxx. annorum. Tu dic x. vt dixi s. eo. illud super 3 glo. Io. And.

o ¶ *Oportet.*] necessitatem importat. ad idem 3. quæst. 9. non oportet. licet alibi honestatem denotet. 25. q. 1. cap. 1. vbi de hoc. [Idem Archid.]

¶ *Glossa sequens ponit 6. opiniones, & septimam dicit approbatam. secundo obijcit & obiectioni respondet. ponit opinionem quam improbat & distinguit. per id quæstioni respondet.*

p ¶ *Titulum*] circa allegationem & probationē tituli fuerunt opiniones antiquorum: & tales. Primo dixit Io. circa corporalia necesse esse allegari & probari titulum; sed non circa incorporalia. Sed ɔdicit sibi decre. si diligenti. s. eo. vt ibi not. ad decre. dudum. de deci, rñdebat etiam vt ibi not. Alij distinxerunt inter corporalia quæ habent causam continuam, & quæ non: vt in primis non requiratur titulus; sed in secundis. sic s. eo. auditis. ff. si ser. ven. si quis diuturno. Alij distinxerunt: aut quis agit ex præscriptione, aut excipit. si agit, vt 16. q. 3. c. placuit. §. potest. & C. de pscrip. xxx. annorum, si quis emptionis. necesse habet titulum probare. Si excipit, vt s. de proba. ex litteris. tunc non habet necesse titulum probare: tum q nemo cogit dicere titulū possessionis suæ. 2. q. 5. §. 1. [in sum. in gl. fin.] C. de pe hære. l. cogi. tum quia non probante actore absoluit reus. 6. q. vlt. accusator. vt eccl. bene. c. vnico. C. de proba. actor[a].

Alij

a Sed sunt decre. contra dicta, vt sequitur. Io. An.

mune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides †: vbi tamen est ei ius commune contrarium, vel habetur præsumptio cōtra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam [a] tribuat præscribendi †: Nisi [b] tanti temporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria [c] non existat.

¶ Idem.

¶ Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel alijs ecclesijs, illa minori spatio centū annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias ecclesias præscribūt spatio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Io. And.

CAP. II.

SI qui † ¶ (exigētibus culpis, vel excessibus ab eisdem cōmissis) bonis, quæ à Romana [b] vel ab alijs tenent [c] Ecclesijs, sint per sententiam [d], vel ipso

Alij dixerunt q̄ quocunq; modo quis præscriptionem obijciat, siue agendo siue defendendo, tenet titulum ꝓbare, vt ĩ. eo. si diligenti. Alij dixerunt, & hęc fuit opinio Goffr. in summa huius tit. q̄ nō est necesse ꝓbare titulum, nisi qs possideat ꝓ hærede vel ꝓ possessore. C. de peti. hære. cogi. vel nisi sit præsumptio ꝯ possessorem. C. de proba. siue possidetis. vel nisi se ad hoc obligauerit, vt ĩ. de proba. licet. & in hoc casu intelligebāt ĩ. de deci. dudū. Alij dicebant q̄ olim sufficiebat bona fides, per decreta. ĩ. eod. ad aures. hodie requirit titul°. ĩ. eo. si diligēti. His omnibus opinionibus resecatis, tene qđ not. Ber. & moderni ĩ. eod. si diligenti. quorum hic approbatur opinio. Sed obijcio, q̄ decretalis ista, & eius distinctio potius sit de verbo q̄ de re: quod esse nō debet. ĩ. eo. lib. de elect. cōmissa. §. porro. ſm hoc enim omni casu necesse erit titulum probari, cum præscriptio semper sit ꝯ ius: & sic ꝯ præscribentem semper præsumendum. sed obiectio non est vera. non enim est ꝯ ius q̄ aliquis in fundo meo seruitutem acquirat, immo potius præter ius. licet enim sit ꝯ ius meum, non tñ ꝯ ius cōmune, vt probatur de serui. C. & ff. imputetur igitur mihi si fui negligens & remissus. ĩ. eo. vigilanti. Item voluerunt qdam dicere q̄ non est ꝯ ius q̄ vnus eps in diœcesi alterius sibi acquirat iura epalia: sed q̄ archidiaconus vel iferior epo sibi acquirat epalia, hoc est ꝯ ius: & ideo sine titulo nō præscribitur. Ad hoc 100. dist. ꝯ morē. de excess. præla. accedentibus. Sed primum quod de epo dr̄ falsum est, vt hic vides. Ad hoc 1. q. 6. per totum. 9. q. 2. per totum. Dic iudicio meo, & sic breuiter: Interdū ius commune vetat ne præscriptio procedat. & hoc facit interdum ratione rei, interdum ratione personæ. Et hos casus habes notatos 16. q. 3. clerici. & per Ber. ĩ. de præscrip. cum non liceat. de his nihil ad nos. Interdum ius cōe facit pro petitore, & ꝯ possessorē, vt in exemplis hic positis, & in decret. dudū. de deci. & tunc est necesse allegare & probare titulum, vt hic. Ad idem 93. dist. illud. nemo enim debet vti illis ornamentis, nisi ꝓbet à principe hoc sibi fuisse concessum. C. de vesti. olob. & aur. l. nemo. C. nulli licere in fre. l. vna. lib. 11. ad hoc 1. Mach. 11. vbi Antiochus dedit Ionatæ potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & fibulam auream ferre. sic etiam intelligitur. 100. dist. ꝯ. morem. quod verū intelligo tam in excipiente, vt hic, & in prædictis iuribus: quam in agente. ad hoc ĩ. de restit. spol. ad decimas. eod. lib. idem si est præsumptio ꝯ ipsum præscribentem, vt hic. & 10. q. 1. q̄a cognouimus. C. de proba. siue possidetis. pone exemplū ĩ. eod. si diligenti. ibi enim ex confessione ipsius archiepi Pisani insultabat præsumptio ꝯ ipsum. vbi vero ius commune vel præsumptio non est ꝯ ipsum præscribentem, bona fides sufficit, vt hic vides. Pone in terminis: Præscribit ecclesia domum meam vel aliam rem meam. ego repeto rem illā quam se tam ecclesia dicit præscripsisse: est ne intentio mea iure communi fundata? certe non. hic ergo præscribenti sufficit bona fides: q̄a licet illa præscriptio sit ꝯ ius meum, nō tñ ꝯ ius cōe. notabiliter enim semper habes hoc verbū, ius commune. secus enim in iure priuato. Pone ergo, Præscripsi ꝯ priuilegiatum. priuilegiatus agit ꝯ me. oppono præscriptionē, habeo ne necesse probare titulum? Certe non: q̄a ille non iure cōi, sed speciali fundat intentionem suam. Idem si ꝯ eum qui ꝯ me præscripserat, præscribo. & idem i similibus. Conclude ergo q̄ vbi petitor fundat intentionem suam de iure cōi, tunc præscribens habet probare titulum: alias non, nisi præsumptio faciat ꝯ ipsum. Et ſm hoc possemus dicere, q̄ quando vna ecclesia petit decimas ab alia ecclesia, quas possidet in tertia parochia, q̄ ibi sufficiat præscribenti bonam fidem probare: q̄a licet ius commune faciat ꝯ præscribētem: non tñ facit pro petente. & sic forte posset intelligi decre. ĩ. eo. ad aures. ſm illos q̄ dicunt q̄ per illam decre. sufficiebat olim bona fides. & facit ad hoc ff. si ser. ven. l. loci. §. vlti. vbi dr̄, q̄ si domus mea quę est iuxta te & Seium debet seruitutem Seio altius nō tollendi: te multo altius tollam. nam licet nō habeam ius tollendi ꝑꝑ seruitutem Seij: tu tamen nō habes ius prohibendi. Supradicta sunt vera, nisi sit tanti temporis præscriptio, &c. vt sequitur.

a ¶ *Causam tribuat.*] non enim requiritur q̄ sit iustus titulus, vel talis qui dominium tribuat. ad hoc ĩ. eo. veniens. q̄a quod meum est ex vna causa, &c. de fide instrumen. inter dilectos. §. cæterum. in fin. sed aliqualis titulus dat causam præscribendi: de quo dic vt ĩ. eod. si diligenti.

b ¶ *Nisi.*] istud, nisi, venit exceptiue ad id qđ dixit ĩ. de titulo: non ad id quod dixit de fide: quia non prodesset talis præscriptio cum mala fide. nulla enim antiqua dierum possessio, &c. ĩ. eo. vigilanti. [& cap. vlt.]

¶ Glossa sequens notat alleg. quinque concor. quærit & soluit. Iterum incidit quæstio quā soluit.

c ¶ *Memoria.*] Nota ꝑ ijs quæ not. Bernar. Ioan. & Hostię. ĩ. de verb. signi. super qbusdam. concor. ff. de proba. si arbiter. 65. dist. mos antiquus. ff. de aqua quoti dia. & æsti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. 1. q. 6. hæc quippe. ff. de aqua plu. arcend. l. 1. §. vlti. Sed quomodo probabitur tanti temporis præscriptio? Dico ſm Hosti. q̄ hoc. no. de verb. signi. quid per nouale. quòd dicent testes præscribētis (si talem habēt conscientiam [a]) q̄ semper viderunt & audierunt ita esse: nec vnquā viderunt vel audierūt ꝯrium. & q̄ cōis est & fuit semper opinio q̄ sic fuerit: & q̄ non extat ꝯrij vel initij memoria [b]. si autem ꝯ hoc aduersarius probare vellet: testes sui (si de ipsorum esset conscientia) deberent dicere quòd viderunt tali tempore ꝯrium, & audierunt à suis superioribus ꝯrium eius fuisse. Quid ergo si vtraque pars probat? tunc præferuntur testes magis idonei: & q̄ dicunt aptiora. ĩ. de testi. in nostra. vbi de hoc. & sic illi qui dicunt se vidisse ꝯrium, deberent præferri: cum alij satagant negatiuam. 6. q. vlt. accusator. cum suis simil. [Materiam huius gl. vide plene in Spec. de præben. §. 1. versic. vltimo quæritur. vsque ad fin. §. Io. And.

ADDITIO. Pondera verbum, testes. sæpe in hac glo. repetitum. Nam per instrumenta non videtur posse probari hæc cōis opinio, vel negatiua: cum non sit res de qua instrumentum rogari vel cōfici possit (licet secus sit in negatiua determinata, vt dixi ĩ. de elec. bonæ 1.) Sed ipsius ꝯrium cum sit actus affirmatiuus, bene recipit probationem per instrumentum, per quod poterit memoria contrarij actus probari. Io. And.

SI qui.] Duæ sunt partes quæ patent. Ioan. And. præmittit quòd vbi ꝑꝑ crimen qs ipso iure vel per sententiā erat priuatus suis bonis, si per aliquem illa occupabant vel apprehēdebantur: ꝑscribebantur ab illo ꝯ eum cui applicari debebant ſm leges: aliquādo per annum: aliquando per aliud tempus secundū varietatem casuum, vt patet in legibus hic allegatis in glo. Dominicus.

CASVS. Titius perpetrauit delictum ꝑꝑ quod bona sua fuerunt confiscata per sententiam iudicis, vel sine ministerio hominis ipso iure fuerunt confiscata. Ponamus q̄ Titius tenebat res in feudum ab ecclesia Romana, vel alia ecclesia. (nō refert.) Confiscatis bonis ꝑꝑ delictum suum, certū est quòd feuda debent redire ad ecclesiā: tñ ecclesia fuit negligens in petendo feuda. quæritur infra quod tēpus repellitur ecclesia à petitione feudorum? Rñdet, quòd ecclesiæ Romanæ currit solum tempus, & præscriptio centum annorū. Cōtra alias ecclesias currit præscriptio xl. annorū. Sed ponamus q̄ pater meus tempore suo fuit hæreticus: sed tñ hæresis sua fuit occulta: certum est q̄ est incapax possessionis & dominij omnium bonorum, licet esset reputatus catholicus. post mortem suam fuit detecta eius hęresis, & bona sua fuerunt confiscata. ego tenui bona post mortem ipsius: q̄a ecclesia nō petijt illa bona: vtrū possum me tueri ꝑscriptione xl. annorum? Certe sic. & hoc verum, siue sit Romana eccle. siue alia. Et sic ecclesia Romana vtitur hic iure cōi, videlicet q̄ ꝯ ecclesiam Romanam currit præscriptio xl. annorum.

Nota primo hic text. declarantem qđ importent ista verba, ipso iure, quia concludunt priuationem rei absque alia probatione sententiæ. vide glos. in cap. 1. de rescrip. eod. lib. Nota secundo, q̄ legum homanarum appellatione comprehenduntur leges ciuiles. vide glos. 1. de priuileg. c. 2. Dominicus.

¶ Prima glossa summat.

c ¶ *Si qui.*] Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel alijs ecclesijs, illa minori spatio cētum annorum ꝯ Romanam, vel quadraginta ꝯ alias non præscribit. Filij autem hęreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna ꝯ Romanam, & alias ecclesias præscribunt spatio quadraginta annorum, & idem in extraneis. Io. And.

d ¶ *Tenent.*] in feudum, vel alio modo, vt dicam infra.

e ¶ *Per sententiam.*] vt quia propter ingratitudinem reuocata fuit donatio. ĩ. de dona. cap. vlti. C. de reuo. do. l. vlti. Ad idē ĩ. de pœn. ad aures. ĩ. de schis. c. vnico.

¶ Glossa sequens

¶ Quæ ma[illegible] præsumitur [illegible] si allegentur. [illegible] Felinum in c. afferte. de præsump. & Alex. consil. 76. volu. 2.

¶ Vide Abbatem in c. cum ex officij & Felinū in c. 1a. diligenti. eod. 21. & Decid consil. 134. [illegible] & amplian[illegible] [illegible].

¶ De [illegible] [illegible] Ioannes faber. [illegible]. de vsu cap. §. cts [illegible].

¶ Quid intelligatur hic appellatione Ecclesiæ Romanæ docet Pontifex in c. ad audientiam. ĩ. eo.

¶ Quæ propter [illegible] circumuenit. [illegible]. ff. de fi[illegible] l. 1. [illegible] mationem eius [illegible] [illegible]. Io. And.

¶ Vide Felinū in cap. si diligenti, de præscriptio. & Alex. consil. 16. in. 5. volumine. qui tenent testes hoc duo debere probare de anditu & de fama.

¶ Idem Do. & in fin. volu. glo. in c. ad decimas de restit. facit etiam hoc in principio: sed Philip. tenet contra glos. per text. hic in medio, & pro glos. facit Barba. co[illegible] 15. lib. 5. & Decius consil. 86.

¶ *Glossa sequens allegando 6 tenetur ponit. 6. exempla.*

a ¶ *Ipso iure.*] ponit exemplum ĩ. de poenis, in quibusdam. licet ibi quidam dicant contrarium, scilicet eos per sententiam ibi priuādos. Ad idem ĩ. eod. lib. de elec. vbi periculum. §. ipsos insuper. &c. fundamenta. §. q̃ si secus. J. de poen. felicis. & supra de sentent. excommunicat. grauem. ad fin. in lib. feudo. de feudis non alie. imperialem. §. praeterea. cum sim.

iure[a] priuati: Statuimus, vt in apprehendendis † vel occupandis postea quandocunque bonis eisdem, nullus (licet leges humanae super hoc alia tempora statuere videantur[b]) ipsis ecclesijs temporis lapsus obsistat; nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria[c], vel contra ecclesias alias quadragenaria[d] praescriptio legitime[e] sit cōpleta[f]. ¶ Si † post mortem haereticorum (qui dū viuerent catholici putabātur[g]) bona ipsorum à catholicis[h] eorum filijs, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque[i], spatio quadraginta annorum fuerint bona[k] fide possessa: Sancimus † eos super bonis huiusmodi (etiam si ad Romanam peruenire deberent Ecclesiam) in hoc casu[l] non esse vlterius molestandos: quamquam illi quorum bona fuerant nunc[m] detegantur haeretici[n] extitisse †.

b ¶ *Videantur.*] vt in Aothent. de san. epis. §. si quis rapuerit. ad fin. tit. per vnam columnam, coll. 9. vnde fuit tractum. 27. q. 1. si quis rapuerit. vbi dicitur, q̃ bona corrumpentis rapientis, vel solicitantis monialem, vendicari debent monasterio. sed si postquam crimen odtum fuerit, neglexerit ecclesia per annum petere, tunc applicantur fisco. & facit ff. de diuer. & temp. praescri. l. in omnibus. & quod ibi not. [Ioan. Mona. & Archi. alleg. Aoth. vt cum. de ap. cog. §. generalem. ver. si vero. coll. 8. vbi non extantibus filijs agnatis vel cognatis catholicis, defertur ecclesiae, quae si per annum petere negligat: defertur fisco. Ioan. And.]

¶ Nouum Petr. de Anc. q̃ post sententiam iudicis vel hominis facta est executio sed quod de declaratoria executionem pendet, cap. cum secundum. J. eo. de haere. cōtemnat res, siue personā. vnde in crimine laesae maiestatis tenetur titulus in bonis &c. nota, in l. in cōsequēter. ff. fami. ercisc. donec feratur declaratoria. l. eo qui delatorem. ff. de iure fis. etiam si crimen sit probatū & notorium, quia probatio non tantum potest sicut sententia, vt no. Petr. de Anch. de offic. deleg. iudex. l. eo eis addo glo. singularem secundum Dom. in c. si. de cō sec. l. eo. 11. sed & si q̃, si eum. ff. de iu. iur. Ioannes.

AODATIO. Bona ad ecclesiam delata aliqoando peti possunt intra annum, vt tetigit haec glossa. Aliqua iura videbantur dicere de quinquennio. C. de appel. leg. 2. & de haeret. Manichęos. & quod ibi nota. in 3. glo. l. Alia videntur dicere de quadriennio. ff. de diuer. & temp. praescrip. inter quatuor. C. de quadrien. pręscrip. l. 1. Ioan. And.

c ¶ *Centenaria.*] 16. q. 3. nemo. de praescrip. si diligenti. & cap. cum nobis. & ibi notatur qualiter probetur talis praescriptio.

¶ Alias item Si vero post mortē, &c.

d ¶ *Quadragenaria.*] 16. q. 3. cap. iubemus. §. quas actiones. ĩ. de praescrip. de quarta. & c. ad aures. cum similibus.

e ¶ *Legitime.*] ĩ. c. proxi.

f ¶ *Completa.*] vt subducantur tempora schismatum, vacationum, hostilitatū, & similia. ĩ. eod. cap. 1. & cap. ex transmissa. & cap. cum nobis.

¶ In vno manuscripto ita. Sancimus eos super bonis huiusmodi etiam à Romana Ecclesia in hoc casu nō esse, &c.

g ¶ *Putabantur.*] in alijs igitur haec praescriptio locum non habet. ad hoc ĩ. de praesumpt. nonne.

h ¶ *Catholicis.*] bene dicit: quia secus si essent haeretici: illi enim nihil possunt possidere. 23. q. 7. per totum. 8. distin. quo iure. ergo nec praescribere: quia praescriptio sine possessione non procedit. ĩ. de proba. ex litteris. ĩ. eod. causam. ff. de vsucap. sine possessione. J. de reg. iur. cap. 3.

¶ De hac differentia vide Baptistā de sancto Blasio in Repetitiōe rubricae decretales. q. 25.

i ¶ *Quibuscunque.*] dum tamen catholicis, vt supra.

k ¶ *Bona fide.*] credebant patrem vel testatorem fuisse catholicū: & sic iusto titulo in ipsos eorum bona transisse.

l ¶ *In hoc casu.*] Not. specialem casum in quo qoadragenaria praescriptio currit contra Romanam ecclesiam, & fungitur vice aliarū ecclesiarum. [Vide quod no. 16. 4. volumus. in glo. antepe. & quod no. de cap. mo. dilectus. & quod ibi dixi. per quod decido quod hic no. Arch.] Sic olim omnes ecclesiae gaudebant priuilegio centum annorum. C. de sacrosanct. eccle. vt inter diuinum.

m ¶ *Nunc.*] scilicet tempore quo ecclesia vult bona vendicare, si referatur ad verbum, detegantur. vel nunc, scilicet tempore mortis suae: si respiciat verbum, extitisse. alias est in littera, tunc. & clarius.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

n ¶ *Haeretici.*] sed nonne tales damnātur? & ipsorum memoria etiā post mortem, vt hic, & 23. q. 2. cap. vlti. & ĩ. de haere. si quis episcopus. ergo & bona intelliguntur esse damnata, cum sint accessoria ad personam. C. de bo. praescrip. Auth. bona. [in fin. & l. fin. in. fi.] Et facit quod not. de cle. coniu. quòd a te. Sol. speciale est in casu propter bonam fidem ipsorum catholicorum haeredum, qui tanti temporis, scilicet 40. annorum praescriptum sibi dominium quaesierunt: alias locum haberent contraria: nam & si aliam rem ecclesiasticam praescriptibilem bona fide tanto tempore possedissent, praescripsissent: ergo & ista bona praescribent.

¶ Vide Carerium tract. de haeret. Squillacensem tract. de fide cathol. cap. 34. & repertorium Inquisitorū verbo, bona.

ADDITIO. Nisi haec constitutio emanasset, parum iuuaret haec ratio. In re enim ecclesiae praescribebatur ecclesiae, quae neglexit petere. Sed hic ante pronunciationem nulla negligentia, vt dixi super versic. sancimus.

TITVLVS XIIII.

De sententia & re iudicata.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ *Iudex, qui contra iustitiam, & cōtra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti laesae in aestimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cū ipso dispēset. Io. And.*

DE SENTENTIA & re iudicata.

¶ *Visum fuit supra per discursum titulorum praecedentium, de iudicijs, & praeparatorijs iudiciorum, & de allegationibus, & defensionibus, partium. Et quia postquam partes allegauerūt & proposuerunt totum id, & quicquid proponere, & allegare voluerunt: superest solum sententia, & appunctamentū iudicis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de sententia, & re iudicata.*

¶ Vide Zanchinū tract. de haeret. c. 24. & 25. Marsilium singul. 307. incip. Bona delinquentis. & Antoniū Gomezium. tom. 3. variar. resolut. cap. 14.

CAP. I.

CVm † aeterni tribunal iudicis illum reum non habeat, quem iniustè damnat iudex, teste Propheta qui ait: Nec damnabit eum cum iudicabitur illi:

Cum aeterni.] Diuiditur in quatuor partes, secundum Ioan. Mona. Primo ponit prooemium. Secundo dat formam sententiandi, supple, & procedendi: ibi, *Caueant.* Tertio contra facientem sospendit: ibi, *Si quis.* Quarto non seruantem suspensionem punit multipliciter: ibi, *Sententias.* Io. And.

Pro intellectu huius cap. praesupponendum est quod habetur in l. vlti. ff de var. & extraord. cogni. & Insti. de oblig. quae ex quasi delic. nascuntur. videlicet, quòd iudex si per imprudentiam male iudicauerit, tenetur parti quam laesit. secundum quòd bonum & aequum iudici videbitur: & dicitur facere litem suam.

¶ De intellectu vide Abbatem in d. cap. 1. de offic. ordina. & Baldum in l. fin. C. de poen. iud. q̃ male iudi.

CASVS. Praetendebam te debitorem meum in aliqua pecuniae summa, putà in centum. conueni te coram iudice competenti, tu per pecuniam, vel preces amicorum tuorum corrupisti iudicem, intantum quòd ipse tulit iniquam sententiam contra me, & te ab impetitione mea absoluit: contra tamen suā conscientiam, & iustitiam. quaeritur an sit aliqua poena puniendus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic. nam vltra poenas legales, est mihi condemnandus in aestimationem litis: & insuper est suspensus per annum, ab officio: & si pendente illo anno se immiscuerit, incurrit irregularitatem: à qua non poterit nisi per Romanū Pontificem absolui.

Not. primo principium. huius cap. q̃ iudex debet iudicare magnum vt paruum, antiquum vt iuuenem. in cap. nouit. de iudi. in antiq. ita vt apud eum non sit aliqua acceptio personarum. Nota vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, q̃ iudex male iudicans contra iustitiam & conscientiam incurrit varias & diuersas poenas hic contentas. Not. q̃ istae poenae imponuntur iudici male iudicanti vltra poenas legitimas: id est à legibus indictas, vt in cap. at si clerici. de iudi. in antiq. Not. q̃ iudex male iudicans primo efficitur infamis infamia iuris, quae ipsum repellit à testimonio, & à dignitate: ita q̃ non poterit esse iudex, nec aduocatus, nec alium accusare. Item non facit querelam vbi aliàs locum haberet. Item locum facit querelae, vbi aliàs non haberet locum querela.

Nota quòd iudex male iudicans suspenditur ab officio per vnum annum: & si pendente illo anno se immiscuerit diuinis, incurrit irregularitatem, à qua non potest absolui per alium nisi per Papam. Nota sex requisita ad hoc quòd iudex male iudicans incurrat poenas hic contentas. Primo requiritur quòd ipse iudicet contra iustitiam: secus si iudicaret contra conscientiam, dum tamen secundum iustitiam. Secundo requiritur quòd ipse iudicet contra conscientiam. Tertio quòd sciat quòd male iudicat. si autem credebat bene iudicare, tunc non haberent locum omnes istae poenae: tamen iudex teneretur ad aestimationem litis, vt Institu. de oblig. quę ex quasi deli. nascun. circa princip. Quarto requiritur q̃ iudex hoc fecerit in grauamen alterius partis: ideo si iudex iudicet contra conscientiam, & contra iustitiam, sed non in laesionem alterius partis, non haberent locum istae poenae. Quinto requiritur, q̃ ipse fuerit motus ad iudicandum male per sordes, id est, per

id est, p pecuniā, gratiam, vel preces alterius: vel fauore, vel odio. Sexto requiritur, q ipse grauet partem in faciendo, secus est in negligendo. Illud quidam notant in verbo, fecerit, q cū illa constitutio sit pœnalis, debēt ponderari omnia verba ipsius: ideo dicunt q requiritur factum iudicis. fec' ergo si iudex aliquid omittat, tunc enim non teneretur hac contentus, licet iudex bene teneretur ad interesse partis. Nota vlterius ex isto textu iuncta glos. q iudex debet iudicare sm allegata & probata, vtrum autē possit iudex iudicare ꝯ cōscientiam priuatam, tractatur in cap. pastoralis. de offic. & pote. iudi. deleg. in antiq. Et dicūt aliqui, q si iudex habeat conscientiā informatam ex actis, debet iudicare sm illam conscientiam: sed si habeat conscientiam ꝯtrā conscientię informatę ex actis: nullo modo debet iudicare secundū illam conscientiam.

Psal. 36.

Vide cap. 5. 15. q. 7. & c. de ecclesiasticis 23. q. 1.

Prouerb. 20.

ni[a] tribunal[b] iudicis illum reum[c] non habeat, quem iniuste iudex[d] condemnat[e], testante Propheta[f]: nec damnabit[g] eum cum iudicabitur illi[h]. Caueant ecclesiastici[i] iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus[k], nil vendicet odium[l], vel fauor † vsurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iustitiam non euertat[m], sed stateram †[n] gestent in manibus, lances appendant æquo libramine[o], vt in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in cōcipiendis[p] sententijs & ferendis[q], præ oculis habeant solū Deum[r]: illius[s] imitantes exemplū †, qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominū referebat, vt secundum eius imperium iudicaret. Si quis autem iudex ecclesiasticus, ordinarius[t], aut etiam delegatus famæ suæ prodigus[u] & proprij persecutor honoris, contra conscientiā †, & contra[x] iustitiam in grauamē[y] partis alterius in iudicio[z] quicquam fecerit per gratiā vel per sordes[a]; ab executione officij[b] per annum[c] nouerit se suspensum, ad æstimationem litis parti, quam læserit, nihilominus cōdemnandus[d]. Sci-

Dominus autem Siculus Barbatia tenet, q iudex debet semper iudicare secundum allegata & probata, non autem sm conscientiam priuatam; & dicit quod si iudex habeat conscientiam priuatam ꝯtrā conscientiæ informatæ ex actis: debet deponere illam conscientiam priuatam, & se conformare actis iudicialibus. Nam dicit q iudex debet credere, & semper gerere in mente, q diabolus fecit sibi illā conscientiam priuatam, & q apposuit sibi phantasmata, quæ tñ non sunt vera, vt ipse iudicaret. Nota q condemnatus iniuste per iudicem, non censetur condemnatus apud Deū. de hoc de senten. excom. à nobis. §. nos igitur. ibi, p p quod. Et cum hoc nota quod licitum est arguere à dictis prophetarum. Nota quod appellatione causæ comprehenditur etiam sententia: quod nota, quia facit q procurator constitutus ad causam, videtur etiā constitutus ad sententiam. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Cum æterni.*] Iudex, q contra iustitiam, & contra conscientiā aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Io. And.

a ¶ *Æterni.*] id est, Dei patris. ꝭ. de sum. tri. cap. 1. in princi.

ADDITIO. Archi. alleg. 52. distin. erubescant. in fi. 1. q. 3. custodi. 9. q. 3. aliorum. Io. And.

Vide B. Thomā 3. par. q. 59. art. 2.

b ¶ *Tribunal.*] id est, locus in quo ius redditur, vel vbi pro tribunali sedet iudex, qui alias forus vocatur. ꝭ. de verb. sig. forus.

c ¶ *Reum.*] a reatu: non enim qui accusatur statim reus est, sed q conuincitur criminosus. 15. q. vlt. c. vlt. de ver. sig. forus.

d ¶ *Iudex.*] humanus, id faciens errore vel dolo, & in eo quod male iudicat, non est iudex: cum non sit in eo iustitia. 23. q. 2. c. 1.

e ¶ *Condemnat.*] fuit hoc sumptum 11. q. 3. & si ad tempus. & hoc est ideo, q a iudicium Dei innititur veritati, quæ nec fallit nec fallitur: iudicium hominis opinioni, quæ fallit, & fallitur. de senten. excom. a nobis 2.

Psal. 36

f ¶ *Propheta*] Dauid in psalmo 2, Noli æmulari.

g ¶ *Damnabit.*] Deus.

h ¶ *Illi.*] id est contra illum: id est, cum fiet iudicium de illo: & sunt hæc verba 24. q. 3. non in perpetuum.

ADDITIO. Et ibi exponitur. Io. And.

i ¶ *Ecclesiastici.*] idest seculares nō ligat: cū nec pœna inferius posita illos ligare possit. & facit ꝭ. eo. lib. de elect. indemnitatibus. in fin.

k ¶ *Processibus.*] quibuscunque. ꝭ. de proba. quoniā contra falsam.

l ¶ *Odium.*] priuatum. ꝭ. de testi. quotiēs. [Ad idem 3. q. 7. iudicet. 15. q. 7. cap. 1. 23. q. 4. c. 1. & c. ea vindicta. in prin. facit 11. q. 3. ita enim. & c. iudicare. 3. q. 5. omnes qui. secundum Arch.] 86. distin. odio. 23. q. 4. duo ista.

ADDITIO. Ad idem 1. q. 1. odit. 24. q. 1. odi. hæc quatuor iura probant q licet odire vitia. Et dicit Archi. de tali odio loquitur psalmista psalmo 138, ad fi. Perfecto odio oderam illos. Admittit etiam odium culpę, quo inducta est præscriptio ad negligentiam puniendam. ꝭ. de præscr. vigilanti. Io. And.

m ¶ *Non euertat.*] hæc enim quatuor humanum solent peruertere iudicium. 11. q. 3. quatuor. & veritatem in testes. supra de test. quotiens. & cap. licet ex quadam. [Et illa quatuor his versibus comprehenduntur:

Quatuor ista, timor, odium, dilectio, census,
Sæpe solent rectos hominum peruertere sensus.

ADDITIO. Dicit Io. Mona. q quidam addunt quintum, s. ignorantiam. ꝭ. de tempo. ord. vel non est compos. Et alij sextum, scilicet negligentiam. ꝭ. de homic. pro humani. lib. 6. Io. And.

An sit mortale peccatum iudicare secundum allegata, vide Felinum in c. 2. de præsumpt. & doctores in l. vlt. C. de legat.

n ¶ *Stateram.*] 24. q. 1. non afferamus. q cum recte iudicat, stateram in manu gestat. 45. dist. omnis. q & ita magnū iudicabit vt paruum. de iudi. nouit. licet in pœnis deferatur dignitati, & personæ. ꝭ. eo. lib. de offi. dele. c. 2.

Vide B. Thomā 2. 2. q. 64. art. 6. ad 3. arg. ... & eandem par. ... q. 67. art. 2. Abbatem & Felinum in c. pastoralis. de offic. deleg.

o ¶ *Libramine.*] sic & ꝑhentes iustas mensuras & pōdera debēt habere. s. de emp. & ven. c. 2.

p ¶ *Concipiendis.*] quo ad scripturam, & pronunciationem ipsarū.

q ¶ *Ferendis.*] hoc quo ad prolationem verbalem. ad hoc ꝭ. eo. c. vlt.

r ¶ *Deum.*] a quo sicut iudicabunt, iudicabuntur. C. de iud. rē non nouam. & remetientur in qua mensura fuerint mensi, vt de pœni. & remis. cum ex eo.

ADDITIO. De accusa. qualiter 1. Io. And.

s ¶ *Illius.*] Moysi. Exod. 30. & habes idem 11. q. 3. summopere.

t ¶ *Ordinarius.*] fallit in epis, q aliqua suspēsionis canonis pœna non comprehenduntur, nisi de ipsis caueatur. ꝭ. de sen. excō. q a periculosum. & ꝭ. eo. li. de elec. si compromissarius. §. huiusmodi.

Licet gradus peccati ... quædam ... (marginal note, partly illegible) ... 11. q. 3.

u ¶ *Prodigus.*] sic ꝭ. de accusa. c. vlt. & sic crudelis est, etiam si conscientiæ suæ confidat. 12. q. 1. nolo.

x ¶ *Et contra.*] Not. ista duo sic copulata: vtrunq; enim requirit vt locum habeat pœna. Non enim sm conscientiam simpliciter iudicare debet: sed informare debet eam secundum allegata & probata. de hoc 3. q. 7. iudicet. ꝭ. de offi. deleg. pastoralis. §. quia vero.

y ¶ *In grauamen.*] ecce tertiū qd requiritur, vt locū habeat pœna.

¶ *Glo. seq. quærit, ponit op. quā determinat, simul format alia quæstionē.*

z ¶ *In iudicio.*] quid de arbitrio: nunquid hæc pœna in ipso locū habebit? Dic sm Gof. & Ber. q non: quia de ordinario & de legato hoc tantum cauetur: & hæc est pœna: & sic non ampliāda. de pœni. dist. 1. pœnę. ꝭ. de reg. iur. odia. & c. in pœnis. qd est verum sm Host. [Io. Mona. & Arch.] si sit arbiter cōpromissarius. secus si in locum ordinarij vel delegati succedat. Ad hoc ꝭ. eo. lib. de offi. dele. ab arbitris. Et eadē ratione dixit Host. q non credit hāc pœnā in auditore, vel in mero executore locum habere: cum & hi non sint iudices. ꝭ. de offi. deleg. super quæstionum. §. 1. & 2. verum.

Illam glo. sequuntur ... tamen in ... notabilibus appellatione ... (marginal note, partly illegible) ... in c. 1. in princ. ꝭ. de consecr. ...

ADDITIO. Idem Io. Mona & Archi.

a ¶ *Vel per sordes.*] hoc est quartum quod requirit, vt locum habeat pœna hæc. Et dicitur fieri per sordes, si prece, pretio, timore, vel odio iudex corruptus sit: & ideo de his fecit superius mentionem.

ADDITIO. Apertius dici potest, q sex sunt, quæ requiruntur, vt iudex incurrat hanc pœnam. Primo, q ꝯ conscientiam. Secundo, q ꝯ iustitiam. Tertio, q in grauamen partis. Quarto, q in iudicio. Quinto, q faciat per ignorantiam: sed in hoc opinio, vt dixi circa text. Sexto, q per gratiam, vel sordes, altero deficiente cessat pœna. Argum. ff. de verbor. obliga. si q s ita stipulatus. Io. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & op. ponit Hostien.*

b ¶ *Officij.*] quid de beneficio? Dicit Host. q q a pœnæ sunt restringendæ, hoc ad beneficia nō extenditur. si enim Papa hoc voluisset, id expressisset. de deci. ad audientiam. In suspensione autem diuini nis posset habere locum, suspensus ab officio, & a beneficio. Huius directe no. ꝯtrium Io. 32. dist. pręter hoc. & facit quod dixi ꝭ. eo. li. de elect. quia sæpe. & quod no. de app. pastoralis. in fi. plenius in cle. de pœn. cupientes.

ADDITIO. In gl. nota nouam. in fin. vbi etiam inuenies quod ibi no. Ioan. Mona. & Archid. Io. And.

c ¶ *Annum.*] extunc inchoandum. s. eo. lib. de elect. cupientes. § cæterum. Quid si annus fuerit bisextilis? Dic vt not. 55. dist. c. 2. ꝭ. de verb. sig. quæsiuit. §. 1.

ADDITIO. Host. & Io. Mona. hic tenent, q si incurrat in anno bissextili abstinebit ccclxvj. diebus. cum hic agatur de facto animæ. vnde sequendum est certius. alleg. de spon. iuuenis. de cleri. exco. illud. Io. And.

d ¶ *Condemnandus.*] C. de pœ. iu. qui ma. iudi. l. vlti. & infamis est, vt ibi

vt ibi. ff. de iudi. si filiusfamilias. & iure Authenticorum condemnatur in triplum, si ciuilis sit causa: si criminalis, punitur in confiscatione propriæ substantiæ: & in exilium mittitur. in Authen. vt lit. in exor. li. tirent. §. si quis autem posita [C. de pœ. iud. q male iud. Authen. nouo iure.] Si autem per imprudentiam iudex male iudicauerit, tenetur ex quasi maleficio inquantũ bonũ & æquum visum fuerit iudici. ff. de var. & extraor. cog. l. vlt. In Institu. de obli. quæ ex quasi delic. in prin.

ADDITIO. Vide qđ no. 2. q. 6. hoc etiam. in glo. fi. & an hæc secunda pœna locum habeat in arbitro, vide in Spec. de arbitris. §. 1. vers. sed & si. & ver. sequenti. Io. And.

a *Diuinis.*] officijs. nec dicit de beneficijs, secundum Host.

b *Irregularitatis.*] de qua dicetur j. de sen. excom. cum medicinalis. Io. And.

c *A qua.*] irregularitate. alias, á quo, scilicet laqueo.

d *Per summum.*] est enim de casibus reseruatis, vt 11. q. 3. si qs episcopus damnatus. & cap. seq. de sen. exc. cũ illorum. & de hoc de cler. excom. mi. clerici.

ADDITIO. Idem dicit hic Inn. de corpore vitiatis, & illegitime natis, & pœnitẽtibus, & bigamis: & sic seruat Ecclesia Romana secundũ eũ: & hoc dictũ posuerunt Host. & Abbas. & Host. alleg. de cor. vit. c. 1. de biga c. 1. 2. & 3. 51. dist. q in aliquo. de illegitime natis expeditum est. s. eo. li. de fil. presby. c. 1. Io. And.

e *Infligunt.*] nec mireris, si de vno delicto plures pœnas volumus irrogari: dignum est enim, &c. & ita cõtinua. & facit quod no. de iudi. at si clerici. in glo. penult.

f *Tutor.*] scilicet Io. Deũ, iustitiam, officij debitum, humanã naturam: quia cõtra proximum est corruptus: & sic nec Deum timet, nec hominem reueretur. Et facit s. de crimi. fal. cap. 1.

ADDITIO. Et j. de app. cõ. di. in fi. Io. And.

g *Pœna multiplici.*] & hic fit approbata illorũ dominorũ doctorũ legum opinio, q dicebant in pal. ll. omnes pœnas habere locum.

ADDITIO. Alleg. Host. 13. dist. duo mala. 94. dist. si quis autẽ. 4. dist. factæ sunt. de celebra. mis. de homine. & de vit. & hone. cleri. vt clericorum. Io. And.

tur, quòd si suspensione durante damnabiliter ingesserit[a] se diuinis[b], irregularitatis[c] laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones: à[d] qua non nisi per summum[d] Pontificem poterit liberari, saluis alijs constitutionibus, quæ iudicibus male iudicãtibus pœnas ingerunt & infligunt[e]. Dignum est enim, vt qui in tot[f] præsumit offendere, pœna[g] multiplici castigetur.

¶ Idem sacro præsente concilio, ad memoriam sempiternam.

¶ *Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis. hoc dicit, secundum Paulum.*

CAP. II.

AD Apostolicę[h] dignitatis & infra. ¶ Sane cum dura guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ prouincias diutius afflixisset, nos ad Friderichũ præcipuũ[i] principem secularem huiusmodi dissensionis, & tribulationis auctorem, a felicis recordationis Gregorio Papa nono prædecessore nostro, pro suis excessibus[k] anathematis[l] vinculo innodatum, speciales nuntios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Albaneñ. & H. † Sabineñ. episcopos, ac dilectum filium Gulielmum basilicæ xij. Apostolorum presbyterũ Cardinalem, qui salutem zelabantur[m] ipsius, duximus destinandos[n] facientes sibi propo-

A D Apostolicæ.] CASVS. Orta fuit controuersia inter Romanam Ecclesiam, & Friderichum imperatorem. Nam cum ipse Friderichus imperator plures excessus commisisset, Papa eum citauit, seu citare fecit, vt certa die coram se compareret: q Friderichus noluit comparere: quare Papa eum reputauit cõtumacem: & pro contumacia sua illum anathematizauit, id est excõicauit cũ solennitate. Nam Papa induit vestimenta papalia, & coram duodecim epis indutis vestimentis epalibus, q habebant quilibet vnũ cereum in manu, protulit sententiam excõicationis in ipsum Friderichum, & quilibet eps proiecit suum cereum in terram, & eum pedibus conculcauit, in signum maledictionis æternę. Cum illud deuenisset ad notitiã Friderichi imperatoris, ipse indignatus habuit guerram ꝯ Romanam Ecclesiam, & prælatos Ecclesiæ. Et cũ plati Ecclesiæ vocarentur ad concilium Papæ, ipse Friderichus cum suo exercitu accepit xxij. galeas oneratas prælatis, q ibant ad conciliũ, quos prælatos idem Friderichus incarcerauit, quod cum relatum esset Papæ, ipse Papa misit ei duos epos & vnum Cardinalem in textu nominatos, vna cum articulis, vt in littera continet. Vnde Friderichus imperator noluit acquiescere dictis illorum trium: pp qđ indignatus Papa, & habito consilio cum suis Cardinalibus dictum Friderichum priuauit imperio, & regno Siciliæ, quod regnum dictus Friderichus tenebat in feudum ab Ecclesia, mandando insuper electoribus imperatoris, vt alium imperatorem eligerent: qđ fecerunt ipsi electores. Et sic durante vita ipsius Friderichi, fuerunt duo imperatores electi.

ADDITIO. Refert hic Franciscus, q ipse Friderichus post depositionem tenuit regnum, & eo mortuo filius eius Corradus, & eo mortuo alter filius Manfredus. Et hęc fuerũt tẽpore Alexan. iiij. & Vrbani. Deinde Clemẽs. iiij. dedit regnum dño Carolo fratri regis Franciæ, q bellum habuit cum ipso Manfredo, in quo mortuus est ipse Manfredus. Deinde Corradinus filius dicti Corradi, dicens regnũ ad se spectare, intrauit Apuleam viriliter, & potenter: & ibi deuictus & captus per dictum Carolum decapitatus fuit. Io. And.

Nota q collatio regni Siciliæ spectat ad solum Papam: prouidet tamen cum consilio Cardinalium. Dominicus.

¶ *Prima glossa diuidit, & summat, secundo respondet per duas quæstiones. scilicet quare dicat superscriptio de præsentia concilij, & quare de memoria sempiterna.*

h *Ad Apostolicæ.*] Decre. hæc potest diuidi in quatuor principales partes. In prima præmittit dissensionẽ, quæ erat inter ecclesiã, & Friderichum imperatorẽ: & oblationes per Ecclesiam sibi factas. In secũda quæ incipit: ibi, *Sed licet.* dicit oblationes non fuisse receptas per eum: & quatuor, quę faciebant ad depositionem eius enumerat, & quintum quod faciebat ad priuationem regni Sicilię. In tertia quę incipit: ibi, *Nos itaque.* ipsum deponit ab imperio, fideles absoluit, fauentes excõicat, dat licentia electoribus eligendi successorem. Vltimo protestatur se prouisurum regno Siciliæ. Et not. q in superscriptione dr̃, sacro præsente[t] concilio ad memoriam sempiternam. quod dicit de concilio pótius est ad honestatem, quam ad necessitatem: & sine sententia, vel licentia cõcilij sententia Papę sufficeret ꝯ imperatorem, & quemcunq; alium. 15. q. 6. alius. ibi non dr̃ q in concilio facta fuerit depositio: ipse enim habet plenitudinẽ potestatis. 2. q. 6. decreto. [ibi, vt in parte tui, &c.] s. de viu pal. ad honorem. [11. dist. c. 2. & quod ibi not.] Licet tamen inferiores prælati, q iudicare debent sm canones, præsentiam suorum habere debeant clericorum. 15. q. 7. eps nullius. de iis quæ fi. a pla. nouit. nisi esset consuetudo ꝯtra. s. eo. lib. de consue. c. 3. Papa vero non subijcitur canonibus[a], nec ab eis auctoritatem habet: sed eis. s. de ele. significasti. ipse ergo omnes iudicat. & nullus ipsũ. 2. 1. dist. omnes. 9. q. 3. c. epo §. sola. & c. nemo. Quod autem dicit, de memoria sempiterna, non est hoc speciale: qa omnis sententia est perpetua, & fertur ad rei memoriam: & etia instrumenta ad hoc sũt, 2. q. 7. saluberrimum. 27. q. 1. omnes fœminæ. [ff. de pig. ꝯsistitur. in fi.] Sed q a hoc negotium grauissimum erat & raro contingit sententiam depositionis ꝯ imperatorẽ ferri, vt per hoc appareat quãta sit auctoritas & potestas Ecclesiæ: & vt magis timeat Ecclesia, [merito est talis sententia memoriæ cõmendanda] Ad hoc s. de pœn. in quibusdam. j. de schismat. c. vno. de pœ. felicis. Io. And.

ADDITIO. Dicit hic Innocen. q hęc sententia memoranda est, vt sciant omnes quot, & quantis periculis se subiecit Ecclesia Romana, vt subditis pacem procuret, dans exemplum cæteris prælatis subeundi pro suarum ecclesiarum defensione quęcunque pericula. Dicit etiam quot & quantis periculis maris, terræ, proditionum, assassinorum, & alijs infinitis submissus fuerit lator huius sententię, vix homo posset enarrare. Dicit tamen quòd aliqua in chronicis Romanæ ecclesiæ continentur. Io. And.

i *Præcipuum.*] potest referri ad auctorẽ. & etiam ad principem.

k *Excessibus.*] id est cõtumacia excessiuum 3: q a satisfacere nolebat. 11. q. 3. nemo episcoporum.

l *Anathematis.*] i. excommunicationis cum solemnitate factę: de qua 11. q. 3. nemo.

ADDITIO. Et cap. debent. & in cle. si quis suadẽte. de pœ. vers. & quia. Et vide quod dixi s. de iudi. cum ooo ab homine. super verb. anathematis. Io. And.

m *Salutem zelabãtur.*] quasi feruẽter amabãt. Ad hoc s. de custo. euch. c. 2. Et tales mitti debent: qa cum is q displicet, ad intercedẽdum mittitur, irao animus ad deteriora prouocatur. 3. q. 7. in grauibus, in prin. 49. dist. in sum. §. 1.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem.*

n *Destinandos.*] non solum cum Papa legationem iniungit: sed etiam cum inferior prælatus canonico suo, in vtilitaté ecclesiæ, suscipere tenetur. Ad hoc 3. q. 1. nulli. de hoc. 7. q. 1. quia frater. 16. q. 1. c. vos autem. hoc verum nisi rationabilem excusationem haberet. de iis quæ fi. a maio. par. cap. c. 2. Io. And.

¶ *Glossa sequens*

Suspensus ingerens se diuinis, an & quando fit irregularis, vide glosã in c. 1. de sent. excom. eod. lib. & Dom. in c. fin. de cleri. excom. & Rot. in titulo de sententia excom. decision.

[t] Non dicit approbatione huius s. de el. excõ. facta in prin. sed ex causa ne crederet aliquis sine approbatione concilij depositionẽ Imperatoris per Papa non ualere. vnde j. ibi itaque. dicit deliberatione præhabita. Io. And.

[a] Sed vt dicit Archi. 1. de cõst. c. 4. ut quod alias imperat, ipse seruet. 12. dist. vltimum. palea est. Sequitur ergo consilium præcipue in arduis & præcipue fratrum. Io. And.

[l] Super quibus sententia lata fuit per Honorium iij. secundum Bonifacium.

[4] Vide c. cum ero. est. 2. q. 1. & Clem. ... nobis ... opus.

Sacro præsente concilio

ll

¶ *Glossa sequens recitetur per quæstionem.*

a ¶ *Propone.*]credêdum erat eis:quia de legatione apparebat:aliâs non. C.de man.prin.l.vnic.Vel dic quia Cardinales & noti erant, etiam sine scriptura credi eis debuit. 97. dist. nobilissimus. vbi de hoc. [in glo.2.]

nec conuerti voluit. 23.q.4. Nabuchodonosor.in prin.& habes originem. Exo. 7. vsque ad 15. & potest dici de Friderícho imperatore,q magnus sine côparatione creatus,sine venia dânatus fuit: sicut diabol⁹.de pœni.dist. 2.principiû. [circa prin.ver.ista arbor.]

r ¶ *Aspidis.*]incantata:quæ autem alteram calcat in terram,alteram obturat cauda, vt incantationem audire non possit.

ni[a] per ipsos quòd nos, & fratres nostri (quantum in nobis erat[b]) pacem † [c] per omnia secum habere: necnon cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem, & tranquillitatem dare, ac mundo[d] etiam vniuerso. ¶ Et quia Prælatorum clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captiuos, & omnium tam clericorum, quàm laicorum quos ceperat in galeis[e], restitutio poterat esse pacis plurimum inductiua, eum, vt illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quàm sui nuntij, antequam ad Apostolatus vocati essemus officium promisissent[f]) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem: ac proponi insuper, quòd iidem pro nobis parati erant audire[g], & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, & offerre prætetea, quòd si Ecclesia eum in aliquo [contra † debitum] læserat (quod non credebat) parata erat corrigere[h], ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quòd in nullo contra iustitiam læserat Ecclesiã, vel quòd nos eum contra iustitiam læsissemus, parati eramus vocare[i] reges, prælatos, & principes tam ecclesiasticos, quàm seculares ad aliquem tutum[k] locum, vbi per se, vel per solênes nuntios conuenirent †: eratque parata[l] Ecclesia de consilio concilij sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac reuocare sententiam, si quam contra ipsum iniuste tulisset, & cum omni mansuetudine, & misericordia[m] (quantum cum Deo[n] & honore suo fieri poterat) recipere de iniurijs & offensis ipsi Ecclesiæ, suisque per eum irrogatis, satisfactionem[o] ab † eo volebat[p], & omnes amicos suos sibique adhærentes † in pace ponere, plenaque securitate gaudere, vt nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen. ¶ Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate: Idem tamen Pharaonis[q] imitatus duritiã, & obturans † more aspidis[r] aures suas, preces huiusmodi & monita, elata[s] obstinatiõe, ac obstinata elatione despexit: propter quod non valentes absque graui offensa Christi eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos cõscientia) iuste animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de cæteris eius sceleribus taceamus, quatuor grauissima[t] (quæ nulla possunt tergiuersatione[u] celari) commisit. Deierauit[x] enim multotiens †, pacem[y] quondam inter Ecclesiam & imperium reformatam temere violando: & infra. ¶ Perpetrauit sacrilegium[z], capi faciens Cardi-

b ¶ *Quantum in nobis erat.*] sumptum de verbis Pauli ad Romanos 12.ad Corin. 8. si fieri potest, quod in nobis est cum omnibus hominibus pacem habeotes. habes hoc. 11.q.3.inter verba. §. vocandi. ver. Paulus.

Additio. Ad idê 3.q.6.hęc qppe i fi. Io.An.

c ¶ *Pacem.*]huiusmodi iudicium ad Ecclesiam spectat. s.de iudic. nouit. Et not. q Ecclesia, & quilibet alius primo debet aduersarium monere vt ad pacem cum ipso veniat.idem in eo qui agit ꝯ Ecclesiã. 2.q.7. accusatio quoq;.vbi de hoc.ad hoc [in glo. sed si qs.in fi.] C.de pigno.debitores.sed illud de vrbanitate,vt ibi no. ff.de ser.vrb.prædi.quidam Iberus.

Additio. Vide de simo.licet.in gl.ex hoc. Io.And.

d ¶ *Mundo etiam vniuerso.*] cuius dominus est. 9.q.3. cuncta per mundum.& s.in procemio huius libri.

e ¶ *In galeis.*] 32. [s] In nuensium ex quibus euaserût duæ sm Boatinû: in qbus erant tres Cardinales legati, qui mittebant per partes dioeceses pro conuocando côcilium:& multi Prelati qui veniebât Romam ad conciliû conuocatû p Gregoriû ix. quibus captis ait, q Friderich⁹ misit literas côtinêtes duos versus tales:

Omnes prelati Papa mandante vocati:
Et tres legati veniant hucusque ligati. & ita factû fuit. Subdit ipse Boat.q ex eis galeis euaserunt duæ. Vnde pro significatione huius vocabuli,galea, nota hunc versiculum,
Armo caput galea pelagus percurro galea. Io.And.

f ¶ *Promisissent.*]credendum est Papæ[a] hoc referenti. s. de testib. cum à nobis.& dixi.s.de renun.c.1.

g ¶ *Audire.*]non perficere:vnde habebât ad instar auditorum referre. s.de offi.deleg. super quæstionum.

h ¶ *Corrigere.*]35.q.9.sententiam.& c.apostolicæ.s.de re iud.cum olim.in Authen.de nup.in fi.primæ columnæ,coll.4.

i ¶ *Vocare.*] de gratia hoc dicit:& vt euitaret omnem suspicionê. ad idem 2.q.7.nos si incompetenter.in prin.

k ¶ *Tutum.*]talem locum assignare debet iudex, aliâs locus est appellationi:etiam si sit temporum, appellatione remota.s. de app. ex parte.& 33.q.2.siue de coniugij.ff.de iud. si locus.

l ¶ *Parata Ecclesia.*]nô dixit se reuocare:sed reuocare paratã. Et sic facit ad rônones quas faciunt iudices appellantibus ab interlocutorijs sententijs.de hoc s.de app.cû cessante.& j.ut proxi.si a iudice.

m ¶ *Misericordia.*] 45.dist.disciplina.in prin.

n ¶ *Quantum cum Deo*] s.cap.proxi.

o ¶ *Satisfactionem.*]quam quis non tenetur remittere, etiã quo ad Deum:rancorem autem sic. 90.dist.si quis contristatus.vbi de hoc. & 23.q.4.si is qui.& ibi de hoc.

p ¶ *Volebat*] etiam Ecclesia. Io.And.

q ¶ *Pharaonis.*] qui monitionibus & flagellis durior est effectus,

Additio. Hoc ponit Isid.ety.lib.12.cap.8.Io.And.

s ¶ *Elata obstinatione.*] 16.q.1.vos autem.

t ¶ *Grauissima.*] bene dixit:qa maxima causa subesse debuit imperatoris depositioni. Nec est similis depositioni clericorum,q pro quolibet magno peccato deponi possunt.81.dist. c.1.quia vbi maius scãdalum & periculum timetur, agendum est benignius. 50.di. vt constitueretur.cum suis si. hoc autem insurgit in depositione imperatoris, qui quasi præest omnibus Christianis. 7.q.1.in apibus.Itê clerici ministrant sacramêta: sed non principes. 31.distin.tenere.

u ¶ *Tergiuersatione.*] probabili.ad idem s.de cohabita.cle. & mulie. cap.vlt.Io.And.

x ¶ *Deierauit.*] periurium crimen ecclesiasticum est.s.de iudi. nouit.s.eo.libe.de fo.côp. cap.vlt. Et grauissimû crimen 10 quolibet: præsertim in plato vel principe: cum eorum facta trahantur ab alijs in exemplum.s. de vo. magnæ. & ideo grauius punitur.11.q.3.cap. præcipue.

Additio. Dicit Inn.q prælati & principis verbû debet esse firmissimum, etiâ sine iuramento.alle.23.q.4.innocens.& S.pone. Io.And.

¶ *Glossa sequens primo pacem commendat. secundo ponit sex casus qui pacem impediunt.*

y ¶ *Pacem*]Christus in morte ait, Pacem meam do vobis: pacem meã relinquo vobis. Math.x. Io.xiiij.facit 23.q.1.nisi bella. Nô est ergo hæres Christi q pacem eius testamento relictã nô habet: principes autem maxime tenent ad hanc seruandã. 23.q.1.noli.de treu. & pa.per to.& Auth.de pa.tenêda.in rubro & nigro coll.10.Et qui ꝯ pacem Ecclesiæ sunt:si dignitatem aut cingulum habent:inducitur eis. 24.q.1.qui ꝯ ecclesię.Et solent reddi sex causæ pp quas non est pax inter homines. Prima, quia non puniuntur malefícia, Ecclesiastes 8.quia non profertur cito ꝯ malos sententia: [ideo absque timore vllo filij hominum perpetrant mala.] Ad hoc s eo.lib.de offic.leg.c.2.& 23.q.2.dominus Secunda,abundantia temporalium. [Hiere.9.cap.]& Gen. 13.facta est rixa inter pastores Abraham & Loth. Tertia, quia nô occupamur in pugna ꝯ dæmones. ad Ephes. 5.Nô est nobis colluctatio aduersus carnem. Quarta, qa nô considerãmus damna guerræ,in qua diuitias, corpus & animas perdimus. Hiere.46. fortis impegit in fortem, & ambo pariter ceciderunt,&c.Quinta, quia non cõsideramus dubium euentum belli.2. Reg.11.varius euentus belli, &c.Sexta,quia non seruamus præcepta Dei, nec decimas soluimus.Hiere 3.Esa.48. Vtinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua,& iustitia tua sicut gurgites maris. 16. q.1.reuertimini. vnde quod non accipit Christus, tollit fiscus.16.q.7.maiores.

z ¶ *Sacrilegium.*] quod est etiam crimen ecclesiasticum. s. de foro compe.cum

[b] Aliâs, conuenirent.

[p] Aliâs, ab ipsa.

An idem iudicandum de adhærentibus quod de principali vide Decium consil. 151.& Socinum consil. 27 in 3.volumine.

[t] Aliâs, obturantem.

An totiés periuretur, quotiens côtra venitur iuramento. docent doctores & in cap. mouetur 6.q. 1. vide Speculatoré in Rubri.de sent. & his quæ ipsam sequũt.§.Species.& Abbatê & Aretinum, & alios in c. fin. de testib.

nales [a] sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarũ prælatos, & clericos religiosos, & seculares venientes ad concilium, quod idem prædecessor noster duxerat conuocandum: & infra. ¶ De hæresi [b] quoque non dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumẽtis, suspectus habetur: & infra. ¶ Præter hæc regnum Siciliæ (quod est speciale patrimonium [c] beati Petri †, & idem princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem seruitutẽque redegit, quòd eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectis, illos, qui remãserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanã Ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere [d] multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi [e], quòd mille quidem fartorum [f] annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ tenetur) per nouẽ annos [g] & amplius soluere prætermisit. ¶ Nos itaque super prẽmissis, & quam pluribus alijs eius nefandis excessibus, cũ fratribus nostris & sancto concilio deliberatione præhabita diligẽti (cum Iesu Christi vices [h], licet immeriti teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictũ [i]: Quodcunque ligaueris [k] super terram, ligatum erit & in cælis) memoratũ principem, qui se imperio, & regnis †, omnique honore, & dignitate reddidit tam indignum: quique propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis, & abiectum, omnique honore, ac dignitate priuatũ à Domino ostẽdimus, denunciamus, & nihilominus sententiãdo priuamus [l]: omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenentur astricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes [m]: auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam decætero sibi tanquam imperatori vel regi, pareat & intendat. † Decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi, consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto † excommunicationis sententiæ subiacere [n]. Illi autem [o], ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant [p] libere successorem. ¶ De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

¶ Idem præceptori hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani in Hispania, & commendatori ac fratribus domus de Curuaria, hospitalis eiusdem.

¶ *Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet maxime postmodum emergentem. Io. And.*

CAP. III.

ABBATE SA-

compe. cum sit. vbi de hoc [Archi. remittit 17. q. 4. sacrilegium. vbi de hoc not. per modũ summæ. & per Inn. de senten. excom. cum pro causa.] Et talium oblationes recipi prohibent. 17. q. 4. miror. 12. q. 2. de viro. Et sacrilegiũ tale in captione clericorum excommunicationem irrogat. 17. q. 4. si quis suadente. etiam in faciente per aliũ. de senten. excom. mulieres. in fi. etiam si non irrogetur ipsis aliàs iniuria. eo. tit. nuper.

a ¶ *Cardinales.*] istud est crimen læsæ maiestatis: & cõtra tales prodita est noua pœna per decr. ĩ. de pœnis, felicis. Io. And.

b ¶ *Hæresi.*] propter quod crimen non solũ imperator, sed etiã Papa deponi debet. 40. distin. si Papa. suspectus etiã de hæresi si se non purgat, & si per annum sic steterit, & iurare noluerit, punitur vt hæreticus: vt supra de hære. excõmunicamus. §. si q vero. & est idem in excõmunicato ob contumaciam in causa fidei. ĩ. de hære. cũ cõtumacia.

AUDITIO. De quadruplici pœna hæreticorum secundũ canones: scilicet excõmunicatione, depositione, bonorum ablatione, militari persecutione, remittit Arch. ad no. per Gos. in summa de hær. §. punitur hæreticus. & vide plenius per Host. in summa istius tit. §. qua pœna feriatur. Io. And.

AUDITIO. Habes ex hoc tex. quod argumenta euidentia & difficilia, per quæ quis efficitur suspectus de hæresi, inducunt probationẽ sufficientem ad condemnãdum. de quo hic per Dominicum.

† Adde c. mandata & ibi doctores de præscrip. & in c. 1. 94 dist. & in clemen. Romani de iureiurando.

c ¶ *Patrimonium.*] 93. dist. cap. 1. in fi. 11. q. 1. peruenit. 10. q. 3. relatum. Io. And.

Matt. 16. d ¶ *Offendere.*] offenditur enim pater in filio. 24. q. 3. cum ergo. §. sed qui. ff. quod me. cau. l. isti quidem. ĩ. de præsump. afferte. Dominus in seruo. 2. q. 7. accusatio. Iudex in subdito. 23. q. 2. cap. 2.

AUDITIO. Vide quod not. ĩ. de priuileg. auctoritate. in gloss. fi. Io. And.

e ¶ *Reprehendi.*] quasi ista sit causa qua priuari posset regno Siciliæ: sed non imperio.

f ¶ *Fartorum.*] genus monetæ, ad idem de confes. c. 2. de emp. & vend. ad nostram. ad fin.

AUDITIO. ĩ de priuileg. cum olim. 2. Io. And.

g ¶ *Per nouem annos.*] sufficit quòd emphyteuta ecclesiæ cesset per biennium à pensione. de loca. c. potuit. vbi de hoc. [Emphyteuta autem priuati per triennium. C. de iure emphy. l. 2. §. 1. & in gloss. biennium.]

h ¶ *Vices.*] de transla. quanto. vt eccle. benefi. vt nostrum.

AUDITIO. Et ibi remittit Ber. ad gl. vnde dicitur. Io. And.

i ¶ *Dictum.*] Math. 16. & 24. q. 1. quodcunque. vbi de hoc.

AUDITIO. Et quæst. 2. c. 2. Io. And.

k ¶ *Ligaueris.*] claue non errante. ĩ. cap. proxi.

AUDITIO. Et 24. q. 1. manet. & facit de pœ. dist. 3. quem pœnitet. ver. Deus. ibi sed oportet vt iustus misereatur iuste. Io. And.

¶ *Glossa sequens ponit sex casus, quibus &c. rationem reddit & remittit.*

l ¶ *Priuamus.*] propter crimina: ergo deponit Papa Imperatorẽ † vt hic. Idẽ cũ est inutilis, 15. q. 6. alius. & dat coadiutores ipsis male administrãtibus. ĩ. eo. lib. de sup. neg. præla. grandi. per neglige(n)tiam ipsorũ iurisdictionẽ assumit. ĩ. de fo. cõp. licet. Cõpellit ipsos iustitiam facere. 23. q. 5. administratores. & ius canonicum etiã debitis casibus obseruare. supra eo. lib. de foro compe. cap. 2. de iureiuran. licet. infra de sen ten. excommu. decernimus. Vnum enim oportet esse principatum ad quem omnes recurrãt. 7. q. 1. in apibus. qui fi. sint leg. per venerabilẽ. [circa fi. versi. is vero &c.] & de hoc vide quod no. Inn. & Host. de foro compe. licet ex suscepto.

† Vide gl. in c. si Papa. 40. dist. innocentium & Doctores in c. nouit. de iud. & Felinum in c. ex suscepto. de foro compe.

† Nota quod dignitatem secularem de iure plures simul tenere possunt absque dispensatione. licet secus sit in ecclesiasticis. de quo in c. 1. de cõsuetud. & in c. de multa. de præbẽd.

m ¶ *Absoluentes.*] 15. q. 6. iuratos. ĩ. de hære. c. vlt.

† Idem 15. q. 6. c. alius. & c. nos sanctorũ. & c. iuratos. & ĩ electio. venerabilem.

n ¶ *Subiacere.*] absolutionem sibi non reseruat, & sic alijs videtur permittere. ĩ. de sentẽ. excom. nuper.

† Aliàs, & denunciatio.

¶ *Glossa sequens dicit qui sint electores: secundo quærit & sol.*

o ¶ *Illi autem.*] s. archiepiscopus Magũtin. Colon. Treueren. & quatuor laici, scilicet Palatin. comes Rheni, dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgen. & Rex Bohemiæ, olim dux. Et dicunt quidam, quod rex Bohemiæ de necessitate vocandus non est, nisi cum alij discordant: nec illud ius habuit ab antiquo: sed hodie de facto tenet. & hoc per Host. de elec. venerabilem. Canõ dicit, quod exercitus Imperatorem facit. 93. dist. legimus. versic. nam & Alexandriæ. ff. de orig. iur. l. 2. §. postea. & §. deinde cũ esset. & §. deinde quia difficile. & §. nouissime. Inst. de iu. na. §. sed quod. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. hoc etiam nihilominus. Sed nunquid Papa posset principes electione priuare, & per se eligere imperio vacante? Dicit hic Ber. quod nõ: dummodo ipsi velint eligere. Secus videtur si nollent eligere, vel concordare nõ possent. hoc probat per decre. ĩ. de elec. venerabilem. §. obiectioni. vers. nunquid enim. & hoc maxime in laicis locum habet. Ad hoc ĩ. de iure pa. cum dilectus. & quod ibi not.

† Mest. aliàs que monitione. in Decret. in c. reprehensibilis. de appell. & consil. 118.

AUDITIO. Præfati electores Imperatoris his versibus continentur.

Magna Maguntia, crassa Colonia, Treueris alma:
Atque Palatinus dapifer, dux portitor ensis:
Marchio præpositus cameræ, pincerna Bohemus,
Romanum regem statuunt dant sibi legem.

¶ *Glossa sequens resoluitur per quæstionem.*

p ¶ *Eligant.*] non statuitur à iure certũ tẽpus principibus ad Imperatore eligendũ. hinc est quod Papa non potest eligere nisi prius illos admoneat. ĩ. de elec. venerabilẽ. quod nõ est in ecclesijs, in quibus siue sint cathedrales, siue inferiores: statuta sunt tẽpora. ĩ. de elect. ne pro defectu. de concess. præb. c. 2. vnde temporis lapsus sufficit: quia dies statuta, &c. ĩ. de locato. c. potuit.

A*bbate sane.*] Pro intellectu huius cap. est præsupponendũ, quod quælibet actio siue personalis, siue realis, habet duas causas, scilicet causam propinquã, & causam remotã. Causa propinqua actionis realis dicitur dominiũ, vel quasi. Causa remota dicitur esse titulus mediante

n. 6

ne a: & infra †. ¶ Abbas de Bonefac. pro se, & conuentu b suo proponens, locum de Rosellis esse prædicti monasterij iure dominij c vel quasi, & cum suis finibus ex largitio-

mediante quo fuit acquisitum dominium. Et de hac causa remota loquitur præsens capitulũ. Actio personalis habet similiter duas causas, videlicet propinquam, & remotam. Causa propinqua dicitur esse obligatio. Causa remota est contractus. De hoc tractat gl. in c. 2. de libel. obl. in antiq.

a De iudi libe. vide Innoc. fa- brem insti. de act. §. sic itaq; discus- sio.

Casvs. Orta lite siue controuersia inter Abbatẽ de Bonefacto actorẽ ex vna, & hospitalarios sancti Ioannis, reos siue defensores ex alia ꝑ & sup castro siue loco de Rosellis. dicebat Abbas ꝓ se et suo conuẽtu, ꝙ illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragoniæ. Et petebat vt iudex declararet illud castrũ ad ipsos spectare, & reos condẽnari ad illud castrũ restituendum vna cum fructibus & emolumẽtis inde perceptis. & sic Abbas in suo libello exprimebat causam remotam, scilicet ꝙ illud castrũ ad ipsos spectabat ex donatione Regis Aragonum, quod tñ non erat necesse: q̃a in reali actione sufficit exprimere causam propinquã. ꝓ parte vero reorum ex aduerso propositum extitit, ꝙ ille locus ad ipsos spectabat iure dominij. vnde partes ipsæ lite inter ipsas negatiue contestata, fuerunt admissæ ad probandũ sua facta. pro parte Abbatis & conuentus de Bonefacto fuerunt producta nõnulla instrumenta, & inter cætera vnum instrumentũ in quo cauebatur, ꝙ Rex Aragonũ donauerat locũ in quo erat dictũ castrũ de Rosellis monasterio Populeti, & postea monasteriũ de Populeto locum illum donauerat monasterio de Bonefac. Et sic Abbas non probauit donationẽ suo monasterio factam ex donatione Regis Aragonũ: sed ex donatione monasterij de Populeto. Item per inspectionem donationis monasterij de Populeto constitit, ꝙ donatio illius castri fuit facta Abbati de Bonefa. actori post litem contestatã in huiusmodi causa. his visis pro parte dictorum reorum dictum fuit, & propositum, ꝙ ipsi rei debebãt absolui ab impetitione Abbatis: eo videlicet q̃a Abbas nõ ꝓbauerat causam ipsam in suo libello. Et cũ q̃s allegat causam certam, oportet ꝙ illa probet: alias cadere debet ab instantia. Itẽ dicebant illi hospitalarij, ꝙ dicto Abbati actori superuenerat dominium post litẽ contestatam: & sic non videtur in iudicium deuenisse. l. non potest. ff. de iudi. vnde quidam Cardinalis de causa cognoscens ipsos reos absoluit ab instantia Abbatis actoris, reseruata eidem actori actione in alia instantia. Tamen dixit Papa, si actor egisset contra eos expressa causa propinqua & nõ remota: & tempore sententiæ ferendæ probauisset, ꝙ ille locus ad ipsum spectabat, rei fuissent condemnati. & sic est bona limitatio ad l. illam, non potest. alleg. ꝙ non intelligatur in causa propinqua, sed in remota. *Allegabatur.*] Hospitalarij rei dicebant, ꝙ longe ante donationem Regis Aragoniæ (de qua loquitur actor) alius donauerat locum, in quo erat castrum ipsis reis. pro parte vero actoris fuit replicatum, ꝙ illa donatio non valebat: quia tempore donationis ille locus erat inter manus Sarracenorum: ideo dicebat actor non valere huiusmodi donationem. pro parte autẽ reorum fuit responsum illud qđ sequitur. *Multum quoque.*] quia actor produxit instrumentum donationis illius castri, in quo continebatur, ꝙ Rex Aragoniæ donauerat castrũ monasterio Populeti, & ordinauerat, ꝙ monasterium Populeti fundaret aliud monasteriũ. qđ fecit. nã monasteriũ Populeti fundauit monasteriũ de Bonefa. & ei donauit prædictũ castrũ: & sic Abbas de Bonifac. probauit aliã causam quam expresserit in suo libello: ideo dicebant rei, ꝙ actor non probauerat causam expressam in suo libello: quare veniebant absoluendi ab instantia, & actor condẽnandus in expensis erga ipsos reos. *Pro parte altera.*] Ponitur hic replicatio Abbatis de Bonefac. nam dicebat Abbas, ꝙ actor & reus nõ debent ad imparia iudicari. & certũ est, ꝙ si rei reperiuntur possidere tpe sententiæ, sufficit: licet actor non reperiatur fuisse dominus tempore litis contestatæ: sed ista ratio non profuit Abbati: & rationem diuersitatis ponit gl. & latius ponit Cy. in l. 1. C. de ali. iu. mu. causa facta. *Cæterum.*] vnde si quis in genere formet libellum, & non exprimat causam specialẽ, si reus patiatur, & nõ obijciat, valebit processus & litis contestatio. l. fi. C. de an. excep. Tamen reus poterit petere vt actor exprimat causam specialẽ.

Not. ex prin. c. ꝙ vendicans rem ab aliquo, sufficit ꝙ exprimat causam propinquã, licet nõ exprimat causam remotam, tñ poterit exprimere si velit: sed tñ aliquando prodest, aliquando nocet exprimere causam remotam. Nocet, quia si exprimat causam remotam, & non probet: etiam si lite cõtestata dominiũ ei veniat, succũbet, vt hic. Plures doctores iuris ciuilis tenuerunt contrariũ per l. non potest. alle. videlicet, ꝙ si veniat dominiũ post litem cõtestatã, pro eo põt ferri sñia. & hoc voluit Papa in fi. huius cap. dũ dixit. Et licet aliquibus curiosis, &c. Not. insup principalẽ effectũ huius cap. ꝙ cũ quis egit actione personali vel reali expressa certa causa, debet illã probare: & nõ sufficit ꝓbare, quod dominiũ venerit ad ipsum ex alia causa. Not. finaliter, ꝙ ꝓcedit libellus porrectus per Prælatum, licet non dicatur ꝙ agat nomine ecclesiæ: sed nomine suo

& clericorum. qđ no. de quo, de dilationibus. c. litteræ. & de prob. ex litteris.

Additio. Præmitte ꝙ Rex Aragonum castrũ Curuariæ cum suis finibus, inter quos erat locus de Rosellis, qui tũc erat in potestate infidelium, donauit hospitali sancti Ioannis, sub conditione, si ad manus fideliũ, &c. Demũ mortuo illo rege nepos qui successit in regno illo, de manibus infidelium acquisiuit: & donauit monasterio Populeti, volens ꝙ in loco de Bonefac. ibi incluso ædificaretur vnum monasteriũ: demum cum esset quæstio inter monasteriũ de Bonefac. & Hospitalarios super loco de Rosellis, monasteriũ Populeti donauit locum de Rosellis monasterio de Bonefac. super hoc vertitur quæstio hic decisa. Dominicus.

¶ *Prima glossa ponit diuisionem, & summam.*

a ¶ *Abbas sane.*] Diuiditur hæc decre. in sex partes. In quarũ prima ponitur actorum petitio, & eius causa. In secunda quæ incipit: ibi, *Allegabatur.* ponitur triplex defensio reorũ. In tertia quæ incipit: ibi, *Pro parte.* ponitur duplex actorũ replicatio. In quarta quæ incipit: ibi, *Sed ad hoc.* ponitur reorum duplicatio. In quinta: ibi, *Præfatus.* ponitur causæ diffinitio per Cardinalem facta. In sexta: ibi, *Nos igitur.* ponitur Papæ confirmatio. Et hoc dicit decretalis in summa: Qui petit rem certã causa expressa, si illam causam nõ probat, succumbit: licet aliã probet, maxime postmodũ emergentẽ.

b ¶ *Conuentu.*] qđ facere debet. qđ dic, vt s̃. de rescriptis, edoceri.

Additio. Dicũt quidã, ꝙ sic agitur, quia locus petitus cõuentui pertinebat ad Abbatem & conuentũ. Itẽ constat securius esse quando simul agunt etiã de proprijs. s̃. de iud. causam. licet quilibet pro suis agere possit. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obijcit, & dat sex solutiones instando circa primam quando competat rei vendicatio, & quando publiciana: & quomodo in ea sufficiat bona fides recipientis. Ad hoc signat contrarium de Auth. malæ fidei. & sonat.*

c ¶ *Dominij vel quasi.*] 1 videtur ꝙ talis libellus admittendus nõ sit, cũ hæc sint aduersa. Ex iure enim dominij dicit se dominum: ex iure quasi dominij dicit alium esse dominum, & sic dicit se dominum & non dominum: & sic quasi cõtrarius deberet repelli. de ap. solicitudinem, cum suis concord. nec debet iudiciũ esse in pendenti vel dubium. ff. de iudi. non quemadmodum. Circa huius libelli formam, nota ꝙ petitio ista: peto talẽ rẽ iure dominij, habet locũ, cũ quis emit rem ab eo qui illius rei dominus est, & ei rem tradidit, & sic dñiũ. ff. de acq. re. do. l. traditio. in prin. [& de pact. traditionibus.] Recte 2 ergo se dominum dicens, dominiũ siue causam suæ petitionis ponit. Petitio autem rei iure quasi dominij locũ habet: cum quis bona fide rẽ emit à non domino, & rem sibi traditã bona fide recipit, credẽs vendentem rem vẽditionis & traditionis tempore dominum esse. ff. de publi. l. eum qui. §. vlt. & sufficit emptori habuisse bonam fidem, licet 3 venditor malam fidem habuerit, & callido cõsilio vẽdiderit: vt ea. l. §. prætor ait. Si talis emptor antequam vsucapiat a possessione cadit, petit rẽ a possessore iure quasi dominij, & appellatur actio publiciana. Si autem post vsucapionẽ à possessione cadat, tunc non competit publiciana: sed datur ciuilis actio, scilicet rei vendicatio, secundum quosdam vtilis, secũdum alios directa. ff. de publi. l. 1. Dicta est autem publiciana à Publicio auctore qui eam inuenit: vt Instit. de act. §. aliæ. Ad hoc autẽ vt actor obtineat, oportet eum probare titulũ, & rem sibi fuisse traditam 4, & bonam fidem habuisse tpe emptionis & traditionis, (quod præsumitur 5, nisi contrariũ probetur) & quod credat modo venditorẽ vel donantẽ tpe contractus dominũ non fuisse, aliàs publiciana nõ cõpeteret. Et formatur libellus: Peto talẽ rem mihi restitui iure dominij vel quasi: hoc est dicere quasi dominij, ac si vsucepissem qđ non vsucepi: & de sola consuetudine admittitur talis libellus sub disiunctione: vnde dicere deberet, Peto talem rem iure quasi dominij: quia modo certus est reus. In supradicto autem libello quamcunque partem disiunctẽ probauerit actor, obtinebit secũdũ formam petitionis. Et si deficiat in vna, & absoluatur reus, postea poterit intentare alteram partẽ disiunctẽ, non obstãte exceptione rei iudicatæ 6, quia hæc est modo alia causa quam prima. s̃. de cau. pos. c. vlt. & de hoc Insti. de ac. §. aliæ. licet cum in iudicio peto rationẽ tutelæ, & prosequor alteram speciem tantũ: licet fiat absolutio i illa specie vel simpliciter, nihilominus alias species postea prosequi potero. si excipias de re iudicata, te replicatione doli repellam. C. de iud. licet. Sed et quod dictũ est, ꝙ mala fides tradentis non nocet accipienti rem bona fide quominus vsucapiat, contradicit. C. de præscri. long. tẽp. Auth. malæ fidei. quæ dicit in malæ fidei possessore alienante, cessat longi tẽporis præscriptio. Dic ꝙ licet prædictæ leges corrigãtur per Auth. vt bona fides tradẽtis exigatur: nihilominus quod de publiciana dicitur, locũ habet: vt qui rem habuit bona fide & iusto titulo, licet tradens habeat malã fidẽ,

& licet

1 De materia istius glossæ vide Cornerum cons. 1. & cõs. 89. lib. 1. Rumanum cons. 25 & consi. 54. lib. 4.

2 Vide Alexandri cõs. 121. 1. vol. & cõs. 101. 2. vol. et cõs. 95. in 4. vol.

Vide Alexandri cõs. 89. in 5. vol.

3 Alia necessaria iustitia: quia sunt animi funiciones. gl. in §. alię. inst. de actu.

4 Quã suffecit fuisse accipiẽte, licet nõ fuerit tradente. est tamen necessario allegãda ait Paul. citans Ang. in l. super longi. C. de præscri. long. temp.

5 Idẽ Doctores hic, & in leg. iuinor. § 1. ff. de cust. sup ple quando alteram expresse prosecutus est. si eam vtatur generaliter nomine... occurrebat in probatione dominij non intentabit publicianã, ... in l. et eadẽ § actio ... ff. de ... iud.

ne [a] Regis Aragoniæ ad ipſum monaſterium pertinere [b]: petijt adiudicari eidem monaſterio locum ipſum, & vos exinde amoueri. ¶ Allegabatur [c] autem pro parte veſtra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida exiſtebat, quamuis illa ſub Sarracenorum tunc exiſterent poteſtate: quia non ſimpliciter, ſed ſub conditione fuere donata, videlicet ſi ad manus fidelium deuenirent. In quo caſu conceſſio poterat, & debebat habere vigorem [d]: quia ipſi donationi rerum donatarum natura [e], vel qualitas non obſtabat, & ſalubre ac laudabile [f] quidem erat ſpectare, ac præſtolari tempus, quo illa Chriſtianorum dominio ſubderentur: quare mox [g] cum peruenerunt ad ipſos [h], fuerunt ad vos totaliter deuoluta. ¶ Multum [i] quoque diſtabat, an ipſi monaſterio de Bonefac. vel prædicto monaſterio Populeti † ab eodem Rege facta donatio fuiſſet: quia etſi liquebat prædicta monaſterio Populeti ab ipſo Rege, ac ab illo Abbati, & conuentui de Bonefac. fuiſſe collata: non tamen ob hoc conſtabat dictum Regem ipſi monaſterio de Bonefac. illa donaſſe, vel mandaſſe donari.

¶ Nec pro eo quòd voluit & ſtatuit, vt ædificaretur ibi monaſterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua conſtruẽdo monaſterio donauiſſe [k]: cum illa potius ſua videretur intentio, vt (quia præfatum monaſterium Populeti, tot & tantorum bonorũ largitione ditabat) abbas & conuentus ipſius, pro ſua ſuorumque ſalute monaſterium conſtruere tenerentur, præſertim quia monaſterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat [l].

¶ Præmiſſa vero conceſſio facta monaſterio de Bonefac. ab Abbate & conuentu monaſterij Populeti, nullum prorſus ei videbatur afferre ſuffagium, pro eo potiſſime †, quod poſt litem conteſtatam & proceſſum iudicij facta fuerat: ſicut clare patebat ex inſtrumento præfato. Vnde cum ius (ſi quod in prædictis ipſi monaſterio de Bonefac. ex conceſſione huiuſmodi competebat) in iudicio minime deduxiſſet: (quia videri non poteſt illud veniſſe, quod poſtmodum accidit [m]) pronunciari vtique ſuper petitis non poterat ex eadem.

¶ Pro parte [n] autem altera dicebatur, quòd cum Rex ipſe

& licet accipiens vſucapere non poſsit propter malam fidẽ tradentis: tamen à quocunq; poſſeſſore preterquam à domino publiciana rem vendicabit. Contra dominũ aũt non currit præſcriptio, licet tradens habeat bonã fidem. Diſtinguitur tñ vtrum dñs ſciuerit ſuam rẽ taliter alienatam: & tunc currit ei præſcriptio longi tẽporis, niſi res eſſet furtiua: quia tunc nõ currit ei pręſcriptio propter vitiũ, qđ ei adhæret. Si ignorauit, præſcriptio longi tẽporis ei nõ currit: præſcriptio aũt longiſsima bene currit: vt in prædicta Authentica malę fidei. hoc ergo nõ vetat Auth. quin locũ habeat publiciana, licet fuerit mala fides tradẽtis [1]. Sed ad hoc vt lõgi tẽporis præſcriptio locũ habeat, requiritur tradentis & accipientis bona fides ſecundũ leges. ſecũdũ canones vero ſola præſcriptio xl. annorũ locũ habet, & ſemper cum bona fide. ſ. de præſcri. c. vlt. Ber. cuius fuit hæc glo. licet non per omnia ad litterã, quã hic ꝓpter ſuas remiſsiões poſui, quas alibi facit ad eã. Et vides qđ ſentit Ber. talẽ libellũ de cõſuetudine admitti: & ſatis eſſe poteſt, cũ cõſuetudo ſit optima legũ interpres. ſ. de cõſue. cũ dilectus. & hoc etiam no. Guil. in ſpe. de can. poſ. & ꝓpte. §. notandum. ver. aliæ. & §. ſeq. in fi. Alij vt Tancr. dicunt, ꝙ illi ſubtilitati ciuili, ꝙ libellus alternatiuus nõ recipiatur, non eſt ſtandũ ſecũdũ canonicã æquitatẽ. Ad hoc ỉ. in fi. cap. & ſ. de iudi. dilectis. de in inte. reſt. cõſtitutus. §. quare. vbi de hoc per Inno. & Hoſt. & per Hoſt. de elec. querelam. Alij dicunt, ꝙ hic & in ſimilibus non fuit obiectum: quia bene fuiſſet repulſa talis petitio propter rationes alleg. in prin. gl. & ſic intelligunt prædictã decr. conſtitutus [2]. Alij dicunt, ꝙ vbi actor incertus eſt ex facto alieno, & nil ſibi poteſt imputari: tunc admittiť alternatiuus libellus. ff. quorũ leg. l. 1. §. ꝗa aũt nõ nunquam. alias nõ: & ſic ſoluunt cõtraria. Goffre. & Inn. dicunt, ꝙ vbicunq; quis probabiliter dubitat, non ſolũ ratione alieni facti, ſed etiam proprij põt in eodem libello plures proponere actiones: nec cogitur eligere, ẽt ſi ſe nõ cõpatiantur: & ſic intelligatur decr. cõſtitutus. alias ſi nõ eſt probabile dubiũ, eligere cogitur. ff. de tribu. quod in hæredẽ. §. eligere. vbi plene de hoc. & adde quod dixi ſ. eo. lib. de elec. vt quis duas. Alij dicunt, ꝙ licet iſte libellus videatur contrarius, non eſt: quia rei vend. & publiciana non ſunt cõtraria, ſed diuerſa: cum ad eũdem finẽ tendant: cum autem tendunt ad diuerſum finem, tunc habẽt locum cõtraria. & hoc tenet Guil. in ſpe. vt ſ. & ſuper hoc adde qđ dixi ỉ. de reg. iu. nullus pluribus.

ADDITIO. Remittit 3. q. 3. c. induciæ. §. oſteratur. Io. And.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit.*

a ¶ *Ex largitione.*] ſed per hoc nõ habebat locum vendicatio: cũ nõ dicatur, ꝙ traditio ſecuta fuerit. C. de rei vend. l. ſeruum. vbi emptor ſeruum non traditum ſibi præſentem vendicare nõ poteſt. Ad idem C. de hære. vel actio. ven. qui tibi. ff. de rei ven. ſi ager. Sed dic illud verum in priuato: ſecus in eccleſia. C. de ſacroſan. eccle. vt inter diuinum. vt ſ. de conſue. c. 2. vbi de hoc. & ex hac expreſsione ſuccubuit Abbas, vt infra patebit.

ADDITIO. Et ſic expreſſa nocẽt. ff. de reg. iur. expreſſa. Hanc autem expreſsionem facere nõ tenebatur: vt plene no. de lib. ob. cap. 2. Io. And.

b ¶ *Pertinere.*] hoc verbum late patet. ff. de ver. ſig. verbum illud. de fide inſtru. inter dilectos.

[1] Idem Doctores hic. Spe. tit. de cau. poſſ. §. nunc dicendũ. ver. pe. ubi vide de publiciana. Pont.

† Monaſterium Populeti à fundamentis erexit, & multis diuitijs ornauit Alfonſus primus rex Aragonum, & comes Barcinonæ, vt ibi reges Aragoniæ ſepeliẽtur vtina reſtã tur eius regni hiſtoriæ.

[2] Ita ſi libellus copulatiue fuiſſet conceptus. Raym. ſer. ſa. C. de edẽ.

¶ *Gloſſa ſequens ponit deciſam, quam iure approbat.*

c ¶ *Allegabatur* [3].] Secunda pars: propoſitũ fuit primo pro parte Hoſpitalariorũ, ꝙ auus ipſius regis caſtrum Curuariæ cum ſuis finibus intra quos erat locus de Roſellis, prius Hoſpitalarijs contulerat. reſponſum fuit per monaſterium, ꝙ talis donatio nõ valebat: cum facta fuiſſet eo tempore quo res donata erat in poteſtate hoſtium, non in dominio donatoris. Et pro hac parte facit, ꝗa liber homo, ſuodus hoſtium; & quæ natura fieri nõ cõcedit, in ſtipulationem venire non poſſunt. ff. de verb. obli. liber homo in ſtipulatum. & l. ſi ſtipuler. & ſi aliquid alicui ſit relictũ quod propter qualitatem relictũ haberi nõ potuit, non tenet legatum: licet interdum æſtimatio oem habeat cum diſtinctione legis. ff. de leg. 3. fideicommiſſa. §. ſi ſeruo. Contra hanc allegationem monaſterij allegabat Hoſpitale, vt ſequitur.

d ¶ *Habere vigorem.*] ſcilicet adueniente conditione, vt ſequitur. Ad hoc ff. de ac. emp. & vẽ. l. vlt. & legatum quod non valet pure factum, ſi legetur ſub conditione, valet cõditione adueniente. ff. de le. 1. l. cætera. §. 1. ff. de condi. & dem. qui hæredi. in fi. & l. qui ſub cõditione.

e ¶ *Natura vel qualitas.*] quia res donata non erat liber homo, vel res ſacra, vel religioſa, vel inæſtimabilis. ff. de ver. ob. inter ſtipulãtẽ. § ſacrã. Reges enim qui ſpiritalia poſsidere non poſſunt, nec illa poſſunt donare: & recipientes ſunt ſacrilegi. 16. q. 7. ſi quis deinceps. Io. And.

f ¶ *Laudabile.*] quaſi diceret nec ex virtute conditionis debuit infringi donatio: quia erat laudabilis & honeſta.

g ¶ *Mox.*] C. de ſacroſ. eccl. vt inter diuinũ. vt ſupra dixi in 4. gl.

h ¶ *Ad ipſos.*] ſcilicet Chriſtianos.

i ¶ *Multum.*] bonus aduocatus Hoſpitalariorũ, primo confirmauit ius ipſorum. ſecundo impugnat ius monachorũ [4] duplici ratione: & hæc eſt prima. dicebant Hoſpitalarij: monachi non oſtendũt donationem Regis, vt in libello dixerunt. Dicebant monachi, ſatis eſſe ꝙ oſtendebant donationem ſactam à Rege monaſterio Populeti: & ab ipſo monaſterio Populeti monaſterio de Bonefac. reſpondebant Hoſpitalarij multum diſtare, vt ſequitur.

k ¶ *Donauiſſe.*] bene dicebat: quia ex nullo verbo poſito in donatione facta monaſterio Populeti patebat fuiſſe hanc voluntatẽ donantis, ꝙ locus de Roſellis daretur monaſterio de Bonefac. & ecce quod ſequitur, cum illa, &c.

ADDITIO. Alleg. Inn. C. de do. promiſ. l. 1. Ad idem ff. de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. Io. And.

l ¶ *Non valebat.*] ad hoc de eccle. ædi. ad audientiã 2. vbi de hoc. de deſpon. impu. ad diſſoluendũ. & 32. q. 2. quod vero non formatum. Io. And.

ADDITIO. Dicebant Inn. & Io. Mona. ꝙ in l. ſi ſeruitus. §. fin. ff. de ſerui. vrb. præd. & l. ſeruos. ff. de lib. cau. non quæritur ius in re: ſed perſonalis obligatio. Io. And.

m ¶ *Accidit.*] & ideo alia interpellatione opus eſt. ff. de iud. non poteſt. & l. ſolemus. iudex ergo nõ poſſet ex alia donatione pronũciare, ex qua actum non fuit, vt in prædicta l. ſolemus.

n ¶ *Pro parte autem altera.*] ſcilicet monaſterij de Bonefac. & hæc eſt tertia pars. Et bene allegaſſent hic monachi, ſi res donatæ non pertinuiſſent ad regnũ: quia nihil diſponere potuiſſet: ſed quia ad regnum

[3] In hoc ſ. ſuncto fine cap. ibi. Abſoluendo, notat Pet. de Anch. ꝙ non ſit nec ſen. ſup. ſuper. ſed ſuper his inde dicitur dubio, ſed ſuo abſoluto ab admiſſione ſtipulationis, patet tamen ſuper iure rei pronunciatur declaratio minimum non tamen Doctorum in c. et cumque. de prob. ſpol. bona.

† Vide Bartolũ & Alexandrũ in l. habebat. ff. de inſti. & Alexandrũ in l. domo. ff. de re iud. & Felinum in c. licet de probatione.

[4] Iuxta doctrinam Iſidori primum eſt vt noſtra firmemus, deinde obiecta confutemus. Io. Mo.

regnum pertinebãt, licet ille nõ possideret, ius quod in eo habuit, dare potuit. ff. de fun. do. si fundũ. maxime sub conditione, vt ĩ. & ad hoc obligare potuit successorem. Vel male allegabant monachi, eo q̃ cõditionalis obligatio bene adstringit successorem. Instit. de verb. obl. §. ex conditionali. ff. de proba. si pactum.

h ¶ *Alia.*] puta quia petebatur res ex causa donationis: modo petitur ex causa venditionis, forte factæ post litem contestatam.

i ¶ *Similis.*] vt cum peteretur ex causa donationis factæ á Rege, modo fit fides de donatione facta ab alio, puta monasterio Populeti, vt hic allegabatur: ergo similis causa. sed ab alia psona & alijs loco & tempore, & iis quæ comitantur causã.

sua probitate, ac studio, ab infidelibus a loca conquisiuerit supradicta, donatio aui, vel patris ipsius prius factã de illis, cũ ad cultum fidei peruenirent, Regem eundem, quo ad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab alijs bonis hæreditarijs separata b. ¶ Porro præfata concessio facta monasterio de Bonefac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudiciũ causæque processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superuenienti † appareat) satis sufficere videatur, latisque esse, si (prout seruatur in reo c) intersit ipsius tempore sententiæ proferendæ. ¶ Sed ad hæc d pars vestra respondit, quòd cum tam supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus Rex donationem seruare huiusmodi tenebatur †. ¶ Cæterum e prædicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali f causa, & postea g siue alia h siue similis i ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio deuenisse: cũ iudex tunc k prospicere ac attendere debeat diligenter, an † ex ea omnino eadẽ, quæ prius expressa extitit, vtpote quæ tũc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. ¶ Secus autem cũ egit vel petiit in genere, nullius certæ vel specialis causæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte proposuit aliquem obnoxium l esse sibi, vel ad se iure dominij, vel quasi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue est inspiciendum iudici, an sufficienter vel minime, de iure vel intentione constet actoris: vnde si de hoc ex causa etiã postmodum accidenti liqueat: potest & debet iudex (etiam si appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam m & si petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium n subsecutum: nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam o iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in cõtrarium posset cum libera conscientia p & secura. Non prodesset q etiam multũ reo, si tunc forte in ipsum ex huiusmodi superuenienti causa, condemnatio non ferretur: cum mox alio instituto iudicio r foret ex illa merito condemnandus. Vnde & si actori suam ex superuenienti causa intentionem sufficiat fundauisse, cum egit s aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est si certam & specialem in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem prorsus (quam prius expressit) tunc t † etiam competenti causa fundarit. ¶ Quare cum memoratus Abbas monasterij de Bonefac. proposuerit sæpefatum locum de Rosellis cum suis terminis ad ipsum monasterium, ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostẽderit autem donationẽ quondam factã illi de his ab abbate & conuentu monasterij Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiã ante u facta, nul-

a ¶ *Ab infidelibus.*] Not. q̃ acquisita ex bello gesto contra infideles, efficiuntur capientium. de quo per Inno. de voto, quod sup his. Et dic q̃ iste rex acquisiuerat ab infidelibus p iustum bellum initum ꝯ ipsos infideles & sarracenos. facit 23. q. 5. dicat. in glo. 2. & de hoc per Innoc. olim 1. de restitu. spolia. & prædi. c. quod super his. Dominicus.

b ¶ *Separata.*] bonorum separatio non habet locum, nisi in certis casibus. not. ff. de separa. l. prima. Ioan. And.

ADDITIO. In 1. gl. dicunt quidam, q̃ hic non dicebatur impetrata seu facta separatio bonorum, immo quia simpliciter patris hæreditatem adiuit, vna censetur sua & patris hæreditas. ff. de vulga. & pup. sed si plures. §. filio. Io. And.

¶ *Glossa sequens declarat quod dicitur de reo, & diuersitatis rationem reddit.*

c ¶ *In reo.*] qui si rem petitam tempore litis contestatæ possideat, sed tempore sententiæ sine dolo desijt possidere, absoluitur. Si vero tempore litis contestatę nõ possideat, & tempore sententiæ possidet, condemnatur. ff. de rei vend. sin autem. §. 1. ff. ad exh. l. tigni. §. si quis. ĩ. de excep. c. pe. Sicut ergo ex causa superueniẽti post litem contestatam absoluitur vel condemnatur reus: sic videtur in actore s, vt ex causa post litem cõtestatam superuenienti sibi debeat reus condẽnari: sed hoc non est verum, vt infra patet. Et potest esse ratio: quia qui agit ex certa causa, maxime post litem contestatam, mutare illam nõ potest, nec aliam allegare: cum super alia contestatio non sit facta: & ita ex causa illa ex qua actum est, debet ferri sententia. Sed reus qui conueniebatur, si non possidebat tempore litis contestatæ, hoc dicere debuit, & fuisset absolutus si id constitisset: imputet ergo sibi quia tacuit. ff. ad exhi. tigni. §. si quis. & §. cæterum. & de hoc supra de excep. c. pen.

d ¶ *Sed ad hæc.*] quarta pars, in qua respondetur ad duo proxime dicta.

e ¶ *Cæterum.*] responsio ad secundum de quo dixerat in ver. porro. Ioan. And.

f ¶ *Speciali.*] in libello expressa: vt hic, puta ex causa donationis factæ a Rege. Io. And.

g ¶ *Postea.*] id est post litis contestationem ex prædicta causa.

k ¶ *Tunc.*] scilicet tẽpore litis contestatæ. Ioan. And.

¶ *Glossa sequẽs mouet quæstionẽ, quã distinguendo soluit & remittit.*

l ¶ *Obnoxium.*] talis generalis libellus in psonalibus actionibus non debet admitti. ĩ. de libel. obla. cap. vlti. tamẽ valet si recipiatur: & sibi imputet reus q̃ causam non fecit exprimi in libello. C. de an. excep. si ex multis. In realibus communiter admittitur. ff. de excep. rei iudica. si mater. §. eadem. & l. & an eadem. §. actiones. & de hoc plene ĩ. de libel obla. cap. 2. & ff. de eden. l. 1. Io. And.

m ¶ *Quoniam &c.*] proximũ dictũ tribus rationibus probat. Io. An.

n ¶ *Tenuit iudicium.*] ac si iuste peti ssilet, dum modo iuris ordo seruetur in iudicio, qui seruari debet, & sententia tenet contra eũ & pro eo, licet feratur contra ius litigatoris, nisi fuerit appellatum. 2. q. 6. c. et qui. §. diffinitiua. ĩ. e. tit. cum inter vos.

o ¶ *Nec &c.*] secũda rõ.

p ¶ *Conscientia.*] si enim generaliter dixerint eum obnoxium, & illum iudex tẽpore sententiæ obnoxiũ reperit: si eum absolueret, contra cõscientiam iudicaret. & in hoc casu, ex absolutoria snia ppetuo, & ex omni causa paratur exceptio rei iudicatæ; [ff. de excep. rei iudi. si mater. §. eandem.] Sed non sic cũ ex certa causa petiit: quia tunc tantum ex illa causa paratur exceptio de causa poss. c. vlt. & dixi ĩ. in magna gl. Io. And.

q ¶ *Non prodesset.*] tertia ratio.

¶ *Glo. seq. arguit. & ponit triplicem lecturam.*

r ¶ *Iudicio.*] videtur hic, q̃ si iudex cõdemnet reum 1 ex superuenienti causa, eædem probationes habitæ in primo iudicio valeant in alio instituto ex eadem causa: contrariũ tenetur: q̃a est noua causa, & nouũ est iudiciũ. vnde cũ sint lite nõ contestata recepti, quantum ad hoc non deberent valere iuxta illam regulam: testes recepti lite non contestata nõ valent. Super hoc posset forsan dici, vt traditur ĩ. de testibus, præsentata. C. eo. l. vlt. Bernar. Vel dic, q̃ generalis illius negatio qui se negat obnoxium, intelligitur contestata lite super omni obnoxietate etiam postea emergenti 4. Vel dic, q̃ hæc verba sunt allegatio partis: nec ponunt ius. Io. And.

s ¶ *Egit.*] reali vel personali, vt dixi super ver. obnoxium. Io. An.

t ¶ *Tunc.*] id est, tempore litis contestatæ.

u ¶ *Ante.*] scilicet ante petitionem: vel litem super ea cõtestatã.

¶ Alias & tunc etiam.

1 Præter q̃ ex causa superuenienti de nouo, secundũ doctores hic. quod & sentit Phi. & hoc de æquitate huius decretalis: licet secus de iure ciuili: secundum doctores in l. si mater. Fa.

4 Hoc placet Io. Mon. dicit Archi. q̃ sensibilia in sua substantia ...

arbitrorum [a], vel iudicum [b]; (alijs præsentibus, & mandãtibus [c]) scripta [d] sententia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata. ¶ Oportet [e] tamen vt is qui recitat, nõ vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis: vt dicat: Nos tales iudices, vel arbitri pronunciamus, seu statuimus [f] in hunc modum. Licet secus in electione [g] seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica, & communis) est ab vno vice omnium (siue per compromissum, siue per scrutinium procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis [h] numeri facienda.

¶ Idem.

¶ *Ponit tres casus nullitatis sententiæ: & à primo vnum casum excipit. hoc dicit. Io. And.*

CAP. V.

ET si sententia diffiniti-

& est in optione ipsorum, an velint committere recitationem sniæ vni eorum. sed tamen est honestius vt recitationem sniæ vni eorũ committant: ne videantur simul loquendo assumere officium mulierum. Not. q recitatio facienda est plurali numero. Et sic per argumentum à contrario sensu iudex vnus potest loqui in verbo singularis numeri: licet hodie iudices loquãtur p verba pluraris numeri quando loquuntur ratione officij. Not. q cũ procedit ad electionẽ per viam scrutinij, vel compromissi, electio est proferenda per vnum: ad denotandum q electio est vnica, & cõmunis. Si autem procedatur per viam spiritus sancti, illud non est necesse: vt puta si procedatur per viam compromissi, quod est factum in tres: & illi conuenirũt in vnã psonã: vnus debet eligere ĩ singulari numero. Quid si fuerit compromissum in vnum, puta in episcopum Pictauen. super eligendo Abbate sancti Cypriani: & episcopus eligat per verba pluralis numeri, dicendo: nos existentes episcopus Pictauen. eligimus talem; vtrũ vitietur electio? Certe non: nec per hoc desinit esse vnica electio. Nota finaliter q licet electio conficiatur ex plurũ consensu: tamen ea deducta in esse dr actus vnius. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quæ fuerit dubitatio.*

a ¶ *Cum ab vno arbitrorum.*] Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (alijs præsentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiam, tenet sententia. Electio autem pronuncianda est p verba singularia. Hoc dicit. Dubitatio decretalis huius fuit ex eo, quod dicit lex, quòd ex pluribus arbitris aut omnes debent sententiam dicere, aut nulli. ff. de arbitr. l. item si vnus. in §. item si plures, sed satis omnes videntur dicere, cũ vnus alijs præsentibus, & mandantibus, per verba pluralis numeri sententiam dicit: hoc idẽ tenebat Accursius. ff. de arbitr. l. sicuti. Io. And.

ADDITIO. Et de hoc in Specula. de arbit. §. fi. ver. pone ergo. vbi inuenies qđ hic posuit Archidiaconus de Azone & socio. Io. And.

b ¶ *Iudicum.*] ordinariorum, vel delegatorum, fit igitur hæc æquiparatio inter iudices & arbitros. ad idem de offi. dele. vno delegatorum. licet interdum sit grandis differentia. s. eo. tit. c. vlt. s. eo. lib. de arbitris. c. 2. cum similibus.

¶ *Glossa sequens dubium soluit, & consulit.*

c ¶ *Et mandantibus.*] ergo si alij præsentes essent: sed non mandarent secus [1]: & sufficit ita esse scriptum. ff. qui & à quibus. l. prospexit 6. q. 3. scriptum est. Et sic taciturnitas nõ habetur hic pro mãdato. & facit j. de reg. iur. is qui tacet. & quod ibi dixi: nec enim in sentẽtijs procedit ratihabitio sicut in alijs actib. de hoc 9. q. 5. c. 1. in gl. 2. s. de ijs quæ fiu. a præla. cũ nos. Caute ergo facit is pro quo lata est sententia ab vno solo recitata: si de mandato aliorum possit fidem facere sicut de sententia. & facit quod not. s. de offi. deleg. cum in iure. in glo. 2.

d ¶ *Scripta.*] quod dic, vt j. c. proxi.

e ¶ *Oportet.*] necessitatẽ importat [2]: aliàs enim si per verba singularis numeri pronũciaret, haberet locũ ille §. si plures. l. itẽ si vnus. ff. de arbi. quod verũ intelligas, nisi collegæ, qui tamẽ hoc possent, commisissent illi vices suas: non solum in recitando, sed etiam in pronunciando. Tunc enim ille verbis singularis numeri vteretur. Interdũ tñ verbũ, oportet, honestatẽ designat. 15. q. 1. vbi de hoc.

f ¶ *Statuimus.*] hoc verbum rem perfectã significat, & habet vim siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt s. eo. de ver. sig. in his.

ADDITIO. Et hic, & sic verbũ scipimus, vim habet sniæ s. de trã. la quanto. sed si esset tñ vnus iudex & diceret sentẽtiam diffinitiuam per verba pluralis numeri, non videtur ex hoc vitiari, cum j. excipiatur tñ de electione facienda. s. eo li. de elect. sicut cum. aliàs non valeret electio, vt ibi dicitur. Archidiaconus.

¶ *Glossa seq. remittit, quærit, soluit, contra solu. alleg. solutionem fortificat, consilium dat. secundo quærit & soluit.*

g ¶ *Electione.*] de hoc dic vt s. dixi de ele. sicut cum. eo. lib. Sed qd dices: compromissum fuit in tres vt deberent eligere, qui secedentes in partem, postea redierunt dicentes, q concordauerunt, & cõmiserunt vni electionem, & pronunciationẽ illius, de quo concordauerant, qui eligit Titium: alij duo resistunt dicẽtes, q nõ de illo, sed de Seio fuerat cõcordatum; quæritur an debeat illis duobus credi? Host. qui dicit hanc quæstionem fuisse de facto in ecclesia Lugdunen. plene eam tractauit s. de proba. c. tertio loco. & dixit ibi se inter Cardinales obtinuisse credendum esse illis duobus: tum quia magis credendum est duobus quàm vni [3]: & quia duobus creditur donec contrarium probetur: & vt fraus euitetur, aliàs qui pronũciaret, semper posset ius suum subtrahere illi in quem communiter concordassent. & quia facultas probationũ non est angustanda. s. vt lite non contest. quoniam. & quia impossibile est alio modo probari. in quo casu etiam interdum hæretico creditur [4]. C. de hæ re. quoniã multi. in fin. & conspiratori. j. de testi. cogen. cap. vlti. Itẽ cum de conscientia alicuius quæritur, creditur vni soli, scilicet ga aliter probari non potest. de homi. significasti 1. ver. fin. [in gloss. antepe.] & ad hoc bene facit ipsa decretalis, tertio. Et sic dixit intelligendam decretalem, cum dilectus. de elect. vt illi tres vel duo deponant & de consensibus aliorum, & de proprijs. In contrarium videbatur, scilicet quòd credendum esset tertio tanquam a duobus ad id officium deputato [5]. arg. ff. si mens. fal. mo. di. l. 1. s. de test. cogen. præterea nec videtur credendum duobus, cum videantur in suis testimonijs singulares. 3. q. 9. pura. de elec. cum dilectus. de accu. cum dilecti. Item videtur illi testificari de proprio facto: & sic non sunt testes idonei. C. de testi. l. omnibus. 4. q. 3. c. si testes. §. item nullus idoneus. Sed negari non potest, quin isti duo possint probare saltem dissensum tertij, scilicet quòd ipse tertius pronuncians non consenserat in illum: nec de illo fuerat ordinatum. Consiliũ tamen est tutum ad has fraudes euitandas, quòd ipsi compromissarij habeant tabellionem, & scribi faciant publicum instrumentum quomodo deliberant & ordinant de tali eligendo, & committunt illi socio vt eligat & pronunciet, aut ipsi ijdem scribant & sigilla apponant, vt scriptura & sigillum obuient contrarium asserenti. 1. q. 7. saluberrimum. 27. q. 1. omnes fœminæ. C. de non num. pecu. Auth. contra qui propriam. Quærebat etiam ibi Host. an ipsi compromissarij ex quo deliberassent & consensissent in aliquem, possent mutare voluntatem. Et dixit q non: quia vicem capituli tales obtinent: vnde talis consensus habet saltem vim scrutinij publicati. s. de elect. publicato.

¶ *Glossa seq. succesiue de duobus quærit & soluit.*

h ¶ *Singularis.*] Nota ad quæstionem quæ fuit de facto. episcopus compromissarius ad eligendum Abbatẽ ratione dignitatis sic locutus est in plurali: Nos talis eps Bononien. compromissarius, &c. opponebatur, q non valebat electio; quia facta per verba pluralis numeri. non credo hoc nocere hic; quia vere est vnica & communis, ex quo fit per vnum solum: nec habet locum hæc decretalis, vt p te vides. Quid dices in collationibus: habebit ne in illis locũ hæc decretalis, vt si ad plures spectat collatio necesse sit eã fieri ab vno: & per verba singularis numeri? Non credo. Dico enim vt dixi s. de elec. sicut cum. q vbi non habet locum decretalis, quia propter. non habebit hæc locum, sed in collationibus non habebit locũ decretalis, quia propter. ergo nec ista. Ad idem j. de præben. cum in illis. & quod dixi s. de elec. c. vlt. [eo. lib. in vlt. gl.] Io. And.

ADDITIO. Idẽ scilicet q collatio non fit facienda ab vno. &c. tenet Archi. s. eo. lib. de elec. sicut cum. inducit, q episcopi consueuerunt sic de se loqui de consec. dist. 2. reuera. ver. forte dicis, &c. in Christo patre. circa princ. ver. de natura. & vers. hoc autem. 13. q. 2. quam præposterum. ver. idem nobis. & 73. dist. per totũ. & facit quod scripsi post Host. de bap. c. 1. sup ver. te. & facit j. de pœ. c. 2. in fin. Io. And.

ET si sententia.] Sunt duæ partes. Prima ponit dictum regulare, & casum exceptũ, cui dat simile. Secunda ponit regulam bimẽbrem: secunda; ibi, *Sententia*. Io. And. Potest sic summari secundum Zen. Sententia in scriptis per iudicem & non per alium, & sedendo, regulariter debet ferri. hoc dicit. Dominicus.

¶ Iudex debet per se ipsum sniam recitare: & non per aliũ: aliàs snia esset nulla. fallit in episcopo qui sententiam per eum faciendã potest per alium recitare, ad exemplum illustrium personarũ. Itẽ si iudex tradidit sententiam in scriptis sine recitatione, nõ valet sententia. Idem si pronunciat deambulando, & non sedendo. hoc dicit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice non episcopo. lite cõtestata cõcluso & renũciato in causa, Iudex assignauit nobis terminũ ad audiendũ sniam. Termino adueniente iudex non recitauit sniam, sed tradidit notario recitandam, an valeat talis sententia? Vel sic de substantia ipsius sententiæ, quòd iudex eã ore proprio recitet? Respõdet quòd nisi esset episcopus iudex, per se tene-

[Marginal notes, left:] [1] Vide l. fin. ... in Authen. vt in- dom ... [2] An si sententia ferenda ... appel... proposi... proprio, vel ... vt ... Baldi in l. ... C. de sen ... Philippi Franchum hic. [1] Vide l. sicut. ff. de arbi. vide Bartolum in l. sumus. ff. de iudic. & Baldi in l. si a. C. de sen ... ex peri... [2] Verbum, oportet, quando ... ex ... & ... bene ... Ant. Archidiaconum & doctores in c. ... & in c. ... de ... & c. ... de elect. lib. 6. & Bartolum & doctores in l. 1. ff. de iust. & iur.

[Marginal notes, right:] [3] Placet Philip. ex quo not. q plus creditur duobus testibus super negatiua q vni super affirmatiua. Fontanus. [4] Not. Phil. q quando res aliter probari nõ potest, creditur idoneo testi. Mat. in l. quoniã. C. de naufrag. li. 11. Fon. [5] Vide Abbatẽ in c. sicut nobis. de sent. & re iu. & Felinum & Decium in c. ... de testi. & Dominicum Romanũ in nouis & Alexandrum ... [1] Vide Felinum in c. ad audientiam. de rescript. & ... C. de ... Pomp. ... Fontanus. Electio facta per episcopũ cõpromissarium per hæc verba, nos talis eps. cõpromissarius, &c. an valeat. Vide Archidiaconum in c. si cut. de elec. lib. 6.

tur

...ua [a] (postquam scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio [b] de scripti recitatione proferri (aliàs nec nomen sententiæ mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse [c]) episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit [d] honore fulgere) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium [e] personarum) per alium recitare. ¶ Sententia, quam scriptam edi [f], à iudice litigatoribus nõ recitari, vel quam ab ipso stando [g] non sedendo [h] proferri cõtingit; nullius penitus est momenti [i].

tur sententiam recitare: aliàs non teneret snia: nec esset necesse ab ea appellare. Sed ponamus q iudex non fecit recitari sniam, nec eam personaliter recitauit: sed eam in scriptis tradidit partibus: an valeat snia? Rñdet q non: quia iudex tenetur eam ore proprio recitare: alias sententia est nulla. Sed ponamus q iudex legit sententiam proprio ore: sed tamen illam legit deambulãdo, vel stãdo, & non sedendo pro tribunali in loco maiorum suorum, vel in loco mutato ea iusta causa? Rñdet q non valet talis snia. nam requiritur q iudex eam pronũciet proprio ore sedendo pro tribunali.

[1] Vallis termini, in hac habes consuetudine: & an inquisitore hæreticæ c. vt com missi. ij. de hæret. etc. in notoriis. glo. in Authen. vt iudi. sine quo. suffra. Paul. Ioann.

Nota primo, q sententia diffinitiua debet in scriptis proferri. istud tñ non seruatur in curia parlamenti, quia cordetenus legunt sniam: alij iudices legunt verba dispositiua: sicut sunt condẽno, vel absoluo. Nota q iudex debet sniam diffinitiuam recitare per se, & non per alium: nisi esset psona illustris. Glo. ponit casus in quibus non requiritur q snia recitetur in scriptis: puta in causis summarijs in quibus potest omitti libellus in scriptis; immo snia potest recitari cordetenus. Nota vlterius, q ad validitatem sniæ requiritur q iudex recitet per se, vel per alium, qñ est psona illustris. Nota q iudex recitans sniam debet pro tribunali sedere. Quid si non potest commode sedere: quia dolet in ano? Dicit glo. q debet se ponere in tribunali: & sedere eo modo quo potest sedere. Nota q existens in maiori dignitate plus priuilegiatur q existens in minori dignitate. vide de præben. de multa. Nota finaliter diffinitiuam esse nullam prolatam per iudicẽ stãtem: & sic aliud est stare, aliud sedere. vide de vita & honest. cleri. c. 1. Dominicus.

¶ *Prima glossa arg. à contrario illi argumento: signat ɔtrium, & soluit.*

a ¶ *Diffinitiua.*] Nota q secus de interlocutoria. Sed huic contra. s. de proba. qm contra falsam. Solu. interlocutoria bene debet redigi in scriptis: vt ibi, sed non est necesse q proferatur vel recitetur de scripto. potest ergo iudex interloqui: & postea interlocutoriam illam tabellio rediget in scriptis: nec est etiam de necessitate q redigatur in scriptis: sed alias non creditur iudici, nisi id pateat per scripta actorum, vt ibi.

¶ *Glo. seq quærit, & soluit.*

b ¶ *Proferri.*] Quid si iudex nuiter excæcatus est, vel nescit legere [1]: cum tales iudicare possint. ff. de iud. cæcus. vbi de hoc. C. de iud. l. certe. Sol. vel deleget causæ diffinitionem alteri, vel faciat per alium legi petitionem, & allegationes partium, & per scriptum ab alio instructus proferat verba diffinitiõis causæ, scilicet condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italiæ quod tñ Hostien. non approbat. in sum. eo. tit. §. qualiter. Iudices tñ debent esse litterati & habere peritiam canonum. s. de contang. & affi. cap. 1.

[1] Ad hanc glossam vide Specul. in tit. de sent. prolat. § sequitur & Fe linum in c. testimonium de testibus & in cap. nouit. . . . de glo.

Additio. Quòd sufficiat iudici dicere condemno, vel absoluo, vt faciunt potestates Italiæ, placet Accur. C. de sen. ex breui. reci. l. fi. in 1. glo. Sed vt dicit Archid. idem faciunt Cardinales & auditores curiæ: & communiter hodie omnes iudices. Io. And.

c ¶ *Necesse.*] 2. q. 1. in primis. in fi. & C. de sent. ex peric. recit. l. 1. 2. & ff. de arbi. l. nõ distinguemus. §. q si. s. eo. tit. c. 1. nec confirmaretur talis sententia [2] per appellationem. non obstat ff. rem rat. haberi. l. 3. §. falsus. quod dic vt not. s. eod. c. 1.

[2] Vide Felinum in c. 1. de sent. & re iud. & in c. dilecto. de appel.

Additio. Appellatio vero licet in hoc casu non habeat effectum suspendendi vel extinguendi: habet tamen effectum deuoluendi sm Ioan. Mona. & Archid. De hoc, & an simul possit appellans prosequi iniustitiam vel nullitatem per Inno. & Host. s. de appel. dilecto. Io. And.

d ¶ *Conuenit.*] s. de offic. deleg. sane 2 s. eo. lib. eo. tit. c. 2. j. de hæret. inquisitores. & c. vlt. j. de priuil. c. vlt. j. de senten. excom. quia periculosum. cum similibus.

¶ *Glo. seq alleg. duas concor ponit iiij. casus quibus valeat sentẽtia sine scripto: & alios duos in quibus est opinio. in fine dat consilium.*

e ¶ *Illustrium.*] C. de sent. ex peric. reci. l. 2. & in Authen. de illustri. & qui super eos sunt. §. sancimus igitur. colla. 5. [ibi not glos. quinque gradus magistratuũ: & vide latis in Spec. de iurisd. om. iud. in 1. & 2. col.] Habes ergo casum in quo iudex non recitat per se sententiam. Sunt [3] & casus in quibus valet snia sine scripto, vt cũ breues sunt causa & maxime vilium personarum. Et breuis potest dici quæstio aureorum. ff. de dolo ma. l. idest. & l. præcedenti. in fi. Inspiciatur aũt qualitas psonarum, & relinquatur iudicis arbitrio. ff. de iure dél. b. l. 1. s. de offic. deleg. de causis. vel inspiciatur cõsuetudo loci vel fori. 11. distin. consuetudinis. Item cum eps de causa ciuili iudicat inter clericos suos. 11. q. 1. si quis cum clerico. & hoc habes C. de senten. ex peric. reci. Authen. nisi. Item in casu, scilicet

[3] Vide Romanum in . . . & Abbatem . . . appellatione . . .

cum pscs deposito officio conuenitur, vt reddat administrationẽ. in Authen. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatem. Item cũ Papa [4] per se pronuntiat. valet enim snia. licet nõ tulerit eam in scriptis: ipse enim solutus est legibus. C. de legi. digna vox. & q a eius psentia oẽm supplet solemnitatem. C. de testa. l. omnium. Item sm quosdam valet snia lata i causa matrimoniali sine scripto, p decre, s. de testi. Albericus. & hoc videtur ibi tenere. Bernardus, Ioan. Goff. Innoc. Sed Hostien. intelligit q ibi bene fuerit snia lata in scriptis, sed nõ publicis. & hoc teneas per clemen. de verb. sig. sæpe. circa fin. de hoc in Spec. de senten. prola. §. iusta. versi. non valet. Vel dic distinguendum, an iudex procedat ex officio, an in figura iudicij. vt primo casu teneat snia sine scriptura, in secundo non: vel an pcedat in figura iudicij vtraque parte psente, an altera contumaciter absente, vt in primo valeat, in secundo non: & hoc dicit verissimum. allegat. s. vt lit. non contest. c. 1. & cap. quoniam. Item sm Ioannem, & Laurentium q hoc notant. 2. q. 1. in primis. in fi. de consensu partium potest snia ferri sine scripto. Sed Bernardus & Hostien. ɔ, vt s. de offic. deleg. de causis. fatetur tñ ibi Host. en. q partes [5] bene possent iudiciario ordini renũciare, ita q nec locus esset libello, nec prolationi sniæ: & de plano inquireretur veritas, & mandata sua daret: vel aliter vt sibi videretur ordinaret. ff. de officio proconsulis. nec quicquam. §. de plano. & C. de tempo. appel. l. fin. sed q iudicando & pronunciando omittatur scriptura: dicit fieri non posse. Et dant Doctores consilium q iudex in ipsa snia dicat: in his scriptis. C. de testamentis. Authen. hoc inter. §. nisi forte. C. de fide instr. ɔtus. Et dicunt quidam aliter latam sniam non valere. C. de senten. ex peric. recit. l. 2. & vlt. quod non est verum [6]. Sufficit enim q in scriptis feratur, vt hic arg. C. de test. l. cum antiquitas. §. fin.

[4] Idem in Imperatore tenet Dec. consil. 198.

[5] An æqualiter partes possint renunciare ordini iudiciario, vide Doctores in Authent. offeratur. C. de lit. contest. & in l. properandum. C. de iudic. & in c. 1. in litem tit. de offic. deleg.

Additio. De hoc in Spec. de senten. prola. §. iusta. versic. non valet etiam. & an præsumatur in scriptis lata, ibi not. Et videas etiam quod not. in Spec. de appel. §. 1. versi. & notabiliter. Io. An.

[6] Vide Alexan. consil. 90. lib. 1.

f ¶ *Edi*] Non cures si aperta sit vel clausa: & habes hoc C. de senten. ex peric. reci. l. 1. Argumen. contra. j. tit. proxi. appellatio. ibi soluitur. Ioan. And.

g ¶ *Stando*] In casibus in quibus proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij: dic vt in clemen. de verb. sign. sæpe. circa fin. glo. Io. And.

¶ *Glossa sequens textum fortificat. alleg. quinque iura. quærit, & soluit. & ex eo infert solutionem. ad simile ponit ep. contrariam suo vocis per quæstionem.*

h ¶ *Sedendo.*] Sedere enim debent iudices [7] non solum cum diffinitiue pronũciant, sed etiã cũ res quæ agitur plenã cognitionẽ desiderat. ff. qs ordo in bono. possess. seruetur. l. 2 § dies. i Authen. vt ab illustri. & q sup eos sunt. §. sancimus igit. coll. 5. in Authen. de iud. §. sedebũt coll. 6. 23. q. 1. paratus. ibi, sedes me iudicare, &c. 3. q. 3. c. induciæ 2. §. à iudice. Quid si sedebat in alta turri vel palatio: & partes erãt inferius? Dic q valet snia. Potuit enim tuitionẽ sibi loci prouidere, si forte timebat. argumentũ s. de sponsa. cum locũ. de elect. bonæ 1. ff. de acq. possess. l. qđ meo. §. si venditorem. [De hoc C. de senten. ex peric. recit. l. 1. & in Spec. de senten. prola. §. iusta. ver. qd si pronunciat. & cino vide qđ ibi dicam, & ver. seq. & per Host. in sallegato. §. qualiter. eo. tit. post principium.] & arg. C. vbi sena. vel clar. l. 3. ante mediũ. ad hoc s. eo. lib. de offic deleg statuimus. & j. de hære. c. vlt. Et idem possumus dicere de eo qui super equum sedendo tulit sentẽtiam, scilicet q snia valeat [8], licet enim non videatur sedere: videtur tñ quasi sedere. ff. de seru. rustic. prædio. l. qui sella. de homi. dilectus. & c. significasti. Alij ɔ. C. de sent. & in ter locu. prolatã. 2. q. 6. et qui. §. diffinitiua. in princ. Talis enim non videtur sedere, sed baiulari. C. de offic eius. cui manda. est iurisd. l. honoran. Et nota quod dicitur de sedendo, intelligunt Doctores q iudex in sede sua sedere debeat, & nõ stare. [Anima enim sedendo & quiescendo fit prudentior. & Hieronymus super Danielem 8. cap. ibi antiquus dierum sedit. sic dicit: Sedens describitur, vt maturitas sẽtẽtiæ comprobetur.] Vnde quid si in culo doleret, q sedere nõ posset? Item quid si in ipsa sede nec sederet, nec staret: sed iaceret? Satis forte fuit de mente iuris q sedere intelligatur: & fit in sede sua de plano iudicando quocunq; modo ibi moretur. [De iis remissiones s. de dila. c. 2. ad l. volun. ff. de interrog. actio. & ad Spec. de dilat. ad fin.] Tamẽ primum teneo: quia minime sunt mutanda quæ interpretationem certam semper habuerunt. ff. de legib. l. minime. Io. And.

[7] Ad hanc glossam vide Bartold in l. 2. C. de sent. & Baldum in l. 1. C. de sent. ex peric. & Spec. in tit. de sentent. prolatio. §. iusta.

[8] Idem glo. in l. 1. C. de sent. ex peric. & glo. in c. postulasti. 3. q. 7. Fram.

i ¶ *Momenti.*] Ita q nec est appellare necesse. s. proxi. responso.

DE APPELLATIONIBUS.

Dictum fuit supra tit. proxi. de sent. & re iudicata. Verum quia aliquotiẽs partes grauantur in huiusmodi sententijs & appellamentis iudicis: & dubitaret aliquis an possit pars grauata appellare: & quomodo sit appellandum: ideo annectit rubricam de appellationibus.

Cordi nobis.] Ista est solemnis et quotidiana decret. quæ diuiditur in quatuor partes. Secunda pars: ibi, *Sancimus.* Tertia: ibi, *His quæ.* Quarta: ibi, *Quod si.* Sed Ioan. Monac. diuidebat in sex, de secunda faciendo tres partes: quia s̃m eum dat primam formam appellandi ante diffinitiuam. Secunda: ibi, *In quibus.* informat quid facturus sit iudex à quo est appellatum. Tertia: ibi, *Post hoc.* tractat viam in huiusmodi procedendi. Demum de quarta facit duas. nã primo ponit appellantem: secundo appellatum.

TITULUS XV.

De appellationibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugduneñ.

¶ *Appellãs ad Papam in iudicio vel extra appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. Si vult & petit appellatus principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus à sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur. Demum vtriq; contrafacienti imponit pœna. Io. An.*

CAP. I.

Cordi nobis [a] est lites minuere [b], & à laboribus releuare subiectos [c]. Sãcimus † igitur vt si quis in iudicio [d] vel extra [e] super interlo

CASUS. Prætendebam te debitorem meum in aliqua pecuniæ summa, forte in centum. feci te conuenire coram tuo iudice competente ordinario, vel delegato: coram quo tibi obtuli libellum meum. cui petij per te rñderi. cepeasti terminum ad respondendũ meo libello. quo termino adueniente, cum deberes rñdere libello: tu excipiendo proposuisti, ꝙ libellus meus erat obscurus, generalis, & inadmissibilis. ego aũt dico in contrarium. super quo iudex tulit sententiam interlocutoriam: & dixit libellum meum esse admissibilem, & te debere eidem respondere. à qua sententia appellauisti verbaliter, an valeat tua appellatio? Rñdet Romanus Pontifex: dicens ꝙ si quis appellauit a sententia interlocutoria: debet appellare in scriptis. Et istud non sufficit: sed vltra debet in appellatione sua exprimere causam rationabilem; talem videlicet ꝙ si esset vera, deberet legitima reputari: & quæ si esset vera, necessario inferat appellantem fuisse grauatum. Item appellans debet requirere iudicem a quo, vt sibi det apostolos. Sed vtrum appellanti tenebitur iudex à quo statim dare apostolos: vtrum possit appellãti assignare terminum infra quem dabit sibi apostolos? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ iudex non compellitur statim, & illico dare apostolos: sed potest petere terminum ad deliberandũ quos apostolos ipse dabit: vtrum reuerentiales vel refutatorios. Sed quid si iudex dedit appellanti apostolos reuerentiales & dimissorios, ob reuerentiam illius iudicis superioris ad quem appellabat; quæritur vtrum iudex à quo possit appellanti præfigere terminum ad prosequendum appellationem? Rñdet ꝙ sic. & terminus iste assignabitur per iudicem à quo, consideratis qualitatibus personarum & negotij: & etiam considerata distantia locorum. Sed ponamus ꝙ appellatus petijt, vt iudex à quo remittat totum negotium ad curiam Romanam, vtrum sufficiat ꝙ appellatus mittat procuratorem instructum in causa & negotio principali, vel in causa appellationis solum? Rñdet ꝙ appellatus debet mittere ad Apostolicam sedem procuratorem sufficienter instructum in causa principali, & non solum in causa appellationis, vt finito articulo appellationis possit Papa procedere in negotio principali, & hæc eadẽ quæ dicta sunt de appellatione interiecta ab interlocutoria: sunt similiter intelligenda si quis appellet à grauamine extraiudiciali. Sed quid si appellet quis a diffinitiua sententia: vtrum appellãs teneatur obseruare ista? Rñdet ꝙ non: sed tunc seruantur iura antiqua, videlicet ꝙ appellans non tenetur appellare in scriptis, nec exprimere causam rationabilem in sua appellatione: quæ si esset vera, deberet legitima reputari: sed sufficit appellare verbo, & iudex à quo tenebitur deferre illi appellationi. cap. cum sit. de appellationibus, in antiq. postea Romanus Pontifex in fine huius cap. imponit pœnam facientibus contra istam constitutionem. Nota primo, ex principio huius cap. ꝙ iudex debet laborare inquantum potest vt lites abbreuiet. l. quidam existimauerunt. ff. si certum petatur. cap. finem. de dolo & contu. in antiq. Nota vlterius, ꝙ appellans a grauamine extraiudiciali, vel ab interlocutoria, debet appellare in scriptis. Et iste est vnus casus in quo scriptura est de substantia: alios casus ponit glo. in cap. 1. j. de censi. ad quam quotidie fit remissio. Regulariter aũt scriptura non est de substãtia rei gestæ. l. pactum. C. de pact. l. contrahitur. ff. de pigno. vbi dicitur, ꝙ scriptura non fuit inuenta, vt sit de substantia rei gestæ: sed inuenta fuit ne ipsius rei gestæ pereat memoria. Nota quatuor requisita in appellante ab interlocutoria vel grauamine extraiudiciali. Primo, enim debet appellare in scriptis. Secundo, requiritur ꝙ ipse exprimat causam suæ appellationis. Tertiò, ꝙ illa causa sit rationabilis, idest talis quæ si esset vera, necessario inferret istum appellantem fuisse grauatum. Quarto, debet appellans requirere iudicem a quo, vt sibi det apostolos. Nota ꝙ apostolos debet & tenetur iudex dare appellanti, non tamen incontinẽti: sed potest petere terminũ ad deliberandum quos apostolos ipse dabit: an reuerẽtiales, dimissorios, vel refutatorios. Vnde sciendũ ꝙ plures sunt Apostoli: quidam enim sunt reuerentiales siue dimissorij, alij sunt refutatorij, alij sunt testimoniales: de quibus videas late per Panor. in cap. cum cessante. eod. tit. in antiq. Nota ꝙ iudex à quo appellatur, potest terminum iuris ad prosequendum appellationem abbreuiare: nam de iure appellans habet annum ad prosequendum suam appellationem: & ex causa biennium. in cap. cum sit Romana. eod. tit. in antiq. & hoc verũ respectu appellationis prosequendæ: non autem respectu appellationis finiendæ. Nam iudex a quo cum sit inferior, non potest ligare manus superioris. Nota ꝙ si appellatus petat, vt iudex a quo remittat totam causam principalem ad sedem Apostolicam: debet tam appellatus q̃ appellans mittere procuratorem sufficienter instructũ non solum respectu causæ appellationis, sed etiam respectu causæ principalis. secus si appellatus non petit istam remissionem fieri: tunc enim sufficienter mitteret procuratorem ad prosequendum causam appellationis, vel ad impetrandum iudices delegatos. Nota insuper ꝙ archiep̃s cognoscens de causa appellationis nõ potest retinere causam principalem. in cap. 1. de foro compet. isto libro. nam archiep̃s nõ potest de principali negotio cognoscere, etiam de consensu partium; nisi finito articulo appellationis dicat, bene appellatum & male iudicatum: quia tunc posset articulum principalis causæ retinere: secus in Papa: quia potest retinere causam principalem, etiam si dictum sit, bene iudicatum & male appellatum. immo sine appellatione potest Papa inhibere iudicibus, vt non se intromittant amplius de causa: sed ipsam causam vnà cum partibus remittant ad Papam. cap. vt nostrum eod. titulo. in antiq. l. iudicium soluitur. ff. de iud. vnde istæ euocationes quæ quotidie fiunt de minori iudice ad maiorem, fiunt virtute illius l. iudicium soluitur. ff. de iudi.

† Ad intelligentiã vide Bar. in l. 1. § hoc ff. de appel. Felinum in c. si quando. de offic. deleg. & Iapelliam de fancto Blasio in Repetitione Rubricæ 1. Decreti q. 25. differentia 8. vbi ponit differentiam cum talibus.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Cordi nobis.*] Appellans ad Papam in iudicio vel extra, appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere: si vult & petit appellatus principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad Papam. In appellationibus a sententia diffinitiua interpositis, nil mutatur, demum appellanti & appellato constitutionem non seruantibus imponitur pœna. Et potest diuidi decretalis in quatuor partes, in quarum prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia, ipsius declaratio. In quarta non seruantium pœna. Ioan. Andr.

ADDITIO. Sic incipit l. 1. C. de emen. Iustin. Codi. & idem verbum C. de iudi. apertissimi. circa finem. Io. And.

b ¶ *Minuere.*] sic ff. si certum petatur. quidam æstimauerunt. in fin. de rescript. nonnulli. de dolo & contumacia, finem. cum suis concordan.

c ¶ *Subiectos.*] s̃. in procemio huius lib. & de offic. lega. c. 2. de offic. ordi. c. vt litigantes. s̃. eod. lib.

d ¶ *In iudicio.*] quod habet locum postq̃ quis citatus est. s̃. de foro compe. proposuisti. s̃. de offic. deleg. gratum. & cap. licet. Hostien. & dic in iudicio, idest ab actu iudiciali in quo est iudicium, id est iuris partium disquisitio. Archid.

¶ *Glo. seq. recitat per quæstionem an in appellatione extra iudicium nõ à iudice interiecta, locum habeat hæc constitutio: & ponit duas opiniones, & secundam dicit veriorem.*

e ¶ *Vel extra.*] hoc debet intelligi qñ extra iudicium appellatur, tñ a iudice: quod patet per id quod de apostolis sequitur: secundum Inno. [Ioan. Mon. & Archid. & facit clem. eo. tit. appellanti.] Ad hoc j. vers. his quæ in appellationibus. ibi enim excipitur: sed alias non esset vera exceptio, si nõ includeretur sub præcedẽtibus. ff. de penult. l. nam quod. §. fin. Et s̃m hoc quod infra dicit, interlocutoria, ad actum iudicialem referas: quod dicit, grauamine, ad

actum extraiudicialem referas:tñ per iudices illatum. Sed alij ꝫ dicentes cum appellatur extra iudicium etiã si non à iudice, seruari debere [1] .arg. j.eo. concertationi. [De diuersis extraiudicialibus appellationibus ibi dicam post Ioan. Mona. super glo. a.] Ad id quod dicitur de Apostolis? Respondetur id locum habere quando in iudicio appellatur.

[1] Et illum sequitur Domi. & Phil. Fran.

cutoria [a], vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum [c]: causam appellationis in scriptis [d] assignare deproperet [e] †, petat apostolos [f], quos ei præcipimus exhiberi [g]. In quibus appellationis [h] causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris [i] reuerentia sit delatum [k]. ¶ Post hoc appellatori secũdum locorum distantiam, personarum & negotij qualitatem tempore prosecutionis indulto [l], si voluerit appellatus & petierit [m], princi-

[Tutum est etiam cum appellatur extra iudicium, puta in electionibus apostolos petere ſm Francis. & ita seruatur. vnde dicit appellans: apostolos peto si sit qui eos dare possit. & not. j.eo. vt super.] Ad id quod dicitur de versiculo, his quæ. respondetur, q illa non est exceptio, immo determinatio vel protestatio quædam: & hoc est tutius. & tenet hoc Bernar. s. de elect. considerauimus. in 1 glos.

[2] Palam sequendum ius eiusdem. Bar. in l. eum. ff. de appel. vt iudex deliberet, vt non vagetur pars. & ita tene in contraria glo. in l. 1. ad fi. ff. eod. & vide Ang. A. re. in d. l. 1. Fran.

¶ *Glo. seq. notas ponit duas opiniones Gof. & contrarias Bernar.*

a ¶ *Interlocutoria.*] Nota ius nouum, appellantem ab interlocutoria debere in scriptis appellare [3]: & æquiparatur appellationi interpositæ a diffinitiua ex interuallo vsq; ad decem dies: tunc enim est appellandum in scriptis: sed si incontinenti appelletur, sufficit viua voce appellari. ff. de appel. l. 2. & 2. q. 6. ad fin. §. litigatoribus. Sed ab interlocutoria incontinenti, & ex interuallo appellandũ est in scriptis, vt hic. & dixit Goff. & Hostien. post eum, q aliud etiam ius nouũ hic inducitur, q qui appellat, causam cur appellat debet exprimere in appellatione: sed p vetera iura sufficiebat dicere: appello ab iniqua interlocutoria sicut in diffinitiuis. & induxerũt ad hoc s. de elect. cum dilectus. de rest. spol. significauerũt. ver. mãdamus. s. eo. dilecto. & c. dilecti. & c. ex parte. Sed Bernar. ꝫ, dicens hoc nouum non esse; dicẽs q in illis decretalibus bene exprimebatur causa appellãdi, & cum Bernar. credo per decretalem. s. eo. vt debitus. Item dixit Gof. q olim extra iudicium non cõpellebatur quis causam exprimere; vnde & quo ad hoc istud ius nouum dixit. Sed Bernar. ꝫ [4]: dicens q ſm antiqua iura bene tenebatur qui extra iudicium appellabat, causam exprimere. & de hoc notatur s. eod. cum causam. in glo. vlt. & c. seq. in vnica glossa. Istud ergo solum dicit Bernar. hic quo ad ius nouum induci, q i scriptis appelletur in iudicio & extra. Causa aũt ideo exprimitur, vt videat iudex cui porriguur appellatio, an iusta fuerit, vt sic appellantem admittat vel repellat. vnde semper Papa in committendo appellationes à grauamine interpositas, scribit, si est ita.

[3] An idem sit in interlocutorijs habentibus vim diffinitiuæ. Vide decisionem Rotæ 25 in nouis, & Imolã & Angelum in l. 3. ff. de verb. oblig.

ADDITIO. Concordantias vide j. eod. c. non solum. s. responso. in 1. glo. Ioan. And.

[4] Idẽ tenet glo. in d. c. vt debitus. in versi. rationabili. Bart. in leg. eum qui & in l. si ff. de appella. rec. Philip. Franc.

¶ *Glo. seq. recitat per quæstionem an in appellationibus ad alium quàm ad Papam, locum habeat hæc constitutio ponit duas opiniones cõtrarias, quas in fine determinat.*

b ¶ *Ad nos.*] maxime ſm quosdã. [Videlicet Pet. de Samp. & Bonagun. qui intelligunt quo ad formam appellandi & appellandorum petitionem, non quo ad deuolutionem, vt sequitur.] Secundũ Hostien. [5] in his quæ de nouo inducit hæc constitutio, locum nõ habet nisi in appellationibus interpositis ad Papam: cum hoc hic exprimatur. & cum sit pœnalis, & sic restringẽda. [& s. de elect. cap. statutum. sic etiam priuilegia restringuntur, ſm Hostien. de priuileg. tane. de offic. lega. q translationem.] Et quòd solum de appellationibus interpositis ad Papam intelligatur: satis probatur p decretalem de foro compe. Romana. 1. in 6. vbi habes, q archiepiscopus de consensu partium non potest de causa cognoscere appellationis articulo prætermisso; ergo necesse est dicere, q decretalis ista loquatur in Papa. Sed ſm primam opinionem posset dici idem in quolibet alio iudice ordinario, qui per simplicẽ querelam cognoscere possit, vt legatus, vt cap. 2. de offi. lega. Sed archiepiscopus per querelam cognoscere non potest, & ideo primo est sibi videndum an appellatio deuoluat.

[5] Et Archi. quem vide 2. q. 6. quia suspecta. & hæc vera quo ad deuolutionẽ negotij principalis. hoc probat quod sequitur in glo. ipse tñ Host. latius intellexit, vt patet in gl. 2. Ioan. An.

c ¶ *Appellandum.*] verbo, quia adhuc hodie ſm Hostien. poterit facto appellare, vt s. eo. meminimus. & c. suggestum. & cap. ad hæc sicut. de hoc s. de appella. vt debitus.

ADDITIO. Dicit Inno. q facto appellans prudenter facit, si coram testibus exprimat omnia grauamina pro qbus vadit, vel nuncium mittit. Nam si qñ appellat viua voce, ad hoc tenetur vt sequatur: quare non qñ facto. & hoc idem not. in c. vt debitus. facit qđ not. s. eod. dilecti. in glos. qm plus dicat Archid. q dato q appellans facto hoc non faciat, non puto quòd incidat in istam constitutionem. & ponderat q Innoc. dixit eum prudenter facere, quasi non necessario. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit dubium: secundo ponit quid addat hoc ius nouum: tertio signat contrarium. quod quadrupliciter soluit.*

d ¶ *In scriptis.*] Illud speciale in appellatione ad Papã interposita. Alij ꝫ: & facit pro eis s. de probationib. qm contra. ad quod dicit Hostien. q licet non fuerit in scriptis redactum, poterit fides fieri. [Per alia documenta, vt ibi patet in fine. & dicit sic determinandũ, quod not. in sum. eod. tit. §. qualiter, fatetur tñ Hostien. q prima opinio est expediens: non tñ sic astringit q ad non scribentem pœnã huius cõstitutionis extendat.] Sed nunquid quælibet scriptura sufficiet? Dicit Innocen. q sic. satis enim est q forma qua appellatum est in scriptis probari possit. Expedientius tamen est & melius, q scriptura sit publica, vel authenticum sigillum. s. de fide instrumen. cap. 2. & facit s. eo. lib. de elect. vt circa.

ADDITIO. Vnde ſm Innoc. priuata scriptura nec probat appellatum, nec probat appellationis formam: cum tñ scriptura ad hoc fuerit inducta, vt obuiet appellanti si variare vellet. 1. q. 7. saluberrimum. 27. q. 1. omnes fœminæ. & quod not. 20. q. 2. vidua. Dicit Hostien q licet cõsuetudo habet q priuata scriptura sufficiat; non tñ per id satisfactum videtur menti huius constitutionis, quæ vult varietatem euitari; quare tutius dicit quod sequitur in glo. allegat etiam j. de senten. excom. cum medicinalis. §. exemplum. vide in Spec. 4. parte. eod. tit. §. 1. versi. & notabiliter.

e ¶ *Deproperet.*] scilicet festinet [5], vel valde properet: præpositio de, hic auget. sim. C. de iud. properandum. [ff. de po. l. 2. in princ. & vide quod dixi post Hostien. de consue. ad nostram. Io. And.]

[5] Infra quantum tempus assignanda sit appellationis causa. Rotæ consil. 3. 1. lib. 5.

f ¶ *Petat apostolos.*] instanter [6] & infra xxx. dies. j. eod. ab eo & in clemen. quamuis. eod. tit. [Dixerat hic Innocen. q non petens renunciat appellationi, nisi per argumenta pateat eum velle prosequi appellationem, vt si ad illam prosequendam mittat. hoc reprobatur in prædicta decretali ab eo.] Et non intelligas de Apostolis Petro & Paulo: sed de litteris dimissorijs. ff. de lib. dimit. l. vnica. ff. de verb. sign. l. dimissoriæ.

[6] Quomodo & quando petendi sint apostoli docet Felin. in cap. cum te. de offi. deleg.

ADDITIO. Dicit Hostien. & Petr. q dicũtur apostoli ab apo, quod est de, & stolon, q est missio: quasi missio quã facit vnus iudex ad alium. sic etiam de apostolis dicimus, q a Deo vel de cælo missi fuerunt. vide in Spec. 4 par. eod. tit. §. sequitur. vbi ponit Guil. v. species apostolorum: conuentionales, testimoniales, delatorios, refutatorios, & reuerentiales: & ibi ponit ipsarum formas. Ioan. And.

g ¶ *Exhiberi.*] q si nõ exhibeatur, & postea [7] iudex in causa procedat; nisi appellationi renunciatum esset, inualidus est processus. j. eod. vt super. quod est verum, si debitis loco, modo, & tempore requisitus eos expresse denegat: vel infra debitum tempus negligenter vel malitiose tradere prætermittit. j. eod. ab eo. a. responso. Et nota quòd iudex tradendo apostolos, videtur appellationi deferre. s. eod. tit. dilectus. ad finem. quod est verum, quando tradidit dimissorios vel reuerentiales. secus si refutatorios, vt sequitur. Sic nec termini datio habet vim delationis, vt dicam j. eod. tit. cum appellationibus.

[7] Idest etiã pendente tempore petendi apostolos secundum Host. & not. quia hæc pars vult pendente tempore petendi nõ denegatione contrarium not. j. eod. vt sup. in glos. ante penult. & vide qđ ibi dicam. Io. And.

h ¶ *Appellationis.*] admittendæ vel non: & tunc sequentia veniunt exponitur ad causam ob quam appellatum fuit.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem quam determinat.*

i ¶ *Superioris.*] non dixit Papæ. Et sic nor pro his quæ s. dixi.

ADDITIO. Dixit ergo Hostien. per hoc satis patere qđ de Apostolis dicitur in omnibus iudicibus locum habere. Io. An.

k ¶ *Delatum.*] solet fieri in dubio cum dubitatur [8] de veritate appellationis. alias caueant pœnam. s. tit. proxi. c. 1.

[8] Ad hoc s. Tud. cũ speciale §. excessu. Io. And.

ADDITIO. Secundum iura dicit Hostien. q illam pœnam non incurret: dummodo id nõ fecerit in grauamen alterius partis per gratiam vel per sordes, vt ibi not. Io. And.

ADDITIO. Potest dubitari vel de veritate appellationis, vt dictum est: Vel de iustitia, puta propter dubium opinionum secundum Abba. qui ponit exempla per not. in decretali, vt debitus. eod. tit. Ioan. And.

l ¶ *Indulto.*] à iudice à quo [9] est appellatum. de quo dic vt s. eod. tit. cum sit Romana.

[9] Vide cap. fin. de accusat. & Romane singul. 165 incip. iudex à quo. & Felinũ in cap. cum Bernardus. de re iudicata.

m ¶ *Petierit.*] quia non sufficit q hoc gerat in mente, nisi hoc exprimat ore. ff. de verb. oblig. l. quidquid astringendæ in principio. Et nota q secundum iura vetera, aut recipiebatur appellatio a iudice vel a parte, aut non: nec statuebatur terminus. In secũdo casu sufficit mittere procuratorem ad impetrandum & ꝯdicendum. In primo debet mittere procuratorem ad prosequendam causam appellationis: sed de principali nil dicebatur per antiqua iura. hodie aũt si hoc petit appellatus, tenetur mittere non solũ ad prosequendam causam appellationis, sed etiam principalem, vt hic vides, si huius constitutionis pœnas euitare voluerit: & sic addit solũ ista constitutio.

constitutio , ,& non derogat. Sed §.I.eod. qua fronte. vbi hoc vr esse in optione appellantis. Solu. Quidam exponunt ibi si maluerit aduersarius, scilicet appellatus. Alij dicunt illud correctum per istud. Alij, q decretalis illa dat optionem appellanti ad quem appellare velit , , non an velit principalem causam ad iudicem appellationis deferri. Vel dic q ibi datur optio an velit coram eo ad quem appellauit litigare , vel delegatum impetrare: & hoc cum appellatus non cōtradixit, vt hic.

a ¶ *Per se.*] Non datur optio vt personam trahere possit, sed causam. vnde istud, vel, qd̄ sequitur, non refertur ad potestatem appellati, sed appellantis.

ADDITIO. Aliàs s̄m Pet. & Abb. vilis clericus litigans cum ep̄o, ipsum ep̄m litigātem vrgere posset ad pionale iter ad curiā. Idem de milite, vel alio litigante cum rege: quod esset absurdum. Ioan. And.

b ¶ *Munimentis.*] idest, priuilegijs, & instrumentis, & omnibus his per quæ potest causa muniri. ī. de dolo & contu. cap. fin. de elect. cupientes. ī. eo. lib.

ADDITIO. De testibus tamen hic non intelligitur. ī. de fideiuss. constitutus. versic. præterea. licet causam muniat. Inno. Archid. Io. And.

pales personæ per se a , , vel per procuratores instructos cum mandato ad agendum , & cum rationibus & munimentis b ad causam spectantibus, accedant ad sedem Apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito c appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso d , procedatur in negotio principali quantum de iure poterit & debebit: His quę in appellationibus à diffinitiuis sententijs interpositis antiquitas e statuit f , non mutatis. Quòd si appellator quæ præmissa g sunt , non obseruet : reputabitur non appellans , & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus h , ¶ Si autem appellatus contempserit i hoc statutū: in eum tamquam in contumacem tam in expensis , quàm in causa (quantum à iure permittitur) procedatur k . Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius l & iudicem m & partem n eludit o †.

¶ Idem.

¶ *Iudex qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiendā causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Io. And.*

CAP. II.

LEgitima p suspicionis q causa contra iudicem r assignata †, & arbitris à partibus (secundum formam iuris s) electis , qui de ipsa cognoscant t , sæpe contingit, quod ipsis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus , cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotij vt tenentur, iudex proferat u excommunicationis sententiam contra ipsos †: quam ipsi tum propter odium x , tum propter fauorē

1 Die tempendere antequam litteræ sunt p appellationem impetratæ, vel consentimus alias non inde quia nō procedere. Phil. Fran.

2 Pluribus iudicib⁹ non currentibus ad quos appellare licet. Domi. Fran.

3 De priuilegio antiquitatis vide Felinum in cap. 1. de maio. & obed. & in c. si quis testib. extra de testib.

4 Vide decisionē Rotæ ... in nouis.

5 An vero sequatur non ... per principalis vide Abbatem in c. sæpe. de appellation.

c ¶ *Finito.*] per approbationem vel cassationem appellationis: qd̄ est officium iudicis appellationis. 2. q. 6. ad finem. Io. And.

d ¶ *Omisso.*] quod non posset archiepiscopus. ī. de foro competē. Romana. 1. respon.

e ¶ *Antiquitas.*] reuerenda 3 . ī. de translationibus, quanto. §. 1.

f ¶ *Statuit.*] scilicet quòd appellans in eis appellationis causam non teneatur exprimere : sed sufficit dicere: appello ab illa iniqua sententia . & iudex debet appellationi deferre , & potest statuere terminum appellanti ad appellationem prosequendam. eod. tit. cap. cum sit.

g ¶ *Quæ præmissa sunt.*] idest, si causam appellationis non expressit in scriptis, & Apostolos non petijt : & instructus non venit , vt hic dicitur, [vel non misit.]

ADDITIO. Secundū Innoc. cuius est glo. quam posuit Bernar. in additionibus. & tñ in alia glo. tenuit Inno. quod prędixi. Io. An.

h ¶ *Condemnandus.*] non dixit, condemnatus. vnde dicit Hostien. q iudex 4 principalis causæ habet condemnationem facere. Sed dic q etiam iudex appellationis ipsam potest facere. j. eod. cum appellationibus. 1. respon. in fine.

i ¶ *Contempserit.*] quare hoc dicit, cum in volūtate appellātis resideat ire vel nō ire? Hoc intelligitur s̄m Bernardū, cum appellatus hoc approbauit : scilicet cum volebat corā superiore causam prosequi. Si igitur postea non seruauerit hoc statutum, idest si non venit instructus vt debet , contra ipsum tamq̄ contra contumacem procedet tam in expensis q̄ in causa. Et qualiter procedatur ꝯ contumacem reum vel actorem, lite contestata, vel nō contestata , vel quasi contestata, plene not. ī. de dolo & contu. prout.

ADDITIO. Archidiaconus alleg. quod not. ī. eod. sæpe. in glo. vt si lis. & vide quod ibi dixi: per quod decido quod hic not. Inno. & Ioan. Mona. Io. And.

k ¶ *Procedatur.*] 5 per illum ad quem est appellatū. ī. eo. sæpe. & c. per tuas. nec est mirandum, si tales taliter puniātur. iustū est, &c.

l ¶ *Ius.*] ī. eod. in principio.

m ¶ *Iudicem.*] qui appellationē recepit, & terminum assignauit.

n ¶ *Partem.*] quæ venit instructa coram Papa.

o ¶ *Eludit.*] quod reprobatur. ff. de alien. iudic. mut. causa facta. c. 1. de pollu. prædia bonæ 2.3. nec nocebat. ff. de iud. si prætor.

ADDITIO. Et ff. ne quid in loco publ. l. fin. Ioan. Mona. & C. de spoliat. l. vlt. in fi. Io. And.

LEgitima.] Primo ponit factum sæpe contingens, cui secundo prouidet: ibi, *Volentes.* Hostien. facit tres partes, dicens q in prima ponitur dubitatio . In secunda solutio. In tertia dicitur, q iudex procedat. partes istæ patent ; Sed Ioan. Mona. dicit apertius , q primo narratur iuris antiqui prouisio. Secundo: ibi, *Volentes.* ponitur noui iuris adiectio. Vel dic q prima pars ponit morbum , cui secunda medetur. Ioan. And. Præmitte quod habes in cap. suspicionis. 1. respon. ī. de offic. deleg. scilicet, q vbi iudex recusatur, eliguntur arbitri , qui de causa suspicionis cognoscunt. Dominicus.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice delegato à Papa. tu eum vis recusare vt suspectum 1 quia dicis , quòd ipse est affinis meus . certū est q debemus eligere arbitros ad cognoscendum de ista causa suspicionis ; coram quibus arbitris teneris probare illam causam suspicionis. Sed ponamus q iudex recusatus timet q arbitri sint negligentes in finiendo illam causam: nunquid poterit præfigere arbitris terminum ad finiendā causam suspicionis? Rñdet Romanus Pontifex, q sic. & si arbitri non finierint causam recusationis infra illū terminum , poterit iudex recusatus reassumere iurisdictionem. Nota primo, q iudex potest assignare arbitris terminum infra quem causam decidant . quod intellige de arbitris iuris, de compromissarijs non loquitur iste tex. Nota secundo , q quando sunt electi tres arbitri , videtur data potestas duobus , vt quod maior pars ipsorum fecerit, valeat. Ad hoc ī. de arbi. c. fin. eod. lib. Dominicus.

1 Aliàs, illa dat.

2 Amplia textum ad exceptionē concernentem iudicis formam, vt si dicatur infamis, excōicatus. Pet. de Ancha. contra Inno. in cap. quoniā super abbatia. de offi. deleg. Fran.

3 Non q iurisdictio extendat ad personas non inclusas rescripto, quia impediuit illud propter quod rescriptum concessum est. Pet. de Anch. Fran.

4 Nisi sine monetie insufr, quas iudex repellere potest. vide Lapum allegat. 1. & Franciscum hic.

5 Idē Arch. de hoc in Spec. de recusationibus . §. fin. ver. & nunquid . Io. And.

6 Verbum cognoscant est iurisdictionale, vide Cardinalem in clem. 4. q. 3 & de offi. deleg. & Decium cons. 189.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid supplet.*

p ¶ *Legitima.*] Iudex , qui accusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiēdam causam; quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit . Emanauit ad suppletionem decretalis ī. de offic. deleg. suspicionis. Io. And.

ADDITIO. Et in Spec. de reg. §. fin. versic. sed quid si actoris. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit .*

q ¶ *Legitima suspicionis.*] de veritate causæ non dubitatur quin habeat arbiter cognoscere. Sed quis cognoscet an causa sit legitima? Dic quod idem arbiter 6 , vt not. ī. eod. cum speciali, in 3. glo.

ADDITIO. Et in cap. suspicionis. ī. de offic. deleg. in 1. glo. & in Spec. de recusa. §. qualiter. in princ.

r ¶ *Iudicem.*] ordinarium vel delegatum à Papa. ī. eod. cum speciali. de offic. deleg. suspicionis. Si aūt esset delegatus ep̄i vel eius officialis , vel essent plures delegati cum clausula, q si non oēs. & vnus ex his recusetur, tunc non itur ad arbitros . quod dic vt not. ī. eod. lib. de offic. deleg. si contra vnum . Et coram ipso iudice qui recusatur, dandus est libellus recusatorius. ī. eod. secundo requiris. C. de iudi. apertissimi.

ADDITIO. Libellus recusatorius dandus est coram recusato iudice, si sit ordinarius vel delegatus, vt in prædicto c. cum speciali. & c. suspicionis. Hostiensis.

¶ *Glossa sequens ponit quatuor quæ requiruntur in arbitro.*

s ¶ *Formam iuris.*] ī. eod. cum speciali. & non debent esse laici 5 tales arbitri: quia cum habeant testes compellere, & alia facere quæ pertinent ad hunc articulum , talis spiritualis iurisdictio non caderet in eos s̄m Bernar. ad hoc 96. dist. bene quidem. de iud. decernimus. Item non debent esse suspecti: aliàs possent sicut iudices recusari. Item nec debent esse multum remoti. ī. eod. secūdo requiris. & c. cum speciali. Item debent esse in locis competentibus, vbi possit haberi copia peritorum. ī. eod. lib. de rescrip. statutum.

t ¶ *Cognoscant* 6 .] & pronuncient. ff. de iud. de qua re. ī. de causa possessionis. cum super. & j. patet. Io. And.

u ¶ *Proferat.*] quod potest ī. de offic. deleg. suspicionis.

x ¶ *Odium.*] caueant tales arbitri iuris à pœna. ī. tit. proxi. c. 1. licet arbitri compromissarij illam timere non habeant, vt ibi dixi.

ADDITIO. Dicit Hostien. quod arbitri iuris poenam d. c. 1. incurrunt, faciendo, vel omittendo aliquid per gratiam vel per sordes. Nam delinquere potest omittēdo, sicut peccare faciēdo. s. de exce. dilectæ. & c. significauerunt. de rescriptis, significante. Ioan. And.

a ¶ *Vilipendunt.*] & ex eo magis ligantur. s. de sent. excom. p tuas.

b ¶ *Causa ipsa.*] scilicet recusationis.

partium diutius vilipēdunt[a]: quare causa ipsa[b] plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotij principalis. Volentes igitur morbo[c] huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem[d] competens[e] terminus præfigatur†, infra quem in idem conueniant, vel tertium cōcorditer aduocent, cum quo ambo vel alter eorum, eiusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin[f] iudex extunc in principali negotio procedere non omittat[g].

Causæ recusationis ponuntur per Durantem in cap. postremo. de appellat.

ADDITIO. Decem & octo iustas recusationis causas not. hic Hostien. vide plenius in Spec. tit. 1. §. superest. & per ipsum Hostien. in sum. de offic. deleg. §. quæ sunt iustæ causæ. Ex illis 18. vide sex not. de offic. deleg. causam. in 1. gl. & vide quod nota. s. eo. lib. de offic. deleg. si quis vnum. in 6. glo. & quod super ea dixit Io. And. qui hic in sua nouella peculiariter explicat ipsas causas incipiendo à septem vsque ad 18. inclusiue.

¶ Non tamen cessat remedium aliquid, scilicet, conductio. arg. l. quotiens. ff. de actio & obl. item præsens cap. venit. ad fundandum ius aliquid nō ad corrigendum facit l. 2. §. diuersis aliquis. ff. de publ. Pc. de Anch. Fonte.

c ¶ *Morbo.*] s. eod. lib. de except. pia.

ADDITIO. De iuramento calumniæ, cæterum. vbi de hoc io glos. 2. & dicit Archid. morbum dictum quia ex illo mors oritur, scilicet animæ. Io. And.

¶ *Glo. seq. signat contrarium. ops ponis & soluis.*

d ¶ *Per iudicem.*] ipsum recusatum ordinarium vel delegatum. contra s. de offic. deleg. suspicionis. Sol. ista corrigit illam secundum Bernar. & sic O. reuolauit ad A. idest, hoc extremum ius ad illud quod olim erat ante decretalem suspicionis. Sed dic quod decretalis ista nō corrigit illam. Illa enim decretalis loquitur in termino partibus assignando ad probandum, idest, parti quæ suspicionem vult probare: quem non qui recusatur, sed arbitri assignare debent, vt ibi. Ista loquitur in termino assignato arbitris ad causam finiendam: quem non arbiter, sed iudex recusatus debet statuere. Io. And.

Ad hanc glossam vide Abbatē in cap. secundo sequenti. de appell. & Felinum in cap. pastoralis. de exceptio.

ADDITIO. Idem Hostien. Pet. de Samp. & Abba.

e ¶ *Competens.*] quod si minus competentem terminum assignaret, locus esset appellationi. s. de dila. cap. 1. Io. And.

ADDITIO. Secundum Boatin. locus esset appellationi interponendæ per partes, quæ in hoc grauantur, non per arbitros. quod intellige, si non grauantur. Si ergo in arbitros fulminaret sententiam, si infra terminum non diffiniissent, tunc eorum interest appellare. Ioan. And.

f ¶ *Alioquin.*] scilicet si elapso termino nondum sit per ipsos negotium terminatum.

g ¶ *Non omittat.*] videtur quod constitutio ista sit iniqua. sic probo: Pone quod iudex in veritate sit suspectus suspicione quæ proponitur contra ipsum: arbitri in fauorem partium vel partis, non finiunt negotium in termino: iudex procedit in principali: & sic inutiliter proponitur recusatio. Quomodo ergo fiet, cum hic compellatur corā iudice suspecto reus litigare? Dicunt quidā [Pet. de Samp. & Abb.] quod pars petet a iudice, vt secundum acta coram arbitris negotium finiat. ad hoc s. de testib. præsentata. & si male pronuntiauerit, appellet. Vel dic quòd si arbitri nolunt pronunciare, vel male pronūciant: appellandum est ad Papam. s. eod. lib. de offic. deleg. ab arbitris. Io. And. [Idem Archid.]

R *Omana.*] Hæc est famosa & notabilis decretalis, quæ (omissa prolixitate Hostien. & diuisione Ioan. Mona. quę nimis est cōfusa) potest diuidendo summari sic. Hæc decretalis de duobus tractat, scilicet de appellatione ad archiepm interponenda: & de ipsius potestate circa eam interiecta. Circa primum decidit tres casos quibus dubitabatur an posset vel deberet ad archiepm appellari. & hoc in 1. & 2. respon. & 10 §. *Debet.* Circa secundum facit quinque. Primo, decidit quando citare possit vel delegare: ibi, *Cum autem.* Secundo: ibi, *Si vero.* quando possit inhibere: distinguens circa hoc tres casus. Tertio: ibi. *In alium.* de ipsius potestate in aliam personam, vel aliam causam. Quarto: ibi, *Sententias.* de potestate reuocandi censuram. Quinto & vltimo de necessitate remittendi male appellantem. Dominicus.

Casus amplissimus & peculiaris domini Helæ, compre hendēs particulariter singulos §§.

CASVS. Officialis Pictauen. cognoscit de aliqua causa inter duos subditos suos. tulit sniam diffinitiuam vel interlocutoriam, non refert. vna partium vult appellare: quæritur ad quem iudicem sit interponenda appellatio; hoc est, vtrum possit pars appellans appellare ad epm Pictauen. dominum ipsius officialis? Rńdet Romanus Pontifex, quod certe non: & licet eps sit maior suo officiali: tamen quia idem est consistorium amborum, non potest appellari ab officiali ad epm: ne appelletur ab vno iudice ad eundem: immo non valet contraria consuetudo. c. 3. s. de consue.

¶ Sed quid: ponamus quod aliquis prelatus inferior, puta archidiaconus, vel archipresbyter existens sub epo tulit aliquam sententiam interlocutoriam vel diffinitiuā: vna pars vult appellare: quæritur ad quem sit appellandum? Certe appellandum est ad epm: non autem ad archiepm omisso medio. valeret tamen contraria consuetudo vt quis appellaret a prelato inferioris epi ad archiepm: nam cum consuetudo dat iurisdictionem non habenti: multo magis potest iurisdictionem prorogare habenti.

Casus §. ab archidiaconis.

¶ Idem.

¶ *De officiali episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur.*

CAP. III.

ROMANA ECCLE-

¶ Sed ponamus quod fuit appellatum ab officiali epi ad archiepm, vel ab inferiori prælato epi ad epm, an iudex appellationis ad solam assertionem partis appellantis possit decernere citationem, ad citandam partem appellantē, & iudicem à quo est appellatū priusquam sibi cōstet quòd appellatio fuit interposita ex causa probabili: hoc est, vtrum anteq̃ iudex appellationis decernat citationē suam, debeat sibi liquere quod fuerunt obseruata omnia illa quæ requiruntur ad deuolutionem causæ ad superiorem per appellationem? Rńdet Romanus Pontifex, quod sic: & ideo appellans debet comparere corā iudice appellationis, vt eum informet de omnibus istis: alias iudex appellationis non deberet decernere suam citationem. hoc dicit præsens tex. vsque ad §. *Si vero.* in quo sic figuratur

Casus §. sed.

CASVS. Certum est quod iudex appellationis consueuit inhibere iudici à quo ne aliquid attentet in præiudicium appellationis.

¶ Sed ponamus, quod pars appellata comparet coram iudice appellationis: & proponit, quod appellans nō appellauit infra decem dies: vel aliquid omisit propter quod reputatur non appellans: nunquid debet iudex appellationis anteq̃ decernat citationē prius de istis cognoscere, & super his interlocutoriam ferre? Rńdet quod sic: à qua interlocutoria poterunt partes appellare.

Casus līteralis §. si vero.

¶ Sed ponamus, quod pars appellata non proponit non fuisse appellatum infra decem dies: sed dicit quod causa inserta in appellatione non est de causis insertis & approbatis a iure: dicit appellans, quod licet causa non sit inserta in corpore iuris: tamen est similis vel maior quam sint causæ insertæ in iure. nunquid iudex appellationis prius debet ferre interlocutoriam, an alia causa inserta in appellatione sit iusta vel non, anteq̃ faciat inhibitiones iudici à quo? Rńdet quod sic. & nō intelligatis quod iudici ad quem, debeat constare de veritate appellationis: sed intelligitur sibi constare an causa inserta in appellatione sit rationabilis vel non.

Casus §. quod si obijciat.

¶ Sed ponamus quod fuit appellatum à snia diffinitiua: vtrum iudex ad quem, possit facere inhibitiones iudici a quo, non præmissa cognitione? Rńdet quod non: nisi fuerit appellatum a snia diffinitiua in casibus in quibus est inhibita appellatio: puta quia aliquis fuerat condemnatus ex sua confessione, & appellauit. tunc enim debet inseri iusta causa in appellatione, & debet fieri fides iudici ad quē, an causa inserta in appellatione sit rationabilis.

Casus §. si autem.

¶ Sed quid: ponamus quod erat quæstio super prædio quod possidebas. lata est sententia contra te: & ab ea appellauisti, postea quidā tertius intulit tibi violentiam in illa re: vtrum coram iudice appellationis possis eum facere conueniri? Certe non: sed debet conueniri coram suo iudice immediato. Et illud verum, nisi per istam turbationem impediretur iurisdictio iudicis appellationis. hoc dicit vsque ad §. *Cum vero.*

Casus §. in alium.

¶ Sed ponamus quod pendente appellatione conueni te coram iudice à quo, super alia re: vtrum iudex appellationis possit inhibere iudici à quo, ne cognoscat de ista causa? Certe non: veruntamē posses ipsum iudicem a quo recusare vt suspectum, probato grauamine quod tibi intulit in alia causa à quo appellasti.

Casus §. cum vero.

¶ Sed ponamus, quod eps Pictauensis habet iurisdictionem temporalem in aliquo loco suæ diœcesis: tulit aliquam sniam per se, vel per auditorem suum. vtrum debeant appellare ad metropolitanum, puta ad archiepm Burdegalen. vel ad præsidem prouinciæ: puta, Senescallum, vel eius locum tenentem? Rńdet quod est appellandū ad Metropolitanum: & sic ad iudicem ecclesiasticum: nisi eps teneret in allodium illam iurisdictionem non faciendo aliquam pensionem domino temporali. secus si teneret in feudum: nam tunc appellandum esset ad iudicem laicum in c. allegato pro contrario in glo.

Casus §. debet.

¶ Sed quid: ponamus quod iudex a quo, excommunicauit appellantem, ipsum reputando contumacem: vtrum iudex appellationis possit relaxare, vel declarare nullas istas sententias, anteq̃ cognoscat vtrum bene vel male fuit appellatum? Respondet quod non. & illud

Casus §. sententias.

& istud verum, nisi immineret periculum animæ: quia tunc posset illas relaxare: sed non declarare nullas.

¶ Sed ponamus ꝙ iudex appellationis pronunciauit bene sententiatum, & male appellatum: quale debet esse officium iudicis ad quem? Respondet ꝙ ipse iudex appellationis debet remittere partes ad iudicem à quo, vt ipse cognoscat de principali causa. *Idem consistorium.*] Per hoc enim excluduntur officiales foranei, q sunt delegati Episcopi. licet enim ipsi habeant iurisdictionem ad vniuersitatem causarũ: tñ ab eis appelletur ad Episcopum, & non ad metropolitanum. *Quid si.*] sed qualiter pars appellata potest opponere, ꝙ iudex appellationis cognoscat an causa inserta in appellatione sit iusta vel non? Dicendũ ꝙ aliquæ sunt causæ, quæ non sunt expressæ in iure: puta quia sunt similes vel maiores: & in illis debet iudex appellationis cognoscere an illæ causæ sint iustæ vel non. si aũt causa inserta in appellatione esset vna de causis insertis in iure: tunc nõ haberet iudex appellationis cognoscere an illa causa esset iusta vel non. Vnde sciendũ ꝙ iudex appellationis haberet ferre duas sententias: vnam interlocutoriam an appellatio fuerit ad eum deuoluta, vel ne: aliam diffinitiuam respectu articuli appellationis: videlicet an bene fuerit appellatũ vel male: & an bene iudicatum vel male. Not. primo ex principio c. ꝙ ab officiali Episcopi non põt appellari ad ipsum Episcopum: nec valeret cõtraria cõsuetudo, vt c. 2. s. de cõsue. & istud verum, quando appellatur ab officiali generali, & principali: quia si appellaretur ab officiali foraneo, esset appellãdum ad Episcopum.

Nota ꝙ non potest appellari omisso medio regulariter: nam ab Archipresbytero non potest appellari ad Metropolitanum omisso Episcopo. Sed quid si Archipresbyter est sub Archidiacono: an possit appellari ad Episcopũ omisso Archidiacono? Cõmunis opinio Doctorũ est, ꝙ sic. nam concurrit cum quibuscunque inferioribus Prælatis: exceptis Abbatibus respectu suorũ religiosorum. c. quanto. de offi. ordin. in antiq. Nota vlterius, ꝙ valet consuetudo vt omisso medio possit appellari. Nota ꝙ iudex appellationis non debet citare appellatum, nisi constet sibi ꝙ appellatio fuit interposita ex iusta causa & rationabili. & istud verum, quando causa est exprimenda in appellatione: videlicet quando appellatur ab interlocutoria vel diffinitiua in casibus in quibus prohibetur appellatio à iure. Et si iudex appellationis videat, ꝙ causa inserta in appellatione non sit iusta, debet denegare audientiam appellãti. Nota vlterius ibi, ꝙ si obijciatur, ꝙ non solum potest appellari propter causas insertas in iure: sed etiam ꝑ alias causas maiores, vel æquales, puta nos nõ habemus in iure, ꝙ iudex posset recusari vt suspectus propter compaternitatem: si tamen de iure patriæ sit tãta amicitia inter cõpatres, sicut inter consanguineos: ista est sufficiens causa recusandi iudicem, vt suspectum. Nota, ꝙ si pars appellata proponat, ꝙ causa inserta in appellatione nõ est rationabilis: iudex appellationis debet interloqui an illa sit causa rationabilis, vel non.

Nota ꝙ qñ appellatur à diffinitiua in casibus à iure prohibitis: necesse est vt appellans in appellatione sua inserat causam rationabilem: vt puta si confessus in iure appellet: debet inserere in appellatione sua, ꝙ cõfessus fuit per errorem, vel metum: & debet de errore & metu fidẽ facere: & in hoc æquiparantur interlocutoria & diffinitiua. Nota ꝙ iudex appellationis non recipit iurisdictionẽ nisi inter partes: puta inter appellantem & appellatum, & non inter tertium, quod verum est: nisi iste tertius impediret iurisdictionem iudicis appellationis. cap. 1. de offic. & potesta. iudicis delega. in antiquis.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Romana Ecclesia.*] Huius Decretalis vndecim sunt partes: sicut & vndecim eius dicta. Primum, ꝙ de officiali epi nõ ad epm, sed ad archiepm appellatur. Secundũ, ꝙ de subdito epi ad ipsum nõ ad archiepm appellaꝰ: nisi aliud esset de cõsuetudine. Tertiũ, ꝙ archieps causam appellatiõis ab epo iterpositæ nõ debet cõmittere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa. Quartum, ꝙ si negetur ꝑ appellationẽ negotiũ deuolutũ, nõ inhibeat Archieps iudicem principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. Quintum, ꝙ si dicitur ex iniusta causa appellatum, Archiepiscopus inhibere nõ potest: nisi prius recepta appellatione, vt pro…li incipiat cognoscere, de causæ veritate. Sextum, quòd licet dicatur appellatũ a diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc Archiepiscopus cognoscere cœperit, põt inhibere, ne sñia executioni mandetur. Septimum, quòd Archiepiscopus in tertiam personã (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionẽ exercere non potest. Octauum, quòd Archiepiscopus appellantem in alijs causis à iurisdictione Episcopi non potest eximere. Nono dicitur, quòd ab Episcopis in causis, quibus iurisdictionem tẽporalem habent, de iure debet ad Archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. Decimo, quòd censuram ecclesiasticã in appellantẽ prolatam ꝑ Episcopũ, Archiepiscopus reuocare non põt: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. Vndecimo & vltimo dicitur, quòd ex quo Archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sñiam: statum debet causam ad suffraganeum remittere.

sia [a] †: & infra. ¶ Cum suffraganeorum Remensis ecclesiæ, suorumque officialium (qui generaliter [b] de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) vnum & idem [c] consistorium siue auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos [d] †(ne ab eisdem ad seipsos [e] interponi appellatio videatur) sed de iure [f] ad Remen. est curiã † [g] appellandũ.

¶ *De subdito Episcopi ad ipsum non ad Archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. hoc dicit.*

¶ Ab Archidiaconis vero alijsque inferioribus Prælatis [h] suffraganeis subiectis eisdem, & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam [i] (omissis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Remensi ecclesiæ de consuetudine [k] competat in hac parte.

¶ *Glossa sequens notat officialem ordinarium, reprobans opinionẽ Goffre. & excusans opinionem Bernardi.*

b ¶ *Generaliter*] Nota per hãc litterã, ꝙ officialis [3] est ordinarius non delegatus, & sic est reprobata opinio Goffre. qui not. in sum. de offi. vica. §. item dubitari, ꝙ officialis Episcopi delegatus est, nõ ordinarius, & ob hoc dicebat de ipso ad Episcopum esse appellandum, & hoc idem videbatur tenere Bernar. s. ne præla. vic. suas. c. 2. in gl. 2. vbi dicit, ꝙ Episcopus non potest de iure ordinarium dare: sed solum princeps vel lex. Vel dici posset, ꝙ per hoc non negat officialem esse ordinarium: quia dici posset, ꝙ habeat à lege. Vnde ipse Bernar. hic & Inno. Host. & omnes. Io. Mona. & Archidia. not. officialem ordinariũ esse, quod ex hoc dicto necessario concluditur hic: & probatur hoc, vt dixi s. e. lib. de offi. vic. licet. ad hoc s. de offi. vica. sua. in Auth. de iud. circa prin. coll. 6. [& §. illud custodiẽdo. & C. eo. tit. si quando. Io. And.]

c ¶ *Idem.*] nõ tamen per omnia [4]: vt s. eo. lib. de offi. deleg. si cõtra vnum. §. vlt.

ADDITIO. Et s. e. lib. de offi. vica. c. 2. & 3. [vnde dicebat Inno. Episcopum posse prohibere officialem ne iudicet. sed non econuerso. ff. de iudic. l. iudiciũ. & in multis alijs differũt. Dicit Host. ꝙ illa diuersitas habetur s. eo. lib. de offi. or. Romana. in fine. Io. An.]

d ¶ *Suffraganeos.*] et si consuetudo esset, ꝙ appellari posset ad eos: vt s. de consue. c. 2. eo. lib. & vide quod ibi dixi.

e ¶ *Ad seipsos.* [5]] qđ esse non potest: appellatio enim est de minori ad maiorem, &c. Si autem appellatur de officiali ad episcopum, non appellatur de minori ad maiorem: imo de eodem ad eundem: & sic non potest dici appellatio.

f ¶ *De iure.*] quasi diceret, de cõsuetudine posset secus induci. ad hoc infra §. proximo. & hoc tenent moderni: quod falsum est, vt supra de consuetud. c. 2. vbi de hoc.

ADDITIO. Bernar. & Host. per §. proximum tenent talem consuetudinem posse induci, & vltra id inducit Host. ꝙ licet si per errorem de superiore ad inferiorem appelletur, nulla sit appellatio: non tñ nocebit error, si appelletur ad maiorem q̃ debuerit, vel ad parem. ff. eo. tit. l. 1. §. pen. valeat ergo cõsuetudo quo ad parẽ: licet nullo modo valere possit quo ad minorem, cum sit irrationabilis & inepta. a 1. distin. inferior. de consuetud. cap. fin. secundum eum. Et licet hæc ꝓcedere possent in pari (quẽ consuetudo quo ad hoc faceret maiorem) nõ tamen procedunt in eodem: vt ibi. Io. And.

g ¶ *Curiam.*] nisi appellare vellet ad Papam: ad quem omisso medio [6] appellatur. 2. q. 6. Romanam. & c. si quis putauerit. & idem in legato. de officio leg. c. 1. vbi de hoc. & 2. q. 7. c. 3. secus secundũ legem. ff. de appellationib. imperatores.

ADDITIO. Si ad Imperatorem per saltum appellatum sit, remittit ad illum ad quem ex ordine debuerat appellari. Io. And.

h ¶ *Prælatis.*] qui iurisdictionem habent. quod dic, vt s. de offi. ordina. cum ab ecclesiarum.

i ¶ *Curiam.*] Remen. de qua s. dixi.

k ¶ *Consuetudine.*] [7] quæ dat iurisdictionẽ. s. de fo. cõp. cũ contingat. s. eo. lib. & tit. Romana. de offic. ordina. Romana. & in hoc casu possumus intelligere s. de præben. referente. de no. oper. nuncia. significantibus. idem si de priuilegio, cum ista sint paria. 9. q. 3. conquestus. s. de offic. ord. duo simul. §. debet. [& de iud. nouit. ver. non enim. vbi de hoc. Io. And.]

[3] Officialis episcopi an sit ordinarius, vel delegatus & quid de Vicario, vide decisionem Rotæ 179. in nouis.

[4] Ad hanc glossam vide glossam in c. non potest. de præb. eo. lib. & in c. significauit. de fore. comp. & Philippũ Franchum hic.

[5] Istam gl. cum tex. dic procedere de iure ciuili. Bar. in l. 1. §. 1. ff. quis & a quo. & l. præcipimus. C. eo. Phil. Fran.

[6] Ad hanc glossam vide glossam in c. dilecti filij. eo. tit. & Doctores in c. 1. de offic. deleg. & Bartolũ. & Imo. in l. 1. §. pen. ff. de appel.

[7] Etiã per præscriptionem fieri posset. licet si modica non esset catholicæ. c. si iudic. de offi. del. & c. licet si non opponatur exceptio. Phili. Fontanor.

Casus S. Ant. bis.

Vide c. si quis clericus. 11. q. 1.

Appellari non potest omisso medio regulariter.

Appellatio à diffinitiua in casu prohibito: debet causam inferre.

a ¶ Qui

¶ *Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interpositæ non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.*

¶ Cum autem † ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum, vel suorũ officialium audientia fuerit appellatum: Remen. archiepiscopus (qui pro tempore [a] fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante diffinitiuam [b] sententiam citent [c] partes: nec etiam alijs illam committant, appellationis eiusdem causa probabili, seu legitima non expressa [d].

¶ *Si negetur per appellationem negotium deuolutum, non inhibebit archiepiscopus iudicẽ principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. hoc dicit.*

¶ Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut nõ infra decem dies post interlocutoriam [e], vel diffinitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile [f], sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum, vel eius officialem deuolutum negotium proponatur: ijdem (nisi prius ipsis cõstiterit causam ipsam ad eos taliter [g] fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa [h], vel ne ad executionem procedatur sententiæ [i] non præsumant [k].

¶ *Si dicitur ex iniusta causa appellatũ, archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione vt probabili, incipiat cognoscere de causæ veritate. hoc dicit.*

¶ Quòd † si obijciatur ex iniusta causa, seu minus [l] legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere [m], ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera [n].

¶ *Licet dicatur appellatum à diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere ne sententia executioni mandetur. hoc dicit.*

¶ Si autẽ post sententiã in casibus à iure prohibitis [o] (vt pote à sententia sup manifesto, & notorio [p] † crimine, vel de quo [q] quis in iure [r] confessus extitit, promulgata) vel cõsimilibus [s]

a ¶ *Qui pro tempore.*] quasi diceret, istud nõ est ius speciale & personale, quod extinguatur cum persona: immo perpetuũ est. s. de trãs. de cætero. & in alijs archiepiscopis etiam seruãdũ est. s. eod. lib. de offi. ord. Romana. ad fi.

b ¶ *Diffinitiuam.*] quia in appellationibus à diffinitiua, nõ est necesse causam exprimere, vt dixi s. eo. cordi. & sic ibi nõ haberet locũ quod sequitur.

¶ *Glossa sequens recitat per quæstionem an arceat citatio contra hoc facta. soluit: dat generalem doctrinam, & remittit.*

c ¶ *Citent.*] & si citauerint, impune nõ paretur. ff. de iu. om. iu. l. vlt. [Nam ius dicẽti extra territorium, vel s. iurisdictionem suam, impune nõ paretur.] Et hoc intelligas vbicũq; quis citatur ab aliquo, & cõstat, quod citatus nõ est de iurisdictione citãtis, non tenetur cõparere: nisi causa talis in citatorio exprimatur, per quã apparet illũ iurisdictionem habere: si vera sit illa causa. ff. qui satisd. cog. l. si vero. [vbi dicitur, quod si dubitatur an fideiussor sit locuples, approbari debet: secus si euidenter est locuples.] facit etiam ff. de fer. l. 2. [vbi nõ tenetur venire citatus ad diem feriatam & fauore hominum.] In dubio melius est cõparere. 23. q. 2. c. quid culpatur. ff. de iudi. si quis ex aliena. & adde quod no. 3. q. 2. si episcopus. [in gl. 2.] de acc. veniẽs. [in gl. vlt.]

d ¶ *Expressa.*] dupliciter pot intelligi, scilicet quod archiepiscopus nisi videat in appellatione expressam probabilem causam, nec citabit, nec committet. Vel dic, [sm Inn.] expressa in citatorio, vel cõmissione: quia in commissione vel citatione exprimet probabilẽ causam ob quã sit appellatum. Sed contra s. eo. tit. si duobus. vbi archiepiscopus causam in citatione nõ expressit: & tamẽ tenuit citatio. Sed illud per istud supplendũ est: [vel nondũ statutũ erat quòd appellareẽ expressa causa sm Inn.] Vel citare non debet vt hic: si citauerit expressione nõ facta, tenet: vt ibi, quia multa fieri, &c. sm Host. [Allegat de iureiur. quemadmodum. verb. quod si post. melius habes de regularibus, ad Apostolicam. Io. And.]

¶ *Glossa sequens arguit, declarat, & remittit.*

e ¶ *Interlocutoriam.*] ergo interlocutoria trãsit in rem iudicatam: nisi ab ipsa infra decem dies fuerit appellatũ. s. de electione, cũ dilectus. in fi. quod verum est quò ad partẽ, sed non quò ad iudicem: quod dic vt s. eo. tit. cum cessante. & j. eod. c. vlt.

¶ *Glossa sequens ponit tria exempla.*

f ¶ *Simile.*] vt si dicatur appellationi renũciatũ tacite, vel expresse. s. de offi. deleg. gratũ. Vel dicatur ex probabili causa nõ appellatũ. j. proximo responso. Vel dicatur non appellatũ in scriptis: eo casu quo debuit in scriptis appellari. s. eo. c. 1. ante ergo quàm de his constiterit, priorũ iudicum non impediet officium. Io. And.

Additio. Vide in Spec. de excep. §. dicto, versi. sed pone, quod in causa. vbi soluitur, quod opponitur has exceptiones peremptorias esse differendas post litem contestatã. de quo hic Archidiaconus quasi ad litteram ponens illius verba: & ideo hic decido. Io. And.

g ¶ *Taliter.*] id est talem fuisse appellationẽ, quæ deuoluat negotium: licet forte causa sit falsa, [secundum Inn. & Hostien.]

h ¶ *Ne in causa illa.*] s. quando appellatum est ante sententiam.

i ¶ *Sententiæ.*] s. quando appellatum est a diffinitiua.

k ¶ *Non præsumant.*] primo enim debet de iurisdictione constare: & cognito an sit iudex, exercitium iurisdictionis procedere. s. de rescri. super literis. ad fi. Innocentius.

l ¶ *Minus legitima.*] cum causa non est in iure expressa. ff. de lega. nõ possunt. s. eod. pastoralis. in princ. & hoc arbitrabitur primo iudex an legitima causa sit: & si male arbitraretur, appellari poterit. ff. qui satisd. cog. l. arbitrio. & l. sequen. Si aũt causam in iure expressam negaret esse legitimã, non audietur. ff. de prob. ab ea parte.

Additio. Vel si re probatam vellet dicere legitimã. Inn. & Host.

m ¶ *Prohibere.*] partibus, vel iudici à quo fuit appellatũ, vel forte tertio deputato forte ad executionem sententiarum.

Additio. Vt adaptetur, intelligendum videtur de interlocutorijs: alias melius adaptaretur. §. præced. Io. An.

n ¶ *Vera.*] licet cũ quis ad cõmissionẽ faciẽdam sufficiat, quod probabilis sit causa, vt s. §. cum aũt. probari tñ habet veritas causæ appellationis, nisi se offerens probaturum coram iudice à quo appellauit, non fuerit admissus: vt s. eod. interposita. & dic vt ibi.

o ¶ *Prohibitis*] multo ergo fortius hoc in nõ prohibitis locum habebit. Argum. à minori. s. de elect. cũ in cunctis.

p ¶ *Notorio.*] in quo non admittitur appellatio. s. eod. cũ sit Romana. & cap. peruenit. & cap. cõsuluit. & dic, notorio per euidentiã rei vt differat ab eo notorio iuris per confessionem, de quo sequitur.

¶ *Glossa seq. tractat an sola confessio impediat appellare, ponit opinionẽ Azonis, & contrariam quam approbat.*

q ¶ *Vel de quo.*] Non alternatiuam. nam videtur quòd tria concurrere debeant ad hoc, quòd in crimine non debeat appellari, scilicet, quòd sit confessus, testibus conuictus, & argumentis superatus. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt etiam quorum. versicul. nullus. C. quorum appella. non recip. l. 2. & dixit dominus Azo. quòd nisi omnia ista tria concurrant, reseruatur condemnato beneficium appellandi. [Dictum Azonis quidam intelligunt. cum criminaliter agitur, contraria cum ciuiliter.] Alij dicunt & forte bene, quòd confessus in iure, non auditur appellans. si tamen ita sit confessus quòd standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus. & hoc tam in ciuili quam in criminali: nisi vellet allegare se sic errore facti confessum. In quo casu posset appellare, vt suum corrigeret errorem. ff. ad Turpil. l. 1. §. vlt. & hæc opinio per literam satis probatur, quæ disiunctiue loquitur. [Ad hoc facit quia quod quisque sua voce, &c. s. de probationibus, per tuas. C. de non numerata pecunia, generaliter. & pro hoc secunda quæstione 6. quicunque. vbi de hoc.] Nec posset negari crimen per confessionem fore notorium. supra de cohabi. cleric. vestra. & in notorio non admittitur appellatio, vt in proxima glo. & no. Ioannes, & Archidiaconus 2. quæst. 6. quicunque. & secunda quæstione prima, in primis.

Additio. De hoc in Spec. de appel. §. in quibus. post princ. & confes. §. fin. ver. sed nunquid confessus. Io. And.

r ¶ *In iure.*] alias non præiudicaret confessio super crimine. s. de confes. cap. vltim. saluo eo quod habes de exces. prælato. quam sit graue.

s ¶ *Consimilibus.*] puta, si appelletur ne testamentum aperiatur, vel ne scriptus hæres in possessionem mittatur. [vide secunda q. 6. in summa. & c. ei qui. §. sunt etiam quorum. & §. sequen.] ff. de appella. recip. vel non l. penul. & vltim. supra eod. constitutis 2. vel per contumaciem in non veniendo, vt 24. quæst. 3. de illicita.

De intellectu vide Felinum in c. pastoralis. § quoniam. de rescrip.

De facto est, quod licet de iurisdictione non sit de suo foro, secundũ Inn. Io. And.

Quis de iure cõtinentiã facit, non habeãt de hoc exprimere: vide Roma. cons. 481. & l. sed si hoc. §. prætor. ff. de in ius vocan.

Ad hanc glossam vide omnino Felinum hic.

Exemplũ in diffinitiuo de renũciatione, quod ad obseruationẽ. Io. And.

Nõ enim sufficeret causæ appellationis esse in iure expressa. Inn. & ideo ius hoc distinguit s. eod. pastoralis. § ptũ. Io. An.

Ad intellectum, vide Abbatẽ & Felinũ in c. dilectus el secundo, de rescrip. Dec. consil. Rota 11. & 41 I. e. tit. i nouẽ.

Vide Alexandrum cõs. 91. volu. 3.

Quid sit notorium, & quotuplex, & quod eo rũ plus operetur, Abbas consi. 41. lib. 2. Iulianus in c. exceptionẽ. de excep. Germanicum, de cõfessione. 105.

Intellige Azonẽ, quod est argumẽtis superatum, post à testibus cõuictus, sed nõ cõfess. appellat. l. sciẽs cum. C. de prob. Dom. Hippo. in l. repeti. ff. de quæst. & vide Romanũ sing. 19. incipiente, de iure ciuili, per quod limitatur dictum istius glossæ.

In quibus casibus appellare nõ licet, vide Speculatorẽ in tit. de appel. § in quibus. omnino tanẽ. 17. in fin. & in glossam in summa 2. q. 6.

Additio.

ADDITIO. Abbas ponebat hic versus istos:
Appellare vetant scelus, excellentia, pactum,
Contemptus, minima res, interdictio facta,
Arbitrium, res qua peris: & si longus abita. id est prolata. Io. An.

¶ *Glossa sequens obycit & soluit.*

a ¶ *Mandetur.*] ergo notorius criminosus & cōfessus in iure audit̄ appellans cōtra iura superius signata? pōt dici, q notorius criminosus appellare pōt: sed iudex nō tenetur appellationi deferre: vt in cōtrarijs. ad idem s. de appel. pastoralis. nisi exprimeret causam rōnabilē, puta se timore tormentorū confessum, vt superius dixi, vel per errorem. ff. de cōfes. l. vlt. & pen. aliàs ergo anteq̄ superior de appellatione cognoscat & inhibeat, pōt iudex sniam exequi, postea nō. j. eo. non solum.

b ¶ *Alium.*] s. ab appellante, appellato, & iudice. ille enim alius non trāstulit ad Archiepiscopū causam suā: & ideo simpliciter pōt adversariū corā suo iudice cōuenire, & nō coram archiepiscopo, cū nullam habeat potestatē in ipsum. de offi. ord. pastoralis. s. e. tit. & lib. Romana. § prin. ad hoc s. eod. cū teneamur. tales ergo citare nō pōt. quod verum est, nisi iurisdictionem suā impedirent. j. de pœnis. Romana [sm Inn. & Hostien. & de hoc p eos. s. de offi. dele. c. s. Io. An.

c ¶ *Huiusmodi.*] Cum casus ille non sit expressus i iure. s. de off. ord. pastoralis.

d ¶ *Aliqua causa.*] in qua tantū est exemptus appellās à iurisdictione sui iudicis. archiepiscopus ergo in alijs causis in quibus remanet in iurisdictione ordinarij, nullā habet potestatē, vt hic dicit. ad hoc s. eo. propositum. vbi de hoc. licet enim ipse subditus appellans fortassis posset illū recusare vt suspectum, vt s. e. ad hæc. si in voa. archieps tñ de hoc se intromittere nō hēt, vt hic.

e ¶ *Eos.*] scilicet archiepiscopos.

f ¶ *Temporalem.*] quam in criminibus per alios exercēt: quod dic vt j. eo. in. ne cleri. vel mona. c. vlt. Et hoc qđ hic dicitur, probabamus olim per decretalē. s. de delict. pue. c. 2. vbi de hoc. s. de maio. & obed. solitæ. & ibi ēt de hoc. & vide quod no. Host. in sum. eo. ti. §. de quo ad quē, & ver. sed pone. & ver. seq. [in Spec. eo. tit. §. nūc tractemus. in fi. vbi dr̄ in regno Franciæ hoc nō recipi. Io. And.]

g ¶ *De consuetudine.*] præscripta: aliàs non valeret. s. de consuetud. cap. vlt.

h ¶ *Iure alio.*] puta in causa feudi. s. de foro compet. ex trāsmissa. & c. verum. de maio. & obed. solitæ.

ADDITIO. Vel secundum Boati. reservauit sibi (concedens iurisdictionem temporalem) episcopus ius appellationū: quod potuit. facit s. de iurepa. præterea 2. 18. q. 2. Eleutherius. s. de condi. appo. verum. ff. de pact. in traditionibus. Io. And.

i ¶ *Excommunicationis.*] in hoc sunt ista paria. ad hoc. j. de sentē. excom. is cui. in fine.

k ¶ *Vocatis partibus.*] s. eo. cap. §. si vero. oām merita causarū, &c. C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. & concor. ad hoc s. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

l ¶ *Reuocent.*] vel absoluāt, & intelligo hoc verum, vbi periculum nō est in mora: quia tunc bene possent absoluere: & si non possent nullas nunciare vel reuocare. ad hoc s. eo. qua frōte. §. primo. de senten. excom. sacro. ibi, absque periculo, &c. Et j. de senten. excom. venerabilibus. §. sane. Io. And.

m ¶ *Ante sententiam.*] quia aliud si à snia: quia ibi aggreditur iudex statim cognitionē principalis negotij. qđ dic vt not. s. e. vt debitus. in gl. penul. Quis aūt habeat exequi sententiam latam per iudicem appellationis, vide quod no. s. de offi. dele. pastoralis. §. præterea.

n ¶ *Cognito.*] legitime scilicet partibus præsentibus: vel altera per contumaciā absente. s. eo. interposita. Io. And.

o ¶ *Minus rationabilem.*] vt quia peccatum fuit in decretalē, cords. vel in decretalē, vt debitus. vel causa non est reperta vera. Io. And.

p ¶ *Remittere.*] quid de attentatis? videbis j. eo. nō solū. [de quo hic Inn. & breuius. Host.]

VT *super.*] Pro intellectu huius est præsupponendum illud quod dr̄ in c. non solū. j. eo. tit. videlicet quòd validitas gestorū post appellationem ab interlocutoria pendet ab exitu appellationis, ita quod gesta per iudicem a quo, inter appellationem & prohibitionem non retractantur, nisi in fine appellationis, postq̄ fuit dictum bene appellatū, & male iudicatum.

CASVS. Prætendebā te debitorem meum: fecit te conueniri coram iudice competenti: qui tulit contra me aliquā interlocutoriam, a qua appellaui: & eum requisiui, vt daret mihi apostolos, id est responsionem: iudex nullos voluit dare apostolos: sed contra me tanquam contra cōtumacem processit: vtrū valeat eius processus post appellationem & requisitionē apostolorū, supposito q appellatio sit frustratoria? Respondet Romanus pontifex, q vt facilior habeatur instructio apud iudicem appellationis, præcipit vt iudex à quo, det apostolos: ēt si appellatio sit frustratoria: alias suus processus non valeret: vnde si apostolos dedisset, valeret in capitulo, non solum. j. eo. *Requisitus.*] nam à iudice à quo, debent peti apostoli congruo tempore. c. ab eo. j. eo. tit. Not. primo causam propter quam iudex à quo, tenetur dare apostolos parti appellanti: videlicet vt facilior instructio causæ appellationis valeat haberi: ēt si appellatio sit frustratoria: & dederit iudex à quo, apostolos refutatorios. Nam in apostolis refutatorijs inseritur causa quare fuit appellatum: & quare iudex non detulit appellationi. Nota vlterius q iudex à quo, tenetur dare apostolos si requiratur. Vnde sciendū q requisitio apostolorū est necessaria quantū ad pœnā huius cap. & c. ab eodē. j. eod. veruntamen si iudex non fuerit requisitus, non tenetur dare apostolos. Nota insuper principalem effectū istius capituli: Si iudex à quo requisitus dare apostolos, illos non det, sed in causa ipsa procedat: processus eius erit nullus: & retractabitur p iudicem appellationis: secus si dedisset apostolos: quia tunc non retractaretur eius processus: nisi ille quē fecisset post inhibitiones iudicis appellationis.

¶ *Prima glossa tria facit, ponit summam, diuisionem, & quod supplet.*

q ¶ *Vt super.*] Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Diuidit decretalem in duas partes: in quarum prima ponit ius antiquum, in secunda pœnam iudicis nō seruantis. Et emanaunt

---

appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur[a] (postquam cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel nō appellatio ab eo interposita) inhibere.

¶ *Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionē exercere non potest. hoc dicit.*

¶ In alium[b] quoque qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valet occasione huiusmodi[c] iurisdictionem aliquam vendicare.

¶ *Archiepiscopus appellantē in alijs causis à iurisdictione episcopi non potest eximere. hoc dicit.*

¶ Cum vero is qui ad Remensem curiam super aliqua[d] causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis alijs ordinarij sui iurisdictioni subijciatur: Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionē ipsam in alijs impediant, vt ab eiusdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

¶ *Ab episcopis in causis in quibus iurisdictionē temporalē habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. hoc dicit.*

¶ Debet autē ad eos[e], ab episcopis præfatæ prouinciæ super causis, in quibus temporalem[f] iurisdictionem exercet, nisi forte de consuetudine[g] †, aut priuilegio, siue iure alio[h] speciali sit appellandum ad alium, appellari.

¶ *Censuram ecclesiasticam in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. hoc dicit.*

¶ Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis[i] in appellātem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus † nisi vocatis[k] partibus, & de appellatione legitime cognito, reuocent[l] aut denuncient esse nullas.

¶ *Ex quo archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sententiā: statim debet causam ad suffraganeum remittere. hoc dicit.*

¶ Cum autem ad Remensem archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam[m] appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito[n] constiterit eam minus rationabilē[o] extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere[p] non postponat.

¶ Idem.

¶ *Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Io. And.*

CAP. IIII.

VT † super[q] appellatione

Marginal notes (left): [1] Ad hanc glossam vide Abbat. in c. ad nostram & c. cū super ... pr. Felino. in c. ad nostram & Romanum lib. ... de sen. excom. — [2] V. de Decium. in c. cum venerabilibus de ap. ... — [3] Prorsus tamen contineri possessori, ... si obtineat, ... defensor contra compensationem, ff. de rei vē. ... Ioh. And. — [4] Vide Decium. in c. ceterum, de iudicijs. — [5] Vide Ab batem in c. qua fronte, de appel.

Marginal notes (right): [6] Vide glossam in c. si. de consuetud. lib. 6. & Rainū ... lib. 4. — [7] Dicito, nullatenus, quid importet, vide per gl. in clem. 1. de seque. poss. & fruct. ... cum solū. j. — [8] Hæc decret. et sup. olim interpretabat, vt probatio. Et ... ta causam quare iudex debet dare apostolos quia per illos facilius instruitur causa appellationis. concordat. tex. C. de appel. eos. §. super his.

nauit suppletorie ad decretalem supra eod. cordi.

a ¶ *Causa.*] debet enim apostolis causa appellationis exprimi. & causa delationis vel repentionis. s. eo. c. 1.

b ¶ *Facilior.*] concord. s. eo. lib. de elect. cupientes. §. ad hæc.

c ¶ *Ille.*] Iudex scilicet qui extra iudiciú *t* appellatur, cósueuit appellans dicere: & apostolos peto, si sit qui apostolos dare possit & debeat.

t Non à iudice. & vide quod not. s. eod. cordi. in 4. gl. Io. And.

ac eius causa [a] instructio facilior [b] valeat in processu haberi: districte precipimus, quòd ille [c] à quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis [d] nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. [e] Si vero non exhibuerit: extunc [f] si forte in causa procedat (nisi appellationi renũciatum [g] fuerit) † eius inualidus & irritus [h] sit processus.

¶ Clemens quartus.

¶ *Iudex appellationis iniquæ appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, nó fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à diffinitiua, antiqua iura seruentur. Ioan. And.*

CAP. V.

CVm †appellationibus [i] fri-

d ¶ *Constitutionis.*] s. eod. tit. cordi.

e ¶ *Requisitus.*] cũ debita instantia, loco & tempore congruo: aliàs poena sequens locum non habet. j. eod. tit. ab eo. 2. responso.

f ¶ *Ex tunc*] id est, ex quo negauit expresse, vel infra tempus debitum negligêter vel maliciose non tradidit. j. e. tit. ab eo. in fine.

Ante processum iudicis: quia si post renunciaret; illa non valida res. Io. And. Pet. de Anc. Fantanus.

ADDITIO. Host. s. eo. cordi. dicit, quod si ex quo petiti sunt apostoli, iudex in aliquo procedat antequã sint exhibiti, irritus est processus: allega: hanc decre. & sm hoc deberet exponi, ex tunc: ex quo requisitus fuerit: quod nó placet. & istud, ex tunc, reperitur i decr. ab eo. Io. And.

g ¶ *Renunciatum.*] tacite vel expresse. s. de off. deleg. gratũ. de rest. cũ venissent. Io. And. [Idem Archidiaconus.]

† Vide Perusinũ in c. de prioce. ex tra de appellat. & Cepollam cautela 45.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

h ¶ *Irritus.*] *t* posito, quod aliàs valeret de iure: puta quia frustratoria esset appellatio cui deferẽdũ nó est. j. c. pxi. [Archid. tenet idẽ.]

t Et ita intellige quam arctem iudex tenere debet reuocare: ita tenet Roma eod. tit. deci sio. 3. in nouis. sed limitat primo in casu sibi Roma. 1. d. eo. tit. in nouis.

CVm appellationibus.] Prima pars loquitur de appellatione cui nó defertur: Secunda ibi: *Si vero*: de illa cui defertur: Tertia protestatur: ibi, *Saluis*. Io. And.

t Emanauit istud cap. ad declarationem cap. vt debitus honor. s. eod. tit. in antiq. & c. Romana. s. eo. tit. itidem eo lib. in fin. cap. vbi dicitur, quod si iudex appellationis dicat bene iudicatũ, & male appellatum, debet partes remittere ad iudicem à quo: & appellantem condemnare in expensis. Illud cap. limitat illa iura: videlicet quod intelliguntur quando iudex à quo, non detulit appellationi: quia si detulerit, nó tenetur iudex appellationis facere remissionem, nisi velit.

CASVS. Tu & ego litigabamus corã aliquo iudice, qui tulit contra te aliquam interlocutoriã, à qua appellasti: inserta causa in tua appellatione, quam iudex à quo, sciebat falsam: vel forte illa causa expressa nó erat falsa: sed tamen nó erat rationabilis: Certũ est, quod iudex a quo, non deferet huic appellationi: nec debet timere, quod iudex ad quẽ, retineat cognitionẽ causæ principalis: Sed ponamus, quod iudex à quo, dedit apostolos reuerentiales vel dimissorios: & sic admisit appellationẽ: postea iudex appellationis pronunciauit male appellatũ, & bene iudicatũ, certũ est, quod debet te appellantẽ condẽnare in expensis. Sed vtrũ teneatur remittere causam principalẽ ad iudicem à quo? Respondet quod nó: nã cum iudex à quo, detulit appellationi friuolæ, vr abdicasse à se cognitionem causæ principalis, ideo iudex appellationis poterit retinere causam principalẽ: tamen si velit, remittet ad iudicem a quo. Quando iudex a quo, præsumit appellationẽ friuolã: non deferat appellationi, sed det appellanti apostolos refutatorios. *Faciens expensarum.*] quæ condemnatio expensarum eadem die fieri debet in l. Paulus. alleg. in gl. vel ẽt potest fieri condẽnatio expensarum, sicut profertur sñia: nam condemnatio expensarum fit officio iudicis mercenario, quod inhęret actioni, ideo finita actione non durat. Nota primo, quod iudex à quo, non debet deferre appellationi friuolæ, quæ interponitur sine causa, vel causa est irrationabilis, aut est falsa, imo si deferat, peccat mortaliter. Nota quod cum iudex appellationis pronunciat bene iudicatum & male appellatum, debet remittere negotium principale ad iudicem à quo, quod est verũ in alio iudice à Papa: nam Papa potest retinere negotium principale, licet pronunciet bene iudicatum, & male appellatum. Nota vlterius, quod iudex appellationis qui pronunciauit male appellatũ & bene iudicatũ, debet appellantem in expensis condemnare, sed condẽnatio debet fieri tpe prolationis sñiæ: vel ad minus eadẽ die: quia expensæ nó petuntur, nisi officio iudicis mercenario: quod non potest implorari nisi durante causa. Et si fiet condemnatio expensarũ eadẽ die, cẽ fieri durante instantia: Nam quæ incontinenti fiunt, inesse videntur. l. lecta. ff. si cer. pet. secus de expensis, quæ petuntur rõne contumaciæ, nam illæ petuntur iure actionis in factũ descendente ex edicto, si quis in ius vocatus nó ierit. de quo in l. sancimus. C. de iud. c. 2. de procur. in antiq.

uolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum [k]: si iudex inferior [l] appellationem minus legitimam non admittat [m], eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas [n]) sine difficultate remittat; eadem die [o] condemnationem faciens expensarum. ¶ Si vero iudex admittat eandem [p], licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari [q] †: quia tamen iudex ipse quantum in se [r] fuit, à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens [s] minus iuste, totius causæ decisio in superioris est potestatem trãsfusa: nec est illi causa de necessitate vlterius remittenda [t]: Saluis ijs, quæ super appellationibus post sententiam in-

Nota quod si iudex à quo, iniuste admittat appellationẽ, potest iudex appellationis etiam ab initio antequam cognoscat de meritis causæ appellationis retinere causam principalẽ & sibi imputet iudex à quo, quare detulit appellationi friuolæ: multo magis si iudex appellationis cognouerit de articulo appellationis poterit retinere cognitionem causæ principalis. Nota finaliter, quod ad iudicem ad quẽ pertinet cognoscere de legitimitate appellationis. ad hoc s. de rescri. dilectus. secũdo, in pri. Dominicus.

† Et ratio: quia culpa alicuius nõ debet alium plus grauare, quã velit. arg. not. in l. si quis pluriũ. ff. de leg. 1. Arch. licet pertinet non possat retainẽ nõ honoris sed oneris, ne culpa sua alios grauet. Fontanus.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Cum appellationibus.*] iudex appellationis iniquæ appellãtem añ sñiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expẽsis cõdẽnare, & hoc si principalis iudex nó detulerat appellationi: sed si detulit, nó fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis a diffinitiua, antiqua iura seruẽt. Io. An.

¶ *Glossa sequens reddit causam, & dat simile*

k ¶ *Deferendum.*] habet enim iudex iustitiam imitari. de verb. sig. forus. in fi. & merito nó est deferendum appellationi friuolæ: non enim fuit inuenta, vt esset iniquitatis defensio, sed innocentiæ pñdiũ. s. eo. ad nostrã. & c. cũ spãli. §. porro. sic & iuramẽtũ, nó fuit inuẽtũ vt esset vinculũ iniquitatis. s. eo. lib. de iureiur. c. 1. cũ suis concord.

l ¶ *Iudex inferior.*] a quo appellatum fuit ante sententiam.

m ¶ *Non admittat.*] tradere tamen apostolos non est deferre: vt dixi s. eod. cordi.

n ¶ *Canonicas.*] s. eod. vt debitus. & eo. tit. & lib. c. Romana. in fi. hoc verum nisi iudex deferat, vt j. eo. c. 2. in fi.

o ¶ *Eadem die.*] ea enim quæ sñiam concomitantur, eadẽ die qua principale expediri debent: sicut fructus & expensæ. ff. de re iudi. l. Paulus. de hoc 35. q. 9. c. loci. §. quia ergo. alias incipit, his ita. & dicam j. de reg. iur. contra eum.

p ¶ *Eandem.*] scilicet friuolam appellationem.

¶ *Glossa seq. loci per quæstionem, & solutionem distinguentem.*

q ¶ *Refutari.*] per hanc literam dico, quod si iudex detulit appellationi frustratoriæ, & superior ad quem appellatũ fuit, remisit: eo non obstante, quod detulerat, quod ipse cognoscit ex priori iurisdictione ordinaria, vel delegata quã habebat, & non ex noua demandatione. Si enim ille refutat delationẽ: ergo ille remanet iudex qualis erat [3]. Hæc vera, nisi superior hoc expresse ageret, scilicet, quod delegatum eũ ad causam daret: quod posset, cũ ipsius causæ sit iudex, vt sequitur.

[3] Idẽ Arch. alleg. not. per Inn. de rescrip. ab excommunicato. in glo. 2. Inducit sñ literam, remittenda. sequitur. cũ enim possit voluntarie remittere: ergo remanet iurisdictio apud eum ad hoc s. eo. tit. de caus. eod. quia iud. de proc. in qui. sociũ hoc ergo. in intelligendo est litera, manifesto, quæ sequitur. Io. Andr.

r ¶ *In se.*] Nota pro ijs quæ not. supra de renun. quod in dubijs. & c. vltimo in glo. 2.

s ¶ *Deferens.*] & male. & talis reatus merito debuit ab ipso honorem excludere iudicandi. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de necessitate ergo non fiet ad ipsum remissio. ff. sol. matri. si ab hostibus. §. 1. ff. de pact. l. tres fratres.

ADDITIO. Facit j. de hære. vt commissi. in fine. & c. 2. §. ad hoc. Ioan. Monachus.

¶ *Glossa seq. literam exponit, & dat simile, secundo quæstionem soluit quatuor rationes inducens, sed primam impugnat.*

t ¶ *Remittenda.*] ad ipsum iudicem qui detulit, [4] voluntarie autem posset ipse iudex superior remittere si vellet. & est simi. de renun. c. vlt. Et nota [4]. per hanc literam terminatã quæstionem, qua quæritur, an termini assignatio, quã facit iudex à quo appellatum est, habeat vim delationis, vides enim quod si detulit, non reassumit iurisdictionem, ẽt si frustratoria fuerit appellatio, sed elapso termino assignato, & appellatore negligente, reassumit iudex iurisdictionem. s. eod.

[4] Idem hic Archid. Io. And.

§.eo.sæpe. Vel satis posset dici, quòd decre. ista locū habet cum appellans prosequitur: si enim non prosequeretur, tunc non obstante delatione reassumet iudex iurisdictionem per iura prædicta: & per hanc literā quæ dicit supra: appellatore nihilominus, &c. ad hoc facit, quod no. Bernar. de ma. & ō. ʒ inter. eccle. c. 2. in 4. gl. sed probatur id optime p decre. §. eo. oblatæ. i prin. vbi deferre, & terminū ad prosequendū assignare, ponūtur vt diuersa. [In dicto c. oblatæ. remissū ad Spe. eo. ti. §. nūc dicamus. in fi. vbi not. quid iuris, si notarios scripsit, q iudex benigne recepit.] Item vr, q aliter debeat mittere appellans, qn delatum est, & aliter qn solꝰ terminus est præfixus, qđ dic vt not. §. de renun. veniens. 10 glo. sed non vr, & patet s. eo. sæpe. Item si 3rium diceres, iam sequeretur, q omni appellationi deferretur a iure: cū ab ipso iure ipsi prosequenti statutus sit terminus. 2. q. 6. ei q. §. eo cū sit. & c. ex rone. sicut ergo ius terminū simpliciter statuendo non detulit, & sic de iudice eadem ratione est dicendum. vide Archid. 2. q. 6. appellatore.

† Præsumptione mi... & de iure... ... gl. ... ... pondus. Romanus.

terpositis sunt statuta [a].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si appellans infra xxx. dies instanter non petit apostolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos nō tradit, sed postea procedit: nō valet eius processus. Io. An.*

CAP. VI.

Ab eo [b] qui appellat infra triginta dies [c] instanter [d] apostoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præsumitur † appellationi suæ renunciare appellans, si eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat [e] aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam. ¶ Illud autem quod felicis recordationis Innocentius Papa iiij. prædecessor noster statuendum decreuit [f], vt si is à quo appellatur, apostolos appellanti nō tribuat requisitus, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cum iudex super hoc cum debita instantia loco [g], & tempore congruo requisitus, eos expresse [h] denegat, vel infra præmissum tempus malitiose aut negligenter [i] illi tradere prætermittit.

¶ Idem.

¶ *Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam à qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ioan. And.*

CAP. VII.

Non † so-

b ¶ *Ab eo*] Si appellans infra triginta dies instanter non petit apostolos, appellationi renūciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus.

¶ *Glossa seq. allegat concordantias, dicit quid de iure veteri: soluit dubium, & solutionem declarat.*

c ¶ *xxx. dies.*] 2. q. 6. c. ei qui. §. iudicibus. & C. de appel. iudicibus. olim dabātur solū quinque dies. 2. q. 6. ab eo. Et currunt illi dies à die sniæ, vt in prædicto. §. iudicibus & p̄dicta l. iudicibꝰ. qđ verū intelligo quando est appellatum infra x. dies, cum enim nō teneatur quis appellare nisi à tpe sententiæ. ad hoc ʒ eo. concertationi. pone, q] ost aaa. dies appelletur: tūc impossibile fuit tēpora à die sniæ cōputari, & tūc puto illos xxx. dies à die sententiæ computari. ad hoc. C. de tēpo. appel. l. 1.

Additio. Determinat ʒ. & determinatio hoc intendit, q tempora petendorū apostolorū currere incipiunt vna cum tēpore appellationis interponendæ, & sic à tpe sniæ. Et similiter quod not. ff. de excu. tuto. l. quinquaginta. Sic et no. in clem. eod. tit. c. 2. in 3. glo. Ioan. And.

¶ *Glossa seq. allegat duo similia, secundo quærit, arg. pro. & pro hac parte opinionem recitat, & soluit contrarium.*

d ¶ *Instanter.*] sic 100 dist. pridem. s. de renun. quidam. Quid si qs dicat, apostolos peto, & iterum peto, & cū instantia peto, nunqd dicetur instāter petiuisse? Videtur q iterationes illæ haueantur solū pro vna petitione: sicut cū quis dicat, appello, appello: vnica est appellatio 3. 1. q. 2. Lotharius. §. præterea. Consuetudo quæ est optima legum interpres. ʒ. de cōsue. cū dilectus. interpretatur talē petitionem instantem dici. quod tenet Guli. in Spec. tit. de appel. §. sequitur. ad fin. dicens, q hoc nunquā vidit opponi: & q satisfacit, qui instanter in ipso actu appellandi illos petit. Tu dic [cum Archid.] q debet illos iterū petere, cum textus dicat eos instanter & sæpius petendos. [2. q. 7. si quis erga. ea ponitur sæpissime. id est tertio] 2. q. 6. post appellationē. & ʒ. dicit, cū debita instātia. & ad hoc ʒ. de senten. exc. constitutionē. in fi. hodie die, vt in cle. eo. tit. quamuis. 1. responso. Iudex tamen et nō petenti apostolos dare debet. C. de appella. quoniam. & melius. l. eis. in fi 2. q 6 ab eo. Sed licet tūc non det, nō habet locū pœna de qua ʒ. secundo responso.

Additio. Vide quod dixi post Hostien. ʒ. eod. cor. di. super ver. præcipimus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obijcit, & dupliciter soluit.*

e ¶ *Vadat*] sed nonnūquā arreptū habetur pro appellatione. ʒ. eo. dilecti filij 1. Forte illud hodie correctū est per decre. vt debitus. de appella. Vel licet habeatur pro appellatione, cū tamen appellatum est verbo, nō habetur pro apostolorum petitione, vt hic. [idē archidiaconus.] Et fuit hoc statutū, vt facilior instructio per apostolos habeatur. s. eo. vt super. simile est vbi non sufficit factū: quia requiritur verbum. §. de elect. ecclesia vestra.

Additio. Cū cōcordantijs quas ibi dedi super glo. 2. Io. And.

f ¶ *Decreuit.*] supra eod. tit. & lib. vi. super. Io. And.

g ¶ *Loco 3.*] quia non cum equitat, vel per viam pergit. & quod dicit, tempore, idest infra dictos triginta dies: vel non de nocte: vel cum est in prandio, vel missa.

h. ¶ *Expresse.*] hoc est aperta vel manifesta rebellio. ad idem ʒ. de senten. excom. venerabilibus. §. secus.

i ¶ *Negligenter.*] hic dolus & negligentia æquiparantur. & facit ad ea quæ dixi. §. eo. lib. de elect. si compromissarius. Io. And.

† De intellectu vide Alexādrum cons. 89. in 3. vol. & Imo. la. in cle. 1. de cau. poss. & propriet. vers. notabo ad dictum.

† Iteratio petitio habetur pro vna sola. vide Felinum in c. in causis & Ioan. Lupum in c. extra de fide instrum.

† Et facit quod nos dicimus qui vno instanti intendit soluere, ff. de pignor. actio. si conuenerit. in 3. h. Io. An.

† Adde ad gl. l. i. § ad. eunda. ff. q̄s appel. sit. Pe. de Ancha. Fontanam.

A*b eo.*] Primo ponit tps petendorum apostolorū: Secūdo declarat capitulū, vt super. §. eo. Secunda ibi, *Illud aūt.* Dñicos.

Casus. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice: qui tulit aliquā sniam 3 te, à qua appellauisti in scriptis, inserta causa rōnabili i sua appellatione, certū est, q teneris petere apostolos iudicis à quo. c. 1. §. eo. Sed vtrū teneris petere statim? Respondet q nō: sed illos debes petere instanter & sæpius infra xxx. dies: qui xxx. numerantur à tēpore sniæ latæ, quando fuit appellatum infra x. dies: si autem appellatum fuit post x. dies: tunc illi xxx. dies currunt à tempore secutæ sniæ l. 2. & 3. C. quo & quando iudex: & non a tempore notitiæ, puta si fuerit lata snia 3 absentem, & appellauit forte à die sniæ post xv. dies. Sed ponamus, q appellans nō petit apostolos? Respondet Romanus Pontifex, q habetur pro non appellāte, & vr renunciare appellationi: ita q iudex à quo, procedat ad vlteriora ac si non esset appellatum. Sed quid, appellans petit apostolos, sed iudex noluit dare? Dictum fuit supra, quòd non valet processus. Sed vtrum illud sit verū indistincte, posito q semel requisitus fuerit apostolos? Respōdet, q nō: sed debet iudex requiri instanter iteratis vicibus congruo loco & tpe, aliàs perinde est ac si non esset requisitus. Nota primo, q apostoli sunt petendi per appellantem, non per appellatum. Nota secundo q non est necesse, quod apostoli petantur eodem momento temporis quo appellatio interponitur: sed possunt peti ex interuallo: dumtamen infra xxx. dies. & idem not. glo. in clem. 2. eod. titu. quæ incipit: lex dicit, in fine. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat*...

Additio. Item iudex pro refrænanda malitia appellantis restringit sibi terminū iuris quod potest. §. eo. cum sit. ergo non potest dici, q per id illi faueat, cum a sua iurisdictione laxando. §. de translat. c. 1. ver. nec q. & facit qđ hic dixi in text. in gl. dubitatur. ad fin. 2. q̄stionis. Io. An.

¶ *Glo. seq. reddit rationem diuersitatis, & in fi. quærit, & remittit.*

a ¶ *Statuta.*] est aūt ratio quare illud in appellationibus a diffinitiua interpositis: quia iuste potuit iudicare iudex, scilicet sm allegata & probata, & iuste posset ipsius contrarium iudex appellationis pronunciare propter nouas probationes. C. de temp. repara. appel. per hanc de testib. fraternitatis. §. de fide instru. cū Ioannes. & ideo deferendo appellationi à diffinitiua interiectæ, non potuit increpari iudex: Sed secus in appellatione ante diffinitiuam interposita: qa ibi fit querela tm de iniquitate iudicantis, ad hoc §. eo. interposita. §. vlt. Ao aūt si iudex appellationis pronunciet bene iudicatum, & male appellatū: ipse idem vel primus iudex habeat exequi sniam. not. §. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea in gl. vlt.

Additio. Et vide §. eo. Romana. §. fi. super 1. gl. Io. And.

N*On solum.*] Hæc est solemnis decreta. & habet materiam vtilem & quotidianam. Sunt duæ partes. prima loquitur de appellatione interiecta à diffinitiua, secunda de interiecta post: ibi, *Illa.* In qualibet harum a suo generali dicto vnus casus excipitur. In prima: ibi, *Exceptis.* In secūda: ibi, *Nisi.* Præmittit quod sit remedium

dium attentati,& in quo differat ab interdicto vnde vi:cuius differentiam habes per Inn.in c.ex parte.ī.de rescrip.de maio.& obed. dilecti.per glo.in clem.2.vt lite pendente. Dominicus.

¶ Præsupponendum est quod habetur in l.quæ incipit.præses. C. eod.tit.videlicet,q cum appellatur à diffinitiua,si iudex à quo,aliqua attentauerit, forte exequendo sniam, vel aliquid innouādo post sentētiam: iudex appellationis ante omnia debet illa cassare & reducere ad primum statū. Illud c.declarat de quibus attētatis intelligit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram ordinario iudice vel delegato,q tulit aliquam sententiam contra me, à qua appellaui non illico, sed forte die decima: iudex à quo, aliqua innouauit post sniam, ante appellationem, & post appellaui, releuaui, & petij vt iudex appellationis reuocaret illa attentata ante appellationem meam: vtrum possit & debeat hoc facere iudex appellationis? Respondet,q sic: nā ad iudicem appellationis spectat reuocare attentata: ēt ante appellationem post sententiam, & non solum post appellationē. Sed quid de attentatis post appellationem ad interlocutoria: vtrum iudex ad quem, debeat illa reuocare vt attentata, antequam cognoscat de meritis causæ appellationis? Dicit q non, sed cognito de meritis causæ appellationis,& pronunciato bene appellatum,& q male fuit interlocutum: reuocabit attētata, & hoc verum, nisi attentata de quorū reuocatione quæritur, fuissent attentata post inhibitiones debito modo factas; quia iudex ad quem, decreuit citationem per quam inhibitum fuit iudici a quo, ne procederet in causa, & si hoc nō obstāte iudex a quo processit, tunc illa attentata debent reuocari antequam cognoscatur de meritis causæ. Nota primo q ad officium iudicis ad quem, spectat cassare, reuocare, annullare attētata post sniam diffinitiuam, etiam post appellationem: & hoc priusquam incipiat cognoscere de meritis causæ appellationis, an bene vel male iudicatū fuerit. Nota q gesta per iudicem a quo, post appellationem ab interlocutoria non reuocantur: sed remanent in eodem statu, donec sit recognitum de meritis causæ appellationis, videlicet, q probatū sit, q causa inserta in appellatione sit vera. Nota q iudex appellationis non pōt inhibere iudici a quo, ne in principali procedat: quousque constiterit iudici appellationis, q negotiū sit ad ipsum deuolutū: & hoc per instrumentum appellatorium. & hoc verum, loquendo de interlocutoria. cap. Romana. ī.eod.tit.& lib.

¶ Alias, no signa.

lum [a] innouata post appellationem à diffinitiua [b] sententia interiectam, debent semper (exceptis casibus [c], in quibus iura post sentētiam prohibent appellare) ante [d] omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam & appellationem (quæ postmodum infra decendium [e] interponitur ab eadem) contingit [f] innouari, ac si post appellationem eandem innouata [g] fuissent. ¶ Illa vero quæ post appellationem interpositam ante diffinitiuam [h] sententiam innouantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, reuocari non debent: nisi iudex [i] appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex causa probabili fore ad se negotiū deuolutum [k]) inhibeat canonice iudici à quo appellatū extitit, ne procedat: tunc enim quicquid [l] post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatū, est (licet causa [m] eadem non sit vera)

¶ Prima glossa summat, & dicit quid declaret.

a ¶ Non solum.] innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam, a qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis, etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur, nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionē debito modo factam attentata fuissent. Ortum habuit ista decretalis ex his quæ no. Inn.& Hostien.ī.eod.bonæ.de elec.deleg.pastoralis.§.præterea. de excep.dilecti.de elect.dudum 2.& plene per Gar.de elect. cupientes.§.penult.in fine.

b ¶ A diffinitiua.] distinguit igitur hæc decre.inter appellationem à diffinitiua & ab interlocutoria interpositā: vt etiam prædicti doctores dicebant: & ratio infra patebit.

¶ Glossa sequens exemplificat, & rationem reddit, secundo quærit, & distinguendo soluit.

c ¶ Casibus. [a]] vt quia contumax fuit in non veniendo: vel insignis latro: vel criminosus notorius ad hoc.ī.eod.tit. & lib. Romana.§.si aūt.ī.eo.propositisti.14.q.3.de illicita. & idem in alijs casibus quos habes 2.q.6.et qui.§.sunt ēt quorū. C. quorū appel.non rec.l.1.2.3.4.5.& 6.ff.de appel.reci.vel nō l.pen.& vlt.ī.eod. constitutis 2. in his casibus esset iniquum,q appellatio executionē sententiæ impediret: cū tali appellationi non sit deferendum, vt in prædictis iuribus. Sed quid dices: pars appellata dicit casum talem esse in quo appellari non potuit: & ideo talis appellationis obtentu reuocationem fieri non debere per modum attentati: appellans contradicit: pone in terminis: dicit enim fuisse vere contumacem in nō veniendo, appellans negat: quid erit in dubio? fietne reuocatio? Dicit in hac quæstione Gar. [& Ioā.Monac.] fore distinguendum, vtrum pars appellata velit incontinenti probare illam contumaciam: dicens, hodie constat, &c. an dilationes longiores expetat. In

[a] Ad hanc glossam præter Franchū hic vide Oldradū cons. 18. & notata per Baldum in l. additionem C. de episcopali audientia. & in l. fin. C. si à nō compet. iud.

primo casu non fiat reuocatio: in secūdo sic. Ad hoc ff.ad exhib. l. 3.§.ibidē.de restit.spol.literas.ī.eo.lib.de excep.pia.ī. de testi. veniens 2.ff.vt in poss.leg.si is a quo.cū simi. alias semper contumax negaret se contumacem: & idem in similibus.

¶ Glossa sequens signat contrarium, & soluit.

d ¶ Ante omnia.] & sic non expectabitur euentus litis, vt in proximo casu. Scias tamen, q de hoc primo cōstare necesse est, scilicet q fuerit diffinitum & appellatum, & post attētatū: vnde vides q supra ponit pro constantis scilicet q sint innouata. Sed contra videtur dicere lex ff.de appel. cum ex causa. quæ dicit, quòd extunc reuocabitur qd factum est per appellationem, cum appellans meliorem sententiam meruerit obtinere: ergo non ante. Sol. Ibi non negatur quinetiam ante reuocari possit [a], quod conceditur per alias leges.ff.nil inn. app.pen.in rub.& nigro,& sic vacat ibi arg. à contrario, sicut & C.de epis.& cleri.l.conuenticulam.

[a] Idem dicit Io. An. Dom. & Philip. tenē. c. quod illa attentata non reuocatio per potest semper ante conclusionem in causa. & vide hoc laud. de illis attentatis in c. dilecti. de maio. & ob. Fontanus.

e ¶ Infra decendium.] secus si post; quia tunc non teneret appellatio, nec ipsius prætextu fieret attentatorum reuocatio.ī.eod. tit. & lib. Romana.§.si veru. Sunt aūt isti dies vtiles a principio, & in progressu cōtinui, & fit ipsorum cōputatio de momento ad momentum, quod dic vt plene no. 2 q.6.anteriorum. in gl. 1.& 2.

f ¶ Innouari.] hic repete, debent ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari, ac si,&c.

¶ Glossa sequen. reddit rationem textus.

g ¶ Innouata fuissent.] Et est ratio; quia sicut post appellationem a diffinitiua nil attentari debet, vt s. e. responso. sic nec pendente tempore, quod competit condemnato ad appellādū, scilicet vsque ad decem dies. Indultū enim a iure beneficium,&c.ī.de reg. iur. indultum. 28.dist.de his.in fi. [Vnde sicut ius alicui non debet auferri, ita nec spes ad ius ff. vsufruct. quemadmodū caue. l. si vsusfructus mihi.in prin.ff.de adult. si vxor.§.1.] Tunc enim proprie dicitū iudicatum, quando infra illud appellari nō potest.ī.de re iud. quod ad cōsultationē. Et an hoc habeat locū in snia excōicationis, vide qd dixi ī.de senten.excom. venerabilibus.§. porro. & notabatur quod hic dicitur.ff.nil inno. app.pen.l.1. in prin.in 1.gl.ff.de verb.sig.si qua pœna.circa medium.

ADDITIO. ff.de appel.constitutiones.& per Gof.de accu.ad petitionem. Ioan.And.

h ¶ Ante diffinitiuam.] scilicet ab interlocutoria vel grauamine. huiusmodi aūt dictis est ratio; quia in casu isto appellatio debet interponi expressa causa probabili. [Et ex alia causa, vel ex nouis, vel nouiter probandis processus impugnari non potest, vt in clem. eo. tit. appellanti.] Nec sufficit causam esse probabilem, nisi sit vera.ī. eo. interposita.in prin. Est igitur necesse, q prius constet de veritate [a] Io euentum, ergo litis scietur an attentata veniant reuocanda nec ne & est simile ī.de trigi. fraternitatis. Nec est hoc ius nouū: immo probatur expresse per antiqua iura, non enim semper Papa in appellationibus ante sententiam interiectis mandat, si est ita, reuocato in irritum,&c.ī.de rescrip.significante. & duobus c.seq.ī.de iud.exhibita.ī.eo. significantibus.cum multis similibus.

[a] Glossam sequuntur doctores & procedit etiam si iudex à quo sciret, quòd iudex ad quem in cap. non cognoscere & ei hoc intimasset quia intimatio sine expressa probatione eum non ligat. Fontanus.

ADDITIO. Alleg. Archid. de dilat. c. 1.ī.eo. sæpe. ver. q si. & ca. ex parte 2.& quod no. 54. dist. quis autem. Io. And.

¶ Glossa seq. addit alium casum.

i ¶ Nisi iudex.] ponit vnum casum exceptum a primo generali dicto. Alium casum posses addere, quando scilicet iudex ipse detulerat appellationi.ī.eo.tit.& lib. cum appellationibus. Io.And. [idem Ioan. Monachus.

k ¶ Deuolutum.] Aliàs inhibere non posset.ī.eo.tit.& lib. Romana.§.si vero.& §.seq.

¶ Glossa sequens recte per quæstionem.

l ¶ Quicquid.] intellige, q per ipsum iudicem attentari non possit. hoc dico; quia quædam possunt iudices a quibus appellatū est, sicut est reformare possessionem appellantis cum sibi turbata sunt: omittere tamen debet articulum super quo appellatum est.s.eo.tit. cum teneamur. [Vide quod ibi dixi, remittendo etiam ad aliquos tales casus, quos colligit Guil. in Spec. 2. par. eo. tit.§. pen.] Item si appellans nimis prolixum terminum assignauit, poterit moderari.ī. eo. cum sit Romana.& cap. consuluit.in fine.

m ¶ Causa.] propter quam appellatum extitit.

¶ Glossa

¶ *Glossa sequens tractat quid de attentatis à tertio: & quid de attentatis à parte. In primo membro collige bimembrem distinctionem. ad primum membrum obijcit, & dupliciter soluit. In secundo distinguit hec membra: aut attentatum est irreuocabile, aut reuocabile, & si reuocabile, aut illicitum, aut licitum. & si licitum, aut appellatio est extraiudicialis, aut iudicialis. in fine querit, & soluit.*

per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum [a].

¶ Idem.

¶ *Qui appellat extra iudicium, infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed non per appellationis remedium. Io. And.*

a ¶ *Reducendum.*] decretalis ista loquitur in ijs, quæ sunt attentata per iudicem, & hoc apparet ex eo, quod dicit, inhibeas canonice iudici, &c. Si autem aliquid attentaretur a tertio, id est qui non fuit pars vel iudex in causa illa: attentata non reuocantur per modum attentati à iudice ad quem fuit appellatum, sed per suum proprium iudicem cognitio de causa, seruato iuris ordine. s. eo. ti. & lib. Romana. §. in alium. ff. de rei vendicatio. is à quo. non enim præiudicat alijs res inter alios acta. s. de re iudicata. quamuis. quod est verum: nisi ille tertius per attentationem illã iurisdictionem iudicis impediret. s. de offic. deleg. c. 1. Non obstat s. eod. bonæ. vbi videtur attentatum à tertio, reuocari per modum attentati: ibi enim fuit generaliter appellatũ ne quis super possessione, &c. & ideo molestans nõ potuit dici tertius, sed potius pars [b] appellata. Alij dicunt, quod illud reducitur in pristinũ statum per interdictum vnde vi, nõ per modũ attentati: & secundum hoc non obstat. Idem & per eadem iura intellige si tertius aliquid attentat lite, relatione, vel consultatione pendente. Hæc tamen omnia de tali tertio intelligas, qui cum parte vel iudice nihil attentat illicitum, nec ab eis causam cœpit habere. [Ad hoc ff. de except. rei iud. si a te. §. fin. in prin. & l. exceptio. Ioã.] alias secus. s. de constitut. cum M. in fine. vt lite penden. ecclesia [a]. Si autem aliquid attentetur à parte, aut illud de natura sua est irreuocabile, aut reuocabile. Si irreuocabile, puta pendente appellatione, vel lite inter duos super sponsa: alius eorum cum ea per verba de præsenti contraxit, et post inhibitionem non fiet reuocatio: quia ex futuro euentu patebit an valeat matrimonium vel non, scilicet cũ perpetuum impedimentum præcessit necne, sed bene fiet ad tempus separatio, & alia pœnitentia vel pœna imponitur. s. de matri. contract. cõtra interdict. eccle. c. 1. & vlt. Si vero reuocabile sit, distinguo an sit licitum vel illicitum. Si illicitũ, vt quia appel. penden. pars spoliat partem, reuocatur per modũ attentati. de appellatio. bonæ. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendũ. [Et ff. de aq. plu. arc. l. supra. iter. §. officium.] Et sit talis reuocatio & restitutio ex solo iudicis officio: vt lite penden. c. 1. & per totum. [Fit inquam de plano, & sine libello. facit quod not. ff. de interrogat. act. super rubricam.] Tenetur tamẽ duo probare, quod innouatum fuerit, & quòd lite penden. vel appellatione, vt lite penden. per totum. Si vero aliquid attentetur, quod alias esset licitum, vt si quis facit quæ de iure communi sibi competunt, pota appel. pen. collegiũ eligit, vel similia. Si extraiudicialis fuit appellatio [c], talia attentata non reuocantur per modum attẽtati: sed pendent ex euentu futuro. s. de electionib. cum inter. &c. cõsideramus. C. de rei vend. si fuodum. Si autem in iudicio fuerat interposita: hic fuerunt opiniones not. de in integ. restit. c. 2. de iure patro. ex litteris. Dic tamen secundum Gar. quod si lite vel appellatione pendente quia vtitur possessione eo modo quo ante, nil innouans illicitum vel dolosum in præiudicium partis, non habet locum reuocatio per modum attentati: cum nil innouari videatur. 8. q. 4. nonne. Sin circa ipsum fieret innouatio, quod prohibitum est, vt in prædictis iuribus. Si autem dicit aduersarius aliquid immutatum illicite, probet hoc s. eo. bonæ. de iure patrona. ex litteris. alias pendent ex futuro euentu. de rest. in integ. c. 2. nisi prohibitio iudicis ex causa interposita aliud inducat s. de pb. inter cætera. s. de desponsa. impub. ad dissoluendum ff. ne quid in loco publ. l. vlt. Vnde verũ scias, quod si pars appellans aliquid illicitum attentat: eo ipso se indignam facit appellationis beneficio, & procedit iudex a quo appellatũ est, perinde ac si non fuisset appellatum. s. eo. an sit. secundum casum Innocen. Sed redeundo ad textum quæro, si iudex appellationis statim reuocat attentata: postea pronunciet male appellatum, nunquid illa reuocata resumunt vigorem ipso iure? Respondeo non: quia illa reuocatio legitime facta est ad tuitionẽ appellationis, cũ processus in ipsius appellationis contemptum factus fuerit, & ideo tanquam legitime facta, firma & stabilis permanebit. C. de adul. Gracchus. Item illa reuocatio fuit quasi interlocutoria, & sic cum ab ea non fuerit appellatum, transijt in rem iudicatam. s. de elect. cum dilectus. de re iudic. quod ad consultationem. Cum igitur talis reuocatio non pendeat ex euentu appellationis: sed sola dependentia appellationis [d] ad reuocationem sufficiat, vt hic, & s. de iureiurand.

[b] Vt apparet hoc ex eo, quod molestans potuit dici pars quidã habens causã à iudice vel ... appellat. & ego ei offendo, fido me super bono re[...] à quo ... iudex ad quẽ me compellat. Bar. in l. 1. ff. nihil nouari. Phil. Fr[...].

[c] De hac plene tempus de ... ob. ... 3 gl. ... Ioh. And.

[d] Simile in ... c. lib. et ... penden- te. c. 1. & 2. & ... de ord. cog. ... Io. And.

venientes. quicquid de appellatione contingat factum, ipsa pendente fuit legitime reuocatũ. pronunciata igitur appellatione legitima, de nouo iterum procedetur. de accusationibus, qualiter & quando 1. ADDITIO. Nam vt dicit Innocentius de exceptionib. dilecte. nulla est absurditas, si quod male factum est, reuocatur, & illud idẽ legitime repetatur. facit s. de elect. dudũ 2. versi. tandem. de re iudic. ad probandũ s. eo. lib. de elect. si confirmationem. Io. And.

CAP. VIII.

Concertationi [b] † antiquæ finem imponere præsenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus [c] actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis grauatum [d] se reputans, per appellationem legitime ...

† Vide Decium in c. si Romana. & Petrum ... in c. constitutis extra de appellat.

Concertationi.] Primo ponit motiuũ constituentis. Secundo ibi, *Statuimus*. constitutionem, quæ distinguit an per appellationem vel aliter petatur reuocari grauamen. Et secundũ membrum: ibi. *Sed si.* cui determinationẽ interseritibi, *dummodo.*

CASVS. Peruenit ad notitiam meam, quod eps Pictauensis contulit alicui beneficium tanquam vacans, quod dicebam meum, & nõ vacans: & sic dico, quod collatio est facta in præiudiciũ meũ. volo appellare ab illa collatione, an possim? Certe sic, dum tamẽ appellem infra decem dies numerandos à tempore notitiæ meæ: postea non possum appellare. Sed per hoc tñ nõ videor renunciare iuri meo, quin via iuris cõis possim prosequi ius meum, videlicet interdicto vnde vi, vel alia actione, vel etiam manutentionem ipsius beneficij petere. vel potest poni casus in electione hoc modo, Canonici ecclesiæ Pictauensis vno excepto elegerunt quendam simoniacũ. certum est, quod vous poterit appellare: & pro causa appellationis dicere, quod ille est incapax, dummodo appellet infra decem dies. si vero non appellauerit infra decem dies, poterit se opponere, ne talis simoniacus confirmetur, sed amplius non audietur per viam appellationis. Nota primo ex principio capituli, quod altercatio quæ est inter aliquos doctores super decisione alicuius dubij, põt dici concertatio: quia simul pugnat faciendo iacula & rationes: & de hac cõcertatione loquitur præsens capitulum. Nam de hoc fuit concertatio inter doctores antiquos, vtrum ab actibus extraiudicialibus debeat appellari infra decẽ dies. Nota vlterius, quod ab actibus extraiudicialibus potest quis appellare, sed tamen proprie loquendo dr prouocare & nõ appellare. c. cũ sit Romana. eo. tit. in antiquis.

Concertatio quãdoque est inter doctores.

Nota quod ab actibus extraiudicialibus debet appellari intra x. dies, qui currũt a die notitiæ grauaminis, & nõ a die notitiæ actus, vt hic tenet Dñicus de sancto Geminiano: & ponit exemplum. Ponamus, quod epa Pictauensis contulit tibi beneficium quod erat mihi debitum. & ignorabam quod esset mihi debitum, cũ sciebam collationem esse tibi factam, post sciui quod illa collatio fuit facta in meum præiudicium. certum est, quod possum appellare infra decem dies, qui numerantur à die notitiæ grauaminis, quo sciui, quod collatio fuerat facta in meum præiudicium.

Appellandũ est infra decem dies ab actibus extraiudicialibus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Concertationi.*] Qui appellat extra iudiciũ, infra decem dies, ex quo sciuit grauamen, appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed nõ per appellationis remedium. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eius quod notat Ioãnes 2. q. 6. biduum. & Hostien. de appellat. vt debitus. & Inn. s. eo. bonæ. ADDITIO. Et Guil. in Spec. de appellat. §. restat. versic. sed quid dices s. Ioan. And.

c ¶ *Extraiudicialibus.*] siue fiant à iudice, siue à priuato. supra eod. cap. 1.

¶ *Glossa seq. fortificat textum, & ponit opin. Hostien.*

d ¶ *Grauatum.*] Nota quod decretalis ista locum habet in appellatione interposita a grauamine iam illato: secus si ab inferendo, cũ ex probabili causa timetur, & interponitur appellatio. Vnde aduerte, quod infra decem dies appellandum sit à grauamine extra iudicium, allegabatur tali ratione si appellari posset vndecimo die, eadem ratione & centesimo, quod esset absurdum. Præterea si quis velit dicere decurionem legitime non creatum, non auditur, nisi infra legitimum tempus contradicat. ff. de decurionibus, Imperatores. §. fi. & infra id tempus infra quod appellandum est. argumentum C. eod. si qui ad ciuilia. & l. nominationes. 2. q. 6. cap. ei qui. §. nominationes. quod enim tempus in sententijs attenditur, attendi debet & in ijs quibus non profertur sententia. ff. quando appellãdum sit. l. 1. §. quod in sententijs. & 2. q. 6. biduum. Dicebat autem Hostien. in decre. vt debitus. ad finem de appellatio. quod in electionibus ante & post, etiam post decem dies poterit appellari: sed hoc modo: quia si ex legitima causa interponitur appellatio, ne fiat electio, valet: & causa probata irritabitur electio postea secuta. s. de electio. cõsideramus. & s. eod. constitutis 2. alias non reuocabitur: vt supra dixi. c. prox. post electionem & ante confirmationem, appellatur etiã

post

post decem dies ne fiat cõfirmatio. & sic posset intelligi quod not. Innocen. in decret. bonæ. quòd extra iudicium appellatur post decem dies t. cum enim extraiudicialis appellatio nõ sit aliud quàm ad causam prouocatio. s. eodem, cum sit. sicut læsus quandocunque potest lædentem ad iudicium vocari facere: sic eum potest prouocare ad causã extraiudicium appellando: non enim transit grauamen in rem iudicatam sicut sentẽtia, vt s. eod. tit. & lib. Romana §. si vero. In iudicialib' autem actibus vel quasi, necesse est infra decem dies appellari a, & sic intelligitur leges prius inductæ: loquitur enim in electionibus, in quibus decretum decurionum, quod est quasi iudiciale vel præsidis, interponitur. ad hoc ff. quando appellandũ sit. l. 1. Sed decretum canonicorum eligentiũ non est iudiciale vel quasi: immo oĩno extraiudiciale. Expeditum ergo sit per hãc decretalem quòd à grauamine, extra iudicium illato, necesse est infra decem dies appellari: & sic intelligatur s. de electionib. c. 1. & c. vt circa. & c. cupiẽtes. alias appellatio non deuolueret. s. eo. Romana. §. si vero. Iuris autem alia remedia propter hoc non tolluntur, vt sequitur.

pellationis beneficium grauamen illatum desiderauit reuocari, infra decem dies † (postquam sciuerit a) si velit, appellet: post decendium vero eidem aditus non pateat appellandi.

¶ Sed si per contradictionem debitam b, vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamẽ: ei (dummodo medio tempore his non consenserit c †) lapsus decendij non obsistat d.

¶ Idem.

¶ *Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. hoc dicit. Zenze.*

a ¶ *Sciuerit.*] est enim tempus vtile à principio, licet continoũ in progressu. & de hoc plene not. 2. q. 6. anteriorũ. & fit de momento ad momentum computatio, vt ibi. Et intelligo sciuerit, non solum actum illum factum: sed per illum se grauatum. Quid enim si sciui te electum: & post decem dies sciui quòd prius mihi de illo beneficio Papa prouiderat? adhuc infra decem dies à die scientiæ prouocabo: quia modo scio me grauatum. & hoc sonat hæc littera.

ADDITIO. Ad hoc s. eod. lib. de rescrip. c. gratia. Io. And.

b ¶ *Debitam.*] vt si corã superiore excipiatur, vel cassatio petatur: vel his simil.

ADDITIO. Ioannes Monachus ponit exemplum per decretal. licet episcopus. j. de præbend. quando scilicet prouisum est tibi de beneficio qđ possidebam, possum appellare. Item expectare quòd vocer propter possessionem quam habeo. Sit autem secundum eum huius iuris ratio: quia habens plures vias, licet sit sibi præscriptum in vna, vt in via appellandi, non propter hoc præscriptũ est in alia: vt in via contradicendi. ff. de appellat. si expressum. Io. And.

c ¶ *Non consenserit.*] scienter 3 propter ea quæ s. dixi: nil enim tam contrarium consensui, sicut error. ff. de iurisdictione omnium iudicum. si per errorem. & intellige si assenserit etiam tacite. de officio delegati. gratum. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. ex ore. cum suis concordantijs.

d ¶ *Non obsistat.*] optime concordat s. eod. lib. de restitut. in integr. c. 2. [Idem Archidiaconus.]

A ¶ *Ppellatio.*] Quia breue est, non summatur, neq; diuiditur. ¶ Appellans in scriptis nõ tenetur legere appellationem iudici à quo: sed sufficit quòd appellet, vt in littera cõtinetur. hoc dicit. Et secundum aliquos non est necesse exprimere verbum, appello; sed sufficit ostendere chartam iudici à quo.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice cõpetenti, qui tulit aliquã interlocutoriã contra me, à qua appellaui in scriptis ex causa rationabili: & appellationẽ meam redegi in scriptis, quam infra decẽ dies exhibui & præsentaui iudici à quo: sed tamẽ eam nõ legi: vtrum vitietur mea appellatio? Videtur quòd sic: nam iudex tenetur legere sententiam suam: alias sententia sua non valet. c. fi. s. eod. lib. de re iudi. ita videtur, quòd in appellatione requiratur recitatio: & vt appellans legat suam appellationem iudici. Hoc tamen ratione dubitãdi non obstante, dicit Romanus Põtifex, quòd ego appellans nõ teneor legere appellationem iudici à quo: sed si petat duplum appell. debeo ei tradere: si autem non petat, non teneor illi tradere. Ex quo patet, quòd nõ sunt necessaria ista verba, quæ ponũt communiter notarij in instrumentis appellationis, quòd ipse appellãs fecit lecturam. Nota primo, quòd licet iudex à quo, teneatur in iam diffinitiuam legere partibus: ita quòd non sufficit si eam tradat partibus: tñ secus est in appellatione, vt est hic textus. Nota quòd appellatio est interponenda coram iudice a quo: non aũt sufficeret si interponeretur coram aduersario: & hoc verum, si possit haberi tutus accessus ad iudicem; nam secus si quis commode non habeat tutum accessum, vt in cap. si. eo. tit. in antiq. Nota vlterius, quòd appellatio est porrigenda iudici, non appellato quantum ad validandum appellationem: sed quantum ad deuoluendum causam, an sic porrigẽda appellatio? Dic vt in clemen. causam. de elect. Nota finaliter quòd impugnatio & exceptio, quæ non est rationabilis, nõ est admittenda. Dominicus.

CAP. IX.

APpellatio e † quàm in scriptis f iudici g (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis h: non potest ex eo quod coram ipso lecta nõ fuerit, rationabiliter impugnari.

¶ Idem.

¶ *Iudex à quo compellere non potest appellantem à grauamine ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius reuocationem audiendam: qua facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. hoc dicit. Zenze.*

CAP. X.

SI † A IVDI-

¶ *Prima glossa dicit qđ approbet.*

e ¶ *Appellatio.*] Hoc notat Guil. in Specul. eod. tit. §. qualiter autẽ. in princ.

f ¶ *In scriptis.*] sic enim est appellandum ante sententiam: & à sententia ex interuallo. quod dic vt not. s. eod. tit. & lib. cap. 1.

¶ *Glo. seq. vocis. per quæstionem an coram iudice necesse sit appellare.*

g ¶ *Iudici.*] Nota appellandum coram iudice. de hoc per Ioan. 2. q. 6. biduũ. §. adeundi. in glos. 1. & per Bernard. s. eod. suggestum. indistinctè teneas (cum in iudicijs, vel extra à iudice appellatur) coram iudice appellandũ. s. eod. lib. cordi. s. eo. vt debitus. ibi, coram eodem iudice, &c. & hoc si potest ipsius haberi copia & in publico: nõ in hortis vel villa suburbana. 2. q. 6. biduum §. adeundi. vel nisi iustus metus appellantem excuset. s. eod. tit. c. vlt. Si vero sũt plures iudices: dic vt in clemen. eod. tit. si à iudicibus. Io. And.

ADDITIO. Hãc opi. glos. de appellando coram iudice &c. tenet Archid. qui etiã alleg. ff. quando appellan. sit. l. 1. §. dies. & §. si quis. C. eod. tit. in offerendis. in Authen. de appell. §. 1. coll. 4. Recitat tñ opi. Goff. qui dixit quòd appellatio emissa in absentia iudicis bene excusat si non fiat fraudulẽter, vt dixi in decret. suggestum. s. eod. qđ videtur placere Innocen. in decret. dilectus. eod. tit. ad fin. vbi dicit quòd per appellationem etiam factam in absentia iudicis, appellãs est exemptus ab ipsius iurisdictione. tñ ipsi Innocen. placet in decre. si iustus. quod sequitur in glo. Dicit etiam Archid. quòd si bene videatur decret. si duobus. t. respon. in fine, satis demonstrat quòd appellatio non protegit appellantẽ à iudice suo, donec ad ipsius iudicis notitiam perducatur. & idem ibi Pet. de Samp. Io. And.

h ¶ *Proponis.*] & probãs s. de concess. præben. cum super quæstione. ergo vt dixi s. eo. c. 1. non est necesse quòd scriptura appellationis sit authẽtica 4, dummodo possit probari: tutiũ est tamen quòd per notarium de hoc fiat scriptura publica: quia qđ continetur in charta difficile est probare.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

i ¶ *Lecta.*] Videbatur contra arg. eius quod dicitur. s. tit. prox. cap. vlt. in fine cum suis concordan. sicut enim requiritur quòd sentẽtia legatur per iudicem, nec sufficit quòd in scriptis edatur, vt ibi: sic etiam videtur non sufficere quòd appellatio in scriptis edatur, nisi etiam legatur. Sed non tanta solennitas requiritur in appellando, quanta in diffiniendo: alias sequeretur quòd die feriato non posset appellari, sicut nec diffinitiua proferri: & quod appellans haberet sedere & non stare: & hæc sunt falsa. cum ergo decretal. vt debitus. & decretal. cordi. hoc solum requirant, quod assignetur vel exponatur causa probabilis, & in scriptis: assignare autem fit verbis, nutu, testamẽto, vel codicillis. ff. de verb. signi. assignare. [Et institu. de assig. li. per totũ. Io. Mon.] ff. de assigna. lib. l. 1. §. assignare. ergo & in scriptis assignando & porrigendo iudici, satisfactum est iuri. Et facit ad hoc. s. eod. lib. de offi. ordin. si canonici 5. Sicut enim ibi sufficit causam cessationis scribere, & scripturam assignare ei cõtra quem cessatur: sic & hic in appellatione. Sic & olim dabat maritus vxori suæ libellum repudij, quod sufficiebat: licet non legeret: de quo dicitur in procemio decret. probatur hoc etiam 2. q. 6. cap. ei qui. ver. si quis libellos appellatorios ingesserit, & l. biduum. §. adeundi. versic. si quis ipsius. ibi, vt ei libellos daret. Et quod hic de appellationibus dicitur, de exceptionibus intelligo, vt sufficiat illas dari in scriptis: licet nõ legãtur. ad hoc s. de probatio. quoniã cõtra. Io. An.

S ¶ *I à iudice*] Glos. nõ summat. Diuiditur autem istud c. in duas particulas. Prima ponit thema, cuius duo dubia soluit: vtriusque reddẽs rationem: ibi, *Nec coram.* Secunda particula quæ est ibi, *Nisi ad hãc solum:* secundum dubiũ terminat, & declarat. Io. And.

¶ Pro intellectu illius cap. habemus præsupponere, quòd licet iudex non possit reuocare suam sententiam diffinitiuam. l. 2. C. de senten. ex breuic. recitan. potest tamẽ reuocare interlocutoriã sententiam. l. quod iussit. ff. de re iudi. c. cum cessante. eo. tit. in antiq.

Secundo

Marginalia: Primo de Ande, notat hic speciem appellationem iudicialem & extraiudicialẽ, & ponit sex qualitas differentias. Io. And. — Alias, assictus. — Doctores dicunt verũ si iudex extraiudicium iubendo vel faciendo me grauet dicã quòd reuocet si noluerit appellabo. j. eod. c. si à iudice. Item si scriptas falsare denũ. dicas et quòd hoc reuocet offendo me ...; si nolis, appellabo. Io. And. — Et etiam infra illos dies debet fieri adiectio ... in ver. adhærentem. s. c. vt circa. supra eo. li. Philip. Fra. — Et sponte secundũ Archid. alleg. 31. q. 1. non si alii. & qđ ibi nota. Io. And. — De institutione appellationis vide Lapum allegatione 19. incip. an valeat. & allegatione 14. incip. quoniam. — vide Rota decisio. 7. & 78 in nouis. — Quia sic sollemodo ad instrumẽndũ actum propositum. Si autem scriberet ad probandum actum per instrumentũ, scriptura debet esse authentica, secundum glos. Archi. Imola. — Dicit Io. Monachus quòd ista decreta. & illa probant quòd assignare et porrigere idem est quod præsentare. præsentatio vero non requirit lecturam. hoc posuit Archid. & alij concordiam.

Secundo habemus præsupponere, ꝙ appellãs ꝑ appellationẽ eximitur a iurisdictione iudicis á quo appellauit, quantum ad illam causam. cap. Romana. ī. eod. tit.

Casvs Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. qui tulit aliquam interlocutoriam cõtra me, á qua appellaui solemniter, & in scriptis, iuxta tenorem. cap. 1. ī. eod. tit. Officialis fecit me citari vt coram eo cõparerem, facturus fidem de grauamine: an tenear comparere? Respondet ꝙ non, nam iudex debet esse certus, an me grauauerit vel ne. Sed ponamus ꝙ iudex citauit me ad reuocandum interlocutoriam suam, an debeam comparere? Certe sic: & si non cõpaream, & iudex reuocet suam interlocutoriam, poterit contra me procedere tamquã contra contumacem:

ce[a] á quo (propter grauamen[b] quod tibi proponis illatum) appellas, ad docendum te fore grauatum, & ad audiendam reuocationem eiusdem grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cum ipse per se[c] id videre habeat) hoc docere, nec etiam tamquam coram iudice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio) comparere teneris[d]: Nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendã: aliàs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu[e]: poterit extunc libere in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset[f].

¶ Idem.

quia reuocato grauamine est extincta appellatio mea. *Reuocauerit cum effectu.*] & realiter, nõ verbo: & hoc si grauamen sit realiter illatum. Nota primo, ꝙ iudex á quo potest suam interlocutoriã reuocare, & sic est vna differentia inter sententiam diffinitiuam & interlocutoriam. Nota ꝙ si iudex á quo citauit appellantem ad faciendum fidem de suo grauamine, non tenetur appellans cõparere; quia iudex debet cognoscere vtrum appellantem grauauerit: secus si appellans esset citatus ad videndum reuocari grauamẽ; quia tunc teneretur comparere coram iudice á quo. Et si citatio sit facta ad edocendum de grauamine, & videndum reuocare grauamen, tenetur comparere, non ad omnes fines, sed ad videndum fieri reuocationem grauaminis. Nota ꝙ cessante causa finali, cessat effectus: secus est de causa impulsiua. l. 1. §. sexum. ff. de postulando. vbi turpitudo Calphurniæ fuit causa impulsiua prohibitionis mulierum á postulãdo. Item illud intelligitur, ꝙ cessante causa finali cessat effectus, quando est vnica causa finalis: secus si essent plures; quia tunc requiritur cessatio omnium causarum. Institu. de nupt. §. affinitatis. de hoc per doctores in c. etsi Christus. de iureiuran. in antiq. in fine cap.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & exponit.*

a ¶ *Et à iudice.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & Moderni supra eo. cum cessante. Et dic, iudice ordinario, vel delegato: & idem si esset arbiter iuris á quo potest appellari. ī. eo. lib. de offic. deleg. ab arbitris.

Additio. Et Gul. de except. §. viso. versi. sed si iudex. & seq. & corrigit quod not. Ber. supra eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ. versi. eratque parata.

b ¶ *Grauamen.*] secus enim si á sententia diffinitiua, quam iudex reuocare non potest; functus est enim officio suo semel iudicãdo, siue bene, siue male. ff. de re iudic. iudex. ī. de offic. deleg. in litteris. & c. venerabilis. intellige igitur grauamen, siue per interlocutoriã, siue præter interlocutoriam inferatur.

c ¶ *Per se.*] Debet enim esse de facto suo certus. ī. de rescript. ab excommunicato. C. de rescindenda venditione. quisquis. veritas enim causæ appellationis probanda est coram iudice appellationis, vt ī. eod. tit. & lib. Romana. & cap. cum appellationibus. ergo non coram iudice á quo appellatur: saluo eo quod dicitur ī. eod. tit. interposita.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro & contra. soluit, & certis allegatis in contrarium respondet.*

d ¶ *Teneris.*] Quid si compareat, & coram iudice ipso á quo appellauit, de grauamine doceat, nunquid ab appellatione videtur[1] recessisse? Videtur primo ꝙ sic, per decret. ī. de off. deleg. gratum. ī. de testi, cum venisset. in quibus dicitur, ꝙ si appellans post appellationem probationes inducit coram illo a quo appellauerat, appellationi renunciat. Item hæc littera dicit, ꝙ per appellationẽ suspensa sit iurisdictio iudicis. si ergo aliquid facit coram ipso, vt coram iudice, allegat contraria, & sic non auditur. ad hoc ī. eo. sollicitudinem. cum suis concord. contra ī. eod. interposita. vbi dicitur, quòd appellans potest probare, si vult veritatem causæ corã iudice a quo appellat. Sed responderi potest decret. illam locum habere ante appellationem[2]. Satis credo cum per actum istum semper intendat ad iudicis iurisdictionem declinandam[3], quod per hoc appellationi non renunciat. & hoc sonat littera quæ dixit hic, non teneris: non dixit, non potes: & sic etiam soluitur quod dicitur de allegante contraria, cum ista non sint contraria, quæ ad vnum finem tendunt. Et facit quod dixi ī. de reg. iur. nullus pluribus. Ad decretal. gratum. & cap. cum venisset. respondetur, ꝙ illæ probationes fiebant super principali negotio: & ideo bene renunciabat appellationi; quia contrarius sibi: sed hic secus. facit pro hac parte ꝙ iste prouocatus est. ad hoc ff. de cõdi. fur. & ideo. in prin. ī. de excep. cũ inter priorem. & accedant quæ not. 3. q. 3. ca. induciæ 2. §. offeratur. ī. de re iudi. c. inter monasterium. & vtilius videtur negotia tali expediri compendio, quam per exactam subtilitatem lõgo prorogari dispendio. ī. tit. proxi. abbate sane. in fine. præterea legitime tenetur cõparere ad id quod sequitur, & tamen comparẽdo non renunciat appellationi.

[1] Vide Alexandrũ ibid. 3 [illegible] in 4. [illegible] & Decciũ in c. [illegible] in 4. not. [illegible] de offic. deleg.

[2] Hic colligit Dom. ꝙ [illegible] coram iudice á quo [illegible] appellationem [illegible] interpositã [illegible] interposita. Fel.

[3] Hoc est verũ si per viã simplicis informationis agat: secus si agat tanquã coram iudice competente, vt tenet [illegible] Dom. Fel.

e ¶ *Cum effectu.*] effectualiter enim intelligenda sunt verba, vt ī. de cleri. non resid. relatum. cum suis concor. Hinc enim est, quòd non sufficit dicere se paratum reuocare, nisi & reuocet. ad hoc ī. de eo qui mittit in possess. causa rei seruan. c. 1. & ad hoc ī. tit. prox. ad Apostolicæ. versi. eratq; parata. Itẽ si grauamen fuit verbale, reuocatio sufficiat verbalis; si reale, non sufficit verbalis: nisi re etiam reuocetur.

Additio. Idem archid. qui etiam alleg. Ioan. de Deo in suis cauillationibus, rubrica de generalibus exceptionibus. vbi not. quòd non sufficit quòd iudex dicat: ergo reuoco, nisi recedat á grauamine interlocutionis. Io. And.

f ¶ *Non fuisset.*] quia cessante grauamine cessare debet appellatio. ī. eo. cum cessante. Io. And.

¶ *A collatione capituli ad episcopum appellatur, si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XL

A collatione

A Collatione.] Duo facit; quia circa vnum thema distinguit: Primum: ibi, *Non ad ipsum*: Secundum ibi, *Aliàs si.*

¶ Appellans á collatione facta per episcopum & capitulum, debet appellare ad archiepiscopum, si episcopus interfuit vt prælatus; secus si vt canonicus; quia tunc appellatur ad episcopum.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, ꝙ quis potest appellare etiam collatione contributa in præiudicium alterius. c. 1. eod. tit. in antiq. Item habemus secundo præmittere, quòd quis potest appellare post collationem factam, dum tamen appellet infra decem dies numerandos á tempore notitiæ suæ. cap. concertationi. ī. eod. tit. & lib. Item est præsupponendum quod habetur in c. 2. vt lit. pend. istomet libro: vbi dicitur, si duo litigent super beneficio, & moritur possessor, non debet alius surrogari in locum defuncti, donec sit cognitum de iure superstitis, & si fiat collatio, posset superstes appellare ab illa collatione, vel etiam continuata, sed ordinarius poterit defendere ius defuncti.

Casvs. Tu possidebas beneficium quod dicebam ad me spectare, vel esse mihi debitum, vnde feci te conueniri coram iudice competenti: pendente cõtrouersia ista, tu es mortuus: Episcopus Pictauen. & capitulum ad quos communiter spectat collatio illius beneficij cum vacabat, volebant illud conferre: ego hoc videns me opposui ne facerent collationẽ de illo beneficio: nõ obstante mea oppositione ipsi contulerunt beneficiũ. volo appellare ab illa collatione, quæritur ad quẽ debeã appellare, vtrum ad archiepiscopũ, vel ad ipsum episcopũ? Respõdet cũ distinctione, aut eps interfuit collationi vt prælatus, aut interfuit vt simplex canonicus: si interfuit vt prælatus, debeo appellare ad archiepiscopum, vel ad Papam, & nõ ad episcopum; quia tunc appellarem ab eodẽ ad eundẽ: si vero episcopus interfuit vt canonicus, & non vt prælatus, tunc possum appellare ad ipsum episcopum tamquam ad superiorem capituli.

Nota primo, ꝙ á collatione facta vel facienda in præiudicium alicuius, potest appellari, sed propriè dicitur prouocatio. c. cum sit Romana. eod. tit. in antiq. Nota quòd episcopus potest interuenire in capitulo vt canonicus, & tunc habet vocem, & sua vox auget numerũ. Item potest esse in cap. vt prælatus, & tunc non habet vocem. licet Host. dicat, ꝙ repræsentat mediam partem capituli: & ꝙ ipse & vnus canonicus faciũt maiorem partem capituli. de hoc in cap. proposuit. de concel. præb. in antiq. Communis autem opinio doctorum est in contrarium, videlicet ꝙ non habet vocem quando est in capitulo vt prælatus, sed solum habet potestatem cõcludendi secundum maiorem partem capituli. Nota vlterius illud ad qd emanauit præsens capitulum, videlicet quòd cum appellatur á collatione facta communiter per episcopum & capitulum, potest appellari ad ipsum episcopũ si interfuit vt canonicus, quia tunc censetur simplex canonicus, modo capitulum subest episco-

po,& appellandum est ab inferiori ad superiorem. Sed quomodo cognoscemus, quòd episcopus est in capitulo vt prælatus: vel vt simplex canonicus? Doctores hāc materiam tractant in cap. postulastis de concess. præben. Et dicunt quòd si in ecclesia sit statutum, quòd ordinet, vt sit in capitulo vt prælatus, vel vt simplex canonicus, standum est illi statuto: si vero non sit statutum, tunc cognoscetur ex coniecturis: nam si episcopus non tenet primum locum & honorabiliorem, censetur esse in capitulo vt canonicus: si autem præsideat & teneat honorabiliorem locum censetur esse in capitulo vt prælatus.

beneficij [a], quam communiter per episcopum & capitulum in tuum præiudicium [b] factam esse proponis: Non† ad ipsum episcopum (si in ea vt prælatus [c] interfuerit†) sed ad superiorem [d] te oportuit appellare. Aliàs si vt canonicus [e] interfuisset in ea, potuisti [f] appellare licite ad eundem.

¶ Idem.

¶ *Per appellationem interpositam à diffinitiua, reuocari potest interlocutoris principali negotio præiudicans: aliàs non. Io. And.*

a Indultis Io. And. & Pet. de Anc. ad quæstionem an donata ambasiatoribus ac quibus similibus, vel illis à quibus mittuntur. vide Bar. in l. vero. ff. so. ma. & l. secūd. q. §. si ff. ꝑ socio. Fonta.

¶ *Prima gloss. dicit quid approbat.*

a ¶ *A collatione beneficij.*] Hoc notat Hostiensis de excessib. prælato. cap. 1.

Aliàs, interfuit.

Additio. In cap. postulastis. de concess. præben. & forte corrigitur quod ibi not. Innocen. qui dicit de electione episcopi & capituli ad episcopum appellandum: qui licet constituunt vnum capitulum in electione, non tamen in exercenda iurisdictione, forte dixi: quia saluatur, si intellexit iuxta secundum membrum huius distinctionis. Ioan. And.

b ¶ *Præiudicium.*] Aliàs appellare non licet. 2. q. 6. non solent. ꝫ. de elect. cum inter R. ff. de appel. l. 1.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, quærit, & soluit.*

c ¶ *Prælatus.*] quod præsumitur, nisi aliud appareat. Et si quæratur, quomodo constabit an sit ibi vt prælatus, & an sit ibi vt canonicus? Recitari solet ꝫ. de conces. præben. postulastis. Si est in primo loco, & ei primo scribitur, tunc apparet eum esse vt episcopum, vel vt caput. Sed quando sedet, & subscribit post archidiaconum, vel alium, qui ibidem præsit capitulo, tunc patet ipsum ibi esse vt canonicum. ad hoc 17. dist. c. vlt. de maio. & obe. statuimus.

Qualiter cognoscatur an episcopus sit in ecclesia vt episcopus, an vero vt canonicus.

d ¶ *Superiorem.*] Papam vel proximum. ꝫ. eo. tit. dilecti. vlt.

e ¶ *Vt canonicus.*] ꝫ. de conces. præb. postulastis. ꝫ. de præb. cum in ecclesia. ne sede vac. c. 1. cum similibus.

¶ *Glo. seq. alleg. duo similia: & soluit duo dubia.*

f ¶ *Potuisti.*] simi. 17. dist. in. multis. vbi de archiepiscopo appellatur ad synodum, cui tamen præest archiepiscopus. ad idem ff. quando appel. sit. l. 1. §. solent. vbi de ordinario & præside appellatur ad præsidem. Et quod dicit, potuisti: intelligo & debuisti, nisi appellaret ad Papam, cum gradatim sit appellandum. ꝫ. eod. dilecti. Puto tamen quòd si appellans hoc petit, ipse episcopus habeat causam delegare [1], cum satis sit suspectus [2]: ne velit venire contra factū suum, licet id fecerit vt alius, ad instar eius quod dicimus de iudice à quo fuit appellatum; qui efficitur iurisdictionis eius, ad quem fuerat appellatum. de hoc 3. quæst. 7. c. infames. §. item si contra partem. ꝫ. de elect. querelam. in prima glo. & C. de appella. eos. in principio.

1 Concor Inno. & Host. de offi. ord. irrefragabili. Io. And.

2 Vide. ipsi milii Aretinus in c. insuper. extra de testib. & Gemin. and in cap. suasiuit. in 2. oppositione de ele. lib. 6.

L*icet.*] Sunt duo dicta, secundum ibi, *vbi vero.*

Casus. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario, vel delegato: lite inter nos negatiue contestata, tu actor fuisti admissus ad faciendum tuas probationes de & super tuo libello: probationibus factis ego reus proposui exceptionem peremptoriam: puta exceptionem de non petendo: vel aliquam exceptionem peremptoriam, iudex noluit admittere istam exceptionem peremptoriam, & sic me grauauit, ego non appellaui ab ista interlocutoria: hoc facto ipse iudex post renunciationem & conclusionem tulit sententiam diffinitiuam contra me, à qua appellaui. Quæritur nunc, vtrum in causa appellationis possim repetere illam exceptionem peremptoriam, quæ à iudice à quo fuit mihi repulsa? Videtur quòd non: quia transiuit in rem iudicatam: & mihi imputetur quare non appellaui. Hoc tamen non obstante respōdet Romanus Pontifex, quòd illas peremptorias exceptiones possum repetere in negotio principali, & ipsis probatis obtinebo; quia per appellationem fuit causa reducta ad illum statū, in quo erat immediate post litem contestatam, sed non ante. l. ita demum. C. de proc. Sed quid: ponamus quod in causa principali proposui aliquam exceptionem dilatoriam, quæ fuit repulsa, volo illam repetere in causa appellationis: vtrum possim? Respondet ꝙ non; quia in causa appellationis non possunt proponi ea quæ erant proponenda ante litis contestationem, vt d. l. ita demum. sed solum illa quæ erant proponenda post litem contestatam. Et sic intelligitur illud dictum, In causa appellationis non proposita proponam, & non probata probabo. Nota primo ex isto c. bonum argumentum, quòd si actor dicat exceptionem pro parte rei propositam esse impertinentem, iudex super hoc habet interloqui, an illa exceptio perēptoria sit admissibilis vel inadmissibilis: Et ideo est cautela aduocatorū peritorū, dū volūt appellare ab interlocutoria, ꝙ petant interloqui super admissibilitate. Sed cauti iudices obuiant isti cautelæ dicēdo; admittimus illam exceptionem inquantum de iure est admissibilis. Hāc cautelam ponit glos. in c. cum contingat. de officio deleg. in antiq.

Nota quòd si iudex non admisit exceptionem peremptoriam: & pars non appellet ab illa interlocutoria, sed postea appellet a diffinitiua, in causa appellationis poterit illam exceptionem peremptoriam repetere: nec dicitur repulsio transire in rem iudicatam, vt hic est textus. Nota ꝙ exceptionem dilatoriam repulsam in principali causa non potest appellans repetere in causa appellationis.

CAP. XII.

Licet [g] ab interlocutoria (per quam pacti [h], vel præscriptionis, aut alia, principali negotio præiudicans [i], vel iudicium nullum reddens [k], exceptio est repulsa) non [l] fuerit appellatum [m]: si tamē à diffinitiua (quæ postmodū, etiā vltra [n] decendium promulgatur) appellatum ...

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid determinat.*

g ¶ *Licet.*] per appellationem interpositam à diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans, aliàs non. Et determinatur hic alteratio Innocentij & Hostiensis notata per eos supra de re iud. quod ad consultationem. & supra quod met. caus. cap. vlt. & Innocentij opinio approbatur.

h ¶ *Pacti.*] de perpetuo non petendo, vel similis.

i ¶ *Præiudicans.*] quod in peremptorijs regulariter est videre.

Additio. De quibus vide satis ꝫ. eo. lib. de lit. contest. exceptionis. Ioan. And.

k ¶ *Reddens.*] sicut exceptio falsi. ff. de iud. licet. ꝫ. de excep. cū venerabilis. ꝫ. de procu. in nostra. vel exceptio cōtra rescriptum quod ab excomunicato fuerit impetratū. ꝫ. eo. lib. de rescrip. c. 1. cū simil.

l ¶ *Non fuerit.*] secus si à repulsione fuisset appellatum secundo, & succubuisset appellans: quod dic, vt in clemen. eodem tit. cum a repulsione.

m ¶ *Appellatum.*] Et sic videatur transisse in rem iudicatam. ꝫ. de elect. cum dilectus. in fine. de resti. significauerunt, cum simi.

¶ *Glo. seq. quatuor opin. recitat, quarum tertia hic approbatur.*

n ¶ *Vltra decendium.*] Hoc dicit vt maior sit dubitatio. Dicebāt enim quidam, ꝙ si non fluxerat decendium cum appellauit à die interlocutoriæ, tūc reuocari poterat interlocutoria, & repeti exceptio per ipsam reprobata, quasi intelligatur super diffinitiua & interlocutoria appellatum. Et impugnabatur hæc opinio tali modo: Certum est, quòd aliter appellatur ab interlocutoria, quàm à diffinitiua, & etiam a diffinitiua continente plures articulos in vno potest appellari, in alio non: de testa. Raynaldus. cum sim. Et ob hoc dicebant secundi, quòd ex quo appellatum erat à diffinitiua indistincte, omnes exceptiones admissas & nō admissas, siue fuerit interlocutum siue non, siue decem dies fluxerint siue non repetere licebit. [Et videtur hoc satis expressum. ff. de appel. l. 1. §. 1. & vlti. & l. 2. & 3. & ff. quando appel. sit. l. 1. Ex quo enim admittitur ad decēdium super principali, quod est maius, igitur contra interlocutoriam, quod minus est, veritas enim semper est iuuanda. ꝫ. de iureiur. ex litteris. & in clem. sæpe. de verb. sig. præterea iudex appellationis succedit in locum principalis. l. eū apud. ff. iudica. solui. sed interlocutoria non transit in rem iudicatam quo ad iudicem principalis causæ: ergo nec quo ad iudicem appellationis, quin dare possit licentiam exceptionem repetendi. Innocen. vero tenebat opinionem hic approbatam. Host. [Qui hoc prosequitur satis in sum. de senten. §. qualiter proferri debeant sub §. primo, versi. veruntamen si appelletur. Ioan. And.] dicebat, quòd cum secundum leges [3] regulariter ante sententiam non appelletur. [supra eodem super eo 2. C. quorum appel. non reci. l. ante. Ioan. And.] omnia grauamina illata in causa habent releuari per appellationem interpositam à diffinitiua. Sed secundum canones à qualibet interlocutoria, & quolibet grauamine potest appellari, & ideo quantumcunque à diffinitiua appellatur, firma manet interlocutoria, à qua infra decem dies non fuit appellatum.

3 Per quem quis decipi tetur si grauamen ante diffinitiuam illatā per appellationem à diffinitiua reuocari nō possit: sed esse non debet. C. de iis qui ve. ata. l. 1. Io. Monachus.

Additio. Circa secundam opin. prius tactā, dicebat Io. Mon. ante sententiam non est quis læsus, sed in sententiando, cum totus processus ordinetur ad diffinitiuam, & ideo cum læsio consumetur per diffinitiuam, appellatio ab illa interposita suspendit non solum illam, sed etiam ordinata ad illam. Arg. ff. vt leg. noc. caue. l. 1. §. si quis sub conditione. ff. si quis cau. l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. de tut. & ra. distrah. si cum. Ioan. And.

a ¶ Appel-

pellari contingat, potest in appellationis causa ipsum grauamē per interlocutoriam eandem illatum licite per appellationis iudicem emēdari. Vbi vero interlocutoria super eo profertur, quod non parat præiudicium negotio principali, vel iudicium nullum reddit: nisi fuerit appellatum ab ipsa: per appellationem à diffinitiua postea interiectam, grauamen illatū nequaquam poterit reuocari.

a ¶ *Appellari.*] infra decem dies à die sententiæ, vel ex quo sciuit. ff. eo. concertationi.

b ¶ *Emendari.*] sicut enim conclusio facta in principali non parat præiudicium, quo minus noua iura possint in appellationis causa produci. ff. de testi fraternitatis. & de fide instru. inter dilectos. C. de tempo. appel. per hāc. ita nec interlocutoria præiudiciū parat, quo minus vetera iura repeti possint, vt hic. aliàs enim quid prodesset sup diffinitiua appellasse?

c ¶ *Non parat.*] sicut est videre in dilatorijs, vel in condemnationibus expensarum super eo, q̄ in exceptione succubuit: vel propter aliā causam similem.

d ¶ *Vel.*] repete super eo quod non.

e ¶ *Appellatum ab ipsa.*] quid si lata tali interlocutoria iudex statim vult procedere i causa: petit pars cōtra quā lata est interlocutoria, non procedi infra decem dies, vt deliberet an ab ipsa interlocutoria appellare velit necne, quæritur, an sit audienda? & videtur quòd sic: quia beneficium, & c. 28. dist. de his. ad ti. j. de reg. iur. indultum. cum suis concor. ad hoc optime facit. 2. q. 6. anteriorū. vbi dicitur quòd decem dies dantur ad appellandum, vt liceat infra ipsum spacium plenissime deliberare an appellādum ei sit, vel quiescendū: sed iste litigando & procedendo super principali, sic plenissime deliberare non potest. Sol. dico q̄ non est audienda a. & hoc not. Guil. in Specu. tit. de appellatio. §. restat videre. in fin. & est eius ratio: quia quò ad iudicem non transit in rem iudicatā sentētia, & ideo cum possit eam reuocare, non omittat processum. Et in hoc dicit in priuata sua examinatione omnes doctores Bononiæ concordasse. & vide eundē tem rationem, si cōtrarium diceres, nūquam esset litium finis, in qualibet enim interlocutoria, termini assignatione, vel iudicis actu, diceret pars, quiescatis per decem dies, vt deliberem an velim appellare: quod esset absurdum.

f ¶ *Interiectam*] Intelligo etiam si infra decem dies à die ipsius interlocutoriæ a diffinitiua fuerit appellatū propter rationes quas dixi s. in glo. hoc dicit. in principio. Io. And.

g ¶ *Reuocari.*] iudex ergo in quem ex appellationis virtute principale negotium transit, de ijs quæ principale non impediunt, intromittere se non debet.

ADDITIO. Multum ergo est præiudiciale impedire appellationes interponendas ante sententiam. Io. And.

¶ Habes hic [illegible] quid [illegible] interlocutoria [illegible] esse [illegible] quia hoc nō procedit si appelletur à diffinitiua. Domi. Pont.

a De hoc articulo vide Abbatem in [illegible] in [illegible] de appellatio.

a [illegible] Dom. [illegible] & Anch. ne quęque [illegible] partis [illegible] [illegible] appellar & [illegible] pro [illegible] Pontanus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS.
DE VITA ET HONESTATE clericorum.

¶ *Superioribus libris dictum fuit de clericis & personis clericorum: nunc videndum est de eorum vita & honestate: ideo annectit rubricam de vita & honestate clericorum.* ¶ *Opponitur quòd rubrica de vita & honestate clericorum non fuerit bene formata: quia sufficiebat alterum ex istis, dicendo, de vita clericorum: vel de honestate clericorum: quia quicquid attribuitur vitæ, spectat ad honestatem, & quicquid honestati attribuitur, pertinet ad vitam: quia honeste viuere, respicit etiam vitam. arg. in proœ. compil. Greg. & sic habet rubrica superfluitatem, contra id quod Papa protestatur in proœmio huius libri. Sol. dicit Ioan. And. quod Hostien. in summa huius tit. diuisit istam rubricam, per quod intendit docere duo. Primum, qualiter clerici viuere debeant: Secundum, in quibus consistit eorum honestas. Dominicus.*

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.
De vita & honestate clericorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Io. And.*

CAP. I.

Clerici[a], qui clericalis ordinis dignitati[b] non modicum detrahentes† , se ioculatores[c] seu goliardos[d] faciunt, aut bufones[e], si per annum[f] artem[g] illam ignominiosam[h] exercuerint, ipso iure†: si autem tempore breuiori[i], & tertio moniti[k] non resipuerint, careant[l] omni[m] priuilegio clericali.

TITVLVS II.
De clericis coniugatis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Io. And.*

Clerici.] Duo membra distinguit: Secundum membrum prosequitur ibi, *Si autem.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quod clerici dicuntur habere multa priuilegia, de quibus in gloss. s. de biga. cap. vnico.

CASVS. Certum est quod clerici nó debent intendere artibus ignominiosis, vt sunt artes mimorum, ioculatorum, & histrionum. cap. clerici. s. eo. in antiq. Sed ponamus quod aliqui clerici exercuerunt illas artes: puta quia fecerunt in publico spectaculum sui corporis, an sint puniendi aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, quod si clerici exercuerint illas artes per vnum annú: sunt ipso iure, id est, ipso facto absque declaratione iudicis priuati omni priuilegio clericali. Sed ponamus, quod isti clerici non exercuerunt istas artes per vnum annú integrú: sed per minus tempus, forte per spatium sex mensium, an ipso iure perdant priuilegia clericalia? Respondet quod non, sed requiritur quod eps illos monuerit primo, secundo, & tertio, & sic canonice & competenter, & si moniti non desistant ab exercitio illarum artium, episcopus per suam sententiam debebit & poterit illos declarare priuatos omni priuilegio clericali. Nota primo iuncta glo. quod clericatus dicitur esse dignitas. hoc verum, accipiendo dignitatem large pro quadam præeminentia: nam dignitas proprie dicitur quando quis habet præeminentiam supra aliquos, & cum hoc iurisdictionem. Nota vlterius, quod clerici exercentes artes istas de quibus in tex. priuátur omni priuilegio clericali, etiam priuilegio canonis, si quis suadéte diabolo. 17. q. 4. & in hoc sunt ponderanda ista verba, omni priuilegio. Nota insuper, quod clericatus dicitur dignitas. concor. sunt in glo. Nota finaliter casum, in quo clericus priuatur priuilegio clericali absque aliqua monitione. Dominicus de sancto Geminiano.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Clerici.*] Clericus ioculator anno, vel tertio monitus nó desistens, ipso iure perdit priuilegium clericale. Emanauit ad declarationem, & approbationem eorum, quæ de quadam æquitate dicebat Hostiensis supra de sent. excom. perpendimus. in summa eod. tit. §. quis possit. versi. quid. & dicebat bonum esse si Papa hoc determinaret, & tempora limitaret.

b ¶ *Dignitati.*] Nota quod clericatus est dignitas. ad idem 4. dist. denique. vbi de hoc. & de clerici. non residen. c. 3. Si ergo detrahunt dignitati, merito priuilegium perdere debét, quod non personæ, sed dignitati confertur: vt s. de foro compen. si diligenti. & de senten. excommu. contingit.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam contra tales allegat cap. si apud. 23. quæst. 5. Ioan. And.

c ¶ *Ioculatores.*] quasi ioci latores in publicum. s. eod. tit. cum decorem. faciunt enim spectaculum proprij corporis. ad hoc. ff. de ijs qui notan. infam. l. 2. §. si. in occulto tamen vel infirmitatis, vel alterius honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur. & facit quod not. Ioannes de Citharistis, & ijs qui varijs vtútur instrumentis. 86. dist. donare. in 1. glo.

ADDITIO. Et Accur. in præalleg. l. 2. §. fi. ff. de infamib.

d ¶ *Goliardos.*] vulgare Gallicorum.

ADDITIO. A gula forte sic dicti: solent enim esse gulosi, & leccatores. Io. And.

e ¶ *Bufones.*] vulgare Tuscorum.

ADDITIO. Canonistæ tales vocat histriones. 4. q. 1. c. 1. de consec. distin. 2. pro dilectione. & vnde sumpserit originem illud nomen, ponit Valerius lib. 2. c. 1. circa medium. ver. verum. & vide quòd dixi s. eo. clerici. in princi. alias bufo idem est quod rana terrestris. Io. An.

f ¶ *Annum.*] ad hoc s. de hære. cum contumacia. s. de regul. statuimus. in Authen. de sanct. epis. §. interdicimus. coll. 9. & hoc est ius nouum: cum aliás nisi monitione trina præmissa fuerint incorrigibles inuenti, non perdant priuilegium clericale: vt s. de senten. excomm. in audientia. & cap. contingit 2.

g ¶ *Artem.*] Nota actum damnatum appellari artem. sic vsura ars appellatur. 47. distin. sicut 1. & cura animarum. supra de ætate, & qualita. cum sit. in princip. 39. distin. Petrus. & C. de malefi. artem. sic etiam officium procuratoris ars núcupatur. 5. q. 3. quia episcopus. in fine. & magicam artem exercentes. 1. q. 1. Petrus. & C. de malefi. & math. l. 2. & 4. & multis alijs legibus sequentibus. cod. titu. & coqui dicuntur habere artem. de conse. distin. 5. ne tales. Archidiaconus.

h ¶ *Ignominiosam.*] ff. de ijs qui not. infam. l. 2. §. ignominiose. & §. fi. cum ergo talibus ignominiosis artibus clerici intendere non debeant, & mimis, ioculatoribus, & histrionibus. s. eo. clerici. 1. respon. [34. distin. presbýteri. de conse. distin. 5. non oportet 1. C. de epis. & cleri. Authen. interdicimus. secundum Archid. Ioan. And.] Multominus ea exercere debent. ad hoc 44. distin. non liceat. vbi dicitur, quòd non licet clerico tabernam ingredi: multominus tenere. .vilitas ergo vitæ tales non patitur priuilegio gaudere. C. de adult. quæ adulterium. in fine. s. de apostat. cap. 1. 46. distinctio. clericum scurrilem. ne cleri. vel mona. cap. 2.

i ¶ *Breuiori.*] Nota infra annum dici breue tempus: post annum longum, vel vetus. ad hoc 35. q. 8. c. 1. vbi de hoc. & s. de ver. signi. quid per nouale.

k ¶ *Moniti.*] hoc de veteri iure: sed per quem mouebuntur? Dic, quod per suum prælatum vel iudicem, vt supra de senten. excom. in audientia. ibi, si à prælatis suis, &cæt. & c. contingit. secunda ibi, si a tertio.

l ¶ *Careant.*] repete, ipso iure.

m ¶ *Omni.*] hoc dicit: quia multiplex est clericorum priuilegium. quod dic, vt dixi supra eodem libr. de biga. altercationis. vbi idem est verbum.

ADDITIO. Vnde non tenent immunitatem canonis: licet etiam sint in sacris. secúdum Archid. alleg. quod littera indistincte loquitur. & quod illi plus peccant. 5. q. 6. presbyteri. 40. distin. homo. de iureiu. cum quidam. Sed Io. Mona. hic contradicens constitutos in sacris non perdere priuilegium, licet plus peccent: non enim desinunt esse clerici, & clericaliter viuere tenétur propter caracterem impressum. alleg. s. qui cleri. vel vouen. c. 1. & 2. & s. de cleri. cóiug. lane 2. prima placet. Io. And.

Idem dicunt doctores, quod omnes & singuli clerici possunt tales accusare. & excludunt illud cap. ad monachos. cap. duo sunt genera. 12. q. 1. Ioannes.

Illud verbum ponderando dicit Paul. contrarius alijs, quod desistens ab illis artibus recuperat priuilegium. facit textus in Auth. de sanctis epis. §. interdicimus.

Et talem sacris huiusmodi artibus gabellam soluet. Do. Anchar. tamen tex. in l. quæ sunt de fundo instr. in fi. est contrarius huic additioni.

Qualiter hoc possit procedere vide late hic per Philippum Franch.

DE CLERICIS coniugatis.

¶ *Dictum fuit s. tit. proxi. de clericis & eorum vita, verum quia aliqui sunt clerici coniugati, dubitaret aliquis, vtrum amittant priuilegia clericalia: ideo ad nos informandum Romanus Pontifex ponit rubricam de clericis coniugatis.*

C lerici.

C *Lerici.*] Prima pars reseruat clericis cōiugatis duo priuilegia cū certa moderatione. Secundum: ibi, *Et cum.* Secunda reliqua tollit, & etiam prædicta duo, si moderatio non seruetur: ibi, *In cæteris.*

CASVS. Aliquis Titius clericus contraxit matrimonium cū quadam Berta virgine, quæ nō fuerat corrupta, & prius non cōtraxerat matrimoniū cū aliquaquærit, vtrū amittat priuilegia clericalia? Rńdet q sic, exceptis duobus: videlicet quia adhuc retinet priuilegium. cap. si quis suadente. 17. q. 4. Nā si quis verberaret talē clericū, man^e violētas inij ciēdo, incurreret sniam excōicationis: á qua nō posset absolui nisi á Papa, si iniuria esset grauis. Itē aliud priuilegiū retinet, vt nō possit cōueniri corā iudice seculari. Sed vtrum ista sint vera idistincte, vt quilibet clericus cōiugatus gaudeat istis duobus priuilegijs: dum tamen contraxerit cum vnica & virgine? Respōdet q nō, sed præmissa sunt intelligenda, si iste clericus cōiugatus deferat vestes clericales & tōsurā: nam si nō deferret, priuaretur istis duobus priuilegijs, videlicet cap. si quis suadente. & pro suis excessibus puniri posset per iudicē secularē. Sed quid, habemus in l. 2. C. de epis. & cler. & c. fin. ī. de vita & honest. cler. in antiq. q clerici nō debent vexari collectis, tallijs, nec alijs exactionibus, & multa alia priuilegia habent, vt dicit gl. in c. vnico ī. de biga. Vtrū clericus cōiugatus gaudeat istis priuilegijs? Respōdet q nō: ēt posito casu, q deferat habitus clericales: sed istis omnibus est nudatus. Et sic clericus cōiugatus solū retinet duo priuilegia, scilicet priuilegiū cap. si quis suadente. & priuilegium ne conueniatur corā iudice seculari pro delictis. Not. q clericus cōiugatus amittit oīa priuilegia clericalia, exceptis duobus, de quibus in littera. Not. q clericus in minoribus ordinibus cōstitutus potest cōtrahere matrimoniū: secus si esset in sacris ordinibus positus. De hoc habemus rubricā specialē, qui cleri. vel vouen. matrimo. ōtrahere possunt. in antiq. No. q clericus cōiugatus debet deferre habitū clericalē, q cōsistit in duobus. s. in habitu & tōsura: & si nō deferat, oīa priuilegia clericalia pdit, ēt ista duo posita in textu: nā tūc reputatur laicus, & vt laicus pōt puniri. Nota ibi, *Vestes*: q cōiugatus clericus non solū debet deferre habitum clericalem ī veste superiori, sed ēt in inferiori, & alijs. & istud verū: nisi illa vestis sit latens, & nō appareat. & in hoc ponderatur verbū, vestes: aliās si sit indecētia in veste inferiori, censetur laicus, & tanquam laicus pōt puniri, ideo Tholosæ quidā clericus cōiugatus eo q habebat caligas bibertitas, reputatus fuit laicus: & pro crimine tanquam laicus fuit condemnatus, nam fuit laqueo suspensus. Nota q clericus cōiugatus in alijs omnibus priuilegijs reputaī laicus: ideo vt laicus vocatur ad tallias, tributa, exactiones: & alia munera, á quibus eximūtur clerici. Sed vtrū etiam talis clericus cōiugatus possit esse vicarius episcopi? Rńdet q nō: nā iurisdictio ecclesiastica non cadit in laicū. c. 2. de iud. in antiq. & iste clericus cōiugatus, exceptis duobus priuilegijs reputaī laicus.

Nota arg. a cōtrario sensu (quod est fortissimū in iure. cap. cum Apostolica. §. penul. in gl. 1. de his quæ fiunt á pla. in antiq. l. 1. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdict.) q bigamus est priuatus omni priuilegio clericali, ēt istis duobus priuilegijs. Nota q tonsura hic accipitur pro clerica: nam proprie tonsura est illa abscissio capillorum, quæ est in parte inferiori, vt aures pateant: sed clerica est abscissio capillorū in parte superiori, & circuitus abscissionis illorum capillorum vocatur corona.

‡ Vide concilij Trid. sessio. 23 de reformat. cap. 6.

‡ Aliās, retinens.

‡ Vide Alexandrū consi. 8. in 6. vol. & Rot. decisione 102. in nouis.

CAP. I.

Clerici [a] †, qui cum vnicis [b] & virginibus [c] cōtraxerunt [d], si tonsuram & vestes [e] deferant clericales, priuilegium retineant † canonis [f] † ab Innocentio Papa ij. prædecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis [g]. ¶ Et cum (iuxta Parisiense concilium [h]) nullus clericus [i] distringi, aut condemnari debeat á iudice seculari: Præsenti declaramus [k] edicto, huiusmodi clericos coniugatos [l] pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi nō posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare: nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnā viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur [m]) vllatenus condemnari. ¶ In cæteris [n] autem, vel nisi (vt præmittitur) tonsuram, vel † vestes deferant clericales: etiā in præmissis [o] eos gaudere nolumus priuilegio clericali [p].

¶ *Prima glossa summa 1: dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

a ¶ *Clerici.*] Si clericus coniugatus ferat habitū & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: aliās nō. Et fuit tracta de fine cuiusdā extrauagantis, quæ incipiebat, ad quorūdam. Et emanauit ad declarationem eorū, quæ no. 23. dist. clerici. in 1. gl. & eo. tit. c. Ioannes.

b ¶ *Vnicis.*] quia si bigami essent, omni priuilegio clericali exuti essent: nec possent etiam portare tonsuram. ī. eod. lib. de bigamis, altercationis.

c ¶ *Virginibus.*] secus si cum corruptis [1], vel viduis cōtraxissent, & eas cognouissent, vt 33. dist. Valentino. & rationem quare virginitas in mulieribus requiratur quo ad hoc potius quam in viro, quære de biga. debitum, in gl. pen.

1 Ibi quae [illegible] gine, vt no. 32. dist. nemo. Io. An.

¶ *Glo. seq. arg. pro opi. eius & contrariam, quam approbat.*

d ¶ *Contraxerunt.*] Nota pro opi. Hug. & Host. q mulier debeat esse desponsata in virginitate, vnde si primo deflorauit quis mulierē, & postea cum illa contraxit, non videī q promoueri possit. ad hoc 30. q. 5. qualis. vbi de hoc [in gl. 2.] & 32. dist. nemo. Præterea carnis commissio conformitatem designat humanæ diuinæque naturæ quæ per incarnationis mysterium fuit in vtero virginali contracta: oportet ergo q cōsummatio, quæ illud designat, fuerit facta in vtero virginali: quòd si ante illam corrupit, esse non pōt. & bene facit ad hoc 33. dist. maritū. Sed cōtrarium credo [2] secundū Tan. & Gos. q hoc not. in summa huius tit. de biga. §. itē qd si quis. Licet Ber. contrariū not. de cle. coniug. sane [3]. Et Bart. Brixie. in quæstione dominicali, quæ incipit: quis cognouit virginē. Ber. ī. de biga. debitū. in gl. vlt. tam quia non diuisit carnem suam in plures, vt ibi: tum quia sequés matrimoniū fingitur præcessisse, vt ī. qui filij sint legi. tanta.

ADDITIO. Quomodo hanc rationem Host. impugnat, ibi dixi in gloss. per hanc.

2 Et bene gloss. c. debitū. de biga. & Sicu. ibi & in c. sane 1. de cle. coniuga. vide Thol. decisionem q. 119. Fons.

3 Aliās. &

‡ Et ibi plenius scripsi super vlt. gl. rōnes, quas inducit Host. Io. An.

e ¶ *Vestes.*] 21. q. 4. omnis iactantia [in tex. & gloss. 1.] & per totam quæstionem. & ī. de vita & honest. cleric. clerici.

f ¶ *Canonis.*] 17. q. 4. si quis suadente.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

g ¶ *Clericalis.*] huic ergo fauori clericus renunciare nō potest. de sent. excom. contingit. j. de fo. compe. si diligenti. Sed nunquid talis clericus si habebat rescriptum ad vacaturam antequam contraheret, mortua tali vxore, si postea vacat illa præbenda, potest illam petere? Terminauit Barth. Brixi. in principio quæstionū suarū, quæstione quæ incipit, quidam impetrauit. [& est 9. dominicalis,] q non: quia contrahēdo matrimoniū renunciauit per ipsum factū [4] & animū deposuit. [Quasi diceret, habuit pro derelicto. ff. pro derelic. l. 1. & vlt.] Et hoc est verum. Nam tunc etiam perdidisset ius in re: multo fortius ergo ad rem, secundum ea quæ no. ī. eo. c. 1. ad hoc j. de cōces. præb. cap. vlt. [& in clemen. de rescript. gratiæ.] Item cōtrahendo voluit perpetuo adhærere vxori. 31. q. 2. solet ibi, & potest quidem. ī. de condi. appo. cap. vlt. & eligendo alterum de contrarijs, alteri renunciauit. ī. eo. lib. de postu. præla. cap. vnico. in fi. de cle. vt quis duas. ad hoc j. eo. ca. vbi dicit: in cæteris, & cætera.

4 Et facto renunciat quia iuri suo, de iis quæ fiū. à maio. par. cap. ex tot. C. de iure de. impon. l. 2.

h ¶ *Concilium.*] ī. de foro comp. c. 2. quod habetur pro palea. 9. q. 5. cap. 2. Ioan. And.

i ¶ *Clericus.*] cuiuscunque ordinis [5] ī. de indic. cum non ab homine. & patet in cap. de quo fit mentio ī. de foro competen. cap. nullus. Archidiaconus.

5 Etiam prima tonsura aut seruitio ecclesiæ deputan. ca. 2. 11. q. de Anchar. Fons.

¶ *Glos. seq. not. opin. Ioan. approbatam, & contrariam reprobatam ob. & tripliciter soluit.*

k ¶ *Declaramus.*] Ex hoc & superioribus no. approbatam opinionem Ioan. not. 23. distin. clerici. & reprobatam opinionem Barth. Brix. ibi not. qui dicebat, q clericus coniugatus in nullo poterat priuilegio gaudere quantumcunque in habitu & tonsura incederet: quomodo ergo respondebitur ad decret. ī. eo. Ioannes? Triplex est solutio: Prima est, q ex sola delatione tonsuræ sine habitu [supple, & econuerso] non retinet priuilegium. Vel ibi cum vidua vel corrupta contraxerat, vel aliam vxorem habuerat. Vel quia hoc est diuinare, dic tertio & verius, q de alio priuilegio loquitur, & sic concordat, vt j. eod. §. in cæteris autem.

ADDITIO. Si Ioannes (cuius opinionē gl. ista in princ. dixit approbatā) intellexisset q gauderet omnibus priuilegijs, partim approbatur eius opinio, & partim reprobatur in §. cæteris. Triplicem ergo opin. in hoc no. & media hic approbatur, q in omnibus gaudeat incedens vt clericus: & hoc placuit Guil. in Spec. eod. tit. post prin. Secunda, q in nullo. Tertia, q in quibusdam. Io. And.

l ¶ *Coniugatos.*] deferentes tonsurā vel habitum, vt infra dicitur.

m ¶ *Denegatur.*] j. de reg. iur. cum quid. vna cum suis concor. ibi vide de hoc. Ioan. And.

n ¶ *In cæteris.*] vt in priuilegio quod habent, ne vexentur exactionibus vel collectis. C. de epis. & cler. l. 2. ī. de vita & honest. cler. c. vlt. Ioan. And.

o ¶ *In præmissis.*] priuilegio scilicet canonis. Innocentij, & priuilegio concilij Parisien. Io. And.

p ¶ *Clericali.*] & sic intelligatur decret. ī. eo. Ioannes.

a ¶ *Qui pro tempore.*] quasi diceret, istud nõ est ius speciale & personale, quod extinguatur cum persona, immo perpetuũ est. ĩ. de trãs. de cætero. & in alijs archiepiscopis etiam seruãdũ est. s. eod. lib. de offi. ord. Romana. ad fi.

b ¶ *Diffinitiuam.*] quia in appellationibus à diffinitiua, nõ est necesse causam exprimere, vt dixi s. eo. cordi. & sic ibi nõ haberet locũ quod sequitur.

¶ *Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interposita non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.*

¶ Cum autem † ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum, vel suorũ officialium audientia fuerit appellatum: Remen. archiepiscopus (qui pro tempore [a] fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante diffinitiuam [b] sententiam citent [c] partes: nec etiam alijs illam committant, appellationis eiusdem causa probabili, seu legitima non expressa [d].

¶ *Si negetur per appellationem negotium deuolutum, non inhibebit archiepiscopus iudicẽ principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. hoc dicit.*

¶ Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut nõ infra decem dies post interlocutoriam [e], vel diffinitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile [f], sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum, vel eius officialem deuolutum negotium proponatur: ijdem (nisi prius ipsis cõstiterit causam ipsam ad eos to-

¶ *Glossa sequens recitat per quæstionem an arcter citatus contra hoc facto. soluit: dat generalem doctrinam, & remittit.*

¶ De iuris dictione vide Felinum in c. pastoralis. §. quoniam. de rescrip.

c ¶ *Citent.*] & si citauerint, impune nõ paretur. ff. de iu. om. iu. l. vlt. [Nam ius dicẽti extra territorium, vel s. iurisdictionem suam, impune nõ paretur.] Et hoc intelligas vbicũq; quis citatur ab aliquo, & cõstat, q citatus nõ est de iurisdictione citãtis, non tenetur cõparere: nisi causa talis in citatorio exprimatur, p quã apparet illũ iurisdictionem habere, si vera sit illa causa. ff. qui satis. da. cog. l. si vero. [vbi dicitur, q si dubitatur an fideiussor sit locuples, approbari debet: secus si euidenter est locuples.] facit etiam ff. de fer. l. 1. [vbi nõ tenetur venire citatus ad diem feriatam ẽt fauore hominum.] In dubio melius est cõparere. 23. q. 2. c. quid culpatur. ff. de iudi. si quis ex aliena. & adde quod no. 3. q. 2. si episcopus. [in gl. 2.] de acc. veniẽs. [in gl. vlt.]

¶ De hoc est, q iste de iurisdictiõe hoc nõ sit de suo foro, secũdũ Inn. Io. And.

¶ Quis de hoc cũ in iurisdictione nõ habet de hoc exprime ...: hẽat Roma. cõs. 413. p. 1. sed & ... de in ius vocan.

d ¶ *Expressa.*] dupliciter pot intelligi, scilicet q archiepiscopus nisi videat in appellatione expressam probabilem causam, nec citabit, nec committet. Vel dic, [sm Inn.] expressa in citatorio, vel cõmissione: quia in commissione vel citatione exprimet probabilẽ causam ob quã sit appellatum; Sed ? s. eo. tit. si duobus. vbi archiepiscopus causam in citatione nõ expressit: & tamẽ tenuit citatio. Sed illud per illud supplendũ est: [vel nondũ statutũ erat quòd appellaret expressa causa sm Inn.] Vel citare non debet vt hic: si citauerit expressione nõ facta, tenet: vt ibi, q a multa fieri, &c. sm Host. [Allegat de iureiur. quemadmodum. verb. q si post. melius habes de regularibus, ad Apostolicam. Io. And.]

Ad hanc glossam vide omnino Felinũ hic.

¶ *Glossa sequens arguit, declarat, & remittit.*

e ¶ *Interlocutoriam.*] ergo interlocutoria trãsit in rem iudicatam: nisi ab ipsa infra decem dies fuerit appellatũ. s. de electione, cũ dilectus. in fi. quod verum est quò ad partẽ, sed non quò ad iudicem: quod dic vt s. eo. tit. cum cessante. & j. eod. c. vlt.

¶ *Glossa sequens ponit tria exempla.*

f ¶ *Simile.*] vt si dicatur appellationi renũciatũ tacitè, vel expressè. s. de offi. deleg. gratũ. Vel dicatur ex probabili causa nõ appellatũ. j. proximo responso. Vel dicatur non appellatũ in scriptis: eo casu quo debuit in scriptis appellari. s. eo. c. 1. ante ergo q de his constiterit, priorũ iudicum non impediet officium. Io. And.

Exemplũ in diffinitiua de notorio q ad cõsultationẽ. Io. And.

Additio. Vide in Spec. de excep. §. dicto, versi. sed pone, q in causa: vbi soluitur, q opponitur has exceptiones perẽptorias esse differendas post litem contestatã. de quo hic Archidiaconus quasi ad litteram ponens illius verba: & ideo hic decido. Io. And.

g ¶ *Taliter.*] id est talem fuisse appellationẽ, quæ deuoluat negotium: licet forte causa sit falsa, [secundum Inn. & Hostien.]

h ¶ *Ne in causa illa.*] s. quando appellatum est ante sententiam.

i ¶ *Sententiæ.*] s. quando appellatum est à diffinitiua.

k ¶ *Non præsumant.*] primo enim debet de iurisdictione constare: & cognito an sit iudex, exercitium iurisdictionis procedere. s. de rescri. super literis. ad fi. Innocentius.

l ¶ *Minus legitima.*] cum causa non est in iure expressa, ff. de lega. nõ possunt. s. eod. pastoralis. in princ. & hoc arbitrabitur primo iudex an legitima causa sit: & si male arbitraretur, appellari poterit. ff. qui satisd. cog. l. arbitrio. & l. sequen. Si aũt causam in iure expressam negaret esse legitimã, non audietur. ff. de prob. ab ea parte.

¶ Nõ enim omnes suis causis appellationis sunt in iure expressæ. Inn. & ideo ius hoc distinguit s. eod. pastoralis. § quoniam. Io. An.

taliter [g] fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa [h], vel ne ad executionem procedatur sententiæ [i] non præsumant [k].

¶ *Si dicitur ex iniusta causa appellatũ, archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione vt probabili, incipiat cognoscere de causæ veritate. hoc dicit.*

¶ Quòd † si obijciatur ex iniusta causa, seu minus [l] legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere [m], ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera [n].

¶ *Licet dicatur appellatum à diffinitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere ne sententia executioni mandetur. hoc dicit.*

¶ Si autẽ post sententiã in casibus à iure prohibitis [o] (vt pote à sententia sup manifesto, & notorio [p] † crimine, vel de quo [q] quis in iure [r] confessus extitit, promulgata) vel cõsimilibus [s]

Additio. Vel si reprobatam vellet dicere legitimã. Inn. & Host.

m ¶ *Prohibere.*] partibus, vel iudici à quo fuit appellatũ, vel forte tertio deputato forte ad executionem sententiarum.

Additio. Vt adaptetur, intelligendum videtur de interlocutorijs: aliàs melius adaptaretur. §. præced. Io. An.

n ¶ *Vera.*] licet, cũ quo ad cõmissionẽ faciẽdam sufficiat, q probabilis sit causa, vt s. §. cum aũt. probari tñ habet veritas causæ appellationis, nisi se offerens probaturum coram iudice à quo appellauit, non fuerit admissus: vt s. eod. interposita. & dic vt ibi.

¶ Ad intelligentiã §. vide Abbatẽ & Felinũ in c. dilectus el secundo, de rescrip. Decisionẽ Rotæ 11. & 412. ... nouis.

¶ Vide Alexandrũ cõs. 91. volu. 5.

o ¶ *Prohibitis*] multo ergo fortius hoc in nõ prohibitis locum habebit. Argum. à minori. s. de elect. cũ in cunctis.

p ¶ *Notorio.*] in quo non admittitur appellatio. s. eod. cũ sit Romana. & cap. peruenit. & cap. cõsuluit. & dic, notorio per euidentiã rei, vt differat ab eo notorio iuris per confessionem, de quo sequitur.

¶ Quid sit notoriũ, & quotuplex, & quid in eo plus operetur, Abbas consi. 45. lib. 1. Felinus in c. exceptionẽ. de excep. Gramaticus decisione. 1 ...

¶ *Glossa seq. tractat an sola confessio impediat appellare, ponit opinionẽ Azonis, & contrariam quam approbat.*

q ¶ *Vel de quo.*] Non alternatiuam. nam videtur quòd tria concurrere debeant ad hoc, quòd in crimine non debeat appellari, scilicet, quòd sit confessus, testibus conuictus, & argumentis superatus. 2. q. 6. c. ex qui. §. sunt etiam quorum. versicul. nullus. C. quorum appella. non recip. l. 2. & dixit dominus Azo. quòd nisi omnia illa tria concurrant, reseruatur condemnato beneficium appellandi. [Dictum Azonis, quidam intelligunt. cum criminaliter agitur, contraria cum ciuiliter.] Alij dicunt & forte bene, quod confessus in iure, non auditur appellans. si tamen ita sit confessus quòd standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus. & hoc tam in ciuili quam in criminali: nisi vellet allegare se sic errore facti confessum. In quo casu posset appellare, vt suum corrigeret errorem. ff. ad Turpil. l. 1. §. vlti. & hæc opinio per literam satis probatur, quæ disiunctiue loquitur. [Ad hoc facit quia quod quisque sua voce, &c. s. de probationibus, per tuas. C. de non numerata pecunia, generaliter. & pro hoc secunda quæstione 6. quicunque. vbi de hoc.] Nec posset negari crimen per confessionem fore notorium. supra de cohabi. cleri. c. vestra. & in notorio non admittitur appellatio, vt in proxima glo. & no. Ioannes, & Archidiaconus 2. quæst. 6. quicunque. & secunda quæstione prima, in primis.

Intellige Azonẽ, si q est argumentis superatus, post à testibus cõuictus, sed nõ cõfessus appellat. l. si stat cond. C. de prob. Dom. Hippo. in l. repeti. ff. de quæst. & vide Romanũ sing. 29. incipiente, de iure ciuili, per quod limitatur dictum istius glossæ.

Additio. De hoc in Spec. de appel. §. in quibus. post princ. & confes. §. fin. ver. sed nunquid confessus. Io. And.

r ¶ *In iure.*] alias non præiudicaret confessio super crimine. E. de confes. cap. vltim. saluo eo quod habes de exces. prælato. quam sit graue.

s ¶ *Consimilibus.*] s puta, si appelletur ne testamentum aperiatur, vel ne scriptus hæres in possessionem mittatur. [vide secunda q. 6. in summa. & c. ex qui. §. sunt etiam quorum. & §. sequen.] ff. de appella. recip. vel non l. penul. & vltim. supra eod. constitutus 2. vel per contumaciam in non veniendo, vt 24. quæst. 3. de illicita.

¶ In quibus casibus appellare nõ liceat, vide Speculatorẽ in tit. de appel. §. in quibus. commune d. 17. casus. & in glossam in summa 2. q. 6.

Additio.

appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur[a] (postquam cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel nõ appellatio ab eo interposita) inhibere.

¶ *Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionẽ exercere non potest. hoc dicit.*

¶ In alium[b] quoque qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valet occasione huiusmodi[c] iurisdictionem aliquam vendicare.

¶ *Archiepiscopus appellantẽ in alijs causis à iurisdictione episcopi non potest eximere. hoc dicit.*

¶ Cum vero is qui ad Remensem curiam super aliqua[d] causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis alijs ordinarij sui iurisdictioni subijciatur: Remensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionẽ ipsam in alijs impediant, vt ab eiusdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

¶ *Ab episcopis in causis in quibus iurisdictionẽ temporalẽ habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. hoc dicit.*

¶ Debet autẽ ad eos[e], ab episcopis præfatæ prouinciç super causis, in quibus temporalem[f] iurisdictionem exercet, nisi forte de consuetudine[g] †, aut priuilegio, siue iure alio[h] speciali sit appellandum ad alium, appellari.

¶ *Censuram ecclesiasticam in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitime cognito. hoc dicit.*

¶ Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis[i] in appellãtem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus † nisi vocatis[k] partibus, & de appellatione legitime cognito, reuocent[l] aut denuncient esse nullas.

¶ *Ex quo archiepiscopus pronunciauerit male appellatum ante sententiã: statim debet causam ad suffraganeum remittere. hoc dicit.*

¶ Cum autem ad Remensem archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam[m] appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito[n] constiterit eam minus rationabilẽ[o] extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere[p] non postponat.

¶ Idem.

¶ *Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Io. And.*

CAP. IIII.

VT † super[q] appellatione

Additio. Abbas ponebat hic versus istos:
Appellare vetant scelus, excellentia, pallium,
Contemptus, minima res, interdictio facta,
Arbitrium, res quæ perit: & si longus abest. id est prolata. Io. An.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

a ¶ *Mandetur.*] ergo notorius criminosus & cõfessus in iure auditus: appellans cõtra iura superius signata? põt dici, q notorius criminosus appellare põt: sed iudex nõ tenetur appellationi deferre: vt in cõtrarijs. ad idem s. de appel. pastoralis. nisi exprimeret causam rõabilẽ, puta se timore tormentorũ confessum, vt superius dixi, vel per errorem. ff. de cõfes. l. vlt. & pen. aliás ergo anteq̃ superior de appellatione cognoscat & inhibeat, põt iudex sniam exequi, postea nõ. j. eo. non solum.

b ¶ *Alium.*] a ab appellante, appellato, & iudice. iste enim alius non trãstulit ad Archiepiscopũ causam suã: & ideo simpliciter põt aduersariũ corã suo iudice cõuenire, & nõ corã archiepiscopo, cũ nullam habeat potestatẽ in ipsum. de offi. ord. pastoralis. s. e. tit. & lib. Romana. i prin. ad hoc s. eod. cũ teneamur. tales ergo citare nõ põt. quod verum est, nisi iurisdictionem suã impedirent. j. de pœnis. Romana [sm Inn. & Hostien. & de hoc p eos. s. de offi. dele. c. 1. Io. An.

c ¶ *Huiusmodi.*] Cum casus iste non sit expressus i iure. s. de off. iudi. pastoralis.

d ¶ *Aliqua causa.*] in qua tantu est exemptus appellãs à iurisdictione sui iudicis. archiepiscopus ergo in alijs causis in quibus remanet in iurisdictione ordinarij, nullã habet potestatẽ, vt hic dicit. ad hoc s. eo. proposuit. vbi de hoc. licet enim ipse subditus appellans fortassis posset illũ recusare vt suspectum, vt s. e. ad hæc si in vna. archieps tñ de hoc se intromittere nõ hẽt, vt hic.

e ¶ *Eos.*] scilicet archiepiscopos.

f ¶ *Temporalem.*] quam in criminibus per alios exercet: quod dic vt j. eo. lib. ne cleri. vel mona. c. vlt. Et hoc qđ hic dicitur, probabamus olim per decretalẽ. s. de delict. pue. c. 1. vbi de hoc. s. de maio. & obed. solitæ. & ibi ẽt de hoc. & vide quod no. Host. in sum. eo. ti. §. de quo ad quẽ, & ver. sed pone. & ver. seq. [in Spec. eo. tit. § nũc tractemus. in fi. vbi dr in regno Franciæ hoc nõ recipi. Io. And.]

g ¶ *De consuetudine.*] præscripta: aliás non valeret. s. de consuetud. cap. vlt.

h ¶ *Iure alio.*] puta in causa feudi. s. de foro compet. ex trãsmissa. & c. verum. de maio. & obed. solitæ.

Additio. Vel secundum Boat. reseruauit sibi (concedens iurisdictionem temporalem) episcopus ius appellationũ: quod potuit facere. s. de iurepa. præterea. & 18. q. 2. Eleutherius. s. de condi. appo. verum. ff. de pact. in traditionibus. Io. And.

i ¶ *Excommunicationis.*] in hoc sunt ista paria. ad hoc. j. de sentẽ. excom. is cui. in fine.

k ¶ *Vocatis partibus.*] s. eo. cap. §. si vero. nam merita causarũ, &c. C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. & concor. ad hoc s. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum.

l ¶ *Reuocent.*] vel absoluãt, & intelligo hoc verum, vbi periculum no est in mora: quia tunc bene possunt absoluere: & si non possent nullas nunciare vel reuocare. ad hoc s. eo. qua frõte. §. primo. de senten. excom. sacro. ibi, absque periculo, &c. Et j. de senten. excom. venerabilibus. §. sane. Io. And.

m ¶ *Ante sententiam.*] quia aliud si a snia: quia ibi aggreditur iudex statim cognitionẽ principalis negotij. qđ dic vt not. s. e. vt debitus. in gl. penul. Quis aũt habeat exequi sententiam latam per iudicem appellationis, vide quod no. s. de offi. dele. pastoralis. §. præterea.

n ¶ *Cognito.*] legitime scilicet partibus præsentibus: vel altera per contumaciã absente. s. eo. interposita. Io. And.

o ¶ *Minus rationabilem.*] vt quia peccatum fuit in decretalẽ, cordi. vel in decretalẽ, vt debitus. vel causa non est reperta vera. Io. And.

p ¶ *Remittere.*] quid de attentatis? videbis j. eo. no solũ. [de quo hic Inn. & breuius. Host.]

VT *super.*] Pro intellectu huius est præsupponendum illud quod dr in c. non solũ. j. eo. tit. videlicet quòd validitas gestorũ post appellationem ab interlocutoria pendet ab exitu appellationis: ita quod gesta per iudicem a quo, inter appellationem & prohibitionem non retractantur: nisi in fine appellationis, postq̃ fuit dictum bene appellatũ, & male iudicatum.

Casus. Prætendebã te debitorem meum: feci te conueniri coram iudice competenti: qui tulit contra me aliquã interlocutoriam, a qua appellaui: & eum requisiui, vt daret mihi apostolos, id est responsionem: iudex nullos voluit dare apostolos: sed contra me tanquam contra cõtumacem processit: verũ valeat eius processus post appellationem & requisitionẽ apostolorũ, supposito q appellatio sit frustratoria? Respondet Romanus pontifex, q vt facilior habeatur instructio apud iudicem appellationis, præcipit vt iudex à quo, det apostolos: ẽt si appellatio sit frustratoria: aliás suus processus non valeret: vnde si apostolos dedisset, valeret in capitulo, non solum. j. eo. *Requisitus.*] nam à iudice a quo, debens peti apostoli congruo tempore. c. ab eo. j. eo. tit. Not. primo causam propter quam iudex à quo, tenetur dare apostolos parti appellanti: videlicet vt facilior instructio causæ appellationis valeat haberi: ẽt si appellatio sit frustratoria: & dederit iudex à quo, apostolos refutatorios. Nam in apostolis refutatorijs inseritur causa quare fuit appellatum: & quare iudex non detulit appellationi. Nota vlterius q iudex à quo, tenetur dare apostolos si requiratur. Vnde sciendũ q requisitio apostolorũ est necessaria quantũ ad pœnã huius cap. & c. ab eodẽ. j. eod. veruntamen si iudex non fuerit requisitus, non tenetur dare apostolos. Nota insuper principalem effectũ illius capituli: Si iudex à quo requisitus dare apostolos, illos non det, sed in causa ipsa procedat: processus eius erit nullus: & retractabitur p iudicem appellationis: secus si dedisset apostolos: quia tunc non retractaretur eius processus: nisi ille quẽ fecisset post inhibitiones iudicis appellationis.

¶ *Prima glossa tria facit, ponit summam, diuisionem, & quid suppleat.*

q ¶ *Vt super.*] Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Diuidit decretalem in duas partes: in quarum prima ponit ius antiquum, in secunda pœnam iudicis nõ seruantis. Et emanauit

---

† Ad hanc glossam vide Abbatem ad nota. & c. Felinũ, in c. 1. de ol. & re iud. & Romanum singul. 19. incip. de testamento.

† V. de Decium. in c. cum venerabilis de appel. ...

† Præstabile tamen causam ... non defen... (partly illegible)

† Vide Decium. in c. cum venerabilis de foro compet.

† Vide Abbatem in c. qua fronte. de appell.

† Vide glossam in c. 1. de consuetud. lib. 6. & Ruinẽ cons. 119. lib. 4.

† Dicto, nullatenus, quid importet, vide per gl. in clem. 1. de seque. poss. & fruct. ... j.

† Hæc decret. vt sup. olim incipiebat, vt patet. Et nota causam quare iudex debet dare apostolos: quia per illos facilius instruitur causa appellationis. concordan. tex. C. de appel. eos. §. super his.

nauit suppletorie ad decretalem supra eod. cordi.

a ¶ *Causa.*] debet enim apostolis causa appellationis exprimi. & causa delationis vel repensionis. s. eo. c. 1.

b ¶ *Facilior.*] concord. s. eo. lib. de elect. cupientes. §. ad hæc.

c ¶ *Ille.*] Iudex scilicet qñ extra iudiciū appellatur, cōsueuit appellans dicere: & apostolos peto, si sit q apostolos dare possit & debeat.

ac eius causa [a] instructio facilior [b] valeat in processu haberi: districte præcipimus, quòd ille [c] à quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis [d] nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. [e] Si vero non exhibuerit: extunc [f] si forte in causa procedat (nisi appellationi renūciatum [g] fuerit) † eius inualidus & irritus [h] sit processus.

† Non à iudice, & vide quod not. s. eod. cordi. in 4. gl. Io. And.

d ¶ *Constitutione.*] s. eod. tit. cordi.

e ¶ *Requisitus.*] cū debita instantia, loco & tempore congruo: aliàs pœna sequens locum non habet. j. eod. tit. ab eo. 2. responso.

f ¶ *Ex tunc*] id est, ex quo negauit expresse, vel infra tempus debitum negligēter vel maliciose non tradidit. j. e. tit. ab eo. in fine.

† Ante processum iudicis: quia si post renunciaret; illa non valida. Io. And. Pet. de Anc. Fantanus.

Additio. Host. s. eo. cordi. dicit, q si ex quo petiti sunt apostoli, iudex in aliquo procedat antequā sint exhibiti, irritus est processus: allegat hanc decre. & sm hoc deberet exponi, ex tunc: ex quo requisitus fuerit: quod nō placet. & istud, ex tunc, reperitur i decr. ab eo. Io. And.

¶ Clemens quartus.

¶ *Iudex appellationis iniquæ appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, nō fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à diffinitiua, antiqua iura seruentur. Ioan. And.*

CAP. V.

Cum † appellationibus [i] friuolis nec iustitia deferat, nec sit a iudice deferendum [k]: si iudex inferior [l] appellationem minus legitimam non admittat [m], eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas [n]) sine difficultate remittat; eadem die [o] condemnationem faciens expensarum. ¶ Si vero iudex admittat eandem [p], licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari [q] †: quia tamen iudex ipse quantum in se [r] fuit, à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens [s] minus iuste, totius causæ decisio in superioris est potestatem trāsfusa: nec est illi causa de necessitate vlterius remittenda [t]: Saluis ijs, quæ super appellationibus post sententiam in-

† Vide Per. Fusind. in c. de prior. extra de appel. lac. & Cepolam cautela 41.

g ¶ *Renunciatum.*] tacite vel expresse. s. de off. deleg. gratū. de rest. cū venissent. Io. And. [Idem Archidiaconus.]

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

h ¶ *Irritus.*] supposito, q aliàs valeret de iure: puta quia frustratoria esset appellatio cui deferēdū nō est. j. c. prox. [Archid. tenet idē.]

Cum appellationibus.] Prima pars loquitur de appellatione cui nō defertur: Secunda ibi: *Si vero*: de illa cui defertur: Tertia protestatur: ibi, *Saluis*. Io. And.

† Et licet tamquam attentatum debebat reuocari ista tenet Rota eod. tit. decisio. 3. in nouis sed limitat procedere in decisione Rotæ 13. eo. tit. in nouis.

Emanauit istud cap. ad declarationem cap. vt debitus honor. s. eod. tit. in antiq. & c. Romana. s. eo. tit. eiusmet lib. in fin. cap. vbi dicitur, q si iudex appellationis dicat bene iudicatū, & male appellatum, debet partes remittere ad iudicem à quo: & appellantem condemnare in expensis. Istud cap. limitat illa iura: videlicet q intelliguntur quando iudex à quo, non detulit appellationi: quia si detulerit, nō tenetur iudex appellationis facere remissionem, nisi velit.

Casus. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice, qui tulit contra te aliquam interlocutoriā, à qua appellasti: & expressa causa in tua appellatione, quam iudex à quo, sciebat falsam: vel forte illa causa expressa nō erat falsa: sed tamen nō erat rationabilis: Certū est, q iudex à quo, non deferet huic appellationi: nec debet timere, q iudex ad quē, retineat cognitionē causæ principalis: Sed ponamus, q iudex a quo, dedit apostolos reuerentiales vel dimissorios: & sic admisit appellationē; postea iudex appellationis pronunciauit male appellatū, & bene iudicatū, certū est, q debet te appellantē condēnare in expensis. Sed vtrū teneatur remittere causam principalē ad iudicem à quo? Respondet q nō: nā ex quo iudex à quo, detulit appellationi friuolæ, vi abdicasse à se cognitionem causæ principalis, ideo iudex appellationis poterit retinere causam principalē: tamen si velit, remittet ad iudicem a quo. Quando iudex a quo, præsumit appellationē friuolā: non deferat appellationi, sed det appellanti apostolos refutatorios. *Faciens expensarum.*] quæ condemnatio expensarum eadem die fieri debet to l. Paulus. alleg. in gl. vel ēt potest fieri condēnatio expensarum, sicut profertur sñia: nam condemnatio expensarum fit officio iudicis mercenario, quod inhęret actioni, ideo finita actione non durat. Nota primo, q iudex à quo, non debet deferre appellationi friuolæ, quæ interponitur sine causa, vel causa est irrationabilis, aut est falsa, imo si deferat, peccat mortaliter. Nota q cum iudex appellationis pronunciat bene iudicatum & male appellatum, debet remittere negotium principale ad iudicem a quo, quod est verū in alio iudice à Papa: nam Papa posset retinere negotium principale, licet pronunciet bene iudicatum, & male appellatum. Nota vlterius, q iudex appellationis q pronunciauit male appellatū & bene iudicatū, debet appellantem in expensis condemnare, sed condēnatio debet fieri tpe prolationis sñiæ. vel ad minus eadē die: q a expensæ no petuntur, nisi officio iudicis mercenario: quod non potest implorari: nisi durante causa. Et si fiet condemnatio expensarū eadē die, cēr fieri durante instantia: Nam quæ incontinenti fiunt, inesse videntur. l. lecta. ff. si cer. pet. secus de expensis, quæ petuntur ratione contumaciæ, nam illæ petuntur iure actionis in factū descendentis ex edicto, si quis in ius vocatus nō ierit. de quo in l. sancimus. C. de iud. c. 2. de procur. in antiq.

Nota q si iudex à quo, iniuste admittat appellationē, potest iudex appellationis etiam ab initio antequam cognoscat de meritis causæ appellationis retinere causam principalē: & sibi imputet iudex à quo, quare detulit appellationi friuolæ: multo magis si iudex appellationis cognouerit de articulo appellationis poterit retinere cognitionem causæ principalis. Nota finaliter, q ad iudicem ad quē pertinet cognoscere de legitimitate appellationis. ad hoc s. de rescri. dilectus. secūdo, in pri. Dominicus.

† Et tantò: quia culpa alicuius ad debet aliunde plus grauare, quā velit. arg. not. in l. si quis pro. ff. de lega. 1. Anch. licet persona non pigritat iuratam eā honoris sed oneris, ne culpa sua alios grauet. Fontanus.

¶ *Prima glossa summat.*

i ¶ *Cum appellationibus.*] iudex appellationis iniquæ appellātem añ sniam remittere debet ad iudicem principalem, & in expēsis cōdēnare, & hoc si principalis iudex nō detulerat appellationi: sed si detulit, nō fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis a diffinitiua, antiqua iura seruēt. Io. An.

¶ *Glossa sequens reddit causam, & dat simile*

k ¶ *Deferendum.*] habet enim iudex iustitiam imitari. de verb. sig. forus. in fi. & merito nō est deferendum appellationi friuolæ: non enim fuit inuenta, vt esset iniquitatis defensio, sed innocentiæ præsidiū. s. eo. ad nostrā. & c. cū speciali. §. porro. sic & iuramētū, nō fuit inuētū vt esset vinculū iniquitatis. s. eo. lib. de iureiur. c. 1. cū suis concord.

l ¶ *Iudex inferior.*] a quo appellatum fuit ante sententiam.

m ¶ *Non admittat.*] tradere tamen apostolos non est deferre: vt dixi s. eod. cordi.

n ¶ *Canonicas.*] s. eod. vt debitus. & eo. tit. & lib. c. Romana. in fi. hoc verum nisi iudex deferat, vt j. eo. c. 2. in fi.

o ¶ *Eadem die.*] ea enim quæ sñiam concomitantur, eadē die qua principale expediri debent: sicut fructus & expensæ. ff. de re iudi. l. Paulus de hoc 33. q. 9. c. loci. §. quia ergo. alias incipit, his ita. & dicam j. de reg. iur. contra eum.

p ¶ *Eandem.*] scilicet friuolam appellationem.

¶ *Glossa seq. vaci. per quæstionem, & solutionem distinguentem.*

q ¶ *Refutari.*] per hanc literam dico, q si iudex detulit appellationi frustratoriæ, & superior ad quem appellatū fuit, remisit: eo non obstante, q detulerat, q ipse cognoscit ex priori iurisdictione ordinaria, vel delegata quā habebat, & non ex noua demandatione. Si enim ille refutat delationē: ergo ille remanet iudex qualis erat s. Hæc vera, nisi superior hoc expresse ageret, scilicet q delegatum eū ad causam daret: qđ posset, cū ipsius causæ sit iudex, vt sequit.

† Id Archid. alleg. not. § Ian. de rescrip. ab ex commune in gl. 2. Indocte & literam, remittendo. § sequitur. eo enim posset voluntarie remittere: ergo remittit iurisdictio apud eum ad hoc § eo. ex de illa dele quamuis. de prec. & qua. loca hoc erg. in intelligenda est litera, transfusa, quæ sequit. Io. And.

r ¶ *In se.*] Nota pro ijs quæ not. supra de renun. quod in dubijs. & c. vltimo in glo. 2.

s ¶ *Deferens.*] & male. & talis reatus merito debuit ab ipso honorem excludere iudicandi. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de necessitate ergo non fiet ad ipsum remissio. ff. sol. matri. si ab hostibus. §. 1. ff. de pact. l. tres fratres.

Additio. Facit j. de hære. vt commissi. in fine. & c. 2. §. ad hoc. Ioan. Monachus.

¶ *Glossa seq. literam exponit, & dat simile, secundo quæstionem soluit quatuor rationes inducens, sed primam impugnat.*

t ¶ *Remittenda.*] ad ipsum iudicem qui detulit, voluntarie autem posset ipse iudex superior remittere si vellet. & est sim. de renun. c. vlt. Et nota 4. per hanc literam terminatā quæstionem, qua quæritur, an termini assignatio, quā facit iudex à quo appellatum est, habeat vim delationis, vides enim q si detulit, non reassumit iurisdictionem, ēt si frustratoria fuerit appellatio, sed elapso termino assignato, & appellatore negligente, reassumit iudex iurisdictionem.

† Idem hic Archid. Io. And.

s. eod.

§.eo.sæpe. Vel satis posset dici, quòd decre. ista locū habet cum appellans prosequitur: si enim non prosequeretur, tunc non obstante delatione reassumet iudex iurisdictionem per iura prædicta: & per hanc literā quæ dicit supra; appellatore nihilominus, &c. ad hoc facit, quod no. Bernar. de ma. ꝯ. ꝫ inter. eccle. c. 2. in 4. gl. sed probatur id optime p decre. ꝫ. eo. oblatæ. i prin. vbi deferre, & terminū ad prosequēdū assignare, ponūtur vt diuersa. [In dicto c. oblatæ. remissi ad Spe. eo. ti. §. ořc dicamus. in fi. vbi not. quid iuris, si notarius scripsit, q̄ iudex benigne recepit.] Item vi., q̄ aliter debeat mittere appellans, q̄ si delatum est, & aliter q̄n solꝰ terminus est præfixus, q̄d dic vt not. ꝫ. de renun. veniens. in glo. sed non vi., & patet s. eo. sæpe. Item si ꝫ iiuum diceret, iam sequeretur, q̄ omni appellationi deferre tur a interieċtā ab ipso iu re ipsi prosequenti statutus sit terminus. 2. q. 6. ei q. ꝫ. eo. cū sit. & c. ea rone. sicut ergo ius terminū simpliciter statuendo non detulit, & sic de iudice eadem ratione est dicendum. vide Archidi. 2. q. 6. appellatore.

¶ Præsumptione in se de sententia ... Fontanus.

terpositis sunt statuta.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si appellans infra xxx. dies instanter non petit apostolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos nō tradit, sed postea procedit: nō valet eius processus. Io. An.*

CAP. VI.

A Beo [b] qui appellat infra triginta dies [c] instanter [d] apostoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præsumitur † appellationi suæ renunciare appellans, si eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat [e] aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam. ¶ Illud autem quod felicis recordationis Innocentius Papa iiij. prædecessor noster statuendum decreuit [f], vt si is à quo appellatur, apostolos appellanti nō tribuat requisitus, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cum iudex super hoc cum debita instantia loco [g], & tempore congruo requisitus, eos expresse [h] denegat, vel infra præmissum tempus malitiose aut negligenter [i] illi tradere prætermittit.

b ¶ *Ab eo*] Si appellans infra triginta dies instanter non petit apostolos, appellationi renūciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus.

¶ *Glossa seq. allegat concordantias, dicit quod de iure veteri: soluit dubium, & solutionem declarat.*

c ¶ *xxx. dies.*] 2. q. 6. c. ei qui. §. iudicibus. & C. de appel. iudicibus. olim dabātur solū quinque dies. 2. q. 6. ab eo. Et currunt isti dies a die sniæ, vt 10 prædicto. §. iudicibus. & prędicta l. iudicibꝰ. q̄d verū intelligo quando est appellatum infra 2. dies, cum enim nō teneatur quis appellare nisi a tpe sententiæ. ad hoc ꝫ eo. concertationi. pone, q̄ post xxx. dies appelletur: tūc impossibile fuit tēpora à die sniæ cōputari, & tūc puto illos xxx. dies a die sententiæ computari. ad hoc. C. de tēpo. appel. l. 1.

Additio. Determinat ꝫ. & determinatio hoc intendit, q̄ tempora petendorū apostolorū currere incipiunt vna cum tēpore appellationis interponendæ, & sic a tpe sniæ. Et similiter quod not. ff. de excu. tuto. l. quinquaginta. Sic ēt no. io clem. eod. tit. c. 2. in 3. glo. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam à qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam, non reuocantur nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionem debito modo facta attentata fuissent. Ioan. And.*

CAP. VII.

N O N † S O-

Additio. Item iudex pro refrænanda malitia appellantis restringit sibi terminū iuris quod potest. ꝫ. eo. cum sit. ergo non potest dici, q̄ per id illi fauear, cum a sua iurisdictione laxando. ꝫ. de transflat. c. 2. ver. nec q̄. & facit q̄d hic dixi in text. in gl. dubitatur. ad fin. s. q̄stionis. Io. An.

¶ *Glo. seq. reddit rationem diuersitatis, & in fi. quærit, & remittit.*

a ¶ *Statuta.*] est aūt ratio quare aliud in appellationibus a diffinitiua interpositis: quia iuste potuit iudicare iudex, scilicet fm allegata & probata, & iuste posset ipsius contrarium iudex appellationis pronunciare propter nouas probationes. C. de temp. repara. appel. per hanc de testib. fraternitatis. ꝫ. de fide instru. cū Ioannes. & ideo deferendo appellationi a diffinitiua interieċtæ, non potuit increpari iudex: Sed secus in appellatione ante diffinitiuam interposita: q̄a ibi fit querela tm̄ de iniquitate iudicantis, ad hoc ꝫ. eo. interposita. §. vlt. Ao aut si iudex appellationis pronunciet bene iudicatum, & male appellatū: ipse idem vel primus iudex habeat exequi sniam, not. ꝫ. de ofi. deleg. pastoralis. §. præterea in gl. vlt.

Additio. Et vide ꝫ. eo. Romana. §. si. super 1. gl. Io. And.

A *Beo.*] Primo ponit tp̄s petendorum apostolorū: Secūdo declarat capitulū, vt super. ꝫ. eo. Secunda ibi, *Illud aūt.* Dñicus.

Casus. Tu & ego litigabamus corā aliquo iudice: qui tulit aliquā sniam ꝫ te, à qua appellauisti in scriptis, inserta causa rōnabili i tua appellatione, certū est, q̄ teneris petere apostolos iudicis à quo. c. 1. ꝫ. eo. Sed verū teneris petere statim? Respondet q̄ nō: sed illos debes petere instanter & sæpius infra xxx. dies: qui xxx. numerantur a tēpore sniæ latæ, quando fuit appellatum intra x. dies: si autem appellatum fuit post x. dies: tunc isti xxx. dies currunt à tempore secutæ sniæ. l. 2. & 3. C. quō & quando iudex: & non a tempore notitiæ, puta si fuerit lata sniā ꝫ absentem, & appellauit forte x die sniæ post xv. dies. Sed ponamus, q̄ appellans nō petit apostolos? Respondet Romanus Pontifex, q̄ habetur pro non appellāte, & vt renunciare appellationi: ita q̄ iudex à quo, procedat ad vlteriora ac si non esset appellatum. Sed quid, appellans petit apostolos, sed iudex noluit dare? Dictum fuit supra, quòd non valet processus. Sed verum illud sit verū indistincte, posito q̄ semel requisiti fuerint apostoli? Respōdet, q̄ nō: sed debet iudex requiri instanter iteratis vicibus congruo loco & tpe, aliàs perinde est ac si non esset requisitus. Nota primo, q̄ apostoli sunt petendi per appellantem, non per appellatum. Nota secundo q̄ non est necesse, quod apostoli petantur eodem momento temporis quo appellatio interponitur: sed possunt peti ex interuallo: dumtamen infra xxx. dies. & idem not. glo. in clem. 2. eod. titu. quæ incipit: lex dicit, in fine. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

¶ *Glossa seq. allegat duo similia, secundo quærit, arg. pro. & pro hac parte opinionem recitat, & soluit contrarium.*

d ¶ *Instanter.*] sic 100 dist. prīca. ꝫ. de renun. quidam. Quid si q̄s dicat, apostolos peto, & iterum peto, & cū instantia peto. nunquid dicetur instāter petiuisse? Videtur q̄ iterationes illæ habeantur solū pro vna petitione: sicut cū quis dicat, appello, appello: vnica est appellatio 31. q. 2. Lotharius. §. præterea. Consuetudo quæ est optima legum interpres. ꝫ. de cōsue. cū dilectus. interpretatur talē petitionem instantem dici. quod tenet Guli. in Spec. tit. de appel. §. sequitur. ad fin. dicens, q̄ hoc nunquā vidit opponi: & q̄ satisfacit, qui instanter in ipso actu appellandi illos petit. Tu dic [cum Archid.] q̄ debet illos iterū petere, cum textus dicat eos instanter & sæpius petendos. [2. q. 7. si quis erga. exponitur sæpissime. id est ter tio] 2. q. 6. post appellationē. & ꝫ. dicit, cū debita instātia. & ad hoc ꝫ. de senten. exc constitutionē. in fi. hodie dic, vt in cle. eo. tit. quamuis. 1. responsio. Iudex tamen ēt nō petenti apostolus dare debet. C. de appella. quoniam. & melius. l. eos. in fi. 2. q 6 ab eo. Sed licet tūc non det, nō habet locū pœna de qua ꝫ. secundo responso.

Additio. Vide quod dixi post Hostien. ꝫ. cod. cur. is. super ver. præcipimus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obycit, & dupliciter soluit.*

e ¶ *Vadat*] sed nonnunquam arreptū habetur pro appellatione. ꝫ. eo. dileċti filij 1. Forte illud hodie correctū est per decre. vt debitus. de appella. Vel licet habeatur pro appellatione, cū tamen appellatum est verbo, nō habetur pro apostolorum petitione, vt hic. [Idē archidiaconus.] Et fuit hoc statutū, vt facilior instructio per apostolos habeatur. s. eo. vt super. simile est vbi non sufficiat factū: quia requiritur verbum. ꝫ. de eleċt. ecclesia vestra.

Additio. Cū cōcordantis quas ibi dedi super glo. 2. Io. And.

f ¶ *Decreuit.*] supra eod. tit. & lib. vt super. Io. And.

g ¶ *Loco 3.*] quia non cum equitat, vel per viam pergit. & quod dicit, tempore, idest infra dictos triginta dies: vel non de nocte: vel cum est in prandio, vel missa.

h. ¶ *Expresse.*] hoc est aperta vel manifesta rebellio. ad idem ꝫ. de senten. excom. venerabilibus. §. secus.

i ¶ *Negligenter.*] hic dolus & negligentia æquiparantur. & facit ad ea quæ dixi. ꝫ. eo. lib. de eleċt. si compromissarius. Io. And.

N *On solum.*] Hæc est solemnis decreta. & habet materiam vtilem & quotidianam. Sunt duæ partes. prima loquitur de appellatione interieċta à diffinitiua, secunda de interieċta post: ibi, *Illa.* In qualibet harum a suo generali dicto vnus casus excipitur. In prima: ibi, *Exceptis.* In secunda: ibi, *Nisi.* Præmittet quod sit remedium

De intellectu vide Alexandrum consil. 89. in 1. vol. & Imola in cle. 1. de cau. poss. & propriet. vers. notando dictum.

Iterata petitio habetur pro vna sola. vide Felinum in c. ... contra literam de fide instrum.

Et fac. q̄ nos de illo qui vno instanti interdicit soluē. ff. de pigno. actio. & conuenerit in g. h. Io. An.

Adde ad g. l. i. 5 ad. ... quæ appel. in Pe. de Ancha. Fontanus.

dium attentati,& in quo differat ab interdicto vnde vi:cuius differentiam habes per Inn.in c.ex parte.ẽ.de rescrip.de maio.& obed. dilecti.per glo.in clem. 2. vt lite pendente. Dominicus.

¶ Præsupponendum est quod habetur in l.quæ incipit.præses. C. eod.tit. videlicet,ꝙ cum appellatur à diffinitiua,si iudex à quo,aliqua attentauerit, forte exequendo sñiam, vel aliquid innouãdo post sentẽtiam: iudex appellationis ante omnia debet illa cassare & reducere ad primum statũ. Istud c.declarat de quibus attẽtatis intelligit.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram ordinario iudice vel delegato,q; tulit aliquam sententiam contra me, à qua appellaui non illico, sed forte die decima:iudex à quo,aliqua innouauit post sñiam, ante appellationem, & post appellaui, releuatus, & petij vt iudex appellationis reuocaret illa attentata ante appellationem meam:vtrum possit & debeat hoc facere iudex appellationis? Respondet,ꝙ sic:nã ad iudicem appellationis spectat reuocare attentata:et ante appellationem post sententiam,& non solum post appellationẽ. Sed quid de attentatis post appellationem ad interlocutoria:vtrum iudex ad quem,debeat illa reuocare vt attentata,antequam cognoscat de meritis causæ appellationis? Dicit ꝙ non,sed cognito de meritis causæ appellationis,& pronunciato bene appellatum,& ꝙ male fuit interlocutum: reuocabit attẽtata. & hoc verum,nisi attentata de quorũ reuocatione quæritur, fuissent attentata post inhibitiones debito modo factas: quia iudex ad quem,decreuit citationem per quam inhibitum fuit iudici à quo, ne procederet in causa, & si hoc nõ obstãte iudex a quo processit, tunc illa attentata debent reuocari antequam cognoscatur de meritis causæ. Nota primo ꝙ ad officium iudicis ad quem, spectat cassare,reuocare,annullare attẽtata post sñiam diffinitiuam, etiam post appellationem:& hoc priusquam incipiat cognoscere de meritis causæ appellationis,an bene vel male iudicatũ fuerit. Nota ꝙ gesta per iudicem a quo, post appellationem ab interlocutoria non reuocantur:sed remanent in eodem statu, donec sit recognitum de meritis causæ appellationis,videlicet,ꝙ probatũ sit,ꝙ causa inserta in appellatione sit vera. Nota ꝙ iudex appellationis non põt inhibere iudici à quo,ne in principali procedat,quousque constiterit iudici appellationis, ꝙ negotiũ sit ad ipsum deuolutũ: & hoc per instrumentum appellatorium.& hoc verum, loquendo de interlocutoria.cap.Romana.s.eod.tit.& lib.

Allegatum signa.

Non solum [a] innouata post appellationem à diffinitiua [b] sententia interiectam, debent semper (exceptis casibus [c], in quibus iura post sentẽtiam prohibent appellare) ante [d] omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam & appellationem (quæ postmodum infra decendium [e] interponitur ab eadem) contingit [f] innouari, ac si post appellationem eandem innouata [g] fuissent. ¶ Illa vero quæ post appellationem interpositam ante diffinitiuam [h] sententiam innouantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, reuocari non debent:nisi iudex [i] appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam,ex causa probabili fore ad se negotiũ deuolutum [k]) inhibeat canonice iudici à quo appellatũ extitit,ne procedat:tunc enim quicquid [l] post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatũ,est (licet causa [m] eadem non sit vera)

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Non solum.*] innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam,a qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis,etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata vero post appellationem ante diffinitiuam,non reuocantur, nisi primo de veritate constiterit:nisi post inhibitionẽ debito modo factam attentata fuissent. Ortum habuit ista decretalis ex his quæ no. Inn.& Hostien.ẽ.eod.bonæ.de offi.deleg.pastoralis.§.præterea. de excep.dilecti.de elect.dudum 2.& plene per Gar.de elect. cupientes.§.penult.in fine.

b ¶ *A diffinitiua.*] distinguit igitur hæc decre.inter appellationem à diffinitiua & ab interlocutoria interpositã: vt etiam prædicti doctores dicebant:& ratio infra patebit.

¶ *Glossa sequens exemplificat, & rationem reddit, secundo quærit, & distinguendo soluit.*

c ¶ *Casibus.*] vt quia contumax fuit in non veniendo: vel insignis latro:vel criminosus notorius.ad hoc.ẽ.eod.tit. & lib. Romana.§.si aũt.ẽ.eo.propositũ.ĩ.24.q.3.de illicita. & idem in alijs casibus quos habes 2.q.6.ei qui.§.sunt ẽt quorũ. C. quorũ appel.non rec.l.1.2.3.4.5.& 6.ff.de appel.reci.vel nõ l.pen.& vlt.ẽ.eod. cõstitutis 2. in his casibus esset iniquum,ꝙ appellatio executionẽ sententiæ impediret:cũ tali appellationi non sit deferendum,vt in prædictis iuribus.Sed quid dices: pars appellata dicit casum talem esse in quo appellari non potuit:& ideo talis appellationis obtentu reuocationem fieri non debere per modum attentati:appellans contradicit:pone in terminis:dicit enim fuisse vere contumacem in nõ veniendo,appellans negat:quid erit in dubio?fietne reuocatio? Dixit in hac quæstione Gar. [& Ioã.Monac.] fore distinguendum, vtrum pars appellata velit incontinenti probare illam contumaciam: dicens,hodie constat,&c.an dilationes longiores expetat. In primo casu non fiat reuocatio: in secũdo sic. Ad hoc ff.ad exhib. l. 3.§.ibidẽ.de restit.spol.literas.ẽ.eo.lib.de excep pia.ẽ. de testi. veniens 2.ff.vt in poss.leg.l.si is à quo.cũ simi. alias semper contumax negaret se contumacem:& idem in similibus.

Ad hanc glossam per Franchũ hic vide Oldradũ cons. 18.& notata per Baldum in l. addictos.C. de episcopal. audient. & in l.in. C. q̃ à nõ compet. iud.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

d ¶ *Ante omnia.*]& sic non expectabitur euentus litis, vt in proximo casu.Scias tamen, ꝙ de hoc primo cõstare necesse est, scilicet ꝙ fuerit diffinitum & appellatum, & post attẽtatũ: vnde vides ꝙ supra ponit pro constantis scilicet ꝙ sint innouata.Sed contra videtur dicere lex ff.de appel. eum ex causa.quæ dicit, quod extunc reuocabitur qđ factum est per appellationem,cum appellans meliorem sententiam meruerit obtinere:ergo non ante. Sol. Ibi non negatur quin etiam ante reuocari possit [2], quod conceditur per alias leges.ff.nil inn. app.pen.in rub.& nigro,& sic vacat ibi arg. à contrario,sicut & C.de epi.& cleri.l.conuenticulam.

[2] Idem dicit Io. An. Dom. & Phil lip. tenfi. quod illa attentatorum reuocatio pro potest semper ante conclusionem in causa. & vide lnd de illis attentatis in c. dilecti. de maio. & obe. Fontana.

e ¶ *Infra decendium.*] secus si post;quia tunc non teneret appellatio,nec ipsius prætextu fieret attentatorum reuocatio.s.eod. tit. & lib. Romana.§.si vero. Sunt aũt illi dies vtiles a principio, & i progressu cõtinui, & fit ipsorum cõputatio de momento ad momentum.quod dic vt plene no.2.q.6.anteriorum.in gl.1.& 2.

f ¶ *Innouari.*] hic repete,debent ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari,ac si,&c.

¶ *Glossa sequens reddit rationem textus.*

g ¶ *Innouata fuissent.*] Et est ratio;quia sicut post appellationem a diffinitiua nil attentari debet, vt s.1.responso.sic nec pendente termino,quod competit condemnato ad appellãdũ,scilicet vsque ad decem dies. Indultũ enim a iure beneficium,&c.ĩ.de reg. iur. indultum.28.dist de his.in h. [Vnde sicut ius alicui non debet auferri, ita nec spes ad ius ff.vsufruct. quemadmodũ caue. l. si vsusfructus mihi.in prin.ff.de adult si vxor.§.1.] Tunc enim proprie dicit̃ iudicatum,quando infra illud appellari nõ potest.ẽ.de re iud. quod ad cõsultationẽ. Et an hoc habeat locũ in sñia excõicationis,vide qđ dixi ĩ.de senten.excom.venerabilibus.§. porro. & notabatur quod hic dicitur.ff.nil inno. app.pen.l.2. in prin.in 1.gl.ff.de verb.sig.si qua pœna.circa medium.

ADDITIO. ff.de appel.constitutiones.& per Gof.de accu.ad petitionem.Ioan.And.

h ¶ *Ante diffinitiuam.*] scilicet ab interlocutoria vel grauamine. huiusmodi aũt dicti est ratio;quia in casu isto appellatio debet interponi expressa causa probabili.[Et ea alia causa,vel ex nouis, vel nouiter probandis processus impugnari non potest,vt in clem. eo. tit.appellanti.] Nec sufficit causam esse probabilem,nisi sit vera.ĩ. eo.interposita.in prin. Est igitur necesse, ꝙ prius constet de veritate ĩ.In euentum ergo litis scietur an attentata veniant reuocanda nec ne & est simile ẽ.de trigi. fraternitatis. Nec est hoc ius nouũ: immo probatur expresse per antiqua iura, non enim semper Papa in appellationibus ante sententiam interiectis mandat, si est ita,reuocari in irritum,&c.ẽ.de rescrip.significante. & duobus c.seq.ẽ.de iud.exhibita.ẽ.eo.significantibus.cum multis similibus.

ADDITIO. Alleg.Archid.de dilat.c.1.ĩ.eo.sæpe.ver.ꝙ si. & ca. ex parte 2.& quod no.54.dist.quis autem. Io. And.

¶ *Glossa seq. addit alium casum.*

i ¶ *Nisi iudex.*] ponit vnum casum exceptum a primo generali dicto. Alium casum posses addere,quando scilicet iudex ipse detulerat appellationi.ĩ.eo.tit.& lib. cum appellationibus. Io.And.[idem Ioan.Monachus.

[1] Glossam sequitur Cardinalis & procedit etiam si iudex à quo sciret, quod iudex ad quem incepisset cognoscere & in hoc intimasset:quia intimatio sine expressa prohibitione eum nõ ligat. Fontana.

k ¶ *Deuolutum.*] Aliàs inhibere non posset.ĩ.eo.tit.& lib.Romana.§.si vero.& §.seq.

¶ *Glossa sequens recte per quæstionem.*

l ¶ *Quicquid.*] intellige,ꝙ per ipsum iudicem attentari non possit.hoc dico;quia quædam possunt iudices a quibus appellatũ est, sicut est reformare possessionem appellanti cum sibi turbata fuit [1] omittere tamen debet articulum super quo appellatum est.s.eo.tit. cum teneamur.[Vide quod ibi dixi,remittendo etiam ad 7.tales casus,quos colligit Guli.in Spec.2.par.eo.tit.§. pen.] Item si appellans nimis prolixum terminum assignauit, potest moderari. ĩ. eo.cum sit Romana.& cap.consuluit.in fine.

m ¶ *Causa.*] propter quam appellatum extitit.

¶ Glossa

¶ *Glossa sequens tractat quid de attentatis à tertio: & quid de attentatis à parte. In primo membro collige bimembrem distinctionem. ad primum membrum obycit, & dupliciter soluit. In secundo distinguit hoc membrum: aut attentatum est irreuocabile, aut reuocabile, & si reuocabile, aut illicitum, aut licitum. & si licitum, aut appellatio est extraiudicialis, aut iudicialis. in fine quærit, & soluit.*

per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum [a].

¶ Idem.

¶ *Qui appellat extra iudicium, infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed non per appellationis remedium. Io. And.*

a ¶ *Reducendum.*] decretalis ista loquitur in ijs, quæ sunt attentata per iudicem, & hoc apparet ex eo, quod dicitur inhibeat canonice iudici, &c. Si aūt aliquid attentaretur à tertio, id est qui non fuit pars vel iudex in causa illa: attentata non reuocātur per modum attentati à iudice ad quem fuit appellatum, sed per suum proprium iudicem cognito de causa, seruato iuris ordine. ȝ. eo. ti. & lib. Romana. §. in alium. ff. de rei vendicatio. is à quo. non enim præiudicat alijs res inter alios acta. ȝ. de re iudica. quamuis. quod est verum: nisi ille tertius per attentationem illā iurisdictionem iudicis impediret. ȝ. de offic. deleg. c. 1. Non obstat ȝ. eod. bonæ. vbi videtur attentatum à tertio, reuocari per modum attentati: ibi enim fuit generaliter appellatū nequis super possessione, &c. & ideo molestans nō potuit dici tertius, sed potius pars [1] appellata. Alij dicunt, quod illud reducitur in pristinū statum per interdictum vnde vi, nō per modū attentati: & secundum hoc non obstat. Idem & per eadem iura intellige si tertius aliquid attentat lite, relatione, vel consultatione pendente. Hæc tamen omnia de tali tertio intelligas, qui cum parte vel iudice nihil attentat illicitum, nec ab eis causam cœpit habere. [Ad hoc ff. de except. rei iud. si a te. §. fin. in prin. & l. exceptio. Ioā.] alias secus. ȝ. de constitut. cum M. in fine. vt lite penden. ecclesia 2. Si autem aliquid attentetur à parte, aut illud de natura sua est irreuocabile, aut reuocabile. Si irreuocabile, puta pendente appellatione, vel lite inter duos super sponsa: alius eorum cum ea per verba de præsenti contraxit, & post inhibitionem non fiet reuocatio: quia ex futuro euentu patebit an valeat matrimonium vel non, scilicet cū perpetuum impedimentum præcessit necne, sed bene fiet ad tempus separatio, & alia pœnitentia vel pœna imponitur. ȝ. de matri. contract. cōtra interdict. eccle. c. 1. & vlt. Si vero reuocabile sit, distinguo an sit licitum vel illicitum. Si illicitū, vt quia appel. penden. pars spoliat partem, reuocatur per modū attentati. de appellatio. bonæ. ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendū. [Et ff. de aq. plu. arc. l. supra. iter. §. officium.] Et fit talis reuocatio & restitutio ex solo iudicis officio: vt lite penden. c. 1. & per totum. [Fit inquam de plano, & sine libello. facit quod not. ff. de interrogat. act. super rubricam.] Tenetur tamē duo probare, quod innouatum fuerit, & quòd lite penden. vel appellatione, vt lite penden. per totum. Si vero aliquid attentetur, qd alias esset licitum, vt si quis facit quæ de iure communi sibi competunt, puta appel. pen. collegiū eligit, vel similia. Si extraiudicialis fuit appellatio [2], talia attentata non reuocantur per modum attētati: sed pendent ex euentu futuro. ȝ. de electionib. cum inter. &c. cōsiderauimus. C. de rei vend. si fundum. Si autem in iudicio fuerat interposita: hic fuerunt opiniones not. de in integ. restit. c. 2. de iure patro. ex litteris. Dic tamen secundum Gar. quod si lite vel appellatione penden quis vtitur possessione eo modo quo ante, nisi innouans illicitum vel dolosum in præiudicium partis, non habet locum reuocatio per modum attentati: cum nil innouari videatur. 8. q. 4. nonne. Imo circa ipsum fieret innouatio, quod prohibitum est, vt in prædictis iuribus. Si autem dicit aduersarius aliquid immutatum illicite, probet hoc ȝ. eo. bonæ. de iure patrona. ex litteris. aliàs pendent ex futuro euentu. de rest. in integ. c. 2. nisi prohibitio iudicis ex causa interposita aliud inducat ȝ. de pb. inter cetera. ȝ. de desponsa. impub. ad dissoluendum. ff. ne quid in loco publ. l. vlt. Vnde vnū scias, quod si pars appellans aliquid illicitum attentat: eo ipso se indignam facit appellationis beneficio, & procedit iudex a quo appellatū est, perinde ac si non fuisset appellatum. ȝ. eo. an sit. secundum casum Innocen. Sed redeundo ad textum quæro, si iudex appellationis statim reuocat attentata: postea pronunciat male appellatum, nunqd illa reuocata resumunt vigorem ipso iure? Respondeo non: quia illa reuocatio legitime facta est ad tuitionē appellationis, cū processus in ipsius appellationis contemptum factus fuerit, & ideo tanquam legitime facta, firma & stabilis perseueret. C. de adul. Gracchus. Item illa reuocatio fuit quasi interlocutoria, & sic cum ab ea non fuerit appellatum, transiuit in rem iudicatam. ȝ. de elect. cum dilectus. de re iudic. quod ad consultationem. Cum igitur talis reuocatio non pendeat ex euentu appellationis: sed sola dependentia appellationis [3] ad reuocationem sufficiat, vt hic, & ȝ. de iureiuran.

venientes. quicquid de appellatione contingat factum, ipsa pendente fuit legitime reuocatū. pronūciata igitur appellatione legitima, de nouo iterum procedetur. de accusationibus, qualiter & quando 2.

ADDITIO Nam vt dicit Innocentius de exceptionib. dilecte. nulla est absurditas, si qd male factum est, reuocatur, & illud idē legitime repetatur. facit ȝ. de elect. dudū 2. versi. tandem. de re iudic. ad probandū ȝ. eo. lib. de elect. si confirmationem. Io. And.

CAP. VIII.

Concertationi [b] †antiquæ finem imponere præsenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus [c] actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis grauatum [d] se reputans, per ap-

† Vide Decium in c. si Romana. & Petrum de consultatione de appellat.

Concertationi.] Primo ponit motiuū constituentis. Secundo ibi, *Statuimus.* constitutionem, quæ distinguit an per appellatione vel aliter petatur reuocari grauamen. Et secundū membrum: ibi, *Sed si.* cui determinationē interseritibi, *dummodo.*

CASVS. Peruenit ad notitiam meam, quod eps Pictauensis contulit alicui beneficium tanquam vacans, quod dicebam meum, & nō vacans: & sic dico, quod collatio est facta in præiudiciū meū. volo appellare ab illa collatione, an possim? Certe sic, dum tamē appellem infra decem dies numerandos á tempore notitiæ meæ: postea non possum appellare. Sed per hoc tñ nō videor renunciare iuri meo, quin via iuris cōis possim prosequi ius meum, videlicet interdicto vnde vi, vel alia actione, vel etiam manutentionem ipsius beneficij petere. vel potest poni casus in electione hoc modo, Canonici ecclesiæ Pictauensis vno excepto elegerunt quendam simoniacū. certum est, quod vnus poterit appellare: & pro causa appellationis dicere, quod ille est incapax, dummodo appellet infra decem dies. si vero non appellauerit infra decem dies, poterit se opponere, ne talis simoniacus confirmetur, sed amplius non audietur per viam appellationis. Nota primo ex principio capituli, quod altercatio quæ est inter aliquos doctores super decisione alicuius dubij, pōt dici concertatio: quia simul pugnat faciendo iacula & rationes: & de hac cōcertatione loquitur præsens capitulum. Nam de hoc fuit concertatio inter doctores antiquos, vtrum ab actibus extraiudicialibus debeat appellari infra decē dies. Nota vlterius, quod ab actibus extraiudicialibus potest quis appellare, sed tamen proprie loquendo dr̄ prouocare & nō appellare. c. cū sit Romana. eo. tit. in antiquis.

Concertatio quandoque est inter doctores.

Nota quod ab actibus extraiudicialibus debet appellari infra x. dies, qui currit a die notitiæ grauaminis, & nō a die notitiæ actus, vt hic tenet Dñicus de sancto Geminiano: & ponit exemplum. Ponamus, quod eps Pictauensis contulit tibi beneficium quod erat mihi debitum. & ignorabam, quod esset mihi debitum, cū sciebam collationem esse tibi factam, post sciui quod illa collatio fuit facta in meum præiudicium. certum est, quod possum appellare infra decem dies, qui numerantur a die notitiæ grauaminis, quo sciui, quod collatio fuerat facta in meum præiudicium.

Appellandū est infra decem dies ab actibus extraiudicialibus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Concertationi.*] Qui appellat extra iudiciū, infra decem dies, ex quo sciuit grauamen, appellare debet: postea per remedium iuris communis audietur, sed nō per appellationis remedium. Emanauit hæc decretalis ad declarationem eius quod notat Ioānes 2. q. 6. biduum. & Hostien. de appellat. vt debitus. & Inn. ȝ. eo. bonæ.

ADDITIO Et Guil. in Spec. de appellat. §. restat. versic. sed quid dices 2. Ioan. And.

c ¶ *Extraiudicialibus.*] siue fiant á iudice, siue á priuato. supra eod. cap. 1.

¶ *Glossa seq. fortificat textum, & ponit opin. Hostien.*

d ¶ *Grauatum.*] Nota quod decretalis ista locum habet in appellatione interposita a grauamine iam illato: secus si ab inferendo, cū ex probabili causa timetur, & interponitur appellatio. Vnde aduerte, quod infra decem dies appellandum sit á grauamine extra iudicium, allegabatur talis ratio: si appellari posset vndecimo die, eadem ratione & centesimo, quod esset absurdum. Præterea si quis velit dicere decurionem legitime non creatum, non auditur, nisi infra legitimum tempus cōtradicat. ff. de decurionibus, l. imperatores. §. si. & infra id tempus infra quod appellandum est. argumentum C. eod. si qui ad ciuilia. & l. nominationes. 2. q. 6. cap. ei qui. §. nominationes. quod enim tempus in sententijs attenditur, attendi debet & in ijs quibus non profertur sententia. ff. quando appellādum sit. l. 1. §. quod in sententijs. & 2. q. 6. biduum. Dicebat autem Hostien. in decre. vt debitus. ad finem de appellatio. quod in electionibus ante & post, etiam post decem dies poterit appellari: sed hoc modo: quia si ex legitima causa interponitur appellatio, ne fiat electio, valet: & causa probata irritabitur electio postea secuta. ȝ. de electio. cōsiderauimus. & ȝ. eod. constitutis 2. aliàs non reuocabitur: vt supra dixi. c. prox. post electionem & ante confirmationem, appellatur etiā

post

post decem dies ne fiat cõfirmatio.& sic posset intelligi quod not. Innocen. in decret.bonæ.quòd extra iudicium appellatur post decem dies, cum enim extraiudicialis appellatio nõ sit aliud quam ad cautam prouocatio. §. eodem,cum sit.sicut latius quandocunque potest lædere eum ad iudicium vocari facere:sic eum potest prouocare ad causã extraiudicium appellando: non enim transit grauamen in rem iudicatam sicut sentẽtia,vt š.eod. tit & lib.Romana §. si vero.In iudicialib' autem actibus vel quasi, necesse est infra decem dies appellari & sic intelligũtur leges prius statutæ: loquũtur enim in electionibus,in quibus decretum decurionum, quod est quasi iudiciale vel præsidis,interponitur. ad hoc ff. quando appellandũ sit. l.1.Sed decretum canonicorum eligentiũ non est iudiciale vel quasi: immo oĩno extraiudiciale. Expeditum ergo fit per hãc decretalem quòd à grauamine, extra iudicium illato, necesse est infra decem dies appellari:& sic intelligatur š.de electionib.c.1.& c.vt circa.& c.cupiẽtes.alias appellatio non deuolueret.š.eo.Romana. §.si vero.Iurit autem alia remedia propter hoc non tolluntur, vt sequitur.

pellationis beneficium grauamen illatum desiderauit reuocari, infra decem dies † (postquam sciuerit a) si velit,appellet:post decendium vero eidem aditus non pateat appellandi.

¶ Sed si per contradictionem debitam b, vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamẽ: ei (dummodo medio tempore his non consenserit c †) lapsus decendij non obsistat d.

¶ Idem.

¶ *Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. hoc dicit. Zenze.*

a ¶ *Sciuerit.*] est enim tempus vtile à principio, licet continuũ in progressu. & de hoc plene not. 2.q.6.anteriorũ.& fit de momento ad momentum computatio,vt ibi. Et intelligo sciuerit,non solum actum illum factum:sed per illum se grauatum. Quid enim si sciui te electum:& post decem dies sciui quod prius mihi de illo beneficio Papa prouiderat? adhuc infra decem dies à die scientiæ prouocabo:quia modo scio me grauatum.& hoc sonat hæc littera.

ADDITIO. Ad hoc š.eod.lib.de rescrip.c.gratia. Io.And.

b ¶ *Debitam.*]vt si corã superiore excipiatur,vel cassatio petatur: vel his simil.

ADDITIO. Ioannes Monachus ponit exemplum per decretal. licet episcopus.j.de præbend. quando scilicet prouisum est tibi de beneficio qđ possidebam,possum appellare. Item expectare quod vocer propter possessionem quam habeo. Sit autem secundum eum huius iuris ratio:quia habens plures vias, licet sit sibi præscriptum in vna,vt in via appellandi,non propter hoc præscriptũ est in alia: vt in via contradicendi.ff.de appellat.si expressum. Io.And.

c ¶ *Non consenserit.*] scienter 3 propter ea quæ š. dixi: nil enim tam contrarium consensui,sicut error. ff.de iurisdictione omnium iudicum.si per errorem.& intellige si assenserit etiam tacite.de officio delegati.gratum. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. ex ore.cum suis concordantijs.

d ¶ *Non obsistat.*] optime concordat š.eod.lib. de restitut.in integr.c.2. [Idem Archidiaconus.]

A *Ppellatio.*] Quia breue est,non summatur,neq; diuiditur.

¶ Appellans in scriptis nõ tenetur legere appellationem iudici à quo:sed sufficit quod appellet,vt in littera cõtinetur. hoc dicit. Et secundum aliquos non est necesse exprimere verbum,appello: sed sufficit ostendere chartam iudici à quo.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram aliquo iudice cõpetenti, qui tulit aliquã interlocutoriã contra me, à qua appellaui in scriptis ex causa rationabili: & appellationẽ meam redegi in scriptis, quam infra decẽ dies exhibui & præsentaui iudici à quo: sed tamẽ eam nõ legi:verum vitietur mea appellatio? Videtur quod sic:nam iudex tenetur legere sententiam suam: alias sententia sua non valet, c.si.š.eod. lib. de re iudi.ita videtur,quod in appellatione requiratur recitatio:& vt appellans legat suam appellationem iudici.Hoc tamen ratione dubitãdi non obstante,dicit Romanus Põtifex,quod ego appellans nõ teneor legere appellationem iudici à quo: sed si petat duplum appell.debeo ei tradere:si autem non petat,non teneor illi tradere.Ex quo patet,quod nõ sunt necessaria ista verba,quæ ponũt communiter notarij in instrumentis appellationis,quod ipse appellãs fecit lecturam. Nota primo,quod licet iudex à quo teneatur suam diffinitiuam legere partibus: ita quod non sufficit si eam tradat partibus:tñ secus est in appellatione,vt est hic textus. Nota quod appellatio est interponenda coram iudice a quo:non aũt sufficeret si interponeretur coram aduersario:& hoc verum, si possit haberi tutus accessus ad iudicem: nam secus si quis commode non habeat tutum accessum,vt in cap.si.eo.tit.in antiq. Nota vlterius,quod appellatio est porrigenda iudici,non appellato quantum ad validandum appellationem: sed quantum ad deuoluendum causam, an sit porrigẽda appellatio? Dic vt in clemen.cautam.de elect. Nota finaliter quod impugnatio & exceptio, quę non est rationabilis, nõ est admittenda. Dominicus.

C A P. IX.

A Ppellatio e † quàm in scriptis f iudici g (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis h: non potest ex eo quod coram ipso lecta nõ fuerit, rationabiliter impugnari.

¶ Idem.

¶ *Iudex à quo compellere non potest appellantem à grauamine ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius reuocationem audiendam: qua facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. hoc dicit. Zenze.*

C A P. X.

S I † A IVDI-

¶ *Prima glossa dicit qđ approbat.*

e ¶ *Appellatio.*] Hoc notat Guil. in Specul. eod.tit.§.qualiter autẽ. in princ.

f ¶ *In scriptis.*]sic enim est appellandum ante sententiam:& à sententia ex interuallo. quod dic vt not. š.eod. tit.& lib.cap.1.

¶ *Glo.seq.recit. per quæstionem an coram iudice necesse sit appellare.*

g ¶ *Iudici.*]Nota appellandum coram iudice. de hoc per Ioan. 2.q. 6. biduũ. §.adeundi.in glos.1. & per Bernard. s.eod. suggestum. indistincte teneas (cum in iudicijs,vel extra à iudice appellatur)coram iudice appellandũ. š. eod.lib.cordi. š.eo.vt debitus.ibi,coram eodem iudice,&c. & hoc si potest ipsius haberi copia & in publico: nõ in hortis vel villa suburbana. 2.q.6. biduum §.adeundi. vel nisi iustus metus appellantem excuset.s.eod.tit.c.vlti.Si vero sũt plures iudices: dic vt in clemen.eod.tit.si à iudicibus. Io.And.

ADDITIO. Hãc opi.glos.de appellando coram iudice &c.tenet Archid.qui etiã alleg.ff.quando appellan.sit.l.1.§.dies.& §.si quis. C.eod.tit.in offerendis.in Authen.de appell.§.1.coll.4. Recitat tñ opi.Goff.qui dixit quod appellatio emissa in absentia iudicis bene excusat si non fiat fraudulẽter,vt dixi in decret.suggestum.š.eod.qđ videtur placere Innocen.in decret.dilectis.eod.tit.ad fin. vbi dicit quod per appellationem etiam factam in absentia iudicis,appellãs est exemptus ab ipsius iurisdictione.tñ ipsi Innocen. placet in decre. si iustus.quod sequitur in glo.Dicit etiam Archid.quòd si bene videatur decret. si duobus 1.respon. in fine, satis demonstrat quòd appellatio non protegit appellantẽ a iudice suo, donec ad ipsius iudicis notitiam perducatur.& idem ibi Pet. de Samp. Io.And.

h ¶ *Proponis.*]& probãs š. de concess.præben.cum super quæstione. ergo vt dixi š.eo.c.1.non est necesse quòd scriptura appellationis sit authẽtica 4, dummodo possit probari:tutũ est tamen quod per notarium de hoc fiat scriptura publica:quia qđ continetur in charta difficile est probare.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

i ¶ *Lecta.*] Videbatur contra arg.eius quod dicitur.š.tit.prox.cap. vlt.in fine cum suis concordan.sicut enim requiritur quod sententia legatur per iudicem,nec sufficit quod in scriptis edatur,vt ibi: sic etiam videtur non sufficere quod appellatio in scriptis edatur,nisi etiam legatur. Sed non tanta solennitas requiritur in appellando,quanta in diffiniendo:aliàs sequeretur quod die feriato non posset appellari, sicut nec diffinitiua proferri: & quod appellans haberet sedere & non stare:& hæc sunt falsa.cum ergo decretal.vt debitus.& decretal.cordi.hoc solum requirant,quòd assignetur vel exponatur causa probabilis,& in scriptis:assignare autem fit verbis, nutu, testamento,vel codicillis.ff.de verb.signi.assignare.[Et Instit.de assig.li. per totũ. Io.Mon.]ff.de assigna.lib.l.1.§. assignare. ergo & in scriptis assignando & porrigendo iudici, satisfactum est iuri. Et facit ad hoc.s.eod.lib.de offi.ordin.si canonici 5. Sicut enim ibi sufficit cautam cessationis scribere,& scripturam assignare ei cõtra quem cessatur:sic & hic in appellatione.Sic & olim dabat maritus vxori suæ libellum repudij,quod sufficiebat:licet non legeret:de quo dicitur in procemio decret. probatur hoc etiam 2. q.6. cap. ei qui. ver.si quis libellos appellatorios ingesserit,& l.biduum.§.adeundi. versic.si quis ipsius.ibi, vt ei libellos daret.Et quod hic de appellationibus dicitur,de exceptionibus intelligo,vt sufficiat illas dari in scriptis:licet nõ legãtur.ad hoc š.de probatio.quoniã cõtra.Io.An.

S *i à iudice*] Glos.nõ summat.Diuiditur autem istud c. in duas particulas. Prima ponit thema,cuius duo dubia soluit: vtriusque reddẽs rationem:ibi, *Nec coram.* Secunda particula quæ est ibi, *nisi ad hãc solum:* secundum dubiũ terminat,& declarat. Io.And.

¶ Pro intellectu istius cap.habemus præsupponere, quòd licet iudex non possit reuocare suam sententiam diffinitiuam.l.2. C.de senten.ex breuic.recitan.potest tamẽ reuocare interlocutoriã sententiam.l.quod iussit.ff.de re iudi.c.cum cessante.eo.tit. in antiq.

Secundo

[Margin notes, left:] ¶ Istis de Ant. not... in iudiciis ... Alias,[illegible] ... Doctores dicunt verũ si index ... appellabo ... Io.And. ... Et etiam infra illos dies debet fieri adhęsio ... Et sponte secundũ Archid. alleg. ...

[Margin notes, right:] De insinuatione appellationis vide Lapum ... ¶ vide Rotę decisio. 7 & decisione 70 in nouis. ¶ Quia sit ... ¶ Dicit Io.Mona. ...

Secundo habemus præsupponere, q̃ appellãs p appellationẽ eximitur à iurisdictione iudicis à quo appellauit, quantum ad illam causam. cap. Romana. ĩ. eod. tit.

Casus. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. qui tulit aliquam interlocutoriam cõtra me, à qua appellaui solemniter, & in scriptis, iuxta tenorem cap. 1. ĩ. eod. tit. Officialis fecit me citari vt coram eo cõparerem, facturus fidem de grauamine: an tenear comparere? Respondet q̃ non, nam iudex debet esse certus, an me grauauerit vel ne. Sed ponamus q̃ iudex citauit me ad reuocandum interlocutoriam suam, an debeam comparere? Certe sic: & si non cõpaream, & iudex reuocet suam interlocutoriam, poterit contra me procedere tamquã contra contumacem: quia reuocato grauamine est extincta appellatio mea.

ce[a] à quo (propter grauamen[b] quod tibi proponis illatum) appellas, ad docendum te fore grauatum, & ad audiendam reuocationem eiusdem grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cum ipse per se[c] id videre habeat) hoc docere, nec etiam tamquam coram iudice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio) comparere teneris[d]: Nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendã: aliàs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu[e]: poterit extunc libere in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset[f].

Reuocauerit cum effectu.] & realiter, nõ verbo: & hoc si grauamen sit realiter illatum. Nota primo, q̃ iudex à quo potest suam interlocutoriã reuocare, & sic est vna differentia inter sententiam diffinitiuam & interlocutoriam. Nota q̃ si iudex à quo citauit appellantem ad faciendum fidem de suo grauamine, non tenetur appellans cõparere; quia iudex debet cognoscere vtrum appellantem grauauerit: secus si appellans esset citatus ad videndum reuocari grauamẽ; quia tunc teneretur comparere coram iudice à quo. Et si citatio sit facta ad edocendum de grauamine, & videndum reuocare grauamen, tenetur comparere, non ad omnes fines, sed ad videndum fieri reuocationem grauaminis. Nota q̃ cessante causa finali, cessat effectus: secus est de causa impulsiua. l. 1. §. sexum. ff. de postulando. vbi turpitudo Calphurniæ fuit causa impulsiua prohibitionis mulierum à postulãdo. Item illud intelligitur, q̃ cessante causa finali cessat effectus, quando est vnica causa finalis: secus si essent plures; quia tunc requiritur cessatio omnium causarum. Institu. de nupt. §. affinitatis. de hoc per doctores in c. etsi Christus. de iureiuran. in antiq. in fine cap.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & exponit.*

a ¶ *Si à iudice.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & Moderni supra eo. cum cessante. Et dic, iudice ordinario, vel delegato: & idem si esset arbiter iuris à quo potest appellari. ĩ. eo. lib. de offic. deleg. ab arbitris.

Additio. Et Gul. de excep. §. viso. versi. sed si iudex. & seq. & corrigit quod not. Ber. supra eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ. versi. eratque parata.

b ¶ *Grauamen.*] secus enim si à sententia diffinitiua, quam iudex reuocare non potest; functus est enim officio suo semel iudicãdo, siue bene, siue male. ff. de re iudic. iudex. ĩ. de offic. deleg. in litteris. & c. venerabilis. intellige igitur grauamen, siue per interlocutoriã, siue præter interlocutoriam inferatur.

Vide Alexandri obs. [illegible] & Decid. [illegible] de offic. deleg.

c ¶ *Per se.*] Debet enim esse de facto suo certus. ĩ. de rescript. ab excommunicato. C. de rescindenda venditione. quisquis. veritas enim causæ appellationis probanda est coram iudice appellationis, vt ĩ. eod. tit. & lib. Romana. & cap. cum appellationibus. ergo non coram iudice à quo appellatur: saluo eo quod dicitur ĩ. eod. tit. interposita.

¶ *Glo. seq. quærit. arg. pro & contra. soluit, & certis allegatis in contrarium respondet.*

[illegible]

d ¶ *Teneris.*] Quid si compareat, & coram iudice ipso à quo appellauit, de grauamine doceat, nunquid ab appellatione videtur recessisse? Videtur primo q̃ sic, per decret. ĩ. de off. deleg. gratum. ĩ. de test. cum venisset. in quibus dicitur, q̃ si appellans post appellationem probationes inducit coram illo à quo appellauerat, appellationi renunciat. Item hæc littera dicit, q̃ per appellationẽ suspensa sit iurisdictio iudicis. si ergo aliquid facit coram ipso, vt coram iudice, allegat contraria, & sic non auditur. ad hoc ĩ. eo. sollicitudinem. cum suis concord. contra ĩ. eod. interposita. vbi dicitur, quòd appellans potest probare, si vult veritatem causæ corã iudice à quo appellat. Sed responderi potest decret. illam locum habere ante appellationem[2]. Satis credo cum per actum istum semper intendat ad iudicis iurisdictionem declinandam[3], quod per hoc appellationi non renunciat. & hoc sonat littera quæ dixit hic, non teneris: non dixit, non potes: & sic etiam soluitur quod dicitur de allegante contraria, cum ista non sint contraria, quæ ad vnum finem tendunt. Et facit quod dixi ĩ. de reg. iur. nullus pluribus. Ad decretal. gratum. & cap. cum venisset. respondetur, q̃ illæ probationes fiebant super principali negotio: & ideo bene renunciabat appellationi; quia contrarius sibi: sed hic secus. facit pro hac parte q̃ iste prouocatus est. ad hoc ff. de cõdi. fur. & ideo. in prin. ĩ. de excep. cũ inter priorem. & accedant quæ not. 3. q. 3. ca. induciæ 2. §. offeratur. ĩ. de re iudi. c. inter monasterium. & vtilius videtur negotia tali capere diri compendio, quam per exactam subtilitatem lõgo prorogari dispendio. ĩ. tit. proxi. abbate sane. in fine. præterea legitime tenetur cõparere ad id quod sequitur, & tamen comparẽdo non renunciat appellationi.

Hoc est [illegible]

e ¶ *Cum effectu.*] effectualiter enim intelligenda sunt verba, vt ĩ. de cleri. non resid. relatum. cum suis concor. Hinc enim est, quòd non sufficit dicere se paratum reuocare, nisi & reuocet. ad hoc ĩ. de eo qui mitti in possess. causa rei seruan. c. 1. & ad hoc ĩ. tit. prox. ad Apostolicæ. versi. erantq; parata. Itẽ si grauamen fuit verbale, reuocatio sufficiat verbalis: si reale, non sufficit verbalis: nisi re etiam reuocetur.

Additio. Idem archid. qui etiam alleg. Ioan. de Deo in suis cauillationibus, rubrica de generalibus exceptionibus. vbi not. quòd non sufficit quòd iudex dicat; ergo reuoco, nisi recedat à grauamine interlocutionis. Io. And.

f ¶ *Non fuisset.*] quia cessante grauamine cessare debet appellatio. ĩ. eo. cum cessante. Io. And.

¶ Idem.

¶ *A collatione capituli ad episcopum appellatur, si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XI.

A COLLATIONE

A *Collatione.*] Duo facit; quia circa vnum thema distinguit: Primum: ibi, *Non ad ipsum*: Secundum ibi, *Aliàs si.*

¶ Appellans à collatione facta per episcopum & capitulum, debet appellare ad archiepiscopum, si episcopus interfuit vt prælatus; secus si vt canonicus; quia tunc appellatur ad episcopum.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius capituli, q̃ quis potest appellare etiam collatione contributa in præiudicium alterius. c. 1. eod. tit. in antiq. Item habemus secundo præmittere, quòd quis potest appellare post collationem factam, dum tamen appellet infra decem dies numerandos à tempore notitiæ suæ. cap. concertationi. ĩ. eod. tit. & lib. Item est præsupponendum quod habetur in c. 1. vt lit. pend. in eodem libro: vbi dicitur, si duo litigent super beneficio, & moritur possessor, non debet alius surrogari in locum defuncti, donec sit cognitum de iure superstitis, & si fiat collatio, posset superstes appellare ab illa collatione, vel etiam continuata, sed ordinarius poterit defendere ius defuncti.

Casus. Tu possidebas beneficium quod dicebam ad me spectare, vel esse mihi debitum, vnde feci te conueniri coram iudice competenti: pendente cõtrouersia ista, tu es mortuus: Episcopus Pictauen. & capitulum ad quos communiter spectat collatio illius beneficij cum vacabat, volebant illud conferre: ego hoc videns me opposui ne facerent collationẽ de illo beneficio: nõ obstante mea oppositione ipsi contulerunt beneficiũ, volo appellare ab illa collatione, quæritur ad quẽ debeã appellare, vtrum ad archiepiscopũ, vel ad ipsum episcopũ? Respõdet cũ distinctione, aut ep̃s interfuit collationi vt p̃latus, aut interfuit vt simplex canonicus: si interfuit vt prælatus, debeo appellare ad archiepiscopum, vel ad Papam, & nõ ad episcopum; quia tunc appellarem ab eodẽ ad eundẽ: si vero episcopus interfuit vt canonicus, & non vt prælatus, tunc possum appellare ad ipsum episcopum tamquam ad superiorem capituli.

Nota primo, q̃ à collatione facta vel facienda in præiudicium alicuius, potest appellari, sed proprie dicitur prouocatio. c. cum sit Romana. eod. tit. in antiq. Nota quòd episcopus potest interuenire in capitulo vt canonicus, & tunc habet vocem, & sua vox auget numerũ. Item potest esse in cap. vt prælatus, & tunc non habet vocem. licet Host. dicat, q̃ repræsentat mediam partem capituli: & q̃ ipse & vnus canonicus faciũt maiorem partem capituli. de hoc in cap. proposuit. de concel. præb. in antiq. Communis autem opinio doctorum est in contrarium, videlicet q̃ non habet vocem quando est in capitulo vt prælatus, sed solum habet potestatem cõcludendi secundum maiorem partem capituli. Nota vlterius illud ad q̃d emanauit præsens capitulum, videlicet quòd cum appellatur à collatione facta communiter per episcopum & capitulum, potest appellari ad ipsum episcopũ si interfuit vt canonicus, quia tunc censetur simplex canonicus, modo capitulum subest episco-

po,& appellandum est ab inferiori ad superiorem. Sed quomodo cognoscemus, quòd episcopus est in capitulo vt prælatus: vel vt simplex canonicus? Doctores hãc materiam tractant in cap. postulastis. de conces. præben. Et dicunt quòd si in ecclesia sit statutum, quòd ordinet, vt sit in capitulo vt prælatus, vel vt simplex canonicus, standum est illi statuto; si vero non sit statutum, tunc cognoscetur ex coniecturis: nam si episcopus non tenet primum locum & honorabiliorem, censetur esse in capitulo vt canonicus: si autem præsideat & teneat honorabiliorem locum censetur esse in capitulo vt prælatus.

beneficij [a], quam communiter per episcopum & capitulum in tuum præiudicium [b] factam esse proponis: Non† ad ipsum episcopum (si in ea vt prælatus interfuerit†) sed ad superiorem [c] te oportuit appellare. Aliàs si vt canonicus [e] interfuisset in ea, potuisti [f] appellare licite ad eundem.

¶ Idem.

¶ *Per appellationem interpositam à*

† Tedoufit Io. And. & Pet. de Anc. ad quæstionem an domini ambasiatoribus asquirbitur sibi, vel illis à quibus mittuntur. vide Bar. in l. vero. ff. so. ma. & l. fecūd q. §. fi. ff. ꝓ socio. Fonta.

† Aliàs, interfuis.

¶ *Prima gloss. dicit quid approbat.*

a ¶ *A collatione benefi-cij.*] Hoc notat Hostiensis de excessib. prælato. cap. 1.

Additio. In cap. postulastis. de concess. præben. & forte corrigitur quod ibi not. Innocen. qui dicit de electione episcopi & capituli ad episcopum appellandum: qui licet constituunt vnum capitulum in electione, non tamen in exercenda iurisdictione, forte dixi: quia saluatur, si intellexit iuxta secundum membrum huius distinctionis. Ioan. And.

b ¶ *Præiudicium.*] Aliàs appellare non licet. 2. q. 6. non solent. ī. de elect. cum inter R. ff. de appel. l. 1.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, quærit, & soluit.*

c ¶ *Prælatus.*] quod præsumitur, nisi aliud appareat. Et si quæratur, quomodo constabit: an sit ibi vt prælatus, & an sit ibi vt canonicus? Recitari solet ī. de conces. præben. postulastis. Si est in primo loco, & ei primo scribitur, tunc apparet eum esse vt episcopum, vel vt caput. Sed quando sedet, & subscribit post archidiaconum, vel alium, qui ibidem præsit capitulo, tunc patet ipsum ibi esse vt canonicum. ad hoc 17. dist. c. vlt. de maio. & obe. statuimus.

Qualiter cognoscatur an episcop' sit in ecclesia vt episcopus, an vero vt canonicus.

d ¶ *Superiorem.*] Papam vel proximum. ī. eo. tit. dilecti. vlt.

e ¶ *Vt canonicum.*] ī. de conces. præb. postulastis. ī. de præb. cum in ecclesia. ne sede vac. c. 1. cum similibus.

¶ *Glo. seq. alleg. duo similia: & soluit duo dubia.*

f ¶ *Potuisti.*] simi. 17. dist. in. multis. vbi de archiepiscopo appellatur ad synodum, cui tamen præest archiepiscopus. ad idem ff. quando appel. sit. l. 1. §. solent. vbi de ordinario & præside appellatur ad præsidem. Et quod dicit, potuisti: intelligo & debuisti, nisi appellaret ad Papam, cum gradatim sit appellandum. ī. eod. dilecti. Puto tamen quòd si appellans hoc petit, ipse episcopus habeat causam delegare [1], cum satis sit suspectus [2]: ne velit venire contra factū suum, licet id fecerit vt alius, ad instar eius quod dicimus de iudice à quo fuit appellatum; qui efficitur iurisdictionis eius, ad quem fuerat appellatum. de hoc 3. quæst. 7. c. infames. §. item si contra partem. ī. de elect. querelam. in prima glo. & C. de appella. eos. in principio.

1 Concor. In. & Host. de offi. ord. in c. fugabili. Io. And.

2 Vide in gl. fi. nali Aren. ad. in c. insuper. extra de testib. & Gemin. and. in cap. suspitus. in 2. oppositione de ele. lib. 6.

Licet.] Sunt duo dicta, secundum ibi, *vbi vero*.

Casus. Tu & ego litigabamus coram iudice ordinario, vel delegato: lite inter nos negatiue contestata, tu actor fuisti admissus ad faciendum tuas probationes de & super tuo libello: probationibus factis ego reus proposui exceptionem peremptoriam: puta exceptionem de non petendo: vel aliquam exceptionem peremptoriam, iudex noluit admittere illam exceptionem peremptoriam, & sic me grauauit, ego non appellaui ab ista interlocutoria: hoc facto ipse iudex post renunciationem & conclusionem tulit sententiam diffinitiuam contra me, à qua appellaui. Quæritur nunc, vtrum in causa appellationis possim repetere illam exceptionem peremptoriam, quæ à iudice a quo fuit mihi repulsa? Videtur quòd non: quia transiuit in rem iudicatam: & mihi imputetur quare non appellaui. Hoc tamen non obstante respōdet Romanus Pontifex, quòd illas peremptorias exceptiones possum repetere in negotio principali, & ipsis probatis obtinebo; quia per appellationem fuit causa reducta ad illum statū, in quo erat immediate post litem contestatam, sed non ante. l. ita demum. C. de proc. Sed quid: ponamus quòd in causa principali proposui aliquam exceptionem dilatoriam, quæ fuit repulsa, volo illam repetere in causa appellationis: vtrum possim? Respondet ꝙ non; quia in causa appellationis non possunt proponi ea quæ erant proponenda ante litis contestationem. vt d. l. ita demum. sed solum illa quæ erant proponenda post litem contestatam. Et sic intelligitur illud dictum, In causa appellationis non proposita proponam, & non probata probabo. Nota primo ex isto c. bonum argumentum, quòd si actor di-

cat exceptionem pro parte rei propositam esse impertinentem, iudex super hoc habet interloqui, an illa exceptio perēptoria sit admissibilis vel inadmissibilis: Et ideo est cautela aduocatorū peritorū, dū volūt appellare ab interlocutoria, ꝙ petant interloqui super admissibilitate. Sed cauti iudices obuiant isti cautelæ dicēdo; admittimus illam exceptionem inquantum de iure est admissibilis. Hãc cautelam ponit glos. in c. cum contingat. de officio deleg. in antiq.

diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans: aliàs non. Io. And.

CAP. XII.

Licet [g] ab interlocutoria (per quam pacti [h], vel præscriptionis, aut alia, principali negotio præiudicans [i], vel iudicium nullum reddens [k], exceptio est repulsa) non [l] fuerit appellatum [m]: si tamē à diffinitiua (quæ postmodū, etiā vltra [n] decendium promulgatur) ap-

Nota quòd si iudex non admisit exceptionem peremptoriam: & pars non appellet ab illa interlocutoria, sed postea appellet à diffinitiua, in causa appellationis poterit illam exceptionem peremptoriam repetere: nec dicitur repulsio transire in rem indicatam, vt hic est textus. Nota ꝙ exceptionem dilatoriam repulsam in principali causa non potest appellans repetere in causa appellaoonis.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid determinat.*

g ¶ *Licet.*] per appellationem interpositam à diffinitiua, reuocari potest interlocutoria principali negotio præiudicans, aliàs non. Et determinatur hic alteratio Innocentij & Hostiensis notata per eos supra de re iud. quod ad consultationem. & supra quod met. caus. cap. vlt. & Innocentij opinio approbatur.

h ¶ *Pacti.*] de perpetuo non petendo, vel similis.

i ¶ *Præiudicans.*] quod in peremptorijs regulariter est videre.

Additio. De quibus vide latius ī. eo. lib. de lit. contest. exceptionis. Ioan. And.

k ¶ *Reddens.*] sicut exceptio falsi. ff. de iud. licet. ī. de excep. cū venerabilis. ī. de procu. in nostra vel exceptio cōtra rescriptum quod ab excomunicato fuerit impetratū. ī. eo. lib. de rescrip. c. 1. cū simil.

l ¶ *Non fuerit.*] secus si à repulsione fuisset appellatum secundo, & succubuisset appellans: quod dic, vt in clemen. eodem tit. cum à repulsione.

m ¶ *Appellatum.*] Et sic videatur transisse in rem indicatam. ī. de elect. cum dilectus. in fine. de testi. significauerunt, cum sim.

¶ *Glo. seq. quatuor opin. recitat, quarum tertia hic approbatur.*

n ¶ *Vltra decendium.*] Hoc dicit vt maior sit dubitatio. Dicebāt enim quidam, ꝙ si non fluxerat decendium cum appellauit à die interlocutoriæ, tūc reuocari poterat interlocutoria, & repeti exceptio per ipsam reprobata, quasi intelligatur super diffinitiua & interlocutoria appellatum. Et impugnabatur hæc opinio tali modo: Certum est, quòd aliter appellatur ab interlocutoria, quàm à diffinitiua, & etiam a diffinitiua continente plures articulos in vno potest appellari, in alio non: de testa. Raynaldus. cum sim. Et ob hoc dicebant secundi, quòd ex quo appellatum erat à diffinitiua indistincte, omnes exceptiones admissas & nō admissas, siue fuerit interlocutum siue non, siue decem dies fluxerint siue non repetere licebit. [Et videtur hoc satis expressum. ff. de appel. l. 1. §. 1. & vlti. & l. 2. & 3. & ff. quando appel. sit l. 1. Ex quo enim admittitur ad decēdum super principali, quod est maius, igitur contra interlocutoriam, quod minus est, veritas enim semper est iuuanda. ī. de iureiur. ex litteris. & in clem. sæpe. de verb. sig. præterea iudex appellationis succedit in locum principalis. l. cū apud. ff. iudica. solui. sed interlocutoria non transit in rem iudicatam quo ad iudicem principalis causæ: ergo nec quo ad iudicem appellationis, quin dare possit licentiam exceptionem repetendi. Innocen. vero tenebat opinionem hic approbatam. Host. [Qui hoc prosequitur latius in sum. de senten. §. qualiter proferri debeant sub §. primo, versi. veruntamen si appelletur. Ioan. And.] dicebat, quòd cum secundum leges [3] regulariter ante sententiam non appelletur. [supra eodem super eo 2. C. quorum appel. non reci. l. ante. Ioan. And.] omnia grauamina illata in causa habent releuari per appellationem interpositam a diffinitiua. Sed secundum canones à qualibet interlocutoria, & quolibet grauamine potest appellari, & ideo quātumcunque à diffinitiua appellatur, firma manet interlocutoria, à qua infra decem dies non fuit appellatum.

3 Per quas gratia dicitur si grauamen ante diffinitiuā illatū ꝑ appellationē à diffinitiua reuocari nō posset: quod esse non debet. C. de ap. qui vo. tra. l. 1. Io. Monachus.

Additio. Circa secundam opin. prius tactā, dicebat Io. Mon. ante sententiam non est quis læsus, sed in sententiando, cum totus processus ordinetur ad diffinitiuam, & ideo cum læsio consumetur per diffinitiuam, appellatio ab illa interposita suspendit non solum illam, sed etiam ordinata ad illam. Arg. ff. vt leg. not. caue. l. 1. §. si quis sub conditione. ff. si quis cau. l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. de tut. & ra. distrah. si cum. Ioan. And.

a ¶ *Appel-*

pellari [a] contingat, potest [b] in appellationis causa ipsum grauamẽ per interlocutoriam eandem illatum licite per appellationis iudicem emẽdari [c]. Vbi vero interlocutoria super eo profertur, quod non parat [d] præiudicium negotio principali, vel [e] iudicium nullum reddit: nisi fuerit appellatum [e] ab ipsa: per appellationem à diffinitiua postea interiectam [f], grauamen illatũ nequaquam poterit reuocari [g].

a ¶ *Appellari.*] infra decem dies à die sententiæ, vel ex quo sciuit. ff. eo. concertationi.

b ¶ *Emendari.*] sicut enim conclusio facta in principali non parat præiudicium, quo minus noua iura possint in appellationis causa produci. ff. de testi fraternitatis. & de fide instru. inter dilectos. C. de tempo. appel. per hãc. ita nec interlocutoria præiudiciũ parat, quo minus vetera iura repeti possint, vt hic. alias enim quid ꝓdesset sup diffinitiua appellasse?

c ¶ *Non parat.*] sicut est videre in dilatorijs, vel in condemnationibus expensarum super eo, q in exceptione succubuit: vel propter aliã causam similem.

d ¶ *Vel.*] repete super eo quod non.

e ¶ *Appellatum ab ipsa.*] quid si lata tali interlocutoria iudex statim vult procedere i causa: petit pars cõtra quã lata est interlocutoria, non procedi infra decem dies, vt deliberet an ab ipsa interlocutoria appellare velit necne, quæritur [1], an sit audienda? & videtur quòd sic: quia beneficium, & c. 28. dist. de his. ad fi. ꝟ. de reg. iur. indultum. cum suis concor. ad hoc optime facit. 2. q. 6. anteriorũ. vbi dicitur quòd decem dies dantur ad appellandum, vt liceat infra ipsum spatium plenissime deliberare an appellãdum ei sit, vel quiescendũ: sed iste litigando & procedendo super principali, sic plenissime deliberare non potest. Sol. dico q non est audienda [s]. & hoc not. Guil. in Specu. tit. de appellatio. §. restat videre. in fin. & est eius ratio: quia quò ad iudicem non transit in rem iudicatã sentẽtia, & ideo cum possit eam reuocare, non omittat processum. Et in hoc dicit in priuata sua examinatione omnes doctores Bononiæ concordasse. & vide eundẽ tem rationem, si cõtrarium diceres, nũquam esset litium finis, in qualibet enim interlocutoria, termini assignatione, vel iudicis actu, diceret pars, quiescatis per decem dies, vt deliberem an velim appellare: quod esset absurdum.

f ¶ *Interiectam.*] Intelligo etiam si infra decem dies à die ipsius interlocutoriæ a diffinitiua fuerit appellatũ propter rationes quas dixi ff. in glo. hoc dicit. in principio. Io. And.

g ¶ *Reuocari.*] iudex ergo in quem ex appellationis virtute principale negotium transit, de ijs quæ principale non impediunt, intromittere se non debet.

ADDITIO. Multum ergo est præiudiciale impedire appellationes interponendas ante sententiam. Io. And.

[s] De hoc articulo vide Abbatem in c. sollicitudinem in fin. extra de appellat.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER

LIBER TERTIVS.
DE VITA ET HONESTATE
clericorum.

¶ *Superioribus libris dictum fuit de clericis & personis clericorum: nunc videndum est de eorum vita & honestate: ideo annectit rubricam de vita & honestate clericorum.*

¶ *Opponitur quod rubrica de vita & honestate clericorum non fuerit bene formata: quia sufficiebat alterum ex istis, dicendo, de vita clericorum: vel de honestate clericorum: quia quidquid attribuitur vitæ, spectat ad honestatem, & quicquid honestati attribuitur, pertinet ad vitam; quia honeste viuere, respicit etiam vitam. arg. in proœ. compil. Greg. & sic habet rubrica superfluitatem, contra id quod Papa protestatur in proœmio huius libri. Sol. dicit Ioan. And. & Hostien. in summa huius tit. diuisit istam rubricam, per quod intendit docere duo. Primum, qualiter clerici viuere debeant: Secundum in quibus consistit eorum honestas. Dominicus.*

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.

De vita & honestate clericorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Io. And.*

CAP. I.

CLerici[a], qui clericalis ordinis dignitati[b] non modicum detrahentes[†], se ioculatores[c] seu goliardos[d] faciunt, aut bufones[e], si per annum[f] artem[g] illam ignominiosam[h] exercuerint, ipso iure[†]: si autem tempore breuiori[i], & tertio moniti[k] non resipuerint, careant[l] omni[m] priuilegio clericali.

TITVLVS II.

De clericis coniugatis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: alias non. Io. And.*

CLerici.] Duo membra distinguit: Secundum membrum prosequitur ibi, *si autem*. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quod clerici dicuntur habere multa priuilegia, de quibus in gloss. ī. de biga. cap. vnico.

CASVS. Certum est quod clerici nó debent intendere artibus ignominiosis, vt sunt artes mimorum, ioculatorum, & histrionum. cap. clerici. ī. eo. in antiq. Sed ponamus quod aliqui clerici exercuerunt illas artes: puta quia fecerunt in publico spectaculum sui corporis, an sint puniendi aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex, quod si clerici exercuerint illas artes per vnum annū: sunt ipso iure, id est, ipso facto absque declaratione iudicis priuati omni priuilegio clericali. Sed ponamus, quod illi clerici non exercuerunt istas artes per vnum annū integrū: sed per minus tempus, forte per spatium sex mensium, an ipso iure perdant priuilegia clericalia? Respondet quod non, sed requiritur quod eps illos monuerit primo, secundo, & tertio, & sic canonice & competenter, & si moniti non desistant ab exercitio illarum artium, episcopus per suam sniam debebit & poterit illos declarare priuatos omni priuilegio clericali. Nota primo iuncta glo. quod clericatus dicitur esse dignitas. hoc verum, accipiendo dignitatem large pro quadam præeminentia: nam dignitas proprie dicitur quando quis habet præeminentiam supra aliquos, & cum hoc iurisdictionem. Nota vlterius, quod clerici exercentes artes istas de quibus in tex. priuátur omni priuilegio clericali, etiam priuilegio canonis, si quis suadēte diabolo. 17. q. 4. & in hoc sunt ponderanda ista verba, omni priuilegio. Nota insuper, quod clericatus dicitur dignitas. concor. sunt in glo. Nota finaliter casum, in quo clericus priuatur priuilegio clericali absque aliqua monitione. Dominicus de sancto Geminiano.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Clerici.*] Clericus ioculator anno, vel tertio monitus nō desistens, ipso iure perdit priuilegium clericale. Emanauit ad declarationem, & approbationem eorum, quæ de quadam æquitate dicebat Hostiensis supra de sent. excom. perpendimus. in summa eod. tit. §. quis possit. versi. quid. & dicebat bonum esse si Papa hoc determinaret, & tempora limitaret.

b ¶ *Dignitati.*] Nota quod clericatus est dignitas. ad idem 4. dist. denique. vbi de hoc. & de clerici. non residen. c. 3. Si ergo detrahunt dignitati, merito priuilegium perdere debēt, quod non personæ, sed dignitati confertur: vt ī. de foro compen. si diligenti. & de senten. excommu. contingit.

ADDITIO. Idem Archid. qui etiam contra tales allegat cap. si apud. 23. quæst. 5. Ioan. And.

c ¶ *Ioculatores.*] quasi ioci latores in publicum. ī. eod. tit. cum decorem. faciunt enim spectaculum proprij corporis. ad hoc. ff. de ijs qui notan. infam. l. 2. §. fi. in occulto tamen vel infirmitatis, vel alterius honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur. & facit quod not. Ioannes de Citharistis, & ijs qui varijs vtūtur instrumentis. 86. dist. donare. in 2. glo.

ADDITIO. Et Accur. in præalleg. l. 2. §. fi. ff. de infamib.

d ¶ *Goliardos.*] vulgare Gallicorum.

ADDITIO. A gula forte sic dictu: solent enim esse gulosi, & leccatores. Io. And.

e ¶ *Bufones.*] vulgare Tuscorum.

ADDITIO. Canon tales vocat histriones. 4. q. 1. c. 1. de consec. distin. 2. pro dilectione. & vnde sumpserit originem illud nomen, ponit Valerius lib. 2. c. 1. circa medium. ver. verum. & vide quòd dixi ī. eo. clerici. in princi. alias bufo idem est quod rana terrestris. Io. An.

f ¶ *Annum.*] ad hoc ī. de hære. cum contumacia. ī. de regul. statuimus. in Authen. de sanct. epis. §. interdicimus. coll. 9. & hoc est ius nouum: cum alias nisi monitione trina præmissa fuerint incorrigibiles inuenti, non perdant priuilegium clericale: vt ī. de senten. excomm. in audientia. & cap. contingit 2.

g ¶ *Artem.*] Nota actum damnatum appellari artem. sic vsura ars appellatur. 47. distio. sicut 2. & cura animarum. supra de ætate, & qualita. cum sit. in princip. 39. distin. Petrus. & C. de malefi. artem. sic etiam officium procuratoris ars nūcupatur. 5. q. 3. quia episcopus. in fine. & magicam artem exercentes. 1. q. 1. Petrus. & C. de malefi. & math. l. 2. & 4. & multis alijs legibus sequentibus. eod. titu. & coqui dicuntur habere artem. de conse. distin. 5. ne tales. Archidiaconus.

h ¶ *Ignominiosam.*] ff. de ijs qui not. infam. l. 2. §. ignominiose. & §. fi. cum ergo talibus ignominiosis artibus clerici intendere non debeant, & mimis, ioculatoribus, & histrionibus. ī. eo. clerici. 3. respon. [34. distin. presbyteri. de conse. distin. 5. non oportet 1. C. de epis. & cleri. Authen. interdicimus. secundum Archid. Ioan. And.] Multominus ea exercere debent. ad hoc 44. distin. non liceat. vbi dicitur, quòd non licet clerico tabernam ingredi: multominus ioc[?]ere, [?] vilitas ergo vitæ tales non patitur priuilegio gaudere. C. de adult. quæ adulterium. in fine. ī. de apostat. cap. 1. 46. distinctio. clericum scurrilem. ne cleri. vel mona. cap. 2.

i ¶ *Breuiori.*] Nota infra annum dici breue tempus: post annum longum, vel vetus. ad hoc 35. q. 8. c. 1. vbi de hoc. & ī. de ver. signi. quid per nouale.

k ¶ *Moniti.*] hoc de veteri iure: sed per quem monebuntur? Dic, quòd per suum prælatum vel iudicem, vt supra de senten. excom. in audientia. ibi, si à prælatis suis, & cæt. & c. contingit. secunda ibi, si a tertio.

l ¶ *Careant.*] recipe, ipso iure.

m ¶ *Omni.*] hoc dicit: quia multiplex est clericorum priuilegium. quod dic, vt dixi supra eodem libr. de biga. altercationis. vbi idem est verbum.

ADDITIO. Vnde non tenent immunitatem canonis: licet etiam sint in sacris. secūdum Archid. alleg. quod littera indistincte loquitur. & quod illi plus peccant. 5. q. 6. presbyteri. 40. distin. homo. de iureiu. cum quidam. Sed Io. Mona. hic contradicens constitutos in sacris non perdere priuilegium, licet plus peccent: non enim desinunt esse clerici, & clericaliter viuere tenētur propter characterem impressum. alleg. ī. qui cleri. vel vouen. c. 1. & 2. & ī. de cleri. cōiug. sane 2. prima placet. Io. And.

Idem dicunt doctores, quod omnes & singuli clerici possunt tales ad casum & excusari istud cap. ad monachos. cap. duo sunt genera. 12. q. 1. Fontanus.

Illud verbum ponderando dicit Paul. contrarius aliquis, quod delictum ab illis artibus temperatam priuilegium. facit textus in Auth. de sanctis episc. §. interdicimus.

Et tales & lucris huiusmodi artis gabellis soluit. Do. Archid. tamen tex. in l. quæ sunt. de fundo instr. in fi. est contrarius huic ad dominus. Fon.

Qualiter hoc possit procedere vide latè per Philippum Franch.

DE CLERICIS
coniugatis.

¶ *Dictum fuit ī. tit. proxi. de clericis & eorum vita, verum quia aliqui sunt clerici coniugati, dubitaret aliquis, vtrum amittant priuilegia clericalia: ideo ad nos informandum Romanus Pontifex ponit rubricam de clericis coniugatis.*

C *lerici.*

Clerici.] Prima pars referuat clericis cõiugatis duo priuilegia cũ certa moderatione. Secundum: ibi, *Et cum.* Secunda reliqua tollit. & etiam prædicta duo, si moderatio non seruetur: ibi, *In cæteris.*

CASVS. Aliquis Titius clericus contraxit matrimonium cũ quadam Berta virgine, quæ nõ fuerat corrupta, & prius non cõtraxerat matrimoniũ cũ aliquasquærit, vtrũ amittat priuilegia clericalia? Rñdet q̃ sic, exceptis duobus: videlicet quia adhuc retinet priuilegium. cap. si quis suadente. 17. q. 4. Nã si quis verberaret talẽ clericũ, man^9 violẽtas iniijciẽdo, incurreret sñiam excõicationis: à qua nõ posset absolui nisi à Papa, si iniuria esset grauis. Itẽ aliud priuilegiũ retinet, vt nõ possit cõueniri corã iudice seculari. Sed vtrum ista sint vera indistinctè, vt quilibet clericus cõiugatus gaudeat istis duobus priuilegijs: dum tamen contraxerit cum vnica & virgine? Respõdet q̃ nõ, sed præmissa sunt intelligenda, si iste clericus cõiugatus deferat vestes clericales & tõsurã: nam si nõ deferret, priuaretur istis duobus priuilegijs, videlicet cap. si quis suadente. & pro suis excessibus puniri posset per iudicẽ secularẽ. Sed quid, habemus in l. 2. C. de epis. & cler. & c. fin. ĩ. de vita & honest. cler. in antiq. q̃ clerici nõ debent vexari collectis, tallijs, nec alijs exactionibus, & multa alia priuilegia habent, vt dicit gl. in c. vnico ĩ. de biga. Vtrũ clericus cõiugatus gaudeat istis priuilegijs? Respõdet q̃ nõ: ẽt posito casu, q̃ deferat habitus clericales: sed istis omnibus est nudatus. Et sic clericus cõiugatus solũ retinet duo priuilegia, scilicet priuilegiũ cap. si quis suadente. & priuilegium ne conueniatur corã iudice seculari pro delictis. Not. q̃ clericus cõiugatus amittit oĩa priuilegia clericalia, exceptis duobus, de quibus in littera. Not. q̃ clericus in minoribus ordinibus cõstitutus potest cõtrahere matrimoniũ: secus si esset in sacris ordinibus positus. De hoc habemus rubricã specialẽ, qui cleri. vel vouen. matrimo. cõtrahere possunt. in antiq. No. q̃ clericus cõiugatus debet deferre habitũ clericalẽ, q̃ cõsistit in duobus. s. in habitu & tõsura: & si nõ deferat, oĩa priuilegia clericalia pdit, ẽt ista duo posita in textu: nã tũc reputatur laicus, & vt laicus põt puniri. Nota ibi, *Vestes:* q̃ cõiugatus clericus non solũ debet deferre habitum clericalem ĩ veste superiori, sed ẽt in inferiori, & alijs. & istud verũ: nisi illa vestis sit latens, & nõ appareat. & in hoc ponderatur verbũ, vestes: alias si sit indecẽtia in veste inferiori, censetur laicus, & tanquam laicus põt puniri, ideo Tholosæ quidã clericus cõiugatus eo q̃ habebat caligas bipertitas, reputatus fuit laicus: & pro crimine tanquam laicus fuit condemnatus: nam fuit laqueo suspensus. Nota q̃ clericus cõiugatus in alijs omnibus priuilegijs reputatur laicus: adeo vt laicus vocatur ad tallias, tributa, exactiones: & alia munera, a quibus eximũtur clerici. Sed vtrũ etiam talis clericus cõiugatus possit esse vicarius episcopi? Rñdet q̃ nõ: nã iurisdictio ecclesiastica non cadit in laicũ. c. 2. de iud. in antiq. & iste clericus cõiugatus, exceptis duobus priuilegijs reputatur laicus.

Nota arg. a cõtrario sensu (quod est fortissimũ in iure. cap. cum Apostolica. §. penul. in gl. 1. de his quæ fiunt à pla. in antiq. l. 1. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdict.) q̃ bigamus est priuatus omni priuilegio clericali, ẽt istis duobus priuilegijs. Nota q̃ tonsura hic accipitur pro clerica: nam propriè tonsura est illa abscissio capillorum, quæ est in parte inferiori, vt aures pateant: sed clerica est abscissio capillorũ in parte superiori, & circuitus abscissionis illorum capillorum vocatur corona.

CAP. I.

Clerici [a] †, qui cum vnicis [b] & virginibus [c] cõtraxerunt [d], si tonsuram & vestes [e] deferant clericales, priuilegium retineant † canonis [f] † ab Innocentio Papa ij. prædecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis [g]. ¶ Et cum (iuxta Parisiense concilium [h]) nullus clericus [i] distringi, aut condemnari debeat à iudice seculari: Præsenti declaramus [k] edicto, huiusmodi clericos coniugatos [l] pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi nõ posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare: nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnã viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur [m]) vllatenus condemnari. ¶ In cæteris [n] autem, vel nisi (vt præmittitur) tonsuram, vel † vestes deferant clericales: etiã in præmissis [o] eos gaudere nolumus priuilegio clericali [p].

¶ *Prima glossa summat: dicit vnde sumpta, & quid declaret.*

a ¶ *Clerici.*] Si clericus coniugatus ferat habitũ & tonsuram, clericali priuilegio gaudet: alias nõ. Et fuit tracta de fine cuiusdã extrauagantis, quæ incipiebat, ad quorũdam. Et emanauit ad declarationem eorũ, quæ no. 33. dist. clerici. in 1. gl. & eo. tit. c. Ioannes.

b ¶ *Vnicis.*] quia si bigami essent, omni priuilegio clericali exuti essent: nec possent etiam portare tonsuram. ĩ. eod. lib. de bigamis, altercationis.

c ¶ *Virginibus.*] secus si cum corruptis [1], vel viduis cõtraxissent, & eas cognouissent, vt 33. dist. Valentino. & rationem quare virginitas in mulieribus requiratur quo ad hoc potius quam in viro, quære de biga. debitum, in gl. pen.

¶ *Glo. seq. arg. pro op. reci. i. contrariam, quam approbat.*

d ¶ *Contraxerunt.*] Nota pro opi. Hug. & Host. q̃ mulier debeat esse desponsata in virginitate, vnde si primo desflorauit quis mulierẽ, & postea cum illa contraxit, non videtur q̃ promoueri possit. ad hoc 30. q. 5. qualis. vbi de hoc [in gl. 1.] & 32. dist. nemo. Præterea carnis commistio conformitatem designat humanæ diuinæque naturæ quæ per incarnationis mysterium fuit in vtero virginali contracta: oportet ergo q̃ cõsummatio, quæ illud designat, fuerit facta in vtero virginali: quòd si ante illam corrupit, esse non põt. & bene facit ad hoc 33. dist. maritũ. Sed cõtrarium credo [2] secundũ Tan. & Gof. q̃ hoc not. in summa huius tit. de biga. §. itẽ qd si quis. Licet Ber. contrariũ not. de cle. coniug. sane [3]. Et Bart. Brixie. in quæstione dominicali, quæ incipit: quis cognouit virginẽ. Ber. ĩ. de biga. debitũ. in gl. vlt. tum quia non diuisit carnem suam in plures, vt ibi: tum quia sequẽs matrimoniũ fingitur præcessisse, vt ĩ. qui filij sint legi. tanta.

ADDITIO. Quomodo hanc rationem Host. impugnat, ibi dixi in gloss. per hanc.

e ¶ *Vestes.*] 21. q. 4. omnis iactantia [in tex. & gloss. 1.] & per totam quæstionem. & ĩ. de vita & honest. cleric. clerici.

f ¶ *Canonis.*] 17. q. 4. si quis suadente.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

g ¶ *Clericalis.*] huic ergo fauori clericus renunciare nõ potest. de sent. excom. contingit. ĩ. de fo. compe. si diligenti. Sed nunquid talis clericus si habebat rescriptum ad vacaturam antequam contraheret, mortua tali vxore, si postea vacat illa præbenda, potest illam petere? Terminauit Barth. Brixi. in principio quæstionũ suarũ, quæstione quæ incipit, quidam impetrauit. [& est 9. dominicalis.] q̃ non: quia contrahẽdo matrimoniũ renunciauit per ipsum factũ [4] & animũ deposuit. [Quasi diceret, habuit pro derelicto. ff. pro dere. l. 1. & vlt.] Et hoc est verum. Nam tunc etiam perdidisset ius in re: multo fortius ergo ad rem, secundum ea quæ no. ĩ. eo. c. 1. ad hoc ĩ. de cõces. præb. cap. vlt. [& in clemen. de rescript. gratiæ.] Item cõtrahendo voluit perpetuo adhærere vxori. 33. q. 2. solet ibi, & potest quidem. ĩ. de condi. appo. cap. vlti. & eligendo alterum de contrarijs, alteri renunciauit. ĩ. eo. lib. de postu. præla. cap. vnico. in fi. de ele. vt quis duas. ad hoc ĩ. eo. c. 1. vbi dicit: in cæteris, & cætera.

h ¶ *Concilium.*] ĩ. de foro comp. c. 2. quod habetur pro palea. 9. q. 1. cap. 2. Ioan. And.

i ¶ *Clericus.*] cuiuscunque ordinis [5] ĩ. de iudic. cum non ab homine. & patet in cap. de quo fit mentio ĩ. de foro competen. cap. nullus. Archidiaconus.

¶ *Glos. seq. not. opin. Ioan. approbatam, & contrariam reprobatam ob. & tripliciter soluit.*

k ¶ *Declaramus.*] Ex hoc & superioribus no. approbatam opinionem Ioan. not. 33. distin. clerici. & reprobatam opinionem Barth. Brix. ibi not. qui dicebat, q̃ clericus coniugatus in nullo poterat priuilegio gaudere quantumcunque in habitu & tonsura incederet: quomodo ergo respondebitur ad decret. ĩ. eo. Ioannes? Triplex est solutio: Prima est, q̃ ex sola delatione tonsuræ sine habitu [supple, & econuerso] non retinet priuilegium. Vel ibi cum vidua vel corrupta contraxerat, vel aliam vxorem habuerat. Vel quia hoc est diuinare, dic tertio & verius, q̃ de alio priuilegio loquitur, & sic concordat, vt ĩ. eod. §. in cæteris autem.

ADDITIO. Si Ioannes (cuius opinionẽ gl. ista in princ. dixit approbatã) intellexisset q̃ gauderet omnibus priuilegijs, partim approbatur eius opinio, & partim reprobatur in §. cæteris. Triplicem ergo opin. in hoc no. & media hic approbatur, q̃ in omnibus gaudeat incedens vt clericus: & hoc placuit Guil. in Spec. eod. tit. post prin. Secunda, q̃ in nullo. Tertia, q̃ in quibusdam. Io. And.

l ¶ *Coniugatos.*] deferentes tonsurã vel habitum, vt infra dicitur.

m ¶ *Denegatur.*] ĩ. de reg. iur. cum quid. vna cum suis concor. ibi vide de hoc. Ioan. And.

n ¶ *In cæteris.*] vt in priuilegio quod habent, ne vexentur exactionibus vel collectis. C. de episc. & cler. l. 2. ĩ. de vita & honest. cler. c. vlt. Ioan. And.

o ¶ *In præmissis.*] priuilegio scilicet canonis. Innocentij, & priuilegio concilij Parisien. Io. And.

p ¶ *Clericali.*] & sic intelligatur decret. ĩ. eo. Ioannes.

Vide con. Tridẽ. sess. 23. de reformat. cap. 6.

Alias, sodomia.

Vide Alexandrũ cõs. 2. in 2. vol. & Rom. dom. sing. 302. in noua.

[1] Vel q̃ sua vxor... glo. 33. dist. nemo. Io. An.

[2] Et bene glo. c. debitũ. de biga. & Sicu. ibi & in c. sane. 3. de cle. con. iuga. vide Thol. decisione. q. 119. Fonta.

[3] Alias, &

[4] Et ibi plura scripsi super vlt. gl. rubrica, quas induxit Hostiẽ. Io. An.

[5] Et facto renunciat quis iuri suo. de ijs quæ fiũ à maio. par. cap. ex tenore. C. de iure do. impetr. l. 2.

[6] Etiam prior tonsura aut seruitio ecclesiæ deputati. ca. 2. 11. q. 1. de An. char. Fons.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS in ecclesia, vel præbenda

¶ *Dictum fuit s. de clericis & eorum vita: verum quia clericis dantur stipendia, vt melius vacent diuinis. qua stipendia dicuntur beneficia clericorum: dubitaret aliquis, vtrum clerici teneantur residere in suis beneficijs: ideo ad nos informandum ponit rubricam de clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda.*

TITVLVS. III.

De clericis † non residentibus in ecclesia vel præbenda.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui intersunt diuinis dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Io. And.*

CAP. VNICVM.

Consuetudinem [a], quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati seu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones [b] † quotidianas (quæ aliàs manualia [c] beneficia seu victualia [d] nuncupantur, & tantum residẽtibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus seu alijs locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes [e], licet diuinis officijs non intersint, ex integro percipiunt †, ac si continue ipsis ecclesijs in eisdem officijs deseruirent, penitus improbantes [f]: Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscunq; rebus consistant, canonicis ac alijs beneficiatis & clericis ecclesiarũ ipsarum [g], qui eisdem officijs in ipsis ecclesijs adfuerint [h], tribuantur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem [i] rationabilem iam factam, seu etiam faciendã. ¶ Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas [k] † seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidẽs ecclesiæ vtilitas [l] excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas [m], immo ad omnium restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit [n], teneatur.

¶ *Consuetudinem.*] Primo recitat cõsuetudinẽ, quam reprobat: Secundo statuit: ibi, *Statuimus*. Tertio pœnã apponit, à quã duos casus excipit: ibi, *Qui vero*. vltimo prorogat: ibi, *De distributionibus*.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu istius cap. q fructus præbendarum consistunt in duobus, scilicet in corpore ipsius præbendæ: quod in aliquibus locis vocatur grossum, puta cum præbendæ sunt inter se distinctæ, quilibet canonicus habet certas possessiones pro sua præbenda. Secundo consistit præbenda in quotidianis distributionibus, quæ dantur interessentibus horis diuinis, & dicuntur manualia beneficia. Vlterius est præsupponendum, q istæ quotidianæ distributiones fuerunt introductæ, vt canonici melius vacarent horis diuinis, videlicet, vt si non amore Dei, saltem cupiditate pecuniæ interessent diuinis seruitijs.

CASVS. Canonici ecclesiæ cathedralis Pictauen. per longũ tps sufficiens ad introducendum consuetudinem (si aliàs esset rationabilis) consueuerunt, vt canonici nõ solum interessentes diuinis horis, sed etiam absentes haberent & perciperent quotidianas distributiones, ac si interfuissent diuinis horis: an valeat talis consuetudo, & sit rationabilis? Respondet q non: nam canonici et si sint in eodem loco, dum tamen nõ intersint horis diuinis, nõ debẽt habere quotidianas distributiones, quæ aliàs vocant manualia beneficia clericorũ, eo q dant ad manũ: puta q interessentes Missæ, habebunt duodecim denarios: in aliquibus ecclesijs non dantur istæ quotidianæ distributiones in pecunijs, sed dantur in cibarijs, puta pane & vino. Nota primo, q quandoque alij clerici, q̃ canonici recipiunt quotidianas distributiones in ecclesiã. Item quandoque etiam distributiones dantur in alijs ecclesijs inferioribus cathedralibus. & pro his vide tex. in clem. vt hi qui. de æta. & quali. Nota secundo, q illi dicuntur præsentes qui sunt in ciuitate vel castro: sed tamen tales non dicuntur interessentes diuinis, nisi personaliter intersint. Dominicus.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quod iure veteri hoc probetur.*

a ¶ *Consuetudinem.*] distributiones quotidianæ solũ præsentibus, qui intersunt diuinis, dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Et probatur huius decretalis dictum in fine per decretal. s. de præb. licet.

b ¶ *Distributiones.*] s. de præben. licet.

c ¶ *Manualia.*] vt s. de ver. sign. olim.

d ¶ *Victualia.*] s. eod. de cætero.

e ¶ *Præsentes.*] Quid enim prodest præsentia in loco, ex quo diuinis non adsunt propter quæ sunt beneficia constituta.

f ¶ *Improbantes.*] Licet igitur de consuetudine corpus præbendæ debeat posait absentibus, qui diuinis non intersunt. s. de consuetut. cum omnes. secus in distributionibus quotidianis, vt hic.

g ¶ *Ecclesiarum ipsarum.*] cathedralium, vel collegiatarum.

h ¶ *Adfuerint.*] Nota q si quis impetrat q in absentia percipiat prouentus suos ac si præsens esset, dispẽsatio hæc faciet eum reputari pro p̃sente, sed nõ pro interessente diuinis officijs [1]. sed si præsens esset, & officijs non interesset, has distributiones non perciperet, vt hic: ergo nec dispensationis vigore perciperet. Sed si diceretur in gratia quòd reciperet ac si præsens esset, & diuinis officijs interesset, tunc secus ratione prædicta. Sit igitur impetrãs in hoc cautus, vt secundum hanc formam impetret, si potest.

ADDITIO. Non tamen memini vidisse talem formã ab Apostolica sede manasse: si tamen daretur, tunc haberemus quartum casum exceptum, scilicet quando per apostolicum priuilegium illa perciperet. Existens tamen in seruitio Papæ illas non percipit, vt no. s. eo. cum dilectus fructus tamen præbendæ percipiunt, vt ibi. Et quis intelligatur esse in seruitio Papæ, & quid de illo qui residet cum Cardinali, dixi post Hostien. super verb. circa nos. & super glos. vlti. quod hic ponit Archi. Ioan. And.

i ¶ *Ordinationem.*] vt puta, q tantum detur ei qui intererit in Missa, & tantum ei qui interit in matutino. & sic de singulis horis.

ADDITIO. Vide qd̃ not. in clem. vt hi qui. de æta. & quali. in glo. nota pro cõsuetudine. & in cle. 1. de reliq. in fin. Io. And.

k ¶ *Infirmitas.*] quæ à celebratione diuinorum excusat, vt s. de præben. significatum. aliàs clerici ad omnes tenẽtur. quod dic, vt s. de celebra. Missa. c. 1.

¶ *Gloss. seq. signat contrarium, & soluit.*

l ¶ *Vtilitas.*] hæc duo solent dispensatiõnẽ inducere. s. de præb. expositisti. Et signatur huic contra s. eod. lib. de elect. cum non deceat. vbi illi qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones non percipiunt. Sol. canonici non tenentur eas talibus concedere, vt ibi, tamen si concesserint, illi non tenentur ad restitutionem, vt hic. Alij dicunt hoc loqui in præsentibus, illud in absentibus: vt præsentes qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones percipiant, absentes non, vt ibi. Primum credo.

ADDITIO. Archidiaconus dicit hanc loqui in ecclesijs, in quibus est consuetudo, q absentes ista percipiant, quæ toleratur in casibus hic expresis: contrarium in ecclesijs in quibus non est talis consuetudo. Si intelligitur de absente à diuinis, potest conuenire litteræ, aliàs non. Io. And.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & remittit: secundo quærit & soluit.*

m ¶ *Suas.*] de his ergo non potest fieri eleemosyna. quod dic, vt not. 14. q. 5. in sum. & s. de deci. ex transmissa. Quid si illi quorum lucro prædicta cedebant, remittant, nunquid est canonicus absolutus? Satis videtur, q sic. Instit. de re. di. §. per traditionem. cum hic non sit additum remissionem non prodesse, vt s. eo. lib. de rescrip. statutum. §. antepenul. & s. de censi. exigit. in fin.

ADDITIO. Arch. dicit, q forte contrarium est verum: nam ex quo non potest illas recipere, vt hic, nullo modo suæ fieri poterũt, quin ad restitutionem teneatur, cum illas recipiat contra mentem, & prohibitionem huius constitutionis.

¶ *Glo. seq ponit opi. quam reprobat quadruplici ratione, secundo quærit & soluit, & solutionem fortificat: Tertio quærit, argu. pro, & contra, & soluit.*

n ¶ *Receperit.*] dicunt quidam etiam in præteritum: vt sic constitutio ista præterita cõprehendat, maxime cũ videatur ius antiquum. s. de præben. licet. Sed contrarium credo. [Idem Archi.] tum ex eo quod s. dicit, statuimus, tum ex eo quod dicit hic, contra huiusmodi nostram constitutionem, &c. Sed qui ante hanc constitutionem recepit, contra hanc constitutionem non recepit, quia pœna legis ex tempore legis. 32. q. 4. dixit Sara. Præterea licet statutum esset has distributiones solum ijs qui diuinis intersunt officijs dari: non tamen erat expresse statutum, consuetudinem contrariam nõ valere. Item nec pœna addita, qđ facit constitutio hæc. Sed quid dices de ecclesijs, quæ non habent aliquo modo distinctas præbendas.

[Margin notes:]

a Vide concilium Trident. sessio. 6. de reformat. ca. 1. & sessio. 23. de reformat. ca. 3. & sessio. 24. de reformat. cap. 12.

b Vide Decium consi. 280. vbi late de his quotidianis distributionibus.

1 Hoc non aduertit Be. Ler. d. c. 8 dilectus. in gl. 2. Item nec Host. in c. ad liberandũ. de Iudæ. Io. And.

† Alias, iam dispens.

† Nota hic Dom. & Philippum quod licet infirmus non priuet stipẽdio debent sic tumulus ægrotus habebit salarium allego gl. in L. ex bonibus. § & illo. ff. de vsufr. Bar. in l. si cum dotẽ. § . quãtitatem. ff. solu. ma. vide de cõ. Thole. q. 119. Fon.

1 Vide Dominicũ et L. 1. Bonifacij in clem. suplenies. de poenis. & Ioannem Monachum in c. vlt. de ver. sig. lib. 6.

das, sed tantum singulis diebus datur cuilibet pro victu tot libræ panis, tot mensuræ vini, & sic de singulis? Credo quod de illis non loquitur decre. cum illæ potius sint præbendæ, quàm distributiones, alias esset canonia siue præbenda in talibus ecclesijs: quod esse non debet 1.q.3. si quis obiecerit. ff. de præben. relatum. Et hoc optime probat iudicio meo decre. ff. de verbo. sign. olim. certum enim est, quod quotidianæ distributiones non dantur absentibus, etiam in theologia studentibus, vel priuilegiatis, vt in prædicta decre. licet. & tamen in talibus ecclesijs dantur tales priuilegiatis absentibus, vt in prædicta decre. olim. qui verus est decre. intellectus, alias nulla esset ibi decret. ratio, nisi quia ita placuit Papæ: & ad hoc facit quod not. Ber. in prædicta decre. licet. de præbe. plus dico quod in ecclesijs in quibus sunt distinctæ præbendæ, & postea est mensa communis grossa, & postea distributiones, solū in his distributionibus, & non in illa mensa grossa locum habeat hæc decret. & ita fuit consultum in ecclesia Bonon. Et hoc sonat verbum quotidianæ. & s. dum dicit, quæ tantum residentibus, &c. [Hoc ergo tenendum, quod priuilegiati super percipiendis fructibus (vt nunc studentes Bononiæ, virtute priuilegij, quod facit illos censeri residētes) totum illud percipient, quod perciperent in ecclesia residendo, non interessendo horis, & facit quod not. s. in gloss. not. quod] Sed quid dices, ordinatū est in ecclesia; qui vadit ad talem horam tantum habebit, &c. vadit canonicus ad horā principaliter pro denario nūquid simoniam committit? Videtur quod sic, argu. de simo. suam nobis. & cap. sicut pro certo. Contra. s. de præben. significatum. Solu. dic secundum Host. qui hoc no. s. de ver. sign. olim. quòd tales non committunt veram simoniam: cum nulla expressa pactio intercedat, peccant tamen grauiter & mentalem simoniam committunt, & per pœnitentiam satisfaciunt. s. de simonia, tua nos. & cap. vlt.

a ¶ *Idem.*] scilicet quod hi, qui non intersunt, nil habeant, & consuetudo contraria non valeat, & recipientes sine iusta causa ad restitutionem teneantur.

neatur. ¶ De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersarijs largiendis, idem [a] decernimus obseruandum.

TITVLVS IIII.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens tertius, aliàs quartus.

¶ Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum, non debent in ecclesiis ipsorum rectores instituti, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari: nec valet contraria consuetudo. Io. And.

CAP. I.

Suscepti regiminis [b] nos cura solicitat, vt vtilitatibus subiectorum in illis præcipue, per quas animarū [c] saluti consulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione [d] solicite prouidere curemus. ¶ Sane fuit olim per sedem Apostolicam prouide constitutum, vt diœcesani locorum ad præsentationem religiosorum [e] nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiæ coram eis fuerit assignatum [f], vnde iura episcopalia possint soluere [g], & congruam sustentationem habere. ¶ Verum (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) religiosi exempti [h] de prouentibus parochialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu rectorum præsentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim, quod rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commode sustentari [i], & episcopalia iura persoluere, ac alia

[De PRÆB]ENDIS ET DIGNITATIBVS.

¶ Dictum fuit s. de clericis, & eorum vita: verum quia præbendæ & dignitates & alia stipendia dantur clericis, vt melius vacent diuinis seruitijs, dubitaret aliquis de huiusmodi præbendis & dignitatibus, ideo annectitur rub. de præben. & dignitatibus.

Suscepti.] Diuiditur in quattuor partes. Secunda ibi, *Sane.* Tertia ibi, *Verum.* Quarta ibi, *Nos itaq.* Io. An. [...] Dicitur in c. de monachis. s. eod. quòd religiosi habentes aliquas ecclesias parochiales, puta ex donatione episcopi cum consensu sui capituli, possunt ad illas præsentare personas idoneas, & tenentur ipsi religiosi a[ssign]are dictis personis, quas ad ecclesias [su]as præsentant congruam portionem vnde possint sustentari, & onera ecclesijs incumbentia supportare, & hospitalitatem tenere, & iura episcopalia soluere: qui religiosi si nolunt illa facere, poterit episcopus loci tales religiosos ad hoc compellere. Sed quid, vtrum illud cap. de monachis sit verum indistinctè, etiam si illi religiosi sint exempti, & subsint immediate ecclesiæ Romanæ? Responde: quod sic, & hoc vt possint reperiri personæ idoneæ, quæ ad illas ecclesias valeant assumi pro seruiendo in diuinis: nec valet contraria consuetudo.

Nota primo, quòd prælatus superior ex necessitate sui officij tenetur prouidere necessitatibus suorum subditorum; nam sibi sunt assignati redditus, vt liberius vacet vtilitatibus suorum subditorū.

Nota quòd differentia est inter recipere præsentatum, & admittere. Hoc colligit Dominicus de sancto Geminiano ibi, nullum recipiant, & ex hoc deciditur quæstio in facto: Nam quidam patronus præsentauit quendam clericum ad aliquam ecclesiam: & rogauit episcopum vt illum admitteret? Respondit episcopus, & bene, notarius vero in instrumento suo posuit qualiter episcopus talem instituerat; vtrū notarius cōmiserit crimen falsi? Videtur quod sic; quia si verbum, admittere, non sit idem quod recipere, talis est falsarius: si autem admittere sit idē quod recipere, non est falsarius, cum recipere sit idem quòd instituere. Dicendum quòd aliud est admittere, aliud recipere: & sic verbum, bene, quod respondit episcopus, solum operabatur approbationē personæ præsentatæ, non autem institutionem, & ideo instrumentum illud est falsum.

Nota principalem effectum huius capituli, quòd diœcesanus non tenetur aliquem instituere, immo, nec admittere ad præsentationem religiosorum: nisi prius fuerit assignata certa portio personæ præsentatæ, vnde viuere & sustentari possit, soluere episcopalia iura, & tenere hospitalitatem: tamen communiter religiosi sustinent onera, & assignant præsentato certam portionem pro victu & vestitu. clemen. 1. infra de iure patro. in clemen. Nota quòd episcopus non tenetur recipere præsentatum, nisi prius facta assignatione congruæ portionis. Quid si religiosi nolunt assignare portionem? Dicendum quòd episcopus poterit illos compellere ad assignandum congruam portionem, vt dicta clemen. 1. etiam si sint religiosi exempti. & in hoc religiosus exemptus subest iurisdictioni episcopi, quod verum est, dummodo illa ecclesia & populus sint sub potestate episcopi. Nota quòd ratione paupertatis ecclesia quandoque confertur non idoneo. facit c. extirpandæ. s. eo. cum si. Nota similiter casum in quo exempti subijciuntur ordinarijs. alios casus vide enumeratos per glo. in clem 2. de pœnis.

¶ Prima glossa summat, & diuidit.

b ¶ *Suscepti regiminis.*] Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum non debent in ecclesijs ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari, nec valet contraria consuetudo. Et diuide in quatuor partes: in prima arengat: in secunda antiquam constitutionem recitat. In tertia ipsius transgressionem: in quarta ponit renouationem, & extensionem ipsius, & contrariam consuetudinem damnat.

c ¶ *Animarum.*] s. eo. libr. de constit. c. 2. j. de sepult. c. 1.

d ¶ *Innouatione.*] nunc antiquorum declaratione. s. in proœ. huius libri ad finem exordij.

e ¶ *Religiosorum.*] de monachis statutum fuerat. s. eo. de monachis. de alijs religiosis eadem ratione idem dicebamus, per decre. s. eo. auaritiæ. & cap. in Lateranen.

f ¶ *Assignatum.*] quod per eos augeri vel diminui non poterit: dicit Arch. s. eo. auaritiæ. & habeat circa hæc prouidere diœcesani etiā quo ad exemptos, vt in cle. de sup. neg. prela quia regulares.

g ¶ *Soluere.*] & hospitalitatem tenere. vt [...] præd. decr. de monachis. & dic, vt ibi. & 12. q. 2. c. 1. & 16 q. 1 quoniam quicquid.

h ¶ *Exempti.*] ecclesia tamen cum populo non erat ibi exempta. alias non intromitteret se episcopus. s. de priu. quoniam & de sup. neg. præl. sicut hodie [...] cus: vt in clem. eo. tit. quia regulares.

¶ Glossa sequens exponit ponit opin. & declarat. [...]

i ¶ *Sustentari.*] forte dimittebant quartam quartæ, ad est, sextam decimam decimarum. s. eo. tit. extirpandæ. io priu. nolebant quod eis generaretur podagra. de conse. dist. 5. legimus quosdam. Notauerunt autē Tan. & Gof. & Ber. s. eo. de monachis. quod si monachi hāc portionē assignare nollēt, elapsis sex mensibus eps ordinaret ecclesiam.

Vnde dic Archid. [...] ⁋ In veteribus codicibus [...] ⁋ Aliàs, per ⁋ De hac [...] de simonia. Clemens de [...] Idē Ioan. Mo. & Archidiacon.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS in ecclesia, vel præbenda

¶ *Dictum fuit s. de clericis & eorum vita: verum quia clericis dantur stipendia, vt melius vacent diuinis. quæ stipendia dicuntur beneficia clericorum: dubitaret aliquis, vtrum clerici teneantur residere in suis beneficijs: ideo ad nos informandum ponit rubricam de clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda.*

TITVLVS. III.

De clericis † non residentibus in ecclesia vel præbenda.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui intersunt diuinis dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Io. And.*

CAP. VNICVM.

Consuetudinē a, quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati seu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones b † quotidianas (quæ aliàs manualia c beneficia seu victualia d nuncupantur, & tantum residētibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus seu alijs locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes e, licet diuinis officijs non intersint, ex integro percipiunt †, ac si continue ipsis ecclesijs in eisdem officijs deseruirent, penitus improbantes f: Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscunq; rebus consistant, canonicis ac alijs beneficiatis & clericis ecclesiarū ipsarum g, qui eisdem officijs in ipsis ecclesijs adfuerint h, tribuantur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem i rationabilem iam factam, seu etiam faciendā. ¶ Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas k † seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidēs ecclesiæ vtilitas l excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas m, immo ad omnium restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit n, te-

Vide concilium Trident. sessio. 6. de reformat ca. 1. & sessio. 24. de reformat. ca. 3. & sessio. 24. de reformat. cap. 14.

Consuetudinem.] Primo recitat cōsuetudinē, quam reprobat: Secundo statuit: ibi, *Statuimus*. Tertio pœnā apponit, à quà duos casus excipit: ibi, *Qui vero*. vltimo prorogat: ibi, *De distributionibus*.

¶ Præsupponendū est pro intellectu istius ca. q fructus præbendarum consistunt in duobus, scilicet in corpore ipsius præbendæ: quod in aliquibus locis vocatur grossum, puta cum præbendæ sunt inter se distinctæ, quilibet canonicus habet certas possessiones pro sua præbenda. Secundo consistit præbenda in quotidianis distributionibus, quæ dantur interessentibus horis diuinis, & dicuntur manualia beneficia. Vlterius est præsupponendum, q illæ quotidianæ distributiones fuerunt introductæ, vt canonici melius vacarent horis diuinis, videlicet, vt si non amore Dei, saltem cupiditate pecuniæ interessent diuinis seruitijs.

Vide Decium cons. 280. vbi late de his quotidianis distributionibus.

Casvs. Canonici ecclesiæ cathedralis Pictauen. per longū tps sufficiens ad introducendum consuetudinem (si aliàs esset rationabilis) consueuerunt, vt canonici nō solum interessentes diuinis horis, sed etiam absentes haberent & perciperent quotidianas distributiones, ac si interfuissent diuinis horis: an valeat talis consuetudo, & sit rationabilis? Respondet q non: nam canonici ēt si sint in eodem loco, dum tamen nō intersint horis diuinis, nō debēt habere quotidianas distributiones, quæ aliàs vocanē manualia beneficia clericorū, eo qa dant ad manū: puta q interessentes Missæ, habebunt duodecim denarios: in aliquibus ecclesijs non dantur illæ quotidianæ distributiones in pecunijs, sed dantur in cibarijs, puta pane & vino. Nota primo, q quandoque alij clerici, q̄ canonici recipiunt quotidianas distributiones in ecclesiā. Item quandoque etiam distributiones dantur in alijs ecclesijs inferioribus cathedralibus. & pro his vide tex. in clem. vt hi qui. de æta. & quali. Nota secundo, q illi dicuntur præsentes qui sunt in ciuitate vel castro: sed tamen tales non dicuntur interessentes diuinis, nisi personaliter intersint. Dominicus.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quod iure veteri hoc probatur.*

a ¶ *Consuetudinem.*] distributiones quotidianæ solū præsentibus, qui intersunt diuinis, dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperint non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Et probatur huius decretalis dictum in fine per decretal. s. de præb. licet.

b ¶ *Distributiones.*] s. de præben. licet.

c ¶ *Manualia.*] vt s. de ver. sign. olim.

d ¶ *Victualia.*] s. eod. de cætero.

e ¶ *Præsentes.*] Quid enim prodest præsentia in loco, ex quo diuinis non adsunt propter quæ sunt beneficia constituta.

f ¶ *Improbantes.*] Licet igitur de consuetudine corpus præbendæ debere possit absentibus, qui diuinis non intersunt. s. de constitut. cum omnes. secus in distributionibus quotidianis, vt hic.

Hoc non admittit Dec. S. eccl. ad de lectione in gl. 2. Item noc Host. in ead. I. ber randi. de Iuda. Io. And.

g ¶ *Ecclesiarum ipsarum.*] cathedralium, vel collegiatarum.

h ¶ *Adfuerint.*] Nota q si quis impetrat q in absentia pcipiat prouentus suos ac si præsens esset, dispēsatio hæc faciet eum reputari pro pˉsente, sed nō pro interessente diuinis officijs i. sed si præsens esset, & officijs non interesset, has distributiones non perciperet, vt hic: ergo nec dispensationis vigore perciperet. Sed si diceretur in gratia quòd reciperet ac si præsens esset, & diuinis officijs interesset, tunc secus ratione prædicta. Sit igitur impetrās in hoc cautus, vt secundum hanc formam impetret, si potest.

Addítio. Non tamen memini vidisse talem formā ab Apostolica sede manasse: si tamen daretur, tunc haberemus quartum casum exceptum, scilicet quando per apostolicum priuilegium illa perciperet. Existens tamen in seruitio Papæ illas non percipit, vt no. s. eo. cum dilectus fructus tamen præbendæ percipiunt, vt ibi. Et quis intelligatur esse in seruitio Papæ, & quid de illo qui residet cum Cardinali, dixi post Hostien. super verb. circa nos. & super glos. vlti. quod hic ponit Archi. Ioan. And.

Alias, per Papam.

i ¶ *Ordinationem.*] vt puta, q tantum detur ei qui interfuerit in Missa, & tantum ei qui interfuerit in matutino. & sic de singulis horis.

Addítio. Vide qd̄ not. in clem. vt hi qui. de æta. & quali. in glo. nota pro cōsuetudine. & in cle. 1. de reliq. in fin. Io. And.

k ¶ *Infirmitas.*] quæ à celebratione diuinorum excusat, vt s. de præben. significatum. aliàs clerici ad omnes tenētur. quod dic, vt s. de celebra. Missa. c. 1.

Nota hic Dom. & Philippum quòd infirmitas non priuat suspēsio donum: sic famulus ægrotus habebit salarium allego gl. in L. e barbius. §. 1. & illo. ff. de offic. Bar. in l. si eum dotē §. item tem. ff. solu. ma. vide deci. Thola. q. 159. Fen.

Gloss. seq. signat contrarium, & soluit.

l ¶ *Vtilitas.*] hæc duo solent dispensationē inducere. s. de præb. exposuisti. Et signatur hic contra s. eod. lib. de elect. cum non deceat. vbi illi qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones non percipiunt. Sol. canonici non tenentur eas talibus concedere, vt ibi, tamen si concesserint, illi non tenentur ad restitutionem, vt hic. Alij dicunt hoc loqui in præsentibus, illud in absentibus: vt præsentes qui prosequuntur vtilitatem ecclesiæ, distributiones percipiant, absentes non, vt ibi. Primum credo.

Vide Dominicū cō. 1. Bonifaciū in clem. vt pientes. de iurat. & Ioannem Monachum in c. vlt. de ver. sig. lib. 6.

Addítio. Archidiaconus dicit hanc loqui in ecclesijs, in quibus est consuetudo, q absentes ista percipiant, quæ toleratur in casibus hic expressis: contrarium in ecclesijs in quibus non est talis consuetudo. Si intelligitur de absente à diuinis, potest conuenire litteræ, aliás non. Io. And.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & remittit: secundo quærit & soluit.*

m ¶ *Suas.*] de his ergo non potest fieri eleemosyna. quod dic, vt not. 14. q. 5. in sum. & s. de deci. ex transmissa. Quid si illi quorum lucro prædicta cedebant, remittant, nunquid est canonicus absolutus? Satis videtur, q sic. Instit. de re. di. §. per traditionem. cum hic non sit additum remissionem non prodesse, vt s. eo. lib. de rescrip. statutum. §. antepenul. & j. de censi. exigit. in fin.

Addítio. Arch. dicit, q forte contrarium est verum: nam ex quo non potest illas recipere, vt hic, nullo modo suæ fieri poterūt, quin ad restitutionem teneatur, cum illas recipiat contra mentem, & prohibitionem huius constitutionis.

¶ *Glo. seq. ponit opi. quam reprobat quadruplici ratione, secundo quærit & soluit, & solutionem fortificat: Tertio quærit, argu. pro, & contra, & soluit.*

n ¶ *Receperit.*] dicunt quidam etiam in præteritum: vt sic constitutio ista præterita cōprehendat, maxime cū videatur ius antiquum. s. de præben. licet. Sed contrarium credo. [Idem Archi.] tum ex eo quod s. dicit, statuimus, tum ex eo quod dicit hic, contra huiusmodi nostram constitutionem, &c. Sed qui ante hanc constitutionem recepit, contra hanc constitutionem non recepit, quia pœna legis ex tempore legis. 32. q. 4. dixit Sara. Præterea licet statutum esset has distributiones solum ijs qui diuinis intersunt officijs dari: non tamen erat expresse statutum, consuetudinem contrariam nō valere. Item nec pœna addita, qd̄ facit constitutio hæc. Sed quid dices de ecclesijs, quæ non habent aliquo modo distinctas præbendas,

das, sed tantum singulis diebus dantur cuilibet: pro victu tot libræ panis, tot mensuræ vini, & sic de singulis? Credo quod de illis non loquitur decre. cum illæ potius sint præbendæ, quam distributiones, alias esset canonia sine præbenda in talibus ecclesijs: quod esse non debet 1.2.q.3. si quis obiecerit. ſ. de præben. relatum. Et hoc optime probat iudicio meo decre. ſ. de verbo. sign. olim. certum enim est, quod quotidianæ distributiones non dantur absentibus, etiam in theologia studentibus, vel priuilegiatis, vt in prædicta decre. hoc. & tamen in talibus ecclesijs dantur tales priuilegiatis absentibus, vt in prædicta decre. olim qui verus est decre. intellectus, alias nulla esset ibi decret. ratio, nisi quia ita placuit Papæ. Et ad hoc facit quod not. Ber. in prædicta decre. licet, de præ[illegible] plus dico quod in ec[illegible]ijs in quibus sunt distinctæ præbendæ, & postea est menta communis grossa, & postea distributiones, [illegible]u in his distributionibus, & non in illa mēsa grossa locum habeat: hæc decret & ita fuit consultum in ecclesia Bonon. Et hoc sonat verbum quotidianæ. & ſ. dum dum, quæ tantum residentibus, &c.] Hoc ergo tenendum, quod priuilegiati super percipiendis fructibus (vt nunc studentes Bononiæ, virtute priuilegij, quod facit illos censeri residētes) totum illud percipient, quod perciperent in ecclesia residendo, non interessendo horis, & facit quod not. ſ. in gloss. nor. quòd] Sed quid dices, ordinatio est in ecclesia; qui vadit ad talem horam tantum habeat, &c. vadit canonicus ad horā principaliter pro denarijs, nūquid simoniam committit? Videtur quod sic, argu. de simo. suam nobis. & cap. sicut pro certo. Contra. ſ. de præben. significatum. Solu. dic secundum Host. qui hoc no. ſ. de ver. sign. olim. quòd tales non committunt veram simoniam: cum nulla expressa pactio intercedat, peccant tamen grauiter & mentalem simoniam committunt, & per pœnitentiam satisfaciunt. ſ. de simonia, tua nos. & cap. vlt.

a ¶ *Idem.*] scilicet quod hi, qui non intersunt, nil habeant, & consuetudo contraria non valeat, & recipientes sine iusta causa ad restitutionem teneantur.

Marginal notes (left): ¶ Vnde dicit Archid. secundum Bonaguid[illegible] Curiam [illegible] quod licet [illegible] super [illegible] dictis [illegible] non ex[illegible] dicitur [illegible] Io. An. — ¶ In verosimoribus codicibus [illegible] quartus. — ¶ Alias per qua. — ¶ De hoc [illegible] 1 & Dom. in c. ex parte [illegible] de cohab. cle. & Summa [illegible] simonia. — Commendatio domini Ie[illegible].

¶ neatur. ¶ De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersarijs largiendis, idem [a] decernimus obseruandum.

TITVLVS IIII.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens tertius, aliàs quartus ¶.

¶ *Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum, non debent in ecclesijs ipsorum rectores instituti, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari: nec valet contraria consuetudo. Io. And.*

CAP. I.

Vscepti regiminis [b] nos cura solicitat, vt vtilitatibus subiectorum in illis præcipue, per quas animarū [c] saluti consulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione [d] solicite prouidere curemus. ¶ Sane fuit olim per sedem Apostolicam prouide constitutum, vt diœcesani locorum ad præsentationem religiosorum [e] nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiæ coram eis fuerit assignatum [f], vnde iura episcopalia possint soluere [g], & congruam sustentationem habere. ¶ Verum (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) religiosi exempti [h] de prouentibus parochialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu rectorum præsentatio pertinet ad eosdem, tantum percipiunt annuatim, quod rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commode sustentari [i], & episcopalia iura persoluere, ac alia

[illegible] PRÆBENDIS ET DIGNITATIBVS.

¶ *Dictum fuit ſ. de clericis, & eorum vita: verum quia præbenda & dignitates & alia stipendia dantur clericis, vt melius vacent diuinis seruitijs, dubitaret aliquis de huiusmodi præbendis & dignitatibus, ideo annectitur rub. de præben. & dignitatibus.*

[S]*Vscepti.*] Diuiditur in quatuor partes. Secunda ibi, *Sane.* Tertia ibi, *Verum* Quarta ibi, *Nos itaq.* Io. An. [illegible] Dicitur in c. de monachis. ſ. eod. quòd religiosi habentes aliquas ecclesias parochiales, puta ex donatione episcopi cum consensu sui capituli, possunt [illegible] præsentare personas idoneas, & tenentur ipsi religiosi as[illegible] dictis personis, quas ad ecclesias [illegible] præsentant con[illegible]tionem vnde possint sustentari, & onera ecclesijs incum[illegible]pportare, & hospitalitatem tenere, & iura episcopalia soluere [illegible] religiosi si nolint ista facere, potest episcopus loci tales religiosos ad hoc compellere. Sed quid, verum illud cap. de monachis, sit verum indistincte, etiam si illi religiosi sint exempti, & subsint immediate ecclesiæ Romanæ? Respondet quod sic, & hoc vt possint reperiri personæ idoneæ, quæ ad illas ecclesias valeant assumi pro seruiendo in diuinis: nec valet contraria consuetudo.

Nota primo, quòd prælatus superior ex necessitate sui officij tenetur prouidere nece[ssi]tatibus suorum subditorum: nam sibi sunt assignati redditus, vt liberius vacet vtilitatibus suorum subditorū.

Nota quòd differentia est inter recipere præsentatum, & admittere. Hoc colligit Dominicus de sancto Geminiano ibi, nullum recipiant, & ex hoc deciditur quæstio in facto: Nam quidam patronus præsentauit quendam clericum ad aliquam ecclesiam: & rogauit episcopum vt illum admitteret? Respondit episcopus, & bene, notarius vero in instrumento suo posuit qualiter episcopus talem instituerat; vtrū notarius cōmiserit crimen falsi? Videtur quod sic; quia si verbum, admittere, non sit idem quod recipere, talis est falsarius: si autem admittere sit idē quod recipere, non est falsarius, cum recipere sit idem quòd instituere. Dicendum quòd aliud est admittere, aliud recipere: & sic verbum, bene, quod respondit episcopus, solum operabatur approbationē personæ præsentatæ, non autem institutionem, & ideo instrumentum illud est falsum.

Nota principalem effectum huius capituli, quòd diœcesanus non tenetur aliquem instituere, immo, nec admittere ad præsentationem religiosorum: nisi prius fuerit assignata certa portio personæ præsentatæ, vnde viuere & sustentari possit, soluere episcopalia iura, & tenere hospitalitatem: tamen communiter religiosi sustinent onera, & assignant præsentato certam portionem pro victu & vestitu. clemen. 2. infra de iure patro. in clemen. Nota quòd episcopus non tenetur recipere præsentatum, nisi prius facta assignatione congruæ portionis. Quid si religiosi nolint assignare portionem? Dicendum quòd episcopus poterit illos compellere ad assignandum congruam portionem, vt dicta clemen. 1. etiam si sint religiosi exempti. & in hoc religiosus exemptus subest iurisdictioni episcopi, quod verum est, dummodo illa ecclesia & populus sint sub potestate episcopi. Nota quòd ratione paupertatis ecclesia quandoque confertur non idoneo. facit c. extirpandæ. ſ. eo. cum si. Nota similiter casum in quo exempti subijciuntur ordinarijs. alios casus vide enumeratos per glo. in clem. 1. de pœnis.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

b ¶ *Suscepti regiminis.*] Ad præsentationem religiosorum etiam exemptorum non debent in ecclesijs ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari, nec valet contraria consuetudo. Et diuide in quatuor partes: in prima arengat: in secunda antiquam constitutionem recitat. In tertia ipsius transgressionem: in quarta ponit renouationem, & extensionem ipsius, & contrariam consuetudinem damnat.

c ¶ *Animarum.*] ſ. eo. libr. de consti. c. 2. ſ. de sepult. c. 1.

d ¶ *Innouatione.*] nunc antiquorum declaratione. ſ. in proce. huius libri ad finem exordij.

e ¶ *Religiosorum,*] de monachis statutum fuerat. ſ. eo. de monachis. de alijs religiosis eadem ratione idem dicebamus, per decre. ſ. eo. auaritiæ & cap. in Lateranen.

f ¶ *Assignatum.*] quod per eos augeri vel diminui non poterit: dicit Arch. s. eo. auaritiæ. & habent ex ea hæc prouidere diœcesani etiā quo ad exemptos, vt in cle. de supp. neg. præla. quia regulares.

g ¶ *Soluere.*] [illegible] hospitalitatem tenere, vt in præd. decr. de monachis. & dic, vt ibi. & 12. q. 2. c. 1. & 16. [illegible] quoniam quicquid.

h ¶ *Exempti.*] ecclesia tamen cum populo non erat ibi exempta. alias non intromitteret se episcopus. s. de priu. quoniam & de sup. neg. præl. sicut hodie [illegible] vt in clem. eo. tit. quia regulares.

¶ *Glossa sequens exponit, ponit opin. & declarat.* [illegible]

i ¶ *Sustentari.*] forte diuiserat. quartam quartæ, id est, sextam decimam decimarum. s. eo. tit. c. extirpandæ. in prin. nolebant quod eis generaretur podagra. de conse. dist. 5. legimus quosdam. Not. auctorem autē Tan. & Gof. & Ber. ſ. eo. de monachis. quod si monachi hāc portionē assignare nollēt, elapsis sex mensibus eps ordinaret ecclesiam.

Marginal note (right): Idē Ioan. Mo. & Archidiacon.

ſam. alleg. decret. de ſup negli. præla. in antiq. ſicut. Idē notauerunt Inno. & Hoſti. Sed Arch. hic reprehendit: dicens ꝙ decr. ſicut. loquitur de defectu perſonæ præſentatæ, non de defectu rerum, de quo loquimur hic. Dicit ergo quòd hoc caſu epiſcopus non ordinabit, ſed coget illos ad portionem aſsignandā. Dic vt ꝭ. dicā in addi. t. one. Hodie di [illegible] nus ad hanc aſsignationem faciendam ſtatuet eis terminū, intra quē ſi non fiat, præſentatum admittet: & poſtea faciet hic aſsignationē: in qua taxā in pluri vel minori nō debet excedere. qđ dic vt in cle. de iure patr. vt cōſtitutio.

a ¶ *Onera.*] hoſpitium receptionis nunciorum Apoſtol. ſedis, & ſimil.

b ¶ *Animarum.*] quarum regimē eſt ars artium. ꝭ. de æta. & quali ta. cū ſit. in antiq. eſt .n. anima ꝓtioſior corpore. 1 a. q. 1. præcipimus. Ioan. And.

c ¶ *Alios.*] clericos intelligo: quia [illegible] nihil percipiunt. ꝭ. io ant. de iure patro. præterea. & ſic etiam intelligitur ꝭ. eo. tit. extirpandæ. in princi.

A d [illegible] o. Intellige clericos patronos: ſcilicet de quibus hic loquitur ſecūdum Arch. per decr. ſtatim alleg. hic autem intelligit de habentibus ius inſtituēdi. ſed ſalua pace non adaptat literæ, niſi dicatur per eos fieri præſentatio ſolum ad curā populi de iam inſtituto per ipſos ad regimen Eccleſię: vt ſcripſi de præben. de monachis. ſuper ſi. 2. gloſ. Io. And.

incumbentia eis onera ᵃ ſupportare: propter quod ſæpe cōtingit, quòd non inueniuntur perſonæ idoneæ, quæ huiuſmodi eccleſias velint recipere: ſicq; frequenter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum ᵇ. Nos itaque volentes ſuper hoc ſalubre remedium adhiberi: Præſenti decreto ſtatuimus & mandamus, conſtitutionem huiuſmodi quo ad omnes patronos ecclesiarum religioſos tam exemptos, quàm non exemptos, & alios ᶜ inuiolabiliter obſeruari, conſuetudine ᵈ contraria non obſtante.

¶ Idem.

¶ *Beneficia vacantia in curia alius quàm Papa conferre non poteſt: quod ſi fecerit, irrita eſt collatio. Io. And.*

C [illegible]

L Icet eccleſiarum ᵉ, perſonatuum, dignitatum ᶠ, aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur Pontificē pertinere ᵍ, ita quòd nō ſolum ipſa cum vacant poteſt de iure conferre, verum etiam ius in ipſis tribuere vacaturis ʰ: collationem tamen eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum & beneficiorum apud ſedem Apoſtolicam ⁱ vacantium, ſpecialius cæteris antiqua conſuetudo ᵏ Romanis Pontificibus reſeruauit. Nos itaque laudabilem reputantes huiuſmodi conſuetudinem ˡ, & eam auctoritate Apoſtolica approbantes, ac nihilominus volentes ipſam inuiolabiliter obſeruari: eadem auctoritate ſtatuimus, vt eccleſias, dignitates, perſonatus & beneficia, quæ apud ſedem ᵐ ipſam deinceps vacare ⁿ contigerit, aliquis præter Romanum Pontificem quacunque ſuper hoc ſit auctoritate munitus, ſiue iure ordinariæ poteſtatis ipſorum electio, prouiſio ſeu collatio ad eum pertineat, ſiue litteras ſuper aliquorum prouiſione generales vel etiam ſpeciales ſub quacunque forma verborum receperit (niſi ei ſit ſuper conferendis eiſdem in curia Romana vacātibus ſpecialis

bet conferri per Papam infra menſem, aliàs perdit qualitatem collationis: Nam ante nullus alius poterit conferre niſi Papa, poſt mēſem vero alij cōcurrunt cum Papa, & eſt locus præuentioni. Nota quòd iſte menſis currit a die vacationis, nec computatur dies vacationis: & ideo illud nō ſtatuitur in odium negligentiæ Papæ, qa tunc non curreret mēſis iſte niſi a die notitiæ, ſed ſtatuitur illud tempus i fauorem eccleſiarum, ne diu maneant ſine plato: ideo currit iſte menſis, à die vacationis, vt dictum eſt: ſecus in alijs temporib. relictis cæteris prælatis in odium negligentiæ eorum: quia illud tempus currit a die notitiæ ipſorum.

¶ *Prima gloſſa ſummat.*

e ¶ *Licet eccleſiarum*] Beneficia vacantia in curia alius quam Papa cōferre nō poteſt: qđ ſi fecerit, irrita eſt collatio.

¶ *Gloſſa ſequens quærit & ſoluit.*

f ¶ *Dignitatum.*] quid de epiſcopatibus: nunquid comprehenduntur hac cōſtitutione? [Cleri. l y. ꝭ. c. proxi. tenuit quòd ſic propter verbū, eccleſias, quod hic ponitur quod cathedrales comprehēdit. ꝭ. de ver. ſig. cū clerici. Io. An.] Satis videtur quod nō: quia ea quæ ſpeciali nota ſunt digna, niſi ſpecialiter notētur, neglecta intelliguntur. ff. de iniu. item apud. § hoc edictum. ꝭ eod. tit. quamuis. ꝭ. de ſenten. excommu. quia periculoſum. cum ſim. & facit. ꝭ. de procura. cap. vlt. & qđ ibi dixi. ꝭ. de [illegible] l y [illegible]. Eſt enim non dignitas, ſed dignitatum culmē. ꝭ. eod. ver [illegible] s. & c. cum olim. & hoc ſeruat curia [illegible] quæ reſeruationes [illegible] cum vacat facere conſueuit: quod etiam interdum in abbat [illegible], [illegible] per [illegible] comprehendatur ſolum prouiſio per concilium Latera [illegible] non pe [illegible] nerale. ꝭ. de elect. ne pro defectu. ad hoc ꝭ. de conce. [illegible] ectus.

[illegible] Not. Io. Mo. ꝭ. de hæreti. inquiſitores quòd declarari vidit appella [illegible] dig [illegible] tatis abbatiam non contineri. facit 16. q. 7. ſi quis de neeps. Et ſecūdum hoc dicit Ar [illegible] idem de prioratibus per quos principaliter reguntur monaſteria: ſicut ſunt prioratus de Boſco, & ſancti Ioānis in monte in quibus eadem eſt ratio; nec per variationem nominis ius immutatur: ſed quantum percipio curia hoc non recepit. Ioan. And.

d ¶ *Conſuetudine.*] cum enim animabus ſit periculoſa, vt ꝭ. probatum eſt, ergo extirpanda. ꝭ. eo. tit. extirpandæ. de conſue. io antiq. c. vlt. & de hoc ibi plene. Io. And.

L *Icet*] Dicit Clericus, ꝙ ſecundo anno Pontificatus Clementis emanauit hoc capitulum: & ſimul cū hac decret. legere ſoleo decreta. ſequentem, & decre. ſi Apoſtolica. quæ hanc reſtringūt, & decret. præſenti. quæ hanc exponit, vt patet in glo Io. And. Facit tria: Primo recitat antiquā conſuetudinem: Secunda ibi, *Nos itaq.* illam approbat & inhibet: Tertia ibi, *Nos enim.* decernit. Io. And.

C a s v s. Titius tenens beneficium canonice, quod ſpectat ad collationem epiſcopi Pictauen. mortuus eſt in curia Romana. epiſcopus Pictauen. ad quē ſpectabat collatio huius beneficij, sciuit illā vacationem: quia forte erat in curia: vtrum poterit conferre illud beneficium ac ſi vacaſſet extra curiā? Reſpondet ꝙ non: & dicit ꝙ licet prouiſio quorumcūque beneficiorum ſpectet ad Papam: ſpecialius tamen antiqua conſuetudo voluit ad ipſum ſpectare collationem beneficiorū vacantiū in curia: quā conſuetudinē approbat hic Papa. & cōſtituit vt nullus talia beneficia vacātia in curia audeat cōferre. Et illud verū: dummodo Papa conferat infra mēſem: quo elapſo poterunt epiſcopi ad quos ſpectat electio, conferre per ſe vel per vicarios ſuos generales in ſpiritualibus & temporalibus in ſua diœceſi dimiſſos: tamē ſi Papa inuenit illud beneficium vacans, etiam elapſo menſe poterit conferre: ſi non fuerit facta collatio per epiſcopum, vel ſuum vicarium dimiſſum in partibus. Hoc dicit præſens capitulum. Nota primo, ꝙ Papa habet plenam diſpoſitionem beneficiorum in quacunque parte orbis ſitorum: nam ipſe fuit vocatus in plenitudinem poteſtatis, vt ipſe cōcurrat cum omnibus alijs prælatis: ideo inter ipſos eſt locus præuētioni. Nota ꝙ bnficia vacātia in curia ſunt reſeruata diſpoſitioni Papę. Nota vlterius quòd ius commune poteſt diſponere illud quod antea diſponebat conſuetudo: & ſic de conſuetudine fit ius cōmune: vnde Papa ponderat hic conſuetudinem ad ſe excuſandum: videlicet ne videretur ordinarijs collatoribus, ꝙ eſſet cauſa auferendi ab eis collationem iſtorum beneficiorum: tamen ceſſante conſuetudine illud idem potuiſſet ordinare. Nota caſum in quo beneficiū de-

g ¶ *Pertinere.*] 3 2. diſt. omnes. & vide quod dixi ꝭ. c. lib. de elect. quamquam. Io. And.

h ¶ *Vacaturis*] quod alius non poteſt, vt ꝭ. de conceſ. præben. c. 2. etiam legatus de latere Papæ, vt ꝭ. eod. tit. dilectus filius T.

i ¶ *Apud ſedem*] quæ dicantur apud ſedem ipſam vacare, dicetur ꝭ. eod. præſenti.

k ¶ *Conſuetudo.*] patet ex facto. ꝭ. de accu. accedens.

l ¶ *Statuimus.*] fit ergo de ſpeciali conſuetudine ius commune. ſic ꝭ de clande. deſpon. cum inhibitio. & eſt ſi. de fideiuſ. quod quibuſdam. de priuile. quòd nonnullis. Allegatur tamen Romanæ eccleſiæ conſuetudo pro [illegible] te in antiq ꝭ. de con [illegible] it. ex litteris

m ¶ *Sedem ipſam.*] non vacant [illegible] lias parochiales eccleſiæ conferūtur per illos ad quos collatio ptinet: quod dic [illegible] j. c. ſi Apoſtolica.

n ¶ *Vacare.*] an beneficium dicatur in curia vacare cum duobus ibi ſuper eo ſibi collato litigantibus alter moritur, vel vterque? Dic vt in clemen. vt lit. pen. ſi duobus.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat quid de præſentatione.*

o ¶ *Collatio*] nihil dicit de præſentatione: vnde ſæpius reperitur receptum in curia Papam per hoc non conferre beneficia, quæ pertinent ad præſentationem laicorum. Sed eadem ratione non cōferret quæ pertinent ad præſentationem eccleſiarum, vel monaſteriorum, vel monachorum, ꝭ. c. prox. pro hac parte facit ꝭ. eod. tit. cum

cum in illis. §. cum autem. ad hoc ꝟ. de iure patr. cum dilectus. Sed per litteram quæ supra dicit, quacúque auctoritate: & per id quod dicit, prouisio. [Et quia præsentatio Patroni clerici habet vim electionis, vt not. Ion. de iure patr. cum autem. secundum Archidia.] satis videntur comprehendi prædicta.

ceff. præbē. quia diuersitatē. ad fi. ꝟ. de sup. neg. præl. licet, is enim ꝙ nescit potestatē experiendi non habet. 1. q. 6. biduum. ff. de calū. §. annos. & hoc tenuit hic Guil. Sed contrarium credo ſm Gar. quia hoc statutū fuit in fauorē ecclesiarū, ne contingeret beneficia diu vacare, non aūt in odiū summi Pontificis negligentis: quia tunc nō

ADDITIO. Comprehenduntur etiam illa quæ possent laici cōferre ex priuilegio Papali: secundū Archid.

a ¶ *Expressa.*] Nota vnum casum, in quo vacat præbenda in ecclesia, & ille ad quem spectat prima vacatura, non consequitur illam. alium habes ꝟ. de rerum permu. c. vnico. Adde qđ not. ꝟ. eo. quia sæpe. in vlt. gl. Io. And.

b *Conferre.*] infra mensem à die vacationis numerandum; quia post illum possunt ea conferre, quod dic vt ꝟ. ... ruas.

Statutum.] Ponit constitutionē Clementis, cuius moderationem subdit iuí, ꝙ quato postea restringit ... *Tantummodo.* Dominicus.

& expressa [a] ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) conferre alicui, seu aliquibus non præsumat. [b] Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Io. And.*

CAP. III.

STatutū † felicis recordationis Clementis Papę prædecessoris nostri de dignitatibus, & beneficijs in curia Romana vacantibus nequaquam per alium, quàm per Romanum Pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum [f]: ¶ Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio (statuto non obstante prædicto) demum post mensem à die quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum, ea conferre valeant tantummodo per seipsos, vel (ipsis agentibus in remotis) per suos vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonice [l] sit commissum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In beneficijs, vel in impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsque ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprehenditur cathedralis: Sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliqua includuntur. Io. And.*

nisi à tpe scientiæ curreret præscriptio, vt in cōtrarijs. Item per hāc redit ad ius cōe: extendēda est igitur vt de facili ad suā naturam redeat. 31. dis. ab exordio. ff. de pact. si vnus. præsertum, vbi statuens contra se statuit: alias enim quare nō sic expressisset à tempore scientiæ. de deci. ad audiētiā. ad hoc ꝟ. de reg. iu. contra eū qui. Vnū scias, licet istud tps curras ignorāti, nō tamē sedi vacanti, quod satis probatur. ꝟ. eo. si Apostolica. si enim ibi specialis est casus: ergo ipsius contrarium est regulare. & est ratio: quia hoc reperimus expressum: sed illud non. Et hic not. specialia in hoc casu: Primum, ꝙ cum in alijs detur maius tēpus: de concel. præben. c. 2. hic datur solū mensis. Secūdum, ꝙ illud tēpus currit ignorāti. Tertium, ꝙ nō fit cōputatio de momēto ad momentū, sed dies vacationis nō cōputatur in mense; vt hic patet, dū dicit, à die, &c. & si. ꝟ. de excep. pia de resti. spo. frequens. Et clemen. sicut appellationem. de appel. & vide quod dixi ꝟ. eo. lib. de elect. prouida. in glo. pe. Quartū ꝙ cū alias cōiter potestas deferatur ad superiorē, hic redit ad inferiorē: & hoc facit impossibilitas casus. ad hoc ꝟ. de elect. licet. in fi. & ꝟ. eo. lib. & eo. tit. indemnitatibus. in fin.

ADDITIO. Tenuit Guliel. tēpus istud de quo fit mētio in prin. huius gl. currere à tempore scientiæ: qui ēt dicebat, ꝙ nono Papæ currebat à tempore electionis vel immutationis, non à tempore coronationis, cum ex electione competat illi plena iurisdictio. ꝟ. de elect. licet. & de facto patet, ꝙ ante coronationem beneficia confert. & quandoque si non vult conferre, reseruat. Et quomodo scribat ante coronationem, & qualem bullam det, not. in fin. huius libri super data. Io. And.

Pro intellectu huius c. præsupponendum est illud quod habetur in c. præcedenti, videlicet, ꝙ ecclesiæ, dignitates, personatus, & beneficia quæ vacāt in curia, cōferri nō possunt per aliū, ꝗ per Romanū Pōtificē. Hoc præmisso dicit cap. præsens, ꝙ si Romanus pontifex beneficia in curia vacantia infra mensem à tempore vacationis numerandum, non conferat, illi prælati ad quos huiusmodi beneficiorum collatio spectat, mense elapso ea conferre poterunt statuto Clementis primo, cap. immediate proximo non obstante, dummodo ipsi collatores per seipsos illorum collationem faciant. Sed quid si ipsi à suis diœcesibus sint remoti, quis tunc conferret? Respondetur, ꝙ eorum vicarij generales qui erunt in ipsis diœcesibus collationem facere poterunt, dummodo habeant speciale mandatum beneficia conferendi. Nota primo, ꝙ appellatione Romanæ curiæ venit sedes Apostolica: hic enim dicit, in curia Romana. & ꝟ. c. proxi. dixerat, apud sedem Apostolicam. Nota secundo, ꝙ ista decre. modificat cap. præcedens. Sed quæstio est an habeat locum in beneficijs electiuis? Videtur ꝙ non: quia text. dicit, collatio: sed collatio & electio diuersa sunt, vt c. cum in illis. ꝟ. eo. appellatione igitur vnius alterum nō cōprehenditur. Aliqui ista ratione moti, tenent istam partem. Dominicus tamen tenet cōtrarium, quia istud c. venit ad limitationem præcedentis: ergo debet habere locum in illis, in quibus c. ꝟ. proximum. Sed præcedens c. habet locum in electiuis, vt patuit ibi, electio, prouisio, seu collatio; igitur istud in illis locum habere debet. Nota finaliter effectum huius c. ꝙ nisi Papa prouiderit infra mensem de beneficio in curia vacante: tunc ordinarius potest cōferre. & ex hoc elice quatuor specialia, quæ hic ponit gl. est ergo expressum, &c.

¶ *Prima glossa summat.*

c *Statutum*] Si Papa beneficia vacantia in curia non conferat infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre.

d *Statutum felicis.*] supra cap. proximo.

e *In curia.*] & hic idem est dicere in curia, quod apud sedem Apostolicam, vt ꝟ. c. proxi. & quando ibi vacare dicantur, videbis. ꝟ. c. pr...

f *Moderandum.*] hoc arctationem respicit, non augmentum. ꝟ. de verb. sig. c. vlt.

Interdum ponitur pro gubernatione: vt ibi dixi super gloss. penul. Io. And.

g *Mensem.*] De huiusmodi computatione dicitur ꝟ. eod. libr. de elect. quam sit.

¶ *Glo. seq. alleg. contrarium, & op ad illud ponit opi. contrariam, quam approbat. & respondet ad contrarium. se. modo ita. lat an tempus currat sede vacante, tertio notat quatuor specialia.*

h *Numerandum*] est ergo expressum istud tempus non à tempore scientiæ, sed vacationis currere, licet videatur contra. ꝟ. de con-

¶ *Gl. seq. Dicit quod dedit causam cōstitutioni. secūdo quærit, & soluit.*

i *Per seipsos.*] habebāt episcopi ante constitutionē Clementis procuratores in curia, qui statim cum vacabant beneficia, conferebant illa. & sic præueniebant Papā: vnde motus Clemens promulgauit cōstitutionem. ꝟ. c. prox. demum Gregorius quia multū præiudicialis erat cōstitutio illa, in concilio Lugdunensi moderatus est eā. Sed ne adhuc exercerēt illas malitias, scilicet quòd haberent procuratores in curia, qui statim mense elapso illa cōferrent, idcirco hoc addidit, Papa enim ēt post mensem posset conferre si vellet, dummodo præuentus non esset. ꝟ. cap prox. in prin. Sed littera illa dicit, per seipsos. Nunquid si præsentes sunt per alios cōferre poterunt? Dic quod per alios conferre non poterūt, nisi in casu qui sequitur: potuit enim Papa rei suæ conditionem & modum apponere: & legem quam voluit. 18. q. 2. Eleutherius. ff. de pact. in traditionibus de conditio. ap. verum.

ADDITIO. Inquantū hæc glo. dicit quod ēt præsentes per alios conferre non poterunt tria specialia not. ſm Gar. & Archid. scilicet ꝙ possum per ..., quod nō possum per alium. Item ꝙ possum per aliū, quod non per me, cum horum contrariu sit regulare. ꝟ. de reg. iu. potest. vbi de hoc. Item ꝙ potestas conferendi redit non libera, sed onerata, vt hic patet. Io. And.

¶ *Glos. sequens ponit opinionem, quam reprobat.*

k *In remotis.*] sic ꝟ. eo. lib. de temp. ord. c. cum nullus. §. episcopo. Et dixerunt quidam per hanc litteram, quòd quis extra suam diœcesim existens beneficia conferre nō potest ... quod est falsum, licet in hoc casu possit concedi: & pr... ꝟ. de concess. præben. post electionem. in parte decisa. & hoc not. Ioan. & Ber. ꝟ. in antiq. de offi. leg. cap. nouit.

¶ *Glossa seq. ponit duas litteras, & primam approbat.*

l ¶ *Id canonice.*] dicebant olim quidam, id, scilicet vicaria, nā eo ipso

Idem Pe. de Anch. Do mi. per ratio nem gl. Fe.

Large describunt Doct. hic habere ... quo præcedens. facit. § fin. in Authen. de san. ... sup. Pont.

Placet Do mi. Fagn.

Idem dicunt Pe. de Anch. Dom. hæc scribentes de ista propositione, & ...

Quod procuit et diuina vacatio ne ecclesiæ Romanæ post obitū Clementis. iij. secundū Gal.

Placet Phili. & Domi. in referunt de qui bus ordinarius nō disponit. gl. in c. si de beneficio. de præben. lib. vj.

Secuitur Dom. Fran.

Idē Guil. & Gar.

Vicarius episcopi ... & quando possit conferre beneficia vacantia in curia Romana.

ipso q vicarius generalis erat, beneficia conferre poterat. sed hoc est falsum, vt §. eo. lib. de offi. vica. cum in generali. In talium ergo collatione per ordinariũ facienda, requiritur quòd mensis elapsus sit: q per seipsos conferant, si præsentes sint: vel q per generales vicarios non speciales: & q habeant speciale mandatum beneficia conferendi; & sic expone, id, scilicet, beneficia conferre.

CAP. IIII

QVamuis [a] † plenissima [b] sit aliàs in beneficiis interpretatio faciẽda: litteræ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi [c]. Et ideo si alicui vsque [d] ad certam summam prouideri mandamus: ei non in pensione [e], sed in beneficiis ecclesiasticis tantum volumus prouideri: nisi de pensione in nostris litteris mentio habeatur expressa. ¶ Quamquam sub nomine ecclesiarum ciuitatis comprehẽdatur aliàs [f] ecclesia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis prouideri, ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorẽ, sub hac generalitate nolumus hoc casu includi [g]) se mandatum huiusmodi nõ extendit [h]. Secus † autem cum mandamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ [i] prouideri: tunc enim & metropolitana, & cæteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato: cum vberiorem [k] hoc casu, quàm alio impetrãti gratiã facere videamur.

¶ Idem.

¶ Impetranti beneficium seculare prouidetur de beneficio per seculares clericos vsque ad præscriptionem legitimam possesso. hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, non prouidetur de consueto per religiosos gubernari. hoc dicit secundo. Dominicus.

Additio. Archidiaconus (cuius dictũ vt tutius cõsulo ante factũ: post factũ sto glo.) exponit, id est collatio beneficiorum sic in curia vacantium. Adde quintum, quòd intra diœcesim conferant. Ioan. And.

¶ Vide Oldradũ consil. 168.

QVamuis.] Primo ponit regulam; Secundo instantiã: ibi, *Et ideo.* Tertia: ibi, *Quamq.* decidit sm dictã instantiã, & duos casus subiicit. Quarta ibi, *Secus.* contra instantiã alium casum subiicit: sm Io. Mo. Ioan. And.

Casus. Papa voluit mihi facere gratiam: & mandauit episcopo Pictauensi, vt pro sustentatione meæ vitæ mihi prouideret vsq; ad summam quinquaginta librarũ: verum virtute istius gratiæ possit assignare vsque ad illam summam in pensione super aliquo beneficio? Respondet q non, nisi in litteris meæ gratiæ fiat expressa mentio de pensione, sed virtute illius gratiæ solũ mihi fiet prouisio vsque ad summam quinquaginta librarũ in beneficiis ecclesiasticis, & non in pẽsione: & rationẽ ponit: nã litteræ istæ sunt odiosæ & ambitiosæ: & ideo sunt restringẽdæ. Sed quid, ponamus q Papa mandauit sub hac forma, vt mihi prouideretur de beneficio vel præbẽda vacante, vel proximò vacatura in aliqua ecclesiarũ ciuitatis Pictauensis: vacauit aliqua præbenda in ecclesia cathedrali Pictauensi, an virtute meæ gratiæ possim illam petere? Certe non: Et dicit Papa, q non intendit q mea gratia extendatur ad ecclesiam cathedralẽ: licet in fauorabilibus sub nomine ecclesiarum ciuitatis Pictauensis contineatur cathedralis ecclesia. Sed quid si Papa mãdauit mihi prouideri in aliqua ecclesiarũ prouinciæ Burdegalensis: vtrum ecclesiæ cathedrales cõprehendantur sub mea gratia, adeo q possit mihi prouideri de bñficiis ecclesiæ cathedralis Pictauensis, vel aliarũ ecclesiarũ cathedralium prouinciæ Burdegalensis? Rñdet q sic: Et non solum ecclesiæ cathedrales suffraganeorũ cõtinẽtur sub mea gratia, sed etiã ecclesia metropolitana: nã videtur mihi fecisse vberiorem & pleniorẽ gratiã, quam quãdo mãdat mihi prouideri in ecclesiis alicuius ciuitatis: & ideo appellatione ecclesiarum in hoc casu continentur ecclesiæ cathedrales. Nota primo, q verba inserta in dispositionibus beneficialibus titulum beneficialem concernentibus sunt interpretanda largissime: ad hoc de don. cum dilecti. Nota secundo, q verba rescriptorum beneficialium sunt interpretãda strictè. Dominicus.

¶ Prima glossa tria facit, summat, dicit vnde sumpta, & quid declaret.

a ¶ *Quamuis.*] In beneficiis vel impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsq; ad certã summam pensio non debetur. per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non cõprehenditur cathedralis: sed per ecclesias prouinciæ metropolitana & cathedrales reliquæ includuntur. Fuit tracta de extrauaganti [Innocentij iiij.] breui responsu & c. licet in beneficiis. Et emanauit ad declarationẽ eorũ, quæ not. Tan. Ber. & moderni §. in antiq. de æta. & quali. accepimus. in ii. de præben. pro illorũ. in prin. Ber. & Cõpost. de rescript. cap. sanctæ crucis. in glos. quia quæstiones §. itẽ quæritur. de hac forma. & §. seq. A[illegible]. Et p Inno. & Host. s. de iurepa. cũ dilectus. Io. And.

b ¶ *Plenissima.*] §. de don. cum dilecti. in fin. §. de verb. sig. olim. ff. de consti. prin. beneficiũ. [vide qđ plene dixi d. c. olim. super vlt. glo. Archid. remittit ad not. de consan. & affi. quod dilectio.] Et debent esse mensura. §. de reg. iu. decet. cum suis concord.

c ¶ *Restringi.*] sic §. eo. lib. de h. presby. c. 1. & 2.

¶ Per illam [illegible] & al[illegible] bene glo. quia [illegible] non potest [illegible] expedia. Io.

d ¶ *Vsque ad certam.*] aliud puto cum Papa scribit vt prouideatur impetranti vsq; ad talem summã: aliud dum Papa scribit vt prouideatur ei de præbenda tanti valoris vel summæ: quia in primo casu potest prouideri de minori, sed non de maiori: in secundo vero de maiori, sed non de minori, quia forma mandati est seruanda. §. eo. tit. cui de nõ. Et cũ istud, vsque, ponitur in litteris, intelligo q veniat ascensiue: quasi Papa scribẽdo q prouideatur vsq; ad summã centum librarum, velit q prouideatur de summa à lx. vsque ad centum: sed nõ vltra id §. c. lib. de arbi. c. 1. cũ suis concord.

Additio. Archid. alleg. ff. de verb. ob. l. 1. §. si stipulanti. & l. inter stipulantẽ. ff. de leg. 1. si seruus legatus. §. qui quinque. Io. And.

¶ Glossa sequens rationem reddit.

e ¶ *In pensione.*] Papa videtur mandasse ei prouideri de eo quod prouidens per se non poterit retinere sicut beneficia: Quia licet ibi sit liberalitas, nõ tamen est in collatione: sed in eo q magis isti quàm illi confertur. quod dic vt §. de præben. relatum. probatur hoc §. de insti. c. vlti. Et licet in fauorem eius hoc dictũ videatur, nõ tamen illi fauori renũciat propter intentionem Papæ, quæ talis fuit: & propter formã mãdati, q seruanda est, §. eo. tit. cui de nun.

¶ In aucti quibus oo diebus in 2 Secus est ad mãdamus.

Additio. Per beneficia quis intitulatur & obligatur ecclesiæ, & tenetur ad continuam residentiã. §. de cleri. non resi. c. si. sed per pensionẽ nõ intitulatur, nec ad residẽtiã tenetur. 16. q. 1. possessiones. & q. 6. illud, cũ illa possit etiam laico concedi, vt ibi. Io. And.

Pensio non obligat ad residentiam.

f ¶ *Alias.*] vt 100. dis. palliũ. de autb. & vsu pal. c. 1. [vbi de hoc p Host.] §. de testa. requisiti. ad hoc de ver. sig. cũ tibi. imo ẽt interdũ solũ cathedralis comprehenditur: vt §. de verb. sig. cum clerici.

Additio. Quod est speciale propter periculum, quod imminere potest ex periurio, vt ibi dixi. Ioan. And.

¶ Glossa seq. alle. vnam concord. & ponit opi. pro secundo ponit opi. contrariam, quam soluit.

g ¶ *Includi.*] sic §. de sen. excom. quia periculosum. & hoc tenebat Cõpost. in supradicta glo. [Et facit. C. de aquæduc. l. eos. li. 11. Io. Mo. & Arch. Ibi dicitur q habẽtes aquæductũ, nõ attẽtẽt matrices fistulas.] Sed Ber. & Tan. videbãtur tenere cõtrium in prædicta decr. accepimus. in ant. in glo. penul. Sed forte bonũ habuerunt intellectũ si ad casum decre. se retulerũt: in iis qui primo erant obligati prouidere: obl[illegible] erat enim sic episcopus ordines cõferendo, vt [illegible] c. in ant. cũ sm [illegible] postolũ ad si prouidere vel in cathedrali vel alia litteræ igitur ibi impetratæ fuerũt litteræ iustitiæ: sed hic de litteris gratiæ loquimur: v[illegible] in hoc casu p cõmunẽ formã in cathedrali vel aliis prouidere tenebitur. 3. & si decre. illa loquatur in suo casu: nec sit correcta per illam. ad hoc. §. eo. lib. de elect. cum capertar.

Trãsit Do[mi]n. cũ gloss. Fontauino.

¶ Glossa seq. quærit. arg. pro, soluit contraria: secundo quærit & soluit.

h ¶ *Non extendit.*] quid si mãdetur sub hac forma aliquid ei capellania vel mansionaria maioris ecclesiæ cathedralis poterit prouideri? Et videtur Papa solũ canonicos & simplicitũ excepisse præbendas. ad hoc §. in tex. vbi dicit propter ipsius honorẽ. ad hoc. §. eo. lib. de rescri. statutũ. & §. de verb. sig. cũ clerici. Satis credo, cũ hæc littera sic indistinctè loquatur: q in nullo beneficio cathedralis ecclesiæ poterit prouideri: nõ enim dicit, q nõ includatur canonicatus ecclesiæ cathedralis: sed q nõ includatur ecclesia: ergo nullũ ipsius ecclesiæ beneficiũ includetur. ad hoc optime. §. de priui. per exceptionẽ. & §. 1. respõso. [Hanc opinionẽ tenet Archid. qui refert sic pronunciatũ per archiepiscopũ Rauen. de mãdato Papæ in forma pauperũ. inducit ẽt ad hoc. §. de seo. exc. c. vlt. §. adiicimus.] Sed pone, impetrauit prouideri mihi in ecclesia sancti Petri Bononien. nõ est alia sãcti Petri ecclesia quã cathedralis: nũquid in ea prouidebit mihi? Vt dec[illegible] p illũ curiæ gratia sunt eptima: q in cathedralibus ecclesiis nõ solet exprimi nomẽ sancti: sed in inferioribus sic. qđ credo nisi aliter p litteras appareret Papã de cathedrali itellexisse p illud ca.

Qui potest de elec. in an[illegible] dudum 1. & 2. & c. Cummana. & c. Sacrosan. eta. cum si. Io. And.

i ¶ *Prouinciæ.*] & in hoc casu loquitur decre. §. eo. ti. p illorũ. vnde nõ aduertebãt qui decretaliã allegabant, q per litteras quibus prouideri mãdabatur in aliqua ecclesia ciuitatis, potest prouidere in cathedrali, cũ ibi archiep̃o de ecclesiis suæ prouinciæ scriberetur.

k ¶ *Vberiorem.*] si ergo quæratur diuersitatis ratio, sufficiat ista: licet quo ad metropolitanã ecclesiam non multum efficax videatur: sed sufficit sic per Papam declaratum ut ar. ti. de re iudic. in causis.

Additio. Vide quod not. Host. §. eo. pro illorũ. post prin. & in sum. de

sum. de verb. sign. §. à quo fieri. post princ. ver. quid si praecipiatur. vbi dicit, q ciuitas & dioecesis sunt correlatiua. sicut pater & filius: & sic vnum nõ est reliquum: sed prouincia non est correlatiua ad ciuitates, sed illarum collectiua vel conclusiua: ita quòd etiam ciuitatem propriam concludit. facit vj. q. iij. scitote. iij. q. vj. non liceat. & seq. c. Io. And.

C[Vm.] Duæ sunt partes: Secũda ibi, *Quando.*] Et hæc secunda ponit dictum à quo casum excipit ibi: *Nisi.* & hoc verbum, beneficio, large ponitur, siue de parochiali ecclesia, vel de prælatura: vel de pbẽda tractet. Io. And.

Casus. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de beneficiu, qđ cõincuit assignari clerico seculari: Erat aliquod beneficiũ qđ fuerat regulare, tamẽ fuerat possessum per seculares clericos per spatiũ xl. annorũ, sufficiẽs ad inducendũ præscriptionẽ: vtrũ videatur mutatũ beneficiũ? Rñt q sic: nam ex spatio tanti tẽporis præsumitur mutatus status talis beneficij, ideo cõtinetur in gratia mea, ac si semper fuisset seculare, & nõ regulare.

[Margin: Vide clem. i. tit. de supplen. neglig. [illegible] & la. [illegible] in c. in nostra. [illegible] de temp.]

[Margin: Tunc [illegible] [illegible] Dom. & Philip. Franc.]

[Margin: Ergo si [illegible] beneficium possidebant, [illegible] de possessione. cap. fin. de dec. Philip. Pet. de Anch. Fran.]

CAP. V.

CVm † de beneficio ecclesiastico consueto clericis secularibus assignari, prouideri mãdatur, de illo debet intelligi, quod tanto tempore ab vno[a] vel pluribus secularibus clericis institutis[b] in eo rectoribus extitit continue ac pacifice gubernatum, vt præscriptio legitima[c] sit completa, etiã si ante[d] vel post[e] † religiosi quandoque † ministrauerint in eodẽ. ¶ Quando vero scribitur, vt prouideatur de aliquo prioratu[f] alicui clerico seculari[g] prouideri non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum[h] præmissum) est solitus gubernari: Nisi hoc in litteris caueatur expresse.

¶ Idem.

¶ *Habere personatum cum cura, & præbendam, cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra concilium generale. Io. And.*

CAP. VI.

SVper eo quod[i] præbendas, quibus parochiales ecclesiæ sunt annexæ[k] †, in quibus spiritalem iurisdictionẽ secundũ ecclesiæ vestræ consuetudinem approbatam, & sic secundum aliquorum interpretationẽ curam animarum habetis, simul cum personatibus[l] (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem[m] ecclesia obtinetis, vobis (cum hoc generali concilio[n] † non obuiet[o]) dispensatio[p] necessaria non existit.

¶ Idem.

¶ *In impetratione beneficiorum inspicitur data, non presentatio vel receptio. Ioannes And.*

Sed quid, pone q Papa mandauit vt mihi prouideretur de prioratu: quæritur de quo prioratu intelligatur? Rñt q de prioratu seculari congruo meo statui, nisi in gratia mea contineretur expresse, vt mihi prouideretur de prioratu, etiam si illud esset regulare.

Nota primo q appellatione consuetudinis intelligitur de præscripta: vt nota. in c. Cumana. de elec. in anti. Nota secundo quæ possessio inducat præscriptionem: quia requiritur quòd sit continua & pacifica. ad hoc de præsump. illud. Dominicus.

a ¶ *Ab vno.*] Nota pro iis quæ not. Ber. §. de causa pos. & proprie. cũ ecclesia Sutrina. in glos. ex hoc videtur [facit §. in anti. de fil. presby. constitutus.

b ¶ *Institutis.*] ergo si de facto tantũ occupatũ esset per eos, non haberet locum præscriptio: vel si ibi non vt rectores, sed vicarij vel conductitij seculares clerici rexissent.

Additio. Idem Io. Mona. & Archid. qui ponderat, q hic requiritur præscriptio, non consuetudo tantum: propter ea quæ dixi §. eo. lib. de consue. c. fi. in 3. glos. Ioan. And.

c ¶ *Legitima*] scilicet xl. annorum in anti. de præscript. de quarta. de causa pos. cum ecclesia. de consue. c. vlt. [idem Archi.]

d ¶ *Ante.*] inceptam præscriptionẽ: sed secus si post inceptam, & ante completam: & ideo dixit §. in tex. continue.

e ¶ *Post.*] [1] non tamen continue & pacifice spatio xl. annorũ. & ideo dicit, quandoque. illa igitur administratio præcedentis temporis tollitur per præscriptionem sequentem. administratio autem præscriptionẽ sequens illam non tollit, nisi alia interuenirent, quæ ius aliorum haberent perimere.

[Margin: 1 Placet Philip. quod vi[illegible]]

Additio. Idem Archidiaconus.

f ¶ *Prioratu.*] Prioratus est generale verbũ, quod ad prioratum secularẽ, vel regularẽ potest extẽdi: sed ratione personæ impetrantis, qui clericus secularis est, sibi regularis prioratus conferri non potuit, vt arctetur id solũ ad seculares: nam graue est inexpertos, & c. 19. q. 3. monasteriis, in anti. de elect. cũ ad nostrã. & c. officij.

[Margin: Prioratus est duplex.]

g ¶ *Seculari.*] quid si tempore impetrationis secularis erat impetrans, modo factus est regularis: nunquid de tali prioratu sibi poterit prouideri? Credo quòd non [2] per decre. §. eo. lib. de rescrip. si eo tempore.

[Margin: 2 Philip. est & est glossa Domi.]

h ¶ *Iuxta modum præmissum.*] supra proxi. respõso, scilicet per xl. annos continue & pacifice ab vno vel pluribus institutis in ipso.

S[Vper eo.] ¶ Non diuiditur: dici tamen põt, q decidit casum, & rationem interserit: ibi, Cum hoc. Io. And. Præmitte, q pluralitas beneficiorum curatorũ est prohibita. §. eo. de multa. Domi.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius c. illud quod habetur in cap. de multa. eo. ti. in anti. videlicet, q si quis obtinent dignitatem vel personatum, & ei cõferatur aliud beneficium simile, vel ecclesia parochialis: primum vacat habita possessione secundi beneficij: & si contendat retinere primum, vacat vtrunque.

Casus. Cum obtinerẽ dignitatẽ vel personatũ, episcopus Pictauẽsis mihi cõtulit præbendã, cui erat annexa ecclesia parochialis: acceptaui præbendã cũ sua annexa, & apprehendi possessionẽ, an vacet mea dignitas vel personatus? Respõdet q nõ: quia ecclesia parochialis est simplex beneficiũ & cõpatibile cũ dignitate vel psonatu: ideo possum illa duo obtinere sine dispensatione Apostolica: secus si ecclesia parochialis esset per se: quia tunc esset necessaria dispensatio a sede Apostolica: Ratio diuersitatis est: quia quando ecclesia parochialis est annexa præbendæ, dicit esse suppressa & extincta: ideo censetur simplex beneficiũ. *Personatibus.*] non intelligatis q vnus & idem possit obtinere plures personatus: sed loquitur iste tex. de pluribus beneficiis, ex pluribus personis quibus conferuntur. Nota primo, q magis dignũ potest annecti minus digno: Nam magis est digna animarum cura quam canonicatus. de ætat. & quali. cum sit. in antiq.

[Margin: Vide quã de ista vnione no. clem. si vna. de reb. eccles. non alienan. &c. si vnire. de excess. prælat. Pet. de Ancharan. Fõt.]

[Margin: Hoc est generale concilium Lateran. sub In[nocentio] iij. cap. 29]

Nota secundo q est possibile ex cõsuetudine ecclesiæ retinere in eodem corpore personatus curam & præbendam: etiam si præbendæ sit annexa ecclesia parochialis. de cõsue. c. 1. eo. lib. Domi.

¶ *Prima glos. summat. & dicit quod declarat.*

i ¶ *Super eo quod*] Habere personatũ cum cura, & præbẽdam, cui annexa est parochialis ecclesia, non est contra conciliũ generale. Et reprobatur per istã decretalẽ opinio Ber. supra eod. ti. extirpandæ. §. qui vero. cui fauet Guil. in Specul. ti. de legato. §. videndũ, vers. quid si habeo. & approbatur opinio Innocentij & Hostiẽs.

Additio. Et dicit Archid. q hoc dicebat constitutio extrauagant Inn. iiij. salubriter. & dicit, q audiuit a Spe. q vidit illã sub bulla. Io ver. tamen præalleg. dicit, q nunquã vidit hoc diffiniri, qđ tamẽ vidit sæpius agitari: nec ego vidi illã cõstitutionẽ. Io. An.

k ¶ *Annexæ.*] in quibus deseruire debet per vicariũ perpetuũ, vt in prædi. §. sed an ipse vicarius, vel ipse præbẽdarius curã animarũ illius parochiæ habeat de hoc fuerũt opiniones diuersæ, vt sequitur: vicarius enim curã animarum habet [3], quod probatur §. in anti. de offi. vic. ex parte. sed vt vicarius [a] vt ibi not. Ber. cum ergo rector spiritualẽ iurisdictionẽ ibi habeat, & super vicarium existat: quia excõicare potest, & similia facere: ergo quin curam habeat negari non potest [4]. §. de elect. dudum ij.

[Margin: 3 In actu, quo ad forũ pœnitentiale. Domi. Philip. Fõt.]

l ¶ *Personatibus.*] & sic videtur q vnus possit plures personatus, & præbendam etiam cũ parochiali annexam in ecclesia obtinere sine dispensatione Papæ: vnde contradicit aperte §. eo. lib. de consue. c. j. Sed hic Papa pluribus loquitur, vt vides. j. vbi dicit, obtinetis. vnde pluribus canonicis eiusdem ecclesiæ de hoc quærentibus consultus Papa respondit: & sic non est contra.

[Margin: 4 Verũ est in habitu. Domi. Philip. Fonta.]

m ¶ *In eadem ecclesia.*] idẽ & multo fortius in diuersis. ad hoc §. de conces. præben. litteras.

n ¶ *Concilio.*] §. eo. de multa.

o ¶ *Non obuiet.*] cũ enim accessoriũ habeat sequi naturã principalis. §. e. lib. de of. deleg. si super gratia. j. de reg. iu. accessoriũ. cũ suis concor. & de præbenda nõ est cautũ q vacet, ergo nec vacabit capella accessoria ad præbendã. ad hoc. ff. de ser. ru. præd. l. vna est via. ff. quẽadmodum ser. amit. si cõmunem. ad hoc j. eo. quia sæpe. præterea cessat ratio prohibitionis: quia in ecclesia annexa præbendæ non tenetur residere, vt §. eo. c. extirpandæ. ergo constitutio, de multa. hic locum non habeat.

p ¶ *Dispensatio.*] intelligo Papæ, de qua loquitur concilium, de quo mentionem fecit: aliàs in præbenda & dignitate bene requiritur dispensatio episcopi, nisi cõsuetudo ecclesiæ aliud induceret, vt illa sine dispensatione simul possint de iure teneri [5]. ad hoc §. e. lib. de rescri. gratia. & quod ibi dixi. Dicebant ergo Inn. & Host. §. eo. extirpandæ, hunc esse casum, in quo de iure communi, vel saltẽ de cuiuslibet superioris dispẽsatione sẽm diuersas opiniones, quas

[Margin: 5 Placet domino, Fons.]

quas not. s. eo. titu. cum iam dudum. qui s plures curas habebat.

EVm cui.] Decidit casum, cuius dubium fortificat: ibi, *Licet isti.* Ioan. And.

CASVS. Papa contulit mihi ius canoniæ in ecclesia Pictauensi: & mandauit decano & capitulo ecclesiæ Pictauensis, vt de facto me reciperent in fratrē & canonicum, & me installarent: postea Papa in eadē ecclesia Pictauensi fecit ibi similem gratiā: quia te creauit canonicū ecclesiæ Pictauensis, & mandauit decano & capitulo ipsius ecclesiæ, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum. tu fuisti diligentior me: quia licet essem prior in impetratione, tamē tu primò præsentauisti litteras tuas decano & capitulo, qui te receperunt in fratrem & canonicum: ego postea p̄sentaui litteras meas: & secundo me receperunt in fratrem & canonicū: Accidit quòd statim post vacauit quædam præbenda: quæritur cui nostrum debeatur? Respondet q̄ mihi qui primus fui in impetratione: licet fuerim posterior in præsentatione litterarum. Nota primo, q̄ ex canonicatus collatione acquiritur ius etiam sine alia receptione in canonicum. ad hoc j. eo. si clericus. Nota secundo, quòd idem est prouisio q̄ collatio: patet hic: quia dicit, iuxta suæ prouisionis. & s. dixit de collatione. Dominicus.

Nota hic: quia si à capitulo nō asficeret præbenda. not. Doct. Lead. inter quos Pet. de Ancha. Fran.

Et si illorum executores contra illum fulminarent censuras, non ligaretur: quia tales censuræ non ligant nisi iniustæ & de facto adsiss. s. eo. pro illorum. Pet. de Ancha. & vt de hac Fel. in c. cum te. de rescr. Fom.

CAP. VII.

EVm, cui [a] canonicatus alicuius ecclesiæ à sede † Apostolica est collatus [b], licet nondum sit in ea receptus; decernimus in assecutione præbendæ (iuxta suæ prouisionis ordinē) omnibus præferendū [c] †, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis [d] gratia est concessa: Licet isti [e] primo suas litteras præsentauerint: & primo [f] recepti fuerint in eadem.

¶ Idem.

¶ *Per litteras Apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis tēpibus promoueri. Io. And.*

CAP. VIII.

SI pro clericis [g] pauperibus, vel alijs [h] nostras litteras, vt eis de beneficijs prouideas, etiā si animarum [i] cura sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu [k] ordinum in eisdem litteris mentio habeatur) poteris de beneficijs curam habētibus licite prouidere [l]; nec prætextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari. Oportebit [m] tamen, vt ipsi ad ordines, quos requirunt [n] † collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à iure [o] temporibus promoueri [p].

¶ Idem.

¶ *Mandato alterius super prouisione facienda per Papam impleto, prouisio auctoritate Papæ intelligitur esse facta. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. IX.

SI EVM SVPER

¶ *Prima glos. ponit summam, & quid declarat.*

a ¶ *Eum cui.*] In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio, vel receptio. Emanauit ad declarationem omnium, quæ not. supra de rescript. capitulū. & reprobatur cōmunis opinio.

b ¶ *Collatus.*] longe diuersum est conferre, & mandare conferri. ad hoc s. eo. lib. de resc. tibi qui. & c. duobus.

ADDITIO. Et plene not. j. de cōce. p̄b. si soli. in vlt. glo. Io. And.

c ¶ *Præferendum.*] nisi in casu. j. eo. si clericus. §. verū ad hoc. s. eod. lib. de rescript. tibi qui. in si.

Placet Doctoribus. Fom.

d ¶ *Similis.*] ideo dixit, quia secus si maior: vt puta q̄ omnibus prioribus præferatur: vt j. de conces. præb. auctoritate. ad idem in casu. j. c. quia sæpe.

e ¶ *Isti.*] posteriores impetrantes.

¶ *Glossa sequens iustificat textum.*

f ¶ *Primo.*] approbatur ergo illa lectura decre. capitulum. quòd ibi, prius, sit nomen non aduerbium: Et certe satis erat absurdum dicere [a] q̄ per cursum tuum tu me præuenires in iure iā mihi acquisito. Et scire debes, quòd sicut primo impetrans præfertur omnibus secundo impetrantibus in hoc casu: sic præfertur omnibus quibus præbenda vacans etiam ab ignorantibus conferretur, vt j. eo. si postquam.

a Item not. in præalleg. decret. tibi qui. de rescrip. Io. An.

SI pro.] Primo decidit casum, quem secundo determinat: ibi, *Oportebit.* Ioā. And. ¶ Pro intellectu huius cap. habemus p̄supponere illud quod habetur in c. cum in cunctis. de elect. in anti. Videtur quòd ad hoc vt quis sit idoneus ad beneficium curatum, quatuor sint requisita: videlicet ætas, scientia, certus ordo: licet de ordine non fiat mentio in dicto cap. cum in cunctis. Itē quarto requiritur maturitas morum. Et taciturnitas istorum quatuor, vel alicuius istorum quatuor, reddit litteras subreptitias.

CASVS. Papa fecit tibi gratiam, & mandauit episcopo Pictauen. vt de beneficio spectante ad suam collationem tibi prouideret, si quod vacaret: alioquin de proximo vacaturo: etiam si illi beneficio immineret cura animarum: & in litteris Papæ nihil dicebatur de defectu ordinis: vtrum virtute gratiæ tibi factæ possit prouideri de beneficio curato, ita quòd taciturnitas ordinis non faciat litteras tuas subreptitias? Respondet Romanus Pontifex, quòd licet patiaris defectum ordinis: tamen litteræ tuæ non sunt subreptitiæ: posito quòd in eis nulla fiat mētio de defectu ordinis: Nam sufficit quòd possis promoueri ad beneficium curatū infra annum. c. licet canon. de elect. s. eo. lib. & c. cum in cunctis. alleg. secus si patiaris defectum in ætate, vel sciētia: nam tunc litteræ tuæ essent subreptitiæ, & virtute illarum non posset tibi conferri beneficium. Nota textum iuxta glos. quòd in promouendo ad ecclesiam parochialem requiruntur quatuor, s. ætas, scientia, morum honestas, & ordo: patiens defectum in tribus primis non promoueretur auctoritate Apostolica: secus si pateretur defectum in quarto, puta in ordine, vt hic. Nota beneficiū curatum potest conferri nōdum promoto ad ordinem: sed sufficit quòd promoueatur infra annum.

¶ *Prima glossa summat, & dicit vnde sumpta.*

g ¶ *Si pro clericis.*] per litteras Apostolicas nō facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficia prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoueri. Tracta fuit de extrauaganti, quæ incipiebat, venerabilibus fratribus. aliàs, super prouisione. & fuit Alexandri.

Vide concilium Trident. sess. 22. de refor. cap. 4.

¶ *Glo. seq. dicit quare illud, alijs, fuerit additum. & quod declarat. & hoc iustificat.*

h ¶ *Alijs.*] hoc fuit nō sine mysterio dictum, quia constitutio Alexandri solum de pauperibus loquebatur: vnde multi dicebant secus in alijs. & declarat hic q̄d not. Compost. in ant. de rescr. capitulum. in gl. quia quæstiones. §. item quæritur an collatio. Et not. q̄ quatuor requiruntur in promouendo, scientia, ætas, mores, & ordo. in primis tribus patiens defectū, auctoritate litterarū sedis Apostolicæ nō promouetur: nisi fiat mentio. s. in antiq. de æta. & qual. cum te. & c. seq. in quarto sic, vt hic vides. & sic caute decre. illa quartū omiserat.

i ¶ *Animarum cura.*] aliàs enim nisi hoc esset expressum, de curato prouideri non posset. s. de præb. en. c. vlt. j. eo. tit. cum in illis.

k ¶ *De defectu ordinum.*] secus in defectu ætatis. s. eod. lib. de rescrip. si eo tempore. Et nota q̄ bene probat illa littera, & inferior, quæ idem repetit: q̄ promouendus ad curam, si non est in sacris, defectum patitur. & facit ad id quod dicam j. glo. proxima.

¶ *Glo seq. ponit opinionem quam non approbat.*

l ¶ *Prouidere.*] olim de iure cōi tales ad talia beneficia non poterant assumi. s. de æta. & qual. præterea. hodie dicunt quidam [a] indistincte, q̄ possunt. ad hoc s. eo lib. de ele. cum ex eo. j. de insti. c. 2. & hic. Sed non sum ausus corrigere decr. præterea [b] sed dico ab ea recedendum solum in casibus, in quibus hoc expressum inuenio, vt hic, & j. de insti. c. 2. in alijs salua maneat: & s̄m hoc intelligo decre. cum ex eo.

a Et hoc placet Archid. Io. And.

b Salui quo ad parochiales ecclesias, de quibus loquitur. Io. And.

ADDITIO. Vt ibi not. in glo. per hoc. vide quod dixi de elect. dudum 2. super ver. vel ordinibus. Io. And.

m ¶ *Oportebit.*] vnde solet exprimi in litteris, s̄m stylum curiæ: ita tñ q̄ idem clericus se faciat statutis à iure, &c. & p̄sonaliter, &c.

n ¶ *Requirunt.*] de iure communi, consuetudine, vel statuto ecclesiæ. ad hoc quod dixi s. de fil. presby. cap. 1. t. responso.

o ¶ *A iure.*] vt in quatuor tēpibus anni, & in sabbato sancto, & sabbato mediæ quadragesimæ. in Authen. de temp. ord. cap. 2. & 3. minores autem conferri possunt in festiuis diebus, vt ibi, & eod. tit. cap. 1. Ioan. And.

Ordines quibus temporibus possint conferri.

¶ *Glo seq. distinguit, & in secundo membro tres casus excipit.*

p ¶ *Promoueri.*] q̄ si moniti nō fecerint, poterunt eisdem priuari, vt patet. s. in antiq. de elect. c. cum in cunctis. in §. inferiora. [Hodie imponitur noua poena reseruatis antiquis per cle. vt hi qui. 2. responso. de æta. & quali.] Si autem beneficium sit curatum [c] priuatus est ipso iure: nisi sacerdos fuerit īfra annū. s. eo. lib. de elect. licet canon. nisi esset ecclesia collegiata, vt eo. tit. [iam alleg.] c. statutum. vel habuerit iustum impedimentum. eo. tit. commissa. §. 1. vel secum fuerit dispensatum. eo. tit. cum ex eo.

c Canonicatus dignitatem parochialis ecclesiæ. Ioan. And.

SI eum super cuius.] Primo decidit casum, ex quo infert decisionem alterius: ibi, *Et ideo.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, q̄ cum in aliqua ecclesia sunt plures expectantes: aliquis auctoritate Apostolica, alius

ca, alius auctoritate ordinaria bñficiũ: primũ vacans nõ potest deberi oibus: nã beneficiũ debet esse vnius, sed expectãti auctoritate Apostolica est conferendum: quia ille præ cæteris est pferendus. Casus. Canonici ecclesiæ Pictauensis auctoritate sui ordinarij receperunt quendam Titium in fratrem & canonicum: & ei promiserunt pbēdam primo vacaturam: tñ ista promissio non est obligatoria: Item legatus Cardinalis mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis vt quendam Caiũ reciperent in fratrem & canonicum, & sibi reseruauit primã vacaturã: ille Caius litteras suas psentauit canonicis ecclesiæ Pictauen. q ipsum noluerũt recipere in fratrem & canonicũ: vnde accessit ad Papam: qui mandauit ipsis canonicis sub hac forma: Mandamus, quatenus talẽ Caium pro quo scripsit talis Cardinalis legatus, recipiatis in fratrẽ & canonicum: & ei pbendam primo vacaturam conferatis fm cõtinentiam litterarũ ipsius legati: quæritur vtrum iste videaẽ receptus auctoritate Apostolica vel legati? Rñdet q vr receptus auctoritate Apostolica, & non legati: & ideo pfertur oibus aliis habẽtibus similem gratiam in ea ecclesia. Nota primo iuncta glo. q Papa potest dare ius ad beneficium primo vacaturum: legatus vero nõ potest: licet possit reseruare beneficium primo vacaturum in fauorem certæ psonæ: Ratio diuersitatis est: quia ille non tñ procurabit mortẽ viuentis, sicut si haberet ius ad beneficiũ primo vacaturum: nam licet legatus reseruauerit tale beneficium primo vacaturũ in fauorẽ istius: tñ potest legatus istĕ recedere à reseruatione, & illud beneficium alteri conferre: & ideo non ita procurabit mortẽ viuentis. Nota q si Papa mandat aliquem recipi in canonicum iuxta tenorem litterarum sui legati: licet Papa se referat ad litteras sui legati: tñ iste talis dr receptus auctoritate Papæ, & non auctoritate legati. Et ad hoc emanauit psens cap. & istud verum, nisi talis primo esset receptus auctoritate legati. Ratio dubitandi ad istud cap. fuit: quia dicebat Papa, recipiatis talem Caium iuxta tenorẽ litterarũ talis legati. Sed ratio decidendi: quia in litteris Apostolicis dicebatur, vt ille Caius reciperetur auctoritate Apostolica. Nota vlterius, q inter receptos auctoritate Apostolica quando habent similes gratias, qui prior est tempore, potior est iure: sed illa prioritas attenditur à tempore impetrationis litterarum, & non a tempore præsentationis earundem. s. eod. tit. cap. cum cui. Nota etiam q litteris legati creditur super collationibus beneficiorum ad eum iure legationis pertinentium. materiam vide de probat. cap. post cessionem. Nota finaliter quòd verbum, auctoritate nostra, inducit actum delegationis. vide s. eodem lib. de rescript. cum aliquibus. Dominicus.

cuius [a] prouisione Apostolicæ sedis legatus in certa ecclesia suas litteras [b], quibus obtemperatum non fuerat, destinarat: Mandemus auctoritate [c] nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi & in fratrem; sibique prouideri de præbenda iuxta ipsius legati continẽtiam litterarum: talis receptus [d] huiusmodi nostri auctoritate mãdati, non legati, sed nostra † intelligitur auctoritate receptus: Et ideo est in assecutione præbendæ omnibus post eum eadem [e] auctoritate receptis, in dicta ecclesia præferendus.

¶ Idem.

¶ *Mandatum alternatiue plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In simul vero vacantibus ordo scripturæ seruatur, hoc dicit secundum Dominicum.*

CAP. X.

Mandato [f] nostro sub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationem [g] tuam vel alterius pertinente. De beneficio quod primo vacabit [h] (siue ad tuam, siue ad illius [i] collationem pertinuerit) ei pro quo scribitur, prouidere debebis. Si vero plura beneficia ad tuam & illius collationem forsan spectantia simul [k] vacent: tunc scripturæ ordinem [l] seruare habebis, vt illi solum prouideas de illo beneficio, quod ad te [m] noscitur pertinere.

nicen. illud voluit mihi cõferre eps Pictauẽsis: Dicit eps Lemouicen. nõ cõferatis, qa Papa mãdauit nobis alternatiue: ideo expectetis qđ pri⁹ vacet bñficiũ spectãs ad vestrã collationẽ: an bñ dicat? Certe nõ: sed poterit eps Pictauẽsis mihi cõferre bñficiũ spectans ad collatione epi Lemouicẽsis. Sed ponamus q eodẽ tpe vacauit bñficiũ in diœcesi Pictauẽ. & aliud bñficiũ i diœcesi Lemouicẽsi; qđ istorũ bñficiorũ mihi cõferet? Rñdet q ex eo q eps Pictauẽsis primo fuit noiat⁹ litteris Apostolicis, debebit seruare ordinẽ litterarũ, vt primo cõferat beneficiũ spectãs ad collationẽ suã. Sed quid si in litteris dicaẽ, q eps Pictauen. cõferat mihi beneficiũ spectans ad collationẽ epi Lemouicen. vel suam? Certe licet tunc vacẽt duo beneficia, vnũ in diœcesi Lemouicensi, aliud in diœcesi Pictauensi: poterit cõferre illud beneficium qđ vacat in diœcesi Lemouicensi, qđ spectat ad collationem epi Lemouicen. Nota q beneficium primo vacãs debeẽ pcise qñ Papa mandauit de beneficio primo vacaturo. Et illud verũ, nisi primũ beneficiũ fuisset vacans in fraude: qa tunc possum omittere primũ, & petere scdm. Sed cessante fraude debeo acceptare primum, q si omisitã petere primum, non possum postea petere scdm. Et verum nisi in litteras meis diceret hoc modo: mandamus quatenus conferas tali primũ beneficium primo vacaturũ, si illud duxerit acceptandum: alias eidẽ cõferas primũ beneficiũ qđ ipse acceptãdũ duxerit. quæ verba hodie cõiter ponit Papa in suis litteris. Nota insup. q qñ Papa scribit de beneficio spectãte ad collationẽ vnius vel alterius, ita q sunt duo grauati: tunc beneficiũ spectans ad collationẽ primo noiati, debeẽ illi pro quo Papa scribit. Et hoc verum, siue ille cui scribit sit primo noiatus, siue alter. Nota vlterius in alternatiuis dispositionibus illud adimplendũ, qđ prius puenerit ad casum i dispositione inclusum. Nota finaliter, q in alternatiuis psentationib⁹ est seruandus ordo scripturæ, qñ qualitas secũda iuncta alternatiuæ additur in defectum vel subsidium primæ. vide glo. fin. 63. dist. metropolitano. & glo. in regula in alternatiuis. j. de reg. iur. Domi.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta sit, & quid declaret.*

a ¶ *Et eum super eum.*] Tracta fuit de extrauagãti, quæ incipiebat dilectus filius. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Com post. s. de rescrip. capitulũ. in glo. quia qõnes. ver. sed pone qđ prior. & Guil. in Spec. tit. de legato. §. nunc tractemus. vers. qđ si p.

b ¶ *Litteras.*] reseruationis: nam legatus vacaturam non confert, vt s eo. tit. in antiq. c. dilectus filius T. sed bene reseruat collationi suæ: & super ea conferenda cum vacabit dat executores, vt s. eod. lib. de offi. leg. c. 3. & 4. & j. eo. tit. si Apostolicæ.

c ¶ *Auctoritate nostra.*] Litteræ igitur gratiosæ sic missæ faciunt illum censeri auctoritate Apostolica receptum: ex quo sic exprimit. ad hoc s. eod. lib. de rescrip. cum aliquibus. in fi.

d ¶ *Receptus.*] post impertitã eam auctoritatem à Papa, talis gratia Papalis intelligitur. j. eod. si Apostolicæ [1], & C. de veteri iure enuc. l. 1. ante medium.

e ¶ *Eadem.*] nam si minori pfertur, etiã prioribus, vt j. eo. hi qui.

Mandato nostro.] Ponit thema, cuius dubiũ soluit distinguẽdo: primũ membrũ: ibi, *De beneficio*. Secundũ ibi, *Si vero*. Io. An.

Casus. Papa mãdauit epo Pictauensi sub hac forma: Mãdamus vt tali cõferas bñficiũ primo vacaturũ, spectãs ad tuã collationẽ, vel alteri⁹ plani: nũc vacat bñficiũ spectãs ad collationẽ epi Lemo-

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta sit, & quid declaret.*

f ¶ *Mandato.*] Hęc decretalis satis plane tracta fuit de extrauaganti Alexandri quarti, quæ incipiebat: Sua nobis [1]. Et emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Compostel. s. de rescrip. capitulũ. in glo. quia quęstiones. §. sed quid si in hac forma.

Additio. Ibi ponit de duabus formis: scilicet, tuam, vel alterius & tuam alioquin ad cuiuscunq; collationẽ spectante. Et dicit hic Archi. q in ista secunda forma hic non corrigitur dictũ Alex. de quo præmisi: quasi intendat q plus importat illud, alioquin, q̃ alternatiua, vel Guil. posuit secundam formam tantum in Spec. de act. & peti. §. super actionibus. ver. item si scribitur. Io. And.

g ¶ *Ad collationem.*] de illo igitur quod pertinet solum ad præsentationem vel institutionem, non poterit talis prouidere: nec econuerso. j. eod. tit. cum in illis. §. cum autem.

h ¶ *Primo vacabit.*] intelligo sine fraude. per decre. s. eo. lib. de renun. c. 2. [Idem Archidiaconus.]

i ¶ *Ad illius.*] est ratio: quia de primo prouidendum est, aliàs eadẽ rõne de centesimo. ad hoc ff. de verb. obli. eum qui calẽdis. de illo igit publicatur, ne videaẽ extingui gratia. s. eo. tit. & lib. eum cui. & j. c. prox. quod verum est, nisi in litteris esset clausula: qđ duxerit acceptandum. j. de concel. præben. quia cunctis. & c. ne captandæ.

k ¶ *Simul vacent.*] pone mortuus vel promotus est clericus, q habebat illa duo beneficia, vel duo clerici simul mortui, vel promoti: vel renunciauerunt, nec apparere potest quis primo. ad hoc s. eo. lib. de rescrip. duobus.

l ¶ *Scripturæ ordinem* [3].] & est fi. s. eo. lib. de elect. si qs iusto. §. 1. in fi. 43. dist. sit rector. in fi. ff. de vsufr. quotiẽs. l. filio. ad hoc facit qđ dicit. j. de re. iu. i alternatiuis. & facit ff. de leg. 2. cũ pi. §. vlt. & ff. ad Treb. l. hrdes. §. fi. & vide qđ not. s. in ant. de rescrip. cũ dilecta.

¶ *Glos. seq. ponit rationem, & duos casus soluit.*

m ¶ *Ad te.*] alias esset in potestate illius cui scribitur se exonerare,

1 Qui dixerat ex quo is cui scribitur habet beneficia ad suam collationẽ spectãtia, etiam si non vacent qđ de aliis prouidere nõ posset: quod hic reprobatur. Io. An.

3 Ordo scripturæ seruandus est. vide late Dec. in cap. quoniã abbas. de offic. deleg.

In alternatiuis ... (left margin notes, partly cut off)

rare; . Dico tamen, quod idem iuris esset in ordine conuerso, s. quando scribitur ad alterius, vel tuam, & quia tunc & si simul vacent, prouidebit de spectãte ad collationem alterius, ordinem scripturæ seruãdo, vt supra dixi. & expone, ad te, id est, ad tui collationem. Et quod dicit decre. hic, per omnia. verum intelligo, cum etiam tertiæ personæ scribitur, puta mihi, vt tibi prouideam de beneficio spectãte ad collationem talis aut talis: nam tibi de primo vacãte prouidebo, aliàs scripturæ ordinem obseruabo, eadẽ ratione. [Idẽ Archidiaconus.]

h. Supple & aliud onerasset: & hoc fieri non debet, ff. de eo quod cert. lo. l. 3 in prin. Arch. Ioan. And.

S*I clericus.*] Soluit duos dubios casus circa illum qui negligit gratiã prosequi, & primo primum, rationem subdens: ibi, *Cum facto*: secundo secũdum: ibi, *Verum*: rationem diuersitatis interserens ibi, *Cum remanserit*: determinat: ibi, *Dummodo*. & declarat: ibi, *Et eidem*. & decretum apponit: ibi, *Aliàs falsa*.

Vide concilium Triden. sessio. 24. de refor. cap. 19. vbi mandata de prouidendo tolluntur.

¶ Idem.

¶ *Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit præbendam, cum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Io. An.*

C A P. XI.

SI † clericus [a], pro quo à sede Apostolica recepisti mandatum, vt ei de præbenda † proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, eumque postea [b] in canonicũ ipsius ecclesiæ recipi faceres [c] & in fratrem, præbendam sibi debitam [d] quando vacat petere negligenter [e] omittat: aliam [f] postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta [g]. ¶ Verum si præfatus clericus fuisset auctoritate Apostolica effectus [h] ab initio canonicus in ecclesia prælibata, tunc (cum remanserit in ca canonicus) dicta negligentia [i] non obstante, ac per consequẽs ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferendus, petere poterit præbendam aliam proximo vacaturam: dummodo [k]

Per. de Arch. hic in agendo hæc verba postea in canonicũ notat, quod collatio præbendæ non infert necessario ius canoniæ, c. cũ in ecclesia. J. e. vnde mãdatum de conferenda præbenda non confert ius canoniæ, principale enim ab accessorio non vestitur. l. pe. ff. C. de pa. & s. J. de non sit eccl. c. 1. sed Arch. quem sequitur Philip. non eos tractat. Senen.

¶ Præsupponendum primo pro intellectu huius cap. quod cum Papa scribit canonicis pro aliquo, aliquãdo mandat vt præbendam ei assignent si vacet, alioquin proximo vacaturam: & postea cum recipiant in fratrem & canonicum: & tunc si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petenda præbenda primo vacatura, extincta est sua gratia. Aliquando autem Papa confert alicui ius canoniæ, & mandat canonicis vt illum pro quo scribit, recipiant in fratrem & canonicum, & sibi assignent præbendam si vacet, alioquin proximo vacaturam: isto casu si iste pro quo scribitur fuerit negligens in petendo primam vacaturam, non propter hoc est extincta sua gratia.

C a s v s. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, & postea mihi cõferrent ius canonicatus: accidit quòd postea vacauit præbenda in ecclesia Pictauensi: Certum est, quod illa est mihi debita & non alia: fui negligens in petenda præbenda: vtrum gratia mea sit expirata, ita quod non possum petere aliam præbendam? Respondet quod extincta est mea gratia: ratio est: quia adhuc non habeo ius canonicatus, virtute cuius possum petere præbendam mihi deberi. Sed quid? ponamus, quod Papa contulit ius canoniæ, & mandauit canonicis ecclesiæ Pictauensis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret, alioquin proximo vacaturam, vacauit aliqua præbenda, fui negligens in petenda illa præbenda: vtrũ expirauit mea gratia? Respondet quod non, quia iam iamque fui creatus canonicus, propter quod ius canoniæ si inueniam aliquam præbendam vacare, potero illam petere. Et illa sunt vera, dum tamen in ecclesia nõ sit alius expectans auctoritate Apostolica: & tunc in hoc casu quando est alius expectans auctoritate Apostolica, non expirat gratia mea, sed collatio non fiet mihi per meum executorem: quia meus executor solum recipit potestatem, vt mihi prouideret de pbenda primo vacatura: sed collatio est fienda per ordinarium, & si ordinarius alteri conferat, collatio erit nulla ipso iure. Not. primo, quod Papa potest alicui dare ius ad beneficium non vacans. Not. vlterius, quod extincta gratia Apostolica, extincta est gratia executoris ad illam gratiam exequendam: quia potestas executoris est accessoria ad gratiam. Nota principalem effectum huius cap. videlicet, quod si Papa mandauerit alicui prouideri de præbenda, & postea mandet illum recipi in fratrem & canonicum: primo vacatura est illi conferenda, & non alia. Nota insuper, quod cum quis habet ius canoniæ sub expectatione præbendæ, si nõ petat primam præbendã, non est extinctus primus canonicatus, sed virtute eius poterit petere aliam præbendam. Est istud verum vt dixi, si in illa ecclesia non sit alius expectans auctoritate Apostolica, quia tunc illi expectanti debetur, & non alij. Nota etiam quod impetrans beneficium debet exprimere, quòd sit clericus. vide de rescri. in antiq. cap. postulasti. & de transact. ex litteris. Not. finaliter, quod per negligentiam quis perdit ius suum, & sic iura non subueniunt negligentibus. Domi.

Canoniam habens, licet nõ petat primam præbẽdam, nõ ob id perdit ius suum.

¶ *Prima glossa summat, & docet quod declaret.*

a ¶ *Si clericus.*] Si clericus cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam, extincta est gratia: Si autem sibi collatus fuerit canonicatus, tunc habebit præbendam, dum nullus est ibi expectans auctoritate Apostolica. Et declarantur hic, & corriguntur quæ not. Compostel. de rescript. mandatum. in glo. 2. in fine.

A d d i t i o. Et dicebat Archid. quod vsque ad §. verum. sumpta fuit de quadam decret. Nicolai tertij. postmodum disputauit Iacobus canonicus Bonon. an quando illa dictio non esset in rescripto, executor cui scriberet sub hac forma, posset illum recipi facere antequam vacaret præbenda: & & soluendo tenuit, quod non. alleg. iura quæ probant formam mandati & ordinem scripturæ seruãdos: sufficit ad primum. J. eo. cum de non. ad secundum. s. c. proxi. cum concor. Io. An.

b ¶ *Postea.*] scilicet prouiso sibi de præbenda. & hæc est noua forma, quæ non multum habet vsum curiæ [s]. Si aũt mãdasset sibi de canonicatu statim prouideri, & postea de præbenda quando vacaret: & prouisum fuisset de canonicatu, tunc idem quod in secundo casu.

a De hac & alijs formis dicam. J. de concess. præb. si soli. in prin. Ioan. And.

c ¶ *Faceres.*] erat ergo datus in hoc ad compellendum. de quo dic vt dicam J. de concess. præben. si capitulo. & c. si soli.

d ¶ *Debitam.*] scilicet proxime vacaturam, & intelligas, nulli alij de iure debitam.

¶ *Glo. seq. exemplificat, & dubium soluit.*

e ¶ *Negligenter.*] desidiosus erat, vel execrabatur lites, vel ignorabat ius, quia credebat illam præbẽdã deberi primo recepto auctoritate capituli vel inferioris a Papa. Si autem infirmitate laborabat magna, vel alienatus erat à mente, vel captiuatus, vel iusta causa absens, & procuratorem dimiserat qui mortuus tunc erat [3], vel his similia: tunc hoc casu præbendam non perdit, ad hoc supra eodem lib. de elec. commissa. non enim potest dici negligens qui potestatem experiendi non habuit, ad hoc. supra in antiq. de elect. cap. vlt. & de conces. præben. quia diuersitatem. Quando aũt dicatur negligens, arbitrio boni viri. i. iudicis relinquẽdum credo [4] ff. de ver. ob. continuus. §. cum ita. Nec enim dico quod statim post mortem necesse habeat petere. immo aliquod tempus sibi assignandum est, in quo deliberet an præbenda sibi debeatur de iure vel non. ad hoc J. eod. lib. de consue. cap. vlt. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus secundum qualitatem negotij, personarum & loci. ad hoc J. eod. lib. de elect. cupientes.

Negligens quãdo dicatur impetrãs primam vacaturam.

3 C. qui pa. tu. l. cum à maioribus.

4 Vide quod dixi de rescrip. capitulo. super gl. & ita. Nec ab hoc dicto recedo p decre. Romae. de concess. præben. cum in quem. in fi. ita vbi determinatur quãdo impetrans dicatur sẽtẽtia loquitur quando dicatur negligere, vt ibi dixi in penul. glo. Ioan. And.

f ¶ *Aliam.*] Nota quia si neglexi petere debitam, & alij collata est, aliam non peto. sed si neglexi petere debitam, tamen adhuc non est alij collata: dico quòd illam adhuc possum petere, ad hoc J. eod. si tibi absenti. in fin.

A d d i t i o. De habente beneficium acceptandi infra mensem, an post mensem acceptet adhuc vacantem: not. in clem. de concess. præben. c. 1. in gl. ille terminus. Io. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum, & ponit op. contrariam.*

g ¶ *Extincta.*] & sic extincta debet esse potestas executoris, secus e conuerso. de offi. deleg. si super gratia. eo. lib. ad hoc J. e. tit. & lib. super eo. & J. de reg. iur. accessoriũ. cum suis concor. Et merito est extincta potestas: cum enim forma sibi tradita fuerit per rescriptũ super vno beneficio tantum, scilicet primo vacaturo sibi debito: illo omisso nil superest rescripto. ad hoc in antiq. de off. deleg. ex parte J. ca quo igitur sciuit rem suam agi, & se non opposuit, sibi imputet. in antiq. de re iud. quãuis. alias sequeretur, quod ius haberet in pluribus præbendis, quod est absurdum. Quidam tamen dicebant olim contra propter intentionem mandantis, qui voluit illũ præbẽdam habere: vnde si non habet primã, habeat secundam. ad hoc J. eo. dilectus 3. J. de concess. præben. cũ super. nec dicitur ius habere in duabus præbendis: quia desinit ius habere in prima. & hoc putauit Compost. in prædicta glos. magna, æquum. Io. And.

A d d i t i o. Quod tamen hic distinguitur: ibi placuit Innocẽ. in 2. gloss. Ioan. And.

h ¶ *Effectus.*] quia Papa contulit vel mandauit conferre canonicatum in ecclesia, quod factum fuit.

i ¶ *Negligentia.*] qua neglexit petere præbendam sibi debitam, & sic fuit alteri collata.

¶ *Glo. seq. quæstionem soluit.*

k ¶ *Dummodo.*] per illum versiculum probo, quod non præferetur expe-

non sint aliqui eadem [a] auctoritate praebendas in ipsa ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum [b] non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat [c] in eadem ecclesia praebendarum collatio, prouideri [d] debebit [e]: Aliàs facta de praebenda huiusmodi alteri collatio in illius praeiudicium, eo ipso viribus non subsistat [f].

¶ Idem.

¶ Receptus auctoritate Papae etiam ad mandatum alterius, praeferendus est alijs in praebendis. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XII.

HI qui [g] auctoritate Apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in praebendarum assecutione caeteris anteferri † legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea [h] in eadem. ¶ Eum quoque, qui ad mandatum legati, vel alterius auctoritate Apostolica sibi specialiter [i] in hac parte concessa fungentis, recipitur: auctoritate Apostolica receptum esse dubium non existit.

¶ Idem.

¶ Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & praebenda, Bononienses canonici hoc ignorantes, & ignoranti praebendam conferunt post vacantem: non tenet collatio. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XIII.

SI postquam [k] canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus [l], & de praebenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus prouideri, hi ad quos in ea spectat collatio praebendarum, praebendam, quae vacabit † tibi postmodum [m] motu [n] proprio ignorantes tibi gratiam factam alij

expectantibus qui impetrauerunt post negligentiam, nam de ijs qui ante negligentiam impetrauerunt, dictum erat: s. ibi: nulli alij de iure debita. superfluere: ergo haec littera, nisi & de posterioribus intelligeretur. hoc sonat ergo littera, quòd quandiu erit ibi aliquis expectans auctoritate Apostolica siue prius, id est, ante negligentiã, impetrans, siue post, ille negligens non habebit praebendam. [Idem Archidiaconus.]

a ¶ *Eadẽ auctoritate.*] praefertur igitur receptus auctoritate inferiorum. j. c. proxi.

b ¶ *Mandatum.*] cuius fines diligenter seruandi sunt. j. eod. tit. cui de non. sed illud esset mãdati fines excedere.

c ¶ *Spectat.*] quocunque iure cõi vel speciali. j. ne se. vacã. c. vnico. j. de regula. c. vlt. cũ similibus.

d ¶ *Prouideri.*] scilicet de p̃benda, de qua scriptum non fuit.

e ¶ *Debebit.*] idẽ dicebãt olim quidã in casu decre. s. co. lib. de offic. deleg. si super. vt ibi dixi. Io. And.

f ¶ *Non subsistat.*] intelligas nisi etiam negligens esset in ipsa pendaq; & tunc perderet ius in illa [3], sicut & in superioribus casibus dictum est. Nota igitur quòd plenior est gratia secũdi rescripti quàm primi. Secundus ergo negligẽs in praebenda, non propterea amittit canonicatũ, quem iam habuerat: sed amittit potioritatem in praebenda respectu Apostolicorum, qui duplici iure iuuantur: non autem respectu aliorum, vt vidisti.

H*i qui.*] Sunt duo dicta, quę satis patent. Primũ diffinit de p̃rogatiua receptorũ: Secundũ, de ipsorũ qualitate. secundum ibi, *Eũ quoque.*

CASVS. Canonici ecclesiae Pictauensis auctoritate sua ordinaria receperũt aliquem in fratrẽ & canonicũ sub expectatione praebendae, postea auctoritate legati Cardinalis in his partibus destinati, receperunt aliquem in canonicum sub expectatione praebendae: postea auctoritate Apostolica receperunt alium, qui receptus auctoritate Apostolica est posterior, nunc vacat praebenda, quaeritur cui debeatur? Respondet, quòd debetur illi qui est receptus auctoritate Apostolica, nam talis est caeteris praeferẽdus, licet sit posterior receptus. Sed quid, ponamus quòd Papa mandauit suo legato Cardinali, vt faceret recipi Titium in canonicũ ecclesiae Pictauen. vnde legatus virtute huius potestatis Apostolicae mandauit canonicis ecclesiae Pictauen. vt Titiũ reciperent in canonicum: Vtrum iste videatur esse receptus auctoritate Apostolica, vel auctoritate legati? Respondet, quòd dicitur esse receptus auctoritate Apostolica. Et hoc verum, quãdo legatus habebat speciale mandatum à Papa, vt Titium faceret recipi in canonicum ecclesiae Pictauensis: sed si legatus non haberet speciale mandatum, censeretur receptus auctoritate legati, & nõ auctoritate Apostolica, licet legatus haberet potestatem generalem a Papa. Nota primo, quòd vbi concurrũt diuersi habentes ius à Papa & inferiore, nõ p̃ceditregula, quòd ille qui est prior tẽpe sit potior in iure: quod est verũ quando agitur de iure ad rẽ: secus si agatur de iure in re. etiam ita procedit. j. eo. li. a sede. Nota secũdo, quòd gestũ à legato, non dr̃ gestũ Apostolicae sedis, vt s. eo. tit. & lib. si cum. Domini.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

g ¶ *Hi qui.*] Decretalis ista emanauit ad declarationem eorũ, quae not. Innocentius, & Hostiensis, & moderni. s. eo. relatum. Ber. Compostel. supra de rescrip. capitulum. in glo. magna. § item si vnus primo. & probabatur hoc olim per decretalem de accusat. accedens. in parte decisa. & tunc ponebatur de concessio. praebend.

¶ *Glossa sequens ostendit hoc expone regulam illam, qui prior, &c.*

h ¶ *Antea.*] Not. quòd regula illa, qui prior est tẽpe, potior est iure: locum habet in ijs quorum par est causa, quod probatur. ff. de regu. iur. quotiẽs vtriusque. & dixi j. de reg. iur. qui prior. ad hoc s. eod. tit. & lib. cum cui. Si autẽ dispar est causa, non habet locum regula, vt hic. hinc est, quòd lex dicit priuilegia considerari non tam ex tempore, quàm ex causa. ff. de priui. credi. l. priuilegia. & creditor do-

talis praefertur quibusdam creditoribus etiam anterioribus, non tamen filijs ex priori matrimonio, qui agunt de dote materna. C. qui pot. in pig. ha. l. vlt. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. obiectionem soluit.*

i ¶ *Specialiter.*] auctoritate ergo huius specialis mãdati fungitur potius delegatus, quàm legatus, & sic delegantis auctoritate videtur esse receptus. Sed tempore Alexandri quidam contrarium dicebant, dicentes, quòd speciale mandatum legato directũ nõ inducit nouã auctoritatẽ Papae, sed veteris potestatis legati prorogationem. Arg. ff. de praecar. sed & si manente. vnde primo receptus tali auctoritate legati prorogata receptus videtur [3]. vnde postponit secundo auctoritate Papae recepto, & hoc videbatur dicere cõstitutio Alexandri, execrabilis. Sed contrarium est verum, vt hic vides. Nec obstat l. sed & si manẽte. quae loquitur, cũ prima & secunda concessio sunt eiusdem naturae & formae: sed hic potestas legationis est per se: & potestas prouidẽdi vel cõferendi auctoritate Apostolica postea concessa eodẽ modo per se: & gratiosa data vel fauore legati, vel eius pro quo scribitur. Constitutio, execrabilis. vel loquebatur in suo casu speciali, cum scilicet prouidit vltra quaternarium numerum [4], vel in legato Cardinali, qui conferebat iure legationis. vel sit correcta. s. in fin. procemij huius libri.

S*i postquam.*] Primo diffinit casum: secundo rationem reddit, ibi, *Nam eo ipso.* Io. And.

CASVS. Papa cõtulit mihi ius canoniae in ecclesia Pictauensi, & mãdauit canonicis, vt me reciperẽt de facto, & installarent cũ assignatione p̃bendae vacantis, alioquin p̃ximo vacaturae: antequam p̃sentassem litteras meas canonicis Pictauẽsis ecclesiae, & sic antequã essent certificati de gratia mihi facta, vacauit p̃benda, quã tibi cõtulerunt: & tu similiter ignorabas gratiã mihi factã: nunquid valeat tua collatio? Rñdet quòd nõ: nã gratia mihi facta ea qua sum creatus canonicus, ligat manus collatoris, vt non possit p̃bendam alteri cõferre ẽt ignoranti, & si alij cõferat, nõ valet collatio. No. quòd gratia per quam Papa contulit canonicatum sub expectatione praebendae, ligat manus ordinarij ẽt ante sciẽtiam ordinarij. Et iste est principalis effectus ad quem emanauit praesens capit. Sed quid si Papa non contulisset mihi ius canoniae? De hoc in cap. si capitulo. & cap. si soli. de concel. praeben. j. eo. lib.

¶ *Prima glossa summat, & dat simile.*

k ¶ *Si postquam.*] Si post gratiam mihi factam à Papa de canonicatu & p̃benda Bonon. canonici hoc ignorãtes & ignorãti p̃bendam cõferũt post vacantẽ, nõ tenet collatio. Nota ergo quòd sicut inspiciẽ tẽpus datae, quo ad ẽm impetrantem a Papa [s. eo. tit. & lib. cũ qui.] sic etiam inspicitur quo ad illum, qui postmodum recipit a capitulo etiam ignoranter. Ioan. And. [Idem Archid.]

¶ *Glo. seq. quaerit & remittit.*

l ¶ *Contulimus.*] quid si non contulit, sed conferri mandauit? Dic vt j. de concel. praeben. si capitulo. & cap. si soli.

ADDITIO. Dicit Archid. quòd fortius in illis procedit hoc, quod dicit per hunc textum clare patere. vide quod not. in clem. vnica. de concess. praeb. in gl. hic determinabat. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. quaerit. arg. pro: soluit contrarium.*

m ¶ *Postmodum.*] quid si tũc temporis vacabat p̃bẽda, quae postmodum fuit collata? Videtur quòd teneat collatio: quia mandatur de prima vacatura prouideri, sed illa iam vacabat, ergo non debetur, vt c. si clericus. in fi. s. eo. tit. & lib. Et ideo est stylus curiae, p̃benda si qua vacat, vel quàm primo vacauerit, &c. Satis credo idem per rationẽ quae infra sequit, nã eo ipso, &c. ad hoc. j. eo. si beneficia. Io. An.

n ¶ *Motu proprio.*] quia secus si cõtulissent expectanti auctoritate Papae. j. eod. cap. proximo.

[3] Remanet tamen sibi ... secundum Archi.

[3] In eo vero quod faceret vt legatus, delegatus esset potior. de offi. le. studuisti. in anti. Io. And.

[4] In antiquioribus libris constanter legitur, vacantes.

[4] Hoc intelliges per id quod scripsi super fine praeallegati ver. de illo. Io. And.

[5] Illa glossa sequuntur doctores ... vide glo. in cle. 1. verbo. nouitate. de concess. praeb. & gl. Cardinalis ... secundo ... & Ruyn ... 81. num. 16. lib. 5.

duxerint conferendam: talis collatio in tuum praeiudicium attentata nullam obtinet firmitatem: Nam eoipso quòd canonicus auctoritate Apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum praebendam proximò vacaturam [a] ibidem tibi acquisitum extitit, eandemque quamcito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere † potuisti: & ideo à praedictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit [b].

¶ Idem.

¶ Si Papa det licentiam legato suo recipiēdi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorum legationis suae libere in manibus suis factas, & illa beneficia conferendi, secundo Papa de praedicta potestate non habita mentione canonicatum & praebendam si vacat, vel quàm primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipsius ecclesiae renunciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi praebendam praedictam: non tenet collatio legati: sed mihi illa praebenda debetur. hoc dicit. Io. And.

CAP. XIIII

Dudū [c] venerabili fratri nostro S. episcopo Praenestrino †, quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate [d] nostra resignationē ab obtinentibus beneficia [e] ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent libere [f] in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis [g] conferēdi per nostras litteras potestate [h] concessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi nō habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri Cardinalis canonicatum [i] Lexon. ecclesiae, quae [k] in partibus illis [l] existit †, & praebendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem [m]. Si vero nulla talis [n] praebenda vacabat ibidem, nos praebendam proximò inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi Apostolicae duximus reseruandum: decernentes extunc irritū & inane, si secus super hoc à quoquā contingeret attentari, certis † sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus vasalli clericus canonicatum & praebendam, quos in dicta Lexon. ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manibus resignasset,

a ¶ *Vacat uram.*] multo fortius ergo vacantem: quia difficilius ius constituitur in vacatura, q̄ in vacante. s. de concess. praeben. nulla. s. eod. tit. dilectus filius T.

b ¶ *Nequiuit.*] ille tamen cui sic collatum fuerat, si dimisit aliquod beneficium propter illud habendum, recuperat illud, si sine difficultate cognito praebendā illi deberi, eam sibi dimiserit: aliàs non. j. eo. tit. si beneficia.

Dudum.] Primo ponit mētem duarū gratiarum Apostolicarum: Secundo ibi, *Cumque*. ponit processus habitos p illas. Tertio ibi, *Nos igitur*: multis argumentis ostendens partem alteram potiorem, illi dat iudices. Vel sūt duæ partes tantum, & primæ duæ contineantur sub querela camerarij: quod plus placet. Ioan. And.

Casus. Papa destinauit legatum suum in his partibus cum potestate, vt ipse Cardinalis posset recipere resignationes quorumcunque beneficiorum libere factas in manibus suis, & illa beneficia conferre psonis idoneis: postea Papa fecit gratiam cuidam camerario de praebenda primò vacatura, certis executoribus sibi datis: accidit, q quidā canonicus resignauit suam praebendam simpliciter, & non causa permutationis in manibus ipsius legati, qui legatus recepit illam resignationem, & dictam praebendam cōtulit fratri suo, q legatus ignorabat gratiam factā camerario: Postmodum camerarius sciens illā praebendā vacare per resignationē factam in manus legati, accessit ad executores suos, qui executores in negligentiam canonicorum illā praebendā camerario cōtulerant. Collatione facta, cū camerarius vellet accipere possessionē illius pbēde, iste cui legatus pbendā ipsam contulerat, dictū camerariū impediebat, quare camerarius accessit ad Papā, supplicans sibi de remedio prouideri opportuno; qui Papa mandauit certis iudicibus, vt si eisdem constet de gratia camerario facta, cōpellerent illum cui legatus praebendā contulerat, vt dimitteret camerariū in pace: Nā dicit Papa, q camerario cōpetit praebenda, & nō illi cui legatus pbendā cōtulit: & hoc probat Romanus Pontifex per aliquas rationes, quae clarae sunt in textu. *Calendario.*] hic recitatur effectus. l. eius qui. ff. si certū pet. videlicet, q si quis proposuerit seruum suū calendario, id est, certae negotiationi, puta ad mutuādū pecunias, & dñs seruum suum reuocauerit: postea vero seruus ipse mutuat pecunias, non transfert dominiū pecuniae in accipientē, licet accipiens ignoret reuocatiōnē. No. primo, q legatus nō Cardinalis, sed alius, puta legatus missus vel legatus natus, nō habet potestatē recipiēdi resignationes beneficiorū vacantium in sua prouincia, neque illa cōferre personis idoneis: sed legati Cardinales habent illam potestatē ex sua generali legatione, primi vero nō, nisi habeant mandatū speciale a Papa. Not. insuper, q si legatus missus, vel legatus natus habeat specialē potestatem recipiendi resignationes beneficiorum inter manus suas, & illa beneficia cōferre personis idoneis, si Papa postmodū faciat alicui gratiā cū decreto irritante, poterit iste expectans petere beneficium vacans per resignationē inter manus legati factam, nec poterit legatus illud beneficium conferre in praeiudicium expectantis. Not. ad quod allegatur praesens c. videlicet, q generi per speciē derogatur, licet in specie nō fiat aliqua mētio de genere. concordat. c. 1. de rescrip. in antiq. Not. vlterius, q decretum irritās appositū in reseruatione, ligat ignorantes, nec est necessarium, q gratia cum decreto notificetur collatori: sed absque aliqua notificatione manus ordinarij sunt adeo ligatae, q beneficiū vacans non pōt alij conferre. Not. q vbi agitur de pīudicio reuocandi gratiā alteri datā, nō est necesse q gratia alteri notificetur. Not. q si quis pposuerit seruū negotiationi ad mutuandū & numerandum pecuniā, p mortē dñi expirata est eius potestas: nā seruus nō potest mutuare pecuniā sine volūtate domini, quae est extincta p mortē ipsius domini.

¶ *Prima glo. summat.*

c ¶ *Dudum.*] Si Papa det licentiā legato suo recipiendi auctoritate Apostolica resignationes beneficiorū legationis suae libere in manib' suis factas, & illa beneficia cōferendi, secūdo Papa de pdicta potestate nō habita mentione canonicatū & pbendam si vacat, vel q primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi cōferat, tertio canonic' ipsi' ecclesiae renūciet, & legatus ēt ignorans collationē mihi factam cōfert tibi pbendā praedictam, non tenet collatio legati, sed mihi illa pbenda debetur. hoc dicit. Ioan. And.

Additio. Et p hāc decret. terminata fuit qō de legato, cui Papa cōmiserat, vt sibi rebelles in pace facienda vel cōseruāda priuare posset bñficijs, & illa alijs cōferre, q priuauit pp causam illam Titiū, q in praeiudiciū expectantis i illa ecclesia primā vacaturam nō possit illud alteri cōferre: vt sic illa cōmissio intelligat sine pīudicio iuris alieni: cui, s. tpe vacationis, vel priuationis, beneficiū esset affectū prius vel post cōmissionē pdictā. s. eo. li. de rescri. quāuis. hodie tñ in terminis pdictis, vel de quibus loquitur decret. vel similibus: ponitur in litteris clausula derogatoria, per quā quo ad beneficia illa praeiudicat expectanobus, cū protestatione q in alijs non fiat eis pīudiciū. simile quod dixi s. c. proxi. in fi. Io. An.

¶ *Glossa omnes huius capituli recitantur in textu.*

d ¶ *Auctoritate nostra.*] hoc fortificabat dubiū: quasi ex quo auctoritate Apostolica hoc faciebat, in secundo mādato de illa prima potestate mentio fieri deberet: aliàs enim si potestate ordinaria hoc faceret, satis videbatur dubiū terminatum. s. eo. tit. c. proxi.

e ¶ *Beneficia.*] sumitur hic beneficium large, vt ad beneficia ecclesiarum cathedralium extendatur, vt per inferiora patet. Arg. contra. s. eo. tit. & lib. quamuis.

Additio. Vltimus §. illius decret. est pro: & sol. cōtra. Io. An.

f ¶ *Libere.*] nō enim pactio vel cōditio in his locū habet. s. de trāsact. super eo. & facit de elect. cum inter R. & quod ibi not.

g ¶ *Idoneis.*] & sic non pueris, vel alijs beneficiatis. s. eod. in antiq. super inordinata. s. eo. tit. 1s cui.

h ¶ *Potestate.*] hanc potestatē legatus non demādat ex se. & est casus in quo potest quis per se, quod non per aliū, vt in antiq. de off. deleg. c. vlt. in fi. & est ratio, ne det via ad vacatura, vt ibi no. Io. An.

Additio. Qua ratione, & cum decre. 1s cui. de offi. deleg. s. eo. lib. puto q nec iste legatus potestatem hanc coniunctim delegare posset. Ioan. And.

i ¶ *Canonicatum.*] & sic affecta erat praebenda primò vacans sine alio decreto, vt s. c. prox. & j. sequitur.

k ¶ *Quae.*] Lexoñ. ecclesia, &c. Io. And.

l ¶ *Illis.*] scilicet Gallicanis.

m ¶ *Eisdem.*] scilicet canonicatu & praebenda.

n ¶ *Talis.*] scilicet canonicalis, & nulli alij de iure debita.

¶ Cōdictione ut c. rela ed. in antiq. de praeb. vel officio iudi. eis. & ratione: quia ad rem non in re sua habet. c. si. j. de cō. cess. praeb. et q sua auctoritate nō capies l. si ex stipulatione. ff. de acqui. pos. de prin. lib. pastorali. Pet. de Amb. Fom.

a Alias Palestrino.

¶ Alias, antiqua.

¶ Alias sunt certi sibi super hoc &c.

a ¶ Praedi-

a ¶ *Prædicta.*] facta à legam ipsi G. vasalli.
b ¶ *Presbyter.*] G. vasalli.
c ¶ *Pacifice.*] si igitur præbenda non habebat certum ordinem annexum, non tenebatur se facere promoueri. s. eod. libr. de elect. commissa. §. 1. &c.

p ¶ *Serui.*] habes hoc ff. si cert. pet. l. eius qui in prouincia. hic enim non agitur de damno serui: & sic ab ignorante seruo potestas reuocatur. sic inducit ad propositum.
q ¶ *Kalendario.*] id est, nominibus faciendis. ff. de leg. 3. qui filiũ. ADDITIO. Et l. vxorem. §. legauerat. Archidiaconus.

d ¶ *Eadem.*] est maior & eadem diuerso respectu.
ADDITIO Ordinariis enim delegato commissa maior est in delegante, & minor in delegato. Ioan. Mo. dicit Archid. fons scaturiens maior est quàm riuus inde procedens. Ioan. And.
e ¶ *Praeoccupauimus.*] sic s. de procu. non iniuste. eod. lib. eod. tit. si duo. & de offic. delega. cum plures.
† Aliàs occasione.
f ¶ *Sanctiones.*] supra de rescrip. c. 1. & c. pastoralis. [in antiq.] & de offic. leg. studuisti. [in antiq.] j. de reg. iur. generi. & ibi vide de hoc. & ff. de reg. iur. in toto. optime concor. j. eod. quamuis. 1. & 5. responso.
ADDITIO Archid. alleg. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. felicissimo. & l. seruis vrbanis. §. vlt. ff. de ali. leg. l. alimenta. §. basilicæ. & l. Stichus. in principio. Ioan. And.
† Aliàs: praesertim quod secundum &c.
g ¶ *Deposita.*] scilicet potestate data legato. valent: ergo litteræ cum non sit talis veritas tacita, qua expressa nihilominus litteras habuisset. s. eo. ti. [scilicet de rescrip. alleg. in glos. proxima.] c. super litteris. licet hoc in litteris ad beneficia impetratis generaliter nõ sit verum: vt j. eo. tit. si motu. &c.
‡ Vide Felinum in cap. super litteris. extra de rescrip.
h ¶ *Absurdum.*] Nota bonum modũ argumentandi ex sequela absurditatis. sic s. [in ant.] de caeptu. cum inter priorem.
‡ Illa regula non est generalis litteris ad beneficia, vt vult gl. hic faciunt notata l. c. superius. [illegible] de foro cõpet. & in Specul. de [illegible] concessione. §. [illegible] vel cum sic [illegible] Ioan. And. [illegible]
ADDITIO. Ad idem ff. de neg. gest. Pomponius scribit. ff. sol. mat. l. diuortio. ibi, alioquin si collectis vindemijs, &c. de leg. 3. l. Aufidi⁹. ff. de contrahen. emp. l. in legẽ in fi. Io. And.

& dictæ potestatis prætextu eos idem episcopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Gulielmo vasalli presbytero contulisset, dicti executores (collatione non obstãte prædicta [a]) litterarũ nostrarum auctoritate, præbendam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt, quẽ dictus presbyter [b] (prætextu † collationis per dictum episcopum sibi factæ) quod præbendam ipsam pacifice [c] possidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicauit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attendẽtes, quòd etsi memorato episcopo prædictã concessimus potestatem; penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadem [d] potestas etiã in prædictis, propter quod nostra, qui eandem præoccupauimus [e] potestatem, potior debet esse conditio: præsertim † quòd secundum canonicas & legitimas sanctiones [f] per speciem generi derogatur, quamquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quòd nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus litteras gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa: [g] † quia foret absurdum [h] si tam lata † nostra [i] impediretur potestas: & si in omnibus prouisionum nostrarum litteris, quas concederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionẽ: Et quòd decretum nostrum prædictum (maxime hic, vbi iam dictus camerarius ante dictam renuntiationem per nos erat Lexonieñ. effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cum super incerto [k] non esset editum; nec ex alieno pẽderet arbitrio, vel voluntate cuiusuis, qui acceptãdi [l] potestatem haberet: & idcirco per illud etiã expressisse videmur, ne alius posset conferre: & potestatem prædictam quantum ad præsentem speciẽ reuocasse [m], q̃ in hoc casu, vbi de lucro [n] dicti G. tantũ agitur, & nõ de præiudicio episcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec post reuocationem huiusmodi ius per eum in alium etiam ignorantem, in te reuocata transferri. Ad instar [o] etiam serui [p] kalendario [q] præpositi, qui post mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipiẽtis nõ [r] facit, licet inter contrahentes mors domini præpositum reuocans [s] fuerit ignorata. Et domini [t], qui peculiũ quod proprio seruo concesserat statim perimit, cum in eo suam mutauerit voluntatem. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmissa [u], per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) nõ obstante, dicto camerario præbendã ipsam omnino dimittat, & eũ super ea deinceps nullatenus inquietet.

¶ Idem.

¶ *Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa: aliàs non. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XV.

QVIA SAE-

r ¶ *Non facit.*] debitorem tñ soluentem sibi, & hoc ignorantem liberat: vt in prædicta l. eius qui. & ff. de sol. si quis seruo. & l. cum quis. §. 1.
s ¶ *Reuocans.*] sic s. eo. lib. de rescr. si gratiose. 1. responso. vbi de hoc j. ne sede va. c. vnico. in fi. ff. loc. l. 4. Insti. man. §. recte.
t ¶ *Et domini.*] repete ad instar. & habes hoc ff. de pecu. l. nõ statim. ff. de opt. leg. apud Aufidium. [& ff. de manu. vin. si pater. Archid.] & est hoc casu quoddã speciale contra regulã. s. de reg. iur. c. 1. ff. eod. nihil. quia peculium re non tantum verbis constituitur ff. de pecul. peculium 1. §. si vero nomina. & tamen verbis tollitur: vt hic. & in prædicta l. non statim. Ioan. And.
u ¶ *Præmissa.*] semper: enim præcedere debet. 12. q. 2. indigne. s. de senten. excomm. sacro. cum similibus.

Q*Via sæpe.*] Primo ponit dubium, qđ secundo distinguendo, declarat: ibi, *Nos dubitationem.* Et secundum membrum: ibi, *Nisi.*
¶ Præsupponẽdum est pro intellectu huius c. q̃ quando sunt plures expectantes in eadem ecclesia, & habent similem gratiam, habet locum illa regula, qui prior est tẽpore, potior est iure.
CASVS. Papa creauit me canonicum ecclesiæ Pictaueñ. & mandauit canonicis ipsius ecclesiæ, vt me de facto reciperent & installarẽt cum assignatione præbendæ vacantis, si qua vacaret: alioquin mihi conferrent præbendam proximo vacaturã: Anno sequenti Papa fecit tibi similem gratiã, videlicet quia contulit tibi ius canoniæ in ecclesia Pictaueñ. & mandauit canonicis, vt de facto te reciperent in fratrem & canonicum: & præbendam si qua vacaret, tibi assignarent: aliàs præbendam proximo vacaturam: & si ipsi non conferrent tibi primam vacantem, q̃ ipsi conferrent dignitatem cum præbenda: postea vacauit præbenda & dignitas: quæritur quis nostrum habebit præbendam? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia vel præbenda est annexa dignitati, & tibi debetur præbenda & dignitas, aut nõ est annexa: & tunc mihi debetur & non tibi, licet tua gratia possit nunc in totum impleri. Et ista fuit ratio dubitandi ad istud cap. nam cum tua gratia possit nunc in totum impleri, videbatur q̃ tibi deberetur præbenda & dignitas. Sed ratio decidendi in contrarium fuit: quia cum præbenda sit separata à dignitate, mihi priori impetranti debetur, & non tibi.
Not. primo q̃ iura sunt de iis quæ sæpe accidunt: vt glo. de despon. impu. in antiq. c. litteras. in principio. Nota secundo q̃ de iure

i ¶ *Nostra.*] Papa non debet iustitiam suam negligere, qui alios in sua iustitia fouet: vt j. de immu. eccle. quoniam.
† Aliàs incerto.
k ¶ *Incerto.*] sicut cum scribitur alicui prouideri de beneficio, quod primo vacabit in ciuitate, vel quod primo vacabit in prouincia, vt s. eod. titu. & libro, quamuis. incertum est quòd beneficium impetrans sit habiturus, sed hic certum est de canonia Lexoñ.
l ¶ *Acceptandi.*] vt j. de concef. præb. quia cunctis. & cap. ne captandæ, &c.
m ¶ *Renocasse.*] licet enim eandem retinuerit potestatem: & tamẽ maiorem scilicet reuocandi etiam tacite, vt hic vides.
n ¶ *Lucro.*] de damno enim eius non agitur: quia si dimisit priora beneficia, recuperat illa secundum formã decre. j. eo. si beneficia.
o ¶ *Ad instar.*] continuat proximam rationem per duo legalia argumenta. sic j. de concef. præben. quia cunctis. de senten. excom. si iudex.

iure annexionis consequitur quia id quod principaliter obtinere non posset. ad hoc facit ā. eod. tit. & lib. super eo. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid declaret.*

a ¶ *Quia sæpe.*] Secundus qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori qui solū præbendā impetrauerat, si præbēda dignitati est annexa, alias non. Emanauit autem hæc decretalis ad declarationem & correctionem eorū, quæ not. Innocentius & Host. ā. eod. tit. cap. vlt. & supra de maio. & obe. statuimus. & Compostel. de rescrip. capitulum. in glos. magna. § vnum casum. Et reprobata est opinio Innocentij, & Compostel. qui dicebant, licet præbenda non esset annexa, dignitatem habentem præferri: & sic dicebat Cōpostel. se de mandato Papæ pronuntiasse in Bonon. ecclesia, in dignitate archipresbyterali: approbata est autē opinio Hostiensis.

† Cuius officij laicus capax non est, quia spectat ad ordinem significationē sequitur. l. si. §. cui dulcia. de vi. tri. & oleo le. l. Seiæ. §. Caio. de fund. inst. vel instru. leg. Pet. de Ancha. Fō.

pæ [a] dubitatur [b] à multis, si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus à sede Apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda [c], secundo vero de præbenda & dignitate, personatu, vel officio [d] † (cum se facultas obtulerit) prouideri: quis ipsorum in præbenda, quæ cum dignitate, personatu, vel officio vacat [e] ibi postmodū debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes, præsenti declaramus [f] edicto, primum (cum sit tempore anterior [g]) cui per mandatum secundum præiudicari [h], aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandātis contraria non apparet [i], præferendū esse in dicta præbenda: Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa [k]: nam si esset annexa, secundus cui debetur dignitas, personatus, vel officium, præferetur in ipsa.

ADDITIO. Quo ad not. In prædicta decret. statuimus. facit hæc decret. pro Innoc. & contra Host. tenuit enim Inno. de duobus impetrantibus primum præferri secundo, qui est maior in ordine, per rationem quam ponit hæc littera. Sed Host. ā. & ibi scripsi in gl. loquitur. Ioan. And.

b ¶ *Dubitatur.*] & merito fuit declaratio eorum facienda. sic ā. eo. lib. de elect. quia sæpe. ā. v. tit. non contest. quoniam. Dubitabatur autem propter varias opiniones, quas supra vidisti. & fuit etiā hæc dubitatio nostris temporibus in Bon. ecclesia.

c ¶ *Præbenda*] tantum.

d ¶ *Officio.*] perpetuo in ecclesia: vt ā. eo. lib. de consue. c. 1. [Et vide quod ibi scripsi super ver. personatus. Ioan. And.]

e ¶ *Vacat.*] morte, renunciatione, vel promotione illius qui dignitatem habebat & præbendam.

f ¶ *Declaramus.*] Nota: quia ius nouum non facit, sed vetus declarat. Facit quod dixi ā. tit. proxi. c. vnico.

g ¶ *Anterior.*] & sic est iure potior: quia ex quo præbenda non est annexa, vtriusque quo ad hoc est par causa: secus cum est annexa. & facit quod dixi ā. eod. tit. & lib. si qui.

h ¶ *Præiudicari.*] gratia enim secundo facta, intelligitur fieri sine alieni iuris præiudicio. ā. eo. lib. de rescri. quamuis.

i ¶ *Apparet.*] quia tunc secus. ī. eod. c. penult. & de conces. præb. auctoritate.

¶ *Glos. seq. ponit rationem inducens duo iura: demum ponit decem casus, quibus secundo impetrans primo impetranti præfertur: & quinque casus quibus primam expectans, illam non consequitur.*

k ¶ *Annexa.*] ex quo enim habet vnum connexorum, & reliquum habere debet. de constitu. [in antiq.] c. translato. ad hoc ā. eod. tit. super eo. Habes igitur vnum casum in quo secundus impetrans primo impetranti præfertur. Alium habuisti ā. eo. si clericus. Aliū ī. eod. c. penult. Alium ī. de conces. præbend. cap. penult. Interdum habes q̄ vacat præbenda, & ille qui expectat primam, illam non consequitur. vnum casum habes ā. eod. tit. cap. 1. in fine. Alium ī. eod. cum in ecclesia. Tertium ī. eod. tit. ei cui. Quartum ī. de rerum permu. cap. vnico. Quintum ā. eod. lib. de renun. cap. 3. Et alium habes in clem. gratiæ. de rescript.

Impetrās secundus præfertur primo impetranti in multis casibus.

CVm in.] Hæc est notabilis decret. Sunt quatuor dicta: & partes patent. Ioan. And.

¶ In gratiis Apostolicis appellatione beneficiorū & etiam dignitatū non includuntur beneficia curata. hoc dicit primo. Item appellatione dignitatum vel personatuum, non veniunt dignitates, ad quas quis consueuit per electionem assumi. h. d. secundo. Item electio, præsentatio, & institutio sunt diuersa: ideo vnum appellatione alterius non venit. h. d. tertio. Item si mandetur alicui prouideri de beneficio spectante ad eius collationem & alterius, non poterit prouideri de beneficio spectante ad alterius collationem tantum, nisi dicatur communiter vel diuisim. h. d. quarto.

CASVS. Papa fecit mihi gratiam sub hac forma: quia mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio spectante ad eius collationem, siue illud esset simplex beneficium, siue dignitas aut personatus: vacauit beneficiū curatū: vtrum sit comprehensum sub mea gratia? Respōdet q̄ non, nisi in mea gratia fuerit facta expressa mentio de beneficio curato. Et ratio est, quia maior idoneitas requiritur in promouendo ad beneficiū curatū: ideo non venit appellatione simplicis beneficij vel dignitatis, vel personatus; nisi diceretur expresse in illis, q̄ mihi prouideretur de beneficio simplici, vel dignitate aut personatu, etiam si illi beneficio immineat cura animarum. ¶ Sed quid? ponamus q̄ papa mandauit epō Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate vel personatu vel officio ī ecclesia Pictauen. vacauit dignitas ad quam quis cō sueuit assumi per electionem: vtrum comprehendatur sub mea gratia? Respōdet q̄ nō, nisi fiat expressa mentio in mea gratia de dignitate electiua: puta quia dixit Papa vt mihi cōferretur dignitas, vel personatus, vel officiū etiam si ad illam dignitatem, personatum, vel officium quis consueuerit per electionem assumi. ¶ Sed quid? ponamus q̄ Papa scripsit epo Pictauen. vt mihi conferret beneficium spectans ad suam præsentationem; vacauit beneficium spectans ad suā collationem: Nam ipse episcopus conferebat illud beneficium pleno iure: vtrum virtute meæ gratiæ possim petere? Respondet q̄ nō: Nam differunt collatio, præsentatio, & institutio: ideo appellatione præsentationis nō venit collatio, nec institutio. ¶ Sed quid? ponamus q̄ Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi conferret beneficiū spectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ Pictauen. vacat nunc beneficium spectans ad collationem alterius tantum, puta ad collationē decani vel solius capituli: vtrum possit episcopus Pictauen. de illo beneficio mihi prouidere? Certe non, nisi in litteris gratiæ meæ fuerit additum, cōmuniter vel diuisim. Sed quid? ponamus q̄ Papa mandauit prouideri de beneficio spectante ad collationem episcopi Pictauen. vacauit beneficium quod spectabat ad collationem episcopi, decani, & capituli ecclesiæ Pictauen. vtrum de illo beneficio possit mihi prouideri? Certe non: Ratio dubitandi potuit esse; quia quod commune est, meum est. ideo videbatur q̄ de beneficio spectante communiter ad collationem epi, decani, & capituli posset mihi prouideri. Sed ratio decidendi est, quia Papa nō intendit per meā gratiam grauare nisi solum episcopum Pictauen. Not. primo q̄ in promouendo ad ecclesiam parochialem maior idoneitas requiritur, quàm in promouendo ad alia beneficia ecclesiæ: Nam in hac maiora committuntur, & periculosiora, quia non solum ei committuntur corpora, sed animæ.

Casus §. Illis vero.

Casus §. Cum aut.

Casus §. Si vero.

† Vide concilium Trident. sessio. - de reformat. ca. 1. & B. Thomam 2. 2. q. 1. art. 6.

¶ Idem.

¶ *Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficijs alijs ecclesiasticis, curata non includit, non expressa cura. hoc dicit vsque ad §. Illis.*

CAP. XVI.

CVm † in illis [l], quibus beneficia curam animarum habentia cōmittuntur, maior, quàm in ijs, qui ad alia promouentur idoneitas requiratur [m]:

Not. vlterius, q̄ in gratia expectatiuis non includuntur beneficia curata, nisi in gratia dicatur expresse de beneficio curato, quantumcunque sonantur verba generalia: & hoc propter rationem positam in principio huius cap. Not. ibi, *Illis vero.* q̄ appellatione dignitatis comprehendūtur solum dignitates, quibus aliquis præficitur per collationem: non autem comprehenduntur illæ dignitates, ad quas quis consueuit assumi per electionem: nisi in literis expectatiuis fiat expressa mentio de illis dignitatibus electiuis. Nota insuper, q̄ differunt præsentatio, collatio, & institutio: quod verum est in materia stricta & odiosa, nisi aliter constaret de mente superioris. quia tunc non esset curandum de verbis. cap. petitio. de procu. in antiq. Pro quo sciendum, q̄ præsentatio dr̄ electio psonæ, vt præsentetur superiori: & instituatur: & ista præsentatio computatur inter iura patronatus: & per istam præsentationem non acquiritur ius in beneficio: sed solum acquiritur ius in hoc, vt patronus non possit variare si sit patronus ecclesiasticus vel laicus, nisi accumulatiue. Institutio autem dicitur, quæ fit ad præsentationē patroni, quæ alio modo dr̄ confirmatio. Sed collatio dr̄ quādo prouisio alicuius beneficij spectat pleno iure ad diœcesanum: tū communiter in iure vnum ponitur pro reliquo. Not. q̄ si Papa mandat alicui prouideri de beneficio spectante ad collationē duorum, non poterit virtute illius gratiæ prouideri de beneficio spectante ad collationem alterius tantū: nisi in literis gratiæ dicatur, communiter vel diuisim. Not. q̄ Papa non intendit grauare nisi illum de quo fecit mentionem in gratia.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

l ¶ *Cum in illis.*] Declarantur hic, quæ not. per Ber. Innocentium, & Hostiensem ā. eod. c. vlt. per Compostel. supra de rescript. capitulum. in glos. magna. §. sed quid in his.

m ¶ *Requiratur.*] est enim ars artiū, regimē animarū. ī. de ætate & quali.

quali. cap. penult. ad hoc s. eod. graue. & c. seq. in antiq. & s. eo. tit. & libr. c. 1.

ADDITIO. Dicit Archi. q quia ista habent alios regere & pascere, ideo pastoralis dicuntur. 63. distin. si in plebibus. 93. distin. ecce ego. Ioan. And.

vxori de iis quæ sunt parata ad ipsius vsum, non intelligitur de paratis ad communem vsum ipsius & viri. Dicebat Io. Mo. quod est commune mihi & alteri, proprie nō est meum. ff. de rit. nup. illud. & verba generalia proprie non improprie sumi debent. alleg. s. eod. titu. & libr. cum de beneficio. in fine. & remittit ad regulam in generali. j. de regu. iur. Ioan. And.

intentionis[a] nostræ nequaquā existit, vt cum aliquibus de ecclesiis, personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscunque (de animarum cura[b] mentione nō habita) prouideri mādamus, ipsis de iis, quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat prouideri[c].

¶ *In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.*

¶ Illis vero pro quibus scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam habeāt animarum, ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunque† prouideri nequibit de prælaturis, personatibus, vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionē[d] ij, qui eis[e] habent præfici, assumuntur[f].

¶ *Beneficiales litteræ vnum modum exprimentes, alios non includunt. hoc dicit.*

¶ Cum autem inter collationē, præsentationem, & institutionem, differentia magna esse noscatur[g]: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionem pertinet, prouideri non poterit†; nec etiam econuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mandatū super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

¶ *Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non adstringit: & econuerso directum vni duos non afficit. hoc dicit Dominicus.*

¶ Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adiecto[h] communiter vel diuisim) prouisio iniungitur facienda: in beneficio quod ad collationem vel præsentationē alterius ipsorum tantum pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio[i] pertineret.

¶ Idem.

¶ *Beneficium mihi collatum ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiā post terminum antequam alteri conferatur, potero consentire. Ioan. And.*

CAP. XVII.

SI tibi[k] absenti per tuum

a ¶ Intentionis.] ad quā recurrendum est, vt s. eo. c. vlt. & s. de deci. ex multiplici. vbi de hoc. Illa autem intentio & ratio quæ fuit delegantis, debet esse & delegati. s. [in an.] de rescr. in per litteris. in fi.

b ¶ Cura.] etiam si in litteris prouideri mandetur, q animarum cura nō negligatur, si qua imminet dignitati. qd dic vt in clemen. eo. tit. si dignitatē. 1. responsio.

¶ *Glos. sequens fortificat textum per simile, & per rationem secundo quærit, arg. negatiue, contrarium soluit.*

c ¶ Prouideri.] hinc est q cum patientibus defectum in ætate dispensant epi in dignitatibus non curatis: sed in curatis non: s. eod. libr. de æta. & qual. c. vnico. & est etiam simile de fil. presby. c. 1. s. eo. lib. & est hoc propter beneficiorum impetrationē, quæ dr ambitiosa & restringenda. s. eod. tit. & libr. quamuis 2, cum aliàs nomine beneficij dignitates & beneficia includātur, vt s. de ver. sig. c. penult. Quid si Papa simpliciter mandat prouideri de beneficio: nunquid poterit executor de tali bñficio prouidere quod requirat sacrum ordinem? Vī q non arg. huius cap. Ad hoc s. eo. lib. de fil. presby. c. 1. Sed dic contra. j. eo. ei cui. Ad idem s. eo. si pro clericis, nisi pateretur in ætate defectū, ita q ad illum ordinem promoueri non posset: vt ibi, & s. eo. lib. de rescrip. si eo tempore. Ioan. And.

d ¶ Electionem.] electio igitur non concluditur sub verbo prouisionis vel dispositionis: cum inter ista tria sit differentia. & facit quod statim sequitur. & est si. s. eo. lib. de offic. leg. deliberatione. 1. responsio. & facit quod dixi s. eod. lib. de elect. c. vlt. & j. c. proxi. 2. responso in glo. sed nonne.

e ¶ Eis.] scilicet prælaturis, personatibus, vel dignitatibus.

f ¶ Assumantur.] etiam si inhibeatur in litteris, ne electores eligāt. vt in clemen. eo tit. si dignitatem. 2. responso.

g ¶ Noscatur.] hinc est q capitulum vacante sede non confert beneficia, quæ spectant ad collationem episcopi. s. ne se. va. c. 1. & j. eod. li. eod. tit. c. vnico. & tamen tunc instituit instituendos ab episcopo. j. eo. lib. de insti. c. 1. de maio. & obe. cum olim. [in antiq.] & idem vides in generali vicario. s. de insti. ex frequentibus. s. eo. lib. de offic. vica. c. vlt.

h ¶ Non adiecto.] ex quo Papa hoc non adiicit, alterum tantū grauare non intendit: & hoc intellige secundum determinationem, quam habebis j. eo. tit. c. vlt. & fuit hoc sumptum ex quadam extrauaganti, quę incipiebat, Contingit interdum sicut te, & cetera.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

i ¶ Cum alio.] absurdum enim esset illū grauari, de quo Papa non intellexit. In contrarium videbatur: quia ad collationem suam spectat, licet & alterius: nā & qui iurat suum no esse, iurat & sibi cōmune non esse. ff. de ver. sig. pupillus. §. vlt. [cum sua gl. & vide quod dr j. de verbo. sig. c. vlt.] Et qui legat seruos suos, & qui in totum, & qui p parte sui sunt, vr legasse. ff. de leg. 3. l. si quis seruos. Sed hoc esset contraria intentio Papæ. idem est ergo dicere ad collationem talis, & soluta istis.

ADDITIO. Bene facit ff. de leg. 2. legatis. vbi legatum factum

¶ Si tibi absenti.] Circa beneficium collatū absenti nondum acceptatum soluit quinque dubia: Primum, an sit illius: ibi, Licet. Secundū, an possit alteri conferri: ibi, Ipse tamen. Tertiū, an si conferatur, valeat collatio: ibi, Quod si. Quartum, quid si lapsus sit terminus datus ad acceptandum: ibi, Sed si. Quintum, quid si prouisus post terminum præueniat collatorem: ibi, Antequam. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Pictauen. alicui Titio absenti & ignoranti contulit aliquod beneficiū: non fuit ibi aliquis, qui acceptaret collationem pro Titio absente: an valeat collatio? Certe sic, adeo q collator nō poterit amplius variare, nec illud beneficiū alteri conferre. Sed vtrū Titio absenti & ignoranti per illam collationem sit acquisitum ius in beneficio? Respondet q non, nisi Titius illud beneficium acceptauerit: sed facta acceptatione est sibi ius acquisitū sine corporali apprehensione, licet sit secus in rebus profanis. l. traditionibus. C. de pact. Sed ponamus q Titius postquam sciuit illud beneficium sibi collatum, differt acceptare collationē. an episcopus collator possit illud beneficium alteri conferre? Respondet q non statim: sed poterit Titio assignare certum terminum, intra quem tenebitur suam declarare voluntatem an velit illud beneficium acceptare: quo termino elapso poterit collator illud beneficium alteri conferre. Sed ponamus q collator elapso termino illud beneficium non contulit: vtrum possit Titius tale beneficium acceptare antequam verus collator alteri contulerit: ita q per illam acceptationem acquirantur sibi ius in beneficio? Certe sic. Not. primo, q beneficium potest conferri absenti & ignoranti: nec requiritur ad hoc vt valeat collatio, q ille cui confertur beneficium, illud acceptet. Not. statim q si absens sciuit beneficium sibi fuisse collatum, & acceptauit: statim sibi ius est acquisitum in beneficio: & potest lato modo dicere illud beneficium suum: ratione cuius potest agere rei vendicatione lata. Et sic etiam solo titulo acquiritur ius in beneficio & dominium: secus in rebus profanis: quia in illis ex solo titulo nō acquiritur dominium. ideo l. quotiens. C. de rei ven. non habet locum in beneficiis. Not. vlterius, q in iure non est aliquod certum tempus præfixum ad acceptandū beneficium collatum, secus in acceptatione vel repudiatione electionis: & ideo collator potest præfigere tempus ad acceptandum beneficium collatum. Not. insuper, q non est necesse esse per præsentem cui beneficium confertur: nec etiam alia persona quæ collationem eius nomine recipiat. Ad hoc s. eod. lib. de rescrip. gratia. Not. finaliter casum in quo vacat beneficium, tñ conferri non potest: Nam non dr beneficium hic alius; & tñ dicit q nō valet collatio. Alios casus vide de consti. cum accessissent. Dominicus.

¶ *Glossa prima summat, & dicit quod declaret, & quod erat dubium, & soluit quæstionem.*

k ¶ Si tibi.] Beneficium mihi collatum ante dissensum meū, alteri conferri nō potest: nisi terminus mihi datus ad consentiendum

P 2 esset

1 Sic posuit Archi. qd sic dixi de lentē ...ta, vel ... delegati mentem ... intentionē delegātis. Ioan. And.

† Hic comprehenditur etiā vniuersitas. Ioan. And. Pet. de Ancha. cum enim ista sunt in vniuersitatem cadunt. ergo ipse cōprehenditur. facit l. 1. §. fin. autem. & l. omnib°. ff. ad Treb. Ponta.

2 Et sic respondetur ad id quod dī nisi cū ... dignitate. C. de consul. l. 1. lib. 12. Ioan. And.

Vide qd sup dixi post Ioan. Mo. & idē Archidia. ... hoc ab illa generalitate excipit solū beneficia curata. Io. And.

lo. si autē ad suā collationē spectet, & simul ad præsentationē alterius patroni clerici, res est dubia: quia Papa non videtur cogitasse de beneficio, in quo communicat cū altero, vt in fine istius c. & cap. fin. s. eo. si autē alter esset laicus patronus, clarum est, q nō possit, de ... de leg. dilect°. Ioan. And. de Ancha. Ponta.

esset elapsus: & tunc etiam post terminum: antequam alteri conferatur potero cōsentire. Emanauit hęc decr. ad declarationē & approbationem eorum quæ not. Inno. & Host. & Moderni ṡ. eo. accedens. & Host. in sum. de instit. §. quis instituit. sciebamus enim ꝙ absenti poterat beneficium conferri, & absens inuestiri, vt ibi: sed dubitabatur an medio tempore posset collatio reuocari: quod hic terminatur. & quod dicit absēti, idē & multo fortius si præsenti, qui forte deliberare velle se dixit. Ioan. And.

† Quod potest etiā nullo mediāte. Pet. de Anchara. secus in alijs contractibus, qui inter absentes fiunt: nam ibi intermediat aliquid. not. in l. cōsensu. ff. de actio. & obli. Fonta.

a ¶ *Episcopum*,] factum ponit non ius: quia idem si per aliū [*Idem* Ioannes Monachus, & Archid.]

b ¶ *Habueris*.] acceptādo, vel consentiēdo, vel ratum habendo, si negotiorū gestor vel procurator generalis fuerat inuestitus de ipso: sed si specialis, statim dici debuit suum. quod dic vt not. ṡ. eod. accedens. Ad hoc ff. de negot. gest. si ego. ff. de solut. ratum. ff. de acquiren. possessio. qui absenti. Ioan. And.

Beneficiū non acquiritur mihi per consanguineum ante acceptationē.

episcopum [a] conferatur † beneficium, licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris [b]) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras [c]: ipse tamen episcopus, vel quicunq; alius [d] de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam [e] alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio nō libero, viribus non subsistet. ¶ Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum [f] competentem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso [g] beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit, tuū poteris (non obstante quod lapsus sit terminus) præstare consensum [h]: & extunc de ipso nō poterit aliter ordinari.

Addit**i**o. Potest etiam consanguineus inuestiri de beneficio: sed per eum etiam ante acceptationem non acquiritur dominium beneficij vel canonicatus, qui consensu eligentium & electi acquiritur. ṡ. in ant. de elect. cum inter canonicos. ṡ. de spon. cum locum. licet talis pro tali agere possit. ff. de procurat. sol & hæ. vnde dicit Host. licet lex talem personam agere permittat: non tamen facit illum procuratorem. ff. iud. sol. l. 3. §. 1. ff. de procur. non solum. §. si de dote. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit tres opi. quæ olim erant de materia.*

c ¶ *Non acquiras*.] secus in legato speciei: quia tūc acquiritur dominium legatario ignoranti: licet commutabiliter. ff. de leg. a. cum pater. §. surdo. facit ff. de cond. & demōst. l. legata. per quæ iura dicebant quidā quod hic dr̃. item per id quod habes ṡ. de elect. cum inter canonicos. & c. publicato. Ad hoc j. de reg. iur. quod semel. cum suis concor. Alij dicebant ꝙ si secundo prius fieret traditio, vel prius consentiret bene tenebat collatio per l. C. de rei ven. l. quotiens. in prin. & in fi. vbi dr̃, si res vendita fuerit duobus, ille potior est, cui prius fuerit tradita. & vide quod dixi j. de reg. iu. ꝙ potior. Tertia opinio erat, ꝙ aut secundus scienter recipiebat beneficium, aut ignoranter: in primo casu non tenebat collatio: in secundo sic: tenetur tamen conferens prouidere primo in æquiualenti beneficio. ad hoc ṡ. eod. inter cætera. j. de iure pat. pastoralis. Facit ad hanc distinctionem. j. de concess. præben. quia cunctis. ff. de vsufr. l. si Sucho.

a Scilicet, quia postquā ignorat, potest repudiare. quod autē dicit, acquiri dominium, dic de vera adita hæred. Ex fictione tamen dicitur acqui situm post mortē. ff. de fun. si iussu. §. vlt. & l. à Titio & ff. qui. mo. fer. amit. si par tem. §. vlt. ff. de condit. instit. §. si quis ita hæreditatē

Additio. Archid. attribuit hanc tertiam opinionem Hostiēsi, & verum est ꝙ Host. ponit illam in decre. accedens. tñ recedit ab illa inhærendo Innocentio, qui simpliciter dixerat collatorem non posse à proprio facto recedere. Ioan. And.

d ¶ *Alius*.] puta legatus de latere. qui confert beneficia vacantia. ṡ. de off. leg. c. 2. istud autem conferre non poterit: quia licet vacet, non tamen est liberum, vt j. sequitur.

¶ *Glossa sequens format, & soluit duas quæstiones.*

e ¶ *Personam*.] Sed nunquid poterit alteri sub conditione conferre: scilicet si ille non acceptauerit? Not. ṡ. eo. lib. de elect. c. 2. & j. de reg. iur. actus. sicut beneficium non vacans non confertur cum conditione quando vacabit. ṡ. de concess. præben. c. 2. ad hoc. ṡ. de rescr. pastoralis. Sed nunquid potest de illo ordinare non conferendo personæ: sed alias puta vniendo, vel religiosum locum constituendo? Non, nisi sicut posset post acceptationem, cum eadem sit ratio. ṡ. de eccl. ædi. ad audientiam 2. ṡ. eo. exposuisti. 1 2. q. 2. c. antepenult. & etiam tunc secundario fit ordinatio in personam.

Beneficiū collatum absenti an possit alteri conferri sub conditione, si ille non acceptauerit

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

g ¶ *Terminum*.] sed nonne statutus est terminus à iure infra quem consentire debet, scilicet vnus mensis. ṡ. eod. lib. de electio. quàm sit. nec vr̃ ꝙ de beneficio iuris possit eps diminuere. infra de regulis iuris indultum. cum suis concordantijs? Dic decret. illam loquī in electis, qui adhuc habent confirmationem petere: istam in ijs quibus fit collatio: in his autem non est statutum certum tempus. & facit supra, cap. proximo. Probatur & hoc per id quod sequitur: nam in decret. quam sit. lapso termino priuatus est ipso iure, nec potest vlterius consentire: hic autem etiam post terminum consentit, dummodo res sit integra: vt sequitur.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

g ¶ *Eo lapso*.] quasi dissensisse videatur. sic ṡ. eod. lib. de appel. ab eo. vbi etiam illa ponuntur vt paria. Et per hanc litteram vr̃ idem dicendum si dissenserit: scilicet ꝙ adhuc re integra possit consentire. quod verum est conferente in eadem voluntate manente. Ad hoc ṡ. eo. lib. de procur. licet. vbi de hoc dixi.

Additio. Ibi tñ glo. loquitur de electo, hic loquitur de prouiso. Ioan. And.

h ¶ *Cōsensum*.] ad hoc ff. de opti. leg. l. mancipiorum.

¶ Idem.

¶ *Qui vi vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XVIII.

EVM †

Eum qui.] Sunt duæ partes, quæ satis patent. secunda: ibi, *Insuper*. Et prima subdiuiditur: quia ponit primo dictū: cuius postea duas rationes subdit: ibi, *Non enim*. Io. Mo. dicit, ꝙ primum dictum ponit peccatū in facto, & in modo: secundum in modo tantū. Io. And. Præmitte qđ habes in c. de multa. ṡ. eod. in ant. Dom.

† Vide extrauagan. Io. xxij. incip. Execrabilis. eod. tit. & concilium Tridēt. sess. 7. de reforma. cap. 4. & seq. & sessio. 24. de reforma. cap. 17.

¶ Præsupponitur illud quod habetur in c. de multa. eod. tit. in ant. & hodie in extrauā. Io. xxij. quæ incipit, execrabilis: vbi dr̃. ꝙ si alicui obtinenti beneficium curatum dignitatem, personatum, vel officium, conferatur aliud simile beneficiū: puta si alicui obtinenti ecclesiam parochialem conferatur alia ecclesia parochialis, vel dignitas, vel personatus, aliudq; beneficium acceptauerit & apprehenderit possessionem, ipso iure vacat primū beneficium: & si contendat habere, caret vtroque.

Calvs. Secundum communē intellectum huius cap. mihi obtinenti ecclesiam parochialem episcopus Pictauen. contulit aliam ecclesiam parochialem: quidā tertius intrauit in possessionē ipsius beneficij collati: ego non expectaui ꝙ episcopus me induceret in possessionem ipsius beneficij: sed mea temeritate istum tertium à possessione beneficij mihi collati expuli: vtrum per istam violentam expulsionem à possessione secundi beneficij vacet primum, ac si auctoritate Apostolica iussiset apprehensa possessio huius secundi beneficij? Respondet ꝙ sic: alias sequeretur, ꝙ vir stultus esset melioris conditionis quàm sapiēs. Sed quid, sanctissime pater, ego sciens nō habere ius in aliquo beneficio, me intrusi scienter in eo: vtrum per istam intrusionem vacet primum beneficium quod obtineo? Respondet ꝙ sic, ac si habuissem titulum in secundo beneficio: & adeptus fuissem pacificam possessionem: secus si credebam habere ius in beneficio, & tñ nullum habebam. c. si beneficia. j. eod. tit. Sed nunquid per illam violentiam vel intrusionem debeo carere iure, quod mihi competebat in primo beneficio? Certe sic ipso facto secundum communem opinionem, & hoc probant ista verba, eo ipso. Not. primo ꝙ non est alicui licitum intrare beneficium per violentiam, in quo vel ad quod habet ius: sed debet expectare inductionem superioris, quæ inductio in possessionēm beneficiorū de iure communi spectat ad archidiaconum, qui hoc faceret auctoritate episcopi: tamen hodie Arch. istud non obseruant nisi in magnis dignitatibus, & non in paruis beneficiis. Not. ꝙ quis sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati: sed auctoritate sui superioris, nisi esset inuestitus. Pro quo sciendum est, ꝙ institutio est tituli collatiua: postquam dixit episcopus vel superior instituens: inuestio te per traditionem huius rei: & per illam inuestituram non transfertur possessio, nisi fieret inuestitura in præsentia beneficij: sed solū per illam inuestituram datur instituto facultas, vt possit ingredi beneficium auctoritate sua. simile dr̃ in l. 1. ff. de acqu. vel amit. pos. vbi emptor sua propria auctoritate non debet ingredi possessionē rei venditæ. Et sic intelligitur tex. tamen etiam potest intelligi, si per violentiam fuit intrusus in beneficio, in quo non habebat aliquod ius. Not. ꝙ p adeptionem secundi beneficij incompatibilis vacat primum. Vnde sciendum, ꝙ licet istud cap. nō loquatur nisi in ecclesijs parochialibus: tamen communis opinio doctorum est, ꝙ etiam intelligitur in dignitatibus & personatibus: nam istud c. venit limitatiuo ad illud c. de multa. alleg. ideo secundum illud c. debet intelligi: ideo dixit Dominicus de sancto Gemi. ꝙ constitutio declaratoria debet intelligi secundum omnes clausulas constitutionis declaratæ, nisi aliud dicatur in constitutione declaratoria. Not. vlterius ex hoc tex. ꝙ lex, si quis in tantam. C. vnde vi. & similia iura etiā habent locum in eum, qui expulit à beneficio, videlicet quòd talis perdit ius quod habebat in beneficio. Nota insuper quòd iste textus in prima parte non habet locum, nisi in beneficio curato.

Not. finaliter ꝙ sicut non est possibile duo curata simul retinere quando

quando iusto modo acquiruntur: ita etiam non est possibile quando iniuste. Et sic videtur quando iura ponunt pœnam exercenti actū: pœna committatur etiam si actus non tenet de iure. vide j. de senten. excom. statuimus. Dominicus.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quod declarat.*

a ¶ *Eum qui.*] Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat. Emanauit hæc decretalis ad approbationem & declarationem eorū, quæ not. Innocentius & Hostiensis supra eo. tit. de multa.

ADDITIO. Quærebant enim de illo, qui propria auctoritate inuasit secundum curatū, & arguebant quod ipso iure videatur renuntiasse primo. 21. q. 2. si quis. id recitabant alios dicere contrarium, nisi auctoritatem superioris habuerit. Ioannes Andr.

† Not. hic quod delegato pœna [illegible] quod sufficiat aliquid facere de facto. cap. cū nuper. de biga. not. in cap. plerumque. de don. inter virum & vxorem. & Hippol. in l. diuus. ff. de sic arg. tamen ad factū non sufficeret aliquid fieri de facto. l. hæc conditio. ff. de condit. & demonstra. dec. Accha.

qui ᵃ beneficium, cui animarū cura ᵇ imminet, vi occupat, seu se scienter ᶜ iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat ᵈ. Non enim decet vt stultus melioris, quàm peritus conditionis existat ᵉ; vel quod inuasor ¹ eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper vt violenti ᶠ, qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quæcūque ecclesiastica beneficia non verentur ᵍ, & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine ʰ à suæ temeritatis audacia refrænētur, eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus, & beneficijs occupatis taliter ⁱ, vel ad ea ᵏ ipsis forsitan competebat, amittant.

¶ Idem.

¶ *Habens potestatem Apostolicā personæ idoneæ de beneficio prouidendi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in litteris hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. hoc dicit. Domi.*

CAP. XIX.

IS cui ˡ conceditur, vt aucto-

¶ *Glossa sequens arg. à contrario: secundo quærit & soluit.*

b ¶ *Cura.*] aliàs non haberet locum pœna decre. s. eo. de multa. si ergo habet ecclesiam curatam, & postea violenter occupat simplex beneficium, non vacat primū, sed perdit ius si quod habebat in secundo: vt j. proxi. responso. Sed quid si habet curatam ecclesiam, & vi occupat præbendam, vel simplex beneficium cui est annexa ecclesia curata: nunquid vacat prima? Dic quod non; sed locum habebit sequens responsum. hoc dico per decre. s. eo. tit. & lib. super eo. vbi ergo esset priuatus primo per iustam receptionem secundi, erit etiam priuatus per iniustam: aliàs non. Et est si. quod dicimus de bigamia [vel eius pœna] quæ inducitur per matrimonium: quod non tenet eo casu quo incurreretur si matrimonium teneret: aliàs non [in ant.] de big. nuper. Io. And.

¶ *Glos. seq. soluit dubium per contrarium litteræ, sed cum distinctione.*

c ¶ *Scienter.*] ignoranter igitur non tenebit pœna: ad hoc. j. eo. tit. si beneficia [Idem Arch.] quod de ignorantia facti verum intelligo, secus in ignorantia iuris. j. de regu. iur. ignorantia, cum suis concor.

¶ *Glos. seq. per hoc c. soluit tria dubia.*

d ¶ *Obtinebat.*] eadem ratione quæ hic ponitur in pœna decret. de multa. dicam idem de decre. cum in cunctis. s. de elect. scilicet quòd si aliquis scienter & iniuste se faciat in episcopum consecrari, puta, lite pendente: quod vacēt priora beneficia sua, ac si canonice consecratus fuisset: & sic etiam iam audiui in curia fore factum: & propter rationem quæ sequitur. Et eadem ratione videtur, quod si aliquis iniuste detinens beneficium, impetrat aliud beneficium, non facta mentione de illo beneficio quod occupatum tenebat, quod litteræ non valeant: ne sit melioris conditionis, &c. vt hic. Ad hoc s. eo. ct & lib. quamuis. & sic intelligitur. j. eod. si motu. & idē etiā secundum id dici potest de decre. non potest. j. eo. scilicet, quod si aliquis habebat plura beneficia, ex quibus vnū erat occupatum: & tacito de illo super alijs impetrauit dispēsationē, dispēsatio nō valet.

‖ Sic refert Ioan. Monachus Archidiacono. Ioan. And.

ADDITIO. Hoc idem tenet Archid. Vnde ad propositum huius quod tangitur in prin. glo. dixit Inno. in decr. de multa. quod cū interdictum erat regnū (vt puto) Siciliæ, & omnibus capitulis prohibitum eligere, multi tamen eligebantur in episcopos. & confirmabantur per Metropolitanos, & administrabant. arguebat tamen quod elapso tempore de consecrādis, vacabant ipsorum priora beneficia per cl. 3. §. videamus ff. de don. inter virū & vxo. in Authē. de restitu. & ex quæ pa. §. fin. j. de excess. præla. tanta. s. de transla. quanto. sed Archidiaconus dicit illam glossam non fuisse in originali Innocentij. Ioan. And.

e ¶ *Existat.*] 16. q. 1. legi epistolam. in prin. ff. quod vi aut clam. l. nam & si seruus. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. §. antepen. Nec ex delicto quis facit conditionē suam meliorem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. s. de senten. excomm. si vere. Nec melior esse debet contumacium quàm obedientium conditio. s. de postul. c. 1. de dolo & contu. contingit.

ADDITIO. Interdum malæ fidei possessor est melioris conditionis quàm bonæ fidei: vt patet ex not. ff. de rei ven. rem. §. fin. Ioan. And.

Interdum fur & violentus [illegible]

f ¶ *Violenti.*] Not. quod latius loquitur pars prima quàm hæc secunda: quia loquitur hic solum in violento, non in alijs se iniuste intrudente: vt in prima parte. & innititur iste §. rigori illius legis. C. vnde vi. l. si quis in tantam. & 16. q. 6. placuit.

ADDITIO. Et vt ibi not. in re violenter possessa non iuuaret littera confirmationis. C. vnde vi. auctoritatem. Io. And.

g ¶ *Non verentur.*] vereri deberet, cum sine iusto titulo illa detinere non possint: nec eos iuuat antiqua possessio, vt j. de reg. iur. c. 1. cum suis concordantijs.

¶ *Glos. sequens tractat de triplici timore.*

h ¶ *Formidine.*] 62. dist. docendus. de elec. cum in cunctis. de vi. & honest. vel clericorum. Ad idē C. de emen. propin. l. vna. accedat quod dr. Oderūt peccare, &c ². Et vocatur talis timor seruilis ³, qui pro se præmiū nō habet, nisi quia solet inducere filialem. & est timor seruilis secundum Gregorium, in quo viuit peccandi voluntas, & sequeretur opus si speraretur impunitas: & pertinet ad seruum. Initialis respicit amissionem præmij, & pertinet ad mercenarium. Filialis respicit offensam: & propriè ad filium pertinet.

² Vide hos versus de offic. ordi. irrefragabili. in vi. glo. Ioan. And.

³ Vide S. Thomam 2. 2. q. 19. art. 3. & ibi Gaietanum.

ADDITIO. De hoc de pœ. dist. 2. si cursu. Io. And.

i ¶ *Taliter.*] s. violenter. facit pro eo quod s. dixi, &c.

k ¶ *Ad ea.*] differentia est inter ius quod competit in re, & quod competit ad rem: vt videbis j. de concel. præben. c. vlt.

l ¶ *Is cui.*] Primo determinat duos casus. Secundum ibi. *Si vero.* Secundo decretum apponit: ibi, *Prouisio quoque.* Iterum prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum, à quo duos casus excerpit: ibi, *Nisi:* & secundum determinat: ibi, *Tunc enim.* Io. And.

• Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quod gratia de qua in hoc c. non fiebat fauore illius, cui erat prouidendum: sed gratia illius ad quem dirigebatur: puta quia Papa fecit gratiam abbati sancti Cypriani, vt posset prouidere de beneficio spectante ad collationem vel præsentationē alterius prælati: tunc in ista gratia non est necesse quod fiat mentio de beneficio obtēto. Item non mandabat prouideri certæ personæ: sed idē si etiā certæ personæ mādaret prouideri.

CASVS. Papa dedit alicui executori gratiam siue facultatem, vt posset vni certæ personæ idoneæ prouidere de beneficio existente in sua ecclesia vel alia: iste executor voluit mihi prouidere de tali beneficio, qui tamen obtinebam beneficium aliquod simplex, quod erat sufficiens, & ex quo poteram sufficienter sustentari: vtrum possit mihi prouideri de alio beneficio simplici? Respondet quod non: quia in sua gratia sibi mandatur, vt prouideat personæ idoneæ: modo ex quo habeo beneficium ex quo possum sufficienter sustentari, non sum idoneus ad aliud beneficium: quod verum est, nisi vellem primum beneficium dimittere: nam tunc posset mihi conferri aliud beneficium. Sed ponamus quod in gratia ipsius prælati siue executorum dicitur vt possit conferre beneficium in sua ecclesia vel alia existens: etiam obtinenti aliud beneficium? respondet quod mihi obtinenti beneficium simplex poterit prouidere: dummodo beneficium quod obtineo non sit curatum. Sed ponamus quod obtinebam duo beneficia simplicia: iste executor vult mihi conferre aliud beneficium compatibile: vtrum possit? Certe non: licet in gratia sua dicatur, vt aliud beneficium possit conferre etiam obtinenti aliud beneficium: nam gratia sua intelligitur in obtinente vnicum beneficium dumtaxat. Sed ponamus quod Papa dicit in litteris gratiæ suæ, vt iste executor possit prouidere de beneficio alicui etiam obtinenti plura beneficia. aliquis obtinet tria beneficia, vtrū possit sibi conferre aliud beneficium? Respondet quod non: nam illa pluralitas verificatur in duobus beneficijs. Not. primo id ad quod allegatur præsens c. quod obtinens sufficiens beneficium, non est idoneus ad obtinendum aliud beneficium: nisi expresse vt beneficiatæ personæ possit conferre, fiat concessio. Not. magis specifice, quod si Papa mandat alicui collatori, vt prouideat personæ idoneæ de beneficio, virtute illius facultatis non prouidet personæ obtinenti beneficium sufficiens, nisi illud primum beneficium dimittat. & hoc verum, nisi aliud diceretur in gratia. Not. quod in litteris ad beneficia, pluralis locutio restringeretur ad duo beneficia tantum. & adhuc requiritur quod ista duo beneficia non sint curata.

¶ *Prima glossa dicit quid approbet, & reprobet.*

l ¶ *Is cui.*] Approbatur hic opinio Hostiensis, quam not. s. eod.

tit. cap. vlt. in fine: & reprobatur opinio Ionocētij ibi no. & Compostellani. not. supra de rescript. cum adeo. in fine. Et fuit de facto in Mediolan. archiepiscopo hæc quæstio primi dicti.

¶ Glossa sequens dubium soluit.

a ¶ *Idoneæ.*] & si non apponatur: hoc idē intelligo ī. de ele. causam quæ. ꝫ de rescri. cū adeo. Ad hoc de præsum. c. vlt.

ADDITIO. Ad hoc littera. j. ibi, vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum. & idem Host. in præalleg. decr. vlt. eo tit. Ioan. And.

¶ Glos. sequens arg. a contrario, & remittit.

b ¶ *Sufficiens.*] ergo si nō est sufficiens, secus est. c. Ad hoc ꝫ. de rescri. postulasti. [& cap. cum adeo. ꝫ eod. cum teneamur. & c. dilect°. ff. de ven. inspi. l. 1. in fi.] Quid autem veniat in hac sufficientia, not. per Io. 21. q. 1. c. 1. & per Ber. ꝫ. eo. tit. de monachis. Ioan. And.

¶ Hæc dictio det terminat ly prouidere: ergo si nūc nīl habet, quiuis alias habuerit, videbitur eum de curato, cū hic sit gratia prouidentiæ, ideo est in suū fauorē ampliāda. Pet. de Ancharā. Fonsanus.

¶ Idem Archid. dum modo in collatione faciat mētionem de primo. supra eo. lib. de officio leg. collegno.

¶ Glos sequens ponit mouitiuum opi. contrariæ.

c ¶ *Non potest.*] contrarium notabant dicti doctores, & mouebantur illa ratione: quia hoc casu nō fiebat gratia prouiso, sed prouidēti: nec poterat secundum eos prouisus hoc casu ambitiosus dici: cū ad sui instantiam nihil fuerit obtentum. ꝫ eod. tit. & lib. quamuis. j. eo. si motu proprio. Sed contrarium est verū: quia beneficiatus idoneus nō est. ꝫ. eo. super inordinata. & iure cōmuni beneficiatus beneficiari non mādatur. ꝫ. eo tit. quia in tantum. Ioan. And.

† Vide Dominicum consil. 7°. incip. formantur. & Lapum allegatione 110.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. ꝙ genus facilius patitur debilitatem vel annihilationē quàm species: quia genera sunt intelligenda ciuiliter. ff. de serui. si cui. ff. ad exhi. l. pe. vnde verbum, personæ idoneæ, debet intelligi secūdum ius commune, de quo ꝫ Ioan. And.

ritate Apostolica possit vni personæ idoneæ ᵃ † in sua vel alia ecclesia prouidere alicui aliud beneficium sufficiens ᵇ obtinenti prouidere non potest ᶜ: Nisi primo ille beneficiū quod obtinet, omnino dimittat ᵈ. Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quòd aliàs beneficiatæ valeat prouidere personæ: Tunc enim ᵉ prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. ¶ Si vero concessum fuerit: vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere, huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine ᶠ cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eo ipso viribus non subsistat ᵍ.

¶ Idem.

¶ Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papam; si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, aliàs non. Ioan. And.

CAP. XX.

SI † beneficia ʰ, quæ per sedem ⁱ Apostolicam conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab iis ᵏ ad quos aliàs pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationē seu reseruationem ignorātibus de facto conferri, & beneficia quæ illi tenebāt antea, & † post prædictorum adeptionē dimissa ˡ per eos aliis assignari: ᵐ Ne talis ignorantia eis (cum sint sine culpa ⁿ) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatiōe prædicta postea certiores ᵒ effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere reuertantur: Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. ¶ Eundem quoque modū in dimittendo recepta, & recuperādo dimissa quo ad omnes ᵖ alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia, & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

¶ Idem.

¶ Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitime super duobus obtentis ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante quòd aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit. hoc dicit secundum Zen.

spensatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia, tamen Papa præuenerat epm Pictauen. quia illud beneficiū mihi collatū alteri contulerat, qđ tamen ignorabam: ego videns ꝙ non poteram habere plura beneficia dimisi primum beneficium, & acceptaui secundum: postea secundum fuit euictum per illum cui Papa contulerat: an possim redire ad primum beneficium? Rńdet ꝙ si, cū statim fui debite informatus ꝙ in secundo beneficio nō habebā ius, nō expectato exitu causæ, dimisi illud secundū beneficium: possum redire ad meum primum beneficium propria auctoritate: & sic sine noua collatione: & hoc habet verbum, libere, positum in tex. idem est de omnibus aliis. qui illo modo dimiserunt beneficia: nā poterunt ad illa redire sua propria auctoritate. Not. primo quòd collatio beneficij facta per Papam afficit manus ordinarij collatoris etiam ignorantis illam: ita ꝙ collatio illius in contrarium facta non valet. ad hoc eod. tit. & lib. ꝫ. c. si postquā. Not. secundo quòd vbi ex vna causa fit decisio casus in primo gradu: eadem causa deciduntur casus occurrentes in secundo & cæteris gradibus sequentibus. Dominicus.

¶ Dictio, &, deest in antiquioribus codicibus.

¶ Prima glos. decretalem summat, & commēdat: & glossæ reliquæ sunt textuales.

h ¶ *Si beneficia.*] Siquis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per Papā: si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora bñficia pp illud dimissa, aliàs non. Hæc decretalis summæ innititur æquitati: & iustæ ignorātiæ prouidet.

i ¶ *Per sedem Apostolicam.*] idem si per alium qui conferre posset: puta per legatum. j. eod. tit. si à sede. quia non ius ponit, sed factū. [Idem Archidiaconus.]

¶ Glos. seq. ponit differentiam inter duas formas.

d ¶ *Dimittat.*] si ergo dimittit, tunc sibi poterit prouideri. & in hoc est differentia inter istam formam, & illam quam in principio impetrauit ille, cui prouidetur: quia in illa non sufficit modo beneficium primum dimittere, si tunc tacuit. j. eo. si motu ᵃ. Hic sufficit nunc dimittere, licet in concessione gratiæ nihil fuerit dictum.

ᵃ Io. Mo. & Archid. allegat de elec. dudū 2. & qđ ibi not. i glos. hoc. quod tēpus. Ioā. And.

ADDITIO. Quia nulla potest notari surreptio improuiso. Dicit Io. Mo. per hoc rescriptum nihil habetur actualiter, sed potentialiter: & ideo satis est quòd sit habilis persona, quando potentia explicatur ad actum. Ioan. And.

e ¶ *Tunc enim.*] Not. interpretationem strictam. Ad idem ꝫ. eod. cum in illis. Ioan. And.

f ¶ *Sine cura.*] si igitur vtrumque vel alterū sit curatum, tali non poterit prouidere. Et nota quòd pluralis locutio non est vaga: immo potius arcta & restringenda: sit ergo contenta duorum numero. j. de regu. iur. pluralis. cum suis concordantiis.

g ¶ *Non subsistat.*] poterit igitur illud beneficium alteri conferri: sed si ille possidet, nō poterit sine cognitione causæ de possessione expelli. j. eo. licet.

SI *beneficia.*] Decre. ista succurrit ignorantiæ. Et primo primi gradus. Secundo secundi & vlteriorum: ibi, *Eundem.* Et pars prima facit tria, quia primo ponit casum: Secundo rationem prouisionis: ibi, *Ne talis*: Tertio prouidet patenti: ibi, *Statuimus*: Quarto vero resistenti: ibi, *Alioquin.*

CASVS. Cum obtinerem aliquod beneficiū incompatibile, episcopus Pictauen. contulit mihi aliud beneficium, & non eram dispensatus per Papam ad plura beneficia incompatibilia...

k ¶ *Ab iis.*] scientibus vel ignorātibus: nō curo: vnde si bene aduertis, hæc decre. nō requirit ignorantiā in cōferēte, sed solū in eo cui cōfertur. Præsumitur autē ignorātia, nisi probet sciētia. j. de regu. iur. præsumitur. [Idem Io. Mo. & archi.] quod intellige vt ibi dixi.

l ¶ *Dimissa.*] vel iuris necessitate, vel ignorantia, vel sola voluntate. Ioan. And.

m ¶ *Aliis assignari.*] multo ergo fortius recuperabunt, si adhuc nō sint aliis assignata, vt ꝫ. eo. tit. & lib. si tibi. in fin.

n ¶ *Sine culpa.*] & sic deberent esse sine pœna. de const. [in ant.] cognoscentes. j. de reg. iur. sine culpa. si ergo sciuissent, fuissent in culpa, & sic tali priuilegio nō verētur. Io. And. Hoc placet Arch.

¶ Archidia. remittet de cle. excom. mi nistr. illud. versi. licet autem. Io. And.

o ¶ *Certiores.*] & sic cuilibet referēti credere nō tenētur. de simonia p tuas. 2. ¶ Sed nō debet se dicere dubitare vbi cert° ᵃ esse debet: d referri. in an. c. cū cōtingat. & est si. 13. dist. habuisse. I princ.

ADDITIO. ibi. te concubinā manifesta veritate cōperimus. ad idē 2. q. 1. Deus. ver. mala. not. 30. q. vlt. nolliū. alibi oē clara probatione vel cōpetētib° indiciis. j. de reg. nō solū. alibi manifesta. j. de hære. accusat°. §. licet. Fm Arch. Dat isti dimittēdi cōsiliū, vt sibi taliter prouideat, ꝙ clare ostēdere possit bñficiū dimissum ad aliū pertinuisse p instrumēta publica vel insinuata, vel alio modo. Ioā. And.

ᵃ Certus esse dicitur cū animus non potest aliqua ratione in contrariū inclinari. Gēzadinus cō sil. 15. nu. 19.

p ¶ *Omnes alios.*] hoc vult dicere, beneficia istius A. fuerunt collata B. iste B. dimisit quæ prius habebat, & fuerunt collata C. cuius C. priora beneficia fuerunt collata D. aget A. contra B. qui si dimittat in pace, aget contra C. qui etiam si sine difficultate dimisit, repetet à D. & sic de singulis.

Non

CAP. XXI.

NOn † potest ᵃ dispensatio super pluralitate beneficiorũ concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantumcũque modicum ᵇ beneficiũ subtracuit in eadem. ¶ Illud autem Apostolicæ sedis ᶜ indultũ, vt quis duo beneficia curam ᵈ animarum habentia †; si aliàs canonice ᵉ conferantur eidẽ, possit recipere, ac simul licite retinere ᶠ, intelligitur de duobus primis ᵍ beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundẽ ʰ. ¶ Cũ vero tibi (non obstante quòd aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio prouideri cõtingit: per hoc tecum vt primum beneficium cum secundo retinere valeas, non intelligitur dispensatum. Hoc enim solũ prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat subreptitia ⁱ iudicari.

NOn potest.] Diuisio patet: quia sunt tria dicta per §. diuisa. Secundum: ibi, Illud. Tertium ibi, Cum vero, rationem sui subdens: ibi, Hoc enim.

Casus. Cum obtinerem aliquod beneficium simplex, impetraui à Papa vt possem retinere plura beneficia: tamen tacui q obtinerem aliud beneficium: vtrum litteræ meæ dispensationis sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex, q sic. Sed pone q aliqs a sede Apostolica obtinuit dispensationem, vt licite posset retinere duo beneficia curam animarum habentia: accidit q illi dispensato fuerunt collata duo beneficia curata: postea dimisit vnum illorũ beneficiorum, & fuit sibi collatum aliud beneficiũ curatũ: vtrum possit illud recipere virtute suę dispensationis? Respondet Romanus pontifex q non: nam litteræ dispensationis sunt odiosæ & restringendæ: modo dispensatio sua fuit purificata in duobus primis beneficiis: ideo nõ poterit virtute eiusdem dispensationis retinere aliud beneficium, nisi aliud diceretur in dispensatione: Nam in istis odiosis inspicienda & attendenda sunt verba gratiæ secundum eorum proprium significatum. Sed quid si mihi obtinenti aliquod beneficium Papa fecit gratiam, vt possem obtinere aliud beneficium: vtrum per hoc videatur Romanus pontifex mecum dispensasse super pluralitate beneficiorum? Certe non. De quo ergo seruit mihi impetratio mea? Respondet Romanus pontifex, q seruiet mihi de hoc: quia litteræ meæ nõ erunt subreptitiæ, ex hoc quia in eis fit mentio q obtinebam aliud beneficium: sed tamen propter hoc non sum dispensatus ad obtinendum plura beneficia. Not. primo arg. q subreptio in dispensationibus beneficiorũ vitiat gratiã ipso iure ad hoc. ȝ. de fil. presby. c. 2. eod. libro. Not. secundo, q in gratiis beneficialibus taciturnitas alicuius qualitatis, qua expressa nihilomin' litteras habuisset, vitiat litteras: nam si expressisset minimũ beneficium, obtinuisset dispensationem: & tamen vitiat litteras. ad hoc j. eo. si motu proprio. vide qđ dixi ȝ. eo. dudum. Domi.

¶ Vide Pet. Bles. in c. in nostra. extra de rescript. & Innocentium in c. ad aures. in . not. de rescrip.

¶ Vide Cõcilium Triden. sessio. 7. de reformat. c. 2. & seq. & sessio. 2. de reformat. cap. 1.

¶ Prima glos. dicit quod declaret.

a ¶ Non potest.] Emanauit hæc decretal. ad declarationem eorũ quæ not. Innocent. supra de elect. dudum 2. in glos. hoc intellige. in fine. & quæ ibi not. Hostiensis. & de rescript. postulasti. & de præbend. super inordinata. in fine. & Compostel. in decretal. capitulum, de rescript. ad finem glo. magnæ. vers. Item quæritur de hac & c. in nostra. in glos. penul. & Gar. supra de offi. ord. ordinarij, in fin. & Guil. in Specul. tit. delegat. §. videndum. ver. illud. cum sequen. ad finem.

¶ Glos. sequens fortificat tex. & circa duo versatur.

b ¶ Modicum.] si enim in impetratione hoc locũ habet. ȝ. de rescr. si proponente. j. eo. si motu. multo fortius in dispensatione locum debet habere, cum etiam ipsæ dispensationes sint ambitiosæ & restringendæ. ȝ. de fil. presby. c. 2. eo. lib. Quis autem super pluralitate beneficiorum dispensare possit, vide 70. dist. sanctorum. & 21. q. 1. si quis iam translatus. & ȝ. eod. titu. de multa. An autem de iure sine dispensatione teneri possint, vide quod dixi ȝ. de rescri. gratia.

c ¶ Apostolicæ sedis.] Nota arg. pro illa opinione, quæ habet, quòd solus Papa dispenset in curatis.

¶ Glossa sequens quærit: arguit pro: soluit contrarium.

d ¶ Curam animarum.] Pone, habens ecclesiam curatam, dispensationem obtinuit, vt liceret sibi recipere aliud beneficium, etiam si sit personatus similem curam non habens, & cum priori tenere: confertur sibi archidiaconatus: quæritur an possit illum retinere? Et videtur quòd sic: quia licet archidiaconus curam habeat, non tamen curam similem curæ parochialis ecclesiæ: vt ȝ. de elect. dudum 2. ad fi. Ad hoc ȝ. qui fi. sint legi. per venerabilem. ver. verum. Nec etiam potest dici simile, vbi est aliqua dissimilitudo. 28. q. 1. sic enim. ff. de iniusto rup. testa. l. 3. & expressa similitudo requiritur. ȝ. de translat. inter corporalia. Item verbum simile, in indulgentia positum, gratiose interpretandum est. ȝ. de verb. sig. olim. Sed hic contra. secundum Guli. qui hoc not. in Spe. titu. de lega. §. videndum. ver. quid si habens ecclesiam. & ȝ. de offic. ord. in fi. Similitudo enim de qua fit mentio in indulgentia, non ad species, sed ad genus refertur: & sufficit qualitercunque curam habeat: cum talis indulgentia velut ambitiosa sit restringenda: vt hic vides. ȝ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. de fi. presby. c. 2. C. de sena. consul. l. 1.

Additio. Dicit Boetius super Topica Tullij, lib. 3. quòd similitudo est rerum singularium vel differentium comparatio: vnde in illa non requiritur quòd res tota sit toti rei similis, sed in eo ad quod confertur. de consti. vii. vel inuti. cum dilecta. & vide quod ibi dixi: qui fi. sint legi. per venerabilẽ. post princip. & vers. verum. & ff. de admi. tut. si pupillus alterum. §. fi. ad Trebell. l. recusare. §. vlt. facit quod dixi. de iudi. causam quæ, 2. de consti. translato. super vlt. glo. & de transla. c. 2. super glo. arg. quòd. Ioan. And.

c ¶ Canonice.] con. cot. ȝ. eo. lib. de rescrip. si gratiose. & supra de elect. dudum 2. ad fi.

¶ Quando dicatur beneficiũ canonice retineri docet hic Tră cus ex Specul. quem videto.

Additio. Et vide quod ibi scripsi super ver. de nouo. Io. And.

¶ Idem.

¶ *Mãdatum legati super facienda prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda. Zenze.*

CAP. XXII.

SI APOSTOLI-

¶ *Glossa sequens de duobus quærit, & soluit.*

f ¶ Retinere.] quæro de duobus: primo: Nunquid per talẽ indulgentiã videat cõcessum, q in neutro residere ᵃ teneat? Videtur q sic, ne inutilis sit indulgentia. & hoc videt tenere Io. 7. q. 1. si quis in clero. in glo. 2. causa enim prohibitionis esse videtur, ne quis plura beneficia habeat: quia residere tenetur. hoc ergo inducere videtur indulgentia principaliter, q ad hoc non teneatur. Dic secundum Gul. qui hoc notat in præ 1. §. ver. quid si indulgetur. quòd tenetur in altera residere, nisi illud expresse in indulgentia caueretur. quod ad hoc non teneretur: ambitiosæ enim sunt tales indulgentiæ & restringendæ: vt ȝ. dixi. resideat ergo in altera quam volt: vel nunc in ista, nunc in illa: & sic vtrique satisfiet. Sed quid dices, in indulgentia cauetur hæc clausula: dummodo in beneficio, in quo non residet, faciat canonice deseruiri: nunquid si hunc modum non seruauerit ᵇ, valet dispensatio & beneficiorum retentio? Respondeo secundum Innocent. & Host. & Compost. qui hoc not. in dicta decr. dudum. & de præsum. c. vlt. & Guli. qui hoc not. in præ. 1. §. 1. vers. sed quid sit indulgentia [quod not. in cle. de offic. deleg. c. vnico] quòd bene tenet dispensatio: illud enim, dummodo, non habet vim conditionis: sed potius admonitionis vel comminationis: vt ff. de tute. l. muto. C. commu. epist. per totum. & vide quod dixi j. de reg. iur. actus. poterit tamen propter seruitij negligentiam eo iuste priuari. ȝ. de cleri. non resi. relatum.

a De hoc articulo pręter doctores hic, vi. de Archidiaconum in c. si quis in clero, 7. q. 1.

b Vide duo similia q̃ scripsi supra de elect. eo. lib. licet cano. Ioan. And.

g ¶ Primis.] ita dicebant prædicti doctores: & probabant per l. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. de verb. sign. boues. §. 1. ff. de verb. oblig. eum qui calendis. & idem erat satis expressum per decre. ȝ. eo. lib. de offic. ordi. ordinarij. ad fin. ibi dum dicitur; vel ea quæ, &c. vt ibi dixi.

h ¶ Eundem] per receptionem ergo tertij vacant duo prima: vt in cle. eod. titu. si plures.

Beneficiũ tertium recipiens, facit duo prima vacare.

Additio. quod not. hic Archidiaconus ibi vide in glos. si intelligas. Ioannes And.

i ¶ Subreptitia.] quod fieret exceptis duobus casibus. ȝ. de rescrip. gratia. & j. eod. si motu proprio. Not. ergo quòd sufficit huic clausulæ quòd suum consequatur effectum, & aliud non potest operari. ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter.

SI Apostolica.] Primo ponit factum continens gratiam legati, & approbationem Papalem: Secundo ibi, *Certum est.* soluit dubiũ insurgens ex facto, rationem interserens & dubium fortificans: ratio: ibi, *Cum ipsa*. fortificatio: ibi, *Etiam*. Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, quòd quando in aliqua ecclesia sunt plures expectantes, vnus auctoritate ordinaria, & alius authoritate legati, & alius authoritate Apostolica, & habent similes gratias: expectans authoritate Apostolica, licet sit posterior in impetratione, est præferendus cæteris.

Casus. Legatus Papæ fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauen. quia creauit me canonicum, & mandauit canonicis, vt me de facto reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam si qua vacaret de præsenti mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: postea accessi ad Papam, & petij vt ipse confirmaret gesta per suũ legatum, videlicet vt mihi confirmaret gratiam à suo legato factam: vnde Papa auctoritate Apostolica cõfirmauit illam gratiã mihi factam, & mandauit canonicis, vt mihi assignarent præbendam si qua vacaret; alioquin proximo vacaturã. Deinde Papa fecit tibi similẽ gratiã: Nã cõtulit tibi ius canonicæ in ecclesia Pictauen. & mãdauit canonicis vt te reciperẽt in canonicũ cũ assignatione præbẽ-

cæ[a] sedis legatus[b] volens tibi suæ legationis[c] auctoritate in certa ecclesia[d] prouidere, canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suæ reseruet, & decernat[e] irritū & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis, qui eos[f] tibi conferant cum vacabunt, executoribus per suas litteras deputatis: nosque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, ratum & gratum habentes, id auctoritate Apostolica confirmamus[g], & eidē executoribus vel aliis nostris damus litteris in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio auctoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam litterarum: Certum est, quòd (cum ipsa prouisio [ipsius legati †] post impertitam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri, (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum[h] eisdem) de iure præferri[i] debebis in præbenda postmodum[k] inibi vacatura.

¶ Idem.

¶ Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici: nisi constet prouisionem factam proprio motu Papæ, qui demum intelligitur, si hoc in littera exprimatur. hoc dicit. Zen.

CAP. XXIII.

SI motu † proprio[l] alicui aliquod beneficiū[m] obtinenti conferamus aliud de illo nō habita mentione: nō ob hoc[n] gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi faciamus: tunc enim quantumcun-

dæ: postea vacauit quæ iā præbenda, quæritur cui nostrū debeatur? Tu ꝑ parte tua allegas ꝙ tibi, nō mihi debetur: quia tua gratia est à sede Apostolica & auctoritate Papæ, mea autē est auctoritate legati, & nō Papæ: Ego autē dico ꝙ ex quo mea gratia est cōfirmata per Papam, ꝙ a tempore confirmationis dr̄ gratia Apostolica, & nō solū gratia legati; quæritur an bñ dicā? Rñdet ꝙ sic: & ideo si sum primus in data & in impetratione, præbēda mihi & non tibi debet. Nota primo ꝙ legat⁹ in suis actibus gestis virtute legationis, nō debet dicere; auctoritate Apostolicæ sedis: sed auctoritate legationis. qđ nota: quia plures vidi in hoc errare. Nota vlterius, ꝙ executores deputati in litteris beneficialibus etiam legatorum debēt esse certi. de quo ꝑ glo. in cap. ꝫ ibi qui. de rescrip. ŝ. eo lib. vbi habetur quid đ Apostolica. Domi.

¶ Prima glossa dicit casum similem, & ponit dissimilitudinem.

a ¶ *Se Apostolicæ.*] Quod hic dicitur, habuisti ŝ. eod. si eū. & emanauit ad declarationē eorum quæ ibi dixi; nec est differētia in iure: licet in facto videri posset: ibi, non fuerat obtemperatum litteris legati. Item ibi Papa mandauit canonia itaque conferri, præbendā autem cum vacaret: hic canoniā & præbendā conferri mandat cum vacabunt, & sic ibi expectans iam erat in canonicum receptus, hic non.

b ¶ *Legatus.*] scilicet de latere: alius enim non conferre, nec reseruare posset. ŝ. eo. lib. de offic. lega. c. 1.

c ¶ *Legationis.*] si enim auctoritate Apostolica speciali hoc fecerit non esset alia cōfirmatio necessaria. ŝ. eo. lib. hi qui. 2. respōso.

¶ Glossa sequens ponit dictum, quod postea moderatur.

d ¶ *Ecclesia.*] in qua eiusdem legati alia reseruatio non pendebat. quod dic vt ŝ. de offic. leg. c. 3. ad fi. & quod dixi verum intelligo, nisi etiam id Papa ex certa scientia confirmaret, eius rei facta plena narratione, vt j. dicitur.

e ¶ *Decernat.*] Nota contra opinionem modernorum, qui dicebant, ꝙ legatus non poterat decretum apponere, nisi ad id speciale haberet mandatum. Ad idem ŝ. eo. lib. de offi. lega. præsenti. & dicam j. de conces. præbend. quia cunctis.

ADDITIO. Hanc opinionem hic reprobatam tenet Host. in sum. de offi. leg §. quid pertinet. ver. irritat. & vide in Spe. tit. 2. §. nunc ostendens. versi. 37.

f ¶ *Eos.*] scilicet canonicatum & præbendam.

¶ Glossa seq. exponit, quærit & soluit.

g ¶ *Confirmamus.*] non in forma cōi, sed ex certa scientia facta fuit hæc confirmatio. ŝ. de confir. vti. vel inuti. cap. pen. Quid dices de vsitata quæstione. Receptus est aliquis proprio motu capituli: impetrat confirmationē à Papa per formam ne inane canonici nomē, &c. in qua confirmatione Papa quod de ipso factum est cōfirmat auctoritate Apostolica: cū clausula, si est ita: mandans etiam executori quòd si est ita, auctoritate Apostolica præbendam. &c. post impetrat aliquis canonicatum & præbendā nulli alij de iure debitam, & secundum stylum solitum: vacat modo præbenda, cui debeatur, quæritur? Super hac quæstione multotiēs fuit à me petitū consiliū & sigillum; & dobitās de ea plura lucra respui. Sed cōmuniter tenent doctores per hanc. decr. & per decr. ŝ. eo. tit. & lib. si eum. quòd præferatur receptus & confirmatus[!] & bene facit ꝑ eis ŝ. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. in fi. quod satis puto. Io. And.

h ¶ *Conferendum.*] quod plus est, quàm mandare conferri: vt ŝ. eo. lib. de rescri. duobus.

¶ Glos. seq. recitatur per quæstionem & solutionem.

i ¶ *Præferri.*] præfertur ergo: & hoc consequitur ꝙ gratia sua est perpetua: cū aliàs si cōfirmatio Papæ non interuenisset, expirasset finito legationis officio, si ad collationem vacantis processum non fuisset. ŝ. eo. lib. de offi. leg. præsenti. in prin. Et per hoc patet, ꝙ cū per talem confirmationem acquiratur & augmentetur ius, ꝙ talē confirmationem impetrans de prioribus beneficiis tenetur facere mentionē: & idem dico de recepto proprio motu capituli. ad hoc ŝ. eo. tit. & lib. c. quāuis. & melius eo. tit. c. non potest. si enim in litteris per quas ius iam acquisitum conseruatur, scilicet in dispensatione super pluralitate, tenetur impetrans beneficiorum suorum facere mentionem: multo fortius in litteris, per quas ius nouum acquirit, & acquisitū auget, eius immutando naturam: vt hic patet. & sic seruat curia[a]: Nam & qui cōfirmat, donat. ff. de verb. signifi. l. lege obuenire.

k ¶ *Postmodum.*] scilicet post confirmationē & auctoritatem impertitam ŝ. ver. certum est, &c. si qui igitur medio tempore impetrauerūt à Papa, scilicet post reseruationem & mandatum legati, & ante confirmationem: illi præferētur. Plus est ergo quo ad hoc quando à principio legatus auctoritate Apostolica contulit: vt ŝ. eo. ti. & lib. hi qui.

SI motu.] Distinguit duo membra: Secundum ibi, *Secus.* Et primum determinat ibi, *Motu quoq. proprio.*

CASVS. Mihi obtinēti aliquod simplex beneficium Papa fecit gratiā: quia contulit mihi aliud beneficiū: in impetratione tacui ꝙ haberem aliud beneficium; vtrum litteræ meæ ad beneficia sint subreptitiæ? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: quia vel Papa contulit mihi aliud beneficium motu suo proprio, vel ad petitionem meam contulit, vel ad petitionem alterius. Primo modo quando mihi contulit beneficiū suo proprio motu, tūc litteræ meæ nō sunt subrepititiæ: sed dabitur mihi optio an velim dimittere primum beneficiū vel secundum: Si vero contulit mihi beneficium ad petitionem meam vel alterius, collatio dicitur esse subreptitia: nisi in ea fieret expressa mentio de alio beneficio iam obtento. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis quando cognoscam ego ꝙ facta fuit à vobis collatio motu vestro proprio? Respōdet Pontifex collatio dicitur fieri motu nostro proprio quādo in collatione nostra exprimimus, ꝙ fuit facta motu nostro proprio: puta si dicamus: Nos motu nostro proprio, nō ad petitionem suam vel alterius: aliàs si ista non exprimantur in litteris nostris, præsumitur ꝙ fuit facta ad petitionem alterius. Not. primo collationem beneficij posse fieri etiam non petenti. Ad hoc ŝ. eod. tit. & lib. si tibi absenti. Not. secundo arg. ꝙ quis potest impetrare beneficium pro alio absq; aliquo mandato eius pro quo impetrat: & sic videtur tex. hic pro dicto glos. de rescriptis, nōnulli. in anō q.

¶ Prima glos. commendat, & dicit quod declarat.

l ¶ *Si motu proprio.*] Aequa distinctio huius decretalis. Emanauit ad declarationem eorum quæ not. glos. & moderni supra de rescrip. si proponente.

¶ Glos. seq. quærit, ponit opi. contrarium soluit.

m ¶ *Beneficium.*] quid si plura beneficia obtinebat? Dicunt quidā [scilicet Io. Mo.] hoc locum non habere, sed qđ sequitur: vt multitudo beneficiorum vitetur. Sed credo[§] cōtrarium: cum ratio proprij motus adhuc remaneat, super quo fundatur distinctio: & sic est hodie terminatum per cle. eo. tit. si Romanus. Præterea licet valeant litteræ, nō propterea poterat beneficia retinere: cum per hoc secum dispensatum nō sit. ŝ. eod. tit. & lib. non potest. in fi. optime facit ŝ. eo. lib. de rescrip. gratia. Et per istā & illam vides duos casus, in quibus valent litteræ, licet de beneficio eius pro quo scribitur mentio non fiat.

o ¶ *Ob hoc.*] scilicet, ꝙ mentio non sui habita.

ADDITIO. Quasi dicat, ex alia causa bene posset esse valida. Multa exēpla đ defectu nataliū vel ætatis, vitio corporis, bigamia, & similibus, q̄ licet ꝑ viā subreptionis parti opponi nō possint: opponuntur tñ per viam iuris cōis, cū proprius motus taliū dispensationē nō faciat. Et decr. eam te. de æta. & qua. in antiq. dicit tales ꝑ litteras Apostolicas nō recipiendos, nō distinguēdo an fuerint vel nō ꝓprio motu datæ: & adde quod in tex. dixi in 4. glos. Ioa. And.

a ¶ Glos.

† Hæc duo verba: ipsius legati: desunt in manuscriptis codicibus.

! Ita tenet Pet. de Ancha. quia clausula de qua in glo. multū confirmat receptionem canonicorum: immo facit illam censeri Papalē. arg. l. quærebatur. ff. de milit. testa. idem Dom. & Paul. Fota.

a Vt etiam not. Arch. j. c. prox. vbi dicit Bonifaciū sic respondisse ab auditoribus cōsultum. Ipse tamē ibi prius renuerat contrariū. Io. And.

† De clausula motu proprio: vide Felinū in c. ad aures. & in c. si quando. extra de rescrip. & in c. causam quæ. el 2. de testib. & in c. cum inter prior. de except.

§ Idē Archid. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. specificat quid approbetur vel reprobetur.*

a ¶ *Modicum.*]Opinio ergo Ber. quã cõsuetudo curiæ approbat per decr. istam etiã approbatur, & reprobatur opinio G. Na. Inno. & sequaciũ, qui ibi not. distinguendũ inter tacentem & mentientẽ: vt in primo casu valerét litteræ, si modicum erat beneficium: in secundo non. Vinc. & Gos. distinguebant a 3. eod. cũ teneamur. ã. de rescri. postulasti. inter tacentem tale beneficiũ per simplicitatem: vt tunc valeat rescriptum, vel per dolum: & tunc non valeat per decre. de rescrip. [in anti.] super litteris.

¶ Dic tu simpliciter quia rescriptum non valet, ex quo taceatur illud, quod iure subẽte exprimendũ est nam. c. dudum supra eo. Do. Ponta.

¶ *Glo. seq. soluit dubium.*

b ¶ *Taceatur.*]In distinctione intelligo: cũ enim ius non distinguat, nec ego distinguã: vnde siue per malitiam, siue per simplicitatem taceat ª locum habeat hæc decret. illam tamen distinctionẽ approbant Inno. & Compost. 3. de rescr. postulasti. per decr. en. tit. super litteris. quæ in litteris ad litteras loquitur non in gratiosis [Idem Archidiaconus.]

¶ Non distinguit ignorantiã propter decre. gratia. 7. e. lib. de rescrip. Ioã. And.

c ¶ *Expresse.*] concor. 3. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. ã. eod. tit. & lib. c. 1. ad fin. vnde dico, quòd licet probaretur quòd Papa proprio motu collationẽ fecit: ex quo non exprimitur in litteris, locũ habeat secundum dictum, & non primũ. quid enim scimus? forte Papa ante annum rogatus fuerat pro illo. sufficit ita scriptum esse. ff. qui & à qui. l. prospexit. 6. q. 3. scriptum.

que modicum [a] beneficium taceatur [b] in ea, ipsam veluti subreptitiã vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoque proprio tũc solum gratia fieri censeatur, cũ hoc expresse [c] cautum fuerit in eadem.

¶ Idem.

¶ *Collatio facta motu proprio Papæ pluribus beneficijs in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit qui alias conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam econtra, hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXIIII.

SI pluribus [d] simul in aliqua ecclesia vacantibus [e] dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti [f], dignitatem [g] vel præbendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus: gratiam huiusmodi (si motu [h] proprio eã fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris [i] censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam [k], duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionẽ alterius [l] ipsa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc casu prout iuri [m] cõgruit, restringatur) ad illam, quæ minoris [n] valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eã quã is, ad quem ipsarũ spectat collatio infra dictum tempus [o] elegerit [p], postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eũ pertinet) infra tempus debitum eligere negligente, ad alium extũc electio libere deuoluatur [q].

¶ Idem.

¶ *Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarij mortem vacat. h. d. secundum Zenze.*

CAP. XXV.

CVM IN ECCLE-

Additio. Et è cõuerso: quia si Papa exprimit q motu proprio, quantvcunque aduersarius velit probare, q ad impetrantis vel alterius instantiam hoc fecit Papa: non audietur propter rationem gloss. & quia id esset Papam arguere de mendacio, quod non licet: & vide qđ not. in cle. de pba. litteris. in glos. antepenult. Ioã. And.

SI pluribus.] Primo ponit thema: ex quo dubium oritur, qđ distinguendo soluit: ibi, *Gratiam*. Secundum membrum prosequitur: ibi, *Si vero*: & in vtroque rationem reddit, & subdistinguit: & in membris subdistinctis negligentiam punit: ibi, *Alterutro*.

Casus. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de dignitate si qua vacaret in sua diœcesi, alioquin de proximo vacatura: tempore illo vacauerunt tres vel quattuor dignitates: certũ est, q nõ possum habere, nisi vnam: episcopus Pictauen. vult mihi conferre vnam: ego autem peto aliam: quæritur cui dabitur optio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: quia aut illæ dignitates sunt diuersi valoris: aut sũt æqualis valoris: Si sunt diuersi valoris, est distinguendum: quia vel Papa fecit mihi gratiam motu proprio, & tunc mihi debetur dignitas pinguior & maioris valoris: Si autem Papa fecit mihi gratiam ad mei postulationem, vel alterius, tunc mihi nõ debetur nisi dignitas minoris valoris. Si vero dignitates sint æqualis valoris, tunc est in optione episcopi quã voluerit mihi conferre. quod verum est, quando collatio est mihi facta per Papã ad mei requestam vel alterius: quia si esset mihi facta collatio per Papam motu suo proprio, tũc daretur mihi optio: & intra decem dies potero eligere dignitatẽ quam voluero: & isti decem dies nõ currunt nisi à tempore notitiæ. Et est hic tex. quòd decem dies ad appellandum non currunt nisi à tempore notitiæ. c. concertationi. alleg. in glossa. Not. primo quòd in dubio Papa conferendo beneficium non intendit tollere ius: quod primitus in illo alteri competebat. ã. de rescript. quamuis. Not. secundo quòd vbi datur æqualitas inter duo, quorũ alterũ tantũ est debitum: electio est illius cui debetur in materia fauorabili sibi: sicut est quando motus proprius exprimitur. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

d ¶ *Si pluribus.*] Declaratur hic Dominicalis quæstio Bartholomæi Brixien. quæ incipit: Episcopus quidam promisit auctoritate domini Papæ. Et innititur hic Papa æquitate supra prox. decret.

Additio. Et scias quod bona fuit, sed non sufficit hæc pronisio, vt patebit per ea, quæ dicam super vers. cuiquam super 2. glos. Ioann. And.

e ¶ *Vacantibus.*] idem eadem ratione puto quando scriberetur de prima vacatura: & duæ simul vacarent: ita quòd neutra primo.

f ¶ *Incerti.*] quia si certus fuisset, expressisset quam dari voluisset.

Additio. Dato tamen quòd certus fuisset: ex quo non declarasset, staretur huic diffinitioni. Ioan. And.

g ¶ *Dignitatẽ vel præbendã.*] nõ sunt ista verba litterarum ª Sed mãdauit de dignitate prouideri: & plures dignitates vacant: vel mandauit de præbenda: & plures vacant præbendæ. Ioan. And.

¶ Est ergo hæc alternatiua canonis non hois. simi. ff. ex quib. cau. ma. l. si quis stipulatus. in princi. Ioã. And.

h ¶ *Motu proprio.*] qđ non intelligitur, nisi id in gratia exprimatur: vt 3. c. proxi. in fine. illud enim omni casu locum habet, & generaliter loquitur.

i ¶ *Maioris.*]Maioritas cõsistit in multis. quod dic vt 3. de testi. super eo 2. & not. 3. de rescri. sedes. hic autem inspici iussit maioritatẽ valoris. scit enim q clerici hoc magis cupiunt. ã. de cleri. nõ resi. quia nonnulli. ã. eod. auaritiæ. excæcantur ergo auaritia. vt ã. eod. libro. de elect. auaritiæ cæcitas.

k ¶ *Notitiam.*] non ergo currit ignorãti, sicut nec decendium datum ad appellandum. ã. eo. lib. de appel. concertationi. simi. de concel. præb. quia diuersitatem. Ioan. And.

l ¶ *Alterius.*] scilicet ipsius cui fit, vel alterius, vt 3. cap. proxi.

m ¶ *Iuri.*] ã. eod. tit. & lib. quamuis. & c. non potest.

n ¶ *Minoris.*] j. de reg. iur. in obscuris. 3. de censi. ex parte. ff. de leg. 1. l. nummis.

o ¶ *Dictum tempus.*] scilicet decem dierum.

¶ *Glossa sequens allegat tres concordantias, & soluit.*

p ¶ *Elegerit.*] tunc ergo det quã vult, & sit liberatus: vt ff. mãda. l. fideiussorem. ff. de leg. 2. si quis à filio. §. si quis plures. C. de donationi. si quis argentum. §. primo. Et nota quòd in isto casu & 3. proxi. reseruatur optio tunc solum quando est æqualitas: vt tunc in primo casu eligat is pro quo scribitur: in secũdo is qui conferre habet: vnde non puto quòd in primo casu quando est inæqualitas, possit conferri minori, nec in secundo maiori: perinde enim est, ac si primo casu Papa expressisset de maiori: secundo vero de minori. sicut ergo si expressum esset, mutari non posset. infra eodem. cui de non. ita nec hic ª: cum habeatur pro expresso per hanc declarationem. [Idem Archidiaconus.]

¶ Placet de omnibus. Ponta.

p ¶ *Elegerit.*] simi. supra de rescript. duobus.

q ¶ *Deuoluatur.*] simi. supra eod. lib. de consuetu. c. vlti. in fine.

Additio. Et supra eod. si tibi. de leg. 2. statu liberum. §. Stichũ. & quod not. de rescript. inter cætera. in glos. penul. Ioan. And.

CVm in ecclesia.] Decidit casum dubiũ, duplicẽ rationẽ interserens. Et prima ratio: ibi, *Ne contra*. scda: ibi, *Et dictus*. Ioa. And. Pro intellectu istius cap. est præsupponendum illud quod habetur in c. à collatione. 3. de appell. isto met libro: videlicet, q episcopus potest esse in capitulo tamquã canonicus, & habere vocẽ in capit. aliquando vt prælatus, & tunc non habet vocem, vt ibi dicitur.

Casus. Ponamus q in ecclesia Pictauen. fuit obseruatum per longum tempus & sufficiens ad introducendum consuetudinem, q episcopus haberet vocem in capit. tãquam canonicus, licet nõ esset canonicus: & q haberet vnam præbẽdam vt cæteri canonici: quia in illa ecclesia erant xiii. præbendæ, licet non essent nisi xii. canonici: postea Papa mihi contulit canonicatum in ipsa ecclesia, & mandauit canonicis, vt me reciperent in fratrem & canonicum, & præbendam, si qua vacaret, mihi conferrent: alioquin proximo vacaturam: Accidit quòd episcopus mortuus est, & sic vacauit sua præbenda: quæritur nunquid virtute meæ gratiæ possum

sum illam præbendā petere? Certe non: sed debeo expectare quousque præbenda alicuius canonici vacet: nam Papa non intendit per meam gratiam derogare consuetudini illius ecclesiæ: & cum per consuetudinem ecclesiæ illa præbenda debeatur futuro epo; non possum illā petere. Nota primo ꝙ ecclesia post dicta epi: qđ intellige quo ad administrationē, nō quo ad ꝓprietatē. de dona. c. 2. Nota secundo arg. ꝙ consuetudine induci potest, vt quis habeat principalē prælaturam ecclesiæ, & canonicatū in eadem. de quo aliquid j. Domi.

Prima glos. dicit quod approbat, not. et remittit.

a *Cum in ecclesia.*] Approbatur quod not. Hostien. ī. de conces. præb. postulastis. in fi. & ponit terminos in ecclesia Ebredun. [Vide qđ not. 13. dist. c. 2. de canonico electo in episcopū, qui retinet præbendam. quod secundū Lau. seruatur in ecclesia Compost. & vide quod not. Host. in sum. eo. ti. §. cui sit. versi. beneficiū seculare. Archid.] Habes hic casum quo vacat præbenda, & nō debetur primo expectanti. & de hoc dixi ī. eod. quia sæpe. in fine.

† Hæc mādata de prouidendo sublata sunt per concilium Tridenti. sessio. 24. de refor. ma. c. 19.

sia a tua, quæ xii. canonicorum, & xiij. præbēdarum b habet numerum, consuetudinem c esse proponas: vt episcopus qui est pro tempore vocem habeat in capitulo tamquam canonicus, licet canonicus non existat: & vnam de dictis præbēdis, sicut vnus canonicus obtineat in eadē: certū est eū cui auctoritate Apostolica ꝓuideri mādatur † de præbēda nulli alij de iure debita proximo in ipsa ecclesia vacatura, præbendā, quā per mortem episcopi vacare contingit (ne contra dictam consuetudinem d, cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus episcopus præbenda careat, & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousque vacet alia, oportebit eundem.

b *Xiij præbendarum.*] Est ergo in ecclesiis interdum reperire maiorem numerum præbendarum, quàm canonicorum: vt hic & ī. de mag. c. penult.

Additio. Sic è cōuerso. de cōstitu. cū M. ī. eo relatū. Ioan. And.

c *Consuetudinem.*] valet talis consuetudo, vt in prædicta decret. postulastis. & ī. eod. lib. de appella. à collatione.

Glos. seq. format quæstionem, arguit negatiue, contrarium soluit.

d *Dictam consuetudinem.*] not. argum. ad quæstionem Mediolan. Consuetudo est Mediolani, ꝙ archiepiscopus cōfert beneficia omnium clericorum vacantia per vxorationem vel interfectionem ipsorum clericorum: Vel pone, est consuetudo in aliqua ecclesia, ꝙ canonicus electus in episcopū conferat canonicatum suū & præbendā: est expectans auctoritate Apostolica: vxoratur vel interficitur clericus, vt in primo casu: vel promouetur canonicus in episcopum, vt in secundo: executor confert expectanti præbendam, archiepiscopus vel episcopus cōfert: quæritur quis sit potior? Vī ꝙ Papa nō intendat derogare consuetudini, vt hic: & sic nō valet executoris collatio 1. Ad hoc ī. de constitu. capit. 1. Sed certe satis credo quòd valeat: quia Papa intendit illi prouidere de prima vacante ad quemcumque spectet collatio siue iure, siue consuetudine, siue priuilegio: quod probatur ī. eod. dudum. & j. eo. quamuis tibi. hic autem duo conferebant: quia infringebatur cōsuetudo, & augebatur numerus: & ratione connexitatis illa præbenda debetur episcopo. ī. eod. quia sæpe. Credo autem satis probari per hanc decret. ꝙ si xiij. sint ꝑbendæ in ecclesia, & xiij. canonici: quia alteri annexū est onus magistri. ꝙ si illa præbenda vacat, non debeatur expectāti. Consuetudini ergo per quam præbenda alteri debebatur nō derogatur: sed consuetudini per quam præbenda ad collationem alterius pertineat, derogat Papa, vbi determinate non scribit ad collationem talis. ad hoc infra eodem titut. capit. vltimo.

1 Hoc tenēt Io. Mo. dicens se sic in secūdo casu sētentiasse, alleg. ff. de cōtrahen. emp. sicut las §. fi. C. de se. omnes iudices. in fi. ī. de re. permu. cap. vno. hoc etiā olim tenuit Arch. sed postea mutauit, tenens quod sequitur. Io. And.

Si tibi.] Diuisione nō eget. Io. And. Vel dic: ponit thema ex quo surgit dubitatio, & illam decidit: ibi, *Aequum est.* Et pro declaratione textus præmitte quod habes ī. eo. de multa. Dom.

Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod dicitur in c. de multa. eo. tit. in antiq. & extrauag. Io. xxij. quæ incipit, Execrabilis. videlicet ꝙ si alicui obtinēti beneficium curatū conferatur aliud beneficium curatum, & illud acceperit: post adeptam pacificam possessionem, ipso iure vacat primum: ita ꝙ episcopus poterit illud alteri conferre.

Casus. Cum episcopus Pictauen. esset grauatus mole debitorū, accessit ad Apostolicam sedem, & à Papa impetrauit gratiam, vt ipse perciperet fructus primi anni omnium beneficiorum vacantium in sua diœcesi: vt inde ex illis fructib⁹ posset soluere sua debita: accidit ꝙ vacauit ecclesia parochialis: episcopus Pictauen. primo mihi obtinenti aliud beneficium curatum, contulit illā ecclesiam parochialem, quam acceptaui & adeptus fui possessionem: nunquid pendente anno quo episcopus Pictauen. percipit fructus illius ecclesiæ, censebitur meum primum beneficiū vacare, ita ꝙ possit alteri conferri per episcopum? Respondet Romanus Pontifex dicens, quòd æquitati cōsonum est, vt pendente anno quo episcopus percipit fructus beneficij curati, non vacet primum: nam cum ego non percipiā fructus illius beneficij, non dicor plene habere possessionē illius secūdi beneficij: ideo licite potero retinere primum beneficiū. & sic istud cap. declarat c. de multa alleg. Not. primo arg. quòd in priuilegijs appellatione beneficiorum comprehēduntur etiam curata. vide de verb. sig. c. pen. in antiq. Nota secundo casum, in quo quis simul potest retinere titulos duorū beneficiorum curatorum absque dispensatione. Domi.

Idem.

Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primum. Ioan. And.

CAP. XXVI.

SI tibi e concesso à nobis, vt fructus f beneficiorū †, quæ vsque ad certum tempus in tua vacabunt diœcesi percipere valeas, pro soluēdis debitis g, quibus est tua ecclesia onerata h, beneficiū vacans postmodum curam habens animarum annexam alicui simile beneficiū obtinenti te i conferre contingat: Aequū est, vt quamdiu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari † vacare k.

† Ex appellatione beneficiorū an comprehendātur præbendæ, pensiones, & præstimonia vide Felinū in c. postulasti. extra de rescript.

Prima glos. summat, & dicit quid declaret.

e *Si tibi.*] Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alius ex causa percipit, non vacat primū. Emanauit hæc decretal. ad declarationem decretalis, de multa. supra eod. titu.

† Nota bene secundū Doct. quod in veritate vacet, per c. de multa. ī. eod. non poterit. ergo istud secundum beneficiū à se reiicere. arg. regulæ quod semel. Fort.

Idem.

Cum mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis dimidia vel minoris valoris, illi etiam volenti, conferri non poterit.

Glos. seq. not. duo: et secūdo infert obiectionem, et remittit.

f *Fructus.*] Not. quia alia est ista cōcessio ab illa quam habes ī. eo. lib. de rescrip. si gratiose. ibi enim concessum fuit de beneficijs: hic autē de fructibus. hoc dico: quia in illo casu virtute indulgentiæ nō vacabāt beneficia: hic vacant: & necesse est illa debito tēpore conferri: aliàs locum haberet Lateran. conciliū. vt ī. vt eccle. benefi. vt nostrum. & not. de magistris. c. penult. in vlt. glo. & Host. in decre. ī. de verb. signif. c. penult. Et intellige ꝙ si aliqua sint onera 2 incumbentia: ille qui fructus percipit, habet illa subire. quod dic vt ī. eod. lib. de offic. ordi. præsenti. §. porro. [Et per extrauagan. Ioan. suscepti. de quo ibi dixi. Ioan. And.] Quos autem fructus talis habere debeat: & quod dies habeat annus hoc casu. dixi. ī. eod. lib. de rescri. si propter. Et per illum §. porro. satis videtur ista decre. & eius ratio esse superflua: cum minister debeat expensas habere: quare ergo non vacat primum, ex quo de secundo recipit saltem victum. Sed potuit esse ratio, quam dixi in glo. quia non est.

2 Facit extrauagans Ioan. 22. quæ incipit. Suscepti. tit. de elect. & ele. cti potesta te.

g *Debitis.*] ad idem ī. de verb. sig. c. pen. ī. eod. lib. de rescrip. si propter. & idem si propter aliam causam.

Additio. Etiam si non respiciat ecclesiam, sed nobilitatē vel prærogatiuam personæ. facit. ī. eo. de multa. in fi. Archid. ponit exēplum de guerra, litigio, longa peregrinatione, magna emptione, & qualibet paupertate sine culpa. alleg. ī. de censi. cum Apostolus. de dona. Apostolicæ. de relig. do. c. 2. 16. q. 1. & temporis secundum Host. Ioan. And.

h *Onerata.*] ad quæ soluenda tenebatur ecclesia: ex quo nomine ecclesiæ, & pro eius vtilitate erant contracta. ī. de sol. c. 1.

i *Te.*] vel alium: quia idem iuris cum eadem sit ratio. & facit quod dixi ī. eod. tit. si tibi.

Glos. seq. rationem reddit, dat simile, subdit cautelam, deinde quærit, arg. negatiue, soluit contrarium, ad quæstionem obijcit & soluit.

k *Vacare.*] quia non est adhuc adeptus plene: quia licet beneficium habeat, fructus non habet: & sic non videtur plene trāslatus. 21. q. 2. si quis iam translatus. nam licet res data sit, vacua possessio tradita non est. ff. de vsur. stipulatus. 1. responso. & sic ad plenū recepisse non videtur. ad hoc. ff. commo. l. 3. 2. responso. Et idem credo. de decre. cum in cunctis. scilicet quòd si elapsum est tempus de consecrandis episcopis, vel iam est consecratus, beneficia propria tenebit, si fructus episcopatus alteri ex causa debeantur eadem ratione. Et caute 3 faciet episcopus qui talem indulgentiam habet, si beneficium vacans conferat aliàs beneficiato: pone enim ꝙ habere debeat fructus primi anni: primo anno habebit fructus secundi beneficij: secundo anno vacabit primum, & tunc habebit fructus primi, si adhuc durat indulgentia. Sed quæro nunquid iste teneatur infra annū promoueri? Et videtur ꝙ non, per istud cap. nec videtur possessionem adeptus vsquequaq; : nec integre. & facit ī. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. Et hoc quidam 4 tenent assertiue. Sed contrarium credo, & dico ꝙ bene currit tempus, ex quo habet exercitium curæ animarum liberum & pacificum. ad

3 Non dicit, recte faciet, sed caute; ab hac. n. & similib⁹ cautelis abstinendū est vtilis ꝑge.

4 Ioā. Monacus hîc & ibi.

hoc

hæc s. eod. lib. de elect. commissa. §. 1. ı propter illud enim ordinari debet. Ad decre. cũ in cunctis. §. cũ vero. ibi, ecclesiasticorũ bonorum administrationem, &c. dico, q administrationem iste habet, licet fructus non habeat. facit pro hac parte s. eod. lib. de elect. licet canon. ibi, vt gregis sibi crediti, &c. Item quid dices in parochiali ecclesia, vbi non esset aliquis redditus: puta quia dos eius casinste vel alluuione perisset: nonne teneretur rector eius promoueri? Dicã igitur q qui tale beneficiũ recipit, sibi imputet. 9 t. dis. clericus uictũ. Sed opponesq quæstio nõ procedit ex quo habebat primum beneficium quod retinet, saltem ratione primi promoueri tenetur: Dico q procedit: pone q prima ecclesia curata sit collegiata, vt s. eod. de ele. statuimus. eod. lib. vel super illa fuerit dispensatum: vel pone simpliciter non fecit se promoueri, priuatus est prima: nũquid & secunda? vnde bene procedit quæstio. Speciale igitur statuitur in hac decreta. ne clerici mendicare cogantur, q primum beneficiũ simile non vacet: sed ne peccant animæ, nihilominus promoueri tenetur, vt s. dixi.

ı Idẽ ibi Archidiacon.

† Vide regulã, quã hanc colligit Archa. mouea con. sil. 451. incip. Ex forma testamenti.

† Aliãs, videtur.

Promotus ad curatã debet infra annum ad ordines promoueri, licet ecclesia nullos habeat redditus.

CAP. XXVII.

Cui a † de non b sacerdotali præbenda prouideri mandatur: sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandati huiusmodi conferre nequibit. ¶ Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ c præbendæ habentur, mandetur † integra d conferri præbenda: quamquam ille pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri. e. ¶ Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda f certi valoris, vt in præbẽda minoris valoris etiã illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter g seruari oportet) debẽt ad casus alios, quàm expressos extendi.

¶ Idem.

¶ Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum consimile eius possessore irrequisito conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen.

CAP. XXVIII.

Licet h † episcopus i beneficium, quod cum animarũ cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandem k) possit alteri de iure conferre l: illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato m (cum tibi

Cui de non.] Tria sunt dicta, quæ patent per paragraphos: & finis omnia respicit. Io. And.

¶ Pro intellectu huius c. præsupponendũ q in quibusdã ecclesiis aliquæ sunt præbendæ, quæ dicuntur sacerdotales, aliæ diaconales aliæ subdiaconales: & istud fuit introductũ vt melius posset deseruiri diuino cultui: hoc est, aliquæ sunt præbẽdæ ad quas nullus promouetur nisi sit sacerdos: aliæ diaconales, ad quas diaconi promouentur: aliæ subdiaconales, quæ conferuntur subdiaconis. Item præsuponendum secundo, q in aliquibus ecclesiis, sicut est in ecclesia Pictauen. aliquæ sunt præbendæ integræ, aliæ sunt dimidiæ præbendæ: quia canonicus habens illam dimidiam præbendam percipit medietatem fructuum alicuius præbendæ.

Casus. Papa mandauit episcopo Pictauen. vt mihi prouideret de aliqua præbenda non sacerdotali in ecclesia Pictauen. accidit q vacauit aliqua præbenda sacerdotalis: vtrum eps virtute meæ gratiæ possit mihi illam conferre? Certe non. Sed quid, Papa mandauit epo Pictauen. vt in sua ecclesia, in qua erant præbendæ integræ, aliæ dimidiæ, mihi conferret præbendam integram, vtrum possit eps mihi conferre dimidiam præbendam? Rñdet q non. Sed ponamus, q Papa mandauit mihi prouideri de præbenda valoris centum librarum: vacauit nunc aliqua præbenda minoris valoris, vt puta valoris, quinquaginta librarum: vtrum possit de illa mihi prouideri? Certe non. Et rationem horum ponit Romanus Pontifex. nam fines mandati Apostolici sunt diligenter obseruandi. in l. diligenter. ff. mandati. ideo mandatum Apostolicum non debet extendi extra casus expressos in rescripto. Not. primo, q quandoq; in ecclesia præbendæ annectitur ordo sacerdotalis. ad hoc ele. vt hi qui. de æta. & qualit. Not. secundo, q in mandato cuius forma est obseruanda, nõ põt illa omitti: etiam de partiũ consensu. Domi.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Cui de non.*] Cum mandatur alicui non sacerdotalis, uel integris, vel certi ualoris conferri præbenda: sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

b ¶ *Non sacerdotali.*] istud videbatur in eius fauorẽ appositum: vt non compelleretur esse sacerdos: & tamen in eius læsionem retorquetur, ita q etiam si volet, sacerdotalem habere non poterit. & quo est infin. c. & vide quod dixi j. de reg. iur. quod ob gratiã.

c ¶ *Dimidia.*] si vna præbenda diuideretur in duas: quælibet per se diceretur integra. s. eod. maioribus. & c. vacante. sed hic vna præbenda diuidebatur in duas, vel erant ibi præbendæ quæ sic vocabantur, integræ & dimidiæ: quia medietatem reddituum forte habebant respectu integrarum.

d ¶ *Integra.*] quid si simpliciter mandetur prouideri de præbenda? Dic ı asi illæ præbendæ dimidiæ sunt diuisæ: quia pars à toto sã separata, nõ est pars, sed totũ: tunc de dimidia poterit prouideri. 3 ᵃvt sic aliud sit de integra scribere: & aliud simpliciter scribere: ad hoc j. eod. tit. ei cui. sed si aliàs nulla esset diuisio, sed vna præbenda diuideretur in duas, secus crederem, cum tunc non de præbenda, sed de dimidia prouideretur.

ı Idẽ Ioã. Mon. qui dicit se sic obtinuisse. & idẽ Archidiacono.

3 Placet Dom. si si-

Additio. Ad hoc ff. de leg. 2. Caius. §. 1. Ioan. And.

e ¶ *Prouideri.*] vide j. in sex. ibi, Non enim, &c.

f ¶ *De præbenda.*] & tunc de pensione prouideri non poterit, vt supra eo. tit. & lib. quamuis. 1. responsio.

g ¶ *Diligenter.*] ff. mã. diligenter. & s. de rescrip. cum dilecta.

Additio. Allega. Ioã. Mona. ff. de acqui. her. l. si qs mihi bona. §. pater filio. Arc. alle. d. restit. spol. c. si. Io. An.

Licet episcopus.] Primo dicit beneficiũ de iure vacans conferri posse possessore non vocato. Secundo, in dãda possessione dicit illum vocandum: ibi, *Illum tamen*. Ioan. And.

¶ Præmitte q habens beneficium curatum, & obtinens secundũ, ipso iure est priuatus primo: & libere potest cõferri. s. eod. de multa. hic declarat qd importat verbũ, libere. Dom.

¶ Istud c. venit limitatiue ad cap. de multa. eod. tit. [in anti.] vbi vẽ q si alicui obtinenti beneficium curatum, vel dignitatẽ, vel personatum conferatur aliud simile beneficium incompatibile, & adeptus fuerit possessionem pacificam: vacat primum beneficium. dñ in cap. commissa. de elect. s. eod. isto lib. q etiam si steterit per ipsum cui est collatum secundum beneficium, quo minus adipiscatur possessionem pacificam: vacat primum beneficiũ ac si apprehẽdisset possessionẽ pacificã: & poterit eps primum beneficium conferre alteri idoneæ personæ: sed vtrum eps possit istum, cui contulit primum beneficium quod vacat per adeptionem alterius beneficij incompatibilis inducere in possessionem realem absque cognitione causæ? Rñdet q non: immo debet eps facere citari primũ possessorem, & ipsum audire super iure suo quare retineat primũ beneficium, cum adeptus fuerit possessionem pacificam secundi beneficii: quia nisi alleget aliquam causam rationabilem, poterit eps inducere istum (cui secundo contulit illud beneficium) in possessionem realem ipsius beneficii. Not. primo, q per solam beneficii collationem non dr quis acquirere ipsius possessionem. Not. secundo, q licet quis possideat prima facie contra ius rem, tamẽ nõ potest ab ipso possessio euelli illo non vocato. Domi.

la diuisio sit facta ante datam litterarũ, secũs post: quia litteræ beneficiales non extenduntur ad crea ta post datã ele. h. de rescript. Roma.

† Vide Felinum in c. nõ. extra de præscrip. & Hyppolitũ singulari. 191. incip. nemo priuandus est.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret.*

h ¶ *Licet episcopus.*] Edita fuit ad declarationem decretalis, de multa. s. eod. tit. & ad probationem eorum, quæ ibidem not. Innoc. & Hostien. quæ not. Guil. s. de elec. licet canon.

Additio. & Compostel. de rescript. capitulum. in glo. magna. vers. item quæritur, vtrum executor datus. & vers. seq. Io. And.

i ¶ *Episcopus.*] vel quilibet alius ad quem collatio pertinet, cum eadem sit ratio: & concilium indistincte loquitur. ia quoq; ad quẽ prioris decret. & c. cui verbo declaratiue venit hæc decre. vt s. dixi.

k ¶ *Eandem.*] sic s. eod. lib. de elect. commissa. §. 5.

¶ *Glo. seq. dubium soluit, & rationem reddit.*

l ¶ *Conferre.*] Not. ex hoc tex. q decret. illa s. de elect. c. vlt. eod. lib. licet in confirmationibus locum sibi vendicet, non tamen in collationibus: vnde vides q non facta aliqua vocatione, potest fieri collatio ad idẽ facit s. eod. tit. & lib. cum in illis. §. cum autem. & bene dicit textus de iure conferre: quia istud est regulare † q cẽ ad collationem meam spectantem, vel ius quod in ea habeo donare, vel quocunque alio titulo in alium transferrẽ possum, detentione alterius non obstante. ff. de reg. iur. qui potest. C. de hær. vel act. ven. per totum. ff. de contrahen. emp. qui tabernas. ad hoc s. eo venerabilis. s. de feud. c. 1. de possessione aũt fiet qd sequitur.

† Idẽ Dominic. glo. cap. cũ nostris. de cõcess. præb. Fonta.

¶ *Glo. seq. fortificat textum.*

m ¶ *Te non vocato.*] non ergo remouebitur possessor à sua possessione vel quasi sine causæ cognitione: § ex quo titulo possidet, licet iniusto. 16. q. 4. volumus. & sic intelligitur de conces. præb. cum nostris. de restit. spol. in litteris. de cau. pos. c. 2. [in anti.] & est expressum C. de rei vendica. l. fin. Hinc est q vsufructuarius vsufructu finito non potest à quasi possessione expelli: immo ꝯ eum agetur negatoria: vel ex cautione de restituenda re præstita. ff. si vsusfruct. petat. l. vti frui. 1. respon. ff. vsufru. quemadmodum caue. l. 1. § hoc autem agat. ergo is cui collata est ecclesia, vt sibi tradatur possessio, in quo procedetur summarie possessore vocato. C. si per vim

§ Cognitio e autẽ debet de canonica collatione petentis, & de iniusta detẽtione possessoris secundum Archi. s. de rescript. c. lite. & sic. i gli in præd. decre. cũ nostris. super gl. Ioan. And.

vim vel alio modo. l. vlt. [Alleg. Archi. ī. de rest. in integ. cum ex literis. ad fi. ff. de requir. reis. l. 1. & 3. q. 9. indicas. Ioan And.] Nemini enim licet rem etiam suam sua auctoritate occupare. C. vnde vi. si quis in tantā. 16. q. 6. placuit. ī. eod. tit. & lib. eum qui. 8. responso. ad hoc ī. de diuor. porro. Et quod hic dicitur, idem intelligo secundum praedictos doctores in omni eo casu, in quo priuatus est quis ipso iure. pone in terminis. ī. de elect. licet canon. licet vtilis esset declaratio, vt ī. di. 21 eo. tit. commissa.

forsan ius possit competere retinendi a) in possessionem ipsius inducere corporalem.

¶ Idem.

¶ *Sacerdotalis praebenda per simplex mandatū de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. hoc dicit secundum Zen. Et istud summatiuum potest adaptari vtrique lecturae positae in tertia glossa. Dominicus.*

CAP. XXIX.

EI, cui prouideri mandatur † simpliciter b de praebenda proximo vacatura, sacerdotalis praebenda conferri non potest c, si nondum d in aetate e talis existat, quod possit ad sacerdotium promoueri: Sed aliā f expectare debebit.

¶ Idem.

¶ *Ex mandato sedis Apostolicae expectans ex certa causa, ea deficiente beneficium petere impeditur. hoc dicit. secundum Zen.*

CAP. XXX.

SI pauper † g clericus, cui cū beneficium nullū haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suae probitatis merita) per episcopum prouideri, aliud antequam sit prouisum eidem, beneficium fuerit assecutus: prouidere h sibi episcopus (cū

ADDITIO. Vide quod dixi per Inno. & Host. de conces. praeb. cum nostris. in antiq. super gl. pen. ad fi. Ioan. And.

a ¶ *Retinendi.*] vt si sufficienter secum dispēsatum esset. ī. eod. tit. & lib. non potest. vel ad tempus hoc cōcessum: vt. ī. eod. lib. de rescrip. si gratiose. vel ex causa non percipit fructus secundi beneficij. ī. eod. tit. & lib. si tibi concesso, vel habet commendatam eam. ī. de elect. nemo eo. lib.

† Mandata de prouidēdo sustulit concilium Trident. sessio 24. de ref. c. 19.

† Hic est vnus casus quo prim' impetrans non obtinet primā vacans: alios vide per gloss. quia saepe. ī. eod. tit. & lib. Do. Fonta.

E ¶ *Idem.*] Decretalis ista facit: Primo ponit formam prouisionis: Secundo soluit illius dubium: Tertio solutionem declarat. Secundum: ibi, *Sacerdotalis.* Tertium: ibi, *Sed aliam.* Ioan. And.

CASUS. Cū in ecclesia Pictauen. essent aliquae praebendae sacerdotales, aliae non; sed erant diaconales, vel subdiaconales. Papa fecit mihi gratiā sub hac forma: quia mandauit epō Pictauen. vt mihi prouideret de praebēda in ecclesia Pictauen. simpliciter absq; alia specificatione: vacauit praebenda sacerdotalis: vtrum epūs illam mihi non promoto ad sacerdotium possit conferre? Respondet quod non. Sed quid si nondū fui promotus ad sacerdotiū: sed tamen sum in aetate legitima, puta xxv. annorum, in qua potero promoueri ad sacerdotium: an de illa praebenda sacerdotali vacante possit mihi prouideri? Certe sic. Et ista sunt vera: nisi aliàs constaret de mente Papae, puta si in litteris Papae diceretur, non obstantibus quibuscunque, per quae effectus literarum nostrarum posset impediri aut differri: nam tunc etiam de praebenda sacerdotali posset mihi prouideri: licet nondum essem aetatis legitimae, in qua possem promoueri ad sacerdotium. Not. primo arg. quòd mandatum directum simpliciter super praebenda, includit sacerdotalem & non sacerdotalem. Not. secundo secundum Io. Mo. quòd genus quod in vno de indiuiduis non potest impleri, implebitur in alio. ī. eod. tit. & lib. cūm ecclesia. & vi. concor. in dist. c. quia saepe. in gl. fi. Domi.

¶ *Prima glossa soluit dubium.*

b ¶ *Simpliciter.*] Hoc non sine mysterio dictum fuit: si enim in litteris contineretur, non obstantibus aliquibus &c. per quae effectus gratiae nostrae impediri valeat, vel differri: hic secus: quia patet quod Papa vult sibi praebendam dari: ordinem autem recipiet cum aetatis erit ad hoc aptae & super hoc vidi declarationem sub bulla.

ADDITIO. Non intelligas per modū constitutionis: sed in quadam causa, vt mihi videtur. Nouariensi praebēdae obtinuit impetrās contra opponentem: quia ipse nō habebat aetatem ad sacerdotium, quam requirebat praebenda. Ista ratione expressa in Papalibus litteris super sententia editis, quod impetrans habebat in litteris gratiae clausulam, non obstantibus iis per quae effectus, &c. Ioan. And.

c ¶ *Sacerdotalis.*] ex priuilegio consuetudine, vel statuto ecclesiae.

ADDITIO. Dicit Archid. vt in ecclesia Bonon. iamdudum in ipsa ecclesia contrariū consului, scilicet in ea tunc non esse praebendas sacerdotales: vnde ex eo quia non erat expresse onus sacerdotij, vel alterius ordinis praebendis annexum: licet ibidem bene fuerat statutum quod essent tot diaconi, tot presbyteri &c. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. signat contrarium & soluit.*

d ¶ *Nondum.*] ergo nō inspicimus tempus datae, sed tempus vacationis: vt si tunc est in aetate, bene quidē: aliàs sequentem expectet. Sed contra ī. eo. lib. de rescrip. si eo tempore. vbi non inspicitur tēpus, quo vacat beneficium cum cura; immo solum tempus datae. Sol. In curatis beneficiis & in ipsorum impetratione maior idoneitas requiritur, quàm in sacerdotalibus praebendis. ī. eo. tit. & lib. cum in illis. ī. de elect. isto lib. statutum. & ideo fauorabilior est haec gratia quàm illa. praeterea hic loquitur generaliter, quod genus ciuiliter est intelligendum 1. ff. de seru. l. si cui. praeterea gratia illius decret. saltem in altera parte est duratura. hic autem posset gratia in totum extingui. Pone enim quod omnes praebendae ibi essent sacerdotales: si ergo ille qui impetrauit sibi prouideri de beneficio cum cura vel sine cura, tunc non erat aetatis idoneae: pro ea parte

1 Idem videtur sentire Domi. examinās glos. & Panor. cap. cū dilectus. ī. eod. quia hic nō fuit susceptio. secus in d. cap. si eo tempore. Fonta.

quia de curato expressit, sunt litterae vitiosae: si autē simpliciter impetrauit super primo beneficio, curatum non debebitur. ī. eo. cum in illis. sed secus cum impetro prouideri de praebenda: vt hic vides. Io.

¶ *Gl. seq. quaerit, arg. & soluit. iterum quaerit, arg. pro & contra, & soluit.*

e ¶ *Aetate.*] quam dicis hic congruam aetatem 2 Dicendum videtur quod aetas 30. annor. 78. dist. c. 1. & 3. vbi est expressum. [Et hoc tenet hic Archid. sequens Hostien. cuius opinionem posui in §. inferiora. super glo. 1.] Sed hodie si attigerit xxv. annum, satis est in aetate legitima: per decret. ī. de elect. cum in cunctis. & 78. dist. c. vlt. & hoc approbat clemē. de aeta. & quali. generalem: & non dico hodie seruanda interstitia temporū. de quib' habes 78. dist. cap. 2. & 3. & per totū. Sed quid dices si iam erat sacerdos, licet non esset in aetate legitima: nunquid debebitur sibi praebēda? Videtur quòd non; quia non est in legitima aetate: quod requirit haec littera: & nō debemus respicere quid factum sit, &c. vt ī. de elect. cum causam. cum suis concord. [bene facit ff. quando dies lega. cedit. l. penultima. ff. qui satisda. cogan. l. quoties cum suis concor.] Contra videtur: ex quo enim promotus est iam, quid quaerimus aetatē ad promouendum? recepit enim verum ordinem. de tempo. ordi. vel non est compos [in ant.] Primū credo 3, cum tali interdicenda sit executio ordinis sic suscepti: vt in praedi. decre. vel non est compos. & quia non debet esse melior conditio eius qui deliquit. ī. eo. titu. & lib. eum qui.

2 De aetate ordinādorum vide quae demum sanxit concilium Trident. sessio 23. de reforma. c. 12.

3 Idē hic Archid. qui etiam induxit quod talis cūm velit vti talio diplomate, puniendus est. ff. ad l. Cor. de fal. l eos. §. fi. Ioan. And.

f ¶ *Aliam.*] non sacerdotalem, vel etiam sacerdotalem, si tunc peregerit aetatem idoneam, vt ī. dixi. Ioan. And.

S ¶ *Pauper.*] Decidit casum dubiū, rationē interserēs: ibi, *Cum cesset.*

ADDITIO. Et dicit Io. Mo. quod hic datur instantia ad regulā, factum legitimae. j. de reg. iur. & ibi remitto. Ioan. And.

CASUS. Papa mandauit episcopo Pictauen. in forma pauperum, vt Titio clerico prouideret de beneficio competenti secundum merita ipsius Titij, vt inde posset sustentari: ante quam episcopus Pictauen. illi prouideret de beneficio competenti, ipse Titius adeptus fuit aliquod beneficium, ex quo licite poterat sustentari: postea vacauit beneficium in collatione episcopi Pictauen. vtrum de illo possit prouidere eidem Titio? Videtur quod sic: aliàs sua gratia sibi de nihilo seruiret. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit hic Romanus pontifex contrarium: videlicet quod episcopus Pictauen. de beneficio vacante non poterit Titio prouidere: & ratio huius est: quia cum modo habeat beneficium ex quo potest viuere: & sic cesset causa suae gratiae, debet cessare effectus. Nota primo quod pauper dicitur non habens beneficium ecclesiasticum, nec bona patrimonialia: licet habeat virtutes: quod intellige vt sit pauper respectu bonorum patrimonialium. Nota secundo quod cessante causa mandati, cessat mandatum: etiam si non fuerit adimpletum. vide de appel. cum cessante. in anti. Domi.

¶ *Glos prima not. per quaestionem, quam distinguenda soluit.*

g ¶ *Pauper.*] Nota quia non sine mysterio dictum puto: si enim in gratia speciali prouisum sit alicui: & postea ante vacationē adipiscatur aliud beneficium, non expirat gratia. Haec enim decretalis loquitur de forma, quae prouidet necessitati pauperum, quae est in stituta 4, vel quasi. in an. de praeben. cum fm. Prouisione igitur facta impetranti, cessat causa iuris: & sic ipsius executio. & facit. ī. eod. si episcopus. 1. respon. in fi. ibi, per eum vel aliū, &c. ius enim beneficiatum non beneficiat. ī. eo. quia in tantum. Et hoc verū puto, nisi adeptum beneficium se non cōpateretur 5 cum prima gratia, si iam haberet effectum: vt in duobus curatis. ī. eod. de multa. cum enim in eo casu periret ius in re: multo fortius ad rem. j. de conces. praeben. c. vlt. & hoc approbat clemen. de rescrip. gratiae.

4 Iustū est clerici beneficiari in vico positūme de quo est. C. de episco. & cler. in ecclesiis. Ioan. And.

ADDITIO. Quòd gratia specialis alicui facta non expiret si postea ante vacationem adipiscatur aliud beneficium, tenet Io. Mo. & Archid. & de hoc per Io. de Deo in sua q. 23. primi lib. vbi dicebat, quod si in litteris continebatur eum nullum habere beneficium: & sic erat tempore datae rei veritas: iudex pronuntiabit illud beneficium sibi deberi. Ego non curo de illa clausula: & tene quod dictum est in glo. Ioan. And.

5 Facit quod de lugante dixi post Inn. c. de rescrip. in nostra. Io. And.

h ¶ *Prouidere.*] talis forma etiam in litteris gratiae non extenditur ad hospitalia, vel loca similia, vt in cle. eo. tit. per litteras.

¶ *Glos. seq. exponit quaerit, & soluit etiam distinguendo.*

a ¶ Cesset

a ¶ *Cessat causa mandati.*] & sic cessabit effectus. Et quæ erat causa, quia nullum habebat beneficium 1: & sic causa sullinæ potios quam gratiæ, vt s. di.ai. cócor. do ap. cum cessante. in ant cũ si. Sed quid dices. pone, est illi prouisum de vicaria: nunquid per id expirabit mandatum? Sol. si vicaria est temporalis: pone in terminis. s. eod. lib. de elect. cum ex eo. in fi. & j. de reg. beneficium. s. d appel. peruenit 2. [s. de vo. c. fi. s. eod. lib. de elect. cũ ex eo. & consti. Io. execrabilis. in fi.] tunc non expirabit mandatum: quia beneficiatus non est: cum beneficiũ sit perpetua. Sed si vicaria est perpetua, vt s. eo. extirpandæ. tunc secus. s. de rescript. postulasti [& idem Archidiacon⁹.]

cessat causa a mandati) de cætero non tenetur.

¶ Idem.

¶ Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat primo possessio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXI.

SI † a sede Apostolica, vel legato b ipsius vni, & ab ordinario alteri, codẽ die idem beneficium conferatur, nec appareat c quæ collatio fuerit primo facta: erit potior conditio possidentis d †. Si vero neuter e possideat: is, cui sedes ipsa contulit, vel legatus (propter cõferentis ampliorem prærogatiuam f) erit alteri g præferẽdus.

SI *a sede.*] Soluit casum dubium distinguens duo membra. Secundum: ibi, *Si vero.* Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali, vel aliquo alio beneficio: impetraui illud beneficiũ à Legato Cardinali tunc in his partibus existenti: eadem die episcopus Pictauen. tibi contulit illud beneficiũ: quæritur quia nostrum debeat habere illud beneficium: vtrũ ego qui habeo collationem à legato de latere, vel tu qui habes collationem ab episcopo Pictauensi? Respondet Romanus pontifex cum distinctione: aut tu habes possessionem illius beneficij: & tunc es præferendus, licet habeam collationem à legato Papæ, & non tu: aut contra ego sum possessor. & tunc sine dubio sum potior: adeo sum tibi præferendus. Sed ponamus quod neuter nostrum est in possessione: quæritur quis sit potior in collatione? Respondet quod ego qui habeo collationem à legato, & non tu: & propter excellentiam & prærogatiuam ipsius legati de latere sum tibi præferendus. Et ista sunt vera: dum tamen non possit apparere per testes vel alia probationum genera, quæ collatio fuerit prior: nam licet istæ duæ collationes sint factæ eadẽ die: tamen potuit esse quod episcopus Pictauen. fecit tibi collationem illius beneficij tali die de mane: & quod legatus fecit mihi collationem hora vesperarum: tunc enim si de hoc posset constare, tu esses potior, & ideo esses præferendus. Not. primo quòd legatus de latere potest conferre beneficia ex sua generali commissione legationis: secus est in legatis natis & missis: nam tales non possunt beneficia conferre, nisi haberent super hoc specialem potestatem. Not. principalem effectum huius cap. videlicet quod si eadem die Papa vel suus legatus contulerit mihi aliquod beneficium, & eadẽ die (ita quod non potest constare quæ collatio sit prior & posterior) episcopus fecerit tibi collationẽ illius beneficij: qui primo adeptus fuit possessionem illius beneficij, est præferendus: si autem neuter possideat, tunc ego qui habeo collationem à Papa vel à suo legato, sum potior in assignatione beneficij. Nota vlterius quod factum legati non dr factum Apostolicæ sedis. probat tex. qui ponit ista hic diuersa. ad idem. s. eo. tit. & lib. si eum. & c. si Apostolicæ. Nota finaliter quod in collatione beneficij eodẽ tẽpore possunt concurrere tres potestates conferendi. Domi.

¶ Glos. primo soluit quatuor dubia.

b ¶ *Legato.*] Intelligas de legato de latere ... quia alij beneficia conferre non possunt: nisi haberent specialem super hoc potestatem. s. de offic. lega. c. 1. Quid dices si Papa contulit vni, & legatus alteri? Dic idem quod infra sequitur in Papa: vel legato ex vna parte, & ordinario ex altera, quia eadem ratio. Idem dico si Papa vni, legatus alteri, ordinarius tertio contulerit. in archiepiscopo autem & episcopo & suis subditis dubitatio non procedit: quia ad alterum solum pertinebat collatio: & illa sola valuit.

c ¶ *Nec appareat.*] si enim posset apparere quæ fuerit primo facta, ille obtinebit: vt si probetur per testes de hora, vel si in ipsis litteris dicatur de hora. & facit quod dixi s. eo. lib. de rescrip. duobus. vbi idem verbum habes.

d ¶ *Possidentis.*] magnum ergo est possessionis commodum. C. de rei ven. l. res alienas. Insti. de interdi. §. retinendæ. j. de reg. iur. in pari. cum suis concor.

ADDITIO. Alleg. Archid. 16. q. 4. volumus. vt lit. pen. per totũ. Io. n. Mo. alleg. vt eccle. be. c. vnico. post princip. optime facit ad casum. ff. de pigno. si debitor. cuius casum pono j. de reg. iur. cum sunt. Ioan. And.

e ¶ *Neuter.*] vel vterque: nec apparet quis tunc primo: idem iuris. s. de rescrip. duobus. 2. responso. in princip.

Marginal notes: † Ergo si haberet prouisionem ... illa vacaret gratia non vacaret. Fe. — † Vide Alexandrũ consil. 19. ... & late Philippum probã in c. cum col. supra hoc eod. tit. — † Not. beneficij vnum dari à possessione: iusta di. ... C. de proba. c. licet causam. de prob. & sup. ... — † Vide qd no. de offi. lega. cap. penul. in glo. 2. Ioan. And. — † Vterque ergo probare poterit: & obtinebit, qui melius probauerit ... super hoc. de proba. ex litteris. Ioan. And.

f ¶ *Prærogatiuam.*] sic s. de malo & obe. per tuas.

g ¶ *Alteri.*] cui contulit ordinarius.

CVm *singula.*] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionem circa religiosos: ibi, *Præsenti.* In qua tria facit: Primo prouidet circa futura: & pœnam apponit: Secundo ibi, *Circa* prouidet circa præterita sub eadẽ pœna: Tertio ibi: *Prohibemus.* prouidet circa administrationes vel officia vnius monasterij nõ committẽda monachis alterius monasterij: & pœnam apponit committẽti & recipienti.

¶ Idem.

¶ Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in ijs qui habebant ante hanc constitutionem, nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. hoc dicit vsque ad §. prohibemus. Ioan. And.

CAP. XXXII.

CVm † singula h officia sint

CASVS. Abbas monasterij sancti Cypriani alicui ex suis monachis habenti prioratum vel aliquod beneficium curatum voluit conferre aliud beneficium curatum: vtrum talis monachus possit istud secundum beneficium absque auctoritate Papæ obtinere? Respondet quòd nõ: aliàs ipso iure vacat primum beneficium: & tenetur ipse monachus dimittere primum beneficium statim, vt conferatur alteri: quod si non fecerit, efficitur ipse monachus ineligibilis: & tanquam ambitiosus debet vtroque priuari: quod verum est huc ipsi monachi deseruiant illis prioratibus, & ecclesijs curatis per seipsos, siue per vicarios institutos per episcopum ad præsentationem ipsorum: iuxta cap. de monachis. eod. titu. in antiq. fallit si vnum istorum beneficiorum esset alteri annexum: quia tũc non haberent locum pœnæ supradictæ. cum ista duo beneficia reputentur pro vno cap. dudum. supra de elect. ¶ Sed quid si solitum & consueta conferri solis monachis illius monasterij: vtrum possint conferri monachis monasterij noui Pictauen. vel alterius monasterij, quod non subest monasterio sancti Cypriani? Respondet Romanus Põtifex quod nõ: nisi cũ auctoritate Apostolicæ sedis, quod verum est si in monasterio sancti Cypriani reperiantur personæ idoneæ ad obtinendum illa beneficia: quia si non possent reperiri personæ idoneæ, possent assumi de monasterio monasterij noui, vel alterius monasterij non subiecti monasterio sancti Cypriani, etiam absque licentia Papæ: veruntamen securius esset, quod requireretur auctoritas Papæ. Sed quid, ponamus quod de facto factum fuit contrarium: vtrum contra facientes, & non obedientes huic constitutioni debeant puniri aliqua pœna? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam prælatus qui contulit prioratus, vel alias administrationes monachis alterius monasterij, est priuatus iure conferendi illas administrationes pro illa vice: & potestas conferendi illa beneficia pro illa vice defertur diœcesano loci: nisi monasteria sint subiecta immediate Romano Pontifici: quia tunc potestas conferendi defertur ad Papam. Quid de recipientibus & detinentibus illa beneficia? Respondet: sunt ineligibiles ipso iure: nec tenet collatio sibi de dictis beneficijs facta. Nota ex principio capitu. quod singula officia debent committi singulis personis: & vna persona non debet habere dua beneficia: sicut in corpore humano quodlibet membrum habet suam propriam operationem: nec exercet actum alterius membri. 89. distin. c. 1. in principio. Nota insuper quòd cap. de multa. eod. tit. in antiq. etiam habet locum in prioratibus, & non solum in ecclesijs parochialibus, vt hic dicitur: Nam monacho obtinenti vnum prioratum, non potest alius prioratus conferri: nisi ille esset annexus primo prioratui: sed tunc non dicitur habere nisi vnicum beneficium: nam isti duo pro vno reputantur cap. dudum. de elect. Nota vlterius, quod religiosus vnius monasterij non debet assumi ad beneficium vel prioratũ alterius monasterij. Nota insuper pœnam quæ imponitur illis, qui faciunt contra istam constitutionem. Nota etiam quod pluralitas beneficiorum inducit dissolutionem & vagationem in personam beneficiati. Nota finaliter quod religiosis est prohibita vagatio. ad quod 16. quæstione 1. placuit 1. Et cum hoc not. argumen. quod appellatione monachorum non comprehenduntur alij religiosi. Domi.

¶ Glos. primo summat, & dicit quid declaret.

h ¶ *Cum singula.*] Religiosus habens prioratum, vel ecclesiam curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ: ipso iure vacat primum: quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis: & priuatur vtroque. Eadem est pœna in his, quæ habebant ante hanc constitutionem: nisi infra mensem alterum elegerint, & alterum dimiserint. Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia

Marginal notes: † Vide cõcilium Trident. sessio. 7. de reform. cap. 2. & sessio. 24. de reformat. cap. 17. — Casus §. prohibemus.

centia alterius monasterii monachis nõ committantur, nec commissa dimittantur: qui contra fecerint sint priuati potestate ordinandi prædicta ea uice: & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes uel eligentes sunt inelligibiles ipso iure. Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Hostiensis. s. eo. de multa. fra duos menses, adhuc tempus non currit. & sic placuit Papæ in hoc casu religiosos adstringi: cum aliàs cõstitutio principis ex quo fuerit publicata post duos menses omnes adstringat, in Auth. vt factæ nouæ consti. circa princip. ad hoc s. de postu. cap. 1. & dicam in fi. huius libri super data. Ioan. And.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona: quòd hæc decretalis obuiat ambitioni Monachorum, & eam multiplicibus pœnis astringit. Ioa. And.

Alias, alijs.

a Personis.] 89. dist. c. 1. in prin. sicut singula membra corporis singulos actus habent; vt ibi. ad idem 16. q. 1. presbyteros. s. eod. tit. quia intantum. C. de assess. l. nemo.

b Auferenda.] ad hoc s. eod lib. de elect. si religiosus. 1. responso. & cap. quorundam. & c. indemnitatibus. §. sed cum eas. j. de sta. reg. c. vnico s. ne cler. vel mo. c. 1. monasterium enim est eis quasi carcer. 16. q. 1. placuit a. de sent. excomm. vt famæ [in ant.]

In quodam manuscripto codice ita: nisi forte vnus vel vna ex eis ab alio dependeat, &c.

Glo. seq. soluit dubium.

c Prioratibus.] potest dici etiam non curatis. & quod j. dicitur de curatis, referatur ad proxime dictum de ecclesijs: per decr. s. eod. de multa. s. de elect. dudũ 2. & hoc approbat concilium Vien. de supplen. neg. præl. quia regulares. in fine. In causa autem est dissimilitudo inter personatus & parochiales ecclesia: quam habes j. ne cle. vel mo. cap. 1.

Alias ex fos quibus retinentur plura beneficia, dicit glo. 10. q. 3. in sum. vide quæ dixi in c. gratia. s. e. de rescrip. Fonta.

Ergo prior erat eligibilis. vide gl. 16. q. 1. in sum. & de ele. 1. de ele. Philip. Fõt.

ADDITIO. Idẽ Ioã. Monac. & Archidiaconus.

d Absque sedis Apostolicæ.] Nota argu. pro illa opinione, quòd in duobus curatis, solus Papa dispenset. ad idem s. eoe. titul. & lib. non potest.

Vide quid de hoc articulo sancitum sit nouissime in concilio Tridenti. sessio. 7. de reformat. c. 1. & seq.

e Annexi.] in his casibus nullius dispensatio est necessaria: cum hæc dua pro vno reputentur. s. de elect. dudum 2. vbi de hoc. s. eo. tit. super eo. & c. extirpandæ §. qui vero.

singulis committenda personis a, & dissolutionis ac euagationis materia sit religiosis præ cæteris auferenda b: Præsenti probibemus edicto, ne aliqui monachi vel religiosi alij plu ribus prioratibus c, vel ecclesijs curam habentibus animarum, etiam si eadem cura nõ per ipsos, sed per presbyteros ad eorum præsentationem per episcopos institutos habeat exerceri, absque d sedis Apostolicæ auctoritate præesse præsumat; nisi forte vnus ex eis ab alio dependeat, vel adinuicem sint annexi e. Statuentes, vt quicũque ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens aliũ receperit: primum, quo sit ipso iure priuatus, statim omnino dimittere teneatur f, per eum ad quem pertinuerit libere g alteri conferendum. Quod nisi fecerit h: extunc eo ipso efficiatur ineligibilis i, & tamquam ambitiosus ab vtroque penitus repellatur. Circa eos autẽ, qui plures prioratus, vel ecclesias huiusmodi nunc detinent: prouidemus, vt infra mẽsem k postquam præsens constitutio peruenerit l ad eosdem, vnum ex ipsis quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere m teneantur: alioquin extunc n pœnis subiaceant supradictis o.

Prioratus ecclesiæ, vel administrationes vnius monasterij solitæ per ipsius monachos gubernari, absque sedis Apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad Papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (aliâs eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. hoc dicit.

Prohibemus insuper, ne prioratus, vel ecclesiæ, aut administrationes, seu officia vnius monasterij consueta per eiusdem monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernanda p, nec hactenus commissa dimittantur eisdem: sed per eos ad quos pertinent, libere ordinentur. Cum illis non liceat habere locum in diuersis monasterijs q, quorum vnum ab alio non dependet r, nec aliorum monasteriorum (nisi canonice s transferantur ad ipsa) prioratus, ecclesias, administrationes, vel officia gubernare. Qui vero contra prohibitionẽ præsentem prædicta decætero alienis monachis cõmiserint, vel dimiserint iam commissa: ea vice t ordinandi de ipsis sint potestate priuati, & de eis per diœcesanos (si exempta non fuerit) alioquin per sedem u Apostolicam ordinentur. Hi autem qui ea suscipere vel suscepta præsumpserint detinere, reddantur ineligibiles ipso iure x.

Idem.

Contemptum possunt prosequi si ad receptionem vel collationem absentes monachi vel canonici non vocentur, nisi consuetudo habeat eos non vocari. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXIII.

CVM IN ECCLE-

m Eligere.] ad idem. s. eod. referente. & cap. præterea.

n Extunc.] idest, post mensem.

o Supradictis.] vt scilicet sint ineligibiles & tanquam ambitiosi repellantur ab vtroque. Ioan. And.

Vide B. Thomam 1. 2. q. 105. art. 2. Sotum lib. 1. de iust. & iure q. 1. art. 4. Decium & alios in cap. cognoscentes. extra de constit.

Glossa sequens quærit, & soluit.

p Gubernanda.] quid si in ipso monasterio nõ est aliquis idoneus? Tãc satis credo quòd aliunde posset assumi. ad hoc s. de elec. ne pro defectu. & cap. indemnitatibus. eod. lib. de elect. s. in fi. & s. de verb. sig. c. abbate, in fin. satis tamen tutum esset auctoritatẽ Papæ requiri per superiorem litteram.

Vide concilium Trident. sessio 25. tit. de Regularib. & Monialibus. c. 7.

q Monasterijs.] s. de relig. do. c. vlti. in fi. sicut nec diuersorum monasteriorũ abbas esse, vt ibi. & 10. q. 4. monachũ. vel pesse monasterium & ecclesiæ secularis. 16. q. 1. presbyteros.

r Non dependet.] nec adinuicem sunt connexa, vt s.

Aliâs ita: & de ipsis.

Glossa sequens terit, per quæstionem & solutionem, cui signat contrarium, & respondet.

Aliâs, detinentes.

s Canonice.] vt si transeat ad strictiorem religionem, sufficiat licentiam sui prælati requirere: etiam si nõ obtineatur. s. de regul. licet. Sed si transiret ad laxiorem sine causa, solus Papa dispẽsat: cum sit contra iura. s. de concess. præben. proposuit. Si ad parem, ex causa transire poterit de licentia abbatis & conuentus 19. q. 3. statuimus. & non obstat supra de electio. eod. libr. si religiosus. 1. responso. quia illud locum habet cum transit ad rectoriam: & ibi de filio fit pater. & ideo ibi sufficiat abbatis licentia.

In manuscriptis exemplaribus ita: Hi autem qui ea susceperint, vel suscepta præsumpserint, &c.

Vide B. Thomã 2. 2. q. 189. art. 8. & Hostiẽsem in summa titu. de Regularibus. §. & qualiter.

f Teneatur.] inquãtũ possidet de facto: quia de iure priuatus est.

g Libere.] s. eo. tit. & lib. licet episcopus.

h Quod nisi fecerit.] id est si statim omnino non dimiserit.

Glos. sequens obijcit, & soluit.

i Ineligibilis.] ad idem s. de elect. quisquis. & j. in fi. cap. exaggeratur igitur pœna in religiosis, & merito, vt s. in princ. ad hoc 16. q. 1. alia est causa. Sed nunquid hoc [scilicet quòd vacaret primũ] erat statutũ per decretalẽ, de multa. Dicebat ibi Hostiẽ. quòd in prioratibus conuentualibus vel curatis bene habebat locũ decretal. de multa. vt religiosos respiceret in iis à quibus ad voluntatem abbatis remouentur, cum quòd plures possent habere: cum potius quasi custodes essent, quàm priores. Indistincte autem intelligo hanc decretalem. etiam in omnibus prioratibus prout indistincte loquitur, & approbatum est hoc hodie per concilium Vien. de supplen. negig. præla. quia regulares in fine. & hoc non erat ita clare statutũ per decretal. de multa. & pœnæ etiam sunt additæ. vt hic vides.

Idẽ not. s. de statu mo. cap. 1. in gl. pen. & quæ scripsi s. eo. k. de offic. or. præsenti. In 1. gloss. ver. quærit demũ. Ioã. And.

k Mensem.] quomodo huiusmodi mensis fiet computatio: dixi de elect. quam sit. s. eod. lib.

l Peruenerit.] & sic si perueniat ante duos menses à tempore publicationis. statim incipit eis tẽpus currere: & si nõ peruenerit in-

ADDITIO. Innocen. supra de renun. c. filio. dicit quòd quando vult religiosus transire ad parem, requiritur dispensatio & auctoritas epi. quod placet hic Ioan. Mona. & Archid. in decret. si religiosus. in fi. vide quod nota. in Specu. titulo 2. §. sunt quoque. versi. 24. & quod dixi de regu. non est. super 1. glossa. Ioannes And.

t Ea vice.] id est, in prima ordinatione. supra de elect. cum in cunctis. & cap. cum Vuintoñ.

u Per sedem Apostolicam.] vel legatum de latere. si sit in prouincia. ad hoc s. eo. lib. de elect. si abbatem. 1. & 2. responso. Ioan. And.

x Ipso iure.] & collatio non tenet, vt s. eod. ibi. & per eos ad quos pertinent, &c.

ADDITIO. Et facit ad not. in clement. eo. titul. si plures in glos. si ineligas. Ioan. And.

CVm in ecclesia.] Primo ponit dictum: Secundò: ibi, *Nisi*: exceptionem: Tertio: ibi. *Alioquin*: pœnam. partes patent. Io. And.

CASVS. Vacante succentoria, vel alia dignitate electiua in ecclesia Pictauen. canonici conuenerunt in vnũ, & ad succentoriam vel aliam dignitatem quendam Titiũ elegerunt: veruntamen erant aliqui absentes: quæritur, nunquid debebant ipsi absentes vocari ad elec-

fiis [a] canonicorum receptio,† aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda [b], absentes canonici (si commode [c] fieri valeat) sunt vocandi: Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit: eis instantibus [d] irritari debebit.

¶ Idem.

¶ *Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel sede ipsa vacante ibi causam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium sed curialium, & ibi causa Romana curia morantium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia in quo remanserant infirmi: conferri nequeũt per alium quam per Papam. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXIIII.

PRæsenti [e] declaramus edicto statutum [f] felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem Apostolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, locum habere in beneficijs: quæ legati aut nũtii sedis eiusdẽ, vel quiuis alij [g] ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes [h] ab ipsa obtinere noscuntur: si eos in locis vicinis [i] † ipsi curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem curia resideret, morerentur. ¶ Idem est si aliquis curialis (etiam Ecclesia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum curiæ vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat [k]: dummodo ibi (etiam si erat ad ipsam curiam reuersurus) eius domicilium [l] seu domus [m] propria non existat. ¶ Loca vero intelligantur vicina eidẽ curiæ in præmissis, quæ remota vltra duas dietas

ad electionem? Respondet Romanus pontifex ꝙ sic: si ipsi commode poterant vocari: & hoc siue sint in prouincia, siue extra, dummodo commode possint vocari. Sed ponamus ꝙ per longum tempus & sufficiens ad inducendum consuetudinem sint obseruatũ, ꝙ in electionibus faciendis de succentoria & alijs dignitatibus ecclesiæ Pictauen. soli præsentes eligebant: nec erat necesse vocare absentes: an valeat talis consuetudo? Respondet Romanus pontifex, ꝙ sic: secus si non esset talis consuetudo: Nã tunc canonici absentes possent allegare & dicere ꝙ fuerũt neglecti, occasione cuius ipsi possent per iudicem competentem facere cassari electiones istas: veruntñ si ipsi absentes nihil opponerent contra istas electiones, nec personas electorum: ipso iure valerent electiones factæ per præsentes: Nam vocatio absentium nõ est de substãtia electionis. c. ecclesia 2. de elect. in antiq. Not. arg. ꝙ quandoque collatio beneficiorum vel canonicatuum spectat ad solos canonicos, de quo supra de elect. cum ecclesia Vulterana. Dom.

† Not. hic esse differentiam inter receptionẽ canonicorũ, & collationem canonicatuũ vel præbendæ. Et sic videtur quòd sola receptio nõ inducat collationẽ. de rescript. eã in.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

a ¶ *Cum in ecclesiis.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni supra de re iudic. cum olim. in fine.

¶ *Glos. seq. ponit opinionem contrariam, & eius motiuum, cui respondet.*

b ¶ *Facienda.*] de electione eorum per quorum mortem est ecclesia viduata tantum habebamus in decr. quia propter. in antiq. Sed per prædictam decr. cum olim. in fi. ibi. plena omnium qui præsentes fuerint, &c. dicebant quidam in minoribus beneficiis non vocandos absentes: quod hic reprobatur †. vnde intelligimus ibi præsentes: qui sunt in loco, vnde debent vocari. C. de præ. crip. long. temp. l. vlt. ꝫ. de ma. & obe. c. vlt. vel ibi consuetudo erat absentes ad talia non vocari, vt sequitur.

† Tamen sufficit in receptione facienda ad præceptum superiorem, quãdo maior pars, aut duæ partes præsentium sũt. sciendum tamen quod in ea in quo isti non sũt vocandi, potest contra inscriptionẽ personam exercere. Ioan. Fon.

Additio. Et sic dicit Archid. se habuisse à canonico illius ecclesiæ Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit dictum, et opinionem illi contrariam, quam improbat per hanc decr. adiungit tres rationes; demum quærit, & soluit.*

c ¶ *Si commode.*] sic ꝫ. de elect. quia propter. siue ergo sint in prouincia, siue extra prouinciam, si cõmode vocari possunt, vocabuntur: aliàs non. de hoc ꝫ. de elect. coram. [hæc fuit opinio Host. quæ placet Archid.] Sed de quàm remoto loco vocentur, statut consuetudini. de elect. in antiq. in Genesi. & dicebant quidam, ꝙ an vocarentur vel non, non stabitur consuetudini: quod non est verum, vt hic patet. Sed posses dicere ꝙ hic non loquitur de electione prælatorum: & dicit litera; ad talia, &c. Sed dico ꝙ cõsuetudo dat ius eligendi. & ita potest intelligi de causa possessionis, cum ecclesia. sicut dat iurisdictionem iudicandi; ergo & sine absentibus eligendi. de fo. compe. cum contingat. [in antiq.] cum similibus. Item vocatio absentium non est de substantialibus formæ. ꝫ. de elect. ecclesia 2. Sed nunquid in alienatione & alijs tractatibus vocari debent absentes? Credo ꝙ non. 10. q. 2. §. hoc ius porrectum. vbi de hoc. per decreta. ꝫ. eod. lib. de offic. ordina. quamuis. vbi dixi de hoc. & ꝫ. de testi. cap. præsentium.

d ¶ *Eis instantibus.*] poterunt ergo contemptum † prosequi, & collationem illam facere cassari: ratificari etiam poterunt, si volent. ꝫ. de elect. ꝙ sicut.

† Facit l. fin. parte fin. cũ notatis ibi in glo. in verbo, tuebitur. ff. de inofficio. sup. & infi. fac. testa.

PRæsenti.] Diuisio patet: quia sunt quinque dicta, & tertium respicit prima duo. Secundum: ibi, *Idem est*. Tertium: ibi, *Loca*. Quartum: ibi, *Sane*. Quintum: ibi, *Porro*. Dominicus.

Istud cap. venit limitatiue ad cap. licet. ꝫ. eod. tit. isto libro.

Casus. Dicitur in c. licet. al leg. ꝫ. ꝙ solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana: Sed ponamus ꝙ nuntij sedis Apostolicæ vel legati Papæ cum mitterentur ad aliquam prouinciam, in sua legatione mortui sunt in locis proximis curiæ Romanæ, non tamen decesserunt in curia: vtrum comprehendantur sub c. licet. ita ꝙ solus Papa possit beneficia eorum vacantia conferre personis idoneis? Rñdet ꝙ sic: & ideo Papa poterit illa beneficia conferre, ac si ipsi obijssent in illo loco vbi residet curia. Idem dicendum est in curialibus, qui proficiscuntur ad peregrinationem, & moriuntur in locis proximis ipsi curiæ: vt etiam solus Papa possit sua beneficia conferre secundum tenorem illius capit. licet. videlicet dummodo Papa huiusmodi beneficia conferat infra mensem: nã ipso mense elapso possent collatores huiusmodi beneficiorum dicta beneficia conferre. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis, qualiter cognoscã ego ꝙ aliquis sit mortuus in loco vicino curiæ Romanæ? Respõdet Romanus pontifex, ꝙ in isto casu illa loca appellamus vicina curiæ Romanæ, quæ distant à loco vbi est Papa cum sua curiã per duas dietas legales: hoc est per xx. leucas: nam dieta in iure accipitur pro decẽ leucis. l. vicena millia. ff. si quis cautionibus. Sed ponamus ꝙ aliquis clericus habens domicilium Parisius, cũ curia ibi esset residẽs, mortuus est: vtrum beneficia sua dicantur vacare in curia? Respondet ꝙ non: & ideo solus Papa nõ posset illa beneficia conferre: sed si ordinarius præueniat Papam, valebit collatio. Sed ponamus ꝙ curia Romana cum esset Parisius vult se transferre ad ciuitatem Romanam: postea aliquis curialis non potuit insequi curiam, sed remansit infirmus Parisius, & postmodum mortuus est: vtrum beneficia sua censeantur vacare in curia Romana? Respondet ꝙ sic: & per consequens solus Papa illa beneficia poterit conferre: dum tñ conferat infra vnum mensem, vt dictum est. Not. primo appellatione prædecessoris comprehenditur prædecessor etiam per aliquos mediatos: Nam inter Bonifacium auctorem huius c. interpositus fuit Greg. x. vt patet in c. statutum. ꝫ. eod. tit. & lib. & Innoc. iiij. Not. secundo arg. differentiam esse inter nuncium sedis Apostolicæ, & eius legatum. ad hoc ꝫ. de præscrip. accedens. de cens. in antiq. cum instantia. Dominicus.

† Not. ex loci vicinitate contrahi communionẽ quãdam cum quo ad proximum, ponam, mores. de peni. dist. 1. §. sed continuo. l. nõ tantum. §. Ilienfium. ff. le excu. tuto. & qui dicũtur vicini, vide l. si tertius. de aqua. si plouia. arc. l. 4. §. si tã vicinum. ff de dam. infec. de Pet. Anch. Fonta.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

e ¶ *Præsenti.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Guil. & Gar. ꝫ. eod. tit. statutum. Ioan. And.

f ¶ *Statutum.*] ꝫ eod. tit. c. 2.

g ¶ *Alij.*] curiales vel non.

h ¶ *Recedentes.*] dicebat Gar. ꝙ cum appellatione vrbis vrbs tantum & suburbia intelligantur. ff. de verb. signi. l. 2. sic & nomine curiæ, tantum locum vbi curia habitat cum suis suburbiis intelligere debeamus in iis qui nondum curiam intrauerant: vel licentiaò recesserant: in alijs secus. Ioan. And.

i ¶ *Vicinis.*] dr̃ præsens ille qui est in hortis. ff. de procur. l. præsens. vel qui est in prouincia. C. de præscript. long. temp. l. vlt. ꝫ. determinabis quæ intelliguntur loca vicina.

k ¶ *Decedat.*] hoc dicebat Guli. si recesserat animo cito redeundi: vt de pœni. dist. 1. diuortium.

l ¶ *Domicilium.*] quod in pluribus locis haberi potest. ff. ad muni. assumptio. supra, de rescript. dilectus 2. de fo. compe. ex parte.

Additio. Et quod ibi not. in 3. gloss. & de parochi. c. fin. in 2. glos. hic ponit Archid. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens notat, quærit, solutioni obijcit dupliciter, & prima respondet, in secunda remittit.*

m ¶ *Domus propria.*] ergo licet sola domus possessio in ciuitate comparata non faciat quem municipem. ff. ad muni. libertus. §. sola. tñ quantum ad hoc æquiparantur domus & domicilium. Quid dices si est in domo sibi & alijs communis? Idem credo ac si esset in domo solum propria. ad hoc ꝫ. de postu. c. 1. Et res communis omnium illorum est. ff. de ritu. nup. illud 3. Et qui iurat suum non esse, iurat & sibi commune non esse. ff. de verb. sig. pupillus §. vlt. Et cũ quis legat seruos: & qui in toto, & qui in parte sui sunt, legari intel-

† Facit. ff. de iudic. l. Iulianus ait si alter. vbi æquiparatur in dicens fieri litigatoris hæredẽ in toto vel pro parte. Ioan. And.

intelliguntur. ff. de leg. 3. si quis seruos. Nec obstat 12. q. 2. c. episcopi qui manumittitur. & ff. de in ius vocan. l. sed & si hac. §. qui manumittitur. quia ibi erat commune pluribus, vt collegio. probatur hæc solutio ff. eod. tit. communis libertus. non obstat 12. q. 2. §. vlt. quia ibi soluitur. Ioan. And.

a ¶ *Legales.*] secundum quas xx. miliaria computantur pro die. ff. si quis cautio. l. vicena milia. & si modicum etiam superesset, nõ includeretur sub loco. ff. de verb. signi. l. 3. Io. And.

b ¶ *Specialiter.*] si hoc est speciale: ergo ipsius contrarium est generale. & facit ad ea quæ not. s. de rescrip. nonnulli. & quæ dixi eod. lib. de rescript. statutum. §. cũ autem. de elect. cupientes. 1. responso. Io. And.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

c ¶ *Originis.*] certe satis idem puto si ibi habet continuum domicilium: licet inde non sit oriundus. ad hoc to. dis. si in adiutorium. & optime s. de elect. eod. lib. fundaméta. §. vlt. s. eo. lib. de temp. or. c. 3. 1. respon. ff. ad munic. eius. §. vlt. C. vbi senato. vel clarif. l. senatores. nec rationem diuersitatis video. Et idem dico in oriundo, qui ibi propriam non haberet domum, sed forte conductam: cum eadem sit ratio. ad hoc ff. de legib. non possunt. vnde quod dicit originis suæ domum, & de domo propria, & de domo habitationis potest intelligi. Io. And.

† Alias ita: vbi degit ipsa curia. &c.

† Alias, includatur.

legales a (quas hoc casu sic specialiter b volumus computari) à loco vbi moratur ipsa curia non existunt. ¶ Sane si quis in loco vbi † degit curia, suæ originis c domũ habẽs, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub prædicto non aliter includantur † statuto, quàm si curialis esset antea, & ibidem occasione curiæ moraretur d. ¶ Porro cum curiã de loco ad locum transferri contingit: si curiales in itinere (dum curiã sequuntur eandem) vel in loco vnde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum (quantuncũque locus vbi decedunt, ab ipsa curia sit remotus) ad illorum beneficia se extendit.

¶ Idem.

¶ *Mors Papæ tollit ne parochiales ecclesiæ in curia vacare dicantur. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XXXV.

SI Apostolica sede vacante aliquas parochiales e ecclesias vacare de cætero cõtigerit apud ipsam: Statuimus, vt de eis (ne ipsarum f vacatio diutina periculũ valeat animabus afferre g) per eos ad quos pertinet †, possit libere ordinari: constitutione felicis recordationis Clemẽtis Papæ prædecessoris nostri de beneficijs apud sedem ipsam vacantibus, per alium quàm per Romanum Pontificem minime conferendis, vel alia h quauis contraria super hoc edita non obstante. ¶ Idem volumus & de illis, quę ibidem ipso Romano Pontifice viuente vacabunt: si de ipsis per eum ante ipsius obitũ i nõ fuerit ordinatum.

d ¶ *Moraretur.*] aliàs enim graue præiudicium inferretur loco vbi degit curia, si omnia beneficia tunc ibi vacantia haberent solum conferri per Papam.

Additio. Est simi. quod scripsi post Vin. s. de offi. deleg. eod. lib. c. si. super verbo, non possint. scilicet quod multum præiudiciale esset clericis prouinciæ, si percussores ipsorũ possent absolui per legatos perpetuos: scilicet ratione ecclesiarũ habẽtes officiũ. Io. And.

SI *Apostolica.*] Ponit duo dicta. secundum: ibi, *Idem.* & rationem interserit: ibi, *Ne ipsarum.*

Additio. Multum æquitatis habet hæc constitutio circa parochiales ecclesias vacantes in curia.

Casus. Dicitur in c. 2. eod. tit. quod solus Papa potest conferre beneficia vacantia in curia Romana: dum tñ illa beneficia conferat intra vnum mensem. Sed ponamus quod Apostolica sede vacante aliquis clericus habens ecclesiam parochialem, vel aliud beneficiũ curatum decessit in curia: vtrum ad ecclesiam Romanam spectet solum collatio huiusmodi beneficij curati: ita quod prouisio huiusmodi ecclesiæ parochialis seu beneficij curati debeat differri vsque ad futurum successorem, qui eligetur in Romanum Pontificem? Respõdet Romanus Pontifex quod cum vacatio ecclesiæ parochialis, & beneficij curati sit periculosa animabus subditis: præcipit Papa, quod si sede Apostolica vacante vacet huiusmodi beneficium curatũ in curia Romana, vel in locis proximis curiæ, quod ordinarius possit huiusmodi beneficium conferre: non obstante dicto cap. licet. & sic istud capitulum ponit speciale in beneficijs curatis. Sed ponamus quod vacauit istud beneficium curatum adhuc viuente & superstite Romano Pontifice, accidit quod Papa est mortuus antequã prouideret alicui de isto beneficio curato: vtrum ordinarius possit illud conferre, etiam si nondum sit elapsus mensis intra quem solus Papa debeat prouidere? Respondet quod sic: quod verum est si Papa non contulerit istud beneficium curatum ante ipsius mortem.

Nota primo quod Apostolica sede vacante possunt ordinarij conferre ecclesias parochiales etiam si vacauerint in curia: nõ obstante c. 2. s. eod. & istud est speciale in ecclesijs parochialibus. Ratio specialitatis est fauor animarũ: vt dicit principium textus. Et quod sequitur, quod cum istud sit speciale in ecclesijs parochialibus, quod ius commune seruatur in alijs beneficijs ecclesiasticis. l. 1. ff. ad municipal. Nota quòd mensis qui conceditur Papæ ad conferendum beneficia vacantia in curia Romana, non currit sede Apostolica vacante.

¶ *Prima glossa arguit à contrario.*

e ¶ *Parochiales.*] speciale fit in eis propter curam: in aliis ergo ius antiquum remanet. Ad idem s. eod. lib. de elect. nemo. Et per hoc satis patet, quòd in alijs non currit mensis sede vacante; currit tamen ignoranti: vt s. eod. tit. & lib. statutum. dixi [in glos. est ergo.]

Additio. Quòd speciale sit in parochialibus ecclesijs quod hic dicitur, tenet Archid. vnde licet posset vrgere eadẽ ratio in alijs ecclesijs curatis non parochialibus: detractio iuris veteris non habet locum in illis: super qua vide infra de verbor. signif. cõstitutionem. & quod ibi not. in quarta glossa. Ioan. And.

† Vide Decium in cap. bonæ. in principio, extra de appellat.

f ¶ *Ne ipsarum.*] rationem hic ponit. & est simi. s. eod. lib. de offic. deleg. si is cui. & j. ne sede vacan. cap. vnico. in fine.

g ¶ *Afferre.*] supra eo. tit. c. 1.

h ¶ *Alia.*] vt s. eod. tit. statutũ. & s. cap. proxi.

i ¶ *Obitum.*] scilicet cum decessit intra mensem: aliàs nõ esset quæstio. s. eod. statutum.

Additio. Quia scilicet etiam Papa viuente posset ordinarius illa conferre. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis: secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.*

CAP. XXXVI.

SI cui k (nulla personarũ facta expressione l) sit gratio-

SI *cui.*] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Secus.* Prima subdiuiditur: quia primo ponit dictum: secundo reddit causam sui dicti: ibi, *Quam cum.*

Casus. Papa concessit episcopo Pictauen. facultatem, vt forte in ecclesia sua cum ad ipsum non spectaret collatio præbendæ, sed ad decanum & capitulum: vel etiam in alia ecclesia, posset prouidere personis idoneis: Antequam episcopus Pictauen. prouidisset illis personis, Papa mortuus est: vtrum illo mortuo expirauit gratia data episcopo Pictauen. vel vtrum non obstante morte Papæ possit dictus episcopus prouidere personis idoneis? Respondet quod si antequam episcopus Pictauen. prouideret personis idoneis: & sic re ipsa existente integra Papa mortuus sit, non expirat mandatum: ideo non obstante morte Papæ poterit prouidere personis idoneis: quod verum est quando in gratia nõ fuerunt expressæ certæ personæ. Sed quid si gratia prouidendi in aliqua ecclesia respiciebat fauorem certæ personæ: & antequam episcopus prouideret, mortuus est Papa: vtrum expirauerit gratia? Respondet quod tunc per mortem concedentis expirata est gratia. Nota primo ex principio capitu. quod gratia iam facta, per mortem concedentis non expirat antequam ille cui facta est gratia, illa gratia vteretur: & ista fuit ratio dubitandi ad istud capitu. secus est in gratia alicui concessa: & sic cessat contrarium glossæ. de cap. si super gratia. de offi. deleg. eo. lib. quod videtur contradicere secundo dicto huius cap. Dicitur enim in dicto cap. si super gratia. quod mortuo Papa antequã vacet præbenda, non expirat potestas executoris: quia non expirat gratia: ergo nec potestas executoris, quæ est accessoria ad gratiam. Sed ibi iam iamque erat facta gratia: hæc autem in secundo dicto huius cap. non erat facta, sed mandabatur fieri: sed in primo dicto gratia erat facta: quia respiciebat fauorem illius cui mandabatur, vt faceret gratiam: & ideo quãtum ad ipsum dicitur facta gratia.

Nota argu. quod inferior à Papa, non potest conferre beneficia ad Apostolicam sedem deuoluta: vt in clemen. si de beneficio. eo. tit.

Nota quod gratia facta non expirat per mortem concedentis: etiam si nondum eius effectus sit adimpletus. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

k ¶ *Si cui.*] Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia, personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis: secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.

l ¶ *Expressione.*] multum ergo operatur expressio personæ. & facit j. cap. proxi. & supra de offic. deleg. is cui. eod. lib.

a ¶ *Idoneis.*]

se concessa facultas, vt auctoritate Apostolica possit aliquibus personis idoneis [a] in certa ecclesia prouidere, vel beneficia, (quorum collatio est ad se dem Apostolicam legitime [b] deuoluta) conferre, contradictores † eadem auctoritate, per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi cõcessio (quam cum specialem gratiã contineat, decet [c] esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis: Secus si super prouisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam [d], sed eius, cui prouideri mandatur gratiam, vel fauorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur [e].

¶ Idem.

¶ *Qui ex licentiis circa incertos conces*-*sa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti, vel etiam promouendis: eis promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. hoc dicit. Zen.*

C A P. XXXVII.

SI † episcopus [f], cui nullis personis expressis in genere commisisti [g], vt vice tua ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros [h] ordines promouerit quempiam titulum [i] nõ habentem: ei (cum in culpa [k] fuerit taliter [l] ordinando eundẽ) tenebitur vitæ necessaria ministrare [m], donec sibi per eum vel alium [n] de competenti beneficio sit prouisum. ¶ Si vero certas [o] commisisti † eidem ordinare personas, tu (qui præuidere hoc casu an haberent titulum debuisti) taliter ordinato

a ¶ *Idoneis.*] vt §. eod. tit. super inordinata. & c. is cui. eo. lib.

b ¶ *Legitime.*] scilicet secundum statuta Laterenensis [1] vel generalis concilij. §. de concess. præbend. c. 2. & de elect. ne pro defectu. Et talia beneficia legati de latere, quæ sunt in prouincia, conferre possunt. §. eod. venerabilis.

A D D I T I O. Et not. §. eo. lib. de offic. leg. cap. 2. in vlt. glo. & vide quæ ibi dixi Ioan. And.

c ¶ *Decet.*] j. de reg. iur. decet. cum suis concor.

d ¶ *Suam.*] quando ergo est gratia eius cui scribitur, non expirat, vt §. secus quando alterius, puta pro quo scribitur, vt hic.

¶ *Glo. seq. amplificat tex. obijcit, & soluit: soluit & opponit, & respondet.*

e ¶ *Moriatur.*] vel renuntiet. §. de renun. c. 2. eod. lib. Ad hanc fine [2] expresse contradicit §. eod. lib. de offi. deleg. si super gratia. vbi dicitur, quod executorum potestas datorum super gratia alicuius non expirat re integra: sicut nec gratia, cum sit accessoria ad gratiam: hic contrarium dicitur. Solutio [3]. Facti diuersitas soluit contrarium: ibi loquitur de gratia iam facta: hic de facienda per executores: vnde ibi dixit text. gratia facta, &c. hic dicit prouisione faciẽda. Si ergo Papa concedat canonicatum & præbendam si vacat, vel quæ primo vacauerit, nulli alij de iure debitam, & super hac gratia per se facta dat executores, habet locum decretalis illa: quia cum iam sit canonicus, & iam sit facta gratia: potestas executorum velut accessoria, non expirat [4]. si Papa non facit gratiam, sed mandat fieri: puta prouidere mihi de beneficio: hic potestas executoris principalis est, & expirat re integra. Sed quare non expirat in §. proximo casu, cum etiam adhuc sit prouisio facienda? Solu. ibi etiam iam erat facta gratia, cum respiceret eum qui prouidere debebat, non eum cui debebat prouideri.

S I *episcopus.*] Sunt tres partes quarum prima decidit quid iuris cum per proprium episcopum data est alteri episcopo ordinandi licentia: Secunda & tertia decidunt quando de personis data est prædicta licentia. Secunda: ibi, *Si vero.* Tertia: ibi, *Eis autem.* harum quælibet exprimit suam causam. Prima. ibi, *Cum in culpa.* Secunda: ibi, *Tu qui.* Tertia: ibi, *Cum eum.* Ioan. And.

¶ Si episcopus alteri episcopo dederit potestatem, vt vice sua in sua diœcesi clericos posset ordinare, & fuerunt clerici sine titulo ordinati: ordinans, & non dans potestatem, incurrit pœnam. c. cum secundum Apostolum. eod. tit. in antiq. nisi dans potestatem nominauerit sibi certos clericos ordinandos; nam tunc dãs potestatem, & non ordinans, pœnam incurrit. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est quòd habetur in c. alleg. cum secundum Apostolum. videlicet quod episcopus non debet aliquem clericum ordinare ad sacros ordines, nisi constet sibi quod talis clericus habeat sufficientem titulum vnde viuere possit: & si contrarium fecerit, tenetur episcopus illi dare necessaria vnde possit viuere, donec fuerit assecutus sufficiens beneficium, ne cogatur mendicare.

C A S V S. Episcopus Pictauen. dedit episcopo Angolimen. potestatem, vt posset ordines celebrare in diœcesi Pictauen. episcopus Angolimen. aliquos clericos promouit ad sacros ordines sine titulo ecclesiastico: quæritur, quis episcoporum tenebitur ordinato ministrare necessaria vitæ, donec habeat vnde possit sustentari? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut episcopus Pictauen. dedit potestatem episcopo Angolimen. celebrandi ordines in diœcesi Pictauen. non facta expressione personarum: & tunc episcopus Angolimen. tenebitur præstare necessaria vitæ tali ordinato, donec fuerit beneficium assecutus. Si autem dedit potestatem ordinandi certam personam expressam: tunc per se episcopus Pictauen. illi tenetur ministrare necessaria: quia tunc videtur dedisse potestatem episcopo Angolimen. vt istum ordinet: siue fuerit idoneus, siue non sed in primo casu videtur dedisse potestatem, vt clericos ordinet si fuerint idonei; non autem dicuntur idonei absque titulo ecclesiastico. Sed quid, Sanctissime pater, ponamus quod episcopus Pictauen. dedit mihi licentiam recipiendi ordines à quocunque mallem episcopo (quia de iure communi non possum recipere ordines nisi a proprio episcopo) non habebã aliquem titulum ecclesiasticũ: vnde cum istis litteris accessi ad episcopum proximum, & ab eo recepti ordines: quis istorum tenebitur mihi ministrare necessaria? Respondet quod meus proprius episcopus: quia non debet dare istas litteras, nisi prius sibi constiterit de titulo ecclesiastico. Hodie tamen episcopi dant istas litteras licentiæ nõ facta fide de titulo ecclesiastico, sed ipsi in litteris suis faciunt mentionem: dũ tamen vobis constiterit de titulo ecclesiastico sufficienti conscientiã nostram exonerando.

Nota primo hinc & glos. quod quis non potest ordines celebrare in aliena diœcesi sine licentia proprij episcopi: nec posset in sua diœcesi ordinare clericos alterius diœcesis: tamen teneret ordinatio si fieret de facto: sed ordinans esset suspensus, & ordinatus non haberet executionem ordinum. Not. principalem effectum huius cap. quod ordinans debet diligenter inquirere an promouendi habeant titulum ecclesiasticum: nam si ordinet absque titulo, incurrit pœnam c. cum secundum Apostolum. alleg.

Nota quod cum proprius episcopus cõmittit alteri episcopo ordinationem certorũ clericorum & nominatorum: episcopus cui facta est commissio, non tenetur inquirere an nominati sint idonei vel ne: sed debet præsumere quod committens præsentauit sibi idoneos: & si tales ordinati reperiantur sine titulo, est imputandum committenti, & nõ ordinanti.

Not. vlterius quod episcopus non debet dare licentiam recipiendi ordines ab alio episcopo: nisi constet sibi quod tales habeant titulum.

¶ *Prima glos. dicit quod declarat.*

f ¶ *Si episcopus.*] Emanauit ad declarationem decretalis §. eod. non liceat. & c. episcopus 6. & c. cum secundum Apostolum.

A D D I T I O. Et eorum quæ not. Inno. & Host. de ætat. & qualit. c. antepenult. & penult.

g ¶ *Commisisti.*] quod aliàs sine pœna facere non posset. vt §. eod. lib. de temp. ordi. c. 2.

h ¶ *Ad sacros.*] ideo dicit quia pro ordinatis ad minores non scribit ecclesia, vt ordinatores compellat, vt not. §. eo. tit. c. 2.

¶ *Glos. seq. ponit duas opi. contrarias, & secundam approbat.*

i ¶ *Titulum.*] saltem patrimonij [5]. Vnum scias quod Ioan. Gof. & Inno. tenent §. eod. episcopus quod quantumcunque clericus habeat patrimonium, nisi expresse ordinetur ad titulum patrimonij sui, habet actionem contra ordinantem ad ea quæ dicuntur j. Tan. & Host. contra: dicentes cum si patrimonium habet tacite ad titulum patrimonij ordinatum, ita quod deficiet actio: quibus ego consentio per prædictam decre. episcopus si. aliàs illud, nisi, quod ibi ponitur. nec proprie nec exceptiue veniret: & per decre. tuis. eod. tit. in antiq. Et de hoc habes per Host. §. de rescrip. postulasti.

A D D I T I O. Vide quod dixi in dicto c. tuis. super si. vlt. gloss. per quod videbis quod licet quoad obligationem de qua hic loquimur, sequar Tan. & Hostien. non tamen dico patrimonium esse titulum, nisi expresse fuerit sic actum. Ioan. And.

k ¶ *In culpa fuerit.*] & sic esse debet in pœna, vt 38. dist. qui ea. & 28 dist. quia sunt. Ioan. And.

l ¶ *Taliter.*] scilicet sine certo titulo.

¶ *Glossa sequens obijcit & soluit.*

m ¶ *Ministrare.*] Videbatur quod puniri deberet ille qui mandauit: & imputare sibi debuit quod talẽ elegit, & per aliũ fecit, vnde idẽ ac si per seipsum elegisset. de reg. iur. qui per aliũ. sed hæc vera, vbi mandauit de certo, vt statim sequitur. & facit §. de elec. si cõpromissarius.

A D D I T I O. §. 1. Alleg. Ioan. Mo. ff. de cond. indeb. si procurator. in princip. vbi generali mandato nõ committitur procurator, quod soluat indebitum. Ioan. And.

n ¶ *Alium.*] Not pro ijs quæ dixi §. eod. tit. & lib. si pauper.

o ¶ *Certas*] & expressas intelligo: quia si commisisset ei ordinare clericos talis villæ vel loci: adhuc est hic genus & non species, vnde locum habebunt superiora: aliud est enim certum, aliud certũ & expressum [6] facit j. de conces. præben. ne captandæ.

A D D I T I O. Per quod patet, quod aliter sumitur hic expressio & §. eod. lib. de rescrip. c. 2. quàm §. eo. lib. & tit. c. 2. ad fin. Ioan. And.

[1] Vide præ[illegible] Philip. [illegible]

[2] De hac [illegible] de Zabarellam in clemen. 2. § contradictores. de relig. dom. & Felin. in c. super eo. extra de offi. deleg.

[3] Idem ibi Mona. & Anchar.

[4] Vide tex. not. in cap. [illegible] j. de cõ[illegible] præb. de materia [illegible] glos. vide Phili. [illegible] Fonta.

† Vide cõcilii Trid. sessio. 23. de reformat. cap. 2.

† Aliàs cõmisisses.

[5] Circa hoc vide quid sanciuit cõcilium Trid. sessio. 21. de refor. ca. 2. § patrimonium vero.

[6] Philip. & Dom. not. quod vbi requiritur certa & expressa mentio, debet fieri verba specialia non generalia. Fran.

a Ad prædicta.] scilicet vitæ necessaria.
b Per te.] vel per alium s. proxi. responso. nec poterit sibi indignitatē ad beneficiū obijcere, ex quo illum dignum ad ordines reputauit. s. de æta. & qua. accepimus. quod dic vt ibi.
c A quo voluerint.] dum tamen catholico, & in aperta sedis Apostolicæ rebellione non fuerit. s. de præscrip. veniens.

ad prædicta, donec per te beneficiatus fuerit, obligatus existis. Eis autem quibus à diœcesanis datur licentia vt possint à quo voluerint episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam (cum eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa, si titulum non habeant, obligantur.

Idem.

Si primo loco Papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet: species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XXXVIII.

Qvamuis tibi nuper in genere potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum cedētium vel decedentiū auctoritate nostra personis idoneis conferendi: canonicatum tamen & præbendam, quos in tua ecclesia (in qua post prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebat quidam ex eisdem tuis clericis nunc defunctus, cōferre non potes: cū illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem. Simili ratione si post facultatem tibi cōcessam a nobis conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad sedem Apostolicam deuoluta) nos eorum aliquod antequā tu conferas, conferamus specialiter alicui, vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio canonica est censenda.

Glos. seq. exponit, quærit, arg. negatiue & affirmatiue, & dat opin. ponet.

d Ad præmissa.] scilicet vitæ necessaria, donec eis de competenti beneficio sit prouisum: & trāsit talis obligatio ad successorē, vt s. eod. tit. cum secundum Apostolum. Quid dices si clericus ordinatus sine titulo ad sacros, promisit epō q eum super his non inquietaret: nunquid tali renuntiatione non obstante agere poterit? Vī q non, ex quo renuntiauit. 7. q. 1. quam periculosum. de elect. cū inter R. in ant. Econtra: quia istud vī ius publicum, quod remitti non potest. de fo. compet. si diligenti. de sent. excom. cōigit. [etiam in antiq.] Et beneficio quod nondū habebat, renunciare non potuit: sicut nec hereditati nōdum delatæ. ff. d acqui. hære. l. qui superstitis. & alimenta, pacto alimentarijs non tolluntur. ff. de transact. cū hi. dixit Da. q valet pactum. Bart. Brixien. dixit hoc verum, si post ordinationem interuenerit: sed in ordinatione vterque simoniacus esset & deponendus. supra de simo. cap. penult. in quæstione veneriali, quæ incipit: Esto q episcopus ordinet.

Vide Decre. in c. 1. de rescrip. super 1. gl. & eundem consil. 147.

Verum & secus in præteritis. C. de trāsact. l. de alimē. sec. Ioan. And.

Sine præiura auctoritate: & intelligi & seischa testamento, vel causa mortis, quas secus: vt ibi. §. plane. & de hoc in Speculi qui sit. sint leg. vnde sic. sed quæritur vtrū.

Q Vamuis.] Sunt duo dicta. secundum: ibi, *Simili*. Et in hoc primi reddit rationem vtriusque: ibi, *Nam primæ* Ioan. And.

Casus. Papa dedit epō Pictauen. facultatem conferendi beneficia sex clericorum cedentium vel decedentium: & isti clerici possidebant beneficia spectantia ad collationē alterius episcopi quàm epī Pictauen. data ista facultate vacauit beneficium cōprehensum sub tali facultate: forte per decessum vel renuntiationem illorū clericorum: vnde postea Papa fecit collationem de vno illorum beneficiorum, vel dedit facultatem conferendi speciale beneficium: licet non fieret mentio de generali potestate epī. an valeat ista specialis collatio? Rīdet Romanus Pontifex q cum generi derogetur per speciem, valet illa specialis collatio: licet non fuerit facta mentio de generali facultate. Not. primo q in beneficijs cōferendis Papa habet plenam potestatem: & ideo potest conferre beneficia in quacunque parte orbis sita: nam concurrit cum quibuslibet ordinarijs: immo posset reseruare dispositioni suæ beneficia ad alios spectantia cum decreto irritante. Not. ad quod allegatur præsens capitulum quòd generi per speciem derogatur. concordat cap. 1. de rescrip. in antiq. Not. principalem effectum huius cap. quòd si Papa alicui dederit generalem facultatem conferendi beneficia: postea alteri dederit specialem potestatem conferendi certum beneficium sub generali facultate concessum: valet collatio specialiter facta.

Prima glossa summat, & dat concor.

e Quamuis tibi.] Si primo loco Papa dat licentiam cōferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta: secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. Ad hanc decretal. concordat eod. tit. dudum.

f In genere.] si autem in specie dedisset licentiam, puta Archidiacon. Bonon. cum vacabit, tunc secus: quia vtrumque speciale, & sic valeret primum, nisi de primo fieret mentio in secundo. & idem est si ante secundam specialem gratiam iam erat descensum ad speciem ex vi tunc primæ generalis. Ad hoc s. de fi. presbyt. ex tua. de offic. dele. ex parte.

Idē Ioannes Monachus. Ioā. And.

g Tuorum.] qui dicantur sui clerici hoc casu & similibus, habes j. de verbo. signifi. cap. vlt.

Glossa sequens notat, quærit & soluit: secundo quærit, arg. pro, soluit contrarium: tertio soluit, & solutionem declarat.

h Cedentium vel decedentium.] ista duo sunt diuersa, maxime in impetrationib' vel gratijs: vt probatur s. de rescrip. susceptum. 2. responso. Sed nunquid si clericus suus cedit vel decedit in curia Romana: poterit eius beneficium conferre? Dic q non, nisi haberet ad hoc mandatum expressum: vt s. eo. c. 3. & 2. in fine. Sed quid dices? ille cui facta est talis gratia vult conferre beneficia, quæ vacant per translationem clerici sui: vel per adeptionem episcopatus, vel secundi beneficij curati: nunquid poterit? Et videtur q sic: iam enim tacite ipso facto renuntiasse videtur. ad hoc s. de ijs quæ fiunt à maio. parte cap. ex ore. de offic. deleg gratum. Credo [Idem Archid.] q cum tales Indulgentiæ restringātur. s. eod. tit. & lib. is cui. & c. quāuis. q talia beneficia conferre nō poterit, cum potius priuatione iuris, quàm renunciatione vacent. quod patet ex eo q compelluntur ad illa dimittenda: vt s. de cleric. cōiug. c. 1. s. eod. de multa. & c. licet episcopus. & cap. cum singula. s. eod. tit. & lib. Ad hoc facit prædicta decretalis, susceptum. nam similiter posset dici, q cedens esset mortuus quo ad beneficium cui cessit. 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. §. 1. Sed pone, tam consulit beneficia quinque clericorum, moriuntur duo sui clerici simul, quorum alter habebat pinguius beneficium altero, vult pinguius conferre, nunquid poterit? Videtur distinguendum, aut Papa proprio motu dedit hanc gratiam, aut non: vt primo casu possit pinguius conferre, secundo non: vt s. eod. titul. & lib. si pluribus. Sed dic q illud posset locum habere si posset conferre beneficia sex primorum clericorum suorum decedentium: sed hoc de primis clericis non est dictum: vnde quod beneficium voluerit conferre, poterit, dominus Ioan. And.

Idem Archi. de verb. sign. c. fi. Io. And.

Verum si ordinario præiudicatur. c. sane. s. de priuileg. Si soli concedētur. sec' Inno. c. cum dilecti. supra de duabus. Philip. Fōt.

Immo potest, si conferendo soli Papæ præiudicetur. Philip. post Dom. Fōt.

Immoderate rigore sic intelligendum est. c. potest. §. 1. s. eo. l. nec ciditio. ff. de cond. & demon. aliud de æquitate, vt in de pacto agitur præiudicio. Fonta.

Idem.

Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum, sed quærendum, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæsito. hoc dicit secundum Zenze.

CAP. XXXIX.

S I

i Idoneis.] supra eod. lib. & tit. is cui.
K Post.] aliàs non fuisset tanta quæstio, ex quo primum mandatum speciale genus præcessisset. Ioan. And.
l Derogat.] vt infra de regulis iur. generi. cum suis concordan. Ioan. And.
m Conferamus.] penes Papam enim remansit eadem potestas, & maior etiam in prædictis: vnde ex quo ipse præocupauit, melior est ipsius conditio, vt s. eod. dudum.

S Is cui.] Circa reuocatoriam gratiarū decidit tres casus dubios: Primum, contra expectantem in eo solum quod expectat: secundum & tertium, pro expectante: ibi, *Non sic.* & ibi, *Sed & si,* vtriusque rationem ponit Ioan. And.

Pro intellectu istius cap. est præsupponendum quod habetur in glo. posita super verbo, verba: videlicet quòd Bonifacius viii. conditor huius voluminis statim post suam promotionem, reuocauit gratias factas per duos suos prædecessores, videlicet Nicolaum & Cælestinum: & verba illius constitutionis erant illa: Gratias factas per tales, & per quas ius non est acquisitum in re, cassamus & adnihilamus, decernentes in irritum.

Casus. Nicolaus quartus vel Cælestinus quintus contulerat Titio canonicatū: & mādabat canonicis, vt sibi prouiderent de præbēda, canonicam, dignitate, vel officio: virtute suæ gratiæ Titius assecutus fuit præbendā, & expectat dignitatē vel officium: Pendente illo tēpore Nicolaus quartus mortuus est: & ei successit Bonifacius octauus, qui reuocauit gratias factas per prædecessores suos: postea vacauit dignitas: illā petebat Titius virtute gratiæ sibi factæ per Nicolaum

collatem quamuis: dicebat capitulum q non tenebatur sibi illã dignitatem conferre: quia gratia sua fuerat reuocata per Bonifaciũ octauum. Dicit Titius q constitutio reuocatoria intelligitur dumtaxat si non fuisset sibi acquisitum ius in re: & quia fuerat præbendam assecutus, ideo dicebat suam gratiam non esse reuocatam: Econtra allegabat capitulũ, q cum ista dignitas esset separabilis à canonicatu, & licet Titius consecutus fuisset præbendam, tñ nõ habebat ius in re quantum ad dignitatem: nunquid capitulum bene dicat? Respõdet q sic. & ideo dicit Romanus Pontifex, q sua gratia erat extincta quantum ad dignitatẽ, personatum, vel officium. Sed pone q Papa creauit me canonicum, mandauit mihi conferri præbendam, & etiam vt cõferretur mihi dignitas vel officiũ: vacauit præbenda, quæ consueuit assignari soli canonico: assecutus sui dignitatem, sed adhuc sum sub expectatione præbendæ: pendente tẽpore fuit reuocata mea gratia, postea vacauit præbenda: nunquid illã possum petere? Respondet, q sic: licet gratia mea fuerit effectum sortita quantum ad canonicatum & dignitatem. Sed quid si Papa creauit me canonicum, & mandauit prouideri de præbenda cum vacaret: postea vacauit dignitas, quæ consueuit assignari simplici canonico: & fuerunt reuocatæ gratiæ: vtrum ista videatur reuocata, ex quo nõ sum adhuc adeptus præbendam? Respondet Romanus Pontifex q non. Nota primo q per mortem Papæ concedentis gratiam, non extinguitur gratia etiam re existente integra: ideo est opus reuocatione. Nota q si in ecclesia sit statutum q dignitas non conferatur nisi canonico: sufficit q talis habeat ius canoniæ, licet non habeat præbendam. Et hoc nisi statutũ magis specifice loqueretur: quia diceret, nisi canonico præbendato: nam tunc essent obseruanda verba statuti: vt hic est textus.

Nota q ius reuocatorium superueniens, tollit ea quæ sunt in fieri: non autem illa quæ sunt in perfecto esse. Nota in §. non sic. q consuetudine induci potest in ecclesia, q quis habeat dignitatem & canonicatum in eadem. ad hoc s. eo. cum in ecclesia. & de consuetud. c. 1. eod. lib. Dominicus.

¶ *Prima glossa dicit vnde habuit ortum.*

a ¶ *Is.*] Habuit ortum ex cõstitutionibus reuocatorijs, quas fecit Bonifacius statim post promotionem suam, de gratijs factis à Nicolao iiij. & Cælestino v. per quas ius quæsitum erat ad rem, non in re. Reuocatoria gratiarum Nicolai incipiebat: Pridem ad apicem. illa vero Cælestini incipit: Dudum circa promotionis: & de his etiam constitutionibus tractat j. cap. proxi. & j. de concess. præben. cap. vlt. plenius.

b ¶ *Nicolai.*] quarti.

c ¶ *Cælestini.*] quinti.

d ¶ *Non annexam.*] quasi in annexis secus s. eod. titu. & lib. super eo. & c. quia sæpe. & j. proxi. responsio.

¶ *Glossa sequens ponit verba reuocatoria.*

e ¶ *Verba.*] quorum mentem habes j. de concess. præben. c. vlt. sed ad literã erat hæc: Omnes collationes, prouisiones, reseruationes super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbendis, officijs, portionibus, præstimonijs, ecclesijs parochialibus, ruralibus, vel alijs: nec non super quibuscunque beneficijs ecclesiasticis vacaturis cũ cura vel sine cura, in quibus non fit ius quæsitũ in re, licet ad rem per dictum antecessorem nostrum seu eius auctoritate factas, concessas seu commissas: & ea quæ ab ipso super his, vel circa ea quomodolibet processerunt, Apostolica auctoritate in fratrũ nostrorum præsentia vj. Kalendas Ianuarij cum adhuc (sicut præmittitur) essemus Neapoli, omnino cassauimus, irritauimus, & vacuauimus; cassas, irritas, & vacuas nuntiauimus, nullius etiam decreuimus fore firmitatis: & quod extunc secus à quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari: & cetera. ideo igitur dixit ista verba: quia per verba illa cassatur ius quæsitum ad rem: sed ius in re non sic intelligitur reuocatum.

Is [a], cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, personatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai [b] vel Cælestini [c] prædecessorũ nostrorum litteras, gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostræ reuocatoriæ tempore canonicatũ & præbendam, dignitati, personatui, vel officio alicui non annexam [d] erat adeptus, licet dignitatem, personatum, seu officium inibi expectaret: propter expectationem huiusmodi priuatus nõ intelligitur iure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonice assecutus: ius tamen quod ad dignitatem, personatum, vel officium competebat eidẽ, iuxta verba [e] dictæ reuocationis intelligitur reuocatum. Non sic autem si canonicatum cum dignitate, personatu aut officio conferri tantũ canonico consuetis [f], fuerat assecutus sub expectatione præbendæ: cum ius magis dignũ [g], quod iste in dignitate, personatu, seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione ius eidẽ saluũ remanet ad præbendam nulli alij debitã, Apostolica ante ipsum auctoritate recepto. Sed & si [h] ex episcopi vel alterius cuiuscunque [i] collatione vel prouisione, adeptus fuerat in eadẽ ecclesia dignitatem, personatum, siue officium conferri tantum canonico consueta; præfatus, qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat: idem [k] erit censendum.

e Idem.

¶ *Obest reuocatio gratiæ præbendam expectanti, & decreti interpositio, etiam ignoranti, hoc dicit. Zen.*

CAP. XL.

Quodam [l] per litteras felicis recordationis Nicolai Papæ prædecessoris nostri canonicatum sub expectatione † vacaturæ præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor eius Cælestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiã ante ipsum auctoritate Apostolica, vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri [m], cum interpositione decreti: priusquam tamen ad primum & eius executores secundæ gratiæ notitia peruenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra constitutio [n] reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiusmodi dubitatur: Nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem. Prima enim collatio post & con-

Additio. De reuocatione aliarum priuilegiorum Cælestini vide in cõstitutione Ioannis: sancta Romana. & dicam j. tit. 2. cap. vlt.

f ¶ *Consuetis.*] per hoc non reuocatur gratia: est enim æquius, q propter ius in re seruetur ius ad rem in hoc casu, quàm propter ius ad rẽ extingueretur ius in re contra mentem constitutionis.

Additio. Est ff. ff. de lib. & posthu. si ita. §. regula. cuius casum vide de offi. deleg. præterea. super gloss. vlti. Ioan. And.

g ¶ *Magis dignum.*] s. de consecrat. eccle. vel alta. quod in dubijs. cum suis concor.

Additio. Pro & § de offic. delega. super quæstionum. §. si vero. in antiq. vbi de hoc Ioan. And.

h ¶ *Sed et si.*] tolle, qđ est infra: præfatus qui canonicatum auctoritate Apostolica iam habebat, adeptus fuerat in eadem ecclesia ex episcopi, &c. Ioan. And.

i ¶ *Cuiuscunque.*] ad quem pertinebat collatio: vel forte legati.

k ¶ *Idem.*] scilicet quod canonicatum retineat: & canonicatus ratione præbendam.

Quodam.] Decidit dubium exortum ex duabus gratijs Nicolai & Cælestini: & processu facto per primã secuta post reuocatoria, & decisionis causam exprimit ibi, *Prima enim.* Ioan. And.

Casus. Papa fecit mihi gratiã in ecclesia Pictauensi: quia cõtulit mihi ius canoniæ, & mãdauit canonicis, vt mihi cõferrẽt pbendã si qua vacaret, alioquin proximo vacaturã, cũ decreto irritãte: datis mihi executorib⁹: postea Papa fecit tibi similẽ gratiã cũ clausula, anteferri: quia voluit te præferri quibuscũque prioribus, quibus facta erat similis gratia: vacauit præbẽda: certũ est q tibi debebatur virtute clausulæ, anteferri: tñ meus executor contulit mihi præbendã vacantẽ: quia forte ignorabat mã gratiã: postea fuerunt reuocatæ gratiæ, & tuus executor tibi contulit istã præbendã: quæritur cui debeatur præbenda? Rñdet q nulli nostrũ debetur: primũ nõ mihi debetur, pp clausulã de anteferri. Itẽ nec tibi: quia tẽpore quo fuit tibi collata pbenda, iã que tua gratia fuerat reuocata: ideo nullus nostrũ habet ius in illa præbenda. Not. primo limitationẽ ad regulã illã, q in gratijs expectatiuis habet locũ illa regula. Qui prior est tẽpore, potior est iure: fallit illud quando apparet de cõtraria volũtate ipsius mandatis: quia voluit q secũdo receptus omnibus prioribus præferretur: sed quando aliter non apparet de voluntate Papæ, habet locũ illa regula: Qui prior est tẽpore, potior est iure.

l ¶ *Quodam.*] aliàs hoc erat de iure cõmuni. s. eo. ti. & lib. hi qui.

m ¶ *Anteferri.*] ad idem j. de conces. præben. auctoritate.

n ¶ *Constitutio reuocatoria.*] de qua vidisti s. proxi. cap.

Dicunt Petr. de Ancha. & Archid. quod per impetratam a Papa dignitatem, non facta mentione consuetudinis de qua non obtinetur per l. honores. §. 1. ff. de decur. est subreptitium. Pont.

† Expectatiuas ad vacatura, omnino sustulit concilium Triden. sess. 24. de reformat. cap. 19.

† De clausula, anteferri, vide late per Felinũ in ca. capitulũ. extra de rescriptis.

a ¶ Ignoranti.] j. eo. tit. & lib. si postquam. & c. dudum. & c. si beneficia. &c.

ADDITIO. Hæc iura aperte probant decretum Papæ ligare ignorantes. ad idem j. de concess. præbend. quia cunctis, & vide quod dixi ȝ. eod. tit. & lib. si Apostolicæ. Ioan. And.

b ¶ Collatio.] quia si præcessisset collatio, ius habuisset non ad rem, sed in re: & sic non fuisset reuocatum per constitutionem reuocatoriam. c. proxi. de côcess. præb. c. vlt. Et sic nota ꝙ quis impeditur in eo quod per se non consequitur. ad idem j. de conces. præben. auctoritate. sed ibi aliquid consequitur, quia habet secundam præbendam: alias solum habiturus esset tertiam. Ioã. And.

M Andatum.] Tres casus dubios cum scribitur ad collationẽ capituli, hic decidit, & in vltimo excipit. Secũdus: ibi, *Ad beneficia.* Tertius: ibi, *Idem.* exceptio, ibi, *Nisi.*

CASVS. Papa mandauit episcopo. Pictauẽ. vt mihi prouideret de beneficio proxime vacaturo in ecclesia Pictauẽ. cuius collatio spectat ad ecclesiam Pictauẽ. vacauit nunc beneficium, cuius collationem habet canonicus solus, & nõ omnes canonici simul: vtrum illud beneficium comprehendatur sub gratia mihi facta? Rñdet Romanus Pontifex cum distinctione: aut iste canonicus fecit collationem illius beneficij vice & nomine totius capituli: quia forte propter discordias euitandas fuit factum statutũ, vt vnus solus canonic*,

tra decretum à dicto Cælestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti[a]) non obtinet firmitatem. Ius vero quod secundo ad præbendam, non in præbenda huiusmodi competebat (cum nostram reuocationem eius collatio [b] non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

¶ Idem.

¶ *Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius singularis canonici. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. XLI.

MAndatum [c] Apostolicũ tibi directum, vt T. clerico de beneficio [d] spectante ad collationem [e] Narboñ. capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli [f], siue dentur in communi per ipsum, siue per canonicos eiusdẽ ecclesiæ singulares vice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipsius de cõsuetudine vel statuto [g] merito comprehendit †. Ad beneficia tamẽ ratione dignitatum, personatuũ, vel officiorum, quæ nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia, ad eorundem collationem spectantia, mandatum huiusmodi minime se extendit [h]. ¶ Idem esse censemus, si ratione præbẽdarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter [i] pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quòd eidem clerico prouideas de beneficio ad collationẽ Narboñ. capituli pertinente communiter vel diuisim: tunc enim de beneficijs, quæ ad ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi præbendarum [k] poteris prouidere.

puta antiquior conferret beneficia vacantia in prima hebdomada: & alius in alia hebdomada: & sic de alijs: & tunc comprehenditur sub gratia mea: quia tunc idẽ est ac si totum capitulũ conferret. Si autẽ iste solus canonicus non habet facere collationẽ vice & nomine capituli, sed ratione suæ præbendæ: tunc non cõprehenditur sub gratia mea, nisi diceretur in litteris meis aliud: puta quia apponeretur clausula ista: de bñficijs spectantibus ad ecclesiam Pictauẽ. cõiter vel diuisim. Et sic est intelligendũ capitulũ, cũ in illis. alleg. videlicet, ꝙ cũ mandatur alicui prouideri de bñficio spectãte ad capitulũ alicuius ecclesiæ, nõ potest prouideri de bñficio spectãte ad collationẽ singularis canonici: Nã hoc intelligit verũ, nisi singularis conferret vice & nomine capituli. Nota primo ꝙ quãq; collatio bñficiorũ põt spectare ad solũ capitulũ. Not. secũdo ꝙ mandatũ factũ vniuersitati cõiter vel diuisim, cõprehẽdit materiã spectantem ad eos vt collegium: vel ad eos vt singulares. Domi.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

c ¶ Mandatum.] Decretalis ista venit declaratiue ad decretalem ȝ. eod. tit. & lib. cum in illis. in fi.

ADDITIO. Tolle litterã infra. merito cõprehendit bñficia. Io. And.

d ¶ Beneficio.] de curato non prouidebitur. ȝ. eod. tit. cum in illis. in fine. nec de dignitate ȝ. eod. tit. cap. vlt.

e ¶ Collationem.] de spectante ad præsentationem, institutionẽ, vel electionem, non poterit prouideri. ȝ. eod. cum in illis §. cum autẽ.

f ¶ Capitulo.] idem enim est facere per aliud quod per se. j. de reg. iur. qui per alium. cum suis concord. ff. quod cuiusque vniuer. nõ eorum. §. si decuriones. [Vbi dicitur quòd non refert an ordo elegerit, an deputatus ab ordine. Ioan. And.]

g ¶ Statuto.] est forte consuetudo vel statutum, ꝙ beneficia vacantia primo mense pertinentia ad collationem capituli conferat primus canonicus: vacantia secundo, secundus: tertio tertius: & sic de singulis. Vel ꝙ beneficia familiarium suorum spectantia ad collationem capituli vacantia canonici conferant. tales consuetudines & statuta sunt in multis ecclesijs Gallicanis.

ADDITIO. Idem secundum Archid. sic capitulum communiter ordinat: ꝙ quisque canonicus dum viuit, conferat certa beneficia: sicut suo tempore dicit factum in ecclesia Bononieñ. Ioan. And.

h ¶ Extendit.] quia Papa non intendebat grauare alteram dignitatẽ capituli, sed totum capitulum. ȝ. eod. cum in illis ad fin.

i ¶ Singulariter.] quasi non vice capituli, vt in primo respõso. Io. And.

k ¶ Prebendarum.] vel dignitatũ, vel officiorum ipsius ecclesiæ, vt in secundo responso. Et nota ꝙ dicit, ratiõe huiusmodi præbendarum: quasi dicat, si pertineret ob aliam causam, puta propter alia beneficia, quæ habent in alia ecclesia: mandatum, tunc non comprehendit illa.

TITVLVS V.

De clerico ægrotante, [vel † debilitato.]

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Datio coadiutorum episcoporum, & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam: potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus, de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit: tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & Ecclesiæ conditionem quã cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

P ASTORA-

DE CLERICO ægrotante, &c.

¶ *Visum est de clericis nõ residentibus, & de præbendis non conferendis eisdẽ. Sed quia dubitari poterat, nunquid eis ægrotantibus vel debilitatis sint prouentus ecclesiæ subtrahendi: ideo post præcedentia subiecit istam rubricam.*

PAstoralis.] Primo declarat cuius sit dare coadiutores epõrum & superiorum. Secundo prouidet, cum episcopus coadiutorem vult: ibi, *Verum.* Tertio: ibi, *Si vero.* cum est demẽs. Quarto: ibi, *Si autem,* cum eps coadiutorem non vult. Quinto: ibi, *Prosentes.* de coadiutorum expensis & potestate. Sexto: ibi, *Ceterum.* ad superiores prorogatur, quod de episcopis dixerat. Ioan. And.

CASVS. Iure cautum reperitur, ꝙ si eps sit taliter impeditus, vt non possit exequi officium pastorale: est sibi de coadiutore prouidendum: Sed quæritur ad quẽ spectat prouidere de isto coadiutore: vtrũ ad metropolitanũ, vel legatum, vel solũ Papam? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ datio coadiutoria epõrum, archiepõrum, & aliorũ superiorum, est de maioribus causis reseruatis Papæ: ideo solus Papa poterit eis dare coadiutores. Et dicit Romanus Põtifex, ꝙ ipsis prælatis inuitis poterit ꝓuidere de coadiutore. Sed quæritur, nũquid eps vel superior alius senio confectus, vel alio morbo impeditus, possit sibi assumere coadiutores? Rñdetur ꝙ sic: de consensu tñ sui capituli, vel maioris partis capituli: sed non posset accipere coadiutores dissentiẽte capitulo vel maiore parte. Sed ponamus, ꝙ eps est demens vel furiosus, certum est ꝙ non potest sibi eligere coadiutores. Sed nunquid suum capitulum poterit coadiutorem aut coadiutores eligere? Respondetur ꝙ sic: dummõ totum capitulũ consentiat: vel saltem duæ partes capituli. Sed ponamus ꝙ eps dicit ꝙ nõ indiget coadiutore: nũquid capitulũ suũ eo inuito poterit dare coadiutorẽ? Rñdet ꝙ nõ: sed Papæ debebit capitulũ notificare statũ epi & ecclesię: qui Papa ꝓuidebit ecclesię, & dabit coadiutorẽ, si videat id fieri debere. Sed vtrũ coadiutor tenebit ꝓstare officiũ coadiutoris expẽsis suis, vel plati cui est dat* coadiutor? Rñdet Romanus Põtifex, ꝙ coadiutor accipiet sumptus moderatos de ꝓuẽtibus ipsius plati, cui est dat* coadiutor: nec poterit alienare bona ecclesiæ, q̃ seruãdo seruari possũt; licet possit alienare bona mobilia, q̃ seruando seruari nõ possunt: ad similitudinẽ tutoris dati pupillo, vel

† Petrus de Anchara. notat mandatũ etiã oẽm ingerere gerentẽ vices eius cui mandatur similiter mandatum factũ vicẽ gerenti: quia de facili pũci palis, debet postea per principalem cõmoda recipientẽ impleri. l. secundũ naturã. ff. de reg. iur. neque patere[nt] per vicẽ gerentem impleri. in his enim mãdatis intelligit restare in eodem statu. l. 1. ff. si cer. nota. cau. ega. Fota.

† Et mandatum generale extendit ad singulos vt de Abbatẽ & alios in c. eam te. extra de re scripta.

† Hæc duo verba: vel debilitato desunt in vetustioribus exemplaribus etiam impressis.

† Ista rubrica est nũ pro generalior: tamẽ huiusmodi rubrica nõ rest[r]ingenda speciali nũ pro. In fon in l. 1. ff. si cert. pet. Docto. supra eod. de sum. trini. Fonta.

vel curatoris adulto. Sed nunquid coadiutor qui legauit fructus ecclesiæ, tenebitur reddere rationem siue computum bonorum per eum administratorum? Respondet q̃ sic: non solum in foro pœnitentiali, sed etiam in foro contentioso: & poterit compelli ad reddendum rationem siue computũ ipsi prælato, cui est datus coadiutor, vel successoribus suis.

vel maiori parti, seu soli capitulo, metropolitano non competeret episcopo viuente: licet datio visitatoris quandoque competat eo mortuo. ĩ. eod. lib. de supplen. negligen. præla. ecclesiæ. Ioan. And.

e ¶ *In remotis.*] his enim præcipue prouidendum fuit. Ad hoc ĩ. de elect. nihil est. ad finem.

...lis [a] officij debitum exequentes: Declaramus, atque statuimus, coadiutorum [†] episcoporum & superiorum prælatorũ dationem intelligendam esse de causis maioribus [b], & referendam ad sedem Apostolicã, ac ab ea (consuetudine non obstante [c] contraria) tantummodo [d] postulandam. ¶ Verũ ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipue in remotis [e]) dispendia patiãtur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes, hac generali constitutione sancimus, vt episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam aliàs adeo impeditus perpetuo [f], vt officium suũ nequeat exercere: possit de sui consilio & assensu capituli, vel maioris [g] partis ipsius, vnum, vel duos auctoritate [h] Apostolica coadiutores assumere, ad dictum officium exequendum. ¶ Si vero episcopus demens [i] fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, vel non possit: tũc eius capitulum, vel duæ ipsius partes [k] eadem auctoritate, vnum aut duos [l] coadiutores assumãt idoneos, qui eius officium [m] [†] exequantur. ¶ Si autem episcopus senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimẽto detentus, ad sui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem assumere vel habere noluerit [n], licet à capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per capitulum innouetur, sed hoc casu, & etiam proximo [o] idem capitulum episcopi & ecclesiæ suæ conditionem, & statum, ac facti circunstantias [p] vniuersas, quam cito poterit fideliter & explicite referat ad notitiam dictæ sedis, recepturi humiliter & efficaciter im-

Nota primo q̃ datio coadiutoris episcoporum vel aliorum prælatorum superiorũ est de maioribus causis, quæ spectant solum ad Papam. Ex quo sequitur, q̃ legatus Cardinalis non potest dare coadiutores, nisi haberet ad hoc specialem potestatem à Papa. c. quod translationem. ĩ. de offic. leg. in antiq. Nota vlterius, q̃ cõtra Romanam Ecclesiã nõ currit præscriptio in his quæ sibi reseruauit in signum generalis dominij. Nota insuper q̃d epũs senio cõfectus, vel alio impedimento perpetuo detentus, potest sibi assumere vnũ coadiutorem, vel plures: dummodo consenserit suũ capitulum, vel maior pars. Nota quòd si episcopus non possit eligere coadiutorẽ: tũc capitulum suum poterit pro ipso eligere: & hoc auctoritate Apostolica sibi data per istud cap. sed tunc requiritur quòd omnes de capitulo consentiant, vel duæ partes capituli.

[*] Qui necessitatem habeãt coadiutorem dari episcopus senibus, vel infirmis, latè do. Oldradus consilio 44.

Nota quòd alius à Papa non potest episcopo inuito dare coadiutorem. Not. ad quod allegatur præsens c. quod quis non tenetur militare suis proprijs expensis: Nam hic dr̃ quòd coadiutor debet habere expẽsas moderatas de prouentibus epi cui est datus coadiutor. Nota quòd coadiutor non potest alienare bona ecclesiæ. & hoc verum de immobilibus vel mobilibus pretiosis: Nam bona mobilia, quæ seruando seruari non possunt, posset ipse coadiutor alienare ad similitudinem tutoris vel curatoris.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & summat.*

a ¶ *Pastoralis.*] Emanauit ad declarationem decretalis ĩ. eod. ex parte. in fine. & eorum quæ ibi not. Hostien. & eod. tit. de rectoribus. in fine. & hoc dicit: Datio coadiutorum episcoporum, & aliorum superiorum est de maioribus causis. & spectat ad solum Papã: potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus, de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate Apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit, tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & Ecclesiæ conditionem quam cito poterit, intimabit Papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.

b ¶ *Maioribus.*] Connumeretur ergo inter alias, quas habes notatas ĩ. de translat. c. 1. de offic. lega. quod translationem. de excess. prælat. sicut vnire.

c ¶ *Non obstante.*] Nota per hanc litteram, q̃ contra Romanam Ecclesiam nõ currit præscriptio [1] in his, quæ sibi in signum specialis priuilegij reseruauit [2] sicut nec contra priuilegiũ prælationis. de hoc supra de præscript. cum nobis.

[1] Vide Felinũ in c. cum dilectus. de fide instru. & Abbatẽ in c. cum contingat. de fo. cõp.

¶ *Glossa sequens dat simile, exponit, & contrarium soluit.*

d ¶ *Tantummodo.*] hic ĩ. eod. lib. de supplen. neglig. præla. ecclesiæ. ergo non ab archiepiscopo, vel patriarcha, vel legato: quia in generali legatione talia non transeunt. in prædicta decretali, q̃d translationem. Ad decretalem ĩ. eod. ex parte. in fine respondetur, q̃ illud fuit de speciali auctoritate vel mandato domini Papæ. & q̃ ita esse per antiqua iura, probatur per cano. 7. q. 1. c. 1. & c. quamuis sit triste. cum multis capitulis eiusdem quæstionis. ad idem decret. superius allegatæ. & in antiq. de regul. licet. versicu. illa semper. de renunciatio. nisi ad finem.

[2] Quæ sint Romanæ sedi specialiter reseruata, tradit Hostiensis in summa. tit. de offi. legat. §. q̃d pertineat. & Turrecremata in c. hunc solum. 17. dist.

ADDITIO. Archiepiscopus, vt tetigit hic glos. in princ. talem coadiutorem dare nequit, qui id solum potest in prouincia sibi decreta, quod à iure reperitur concessum, vel ex prisca consuetudine introductum. 9. q. 3. conquestus. ĩ. eod. lib. de supplen. negligen. præla. cap. Romana. ista ergo potestas concessa epõ & capitulo

f ¶ *Perpetuo.*] & sic nota q̃ licet ægrotans laboret infirmitate incurabili, non remouetur, sed datur coadiutor. ad idem ĩ. eod. tit. ex parte. & sic reprobat opin. Bernard. de qua not. ĩ. eod. tit.

ADDITIO. Dicit Archid. responderi, posse q̃ hic in epõ loquitur. Ioan. And.

[†] Generaliter in omnibus quæ sunt iurisdictionis diœcesanæ & dignitatis episcopalis: item beneficia confert, & cognoscit de causis delegatis sub nomine dignitatis. Dom. not. in c. fi. ĩ. eod. Pet. de Ancha. Font.

g ¶ *Maioris.*] regulariter enim tenet quod facit maior pars. de iis q̃ fi. à maio. par. cap. c. 1. & dr̃ totum capitulum fecisse. 56. dist. Apostolica. cũ simili. sed hoc fallit ĩ. proxi. casu.

h ¶ *Auctoritate Apostolica.*] sunt igitur isti delegati Papæ in hac parte. & concor. ĩ. de offi. ordi. irrefragabilis. ĩ. d. hære. ad abolendã. in fine. & ĩ. de statu reg. c. vnico. & in cle. de sup. neglig. prælat. quia regulares. cum concord.

i ¶ *Dement.*] de sue. ab intest. cum dilectus. 3. q. 9. indicas. & est simi. q̃d dicit lex, q̃ quando pater est furiosus, filius datur curator patri. C. de curat. furio. l. si pater. ff. eod. tit. l. 2. aliàs autem erubescit lex filios esse castigatores [3] parentum. in Authen. de nup. §. si q̃d sanctũ. colla. 3. de maior. & obed. cũ inferior. hinc est q̃ ipsi inuito coadiutorem nõ dabunt, vt in seq. responso.

[3] Vide S. Thomam 2. 2. q. 11. art. 1.

¶ *Glossa sequens dat quatuor similia, & ponit regulam.*

k ¶ *Duæ ipsius partes.*] sic non sufficit maior pars. & est speciale. ad idem in antiq. de elect. licet. vbi in electione Romani Pontificis requiruntur ad minus duæ partes. ad idem ĩ. eod. tit. alleg. cap. scriptum. vbi in postulatione quæ concurrit cũ electione, duæ partes etiã requiruntur. ad idẽ ĩ. eo. lib. de elect. si qñ. & cap. indẽnitatibus. §. 1. licet autem hoc sit speciale, q̃ duæ partes debent consentire: regulare est q̃ duæ partes collegij vel vniuersitatis debẽt esse pñtes. ff. q̃d cuiusque vniuer. l. plane. ff. de decret. ab ord. fac. l. 3.

ADDITIO. Vide q̃d not. de maior. & obe. c. fi. in 3. glo. & de iis quæ fi. à maio. par. cap. in glos. penul. & q̃d sup ea dixi. Ioan. And.

l ¶ *Aut duos.*] hanc litteram, quam ĩ. habueras, hic videas repetitam: per quam litterã credo q̃ si plures dare vellent, nõ possent. [4] & potuit Papa ad hoc motus esse ex eo q̃ coadiutores debẽt sumptus habere ab ecclesia, vt ĩ. eod. §. præsenti. stemus ergo scripturæ [5] quia Papa si de pluribus voluisset. hoc expressisset. de deci. ad audientiam. in antiq. & sufficit ita scriptum esse. 6. q. 3. scriptũ. ff. qui & à quibus. l. prospexit. cum etiam isti nõ ordinaria, sed delegata potestate fungantur: vnde habent seruare metas mandati. ĩ. titulo prox. cui de non. ĩ. de rescript. cum dilecta.

[4] Idẽ Philip. & Domi. Font.

[5] Nota formam datã ab homine seruãdam, sicut formã datã a iure. Domi. Font.

m ¶ *Officium.*] est ergo coadiutoris [6] officium ea facere, quæ pertinent ad officium eius cui deputatus est.

[6] De potestate coadiutoris vide Oldradum consilio 44.

¶ *Glossa sequens not. differentiam, arguit, argumentum reprobat, & ad iura contraria respondet.*

n ¶ *Noluerit.*] non est ergo idem tacere quod contradicere, quia si cõdicit, capitulum coadiutorem non dat: si tacet secus, vt in proxi. casu. ad hoc facit ĩ. de reg. iur. is qui tacet. vbi dicã de hoc. Et not. arg. ex hoc textu, q̃ coadiutor non datur inuito. ad hoc 7. q. 1. scripsit. & c. qualiter. & c. quamuis. §. ecce. sed hoc est falsum: quia inuito datur. ad hoc de eccle. ædifi. ad audientiam 1. in fi. & not. ĩ. eo. ex parte. in vlt. glos. Et iura illa nõ in coadiutore, sed in substituto loquuntur, qui non datur inuito. coadiutor autẽ in casu isto p̃ capitulũ inuito epõ nõ datur: aliàs autem per eum ad quem pertinet, bene datur inuito, vt ibi dixi. sed hic Apostolica auctoritate datur: sed hoc casu non dabitur: quia capitulum in hoc casu mandatũ non habet à Papa, ad quẽ datio eius pertinet, vt in principio.

o ¶ *Proximo.*] scilicet quando demens est episcopus, & nescit vel non potest exprimere quid velit.

p ¶ *Circunstantias.*] aliter enim ad veritatem peruenire non posset. 23. q. 8. occidit. ĩ. de testi. cum causam.

pleturi, quod super hoc per sedem ipsam contigerit ordinari. ¶ Præsenti quoque adijcimus sanctioni, vt coadiutores huiusmodi de prouētibus prælatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiāt moderatos [a], ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prælatorum ipsorum, vel ecclesiarum suarum quomodolibet facienda penitus abstinētes [b]; rationem non solum in districto examine, sed & prælatis eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac capitulis eorundem, seu etiam ipsorum prælatorū successoribus (si hoc antea nō fecerint) plenariam reddituri. Cæterum quod de episcopis præmittitur, ad superiores etiā prælatos esse volumus & intelligimus referendum.

TITVLVS VI. De institutionibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum sede vacante, licet beneficia ad episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest. hoc dicit. Zen.*

CAP. I.

ET si capitulum [c] † sede vacāte beneficia, quæ ad collationē episcopi [d] pertinēt, conferre non possit [e]: Præsentatos [f] tamen à patronis potest admittere, si sint idonei [g], & eos instituere in beneficijs, ad quæ fuerint præsentati: Licet ad episcopum [h] (si superesset) admissio & institutio huiusmodi pertineret †.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ *Non repellit præsentatum defectus sacrorum ordinum. hoc dicit. Zenze.*

CAP. II.

SI is [i], ad quem rectoris præsētatio in aliqua parochiali ecclesia noscitur pertinere, quempiā non constitutum in sacris præsentet ad eā ipsum † (dummodo aliàs sit idoneus, & infra tempus à iure statutum [k] ad ordines, quos ipsius ecclesiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

a ¶ *Moderatos.*] ad idem ǯ. eod. titu. de rectoribus. & c. seq. non enim coguntur proprijs militare stipendijs. 10. q. 2. precariæ. 12. q. 3. charitatem.

¶ *Glos. seq. tres concor. alleg. & quæstionem soluit.*

b ¶ *Abstinentes.*] ad idem ǯ. de elect. nihil est. & eod. lib. & tit. is cui. & c. indēnatibus. §. si vero. Et intelligē de alienatione immobilium vel mobilium pretiosorum: aliàs mobilia quæ seruando seruari non possunt, alienare poterunt ad instar tutorum. C. de admi. tutor. lex quæ tutores. Ioan. And.

DE INSTITVTIONIBUS.

Coordinatio domini Heliæ.

¶ *Dictum fuit supra de præbendis: verū quia posset dubitari ad quem pertinet collatio & institutio præbendarū, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum: ideo ad nos informandum subnectitur rubr. de institutionibus. Pro quo sciendum, quòd institutio hic accipitur large: & sub se comprehendit collationem: Nā collatio proprie dicitur quando beneficium est liberum, & in mera dispositione episcopi, ita quòd disponit de illo beneficio iure suo ordinario absque aliqua præsentatione: Sed quando beneficium non est liberum, sed est in iure patronatus alicuius, quia patronus præsentat, & ad præsentationem patroni episcopus instituit: illud proprie dicitur institutio. Prouisio vero dicitur quando fit iure deuoluto; scilicet quando superior prouidet in refutationem inferioris.*

ET *si capitulum.*] Sede vacante capitulum succedit episcopo in potestate instituendi, sed non in potestate conferendi beneficia. hoc dicit secundū Ioā. de Fan. Et primo improbat similitudinem: Secundo decidit casum dubium: ibi, *Præsentatos.* quod dubium fortificat: ibi, *Licet.* Ioan. And.

Pro intellectu huius capituli est præsupponendum illud quod habetur in c. cum olim. de maior. & obe. in antiq. videlicet quòd capitulum sede vacante succedit episcopo: ideo potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis per se: & illa quæ sunt ordinis per alium, puta, per aliquem episcopū. Item est præsupponendum, q̀ cōferre beneficia est iurisdictionis voluntariæ: ideo potest exercere extra territorium. in cap. nouit. de offic. lega. in antiq.

CASVS. Vacante ecclesia Pictauen. per mortem prælati, antequam aliquis esset electus in episcopum, vacauerunt aliqua beneficia spectantia ad collationem episcopi: certum est quòd capitulū succedit loco episcopi; sed vtrū ista beneficia vacantia poterit capitulum conferre? Respondet Romanus Pontifex q̀ non: sed collatio istorum beneficiorum reseruabitur futuro episcopo: nec valet contraria consuetudo: vt tenent doctores in dicto cap. cum olim. alleg. Et rationem assignant: quia capitulum non potest incipere præscriptionem: cum præscriptio nō incipiat, nec currat contra ecclesiam vacantem. Sed ponamus quòd vacant beneficia patronata: vtrum capitulum potest instituere præsentatos? Respondet q̀ licet capitulum non possit conferre beneficia vacantia (vt dictum est) tn̄ poterit instituere ad præsentationem patroni. Not. primo vnum casum, in quo capitulum sede vacante non exercet iurisdictionem episcopalem, scilicet in collatione beneficiorum spectante ad solum episcopum, sed poterit instituere ad præsentationem patroni, id est, in confirmandis electionibus: vt in iure alleg. in glos. Nota ibi, *Admittere.* q̀ differunt admittere & instituere. Et per hunc textum deciditur vna quæstio, quæ est in facto: Nam quidam patronus quendam clericum præsentauit vicario episcopi: & rogauit illum, vt illū admitteret; vicarius respondit, placet: vnde notarius instrumento suo inseruit qualiter vicarius illum admisit & instituit: nunc redarguitur instrumentum de falso: quia vicarius epī admittendo personam, non per hoc instituit. Iste tex. facit q̀ instrumentum sit falsum: quia differunt admittere & instituere: & admittendo personam istius præsentati, non vř illum instituere.

Not. casum prohibitum capitulo sede vacante. Alios vide per Ioan. And. in c. 1. ǯ. de mai. & obed. eod. lib.

Not. q̀ potestas instituendi in beneficijs deuoluitur sede vacante ad habentem exercere iurisdictionem prælati defuncti. Domi.

¶ *Prima glos. dicit quod declaret.*

c ¶ *Et si capitulum.*] Emanauit ad declarationem eorū, quæ not. supra de maior. & obedient. his quæ. & cap. cum olim.

d ¶ *Episcopi.*] solius. q̀d dic vt j. ne sede vac. c. vnico.

¶ *Glo. seq. alleg. concord. obijcit & soluit.*

e ¶ *Non possit.*] vt ǯ. ne sede vac. c. illa. Sed obijcies, si potest confirmare quod est plus: quare non conferre? Solu. est falsum, quòd confirmare sit plus: quia q̀ confirmat, non donat. de fide instru. inter. sed qui confert donat. ǯ. eod. libr. de offic. vica. c. vlti.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

f ¶ *Præsentatos.*] quid de electis per clericos ad quos electio spectat? Dic idem. sed de alijs erat expressum in prædicta decret. cum olim. de maio. & obe. ideo de præsentatis solum hic dixit: & poterat de præsentatis dubitari: quasi præsentatio inniteretur gratiæ, & non iuri communi: vt sic potestas huius gratiæ vacante sede in capitulum non transiret.

g ¶ *Idonei.*] intelligitur si non sit appositum. de elect. causam quæ. in 2. resp.

ADDITIO. Arguit hic Archid. per c. 28. dist. priusquam. & per not. 63. dist. c. 1. in fi. quòd si cōfirmator. episcopus, capitulum, vel confirmator ipsorū dicit talem non debuistis eligere: per idipsum reprobasse videtur. Ioan. And.

h ¶ *Episcopum.*] solum ¹. ea enim quæ sunt iurisdictionis, trāseūt in capitulū sede vacante: vt in iuribus superius allegatis. ad idē de hæret. ad abolendam. in antiq. quod verū intelligas, nisi interdictū eis esset à Papa: vt ǯ. eod. lib. de maiorita. & obedien. capi. vnico.

S*Is.*] Non diuiditur. Ioan. And.

CASVS. Vacante aliqua ecclesia parochiali patronus illius ecclesiæ præsentauit Titium clericum constitutum in minoribus ordinibus, diœcesano: qui clericus erat aliàs idoneus: vtrum propter istud defectum, q̀ non est promotus ad sacerdotium, sit repellendus à beneficio? Respondet, q̀ propter defectum sacri ordinis non est à beneficio repellendus: dum modo aliàs fuerit idoneus, & possit promoueri ad sacros ordines intra annum. Nota primo q̀ appellatione rectoris comprehenditur ille, qui præficitur parochiali ecclesiæ. vide in clemen. dudum. de sepul. Not. secundo, q̀ idoneitas in præsentato ad ecclesiam requiritur tempore præsentationis quo ad alias qualitates quàm ordinum sacrorum. Domi.

i ¶ *Si is.*] quod in decret. ǯ. de æta. & qualita. præterea. de dispensatione olim fieri poterat: est hic hodie ius commune. quod verum intelligo in hoc suo casu: scilicet cum præsentatur quis ad rectoriam ecclesiæ parochialis per patronum. Dic autem vt dixi ǯ. eod. lib. de præb. si pro clericis pauperibus.

ADDITIO. Multi contra. & vide quod ibi dixi de elect. dudum. 1. super versic. vel in ordinibus. Ioan. And.

k ¶ *Statutum.*] ǯ. de elect. eod. lib. licet canon. [vide glos. fi. c. 2. ǯ. de rescrip.]

† Varias significationes huius vocis capitulum, pone Ioan. And. in c. capitulū. ǯ. de rescrip.

† alias, pertinerent.

† Hæc duo verba: in eodem. nō sunt in manuscriptis codicibus.

† Not. idoneitatē & tempus hic per copulā ponit: vnde non sat est quod intra tēpus iuris possit promoueri: sed debent etiam aliæ idoneitates concurrere. Dom. & Petr. de Ancha. Fō.

† Opinio Guil. Spec. de præsentatione nō facienda q̀ capitulum vacante sede, & quomodo commendā facere potest secundum Vinc. quam ibi scripsit, hic ponit Archidiaconus. Io. And.

† De articulo huius glo. vide late Hostien. in c. ad abolendā. vers. sede vacante. extra de hæret.

DE CONCESSIONE PRAEBENDAE ET Ecclesiæ non vacantis.

¶ *Visum fuit supra de præbendis & alijs beneficijs ecclesiasticis: etiam visum est de institutionibus ad illa beneficia ecclesiastica: verum quia posset aliquis dubitare quid iuris sit de beneficijs non vacantibus, vtrum possint aliquis conferri: ideo ponitur rubrica, de concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.*

Quia cunctis.] Hæc est famosa decretalis, & copiosa, & subtiliter glossata per Innocētiū. Abbas sic summat: quod executor datus sub forma, quod conferat tali quod duxerit acceptandum: ante acceptationem nihil facere potest. Sed dicit Ioan. And. quod illud non est bene dictum. Sed dic quod intellexit illud nihil, quod afficiat: & sic debet intelligi glos. in §. *Subiunctum* infra, quæ incipit, *Nota quod quãdo.* Dom. Istud cap. diuiditur in sex partes: vt in gl. Nam in prima ponitur actoris petitio. In secunda, exceptio rei: In tertia ponitur agentis replicatio: In quarta parte ponūtur duplicationes: In quinta, triplicationes: In sexta & finali parte ponitur sententia. Prima est in prin. Secūda: ibi, *Dicebat autem.* Tertia: ibi, *Ex parte.* Quarta: ibi, *Sed existit:* Quinta: ibi, *E conuerso:* Sexta: ibi, *Nos itaque.*

CASVS. Innocentius quartus fecit gratiam cuidam Draconi in ecclesia Carnoteñ. sub hac forma: quia mandauit canonicis illius ecclesiæ, vt Draconem reciperent in canonicum & in fratrem, & præbendam vel dignitatem si qua vacaret eidem conferrent, quam duceret acceptandam; alioquin proximo vacaturam, cum decreto irritante, & datis sibi executoribus ad compellendum: Draco iste præsentauit gratiam suam executori: qui executor accessit ad illā ecclesiam in qua erat subdecanus illius ecclesiæ: & ipsi Draconi contulit præbendam proximo vacaturam: & sic contulit antequā Draco illam acceptaret: Deinde in ipsa ecclesia vacauit præpositura Normaniæ, quæ erat dignitas sine cura: qua vacante quidam legatus Cardinalis in illis partibus existēs, rogauit episcopum, vt de dicta præpositura prouideret cuidam Andreæ nepoti dñi Papæ: Episcopus respondit quòd quãtum ad hoc committebat vices suas illi legato Cardinali: qui legatus præposituram contulit Andreæ nepoti domini Papæ: postea Draco acceptauit illam dignitatem: Modo fuit orta controuersia super illa dignitate inter Andream nepotem Papæ, qui habuerat collationem à legato nomine ordinarij: & dictum Draconem qui habuerat collationem à suo executore: fuit dubitatum quis haberet potius ius in ipsa dignitate: vnde fuerunt allegatæ plures rationes hincinde: tandem auditis allegationibus hincinde per partes propositis, Papa tulit sententiam definitiuam pro suo nepote contra Draconem, & ipsi Draconi imposuit perpetuum silentium: Ratio motiua Papæ fuit: quia Draco acceptauerat dignitatem istam post collationem ordinarij.

Not. primo ex principio textus practicam concipiendi libellū, cum agit quis pro beneficio, quod dicit ad se pertinere: nam non sufficit dicere quòd habuit collationem a tali: sed vlterius addat in libello, & qui habebat potestatem conferendi. Not. principalem effectum huius cap. quod si mandetur alicui prouideri de dignitate proximo vacatura, quam ipse pro quo scribitur, duxerit acceptandam: potestas ordinarij non est ligata, nisi is pro quo scribitur acceptauerit: nam executor non potest facere collationem nisi facta acceptatione: sed facta acceptatione potest executor suam potestatē exercere, etiā priusquam vacet dignitas. Nota quòd in iudicijs non est facienda acceptatio personarum: quod est contra aliquos iudices, qui grauant suos consanguineos, vt videantur iustiores: tñ prudentes iudices se exonerant à talibus causis, ne videantur hominibus iudicasse affectione carnali. Nota quod decretum irritans in gratia expectatiua ligat ignorantes, dum tamen fuerit purificatum: quod purificatur dum gratia est purificata. Et non dicitur purificata gratia, nisi ipsa fuerit acceptata. Nota quæ dicatur canonica collatio: quia illa quæ est facta de beneficio vacante: & per illum qui potestatem habet conferendi. Nota finaliter, quòd licet non sit necesse in libello tollere defensionem partis aduersæ, vt not. Inno. de re iudic. cum Bartholdus. tñ ex illa nō vitiatur libellus: vt patet hic dñ dicebat quod nō erat facta inhibitio. Domi.

TITVLVS VII.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶ Innocentius quartus dilecto filio Andreæ capellano nostro.

¶ *Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipsius collatio: etiamsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Ioan. And.*

CAP. I.

Quia cunctis [a]: & infra [b]. ¶ Proponebatur itaq; pro parte tua, quòd cum prædicta [c] præpositura dum vacabat [d] tibi per eum [e], qui cōferre potuit ipsam, collata fuisset: collatio huiusmodi canonica existebat, maxime cum nulla per Priorem [f] ipsum, quæ illam impedire posset [g] inhibitio præcessisset. Dicebat autem pars altera, quòd cum præmissæ [h] litteræ sede Carnoteñ. vacante fuissent in capitulo publicatæ [i], ac præfatus episcopus tūc de capitulo ipso esset [k], ibique præsens existeret, ignorare non potuit mandatū Apostolicū super conferenda memorato D. præbēda vel dignitate sine cura [l], quā ipse duceret

¶ *Prima glos. summat, & ponit prouisionem inuentam contra casum.*

a ¶ *Quia cunctis.*] Si mandatur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipsius collatio: etiamsi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Cōtra hunc casum stylus curiæ clausulam adinuenit, qua statuit terminum acceptandi, inhibens infra illū collationē fieri cū decreto. quod dic vt in clemen. eo. tit. cū ei quē. 1. resp. ADDITIO. Formā illius clemen. ibi vide notatam in glos. ista etiam minus. Ioan. And.

¶ *Secunda glos. supplet decisam, & diuidit decretalem.*

b ¶ *Et infra.*] sub hoc infra intelligas factū: scilicet quod Inno. [a] cēdit gratiam Draconi super prima præbēda vel dignitate sine cura, quę vacaret in ecclesia Carnotēsi, quam duceret acceptandam dans sibi Priore quodā in executorē: vt in litteris suis erat decretū: Prior ille accessit ad ecclesiā Carnoteñ. quæ tunc vacabat: & ibi in capitulo, in quo erat subdecanus, gratiam publicauit: & contulit ibidem illi D. dignitatem sine cura, vel præbēdam, quæ ibi primo vacaret, quam duceret acceptandam: inhibens ne quis veniret contra suam collationem, & pronuntians irritum secus factum: Post hoc præpositus Normaniæ in vltramarinis partibus decessit, prius electo & confirmato subdecano ipsius ecclesiæ Carnoteñ. in episcopū Carnotensem: præpositura autem illa erat dignitas [b] sine cura in ecclesia Carnoteñ. G. sancti Eustachij, Cardinalis in partibus illis legatus supplicauit epo, vt dignitatem illam conferret Andreæ nepoti domini Papæ: eps ille commisit illi Cardinali, vt cōferret: quod factum est. Prior autem ille executor Draconis audiens dignitatē illam vacasse, commisit cuidam archipresbytero, quod illum Draconem, qui ipsam dignitatem acceptauit, deberet de ipsa inuestire: quod factū est. Modo inter D. & A. super hac dignitate quæstione suborta, partes fuerunt coram Papa: & primo allegauit A. vt sequitur. hæc patent in decisa, & ex ijs quæ sequuntur infra. Et diuide in sex partes: In prima quæ durat vsque ibi, *Dicebat autem:* ponitur Andreæ petitio. In secunda quæ durat vsque ibi, *Ex parte:* ponitur Draconis defensio. In tertia quæ durat vsque ibi, *Sed existit:* ponuntur replicationes A. In quarta quæ durat vsque ibi, *E contra vero:* ponuntur replicationes Draconis. In quinta quæ durat vsque ad §. *Nos itaque.* ponūtur triplicationes A. In sexta pro A. sentētia fertur. ADDITIO. Hostien. qui facit nouem partes in hoc capitul. de secunda facit tres: dicens quod contra A. excipitur: Tertio exceptio roboratur: Quarto pro D. alia ratio inducitur. Item de tertia dicit, quòd quinto replicatur: Sexto, replicationi adducitur. hoc non placet: quia potius sunt partium diuisiones, quàm partes. Ioan. And.

c ¶ *Prædicta.*] in decisa. sic infra de reb. eccl. non alien. dudum.

d ¶ *Vacabat.*] notabat factū partis alterius: quasi dicat. illi D. fuit collata præbenda seu potius dignitas per executorem suum, antequam vacaret: sed mihi vacans collata fuit.

e ¶ *Per eum.*] scilicet per epm seu eius auctoritate, vt s. dixi. interdum etiam solus eps talia confert: interdū cum capitulo secundū diuersas consuetudines. quod dic vt no. de elect. cum ecclesia Vulterana. j. ne sede vac. c. vnico. & bene dixit, qui potuit: quia aliàs collatio non valuisset, quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, &c. de iure patr. quod autem. in antiq. ibi de hoc.

f ¶ *Priorem.*] qui fuerat executor Draconis, vt s. dixi.

g ¶ *Posset.*] Nota quòd aliqua præcesserat: sed non talis, quæ impedire posset. & erat ratio: quia fuerat facta ante acceptationē, vt patet j. vers. subiunctum.

h ¶ *Præmissæ.*] in decisa impetratę per illū D. ad Priorē executorē suū.

i ¶ *Publicatæ.*] vnde per hoc videbatur dignitas affecta, vt j. eo. § capitulo. sed non est verum hoc casu, vt ibi dicam.

k ¶ *Esset.*] sic s. de rescript. eam te. & licet hoc non ignoret: non tñ ignorabat collationē per Priorē factā ante vacationē & acceptationē nō valere: & ideo istæ allegationes ignorantiæ parum prosunt.

l ¶ *Sine cura.*] etsi hoc non fuisset adiectum, de tali intelligendum erat, vt s. eod. lib. de præbend. cum in illis. 1. responso.

[a] Quartum auctor decret. dicit Hostien. & Boati. post eū, qui semper fuit nobilibus gratiosus: & iste Draco fuit filius domini de Borbonio. Ioan. And.

[b] Dicit Io. Mona. quod hic no fuit disputatū an esset dignitas, vel officium: tamē vt dicit ipse Inno. de præbē. de multa. in fin. quòd præpositury ecclesiæ Carnoteñ. sūt officia, non dignitates. Ioan. And.

acceptandam, cum primo in ecclesia ipsa prædicta vacaret) alij fuisse directum, & sic per consequens facultatem sibi esse sublatã cõferendi huiusmodi dignitatẽ: propter quod videbatur [a], quod nec per se nec per aliũ præfatã præpositurã, curã non habentẽ animarũ annexam (quæ primo post mandatum ipsum in ecclesia prædicta vacauit) poterit alicui personæ conferre. Præsertim cum iam dictus Prior, eodem publicato mandato, mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiusmodi non habentẽ, quam primo in eadem ecclesia vacare contingeret, cõtulisset: nec aliàs etiam (prout allegabatur [b]) prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui à sede Apostolica concedatur, quòd excommunicari nõ possit [c], licet id forsan suus ignoret episcopus, nõ tamen propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter [d] si alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à sede Apostolica potestas: ex hoc ipso videtur, quòd sit episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. ¶ Nec obstaret si forte obijceretur, quòd lex seu constitutio & mandatum nullos astringunt, nisi postquam ad notitiam † peruenerint eorundem, aut nisi post tempus [e] infra quod ignorare minime debuissent: quia in priuilegijs [f] & indulgentijs seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quòd ad illorũ, quibus conceduntur, notitiam perueniant: vt patet cum indulgetur alicui, quòd excommunicari non possit: sicut superius est expressum. Et quidem cum tribuitur alicui potestas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale [g] ¶. Adijciebatur insuper, quòd cum sententia statim arctet etiam ignorantem: quoniam si contra prælatum aliquem absentẽ [h] depositionis [i] sententia proferatur, contractus, quos inijt ignoranter postea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis litteris irritum decernimus & inane, quidquid super huiusmodi præbenda vel dignitate cõtra nostrum contigerit attentari mandatũ: collatio; quam idem episcopus post tale nostrum decretũ (siue illud ignorauerit, siue non) de præfata præpositura, per se vel per aliũ fecerat, non valebat [k] ¶. Ex parte vero tua extitit replicatũ, quòd hæc de illis priuilegiis & indulgentiis (æquitate suadente) debent intelligi, quæ vim suam [l] habent mox cum ad illos, quibus conceduntur perueniunt: ex quorum tenore liquido nosci potest, quòd talis circa ea fuerit intentio concedentis: vt pote cum alicui conceditur, quòd excommunicari non possit. ex † hoc enim euidenter apparet alijs ipsum excommunicandi ademptam esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferendi præbendã, siue certam [m], siue incertam [n] tribuatur potestas: non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationem præbẽda ipsa pertinet) conferendi possibilitas adimatur [o]: nisi prius ille sibi notificet, quòd eam velit per huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam illi notificauerit talem potestatem fore sibi concessam, ¶ vacuum decernat & irritum [p], si secus de ipsa præsumat. Quia [q] cum illi nõ amplior detur potestas, quàm ipse Romanus Pontifex habeat in hac parte, sicut per eam, quam obtinet ipse Romanus Pontifex facultas conferendi beneficium vel præbendam (nisi suam insinuet voluntatẽ)

a ¶ *Videbatur.*] male intelligentibus: subtiliter autem intuentibus hoc non videbatur. supra de translation. inter corporalia. §. 1.

b ¶ *Allegabatur.*] pro parte ipsius D. ad corroborandam exceptionem, vel defensionem suam.

c ¶ *Non possit.*] vt j. de priuileg. volentes. talia tñ priuilegia non extenduntur ad sententias ordinariorum, nisi in casibus, vt j. eod. lit. [iam alleg.] ne aliqui.

d ¶ *Similiter.*] parum valet hæc similitudo: quia alia ratio reformat pactum, vt patet j. §. ex parte.

e ¶ *Post tempus.*] quod est duorum mensium à tempore publicationis. postea vero non valebit ignorantiam allegare: vt in Authen. vt fa. nn. cõsti. coll. j. circa prin. & s. ne cle. vel mo. super specula. Et hic adde quod dixi in fi. huius lib. super data Romæ. in vlt. glo. Ioan. And.

Constitutio noua ligat post duos menses à tempore publicationis. de quo articulo vide B. Thomam 1. 2. q. 90. art. 4. & Sotum lib. 1. de iust. & iure. q. 1. art. 4.

ADDITIO. Facit etiam s. de senten. excõ. nouerit. dicit Hostien. quod putat ibi speciale in constitutionibus principis: aliàs autem hoc tempus erit arbitrariũ. ff. de iure delib. l. 1. §. ait prætor. & ideo sufficit quod sit publice promulgata ad hoc vt omnes astringat. s. de postulatio. prælat. c. 1. 16. dist. quod dictus. de cõstit. c. 2. de hac materia, & quæ sit ratio diuersitatis, plene not. i sum. de consti. §. quando constitutio. in princi. Hostien. cuius dictum ponunt. Ioan. Mo. & Archid. Opinionem autẽ Ioan. quã ponit Archi. vide in remiss. quæ sequitur in gl. Subdit autem Archid. quod mandatum ligare non debet, nisi ex quo peruenit ad eos, quibus mittitur. ff. de acquirẽda possessione. qui absenti. Et not. Innocen. s. de elect. innotuit. in vltima gloss. sua. & vide quod dicam super glossa sequenti. Io. And.

† Vide Decium & doctores in c. cognoscentes. extra de constit. & Turrecrematam in c. in istis. §. leges. dist. 4.

f ¶ *Priuilegijs.*] Hæc allegatio intelligitur secundum responsionem aduersæ partis. j. eod. §. ex parte. & poterat esse ratio: quia constitutiones sunt pœnales: & sic ex se odiosæ: priuilegia gratiosa, & sic fauorabilia. ad hoc j. de reg. iur. odiosa. sed licet hoc probabile videatur secundum prædictum §. debet intelligi.

ADDITIO. Dicunt Innocen. & Hostien. quod hæc ratio, scilicet: quia constitutiones sunt pœnales: non est perpetua. declarat Ioan. Mo. quia in multis constitutionibus non agitur de pœna infligenda. dicit ergo quod quia lex omnibus est communis, & omnes astringit. s. de constitu. cap. fin. C. de leg. leges sacratissimæ. ideo ibi est tempus vniforme. Sed indulgentia est lex priuata. 3. dist. priuilegia. quam sola concedentis intentio contemplatur. Ioan. And.

g ¶ *Speciale.*] quasi secundum intentionem allegantis littera pro D. directa priuilegium est censenda: & sic non requiratur episcopi scientia: sed non ita vt sequitur. Ioan. And.

h ¶ *Absentem.*] contumaciter. aliàs 3. q. 9. per totum.

ADDITIO. s. de maio. & obedien. inter quatuor. Archid. remittit 3. q. 9. in sum. de dolo & contumac. veritatis. in antiq. Ioan. And.

i ¶ *Depositionis.*] idem in inhibitione, suspensione, vel excommunicatione vt. ad hoc de dolo & contuma. cap. veritatis. in fine.

k ¶ *Non valebat.*] hoc verum esset, si de certa præbenda vel dignitate mandatum fuisset: vel in casu isto post acceptationem, & hoc non aduertit allegator. Ioannes. And.

l ¶ *Vim suam habent.*] priuilegium enim datum alicui statim vim suam habet cum peruenerit ad illum cui conceditur. ad hoc facit lex dicens, quod si scripsi seruo meo, vt in libertate moretur: non statim liber est: sed tunc cum litera ad ipsum peruenerit. ff. de acqui. pos. l. quod absenti seruo. in princip. Sed non sic cum dat alicui potestas conferendi præbendam: vt j. versicul. non sic autem &c.

Hostien. dat hic aliud simile. quod vide not. de præben. accedens ad h. gloss. Ioan. And.

m ¶ *Certam.*] expressam vel non expressam: puta primam, quæ vacauerit.

ADDITIO. Quæ dicitur certa pro tãto, quia refertur ad vnicã: vere tamen prius est incerta

n ¶ *Incertam.*] sicut cũ dr. præbendam conferas, quam duxerit acceptandam: vt in casu nostro.

† Assistas et hoc. n. euidenter apparet alijs excommunican. di eũ ademptam, &c.

o ¶ *Adimatur.*] s. de præbend. dilectus 2.

p ¶ *Et irritum.*] Nota quòd executor qui habet potestatem conferendi, potest interdicere collationem ei ad quem pertinet de iure, & reseruare sibi collationem, & decernere irritum quod postea fieret, sicut & legatus. de iure patr. cum dilectus. & not. de hoc de præben. c. vlt. & sic habes hic tres casus, in quib⁹ præbenda afficitur. de his videbis j. eod. si capitulum. & c. si soli. Io. And.

Executor habens potestatẽ conferendi, potest interdicere ei ad quem aliàs de iure pertinet conferre.

ADDITIO. Quòd possit executor talis sibi reseruare, & decernere, &c. not. Innocen. quidicit satis hic patere, quod executor suspendit ordinarium à collatione beneficij. Sed Hostiensis intelligit hæc verba quando in rescripto est clausula; decernentes, &c. supra de præbendis, inter. & refert quod alij generaliter intelligunt. & Archid. dicit opinionem Hostien. confundi. j. eod. si soli. Ioan. And.

q ¶ *Quia cum illi.*] optima responsio, & secundum Innoc. Papa enim præbendas omnes & dignitates conferre potest. s. de præbendis. c. 2. & tñ illi ad quos collatio spectat, possunt illas conferre: nisi Papa prius insinuet illis quod non conferant cum decreto, sic per talẽ potestatem datam executori non aufertur ei ad quẽ pertinet cõferendi potestas, nisi in litteris id dicatur: scilicet quod conferre non possit.

a ¶ Id.]

alicui non aufertur; similiter & per eam, quæ taliter illi ab ipso [b] conceditur ei, ad quem ipsius præbendæ spectat collatio, priusquã insinuet ille sibi quòd eam velit concedere, vel etiam conferat (si forte vacet) potestas nõ tollitur conferendi: nisi forsan quòd ipsam conferre nõ possit, exprimatur in concessione huiusmodi potestatis: tunc enim licet talem concessionẽ fortassis ignoret; sua tamen collatio, si postmodum præbendã ipsam cõferat, nihil valet: cum satis super hoc concedentis intentio agnoscatur: sicut cũ indulgetur alicui, quòd excommunicari non valeat, vt in superioribus est præmissum. ¶ Subiunctum [c] etiam extitit, quòd cum memorato priori per præfatas litteras mandassemus, vt memorato D. præbendam vel dignitatem sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret in ecclesia prædicta cõferret. idẽ prior prouidendi ei de præbenda vel dignitate, ipsa (nisi post [d] acceptationem ipsius) † non habebat aliquam potestatem. Vnde cum sæpedicta præpositura fuerit ibi (antequam illam idẽ D. acceptaret [e],) præfati episcopi auctoritate collata, huiusmodi collatio talis [f] mandati nostri prætextu (etiam si prius illud episcopus ipse sciuisset) non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad præbendã seu dignitatem, quã prædictus D. acceptaret, referri [g] debebat: alioquin super incerto fuisset editũ, nec aliquẽ astrinxisset [h]. ¶ Sed extitit ex aduerso [i] responsum, quòd & si præfatus Prior iam dicto D. præbendam vel dignitatem huiusmodi cum vacaret, ante huiusmodi acceptationem conferre nequiret: idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licite posset & libere acceptare: quare prædictus episcopus præfatam præposituram (cum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre nõ potuit: quinimo ipsius collatio (cum idẽ D. præposituram ipsam postmodum acceptauerit) irritari debebat, & concessio per iam dictum archipresbyterũ [k] sibi facta debet stabilis permanere. Sicut cum legatur [l] alicui vnus ex seruis, quem elegerit [m]; vel optauerit, & hæres ante optionem, vel electionem illius manumittit aliquẽ, vel alienat ex illis: profecto manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille [n] legato, si legatarius eum duxerit eligendum. ¶ Econtra vero pro parte tua propositũ extitit, quod id in vltimis [o] voluntatibus tenet, nec præmissa in legatis futuris [p], queadmodũ in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum seu eligendum ex illis [q], sicut ex istis potest terminus assignari. Et grauis inesset conditio, quoddamque incongruum [r] videretur, si quando mandaretur ali-

a ¶ Sibi.] executori.

b ¶ Ab ipso.] Romano pontifice. Ioan. And.

c ¶ Subiunctum.] pro parte ipsius Andreæ, cui scribitur.

d ¶ Post acceptationem.] intelligitur autem acceptare petendo per executorem suum sibi conferri beneficium, quod poterat acceptare: vel recipiendo illud sibi præsenti collatum; vt in cle. eo. tit. cum ei quem. §. responso.

Acceptare dicitur quis beneficium, eo ipso quod petit illud sibi conferri.

e ¶ Acceptaret.] Not. quod quando scribitur sub hac forma; quam duxerit acceptandam: decernentes irritum & inane, executor tũc ante illam acceptationem nil potest facere: & si fecerit, nõ valebit tamquam super incerto prolatum: arg. ff. quod cuiusque vniuer. l. item eorum. §. 1. Si vero Papa mandet alicui prouideri de præbenda, quam duxerit acceptandam, sine clausula illa, decernentes; tunc tenebit collatio illius, ad quem de iure pertinet, antequam ei nuntietur de acceptatione. Si autem Papa mandat alicui prouideri de præbenda, quam acceptauerit, cum clausula; decernentes: tunc acceptatione facta, statim executor interponit auctoritatem suam, prohibendo ne contra prohibitionem suã aliquid disponatur de illa præbenda, decernendo irritum & inane quicquid postea duxerit faciendum: cum hoc per illam formam sic ei sit concessum: nec valebit prouisio tunc facta ab eo, ad quem pertinet illius præbendæ collatio, etiam ignorante huiusmodi acceptationem & decretum. Bernar.

Facit (in c. Phil.) de appe. super eo. Pont.

f ¶ Talis.] scilicet quã duxerit acceptandam.

g ¶ Referri.] licet igitur dicatur in litteris; decernentes, &c. nihil operatur decretũ priusquam fiat acceptatio: aliàs decretum esset super incerto: prout sequitur: Papa enim non vult quod statim assumat illud decretum suum vigorem: sed tunc cum acceptauerit, valet: etiam si ille ad quem pertinet collatio, ignorauerit acceptationem: quia tunc decretum sumit vigorem, & ligat ignorantes: vt hic, & j. de præbend. eod. lib. dudum. Secus enim est in casu vel decreto, quod prohibet aliquid fieri: & quod cõtra factum fuerit, cassat: quia statim ligat. 35. q. 3. contradicimus. & j. de elect. quia propter. ver. aliter, &c. quando non apponitur clausula illa; decernentes, sæpe locum habet regula illa, Multa fieri prohibentur, facta tamen tenent. de regul. ad Apostolicam. in antiq. secundum Ber.

h ¶ Astrinxisset.] concor. clem. eod. tit. cum ei quem. 2. responso.

i ¶ Ex aduerso.] scilicet ex parte Draconis.

k ¶ Archipresbyterum.] cui Prior qui erat executor Draconis commiserat collationẽ præposituræ, vt patet in integra. & dixi in princ.

ADDITIO. Alij dicunt, quod ille Prior factus erat archipresbyter: & sic erat eadem persona quæ prior: per hoc ius non variatur: tñ ex integra patet contrarium. Ioan. And.

l ¶ Legatur.] ponit tenorem legis. ff. de optio. leg. si cum optio. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Hostien. quod fortis est allegatio, quæ locum habet, siue homo indistinctè legatus sit, siue plurium data sit optio: quia singuli sub conditione videntur legati. ff. qui & à quibus. l. 3. arg. ff. de pecul. leg. cũ dominus. §. fin. ff. de optio. leg. si tibi. §. fin. & l. si optio. & si lapsi sint anni xx. videtur quòd optare possit: & quòd beneficium ei debeatur. Arg. expressum ff. de condi. & demonstr. l. fin. Io. And.

m ¶ Elegerit.] Not. quod in legato generis data optione eligendi speciẽ, nõ pot fieri alienatio alicuius speciei ante electionẽ legatarij.

n ¶ Cedit que ille.] scilicet seruus manumissus vel alienatus, antequam legatarius elegerit. legatarius ergo poterit illum seruum manumissum, vel alienatũ vendicare si voluerit: forsitan seruus ille alijs seruis melior erat, & hæres legatario electionem auferre nõ potuit. Eodem modo videbatur quod episcopus non potuerit auferre electionẽ isti Draconi: & sic collatio archipresbyteri valere debebat. hoc intẽdit hæc allegatio: sed non est vera. Bernard.

† Not. cautum modum allegandi: videlicet, vt loquatur conditionaliter, quod si sic esset, &c. Et hoc est cautum ne videatur sentẽtiam aduersarij ad hoc de verb. sign. [illegible]

o ¶ In vltimis voluntatibus.] cõmunis responsio aduocatorum nostri tẽporis ad leges Infortiati, speciale in vltimis voluntatibus. Sed dicant, quare? Vnde admirando dicebat Hostien. Domine dominus noster, & cetera. Si in vltimis voluntatibus hoc locum habeat, multo fortius in beneficiis, in quibus est adhuc plenior interpretatio facienda. j. de dona. cum dilecti. Sed nõ aduertit quòd ista non sunt talia beneficia, quæ sic largè sunt interpretanda, vt notauerat de elect. dudũ. & habes j. de præbend. eo. lib. quãuis. 1.

ADDITIO. Hostien. qui dicebat in beneficijs pleniorem interpretationem faciendã, addebat, quod princeps non debet in facto suo fraudem aliquam adhibere. j. de donatio. per tuas. nec aliquem propter beneficium suum decipere. C. de ijs qui ve. æta. l. 2. nec alicui inijcere laqueum. 27. q. 1. de viduis 2. nec verbum suum variare. 23. dist. psalmista. Nec primo impetranti præiudicarẽ, vt nota. de rescrip. c. 1. & cap. litteris. de iure patr. cum autem. in fin. Et dicit quòd nescit si prædictis omnibus consideratis, ipse pro nepote suo iudicasset. Honeste & iuste hoc tenuisset, si ponderasset quod ipse not. in princ. suæ summæ. Ioan. And.

p ¶ Legatis futuris.] vt lego Titio vnum fœtum nasciturum de grege, quem eligere voluerit. & fuit huius mãdati forma similis huic legato: dum dicit, quæ primo vacauerit, quam duxerit acceptandum. Legatum de præsenti est; lego tibi vnũ de seruis meis, quem elegeris. in his à tempore aditæ hæreditatis intelligatur rei legatæ dominium fuisse legatarij: vnde nec seruum legatum sub cõditione hæres manumittendo facit liberum. ff. de manumis. l. seruum.

Legatum est & de futuro & de præsenti.

ADDITIO. ff. qui & à quib. l. cum is. & vide quod dixi super glos. post. & quod ibi dixi in textu. Ioan. And.

q ¶ Illis.] legatis de futuro: ibi non potest ad eligendum terminus assignari vt sequitur: Sed in legatis de præsenti bene assignatur terminus legatario ad eligendum. Assignabit enim sibi prætor terminum, vt eligat: quod si non fecerit, hæres poterit seruos vendere. ff. de optio. lega. l. mancipiorum & l. si tibi. in prin. & l. si optio. §. vlt. ad hoc facit de sestit. spol. frequens. j. eod. lib.

Legata de futuro, & de præsenti differũt.

ADDITIO. Facit j. eod. si pluribus. & cap. si tibi. & j. eod. lib. de consue. cap. fin. Ioan. And.

r ¶ Incongruum.] j. eod. executor.

a ¶ Periculo.]

a ¶ *Periculo.*] In beneficiis ergo lęditur res publica: in legatis priuata: in quibus & testator quam vult legem sine alicuius iniuria potest imponere. C. de sacrosanct. eccle. l. 1.

b ¶ *Tales.*] scilicet sine cura.

c ¶ *Acceptaret.*] Not. quod ille pro quo scribitur sub hac forma, potest acceptando sine pręsentia & collatione executoris impedire collationem epi: quod verũ est, si est ibi clausula, decernentes, &c. vt superius dictum est. Sit ergo vigil ille pro quo sic scribitur, vt ordinarium in acceptando pręueniat. Ad idem ĩ. eod. ne captandæ. in fine. & ff. de his quæ in frau. cre. l. pupillus. in fin.

ADDITIO. Quod possit impediri collatio epi acceptando sine pręsentia & collatione executoris: tenent Inno. Io. M. 2. & Archid. adhiberi tñ debent testes idonei: secundum Host. alleg. de offi. ord. pastoralis. in fi. melius facit de sent. excomm. sacro. in princ. in anti. Sed Compost. vt velle quod coram executore facienda sit acceptatio. ĩ. de rescri. capitulum. in glo. magna. ad fin. versi. quid si litteræ. & versi. seq. Sed vt dixit archid. hoc non est iure cautum, immo contrarium hic apparet: cũ sic indistincte loquat. non dicendo corã quo acceptet. Ioan. And.

d ¶ *Causa.*] ergo sine causa non potest, vt dixi ĩ. eod. ne captandæ. & vna acceptata non poterit aliã acceptare. ff. de opt. leg. l. apud Aufidiũ. nisi fuisset deceptus: vt quia debeatur alij, & ignorabat: vel pro dignitate simplex beneficium acceptauit.

ADDITIO. Idem not. Innoc. & Host. post eum. alleg. ff. de opti. lega. l. 2. & ĩ. de præsum. quia verisimile. vide quod not. ĩ. de elec. causam. & quod scripsi. ĩ. eod. lib. de rescrip. cum in multis. super vlti. glo. quod dicam ĩ. eod. ne captandæ. ad fi. Io. And.

e ¶ *Nouimus.*] ipsum ergo mouit iustitia, non carnalitas. & est hoc contra quosdam hypocritas, qui vt videantur iusti, pronuntiant contra suos.

ADDITIO. Vt dicit Hostiensis de quodam Parisiensi scholari, qui reuersus ad patriam, pronuntiabat contra suos iustas causas fouentes pro extraneis, vt iustissimus videretur. Ioan. An.

f ¶ *Curauimus.*] quia collatio tibi facta pręuenit acceptationem Draconis. Ioan. And.

Detestanda.] Primo ponit secundum Ioan. Mona. arengam vel exordium: Secundo ius antiquum, & sequelam ipsius: ibi, *Sane.* Tertio illud reuocat: ibi, *Nos.*

¶ Præsuponendum est illud quod habetur in c. accedens. eo. tit. in antiq. videlicet quod licet non valeat promissio ista, promitto tibi beneficiũ cũ vacabit: vel promitto tibi beneficiũ vacaturum per mortem: valet tamẽ ista promissio, promitto tibi de beneficio puidere, cũ facultas se obtulerit: quia nõ est tantũ votũ mortis alterius captãdæ sicut in prima promissione: nã multis alijs modis quã per mortẽ possunt beneficia vacare: puta cũ facultates alicuius ecclesiæ sunt augmentatæ: iuxta cap. cum M. Ferrariẽsis. de constit. in antiq. ideo emanauit pręsens capitulũ ad declarationẽ illius capituli, accedẽs.

CASVS. Eps Pictauensis, ad quem spectat collatio præbendarum ecclesiæ Pictauensis, promisit mihi assignare præbendam cum vacaret: vtrum ista promissio sit obligatoria, ita quod possim agere contra epum Pictauẽs. ad suam promissionem: & si nõ adimpleuerit, teneatur mihi ad damna & interesse, si propter hoc feci aliquas expensas? Rñdet Romanus pontifex, quod illa promissio non est obligatoria. Sed ponamus quod eps Pictauẽsis fecit mihi promissionẽ sub ista forma: Promitto tibi conferre beneficium cũ primam facultas se obtulerit: nunquid valet ista promissio? Rñdet quod olim valebat ista promissio: & virtute illius poterat agi cõtra promittentem ad damna & interesse: sed hodie non valet, ne detur occasio machinandi in mortem proximi: nec virtute illius potest agi. Not. primò ex hoc textu, quòd abusus est iusta causa cassandi illa quæ aliàs iusta erant. Nam propter abusum multotiens princeps cassat priuilegia concessa aliquibus. Et in hoc fundant se iustitiarij regij huius regni: qui nolunt permittere scholares huius vniuersitatis gaudere priuilegiis nobis cõcessis. Not. principalẽ effectũ huius c. quod beneficium vacaturum non potest promitti sub quacunque forma verborum. Not. quod promissio continens turpitudinem, non est obligatoria: & sic promissio beneficij vacaturi non est obligatoria: vt qui inuitat aliquem ad machinandum in mortem proximi: immo censetur promissio ista impossibilis impossibilitate iuris. No. ad quod est prohibitum directè, nõ potest promitti per obliquum. vtrum per aliud: cum sit correctum cap. relatum. de præb. in anti. Rñdet gl. & bene, quòd non: immo receptus in canonicum potest licite petere præbendã ex vi canonicatus: sed non ex vi promissionis. Sed quid si conferatur præbenda alij: vtrũ teneat collatio? Respondeo quod sic: sed tamen ille in canonicum receptus, potest agere contra capitulum, vt sibi puideat de redditibus cõibus, donec fuerit sibi puisum de aliqua præbenda, licet hoc non sit iure cautum: tamen doctores communiter insequuntur innocẽtium, qui hoc not. in tit. de maiori. & obe. in anti. Not. vlterius, quòd importunitas petentiũ inducit hominẽ ad concedendũ id quod non concessisset. concor. sunt in glo. Not. finaliter quòd extorqueri dr illud, quod obtinetur per importunitatem verborum. Dominicus.

cũi de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quam primo illud vacare contingeret, prouideri: oporteret ipsum † in singulis beneficijs postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo a forsitan ipsorum collatione †) requiri. vnde cum sæpe præfato Priori fuisset iniunctum, vt dicto D. præbendã vel dignitatem, quam acceptandã duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quam cito contingeret eam vacare, sibi auctoritate Apostolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, siue vacaturas præbẽdas vel dignitates tales b ipsius ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati episcopi in illis quãdo vacarent, collatio impediri: nisi forsan cum aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam conferret episcopus) acceptaret c: vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his primam, vel ea omissa, ex aliqua causa d vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret. ¶ Nos itaque tã tuis, quàm præfati D. rationibus plenius intellectis: quia sæpedictã præposituram ad te nouimus e pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adiudicare curauimus f: ipsi † D. super ea perpetuum silentium imponentes.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Omnis promissio per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Ioan. And.

CAP. II.

Detestanda g † iniquorum peruersitas abstinere nesciens à vetitis, nec gaudere debito modo concessis h, digne plerunque officium excitat præsidentis ad ea, quæ iusta fuerant consideratione concessa (cum in abusum ea vergere circunspicit) discretione præuia reuocanda i. ¶ Sane licet olim fuerit canonica constitutione decretum k, quòd hi, qui promittũt aliquibus de beneficijs ecclesiasticis cum poterunt, vel cum facultas l se obtulerit...

¶ Prima glo. summat, & dicit quid corrigit, & declarat.

g ¶ *Detestanda.*] Omnis promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura est reprobata. Emanauit hæc decretal. ad correctionẽ decretal. supra eod. accedens. & ad declarationem & approbationem eorum, quæ ibi tangebant Innocentius & Hostiensis.

ADDITIO. Et exponit Archid. detestanda, idest, abominanda, & execranda. Sic etiam sumitur supra. de fil. presbyt. ex transmissa. in fi. & ĩ. de sepul. c. 1. in fin. & ĩ qui fil. sint leg. per venerabilem. in fine. Alibi sumitur pro denuntiatione. ff. de verb. sign. subsignatum. §. detestari. & l. seq. quæ dicit, quod detestatio est denuntiatio facta cum testatione. Ioan. And.

h ¶ *Cõcessis.*] Fuerũt hæc verba sumpta de canone 47. dist. virũ catholicum. ibi dicit, mens auida potentiæ nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec adhibere pietati consensum. nam (& vt dicit canon) mens cupiditati alligata cito deuiat à vero. 83. dist. nihil & 96. dist. bene quidem. & alibi, Omniũ malorum radix est cupiditas. 47. dist. bonorum. de pæni. dist. 2. quia radix. ad hoc de consti. nam concupiscentiam.

i ¶ *Reuocanda.*] ad hoc optime 63. dist. §. verum. ĩ. de consang. & affin. non debet. de deci. suggestum. vbi & priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam [& 12. quæst. 1. certe. ĩ. eod. lib. de rescrip. statutum. in princip.]

k ¶ *Decretum.*] ĩ. eod. tit. accedens.

¶ Glo. seq. ponit dictum Host. quod improbat.

l ¶ *Facultas.*] antiquis iuribus generalior visa fuit hæc forma, quã illa cum vacabit: quia multis casibus potest te facultas offerre, quod non est mors canonici expectanda: sed vt dicebat Hostien. in decreta. accedens. etiam potest beneficium propter mortem vacare: puta renuntiatione, depositione, præbendarum diuisione, & similibus modis: vnde vtrobique videbatur mala intentio esse posse. vnde voluit dicere quòd voluntas ibi erat pro ratione: sed hæc litera supra-

† Alias, ita: oportere eum.

Hic narrat Philip. quod cũ erat nouus, cui mandatur conferre beneficiũ Titio quod duxerit acceptandum: potest beneficiũ ante acceptationem alteri conferri nisi in litteris esset terminus Titio præfixus ad eligendum. cle. 1. §. secus. ĩ. eod. Fonta.

† Alias, ita: memorato D. super ea. &c.

† Vide exclusium T. dec. fess. ac. de rei forma. cap. 19.

b Alias, vi. hi.

i Vide notata in c. quod g no uale. extra de verbor. signif.

supraposita, iusta fuerint consideratione, &c. dicit contrarium: vnde oportet dici, quod ratione generalitatis licebat olim, quod specialiter & expresse non licebat. ad hoc de offic. ordi. si sacerdos. in antiq. & quod ibi not. & 23. dist. quamquam. & j. cap. proxi.

a ¶ Experientia.] quæ est efficax magistra rerum. de elect. quàm sit. j. eod. lib. cum suis concordantijs.

Additio. Et 50. dist. vt constitueretur. & j. eod. lib. de rescrip. statutum. in principio. Ioan. And.

b ¶ Conceduntur.] j. de rescrip. c. vlt. eo. lib. & j. de pur. cano. cum in iuuentute. j. de relig. dom. c. 1. C. de peti. bono. sub. l. 1. lib. 10. & est ibi importunitas ambitiosa, & nō ambitiosa, vt dixi de rescrip. cap. vlti.

c ¶ Lateranense.] j. eo. cap. 2.

d ¶ Forma verborum.] puta, cū in genere promittitur ecclesiasticum beneficium, vt notatur j. eod. accedens.

e ¶ De cætero.] ad præterita: ergo non extenditur hæc constitutio: tum quia non est iuris veteris declaratio, immo correctio: tum quia de præteritis non cauet in ea. ad hoc j. eo. lib. de consue. c. 2. de offi. leg. c. penulti. ad fi. ad hoc 32. q. 4. dixit Sara. de cōstit. c. 2. in antiq.

¶ Nota quod potestas generalis ind., recept. glo. de præt. distin. 1. in summa. immo incerte notam infamiæ c. illud. de maiorit. & obedienc. Bartho. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. vide glo. in c. 4. de serui. in ord. faci. vide quæ dixi ego in c. perpetuæ. j. de elect. Pont.

¶ Glossa sequens quærit, & distinguendo soluit.

f ¶ Indirecte.] nunquid omnia indistincte reuocata dicentur, per quæ via patetur ad vacaturas, sicut receptiones canonicorum: & sic sit reuocata decre. j. de præben. relatum. de concel. præben. cū super. & reseruationes, de iure pat. cum dilectus? Dico a quod non. Vnde breuiter dic. quod aut recipitur quis in canonicum simpliciter: aut recipitur & promittitur sibi de præbenda, cum se facultas obtulerit prouideri: aut non recipitur, sed solum promittitur sibi de præbēda prouideri, cum primo vacabit: aut promittitur prouideri de præbenda cū primo se facultas obtulerit: vel cum poterit, vel simpliciter. In primo casu valet receptio: ex cuius virtute debet habere præbendam 1. Quod est verum nisi sit ibi expectans auctoritate Papæ j. eo. lib. de præben. hi qui. In secundo casu etiam debet habere præbendam nō ex virtute promissionis, sed ex virtute receptionis: & sic intelligamus contraria, relatum. & cum super. In tertio casu, scilicet cum non recipitur: sed simpliciter prouideri promittitur de præbenda cum vacabit, non tenet promissio, vt j. eo. ex tenore. & c. 2. Si vero nō recipitur, sed promittitur prouideri de præbenda cum poterit: promittens secundum iura antiqua obligatus erat: secundum hæc noua nō: vt hic vides. Et quod per hoc verbum indirecte, non sit reuocata expectantium receptorū prouisio, probatur ex eo, quia vitanda est quantum fieri potest iurium correctio. j. eo. lib. de elect. cum expediat. cum suis concordantijs. hic autem nil de expectantibus, sed solum de promissionibus dicitur quod etiam quadruplicatum est in textu. & sic hoc ius correctorium non dilatemus. Secundo, quia hodie videmus confirmationes receptionum emanare à curia sicut olim: licet à quibusdam audiuerim quòd tales confirmationes non concedit cancellaria per formam iustitiæ: nisi eas Papa concedat per formam gratiæ. Sed certe his rationibus & per formam iustitiæ saltem iudices concedi deberent, scilicet cum clausula: ne inane canonici. &c. [Vide quod dixi post Io. Mona. j. eod. lib. de præben. si Apostolicæ. super glo. nō in forma. Ioan. And.] Tertio, quia eadem ratione sequeretur reseruationes legatorum sublatas. quod est falsum. j. eod. libro de offi. lega. c. 3. & 4. Concludo ergo breuiter, vbi ex sola promissione quis expectat, non valet promissio, vt hic: sed vbi ex receptione vel reseruatione, secus: vt in prædictis iuribus: quia casus illos non tangit hæc decretalis.

¶ De materia huius glossæ vide Gof. & doctores in c. licet canō. verbo, de cætero. j. de electio. hoc eodem lib. & Baldū & doctores in l. ita stipulatus. ff. de verb. oblig.

a Idem Archidiacon. & quoad reseruationes. idem Ioānes Monach. Ioā. And.

1 Nō intelligas quod sit debi... quod si ... vt sup. j. eod. ... in gl. ... vltra ... vel ... vtrique. Ioan. And.

g ¶ Eas.] scilicet promissiones.

Ne captandæ.] Præmittit constitutionis causam: Secundo subdit constitutionem: ibi, Declarandum: in qua ponit thema, de quo soluit duo dubia affirmatiue: & tertium negatiue. Primum: ibi, Licet. Secūdum: ibi, Aut. Tertium: ibi, Certum. Tertium prosequitur ibi, Quod si. Ioan. And.

lerit, prouidere, promissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere: quia tamen (sicut experientia a docuit) per promissiones huiusmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multotiens conceduntur b) & per ambitionem improbā vtplurimum extorquentur, aperitur via sub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter † contra Lateranense c concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & ecclesiis, ac prælatis, & personis ecclesiasticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiusmodi & animarū periculis occurrere cupientes, promissiones easdem, & alias quascumque sub quouis modo, aut forma d verborū de cætero e faciendas, per quas directe vel indirecte f aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate Apostolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus: decernentes per eas, g vel ipsarum aliquā ad prouidendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

¶ Idem.

¶ Habens litteras Apostolicæ sedis super primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non potest: sed primum quod vacabit, vel ex causa secundum, vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes, processus & decreta contra hoc facta non valent. Ioan. And.

CAP. III.

Ne captandæ h alienæ mortis occasio ex benignitate gratiarum sedis Apostolicæ tribuatur i: Declarādū duximus, quòd is, cui ab eadem sede, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio in † aliqua prouin-

Casus. Dictum fuit j. eod. in cap. quia cunctis. quod quando Papa mandat prouideri de beneficio, quod ille pro quo scribit duxerit acceptandum, executor datus non recipit potestatem conferendi illud beneficium nisi facta acceptatione: sed vtrum possit acceptare certum beneficium antequam vacet dicendo, Ego accepto talē præposituram, vel talem præbendam: & intendo illam habere virtute gratiæ mihi factæ? Respondet quod non: & sic istud capitulum venit ad limitationem illius capituli, quia cunctis. in §. penul. in fi. Verumtamē dicit Papa, quod ipse posset isto modo facere acceptationē: Accepto beneficium quod primo vacabit: vel quod secundo, vel tertio loco vacabit. & hoc verum, quādo subest iusta causa ne acceptetur beneficium, quod primo vacabit. Not. primò limitationem ad cap. quia cunctis. j. eo. tit. & lib. quod illud capitulum intelligitur, quando ille pro quo Papa scribit, vult acceptare in genere: quia non posset acceptare certum beneficium: vt hic dicitur: quod si acceptauerit certum beneficium, quod talis tenet: tunc cassantur & annihilantur omnes processus inde facti: verumtamen si acceptet certum beneficium, & postea vacet illud, poterit petere non virtute acceptationis, sed virtute gratiæ sibi factæ.

† Ponit differentiā inter istas propositiones, & de qua re vide Barto. in l. 1. §. plures. ff. de exerci.

Not. quod multa licent in genere, quæ licent in specie. Nota vlterius vnum casum, in quo excommunicatio est nulla ipso iure: videlicet si meus executor promulgauit excommunicationē post meam acceptationem de certo beneficio vacaturo: Nam ex quo acceptatio mea est nulla ipso iure, non valent processus inde secuti: & per consequens non valet excommunicatio. Not. quod quando Papa scribit vt tali prouideatur de beneficio, quod duxerit acceptandum: manus ordinarij non sunt ligatæ ante acceptationem.

Not. quod ille pro quo scribitur, debet acceptare primum beneficium, & non secundum, nisi subsit iusta causa: puta quia dubitatur an possit illud acceptare: & an sibi debeatur. vel non: tū (vt dictum est) manus ordinarij sunt liberæ ante acceptationem. quod verum est, nisi apponeretur ista clausula: præfigendo tibi terminū vnius mensis ad acceptandum à tempore vacationis: inhibendo collatoribus & alijs quibuscunque, quod pendente illo termino non conferant, decernentes id irritum, &c. Not. insuper quod per concessionem beneficiorum vacaturorum datur occasio & votum mortis alienæ. & sic est hic tex. pro dicto Gof. j. eo. propositum.

Nota finaliter, quod expectans virtute sui rescripti, potest iterato acceptare beneficium quod primitus acceptauerat, si prima acceptatio fuit nulla. de quo. j. eo. tit. & lib. c. 1. circa fi. & de rescrip. cum in multis. etiam eod. libro Domi.

¶ Prima glos summat, dicens vnde sumpta, & quid declaret.

h ¶ Ne captanda.] Habens literas Apostolicæ sedis super primo beneficio, dignitate, vel præbenda quod duxerit acceptandum: certum acceptare non potest, sed primum quod vacabit, vel ex causa secundum, vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes, processus, & decreta contra hoc facta non valent. Et fuit tracta hæc decre. de decre. extrauaganti. eod. tit. quæ incipiebat: licet. aliàs, audiuimus. & ver. licet, in genere additus est. [Vt sciatur quid posset facere executor: vt dicit Archid. se habuisse à domino Bituricen. Ioan. And.] Et emanauit hæc decret. ad declarationem decret. j. eod. titu. & lib. quia cunctis. §. penult. in fi. & eorum quæ ibi not. Inno. & Host. & quæ not. Compost. de rescrip. capitulum. versus finem. in §. Item quæritur qualiter fiat, & quando fiat acceptatio.

Additio. Et ibi not. in ver. sequentibus. Hic not. Archid. scilicet, quod is pro quo scribitur cum priuilegio acceptandi in prouincia: acceptare potest in certa diœcesi vel ecclesia, in qua Papa id facultatem concessisset. Ioan. And.

i ¶ Tribuatur.] contra concilium Lateranense, & contra decret. proximam supra.

a ¶ Quem.]

a ¶ Quem.] scilicet personatum: aliàs quam, scilicet præbendam vel dignitatem. Ioan. And.
b ¶ Quod.] scilicet beneficium.
c ¶ Executoribus.] siue ad prouidendum, siue ad compellendum, non curo: licet alias distinguatur. j. cap. proxi.
d ¶ In genere.] & sic licet in genere, quod non licet in specie: & interdum est econuerso, quod dic vt supra de offic. ordi. si sacerdos. 33. dist. quamquam.

¶ Glossa sequens notat, quærit, & soluit.

e ¶ Causa subsit.] Nota ergo quod ille pro quo scribitur de præbenda acceptanda, potest primam acceptare: sed non vlteriorem, nisi ex causa, vt s. eo. ti. tanu. & lib. quia cunctis. circa fin. & j. c. proxi. Sed quæ potest esse causa: forte prima debetur alteri: vel dubitatur an debeatur? Ad hoc 23. q. 1. quid culpatur. ad fin.

Additio. Et hic Archid. & idem Inno. & Host. s. c. 1. circa finem alleg. Ioan. And.

f ¶ Careant.] Not. casum in quo sententia excommunicationis non ligat. alios videbis j. de sen. excom. præsenti.

g ¶ Taliter.] scilicet certum & expressum, vel secundum, vel vlteriorem sine causa. Ioan. And.

h ¶ In ipso.] super hoc vide quod habuisti s. eo. lib. de præbend. si is cui. & cap. seq. & j. eo. cap. vlt.

i ¶ Prouideri.] non ergo necesse habet expectare, quod ille acceptet: vel sibi terminum ad hoc concedere, vt s. eo. quia cunctis. §. penult.

Executor.] Primo ponit dictum negatiuum: & ipsius casum exceptum: ibi, Nisi. Secundo: ibi, Potest. ponit affirmatiuum cum suo decreto ibi, Quod autem. Ioan. And.

† Aliàs legitur quam, seu quod duxerit, &c. quam varietatem etiam agnouit glo. hic.

† Vide clemen. cum ei. de concess. præben. & Rotam decisio 41. in nouis.

† Philip. & Domi. notant quod non valet actus factus tempore prohibito: licet contrarium sit tempus permissum. facit not. in c. bonæ 1. s. de electio. ratio huius est legis prohibitio, s. ea quæ dicit in matr. quæ pollu. c. 1. & in l. per fundum. ff. de seru. rustico. præd. neque dicas (ait Superantius) sicut do. Philip. s. prin. actus: quia beneficij acceptatio est fecit vnum & indiuiduum act. Fontanus.

cia, diœcesi, vel ecclesia, quē a † seu quod b duxerit acceptandum: certis sibi super hoc executoribus c deputatis gratia noscitur esse facta. Licet in genere d primum personatum, dignitatem, præbendam seu beneficium in eadem prouincia, diœcesi, vel ecclesia vacaturũ: Aut secundum seu vlterius (si rationabilis causa e subsit) valeat acceptare: Certum tamen & expressum prinsquam vacet, acceptare non potest. ¶ Quod si fecerit, etiam si per executores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerint reseruatio, inhibitio, varijque processus, ac sententiæ promulgatæ: tã acceptatio † ipsa, quàm processus viribus careant, f nec aliquam obtineant roboris firmitatem: immo nisi acceptator ille dignitatem, præbendã, personatum, seu beneficium taliter g acceptatum & reseruatũ per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti iam adeptus, vel ei ius in ipso h fuerit acquisitum: per eum, ad quem eiusdem personatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficij collatio, seu prouisio pertinet, (dictis acceptatione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti libere poterit alij prouideri i.

¶ Idem.

¶ *Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum prouinciæ: specialiter vero reseruat primum, & inhibet vlteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. hoc dicit. Domi.*

CAP. IIII.

Executor k † super prouisione alicuius à sede Apostolica, per generales litteras in aliqua prouincia l deputatus, prælatis & alijs, ad quos beneficiorum in eadẽ prouincia spectat collatio, ne ad prouisionẽ aliquorũ procedãt, donec illi, pro quo scribitur sit prouisum, nõ potest generaliter inhibere: Nisi expresse m in ipsis litteris facultas huiusmodi n inhibitionis concedatur. Potest tamen reseruationem, & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat litterarum) de secundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem o reseruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reseruati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

¶ Idem.

¶ *Si mandetur capitulo vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant, cum id pertineret ad eos, dato executore ad prouidendum, per solam præsentationem factam capitulo affecta est præbenda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit. Ioan. Am.*

CAP. V.

SI CAPITV-

specialiter. Sed vtrum sit idem dicendum in executore deputato ad prouidendum in aliqua ecclesia, vel in aliqua diœcesi, videlicet vt non possit facere inhibitionem generalem? Respondet gloss. quod tunc non habet locum istud capitulum. Not. quod executor deputatus potest beneficium primo vacaturum reseruare suæ collationi: & hæc reseruatio & inhibitio afficit beneficiũ, & ligat manus ordinarij, vt istud beneficiũ conferre nõ possit.

¶ Prima glos. dicit vnde sumpta, quid additum, et quid declaret.

k ¶ Executor.] Fuit tracta hæc decretalis de extrauaganti, quæ incipiebat eod. tit. sicut ex parte. & §. potest tñ. adeditus fuit. Et emanauit ad declarationem eorum quæ proxi.

Additio. Et eius quod not. Host. in sum. de præben. §. & à quo. ver. pen. & vlti. & eius quod not. Inno. & Host. s. de iure. pat. cum dilectus. Et vide quod scripsi post Compost. de rescrip. pastoralis. super vlti. glo. an potestas executoris qui duas inhibitiones fecit in prouincia, expiret per mortẽ Papæ. Ioan. And.

l ¶ Prouincia.] idem a putato de ciuitate, diœcesi, vel ecclesia propter eandẽ rationẽ. ad hoc s. eod. c. proxi. & j. pxi. responso. Sed dic contra vt hoc verbum inferius etiam repetitũ aliquid operetur. s. de deci. ad audientiam j. de priuileg. si Papa. §. 1. & in fi. ad idẽ s. eod. tit. & lib. quia cunctis. §. penult. nec est eadem ratio: cũ grauius sit totam prouinciã impediri, quàm diœcesim vel ecclesiã. 6. q. 3. scitote. ad hoc s. eo. lib. de præben. quãuis. 1. & 2. responso.

m ¶ Expresse.] ratione ergo expressionis hoc tunc poterit. ad hoc s. eod. lib. de offi. deleg. c. vlt. §. vices. & de procu. c. 1. & vlt. s. eod. lib. Ioan. And.

† Nota quod executor datus ad prouidendum, seu conferendum non potest reseruare, vel inhibere in genere, sed in specie sic: & rationem ponit hic Io. And. & Innocentius in c. cũ dilectus. super de iure patron. Franciscus.

a Pro hac gloss. vide quod plenissime hic tradit Philip. Fräcus.

¶ Executor deputatus super alicuius prouisione facienda sibi in certa prouincia, non potest prælatis, ad quos beneficiorum spectat collatio, facere inhibitionẽ generalem, donec fuerit prouisum illi, pro quo scribitur. Inhibitionem autem specialem facere potest de primo, secundo, vel tertio beneficio vacaturo: & si fieret collatio contra huiusmodi inhibitionem specialem, est nulla ipso iure. hoc dicit.

Casus. Papa mandauit Decano ecclesiæ Pictauen. vt mihi prouideret de beneficio, si vacaret in prouincia Burdegalen. alioquin de beneficio proximo vacaturo: receptis literis executor videt nullum beneficium vacare: vult inhibere archiepiscopo Burdegalẽsi, & quibuscunque alijs prælatis prouinciæ Burdegalensis, vt non conferant aliqua beneficia, donec de beneficio fuerit mihi prouisum: vtrum possit facere istam inhibitionem generalem? Respõdet quod non. Sed ponamus quod Papa sibi mandauit, vt mihi prouideret de beneficio quod duxerim acceptandum: acceptaui beneficium primo vel secundo loco vacaturum: nunquid executor poterit reseruare illud beneficium, & inhibere prælatis prouinciæ Burdegalensis ne tale beneficium conferant? Respondeo quòd sic. Et si prælati fecerint aliquam collationẽ contra inhibitiones sibi factas, collatio ipso iure erit nulla. Not. primo principalẽ effectũ huius capituli, quod executor deputatus per literas generales, vt prouideat alicui in aliqua prouincia, non potest ipse executor inhibere prælatis generaliter ne beneficia in prouincia vacantia conferant, sed bene

n ¶ Huiusmodi.] scilicet generalis. de qua s. dixerat.
o ¶ Talem.] scilicet specialem: de qua dixit in proxi. responso: nam quod fieret contra generalem, valeret: cum illa non teneat, vt s. dixit. ad hoc s. cap. proxi.

Si capitulo.] Hæc est notabilis decretalis & quotidie practicabilis. Primo ponit formam gratiæ: cuius duo sunt dubia: Primũ, quando afficit secundum, quod sit officium executoris. Primum soluit: ibi, Per solam. & solutionem exponit: ibi, Absque. Ad secundum respondet: ibi, Immo. & incidens dubiũ soluit: ibi, Etiam siue. Ioan. And.

Casus. Papa mandauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. ad quos pertinet collatio præbendarum, vt me reciperent in canonicum & fratrem: & præbendam (si qua vacaret) mihi assignarent, alioquin proximo vacaturam: dato mihi executore ad prouidendum negligente capitulo: Præsentaui litteras meas Decano & capitulo Pictauen. ecclesiæ: Insinuatione facta meus executor non notificauit potestatẽ suam, nec fecit reseruationem: nec etiam inhibitionem secundum communem opinionem: licet glossa in hoc laboret: sed solum stetit in simplicibus denuntiationibus meæ gratiæ: postea vacauerunt canonicatus & præbenda: Decanus & capitulum huiusmodi canonicatũ cum præbenda contulerunt alteri: nunc requisiui Decanum & capitulum, vt mihi prouiderent secundum quod eis mandatum fuerat: ipsi recusauerunt: meus executor illos

lo [a] alicuius eccleſiæ cum ad ipſum canonicorum receptio, ac præbendarum collatio pertinebat [b], vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (ſi tunc vacaret) inibi prouideret; vel cum ſe facultas offerret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum Apoſtolicum exequatur [c], directa fuerint ſcripta noſtra: Per ſolam illorum [d] præſentationem capitulo [e] ipſi factam [f]; abſque alia etiam executoris inſinuatione, inhibitione, ſeu reſeruatione, beneficium, pro quo tibi conferẽdo [g] ſcriptum extiterat, adeo eſt affectum [h], quòd de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem [i]. ¶ Immo ſi capitulum infra terminum competẽtem [k] ſibi ab executore præfixum, mandatum Apoſtolicum ei pro te directum, in quantum poterit [l] non duxerit adimplendum: extunc [m] in ipſum executorẽ poteſtas prouiſionis huiuſmodi transferatur; & executor ipſe canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam (etiam ſine alia capituli vocatione [n] vel monitione) ſi vacat, vel cum obtulerit ſe facultas.

illos monuit, vt mihi canonicatum & præbendam conferrent: ipſi fuerunt negligentes: vtrum poterit meus executor mihi prouidere? Non eſt dubium q ſic: nam per præſentationem fuit affectum mihi beneficium & mihi debitum, ita q non potuit alteri conferri: licet meus executor nullam fecerit reſeruationem nec prohibitionem. Et adhuc non vacante præbenda, poterit meus executor monere Decanum & capitulũ eccleſiæ Pictauen. vt me recipiant in fratrem & canonicum: quod ſi recuſent facere, poterit meus executor mihi conferre canonicatũ in eccleſia Pictauen. ſub expectatione præbendæ: Et cũ vacabit præbenda, poterit præbendam conferre capitulo nõ moníto: & hoc ideo, quia capitulum fuit contumax in prima monitione: ideo ius præſumit q adhuc eſſet contumax in ſecunda monitione: Nam qui ſemel malus, ſemper præſumitur malus, in eodem genere delicti. Not. primo, q de iure ſpeciali donatio præbendarum poteſt ſpectare ad capitulum ſine epiſcopo: & econtra. Sed quæritur ad quem de iure communi pertinet? Communis opinio doctorum eſt, q ad epiſcopum & capitulum ſimul in eccleſia cathedrali: collatio vero aliorum beneficiorum ſpectat ad epiſcopum: de conſilio tamen ſui capituli. De hoc latius per doctores in c. cum eccleſia Vulterana. de elect. in antiq. Not. principalem effectum huius c. q per præſentationem factam ordinario eſt affectum beneficium comprehenſum ſub gratia, abſque eo q executor inſinuet ſuam poteſtatem: quod verum eſt, dummodo in gratia fiat mentio de poteſtate executoris: vt quia dicitur; nouerius nos tali executori dediſſe in mãdatis, &c. Not. vlterius ex fine capituli q ſi ordinarius cui ſcribitur vt prouideat de canonicatu & præbenda, fuit contumax in prouidendo de canonicatu: poſtea vacante præbenda non eſt neceſſario monendus vt præbendam conferat: quia ius præſumit q poſtquam ſemel fuit contumax, q etiam ſit contumax in aſſignatione præbendæ. Not. q quandoque ad capitulum ſpectat collatio canonicatuum. Ad hoc ſ. eod. lib. de præben. cap. fin.

¶ *Prima gloſſa dicit quod declarat, quod reprobat & approbat, ſecundo ſummat.*

a ¶ *Si capitulo.*] Hic determinatur decretalis ſ. eod. propoſuit. & corrigitur opinio gloſſæ ibi not. in gloſ. quæ incipit: Innocen. in fine. in qua glo. dicebat Ber. quòd Cæleſtinus illi fecit iniuriam: cũ collatio præbendæ per capitulum ſibi facta valeret: potuit tamen id facere de plenitudine poteſtatis. Approbatur autem opinio Innocentij ibi notata: & quam ibi recitat Hoſtienſis. & opinio Pet. de Sam. & Abbat. qui potuerunt in illo cap. caſum ſecundum iſtud cap. & Compoſtel. etiam dicebat hunc verum intellectum ſ. de reſcript. capitulum. in gloſ. magna. verſ. ſi vero ordinario. & hoc dicit decretalis hæc in ſumma. Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant: cum id pertineret ad eos dato executore ad prouidendum per ſolam præſentationem factã capitulo, affecta eſt præbẽda: & executor (negligente capitulo infra terminum per eum ſtatututum me recipere, & præbendam conferre) non reuocato capitulo id exequi poterit.

¶ *Gloſſa duæ ſequentes, & gloſ. ſecun. cum duabus ſequentibus. & gloſ. penul. & vlt. poſſunt recitari per 7. contraria: & vnam quæſtionem, quæ incidit ſecundo contrario gloſ. nota. quarta & ſexta formant & ſoluunt tres quæſtiones.*

b ¶ *Pertinebat.*] de ſpeciali priuilegio, vel præſcripta conſuetudine ſ. de elect. cum eccleſia. j. tit. prox. c. vnico. in princip. j. de reg. cap. vlt. aliàs ſecus [ſupra de ijs quæ fiunt à præla. quanto. & cap. ea noſcitur. Ioan. And.]

c ¶ *Exequatur.*] iſtud eſt quod ſoluit contrarietatem. j. proxi. decre. quia hic executor datus fuit ad prouidendum: ibi ad compellendum tantum. Et ſi quæras quæ ibi ſit ratio huius diuerſi iuris: Sol. eſt in promptu [1]: quia in primo caſu cum dat Papa executorem ad prouidendum, videtur ad ſe, vel ad ſuum executorem prouiſioné reuocare: & ſic per conſequens ordinario adimere. ad hoc de appel. vt noſtrum. Sed vbi dat ſolum ad compellendum, tunc poteſtatem ad ſe non reuocat, nec adimit: immo potius penes ipſum permittit, dum vult ipſum ad prouiſionem compelli. Ioan. And.

[1] Secundũ Compoſt. in præalle. verſi. & idẽ Archi. j. c. proxi. Ioã. And.

d ¶ *Illorum.*] nunquid requiritur q ſcripta directa executoribus, præſentetur capitulo: an ſufficit q præſententur ipſius capituli litteræ, id eſt, ſibi directæ? Licet ſit cautius & illa præſentari: puto ſatis ſufficere, ſi ipſi capitulo præſententur litteræ ad ipſum directæ: hoc verũ, ſi de intentione Papæ per ipſas pateat litteras [a], puta quia in litteris directis capitulo dicitur; nouerius nos T. mandaſſe, vt vobis negligentibus mandatum noſtrum exequi non poſtponat. in hoc caſu vel ſimili, credo ſufficere ſi hæ litteræ fuerint præſentatæ. Si autẽ per litteras capituli de datione executoris, & q ſit ad prouidendum non apparet: tunc credo neceſſarium executorum litteras capitulo præſentari. hoc vt ſenſiſſe Compoſt. in verſiculo ſupradicto, & verſ. ſeq.

[a] Facit cle. vt lite pen. c. 2. in fin. Ioan. And.

e ¶ *Capitulo.*] Nota q ſi fit præſentatio litterarum capitulo, & poſtea vacet, vel tunc vacabat præbenda: iam eſt affecta etiam antequã executoribus ſuæ litteræ præſententur. hoc ſonat hæc litera.

ADDITIO. Patet etiã per hanc litterã, q præſentatio facta ſolis executoribus, non afficit: & ſecundum id intellige quod not. de præbend. c. ſi. in gloſ. 2. & Inno. & Hoſti. de iure pat. cum dilectus. Ioan. And.

f ¶ *Factam.*] Quæro quomodo fiet hæc præſentatio capitulo? Requirat illum qui habet conuocare capitulum, vt ipſum conuocet, vel per ſonum campanæ, vel per alium modum in eccleſia ſolitũ. ſi autem ſe includerent, vel impedirent ne fieret præſentatio: perinde eſt ac ſi præſentatio eſſet facta ad inſtar eius qui latitat, vel impedit q citari non poſſit. ſ. vt lit. non conteſta. quoniam. §. porro. Poterit etiam compelli [γ] per executorem ille qui habet conuocare capitulum, vt ipſum conuocet, vel ipſe idem cõuocare: licet primum tutius ſit. ad hoc de offi. deleg. præterea. Si autem aliqui venerint, aliqui non: dic q ſufficit præſentare Decano, vel ei qui ibi eſt maior: & his canonicis qui cum eo ſunt præſentes, ad hoc vt capitulo adimatur poteſtas: vt hic dicitur. nec requiritur q probet, q maior pars præſens ibi fuerit. In dictis enim citationibus, & denuntiationibus vniuerſitatis faciendis, ſufficit q in loco congruo coram maioribus & alijs ibidem inuentis publice proponantur. 16. diſt. quod dicitis. ſ. de poſtu. cap. 1. & in hoc concordant doctores ſ. de elect. bonæ. 1. [vbi de hoc in gloſſ. 1. ſoli.] Et ſi diceres, q de neceſſitate haberet probare, q maior pars ibi fuerit præſens: pone q maior pars nolit conuenire, qui nec libenter ad talia conueniunt: ijs ergo qui vocati veniunt, fiat præſentatio, & ſatis eſt. Sed quid ſi collatio pertinet ad duos, puta ad epiſcopum & ad capitulum: nunquid per præſentationem alteri factam adimitur vtrique poteſtas? Dic q ſic: ſecundum Compoſt. qui hoc not. in prædicta gloſſ. verſi. item quid ſi collatio. ex quo enim poteſtas adimitur vni ſine quo alius conferre non poteſt, ergo & alteri: ſicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedito, alij procedere nõ poſſunt. ſ. de offi. deleg. vno. ff. de arbit. ſi in tres. & l. ſeq. ad hoc facit lex quæ dicit, q ſufficit denuntiatio facta vni ex illis qui habet domum cõmunem. ff. de noui ope. nunt. l. de pupillo. §. ſi plurium res. Ioan. And.

Capitulo qualiter præſentabuntur litteræ Apoſtolicæ.

[γ] Vide q̃ ciui de ma io. & obe. cap. 1. in glo. & hoc. Ioan. And.

Præſentatio mãdati Apoſtolici facta vni ex collatoribus, an afficiat alium.

g ¶ *Conferendo.*] ſecus ſi fuiſſet ſcriptum de eo quod duceret acceptandum. ſ. eo. quia cunctis. & c. ne captandæ.

h ¶ *Affectum.*] licet ſit affectum, non tamen habet ius in dignitate vel præbenda, vt archidiaconus vel præbendarius dici poſſit. ſ. eo. lib. de præben. ſi tibi abſenti. ſed habet ius ad eam: vnde & reuocatoria ibi locum haberet. j. eo. tit. c. vlt. Ioan. And.

i ¶ *Firmitatem.*] Contra. ſ. eo. lib. de reſcrip. tibi qui. r. reſpon. in fi. Sol. Ibi non ſcribebatur capitulo, ſed ſoli executori, qui etiam partim erat ad compellendum, partim ad prouidendum. Hic vero ſcribebatur capitulo & executori ad prouidendum: & ideo plus operatur hic quàm ibi ſimplex præſentatio litterarum. Ioan. And.

k ¶ *Terminum competentem.*] aliàs poſſet appellari, vt ſ. de dila. c. 2. Et ſic not. executorem præfigere terminum. ſi. ſ. de præben. ſi tibi abſenti. eod. lib.

l ¶ *Poterit.*] vt extunc recipiant in canonicũ: cum poterunt, prouidebunt de præbenda.

m ¶ *Extunc.*] extremum tempus deſignat. ff. de condi. & demon. l. ſi is. §. cũ ita. & hoc intelligo de executore, q hoc habebat in mãdatis, vt capitulo negligẽte exequeretur. Si autem ſimpliciter eſſet datus: puta quia [δ] ſoli executori eſſet ſcriptum: tunc non haberet neceſſe negligentiam expectare. & facit quod dicam j. c. proxi.

[δ] Vide Abbatem & Deciũ in c. ſuper eo. de offi. deleg. item Deciũ con ſil. 129.

n ¶ *Vocatione.*] hoc tenebat Compoſt. in prædicta gloſ. verſi. ſed quid ſi poſtquam executor. Et licet de canonicatu hoc ſatis videretur, tamen de præbenda contrarium videbatur: quia licet capitulum

fuerit

fuerit negligens in vno, non in alio: quia diuersa sunt mandata, vnum de recipiendo, aliud de conferendo. Ad hoc de dolo & contu. cum dilecti. & de hoc ī. de rescrip. constitutus. sed ex quo fuit negligens in vno, iam præsumitur in reliquo. ad hoc de præsump. scribam. & optime ī. eod. lib. de dolo & contu. cum quis.

que plene not. Compost. ī. de rescrip capitulum. in glos. magna. ad princ. [& Inno. & Hosti. ī. eo. quia cunctis. & ibi Pet. & Abb. in distinctionibus. & ipse Host. in sum. de præben. § & à quo. ver. ad horum solutionem]. Et ad correctionem pro parte eorum quæ not. ī. de præben. c. vlt. Et hoc dicit in summa. Si soli ordinario, vel soli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori sit scriptum, per præsentationem talis mandati non afficitur præbenda, nisi in litteris esset decretū, aut executor ille insinuasset, & interdixisset maxime cum decreto, vel ratione mandati iā esset facta receptio ad canonicatū. In his casibus, vel ipsorum altero affecta est præbēda, ita quòd collatio alteri facta non tenet.

ADDITIO. Facit ff. de suspect. tut. l. 3. §. quæri potest. quæ quid dicat, vide de ætat. & qualitat. accepimus. in glos. 4. Ioan. And.

[a] Si soli.] Primo iungit tres casus, quibus littera beneficialis nō afficit; Secundus: ibi, *Vel ordinario.*] Tertius: ibi, *Aut soli.* Secundo: ibi, *Nisi nos.* ponit alios tres casus, quibus afficit. Secundus: ibi, *Aut executor.* Tertius: ibi, *Vel nisi.*

Est sciendum, quod habemus in iure executores sententiarum, negotiorum, vel præceptorum: Item testamentorum, item gratiarum. De executoribus sententiarū plene not. de offi. deleg. pastoralis. §. quia vero. & de senten. & re iud. de cetero. & c. quod ad consultationem. & habetur de his rubrica in Specul. parte 2. De executore negotiorum, litium, & præceptorum ī. de oblig. ad ratio. cap. vnico. & de offic. delega. super quæstionum. post princip. ff. de nego. gest. l. 3. §. si executor. & de testib. l. fin. vbi de his not. & quandoque missus vocatur. de immu. eccles. cap. 1. de his. in Specu. parte 1. rubrica penult. De executoribus testamentorum ī. de testa. cap. 2. & satis scripsi ī. de testa. Ioannes & in Spec. de his plenius de instru. edi. §. nunc vero aliqua. De vltimis circa quos versatur propositum, est sciendum quod ipsorum variæ sunt formæ. Sunt enim prouisores, compulsores, & mixti: scilicet partim ad compellendum, & partim ad prouidendum: de quibus ī. de rescrip. tibi qui. De compulsoribus ī. de rescri abbatem, &c. Ioan. And.

CASVS. Papa mandauit canonicis ecclesiæ Pictauen. vt me reciperent in fratrem & canonicum, non dato executore ad prouidendum & compellendum: & præbendam mihi assignarent si vacaret: alioquin proximo vacaturam, vel etiam scripsit cantori beati Hilarij maioris Pictauen. executori, vt compelleret Decanum & capitulum ecclesiæ Pictauen. vt mihi canonicatum cum præbenda conferrent, vel etiam ambobus scripsit: quia mandauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vt me reciperent in canonicum & fratrem, & præbendam mihi assignarent si vacaret, alioquin proximo vacaturam. Et mandauit cantori ecclesiæ beati Hilarij, vt Decanū & capitulum compelleret ad conferendum mihi canonicatū sub expectatione præbendæ. Hoc facto, præsentaui litteras meas executori meo in secundo casu: qui executor eas notificauit Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vtrum affecta sit mihi præbēda primo vacatura, ita quod alteri conferri non possit? Respondet quod nō regulariter: Fallit si in gratia mea erat decretum irritans: sicut si in primo casu mandabat Decano & capitulo ecclesiæ Pictauen. vt mihi decanatum & præbendam conferrent: decernentes irritum, &c. Vel etiam si decretum irritans non erat appositum in gratia mea: sed executor notificauit gratiam meam, & sibi reseruauit præbendam primo vacaturam: & decernebat irritū, &c. Vel si iam fueram in canonicum receptus: In his enim casibus esset mihi affecta præbenda: aliàs secus esset, si executor esset datus ad prouidendum, vt in præcedenti capitulo. Nota primo, quod cum Papa scribit ordinario, vt prouideat præsentato, non ligat regulariter manus ordinarij, quin teneat collatio alteri facta. Idem est cum executor fuit datus ad compellendum tantum, videlicet vt faciat prouideri: fallit in gratia, in qua fuit appositum decretum irritans. Nota quod recepto in canonicum est affecta præbēda proximo vacatura. cap. relatum. de præbend. in antiquis. Nota quod si est scriptum ordinario & executori ad compellēdum, est necesse quod executor insinuet ordinario potestatem suam, & faciat inhibitionem cum decreto irritante, ad hoc quod affecta sit illi præbenda pro quo scribitur.

Primo glos. dicit quid declaret, & summat.

[a] *Si soli.*] Emanauit ad declarationem decre. ī. de præben. dilectus. 2. & 3. & eorum quæ ibi not. per Bern. & modernos: & eorū

Item.

Si soli ordinario vel soli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori sit scriptum: per præsentationem talis mandati non afficitur præbenda, nisi in litteris esset decretū, aut executor ille insinuasset & interdixisset, maxime cum decreto, vel ratione mandati iam esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus vel ipsorum altero affecta est præbenda, ita quòd collatio alteri facta non tenet. Ioan. And.

CAP. VI.

SI soli [a] ordinario [b] † pro te beneficiando executore nō dato, Vel ordinario & executori; vt eum ad faciendum quod mandatur, compellat [c] aut soli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbenda, vel alio beneficio in certa ecclesia, diœcesi, seu prouincia prouideri [d]) mandatum Apostolicum sit directum: per talis præsentationē mandati ordinario ipsi factam, licet si contra faciat prohibendus [e] existat; ei tamen potestas sic nō adimitur [f] conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Nisi nos in gratia tibi facta decreuissemus irritum & inane, quod fieret contra [g] ipsam: Aut executor huiusmodi ordinario suam insinuans [h] potestatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi est secundum tenorem huiusmodi mandati Apostolici prouidendum) interdixisset [i] eidem: præsertim cum interpositione decreti: Vel nisi tu iuxta dictum † mandatum esses in canonicum iam [k] receptus: tunc [l] enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem [m] aliquam non haberet.

b [a] *Ordinario.*] per ordinariū intellige illū, ad quem collatio pertinet [1]. Et in hoc casu intellige supra de præbendis. cap. dilectus 2.

c *Compellat.*] secus si fuisset datus ad prouidendum. ī. cap. prox.

d *Prouideri.*] De hac forma not. ī. de rescrip. abbatem ī. de præb. per illorum. de conces. præben. cum nostris.

e [a] *Prohibendus.*] de præben. dilectus 2. de offi. deleg. prudentiam. §. addijcimus.

f *Non adimitur.*] rationem dixi ī. c. proxi.

g *Contra ipsam.*] & tunc etiam ante præsentationem litterarum affecta est in casu. ī. eo. lib. de rescr. tibi qui. §. quinimmo. aliàs nec per præsentationem afficitur, vt hic. Ioan. And.

h [a] *Insinuans.*] ī. eo. lib. & tit. quia cunctis. §. ex parte.

Glos. seq. ponit opi. reprobatam & approbatam: pro approbata inducit decret. cui respondebatur deinde inducit rationem.

i *Interdixisset.*] Not. reprobatam opinionem Ber. not. ī. de præben. c. vlt. vbi dicebat, quod executor datus ad compellendum non poterat interdicere [2]. Compost. contra in prædicta glo. allegabamus decret. quia cunctis. §. ex parte. eo. tit. & lib. sed in prouisore loquitur: sed illud vicinum est mandato, vnde satis mandatum intelligitur. ī. de elect. in causis ff. iudi. sol. iam tamen. §. in hac.

k [a] *Iam receptus.*] tunc enim negotium prouisionis faciendæ de præbenda post receptionem vacante est deuolutum ad Papam, & sic capitulo ademptum. 3. q. 6. dudum. de appel. vt nostrum. de offi. leg. licet. de præben. inter cetera. vbi negotio permutationis præbendæ ad Papam deuoluto, non valuit collatio ordinarij de præbenda, quæ permutari debebat.

l *Tunc enim.*] scilicet in his tribus casibus, vel altero eorum: scilicet cum erat decretum, cum executor inhibuit, vel cum iam facta erat receptio.

Glos. seq. [4] habet duas principales partes: secunda ibi, Vidēdum. *Prima habet tria principalia membra: secundum ibi,* Si autē canonicatus. *quorum primum distinguit duo: secundum, alia duo. primum quorū subdiuidit in tria. tertium distinguit in alia tria. Secundum principale primi membri distinguit quatuor. tertium principale distinguit tria. Pars secunda principalis habet duas partes: secunda ibi,* Si autē non contulit. *quæ subdiuiditur in duo: & huius secunda distinguit quinque: ibi.* Si autem de canonicatu.

m *Firmitatem.*] Ad plenā & breuem indaginem veritatis huius materiæ primo videndum est de expectantibus quis alteri præferatur: secundo, quæ gratiæ præbendas afficiant. Ad primū distingue, aut vterque expectat auctoritate Apostolica, aut alter tantum, aut neuter. In primo casu subdistingue: quia aut vtrique collatus est canonicatus à Papa, aut vtrique mandatur conferri, aut alteri est collatus: alteri conferri mandatur. Si vtrique collatus est canonicatus à Papa: si apparet quis primo impetrauit: ille præfertur quantumcunque secundo impetrans primo suas præsentet litteras, & primo recipiatur. de præben. eod. lib. cum cui. & sic debet intellig. de rescrip. cap. capitulum sanctæ crucis hoc fallit in casibus 5, in quibus præfertur secundus impetrās: Primo, si primus fuit negligens petere præbendam sibi debitam. ī. eod. lib. de præben. si clericus. §. verum. de rescrip. tibi qui. in fin. Secundo, quando debetur dignitas secundo, quæ habet præbendam annexam. ī. eo. lib. de præben. quia

† Nota primo quod quandoque Papa scribit ordinario, vt conferat sine alia executoris datione. ad hoc de rescrip. c. 2. in. Not. secundo neque, quod in impetratione debet fieri mentio de canonicatu & præbenda. Et sic videtur quod non sufficeret expressio tantū alterius. Dominicus.

[1] Vide quæ not. de offic. ord. ordinarij. in glo. 2. Ioan. And.

† Aliàs prædictum.

Vide Petrū de Anchara. consil. 134. incipit. quia primo inquirendū.

[2] Idem Host. 10 decret. per illorum. Sed Innoc. dicit ibi, quod interdicere & reseruare pōt. Ioan. And.

[4] Est magistra. Dom. & Pet. de Anchar. & ordinaria ac singula in secundā Phil. Fōt.

Impetrās a sede Apostolica, an & quando præferatur alijs impetrantibus.

In quib. casibus secundus præfertur primo, vide Petrū in c. capitulū. extra de rescriptis.

ben. quia sæpe. Tertio, quando secundus ex se habuit prærogatiuã. s. de præben. c. penult. Quarto, quando secundus non ex persona sua, sed ex persona tertij impetrantis super primum prærogatiuam habet. j. cap. proximo. Quinto, si vacauit sacerdotalis præbenda, & secundus est in ætate, & nõ primus. s. eod. lib. de præben. si cui. quod tñ sane intelligas prout ibi dixi. Idem putant quidam in casu decre. eod. tit. si pauperi[a] sed dic vt ibi dixi. hoc cum apparet quis primo impetrauit. Si autẽ non apparet ex data vel alio modo quis primo impetrauerit, aut alter præuenit in præsentando, aut ambo concurrunt: si alter præuenit, ille præfertur: si autem ambo concurrunt: ille vel illi vel ipsorum maior pars ad quos collatio & receptio spectat, alterum eligere tenentur: & ille solus admittetur, vel alteri præfertur: nisi Papa vtrique voluerit prouidere vt s. eod. lib. de rescrip. duobus. 1. responso. Si autem neutri collatus sit canonicatus: sed vtrique conferri mandatur: aut constat quis primo impetrauit, aut non: Si non constat, tunc dic vt s. prox. dixi, quando vtrique collatus erat per decre. de rescrip. duobus. 1. respon. s. eod. lib. Si constat: aut mandatur vtrique pure conferri, aut alteri sub conditione, alteri pure; aut vtrique sub conditione. Si constat quis primo, & mandatur vtrique pure conferri, datis executoribus ad prouidendum: si primus primo præsentauit, & primo receptus fuit, hic nulla est quæstio. Si vero secũdus primo præsentauit, & primo fuit receptus adhuc indistincte in præbenda vacante post receptionem primi, vel etiã ante si adhuc non erat collata secundo præfertur primus impetrans. de rescrip. tibi qui. 1. respon. s. eod. lib. si autem tempore receptionis primi iam erat præbenda collata secundo: aut in litteris primi erat decretum, & tunc indistincte præbenda illa primo debetur. s. eo. lib. de rescrip. tibi qui §. quinimo. aut non erat decretum in litteris: & tunc aut executor insinuauit, reseruauit, & inhibuit maxime cum decreto: aut non: In primo casu præbenda vacans post reseruationem & insinuationem collata secundo, primo & non secundo impetranti debetur, vt supra eod. cap. § idem quoque. In secundo casu potietur præbenda sibi collata secundo impetrans, primo præsentans vt eo. tit. tibi qui. 1. responso in fin. Quod autem dixi primo impetrantem præterquam hoc vltimo casu præferri: intelligas sane, vt etiam præferatur secundus in casibus, quos s. proxi. parte notaui. Si vero mandatus alteri sub conditione. alteri pure conferri: si prima est pura, secunda conditionalis: idem quod s. si vero prima gratia est conditionalis: puta vt prouideatur si accesserit consensus capituli: si secundus pure impetrans priusquam consensus accedat, à Papa vel executore suo obtineat canonicatum, præfertur primo: alias præferetur primus. s. eod. lib. de rescrip. si pro te.[b] Si vero vtrique mandatur sub conditione cõferri: puto in hoc casu, ꝙ qui primo ad prouisionem & conditionem peruenerit, ille præferatur in assecutione præbendæ tunc vel post vacantis. arg. prædictæ decret. si pro te. iam enim dies datæ ad diem conditionis refertur. ad hoc s. de appella. præterea. de voto. licet. de condi. appo. super eo. Si vero non appareat quis primo ad conditionem peruenerit satis esset seruandum quod dr̃ s. de rescript. capit. penult. Si autem canonicatus alteri collatus est, alteri conferri mandatur, aut primo impetranti collatus est: secundo vero cõferri mandatur, aut econuerso, aut ignoratur quis primo impetrauit: In primo autem casu dubium non est primo impetrantem præferri. s. eo. lib. de præben. eum cui. In secundo adhuc primus impetrans præferetur secundo. s. eod. lib. de rescrip. tibi qui. de præben. si Apostolicæ. ad fin. quod verum puto, nisi in casu in quo supra dixi ex duobus, quibus mandatur conferri, secundum primo præferri. s. eod. lib. de rescrip. tibi qui. 1. responsi. in fin. si autem nec ex data, nec alio modo apparet quis primo impetrauerit indistincte tunc præfertur cui collatus est canonicatus. s. eod. lib. de rescript. duobus. 1. responso. Si vero alter tantum Apostolica auctoritate expectat: iste siue sit primus siue secundus, præfertur inferiorum legatorum vel quorumcunque auctoritate receptis vel expectantibus. s. eod. lib. de præben. hi qui. Si autem aliquis esset receptus auctoritate legati habentis speciale mandatum à Papa, auctoritate Papæ receptus intelligitur: vt ibi 2. responso. Interdum etiam recepti per litteras facultatis, intelliguntur recepti auctoritate Apostolica. qđ dic vt s. eo. lib. de rescri. cum aliquibus. Si autem aliquis expectat auctoritate legati, secundus vero auctoritate Papæ, demum impetret primus confirmationem & executores à Papa, adhuc præfertur secundus: sed ille primus præfertur omnibus post suam confirmationem impetrãtibus à Papa. s. eod. lib. de præben. si Apostolicæ. & cap. si eum. Si vero neuter expectet auctoritate Apostolica, aut vterque ex reseruatione legati, aut vterque ex receptione capituli; aut vnus ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: prima dubitatio hodie non procedit: quia aut vnus & idem legatus fecit reseruationem, & tunc non valet secunda, nec eius processus, & decretum, vt s. eod. lib. de offi. lega. præsenti. §. cæterum. aut prædecessor fecit primam, successor secundam, & adhuc non procedit quæstio: quia ex quo ad collationem iam vacantium processum non erat, expirant reseruationes & decreta finito legationis officio, vt eod. c. 2. responso. Si vterque auctoritate capituli expectet, de æquitate deberetur primo præbenda: si tñ capitulum eam secundo vel neutri, sed alteri tertio conferat, tenet collatio, quia capitulum ius ad primam vacaturam dare non potuit: sed Papa solus. s. eod. cap. 2. & de hoc s. de præben. relatum. per Inno. & Hostien. Et dicunt quidam, ꝙ tales receptiones nõ valent hodie per decre. supra eod. detestanda. quod non credo, vt ibi dixi. Si vero vnus expectat ex receptione capituli, alter ex reseruatione legati: puto ꝙ siue sit primus siue secundus, illi pro quo reseruata est à legato, debetur: quia cum potuerit reseruare præbendam nulli debitam, vt s. de iur. patro. cum dilectus. ista autem nulli esset debita: quia vt dixi, capitulum ius ad vacaturam nulli conferre potuit: ergo super ipsa tenet reseruatio legati. Et si contra illam inhibitionem, reseruationem & decretum, alteri conferatur, non valet, vt in prædicta decre. cum dilectus. s. eod. lib. de offi. leg. præsenti. 1. responso. Videndum est de secundo, scilicet quæ gratiæ præbendas afficiant. Et dic breuiter, ꝙ si Papa contulit canonicatum[c], statim affecta est præbenda quæ tunc vacabat, vel quæ primo vacabit, nulli alij deinde debita. s. eod. lib. de præben. si postquam. & c. dudum. ita ꝙ si etiam ab ignorantibus & ignoranti conferatur, non valet collatio, vt ibi. Si autem non contulit canonicatum statim, sed mandauit conferri: aut mandauit conferri primam, quã acceptaret: aut primam quæ vacaret: In primo casu non est affecta præbenda quantumcunque fiant inhibitiones, reseruationes, & decreta: nisi primo fiat acceptatio, vel ipsius vacantis, vel primæ vacaturæ, vel ex causa secunda: vel vlterioris, vt s. eo. tit. & lib. quia cunctis. §. penul. ad fin. certam autem & expressam antequã vacet, talis acceptare non potest, vt s. eo. tit. & lib. ne captandæ. & si talem acceptet, per talẽ acceptationem præbenda non afficitur, vt ibi. Si autem de canonicatu & præbenda si qua vacat, vel quæ primo vacabit, prouideri mandauit: aut mandat solum illi ad quem pertinet collatio, aut solum executori vt compellat, aut illi & executori vt compellat, aut illi & executori vt prouideat, aut soli executori vt prouideat: In primis tribus casibus per præsentationem litterarum non afficitur præbenda, nisi in tribus casibus, vel altero ipsorum: Primo, si in gratia erat decretum: tunc enim statim per præsentationem litterarũ est affecta præbenda, vt hic. Item si non erat decretum, si auctoritate illius gratiæ in canonicum fuerit receptus: tunc per receptionem affecta est præbenda, vt hic in fin. Item cum executor insinuauerit & interdixerit, maxime cum decreto & Hos casus habes hic: & sic intelligantur decret. de præben. dilectus 2. & 3. In casu quarto, scilicet quando scribitur illi, ad quem pertinet collatio, dato executore, vt prouideat, hic per præsentationem litterarum factam collatori, afficitur præbenda, ita ꝙ collatio postea alteri facta non tenet. s. c. proxi. & sic intelligi debet. s. eod. proposuit. quod quidam verum putant, nisi executor ille pronuntiasset se executorem non esse: per decre. s. de præben. dilectus. 3. quod verum non puto[d]: nam affectio præbendæ, quæ per præsentationem erat inducta, tolli non potest in præiudicium impetrantis per executoris iniqua pronunciationem: vnde ibi secundam opinionem teneo vlt. glossæ si executor datus fuerat ad prouidendum, vt s. c. proxi. dico tñ tutum impetranti, ꝙ ab illa pronunciatione appellet[e]. In quinto casu quando soli executori scribitur vt prouideat: hic per solam insinuationem executoris, & notificationem eius ꝙ vult præbendam per illam potestatem conferre, etiam si non interdicat, puto affici præbendam. s. eod. tit. & lib. quia cunctis. §. ex parte[f]: & sic erit ista differentia, quando scribitur soli executori ad compellendum, & quando soli ad prouidendum: quia primus vt afficiatur præbenda, habet insinuare & interdicere, vt hic: secũdo sufficit si insinuet, vt in prædicto §. Rationem diuersitatis collige ex ijs quæ dixi s. c. prox. in glos. 1. Ioan. And.

[a] Scilicet, quando primus conferatur aliud beneficium. Phil. post Io. And. Font.

[b] Vide not. Io., & per glos. in ver. secundo. Io. de. & Ioan. And. Phil. Fon.

[c] Idem si conferas aliud beneficiũ: vt c. si beneficia. s. eod. de præb. ibi vide Philip. Fonta.

[d] Not. Domin. ꝙ iudex delegatus per suã aut reuocationẽ nunquam tollit effectũ litterarum deductũ in esse. vide eundẽ cap. si super gratia. de off. deleg. s. eo. Fonta.

[e] Nota ꝙ sententia, qua iudex pronunciat se non iudicem, nõ extinguit iurisdictionẽ, & licite ab eadem appellatur. c. significantibus. s. de off. deleg. Phil. Fonta.

[f] Vide c. 1. s. eod. in glos. 1. Philip. de de rescrip. ibi qui 2. responso. Io. And. Fonta.

Idem.

¶ *Si tres expectantes sint in vna ecclesia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine: quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.*

CAP. VII.

Auctoritate Marti-

Auctoritate.] Primo ponit tres gratias factas tribus in eadem ecclesia successiue: sed tertio cum prærogatiua super primũ: ex quibus quæstionem format: secundo: ibi, *Cum igitur*. soluit rationem reddens, & argumentum inducens: ibi, *Licet eum*, facit qđ not. s. de rescrip. capitulum. in 1. glos. Ioan. And.

¶ Si tribus fuerit facta gratia in eadem ecclesia diuersis temporibus; & virtute gratiæ debet præterri secundus; ipsis conferentur præbendæ hoc ordine: Nam secundus habebit primam, tertius secundam, & primus tertiam. hoc dicit.

Casus.

Casus. Papa Martinus fecerat Titio gratiam in ecclesia Pictauensi antequam gratia illa sortiretur effectum, Martinus mortuus est: successit ei Bonifacius, qui non reuocauit gratias factas per Martinum: sed Bonifacius Caio fecit similem gratiam in ipsa ecclesia Pictauen. quo facto ille idem Bonifacius fecit gratiam Sempronio cum clausula prælationis: quia volebat eum præferri omnibus receptis auctoritate suorum prædecessorum, non autem sua: postea vacauit præbenda: quæritur cui debeatur, vtrum Titio primo expectanti? Respondet Romanus Pontifex quod non: quia clausula prælationis facta tertio, Titium excludit: nec debebitur tertio, puta Sempronio: quia Caius ipsum præcedit: & Bonifacius noluit Sempronium præferri receptis auctoritate sua, sed suorum prædecessorum: ideo Caius habebit primam præbendam, & tertius secundam, & primus habebit tertiam: Et sic Caius consequitur per alium, scilicet per tertium, quod per se non posset consequi: quod probatur per simile: Nam si quis decedat, relictis patre, & matre, & fratre suis superstitibus: si pater tempore mortis defuncti desierat esse agnatus, quia se dederat alicui in adoptionem: tunc frater qui est agnatus, succedet: cum pater amplius non sit agnatus, sed frater: Et quia remansit mater quæ est cognata: ideo excludit fratrem agnatum: & hoc secundum iura antiqua: quia illud est immutatum per iura noua Codicis & Authentic. Et sic si fuisset tantum pater & mater, pater excluderet matrem, etiam si se dedisset in adoptionem. sed quia reperitur agnatus, scilicet frater: ideo pater excluditur, & mater præfertur, vt ponamus quod moriar relictis mihi patre & matre & fratre, & pater meus dedit se in adoptionem: si dimisissem solummodo patrem & matrem, pater mihi succederet, non mater: Sed cum frater meus excludit patrem, ideo nunc mater mea excludet fratrem: & sic mater per meum fratrem consequitur, quod per se non fuisset consecuta. Similiter hic Caius secundus consequitur per tertium, scilicet Sempronium, quod per se non posset consequi. Not. primo: quod cum in eadem ecclesia sunt plures expectantes in ordine consequendi præbendas: debet attendi & seruari voluntas Papæ. Not. magis specifice, quod si in eadem ecclesia sunt plures expectantes, & vltimus habet prærogatiuam: ille præfertur primo, sed non secundo, si secundus sit receptus auctoritate eiusdem Papæ. Not. ad quod allegatur iste textus, quod quis per alium consequitur quod aliàs per se non posset consequi. Not. si iste ordo non seruaretur, tunc intentio Papæ esset violata.

† Alias, similiter.

† De clausula, anteferri, vide Felinum in c. capitulum. extra de rescriptis.

† vacat, legitur in antiquioribus libris.

† Nota, quod mens & tenor gratiæ est obseruanda. ad hoc de præben. cui de nouo. eod. lib. Dom. vnde si diceret clausula, præferatur omnibus auctoritate nostra receptis ex mente Papæ primus habebit primam, tertius secundam, & secundus tertiam. Phil. post Ioan. And. dicentem, text. procedere in similibus casibus: vt si diceretur, præferatur omnibus vltra ea de tempus expectantibus. Fonta.

ni [a] Papæ prædecessoris nostri, quodam ad præbendam primo in Parmensi ecclesia vacaturam nulli alij de iure debitam in eiusdem ecclesiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem ecclesia similem [b] † gratiam adepto secundo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicum & in fratrem recipitur cum prærogatiua gratiæ, quòd omnibus prædecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostra receptis in assecutione præbendæ debeat anteferri †: post hæc autem quædam vacauit † præbenda in ecclesia memorata: quæritur quis eorum alteri præferatur [c], & secundum quem ordinem præbēdas assequi debeant tres prædicti? ¶ Cum igitur ex tenore † gratiæ, tertio a nobis concessæ appareat euidenter, nos voluisse [d] primo tertium, & secundum tertio, anteferri: Decernimus quòd primam [e] secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam: aliàs forma

¶ *Prima glos. dicit quod declaret, & corrigat, & summat.*

a ¶ *Auctoritate Martini.*] Pulcher casus istius decretalis similis illi, quem habuisti s. de præb. c. penul. & emanauit ad declarationem & correctionem eorum, quæ not. Compost. s. de rescript. capitulum. in glos. magna. §. item si duo recepti sunt. & breuiter dicit capitulum, quòd si tres expectantes sunt in vna ecclesia: vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdem auctoritate cum prærogatiua, vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine: quia primam habebit secundus: secundam tertius: tertiam primus. quod probatur argumento legali.

a ¶ *Martini.*] ita forte fuerat de facto, vel studiose hoc dixit: quia in expectantibus auctoritate Nicolai vel Cælestini non procedebat dubitatio, propter reuocatoriam Bonifacij, de qua dicitur infra c. proxi. & s. de præben. c. penul. & antepenul. Ioan. And.

b ¶ *Similem.*] cum nulla prærogatiua, vt patet per inferiora.

c ¶ *Præferatur*] in illa præbenda.

d ¶ *Voluisse.*] voluntas igitur ipsius seruanda est, & mandatum. s. eo. lib. de præben. cui de nouo. cum similibus.

e ¶ *Primam secundus.*] contrarium dicebat Compost. in prædicto loco in simili, vel eadem quæstione, quæ talis est, primus receptus fuit per literas generales, secundus per speciales, tertius per speciales, cum hac clausula, quod deberet præferri omnibus receptis in ecclesia auctoritate generalium literarum: quærebat secundum quem ordinem deberent prædicti præbendas assequi: & dicebat Compost. quod tertius excludebat primum: sed quia primus excludebat secundum, qui secundus postponebat tertium ex persona ipsius secundi, & si non ex sua, primus debebat habere primam: secundus secundam: tertius tertiam: secundum regulam, si vinco vincentem [1] &c. ff. de diuer. & temp. præscr. l. de accessionibus. ibi, nam qui me. ad hoc s. de offic. lega. dilectus. sed hoc est falsum, vt hic vides: & satis id patet per considerationem intentionis Papæ, vt dicit littera: intentio enim eius fuit secundum præferri tertio [2]: & tertium primo [3]: & sic seruetur ordo: & sic etiam fallit hic, nec locum habet regula illa, si vinco, &c. de qua not. 34. q. 1. rogamus. & fallit etiam illa regula in casu l. j. posita. ff. ad Tertul. æquissimum. §. si ex filio. C. de nat. lib. Auth. licet. in Auth. de æqua. do. §. is. ff. qui pot. in pig. hab. l. Claudius Felix.

Additio. In dicta Auth. licet. C. de natu. lib. Cynus post Pet. sic soluit Brocardicum: aut quæritur de diuersis casibus: & tunc licet vincam vincentem te, non propterea vinco te: vt in hac Authen. & l. s. & j. proxi. alleg. Aut de eodem: & tunc refert an sit eadem causa vincendi te: qua vinco vincentem te, aut non: primo casu vera est regula, vt in l. de accessionibus. secundo casu non, vt in l. Claudius. j. alleg. Ioao. And.

[1] De qua regula Oldra. consil. 98. in folio 61. post medium Fonta.

[2] Quia prior in data secundum Domi. post Ioa. de Lig. Fonta.

[3] Quia in litteris tertij est clausula derogans primo, non secundo. Domi. post Ioa. de Lig. Fonta.

mandati minime seruaretur [f]. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere non posset: ex persona tamen tertij, qui primum superat, illam habet: Sicut contingit [g] in successione illius, qui ab intestato relictis patre [h] (in adoptiua familia constituto) matre [i] atq. fratre decedit, in qua successione pater [k] ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrem agnatus [l], materque vincit agnatum: mater patri non ex semetipsa, sed agnati persona in successione huiusmodi antefertur.

¶ Idem.

¶ *Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam distinctam expectantes: etiam si percipiebant distributiones quotidianas; secus si præbendam distinctam non expectant, sed augmentum portionis: Includit habentes ius ad vacaturam, si nondum est deuentum ad collationem. hoc dicit secundum Dominicum.*

CAP. VIII.

Qvo-

f ¶ *Minime seruaretur.*] quæ tamen diligenter est seruanda. s. eo. lib. de præben. cui non. cum suis concord.

g ¶ *Contingit.*] ponit casum l. ff. ad Tertul. l. 2. §. obijcitur. versic. sed si sit agnatus. aliàs est ibi §.

h ¶ *Patre.*] carnali, sed adoptato, vt sequitur.

i ¶ *Matre atque fratre.*] non constitutis in adoptiua familia: & de carnalibus intellige.

k ¶ *Pater*] carnalis, constitutus in adoptiua familia: vnde desijt esse agnatus.

Additio. Inst. de leg. ag. tu. ad finem. & tit. seq. de cap. dimi. §. minima. vbi patet per minimam capitis diminutionem (quæ est cum is qui sui iuris erat, alieno iuri subijcitur, ciuitate & libertate retenta) quem desinere esse agnatum. Ioao. And.

¶ *Glo. sequens exponit ponendo tres regulas, secundo notat, & dat simile.*

l ¶ *Agnatus.*] scilicet frater. Tres ergo ponit regulas: Prima, quod pater carnalis adoptatus excludit matrem carnalem: Secunda, quod mater excludit agnatum [4]: quod hodie secundum iura Cod. & Auth. locum non habet [5]. C. ad Tertul. l. vlt. & Auth. cum solis. & Auth. defuncto: Tertia, quod agnatus excludit patrem carnalem in adoptiua familia constitutum. Pone ergo patrem primum impetrantem: matrem secundum, agnatum tertium, cum prærogatiua: & sic intelliges. Et sic not. quod in assecutione primæ præbendæ tertius nocet primo, & sibi quo ad illam non prodest: tamen sibi prodest in hoc, quia citius suam consequitur. Et est simile, vxor legitima excludit naturales non legitimos: quia aliàs si non esset proles vel vxor legitima, succederent in duabus vncijs: & tamen ipsa vxor excluditur ab agnatis. C. vnde vir & vxor. l. 1. sed si ipsa non superest, naturales excludunt agnatos in duabus vncijs. hæc probantur C. de natu. lib. Auth. licet. & in Auth. quib. mo. nat. effi. leg. §. si quis autem. coll. 6.

Additio. Hosti. In sum. qui fil. sint legi. §. an vtrumque genus succedat. ver. quod autem dixi. Ioan. And.

Qvoniam.] Primo ponit mentem reuocatoriæ: Secundo, ibi, *Præsentis*, declarat quinque dubia circa illam, primo, tertium: secundo, quartum: ibi, *In illis.* tertio, quintum: ibi, *Sane.*

[4] Secundum iura Digestorum, vt patet per sequentia: quod etiam secundum iura illa in fratre procedere non videtur, vt dixi in tex. Ioan. And.

[5] Ne credas tamen illud antiquum ius per hanc decretalem renouatum, etiam in terris ecclesiæ. Pet. de Ancha. & alij post Arch. vnde nocit ex iure correctio posse arguit. vt not. I ea. nouit. s. de iud. glo. in l. 1. ff. de condi. ing. cum omnium, lib. & tradunt Doctores in 9. 1. Inst. ex. de testam. e ordinan.

Et hic

¶ Et hic iunge litteram, quæ est infra per viginti tres lineas ibi, quoniam multæ dubitationes insurgunt ex constitutione.]

¶ Illud capitulum emanauit ad declarationem constitutionum reuocatoriarum, quas fecit Bonifacius: de quibus dictum fuit s. de præbend. cap. si is. & c. quodam.

CASVS. Paulus vltimo mortuus fecit gratias in aliquibus ecclesijs: cui successit Sixtus, qui reuocauit & cassauit gratias factas per suum prædecessorem, per quas ius in re non fuerat quæsitum, licet bene ius ad rem: vtrum per istam constitutionē sint reuocatæ gratiæ sui prædecessoris, etiam si expectantes erant recepti in canonicos, licet sub expectatione præbendæ? Respondet Romanus Pontifex, quòd si solum erant recepti in canonicos, illæ gratiæ sunt reuocatæ. Sed quid: ponamus quòd fuerant recepti in ecclesia, in qua erat certus numerus canonicorum, sed nō erat certus numerus præbēdarum: & sic ille supernumerarius recipiebat præbendas cum alijs: mortuo vno de numerarijs canonicis, portio sua erat augenda, sicut portio aliorum canonicorum: vt ponamus quòd in illa ecclesia sunt viginti canonici, & diuisio præbendarum fit in viginti partes: recipitur alius canonicus supernumerarius, tunc fit diuisio xx. & vnius præbendarū: moritur vnus de numerarijs: certum est quòd augmentatur portio istius canonici supernumerarij: vtrum per constitutionē reuocatoriam cassetur illa gratia reuocatoria? Rndet quòd non: Causa dubitandi in isto primo casu fuit: quia præbendæ iam erant affectæ per adeptionem canonicatuum factā auctoritate Papæ. Ratio vero decidendi: quia de mente iuris & reuocatorū est quòd tollantur iura ad rem, sicut hic erat ad præbendas vel portiones priuilegiatas sm Ioan. de Lig. Dominicus.

Not. primo, quòd ante collationem beneficij non dr ius quæsitum in re, sed ad rem. ad hoc tex. hic in fine. Not. secundo, quòd in reuocatione priuilegiorum Pontificum Romanorum Papa nō requirit consilium Cardinalium: cum hic dicat tātum de præsentia. Dom.

niam [a] ex constitutione [b] nostra, per quam paulopost [c] promotionem nostram ad summi pontificatus apicem [d] omnes collationes, prouisiones, reseruationes, & concessiones super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbēdis, officijs, portionibus, præstimonijs, ecclesijs parochialibus, ruralibus, & alijs quibuscūque beneficijs ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine censerentur: ac etiam super canonicatibus sub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non esset quæsitum in re, licet ad rē †) a felicis recordationis Nicolao Papa iiij. & Cœlestino v. prędecessoribus nostris factas, siue concessas auctoritate Apostolica in fratrū nostrorū præsentia omnino cassauimus, irritauimus, & vacuauimus, cassas, irritas & vacuas nuntiauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes insurgunt, vt vnde præfatæ constitutionis reuocatoriæ processit editio, interpretatio eius quoque procedat [e]: Præsenti declarandū duximus sanctione, quòd in illis (qui editionis tempore supradictæ vltra statutum numerum erant per eosdem prædecessores canonici sub expectatione præbendarum, vel etiam portionum) eadem constitutio locum [f] habet. Si autem huiusmodi [g] recepti vltra numerum distributiones, & alia, vt canonici de numero existentes, sic tempore dictæ reuocationis habebant, quòd per cessionē vel decessum [h] illorum, qui erant intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius assequi expectabant, nisi distributionū seu partium suarum augmentum (cum forsan esset ecclesia, in qua canonicorum, non autē portionum numerus, vel præbendarum distinctio [i] habebatur) quantoque inter pauciores, cuiusuis ecclesiæ diuiduntur prouentus, tanto maiores fieri possunt singulorum percipientiū portiones [k]: ad istos [l] vel eos [m], qui per litteras [n] facultatis [r] dictorum prædecessorum nostrorū in aliquarū ecclesiarū canonicos erāt recepti (licet præbēdas vel alia beneficia expectarent) constitutionē cer

neris, vel si facultas obtulerit in tali ecclesia, recipietur per has litteras? Et dicunt quidam quòd non: quia conditio nō est extitura: quia ibi præbenda nō vacat, nec vacare pōt. d præben. dilecto. quia eoā talia rescripta vt ambitiosa, sunt restringenda. de elect. dudū. s. eo. lib. de præben. quamuis. t. Alij dicunt, quòd si simpliciter scribatur vt recipiatur, non obstāte certo canonicorum numero, sed nō adijciatur: quòd prouideatur sibi de præbēda si vacat, vel q̄ primo vacauerit, tūc statim recipietur, etiam si numerus canonicorum ibi statutus nō esset: qa illud, nō obstāte, nō minuit, sed addit scilicet, quòd statim recipiaē, licet ibi certus sit numerus: sed ex quo adijcitur, de præbenda si vacat, &c. patet quòd de tali ecclesia non potest intelligi, vt superius dictū est. Tertij dicunt, quòd si non est distinctus numerus canonicorū, nec præbēdarū, tali impetranti non prouidebitur: sed si numerus canonicorū statutus est, vt in quæstione proposita, & in casu nostro: per cōsequēs statutus intelligitur certus numerus portionū. ad hoc de cōsti. translato. & idē dicunt ecōuerso. hoc poteris videre per Inno. s. eo. tit. ex parte. & per Compost. de rescr. capitulū. in glo. magna. §. itē quia si Papa mādat aliquē. & c. constitutus. in fi. Host. autē in decr. prædi. ex parte. dicit indistincte, quòd etiā si non sit certus numerus canonicorū, nec præbendarum: etiam si rescripto caueatur, quòd assignetur præbenda vacans, vel quamprimum se facultas obtulerit, & non obstante certo canonicorū, & c. valet rescriptum. sequitur enim sm eum, quòd si Papa intendat prouidere in ecclesia, in qua certus numerus est, qđ est minus impetrabile, quòd multo fortius in ecclesia in qua non est certus, quod magis est impetrabile [a]. allegat s. de deci. ex parte. 3. qui filij sint legi. per venerabilem. de transla. c. vlt. in cle. litteras. de rescri. in glos. fin. nec obstat quòd talis statim canonicatum & præbendam habebit: quia & si hoc durum sit, obediendum est. de rescr. si, qñ. nec obstat quòd nō extabit cōditio, si vacat: qa illud, si vacat, nō fuit appositū, vt receptionē cōditionalē reddat, vel vt impedimentū inducat. facit s. de rescri. constitutus. sed vt impedimentū remoueat, si quod esset [4]. Et quæ causa dubitationis tollendæ in rescriptis inferuntur, ius eius non lædēt, nec mandatū impedient. ff. manda. qui mutuā. in prin. ff. d mili. testa. si miles. nec ambitiosum est pauperem clericum sibi beneficium impetrare. de æta. & quali. tuam. de præben. cum sm. Non obstat decret. ex parte. & decr. dilecto. quia licet in tali ecclesia (in qua nullus est numerus) Laterañ. conciliū locū nō habeat, vt ibi: prouisio tñ Papalis locū habet. ad hoc 9. q. 3. cuncta per mundum. & c. per principalem. fatetur tñ quòd obstabit impetranti penuria ecclesiæ [5], si tanta sit quòd non sufficiat pluribus, non qualitercunque, sed quòd quilibet honeste de sua portione viuere possit secundum consuetudinem prouinciæ, vel in eadem ecclesia antiquitus obseruatam. supra de insti. cap. 1. & 5.

ADDITIO. Vide quod not. de vita & hone. cle. quoniam. in fi. 1. glos. & quod ibi dixi. Ioan. And.

¶ Prima glossa dicit quod declaret.

a ¶ Quoniam.] Emanauit declaratorie ad reuocatorias, de quibus dixi supra de præbend. c. penult. & antepenul.

b ¶ Constitutione.] à principio, dum erat Neapoli forte vnica fuit constitutio, postmodū fuerunt duæ: vna super gratijs Nicolai, alia super gratijs Cælestini, vt dixi de præben. si is cui. s. eo. lib.

c ¶ Paulopost.] scilicet, sexto calendas Ianuarij, vt ibi dixi, idest, quinto die exeunte Decembri. & super hoc vide quod dixi in fin. huius lib. super data.

d ¶ Apicem.] sic s. in procemio huius lib. §. sane. & 40. dis. nō nos.

ADDITIO. Vide qđ dixi in cle. Romani. de iureiu. in prin. Io. And.

e ¶ Procedat.] 11. q. 1. c. sicut. §. ex his. de sen. excom. inter alia. § vt igitur. C. de legi. l. vlt. & de multiplici interpretatione habes in prædicto §. ex his. & de postu. c. t. Ioan. And.

ADDITIO. Dicit Archid. quòd illa decre. s. contradicit: sed ibi de interpretatione iudicis, hic de interpretatione principis.

f ¶ Locum habet.] habes igit primū casum declaratoriū, scilicet in his receptis vltra numerū expectantibus portiones vel præbendas.

g ¶ Huiusmodi.] scilicet auctoritate Nicolai vel Cælestini.

h ¶ Decessum.] vel depositionem, vel iuris priuationem. de elect. cum in cunctis. de dolo & contu. veritatis.

¶ Glos. seq. quærit, & ponit tres opiniones, & quartam Host. quam probat, & respondet quatuor obiectionibus.

i ¶ Distinctio.] Nunquid impetrans in tali ecclesia, vt sibi prouideatur de canonicatu & prębenda si vacat, vel quam primu vaca-

k ¶ Portiones.] de consti. cum M. in principio.

l ¶ Istos.] tales qui p vacationē nil recipiunt, nisi portionū augmētū.

m ¶ Vel eos.] Tacite aggreditur alium casum, quem reuocatoria non comprehendit.

¶ Glossa sequens retinetur per obiectionem.

n ¶ Litteras facultatis.] concessas eis ad quos aliàs pertinebat receptio: nec cautum erat in litteris illis, quòd auctoritate Apostolica id facere possent. hoc dico per decret. s. eod. lib. de rescri. cum aliquibus. & per verba ipsius reuocatoriæ, quæ scripsi in prædicto capitulo, si is cui. vbi dicitur per dictū antecessorem nostrum. seu

† Vide Romam decisione 9. de concessio. præben. in nouiss. & decis. 144. in nouis & Felinum in c. causam quæ. & in c. 1 nostra. extra de rescript.

† Vide Panormitanū & Felinum in c. constitutus. extra de rescript.

a Quamuis auctoritas sequatur Host. tamen sua ratio non videt bona, quia nō exprimitur sic in beneficialibus, vt nos. de rescrip. postulasti. c. cui de non sacerdotali. s. de pręb. Ponta.

3 Facit ff. de leg. 1. l. si cui seruus vbi leganti seruus cum peculio. & hi debentur, qui nō habent peculium. Io. And.

4 Sic quandoque ponuntur clausulæ ad expressam quendam gratiam, & non ad expedendam, vt in clem. 1. in h. de pben. Ioan. And.

Ad hanc glossam vide not. Dom. Anton. & aliorum c. constitutus. de rescr. vbi vide casum & hac glo. Pont.

5 Idem Domi. & Philippus. Pontanus.

R eius

tum est non extendi præfatā[a]: ¶ In illis vero, qui vltra numerum auctoritate præfata in aliquarum ecclesiarum canonicos iam recepti, quantum ad capitulum, & ad chorum, ac distributionum perceptionem quotidianarum, plenitudinem iuris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum existentibus de numero, expectabant: constitutionem præfatam locum habere (ratione huiusmodi expectationis) dubium non existit[b]. ¶ Sane in iis, qui super canonicatibus, præbendis, & dignitatibus, parochialibus vel aliis ecclesiis, seu beneficiis quibuscunque, à dictis prædecessoribus nostris litteras impetrauerunt, etiam si per executores illorū factæ fuerint reseruationes, decreti interpositiones, variique processus; & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrātes petitum fuerat ab executoribus, quód eis illa conferrent; non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant[c] factæ †: locum habet constitutio supradicta, vt omnes huiusmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationē processum, & sic per cōsequēs ius in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum) intelligantur penitus reuocatæ.

TITVLVS VIII.
Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Collatione communiter ad episcopum & capitulum pertinente, vno ipsorū effecto inhabili, alter confert. hoc dicit vsq; ad §. cū vero. secundū Domi.

CAP. VNICVM.

SI † ad episcopum[d] & capitulū cōmuniter pertineat † collatio præbēdarum: mortuo[e] episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso[f], poterit capitulum vacantes conferre præbendas: etiamsi[g] episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt prælatus[h].

eios auctoritate factas, concessas, seu commissas, & cætera.

a ¶ *Præfatam.*] ratio, quia non sunt ipsorum Pontificū, sed recipiētium auctoritate recepti, vt dixi in præd. decret. cum aliquibus. ADDITIO. Dicta ratio est huius tertii casus: primos enim duos non respicit. Ioan. And.

b ¶ *Non existit.*] ista igitur est differentia inter hunc casum & proxi. quia ibi expectabat tantum augmentum portionis; hic certam præbendam vel portionem dandam solum iis, qui erāt de numero: ad illā igitur expectationē reuocatoria nō extendit: ad istam sic. Ioan. And.

c ¶ *Erant factæ.*] Nota 3 regulā, quod per me nō stat, & c. 3. de eo, qui mit. in pos. cap. 2. vbi d̄ hoc. nam per me nō stetit, quin fieret mihi collatio, sed per executorē: & tñ reuocatoria habet locū. & est iste excogitatus casus propter reuocatoriam, quæ reuocauit omne ius ad rem: sed per petitionē ius ad rem, nō in re ius habebā. & sæpius habes simile, q̄ non sufficit quid petere, nisi obtineatur. 3. de renun. quidam. & eo. lib. de elect. si religiosus. cum similibus.

NE SEDE VAcante aliquid, &c.

¶ Visum est de institutionibus & collationibus beneficiorum: sed quia posset dubitari, nunquid sede vacante capitulum succedat in ipsorum collatione: merito hinc sumpta occasione compilator posuit hoc rubricam generalem, ne sede vacante.

SI *ad.*] Sunt tres partes: secunda: ibi, *Cum vero.* tertia: ibi, *Vbi vero.* Prima cum collatio est communis, soluit dubium quod fortificat: ibi, *Etiamsi.* Secundo conuertit: ibi, *Idem.* Secunda principalis (cum collatio est solius episcopi) soluit dubia, & à solutione excipit: ibi. *Nisi.* Tertia principalis soluit duo dubia: secūdū: ibi, *Nec etiam.* & vtriusque rationem subdit: ibi, *Quia.* Ioan. And.

¶ Præmitte quod habes eod. tit. illa. videlicet q̄ non reperitur iure cautum q̄ sede vacante capitulū succedat in collationibus beneficiorum. Item præmitte, q̄ quandoque ad solum epm̄ spectat collatio præbendarum, quandoque ad solum capitulū, quandoque simul, quandoque cōi consensu, quandoque cum consilio. de quo de elect. cum ecclesia. Itē q̄ suspensus, vel excōicatus non potest conferre præbendas. de conces. præben. quia diuersitatem. Dominicus.

CASVS. Collatio præbendarum alicuius ecclesiæ pertinet ad episcopum & capitulum simul: moritur eps̄, vel est suspensus: & sic vacat epālis dignitas; postea moritur aliquis canonicus, & sic vacat præbenda & canonicatus: vtrum capitulum poterit conferre huiusmodi canonicatum & præbendam? Respondet q̄ sic. Et idem vicenersa impedito capitulo potest eps̄ præbendas conferre, licet collatio spectet ad epm̄ & capitulum simul. Sed ponamus q̄ collatio præbendarum spectat ad solum epm̄, licet teneatur requirere consensum sui capituli: vtrum impedito epō vel suspenso possit capitulum præbendas conferre? Respondet q̄ non, nisi episcopus esset in mora petendi absolutionem vel relaxationem: quia tunc inciperet esse in negligentia, & tunc collatio inciperet competere ad capitulum, vt in c. 2. de conces. præben. in antiq. Sed ponamus q̄ de consuetudine, vel ex priuilegio Apostolicæ sedis aliquis habet collationem præbendarum alicuius ecclesiæ cathedralis, tñ debet requirere consilium epi: nunc vacat præbenda, tñ non est eps̄, cuius consiliū possit requirere: quia sedes ipsa vacat, vel eps̄ est absens: vtrum iste talis possit conferre præbendas non expectata confirmatione epi, vel non expectato q̄ episcopus fuerit reuersus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: & rationem ponit, ne periculum immineat beneficio. Not. primo iuncta glo. quòd donatio pbendarum ecclesiæ cathedralis quandoque spectat ad epm̄ & capitulū simul; & tūc vnus sine altero nihil pōt facere: & sic eps̄ posset differre collationem si vellet: quandoque collatio spectat ad solum epm̄, quandoque ad solum capitulum. Sed de iure cōi spectat ad epm̄ & capitulū simul. glo. tñ hic tenet, q̄ spectat ad solum epm̄. de consensu tñ capituli. Sed in hoc est magna differentia: Nam primo modo quando collatio spectat ad episcopum & capitulum simul, potest capitulum conferre sede vacante: sed secūdo modo non posset. Not. vlterius q̄ capitulum vel vniuersitas non debet excōmunicari per modum vniuersitatis: sed si singulares delinquant, sunt particulariter excommunicandi. Not. q̄ sede vacante capitulum non potest conferre beneficium spectans ad solum episcopum, licet collatio ad epm̄ spectet cum consensu capituli. Idē si eps̄ fuerit suspensus: quod verum est, nisi eps̄ esset negligens in petenda absolutione. Ratio est, quia quando eps̄ est suspensus, non potest dici esse in negligentiis: q̄a si vellet, conferre non posset: ideo 3 ipsum nō currunt sex menses, nisi (vt dictum est) esset in negligentis se rehabilitandi: quia tunc inciperent currere sex mēses, quibus elapsis posset capitulum illa conferre. Sed quæritur quo tēpore incipiunt currere sex menses? Dicendum q̄ à tempore vacationis, & non à tempore negligentiæ. Aliqui tñ intelligunt, q̄ si fuerit negligens per sex menses (licet à tempore negligentiæ non vacet beneficium) q̄ lapsis sex mensibus potest capitulum conferre beneficia. Sed tñ dicendum est, q̄ non dr̄ negligens quando beneficium nondum vacat: ideo sex menses solum computātur à tēpore vacationis. Not. q̄ collatio aliorum beneficiorū spectat ad epm̄ cū consensu sui capituli. c. quāto. & c. nouit. de iis quæ fiunt à maior. par. cap. & hoc de iure cōi: nam de iure speciali potest spectare ad alium q̄ ad epm̄. Not. q̄ quando quis conferre debet beneficia cum consilio epi: intelligitur si consilium episcopi possit haberi.

¶ Prima glos. dicit quid declaret.

d ¶ *Si ad episcopum.*] Emanauit ad declarationem decretal. 3. eod. illa. & ad declarationem. & correctionem eorum, quæ ibi not. Gof. Inno. & Hostiensis de concess. præbend. quia diuersitatem.

e ¶ *Mortuo.*] idem est si quocunque alio modo vacet sedes: renuntiatione, & depositione, vel quouis modo. ad hoc 7. q. 1. cap. in apibus. §. ecce in quibus. 33. q. 2. in principio.

f ¶ *Suspenso.*] pone q̄ peccauit. in decre. 3. de præben. graue.

¶ Glos. seq. exprimit opiniones.

g ¶ *Etiamsi.*] hoc dicit propter dominum Inno. [a] & Hostien. qui dicebant, q̄ si eps̄ interersit in capitulo vt canonicus, propter mortem eius non impediebatur capitulum conferre, nisi sicut per mortem alterius canonici: si autem vt prælatus, eo mortuo conferre nō poterat: non est verum, vt hic vides.

ADDITIO. Vincentius de quo 3. in decr. 2. eo. tit. dicebat q̄ siue ad solum epm̄, siue ad eū cōiter cum capitulo specta: et collatio: vacante sede non conferebat capitulum. Littera quæ habet Inno. est corrupta: ipse enim Inno. in decre. quia diuersitatem. nō distinguendo dicebat, q̄ si ad epm̄ & capitulum simul spectat electio, suspenso epō solum capitulum eliget. Sunt enim vnum corpus capitulum & eps̄ quo ad illa, quæ eis communiter imminent facienda. Illud autem dictum Hosti. determinabat in glos. Ioan. And.

h ¶ *Vt prælatus.*] Interdū enim est vt canonicus. de conces. præb. postula-

i Vnde 2 illā videot acceptasse: vt in clem. eod. tit. cū ex quem. §. pen. Ioan. And.

† Domin. not. q̄ sola collatio tribuit ius in beneficio non reseruato, non processus inde secuti: immo ait Ancharanus sententia. §. fin. Inst. de offic. iudi. l. nepoti. ff. de fam. hercisc. ad hoc. cap. cū aliquibus. de re iud. & Philip. ascensus. Pet. de Ancha. si sententia dicat beneficium esse debitū per glo. in clem. audito. de rescrip. sancus si sententia dicat beneficiū esse suum. c. 1. 2. eod. Ioann.

† Ad intellectum huius cap. vide Panormitanū in c. ex parte. extra de constitut.

† Nota, illud dicitur cōmuniter pertinere, quando æquale ius quilibet pars habet in actu. Not. secūdo istud dictum, q̄ appellatione præbendarum (lato sumpto vocabulo) cōprehenduntur alia beneficia ecclesiastica, quando ratio est eadē in omnibus. facit q̄d not. in c. 1. de elect. lib. vbi idē dicitur de canonia. Domi.

a Alias Vincentiū. Et hæc est vera littera: vt patet in additione posita in fine huius glossæ.

postulastis. de præbend. cum in ecclesia. de appella. à collatione, supra eod. lib.

a *Singulariter.*] hoc dicit: quia capitulum, vel vniuersitas, vel collegium excommunicari non debet. j. de sent. excom. Romana. §. in vniuersitatem.

Additio. Io. Mon. & Archid. alleg. ff. de admin. tut. quidam decedens. §. Papinianus. & l. Titium. in prin. & §. 1. Ioan. And.

b *Maioris.*] si enim minoris, eligere possēt. de cleri. excom. mi. si celebrat. Suspensi autē vel maiori excommunicatione ligati, non eliguot, nec eliguntur, vt de elec. cum inter. & de consue. cum dilectus. vbi de hoc.

Idem poterit episcopus, si capitulum ab ipsa collatione suspē di contingat, vel singulariter [a] omnes de capitulo maioris [b] excōmunicationis vinculo innodari.

¶ *Collatione spectante ad episcopum de consilio, vel assensu capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert capitulum. hoc dicit.*

[†] Ad hunc textum vide Felinū I. c. cum te. extra de re scriptis.

¶ Cum † vero ad solum episcopum præbendarum spectat collatio, cum consilio sui capituli vel assensu [c]: defuncto episcopo vel suspenso (nisi [d] episcopus in petenda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora [e]) capitulum se non potest intromittere de eisdem.

¶ *Habens conferre cum consilio episcopi, sine illo conferet, morte & remota absentia interueniente. hoc dicit Domi.*

¶ Vbi [f] vero de speciali alicuius ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorū collatio ad aliquem cum † cōsilio episcopi [g] noscitur pertinere: sublato episcopo de medio [h] (cum consilium nequeat tūc peti ab eo [i]) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiā si egerit in remotis [k], ita quòd non possit ipsius præsentia in breui haberi: Quia in petendo vel expectando eius consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere [l].

c *Assensu.*] hoc dixit Compo. esse de iure cōmuni in ipsis præbendis cathedralis ecclesiæ, vt not. s. de elect. cū ecclesia Vulterana. Scire debes quòd cum eps habet conferre præbendā cum consensu capituli, si sunt viginti canonici & decem consentiant, non valet collatio: quia nō habet maiorem partem capituli: sed si haberet vocē in capitulo vt canonicus: tunc diceretur facta ab xj. & sic à maiori parte capituli. de conces. præben. postulastis. Inter ista autē duo, scilicet consiliū & assensum est magna differentia. quod dic vt not. s. de arbi. cum olim. de elect. cum in veteri.

[†] Alias ita, de consilio episcopi. Et vide Bar. tolū in l. 2. §. si plures. ff. de exerci. & Albertum cū consilio super glo. 1 vers. cū consilio episcopi.

d *Nisi.*] istud nisi, venit exceptiue à suspenso.

Additio. Ac si dicat, quòd ad partem, quæ loquitur de episcopo defuncto, non competit exceptio. Io. And.

a *Glo. seq. not. à contrario: quærit, arg. pro & contra: soluit: iterum quærit & soluit.*

e *In mora.*] si ergo sit in mora, bene poterit se intromittere capitulū. Sed quæro nunquid capitulū hoc casu canonicas statim ex quo eps fuerit in mora, possit conferre: vel an post morā petendi sex mēses habeat expectare? Et vr quòd ex quo fuit in mora petendi absolutionem, demū post sex menses & nō ante conferre possit [t]: quia antequam fuerit in mora, non currit tempus: postea incipit currere. de conces. præben. quia diuersitatem. de elec. c. vlt. si eps simpliciter sine consensu capituli haberet conferre, locū haberet quod s. dixi. sed hic, de consensu capituli habet conferre, vnde vr à contrario sensu istius literæ, quòd statim ex quo fuit in mora, capitulū possit conferre. Sed cū hic æquiparet consilium & consensum, verum puto quod prius dixi. Sed quando dicetur esse in mora? Hoc ipso quod quàm cito potuit, licet etiam non petijt. ff. ad Tertul. l. 2. §. cōfestim. non tamen amara facienda est interpretatio. ff. de dona. inter virum & vxo. si id quod. §. si quis secundum operas. nec calumniosa. s. de priui. in his. ff. ad exhi. l. pen. Arbitrabitur ergo hic bonus iudex [2]. ff. de iure deli. l. 2. Si antē malitiose impediatur ne petere possit, subuenietur ei: quia non est in mora. de conce. præben. postulastis. nisi ipse hoc procuraret. ff. si quia cau. l. 2. §. vlt. de offi. dele. pastoralis. §. fin.

[1] Idem Archid. dicēs quòd Vinc. & Hosti. hoc tenent in decret. vlt. de elect. quā s. allegat. Ioan. And.

[2] Idem Archidi. post Hostien.

Additio. Casum vide s. & concor. cle. multorum. de poen. ver. illis poenam. Ioan. And.

f *Vbi vero.*] facit ad ea quæ not. Hosti. de elect. c. vlti. in fine. & Vincen. & Compost. de insti. c. vlti. in fi.

¶ *Glo. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.*

g *Cum consilio: episcopi.*] quid si cū consensu? Idē vr, cū eadē sit ratio vacationis diutinæ in hoc casu. & ad hoc s. de præb. si Apostolicæ. & aliquando consilium ponitur pro cōsensu. s. de offic. dele. venerabili. de foro compet. c. 1. Contrarium credo: quia cum habet eligere de consensu, non sic liberam habet potestatem, sicut de consilio: vnde minus habet expectare hoc casu, quàm in illo: dico tamen quòd non curret sibi tempus, cū non possit eligere. de conces. præben. quia diuersitatem. de elec. c. vlt. præterea ponamus in requisitione consilij absentiā pro cōtradictione. ad hoc s. de arbi. c. 2. eod. lib. quod in cōsensu esse non potest. & facit pro

[1] De materia huius glossæ vide plenissime per Albertum tract. de agnoscē. do assert. cathol. & hære. q. 26.

hac parte quod dixi s. eod. lib. de rescript. pro te. in glos. sed pone.

h *De medio.*] id est, de hac vita, & expone vt dicitur 23. q. 4. hæc autem vita. in prin. & quare dicatur media, ibi not. in glo. 1.

i *Ab eo.*] simile s. eo. lib. de rescrip. si grauiose.

Additio. & de poeni. dist. 1. c. conuertimini. §. hoc idem. ver. Item a mortuo. velut ab eo qui non est: perit confessio. Ioannes And.

k *In remotis.*] arbitrarium erit hoc terminare secundum considerationem temporis, quæ sequitur infra.

¶ *Gloss. seq. alleg. simile. obijcit, & soluit.*

l *Imminere.*] habes similē casum s. de offic. deleg. si is cui. eo. lib. Et not. quòd difficultas præstationis reddit obligationē inutilē. j. id. ff. de verb. oblig. l. 2. §. 1. Itē nec seruatur forma, quę inerat collationi: ergo non valet quod agitur. ff. de arbi. l. paruí. Sol. licet in cōtractibus grauis vel impossibilis modus vel cōditio vitiet cōtractū, secus in spiritalibus. s. de cōdi. appos. cap. vlti. reijcitur ergo: nec tem inutilem reddit. Item periculum vacationis quæ imminet, immutat ius quod aliàs esset seruandū. sic j. de testa. cap. 2. eod. lib. de offi. deleg. si is cui. eodem libr.

TITVLVS IX.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis non præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet. Ioan. And.*

CAP. I.

V.

DE REBVS ECCLESIÆ, &c.

¶ *Dictum fuit supra de præbendis & alijs beneficijs ecclesiasticis: verum quia posset dubitari, vtrū res beneficiorum deputata pro sustentatione clericorum beneficiorum possent alienari: sicut res aliorum priuatorum, cum quilibet sit legitimus administrator suarum rerum: ideo ad nos informationem ponitur rubrica, de rebus ecclesiæ non alienandis.*

Continuatio domini Heliæ.

D *Vdū.*] In hoc capit. sunt tres partes: In prima, actoris decisa petitio: in secunda rei defensio: ibi, *Dictus vero.* In tertia: ibi, *Quia vero.* Papæ diffinitio tribus fulcita rationibus. Secunda: ibi, *Quia etiam.* Tertia: ibi, *Præsertim.* Ioan. And.

Casus. Vacante aliqua ecclesia parochiali in diœcesi Pictauensi, episcopus Pictauēsis cum consenso sui capituli donauit decimas illius ecclesiæ parochialis archidiaconatui suæ ecclesiæ: quia redditus archidiaconatus illius ecclesiæ erant ita tenues, quòd non poterat archidiaconus ex illis sustentari: vnde illas decimas donauit archidiaconatui nullo præcedente tractatu: postea illa ecclesia parochialis fuit alicui collata, qui petijt decimas à dicto archidiacono: quas cum recusasset soluere, fecit archidiaconum conueniri coram iudice competenti: & in suo libello petebat vt iudex declararet illas decimas spectare ad rectorem illius ecclesiæ, & imponeret perpetuū silentium ipsi archidiacono: archidiaconus excipiendo proposuit, quòd decimæ fuerāt sibi donatæ per episcopum cum consensu sui capituli: Econtra replicabat rector illius ecclesiæ, quòd donatio huiusmodi non valeret: eo quia tempore donationis ecclesia ipsa vacabat, & nullum habebat defensorem. Item dicebat rector, quòd non suberat iusta causa alienandi decimas. Item quòd dicta donatio non fuerat facta solemniter, idest, tractatu præcedente: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partium hincinde, declarauit decimas spectare ad ipsum rectorem & imposuit silentium archidiacono. [*Et infra.*] Sub hoc infra, continetur qualiter rector ecclesiæ parochialis fecit conueniri archidiaconum, qui detinebat decimas: & petijt quòd iudex declararet decimas spectare ad suam ecclesiam: quo facto imponeret silentium archidiacono. Dictus autem archidiaconus ex aduerso proposuit excipiendo, vt sequitur. [*Concessit: & infra.*] Sub hoc infra, ponitur replicatio rectoris allegantis donationem factam Archidiacono per episcopum non valere, propter causas prædictas in positione casus: Vnde Romanus Pontifex auditis allegationibus partium sententiauit vt sequitur: Nam decimas ipsas adiudicauit dicto rectori: & perpetuū silentiū imposuit ar-

chidiacono. Not. primo duos casus, in quibus est præmissa alienatio rei ecclesiasticæ, videlicet euidens necessitas, vel ecclesiæ vtilitas. vide 12. q. 2. in summa. Nota secundo optimum text. quod licet in instrumento alienationis rei ecclesiasticæ narretur vtilitas vel necessitas alienandi subesse: nisi aliter probetur, non adhiberetur

dum [a]:& infra [b]. ¶ Dictus vero archidiaconus ex aduerso [c] respondit [d], illas decimas illi ecclesiæ restitui nō debere [e]: proferens [f] in medium [g] ordinationem quādam episcopi Dulmeñ. de consensu capituli [h] † ui factam, inter alia continentem, quòd idem episcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmeñ. adeo fore tenues [i] & exiles, quòd non sufficiebant ad eius onera [k] † supportanda, præfatas decimas archidiaconatui memorato concessit: & infra. ¶ Quia vero in concessione [l] huiusmodi prædicta ecclesia [m] (cum vacaret) legitimo caruit defensore [n], qui sibi prius ab eodem episcopo

fides: Nam supra dr̃, quod in instrumento hoc continebatur: & tñ Papa dicit, quod non suberat. de quo hic in glo. Dominicus.

¶ *Prima glos. summas.*

a ¶ *Dudum.*] perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis, & nō præcedente tractatu, & sine iusta causa, non valet.

† Petrus & Anchara. & Dom. not. in alienatione rerū inferiorum ecclesiæ, requiri cōsensum capituli ecclesiæ cathedralis: quod non seruat dicit Phili. cōsuetudo valida (secundū eū) arg. cap. 1. de cōsue tud. eo. lib. & glos. in verbo, consentiente. clem. 2. eo. tit. Fonta.

b ¶ *Et infra.*] Intelligas quod quidam rector cuiusdam ecclesiæ diœcesis Dulmeñ. petebat sibi & ecclesiæ suæ restitui & adiudicari decimas, quas archidiaconus Dulmeñ. percipiebat in sua parochia, q̃ de iure & consuetudine antiqua pertinebant ad ipsam ecclesiam: dictus vero: & cetera.

c ¶ *Ex aduerso.* ad petitionem ipsius rectoris.

d ¶ *Respondit.*] côtestando litem. & facit quod dixi de lit. contest. cap. 2.

: Vide Oldradum in consil. 1. 0. cū duobus sequēt. hoc eod. tit.

e ¶ *Non debere.*]. nec adiudicari, vt in decisione dixi: & patet in fine: nam sententia, &c. de or. cog. cum dilectus.

f ¶ *Proferens.*] Archidiaconus excipiendo contra intentionem actoris.

g ¶ *In medium.*] id est, in iudicium: vbi est medium inter actorem & reum.

h ¶ *Capituli.*] Per hoc videbatur valere. de his quæ fi. à præla. c. 2. & 3. sed hoc non sufficit, ex quo diligens forma seruata non fuit: nec causa suberat, & vacabat ecclesia, vt sequitur.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit: solutioni obiicit & respondet.*

i ¶ *Tenues.*] Iusta videbatur causa: sed non apparuit vera, vt dr̃ in fine. Sed nunquid dices istam iustā causam indistinctè, si aliàs fuisset tunc vera? Certe sic. s. de præben. exposuisti. nam etiam capellas posset annectere ob hanc causam, vt ibi dr̃. epūs enim de consensu capituli sui potest ecclesiam & res suas ex iusta & honesta causa alteri dare. de his quæ fiunt à præla. c. 3. & c. pastoralis. sed contradicit expresse. 16. q. 1. ecclesiæ. vbi dr̃, quia antiquæ ecclesiæ decimis priuari nō debent, vt nouis oratorijs tribuantur. per quod cap. indistinctè dicebat Hug. quod epūs inuito sacerdote non poterat de iure vnius ecclesiæ alteri dare. Sed non est verum, vt ibi notatur. & de hoc per Ber. de relig. domi. constitutus. in glos. à quocunque. Dic ergo quod cap. illud loquitur quando iusta causa non subest, vel potest loqui quando ipsa ecclesia in nullo sibi abundat. ad hoc s. de præben. eam causam. pro ista parte facit de eccl. ædifi. ad audientiam. 1. & c. tua nos.

k ¶ *Onera.*] scilicet congruæ sustentationis archidiaconi, hospitalitatis, & episcopalium iurium. s. de præben. de monachis.

l ¶ *In concessione huiusmodi.*] facta, scilicet de decimis ecclesiæ tunc vacantis: secus si concederetur vel vniretur ipsa ecclesia vacans: quod dic vt in clemen. eod. tit. si vna.

m ¶ *Ecclesia.*] quæ agebat. Et not. quod non solum in cathedrali ecclesia locum habet, quod sede vacante, &c. sed etiam in minoribus ecclesijs. de offi. ordi. cum vos.

: Quæ fungit iure minorum, s. de rest. in integ. c. 1. Sicut ergo pupillo nō habenti tutorem vel legitimū defensorem, debet bonus defensor vel aduocatus dari per iudicem. ff. de reb. eorum qui sub tu. l. magis pu 10. §. non pos sim. l si tū & ecclesiæ vacātis. Ioan. And.

ADDITIO. Idem secundum Host. in qualibet dignitate vel personatu, qui remittit ad sum. ne sede vacan. §. & de qua sede. & vide quod not. s. de excess. prælato. cap. 2. in 1. glossa. Ioan. And.

n ¶ *Defensore.*] Si igitur ecclesia [1] caret prælato, debet episcopus sibi alium deputare defensorem vel œconomum, qui res eius colligat, conseruet & gubernet. 75. dist. quoniam quidam. ibi, redditus vero. de offic. ord. cum vos. C. de episco. & cle. omnes. §. hoc nihilominus. & ad huius officium pertinet excutere & denuntiare iudici, quare fiat alienatio: & si fiat propter soluenda debita, an pecuniæ possit haberi aliunde, an de fructibus satisfieri posset, aut de mobilibus: & an potius expediat obligare, quàm distrahere: an de minus vtilis possessionis pretio liberari posset. & caueat iudex ne talis possit corrumpi. ff. de rebus eorum. magis. §. non passim. & §. seq. His omnibus consideratis defensor rem distrahere poterit: & nihilominus episcopus suam interponit auctoritatem. s. eo. tit. c. 2. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. Si vero episcopus rem mensæ suæ alienet, hoc faciat de consensu capituli sui, & archiepiscopus auctoritatem interponat. ad hoc 9. q. 3. cap. 1. 96. dist. bene quidem. circa fi. secundum Hostien.

ADDITIO. ad hoc sit necessariū, vide quod dixi de his quæ fiūt à præla. c. 1. in fi. Inno. hic dicit hoc secundum quosdam. & pro hoc not. facit quod ipse Inno. notat. eo. tit. vt super. in fin. & quod ibi scripsi, hic ponit Archid. Sed Hostien. simpliciter hoc ponit remittēs ad not. per se. s. eod. lib. de sup. negli. præla. Romana. quæ videas in sum. Hosti. ord. §. quid pertinet. versic. permutat. ad idem in sum. hoc eod. tit. §. 3. versic. res autem. Idem Ioan. Mona. Ioan. And.

debuerat deputari. Quia etiam tractatus [o] solemnis & diligēs, qui in talibus concessionibus perpetuis [p], & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & cōcessionem ipsam (præsertim [q] cum euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas † nō subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: dictas decimas ipsi ecclesiæ [r] tam quam pertinentes [s] ad eā, sententialiter adiudicare curātes.

¶ Gregorius 2. in concilio generali Lugduneum.

¶ *Primo prohibet submissionem ecclesiarum, suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis, absque*

¶ *Glossa sequens remittit & consulit: secundo quærit: ponit duas opi. & soluit: tertio iterum quærit, ponit solu. Ber. & contrariam Hosti. demum ponit distinctionē post Inno. & Hostiensem.*

† Vide Hostiensem in sūma hoc eod. tit. vbi assignat quæ causas alienationis rerū ecclesiasticarum.

o ¶ *Tractatus.*] secundum quod not. de his quæ fiunt à præla. tua. & debet diligenter fieri, & vule [a] est sæpius id facere, ne decipi possit. de probat. tertio, ibi, quotiens &c. Solet dubitari, Nunquid valeant consensus canonicorum non habiti in communi? Et dicit Lau. quod non. ad l. ff. de seru. rusti. prædi. per fundum. Respondetur illud verum in re cōmuni pluribus vt singulis. & idem tenet Host. in dicta decret. tua. & approbare videntur Inno. & Compost. de consuetu. cum consuetudinis. Hosti. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. & in sum. ipsius tit. circa princip. dicit contra: nam licet inueniatur in electione quod requiratur communis consensus. de elect. in Genesi. secus in alienatione, in anti. de offi. ord. cum vos. 12. q. 2. si qua de rebus. Et ad hoc concordat quod olim hic not. Ber. qui dixit, quod speciale erat in electione, quod à principio erat nullum, postea non conualescebat. s. de elect. auditis. In alienatione tamen quod à principio non valet, conualescit subsequenti consensu exnunc, non vt extunc. Dici potest, quod vbi non præcessit tractatus, vera sit prima opinio, vt hic: sed si præcesserit, & deliberauerunt alienare, licet singulariter consentiāt, valeat consensus: & locum habeat secunda opinio. Sed quærit hic Ber. nunquid solemnitas authenticæ, hoc ius porrectū. C. de sacrosan. eccl. in alienatione rerum ecclesiæ locum habet? Et dixit Ber. [t] quod non de necessitate, dummodo seruetur forma. 12. q. 2. fine. Non obstat quod sit incorporatum in canonibus [id est, in volumine decretorum. vide quod dixi de rescrip. c. 2. super glo. penul.] Quia alij canones de eo nō faciunt mentionem: & sui positum vt seruetur affectus principū ad ecclesiam. Hosti. contra propter rationem supradictam [Et quia secundum eum contraria opinio est ecclesijs onerosa: & sic tollenda. de consuetud. c. 1.] Sed tanta solemnitas in desuetudinem per vsum contrarium abijt. 4. dist. c. in istis. §. leges. Distinxerunt autem hic Inno. & Hosti. inter decretū, auctoritatem, & consensum siue collaudationem. Decretum est sententia qua iudex contractū futurum iustum fore decernit, auctoritatem suam interponendo, vel aliquem in possessionem mittendo, vel minendum declarando. ff. de dam. infect. si finita. §. Iulianus. & §. si forte. & interponitur ante contractum. ff. de rebus eorum. l. magis. §. non passim. & §. seq. Auctoritas autem est auctorizabilis consensus, qui cōpetit sibi ex publico officio, vel legitima administratione, sicut sunt tutores & curatores. ff. de auctori. tu. in rubro & nigro. Consensus autem siue collaudatio, est multorum voluntas, ad quos res pertinet simul iuncta. Et dicunt quidam, quod in alienatione rei ecclesiasticæ non requiritur decretum, de quo s. dictum est, sed causæ cognitio, auctoritas episcopalis, & consensus cleri.

a Non dicit necessariū: quod patet hic & singulare: non enim dicit tractatus solemnes & diligēter: Sed ponit singulare, & est sim. quod not. in clemen. de elect. cum §. verū. in glo. licet ergo. de hoc tractatu & eius forma vide in Specul. de locato. §. sequitur. vers. & scias. Ioan. And.

t Et in nonis concuc. Ioan. 12. q. 2. videtes. in 1. glo. & facit quod not. 1. q. 2. §. quod si. 12. q. 2. in sum. & 17. q. 4. nulli. & Franc. hic dicit, quod illa solemnitas de facto non seruatur. Ioan. And.

p ¶ *Perpetuis.*] Nota quòd in temporalibus, in quibus non ita læditur ecclesia, sufficit tacitus consensus. s. de his quæ fiunt à præla. c. 2. in perpetuis expressus, & tractatus secundum formam. 12. q. 2. fine. secundum Ber.

q ¶ *Præsertim.*] Ecce tertium propter quod non valuit concessio

r ¶ *Ecclesiæ.*] [a] Nota formari sententiam in personam domini. de Leg. s. de elect. querelam.

¶ *Glossa sequens allegat duas concor. signat vnum contrarium, & remittit.*

a Aliàs hæc glossula legitur ita: non formatur sententia in personam domini, &c.

s ¶ *Pertinentes.*] de iure communi. s. de deci. cum contingat. & c. ex tua. contra eo. tit. dudum. dic vt ibi.

Hec

HOc consultissimo.] Dividitur in quatuor partes: Secunda: ibi, In §. contractus. Tertia: ibi, Et nihilominus. Quarta: ibi, Ex contractibus. Garsias dividit in quinque, faciens quartam: ibi, Laicos. Bottinus dividit in septem, faciens secundam: ibi, Non concedendo, sextam: ibi, Laici, septimam: ibi, Qui vero.

ADDITIO. Et in Authenti. de non alie. §. vult enim. colla. 2. facit quod not. in Spec. de rest. spol. §. nunc dicamus. ante fi. Io. And.

e ¶ Ipsarum.] scilicet ecclesiarum. Et not. bonorum ecclesiasticorum dominium penes ecclesiam esse de quo dic, ut not. 16. q. 2. c. ult. 12. q. 1. expedit. de verbo. signific. causa.

ADDITIO. Et dicit Ioan. Mo. quod hic, & infra de immunita. eccles. c. 1. prohibentur quædam modi alienationis, vel dationis in rebus immobilibus. de mobilibus (ut dicit) certa regula dari non potest: quia secundum quod donum est parvum vel magnum, tenet vel non tenet: & si dator est parvus vel magnus, vel donatarius bene meritus vel non meritus. infra de dona. c. 2. & 3. 12. q. 2. terrulas. 16. q. 1. possessiones. Io. And.

¶ Personæ ecclesiasticæ non possunt se supponere laicis sine speciali licentia Papæ. hoc dicit.

¶ Præsupponendum est primo pro intellectu huius cap. quod habetur in glo. posita super verbo, speciali. Secundo præsupponendum est, quod nos habemus contractum allodialem, quando pro aliqua re non debetur aliquod deverium. Et in his partibus nullus potest rem tenere in allodium, nisi sit nobilis persona ecclesiastica: immo si alia persona teneat rem aliquam, & pro illa re non solvat aliquod ius, poterit castellanus loci petere ab illis personis à quo tenent illam rem; & si à nullo teneat, poterit imponere certum ius & deverium.

† Not. istа glo. inter immobilia esse iura incorporalia maxime si adhæreant immobilibus. Bar. l. 1. in 2. col. C. ubi in rem actio. per l. fi. aliena. ff. de usufru. Fontan.

consensu capituli & licentia Papæ. Secundo cassat contractus quacumque firmitate vallatos contra hoc decetero faciendos. Tertio punit prælatos contrafacientes, & clericos non contradicentes, & laicos qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quarto præcipit laicos per tales contractus eo casu quo valent ultra debitum non usurpare: & pœnam apponit. hoc dicit Ioan. And.

CAP. II.

HOc consultissimo[a] prohibemus edicto, universos[b], & singulos prælatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia[c], seu iura[d] † ipsarum[e] laicis submittere, subiicere, seu supponere[f] absque capituli sui consensu[g], & Apostolicæ sedis licentia speciali[h]. Non concedendo[i] bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu aliàs alienando[k] in forma, & casibus[l] à iure permissis: sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tamquam à superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem advocando[m], prout in quibusdam partibus[n] vulgariter dicitur, avoher, vel ipsos patronos, vel advocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum[o] statuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti[p] pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari) & quicquid ex eis secutum[q] fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, ut nec ius aliquod tribuant, nec præscribendi[r] etiam causam parent. Et nihilominus prælatos, qui secus fecerint, ipso facto ab officio[s] & administratione[t], clericos

ADDITIO. Dicit hic Gar. & post eum Ioan. Mo. quod Ecclesia, id est, congregatio fidelium, cuius Christus est caput, habet dominium: Sed pauperum sunt quo ad sustentationem, & clericorum quo ad administrationem. & sic dicit concordari contraria. Ioan. And.

f ¶ Supponere.] pro eodem ponuntur; vel singulis singula referas.

ADDITIO. Scilicet secundum ordinem literæ submittere ecclesias, subiicere bona, supponere iura. Ioan. And.

g ¶ Consensu.] Iste requiritur regulariter in alienatione, & etiam præter hanc constitutionem requirebatur in hoc casu.

h ¶ Speciali.] non sufficit hoc casu generalis, & hoc est ius novum & statutum: quia in talibus submissionibus maius periculum vertitur: & ideo cautius quàm in aliis alienationibus est agendum. 42. dist. quiescamus. ibi, circa maiora. de elect. ubi periculum. in prin. infra eod. lib. ff. ad Carbo. l. 1. §. sed & si quis. quia quædam servitus erat [Facit infra de accus. veniens. de iureiu. nimis. & humanioris est. & c. 16. q. 2. circa medium.] Et ut laici qui sæpe vexabant, vel vexari permittebant ecclesias, ut eis fierent tales submissiones, videntes illas ulterius fieri non posse, desistant à talibus. ad hoc infra eod. lib. de concess. præben. detestanda. infra de immu. eccl. adversus. Ioan. And.

‡ Exerpressa. l. negotium. C. de nego. gest. ubi oportet quòd Papa sciat quare & de quibus rebus sit licentia concedenda. ff. de reb. eoc. l. magis. §. non tantum. & C. de prem. l. ab eo. ca. qui ad agendum. super verbo, generali. infra de procur. Fontanus.

CASUS. Aliqui castellani certarum castellaniarum conceperant odium contra personas ecclesiasticas, eas gravando & opprimendo, sicut fit hodiernis temporibus: quia mittunt milites ad possessiones personarum ecclesiasticarum: unde personæ ecclesiasticæ videntes se opprimi, asserebant tenere suas possessiones ab illis castellanis, & aliis personis laicis potentioribus, ut defenderentur ab eis. Istud capitulum hoc prohibet, ne fiat sine speciali licentia sedis Apostolicæ. Nota primo arg. quod iura incorporalia possunt concedi in emphyteusim sicut bona immobilia. Nota secundo quod recognoscere, & tenere rem ab aliquo, idem importat quod confiteri rem esse illius. ad quod infra de elect. venerabilem. Domi.

¶ Prima glossa dividit & summat.

a ¶ Hoc consultissimo.] Divide hanc decretalem in quatuor partes: in quarum prima, quæ durat usque ad §. contractus. prohibet submissionem ecclesiarum, suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis absque consensu capituli & licentia Papæ. In secunda usque ibi: Et nihilominus: cassat contractus quacunque firmitate vallatos contra hæc decetero faciendos. In tertia usque ibi, Ex contractibus, punit prælatos contrafacientes, & clericos non contradicentes: & laicos, qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt, vel compellent. In quarta usque ad finem, præcipit laicos per tales contractus eo casu quo valent, ultra debitum non usurpare: & pœnam apponit.

a ¶ Consultissimo.] id est, cum multo consilio facto: sic fieri debent iura. 35. q. 9. Apostolicæ. & C. de legi. humanum. vel, id est, per quod ecclesiis valde consulitur.

b ¶ Universos.] & feminas comprehendit. De hoc dixi infra de elect. generali.

ADDITIO. in glos. 2. Et per hoc videtur quod ecclesia iura sua, vel nomen debitoris non cedat sine decreto: de minore vide in Spe. de cess. act. §. 3. versi. sed nunquid minor. Ioan. And.

¶ Glossa sequens notat à contrario, quærit & remittit.

c ¶ Immobilia.] hæc igitur prohibitio ad mobilia, in quibus non consueverunt tales fieri submissiones, non extenditur: licet tam mobilia quàm immobilia prohibeantur alienari. infra eod. c. 1. nisi quæ servando servari non possunt. C. de admini. tut. lex quæ. Quærit hic Garsias nunquid clericus beneficiatus faciat fructus suos ‡ & testari & donare possit? Dixi de hoc infra eo. lib. de offi. ordi. c. præsenti.

d ¶ Iura.] Nota iura vel incorporalia poni inter immobilia bona: hic enim in utrisque idem ius statuitur. ad hoc C. de longi. temp. præscr. l. ult. incorporalia enim præscribi habent ut immobilia, ut ibi. ad idem C. de sacros. eccle. iubemus. 2. §. 1.

ƺ De hoc articulo vide de pleno per Docto. in c. cum in officiis. & glo. & Docto. in c. quanto. extra de testam.

‡ Vide Bar. in l. monetium. ff. de verb. signi. & Alexand. consil. 18. & consil. 10. lib. 1.

& Domi. & Phili. not. pro rescriptis & statutis, quòd sed. posita in materia prohibitiva post orationem negativam, stat inclusive: sic ut posita in oratione negativa, stet exclusive. Fontanus.

ADDITIO. Idem Guli. Gar. Ioan. Mo. & Archidiaconus.

k ¶ Alienando.] vendendo, permutando.

l ¶ Casibus.] casus habes not. 12. quæstione secunda in summa.

ADDITIO. Qui licet sint multi, reducuntur ad quatuor ibi notatos. Ioan. And.

m ¶ Advocando.] id est, tamquam ab advocatis recognoscendo. [aliàs advohando.]

n ¶ Partibus.] Gallicanis.

¶ Glos. seq. rest. per q. in qua duas opi. ponit.

o ¶ Non modicum.] ad modicum ergo tempus possunt vocari in patronos vel defensores: quia tunc in modico tempore non est periculum. ff. de iudi. l. si debitori. in fi. Potest autem dici modicum tempus infra decem annos, vel secundum Guli. & Gar. relinquitur iudicis arbitrio, ex quo hic non determinatur, inspecto statu ecclesiæ & imminenti periculo & conditione personarum, ut infra de offi. delegat. de causis. ff. de iure deliberan. l. 1. in fin.

ADDITIO. Idem Archid. vide quod not. in clem. eod. tit. monasteriorum. in glo. fi. Ioan. And.

p ¶ Iuramenti.] non enim debet esse vinculum iniquitatis. infra eod. lib. de iureiur. c. 1. §. quia vero. cum suis concor.

q ¶ Secutum.] infra de reg. iur. accessorium. cum suis concord.

¶ Glos. seq. alleg. unam concor. & contrarium solvit.

r ¶ Præscribendi.] C. de agri. & cen. quemadmodum. in fi. lib. 11. & est hoc speciale: cum aliàs ‡ ex inutili contractu transferatur dominium: & minus iustus titulo det causam præscribendi. & de hoc not. de præscri. si diligenti. in glo. fi. ff. de dolo. & elegánter. C. de suffra. l. unica.

s ¶ Officio.] id est, officii sui executione. & dicit Gar. [Io. Mo. & Arch.] quod & à beneficio est suspensus. de app. pastoralis. ubi de hoc.

ADDITIO. Vide quod no. infra eo. lib. de re iudicata. c. 1. sup. ver. officii.

t ¶ Administratione.] temporalium. de solu. si quorundam.

‡ Vide Baldum in l. fin. C. si quis alteri vel sibi. & Bart. in l. 1. §. si vir uxori. ff. de acqu. possess.

a ¶ *Denunciare.*] sumptum fuit ex canone. 2. q. 7. quapropter. in Authen. colla. 2. de non alie. aut permu. re. ec. §. 2. qui incipit, oeconomum. Clericus ergo videns prælatum in hoc delinquere, denuntiare debet: quod si non fecerint, punitur, vt hic. & si iurasset non accusare, nihilominus denuntiat. ¶. de iureiur. quemadmodū. in fin. & non obstante permissione obedientiæ accusat. de accu. ex parte.

¹ Vide B. Thomam. 2. 2. q. 7. art. 1. ad secundū argumentū.

b ¶ *Sic grauata.*] Ad idē ¶. eo. lib. de elect. cupientes. §. cæterum. & c. si compromissarius. in fi.

c ¶ *Triennio.*] Hoc referas tam ad suspensionem prælatorum, quàm clericorum.

ADDITIO. Idē Guli. & Archidiaconus.

d ¶ *Hactenus.*] Idem secundum Guli. & Gas. sed post istam constitutionem infra duos menses à tempore publicationis. in Auth. vt fac. no. cōsti. in rubrica in prin. tit. quod verum puto, nisi prius ² hoc sciuerint. ad hoc ¶. eo. lib. de præben. cum singula.

² De hoc articulo vide B. Thomam. 2. 2. q. 70. art. 4. doctores ¶ c. cognoscentes. extra de constit. & Sotū lib. 3. de iust. & iure. q. 1. art. 4.

e ¶ *Competentem.*] scilicet trinam. 24. q. 3. de illicita. §. de conuentione. de sen. excom. sacro. nisi facti necessitas aliud suaderet. ¶. de sent. excom. cōstitutionem.

f ¶ *Dimittant.*] Tolle quod est ¶. excōicationis &c. in isto igitur casu necessaria est monitio: sed in sequenti non.

g ¶ *Ex contractibus.*] Nunquid debeat obseruari in contractibus, licite factis annectit.

h ¶ *Lege.*] vt si lex vel pactum fuit appositum in ¶ctu, illud seruetur:

etiam qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum, id superiori denuntiare ᵃ neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia obtinent sic grauata ᵇ, triennio ᶜ statuimus esse suspensos. ¶ Laici vero qui prælatos, vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus ᵈ compulerunt, nisi post competētem ᵉ monitionem (remissa submissione, quam per vim vel metū exegerant) ecclesias, & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant ᶠ: Illi vero qui decætero prælatos, vel personas easdem ad talia faciē da compulerint, cuiuscunque sint conditionis, aut status, excommunicationis sint sententia innodati. ¶ Ex cōtractibus ᵍ præterea super præmissis (huiusmodi licentia & consensu interuenientibus) hactenus inits, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorum: laici vltra id quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege ʰ permittitur, aliquid nō vsurpent. ¶ Qui vero secus ⁱ egerint (nisi legitime moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo ᵏ etiā ea † quæ taliter vsurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant; & extunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, ecclesiastico interdicto, libere procedatur.

alias fiat quod exigit natura contractus: & sic contractus ex conuentione legem accipiunt. ¶. de reg. iur. contractus. cū suis concor.

i ¶ *Secus.*] vsurpando contra naturam vel pactum appositum.

k ¶ *Restituendo.*] & sic non sufficit à grauaminibus abstinere, nisi vsurpata restituant. 14. q. 6. c. 1. in prin. ¶. de reg. iur. peccatum.

† Dictio, ea, deest in antiquioribus codicibus.

TITVLVS X.

De rerum permutatione.

¶ Bonifacius octauus [Biterrēs. † epō.]

¶ *Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Ioan. And.*

† Hæc duo verba: Biterren. episcopo, desunt in antiquioribus exemplaribus.

CAP VNICVM.

Licet † in tua ˡ diœcesi ᵐ aliqui auctoritate ⁿ Apostolica beneficia proximo ᵒ vacatura expectent: illos tamen qui secū dum formā iuris ᵖ sua beneficia ᵠ in eadē diœcesi ad tuā collationē ʳ spectantia permutare volentes, libere ˢ ac sine fraude

hoc emanauit principaliter illud capitulum. Not. ꝙ de rigore iuris resignatio beneficiorū causa permutationis, cadit sub gratia expectatiua: non tñ de æquitate, vt hic tex. Not. ꝙ si resignatio sit facta in fraudē expectantis: facta resignatione poterit expectans petere illud beneficium. Not. insuper id ad quod allegatur præsens capitulū: videlicet, ꝙ affectus agētis nō extēdunt extra suā intentionē. l. certi. ff. si cer. pet. Not. vlterius, ꝙ æquitas est præferenda rigori in l. placuit. C. de iudicijs.

¶ *Prima glossa summat, notat, & remittit.*

l ¶ *Licet in tua.*] non obstātibus expectationibus beneficiorū permutatio fieri pōt. Nota ꝙ q expectat primā vacantē, primam cōsequi debet. fallit hic. & in casibus quos dixi ¶. de præben. quia sæpe. & de cōcess. præben. si soli.

¶ *Gloss. seq. ponit dictum, ad quod allegantur quatuor concord. & soluit vnum contrarium: secundo ponit secundū, ad quod alleg. vnam concord. & vnum contrarium soluit.*

m ¶ *Diœcesi.*] Non excludit, immo includit ciuitatem † 3. Ad idem 63. dist. sanctorū. ¶. eod. lib. de temp. ord. cū nullus. 1. responso. de offi. ordi. cum epis. ad hoc. ff. de ser. expor. cui pacto. Non obstat de rescrip. Rodulphus. quia in rescriptis ad lites loquitur, quæ sunt odiosa. Et includatur etiā ecclesia cathedralis. ad hoc ¶. de ver. sig. cū clerici. Non obstat. ¶. eod. lib. de præb. quamuis. 1. §. 1. quia ibi est ambitio.

† Vide clemēt. 1. tit. de rerum permut. & d mit tetra Bellamerā tract. de permutatione beneficiorum, & Decium consil. 341. lib. 1. incip. ad plura dubia. & consil. 1. c. incip. viso pūcto. lib...

³ Idē Ioā. Mo. & hic etiā posuit Archid. qui postea cancellauit, propter opinionē Iuliæ de qua dicam super gl. quod si. nec posset opponi qui ampliaret verba textus Io. An.

n ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Idem puto & multo fortius si expectat Auctoritate reseruationis legatorū, vel receptionis capituli. Io. A.

o ¶ *Proximo.*] idem & multo fortius puto si expectarent, quam ducerent acceptandam: nam plus afficitur præbenda per istam gratiā, quàm per illam: vt dixi ¶. eo. lib. de conces. præben. si soli. ad fi.

p ¶ *Iuris.*] ¶. eod. quæsitum.

q ¶ *Beneficia.*] hic large intellige: vt minora & maiora beneficia, dignitates, & præbendas etiam comprehendat. 1. q. 3. si quis daturus. ¶. de conces. præbend. c. 2. ¶. de verb. sign. tua. quod optime etiam probatur. ¶. de reg. iur. c. 1. vbi dixi de hoc.

¶ *Glos. seq. quærit de tribus: arguit negatiue: soluit contrarium.*

r ¶ *Collationem.*] Quid si non spectant ad collationem, sed ad confirmationem tantum? Item quid si pertinent ad collationem sui & alterius: vel sint illa in diuersis diœcesibus? In his quæstionibus primo vi. ꝙ non habeat locum hæc decre. ⁴ ratio: quia per permutationē non possumus negare quin vacent beneficia: debetur ergo expectāti prima vacatura de rigore & veritate iuris: sed æquitas scripta vult ꝙ non debeatur: est ergo tenēda regula, nisi in ea parte quæ vitiata reperitur. C. de appel. præcipimus. & sic nō vr̃ à littera recedendū: & nisi casus mutetur, regula non vitietur. Ad hoc facit. ¶. eod. lib. de præben. cum in illis. vbi aliud est dicere ad collationē: aliud, ad confirmationē. ad idem eo. c. in fi. & eo. tit. c. vlt. vbi aliud est dicere, ad collationem tuam: aliud, tuā & alterius. Satis potest dici ⁵ cōtrium: & de hoc dictum fuit: quia sic fuis quæsitum: vnde per illa verba potius factum vr̃ narrari, quàm iuris diuersitas poni. In prima igitur quæstione impeditur expectās. Sed ad hoc vt teneat permutatio, erit necesse ꝙ interueniat illorum cōsensus, qui habent eligere. ad hoc de offi. archid. ad hæc. in fi. In scdo casu fiet in manibus vtriusque libera resignatio, vel quilibet in manibus sui epi: vel alter alteri cōmittet: quod melius vi. ad hoc de sen. excom. cū illorum. nec video quare aliud in casibus istis, quàm in expresso. Inspiciamus ergo solū an licite fiat permutatio, vt per expectationem non impediatur. hoc dicit decret. ad hoc facit finis huius cap.

⁴ Et hoc tenet Archid. & rationē quæ sequit Io. And.

⁵ Idē Ioā. Mon. & hoc tenuit. Io. And.

s ¶ *Libere.*] vt simonia vitetur. de pact. cum pridem.

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶ *Dictum fuit supra tit. proxi. de rebus ecclesiæ non alienandis: Et quia dubitari posset, vtrum vna ecclesia posset cum alia permutari; ideo ponitur rubrica, de rerum permutatione.*

Continuatio domini Helix.

Licet.] Nō diuiditur: Ponit tñ primo thema de permutare volētibus vbi sunt expectātes: quod definit: ibi, *Nolumus.* exponit motiuū: ibi, *Aequitatem:* & eius rationem: ibi, *Quæ aliàs.* & hic ponitur, licet, pro quamuis. Ioan. And.

CASVS. Papa Titio fecit gratiam: & mandauit epo Pictauen. vt beneficiū cum cura vel sine cura, etiam si esset dignitas vel personatus Titio conferret, si de præsenti vacaret: alioquin proximo vacaturū, dato certo executore ad compellendū: hoc facto volumus permutare nostra beneficia: vñ causa permutationis fiendæ & non aliàs nec alio modo resignaui meum beneficiū in manu epi Pictauen. Facta resignatione Titius venit ad epm, & petit sibi conferri illud beneficiū tanquā vacans virtute gratiæ sibi factæ: Dicebam ego, ꝙ meum beneficium nō resignaueram nisi causa permutationis: & sic nō vacabat simpliciter: nec continebatur sub gratia sua: vnde eps Pictauen. dubitans an illud beneficium caderet sub gratia sibi facta, consuluit Romanū Pontificē. Qui consultus rñdet, ꝙ licet de rigore iuris ista beneficia resignata cadant sub gratia Titio facta: tñ de æquitate præcipit, ꝙ huiusmodi permutationes nō impediant p expectationes: Et ponit rationem: nam isti permutantes non essent beneficia sua resignaturi, nisi causa permutationis. Et istud verū, nisi per fraudē fieret huiusmodi permutatio & resignatio: qa probata fraude, expectans posset petere illud beneficiū ac si vacasset per mortem vel resignationē, nō causa permutationis. Not. primo, ꝙ potest fieri permutatio beneficiorū non obstantibus gratijs expectatiuis: & ad

a ¶ Siue

a ¶ *Sine fraude.*] Pone in terminis per decre. ī. eod. lib. de renun. c. 2. scilicet cum permutatur beneficium, quod sperabatur in proximo vacaturum, vt præcludatur via expectanti.

b ¶ *Resignant.*] & si resignata conferantur alijs quàm permutare volentibus, non valet collatio, vt in cle. eod. tit. c. vnico.

c ¶ *Rigori.*] sic C. de iudi. placuit. C. de fur. & ser. cor. l. si quis seruo. de hoc ī. de transact. c. vlt.

d ¶ *Minime.*] Istud facit pro eo quod ī. dixi: nā inspiciet Papa, ꝙ nil deperit expectanti: quia aliàs non resignasset.

de [a] in manibus tuis ipsa resignant [b]: Nolumus occasione præmissa (æquitatem præferētes in hac parte rigori [c]) circa faciēdam permutationem beneficiorum huiusmodi, quæ alias minime [d] resignassent, vlatenus impediri.

DE TESTAMENTIS & vltimis voluntatibus.

¶ *Superioribus titulis dictum fuit de contractibus inter viuos: nunc videndum est de contractibus celebratis à defunctis: ideo ponitur rubrica, de testamentis & vltimis voluntatibus: vnde sub clausula, & vltimis voluntatibus, comprehenduntur codicilli & donationes causa mortis.*

Continuatio domini Heliæ.

TITVLVS XI.

De testamentis & vltimis voluntatibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In fideicommissarijs substitutionibus locum habet quartarum deductio: in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis. Ioan. And.*

CAP. I.

SI pater [e] † filium & filiam habens impuberes [f], & vxorē [g], filiā in re certa [h], filiū vero in ceteris bonis suis vniuersalē hęredē instituit [i], & vxori aliqua

S*i pater.*] Istius decr. duplex diuisio. Prima in quinque partes, secundum quam ponit primo testamentum patris tria continens: institutionem filiorum, vxoris legatum, & substitutionem, quam fecit filius. Secunda: ibi, *Testatore mortuo*, narrat quæ postea emerserunt. Tertia: ibi, *Absque.* soluit dubium ex testamento & emergentibus prædictis exortum. Quarta: ibi, *Præmissa.* ponit solutionis rationem, & rationis expressioné. Quinta: ibi, *Licet.* rūdet obiectioni quæ ꝫ solutioné fieri posset. Sed quia ponderato ꝙ ꝑ dictionem monosyllabā, *Si*, quæ ponitur in prin. c. tota littera pēdet vsque: ibi, *Præmissa.* vr̄ diuidenda solū in tres partes, vt sic primę tres coniungantur sub vna: secunda & tertia tunc vbi ponebantur quarta & quinta. Et est huic simile quod dixi ī. eod. libr. de elect. generali. super 1. glos.

Additio dōmini Heliæ.

¶ Pro clariori intellectu istius capit. est pręsupponendum, quod habetur in glossa posita in verbo, *Absque deductione.* in versicu. *Ad clariorem* autem intellectum: videlicet, ꝙ multiplex est substitutio: de quibus dr̄ in glossa. Aduertendum tñ est, quòd in substitutione breuiloqua quando fit impuberi, comprehenduntur quatuor vulgares. & duæ pupillares. Si autem fiat puberi, comprehenduntur solum duæ vulgares. Secundo præsupponendum est, ꝙ substitutio nihil aliud est quàm secunda institutio. ¶ Casus secundum glos. sic figuratur: Quidam Ioan. habebat filium & filiam impuberes: filiam suam instituit hæredem in certa pecunia, filium autem in cæteris bonis: & vxori reliquit vsumfructum quorundam bonorum (sed istud non facit ad casum istius capituli) vnde iste Ioannes filium suum instituit in cęteris bonis, vt dictum est: & adiecit: quòd si iste filius suus moreretur sine liberis, ꝙ moreretur ad vtilitaté filiæ suæ, hoc est, sororis ipsius filij: Et si filia moreretur sine liberis, ꝙ moreretur filio, id est, ad vtilitatem filij: Et si vterque moreretur sine liberis, pauperes instituit hæredés: & dedit executores: Mortuus est testator: deinde mortuus est filius impubes: & filia similiter impubes absque liberis: Executores petierunt hæreditatem nomine pauperum à matre: Dicebat mater, ꝙ substitutio facta de filio ad filiam, & de filia ad pauperes, fuerat fideicommissaria: Et dicebat, ꝙ de substitutione facta de filio ad filiam, debebat modo deducere quartam debitā iure naturæ. & similiter quartam Trebellianicā. Similiter à substitutione filiæ ad pauperes, easdem quartas volebat detrahere: Dicit executor, ꝙ ista substitutio erat directa: & ꝙ non habebat locum detractio istarum quartarū. Super hoc consultus Romanus Pontifex respondet, ꝙ non debet fieri aliqua detractio quartarum: sed bona debent restitui pauperibus. Not. primo ꝙ filius non potest priuare matrem sua quarta: si ipsa priuatur si pater faciat testamentum pupillo. Not. ꝙ substitutio dr̄ fieri per verba directa, quando quis habet hæreditatem per manum testatoris. Et dr̄ fieri per verba obliqua, quando habet hæreditatem per manum hæredis vel alterius. Et dr̄ fieri per verba communia, quando illa verba sunt communia ad verba directa & obliqua, vt hic, dum dicit testator, ꝙ filia moreretur filio suo.

Casus litteralis domini Heliæ.

Nota ꝙ dictio, *Et cætera*, scripta extense, est apta includere omnia congruentia termino cui adiungitur. Not. arg. ꝙ appellatione cęterorū bonorū, veniūt mobilia & immobilia, de quo vide eo. tit. relatū. 2. in prin. & ff. de verb. sig. bonorū. Not. ꝙ substitutio pōt dici institutio, vt patet hic. de substitutione pauperū. Et sic omnis substitutio dr̄ institutio sub conditione. ff. de vulga. & pupil. subst. qui liberis. in prin. & not. ff. de lib. & posth. Gallus. in prin. fm Archidiaconū. Not. ꝙ hæredi instituto in re certa potest fieri substitutio. Not. vlterius ꝙ hic agitur de substitutione cōpēdiosa, vnde si talis fiat à milite, valet iure directo, etiam si filius deuenerit ad pubertaté, & postea mortuus sit, nisi mater sit in medio. l. precibus. C. de impub. & alijs substit. & ibi ꝑ doctores iuris ciuilis: nā tūc valet substitutio iure fideicōmissi. Si autem fiat à pagano, certe valet iure directo, si moritur in pupillari ætate: sed si deuenerit ad pubertaté, expirat substitutio pupillaris, vt hic.

¶ *Prima gl. facit tria. primo dicit vnde decretalis fuerit sumpta: secundo ponit casum litteraliter: tertio summarium.*

e ¶ *Si pater.*] Tracta fuit hæc decret. de extrauagāti Inno. iiij. quæ incipit: Ioan. Frangiapani: & forte nimis fuit decisa [1]. Et sic pone casum. Ioan. Frangiapani habebat vxoré nomine Sarracenā: & ex ea filiū & filiā impuberes, Petrū & Phillippā. in extremis positus condidit testamētū, & filiā sibi hæredē instituit in certa pecuniæ quantitate: filiū vero in cæteris bonis suis: & vxori vsumfructū quorūdā bonorū suorū sub certo tenore reliquit: & adiecit, vt si decederet filia sine liberis, moreretur filio suo: & si filius sine liberis decederet, moreretur filiæ: si autē vterq; sine liberis decederet, pauperes hæredes instituit, & executores testamēto reliquit: Mortuᵘ est Ioā. ipse testator: demū mortuus est Petrus filius suus adhuc impubes: & demū filia etiā impubes: ipsa scilicet matre superstite, ꝫ quā agebāt executores, & ab illa domina, vel eius procuratore petebāt corā Papa bona, quæ fuerāt testatoris & filiæ, sub qbus & bona filij cōprehēdebāt: dicebat ꝓcurator dominæ, ꝙ substitutio facta d̄ filio ad filiā, & d̄ filia ad pauperes, fuerat fideicōmissaria: vñ in substitutione filiæ ad filiū debebat deducere tertiā iure naturæ debitā filio, & quartā Trebellianicā. Itē in substitutiōe pauperū ad filiā ꝑ residuo nomine filiæ easdē tertiā & quartā habebat. Pro parte vero executorū allegabatur, ꝙ substitutio fuerat directa & pupillaris, & cōueniebat talis substitutio personis & verbis: vñ nō habebat locū quartarū deductio. Itē ꝙ pater in testamēto qd̄ faciebat impuberi filio, matrē portione iure naturæ debita priuare poterat, licet filius id suo testamēto facere nō posset. Per has vltimas allegationes ꝓnunciauit Papa bona illa deferri pauperibus absque [2] aliqua deductione tertiæ vel quartæ partis. hoc dicit. Vnde sic summa: In fideicōmissarijs substitutionibus locū habet quartarū deductio, non directis nō. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis.

[1] Indecisi. fo. Mona. verba Hostiē: Obseruatur nodū hæcmo esse vido. Vide ad id ā prin. Ingatica: tñ. pal princ. Io. And.

[2] Not. Domi. & Philip. hic & in subst. col. quod ætas non anticipat in testamentis: tamen ait Ancha. si impubes pigneret, expirat pupillaris. Sonta.

f ¶ *Impuberes.*] scilicet filiam minorem xij. annis, filium minoré xiiij. annis, ff. de verbo. sig. pupillus. in prin. C. quando tu. vel cu. esse desinant. l. inde coram. & Insti. qui. mo. tu. fi. in princ. Alicet quo ad matrimonium non inspiciamus solum annos, sed ætatem, qua pubescere possit. qd̄ dic vt not. ī. de despon. impu. puberes.

ADDITIO. Nō inspiciamus solū annos quo ad matrimoniū carnale: in spirituali secᵘs, vt not. ī. eo. lib. de elec. ex eo. in 3. gl. Io. And.

g ¶ *Vxorem.*] puberem intelligas, & matrem ipsorum filiorū: alias dubitatio non processisset. & hoc patet in fin.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem, an institutus in certa re, &c.*

h ¶ *In re certa.*] instituit [3]: quod est infra: qd̄ si nō fecisset, egisset filia de inofficioso [4]. Nunc autē nō posset agere nisi ad supplementū, si aliqd deesset portioni de iure naturæ debitæ. C. de inoffi. test. l. omnimodo. & l. seq. & l. qm̄ nouella. & l. si quando. & de hoc ī. eo. Raynutius. in princ. Scire debes ꝙ in certa re institutus habet locū legatarij, ita ꝙ creditoribus nō tenetur. C. de hære. insti. quotiés. & hoc cū est aliᵘ vniuersaliter institutus: si. n. nullus alius institutᵘs est, in totū succedit hæres. ff. de hæred. insti. l. 1. §. si ex fundo. & l. si ita qs hæres. Si autē plures instituti sūt in certis rebus, & nullᵘs alius vlterius: pro virilibᵘ erūt hæredes: nisi in casu, vbi duo sūt instituti cōiunctim, & alter diuisim. ff. de hær. insti. si alteri. & l. seq. I. A.

[3] Vide qd̄ not. Hosti. in sum. huius titu. §. qualiter. ver. datur autem. & ver. seq. Io. And.

[4] Reprobant Bald. Ancha. & Philip. immo dicisset nullā. Sonta.

¶ *Glos. seq. quærit: ponit sex opi. & primam dicit tutiorem.*

i ¶ *Instituit.*] Nunqd quo ad filiā sufficeret legasse? De hoc fuerūt opiniones tactæ. ī. eo. Raynutius. in prin. [in gl. relinquēs. in Auth. nouissima. & C. de libe. ꝑteri. in Auth.] Et dicūt quidā [5] ꝙ tutius est ꝙ necessaria sit institutio. in Auth. vt cū, d̄ ap. cog. §. aliud quoque & §. hæc autē. colla. 8. & C. de inof. test. in Auth. nouissima. & C. de lib. ꝑteri. in Auth. nō licet. dicentes. C. d̄ inoffi. testa. l. omnimodo. & l. cum quæritur. & Auth. nouissima. per Authen. illā po-

[5] Placebat hoc domino meo in legibus: & placet Iac. de Rauen. & Pet. Io. And.

fteriorem esse correctas. Alij dicunt per prædictas leges & per decre. Raynutius. vbi nihil dicitur quod Alterocha fuerit instituta. Azo distinxit an testator voluerit solemniter testari, vt quia vocauit testes, septē signacula & subscriptiones rogauit: & tunc est necesse, quod in aliquo instituat vt in Authen. vt cum de appel. cog. colla. 8. aut non solemniter, sed nuncupatiue: & tunc sufficit quocunque relinquat titulo, vt in antiq. legib. Vnde dicūt alij, quod si relinquat in testamento, necesse est iure institutionis relinqui: si in codicillis, sufficit quocunque relinquat titulo. & de hoc not. C. de inoffi. testam. Authent. nouissima. Alij dicunt quod secundum canones sufficit quocūque relinquat titulo, vt in decre. Raynutius. secus secundum leges & hoc ibi tenet Host. vt talis perniciosa subtilitas euitetur. Alij distinguūt, quod aut testator inter filios tantum testatur: aut inter extraneos & filios simul mistos: In primo casu sufficit quocūque relinquat titulo, vt in antiq. legib. quia inter ipsos imperfecta simplex & plena voluntas sufficit, dummodo de ipsa appareat. C. eo. l. ut. hac consultissima. § ex imperfecto. & C. fa. erci. l. fi. & Authen. ibi signata. In secundo casu, scilicet cum extraneos instituit, non sufficit quocunque relinquere titulo, nisi fiat institutio. & sic intelligitur Authen. vt cū de appel. cogn. Sed vt s. dixi, primum tutius: & idem tenendum vr. de pæn. dist. 7. nullus. & verbum illud, relinquit, in decre. Raynutius. nō vr poni proprie, vt patet etiam ex institutione Adiectæ. idem in decre. Raynaldus.

in suo testamēto legauit [a], adijciens, vt si decederet filia sine liberis, eidem filio [b], & si ipse absque liberis [c] obiret, filius præfatæ filiæ [d] moreretur, Christi pauperes [e] instituendo hæredes, si vtrumque sine liberis

a Legauit.] de facto, vt dixi in casu: legauerat vsum fructū quorundam bonorum altero solum superstite ex filijs: augebat in testamento legatum, & nemine superstite adhuc augebatur. & ex hac etiam, vt patet in integra, allegabatur per pauperes, quod patebat, quod intentio testatoris fuerit vxori filiam anteferri.

Glos. seq. obijcit, & tripliciter soluit.

b Eidem filio.] moreretur, quod est infra. Sed contra: ista filia nec exhæredata erat nec instituta: quia in certa re, vt. s. dictum est: ergo nec ei pupillariter potest substitui. Insti. de pupi. subst. §. non solū. ff. de vulga. substitu. l. sed si plures. Solu. licet hæc pupilla non fuerit instituta hæres in primo gradu, tamen fuit instituta in secundo, scilicet post mortem filij, & sic ei pupillariter substitui potuit. Vel dic quod si ex liberis est vnus ex certa re: alter vniuersaliter institutus: vterque est hæres, licet alter teneatur ad credita vel legata. & sic intelligitur hic, & s. eo. Raynutius. secus si non ex liberis: quia tunc institutus in certa re habebitur loco legatarij, vt supra dixi. & C. de hæred. instit. l. quotiens. Vel hic non quæritur an tenuerit substitutio de filia ad filium: sed econuerso: quia de facto prius decessit filius.

c Liberis.] Sufficit vnus. ff. de verb. signi. l. non est sine liberis. C. de cōdi. inser. l. s. & super hoc vide quod not. de proba. in præsentia. in prima glos.

d Filia moreretur.] id est, ad opus filiæ. Quasi dicat quod hæreditas filij directe & immediate ad filiam perueniat: & econtra. si vero in successione mater esset media: iam non filiæ, sed primo matri moreretur. & sic allegabatur pro parte pauperum.

e Pauperes.] Licet certa persona hæres institui debeat, & nomē specificari, tamen pauperum institutio valet: & de pauperibus loci proprij domicilij sensisse intelligitur, vbi fomentum viuens, consolationes & seruitia à multis recepit. C. de episcop. & cleri. si quis ad declinandum. l. nulli licere. de hoc dic vt s. eod. cum tibi.

ADDITIO. Pauperes institui possunt: quia vniuersitas pauperū gerit vicem certæ personæ: & ita valet, sicut si instituerer collegiū licitum. ff. de fideius. l. mortuo. ff. de condi. & demon. l. municipibus. C. de sacrosan. ec. l. s. ff. ad Treb. l. omnibus. ff. de leg. 1. l. si hæres. §. vicis. secundum Archid. Ioan. And.

f Mortuo.] executoribus relictis, qui petebant bona testatoris postmodum ab vxore, vt dixi in casu.

Glos. seq. primo ponit allegationes matris: ad quas secundo respondet, ponens distinctionem substitutionum: & de reliquis remittenda prosequitur compendiosam.

g Absque deductione.] Hic decidit quæstionem. Dicebat autem mater quod habebat tertiam & quartam in bonis testatoris ex persona filij, & sic sola dimidia restituenda fuerat filiæ. Item in alia dimidia habebat etiam tertiam & quartam ex persona filiæ, & sic dimidiam: & sic facta computatione videbatur secundum eam restitutio facienda pauperibus solum in tribus vncijs eius partis, in qua fuerat filius institutus, & in dimidia eius partis, in qua fuerat instituta filia. Et probabat hoc ex eo, quia dicebat quod substitutio de filia ad filium, & de pauperibus ad illam erat fideicommissaria: & hoc probabat tali modo: Directa substitutio fit per hæc verba; ei hæres esto: vel ille ei sit hæres. Indirecta per verba: rogo, volo, vel mando vt restituas, &c. sed per ista verba: alteri moreretur: non potest dici directa & pupillaris substitutio: immo vr intellectus fuisse, quod mater filio ab intestato succederet, & ab intestato hæreditatem restitueret substituto. Item dicendo, sine liberis: apparebat testatorem puberi substituere voluisse: vnde fideicōmissariæ non pupillares intelligi debebant substitutiones, & de filijs adinuicem, & de pauperibus ad eos. Rūdebatur pro parte executorum & pauperum, quod supra dixi in glo. de facto. & in glos. s. & quod infra sequitur. Ad clariorem autē intellectū nota, quod substitutionum alia directa, alia indirecta siue obliqua. Directarum alia vulgaris, alia pupillaris, alia exemplaris, alia breuiloqua: de qua pone exemplum, ff. de vulgari substitutio. iam hoc iure. scilicet cū testator dicit, duos impuberes filios mihi hæredes instituo, & eos inuicem substituo: habent enim hæc breuia verba in personas cuiusque duas substitutiones, vulgarem & pupillarem: alia compendiosa. de his prosequere, vt not. s. eo. Raynutius. circa prin. Sed ad vltimam, & ad propositum veniamus: Compendiosa, quæ fit his verbis, quandocūque filius meus decesserit: vel sine liberis decesserit, filia sit hæres: hæc si fiat à milite: siue fiat puberi, siue pupillo, iure directo valet quandocunque decedat institutus, sicut verba sonant. ff. de mil. testa. l. in fraudem. §. miles. & l. miles ita hæredem. §. 1. C. de testa. mili. l. in testamento. hoc verum: nisi miles hanc substitutionem filio fecerit, cuius mater est in medio: quo casu valebit iure fideicōmissi, si iam factus pubes filius decedat. C. de impu. & alijs substi. l. precibus. Si autem paganus eam per superiora fecerit verba: & pupillus ille institutus in pupillari ætate decesserit, iure directo admittitur substituta: vbi autem iam pubes factus moritur, substitutio omnino extinguitur: & venientes ab intestato succedunt in totum. ff. de vulg. subst. l. verbis ciuilibus. & in l. pupillari. & l. Centurio. Si autem testator sic dixisset: quandocunque decesserit filius, vel sine liberis decesserit, filiam substituo: vel volo quod ei filia succedat: tunc licet directe nō valeat, valet tamen indirecte iure fideicōmissi. ff. ad Treb. Scæuola. & l. hæredibus. C. de inst. & substit. l. generaliter. §. vlt. Hoc viso iam patet quod hæc substitutio, quæ forte compendiosa dici potest, admittit substitutos iure directo: ex quo instituti decesserunt in pupillari ætate. Si post pubertatem decessissent, tunc potuissent locum habere matris allegationes.

mori contingeret filiorum: testatore mortuo [f], ac deinde filio subsequenter & filia (superstite matre) defunctis ante tempora pubertatis: Absque deductione [g] Trebellianicæ [h], siue partis iure naturæ de-

Glos. seq. ratio per quæstionem, an cum hæreditas per fideicommissum restituenda sit pauperibus, detrahatur Trebellianica: & facit tres partes: In prima arg. quod sic, per contrarium huius litteræ: secundo inducit vnam legem: tertio rationem. In secunda allegatur in contrarium inducens duos §. de corpore, secundo rationem tertio opin. de simili. Tertia pars approbat primum dictum, quod confirmat per simile: & respondet ad rationem inductam in contrarium.

h Trebellianica.] Ergo quia substituti veniunt iure directo, non fideicommissario, non habet locum deductio Trebellianica: argue per contrarium: quod si locus esset fideicommissariæ substitutioni, bene detraheretur Trebellianica, licet essent pauperes substituti. Licet ergo cesset Falcidia in ijs quæ legantur pauperibus, vel ad pias causas. C. de episco. & cle. si quis ad declinandam. & C. ad l. Falci. Authen. similiter, secus vr in Trebellianica per hanc literam. ad hoc ff. ad leg. Falcid. l. 1. § ad municipium. si enim conditor legis in Trebellianica id voluisset, sicut expressit de Falcidia, ita de Trebellianica expressisset. de deci. ad audientiā. ad hoc s. de priuil. si Papa. & quod nō est sanctorum patrum decreto, & c. de transla. capit. 1. §. sed neque. ad fi. §. ff. de publi. in rem actio. l. de pretio. [Et casus omissus iure authenticorum relinquatur iuri antiquo. Ad hoc s. eod. lib. de rescrip. susceptum. ff. de liber. & postho. commodissime.] In contrarium vr in Auth. de eccl. tit. §. si autem hæres. ibi: omni falcidia vacante. collat. 9. Sed dixit Azo in sum. de hæred. & fal. quod Trebelliana continetur sub nomine Falcidiæ: ergo nec Trebelliana detrahi poterit: nam om̄ excipit qui omnia dicit. de maio. & obedien. solitæ. §. nos autem. in fin. & satis vr terminari per dictum §. si autem hæres. si cōiungatur cū §. si quis in nomine. vbi dicit hæreditatem vel legatum: nec occurrit inter ista ratio diuersitatis: vnde idem ius censebitur. supra de transla. cap. 1. [§. sicut. versi. vide] s. de rescrip. inter cæteras. ff. de legi. nō possunt. ad hoc facit quod not. Ala. Ber. & alij. s. de sepul. cap. 1. vbi not. de relicto pauperibus non detrahi canonicam. Pro prima parte quæ placet, facit: quia legitima per pauperum institutionem filij non priuatur: nam qui vult exhæredato filio ecclesiam hæredem facere, alium quærat quàm Augustinum: & Deo propitio neminem inueniet. 17. q. vlt. c. vlt. & sic etiam not. Accursius in l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cle. Item in ipsa l. si quis ad declinandam. non erat quis institutus qui Trebellianicam detrahere posset: nec est per omnia eadē ratio in vtraque: quia si rogatus restituere nō detrahit

1 Quod nō debuit Philip. Fonta.

2 Sic videtur ibi tenere Barb. Fonta.

3 Immo est verissima per septem rationibus per Philip. & Domin. hic: post. Fontanus.

4 Quod Philip. Bal. nō placet. Fōn.

5 Phili. notat quod relinquere rem singularē, nō est instituere: sed si relinquat omnia bona glos. in Authē. de hær. & Falcid. §. si vero omnia. hic de verbo, relinquo. Item Phili. & ibi Barb. Fōta.

6 Sed tunc esset instituta sub cōditione casuali, quæ pendente censetur præterita. & sic nullum est testamētum l. si pater. C. de cōdi. insti. Per de Ancha. & Philip. Fonta.

7 Idem de filio nisi quo ad excludendā querela. not. l. si qs pro se ad Trebel. Docto. Fonta.

8 Facit ff. Treb. dub. qui duos. post princ. ibi. quasi vtrique videtur sibi successisse. vid. Anto. Ioa. And.

9 Male videbatur ei, quod filia debuit succedere cum matre. Authen. defuncto. C. ad Tertul. vnde sequitur ma ratio computari debebat respectu eius quod habitura fuisset ab intestato. Authē. nouissima. Domi. & Phili. Fonta.

10 Est communis opinio Bar. in l. Centurio. & ibi Galeatius Ful. in l. precibus. Solutio hic tenet contra Fonta.

11 Archid. hic dicit esse fertiore: sed verius quod mas sit: dicit enim directas pupillares. sed intelligantur secundum emergentia casus, cū scilicet decesserūt infra pubertatē.

12 Ibi Lud. Romanus latissime loquēs dicit hanc glos. iuridicam. idē Ancharanus ... dum est secūdū Old. consil. ... Fonta.

13 Iac. Bar. in l. Mansel... ad Trebel. Domi. & Phili. dicit hoc verum, etiā si mediate solū fieret restitutio. arg. l. cum dotem. ff. ad leg. Fal. Fonta.

14 Immo pater substituere ... pauperibus ... detractu ... Fonta.

detrahit Trebellianicam in vanum fuit hæres: sed si testator fecit multa legata, & inter alia quæ iam ad pias causas: & si non detrahat de legatis ad pias, detrahit de alijs: & sic nõ erit hæres in vanũ.

a ¶ *Debita.*]de his quartis dic vt not. ĩ. eod. Raynutius. in glos. nota ergo quòd quartarum.

b ¶ *Econtra.*] scilicet de filia ad filium.

¶ *Glossa sequens dicit quomodo fiat pupillaris substitutio: & quomodo exemplaris: & quare fuerunt inuenta.*

bitæ [a] facienda, ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmissæ namque substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra [b], & de illis ad pauperes: directæ debent intelligi pupillares [c]: Cum in substitutionibus semper sit interpretatio facienda [d] (dummodo sicut in casu proposito, earum verbis [e] & personis [f] conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quàm obliqua [g]: quamquam directa interdũ [h] ad fideicommissum ex causa trahatur. ¶ Licet [i] autem filius testamento suo matrem portione iure naturæ debita priuare non possit [k]: patet tamen in testamento, quod filio impuberi facit, potest [l]: nam testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius est censendum [m].

c ¶ *Pupillares.*] quæ expresse fit per hæc verba: si filius meus decesserit infra tempora pubertatis, filia sit hæres. Instit. de pupil. subst. t. respõso. & expirat statim, cũ ad pubertatem peruenerit, vt ibi. Fuit autem inuẽta hæc substitutio: quia cum multum prosit hæredem habere, & pupillus testari non possit, vtile fuit pupillis modũ inuenire ne decederent intestati. vt in p̃dicto loco. Inst. de pup. subst. in princip. Idem dicimus de exemplari, licet exemplaris differat à pupillari in hoc, quia in ea necesse est certas personas substitui. C. de impu. & alijs subst. l. humanitatis.

Additio. Differt etiam exemplaris à pupillari in alijs, quæ dixi in decre. Raynutius. super 2. glos. Ioan. And.

d ¶ *Facienda.*] Vide quod est j. vt substitutio, &c. postea videas, dummodo, & cetera.

¶ *Glos. seq. exponit & fortificat tex. & dicit reprobatam glos. Accursij.*

e ¶ *Verbis.*] Dixit testator, si sine liberis decedat, alteri moriatur: sed istud verbum, sine liberis, certum est q̃ non designat certam ætatem: nam & ante pubertatem, & post, filius & filia sine liberis mori possunt: ergo patet q̃ substitutioni pupillari bene conueniũt verba [1], immo maxime pupillari: cum tunc liberos habere non possit. Et vide q̃ expressa vulgaris habet tacitam pupillarem: dummodo personis conueniat. ff. de vul. subst. l. 4. multo potius verba quæ sapiunt pupillarem vt hic, ad pupillarem sunt referenda: & sic reprobatur quod not. Accursius C. de impub. & alijs subst. l. precibus. in glos. pen. [& Inno. ĩ. eo. Raynutius. Ioan. And.]

[1] Non expresse, sed interpretatiue arg. ĩ. Solerno notans ex hac glo. iuncto text. verba sui natura non directa interpretari directa ad seruandam vltimam voluntatem. Philip. declarat hic quid sit sententias. & ipsum, stipes, & similia. vide Bart. in l. liberorum. de ver. sig. Opin. Contum in l. filiusfamilias. §. diuus. de lega. 1. Pos.

f ¶ *Personis.*] quia vterque impubes erat: & ante pubertatis tempora decessit, vt ĩ. vidisti.

g ¶ *Obliqua.*] scilicet indirecta, vel fideicommissaria.

h ¶ *Interdum.*] vt ff. ad Trebel. l. Scæuola. ff. de vulg. sub. l. Centurio. §. verbis. C. de impu. & alijs substi. l. precibus.

i ¶ *Licet autem.*] Respondet obiectioni, quæ fieri posset ex eo q̃ filius non potest matrem priuare debita portione: ergo portio illa matri debetur, non substituto.

k ¶ *Non possit.*] C. ad Tertul. l. matri. & l. vlt. & Authen. in testamẽto. ibi posita. Sed illud locum habet vbi filius testatur vel decedit ab intestato: hic istis filijs non succedebant pauperes ex testamento suo, sed potius ex paterno, vt sequitur.

Additio. Quod dictum est filium non posse priuare matrem portione iure naturæ debita: verum est, nisi ex causa, vt in præalleg. Authen. & habentur hæ causæ in Authen. vt cum, de appel. §. & hæc quidem. coll. 8. Ioan. And.

l ¶ *Potest.*] Est expressum ff. de inoffi. test. l. Papinianus. §. 1. vbi dicitur q̃ mater nõ impugnat testamentum, quod pater filio fecit, querela inofficiosi.

m ¶ *Censendum.*] vt in prædicta l. Papinianus. & Inst. de pup. subst. § liberis. ff de vulg. & pup. substi. l. qui plures liberos in fi.

Religiosus.] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Sane.* Prima ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, *Cum velle.* Secunda vero vno themate casum diffinit trimembrem, & rationẽ reddit: ibi, *Ne voluntatem*, & casum excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

Casus. Titius veniens ad mortem, suum vltimum condidit elogium, & plura legata dimisit: ad melius implendum suam voluntatem deputauit executores suos aliquos religiosos: nũquid religiosi possunt suscipere huiusmodi onus, & exequi testamentum siue vltimam voluntatem defuncti? Respondet q̃ non: quia religiosus non habet velle neq; nolle: sed voluntas sua est posita in potestate sui superioris. Sed ponamus q̃ testator deputauit simpliciter plures executores: vnus moritur vel se absentat: verũ vnus sine altero possit exequi voluntatem testatoris? R̃ndet Romanus Pontifex, ne differatur voluntas testatoris, vnus solus poterit voluntatem defuncti exequi: qđ verũ est, nisi aliàs constaret de mente testatoris: puta quia voluit q̃ alter executor sine altero non procederet. Nota primo, q̃ executor vltimæ voluntatis dr̃ habere officium. Not. secundo, q̃ vbi in actu requiritur licentia superioris, illa debet actũ præcedere. Ad hoc de reg. licet. & cle. si. de elect. Dominicus.

¶ Idem.

¶ *Superior habet consentire religiosis deputatis executoribus. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. II.

Religiosus [n] † executor ab aliquo [o] in sua volũtate vltima deputatus, non potest (cũ velle vel nolle non habeat [p]) huiusmodi officium [q] suscipere, vel exequi: nisi à superiore suo petita super hoc licentia & obtenta [r].

¶ *Pluribus executoribus datis, vno mortuo vel in remotis existente, vel exequi nolẽte, vnus officium executionis exercebit, ne impediatur testatoris voluntas: nisi aliud per testatorem disponeretur. hoc dicit secundum Zen.*

¶ Sane [s] pluribus à testatore simpliciter [t] executoribus deputatis, vno eorum mortuo [u], vel in remotis [x] agente, aut id

† De materia huius cap. vide Vitalẽ Nemausen. in repet. cap. Ioãnes. extra eo. tit. Deciũ consil. 494. incip. Quod supra. & consi. 459. incipie. In causa. & Felinũ in c. pe. dentiam. extra de offi. dele.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

n ¶ *Religiosus.*] Emanauit ad declarationem decre. ĩ. eod. tua. & eorũ, quæ plene not. Guil. in speculo. de instr. edit. §. nunc vero. vers. sæpe etiam quæritur.

Additio. Aliàs est vers. sub §. compendiose. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. primo soluit dubium: secundo querit: arg. & consuetudinem inducit.*

n ¶ *Religiosus.*] intelligam indistincte, siue sit monachus, vel regularis canonicus, mendicans vel non [2]. Et de claustralibus intelligo, in quibus sequẽs ratio locũ habet. Sed quid de minore xxv annis, vel de muliere: nunquid possunt deputari executores, & q̃a maior xvij annis potest procurare negotia, vt ĩ. eod. lib. de procu. qui generaliter. in fi. Vr̃ q̃ possit esse executor. Contra: quia nõ habet personam standi in iudicio. C. de procu. exigendi. Ad hoc ĩ. de æta. & quali. c. indecorum. C. de legiti. tu. l. vlt. itẽ de femina. ff. de procu. l. neque femina. C. eod. tit. de procu. l. alienam. ff. de reg. iur. l. 2. 3. q. 7. c. 1. §. tria. Quicquid sit de iure, consuetudo optima interpres legum habet, q̃ tales exequi possint. Ad hoc facit hæc decre.

[2] Saluo q̃d de fratrib' Minoribus dicitur in clemen. de verb. signi. exiui. § proinde. & §. verum.

Additio. Et ĩ. de arbi. dilecti. & de his in Spe. præalleg. §. circa finem. vers. quid de minore. & ver. seq. Ioan. And.

o ¶ *Ab aliquo.*] clerico, vel laico.

p ¶ *Non habeat.*] ĩ. eo. lib. de elect. quorundam. & c. si religiosus. 12. q. 1. non dicatis. j. tit. proxi. c. vlt.

Additio. Allegat Arch. 2. q. 7. nullus 2. & 23. q. 2. c. 2. Io. And.

q ¶ *Officium.*] Hodie rationem huius officij ordinarius loci exigit à religiosis etiam exemptis: & si circa id deliquerint, illos punit, vt in cle. eod. tit. religiosus.

¶ *Glos. seq. rationem reddit, per quam soluit contrarium, & alleg. pro.*

r ¶ *Obtenta.*] Ergo tunc potest [3]: misericordiæ enim est tale officium. 86. dist. non satis. Sed videbatur 5 per c. 16. q. 1. monachi. de postu. c. 1. vbi dr̃ dun sequiri, scilicet q̃ exposcat vtilitas monasterij, & q̃ abbas imperet: pro ista parte faciebat decre. tua. ĩ. eod. tit. & extrauagans Ioan. Frãgiapani, de qua fuit tracta. proxi. decr. vbi quidam frater Prædicator fuit executor. hoc expeditum est.

[3] Vide q̃d per hanc glossam notat hoc loco Philippus Fræcus

s ¶ *Sane.*] Hoc tractabat idem Guli. in eod. §. ver. sed si alter. cum vers. seq. & versic. quid si sint plures. Ioan. And.

t ¶ *Simpliciter.*] sine clausula, vt ipsi, vel eorum alter: & si non omnes [4]: aliàs non esset quæstio.

[4] Vide Ioannem Calderinum consil. 45. hoc eod. tit.

¶ *Glos. seq. ratio per q. quam soluit: & duas opinio. subdit.*

u ¶ *Mortuo.*] Not. [5] ex littera q̃ mortuo executore, eius officium non transit in hæredem [Et de hoc in præallega. §. circa fi. vers. insuper.] Vr̃ enim industria & amicitia eius electa. Ad hoc ĩ. de of. deleg. c. vlt. ff. pro socio. l. actione. §. morte. ff. mandati. l. mandatũ. in fi. [& ff. de tut. l. antepe. in fin. vbi idem not.] Quidam dicebãt tale officium transire in hæredem executoris per l. ff. de aliment. & cib. leg. l. cum vnus. & l. à filio. in princ. & l. alimenta. in princ. [Vide quod ibi not. q̃ nõ transeat officium, licet ibi transeat onus non personale] Alij distinguebant, an res esset integra vel non: sicut ĩ. de elect. in causis. C. mand. l. mandatum. Quod autem dixi non transire in hæredem, verum est, nisi testator expresserit, sicut & de compromisso dicimus. ĩ. de arbit. c. vlt. quid autem tunc fiet, dixi j. in glo. vt quia. Ioan. And.

[5] Vide Bartol. in l. à filio. ff. de aliment. & ciba. leg.

x ¶ *In remotis.*] Si ergo non multum distat, vocabitur: & si in termino assignato non venerit, procedet socius sine illo: si autem remotus est [6], nec vocabitur: sic & in electionibus, de elect. quia propter.

[6] Quod res maneat arbitrio boni viri, sollum Archid. & facit quod not. ĩ. eod. lib. de tẽp. ord. cũ nullus. §. pen. in glo. 2.

propter. & c. cum inter vniuersas. & c. quod sicut.
a ¶ *Contingat.*] ll. ſ. eo lib. ne sede va. c. vnico. ad ff. de offic. deleg. si is cui.
¶ *Glos. seq. exponit & notat: secundo ponit & soluit duas quaestiones.*
b ¶ *Expresserit.*] vt quia vetuit ne alter sine altero procederet. [Bene facit, ff. de exer. l. 1. §. si plures.] Aliud est ergo tacere, aliud expresse vetare. ad hoc de bap. maiores. §. sed adhuc. & §. seq. j. de reg. iur. is qui tacet [Ioan. Mo. allegat. C. de nego. gest. l. fin.] Quid ergo tunc fiet ex quo alter nō vult exequi, vel mortuus est? Si testator sibi prouidet, illud seruabitur: alioquin eps exequatur. ſ. eo. si hæredes. & c. tua. Quid si abbas sancti Proculi datus est executor, & mortuus est: nunquid hoc officium transibit ad successorē? vr distinguendum, an fuerit propriū nomen expressum, nec ne. ſ. de offi. deleg. quoniam. quod satis posset dici in extraneo: sed in propinquo vr, q licet nomen non fuerit expressum, tñ affectione personæ hoc factū fuerit: vnde non transeat ad successorem. ad hoc 22. q. 3. Pontifices. de testa. requisiti. [De hoc plenius in præfato §. circa finem. ver. quid erit. Ioan. And.
c ¶ *Adimplere.*] est si. ſ. eod. lib. de procu. si duo. §. sane. & ff. de admi. tut. decreto. §. vlt. & est in his specialis fauore testantium, causarum, & pupillorum.

exequi forte nolente: Ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat[a]: poterit alius (nisi testator aliud expresserit[b]) officiū executionis iniūctæ libere adimplere[c].

TITVLVS XII.

De sepulturis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda, sepeliendus est quis vbi aliàs erat de iure sepeliendus: & aliàs sepultus cum omnibus sepulturæ obuentibus restituendus est: aliàs pœna incurritur hic contenta. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. I.

ANimarum periculis[d] & scādalis, quæ frequēter ex his proueniunt, obuiare volētes[e], vniuersis religiosis & sæcularibus clericis, cuiuscunque status vel conditionis existant†, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ[f], districtissime prohibemus: ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum[g] inducant, vt apud eorū ecclesias sepulturam[h] eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talē decernimus nullius penitus existere firmitatis. Statuentes, vt hi, qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum, aut promissum huiusmodi à se factum, materiam habeant veniendi[i]) possint eligere[k] sepulturam: sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas[l] sepeliendi de iure fuissent, si aliàs sepultura non electa forsitan decessissent. ¶ Si vero iidem religiosi vel clerici, prædictos[m] in suis ecclesiis vel cœmeteriis præsumpserint sepelire: ad restitutionē tam se-

factio supponitur interdicto. Not. q Papa potest decernere iurantem non obligari iuramento, quando causa legitima subest. Ad hoc ſ. eod. lib. de reb. eccle. non alie. c. 2. de elect. vbi periculum. §. penult. Dominicus.
¶ *Prima glos. dicit quid suppleat, & declaret.*
d ¶ *Animarum periculis.*] Emanauit ad suppletionem decretal. ſ. de pacto. plerique. & propter ea quæ in fine not. Hostien. dicens, o, quot & quantorum animas constitutio hæc astringit, nam quasi omnes sibi talia attrahunt, & tales alliciūt, vt infirmare contingat medicos, q sanare debuerāt.
e ¶ *Volentes.*] ad hoc ſ. de offi. lega. officij.
f ¶ *Aeterna.*] hodie trāsgressores excommunicati sunt ipso iure: nec absoluuntur ab alio q̃ à Papa, nisi in mortis articulo. per cle. de pœnis. cupientes. in fi. quæ etiam reseruat pœnas infra positas.
g ¶ *Promittendum.*] nō enim facit Deus differentiam inter ista. 22. q. 5. iuramenti.
ADDITIO. Vide qđ scripsi de iureiur. debitores. super verb. cogendi. & quod not. eod. tit. c. vlt. in vlt. gl. Io. And.
h ¶ *Sepulturam.*] cum enim hoc sit speciale, pactio interueniri non debet. 1. q. 2. quàm pio. §. cauete ergo. de pact. pactiones.] quod intellige eum sepeliendo. Inter duas enim ecclesias bene valeret pactum, qđ dic vt ſ. eod. lib. de pact. c. 1. Ioan. And.] Sumitur autem sepultura multis modis. quod dic vt not. 13. q. 2. cap. clerici. §. item quæritur. & ſ. eod. cap. penult.
i ¶ *Veniendi.*] licet non teneat principale, tenet accessorium quoad quid: & est speciale. ad idē de iureiuran. debitores. vbi de hoc. & eo. tit. cum contingat. Ioan. And.
k ¶ *Eligere.*] punitur ergo in quo deliquit. de tempo. ordi. litteras. de his quæ fi. à mai. par. cap. quæsiuit.
¶ *Glos. seq. exponit, quærit, & ad vtranque partem arguit.*
l ¶ *Apud quas.*] scilicet vbi sunt maiorum suorum sepulchra. 13. q. 2. Ebron. cum c. seq. & ſ. eod. c. 1. in prin. 1 quod de intestato debet intelligi. Quid si ecclesia ista 2 de qua promiserat, sit illa in qua ab intestato sepeliri debebat? declarari debuisset: quia si dicamus q ibi non debeat sepeliri, vbi ergo sepelietur: & littera dicit, non apud illas &c. vnde posset dici, q ibi sepelietur non obligatione promissionis, sed potestate iuris: sicut cum ex duabus seruitutibus remittit altera, altera remanet. ad hoc de vsu pal. ex tuarū. ff. de serui. vrb. præd. si domus tua. In ꝯtrariū vr quod ſ. dixit, nec apud electas ecclesias vllatenus sepeliri. præterea secundum hoc semper illi apud quos est sepulchrum maiorum etiam ex electione vel promissione, quia priuati erunt potestate eligendi, habebunt obtentum: quod esse non debet. 33. q. 5. hæc imago ſ. de procuratur. j. de reg. iur. cum quid.
m ¶ *Prædictos.*] quos sic induxerunt: non ergo prohibet decre. quin possint eligere: sed prohibet inductiones & promissiones.
ADDITIO. Et sit ratio secundum Ioan. Mona. quare non possum voto firmare id quod licet facere: quia electio sepulturæ est pars vltimæ voluntatis, cuius libertas tolli non debet. C. de sacrosanc. eccle. l. 1. argum. de spon. Gemma. cum concord. Item cum prouisum sit à iure non eligenti: illa iuris prouisio impediri non debet, nisi mera liberalitate testantis. Et adde quod not. super 5. glos. Addebat ipse Ioan. q electio sepulturæ est ius speciale inductum ꝯ ius commune, vt ſ. versi. prox. & tale ius solus princeps qui supra ius est, potest inducere: quare sicut alius à principe non potest tollere ius commune: sic nec ad ius speciale adijcere, quin arctetur ius cōmune; & ex hoc dicit concludi quare hic punitur deceptus, sicut attentans contra iura. Ioan. And.

† Plures modos quibus Papa præcipit, ponit Do. mi. & Ancha. & ibi ꝑsenti constitutione facientem, licet nō et cōmuni contra, præter peccat. cap. 2. de maiori. & obed. c. q. 1. sciendū. Similiter illi le modum, indignationem bea. Apo. Pet. & Pau. solū arbitrariam pœnā. notat Bal. in l. 1. C. de sacro san. eccle. Superā tum allegat etiā Bal. in c. 1. §. porro. q̃ sunt primam causa beneficij amittendi. Fom.

1 Et ibi dñi quid intestato si de sepulchro maiorum non appareret. de quo hic Archi. Ioa. And.

2 Vide Fel. lnū in c. nonnulli. col. 1. ver. sed contra istā. extra de rescript.

DE SEPVLTVRIS.

Continuatio domini Helie. ¶ *Visum est supra tit. proxi. de testamentis: verum quia testator in testamento quandoque eligit locum suæ sepulturæ: ideo annectitur rubrica, de sepulturis.*

A Nimarum.] Prima pars ponit inhibitionem & decretum: ibi, *Nos enim.* Secunda punit eligentem: ibi, *Statuentes.* Tertia punit inducentem: ibi, *Si vero.* & pœnam aggrauat in non parentem: ibi, *Quam nisi.* Ioan. And.
¶ Pone casum per te, quia textus clarus est.
Nota primo ex princ. tex. q officium prælati est obuiare periculis animarum suorum subditorum. Nota ibi, sub interminatione maledictionis æternæ, q veniens ꝯ istam constitutionem, peccat mortaliter. Nota vlterius, q religiosi inducentes aliquem ad promittendum, iurandum, vel vouendum, q eligat sepulturam penes se, puniuntur pœna hic contenta, & in cle. cupientes. de pœnis. in cle. Sed quid si induxerunt solum ad eligendum: vtrum puniantur ista pœna? Respondet q non: nam licet per votum, iuramentum, vel promissionem tollatur libera facultas, non tñ per electionem: quia licet elegerit quis sepulturam in vno loco, potest postea eligere in alio. Nota si quis induxerit aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt eligeret sepulturam in tali loco, non valet electio: & ideo quantum ad electionem sepulturæ decedit intestatus. Idem dicendum est, si nulla promissione, voto, vel iuramento præcedente elegerit sepulturam in vno loco: & postea iuret vel promittat non mutare: quia tunc electio sepulturæ cassatur. Nota iuncta glos. q si quis non eligat sepulturam, tunc est sepeliendus in loco suorum maiorum, si habeant certum locum pro sua sepultura. Si autē certum locum non habeant, tunc est sepeliēdus in cœmeterio ecclesiæ parochialis, in qua recepit sacramenta. Not. q sepelientes aliquem indebite, tenentur restituere quicquid exinde receperunt, etiam si non fuerint requisiti. Not. q tenentur restituere ossa cadaueris, si fuerint requisiti & moniti ab ecclesia: aliter non. Not. q si requisiti & moniti non restituant ossa defuncti intra decem dies, ecclesia ipsa

a ¶ Sepul-

a ¶ *Sepultorum corporum.*] ī. eo. ex parte. [& c. fraternitati. & c. cum liberum. Ioan. And.]

¶ *Glossa sequens recitetur per quaestionem.*

b ¶ *Decendium.*] Istud decendium in restitutione corporis currit, ex quo petitum fuerit: sed in restitutione rerum credo quod statim currat: & ideo in rebus non fuit additum si petantur. Ista enim constitutio nõ intẽdit mouere, sed addere ad decre. plerique. ī. de pact. Sed ibi sine aliqua petitione dicebat eos obligatos ad restitutionẽ: ista imponit ips. & pœnã.

¶ *Glos. seq. recitetur per quaestionem.*

c ¶ *Faciendam.*] non dicit cui ecclesiæ: credo quod ecclesiæ cui facta est iniuria, videlicet apud quam sepeliri debebat: parochialis ecclesia iã habuit suam canonicã, & sic non obstat j. c. proxi. quæ in alio casu loquitur. Si ergo ipsa eadem fuerat dimissa, cui soluetur pœna? vnde extincta vr actio, sicut cum creditor succedit debitori. ff. d sol. Sti chus. §. à diuo.

¶ *Glos. seq. recitetur per quaestionem.*

d ¶ *Interdicto.*] Ergo propter transgressionẽ vnius fratris ecclesia tota & cœmeterium punietur: sufficit ita scriptum esse. & potest esse ratio: quia ex quo illũ sciebant suũ non esse, inuestigare debebant diligenter, qua ratione ad eos deuenerit ad hoc C. vnde vi. cum quærebatur.

licet olim esset ȝrietas inter doctores. Nota primo, quòd quis potest eligere sepulturam dimissa ecclesia parochiali, & etiam dimissa ecclesia, in qua sepulti suos sui maiores. Et canonica portio est soluenda ecclesiæ parochiali, in qua recepit sacramenta, & nõ ecclesiæ in qua est sepultura suorum maiorũ: & sic non est soluenda canonica portio illi ecclesiæ, in qua fuisset sepultus, si non elegisset sepulturam: nam sepulchrum maiorũ nõ præfert ecclesię parochiali. cap. proxi. ī. eod. Nota quod ista canonica portio non soluitur ecclesiæ parochiali, eo quòd ecclesia est dimissa: sed soluitur in recompensationem laborũ, quos sustinuit rector ecclesiæ parochialis in celebrando diuina, & administrando sacraměta ipsi defuncto: ideo soli debet ecclesiæ parochiali, & non ecclesiæ, in qua est sepultura suorum maiorum. Nota vlterius, quod quia potest habere plura domicilia: & tũc si eligat sepulturam in aliqua tertia ecclesia, debet solui canonica portio ambabus ecclesijs, in quibus ipse defunctus habebat domicilia. Quid si haberet vnum domicilium solũ quod partim esset de vna parochia, & partim de alia: cui ecclesiæ est soluenda canonica portio? Dicit glos. quod idem, videlicet quod soluatur duabus ecclesijs per mediũ. Cõter tñ seruatur, quod ille est censendus parochianus illius ecclesiæ in qua souet larem. Nota quod quis potest eligere sepulturam suam in loco minus religioso: cautius tñ faciet si eligat locum magis religiosum: nam plus proficiunt speciales orationes quàm cões. & licet in vniuerso mundo fiant orationes communes pro omnibus defunctis, tñ specialiter fiunt orationes pro benefactoribus illius ecclesiæ.

pultorum [a] corporum (si petantur) quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum, peruenerint quomodolibet ad eosdẽ, infra decendiũ [b] integraliter faciendam [c], ipsos obligatos esse censemus. Quã nisi fecerint, ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, necnõ & cœmeteria earũdem, extũc eo ipso sint, & tandiu maneant ecclesiastico supposita interdicto [d], donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

¶ Idem.

¶ *Ecclesiæ dimissæ non debetur canonica portio, sed parochiali: & pluribus, si sunt plures.*

CAP. II.

Cvm † quis [e], cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri [f], ea dimissa eligit alibi sepulturã: canonica [g] portio dimissæ non debetur ecclesiæ, sed illi dumtaxat [h], in qua ille officia consueuit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cum ab eo, qui duo habet domicilia [i] se collocans æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura: domiciliorum ecclesiæ habebunt inter se † diuidere [k] canonicam portionẽ.

¶ *In loco etiam minus religioso potest noua eligi sepultura. hoc dicit secundum Zenze.*

¶ Si quis [l] antiqua dimissa nouam etiam in loco minus religioso elegerit sepulturam, electionẽ huiusmodi (licet iura super hoc videantur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari.

¶ Idem.

¶ *Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, ecclesiæ ius sepulturæ non aufert. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. III.

IS †, qui habet domicilium in ciuitate vel castro, quan-

Compensando per exceptionis, secundum Archid. & Innocentius: ꝙ momentaneo ad momentum. Ipse autem tenetur ī. de sen. ipso. ī. inquisit. Ioan. And.

† Vide concilium Trid. sess. 25. de reform. ca. 13. & Cardinalem consi. 9. incip. episcopus Feltren.

† Notant Dominic. & Philip. quod assignatio certũ pro certo actu faciendo, & plures faciunt actũ simul: diuidentur dicta certum inter eos. exemplum primo in statu arcẽ promissa sunt certũ tres intrãt simul inter se diuidẽt illa certum. Imo. in cle. & si principalis, de rescrip. Bart. in l. hoc art. ff. de here. in sti. Ang. de ag. succes. §. proxim. & Fonta.

† Vide Conradũ Brunũ lib. 4. de cæremoniis c. 4. circa finem.

Cvm.] Diuisio patet per paragraphos: Præmitte quod canonica debetur ecclesiæ, in qua defunctus cælesti pabulo refici consueuit. ī. eod. c. 1. Et per hoc videbatur quod parochiali. Item ei à qua corpus assumitur. ī. eod. de his. & prouidebatur quod ei in qua sunt sepulchra maiorum. Domin.

¶ Præ supponendum est pro intellectu huius c. illud quod habetur in cap. certificari. eo. tit. in antiq. videlicet, quod quando quis eligit sepulturam in aliqua ecclesia dimissa sua parochiali ecclesia, illa ecclesia debet habere canonicã portionẽ, quæ cessante cõsuetudine est quarta pars omnium illorũ, quæ obuenerũt occasione funeris. Casvs. Prædecessores cuiusdam Titij consueuerunt sepeliri in ecclesia fratrum Minorum: quia ab antiquo habent ibi sepulturã; Titius autem elegit suam sepulturam in quadam tertia ecclesia, non in propria ecclesia parochiali, nec in ecclesia suorum prædecessorum: vnde illi tertiæ ecclesiæ plura obuenerunt occasione sepulturæ ipsius Titij: Certum est, quod illa tertia ecclesia debet canonicam portionem. Sed quæritur cui ecclesiæ: vtrum ecclesiæ parochiali Titij, vel ecclesiæ prædecessorum suorum? Rñdet Romanus Pontifex, quòd ista portio canonica soluenda est ecclesiæ parochiali ipsius Titij, in qua audiuit diuina, & non alteri ecclesiæ vbi sunt sepulti maiores: Nã ista canonica portio datur in recompensationẽ laborum, quos sustinuit rector ecclesiæ parochialis in celebrando diuina, & ministrando sacramenta defuncto, tẽpore suæ vitæ. Sed quid ponamus quòd Titius habebat duo domicilia, in vtroque se collocabat pariter, puta in æstate faciebat residentiam in vno domicilio, in hyeme in alio: quę domicilia erãt in diuersis parochijs: iste Titius mortuus est electa sua sepultura in quadam tertia ecclesia: dictum fuit ī. quod ecclesia sepulturæ debet canonicam portionẽ: sed quæritur quæ istarum ecclesiarum habebit canonicam portionẽ: vtrũ illa ecclesia in cuius parochia est mortuus, vel alia? Quidã dicunt quòd illa ecclesia in cuius parochia est mortuus: Verumtñ Romanus Pontifex decidit hic ȝrium, videlicet, quòd illæ duæ ecclesiæ parochiales diuidant inter se illã canonicã portionẽ. Aliqui dicebant, quòd quilibet poterit eligere sepulturã dimissa parochiali ecclesia, dummodo eligeret in loco magis religioso, hoc est, in loco vbi magis celebrantur diuina. Sed quid erit si aliquis eligit sepulturam in loco minus religioso, & dimisit locum magis religiosum: puta quia elegit sepulturam suam in vna capella, in qua forte semel in anno celebrantur diuina? Rñdet quòd quis potest eligere sepulturam in loco minus religioso dimisso loco magis religioso,

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

e ¶ *Cum quis.*] primum dictum huius decretalis emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ber. & moderni ī. eod. de his. & approbatur opinio Innocentij, & reprobatur opinio Hug. & Ber.

f ¶ *Sepeliri.*] Vnde si intestatus decessisset, ibi sepeliri debuisset, vt dixi ī. c. proxi. & ī. eod. tit. c. 1.

¶ *Glos. seq. recitetur per quaestionem.*

g ¶ *Canonica.*] saltem quarta, vel secundum consuetudini. ī. eo. certificari. in ijs qui eligunt sepeliri apud Minores vel Prædicatores taxata est quarta per extrauag. Bonifacij, quę incipit, super cathedrã. in tit. de sepultu. quæ fuit reuocata per Benedictum: hodie innouata per clem. eod. tit. dudum.

Additio. In quarta, vt in minori, omnes canones cõcordant. facit ī. eod. lib. de arbit. c. 5. & ibi concordantiæ. & vide quod not. eo. tit. certificari. in vlt. glo. & quod super ea scripsi. Ioan. And.

h ¶ *Dumtaxat.*] quia etiã si apud debitam sepultus fuisset, habuisset parochialis ecclesia canonicam [a]. ī. eod. c. 1.

i ¶ *Domicilia.*] quod esse potest. de rescrip. dilectus. 2. ff. ad municip. l. assumptio. Item posset quis esse sine domicilio, vt si relicto domicilio nauiget vel iter faciat, quærens quo se collocet. ff. ad munici. l. Labeo. in princ. & l. eius. & quod dicit hic de diuersis domicilijs, satis putarem esse æquũ in vno, quod æqualiter esset in duabus parochijs, vt puta inhabitat quis domum in confinio duarum parochiarum, vel duas domos coniunctas habitat, quæ sunt in duabus parochijs, vt eadem ratione illæ duæ diuidant quartam.

Additio. Facit quod post Inno. scripsi. ī. de parochijs. super eo. in glo. simes. & quod not. 16. q. 3. licet. in glo. pone quod. Io. And.

k ¶ *Diuidere.*] si. ī. de testa. relatum. 2. ad fi.

l ¶ *Si quis.*] hic terminantur quæ not. 13. q. 2. c. 1. §. nunc autem quæritur. & ī. eo. fraternitatem. & approbatur opinio Lau. Vin. Io. & Gof. reprobata opinione Hug. Ala. Tan. & Bernar. quam etiam Host. magis dicebat iuri consonam.

Is qui.] Partes patent: Secunda: ibi, *Mulier.* & prima soluit dubium, & solutionem moderatur: ibi, *Dummodo.* Ioan. And.

¶ Si ciuis alicuius ciuitatis tempore æstiuo, vt fructus colligat, accedat

a Vide quæstionẽ, quã hic disputat Felcus de decedẽte monasterio infra annũ probationis: an tunc ecclesia parochialis debeat habere canonicam.

doque ad villam ruralem se trãsfert recreationis causa, vel vt ruralia exerceat in eadem: si non electa[a] sepultura decedat ibidem, nõ in ecclesia dictæ villæ, sed in sua parochiali, vel in ea potius, in qua maiorũ ipsius ab antiquo[b] sepultura extitit, sepeliri debebit: Dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari[c].

¶ *Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur.*

¶ Mulier[d] † autem, quæ plures viros habuit successiue, si sepulturam non eligat[e], est cum viro[f] vltimo, cuius domicilium retinet & honorem[g] †, tumulanda.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ *Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam: pubes autem eligit per seipsum. & hoc dicit secundum Zen. quo ad titulum: sed non quo ad textum. vnde posset addi, Et pro anima non legat sine assensu patris bona non castrensia. Dominicus.*

CAP. IIII.

LIcet[h] † pater minores filios, qui nequeunt antequã ad annos pubertatis[i] perueniant, eligere[k] sepulturam, possit (si consuetudo[l] terræ id habeat) quo voluerit sepelire: hoc tamen non potest vbi consuetudo huiusmodi non habetur, sed sunt cum suis maioribus, vel in parochiali[m] ecclesia tumulandi. ¶ Quamuis[n] autem filiusfamilias[o] absque patris assensu sibi possit libere eligere sepulturam[p]; pro anima tamen sua † præter ipsius assensum (nisi peculium castrense[q], aut quasi castrẽse[r] habeat) aliquid iudicare[s] non potest[t].

cedat ad suam coloniam, & ibi mortuus est: non sepelietur in ecclesia, in cuius parochia mortuus est, sed portandus est ad suam ecclesiam parochialem. hoc dicit.

CASVS. Titius huius ciuitatis ciuis, qui habebat medietariam, vel coloniam, tempore æstatis ad illam accessit pro recolligendis fructibus, vel forte pp pestem, & ibi mortuus est intestatus quantum ad sepulturam: vtrum sit sepeliendus in ecclesia parochiali, in cuius parochia decessit? Certe non: sed est portandus ad suam ecclesiam parochialem, si cõmode fieri possit? Sed quid sanctissime pater: certũ est q mulier vidua sepelienda est cum suo marito: Ponamus q aliqua mulier habuit plures maritos: quæritur cum quo sit sepeliẽda? Respondet cum vltimo marito: quia tenet honorem & dignitatẽ ex vltimo marito. l. femina. ff. de senatoribus. vbi mulier habet dignitatẽ ex persona sui mariti. Et si mulier q nupsit senatori, postea nubat plebeio, perdit dignitatem primi mariti.

Si vxor prius moriatur quàm vir, vbi sepeliri debeat, per Franciscum hic, vide c. quia cõuincit. & c. vnaquæque. 13. q. 2. & cap. de vxore. extra de sepult.

Not. q in iure villa accipitur dupliciter, vt in gl. de re. diui. Instit. circa princ. Vno modo accipitur pro congregatione ædificiorum, nõ fortificata muris: quia si esset fortificata muris, diceretur castrum vel ciuitas. Not. q ex sola mora facta in loco quis non censetur parochianus illius loci: sed oportet q animo sit perpetuæ moræ, vel ad minus per decem annos faciat ibi residentiam, nisi appareat de contraria voluntate, vt in scholaribus, qui licet moram faciant in vniuersitate, non tñ censentur domiciliarij illius loci.

Vide Abbatẽ in c. super eo. extra de testib.

† Hæc duo verba: in eodem: desunt in antiquioribus codicibus.

Nota q cum quis decessit non electa sepultura, est sepeliendus in loco suorum maiorum: aliàs mulier est sepelienda cum viro suo; & si habeat plures viros, est sepelienda cum vltimo. Not. differentiam inter ciuitatem, castrum, & villam, de qua j. de senten. excom. si ciuitas. Nota finaliter q dictio, potius, stat correctiue, secundum Archid. Dominicus.

a ¶ *Non electa.*] aliàs non esset quæstio: quia apud illam sepelietur. š. proxim. c. in fin.

¶ *Glossa secunda quærit, quæstionem declarat: pro vtraque parte arguit & soluit.*

b ¶ *Ab antiquo.*] q d' dices 1, auus proauus & alij ab antiquo sunt sepulti in aliqua ecclesia: pater elegit sepulturam in alia, & ibi sepultus est, filius decedens intestatus sepelietur in sepulchro patris, vel in sepulchro aui & aliorum? & intelligo vt bene procedat dubitatio, q potest sepeliri commode in vtroque: pro vtraque parte inuenies textũ. 13. q. 2. c. vnaquæque. §. Ioseph. & ver. econtra. qui aliàs est §. Per istam litteram, quam etiam habemus š. c. proxi. in prin. satis videretur habendam rationem antiquæ sepulturæ aui, proaui, & aliorũ, potius quàm paternæ. Ad idem š. eo. c. 1. in prin. & c. fraternitatem. vbi dicit patrum aliorumque parentum copulatiue dictum: quasi nõ sufficiat patrem ibi fore sepultum. Item viuente patre sepelietur in sepulchro aui. j. cap. proximo.

1 De hac quæstione vide Abbatem in ca. c. extra eodem tit.

c ¶ *Deportari.*] simile j. eo. c. vlt. imminens ergo periculũ immutat ius cõmune, vt hic vides. Ad idem š. eo. lib. de procu. si duo. §. sane.

ADDITIO. Archid. allegat. ff. ad munic. eius qui. §. penult. ff. de iudi. hæres absens. ibi: nam vbi sic venit, &c. & š. de eccle. ædi. ad audientiam. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dicit quod declaret pars vltima.*

d ¶ *Mulier.*] hic terminat qđ not. Hug. & Io. 14. q. 2. vnaquæque.

ADDITIO. Et corrigit quod not. Vin. š. eod. de vxore. vbi dixit sepulturam parentum potius quàm viri sequendam: allegat quod de onere sepulturæ dixi in textu, super versi. vlt. Ioan. And.

e ¶ *Eligat.*] eligere enim potest cum quo voluerit. vel cum nemine sepeliri. š. eod. de vxore.

f ¶ *Viro.*] si verus vir fuit. ff. ad mun. de iure. §. fi. [Idem Io. Mo. & Archidiaconus.]

g ¶ *Honorem.*] ff. ad municip. l. filij. §. 1.

ADDITIO. Ad idem. l. viri. eo. tit. §. 3. qui §. dicit mulierẽ quandiu nupta est, incolam esse ciuitatis mariti. facit ff. de iudi. exigere. ff. de sena. feminæ. C. de nup. cum te. C. de dig. mulieres. & patet š. de foro compe. ex parte. C. de incolis, l. fi. Ioan. And.

L[icet.] Sunt duæ partes, quæ patent.

L ¶ Pater potest filio impuberi eligere sepulturam, si hoc habeat consuetudo. Item filius familias potest eligere sepulturam sine cõsensu patris, licet non possit testari. hoc dicit.

CASVS. Certum est quòd impubes non habet rationem: ideo non potest eligere sepulturam. Sed quid, mortuus est impubes, in quo loco erit sepeliendus? & vtrum pater pro filio suo impubere possit dimittere naturalem sepulturam, & eligere aliam? Respondet quòd sic: si hoc habeat cõsuetudo, aliàs nõ. Sed quid, verũ filius familias possit eligere sepulturam? Respondet quòd licet filiusfamilias non possit testari de peculio profectitio vel aduẽtitio, tñ poterit sibi sepulturam eligere sine cõsensu patris. & sic pro anima põt testari sine consensu patris: sed non pro alijs rebus. l. fi. C. q testa. fac. possunt. Nota primo quòd consuetudo quandoque dat potestatem alteri pro altero eligere sepulturam. Nota secundo arg. quòd filius moriens ante patrẽ, necessario non est sepeliendus in sepulchro patris. probat tex. qui vult q pater non possit sibi eligere sepulturam: vnde dato q pater eligat alibi pro se. non tñ potest pro filijs.

† Vide Antonium de Butrio in c. 2 vxore. extra de sepulturis.

† De hoc articulo vide late Philippũ Francum š. eodem lib. in rubri. tit. de testam. nu. . . ver. sexto quæro. & Bez. in l. qui in potestate. ff. de testa.

¶ *Prima glossa dicit quod declaret.*

h ¶ *Licet.*] Emanauit ad declarationẽ decr. š. eo. de vxore. 2. respõs.

i ¶ *Pubertatis.*] scilicet xij. in muliere. xiiij. in viro. quod dic vt š. dixi de testa. cap. 1.

k ¶ *Eligere.*] sicut nec aliàs testari. ff. de testa. qua ætate. aliàs, in quis. 2. q. 4. cap. ci qui. §. item si sententia. C. quando prouoca. non est necess. l. 2.

¶ *Glossa sequens dat duo similia.*

l ¶ *Consuetudo.*] Sicut ergo consuetudo dat iurisdictionem & ius eligendi prælatum, de for. comp. cum contingat. de cau. pos. cum ecclesia. sic etiam dat ius eligendi sepulturam, vt hic vides.

ADDITIO. Et si dicas hanc consuetudinem esse contra ius cõe, per quod diffinita sunt loca sepulturarũ: satis est q ius assistat. de quo plene dixi de consue. c. fi. super glo. penult. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. quærit, alleg. pro & contra: ponit consuetudinem.*

m ¶ *Vel in parochiali.*] hæc est disiunctiua. Nunquid ergo datur electio? quod vr j. de reg. iur. in alternatiuis. cum suis concor. Ecõtra vr ordinem scripturæ seruandum. 43. dist. sit rector. ad fi. in glo. penul. š. eod. lib. de ele. si quis iusto. §. 1. & š. de preben. mandatum. & hoc tutius 2. Ad hoc š. c. proxi. nec semper in alternatiuis est electio 3 vt dicam in prædicta regula, in alternatiuis. consuetudo tñ habet, q parentes vel amici tales sepeliunt in altera quam volunt: & graue vr puerum octo dierum semper in antiquis tumulis solemniter sepeliri.

2 Et placet Archidiacono.

3 In alternatiuis nõ semper datur electio, de quo vide Felinũ in c. cũ dilecta. extra de rescrip.

n ¶ *Quamuis.*] De hoc tractabat Hostien. in sum. huius tit. §. & apud quam. ver. si vero is.

o ¶ *Filiusfamilias.*] maior tñ pubere. & est huic si. š. eo. lib. de procura. qui generaliter. §. 1.

p ¶ *Sepulturam.*] quia electio refertur ad id tempus, quo solutus est à patris potestate. ad hoc š. eo. de vxore. 1. responso.

q ¶ *Castrense.*] scilicet quod à parentibus vel cognatis in militia gẽtibus donatũ est, vel qđ ipse filiusfamilias in militia acquisiuit: qđ acquisitur' nõ fuisset, nisi militasset. ff. de castre. pec. l. castrẽse.

r ¶ *Quasi castrense.*] vt quod acquirit filiusfamilias aduocatus in postulando: Nam & ipsi aduocati militant. C. de aduo. diuer. iudicio. l. aduocati.

ADDITIO. Vide quod not. eo. tit. l. fori. & quod dicam in Spe. de actore. §. 1. ver. super. š. Item quod agit de peculio. Ioan. And.

s ¶ *Iudicare.*] id est, in vltima voluntate 4 relinquere: iudicium enim hic sumitur pro vltima voluntate, & aliter multis modis. qđ dic vt dicam j. de reg. iur. in iudicijs.

4 Non tamen in testamẽto, sed per quo vide qđ scrãpsi š. eo. li. de testam. si pater. in principio. Ioan. And.

t ¶ *Non potest.*] ff. de dona. cau. mor. l. tam his.

Religiosi.]

R*Eligiosi.*] Ego sequor intellectum Ioannis And. secundum quę potest sic summari: Religiosi sunt sepeliendi in suo monasterio, nisi in remotis moriantur. hoc dicit. Et ponit dictum, cuius rationē interserit: ibi, *Cum velle.* Et exceptionē ꝑmittit: ibi, *Nisi.* Dom.

Casvs. Aliquis religiosus sub potestate abbatis existens habebat deuotionem ad aliā ecclesiam: ipse veniens ad mortem vult eligere sepulturam in alia ecclesia, an possit? Respondet, nō potest quamdiu est in monasterio suo, vel alio loco ei propinquo, vbi commode potest apportari ad locum monasterij sui: & sepeliendus est cum suis fratribus: secus si esset in loco remoto. Not. primo, ꝙ religiosus non pōt eligere sepulturam, nisi esset in loco remoto. Sed quid si moriatur non electa sepultura? Respondet quidam ꝙ sepeliendus est in monasterio sui ordinis, si in loco sit monasterium sui ordinis. Communis opinio doctorū est ꝙ sepeliendus est in ecclesia parochiali, in cuius parochia mortuus est. Nec obstant iura dicentia, ꝙ religiosi sepeliendi sunt in monasterio vbi degunt: Nam iura intelliguntur quando religiosi moriuntur in loco proximo non multum distante à suo monasterio: vel si fuerunt missi in aliquo monasterio causa perpetuæ residentiæ: sed aliàs vbi moriuntur in locis remotis non electa sepultura, certe sunt sepeliendi in ecclesia parochiali vbi moriuntur. Nota ꝙ eligere sepulturam dependet ab habitu propriæ voluntatis. Dominicus.

† Hæc duo verba, in eodem, desunt in manuscriptis exemplaribus.

† Aliàs, possunt.

† In antiquioribus codicibus desunt hæc verba: primitijs, & oblationibus.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ Religiosi, nisi multū remoti à monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. hoc dicit secundum intellectum Zen.

CAP. V.

R Eligiosi [a], nisi à proprijs monasterijs adeo forsitan sint remoti, quòd ad ea cum moriuntur commode [b] portari nō possint †, nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant [c]) sibi eligere sepulturam [d]: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

TITVLVS XIII.

De decimis [primitijs, † & oblationibus.]

Prima glos. dicit quid declaret, approbet, vel reprobet.

a ¶ *Religiosi.*] Emanauit ad declarationem eorum quæ not. Inno. & Host. s. de exces. præla. nimis iniqua. & Host. ӡ. eod. tit. de vxore. & approbatur opinio Inno. reprobata opinione Hostiensis.

Additio. Dicit Archid. ꝙ per distinctionem hic concordātur istæ opiniones: quod nō placet. quod collige ex vlt. glos. Ioan. And.

b ¶ *Commode.*] Nota ratione incommoditatis id permitti, quod aliàs non permitteretur. sic ӡ. eod. lib. & tit. is qui. Item causa incommoditatis alienantur res ecclesiæ. 12. q. 2. terrulas.

c ¶ *Non habeant.*] sic ӡ. tit. proxi. c. vlt. cum suis concord.

Additio. Et per hoc intellige de claustrali, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

d ¶ *Sepulturam.*] hoc tenebat Innocentius, sed Hostiensis ӡ per decre. ӡ. eod. tit. de vxore. scilicet ꝙ talis electio ad illud tempus. scilicet post mortem. refertur, quo solutus est monachus à iugo, vt ibi dicitur de vxore. Ad idem ӡ. c. proxi. 1. responso. & hoc etiam probabat per decret. præced. de exces. præla. nimis iniqua. & per decr. de priuil. vt priuilegia. vbi dr, ꝙ illi fratres eligunt sibi sepulturas. Ad primum respondeo, ꝙ licet vxor vel filiusfamilias sint in potestate viri vel patris, non tñ intantum, quin aliquid habeant, & velle & nolle: quod nō est in monacho. & facit ӡ. eod. lib. de procu. qui generaliter. §. 1. Ad decret. nimis. &, vt priuilegia. dic ꝙ non loquuntur in veris religiosis, sed in ijs qui assumuntur in confraternitatem. vel intelligatur secundum istud, scilicet, quando à monasterijs sunt remoti. Ioan. And.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, &c.

Continuatio domini Heliæ.

¶ Superiori tit. visum est de iure sepulturæ, quod est vnum de iuribus parochialibus: verum quia ius decimandi computatur inter iura parochialia: ideo ad nos informandum, de isto iure decimandi siue decimabili, annectitur rubrica de decimis, &c.

D*Iscretioni.*] Hic in suprascriptione Prædicatores præmittuntur. de quo hic Archid. vt not. ӡ. eo. lib. de elect. quorundam. Et primo inhibet: secundo præcipit: ibi, *Immo.*

Casvs. Episcopus & capitulum Pisanum exposuerunt Romano Pontifici grauamen & querimoniam de Prædicatoribus & Minoribus: Nam quidam eorum prædicabant publice in suis sermonibus coram multitudine populi, ꝙ soluere decimam non erat in præcepto diuino: Alij autem dicebant, ꝙ soluere aliquam quotam quantumcunque modicam erat in præcepto: non autem illa quota quæ vocatur decima: vnde multi & fere omnes laici subtrahebantur, nec volebant soluere decimam: quare supplicatum fuit domino Papæ, vt dignaretur de remedio prouidere opportuno: Vnde Papa scribit Prædicatoribus & Minoribus, eis inhibendo, ne decetero prædicent aliqua, per quæ populus retrahatur à solutione decimarum: sed vt suadeant & moneant populum ad solutionem decimarum.

Nota primo ex superscriptione, quòd Prædicatores præferuntur Minoribus, de quo hic Archid. vide quod not. eo. lib. de elect. quorundam. secundū Io. And.

Nota secundo prædicantem populo abstinere debere ab his quæ inducūt corruptionem animarū. Dominicus.

¶ Gregorius nonus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ Populus vt ecclesijs iura debita persoluat, est in prædicationibus & alijs exhortandus. hoc dicit secundum Zen.

CAP. I.

D Iscretioni [e] † vestræ mandamus districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum [f], seu aliarum [g] rerum ecclesijs debitarum solutione retrahant, vel aliàs ani-

¶ Prima glossa dicit vnde decisa: inchoat casum, & ponit ius nouissimum.

e ¶ *Discretioni.*] Decr. est Gregor. IX. decisa de extrauaganti sua, quæ incipiebat, Grauamen nobis. Et prout ibi patet, ex querela archiepiscopi & capituli Pisani peruenit ad Papā, quòd Prędicatores & Minores prædicabant decimas ex præcepto non deberi. [Ex quo contingebat ꝙ laici remissi fiebant remissiores.] Scribit Gregor. vt sequitur. Hodie prouisum est contra omnes religiosos, quibus non competit recipere decimas. vt in clemen. de pœnis, cupientes. 2. responso. Ioan. And.

† Vide concilium Triden. sessio. 1. de reform. cap. 12. & Bea. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1.

¶ Glossa sequens circa decimas ponit quinque opiniones, & secundam & vlteriorem improbat.

f ¶ *Decimarum.*] In decimarum solutione an debeantur ex præcepto, an consuetudine tollantur, diuersæ fuerunt antiquorum sententiæ. Et dixerunt quidam quos secutus est Inno. in glos. quam posuit super ista rubrica [1], ꝙ decimæ indistincte debentur & personales & prædiales: probat per auctoritates veteris & noui testamenti, & per iura 16. q. 1. reuertimini. & c. decimæ. & q. 7. quicunque. & c. omnes. & in multis capitulis. Dicunt [2] quidam theologi, & hoc scripsit Petrus Lombardus, ꝙ præceptorum alia moralia, & hæc ad litteram seruanda: vt non occides, &c. & quædā cæremonialia. & hæc non seruantur ad litteram, vt de purificatione post partum. c. vnico. quædā mystica. & hæc sunt sacrificiorum præcepta, quorum non verba, sed mens seruanda est. & sic dicunt in decimis, vt scilicet sint mystica, vel partim moralia, vt sufficiat aliquid dari ꝓ decima ex vigore consuetudinis: puta centesimam, vel vlteriorē, vel citeriorem partem. ad hoc 5. dist. in princ. 6. dist. §. vlt. ӡ. eod. commissum. & in c. in aliquibus. in fine. & c. ad Apostolicæ. cum simil. Sed hæc opinio est falsa & reprobata per omnia iura, & per conciliū generale. ӡ. eod. in aliquib⁹. vbi dicit integraliter decimas persoluendas. Alij theologi dicunt ꝙ hodie decimæ non debentur: quia olim iussæ erant dari clericis, qui nihil aliud habebant, vt Numeri 18. vbi dicebatur clericos parte decimarum debere esse contentos: hodie vero habent prædia: vnde eis decimæ nō debentur. & hæc opinio reprobatur ӡ. eo. tua nobis. Alij dicūt ꝙ decimæ in illis regionibus, in quibus nō est consuetudo vt soluant, nec exigunt, nec prædicantur, non soluere non sit peccatum: quasi ex tolerantia Papa dispenset: quod vr posse secundum ea quæ not. ӡ. eo. à nobis. vbi autem exiguntur & prædicantur, non soluere est peccatū. quæ opinio per hanc decret. & per omnia concilia [3] & decreta. ӡ. eod. tit. reprobari videtur: in quibus satis patet ꝙ Papa non tolerat. sed contradicit expresse. ad hoc Exod. 22. ibi, Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. Hostien. not. ӡ. eod. in aliquibus. & cap. à nobis. ꝙ prædiales decimæ debentur lege diuina, personales vero non: & ideo in primis non admittitur consuetudo: In secundis vero sic: vnde si consuetudo est personales nō præstari, non debentur: & sic intelligit finem ipsius decret. Sed hoc Innocent. execratur, vt dixi in princ. & eius in hoc opinio tutior est: & ideo tenenda esset. de pœn. dist. 7. nullus.

[1] Aliàs est glo. illa super illa decret. vlo. ӡ parochi. Io. And.

[2] De materia huius glossæ, vide quæ plenissime scribit d. Thomas, & ibidem Caietanus 2. 2. q. 87. art. 1.

[3] Multos doctos patres & multa concilia hoc dicendo enumerat hic Archidiac. & post eū Io. And. & vide S. Thomam paulo antea citatum.

Additio. Et penitus vide quod dixi in quæstione posteriorū in quarta parte. & quod scripsi ӡ. eo. à nobis. in magna suppletione ante medium. ver. adueniente autem tempore gratiæ. Ioan. And.

Alia Additio. Dicit Archid. ꝙ opinio Hostiensis scilicet ꝙ prædiales decimæ debeantur de lege diuina, personales vero nō: fuit opinio fratris Hug. de sincera magistri in theologia.

g ¶ *Aliarum rerum.*] puta primitiarum [4] oblationum, canonicarum portionum debitarum ex funeribus, & eorum quæ debentur propter suas laudabiles consuetudines. de simo. ad Apostolicam. olim soluebantur quatuor genera decimarum. ӡ. eod. c. 1. & ideo

[4] De materia glossæ vide beatū Thomam, & ibidem Caietanū 2. 2. q. 86. per totam quæstionē.

hominès

homines bonis omnibus abundabant. 16.q. 7. maiores. nunc nec vna bene soluitur: & ideo homines ad decimam conuertuntur. 16. q. 1. decimæ. & ideo dñs locustas non increpat, nec plagas amouet. 16. q. 1. reuertimini. & tollit fiscus quod non accipit Christus: vt in prædicto cap. maiores.

Additio. Hæc iam per glossam tacta bene experiuntur Italici decimas non soluentes. Econtra quadruplex est remuneratio bene soluentium: fructuum vbertas, corporis sanitas, remissio peccatorum, & acquisitio cælestiũ præmiorũ, vt in prædicto c. decimæ Ioan. And.

mas [a] corrumpant audientiũ, in sermonibus [b] vestris, vel [c] alibi proponere de cætero præsumatis. Immo verbo & opere informetis eosdem, vt ad solutionem prædictorũ promptæ voluntatis [d] animo sint intēti.

¶ Alexander Quartus.

¶ *Priuilegium decimas noualium concedens, non includit decimas noualium per alios possessas tempore impetrationis: & loca tantum includit vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquam. hoc dicit vsque ad §. statuimus. secundum Dominicum.*

a ¶ *Animas.*] aliàs animos. ad hoc ĩ. eo. quãuis. de nat. ex lib. vent. c. vnico.

b ¶ *Sermonibus.*] tale officium priuilegiatum est de sta. monac. quod Dei timorem [ad hoc. & in glo. penult.]

c ¶ *Vel alibi.*] puta in collationibus, disputationibus, vel in cõfessionibus, in quibus iniũgere debent confitentibus, ꝙ aliena restituant: quia non dimittitur peccatum, &c. ĩ. de regu. iur. peccatũ. cum suis concor. & hoc faciendo licite ab excommunicatis eleemosynas recipiunt. de sent. excom. cum voluntate. §. 1. priuilegium ergo illud merentur amittere ꝯtrium suggerendo. 11. q. 3. priuilegium. cum suis similibus.

d ¶ *Voluntatis.*] voluntarium militem sibi eligit Christus. 15. q. 1. non est quod cuiquam. 33. q. 5. qui sitit. in fin.

Statuto.] Ponebatur olim hæc decret. vt dicit Archid. sub tit. de statu mona. et incipiebat, *Cum personæ* Guli. alleg. *Quæ personæ.* qui fere totam hanc decret. posuit in Spec. de dec. ver. in summa. Scias quòd quæstionem (quæ habet an priuilegiũ de decimis nõ soluendis certis religiosis concessum, extendatur ad decimas, quas laici per antiquum feudum possident) plene tractaui ĩ. eod. cap. penult. vbi ad probandũ, ꝙ non extẽdatur, per quinque modos, hanc decr. induco Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, ꝙ aliqui religiosi percipiunt decimas ex donatione laicorum, quas laici habebant infeudatas cum consensu epi, etiam sine consensu capituli. cap. ad Apostolicam. de ijs quæ fiunt à prælato sine consensu capituli: & tunc religiosi qui solum habent istas decimas ex donatione laicorum, nõ percipiunt decimas noualium, sed solũ illas decimas percipiunt, quas laici percipiebant: vnde multi religiosi impetrabant à sede Apostolica priuilegium, vt ipsi possent percipere decimas noualium pro illa portione, pro qua ipsi percipiebant decimas antiquas.

Casus. Monasteriũ sancti Cypriani percipiebat decimas in mea parochia pro certa portione ex donatione laici sibi facta ex consensu epi: vnde abbas ipsius monasterij impetrauit à sede Apostolica priuilegium, vt in mea parochia posset percipere & leuare decimas pro illa portione, pro qua percipiebat decimas antiquas: & tamen ego rector ecclesiæ parochialis erã in possessione percipiendi decimas in tota mea parochia: vtrum virtute priuilegij sui possit percipere decimas in quarum possessione eram tempore impetrationis priuilegij? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ priuilegium suum non se extẽdit ad illas decimas, in quarum possessione alius erat tempore impetrationis. Sed ponamus ꝙ dictus abbas percipiebat decimas pro aliqua quota in quadam parte meæ parochiæ, quæ erat circa flumen: postea à sede Apostolica impetrauit priuilegium generaliter, vt perciperet decimas noualium in parochia mea: vtrum possit virtute sui priuilegij percipere decimas noualiũ in parochia mea, in illa parte parochiæ, in qua non percipiebat antiquas? Respondet ꝙ non: sed priuilegium suum restringitur ad loca, in quibus percipiebat antiquas. Sed quid sanctissime pater, ponamus ꝙ abbas sancti Cypriani non erat in possessione nisi percipiendi tertiam partem decimarum antiquarum, licet re vera ad ipsum spectaret media pars: accessit ad Papam, & impetrauit priuilegium, vt posset percipere decimas noualium in parochia mea. Pro illa parte, pro qua percipiebat antiquas, vtrum priuilegiũ suũ se extendat ad mediam partem quæ sibi debetur: vel solum ad tertiam partem, sicut est in possessione percipere? Respondet ꝙ priuilegium se extendit solum ad tertiam partem quam possidet, & nõ ad aliam partem quæ sibi debetur. Sed ponamus ꝙ abbas percipit omnes decimas ex donatione laici, & impetrauit rescriptum, vt perciperet decimas noualium pro ea parte, pro qua percipiebat decimas antiquas: vtrum virtute priuilegij sui percipiat omnes decimas noualium? Respondet ꝙ non: sed priuilegium suum restringetur ad mediam partem noualium: quia non est verisimile quòd Papa dedisset illi istud priuilegium in grauamen ecclesiarum parochialium, si impetrans expressisset, ꝙ ipse percipiebat integre omnes decimas integras. Vtrum sit verum indistincte in omnibus religiosis, vt non debeat percipere nisi medietatem noualium? Rñdet ꝙ non: sed fallit in religiosis Cisterciẽsibus & Carthusiensibus: nã isti percipiũt integras decimas, secundũ ꝙ est eis indultum per Papã. Sed quid faciet ecclesia parochialis & rector illius ecclesiæ, si isti Cisterciẽs. & Carthusiẽs. percipiant decimas cũ integritate: quia rector ecclesiæ parochialis nõ potest supportare onera parochialia & non habet vnde possit sustentari? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ episcopus loci potest prouidere: nam si videat episcopus, ꝙ rector ecclesiæ parochialis non habet aliunde ex quo possit sustentari, tunc compellit istos Cisterciẽs. & Carthusiẽs. ad faciẽdum rectori congruam portionem vnde possit sustentari, & onera parochialia supportare. hoc dicit præsens text. vsque ibi, *Sane quoniam* Not. primo quòd ad solum Papam spectat declarare verba ambigua suorum priuilegiorum. Ad hoc ĩ. de offic. ordin. Not. secundo, ꝙ quantum ad vim comprehensiuam priuilegij, attendimus tempus datæ: & sic priuilegium non extenditur ad futura. Ad hoc de priuileg. cum capella. Domi.

CAP. II.

STatuto [e] † perpetuo declaramus [f], quòd indultũ illud Apostolicum (quod plerisque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt [g], ad illas noualiũ decimas (quas tempore [h] illo, quo impetratum vel obtentum extitit hoc indultum alij † possidebant [i], cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias [k] etiã, nisi in his tantum locis, vbi ve-

† Pro materia vide Sociniũ cõsil. 196. in cap. in prosendi consultatione.

† Nota ꝙ priuilegiũ mihi concessum vt percipiam decimas & similia de aliquo loco, est subreptitium non facta mentione de alio cuĩ fiẽret i possessione illa percipiẽdi. ĩ. in pubern. ff. de admi. tut. ĩ. de priuile. dudum. & c° si nemo ista perciperet. Pet. Anchara. Fontanus.

¶ *Prima glos. diuidit & summat.*

e ¶ *Statuto.*] Hic Alexander in prima parte ponit quasdam declarationes circa indulgentias, in quibus conceditur aliquibus, vt noualiũ percipiant decimas pro ea portione, qua percipiebant antiquas. Et à quibus tãex ipsis declarationibus duos excipit ordines hic vsque ad §. *Vbi.* ibi, *Prouidet parochijs pauperibus*, quarum decimæ alijs debentur, vsque ad §. *Sane.* Tertio prouidet circa decimas recipiendas vel non de manibus laicorum, vsque ad §. *Diœcesani.* Quarto prouidet circa decimas soluendas à religiosis, & circa diœcesanorum potestatem super his, vsque ad §. *Nec pro eo.* vbi statuit noualium decimas religiosis non accrescere, qui antiqua de laicorum manibus habuerunt.

f ¶ *Declaramus.*] Not. quia hic Alexander non statuit ius nouum, sed antiquum declarat: vnde primum dictum habebamus in casu supra de priuil. cap. antepenult. quod incipit, dudum.

Declarare non dicitur ius nouum edere, sed antiquum declarare.

g ¶ *Contingunt*] forte priuilegio, vel compositione, vel feudatione, vel præscriptione, vel receptione de manibus laicorum, vt dicit in fine: vel alio quocunque modo. iure communi non est reperire simpliciter, ꝙ debeatur certa pars, nisi forte in episcopo, qui iure communi petit quartam. supra de offic. ordin. conquerente. de præscriptio. de quarta.

h ¶ *Tempore illo.*] sic in his inspicitur datæ tempus. Ad idem ĩ. de rescript. eam te. cap. si eo tempore. eod. libr. de elect. dudum t. in antiq. vbi de hoc

¶ *Glo. seq. ponitur per quæstionem.*

i ¶ *Possidebant.*] iure suo tamquam sibi debitas. [Idem Archidiaconus] tunc non debet illis obesse priuilegium hoc tacito impetratum. supra de priuile. dudum. Idem potest dici si bona fide possidebant, sed proprietatẽ iuris non habebant, vt sola bonæ fidei possessio vires priuilegij impediat. Si autem esset violenta, vel male fidei possessio, vires priuilegij non impediret [l], secundum Innoc. & Hostien. qui hoc not. in præ li. decre. dudum. allegant, de restitut. spoliat. grauis. de præscriptio. cap. vltimo. de donatio. inter virum & vxorem. & si necesse. ob hoc etiam ibi dicunt, quòd si abbas impetrat priuilegia exemptionis pro se & capellis sibi subiectis: quòd si aliqua capella sua sub alio monasterio bona fide possideatur, impediuntur vires priuilegij, aliàs non per eadem iura.

Possessio sola bonæ fidei impedit vires priuilegij. vide Abbatem in c. veniens. de præscript.

l Dic quo ad illam. Ioa. And.

Additio. Sic vt sola litis pendentia, (etiam si dolose non taceatur), impedit vires priuilegij, vt lit. pendent. capitu. finali. Ioannes Andr.

k ¶ *Nec ad alias*] Secunda declaratio. Pone, debebatur mihi medietas decimarum antiquorũ prædiorum certæ parochiæ: impetraui vt perciperem pro ea parte noualia, pro qua, &c. tempore impetrationis non in tota parochia, sed solum in certa parte: pone citra riuum percipiebam partem illam decimarum: in illa solum parte recipiam noualia non in vlteriori.

¶ *Et pro*

teres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea [a] solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebāt antiquas.

¶ Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum, nō potest vltra dimidiam includere: fallit in Cisterciensibus & Carthusiensibus. hoc dicit.

¶ Statuimus [b] præterea, quòd idem indultum obtentum ab ijs qui tēpore impetrationis totaliter veteres percipiebāt decimas, vltra medietatē [c] decimarū noualiū nullatenus extendatur: quia [d] non est verisimile, si tūc de plena & integra perceptione veterū fuisset expressū, quòd Apostolica sedes pariter, & similiter noualiū decimas, in tā graue parochialiū ecclesiarum dispendium indulsisset, quódque ratione talis indulti siue impetrati iam, siue impetrandi deinceps, non possit in noualibus (quæ amodo fient) vendicari & acquiri vel percipi plus quàm medietas decimarum ipsorum noualium: etiā si amplius in veteribus habebatur: cum non sit [e] dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum noualium contra parochialium ecclesiarum grauamen † (quod ex distinctione † indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamē Cisterciē. & Carthusieñ. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate [f] decimarum noualium) comprehēdi nolumus vel constringi.

¶ Priuilegiati super decimis recipiendis, ecclesijs parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis. hoc dicit. Dom.

¶ Vbi autem per huiusmodi concessiones decimarum parochiales ecclesias adeo grauari contingit, quòd earum rectores de ipsarum redditibus congrue [g] sustentari, & commode iura episcopalia exhibere non possunt: prouideatur per locorum ordinarios, & ordinetur taliter, quòd eisdem rectoribus tantum de illarum [h] relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem sustentationem habere †, & episcopalia iura soluere valeant, aliaque onera [i] debita supportare.

¶ Decimæ per laicos ante Lateranen. concilium in feudum receptæ à religiosis per eos recognitæ in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi sine diœcesanorum consensu. hoc dicit. Domi.

¶ Sane quamuis forte a religiosis exemptis & alijs, fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & ijdē laici quòd illas ab ipsis religiosis in feudū teneāt, recognoscant: non tamen licet religiosis eisdem post talem infeudationem, vel recognitionē sic de facto præsumptā, huiusmodi decimas de manibus laicorū ipsorū acquirere, vel recipere, absque diœcesanorū episcoporū assensu [k]. Illas autem decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateraneñ. [l] † concilium ipsis laicis in feudū perpetuo [m] fuere concessæ.

a ¶ Et pro ea.] Tertia declaratio. Pone, debebatur mihi dimidia certæ parochiæ, sed non dabatur oīs tertia: impetraui priuilegia de noualibus pro ea parte, &c. solam tertiā in noualibus habebo.

b ¶ Statuimus.] sequentur adhuc duæ declarationes. Ad earum intelligentiam scias, quòd aut ille qui impetrabat tale indultū, percipiebat integras decimas, aut plus quàm dimidiam, aut dimidiā, aut minus: in primis duobus casibus, scilicet cum integram vel plus quam dimidiam percipit in antiquis, prætextu priuilegij noualium solam habebit dimidiā: si percipit dimidiā vel minus antiquorum, tantundem percipiet noualium.

c ¶ Vltra medietatem.] Nomine portionis dimidia † continetur. ff. de verbo. signific. nomen filiarum. §. portionis. ff. de vsufruct. etiam.

† Portionis appellatione media pars continetur. vide Deciū consil. 69.

Additio. Quandoque propter incertitudinē appellatio partis comprehēdit totum. ff. de lega. 3. l. vxori. in princ. quid dicas Bern. vide de rescript. nonnulli. super 4. glo.

d ¶ Quia non est.] ratio.

e ¶ Cum non sit.] diceret aliquis, quare sit tā stricta interpretatio & aspera? Respondet.

f ¶ De medietate.] bene ergo comprehenduntur tribus declarationibus primæ partis: sed istis duabus declarationibus illius §. statuimus. non comprehenduntur: & hoc intendit. si ergo percipiant integrā vel plus quàm dimidiam in antiquis: & in noualibus prætextu talis indulti tantundem habebunt. Ioan. And.

g ¶ Congrue.] quod dic vt ī. de præbend. de monachis. 11. q. 1. cap. 5. in gloss. penult.

† Alibi. grauamina.

h ¶ Illarum.] decimarum parochiæ suæ.

i ¶ Onera.] legatorum, nunciorū sedis Apostolicæ, collectarum, & similium. ad idem supra eodem lib. de præbend. cap. 1.

† In manu scriptis, & aliis codicibus impressis post inuentionem constanter legi: distinctione. Et propositis manuscriptis habētur posui.

Additio. Ioan. Monachus & Archid. allegāt de supplen. negligen. prælat. sicut. & de præbend. de monachis. & c. auaritiæ. Ioan. And.

¶ Sane. Pro intellectu istius §. est præsupponendū primo, quòd si laicus teneat decimas infeudatas ab antiquo ante concilium: & ideo illas iuste tenet secundum communem opinionem doctorū, potest ipse laicus istas decimas restituere ecclesiæ parochiali sine consensu diœcesani: sed si vellet dictas decimas alteri ecclesiæ donare, non posset sine consensu epī. secundo est præsuponendum, quòd si laicus teneat decimas à religiosis, posset illas decimas donare religiosis absque consensu episcopi.

¶ Casus hoc præsupposito in isto §. sic figuratur: Quidam religiosus ab antiquo, scilicet ante concilium, habebat decimas infeudatas, illas decimas volebat dare alicui loco religioso, à quo non tenebat dictas decimas: certum est quòd illas decimas posset laicus donare ecclesiæ parochiali, à qua tenebat dictas decimas etiam sine consensu episcopi: sed alteri ecclesiæ vel loco religioso non posset donare sine consensu episcopi. Sed vtrum episcopus debeat immediate præbere consensum huic donationi? Respondet Romanus Pontifex quòd non: immo antequam episcopus consentiat donationi, debet inducere laicum ad reddendum decimas suæ ecclesiæ naturali & parochiali: qui episcopus si per monitionem suam non possit laicum inducere vt reddat decimas ecclesiæ suæ parochiali, poterit præbere consensum, vt illas donet alteri ecclesiæ parochiali, vel alicui loco religioso. Sed quid? ponamus quòd religiosi aliqui exēpti timentes ne ad monitionem episcopi mutaretur laicus, & dictas decimas redderet ecclesiæ parochiali. faciebāt quòd ipse laicus recognosceret illas decimas tenere ab ipsis religiosis, licet re vera non teneret: vtrū ista ficta recognitio præstet patrocinium ipsis religiosis, vt decimæ illæ possint eis donari sine consensu episcopi? Respondet quòd non. Sed ponamus quòd religiosi monasterij noui, qui sunt exempti à iurisdictione episcopi Pictauensis acquirūt de nouo aliquas terras existentes in mea parochia, ipsi recusant soluere decimas ex illis terris: nunquid poterō tales exemptos facere conueniri coram episcopo Pictauensi, vt ipse compellat eos ad soluendum decimas ex illis terris? Respondet quòd sic: & sic iste est vnus casus in quo exempti possunt conueniri coram ordinarijs, videlicet si exempti recusent soluere decimas ecclesiæ parochiali: sed tunc non possent conueniri per citationem communē, sed oportet quòd citatio fuerit formalis, & specialiter faciat mentionē quòd veniant responsuri tali rectori ecclesiæ parochialis super iure decimandi. Sed ponamus quòd de consensu episcopi laici donauerunt decimas aliquibus religiosis exēptis, quas habebāt infeudatas ante concilium Lateranē. vtrū dicti religiosi exēpti possint percipere decimas noualiū: quia aliqua terra erat in eremo: & per tantū tēpus de cuius initio memoria hominū non extitit, de nouo fuit redacta ad agriculturā, fuerunt seminata aliqua noua semina in illa terra: vtrū ex fructibus superexcrescentibus possint religiosi exempti percipere decimas virtute donationis a laicis sibi factæ? Respondet quòd non. Nota quòd laicis est prohibitum recipere decimas in feudum perpetuum post Lateraneū. conciliū: ergo videtur secus in temporali, vt not. in c. cum Apostolica. ī. de ijs quæ fiunt à præla. Dominicus.

† Petr. de Ancha. notat post Io. And. obscurius tamē loquentem. quòd ex donatione priuilegiata Papæ nō aufertur ecclesiæ priuilegiū, ne conueniat vltra aliqā facere pot. facit l. in eōd materia. l. inter eos. ff. de reg. iur. Fontanus.

† Hoc est concilium Latera. sub Alexādro tertio, cap. 9.

k ¶ Assensu.] laicus habebat decimas quas religiosis donare volebat: fingebat se per instrumentum ab illis habere in feudum, vt sic quasi restitueret ipsas eisdem sine consensu episcopi: sed talis fictio non proderit, vt hic vides.

l ¶ Lateranense.] de priuile. cum & plantare. s. responso.

m ¶ Perpetuo.] secus si ad tempus. & concor. de his quæ fiunt à prælat. cum Apostolica. in fine.

Additio. Et si non apparet an ante vel post concilium quid iuris, ibi dixi in glossa finali. Ioānes Monachus & Archidiaconus hic tenent quod & Host. Ioan. And.

n ¶ Exem-

a ¶ *Exemptis.*] id est, de ipsis decimis: vel decimis exemptorum prædiorum.

ADDITIO. Archidiaconus exponit, id est, de decimis pertinentibus ad ecclesias exemptas. Ioan. And.

b ¶ *Iure.*] supra eod. ex parte. 1.

distincti, siue distinctio sit patens, siue non: quia habitus nouitiorū non sunt benedicti: & habitus professorum sic: & tunc est distinctio latens: multo magis si distinctio illa esset patēs in scissura, colore, vel aliàs. Not. primo ex principio cap. q durante anno probationis nouitius potest facere professionem expressam vel tacitam.

¶ *Glo. vltima Signat contrarium, & soluit.*

c ¶ *Eorundē.*] sicut enim ipsi laico non accrescebant noualia: vt supra eodem, tua. 1. sic nec ipsis religiosis, qui à laicis perceperunt. ad idē §. eod. cum contingat. Argum. contra infra de iure patro. cap. 1. Sol. ibi res à laico donata mutat naturam in nullius præiudicium: hic fieret præiudicium ecclesiæ parochiali. ad hoc supra §. 2. in fine.

¶ *Diœcesani compellunt religiosos exēptos soluere decimas parochialibus ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. hoc dicit. Domi.*

¶ Diœcesani vero parochialiū ecclesiarum, ad requisitionem rectorum earundem, de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eos habere continget: quæ quidem aliàs ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis[a] agatur) exhibeant iustitiæ complemētum.

¶ *Religiosi etiam exempti, de possessionibus acquisitis & acquirendis, ecclesiis parochialibus soluere debent decimas, si priuilegiati non sint. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Cæterum iidem religiosi, tā exempti, quàm non exempti, de terris & possessionibus acquisitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre soluant illis ecclesiis, quibus eædē possessiones & terræ prius fuerant decimales: nisi super hoc speciali iure[b] vel priuilegio sint muniti.

¶ *Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales superuenientes in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Domi.*

¶ Nec pro eo quòd forte in aliquibus parochiis omnes maiores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de nouo postmodum fiant noualia) in eisdē petere, vel percipere noualium decimas eorundem[c]: nisi rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

DE REGVLARIBVS, & transeuntibus ad religionem.

TITVLVS XIIII.

De regularibus † & transeuntibus ad religionem.

¶ Innocentius Quartus.

¶ *Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorum receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius à se factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum vbi non est distinctus, intelligitur professus: nisi tanta sit indistinctio, quòd viuentes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: si portat habitum per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus. Ioan. And.*

CAP. I.

I S[d] † q monasteriū ante xiiij. annum[e], vt monachus efficiatur, ingreditur[f]: nisi

Sed sciendum q quando facit professionem expressam, obligatur illi monasterio, in quo fecit professionem: sed quando fecit tacitam professionem, ipse solū obligatur religioni in genere: ita q potest trāsire ad religionem laxiorem. Fallit illud in Mendicantibus: quia qs non potest profiteri intra annum, & si faciat expressam professionē, est solum obligatus in genere religioni. Not. vlterius, q impubes nō potest facere professionem expresse. Et in hoc religio æquiparatur matrimonio carnali: quod non potest contrahi in ætate impuberi: quod verum est. nisi malitia & vigor naturalis suppleret ætatem: quia tunc ante xiiij. annum posset quis matrimonium contrahere: sed in religione, hoc est in matrimonio spiritali. requiritur q quis compleuerit annum decimumquartum. Not. q si impubes non fecerit professionem post xiiij. annum: non obligatur religioni, nisi fecerit expressam professionem: vel si se ingesserit actibus conuenientibus professis, vel professionem prius factam ratificauerit. Not. vlterius, q ex delatione habitus professorum per annum, inducitur tacita professio: & hoc quando in monasterium non sunt conuersi: vel si sint conuersi habentes habitum distinctum. Not. q si habitus professorum & nouitiorum sint omnino distincti, si impubes ante xiiij. annum accipiat habitum professorum, ex delatione habitus per annum non inducitur tacita professio: secus si accipit post xiiij. annum: quia tunc ex delatione ipsius habitus per annum inducitur tacita professio. Nota vlterius iuncta glo. q impubes maior septennio dicitur habere intellectum, non tamen plenum; minor vero nullum dicitur habere intellectum: nam vt dicit l. 1. C. de fal. mo. ignorat illa ætas quid videat. Not. insuper, quòd quantum ad obligandum quem religioni, requiritur q annus pubertatis sit completus: & sic non sufficit annus cœptus. Not. finaliter, q professio ante annos discretionis, non ligat profitentem, sed pot ex post facto ratificari. Et sic vī q id qd est à principio nullū, possit ratificari: qd est verū virtute noui consensus: & ratificatur vt exnunc, & nō vt extunc. de quo j. in regula, ratihabitionē. Do.

† De materia huius tituli vide quæ nouissime sanxit concilium Tridēt. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 25. tam. de Regularibus & Monialibus c. 15. vbi de tempore professionis aliud quam hic statuitur.

¶ *Prima pars tractat de impubere monasterium ingresso. Secunda de pubere: ibi, Qui vero. Tertia declarat distinctionem habituum: ibi, Distinctos. Prima distinguit, an egrediatur ante finem decimiquinti anni an post: & primū permittit, sed tres casus excipit. secundum prohibet ibi, Quod si. si sint habitus indistincti, secus si indistinctissimi. Secunda principalis puberē professum esse dicit, si per annum tulit habitū indistinctum: etiam si sit indistinctissimus: & diuersitatis rationē reddit: ibi, Quoniam. Ioan. And.*

ADDITIO. Guli. in Spec. eod. tit. ver. & scias. dicebat hanc decre. fuisse Greg. ix. sed fuit Innocentij, vt hic apparet.

CASVS. Aliquis minor xiiij. annis intrauit aliquam religionē, puta, religionem sancti Benedicti: postea completo anno xiiij. & inchoato xv. anno assumpsit habitum professorum: vtrum videatur fecisse tacitam professionem: Respondet quòd sic: quod verum est, secuto postea triduo: ideo non potest redire ad seculum. idem dicendum si fecerit professionem expressam: vel si ante xiiij. annum fecit professionem expressam: postea ipso facto maiore xiiij annis: quia inchoato xv. anno ratificauit illam primam professionē. Sed quid, ponamus quòd nouitius non accepit professorum, sed alium habitum portauit per totum annum. xv. quia incepit sextumdecimum annum: an videatur fecisse professionem? Respondet quòd si in tali religione habitus nouitiorum sunt distincti à professis: & iste nouitius portauit habitum nouitiorum & non professorū: non videtur fecisse tacitam professionem: Sed si habitus nouitiorum non sunt distincti ab habitibus professorum: tunc per delationem istius habitus per totum xv. annum videtur fecisse professionem tacitam: quod verum est: nisi conuersi & donati portarent eundem habitum. Sed quid, ponamus q erat aliqua religio, in qua non solum erant nouitij, sed etiam conuersi & donati: aliquis post xiiij. annum accepit illum habitum, & portauit per vnum annum integrum sine reclamatione: vtrum videatur fecisse tacitam professionem? Respondet q sic: licet secus sit si talem habitum accepisset ante xiiij annum: & sic ante discretionem animi. Sed sanctissime pater, vellem informari à vobis qualiter dicantur habitus distincti? Respondet Romanus Pontifex, quòd intelliguntur habitus

¶ *Prima glo. summat.*

d ¶ *Is qui.*] Si minor xiiij. annis ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitū professorū receperit, vel expresse ratā habuerit professionē prius à se factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum vbi non est distinctus, intelligitur professus: nisi tanta sit indistinctio q viuētes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: si portat habitū per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus. In fine declarat q. sint habitus indistincti. I. A.

e ¶ *Annū.*] completū: q a nō sufficit incepisse. qd dic vt s̄ e. ad nīam.

ADDITIO. Hostien. hic ponit quatuor casus quibus pubes, & quatuor quibus impubes obligatur religioni. & post eū hic. Io. A.

f ¶ *Ingreditur.*] hic tolle quod est. j. in tex. in versi. libere potest.

a ¶ Sequen-

a ¶ *Sequenti.*] scilicet in xv. anno. sic 20. q. 1. illud.
b ¶ *Vel.*] repete eo completo, &c. Ioan. And.
c ¶ *Prius.*] scilicet ante xiiij. annum.
¶ *Glos. seq. ostendit quod approbat, & quod reprobat.*
d ¶ *Expresse.*] & sic reprobatum est quod Ioan. not. 20. q. 2. illud. & Ber. s. eo. l. significatum qui dicebant, quod si professionẽ fecerat ante xiiij annum: tacite ibi moram trahendo post xiiij. annũ, vt eam ratã habere. argu. de despõ. impu. litteras. & c. accessit. in antiq. Hostiensis autẽ qui hanc vidit decret. [& glossauit vt patet ex superioribus.] in decret. significatum tenebat qđ hic dicitur.
e ¶ *Sequentem.*] scilicet xv. ætatis suæ.
¶ *Glos. seq. exemplificat, quærit & soluit.*
f ¶ *Videtur.*] ecce ergo quartũ casum post xiiij. annum. ergo bene habet ratam professionem factam ante illud: sed tunc demũ cum lapsus fuerit annus xv. & in ipso portauerit habitum distinctum.
g ¶ *Communem.*] vt seruientes capellani & seculares clerici: & si habitus ille religiosus nõ esset, sed forte secularium clericorum: id esset per episcopum corrigendum. de testa. c. 2. in antiq. s. eo. sicut nobis. Sed nunquid compellitur talis profiteri non præcise. sed causatiue, vt vel profiteatur, vel exeat, vt s. de elect. cũ causam. in fi. ad hoc s. eod. vt clerici.

† In antecedentibus iudicibus constanter legitur sic: intra ipsũ sequentẽ annũ, &c.

† Concordantia sicut est, per not. in Rubrica ff. de dolo. & tẽpo præscri. item per positio, quod est continuatio nem l. vrbana. §. pe. ff. de verbo. signifi.

eo completo professionem faciat in sequenti a, vel b habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consueuit, seu professionem à se prius c factã ratam expresse d habeat: libere potest infra † sequentem e annũ ad seculũ remeare. ¶ Quòd si per totum sequentem annũ in monasterio permanserit, vbi professorum & nouitiorũ sunt habitus indistincti, professionẽ per hoc fecisse, vel si quã prius fecerat, ratam habuisse videtur f: nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quòd & professi, & nouitij, ac etiam alij cõmunem g vitam cum eis ducẽtes simili penitus habitu induantur. ¶ Qui vero post quartumdecimum annum h habitum religionis assumpserit: si per annum † illum gestauerit, extunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus: vbi professi à nouitijs dissimilitudine i habitus minime distinguuntur k, etiam l si alij degentes cum eis similibus vestibus coutantur: quoniam cũ iam hic ad discretionis annos peruenerit, quid agat agnoscit m: & ideo susceptum discretionis tempore ordinem (postquam hunc anni probauerit spatio) intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum n non habeat intellectum.

¶ *Hic declarat qui sunt habitus distincti. hoc dicit.*

¶ Distinctos † quoq; seu dissimiles intelligimus esse habitus, siue nouitijs siue professis dissimiles vestes dentur: siue benedicantur cum profitentibus conceduntur: siue etiam aliquid aliud o fiat, per quod nouitiorum à professorum habitu discernatur.

¶ Alexander quartus fratribus Prædicatoribus & Minoribus.

¶ *Prædicatores & Minores infra annum probationis qu nquam ad sui ordinis professionem recipere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini; & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis ei consueuit infligi. Ioan. And.*

CAP. II.

NOn † solum p: &

ad probandum regulam. 17. q. 2. Gonsaldus. Sed huic anno potest ingrediens & recipiẽs renuntiare, & statim profiteri. s. eod. tit. ad Apostolicam. Sed illud vltimum hic prohibetur in duabus religionibus. Dominicus.

ADDITIO. Et hæc suprascriptio est talis qualis. s. eod. tit. prox. c. 1. sed alterius auctoris. Ista vero decret. non fuerat inter Innocentianas sicut nec præcedẽs: sed extrauagabatur, & qui glossauerunt Innocentianas, non glossauerunt istam partem: tñ eam posuit & exposuit Hostiensis in decret. ista tuitms. supra eod. titu. Ioan. And.

CASUS. Dictum fuit supra capitu. proximo, quòd quis in anno xv. & sic in anno probationis potest facere professionem tacitam vel expressam: sic quæritur an illud sit verum indistincte in qualibet religione? Respondet Romanus Pontifex quòd non: sed fallit in ordinibus Mendicantiũ: nam Prædicatores, & Minores intra annum probationis, non debent aliquem recipere ad professionem. Sed quid sanctissime pater, ponamus quòd ipsi fecerunt contrarium: puta quia intra annũ xv. & sic intra annum probationis admiserunt aliquem ad professionem sui ordinis: an sint puniendi aliqua pœna, & qua pœna debent ipsi puniri? Respondet, quod ipsi puniuntur, quia ipso facto sunt suspensi à receptione aliorum religiosorum ad professionem. Item debent puniri aliqua pœna, quæ deberet illis imponi pro grauioribus delictis secundum consuetudinem vel ordinationem suæ regulæ: & receptus sic ad talem professionem intra annũ probationis, non est obligatus ipsi religioni in specie, in qua fecit professionem: est tñ bene obligatus religioni in genere, ita quod tenetur profiteri aliquam religionẽ approbatam. Sed quid de Eremitis sancti Augustini & Beatæ Mariæ de Carmelo: vtrum sit idem dicendum, vt non debeant aliquẽ recipere ad professionem intra annum probationis: & quod si contrarium fecerint, puniantur dicta pœna? Respondeo quod sic: [*Dispendium*] Erant nonnulli Mendicantes, qui quadam leuitate ducti faciebant professionem: & cum sentiebant duritias religionis, dimittebant religionem, & efficiebantur apostatæ & ideo ordinatũ fuit, ne de cætero Mendicantes reciperent aliquos ad professionem suæ religionis intra annum probationis: qui annus probationis fuit introductus in fauorem vtriusque, videlicet in fauorem monasterij, vt monasterium cognoscat mores intrantis: & in fauorem intrãtis, vt ipse videat an poterit sustinere duritias religionis cap. ad Apostolicam. eod. tit. in antiq. Nota primo, quod Mendicantes non possunt aliquem recipere ad professionẽ durante anno probationis. Not. vlterius differentiam inter tacitam professionẽ & expressam: quia expressa professio in aliquo monasterio facta obligat illi monasterio in specie. quod verũ est, nisi quis vellet transire ad strictiorem religionem: sed ad laxiorem non potest, nisi petita & obtenta licentia: sed tacita professio obligat solum in genere: sed tunc adhuc requiritur quod sit ætatis perfectæ: & quod fecerit professionem scienter: & quod perseuerauerit per triduum. Nota insuper, quod ex professione facta in religionibus, dr anima ingredientis lucrifieri Domino. quod est verum, si regula obseruetur. Sed si non seruatur, perditur anima & corpus. ad hoc 47. dist. quantùlibet. Not. finaliter quod conscientia non regulata ratione, inducit dispendium salutis æternæ. quod facit contra illos qui ex quolibet momento vel instinctu mouent conscientiam suam ad aliquid agendum. vide de simo. per tuas. Dom.

† De materia huius §. vide clement. eos, qui. tit. de regularib. & ibi late Zabarella Imolam, & alios.

† Allegat idem sub cet Innocẽtius quartus, cuius est antecedens decretalis, & omnino videtur Innocentio ad scribenda, vt indicat Innum sequentis decretalis ibi, constitutione in Innocentianam.

† Vide omnino quod nouissime sanciuit cõsilium Tridẽt. circa professionem emittendam, sessio. 25. cit. de Regularibus & Monialibus c. 15.

h ¶ *Annum.*] ad idem s. eo. ex parte.
i ¶ *Dissimilitudine.*] patenti in colore, scissura vel forma: secus quo ad hunc casum de alia latenti. de qua loquitur hic finis, vt in clem. eo t. nt. eos qui. & vide quod ibi not. in glo. 2. & glo. licet ergo.
¶ *Gloss. sequens obijcit & soluit.*
k ¶ *Distinguuntur.*] sed nonne ibi recipiendo habitum qui datur professis vr tacite professus, vt s. Illud verum est quãdo distinctus est habitus: vbi vero nõ est distinct⁹, secus, vt hic vides. & sic intelligas sane quod not. Ber. s. eo. ex parte. in vlt. glos. ad fin. & probatur idem s eod. statuimus.
l ¶ *Etiam si.*] propter hoc aduersatur illud, qui vero: quod in principio §. positum est.
m ¶ *Agnoscit.*] id est cognoscere debet.
ADDITIO. Vel præsumitur. s. de sentent. excom. cum illorum. in fin Ioan. And.
n ¶ *Plenum.*] maior septennio impubes intellectum habet, sed nõ plenum, vt hic vides. minor autem septennio ignorat quid videat. C. de sal. mo l. 1.

Infans qui videat ignorat.

ADDITIO. C. de iu. deli. si infanti. ff. de alie. iudi. mu. causa facnam & si. de conse. dist. 4. eos. in fi. secundum Archid. qui dicit quod § quod vero reprobi. de pæ dist. 2. vbi dr, quod neque virtus neque vitium in nobis locum obtinet vsque ad certum tempus, quo grauat infirmitas de tali tempore vel ætate intellige. quæ non est capax. 15. q. 1. firmissime. in fin. & cap. seq Ioan. And.
o ¶ *Aliud.*] vt quia dentur à certis personis, vel in certis diebus, vel formis.
ADDITIO. Vel secundum Hostien. & Ioan. Mona. non ponitur supra chorum, vel non habet vocem in capitulo, nisi sit professus. Sed ista exempla non placent: quia non sonant in distinctionem habitus, sed actuum. & de hoc vide s. eod. vidua. Ioan. And.
¶ *Glos. seq. diuidit, & dicit hic poni exceptionem à regula.*

NOn solum.] Duo principaliter facit, Primo ponit procemium siue causam constitutionis. Secundo: ibi, *Vobis.* ponit constitutionem, in qua primo inhibet. Tertio: ibi, *Quod si forte.* ponit triplicem pœnam. Præmitte quod ingredienti religionem datur annus

¶ *Prima glossa summat, & dicit hic poni exceptionem à regula.*
p ¶ *Non solum.*] Prædicatores & Minores infra annum probationis

S

tionis quemquam ad sui ordinis professionem admittere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, & ipsi a receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniẽdi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis consueuit infligi. Excipit decretalis ista à regulá quam habuisti š.eod.ad Apostolicam.

infra[a], ¶ Licet zelum[b] animarum habentes, eas lucrari Domino sollicite cupiatis: quia tamen decet & expedit[c], vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis[d], ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur[e]: Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiæ, & sub pœna[f] excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum[g] probationis elapsum (qui est maxime in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quemquam ad professionẽ vestri ordinis, seu † renuntiationem in seculo faciendam recipere[h], nec constitutum infra huiusmodi annũ aliquatenus impedire, quominus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat[i]; vel (nisi maior tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare: quod[k] tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indicijs[l] ostendatur) omnino ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, præsumatis. ¶ Quòd si forte cõtra hanc nostram prohibitionẽ quemquam recipere[m] præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro[n] esse ordini alligatum: vosque à receptione quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos[o]: & insuper[p] pœnæ subijciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit[q].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Decretalis, Nõ solum, extenditur ad omnes Mendicantes: in alijs vero professio expressa, religioni cui fit: tacita autem generaliter obligat intra annũ. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. III.

CONstitutionem[r] † Innocẽtianam, quæ prohibet conuersorum professionem recipi ante annum probationis elapsum: piæ memoriæ Alexander Papa iiij. prædecessor noster, ad fratrum Prædicatorum & Minorum ordines duntaxat declarauit[s] extendi: Vnde nos pari † similitudine rationis inducti[t], declarationem eandẽ ad aliorum Mendicantium ordines prorogamus[u]. ¶ In alijs autem religionibus[x] professio expresse vel tacite fieri potest licite[y] infra annũ. Sed expresse emissa (etiam seculari habitu non mutato[z]) illi religioni præcise obligat, quam profitens est professus: Tacite vero facta infra[a] probationis annum per susceptionem habitus[b], qui profitentibus tantum datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat[c]: si ætatis[d] aptæ sit: si

a ¶ *Et infra.*], decimum hoc fuit: quia habebatur š.eod. ad Apostolicam. & c. statuimus.
b ¶ *Zelum.*] quasi dilectionis feruorem. ad idẽ š.eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ. in princ.
c ¶ *Expedit.*] de baptismo. maiores. š. eo. lib. de elect. cum expediat. & c. cum non deceat. Ioan. Andr.
d ¶ *Rationis.*] ratio enim quæ à discretione procedit, non debet deesse. est enim omnium virtutum mater discretio. 1. q. 5. præsentium. š. de offic. custo. cap. 1. Ioan. And.
e ¶ *Subsequatur.*] ad idẽ de deci. quamuis. de hære. cum ex iniuncto. in antiq.
¶ *Glo. seq. rect. per quæstionem, solutionem, & remissionem.*
f ¶ *Sub pœna.*] contrafaciens nõ erit propter hoc excommunicatus: vt š. de iure patrona. relatum. quod dic vt not. 63. dist. c. Salonitanæ. de simo. sicut a. de sagit. cap. vnico.
g ¶ *Annum.*] Interdum inuenitur de biennio: interdum de triennio. & de hoc dic vt not. 17. q. 2. Gonsaldus. š. eod. ad Apostolicam. 2.
h ¶ *Recipere.*] præsumatis, quod est in fine.
i ¶ *Transeat.*] sequebatur in antiqua: sicut de sua volũtate. & c. quod est infra. iste igitur versiculus qui sequitur vsque ibi: sicut. additus est per compilatores huius libri: & hoc ne aliqui crederent, quod talis non posset redire ad seculum: quia solum dicebatur, ad religionem, &c.
k ¶ *Quod tamen.*] ad declarationem eius quod habes š. eod. consulti. & c. statuimus.
l ¶ *Indicijs.*] vt si beneficio renuntiauit [a], vel de bonis proprijs verbo & re disposuit: vel similibus modis.
ADDITIO. Dominus Aluarus Hispanus decretorum doctor de bonis proprijs re & verbo disposuit, cum ingressus fuit ordinem Minorum: de quo sic refert Archid. & mihi constat. Ioan. And.
m ¶ *Recipere.*] scilicet ad professionẽ infra annum probationis.
n ¶ *Vestro ordini.*] Nota quia professio tacite vel expresse facta infra annum probationis non obligat ordini: tamen obligat [3] religioni, vt supra.
¶ *Glo. seq. rectiatur per quæstionem.*
o ¶ *Suspensos.*] dixit Hostiensis quod superior qui non peccauit, potest ipsum absoluere. Arg. de sent. excom. nuper. in antiq.
ADDITIO. Dicit Archid. quod hoc vix credit, cum hoc non sit cõcessum: & ideo absolutionem reseruat illi, qui ligauit. Ioan. And.
¶ *Glo. seq. rectiatur per obiectionem & solutionem.*
p ¶ *Et insuper.*] Nota quòd quis multiplici pœna punitur: ratio, quia altera per se non sufficiebat, vt not. š. de iud. at si clerici. in fi.
q ¶ *Consueuit.*] ipsa consuetudine inspecta, vel ordinationibus, quæ sunt secundum regulam.

COnstitutionem.] Pars prima de Mendicantibus: Secunda de non Mendicantibus: ibi, *In alijs*. Iterum prima facit duo: Primo ponit declarationem. Secundo prorogationem: ibi, *Vnde*. Secunda etiam facit duo. Primo ponit regulam, quam distinguendo duo membra, declarat. Primum ibi, *Sed expresse*. Secundum ibi, *Tacite*. Ioan. And.

Præmitte quod habes in c. præcedenti. Domi.

CASVS. Litteralis huius cap. patet in c. š. prox. quoniam casus ibi positus hoc & illud comprehendit. Not. primo quòd appellatione conuersorum possunt comprehendi illi, qui sunt in religione ad probationẽ regulę. Nota secundo, quòd ad solum Papam pertinet extendere legem exorbitantem ad alios casus non expressos. Dominicus.

r ¶ *Constitutionem.*] š. cap. proxi.
s ¶ *Declarauit.*] eius declarationem hodie non habemus.
ADDITIO. Idem Ioannes Monach. & Archidiaconus.
t ¶ *Inducti.*] š. de transla. inter corporalia. de rescrip. inter cæteras. in antiq. C. ad l. Fal. l. vlti.
u ¶ *Prorogamus.*] prima facie ista decret. videtur facere ad quæstionem, qua quæritur an constitutio, Super cathedram: extrauagans Bonifacij: quæ habetur in cle. de sepul. dudum. extendatur ad alios Mẽdicantes, quàm Prædicatores & Minores: & videtur quod sic, per hanc literam. Sed contrariũ pronuntiaui [4], vt dixi j. de regu. iur. quæ à iure & ibi vide. & decre. ista facit pro hac parte. Dico enim quòd hic Bonifacius non dixit, declaramus: sed dixit, prorogamus: vnde licet eadẽ ratio esset in alijs Mendicantibus, quæ in Prædicatoribus & Minoribus: tamen constitutio illa non extenderetur ad illos, nisi hic per Bonifacium prorogata fuisset: vnde Alexander declarauit: sed Bonifacius prorogauit, vt vides. Regulæ ergo & antiquo iuri standum est, nisi inquantum reperimus recessum: vt in prædicta regula dixi.
ADDITIO. Facit j. de pœn. cap. Romana. de hære. statutum. s. in fine. 1. respons. Et facit quæstio canonici Mutin. in fin. argumentorum. & in principio solutionis, quam vide in regula, odia. infra de regu. iuris. Ioan. And.
x ¶ *Religionibus.*] scilicet non Mendicantium.
y ¶ *Licite.*] In Mendicantibus etiam potest fieri, sed non licite: vt š. c. prox. dixi. [Idem archidiaconus.]
z ¶ *Non mutato.*] ad idem š. eod. sicut nobis. habitus enim non facit monachum, sed professio regulæ. š. eod. tit. porrectum.
a ¶ *Infra probationis.*] ergo de illa tacita quæ fit per lapsum annĩ non loquitur hic de qua. š. eod. c. 1. §. qui vero. & š. eo. ex parte. in illa ergo non licebit infra triduum pœnitere, vt in ista: quia non reperitur de illa hic statutum.
b ¶ *Habitus.*] hoc vbi distincti non sunt habitus professorum à nouitiis: vt š. eod. c. 1. dixi.
ADDITIO. Hoc sonat, quòd si habitus est communis & indifferens: tunc requiritur perseuerantia animi tridui tantum: vt š. tit. proxi. post princ. Ioan. And.
c ¶ *Obligat.*] quo ad hanc obligationem ex tacita, non dicam differentiam inter Mendicantes & non Mendicantes: vt supra eodem cap. proxi. sed sic in expressa: quia illa obligat illi religioni in non Mendicantibus: in Mendicantibus solum religioni in genere: vt ibi & hic.
d ¶ *Ætatis.*] maior 14. in mare. 12. in fœmina.

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 47. art. 1. vbi rationem numerat inter partes prudentiæ.

† In manuscriptis, & alijs etiã impressis ita: seu renuntiationem seculo faciendã & c. absque distictione, in.

[a] Sine protestatione quod non intendit per id dimittere seculũ: nam obstet. ã de renũ. ala ex traf missa. Ioã. Ans.

† Vide cõcilium Tridẽt. initio cap. citatĩ, cuius verba contrarium indicant.

† Hic quoque tenendum quod sanxit cõcilium Tridẽt. sessio. 25. de Regular. & Monialib. cap. 3.

† Aliàs Iura paris similitudine ratio nis, &c.

[4] Hodie prorogata est per Clementem ad Eremitas sancti Aug. & per D. nostrũ Papam Io. ad Carmelitas. & hoc constat. Ioan. And.

a ¶ *Sciens.*] secus non intelligens, vt si furore laborat. ſ. eod. ſicut tenor.

ADDITIO. Nisi postea ratificet. & hic ponit Archid. obiectionem de simulante, quam post Inno. scripsi. ſ. eod. tit. in antiq. c. 2. super ver. per vim quod ibi decido Ioan. And.

sciens[a], & voluntarius[b], ac triduo[c] perseueret.

b ¶ *Voluntarius.*] secus si inuitus. 20. q. 3. præsens. ſ. eo. cum virum.

¶ *Glo. se tacitas tres op. antiquas.*

c ¶ *Triduo.*] terminata sunt varie notata ſ. eo. tit. ad nostram. Quidam dicebant quod illud dispensatiue loquebatur: alij, quod illud speciale propter electionem: alij, quod quinque ibi concurrebant, propter quæ pœnitentia tridui locum habuit. Primum quod sine deliberatione intrauit: Secundum, quod illectus: Tertium, quia sine probatione suscepit habitum professorum: Quartum, quia prope pueritiam: Quintum, quia infra triduum pœnituit. [Non perseuerando in habitu: aliàs secus: vt hic in fin.] Et hoc tenet ibi Goff. & recitat Hostiensis. Vides quod hodie ius esse commune declaratur, scilicet quod per professionem tacitam factam per receptionem habitus professorum infra annum probationis, quis non obligatur, nisi triduo perseueret. similis dilatio temporis. C. de erro. aduo. l. vlt.

Mag. plus dicebat, quod non habebat illam pro decretali. hoc not. 17. dist. quod interrogatio & Ioh. ponit eius dictum 20. q. 3. c. 1. Io. And.

¶ Idem Parisiensi capitulo.

¶ *Beneficium ingredientis religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata eidem substituto congrua portione, vnde viuere possit. hoc dicit. Ioan. de Fan.*

BEneficium.] Potest diuidi in tres partes. Primo ponit regulam: Secundo: ibi. *Nisi.* quatuor casus exceptos: Tertio: ibi, *Sed interim.* prouisionem.

CASVS. Titius clericus obtinens beneficium ecclesiasticum intrauit religionem, & accepit habitum, tamen nondum fecit adhuc professionem tacitam vel expressam, sed adhuc in anno probationis est: Episcopus ad quem spectat collatio illius beneficij vult illud conferre durante anno probationis: an possit? Respondet Romanus Pontifex quod non. quod verum est nisi in casibus certis: Primus casus est, si intrans religionem infra annum probationis consentiat, vt episcopus possit tale beneficium conferre: quia tunc episcopus posset de illo beneficio disponere: nam talis consensus habetur pro renuntiatione: Secundus casus est, si intrans religionem durante anno probationis fecit professionem tacitam vel expressam: quia tunc vacaret beneficium, etiam si illa professio solum obligaret ad religionem in genere: Tertius casus est, si appareat quod intrans religionem voluerit omnino vitam mutare: & dimittere seculum: & tunc statim quod constaret de mutatione vitæ, poterit conferri beneficium. Sed sanctissime pater, si pendente anno probationis non vacet beneficium, quid fiet de beneficio, quia nouitius illi beneficio deseruire non potest? Respondet quod illi beneficio erit prouidendum de vicario, qui deseruiet in diuinis: & pro sustentatione vitæ habebit congruam portionem ex redditibus beneficij. No. primo principalem effectum, ad quem emanauit præsens cap. quod pendente anno probationis non vacat beneficium intrantis religionem: ideo episcopus illud beneficium conferre non poterit, nisi in casibus hic expressis. Not. quod si constet ingressum religionem voluisse vitam mutare, quia declarauit animum suum quod nunquam rediret ad seculum: tunc beneficium censetur vacare. Not. vlterius, quod cum beneficiatus non potest deseruire suo beneficio, diœcesanus debet prouidere constituendo vicarium, qui illi beneficio prouideat: & illi vicario assignabitur congrua portio, & residuum reseruabitur intranti vel successori. Sed nunquid intrans religionem potest habere fructus sui beneficij durante anno probationis? Respondet quod non: sed fructus conseruabuntur: & si intrans religionem reuertatur ad seculum, illos fructus recuperabit: non autem habebit illos fructus ipse intrans durante anno probationis. Ratio est: quia existens in anno probationis, debet esse in summa paupertate: aliàs non posset experiri asperitates religionis.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & quid ponit.*

d ¶ *Beneficium.*] Emanauit ad declarationem decre. ſ. de renun. ex transmissa. & eorum quæ not. Ber. & moderni. ſ. eo. statuimus. & Ioan. 27. q. 2. desponsatam. & 17. q. 2. Gonsaldus. Et ponit hæc decret. regulam & quatuor casus exceptos.

ADDITIO. Et dirigitur capitulo Parisiensi. quia ibi fuit casus de facto in canonico ingresso ordinem Prædicatorum, cuius præbenda fuerat infra annum collata: & fertur quod prius episcopus per procuratorem vocato notario illum requisiuerat, quod expresse profiteretur. vel renuntiaret, aut exiret: qui respondit; in hoc ordine profiteri non licet, scilicet infra annum. ſ. e. s. renuntiare non placet, exire non decet. Et ista dictio, beneficium, sumitur hic large, vt comprehendat etiam maiora. facit ſ. de ver. sig. c. penul. & de hoc j. de reg. iur. c. 1. I. A.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem.*

e ¶ *Probationis annum.*] per hanc litteram credo quod si minor xiiij. annis ingrediatur religionem, quod ante finem xv. anni beneficium suum non poterit[a] conferri: quia xv. annus est annus probationis illi. ſ. eod. tit. & lib. c. 1. quod verum est, nisi post annum xiiij. aliquod de ijs quæ sequuntur interueniat: beneficio autem nihil deperit cum de prouentibus illi deseruiatur, vt dicitur in fine.

a Idem hic Archidiaconus.

¶ *Glossa seq. primo signat contrarium: quod dupliciter soluit, secundo soluit dubium. tertio quærit & soluit: quarto quærit, soluit, & solutionem declarat. quinto quærit, arg. pro & contra, & soluit.*

CAP. IIII.

BEneficium[d] † illius qui religionem ingreditur, non est intra probationis[e] annum alicui conferendum[f]: Nisi ad

f ¶ *Conferendum.*] contra vt in prædicta decre. ſ. de renun. ex transmissa. vbi tenuit collatio facta infra annum probationis. sed dic secundum Host. quod ibi cum recuperauerat bona sua, renuntiauerat beneficio suo expresse in ingressu vel ante ingressum: quod satis videtur: aliàs quare decr. illa poneretur sub tit. de renunt. Vel dic, quod illa intelligitur secundum primum casum inferius exceptum[1]. Secundum alios non potest intelligi: quia Papa non mandasset postea illum de nouo recipi. Si igitur beneficium tale non est conferendum: ergo tempus non currit ei ad quem spectat conferre. in antiq. de conces. præben. quia diuersitatem de elect. c. vlt. & merito, cum adhuc non vacet effectualiter, non currit tempus: cum nonnisi à vacatione currat. ſ. de elec. ne pro defectu. de conces. præb. c. 2. Sed quid dices, si non habebat ius in re, sed ad rem: nunquid perit infra probationis annum ius illud? Credo eadem ratione quod non[c]: & in decr. de conces. præb. c. vlt. illud fuit propter reuocatoriam & eius verba. ad idem de præb. cap. antepe. Sed nunquid constitutum in probatione poterit conferri beneficium? Puto quod non: quia dubius est status, & iam fingitur ibi religiosus quo ad priuilegium immunitatis. j. de sent. excom. religioso. 2. responso. & status dubius non promouetur ad militiam. ff. de re mili. qui status. ff. de liber. cau. qui de libertate. & iam per hoc induceretur ad religionem dimittendam, quod esse non debet. ſ. de elect. quorundam. 15. q. 2. bonæ rei. nam plantare religionem, & plantatam fouere debemus ſ. de priuileg. cum & plantare. & hoc intelligo de beneficio quod per regulares possideri non possit. ad episcopatum autem in seculari & regulari ecclesia talis eligi potest. ſ. eo. lib. de elect. nullus. Sed nunquid canonicus ecclesiæ cathedralis, qui est in probatione habitus & regulæ in aliquo monasterio, vocari debet ad electionem episcopi, quæ tunc imminet facienda: & dicamus monasterium esse in loco vicino, de quo aliàs vocari deberet: & quod non apparet illum vitam voluisse mutare? Et videtur quod sic[4] per illam decre. retinet enim beneficium suum; ergo & iura ex eo prouenientia, nec enim ex eo quod ad bonum aspirat, & vitam religiosam probat, debet eius conditio fieri deterior. 13. q. 2. sunt nonnulli. Item video quod contrahit matrimonium carnale: ergo & spirituale contrahere poterit: licet enim de vno ad reliquum arguere. 21. q. 2. sicut. de translat. per totum. Item eligere prælatum ecclesiæ etiam episcopum, cadit in religiosum etiam professum. ſ. de elect. Cum mana. immo & religiosi ad talia sunt vocandi. 63. dist. obeuntibus. Item video quod in statulibero inspicimus statum pristinum. ff. de statu liber. l. statuliberum. & l. statuliberi à cæteris. sic & in nouitio pristinum, & non statum regularem, qui forte erit, & forte non erit, considerare debemus, maxime cum præcedens status certus sit, & sequens incertus. ad hoc de pe. dist. 7. c. vlt. Item iacens hæreditas obtinet vicem defuncti, qui certus fuit, non hæredis, qui est incertus: quia licet certus sit institutus, forte repudiabit. insti. de hære. insti. §. seruus alienus. Item appellatione, denuntiatione, & lite pendente nil debet innouari in præiudicium appellantis, denuntiantis, vel litigantis. 2. q. 6. c. post appellationem. § appellatione. ff. nil no. in rubro & nigro. ſ. de no. oper. nunt. per totum. ſ. vt lit. pend. c. 1. & 2. sic & tempore probationis in præiudicium nouitij, eo absente non fieret electio. Item dato quod nollet, vel non posset venire, procuratorem constituere poterit per concilium: quia pp. de elec. in antiq. pro hac parte facit. ff. de bo. poss. ex testa. mili. l. vnica in fi. & ff. de le. 3. l. qualiter. & ff. de fun. instr. & instru. leg. l. Seiæ. § Pamphilæ & l. prædia[7]. In contrarium videtur: quia in solitudine & silentio debet fieri probatio. ad id 16. q. 1. c. 1. & 2. de sta. mona. cum ad monasterium. & ex exitu claustri timetur periculum. de pœnit. dist. 5. c. 1. ad fi. & qui similem cum alijs vitam suscipiunt, &c. de sta. mo. recolentes. & talis quis esse putatur, qualem habitum ostendit. j. de sent. excom. si iudex laicus. & dissimiliter viuere debet nouitius, ne videatur seculum mutare, non fugere. 53. dist. legem. & propter similitudinem computatur quis in eorum numero; in quorum numero in veritate non est. ſ. de biga. nuper. Item talis quo ad immunitatem religiosus censetur. j. de sent. excom. religioso. 2. responso. & bene facit littera ipsius decretalis, quæ dicit talem non esse religiosum cum effectu: quasi diceret cum religiosum[8] sed reuocabiliter, ad instar eius quod dicitur de tacite professo, qui pœnitet infra triduum. ſ. eo. tit. & lib. constitutionem. & in antiq. c. ad nostram. vlt. infra ſ. eo. sup eo. consului. postulasti. statuimus. & ſ. eo. lib. & tit. c. 1. & 2. dicunt talem redire vel remeare ad seculum: patet igitur quod seculum exiuerat, aliàs redire non posset. & est simile de consec. dist. 3. qui in maternis. & ſ. de hære. accusatus. debet ergo iste nouitius

† Vide concilium Tridentinum sessio. 25. de reformatione, cap. 1.

[1] Protestando tamen, quod per id nolebat obligari religioni et in genere. Dom. Fon.

[4] Protestando, vt s. dom. Fonta.

[c] Ita Do. quia non professus illi non denunciat. Font.

[4] Archid. fallitur quem mihi approbarent Ioc. & Ancha. & Phil. dum reprobat rationem Do. tenentis glo. Font.

[8] Ista mouerunt Arch. pertinentius allegarentur si quæreretur vtrum nouitius veniens ad electionem sit admittendus. hoc voluit Ioan. And. in nouel. (ibi, non quia dissio) nô autem voluit approbare Archid. sicut Philip. credit. Fo.

[7] Puto Io. And. Do. alleg. l. cum pater. §. 2. de leg. sed Anch. dicit quod talis transitus in religionem est conditionalis: quia alias omnia sua in tertium essent monasterij. Auth. ingressi. cuius contrarium hic patet. vide Feli. c. in præsentia de proba. Fons.

Id ipsius accedat assensus [a] †, aut constet [b] quòd vitam voluerit absolute mutare, vel professionem [c] expressam fecerit, seu [d] scienter [e] habitum receperit professorum [f]. Sed interim [g] eidē beneficio per aliū † deseruiri debebit [h], assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione [i].

¶ Idem.

¶ *Secundum votum solemne religionis derogat priori simplici. hoc dicit. Ioan. de Fan.*

CAP. V.

QVI † post [k] votum à se de certa religione intranda [l] emissum, religionem aliam etiam laxiorem [m] ingreditur, & profitetur in ipsa: potest (voto non obstāte priori, cui tamquam simplici per secundum solemne noscitur derogatum) manere licite in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem pænitentia [n] imponenda.

¶ Idem.

¶ *Vacante monasterio conuentus nouum recipit monachum, si communiter ad abbatem & eos spectat: si ad abbatem solum, secus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VI.

SI ad solum [o] abbatem pertineat [p] creatio monachorū:

aut in totum dimittere, aut in totum amplecti, sicut pupillus: aut omnia nomina mortis debet rata habere, aut omnia repuere. ff. de administ. tuto. cum quæritur. ad idem de consec. dist. 2. comperimus. Item dato ꝙ in alijs tractatibus capituli absentes nō debeant vocari secundū ea quæ not. 10. q. 2. hoc ius. & dixi ȝ. de testi. præsentium. tñ non potest negari, quin debeant vocari ad receptiones canonicorum: & ad cessationes diuinorum faciendas. ȝ. eod. lib. de præben. cum in ecclesijs. & de offic. ordin. quamuis. Si igitur ad electionē prælati, & ad prædicta vocabitur, & sic sæpe discurret, quomodo monasteriū probabit mores eius? Forte tunc inhoneste viuet cū exibit claustrum: & sic infrigentur decr. ad nostram. ȝ. eo. tit. in antiq. Item iste incertus ḋ statu suo, certam legem dicere non potest [t] ff. de testa. l. qui in domini. & l. seq. & idem in eo qui ignorat an sit captiuus, an à latrunculis captus. ff. de leg. 3. l. 1. §. responso. ergo nec electionem facere, quæ debet esse certa. ȝ. eod. lib. de elect. c. 2. & bene facit pro hac parte: qui cleric. vel vouen. cōsuluit. vbi dr̄ ꝙ habitus sine professione impedit ne contrahatur. ad idem ȝ. de offi. dele. iudex. eod. lib. vbi per solam propositionem recusationis etiam ante causam finitam impeditur delegatus Papæ facere qđ aliàs sibi de iure competit, scilicet delegare, nisi volente recusatore. sic dicam ꝙ ante professionem per solam probationem impediatur talis eligere, nisi de gratia per capitulum vocaretur [t]. ad idem bene facit ȝ. eod. lib. de tempo. ordin. cum nullus. in fi. & j. de priuileg. cap. 1. in fi. vbi qui reuocabiliter manet in loco, naturam loci sortitur. Ad idem optime ȝ. eod. lib. de procurat. c. 5. duobus modis: Primo, quia ibi ingressus religionis, intelligo etiam causa probationis, vt ibi dixi, & absentia in loco remoto, æquiparantur: sed si in remoto loco iste esset absens, non deberet vocari: ergo nec ingressus religionem. Itē ibi procurator qui erat dominus litis per contestationem, per ingressum religionis amittit vsum litis: sic dicam canonicum per ingressum amittere vsum vocis, quam in capitulo habebat: amittere dico quo ad actum, non quo ad habitum. ad idem. C. de curat. furio. cum alijs. & hoc verum credo: puto enim locum esse illi clausulæ concilij: Quia propter. volunt & possunt &c. quasi iste sic in probatione manēdo interim videatur nolle. Nec obstat hæc decre. non enim simpliciter ex iure beneficij procedit ius eligendi quod probatur ȝ. de elect. cum in cunctis. &c. cum Vintonien. & ȝ. eod. lib. eod. tit. ex eo ꝙ. cle. vt hi qui. de ætate & quali. cū si. Secus crederem in patrono. vel in eo ad quem non de iure collegij, sed iure singulari spectaret electio.

Additio. Et in his procedat dictum Archid. fortius enim est ius quod spectat ad aliquem iure singulari: quàm quod spectat iure collegij: & facilius euellitur secundum, quàm primum: vt patet per not. de consti. cum omnes. in prima glos. in anti. hinc est etiā ꝙ ius collegij non transit in monasterium per professionem: sed ius priuati bene transit. 19. q. 3. si qua. Ioan. And.

a ¶ *Assensus.*] tunc enim beneficio renuntiat: & ideo licite alteri confertur. & sic intelligatur decr. ȝ. de renunt. ex transmissa.

b ¶ *Aut constet.*] secundus casus. dic, constet, clara probatione, vel competentibus indicijs. ȝ. eo. tit. & lib. non solum.

c ¶ *Vel professionem.*] tertius casus intelligo alicui de approbatis religionibus: vt j. tit. proxi. c. vnico.

d ¶ *Seu.*] quartus casus.

e ¶ *Scienter.*] ȝ. eod. sicut tenor. & ȝ. c. proxi.

f ¶ *Professorum.*] vbi distinctus est, vt dixi ȝ. eod. tit. & lib. c. 1.

¶ *Glos. seq. dubium & obiectionem soluit.*

g ¶ *Sed interim.*] prouidit personis: modo prouidet ecclesijs. ad idē ȝ. de elect. cum nobis olim. & c. cum ex eo. eod. lib. & prouisio executioni mandabitur per epm: vt in prædict. decre. cum ex eo. §. porro. sed sponsæ non sic est per vicarium prouidendum: & ideo ibi tempus arctatur. de conuer. coniug. ex publico. propter quod dicebant quidam idem in clerico beneficiato: & male.

h ¶ *Debebit.*] in officijs diuinis, etiam in cura, si curatum esset beneficium.

¶ *Glos. seq. recitat & per quæstionem.*

i ¶ *Portione.*] & reliqua portio conseruabitur [ipsi eidē. Io. And.]

Vel in vtilitatem ecclesiæ expendetur. ȝ. eod. lib. de elect. quia sæpe. de offic. ord. præsenti. §. porro. eod. lib. [t] Nec credo ꝙ dari debeat ipsi qui est in probatione: iam enim non bene probaret, si tales redditus interim haberet. Barth. Brixi. contra dicens ꝙ Tanc. sic tenebat, scilicet ꝙ interim debeat habere fructus: quia adhuc non est monachus, & potest reuerti. hoc dixit in quæstione. quidā clericus, circa finem quæstionū suarum [Et venerealis. 69.] Fatetur tñ ibi ꝙ consuetudo se habet in contrarium.

QVi.] Simplex votū de certa religione intranda tollitur per sequens solemne alterius religionis & laxioris. hoc dicit. Et ponit dictū, cuius rationē interserit: ibi, *Cui tamquā*. & subdit de pœna: ibi, *Pro voto*. Præmitte qđ est dare votum solemne, & votum simplex: de quibus. j. tit. proxi. cap. 1.

Casus. Ponamus ꝙ ego feci votum de intranda religione sancti Benedicti: & steti in simplicibus finibus voti: postea voto non cōpleto intraui religionem laxiorem, puta religionem sancti Augustini: & feci votum solemne: nunquid per istud votum solemne est ruptum primum votum simplex? Respondetur ꝙ sic: tñ peccaui rumpendo primum votum simplex: & pro illo peccato debeo confiteri & agere pœnitentiam: Secus si primum votum esset solemne: tunc non rumperetur per sequens votum etiam solemne.

Nota primo ꝙ vouens expresse intrare etiam certam religionem, dr̄ vouere simpliciter, & non solemniter. Nota secundo ꝙ non adimplēti votum simplex, imponitur pœnitentia: licet alio simili voto se adstrinxerit, minori tñ. Domi.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

k ¶ *Qui post.*] Emanauit ad declarationem eius quod notat Ber. ȝ. eod. porrectum.

Additio. Et secundum Archid. eorum quæ not. 27. q. 1. in sum. & cap. 1. Ioan. And.

l ¶ *Intranda.*] Nota verbum: quia aliud est religionem profiteri, aliud vouere de intrando vel profitendo. In primo casu non loquitur hæc decre. quia talis etiam seculari habitu non mutato iā monachus illius religionis dr̄ ȝ. eod. sicut vobis. & c. constitutionem. [isto titulo. & lib. supra] quia habitus. & c. ȝ. eo. porrectum. In secundo casu loquitur decret.

m ¶ *Laxiorem.*] quia de strictiori non dubitatur: quia etiam si esset professus, posset ad strictiorem transire. ȝ. eod. licet. sed de pari & laxiori dubitabatur, & plus de laxiori: & ideo dixit etiam laxiorem.

Additio. Professus si ad strictiorem transiret, non esset locus imponendæ pænitentiæ: de qua finis loquitur, secundum Archidiaco. qui allegat ꝙ votum vel propositum non infringit, qui commutat in melius. supra de iureiur. peruenit. supra de voto. scripturæ. supra de regula. licet. Ioan. And.

n ¶ *Pænitentia.*] tanto durior, quanto manifestius fuit votum. j. tit. proxi. cap. vnico in fine.

SI ad solum abbatem.] Distinguit duo membra: secundum 2 ibi, *Aliàs*.

Casus. Ponamus ꝙ de consuetudine vel priuilegio creatio monachorum monasterij sancti Cypriani spectat ad solum abbatem: quia de iure communi spectat ad abbatem & conuentum simul: ita ꝙ solus abbas de iure communi non posset creare monachos sine consensu sui conuentus: Accidit ꝙ abbas est mortuus: vtrum mortuo abbate possit conuentus solus creare monachos? Respondet ꝙ non: Secus si creatio monachorum spectaret ad abbatem & conuentum simul: nam in isto casu mortuo abbate posset solus conuentus creare monachos de nouo. Not. primo ꝙ monachus ad monachatum non eligitur, sed creatur. vide glos. quæ incipit, nunquid, in cle. dispendiosam. de iudi. Not. secundo ꝙ congregatio monachorum appellatur conuentus. vide in antiq. de rescript. capitulum. Dominicus.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

o ¶ *Si ad solum.*] Emanauit ad declarationem decret. supra de elect. officij. & eorum quæ ibi not. Monach. & Guil. in specu. de stat. mona. vers. 21.

p ¶ *Pertineat.*] de consuetudine præscripta vel priuilegio: aliàs de iure

† Aliàs, cō sensus.

† Ab episcopo deputandum. concilium Trid. sess. 6. de reforma. c. 1.

† Vide D. Thomam. 2. 2. q. 88. art. 3 & q. 189. art. 4. & 8.

† Sequuntur. Ioan. And. Do. per l. 1. §. largum. ff. de success. edi. l. 1. §. respon. de leg. Fon.

† Istæ rationes pertinentes faciunt ad quæstionē glos. Fon.

† Archid. qui tenet cum Tan. & Barth. Brixien. respōdet ad hæc duo capitula quæ sunt in ecclesijs vacantibus: istud enim non vacat, vt hic patet. Ioan. And.

de iure pertinet simul ad vtrunque. supra de iis quæ fiunt à prælat. ea noscitur.

Idem Io. No. & Arch. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dat simile.*

a ¶ *Creari.*] sicut mortuo prælato ad quem pertinet beneficij collatio capitulum non confert. ī. cod. libr. ne sede vacan. cap. vnico. quod cum isto concordat.

Additio. Et secundum illam intelligas istam, quòd scilicet vbi solus abbas hoc facit, licet de cõsensu vel consilio monachorum: illo mortuo non transit in capitulum. Ioan. And.

† In antiquioribus codicibus continetur legitur, spectat.

¶ *Glossa vltima soluit dubium.*

† Aliàs in episcopo haereticali.

b ¶ *Ad vtrunque.*] multo fortius si ad conuentum tantum: & quia de hoc non dubitabatur, ideo fuit omissum.

eo defuncto nequibit nouus monachus à cõuentu creari [a]: Aliàs poterit, si eorum creatio spectat † insimul ad vtrũque [b].

TITVLVS XV.

De voto & voti redemptione.

DE VOTO ET voti redemptione.

Obiectio.

¶ *Dictum fuit supra tit. prox. de voto in specie, puta de voto religionis: nunc videndum est de voto in genere: ideo post rubricam precedentem annectitur rubrica, de voto & voti redemptione.*

† Vide B. Thomam & ibidem Caietanũ 2. 2. q. 88. ar. .

¶ Bonifacius octauus Biteren. † episcopo.

¶ *Votum solemnizatum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis, dirimit matrimonium post contractum: aliàs solum impedit & non dirimit. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. VNICUM.

Qvod † votum [c] debeat dici solemne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti: Nos igitur attendentes, quòd voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inuenta: matrimonij vero vinculum ab ipso Ecclesiæ capite rerum omnium conditore ipsum in paradiso, & in statu innocentiæ [d] instituente vnionem & indissolubilitatem acceperit: Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis [e]: Aut per professionem expressam, vel tacitam [f] factam alicui de religionibus per sedem Apostoli-

Qvod votum.] In prima ponitur consultatio: In secunda responsio: ibi, *Nos igitur.* quæ præmittit motiuum. secunda: ibi, *Præsentis.* ponens solemnis voti duas species. secunda: ibi. *Aut.* tertia: ibi, *Reliqua.* ponit de nõ solẽni, & pœna transgressoris.

¶ Præsupponendum est pro intellectu huius cap. illud quod habetur in gloss. magna, in cap. rursus. qui cle. vel vo. in antiq. videlicet q votum castitatis solemne impedit matrimonium contrahendum, & etiam contractum dirimit. Si autem sit votum simplex, impedit matrimoniũ contrahendum, sed non dirimit iam contractum. Istud capitulum emanauit ad declarandum quod dicatur votum solemne, & quod dicatur votum simplex. Nam quidam dicebant quòd votum solemne dicitur, quando quis promittit exnunc continentiam: Sed votum simplex dicitur quando quis exnunc vouet q post annum vouebit perpetuam continentiam.

¶ Casus hoc præsupposito sic figuratur: Episcopus Biteren. in præsentia Papæ constitutus quæsiuit ab eodem: Sanctissime pater, iure cautum reperio, q votum castitatis solemnizatum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum: Votum vero simplex non dirimit matrimoniũ iam contractum: licet veniens contra, peccet mortaliter. Item reperio altercationem inter doctores, quòd votum dicatur simplex, & quòd votũ dicatur solemnizatum: occasione huius vellem informari quod votum appellatur simplex, & quod solemne? Respõdet Romanus Pontifex, q omne votum castitatis dicitur simplex, siue sit de præsenti, siue de futuro: dummodo non sit solemnizatum per professionem tacitam vel expressam: quia tunc diceretur votum solemne, vt non teneat matrimonium contractum: vel si quis suscepit sacros ordines, puta subdiaconatus, dicitur votum solemne: aliàs autem dicitur votum simplex. siue quis dicat, exnunc voueo castitatem: siue etiã dicat, promino q post annum vouebo castitatem: & sic patet q istud capitulum non facit ius nouum: sed solum declarat illa quæ notantur in dict. cap. rursus. qui clerici vel vouentes. Nota primo ex isto cap. q solemnitas voti est inducta ex constitutione Ecclesiæ: & sic non est ipsum votum quod impedit matrimonium vel dirimit: sed est ipsa constitutio ecclesiæ. Ex quo patet. q constitutio ecclesiæ potest habiles ad contrahendum matrimonium inhabilitare: & contra potest inhabiles habilitare: Nam de lege diuina quando illi qui erant in dispari gradu distante æqualiter à stipite, non poterant contrahere, vt pro hoc est glo not. in cap. litteras. de restit. spol. in antiq. Nota q matrimonium fuit institutum in statu innocentiæ: quia secundum doctores est duplex institutio matrimonij. Prima est ad prolem procreandam: & illa fuit facta in statu innocentiæ ante peccatũ primi hominis. Alia est institutio matrimonij ad euitãdum fornicationem: & illa fuit facta post peccatum Adæ: & sic intelliguntur iura facientia pro contrario. Not. vlterius, q vinculum matrimonij est indissolubile: Sed vtrum illud intelligatur q vinculum matrimonij sit indissolubile loquendo de matrimonio consummato copula carnali, vel non consummato: Communis opinio doctorum est, q matrimonium non consummatum potest Papa rumpere: licet Panor. teneat contrarium in c. ex publico. de conuer. coniug. in antiq. & mouetur per istam rationem: quia quos Deus cõiunxit, homo non separet. Sed ad istam rationem respondent doctores, dicendo, q illud intelligitur de copula carnali: ita vt sit sensus, quos Deus coniunxit copula carnali, & post matrimonium consummatũ homo non separet.

Not. vlterius principalem effectum huius cap. videlicet, q votum castitatis dicitur solemnizatum quantum ad dirimendum matrimonium iam contractum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem tacitam vel expressam. Ex quo patet, q sacer ordo habet annexum votum continentiæ, licet expresse non dicatur in susceptione sacri ordinis q ipse suscipiens vouet castitatem. Nota q ad hoc vt votum religionis obliget profitentem, oportet q faciat professionem alicui religioni approbatæ.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret.*

c ¶ *Quod votum.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. 27. q. 1. in principio. & cap. 1. & Bern. qui cler. vel vouentes rursus.

Additio. Et Innocen. de regular. porrectum. de frigid. fraternitatis. super vers. alioquin. Ioan. And.

d ¶ *In statu innocentiæ.*] id est, ante peccatum. Et nota contra illos qui dicunt matrimonium fuisse institutum per hæc verba [a] Crescite & multiplicamini: sed vt hic vides in paradiso, & ante peccatum institutum fuit: & per illa verba protoplasti: Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. Genesi 2. cap. in fin. & 27. q. 2. lex diuinæ.

a Quando & quibus verbis fuit matrimonium institutum vide Magistrum lib. 4. sent. dist. 26. § coniugij autem. & 9. seq. & ibi latissime doctores Scholasticos. adde concilium Tridẽt. sessio. 24. de sacramento matrimonij. in principio.

Additio. Vide quod dixi supra de frigid. cap. fin. super glos. simile. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens vestitur per quæstionem ad quam arg. pro. & soluit contrarium per text. per euitationem absurditatis, & per rationem ad. dens illum approbatum & hanc decre. respondet.*

e ¶ *Sacri ordinis.*] vt ī. qui cle. vel vo. c. 1. & 2. In minoribus autem licite contrahitur, vt ī. in anti. de cler. coniug. cap. 1. Et ex eo q hic æquiparat professionem religionis & sacrum ordinem, videtur q sicut per professionem religionis soluuntur sponsalia de præsenti: sic per receptionem sacri ordinis ante carnalem copulam dissoluuntur: sic & alibi æquiparantur ista 20. q. 2. c. 1. & ī. de vita & honesta. cleri. clericus. Sed iam disputaui & terminaui contrarium, quod est hodie approbatum per constitutionem Ioan. quæ incipit: Altercationis [3] antiquæ: scilicet sponsalia de præsenti non dissolui per receptionem sacri ordinis: per decr. ex parte 2. de conuer. coniug. vbi etiam de hoc [in glos. penul. super qua scripsi opinionem Host.] & 27. q. 2. desponsatam. non enim recipiendo sacrum ordinem vouet se castitatem seruaturum in seculo: & tamen tale votum castitatis in seculo seruandæ non dissoluit sponsalia de præsenti, vt ibi. Inducat ergo hoc fauor religionis & merito: quia alia est causa monachi, alia clerici. 16. q. 1. alia. in solo ergo casu expresso dicamus separari: quod enim non est sanctorum patrũ decretis, &c. ī. de transla. inter. Et si diceremus contrium, iam hic non esset æqualitas: quia iam duplici remedio posset vir sponsalia dissoluere, & mulier vnico: quia propter sexus fragilitatem ordines recipere non potest. Est autem ratio quare hoc speciale est in religiosis: quia mortui sunt mundo. 16. q. 1. placuit. Vnde sicut mors naturalis solueret sponsalia: sic & ista ciuilis permittente canone: de conuersio. coniuga. verum. & cap. ex publico. quæ ratio deficit in clerico seculari. Non obstat hæc decret. immo potius concordat: quia æquiparat ista quo ad dirimendum matrimonium post cõtractũ, quasi quo ad dirimendum prius contractum paria non sint: immo disparia rationibus prædictis: plura enim profitendo promittit monachus, quàm recipiendo sacrum ordinem clericus.

3 Habetur hodie inter extrauagantes Ioan. 22. eod. tit. & incipit: Antiquæ concertationi.

f ¶ *Tacitam.*] quæ fit cum maior sponte & sciens recipit habitũ professo-

fessorum, vbi est distinctus. ꝭ. tit. proxi. c. 1. & cap. constitutionem. vel cum habitum indistinctum; seu per annum, vt ꝭ. eod. tit. cap. ex parte. & cap. 1. eod. libro.

a ¶ *Per sedem Apostolicam.*] aliàs enim non potest, vt ꝭ. de relig. domib. c. vlt. & eod. tit. cap. vnico. ꝭ. eod. lib. Ioan. And.

1 Vel distinctā distinctione intellige, vt in cle. de reg. eos qui. Io. A.

¶ *Glossa seq. soluit duas quæstiones.*

b ¶ *Approbatis.*] ergo si profitetur religionem non approbatam: si postea contrahit, tenet matrimonium: quod verum puto etiam si quando profitebatur credebat illam approbatam. & eadem ratione dico quòd si recipit quis subdiaconatum ab eo quem credebat episcopum, sed non erat: si postea contrahat matrimonium, bene tenet: & ita terminauit Barth. Brixiensis ſm Tanc. in quæstionibus: Quidam ordinatus.

c ¶ *Contrahendum.*] vt supra qui cler. vel vouen. rursus. Ioan. And.

d ¶ *Debeatur.*] ex manifestatione igitur grauior fit peccatum. ad hoc ꝭ. de pœnitent. & remis. c. 1. de hoc dic vt not. 32. quæstio. 4. nemo. 81. distin. clericus solus. & supra de celebratione Missarum. de homine.

2 Hanc cōstitutionē renouat cōcilium Trid. sessio. 25. titu. de Regularib. & Monialibus ca. 5.

Additio. Et 19. distinctio. Anastasius. Archid.

cā[a] approbatis[b] ¶ Reliqua vero vota & si quandoque matrimoniū impediant contrahendum[c]: & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum & exemplū, durior pænitentia transgressoribus debeatur[d]: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

TITVLVS XVI.

De statu regularium.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Moniales tacite vel expresse professæ, clausuras monasterij exire non possunt, nec alij ad illas intrare: nisi causa legitima & superioris licentia interueniat. hoc dicit.*

C. VNI.

Periculoso[e] † & detestabili quarūdam Monialiū statui (quæ honestatis laxatis habenis[f] & monachali modestia sexusque verecundia[g] impudenter abiectis[h], extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarū discurrūt, & frequenter intra † eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea[i] deuouerunt grauamen, offensam[k], in † religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupiētes[l]: Præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus, vniuersas & singulas Moniales præsentes[m] atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus[n] existētes, sub perpetua[o] in suis monasterijs debere de cætero permanere clausura: ita quòd nulli earum religionem tacite vel expresse professę[p], sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum

DE STATV REGVLARIVM.

¶ *Dictum fuit supra de religiosis et monachis: verū quia posset aliquis dubitare de eorum statu & vita: ideo ad nos informandum ponit Romanus pontifex rubricam de statu monachorum. Helias.*

Periculoso.] Casvs Quidā cōstitutus in præsentia Bonifacij octaui quæsiuit ab eodē, Sāctissime pater, vellem à vobis informari in quo statu debeant viuere Moniales? Rīde: Romanus pōtifex, ꝙ cum sit inhonestū & multū periculosū, ꝙ mulieres admittant in monasterijs suis viros; statuit ꝙ de cætero Moniales maneāt sub perpetua clausura, & nō recipiāt viros in suis monasterijs, etiā si sint viri religiosi, ꝫ quos nō est præsumptio, & deputat executores, & qua auctoritate fiat clausura. Etiā statuit ꝙ si Moniales debeant facere homagium, ꝙ illud faciant ꝑ procuratorem si possit fieri: sed si dñs nolit eas recipere per procuratorem, debent ire ad ipsum dñm in decēti comitiua: & facto homagio debēt redire ad monasteria. [Bonis siue prouētibus.] ne Moniales habeāt occasionē exeūdi monasteria, nō debent in monasterio suo recipi aliquæ Moniales, nisi quot possint viuere ex redditibus & prouētibus ipsius monasterij: & si recipiantur vltra, non tenet receptio: licet sit secus in monasterijs virorum: quia licet etiam non deberent recipi viri: nisi quot possent viuere ex redditibus monasterij. tamen si recipiantur, tenet receptio: quia in illis cessat ratio, de qua in hoc capitulo. [*Porro ne Moniales.*] In aliquibus partibus erat talis consuetudo, quòd quis in causa sua vel suæ ecclesiæ tenebatur litigare per se vel per procuratorem. constitutum apud acta coram iudice: & ꝙ veniret semel in causa personaliter coram iudice, vnde ne detur Monialibus occasio vagandi, Papa deprecatur iudices laicos, & dominos temporales, vt ipsi admittant procuratores Monialium, licet non fuerint constituti apud acta, sed intra monasteria. [*Diuini iudicij.*] Et sic executores negligentes peccant mortaliter. hoc habent ista verba, obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ. [*Ordinaria iure subiectas.*] Nota quòd archiepiscopi & Primates sunt executores huius constitutionis: & ideo Moniales sibi subiectas & non exemptas poterunt compellere sub auctoritate ordinaria: sed Moniales exemptas compellent auctoritate Apostolica sibi commissa per istud capitulum. Nota quòd corrumpens Monialem professam dicitur grauem offensam inferre Deo, & religioni opprobrium. vide textum in capitulo, nec aliqua. 27. q. 1. Nota quòd etiam legitima causa subsistente, non est licitum ingredi monasteria Monialium sine speciali licentia superioris. Dominicus.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

e ¶ *Periculoso.*] In quatuor partes diuido hanc decretalem. 3 In quarum prima quæ durat vsque ad §. sane. ponit causam constitutionis, & cōstitutionē de clausura monialium: In secunda præcipit vltra facultates monasteriorū non Mendicantium nullam recipi: & contra factum irritum decernit, vsque ad §. verum. In tertia prouidet quid iuris quando Moniales habent facere fidelitatem vel homagiū temporalibus vel secularibus dominis: & quando in ecclesiastico, vel seculari foro causas habent: & hoc vsque ad §. & quoniam. In quarta facit ordinarios executores huius iuris de clausura, etiam quo ad exempta monasteria, protestando quòd per hoc in ipsis exemptis quoad alia nihil iurisdictionis sibi vendicēt.

3 Io. Mo. diuidit in septem. de prima, tertia & quarta, & qualibet ipsarū faciens duas. Io. And.

† In antiquis legitur, infra.

† Dicta, in, deest in vno manuscripto. in alio item manuscripto ita: & relig. eius opprobriū, & scandalum plurimorum.

Additio. Et vt infra dicit glos. præmitte hic litteram illam, cupientes, salubriter prouidere. Et Archid. exponit, periculoso, pernicioso, detestabili, execrabili. Ioan. And.

f ¶ *Laxatis habenis.*] similitudinarie ad equū, qui laxatis habenis currit quo vult. de homicid. dilectus. in antiq.

g ¶ *Verecundia.*] 30. q. 5. nec illud. & 33. q. 5. hæc imago.

h ¶ *Abiectis.*] sic ꝭ. eod. lib. de election. c. quorundam.

i ¶ *Spontanea.*] aliàs non obligarentur: vt 20. q. 3. præsens clericus. ꝭ. de regula. cum virum. in fine.

k ¶ *Offensam.*] 27. q. 1. nec aliqua.

l ¶ *Cupientes.*] hic incipe constructum.

¶ *Glossa sequens obijcit, & dupliciter soluit.*

m ¶ *Præsentes.*] sed quō præsentibus Monialibus districtior 4 vita imponi potuit contra id. 15. q. 1. nec is. 32. q. 1. integritas. 20. q. 3. præsens. cum & nemo crescere compellatur. 74. dist. gesta. & ibi de hoc? Potest dici quòd illud verum de regula: sed hic ad regulam nihil adijcitur: sed modus habitandi secundum naturam rei taxatur. [Idem Ioannes Monachus.] Vel dic supradicta vera in clericis secularibus: In religiosis qui velle vel nolle non habent, secus: quia illis potest strictior vita indici etiam ex regula secundum Innocentium, qui hoc notat de regular. super eo. & hoc probat ista decretalis & clementina eod. tit. ne in agro. Et adde quod dixi infra de regulis iuris. quod omnes.

4 Religiosis an possit imponi asperior status per Papam, de quo vide Abbatem & alios in c. ad nostrā extra de appellation.

Additio. Et per hæc iura patet Papam circa professos multū posse in cibis. vestibus, modo manendi, & similibus, quæ plus cadunt in bonis fortunæ: reseruata tamen naturali sustentatione & substantialibus regulæ. de quibus dicitur ꝭ. eo. cum ad monasterium. in fine. In bonis autem naturæ, gratiæ, vel gloriæ, non est tanta Papæ potentia: quod per se patet: illa enim Deus cuius vices gerit, non transtulit in eum. Ioan. And.

4 Vide Turrecrematā in summa de ecclesia lib. 2. c. 114.

n ¶ *Partibus.*] quia varietas locorum iuris varietatem regulariter non inducit. C. de tempo. in integrum restitut. l. superuacuam. Et nota ꝙ dicit mundi: totius enim orbis Papa tenet principatum 43 nona quæstione tertia. cuncta per mundum. & in procemio huius libri, cum suis concordantijs.

¶ *Glos. seq soluit duo dubia.*

o ¶ *Perpetua.*] non credo [Idem Archidia.] quòd decretalis ista tollat. quin possent si vellent ad strictiorem religionem humilitatis & puritatis causa transire. ꝭ. de regu. licet. petita licentia, vt ibi. Item quin vna Monialis ad regimen alterius monasterij possit assumi 5 ꝭ. eod. lib. de elect. nullus. cum suis concordan. semper enim erunt in clausura.

5 Eiusdem religionis & habitꝰ: qđ dic vt in cle. 2. de electio. Io. And. Et vide cōcilium Trident. sessio 25. titu. de Regularibus & Monialibus cap. 7.

p ¶ *Professa.*] quod dic vt ꝭ. tit. proxi. c. 1. & c. constitutionem. si ergo

ergo professa non erat huius constitutionis tempore, non tenetur.
a ¶ Honesta.] vnde nec monachi sd eas accedere debent, vel cum eis colloqui: nisi in præsentia abbatissæ per modica verba. 18. q. 2. diffinimus. nec debent esse monasteria duplicia, vt ibi. & in c. seq.
b ¶ Causa.] sicut in medicis, barbitonsoribus, latoribus, carpentarijs cum eguerint, & his similibus.

ADDITIO. Bene facit qđ not. 81. dis. c. penul. Et facit iste §. per Ioan. de Deo, qui libr. 3. q. 10. tenuit, q̄ si virgines dicentes se meretrices ingrediuntur monasterium institutum ad recipiendas solas meretrices pœnitentes & non alias, non tenet receptio: nec possunt ibi saluari fraude durante: qua reuelata inde debent expelli. Ioan. And.

aliquam laborare constaret, quod non posset cum alijs absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ[a] (nisi rationabilis & manifesta causa[b] existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad easdem: vt sic à publicis & mundanis conspectibus separatæ, omnino seruire Deo valeant liberius, & lasciuiendi opportunitate[c] sublata, eidem corda sua & corpora, in omni sanctimonia diligentius custodire.

¶ In monasterio non Mendicantium tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari: & vltra non valet receptio. hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane[†] vt hoc salutare statutum commodius valeat obseruari, districtius inhibemus, ne in monasterijs ordinum non Mendicantiũ aliquæ recipiantur decætero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis siue prouentibus absque penuria[d] sustentari[e]: si secus actum fuerit, irritum[f] decernentes.

¶ Abbatissa principibus secularibus ad fidelitatis sacramentum præstandum astricta, si non possint per procuratorem iurare, personaliter exeundo, monasterium iurabunt, absque dilatione ad monasterium reditura. Dominicus.

¶ Verum quãdo Abbatissa vel Priorissa cuiusuis monasterij, pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino temporali[g], sibi debebit homagium[h], vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quòd per procuratorem illud præstet[i], possit efficere apud eum[k]) de monasterio cum honesta & decenti societate[l] exire poterit eo casu licenter; homagio facto, quamprimũ commode poterit, seu fidelitatis præstito sacramento ad ipsum monasterium è vestigio[m] reuersura: sic quòd in fraudẽ[n] residentiæ, siue moræ claustralis, nihil fiat omnino.

¶ Compelluntur domini temporales per censuram ecclesiasticam, vt in suis curijs admittant abbatissas per procuratores litigare: Ecclesiastici vero in temporalibus & spiritalibus earum procuratores admittere debent. Domi.

¶ Porro ne Moniales causam seu occasionem habeant euagandi, principes seculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus[†] per viscera misericordiæ Iesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quòd Abbatissas ipsas, & Priorissas, ac Moniales quascunque monasteriorum suorum curam, administrationem, negotia ve gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus, seu curijs litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui atornati in aliquibus partibus[o] nuncupantur) seu alijs huiusmodi, easdem oporteat euagari. Si qui vero cõtra præsumpserint, exhortationi huiusmodi rationabili atque sanctæ obtemperare nolentes: cum sit iuri contrarium, quòd mulieres (præsertim religiosæ) per se ipsas litigare cogantur, & à via deuiet honestatis, & periculum animarum inducat[p], ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autẽ & alijs prælatis superioribus & inferioribus quibuscunque iniungimus, quod & ipsi causas, seu negotia, quæ præfatæ Moniales habebunt agere coram ipsis, aut in curijs eorundem: siue sint homagia, fidelitatis sa-

c ¶ Opportunitate.] 18. q. 2. diffinimus.

¶ *Glo. seq. quæstionem de facto ponit, & soluit.*

d ¶ Absque penuria.] Nota nõ dixit, commode: nam in quadã quæstione d̃ facto opponebatur q̃ quasdam Moniales q̄ carũ receptio non tenebat, quia facultates non sufficiebant: & formatus fuerat articulus in hæc verba: intendit probare, q̄ ex facultatibus monasterij sancti Petri nõ possunt tot commode sustentari. Opposui q̄ intentio probata[‡] non releuabat: quia posset esse q̄ non possent commode: tñ possent absque penuria. iam enim dico q̄ canonicus Bononieñ q̃ centũ florenis non posset commode sustentari: & tñ de xxv. sustentaretur absque penuria. Idem dico de meipso: nam in illa commoditate inspicitur consuetudo regionis, & qualitas personæ: vnde licet non possum cõmode sustentari, tñ possum sine penuria. Penuria enim secundum deriuatores habet in se egestatem, indigentiam, & defectum necessariorũ. Hoc ergo voluit constitutio, q̄ constitutæ in monasterio non Mendicantium, non haberent necesse mendicare propter necessariorum defectum. Si autem consideraso antiquo statu monasterij, vel alijs monasterijs ciuitatis non possunt commode sustentari, tamen possunt absque penuria: tenebit receptio: hoc enim ius nouum quod receptionem vitiat, extendendum non est: & sic obtinui.

ADDITIO. Sint ergo cauti qui articulos formant in ponderando verba. & facit qđ dicã j. de homi. c. 1. super ver. Christianorum. & c. 2. in prin. & de vita. c. 2. in prin. Ioan. And.

e ¶ Sustentari.] de instit. c. 1. & cap. auctoritatem. de vita. & honest. cleric. quoniam vt ait. in antiq.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem, & ipsius solutionem.*

f ¶ Irritum.] hoc speciale dictum videtur in talibus monasterijs feminarum: Secus puto in monasterijs virorum. [Idem Ioan. Monac. et Archid.] licet enim & in illis vltra quàm sustentari possunt, recipi non debeant: si tñ fuerint recepti, tenebit: quia & hominum coetibus se immiscere, & sibi vitæ necessaria acquirere possunt. de consecra. dist. 5. nunquam.

g ¶ Domino temporali.] in ecclesiastico enim secus: quia ille de necessitate illas per procuratorem ad hoc faciendum admittere debet j. eod. §. episcopus.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

h ¶ Homagium.] contra š. de regul. iur. c. vlt. Sol. p̄ spiritalibus non præstatur homagium: quia illud est simonia. š. de simonia. ex diligenti. sed pro temporalibus iurisdictionib' vel similibus bene præstatur: & sic intelligitur hoc. ad hoc 18. dist. si episcopus & š. eod. lib. d appel. Romana. §. debet. in Authent. quomodo oport. episcopos. §. illud. colla. 1.

i ¶ Præstet.] & sic iuratur per procuratorẽ: vt 63. dist. tibi domino. vbi de hoc.

k ¶ Eum.] dominum temporalem.

l ¶ Societate.] habebit secum duas vel plures ex antiquis monachabus, & capellanos suos, & incedat honeste. Ioan. And.

ADDITIO. Abbatissa igitur non exeat sine societate: Valet enim societas ad suspicionem tollendam. 18. q. 2. diffinimus. in hoc. & 34. dist. fraternitatis. vide quod dixi post Hierony. de præsump. cum in iuuentute. post princip. Sicut & ad informationem morum. 12. q. 1. cap. 1. poterit & secum habere suum spiritualem patrem. 18. quæst. 2. in decima. Archidiac.

m ¶ è vestigio.] id est, statim, vel continuo.

ADDITIO Idem verbum ff. de nego. gest. diuortio. post princip. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens recitatur per quæstionem de ratione diuersitatis quam soluit.*

n ¶ Fraudem.] sic š. eod. lib. de iud. mulieres. Sed ibi pœna excommunicationis imponitur: hic non: forte ratio fuit iudicialis auctoritas, propter quã ibi magis delinquitur.

o ¶ Partibus.] Anglicorum & Normannorum. Et volebant forte q̄ licet possent per procuratorem agere, tñ illos haberent constituere in præsentia iudicis, & releuare & cauere. Ioan. And.

p ¶ Inducat.] merito igitur potuit Papa super hoc legem dare. ad idem š. eod. lib. de foro competenti. cap. vlt. & de iureiuran. licet. j. de sentent. excommunic. decernimus. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

‡ Incautã enim esset hoc ante probationẽ opponere ad aduersarium instruendum & est š. qđ dixi de lib. obla. c. vlt. in §. Io. And.

† Vide concilium Tridẽn. sessio. 25. decr. de Regularibus & Monialibus. cap. 5.

† Nota Domin. & Phil. q̄ verba rogatiua in materia præcepti habent præceptiue glo. 11. q. 1 cap. sõ eod. in 1. age. C. de transact. in quo vide Tiraquel. lum tract. de pœnis temperandis aut remitten. causa. 51.

Societas tollit suspicionẽ, & mores informat.

Receptio monachorum facta vltra facultatem con-sententia an valeat.

a ¶ Tractari.]

cramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciãt, & tractari[a].

¶ Ordinarij locorum in subiectis monasterijs propria, in exemptis Apostolica auctoritate clausuram procurare debent; nec est propter hoc in alijs casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. hoc dicit. Dominicus.

¶ Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent qui ea executioni debitæ demandarent[b], Patriarchis[c], Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis vniuersis districte in virtute sanctæ obedientiæ, sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ præcipiẽdo mandamus, quatenus eorũ quilibet in ciuitate ac diœcesi propria, in monasterijs Monialium sibi ordinario iure subiectis sua[d], in ijs vero quæ ad Romanam immediate spectant Ecclesiam sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates vero & alij tam exempti quam non exempti prælati ecclesiarum, monasteriorum, & ordinum quoruncũque in monasterijs huiusmodi sibi subiectis de clausura[e] conuenienti vbi non est, ipsorum monasteriorum expensis, & fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda. & de ipsis Monialibus includendis quamprimum commode poterunt prouidere procurent: si diuinæ, ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censurã ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo: inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis[f]. Per hoc[g] autem in monasterijs exemptis ordinarij locorum, quo ad alia nullam sibi credant iurisdictionem, vel potestatem aliquatenus attributã.

TITVLVS XVII.

De religiosis domibus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunẽ.

¶ Non licet nouum ordinem vel religionem aut habitum nouæ religionis creare & assumere. Et reuocati sunt ordines Mendicantium per Papam non approbati, creati post concilium. Dominicus.

CAP. VNICVM.

RELIGIONUM[h] diuersitatẽ nimiã[i], ne confusionẽ induceret, generale concilium[k] † consulta prohibitione vetauit†. Sed quia non solum importuna[l] petentium inhiatio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verum etiã aliquorũ præsumptuosa[m]

a ¶ *Tractari.*] sed nonne hoc est ius commune omnium mulierum, quòd personaliter non trahantur ad iudicium. ℥. eod. lib. de iudic. mulieres. sic q non trahantur inuitæ: Sed istæ non debent etiam volentes trahi, vt ibi, in §. cæterum. & hic.

b ¶ *Demandarent.*] [1] ℥. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem.

c ¶ *Patriarchis primatibus.*] ista sunt nomina diuersa, tñ idem est officium. 99. dist. c. 1.

ADDITIO. Archid. satis hic instat in his, repetens quod legitur. & not. 21. dist. cleros. post princ. dicit autem q de illis patriarchis loquitur hic, de quibus ℥. de priuileg. antiqua. de primatibus autem habetur 18. dist. 1. c. 75. dist. de persona. 3. q. 6. hæc quippe. 6. q. 4. si inter. 24. q. 4. sicut excellentiam. de maior. & obed. cap. fin. de dilat. cap. fin. in antiq. Ioan. And.

d ¶ *Sua.*] auctoritate. quod est ℥. Ioan. And.

e ¶ *Clausura.*] facienda. quod est ℥. Ioan. And.

f ¶ *Secularis.*] 23. q. 5. prodest. & exhibebitur non ad præiudicandũ, sed ad ea quæ Deo sunt placita exequendum. ℥. de offic. ord. c. 1. in antiq. & possunt ad hoc compelli. 24. q. 5. administratores.

g ¶ *Per hoc.*] protestatio quædam. simile ℥. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. præterea. & ℥. de hære. ad abolendã. in fi. saluo eo quod habes in cle. eo. tit. attendentes. in prin. Io. And.

[1] Not. glo. referenda ad tex. q ordinarij locorũ possunt facere statuta ad obseruantiam iuris cõmunis, exaggerando pœnas iuris cõmunis. not. c. vt singulæ. de offic. archipresby. c. administratores. 23. q. 1. Do. Fonta.

DE RELIGIOSIS domibus.

Continuatio domorum Heli.

¶ Dictum fuit supra per discursum titulorũ præcedentium de regularibus et religiosis, qualiter obligantur religioni per tacitam vel expressam professionem, & de eorum statu. Nunc videndum est de ipsorum domibus: ideo ad nos informãdum ponitur rubrica de religiosis domibus. vel sic. Visum fuit supra de personis & statu religiosorum tamquam de dignioribus: nunc videndum est de ipsorũ domibus, ideo ponitur rubrica, de religiosis domibus.

Religionum] Illud cap. diuiditur in quatuor partes: In prima parte Romanus Pontifex repetens ius antiquũ & ordines Mendicantes nõ confirmatos per Papam inquantũ processerunt de facto, reuocat. In secunda parte: ibi, *Confirmatos* prouidet de ordinibus approbatis q professores eorum possunt remanere loca nõ vẽdendo, nec aliquid innouãdo. Tertio: ibi, *Sane.* dicit q ista cõstitutio nõ extẽditur ad Mẽdicantes, qui præcesserũt conciliũ. In quarta parte quæ incipit: ibi, *Ad hæc.* concedit personis ad quas ista cõstitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos.

Casus literalis domini Heli.

CASVS. Cum ex multitudine & diuersitate religionum, quæ diuersitas erat tã in modo viuendi, quàm in diuersis habitibus, emanauit concilium generale, quod approbauit certos ordines, & reliquos reprobauit: postea quidam de nouo inuenerunt nouos ordines, & quidam à Papa obtinuerunt approbationem illorum ordinum, alij non obtinuerunt: Vnde Papa statuit, vt illi ordines qui habuerunt approbationem Apostolicã, q professores in illis ordinibus remanerent quam diu viuerent, sed q nullum de nouo reciperent ad professionem: & sic illis professoribus mortuis esset extincta illa religio. Vlterius Papa statuit, q illi non possent noua loca acquirere, nec alienare loca acquisita, sed bona eorum reseruauit Papa suæ dispositioni. Circa vero alios ordines non approbatos & inuentos de nouo post concilium, statuit Papa, q professi non maneant in illo ordine: sed Papa dat eis licentiam, vt possint transire ad aliam religionem etiam laxiorem, & voluit Papa, q ista cõstitutio non comprehenderet Prædicatores, & Minores, Carmelitas, & Augustinenses: sed vult Papa, q illi possint noua loca acquirere: nam longe ante istã constitutionem Prædicatores, Minores, Eremitæ, & Carmelitæ obtinuerant confirmationes suarum religionũ: sed erant alij Mendicantes, qui de nouo inuenerant nouũ ordinem, & nondum obtinuerãt approbationem à sede Apostolica: vnde isti qui erãt recepti ad istos nouos ordines, non habebant facultatem recipiendi aliquem ad sepulturã, nec prædicandi publice. Not. primo, q diuersitas religionum inducit confusionem. Not. secundo, q propter importunitatem petentium quandoque conceduntur non concedenda. concord. sunt in glos. & pondera text. quia talis concessio non videtur libera, sed extorta: quod not. pro statutis quæ requirunt liberam cõcessionem: quia ista non vr esse libera. Dominicus.

¶ *Prima glos. diuidit & summat.*

h ¶ *Religionum.*] In prima parte repetens ius antiquũ [2] ordines Mendicantes inuentos post concilium non confirmatos per ipsum, inquantum processerunt de facto, reuocat. In secunda parte quæ incipit: ibi, *Confirmatos*, de approbatis prouidet, q professores illorum possint in ipsis remanere nullũ ad professionem recipiendo, loca noua non emendo, & vetera non vendendo sine licentia Apostolicæ sedis: irritans contra factũ, & excommunicans facientes contrarium. In tertia parte quæ incipit: ibi, *Sane.* constitutionem dicit ad Prædicatores & Minores non extendi propter euidentem vtilitatem ipsorum: nec ad Carmelitas vel Eremitas: quia concilium præcesserunt. In quarta parte quæ incipit ibi, *Ad hæc.* cõcedit personis singularibus ordinũ, ad quos constitutio extenditur, vt possint transire ad ordines approbatos, sed non conuentus ad conuentum sine licentia Papæ. Ioan. And.

i ¶ *Nimiam*] pene nil immensum bonum. Authen. vt determinatus sit nu. cle. in princi. collat. 1. nec in multitudine sacrificiorum propitiatur Deus. 14. q. 5. scriptum. de consec. dist. 5. non mediocriter. Et melius est paucos bonos, quàm multos malos habere ministros. ℥. de æta. & quali. c. penult. ad idem ℥. eod. lib. de rescrip. c. 2. cum suis concordan. Ioan. And.

k ¶ *Concilium.*] ℥. eod. tit. c. vltimo.

l [a] *Importuna.*] ℥. eod. lib. de rescrip. c. vlt. de conces. præben. detestanda. de pœn. dist. 1. importuna. in Authen. vt differ. iudic. in principio, &c.

m ¶ *Præsumptuosa.*] reus enim violatæ legis habetur, qui contra legem auida lucri sperate quod licitum non est. C. de peti. bon. sub. l. 1. in princip. lib. 10. contra legem autem est absque licentia principis nouum ordinem vel collegium [3] instituere, vt in prædicto c. & ℥. eod. c. vlt. ff. de col. illic. l. 1. & 3.

† Concil. Lateranẽ sub Innocẽtio tertio cap. 13.

† Alias, vetauit.

[1] Gar. sic dicit ses partes, hoc solũ ponit primã, & tertiã diuidit in duas. sed clem. Pisanus & Ioa. Mon. faciũt quinque & diuidunt solã tertiam in duas. 1 primã cõcor. cũ glo. sed illi faciũt septẽ partes: de secunda enim faciũt tres: ibi, si vero. & ibi, personis. & duas ℥ tertia, vt ℥. Ioan. And.

[2] An anti scribẽdo il la tamquã collegio videat aliud approbare inde Felinum an liã basca proc mat: Gregoriana.

a ¶ Repetita.]

temeritas diuersorum ordinū præcipue Mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrænatam quasi multitudinē adinuenit: repetita[a] constitutione districtius inhibentes, ne aliquis decætero nouū ordinem, aut religionem adinueniat, vel habitum[b] nouæ religionis assumat: Cunctas † affatim[c] religiones & ordines Mendicantes[d] post dictū concilium adinuentos, qui nullā confirmationē sedis Apostolicæ meruerūt, perpetuæ prohibitioni subijcimus, & quatenus processerant †[e], reuocamus.

¶ Religiosi Mendicantes per Papam post concilium approbati & instituti, non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere. Et contra factum non tenet: & contrafaciens excommunicatus est. hoc dicit. Dom.

¶ Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tamē concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio[f] siue regula quælibet interdicunt, sed per quæstū publicum[g] tribuere victum solet incerta mendicitas, modo decernimus subsistere[h] infrascripto: vt videlicet professoribus eorundem ordinum stadi ceat in illis remanere si velint[i], quòd nullum deinceps ad eorum professionem[k] admittant[l], nec de nouo domum[m] vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca[n] quæ habent alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis Apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios[o], vel eos, quibus sedes ipsa commiserit, conuertenda. Si verò secus præsumptum fuerit: nec personarum receptio[p], nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cæterorumque[q] bonorum alienatio valeat: & nihilominus contrariū facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinū omnino interdicimus quo ad extraneos prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut † etiam sepulturam[r].

¶ Reuocatio ordinum Mendicantium, Prædicatores, Minores, Eremitanos et Carmelitas non comprehendit. hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane ad Prædicatorum, & Minorum ordines[s] (quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos) præsentē non patimur constitutionem extendi. Cæterum Eremitarum sancti Augustini & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictū

a ¶ *Repetita.*] sic C. de epis. & cleri. repetita. C. de emen. Iusti. C. l. 1. in medio.

b ¶ *Habitum.*] hoc intellige in pluribus simul in eodem collegio habitantibus, & eandem religionem profitentibus: alias singularis persona sictas non inueniens, & seorsum habitans, nouum habitū inducere sibi poster. 41. dist. parsimoniā.

c ¶ *Affatim.*] id est generaliter [Alleg. Guli. 23. dist. præterea. in fin. & hymnum, Primo dierum omnium. &c. Summe Deus clementiæ. Eius significatio patet in his versibus.]

Si dicas affatim, tunc significabis abunde:
Affatim dicens, facunde significabis.

Additio. Dicunt deriuatores, q̃ primum debet scribi per vnum f. & vltima litera n. secundum per duplex ff. & vltima litera m. & addunt versum:

Est afatos primo caput, affatusq; secundi. Io. An.

d ¶ *Mendicantes.*] reprobatur mendicitas. 93. distinctio. diaconi. vlti. licet paupertas non sit de genere malorum. 15. q. 1. illa. in fin.

e ¶ *Processerant.*] de facto.

f ¶ *Professio.*] id est, religio vel regula quam profitentur. vnde quod sequitur, venit expositiue: & hæc sunt reperiri in Minoribus & Prædicatoribus. ī. de exces. præla. nimis 2.

g ¶ *Publicum.*] id est, publice faciendū. ad idem de men. vali. l. vnica. li. 11. habent igitur eleemosynas quærere vnde viuant: quia certos redditus vel possessiones non habent, vnde sequitur incerta mendicitas.

h ¶ *Subsistere.*] Aliàs subsidere.

i ¶ *Si velint.*] quasi ad religionem aliam transire poterunt, vt in fin. c. dicentis, ad seculum non poterunt redire. secundum Guli. ad hoc ī. tit. 2. non solum. & c. constitutionem.

k ¶ *Professionem.*] hic habes q̃ Papa per suam prohibitionem potest inualidare professionem factam in religione, vide Host. de regular. quia in insulis. in antiq. Domi.

l ¶ *Admittant.*] & sic desinent in se ipsis in Auth. vt deter. sit nu. cler. §. sancimus igitur. colla. 1.

Additio. Alleg. etiam Guli. in Auth. coll. 3. de mensu. ordi. cle. §. sancimus. Qui dicit, q̃ ne ecclesia videatur laqueum iniecisse: ex quo fuerant confirmati, omnes in vnum ordinem conflari debuissent, vt sic non exterminaret quod fecerat: subdit q̃ hoc aliàs factum fuit: puto q̃ loquatur de ordine Eremitarum sancti Augustini, qui ex pluribus ordinibus factus fuit. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia.*

m ¶ *Domum.*] veterem ecclesiam bene poterunt reficere. ī. de Iud. c. Iudæi. & c. consuluit. & si legetur eis domus vt vendant, bene poterunt recipere: ex eleemosynis enim viuere debent: quia ex quo non debet apud eos remanere, non dicitur ad eos venisse, quia nō dicitur versum, & c. ff. de in rem ver. si pro patre [§. versum. ad idem ī. de verbo. sig. nam & ego] secundum Guli. & Gar.

Additio. vide quod ipse Guli. not. generaliter de Mendicantibus in Specu. eo. tit. §. 1. ver. 3. & versi. 4. & quod scripsi post Innoc. & Host. de proba. in præsentia. super ver. minor annis. & de hoc per Cynum C. de epis. & cleri. Deo nobis. in vlti. q. de fratribus Minoribus dic vt in consti. Nicolai. Exijt. §. ad hæc cum fratres. de ver. sig. lib. 6. & in cle. exiui. eo. tit. §. cupientes. Ioan. And.

n ¶ *Loca.*] profana: de alijs non erat dubium. ī. de rerum permut. mancipia. Instit. de rerum diui. §. sacra.

o ¶ *Ordinarios.*] nec ordinarij hoc poterunt sine speciali Papæ mādato vel licentia, per id quod ī. dixi in text. ibi, dispositioni sedis Apostolicæ.

¶ *Glo. seq. recitetur per q. & duplicem solutionē.*

p ¶ *Receptio.*] quo ad recipientē, sed forte sic quo ad receptū, vt aliā laxiorē ingredi debeat. ad hoc ī. tit. 2. non solū. Arg. contra de reb. eccle. non alie. eo. lib. ca. hoc consultissimo. §. cōtractus. Vel dic, quòd si hunc tantum ordinem intendebat profiteri, nō est obligatus, aliàs fieri & crederetur ei: quia non est verisimile q̃ sit immemor salutis suæ. 1. q. 7. sancimus. secundum Guli.

Additio. Et remittit ad Spec. de sta. mo. ver. 19. & ver. 40. Archid. alleg. q̃ Deus cor interrogat. 14. q. 5. si quid. & decre. cum voluntate. ī. de sent. excom. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. recit per q. in qua alleg. pro & contra.*

q ¶ *Cæterorumque.*] satis videtur quòd tantū de immobilibus deberet intelligi: quia talia debent esse subiecta, qualia prædicata permittunt. de fide instru. inter dilectos. ad fi. & tales partes in substitutione fieri, intelliguntur quales in institutione præcesserunt. Instit. de vulg. & pupil. subst. §. & si ex disparibus. & permisso eis manere in ordine, & ex sine quibus ibi esse non possunt † 2 Cum autem interdicatur eis officium prædicandi, & reliqua vt sequitur, de quo viuent, nisi interdum ornamenta & libros & similia vendant? In contrarium vr: quia verbum cæterorum, omnia comprehendit. ff. de verb. signifi. l. cæterorū. & per verbum cætera. in omnibus fit institutio hæredis. ī. de testamen. c. Raynutius. Item verbum, loca, comprehendit immobilia. ff. de verborum significa. locus. ad quid sequeretur cæterorum, si immobilia etiam sola cōprehenderet? Et præterea possunt sibi prouidere ordinem exeundo. sm Guli. necessaria fuisset declaratio. [quod not. 26. dist. deinde. in prima glos. & ff. de procura. non solum. §. quæritur. Ioan. And.

Additio. Quod verbum, cæterorum, comprehendat omnia, placet Archidia. qui etiam allegat quinquagesimam dist. vt constituerent. & quod ibi not. de pœni. dist. 3. adhuc perfidi instant. ver. quem enim peccatorem. 15. q. 4. c. 1.

r ¶ *Sepulturam.*] prædicare[4] in aliena parochia non licet, nisi licentia habita à rectore. de hæret. cum ex iniuncto. in antiq. absoluere alienum parochianum non licet sine proprij sacerdotis licentia. ī. de pœnit. & remis. omnis. nec ipsum ad sepulturam admittere, nisi elegerit: & tunc parochiali relinquetur canonica. ī. de sepul. c. 1. inter se autem ista omnia poterunt exercere; cum littera hic dicat, quo ad extraneos. Si ergo isti habebant priuilegium, vt quoslibet possent ad sepulturam admittere, illud cessat, &c.

Additio. Quod probat littera, omnino. Ioan. And.

s ¶ *Ordines.*] per hoc duos ordines fides illuminata est: & dicitur ecclesia exaltata. de exces. præla. nimis.

Additio. In qua scilicet ecclesia isti duo ordines proficiunt, verbo, opere, & exemplo. sm Gar. facit ī. de vo. c. fin. Ioan. And.

a ¶ *Præcesserunt.*]

† In antiquioribus codicibus vt plurimū legitur ita: Cunctos affatim religiosos, & ordines, &c. quidā manuscriptus habet ita: Cunctos affatim religiosos, & ordines Mendicantiū, &c.

† Aliàs, processerant.

† Qualiter paupertas sit bona, vel mala, vide beatā Thomā li. 3. contra Gentiles. cap. 131.

† In meum scriptis: ac etiā sepulturam.

2 Remittit Guliel. ad Specul. de statu mona. ver. 4. Ioa. And.

3 Vide Alexandrū in §. apud Iulianū. l. cōstat. ff. de lega. 1. Bal. dū in l. cōquestio. C. de legat. & Abbatē & Decium in c. l. præsenti. extra de probation.

4 Vide concilium Triden. sessio. 5. de reformat. cap. 2. & sessi. 24. de reform. cap. 4.

a ¶ *Praecessit.*]vnde tangi non debent, cum concilium. ne nimia. futura respiciat. ibi, ne quis decætero [in textu. §.]
b ¶ *In solido.*]aliàs solito: & hoc detrahit Bonifacius de concilio Gregorij: sic enim dicebat litera, in suo statu volumus permanere, donec de ipsis fuerit ordinatum: intendimus siqu idem tam de illis quàm de reliquis etiam non Mendicantibus ordinibus, prout animarũ saluti, & eorum statui expedire videbimus, prouidere. hoc est decisum. & dicebatur ꝙ Gregorius volebat aliquem Mendicantiũ dimittere, nisi Prædicatores & Minores: de non Mendicantibus tres, Cisterciẽ. & ordinem Nigrorum, & de Templarijs & Hospitalariis vnũ ordinem facere.
c ¶ *Ad hæc.*]id est præter hæc.
ADDITIO. sic 32. dist. ad hæc alibi exponitur: id est, contra hæc. 14. q. 1. §. ad hæc. alibi, id est, circa hæc. 16. q. 3. §. potest. ad finem. versic. ad hæc. Archid. Ioan. And.
d ¶ *Totaliter.*]Not. nõ idem in toto quo ad totum, quod in parte quo ad partem: totus ergo ordo sacrorum vel conuẽtus ipsius ordinis ad alium ordinem vel conuentũ se transferre non poterit.
ADDITIO. Not. etiã Gul. licere singulariter, quod non licet vniuersaliter. alleg. ad idem ff. de rebus dubijs. cũ senatus. C. de Iudæis. l. 1. Ioan. And.

cõcilium generale præcessit a, in solido b statu volumus permanere.

¶ *Existens de ordinibus reuocatis, non collegialiter, sed singulariter ad alios ordines transire potest. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ad hæc c personis ordinum, ad quos constitutio præsens extenditur, transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quòd nullus ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum se ac loca sua totaliter d transferat †, sedis eiusdẽ super hoc permissione specialiter nõ obtenta.

† Aliàs transferát.

TITVLVS XVIII.

De capellis monachorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Instituti in ecclesijs monachorum ad curam populi per episcopum ad ipsorum præsentationem: per eundem (si causa subsit) sunt destituẽdi. hoc dicit. Dominicus.*

DE CAPELLIS MONACHORVM.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Dictum fuit per discursum titulorum præcedentium de religiosis & eorũ domibus: nunc videndum est de eorum capellis: ideo ponitur rubrica, de capellis monachorum.*

P*resbyteri qui.*] Ponit dictum, cuius rationem interserit: ibi, *Cum debeant.*
CASVS. Ponamus ꝙ abbas sancti Cypriani habet aliquas ecclesias sibi donatas per episcopum Pictauẽs. cum consensu sui capituli, & illæ capellæ siue ecclesiæ sunt ipsi abbati subiectæ pleno iure, non tamen ad institutionem: quia institutio pertinet ad epm: & hoc loquendo de institutione auctorizabili respectu curæ, vt ponamus ꝙ abbas habet institutionem tituli collatiuam, tamen pro commissione curæ necesse est ꝙ institutus adeat epm pro committenda cura animarũ: vnde ad aliquam illarum ecclesiarum abbas instituit aliquem, & eps sibi commisit curam animarum: Or accidit ꝙ institutus ad illam ecclesiam perpetrauit delictum dignum priuatione: vtrum abbas possit illũ priuare? Respondet ꝙ non: sed illud spectat ad episcopum, qui sibi cõmisit curam animarum: quia eps poterit eum priuare, si subsit iusta causa. Ex his patet, ꝙ abbas vel inferior prælatus potest præscribere institutionem tituli collatiuam. Sed vtrum institutionem auctorizabilem possit ipse prelatus inferior præscribere? De hoc est magna controuersia inter doctores. Not. primo ex isto cap. ꝙ beneficia secularia debent esse perpetua: & quis non potest remoueri à beneficio pro libito voluntatis sui superioris. Not. ꝙ licet de iure communi dispositio beneficiorum in diœcesi epi pertineat ad epm: tamen de iure speciali dispositio commoda non est in dispositione episcopi: sed præsentatio spectat ad illum prælatum, vel etiam collatio: & episcopus instituit ad præsentationem alterius. Not. iuncta gloss. ꝙ licet institutio tituli collatiua, vel præsentatio pertineat ad inferiorem prælatum ab epo: tamen institutio auctorizabilis pertinet ad solum episcopum: ideo solus eps potest priuare institutum de beneficio ecclesiastico. Not. arg. ꝙ quandoque fit institutio in beneficio quo ad exercitium curæ tantum, & non quo ad principalem titulum beneficij. Not. ꝙ illud dicitur esse perpetuum, quod durat tantum ad vitam alicuius. facit ff. pro soc. l. 1. & vide. s. de rescript. cap. fin. eod. lib. Dom.

¶ *Prima glo. dicit quod declaret.*
e ¶ *Presbyteri.*]Emanauit ad declarationem decret. supra eod. c. 1. & eius quod ibi not. Inno. & Hostien.

CAP. VNICVM.

PResbyteri e, qui ad curã populi p monachos in eorum ecclesijs præsentãtur f epis, & instituũtur ab ipsis g: (cũ debeãt esse perpetui h †) consuetudine i vel statuto, quouis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt ecclesijs (nisi per episcopos k, & ex causa rationabili l) amoueri.

ADDITIO. Et Ioannes de Deo, lib. 1. q. 37.
f ¶ *Præsentantur.*]præsentationes tales fieri debent a prælato & conuentu de iure communi: consuetudo tamen potest contrarium inducere. vt s. de his quæ fiunt à præla. ea noscit.
g ¶ *Ipsis.*] scilicet epis: & sic nõ pleno iure habent illas, cum ad eas nõ spectet institutio [ad curam populi] de priuilegium & plantare.
ADDITIO Dato & ꝙ instituatur ad regimen ecclesiæ. de quo s. ius dixi de præbend. de monachis. Ioan. And.
¶ *Glo. seq. alleg. duas cõcord. & remittit: & subdit tria similia.*
h ¶ *Perpetui.*]nõ enim beneficia dantur ad tempus. 55. dist. præcepta. 70. distin. sanctorum. & de hoc de fil. presby. venies. 1 antiq. sicut enim matrimonium carnale ad tempus non contrahitur, sic nec spirituale, de condi. appos. c. vlt. nec legitimi actus recipiunt diem. j. de regu. iur. actus. nec moribus nostris expedit temporales habere filios. ff. de adop. l. si tibi. alias q̃ fictum [vt ibi in glo. dicitur] Papa tñ potest dare prælaturas ad tempus, vt 7. q. 1. pastoralis. immutat l enim substãntialia rei. de concess. præbend. proposuit.

† Dictũ, perpetuum, quod significet, vide Fulgosium consil. 151. incip. in causa Benedicti. & Alexandrũ consil. 41. incip. consisto multis quib. in 1. volu.

TITVLVS XIX.

De iure patronatus †.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Donatio iurispatronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu episcopi, nõ tenet: tamẽ præiudicat iuri epi. hoc dicit. Dominicus.*

† De materia huius tituli vide quæ nouissime decreuit concilium Tridẽt. sessio. 25 de reformat. cap. 9.

C. VNI.

SI LAI-

¶ *Glo. seq. dicit quod reprobat, & dubium soluit.*
i ¶ *Consuetudine.*]contrarium not. Innoc. & Hosti. in prædi. decr. qui dicebant ꝙ ex consuetudine præscripta abbas tales potest remouere. Et not. ꝙ consuetudo reuocat statuta, sed non priuilegia: vnde hoc hodie facere poterunt, qui hoc habent ex priuilegio Papæ, sicut de Humiliatis fertur.
ADDITIO. & Præmonstratensibus: & hoc dictũ placet Arch.
k ¶ *Per episcopos.*] intelligas remoueri per episcopos. quando per vicarios suos ad hoc mandatum habentes remouẽtur: vel per delegatos. s. eod. lib. de offi. vic. licet. j. de reg. iur. qui per alium.
l ¶ *Causa rationabili.*]16. q. 7. inuentum. 56. dist. satis peruersum. & pro leui culpa non debet remoueri, vt in prædi. c. inuentum. & 68. distin. cap. 1.
ADDITIO. Non debet etiam quis remoueri pro grauis quæ in populi notitiam nõ peruenit. 30. q. 1. c. vlt. Ad hoc 50. dist. sacerdotes. & c. seq. &c. Ioan. And.

† Inte'lligẽ hoc dictum glossæ sano modo, sicut notatũ est in c. 1. extra de trãslatione. in glossa sup verbo: vera Dei vice. in hac editione.

DE IVRE PATRONATVS.

Continuatio domini Heliæ.

¶ *Dictum fuit supra de præbendis & dignitatibus & alijs beneficijs ecclesiasticis tam secularibus quàm regularibus, verum quia illa beneficia aliquando sunt patronata: & dubitaret aliquis de effectibus iurispatronatus, & de ipso iurepatronatus: ideo ponit rubricam, de iurepatronatus.*

S*I laicis.*] Duæ sunt partes: secunda ibi, *Verum.* Prima ponit dictum: Secunda protestatur: ibi. *Per præfatam.* Secunda etiam ponit dictum, quod postea ampliat: ibi, *Et omnino.* Ioan. And.
CASVS. Aliquis laicus habebat iuspatronatus in aliqua ecclesia: quia forte eam fundauerat, id est, donauerat fundum ad eam ædificandam: vel eam ædificauit, vel dotauit, vel omnia fecit simul: iste laicus vult illud iuspatronatus donare illi ecclesiæ, & eam quietare, vt decætero sit in libera dispositione diœcesani: vel vult donare alteri ecclesiæ: vtrum possit sine auctoritate diœcesani? Vr ꝙ non: quia si laicus detineat decimas: tamen non potest illas donare alteri ecclesiæ sine consensu epi. cap. cum Apostolica. de his quæ fiunt à prælatis sine

...cus [a] iuspatronatus ecclesiæ sibi competens, eidem [b], vel alteri [c] ecclesiæ, seu loco religioso duxerit conferendum: huiusmodi collatio, quamuis absq; assensu episcopi facta fuerit, efficax est censenda [d]. Per præfatam tamen collationem iuri episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nolumus in aliquo derogari [e].

¶ *Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum; ecclesia vero semestre, licet à laico acquisiuerit iuspatronatus. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Verum licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre [f] duntaxat: ecclesia tamen vel monasterium, cui † facta est à laico iurispatronatus collatio, tempus habet semestre [g]. Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non vt patronus laicus, sed vt patronus debet ecclesiasticus [h] reputari.

TITVLVS XX.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Archiepiscopus volens prouinciam visitare, prius debet visitare ecclesiã, ciuitatẽ, & diœcesim propriã, clericos & laicos eorundẽ. hoc dicit. Dominic.*

---

sine consensu capituli: sic in proposito videbatur, q laicus non posset iuspatronatus transferre in ecclesiam sine consensu diœcesani. Non obstante ista ratione dubitandi, decidit Romanus Pontifex in contrarium, q laicus potest alteri ecclesiæ donare iuspatronatus sine consensu diœcesani: tñ per hoc non fit præiudicium ipsi diœcesano: & ideo ecclesia habebit collationem & præsentationẽ: sed diœcesanus habebit institutionem. Sed ponamus q laicus donauit iuspatronatus alicui ecclesiæ: vacat nunc ecclesia patronata: vtrum ecclesia habebit tantum quatuor menses ad præsentandum sicut laicus? Vř q laicus habet tantum quatuor menses ad præsentãdum: similiter ecclesia debet solũ habere quatuor menses: quia succedit in locum laici: Tamen Romanus Pontifex ista ratione dubitandi nõ obstante decidit in 𝔷trium: videlicet, q ecclesia habebit sex menses ad præsentandũ: quia mutata persona, mutatur etiã qualitas ipsius bñficij: Et sic ecclesia habebit sex menses: licet patronus laicus, in cuius locũ successit ecclesia, habet solũ quatuor. Et sic ecclesia debet reputari vt patronus ecclesiasticus, & non vt laicus. Not. primo q laico põt competere iuspatronatus. qđ verum est ex dispensatione iuris, sed nõ de mero iure: quia iuspatronatus est annexũ iuri spiritali, id est, institutioni quæ est ius spiritale: & de spiritali & eius annexis est idem iudicium: sed illa facultas fuit concessa laicis vt facilius inducerentur ad ecclesias ædificandas, vel dotandas: vnde istud iuspatronatus cõsistit in præsentatione ad ecclesiam patronatam: quia patronus põt eligere personam, dummodo eligat idoneam. Item istud iuspatronatus consistit in alio, videlicet in processione: quia cum patronus primum venit ad ecclesiã patronatã, ministri ecclesiæ debent illi ire obuiã processionaliter, & eũ in ecclesia recipere processionaliter. qđ verum est, qñ status suæ personæ illud requirit: puta, quia est rex vel dux: aliàs si status personæ non requirit, non deberet recipi processionaliter: nec ministri ecclesiæ debent illi obuiam ire. Item in alio consistit iuspatronatus: quia patronus in ecclesia patronata est præ cæteris honorandus in sessionibus & sepultura. Itẽ si patronus deueniat ad paupertatem, ecclesia tenetur ipsum alere de superfluo acceptis necessarijs pro ministris ecclesiæ. Not. q laicus põt iuspatronatus donare alteri ecclesiæ sine consensu epi. Not. q laicus patronus ad præsentandum habet solum quatuor menses: sed persona ecclesiastica habet sex menses: & ideo eps non potest instituere absq; pñsentatione: nisi elapsis illis sex mensibus in persona ecclesiastica, vel quatuor in laico. Ratio diuersitatis est: quia qui grauatur in vno, releuatur in alio. l. eum qui. ff. de iniur. & quia laicus potest vnum præsentare, postea alium accumulatiue: & sic potest variare: & diœcesanus potest acceptare quem voluerit: ideo debet in alio grauari q non habet nisi quatuor menses ad præsentandum: sed clericus patronus nõ potest variare: & sic grauatur in hoc: ideo debet in alio releuari, videlicet quia habet sex menses ad præsentandum. Sed quæritur qualiter dř fieri præsentatio ad hoc vt clericus patronus non possit variare? Dicendum q sola datio litterarũ patroni non dř præsentatio: sed requiritur q fuerit facta præsentatio corporalis diœcesano. Et sic clericus ante illam præsentationẽ corporalem poterit variare. Hoc tenent doctores in clem. vnica. eo. tit. Ex quo sequitur, q si clericus patronus dedit duobus litteras præsentationis: si secundus fecerit maiorem diligentiam, & se præsentauerit conspectui episcopi, tenetur episcopus illũ restituere. Not. q patronus potest dare iuspatronatus illi ecclesiæ, cuius est patronus. ad hoc ꝫ. de testi. significauit.

¶ *Prima glossa dicit quod approbat, & quid reprobat.*

a ¶ *Si laicus.*] Hic approbatur opinio Damasi, Vincentij, Bartholomæi Brixieñ. qui hoc not. 16. q. 7. nemini. Et Innoc. & Host. qui hoc not. ꝫ. eod. illud. & reprobatur opinio Ioannis not. in prædic. cano. & Goffre. & Bernard. not. ꝫ. eod. illud. & c. cura. & in multis alijs capitulis.

ADDITIO. Archid. hic ponit circa intellectum illius cap. nemini. 16. q. 7. ꝫ. allegati. vbi etiam remittit in quantum de commutatione loquitur: quod si laicus habet communionem cum ecclesia in patronatibus, poterit cõmutare, vt ratione societatis liceat, quod aliàs non liceret. alleg. 13. q. 2. non potest.

¶ *Glo. seq. dat simile, quærit, & soluit.*

b ¶ *Eidem.*] & sic ecclesia erit patrona sui ipsius: & sic in alijs casibus, cum scilicet priuantur patroni iure patronatus. ꝫ. eo. tit. quia clerici. de pœnis, in quibusdam. cum similibus. Sed pone q capella est vnicũ habens pñsbyterum: quis præsentabit ibi presbyterum cũ vacabit? Dico q si non est ibi alius patronus, eps prouidebit ecclesiæ: hoc enim dicimus regulare, cum ecclesia patronum non habet: per c. 16. q. 7. omnes basilicæ. & c. seq.

ADDITIO. Si donetur epo iuspatronatus capellæ sibi subiectę. vide qđ scripsi. eo. significasti. in fi. vbi concordando opiniones cõtrarias Goff. & Host. distinguo, an eps habeat cõpatronum necne. Ioan. And.

c ¶ *Vel alteri.*] sufficit q redeat ad ecclesiam. ad idem ꝫ. de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. 16. q. 1. c. vlti. & res ad sui naturam redit de facili. 35. dist. ab exordio. ff. de pact. si vnus § q si non vt totum.

¶ *Glo. seq. allegat vnam concor. signat contrarium: dupliciter soluit: solutionem impugnat, & respondet.*

d ¶ *Censenda.*] ꝫ. eo. illud. Contrarium videbatur per decre. ꝫ. eod. nullus. vbi dř q nihil ecclesiastici iuris sine consensu epi transfert in ecclesiam vel monasterium. Sed excipe iuspatronatus per prædictam decre. illud. Vnde de spiritalibus intendebat prohibere; sed non de spiritalibus annexis: sicut iuspatronatus. ꝫ. de iudi. quanto. secundum Host. sed quia decre. illa est in illo titulo vt faceret ad titulum: satis videbatur etiam iuspatronatus prohibitum concedi sine auctoritate epi: sed satis facit ad titulum. inquãtum vetat ne patronus donet ecclesiam sine consensu epi.

e ¶ *Derogari.*] aliàs derogaretur. si assensum prohibuisset, secundũ formam quam habes ꝫ. de dona. pastoralis.

ADDITIO. Dic vt ibi: & hoc teneas, quod vbi agitur solùm de translatione iurispatronatus, consensus epi illi donationi pręstitus in nullo lęderet ius episcopale. Ioan. And.

f ¶ *Quadrimestre*] non habebamus olim de hoc ita expressum textum. sed ita seruabamus per decre. ꝫ. eo. c. 3. & c. cum ꝓpter. quę tñ hoc expresse non dicebant: habebamus gl. ꝫ. de offi. ordi. cum vos.

¶ *Glo seq. ponit per obiect. & solu. demum soluit q. contra solu. alleg. vnã decret. soluit. alleg. aliam, & remittit.*

g ¶ *Semestre.*] de concef. præb. in antiq. c. 2. Et sic not. q qui in ius alterius succedit, non vtitur eodem iure: 𝔷 regulam j. de reg. iur. in qui in ius. & ff. eod. tit. is qui in ius. & est hoc ideo: quia ex quo res facta est ecclesiastica. ecclesiastico debet iure censeri. Et idem dicebatur olim per decr. de præben. dilectus. vlti. in antiq. & per ea quæ ibi not. sic est etiam videre in conuentionibus: vbi ex persona successoris forus mutatur, vt in prædicta regula dixi. & bene facit hæc decr. ad quæstionem de excommunicato, qui donando cessit alteri actiones sibi competentes: an ille cui facta est cessio, possit illo excommunicato manente illas intentare, & terminauit Barth. Brixien. in quæstione veneriali: quidam cum esset. secundum Tanc. q sic: quia illud vitium excommunicationis personæ adhærens, ad successorem non transit: per l. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. an vitium. & C. de acqui. poss. l. vitia. & idem Guli. in spec. de procu. § vlti. circa princ. & ad hoc optime facit ꝫ. qui ma. accu. pos. cum in tua. in fin. Arg. contra ꝫ. de testi. licet ex quadam. sed illud in teste, vt ibi not. Item contra ꝫ. eod. lib. de deci. c. 2. in fi. vbi soluitur in vltima glossa.

¶ *Glo. seq. ponit primo tria exempla: secundo quærit, & soluit.*

h ¶ *Ecclesiasticus.*] vnde legatus posset illas conferre. ꝫ. eo. cum dilectus. non poterunt variare. ꝫ. eod. pastoralis. priuatur si præsentauit indignum, quod dic vt not. ꝫ. de offi. ordi. cũ vos. Quid dices [a] si ecclesia & patronus laicus simul habent præsentare: nunquid habebunt sex menses, vel quatuor tantum: vel alter sex, alter quatuor? Dico q habebunt sex menses: ita q ratione communionis priuilegium ecclesiæ transeat ad laicum, ad instar eius quod dicimus de eo qui habet rem communem cum pupillo. ff. quemadmod. ser. amit. l. si communem, ita quòd per ecclesiam consequetur, quod per se obsequi non posset. sim. ꝫ. de concef. præben. cap. penult.

† In antiquioribus codicibus ita: cui facta est à laico iuris collatio patronatus.

[a] Vide notata per Archidiaconum in c. frater. 18. q. 4.

[a] Vide Iasonem in l. neque pa dio. C. de transact. in 1. not. & in l. si emancipati. C. de colla.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

Continuatio.

Dictum fuit supra titulo proximo de quodam iure competente in beneficijs & ecclesiasticis: verum quia episcopi in beneficijs ecclesiasticis sibi subiectis habent aliqua iura: ideo ad nos informandum de istis iuribus annectitur rubrica, de censibus, exactionibus, & procurationibus.

† De materia huius decretalis præter statuta in concilio Lateran. sub Alexandro iij. ca. 4. & in concilio Lateran. sub Inno. iij cap. 33. vide omnino quæ nouissime sanciuit concilium Tridēt. sessio. 24. de reform. cap. 3.

Omana. Istud capitulum ponit formam, quam debet archiepiscopus obseruare volens suam prouinciam visitare. Et diuiditur in tres partes: In prima enim parte ponit quomodo & quādo possit archiepiscopus suam prouinciam visitare: In secunda parte: ibi, *Sane.* ponitur quid debeat facere archiepiscopus in visitando suam prouinciam. In tertia parte: ibi, *Procurationes.* ostenditur quomodo, & in quibus rebus debeat recipere procurationem.

CAP. I.

Romana ᵃ† Ecclesia: & infra. ¶ Statuimus, vt quilibet archiepiscop' suā volēs visitare ᵇ prouinciam, prius ᶜ ecclesiæ suæ capitulum, ac ciuitatē & diœcesim propriam plene ᵈ visitare procuret: nec sit solum erga maiorum, sed etiam minorum ᵉ ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiā populorum visitationem intentus. Et si commode, vel absque difficultate ᶠ accedere ᵍ ad vnāquanque non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum ʰ clericos & laicos ⁱ studeat conuocare, ne in illis visitatio postponatur.

¶ Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum & populum prouinciæ, procurationem à visitatis recipiendo. hoc dicit. Dominicus.

¶ Deinde liceat ei per totā prouinciam ᵏ, vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarū capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia ˡ lo-

Casvs. Sicut episcopus debet suam diœcesim visitare: similiter archiepŝ per totam suam prouinciam visitare: & non solum potest archiepŝ visitare suam diœcesim particularem, sed etiā diœceses suorum suffraganeorum. Sed quæritur quam formam debet obseruare archiepiscopus in visitatione facienda? Respondet Romanus pontifex ꝙ ipse debet incipere visitationem à capite, primo visitando capitulum suum & ecclesiam suam metropolitanā: deinde ecclesias suæ ciuitatis: deinde ecclesias suæ diœcesis: & postea poterit visitare diœceses suorum suffraganeorum: videlicet illam quam primo maluerit visitare. Sed si vnam semel incœperit visitare, illam non poterit dimittere, & incipere aliam visitare: qđ si fecerit, non poterit reuerti ad diœcesim semel visitatam: qđ verū est, nisi fuerit requisitus ab ep̄o illius diœcesis, ad quam vult reuerti: vel de consensu omnium suorū suffraganeorum. Sed ponamus ꝙ archiepiscopus cœpit visitare vnam diœcesim, & est vna ecclesia pauper, quæ non potest ministrare necessaria archiep̄o: quid debebit facere archiepŝ? Respondet ꝙ ipse poterit notificare duabus ecclesijs, vt conuocentur simul, & eum procurent: qđ verum est, si illæ ecclesiæ possint commode conuocari: si autem commode non possent conuocari, ipse archiep̄s teneretur visitare illam ecclesiam pauperem suis expensis: hoc dicit præsens textus, vsque ad versiculum, *Postquam*; qui habet duos intellectus: Nam quidam intelligunt ꝙ archiepŝ non poterit visitare totam prouinciam, nisi semel in vita, nisi faciat qđ sequitur: videlicet ꝙ ipse faciat prius cōciliū, & de concilio suorum suffraganeorum ordinet, ꝙ de cætero ipse visitabit totam prouinciam quolibet anno: & illud factum fuit vt archiepŝ induceretur ad celebrandum concilium prouinciale. Alij autem intelligunt, ꝙ in vno anno nō poterit iterare visitationem, etiam si subsit iusta causa, nisi prius celebrato concilio suo prouinciali: & constituto in scriptis de cōi consensu suorum suffraganeorum ꝙ possit iterare visitationem. Et si in prima visitatione dimiserit aliqua loca, debet in secunda visitatione incipere ab illis locis dimissis. Quod verum est, nisi videat ꝙ alia loca prius visitata magis indigeant visitatione, quàm ista loca non visitata: quia ibi vigent mala magis quàm in alijs locis. Sed quæritur, quid primo debet facere archiepŝ visitans? Respōdetur quòd primo debet prædicare verbum Dei: deinde debet inquirere de vita & moribus habitantiū ibidē: videlicet clericorū, laicorū: & debet illos examinare sine iuramento: licet aliàs examinatio testis non valeat sine iuramēto: Et si inueniat aliquos diffamatos, & crimina nō sint notoria, nō debet illos punire: sed debet denūtiare suo suffraganeo: hoc est ordinario, vt illos puniat s̄m exigentiā criminis. Quòd sit crimē si notorium, tunc archiepŝ poterit illos punire: quia tūc cōstat de negligentia sui suffraganei: & tunc iurisdictio suffraganei est deuoluta ad ipsum archiep̄m. [*Clerus & populus*] appellatione populi, vniuersi ciues continentur: non autem comprehenduntur clerici: quia hic ponuntur tamquam diuersa: Ex quo sequitur ꝙ si interdicatur populus alicuius loci, vel inducatur aliqua pœna populo etiā per iudicem ecclesiasticum, non comprehendūtur clerici: quia in istis odiosis verba stricte sunt accipienda. [*In scriptis:*] Iste est vnus casus in quo scriptura est de substantia actus: regulariter autem scriptura non est de substantia rei gestæ, vt in l. pactū. C. de pact. Fallit in casibus hic enumeratis per gloss. & ad eā quotidie recurritur. Postea Romanus Pontifex in §. *Procurationes.* inhibet sub pœna maledictionis æternę, ne archiepŝ visitans audeat recipere procurationē in pecunia numerata: etiam si procurantes & visitati voluerint eum procurare in pecunia numerata: sed ꝙ solū ipse recipiat expensas moderatas in victualibus. Item pręcipit Romanus Pontifex, ꝙ ipse archiepŝ à visitatis non accipiat aliquod munus: ꝙ si cōtrarium fecerit: ipse tenebitur restituere duplum illius muneris qđ receperit. Not. primo archiep̄m non posse visitare generaliter prouinciam, nisi primo incipiat à propria diœcesi. Not. secundo, ꝙ si ep̄s nō potest accedere particulariter ad quemlibet locū, debet conuocare laicos & clericos ad vnum congruū locū illius viciniæ. Do.

¶ Prima gla. diuidit.

a ¶ *Romana.*] In prima parte dr̄ quomodo & qñ archiepŝ possit suam prouinciam visitare. In secūda parte quæ incipit: ibi, *Sane*: dicit, quid in visitando facere debeat, & quæ crimina punire possit. In tertia q̄ incipit: ibi, *Procurationes.* dicit, quomodo & in quibus rebus procurationem recipere debeat.

Additio. In quarta ibi, *Hanc autem*: constitutionem prorogat ad alios visitantes: & protestatur. Hostien. autem & Boannus diuidunt decre. in 12. partes, faciendo scilicet de quolibet §. partē. Sed Ioan. Mona. diuidebat in duas partes, dicens, quòd primo tangit formam visitationis per archiep̄m faciendæ: secundo ibi, *Hanc autē*: formā illā ad alios prælatos extendit: Prima iterū in duas: quia primo tangitur modus circa visitationē faciendā, secūdo, in §. *Procurationes*: circa procurationē recipiendam. Iterum prima in duas: quia primo tangitur ordo visitandi loca: secundo in § *Sane*: modus illa exhortandi. Adhuc prima in duas: quia primo tangit ordinem visitandi capitulum ecclesiæ suæ, & ciuitatem & diœcesim: secundo. §. *Deinde*: tangit ordinem visitandi prouinciam. Ioan. And.

b ¶ *Visitare.*] per se vel per alium, cum per se id non potest. s̄. de offi. ord. inter cætera. 10. q. 1. ep̄m. & quomodo tunc debeat solui procuratio, dic vt s̄. eod. lib. de offic. ordi. episcopus.

c ¶ *Prius.*] à capite est edenda ratio. ff. de eden. l. argentarius. & ꝙ alios corrigit, prius corrigat se & suos. 3. q. 7. iudicet. de statu regu. ea quæ. §. si vero. in antiq. vbi de hoc.

¶ Glo. seq. exponit: quærit, arg. pro & contra, soluit contrarium.

d ¶ *Plene.*] ita ꝙ nulla parochia remaneat non visitata, dummodo commode visitari possit, & visitationis causa subsit: & sunt hæc redigenda ad boni viri arbitrium. Sed nunquid sufficiet synodum conuocare & plene inquirere? Videtur ꝙ sic s̄. de accu. sicut olim. 18. dist. quoniam. Sed dic ꝫ: quoniam in tam breui tempore non posset singulorū inquisitio fieri: tū quia ibi nō cōueniunt oēs clerici, & laici qui sunt visitandi, vt j. patet. tum quia subijcienda est res oculis: & personæ præsentia multum operatur. ff. fin. reg. si irruptione. §. ad officium. s̄. de offi. deleg. c. vlt. §. is autem cui.

Additio. De his in arbore consang. post prin. Ioan. And.

e ¶ *Minorum.*] ad hoc de appel. cap. de appellationibus. in antiq. cum suis concor. de præbend. maioribus.

f ¶ *Difficultate.*] forte propter niues vel glacies, vel aliud consimile. de ecclesi. ædific. ad audientiam. ff. si quis cau. l. 2. §. si quis iudicio.

g ¶ *Accedere.*] patet ergo ꝙ ire tenetur: nec sufficit ad suam ecclesiam conuocare.

h ¶ *Congruum.*] id est honestum & communem, & sufficientem ad omnes recipiendos, prout erit possibile. s̄. de fide instru. accepimus. j. de priuil. cum personæ.

¶ Glo. seq. quærit, & soluit.

i ¶ *Laicos.*] nunquid populus procurabit? Non: vt not. Ioan. 10. q. 1. placuit. & sic est consuetudo.

¶ Glo. seq. ponit opinionem, quam reprobat.

k ¶ *Prouinciam.*] hoc intellexit Ber. ᵃ verum, si suffraganei erant negligentes: aliàs secus. Sed dic contra, vt j. eod. c. vlt.

ᵃ Hostien. hic contra. quod vide tue placuisse Innocē. Ioan. And.

l ¶ *Pia loca.*] hospitalia, xenodochia, & huiusmodi.

Additio.

ca, cleros † & populos [a] libere [b] visitando, ac procurationes à locis tãtum recipere visitatis [c].

¶ Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest: nisi de nouo reiteret in tota prouincia. Dominicus.

¶ Ex quo tamen aliqnam de ipsis diœcesibus visitare cœperit [d]: numquam postea siue totam, siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam [e], priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœceses in toto vel in parte (quas secure visitare poterit) & sua [e] denuo fuerint visitatæ. Quòd si forte eadem diœcesis, vel aliqua ibi ecclesia plus aliis indiguerit visitari: tunc aliarũ visitatione intermissa, redeat ad eandẽ, si à loci diœcesano † requisitus [f] extiterit, vel de omnium, aut maioris partis episcoporum eiusdem prouinciæ processerit consilio & assensu: ad quod iidẽ se pronos exhibeant, ne animarũ profectus aliquatenus negligatur. Si vero maliciose [g] in his difficultatem adhibuerint: archiepiscopus licẽtiam super hoc à sede Apostolica postulet confidenter.

¶ Expedita visitatione non reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorũ, et diffinitione in scriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant visitati. hoc dicit. Dominicus.

¶ Postquam autem semel omnes prouinciæ suæ diœceses visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio [h], & ipsius [i] diffinitione [k] super hoc habita coram eis, quæ in scriptis [l] redigi volumus, vt possint † aliis esse nota) visitationẽ per eandem reiterare prouinciam iuxta modum superius adnotatum: etiam si non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus, illam semper prouidentiam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus, illas ecclesias, eosque cleros & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati [m]: nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum.

¶ Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, absque iuramento: infamatos ordinariis denuntiet, & notoria crimina puniat. hoc dicit. Dominicus.

¶ Sane huiusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei, quærat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesiis, & locis aliis diuino cultui deputatis, ac cæteris, quæ ad officiũ ipsum spectant absque coactione [n] & exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita †: nunc leuia, nunc aspera, iuxta datam sibi a Deo prudentiam diligenter intendens. Quòd si

Additio. Grangias vero licet sint ibi priuata oratoria, non includit. j. eod. cap. si. Ioan. And.

¶ Glo. seq. recitatur per quæstionem.

a ¶ Et populos.] non simul, sed separatim, cum talium vita sit separata. 12. q. 1. duo. nec promiscuis actibus officia sunt turbanda. C. de testa. consulta. & melius procedit inquisitio quæ fit sigillatim. de accu. inquisitionis. §. tertiæ. in antiq. & hoc verum si qualitas negotij hoc exposcit: alias in genere fiat inquisitio. j. eod. sane.

b ¶ Libere.] scilicet iurisdictione, præscriptione vel appellatione nõ obstante. de præscriptione. in antiq. c. cum ex officij. & c. accedentes. j. eod. cap. vlt.

Additio. Et supra de offic. ordi. licet. Ioã. And.

c ¶ Visitatis.] loca intelligo visitata: siue sint illa quæ personaliter visitat, siue illa quæ ad visitationem conuocat. j. proxi. responso. in fine.

d ¶ Cœperit.] caueat quod compleat: aliàs in illa visitatione non poterit reuerti: vt sequitur.

Additio. Per quod not. Hostien. cœpta cõplenda. C. de emen. Iustin. co. l. cordi. ad Silania. l. vlti. in fine. fac. j. de rescript. literis. Ioan. And.

e ¶ Sua denuo.] vt fiet secundum modum superius dictum visitationẽ secundam incipiat.

f ¶ Requisitus.] ergo nõ aliter: cum per exitum renuntiauerit visitationi illius anni [facit e. quod ad consultationẽ. de re iud. in antiq.] nisi in casu qui sequitur. si autem maior pars episcoporum prouinciæ cõsentiret ipsum reuerti, & diœcesanus episcopus contradiceret: adhuc reuertetur archiepiscopus, vt sequitur.

Additio. 65. dist. c. 5. & 2. Host. & archidiaconus.

g ¶ Maliciose.] qui allegat fraudem, probare debet illã. ff. de proba. quoties §. qui dolo. sed eo quod indigentia est notoria, fraus præsumitur. ad hoc supra de renũ. c. 2.

h ¶ Consilio.] in concilio quod annuatim facere debet. de accusa. sicut olim. in antiq. nec dicit hoc de assensu. j. proxi. responso. quia siue concordent siue discordent, hoc diffinire ad ipsum pertinet, vt sequitur. ad hoc de arbi. cum olim.

i ¶ Ipsius.] scilicet archiepiscopi.

¶ Glo. seq. soluit duo dubia.

k ¶ Diffinitione.] dicit Inno. quòd hoc modo fiet diffinitio: diffinimus per nos procedendum ad visitationem prouinciæ nostræ. & dixit quod à tali diffinitione cum sit super executione officij sui, non poterit appellari. de officio ordin. irrefragabili.

Additio. Idem Host. & Archid. qui etiam dicunt non requiri quod hoc fiat causa cognita. Ioan. And.

¶ Glo. seq. ponit 28. casus in quibus scriptura requiritur.

l ¶ In scriptis.] Not. casum in quo scriptura requiritur. Alius, cũ quæritur de antiquissimo facto quo testibus probari non potest. ff. de prob. census. de præscr. ad audientiã. in anti. de probatio. cum causam. Tertius, in priui. j. de priui. porro. Quartus, in dimissoriis 70. dist. extraneo. Quintus, in redeunte ad hæresim. 1. q. 7. saluberrimum. Sextus, in profitente. 27. q. 1. omnes feminæ. Septimus, in electione. de electio. quia propter. in antiq. Octauus, in emphyteusi. C. de iure emphy. l. 1. Nonus, in alienatione rei ecclesiasticæ. 12. q. 2. fine. 10. q. 2. hoc ius. de iis quæ fiunt à præla. c. 1. Decimus, quando appellatur ab interlocutoria. j. eod. lib. de appella. cordi. Vndecimus, quando quis variat circa procuratorem constitutum. j. de procur. c. 1. Duodecimus, quando hoc agitur, vt non valeat contractus, nisi in scriptis redactus sit. j. de pact. c. 2. C. de fide instru. contractus. j. de reg. iur. cõtractus. Decimustertius, in sententia excommunicationis. Decimusquartus, in requisitione trãscripti sententiæ excommunicationis. j. eo. lib. de senten. excom. cum medicinalis. Decimusquintus, in casu. j. eod. lib. de electio. vt circa. Decimussextus, in casu j. de off. ord. si canonici. eo. lib. Decimusseptimus, in casu. j. eod. lib. de electio. fundamẽta. Decimusoctauus, in donatione quæ excedit quingentos aureos. C. de dona. si quis argentum. Decimusnonus, secundum quosdam, in fideiussore. C. de fideiussorib. l. penultima. Vicesimus, in minore iurante se maiorem. C. si minor se maiorem dixer. l. 3. Vicesimusprimus, si pactũ fiat cum aduocato de re mobili sibi danda. C. de iuf. l. vnica. secundo respon so. Vicesimussecundus, in solutione debiti in instrumento publico contenti. C. de testibus. l. testium. Authentica. rogati. Vicesimustertius, si quis cauit de debito in scriptis ex causa antecedenti: & vult probare. C. de non numera. pecu. generaliter. Vicesimusquartus, in testamento in scriptis redigendo. C. qui test. face. poss. hac consultissima. §. hac cum humana. Vicesimusquintus, in delegato Papæ. de officio delega. cum in iure. in antiq. C. de mand. princ. l. vnica. Vicesimussextus, in libello criminali vel ciuili. j. de libel. obl. c. 1. 2. q. 1. legum. Vicesimusseptimus, in causa. j. de tempo. ordi. c. 1. & 2. q. 1. legum. Vicesimusoctauus, in diffinitiuis. j. eod. lib. de re iudi. c. vlt. [Vicesimusnonus, in eleemosynarum quæstoribus. de pœn. & re. cum ex eo. in antiq. Tricesimus, in casu extrauag. Boni. proinde. in fine. Tricesimusprimus, in alia extrauaganti eiusdem quæ incipit: inuoctæ. & hos duos addit Ioan. Mona. Tricesimussecundus, in casu de elect. causam. Tricesimustertius, in clemen. de iudi. dudũ. Tricesimusquartus, in constitutione Io. execrabilis.] Et licet in supradictis requiritur scriptura, non tamen de necessitate in omnibus: aliàs autem regulariter instrumentis & testibus probari potest. supra de fide instrumen. cum Ioannes. si tamen probatio leuius, facilius, & securius per [a] scripturam. ff. de pigno. l. contrahitur.

m ¶ Visitati.] præsumuntur enim magis indigere: & ideo sunt primitus visitandi. j. in §. quod si forte.

n ¶ Coactione.] à principio exigetur iuramentum, per quod occultum prodere constringatur: ex quo tamen sine iuramento referuntur aliqua corrigenda: poterit inquisitor super his exigere iuramentum.

Additio. Idem Hostien. Io. Mona. & Archidi. & vide in Spec. de inquisitio. §. 2. versi. licet autem. & versic. vt autem. vsque ad fin. §. Ioan. And.

† Alias, decenti.

† Alias, possit.

† Not. hic casum certo casu superiorem posse iudicare inferiores subditos sui dioecesani illius consensu: quamquam illi inferiores non consentiant: dummodo iudicet superior dioecesi subditos: quia extra fine cõsensu inferiorum iudicare non posset. glo. in c. vt liti pauperum. j. eo. de off. ordina. Domi. & Philippus. Bono.

† In quibus casibus scriptura requiratur praeter doctores hic, vide Abbatem in c. 2. de prob. Imolam et Barbat. in c. cum iure de offi. deleg. Felinũ in Rubrica de constit. & Alexandrum cons. 93. li. 4.

† Vide omnino consilium Endet testis. 1. & reliquum ma...

[a] Ad istã glo. vide not. modernorum. l. fine apud acta. C. de trans. & Hip. l rub. C. ff. prob. Fons.

a ¶ De ala-

de aliquibus[a] orta fuerit infamia contra eos: ordinarijs ipsorum (vt super his solemniter inquirant) denuntiet, si viderit expedire. Notoria vero crimina, quę examinatione nō egeāt (cum super his merito notari possit ordinariorum negligentia[b] eorūdem) libere corrigat, pœnam pro illis debitam[c] infligendo.

¶ *Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiam prætextu officij: nec ipse, nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Procurationes autem recipiat secundum quod est in canonibus[d] † constitutum: nullā tamen pecuniam ipse, vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij[e], aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine: sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse, vel quisquam suorum aliquod[f] munus quodcunque, sit, & qualitercunq; offeratur præsumat recipere: vt non quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Iesu† Christi. Quòd si fuerit contra præsumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplum restituat) liberetur[g]. volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

¶ *Forma visitationis prǣmissa seruari debet in episcopis & alijs prælatis inferioribus, regularium consuetudinibus exceptis. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Hanc autem visitandi formā ab vniuersis etiam episcopis, alijsque[h] prælatis ordinario iure suos subiectos† visitantibus, plene obseruari præcipimus: saluis[i] super hoc rationabilib⁹ & approbatis religiosorum cōsuetudinibus, & regularibus institutis.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunēs.

¶ *Quia decret. Inno. iiij. supra proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat, pœnas adijciens. Ioan. Andr.*

CAP. II.

Exigit[k] peruersorum audacia[l], vt non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus[m]. Constitutionem[n] itaque felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædecessoris nostri editā super non recipiēdis in pecunia procurationibus, ac super receptione munerum visitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire[o], volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœnæ adiectione iuuandam: Statuentes[p], vt vniuersi & singuli, qui ob procurationē sibi ratione visitationis[q]

a ¶ *De aliquibus.*] de quibus interrogati de plano nil dicunt: & tunc denuntiabunt episcopis, vt inquirant secundum formam decre. de accu. qualiter 2. in antiq.

b ¶ *Negligentia.*] 18. dist. peruenit.

c ¶ *Debitam.*] scilicet statutam in iure, nisi ex causa fieret commutatio: aliàs arbitraria infligatur š. de offi. deleg. de causis.

d ¶ *Canonibus.*] 10. q. 3. relatum. š. eo. cum Apostolus. & cap. sopitæ. & cap. cum nuper.

e ¶ *Officij.*] scriptoris, sigillatoris, & similium officiorum.

Additio. Allegat Hostien. de simo. cap. 1. & 1. q. 2. sicut episcoporum. in Auth. vt iud. sine quo. § hæc omnia. & §. sic igitur. colla. 2. Ioan. And.

f ¶ *Aliquod munus.*] ex hoc tex. nota, q visitans nō potest recipere aliquod munus: concordat in delegato quo ad non esculenta: sed quo ad esculenta quæ paucis possent consumi diebus, discordat: vt š. eo. lib. de rescript. statutū. §. in nullo. Dominicus.

g ¶ *Liberetur.*] additur pœna. j. c. proxi.

h ¶ *Alijsque.*] scilicet archidiaconis, & plebanis. š. eo. cū Apostolus.

i ¶ *Saluis.*] ad hoc š. de sta. monac. in singulis.

Exigit.] Sunt tres partes. Prima ponit exordium. Secunda ibi, *Constitutionem*. finē decre. š. c. proxi. repetit addens mēsem, Tertia: ibi, *Alioquin*. pœnā apponit, distinguendo status deliquentium. Ioan. And.

¶ Episcopus vel alius ad quem pertinet visitare, non potest procurationē recipere in pecunia, etiam à volentibus: nec etiā in victualibus à locis non visitatis: nec etiam dona recipere debet: quòd si contrarium fecerit, punitur pœna hic contenta. hoc dicit. Istud capit. emanauit ad declarationē illius qđ dicitur in cap. præcedēti, in fi.

Casus. Dictum fuit in §. procurationes. š. c. proxi. quòd exigentes procurationem pro visitatione in pecunia etiam à volentibus, vel in victualibus à locis non visitatis: & recipientes aliqua munera à personis visitatis, quòd ipsi tenentur restituere duplum illius quod receperunt sub pœna maledictionis æternæ: à qua absoluendi non sunt, nisi prius restituerint duplum illius quod acceperunt: Vnde multi non curabant de illa maledictione: Ideo Romanus pontifex per istud cap. aggrauit illam pœnam: videlicet quòd exigentes procurationem in pecunia numerata etiam à volentibus, vel in victualibus, restituant duplum illius quod acceperunt intra mēsem: aliàs elapso mense sunt interdicti: & si decederent durante interdicto, essent sepeliendi in terra profana, & non in cœmiterio. Et habet locum hæc pœna in episcopis & archiepiscopis: sed alij inferiores sunt suspensi ab officio & beneficio, donec restituerint illi duplum. Et posito quòd dantes munera vellent eis remittere: nihilominus accipientes tenentur illa restituere in duplum. Not. primo ex princ. cap. rationem quare fuerunt pœnæ inuentæ à iure, videlicet vt delinquentes abstineāt à malo saltē formidine pœnæ. cap. felicis. infra de pœn. Not. q visitans non debet recipere procurationem in pecunia, sed in victualibus: nec debet exquirere delicatas epulas: sed communibus epulis debet esse contentus. Not. quòd visitans non debet recipere procurationem etiam in victualibus à locis non visitatis. Not. q delinquens ꝫ tenorem c. 1. š. eod. tit. & lib. in §. procurationes. tenetur restituere duplum illius quod accepit. Not. vlterius iuncta glo. q vbi venit imponenda pœna affligens personam, mitius puniuntur existentes in dignitate quàm alij inferiores: & hoc quando afflictio venit imponenda in pœna corporali: secus si imponeretur pœna pecuniaria: quia tūc grauius essent puniendi maiores quàm minores: Nam hic habemus q pro eodē delicto grauius puniuntur archipresbyteri quàm episcopi. Not. vlterius, q istud cap. quantum ad pœnā corrigitur per cap. seq. Not. insuper quare addatur pœna legibus prohibitiuis: videlicet propter audaciam peruersorum, qui non curant prohibitionem legis. Not. finaliter quid sit exigere: quia non est recipere à volente, sed potius extorquere ab inuito.

¶ *Prima glo. ponit constitutionis causam.*

k ¶ *Exigit.*] quia decretalis Innocentij iiij. š. proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualib⁹, non in pecunia recipi: & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis; illam confirmat, pœnas adijciens. Et bene dicit, exigit: quia magna ratio suadet ob maleficia pœnas solui. ff. de fideius. si à reo. §. id quod. & fuerunt sumpta hæc verba ex Authen. de depo. §. sed ne per hāc. colla. 6.

l ¶ *Audacia.*] in mala parte ponitur. sic 4. dist. factæ C. de sepul. viola. pergit audacia. quandoque ponitur in bona, vt 8. q. 1. audacter. C. de iudi. rem nō nouam. in fin.

Additio. Et 32. q. 5. si Paulus. ver. caue. dicit Ioan. Monac. q audacia proprie est vitium: cuius vitij contrarium vitium est pusillanimitas, quorum medium est fortitudo. Ioan. And.

m ¶ *Imponamus.*] vt quos Dei timor, &c. de vi. & honestat. cleri. vt clericorum. 81. dist. plurimos. in fin. Et dicit Papa, cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra reuerentia non coercet. j. de pœ. felicis. §. in præmissis.

¶ *Glo. seq. specificat tria repetita hic.*

n ¶ *Constitutionem.*] š. cap. proxim. §. 2. & §. procurationes. vbi tria statuta erant, quæ hic confirmantur apposita pœna. Primum, quòd procuratio recipiatur solum à locis visitatis: Secundum, quòd solum in victualibus: Tertium, quòd visitantes vel familiares munera non recipiant.

o ¶ *Præterire.*] maledictionis pœnam ibi appositam non curantes: nec excusantur quia multi: quia non minus ardebunt qui cum multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi.

p ¶ *Statuentes.*] qđ š. c. proxi. in archiepiscopis dictum erat, hic ad omnes extenditur, quibus competit visitare.

q ¶ *Visitationis.*] in alijs ergo procurationibus, quæ debentur legatis, vel nuntijs Apostolicæ sedis, vel quæ debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in fundatione vel consecratione appositi, non habent locum eæ decret. de quibus habes supra eod. quanto. & cap. procurationes. & cap. cum nuper. & 18. quæst. 2. Eleutherius.

† Ex fine huius glossæ constat eam non esse Ioan. And. sed ex lectura Dominici huc esse translatam.

† Hos canones habes in concilijs Lateranen. initio capitis citatis.

† Aliàs deest dictum, Iesu.

† Aliàs, subditos.

† Vide summam Tal. dēt. Cessio, 14. de reformat. c. 11. quand si quisquam.

† Sed & quid audacia sit peccatum, vide B. Thomam. 2. 2. q. 127. art. 1.

a ¶ Exige-

debitam exigere [a] pecuniam [b], vel etiam à volente [c] recipere, vel aliàs constitutionem ipsam recipiendo munera [d], siue visitationis officio [e] non impenso [f] procurationem in victualibus, aut aliquid aliud [g] procurationis occasione violare præsumpserint: duplum [h] eius quod receperint, ecclesiæ à qua id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur [i]. Alioquin extunc [k] Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, duplum ipsum vltra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant † interdictum [l]. Inferiores [m] vero ab officio & beneficio nouerint se suspensos [n], quousque [o] de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura [p].

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Visitator recipere potest procurationem in pecunia, volentibus visitatis: Sed vna die vltra vnam procurationẽ non recipiet, licet plura visitauerit loca. hoc dicit: Dominicus.*

a ¶ *Exigere.*] id est, ab inuito extorquere. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si rem.

b ¶ *Pecuniam.*] secundum Innoc. [1]. Host. Guil. & Gar. pro vecturis & ferraturis equorum pecuniam exigere possunt, si indigeant.

ADDITIO. Si intelligas de indigentia per quam impediretur visitatio, vera sit gloss. de regulis iuris. quod non est. in antiq. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem.*

c ¶ *Volente.*] quod dic vt j. cap. proxi. Not. casum specialem in quo parificantur ista duo exigere, & à volente recipere. sic s. eod. lib. de rescrip. statutum. §. insuper. cum §. seq. sic. C. lib. 12. publicæ lætitiæ vel consulum nuntia. l. vnica. in fin. cum aliàs sæpius sit licitum recipere quod non licet exigere. 18. distin. de eulogijs. de simo. dilectus. ff. de va. & extraor. cog. l. 2. §. est quidem.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem et opinionem.*

d ¶ *Munera.*] consulte facit visitans si ab omni munere se abstinet. 1. q. 2. sunt nonnulli. & s. eo. tit. c. proxi. §. pen. Credit tamen Gar. quod si modicum esculentum vel poculentum recipiat [2], quod non sit verisimile quod aliquem moueat: vel donantem pauperiorem faciat, non habet locum pœna. arg. de simo. & si quæstiones. ff. de offi. præsi. l. plebiscito. quia talia nõ trahuntur ad munera. ff. de offi. procu. l. solent. ad finem. ad hoc. s. de dona. inter vir. & vxo. cap. vlt. s. eo. de rescri. statutũ. §. insuper.

e ¶ *Officio.*] quod qualiter exercere debeat, colligitur. 10. q. 1. placuit. s. cap. proxi. & §. sane.

f ¶ *Non impenso.*] ille cui ex ordinaria potestate competit visitare, impeditus per aliũ visitare potest: & ille visitans procurabitur, nõ ille qui commisit. quod dic vt s. de officio ord. si eps. eod. lib.

g ¶ *Aliud.*] 14. q. 3. plerique. de simo. in tantum.

h ¶ *Duplum.*] 23. q. 1. militare. 18. dist. quoniam. 1. q. 2. concussionis. & c. sequen.

i ¶ *Teneantur.*] saluo eo quod dicitur. j. proxi. [Et vide quod ibi not. in 1. glo.] & tenetur etiam familia de eo quod percepit: & ipse episcopus tenetur de facto ipsorum. 76. dist. an putatis. s. eod. li. de elect. generali. §. vlti.

k ¶ *Extunc.*] elapso mense.

¶ *Glo seq. soluit duo dubia.*

l ¶ *Interdictum.*] nouerint: quod est. j. à tali pœna incipit cũ istis maioribus: vt s. eo. lib. de offi. deleg. cap. 2. & si durante interdicto isti moriantur, non sepeliuntur in cœmiterio: & si interim celebrent in ecclesia in suo officio sicut prius, irregulares efficiũtur: vt j. de sent. excom. is cui.

m ¶ *Inferiores.*] & sic magis punitur minor, quàm maior. de quo dic vt 40. dist. homo christianus. & s. de iureiur. cum quidam.

n ¶ *Suspensos.*] si interim celebrent vt prius, sunt irregulares: nec poterunt ab alio quàm à Papa absolui. s. de re iudi. cum æterni. j. de senten. excom. cum medicinalis.

o ¶ *Quousque.*] ergo facta restitutione statim sunt absoluti sine alia sententia absolutionis. 81. dist. si qui. cum suis concor. de spõsa. non est. in antiq.

ADDITIO. Propter dubium satisdationis facienda esset declaratio. & vide quod not. in cle. de deci. capit. 1. ad fi. in glo. sic suspensi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. recitetur per obiectionem & solutionem, & remissionem.*

p ¶ *Valitura.*] Not. casum vbi rem meam vel mihi debitam remittere non possum: licet nil sit tam naturale, quàm voluntate domini rem suam in alium transferri. insti. de re. di. §. per traditionẽ. & de hoc dic vt dixi. s. eod. lib. de rescrip. statutum. §. si quid autẽ.

[1] Bene tenent hic Inno. in c. procurationes. eo. tit. vbi scripsit super ver. procurationum. sed ipse intendit de ea parte quæ delegatis & nunciis loquitur. Ioan. And.

[2] In veritate planè dixit, sonant. Et abesse opportere iudicat glossa hac in verbis in modicum.

[3] Esculentum non esse edendum, vel bibendum: quia non affectu bibitur cum nunc procedunt, pu- ... si portet aliquos ca- pones, ca- ... vel ... vini. bene facit, si eum ab his abstineat. & vide quod dixi s. c. proxi. §. exceat sug- verb. quodcunque. Io. And.

F *Elicis.*] Sunt quatuor dicta: Primo recitat Ius antiquum: Secundo ibi, *Verum.* illud temperat in parte secunda. Tertio ibi, *Adijcientes.* addit & declarat: Quarto ibi, *Cætera:* in reliquis ius antiquum conseruat. Ioan. And. Procuratio potest licite recipi in pecunia, sed non exigi. hoc dicit. Et sic per istud cap. est correctum cap. præcedens.

CAP. III.

FElicis [q] † recordationis Gregorius Papa x. prædecessor noster prohibuit in concilio Lugduneñ. [r] ne aliqui [s] ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere [t] pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente [u]. Verũ quoniam rerum experientia [x] nos instruxit, ex hoc tam personis visitantibus, quàm locis & ecclesijs visitatis multa incommodorum dispendia [y] prouenire: concedimus [z], vt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alij quibus ex officio [a] competit visitare, à volẽtibus ecclesiarum, & locorum visitatorum rectoribus seu personis, pecuniam licite recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt: Adijcientes, quòd non liceat visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit siue plura †: etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationẽ integram persoluendam [b]: cum ei-

CASVS. Dictum fuit s. cap. proxi. quod habens visitare, potest à locis visitatis recipere procurationem in victualibus, sed non in pecunia, etiam à volentibus soluere in pecunia: Sed vtrum illud sit verum indistincte? Rñdet Romanus pontifex dicens, quòd illa constitutio vertebatur in grande detrimentum prælatorum, & etiam soluentium procurationem: ideo statuit, vt siquis velit conuenire cum prælato, poterit vt pro procuratione recipiat aliquam certam pecuniã: sed si velit procurare prælatum visitantem, non tenebitur dare pecuniam. & quo ad cætera remanet cap. præcedẽs incorrectum. Veruntamen dicit Romanus põtifex, quòd si eps velit visitare vna die plura loca, potest: sed non exiget nisi vnam solã procurationem: sed hodie prælati habent dispensationem à Papa visitãdi plura loca vna die: & à quolibet recipere integra procurationẽ; & ista prohibitio cum sit à iure positiuo, potuit tolli per contrariam dispensationem: licet non deberet fieri sine iusta causa. Not. primo quòd Papa est ille, qui facit constitutiones in concilio. Not secundo quòd quandoque ex antiqua constitutione inducitur incommodum: sed illa constitutio debet mutari ad hoc de consangui. & affi. non debet. in antiq. Dominicus.

¶ *Prima glo. dicit vnde sit sumpta.*

q ¶ *Felicis.*] Ortum habuit ab his, quæ not. Guil. supra cap. proximo, vbi dicebat se à domino Gregorio audiuisse, de mente sua fuisse quod hic statuitur.

ADDITIO. Et quomodo reuoluebat litteram, vt hunc saperet intellectum, vide ibi super verbo, non impenso.

r ¶ *Lugdunen.*] s. cap. proxi.

s ¶ *Aliqui.*] Inno. iij. [4] in archiepiscopis prohibuerat principaliter: & demum ad omnes extenderat. s. c. 1.

t ¶ *Exigere.*] circa hoc nil corrigitur vel mutatur.

u ¶ *A volente.*] hoc est quod infra recipit mutationem.

x ¶ *Experientia.*] sic s. eod. lib. de elect. quàm sit. cum suis concor.

y ¶ *Dispendia.*] presbyter ruralis, qui non habent nisi vnum gausape forte sine manutergio, & vnicum lectulum: quomodo procurabit, & hospitabit epm, cum nec forte domus sufficiat, posito quod abundarent reliqua: & eps quomodo in vili domo manebit [5]? Vtilis ergo fuit hæc constitutio, quæ tollit hæc dispendia.

¶ *Glo. seq. ostendit quomodo ius antiquum renouatum est.*

z ¶ *Concedimus.*] hic O. releuauit ad A, idest, extremitas ad principium. 35. dist. ab exordio. Olim enim ab ijs qui procurationem victualium parare debebant inuitis procuratio in pecunia exigi non poterat 10. q. 1. relata. sed volentibus bene poterat in pecunia recipi, & certa summa taxari. 10. q. 3. relatum. idem est hodie per hanc decre. & est æquissimum, vt dixi in proxi. glo.

a ¶ *Officio.*] satis hoc puto locum habere non solum in ordinario officio, sed etiam delegationis: cum vtrobique eadem sit ratio. non obstat quod j. dicitur, personaliter: quia intelligo quod cum personaliter visitant, pro suis victualibus à visitatis pecuniã recipiant: cum autem per alios, non ipsi sed illi victualia vel pecuniam pro eis recipient: vt s. eo. lib. de offi. ord. si episcopus.

b ¶ *Persoluendam.*] aliàs enim posset totam ciuitatem vna die visitare: & tot procurationes recipere quot ibi essent ecclesiæ: quod esset

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de reformat. ca. 3. §. Sit tamẽ in expensis eorum.

† Per hunc textum nota prouisionẽ pro expensis dici assignatã, non multiplicari, quamquã vno die faciat quod alius facit secundo occupat duos.

[4] Legendũ hic videtur Inno. iiij. cuius est c. 1. hac citatum à glossa. in manuscripto exemplari simpliciter legitur: Innocentius.

[5] Portatio etiam victualiũ ad locum competentem esset onerosa. Io. A.

esset absurdum [Et esset accessorium maius principali: vt dixi in text.] Numerus ergo procurationum non excedat numerum dietarum. ꝭ. eod. procurationes.

a ¶ *Cætera vero.*] scilicet circa exactiones statuta: & circa procurationes etiam in victualibus non recipiendis à locis non visitatis: & circa munera non recipienda à visitantibus, vel eorum famulis cum pœnis superius statutis.

c ¶ *Pedagiorum.*] quid sint guidagia, & quid pedagia, vide ꝭ. de verb. sign. super quibusdam.

d ¶ *Canonico.*] prędicta decre. super quibusdam.

e ¶ *Ciuili.*] C. vect. noua instit. non pos. l. non solent. C. de sacrosanc. eccle. l. placet.

QVamquam.] Primo ponit exordium: Secundo prohibitionem: ibi, *Cum igitur*: Tertio pœnas transgressorum: ibi, *Qui vero*. Et hęc decret. plenius prouidet quàm Alexandrina. ca. quia nonnulli. infra de immunitate eccle. prouidisset: vt ibi dicā in princ. Ioan.

Pro intellectu huius cap est præsupponendū quid sit pedagium & guidagium: de quo in glo. in c. super quibusdam. de verborum signifi. in anti. Vnde sciendum, quod pedagium dicitur illud tributum, quod soluitur pro reb' quæ transferuntur de vno loco ad alium: & in iure vocatur vectigal. Guidagiū vero dicitur illud tributum, quod datur pro salariādis hominibus, qui secure conducunt transeuntes extra loca periculosa.

† Vide concilium Lateran. sub Alexandro iij. c. 31. & concilium Tridēt. sessio. 25. de reforma. c. 20.

CASVS. Certum est quod tam constitutione diuina quàm humana clerici, ecclesiæ, & res clericorum sunt exemptæ, & immunes à prestatione exactionum, & tributorum, quæ consueuerunt præstari per homines seculares: Sed ponamus quod aliquis fecit contrarium: quia contra talem prohibitionem, quæ est tam à iure diuino, ciuili, quàm canonico, fecit indebitam exactionē, & compulit clericos ad soluendū pedagia, guidagia, & alias exactiones pro se vel pro reb' suis: quæritur, qua pœna veniat puniendus? Rńdet quod si sit persona singularis, quæ fecit istas exactiones: tunc ipso facto incurrit sententiam excōicationis: si autē sit vniuersitas vel collegium, puta cōitas vel vniuersitas scabinorum alicuius ciuitatis, tunc illa vniuersitas est supposita interdicto ecclesiastico: non autem incurrit excōicationem. Hodie autē emanauit cle. præsenti. eod. tit. quæ precipit epis & alijs locorū ordinarijs, vt ipsi publicent istas pœnas & sentētias: & præcipit illis sub pœna excōicationis, ne sint remissi in publicandis istis pœnis. Not. quod si clerici transferant personas suas de loco ad locum, licet faciant causa negotiationis etiā pro persona sua non tenētur soluere exactiones vel alia tributa: nec etiam si transferant res beneficiorum. Sed si transferant fructus patrimoniales causa negotiationis, tenentur soluere pedagia & alias exactiones: secus si necessitate sua: quia tunc non tenerentur soluere pedagia neque alia tributa.

† Ergo eas faciēs probabit hoc sibi licere. ꝭ. cap. 2. de immu. eccle. l. 1. C. vect. not. Domin. & Philippus.

† Nō possūt moniales Vlulti. cum glo. ipsarū. in fine per glo. in d. l. 1. Lod. Rom. l. si publicanus. § de rebus ff. de publ. Fonta.

b ¶ *Quamquam.*] Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excōicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Clericus hoc addit, quod diœcesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. tit. præsenti. Ioan. And.

dem sufficere debeat, vt temporalia metat à locis personaliter visitatis, pro diebus quibus eis spiritalia subministrat. Cætera[a] vero in eiusdē prædecessoris cōstitutione cōtenta, in suo volumus robore perdurare.

¶ Idem.

¶ *Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Clericus hoc addit, quòd diœcesani quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. titul. præsenti. Ioan. And.*

CAP. IIII.

QVamquam[b] † pedagiorum[c] exactiones tam iure canonico[d], quàm ciuili[e] regulariter merito sint damnatæ †; tanto tamen districtius ne ab ecclesijs & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto si id fiat, maioris[f] inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidentior comprobatur. ¶ Cum igitur ecclesiæ, ecclesiasticęque personæ, ac res[g] ipsarum non solum iure humano[h], quinimo & diuino[i], à seculariū personarum exactionibus sint immunes: constitutionem[k] felicis recordationis Alexandri Papæ quarti prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel soluendum talia pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi[l] deferunt, vel deferri faciūt seu transmittunt:) Volētes propter multorum insolentiam & abusum pœnæ adminiculo adiuuare[m], adijcimus districtius inhibendo (contraria consuetudine[n] quorumcumque, quæ dicenda est corruptela verius, nō obstante) vt nec collegium[o], nec vniuersitas, nec aliqua etiā singularis persona cuiuscunq; sit dignitatis, conditionis aut status, à præfatis ecclesiis, aut personis, pro personis ipsis aut rebus prædictis[p] talia exigat, vel extorqueat, per se vel per alium[q], suo nomine vel etiam alieno[r], aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat. ¶ Qui vero contra fecerint, si personæ fuerint singulares[s], excommunicationis: si autem collegium, vel vniuersitas[t] ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationē obtineant, donec exacta plenarie restituerint †, & de trāsgressione satisfecerint[u] competenter.

¶ Idem.

¶ *Archiepiscopus visitare potest prouinciam, ac etiam iterare, licet suffraganei non sint negligentes: & tunc confessiones omnium audire, absoluere, & pœnitentias imponere. hoc dicit. Dominicus.*

ADDITIO. 16. q. 1. c. generaliter. §. placet. alias sub. §. nouarum. Ioan. And.

f ¶ *Maioris.*] scilicet quàm si exigantur à laicis [Idem Archidiaconus.]

g ¶ *Ipsarum.*] scilicet ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum: nam res clericorum eodem priuilegio gaudēt, quo res ecclesiarum: vt 16. q. 1. similiter. & rationē ibi not. Ioan. & Ber. ꝭ. de pigno. ex literis. in glo. penul. nec est illud vniuersaliter verum: vt not. Io. 15. q. 4. cap. 1.

h ¶ *Humano.*] positiuo: vt dictum est ꝭ.

i ¶ *Diuino.*] legitur Ge. 47. vltra mediū. Subiecit Ioseph. omnē terrā Aegypti Pharaoni, & cūctos populos eius à nouissimis terminis Aegypti vsque ad fines eius præter terram sacerdotum. & sequitur sic: ex eo tempore vsque in præsentem diem in vniuersa terra Aegypti quinta pars regib' soluitur: & factum est quasi in legem præter terram sacerdotalem, quæ libera ab hac conditione fuit. Item Esdræ[†] .vij. vltra medium, vbi dixit rex Artaxerxes suis ministris: vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus & Leuitis, cantoribus & ianitoribus & ministris domus Dei: vt vectigal & tributū & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. & concordat ad hoc ꝭ. de immu. eccl. nō minus.

† Esdræ 7.

k ¶ *Constitutionē.*] quā habes ꝭ. de immu. eccl. cap. 1. & pro parte eius menté vide hic decisā.

† Per hāc copulatiuā notant doctores non sufficere restitutionē (quæ cui fieri debeat dic vt Domi. hic) sed requiritur etiam pœnitētia. c. sicut dignum. de homi. ad hoc de hac re quicūque in fin. Fontanus.

l ¶ *Negotiandi.*] ad hoc de vi. & ho. cle. c. vlt. Et not. in ijs quæ negotiationis causa portātur. nō in proprijs, vel in ijs quæ portant ad vtilitatē fisci, soluunt exactiones istæ. C. de vect. & cōmis. l. vniuersi.

m ¶ *Adiuuare.*] ꝭ. eod. exigit. in princ.

n ¶ *Consuetudine.*] ad idem. ꝭ. eo. tit. & lib. Romana. §. procurationes. ꝭ. de capel. mona. cap. vnico. cum simil.

o ¶ *Collegium.*] ex quibus hæc cognoscantur: vt not. ꝭ. de excel. prela. dilecta.

p ¶ *Prædictis.*] proprijs scilicet, quas causa negotiationis non deferunt.

q ¶ *Per Alium.*] ꝭ. de reg. iur. qui per alium.

r ¶ *Alieno.*] 47. dist. sicut non suo. ꝭ. de reg. iur. quod alieus.

¶ *Glo. duæ seq. vocitari possunt per duas quæstiones.*

s ¶ *Singulares.*] etiam epi: quia decre. quia periculosum. de sententijs suspensionum & interdicti loquitur [Idem Archidiaconus.]

t ¶ *Vniuersitas.*] Io. collegium enim vel vniuersitatem excōicationis sententia proferri non debet. ꝭ. de sententia excōicationis. Romana. §. in vniuersitatem. vbi de hoc. & intelligo hoc etiā de vniuersitate vel collegio ecclesiastico [Idem Io. Mo. & Archid.] vt ꝭ. de personis dictis io proxima. glo. & facit. ff. si ser. vendi. l. aliius. & de nat. ex lib. ven. c. vnico. de deci. quamuis. io annq.

u ¶ *Satisfecerint.*] ad instar excōmunicati pro manifesta offensa.

ꝭ. de

§.de verbo.signifi.ex parte.1.& c.seq.§.de sen.excom.solet.& c.venerabilibus.

PErpetuo declaramus.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Potest etiam*. Et prima ponit dictũ de visitatione, iteratione, & procuratione. Secunda vitiat consuetudinem contrariam: ibi, *Consuetudine*.

CAP. V.

PErpetuo [a] † declaramus edicto, archiepiscopum posse secundum tenorem constitutionis [b] felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædecessoris nostri super hoc editæ, suam prouinciam visitare libere, licet non sint eius suffraganei negligentes [c], & iterare [d] visitationem eãdem: ac procurationes à locis recipere visitatis: Consuetudine (si qua forsan ab ipsis suffraganeis, vel ab alijs [e] allegetur) præmissis [f] contraria non obstante [g]. ¶ Potest etiam idem archiepiscopus dum visitat, confessiones subditorum suffraganeorum audire, ac † absoluere [h] confitentes, & ipsis pænitentias iniungere salutares [i].

CASVS. Dictum fuit §.eod.tit.& lib.c.1.q archiepiscopus non solum potest visitare totã suã dioecesim, sed etiã suam prouinciam, id est, dioeceses suorum suffraganeorum: vtrum illud sit indistincte verum, etiam si episcopi adhibeant diligentiam in visitando suas dioeceses? Respondet Romanus Pontifex q sic: & dicit, q licet episcopi non sint negligentes in visitando suis dioecesibus: tñ nihilominus poterit archiepiscopus illas dioeceses suffraganeorum suorum visitare: & non solum semel, sed pluries, & iterare secundum quod dictum fuit §.eod.in c.1. Sed vtrum archiepiscopus visitando prouinciam suam possit audire confessionem subditorum suorum suffraganeorum, & ipsis confessionibus auditis imponere pænitentiam salutarem? Respondet q sic. Et iste est vnus casus in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum: alios casus habes in c.pastoralis.de offi.ord.in anti.

Not. primo q ille dicitur libere exercere actum, qui potest alterius negligentia non expectata. Nota secundo casum, in quo archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum, videlicet quo ad forum pænitentiale: sed tamen hæc potestas est limitata ad certum tempus. Domi.

† Vide cõcilium Trid. sess. 24. de reforma. c. 3. A memoria vero nostra nulli quidem quod hodie procedat dispositio huius cap.

† Nota quod pænitentias ex ordi. at literæ, q confessor debet absoluere eũ. & postea imponere pænitentiam. Et sic est hic text. cũ sua glo. in verbo, audire. in dec....

¶ *Prima glos. dicit quid declaret, & sic vigit.*

a ¶ *Perpetuo.*] Emanauit ad declarationem decret. §. eod. Romanam. & correctionem eorum quæ ibi not. Ber. & §. eod. super. & supra de accusat. sicut olim.

ADDITIO. Et Ioan. 9. q. 2. nullus Primas. & facit eadem causa & q. vlt. §. vlt. Ioan. And.

b ¶ *Constitutionis.*] §.eod.c.1.

c ¶ *Negligentes.*] contrarium not. Ber. in prædictis locis. sed aliud est visitare, aliud de criminibus inquirere, vt dixi §. c. 1.

d ¶ *Et iterare.*] repete, secundum constitutionem, &c. quod est §. & idem reperas in proxi. ver.

e ¶ *Ab alijs.*] puta subditis suffraganeorum.

f ¶ *Præmissis.*] visitationi, iterationi, & procurationi.

g ¶ *Obstante.*] ad idem. §. c. proxi. cum suis concor.

¶ *Glossa sequens dat vnum simile: de alijs remittit.*

h ¶ *Absoluere.*] Nota casum in quo archiepiscopus in subditos suffraganeorum iurisdictionem habet. Item per totam prouinciam dat literas indulgentiarum. §. de pænit. & remis. nostro. alios casus habes 9. q. 3. in summa. §. de offic. ordi. pastoralis.

i ¶ *Salutares.*] non nimium austeras. 26. q. 7. alligant. & in eis imponendis consideret quæ leguntur de pænit. dist. 5. consideret. & §. de homi. sicut dignum.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ vel altaris.

¶ *Visum est supra de censibus: sed quia in consecratione ecclesiæ solent dari immunitates, & census imponi: ideo post rubricam præcedentem subiecit istam.*

SI ecclesiam.] Determinat quatuor casus. Secundus: ibi, *Secus*. Tertius: ibi, *Non sic*. Quartus: ibi, *Non vnum*. Ioan. And.

CASVS. Certum est q si quis per iniuriam aliũ verberet in ecclesia, & effundatur sanguis in ecclesia: item si effundatur semen hominis: q ecclesia est censenda polluta. Sed quid de cœmiterio, ponamus q ecclesia aliqua fuit polluta: est aliquod cœmiterium prope ecclesiam: vtrum fuerit cœmiterium pollutum? Respondet q sic: quia est accessorium ad ecclesiam: & ideo antequam cœmiterium illud fuerit reconciliatum, non debet in eo aliquis sepeliri. Sed quid e contra, cœmiterium aliquod fuit pollutum: vtrum ecclesia q est iuxta cœmiterium est polluta? Rñdet q non: quia ecclesia non est accessorium ad cœmiterium: & maius dignum non trahitur ad minus dignum. Sed quid, ponamus retento priori themate, q aliquod cœmiterium fuit pollutum: est aliud cœmiterium illi cohærens, quia est ibi quidam paries diuidens vtrumque cœmiterium: vtrum illud cœmiteriũ censeatur esse pollutũ? Rñdet q nõ.

TITVLVS XXI.

De consecratione ecclesiæ vel altaris.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Polluta ecclesia pollutũ est cœmiterium illi contiguum, sed non remotum. Pollutio cœmiterij ecclesiam non polluit, licet contigua existat. Polluto vno cœmiterio aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de vno in aliud detur ingressus. hoc dicit. Dominicus.*

C. VNIC.

SI † ecclesiã [k] pollui [l] san-

[Sanguinis.] requiritur q in effusio sanguinis humani iniuriosa: ideo si me defendendo effudam sanguinem in ecclesia: non propter hoc dr ecclesia polluta: immo si quis se defendendo, suũ aggressorem in ecclesia occiderit, non est irregularis censendus. [Contiguum.] id est, sine medio: quia contigua sunt, quæ duobus extremis se contingũt.

Nota primo q ecclesia vel cœmiterium polluitur effusione sanguinis humani: & hoc qñ effusio illa sanguinis est iniuriosa: secus si iuste vel iocose fuerit facta: vel etiam si euenerit naturaliter sine aliqua percussione. Item requiritur q illa effusio sanguinis fuerit facta in magna abundantia: idẽ si solũ essent effusæ duæ vel tres guttæ nõ diceretur ecclesia polluta. Not. vlterius, q et à cœmiteriũ vel ecclesia dr pollui per effusionẽ seminis humani. Et dicũt aliqui q requirit q illa effusio fuerit adulterina: secus si matrimonialis. Hanc opinionẽ tenet Archidiaconus. Et rationẽ ponit ipse Archid. quia reddere debitũ est meritoriũ: sed glossa ista cõcludit cõtrium: quia aliqua sunt illicita ratione loci, quæ aliàs de se sunt licita. nec obstat ratio Archidiaconi, q reddere debitũ vxori est meritoriũ: quia bene sequitur, reddere debitũ vxori est meritoriũ: ergo nõ meretur pœnã: sed non sequitur quin ecclesia sit polluta. Itẽ dicit Dominicus de sancto Geminiano quòd in omni loco nõ est reddendũ debitũ carnis. Nota q in cœmiterio polluto non sunt sepelienda corpora ante reconciliationem debito modo factam.

† De materia huius decretalis vide plene Turrecre matam, & alios in c. ecclesijs. 2. consecrat. dist. 1.

Nota q polluta ecclesia etiã dr pollutũ cœmiteriũ, si sit cõtiguũ ecclesiæ: ideo aliquis non debet in eo sepeliri: tñ non est necesse q reconcilietur cœmiteriũ: quia veniit accessorie ad ecclesiã: ideo p reconciliationem ecclesiæ vf cœmiteriũ esse reconciliatũ. Nota vlterius q paries intermedius diuidit res diuersas, vt censeantur res diuersæ. Nota q porta, ingressus, vel aditus non facit propter hoc contigua. Et istud facit ad quæstionem: & ponamus q habeo vnum domicilium, porta domicilij est in vna parochia, & residuũ est in alia parochia, quantum ad iura parochialia non sum parochianus illius ecclesiæ in cuius parochia est porta domicilij: sed sum parochianus illius ecclesiæ in cuius parochia est residuum domus.

¶ *Prima glo. dicit quid declaret, & ponit differentiam.*

k ¶ *Si Ecclesiam.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Hostien. §. eod. tit. c. 1. proprie ecclesia dicitur consecrata: basilica non consecrata. de religio. domi. c. 1. Sed cõtra non consecrata polluitur, sed aliter reconciliatur. §. eod. c. vlt.

ADDITIO. Quòd proprie ecclesia dr consecrata, patet hoc de conse. dist. 1. non oportet. 16. q. 5. possessio. quandoq; ecclesia vocatur oratoriũ. ea. q. lator. 42. d. c. pen. & vlt. quãdoque vocatur domus orationis. 16. q. 7. & hoc diximus. & §. de immu. eccl. cum ecclesia. quandoque dr templum, vt ibi, & 88. dist. eijciens. 1. q. 3. ex multis. 2. q. 7. accusatio. 2. responso. Alibi tabernaculum. de conse. dist. 1. c. 1. 36. dist. c. vlt. quandoq; domus Dei. 1. q. 3. non solum. & §. tit. 2. decet. & est ratio: quia specialiter ibi Deus inhabitat: vnde ibi habitantes protegit: dr enim domus esse tutissimum refugium. ff. de in ius vo. l. plerique. secundum Archid. And.

¶ *Glo. seq. remouet per obiectionem & solutionem: secunda pars per quæstionem & solutionem: & solutionis contrario respondet.*

l ¶ *Pollui.*] quo ad opinionem hominum, qui eam polluũt quãtũ in eis est: quæ enim sunt sancta coinquinari nõ possunt. 15. q. vlt. cap. vl. de coha. cle. & mu. vestra. & qd firmũ erit aut stabile, si sanctitas incorrupta corrũpatur. C. de episc. & cle. si quẽquã. & ob hoc dico, q si pollutio fuerit occulta, nõ debet recõciliari. Dicunt enim theologi, q ideo recõciliatur ecclesia, vt videntes laici ecclesiã sic lauari quæ nõ peccauit, cogitent intra se quantũ p lauatione peccatorũ laborãdũ sit. & probatur hoc iure: quia ecclesia nõ iudicat de occultis. 32. dis. erubescãt. de simo. tua. nõ obstãt de adult. signifi-

† Et est hoc expressum 1. q. 1. quod quidem in si. Ioan. And.

significasti. quia dico q adulterium ibi publicum erat: quod patet ex eo q adultero indicta fuit purgatio.

¶ *Glo. seq primo soluit 7. dubia in fine quaerit, arg. pro & 3, & soluit.*

a ¶ *Sanguinis*] humani & iniuriosi. [Facit ne priuileg. tuarum. in princ. in antiq.] Vnde si ibi occidatur canis, vel humanus sanguis casu effundatur, vel si quis ibi minutionem faciat 1, ecclesia non est reconcilianda. & si sine sanguinis effusione occidat ibi homo, puta cū terlorio ad collū: bene reconciliatur propter criminis horrorem, sm Hug. qui not. hoc de consec. dist. 1. ecclesijs 2. Et est casus 3. eod. proposuisti. vbi df q propter homicidia & vulnera reconciliatur ecclesia: non dicit an in eis fuerit sanguinis effusio necne. ad hoc ff. ad legem Aquil. qua actione. §. 1. Et si extra ecclesiā vulneratus ad ecclesiā fugiat, & ibi sanguinem spargat, non recōciliatur ecclesia. secus e contrario 3, vel eū sanguinē colligit in scutella. Si autem supra tectum, pone cū sagita homo interficitur: Dixit ibi Hug. q non est facienda reconciliatio: quia extra ecclesiam vr factum. [Eadem ratione df idem, quando sub ecclesia in cella, cauerna, vel speluncula ibi sita. ad vtrūque faciunt iura loquētia de ingressu ecclesiæ. 3. eod. lib. de offi. dele. c. 2. & j. de sen excom. is cui.] Sed quid si sanctus vir ibi occidatur: nunquid reconciliatur ecclesia? Vr q sic: quia iura indistincte loquuntur: & sceleratius est iustum & sanctum occidere quàm iniustum. 23. q. 5. si non licet. In cōtrium vr cum ecclesia sanctificata sit, non polluta. [Ad hoc 3, eod. lib. de elect. fundamenta. post prin. vers. isti sunt. & 21. dist. quamuis.] Sed hoc verum est ex sanguinis effusi passione: sed ex ipsius effusi actione bene polluitur, iuxta illud: Actio displicuit, passio grata fuit 4. Vnde primum teneas: locū tamen sanguinis non lauabunt.

1 Idem si occidatur sub lapide aut ligno cadente. Vnl per c. ecclesijs. 2 consec. dist. 1. Font.

2 Et Idem Arch. hic & ibi vt remittit. Io. And.

3 Secundū Vincen. 3 hoc not. 3. eod. proposuisti. In ... gl alleg ff. ad legem. Aqui. huic scripturæ. Ioan. And.

4 Seneca lib. 9. declama. etiam vbi remedium est mori: scelus est occidere. Ioā. And.

guinis a aut seminis b effusione contingat, ipsius cœmiterium si contiguum c sit eidem, censetur esse pollutum d: vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri: Secus si remotum fuerit ab eadem. ¶ Non sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto e cœmiterio quamuis ecclesiæ contiguo, debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignum, maius f, aut accessoriū, principale g ad se trahere videatur. ¶ Nō vnum, sed plura cœmiteria esse noscūtur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete h tamen medio seiunguntur. Ideoque violato corū altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum i.

TITVLVS XXII.

De reliquijs & veneratione sanctorum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Festa xij. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum & confessorum ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi, sub officio duplici debent solemniter celebrari. Ioannes And.*

ADDITIO. Si vir sanæ mentis seipsum occidat in ecclesia: vel vulneret irato animo ad sanguinis effusionem: ex quo publicum est, reconciliabitur ecclesia. Ad hoc sufficit quod scripsi 3. de sen. excom. contingit. super verb. excommunicetur. in fi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. in quæstione duas contrarias op. recitat: secundam approbat.*

b ¶ *Seminis*] humani, non canum. Et intelligunt hic quidam de semine fornicario: vnde si vir cognoscit vxorem in ecclesia, non reconciliabitur. hoc tenet Hug. cuius glossas posuit Ioannes de consecra. dist. 1. ecclesijs. Vin. & Gandolphus. Sed ipse Ioannes 3. q̄ verū prim. allegabat ff. de solu. l. quod dicimus & hoc not. 31. dist. quoniam. 42. dist. ecclesijs. 33. q. 4. Apostolus. nam multa licita, ex loco sunt illicita. 2. q. 7. accusatio. de immu. eccle. c. 1.

ADDITIO. Archidiaconus etiam tenuit, q coitus coniugalis non polluit ecclesiam: qui dicebat q licet in ecclesia non debeat regulariter debitum reddi vxori: si tamen petat & reddatur, non potest dici adulterium vel fornicatio. Facit de consecra. dist. 1. si motum. Ioan. And.

c ¶ *Contiguum.*] contigua dicuntur quorum extrema se contingunt.

ADDITIO. Fuit dictum Aristotelis. 5. Physi. qui subdit illa esse contigua, quorum terminus est vnus. & idem datur exemplū de aqua in vase: est. n. vasi contigua, sed in se cōtinua, &c. Io. And.

d ¶ *Pollutum.*] concor. j. de sent. excom. si ciuitas. vbi idem de ecclesia interdicta distinguitur. Ioan. And.

e ¶ *Polluto.*] sanguinis vel seminis effusione, vt supra, vel quia ibi fuit aliquis excommunicatus sepultus. 3. eod. consuluisti. [Idem hic Archidiaconus.]

f ¶ *Maius.*] ad se trahere videatur: quod est infra; & hoc esse non debet. 3. eod. quod in dubijs. vbi de hoc. ad idem 3. eod. lib. de præben. c. antepenult.

g ¶ *Principale.*] quod esse non debet: immo potius econtrario. j. de reg. iur. accessorium. cū suis concord.

h ¶ *Pariete.*] paries igitur diuisionem inducit. ad idem 3. eod. lib. de electio. vbi periculum. §. in eodem.

i ¶ *Violatum.*] Nota q licet accessoriū sequatur principale contiguum: non tn̄ sequitur accessorium etiam contiguum, vt hic: multo ergo minus principale sequetur accessorium, vt 3. proxi. responso.

Vide Cassanæum in catalogo gloriæ mūdi par. 3. consideratione 2. & multis sequentibus.

CAP. VNICVM.

GLORIOSVS k † Deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis cōprehensa, recti censura iudicij cælestia pariter & terrena disponit; & si cunctos eius ministros magnificet, alijs decoret honoribus, & cælestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit insignijs dignitatum, & præmiorū vberiori retributione prosequitur; quos † digniores agnoscit, & cōmēdat ingentior excellentia meritorū. ¶ Sic & alma mater Ecclesia eius sacra vestigia prosequēs, & exemplo ducta laudabili, licet vniuersos in regnis cælestibus cōstitutos studijs honorare sollicitis & sonoris efferre præconijs nō desistat: gloriosissimos tamen Christianæ fidei principes, athletas Dei electos, iustos seculi iudices, lumina vera mūdi, videlicet Christi redēptoris Apostolos numero duodeno l cōtētos, qui viuentes in carne prædictam Ecclesiā suo pretioso san-

DE RELIQVIIS & veneratione sanctorum.

¶ *Dictum fuit supra de consecratione ecclesiæ vel altaris: verum quia in ecclesijs consecratis solent poni reliquiæ sanctorum: ideo ad nos informandum ponit rubricam de reliquijs & veneratione sanctorum.*

Continuatio.

† Not. hic Pet. de Anch. q in paradiso sūt etiam ordines dignitatū. vide tex. &c. di. c. ad hoc. & Io. And. hic. Fonta.

Glorioſus.] Primo Bonifacius ponit exordium de diuina prouidentia, quæ digniores extollit. Secundo ponit imitationem ecclesiæ militantis: ibi, *Sic & alma.* vbi facit tria: Primo commēdat Apostolos, Euangelistas, quatuor doctores Ecclesiæ diuisim. Secundo: ibi, *Ideoque.* ponit præteritam prouisionem Ecclesiæ circa ipsorum excellentiam. Tertio: ibi, *Nos itaque.* ponit suam additionem de festis illorum sub officio duplici celebrandis. Ioan. And.

¶ Istud capitulū solum habet quòd festa principalia xij. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij & Hieronymi debent celebrari sub duplici solemnitate: Vnde dicunt aliqui, q festum alicuius sancti df celebrari sub duplici solemnitate, quando in principio psalmi df tota antiphona, & iterum in fine psalmi df similiter tota antiphona. Et dicitur celebrari sub simplici officio & solemnitate quando antea psalmū dicitur solum principium antiphonæ. Et dicitur Missa celebrari sub duplici officio, quando in Missa dicitur, Gloria in excelsis Deo, & Credo in vnum. Nota pulchrum exordium, in quo potes notare, q Deus in retributione meritorum magis amplificat illos qui plus meruerunt ex ipsorum operibus: & sic patet, q in gloria paradisi est differentia dignitatis quo ad maiorem & minorem gradum.

¶ *Prima glossa summat.*

k ¶ *Gloriosus.*] Festa duodecim Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum, & confessorum ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi sub officio duplici debent solemniter celebrari.

¶ *Glossa secunda ponit nomina xij. Apostolorum.*

l ¶ *Duodeno.*] hoc dicit propter Paulū, & illos qui non fuerunt de numero: Hi autem sunt xij. Petrus, Ioannes, Iacobus Zebedæi, Andreas, Philippus, Thomas, Bartholomæus, Matthæus, Iacobus Alphæi, Simō, Iudas Iacobi: Et Matthias q fuit i locū Iudæ Iscariotis.

ADDITIO. Mathæi 10. & Mar. 3. Iudas Iacobi vocatur Thaddæus. Et de his omnibus habetur Lucæ 6. Ioan. And.

a ¶ *Quatuor.*]

a ❡ *Quatuor.*] Marcum, Matthæum, Lucam, & Ioannem.

❡ *Glos. seq. primo probat quinque rationibus, quod solus Papa canonizat: allegat duo iura in contrarium, & soluit: secundo tractat quid per canonizationem consequatur sanctus: & an prius possit ad eum orari? Tertio, quid in canonizatione sit inquirendũ, ponẽs quatuor quæ in miraculo requiruntur.*

h ❡ *Sedes Apostolica.*] solus: Papa habet non solum certos de sanctis præ alijs extollere: sed etiam eos canonizare, multiplici ratione: Primo, quia ista est vna de maioribus causis, quæ inter Christianos proponi possit: & sic est ad sedem Apostolicam referenda. de baptis. maiores. Secundo, quia miracula attribuuntur fidei: hæc igitur quæstio cũ sit de fide, præcipue est ad sedem Apostolicam referenda. 24. q. 1. quotiens. Tertio, quia ad Papam spectat declarare dubia scripturarũ. qui fil. sint legiti. per venerabilem. multo fortius dubia sanctitatis: quia circa maiora maius periculum vertitur: ideo &c. ẽ. de elect. vbi periculum. [eo. lib. ẽ.] Quarto, ne propter multorum episcoporũ simplicitatem, populũ decipi contingat. ẽ. eo. tit. c. 1. & 2. Quinto, ne in infinitum contingat sanctos multiplicari: & sic deuotionem refrigescere, & sanctitatem vilescere. 80. dist. episcopi. vt tñ ad id ẽ. ẽ. de ferijs. cap. vlt. de conse. dist. 3. c. 1. vbi videtur quòd episcopi hoc possint: sed illud intelligitur de sanctis iam canonizatis: non enim omnium festa vbique coluntur. Hoc autem cõsequitur sanctus per canonizationem: quòd Ecclesia pro eo solemniter & per aliquibus solemnius dicit officium, vt hic. Itẽ inter alios sanctos in litanijs nominatur & inuocatur: & si ecclesia in canonizatione erraret (quod non est credendum, licet accidere posset. de sententia excommuni. à nobis 2.) nihilominus preces in honorem talis, acceptæ & gratæ sunt: per fidem enim Christi omnia purgantur. de cohabi. cle. & mulie. vestra. & esto quòd veritas canonizationis deficiat: non deficit fides. de bapti. debitũ. de presby. non bapti. c. 2. & 3. Dicimus. n. quòd cuilibet licet in secreto alicui defuncto quẽ sãctũ credit preces porrigere, vt pro ipso ad Deũ intercedat, licet solẽnes preces publice emittere, vel solemne officium publice dicere nequeat, vt dixerunt Innoc. & Hostien. ẽ. eod. tit. c. 1. Ad canonizandum autẽ sanctos inquirendum est; an illi de quo canonizando quæritur, prius vita testimonium præbeat pro laboribus multis, moribus castis, actibus strenuis. 61. dist. miramur. Oportet enim hoc præsenti testificatione prædicari & bonæ famæ præconijs non taceri. 12. q. 2. quatuor. & maxime quæri debet de simplicitate & humilitate: quia superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Item debet quæri, an in vita persecutiones passus fuerit. 7. q. 1. omnis qui. &c. ibi. adunati. & an passus fuerit ex charitate. 1. quæst. 1. vide. Quærendum etiam est de miraculis factis in vita & post mortem. Et quantum ad hoc quòd sit miraculum, quatuor requiruntur: Primo quòd ex Deo, nõ ex arte contingat, nec ex diabolo: nam miracula quandoque fiunt per malos. 1. q. 1. teneamus. & c. prophetauit. necesse est enim martyres à Deo impetrasse quæ mandant. 50. dist. si quis præpostera. Secundo, quòd sit contra naturã: sicut de virga Moysi mutata in colubrum: & de asina loquente ad Balaam. ẽ. de hære. cum ex iniuncto. Tertio, quòd non ex vi verborum, sed hominis merito id contingat, nam panis & vinum potestate & virtute verborum transsubstantiantur in corpus & sanguinem. ẽ. de cele. Miss. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Quarto, quòd sit ad corroborationem fidei: herba enim ministerio hominis transit in vitrum: sed hoc nil ad corroborationem fidei: & ideo ad canonizationẽ (nisi hæc quatuor concurrant) miracula non prodessent, secundum summistas, q. hoc not. ẽ. eod. tit. [per totum.] & moderni. ẽ. de testam. cap. venerabili.

ADDITIO. An sit de necessitate miraculi, quòd fiat in instanti, & an sit contra rationem miraculi liberatum in liberatione dolere: tractat Archidia. 16. q. 5. nec mirum. versi. nec ideo. Ioan. And.

c ❡ *Duplici.*] Dicunt quidam officium duplex cum tota antiphona dicitur ante psalmũ, & tota post psalmum: cum aliàs non tota, sed solum principium dicatur ante psalmum: alij aliter: clericis hoc relinquo.

ADDITIO. Remittit Archidia. ad Rational. Guliel. lib. 7. Rub. de festiuitatibus sanctorum. versi. quædam autem festa. Ioan. And.

Quod ad solum Papam spectet canonizatio sanctorum docet plene Turrecremata in c. 1. de conse. dist. 3. q. vlt. & Tomas Mal... in tractat. de canonizatione sanctorum. dub. 2.

† Alias, recensendos

† alias, seculares

Vide B. Thomam quodlibeto. 9. art. vlti. & B. Antoninũ. 3. par. tit. 12. c. 8. § 2. & Melchiorẽ Canum lib. 5. de locis Theolog. c. 5.

De hoc miraculo vide Troilũ Maluetiũ tract. de canonizatione sanctorũ dubio. 9. & Cassaneum in catalogo gloriæ mũdi par. 3. consider. 49. & 50.

Vide omnino B. Thomam par. 1. q. 110. art. 4. & 2. 2. q. 178. art. 2.

Expone sano modo id est, supra naturã. vel præter ordinẽ totius naturæ. B. Thomas. par. 1. q. 110. art. 4. ad 2. argumentũ.

† Aliàs, etiam nonnullos prædecessorum nostrorũ Romanorum Pontificũ, &c.

Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. de reforma. c. 20. vbi priuilegia & immunitates ecclesiarum, & personarũ ecclesiasticarum innouantur & confirmantur.

guine plantauerunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reuerẽdissimos etiam patres, virosq; clarissimos quatuor a Euangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem Ecclesiæ sacra Euangelia illuxerunt: Egregios quoque ipsius doctores Ecclesiæ beatos Gregorium, qui meritus inclytus sedis b Apostolicæ curam gessit, Augustinum & Ambrosium venerandos† antistites, ac Hieronymum sacerdotij præditum titulo, eximios Confessores summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & salutaria documenta prædictã illustrarunt Ecclesiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipsos præterea quasi luminosas ardentesque lucernas super candelabrũ in domo Domini positas, errorum tenebris profugatis, totius corpus Ecclesiæ tamquam sydus irradiat matutinum. Eorũ etiam fœcunda facundia cælestis irrigui gratia influente scripturarũ enigmata reserat, soluit nodos, obscura dilucidat, dubiaque declarat: profundis quoque ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius Ecclesiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari† gloriosius sublimata, coruscat. ❡ Ideoque circunspecta prudentia dictæ sedis (quæ actibus intenta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter & solerter exequitur quæ sunt Dei) præmissa sollicite digneque considerans, & debita meditatione perlustrãs, ad diuini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, salutemque fidelium, merito censuit riteque prouidit, Apostolos, Euangelistas, & Confessores eosdem in vniuersali Ecclesia honorificentiæ potioris impendijs attollendos: vt ab ea tanto propensius honorari se sentiant, quãto ipsam præ cæteris excellentius illustrarũt. ❡ Nos itaque pijs ducti consilijs, dignisque studijs excitati, nonnullos† prædecessores nostros Romanorum pontificum (qui specialis deuotionis prosequẽtes affectum, aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinauerunt officio celebrãda) imitari sollicite intendentes: eorundem Apostolorum, Euãgelistarum, & Confessorum festiuitates præcipuas (de fratrũ nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici c per vniuersas orbis ecclesias volumus, statuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solemniter celebrari.

TITVLVS XXIII.

De immunitate † Ecclesiarum, cœmiteriorum, & aliorum locorum religiosorum.

❡ Alexander quartus.

❡ *Seculares Potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere non præsumant: nec eas compellere ad ipsas distrahẽdum, vel extra manum, suam ponendũ. hoc dicit. Ioan. And.*

DE IMMVNITATE ecclesiarum, &c.

CAP. I.

Via† nõ-

❡ *Dictum fuit supra de beneficijs & ecclesijs tam secularibus quàm regularibus, & etiam dictum fuit supra de censibus & exactionibus, & procurationibus in cap. quamquam. quòd ecclesia & ecclesiastica personæ sunt immunes à pedagijs, guidagijs, & alijs exactionibus secularibus: verum quia posset dubitari an alia immunitate gaudeat ecclesia; ideo ad nos informandum annectitur rubrica generalis, de immunitate ecclesiarum. Vel sic potest continuare: Dictum fuit supra de consecratione ecclesiæ vel altaris: verum, quia ecclesia post consecrationem gaudet immunitate: ideo ad nos informandum, ponit rubricam de immunitate ecclesiæ.*

Via nonnulli.] Tria facit secundum Ioannem Monachum. Primo recitat in genere tyrannidem secularis potestatis. Secundo: ibi, *Sane*: narrat in specie. Tertio prouidet contra illam: ibi, *Volentes.*

ADDITIO. Scire debes, quòd Alexander quartus, cuius

Continuatio domini Heliæ.

† Vide cõcilium Lateranẽ. sub Alexãdro iij. ca. 19. & cõcilium Lateranẽ. sub Leone x. sessio. 9. de reformatione curiæ. §. Et cum à iure.

nulli[a] habentes temporale[b] dominium, vel potestatis gerẽtes officium secularis, libertatẽ & immunitatem ecclesiasticã lædere ac minuere tamquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuidi moliuntur: expedit quod per diligentiam & auctoritatem sedis Apostolicæ (quæ curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra taliũ ausus & conamina opportunũ remedium apponatur †: vt ecclesiæ ipsæ in plenitudine iuris sui, & libertatis integritate lætentur †, ac detestabilis malignorum audacia, & insolentium nefaria temeritas propulsetur. ¶ Sane intelleximus quod in regno Franciæ[c], cõmuniæ, Scabini, seu consules & alij domini temporales, & ij qui iurisdictionem in ipsis communijs, ciuitatibus, castris, & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio iustitiæ secularis, molesti sunt nimium ecclesijs super pluribus, & infesti: & inter cætera nituntur & student, vt illis collectas †, & tallias, & alia huiusmodi eædem ecclesiæ prætextu bonorum[d], quæ acquisiuerunt, tribuant & persoluãt, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volentes itaque super his omnibus (prout expedit) sollicite prouidere, toique temerarijs ausibus, congruis præsidijs obuiare: auctoritate Apostolica, præhabita cum fratribus nostris diligenti deliberatione: decernimus, non licere præfatis communijs, Scabinis, & ijs, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiam tẽporalem † exercent, tallias vel collectas, seu exactiones[e] quascunque, ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, prædijs, vel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesijs, vel personis ecclesiasticis legitime hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis: etiam si ipsæ ecclesiæ vel personæ, vel res huiusmodi sint infra illorũ districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum[f] † acquisita iam, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti: exclusis clamoribus & seditionibus, consilijs vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquijs, negotiationibus, & nundinis ac iudicijs secularibus, & maxime criminalibus. hoc dicit vsque ad §. ordinarij. Dominicus.*

CAP. II.

D ECET DO-

fuit hæc decretalis prouidit contra septem grauamina, quæ laici inferebant ecclesijs & clericis: Et quod hic habetur, fuit primum. De secundo formata fuit decret. quamquàm. ĵ. de censi. quæ longe plenius prouidet. Tertium fuit omissum ex causa: continebat enim ꝙ de legatis ecclesiæ vel ad pias causas, vel pro male ablatis nil posset diminui per communitates occasione alicuius impositionis factæ post mortem testatoris vel infirmitatis, de qua decessit in fraudẽ. Quartum habetur ĵ. de senten. excommun. decernimus. De quinto, formata fuit decret. cũ quidã. ĵ. de exception. eo. lib. De sexto, decret. licet. ĵ. eod. lib. de iureiur. De septimo, decreta. s. ĵ. de foro compet. Ioan. And.

¶ Præsupponendum est illud quod habetur in l. placet. C. de sacrosan. eccle. per quam Imperator exemit quascunque ecclesias à solutione tributorum sordidorũ & extraordinariorũ, & quorumcunque super indictorum.

CASVS. Certum est ꝙ per illam l. placet. allegatam, ecclesiæ sunt immunes à quibuscunque muneribus sordidis & alijs exactionib⁹: facta tali constitutione per Imperatorem, ecclesiæ acquisiuerunt de nouo aliquas possessiones: vnde laici dicebãt ꝙ ecclesia solueret tallias respectu illarũ possessionum de nouo acquisitarum post illam l. placet. vel ꝙ illas possessiones poneret ecclesia extra suam manum: illud fuit notificatum summo Pontifici, qui ordinauit, ꝙ quæcunque potestates seculares, vel quicunque iudices laici non compellerent personas ecclesiasticas ad soluendum tallias pro possessionibus nouiter acquisitis: nec etiam compellant ecclesias vel ecclesiasticas personas ad ponendum extra suas manus possessiones de nouo acquisitas.

Nota primo illud ad quod allegatur principium huius cap. ꝙ ecclesia Romana non solum est mater aliarum ecclesiarum, sed etiã ipsa est nutrix & curatrix aliarum ecclesiarum. Ex quo infertur ꝙ Papa concurrit in administratione cum quibuscunque alijs administratoribus. Idem dicendum in epo respectu ecclesiarũ suæ diœcesis: & ideo potest eps agere vel defendere pro ecclesijs suæ diœcesis: quia sua interest, licet non immediate, sed mediate interest ipsius administratoris immediati: puta rectoris ecclesiæ parochialis, vel alterius prælati. Sed quæritur quis etiam erit præferendus in prosecutione iurium illarum ecclesiarum? Cõmunis opinio doctorum est, ꝙ administrator immediatus erit præferendus, & hoc quando administrator immediatus est bonus administrator, nõ suspectus: & licet eps cum eo concurrat: tñ est præferendus ipsi episcopo. Not. vlterius ad id quod principaliter emanauit præsens cap. videlicet quòd clerici non debent soluere aliquas exactiones vel tallias pro suis possessionibus de nouo acquisitis: quia aliquibus videbatur ꝙ de possessionibus de nouo acquisitis post dictam l. placet. allegatam, ecclesiæ tenerentur contribuere pro solido & libra. Vnde sciendum secundum doctores, ꝙ quando taxantur talliæ, quilibet debet tradere veram æstimationem rerum suarum: & si probetur & possit inueniri ꝙ res suæ plus valent, illud plus applicabitur fisco: postea distributores & collectores imponent cuilibet suam taxam pro solido & libra: tamen illud in his partibus non seruatur. Sic isti laici volebant imponere tallias suas super possessionibus ecclesiarum. Alij dicunt ꝙ istud cap. non seruatur in hoc regno: quia compelluntur ecclesiæ ponere extra manum bona de nouo acquisita. Sed est dicendum secundum Ioan. And. ꝙ si quis teneat possessionem in allodium: ita ꝙ pro illa possessione non soluat aliquid domino temporali, poterit illam possessionem transferre in ecclesiam: ita ꝙ dominus tẽporalis non potest compellere ecclesiam ad ponendũ extra suam manum. Sed quando est talis res, quæ debet domino temporali aliquod ius reale, videlicet quis post mortem illius qui tenet illam possessionem, res debet reuerti ad ipsum dominum: quia tunc ipsius domini temporalis interest, ꝙ non ponatur inter manus ecclesiæ quæ est immortalis: ideo poterit impedire huiusmodi acquisitionem, vel compellere ecclesiam, vt ponat illas possessiones extra suã manum.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Quia nonnulli.*] Seculares potestates ab ecclesijs, vel ecclesiasticis personis tallias, vel exactiones, p rebus vel possessionib⁹ acquisitis vel acquirẽdis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum. hoc dicit.

b ¶ *Temporale.*] qđ ecclesiastico minus esse, dubium non est. 96. dist. si Imperator. ĵ. de maior. & obed. solitæ.

¶ *Glo seq. soluit dubium.*

c ¶ *Franciæ.*] accidentiam facti exprimit †, non localem decretalem facit: vnde eam generaliter prosequitur infra & supra de censi. cap. 1. eod. lib.

d ¶ *Bonorum.*] quid dices si tributarium prædium donetur ecclesiæ: nunquid tenetur ecclesia ad tributum? Dic ꝙ sic †: quia res transit cũ onere suo. 10. q. 2. cap. enim. §. sicut autem. & §. sequen. 16. q. 5. si quis laicus. de decim. cum in tua. in antiq. ad hoc. supra de censi. capitulo primo, vbi de hoc.

ADDITIO. Archid. alleg. ĵ. de hæreti. accusatus. §. si vero. in fin. Ioan. And.

e ¶ *Exactiones.*] adhuc prouidetur. ĵ. eo. c. clericis.

f ¶ *Ponendum.*] dr̃ de Iudæis ꝙ tenentur ad decimas prædiales: quia si ipsi non colerent, alij colerent. ĵ. de decimis. de terris. sic dicebant isti laici: aut extra manum vestram ponatis hæc prædia, aut exactiones soluatis †, vt vel à vobis vel ab alijs collectas & tallias de ipsis possessionibus habeamus.

DEcet domum.] Illud capitulum diuidimus in quatuor partes. In prima ponitur constitutionis causa: In secunda parte: ibi, *Sit itaque*: ostendit qualiter homines debeant se habere in ecclesijs: Nam instruit primo qualis debeat esse ingressus ad ecclesiam: Itẽ docet illa à quibus homines debeant abstinere in ecclesia: dicens ꝙ quis debet intrare ecclesiam cum deuotione & humilitate: Et ꝙ quis in ecclesia nõ debet exercere deãbulationes & cauillationes: ne in loco in quo debet obtinere veniam peccatorũ: ipsa peccata cõmittat. Item statuit, vt iudices seculares nõ exerceãt iudicia in ecclesia, nec ꝯtiones celebrent ꝯctus in ecclesia: tñ valent ꝯctus, sed ꝯtrahentes peccant. In tertia parte: ibi, *Ordinarij*. præcipitur ordinarijs locorum, vt ipsi faciant ista seruari in suis diœcesibus. Postea in quarta & finali parte: ibi, *Qui vero*; comminatur pœnam contrafacientibus. hoc dicit in longum. Not. primo qualis

† Alias, op ponatur.

† Alias, lætentur.

† Vide Anchara num consil. 96. incip. Super dicto dubio. De ciã consil. 496 incip. in causa dn̄i. & in fonẽ cõsil. 1 incip. dicta præda. vol. 1.

† Secularis, legitime constante in iterato nobis codicibus.

Hoc vocabulum latet ꝙ alienare: vnde nõ potent cõcedere: similiter ponere in manu, latum verba est. Bal. consil. 1[illegible] volum. Dom. Fonta.

† Idẽ Iol. Monac. & Archid.

† Idẽ Iol. Mo. qui inducebat etiã quod concedens non videtur concedere nisi ius quod habet in te. ff. de cõtrahenda empuo. ꝙ tabernas. &c. Ioan. And.

Videtur ergo quod aliquis cedendo rem ꝓpter quã obligatur, liberetur ab obligatione. de quo latius Bart. in l. si cum quis. ff. de aqua pluuiali arcen. Archi. Fontana.

qualis debet esse ingressus ad ecclesiam: quia debet esse cum signo humilitatis & deuotionis. Et quia per exteriora debet ostendere signa humilitatis, ad informationem & instructionem aliorum: licet in animo suo non gerat deuotionem neque humilitatē. Nota quod homines non debent conuenire in ecclesijs pro suis negotiationibus exercēdis. Nota vlterius quod homines existentes in ecclesia debent cessare à confabulationibus rerum secularium, maxime turpibus & inhonestis. Et si velint aliqua tractare de secularibus negotijs quod ipsi exeant ecclesiam, & intrent locum profanum. Nota quod iudex secularis non potest sedere pro tribunali in ecclesia: & si faciat actum iudicialem, non valet: ideo si in ecclesia det præceptum de citando alicui clienti, non valet citatio, sed iudex ecclesiasticus potest sedere pro tribunali in ecclesia. capit. qua fronte. de appella. in antiq. Nota quòd volentes contrahere nō debent celebrare contractum in ecclesia, si tamen de facto contrahant: tenet contractus, sed contrahentes peccant mortaliter, quia ista constitutio respectu nullitatis loquitur de processibus iudicum secularium, & alia non annullat: ideo non extenditur ad alios actus. Nota vlterius, quòd actus intrinseci ostenduntur per signa extrinseca: patet hic, quia dicit quòd genua flectantur cordis, & per inclinationem capitis illud ostendatur. Nota finaliter quòd appellatione causæ cōprehenditur criminalis & ciuilis. Dominicus.

Psal. 92. Psal. 75.

† Alibi, placida.

† Vide B. Crysostomū super cap. 1. epistolæ Pauli ad Galatas.

† Ad Philippenses cap. 2.

† Alias, orationis.

† Alias, cōsilia.

mū[a] Domini sanctitudo[b], decet, vt cuius in pace[c] factus est locus, eius cultus[d] sit cum debita veneratione pacificus[e]. Sit itaque ad Ecclesias humilis & deuotus ingressus: sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspiciētibus placita†, quæ cōsiderantes nō solum instruat[f], sed & reficiat[g]. Conuenientes ibidem[h] nomen illud, quod est super omne nomen (à quo aliud sub cælo nō est datum hominibus, in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu[i] † Christi, qui saluum faciet populum suum à peccatis[k] eorum) exhibitione reuerentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur†, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipue dum aguntur Missarum sacra ministeria†) gloriosum illud nomē quandocunque recolitur, flectant genua cordis[l] sui, quod vel[m] capitis[n] inclinatione testentur. attendantur in locis eisdem intentis[o] præcordijs sacra solemnia; deuotis orationibus insistatur: nullus in locis eisdē, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet, conclamationē moueat, impetumve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatū quarumlibet concilia†, conciones, & publica parlamenta[p]. Cessent vana, & multo fortius fœda & profana colloquia. Cessent cōfabulationes quælibet. Sint postremo quæcunque alia, quæ diuinum possunt turbare[q] officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorū est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi[r]. Cessent in Ecclesijs earumque cœmiterijs[s] negotiationes[t], & præcipue nundinarum, ac fori cuiuscunque tumultus: omnis in eis secularium[u] iudiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos criminalis maxime agitetur: sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena.

¶ Locorum ordinarij exequi debent hic contenta, & sententia in ecclesiis habita sunt nulla: & contrafacientes puniri debent. hoc dicit. Dominicus.

¶ Ordinarij locorū hoc faciant obseruari: suadenda[x] suadeāt: interdicta huius canonis auctoritate compescant[y]: ad hoc alios etiam in Ecclesijs ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos deputando. Et nihilominus processus[z] judicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint: præter processum ordinariorū & deputandorū[a]

22. dist. c. sacrosancta.

ADDITIO. Dicit Archidiaconus, secundum Isidorum, quòd Saluator græce dr̃ Soter: vere autem dr̃ Saluator qui cunctis salutifer venit. Ioan. And.

k ¶ *A peccatis eorum.*] Neminem enim vult perire. de baptis. maiores. §. caute.

ADDITIO. 3. q. 4. qui. de pœniten. dist. 1. quia diuinitatis. 23. q. 8. his à quibus. cū hoc. Ioan. And.

l ¶ *Cordis.*] Ad cor enim respicit Deus. 14. q. 5. §. quid inuenisti.

m ¶ *Vel.*] id est, saltem.

ADDITIO. Sic de pœniten. distinctio. 4. benedictus Deus. Ȝ. de consuetud. cap. fina. de præbend. extirpandæ. Ioan. And.

n ¶ *Capitis.*] 50. dist. in capite.

ADDITIO. Ad hoc de consec. dist. 1. Apostolica.

o ¶ *Intentis.*] vt nil animus cogitet, quàm preceptor: ad quod sacerdos populū excitat, Sursum corda, dicendo. de consec. dist. 1. quando.

ADDITIO. Dantur versus:

Non vox, sed votum: non chordula musica, sed cor.

Non clamor: sed amor clamat in aure Dei.

Ioan. And.

p ¶ *Parlamenta.*] Nota cōtra vniuersitates Italiæ, quæ frequenter faciunt in ecclesijs talia parlamenta.

ADDITIO. Dicit Valerius lib. 1. c. 1. quod Caius consulatu Galliæ, & Scipio consulatu Corsicæ priuati fuerunt: quia parlamenta faciebant in templo. Ioan. And.

q ¶ *Turbare.*] ad hoc Ȝ. de sententia excom. veniens. in Authen. de sanc. episco. §. si quis tam sacra. colla. 9.

¶ *Prima glo. diuidit.*

a ¶ *Decet domum Domini.*] Diuide decretalem in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam: vsq; ibi, *Sit itaque.* In secunda qualiter homines debeant se habere in ecclesijs: & a quibus abstinere: vsque ibi, *Ordinarij.* In tertia quod ordinarij per se vel per alios hoc faciant obseruari: vsque ibi, *Qui vero:* ibi comminatur pœnam in contra facientes.

ADDITIO. Et decentia proprie respicit honestatem. supra de vot. magnæ. post princip. Ioan. And.

b ¶ *Sanctitudo.*] sumptum ex psalmo: Dominus regnauit, decorē.

ADDITIO. Et composita fuit secundū stylum legis C. de ferijs. dies festos. secundum Archidiaconum.

c ¶ *In pace.*] ex psalmo, Notus in Iudæa.

d ¶ *Cultus.*] Nam erit cultus iustitiæ silentium. 5. q. 4. in loco.

ADDITIO. & C. de ijs qui ad ecclesiam confu. l. denuntiamus. ex qua etiam sumi potuerunt aliqua de ijs quæ ex textu sequuntur. Ioan. And.

e ¶ *Pacificus.*] Est enim rex pacificus, & venit pacem docere. 22. q. 1. c. nisi bella. Ioan. And.

f ¶ *Instruat.*] per bonum exemplum. 7. q. 1. §. cum vero[& 61. dist. §. his omnibus. Ioan. And.]

g ¶ *Reficiat.*] per doctrinam. 36. dist. si quis vult. nam anima cibo spiritali nutritur. Ȝ. de offi. ord. inter cætera.

h ¶ *Ibidem.*] Attollant, quod est infra.

i ¶ *Iesu Christi.*] Iesu Hebraice, dicitur latine Saluator: Christus græce, latinæ dr̃ vnctus. Christiani à Christo. de sacra vnctione. c. vnico. §. in fronte. & primo apud Antiochiam fuit nomen illud.

r ¶ *Committi.*] non enim debent ibi misceri sceleribus, vbi de peccatis est venia postulanda. in Authe. colla. 8. vt lice. matri & auiæ. §. quia vero ita. & Ȝ. eo. tit. immunitatem. ad idem de accusa. qualiter. & C. vnde vi. meminerint.

s ¶ *Cœmiterijs.*] Ȝ. eod. cum ecclesia.

t ¶ *Negotiationes.*] nam Dominus negociatores eiecit de templo: & mensas nummulariorū euertit. 1. q. 3. ex multis. 88. distin. eijciens. palea est, & est ratio: quia talia difficile fiunt sine peccato: vt ea. distinction. quoniam non cognoui. & de pœnitentia distin. 5. qualitas.

Negotiationes non debent fieri in tēplo.

u ¶ *Secularium.*] idem Ȝ. eod. c. 4. ecclesiastica vero iudicia ibi tractari possunt. 2. q. 2. c. vlt. & Ȝ. de appella. qua fronte. Ioan. And.

x ¶ *Suadenda.*] quæ scilicet dicta sunt vsque ad ver. nullus.

y ¶ *Compescant.*] per censuram ecclesiasticam, vel aliam arbitrariam pœnam. Ȝ. de offi. deleg. de causis. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. quærit & soluit.*

z ¶ *Processus.*] quid de contractibus initis in ecclesia, nunquid valebunt? Dic quòd non debent fieri: & qui faciunt, peccant per hanc decretalem: tamen contractus tenent: Nam cum tantum processus & sententias iudicum irritet: & pœnalis sit constitutio, pœnam non extendam. infra de regu. iur. in pœnis. cum suis concordantijs.

Contractus celebratus in ecclesia an valeat.

ADDITIO. Idem Guliel. Garz. Ioannes Monach. & Archidiaconus.

a ¶ *Deputandorum.*] id est, illorum quos debet ordinarius deputare assiduos, & ad ista idoneos.

a ¶ *Acrimoniam*] id est, acrem poenam. & dr quasi acris monitio. Vel, id est, poenam excommunicationis, quasi à gremio ecclesiæ expellentem.

ADDITIO. Vel si arbitraria, sm Gulielmum. & idem, versi. ĩ. eod. lib. de statu regu. c. vnico. ad finem. & ibi cõcor. Ioan. And.

b ¶ *Abstinere.*] hæc est vera poenitentia. de poe ni. dist. 3. c. 1.

CLericis.] Benedictus in sua extrauagãti quæ incipit: Quod olim. restrinxit hãc decre. ad exigentes tantũ; sed Clemens reuocauit hanc decretalem cum suis declarationibus. ita q voluit haberi pro nõ facta per suam extrauagantem, quæ incipiebat: Pastoralis. quæ est inter clement. eod. tit. & incipit, quoniam. & vide quæ ibi dixi in 1. glos. Circa istam igitur instandum non est. & Archid. etiam non glossauit. Ioan. And.

† Quærebat Ioan. Mo. in illo cap. Quid si fiat impositio talis non ecclesiasticis personis, sed eorum hominibus: nunqd offert locus poenæ huius c. Et dicebat, q sic: quia sit fraus legi. de qua ĩ. & re lat. c. si. & ĩ. de priuileg. quãto. facit ĩ. eo. c. eos secundum Lap. Abb. Dom. Vbe. dicit q nullo casu habebit locũ hæc constitutio: quia penitus reuocata cũ suis declarationib', nec vllus doctorum eam legit. Ponta.

¶ Pro intellectu huius capit. præsupponendũ est quod habetur in c. non minus. & c. aduersus. eod. tit. in antiq. Dr in cap. non minus. q clerici propter necessitatem laicorũ possunt eis subsidiũ sponte cõferre. In cap. aduersus. dicitur, q laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias vel alia subsidia: sed clerici gratis p modum doni gratuiti possunt contribuere: cum consensu tñ sui epi. Sed clericis per illud cap. non erat imposita aliqua poena: vnde eueniebat q multi clerici plus timentes homines quàm Deum, contribuebant ad huiusmodi tallias. In hoc cap dr. q si clerici contribuunt per modum doni gratuiti absque auctoritate Papæ: q ipso facto sunt excommunicati, si sint personæ singulares: si autẽ sit vniuersitas, quæ facit illam contributionem: tunc est supposita interdicto ecclesiastico. Item addit illud cap. q laici compellentes clericos soluere tallias, ipso facto sunt excommunicati. & quia aliqui principes habent priuilegium à summo Pontifice, vt non possint incurrere sententiam canonis. Item q non possint ab homine excommunicari: Dicit Romanus Pontifex quòd exigentes collectas vel tallias à personis ecclesiasticis pro rebus suis vel ecclesiæ, incurrunt sententiam excommunicationis ipso facto: non obstante eorum priuilegio. Nota primo ad quod allegatur principium huius c. q laici clericis sunt infesti. & communiter ipsos odio prosequuntur. Nota insuper principalem effectum huius c. q clerici etiam cum auctoritate diœcesani non possunt contribuere ad tallias laicorum. etiam per modum doni absque licentia Papæ: & contra facientes incurrunt excommunicationem ipso facto: à qua non possunt absolui nisi à Papa, præter quàm in articulo mortis. Et istud fuit introductum in fauorem clericorum.

† Alias, dolentes.

¶ *Glossa prima summat simul & diuidit.*

e ¶ *Clericis.*] in prima parte ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant, & excessus clericorum, q talibus consentiebant. Secundo ibi: *Nos igitur.* præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel Ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant nec occupent quocunque modo deposita Ecclesiarum, vel personarum Ecclesiasticarum: Singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit: quæ poenæ locum habeant in promissionibus factis etiã ante hanc constitutionem si postmodum soluantur vel recipiantur, & ab his sententijs solus Papa absoluit præterquam in mortis articulo. Tertio, in vers. *Non obstantibus.* omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.

ab ipsis, diuinæ vltionis & nostræ poterũt acrimoniam a formidare; donec suũ confessi reatum à similibus firmato proposito deliberauerint abstinere b.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias, & onera imponebant: & excessus clericorum, qui talibus consentiebant.*

CAP. III.

CLericis † c laicos infestos oppido d tradit antiquitas e: quod & præsentium experimenta temporum f manifeste declarant, dum suis finibus non contenti g nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt quàm sit eis in clericos ecclesiasticasve personas & bona interdicta potestas h: Ecclesiarũ, prælatis, Ecclesijs, ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorũ prouentuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicesimam, vel quamuis aliam portionem aut quotam exigunt, & extorquent, eosque moliuntur multifarie subijcere seruituti, suæque submittere ditioni i: & (quod dolenter † referimus) nonnulli Ecclesiarum prælati ecclesiasticæque personæ trepidantes vbi trepidandum non k est, transitoriam pacem l quærentes, plus timentes maiestatem temporalem offendere, quàm æternam m, talium abusibus nõ tam temerarie, quàm improuide acquiescunt: sedis Apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ *Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia Apostolicæ sedis, sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici talia non exigant vel recipiant, nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum: singulares contra facientes excommunicat, vniuersitates interdicit: qua pœna locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur: & ab his sententijs solus Papa absoluit, præterquàm in mortis articulo. hoc dicit.*

¶ Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes, de fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate statuimus, quòd quicunque prælati, ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel seculares quorumcunque ordinum, conditionis seu status collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuum vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum prouentuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorũ sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij, vel doni nomine, seu quouis alio titulo, modo, vel quæsito colore n, absque auctoritate sedis o eiusdem: necnon Imperatores, Reges seu principes, duces, comites, vel barones; Potestates, capitanei, vel officiales, vel rectores quocunque nomine p censeantur, ciuitatem, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet, & quiuis alij cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exege-

d ¶ *Oppido.*] id est valde.

e ¶ *Antiquitas.*] 2. q. 7. laicos. & c. laici. & antiquitati credulitas & reuerentia debetur. 11. dist. catholica. & c. ecclesiasticarũ. ĩ. de transla. quanto.

f ¶ *Temporum.*] ĩ. eod. libro, de censi. felicis. & de election. fundamenta.

g ¶ *Non contenti.*] & male. 13. q. 1. c. 1. de sepul. c. 1. in antiq. j. de priuileg. c. 1.

h ¶ *Potestas.*] 96. dist. bene quidem. de consti tu. ecclesia sanctæ Mariæ. in antiq.

i ¶ *Ditioni.*] vt peioris conditionis sit sacerdotium quàm fuerit sub Pharaone. ĩ. eod. non minus.

K ¶ *Non est.*] de rescri. cum contingat. de simo. & si quæstiones. C. de fide instrumen. l. vlt. ad fin. Ioan. And.

l ¶ *Pacem.*] huius seculi.

m ¶ *Aeternam.*] & male, cum potius contrarium facere debeãt. ĩ. de hære. vergentis. cum suis cõcor. Faciant prælati Ecclesiarum, q sint imitatores Nabuthæ q vineam suam cruore defendit. 3. Regum 21. c. & 23. q. 8. conuenior. & imitentur Ambrosium idem dicentem: Si vultis corpus occidere occurram: vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluntas est mihi, pro altaribus gratis immolabor. persecutionem tamẽ fugere poterit seruata distinctione; quam habes 7. q. 1. §. hoc tunc. & recitari solet de renun. nisi. §. propter malitiam. in antiq.

Prælati sint similes Nabuthæ & Ambrosio.

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 185. art. 5. vbi plene de hac re.

n ¶ *Colore.*] qui non excusat: vt ĩ. eod. lib. de elect. auaritiæ. 14. q. 3. plerique. de simo. in tantum.

o ¶ *Sedis eiusdem.*] nunquid correcta est decret. ĩ. eod. non minus. quæ permittebat episcopo & clero inspicienti necessitates vel vtilitates laicorum eis sponte subsidium conferre? Dic q decretalis illa moderationem & determinationem receperat per decre. eod. tit. aduersus. vbi statutum fuit, q etiam illo casu id facere non possent præter licentiam Apostolicæ sedis: non ergo corrigit istam, seu poenam adijcit.

p ¶ *Nomine.*] sic ĩ. eod. lib. de elect. fundamenta.

a ¶ Intero.

a ¶ *Interdicto.*] in vniuersitatē non fertur sententia excōicationis. vt j. de sen. excom. Romana §. in vniuersitatem.

b ¶ *Prælatis.*] hucusque dixit de ijs, qui post constitutionem istam promiserunt & soluerunt: nunc dicit de ijs qui ante constitutionē vel eius notitiam promiserunt, & post constitutionem soluerunt, & post eius notitiam.

c ¶ *Mortis articulo.*] iste semper excipitur, vt 17. q. 4. si quis suadente.

d ¶ *Dissimulatione.*] dissimulatio est peccatum mortale in prælato. 44. dist. sit rector. & cap. Ephesii. & 47. dist. cap. vlt. & j. de offic. ordi. irrefragabili. Ioan. And.

e ¶ *Non obstantibus.*] Papa ergo potest tollere & moderari priuilegia per se data, vt j. de sen. excom. c. vlt. in fi. & priui. ne aliqui. & fiere gula illa, decet concessum, & c. j. de reg. iu. nō habet locum in ipso principe, vt ibi dixi.

Qvoniam, vt intelleximus.] Primo recitat abusum secularium potestatum. Secundo contra illum statuit: ibi, *Nos iustitiam*. Tertio transgressoribus pœnam imponit: ibi, *Si quis vero*. secundum Ioan. Mona. Ioan. And.

Casvs. Aliquis laicus debebat mihi aliquam pecuniæ summā, ad quam soluendam se obligauerat mihi ante iuramento: & sic ratione iuramenti causa spectabat ad iudicem ecclesiasticum. cap. fina. j. de foro compet. isto met lib. vel alia ratione spectabat ad forum ecclesiasticum: quia habebam iudicem ordinarium loci suspectū: à sede Apostolica impetraui delegatum: volui laicum ipsum conuenire corā iudice delegato, vel forte coram epo: Vnde laicus istud notificauit iudici seculari, qui iudex præstat impedimentum, quo minus ipse laicus conueniatur coram iudice ecclesiastico: forte faciendo inhibitiones ne ipsum conueniam coram iudice ecclesiastico, vel saccando bona mea, vel parentū meorum: Quæritur, nunquid iudex secularis aliquam incurrat pœnā, & quam? Respondet, q ipso facto incurrit sententiam excommuni-

† Alias, & [illegible]. † Alias, & [illegible]. † Alias, & [illegible]. † In manuscriptis [illegible] † Alias, & tenent. † In [illegible]

rint, vel receperint; aut apud ædes sacras deposita Ecclesiarū, vel ecclesiasticarum personarū vbilibet arrestauerint, saisiuerint†, seu occupare præsumpserint: vel arrestari, saisiri†, aut occupari mandauerint: aut occupata, saisita†, seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxiliū, consiliū vel fauorē publice vel occulte: eo ipso sententiam excōmunicationis incurrant. Vniuersitates quoque quæ in his culpabiles fuerint; ecclesiastico supponimus interdicto[a]. Prælatis[b] & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districte mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quòdque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis† factarum hactenus vel faciēdarū in antea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorū peruenerint†, nil soluant: nec supradicti seculares quoquo modo recipiant. Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidāt ipso facto. ¶ A supradictis autem excommunicationū & interdicti sententijs nullus absolui valeat, præterquam in mortis† articulo[c], absque sedis Apostolicæ auctoritate & licentia speciali: Cum nostræ intentionis existat, tam horrendum secularium Potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione[d] transire.

¶ *Omnia priuilegia derogantia huic constitutioni cassat & irritat.*

¶ Non obstātibus[e] quibuscunque priuilegiis, sub quibuscunque tenoribus, formis seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, & alijs supradictis: quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

¶ Idem.

¶ *Excommunicati sunt qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent litteras à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis coram ordinarys vel delegatis ecclesiasticis litigari. Ioan. And.*

CAP. IIII.

Qvoniam[f] (vt intelleximus) quorundā iustitiariorum, balliuorū, iudicumve secularium ac temporalium dominorū in quibusdam partibus[g] præsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtibus litteras Apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotijs, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine[h] ad forum† ecclesiasticum[i] pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel Apostolicas litteras iustitiæ complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite, causa seu quæstione desistere compelluntur. Nos iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, qui alios in sua iustitia cōfouemus[k]: statuimus districtius inhibendo, ne quis impetratores litterarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, siue ambæ partes hoc voluerint, siue vna, super causis ecclesiasticis, siue quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, vel rerum, de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium, ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigandum, per eorundem iudicum ecclesiasticorum, vel impetrātium, aut litigantium seu volentium litigare, aut propinquorum[l] ipsorum, seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem modisve alijs quibuscunque compellat, seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliosve impediat, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinarijs querelantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundē, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem. ¶ Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: à qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum[m])

cationis: & non solum ipse iudex incurrit ipso facto sententiam excōmunicationis: sed etiā laicus procurans est ipso facto excommunicatus: quoniam perturbantes iurisdictionem ecclesiasticam, ipso facto sunt excommunicati: à qua excommunicatione non poterunt absolui, nisi facta prius satisfactione. Nota primo casum in quo faciens iniuriam laico, incurrit excommunicationem ipso iure. Aliū vide j. de elect. sciant cuncti. eod. lib.

¶ *Prima gloss. summat.*

f ¶ *Quoniam.*] Excommunicati sunt qui impediunt super causis q ad forum ecclesiasticū de iure vel de consuetudine pertinent litteras à sede Apostolica impetrari, vel super ipsis corā ordinarijs vel delegatis Ecclesiasticis litigari. Ioan. And.

g ¶ *Partibus.*] sicut olim erat in ciuitate Pisana. j. de sentent. excom. grauem.

h ¶ *Consuetudine.*] quæ dat iurisdictionē. 9. q. 3. conquestus. de foro competen. cum contingat. in antiq. ad idem j. eo. lib. de excep. cap. vlt.

i ¶ *Ecclesiasticum.*] de secularibus non intromittit se ecclesiasticus iudex, nisi in casibus j. de foro compet. licet ex suscepto.

k ¶ *Confouemus.*] sic j. de sup. negli. præ licet. nam & ordinata charitas a à seipsa incipit. 23. q. 5. si non licet. de vsu pal. nisi specialis.

Additio. Sic & primo debet quis curare de se, & ad se spectātibus quàm de alijs. 1. q. 1. multi. in princi. C. de ser. & aqua. l. præses. j. eo. lib. de offic. ordi. præsenti. §. porro.

¶ *Glo. seq. not. & dat duo similia.*

l ¶ *Propinquorum.*] Nota casum in quo laico iniuriās excōicatus est, sic j. eo. lib. de electio. sciant. j. de sentent. excom. quicunque.

m ¶ *Satisfactum.*] ergo nō sufficit a cautio: imo debet præcedere satisfactio: sicut cū quis excōicatus est pro manifesta offensa. j. de verborum significatio. ex parte 1. & capit. seq. vel pro manifesta contumacia, vt infra de sententia excommunicat. venerabilibus. §. secus.

† Quæ sine illa causæ not. in c. di cet. de foro compet. in antiq. Bar. in extrau. ad reprimendā. in verbo denunciatione. Anto. Burgus Hispanus [illegible] notab. casus c. 1 de emp. & vend. & vide aliquid [illegible] Old. cons. 16. & an in talibus ecclesiasticus exequatur suam sententiam [illegible] Lupus Hispanus in c. per vestras, not. de do. inter vir. & vxo. Fa.

a Vide D. Thomam 2. 2. q. 16. art. 4. & 5.

a Vide Decium in c. 1. in glos. in verbo, donec de iudic. in 2. lectura.

a ¶ *Absoluatur.*]tunc demum poterit ab ordinario absolui: ex quo Papa sibi non reseruauit. de sentent. excommunication. nuper.

EOs qui.] Ponit dictum, cuius rationem interserit: ibi, *Cum talia.* Ioan. And.

CASVS. Dictum fuit supra cap. clericis q laici non possunt compellere clericos ad soluendum tallias siue collectas. Etiam dr in cap. quoniam. j. eod. quòd non possunt compellere laicos ad litigandum coram eis, si velint litigare coram iudice ecclesiastico. vel si reus nollet litigare corā iudice ecclesiastico, sed si actor vult litigare, & causa est ecclesiastica vel etiam mista. Sed quid, sunt aliqui domini temporales, qui inhibent subditis suis, vt sunt sartores, carpentarij, pilarij, & alij mechanici, vt non faciant obsequia clericis: nisi ipsi clerici velint contribuere ad tallias: & sic indirecte compellūt clericos ad soluendum tallias: nam sine obsequijs illorum non possent clerici viuere: vtrū sint puniendi aliqua pœna? Respondetur q sic: nam ipso facto sunt excommunicati.

Nota q prohibitio directa ad subditos, ex qua indirecte præiudicatur clericis quo ad ipsorum libertatem, non tenet.

† Vide Anchar. num consil. 11. incip. factum super quo petitur consilium. & Lapum allegatione 32. incip. Inspeximus.

nullatenus absoluatur [a].

¶ Idem.

¶ *Domini temporales prohibentes subditis ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. V.

EOs † qui [b] temporale dominium obtinentes, suis subditis [c], ne prælatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicunt: (cum talia, in derogationē libertatis [d] ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere [e].

TITVLVS XXIIII.

Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.

¶ *Prima glos. dicit quid declaret.*

b ¶ *Eos qui.*]Contra hos, cōtra quos hic prouidetur, arguebat Ber. de priuileg. quanto. in glos. 1. in fine.

¶ *Glossa sequens reseratur per obiectionem.*

c ¶ *Subditis.*] Licet solis subditis imperarent: tamen clericis competebat actio de dolo ad suum damnum consequendum: quæ competit quotiescunque aliquid dolo fit, & alia actio deficit. ff. de dolo. leg. 1.

ADDITIO. Vide quod post Innocen. dixi supra de priuileg. quanto.

d ¶ *Libertatis.*] Isti licet quo ad verba non viderentur infringere libertatem: tamen infringebant quo ad mentem, faciendo fraudē de persona ad personā. de quo dic vt 14. q. 3. plerique. supra de priuileg. quanto. ff. de legi. contra. j. de regulis iur. cap. vlt. & contra tales habebas prouisum. supra de sententia excommu. grauem.

ADDITIO. Hic vt dixit glos. fiebat fraus de persona in personam. Concordat. ff. si quis aliquem test. prohi. l. 1. & 2. vbi prohibens notarium vel testes intrare, prohibuisse dicitur testatorem. ad idem. ff. de itine. actuque. l. veteres. vbi prohibens portari necessaria ad reficiendum iter, dicitur refectionem prohibuisse. Ioā. And.

e ¶ *Subiacere.*] In statutarijs, potestatibus, consulibus, & scriptoribus statutorum, quæ sunt contra libertatem ecclesiæ: dic vt supra de sentent. excommu. nouerint.

ADDITIO. Et quomodo dicatur ecclesiæ libertas infringi, ibi scripsi post Innocent. Ioan. And.

NE CLERICI VEL MONACHI SECVLARIbus negotijs se immisceant.

Continuatio domini Helie.

a *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de clericis & eorum priuilegijs: verum quia clerici perdunt sua priuilegia immiscendo se secularibus negotijs: ideo ad nos informandum ponit Romanus Pontifex rubricam: Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant.*

STatutum.] Ponit declarationem veteris iuris, primo dans regulam: secundo casum exceptum: ibi, *Nisi.*

CASVS. Dicitur in capitulo, super specula eo. tit. in antiq. q clerici obtinentes dignitatem vel personatum, non debent audire leges vel physicam: & ibi ponitur certa pœna contra facientibus: postea emanauit constitutio Clementis Papæ, quæ extendit illud capitulum ad rectores ecclesiarum parochalium: vt rectores parochialiū ecclesiarū qui audiunt leges vel physicam, incurrerent pœnam capituli, super specula. Sed quæritur, vtrum illa constitutio Clementis Papæ intelligatur indistincte de quibuscunque rectoribus ecclesiarum parochialium? Responder q non: sed solū intelligitur de rectoribus ecclesiarum parochialium, quæ sonant in nomen plebaniæ, id est, quæ sub se habent capellas: in quibus capellis instituuntur vicarij perpetui, qui non possunt ad tempus remoueri: sicut in his partibus potest poni exemplum in archipresbyteris. Alij autem rectores ecclesiarum, qui sub se non habent capellam, dummodo non sint sacerdotes, possunt audire leges vel physicam.

Nota primo, q non est licitum decanis, archidiaconis, pposit, cantoribus, & alijs obtinētibus dignitates audire leges vel physicā: tamen cum talibus potest Papa dispensare, & quotidie dispēsat. Not. q rectores ecclesiarum parochialiū qui sub se non habēt capellas, dūmodo nō sint sacerdotes, licite possūt audire leges. Quæritur, quare isti qui habent dignitatem, vt sūt decani, præpositi, archidiaconi, nō possunt audire leges vel physicam? Dicendum est, q istud fuit ordinatum vt liberius vacent studio theologiæ & iuris canonici: quæ melius congruunt suo statui, quàm leges vel physica: vt dic super Specula. Nota q rector ecclesiæ parochialis, quæ sub se non habet capellam pendente anno quo promoueri debet ad sacerdotium, licite potest audire leges, vel etiam durante septennio quod habet ad sacerdotiū, & non promouendi ad sacerdotium.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Capitulum, Super specula. prohibens audientiā legū vel physicæ, non includit parochiales ecclesias habentes, nisi sint plebaniæ habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. I.

STatutū [f] † felicis recordationis Honorij Papæ tertij prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Plebanis [g], Cantoribus, & alijs clericis habentibus personatus audire leges [h] vel physicam [i] interdicit: ad eos qui parochiales ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clementis [k] Papæ quarti prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, declaramus [l] præsentis constitutionis oraculo ratione [m] ecclesiarum huiusmodi

† Vide doctores & in primis Panormitan. nō magnopere. & in c. fin. extra ne clerici vel monachi. & Innocentiū in c. firmiter extra de sum. trinit. & fide catho.

f ¶ *Statutum.*] j. eo. super specula.

g ¶ *Plebanis.*] quod intellige vt dicitur.

h ¶ *Leges.*] non enim debent velle videri secularium vel forensium disceptationum periti. C. de epis. & cle. repetita.

i ¶ *Physicam.*] non debet hoc facere sub specie languentium curandorum fratrum. j. eo. magnopere.

k ¶ *Clementis.*] quam non habemus, sed eis mentem hic inserit: & incipiebat, Habito cum fratribus nostris consilio.

¶ *Glos. seq. dicit quorum opinionem approbat & reprobat & rationibus opinionis reprobatæ respondet.*

l ¶ *Declaramus.*] Nota approbatam opinionem Gof. qui hoc dicebat in summa huius tituli in fine. & cōcordat Pet. de Samp. & Abbas & est ratio: quia constitutio illa pœnalis erat. & ideo restringenda. j. de reg. iur. in pœnis. cum suis concordantijs. non obstat. s. de electio. dudum 2. vbi dr q idem iudicium, &c. quia illud habet locum in casu ipsius decretalis: scilicet quo ad pluralitatem. itē quo ad ordines: vides enim q archidiaconus non cogitur nisi quo ad diaconatum. de electioni. cum in cunctis. in antiq. ergo nec habens curam animarū: sed hoc est falsum, vt j. eo. lib. de elect. licet canon. Reprobata est autem opinio Ber. Inno. sm quosdam libros, & Hostiensis qui dicebant contrarium propter dictam decretalem, dudum. item ex eo q quis habet curam, sacerdos fieri debet: sed sacerdotes prohibentur per ipsam decretalem Honorij: ergo & curā habentes item ex eo q constitutio fauorabilis erat: & sic amplianda. j. de reg. iur. odia. item ex eo q prædicare tenetur: vt in clementina dudum. § huiusmodi. de sepul. & sic debet esse sacerdos. 16. q. 1. adijcimus. sed presbyteri ex ordine, non ex cura. cōprehēduntur constitutione Honorij: & interdum de necessitate non habent fieri sacerdotes rectores parochialium ecclesiarum: vt supra eod. lib. de electione statutum. vel pone q annus non est elapsus. Vel pone secum dispensatum per decretalem. j. eod. lib. de elect. cum ex eo.

Vide doctor. eod. tit. cap. super Specula. & ibi Panor. nā illa glossa ratio [illegible] valet sicut d. c. super Specula. [illegible] regimen temporalium, quod habet ecclesia, est vtile scire leges. arg. c. si in adiutorium. & [illegible] c. ad hoc. 18 di. multi sacerdotum. & qui scit canones & leges, ille vere scit iura. Bal. c. cum causam. de te[illegible] cod. Pontanum.

m ¶ *Ratione*]quasi diceret: si haberent dispēsatiue vel alio modo perso-

personatum cum illis ecclesijs, bene tenentur constitutione: vel si essent presbyteri, tenentur: non ratione ecclesiæ, sed ordinis, vt supra dixi.

Glo seq quærit, arg. & soluit, contrario arg. respondet.

non extendi: Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas[a] habentes, in quibus instituantur clerici perpetui[b] nequeuntes ab ipsis[c] absque causa rationabili[d] amoueri.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque studia accedens, non obtenta licentia prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationẽ incurrunt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. II.

VT † periculosa[a] religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne decætero aliquis quamcunque[f] religionem tacite vel expresse[g] professus[h], in scholis, vel alibi temere[i] habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quæuis studia litterarũ, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus[k], vel maioris partis eiusdem, sibi eũdi ad studium licentia[l] primitus sit cõcessa. Si quis autem horum[m] temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto[n]. ¶ Doctores quoque, siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso[o] leges vel physicam audientes sciẽter[p] docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere[q]: simili[r] eoipso sint sententia innodati.

¶ Idem.

¶ *Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delicto ibi commisso delegans, vt veritate inquisita iustitiã exequatur, irregularis non efficitur; licet pœna sanguinis inferatur. hoc dicit. Dominicus.*

Leges ea sit iustum audis decano obtinenti ecclesiam parochialem habentem sub se vnicam capellam tantum.

a ¶ *Capellas.*] quid si vnica habet capellam? Si arguamus à verbis, saltem duæ debẽt esse. ad hoc. j. de reg. iur. pluralis. cum suis concord. ad hoc de deci. ad audientiam. tutius videtur contrarium tenere. ad hoc ff. vi bo. rap. l. prætor ait. 1. §. homines. insti. eo. tit. in prin. ad idem. §. eo. lib. de elect. c. pe. 1. respon. §. de priui. vt priuilegia. ibi: aperiantur ecclesiæ. id est, ecclesia. 1. dist. omnes leges. cum suis concor. & 2. q. 1. in primis. nec obstat arg. à verbis: quia non dicit hoc nisi fuerit plebanis habens capellas, sed dicitur in plurali plebaniæ habẽtes capellas: & pluralitatem capellarum ad pluralitatem plebaniarum referã. Arg. præal. decret. vt priuilegia.

Multa hac spectantia vide per Cal derinum, consil. 1. tit. de magistris. & per Abbatẽ consil. 84. lib. 1.

ADDITIO. Hoc videtur tenere Guli. in Spec. eo. tit. post prin. vbi dicit, quod plebania est habens diuersas capellas, in quibus. &c. Ioan. Mona. dicit hic quòd ex quo plebania habet capellas perpetuas, reputatur dignitas. Archid. nil dicit de hoc. Ioan And.

b ¶ *Perpetui.*] §. eod. lib. de expel. mona. c. vnico.

c ¶ *Ab ipsis.*] scilicet plebanijs, vel capellanijs, & melius.

d ¶ *Absque causa rationabili.*] de expel. mona. ca. vnico. vbi de hoc.

VT *periculosa.*] Primo causa præmissa ponit duplicem inhibitionem. Secundo, pœnam transgressorum: ibi, *Si quis.* Tertio ibi, *Doctores.* illam declarat in doctoribus locum habere.

Et dic periculosa animabus ipsorum vagantium. §. de reg. c. fi. Est etiam periculosa propter exempli perniciem. de elect. cum dilectus. §. nos vero. de vo. magnæ. in anti. Ioan. And.

CASVS. Aliquis religiosus qui erat bene dispositus ad studium, cupiens margaritam scientiæ inuenire: dimisit suum monasteriũ sua auctoritate priuata (verius magis temeritate) & iuit ad studiũ generale absque licentia sui prælati. vtrum possit licite exercere studium? Respondetur quod non: quia religiosus nihil agere potest sine licentia sui prælati: & prælatus suus potest ei dare licentiam cum consilio sui conuentus. Sed quid, ponamus retento eodẽ themate, quod religiosus absque licentia sui prælati accessit ad studium generale: ipse autem dubitans quod non admitteretur nisi ostenderet licentiam sui prælati, dimisit habitum suum vt non posset cognoscere esse monachus, vtrum puniatur aliqua pœna? Respon. quod sic: nã ipso facto incurrit sententiam excommunicationis. Et etiam doctor qui illum admittit in auditorio suo, & illum non expellit, est ipso facto excõicatus. Not. primo ex isto cap. quod religiosus suore studij non potest dimittere monasterium sine licentia sui prælati. Sed quis dicetur eius prælatus, quo ad istam licentiam dandam: vtrum suus epũs? Dicendum quod non: licet dicamus, quod epũs regulariter concurrit cum inferioribus prælatis, vt in c. cum ab ecclesiarũ. de offi. ordi. in an. & l. fin. C. de iurisd. om. iud. vbi dr, quod quodlibet collegium potest sibi constituere & eligere rectorem qui cognoscit personas de illo collegio: tñ datur actori optio conueniendi reum coram illo rectore collegij, vel coram ordinario loci: ideo ad dandã istã licentiã abbas dr prælatus religiosi. Sed quid si abbas nolit dare licentiam, an possit recursus haberi ad epũm? Rñdetur, quod sic: si abbas non sit exemptus à iurisdictione epi: si autem sit exemptus, recurrendum esset ad Papam. immo dicunt plus doctores quod epũs vel superior poterit illi abbati præfigere certum terminum, intra quem det illi religioso licentiam vt possit studere cum comminatione: quod nisi intra illud tempus sibi licentiam contulerit, quod tempore illo elapso episcopus conferet.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta.*

e ¶ *Vt periculosa.*] Tracta fuit de extrauaganti grauis, &c, dolore non vacua.

f. ¶ *Quamcunque.*] sum: si approbatam §. de vo c. vno. eod. lib.

g ¶ *Vel expresse.*] §. eod. lib. de regula. c. 1. & 3. & in casu isto inter expressam professionem & tacitam non est differentia: sicut alibi est. §. eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus.

ADDITIO. dicebat Host. §. eod. c. 3. vtrumque: scilicet vt tacite professus non eligatur, & hac constitutione adstringatur introductũ in fauorem religionis & animarum salutem. Ioan And.

h ¶ *Professus.*] Nam professus non potest redire ad seculũ: quod dic vt §. de regul. consulti.

i ¶ *Temere.*] Ex causa enim licet habitũ transformare, si iusta sit, puta timor. §. de vita & hone. cler. clerici in antiq. in glo. clerici arma.

¶ *Glo. seq. recitare potest pro oboedit. & solutionem.*

k ¶ *Conuentus.*] alibi dat prælatus licentiam sine requisitione conuẽtus. §. eod. lib. de elec. si religiosus. 1. responso. sed illud fauore ecclesiarũ vacantiũ. ad idẽ §. de testa. c vlt. & illud fauore vltimarum volũtatũ: & quia piũ executionis testamentorũ onus.

l ¶ *Licentia.*] & tunc potest omnia sine quibus in studio commode esse non posset. quod dic vt not 1. q. 7. cũ pastoris de accu. ex parte.

ADDITIO. Et quod ibi not. in fi. penul. glo. pro necessitate monachi monasterium obligari intelligit Archid. nisi actum fuisset quod alius monacho sumptus inueniret: puta propinquus vel amicus, &c Ioan. And.

m ¶ *Horum.*] id est, quod apostata dimittendo habitũm, vel quia vadit ad studium sine licentia.

n ¶ *Ipso facto.*] speciale in religioso apostata: quia aliàs apostata nõ est excõicatus[1], sed excõicandus. secundum quod not. Inno. & Ber. a 3 dist. si quis ex clericis. de vita & honesta. cleri. si quis ex clericis. de apost. c. 3.

[1] Similis glo. supra hoc. lib. ca. 1. § temp. ord. verbo, apostate. & intellige hoc dictũ prout in dicta glosso notatũ est.

¶ *Glo seq Quærit, arguit negatiue, soluit contrarium.*

o ¶ *Dimisso.*] quid si non dimiserit habitum? Videtur quod tunc doctores non sint excõicati: quia hæc pœna non est amplianda. j. de reg. iur. in pœnis. Dic cõtra. quia cõicant in crimine: & sic eadem & non minori excõicatione ligantur. de senten. excom. nuper. & c. si concubinæ & in hoc poterit dici hoc potius venire ad declarationem iuris veteris, quàm nouum casum ponere.

ADDITIO. Idem scilicet quod doctores, ipsos religiosos docentes & retinentes habitu etiam nõ dimisso sint excommunicati, sequitur Archid. & hoc teneat saltem postquam monachus incidit, vt sic cõmunicet iam excõmunicato in crimine, pro quo ligatus est. super quo vide quod dixi de sentent. excomm. contingit. 1. Io. A.

p ¶ *Scienter.*] vbi incederent in habitu, non haberet locum ignorantia verisimiliter. Sed vbi dimiserant habitum, probabiliter poterant ignorare.

ADDITIO. Bene tamen esse posset tanta multitudo scholarium & cautela monachi tempestiue intrantis, & in occulto scholarium loco manentis, quòd licet in habitu intraret, excusaretur doctor: & maxime vbi de habitu indistinctissime loqueremur. de quo. §. eo. lib. de reg. c. 1. vbi in fin. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. primo soluit vnum dubium: secundo quærit & soluit, tertio iterum quærit & soluit.*

q ¶ *Retinere.*] Not. officium doctoris scholarẽ de scholis expellere[2] & per id quod dicit, retinere, dicas quod licet doctor ferat[3] monachũ habentem domum iuxta scholas doctoris, in domo propria quam inhabitat, audire: excõicatus non est[3]. iam enim inhibere nõ posset quin stet in domo propria. & facit quod dixi j. de reg. iur. locupletari. Quid si monachus non vult exire scholas? Vr per hanc litterã quod licite vi possit expelli. ad hoc de sent. excom. veniens. in antiq. & hoc maxime si vera esset opinio, quod excõicatus non gauderet priuilegio canonis: quod non est verum, secundum Ioan. Ber. & Hostiẽ. qui de hoc not. 17. q. 4. si quis deinceps. de senten. excom. contingit. 1. Quid si nõ potest expelli? Exeat scholas doctor ad instar eius quod dicimus: cum excõicatus intrat ecclesiam: vt not. 11. q. 3. sicut Apostoli. & per modernos. §. de senten. excom. nuper.

[2] Idẽ Ioã. Monac. & Archid.

[3] Ipse doctor, secus enim in monacho cui prohibetur audi tus & studium. §. eod. c. fin. Io. And.

r ¶ *Simili.*] quia communicant in crimine, vt dixi. & quia conditor sibi

tor sibi non reservauit absolutionem, alijs indulsisse vi. ȝ. de sent. ex com. nuper. & facit quod not. ȝ. eod. super specula.

E *Piscopus.*] Ponit dictum cuius causam reddens soluit obstaculum, ibi, *Nam licet.*

CAP. III.

EPiscopus[a] †, seu quicunque alius prælatus vel clericus iurisdictionem obtinens temporalem: si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, balliuo suo, aut alij cuicunque iniungat, vt super hoc[b] veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur: irregularis censeri non debet: quamuis ipse balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit iustitia[c] mediante. Nã licet clericis causas sanguinis agitare non liceat[d], eas tamen (cum iurisdictionem obtinent temporalẽ) debẽt & possunt[e] metu irregularitatis cessante alijs delegare.

FINIS LIBRI TERTII.

† Præter doctores hic vide notata in capitul. ex literis. extra de excessibus prælat. & in c. in archiepiscopatu. de raptorib.

CAsus. Episcopus Pictauen. vel aliquis abbas vel alius clericus prælatus, qui habebat iurisdictionem temporalem, deputauit aliquem balliuum vel iudicem ad illam iurisdictionem exercendam: deinde cum dictus balliuus vel iudex haberet in suis carceribus vel vinculis aliquem malefactorem: ipse prælatus clericus dicto iudici vel balliuo mandauit, vt de tali malefactore faceret bonam iustitiã: vnde iudex iste vel balliuus secularis magis excitatus ex iussione domini sui, talem reum & criminosum condemnauit vltimo supplicio: vtrum episcopus vel alius prælatus ex hoc incurrat aliquam irregularitatem? Rñdet q nõ, dummodo nõ mandauerit, vt illum condemnaret vltimo supplicio: sed solum mãdauerit, vt faceret bonam iustitiam: Nam si iudex secularis excessit, non est imputandum ipsi epõ vel prælato. Not. primo hic optimum tex. q delegatus inferioris à principe, potest exequi sententiam suam, si hoc in commissione exprimatur. de quo de foro competen. in anti. si quis contra clericum. Not. secundo casum, in quo quis potest per alium, quod non potest per seipsum. de quo j. de reg. iur. potest quis. Domi.

¶ *Prima glo. dicit quod declarat.*

a ¶ *Episcopus.*] Emanauit ad declarationem eorum quæ notant Ber. Innoc. & Moderni. ȝ. eod. clericis. vbi videbatur glo. & Host. sentire, q generalem vicarium vel balliuum posset dare ad talia: sed non specialem. Sed ex verbis ipsorum olim tenebam contrarium. Nam dicunt q si appelletur in tali causa, debet appellari ad ipsum prælatum, & ipse alij delegabit: ergo etiam secundum eos specialiter poterat delegare. Quid iuris ergo de prælatis temporalem iurisdictionem habentibus, habes hic, & quomodo eam committere possint. Quid iuris de clericis iniuriam passis, & quomodo de ipsa conqueri possunt, habes j de homi. prælatis.

Additio. Conformiter ad glossam & Host. ȝ. eo. clericis. dicebat Gof. de Rapeo. in archiepatu, q cõsulebat plato habẽti iurisdictionẽ tẽporalẽ, q nõ cõmittat in specie laico puniẽdũ corporaliter, sed generaliter deleget causarum vniuersitatẽ, quæ sunt ad pœnam sanguinis. Et si Goff. intellexit q non exprimat de pœna corporali inferenda in speciali concessione, hæc decretalis non resistit huic consilio. Io. A.

¶ *Glo. seq. infert & ponit dictum Hostiensis.*

b ¶ *Super hoc*] maleficio. ergo & specialiter cõmittit: dicit Host. ȝ. eo. clericis, quod sibi placeret, q aut daretur clericis licentia tales causas iudicandi per seipsos, aut taliũ causarum potestas ipsis clericis tolleretur, cũ cõmissio sit ĩ ius. ff de of. eius cui man. est iu. l. 1.

Additio. Intelligas hoc dictum per id quod not. de rap. in archiepatu. in vlti. glo. nam taliter vltimum supplicium & membri mutilatio non delegantur etiam iure authenticorum. & de his committendis agitur hic principaliter, vt dixi in text.

Prælatus iurisdictionem obtinens temporalẽ, potest etiam specialiter causam criminalem delegare.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit, & argumento contrario respondet. Io. And.*

c ¶ *Iustitia mediante.*] Quid si ĩ iustitiam? Dic idem [f]: Nam eps qui mandauit iustitiam fieri, non est in culpa si iusticiarius delinquat; & absit q ea quæ propter licitum & bonum, & c. 23. q. 5. de occidendis. non obstat j. de homi. is qui mandat. quia ibi culpa præcessit: & casus qui culpam sequitur bene imputatur. de hoc plene de homi. sicut dignum. in anuq. hic nulla culpa præcessit.

f Contra Archid. allegat q in generali mandato non venit aliquid illicitum. concord. quod scripsi s. tit. 3. cap. vltim. circa medium in magna glossa. Ioan. And.

d ¶ *Non liceat.*] ȝ. eod clericis. & c. sententiam.

e ¶ *Possunt.*] Ergo potest quis per alium quod non per se. de hoc dixi j. de reg. iur. potest quis. Ioan. And.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET matrimonijs.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De sponsalibus & matrimonijs.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quæ habet dirimere sequentia sponsalia, sed non præcedentia.

CAP. VNICVM.

Ex sponsalibus [a] † puris [b] & certis [c], etiam si consanguinitatis [d] affinitatis [e], frigiditatis [f], religionis [g], aut alia quauis [h] ratione sint nulla, dummodo nō sint nulla ex defectu consensus [i]: oritur efficax ad impediendum & dirimendū sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissoluendum [k], impedimentum iustitię † publicæ honestatis [l]. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cū aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem [m] fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiā ex secūdis spōsalibus subsecutam minime derogatur [n])

Continuatio huius ad supra.

¶ Visum fuit supra in tribus libris præcedentibus de illis quæ spectant ad clericos: nunc videndum est de illis quæ spectant ad laicos: videlicet de matrimonijs, ideo merito annectitur rubrica de sponsalibus & matrimonijs.

Ex sponsalib. Sunt duæ partes. Prima tractat de sponsalibus puris: Primo in genere: Secundo in specie: ibi, *Quare*. Secunda tractat de conditionalibus: ibi, *Ille vero*. Ioan. And.

† Vide ordinem Tridēt. sessio. 24. de reformatione matrimonij ca. 3. confert cum multis pro textu & glos. ha.

Pro intellectu huius cap. præsupponendum est quid sit publicæ honestatis iustitia. Vnde iustitia publicæ honestatis est quoddā impedimentum qd̄ impedit matrimoniū ꝯhendum, & dirimit iam ꝯtractū, qd̄ oritur ex consensu præstito in sponsalibus, vt si monachus contrahat cum aliqua, tunc consanguineus monachi non poterit contrahere cum illa: publice enim honestum est, ex quo monachus consensit in illam, ꝙ aliquis consanguineus eam habere nō possit. Et fuit introductum hoc impedimentum propter honestatem duntaxat, de hoc per Panor. in c. iuuenis. eod. tit. in antiq.

CASVS. Aliquis Titius contraxit sponsalia cum aliqua Berta dicendo: Promitto & iuro ꝙ ego accipiam te in vxorem: & e conuerso illa Berta promisit & iurauit illum Titium accipere in virū: tractu temporis Titius contraxit secunda sponsalia cū cōsanguinea Bertæ: & sic orta fuit iustitia publicæ honestatis inter Titium & consanguineas ipsius Bertæ, & inter Bertam & consanguineos Titij: quæritur vtrum Titius poterit contrahere matrimonium cū ista secunda sponsa? Respondetur ꝙ non, obstante impedimento iustitiæ publicæ honestatis, quod est sufficiens impedimentum ad impediendum matrimonium contrahendum: & si de facto contraheret cum secunda, dirimeretur istud matrimonium vigore istius impedimenti: & non obstante ista secunda, sponsa poterit & debebit Titius contrahere cum Berta. Sed quid, ponamus ꝙ Titius contraxit sponsalia cum Berta sub aliqua conditione: postea pendente conditione contraxit matrimonium de pręsenti cum consanguinea Bertæ: vtrum per istud matrimonium de præsenti fuerint soluta priora sponsalia? Respondetur ꝙ sic: quia p sponsalia cōditionalia non contrahitur iustitia publicę honestatis: Secus si sponsalia essent certe & pure contracta: quia cum ex illis oriatur iustitia publicæ honestatis, non frangerentur priora sponsalia: immo Titius compelleretur contrahere cum Berta, cum qua primo contraxit sponsalia: vt dictum fuit in prima parte huius capituli. Not. primo, ꝙ publica honestas impedit matrimonium contrahendū, & dirimit iam contractum. Not. ꝙ antequàm ex sponsalibus oriatur iustitia publicæ honestatis, requiritur ꝙ sponsalia sint pura & certa. Not ꝙ ex sponsalibus nullis, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur publica honestas: ideo si monachus vel presbyter contraheret. aliquis ex consanguineis monachi vel presbyteri non posset eam habere in vxorem: ex quo illa sponsalia non fuerunt nulla ex defectu consensus: quia monachus habet consensum: quia consensus est de iure naturali. in l. 1. ff. de pact. ideo illa sponsalia non sunt nulla ex defectu consensus: sed sunt nulla propter susceptionem sacri ordinis. Not. ꝙ si quis contraxit spōsalia de futuro: & postea ꝯhsit per verba de præsenti cū consanguinea primæ spōsæ: debet remanere cū prima. Sed quid si ipse cognouit secundam? Dicendum ꝙ neutram debet habere, non primam propter affinitatem subsecutam: quia contrahendo cum secunda & eam cognoscendo contracta fuit consanguinitas cum prima. Et licet affinitas superueniens non dirimat matrimonium: tamen dirimit sponsalia: nec habebit secundam propter impedimentum publicæ honestatis. Not. vlterius ibi, *Ille vero*, ꝙ si quis cōtrahat sponsalia conditionalia, quia promisit aliquam accipere in vxorem sub aliqua conditione honesta & licita: (quia si esset conditio turpis, tunc sponsalia remanerent pura) ista conditio honesta & licita suspendit effectum. Si ergo suspensus contrahat per verba de præsenti cum consanguinea primæ sponsæ, habebit secundam, puta consanguineam primæ sponsę: quia fuit contracta publica honestas. Sed quid si contraxit cum consanguinea primę sponsę per verba de futuro: quia si cōtraxisset per verba de præsenti cum ista secunda, non est dubium, quia debeo habere istam secundā & non primam? Rńdet glo. ꝙ idem esset sicut si contraxissem cum secūda per verba de præsenti: quia ex quo inter me & secundam nō est impedimentū, sum obligatus secundę & non primæ. Not. quatuor impedimenta quæ inducunt nullitatem sponsaliorum respectu vinculi matrimonialis. hæc sunt expressa in textu. Not. ꝙ affinitas inducit nullitatem, sicut consanguinitas, de quo de cōsan. & affi. non debet. Dominicus.

† De impedimento iustitiæ publicæ honestatis quid sit, & vnde proueniat, vide B. Thomam in quęstionibus additis ad tertiam partem q. 55. art. 4. & doctorem scholasticum li. 4. sententia. dist. 41.

¶ Prima glo. dicit quid declaret.

a ¶ *Ex spōsalibus.*] Emanauit ad declarationem eorum quæ not. 27. q. 2. si quis desponsauerit & ꝫ. eod. tit. ad audientiam.

b ¶ *Puris.*] conditionalia non inducunt publicæ honestatis iustitiam, vt dicitur in fine.

c ¶ *Certis.*] vt si promisit ducere Bertam filiam Titij: incerta sunt quando promisit ducere vnam ex filiabus Titij. ad hoc ꝫ. eod. ca. ex litteris 2.

d ¶ *Consanguinitatis.*] scilicet intra gradum quartum. ꝫ. de consan. non debet. & iste erat casus. ꝫ. eod. ad audientiam.

e ¶ *Affinitatis.*] in primo genere & quarto gradu, vel citerius. ꝫ. de consan. & affi. non debet. & tunc talis affinitas annullat matrimonium quando pręcessit: secus si secuta fuerit: de eo qui cogn. consang. vxo. suæ discretionem.

f ¶ *Frigiditatis.*] ꝫ. de frigi. per totum.

ADDITIO. Et vide distinctionem quam scripsi eod. tit. de frigid. cap. fraternitatis, in fine. Ioan. And.

g ¶ *Religionis.*] præcedentis. ꝫ. de vo. c. vnico. quia tunc nullum est matrimonium vel sponsalia. si sequitur, tunc dissoluit sponsalia: vt ꝫ. de conuer. coniu. ex publico. & c. 2.

h ¶ *Alia quauis.*] sicut dicebat prædictus canon. 27. q. 2. si quis desponsauerit. Et multæ aliæ causæ reperiuntur: puta votum solenne, cognatio spiritalis & legalis, & reliqua impedimenta: vt dixi in summa. 4. lib.

i ¶ *Consensus.*] puta cōtracta ab infante vel furioso. ꝫ. eo. dilectus. & de despon. impu. literas. & c. accessit.

ADDITIO. Vel per iocum, vbi iocus est potens, secūdum Vin. qui sic not. eo. titu. ad audientiam. & Archi. hic. ad hoc. 22. q. 2. ne quis. versi. illud autem. facit ꝫ. de sent. excom. c. 1. & quod scripsi de despon. impuber. duo pueri. super 5. glo. Ioan. And.

k ¶ *Dissoluendum.*] bene ergo † dicebant Hug. Io. & sui sequaces: qui dicebant monachum, sacerdotem, frigidum, & similes personas contrahendo cum aliqua impedire omnes consanguineos contrahere cum eadem: vt not. in prædi. c. si quis desponsauerit.

† Sequitur Petrus de Ancharano. Panta.

l ¶ *Publicæ honestatis.*] ꝫ. eod. sponsam. Publicæ enim honestatis est, ex quo consanguineus meus viuens vel mortuus consenserit in Bertam, ꝙ ego illam habere non possum.

ADDITIO. Vide quod scripsi de hoc impedimento publicæ honestatis in tractatu super ipso habito in concilio Lugdunensi. in decre. non debet. de consangui. & affi. super glo. vt melius.

m ¶ *Idem fecit.*] scilicet quia sponsalia contraxerit. sponsalia vero sunt futurarum nuptiarū promissio. ff. eo. tit. l. 1. 30. q. 5. nostrates. vnde aduerte si cum prima contraxerit de futuro, & postmodum cum secunda consanguinea in prohibito gradu eodem modo contraxit, & secundam cognouit, nec primam habere poterit propter affinitatem superuenientem: quæ soluit sponsalia de futuro, vt ꝫ. de eo qui cogno. consang. vxo. suę. veniens 1. & c. ex literis. secundā habere non poterit: quia publicæ honestatis iustitia illum contractum impedit & dirimit, vt ꝫ. proxi. responso.

Sponsalia quid sint, vide per Theologos lib. 4. sent. dist. 27.

¶ *Glo. seq. vert per obiectionem.*

n ¶ *Derogatur.*] No. ꝙ licet superueniens affinitas dissoluat sponsalia de

falia de futuro: superueniens tamen iustitia publicæ honestatis ipsa non dissoluit, & merito: secunda enim sponsalia tolluntur per publicæ honestatis iustitiam ex primis inductam: non ergo ex secundis pōt esse honestas, quæ tollat primā. & est si. 57. dist. si quis.

a ¶ *Obligatus.*] nisi cum alia non prius consanguinea contraheret per verba de præsenti. 5. co. sitter. vel superueniret aliquod de ijs impedimentis, quæ diai in summula, circa principium.

ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus [a].

¶ *Glo. seq. dicit quod approbat & reprobat illa §.*

¶ *Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis euentum. hoc dicit. Ioan. And.*

b ¶ *Ille vero.*] reprobatur opinio Inno. not. de spon. duorum. cap. to vbi dicebat quod per sponsalia sub conditione contracta inducitur publicæ honestatis iustitia. Hostien. contra 5. eod. ad audientiam. Io. And.

¶ Ille vero [b] qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante [c] conditionis euentum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti [d]: cum secunda remanere debebit: Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem [e] extantem, sicuti † consensum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

c ¶ *Ante.*] secus si post: quia tunc non deesset consensus, sed esset perinde ac si à principio pure contraxisset.

† In manuscriptis exemplaribus ac vetustioribus etiam impressis constanter legitur vtsi sicuti ex cōsensum nō habentibus &c.

¶ *Glo. seq. querit & soluit.*

d ¶ *Præsenti.*] quid si contrahit cum consanguinea primæ, de qua loquitur littera per verba de futuro: nunquid soluta sunt prima sponsalia conditionalia? Credo quod sic: si enim prima sponsalia inducūt publicæ honestatis iustitiam, per iustitiam publicæ honestatis superuenientē, ea secundis non soluuntur. vt j. proxi. responso. sed si per prima non inducitur iustitia, puto quod per iustitiam superuenientem ex secundis bene soluantur prima, licet in veritate prima sponsalia dicenda non sint ex quo consensus defecerat, vt hic. sic enim est in alijs impedimentis. 5. de eo qui cog. consang. vxo. suæ. veniens. cum si. vnde si post secundum contractum superueniat conditio: dico quod primum matrimonium consummare non potest: publica enim honestas non insurgit à die contractus, sed à die conditionis, & ideo publica honestas quæ præuenit conditionem, habet matrimonium impedire & dirimere: vt 5. t. respon. cum per hoc reddatur inhabilis primæ. de iureiurand. quemadmodum.

¹ Si tamē sponsalib⁹ fuerit renunciatū, aut sponsa publice fornicata cū alijs fuerit, tunc secuens copula non inducit matrimoniū. c. quēadmodū. de iureiur. Feli. c. cum M. de consti. col. pe. Idem si cōditio ista ponatur, ducere in vxorē, vel dabo tibi centū. post copulam liberatur dādo centū. Asta. in sua sum ij. parte. bb. 7. arg. 1. titu. 5. circa si. Fonta.

¶ *Glo. seq. primo soluit duo dubia: demum ponit opi. Host. quæ recitatur per quæstionem.*

e ¶ *Conditionem.*] Hæc vera intelligas nisi interueniat carnis copula [1]: quia tunc receditur à conditione. de condi. ap. de illis. Et de hoc satis eod. tit. per tuas. Et sic esset ibi consensus & matrimoniū: vnde tum propter affinitatem, tum propter iustitiam non teneret matrimonium postea cum consanguinea contractum: & intellige de conditione honesta, non de tali quæ habeatur pro non adiecta. 5. de condi. c. vlti. quia illa inducerent publicam honestatem, ac si pure contracta fuissent [2]. & not. Hostien. 5. eod. ad audientiam quod si quis sub tali conditione contrahat cum aliqua, promitto quod te ducam in vxorem, si Deo & Ecclesiæ placuerit: postea comperto impedimento, & solutis sponsalibus contrahat cum consanguinea illius: tenet contractus. & licet hæc conditio intelligatur etiam si non apponatur: tamen quando non exprimitur, consensus purus remanet: conditiones enim tacitæ non faciunt obligationem conditionalem. ff. de condi. & demonstra. l. conditiones extrinsecus. & not. de iureiur. quemadmodum. tacitum tamen si exprimatur, facit rem conditionalem [3]. ff. de leg. 1. si ita legatum § 1. vbi conditio si volet, posita in persona legatarij facit conditionale legatū. vide qd not. ff. de cond. & demon. l. aliquando. Et expressa nocent, quæ non expressa non nocent. ff. de reg. iur. expressa.

² Idem intelligas de cōditione de futuro, nō de præsenti, vel præterito, qd probat Ioan. Mo. per hāc litteram quæ dicit, ante conditionem. &c.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

¶ *Dictum fuit supra tit. prox. de quodam impedimento quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, scilicet impedimēto publicæ honestatis: nunc videndum est de impedimento ætatis: Nam impuberes non possunt contrahere matrimonium de præsenti siue sponsalia de præsenti: ideo ponitur rubrica, de desponsatione impuberum. Vnde sciendum quòd sponsalia dicuntur a spondeo spondes, quod est promitto l. 1. & 2. ff. de spon. ideo quando quis promittit aliquam accipere in vxorem, dicuntur proprie sponsalia. sed matrimonium improprie appellatur, sponsalia. sed ideo appellatur sponsalia: quia sponsus promittit contrahere matrimonium carnaliter.*

³ Sequuntur doct. legistæ tradentes in l. itē aliquādo. ff. de cō di. & demonstra. quibus l. id quia ff de pact. Font.

¶ *Si infantes adinuicem.*] Sunt tres partes. Prima tractat de sponsalibus contractis per infantes ambos vel alterū: Secunda: ibi. *Idem quoque.* de matrimonio contracto per impuberes. Tertia ibi, *Porro.* de sponsalibus contractis per parentes pro filijs, & istud sufficiat pro diuisione & summa: quia summando non potest breuius recitari.

TITVLVS II.

De desponsatione impuberum.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum per superuenienciā maioris ætatis nō validantur, nec publicā honestatem inducūt: nisi fuerint ratisficata tacite vel expresse. hoc dicit vsq; ad §. idē quoque. Dominicus.*

CAP. VNI.

S I infantes [f] † ad-

ADDITIO. Realem enim & pulcherrimam formam habuit hæc decretalis. determinat autem principium nota. 30. q. 2. cap. vnico. & §. eo. litteras. aliæ diuersæ determinationes j. ponuntur in glo. Ioan. And.

CASVS. Duo infantes contraxerunt sponsalia per verbā de futuro: puta masculus promisit quod feminam acciperet in vxorē, & femina promisit quod masculum acciperet in virum: certum est quod non tenent sponsalia propter defectum ætatis. Sed quid? ponamus quod ipsi infantes sic steterunt vsque ad octauum annum: vtrum ex cursu temporis validentur sponsalia? Rñdetur quòd ex solo cursu temporis sponsalia non assumunt vires, nisi verbo fuerint validata: vt quia masculus vocat eam sponsam, & econuerso illa vocat masculum sponsum: & tunc verbo validantur sponsalia: vel etiam facto validantur: quia in illis partibus spōsus consueuerat dare aliqua iocalia sponsæ: & istud faciebant isti iuuenes: tunc enim ratificantur sponsalia & assumunt vires. Idem dicendum est de impuberibus respectu matrimonij quādo isti impuberes sunt tales, in quibus ætas non supplet malitiam: nam solo cursu temporis non ratificatur matrimonium: nisi verbo fuerit validatum matrimonium, puta quia masculus vocabat eam vxorem, vel osculabatur, vel alia faciebat, quæ solent facere vir & vxor: sic enim ex illo actu matrimonium assumit vires. Sed quid? ponamus quod pater Titij contraxit sponsalia pro filio suo: vtrum filius sit obligatus, & vtrū ex illis sponsalibus oriatur ius publicæ honestatis, ac si filius contraxisset in eius propria persona? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: aut filius ratificauit illa sponsalia, & tunc oritur ex illa ratificatione impedimentum publicæ honestatis, ac si idem filius personaliter contraxisset: aut filius non ratificauit illa sponsalia, & sic non consensit expresse nec tacite, & tunc non est obligatus, nec oritur ius publicæ honestatis. Not. primo quòd minores septennio, & sic infantes non possunt contrahere sponsalia per verba de futuro: multo minus matrimonium contrahere possunt. Et ratio huius est: quia in sponsalibus requiritur consensus: modo infantes non habent consensum: quia ætas illa quid videat, ignorat. l. 1. C. de fal. moneta. Not. sponsalia nulla ex defectu consensus, non conualescunt per diuturnitatem temporis, nisi fuerint ratificata verbo vel signo. Not. quod impuberes non possunt contrahere per verba de præsenti: fallit si malitia supplet ætatem. Quæritur qualiter potest cognosci quod malitia supplet ætatem? Dicit Hostien. quod requiritur quod se cognoscant carnaliter. sed istud non placet glossæ nec doctoribus: quia potest esse quod aliquis iuuenis intra xiij. annū cognouit alias mulieres carnaliter, & ista sponsa fuit cognita ab alijs masculis: & sic constat quod isti iuuenes sunt potentes ad coitum: nec refert an sponsa fuerit cognita per sponsum vel non. Not. quod matrimonium non assumit vires adueniente pubertate, nisi per aliquod signum appareat de ipsorum consensu. Not. quod si pater contrahat matrimonium pro filio præsente & non contradicente, videtur consentire. Et sic tacens videtur consentire: licet agatur de actu oneroso. Regulariter autem in actu oneroso tacens non habetur pro consentiente. l. filiusfamilias. ff. de procura. sed tamen hic licet agatur de actu oneroso: tacens habetur pro consentiente. Vnde sicut existens in mari exponit se infinitis periculis, similiter contrahentes matrimoniū exponunt se infinitis periculis. Not. quod pater non potest filium ignorantem vel inuitum obligare, nec ex illo contractu oritur aliqua actio contra filium. Not. quòd vbi datur permistio habilis cum inhabili, vitiatur actus quando requiritur concursus habilitatis in vtroque. de quo j. in regu. vnle. de reg. iu. Not. tres modos quibus probantur minores ratificare sponsalia, quæ non tenuerant. Dominic.

† Vide S. Thomam in quæstionibus additis ad 3. partem q. 43. ar. 2. & doctores lib. 4. sent. dist. 27. & Dominicum consil. 66. incip. Qua diffuse.

f ¶ *Infantes.*] [4] hi sponsalia contrahere non possunt: cum ætas illa quid videat, ignoret. C. de fal. mone. l. 1. ad hoc supra eodem

⁴ De ætate infantiæ, seu de prima hominis ætate vide Ioan. Ananiam in rubrica de delictis puerorum. Baldum in repetitione c. si pater. de testa. lib. 6. & Cynum in l. si infanti C. de iure delibe.

lib-da

inuicē, vel vnus maior septennio[a] & alter minor sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis[b]: nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu alias verbo[c] vel facto[d] ipsorum liquido appareat eosdem in eadem voluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmodi quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti tēporis minime conualescūt[e]; & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiā non inducūt[f].

¶ *Sponsalia per verba de præsenti cōtracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro: nec in matrimonium transeunt ex sola perseuerantia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat[g], per verba contraxerint de præsenti: spōsalia enim illa, quę iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro[h] (licet verba consensum exprimētia de præsenti haberēt, & matrimonium[i] contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti: nec matrimonium (quod vt matrimoniū ętate nō tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis conualescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum[k] alium contrahentes eosdem cū eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis[l] tempora peruenisse constiterit euidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

¶ *Sponsalia pro absentibus filijs non tenent: nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacite vel expresse ex post facto. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Porro[m] ex sponsalibus, quę parentes pro[n] filijs puberibus vel impuberibus plerunque cōtrahunt, ipsi filij si expresse consenserint, vel tacite, vt si præsentes fuerint nec cōtradixerint[o], obligantur: & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. ¶ Et est idem si filij tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorātes eadem sponsalia[p] post sciētes ratificauerīt tacite[†]: vel expresse: aliàs ex sponsalibus contractis à parentibus pro filijs, nec ipsi filij obligātur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit[q].

lib. de tempo. ordi. nullus. C. de iure deliberandi. si infanti. & 30. q. 2. §. 1. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. notat differentiam inter infantem & impuberem.*

a ¶ *Septennio.*] Not. q̃ licet quo ad pubertatem sit in sexu differentia in numero annorum ĩ. eod. puberes. & cap. continebatur. quo ad infantiā secus: quia vterque infans minor septennio, vt hic. & ĩ. eod. litteras. & cap. accessit.

Additio. In sexu est differentia quo ad pubertatem inchoandam. In finienda enim nō est in sexu differētia. In vtroq; enim sexu finit̃ xxv. anno. C. si mi. se ma. dixerit. l. 1. si ma. fac. alien. fac. fine decr. ratā habe. l. fin. insti. de cura. in princ. Ioā. And.

b ¶ *Eis.*] ignorantibus vel scientibus nō curantibus: sed aliter in maioribus: vt ĩ. §. porro. Ioannes. And.

c ¶ *Verbo.*] quia post septennium adinuicem vocant se sponsos.

d ¶ *Vel facto.*] vt quia post septennium secum iacet, vel eam osculatur vt sponsus, vel his similibus: & sic non refert an quid fiat verbo vel facto. de ap. dilecti 1. & cap. nostrum. & ad hoc concor. de testi. spo. ex parte.

Sponsalia contracta ante septennium ratificantur verbo vel facto.

e ¶ *Conualescunt.*] ĩ. de reg. iur. non firmatur. & intellige per hoc e. solutionem quam dixi ĩ. de regu. iuris. non firmatur. eod. lib. scilicet q̃ solo temporis tractu non firmatur qđ à principio non valebat: sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdū expresso. Bene hic vides: & ibi plenius dixi.

Additio. Ioan. Mona. dicit, consensu, vero vel præsumpto. al legat ff. loca. item quæritur. §. fina. & l. seq. Ioan. And.

f ¶ *Non inducunt.*] ĩ. eod. cap. proximo.

¶ *Glo. seq. not. pro opinio. Gof. contra opinio. Tancre. quam etiam improbat per rationem.*

g ¶ *Supplebat.*] ĩ. de spon. veniens. & ca. ad id quod. ĩ. eo puberes. & cap. de illis. Et sic not. q̃ si malitia supplicat ætatem, contrahere poterunt matrimonium. & concord. ĩ. eod. cap. vlti. & c. de illis. & est hoc contra opin. Tan. & Hostien.[†] qui dixerunt in prædic. decre. de illis. q̃ ad hoc vt teneat matrimonium contractum inter minores, in quibus malitia supplet ætatem, requiritur q̃ inuicem se cognouerint, cum de hoc aliter constare non possit, ex quo sunt minores. Sed Gof. ibi contra. cui concord. Bernar. Innocen. & Abbas. & hoc verum, & hic approbatur. Quid si puer minor xiiij. annis multas mulieres cognouit, & mulier minor xij. annis à pluribus est cognita? Hi contrahunt matrimonium. [Simul vel cum diuersis. non curo.] Quis hebes diceret tale matrimonium præter carnalem adinuicem copulam non tenere? Ioan. And.

† Quæ adhuc hic plenè Archi. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. dist. quod approbat, & illud coadunat.*

h ¶ *De futuro.*] Approbatur quod not. Ala. Tan. Ber. Goff. Innoc. & Hostien. ĩ. eod. à nobis. Probabatur olim hoc per decre. cap. attestationes. & c. vltim. & ĩ. de condic. ap. super eo. Sæpe enim extra id quod agitur tacita nascitur obligatio. ff. commo. si is qui cōmodatum. §. vltimo.

Additio. Ad supradicta inducitur q̃ nō sēper verba de præsenti habent consensum de præsenti. Ioan. And.

i ¶ *Matrimonium.*] & non sponsalia. vnde non videbantur sponsalia. ad hoc ĩ. de offi. deleg. cum super. in antiq. ff. de sponsali. quæsinim. C. si quis alteri vel sibi. l. multum interest. nec matrimoniū: quia ætas prohibebat: sed primum falsum, vt hic vides. Et sic not. illud generale: Si non valet vt ago, valeat vt valere potest. ĩ. eod. à nobis.

k ¶ *Modum alium.*] vt quia simul cohabitauerunt, vel se coniuges nominabant, & amplexabantur vt coniuges.

Additio. Hic patet sponsalia de futuro transire in matrimonium præter carnalem copulam. cōtra de matri. contract. capitu. 1. Archidiaconus signat, sed non soluit. Tu dic vt ibi scripsi super verbo, amplexata. q̃ sponsalia de futuro verbis & mente contrahentiū per amplexus, oscula, & his similia, non transeūt in matrimonium: vt ibi. Nec mirum, quia nec per nixum carnalis copulæ transeunt. vt ĩ. de spon. cap. fin. Sed illa quæ verbis & mente contrahentium sunt de præsenti, tamen iuris interpretatione sunt de futuro, bene transeunt in matrimonium præter copulam per oscula, amplexus, & similia interuenientia post tempus pubertatis, vt hic. vtroque enim casu consensus fortificat quod agebatur. Ioan. And.

Sponsalia de futuro quandoq; sine copula transeūt in matrimonium.

l ¶ *Pubertatis.*] Statim ergo fugere debet q̃ cito potest. quod dic vt ĩ. de spon. ad id quod. & reprobatur opinio Pet. de Samp. not. ĩ. eo. tit. cap. vlt. per Abbatē.

Additio. Vt ibi scrip. in fin. Ioan. And.

m ¶ *Porro.*] Declarat notata per Innoc. & Hostiensem ĩ. de restit. spolia. ex parte.

n ¶ *Pro filiis.*] non eis mandantibus: quia tūc idem est ac si ipsi contraherent. ĩ. eod. libro de procura. cap. vlti.

o ¶ *Contradixerint.*] Ergo qui tacet, hoc casu non consentit. ĩ. de regulis iuris. qui tacet. cum suis concord.

† Intellige tamen q̃ aliud factū concurrat cum illa taciturnitate, scilicet copula, aut aliud simile. Io. An. de Anchara. addenotata. Bar. in l. quo enim. ff. rē ra. habe. Fonta.

Additio. Cum hic agatur de re naturaliter appetibili. Ioan. Monach.

¶ *Glo. seq. recitatur per q. & ponit opinionem Host. & contrariam Innocen. & primam approbat.*

p ¶ *Sponsalia.*] contracta per parentes. & idem eadem ratione intelligas de quolibet alio ĩ. de spō. ad id quod. & supra de matrim. contract. contra interdic. eccle. cap. 1. quod huic bene concor. & hoc ibi tenet Hostien. sed Innocen. ibi not. contrarium: dicens speciale in patre, vt nomine filiæ præsentis & non contradicentis possit sponsalia contrahere. ff. de sponsa. sed ea quæ patris. & l. seq. C. de nup. viduæ. secus in tutore. ff. de spon. si puellæ. & non obstat de spon. ad id quod[a]. quia ibi interuenit carnis copula: aliàs secus secundum eum. sed verius videtur quod dicit Host. licet Bern. videatur ibi tenere opinionem Inno. & q̃ decretalis illa non loquatur de expresso consensu probatur: quia quare posuisset Papa ibi verba quæ sapiunt tacitum consensum. Item non inuenimus quòd paternus consensus aliquid in contractu matrimoniali impuberis operetur, aliàs quàm in præcedentibus casibus.

a Hæc loquitur in vtroq; sequens infratre. decret. ex parte. superius allegata in patruo. Ioan. And.

q ¶ *Surgit.*] Reprobatur opinio Rainutij in summa, de sponsal. §. pone quòd. & Petri de Samp. & Abbatis supra eodem titulo, capitul. 1. qui per illud capitulum dicebant, cum ibi dicatur quòd pater filium non adultum potest cui vult matrimonio tradere: quòd ex sponsalibus contractis à patre etiam filio non consentiente oriebatur iustitia. & nitebantur idem probare per decretalem. supra eodem, accessit. ad finem, quæ non facit, vt ibi not. approbatur tamen opinio Innocentij & Hostiensis, qui hoc ibi notant. & erat casus expressus. vigesimaoctaua quæstione secunda. l. diuinæ. palea est. Ioan. And.

DE CO-

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

¶ *Visum est supra de duobus impedimentis, quæ impediunt matrimonium: verum quia cognatio spiritualis impedit matrimonium contrahendum, et dirimit iam contractum. ideo annectit rubricā, de cognatione spirituali.*

TITVLVS III.

De cognatione spirituali.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Inter baptizatū & leuantem, filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem, & matrem suscepti: & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. hoc dicit vsque ad §. ex confirmatione. Dominicus.*

CAP. I.

Nedum [a] † inter baptizatum & illum, qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundē baptizatum & suscipiētis filios & vxorem [b] ante susceptionem carnaliter cognitam [c] ab eodē: immo etiam inter suscipientem [d] patremque baptizati & matrem [e], cognationem spiritualem [f] in baptismo contrahi iure constat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post cōtractum [g]. Et eadem [h] quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda.

¶ *Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut baptisma. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ex confirmatione quoq; seu frontis [i] chrismatione spiritualis cognatio eisdem [k] modis cō trahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

¶ Idem.

¶ *Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium: sed non dirimit. Ioan. And.*

Nedum. Potest diuidi in tres partes. Primo ponit quatuor spirituales cognationes prouenientes ex leuatione in baptismo. Secunda: ibi, *Et eadem*: ponit totidē quæ ex baptizatione proueniunt. Tertia illas omnes repetit in confirmatione: ibi, Ex *confirmatione*. secundum Io. An. CASVS. Titius Bertā leuauit de sacro fonte: non est dubiū q inter leuantem & Titium, suscipientem, & Bertā leuatam, idest, susceptā cōtrahitur cognatio spiritualis. Sed vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis: scilicet inter baptizatum & filios leuātis patrini. Item inter baptizatum & vxorem leuantis patrini, scilicet ante cognitam carnaliter: immo etiam cōtrahitur cognatio spiritualis inter suscipientem & patrem & matrem ipsius baptizati, qui appellantur compatres. Or sanctissime pater, vidi de aliquibus personis, inter quas contrahitur cognatio spiritualis: sed bene vellem informari à sanctitate vestra de effectu ipsius cognationis? Respondetur q effectus cognationis spiritualis est quia impedit matrimonium contrahēdum, & dirimit iam contractum: hoc est, illi inter quos est cognatio spiritualis non debent contrahere: & si de facto ɜhant, debent adinuicem separari: quia non tenet matrimonium. Et sic non potest cō trahi matrimonium inter filiolum & vxorem patrini, nec inter cō patres. Sed sanctissime pater, vtrum inter alias personas contrahatur cognatio spiritualis? Rñdet Romanus Pōtifex q sic: dicēs q illa quæ fuerūt dicta de leuāte & leuato, debent etiā intelligi de baptizante & baptizato: vt ponamus q laicus in casu necessitatis baptizauit Bertam: certe non poterit illam habere in vxorem. Et idē dicendum est de sacramento confirmationis: vt aliquis tenens Bertam in sacramento confirmationis, non potest illam habere in vxorem. De confirmante non est dubium: quia alia ratione non potest contrahere: quia est episcopus. Secus est dicēdum in alijs sacramētis ecclesiæ: quia per illa non contrahitur cognatio spiritualis. No. q cognatio spiritualis cōtrahitur inter leuantem & leuatum: vnde iura communiter vtuntur istis verbis, leuans, leuatos: quia olim quando pueri baptizabantur, immergebantur per baptizantem in aqua, & patrini illos leuabant: sed quia fuit compertum q plures qui immergebantur exinde moriebantur: fuit ordinatum q aqua solum spargeretur super caput baptizandi. Not. q inter leuatos & filios leuantis: item inter leuatum & vxorem leuantis cognatio spiritualis cōtrahitur: ita q vxor leuantis dicitur matrina leuati: nā vir communicat vxori actiones spirituales. Item eodem modo cognatio spiritualis inter compatres. Item inter baptizatum, & baptizantem, & vxorem, & filios baptizantis. Not. q ex sacramento confirmationis contrahitur cognatio spiritualis. Not. q leuatus de sacro fonte non potest contrahere matrimonium cum aliquo ex filijs leuantis: nec distinguitur an fuerint nati ante vel post baptismum. de quo ǯ. eod. cap. 1. & cap. super eo. Not. quòd iisdem modis quibus contrahitur spiritualis cognatio inter leuantes & leuatos, contrahitur inter baptizantem & baptizatum. Domi.

† Vide concilium Trid. sessio. 24. de reformatione matrimonij, ca. 2. & D. Thomā in quæstionibus additis ad 3. partem, q. 56. per totum. & theologos lib. 4. sent. dist. 42.

a ¶ *Nedum inter baptizatum.*] cognationem spiritualem, &c. quod est infra

De hoc articulo fuerunt doctores hic, vide interpretes in cap. Martinus. extra de cognat. spiritual.

b ¶ *Vxorem.*] nunquid idem de concubina leuantis prius cognita. de hoc 30. q. 4. si quis vnus. in vlti. glo.

ADDITIO. Et dixi post Inno. ǯ. eod. Martinus. vbi ipse recitat opiniones contrarias nil approbans. Archid. hic tenebat q non cō trahatur per rationem quam ponit in glo. fin. Ad decre. contracto. ǯ. eod. respondendum. q loquitur secundum opinionem mulierum: vt ibi dixi. Ad id quod dicitur de affinitate, respondendum, quòd illud in vinculum carnale: quod per carnalia & illicita contrahi potest Ioan. And.

c ¶ *Cognitam.*] secus si post fiat vxor, vel si prius erat vxor, post & non primo carnaliter sit cognita: quia per vnionem carnis sequentē non potest transire in vnionem spiritus præcedentem. 30. q. 4. post vxoris. vir ergo & vxor sibi communicant actiones spirituales. 30. q. 4. si q s vnus. ǯ. eod. tit. Martinus. licet non passiones. vnde si filius alterius tantum leuetur de sacro fonte: leuās alteri cuius filius non est, compater non est: vt j. eod. probatur. quod dic vt not. ǯ eod. Martinus. & 30. q. 4. in summa. Et dicebat Gof. q illud quod agit pars corporis, æquum est vt alteri parti communicetur: sed non sic communicatur alteri, quod in persona filij alterius tātum agitur: & ista fit ratio. Vel dic quòd satis est leuanti habere commatrem, matrem ipsius leuati. Et not. q si leuās primo cognouerat vxorem, non est curandum an post compaternitatem cognouerit vel nō: licet Gratianus contra. 30. q. 4. §. notandum.

d ¶ *Suscipientem.*] supple & vxorem eius prius carnaliter cognitā. 30. q. 4. si quis vnus. ǯ. eod. tit. Martinus.

e ¶ *Et matrem.*] Not. non dixit, patrem baptizati, & eius vxorem, immo dixit, matrem. si igitur de prima vxore vel concubina vir procreet filium: ille qui leuat filium est compater concubinæ, & viri: sed non eius vxoris, vt ǯ. dixi.

f ¶ *Spiritualem.*] quæ dignior est q̃ carnalis. 30. q. 3. c. 1. 2. & 3. Et est cognatio spiritualis, attinentia prouenien ex sacramenti datione, vel ad id detentione. est etiā cognatio carnalis & legalis, de quibus nil ad propositum.

Cognatio spiritualis quid sit vide apud theologos scholasticos lib. 4. sent. dist. 42.

g ¶ *Contractum.*] si igitur leuans & leuatus, vel leuatus & filius leuantis, vel leuatus & vxor leuantis ante cognita, vel leuans [1] & parentes leuati contrahunt, non tenet matrimonium. Scire debes quòd pater spiritualis si copuletur sorori filiæ spiritualis, bene tenet matrimonium. 30. q. c. vlti. & vt ibi not. Io. bene potest pater sumere filiam spiritualem filij carnalis, & ecōuerso, scilicet filiam carnalem filij spiritualis: quia licet cognatio spiritualis de patre ad filios descendat: vt ǯ. eo. c. 1. & c. super eo. non tamen ascendit, cum cautum non reperiatur: & edictum de matrimonio prohibitorū est. supra de spon. cum apud.

1 Vel ipsius vxor prius cognita. Io. And.

h ¶ *Eadem.*] vt scilicet si baptizans & baptizatus, vel baptizatus & filij baptizantis, vel baptizatus & vxor baptizantis prius cognita, vel baptizans & parentes baptizati matrimonium contraxerint, non teneat. ad hoc. ǯ. eod. tit. c. vlti. & non est ita in eo qui recipitur ad pænitentiam: vt ibi not. & 30. q. 1. omnes quos. & est expressum j. eod. c. vlti. in fin.

ADDITIO. Vel ipsius vxor prius cognita. Ioan. And.

i ¶ *Frontis.*] hoc fit à solo episcopo [3] de conse. distin. 5. manus. ǯ. de consuetu. quanto. in vertice autem chrismant presbyteri. de cō secra. dist. 4. presbyteri. Sine sacramēto confirmationis non dicitur quis verus [4] Christianus. de consc. dist. 5. c. 1.

3 Vide concilium Tridēt. sessio. 7. de cōfirmat. cano. 1. & sessio. 23. in principio cap. 4.

ADDITIO. Confirmatio ista debet fieri in fronte, vt hic. locus est enim de substantia sacramenti. remittit Archidiaconus de consecra. dist. 5. nouissime. Ioan. And.

K ¶ *Eisdem modis.*] scilicet inter confirmatum & suscipientem, & confirmatum & filium suscipientis, & confirmatum & vxorem suscipientis prius cognitam, & suscipientem & parentes confirmati, parentes confirmati & vxorem suscipientis prius cognitam. Item inter ipsum confirmantem & confirmatum: & confirmatum & filios confirmantis, & eius vxorem prius cognitam, & ipsum confirmantem & parentes confirmati. hoc vult dicere, eisdem modis. vnde xx. sunt casus prohibiti ex hac cognatione, quos numeraui in summa quarti libri.

4 Melius dixisset, plenè Christianus, q̃ verus Christianus: verus habet enim ... quem citat ... 5. de consecr. dist. ...

ADDITIO. Nec est plures reperiri qui dirimant. j. cap. proxi.

Isti

Isti autem omnes pertinent ad paternitatem & filiationem, aut fraternitatem, aut ad compaternitatem: & in his tribus consistit omnis cognatio spiritualis: non enim habemus auos vel nepotes spirituales. & vide quod scripsi supra eodem tit. super rubrica. & cap. Martinus. in fine. Ioan. And.

ADDITIO. De hoc. 93. dist. miratus. in princ. & 12. q. 2. hæc huius. iuxta fin. sic ponitur 19. dist. in memoriã. in prin. de cle. nõ resi. conquerente. Ioan. And.

e *Non existit.*] ff. de iud. l. vix certis ex causis. ad idem. 15. q. 1. merito quæritur. Ioan. And.

f *Minime separatur.*] Ad idem. s. eod. lib. de vot. cap. vnico. s. de iureiurand. quemadmodum. cum similibus. Ioan. And.

Per catechismum.] Ponit dictum quod secundo probat: ibi, *Vt ex prædecessoris.* tertio illud determinat: ibi, *Per illam.*

Per catechismũ contrahitur cognatio spiritualis, eius tamen effectus est impedire matrimonium contrahendum: non autem dirimit iam contractũ. Vnde sciendum, quòd catechismus est instructio, quæ fit communiter hodie ante fores Ecclesiæ: vbi interrogabatur de articulis fidei: & proprie deberet fieri solis adultis.

† Vide theologos scholasticos in lib. 4. sent. dist. 42. & D. Thomam in quæstionibus additis ad 3. partem, q. 55. art. 2.

CASVS. Ego tenui puellam ante fores Ecclesiæ antequàm portaretur ad fontes: postea quando fuit baptizata non tenui eam super fontes: vtrum inter me & ipsam & filios meos sit contracta cognatio spiritualis? Respondetur quòd sic: sed non est tanti effectus sicut illa cognatio spiritualis, quæ contrahitur in baptismo: quia ista impedit matrimonium contrahendum: sed non dirimit iã contractum: hoc est, non debemus contrahere. & si durantibus bannis aliquis se opponeret, & allegaretur cognatio spiritualis, impediretur matrimonium: sed si non allegaretur ista cognatio spiritualis: & si de facto contraheremus, non dirimeretur postea illud matrimonium. Not. q baptismus est fundamentum & ianua omnium sacramentorum. c. veniens. de presbytero non bapt. in anti.

Not. q baptismus est fundamentum aliorum sacramentorum. concord. sunt in glo. quem tamen præcedere debet catechismus.

Not. q illud dicitur euidenter probari, quod colligitur ex determinatione iuris. Dominicus.

CAP. II.

PEr† catechismum[a], qui præcedit baptismum sacramentorum fundamentum, & ianuam[b] reliquorum, cognatio spiritualis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædecessoris nostri Clementis Papæ iij. decretali[c] colligitur euidenter: dicendo enim quòd talis res[d] vix contrahendo matrimonio impedimẽtum afferret, velle videtur quòd afferat: nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit[e]. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime[f] separatur.

¶ Idem.

¶ *Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis: tamẽ si plures interuenient, cognationem contrahunt spiritualem. Et ex alijs sacramentis cognatio non contrahitur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. III.

QVamuis[g] † non plures quàm vnus[h] vir, vel vna mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta[i]: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur[k], matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissoluens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idẽ[l] iudicium est habendum. Ex datione vero aliorum sacramentorum[m], cognatio spiritualis nequaquàm oritur, quæ matrimonium impediat, vel dissoluat.

Quamuis.] Sunt tria dicta, quæ satis patent.

CASVS. Duo aliquã puellã super sacros fontes tenuerunt, cum baptizans proferret ista verba: Ego baptizo te in nomine patris & filij & spiritussancti, cũ aspersione aquæ: Vtrum inter omnes istos contrahatur cognatio spiritualis? Respondetur q sic. Idem est in sacramẽto confirmationis: licet sufficeret, q vnus leuaret: secus est in alijs sacramentis. Not. quòd vnus tantum debet interuenire in leuatione baptismi, & q mulier potest leuare infantem. No. etiam q licet prohibeantur actus à iure, tamẽ factus tenet. ad hoc s. c. prox. Dominicus.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de reformatione matrimonij c. 2.

¶ *Prima glossa tria facit, ponit summam, dicit quid determinat, & quid sit catechismus.*

a ¶ *Per catechismum*] terminatur not. 31. q. 1. c. 1. & s. eod. tit. contracto. Et dicit in summa, quòd compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium, sed non dirimit. Catechismus dicitur à catechizo, quod est idem quod instruo. vnde ante baptismum instrui debent baptizandi in fide adulti præcipue. de consecrat. dist. 4. ante xx.

ADDITIO. Secundum Hug. catechizare græcum, idem quod adiurare: sicut de exorcismis dicimus quòd in eis fit adiuratio. de consecrat. dist. 4. siue paruuli. & cap. sicut nostris. Ioan. And.

b ¶ *Et ianuam.*] 32. dist. §. verũ. s. de presb. non bapti. cap. veniẽs.

c ¶ *Decretali.*] s. eod. contracto.

d ¶ *Res vix.*] scilicet compaternitas in catechismis contracta.

¶ *Prima glo. dicit quid determinat.*

g ¶ *Quamuis.*] notat hoc Hostiensis s. eod. Martinus.

h ¶ *Vnus.*] Immo si vigeret necessitas in catechismo, & baptismo, & confirmatione, vnus potest esse patrinus: licet hoc non habeat consuetudo Romana. de consecra. dist. 4. in catechismo.

i ¶ *Instituta.*] de consecra. dist. 4. non plures. & potuit esse ratio, quæ redditur in adoptione, vel cognatione legali, quæ imitatur naturam: & sic spiritualis cognatio habet imitari naturam. vel cognationem carnalem: scilicet vt vnus solus sit in sacramento patrinus. Sed contra 30. q. 4. quod autem. Solu. vt ibi not. & s. eo. tit. c. vlti.

k ¶ *Contrahitur.*] scilicet cum omnibus: & sic multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. s. eo. c. proxi.

ADDITIO. Peccant tamen contra facientes, quia faciunt contra prohibitionem canonis, non plures. & istius decretalis, secundum Archid. puto q vbi consuetudo non resistit, & fortius si assistit, leuis sit culpa: & sic leuiter indulgenda. de accus. cum dilectis. Ioan. And.

l ¶ *Idem.*] scilicet vt plures in confirmatione tenere non debeant: tamen si teneant, omnes sunt compatres vel compatrini.

¶ *Glo. seq. enumerat sacramenta, & rationem reddit.*

m ¶ *Sacramentorum.*] scilicet pœnitentiæ †, corporis Christi, extremæ vnctionis, ordinis, & coniugij. Renascimur enim in baptismo & chrismatio frontis illam confirmat: quod non est in alijs sacramentis: & ideo per ista spiritualis contrahitur compaternitas, non per illa. de hoc not. 30. quæst. 1. omnes. & s. eod. cap. vlti. Ioan. And.

† Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. partem. q. 56. art. 2.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, &c.

Continuatio huius libri. ¶ *Dictum fuit supra que & quibus sunt tractanda & diffiniende cause pecuniaria & etiam spirituales: Verum quia etiam sunt cause criminales: ideo de ipsis est nunc videndũ. Et quia in causis criminalibus solet procedi quandoque per viam accusationis, quandoque per viam inquisitionis & per officium iudicis, quandoque etiã p viã denũtiationis: ideo ponit rubricã de accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationib^o.*

¶ De materia huius tituli vide plene per Hostiensem in summa eo. tit.

Ostquã.] Tollit duas exceptiones inquisiti, qui confessus est crimẽ. Scdã: ibi, *Vel quod.*

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap. qualiter & quando. eo. tit. in antiq. videlicet, q antequam iudex ex officio suo ꝯ aliquem procedat per inquisitionẽ, debet primo ille ꝯ quem proceditur esse diffamatus: q a infamia debet præcedere inquisitionem, sicut monitio charitatiua debet præcedere denuntiationem; ita q si iudex procedat per viã inquisitionis contra aliquem non diffamatum, potest ille contra quem proceditur per inquisitionem, dicere: Domine iudex non potestis procedere contra me per viam inquisitionis: quia non commisi tale crimen: & posito & non confesso q tale crimen commisissem, adhuc non potestis procedere contra me: quia de tali crimine non sum diffamatus. Item dr in dicto c. qualiter. q iudex debet exhibere capitula super quibus vult inquirere: ita q ille contra quem proceditur, non tenetur respondere ad interrogationem iudicis, nisi prius sibi traditis capitulis super quibus fuit diffamatus.

¶ Vide Ro. cõ. 2 in c. dilecto. de appellat. & Aretinũ cõsil. 31. lib. 4. & Felinum in cap. 1. de except.

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De accusationibus †, inquisitionibus, & denuntiationibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Ex cõfessione corã delegato inquirente super certis criminibus deputato facta, punitur cõfitẽs, licet dicat se prius diffamatũ nõ fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. hoc dicit. Dom.*

CAP. I.

Ostquã[a] † corã eo, qui contra te super certis criminibus Inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisti confessus[b], frustra confessionem tuam (quominus puniaris ex ea, prout iustitia[c] suadebit) eo prætextu impugnare contendis, quòd super eisdem criminibus non fueras antea diffamatus: Vel quòd per eundem Inquisitorẽ capitula super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt[d].

¶ Idem.

¶ *Valet inquisitio facta super veritate criminum, omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. hoc dicit, secundum Ioan. And.*

CAP. II.

SI is, cui contra te commissa fuerat[e] simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante[f], aut quic-

Casvs. Cum non essem diffamatus de crimine furti, de homicidio vel de alio crimine: immo istud crimen erat occultum: iudex meus ordinarius incœpit inquirere contra me, & pro faciendo inquisitionem fecit me vocari & citari ex officio. vt comparerẽ personaliter in die assignata: comparui personaliter: iudex me interrogauit super crimine furti vel homicidij: illud crimẽ fui confessus: postea cum iudex vellet me punire secundum exigentiam criminis, proposui q non eram diffamatus de illo crimine: item q ipse non exhibuerat mihi capitulum: vtrum sim nunc admittendus ad proponendum ista? Respondetur q non: quia antequam iudex me interrogasset, debebã ista proponere: & si noluisset me admittere, debebam appellare; & sic forma tradita in capitulo, qualiter. non est substantialis: ideo potest omitti tacite vel expresse, vt hic tex.

Not. primo quòd in confessum nullæ sunt partes iudicis, quod verum est in cognoscendo: sed bene in condemnando. Not. q ꝯ confitentẽ est ferenda sentẽtia in scriptis. quod verũ est si lis fuerit contestata, vel oblatus libellus in scriptis: sed si solũ fuit proposita petitio, bene ferenda est sententia: sed non in scriptis: sed s̃m formam traditam in l. a. C. de sent. ex breuicu. reci. sed dixi, nõ est ferenda in scriptis nec solemniter: sed sufficit si verbo feratur: & in iure vocatur præceptũ de non soluendo, vt est glossa notabilis. in l. si debitori. ff. de iudicijs. Not. effectum principalem huius c. q iudex non debet ꝯ aliquem inquirere, nisi sit de crimine diffamatus: & potest ille ꝯ quẽ inquiritur allegare & proponere, q nõ est diffamatus: & hodie cõiter prius aliquis citatus ex officio super crimine, & fit inquisitio & examinatio siue informatio secreta, & factis informationibus, si constet iudici q talis est diffamatus super illo crimine: iudex præcipit vt citetur ad comparendum personaliter: & si compareat debent illi tradi capitula super his super q bus debet fieri inquisitio: iuxta cap. qualiter. alleg. Nota vnũ præambulum requisitũ ad inquisitionem, vt videlicet primo discutiatur super infamia. Ad hoc ĩ. eo. tit. qualiter 2. & c. inquisitionis. §. ad hæc. & c. licet Hely. de simo. cum similibus.

¶ *Prima glos. dicit quod declaret ista decretalis & sequens.*

a ¶ *Postquam.*] Decretalis ista & sequens emanauerunt ad declarationem decretalia. ĩ. eo. qualiter. 1. & 2. & c. cum oporteat. & c. ad petitionem. ibi, iudiciarium, &c. & corrigũtur opiniones Host. not. in c. qualiter 1. in 1. glos. vltra vnã columnã, ver. quid si inquisitor. & in 2. glo. & quod not. in c. cũ oporteat. super verbo, subdito. ver. quærit si inquisitor. similiter & in secũdo, qualiter. super verbo fuerit. & sup verbo, legitime. & facit qđ no. Guli. in spe. tit. de inq. sit. §. nũc tractemus. ver. si. quid si inquisitor p̃missum. Ioan. And.

b ¶ *Confessus.*] Nullæ[1] igitur sunt partes iudicis, nisi vt ferat sentẽtiã. quid enim quæremus de infamia vel capitulis, ex quo clatet de crimine. 24. q. 3. ecce. de elec. per inquisitionẽ. de confes. cum super. in au. ff. de iudi. si debitori. Iam enim est notorium crimen. de coha. cleri. & mu. vestra. & c. fin.

1 Vide l. a. & 2. ff. de confessis. Felinũ in c. 1. de except. & Hyppolytum in Rubrica de probat.

Additio. De reuocanda confessione, dixi in text. in princip. magnæ glos. Ioan. And.

c ¶ *Iustitia.*] scilicet imponẽdo pœnã à iure statutã, vel arbitrariam si nulla pœna est statuta. ĩ. de off. deleg. de causis.

Additio. Archid. alleg. 2. q. 3. §. notandũ. & de pœn. dist. 1. mensuram. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. rationem reddit, reci. opi. contrariam, cui respondet.*

d ¶ *Fuerunt.*] Si infamatus nõ erat, ad inquisitionem procedi nõ debuit veritatis, vt in prædictis iuribus: sed ille debuit appellare & non respondere. vnde imputet sibi[2]. Idem dico de capitulis quæ tradi debuerunt ĩ. eo. qualiter 2. §. debet. si petita non fuerunt, & confessus est crimen, sibi imputet: potuit enim iuri pro se introducto renuntiare, & tunc tacite renuntiat. Ad hoc. ff. de procur. Pomponius. §. rati. Sed Hostien. ꝯ, in prædicta decre. qualiter 1. per l. ff. de procur. filius. §. inuitus. & hunc dicebat casum ipsius decre. & decr. eo. tit. ad petitionẽ. vbi ibi p̃sente & nõ ꝯdicẽte illo ꝯ quẽ ingrebatur, nõ fuerat seruat' ordo, q debuerat seruari, vñ pcessus cassari mãdat: sed de alio ordine intelligat [vt ibi not. in fi. 4. 3 glos.]

2 Glos. sequitur Phil. ad quod faciũt not. in l. ordinarij. C. de rei vendi. cap. 1. de rest. spolia. Font.

3 Idẽ Domi. Font.

S[i] is.] Non diuiditur.

Additio. Et vt dicit Io. Mo. istius c. & præcedentis eadem est ratio: quia vtrobique renuntiatum est processui, qui penitus præmitti debuisset, si petitus fuisset. Ioan. And.

Casvs. Papa cõmisit alicui inquisitionẽ simpliciter faciẽdã sup aliquo crimine: & fuit facta inquisitio ad requestã alterius, nõ autẽ ex officio: certũ est q ille inquisitor debet facere duos pcessus: Primũ sup infamia, an ille sit diffamatus, & si p inquisitionẽ reperiat eũ nõ diffamatũ, nõ pcedet ad inquirẽdũ de veritate criminis: Si vero reperiat eũ diffamatũ: tũc pcedet ipse ad inquirendũ & interrogandũ de veritate criminis. Sed ponamus q inquisitor omisit istũ ordinẽ: q a primo fecit inquisitionẽ sup veritate criminis, & criminosus nõ opposuit q debebat primo facere inquisitionẽ sup infamia: postea inq sitione facta sup veritate criminis. ipse ꝯ quẽ facta fuerat inquisitio, voluit allegare q primo debebat iudex inquirere sup infamia, q̃ super veritate criminis: an sit admittẽdus ad pbandũ & allegandũ q pcessus non valet: quia fuit omissus primus pcessus sup infamia? Rñdetur q nõ: q a est sibi imputãdũ quare passus est inquiri de veritate criminis, priusquã cõstaret de infamia: q a cũ istud fuerit introductũ in fauorẽ sui, potuit illi fauori renuntiare. Et sic ista forma nõ est de substãtia pcessus: q a licet debuerit seruari si tñ non opponatur, non minus valet processus. Nota q licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo: si tñ nõ seruatur, & pars tacet: valet processus de quo ĩ. c. proxi. super glos. fi.

¶ *Prima glos. distinguit, quærit, & remittit.*

e ¶ *Fuerat.*] ad petitionẽ alicuius: q a si Papa pprio motu cõmittit inquisitionẽ criminũ alicuius: iã illũ approbat infamatũ: cũ eps & metropolitanus pcedãt etiã ad inquisitionẽ omisso tali articulo. 2. q. 5. omnibus. ĩ. eo. tit. sicut olim[4]: sed si ad petitionẽ alterius cõmitteret: tunc prius inquiret inquisitor de infamia. Hoc tenet Inno. ĩ. eo. tit. cum oporteat. Quid si ille qui litteras inquisitionis impetrat sit excommunicatus? Dixi ĩ. eod. lib. de rescrip. cap. 1. & c.

4 Vide ibi de hoc, & in c. ex parte. in glos. fin. ĩ. eod. de offic. ordin.

¶ *Glos. secunda ponit dictum Hostien. quod improbat.*

f ¶ *Reclamante.*] Dicebat Host. in supradictis glo. q taciturnitas

V habe-

habebatur hic pro dissensu & contradictione. quod nõ est verum, vt hic vides: immo tacendo tacite iuri suo renuntiat. j. de reg. iur. qui tacet. & dixi de hoc eod. tit. is qui tacet. Reclamare igitur debuit & petere prius inquiri super Inquisitione infamiæ: & si hoc non fieret, debuit appellare, vt dixi §. c. proxi.

a ¶ Primitus.] id est antequam quæreretur de veritate.

b ¶ Nequibis.] Nõ ergo ordo iste ita est de substantia, ꝙ ei renuntiare non possit. Facit. §. de ser. c. vlti. & quod not. supra de offic. deleg. de causis.

3 Vide quod dixi §. cap. proxi. super vlt. gl. Ioan. And.

† Et qualiter probari debeat Infamia alicuius, vide Romanũ consil. … & Cardinalẽ consi. 9 & testibus.

quam super hoc excipiẽte (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem eorundem criminũ inquirendam: processum huiusmodi ex eo, quòd nõ fuit de infamia † primitus[a] inquisitum, vlterius impugnare nequibis[b].

TITVLVS II.

De hæreticis.

DE HÆRETICIS

¶ Dictum fuit supra de modis quibus proceditur ad inquirendum de veritate criminum: nunc videndũ est de ipsis criminibus & verum quia inter criminа crimen hæresis est maius: quia per ipsum offenditur diuina maiestas: ideo primo de ipso est videndum. Nam istud crimẽ est grauius crimen, quàm sit crimen læsæ maiestatis, quia grauius est lædere diuinam maiestatem, quàm humanam, in Authent. vt non luxurientur homines contra naturam §. 1. 2. respon colla. 6.

† Vide omnino concilium Tridẽt. sessio. 2… de reformatione cap. 4. & Albericum in repetitione huius cap. & textum & ibidem doctores 1 cap. degradatum. infra eo. lib. tit. de pœnis.

¶ Gregorius ix. Remensi archiepiscopo, & suis suffraganeis.

¶ *Propter crimen hæresis clericum in quibuscumque sacris ordinibus constitutum solus eius episcopus degradare poterit. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. I.

Q Voniã[c] † episcoporum numerus ad degradationẽ clericorum à canonibus[d] constitutus, non potest de facili[e] conuenire: Concedimus, vt sacerdotem vel alium clericum in sacris ordinibus cõstitutum (cum pro hæresi[f] fuerit seculari curiæ relinquendus[g], aut perpetuo immurandus[h]) conuocatis Abbatibus, alijsq; prælatis, & religiosis personis, ac litteratis suæ diœcesis, de quibus expedire videbitur, suus solus[i] possit episcopus degradare.

Q Voniã.] Præmittit causã iuris noui, quo statuitur: ibi, *Concedimus*.

¶ Præsupponendũ est pro intellectu huius cap. ꝙ cum quis presbyter perpetrauit aliquod delictũ dignum degradatione, puta quia commisit homicidiũ per insidias pensatas, ꝙ est dignum degradatione, vt in c. 1. de homicidio. in antiq. vel commisit aliud crimen quod est dignum degradatione, certum est ꝙ episcopus solus non potest eum degradare: sed debet secum vocare sex episcopos.

CASVS. Aliquis sacerdos cecidit in hæresim male sentiendo de fide. & sic est hæreticus. Pœna hæresis est, si nunquã alias inciderat in hæresim, ꝙ degradetur, & postea perpetuo immuretur, vt agat perpetuam pænitentiam in pane tristitiæ & aqua doloris: Si autem postea liberetur: forte propter iucundum aduentum principis, & labatur in hæresim, est dandus curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Sed vtrum ad degradationẽ sacerdotis sufficiat solus proprius eps; vel vtrum requiratur ꝙ vocentur sex epi? Respõdet Romanus Pontifex quòd solus proprius eps conuocatis abbatibus & alijs honestis personis suæ diœcesis poterit talem sacerdotem hæreticũ degradare, & dare curiæ seculari, si iterum inciderit in hæresim. Si autem non inciderit nisi semel in hæresim poterit eum degradare & perpetuo immurare. & istud est speciale in crimine hæresis: Secus est in alijs criminibus, in quibus requiritur ꝙ interueniãt sex epi. Nota primo iuncta glossa & iuribus quæ allegat, quòd si sacerdos labatur in hæresim, pro delicto debet degradari, non autem debet tradi curiæ seculari: sed est immurandus, id est perpetuo carceri tradẽdus, vt agat pænitentiã in pane tristitiæ & aqua doloris. Vnde iste carcer nõ debet esse ita arctus qđ abbreuiet dies istius incarcerati: quia satis est ꝙ viuat in pane tristitiæ & aqua doloris: ideo dicunt doctores, ꝙ prælati qui tales carceres abbreuiantes vitam hominis deputant, non euadunt notam irregularitatis. Nota ꝙ vbi clericus est relapsus in hæresim, est tradẽdus curiæ seculari vt comburatur: nam hæc est pœna hæreticorum. l. 3. C. de hæreti. Not. casum in quo solus eps potest presbyterum vel clericum in sacris constitutum degradare, ita quòd non tenetur secũ adhibere numerum episcoporum requisitorum ad degradationẽ clerici, veruntamen debet secum adhibere suum capitulum, & honestas personas suæ diœcesis: sicut sunt abbates. Nota ꝙ clericus pro hæresi degradatur: etiam si non sit tradendus curiæ seculari: sed tantum deputandus perpetuo carceri. Dominicus.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta.*

c ¶ Quoniam.] Incipiebat: Et si §. & bñ đ medietate decurtata est.

d ¶ Canonibus.] 15. q. 7. si quis tumidus. & duobus cap. seq. & debent esse sex in degradatione presbyteri, tres in degradatione diaconi, & ita de subdiacono videtur, vt §. de ser. non ordi. miramur.

e ¶ Facile.] Bene est possibile: sed non facile. lex enim non debet esse impossibilis. 4. dist. erit autem.

f ¶ Pro hæresi.] In alijs[a] igitur criminibus si immineret degradatio facienda, seruentur antiqua iura: quia in hoc crimine hoc introductum est speciale. Ad idem. j. eod. in fides.

a Hodie standũ est decreto concilij Tridẽtini sessio. 13. de reformat. c. 4. ꝙ quod cessat huius glossæ opinio.

g ¶ Relinquendus.] Quod dic vt §. de verbo. signi. nouimus. & infra de pœn. c. 2.

h ¶ Immurandus.] §. eo. excommunicamus 2. [in fi. & §. eod. accusatus. in fi. & c. vt commissi. ver. & illorum. Ioan. And.]

i ¶ Solus possit eps.] Excludit episcopos, non capitulum suum. Ad idem 15. q. 7. si autem. & §. seq. & c. eps. 18. q. 2. cap. nullam.

ADDITIO. Idem scilicet quod non excludatur capitulum, tenet Ioannes Monach. sed archidiaconus intelligit hoc verum in examinatione & definitione causæ: in actu degradationis sufficiat seruare qđ hic dr. circa hoc vide quod satis dicam in decretali 2. infra de pœ. super ver. numero. Ioã. And.

¶ Alexander quartus.

¶ *Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptatores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora: locus vero priuatur sepultura. hoc dicit vsque ad §. inhibemus. Dominicus.*

CAP. II.

Q Vicunque † hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores

Q Vicunque.] Quinque sunt partes, quæ patent per partes. Prima imponit pœnam scienter sepelientibus hæreticos. Secunda aggrauat: ibi, *Nec absolutionis*. Tertia accumulat: ibi, *Et locus*. Secunda duo facit. Primo ponit prohibitionem. Secundo pœnam: ibi, *Qui vero*. Tertio etiam duo facit. Primo inhibet. Secundo decernit ibi, *Quod si*. Quarta priuat, & distinguendo aggrauat: ibi, *Volentes*. Quinta ponit dictum, cuius rationem reddit: ibi, *Velut*. Ioã. And.

† Vide Turrecrematã in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. c. 20.

CASVS. Dictum fuit §. tit. proxi. qualiter puniuntur hæretici, & quis potest degradare clericos hæreticos. Or ponamus quòd aliqs meus parochianus lapsus est in hæresim, & ego illud sciebam, nõ fuit accusatus: postea morte præuẽtus decessit in errore suo: hoc tñ non obstante eum tamquam verum catholicum tradidi ecclesiasticæ sepulturæ, an sim puniendus aliqua pœna? Rñdet Romanus Põtifex ꝙ sic: quia incurro sententiã excõicationis, à qua non sum absoluendus, nisi prius meis proprijs manibus ipsum exhumulauero publice & non occulte: sed cunctis volentibus videre. Et hoc facto potero obtinere absolutionẽ. Sed quid de hoc loco in quo traditus fuit sepulturæ: nunquid etiam punietur locus ipse? Rñdetur quòd sic: quia ille locus reputari debet & cẽseri profanus: & in eo non sunt amplius corpora fideliũ sepelienda. Idem dicendum est de fautoribus & receptatoribus hæreticorũ, & eis credẽtibus. hoc est si sepeliui fautores vel receptatores hæreticorũ, vel eis credẽtes: hoc est, qui publica voce dixerũt quòd credebant errorẽ talis hæretici: tunc enim incurro sententiam excõicationis. Sed vtrum sit permissum laico publice disputare de fide catholica? Rñdetur ꝙ non. De hoc legistæ habent propriam rubricam de sum. tri. & fide cath. & ne liceat de fide catholica publice disputare. Sed vtrũ filij hæreticorũ aliquã pœnã incurrant? Rñdet Romanus Pont. ꝙ sic: Nam supposito ꝙ hæreticus non sit de hæresi accusatus: tñ ipse & filij sui sunt incapaces quorũcunque beneficiorũ ecclesiasticorũ & quorumcunque officiorum publicorum: ideo non possunt esse iudices, nec notarij, nec tabelliones. [*Laica persona.*] Dicunt quidam ꝙ nõ est licitũ laicæ personæ, id est illiteratæ de fide catholica publice disputare. & istud est vulgare Gallicorum, qui hominẽ litteratum appellant magnum clericum. & iste tex. loquitur ſm vulgare Gallicorum. Alij dicunt ꝙ non licet laicis, quantũcunque literatis, disputare de fide catholica. Et hæc est verior opinio [*Ad hec.*] Si sciam ꝙ hæreticus pro me preces emisit apud prælatum, vel pro me intercessit pro aliquo bñficio habendo, nõ debeo illud beneficium acceptare: nec tenet collatio mihi facta: & si contendã illud retinere, sum illo priuandus: & insuper sum incapax ad obtinendum quæcunque alia beneficia ecclesiastica. Et sic argumẽto à ɔ̃trio sensu possunt emitti preces pro digno: dum tñ fiant à digno. [*Emancipationem.*] eo ipso ꝙ pater labitur in hæresim, statim filius est sui

est sui iuris: ideo si filius emancipetur à patre, non tenet emancipatio: quia iam erat sui iuris: nam statim quòd pater labitur in hæresim, perdit ius patriæ potestatis, quod habebat in filios suos. Nota differentiam esse inter credentem, receptantem, defendentem vel fauentē: & sic facit quod si imponatur pœna exbannitis quòd non includerētur taliter secum communicantes, nisi exprimeretur. Nota q̄ quisque ex delicto punitur res inanimata. concord. sunt in glossa.

a ¶ *Scienter.*] Ignorantia ergo probabilis bene illos excusat. ℥. de cleric. excommu. mini. Apostolicæ.

¶ *Glossa secunda dat duo similia, & remittit.*

b ¶ *Sepultura.*] Sic & manifesti vsurarij non traduntur sepulturæ ℥. de vsu. quia in oibus & qui moriuntur in torneamentis. ℥. de tor. c. 1. & de hoc de sepul. ex parte. in vlt. glo. Di autē sepultura multis modis, vt not. 13. q. 2. §. itē quæritur. & ℥. de sepul. c. penult.

c ¶ *Vsque.*] Hic licet satisfaciant, sequi debet absolutio, vt patet per id quod sequitur.

d ¶ *Proprijs manibus.*] Nota casum, q̄ possum per me q̄d non possum per alium. de hoc dixi j. de regu. iur. potest. sicut enim exhibuerunt membra sua seruire iniquitati ad iniquitatē, sic exhibere debēt illa seruire iustitiæ ad iustitiā: sicut dicit Apostolus ad Roman. 6. c. & sunt hæc verba in canone 47. dist. omnes huius.

e ¶ *Publice.*] quia quæ publice peccantur, publice emendentur. de pœni. & remis. c. 1.

f ¶ *Extumulent.*] hoc verum intelligo, qn̄ ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni. aliàs secus. ℥. de sepul. sacris. Ioan. And.

eorum scienter [a] præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ [b], vsque [c] ad satisfactionem idoneam excommunicationis sentētiæ se nouerint † subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur †, nisi proprijs [d] manibus publice [e] extumulent [f], & proijciant † huiusmodi corpora damnatorum. Et locus [g] ille perpetua † careat sepultura.

¶ *Excommunicari debent laici publice vel occulte disputantes de fide. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Inhibemus † quoque, ne cuiquam laicæ [h] personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare. Qui vero cōtra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur [i].

¶ *Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum vsque ad secundam generationem ad beneficia ecclesiastica vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorū, ipsorumq; filij [k] † vsque ad secundam [l] generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium [m], seu officium publicum [n] admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

¶ *Priuati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. hoc dicit. Dominicus.*

k ¶ *Filij.*] Nota casum in quo pro delicto paterno punitur filius [t] hoc etiā procedit in crimine læsæ maiestatis: quod est minus hoc crimine, quo læditur æterna maiestas. ℥. eo. vergentis. & si 3 homines illatæ blasphemiæ imponitæ non transeunt, multo magis q̄ ipsum dominum blasphemat dignus est supplicia sustinere. in Auth. vt non lux. ꝯ nat. †. responsio. & §. 1. colla. 6. nec debemus illius opprobrium inultum dimittere, qui nostra probra deleuit. ℥. d̄ Iudæis. in nōnullis. Quod enim in religione diuina cōmittitur: in omniū fertur iniuriam. C. de hære. Manichæos. ad idem 57. q. 4. sicut aliàs regulariter pœna temporali non punitur vnus pro alterius delicto. q̄d dic vt no. 1. q. 4. in summa. & 23. q. 3. in summa. & intelligas hoc de filijs nō infectis. illi enim punirent vt ipsi, ex ꝓprio delicto non ex alieno.

¶ Ad hæc quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarū, dignitates [o], personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nunc priuamus [p] taliter acquisitis: volentes quòd tales & habitis careant perpetuo: & si receperunt [q] illa scienter [r], ad alia, vel similia nequaquam in posterum admittantur.

¶ *Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea vitium detegatur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Illorum autem filiorū emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam [r] huiusmodi apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris: cum dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum hæreticorū desierint [s] potestate.

¶ Idem Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Filij vel heredes petentium in infirmitate sua hæreticorum consolationē, non admittuntur ad probandum quòd non sana mente, vel perdita loquela susceperint, si constat quòd erant sanæ mentis, vel si prius suspecti vel diffamati erant de hæresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos non suspectos. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. III.

FILII,

Ad o ... Idem Io. Monach. & Archid. & sic ad proximum fiet relatio. allegat ff. de postu. l. 1. §. deide adiecit.

l ¶ *Secundam.*] hoc intellige secundum determinationem decret. j. eod. tit. statutum 2.

m ¶ *Beneficium.*] large sumitur. de hoc dixi j. de reg. iur. c. 1.

n ¶ *Publicum.*] vt iudicatus, notariatus, & his similia. ad idem j. de pœnis, felicis. §. q̄ si quis. in principio.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. pro & contra.*

o ¶ *Dignitates.*] nunquid & Pontificalis dignitas includitur pro & 3. j. de pœnis, felicis. §. q̄ si quis, in princip.

A ... Credere non includi. vide ℥. eo. lib. de præbend. c. 2. in glos. 2. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens soluit contrarium.*

p ¶ *Priuamus.*] Nota speciale: quia aliàs non refert per quem preces offerantur. C. de preci. Impe. offi. l. vniuersis.

... Dicit Io. Mona. q̄ hoc facit criminis immensitas. si. ℥. de elect. si alicuius. vbi etiam non prodest ignorantia.

q ¶ *Scienter.*] scilicet sciendo illos qui preces offerebant esse tales.

r ¶ *Etiam.*] quia maior est dubitatio, quàm si ante emancipationem hoc apparuisset. Ioan. And.

f ¶ *Desierunt.*] Nota ergo q̄ crimen hæresis paternum, etiam antequàm per ecclesiam fuerit declaratum, liberat à patria potestate filium: & sic interdum paternum odium, interdū filij fauor [a] tale vinculum soluit. 54. dist. si seruus. ℥. qui filij sint leg. per venerabilem. post princ. versi. per simile. Ioan. And.

g ¶ *Locus.*] Punitur res inanimata. sic ℥. de poe. in quibusdam. ℥. de elect. vbi periculū. §. ciuitas. & j. de poe. c. vlt. in fin. 15. q. 1. mulier.

... Archidia. alleg. 1. q. 4. §. econtra. & §. seq. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem, soluit de quibus laicis, &c.*

h ¶ *Laica.*] Forte intellexerunt de laico ad modū vltramontanorū, qui illiteratos laicos vocant, & literatos clericos vocant. 88. dist. inutile. quid enim est dicere q̄ ruralis clericus disputando de fide non incidat in hanc pœnam, & doctor decretorū laicus incidat? tñ sufficit ita esse scriptū. & solum duo sunt Christianorū genera, clerici & laici. 12. q. 1. duo sunt. & cōcor. ad hoc. C. d̄ sum. tri. l. pe.

¶ *Glossa sequens quærit. arg. pro & contra.*

i ¶ *Innodetur.*] Nunquid per sententiam vel ipso iure? vī q̄ ipso iure per id quod dicit, laqueo, quasi ipsum factum damnatum illaqueet. In contrarium vī, quia in pœnis benigna fieri debet interpretatio, vt j. de reg. iur. in pœnis. cum suis concor. est igitur benignius vt intelligamus canonem esse ferendæ sententiæ, quàm iam latæ: ergo est hæc pars amplectēda, vt ibi. Ad hoc 9. dist. sana quippe. Præterea si voluisset q̄ esset canon latæ sententiæ, dixisset, sit innodatus: vel, eo ipso: vel similia verba.

A ... Ista vltima opinio placet Archid. alleg. ℥. eo. excommunicamus. §. quia vero. & dicit monitionem præmittendam. 11. q. 3. indigne. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. obiectionem soluens dicit contrarium regulare, & hoc casuale eius dat casum similem, & rationem reddit: in fine totum exponit.*

F[ilij.]] In casu dubio distinguit: & secundum membrum prosequitur: ibi, *Aliequin.* quod determinat: ibi, *Non tamen.*

¶ Pro intellectu huius cap. præsupponendum est, quòd aliquis hæreticus potest accusari de crimine hæresis etiam post mortem, nō vt condemnetur ad sustinendum aliquam pœnam: sed vt memoria eius condemnetur: & bona eius sibi auferantur, & applicentur fisco. Secundo est præsupponendum, q̄ regulariter quis admittitur ad probandum contra illud quod aduersarius suus probauit: vt si actor proponat aliquod factum, & reus similiter proponit aliud factum contrarium: tunc admittuntur probationes hincinde. fallit in casu huius cap. & iste est principalis effectus ad quē emanauit præsens capit. Tertio est præsupponendum, q̄ inter illos qui dicuntur credētes hæreticis, & sunt hæretici cēsendi, vt in c. proxi. ℥. eo.

[t] Vide glossam in extrauaganti Ioan. xxij. Incip. Dudum tit. de pœnis, in verbo, quomodolibet adde textum in c. nisi cum pridem. §. personæ. extra de renunc.

[a] Aliâs, receperint.

[a] Dignitatis episcopalis. hoc volunt concordantiæ. Ioan. And.

vel hæredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent, secundum pessimã consuetudinem eorundem, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi: ad probandũ quod ipsi defuncti consolationem illam, immo verius desolationẽ, non † sanæ [b] mentis effecti susceperint, vel post perditam iã loquelam (cum tamen moris sit) vt dicitur, (apud eos, quòd nullum taliter cõsolentur, qui non sit sanæ mẽtis, & memoriã habeat ordinatã) admitti non debent: si dum viuebant [c], diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitime [d] cõstiterit, quòd sanæ mentis existentes huiusmodi hæreticos petierũt. Alioquin [e] admitti poterunt prædicti filij, vel hæredes ad probandum præmissa [f]. Non tamen per vxores, filios, familiares [†], vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos [g], & specialiter fidei zelatores.

¶ Idem eisdem.

¶ Relapsi in hæresim sunt tradendi curia seculari, licet pœniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ. hoc dicit. Dominicus.

CAP. IIII.

SVper † eo [h] quod scriptum legitur [i], Ecclesia nulli claudit gremium redeunti [k]: quodque [l] hi, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprij antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur iudicio, sine vlla penitus audientia [m] relinquendi: cum scripturæ huiusmodi videantur sibi inuicem aduersari, quid tenendum sit per sedem [n] edoceri Apostolicam postulastis. ¶ Nos itaque inquisitioni vestræ de fratrum nostrorũ cõsilio respondemus, quòd taliter deprehensis, etiã si

non solum sunt illi qui aperta voce fatentur errorem hæreticorũ: sed etiam illi, qui in infirmitate ab hæreticis recipiunt manus impositionem. Veruntamen quando infirmus recipiebat consolationem ab hæretico: si ipse infirmus propter infirmitatem iamque perdiderat iudicium rationis: tunc nõ puniebatur tali pœna quali puniuntur recipientes consolationem ab hæreticis: si nondum perdiderat iudiciũ rationis.

Casus literalis domini Heliæ.

CASVS. Aliquis accusauit patrem meum de hæresi, dicendo q in infirmitate sua more hæreticorum recepit consolationem ab hæreticis cum manus impositione, & prolatiõe aliquorum verborum: & sic dicebatur quòd pater me[a] erat hæreticus: & fiscus petebat bona sua. Vel cum vellẽ obtinere aliquod beneficium ecclesiasticũ, vel officiũ publicum, fuit mihi obiectum, quòd pater meus erat hæreticus: quia in infirmitate sua receperat consolationem ab hæreticis cum manus impositione & prolatione certorum verborum: & q tunc erat sanæ mentis. Probanim fuit quòd pater meus erat sanę mentis, volonsc probare factum ꝯtrium, videlicet q erat insanæ mentis. an sim admittendus ad probandum istud factũ contrarium? Videbatur q sic: quia regulariter quis admittitur ad probandum factum ꝯtrium, vt dictum fuit in secunda præsuppositione: iudex dubitans an essem admittendus ad probandum istud factum ꝯtrium: cõsuluit Romanũ Pontificem. Qui Romanus Pontifex consultus rñdet cum distinctione: Aut pater meus in vita sua erat diffamatus & suspectus de hæresi, & tunc nõ sum admittendus ad probandũ q nõ erat sanæ mentis: Aut pater meus non erat diffamatus de hæresi, & tũc debeo admitti ad illud factum ꝯtriũ probandum: dum tñ non producam testes familiares, sed alios testes fide dignos: & maxime Christi fideles & zelatores fidei Christianæ. Nota primo principalẽ effectũ huius c. q infirmus qui ab hæreticis recipit cõsolationẽ suo more: videlicet per manus impositionem cum prolatione certorum verborum: & qui erat diffamatus de hæresi tempore quo viuebat, hæredes sui non admittuntur ad probandum factum ꝯtrium: videlicet q ille perdiderat iudiciũ rationis: nec erat sanæ mentis quando recepit consolationẽ ab hæreticis. & sic nota q præsumptio excludit probationẽ faciẽdam in ꝯtrium. Et illud est speciale fauore fidei: sed regulariter non excludit probationem faciendam in ꝯtrium, sed aggrauat: quia requiritur q probetur clarioribus probationibus. Nota vlterius, q vxor non admittitur ad testificandum in causa mariti: nec filius admittitur testis pro patre, nec familiaris, & hoc durante familiaritate: ideo cautela est, quando quis vult producere aliquos familiares suos in testes: q illos expellat a domo sua antequam producat: tũc poterunt admitti, dum tñ non fiat in fraudem. Et est præsumptio fraudis quando statim post productionem & testificationem ipsi familiares reuocantur. de quo videatis latius per doctores iuris ciuilis in l. etiam. C. de testib. Nota arg. q filij necessario non semper dicuntur hæredes: quia possunt se abstinere ab hæreditate illã repudiando: non est ergo bona consequentia, iste filius: ergo est hæres. Nota q consuetudines introductæ per hæreticos, non inducunt vinculum: quia dicuntur pessimæ, vt dicit hic textus. Domin.

In manuscriptis & vetustioribus etiã impressis constanter legitur, cõsolatore. q. dã recentiores habeat: consolatores.

Qualiter colligatur & probetur aliquẽ non esse sanæ mentis, vide gloss. & doctores in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. soluto matri. vide Alexãdrũ consil. 141. lib 7. Barbatiã consil. 6 lib. 2. & Ancharanum cõsil. 1.

Familiares qui dicantur vide plene per Felinũ in cap. licet ... de testibus.

¶ Prima glossa diuidit & dicit vnde sumpta, dupliciter exponit, & recitari potest per quæstionem.

a ¶ *Filij vel hæredes.*] Decurtata est de narratione facti, & incipiebat olim: Ex parte. & dic, filij, licet hæredes non sint: interest enim eorum, vt supra cap. proximo, hæredes etiam si filij vel propinqui non sint, & istorum interest propter vitandam confiscationem bonorum, vt s. de hæret. vergentis. infra. eod. titul. cum secundum leges.

b ¶ *Non sanæ.*] vnde quod tunc faciebant, eis non debet imputari: quia nullum maleficium sine consensu. 14. q. 5. si quid. 15. q. 6. c. 1. in fin. sed furiosus non habet consensum, vt s. de spon. dilectus. 15. q. 1. illud. s. de succes. ab intestato. cum dilectus. & s. de reg. iur. sicut tenor. Ioan. And.

c ¶ *Viuebant.*] illi parentes, vel testatores consolati.

d ¶ *Legitime.*] igitur nota casum in quo probatio non admittit probationem in ꝯtrium.

A[...]o. Aliàs regulariter fundata intentione actoris, reus probat peremptoria de do. & cõtu. sirem. de testib. c. testibus. probationẽ tñ directe probationi primæ non facit per testes, primis attestationibus publicatis, vt in cle. 2. de testi. Io. And.

e ¶ *Alioquin.*] id est, si hoc legitime non constat: nec ipsi dum viuebant infamati erant, vel suspecti.

† Vide Archidiaconũ ... de hære. cap. 10.

f ¶ *Præmissa.*] scilicet q tunc non erant sanæ mentis, vel loquelam perdiderant, nec habebant ordinatam memoriam.

g ¶ *Fide dignos.*] hæc clausula quæ olim erat obscura & dubia, cum deliberatione fuit immutata: & bene.

¶ *Vper.*] Communis diuisio. Secunda: ibi, *Nos itaque.* Dicebat Ioã. Monac. ponitur duorũ iurium aduersio: secundo ipsorum interpretatio.

¶ Istud c. emanauit ad declarationem duorum iurium, quæ videbãtur inuicem ꝯtriari.

[...] Dicitur in aliqua parte iuris, q si quis labatur in hæresim, & postea errorem suum abiurauerit, id est illi errori suo renũtiauerit cum iuramento de non redeundo: si postea incidat in hæresim, dr̃ relapsus quantumcunque vellet errorem suum deponere & abiurare: ita q est tradẽdus curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Item in alia parte iuris dr̃, q Ecclesia non claudit gremium redeũti. Quæritur qualiter possunt intelligi ista duo iura? Respondet Romanus Pontifex, q primum ius intelligitur de salute corporis: aliud vero ius intelligitur de salute animæ. hoc est quantumcunque aliquis sit relapsus in hæresim, & recognoscat suum peccatum: si petat sacramenta ecclesiæ, sunt sibi danda sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ: sed per hoc non euitabit pœnam corporalem: quia si relabatur in hæresim, tamquam relapsus est puniendus: hoc est: quia debet tradi curiæ seculari, vt ignibus subijciatur. Nota primo q ad Papam spectat cõcordare duo iura, quando videntur adinuicem contrariari. quod verum est de generalibus iuribus: quia iura particularia possunt interpretari conditores illorum iurium.

Nota quòd relapso in hæresim, & condemnato per curiam secularem: si appareant signa contritionis & pœnitentiæ, non sunt ei deneganda sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ. De alijs autem sacramentis frustra quæritur: quia illa sacramenta non potest habere, nec etiam extremam vnctionem: quia illa solis tendentibus ad mortem datur. cap. vnico de sacra vnct. in antiq. Nota arg. quòd sola apprehensio inducit probationem delicti. de quo de iudic. cum non ab homine.

¶ Prima glos. dicit quid declarat.

h ¶ *Super eo.*] terminãtur quæ not. s. in cap. ad abolendam. §. illus. & cap. penult. §. si qui.

i ¶ *Legitur.*] 23. q. 4. duo. & C. de sum. tri. l. vlt. ad fin.

[...] Archi. alleg. 42. dist. quiescamus. 86. dist. non satis. & c. qui clementiam. 16. q. 1. si cupis. Hinc est quòd Romana Ecclesia dicitur liberalis. s. eo. lib. de rescrip. sedes, in princip. vbi de hoc Ioan. And.

k ¶ *Redeunti.*] vel redeundi: hinc est quòd omnibus dicitur liberalis. s. eod. de rescrip. sedes.

l ¶ *Quodque.*] repete, & super eo quod scriptum legitur, quòd hi qui post.

m ¶ *Relinquendi.*] vt in prædicta decretali, ad abolendam. §. illos.

n ¶ *Per sedem.*] ad quam in talibus recurrendum est: vt supra, qui fi. sint leg. per venerabilem.

a ¶ Deus-

a ¶ *Denegandæ.*] quod ergo dicit prima auctoritas, intelligitur in salute animæ. Secunda in corporali pœna.

ADDITIO. Animæ quam creauit Deus, non vult mortẽ. de pœn. dist. 1. quia diuinitatis. & cap. sicut primi. in fi. vbi etiam patet ꝙ propter peccatum Deus hominis mortem instituit. A corporali ergo pœna nõ liberat in hoc casu quo loquitur secunda auctoritas. Ioan. And.

(vt dictum est) sine vlla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari: si tamen postmodum pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita sacramẽta pœnitentiæ ac Eucharistiæ denegãda [a].

¶ Idem eisdem.

¶ *Excommunicati, participes, & socij criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. V.

IN fidei [b] †fauorem, Concedimus, vt in negotio Inquisitionis [c] hæreticæ prauitatis excommunicati [d], & participes [e], vel socij criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum: si ex verisimilibus coniecturis [f], & ex numero testium, aut personarum tam deponentium, quàm eorũ contra quos deponitur [g], qualitate, ac alijs circunstantijs sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

IN *fidei.*] Primo ponit constitutionis causam: Secundo constitutionẽ: ibi, *Concedimus.* quã fortificat: ibi, *Præsertim.* & moderanda determinat: ibi, *Et ex numero.* Dominic.

CASVS. Ad notitiam Inquisitoris fidei Christianæ à sede Apostolica deputati peruenit, ꝙ quidam Titius erat hæreticus vel fautor hæreticorum: vnde ipse Inquisitor fecit Inquisitionem, & vocauit testes ad præsentiam suã: qui testes vocati dicebantur participes criminis: Dictum fuit pro parte illius Titij, contra quem fiebat Inquisitio, ꝙ tales non erant admittendi ad testificandum ꝯ ipsum, quia erãt participes criminis: alij erãt infames, alij erant excõicati: vtrum infames, excommunicati, vel participes in crimine sint admittendi ad testificandum ꝯ ipsum? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic, & hoc in fauorem fidei, vt melius istud crimen possit detegi, isti infames excommunicati, & participes criminis admittuntur ad testificandũ ꝯ ipsum hæreticum, licet sit secus in alijs criminibus, si procederetur per viam accusationis: quia accusator debet quærere testes omni exceptione maiores. Nota vnum speciale in crimine hæresis, ꝙ infames & excommunicati admittuntur ad testificandum. Simile est in crimine læsæ maiestatis, in quo admittuntur participes criminis, excommunicati, & infames. Idem in crimine simoniæ: regulariter autem in alijs criminibus non admittuntur isti ad testificandũ. Ratio autem specialis in crimine hæresis redditur in principio huius cap. Nota ꝙ isti infames & excommunicati nõ admittuntur indistinctè ad testificandum in crimine hæresis: sed quando est præsumptio ꝙ ipsi dicunt verũ. Nota ꝙ propter fauorem fidei multa statuuntur contra iura communia. Nota ꝙ circunstantiæ sunt considerandæ ad hoc vt fides adhibeatur testi maxime inhabili. Dominicus.

† De intellectu vide sciscitum Archidiaconum in cap. fin. extra de testibus. & Iohannem Fabrũ in Inuestigatorio de hæresi. §. 16.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta.*

b ¶ *In fidei.*] decurtata est de narratione facti, quæ olim incipiebat: Consuluit.

¶ *Glossa sequens quærit, arguit affirmatiue: & soluit contrarium.*

c ¶ *Inquisitionis.*] quid si non procedat per modum inquisitionis, sed accusationis, vel exceptionis: nunquid admittentur tales? Vr ꝙ sic: quia eadẽ ratio, scilicet fidei fauor & odiũ criminis, versatur vtrobique: ergo idem ius. de rescript. inter cæteras. cum si. ꝯtriũ credo, quia ab illo iure regulari, quo exuetur tales personas ad testimoniũ admittĩ non debere, nõ recedã, nisi inquantũ inuenerĩ permissum. qui ergo accusat vel excipit, habeat probationes idoneas: nec est accusatio fauorabilis vt Inquisitio. ad hoc 2. q. 7. si qs epis. Et verbũ istud debet aliqd operari: aliàs quare fuisset expressũ. ad hoc ꝗ deci. ad audiẽtiã. cũ suis cõc. & ĩ ꝗ priu. si Papa. 1. rñso. in fi.

ADDITIO. Item decre. dirigitur Inquisitoribus. Ioan. And.

[illegible] Archid. alleg. c. ... si hæretic. quæ tamen nõ tenet, vt ibi not. q̃ posset. quia aliàs nec fuisset necessaria cõstitutio ista. Ad rationem vero quæ sequitur in glos. Rñde per not. supra de reg. cõstitutionem. eod. lib. Ioan. And.

d ¶ *Excommunicati.*] si. ĩ. c. prox. tales aliàs non admittuntur: immo etiam iudices seculares censura ecclesiasticæ compelluntur tales à testimonio in suis foris repellere. ĩ. de senten. excom. decernimus.

¶ *Glossa sequens de duobus remittit.*

e ¶ *Participes.*] quid de alijs exceptis criminibus: an scilicet tales admittanẽ? Dic vt ĩ. eod. lib. de testib. c. 1. ĩ. de confes. c. 1. & 4. q. 1. §. verum. Quid de periuris? habebis ĩ. eod. accusatus. §. licet.

f ¶ *Coniecturis.*] quas ipse iudex examinans melius scire poterit. ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3. si testes. Et pone exemplum ĩ. de præsump. litteras. & concor. ĩ. eo. accusatus. §. licet Ioan. And.

g ¶ *Deponitur.*] vt facilius credatur ipsis deponentibus ꝯ infamatum, vel suspectum de hæresi, quàm ꝯ non infamatum nec suspectũ. ad idem ĩ. eod. filij.

¶ Idem eisdem.

¶ *Ordinarij vel eorum delegati & Inquisitores sine pœna excommunicationis facere habent executionem iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in loco, licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideãt. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VI.

PRæsidentes [h] †regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci licet excommunicati [i], vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales [k], ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut Inquisitorum hæreticæ prauitatis non valentium sine moræ dispendio [l] vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiã exequi, possunt & debent contra hæreticos, credẽtes, fautores, receptatores, & defensores eorũ, iustitiam & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis [m] incurrunt. Non tamẽ præsidentibus

PRæsidentes regimini.] Ponit dictum quod ampliat: ibi, *Nec requirentes.* Et protestat: ibi, *Non tamen.*

¶ Præsupponendum est primo ꝙ excõicatus nõ potest esse iudex: & si iudex incidet in excõicationem, pendente tẽpore quo est excõicatus, non habet exercitium iurisdictionis. Itẽ præsupponendum est, qui occupat & detinet aliquod regnũ, vel prouinciam, non habet iurisdictionem, cum reuera nõ sit dominus regni vel prouinciæ.

† Vide glossam fin. in c. 1. de offic. vicarij hoc eod. lib. & Gondisaluum trac. de hæret. q. 13.

CASVS. Aliquis iudex secularis est excõicatus maiori excõicatione: certum est ꝙ participantes & communicantes cum ipso sunt excõicati excõicatione minori, hoc est peccant mortaliter: In illis partibus est Inquisitor fidei à sede Apostolica deputatus: vult capere realiter aliquem hæreticũ: non tñ potest capere talem hæreticum propter potentiam ipsius hæretici: vult inuocare brachium seculare: hoc est potestatem illius iudicis secularis excõicati: tñ timet ꝙ participando cum ipso incurrat minorem excõicationem: nunquid licite potest inuocare brachium iudicis secularis absque eo ꝙ incurrat sententiã minoris excõicationis? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic. & hoc verum si excõicatus non habeat superiorem. Idem est de tyranno qui occupat aliquod regnum vel prouinciam: & de facto habet iurisdictionem, non autem de iure: sed tñ per illam inuocationem non acquirit ipse tyrannus aliquã iurisdictionem in dicto regno vel prouincia. Nota primo casum in quo valet processus habitus per iudicem excõicatum. vide materiam de re iudica. ad probandum. in antiq. Nota secundo, ꝙ Papa potest statuere, ꝙ participans excommunicato non incurrat excommunicationem. ad hoc ĩ. de sent. excom. si vero. & c. Inquisitionis. Dominicus.

¶ *Glossa prima dicit vnde sumpta.*

h ¶ *Præsidentes.*] Decurtata est de narratione facti, quæ incipiebat: Quæsiuistis.

i ¶ *Excommunicati.*] maiori excommunicatione, & publice. [Idem Archi.] vt sit maior dubitatio. Ad hoc de re iud. ad probandum. [de cler. excom. mini. si celebrat. Ioan. And.]

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

k ¶ *Officiales.*] Nunquid officiales excommunicati iudicare possunt? Dic vt ĩ. eod. lib. de supplen. neg. præla. Romana.

¶ *Glossa sequens vocisetur per quæstionem & solutionem.*

l ¶ *Dispendio.*] qñ ergo sine moræ dispẽdio hęc possunt, tunc essent excõmunicati eos requirendo: quia excõicans cum excõicato, excõicatus est, seruata dist. de sentent. excom. nuper. in antiq. fallit hic. vbi ergo non est casus iste, ergo nec fallit regula.

ADDITIO. Idem Archid. alleg. 6. q. 3. sicut Apostoli. cum tribus cap. seq. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas.*

m ¶ *Excommunicationis.*] minoris. & si intelligeres ꝙ isti essent excõicati, q a iurisdictionẽ illã exercebant: tunc qui cõicauerunt illis in iurisdictione, excõicati essent excõicatione maiori. ĩ. de sent. excom. nuper. & c. si concubinæ. sed hoc speciale est: quia illam pœnã euitant. & sic dicamus excõicationis, scilicet etiã maioris vel minoris. & facit qđ dixi ĩ. eo. lib. de sup. negli. præl. Romana.

a Vide glossam Clement. 1. de priuileg. & in cap. penult. extra de sentẽt. excom.

V 3 a ¶ Præ-

a ¶ *Prælibatis.*] scilicet excommunicatis, vel tantum de facto iurisdictionem habentibus, & est similis protestatio. ẽ. eo. lib. de sta. reg. c. vnico. [Et ibi concor. io vlt. glo.]

C Vm.] Præmittit constitutionis causam: & constitutionem subdit: ibi, *Si suspectus.*

¶ Et dicit Ioannes Monachus, quod deciditur hic dubium. not. 11. quæstio. 3. rursus. Et quomodo multis modis contrahitur contumacia, tenuit Archid. 11. q. 3. certum. & vt dicit, est graue peccatũ. 8. q. 1. sciendum. & not. 4. q. 1. in sum. Ioan. And.

prælibatis [a], vel officialibus eorundem propterea in alijs casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

¶ Idem eisdem.

¶ *Excommunicatus propter contumaciã non respondẽdi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur vt hæreticus. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VII.

CVm [†] cõtumacia [b] (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adijciat vehementem [c], si suspectus de hæresi vocatus à vobis, vt de fide respondeat [d], excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si [†] per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut hæreticus [e] condemnetur.

¶ Idem eisdem.

¶ *Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem: si iterato labitur (licet non fuisset probatum plene) relapsus dicitur: secus si leuis erat præsumptio. hoc dicit vsque ad §. Eum vero. Dominicus.*

CASVS. Aliquis denuntiauit epõ, quòd quidam Titius erat hæreticus: vnde epš fecit fieri secretas informationes per quas legitime sibi constitit, quòd Titius erat suspectus de hæresi: fecit ipsum citari ex officio suo citatione formali, vt veniret de fide responsurus: in termino sibi assignato nõ comparuit: quare epš reputauit eum contumacem, & illum tamquam contumacem excommunicauit & publicari fecit: iste Titius excommunicatus non curauit de excommunicatione: sed corde & animo induratus pertinaciter sostinuit per vnum annum: nunquid censetur hæreticus, vt tamquam hæreticus possit condemnari? Respondetur quòd sic: quia per informationes erat præsumptio vehemẽs vt citaretur personaliter responsurus de fide: & sua contumacia facit præsumptionem vehementem transire in præsumptionẽ violentam sufficientem ad condemnandum de crimine. iuxta cap. afferte. de præsump. in antiq. Nota differentiam inter præsumptionem & suspicionem. super quo vide not. per dominum Anto. in repetitione cap. vestra. de coha. cler. Nota quòd malum malo additum plus aggrauat: nam hic operantur duo id quod vnum faceret: secundum Ioan. Mona. Dominicus.

† De intellectu uide Albertinũ tract. de agnos. sisert. q. 36. nu. 73.

† Dictio, si. deest in antiquioribus codicibus etiam impressis. & series orationis indicat abesse oportere.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta.*

b ¶ *Cum contumacia.*] olim incipiebat: Consultationi.

¶ *Glos. seq. not. in præsumptione tres successiuos gradus.*

c ¶ *Vehementem.*] Nota [†] ex hac decretali suspicionem vehementẽ, præsumptionem violentam. propter suspicionem citatur vt veniat responsurus: si contumax est, iam dr̃ vehementer suspectus & excõicatus. si per annum in illa persistit: iam ista quæ erat vehemens præsumptio transit in violentam: vnde extunc vt hæreticus condemnatur, vt hic. Inde est quod not. Ber. ẽ. de præsump. literas. in glos. penult. q̃ nõ vehemens præsumptio, sed violenta condemnationẽ inducit. [Allegat Arch. de pur. cano. inter. ver. attendentes. & ẽ. e. pa. in prin.] Et est si. ad hoc qd̃ not. de simo. insinuatũ. in vlt. glos.

† De materia huius glossæ uide Aymericũ in Directorio Inquisitorũ par. 2. q. 55. & 56.

d ¶ *Respondeat.*] Ergo vt habeat locum hæc decretalis, requiritur q̃ hoc expressum sit in citatione, vt scilicet de fide veniat responsurus [†], sicut & in sententia requiritur q̃ citata fuerit pars, vt veniat auditura sententiam: aliàs sine appellatione rescinditur. ff. quæ sentẽ sine appel. rescin. l. 1. §. item cum ex eo.

ADDITIO. Debet citari pars vt veniat auditura sententiam, etiã ferendã in casibus, quibus proceditur simpliciter & d̃ plano, vt in cle. de verb. sign. sæpe. §. penul.

† Idem Archid. & facit clemẽ. vt lite pen den. cap. 1. Ioan. And.

e ¶ *Hæreticus.*] sic & in alijs criminibus excommunicatus: quia non venit responsurus de crimine, si in excõicatione stat per annũ: post annũ habetur pro conuicto. 11. q. 3. rursus. & c. quicunque.

ADDITIO. Licet habeatur pro conuicto, non tamen pro hæretico, vt notatur in c. excommunicamus. ẽ. eo. §. qui autẽ. in anti. in glos. videtur. in fi. Ioan. And.

A *Ccusatus.*] Istud c. legitur vsque ad §. *Eum.* Et pro intellectu ipsius est primo præsupponendũ, q̃ alia pœna imponitur lapsis in hæresim: alis pœna relapsis. Nam lapsis in hæresim imponitur pœna degradationis, cum perpetua immuratione, vt vitã agant in perpetua pænitentia, cũ pane tristitiæ & aqua doloris: sed qui sunt relapsi, debent tradi curiæ seculari, & sunt subijciendi ignibus.

CASVS. Aliquis fuit accusatus de hæresi, vel quia erat suspectus de hæresi: eius superior cœpit ꝯ eum inquirere: iste non potuit cõuinci per sufficientes probationes & testes ad illum cõdemnandũ de crimine hæresis: tñ quia erat suspectus de hæresi, fuit sibi indicta purgatio ad iudicium epĩ: vnde ipse suspectus de hæresi, suam hæresim abiurauit, id est, illi penitus renuntiauit cum iuramento: postea fuit repertus in huiusmodi hæresi quã abiurauerat: vtrum ex abiuratione cẽseatur relapsus: ita q̃ sit puniendus tamquam relapsus? nam non est dubium q̃ si de prima hæresi fuisset conuictus, q̃ puniretur pœna relapsorum: sed de prima hæresi nõ cõstestabat ad plenum: Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut d̃ prima hæresi erat vehemens suspicio ꝯ ipsum, & illam purgauit ad iudicium epĩ cum abiuratione: tunc si postea reperiatur in eadem hæresi, censetur relapsus, & tamquam relapsus debet puniri: quia debet tradi curiæ seculari, vt ignibus supponatur: Aut erat modica suspicio, & hæresim suam abiurauit cum purgatione ad iudicium epĩ: & tũc non censebitur relapsus, sed solum lapsus, & tanquam lapsus est puniendus: quia debebit degradari, & perpetuo immurari. Not. ibi, *censeri.* q̃ talis non dr̃ vere relapsus: quia non erat conuictus de prima hæresi ad plenum: sed ius fingit q̃ est relapsus, eo q̃ nunc cõuincitur iuxta præsumptionem vehementem primæ hæresis, eo q̃ inuenitur in eadẽ hæresi. Not. q̃ ius fingit quandoque id esse quod tamen vere nõ constat. vide quod not. 50. dist. ferrum. & de spon. is qui. in antiq.

Not. q̃ delictum non dicitur plene probatum, etiam si constet de plena præsumptione vehemẽti: qd̃ nota pro iuribus & statutis, quæ requirunt plenam probationem. Dominicus.

¶ *Culpabilis in vno articulo hæresis, generaliter postea abiurando, relapsus dicitur si committit etiam in alium articulum separatum. hoc dicit. Dom.*

CAP. VIII.

A Ccusatus [f] [†] de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens [g] suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsa, censeri debet quadã iuris fictione [h] relapsus, licet ante abiurationẽ suam hæresis crimẽ plene probatum nõ fuerit contra ipsum. Si autem leuis & modica suspicio illa fuerit [i], quamquam ex hoc [k] sit grauius puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri.

¶ Eum vero qui in vna hæresis

† Olim incipiebat: Quod super nonnullis. & habet impressa in bullario litterarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ Inquisitionis. pag. 131. vnde hoc cap. magnam accipiet lucem.

† Aliàs, fuit.

¶ *Prima glossa diuidit.*

f ¶ *Accusatus.*] Diuide decretalem in tres partes: In quarum prima ponuntur tres casus, quibus quis dr̃ relapsus. & durat vsque ad §. *Licet vero*: Ibi secunda, in qua dr̃ q̃ periurus in causa hæresis certis casibus testimonium perhibet. & durat vsque ibi, *Sane.* Ibi tertia in qua ponuntur sex casus olim dubitati, an ad officium inquisitorum spectarent, vsque ad §. *Religiosi.* Ibi quarta in qua dr̃ religiosos in hæresi delinquentes grauius alijs puniendos.

ADDITIO. Idem Io. Mo. & de subdiuisione non insisto, quæ per prædicta satis patet. Et dicit Archi. q̃ olim incipiebat: Quod super. sed illã non vidi. & dicit §. eũ vero. additũ per Bonifaciũ. Io. And.

g ¶ *Vehemens.*] non violenta. de præsump. literas. & facit quod dixi ẽ. c. proxi. [Idem Archidiaconus.]

h ¶ *Fictione.*] ideo dicit, quia vere non potest dici relapsus, de quo non constat an fuerit lapsus: sicut dicit canon, q̃ non potest dici renatus, qui prius non fuit natus. de conse. dist. 4. qui in maternis. & c. si baptizata. Neque enim dici in eum regeneratio potest, quem generatio non præcessit, vt ibi dicitur. propter vehementem ergo suspicionem fingitur [†] lapsus: ita q̃ post abiurationem rediens, fingitur relapsus: sæpe enim iura talia fingunt. de hoc. 50. distin. ferrum.

i ¶ *Ex hoc.*] scilicet quia post abiurationem reperitur lapsus.

k ¶ *Grauius.*] scilicet quàm si nunquam abiurasset.

l ¶ *Pœna.*] ẽ. eo. ad abolendam. §. illos quoque. & ẽ. eo. super eo.

¶ EVM VERO. Iste §. legitur vsque ad §. *Licet vero periuri.* Casus in eo sic figuratur: Aliquis Titius fuit accusatus de hæresi, & de vna secta hæreticorum (Quot autem & quæ sint sectæ hæreticorum, habetur in c. pe. 24. q. 3.) Vel aliquis fuit accusatus de hæresi, eo q̃ errabat in vno articulo fidei, vel in vno sacramento Ecclesiæ. abiurauit generaliter omnem hæresim: postea incidit in aliam sectam hæreticorum, vel errauit in alio articulo fidei vel sacramento Ecclesiæ, vtrum censeatur relapsus, vel tantummodo lapsus? Rñdet Romanus Pontifex dicens. q̃ licet iste prius fuerit cõuictus de vna specie hæresis, vel in vna secta, vel in vno articulo fidei, vel in vno sacramẽto Ecclesiæ errauit si abiurauerit hæresim simpliciter,

† [illegible] Io. And. ne verbũ, fictio, frustra ponatur. cap. si Papa. de priuileg. bene facit. l. si q. adulter. C. de adulte. ibi in fingit adulterium commissum, & pœnæ, q̃ prius propter allegatam consanguinitatem transitus in pœnam fornica.

pliciter, non restringendo ad illam sectam, vel ad illum articulum fidei, aut sacramentum Ecclesiæ, censetur relapsus: Secus autem si ipse tantummodo abiurasset suam hæresim in illa secta, vel in vno articulo fidei: quia si postea relaberetur in alia secta vel alio articulo, censeretur lapsus, non autem relapsus. Sed quid, sanctissime Pater, ponamus q aliquis fuit conuictus de hæresi, & illam abiurauit: postea non incadit in illũ errorem saltem aperte, sed fuit fautor vel receptator hæreticorum, q in illo errore erat, vtrum censeatur lapsus vel relapsus? Respondetur q censeri debet relapsus: & ideo pœna relapsorũ est puniendus. Nota primo, q hæreticus dr committens in vnum articulum fidei tantum. Nota secundo, quod dispositio generalis posita post enumerationem speciei alicuius, includit etiam alias species separatas. ad hoc ī. eod. lib. de procura. qui ad agendum. Dominicus.

a ¶ *Secta.*] multas potes videre 24. q. 3. cap. penulti.

b ¶ *Fidei articulo.*] quos habes explicatos ī. de summ. tri. firmiter. in ant.

¶ *Glos. seq. recitatur per quæstionem: secundo quærens remissis & arguit.*

c ¶ *Simpliciter.*] per hæc verba puto q si abiurasset solum in illo capitulo, licet laberetur in alio, non diceretur relapsus. Et nota q indefinita æquipollet vniuersali. Ad idem de priuileg. supra, quia circa. Et nunquid de vno articulo infamatus se teneatur de omnibus expurgare, notatur de cõsec. dist. 1. ego Berengarius. & puto hanc literam pro illa parte facere, q non teneatur: tamen si id faciat, valet: & habebit postmodum locum pœna relapsorum, vt sequitur.

specie vel secta [a] commisit, aut in vno fidei articulo [b] seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter [c] vel generaliter abiurauit, si [†] extunc in aliam etiam hæresis speciẽ, siue sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim iudicari [d].

¶ *Qui post abiurationem hæresis de qua conuictus fuerat, vel postea communicatur, facto vel verbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis; relapsus dicitur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Ille quoque de cuius lapsu in hæresim ante abiurationẽ constiterat, vel nunc constat: si post illam hæreticos receptet [f], deducat, visitet, siue associet, aut dona vel munera [e] eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari nõ possit [f], etiam sine adoratione: (vt verbis [g] vestris vtamur) merito debet iudicari relapsus: cum illũ ex approbati a se prius erroris consequentia non sit dubiũ id [h] fecisse.

¶ *Testis in causa hæresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indicijs constet dictum non corruptionem, sed veritatem continere. hoc dicit.*

¶ Glossa sequens signat contrarium, & soluit.

d ¶ *Iudicari.*] contra. C. de transactio. si de certa. ff. de transact. qui cum tutoribus §. 5. vbi generalis transactio restringitur ad id de quo specialiter actum erat. Solu. illa locum habent in non connexis: sed hic omnes hæreses sunt connexæ: quia habent caudas adinuicem colligatas: & de vanitate conueniunt in id ipsum. ī. eo. excommunicamus 1. & 2. vnde non quærimus an sit relapsus in illam hæresim, in quam prius fuerat lapsus: sed quærimus, an fuerit relapsus in hæresim. Semel ergo lapsos in hæresim, post abiurationem iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus.

e ¶ *Munera.*] Differentia est inter donum & munus. Munus enim ex causa datur: donum ex causa & sine causa. ff. de verborum significatio. inter donum [l. munus. eod. tit. ad principium tituli, dicit q munus sumitur tribus modis: pro dono, pro onere, & pro officio. Ioan. And.]

f ¶ *Non possit.*] puta propter necessitatem famis. 42. dist. quiescamus. 76. dist. nõ satis. vel ignorabat illos hæreticos: & sic per ignorantiam excusatus. ī. de reg. iur. ignorantia. [Ioan. Mona. allegat de constit. c. 2. in antiq. Ioan. And.]

g ¶ *Verbis vestris.*] sic supra de rebus ecclesiæ non alienandis. hoc consultissimo. [& clemen. de priuil. c. 1. de pœniten. & remissio. c. 2. Ioan. And.]

h ¶ *Id.*] scilicet receptare, deducere, visitare, associare, donare, mittere, vel fauorem impendere.

¶ LICET. Iste §. legitur vsque ad §. porro si propter huiusmodi. Et in principio huius paragraphi, Casus secundum veriorem intellectum sic figuratur: Titius fuit accusatus de hæresi: fuerunt producti testes ad ipsum conuincendum: qui testes (vt moris est) iurauerunt deponere veritatem; ipsi tñ testes falsum deposuerunt, dicentes q nesciebant illum hæreticum: postea pœnitentia ducti, reuersi fuerunt ad iudicium: & voluerunt deponere contra illud quod prius deposuerunt: dicendo q sciebant illum hæreticum: vtrum sint admittendi? Vr q non: quia deponendo falsum, commiserunt periuriũ: modo periuri repelluntur à testimonio. Hac ratione non obstante respondetur, q ipsi admittuntur etiam ex interuallo: & illud est fauore fidei: quod verum est, concurrentibus verisimilibus circunstantijs, de quibus in litera, videlicet si appareat q isti testes non deponunt ex animi leuitate, nec odio, nec amore pecuniæ: sed amore fidei. Sed sanctissime Pater vellem informari à vobis, vtrum Inquisitores speciales à sede Apostolica deputati ad inquirendum & puniendum de crimine hæresis, possint cognoscere de diuinationibus & sortilegijs? Respondet q non. quod verũ est: nisi illæ diuinationes vel sortilegia sapiant hæresim: sicut est emittere nefarias preces circa aras idolorũ: dæmones cõsulere, & eorum responsa suscipere: tunc enim de istis possunt illi Inquisitores cognoscere. Itẽ non possunt ipsi Inquisitores cognoscere de vsuris. Et hoc ideo: quia si Inquisitores haberent examinare istas causas, possent retardari causæ inquisitionem fidei tangentes: cum aliæ causæ sint à fide extraneæ.

Nota q periurus repellitur à testificando etiã post peractam pœnitentiam. ad hoc ī. de test. testimoniũ. Not. q testis in causa hæresis potest ex interuallo corrigere dictum suũ. Quid aũt in alijs causis, vide ī. test. cũ clamor. & ī. test. cog. præterea.

¶ Licet [†] vero periuri à testimonio etiam post pœnitentiam repellantur [i]: si tamen ij qui coram inquisitoribus iurantes tã de se, quàm de alijs super facto hæresis dicere veritatem, eam celando [k] deierent, & postmodum [l] velint corrigere dictum suum, contra se ac alios suos complices deponẽdo: cum crimen huiusmodi sit exceptum; si ex manifestis indicijs [m] apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ: sed zelo fidei orthodoxæ dictũ suum velle corrigere, ac modo quæ prius tacuerant, reuelare: in fauorem fidei, nisi aliud obsistat [n], stari debet tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorundem.

¶ *Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittant de diuinationibus vel sortilegijs non sapientibus hæresim manifestam. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sane cum [†] negotium fidei, quod summe priuilegiatũ [o] existit, per occupationes alias non debeat impediri: pestis Inquisitores hæreticæ, à sede Apostolica [p] deputati, de diuinationibus, aut sortilegijs (nisi hæresim saperẽt [q] manifeste [r]) intro

† De latere fessu vide Albertinũ in repetitione cap. 1. de hæret. in hoc eo. lib. q. 16. nu. 79.

† Vide Zanchinum. tract. de hæret. c. 31.

i ¶ *Repellantur.*] 6. q. 1. quicunque. & ī. de testi. testimonium.

ADDITIO. Archi. alleg. 22. q. 5. paruuli. de accusa. cum oporteat. de testi. sicut. in fine. Not. etiam q ferre testimonium dignitatis est. 33. q. 5. præceptum. vbi. de hoc. & not. in c. testimonium. in glos. 2. Ioan. And.

k ¶ *Celando.*] Duplex est forma iurandi. quod dic vt ī. de accusa. qualiter 2.

l ¶ *Postmodum.*] Ex interuallo: vt sit hoc speciale fauore catholicæ fidei: alias nihil esset hic fauoris, vt ī. de testib. cog. præterea.

m ¶ *Indicijs.*] sic ī. eod. in fidei. & sic per indicia status probationis. & de hoc. ī. qui fi. sint legi. trasmissæ.

ADDITIO. Et ī. eod. excommunicamus. §. vlt. de cleri. pere. inter quattuor. de homi. pro humani. in fin. Ioan. And.

n ¶ *Aliud obsistat.*] scilicet, quàm prædictũ periurium: vnde si de falso redarguerẽtur, non stabitur eorum dicto. de testi. ex tenore.

o ¶ *Priuilegiatum.*] Nota magis priuilegiatum anteponi, ī. de offic. lega. volentes. 21. dist. denique. ff. de offic. procon. l. vlt.

p ¶ *Apostolica.*] multo minus alij [Idem Archidiaconus.]

¶ *Glossa seq. reco. per q.*

q ¶ *Saperent.*] sicut est circa [†] aras idolorum nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorum responsa suscipere. 26. q. 5. hi qui. & q. 4. igitur. vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos. vel faciant prædicta cum corpore vel sanguine Christi, vel in sortibus vt possint habere respõsa, puerum rebaptizant. vel his similia.

¶ *Glossa sequens recitatur per obiectionem & solutionem.*

r ¶ *Manifeste.*] In dubio [†] ergo hoc casu non habent iurisdictionẽ. & licet aliàs iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, & in dubio dicatur iurisdictionẽ habere. ff. de iudi. si quis ex aliena. quæ in ordinario loquitur: hic tamen nisi id manifeste appareat, se non intromittit. & est si. ī. eod lib. de censi. c. 1. §. notoria. & ī. de pœ. c. 1. ī. de offic. deleg. c. vlt. [Idem Ioan. Mona. & Archidiaconus.

Hæresim sapere manifeste quę dicantur.

† De more ... vide Oldradum consi. ... incip. Regularis habet traditio.

† Vide Felinum in c. si clericis laicum. de foro comp. & Archidiacon. tract. de hæret. notab. 1.

mittere se non debēt; nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniēdos.

¶ *Inquisitores hæresis de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt. hoc dicit.*

¶ De quæstionibus † præterea vsurarum motis etiam contra illos [a], quibus restitutionem vsurarū in pænitentia pro hæresis crimine iniunxerūt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio Ecclesiæ obligarunt, intromittere se non possunt: ne per causas huiusmodi offendiculum [b] negotio fidei præparetur.

¶ *Inquisitores possunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendā pænitentiam iniūctam in bonis temporalibus: secus si mortui sint antequàm fuerit pænitentia iniuncta. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Si vero † pro his, quæ in hæresi receptando, vel defendendo hæreticos [c], seu eis fauendo, non tamen existens hæreticus quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum Inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam ab eis pænitentiā & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta decessit: si per huiusmodi pænitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem [d], in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per Inquisitores cogi debent hæredes [f], vel alij, ad quos cum suo onere [g] bona huiusmodi deuenerunt. ¶ Porro si propter huiusmodi hæreticorū receptationem, defensionē, seu fauorem, quis ad faciendā pænitentiam, quam Inquisitores ipsi iniungere vellent, bona sua obligauerit eisdem: & antequam ei pænitentia iniungeretur, decesserit: eius hæredibus nō est satisfactio pro extincto [h] iam crimine iniungenda.

¶ *Post mortem hæretici declarari potest eum hæreticum fuisse, ad finem confiscandi. Dominicus.*

¶ In eo vero casu [i], quo hæredes ad successionē non debent ob hæresim sui auctoris admitti, non obstante quòd auctore ipso viuēte hoc nō fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum, ad † confiscationem bonorū post mortem [k] eiusdem nihilominus procedatur.

¶ *Clerici instruentes testes, ne Inquisitores veritatem inuestigent, puniri possunt per eos: & religiosi grauius puniuntur. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Sacerdotes insuper & alij clerici, qui negotium inquisitionis, instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebite liberando, inuenti fuerint impedire [l] (cum non sit dubium eos † ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per Inquisitores à talibus compesci possunt, & pœna debita castigari [m], tam per captionē personarū, quàm aliàs, prout culpa exegerit delinquentis [n]. ¶ Religiosi [o] etiā sunt immurationis [p] † pœna, vel alia grauius puniēdi, quàm

a ¶ *Etiam contra illos.*] quasi dicat multo minus si contra alios.
b ¶ *Offendiculum.*] Pluribus intentus minor est ad singula sensus. & sæpe qui ad vtrumque festinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. & C. de assesso. nemo.
¶ *Glo. seq. signat contrarium & soluit.*
c ¶ *Hæreticos.*] Contra ī. eod. tit. c. pen. vbi defensores & fautores hæreticorum hæretici sunt. Solu. non in fauente & defendente: sed in credente loquitur ibi. ADDITIO. Idem Ioan. Monachus.
d ¶ *Ad salutem.*] vt puta vt fundaret, vel ædificaret Ecclesiam: hospitale, vel alium pium locum; vel faceret simile pium opus: vt in Authen. de eccle. tit. §. si quis ad ædificationem. collat. 9.
e ¶ *Temporalibus.*] hoc dicit: quia secus si in ieiuniis, vigiliis, orationibus, vel similibus consisterit illa pænitentia. idē esset si nō posset illud iniunctum licet salutiferum, expleri per alium: sicut esset theologiā audire, vel similia. ADDITIO. Licet ieiunia de quibus supra per cognatos possunt impleri, vt dicit Ioann. Mona. 13. q. 2. animæ. non tamen sunt in bonis temporalibus exequenda; vnde bis competit hoc exemplum.
f ¶ *Hæredes.*] 12. q. 2. eps qui filios. de sepul. c. vlt. de rap. in litteris. [& de sen. excom. à nobis. & in his omnibus. de hoc. Ioan. And.]
g ¶ *Onere.*] 16. q. 1. si quis laicus. de deci. pastoralis. & c. cū non sit. C. de seru. & aqua. l. & ex prouinciali. ī. d pig. ex litteris.
¶ PORRO. Iste §. legitur vsque ad finē capituli, & in eo casus sic figuratur. Aliquis recepit in domo sua aliquos hæreticos, quos sciebat hæreticos, vel aliàs eis auxilium præstitit: tñ non erat hæreticus: certū est quòd venit grauiter puniendus: vt per totam rubricam C. de receptatoribus. quia (vt ibi dr̃) sine illis latrones diu latere non possunt. Or ponamus quòd ipse receptator hæreticorum fuit conuictus: & fuit ei aliqua pœna iniuncta, quæ consistebat in temporalibus, puta quòd ipse ædificaret ecclesiam: nondum ecclesia ædificata, sed tñ incœpta, ipse receptator mortuus est: verum sui hæredes possunt compelli ad complendum huiusmodi pænitentiam. quæ consistit in temporalibus? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: nam bona sua fuerunt tacite obligata ad complendam dictam pænitentiam: ideo si quis fuit accusatus de hæresi, & pendente accusatione moritur, non est extinctum crimen: sed ꝯ hæredes potest causa prosequi ad finem, quòd bona sua fisco applicentur: nam ex quo lapsus est in hæresim, perdidit omnia bona sua, & fiscus incœpit esse dominus. Item ad aliud finē, vt memoria ipsius defuncti damnetur: immo si durante vita hæretici, non fuisset incœpta accusatio: post mortem eius posset accusari ad istum finem, vt memoria eius damnetur, & bona eius fisco applicentur. Postea in fine c. dr̃ ꝙ clerici non debent dare instructiones hæreticis, qualiter ipsi rñdebunt ad singula capitula sibi proposita per Inquisitores: quod si fecerint, poterunt Inquisitores tales clericos incarcerare, vel aliàs punire sicut eis videbitur. Nota primo ex isto cap. iuncta glos. quòd aliquis non dr̃ relapsus in hæresim, nisi cōstet eum plene & perfecte incidisse in hæresim: quia de hoc fuit conuictus: sed non dr̃ vere relapsus, si prius erat solūmodo præsumptio ꝯ ipsum: sed dr̃ ficte relapsus. tñ est puniendus pœna relapsorum, ac si esset vere relapsus.
Nota vlterius ex §. *Cum vero.* ꝙ si quis errauerit in vno articulo fidei, vel in vno sacramento Ecclesiæ, vel in vna secta hæreticorum, & abiurauerit hæresim specialiter: puta qa abiurauerit suam hæresim in vno articulo fidei, aut sacramento Ecclesiæ, aut in alia secta: si postea labatur in alio articulo, vel sacramēto: vel in alia secta hæreticorū, non dr̃ relapsus, sed tantūmodo lapsus: secus si abiurasset generaliter & simpliciter suam hæresim. Nota ibi, *Ille quoque.* ꝙ si qs fuit cōuictus de hæresi, & illam abdicauerit: si postea receptet hæreticos, censetur occulte relapsus: licet aperte non constet, ꝙ credat eorū errori: nam ex consequentia prioris erroris præsumptio est ꝙ credit errori ipsorum, & censetur relapsus.
Nota in §. *Licet.* ꝙ testis non solum deierat dicendo falsum: sed etiā celando veritatem. Itē nota casum, in quo testis periurus admittitur ad testificandum. Item nota casum in quo testis ex interuallo potest dictum suum corrigere. licet regulariter ꝯ: sed istud est fauore fidei. Not. ibi, *Si vero.* ꝙ res transit cum onere suo reali, ad quēcunque possessorem vel successorem perueniat res ipsa. & ad hoc allegatur iste §. vt si res tua sit mihi obligata & hypothecata: licet rem illam alienes, tñ remanet mihi obligata: & potero agere hypothecaria.
h ¶ *Extincto.*] crimina extinguuntur morte, vt 33. dist. quorundam. 33. q. 5. admonere. ff. de ijs qui mor. si. consci. l. vlt. ex quo igitur extinctum est crimen, & pænitentia non est imposita pro crimine iam extincto, non imponatur vlterius.
i ¶ *Casu.*] scilicet quia non fuit reincorporatus vnitati Ecclesiæ.
k ¶ *Post mortem.*] 24. q. 2. sane 2. & C. ad l. Iul. maiest. l. vlt. intellige hoc vsque ad xl. annos. nam postea abdicari non poterunt, etiam à Romana ecclesia à filijs catholicis: qui illa tanto tempore bona fide possederunt. quod verū est, si parentes catholici putabantur, vt ī. eod. lib. de præscript. c. vlt.
l ¶ *Impedire.*] manifeste vel non manifeste: dummodo hoc constare possit.
m ¶ *Castigari.*] sic ī. de pœ. Romana.
ADDITIO. Idem Ioan. Mona. & Archid. caueant tamen episcopus & Inquisitores ne impedimentum officij falso imponāt alicui. quod dic vt in cle. eo. tit. c. 1. §. pen. Ioan. And.
n ¶ *Delinquentis.*] nam grauius delictum est grauius vindicandum. 24. q. 1. non afferamus. ī. de exces. præla. tanta. & in æqualibus delictis æquales sint pœnæ ī. tit. proxi. c. vnico. in fi.
o ¶ *Religiosi.*] illi si reperiantur hæretici, non sunt dicendi religiosi, sed religionis obumbratione fuscati. ī. eod. tit. ad abolendam. §. 1. &c.
p ¶ *Immurationis.*] ī. eod. tit. cap. penult.

† Alias etiam de quæstionibus præterea vsurarum motis & contra illos, &c.

† In vetustioribus codicibus sta. Si vero in his, &c.

Casus literalis domini Heliæ.

† Alias, ad occupationem.

† Alias etiam ipsos ea in cetera, &c.

Que sit illa, dicit ī. eod. c. 1. & ista pœna est à communibus legibus inuenta, [illegible]

Crimina regulariter morte delinquentium extinguuntur l. 5. & 3 c. si reus vel accu. mort. fue. fallit in crimine heresis. vide doctores in cap. filij. 3. eo. & Gondisaluū trac. de hæret. q. 21.

Hæc lex probat id in crimine læsæ maiestatis. Ioa. And.

¶ Secu-

seculares a, si inuenti fuerint in hæresi, vel consimilibus b deliquisse.

Vrbanus quartus.

Non valent statuta per quæ inquisitoris hæresis officium impeditur, vel retardatur.

CAP IX.

STatutũ † ciuitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hæreticæ prauitatis directe c vel indirecte d, ne in eo libere procedi valeat, contigerit impediri, vel quomodolibet retardari e, nullius existere firmitatis: ipsiusq; ciuitatis vel loci dominum, Potestatem, Capitaneũ, Consules, vel rectores, per quem, vel quos eadem ciuitas seu locus regitur, quocunque nomine f censeantur, ad statutum huiusmodi loci diœcesano vel eius vicario, aut inquisitori seu inquisitoribus labis præfatæ, sine moræ g dispendio † exhibendum: & si tale h inuentum fuerit, reuocandum omnino, vel saltẽ eatenus moderãdũ, quod per illud inquisitionis processus non impediãtur, vel aliquatenus retardentur i, per censuram ecclesiasticã decernimus compellendos k.

a Seculares.] scilicet clerici vel laici, & concor. optime supra, ne cleri. mona. c. sed nec.

b Consimilibus.] de quibus vidisti. ṡ. proxi. §.

STatutum.] Primo irritat statutum per quod directe vel indirecte impeditur vel retardatur inquisitionis officium. Secundo: ibi, *ipsiusque.* officiales ad quos spectat, iubet excõicari, si illud non reuocent vel temperent. Dicit Archid. q̃ olim incipiebat, multorum. & fuit multum abbreuiata. & aliud hic non glossat. Ioan. Monac. dicit. q̃ inter terminos istius decre. & ṡ. proxi. §. sacerdotes. non cadit iuris diuersitas: cum tã laici quàm clerici subiecti sint inquisitionis officio. & hoc minus dubium: quia ibi fit vtà priuato, hic autem vtà iudice: qđ est grauius. Ioan. And.

CASUS. Communitas huius ciuitatis fecit vnum statutum, per qđ statutum impeditur inquisitio contra hæreticos facienda: quia fecit statutum ne aliquis ciuis posset de crimine hæresis accusari, vel ne aliquis ciuis huius ciuitatis posset ferre testimoniũ in crimine hæresis: Quęritur quale erit officium inquisitoris fidei à sede Apostolica deputati circa tollendum huiusmodi statutum? Respondetur, q̃ ipse inquisitor fidei cõuocabit ciues & eos cõpellet, vt sibi exhibeant illud statutum: & si videat, q̃ per illud statutum impediatur inquisitio prauitatis hęreticæ, poterit compellere ciues ad tollendum & rumpendum illud statutum, vel ad modificandum illud statutum, vt non tollatur inquisitio hæreticę prauitatis. Not. primo arg. q̃ quælibet vniuersitas potest sibi facere statuta. de quo ṡ. de consti. cum omnes.

Nota secundo quòd ordinarius loci potest petere editiones statutorum laicorum, vt videat si sint aliqua contra fidem catholicã. Dominicus.

c Directe.] puta ne aliquis ciuis illius loci accusari possit, vel cõtra eum inquiri super crimine hæresis: vel q̃ nullus contra alium de crimine hæresis audeat testificari: vel his similia.

Glo. duæ sequentes notant duo, & in secunda fit remissio.

d Indirecte.] puta vt nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo quàm à Potestate; vel vt nullus alios quàm Potestas possit aliquem capere vel capi facere; vel vt nullus nisi sit de familia Potestatis possit arma portare, vel his similia.

e Retardari.] nota contra generale illud, qđ differtur non aufertur. 14. q. 6. c. 5.

f Nomine.] ṡ. eod. lib. de elec. fundamenta.

g Moræ.] Nota moram vitandam. de hoc dixi ṡ. de elect. c. vlti.

ADDITIO. Concor. constitutio Ioan. execrabilis. §. qui vero. & §. porro. Ioan. And.

h Tale.] scilicet qđ directe vel indirecte impediat vel retardet.

i Retardentur.] vnde statuto de non portandis armis excipietur inquisitorum familia, & his similia.

ADDITIO. Non tamen debent Inquisitores abuti concessione portationis armorum, vt in clem. eod. tit. cap. nolentes.

k Compellendos.] sic ṡ. de iureiur. cap. licet. de cacep. c. vlti. ĩ. de senten. excom. decernimus.

NE aliqui.] Primum ponit dubium, quod secundo declarat: ibi, *Præsenti.*

Pro intellectu huius cap. est præsupponẽdum primo illud quod habetur in c. gratum. de offi. deleg. in antiq. videlicet, q̃ iurisdictio delegata expirat morte mandantis, re existente integra. Item secundo est præsupponendum, q̃ Inquisitores à sede Apostolica deputati habent iurisdictionem delegatam.

CASUS. Papa deputauit aliquem Inquisitorem in prouincia Burdegalēsi. iste Inquisitor cœpit inquirere contra aliquos qui erãt suspecti de crimine hæresis. vel non incœpit inquirere nec exercere suam iurisdictionem delegatam: postea hoc pendẽte Papa mortuus est: nũquid est expirata iurisdictio Inquisitoris ad minus quo ad causas nõ inceptas? Videtur q̃ sic per dictũ cap. gratum. allegatum in præsuppositione. Respõdet Romanus Pontifex dicens, q̃ fauore fidei ipse statuit & ordinat, vt per mortem Papæ non sit extincta iurisdictio inquisitoris, etiam si crimẽ hæresis nondũ erat ortum: puta quia tempore mortis Papæ Titius nõ erat hæreticus. postea mortuo Papa incœpit esse hæreticus male sentiendo de fide: certe Inquisitor poterit inquirere de isto crimine & Titium punire. & hoc est fauore fidei. Nota primo arg. q̃ concessio facta sub nomine summi Romani Pontificis vĩ facta contemplatione dignitatis & non cõtemplatione nominis proprij, de quo ṡ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. Nota secundo, q̃ multa statuuntur pro fauore fidei contra regulas iuris communis. Dominicus.

Clemens quartus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Officium inquisitoris hæresis morte concedentis non expirat: etiam quo ad negotia prius nõ cœpta vel exorta. hoc dicit.

CAP. X.

NE † aliqui l dubitationem sollicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquisitionis hæreticæ prauitatis sollicitudini vestræ infra certos limites ab Apostolica sede commissum, expiret m per mortem Romani Pontificis qui cõmisit: Præsenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quo ad negotia viuente mãdatore incœpta n, immo etiam quo ad integra & non cœpta o, & quod plus est, quantum ad ea quæ tunc nequaquam emerserant p, in fauorem q fidei post committentis obitum perdurare.

Idem eisdem.

Informat inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores: & etiam in eos absoluendo cum vere redierint.

CAP. XI.

VT † OFFI-

Prima glo. dat simile, & summas.

l Ne aliqui.] Sicut officium legati non expirat re integra mortuo Papa, vt ṡ. de offic. legat. c. 2. sic & officium Inquisitoris hæreticæ prauitatis in fauorem fidei re integra non expirat, vt hic.

ADDITIO. Et intellige de Inquisitore dato simpliciter. nam si cum clausula: & vsque ad voluntatis beneplacitum, distingue vt ṡ. eod. lib. de rescript. Si gratiose. Ioan. And.

m Expiret.] sicut potestas delegatorum datorum ad causas: ṡ. de offi. deleg. licet vndique. & c. gratum. & c. relatum.

n Incœpta.] de quibus nõ dubitabatur per iura proxime inducta. & not. incœpta: quia per quemlibet iudicialem actum etiam pręter citationem iurisdictio perpetuatur, vt dici solet in decret. de offi. deleg. licet ibi vti non cœperit.

o Non cœpta.] Not. quia si hoc esset speciale fauore fidei catholicæ. vt ĩ. dicitur: ergo vbi non est fauor eius, contrarium est regulare. & sic nota terminatam quęstionem not. ṡ. de offi. deleg. licet. qua quæritur, an perpetuatio facta in vno articulo, perpetuetur in alijs per easdem litteras delegato commissis. ad idem ṡ. eod. lib. de offi. deleg. c. vltim. §. officium. & est in hoc differentia inter istum Inquisitorem & conseruatorem, vt ibi patet.

p Emerserant.] vt si tempore mortis Papæ non erat Titius hæreticus: postea lapsus senserit hæresim: de hoc poterit cognoscere Inquisitor.

q Fauorem.] sic ṡ. eod. in fidei fauorem. & ṡ. eod. accusatus. §. licet. cum si. in hoc tit.

VT officium.] Diuiditur in tres partes. Secunda: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Compescendi.*

ADDITIO Et dicit Archid. q̃ olim incipiebat, licet. Ioan. And. Ioan. Mon. qui diuidit decret. in quatuor partes, de hac facit partẽ secundam ibi: *Si vero.* in alijs concord. Ioan. And.

Præsupponamus primo illud qđ habetur in cap. cum causam. de offi. deleg. in antiq. videlicet, q̃ si à sede Apostolica committatur aliqua causa simpliciter duobus iudicibus delegatis, vnus non potest procedere absq; alio: & si procedat, suus processus erit nullus.

CASUS. Papa in prouincia Burdegalēsi deputauit duos vel tres Inquisitores

Concordat rescriptum Innocentij iiij. incip. Ad extirpanda §. ceterum teneatur. & aliud rescriptum Alexandri iiij. incip. implacida remo. quæ habentur impressa in bullario Litterarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ Inquisitionis.

Faciunt no. p Doc. c. fin. ṡ. eo. de immu. Ecc. dicentium, quòd episcopus cogit laicos latores qđ non intendunt statuta suis præiudicare ecclesiæ. ar. gu. glos. 2. c. peruenit. de arbi. & quæ no. Ar. dia. 9. q. 1. c. quæ Lotharium.

Vide Decium in c. causam matrimonij, extra de offi. deleg. & Arelatanum tract. de hæret. notabili 4.

Concordat rescriptum Vrbani. iiij. incip. Licet ex omnibus. vnde hoc ca. accipies in eem habetur impressum in bullario litterarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ Inquisitionis.

Nota ad quæstionẽ. iurisdictio perpetuata in vno articulo, an censeatur perpetuata in alijs articulis.

Inquisitores fidei simpliciter: vnus illorum Inquisitorum alio non consulto, cœpit inquirere contra aliquos hæreticos vel fautores & receptatores hæreticorum: pro parte illius contra quem inquirebatur, fuit oppositum & allegatum, ꝙ ipse solus non poterat procedere: quia ipse & alij duo Inquisitores fidei fuerant simpliciter deputati: & sic non poterat procedere solus absque alijs per cap. cum causam. alleg. & ꝙ si vellet procedere ad vlteriora contra ipsum, ꝙ ipse appellaret: Vnde consultus Romanus Pontifex respondit, ꝙ fauore fidei ordinat, si committatur officium Inquisitionis fieri duobus vel pluribus inquisitoribus simpliciter contra hæreticos, vel eorum fautores siue receptatores: omnes Inquisitores simul vel separatim poterunt procedere, secundum ꝙ eis videbitur ꝙ causa hæresis poterit melius tractari. Sed ponamus ꝙ aliquis suspectus de hæresi, vel fautor & receptor hæreticorum, non potuit ad plenum conuinci de hæresi: veruntamen erat suspectus: inquisitor indicat sibi purgationem: ipse autem ad iudicium Inquisitoris se purgauit cū abiuratione suæ hæresis: postea iste vult redire ad vnitatem Ecclesiæ: vtrum sit recipiendus? Rńdet ꝙ sic: tamen Inquisitor debet esse cautus, & videre an tales redeuntes ad vnitatem Ecclesiæ fingant se redire, & ne decipiant ipsos Inquisitores sub specie agni. hoc dicit vsque ad §. *Verum*. Not. primo ꝙ si aliqua causa à sede Apostolica committatur pluribus simpliciter: vnus delegatus non potest in causa procedere sine alio: & si procedat, potest pars aduersa appellare. Illud colligitur ex isto c. argu. à speciali: quia si speciale sit fauore fidei, vt in causa hæresis vnus Inquisitorum deputatorum simpliciter possit solus de causa cognoscere: ergo ius commune est in contrarium. Not. ꝙ si hæreticus abiuret hæresim, & velit redire ad Ecclesiam: Ecclesia non debet sibi claudere gremium. Not. ꝙ talis hæreticus rediens ad Ecclesiam est absoluendus secundum formam traditam in cap. cū desideres. de sent. excom. in antiq.

cium[a] inquisitionis contra hæreticos, in prouincia[b] in qua vobis idem officium est commissum auctoritate Apostolica, possitis efficacius adimplere: Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vbique[c] in præfata prouincia simul vel separatim[d], aut singulariter (prout negotij vtilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (hominum metu diuino[e] † timori postposito) procedatis[f]. Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe[g] primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem: ei iuxta formam[h] Ecclesiæ[i] absolutionis beneficium impendatis, & iniūgatis eidem, quod iniungi talibus consueuit[k]. Prouiso solerter, ne simulata[l] conuersione redeāt fraudulenter, & vos (immo seipsos) fallentes[m] sub agni specie lupum[n] gerant.

† In plerisque codicibus mendose legitur ita: diuinoque timore postposito. Sed in quodā manuscripto habetur ita: hominū metu, Domini non timore postposito, procedatis.

¶ *Instruit Inquisitores in modo examinationis testium: & in personis quæ testificata scribere debeant. hoc dicit.*

¶ Verū[o] quia in tā graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore duræ ac dignæ seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prędicto, ipsumque cō tingentibus oportuerit, adhibeatis duas[p] religiosas & discretas[q] personas: in quarum præsentia per publicam (si commode potestis habere) personam, aut per duos viros ido-

¶ *Prima glo. diuidit, & summat.*

a ¶ *Vt officium.*] Diuido decretalem in tres partes. In prima informat Inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores, & etiam in eos absoluendo cum vere redierint: & durat vsque ibi: *Verum quia*. Ibi secunda pars, in qua eos instruit in modo examinationis testium, & in personis, quæ testificata scribere debeant, vsque ad §. *Compescendi*. Ibi incipit tertia pars, in qua eos instruit circa personas, per quas impediri posset, vel differri inquisitionis negotium.

b ¶ *Prouincia.*] inspicit factum; quia idem in ciuitate, diœcesi, vel alio certo loco.

c ¶ *Vbique.*] sic ordinarius in qualibet parte diœcesis suæ potest causas audire, & pro tribunali sedere. i. eod. lib. de offi. ord. cum episcopus. ad idem de offi. leg. nouit.

¶ *Glossa sequens ponit regulam contrariam, dat simile, & illud determinat.*

d ¶ *Separatim.*] regulariter contra, nisi ex forma commissionis id habeat. i. de offi. deleg. causam. & c. cum plures. i. eo. lib. Sed hoc speciale fauore fidei, vt efficacius, &c. vt s. disi. & æquiparantur in hac parte ordinarijs, quorū quilibet per se procedere potest. ff. de offi. proconsul. l. 1. quod de ordinarijs intellige, qui insolidum iurisdictionem habēt: sicut est in scholaribus, episcopis, magistris, & doctoribus. C. ne fil. pro patre. Authentica. habita. secus in ijs, qui non habent insolidum, sicut est cum capitulū cognoscit: quia tunc quilibet singularis per se non est iudex. ad hoc quod not. 15. q. 7. episcopus nullus. & de offi. ord. irrefragabili. & concord. ad hanc decr. i. eod. per hoc. Ioan. And.

e ¶ *Diuino.*] 11. q. 3. Iulianus. sic i. eod. lib. de immunita. eccle. clericis. ad idem i. eod. vergentis.

ADDITIO. Et c. à nobis 2. in fi. Archid. hic tractat an valeat absolutio non seruata forma, & tenet quòd valet. & vide in præalleg. c. cum desideres. Ioan. And.

f ¶ *Procedatis.*] hodie restricta est potestas inquisitorum in quibusdam per cle. eo. tit. multorum.

g ¶ *Labe.*] generaliter vel simpliciter. Vel dic ea de qua suspectus vel conuictus erat. de hoc dixi i. eod. accusatus. §. 1. Ioan. And.

h ¶ *Formam.*] 11. q. 3. cū aliquis. i. de sent. excō. cum desideres.

i ¶ *Ecclesiæ.*] quæ gremium non claudit. i. eod. super eo.

k ¶ *Consueuit.*] 1. q. 7. quotiēs cordis. & cap. saluberrimum. de consecrat. dist. 2. ego Berengarius.

l ¶ *Simulata.*] 87. dist. quòd interrogasti. 1. q. 1. sicut ficti. 12. q. 5. cauete. est tamen interdū vtilis simulatio. 22. q. 2. vtilem. & dic de hoc vt ibi. 14. q. 1. officij.

m ¶ *Fallentes.*] mentiri Deo possunt: fallere autem ipsum nō possunt. de consecra. dist. 2. panem de altari.

n ¶ *Lupum.*] i. de renū. nisi. §. propter malitiā. & 21. q. 4. tres personas. & 81. dist. oportet. Ioan. And.

o ¶ VERVM QVIA. Iste §. legitur vsque ad §. compescendi. Et in eo casus sic figuratur. Aliquis Inquisitor hæreticæ prauitatis à sede Apostolica deputatus contra aliquem suspectum de hæresi cœpit inquirere. ipsum vocari fecit ad comparendum coram se respōsurum de fide: qui comparuit in die sibi assignata: fuerunt adducti testes: Quæritur quam cautelam debet habere iudex in examinando testes, vtrum possit illos examinare in præsentia solius notarij, vel loco eius in præsentia duarum honestarum personarum, quemadmodum fit in alijs causis: vt in c. quoniā contra falsam. de proba. in anti. vel vltra illas duas personas debeat adhibere alias duas personas honestas? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ in crimine hæresis debent examinari testes in præsentia notarij, vel loco eius in præsentia duarū personarum: & vltra debent adhiberi duæ aliæ honestæ personæ: ita ꝙ notarius postquam legerit depositiones testium, debet legere coram illis personis attestationes & dicta testium: quæ personæ habebunt approbare quòd ipse fideliter redegit in scriptis dicta ipsorum testium. Os sanctissime pater, dicitur in cap. sicut. ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant: quòd si notarius vel tabellio efficiatur religiosus, non debet amplius exercere officium tabellionatus vel notariatus. Sed vtrum in negotio fidei possit religiosus exercere officium notariatus, hoc est, vtrum possit redigere in scriptis dicta & depositiones testium examinatorum in causa hæresis? Respondet Romanus Pontifex quòd sic: non obstante quocunque statuto vel iure suæ religionis seu ordinis, puta si habeant statutum quòd nullus religiosus in quocunque negotio possit exercere officium notarij vel tabellionis. Not. ex hoc §. *Verum*. ibi, [*Religiosas & discretas.*] quòd ista coniunctio copulatiua. &, ponitur expositiue pro, id est: nam non requiritur quòd illæ personæ sint religiosæ, dummodo sint discretæ & honestæ. Nota vlterius, quòd acta iudicis non requirūt testium inscriptionem. cap. quoniam contra falsam. de proba. in antiq. Secus esset dicendum in actis extraiudiciarijs: quia subscriptio est de substantia instrumenti. veruntamen in actis extraiudiciarijs quando sunt duo notarij, non requiruntur testes: quia vnus notarius æquipollet duobus testibus. l. dominæ. ff. de testi. Nota quòd ratione fidei testes in causa hæresis sunt examinandi in præsentia duarum honestarum personarum. Ratio specialitatis est, quia agitur de maiori præiudicio: ideo cum maiori cautela est procedendum. Nota si notarius efficiatur religiosus vel presbyter, non potest exercere officium notarij: quia illud officium est seculare: nam specialiter fauore fidei religiosus vel presbyter potest exercere officium notarij in causa hæresis: ergo ius commune est in contrarium.

p ¶ *Duas.*] Integrum enim est iudicium: quod plurimorum sententijs confirmatur. i. de offic. deleg. prudentiam. & ad idem. 20. distin. de quibus.

q ¶ *Discretas.*] Semper enim qui graues causas ecclesiasticas audiunt, debent esse discreti. i. de coniang. & affini. c. 1.

a ¶ *Idoneos.*]

o ¶ *Idoneos.*] sic ſ. de proba. quoniam contra falſam. & dic vt ibi. ADDITIO. Et in extrauag. debent. quam allegat ſequens glo. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. not. ad quæſtionem de tabellione facto monacho, & c. & ponit opinionem Gul.*

neos [a], fideliter eorundem depoſitiones teſtium conſcribantur. ¶ Ad conſcribendas † quoque huiuſmodi depoſitiones teſtium, & ad faciendum omnia quæ in commiſſo vobis officio ad ſcriniarij, ſeu tabellionis officium pertinent, teneri diſtricte præcipimus, cum per vos fuerint requiſiti, omnes & ſingulos veſtri ordinis fratres, qui dum eſſent in ſeculo tabellionatus officium habuiſſe, aut exercuiſſe noſcuntur: & illos etiam quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negotij fidei fuit ab Apoſtolica ſede commiſſum, & in poſterũ committetur: Concedentes huiuſmodi fratribus, necnon & aliis religioſis quibuslibet, qui ſimiliter dum eſſent in ſeculo tabellionatus officium habuerunt † & exercuerunt, quibuſuis etiam clericis ſecularibus officiũ ipſum habentibus (etiã ſi ijdem fratres religioſi & clerici ſint in ſacris ordinibus conſtituti) exercendi libere officiũ ipſum quo ad præmiſſa [b], non obſtante ſtatuto aliquo cõtrario canonis [c] vel ordinis quocunque vallato munimine, poteſtatem.

¶ *Inſtruit Inquiſitores circa perſonas, per quas impediri poſſet vel differri inquiſitionis negotium. hoc dicit.*

¶ Compeſcendi præterea monitione præmiſſa [d], per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita [e], prædicatores quæſtuarios † (vbi contigerit pro inquiſitionis ſeu fidei negotio congregationem fieri, vel aliàs eidem negotio quomodolibet ex hoc impedimentũ aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipſos [f] nullatenus pertinet (quorum intereſt tantum charitatiua ſubſidia ſuppliciter petere, ac indulgentiam ſi forte habent exponere) liberam vobis & ſingulis veſtrum concedimus auctoritate præſentium falcultatem [g]. ¶ Denique vt circa præmiſſa plene vobis & ſingulis veſtrum coerctionis expedita & inuiolabilis adſit auctoritas; volumus vt ea omnia viriliter exequamini (ſi opus fuerit) inuocato auxilio [h] brachij ſecularis, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: Non obſtantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentijs, quibuſcunque perſonis cuiuſuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, comitatibus † vel vniuerſitatibus ciuitatum & locorum ſpecialiter vel generaliter, ſub quacunque verborum expreſſione vel forma à memorata ſede conceſſis, vel in poſterũ † concedendis: cum ex huiuſmodi vel aliis priuilegijs & indulgentijs, nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obſtaculum interponi: & cõſtitutione de duabus [i] dietis edita in concilio generali. ¶ Statuimus inſuper, vt Poteſtas, Capitaneus, ſeu rector, vel conſules, ſeu quiuis alij, qui ciuitati præſunt, vel loco alteri ad præſens, aut præerunt in futurum, ad requiſitionem diœceſanorum, vel vicariorum ſuorum, ſeu Inquiſitorum hæreticæ prauitatis, iurent præciſe attendere inuiolabiliter & † obſeruare, ac facere à ſuis ſubditis obſeruari toto tempore ſui regiminis in terris ſuæ iuriſdictioni regiminive ſubiectis [k], conſtitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, ipſorumque filios & nepotes à ſede Apoſtolica promulgatas, ac etiam approbatas [l]: quas qui iurare noluerit & ſeruare, vt infamis & tam-

b ¶ *Præmiſſa.*] Per hãc litteram bene patet, quod tabellio factus monachus non poteſt exercere quo ad alia tabellionatus officium, & hoc etiam bene patet ex extrauaganti Bonifacij, Debent ſuperioribus. de offi. ord. circa medium decr. & idẽ probabam olim per decre. ſ. ne cler. vel mo. ſicut per l. C. de ſacroſanct. ecc. l. antepen. 16. q. 1. §. nouarũ. C. de epiſ. & cleric. l. placet. not. tamen Gul. in Specul. de ſtatu monach. verſi. 17. quod veteres rogationes complebit: ſed nouas non aſſumet. ff. fami. erciſ. alienationes. ff. de poſtulan. l. 1. §. caſum. ff. de neg. geſ. nam & ſeruus. §. ſi vno. ad idẽ ſ. de Iud. Iudæi de ciuitate. cũ ſimilibus.

c ¶ *Canonis.*] ſ. ne clerici vel monachi. ſicut te.

¶ COMPESCENDI. Iſte §. legitur cauſa breuitatis vſque ad finem capituli. Et in eo caſus ſic figuratur: Papa deputauit Inquiſitorem in ciuitate Pictauenſ. eſt aliquis hæreticus, qui fuit conuictus de hæreſi: vnde Inquiſitor conuocauit populũ ad prædicandum hæretico: ſuperuenerunt quæſtores qui portabant indulgẽtias, & voluerunt facere quæſtam illo tempore, quo populus erat cõgregatus ad prædicandum hæretico: nunquid Inquiſitor poteſt inhibere quæſtoribus, vt tẽpore illo non exerceant officiũ quæſturæ, quouſque ſit finitus ſermo Inquiſitoris? Reſpondet Romanus Pontifex quod ſic: & illos quæſtores ad hoc faciendum poterit compellere cenſura eccleſiaſtica, remota appellatione. Sed ponamus quod Inquiſitor non poteſt capere aliquem hæreticum propter impotentiam: quia ſunt aliqui qui impediunt ne hæreticus poſſit capi: nunquid Inquiſitor poterit inuocare brachium ſeculare ad capiendum iſtos impedientes ne hæretici poſſint capi? Reſpondet quod ſic: dicens vlterius, quod ipſe ordinet vt Poteſtates ſeculares obſeruẽt, & faciant obſeruari à ſuis ſubditis conſtitutiones factas contra hæreticos, vel eorũ fautores, vel receptatores: & quod ad iſtud faciendũ ordinarij locorum vel Inquiſitores hæreticæ prauitatis compellãt ipſos iudices vel poteſtates ſeculares mediante ipſorum iudicum ſecularium & Poteſtatum iuramento. Sed quid ſi ipſi Poteſtates & iudices ſeculares noluerint præſtare huiuſmodi iuſiurandum, quod obſeruabunt, & à ſubditis ſuis facient obſeruari conſtitutiones factas per ſedem Apoſtolicam cõtra hæreticos vel fautores eorum vel etiam conſtitutiones à ſede Apoſtolica approbatas? Reſpondet quod ipſi ſunt priuandi officio & regimine ſuæ dignitatis, & tamquam infames & fautores hæreticorum ſunt habendi. hoc dicit in longum. Not. quod quia non eſt trahendus extra ſuam diœceſim vltra duas dietas. c. nonnulli. ſ. de reſcrip. Sed verum ſit correctum. cap. ſtatutum ſ. eod. lib. de reſcrip. quod cap. loquitur de vna dieta? Dicendum eſt quod non: niſi inquantum ad iſtum articulum, & hoc fauore fidei. & eſt ſpeciale hic in fide: tamen illud ca. ſtatutum. loquitur generaliter. Not. vlterius quale debet eſſe officium quæſtoris: videlicet quod non debet prædicare, ſed ſimpliciter debet exponere ſuas indulgentias: & requirere à populo charitatiua ſubſidia. Et iſtud verũ, quod quæſtor non debet prædicare, niſi alio iure eſſet ſibi permiſſum. Nota quod Inquiſitor hæreticæ prauitatis poteſt quæſtoribus inhibere ne faciant quæſtam tempore quo vacat pro fide: & ipſum oportet facere congregationem populi. Not. quod Inquiſitor poteſt inuocare brachium ſeculare ad capiendũ illos, qui impediunt ne hæretici poſſint capi. Not. quod ſi iudices ſeculares nolint præſtare auxiliũ Inquiſitoribus ad capiẽdum hæreticos, vel eorum fautores: ſunt ipſi iudices ſuſpecti de hæreſi, & priuantur iudicatura.

d ¶ *Præmiſſa.*] hoc eſt regulare, vt dixi, vt 12. q. 2. c. indigne. de ſenten. excom. ſacro. in an. Ioan. And.

e ¶ *Poſtpoſita.*] quid hoc operetur, habes ſ. de appell. paſtoralis. & not. eod. tit. vt debitus.

f ¶ *Ipſos.*] ſcilicet quæſtuarios.

g ¶ *Facultatem.*] hoc vult dicere, quod ſi facta per Inquiſitores congregatione pro negotio fidei veniant aliqui de Rũgiualli, vel alij quæſtuarij, & velint ibi prædicare: poſſunt compelli per cenſuram eccleſiaſticam deſiſtere.

h ¶ *Auxilio.*] 23. q. 5. prodeſt. de offi. ord. c. 1.

¶ *Glo. ſeq. allegat quæ. vii. arg. pro. ſoiuit contrarium.*

i ¶ *Duabus dietis.*] ſ. de reſcrip. nonnulli. Quid dicemus de noua decre. ſ. eod. lib. ſtatutum. de reſcrip? Vides quòd iſta decre. fuit Clementis: & ſic quo ad hoc videtur iſta decre. per illam correcta, cũ ſit poſterior. ad idem. ſ. eo. lib. de conſti. c. 1. cũ ſuis concord. Contrarium dico †, quia decre. illa locum habet in litteris impetratis à parte contra partem: licet in conſeruatoribus locum habeat, vt ſ. eod. lib. de offi. deleg. cap. vlti. §. conſeruatores. Sed iſtud eſt quoddam ſpeciale fidei fauore. quod non tollitur per generalem conſtitutionem, licet poſtea ſubſecutam †, ad hoc j. de reg. iur. teneri. & quod ibi dixi. Ioan. And.

k ¶ *Subiectis.*] quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. de conſti. c. 2. ſ. eod. lib. ff. de iuriſdi. om. iud. l. vlt. & hoc quod hic dicitur habebamus ſ. c. excommunicamus. 1. §. moncamur.

l ¶ *Approbatas.*] omnia enim noſtra facimus, quibus auctoritatẽ noſtram impertimur. C. de vet. iur. enuc. l. 1. §. ſed neque (& ſ. eo. lib. de

† Vide reſcriptũ Alexandri. iiij. incip. ne commiſſæ & reſcriptum Pij. iiij. incip. paſtoralis officij curæ. habentur impreſſa inter litteras Apoſtolicas de officio ſanctiſſimæ inquiſitionis.

† Aliàs ita: habuerunt & exercuerunt.

† Prædicatores quæſtuarios omnino ſublati concilium Tridentinum ſeſſio. 5. de reformatione cap. 2. item. & ſeſſio. 21. de reforma. cap. 9.

† In manuſcriptis legitur, communitatibus.

† Hic Papa videtur iura ponere legem ſuc. eſ ſori, contra c. ſi. de reſcri. ſ. eod. & loquitur hic textus de priuilegio perſonæ & ordinis, ſecundũ Lapũ. allegatione ſua. 106 citatũ per Philippũ. Fonta.

† Aliàs, ſi fuerint.

† Aliàs ita: & ſeruare.

† Idẽ Ioſ. Monac. & Archidiaconus.

† Ratio eſt: quia inter iſtas conſtitutiones nõ eſt prioritas neq; poſterioritas ſimul. approbatæ ſunt, ſaltẽ ad hoc ſecundum Dom. text. & glo. l. 1. C. de teſta. tut. Fonta.

lib. de præben. § Apostolicæ Ioan. And.

a ¶ *Publicum.*] sic. j. de pœ. felicis. & j. c. proxi.

VT *commissi vobis*.] Ponit septē vtilia pro exhibendo officio inquisitorū. Secundū: ibi, *Aduocandi*. Tertiū: ibi, *Conuocandi*. Quartū: ibi, *Et contra illos*. Quintū: ibi, *Necnon*. Sextū: ibi, *Priuandi*. Septimū: ibi, *Sūt autē*. Dom.

quam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius Potestas, Capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo: aut decætero in † aliquam dignitatem, vel officium publicum [a] vlterius assumatur: & quæ vt Potestas, balliuus, consul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

¶ Bonifacius octauus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Comprehendit ista decret. plura vtilia pro expediendo officio Inquisitorum: dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatem vocandi peritos, clerum & populum vt eis assistant: dat potestatem procedendi contra illos qui de sua in aliam prouinciā se transtulerunt: dat potestatem repetendi libros & processus, commutandi & mitigandi pœnas: priuandi & priuatos nuntiandi officijs & honoribus hæreticos, fautores, & defensores, eorum; ita tamen quòd hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia, vicariorum suorum, consilio: nisi ijdem scienter talibus beneficia contulissent. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

VT [b] † commissi vobis officij debitum vtilius & vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocentij, Alexandri & Clementis prædecessorum nostrorum vestigijs [c] inhærentes, vobis & vestrū singulis [d] committendi citationes, & denuntiationes sententiarum [e], quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis [f]: Aduocandi quoque prout expedierit [g], peritos quoslibet, vt vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententijs præbeant consilium opportunū: ac eis, quòd super his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi: Conuocandi etiam clerum, & populum ciuitatum, castrorum, aliorumque locorum, prout dicto negotio fidei videritis expedire: Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis Inquisitionis officium est commissum, hæresis crimen cōstiterit cōmisisse, licet ad alias partes se transferendos duxerint, procedendi [h]: Necnon faciendi à quibuslibet [i] assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus Inquisitiones factæ, ac processus per quoscunque auctoritate sedis Apostolicæ, vel legatorū eius, habiti contra hæreticos continentur: Et illorum, qui vestris mandatis obedientes humiliter stāt propter hæresim in carcere vel muro reclusi, pœnam, vnà cum prælatis, quorum iurisdictioni subsunt, mitigandi

† Aliás, ad aliquam, &c.

CASVS. Papa deputauit Inquisitorem hæreticæ prauitatis in prouincia Burdegalen. quærit de potestate ipsius Inquisitoris: vtrū poterit publicare & publicari facere excōicatiōes, quas protulit in hæreticos & eorum fautores: puta q aliquis hæreticus fuit citatus, vt veniret perēptorie & personaliter rñsurus de fide corā tali Inquisitore: in die assignata nō cōparuit: vnde Inquisitor reputauit eum cōtumacē & tanquam contumacē excōicauit: nunquid Inquisitor istā excōicationē poterit publicare in puincia Burdegalen. in qua est deputatus inquisitor? Rñdet Romanus Pontifex dicens, q vt facilius causa hæresis possit examinari, & veritas super crimine hæresis possit haberi: statuit & ordinauit, vt Inquisitor possit hæreticos citari facere per alios, & sententias à se latas possit executioni facere demandari: & vlterius q possit vocare peritos vt sibi assistant, & præbeāt ei consilium, qualiter ipse debeat procedere ad prolationem sententiarum ꝯ hæreticos. Itē q Inquisitor habeat potestatem cōuocandi populum ad prædicandū ꝯ hæreticos, vel eorum fautores. Sed ponamus q aliquis hæreticus incidit in hæresim in prouincia Burdegalen. postea se trāstulit ad prouinciam Turon. nūquid iste Inquisitor deputatus in prouincia Burdegalen. poterit ipsum prosequi etiam in prouincia Turon? Rñdet Romanus Pontifex q sic. & vt facilius possit veritas criminis haberi, poterit Inquisitor præcipere quibuscunque personis, vt apud eum producant & exhibeant libros siue processus & registra facta ꝯ hæreticos. Item poterit mitigare vel commutare pœnas hæreticorum, qui fuerunt condemnati ad perpetuā immurationē vel aliā pœnam, sm q videbitur ei expediens. Sed ponamus q aliquis clericus beneficiatus incidit in hæresim, & coram Inquisitore fuit cōuictus, nunquid Inquisitor poterit talem hæreticū priuare quibuscunque beneficijs suis? Rñdet q sic: dum tñ illud faciat cum consilio epi siue diœcesani. Vel si diœcesanus fuerit absens, q faciat illā priuationē cū consilio vicariorū ipsius epi. Et illud verum, q requirendi sunt epi vel eorum vicarij in priuatione hæreticorum vel eorum fautorum & receptatorum à beneficijs & alijs dignitatibus ecclesiasticis: nisi dicti epi vel vicarij scienter contulissent huiusmodi beneficia prædictis hæreticis, vel eorum fautoribus & receptatoribus: nam tunc non essent requirendi, immo absque cōsilio eorum posset inquisitor tales hæreticos vel fautores priuare dictis beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis. Nota q Inquisitor hæreticæ prauitatis potest cōmittere alijs, vt ipsi publice denuntiēt sententias excōicationis, quas ipse Inquisitor ꝯ hæreticos protulit. Ratio dubitandi fuit: quia videbatur q Inquisitor hoc facere non posset: eo q vr̄ electa industria suæ personæ. c. vlt. s. de offi. deleg. Sed ratio decidendi fuit fauor fidei, vt in prin. huius c. dr̄. No. q vbi criminosus inuenitur, potest ibi de crimine conueniri. l. 1. C. vbi de crimine agi oport. No. q cum inquisitor priuat hæreticum & filios hæreticorum beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis, requiritur consilium diœcesani: quia sicut institutio in beneficijs ecclesiasticis fit cum auctoritate epi: ita similiter destitutio debet fieri cū consilio ipsius. c. cum ex iniuncto. eod. tit. in ant. Secus esset dicendum cum Inquisitor priuat aliquem officijs publicis, quia tunc nō requiritur consilium epi. Not. vlterius, q si eps scienter contulerit beneficium ecclesiasticum alicui hæretico vel eius filio: poterit Inquisitor fidei talē hæreticū vel eius filiū priuare dicto bñficio absque consilio epi. Verum tñ dicit glo. q non præsumitur q eps scienter contulerit beneficiū ecclesiasticū tali hæretico: immo præsumitur q ignorabat ipsum fuisse hæreticum. c. præsumitur. j. de reg. iur.

† Vide se scriptū Vt barn. iiij. fhei. Licet ex omnibus. §. vt et go. extat impressū inter literas Apostolicas pro officio sanctissimæ Inquisitionis.

¶ *Prima glo. sup scriptionem exponit & summat.*

b ¶ *Vt commissi.*] Hic incipiunt decret. Bonifacij, & habent quidā hic rubricam de Inquisitoribus hæreticæ prauitatis; sed non debet hic esse rubrica: & fuit error scribentium ex suprascriptione prouenīēs: qui putauerunt q Bonifacius viij. esset superscriptio: & residuum esset rubrica. Et comprehendit ista decret. plura vtilia pro expediendo officio Inquisitorū: dat enim eis potestatem cōmittendi citationes, & sententiarum denuntiationes: dat potestatem vocandi peritos, clerū & populum vt eis assistant: dat potestatē procedendi cōtra illos, qui de sua in aliam prouinciam se trāstulerūt: dat potestatem repetendi libros & processus: commutandi & mitigandi pœnas, priuandi & priuatos nuntiandi officijs & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum; ita tamen q hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia, vicariorū suorum, consilio: nisi ijdem scienter talibus beneficia cōtulissent. hoc dicit. Ioan. And.

c ¶ *Vestigijs.*] in diuersis commissionibus, quas suis temporibus fecerant Inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Ioan. And.

d ¶ *Singulis.*] possunt enim procedere simul & diuisim s. c. proxi. in prin. Ioan. And.

e ¶ *Sententiarum.*] has etiam committunt conseruatores: sed de Inquisitoribus maior erat dubitatio: quia illorum ministerium videtur electum. s. de offi. deleg. c. vlti.

f ¶ *Tuleritis.*] Vide j. circa fi. c. ibi, plenam concedimus facultatē. & hoc idem repetas in fine cuiuslibet versiculi.

g ¶ *Expedierit.*] sic s. c. 1. & c. proxi. §. verum. & j. eod. cap. vltim. Ioan. And.

ADDITIO. Cum enim ibi dicatur q oportet cum multa cautela procedi: ad tantam cautelam sunt peritorum consilia opportuna. Ioan. Monachus.

¶ *Glo. seq. quærit & soluit.*

h ¶ *Procedendi.*] Quid in casu conuerso, in eo scilicet qui alibi crimen hæresis commisit, & modo est in prouincia huius inquisitoris? Dic q poterit cognoscere [i]: quia vbi inuenitur, conueniri qs de crimine. C. vbi de cri. agi opor. l. 1. & sic secundum hoc esset reperire q interdum duo Inquisitores cognoscerent. Pone, peccauit in Rauennati, & transiuit ad Mediolanū, sm hoc Rauennas & Mediolanensis poterit cognoscere: nec est mirum, vt j. eo. c. per hoc.

i Et illud omisit, quasi indubitatum. Ioan. And.

ADDITIO. Forsan peccauit adorando vel dogmatizando. hoc dico quia vbicunque sit male credens, ibi peccat. & vide qd post Ia. & Pet. not. C. C. de sum. tri. l. 1. in fin. Ioan. And.

i ¶ *Quibuslibet.*] siue sint ipsi scribentes, vel alij ad quos quomodocumque

docunque deuenerint dicta scripta.

Glo. seq. recitatur per contrarium, & sol.

a *Vel mutando.*] Regulariter contra. ff. de reg. iur. l. Paulus. & l. acta. §. 1. & ſ. de offi. deleg. in litteris. functus est enim iudex officio suo iudicando bene vel male, vt ibi. Ioan. And.

Glo. seq. exponit distinguendo.

b *Honoribus.*] Nota in ea parte qua priuat, vel priuatos denuntiat dignitatibus ecclesiasticis & ecclesiasticis beneficiis, requiritur consiliū diœcesani, vel eo absente eius vicarij: q̄a sicut institutio fit eis auctorizantibus: sic etiam debet fieri destitutio. de insti. ex frequentibus. de hæreticis. cum ex iniuncto. in fi. Sed cum priuat officijs publicis & honoribus, non requiritur consilium eorum, vt patet ex ordinatione illius litteræ: & ideo q̄a cessat in illis superior ratio. Ioan. And.

Sed hodie dic vt in clem. eod. tit. multorum. Io. And.

c *Scienter.*] simile ſ. eod. c. 2. ad hoc. & j. eod. decreuit. & præsumemus ignorare, nisi probentur scire. j. de reg. iur. præsumitur. ff. de proba. verius. quod sane intelligas, vt not. in dicta regula. præsumitur.

vel mutandi [a], cum videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nuntiandi dignitatibus ac aliis beneficiis ecclesiasticis, de diœcesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorū consilio, et officiis publicis, ac honoribus [b] quibuscunq;, eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorū, eorumque filios & nepotes, plenam concedimus facultatem. Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nuntiando priuatos beneficiis huiusmodi requirendi: Nisi forte constaret legitime, quòd iidem scienter [c] huiusmodi personis eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus, sed potius à suo iudice puniendos [d].

¶ Idem.

¶ *Christiani ad Iudaismum transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur.*

d *Puniendos.*] quia vnde debetur pœna, non venit præmium. ff. de lega. 1. si seruus plurium. §. 1. & 2. in fin. 16. quæst. 1. cap. legi. cum simi.

Contra.] Primo soluit dubium, quod secūdo fortificat: ibi, *Etiā si.* Tertio illud ampliat: ibi, *Et sicut.* Præsupponendum pro intellectu huius c. q̄ si quis baptizetur coacte: quia per violentiam fuit portatus supra fontes, & fuit immersus cū prolatione verborum. Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritussancti: talis non recipit sacramentum baptismi. Secus si coactio esset conditionalis: puta propter metum mortis, vel cruciatus corporis consensit, vt baptizaretur: tunc enim licet fuerit coactus: ipse recipit sacramentum baptismi. Idem est præsupponendum q̄ per sacramentum baptismi obligantur infantes, & etiam ignorantes, vt in c. maiores. de baptismo. in antiq.

Aliquis Titius Christianus abnegato Christo, & fide Christiana se transtulit ad ritum Iudæorum: vnde Inquisitor fidei fecit ipsum conuenire coram se citatione formata, vt veniret responsurus de fide: & fuerunt ꝫ eum producti testes qui deposuerunt, q̄ aliàs susceperat sacramentum baptismi: sed postea illi renuntiauerat, & se transtulerat ad ritum Iudaicum: ipse autem ad sui excusationem proposuit, q̄ per coactionem fuerat compulsus suscipere sacramentum baptismi: & q̄ ob hanc causam non fuerat obligatus fidei Christianæ: Vnde Inquisitor dubitauit vtrum ꝫ illum posset procedere tamquam contra hæreticum: Consuluit Romanum Pontificem qui consultus r̄ndit cum distinctione: Aut iste dū fuit baptizatus, fuit præcise coactus ad suscipiendū baptismū: tūc non est procedendū ꝫ talē vt hæreticū: Aut nō fuit præcise coactus, sed metu mortis suscepit sacramentum baptismi: & tunc dicit Romanus Pontifex. q̄ tam ipse quàm eius fautores, & receptatores sunt tamquam hæretici condemnandi. Idem dicendum est de infante minore septennio, qui à parentibus suis vel aliis fuit portatus supra fontes, vt baptizaretur: nam si renuntiet fidei Christianæ, ꝫ ipsum & suos fautores poterit Inquisitor fidei procedere tamquam contra hæreticum. Not. principalem effectum huius c. q̄ Christiani transeuntes ad ritum Iudæorum, sunt hæretici censendi: & tamquam hæretici sunt puniendi. Not. vlterius, q̄ infantes baptizati ante septennium, licet ignorent quid agant, tamen p sacramentum baptismi obligantur ad fidem Christianam obseruandā: & sic ad sacramentū baptismi obligantur etiam ignorantes.

e *Redierint.*] forte prius fuerant Iudæi, postea facti sunt Christiani: isti dicuntur redire: hi qui nunquam fuerant Iudæi, sed semper Christiani, illi dicuntur transire.

Et sciendum q̄ contra secundos habetur in officio Inquisitionis littera Clementis quarti, data Viterbij, pontificatus sui anno tertio. Contra vtrosque littera Gregorij x. data Lugduni suo anno secundo: & vtraque incipit: Turbato corde. & ambæ mādabant Inquisitoribus quod hic di. Item in vtraq; sequebatur sic: Iudæos autem qui Christianos vtriusque sexus ad eorum ritū execrabilem hactenus induxerunt, aut inuenerint de cætero inducentes, pœna debita puniatis: ꝫ dictores, & c. inuocato, & c. Constat autē q̄ decre. vlti. j. eod. tit. in fi. reseruat mandata prædecessorum istius libri constitutionibus nō obstantia: vbi autē prædicta littera non esset, videretur q̄ Iudæi talia facientes non caderent in officium Inquisitorum. Sicut enim non cadunt propter hæresim, cum constet eos large hæreticos: quia non credunt articulos fidei, maxime respicientes humanitatem Christi, vt not. 24. q. 3. c. illi qui. §. quia vero. sic nec proprie cadit in eos fautoria, & c. Ioan. And.

hoc dicit. secundum Zen.

CAP XIII.

Contra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint [e] Iudæorum, etiam si huiusmodi redeuntes dum erant infantes [f], aut mortis metu, nō tamen absolute [g] aut præcise coacti baptizati fuerunt, erit tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Iudæos [h] conuicti: Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum: sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est [i] procedendum.

¶ Idem.

¶ *Non confiscantur dotes vxorum innocentium propter hæresim maritorū. hoc dicit secundum Zen.*

CAP. XIIII.

DECRE-

† Vide Albertinum tract. de agnos. assert. catho. & hæret. q. 23 nu. 19. & q. 25. numе. 14.

Aliàs, est

Secunda glo. obiicit & soluit.

f *Infantes.*] scilicet minores septennio: vnde videbantur non obligati ad fidem: quia ętas illa ignorat quid videat. C. de fal. mone. l. 1. vnde nec sponsalia tales contrahere possunt. ſ. eod. lib. de spon. c. vnico. sed contrarium est verum: quia tali sacramento obligati sunt, etiam ignorantes. ſ. de bap. maiores. de conse. dict. 4. quæris. [Et ratio ibi patet in parte prima: & not. de hoc ea. distin. nihil] Sicut & punitur etiam ignoranter rebaptizatus ead. dist. qui bis. & c. seq.

* Verbum, est, deest in manuscriptis.

Quo ad hoc, q̄ nō ponuntur vt maiores dicit Ioan. Mona.

Per baptismum obligantur non solum ignorantes, sed etiam furiosi: dummodo non obstet præcedens contraria voluntas, vt ibi Ioan. And.

Tertia glo. respondet per distinctionem & quæstionem.

g *Absolute.*] ergo absolute coactus: non recipit sacramentum baptismi: sed conditionaliter, & metu mortis coactus bene. 45. dis. de Iudæis. ſ. de bapt. maiores. coacta enim voluntas, voluntas est. 15. q. 1. merito quæritur. Est autem absoluta coactio, cum quis renitens inuitus & reclamans fertur ad fontes & cum verborū prolatione immergitur. & est si. 50. dist. presbyteros. ſ. quod metus causa. c. sacris. [vbi de hoc. in 1. glo. Io. And.]

De mente huius gloſſæ vide theologos scholasticos lib. 4. & 5 & 8. Thomam par. 3. q. 69. art. 9. & 10.

h *Iudæos.*] non ergo possunt isti se iuuare per professionem quā contempserunt. C. de aposta. l. hi qui sanctam. licet alias infideles non recipiantur ad testimonium. ſ. de testi. c. 1. Ioan. And.

Vltima glo. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium.

i *Procedendum.*] erit ne per istud capitulum canon ille correctus 1. q. 4. Iudæi. vbi dr̄, q̄ bona Iudæorum deuoluuntur ad catholicos filios. sed bona hæreticorum sunt confiscata. j. eod. cum secundū. quia correctio iurium est vitanda. Dicendum vr̄ q̄ non, vt istud c. loquatur de pœna personali, non de damnatione bonorum: maxime quia hæc noua iura quando corrigere intendunt. hoc exprimunt. ſ. de conces. præben. c. 2. j. de sen. excom. c. vlti. Contra videtur cum aperte dicat eos puniendos vt hæreticos: ergo ipsorum bona non deuoluuntur ad filios. j. eod. cum secundum. quod tutius videtur [1]. Nec necesse est vt noua lex corrigens præcedentem de illa faciat mentionem. ſ. eod. de consti. c. 1. Ioan. And.

1 Idem Archid.

Quod ibi loquitur de Iudæis præuaricantibus in Christum, intelligitur de alia præuaricatione, non de ista, de qua loquitur hoc c. Ad id 11. q. 2. relatum. & 3. existimant. secundum Archidiaconum.

Ecreuit.] Ponit dictum quod secundo determinat: ibi, *Quod intelligendum.* Ioan. And.

Innocentius quartus in quibusdam suis commissionibus dicebat, q̄ propter hæresim maritorum non debent dotes mulierum confiscari: Quęritur vtrum istud sit verum indistincte? Rn̄det Romanus Pontifex q̄ non: immo fallit qn̄ mulier scienter contraxit matrimonium cum hæretico: quia tunc etiam dos sua debet confiscari: immo ipsa est de hæresi suspecta: & tamquam de hæresi suspectam potest contra ipsam procedi. Not. primo q̄ si maritus cōmittat crimen dignum confiscatione bonorum, non comprehenditur

ditur dos mulieris: sed à bonis ipsis deducenda est ipsa dos. Not. vlterius, quod mulier contrahens matrimonium cum hæretico, est suspecta de hæresi: ideo contra ipsam vt contra suspectam de hæresi est procedendum: & ideo ipsa perdit suam dotem.

a ¶ *Decreuit.*] in commissionibus per eum factis super hæretica prauitate.

b ¶ *Confiscari.*] vt sic mulier mariti odio non grauetur. j. de reg. iur. non debet. cum suis cõcor. quia nec vxor pro marito conuenitur. C. ne vxor pro mari. per totum. nisi in causa primipilarij. C. in quibus cau. pig. vel hypo. contra. l. sacris.

¹ ... Vide de consue. c. pen. in ante. pe. glo.

¶ *Vltima glo. soluit duo dubia.*

c ¶ *Tunc.*] scilicet tempore contractus. ergo si tunc ignorabant: licet postea sciuerint, nõ habet locum pœna, vt sic inspiciatur initium. s. de emp. & ven. cum di lecti ². Præsumuntur autem ignorare, nisi probentur scire. ff. de proba. verius. de hoc s. c. 2. & j. de re. iur. præsumitur. Ioan. And.

STatutum.] Primo ponit ius antiquum. Secundo, duas determinationes ipsius. Prima: ibi, *Primum.* Secunda: ibi, *Hoc sane.* Ioan. And.

† Vide Zachiũ tracta. de hæres. c. 15.

¹ Idem Archidia. qui eod. alleg. de elec. du dum. & facit hoc ad not. in cle. de consan. & affinita. cõs qui. in s glo. Ioã. And.

² Vide Gõ dissaluum tract. d ... ter. q 25. & Zanchinũ de hæret. c. 28.

Statuit felicis recordationis Innocentius[a] Papa quartus, quòd propter hæresim maritorum, vxorum catholicarum dotes non debeant cõfiscari[b]. Quod intelligendum fore censemus, nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonia contraxissent, quos hæreticos tunc sciebant[c].

¶ Idem.

¶ *Filij hæreticorum vsque ad secundã lineam paternam, ad primam vero maternam, sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum vel officium seculare, si patres ante mortem, Ecclesiæ reincorporati non fuerint. hoc dicit secundum Dominicum.*

CAP. XV.

STatutum † felicis recordationis Innocentij[d] & Alexãdri[e] prædecessorum nostrorũ, ne videlicet hæretici, credẽtes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsque ad secundam generationẽ, ad aliquod beneficiũ ecclesiasticũ, seu publicũ officiũ admittantur: quod si secus actum fuerit, sit irritum & inane[f]: Primum & secundum gradũ[g] per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum dumtaxat volumus[h] hoc extendi. ¶ Hoc sane de filijs & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse[i] videtur: non autem illorũ, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos[k] Ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam recepisse: quam ipsi vel iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt[l], vel parati[m] fuerint ad recipiendam eandem.

C... Iure cautum est, quod si quis efficiatur hæreticus, quod filij sui puniuntur pro delicto patris: ita quod ipsi filij sunt incapaces quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum & dignitatum etiam secularium: & hoc vsque ad secundam generationem: Quæritur qualiter illud intelligatur? Respondet Romanus Pontifex quod intelligitur in descendentibus per lineam masculinam, quod sunt incapaces beneficiorum ecclesiasticorum vsque ad secundam generationem: sed alij liberi non descendentes per lineam masculinam non sunt incapaces vsque ad secundam generationem: sed solum vsque ad primam generationem. Et secundum glo. est sensus: Titius est de hæresi conuictus: habet filium & filiam: ex filio habet nepotem: & etiam ex filia habet alium nepotem: vtrum nepos ex filia sit incapax beneficiorum ecclesiasticorum vel dignitatum secularium? Rñdet quod non: sed solum nepos descendens ex filio est incapax illorum beneficiorum ecclesiasticorum & dignitatum secularium. Vel etiam ponamus quod mulier hæretica habet filium, ex eo nepotem: certe solus filius est incapax: & ideo nepos non subiacet prohibitioni. Sed vtrum istud sit verum indistincte, quod filij hæreticorum puniuntur vsque ad primam vel secundam generationem, siue pater eorum decesserit in errore suo, siue sit emendatus & correctus, & sic incorporatus Ecclesiæ? Rñdet quod non: sed illud intelligitur de illis qui in errore suo decesserint, non autem de illis, qui fuerunt emendati & incorporati Ecclesiæ. Nota primo vnũ casum in quo filius punitur pro delicto patris: puta quando pater fuit hæreticus. Idem est in crimine læsæ maiestatis. in l. quisquis. C. ad lege. Iul. maie. vbi dicitur, si quis committat crimen læsæ maiestatis: quia machinatus est in mortem principis vel suorum consiliariorum, qui sunt pars lateris ipsius principis, debet decapitari: & bona sua debent cõfiscari & applicari fisco: & filij sui puniuntur: quia sunt incapaces cuiuscunque doni, sicut doni legati etiam passiue: quia vt ibi dicitur, debent esse fœtidi, & debiles, vt vita sit eis tedium, & mors solatium. Simile est in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vt hic. Not. vlterius quod dictio, *Vsque.* stat inclusiue: quia dicit, vsque ad secundum gradum: & tamen ipse secundus gradus comprehenditur. Et istud aliquando est in facto, vt si vendam tibi aliquam petiam terræ vsque ad talem arborem: aliquãdo est quæstio vtrum arbor sit inclusa vel exclusa.

¶ *Prima glo. respondet per quæstionem de quo Innocentio.*

d ¶ *Innocentij.*] si loquatur de quarto, habebamus id in commissionibus per eum factis, vt dixi. s. c. proxi. Si dicamus de tertio, posset loqui de decre. s. eod. vergentis. & cap. excõicamus. §. credentes.

e ¶ *Alexandri.*] iiij. s. eod. tit. & lib. quicunque. § hæretici.

¶ *Glo. seq. dicit quid declarat: secundo litteram exponit & declarat: dicit glossam Accursij reprobatam, & dat regulam: tertio obiicit & soluit.*

f ¶ *Inane.*] hucusque durat antiqua constitutio: modo sequitur declaratio, in qua declarantur notata per Hostien. s. eo. vergentis. & hanc declarationem sic intelligo: Si Titius fuerit hæreticus, receptator, fautor, vel defensor, & habuit filium & filiam: vterque ipsorum subiacet prohibitioni; & si ille filius habeat filium, ipse nepos ex filio prohibitioni subiacet: sed si filia habeat filium, nepos ex filia non subiacet huic prohibitioni. Item si mulier aliqua est hæretica & habeat filios, illi filij includuntur hac prohibitione: sed nepotes ex filijs non. & hoc intendit hæc declaratio. Et hoc secundo casu cũ mater sua hæretica intelligas verum si pater fuit catholicus, vt eius respectus nõ habeatur. & facit in hoc contra id quod not. Accursius C. ad leg. Iul. ma. l. quisquis. vbi dicit, quod eadẽ est pœna cum mulier committit crimen læsæ maiestatis quo ad descendentes sicut cũ vir. Est tamen sciendum, quod vbi aliàs non caueretur de descendentibus per maternam lineam, illi nullo gradu comprehenduntur per sententiam iuris vel hominis, vt j. de pœ. vbicunque. sed quod filij etiam filiarum includerentur, vt probari per decre. s. de pœnis. in quibusdam. §. sacri. vbi punit posteritates & j. tit. proxi. cap. vnico. & videbantur illi puniri & per verba & per mentem: per verba, quia sunt descendentes: & a verborum significatione non est recedendum. ff. de leg. 3. l. non aliter. & differentia agnationis & cognationis hodie sublata videtur: in Authen. coll. 9 de hære. quę ab intesta. defer. & de mente idem videbatur: quia voluerat constitutio punire hæreticum in filijs. 24. q. 3. c. cum ergo. § sed qui. & ff. quod me. cau. l. isti quidẽ. si enim ex vnica filia nepotem haberet, & ille non includeretur: non puniretur in filios. idem videtur de mente: ideo ne quis ducat filiam hæretici in vxorem: sicut enim vir infidelis saluatur per mulierem fidelem, sic & damnari posset. Arg. de diuor. gaudemus. Vnde qui emit mancipia. de origine solet quærere. ff. de ædil. edic. quod si nolit. §. qui mancipia. sed de iure secus est. vt in prędicta decre. vbicunque. j. de pœnis nisi. vbi aliud caueatur, vt hic. & bene facit. ff. de sena. l. liberos. vbi dicitur senatores vocari debere ipsos senatores & filios eorum & nepotes natos ex eis: nepotes vero ex filia[*] nati, senatores non dicentur, sed patris sui conditionem sequentur.

Mulieris hæreticæ filij puniũtur ... nepotes.

g ¶ *Primum & secundum gradum.*] id est, filios & nepotes. & hoc patet etiam ex §. seq. & s. eod. tit. & lib. vt commissi. ad finẽ. & est casus quo filius punitur propter delictum patris. de hoc dixi s. eod. tit. & lib. c. 2. §. hæretici [in glo. filij.]

¶ *Glo. seq. primo facit vim in verbis textus: secundo arg. ad quæstionem.*

h ¶ *Volumus.*] s. dixit, declaramus: hic dicit, volumus: quia inquantum punit descendentes per masculinum, declarat ius vetus: inquãtum descendentes per femininum, statuit ius nouum. ad idem. j. de pœ. vbicunque. Et bene facit hæc littera ad quæstionem, qua quæritur, an filij illegitimi includantur hac prohibitione? & videtur quod non: quia non sunt in patris potestate. insti. de nupt. circa finem. sed quod potestas nil operetur, probat hæc littera, quæ punit descendentes per maternã lineam primi gradus, cum tamen filius in potestate matris non sit. & hoc[*] æquum ne plus habeat luxuria quàm castitas. in Authen. de resti. & ea quę pa. in fin. coll. 4. licet interdum secus. s. de biga. quia circa. verum est tamen quod isti alio capite prohibentur, & à successione, vt s. qui fi. sint legi. per venerabilem. in fi. & ab honoribus. 56. dist. per totum. s. de fil. presbyte. per totum.

* Idem Ioan. And. ... notantes ex glo. quã doque appellatione filiorum venire illegitimos. ... in l. ... tatio ... ver signi. Imol. ... ex facto ... si quis ... gatus ... ad Trebe. ... chre Hipp ... l. Infamia ... de ... Fonta.

i ¶ *Esse.*] nunc quia viuunt.

k ¶ *Reincorporatos.*] quia lapsi fuerant simpliciter, non relapsi. de quib. dic. vt s. eod. tit. & lib. accusatus.

l ¶ *Insistunt.*] ad hoc s. de tempo. ordi. ex tenore. & s. de fur. c. vlti.

m ¶ *Parati.*] ex quo non stat per eos, non eis debet imputari. de hoc s. de eo qui mit. in pos. c. 1. & 2.

I nquisitores.]

Inquisitores.] Primo ponit dictum, à quo vnum casum excipit: ibi, Nisi. Secundo Inquisitores informat, quando exceptio locũ non habeat: ibi, Si tamen. Ioan. And.

Casus. Papa deputauit aliquos Inquisitores in prouincia Burdegalensi sub hac forma: Mãdamus, vt auctoritate Apostolica possitis inquirere de prauitate hæretica ꝯ quascũque personas cuiuscunque dignitatis, auctoritatis, vel prærogatiuæ existant: vtrum Inquisitores virtute istorũ verborum generalium possint inquirere ꝯ epõs? Rñdet ꝙ non: nisi specialiter fuerit eis data facultas inquirendi cõtra epõs: ita ꝙ non sufficiunt verba quantumcunque generalia: ideo licet Inquisitores sciant aliquem epm̃ hęreticũ, non poterũt virtute suæ commissionis inquirere ꝯ epm̃: sed poterũt & debebunt illud denunciare Romano Pontifici, vt det eisdem Inquisitoribus facultatẽ specialem inquirendi contra epõs: vel vt alijs cõmittat illud negotium: vel vt aliàs faciat secundum quod sibi videbitur. Not. primo ꝙ in cõstitutione odiosa nõ comprehenduntur epi. nisi fiat expressa mentio de ipsis. Not. ꝙ vbi requiritur expressa mẽtio alicuius, nõ sufficit mẽtio generalis quãtũcunq; fiat p verba generalia, quæ videntur comprehendere personam de qua debet fieri expressa mentio.

Vide cõcilium Trid. sessio. 24. de reforma. ca. 5. & Reper(torium) Inquisitorũ, verbo Episcopus.

¶ Idem.

¶ *Inquisitor Papæ super hæresi, sine speciali mandato non inquirit contra Episcopũ; sed si eum culpabilem sciuerit, nuntiabit Papæ. hoc dicit. Io. An.*

CAP. XVI.

Inquisitores[a] hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede seu alio vel alijs quibuslibet[b] deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeũt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in litteris commissionis Apostolicæ[c], quod hoc possint, contineatur expresse[d]. Si tamen Inquisitores ipsi episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos: id tenebuntur sedi Apostolicæ nuntiare[e].

¶ Idem.

¶ *Non derogatur ordinarijs super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto episcopus & Inquisitor possunt procedere communiter vel diuisim, vel proferre sententiam: in qua si discordant, debent Papæ referre. Et Episcopi qualitercunque procedant, debent seruare modum Inquisitoribus impositum. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Prima glo. summat.

a ¶ Inquisitores.] Inquisitor Papæ super hęresi sine speciali mandato nõ inquirit ꝯ epm̃: sed si eum culpabilẽ sciuerit, nũtiabit Papæ.

b ¶ Quibuslibet.] de quibus minus dubitatur.

c ¶ Apostolicæ.] Not. hanc litteram: non dicit in litteris commissionis Apostolicæ, vel aliorum à quibus deputati fuerint, secundũ quod dixerat in princ. per quod omissum vr̃ ꝙ Inquisitor deputatus ab alio quàm à Papa, etiam si habeat expressum mandatũ, inquirere non possit ꝯ epm̃. & licet antiqua iura dicant ꝙ synodus audit causam criminalem epi, licet definitionem Papę reseruet. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. tamen committere non poterunt in hoc casu: & isti Inquisitores non poterunt inquirere, etiam vt instructam remittant causam s. de app. constitutis. quia non solum definitio, sed processus & inquisitio est ipsis interdicta per hoc cap.

Et simile in clemẽ. de probẽ. ... & ibi ... Ioã. ... & ... ad. Io. And.

Additio. Concor. j. eod. vt inquisitionis. §. prohibemus. & qđ ibi not. in glo. 2. in fi. Ioan. And.

d ¶ Expresse.] quantuncunque igitur sint verba expressa generalia: puta vt inquirere possit contra quoscunque cuiuscunque conditionis, dignitatis, aut status, non inquireret contra episcopos: nisi id exprimatur propter prærogatiuam episcoporum. ad idem j. de sent. excomm. quia periculosum.

Vide Gõ... de hę... q. 7. nu. 3.

e ¶ Nuntiare.] quàm cito poterunt propter periculum qđ ex facto posset insurgere. concor. s. eo. lib. de cleri. ægro. c. vnico.

Per hoc quod negotium.] Tres sunt partes quæ patent: Secũda ibi, Verum. Tertia ibi, Sine. Ioan. And.

Casus. Papa deputauit Inquisitorem in diœcesi Pictauẽsi. cõmittendo sibi facultatem inquirendi generaliter contra quoscunque hæreticos: vtrum Papa per illam commissionẽ videatur ademisse potestatem ordinario iudici, vt non possit inquirere contra hæreticos? Videtur quòd sic: per cap. studuisti. de offic. lega. in antiq. vbi si Papa mandet alicui legato cognitionem alicuius causę spectantis ad iurisdictionem iudicis ordinarij, videtur illam ademere à iudice ordinario: ita quòd manus ipsius ordinarij sint clausæ, vt non possit de illa causa cognoscere: sic in proposito videbatur in negotio fidei: cum Papa committit alicui Inquisitori negotium fidei, ꝙ videtur cognitionem illius ademisse à iurisdictione iudicis ordinarij. Hoc tamen non obstante rñdet Romanus Pontifex in ꝯtrium, ꝙ per hoc non est suspensa neque ligata iurisdictio iudicis ordinarij: & inter ipsos non est locus præuentioni: immo quilibet ipsorum poterit per se cognoscere contra e. dispendia. s. de rescriptis. isto met libro. & istud fuit ordinatum in fauorem fidei: Sed ponamus ꝙ ordinarius loci cœpit inquirere & procedere contra aliquẽ hæreticum: vtrum ꝯ eundem & eodem tempore possit Inquisitor inquirere & procedere? Rñdet ꝙ sic. & si velint, possunt simul procedere: sed si velint, possunt separare & separatim procedere. Sed demum concluso & renuntiato in causa, debent Inquisitor & ordinarius conuenire in eodem loco, & communicare suos processus. Et si possunt conuenire in eadem sententia: certũ est ꝙ habent ferre sententiam: si vero nõ possunt concordare, debẽt referre ad Papam. Not. ibi, Sede Apostolica. ꝙ ordinarius procedens ꝯ aliquem hęreticum, debet obseruare illum ordinem, quem obseruaret Inquisitor deputatus à sede Apostolica. Sed quæritur, quis est ille ordo, quem obseruaret inquisitor Papæ? Rñdet ꝙ partim est expressus in corpore iuris communis: & partim est expressus in sua cõmissione. Not. vt dicitur in c. ad abolendam. eod. tit. in antiq. ꝙ si exempti sint suspecti de hæresi, Papa facit ordinarios suos delegatos tamquam ad aliud crimen hæresis, vt auctoritate Apostolica non ordinaria procedant contra tales exemptos: sed quantum ad non exemptos, ipsi procedant auctoritate ordinaria.

CAP. XVII.

Per[†] hoc quod negotiũ hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab Apostolica sede generaliter[f] in aliqua prouincia, ciuitate, vel diœcesi delegatur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata[g] (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. ¶ Verum vt dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quòd per episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel diuisim[h]: & si diuisim processerint, teneantur[i] sibiinuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri[k]: & nisi hoc casu Inquisitores in sententiæ prolatione diœcesanis vel econtra duxerint deferendum[l], per vtrosque simul sententia[m] proferatur: in qua ferẽda si non cõuenerint, per vtrosque negotium sufficienter instructum ad sedem apostolicã

† Declaratur hoc ca. per extrauagantem Benedicti. Ex eo. habetur tit. de hæret.

¶ Prima glo. notat à contrario.

f ¶ Generaliter.] Bene dicit: quia secus esset, si fieret de certis criminibus & personæ specialis commissio quantum enim ad illam causam præiudicaretur ordinariæ potestati. vt s. de offi. deleg. studuisti. quia generi per speciem, & c. j. de reg. iur. generi. cum suis concord.

Vide Philippum Decium consil. 137.

Additio. Idem cum glo tenet Archid. & idem Ioan. Monac. licet prius effuderit multa verba, &c. Ioan. And.

¶ Glo. secunda specificat dupliciter delegationem hominis & iuris.

g ¶ Delegata, si habent.] forte habent delegatam ab homine: quod accidit in ordinario cum Papa sibi committit crimen: secus si eũ monet ad suũ officiũ excitando. qđ dic vt s. de offi. ordi. licet. & c. graue. vel habent delegatam à iure: sicut est videre in hoc crimine super exemptos. s. eod. tit. ad abolendam. in fine.

Quis possit vti ordinaria & delegata potestate, & an quãdo iurisdictio datur inferiori intelligatur data priuatiue, an vero accumulatiue, vide late Felinũ & Decium in cap. cęterum de iudic.

h ¶ Diuisim.] & sic plures Inquisitores communiter & diuisim de hoc crimine cognoscere possunt. s. eod. tit. & lib. vt officium. saluo eo quod dicitur j. eod. multorum. in clement.

i ¶ Teneantur.] Not. ꝙ non dicit, possint: vnde non relinquitur eorum voluntati: cum ius hoc necessitati subijciat. Ioan. And.

¶ Glo. seq. alleg. duas concor. quarit, & soluit.

k ¶ Veritas inueniri.] ad quod elaborare iudex debet. 24. q. 2. quãquam s. de proba. quoniam contra. Sed quid dices, si processus isti inueniantur esse contrarij? tunc ipsi considerabunt, qui vero proximiora loquãtur: & per ipsorum dicta se iudices informabunt s. de testi. in nostra. ff. de testi. l. 3. 9. dist. ego solus. Si autem episcopus secundum suum pronunciare vult processum, Inquisitor secundum suum: quid iuris. j. sequitur.

l ¶ Deferendum.] ad idem s. de rescrip. pastoralis.

¶ Glo. seq. soluit contrarium.

m ¶ Sententia.] licet ergo de vnius delicto inquiratur per plures etiam diuisim: vnica tamen sententia fertur. Et sic non obstat s. de offic.

offi.leg.licet.ff.nau. cau.sta. licet. vbi dicitur q de delicto vnius sæpius non quæritur: quia illa loquuntur qñ iam pronunciatū est. quod dic vt no. 2. q. 5. habet hoc proprium. & s. de accus. de his. ADDITIO. Idem tenet Ioan. Monac. & Archid. qui alleg. not. per Innocentium de pur. cano. c. penul. Ioan. And.

quirere iudicem secularem: & quod plus est, poterit eum monere sub pœna excommunicationis: & potestas secularis tenetur sibi impertiri auxilium. Idem dicendum est ꝯ, vt si potestas secularis habeat aliquem subditum quem non potest cōprimere, si ille subditus potestatis secularis timeat excommunicationem, potest iudex secularis requirere iudicem ecclesiasticū, vt talem suum subditū excommunicet: & hoc facere tenebitur ipse iudex ecclesiasticus. c. 1. de offi. ordi. in antiq.

† Vide Zāchinū trac. de hæret. cap. 15. & Repertoriū Inquisitorum verbo, Episcopus, §. quādo episcopus.

a ¶ *Remittatur*.] quid iuris aliàs cum iudices discordant, habetur s. de re iud. c. vlti.

b ¶ *Iura communia*,] s. & j. hoc eod. tit.

c ¶ *Ordinationes*.] etiā hoc volumine non insertas, dummodo non his constitutionibus cōtraria. j. eo. c. vlti. in fin. sunt enim ibi reseruatæ: & de his loquitur prœmium huius lib. in fin.

remittatur a †. ¶ Siue autem ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum obseruent, quem Inquisitores possunt & debent per iura b communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes c sedis Apostolicæ obseruare.

¶ Idem.

¶ *Episcopis & Inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine non cognoscant: aliàs prout dicitur hic puniuntur. hoc dicit, secundum Zen.*

CAP. XVIII.

VT inquisitionis d negotiū contra hæreticam prauitatem, ad Dei gloriam & augmētum fidei nostris temporibus prosperetur, leges e † quasdam per Federicum olim Romanorum Imperatorē, tūc f in deuotione Romanę persistentē Ecclesię promulgatas, quatenus g Dei & Ecclesiæ sanctæ suæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequūtur, & statutis canonicis nō obsistunt approbantes, & obseruari volentes: Vniuersos seculi Potestates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarū, ciuitatum, aliorumque locorū rectores, quibuscunque dignitatibus vel officijs, aut nominibus h censeantur, requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles i, ita pro defensione fidei diœcesanis episcopis, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis à sede Apostolica deputatis, aut in posterum deputandis pareant, & intendant in hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti: & vt præfatas personas pestiferas in potestatem seu carcerem episcoporū, aut Inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandauerint, infra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducāt, vel duci faciant sine mora: vbi per viros catholicos k à præfatis episcopis, seu Inquisitoribus vel eorum aliquo l deputatos, sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per Ecclesię iudicium terminetur. ¶ Vtque de hæresi à diœcesano episcopo, vel Inquisitore seu Inquisitoribus condemnatos, præfati Potestates, domini temporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nūtij sibi relictos statim recipiant indilate m animaduersione de-

Not. vnum casum in quo iudex secularis nō potest suum subditum, puta mere laicum condemnare: videlicet qñ crimen est mere ecclesiasticum, vt si sit crimē hæresis. Not. vlterius q iudices seculares facientes contra istam cōstitutionem sunt excommunicati: tamen ab illa excommunicatione poterit iudex ordinarius absoluere, ex quo Papa non reseruauit sibi absolutionem. cap. nuper. de sen. excom. in antiq.

Not. q iudex secularis si illam excommunicationis sententiam sustinuerit per annum, corde & animo induratus, est censendus hæreticus: & tamquam hæreticus poterit cōdēnari.

¶ *Prima glo. diuidit & summat.*

d ¶ *Vt inquisitionis*.] Primo approbat, & seruari præcipit leges canonibus non contrarias per Federicum contra hæreticos pmulgatas. Secundo præcipit rectores locorum parere Inquisitoribus, ordinario, vel alteri eorum in inuestigatione, captione, custodia, & punitione hæreticorum, & fautorum

VT *inquisitionis*.] Iudices seculares tenentur obedire in negotio fidei epis & Inquisitoribus, præcipue in ijs, de quibus in littera. Itē crimen hæresis est mere ecclesiasticum: ideo iudex secularis de eo nullo modo potest cognoscere: nec principaliter nec incidēter. hoc dicit.

† Hæ Federici Imperatoris leges, quarū hic meminit Bonifacius, iussu Illustrissimorū Cardinalium Inquisitorum generalium in vniuersa repu. Christiana, sūt impressæ inter litteras Apostolicas p officio sanctissimę Inquisitiōis, Romæ anno Domini. 1578.

CASVS. Eps Pictauen. vel Inquisitor à sede Apostolica deputatus vult ꝯ aliquē hæreticum procedere: forte ad ipsius captionem & incarcerationem: videt ipse eps vel Inquisitor q non est sufficiens ad ipsum capiendum, requirit iudicem secularē vt sibi præbeat auxiliū: verū iudices seculares teneantur obedire epo vel Inquisitori sedis Apostolicæ in captione & in carceratione suspectorum de fide? Rñdet Pontifex dicens, q leges factas à Federico Imperatore, inquantum respiciunt fauorem fidei illas approbat: postea præcipit, vt iudices seculares in præfictis pareant & intendāt episcopis & Inquisitoribus fidei à sede Apostolica deputatis. Sed quæritur vtrū iudices seculares possint de isto crimine cognoscere saltem ꝯ mere laicum? Rñdetur q non: quia crimen hæresis est mere ecclesiasticum: hoc est, crimen hæresis est mere de foro ecclesiastico: & ideo iudices seculares non poterūt de eo cognoscere, nec principaliter neque incidenter. Postea imponitur pœna potestatibus secularibus facientibus ꝯ istam cōstitutionem. [*Olim*.] Not. q Federicus fuit aliàs Imperator Romanus. sed postea per Innocentium quartum fuit depositus eo q erat schismaticus. c. Apostolicæ. s. de re iud. eo lib.] *Terminetur*.] Si eps vel Inquisitor habeat carcerē pōt eligere vt suspectus de hæresi reponat in suo carcere, vel in carcere iudicis secularis: & pro captione & cōductione hæreticorum pōt requirere potestatem secularē, vt sibi præbeat auxilium circa suspectos de hæresi: sed tamen potestas secularis nō adhibebit custodiam ad custodiendum istos suspectos: sed ipse eps vel Inquisitor. [*Indilate*.] Vnde sententia lata in causa criminali potest mandari executioni statim non expectato lapsu decem dierum: ideo dicit textus, *Indilate*. Veruntamen tenet Panor q etiam in causa criminali non debet sententia exequi, nisi prius lapsis decem diebus: licet illud non seruetur, immo illa die qua fuit lata sententia demandatur executioni [*De hoc crimine*.] Illud crimen est mere de foro ecclesiastico: sacrilegium est misti fori: ideo si laicus fit sacrilegus potest accusari coram iudice ecclesiastico vel seculari: sed inter eos est locus præuentionis: iuxta notata in cap. cum sit generale. de fo. compe. Not. ex isto capitulo principalē effectum, ad quem emanauit præsens cap. videlicet, q si eps vel Inquisitor prauitatis hæreticæ cognoscat se impotentem ad capiendum suspectum de hæresi, vel alium malefactorem, potest re-

suorum: eorum proclamationibus vel appellationibus non obstantibus; ita tamen quòd de illo crimine (cum sit mere ecclesiasticū) nec iudicent nec cognoscant [nec ob hoc captos sine licentia relaxent, nec exequi detrectent, vel ipsorum processus impediant] Cōtrafacientes, & non parentes, & eorum fautores excommunicat: quam si per annum sustinuerint, vult eos vt hæreticos condemnari. hoc dicit.

e ¶ *Leges quasdam*.] has leges fertur q Clemens sub bulla redegerat: sed eas aliter non habemus quā ad verba, habemus tamen quasdam authenticas Federici: de quibus etiam forsitan intellexit hic Bonifacius. C. de episc. audi. Authen. statuimus. signata super l. iubemus. C. de hære. & Manichæ. Authen. credētes, Authen. si vero dominus. & Authen. Gazaros. habebamus etiam olim quādam ipsius constitutionē in quarta compilatione, quæ incipiebat: Hac edictali. aliàs hac decretali. & erat sub tit. de consti. & eadem compilatio quæ incipiebat, Gazaros. sub tit. de hæreticis.

f ¶ *Tunc*.] hoc dicit: quia postea recessit à deuotione Romanæ Ecclesię: & per Innocentium quartum in concilio fuit depositus ob certas causas. s. eod. lib. de re iud. ad Apostolicæ.

g ¶ *Quatenus*.] ergo alias non approbat: quia non tenent. concor. 10. dist. c. 1. & facit qd not. 37. dist. si quid veri. 19. dist. c. 1.

h ¶ *Nominibus*.] concor. s. de elect. fundamenta. eod. lib.

i ¶ *Fideles*.] quis enim fidelis qui non doleat fide læsa? j. de pœ. felicis. ad fin.

k ¶ *Catholicos*.] vnde non per Iudæos, hæreticos, vel paganos, qui quo ad prædicta suspecti sunt. & est si. s. de Iudæis. c. penult.

l ¶ *Vel eorum aliquo*.] hodie dic vt in cle. eo. tit. multorum. §. sane. & § seq.

m ¶ *Indilate*.] Not. q sententia lata super crimine, statim dilatione postposita mandada est executioni. qd idem probatur. 2 q. 1. sicut. de

Sententia super crimine lata, statim est executioni mandanda.

bita puniendos [a]: Non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum: cum tam secundum ordinationem [b] prædecessorum nostrorum, quàm secundum legem imperialē [c], appellationis & proclamationis beneficium expresse sit hæreticis, & credentibus, ac eorū receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictū. ¶ Prohibemus quoq; districtius Potestatibus, dominis temporalibus & rectoribus, eorumdemque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cū mere sit ecclesiasticum) quoquo modo [d] cognoscant [e], vel iudicent: siue captos pro eodē crimine absque dictorum episcoporum siue Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia vel mandato, à carcere liberent: aut executionem sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel Inquisitoribus, seu Inquisitore iniunctam, prompte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent †: vel aliàs diœcesanorum, aut Inquisitorum iudicium, sententiā seu processum, directe vel indirecte [f] impedire præsumant. ¶ Si quis vero de prædictis Potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis cōtra prædicta fecerit, aut præfato fidei negotio sæpefatis diœcesano episcopo vel Inquisitoribus incumbenti se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire; necnon & qui scienter [g] in prædictis dederit auxilium, cōsilium vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum [h]: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur [i].

¶ Idem.

¶ Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc possit. Ioan. And.

CAP. XIX.

Cvm secundum leges [k] ciuiles, nefarias, naturæ [l] contrarias incestas nuptias contrahentes, eo ipso [m] suarum dominium rerum perdant [n]: Et mulier [o], humanam [p] legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis nō consentientibus) raptoris † nuptias eligēs, bona omnia, quæ per legem sibi obuenerāt a raptore, ac alijs cōsortibus [q] raptus, ipso iure [r] amittat: certoque [s] casu deferantur in fiscū: Ac etiam illicitas [t] species transuehens: Aut rerū vectarū professionē † omittens [u], eatundem specierum & rerum

---

cat. de pœni. dist. 1. Adam. fallit in casibus not. 11. q. 3. cum apud. Quid iuris de alijs sententijs latis super personalibus vel realibus actionibus, not. ꝫ. de offic. deleg. quærenti.

a ¶ *Puniendos.*] quid si Inquisitor & ordinarius discordant: in mādato: quia vnus mandat puniri per se condemnatum, alter mandat relaxari per se absolutū? satis vr super sedendum donec consulatur Papa ꝫ. cap. proxi.

ADDITIO. Vide q̄d hic dixi super versi. alterius Ioan. And.

b ¶ *Ordinationem.*] de ordinationibus loquitur Inno. Alex. & Clemens, quæ sunt reseruatæ j. c. vlt.

c ¶ *Imperialem.*] ipsius Federici, quam non habemus: sed approbata est ꝫ. eo. in prin. Ioā. And.

d ¶ *Quoquo modo.*] id est, principaliter, vel incidenter. concor. ꝫ. de ord. cog. tuam. ꝫ. qui filij sint legi. lator. cum si. aliàs tñ cognoscit iudex incidenter, quod non cognoscit principaliter. C. de iudi. quoties. ꝫ. de resti. in integ. cap. pe. cum suis concord.

¶ Glos. seq. ponit regulam & tres casus exceptos.

e ¶ *Cognoscāt.*] Nota q̄ licet regulariter de qua re iudex cognoscit pronuntiare debeat. ff. de iudi. de qua re. ꝫ. de cau. pos. cū sup. tñ hoc fallit interdum: sicut cū delegans reseruat prolationem sententiæ. ꝫ. de offic. deleg. super q̄stionum. synodus cognoscit de causa criminali epi, & non pronuntiat. 3. q. 6. accusatus. & c. seq. 5. q. 4. duodecim. idem in casu ꝫ. de rescript. cum contingat. vbi ad sui instructionē de iurisdictione cognoscit is, qui super illa nō pronuntiat. Hic tñ vtrunque expresse vetatur, scilicet cognitio & pronunciatio: quia iudex huius rei nō est capax. & cōcor. j. de sen. excō. si iudex. [& ꝫ. eo. inquisitores. vt ibi not. in fine tertiæ glos.]

f ¶ *Indirecte.*] ad idem ꝫ. eo. tit. & lib. statutum 1. Ioan. And.

g ¶ *Scienter.*] ignorantes ergo non ligat constitutio. ad idem ꝫ. eo. tit. & lib. c. 1. in prin. & c. vt commissi. in fi. & c. decreuit.

h ¶ *Percussum.*] Nota canonē latæ sniæ: & q̄ a nō reseruat absolutionē Papæ, ordinarius absoluere potest. de sen. excō. nup. in ant.

i ¶ *Condemnetur.*] ad idem ꝫ. eo. tit. & lib. cum contumacia.

C*vm secundum.*] Duæ sunt partes. Prima loquitur de confiscatione. Secunda, de apprehensione: ibi, *Confiscationis.* Et prima facit duo: inducit enim tria, vel quatuor argumenta legalia, ex quibus concludit: ibi, *Bona.* Secundum argumentum: ibi, *Et mulier.* Tertium: ibi, *Ac etiam.* Quartum: ibi, *Aut rerum.* Ioan. And.

¶ Præmitte pro euidentia, quod habetur ꝫ. eo. titu. excommunicamus. 1. & 2. respon. vbi dicitur quòd bona hæreticorum cōfiscantur. Dominicos.

CASVS. Aliquis Titius, qui plura bona possidebat in diuersis territorijs, diabolo suggerente & instigante fuit lapsus in hæresim: nunquid ipso facto perdit dominium suorum bonorum, & dominium ipsorum transit in fiscum? & q̄ istud sit verum, ostendit Romanus Pontifex triplici argumento legali: Nam Papa hic enumerat tria crimina, in quibus ipso facto fit confiscatio bonorum: ergo multo magis in crimine hęresis: q̄d est maius crimen, q̄ sint illa tria crimina. Sed sanctissime pater, vtrū fiscus possit capere illa bona tāquam sua antequā Titius sit de crimine condēnatus? Rñdetur q̄ primo oportet q̄ ipse Titius per suū iudicem ordinariū, qui est suus iudex competens fuerit hæreticus declaratus: & tunc demum facta declaratione poterit fiscus occupare illa bona. Nota primo q̄ nuptiæ ɔ̄ctæ cum consanguineis, dicuntur esse ɔ̄ ius naturale.

Nota secundo, q̄ Imperator potest auferre dominium rerum singulis personis causa legitima subsistente. vide Innocent. de consti. quæ in ecclesiarum. Dom.

¶ Prima glossa summat.

k ¶ *Cum secundum leges.*] Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dñm secularem, nisi prius pronūtiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticū, qui hoc possit. Io. And.

l ¶ *Naturæ contrarias.*] in quibus sexus perdit formam: & scelus est tale q̄ non proficit scire: Venus mutatur in aliam formā. C. de adul. l. cum vir. & omnium carnalium criminum pessimum ‡ est vlus ɔ̄ naturam. 32. q. 7. adulterij. & si totus mūdus vteretur illo vitio, non excusat. ead. cau. & q. flagitia.

m ¶ *Eo ipso.*] propter hoc facit ad propositū.

n ¶ *Perdant.*] C. de incest. nup. l. cū ancillis. & l. seq. & l. si quis. ff. de rit. nup. l. incestæ. & inst. de nup. §. si aduers.

o ¶ *Et mulier.*] repete, & cum secūdum leges ciuiles, mulier, &c. quare hoc dicam, videbis j. & dic mulier ingenua. C. de rapt. virgi. l. vnica. §. & siquidem. in ancillis enim & libertinis non habet locum pœna malorum, vt ibi.

p ¶ *Humanam legem.*] C. de raptu virginum. l. vnica. & hīs dicit humanā, id est, ciuilē: q̄ a sm canonū legē secus: rapta enim sm nos licite ɔ̄hit cū raptore, si prior dissensus transeat in consensum. 36. q. 2. tria. & c. seq. & ꝫ. de rap. cap. penul. & vlt.

q ¶ *Cōsortibus.*] delicti, vt q̄ a comitati sūt raptorē in inuasione vel rapina, vt in p̄dicta l. vnica. C. de rapt. virg. l. vnica. § pœnas autē.

r ¶ *Ipso iure.*] propter hoc facit ad propositum: & habes hoc in Auth. de rap. mu. quæ ra. nu. in fi. coll. 9.

¶ Glo. seq. primo exponit litterā: secūdo q̄rit, ponit opi. Io. & ɔ̄triū soluit.

s ¶ *Certoque casu.*] cū parētes, mulieris nō supersunt, nec alter eorū: vel supersunt ipsi, vel alter consenserit talibus nuptijs. hoc casu bona deuoluuntur ad fiscum, vt in prædicta Auth. de rap. mulie. in fin. Sed nunquid de iure canonico habebit locum hæc pœna: cum sm canones licite ɔ̄hat, vt ā. dixi? Notat Ioan. ¶ 36. q. 2. de puellis. aliàs §. quibus. q̄ pœna ista locum non habebit sm canones, sm quos cessat interdictum: nisi cum sponsa alterius rapitur. 27. q. 2. statutum. & accedat quod not. 2. q. 3. §. notandum. in fin. de secun. nup. c. penult. & vlt. & sm hoc benedixi. ꝫ. repete, & cum sm leges ciuiles: quia sm canones ɔ̄. Sed sanius vr, q̄ licet sm nos teneat matrimonium, pœna legis habeat locum in ijs quæ non essent de temporali iurisdictione ecclesiæ: cum enim illa ibi tractet de lucro captando, non de diminutione sui patrimonij: & pœna illa sibi per legem obueniat: quare lex eo quod confert priuare non possit ς? & accedat quod dixi j. de reg. iu. c. 2. secus forte in pœna, de qua in prædicta decre. vlt. de secun. nup. ibi enim priuat lex eo q̄d non contulit. [Facit ff. de adop. si arrogator. Ioan. And.]

t ¶ *Illicitas.*] vt is qui defert arma, ferrum, & lignamina Sarracenis. de Iudæis. ita quorundam. Ioan. And.

u ¶ *Omittens.*] hoc habet locum in priuato. ff. de vectiga. l. fi. §. diuus. in militie non, vt C. eo tit. l. 3. & habes hoc q̄d hic df. ff. eo. tit. l. commissa. C. eod. tit. l. omnium, & l. si quis. cum similibus.

Marginalia:

‡ De hoc articulo vide citatos in cap. Adsumpse præcedēti circa finem.

Aliàs in se capax quam facit incapacē magnitudo causæ, secundum Io. Mona. vide Abbatem in c. cum sit. de foro compet.

In antiquioribus deest, legitur, de maximo.

‡ Peccatū contra naturā est omnium carnali: pessimū, ꝫ quo vide plene B. Thomā 2. 2. q. 154. art. 12.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 24. de reformatione matri. cap. 6.

† Aliàs, professione.

‡ Quod hic videtur placere Archid. Ioh. And.

ς Quasi sub conditione tulerit si raptori non nubat.

proprietate hoc ipso priuetur: & fisco rerum & specierum dictarum proprietas acquiratur: Bona [a] hæreticorum (qui grauius [b], horribilius, ac detestabilius quàm prędicti [c] delinquūt) ipso iure [d] de fratrum nostrorū consilio decernimus confiscata. ¶ Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorū ipsorum occupatio fieri nō debet per principes, aut alios dominos temporales, (iuxta Gregorij Papæ prædecessoris nostri declarationem [e]) antequam per episcopum loci, vel aliam personam ecclesiasticā [f], quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

Idem.

¶ *In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano: & dicta testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. XX.

STatuta [g] quædam [h] felicis recordationis Innocentij, Alexandri, & Clementis [i] prædecessorum nostrorum quibusdam declaratis & additis recensentes: Concedimus, quod in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio [k] procedi possit [l] simpliciter & de plano [l], & absque aduocatorum, ac iudiciorum strepitu & figura [m]. ¶ Iubemus tamen, quòd si accusatoribus vel testibus in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas

a ¶ *Bona hæreticorum.*] secus in bonis Ecclesiarum, in quibus intitulati erant ipsi hæretici, vt in cle. eod. titu. volentes. post principium. Ioan. And.
b ¶ *Grauius.*] ergo sunt grauius puniendi. 24. q. 3. non afferamus.
c ¶ *Quàm prędicti.*] scilicet ꝯhentes nefarias nuptias: raptaque cum raptore ꝯsētiens: transfuchens illicitas species: vel rerum vectarum professionē omittens. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dicit determinatum antiquum dubiū: & dicit à quo tempore, causam prorogat. arg. ad quæstionem, & remittit.*

d ¶ *Ipso iure.*] determinatum fit ergo quod olim dubitabatur per decre. ꝫ. eo. excommunicamus 2. a. responso, vbi dicebatur: ita q bona damnatorum si laici fuerint, confiscentur. intelligamus ergo confiscentur ipso iure, vt hic vides. & intelligo ipso iure confiscata à tempore commissi criminis. C. eo. tit. l. 4. Idē dico in crimine læsæ maiestatis. ff. de dona. l. donationes. secus est in alijs criminibus. ff. de dona. l. post ꝯtra[1]. Et puto confiscationem hanc locum habere, etiam si ille catholicos filios habeat: & ille textus non distinguit: super hoc tamen fuerunt opiniones not. ꝫ. eod. tit. vergentis.

ADDITIO. Bona damnatorum de hæresi, sunt ipso iure confiscata à tempore commissi criminis, intantum q vendicantur ipsa bona per officium vel fiscum de manibus possessoris, nullo dato pretio per quotcunque manus transiuerint, vel aliquid loco pretij esset in bonis hæretici. Arg. ff. solu. matri. si cum dotem. §. fi. & l. seq. ff. de leg. 2. l. Imperator. & l. seq. &c. Ioan. And.

e ¶ *Declarationem.*] quam hodie non habemus.
f ¶ *Ecclesiasticam.*] secularis enim super hoc ecclesiastico crimine iudicare non potest. ꝫ. c. proxi. §. penult.

¶ *Statuta.*] Istud capitulum diuiditur in tres partes. In prima parte ostendit, q in causa hæresis est procedendum summarie, & de plano sine figura & strepitu iudicij. In secunda parte: ibi, *Iubemus.* ostendit qualiter in causa hæresis sit procedendum, si immineat periculum accusatoris & testium. In tertia vero parte: ibi, *Constitutiones.* confirmat constitutiones suorum prædecessorum.

C. Certum est, q à iure communi est certus ordo iudiciarius introductus, qui debet obseruari in examinatione causarum tam ciuilium, quàm criminalium: videlicet, vt offeratur libellus, iuretur de calumnia, fiat litis contestatio, vt ꝫ. de litis contestatione, cap. vnico. in antiq. & in Authent. offeratur libellus. C. de litis cōtestatione. Item q quædam sunt de substantia iudicij ordinarij, ita q sine illis processus non valeret. Sed vtrū ista sint obseruanda in crimine hæresis, cum iudex procedit ꝯ hæreticum? Rńdet q nō: immo ꝯ hæreticum poterit iudex procedere sine figura & strepitu iudicij: Vnde illa verba, sine figura & strepitu iudicij, important, vt possit procedere sine datione libelli in scriptis concludentis: sed tamen debet fieri petitio verbalis scripta apud acta. Item illa verba important, vt possit procedi sine litis contestatione, vt probata veritate criminis, fiat condemnatio: tamen si secus cōpareat, est fienda litis contestatio. Item non debent omitti probationes: tñ dilationes breuiores possunt tradi. de hoc videatis latius in clem. sæpe. de verb. signific. Or sanctissime pater, certum est vt habetur in c. qualiter & quando. de accus. in antiq. quòd quando ꝯ aliquē criminosum proceditur per viam accusationis vel inquisitionis, debent sibi exhiberi capitula super quibus accusatur, vel ꝯ ipsum inquiritur. Item nomina & dicta testium ꝯ ipsum productorum: & etiam nomina accusatorum. Sed quid si aliquis accusetur de hæresi, an iudex teneatur accusato tradere nomina accusatoris & testium ꝯ ipsum productorum & examinatorum? Respondet Romanus Pōtifex cum distinctione: aut imminet periculum accusatori vel testibus, aut eorum consanguineis: quia iste accusatus de hæresi habet amicos potentes, qui possent opprimere vel molestare accusatorem, vel testes, vel eorum consanguineos, tunc iudex nō debebit tradere accusato nomina accusatoris neque testium: sed tenebitur illa ostendere alijs personis, videlicet inquisitori si eps procedat ꝯ suspectum de hæresi. Si vero Inquisitor procedat: tunc tradat nomina accusatoris, vel testium eps, vel eius vicario, si ipse eps fuerit absens, & alijs personis honestis. Sed ponamus q Inquisitor timet q eps vel eius vicarius, aut illæ personæ honestæ reuelent parentibus & amicis hæretici nomina accusatoris & testiū, vel alia secreta? Respondetur, q Inquisitor poterit in eos ferre excōicationem casu quo reuelabunt secreta, dicendo hoc modo: Profero in vos sententiam excōicationis, quā incurretis ipso facto, quotiens reuelabitis secreta ista. Si autem eps vel Inquisitor videat periculum non imminere, poterit exhibere accusato nomina accusatoris & testium: & etiam dicta & depositiones testium: & sic episcopus debet habere rectam conscientiam, vt iudicet periculum esse vbi est, & non esse vbi non est: videlicet cum videat quòd non imminet periculū, faciat exhibere nomina & dicta testium. Si autem videat imminere periculum, non faciat exhibere. Nota primo, q declarans non dicitur addere: cum hic ponantur ista verba tamquam diuersa. vide tex. in clemen. 1. de elect.

Not. secundo arg. q in causis vbi proceditur simpliciter & de plano, non admittuntur aduocati: & sic à ꝯrio: secus vr̄ in plenarijs, cum tex. non prohibeat interessentiam, sed ipsorum strepitum. Nota ex §. iubemus. q in causis debet fieri publicatio nominum testium, etiam si immineat periculum graue ꝯ tales personas: quia est speciale in causa inquisitionis: contrariū est regulare.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

g ¶ *Statuta.*] In prima parte vsque ibi, *Iubemus* concedit in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis procedi posse simpliciter & de plano. In secunda dicit quid iuris, si ex publicatione nominum accusatorum & testium ipsis periculum immineret: & quid si nō immineret: & fictiones vitare præcipit, ne dicatur periculum vbi non est: vel econuerso. In tertia: ibi, *Constitutiones.* statuta prædecessorum suorum super hoc negotio edita, his constitutionibus non aduersa, corroborat. Ioan. And.

h ¶ *Quædam.*] aliàs quorundam: aliàs quædam.
i ¶ *Clementis.*] iste & alij hic expressi multum ampliauerunt officium inquisitionis: intantum q quia tendebat ad noxam, habuit restringi per alium Clementem in cle. eo. tit. c. 1. & 2. Ioan. And.
k ¶ *Negotio.*] idem [3] in alijs quatuor casibus, qui habentur in clemen. de iudi. dispendiosam.
l ¶ *Possit.*] non dicit, per quos: intelligo ergo & per Inquisitores deputatos à Papa, & per ordinarios, & per delegatos. ad hoc eod. tit. per totum. in fin.

¶ *Glos. seq. primo ponit distinctionem modernorum hodie terminatam per cle. secundo quærit. arg. pro & contra, & soluit.*

m ¶ *Figura.*] distinxerunt moderni qui notant istam materiam. ꝫ. de accus. olim. Inno. & Host. Guli. in Spe. de inquisitione. §. nunc tractemus. ver. quid igitur [4]. si autem detur potestas procedendi simpliciter, de plano, & sine iudiciorum strepitu: an addatur ibi illud verbum, sine iudiciorum figura. Vt primo casu omnem iudiciarium ordinem seruari teneatur in libelli oblatione, in exceptionibus, dilationibus, litis contestatione iuramenti & testium receptione, & sententiæ prolatione, & alijs: sed operabuntur illa verba, q si aliquid omittatur, non ideo vitiabitur processus: & magis poterit partium aduocatorum & testium inutilem strepitum resecare. Sed omittere non poterit litis contestationem, vel aliud substantiale, qđ etiam de consensu partium omitti non posset, vt not. ꝫ. de offi. deleg. de causis. ꝫ. cod. lib. de se iudi. c. vlt. In secundo casu qñ additur ibi, sine figura, vt hic: nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur. arg. ad hoc. C. de lati. lib. toll. l. vnica. §. similique modo 2. tunc enim sufficiet sententia, quamuis omissa solemnitate. vt probatur & not. C. quorū leg. l. vnica. hodie dic in clem. de verb. sig. sæpe. & vide qđ ibi not. in [5]. glo. Sed dubitari solet [5] an inferior à Papa etiam legatus in casu aliàs non permisso à iure, possit cognoscere de aliqua causa, vel eam committere de plano summarie sine strepitu & figura iudicij? Et vr̄ q non [6]. absurdū enim esset dicere q minus legem maiorum tot vigilijs & laboribus adinuentam tol-

[1] Si tamē alienatio facta esset per volentem cōmittere maleficiū, quod postea commisit, vt in Specul. de dona. vers. Interpone aliquā. & quæ ibi dixi. Ioan. And.

[2] De ista clausula vide Lands. cum clem. sæpe ... & ibi alios doctores. & Bartol. in Extrauaganti, Ad reprimenda, in verbo, summarie.

Ioā. Mo. q facit quātum partes de hac parte fecit ... tiam. Ioā. And.

[3] Hæ duo glossulæ desunt in antiquioribus codicibus, & ex lectura Io. And. hic fuerūt translatæ.

[4] Arg. hoc tractat supra eo. lib. de ele. indemnitati bus. §. & vero. & Ioā. Mona. hic quæ omnia recitò ... Clementinam Ioā. And.

[5] De hoc in Spe. tit. 2. §. supereft. in fin. ... Ioā. And.

[6] Idē. Dn. Phil. l. nec quicquā. ibi Bald. ff. de offi. proconsu. Immo. c. fi. de consti. vt. vel. ... Fon.

tam tollere possit, de elec. c. ecclesiastica vestra 2. 51. dist. inferior. C. de inofic. testa. si qñ. Et in ele. de elect. ne Romani. in prin. licet successor conditoris, qui pari fungitur potestate, illam tollere possit. ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuum. C. de elec. innotuit. s. eo. lib. de conces. præben. c. 2. & ipse idē conditor qui condidit. s. eo. lib. de rescr. statutum §. 1. & præterea regula dicit, beneficium suis nemini denegari debere. j. de re. iu. indul tum. 28. dist. de his. In 3rium q possit, vr: quia legatus omnia pōt, quæ Papa specialiter sibi nō reseruat: gerit enim vices eius: & si est de latere, maius omnibus post principem imperium censetur habere. s. eo. lib. de elect. si abbatem. Item legatus qñ sibi vr, secundum æquitatē procedit. s. de transac. c. vlt. & dicit Apostolus in cuius locū vr esse legatus: Omnia mihi licent. 11. q. 1. aliud. Ad idem ff. de offi. proconsul. sed in aliā. in fi. dicī pōt p iura prius allegata, q inferior à Papa etiā legatus, iuris solēnitatesque ad hoc tollere nō possit in casib⁹ nō expressis: vnde 3 inferi res non seruantes pdicta sunt appellationū remedia. 2. q. 6. per totum. solus autem princeps potest ius alterius auferre a: cognoscat ergo & committat etiam legatus ordine iuris ser uato. Ad hoc s. d verb. signi. super quibusdam. de iureiuran. ad nostrā. 3. & cap. ego. No. ad hoc. ff. de offic. proconsul. l. nec quicquā. §. de plano. & §. vbi decretū. legatus enim habet instar proconsulis. s. de offi. lega. c. 2. eo. lib. & proconsul ea quæ communia sunt præsidibus seruare debet, vt in prędicta l. nec quicquam. in fine. nec in generali demandatione vr mandatū qđ specialiter mādaturus non fuisset. s. eod. lib. de offi. vica. cū in generali. & j. de reg. iur. in generali. & delegatus a Papa in causa sibi delegata maior est legato. de offic. lega. studuisti. & ordinario. s. de offic. delega. sane 2. & tñ tenetur ordinem iudiciarium obseruare. s. de iudi. exhibita. de libel. oblatio. cap. 2. & 3. de lit. cont. c. vnico. cum similibus. Io. An.

a Perterritum.] timetur mors, vel detruncatio ipsorum filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorum. vel his similia.

b Absente.] ergo diœcesano præsente coram officiali non fiet: nisi forte vt coram honesta persona, de qua sequitur. Ad idē s. eo. vt cōmissi. s. eo. lib. de off. ord. c. 1. in fi. de tēp. ordi. cū nullus. §. 2.

c Haberi commode possit.] 55. q. 5. faciat homo. ff. de verb. sign. l. nepos. Ioan. And.

d Promulgare.] vbi ergo nō fiet talis promulgatio, licet indicatur secretum: reuelans excommunicatus non esset.

ADDITIO. Idem Archid.

e Episcopum.] si. s. eo. tit. Inquisitores.

f Indiceqs.] s. de accusa. qualiter & quando. §. debet. & tradi debēt nomina cum dictis, vt possit & de falso arguere, & se plene defendere, vt ibi: tñ si hoc omittetur parte tacente, non puto vitiari processum. ad hoc s. eod. lib. de accusa. c. 1. & 2.

g Dicant.] simi. supra de rescrip. cum contingat.

h Conscientias.] si. s. eod. lib. de rescript. statutum §. assessorem.

i Permanere.] nō obstāte eo q in huius sexti libri volumine insertæ non sunt. sunt enim reseruatæ per hunc textum: & de his exemplifica quod dicitur supra in procemio huius libri ad finem, vt ibi etiam dixi.

Tadelinsert Phil. quòd non ponet clausulam, nō obstante. glo in cle. 2. in fi. de rescr. quia illa ponitur à solo principe. Bal. in l. rescripta. C. à precibus impe. offer.

Hodie tempore pfumi ... mine ... persona ... & ideo ... oblata ... vt in ... nunquam ... nomina accusatorū, vel testiū. vide extrā ... Innocētij Papæ, quæ ... per totum ... inquisitorum ... nomina.

Dictio ... decet ... Papa ... casibus.

Præsumi... tamen quòd id fa... ex ... causa. ... Baldū ... de alio ... & Gar... in l. Gallus. §. & quid si ... de liber. & posthu.

inquiritur) videant episcopus vel Inquisitores graue periculum a imminere†, si contingat fieri publicationem nominum eorum: ipsorum nomina non publice, sed secreto coram diœcesano episcopo, vel eo absente b ipsius vicario, quando Inquisitores procedunt: quando vero procedit episcopus corā Inquisitoribus, si haberi c commode possit copia eorundem, ac nihilominus siue episcopus, siue Inquisitores processerint aliquibus alijs personis prouidis & honestis, iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per† totū processum super quo deliberandum est seriose manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: sicque (non obstante quòd illis, cōtra quos huiusmodi depoluerunt, nomina ipsorū non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionē iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem. ¶ Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur: pręsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd episcopus vel Inquisitores secretum possint indicere illis, quibus (vt præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilij, seu processus sibi sub secreto ab eisdem episcopo, vel Inquisitoribus patefacta præter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare d: sic tamen quòd Inquisitores episcopū e, vel episcopus Inquisitores non excommunicent hac de causa; sed ipsi ex iniuncto exnunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huiusmodi teneantur. ¶ Cessante vero periculo supradicto, accusatorum & testium nomina (prout in alijs fit indicijs f) publicentur. ¶ Cæterum in his omnibus præcipimus, tam episcopos, quàm Inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas, periculū esse dicant g: nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculū immineret, super hoc eorundem conscientias h onerantes. ¶ Constitutiones vero, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis † super eadem editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere i.

† In antiquioribus constitutionibus legitur, supradictis.

TITVLVS III.

De schismaticis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *In prima parte ponit arengam vsq; ad versi. Iacobum videlicet. in qua dicit, quòd Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerant ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentiū & memoriā futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad versi. Contra natos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit cōtra filios & posteros dicti Ioannis, vsque ad versi. Omnem. Ibi quarto imponit pœnas his, qui decætero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad versic. Hæc & alia. Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. hoc dicit. Ioan. And.*

C. VNIC.

AD succidē-

DE SCHISMATICIS.

¶ *Dictum fuit supra titulo prox. de hæreticis. verum quia schismatici incidunt in hæresim, vt cap. inter hæresim & schisma. 24. q. 3. ideo post rubricam de hæreticis, annectit rubricam de schismaticis. Sed pro declaratione rubricæ quæritur qui dicantur schismatici? Dicendū quòd schisma accipitur dupliciter, prout ad propositum sufficit. Vno modo stricte: & tunc schismaticus dicitur ille, qui putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures. Et licet sciat vnum esse Papam: putat tamen alium habere potestatem. Et sic diuidendo Ecclesiam venit contra illum articulum, vnā sanctam Ecclesiam. Alio modo accipitur schismaticus large pro illo qui non diuidit potestatem Ecclesiæ, quia non putat potestatem Ecclesiæ esse apud plures: sed tamen est rebellis: quia non vult obtemperare Papæ, dicens illum non habere potestatem. Heltas Regnier.*

Continuatio domini Helix.

Nota ¶ schismatici dicimūr vnitatem Ecclesię: & sic dicūtur committere contra articulum fidei, & vnam sanctam. vide quæ differentia sit inter schismaticum, & hæreticum 24. q. 3. inter hæresim Dominic.

AD succidendos.] Hodie nō leguntur, cū in parte reuocata fuerit per extrauag. Bñdicti, quæ incipit: dudū bonæ memoriæ. vbi restituit istos ad omnes pœnas hic insertas & non insertas, prætérquam à depositione Cardinalatus, beneficiorū, & ecclesiarū, & inhabilitate ad Papatū: & ad bona cōfiscata,

X 2 quæ

dos [a] infructuosos [b] palmites pestiferos & nociuos, quos (quasi ficus [c] fatua) domus [d] † de Columna produxit, nescientes [e] in semitis iustitiæ [f] dirigere gressus suos, ad cor reuerti, & agere pænitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos: (Iacobū videlicet de Columna & Petrū nepotem ipsius, olim sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales [g], & filios quondam Ioannis de Columna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati posteros & fautores & sequaces eorū) in virtute altissimi exurgentes, spiritaliter & temporaliter contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro descendētibus in profundum [h] malorum, & molientibus inconsutilem tunicam [i] Domini, sanctæ videlicet Ecclesiæ scindere vnitatē, & vt gladium [k] acuentibus linguas suas, & prorumpentibus nō tam in verba † blasphemiæ & schismatica, quàm insana [l], quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi, vtebantur [m], per vrbem & diuersa mundi climata destinauerunt, æstimantes loquacitatem, facundiam, & maledicere cōscientiæ bonæ signum [n], & conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem lacerare [o] conuitijs præsumpserunt: quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus nō dare responsum [p], vt contrita eorum rabies, auctoritate sonora præsidentis in supremo iudicij solio frangeretur, & patēs veritas [q] per seipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret: processus tamen contra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus spiritales & temporales pœnas & sententias continentes, & mulctas: quorum quia † totum tenorem constitutionis in præsenti inserere longum esset, ex eis quædam compendiose collata huic nostræ constitutioni duximus inserenda, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum: videlicet quòd ex causis [r] quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum & † Petrū à Cardinalatibus eiusdē Ecclesiæ, & ab omni Cardinalatus cōmodo & honore, ipsosq; iudicauimus schismaticos, & blasphemos, & tanquā hæreticos puniendos expositis [s] personis eorū à fidelibus capiendis; omnibus beneficijs, officijs, honoribus, dignitati-

quæ erant alijs concessa. Sed post eum Clemens quintus clementer illos ad Cardinalatū restituit: & ambo in Cardinalatu mortui sūt. ¶ Et post Clementem dominus Io. Papa xxij. iuxta interpretationē nominis gratiosus ad Cardinalatum gratiose promouit reuerendū in Christo patrem (quem dignitatis altitudine commendatū, commendari non expedit) dominū Ioannem natū ex milite, in quo virtutum viget aceruus domino Stephano illius domini Ioannis filio: qui cum posthumis fuerat hic damnatus: ac demū ipsius dicti Cardinalis fratrem do. Iacobū qui hic licentiatus in legibus vno anno in eis extraordinariam sedem rexit, ecclesiæ Lonborien. præfecit episcopū.

CASVS. Quidam Iacobus & Petrus de Columna Cardinales elegerunt quendam in Romanum Pontificem, & sciebāt alium fuisse canonice electum: & sic erant vere schismatici: vel nolebant obtemperare Papæ: ideo erant schismatici large accipiendo schisma: vnde ipsi noluerūt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: ideo fuerunt habiti processus contra eos: videlicet quia fuerunt priuati honore Cardinalatus, & quibuscunq; bonis mobilibus & immobilib⁹, & beneficijs ecclesiasticis, & effectu fuerunt inhabiles ad beneficia obtinenda. Item frater eorū similiter fuit priuatus quibuscunque bonis & quibuscunque dignitatib⁹. Et sic istud c. solum ponit processum, qui fuit habitus ꝯ istos duos Cardinales. Sequitur sextus. [De Columna.] hodie nō sunt nisi duæ domus antiquorum ciuium, scilicet domus de Colūna, & domus de Vrsinis. [Spiritualiter.] eos excōicando. [Temporaliter.] eos multando. [Ex causis.] istas causas non exprimit: ex quo infertur q̇ iudex in sententia sua nō tenetur exprimere causas suæ sententiæ: licet sit honestū q̇ exprimat. [Perpetuo.] Isti perpetuo non poterunt obtinere aliquod beneficium in curia Romana, nec extra curiā vsque ad quartam generationem, vt sequitur. [Non inueniat successores.] Hic ponitur principalis effectus huius c. videlicet, vt similes excessus perpetrantes puniātur simili pœna. Not. principalem effectum ad quem emanauit præsens c. videlicet q̇ schismaticus perseuerās in rebellione Ecclesiæ: quia scindit & diuidit vnitatem Ecclesiæ: est priuandus quibuscunq; honorib⁹ & beneficijs ecclesiasticis: & est inhabilis ad beneficia obtinenda. Item punitur confiscatione bonorum. Item præstantes ei auxiliū, consilium, vel fauorem, incurrunt ipso facto sententiam excommunicationis.

¶ *Prima glossa diuidit & summat.*

a ¶ *Ad succidendos.*] In prima parte ponit arengam vsque ad versi. *Iacobum videlicet*. In qua dicit q̇ Columnenses Iacobus & Petrus olim Cardinales, & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundū malorū descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad vers. *Contra natos*. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis, vsque ad vers. *Omnem*. Ibi quarto imponit pœnas his, qui de cætero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro Cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint, vsque ad versi. *Has & alia*. Ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. hoc dicit. Ioan. And.

b ¶ *Infructuosos.*] arbor enim quæ inutiliter terram occupat, digna excidi & in ignem mitti censetur, vt terrā, quæ sub nociua occupatione inutilis arboris sterilis habebatur, per nouam plantationem ad fructificandum culturā recipiat congruentem, vt supra de dolo & contu. veritatis. in prin. in parte decisa.

c ¶ *Ficus fatua.*] Matthæi vij. Lucæ vij. Cum esuriens, veniens ad ficum non inuenisset ibi fructum: perpetua sterilitate, sua maledictione illam damnauit. 24. q. 3. c. cum ergo. §. sed qui pro persecutoribus.

d ¶ *Domus.*] non damnat totam domum: sed quosdam infructuosos palmites ex domo, vt ꝯ. dixi. & qui sunt illi. ĩ. dicet.

e ¶ *Nescientes.*] Dauid in Psal. Saluum me fac. obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurua. nec dixit Psal. id optando. sed iudicando 37. dist. cap. ideo prohibentur. §. vt itaque.

f ¶ *Iustitiæ.*] cum sederit iustus super sedem, non aduersabitur sibi quidquam malignū. C. de sum. tri. in epistola, inter claras. vnde Psal. Fiant viæ eorum tenebræ & lubricū: & Angelus Domini persequens eos. 23. q. 4. cap. Nabuchodonosor. §. ita qui per prophetam.

¶ *Glossa sequens primo exaggerat: secundo tractat quo numero testium damnentur Cardinales: & an ille numerus fuerit hic formatus.*

g ¶ *Cardinales.*] quanto maiores erant, ingrati beneficiorum se ꝯ Ecclesiā erigendo & malignando, grauius puniri debebant. de pœ. dist. 2. principium. & non debent Cardinales damnari, nisi certo numero testium. eps Cardinalis 72. presbyter Cardinalis 64. diaconus Cardinalis 27. 2. q. 5. præsul. ‡ & forte hunc numerum seruauit hic Papa: & forte non: nec enim adstringebatur: lex enim indicari sibi potuit, sed imponi non potuit. ꝯ. eo. lib. de rescrip. c. vlt. C. de leg. l. digna vox. ꝯ. de elect. innotuit.

h ¶ *Profundum.*] ꝯ. de iud. cum non ab homine.

i ¶ *Tunicam.*] inde Domini vestimentum scissum non fuit: sed super eum iactauerunt sortem, Ioan. xix. 16. q. vlt. sicut Domini vestimentum, per quod denotatum fuit, q̇ Ecclesia scindi non debet, quæ in vnitate tota consistit, vt ibi not. & 24. q. 1. per totum.

k ¶ *Gladium.*] sumptū de Psal. Miserere mei Deus. & habes 10 canone de pœn. dist. 1. periculose. vnde & sicut gladio, sic & lingua quis occidit. 50. dist. si quis viduam. Ioan. And.

l ¶ *Insana.*] de sum. trini. damnatus. in fi.

m ¶ *Vtebantur.*] primo sigillo post depositionem vti non debebant. Ad hoc ꝯ. de appel. vt nostrum.

n ¶ *Signum.*] cum potius sit ꝯtrium æstimandum. 24. q. 3. cū sancti.

o ¶ *Lacerare.*] habet enim hoc proprium antiqui hostis inuidia, vt quos improborum actuum perpetratione Deo sibi resistente deijcere non valet: opiniones eorum falsas simulando dilaceret. 2. q. 5. habet hoc proprium.

p ¶ *Responsum*] si. C. si quis Impera. maledix. l. vnica. [vide de ele. ma. c. 5. in glos. 2.] de pœni. dist. 2. si enim inquit.

q ¶ *Veritas.*] quæ semper vincit. 8. dist. veritate.

r ¶ *Ex causis.*] eas non expressit: nec habuit necesse exprimere. Ad idem ꝯ. de re iudi. sicut.

s ¶ *Expositis.*] ad idem ꝯ. de Iudæis ita quorundam.

¶ Glossa

† Huius appellatione non veniunt bastardi. de Anch. Phil. dixi ĩ sit. prox. c. statutum. ad. de glos. in clem. 1. de bap. Ni. de Vbal. in tractatu de succes. ab intest. Fō.

† Alibi sita: in verba blasphema & schismatica.

† Alibi sita quia totū tenorē constitutionis p̄senti inserere, &c.

† Propter istam compulsiuam dicit d Anch. penitus non committi, si fauet solum alteri per na. lo l si seruus. §. plurium. ff. si quis caus. facit l. demonstratio. ff. de cōd. & demon. Fra.

‡ De intellectu cap. præsul. 2. q. 5. vide S. Thomā 2. 2. q. 70. art. 2. ad 4. argum.

bus, & prælaturis perpetuo priuantes eosdem, & reddētes inhabiles ad habenda, cunctis eorū bonis mobilibus & immobilibus, iurib', & iurisdictionibus publicatis a. ¶Contra natos b insuper & posteros dicti Ioannis spiritaliter & tēporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum † bonis & iuribus publicatis & confiscatis, ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam & femininā lineam descendētibus, indignis perpetuo redditis ad Cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & ministeria in Ecclesia memorata vel eius curia: alibi c vero vsque ad quartam generationem. ¶Omnem personam præsentem & futuram d cuiuscunque fuerit præeminentiæ, conditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani (etiam si foret sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis e) quæ ipsos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter & deliberate pro Cardinalibus habuerit f, & tenuerit, aut ad Cardinalatū admiserit, seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominauerit, assumpserit, vel receperit: seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis sententia duximus innodandū, à qua (absque expressa licentia Romani Pontificis) non possit absolui, nec etiam per collegium Apostolicæ sedis, eadem sede g vacante, eamque prælatione, dignitate, statu, & honore ecclesiasticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliàs h & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxilium in rebellione, vel schismate persistentibus, excommunicationis i sententia innodantes, Hæc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in litteris nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuo valitura ratificamus, cōfirmamus, & etiā innouamus, eandēque † de nouo facimus de fratrum nostrorum consilio prædictorū. ¶Et vt dictorum malitia non inueniat successorē, & punitæ transgressionis exemplar retrahat alios ab offensa, ac in obliuionem k veritas veniens, non vagetur incerta: statuimus atque decreuimus †, vt & ipsa inuiolabiliter obseruentur: & quód similes l excessus & culpæ pœnis similibus in posterum puniantur.

†Aliàs ipsi eorum bonis & iuribus etiam confiscatis

†In antiquioribus libris ita: eandemq; de nouo, &c.

†Aliàs, decernimus.

TITVLVS IIII.

De homicidio.

¶Innocentius quartus in concilio generali Lugdunensi.

¶Per assassinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tamquam ab omnibus diffidatus absque alicuius prolatione sententias incurrit excommunicationis & depositionis ab officio & beneficio. hoc dicit secundum Zen.

¶Glossa sequens aduocat tex soluit dubium, quód remittit.

a ¶*Publicatis.*] labores ergo impiorum iusti edent: & thesaurizabunt iustis eorum diuitiæ. Sapientiæ xj. Prouerbiorum 28. & 23. q. 7. quemadmodum. & c. 1. & redeuntes non recuperarent bona sua: ex quo sunt expresse damnata. de hoc ꝟ. de cle. coniug. ꝙ à te.

¶Glos. seq. recitatur per obiectionem, quam soluit duplici ratione.

b ¶*Contra natos.*] cōtra hos licet laici essent, procedere potuit: tum ratione ecclesiastici criminis, tum propter temporalem iurisdictionem, quam habebat in eos: & habet in vrbe per concessiones Lodouici & Cōstantini. 63. distin. ego Lodouicus. 96. distin. Constantinus. palea est. ꝟ. eo. lib. de elect. fundamenta. Ioan. And.

c ¶*Alibi.*] scilicet extra Romanam Ecclesiā & eius curiam. & sumitur hic Ecclesia Romana stricte.

d ¶*Futuram.*] si. ꝟ. eo. ne aliqui.

e ¶*Cardinalis.*] episcopi bene comprehendūtur: quia constitutio j. de sen. excom quia periculosum. de excommunicatione non loquitur.

f ¶*Habuerit.*] Nota casum in quo punitur deliberata cogitatio †, cū aliàs cogitationis pœnam nemo meretur. de pænit. dist. 1. cogitationis. de hoc ea. di. §. cogitatio. Ioan. And.

†Et facit ad nota in c. de hæreti. multorum ad fi. in glos. hic patet. Ioan. And.

¶Glossa sequens arg. pro & contra, & remittit: demum ad prosequitur per modum quæstionis ponens opinion. & rationes Hostien. demum soluit, & obiectioni respondet. in fin. allegas sibi nonsensum.

g ¶*Sede vacante.*] Nota † arg. ꝙ collegiū Cardinalium vacante sede non fungit iurisdictione Papæ. Et ꝯtrium arg. etiā posset sumi, quasi si hoc hic non venisset Papa, collegiū id potuisset. & de hoc not. Hug. Ioan. & alij. 79. dist. nullus 2. plenius. Hostien. de præ. & remiss. cum ex eo. in fi. in antiq. Sed quid dicemus: succedet collegiū in iurisdictione, & eius exercitio, necne? Dixit Host. ꝙ sic, saltem in ijs quæ de grandi necessitate euidenti & imminenti expediri oportet. pro eo facit quo ad hoc decre. ꝟ. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. idem quoque †, quod etiam multum facit ꝯ. mouebatur autem Host. his rationibus: dicebat enim, alia collegia hoc habēt. de maio. & obe. his quæ. & c. cū olim. & ꝟ. eo. lib. eod. tit. c. vbi eo. tum quia sic vtuntur Cardinales. arg. ꝟ. de elect. venerabilē. §. obiectioni. ver. ꝙ autem. ꝟ. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. de scompe. cum contingat. tum quia alius iudex non superest. ꝟ. de ele. licet. in fin. in quo casu concedūtur, quæ aliàs non cōcederentur. vt ibi, & C. de decur. l. generali. lib. 10. ff de ijs quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. si debitorem. tum quia necessitas non habet legem. ꝟ. de reg. iur. quod non est. tum quia non est verisimile, ꝙ Deo placuerit ꝯtrius intellectus, ne videatur gregē suum & Ecclesiam sine pastore reliquisse. j. tit. prox. c. 1. Nec obstat secundum eum, ꝙ aliqui dicunt, ꝙ Cardinales sunt sine capite: hoc enim non est verū: immo habent caput Ecclesiæ generale & ꝓpriū, scilicet, Christū: immo illud sentire ab hæresi non est longum † 22. dist. c. 1. & 2. & esset res mōstruosa de offi. ordi. quoniam in plerisque. Nec obstat quod dr ex hoc posse schisma, scandalum, & vacationem diutinā suscitari: quia id posset esse verum, si indistincte concederetur: sed restringi debet ad necessaria vel vtilia Ecclesiæ seu reipublicæ: quibus omnino prouidendum est. 7. q. 1. scias. Cauere ergo debent ne nimis laxent habenas. ff. de offic. proconsul nec quicquam. §. vbi decretum. & §. de plano. & §. seq. Præterea ad potestatem Cardinalis spectat vacante sede delinquentes anathematizare. 79. dist. si quis pecunia. & anathema mucro † est episcopalis. 16. q. 1. c. 1. & maior pœna in ecclesia. 24. q. 3. corripiantur, in prin. vnde si possunt maiorē pœnam imponere, ergo & minorem. ꝟ. de deci. ex parte 3. Itē canon dicit ꝙ epi Cardinales vacante sede vicem metropolitani obtinēt. 23. dist. in nomine Domini. & exponi debet, id est, Papæ qui & metropolitanus est. ꝟ. de offic. vicarij. & sua. nec alius posset Romanæ Ecclesiæ metropolitanus esse. nec debemus omnium quærere ius expressum: multa enim supplentur. qđ patet de celeb. miss. cū Marthæ. §. 1. & concedi oportet, ꝙ saltem illam iurisdictionem habet collegium, quam & legatus Apostolicæ sedis, quæ non expirat mortuo Papa. ꝟ. de offic. lega. c. 2. eod. lib. non enim illa duraret, nisi collegium sedes Apostolica censeretur. & posset dici, ꝙ Cardinales habent potestatis plenitudinem habitu tunc inquātum Romana Ecclesia censentur, quæ non moritur. 12. q. 2. liberti 2. ꝟ. eo. lib. de rescrip. si gratiose. etiam si voua tantum Cardinalia collegij superesset. 65. dist. si forte. ꝟ. de postu. gratum. iurisdictionem vero habent in exercitio secundum modum superius dictū. Quicquid Cardinales de facto obseruent, vr ꝙ vacante sede non debeant se intromittere, nisi de prouisione, & ijs quæ ad prouisioné pertinent: nisi ex grandi causa & imminenti periculo: per prædictam decre. ꝟ. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. idē quoque. Nec obstat si minora collegia possunt, ergo & illud: quia ob accelerandam prouisionem Ecclesiæ, in cuius tardatione imminet periculum, speciale quid statui debuit. & est si. ꝟ. eod. lib. de hære. accusatus. §. sane. dic vt in cle. ne Romani. de elect.

†Vide Pe. sinum in cap. ex litteris. extra de consti.

†Vide quæ ibi nota. in glos. Io. And.

†Vide concilium Trident. sessio. 25. de reforma. c. 3.

†Idē. Do. Philip. & Inno. in c. cum non ignores. supra ꝟ præbend.

h ¶*Aliàs.*] scilicet etiam extra Cardinalatus officium.

¶Glos seq soluit quæstionem.

i ¶*Excommunicationis.*] quia istius excommunicationis sicut superioris absolutionem sibi non reseruauit, intelligatur illam ordinarijs concessisse. de sen. excom. nuper. in antiq.

k ¶*Obliuionem.*] si. ꝟ. de testi. significauit. & cap. Albericus.

l ¶*Similes.*] in æquali delicto similes sunt pœnę. in Auth. vt sra. fil. in si. coll. 9. grauius autem delictum, grauius vindicetur. 22. q. 5. non afferamus. Ioan. And.

DE HOMICIDIO.

¶Dictum fuit supra de hæreticis & schismaticis, qui delinquunt in offensam fidei Christianæ: verum quia homicida maxime, de quibus in primo c. huius tituli committunt offensam in fidem Christianam, videlicet cū infideles occidunt Christianos: ideo post rubricam præcedentem ponitur rubrica de homicidio.

Continuatio domini Helię.

V Ro humani.] Et est præmittendum, q hanc decre. non glossarunt (quod constat) Inno. Ber. Petrus, & Abbas, qui sñ Innocentianas alias glossauerũt: Fran. autẽ & Boa. scripserũt, sed nihil vtile. Host. autem satis prolixe prosecutus est istã. & (vt dicit Host.) hoc procemium ponit quare Dei filius fuit incarnatus: quomodo & quare beatum Petrum reliquit ouium suarum pastorẽ: & quomodo summus Pontifex successor est Petri, & Dei locum in terris tenet. per quod sollicita cura Dominici gregis ad eum pertinet. Ioan. And.

† De intellectu vide Albertinũ in repet. c. 2. de hæret. lib. 6. adde multa huc spectantia per Antoniũ Capycium in decisione Neapolit. 155. incip. Notarius Marcus.

¶ Illud capitulum est locale. Et diuiditur in tres partes. Primo ponit exordium. secundo: ibi, *Cum igitur.* ponit maleficium assassinorum. In tertia parte: ibi, *Sacri.* proferuntur plures pœnæ ɔ̃ istos assassinos.

Casvs. In quadam Montana eundo ad ciuitatem Romanã erant aliqui homines qui dicebantur assassini, infideles, dediti voluptatibus: qui non timebant mortem: vnde erant cõplures, qui cum sciebãt Christi fideles euntes ad ciuitatem Romanã, mandabant istis assassinis, vt istos occiderent: q assassini multos Christianos occidebant: Romanus Pontifex volens obuiare huiusmodi malis, profert plures pœnas in istos assassinos, & illos qui eis mandabant, vt peregrini & alij Christi fideles eũtes ad ciuitatem Romanã occiderentur. [*Nos.*] Innocentius iiij. [*Animarum.*] quia plures Christianos reperiebant indispositos, & in peccato mortali: ideo non solum occidebant corpora, sed etiam animas. [*Impetrare.*] id est, saluum conductum accipere à domino istorum assassinorũ: & istud erat in opprobrium Christianæ religionis, vt Christiani acciperent saluũ conductũ ab istis assassinis. [*Non sequatur.*] & sic punitur affectus, licet non sequatur effectus. [*Diffidatos.*] qa quilibet Christianus poterit ipsos diffidare, & bona sua occupare: & erit iustũ bellũ. Not. primo q redẽptio facta p Christũ, nõ cõcernit omnia animalia, sed tantũ humanũ genus. Not. scdo, q solus Petrus habuit à Christo generalẽ curã toti' gregis. 21. dist. in nouo. Dom.

† Videtur recremat & in summa de Ecclesia lib. 2. c. 31. & 36.

CAP. I.

Pro † humani [a] redemptione generis, de summis cælorũ ad ima mũdi descendens, & mortẽ [b] tandẽ subiens temporalem Dei filius Iesus Christus, ne gregem sui pretio [c] sanguinis gloriosi redemptũ ascẽsurus post resurrectionem ad patrem, absque pastore desereret [d] ipsius curam beato Petro Apostolo (vt suæ stabilitate [e] fidei cæteros in Christiana religione firmaret, eorũque mentes ad salutis opera, suæ accẽderet [f] deuotionis ardore) commisit. vnde nos eiusdem Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti [g]) successores †, & ipsius redemptoris locum in terris (quanquam indigne) tenentes, circa gregis eiusdem custodiam sollicitis excitati vigilijs [h], & animarum saluti iugis attentione cogitationis intendere summouẽdo noxia, & agendo profutura debemus [i], vt excusso à nobis negligentiæ somno [k], nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo [l] lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus. ¶ Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestãdaque sæuitia mortem sitiunt aliorum, vt ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurent etiam animarũ [m]: (nisi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt sint armis spiritualibus præmuniti [n]) ac omnis potestas tribuatur à Domino [o] ad iustitiam rectumque iudicium exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam † nefarias præsumptiones ecclesiasticæ animaduersionis mucrone ferire: vt metus pœnæ, meta huiusmodi præsumptionis existat: præsertim [p] cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes [q], coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinorum domino impetrare: sicque ab eo non absque Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam: Sacri approbatione concilij statuimus, vt quicunque princeps, prælatus [r], seu quæuis alia ecclesiastica secularisve persona, quempiam Christianorum [s] per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit [t] (quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receptauerit [u], vel defenderit, seu occultauerit, excõmunicationis [x] & de-

† Assassinos & tam nefarias præsumptiones

¶ *Prima glossa diuidit.*

a ¶ *Pro humani.*] In tres diuide partes: In quarũ prima ponit procemium vsque: ibi, *Cum igitur.* ibi ponit horrendum assassinorum factum vsque: ibi, *Sacri.* ibi imponit pœnã multiplicem illis, qui per tales quemquam Christianorum interfecerint, mandauerint, receptauerint, defenderint, vel occultauerint. hoc facit.

b ¶ *Mortem*] vere igitur mortuus est, & languores tulit, & dolores portauit. ꝫ. de cele. Mis. cum Marthæ. circa medium. fuit enim verus homo, de sum. tri. c. 1. ꝫ. de hære. cum Christus.

c ¶ *Pretio.*] vnde dicit canon, quis nos potest amplius amare, q̃ Christus, qui animã suã posuit pro ouibus suis? 23. q. 4. quis nos.

d ¶ *Desereret.*] Nota ꝫ prælatos se etiam ex nulla causa absentantes, qui non dimittunt vicarios: & sic dimittunt gregem suum sine pastore. & per hanc literam satis patet quòd potestas Petri transiuit ad posteros: alias post Petrum sine pastore remãsisset Ecclesia, quod non est verũ, vt ĵ. sequitur. Ad idẽ. 41. dist. c. 1. & idẽ potest hic argui circa collegium Cardinalium, cum vacat sedes, vt dixi ꝫ. 1'. prom. c. vnico. Ioan. And.

e ¶ *Stabilitate fidei.*] hac debem' armari, vt 23. q. 1. nisi bella. in fi.

f ¶ *Accenderet.*] verbo, opere, & exẽplo. 8. q. 1. qui episcoporum. & e. seq. 43. dist. sit rector. [ꝫ. de vo. magnæ. §. 1. de sacra. vnct. cap. vnico. §. ad exhibendum. 11. q. 3. præcipue. Ioan. And.]

g ¶ *Immeriti.*] humiliat se, vt Aug. in canone dicens, Secundus locus gubernaculorum traditus est mihi, qui remum tenere non noneram. 40. dist. ante omnia. in fi. Ioan. And.

h ¶ *Vigilijs.*] ꝫ. in procemio huius libri. ꝫ. de offic. lega. c. 1.

i ¶ *Debemus.*] ad idem ꝫ. de priui. cum & plantare. in prin.

k ¶ *Somno.*] 56. distin. fratrem.

l ¶ *Deo lucrifacere.*] ꝫ. eo. lib. de regul. nõ solũ.

m ¶ *Animarũ.*] qd̃ plus est. 12. q. 1. p̃cipimus.

n ¶ *Præmuniti.*] Et ideo dat canon consilium, q nullus expectet in vltimis pœnitere. de pœni. dist. 7. c. vlti.

o ¶ *A domino.*] Potestates igitur sunt à Deo. vnde Christus Pilato, Ioan. xix. Non haberes in me potestatem, &c. Et canon, Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. 11. q. 3. q resistit. Et vniuersitas nõ posset aliqua ratione constare: nisi tantus eã differentiæ ordo seruaret. 89. dist. ad hoc.

Additio. Illud qd̃ Christus dixit Pilato, Non haberes in me potestatem, &c. s̃m Arch. intelligendum est negatiue: quia nullam potestatem habebat super eum: quasi diceret, super me nullam potestatem habes: & si quam habes, illam habes à Deo. Inducit etiam illud ad Rom. 13. Omnis potestas à domino Deo est. 22. quæst. 5. cap. mouet te. §. sic etiam. siue iubẽte, siue iroente. 23. q. 1. quid culpatur. iuxta fin. 2. q. 4. quæsitum. Ioan. And.

† Hæc autem quæstio probari debet, vt eleganter tradit Alexander cõsil. 172. & cõsilio vlt. lib. 2. & Felinus in c. ita quorundã. in principio extra de iudæis.

p ¶ *Præsertim.*] pro maxime.

q ¶ *Formidantes.*] probabiliter. maxime propter qualitatem assassinorũ, qui nõ timẽt mortẽ. & dicũtur esse del Vecio dela Montagna.

Additio. Iste est quidam baro Sarracenus: & prout dr̃, sunt illi sui serui ita nutriti, q parendo mandato domini sui credunt saluari. Et dicit Host. q multi Christiani principes per tales mortui sunt. Et dicit Archid. per hanc particulam probari decretalem non loqui de ijs, qui nõ sunt sub alicuius dominio: sed pro pecunia homines occidunt: qui vulgariter assassini dicuntur. facit pro eo litera, per prædictos. quæ sequitur. Ian. And.

r ¶ *Prælatus.*] etiam episcopus: quia decre. quia periculosum. de sen. excom. ĵ. eo. lib. non eximit illos à pœna excommunicationis.

¶ *Glos. seq. vent. per obiect. & solutionem.*

s ¶ *Mandauerit.*] Si mandauit, ergo cogitatio non stetit in suis finibus: & ideo non est mirum si punitur: aliàs secus. de pœ. dist. 1. cogitationis. mitius proceditur cum mandante in casu. ĵ. eo. lib. de senten. excom. quicunque. vbi mandans & reuocans re integra, pœnam euadit. hic autem puto q etiã si reuocauerit re integra, pœnam incurrit, cum ex solo mandato iam prius ligatus esset. & ad hoc facit quod statim sequitur.

Additio. Quod ligatus esset ex solo mandato patet: quia hoc ipsum mandare est delictum consummatum. super quo vide quod dixi de illo qui cogitauit & aliquid egit: sed nõ perfecit, ad finem quæstionis quã posui ĵ. de reg. iur. in pœnis. in Mercu. Ioan. And.

t ¶ *Receptauerit.*] tenentur receptatores, vt aggressores. C. de ijs qui la. occul. l. 1. & 2. pessimi enim sunt receptatores sine quibus delinquens diu latere non potest. ff. de rece. l. 1.

u ¶ *Excommunicationis.*] ex quo Papa non reseruauit absolutionẽ, puto q

puto q ordinarius possit absoluere. ȝ. de sen. excom. nuper. ad hoc s. ut. proxi. c. vnico.

a ❡ *Libere.*] etiã illo nõ vocato si possideret. s. eo. lib. de pb. licet 2.

ADDITIO. Host. exponit. id est, non obstante appositione vel contradictione cuiusquam. Ioan. And.

tacitum. ad idem s. eo. lib. de elect. nullus. & c. indemnitatibus. in princ. & caute facit clericus si de hac protestatione confici faciat publicam scripturam. ad idem ȝ. de simo. ex diligenti. in fi. de cle. excom. mini. proposuit. & quod not. de offi. delega. cum in iure.

h ❡ *Irrogari.*] In casu quo non debebat irrogari, habebamus casum ȝ. eod. postulasti.

PRælatis.] Primo ponit dictum, quod secundo probat per euitationem absurditatis: ibi, *Alioquin.*

CASUS. Aliquis laicus famosus latro surripuit clerico siue sacerdoti bona sua, & sic tenebatur ipse latro actione furti, quam clericus poterat intentare criminaliter vel ciuiliter: vnde ipse cleric. deposuit querimoniam de ipso laico coram iudice seculari, non accusando directe ipsum laicũ, vel ſm Dominicum de sancto Geminiano euã accusando directe: sed protestando q solum tendebat ad recuperationẽ bonorum sibi surreptorum, non autem ad pœnam sanguinis: vnde iudex examinauit illud negotium, & per confessionem ipsius laici famosi latronis: siue per testes fide dignos & omni exceptione maiores sibi iudici legitime constitit, q ipse laicus commiserat sacrilegium, vel aliud crimen commiserat, quod erat dignum vltimo supplicio: ideo ipse iudex secularis eum condemnauit ad mortem, vt suspenderetur ad patibulum: vtrum clericus qui accusauit ipsum, sit effectus irregularis, licet expresse protestatus fuerit, q nõ tendebat ad pœnam sanguinis? Respondet Romanus Pontifex, q ipse clericus absque nota irregularitatis potuit talem laicum accusare coram iudice seculari: alias sequeretur q clerici non possent cõqueri de istis latronibus.

† Diffidare, quid sit per let doctores hic, vide Petrũ Godofredũ in Authent. Gazaron. C. de haeret.

† Vide Dedum consil. 139. & Felinũ in ca. affecte. extra de presump.

† Praeter doctores hic, vide Felinum in c. querelam. extra de iureiurand.

positionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto: & illa libere a alijs per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferãtur. Sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus tanquã Christianæ religionis æmulus, à toto Christiano populo perpetuo diffidatus †. Et postquam probabilibus † constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiratur.

❡ Bonifacius octauus.

❡ *Sine pœna irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminibus ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, quòd ad pœnam sanguinis non intendunt. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

PRælatis b † vel clericis quibuscunque, qui de laicis c suis malefactoribus querelam penes secularem d iudicem deponentes, petunt emendam e sibi fieri, & prouideri f ne contra eos talia de cætero præsumantur, protestando g expresse, quòd ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamuis alias in tali casu de iure debeat pœna sanguinis irrogari h, si iudex mortem illis inferat iustitia i exigente. Alioquin si prælati aut clerici propter metum huiusmodi, quia iudex ad pœnam sanguinis posset † procedere, de suis malefactoribus taliter k conqueri non auderent, daretur plerisque materia l trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi.

❡ Idem.

❡ *Mandanti aliquem verberari secuta mors imputatur. hoc dicit secundum Zenze.*

CAP. III.

IS† qui m mandat aliquem verberari, licet expresse n inhibeat, ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius o fines mandati

❡ *Glo. seq. vere. per obiec. & solutionem.*

i ❡ *Iustitia.*] Idem si ȝ iustitiam, cum clericus non fuerit in culpa. & absit vt ea quæ propter bonum & licitum facimus, &c. 23. q. 5. de occidendis. & facit qd̃ dixi ȝ. ne cle. vel mon. c. vlt. quod simili modo prouidit prælatis temporalem iurisdictionẽ habentibus. nec obstat j. c. proxi. vt ibi dixi.

ADDITIO. Et in decret. vlti. ne cleri. vel mon. Ioan. And.

† Alias, possit

k ❡ *Taliter.*] scilicet eũ expressa protestatione, vt dictum est supra.

l ❡ *Materia.*] hoc idem dicebatur in prædicto canone. 23. q. 5. vnum solum. in fine.

IS qui.] Ponit dictum cuius causas subdit: ibi, *Cum mandando.*

CASUS. Ego clericus vel sacerdos concepi odium ȝ aliquẽ, volens de eo assumere vindictam, conueni cũ aliquibus familiaribus meis, vel cum alijs, vt ipsi eũ verberarent, tamen eis expresse inhibui, ne eum occiderent, nec membrum aliquod amputarent. Isti acceptauerunt istud mandatum damnatum, & eum taliter verberauerunt, q mors est inde secuta, vel detruncatio membrorum: vtrum sim factus irregularis? Videtur q non: quia illis inhibueram, ne eũ taliter verberarent q mors posset inde sequi, vel membri mutilatio. Non obstante ista ratione dubitandi respondetur, q nihilominus incurro irregularitatem: nam dedi operam rei illicitæ: ideo sunt mihi omnia imputanda quæ possunt sequi ex illa re illicita: quia debui cogitare q inde sequeretur mors vel mutilatio membri: Nam debui cogitare, q alius se defenderet, & q isti sunt animati contra ipsum, & inde cum taliter verberarent, q sequeretur mors vel mutilatio membri. Et istud verum: quia propter mutilationem membri sum effectus irregularis, si talis fuerit mutilatio, q inde facta fuerit separatio membri. Nam si quis clericus verberet aliquem intantum q reddat membrum inutile, nõ propter hoc efficitur irregularis, nisi fiat detruncatio alicuius membri. Quid si aliquis amputauerit alteri digitum: vtrum sit irregularis? Ista quæstio præsupponit aliam, videlicet vtrum digitus sit membrum hominis: Vnde dicendum secundum doctores, q digitus non est membrum, sed officium membri. ff. de statu ho. l. non sunt. §. partus. ideo si quis alicui amputat digitum, non propter hoc efficitur irregularis.

† De intellectu vide Antoniũ Gomezũ tom. 3. variar. resolut. c. 3. de homicidio nu. 18. ad. de Dec. in c. 1. de offi. deleg. & Alexandrũ consil. 140. lib. 6.

Nota quod quo ad pœnam irregularitatis paria sunt aliquem interficere, vel membris mutilare. & ad hoc clem. 1. eod. tit. & ibi glo. quæ alleg. concor.

Nota primo q appellatione prælatorum non comprehenduntur inferiores clerici. Nota secundo q iudex potest pronuntiare etiam super iniuria de facto non inferenda. vide de sepult. in nostra. Dominicus.

❡ *Prima glossa ponit summam, & quid declaret.*

b ❡ *Prælatis.*] Sine pœna irregularitatis possũt clerici de suis malefactoribus cõqueri corã iudice seculari, etiã de criminibus, ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, q ad pœnam sanguinis non intendunt. Et emanauit hæc decret. ad declarationem eorum quæ not. 23. q. 3. Maximianus. & q. 5. vnum solum. & s. eod. tit. postulasti.

ADDITIO. Et ad quæstionem venerialem 11. & 14. eod. tit.

c ❡ *Laicis.*] Si enim de clerico vel ecclesiastica persona coram iudice laico conquereretur, habet locum pœna. s. de foro compe. si diligenti.

d ❡ *Secularem.*] poterunt etiam conqueri coram ecclesiastico iudice. ȝ. de foro compe. cum sit. dic vt ibi.

e ❡ *Emendam.*] Licet iniuriam passus rancorem dimittere teneatur, non tamen emendam. 90. dist. si quis contristatus. de hoc 23. q. 4. si is qui.

❡ *Glos. seq. dat tria similia, & obiec. dupliciter soluit.*

f ❡ *Prouideri.*] Prouidet ergo iudex in futurum, sicut & in seruitutibus. ff. si ser. ven. l. egi. & l. harũ. sicut & in alimentis. ff. de lib. agno. l. si quis. §. alimenta. & circa futuras expensas. ȝ. de procura. auditis. in fin. vbi de hoc. [Et j. de sen. excom. Romana. §. caueant. Ioan. And.] & ȝ. de sepult. in nostra, licet dicat lex q tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff. de vsur. l. 1. §. 1. illud enim locum habet in vsuris quæ sunt odiosæ, vel non spectat, ita q statim detur exactio. hic autem prouidebit statuendo pœnas comminando, vel pœnam malefactoribus imponẽdo, & sic metus pœnæ erit meta præsumptionis, & clericorum prouisio. s. cap. proximo.

Iudex an possit prouidere circa ea quæ habent tractum futurum.

ADDITIO. Vide quod dixi in tex. Ioan. And.

g ❡ *Protestando expresse.*] Not. requiritur expressum. vbi nõ sufficit

❡ *Prima glossa dicit, quid declarat.*

m ❡ *Is qui.*] Determinat notata per Innocentium & Hostiensem supra eod. titu. ad audientiam. & per Hostiensem. eod. titu. Petrus.

ADDITIO. Guil. de hoc tractat in Specul. de lega. §. iuxta. vers. sed quæritur quando. sed non exprimit de illo, qui expresse prohibuerat. Ioan. And.

❡ *Glossa sequens obijcit.*

n ❡ *Expresse.*] Per hoc videbatur non teneri: quia plus est expresse contradicere, quàm minime consentire. ȝ. de bap. & eius effe. maiores. sed si non consentiens irregularitatem non incurrit. [Facit eod. tit. dilectus. & c. significasti 2. de cleri. pug. in duel. c. 2.] ergo multo minus expresse contradicens. Ioan. And.

o ❡ *Mandatarius.*] iste etiam tenetur. quod dic vt not. ȝ. de senten. excom. mulieres.

a ¶ *Culpa.*] istud est regulare. q vbi culpa præcessit, quis tenetur de casu. quod dic vt plene not. s. eo. tit. sicut dignum. sicut & quando culpa præcedit, non excusat metus. ff. quod met. cau. l. si mulier. fallit in matrimonio. s. de spon. veniens a. [Et per hanc litteram patet decre. locũ nõ habere in illo qui licite verberari mãdabat.]

Additio. Illa duo, scilicet culpa & mora, adstringunt ad casus q sequuntur. C. de cond. ob tur. cau. l. fin. C. de cond. fur. l. 2. Io. Mona. hoc patet de commo. cap. vnico. de depos. c. 2. Ioan. And.

b ¶ *Cogitare.*] s. eo. de cætero. c. continebatur. ff. ad legem Aquil. l. q occiderit. §. in hac.

excedens mutilet vel occidat: Cum mandando in culpa[a] fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare[b].

TITVLVS V.

De vsuris.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

¶ *Primo innouat & obseruari præcipit Lateranen. concilium contra vsurarios editum vsque ad versi. Et quia. Ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendum fœnus, vel conductas habere; & quòd aliquis [illegible] ad hoc domos nõ locet, vsque ad versi. Qui vero. Vbi imponit pœnam clericis contrafacientibus, vsq; ad versi. Cæterum. Vbi imponit pœnam laicis; & hoc facit vsque in finem. Ioan. And.*

DE VSVRIS.

Continuatio [illegible]

¶ *Dictum fuit supra titu. prox. de homicidio: verũ quia vsurarius est homicida sui ipsius & animæ suæ, vt in c. 3. infra eod. tit. [illegible] adeo post rubricam præcedentem ponitur rubrica, de vsuris.*

Vsurarũ voraginem.] Dicit Frãc. q hæc constitutio facta fuit propter Florentinos, Senenses, Pistorienses, Lucanos, Astenses: qui circuibant diuersas prouincias ad exercendum vsuras immoderatas: & quia per multos prælatos & principes receptabãtur, ideo hic prouisum. Ioan. And.

Casus. Statutum fuit in concilio Laterañ. quod habetur in c. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. q vsurarij manifesti in vita nõ debent admitti ad communionem, & post mortem non debent admitti ad ecclesiasticam sepulturam. Item q rectores ecclesiarũ parochialium non debent admittere oblationes talium vsurariorũ manifestorum. Vlterius dr̃ q clerici admittentes vsurarios manifestos ad communionem vel ad ecclesiasticam sepulturam, vel recipientes eorum oblationes, sunt suspensi ab officio suo. Sed vtrum puniantur alia pœna? Respondetur q sic, scilicet pœna maledictionis æternæ: quia peccant mortaliter: Mandat enim Papa illam constitutionem concilij Lateranensis obseruari sub interminatione æternæ maledictionis: hoc est, sub pœna peccati mortalis. Et sic presbyter admittens vsurarium manifestum ad communionem altaris, vel ad ecclesiasticam sepulturam, vel recipiens eius oblationes, peccat mortaliter. Sed vtrum sint alia remedia inuenta ad cõpescendum istud crimen vsurarum? Respõdeo q sic: nam vt cesset illud crimen vsurarum, statuit Romanus Põtifex, vt nulla persona ecclesiastica siue sit collegium vel vniuersitas, vel etiam persona particularis admittat vsurarios manifestos, nec patiatur q ipsi exerceant vsuras in suis locis & terris, sine in eis collocent locum ad exercendum vsuras: immo clerici compellent tales vsurarios infra tres menses: aliàs incurrunt pœnas hic contentas: nam si sint epi, sunt ipso facto suspẽsi. Si vero sint inferiores prælati, incurrunt sententiam excommunicationis, nisi eos expellant infra tres menses à suis terris. Si autem illæ terræ pertineãt ad collegium vel ad vniuersitatẽ ecclesiasticam, sunt interdictæ quousque fuerint expulsi dicti vsurarij. Sed quid de dominis temporalibus, vtrum temporalis dominus non debeat permittere tales vsurarios manifestos, vt ipsi locent domos in suis terris? Respondet q illud quod dictum fuit de sententijs suspensionis, interdicti, vel excommunicationis habet locum in personis ecclesiasticis: sed laici nõ incurrunt illas pœnas ipso facto: veruntamen poterunt per ordinarios compelli, vt tales vsurarios à suis terris expellant: aliàs poterunt illos excommunicare. Et excommunicatio respectu laicorum non est canonis latæ sententiæ, sed ferendæ, secundum communem opinionem: Nã dictio, *Cæterum.* est aduersatiua, quæ nõ esset nisi sic intelligeretur. [*Alienigenas.*] id est, alios non ortundos de terris suis. [*Conducere.*] Et sic non prohibet quin vsurarius possit locare domum: dummodo non exerceat vsuras in illis terris: licet alibi per suos fautores exerceat. [*Cæterum.*] ponit qua pœna puniendi sunt laici, qui tolerant alienigenas exercere vsuras suas in sua iurisdictione. [*Ordinarios.*] id est, diœcesanos. [*Compescantur.*] id est moneantur & excommunicentur, vel etiam suspendantur. c. qui per censurã. de verb. signi. in antiq. Not. primo ex isto c. iuncto c. quia in omnibus. alleg. q recipiens vsurarium manifestum ad communionẽ altaris, peccat mortaliter. Idem est dicendum de illo qui vsurariũ manifestum tradit ecclesiasticæ sepulturæ: vel qui oblationes suas recepit. vnde illud c. aggrauat pœnam illorum, qui admittunt manifestos vsurarios ad communionem altaris vel ecclesiasticam sepulturam, vel qui recipiunt eorum oblationem: quia dicit q peccant mortaliter. Et sic addit ad c. quia in omnibus. allegatum. Sed qualiter istud intelligitur; q clerici non debent recipere tales manifestos vsurarios ad cõmunionem? Aliqui exponunt, ad communionem, id est, non debent eis tradere corpus Christi. Alij dicunt, quòd non debent recipere ad communionem, id est, ad auditionem diuinorum seruitiorum, sed eos debent ab ecclesia expellere quando dicuntur diuina officia, sicut expelluntur excõmunicati. Dicit Panor. q iste intellectus est verus, & de iure procedit. Sed quæritur qui dicuntur vsurarij manifesti? Glos. dicit q vsurarius manifestus dr̃ ille, qui de illo crimine fuit cõuictus vel confessus. & sic manifestum accipitur pro notorio notorietate iuris: quia notorium crimen dr̃, quando quis illud crimen fuit confessus indifferenter, vel de illo fuit conuictus. Vel dicendum est, q manifestus hic accipitur pro notorio notorietate facti: quia tenet bancam publicam ad vsuram & offert se cuilibet volenti recipere pecuniam sub vsuris. Not. ibi, *aderit.* q legislator debet subditis suis tollere libertatem delinquendi. quod est 9 plures, qui per statuta sua diminuunt pœnas à iure introductas pro delicto. Vnde talia statuta non debent valere: quia inuitant homines ad delinquendum. Nam quanto minores pœnæ pro delicto imponuntur, tanto homines habent maiorem libertatem delinquendi. Nota principalem effectum huius cap. q habentes temporalem iurisdictionem, siue sint clerici, siue laici, non debent permittere, q in terris suis alienigenæ locent domos ad exercendum vsurã: immo si sciant tales iam conduxisse, debent expellere infra tres menses. Quid de indigenis? Respondet glo. q cum istud cap. sit pœnale, non se extendit ad indigenas, sed solũ ad alienigenas. Rationẽ diuersitatis ponit glo. q indigenæ expellerentur cum maiori scandalo: nã eorũ parentes scãdalizarentur. Itẽ q alienigenæ non habent talem affectionem ad illos inter quos se collocauerunt: ita q inhumanius consueuerunt ab eis extorquere pecunias, q̃ indigenæ. Ex hoc tñ non sequitur quin aliæ pœnæ possint exerceri in indigenis: videlicet pœnæ c. quia in omnibus eo. tit. in antiq. cap. cum tu. & c. præterea. eo. tit.

¶ *Prima glos diuidit & summat.*

CAP. I.

Vsurarum[c] voraginẽ[d], (quæ animas[e] deuorat, & facultates[f] exhaurit) compescere cupientes, constitutionem[g] Lateranensis † concilij contra vsurarios editam sub diuinæ maledictionis[h] interminatione præcipimus inuiolabiliter obseruari. Et quia quo[i] minor fœneratoribus aderit fœnerandi cõmoditas, eo[k] magis adimetur[l] fœnus exercendi libertas: Hac

† Lateranen. concilij sub Alexandro iij. cap. 25.

c ¶ *Vsurarum voraginem.*] Primo innouat, & obseruari præcipit Laterañ. cõcilium contra vsurarios editum, vsque ad vers. *Et quia.* ibi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarũ, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendũ fœnus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos nõ locet; vsque ad vers. *Qui vero.* vbi imponit pœnam clericis cõfacientibus, vsque ad vers. *Cæterum.* vbi imponit pœnam laicis. & hoc facit vsq in finem.

d ¶ *Voraginem.*] lex dicit vsurarum dulcedinem[a] ff. de his quæ in fraud. credit. l. ait prætor. §. siquid in fraudem. vers. si vero.

a Dulcedo dicitur in recipiente, vorago dicitur in soluente.

e ¶ *Animas.*] recipientium. & bene deuorat[b] animas ipsorum: quia prohibitæ sunt vsuræ in nouo & veteri testamento, & iure canonico. 14. q. 3. & 4. per totum. s. eod. per totum. & forte hodie iure ciuili secundum ea quæ not. s. eo. quia in omnibus.

b Lucanus Hinc vsura vorax, auidumque in tempore fœnus. Io. And.

f ¶ *Facultates.*] soluentium. s. eo. tit. quanto.

g ¶ *Constitutionem*] s. eod. tit. quia in omnibus. quæ prohibet vsurarios manifestos ad communionem altaris admitti: præcipit oblationes eorum non recipi: & in morte illis denegat ecclesiasticam sepulturam: & clericos contrafacientes punit. & j. de sepult. eos. in clement.

h ¶ *Maledictionis.*] id est, pœnæ æternæ, quæ pro mortali tantum debetur. 24. q. 3. Deus quando.

i ¶ *Quo.*] id est, quanto.

k ¶ *Eo.*] id est, tanto. sic s. de consti. cum M. in prin.

l ¶ *Adimetur.*] Nota q tollenda est occasio delinquendi. ff. de vsufructu,

Occasio delinquendi tollenda est.

fructu, l. æquissimom. & vtilius esurienti panis tollitur. & c. 5. q. 5. non omnis. ad idem. ꝫ. de cohabita. cler. & mulie. c. 1.

ADDITIO. Et ꝫ. eod. lib. de statu mona. vnicu. in fi. 1. respon. Io. Mona. alleg. C. de lati. lib. tol. l. 1. §. sed nec furandi. Archid. alleg. 14. q. 4. nec hoc prætereundum quoque. Ioan. And.

Collegiū vnde dicitur.

a ❡ Collegium.] dictum à colligendo. & de hoc ꝫ. eod. de elec. c. 1. de exces. præla. dilecta. ff. quod cuiusque vniuersi. l. 1. §. quibus.

❡ *Glo. seq. reci. per quæstionem rationes, secundo per q quod si sit ciuis vel incola. tertio, quis dicatur oriundus. in fi. de differentia quinque verborum remittit.*

¹Secundū Guliel. & Gar. & dicit Franci. se habuisse à compositoribus huius constitutionis apud Lugdunū. Ioā. And.

²Alabas

b ❡ *Alienigenas.*] hæc ergo constitutio nō extēditur ad indigenas ¹: & isti illi sunt aliàs pœnis vsurariorum puniēdi. & potuit esse ratio: quia maius scandalum est in alienigena vsuras exercente, quàm in indigena: & minus scandalum in expulsione illius quàm istius: & magis consueuerunt vereri inter suos exercere fœnus, quàm inter extraneos: & ideo fuit magis prouidendum. & dato q isti alienigenæ essent ciues vel incolæ, locum habet hæc constitutio in eis [secundum Guliel. idem Franc. & Ioan. Mona.] Et hoc forte voluit repetitio verbi, & alios non oriundos, vt dicamus alienigenas etiam si sint ciues vel incolæ, & alios etiam qui ciues vel incolæ non sunt. Oriundus autem de ciuitate dr̄ is, qui vel in vico ciuitatis illius ortus est. ff. ad municip. l. qui ex vico. vel etiam si pater eius inde originem duxit. C. eod. tit. l. assumptio. §. filius. & C. lib. 10. de municip. & origi. l. 1. & l. filios. Quæ autem differentia sit inter ciuem, municipem, accolam, aduenam, & incolam, not. ff. ad munici. l. 1. & C. de inco. l. ciues. lib. 10. [Archi. alleg. ff. de verb. signi. pupillus. §. incola. & §. aduena. & C. de la. lib. tol. l. 1. in princ. Ioan. And.

generali constitutione sancimus, vt nec collegium ᵃ, nec alia vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status alienigenas ᵇ & alios non oriundos de terris ipsorum publice fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittant: sed huiusmodi vsurarios manifestos ᶜ omnes infra tres mēses ᵈ, de terris suis expellant ᵉ, nunquàm aliquos ² tales decætero admissuri. Nemo illis ad fœnus ᶠ exercendum domos locet, vel sub alio titulo ᵍ quocūque concedat. ❡ Qui vero contrafecerint ʰ, si personæ fuerint ecclesiasticæ, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi ⁱ, suspensionis: minores ᵏ vero personę singulares, excommunicationis: si autem collegium seu alia vniuersitas, interdicti ˡ sententiā

ADDITIO. Oriundus de ciuitate dr̄ qui ibi ortus est: vel cuius pater inde originem duxit. Non sic in auo: aliàs, inquirendus esset ager Damascenus vbi natus est Adam, vt not. in præalleg. §. filius. & in præalleg. l. filios. & vide ꝫ. eod. lib. de sepul. is qui. super glo. a. Ioan. And.

❡ *Glo. seq. reci. per quæstio. qui sint manifesti.*

c ❡ *Manifestos.*] manifesti dicuntur illi de quibus notorium est de iure, vt quia confessi vel condemnati; vel de facto: vel quia habent operis euidentiam, quæ nulla tergiuersatione posset celari, vt quia tenet altare suum paratum. poterit autem ep̄s eos publicare si conuicti fuerint, vel confessi coram ipso: vel si ꝯ eos fiat probatio testium: vel sint certa argumenta cum fama. ꝫ. eod. cum tu. & cap. cum in diœcesi.

ADDITIO. Et hoc dicit Archid. sufficere quo ad constitutionē istam per eadem iura. dat simile in hæreticis. de hære. excōicamus. §. 1. & in adulterio. ꝫ. de adult. marius. Ioan. And.

d ❡ *Tres menses.*] ergo tempus duorum mensium quo tempore publicationis regulariter ligat constitutio. de hoc. ꝫ. de postu. cap. 1. interdum augetur, interdum diminuitur, vt hic, & ā. eod. lib. de præben. cum singula. de hoc. ꝫ. in fi. lib. super data.

❡ *Glo. seq. dat tria similia, relinquens per quæstionem.*

e ❡ *Expellant.*] sic doctor monachum audientem leges vel physicā de scholis suis expellere debet. ꝫ. eo. ne cle. vel mona. c. 1. in fi. sic & lenones debent de ciuitatibus expelli. in Authen. de lenonibus. §. sancimus igitur. colla. 3. & leprosi. de coniugio lepro. c. 1. & propter simplicem alicuius denuntiationem non debet dn̄s terræ eū qui dr̄ esse talis, expellere: sed tunc debet inquirere: & si verum esse repererit, expellere. ꝫ. de offi. ordi. cap. 1. ff. de offi. præs. l. præses. prouideat autem in his conscientiæ suæ si. ꝫ. de hære. cap. vlt.

ADDITIO. Dicit Clericus Pisanus q permitti pōsset bānum, q omnes fœneratores alienigenæ infra certam diem exirent terram sub certa pœna. alleg. de clandest. despon. cum inhibitio. qui ma. ac. pos. qui in tua. Ioan. And.

f ❡ *Ad fœnus.*] quid ergo si aliquis locauit domum alicui vsurario quem vsurarium ignorabat: vel non locauit ad exercendū fœnus? Dic q probabilis ignorantia illum excusabit. ff. loca. si quis ignorans. ꝫ. de sent. excom. si vero 2. & c. in audientia. in dubio tamen præsumuntur ad hoc cōducere, si consueuerunt vsuras exercere ³. ff. de accusa. l. si cui. quia semel malus, &c. ꝫ. de reg. iur. semel. & ex quo scit, debet eum repellere ā. de loca. propter. quia peruerse conuersantur in ea, vt ibi, &c.

ipso facto se nouerint incursuros. Quam ᵐ si per mensem animo sustinuerint ⁿ indurato, terræ ipsorum ° (quamdiu ᵖ in eis ijdem vsurarij commorantur) extunc ᵍ ecclesiastico subiaceant interdicto. Cæterū si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu, omni cessante ʳ priuilegio, per censuram ˢ ecclesiasticam compescantur.

❡ Idem ².

❡ *Manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem, Lateran. concilij pœnā incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad confessionem admittere. hoc dicit. Io. An.*

CAP. II.

QVAM.

❡ *Glo. seq. exemplificat, prorogat. in q. arg. negatiue, & ponit opi. Guli.*

g ❡ *Titulo.*] puta pignoris, commodati, ⁴ depositi, precarij & huiusmodi: & idem si sine vllo titulo illum ibi sineret esse. 45. dist. recedite. sed si vendit, donat, vel permutat, non videtur habere locum hæc constitutio per verbum, cōcedat: quod solus vsus concessionem, non dominij trāslationem notare videtur ⁵. Sed Gul. dixit idem si manifeste apparet, q ad exercendum fœnus vult accipere: quia præsumitur etiā in fraudem agi. ꝫ. de pigno. illo. & de empt. & vend. ad nostram. nam verbum concedo, est generale: & accipitur secundum naturam contractus cui adiicitur. arg. ff. loca. l. si vno. & hi etiam sunt tituli ff. & C. pro emptore. & pro donato.

³ Secūdū glo. secundum Phil. si scienter locet vsurario, non potens eū expellere. idē si mere tricibus. vide nota. in l. non eliter. ff. de vsu & habita. tamē expellens vicini inhonestas istas personas. Pau. in l. nullus. C. & sum. tri. Sal. Bal. l. milites C. loca. Font.

⁴ Aliàs ita: Idem in eodem.

⁵ Ad idem relatiuum alio, nisi da- … amplietur per illud, quocū que. facit qđ not. ꝫ. eo. lib. de reli. do. c. o. vnico. sup verb. cæterorum. Io. And.

ADDITIO. Hoc quod tenet Gul. placet Archi. qui dicit q idē tenuit Io. de Gersona magister suus. Ioan. And.

h ❡ *Contrafecerint.*] scilicet talibus locando, vel permittendo habere domos conductas, vel non expellendo infra tres menses. nec obstat verbum, contrafecerint. quia & qui non facit, facere videtur. ff. de reg. iur. qui non facit.

ADDITIO. Concor. ꝫ. eod. lib. de hæret. vt inquisitionis. §. vlti. in princ. Ioan. And.

i ❡ *Episcopi.*] nisi fuissent expressi, non incurrerent hanc pœnam. ꝫ. de sen. excom. quia periculosum.

k ❡ *Minores vero personæ.*] repete ecclesiasticæ.

l ❡ *Interdicti.*] in vniuersitatem enim vel collegium non fertur excommunicationis sententia, ne contingat innoxios irretiri. ꝫ. de sent. excom. Romana. §. vniuersitatem.

Excommunicatio nō fertur in collegium.

m ❡ *Quam.*] intellexit Gul. sententiam excommunicationis, suspēsionis, & interdicti.

n ❡ *Sustinuerint.*] scilicet prælati, singulares personæ, collegium seu vniuersitas.

o ❡ *Ipsorum.* scilicet prælatorum, clericorum, collegiorum, seu vniuersitatū: & dic, idest ipsorū iurisdictioni subiectæ: & sic punitur alter pro alterius delicto. qđ dic vt 1. q. 4. in sum. 24. q. 4. in sūma.

ADDITIO. Quod hic not. Gar. & Io. Mona. Ioan. And.

p ❡ *Quamdiu.*] illis ergo recedentibus cessabit interdictum. 81. dist. si qui. de hoc ꝫ. de ma. contra. c. vlti. ꝫ. de spon. non est.

q ❡ *Extunc.*] extremum tempus mensis designat. ff. de cond. & demon. l. si is. §. si ita. Ioan. And.

r ❡ *Cessante.*] sic ꝫ. de hæreti. ad abolendam. in fi. C. vbi de crimi. agi opor. Authen. qua in prouincia. reatus enim omnem honorem excludit. C. vbi sena. vel cla. l. 1. de priuileg. c. 1.

s ❡ *Censuram.*] ꝫ. de verb. sig. quærenti. sed quia à capite edenda est ratio. ff. de eden. l. argentarius. §. 1. & quia pati debet quis legē quam ipse tulerit. ff. quod quisque iuris. l. 1. ꝫ. de consti. cum omnes. hanc constitutionem primo debebat in sua curia facere obseruari. decet enim eum secundū leges ⁶ viuere C. de legi. digna vox.

ADDITIO. Secundum Gul. qui alle. quod de Christo legitur, q legem quam dederat, carnaliter impleuit. 15. q. 1. c. ideo. §. si ergo. circa medium: subdit q sæpe subditi conqueruntur, q alligantur eis onera importabilia, quę imponentes, digito suo tangere nolūt. 26. q. 7 alligat. Ioan. And.

⁶ Videtur chariā l. 15 decretorum c. 48. & B. Thomas. 1. 2. q. 95. art. 1.

QVamquam.] Tres partes secundum Gar. & Ioan. Mona. primo prouidet quando sint sepeliendi vsurarij manifesti. secundo: ibi,

do: ibi, *Omnes*. punit facientes contrarium. Tertia: ibi, *Nullus*. ponit duas prohibitiones, & irritat testamenta.

ADDITIO. Et dicit Boati. quod præcedens respicit alienigenas: ista vero omnes. Dic secundum Fran. quod decre. præcedens prouidit ne exigantur vsuræ: ista prouidet vt exactæ restituantur. Et subdit quod hæc constitutio, vt thesaurus est obseruanda, per quam ad restitutionẽ vsurarũ indirecte vsurarij compelluntur. & repete quod dixi s. eod. lib. de foro compe. Romana. §. contrahentes. in prin. Ioan. And.

† Supple, eo effectu ideo sic cautus, dicunt Io. An. Do. aduocatus ne in isto casu simpliciter formet articulum. quod mutuauit ad vsuras: quia in mutuandibus tantum, nisi probentur recepisse, res non loquitur. faciant no ta. in simili s. ut pro xi. c. 1. & promissio de dando non concludit dationem. 1. q. 1 eod. Fonta.

quam a vsurarij manifesti b de vsuris, quas receperant † satisfieri c expressa quantitate vel indistincte d in vltima voluntate mandauerint e: nihilominus tamen eis ecclesiastica sepultura denegetur f, donec de vsuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates g eorum) plenarie satisfactum: vel illis quibus h facienda est restitutio: si præsto i sint ipsi, aut alijs qui eis possint acquirere k, vel eis absentibus loci ordina-

¶ Pro intellectu istius cap. est præsupponendum quod habetur in cap. præterea. & in ca. quia in omnibus. eod. tit. in antiq. videlicet quod vsurarius manifestus non debet tradi ecclesiasticæ sepulturæ: secus si vsuras restituerit, vel restitui mandauerit in testamento.

CASVS. Titius vsurarius manifestus veniens ad mortem, in testamento suo ante mortem præcepit hæredibus suis, vt ipsi restituerent vsuras illis personis, à quibus eas acceperat: deinde mortuus est: eo mortuo hæredes sui voluerunt eum tradere seu tradi facere ecclesiasticæ sepulturæ: dicebant creditores vsurarij, à quibus ipse Titius acceperat vsuras, quod erat sibi deneganda ecclesiastica sepultura, donec & quousque ipsi hæredes restituissent vsuras, quas Titius defunctus acceperat, dubitatur quid iuris sit: Vnde consultus Papa rñdet, quod ipse defunctus non debet sepeliri neque tradi ecclesiasticæ sepulturæ, donec sui hæredes tradant & restituant vsuras illis personis, à quibus fuerunt extortæ: vel præstent cautionem cũ fideiussoribus vel pignoribus: & sic reddant creditores certos de pecuniis recuperandis & habendis. Sed quibus præstabitur ista idonea cautio? Rñdet quod illis à quibus fuerunt extortæ vsuræ, si sint præsentes. sed quid si sint absentes? Respõdet quod tũc præstabitur ista cautio epo vel eius vicario: vel rectori ecclesiæ parochialis, qui stipulabitur pro absente de vsuris restituendis: ita quod absenti acquiretur actio ac si ipse præsens stipulatus fuisset vsuras sibi tradi. Sed vellem informari, quam summam debebit continere ista cautio? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut certum est quantum à quolibet est receptum pro vsuris: & tunc illud debebit continere ista idonea cautio: puta promitto restituere tali decem scuta, quæ talis pro quo fideiubeo accepit pro vsuria: & tali quinque scuta: & sic de cæteris: Aut non est certum quantũ à quolibet fuit receptum pro vsuris: tunc cautio ista debet cõtinere summam ad arbitrium epi vel vicarij, vel rectoris ecclesiæ parochialis: & debet scribi quot annis ipse exercuit vsuras, & quantum singulis annis potuit accipere pro vsuris. Saluo, quod si appareat plus vel minus receptum fuisse pro vsuris, illud plus vel minus restituerit. Postea statuit, quod nullus vsurarius possit testari: nec aliquis interfit eorum testamentis, nisi facta fuerit satisfactio vsurarum, vt dictum est. [*Seruo publico.*] id est, notario. [*Arbitrio.*] si male arbitrentur dictæ personæ, tunc tenentur de malo arbitrio: & male arbitrantes de suo restituere tenentur. [*Subiacere.*] non intelligitur quod si religiosi admittant vsurarium ad ecclesiasticam sepulturã, quod ipsi sunt priuati communione altaris: sed ipsi incurrunt pœnam suspensionis & excõicationis editas per cap. quia in omnibus. eo. tit. in antiq. vt istud cap. addat ad illud cap. quia in omnibus. videlicet, quod si vsurarius ordinauerit vsuras restitui, non debet sepeliri, nisi prius præstita cautione cum fideiussoribus vel pignoribus. [*Nullus intersit.*] in testamento vsurariorum. Not. primo, quod hæc decre. non habet locum nisi in manifestis vsurarijs. Not. secundo quod indistincta dr̃ dispositio, quæ fit in genere, non expressa certa specie. ad hoc de reg. iur. c. 1. eod. lib. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Quamquam.*] Manifestis vsurarijs licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primo satisfiat: vel secundum formam huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos cõtra hanc constitutionem, Laterañ. concilij pœnam incurrunt. Testamẽta ipsorũ aliter facta nõ valẽt, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad cõfessionem admittere. hoc dicit Io. An.

¶ *Glo. secunda de q. remittit, & soluit.*

b ¶ *Manifesti.*] qui dicantur vsurarij manifesti, dixi s. c. proxi. Tamen quo ad casum nostrum satis posset etiam dici manifestus, si coram sacerdote 1 & testibus publice fatetur 2 se vsurarium. & vsuras restitui mandat: forte libros rationum tradens secundũ Guli. [ad quos edendos cum de vsuris agitur, hodie cogi potest per clem. ex graui. eod. tit. §. cæterum. vide quod dicã j. super glo. antepen. Ioan. And.]

1 Idem si coram notario. Phil. Fonta.

2 Quia aliud si clam destine. Philip. Fõ.

ADDITIO. Vsurarius potest dici manifestus, si fatetur se vsurarium publice corã testibus & sacerdote, qui est iudex illius, quo ad respiciendum forum animæ. de pœn. dist. 1. quẽ pœnitet. vltra medium. versic. quare qui. & distin. 6. cap. 1. vltra medium. versi.

caueant. 11. quæstio. 3. absit.

c ¶ *Satisfieri.*] debet autem satisfieri ei à quo pecunia est extorta, vel eius hæredi, illis non extantibus, [vel non petentibus, vel non curantibus] pauperibus erogabitur. s. eod. cum tu. & c. Michael. dicit tñ Guil. quod hoc casu debet publice proponi edictum in locis à quorum incolis sunt extortæ, quòd omnes à quibus extortæ sunt, veniant: & si aliqui appareant. quibus fides est adhibenda, potius restituetur illis, quàm pauperib᷑ erogetur. ad hoc facit de homicid. sicut dignum. §. eos.

d ¶ *Indistincte.*] id est, non expressa aliqua quantitate: quia mandauit in genere restitui quæcunque extorserat per vsurariam prauitatem.

¶ *Glo. seq. primo ponit quod dedit causam constitutioni: secundo de vsurario non mandante notat duo.*

e ¶ *Mandauerint.*] dicebat Laterañ. concilium. s. eod. c. 3. quod vsurarij si in hoc peccato decedebãt, non admittebantur ad ecclesiasticam sepulturam: ex quo autem mandauerant de restituendo, non decedebant in illo peccato: & sic non habebat locum pœna constitutionis. huic ergo elusioni 3 prouidit hic Gregorius. Et scire debes, quod dato quod vsurarius de restituendo non mandet: hæres nihilominus restituere tenetur s. eod. tua nos. vbi de hoc: etiam si ad hæredem de vsuris nihil peruenerit: tenetur tamen inquantum se extendũt vires hæreditatis. quod dic vt 12. q. 2. eps qui filios. s. de sepul. c. vlti. si autem vsurarius restitui non mandet, licet hæres paratus sit restituere: denegabitur illi sepultura, cum in peccato decesserit: nisi alias de mortui contritione appareret. 26. q. 6. qui recedunt. s. de sent. excom. à nobis 2.

3 Dicebat hic Gul. quod ibi forte tores à Titio dicebant, quod solũ vltimum de genere damnabitur. ex quo omnes prædecessores mandauerãt vsuras restitui. Io. And.

ADDITIO. Hæres vsurarij tenetur secundum vires hæreditatis, & non vltra: si fecit inuentarium. C. de iure delibe. scimus. & in Authen. de hære. & fal. §. hinc nobis secundum Guli.

¶ *Glo. seq. notat, inducens duo iura: secundum dupliciter obiicit & sol.*

f ¶ *Denegetur.*] est ergo hic opus facto, scilicet restitutione vsurarum in cautione. nec satis est hic bene velle. 86. dist. non satis. quia & verba sunt cum effectu intelligenda. s. de cle. non resi. relatum. Sed nonne qui mandat, soluere videtur. ff. de solu. l. qui mandat. ergo mandatum hoc sufficere deberet? sed illud locum habet facta solutione per mandatarium: qui enim per alium facit, per se facere vr. j. de reg. iur. qui per alium. sed videtur quod ex quo iste (de quo loquitur tex. qui scilicet mandauit vsuras restitui) peccatum confessus est: & sic diuino iudicio iam relictus, sepultura priuandus non sit. 50. dist. ponderet. ibi, peccator in quacunque die, &c. sed imponitur hæc pœna, nõ quod de salute ipsius desperetur propter hoc: quia sepultura nec prodest 4 nec nocet quo ad Deum. s. de sepul. sacris. & est sim. s. de sp. super eo.

4 Similis glo. in c. felicis. de pœnis memorat & in c. super eo. de raptor. intellige tamen eam prout docet B. Augustinus in libro de cura pro mortuis gerenda, & à Thomas lib. 4. sent. dist. 45. q. 1. art. 1. q. 1.

¶ *Glo. seq. declarat textum: secundo quærit, opinionem ponit, & soluit.*

g ¶ *Facultates.*] paupertas igitur excusat. quod verum est, si sit nota. s. eo. cum tu. vnde si nihil potest restituere, nihil restituat: si partem, illam restituat. [Et totam, non habita ratione ne egeat, vt no. eod. tit. cum tu. in glo. antepen. & ibi dixi qui concordant illi glo. quod hic Archid.] Vnde prius deducemus vsuras tamquam æs alienum, quàm soluantur legata: & alia quæ relicta sunt titulo lucratiuo. intelligitur enim hæreditas ære alieno deducto. C. de leg. l. si vniuersæ. Quæri solet an hæres vsurarij, quando hæreditas non sufficit, satisfacere debeat primo venientibus? Dixit hic Gul. 5 quod non: immo fiet eis & alijs satisfactio pro rata vnumquenque contingẽte. argu. s. de testa. relatum 2. in fi. ff. de pact. l. si plures. satis videretur hoc casu haberi debere considerationem temporis, vt ille qui prius soluit vsuras, recipiat quod suum est integraliter: & sic de singulis secundum regulam. j. de reg. iur. qui prior. cum istorum par sit causa, vt ibi dicit. & in hypotheca hoc cõsideramus. C. qui pot. in pig. ha. l. si fundus. sed videntur esse bona vsurarij hypotheca. ta. s. eod. cum tu. [Et not. s. eod. tua. in prima glo. Io. And.]

5 Idem Clericus Pisanus, & Archidia.

h ¶ *Vel illis quibus.*] tolle hic litterã, quæ est j. bene per 15. lineas: ibi, idonee de restitutione facienda sit cautum illis, quibus, &c. vsque, de ipsa parochia. postea accipe quod est infra, aut seruo publico de ipsius ordinarii mandato. deinde redeas, supra quibus quidem, &c.

i ¶ *Si præsto.*] id est, præsentes.

¶ *Glossa sequens primo exemplificat: secundo quærit. argu. pro & contra. & sol. distinguendo.*

K ¶ *Possint acquirere.*] vt serui proprij filij in potestate patris, serui in quibus habemus vsum fructum, serui alieni bona fide possessi, & liberi homines. quos bona fide possidemus vt seruos. Insti. per quas perso. nobis acqui. per totum. ff. de acq. rerum do. l. acquiritur. Sed nunquid procurator domino absente hanc personalẽ obligationem acquiret? Et videtur quod sic: quia procurator quod ex re domini acquirit, domino acquirit. ff. de procu. l. procurator. In contra-

rium

rio[a], aut eius vices gerenti, siue rectori parochiæ[b], in qua testator habitat corã aliquibus fide dignis de ipsa parochia[c] (quibus quidẽ[d] ordinario, vicario & rectori prædicto modo, cautionem huiusmodi eorum nomine liceat præsentis constitutionis auctoritate recipere; ita quòd illis[e] perinde[f] actio acquiratur) aut seruo[g] publico de ipsius ordinarij mandato[h] idonee[i] de restitutione facienda sit cautum. Cæterum si receptarum vsurarum sit quantitas manifesta, illam[k] semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin[l] aliam recipientis cautionem huiusmodi arbitrio moderandam: ipse tamen scienter non minorem, quàm verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur[m]. ¶ Omnes autem religiosos, & alios, qui manifestos vsurarios contra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, poenæ[n] Lateranensis concilij contra vsurarios promulgatæ statuimus subiacere[o]. ¶ Nullus manifestorum vsurariorum testamentis intersit, aut eos ad cõfessionem admittat, siue ipsos absoluat[p]: nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciendo† pro suarum viribus facultatũ præstent (vt præmittitur) idoneam cautionem. ¶ Testamen

† Aliàs, satisfactione

rium videtur. Si enim procurator pro pecunia domini quam mutuat, fideiussores recipit, domino non acquiret personalem contra fideiussorem: nisi dominus sit priuilegiata persona. ff. si cer. pe. l. pecunia. Item si procurator stipulatur de euictione, non acquirit. ff. de acq. pos. l. possessio quoque. §. & si possessio. Dixit Gar.[1] sic distinguendũ: aut procurator stipulatur in iudicijs, aut in contractibus: Si in iudicijs, semper acquirit dño absenti vtilem. ff. de procur. l. si procurator. Si in cõtractibus: aut præsente domino, aut absente: Si præsente, acquirit vtilem. ff. de ver. obli. procuratori præsenti. Si absenti, aut ex re domini, vt quia stipulatur pensionem domus domini, & tunc acquirit domino vtilem. ff. de procur. l. quod procurator. Si autem extra rẽ domini, aut dominus est persona priuilegiata, vt miles, pupillus, vel adultus. & tunc acquirit vtilem. ff. si cert. pet. l. si pecuniam. Aut nõ est dominus persona priuilegiata: & tunc domino nil acquirit, sed tenetur per actionẽ mandati cedere actionem. ff. de acqui. possess. l. possessio quoque. §. & si possessio Et dicitur procurator tunc ex re domini stipulari, quando accessoria prouenientia ex re dñi stipulatur, vt pensionem domus, fructus, & similia. Extra rẽ, quando stipulatur ipsam rem, vel aliquid extraneum non proueniens ex re. in hoc ergo casu secundum eum cum stipuletur rem ipsam principalem dño debitam, scilicet vsuras: quæ licet sint accessoriæ quo ad recipiẽtem, quo ad soluentem & postea repetentem sunt ipsa res principalis, quæ sunt ipsa res debita repetenti: procurator non acquiret dño, per d. l. possessio quoque. §. fin.

1 Et post eum Ioan. Mona. Guil. remittit ad not. in prædi. l. & procurator. ff. de procura. & in Specu. & procura. §. vt autem. vers. & nota & large. Ioan. And.

ADDITIO. In fructibus de quibus loquitur hæc glo. quin procurator possit illos stipulari dño, non dubitatur. Sed de pensione quæ non germinat, sed ex cõtractu debetur, communiter legistæ contra: nisi in subsidium. alleg. ff. de insti. l. 1. & de exer. l. 1. § sed ex contrario. & idem Franc. Accursius in l. Iulianus aliàs, inter eum. §. si procurator. ff. de act. emp. simile quod scripsi de deci. pastoralis. super 1. glo. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. soluit duo dubia: scilicet de quo loco, & quo ordinario.*

a ¶ *Loci ordinario.*] intelligas de loco in quo degit vsurarius. Et per ordinarium intelligas epm de iure: licet idem in Decano, archipresbytero, vel abbate: quia aliàs de consuetudine iurisdictionem haberet in spiritualibus, secundum Guli. & vide quod scripsi de testa. cap. Ioannes. super ver. diœcesanum. Et non est mirum si per ordinariũ vel eius vicarium actio acquiratur, cum etiam si ipse det aliquem qui recipiat cautionem, vtilis actio acquiratur per illum. ff. rem pupil. sal. fo. l. 3.

Ordinarius quis dicatur.

¶ *Glo. seq. alleg. concor. reddit rationem, & prorogat.*

b ¶ *Parochia.*] sic s. de conuer. coniu. dudum. Est enim illa publica persona. 1. dist. ius publicum. & quod dicit de rectore parochiæ in qua testator habitat, intelligas idem multo fortius de rectore parochiæ illius, cui faciẽda est restitutio: es enim acquirit, cum quasi iudex & minister suus sit, secundum Gar. [Io. Mona. & Archi.] ff. de in ius voc. l. eum pro quo.

Rector parochialis dicitur publica persona.

c ¶ *Parochia.*] quia magis creditur indigenis notis, quàm extraneis ignotis. in Authen. colla. 6. de testi. §. si vero ignou. s. de elec. postquam. & erunt saltem duo. j. de reg. iur. pluralis. vt per eos si opus fuerit, cautio probari possit.

ADDITIO. Dicit Archid. quod sint de parochia, non putat de substantia, sed de bene esse: vnde sufficiet quod sint idonei: allegat ad hoc 4. q. 3. c. si testes. §. ad fidem. 3. q. 9. cap. testes. §. si debitum. & quod not. 3. q. 5. canonica. in 1. glo. Ioan. And.

d ¶ *Quibus quidem.*] Interpositio est, quæ circa tabellionem non ponitur: quia de illo non dubitabatur.

e ¶ *Illis.*] à quibus scilicet vsuræ fuerunt extortæ, vel eorum hæredibus, vel successoribus.

f ¶ *Perinde.*] id est, ex tali stipulatione: aliàs perinde, scilicet ac si ipsi idem stipularentur.

g ¶ *Seruo publico.*] id est, tabellioni, sic dicto, quia publicum exercet officium, non quod sit seruus. C. de tab. l. generali. lib. 10.

Tabellio dicitur seruus publicus.

ADDITIO. Concor. ff. de adop. non aliter. & ff. de mag. con. l. 1. §. pen. cum concor. Ioan. And.

h ¶ *Mandato.*] Ergo tabellio in hoc casu non acquirit actionem extraneo ex sua stipulatione, nisi eam faciat de ordinarij mandato. & idem videtur dicere antiqua lex. ff. rem pup. sal. fo. l. 2. ibi, profecto dicemus seruum publicum apud prætorem stipulari debere.

¶ *Glo. seq. primo soluit duo dubia, qua cautio sit idonea, & quid si idoneã dare non potest: secundo soluit: tertio soluit alia duo dubia.*

i ¶ *Idonee.*] Nomine idonee, pignora vel fideiussores intellige. ff. manda. si mandato Titij. §. fin. aliàs verbũ, cautionis, nudam promissionem designat. C. de verb. sign. sancimus. si autem pignora vel fideiussores dare non potest, iuret se pignora vel fideiussores dare nõ posse, & se facturũ quod cauet. C. de episco. & cler. in Authen. generaliter. supra de dona. inter virum & vxo. per vestras. insti. de satisda. §. sed hodie. infra de sen. excom. c. vlti. §. illis etiã. hoc maxime quãdo sic est verisimile eum scilicet aliam dare non posse. Sed cum soluentes vsuras habeant actionem ad repetendum: quare sic sollicitus fuit hic Papa prouidere illis per cautionis remedia? Sed ideo vt haberent plura auxilia. ff. de libe. leg. l. 3. Item quia magis sunt securi per fideiussores vel pignora. ff. qui satisd. cogan. l. 1. & fit hoc non tantum in fauorem illorum, quantum in odium vsurariorum. Et scire debes, quod si recepta huiusmodi cautione nomine eorum quorum interest, vsurarius manifestus vsuras repetit, non audietur. s. eod. quia frustra. Et posset in animarum fauorem episcopus istas vsuras recipere, & soluere illis à quibus iste petitor extorserat. [Alleg. Ioan. Monac. ff. de nego. gest. si liber homo. in fin. de pigno. act. l. solutum. § solutam.] Et idem secundum Gul. & Gar.[a] si non esset manifestus, & hoc probare posset petitorem, scilicet vsurarium. si autem iste vsurarius qui sic satisdedit, conualuit: tenebitur ex satisdatione secundũ eos: quia & si nõ satisdedisset, tenebatur. s. eod. cum tu. & si petitor esset notorius vsurarius, etiam si hæres non exciperet, dixerunt prædicti doctores quod ex officio suo iudex eum repellet. supra de excep. exceptionem. ff. de postu. l. quos prohibet. secus si notorius vel manifestus non esset.

a Idẽ Bernar. eo. ut. quia frustra. ad finem 2. gl. Ioan. And.

k ¶ *Illam* scilicet quantitatem manifestam.

¶ *Glo. seq. exponit, quærit, & soluit.*

l ¶ *Alioquin.*] id est, si quantitas manifesta non apparet. & repete, exprimi volumus aliã. Sed quomodo fiet expressio & moderatio, de qua loquitur iste versiculus. Respondeo considerabit iudex quãto tempore iste vsuras exercuit, & quantum nũc habet in bonis, & quãtum habebat tempore quo fœnerare incœpit: & super hoc cõsiderabitur fama viciniæ, & an alias mercationes exercuerit, & an in eis fortuna ei prospere cesserit, & an fuerit improbus exactor, an curialis fœnerator. hæ & similes circunstantiæ sunt circa hoc considerandæ: & secundum eas magis vel minus arbitrandũ. C. de bonis quæ libe. cum oportet. §. 1. 22. q. 5. hoc videtur.

m ¶ *Teneatur.*] propter sui malitiam parti læsæ resarcire tenetur. C. si tu. vel cu. inter. l. etiam. & facit litem suam. s. eod. lib. de re iudi. cum æterni. insti. de obli. quæ ex quasi delic. in prin. Et si nullam quantitatem moderatur, tunc tenetur in totum: nam & residui commemoratio totum admittit. C. de hære. insti. l. s. ff. de ver. sig. l. cæterorum. caute ergo faciet si in cautione certam verisimilem exprimat quantitatem: & adijcit quod etiam vltra illud satisfiet, inquantum constabit eum vsurarum ratione teneri.

ADDITIO. Idem consuluit Guli. Cleri. & Archi.

n ¶ *Pœnæ.*] supple statutæ in Lateranensi concilio edito supple contra vsurarios: hoc dico, quia hic non habet locum pœna contra vsurarios statuta, sed habet locum pœna statuta in recipientes eos ad oblationes & ecclesiasticam sepulturam.

Vsurarij, quamdiu non restituunt vsuras, nõ debent ab aliquibus peccatis absolui.

o ¶ *Subiacere.*] hodie sunt excommunicati ipso facto, non obstantibus exceptionibus vel priuilegijs. per cle. de sepul. eos qui.

p ¶ *Absoluat.*] etiam ab alijs peccatis. 24. q. 2. legatur. quod patet: quia nec ad confessionem debent admitti, vt s. dixi. Nec dimittitur peccatum, & c. j. de reg. iur. peccatum. caueant ergo religiosi qui interdum de præda plus quàm de anima solliciti sunt.

¶ *Glossa sequens exponit litteram: secundo quærit, arg. pro; & soluit contrarium, tertio soluit obiectionem: quarto quærit: ponit opi. sed aliter soluit.*

ta quoque manifestorum vsurariorum aliter ᵃfacta non valeant, sed sint irrita ipso iure.

TITVLVS VI.

De excessibus prælatorum [& † subditorum.]

Bonifacius octauus.

Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare absque speciali licētia Papæ: quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

Cum ex eo ᵇ quód Prędicatores, Minores, & religiosi alij Mēdicantes ᶜ in ciuitatibus, castris, villis, aut alijs locis ad habitandum ᵈdomos vel loca de nouo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diuersa scandala ᵉquandoque proueniant, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam perferātur: Nos super hoc prouidere volētes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps ᶠaliquis, vel aliqui de prædictis quibuscunque super hoc priuilegijs muniti existant (quæ ipsis contra tenorem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari ᵍ) †in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiusuis alienationis ʰtitulo quocunq; in alios transferre præsumant,

a ¶ *Aliter facta.*] scilicet non facta satisfactione, nec præstita idonea cautione. Quid dices de codicillis? Vi q valeant: diuersa enim sunt. C. de codicil. l. si idem. & hæc constitutio est pœnalis: ergo est restringenda. ꝭ. eod. lib. de ele. statutum. & prohibitus maioribus, minora petere non prohibetur. ff. de seruis expor. l. cui. qui filij sint legi. per venerabilem. circa princ. Dic ꝫ secundū Guli. & Gar. [Ioan. Mo. & Archidi.] Et hoc patet ex principio vbi dixit, in vltima volnntare. & Arg. ꝭ. de testa. cū esses. quia large codicilli sunt testamentū: quia mentis testatio. 13. q. 2. c. placuit. §. sed aliud. instit. de testa. in prin. ff. de iure codicil. l. conficiuntur. & l. ab intestato. aliàs facile esset constitutionem hanc in hoc eludere. & dic idem ²de qualibet vltima volūtate: & q a istud crimen ecclesiasticū est, potuit Papa irritare testamenta laicorū ³per q in alios transferebantur bona, & fiebat durior conditio exactorū: erit ergo qđ euincere valebunt & habere. ꝭ. vt lit. pen. ecclesia 1. in si. habet enim ratione huius criminis iurisdictionē in talibus. ꝭ. de iud. nouit. ꝭ. qui filij sint legi. per venerabilē. ꝭ. eo. lib. de fo. cōpe. c. vlt. Quid si primo testamentū fecit, postea cauit? Dixit hic Gar. [& etiam Io. Mo.] q nō firmatur per hoc testamentum: quia ab initio non valuit, vt ꝭ. de reg. ior. non firmatur. cum suis concor. ⁴Satis vr sufficere, si ante mortem cauit: cum testamentum morte firmetur. ꝭ. de celebr. Mis. cum Marthæ Nec obstat regula, non firmatur. quæ de solo tractu temporis loquitur.

Hæc duo versi. a 1 & subditorum: desunt in antiquis codicibus, & in recentioribus magis emēdatis.

² Placet Io. And. Phil. & alijs. Fōtanus.

³ Secundū Guliel. & Gar. & idē Ioan. Mon.

⁴ Specialiter allegat Gar. & Io. Mo. ff. de testa. l. 1. & l. eius qui apud hostes & l. si filiusfamilias. Io. A. vide quæ not. cle. 1. de sepul. Fon.

ADDITIO. Communiter legistæ non reciperent hoc dictū per leges. ff. de testa. superius alleg. & hoc est in testamentis: in codicillis bene. ff. de leg. 3. l. 1. §. 1. & vide quod ibi not. & ff. de bo. posses. secundum tabu. l. 1. §. exigit. Ioan. And.

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM & subditorum.

¶ *Dictum fuit supra per discursum titulorum precedētium de varijs delictis subditorum: sed ne prælati superbiant, ponit nunc generalem rubricam de delictis tam prælatorum, quàm subditorum.*

Cum ex eo.] Tria facit. Primo ponit prooemium: Secūdo, prohibitionē cū decreto: ibi. *Nos super hoc.* Tertio, ꝓhibitionis determinationē: ibi. *Per hoc.* CASVS. Significatum fuit dño Papæ, q fratres Prædicatores vel Minores, vel alij Mendicantes plura loca de nouo acquirebant, recipiendo illa titulo donationis à dñis locorum: & in illis locis nouos conuentus ędificabant, mittendo religiosos aliorū conuentuum ad illū locum: vnde insurgebant magna scandala: Ea propter supplicatū fuit dño Papæ, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: Qui Papa volens obuiare futuris scandalis, ordinauit, q Mendicantes nō acquirerent noua loca nec mutarent: sed essent cōtenti suis locis acquisitis & ædificatis ante istam constitutionē, nisi obtenta licentia à Papa: & q in licentia Papæ ponatur ista clausula: non obstante cōstitutione, cū ex eo. de exces. præla. & subdi. ita q apponat clausulam derogatoriā ad istā constitutionē. Et hoc locum habet, qñ isti Mendicantes vellēt locū acquirere in locis populosis, puta in ciuitatibus: si aūt in eremo vellent ducere vitā eremiticam; tunc ista cōstitutio non extenditur ad illa loca. & sic Mēdicantes sine licentia speciali ipsius Romani Pontificis possunt de nouo acquirere loca in eremo ad habitandū, & ibi ædificare oratorium. [*Scandala.*] inter ipsos & rectores ecclesiarum parochialium, ideo dum erant prope ecclesiā parochialē, infligebāt damna ecclesiæ parochiali quantum ad commodum bursale: & pp ista damna insurgebant magna scandala inter rectores ecclesiarū parochialiū, & ipsos Mendicantes: ideo supplicatū fuit dño Papę, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno: qui Romanus Pontifex prouidit vt sequitur. [*Loco*] populoso. aliàs obstaret veri. seq. [*Mutare.*] Sed vtrum possint mutare loca acquisita cum licentia Papæ: quia Mendicantes diu obtinuerunt à sede Apostolica vt possent in hac ciuitate ædificare conuentum, cum ibi nullus esset conuentus fratrum mendicantium: tunc volunt mutare ad aliū locum forte extra ciuitatem: vtrum respectu mutationis requiratur noua licentia Papæ? teneus iste dicit q non: sed de hoc dicam statim. [*In eremo.*] & in locis nō populosis. Not. principaliter q Mendicātes licet eorum religio sit approbata, tñ non possunt nouū cōuentū ædificare sine speciali licentia Papæ, nec noua loca acquirere: & hoc propter scandala, quę ex huiusmodi noua acquisitione oriebantur inter ipsos & rectores ecclesiarum parochialiū quibus appropinquabant. Not. vlterius q Mendicantes nō possunt antiqua loca sibi à sede Apostolica cōcessa mutare transferēdo de vno loco ad aliū absque speciali licentia Papæ: non est dubium de locis acquisitis ante istam. Sed quid de locis acquisitis post istam cōstitutionem? Hæc constitutio fuit disputata Bonon. nam Bonon. habent de more, q qñ insurgit aliquod dubium super aliqua re, tenētur illud dubium disputare publice: nam fratres Minores de obseruantia inceperunt ædificare ad latus cuiusdam montis, qui dr mons beatæ Mariæ, iuxta Bononiam: & inceperunt ædificare in parte montis vbi vigebat ventus Australis, & ideo voluerunt transire ad aliam partem montis: dubitatum fuit an possent: Dicit Dñicus de sancto Geminiano, q ille qui disputauit illā quæstionem, tenuit q ipsi Minores de obseruantia non poterant transire ad illā partē montis sine speciali licentia Papæ: sed tñ ille tex. facit ꝯ: quia dicit, *Hactenus*. id est, vsq; ad hāc constitutionem: & cum ista constitutio sit pœnalis, debet intelligi in suis proprijs terminis: ideo putat Dñicus de sancto Geminiano, q absque licentia Romani Pontificis ipsi Minores possunt mutare locum de vna parte montis ad aliā partem. [*Eremiticam.*] & sic Mendicantes possunt eligere vitam eremiticā, de consensu tñ suorum prælatorum: nec requiritur consensus conuentus, & in eremo possunt acquirere nouum locū: nec requiritur licentia Papæ: quia in eremo non est multitudo populi, ideo cessat scandalum in littera. Not. etiam q ille qui est prohibitus nouum locum acquirere, non vr prohibitus antiquum cum nouo permutare. Textus tñ posset induci in ꝯrium cum hic ista ęquali prohibitioni subiaceant. Not. finaliter hic tres ōtulos, qui cōcludunt alienationē rei. vide de rebus ecclesiæ non alienan. nulli. Dominicus.

³ Domini. c¹ no. hic, q non valet priuilegium contra ius cōe, nisi adiecta derogatione. Felin. ꝭ. a rescrip. nonnulli. col. 12. Fōtanus.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quod determinat.*

b ¶ *Cum ex eo.*] Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare, vel mutare absq; speciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionē. in acquirentibus tñ loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit. Determinat autem hęc decre. not. ꝭ. eo. nimis 2. in vers. ad hoc.

c ¶ *Mendicantes.*] hi dicūtur Mendicantes quibus victū tribuit incerta mendicitas: & qui redditus aut possessiones ex regula, vel cōstitutionibus habere nō possunt. ꝭ. eo. lib. đ relig. do. c. vnico. & quo ad casum decre. nostræ in omnibus Mendicantibus idē ius. concor. ꝭ. eo. lib. de Regular. cōstitutionē. q enim similē cū alijs vitā susceperūt, similē sentiāt in legibus disciplinā. ꝭ. de sta. mo. recolētes.

¶ *Glo. seq. notat, quærit, & remittit.*

d ¶ *Ad habitandum.*] Not. quia de locis acquisitis ad habitandū tantum fit hic prohibitio: ergo aliàs quàm ad habitandum bene possunt loca acquirere. Sed quomodo, ex quo sunt Mendicantes? Dic vt dixi ꝭ. eo. lib. de relig. do. c. vnico. in glo. veterem.

e ¶ *Scandala.*] bene ergo fecit hic prouidendo: quia sui officij est scandala remouere. ꝭ. eo. lib. de offi. leg. c. 1.

f ¶ *Deinceps.*] futura igitur comprehendit hæc constitutio: olim enim hic prohibitum licebat, vt ꝭ. eo. nimis 2. ver. ad hoc.

g ¶ *Suffragari.*] ergo Papa priuilegium suum reuocare, moderari, & in totum tollere potest: licet deceat eius priuilegium esse mansurum. ꝭ. de reg. iur. decet. vbi de hoc.

h ¶ *Alienationis.*] intelligo etiam per quem non transferatur dominium:

Aliena tho quid contineat.

minium: cum sic large loquatur, dicendo cuiuslibet. ad idem l. de reb. eccle. non alie. nulli. & C. de reb. alie. non alie. l. sancimus. licet interdum sumatur solum pro eo contractu, quo transfertur dominium. C. de fun. do. l. 1. Ioan. And.

a ¶ *Mentionem.*] Ergo necesse est de iure communi in rescripto fieri mentionem. de quo dic vt 3. eo. lib. de consti. c. 1. in glo. quæ incipit, est contra.

†Per istud excluditur hic legatus de latere. Paul. Font.

ADDITIO. Ibi etiã de hoc not. Archid. ponens ad litteram quod dicit in Spec. de instru. edi. §. nunc autem. ver. & scias. vbi de priuile. loquitur & de rescript. vide de restrip. præsenti. §. ratione causæ. ver. itẽ quòd est contra ius. Ioan. And.

absque sedis Apostolicæ licentia † speciali, plenam & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem [a]: si secus egerint, irritum decernentes [b]. ¶ Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint Eremiticã seu solitariam eligendam [c], de maiorum suorum licentia [d], quin cellas, mãsiones, seu habitacula in eremo, siue locis vbi non sit hominum habitatio de propinquo [e], possint acquirere, ac mutare, non intelligimus interdictum.

b ¶ *Decernentes.*] Hodie transgressores sunt ipso facto excommunicati per cle. de pœnis, cupientes. 1. in so.

c ¶ *Eligendam.*] Isti sunt digni conueniẽti honore. 16. q. 1. qui vere & pure. & an tales subsint episcopo, ibi not. & possunt eremitę aliàs non religiosi habere proprium. 19. q. 3. §. econtra Paulus.

d ¶ *Licentia.*] ergo not. ꝙ religiosus Mendicans de licentia prælati sui potest vitam eremiticam eligere.

Religiosus mendicãs de licentia sui prelati potest vitã eremiticã eligere.

ADDITIO. Vide quod dixi in antiq. de reg. sane. In fin. vltim. glo. Ioan. And.

e ¶ *De propinquo.*] De hoc j. de verb. signifi. c. penult. Ioan. And.

DE PRIVILEGIIS.

¶ *Dictum fuit supra de excessibus Prælatorum: verum quia multotiens excessus prælatorum præstant causam, vt subditi obtineant a Papa priuilegium exemptionis, eo quòd prælati grauant subditos: ideo post rubricam de excessibus prælatorum, annectit rubricam de priuilegijs. Vnde hæc rubrica non solum tractat de priuilegijs exemptionis, sed de pluribus alijs, sed occasione sumpta à priuilegijs exemptionis, tractat generaliter de omnibus priuilegijs.*

V*Olentes.*] Primo præmisso procemio vel exordio ponit declarationem circa priuilegiũ exemptionis, & declarationi obijcit, & soluit, & protestatur. Secundo declarationem prorogat ad priuilegium de certo iudice. Tertio determinat quid iuris de priuilegio quod eximit à pœna censurę. Secunda: ibi, *Et ad ipsum.* Tertia: ibi, *In eo.* Sed Ioan. Mon. qui diuidit in quinque partes de exordio facit primam, de obiectione & solutione tertiam.

CASVS. Canonici ecclesiæ beatissimi Hilarij maioris Pictauẽ. obtinuerũt priuilegium à sede Apostolica, vt essent exempti à iurisdictione epi Pictauensis, sed immediate essent subiecti ecclesiæ Romanę, datis sibi certis conseruatoribus: Isti exempti perpetrauerunt delictum in diœcesi Pictauẽsi in loco non exempto, sed extra locum exemptum: pro quo fuerunt conuenti corã episcopo Pictauensi vel eius officiali habente ad hoc specialem potestatem: Nam ex generali commissione non posset officialis epi inquirere de criminibus, nisi haberet ad hoc specialem potestatem ab epo: Iste conuentus coram officiali Pictauensi proposuit, ꝙ non tenebatur litigare coram officiali Pictauensi, eo & pro eo quòd erat exemptus à iurisdictione epi Pictauensis: & ideo petebat remitti ad suum iudicem & conseruatorem suorum priuilegiorum. Pro parte promotoris causarum officij fuit propositum, ꝙ non debebat remitti ad suum iudicem: quia cessabat priuilegium propter delictum in loco non exempto perpetratum: Dubitatum fuit, an deberet remitti ad suum iudicem: Vnde Papa consultus rñdet, ꝙ non: sed tenetur litigare coram episcopo, & puniri secundum ordinationem episcopi. Idem si exemptus conueniatur pro contractu celebrato, vel pro re existente extra locum exemptũ. Sed quid sanctissime pater, vtrum ex istis tribus modis priuilegium exemptionis de nihilo sibi seruiat? Respondet ꝙ non erit priuilegiũ inutile: sed de multis sibi seruiet: Nam posito quòd exemptus deliquit vel contraxit in loco exempto, qui locus est intra limites diœcesis episcopi loci, & exemptus habet domicilium intra diœcesim Pictauensem, & ita tñ deliquit vel ↄxit in loco exempto: licet ratione domicilij posset aliàs conueniri coram ordinario: tñ non poterit propter priuilegiũ suum. Item ponamus quòd exemptus deliquit, vel contraxit, vel possidet rem extra locum exemptum, & etiã extra diœcesim illius epi, intra cuius limites habet domicilium: tunc ratione domicilij posset coram illo epo conueniri, intra cuius limites habet domicilium, & posset eum punire, nisi iudex delicti eum requirat: sed tamen quia est priuilegiatus, non poterit coram illo epo conueniri ratione domicilij. Idem dicendum est ratione contractus, vel rei existentis extra locũ exemptum, & diœcesim intra quam habet domicilium. Sed si deliquit extra locum,

TITVLVS VII.

De priuilegijs.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunẽ.

¶ *Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non.*

CAP. I.

VOlentes [f] † liber-

exemptum, scilicet in diœcesi, in qua habet domicilium, si ista duo concurrant, cessabit priuilegium exemptionis. Sed ponamus quòd aliquis impetrauit priuilegium à sede Apostolica, vt non posset conueniri, nec teneretur respondere, nisi sub certo iudice, vtrum in tribus dictis casibus possit conueniri coram alio iudice? Respondet ꝙ sic, videlicet concurrentibus duobus: videlicet domicilium & delictum, vel domicilium & contractus, vel domicilium & res: tunc enim in his duobus casibus poterunt conueniri coram iudice domicilij. Sed ponamus quòd aliqua ecclesia obtinuit priuilegium, vt religiosi illius ecclesiæ non possent à quocunque iudice suspendi, interdici, vel excommunicari: vtrum possint suspendi, interdici, vel excommunicari ab ordinario si conueniantur pro delicto, contractu, vel pro re? Respondet Romanus Pontifex, quòd non, ad quẽcunque locum se transferant, nisi se transferrent ad certum Prioratum: tunc possent ab ordinario suspendi, interdici, vel excommunicari quamdiu in tali Prioratu tolerentur: licet illi prioratus sint renouabiles ad nutum prælati. [*Volentes.*] Textus exigit, vt si delictum habeat certam pœnam, imponatur illa pœna, si autem non habeat certam pœnam, imponatur pœna extraordinaria: vel sicut ius exigit, vt si contumaces fuerint, excõmunicentur, vel mittantur in possessionem: iuxta illa quæ habentur in c. quoniam frequenter. §. vt lit. non contest. [*Non vsque.*] Id est, non carent omni commodo exemptionis. & respondet tacitæ quæstioni, quasi dicat, non carebit omnino commodo exemptionis, vt dixi in casus positione: videlicet si domicilium sit in diœcesi, & deliquit alibi, non posset conueniri in loco domicilij: licet aliàs cessante priuilegio ibi posset conueniri. Item si deliquit extra diœcesim & extra locum exemptum: si domicilium sit in diœcesi, non poterit ibi ratione domicilij conueniri. Item si exemptus deliquit extra locum exemptum, & extra diœcesim domicilij: si iudex delicti petat fieri ad ipsum remissionem: iudex domicilij non poterit in eum exercere suam iurisdictionem, id est, non poterit talem capere nec mittere ad iudicem delicti: quod facere posset si iste non haberet priuilegium exemptionis. Item si iudex contractus requirat iudicem domicilij, vt faciat citari talem, vt comparere habeat coram iudice contractus, non poterit iudex domicilij istud facere obstante priuilegio exemptionis: & in omnibus istis habet commodum priuilegium exemptionis. Not. primo, ꝙ si exemptus delinquat extra locum exemptum, potest conueniri coram ordinario: dum tamen delinquat in diœcesi ordinarij. & istud verum, nisi aliud diceretur in priuilegio exemptionis. Nam iste tex. intelligitur quando Papa dixit in priuilegio suo: Talem ecclesiam cum ministris suis eximimus à iurisdictione ordinarij. Sed vt dicit Ioannes And. in nouella, plures ecclesiæ habent ampliora priuilegia: videlicet vt non possint conueniri coram ordinarijs, nisi coram certo iudice etiam pro delicto vel contractu, vel re existente in diœcesi ordinarij, nunc valerent talia priuilegia: dum tamen apponatur clausula derogatiua ad istam constitutionem. Sed adhuc est quæstio, vtrum sufficeret, si Papa diceret, nõ obstante cõstitutione Innocentij quarti? Quidam dicunt ꝙ non: quia illa constitutio aliàs prohibuit illud quod ista prohibet: sed illa fuit declarata per istam. Communis opinio est sufficere dicere, non obstante constitutione Innocentij quarti in concilio Lugdunẽ.

†Vide eodem Ti. dict. sexto. de rescript. cap. 14. vbi hæc decretalis innouatur.

¶ *Prima glo. summat, & subdit quid declaret.*

f ¶ *Volentes.*] Exempti vel priuilegiati vt non teneantur nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus, aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non. Monasterio priuilegiato vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari nõ possint cessat in illos ordinariorum iurisdictio quoad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quoad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manẽt. hoc dicit. Determinat autem hæc decretalis diffuse not. 6. q. 4. cap. vlt. & supra eod. titul. exniarum.

ADDITIO.

ADDITIO. Et quæ no:. Innoc. ꝭ. eo. recipimus. & Hostien in summa huius tit. §. final. sub §. sed & dici posset. & eius excusat prolixitatem ibi positam: dicens ꝙ ante hãc constitutionem, totũ illud scripserat: & se extollit quod iura noua pro magna parte suas opiniones approbant. Ioan. And.

ꝭ. de præscrip. versi. chrisma. per quam patet ꝙ chrisma, oleũ sanctum, consecrationes basilicarum, & ordinationes clericorũ, & his similia, sont à diœcesanis epis postulanda: nisi aliud ipsorum priuilegia concedatur. & alleg. etiam Host. q. 1. interdicimus. Io. And.

i ¶ Et idipsum.] scilicet quod dictum est de exemptis.

tatem[a], quam nonnullis Apostolica sedes priuilegio exemptionis[a] indulsit, sic integram obseruari, vt & illam alij non infringant[b], & ipsi eius limites non excedant[c] †: Declaratione irrefragabili diffinimus, quòd quantũcunque † sic exẽpti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, siue contractus, aut rei[d] de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinarijs conueniri; & illi † quo ad hoc[e] suã in ipsos iurisdictionem, prout ius exigit, exercere. Nunquid[f] ergo carent omnino in his cõmodo libertatis? non vtique: quia nec corã ordinarijs ipsis, dummodo sit in loco exẽpto[g] commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec vbi domicilium habent, si alibi delinquant vel contrahãt, aut res ipsa consistat, conueniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum diœcesani (si vbi deliquerunt vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant, iniungendi habẽt aliquam potestatem: saluis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta[h]. Et idipsum[i] decernimus circa illos[k], quibus vt non nisi sub vno certo[l] iudice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico priuilegio est concessum.

¶ Monasterio priuilegiato, vt eius monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinarijs: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quamdiu ibi manent. hoc dicit.

¶ In eos[m] † autem, quibus ne interdici, suspendi, vel excommunicari à quoquam valeant, à sede Apostolica est indultũ: sicut sunt religiosi quãplures, in quorum priuilegijs continetur, ne quisquam Episcopus, vel Archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro vlla causa, vllove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat: ijdem ordinarij iurisdictionem suam quantum[n] ad ista vbicunque illi fuerint, penitus exercere non possunt: Nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorũ Prioratus ordinarijs eisdem subiectos (vt vel gerant eorum † regimẽ, vel in eis tamquam proprij locorum ipsorum monachi resideant[o]) fuerint destinati: tunc enim & si libere possint ad eadem monasteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipsorum Prioratuum monachi reputentur, (cum non sit inconueniens aliquem † vtrobique locum habere monachicũ †) vnum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere[p]: ratione tamen eorundem Prioratuum dicti ordinarij sua iurisdictione in ipsis, etiã quo ad præmissa[q], quamdiu[r] morantur in illis, licite vti possunt.

¶ Idem.

¶ Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia. hoc dicit. Ioannes And.

¶ *Glo. secunda vers. per duas q. in quarum prima remittit.*

a ¶ *Exemptionis.*] Per quæ verba dicatur data exẽptio, videbis ꝭ. eod. tit. si Papa. & proprie Apostolicæ sedis est eximere. 16. q. 1. frater. 9. q. 3. nunc vero.

ADDITIO. Vnde legatus etiam de latere hoc non posset. ꝭ. de cõfir. vti. c. fi. vt dicit Abbas. Nec epis. de excess. prælat. c. 2. nec archiepis. eo. tit. sicut vnire. Io. A.

b ¶ *Infringant.*] Isti seueritate ecclesiastica coercentur. ꝭ. eo. quanto. ꝙ Papa solet talium priuilegia decurtare. ꝭ. eo. dilecti.

c ¶ *Excedant.*] ꝭ. eod. porro. & c. patentibus. ne priuilegium amittere mereantur. 11. q. 3. priuilegium ꝭ. eo. tuarum. limites enim transgrediendi nõ sunt. ꝭ. de sepul. c. 1.

ADDITIO. Archid. alleg. 25. q. 1. quæ ad perpetuam. & 9. q. 2. c. 3. Ioan. And.

d ¶ *Aut res.*] hęc vera, si ꝯtus sit initus, vel maleficium factum in loco non exempto. & res litigiosa non exempta, vt ꝭ. patebit.

e ¶ *Ad hoc.*] tria superius enarrata. Ioan. An.

¶ *Glo. seq. declarat ob. et sol. quam facit textus.*

f ¶ *Nunquid ergo.*] quia videretur aliquibus, ꝙ per hoc exempti æquiparētur non exemptis, vt indistincte possent corã ordinarijs conueniri: ideo de hoc obijcit & soluit: & hoc dicere intendit, quòd indistincte ratione domicilij[s] suoi exempti, vt iudex domicilij nec potestatẽ habeat cognoscẽdi, nec remittendi: & tñ ille est vnus modus sortiendi forum ꝭ. de fo. compe. c. vlti. Item si delictum, ꝯtus, aut res litigiosa sint in loco exempto, gaudebunt exemptione. si enim Anglicus delinqueret Bonon. non ne puniretur per iudicem Bononień. Fingamus ergo & æquiparemus Anglicum exempto[t], vt sicut ille qui alias nõ est de iurisdictione, ratione delicti efficitur de iurisdictione: sic exemptus qui aliàs de iurisdictione non est, ratione delicti de iurisdictione efficitur. idem in contractu & re.

¶ *Glo. seq. reci. per q. & solutionem.*

g ¶ *Exempto.*] dicit hic Ber. ꝙ monasterio exempto ecclesia, cœmiterium. domus monasterij, atria, hortus, areæ, quæ sunt iuxta ecclesiam, intelliguntur exempta. 12. q. 1. necessaria. & c. nulla. 17. q. 4. diffiniuit. & c. id ꝯstituimus. ꝭ. de immu. eccl. c. 1. & de cẽs. c. 1.

h ¶ *Instituta.*] vt ꝭ. de hære. ad abolendam. in fin. ꝭ. eo. lib. de præben. c. 1. de sta. reg. c. vnico in fi. Idem si capellas haberent nõ exẽptas. ꝭ. eo ex ore. & c. cum capella. sic ꝭ. de conuer. c. cum inter vos. ꝭ. de sen. excom. nonnulli. & ꝭ. eo. tit. auctoritate. [Vide qđ no. in cle. đ sepul. dudũ. in gl. multotiẽs. & de poe. & re. c. 2. in gl. pẽ.

ADDITIO. Bene facit ad propositum huius glo. decret. veniẽs.

ADDITIO. Tam circa conuentiones. quàm circa remissiones. I. A.

k ¶ *Illos.*] non exẽptos, sed priuilegiatos tantũ, vt sequitur.

¶ *Glo. seq. reci. per obie. & duplicem solutionem.*

l ¶ *Certo.*] illud soluit ꝯtium de decre. ꝭ. de rescrip. ad hæc. quia hic certus iudex datus fuerat à Papa, ibi incertus. quem Imperator duceret eligendũ: præterea ibi per modũ rescripti & iuris cõis facta fuit interpretatio: hic in modum gratiæ & priuilegij. qđ etiam appaet ex titulo, & ex littera quæ sequitur. Apostolico priuilegio.

m ¶ *In eos autẽ*] Istud qđ sequitur intellige sane, sm determinationẽ decr. ꝭ. eo. tit. ne aliqui.

n ¶ *Quantum ad ista.*] scilicet interdictum. suspensionem, & excõicationem: ergo quantum ad alia salua manet iurisdictio. licet ergo ista exercere non possint ordinarij, possunt tñ causam eorũ audire & iudicare: si non pareãt, poterũt in possessionẽ mittere, & similia facere.

ADDITIO. Dicit Host. quòd etiã deponere illos poterũt, & in arctiũ monasterium detrudere, si causa talis fuerit: potestati enim ordinariorum non detrahitur, nisi inquantum est expressum: sicut & de pscriptione dr ꝭ. de præscriptionibus, auditis, & c. cum olim Io. And.

o ¶ *Resideant.*] ad idem ꝭ. eo. quoniam. & c. cũ capella. & nota litterã: q. si irent illoc causa visitãdi, vel causa solatij, vel vt visitores: illos quo ad ista non coercẽt ordinarij. ff. de iud. l. hæres absens.

ADDITIO. ver. nam vbi. & procedit hoc etiam si ibi delinquãt tunc vel contrahant secundum Inno.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. soluit contrarium finis vers. per quæstionẽ.*

p ¶ *Dependere.*] concor. ꝭ. eod. lib. de præben. cum singula. & si. ꝭ. de præben. extirpandę §. qui vero. nec obstat decre. de elect. constitutis. quę loquitur cum monasteria non sunt annexa nec pendentia. Et talis habebit vocem in vtriusque prælati electione, si est cõsuetudo: aliàs conuentus eligeret. 16. q. vlti. c. vlti. ꝭ. de elect. c. 1.

ADDITIO. secundum Host. Idem Ioan. Mona. & Archid. Vide qđ dixi post Inno. de reli. do. c. fi. §. vlti. qui distinguit, an habeat electionem superioris: & an prioratus bona sint distincta. Ioan. An.

q ¶ *Quo ad præmissa.*] scilicet suspensionem, excommunicationẽ, & interdictum. & intelligas hoc quando prioratus ille talem priuilegium non habet nec ex se, nec ex superiori monasterio: quia si maius monasterium haberet priuilegium, ꝙ monachi sui & prioratuũ sibi subiectorum à quoquam excommunicari nõ possent, & c. tunc secus.

r ¶ *Quamdiu morantur.*] ergo post reuocationẽ[s] eorum epis quo ad præsi-

† Not ꝙ priuilegiatus non debet excedere metas priuilegiorũ. ad hoc ꝭ. eod. c. fi. ne. & cap. porro.

† Aliàs ita: quòd quãtacunq; &c.

† Alias ita: & illi quo ad hæc

† Hoc & qđ sequitur declaratur in text. super versic. nec vbi.

† In quo tamẽ plus habet diœcesanus Bononiẽ. quàm in Anglico, propter causas speciales, quibus sibi subest, vt ꝭ. gl. e. Io. And.

Exempto monasterio ecclesia, cœmiteriũ, hortus, area intelliguntur exempta.

† De iudici facto vide Decium in cap. translatio. 47 extra de priuileg.

† Aliàs, illorum.

† Aliàs loco aliquem vtrobique, &c.

† Aliàs, monachum.

Priores nõ habent ius eligẽdi prælatũ in maiori monasterio, à quo prioratus eorum dependẽt.

† Cui residere non possunt. de

ad prædicta in eos iurisdictione vti non poterit [nisi præueniatur. de so. compe. proposuisti. secundum Host. & Ioan. Monachum.]

C *Vm de.*] Præmissa causa prouidet, & prouisionem declarat: ibi, *Vnde.* Hic priuilegiatur locus studij. de priuilegijs doctorum habetur C. de profes. & medi. l. medicos. lib. 10. ff. de excu. l. sed & reprobari. §. vlti. Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum primo illud quod habetur in cap. super specula. de magi. in antiq. videlicet, ꝙ clerici præbendati & beneficiati existentes in studio generali, de licentia suorum prælatorum (quia hoc est necesse) percipiant fructus beneficij & grossum præbendæ, sed non distributiones quotidianas: q a existēs in studio, licet reputetur præsens vt percipiat fructus bñficij sui, & grossum præbendæ: non tñ reputatur interesse diuino officio. Secundo est præsupponendū, quòd habere studiū generale depēdet à potestate principis concedentis priuilegiū.

CAP. II.

CVm de diuersis[a] mundi[b] partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi[c] matrem: Nos ad communem[d] tam ipsorum, quàm aliorum omnium commodum & profectum paterna sollicitudine intendentes, vt sit eis mora huiusmodi fructuosa, prouidimus, quòd ibidē decætero regatur, & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet[e] & ciuilis. Vnde volumus & statuimus, vt studentes in scholis ipsis penes sedem[f] eandem, talibus priuilegijs omnino, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, vbi generale regitur studium, ac recipiant integre[g] prouentus† suos ecclesiasticos, sicut illi.

¶ Alexander quartus †.

C A S V S. Aliquis clericus beneficiatus est in curia Romana, & studet in iure diuino vel humano, id est, in iure canonico vel ciuili: vtrum possit percipere fructus beneficij quasi studens in studio generali? Rñdet Romanus Pontifex, quòd iustis de causis ad hoc animum suum mouentibus iamdiu disposuit, quòd in curia esset studium generale: sic quòd studēs in curia Romana perciperet fructus beneficij sui, quasi studeret in studio generali. Vnde curia Romana nō accipitur pro ciuitate Romana, nisi tamdiu quamdiu est ibi curia: nam regentes sequuntur curiam. [*Quasi.*] aliqui exponunt quasi, pro, vt: quia re vera Ecclesia Romana est mater Ecclesiarum omnium. Alij dicunt quòd stat proprie: quia Ecclesia Romana non est vera mater, sed quasi mater: quia mater proprie dr̃ illa, quæ peperit filium: Ecclesia autē re vera non parit, sed dr̃ quasi mater: quia quasi parit, videlicet spiritaliter in regeneratione quæ fit per baptismum. [*Ciuilis.*] Ista verba veniunt expositiue ad duos terminos sequentes, scilicet diuini & humani. Alij dicūt ꝙ veniunt expositiue ad vocabulum humani: ita ꝙ ius canonicum vocetur ius humanum: vel ius ciuile dr̃ ius humanum. Vnde ius humanum dr̃ ius factum ad conseruationem humani generis.

Not. primo ex prin. exp. secundum vnam expositionem, ꝙ quādo dictio, quasi, iungitur qualitati veræ, accipitur prout hic intelligitur ex isto cap. si dicamus ꝙ Ecclesia Romana sit vere mater: sed quando dictio, quasi, iungitur qualitati, non vere diminuit. Not. vlterius, ꝙ studentes non solum dicuntur sibi proficere, sed etiam omnibus alijs, id est, ad profectum omnium aliorum: nam Ecclesia vniuersalis indiget viris litteratis ad sui regimen. Not. ꝙ licet Ius canonicum sit extractum à iure diuino, tñ dr̃ ius humanū: quia fuit factum ad politiam humani generis: sicut exponitur in procemio decretalium: ibi, *Humani generis.* Not. principalē effectū huius c. ꝙ studentes in studio generali percipiunt fructus siue redditus suorū beneficiorū ac si residerēt, id est, ꝑcipiūt fructus quos percipere deberent ratione ꝑsentiæ. Glo. fin. dicit ꝙ non oēs studētes in studio generali percipiūt fructus suorū beneficiorū, sed soli theologi. exp. super specula. ne clerici vel monachi secula. nego. se immisceāt. qd̃ loquitur de studentibus in theologia. nec obstat iste tex quia debet Interpretari secundum illud cap. super specula. Istud non placet modernis doctoribus: immo dicunt, ꝙ studētes in quacunque facultate debent percipere fructus beneficiorū, quos perciperent in præsentia: maxime si studeant in iure canonico vel ciuili. nec obstat cap. super specula. quia dicit specialitatē in theologis respectu contrarij statuti; ideo valeret statutum ꝙ studentes in iure canonico vel ciuili non perciperent fructus beneficiorum: sed in theologia non valeret tale statutum. Not. etiam ꝙ sedes Apostolica appellatur quasi mater omnium. Not. finaliter, ꝙ curia Romana habet priuilegium studij: & sic locus vbi studium deputatur, habet certa priuilegia. De priuilegijs vero doctorum habetur C. de profes. & medi. l. medicos. lib. 10. & ff. de excu. tu. sed & reprobari. §. si. Dominicus.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Cum de diuersis.*] Curia Romana habet studiū generale, & eius priuilegia. hoc dicit.

b ¶ *Mundi.*] Bene dicit: quia Apostolicus totius orbis est dñs. ꝫ. de foro compe. c. vlti. & ꝫ. in procemio huius lib. cum suis concor.

c ¶ *Quasi matrem.*] 2. q. 6. ad Romanam. 19. dist. in memoriam. & quasi, ideo dicit: quia Ecclesia[1] iam genitū natura, gignit per gratiā: vnde debet dici renatus. ideo dixit, quasi: quia mater proprie, dicitur quæ parit.

A D D I T I O. Idem Io. Mo. qui dicebat quòd Ecclesia de non esse (cum essemus natura filij iræ, ad Ephesi. 2.) ducit ad esse spiritale per sacramentū baptismi. vnde ille iam natus est auctus per gratiam, quæ gratia non destruit naturam, sed perficit, secundum Augusti. Ioannes And.

d ¶ *Communem.*] debet enim lex esse cōis 4. dis. erit autem & ꝫ. in procemio huius libri.

¶ *Glo. seq. ponit duas lecturas.*

e ¶ *Videlicet.*] Istud posset venire expositiue ad vtrumque. q. d. diuini, id est, canonici, humani, id est, ciuilis: sed melius est [idē Ioan. Mo.] ꝙ veniat expositiue tantum ad verbum, humani, id est, positiui scilicet canonici & ciuilis. & quod dicit diuini, intelligatur proprie de sacra pagina.

a *Glo. seq. quærit & soluit. secundum & tertium dictum text. per duas quæstiones.*

f ¶ *Sedem eandem.*] Nunquid intelligimus qd̃ hic de sede Apostolica dicit, late, vt comprehendat etiam loca vicina per duas dietas legales: prout dr̃ ꝫ. eod. lib. de præbend. præsenti? Nō credo: sed intelligam per sedem, ciuitatem, vel locum vbi est curia cum suis suburbijs tantum. ad hoc ꝫ. de sen. excom. si ciuitas. aliàs sequeretur, ꝙ curia vel studio existente Bonon. studentes Imolæ vel Mutinæ gauderēt priuilegio: quod esset absurdum. ꝫ. de cle. nō resi. tuæ. prorogatio igitur illius decret. præsenti. suum specialem casum cōtingat. & puto ꝙ Viterbien. studens Viterbij, veniēte curia & permanēte, gaudebit hoc priuilegio: sed curia recedente cessabit gaudere: sicut & ego studēs Bonon. gaudeo priuilegio studij: & si cras tolleretur Bon. studium, vel eius priuilegium gaudere cessarem. Non obstat prædicta decre. præsenti. §. fane. quia ibi odium[*]: hic fauor. & horum diuersa est ratio ꝫ. de regul. iur. odia. cum simi. con cor. Si vero aliquis existens in curia pro impetratione faciēda, vel ibi procurator vel aduocatus existens, in fraudem scholas intraret, vt huius constitutionis beneficio gauderet, fraus sibi non proderit. ꝫ. de renunt. c. 2. cum suis concor. Sicut nec vere causa reipublicæ abesse dr̃, qui causa proprij commodi in legatione est. ff. ex quib. caus. maio. l. non vere. & facit quod ibi not. & quod not. moderni, de magistris. c. vlti. in antiq.

¶ *Glo. seq. text. per duas quæstiones.*

g ¶ *Integre.*] quotidianis distributionibus exceptis. ꝫ. de magistris, cap. vlti. ꝫ. de præben. licet. illæ enim non dantur etiam præsentibus qui non intersunt diuinis. ꝫ. eod. lib. de cle. non resi. c. vnico. Nec intelligas quòd de iure communi existentes in studio percipiant corpus præbendæ, saluo quod de sacra pagina dicimus: sed hic intendit dicere quòd si ex dispensatione, consuetudine, vel statuto ecclesiæ existens in studio potest percipere præbendā, hoc poterit studendo in curia.

A D D I T I O. Pro existentibus in studio quòd percipiant corpus præbendæ, est arg. 82. dist. proposuisti. in glo. sufficit. & 37. dist. de quibusdam. Cōtra eos est quod not. 12. q. 2. Vulteranæ. & 16. q. 1. generaliter.

¶ *Dicit quomodo intelligatur priuilegium, quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Io. And.*

CAP. III.

ABBA-

A *Bbates.*] Sunt duæ partes. Prima tractat de benedictione super populo fienda, & per abbates super hoc priuilegiatos. Secunda: ibi, *Nec eis.* De collatione tonsuræ. Iterum prima dicit quid eis liceat determinando locum & tempus. Secunda: ibi, *Alibi.* ponit quid non liceat. & exceptionem subdit: ibi, *Nisi.* Secunda principalis miscendo quid liceat, ponit quid non liceat, à quo excipit: ibi, *Nisi.* Ioan. And.

¶ Si Abbas à sede Apostolica obtinuit priuilegium, vt possit impertiri solemnem benedictionem: istud priuilegium restringitur quādiu est in monasterio, vel in capella sibi pleno iure subiectis. hoc dicit. Præsupponendum est, ꝙ simplex sacerdos licet possit populum benedicere benedictione non solemni: soli tamen episcopi possunt impendere benedictionem solemnem, quæ fit dicendo: Sit nomen Domini benedictum. Humiliate vos ad benedictionem. 95. dist. c. ecce ego dico.

C A S V S. Aliquis abbas obtinuit à sede Apostolica priuilegium, vt posset impertiri solemnē benedictionem, & non fuit dictum in quocunque loco: sed simpliciter fuit ei concessa facultas, vt posset

impertiri

[1] Cur Ecclesia dicatur mater fidelium. vide cōcilium Tridētinum. Turrecremata in summa de Ecclesia li. 1. cap. 40.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 5. de refor. c. 1. in fine.

† In manuscriptis: Alexander tertius.

[*] Per quod præiudicaretur ordinario collatori: fauor enim respicit studētem: vt hic in princip. Io. An.

· Idem Io. Mona. qui dicit ꝙ talem denominabit ab eo in quo sepius occupat, & remittit ꝫ. de verb. signifi. cap. fin. Io. An.

Impertiri solemnem benedictionem. Iste abbas inuitatus ad funus cuiusdam defuncti voluit impertiri istam solemnem benedictionem: aut cum esset in aliqua processione, voluit impertiri benedictionem solemnem: vtrum possit? Rñdet Romanus Pontifex dicẽs, ꝙ nisi aliud fuerit dictum & nominatim expressum in priuilegio suo, non poterit impertiri benedictionem solemnem, nisi in monasterio suo, & in capellis sibi perpetuo iure subiectis: in quibus ipse Abbas est tamquam eps. Sed vtrum sit permissum abbati conferre primam tonsurã extraneo, non suis conuersis? Rñdet ꝙ non: etiam si illi extranei conuolasent ad monasteriũ animo conuertendi se vt fierent monachi. [*Insignauit.*] scilicet simpliciter. [*Elargiri.*] quia in his tribus consueuerũt epi benedictionem solemnem impertiri populo. Not. primo ꝙ benedicere populũ benedictione solemni, cõpetit solis epis, qui tenent locum Apostolorum, & alij inferiores prælati, puta rectores ecclesiarum parochialium tenent locum lxxij discipulorũ. Not. ꝙ abbates de iure cõi non habent facultatem impertiendi benedictionem solemnem: sed possunt à sede Apostolica obtinere priuilegium, vt illam benedictionem solemnem possint imperiri.

Alibi, expresse

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 13. de reform. c. 10.

tes [a], quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali priuilegio insigniuit: in ecclesijs, quæ ad eos pertinent pleno [b] iure, quando in eis diuina officia celebrant, possunt post Missarum solemnia, & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solemnem [c] super populũ elargiri. Alibi [d] autem publice aut per vias, ciuitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant: Nisi hoc eis expresso [e] † Apostolico priuilegio sit concessum. Nec eis † licitum sit alijs, quàm monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint [f], & in quos ecclesiasticã, & quasi episcopalem [g] iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram [h]: Nisi eis id competat ex pleno præfatæ sedis indulto [i].

¶ Idem.

¶ *Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas sine diœcesanorum licentia construere non possunt; nec in exemptis sine licentia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se, etiam si illi sint sui censuales. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

AVCTORITA-

Not. tres horas, in quibus eps potest benedicere populum benedictione solemni: videlicet post laudes, post Missarum solẽnia, & post vesperas. Not. quòd Abbates possunt conuersis suis conferre primam tonsuram, per quam confertur ordo clericalis. Not. ꝙ si Papa dedit alicui abbati priuilegium benedicendi populum benedictione solemni: illud priuilegium non extenditur extra monasterium ipsius abbatis, & loca sibi pleno iure subiecta: nã illud priuilegium tendit in diminutionem auctoritatis epalis: ideo debet stricte interpretari, vt minus lædat. Et si abbas daret benedictionem populo extra monasterium vel loca sibi pleno iure subiecta, ipse delinqueret, & posset eum eps punire non obstante priuilegio exemptionis: quia priuilegia tantum valent quantum sonãt.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Abbates.*] dicit quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates conferre tonsuram. Ioan. And.

¶ *Secunda glo. ponit per quæstionem.*

a ¶ *Abbates.*] Licet hic de abbatibus exprimat: idem intelligo de Prioribus, archipresbyteris, vel alijs, quibus hoc priuilegium concessum esset, cum eadem sit ratio: ista autem decre. olim inter extrauagantes incipiebat: Quoniam nonnulli. [De qua loquitur Gu. in Spe. eo. tit. Ioan. And.]

ADDITIO. Opinionem glo. tenet Archid. propter identitatem rationis. alleg. s. de consti. translato. bene facit j. eod. vt Apostolicæ. Ioan. And.

b ¶ *Pleno iure.*] scilicet in spiritalibus & temporalibus. s. eod. cum & plantare. § in ecclesijs. & s. cap. quoniam per confessionem.

Ecclesia quando dicatur spectare pleno iore ad monachos

ADDITIO. Dicit hic Archid. Alanum scripsisse, ꝙ tunc ecclesiæ pleno iure pertinent ad monasteria, qñ in eis sacerdotes instituunt, & omnes obuentiones percipiunt præter stipendia ministrorum. de præb. auaritiæ. & cap. de monachis. vbi de hoc. in antiq. & 16. q. 2. in summa. Ioan. And.

c ¶ *Solemnem.*] scilicet quam faciunt epi solemniter dicendo: Sit nomen Dñi benedictum, & c. quia priuatam benedictionem exhibent etiam presbyteri simplices. 95. dist. ecce ego dico.

Benedictio solẽnis qualiter fiat.

ADDITIO. Non tñ præsente epo. 21. dist. denique. Ioan. And.

d ¶ *Alibi.*] scilicet extra ecclesias sibi pleno iure subiectas.

ADDITIO. Dicit Archid. ꝙ multi priuilegiati hoc male obseruant, propter qđ esset eis priuilegium auferẽdum. 74. dist. vbi ista. & c. seq. Ioan. And.

e ¶ *Expresso.*] Quantumcunque ergo generaliter loquatur priuilegium: hoc non poterit: nisi id in priuilegio sit expressum, & c. ñ. s. eod. lib. de hæret. inquisitores.

f ¶ *Conuolauerint.*] vt ibi conuersantur & fiant monachi.

ADDITIO. De æta. & quali. cum contingat. datur consilium ꝙ hoc non fiat intra annum probationis: quia certum est, quòd postea exire posset, & fraus fieri, quæ præcauenda est. de ser. non ordi. c. 1. pro & contra. s. de sent. excom. religioso. Ioan. And.

g ¶ *Quasi episcopalem.*] Hoc dixit: quia vere epalem habere nõ posset, s. vt posset chrismare, & alia facere, quæ sunt epalis ordinis. Si igitur abbas in parochia sua vel alio loco habet iurisdictionem in spiritalibus: qđ aliàs de iure debet habere eps: etiam puros laicos nec conuersos, nec conuertendos poterit clericare: aliàs non. sicut enim eps laicum non suæ iurisdictionis ordinare non potest absque licentia sui episcopi. s. eod. lib. de tempo. ordi. c. vlti. sic nec iste abbas talem poterit ordinare.

h ¶ *Tonsuram.*] Confertur [i] enim per ipsam clericalis ordo. s. de æta. & quali. cum contingat. & hoc intellige secundũ determinationẽ illius de abbate benedicto & presbytero: saluo eo quod habes de sup. negli. præl. c. 1. & possunt tales abbates cõferre etiam superiores ordines vsque ad lectoratum inclusiue. 69. dist. cap. 1. in prædi. c. cum contingat. [Vide quod ibi dixi: vbi etiam tenet Hos. & hic Archid. quòd alteri conferens imprimit characterem. Ioannes And.]

[i] Vide concilium Tridentinum in cap. decimo. 14. sessio. vbi intellige, an prima tonsura sit ordo.

ADDITIO. Faciunt hæc quæ tetigit glo. pro abbatibus, qui benedicunt calices, patenas, vestes sacerdotales, cruces, & similia. de quibus s. de sacra vnctio. c. vnico ante finem. de conse. dist. 1. vestimenta. nam si benedicunt & consecrant personas, fortius & res. 12. q. 1. præcipimus. A consecratione calicis in quo fit vnctio, vt in præ. cap. vnico. abstinere debet in alijs superioribus & similibus vbi fit solum verbalis benedictio, sustineri potest, qñ ad opus suarum ecclesiarum id agunt: aliàs abstinere debent, cum nec solemniter benedicant populum, vt hic, nec aquam etiam benedicant solemniter. s. de conse. eccle. vel alta. aqua. maxime quia eorum benedictio simplex est, vel ad plus mista, vt not. in cle. de sta. monac. attendentes § statuimus. De mitratis dicam j. eo. vt Apostolicæ. s. a. glo. Ioan. And.

i ¶ *Indulto.*] puta quia habent priuilegium: quia quoscunque etiã non subditos volẽtes ab eis ordinari, clericare & ordinare possint: tenor etiam priuilegiorum seruabitur. s. eod. porro.

AVctoritate.] Sunt tres partes. Prima ponit triplicem prohibitionem contra exemptos. Secunda ꝫ facientes iubet compesci per ordinarios: ibi, *Quod si.* Tertia prouidet ordinarijs ꝫ conseruatores: ibi, *Et si quæ.* Secunda principalis: ibi, *Inhibemus.* ponit inhibitionem & exceptionem. Tertia: ibi, *Causas.* ponit illam inhibitionem, quam declarat: ibi, *Etiam.* Ioan. And.

¶ Præsupponendum est illud quod habetur in cap. eũ olim. §. insuper. eod. tit. in antiq. videlicet, ꝙ nullus debet ædificare nouum oratorium, vel capellam, aut eam dotare, vel altare nouum erigere sine licentia diœcesani: & si quis ꝯtrium fecerit, tam capella, seu oratorium, vel altare, quàm fructus sui cedunt diœcesano: non vt percipiat fructus tamquàm suos, sed vt in tali ecclesia vel oratorio possit instituere clericum absque consensu fundatoris.

CASVS. In diœcesi Pictauensi est monasterium exemptum vel ecclesia exempta: illi exempti ædificauerunt vel dotauerunt de nouo aliquam capellam aut oratorium sua propria auctoritate: vtrũ licite fecerint? Respondet ꝙ non, si sine licentia diœcesani illam capellam de nouo ædificauerunt in loco non exempto. Sed vtrum in loco exempto possint capellam erigere sua auctoritate propria? Rñdet ꝙ non absque auctoritate Papæ, qui habetur loco diœcesani: alioquin perderent capellam cum fructibus: ita ꝙ si patronus diceret: ex quo nõ vultis vt habeamus iuspatronatus in tali capella, recuperabo dotẽ, non est audiendus: immo illã dotẽ tãque assignatam non poterit recuperare. Sed quid sanctissime pater, sunt aliqui homines, qui tenent ab exemptis possessiones: sed tamen ipsi homines sunt domini directi: quia illas possessiones tenent ad aliquem censum annuum: isti homines conueniuntur coram ordinarijs, vtrum exempti possint petere, vt isti sui homines remittãtur ad suos conseruatores? Respondetur ꝙ non; si causa super qua fuerunt conuenti, sit commodum ipsorum hominum: secus si esset cõmodum exemptorum, & tangeret ius suorum exemptorum, & dominiũ directum illarum possessionum esset apud exemptos: quia tunc pro hominibus conuentis possent suscipere defensionem, & petere remissionem ad suos conseruatores: sed quando commodum possessionum spectat ad ipsos homines, non possunt exempti

pro eis

pro eis suscipere defensionem: nec petere vt causa remittatur coram suis conseruatoribus. [*Causas.*] Et dicuntur causæ suorum hominum quando commodum & incommodum spectat ad ipsos homines: ita q ex fine litis non sunt exempti consecuturi aliquod commodum vel incommodum. Not. primo, q exempti delinquentes in locis non exemptis, puniri possunt per ordinarios. ad hoc eod. tit. & lib. c. 1.

† Vide Romanã consil. 409. La pum allegatione. 41. Calderinum cõsil. 4. Felinum consil. 150. ex quibus cognosces an liceat omnia ædificare diœcesano in cõsulto.

Not. secundo q legati excõicatio lata in casu non sibi commisso, est nulla. ad hoc ℥. de præben. c. si. Dominic.

¶ *Prima gloss. summat.*

a ¶ *Auctoritate.*] exẽpti in locis non exẽptis oratoria vel capellas sine diœcesanorũ licẽtia cõstruere nõ possunt: nec in exẽptis sine licẽtia Papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominum in se, etiam si illi sint sui censuales. hoc dicit. Ioan. And.

b ¶ *Oratoria.*] oratoria debent esse id quod verbum sonat. 42. dist. cap. vlt. & penul. & ista publica oratoria sine diœcesanorum licentia non construent in loco non exempto. & de his oratorijs habetur supra de censib. cap. vlt. ℥. eo. parẽtibus. priuatim autem orare in domo sua cuilibet licet: non erigendo ibi altare †, nec Missam celebrando.

te [a] † sedis Apostolicæ de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria [b], vel capellas in locis non exemptis [c], sine diœcesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non præsumant: neque in sic constructis [d], nec tempore interdicti [e] (casibus expressis in iure duntaxat exceptis [f]) celebrent, vel faciant celebrari diuina. Quod si talia præsumpserint, ab his per locorum ipsorũ ordinarios compescantur [g]: Et si quas propter hoc exemptorũ ipsorum conseruatores in eos sententias protulerint, illas penitus reuocamus [h]. Inhibemus insuper ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant: nisi super his licentiam vel priuilegium habeant sedis Apostolicæ speciale. Causas [k] quoque siue lites proprias [l] suorum hominum liberorũ [m], quæ videlicet tantum ad ipsos homines pertinent [n], iidem exempti suo nomine, siue vt actores, siue vt defensores aliquatenus nõ assumant: Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaqnam licitum sit eisdem.

† Intellige si altari cũ ara consecrata: nõ enim prohibet altare ergo altaria cũ ima ginib⁹ sanctorum ad orandum.

ADDITIO. nisi hæc duo faciat de auctoritate diœcesani. quod die vt de conse. dist. 1. vnicuique. & duobus cap. seq. Ioan. And.

c ¶ *Non exemptis.*] sicut enim si Anglicus in ciuitate Bonon. vellet ecclesiam erigere, hoc nõ posset sine diœcesani licentia: sic nec exemptus habita comparatione. vt dixi ℥. c. 1. ad idem de cõsecra. dist. 1. nemo ædificet. in Authen. de eccle. tit. §. si quis autem voluerit. colla. 9. in Auth. vt nullus fa. orato. do. colla. 5.

ADDITIO. Vide eod. tit. cum olim 2. super glos. nota q & idẽ. §. seq. Ioan. And.

d ¶ *Constructis.*] tolle quod est infra, celebrẽt vel faciãt celebrari.

e ¶ *Interdicti.*] hodie religiosi etiam exempti violatores generale interdictũ, quod seruat mater Ecclesia, ipso iure excommunicati sunt per cle. de exces. præla. ex frequentibus.

f ¶ *Exceptis.*] ℥. eod. vt priuilegia. & c. q nonnullis. ℥. de senten. excom. permittimus. hodie dic vt ĩ. de sen. excom. c. vlt.

g ¶ *Compescantur.*] ecce ergo q exemptus propter delictum in loco non exempto commissum, subest ordinario. ℥. c. 1.

ADDITIO. Probat etiam decre. ista idem de exempto quo ad tertium membrum. q de celebrantibus loquitur. Ioan. And.

h ¶ *Reuocamus.*] conseruatores enim priuilegiorũ ad hunc casum iurisdictionem suam extendere nequeunt: cum se ad hunc casum priuilegia non extendant. supra cap. 1. nec se intromittere possunt, nisi de manifestis iniurijs. supra eod. libr. de offic. delegat. cap. 1. & vlt.

† Hinc notanos doctores Papam esse diœcesanum & iudicẽ ordinarium exemptorum. vide glos. not. in cap. aul la. 93. dist.

i ¶ *Sedis Apostolicæ.*] quia † sicut episcopus est diœcesanus in loco non exempto, vt supra: sic & Papa est diœcesanus in loco exẽpto: puto tamen q hoc casu sufficeret licentia legati de latere. arg. ĩ. de verb. signifi. veniens. in prin. & ℥. de ele. si abbatem. & ad hoc facit quod dixi ℥. eo. lib. de elec. cupientes. circa prin. in glo. in hoc casu.

K ¶ *Causas quoque.*] & facit iste §. ad ea quæ notant Innocentius & Host. ℥. de appel. dilectis.

l ¶ *Proprias.*] palam est illam propriam causam esse, cuius damnum vel emolumentum ad aliquem suo nomine pertinet. ff. quando app. sit. l. 1. a. q. 6. biduum. ver. palam.

m ¶ *Liberorum.*] in seruis enim secus: & in hoc nulla dubitatio.

¶ *Glossa sequens recitetur per tres quæstiones. Secunda ibi, de furto. Tertia ibi, & illud.*

n ¶ *Pertinent.*] dicebant Inno. & Hosti. in prædi. decre. q si aliqua turbat cultorem agri mei, vel colonos meos, 5 illum datur mihi vtile interdictum, Vti possidetis: & etiam actio iniuriarum, si in iniuriam meam illud factum sit. arg. ff. de vi & vi arma. l. vim facit. ff. de actio. emp. & ven. qui pendente. & ff. depos. l. 1. §. si quis tabulas. De furto tñ eis facto dominus non agit: sibi enim subditi imputent, qui non bene custodierunt: nec iniuriarum, si non sit factum in iniuriã domini, sed propter speciale odium subditi. Et istud habuerũt pro indubitato, q dominus in iudicio nomine subditi agere nõ potest, vt eis satisfieret, cum nec istud eius principaliter intersit, nec sit eius procurator, alioquin eadẽ ratione ius subditi remittere posset: illi autẽ exempti, forte vt ditiorem causam aduersariorum illorum suorũ hominum redderent, assumebãt in se causam, vt actores vel rei, quod non licet eis, etiam si illi sint eis censuales, id est, certum censum soluentes: quia non propter id sunt ipsorum serui.

† Dicit tamẽ hic Archidiaconus quòd dñi agere possunt, ne eorum subditi molestentur.

¶ Clemens quartus.

¶ *Priuilegium Papæ, quod quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum, nisi tale priuilegium sit cõcessum regibus, reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. V.

NE aliqui [o] de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestent, & ordinariorum iurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias † & priuilegia, quibuscunque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus cuiuscunque [p] sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut status, quòd interdici à quocunque [q] vel excommunicari

NE *aliqui.*] Præmittit duplicem constitutionis causam: & constitutionem subdit: ibi, *Omnes.* in qua exceptionem interserit: ibi, *Illis.*

† De differentia inter Indulgentias & priuilegia vide in 1. cum perso ng. ĩ eo. Archidia. cõ nũ & Dominicum a q. 1. § fin. Baldũ in c. 1 & in c. at si clerici de iudic. & Ioannẽ de Anania in cap ex insinuatiõe. de simo.

Dicit Fran. ℥. eod. cap. 5. q priuilegiũ de quo hic loquimur, Inn. iiij. concesserat multis laicis, clericis & religiosis: Sed Alexander omnia illa priuilegia reuocauit præter concessa regibus, reginis, regum filijs & fratribus, vel similibus personis, quæ antiquitus talem gratiam à sede Apostolica habuissent: & incipiebat illa constitutio: Ad perpetuam rei memoriam. Clemens cuius fuerat hæc constitutio clementior Alexandro, sic temperauit, vt scilicet præter exceptos non extẽderetur ad sententias ordinariorum: & temperationis causa pulchra fuit & formosa, quam ponit exordium: & eiusdem Clemen. fuit decr. ne aliquis. ℥. eod. lib. de hære. Ioan. And.

CASVS. A sede Apostolica fuit mihi cõcessum fauore meæ personæ, vt à quoquam non possem excommunicari, suspendi, vel interdici, & ponamus q in priuilegio meo nõ fuit facta expressa mẽtio de meo ordinario, quia non fuit dictum, concedimus tali priuilegium, vt non possit excommunicari, suspendi, aut interdici à quocunque etiam diœcesano suo: sed simpliciter fuit dictũ, vt non possem à quocunque excõicari, suspendi, vel interdici: vtrum per huiusmodi priuilegium adimatur meo diœcesano potestas, vt nõ possit me excommunicare, interdicere, vel suspendere? Respondet Romanus Pontifex q non: quia meum priuilegium nõ extenditur ad ordinarium, sed ad alios iudices. Et ista sunt vera quando priuilegium tale fuit concessum certæ personæ particulari: secus si esset concessum alicui ordini vel loco religioso, puta tali monasterio: tunc enim religiosi illius monasterij non possunt excommunicari, suspendi, aut interdici à quocunque iudice etiam ab ordinario: sed personæ particulares possunt, nisi essent reges, vel reginæ, vel eorũ filij: quia etiam tales personæ particulares non possunt excommunicari, suspendi, nec interdici à suis ordinarijs. Not. primo, q quandoque priuilegia tribuunt priuilegiatis materiam alijs iniuriandi. Et hæc est legitima causa reuocandi talia. Nota secundo differentiam esse inter indulgentiam & priuilegium. vide de sepultur. in nostra vide Ioan. And. de verb. sign. cum olim. Domi.

¶ *Prima glo. summat dicens quomodo olim incipiebat.*

o ¶ *Ne aliqui.*] Priuilegium Papæ, quod quis excõicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorũ: nisi tale priuilegium sit concessum regibus, reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. hoc dicit. Et olim decretalis ista extrauagans erat, & incipiebat: Quia pro qualitate. aliàs, Quoniã.

p ¶ *Cuiuscunque.*] ĩ. moderabitur istud verbum.

q ¶ *A quocunque*] Intelligas nisi à Papa vel legato de latere. ĩ. de verb. signifi. veniens. 1. respon. & hoc idem priuilegium intelliguntur habere hi qui sunt recepti in speciales filios Romanæ Ecclesiæ, vt ibi. si autem in speciales subiectos, tunc sunt exempti. ĩ. eod. si Papa. § similiter.

a [Concessa.] tolle quod est j. de fratrum nostrorum &c. redeas. §. illis. & tolle quod est j. dumtaxat exceptis, per quæ, &c.
b [Filijs.] est simile quod habes supra eod. lib. de offic. deleg. cap. vlti.

ADDITIO. Et in cle. de bap. præsenti. Est tñ etiam dissimilitudo: quia decre. vlt. nil dicit de filijs. & decre. præsenti. dicit de liberis, & addit de principibus. Ioan. And.

c [Ratione.] sic ergo intelligatur §. eod. tit. & lib. c. 1. §. io alios. & sic nulla correctio, vt ille §. loquatur de priuilegio concesso religiosis, nõ propter personam, sed propter locũ, vel ordinem. vt si ordo Prædicatorum vel Minorum sit in hoc priuilegiatus, vel monasterium sancti Proculi. Si autem religiosus aliqua suæ prærogatiua personæ haberet: hoc priuilegium, secus esset.

* An priuilegiũ concessum regibus, vel filijs regum, duret saepe mortuo, tradit hic Io. An. Fe. cus & alij. faciant nu tata in c. ea parte. fu pra de fo ro compet.

VT Apostolica.] Primo præmittit constitutionis causam. Secundo constitutionem ponit: ibi, De fratrum. & hæc duo facit: quia primo prouidet de locis conciliorũ: secundo de alijs: ibi, In alijs. Iterum prima statuit de exemptis: Secunda de non exemptis: ibi, Non exemptis.

Pro intellectu huius c. est præsupponẽdum, q ep̃s df celebrare in vestimentis episcopalibus, quando est indutus ornamentis Pontificalibus, quæ sunt quatuor: scilicet mitra, baculus pastoralis, annulus, & compagus: Vnde mitra, quæ habet duo cornua designat duo testamenta, vetus scilicet, & nouum. Et fuit ordinatum q ep̃i haberẽt mitram ad instar Moysi, qui reuersus fuit cornutus à monte vbi accepit legem Dei, & ignorabat q esset cornutus. Aliud vestimentum est baculus pastoralis, qui dicitur crossa. Aliud est annulus, qui datur episcopis in signum matrimonij inter ipsos & ecclesiam. Aliud dicitur compagus siue calligæ episcopales, quæ alio nomine dicuntur sandalia.

† Abbates an di antus esse ṗlati, vide Gemmianum in c. præsenti. § offi. eod. lib. 6.

† Vide Barbatiam in cap. volentes. extra de offi. deleg.

CASVS. Aliquis abbas à sede Apostolica obtinuit, vt posset vti mitra & alijs ornamentis ep̃alibus: iste abbas comparuit in synodo ep̃ali vt tenebatur: quia non erat exemptus: vel erat exemptus, tñ habebat populum non exemptum, ratione cuius tenebatur cõparere in synodo: & certum est, q iste abbas debet esse in eodem stato, in quo celebrat Missam, & ipse fert mitram pretiosiorem mitra ep̃ali, puta quia sua mitra in medio habet lapides pretiosos. Item habet laminas aureas vel argenteas: vtrum possit vti ista mitra? R̃ndet q non poterit vti tali mitra, quãtumcunque sit exemptus. Vtrum autem exemptus possit vti mitra aurifrisiata non habente laminas aut gemmas? Respondet q sic. si autem non sit exẽptus, vtetur mitra alba & plana non aurifrisiata, quandiu erit in synodo & in concilio. Et illud ordinatum fuit ne detraheretur auctoritati & honori ep̃ali: quia ignorantes putant q ille qui habet maiores ornatus, sit maioris auctoritatis: iuxta illud: Hunc homines decorant, quem vestimenta decorant. [Ecclesiarum suarum.] vnde matrimonium ꝯhitur solum inter ep̃m & ecclesiam: ideo ep̃s debet portare annulum. Ex quo sequitur q alij inferiores prælati nõ debent portare annulum: ideo dicit Ioan. And. q clericus annulatus aut est ep̃s aut fatuus. quod verum est, nisi habeat aliam dignitatem, vt quia est doctor: tunc enim in signum matrimonij inter ipsum & scientiam, potest deferre annulum. [Aurifrisiatis.] id est, non habentes laminas neque lapides pretiosos. Not. primo q de iure cõi abbatibus & alijs inferioribus prælatis ab ep̃is non competit vsus mitræ ratione suæ dignitatis. Nota secundo, q priuilegium licet sit stricte interpretandum: tñ debet taliter intelligi, vt totaliter non frustretur suo effectu. Dominicus.

non possint: nec terræ vel ecclesiæ ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa a: (Illis per quæ regibus & reginis eorũque filijs b, necnon & religiosis quibuscunque non personarum tantum, sed ordinum priuilegiatorũ vel locorũ ratione c, in hoc immunitas huiusmodi conceditur, dumtaxat exceptis) de fratrum nostrorũ consilio ad ordinariorum sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

Idem.

Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ: si sunt exempti in prouincialibus & episcopalibus concilijs, vti possunt mitris aurifrisiatis, non habentibus laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis vtentur, in alijs locis vtantur vt indulta permittunt.

CAP. VI.

VT Apostolicæ d sedis benignitas: quæ nonnullis Abbatibus e, alijsque prælatis, quibus non competit f ex propria dignitate, concessit in ecclesiarum g suarum gloriam & honorem, quòd mitra † & alijs pontificalibus vti possint: prouideat, ne inde scandala oriantur: sic tamẽ g quòd ipsi priuilegiati suorũ priuilegiorũ nõ frustrẽtur effectu, & ex maioritate ac decore maiori ornatuũ, maioritas appareat dignitatum h: De fratrũ nostrorũ cõsilio præsenti decreto statuimus, vt Abbates, & alij, quibus mitræ vsus est ab eadem sede concessus: Exempti quidem in prouincialibus concilijs, & episcopalibus synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur i) mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamẽ aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus, vti possint: Non exempti vero simplicibus k, & albis ac planis vtantur. In alijs l vero locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis vti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt m.

Bonifacius octauus.

In prima parte demonstrat quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda ibi: Si autem. quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia ibi: Quòd si tales. quid iuris cum allegat vtrumque. Ioan. And.

CAP. VII.

CVM † PER-

Prima glos. summat decretalem, & illam commendat.

d [Vt Apostolica.] Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exẽpti in prouincialibus & ep̃alibus cõcilijs vti possunt mitris aurifrisiatis, nõ habẽtibus laminas aut gẽmas: & si non sunt exẽpti albis & planis vtantur: in alijs locis vtantur vt indulta permittũt. Aequissima fuit huius decretalis prouisio, vt infra patebit.

e [Non competit.] quia sunt ipsi prælati inferiores episcopis.

Glossa sequens soluit quæstionem.

f [In ecclesiarum suarum.] Idem puto * si alicui inferiori prælato personaliter propter ipsius personæ prærogatiuam fuerit priuilegiũ tale concessum: quod interdum contingit, vt §. de præsumpt. cum io iuuentute: vbi propter prærogatiuã personæ, concessum fuit episcopo ornamentum archiepiscopale.

* Et merito cum fortiora sint priuilegia data personis contemplatione ecclesiarum, quàm contemplatione ipsarũ. §. c. prim. Ioan. And.

g [Sic tamen.] concor. §. eo. c. 1. in principio.

h [Dignitatum.] 100. dist. rationis. hoc vult dicere, veniebat Abbas ditissimus in hoc priuilegiatus ad concilium episcopale, habens pulchriora ornamenta & mitram episcopo: ita q ipse per inspectionem ornatuũ videbatur episcopus. idem in prouinciali: ibi enim in ornamentis præcellebat alios episcopos: quod factus erat indecens, & scandalizabantur episcopi: prouidere ergo æquiter voluit, ita q scandalum tolleret, & priuilegiũ aliquod cõferret. Et nota q non est pomposiitate respuendũ, immo ratione defendendum q doctores togati, variati, & ornati incedant, vt per illa dignitas doctoratus † appareat: sed suos scholastici reprehendendi, qui sibi vestes doctoribus solum congruentes assumunt.

† Vide Antoniũ Capyciũ decisione neapolit. 169.

† Quæ sint insignia doctorum, vel militiæ vide per Signor. de Homo dei consil. 18. & consil. 229.

i [Tenentur.] forte propter capellas non exemptas, vel propter populum non exemptum.

k [Simplicibus.] vt non solum non habeant laminas vel gemmas, sed etiam nec aurifrisiaturas.

l [Alijs.] à prouincialibus & episcopalibus synodis & concilijs. puta cum celebrant in ecclesijs suis vel alienis.

m [Permittunt.] Inspiciendus est igitur tenor priuilegiorum, & seruandus. j. e. proxi. §. eod. porro.

CVm persona.] Hæc est prima Bonifacij in titulo. Diuiditur in tres partes: & vltima pars potest subdiuidi: quia primo tractat quando priuilegium sufficit: vel dat causam præscribendi: Secunda: ibi, Si vero: quando neutrum horum occurrit.

CASVS. In diœcesi Pictauen. sunt aliqui, qui dicunt se habere priuilegium, vt sint exempti à potestate ordinarij: prætextu quorũ priuilegiorum plura nefanda committunt, confidentes de suis priuilegijs: ita q sæpissime exinde oriuntur plura scandala: vtrum ep̃s potest eos compellere & monere, vt sibi ostendant sua priuilegia, vt videat an sint taliter exempti à sua iurisdictione, q nõ possit eos punire pro suis criminibus? R̃ndet q põt ep̃s tales exemptos compellere, vt ostendant sua priuilegia sibi ep̃o, vel suis cõmissarijs: & q ep̃s vel eius cõmissarius possit legere priuilegia integra licet etiam si petatur q priuilegia illa exhibeantur occasione articuli super quo est controuersia: sed tunc habita lectura integrali omnium priuilegiorum, non habebit copiã omniũ, sed solũ illius articuli, de quo est controuersia. Sed quæritur vltra, nunquid ep̃s pendente ista exhibitione, an priuilegia sua sint sufficientia ad impediendum suam iurisdictionem, poterit in eos exercere suã iurisdictionem? R̃ndet Romanus Pontifex cum distinctione: Aut enim isti pri-

Si autem allegant solũ præscriptionem, quia dicunt præscripsisse libertatem, non exinctiue, ita q nulli subsint: quia non possunt esse acephali, sed dicũt præscripsisse libertatẽ translatiue: hoc est non subsunt ordinario naturali, sed alteri: & in isto casu quandiu probabitur præscriptio, reputabuntur subditi epi: ita q epus poterit in eos exercere suam iurisdictionem. Ratio diuersitatis inter priuilegium & præscriptionem: quia priuilegium est plus fauorabile, quàm sit præscriptio, quæ est mere odiosa: ideo pendente iudicio super præscriptione, epus vtetur iurisdictione sua ordinaria? quamquam reuera talis non sit sibi subditus. [Infamiam.] quandoq; infamiam iuris: nam quæ iã sunt delicta, quę ipso iure irrogant infamiam, idest, ipso facto. de quibus iol. 1. ff qui- bus irrogatur infamia. Alia sunt delicta, q non irrogant infamiam ipso facto, sed per sententiã iudicis. [Loco securo.] vbi epus non possit exẽptis inferre violentiã: quia forte epus sibi remoueret eorũ priuilegia, & illa nõ possent recuperare sine magnis laborib⁹ & miserijs. [Integraliter.] Licet pro præsenti nõ sit cõtrouersia de omnibus articulis, sed de vno solo tantum. Not. primo q exemptus à iurisdictione ordinarij dr̃ habere libertatem. ad hoc j. eo. tit. & lib. c. 1.

Not secundo arg. differentiam esse inter priuilegium & indulgentiam. ad hoc s. eod. tit. & lib. c. ot aliqui. vide not. 2 2. q. 2. in summa. & de sepul. in nostra. in prioc. Dominicus.

sonæ [a] ecclesiasticæ tam religiosæ, quàm seculares plura præsumant, quæ ipsis infamiam [b] pariunt, & alijs inferunt læsionẽ [c], prætextu exemptionis vel libertatis, quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt hi qui se asserunt, per priuilegia seu indulgentias Apostolicæ sedis exemptos: à locorũ ordinarijs † requisiti, huiusmodi priuilegia vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos, ipsis ordinarijs in loco cõgruo & securo [d], aut aliquibus prudentibus [e] viris omni suspicione carentibus [f], ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminũ competentem [g] pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum [h], iusto impedimento [i] cessante ostendere, ac ad legendum integraliter [k] † exhibere: necnon de articulis, de quibus controuersia fuerit, transcriptum tradere [l] teneantur. ¶ Si autem ad fundandam intentionem suam super huiusmodi libertate solũmodo [m] præscriptionem canonicam [n] duxerint opponendã: eisdẽ ordinarijs [o] vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de præscriptione huiusmodi [p] facere debent fidem. ¶ Quòd si tales priuilegio & præscriptione asserant se munitos [q]: priuilegium quidem ipsũ exhibeãt, vt in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegium exhibitum nõ ad plenum per se [r] sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam, sed tale est, quod saltem causam prębeat præscribendi: coram personis prædictis [s] annorum [t] quadraginta præscriptionem teneantur probare: præscriptionisque probatione pendẽte, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur, tamen quia de priuilegio (quod saltem causam præscribendi præbet) faciunt fidem in libertatis vel exemptionis possessione, non violenta [u], non

¶ *Glos seq. rationem reddit dicens opi. Inno. approbatam, & Hosti. reprobatam, ad ipsius rationem respondens.*

k ¶ *Integraliter.*] ne præcedentia vel sequentia arctent articulum de quo contendit. ff. quemad. testa. ape. l. 2 §. diem. & à capite edẽda est ratio. ff. de eden. l. argentarius §. 1. & l. 1. §. editiones. & §. edere non vr. & approbatur hic opinio Innocentij qui hoc quod hic dr, notabat. j. d fi. instr. contingit in fi. [a] Et reprobatur opinio Hosti. qui ibi not. contrium: scilicet, q priuilegium erat legendum & exhibendum solum in illo capitulo, de quo erat quæstio: nam si totus tenor legeretur, posset lectio dare litigandi materiã sicut editio: quod est 5 mẽtem ipsius decret. cõtingit. quæ debet verbis præferri. de verborum signi. intelligentia. sed non statur huic, sed primæ rationi: nec ita ex simplici lectura oritur litigandi materia sicut ex transcripto, quod pluribus diebus & noctibus videntes & prælegentes aduocati litigia inde sumunt, vt ibi. & licet vtraque opinio satis habeat æquitatẽ. prima tñ mag. rõne & illo textu fulcitur, & ideo h c approbatur.

¶ *Glos seq. obijcit & sol.*

l ¶ *Tradere.*] sed quare reus probare compellitur & edere propria instrumenta 5 se: 5 id supra de proba. c. 1. C. de eden. l. qui accusare? Dic q iste priuilegiatus siue agat siue excipiat, habet probare ex eo quod de iure communi intentio episcopi est fundata: & quod dicit de editione, locum habet in priuata vel propria scriptura, qua quis vsurus non est: porro in communi vel propria scriptura, qua quis vsurus est, locum non habet. quod Dic vt not. in præ dicto c. 1. de proba. & s. de fi. instru. G. perpetuus. ff. de eden. l. 1. § editiones. & in cle. de vsu. ex graui in gl. vide quod ibi. Ioan. And.

m ¶ *Solummodo.*] quia non simul allegant priuilegium & præscriptionem, de quo in seq. §. tractabit.

n ¶ *Canonicam.*] xl. annorum, vt j. sequitur cum titulo: quod dic vt s. eo. lib de præscrip. c. 1. Ioan. And.

¶ *Glos seq. obijcit & duplicitur soluit.*

o ¶ *Ordinarijs.*] Mirum est quomodo ordinarij cognoscunt in causa sua: 5 id 4. q. 4. c. 1. C. ne quis in sua causa. in rubro & nigro. Sol. ordinarius bene cognoscit d causa Ecclesiæ [b] licet nõ de propria. quod dic vt not. 2. q. 7. si quis erga. de cle. male. c. 1. & j. de pœn. Romana. Item ordinarius dicit suam esse iurisdictionem, & subditus hoc negat: & bene cognoscit an sua sit iurisdictio [c]. s. de rescr. litteris. ff. de iud. si quis ex aliena. Sed ad omnem suspicionem vitandam melius vr id expediri per delegatos, vt sequitur. s. de for. compe. si quis contra. & ff. de iurisdict. om. iudi. prætor.

Additio. Idem Io. Mo. Archid. remittit ad not. per Inno. de dilat. præterea. de cens. venerabili. de verb. sig. ex parte. Ioan. And.

p ¶ *Huiusmodi.*] canonica scilicet: nec potest subditus obedientiã præscribere 5 prælatum. quod dic, vt s. de præscrip. cũ non liceat.

q ¶ *Munitos.*] & sic allegans hæc duo simul, auditor, vt s. de præscri. audites [Vide de hoc de verbo. sig. abbate.] Contra eo. tit. veniens. dic vt dixi j. de reg. iur. nullus pluribus.

Additio. Archid. remittit ad not. 2 3. dist. quamquam. in glo. sic ergo. Ioan. And.

r ¶ *Per se.*] sine præscriptione.

s ¶ *Prædictis.*] supra 1. & 2. responso.

t ¶ *Quadraginta annorum.*] quia minor non currit 5 Ecclesiam. 16. q. 3. c. placuit 2. ver quis actiones. s. de præscrip. de quarts.

u ¶ *Violenta.*] sic possidentes cum pan debeant pœnam, ergo nõ præmium. j. eod. licet s. eod. lib. de præben. eum qui. 16. q. 1. legi.

Additio. Ioan. Monach. allegat de transla. inter corporalia.

Prima glossa diuidit & summat.

a ¶ *Cum personæ.*] In prima parte demonstrat quid iuris cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda: ibi, *Si autem.* quid iuris cũ super hoc præscriptionem allegat. In tertia: ibi, *Quod si tales.* quid iuris cum allegat vtrumque.

Additio. Et hæc vltima pars subdiuiditur: quia prima tractat quando priuilegium vel sufficit, vel dat causam præscribendi. Secunda: ibi, *Si vero.* quãdo neutrum horum occurrit. Et pro parte sumi potuit ex Extrauaganti Alexandri iiij. quæ incipit: Quia personæ. de qua etiam mentionẽ facit Guil. in specul. de appellat. §. restat. vers. si autem iudex. & hoc eod. tit. vers. & not.

b ¶ *Infamiam.*] s. tit. proxi. c. vnico. prouidendum fuit: quia crudeles erant negligendo famam suam. 12. q. 1. nolo.

c ¶ *Læsionem.*] metas enim priuilegiorum suorum seruare debent. s. eo. tit. & lib. c. 1. in principio.

d ¶ *Securo.*] ad idem s. de fi. instr. accepimus. vnde si locus non est securus, licet parti appellare. s. vt lit. nõ contest. accedens 2. s. de appel. ex parte 1. & j. de sent. excõ. venerabilibus. §. & hoc ipsum. alia litera est, secreto [1].

Additio. Sed prima verior, secundum Ioan. Mo. & Archid.

e ¶ *Prudentibus.*] s de consan. & affi. c. 1.

f ¶ *Carentibus.*] 3. q. 5. q suspecti. vnde bonum est, q de ipsorum consensu assumantur. de offi. deleg. super quæstionem.

g ¶ *Competentem.*] s. de dila. c. 1. aliàs posset appellari, vt ibi. consideranda sunt circa hoc quę habentur s. de appellat. cum sit.

h ¶ *Moderandum.*] sic s. eod. lib. de appel. legitima.

i ¶ *Impedimento.*] sic s. eod. libr. de electio. quàm sit. & cap. cupientes. §. q si. & c. commissa. §. 2.

† Supplet Domic. & Philip. seu alij. quoniam iurisdictio fundata est in iure communi, aut statuto priuilegio notorio: quia notorium facit, vt latè Ancho. hic. operatur idẽ q notorium iuris. Fon.

† Tamen non est danda copia totius, sed illius solum articuli, super quo cõceditur e. contingit. de fide instrum. Pet. de Ancha. alleg. Bar. in rubr. ff. de noui. ope nũcia. vnde legatio petẽ ti copiam instrumenti traderetur sola particula ad ipsum faciens. l. pretor ff. de eden. Fonta.

[1] In omnibus codicibus quos videre licuit, constanter legitur, secreto.

[a] Vide quæ ibi notat in vlt. gl. & quæ ibi decl. Ioh. An.

[a] Placet Philip. etiã si allegetur præscriptio Dom. vide tamẽ Inn. c. venerabili. de verbo. signifi. Fonta.

[a] Hoc verũ si quæstio sit tantum inter iudicẽ & partem: & hoc potest qa tũ suũ defendit. c. dilecto. & ibi Inn. de sen exco. [illegible] tem esset quæstio inter partes iudex tanquã a. veri fauens nõ se præsumit com petentem secundum Dominic.

§. sed neque. ff. so. mat. si ab hostibus. Ioan. And.

¶ *Glos seq. allegat vnam concor. signat vnum contrarium, & remittit.*

a ¶ *Precario.*] hc s. de restit. spo. olim 1. licet enim ista sit iusta causa possidendi: non dat tamen titulum præscribendi, ne ille qui precario concessit, ex liberalitate sua illiberalitatem recipiat contra naturam contractus. ff. de preca. l. i.

b ¶ *Turbentur.*] hoc idem si solum priuilegiū allegarent, vt probatur in sequenti §. in principio.

c ¶ *Iure communi.*] 16. q. 7. omnes basilicæ.

d ¶ *In eosdem.*] Nota quantus fauor priuilegio debetur: est etenim priuilegium ex se fauorabile, sed præscriptio odiosa. s. de deci. tua: & c. ex parte. & dixi de hoc j. de reg. iur. odia.

EPiscoporum, & aliorum.] Primo ponit quadruplicem prohibitionem: Secundo pœnam adijcit pœnis antiquis: ibi, *Qui vero.*

CASVS. Propter delictum comitis Pictauen. fuit ciuitas Pictauen. interdicta interdicto generali, & totus comitatus Pictauensis: in quo comitatu Pictauen. sunt aliqui exempti, secundum veriorē intellectum: qui putantes se non teneri ad interdictum, quod diœcesanus imposuit, eo quia sunt exempti, contemnunt illud interdictū, & celebrant diuina officia ianuis apertis & alta voce: Certum est ꝗ à iure antiquo sunt aliquæ pœnæ introductæ ꝯ non obseruantes interdictum: Sed vtrū vltra illas pœnas sint aliæ pœnæ introductæ? Respondet ꝗ sic: quia est eis interdictus ingressus ecclesiæ donec fuerit satisfactum ad arbitrium epi. Et notanter dr. ad arbitrium: quia non tenētur satisfacere ad dictum epi: nisi vt bonus vir fuerit arbitratus. Sed quid, pone ꝗ eps Pictauensis protulit in aliquos suos subditos sententiā excommunicationis, & mandauit eps, vt tales subditi non reciperentur ad diuina? Certum est ꝗ tales non debent ad diuina admitti. Sed quid? quia licet eps mandet subditis, vt illos non reciperent ad diuina, non tamen mandat exemptis: nunquid exempti possunt tales excommunicatos admittere ad diuina? Respondet ꝗ non: & si priam fecerint, incurrunt prædictam pœnam: quia eis est interdictus ingressus ecclesiæ, & efficiuntur irregulares. in c. is qui. de sent. excom. j. eod. lib. [*Conceditur.*] vt in c. alma, j. de sent. excom. eod. lib. scilicet, bassa voce, & ianuis clausis. Not. primo ꝗ diuina officia non debent populo celebrari in locis interdictis: & celebrantes in locis interdictis incurrūt graues pœnas & maiores pœnas incurrunt exempti quàm non exempti. l. presbyteri. C. de epis. & cler. vbi magis puniendi sunt illi, qui plurimum honoris à principe susceperunt: ideo si exempti delinquant, grauius sunt puniendi quàm cæteri. Item quia isti priuilegiati confidentes de suis priuilegijs, plus cæteris violabant interdictum: ideo propter frequentiam delicti ordinatum fuit, ꝗ plus cæteris punirētur. Nota vlterius iuncta glos. ꝗ celebrans præsente excommunicato non est irregularis: sed est ei interdictus ingressus ecclesiæ: tamen est proximus irregularitati: quia si se immisceat diuinis, efficitur irregularis. c. is qui. de sent. excom. isto met libro. Nota vlterius, ꝗ appellatione sacramentorum ecclesiæ nō venit sepultura. Not. insuper, ꝗ decreti appellatione comprehenditur constitutio iuris communis. Quid autem sit proprie decretum, vide glo. s. eod. lib. de reb. eccle. non alie. c. 1. Nota finaliter, ꝗ eadem pœna punitur faciens celebrare diuina in loco prohibito qua punitur celebrans. ad hoc cle. grauis. de sent. excom. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

† Vide Clement. ex frequentibus. & sen. excō. Calderinū cōsil. 4. tit. de sent. excō. & late Felinū in c. à nobis extra de exception.

clandestina, nec concessa precario[a], de qua fidem corā eisdem fecerint, non turbentur[b]. ¶ Si vero priuilegium per se sufficiens quando solo priuilegio se defendunt, vel saltem tale quòd præscriptioni canonicæ causam præstet, cum præscriptionem allegant, non exhibuerint, vt est dictum: cum de iure communi[c] ordinariorum intentio sit fundata: sua iurisdictione vti possint libere in eosdem[d]: donec de præscriptione canonica (vt præmissum est) fecerint plenam fidem.

¶ Idem.

¶ *Interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus vel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis, nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta vel sepulturam admittunt. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. VIII.

EPiscoporum[e] † & aliorum prælatorū querelis frequentibus, & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui seculares aut regulares quantūcunque exemptionis seu libertatis sedis Apostolicæ priuilegijs communiti[f], cuiuscunque ordinis, religionis, status, vel cōditionis existant, scienter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus †, castris, villis, (nisi quatenus eis à iure conceditur) seu locis alijs interdictis[g] ab ordinarijs[h] siue delegatis[i] iudicibus, vel à iure[k]: aut excommunicatos publice vel interdictos ad diuina officia[l], seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam[m] admittant. Qui vero contra præsumpserint, præter alias pœnas a iure statutas[n], ingressum[o] ecclesiæ sibi nouerint interdictū, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt[p] †, satisfecerint competenter.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit, quando eximitur ecclesia quid importet. Secundo quando ipsius canonici. Tertio, quando clerici. Et ista ordinate declarat, in qualibet partium affirmatiue & negatiue loquendo, secundum Ioan. Andr.*

CAP. IX.

PER † EXEM-

e ¶ *Episcoporum.*] interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus, vel secularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus, vel locis interdictis: nisi secundum permissionem iuris: vel excommunicatos vel interdictos publice ad diuina officia, sacramenta, vel sepulturam admittunt. hoc dicit. hodie aggrauata est pœna. quod dic vt de sepult. in clem. eos. & in clem. de sent. excom. ex frequentibus.

f ¶ *Communitis.*] de formis videbitis j. eod. tit. si Papa.

g ¶ *Interdictis.*] vide clem. de senten. excom. cap. i.

h ¶ *Ordinarijs.*] sic s. eod. tit. cum & plantare.

i ¶ *Delegati.*] delegati ergo interdicere possunt. ad idem s. de offi. deleg. c. 1. & c. sane. 2.

ADDITIO. Saluo qđ habes i extrauagāti Bonifacij prouide attendentes. Ioan. And.

k ¶ *Vel a iure.*] vt s. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. & s. de censi. quamquam. & j. de pœ. felicis. in fine.

l ¶ *Officia.*] celebrans præsente excommunicato maiori excommunicatione, vel interdicto, non est irregularis. j. de sent. excom. is qui. vbi de hoc. interdum tamē licet celebrare præsentibus interdictis. qđ dic vt j. de sent. excom. c. vlti.

m ¶ *Sepulturam.*] vide cle. de sepul. eos qui.

n ¶ *A iure statutas.*] sicut diuersa sunt narrata, sic diuersæ prouisiones iuris, si qui celebrāt in ciuitate, castris, vel villis. nisi quantum eis à iure permittitur, compescantur per ordinarios s. eo. auctoritate. si celebrant in loco interdicto, vltra quàm à iure permittitur scienter, sunt irregulares. j. de sentent. excomm. is qui. sed si præsentibus excommunicatis celebrant, secus. vt ibi, & supra dixi.

† Ciuitatis appellatione qđ veniat, vide per Felinū in c. Rodulphus extra de rescrip.

† Aliās, ab sēpsensu.

† Pensā doctores hic, vide Deciū consil. 152.

¶ *Glossa sequens primo ostendit vicinitatem irregularitatis: secundo tractat an in non exemptis locum habeat ista pœna.*

o ¶ *Ingressum.*] Hoc aduerte: quia vt s. dixi, licet quidam ex istis non sint irregulares: tamen per decretalem istam sunt vicini irregularitati ꝯhendæ: quia si post huiusmodi interdictum in ecclesia celebrauerint, vt prius irregularitatem incurrunt, vt j. de sent. excom. is cui. Scire debes ꝗ quidam † hanc decretalem & eius pœnam dicunt locum habere tantum in exemptis: & pro eis facit, quia multo maiore pœna sunt digni, quibus cum plurimum honoris per iussiones principum est delatum, reperiuntur in crimine. C. de epis. & cle. l. presbyteri. Et est canonizata 5. q. vlt. presbyteri. vnde dicatur hoc statutum circa eos tantum, ne priuilegiorū prætextu flagitiorum crescat auctoritas. C. de priuileg. schola. l. 2. lib. 12. sed ꝯrium credo, scilicet hanc decr. & eius pœnam habere locum etiam in non exemptis per literā, quæ s. dicit, quantumcunq; &c. quasi dicat decre. ista, ꝗ vult etiam exemptos nedum nō exēptos hac constitutione ligari. ad idem s. de præben. c. 1. cum simi.

† Ioh. Mo. in prædic. decreta. in cui. Ioan. And.

p ¶ *Contempserunt.*] sic s. de immunit. eccle. quoniam.

PEr exemptionem.] Eximitur quandoque ecclesia, quandoque ipsius canonici, quandoque clerici. Ista tria quid importent, ordinate declarat. Et tria facit hæc decretalis, quæ satis patent. Secunda: ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Si autem.*

CASVS. Papa per suum priuilegium vel indultum exemit aliquā ecclesiam à iurisdictione diœcesani, per vnam de formis in cap. sequen. quia dicit Papa: talem ecclesiam eximimus à iurisdictione ordinarij: vtrū per hoc videatur Papa nō solum exemisse ecclesiā à iurisdictione ordinarij, sed etiam ministros ipsius ecclesiæ? Rñdet ꝗ non. Vt ponamus ꝗ est aliqua ecclesia conuentualis, vel

colle

collegiata, in qua est rector habens administrationem: Papa illam ecclesiam exemit à iurisdictione ordinarij sub hac forma: Talem ecclesiam eximimus, vel per aliam formam: vtrum videatur tantummodo locus exemptus, vel vtrum cum hoc videantur monachi exempti, & etiā rector parochialis, qui est vicarius perpetuus? Respondet ꝙ per illud priuilegium vr̃ solum exemisse ipsius monasterij religiosos, clericos & conuersos: sed non vr̃ exemisse vicarium perpetuum, neque populum ipsius parochiæ. & ideo ipse vicarius remanebit sub iurisdictione episcopi. Sed quid, ponamus ꝙ Papa per suum priuilegium exemit canonicos ecclesiæ Pictauen. in qua sunt ministri diuersi status: q̃a ibi sunt capellani, non tamen sunt canonici; vtrum videantur exempti capellani? Respondet ꝙ non: etiam si essent ministri habentes dignitatem: dum tñ non haberent canoniam in ecclesia Pictauen. Secus si Papa in suo priuilegio est vsus vocabulo clerici, puta quia dixit. Nos eximimus à iurisdictione ordinarij clericos ecclesiæ Pictauen. quia tunc vr̃ exemisse omnes ministros ipsius ecclesiæ.

Not. ergo post Pet. Ancha. & alios hic, quod per istā exemptionē episcopus nihil perdit in parochianis. In not. c. tete partium. s. eo. & ratio est, secundum Host. quia laici non tam annectuntur ecclesiæ, q̃ clerici. ita ista priuilegia quia eiusque aliqualiter piatu dicant, restringunt: ideo laici non veniūt hic quamquam bene in sententia, quæ omnem ius episcopo adiudicatur, secundum Io. Andr. hic Bont.

ptionem[a] ecclesiæ concessam, ipsa ecclesia[b] & ipsius monachi vel canonici, clerici etiam & conuersi, perpetuoque oblati (non autem[c] ecclesiæ eiusdem presbyter, qui parochianorum curam[d] habet, quo ad ea quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi parochiani[e] etiam) intelliguntur exēpti[f]. Verum si canonici alicuius ecclesiæ eximantur; ipsi soli canonici, non autem[f] ecclesiæ, vel alij eius clerici[g] sunt exempti. Si autem clerici cuiusuis ecclesiæ eximantur: tunc tam canonici, quàm alij clerici eximuntur, non tamen ecclesia: nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

Nota primo ꝙ exempta aliqua ecclesia à iurisdictione epi, videntur exempti similiter ministri ipsius ecclesiæ: quia ista exemptio ecclesiæ dr̃ exemptio realis, & se extendit ad personas. Nota ꝙ quando eximitur ecclesia, vr̃ locus exemptus, & etiam ministri illius ecclesiæ: non tñ vicarius perpetuus deputatus ecclesiæ parochiali: neque parochiani illius ecclesiæ per illud priuilegium sunt exempti à iurisdictione diœcesani. Nota ꝙ appellatione canonicorum veniunt solum habentes canoniam in ecclesia. Nota ꝙ appellatione clericorum veniunt omnes ministri ecclesiæ.

¶ *Prima glos. diuidit, dicit quid declaret, & vnde sumpta.*

a ¶ *Per exemptionem.*] Tria dicit hæc decretalis, quæ satis patent. Et emanauit declaratiue ad ea quæ not. Innocen. & Hostien. s. eod. cum capella. & cap. recepimus. Et fuit sumpta de extrauaganti Innocentij, quæ incipiebat: Ad perpetuam.

Additio. Guil. tñ in Specul. eo. tit. vers. Item licet. allegabat, cum super. quæ in summa dicebat, quòd Abbas ꝯ epm agens super exēptione ecclesiæ monachorū & parochianorū succubuit in vltimo: quia nihil de parochianis in priuilegio dicebatur. Io. And.

¶ *Glossa secunda soluit quæstionem, & remittit.*

b ¶ *Ipsa ecclesia.*] cum atrio, fm ea quæ dixi fm Ber. s. eod. c. 1. & subintelligatur exēpta. & bene patet per hoc c. & per decr. illam s. eo. lib. de præben. quamuis 1. ꝙ eximit ecclesiam cathedralem, ne sub generali vocabulo ecclesiarum ciuitatis intelligatur exemisse omnia etiam minora beneficia de ecclesia, vt ibi dixi.

c ¶ *Non autem.*] subintelligitur exemptus, &c.

d ¶ *Curam habet.*] vnde tales presbyteri habent institui ab epis, & intelliguntur esse perpetui. quia nequeunt absque rationabili causa extunc ab epis amoueri. s. eod. lib. de capel. monach. c. vnico. & hoc casu pp hanc curam & populum non exemptū, prælatus exēptus vadit ad synodum episcopalem. s. eo. tit. & lib. vt Apostolicę.

¶ *Glossa sequens dat simile. secundo obijcit & soluit.*

e ¶ *Parochiani.*] Sicut aliud est clericus, aliud est populus. s. eod. ex parte 1. & infra de sent. excom. si sententia. 1. respon. sed huic 1. responso vr̃ ꝯdicere supra de verbo. signi. cum clerici. vbi nomine ecclesiæ 1 cathedralis, intelligitur solum capitulum, non inferiores clerici vel conuersi. sed ibi de iuramento loquitur. qd̃ stricte intelligitur, nec extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum. s. de iureiur. c. pe. iurisdictio autem ita pendet penes epm & capitulum, ꝙ non penes inferiores clericos. intelligatur ergo iuramentum ibi secundum formam iuris communis. ad idem s. de iureiur. ad nostram 3. s. de verb. signifi. super quibusdam.

De varijs significationibus, quas habet ecclesia. ibi not. & in contra. Io. An.

Additio. Concordat Archid. s. eod. lib. de præbend. quamuis 1. sed Ioannes Monachus quid voluerit non capio. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens arg. pro Ioan. & Ber.*

f ¶ *Non autem ecclesiæ.*] Bene ergo dixit. Ioan. & Ber. qui not. s. de testa. requisisti. in glo. hic respondent. ꝙ si quid legatur canonicis, non intelligitur legatum ecclesiæ. per l. ff. de reb. du. l. ciuibus.

Additio. Vide quod dixi super glo. præalleg. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens quærit, arg. affirmatiue: & soluit contrarium.*

g ¶ *Alij eius clerici.*] Sed nunquid per hoc erunt exempti Conuersi & oblati non clerici? Arg. ꝙ sic. 1 a. q. 1. duo. Contrarium credo per hoc. c. ꝙ stricte sumit verba priuilegiorum exemptionis vt sonant. & quia non repetit de Conuersis & oblatis, vt s. 1. responso.

quod si voluisset intelligi, expressisset s. de deci. ad audientiam. Ad idem s. eo lib. de elect. ex eo ꝙ. Ioan. And.

S I Papa.] Hæc est optima decre. in materia interpretationis priuilegiorum, primo distinguēs inter verba narratiua & assertiua, ponit sex formas verborum, quæ assertiue prolatæ sapiunt exemptionem: & de vltimis quatuor rationem subdit: Secunda: ibi, *Et est idem.* ponit alias octo, & sic quatuordecim: vsque: ibi, *Non sic.* Et ibi ponit tres formas, per quas non datur exemptio: vsque ibi, *Licet.* vbi de formis alijs protestatur. Ioan. And.

¶ Idem.

¶ *Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis, quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Ioannes Andr.*

¶ Illud c. ponit formas, per quas potest probari exemptio aliquorum.

Casus. Eps Pictauen. vel eius officialis volebat punire & corrigere Titium de aliquo excessu: vnde fecit ipsum citari ad cōparendum personaliter ad se purgandū super tali excessu: Titius conuentus in termino sibi assignato comparuit, & opposuit, ꝙ erat exemptus à iurisdictione epi: & ideo petebat remitti ad suum iudicem siue cōseruatorem suorum priuilegiorū: Certū est ꝙ intentio epi, siue eius officialis est fundata de iure cōi: ideo iste Titius tenetur probare suum exceptionem. s. eod. tit. & lib. c. cum personæ. vnde Titius ad probandum suam exceptionem produxit quoddā instrumentum delegatorium: in quo dicebatur: Conquestus est nobis talis Titius Romanæ Ecclesiæ immediate subiectus; vtrum fuerit sufficienter probata exemptio? Rñdet ꝙ non: quia illa verba narratiua non faciunt fidem, sed solum verba dispositiua: nisi in verbis dispositiuis contineretur, ꝙ talis Titius est subiectus Romanæ curiæ. Sed vellem informari, quæ verba sunt necessaria ad hoc, ꝙ aliquis dicatur eximi à iurisdictione ordinarij: & per quæ verba pōt probari exemptio? Rñdet ꝙ pluribus modis potest probari exemptio, dummodo probetur per vnam de formis quæ sequuntur in litera: videlicet si dicat Papa in verbis dispositiuis: Nos talem ecclesiam eximimus à iurisdictione ordinarij. vel sic: Dicimus talem ecclesiam pertinere ad proprietatem beati Petri. vel sic: Dicimus vel declaramus talem ecclesiam subiectam Romanæ Ecclesiæ, vel ad Ecclesiam Romanam nullo medio pertinere. vel, asserimus talem ecclesiam nullo medio ad Romanā Ecclesiam pertinere. Sed quid, ponamus ꝙ in verbis assertiuis dixit Papa in suo priuilegio, vel in sententia: Nos talem ecclesiam asserimus exemptam à iurisdictione ordinarij: vel, asserimus talem ecclesiā spectare ad ius & ꝓprietatem beati Petri; vtrum sufficienter probetur exemptio? Rñdet ꝙ sic: Nā omnes ecclesiæ de iure cōi spectant ad Romanā Ecclesiam: ideo si Papa in priuilegio suo, vel sentētia apposuerit ista verba, in verbis dispositiuis vel assertiuis, debent illa verba aliquid operari. Sed quid, quia Papa dixit in suo priuilegio, ꝙ talis ecclesia potiatur libertate Romanæ Ecclesiæ; vtrum sit probata sufficienter exēptio? Rñdet ꝙ sic. Idem si dicat Papa; talis ecclesia in signum libertatis soluet annuum cēsum. Secus si diceret solum Papa indefinite, ꝙ talis ecclesia soluet annuum cēsum Ecclesiæ Romanæ. Idem si dicat ꝙ in tali ecclesia non audeat ordinarius collocare suam sedē: tunc enim vr̃ talis ecclesia priuilegiata. Sed quid, ponamus ꝙ Papa dixit in aliqua sententia vel priuilegio: Nos recipimus tales religiosos talis ordinis in nostros proprios & specialiter subiectos Romanæ Ecclesiæ: an videantur isti exempti à potestate ordinarij? Rñdet ꝙ sic: Secus si dixisset Papa: Nos tales recipimus in proprios & speciales filios: Nam per illa verba non viderentur exempti à iurisdictione ordinarij. Idem dicendum est si Papa aliquibus concedat indultum vel priuilegium, vt à quoquam non possint excōicari vel suspendi: & ꝙ in signum huius soluant Ecclesiæ Romanæ annuū cēsum: nā per illa verba nō videntur exempti à iurisdictione diœcesani. Postea dicit Romanus Pōtifex in fine, ꝙ pro præsenti nō potuit cogitare omnes formas quibus potest conferri exemptio: Nam per alias formas potest probari exemptio, dummodo constet de mente Papæ. Not. ꝙ posita in lege gratia exempli, non restringunt legē ad casum expressum: sed extenduntur etiā ad alia similia. Not. ꝙ exēptio appellatur libertas, & ꝙ illam allegans debet eam probare. vide s. eo. tit. & lib. c. cum personæ. Dominicus.

CAP. X.

SI Papa[h] in aliquo priuilegio vel scriptura non facta principaliter[i] super dona-

¶ *Prima glo. summat, & dicit quid declaret.*

h ¶ *Si Papa.*] Formas priuilegiorū ponit hæc decretalis, quarū quædam exemptionem conferunt, quædam non. Et de hoc not. per Innoc. & Hostien. s. eo. recepimus. & per Hostien. s. eo. cum capella.

¶ *Glossa secunda exemplificat.*

i ¶ *Principaliter.*] puta impetrat litteras prælatus super reuocatio

ne rei ecclesiasticæ male alienatæ: quibus dr, conquestus est nobis T. prælatus talis ecclesiæ nobis immediate subiectæ, q prædecessor eius, &c. vnde talia verba solemus vocare narratiua, non assertiua. vnde j. sequitur, talia verba narret. ad hoc bene concor. 3. q. 6. hæc quippe. & quod ibi not. in 1. glossa.

ptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus: princeps tamen eos quos in patres elegit, nō vult alijs subijci, vt in Authen. consti. quæ de digni. coll. 6. & si dominus apud acta nominat seruum suū filium, dr ei libertatem concessisse. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. similique modo. sed ibi sibi soli fit præiudicium: hic autem fieret

tione † vel sententia exemptionis, seu etiā libertatis, aliquam ecclesiam ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret: non propterea illius ecclesiæ exemptio est probata [a], nisi de libertate aliter doceatur. ¶ Si autem ecclesiæ vel monasterio exemptionis priuilegiū concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando (cū de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat [b] ipsam ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri existere: siue ad ius & proprietatem Romanæ Ecclesiæ [c], vel ad Romanā Ecclesiam specialiter, aut sine medio [d], vel etiam simpliciter pertinere, per hoc plene debet exempta huiusmodi ecclesia iudicari. Cum enim iure communi, omnes ecclesiæ per orbē diffusæ ad Romanam Ecclesiā pertineant, si id alicui conceda tur ecclesiæ, vel de ea per sentētiam iudicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio, vt priuilegij nihil aliàs allatura concessio, ei cui conceditur, & sententia nullū aliter datura subsidium, ecclesię, pro qua fertur, prærogatiuam (cum verba aliquid operari debeant [e]) conferat gratiæ specialis. ¶ Et est idem [f] si priuilegium cōtineat, vel ipse Papa per modum exprimat suprascriptum, quòd ecclesia sit libera: seu quòd potiatur Romanæ Ecclesiæ libertate [g]: vel quòd in hoc prærogatiua gaudeat speciali: aut si dicat indefinite [h], quòd Ecclesiæ Romanæ annuum censum soluat ad perceptæ iudicium libertatis: siue quòd ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij † potestate: vel quòd nō audeat illic episcopus cathedram collocare [i]: aut imperandi, seu ordinationem quamuis leuissimam faciendi, exercere aliquā potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos, censentur exēpti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exēpti propterea non existunt [k]. Si vero dicatur simpliciter, quòd aliqua ecclesia Romanæ Ecclesiæ annuum censum [l] soluat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem [m] dicimus si circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clausula de cēsu annuo persoluendo sequatur, vt si aliquibus quòd ab alio quàm à Papa, seu eius legato excommunicari, suspendi, aut interdici non possint [n], vel aliquid aliud specialiter à sede Apostolica sit indultum, vel etiam dicatur, quòd in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quòd Ecclesiæ Romanæ ad indicium † libertatis perceptæ annuum cēsum soluant. His enim & consimilibus casibus sic † in certis priuilegiati articulis, ordinariorum iurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti [o]. ¶ Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores, ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen alijs exemptionum, si reperiantur, seu aliarum libertatum modis, vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

¶ Idem.

¶ Priuilegiati vt tempore interdicti celebrare possint diuina clausis ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus taliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. hoc dicit. Dominic.

CAP. XI.

LICET † VO.

---

† Aliàs, de hoc.

Additio. Vide qd not. in cle. de proba. litteris. in glos. narratiuis. Archi. remittit ad sum. Azo. de sal. cau. adie. & 19. dist. c. 1. ver. itaque. in glo. est hic arg. subdit etiam hic tolli opinionem quam not. Bernard. de rescrip. nonnulli. in glo. sic ergo, vltra medium. Ioan. And.

¶ Glos. seq. signat contrarium, & soluit.

a ¶ *Probata.*] Contra vr quod not. Ber. ī. de censi. cum olim. in 2. glos. vbi dicit, q status publicæ scripturæ in qua continetur de finibus episcopatuum: licet ista sint facta ob aliud: sed illud habet locum in ipsa probatione finium, quæ fit per argumenta. ī. de probat. cum causam. & cui ius commune non est contrarium: sed hic ius cōmune est contrarium: & sequerentur hoc casu plenæ probationes, & ideo secus.

Narratiua verba Papæ probāt pie tic, si sunt de suo facto, & sup his fundetur intentio ipsius.

b ¶ *Asserat.*] Nota q a. ī. dicit, narret. ergo hic de assertiois, ibi de narratiuis. hodie plene pbant narratiuæ litterarum Papalium, si sunt de suo facto, & super his fundetur gratia, vel ipsius intentio: per cle. de proba. litteris. & vide quod ibi not. in glo. antepenult.

c ¶ *Ecclesiæ.*] ī. de resti. in integ. c. 2. de arbi. cum tempore.

d ¶ *Sine medio.*] ī. eod. cum olim 1.

¶ Glo. seq. allegat concor. arg. & remittit.

e ¶ *Debeant.*] Optime concord. ī. eod. in his. [Et concor. quas hic alleg. Archid. ibi inuenies in vlt. glos. Et nota arguendum à verbis. ī. de decl. ad audientiam. de quo dic vt not. 22. q. 5. humanæ. & supra de verb. sig. propterea. lex tñ non debet imponi verbis, sed rebus. supra end. lib. de elect. commissa. ad fin Ioan. And.

Argumentum à verbis valet.

† Aliàs, ordinaria.

f ¶ *Et est idem.*] scilicet quòd ecclesia debet plene iudicari exempta.

g ¶ *Libertate.*] supra eod. cum olim 2.

h ¶ *Indefinite.*] quia secus si post determinationem alicuius certæ libertatis concessæ, vt infra §. idem.

i ¶ *Collocare.*] in locis enim exemptis hoc non possunt episcopi. 18. q. 2. luminoso. ī. eod. lib. de offic. ord. cum episcopus.

¶ Glos. seq. tect. per duplicem obiec. prima ad quid valeat concessio: secunda, de duabus legibus, & vtrique respondet.

Papa recipiendo aliquem in filios, non cēsetur eos eximere.

k ¶ *Non existunt.*] sed sunt priuilegiati, vt j. de verb. signi. veniens. 2. respon. recipiendo ergo illos in filios, vr illos recipere in amorem filialem: sicut subdiaconus ordinatus à Papa non in exemptionem, sed in honorem intelligitur ordinatus...

præiudiciū ordinario, cuius iurisdictioni potius est fauendū. ī. eod. tit. & lib. cum personæ. 11. q. 1. peruenit. vbi ergo Papa exprimit aliquos speciales subiectos: si essent alij subiecti, non essent speciales subiecti: & ideo illa verba exemptionē faciunt. vt ī. proximo respōso. [Hoc patet etiam ī. in quarto exemplo: sufficit enim q dicatur specialiter ad Romanam Ecclesiam pertinere, vt ibi.] Sed licet aliquis sit filius, non sequitur quòd sit specialis subiectus: quia vnius potestatis filius, alteri potestati posset esse subiectus [a]. & ideo aliud hic, aliud ibi, Filiatio ergo amorem & priuilegium denotet, specialis subiectio exemptionem.

a Sicut & filius [illegible] ibi & alteri posset esse seru. ff. ad leg. Fal. l. [illegible] Io. An.

l ¶ *Censum.*] non enim omnes ecclesiæ exemptæ soluunt cēsum: nec omnes quæ censum soluunt, sunt exemptæ. ī. eod. tit. recepimus. vnde probat hoc esse, &c. C. de proba. ad probationem. ī. de offi. deleg. cum contingat.

† Aliàs, iudicium.

† Aliàs in [illegible] sic scriptum priuilegiati articulis. Aliàs, in sic inte[illegible] priuilegiati articulis &c.

m ¶ *Idem dicimus.*] scilicet quòd non propter hoc exempta censebitur.

n ¶ *Non possint.*] de quo dic vt ī. eod. tit. & lib. ne aliqui. Ioā. And.

¶ Glos. seq. notat, alleg. concor. & dat simile.

o ¶ *Subiecti.*] ergo not. q vnum & idem verbū diuersificatur secundū adiuncta [a]. ff. de contrahē. emptio. l. q sæpe. §. veneni. & ff. de verb. sig. l. qui venena. vnde si indefinite dicatur, q ad iudicium perceptæ libertatis soluat censum, exēpta dr, vt ī. §. & est idem. si post certam libertatem: non propterea vltra id intelligitur exempta, vt hic. & est simi. ī. de dona. pastoralis.

a Et secundum materiam: vt di. am j. & sent. excō. si contra. In §. 1. respon. Ioā. And.

L*icet.*] Sunt quatuor dicta per §§. diuisa definientia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti.

† De materia vide latissime in cap. alma mater. infra de sen. excom.

Casvs. Ponamus q aliquibus clericis vel religiosis fuerat interdictum per Papam in pœnam delicti per eos commissi, vt non possent celebrare diuina tempore interdicti etiam ianuis clausis: postea isti clerici vel religiosi accesserunt ad Apostolicam sedem, & impetrauerunt indultum & priuilegium, vt tempore interdicti possent diuina celebrare ianuis clausis, non receptis excōicatis: vtrum poterunt admittere ad diuina transeuntes & peregrinos? Rndet Romanus Pontifex q nō; si cōtrarium fecerint, incurrunt pœnas a iure indictas. Et istud verum nisi transeuntes vel peregrini habeant

haberent priuilegium, vt possent audire diuina in locis interdictis. Sed ponamus q ista persona priuilegiata vt possit audire diuina in locis interdictis, non obstante interdicto, habet aliquos familiares: vtrum possit secũ introducere suos familiares, vel vtrũ possit per suos capellanos facere celebrari in locis interdictis? Rndet Romanus Pontifex, q sic: secus autem esset dicẽdum in familiaribus cõuentus: & hoc verũ, nisi in casu necessitatis: puta si in conuentu omnes essent infirmi vno excepto: tunc ista persona priuilegiata posset talem sanum facere celebrare in medio interdicto. Sed quid, ponamus q ista persona sit priuilegiata: vtrum possit facere celebrari in locis interdictis, & possit secum introducere eius familiares: habet enim plures ministros siue familiares: sunt aliqui, qui non audierunt Missam: vtrum poterit facere celebrare aliam Missam in loco interdicto? Certe non. Nota primo, q de iure tẽpore interdicti non est licitum diuina celebrare. Hodie dic vt in cap. alma. infra de sent. excõ.

*Familiares & domestici q differunt, de eis Specul. tit. de teste. §. 1. adde glo. in cap. literas. verbo, de familia. extra de restitut. spol.

†Alias, fuerit.

bis concessum existat [b], vt interdicti tẽpore ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis [c], voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc priuilegiati [d] existant) recipere nulla ratione debetis. ¶ Cum conceditur singulari personæ [e], vt modo præmisso [f], tempore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares † domestici [g] ad audiẽdum cum ea, & celebrandum sibi diuinũ officium, licite admittuntur [h]. Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est cẽsendum: illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti non debent [i]. ¶ Huiusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cuius causa [k] seu culpa, dolo vel fraude, fuit † sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata extitit, præbuit consilium, auxilium, vel fauorem.

¶ Idem.

¶ Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari: ita tamen quòd non violent interdictum. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XII.

Quoniam Episcopi [l] † eorumque superiores se habent diuersis ex causis à suis ecclesiis & diœcesibus absentare [m] frequẽter, nec semper possunt commode [n] ad ecclesias accedere pro Missa celebrãda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet [o] absque causa rationabili vllam † diẽ: Præsenti constitutione indulgemus [p] eisdem, vt altare pos-

†Et an appellatione episcopi veniat electus, vide Felinũ in cap. cũ te. de rescrip. versu. Tertio restringitur.

†Alibi ita, nulla die.

Nota secundo q priuilegium non extenditur principaliter ad alias personas quàm expressas. Dominicus.

¶ Prima glossa dicit quod declaret.

a ¶ *Licet vobis.*] Declarat notata per Ber. Innocentium & Hostien. s. eod. quod nonnullis.

b ¶ *Existat.*] per speciale priuilegium. & sic facit ad titulum. [Idem Archidiaconus.]

¶ Glossa sequens aperit dubiũ quod recit. potest per modum obiect. secundo opponit, & dupliciter soluit.

c ¶ *Exclusis.*] Illud erat quod inducebat dubitationẽ per eius cõtrarium, quasi à cõtrario non excommunicatos, nec interdictos, & aliunde venientes admittere poterant. & arg. à contrario fortissimum est. supra de his quæ fiunt à prælat. cum Apostolica, in fine. sed hoc non est verũ, nisi illi super hoc sint priuilegiati, vt patet: quia ex quo locus interdictus est, vt omnibus interdictum ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati: nec priuilegium vnius alteri penitus prodest. ad hoc s. eo. sane. & præterea ante hanc decretalem in dubio erat tutius hoc tenere propter periculum animarum, & ideo amplectendum erat. de homi. ad audientiam. de sponsa. iuuenis. Sed oppono q hæc decretal. est superflua: cum hodie sine priuilegio competat tempore interdicti taliter celebrare de iure communi, vt infra de sentent. excom. cap. vlt. Potest dici, quid iuris in concessione per priuilegium dictum est, idem in cõcessione per ius cõe, vt ibi. & ideo forte generaliter dixit, supra concessum, non dicens qualiter. Vel dic q etiam per priuilegium posset habere locum casus noster. & subauditur primæ glossellæ. Pone enim q Papa interdicendo locum vetuisset celebrari, etiam secundum formam illius decretalis (sæpe enim propter rebellionem delinquentium aggrauantur pœnæ) & postea concessisset aliquibus celebrare ibi secundum formam illius decretalis; habemus ergo hunc casum dubitabilem ad litteram. Contra istam decretalem vidi olim seruari in ciuitate Bononiensi tempore generalis interdicti; quia religiosi sic priuilegiati admittebant forenses ad diuina.

d ¶ *Priuilegiati.*] vt si accipientes signum crucis pro subsidio terræ sanctæ in hoc essent priuilegiati, vel quiuis alij.

Additio. Vide quod dicam circa hæc. de sentent. excomm. cap. fin. in fine. Ioan. And.

e ¶ *Personæ.*] puta episcopo, regi, comiti, vel baroni.

f ¶ *Modo præmisso.*] scilicet ianuis clausis, &c.

g ¶ *Domestici.*] intelligo non ob hanc causam in fraudem sumpti, vt j. de verb. signi. c. vlt.

h ¶ *Admittuntur.*] concor. lex. ff. de preca. l. cum precarium 2. vbi si quis precario rogauit vt in fundo morari liceat, & de suis quoque concessum vr. ad idem ff. de vsu & ha. l. 2. §. 1. & l. seq. & ff. de verb. oblig. l. si stipulatus fuero illud aut illud. ad idem C. de aduo. diuer. iudi. l. restituendæ. vbi dr concessum primatibus intelligi concessum & ijs qui sub eis sunt. ad idem. ff. de condi. & demonst. l. municipibus.

Vide extrauagantem Innocentij iiij. incip. Malitia huius temporis. extat impressa inter literas Apostolicas pro officio sanctæ Inquisitionis.

¶ Glossa sequens reddit diuersitatis rationem: quærit & soluit.

i ¶ *Non debent.*] Et est ratio diuersitatis: quia in primo casu aliàs priuilegium esse posset inutile: quod esse non debet. s. eod. in his. sed in hoc secũdo casu conuentus potest sine familiaribus per se celebrare diuina: & ideo priuilegium [a] est restringendum. s. eod. vt priuilegia. versus fin. Quid dices si in conuentu nõ sunt nisi tres, & duo sunt infirmi: nũquid tertius posset celebrare cũ familiari? Not. Host. in prædi. decret. quod nonnullis. q sic: ne inutile sit priuilegium: ad instar eius qd dĩ de singulari persona supra §. proxi.

Additio. Dicit Archid. q non audet hoc tenere, cum priuilegiũ sit conuentus non aliorum. Aut ergo solus celebret, aut abstineat secundum eum. facit ad primum quod de incluso not. de consecr. distin. 1. hoc quoque. Ioan. And.

a Priuilegium, an, & quando sit late vel stricte interpretandum, vide Felinũ & Decium in cap. cum ordinem. de rescrip.

k ¶ *Causa.*] ad idem s. eod. quod nonnullis. in fin. interdum licet tales admittantur ad auditionem diuinorum, tamen prohibentur appropinquare altari. j. de senten. excom. cap. vlt. §. penult.

Quoniam.] Primo præmittit constitutionis causam: Secundo concedit episcopis priuilegium altaris viatici. Ioan. And.

¶ Præsupponendum pro intellectu cap. quòd diuina officia, maxime Missarum solemnia, non debent celebrari in loco profano, sed in ecclesia.

Casus. Aliquis episcopus proficiscitur ad curiam Romanam, vel alium locum: certum est q qualibet die debet celebrare, vel audire Missam. Sed ponamus q non potest commode ire ad ecclesiam pro audiendo vel celebrando Missam: nunquid poterit facere celebrari in itinere cum altari viatico & portatili? Respondet q sic: dum tamen illud fiat in aliqua camera honesta: & Missa celebrata poterit iter suum arripere. Nota primo ex hoc cap. quòd Missarum solemnia debent celebrari in ecclesia, & non in loco profano. Nota vlterius priuilegium clausum in corpore iuris, quod habet episcopus, vt possit Missam facere celebrari in loco priuato & profano cum altari viatico & portatili, si non habet accessum ad ecclesiam.

¶ Prima glossa summat.

l ¶ *Quoniam episcopi.*] cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.

m ¶ *Absentare.*] & si hoc faciunt propter vtilitatem ecclesiæ, censentur esse præsentes. s. de cleri. non resi. ex parte. peregrinari tamẽ ad loca remota non debet episcopus sine licentia Papæ. de consec. dist. 5. non oportet 2. s. de vo. & vo. redemp. magnæ.

n ¶ *Commode.*] Et sic dicuntur tunc posse. 2 2. q. 2. faciat. ff. de verb. signi. l. nepos proculo.

Additio. Vide de verb. signific. intelligentia. super 3. glos. Ioan. And.

o ¶ *Non decet.*] Inspiciendum ergo est in concessione priuilegij quid deceat. ad idem s. cod. libr. de electio. cum non deceat. cum suis concor.

¶ Glossa sequens facit quatuor. primo ponit septem indulgentias episcoporum: secundo alios habentes hoc priuilegium: tertio de ipsius vsu: quarto de ipsius expeditentia.

p ¶ *Indulgemus.*] Ista est igitur iuris indulgẽtia, quam habent epi. aliam habes s. eod. q nonnullis. aliam s. de pænit. & remis. c. vlt. aliam s. eo. lib. de offi. dele. c. 2. aliam de sent. excom. quia periculosum. aliã s. de iur. calum. c. 2. adde aliam per cle. de cele. Mis. dignũ. [Et de priui. c. 2.] Eandẽ indulgentiam habent Prædicatores & Minores, vt s. eod. in bis 2. & ista indulgentia possunt vti epi absq; diœcesanorũ vel parochialium presbyterorũ licẽtia: absque tñ parochialis iuris præiudicio, vt ibi dr. Cum isto autem altari viatico poterit eps (pone vadens ad curiam) de mane ante campanam diei, dicere vel facere dici Missam, & pergere vias suas: & sic

Episcopi habẽt multa priuilegia à iure communi eis cõcessa.

1 Ibi dicit an episcopus hãc indulgentiã concedere posset. Ioa. And.

& sic non impeditur in dieta: qđ fieret si haberet necesse expecta se diem & horam solitam, & opportunitatem ecclesiæ.

b ¶ *Transgressione.*] Licet enim possint celebrare in loco interdicto, non tamen alta voce & admissis interdictis, & interdictum violando. ī. eod. quod nonnullis.

sint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari vbicunque absque interdicti transgressione [b] illis permittitur celebrare vel audire diuina.

DE INIVRIIS & damno dato.

¶ *Dictum fuit supra de delictis & criminibus publicis: nunc videndum est de delictis priuatis, cuiusmodi est iniuria: ideo post rubricas præcedentes annectitur rubrica de iniurijs & damno dato, id est de damno, quod ponitur per legem Aquiliam.*

TITVLVS VIII.

De iniurijs & damno dato.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

¶ *Represalia contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessa extendi non debent: contra facientes (nisi reuocent intra mensem) singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. Ioan. And.*

E T si.] Primo ponit prohibitionis causam: Secundo: ibi, *Vt tamen.* prohibitionem. Tertio: ibi, *Illi autem.* cum moderati temporis adiunctione infligit pœnam. Dominicus.

a Pro intellectu huius c. est sciendum quid sit pignoratio, prout hic accipitur: Vnde pignoratio hic accipitur qñ aliud pro alio exigitur, & appellatur represalia, vt qñ est guerra inter duos principes & fiũt treugæ, si aliquis subditus vnius principis delinquat, & nõ possit haberi iustitia de eo apud suũ dominũ, princeps alterius dabit ei represalias, id est, dabit ei potestatẽ accipiẽdi aliquẽ đ illa societate seu patria, & istud appellam' marchã.

CASVS. Aliquis de Anglia vel Alemania, vel alia regione mihi irrogauit iniuriam capiendo bona mea, forte supra mare, non possum habere iustitiã ab eius principe, vnde rex concessit mihi potestatem, vt si possem capere vnum de illa patria, illum retinerem donec esset mihi satisfactũ: Hoc facto reperi epm vel clericũ de illa patria: Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ si simpliciter ꝯ homines illius regionis sit mihi ꝯcessa marcha, non possum illam extendere ad personas ecclesiasticas, vel eorum bona. Sed ponamos ꝙ de facto accepi aliquam personam ecclesiasticam, vel princeps concessit mihi expresse marcham ꝯ personas ecclesiasticas, quæritur qua pœna sum puniendus? Rñdet ꝙ vltra pœnas à iure ciuili introductas, sum excõicatus: si autem esset vniuersitas, tunc esset interdicta. [*Pignorationes.*] Istæ pignorationes concedebantur in hoc regno tempore guerrarum inter regem Francorum & regẽ Angliæ.

Not. ꝙ vulgaris loquutio est attendenda seu consideranda, & debet proferri proprio significato: maxime qñ verbum profertur ab habente imperium. Et dr̃ vulgaris loquutio illud quod dr̃ à plebe & populo. Et secundum Ioan. And. debet scribi loquutio per litteram q, sicut eloquens, non autem per c, quia descendit à verbo loquor, quod per q, & non per c, scribitur. Not. ꝙ pignorationes regulariter sunt prohibitæ, accipiẽdo pignorationes prout hic accipiũtur, scilicet cum alius pro alio capitur: quia regulariter alius pro alio non potest conueniri: etiam maritus pro vxore, nec vxor pro marito. Not. ꝙ represaliæ concessæ homini alicuius regni nõ debent extendi ad personas ecclesiasticas. Quid de scholaribus? vtrũ possint se extẽdi ad scholares? Certe nõ: Auth. habita. ne filius pro patre. C. & licet iste textus loquatur de studentibus in iure ciuili: tñ est eadem ratio in studentibus in alijs facultatibus, maxime in iure canonico. Not. pœnam qua puniũtur concedentes pignorationes ꝯ personas ecclesiasticas, vel illa concessa generaliter extendentes ad personas ecclesiasticas. Nota ꝙ vulgaris loquutio quandoque interpretatur vocabulum iuris. Et ꝙ quandoque attendimus vulgare modum loquendi. Alibi dr̃ quandoque vulgaris quæstio. de pæ. dist. 1. vulgaris, & dicitur vulgaris à volo, vis. quisque enim facit quod vult, secundum Ioan. And. Dom.

¶ *Prima glossa summat, et construit.*

b ¶ *Et si pignorationes.*] Represaliæ ꝯ personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ non debent extendi: contrafacientes nisi reuocent infra mensem, singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. hoc dicit. Et sic cõstrue: Et si, id est, quamuis pignorationes sint iure ciuili prohibitæ tamquam graues legibus, & contrariæ naturali æquitati, quas vulgaris eloquutio nominat represalias, in quibus alius pro alio prægrauatur, vt tamen, &c.

c ¶ *Eloquutio.*] intelligas quorundam locorum. & not. considerandum qualiter vulgus loquatur. ff. de fun. instruc. & instru. lega. l. cum de lanionis. §. asinam. ī. eod. lib. de reb. eccle. non alie. hoc consultissimo. & ī. de spon. ex litteris 1.

¶ *Gl. s. seq. inducit primo tres conc. secundo soluit tria obstantia: tertio quærit & soluit distinguendo: quarto iterum quærit & soluit.*

CAP. VNICVM.

E T si[†] pignorationes [b], quas vulgaris eloquutio [c] represalias nominat, in quibus alius pro alio prægrauatur [d], tamquam graues legibus [e], & æquitati naturali [f] contrariæ, ciuili sint constitutione prohibitæ: Vt tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis [g] tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius [h] inhibentur eas concedi [i] contra personas prædictas, seu bona ipsorum [†], aut quantũcunque generaliter prætextu cuiusuis cõsuetudinis (quam potius reputamus abusum [k] fore) concessas, ad illas extendi [l] præsenti

† *De materia huius cap. præter doctores hic, vide Ioannem de Legnano tract. de represalijs, doctores 1. cap. Dominum. 23. q. 2. Iacobũ à Canibus, & Martinũ Laudensem in tract. de represalijs & summistas verbo, represalia.*

† *Alias, ipsarum.*

d ¶ *Prægrauatur.*] quod esse non debet. ī. de ijs quæ fiunt à maior. par. cap. quæsiuit. C. de inoffi. test. si quis suo. j. de reg. iur. non debet. cum suis concor. Non obstat ꝙ hæres bonorum possessor cõuenitur pro defuncto: quia eadem persona censetur. idem in successore ad prædecessorem. ī. de sol. c. 2. C. si certum pet. l. 1. nec obstat de fideiussore, qui ratione suæ obligationis conuenitur: tamen conuenietur seruato tenore illius authen. C. de fideiuss. authẽ. præsente. & qđ not. j. de fideiuss. c. 2. in 1. glos. sed quærebat hic Gat. an condemnato debitore intelligatur cõdẽnatus fideiussor? Sol. aut est fideiussor contractus, aut iudicij. In contractu condemnato debitore non intelligitur condemnatus fideiussor contractus: sed agendum erit cum eo actione ex stipulatu. ff. de fideiuss. l. Græce. § si cum fideiussore. ibi enim dr̃ ꝙ agitur cum vtrisque: si enim condemnato debitore condemnaretur & fideiussor, ad quid ageretur cum fideiussore? si vero fideiussor non interuenit in iudicio, sed tantum promisit reum in iudicio sisti: condemnato reo absoluitur fideiussor: quia iam adimpleuit qđ promisit: videlicet quia fecit reum iudicio stare. ff. de fideiuss. Græce. §. 1. si autem iudicatum solui promisit condemnato reo condemnatur & fideiussor per consequens. ff. iu. sol. l. 1. & est idem dicendum si totius causæ fideiussor est acceptus, vt in prædicto §. ff. de fideiuss. Græce. §. 1. ad fi. §. Item quærebat ipse Gal. quid si clericus principalis debitor, cuius occasione represaliæ sunt concessæ, captus est: an habeat hæc decret. locum? Dicunt quidam pœnam istius decre. locũ non habere: tum quia hic idem grauatur pro seipso, tũ quia constitutio pœnalis est, & restringenda ad hoc ī. eo. lib. de elect. statutũ.

Per quæ iura, & decret. dicũt Card. & archid. episcopum non posse cõcedere, vt clericus pro clerico pignoret. Gulielmus habet hoc pro dubio. Io. And.

Clericus occasione sua [illegible]

e ¶ *Legibus.*] C. ne vxor pro marito. per totum. ne fi. pro pa. per totum. [Et authent. & omnino. ibi posita sumpta de corpore, vt non fi. pigno. §. 1. collat. 5. Ad idem ff. quod met. caus. l. extat. C. de act. & obligat. authent. immo.] & C. vt nullus ex vica. pro alie. vica. debi. tenea. l. 1. libr. 11. est enim sanctius nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare. ff. de pœnis. absentem. Bene est tamen interdum reperire quò ĩ lege permittente punitur aliquis sine culpa, sed non sine causa: quod dic vt j. de reg. iur. sine culpa.

f ¶ *Naturali.*] Concor. igitur hic æquitas naturalis rigori, quæ est ꝙ alter alterius odio non grauetur: & ꝙ quis non locupletetur cũ alterius iactura. j. de reg. iur. non debet. &c. locupletari. & quod quis alteri non faciat, &c. 1. dist. in princ. ī. de maio. & obe. dilecti. Interdum tamen discrepant. ī. eod. lib. de re. permu. c. vnico. cum suis concor. [& ff. qui & à qui. l. prospexit. quæ quid dicat vide de fer. cap. 2. super 1. glos. Ioan. And.]

g ¶ *Ecclesiasticis.*] Clericis, Templarijs, Hospitalarijs, Conuersis, & Deo deuotis. 12. q. 1. duo. ī. de sentent. excom. parochianos. ī. eod. lib. de elect. sciant.

h ¶ *Specialius inhibentur.*] Tolle quod est j. præsenti decreto districtius inhibemus. & redeas supra, eas concedi, &c. solet enim plus timeri quod specialiter. & c. 24. distin. quamquam. & ī. de hære. si aduersus.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas, & vnam opinionem.*

i ¶ *Concedi.*] pro credito clerici vnius diœcesis contra clericos alterius diœcesis in qua sit debitor constitutus, seu pro credito alicuius laici vnius diœcesis contra laicos, & clericos alterius diœcesis, quod grauius esset. Dicũt tamen doctores c. illud 23. q. 2. dominus. non esse correctum, tunc scilicet quando dominus vel ciuitas requisiti non vult [a] iustitiam facere: ita ꝙ & tunc ad clericos non extendantur.

a Vide S. Augustinum in lib. 3. quæstionũ q. 10. & S. Thomam 2. 2. q. 40. art. 1.

K ¶ *Abusum.*] quia ꝯ libertatem ecclesiasticam. ī. de iureiu. c. 1.

l ¶ *Extendi.*] Facit differentiam inter concedi, & extendi: quia ciuitas vel superior dr̃ concedere: illi cui cõceduntur dicitur extendere:

dere: puta quia ciuitas Bonon. dedit represalias cioi suo contra Florentinos, quas ille extendit contra clericos.

a ¶ *Districtius.*] id est, stricte, vel proprie, scilicet quam per ciuilẽ constitutionem inhibitum esset.

b ¶ *Præsumptionem.*] id est, concessionem vel extensionem represaliarum.

alias non: nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.

e ¶ *Licet.*] id est, licitum est.

f ¶ *Visitanti.*] Quod singulis annis facere potest seruata forma decre. ☩. eod. lib. de censi. Romana. etiam si epi non sint negligentes. eo. tit. c. vlti. Et tolle hic quod est infra, propria auctoritate punire eos qui tunc, &c.

¶ *Gl. seq. primo remittit: secundo querit, & ponit duas opiniones: tertio soluit aliud dubium.*

c ¶ *Mensem.*] Quot dies habere debeat mensis, dixi ☩. eod. lib. de elect. quàm sit. Quid si infra mensem istum processum fuit ad actũ, quia fuit persona ecclesiastica pro alio pignorata: nunquid habebit locũ hæc pœna infra mensem? Dic secundũ Gar. ꝙ in statum pristinum reuocandum erit infra mensem. ĩ. de sent. excom. quicunque. vel secundum. Guli. reuocatio re integra fieri debet antequam proceda tur ad actum: alias locũ habet pœna. arg. ff. man. si mandasset. ff. ad Maced. si tamen. & l. filius. ĩ. de rescri. ex parte decani. sed si ante istã cõstitutionẽ concessæ erãt vel extensæ represaliæ contra clericos, non habet locum pœna: quia constitutio futura respicit. ĩ. de consti. c. vlti. non tamen amplius vtetur illis, nec eas extendet. alias huius constitutionis pœna locũ habebit, quæ est latæ sententiæ, vt patet ex verbo, subiaceat.

Addition. Idẽ Gul. Archid.

Vide Ale- andrum ... 115. ... b. 1. lect. ... Præ- ... rum de- ... num. vn- ... intelli- ... quam- ... ga pos- ... it esse iu- ... dex in pro- ... pria causa.

decreto districtius[a] inhibemus. ¶ Illi autem qui contra fecerint, aduersus personas easdẽ pignorationes, seu represalias concedendo, vel extendendo ad eas nisi præsumptionem[b] huiusmodi reuocauerint à cõcessionis vel extensionis tempore infra mensem[c], si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrãt: si vero vniuersitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

TITVLVS IX.

De pœnis.

¶ Innocentius quartus.

¶ *De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionẽ suam exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntijs, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: alias non: nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.*

CAP. I.

Romana[d] † Ecclesia: & infra. ¶ Licet[e] autẽ Remeñ. Archiepiscopo suam prouinciam visitanti[f] eos, qui tunc sibi, vel suæ familiæ, aut alijs[g] quos propter hoc per eandem prouinciã dirigit, & etiã quãdo cõciliũ cõuocat, eos qui nũtijs suis, quos pro illo[h], vel aliàs per prouinciã ipsã sua debita[i] iurisdictione vtẽdo trãsmittit, iniuriari præsumunt: si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, pro iniuria huiusmodi (dummodo existat notoria) propria auctoritate punire[k]: nisi amplius ei de Remeñ. ecclesiæ consuetudine competere dinoscatur. ¶ Sibi etiam et metropolitanis alijs[l] in suis prouincijs, dum sic in illis iurisdictionem exercent, puniendi manifestas et[m] notorias offensas tunc eisdem illatas, vel suis (etiam si exinde[n] impediri iurisdictionem huiusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

¶ Bonifacius octauus Bitteren. episcopo.

¶ *Docet hæc decret. quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Ioan. And.*

CAP. II.

DEGRADA-

g ¶ *Alijs.*] quibuscunque, etiam si de familia sua non sint.

h ¶ *Illo.*] transmittit quod est infra.

i ¶ *Debita.*] quod dic vt not. 9. q. 3. c. 2. ☩. de off. ordi. pastoralis.

Addition. Host. remittit ad decre. Romana. ☩. eod. lib. de sup. neg. præl. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. alleg. unam concord. obiicit per quatuor iura: remittit: & soluit distinguendo.*

k ¶ *Punire.*] Et sic est iudex in causa sua. ad idem 23. q. 4. Gulisarius. Sed ꝫ: quia nemo sibi vel suis ius dicere debet. C. ne quis in sua causa. l. vnica. 33. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. & 4. q. 4. c. 1. de hoc vide 2. q. 7. si quis erga. ☩. de cleri. maled. cap. 1. (Hosti. alleg. C. de his qui ad eccle. confu. l. denunciamus. ff. de iud. l. Iulianus. quintum leg. l. 1. ... respon. de iur. omn. iud. qui iurisdictioni. de offi. præl. senatus.) Dixit hic Bernar. ꝙ si iniuria illata prælato ipsum tantum contingit, nõ potest aliquem pro iniuria illa punire: si vero tangit ecclesiam, vel publicam vtilitatẽ: potest iniuriantes punire: immo nec talem iniuriam remittere posset. 62. dist. Salonitanæ, ad instar filiifamilias, qui potest remittere iniuriam sibi factã in quãtum ipsum tangit: sed non in quantum tangit patrem. ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo. iniuriam igitur sibi vel suis illatam, per quam eius iurisdictio impeditur, poterit punire archiepiscopus, si notoria fuerit, aliàs non de veteri iure: nisi consuetudo amplius tribueret, pu ta ꝙ etiam notorias[1], & eas quæ iurisdictionem non impedirent, punire possent: consuetudo enim iurisdictionem tribuit. s. de foro compe. cum contingat. sed modo Inno. iurisdictionem ipsorũ prorogando huius decre. beneficio concedit, ꝙ tales iniurias: etiam si iurisdictionem non impediant, punire possint.

Prælatus potest iniuriam ecclesiæ sibi illatam punire.

1 Immo etiam occultas, dũ modo de illis constare possit, secundum Host. & Archidiaconum.

l ¶ *Alijs.*] Ad idem ☩. eod. lib. de offi. ordi. c. 1. in fine.

m ¶ *Et.*] pro, id est. Vel secundum alios: proprie, vt scilicet etiã manifestos per publicam famam. extra de accu. qualiter 2. punire possint.

o ¶ *Exinde.*] id est, ex iniurijs supradictis.

¶ *Visum fuit supra tit. proxi. de pœnis in specie: verum quia non est nouũ vt aliquibus particulariter enumeratis apponatur clausula generalis, vt l. si seruus. §. inquit ff. ad l. Aqui. ideo post rub. præcedentem ponit rubricam de pœnis.*

DE POENIS.

Romana.] Primo cum duplici modificatione declarat ius vetus: & exceptionem subdit: Secundo ibi, *Sibi etiam.* illud prorogat, secundam moderationem tollens, & forsan tertiam temperãs. & dicebat Host. ꝙ hic erat vnum mirãdum, ꝙ primũ, dictum statim corrigitur per secundum. Io. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendũ, ꝙ regulariter archiepiscopus in sua prouincia non potest exercere iurisdictionem suam in iurisdictione subditorum suorum, scilicet suffraganeorum per viam simplicis querelæ, nisi esset legatus natus, vt in c. 1. de offi. leg. in antiq. Item est præsupponendum, ꝙ regulariter archiepiscopus non potest suam sedem collocare nisi in sua particulari diœcesi.

Casus. Archiepiscopus Remeñ. visitat suam prouinciam: infertur sibi iniuria à subditis suorum suffraganeorum: vel suæ familiæ infertur iniuria: vel etiam ipse Archiepiscopus non visitat suam prouinciã: sed suũ mittit nuntiũ ad citandũ suos suffraganeos, vt tali die compareant in tali loco, in quo est celebraturus suum generale concilium prouinciale: infertur nuntio iniuria; vtrũ archiepiscopus possit punire inferentes iniuriã? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ olim de iure antiquo poterat punire si impediebatur eius iurisdictio: aliàs non, nisi consuetudo magis tribueret. Sed hodie etiam cessante cõsuetudine potest archiepiscopus punire tales iniurias, etiam si per eas nõ impediatur eius iurisdictio.

d ¶ *Romana.*] De veteri iure poterit archiepiscopus cum in prouincia sua iurisdictionem suã exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuntiis, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur:

Degradatio qualiter.] Duo facit principaliter. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, *Super quo.* Et hæc duo facit. Primo tractat de verbali. Secundo de actuali: ibi, *Actualis.* Iterum secunda duo facit. Primo dans simile, ponit formam subtractionis insignium. Secundo formam verborum: ibi, *Poterit autem.* Et determinat not. per Guli. in Spec. de accu. §. secundo loco. ver. & nota. & versi. seq. & §. quarto. per totum §. & per Franc. Vercel. ☩. eod. lib. de re iudi. ad Apostolicæ. sumpta occasione à depositione Imperatoris, de qua ibi. Ioan. And.

1 Scilicet Hosti. Ioã. Mo. & Archidiaconum.

¶ Istud capitulum ponit formam, quam debet obseruare epũs in degradatione actuali.

Casus. Iure cautum reperitur, ꝙ clericus etiam sacerdos potest non solum deponi verbaliter ab ordinibus pro certis criminibus, & delictis, sed etiam degradari actualiter, vt in crimine hæresis: in homicidio per insidias pẽsatas: nam si clericus aliquem per insidias pen-

dias pensatas occiderit, cum ab altari euelles, vt in c. 1. de homicidio. in antiq. secundum veriorem intellectum huius capituli. Sed quæritur qualiter debeat fieri degradatio actualis? Rñdet Romanus Pontifex, q fit eo modo, quo princeps sæcularis cōsueuit exauctorare suos milites exigentibus eorum delictis. Nam de more qñ exauctorantur milites, traduntur eis insignia militaria, & postea deponuntur gradatim secundum q eis tradita fuerunt. Similiter est dicendum in sacerdote degradādo vel alio clerico: quia debent ei tradi ornamēta sibi tradita in promotione: & postea debet illa gradatim remouere, dicendo in remotione cuiuslibet vestimēti verba cōtraria verbis prolatis in promotione. [*Ordinibus.*] Vnde ecclesiastici ordines dicuntur gradus: quia volens ordinari debet per gradus, non per saltum ordinari. Vel ideo dicūtur gradus: quia ordo confert ordinato gradum honoris. [*Numero.*] sex in degradatione episcopi & tres in degradatione presbyteri vel subdiaconi. [*Castris*] id est, exercitio seu collegio aliorum militum, vt dicit Ioan. And. in nouella. [*Vas.*] id est, calicem. [*Tunc.*] id est, remotis vestimentis. [*Poterit.*] tamen non est necesse.

Not. primo q verbū, degradatio, in genere sumptum, potest comprehēdere degradationem & depositionem.

Not. secūdo, q licet Papa simpliciter consulatur: nihilominus respondet quandoque distinguendo: tñ quandoque non vult sfidere, vt in c. de muliere. de spon. Dominicus.

*Qualiter hodie fiery potius degradatio vide concilium Tridēt. sessio. 13 de reformat. c. 4 adde citatos in c. 1. §. de hæret. eod. libro.

†Alias, fuerunt.

Ioan. Mona & Archid. remittunt ad quartum sent. dist. 24. & ad librum pontificalem, quem allegare licet, vt scripsi de ser. non ordi. consuluit. Ioan. And.

g [*In eodem.*] Ita faciunt monachi apostatæ. faciunt enim se in totum tondere, ne appareant vestigia monachatus.

tio † a qualiter fieri debeat, à nobis tua fraternitas requisiuit. Super quo tibi taliter respondemus, quòd verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est à proprio episcopo sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo episcoporum numero diffinito canonibus b facienda: quamquam proprij episcopi sententia sine aliorū episcoporum præsentia c sufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat ordines receperūt. ¶ Actualis vero siue solemnis cælestis militiæ militis, id est, clerici d degradatio, cum ad eam fuerit procedendum, fiet vt exauctorizatio eius qui militiç deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia e, sicqueà militia remotus castris reiicitur, priuatus cō sortio & priuilegio militari. ¶ Clericus igitur degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librū, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentū ad ordinem suum spectans f, ac si deberet in officio suo solemniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur: cui episcopus publice singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quæuis alia, quæ illi iuxta morem ordinandorum clericorum in sua ordinatione ab episcopo fuerint † tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo, inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet vsque ad primam vestem, quæ datur † in collatione tonsuræ: tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigiū remaneat in eodem g. ¶ Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata, dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetç: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus: sicque in remotione reliquorū insignium similibus verbis vtēs. In ablatione vltimi, quod in collatione ordinum fuit primum infrascripto vel alio simili modo pronuntiet siue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritussancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio h clericali.

†Alias, in datur.

¶ *Glo. seq. ostendit quæ opi. approbata, & quæ reprobata: secundo argu. ad opi. & contra opi.*

h [*Priuilegio clericali.*] Approbata est igitur opinio Alani & Barth. Brixien. & reprobata opinio Hug. Io. & Ber. qui dixerunt, q percutiens degradatum incidit in canonem propter characterem, quē ille retinet: & in memoriam etiam pristinæ dignitatis. ff. de decu. l. vlti. de conse. dist. 3. ostēditur. not. ante hoc 50. distin. accedens. & 54. dist. c. 2. 81. dist. dictū. ǁ. de hæret. ad abolendā. §. 2. ǁ. de sent. excom. contingit. quæ opinio adhuc forte est vera in verbaliter deposito, de quo inquit principiū, & in actualiter degradato habeat locum iste finis: sicut & in ipsorū restitutione est distinctio inter eos, vt not. 2. q. 6. ideo s. facit etiam hæc littera pro opinione Bar. Brixieñ. not. 9. q. 1. in summa. & contra opinionē Ioan. ibi positam: & contra opinionem Lau. Ala. Tan. & Ber. not. ǁ. de cle. excom. mini. c. 2. qui dixerunt degradatum cōficere verum sacramētum Eucharistiæ.

¶ Idem.

¶ Quāuis inuentio carceris fuerit ad custodiam: tamen potest quis puniri pœna carceris perpetuo & ad tempus. Ioan. And.

CAP. III.

QVAM-

Q *Vamuis.*] Præmittit causam inuentionis carceris, quam secūdo ampliat: ibi, *Nos tamen.* Vel præmittit quid de ciuili iure, cuius contrariū submittit de iure canonico. Et secundum Io. Mo. & Archi. fit ratio: quia Deus nō vult mortem peccatoris, & c. Ezech. 18. & 3. q. 4. hi qui. 23. q. 8. his à quibus. in Authen. vt non luxu. contra nat. in princ. coll. 6. Ioan. And.

Casvs. Aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum, propter quod si esset laicus, esset sibi imponenda pœna mortis: Episcopus videns, non potest eum punire pœna mortis, quia non habet sententiam sanguinis: & etiā q tale delictum non est dignum degradatione: vult talem clericum condemnare ad perpetuos carceres, vel ad tempus: vtrum possit? Vī q non: quia carcer fuit inuentus ad custodiam reorum, non autem ad pœnam. l. 1. & 2. C. de custodia reorum. non obstante ista ratione determinat Romanus Pontifex in contrarium, videlicet q eps vel iudex ecclesiasticus habens merum imperium potest aliquem condemnare ad perpetuos carceres. vel ad tempus. Nec obstat q carcer fuit inuentus ad custodiam: quia illud est verum in iudice, qui potest condemnare ad mortem: sed episcopus vel alius iudex ecclesiasticus loco illius pœnæ, poterit condemnare ad perpetuos carceres, vel ad certum tempus. puta ad septem annos, vel aliud tempus: quia iudex ecclesiasticus non potest aliquem condemnare ad mortem. [*Reorum.*] non conuictorum, sed suspectorum de crimine. Vnde reus conuictus de crimine quod exigit mortem, debet detineri in carceribus t & cautiam debet dicere in vinculis. nec admittitur cum fideiussoribus vel pignoribus. Not. primo, q licet carcer de iure ciuili sit introductus ad custodiam reorum pendente accusatione: tamen de iure canonico est introductus ad pœnam. Not. magis specifice, q iudex ecclesiasticus potest subditos suos condemnare ad agendum pœnitentiam in pane tristitiæ, & aqua doloris ad perpetuos carceres.

¶ Hæc sententia est vera & catholica & contraria est erronea, vt decidit iterum legis viro cōsensu latquent dist. 11. & D. Thomas 3. part. q. 82. art. 8. degradatus enim vere conficit: neque hic textus est in contrarium vt hic videtur sentire glossa: quæ omnino est respuēda.

¶ Prima glo. ponit constitutionis causam, & summat.

a [*Degradatio.*] Bene sciebamus qualiter clericus degradatus tradendus erat curiæ seculari. supra de verb. signi. nouimus. sed prius erat sciendum qualiter deberet degradari, & hoc docet hæc decretalis, dicens in summa quibus assistentibus fieri debeat degradatio, quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat hæc spoliatio: & quibus verbis vtatur ipse degradans.

b [*Canonibus.*] 15. q. 7. felix. & §. si autem. & c. seq. adiūget enim sibi episcopus in causa presbyteri sex 1 episcopos. in causa diaconi tres, vt ibi: & dicamus q eod iure censebitur subdiaconus. ǁ. de ser. non ordi. miramur. & hæc vera præterquam in casu ǁ. eod. lib. de hære. ca. 1. & sic verum est dicere, q spiritualia facilius cōstruātur, quàm destruantur: quia solus eps dat ordinem, quem solus tollere non potest. 15. q. 7. episcopus sacerdotibus. ǁ. de transla. inter corporalia.

c [*Præsentia.*] Requiritur tamen præsentia capituli s. ǁ. de acc. qualiter 2. de exces. prælat. c. 1. 15. quæst. 10. 7. episcopus nullius. nisi de consuetudine sine ipsis hoc facere posset. ǁ. eodem lib. de consue. c. 3.

d [*Id est clerici.*] ǁ. de cleri. ægro. c. 1. [& ibi concordatiæ Io. An.]

e [*Insignia.*] ff. de iis qui not. infa. l. 2. §. 1. ignominiæ causa. Et talis est infamis, vt ibi. Ad idem ff. de re mili. l. 3. §. pœna, & c. Authen. vt clerici apud proprios episcopos. §. vlti. coll. 9.

Additio. Talis cui militaria detrahuntur insignia est infamis, etiam si non exprimatur causa, ex qua exauctoratur. secus si simpliciter mitteretur, vt ibi. Ioan. And.

f [*Spectans.*] super quo vide. 24. dist. eps. cum c. seq.

*Tene hodie quod nouissime sanciuit concilium Tridentinum sessio huius cap. citatum.

1 Archidiaconus remittit ad id q̃ post eum dixi ǁ. eod. lib. de hæret. cap. 1. fin. victim. glo. Ioan. And.

ceres, vel ad tempus: tamen cōiter boni prælati in præcipuis festis consueuerunt captiuos suos visitare, & pinguius nutrire. Quæritur qui iudices possunt imponere istam pœnam? Dicēdum q omnis iudex habens merum imperium.

nis a † ad reorum custodiam, non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur b: Nos tamen non improbamus, si subiectos tibi c clericos confessos de criminibus, seu conuictos (eorum excessibus & personis, cæterisque circunstantijs prouida deliberatione pēsatis) in perpetuum d, vel ad tempus prout videris expedire e, carceri mancipes ad pænitentiam peragendam f.

¶ Idem.

¶ *Pœna alieni imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros lineæ femineæ, nisi aliud in iure vel sententia sit expressum. hoc dicit. Zen.*

CAP IIII.

VBicunque † alicui & eius filijs seu posteris g vsque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam h nō per femininam lineam descēdere dinoscuntur: Nisi aliud in iure i vel sentētia k sit expressū.

¶ Idem.

¶ *Primo punit insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socios. Secundo, eorum filios & nepotes. Tertio ipsis insectatoribus pœnam addit. Quarto, quam satisfactionem cum absoluentur facere debeant: & quid per absolutionem consequātur. Quinto, de nudis consiliarijs, vel simpliciter fauentibus huic crimini. Sexto ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimo ponit de insequentibus clericos, vel religiosos familiares Papæ vel Cardinalium. Octauo ponit de occidentibus Cardinales. Nono dicit Potestates seculares nihilominus pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari: & contrafacientibus pœnam imponit. Ioan. And.*

CAP. V.

FELI-

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Quamuis.*] Quamuis inuētio carceris fuerit ad custodiam: tñ potest quis puniri pœna carceris perpetuo, & ad tempus. hoc dicit.

b ¶ *Noscatur.*] C. de custo. reorum. l. 1. & vlti. vbi dicitur de ijs quos carcer tenet inclusos, aperta definitione sancimus, vt aut conuictos velox pœna subducat: aut liberādos custodia diuturna non commaceret. ad idem. ff. de pœn. l. aut damnum. §. solent.

Additio. Ad idem 19. dist. in memoriam. 2. q. 5. Mennam. vide satis de hoc per Hostien. in sum. de accu. §. qualiter. & in vlti. col. Ioā. Andr.

¶ *Gl. seq. cum sequentibus duabus veri. possunt per tres quæstiones.*

c ¶ *Tibi.*] Cui loquatur non apparet: vnde intelligatur non solum io episcopo, sed etiam in quocunque qui iurisdictioni pręst, & delicta punire potest. ad idem j. de sentent. excommu si clericos. & quod ibi dixi. [Idem Archidi.]

d ¶ *In perpetuum.*] Si hoc exprimatur, an in perpetuum, an ad tempus, stabitur expresso: si simpliciter damnetur, perpetuo intelligitur, non temporaliter damnatus. C. de pœn. l. seruus. de quo dic vt 50. dist. cap. 1. ã. de consti. ex litteris. ff. de pollu. l. puto. §. 1.

Additio. Archid. remittit. 81. dist. dictum. 20. q. 1. sicut qui. Ioan. And.

e ¶ *Expedire.*] Sicut in carcere quo ad custodiam non debet fieri mistio sexuum, vt C. de custo. reo. l. 3. sic dico quòd in carcere quo ad pœnam non fiet mistio. & est simile quod dicimus de monasterijs, quod non debent esse duplicia. 18. q. 2. diffinimus. periculosa est enim talis commistio. ã. eod. lib. de statu. reg. c. vnico.

f ¶ *Peragendam.*] Hoc idem probatur ã. de hæret. cap. penul. in fin. ã. de verbo. signi. nouimus. in fin.

V *Bicunque.*] Ponit regulam cum sua exceptione: ibi, *Nisi.* Nec vt ibi dictum incongrue vbicunque, quasi, vbi. sit aduerbiū loci, & interrogans de loco. 13. q. 2. vbicunque sepeliamur. est enim etiam aduerbium temporis: tñ vbicunque, idest, qñcunque. facit ã. eod. lib. de elect. vbi periculum. §. penult. cum concor. & c. & est etiam qualitatis, quantitatis, & similitudinis. quæ non prosequor. & dato q dicamus vbicunque: in quocunque loco iuris scripti vel non scripti, nil absurdum. Io. And.

Casvs. Iure cautum reperitur in pluribus locis, q pro certis criminibus & nonnullis excessibus imponitur pœna non solum delinquenti, sed etiam eius posteritati vsque ad tertiam generationem: quæritur de qua generatione sunt illa iura intelligenda? Respondet q intelligitur de posteritate descendente per lineam rectam masculinam, non autem per lineam femininam. Et istud verum, nisi aliud esset expressum in constitutione: quia tunc tenor constitutionis esset obseruandus. Not. primo differentiam esse inter filios & posteros. Vide de pœn. in quibusdam. Not. secundo differentiam non esse in dispositione iuris vel hominis quo ad interpretationem verborum. Dominicus.

g ¶ *Posteris.*] pone exemplum ã. eod. tit. in quibusdam.

h ¶ *Masculinam.*] & merito: quia immunitas alicui & eius posteris concessa, non comprehendit feminas. ff. de mune. & hono. l. vacatio. ff. de iure immunit. l. 1. § 1. [Vult glo. q tales nō gaudeant priuilegio: ergo non arcentur pœna.] Præterea ex quo quis de nuptijs natus est, patrem sequi debet, & nō matrem. ff. de sta. ho. l. cū legitime. quod omnino verum est, & qñ agitur de dignitatibus & honoribus, & pœnarum immunitatibus, vt C. de decur. l. eos indulserunt. & l. exemplo, & l. nullus. & l. si ille. li. 10. & C. de pœn. l. decurionū filij. & ff. de pœ. l. moris. §. fi. ff. de decurio l. fi. §. in filijs. & est ratio: quia filij sequuntur agnationem patris, & non matris. [De hoc ã. de conuer. in fin. c. 2. super 3. glo.] Et nobilitantur ipsi filij radijs patrum, sicut & vxores radijs maritorum. in Authē. de consul. circa medium. coll. 4. ff. de sena. l. 1. & l. feminæ. & l. liberos. & adde quod dixi ã. eo. lib. de hæreti. statutum 2. Et quod dixi in cle. de bapt. præsenti. in gl. comprehendit. Et bene facit ff. de vē. in poss. mit. l. 1. §. 1.

i ¶ *Iure.*] ã. eo. lib. de hære. cap. 2. & c. statutum 2.

¶ *Glo. seq. quærit, & opi. ponit, quam determinat. ad quod veri. per contrarium, & soluit.*

k ¶ *Sententia.*] ã. eod. lib. de schismat. c. vnico. Sed pone, vsque ad tertium vel alium certum gradū iure vel sententia damnata est vtraque linea masculina & feminina: ego non damnatus cum filia sic damnati contraho matrimoniū, quæritur an filij sic suscepti de tali matrimonio sint damnati? hanc quæstionem formauit Hostien. ã. eod. tit. in quibusdam. & dixit distinguēdum, Aut talis mulier scienter ducta fuerit: & tunc damnati sunt filij. vsque ad expressam lineā: aut ignorāter, & tunc filij non sunt damnati propter patris ignorantiam: sicut & ignorantia alterius parentum facit prolem legitimā: aliàs de illegitimo complexu genitam, si banna præcesserunt. ã. de clan. despon. cum inhibitio. ĩ. qui filij sint legit. ex tenore. ff. de ritu nup. l. lege Iulia. & sic etiam poster intelligi secundum eum. c. 32. q. 4. liberi. vel loquatur aliud secundum leges Lombard. quod dic vt not. ã. de ser. non ordi. c. vlti. quod dicit de sciente, præcise sit verum: sed quod dicit de ignorante posset esse verum in ignorantia facti, scilicet q nesciebam illum talem esse: sed in ignorantia iuris, quia nesciebam illum talem esse, sed ignorabam q ius posteros eius damnaret, secus. ad hoc j. de reg. iur. iuris ignorantia. sed in ignorantia facti videtur ꝯ sicut si quis credens ꝯhere cum libera, contrahat cū serua: tamē filij sunt serui domini ancillæ a. Sed ibi non est mirum si ignorantia non excusat per quam ipsi domino fieret præiudicium si excusaret: sed hic nulli infert præiudicium, & ideo sustineri potest illa solutio.

F *Elicis.*] Diuiditur in nouem partes, quæ satis patent. Secunda in §. *Quod si quis.* Tertia: ibi, *Præsenti.* Quarta: ibi, *Cum autem.* Quinta: ibi, *Illud.* Sexta: ibi, *Cæterum.* Septima: ibi, *Præmissis.* Octaua: ibi, *Si quis.* Nona: ibi, *Per hæc.* Sed Io. Mo. diuidebat in quatuor: de primis septem faciens vnam partem, dicens, q tractat de insecutoribus Cardinalium, & eorum complicibus citra mortem: & hāc subdiuidebat in septem: de vltima parte faciebat duas. secundam: ibi, *Quapropter.* Dicit Archid. q sic incipit decre. 1. de torne. addere poterat ã. eod. lib. de cen. felicis. Ioan. And.

Casvs. Aliquis concepit odium contra aliquem Cardinalem: illum cepit, detinuit inuitum, forte incarcerando; sed forte in loco honesto: vel insecutus est eum hostiliter; licet non cepit, nec incarcerauit: quæritur qua pœna sit puniendus? Respondet q ipse committit crimen læsæ maiestatis, & ipso facto est infamis, & bona eius confiscantur. Item non potest facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, & sic efficitur intestabilis actiue & passiue. Item habitationes eorum siue domus debent destrui, & nullo tempore debēt postea reædificari. Item si conueniant suos debitores, ipsi debitores nō tenentur eis respondere, nec debita sibi soluere. Item si ab ecclesia obtineāt aliqua beneficia: ipso facto ipsi sunt priuati ipsis beneficijs: ita q ille ad quem spectat collatio illorum beneficiorum, talia beneficia conferre poterit. Sed quid sanctissime pater, ponamus q iste qui detinuit inuitum aliquem Cardinalem, vel eum persecutus fuit hostiliter, habet aliquem nepotē vel filium, qui in ecclesia obtinet beneficium vel dignitatem: an pro delicto patris debeat puniri ipse filius vel nepos? Rñdet q sic: Nā dicit Romanus Pontifex, q ipse filius vel nepos ipso facto est priuatus

† Vide Io. Ananiam in c. à nobis. de apostat. & Felinum. in c. cum sit. de foro compet.

† Præter doctores hoc, vide aliqua per Decium in cap nouit. de iudic.

a Quia ista manitio est mala. l. si hominem ff. deposi. & est durius ibi sedere. q̃ vno die in agro fodere. l. 1 a leg. nouum ff. eo. & condemnatus carceribus ad tēpus, intelligit ad 2. annos de Ancha. allega. l. fi. fine. ff. eo. de carceribus Iacobi Gobert. Leronlie lib. 3. tit. de commētarijs in compendio suo de iusti. & in iusti. Font.

a Vide q̃ dixi ã. qui fil. sint legi. ex tenore, super 2. glo. Io. An.

uatus quibuscūqua beneficijs & dignitatibus, etiam si esset præfultus dignitate episcopali, vel alia maiore aut minora dignitate: & vlterius factus est incapax cuiuscunque beneficij ecclesiastici decætero obtinendi in ecclesia: & non solum efficitur talis filius vel nepos incapax beneficiorum acclesiasticorum, sed etiam quoruncunque officiorum publicorū vel seculariū: nec potest admitti ad testimonium. Postea dicit Romanus Pontifex, q̄ non solū persequentes & detinētes vel insecutores Cardinalium puniūtur prædictis pœnis, sed vltra has pœnas incurrūt ipso facto sententiam excōicationis, à qua nō possunt absolui, nisi à solo Papa. Et hoc verum, nisi in casu necessitatis, puta in articulo mortis: nam tūc possent absolui etiam à simplici sacerdote, præstita tn̄ prius sufficienti cautione & idonea, q̄ ipsi facient pœnitentiā, quæ eis imponenda pro huiusmodi excessu. Sed quid si aliquis non perpetrauit istos excessus circa personas Papæ, vel Cardinalium: verū tamē dedit consilium, vt Cardinalis detineretur in vinculis, an sit aliqua pœna puniendus? Rīdet q̄ sic: quia erit puniendus pœna arbitraria ad arbitrium iudicis secundū exigentiam criminis. Sed ponamus q̄ aliquis non tenuit Cardinalē, neque illum fuit insecutus, sed in odium ipsius Cardinalis detinuit & incarcerauit aliquem de suis familiaribus: vel etiam fuit aliquis qui hostiliter insecutus est aliquos clericos: nunquid est puniēdus aliqua pœna? Certe sic: nam iudex illos punire debet secundū sui criminis exigentiam. Postea Romanus Pontifex in fina ostendit quas pœnas debent pati illi, qui occidūt Cardinales: & q̄ iudices seculares vltra istas pœnas in hoc capitulo contentas debent istos malefactores occidentes Cardinales, vel detinentes inuitos, vel incarcerantes punire pœnis legalibus, secundum q̄ leges ciuiles disposuerunt. Item præcipit Papa hanc constitutionem obseruari, & contrafacientibus pœnam imponit. sequitur textus. [*Læsæ maiestatis.*] Crimen læsæ maiestatis committit non solum machinans in mortem principis, sed etiam machinans in mortem suorum consiliariorum sibi assistētium. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestatis. ideo machinans in mortem Cardinalium, est reus istius criminis. [*Diffidatus.*] & sic auctoritate istius cap. constituitur iustum bellū inter ipsum criminosum & Christianos respectu Christianorum, non autem respectu sui. [*Intestabilis.*] actiue & passiue. id est, non possit facere testamentum, nec aliquid accipere ex testamento, vt sequitur. [*Deserta.*] id est, debent manere in perpetua ruina, vt sit perpetua memoria de ipso, vt sequitur. [*Postulandi.*] Nam aduocatus esse non potest infamis: quia aduocandi officium, est laudabile officium. l. laudabile. C. de aduocatis diuersorum iudicū. Secus est de officio procuratoris. Nam infamis potest esse procurator. [*Dispensationis.*] quædam cōminatio: nam Papa non potest sibi imponere legem. [*Incurrat.*] Et iste est casus specialis, in quo quis incurrit ipso facto sententiam excommunicationis: licet non iniecerit manus in clericos, regulariter contra. cap. si quis suadente. deci maseptima q. 4. [*Accensis.*] & extinctis: ac in signū maledictionis æternæ, quam Deus dedit Dathan & Abiron in terram proiectis. [*In mortis articulo constitutis.*] Nam in articulo mortis possent absolui à simplici sacerdote. [*Idonea.*] id est, cauere debent quod æquo animo sustinebunt pœnam sibi imponendam. [*Non negetur.*] licet dictum sit, q̄ nullus debet sibi in iudicio respondere: tñ impleta pœnitentia poterit prosequi iniuriam suam, vel suorum, vel pro contractibus post pænitentiam celebratis poterit conuenire suos debitores. [*Succedant.*] Dictum fuit s̄. quod non solum committentes prædicta puniuntur iam dictis pœnis: sed etiā eorum posteriores descendentes per lineam femineam. Sed quid de linea transuersali, vt sunt filij fratrum, vtrum Papa poterit illam pœnam extendere ad collaterales? Dicit q̄ sic: sed collaterales non incurrunt pœnam ipso facto. [*Ediderunt.*] l. si quis in hoc genus sacrilegij. C. de episc. & cleric. [*Primata.*] vult dicere si delictum sit perpetratum: immediate debent eps & rectores ciuitatis insurgere ꝯ tales, secūdum quod leges ordinauerunt, vt in dict. l. si quis. alleg. Et si non

† Vide processū bullæ in cæna Domini. §. 11. & de maiestate Hieronymum de Tartis cōsilio quodam, quod reperies in fine consiliorum Antonij de Butrio.

† Vide Decium in c. 1. de offic. delegati.

† Diffidare. & bannire quid significet, docent Angelus & perusio cōsil. 1. 9. Gemianus in c. 1. de homicid. lib. 6. & Petrus Goldofre d. l. Auth. Gazaros. c. de hæret.

cis a † recordationis Honorij Papæ iij. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes b, quibusdam additis & detractis c de cōmuni fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus: Vt si quis deinceps in hoc sacrilegij d genus irrepserit, quod sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem e fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit f, aut ceperit, vel socius g fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factū ratū habuerit h, aut cōsilium † dederit vel fauorem i, aut postea receptauerit k, vel defensauerit scienter eundē: sicut reus criminis læsæ maiestatis perpetuo sit infamis, diffidatus †, nihilominus & bannitus: sit intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamento, vel ab intestato vocetur: qua te nus ab omni successione repulsus, publicaque repulsa confusus, minus inueniat suæ maliciæ successorem: fiant † habitationes eius desertæ: & vt non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam: & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in iudicio teneatur: quidquid etiam in bonis inuenitur ipsius fisci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua l. Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus eccle-

fecerint, incurrunt ipso facto sententiam excommunicationis, & vltra debēt priuari sede epali, vel archiepiscopali. & nihilominus sit interdicta ciuitas.

Prima glo. summando diuidit.

a [*Felicis.*] In prima parte punit Bonifacius insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & eius criminis socius vsque ad §. *Quod si quis*. vbi punit eorum filios & nepotes, & hoc vsque ad §. *Præsenti*. ibi ipsis insecutoribus pœnā addit vsque ad §. *Cum autem*. ibi ponit quam satisfactionem cum absoluentur facere debeant, & quid per absolutionem consequantur vsque ad §. *Illud*. vbi tractat de nudis consiliarijs vel simpliciter fauentibus huic crimini vsque ad §. *Cæterum*. vbi ad collaterales permittit has pœnas extendi vsque ad §. *Præmissis*. ibi ponit de insequentibus clericos vel religiosos familiares Papæ, vel Cardinalium vsque ad §. *Si quis*. vbi ponit de occidētibus Cardinales vsqua ad §. *Per hoc*. vbi dicit nihilominus potestates seculares pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari, & contrafacientibus pœnam imponit.

† Psal. 68

b [*Inhærentes.*] ad idem ī. da iura. calum. a. 1. cum si.

c [*Detractis.*] ad idem s̄. in procemio huius lib.

d [*Sacrilegij.*] quod tanto maius esse censetur, quanto persona quæ patitur maior est. da pœniten. dist. 1. aut facta. C. de episco. & cle. l. si quis. in hoc & ī. eo. §. præmissis. [Alleg. Archidia. quod no. 22. quæstio. 5. cap. 1. & quod habetur ea. causa. q. 1. mouet.] De multiplici sacrilegio tractatur 17. quæstio. 4. cap. sacrilegium. & cap. sequentibus.

ADDITIO. Et notatur ī. eod. cap. sacrilegium. & quamplures ipsius species ponit hic Archid. quem vide. Ioan. And.

e [*Cardinalem.*] Contra percutientes, capientes, & bannientes episcopos prouisum est hodie per clement. de pœnis, si quis suadente.

f [*Percusserit.*] Hoc intelligo in illo, qui non iure hoc facit, quia non se defendendo: tunc enim cessaret pœna. ī. de homi. significasti 2. de sent. excom. si vero. non enim tunc peccat, cum auctoritate legis id faciat. 23. q. 4. qui peccat.

g [*Socius.*] Cum enim eum comitetur per facinus, pari pœna punietur. C. de episco. & cleri. l. sed quemquam in fi. & de hoc. 2. q. 1. notum. & ī. de offic. deleg. cap. 1. ī. de senten. excom. quantæ. 23. q. vlti. cap. vlti.

Glo. seq. ponit duas lecturas, & primam approbat.

h [*Ratum habuerit.*] Intelliga hoc si eius contemplatione vel nomine sit factum, vt ī. da reg. iur. ratum quis. & ī. de sentent. excom. cum quis. 2. respon. Alij [1] contra, dicentes hoc speciale, q̄ pœna locum habeat in ratificante, licet non fuerit suo nomine gestum. sed credo standum regulæ.

[1] Vt Ioan. Monac.

ADDITIO. Idem Archidiac. qui hoc prolixe prosequitur.

i [*Fauorem.*] non nudum nec simplicem: quia de illis ostendet ī. §. illud. [Idem Archid.]

k [*Receptauerit.*] pari enim pœna sunt puniendi pessimi receptatores, sine quibus delinquentes diu latere nō possunt. ff. de recep. l. 1. C. de ijs qui la. occul. l. 1. & 2. nisi [2] essent consanguinei vel affines. ff. eo. tit. l. 2.

[2] Excipit à paritate pœnæ, ut dicat lex illis nō absoluuntur, nec tam seuere puniuntur extranei. Io. And.

Glo. seq. recitatur per contrarium.

l [*Damnentur & sua.*] regulariter contra: quia bona damnatorum transeunt in hæredes, & non in fiscum. C. de bonis damnatorum. Authent. bona. sed hic fallit in hoc crimine læsæ maiestatis. C. ad legem Iuliam maiest. l. quisquis. & est canonizata. 6. quæstione capitul. quæro ergo. §. verum. & in crimine hæresis supra eodem libr. de hæreti. cum secundum. & in casibus ibi positis.

ADDITIO. Dicit Ioan. Mona. q̄ propter immensitatem criminis non putat locum esse distinctioni. l. 3. ff. de interdict. & relegat. quæ distinguit inter paterna & acquisita. Ioan. And.

a [*Dispensant.*]

fijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus: quæ sic libere ad ecclesias reuertantur, quòd ecclesiarum rectores de ipsis pro sua voluntate disponāt[a]. ¶ Quod si quis prædictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam[b] descendentes, beneficiatum seu beneficiatos quouis beneficio, etiam si pōtificalem[c] adeptus vel adepti fuerint dignitatem, sint eis ipso iure priuati: spe promotionis omnino sublata. Nulli pręterea talium filiorum atque nepotum ex virili[d] sexu descendentium ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus. Sit eis postulandi negata facultas: sit notariæ † iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum. In iudicijs eorum assertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus; sit ad beneficium[e] vel officium ecclesiasticū denegatus accessus †; & (vt magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eisdem super aliquo præmissorum, omni † spe dispensationis adempta. ¶ Præsenti nihilominus adijcimus sanctioni, vt ex insecutione[f] prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: & tam insecutor, quàm alij supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua cōtumacia perdurarint, singulis diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnō ciuitatum & diœcesum vicinarum[g] † excommunicati publice denuntientur †: nec ab alio, quàm à Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere: nisi dūtaxat in mortis † articulo[h] constituti. ¶ Cū autem fuerint absoluendi primo sufficienter & idonee[i] caueant, quòd inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino pænitentiam peragent iniungendam. Deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus Dominicis & solemnibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur: ituri postmodū vltra[k] mare, & ibidem acturi pænitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reuersuri absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio absolutionis obtento, indulgeatur ei licētia, vt suam & suorum iniuriā prosequatur[l]: & debitorum illorum, quæ cōtracta fuerint † de postmodum acquisitis[m] repetitio non negetur. ¶ Illud autem non duximus omittendū, quòd si quis fuerit in præmissis nudo consilio, aut simplici[n] fauore culpabilis, iudex in talem pœnam metiatur ex culpa, vt secundum quòd excessus exegerit, vindicta procedat. ¶ Cæterum quia dignum est, vt nefandi ratione flagitij, vltionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur: Statuimus, vt ad collaterales, fratres videlicet, nepotes, & pronepotes talium possit[o] extendere pœnas in huiusmodi nostra constitutione contētas circunspectio Romani Pontificis, prout circunstantiæ rationabiles suadebunt. ¶ Præmissis etiam dignum censuimus annectendum, vt si quisquam aliquo prædictorum[p] excessuum quemquam de clericis vel religiosis nostræ familiæ, vel Cardinaliū afficere forte præsumpserit, proportionetur pœna delicto: ita quòd vindicta ex æquo excessu respondēte, ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra seu fratrum nostrorum reuerentia non coercet[q]. ¶ Si quis vero per se, vel per alium occiderit Cardinalē (quod absit) vel dederit causam[r] mortis: vltra quàm præmissa contineant, sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, quòd cōtra vitæ subsidium mortis solatium inuocet, viuens pœnæ nō culpæ, vindictæ speculum non offensæ. ¶ Per hoc quoque secularibus Potestatibus non adimimus[s] facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici princi-

a ¶ *Dispensans.*] illis nō vocatis, etiam si de facto possiderent. ī. eod. libro de præben. licet a. & hoc sonat versi. libere. ī. positus.

b ¶ *Per rectam lineam.*] De collateralibus enim tractat j §. cæterum.

c ¶ *Pontificalem.*] Aliàs enim tales non includebātur, nisi fuisset de ipsis expressum ī. de concess. præbē. dilectus. ad idem ī. eod. libro de hæreti. Inquisitores. & j. de sentent. excom. quia periculosum. Ioan. An.

d ¶ *Virili.*] intelligebatur nisi aliud fuisset expressum ī. c. proxi.

e ¶ *Beneficium.*] De dignitate supra dixerat, hic de beneficio dicit idem.

f ¶ *Insecutione.*] De percussione & captione non erat dubium: sed de insecutione hic specialiter statuit hæc pœna.

† In vulgatis codicibus legitur, notariæ.

ADDITIO. Et facit ad not. de pænit. distin. prima. si quis pulsatus. cum enim in specialē pœnā hoc inducatur, quod insequens sit excommunicatus: eius contrarium est regulare, quòd insequens & vibrans non tamen percutiens clericum, excommunicatus non sit, & idem Archi. 16. q. 4. sicut qui. Ioan. And.

† Aliàs, ascensus

† Aliàs, omnino

¶ *Gloss. seq. quæstionem soluit.*

g ¶ *Vicinarum.*] Quæ sint loca vicina, dico iudicis arbitrio quo ad hoc relinquendum. & possent dici vicina non distantia vltra duas dietas vulgares. ī. de rescr. nonnulli. vel legales ī. eod. lib. de præbē. præsenti. §. locati. vel non distantia vltra vnā dietam. ī. eo. lib. de rescri. statutum. vel infra prouinciam. ī. de elect. coram. arbitretur ergo in hoc bonus iudex.

ADDITIO. Vel intra finitima & propinqua, secundum Archi. facit pro eo de pœn. si quis suadente. versi. quod si terra. in cle. ipse autē alleg. 2. q. 5. si epe. 65. dist. c. fi. Ioan. And.

† Loca vicina quæ dicantur vide per Alex. consi. 5 lib. 5.

† Aliàs, nūciantur

h ¶ *Articulo.*] simile 17. q. 4. si quis suadente. de offic. ord. c. pastoralis. cum similibus. Ioan. And.

† Quoniam in mortis articulo nulla est reseruatio: atque adeo omnes sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. ita Concilium Trid. sessio. 24. cap. 7. tit. de casuum reseruatione.

i ¶ *Et idonee.*] scilicet per pignora vel fideiussores. ff. man. l. si mandato. §. Paulus respondit. aliàs verbum cautionis nudā promissionē continet. C. de verbor. signi. sancimus. sed si hoc casu sufficiētem cautionē dare non posset, dabit iuratoriā: vel cauebit sub hypotheca suarum rerum. [Idem Ioan. Monachus.] C. de episco. & cler. in Authen. generaliter. & ff. vt leg. no. caue. l. filio. in fin. & facit quod dixi ī. eod. lib. de vsu. ca. secundo. & quod not. ī. de dote post diuor. restit. per vestras. Ioan. And.

k ¶ *Vltra mare.*] & si Christiani nihil haberent vltra mare, esset hæc pœna in aliam cōmutanda. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. §. responso. ff. ad l. Pompe. de parri. l. pœna.

† Aliàs, fuerunt.

ADDITIO. Idē Archidiacon. allegat not. 82. distin. presbyter. de vo. cap. 1. Ioan. Monac. dicit idem. & alleg. ff. de admini. re. ad ciui. perti. legatum. Io. An.

l ¶ *Prosequatur.*] 4. q. 6. omnibus.

m ¶ *Acquisitis.*] quia prius acquisita erant confiscata.

ADDITIO. Ad hoc ff. mand. si mandauero. §. si is cuius. Io. Monac.

n ¶ *Simplici fauore.*] nudum consilium, vel simplex fauor intelligitur illius qui ad maleficiū faciendum nihil adijcit[t].

† Aliàs ita; nihil addit.

o ¶ *Possit extendere.*] quædam iudicatio. si. ī. eod. lib. de rescr. cap. fi. nam & præter hanc permissionem Papa eo modo id poterat. cum non habeat imperium par in parem. ī. de electio. innotuit. Io. And.

p ¶ *Aliquo prædictorū.*] scilicet insecutionis, captionis, aut percussionis, aut societatis horū criminum.

q ¶ *Coercet.*] ī. de vita & honest. cleri. vt clericorum.

r ¶ *Causam.*] proximā, non remotam; quod dic vt ī. de hom. de cætero. de testibus. sicut. [Idem Archid.]

¶ *Glo. seq. alleg. unam con... obijc. & soluit, & arguit.*

s ¶ *Adimimus.*] concor. C. de sacrosanctis ecclesijs. l. placet. [canonizata 16. q. 1.] vbi primo per ecclesiasticum iudicem, secundo per secularē quis punitur, & sic in casu nostro propter criminis horrorem[t]. est enim regulariter secus vbi criminaliter agitur ī. de accusat. de his. vbi de hoc. & secunda q. 5.

† Aliàs loquendo de laicis, videtur esse de ... conuertendus ... q. 4. de presbyterorū ... quardam. Ioan. And.

q. 5. habet hoc proprium. sunt enim pacta, aliquem esse absolutum vel condemnatum, & soluisse. ff. de except. rei iud. si quis cum totum. §. plane. & facit hæc decre. ad id quod not. ī. de iud. at si clerici. in gl n. penult.

Glo. seq. alleg. duas concor. & specialiter duas rationes reddit.

pes ediderunt. Quis enim locus regiminis poterit esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium ecclesiarum disponēte Domino caput est & magistra) casibus istis subijcitur? si eius filij speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem Ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moueret! Porro si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa, lædetur. Quapropter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus siue rector contra præsumptores prædictos præsentis constitutionis tenorem nō fecerit obseruari: tam ipse, quàm officiales ipsius infra mēsem, postquam res ad notitiam eorum peruenerit, eoipso sententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas vero quæuis alia præter vrbē, quæ talia facienti vel facientibus seu præsumentibus, in his consilium, vel auxilium dederit aut fauorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra sit eoipso dignitate priuata [a], & nihilominus remaneat interdicta.

a ¶ Primata.] simile a 5. q. 5. ita nos. & ī. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. excipitur autem ciuitas Romana ab hac pœna: si enim ipsa in hoc puniretur, priuarentur etiā inferiores ecclesię: cum totius orbis ep̄s sit Romanus Pōtifex. & preterea ibi promptiorē habemus iudicem, scilicet Papam, qui huic rei potest adhibere remedia. & pœnas imponere. ad hoc optime C. de ijs. qui ad eccl. confug. l. viii. in principio.

Alleg. de hæreti. ad abolendā. in §. sedibus non est priuata, sed priuari iubetur. Ioā. And.

DE PAENITENTIIS ET remissionibus.

Continuatio domini Helia.

Dictum fuit supra tit. proxi. de pœnis imponendis in foro contentioso: nunc autem dicendum est de pœnis imponendis in foro pœnitentiali: verū quia pœnæ in foro pœnitentiali remittuntur per pœnitentias & remissiones: ideo post rubricam præcedentē annectitur rubrica de pœnit. & remiss. Quæritur quæ pœna veniat imponēda pro quolibet peccato mortali? Dicendum quòd licet olim illa pœna esset taxata à canonibus: tamē hodie istud est relictum arbitrio confessorum seu presbyterorum, in c. Deus qui, eod. tit. in in antiq. tamen non debet confessor esse nimis arctus: nec nimis largus in imponenda pœnitentia; quia pœnitentiam debet imponere ad arbitrium boni viri, & non pro libito suæ voluntatis, vt dicit Panor. in cap. ex parte. de consist. in anti. & c. Quantaualis de torcior. in antiq.

Romana.] Sunt tria dicta: Primū & tertium inhibitorium: Secūdum commissorium: ibi, *Super benigna*. Tertium: ibi, *In concedendis*. Ioan. And.

¶ Licet archieps̄ possit remissiones seu indulgentias concedere non solum ijs qui sunt in diœcesi sua particulari, sed etiam illis, qui sunt in tota sua prouincia: non tamen potest excedere numerum indulgentiarum sibi à iure taxatum.

Casus. Cum ecclesia Rauen. magnis ædificijs & structuris indigeret: archieps̄ Rauen. videns q̄ fructus ecclesiæ Rauen. non sufficerent pro isto ædificio complendo, voluit mittere questores per totam suam prouinciam pro colligendo eleemosynas fidelium: & vt Christi fideles essent magis inclinati ad dandum & contribuendum illi ecclesiæ, voluit ipse ep̄s eis impertiri de thesauro ecclesię, remittendo partem pœnitentiarum iniunctarū omnibus & singulis porrigentibus manus adiutrices ad ipsum opus complendū: sed timens q̄ suffraganei sui nollent admittere istos quæstores ad officium quæsturæ, dedit quæstoribus potestatem citandi suffraganeos nolentes eos benigne recipere in suis diœcesibus: vtrum possit? Rn̄det q̄ non: sed potest eos monere charitatiue, vt inducāt populum ad porrigendum manus adiutrices pro isto opere pro complendo. Sed quæritur quas indulgentias siue quem numerum dierum poterit indulgere archiepiscopus, vtrum possit dare indulgentias pro libito suæ voluntatis? Rn̄det q̄ non: sed solum secundum q̄ est statutum in concilio generali in cap. cum ex eo. eod. tit. in antiq. videlicet remissionem xl. dierum. & in hoc æquiparantur ep̄i & archiepiscopi: nam ep̄s potest similiter concedere xl. dies indulgētiarum. Not. q̄ carens iurisdictione, non potest cōmittere potestatem citandi sibi non subditos: nam hic archieps̄ non est iudex subditorum suffraganei: ergo non valet talis commissio. Not. q̄ licet archieps̄ non habeat iurisdictionem in subditos suorum suffraganeorum in foro contentioso, & hoc in prima instantia: tamē in foro pœnitentiali potest exercere iurisdictionem, eis concedendo remissiones & indulgentias. Nota q̄ licet subditi suffraganeorum archiepiscopi admittant quæstores ipsius archiepiscopi, nō propter hoc efficiuntur de iurisdictione archiepiscopi: ita q̄ eos poterit punire: secus si mitteret nuntios pro exercendo iurisdictionem suā contentiosam: quia tunc posset punire impedientes iurisdictionē suam. ī. tit. proxi. cap. 1.

TITVLVS X.

De pœnitentijs & remissionibus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

¶ Quæstores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentijs non excedant archiepiscopi statutum concilij generalis. hoc dicit. Zen.

CAP. I.

Romana Ecclesia: & infra. ¶ Quæstorib⁹ † autem fabricæ [b] Remen̄: ecclesiæ, Remensis archiepiscopus, seu eius officiales citandi suffraganeorum ipsius ecclesiæ subditos (quos ijdem quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) vt super hoc [c] compareāt coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem [d]. Super benigna vero ipsorum [e] receptione, ac subuentione ipsi fabricæ facienda, possunt eosdem suffraganeos & alios Christi fideles Remensis prouinciæ [f] charitatiue monere [g]. In concedendis quoque indulgentijs nō ex-

† Prædicatores quæstuantes omnino sublati cōcilium Tridēt. sessio. 5. de reformat. c. 2. in fine. & sessio. 21. de reforma. cap. 9.

Nota si quæstores veniant ad ecclesias parochiales pro petendo & colligendo charitatiua subsidia fidelium, si rectores ecclesiarum parochialium nolunt eis permittere vt declarent indulgentias suas, & vt conuocent populum: ipsi sunt puniendi. & hoc verum, dummodo isti quæstores compareant debito modo cū litteris Apostolicis, vel diœcesani loci: & hoc quando faciunt questū p̄ alijs: secus si p̄ se. c. cū ex eo. eod. ti. in ant.

Not. q̄ archiepiscopus non potest indulgētias concedere vltra numerum taxatum in concilio generali: videlicet in dict. c. cū ex eo. Sunt tamen aliqui archiepiscopi qui habent speciale priuilegium & indultum, vt possint concedere indulgētias vltra xl. dies: Nam archiepiscopus Tholosanus potest concedere indulgētias vsque ad centum dies. Et dicit Pano. in dicto cap. cum ex eo, eod. tit. in antiq. q̄ quando quis lucratus fuit indulgētias, est in arbitrio suo an velit interpretari istas indulgentias in hoc seculo, vel reseruare in futuro: vt ponamus q̄ pro excessibus meis est imposita mihi pęnitentia, vt ieiunarem xl. diebus: episcopus contulit xl. dies indulgentiarum omnibus porrigentibus manus adiutrices ad tale opus: possum in hoc seculo accipere istos xl. dies vt non ieiunem: sed consuluit Panor. vt fiat reseruatio in purgatorio: quia ibi pœnę sunt multo grauiores, quàm sint pœnæ huius seculi.

¶ Prima glossa principium & finis respondet per quæst. vel obiectionem.

b ¶ *Fabricæ.*] quia conferentibus ad opus fabricę dari solent remissiones: ideo de his quæstoribus in hoc tit. posuit. Quis autem teneatur ad opus fabricę, dic vt ī. de eccl. ædi. c. 1. & c. de his. sed cū quarta fabricæ & clericorum subsidia non sufficiunt, fieri solet ad prædicta sicut & alia pia loca eleemosynarum collectio. ad hoc ī. eod. lib. de sta. reg. cap. vno, ad fi.

Additio. Quarta fabricæ pertinet ad ordinationem episcopi. 12. q. 2. vobis & c. vulteranæ. 10. q. 3. vnio. vbi de hoc. secundum Archid. Ioan. And.

c ¶ *Super hoc.*] scilicet quod resistunt, vel parere nolunt.

d ¶ *Potestatem*] sicut nec possunt foraneos officiales statuere propter citationes faciendas, vt ī. eod. lib. de offi. ordi. Romana.

e ¶ *Ipsorum*] quæstorum.

f ¶ *Prouinciæ.*] quasi velit notare, q̄ indulgentia non prosit ijs, qui subiecti non sunt. quod dic vt ī. eod. tit. quod autem.

g ¶ *Monere.*] & remissionum & indulgentiarum litteras concedere, vt ī. eod. nostro. Et est casus in quo archiepiscopus iurisdictionem habet in subditos suorum suffraganeorū. alij not. de offi. ordi. pastoralis. & 19. q. 3. c. 2.

Additio. Dicit hic Archid. q̄ confirmatus in episcopum non sacerdos, istas indulgentias concedere non potest. nec capitulum vacante

vacante sede. In contrarium alleg. ꝭ. eod. lib. de sup. negl. præla. si episcopus. & c. ecclesiæ. vbi dr̃ q̃ capitulum vacante sede administrat lo spiritalibus. vide quod scripsi de excel. præla. accedentibus, in antiq. Ioan. And.

a ¶ *Remensis.*]vel alius quilibet. ꝭ. eod. lib. de offi. ord. Romana. in fi. ꝭ. tit. prox. c. i. in fine.

b ¶ *Generalis.*] ꝭ. eo. cũ ex eo. & si excesserit, non valet. ꝭ. eo. cap. vltim. Ioan. And.

¹ Scilicet concilij Lateranẽs. sub Innocẽtio iij. c. 62. refertur in cap. cum ex eo. extra ꝭ pœni. & remis.

S*I episcopus.*]Primo ponit dictum, cuius rationem subdit: ibi, *Cum in generali.* Secundo cõsuetudinem reprobat: ibi, *Nulla quoque.* Ioan. And.

¶ Si episcopus subdito suo contulerit facultatem eligendi confessorem doctum & idoneũ, qui eũ possit absoluere ab omnibus peccatis: non poterit confessor à casibus episcopalibus absoluere: nec valet consuetudo, vt quis pro libito suæ voluntatis sibi eligat confessorem.

² Vide cõciliũ Trident. sessio. 14. de sanctissimo pœnitentiæ sacramento, cano. 12.

cedat Remensis[a] archiepiscopus statutum concilij[1] generalis[b].

¶ Bonifacius octauus.

§ *Concessio generalis confessoris non tangit episcopo specialiter reseruata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere confessorem. hoc dicit. Zen.*

CAP. II.

SI episcopus suo subdito[c] cõcesserit, vt sibi possit idoneum[d] eligere confessorem: ille, quẽ is elegerit, in casibus, qui eidem episcopo specialiter reseruantur[e] [2], nullam habet penitus potestatem: Cum in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus[f]. Nulla quoque potest cõsuetudine[g] introduci, quòd aliquis præter sui superioris licentiam, confessorem sibi eligere[h] valeat, qui eum possit soluere, vel ligare[i].

¶ Idem.

§ *Decretalis, cum ex eo. in pluribus episcopis indulgentibus locum habet. hoc di. it. Zen.*

CAP. III.

INDVLGEN-

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in cap. omnis vtriusque sexus. eo tit. in antiq. licet olim omnes sacerdotes receperint eandem potestatem & missam, ita q̃ nõ erãt parochiæ distinctæ: tñ propter quasdam diuisiones inter Apostolos & discipulos, & postea inter sacerdotes fuerunt diuisæ & distinctæ parochiæ, & territoria in foro pænitentiali, sicut in foro contentioso.

¶ Item secundo est præsupponendum, quòd postquam fuit facta illa distinctio parochiarum, fuit ordinatum q̃ quilibet teneretur cõfiteri proprio sacerdoti, & non alteri: & si alteri confiteretur, non teneret absolutio: quia sententia à non suo iudice, est nulla. cap. at si clerici. de iud. in antiq.

¶ Item tertio præsupponendum est, q̃ quis dr̃ habere plures proprios sacerdotes, scilicet rectorem ecclesiæ parochialis, episcopũ legatum, & Papam, qui habet generalem curam omnium Christianorum: & sufficit habere licentiam ab altero istorum: Mendicantes vero sunt delegati à sede Apostolica, per cle. super cathedram. de sepulturis. in clement.

CASVS. Cum haberem meum curatum suspectum ex certa causa: vel videbam imperitum, & nolebam sibi confiteri, accessi ad epm̃ meum, vt daret mihi potestatem eligendi confessorem: vnde eps̃ dedit mihi facultatem eligendi confessorem sub hac forma per verba generalia, Damus tibi facultatem eligendi confessorem idoneum, qui te possit & valeat absoluere de quibuscunque peccatis tuis: non tamen apposuit istam clausulam, etiam nobis reseruatis: vtrum per istam facultatem videatur eps̃ dedisse licentiam absoluendi de casibus epalibus? Rñdetur quòd non: sed iste confessor meus habebit illam potestatem, quam haberet rector meus parochialis. Sed quid, ponamus q̃ longo tempore fuit obseruatum, vt quilibet sibi eligeret confessorem pro libito suæ voluntatis: an valeat talis consuetudo? Respondetur q̃ non. Not. q̃ quis tenetur confiteri proprio sacerdoti: nec valeret ꝯtia consuetudo: & in hoc addit illud cap. ad cap. omnis vtriusque sexus. allegat. scilicet vt nõ valeat contraria consuetudo. Not. q̃ eps̃ est generalis rector suæ diœcesis, ideo potest concedere facultatem alicui, vt possit eligere suum confessorem: quia concurrit cum quibuscunque rectoribus suæ diœcesis. Not. q̃ eps̃ concedendo facultatẽ, vt possim eligere confessorem idoneũ, qui me possit absoluere de quibuscunque peccatis meis: non videtur dedisse potestatem eligendi confessorẽ, qui me possit absoluere de casibus epalibus. Sed q̃d de rectore parochiali? ponamus q̃ meus rector parochialis dedit mihi facultatẽ eligendi confessorem idoneum: vtrum possim eligere simplicem sacerdotem, vel vtrum sit necesse vt eligam sacerdotem habentem simplicem potestatem, videlicet curam animarum? Respondetur q̃ si rector meus parochialis det mihi simpliciter facultatem eligendi confessorem, tunc non possum confiteri simplici sacerdoti: sed requiritur q̃ talis habeat curã animarum. Sed qñ meus rector dat mihi licentiam confitendi tali sacerdoti, quem sibi nomino, tunc possum tali sacerdoti confiteri: quia meus curator facit illum delegatum. cap. fi. de offi. & pote. iu. deleg. in antiq. cap. omnis vtriusque sexus. allegato. Not. q̃ potestas dandi licentiam confitendi peccata, dependet à superioritate: vnde concedens debet esse superior illius, cui concedit. ad hoc eod. tit. omnis. Nota finaliter, q̃ habens auctoritatẽ eligendi confessorem, debet eligere idoneum: & si non eligit idoneum, vr̃ esse in culpa. Dominicus.

¶ *Glo. prima exponit, quarit arg. negatiue, & soluit contrarium.*

c ¶ *Suo subdito.*]puta archidiacono, archipresbytero, abbati, priori, vel similibus personis, quæ immediate subsunt episcopis. Quid dicemus de inferioribus, puta laicis parochianis certę parochię: nunquid illis eps̃ potest licentiam dare, vt sibi confessorẽ eligant? Vr̃ q̃ non. ꝭ. eod. omnis. de pæni. dist. 6. placuit. de paro. nullus. Dic ꝯ[t] quia quilibet de diœcese potest recurrere pro pænitentia, & ad proprium sacerdotem, & ad epm̃, vel archipresbyterum cathedralis ecclesiæ: qui quo ad hoc est vicarius episcopi: vt ꝭ. de offi. archipresby. officium. [vide quod ibi dixi.] Vnde credo q̃ sufficiat alterius licẽtia: scilicet vel epi, vel parochialis sacerdotis. AVDITIO. Vide quod not. in cle. de priuileg. religiosi. in glos. puto. Ioan. And.

¹ Idẽ Pet. de Ancha. & expresse Do & Phil. secundum quem benefacit cle. dudum. §. in ecclesiis de sepul. c. quęcunque 10 q. 1. c. ll cet. supra de sec. doctores in cap. omnis vtriusque sexus.

d ¶ *Idoneum.*]qui sciat circũstantias considerare, & diuersis medicamentis vti ad sanandum ægrotum. ꝭ. eod. omnis. de pæ. dist. 6. qui vult. de homicidio. sicut dignum.

¶ *Glo. seq. querit qui sunt casus, & illo exprimit.*

e ¶ *Reseruantur.*]sed qui sunt isti casus? [3] Dic q̃ absoluere excõmunicatos maiori excõicatione, non competit simplici sacerdoti, sed epo, vt ꝭ. de sent. excom. nuper. Imponere pænitentias blasphematoribus Dei & Sanctorũ. ꝭ. de cle. male. c. 2. sortilegis. ꝭ. de sortile. c. 2. Commutatio quorumlibet votorum, vt ꝭ. de vot. & vo. redemp. c. 1. Dispositio male ablatorum incertorum vel certorũ, qñ non extant hi quibus faciẽda est restitutio. ꝭ. de Iudæ. cum sit. [Et ibi hoc tenet Host. secundum Archid. Contra ꝭ. eod. lib. de testa. cap. 2. vt ibi dixi super ver. libere.] Pænitentia matrimoniorũ clandestine contractorum, vel contra interdictum ecclesiæ per episcopos solet imponi. ꝭ. de clande. despon. cum inhibitio. & de matrimonio contracto ꝯ interdictũ eccle. c. 1. & vlti. Solent epis reseruari pænitentiæ omnium publicorum enormium criminum, oppressionis filiorum ex proposito vel ex casu, cuiuscunque homicidij, falsi testimonij, vel falsi instrumenti, periurij, incestus, corruptionis monialium, coeuntis cum brutis, & his similia. ad hoc 50. dist. miror. &c. in capite. 33. q. 2. quicunque. cũ similibus casibus, vt not. Host. in sum. huius tit. §. cui confitendum sit, in fin. 2. colum.

³ Casus Episcopis reseruatos referunt communiter Summarum cõpilatores.

ADDITIO. Vide per Ray. in sum. huius tit. §. item nunquam parochialis. per Guli. satis in repertorio. eod. tit. §. sequitur videre. Io. Monac. tract. in decre. super cathedram. hodie innouata in cle. de sepul. dudum. & vide quod ibi not. ver. per huiusmodi. in glo. hoc intendit. Ioan. And.

f ¶ *Concessurus.*] vt ꝭ. de reg. iur. in generali. cum suis concor. ad idem ꝭ. eo. lib. de offi. vica. c. vlti.

g ¶ *Consuetudine.*]est enim onerosa ecclesijs: ideo non valet. ꝭ. in antiq. de consuetu. c. 2. & ex ea frangitur ecclesiasticæ disciplinæ neruus. supra de consue. cum venerabilis. etiam esset hoc ꝯ obediẽtiam principis præscribere: quod esse non potest. ꝭ. de præscript. cum non liceat.

h ¶ *Eligere.*] epi, & archiepi, & superiores, & inferiores ab epis exempti, habent à iure licentiam q̃ idoneum confessorem sibi eligunt: qui potest eos soluere & ligare. ꝭ. eod. tit. c. vlti.

i ¶ *Ligare.*] ideo dixit: quia cuicunque volo possum confiteri peccata mea, petendo etiam salubre animę consilium: sed ille non potest ligare vel soluere, vt hic vides. Sic dicimus de laico in necessitate: q̃ possumus ei confiteri, sed ipse non potest soluere: quia non habet claues. de pœ. dist. 1. quem pænitet [ver. tanta. & eadem verba habentur dist. 6. cap. 1. post princi.] Et not. de offi. ordina. pastoralis. Ioan. And.

I*Ndulgentia.*] Quia breue est, non diuiditur, & se summat.

¶ Et dicit Archid. q̃ quandoque indulgentia demonstrat remissionem pœnæ. 1. q. 3. c. fi. in fi. Quandoque concessionem gratiæ. ꝭ. vt lit. pen. c. fin. de priuil. dudum. Quandoque dispensationem. 77. dist. c. vlti. in fi. & ꝭ. de elec. dudum. Quandoque ius commune. 33. q. 2. interfectores. & 35. q. 3. de incestis. vtrobique de hoc. Quandoque ponitur pro vacare vel operam dare: vnde dicitur, indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est. Ioan. And.

¶ Si episcopus in concessione indulgentiarum excedat concilium generale, non valent indulgentiæ. hoc dicit.

CASVS.

tiæ [a] †, quæ ab vno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus, vel aliis quibuscunque casibus [b] conceduntur: vires non obtinent [c], si statutum excesserint cōcilij [d] † generalis.

Casus. Certum est, q epi habent potestatem limitatam respectu indulgentiarum concedendarum: quia aliqui erant ita largi, q claues ecclesiæ contemnebantur: vnde limitata fuit eorum potestas: videlicet vt pro dedicatione ecclesiæ omnes qui illa die porrigerent manus adiutrices, consequantur vnum annum indulgentiarum: sed aliàs nō possent epi concedere nisi xl. indulgentiarū dies. Sed ponamus q eps aliquis fecit cōtrariū: quia in die dedicationis ecclesiæ dedit duos annos indulgentiarum. vtrum valeant dictæ indulgentiæ? Respondet Romanus Pontifex q nō. Sed quomodo intelligitur q non valent indulgentiæ? Rńdet glo. q non valent in eo q excedūt: quia numerus dierum est separabilis, & in separabilibus vtile p inutile non vitiatur: sed in numero quem non excedunt, valent dictæ indulgentiæ. Dominicus de sancto Geminiano dixit, quòd non valent etiam in eo. quod excesserunt in ignominiam ipsorum eporum, qui excesserunt conciliū generale, ipsum contemnendo. sed Panor. dicit q valent vsque ad numerum taxatum. Not. primo arg. q est licitum allegare sine certa determinatione quotæ legis vel canonis. de quo per Io. And. io c. vestra. de coha. cle. & muli. Not. secundo arg. q factum contra legem prohibentem, est nullum: licet non sit appositum decretum. Dominicus.

† Vide B. Thomam in quæstio nibus additis ad 3. par. q. 26. art. 3.

† Scilicet Lateranēsi sub Innocentio iij. cap. 62. & refertur in cap. cū ex eo extra, de pœnit. & remiss.

Prima glo. dicit quid declarat.

a *Indulgentia.*] Declarat opinionem not. ī. eo. tit. cum ex eo. Et reprobatur opinio Io. & Ber. ibi not. & approbatur opinio Hostiē.

b *Casibus.*] ad pia opera: puta ædificationem vel reparationē ecclesiæ, refectionem vel ædificationem pontium vel viarum, sustentationem hospitalariorum, vel similia.

Glo. seq quærit & soluit per tres rationes: ponit opinionem contrariā, cuius rationi respondet.

c *Non obtinent.*] quid dices: nunquid saltem. in eo q poterant dare, tenebit indulgentia? Videtur q sic: quia regulariter vtile per inutile non vitiatur. j. de reg. iur. vtile. ibi vide. arg. de hoc pro & contra. Præterea hæc est quædam liberalitas: & in liberalitatibus vel donationibus dicimus q tenent pro parte vsque scilicet ad legitimum modum, & in residuo non, vt C. de dona. l. sancimus. 12. q. 2. si quos de seruis. Præterea hic agimus de re separabili, scilicet de numero dierū: vbi non vitiatur vtile per inutile. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. § Trebatius. [Vide de censi. cum Apostolus. super glo. quid ergo.] Et hoc verum puto 1. Alij contra. [scilicet Io. Mo.] dicentes indulgentias in nullo tenere: quia qui priuilegio abutitur, perdit illud. 11. q. 3. priuilegium. cum similibus. sed non est verum, q qui abutitur priuilegio, perdat illud, licet mereatur perdere. sic dicit cap. vnde principis erit æstimatio. quod dic vt not. Innocen. ī. de deci. suggestum.

1 Idem Arch. quo ēt allē. de desp̄ō impu. c. vnico. § 1. in fi. eo. lib 12. q. 2. q̄ in 7. q. 4. questi. & 1. q 1. non ne de consecrat. dis. 4 si nō sanctificatur. in fi & q̄ ibi not. Ioan. And.

d *Concilij.*] generalis. ī. eod. cum ex eo.

TITVLVS XL

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

Innocentius quartus in concilio Lugdunensi.

Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat: & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat infra mensem. Qui contrafecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrāt vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à Papa. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. I.

Cum† me-

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS, suspensionis, & interdicti.

Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de pœnis delictorum imponendis tam in foro pœnitentiali, quam contentioso: verum quia excommunicatio est pœna delicti, cum profertur à iure: quandoque est pœna contumaciæ, cum profertur ab homine: ideo annectitur rubrica de sententia excommunicationis: & quia sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti in nonnullis conueniunt: ideo annectitur rubrica suspensionis & interdicti.

Cum medicinalis.] Primo ponit prooemium: Secundo statutum circa excommunicationem faciendam: ibi, *Quisquis.* Tertio pœnam non seruantis: ibi, *Si quis* Quarto aggrauat vel pœnas addit: ibi, *Superior.* Quinto, statutum prorogat ad suspensionis & interdicti pœnas: ibi. *Et hæc eadem.* Sexto, cautos reddit illos, qui pœnam incurrunt: ibi, *Caueant* Ioan. And.

Idem Ioan. Mo. sed. Host. diuidit in septem de secunda faciens duas. Ioan. And.

Casus. Fuit à nonnullis in concilio generali apud Lugdun. congregatis expositum, q nonnulli prælati sæpe suos subiectos indiscrete excommunicabant: & licet excōicatio ab initio fuisset introducta ad medicinam, tamen tendebat ad mortem: propter quod fuit supplicatum, quatenus concilium dignaretur de remedio prouidere opportuno: ideo statuit & decreuit concilium, vt iudices ecclesiastici decætero sint discreti in proferenda sententia excommunicationis: Et inter cætera statuit, q nullus prælatus excōmunicet subditum suū, nisi subsit causa rationabilis: & proferat sententiam in scriptis: non autem simplici verbo seu verbotenus. Et in illa sententia exprimat causā propter quam illum excōmunicat, vt appareat an illa causa sit iusta vel iniusta: & vtrum sit digna excōmunicatione. Item decreuit concilium, vt si excommunicatus petat tradi sibi copiam sententiæ excōmunicationis, quòd excommunicator hoc facere teneatur infra mēsem, si fuerit requisitus. Sed ponamus q aliquis iudex ecclesiasticus non seruauit tenorem huius capituli: quia protulit excommunicationem simplici verbo seu verbotenus, vel etiā protulit in scriptis: sed non expressit causam rationabilem dignam excōicatione: vel noluit tradere copiam excōicationis ipsi excōicato petenti: an sit puniendus aliqua pœna? Rńdet Romanus Pontifex, q statuit cōcilium, q dicta sententia excōicationis tamquam iniusta relaxetur sine difficultate, id est, sine aliqua cautione de stādo iuri, & sine expensis: etiam excōicator condemnabitur excōicato in expensis occasione iniustæ excōicationis factæ. Item vltra hoc ipse excōmunicator erit suspensus ab ingressu ecclesiæ per vnum mensem: & si durante illo mense se ingerat diuinis, incurrit irregularitatē, à qua non poterit absolui, nisi per solum Papam. [*Medicinalis.*] quia plures rubore confusi eo q vident se vitari ab aliis, & priuari legitimis actibus, reuertuntur ad bonum obedientiæ: & sic excōmunicatio retrahit excommunicatum à peccato ad bonum obedientiæ. [*Contemnat*] licet excōicatus sit in peccato: tamen si contemnat excōicationem, eius peccatum aggrauatur. [*Scriptis.*] si proferatur sententia sine scriptis, tenet sententia: aliàs non absoluetur excōicatus. & tamen dicit litera, q superior eum absoluet: ergo erat excōicatus, tamen excommunicatio erat iniusta: ideo punitur excommunicator, vt sequitur. [*Expresse*] oportet q excōicator exprimat causam expresse: & non sufficit dicere, talem Titiū causis rationabilibus in his scriptis excōicamus: sed requiritur, q exprimat causam, propter quam illum excōicat: puta quia talis fuit contumax, & sua exigente contumacia in his scriptis excommunicamus. vel sic dicendo: Talis recusauit facere tale quid, licet fuerit debite monitus: quare ipsum in legendo scriptis excommunicamus. [*Publicum instrumentum.*] istud non est de necessitate, sed de consilio, si excōicatus petat copiam excommunicationis, vt petat confici instrumentum, vt si excōicator negaret se requisitum esse, q excommunicatus possit probare requisitionem. [*Animaduersione.*] id est, pœna arbitraria, ex quo non est iure taxata. [*Fulminare.*] hoc est proferre indeliberate & indiscrete: sed quando plene deliberat cum discretis, dicitur proferre. Et hæc est differentia inter fulminare excommunicationem & proferre: tñ vnum sæpe ponitur pro reliquo. [*Obseruare.*] id est, vt proferatur in scriptis: apponatur causa rationabilis. & detur copia. [*Sanctiones.*] immo efficiuntur irregulares. Not. primo ex isto c. q iudex ecclesiasticus debet esse discretus in proferenda excōicatione: & debet exercere officium corrigentis & medentis: iden si iudex ecclesiasticus videat subditū suum non curare de excommunicatione: & sic videt excōicationē non proficere: non debet bonus iudex illum excommunicare sana conscientia: sed debet in eum exercere aliam pœnam, scilicet captionem personæ, & pignorationem bonorum. Nam iudex debet in contumacem exercere pœnam, quam viderit magis timeri. Et ideo dicit Dominicus de sancto Geminiano, q si iudex ecclesiasticus ignorans conditionem contumacis illum excommunicauerit, & videt q excommunicatio non proficit: quia excōicatus non curat de excōicatione: debet illum absoluere inuitum, & communioni ecclesiæ restituere: licet beneficium absolutionis regulariter non conferatur nisi pœnitenti: & dicit beatum Thomam hoc tenere. Not. vlterius, q sententia excōicationis debet proferri in scriptis:

† Vide cōcilium Tridēt. sessi. 25. de reforma. c. 3. Et cū excōmunicatio dicatur medicinalis, luculenter docet Ioānes Roffensis aduersus Lutherum art. 2. & Conuarruuias in cap alma mater. de sen ex com. li. 6. in initio.

ptis: tñ istud non est de substantia excõicationis, sed est de iustitia: Nam teneret excõicatio, etiam si non esset lata in scriptis: Secus esset de sententia diffinitiua: quia de substantia sententiæ diffinitiuæ est, q feratur in scriptis: aliàs non valeret sententia, nisi in caussis summarijs, in quibus valet sententia: licet nõ feratur in scriptis. l. 1. vel 2. C. de senten. ex breui. recit. in Auth. nisi breues. eod. tit. in cle. sæpe. de verb. sig.

dicinalis [a] sit excommunicatio, non mortalis [b]: disciplinãs, non eradicans: dumtamen is, in quem lata fuerit, non contemnat [c]: caute prouideat iudex ecclesiasticus, vt in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis [d] fuerit † & medentis [e]. ¶ Quisquis igitur excommunicat [f], excommunicationem in scriptis [g] proferat, & causam [h] excommunicationis expresse conscribat, propter [i] quam excommunicatio proferatur. Exemplum [k] vero huiusmodi scripturæ teneatur excõmunicato [l] tradere infra mensem, si fuerit requisitus [m], super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel litteras testimoniales cõfici sigillo authentico [n] consignatas. ¶ Si quis autem iudicum [o] huiusmodi constitutionis temerarius [p] extiterit violator, per mensem [q] vnum ab ingressu ecclesiæ [r] †, & diuinis officijs nouerit se suspensum. ¶ Superior [s] vero ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate [t] relaxans †, latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse cõdẽnet, & aliàs puniat animaduersione con-

Not. q excõicator debet in excõicatione inserere causam propter quã excõicat: & in hoc differt sententia excommunicationis à sentẽtia diffinitiua: quia in sententia diffinitiua non tenetur iudex exprimere causas mouentes ipsum ad sententiandum: licet sit honestum vt illas exprimat. Not. q excõicator tenetur infra mensem tradere exemplum excõicationis excõicato si requiratur. Idem dicẽdum est de alijs actis causæ: videlicet vt exẽpla tradantur parti, originalia tñ debent remanere apud notarium. exp. quoniam ꝫ falsam. de proba. Not. q sententia excõicationis lata sine scriptis, vel sine causa rationabili expressa, tenet de mero iure, licet sit iniusta. Hoc probat iste textus dũ dicit, q si excõicator violauerit istam constitutionem, q superior relaxabit excõicationem: ergo talis excõicatio tenebat. Nota ibi, Superior vero ad quem. q vbi notorie constat de iniustitia excõicationis, superior non debet excõicatum remittere ad excõicatorem, sed potest eum absoluere non facta remissione: secus si notorie non cõstaret: quia tunc deberet ipsum remittere ad excõicatorem. Sed qualiter constabit de iustitia excõicationis? Dicendum q apparebit de iniustitia excõicationis ex lectura sententiæ, si non lata sit in scriptis: vel si in scriptis, tñ est lata absque expressione alicuius causæ rationabilis: vel per instrumentum publicum: per quod habetur q iudex noluit excommunicato tradere copiam excommunicationis: aliàs superior non absolueret, nisi esset appellatum. Nota q si suspensus ab ingressu ecclesiæ diuinis se immiscueat, contrahit irregularitatem, à qua non poterit absolui nisi per Papam.

¶ *Prima glo. summat.*

a ¶ *Cum medicinalis.*] Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat: & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat infra mensem. Qui contrafecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrant vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à Papa.

b ¶ *Non mortalis.*] vt 5. q. 2. multi. & 24. q. 3. notandum.

c ¶ *Non contemnat.*] & tunc amplius ex contemptu ligatur. 24. q. 3. notandum. 11. q. 3. §. cum ergo. & ſ. eod. tit. per tuas. Crescit igitur homo per meritũ obedientiæ parendo iniquæ sententiæ. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. quid ergo.

d ¶ *Corrigentis.*] siue plectendo, siue ignoscendo hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur, vt 23. q. 5. prodest.

e ¶ *Medentis.*] sanabit & medebitur quantum in se erit: aliàs non erit quid sibi imputetur. 43. dist. c. Ephesis. 47. distin. c. vlti. Faciat igitur q sententia sit iusta ex animo, ex ordine, & ex causa. de quibus dicitur ſ. eod. sacro.

f ¶ *Excommunicat.*] suspendit, vel interdicit. j. eo. c. §. & hæc exdẽ.

g ¶ *In scriptis* [1].] Nota casus in quibus scriptura requiritur. de his plene dixi ſ. eo. lib. de censi. c. 1.

¶ *Glossa sequens exemplificat: secundo quærit: ponit opinionem, & soluit: tertio notat duas differentias.*

h ¶ *Causam.*] vt quia peremptorie citatus coram nobis renuit comparere, & de iustitia responsurus: vel quia iussus, vt infra talem diem centum Titio solueret, ad quæ sibi ex causa depositi tenebatur, facere recusauit: idcirco, &c. & est hic ordo retrogradus: quia primo debet causam exprimere, & postea excõicare. Sed nunquid hæc constitutio locum habet, cum excõicatio fertur ꝫ incertam personam, vt 5. q. 1. quidam. & ſ. de offic. ordi. si sacerdos? Dicunt quidam q non. [Et hoc placet Ioan. Mo. & Archi.] ad hoc ſ. eod. lib. de elect. qui ꝫ certam. Sed tutius [2] est tenere ꝫrium: tum quia hæc constitutio generaliter loquitur: tum quia certam personam, sed non expressam ligat sententia, quæ tñ postea exprimetur. ad hoc j. eod. Romana. §. caueant. Et nota ex hac litera duas di-

[1] Et an scriptum sit necessaria vide Felinum in Rubrica de maio.

[2] Secundũ Hostië. qui etiam hãc opinionẽ attribuit Innocẽtio, Ioan. And.

uersitates inter sententias excõicationum & alias diffinitiuas: quia vtraque debet ferri in scriptis, sed si diffinitiue non feratur in scriptis, non tenet, vt ſ. eod. lib. de re iud. cap. vlt. sententia autem excommunicationis licet non sit lata in scriptis, tenet: sed locum habẽt pœnæ, quæ infra sequunt. Item in definitiuis nõ est necesse exprimere causam. ſ. de re iudi. sicut. sed in sententia excõicationis secus, vt hic vides.

i ¶ *Propter quam.*] & licet falsa ꝫ sit causa: ligat tñ excõicatio. 11. q. 3. c. 1. & 3. ſ. eo. sacro. de absolutione dic vt ſ. de offi. ord. ex parte.

k ¶ *Exemplum.*] totale: aliàs non esset exemplum, sed pars. Io. And.

Additio. Vnde dicit Hosti. q continere debet excommunicationem de verbo ad verbum, & annum & diẽ. argu. de rescri. cum te. 5. q. 8. per scripta. §. libellorum. Ioan. And.

l ¶ *Excommunicato.*] per hoc videtur loqui, cum excommunicatur certa persona: fateor hoc quo ad traditionem exempli.

Additio. Quasi diceret, nihilominus ferri debet in scriptis & exprimi causa, q ita conueniat generali sicut speciali sententiæ: immo plus generali q non debet ferri nisi ex causa. j. eo. Romana. §. caueant. plus dixit Host. q si innominatus qui comprehendi poterat sub generali, petat exemplum, debet sibi concedi. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens circa requisitionem haec quatuor dilucidat.*

m ¶ *Requisitus.*] aliàs ergo non habebit locum pœna quæ sequitur. & est si. ſ. eod. lib. de app. vt super. & c. ab eo. & intelligo q requisitio fiat loco & tempore competentibus. arg. præ. c. ab eo. & s. de elect. cum in veteri. & intelligo mensem à die sententiæ, non à die requisitionis. sic. 2. q. 6. c. vlt. §. diffinitiua. & ea. q. & eod. c. vers. iudicibus. & C. de app. l. iudicibus. si autem requiratur post mensem, non habet locum hæc constitutionis pœna: sed nihilominus illam dare tenetur, sicut & cætera acta causæ. de proba. quoniam contra. ad hoc de do. & contu. cum dilecti.

[a] *Glossa sequens allegat duas concordantias: quærit, argu. affirmatiue, & contrarium soluit: secunda pars soluit quæstionem.*

n ¶ *Authentico.*] ista sunt paria. ſ. de fid. instru. c. 2. ad idem ſ. eo. lib. de offi. ord. si canonici. Sed nunquid sufficerent testes? Vr quòd sic. C. de fide instru. l. in exercendis. ſ. de fide instru. cum Ioan. dic illud regulare: sed hoc speciale [4], sicut & alia q dixi ſ. de cẽsi. c. 1.

Additio. Host. Ioan. Mo. & Archid.

o ¶ *Iudicum.*] quorumcunque, vt etiam sacerdotes excommunicantes hoc seruare debeant [5]. ſ. de offi. ord. cum ab ecclesiarum. Pœna tamen suspensionis, de qua infra loquitur, in episcopis locum non habet, vt j. eod. quia periculosum.

p ¶ *Temerarius.*] nũquid requiritur q sit in dolo? Quod vr per hãc litteram: ad hoc ff. vi bono. rap. l. 2. §. doli mali. Dic ꝫ: quia sufficit q negligentia, stultitia, vel fatuitate hoc fecerit [6]. ad idem ff. de iudi. cum quem temere. & est si. ſ. eod. lib. ne cle. vel mo. c. 2. & per litteram istam puto, q si excõicator non fuit in aliqua culpa: puta non erant necessaria ad scribendum, & periculum erat in mora: credo [7] q non habeat locum pœna. ad hoc ff. de vsufructu. æquissimum. & ſ. eod. lib. de elect. indemnitatibus. in fi.

q ¶ *Per mensem.*] quo lapso ipso iure restitutus est. 81. dist. si quis amodo. & ſ. de spon. non est nobis.

Additio. Dicit Hosti. hoc verum, si sententiam seruauit: & peccatum confessus sit, & pœnituerit: aliàs semper quo ad se suspensus remanet. ſ. de coha. cle. & mu. c. si. Ioan. And.

r ¶ *Ab ingressu ecclesiæ.*] de hac suspensione habes j. eod. is cui. & adde quod dicam j. eod. is qui.

Additio. Innocentius in decretali, sacro. ſ. eod. in antiq. recte tenuit, quod terminatum est in d. c. is cui. 1. & 2. responso. hic vr innuere ꝫrium: q sic suspensus celebrans non sit irregularis, cum suspendere ab ingressu ecclesiæ non sit suspendere ab officio: cum etiam extra ecclesiam celebretur. Et Host. ponendo hoc dictum Innocen. expresse ponit de eo qui celebrat in ecclesia. ipsi tñ ꝫrium tenuerunt in decretali, sacro. & hic loquitur Inno. opinionem recitando quorundam, vt patet ex eius verbis. Ioan. And.

s ¶ *Superior.*] illud satis habebamus ſ. eod. sacro.

t ¶ *Difficultate.*] scilicet cautionis exigendæ, vel remissionis faciendæ.

Additio. Vnde dicunt Ber. & Hostien. quòd sine mora sine

Z caus-

[1] Vide Abbatem in cap. ad nostrã. ei primo. extra de iureiuran.

† Nota hic ex mente Domin. q non poterit domi in oratorio celebrare. Fons.

† Ergo sententia excommunicationis lata contra formã iuris. tenet. Phi. & sic limita. l. prolatam. C. de senten. & interloc. omn. iu. Roma.

[4] Idem Dom. Phil. Fons.

[5] Idẽ Hosti. & cum eo Io. Mo. & Archid.

[6] Sequitur Dom. Phil. Ioan. And.

[7] Idẽ credit Philip. & procedit gl. secundũ Io. And. & Philip. etiã si excõicatio iusta non teneat. Fons.

fatiſdatione, ſine cauſæ cognitione, & ſine aliquo excommunicati grauamine hoc fieret: cum euidenter appareat contra hanc conſtitutionem latam fuiſſe. Ioan. And.

a ❡ *Pœna.*] ſic ſ. de aucto. & vſu pal. niſi ſpecialis. 38. diſt. §. q ex.
b ❡ *Obſeruari.*] & ſic iſta tria ſunt paria. & habes ſi. j. eo. tit. is cui. ad idē ſ. de app. ad hæc quoniam. & cap. dilectus. de conſue. cum dilectus. de elect. cum inter R. cum ſi. & intelligas de interdicto vel ſuſpenſione etiam à ſpiritalibus prolata: ſecus ſi interdiceretur ingreſſus ciuitatis vel pomerij. ff. de ſer. expor. cui pacto. ff. de inter. & releg. per totum. ſecundū modernos qui de hoc plene not. in prædicta decretali. & hæc quoniam. Ioan. And.

Interdictū rei ſpiritalis differt ab interdicto alterius rei temporalis.

digna, vt pœna [a] docente diſcāt iudices, quam graue ſit excommunicationum ſententias ſine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in ſuſpenſionis & interdicti ſententijs volumus obſeruari [b]. ❡ Caueant autem eccleſiarum prælati & iudices vniuerſi, ne prædictam pœnam ſuſpenſionis incurrant: quoniā ſi contingeret eos ſic ſuſpenſos diuina officia exequi ſicut prius [c], irregularitatem [d] non effugient iuxta canonicas ſanctiones, ſuper qua non niſi per ſummum [e] Pontificem poterit diſpenſari.

c ❡ *Sicut prius.*] quaſi in officio ſuo agens, vt dicit can. 11. q. 3. ſi quis eps in concilio. Et j. eo. is cui. 10 ſi. 1. reſpon. qđ verum eſt io quocunq; officio cantando & in quibuſcūq; horis officiet eccleſiā, vt in ṗdicto canone. & ɔcor. j. eo. lib. de re iud. cū æterni.

Additio. Idem hic Ber. & Hoſt. dicebat Fran. q ſi intrat chorum cū alijs legendo & cātando, locus eſt irregolaritati: & ſic intelligitur illud quod prius poſitum eſt in c. ſi quis eps. Ioan. And.

d ❡ *Irregularitatem.*] quod ergo in antiquis canonibus ſtatutum erat de excōicatis, extendit ad ſuſpenſos. 11. q. 3. c. ſi quis eps damnatus. & c. ſi quis epiſcopus in concilio. & ſ. de re iudi. cū æterni.

e ❡ *Summum.*] Nota caſum ſpecialiter reſeruatum à Romano pontifici. alios habes de offi. leg. quod tranſlationem. & de excep. pręla. ſicut vnire. in antiq.

Multos caſus Romano Pontifici reſeruatos refert Hoſt. in ſum. tit. de offi. leg. § qđ perti net. & Tur recrem. in c. huic ſedi. 17. diſt.

❡ Idem in eodem.

❡ *Qui petit abſolui ad cautelam, dicens excommunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam, abſoluetur cuiuſcunque contradictione non obſtante: niſi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifeſta offenſa. Qui probat ſe excommunicatum poſt appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

SOlet [f] † a nonnullis [g] in dubium reuocari, an cum aliquis per ſuperiorem [h] abſolui poſtulat ad cautelam, dum in ſe latam excommunicationis ſententiam aſſerit eſſe nullā †, ſine contradictionis obſtaculo munus ei debeat abſolutio-

Solet.] Sunt duæ partes: In prima ponitur duplex quæſtio. ſecunda: ibi, *Et an.* In ſecunda: ibi, *In prima.* ad vtramque reſponſio. Et primo ſoluit primam: ſecūdo excipit: ibi, *Niſi* tertio, exceptionem moderatur: ibi, *In quo caſu.* Secunda ſecundæ diſtinguunt iudicialia & extraiudicialia. ſecundum: ibi, *Extra iudicium.*

Casus. Certum eſt cum quis prætendit excōicationem in ſe latam eſſe nullam aliqua rationabili cauſa, (quia prætendit appellaſſe legitime antequā in ipſum proferretur excōicatio: & ſic erat exemptus à iuriſdictione excōicatoris: Vel dixit, q in excōicatione fuit expreſſus error intolerabilis: quia continebat præceptum qđ erat ꝯ Deum & conſcientiam illius, cui præcipiebatur) poteſt petere abſolutionem ad cautelam (ſi & inquantum indigeat) ad tollendum murmur & ſcandalum populi. Sed ponamus q excōicator vel aduerſarius ſe opponit, ne iſte abſoluatur ad cautelam: vtrū ſuperior debeat illum abſoluere non obſtante oppoſitione? Reſpondet Romanus Pontifex cum diſtinctione: Aut opponēs dixit, q iſte fuit excommunicatus pro manifeſta offenſā, & offert probare infra octo dies: tunc differenda eſt abſolutio per illos octo dies: Et ſi probatum fuerit q ipſe fuit excōicatus pro manifeſta offenſa, non abſoluetur niſi præmiſſa ſatisfactione & cautione de ſtando iuri. Si autem opponens non offerat ſe probare infra octo dies, q ſit excommunicatus pro manifeſta offenſa; tunc ſuperior eum abſoluet ad cautelam. Sed quid, ponamus q ille qui fuit excommunicatus, dixit excommunicationem eſſe nullam propter aliquam cauſam: & non petit abſolutionem ad cautelam, ſed vult admitti ad probandum illam cauſam, vtrum pendente illo articulo probationis ſit euitandus tanquam excommunicatus? Reſpondet Romanus Pontifex q ſic in iudicijs: nam non poterit ſuos debitores conuenire pendente illo articulo probationis: & de facto ſi conuenire, poterunt excipere debitores q non tenentur cum ipſo proceſſum facere, eo q eſt excommunicatus: nam eſt ſibi imputandum quare non petijt abſolui ad cautelam: ſed in alijs actibus extraiudicialibus, puta in electione & poſtulatione non euitabitur: ideo probatione iſta pendente poterit eligi in prælatum alicuius eccleſiæ: ſed ſi poſtea appareat excommunicatum eſſe, non tenebit electio de ipſo facta [*Innodatum.*] & ſic excommunicationem nullam. [*In primo.*] ſequitur reſponſio ad vtramque quæſtionem. [*Emenda.*] id eſt, ſatisfecerit; vel ſi proponatur q fuit excommunicatus pro manifeſta offenſa, abſoluetur præſtando cautionem de ſtando iuri. Nota primo ex prima parte huius capituli, q dicens excommunicationem in ſe latam eſſe nullam, poteſt petere abſolutionem ad cautelam: nec in hoc eſt ſibi ipſi ꝯrius, q a per hoc non fatetur ſe excommunicatum; ſecus eſt de illo qui petit directe abſolutionem: quia tunc fatetur ſe excommunicatum. Nota vlterius iuncta glo. q ſententia excommunicationis lata poſt appellationem in appellantem, eſt nulla: & hoc verum poſt appellationem legitimam interpoſitā ex cauſa rationabili, & vera: alias exprimendo mendoſe cauſam rationabilem quilibet poſſet ſe eximere à iuriſdictione ſui iudicis. Nota vlterius q ſententia excommunicationis dicitur eſſe nulla, quando in ea fuit appoſitus error intolerabilis: puta, ſi in excōmunicatione dicat iudex: cum alias monuerimus talem Titium vt Caium occideret, vel vt furtum faceret, vel ne eleemoſynā daret: ipſe tñ nihilominus noluit ipſum occidere, vel noluit furtum facere: vel eleemoſynā dedit, ob quam cauſam eum in his ſcriptis excommunicamus: veruntamen reſpectu eleemoſynæ non eſt verum indiſtincte, vt excommunicatio dicatur continere errorē intolerabilē, ſi aliquis ſoit excommunicatus eo q dedit eleemoſynam: nam ſi aliquis pauper ſit contumax, & noluerit iudici obedire: poteſt iudex monere ſuos ſubditos ne illi pauperi tradant eleemoſynam: ſed prima facie præceptum de non dando eleemoſynam eſſet irrationabile: niſi aliàs qualificaretur. Nota q dicens excommunicationem eſſe nullam, ſi petat admitti ad probandum cauſam nullitatis, pendente probatione nullitatis eſt vitandus in iudicijs, ſed in extraiudicijs non eſt vitandus: immo ſi ſciat pro certo ſe nō eſſe excommunicatum, licite poteſt Miſſam celebrare. Nota etiam q abſolutio ad cautelam petitur quando dicitur nulla excōmunicatio. ad hoc de off deleg. cū contingat. Not. finaliter duos caſus, in quibus excommunicatio dicitur nulla.

† Vide Abbatem Felinum, & alios in c. Apoſtolicæ extra de excep. vbi multa tradūt de abſolutione ad cautelā huc ſpectātia.

† Dicit Felin. (ſed male) q idem ſi iniuſtam qđ eſt falſum, quod patet ſ. eod. per tuas. quod latius hic refellit Io. And.

❡ *Prima gloſſa ſummat.*

f ❡ *Solet.*] Qui petit abſolui ad cautelam, dicens excommunicationis ſententiam in ſe latam eſſe nullam, abſoluetur cuiuſcunque contradictione non obſtante: niſi dicatur & probetur infra octo dies excommunicatus pro manifeſta offenſa. Qui probat ſe excommunicatum poſt appellationem: probatione pendente in iudicijs euitabitur, extra iudicium vero non. hoc dicit. Ioannes And.

g ❡ *A nonnullis.*] ſcholaſticis, vel iure peritis conflictum rationum habentibus. ſic ſ. de reſti. ſpo. frequens.

Additio. De quibus philoſophus: Dubitare de ſingulis non eſt inutile. Ioan. And.

❡ *Glo. ſeq. reci. per q. an etiam delegatus abſoluat ad cautelam; ponit duas op. contrarias: ad ſecundam obijcit, & reſpondet dupliciter.*

h ❡ *Per ſuperiorem.*] excommunicatoris. quod dic vt ſ. eo. per tuas. Et per hanc litteram, quæ ſic generaliter loquitur: dixit Bernardus q quilibet iudex ordinarius & delegatus hanc abſolutionem impertiri poteſt. Innocen. & alij [a] contra in delegato, dicentes, q delegatus etiam Papæ non abſoluit ad cautelam ex generali cauſæ commiſſione: delegata enim poteſtas eſt ſtricti iuris, & id ſolum poteſt, quod ei ſpecialiter eſt commiſſum, & ſine quo cauſa expediri non poteſt. ſ. de offic. deleg. cap. 1. & cap. prudentiam. ſed ſine abſolutione ad cautelam bene poteſt cauſa expediri: quia cum parebit illum excommunicatum, poterit per delegatum in veritate non ad cautelam abſolui, vt in cap. prudentiam. ſed q delegatus Papæ abſoluat ad cautelam, vt expreſſum ſ. de appella. ad præſentiam. Sed qui tenent contrarium, dicunt, q illud fuit propter ſpecialem commiſſionem. Vel illud in auditoribus: ſecus in delegatis: quaſi auditores habeant ordinariam. de hoc de reſcript. auditor. in clemen. in 1. gloſſa.

a Ioā. Mo. & Hoſtien. ſed Arch. non vult accedere huic dicto. Ioan. And.

Additio. Ber. de quo in prin. huius gl. in duobus errauit. Primum dixi in textu ſuper verſ. nullam. Secundum ſumpſi ex eo q decre. per tuas. eod. ti. in antiq. dixerat, q ſedes Apoſtolica conſueuerat concedere abſolutionem ad cautelam: & quaſi intelligeret id inferioribus non licere: dixit hoc nouum per hanc decre. inductum, q quilibet, &c. vt ſequitur. Sed illa verba non ponebantur ibi ad deſignandum aliquid ſpeciale in Papa: ſed ad inſtruendum quale remedium poſſet haberi in illo dubio. Ioan. And.

i ❡ *Contradictione.*] ipſius excommunicatoris vel aduerſarij, qui illum fecit excommunicari. vt ſupra de appella. qua fronte. & infra ſequitur.

a ❡ Et an

a ¶ *Et an ante.*] secunda quæstio.
b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet ad cautelam. Idem puto etiam si non peteret absolui: quia nec compellitur hoc casu, vt s. eod. per tuas.
c ¶ *In iudicio.*] ibi etiam iudici facienda est probatio. ff. de proba. l. quinquaginta. s. eo. lib. de rescr. statutum. §. cum vero. cum sim-

d ¶ *Errorem.*] pone exemplum. j. eo. venerabilibus. §. potest. & in his duobus casibus est nulla excommunicationis sententia: & in alijs quos dicam. j. eod. præsenti.
e ¶ *Cæteris.*] iudicibus, &c.
f ¶ *Illius.*] scilicet de præcedéte legitima appellatione.
g ¶ *Petenti.*] humiliter. s. eod. per tuas. de offic. deleg. cum contingat. Potest etiam nō petens absolui. 2. q. 5. quanto.
ADDITIO. Vide qđ not. de eo qui dux. in ma. significasti. in vlt. glo. Ioan. And.
h ¶ *Opponat.*] quia periculum est in mora: iā enim sic decedere posset: cum & propter peccatum, & propter excommunicationem q̄s facilius moriatur. 11. q. 3. episcopi. ad idem s. de app. qua fronte. ff. de app. reci. vel non. l. vlt.

nis impendi? Et an[a] ante absolutionem huiusmodi[b] is, qui se offert in iudicio[c] probaturum se post appellationem legitimam excommunicatione innodatum: vel intolerabilem errorē[d] in sententia fuisse patenter expressum: sit in cæteris[e] (excepto probationis illius[f] articulo) euitandus? ¶ In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, vt petenti[g] absolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator, vel aduersarius se opponat[h]: Nisi eum excommunicatū pro manifesta[i] dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum[k] indulgebitur sic[l] dicenti, vt si probauerit quod opponit, non relaxetur[m] sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda[n]: vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia[o] proponatur. ¶ In secunda vero quæstione statuimus, vt is qui ad probandum[p] admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor[q] in iudicijs attentauerit, interim euitetur. Extra[r] iudicium vero in officijs[s], postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur[t].

¶ Idem in eodem.

¶ *Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & similibus, canonica monitione nō præmissa, non tenet. Ioan. And.*

CAP. III.

STATVI-

¶ *Glossa sequens exponit: prorogat dubium, quod per quatuor iura exemplificat.*

i ¶ *Manifesta.*] id est, notoria. quod dic, vt s. de verb. signific. cum olim. & cap. ex parte. vbi de hoc. idem in manifesta contumacia, vt j. eod. venerabilibus. §. secus. & idem putarem si peteret absolui ad cautelam à sententia excōmunicationis canonis: & diceretur casus talis esse, quo absolutio fieri non deberet ante satisfactionem, vt s. eod. lib. de offi. dele. c. vlt. §. pars vero. & s. de censi. quamquam. in fi. & de immunit. eccle. quoniam. in fi. & de hære. quicunque. in princ. cum suis similibus.

¶ *Glos. seq. recitetur per quæstionem, an ex causa augeatur dilatio.*

k ¶ *Octo dierum.*] dixit Ber. q̄ hic & s. de restit. spol. frequens. & supra de exceptio. pia. (de qua tñ dic vt ibi dixi in gloss. licet enim.) & vbicunque certus terminus à iure statuitur: si petatur maior dilatio, negabitur iusta causa cessante: sed si causa subesset, dixit eum audiendum ex illa generali clausula, si qua mihi iusta causa, &c. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in fine. & si minor esset, vel ecclesia, audiretur, etiam si probationes negligenter intra terminum omisisset: si autem reus ad probandum contrarium peteret dilationem longiorem: danda est secundum eum: & prodest dilatio illa actori: quia si non plene probauerit, adhuc alias plenas probationes inducet. C. de temp. in integ. restitu. l. petendæ. & sic in his casibus audiretur infra dies statutos: & post etiam si postulat per prædictam legē petendæ. immo etiam post terminū ipsi reo datum: per prædictam legem admitteretur, cum ex facto illius impeditur.

* Ex quando incipiūt currere, vide Rotam decisione 308. In nouis.

ADDITIO. Dixit Innocen. idem dicendum in exceptione spoliationis & alijs, in quibus certus terminus datur ad aliquid probandum. Ioan. And.

l ¶ *Sic.*] scilicet excommunicatum illum pro manifesta offensa.
m ¶ *Relaxetur.*] etiam ad cautelam, vt formata fuit quæstio.
n ¶ *Emenda.*] in spiritalibus non semper habet locum, quod ante omnia emendet excommunicatus pro manifesta contumacia vel offensa: Pone enim aliquem excommunicatum, quia non fecit se ordinari: promouebitur ne antequam absoluatur? absit. & de hoc per Innocentium, & modernos supra de præbendis. pro illorum [vt ibi scripsi super glossa penultima. & idem hic Archidiaconus. Ioan. And.]
o ¶ *Dubia.*] & sic non ostēdit de nullitate prout dicebat. Io. And.
p ¶ *Ad probandum.*] de nullitate. scilicet quòd sententia fuerit lata post legitimam appellationem: vel quòd contineat intolerabilem errorem, &c.
q ¶ *Vt actor.*] secus sit vt reus. supra de iudic. intelleximus. de exceptio. cum inter. s. eod. lib. de restrip. c. 1. & repellitur à iudice etiam reo non opponente. s. de exceptio. exceptionem.

¶ *Glossa sequens de ratione quærit, & tres reddit.*

r ¶ *Extra iudicium.*] quæritur, quare aliud in iudicio, & aliud extra iudicium? Reddebat Ber.* super hoc tres rationes: Prima, quia in iudicijs non tollitur actio, sed differtur. s. eod. lib. de except. pia. & sic non est multum præiudicium. C. de preci. Impera. offe. l. quotiens. quia quod differtur, non aufertur. 14. q. 5. c. 1. sed in extraiudicialibus magnum est præiudicium: quia non sine magno damno à rebus nostris reuocamur. ff. quemadmodum testa. aper. l. sed si quis ex signatoribus. Secunda, quia facilius interdicuntur iudicialia. [C. de hæretic. quoniam] quàm extraiudicialia. [ff. de procura. mutus. C. respon. cū concor.] & ea quæ sunt iuris, quàm ea quæ sunt facti. ff. de pœnis. l. quidam serui. Tertia, quia in iudicio vbi alium impetimus, leuius impediri debemus, quàm extra iudicium vbi nullum impetimus: sed tantum iure nostro innitimur.

* Et hic Innoc. & Hostiensis.

† Vide Decisum in c. Intelleximus extra de iudicijs.

ADDITIO. Quarta, quia extra iudicium nō est paratus iudex medius sicut in iudicio facit. s. de appellatio. Cæpe. secundum Hostien. & Ioan. Monach. Ioan. And.

s ¶ *In officijs.*] publicis, vel diuinis. vnde ex quo de appellatione confidit, secure celebrat, vt prius. s. de appel. ad præsentiam nostram & c. dilectus.

¶ *Glo. seq. recitetur per quæstionem an statim efficax sit admissio, soluit & remittit: signat contrarium, & ibi remittit.*

t ¶ *Admittatur.*] non statim est efficax admissio. sed postea in processu apparebit: quia si admissus fuerit ad electionem, postea discutietur de appellatione: & si apparebit prius per eum legitime appellatum, apparebit illum bene admissum: si autem, apparebit tūc illum excōmunicatum: & sic non valere vocem suam. vel dic vt not. s. de appel. pastoralis. in glos. penulti. contra. j. eod. licet. ibi soluitur in vlt. glos.

STatuimus.] Primo ponit prohibitionem de sententia non ferenda cum quadam protestatione: Secundo dat modum quo ferri potest: ibi, *Quod si.* Tertio vitiat sententiam aliter latam, & comminatur ferenti: ibi, *Aliter.* Ioan. And.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum, q̄ monitio non est de substantia excommunicationis, sed est de iustitia: ideo si iudex non præmissa monitione aliquem excommunicet, tenet sententia excōmunicationis, sed est iniusta: ideo venit relaxandus. in cap. sacro. eod. tit. in antiq.

CASVS. Episcopus vidit aliquem concubinarium, vel alium criminosum: certū est, q̄ non potest talem excommunicare nisi monitione præmissa: videlicet, vt cum moneat sub pœna excommunicationis canonicæ & competenter, vt concubinam dimittat: & si præmissa monitione concubinam non dimiserit, poterit illum excommunicare: Or ponamus q̄ aliquis eps vel alius iudex ecclesiasticus aliquem suum subditum iuste excommunicauit: certum est q̄ Christifideles debent istum excommunicatum euitare in locutione & alijs actibus, vt rubore confusus recognoscat reatum, & redeat ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & bonū obedientiæ: & si faciant contrarium, incurrunt sententiam excommunicationis: Eps videt aliquos fideles, qui istum excommunicatum non vitant: in eos tulit sententiam maioris excommunicationis dicendo: excōico tales, eo q̄ cōicant & participant cum tali excōcato; vtrum teneat excōicatio? Videbatur q̄ sic: quia sunt excōicati minori excōicatione: Respondet Romanus Pontifex, q̄ cum quis vult excōicare maiori excōicatione participantes cum excommunicato, debet illos monere trina & canonica monitione: & si aliter facit, non tenet excōicatio. Et illud fuit specialiter ordinatum ad refrenandum motus excommunicationis: quia excommunicatores ad relationem aliquorum facillime mouebantur ad excommunicandum participantes cum excommunicatis. Sed vtrū illud sit verum indistincte, q̄ iudex non possit excommunicare participantes non præmissa canonica monitione? Respondet quòd nō: sed fallit in ijs qui participant in crimine damnato. Forte aliqua Berta (dissoluto matrimonio) adhæret alicui concubinario: vnde maritus suus conqueritur: fuit monita per iudicem vt desisteret: & quia monita noluit desistere, fuit excōicata: hoc non obstante, aliquis

ſciens eam eſſe excõicatam: vel ſi ſua concubinarius communicauit cum ea in crimine damnato: ipſe participans eſt excommunicatus ipſo facto cap. ſi concubinæ. ℥. eo. tit. in antiq. & vltra iudex poteſt illum excõicare abſque canonica monitione præmiſſa: & ſic eſt excõicatus duplici excõicatione, ſcilicet à iure, & ab homine. [*Ab eo.*] ſecus ſi ab alio: quia monitio non eſt de ſubſtantia excõmunicationis, ſed de iuſtitia: ideo ſi eps vellet excõicare participantes cum excõicatis ab alio, quàm à ſe ſine monitione, teneret excõicatio. Ratio eſt: quia iudices ſunt magis incẽſi quando auctoritas eorũ contemnitur, quàm qñ contemnitur auctoritas aliorum. [*Et alijs.*] ſcilicet in menſa, in oſculo, in ſalutatione, in choro, & in alijs tẽdẽtibus ad commodum excõicati: q̃a permiſſum eſt participare cum excõicato in damnum ipſius: aliàs excõicatus ex dolo ſuo perciperet commodum; quod eſt ꝯ cap. intelleximus. de iud. in antiq. [*Damnato.*] non præmiſſa monitione, quia ipſo facto incurrunt excõicationem maiorem, & indigent ſolemni abſolutione: vt in dicto cap. ſi concubinæ. [*Indurreſcat.*] Nam cum excõicatus videt ſe admitti ad omnes actus, non curat de excõicatione, quia excõicatio non aggrauat oſſa: ideo contemnit auctoritatem & claues Eccleſiæ: ſed cum videt ſe vitari, vt leproſum: dimittit inobedientiã, & reuertitur ad gremium Eccleſiæ. Not. primo ex iſto c. q̃ excõicatus maiori excõicatione, vitandus eſt in locutione & oſculo, vt ſi forte aliquis canonicus excõicatus ſit in eccleſia dũ offertur pax non debet ab alijs canonicis oſculari: aliàs oſculans incurrit excõicationem minorem. Nota q̃ licet participans cum excõicato maiori excõicatione, incurrat minorem excõicationem: tñ non poteſt excõicari maiori excõicatione, niſi prius fuerit monitus, vt deſiſtat ab iſta participatione: ſed monitione facta ſi non deſiſtat, poterit excõicari. Ex quibus ſequitur q̃ participans cum excõicato maiori excõicatione peccat mortaliter: & hoc qñ quis fuit publicatus & denuntiatus: ſed ante denuntiationem non peccaret mortaliter, ſed ſolum venialiter: niſi faceret in contemptum auctoritatis Eccleſiæ. Nota q̃ participans cum excõicato in crimine damnato pro quo fuit excõicatus, poteſt excõicari ſine monitione. Not. vnum caſum in quo monitio debet præcedere ſententiam: licet regulariter monitio non ſit de ſubſtantia ſententiæ, ſed ſolum de iuſtitia. Ratio eſt: quia multotiens iudices videntes ſe turbatos, indiſcrete & iniuſte excõicabant participantes, licet de participatione non plene cõſtaret: ideo ad refrenandum iſtud, fuit ordinatum q̃ monitio non ſolum eſſet de iuſtitia excommunicationis, ſed de ſubſtantia. Dicitur hic q̃ participans cum excõicatis nõ debet excõicari maiori excõmunicatione, niſi monitione præmiſſa, vtrum excommunicator poſſit facere monitionem generalem hoc modo: Monemus per præſentes omnes & ſingulos Chriſtifideles, ne cum tali excõicato cõicent ſeu participare præſumãt, edendo, & bibendo, loquendo, ſedendo, ambulando, aut alia vitæ neceſſaria miniſtrando, ſub pœna excõicationis, quam elapſis ſex diebus in his ſcriptis proferimus, quorum ſex dierum duos pro primo, duos pro ſecũdo, & reliquos duos dies pro tertio & peremptorio termino eiſdem aſſignamus. Vel vtrum ad hoc quod participãtes cũ excõicato maiori excõicatione ſint excõicati, requiratur q̃ fuerint particulariter moniti, videlicet quòd moneat Petrum: & ſi monitione facta non deſiſtat, quòd illum excõicet. Cõis tñ opinio doctorum eſt, q̃ ſi iudex intendat excõicare generaliter omnes participantes cum excõicato, debet eſſe monitio generalis: ſi vero intendat excõicare particulariter, debet fieri monitio ſpecialis. Nota quòd eſt dare duplicem ſpeciem excõicationis, ſcilicet maioris & minoris, vide de excep. à nobis. Nota finaliter hic tex. expreſſum, q̃ faciens actum ꝯ legem, puniri debet: licet actus per eum geſtus non teneat. ad hoc s. de regul. non ſolum. eod. lib. de reli. do. cap. vnico eo. lib. Dominicus.

Prima gloſ. tria facit, ponit ſummam, declarationem, & prorogationẽ.

a [*Statuimus.*] Excõicatio lata in participantes excõicatis in locutione, & ſimilibus, canonica monitione non præmiſſa, non tenet. Declaratur autem hæc decretalis ĩ. eod. conſtitutionem. Et ad ſententias interdicti & ſuſpenſionis extenditur. ĩ. eod. ſtatutum.

Additio. Et illæ duæ ſunt in ſcholis cum iſta legendæ: quæ & coniunctæ fuiſſent, niſi obſtitiſſet diuerſitas auctorum. Ioan. And.

b [*Excommunicatis.*] maiori excommunicatione.

c [*Alijs.*] puta oſculo, ſalutatione, menſa, choro, & ſimilibus. [Dabat Hoſtien. verſum. *Si pro delictis anathema quis efficiatur. Os, orare, vale communio, menſa negatur.*] Sic enim ſcienter communicantes excommunicato, ſunt excommunicati minori excommunicatione ipſo iure. 11. q. 3. cum excommunicato. & cap. quis communicauerit, & à quibus repellant hæ excommunicationes, habes 3. q. 4. Engeltrudã. & de excep. à nobis. de cleri. excommun. mini. ſi celebrat. Sunt autem quædam perſonæ exceptæ, quæ ſine hac pœna excommunicato communicant, vt 11. q. 3. quoniã multos. de ſentent. excomm. quod in dubijs. & cap. inter alia.

Additio. Plenius per Hoſt. in remiſ. quas dedi in c. cum deſideres. in 4. gloſ. eod. tit. in ant. ad ſum. eo. tit. §. ſi. ſub §. vtile. Ioan. And.

†De participantibus cum excõmunicatis vide cap. ſicut Apoſtoli. 11. q. 3. & ibi late Turrecrematam & D. Thomam in quæſtionibus additis ad 3. par. q. 23. art. 1. 2. & 3.

mus a †, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis b ab eo in locutione & alijs c, quibus ligatur participãs excõmunicatione minori, ante monitionem d canonicam excommunicare maiori excõmunicatione præſumat: ſaluis conſtitutionibus e contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præſumunt participare damnato. Quod ſi ex locutione & alijs, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indureſcat f: poterit iudex poſt monitionem canonicam huiuſmodi participantes g conſimili h damnare cenſura. Aliter autẽ in participantes excommunicatio prolata non teneat i: & proferentes pœnam k legitimam poterunt formidare.

Idem in eodem.

Epiſcopi nullam interdicti vel ſuſpenſionis incurrunt ſententiam, niſi in ſententia ſint expreſſi. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. IIII.

QVIA †

d [*Monitionem canonicam.*] hoc eſt regulare in excommunicatione hominis, vt ſemper præcedat monitio i, vt ℥. eo. tit. de ſent. excom. ſacro. 24. q. 3. de illicita. & dĩ quo ad hoc monitio canonica, vt moniti exprimãtur nominatim, & tribus monitionibus moneatur, vel vna pro omnibus cum interuallo dierum: niſi neceſſitas aliud ſuadeat. ĩ. eod. conſtitutionem.

Gloſſa ſequens allegat tria iura: tractat quæſtionem de epiſcopo communicante excommunicato per ſe ponit opinionem Ber. & contrariam in fi. alleg. pro prima.

e [*Conſtitutionibus.*] ℥. eod. nuper. & c. ſi concubinæ. & interdum qui communicat in diuinis excommunicato, excommunicatus eſt excommunicatione maiori, vt ℥. eo. ſignificauit. quod verum eſt ſi quinq; concurrant, quæ ibi in textu notantur. Not. autem hic Ber. q̃ ſi epiſcopus communicat in crimine cum excommunicato à ſe, q̃ non incurrit maiorẽ excõicationem: quia ſic cõicans peccat in eũ qui damnauit, & ab eo eſt abſoluẽdus. ℥. eo. nup. ſed iſte ſua ſententia ſe ligare non potuit. ff. de arbi. l. pen. ff. de iud. l. Iulianus. iſi dicit quòd minori excommunicatione ligatus eſt l, quæ à iure ꝯhitur. Alij ꝯ dicentes, q̃ & minor & maior excõicatio, ſcilicet per communionem in crimine & in locutione contrahitur à iure, non ab homine. & hoc tenet Hoſt. ℥. eo. nuper. ꝓbat hoc per verbũ, quamuis eoim & tunc, &c. quod bene facit pro prima parte: quia abſoluitur ab excommunicatione cõmunicãs in crimine: ergo nõ eſt ſententia canonis: quia tunc abſolueretur à proprio ordinario.

f [*Induraſcat.*] quia uidet ſe habere cõmunionem hominum, quam non haberet, & inter homines eſſe eſt grauis pœna. C. de apoſta. hi qui ſanctam.

g [*Participantes.*] ſcilicet in locutione & ſimilibus.

h [*Conſimili.*] ſcilicet maiori.

Additio. Vt ſic contumacia creſcente creſcat & pœna. 31. diſt. quoniam. in fi. vt lit. non conteſta. quoniam. §. vlti. Ioan. And.

i [*Non teneat.*] Nota caſum in quo non tenet ipſo iure excommunicationis ſententia. & fuit hoc ſtatutum propter epiſcopos, qui ſtatim excõmunicabant cũ participibus: alios dicã ĩ. eo. præſenti.

k [*Pœnam.*] ℥. eo. ſacro. vbi puniuntur qui admonitione non præmiſſa excommunicant ſubditos.

Additio. Hoſt. & poſt eum Io. Mo. & Archid. dicunt, q̃ tenetur iniuriarum. 11. q. 3. illud. &c. temerarium. Et de ſacrilegio 24. q. 3. non in perpetuum. & carebit ad tempus arbitrarium communione hominũ & ingreſſu eccleſiæ. ea. q. de illicita. & ad has pœnas cõtra eum agetur coram ipſius ſuperiore. ĩ. eo. venerabilibus. §. 2. Ioan. And.

Qvia.] Tria facit. Primo præmittit conſtitutionis cauſam. Secundo cõſtitutionem ponit priuilegiantem epiſcopos: ibi, Nos. Tertio excipit ibi: *Niſi*. Et iſtud uerbum, *Quia*, eſt redditiuũ rationis & cauſæ. Ioan. And.

Casvs. Dictum fuit ℥. eo. tit. proxi. c. 1. quòd iudex volens ſuum ſubditum excommunicare, debet caute & diſcrete procedere: quia debet proferre ſententiam excommunicationis in ſcriptis, non verbotenus: & in excommunicatione debet exprimere cauſam rationabilem: & dare copiam ipſius excommunicationis intra menſem excommunicato ſi fuerit requiſitus: aliàs eſt ſuſpenſus à diuinis. Sed utrum illa conſtitutione ligetur epiſcopus, qui excommunicauit ſuum ſubditum ſine ſcriptis, vel ſi in ſcriptis, excommunicauit ſine cauſa rationabili, vel noluit dare copiam excommunicationis excommunicato? Reſpondetur quòd non: quia in conſtitutione generalis ponitur, vt aliquis faciat tale quid: & quòd non faciens incurrat

†An diſpenſatio huius c. habeat locum in Cardinali non epiſcopo, vide Felinum in cap. cum in iure. extra de offi. deleg.

l Ita cauit concilium Lateranẽ. ſub Innocentio iij. cap. 4. quod refertur in c. ſacro. de ſent. excõ. hic citato per gloſſã.

m Non ſic in Papa, vt not. ĩ. eod. nuili. Ioã. And.

n Et Innocen. ibi, & eod. tit. q̃d in dubijs & hoc forte placet, vt ſcripſi ſuper gloſ. colligitur idem hic Io. Mo. & Archid. Hoſtie. remittit ad ſum. eod. tit. §. & quæ ſit pœna. ſub §. quod ſi epiſcopus. Ioan. And.

incurrat pœnam suspẽsionis vel interdicti aut excõicationis: eps non incurrit illam pœnam, nisi de ipso fiat expressa mentio in constitutione pœnali, puta si dicatur ꝙ faciens tale quid, vel non faciens, incurrit sententiam excõicationis vel suspensionis: etiam si fuerit eps: non tñ negat, quin sententia illa fuerit iniusta, & debeat eps excommunicator cõdemnari in expensis, & non possit declarari nulla vel relaxari per superiorem: sed epi non incurrunt pœnam excõicationis, suspensionis, vel interdicti, nisi de ipsis fiat expressa mẽtio. Nota primo periculosum esse epos impeditos fore circa illa quæ concernunt pontificale officium. Nota secundo, ꝙ in generali suspensione non includuntur epi, si non exprimantur. Dominic.

¶ *Prima glossa exprimit periculum, de quo dicit textus.*

periculosum [a] est episcopis & eorum superioribus [b] propter executionem pontificalis officij [c], quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti vel suspensionis [d] incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati, nullius constitutionis [e] occasione, sententiæ [f] siue mandati [g], prædictam incurrant sententiam † vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis [h] de episcopis [i] expressa mentio habeatur [k].

¶ Idem †.

¶ *Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum, quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraga-*

a ¶ *Quia periculosum.*] & ideo vitandum. 42. dist. quiescamus. 3. eod. lib. de elect. vbi periculum. ff. de Carbo. l. 1. §. 2. [vel 3. vide de iuramentum. calum. c. 2. super gl. 1.] Quia igitur officium eporum & superiorum communius & generalius est: & plures grauarentur si illud impediri contingeret: ideo Papa non tam epis, quàm subditis per hanc constitutionem voluit prouidere: consistit enim istorum officium in chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, ecclesiarum & altarium consecratione: & sic multum periculum in suspensione ipsorum.

b ¶ *Superioribus.*] Archiepiscopis, Patriarchis. & Primatibus. †.

¶ *Glo. seq. recitetur per q ponit opinionem antiquam & modernam contrariam, & pro ratione remittit.*

c ¶ *Officij.*] per hanc litteram non credebam olim ꝙ constitutio ista haberet locum in pœnis suspensionum à beneficio: licet Host. 3. s. de elect. cum in cunctis. & Gar. eod. tit. cupientes. s. eod. lib. tñ hodie non dubito, ꝙ etiam in suspensionibus à beneficio, non solum ab officio, ingressu ecclesiæ, vel similibus locum habet hæc constitutio: hoc probatur s. eod. lib. de elect. si compromissarius. §. huiusmodi. & quæ potuerit esse ratio ibi dixi.

d ¶ *Suspensionis.*] secus [2] in excommunicatione: quia in illa priuilegiati non sunt: & noluit Papa eos intantum priuilegiari, ꝙ tolleret quo ad eos canonem, si quis suadente. & alios similes, [vt s. eod. lib. de homi. pro humani.]

ADDITIO. Idem tenent Innocent. Hosti. Ioan. Monac. Fran. & Archid. Ioan. And.

e ¶ *Constitutionis.*] s. eod. sacro. & c. cum medicinalis. eod. lib. de solu. c. 2. de elec. cum in cunctis. cum similibus.

f ¶ *Sententiæ.*] aliud est constitutio, aliud sententia, vt j. proxi c. §. caueant. si ergo Papa, vel legatus, vel alius ferat aliquam sententiam suspendendo ɜ facientes: hæc non comprehendet episcopos.

g ¶ *Mandati.*] vbi si mandat Papa ꝙ omnes prælati & clerici soluant tantam pecuniam, suspendendo non soluentes infra terminũ assignatũ: per tales ergo constitutiones, sententias, & mandata epi non comprehenduntur. neglecta enim huiusmodi maiora videntur, quæ specialiter non designantur. ff. de iniur. item apud Labeonem. §. hoc edictum.

ADDITIO. Vide de rescrip. sedes. super 3. glo. in antiq. Io. And.

h ¶ *Ipsis.*] constitutione, sententia, vel mandato.

¶ *Glo. seq. ponit antiquam litteram, & opinionem Host. quam improbat.*

i ¶ *De episcopis.*] Nota ꝙ exute puto remotam litteram, quæ olim hic erat, q̃ sic dicebat: de epis & eorũ superioribus expressa, & c. per quã dicebat Host. ꝙ licet in sententia diceretur de epis, ꝙ non comprehendebantur archiepi: plus dicebat, ꝙ si dicebat de epis & superioribus, nomine superiorum intelligebantur archiepi, sed non Patriarchæ. Ad hoc de rescript. sedes. & omnia iura quæ inducuntur, ad pœnalia iura restringẽda. Sed dic ɜ [3]: quia nõ est superiorem ordinem epo reperire: & ob hanc causam Papa se vocat epm: vnde eo ipso ꝙ de epis exprimitur, veniunt superiores: quia non inspicimus dignitatem, sed officium Pontificale, vt in prin. c.

k ¶ *Habeatur.*] hic erat olim plus de textu: & erat quædã declaratoria illius decret. solet. quæ non habebat rationẽ: vñ fuit sublata.

ADDITIO. Dicebatur ibi, quòd id quod dicit finis illius capitali, solet. non extenderetur ad sententias episcoporum vel archiepiscoporum: vt ibi etiam dixi in fin. Ioan. And.

† Etiam si essent verba generalia, quisque, quilibet. Ioan. And. Philip. de quo vide not. c. 2. de præben. s. eod. lib. alia tamen ... liturio ... pareat epi... ... c. scianc. c. cupientes. §. cæterum. in ver. suspensos. s. eo. de elect. Fontanus.

† Aliàs ita: idẽ l eodẽ. aliàs ita: Innocentius quartus in cõcilio Lugdunẽ.

[2] De Cardinalibus vide Felinum in c. quod super his. extra de fide instrument.

[3] Vide Decium in c. præterea. in vie. not. de offi. deleg. & Felinum in c. quod super his. de fide instrumẽt.

Idẽ Iol. Monach.

ROmana.] Partes patent per 6. Ioan. And.

CASVS. Archidiaconus Pictauẽ. vel abbas monasterij sancti Cypriani, vel alius prælatus subditus epo Pictauẽ. protulit in aliquem subditum sententiam excõicationis: qui subditus excõicatus dixit excõicationem iniustam: & per hoc adiuit metropolitanũ omisso medio, videlicet epo Pictauẽ. verũ archiepiscopus Burdegalensis, qui est metropolitanus, possit cognoscere de iustitia vel iniustitia ipsius excõicationis? Dicit ꝙ non, quia non est iudex excõicantis, nec excõicati in prima instantia: nisi sit cõsuetudo, vt possit adiri metropolitanus omisso epo. c. cum contingat. de foro compe. l. more maiorum. ff. de iur. om. iudi. l. 2. C. de eman. lib. Sed quid sanctissime patet, ponamus ꝙ archiepiscopus fecit statutum proferendo sententiam excõicationis generaliter in quoscunque violantes illud statutum: Quæritur, ad quos se extendit illud statutum: vtrum ad illos qui sunt de sua particulari diœcesi tantum, vel ad alios? Rñdet quòd se extendit solum ad illos, qui sũt de sua particulari & propria diœcesi: quia non potest facere statuta astringentia subditos totius suæ prouinciæ & diœcesim suorum suffraganeorum, nisi in negotio cõmuni, & de consensu suorum suffraganeorum. Sed verũ eps vel alius iudex possit ferre sententiã excõicationis in aliquem non præcedente canonica monitione, vt aliquis perpetrauit aliquod crimen: vtrum possit iudex ecclesiasticus illum excommunicare absque monitione? Respõdetur ꝙ non: & si de facto excõicet, illa excõicatio est iniusta, & relaxabitur per superiorem: tñ tenet excommunicatio. Et hoc verum, quando lata fuit pro criminibus seu excessibus præsentialibus: sed pro futuris culpis non poterit ferre excõicationem, nisi culpa vel mora præcesserit: vt iudex in actione personali condemnauit aliquem reum ad soluendum actori aliquam pecuniæ summã infra certum tempus, reus nõ satisfecit: certum est ꝙ eps poterit illum excõicare ex tunc, nisi soluat intra tale tempus: vel videt ꝙ clerici sunt negligentes & remissi in diuino officio: vel si est alia iusta causa vt excõicetur datus in defectum ordinarij, potest excõicare hoc modo: Moneo vos, vt tale beneficium non conferatis infra tale tempus: alioquin, id est, si ɜtrium feceritis: vos exnunc, prout extunc: & econuerso, extunc prout exnũc vos excõico. Sed vtrũ iudex possit excõicare collegium vel vniuersitatẽ? Rñdetur ꝙ non: sed si sunt aliqui in vniuersitate culpabiles, sunt excõicandi nominatim: aliàs si vniuersitas esset excõicata, quicunque subrogati postea essent excõicati: licet non essent culpabiles, quod esse nõ debet. Nota primo ex isto c. ꝙ archieps non põt relaxare sententiam excõicationis latam à subdito sui suffraganei, etiam si notorie appareret iniusta: quia non est iudex excõicatoris.

Not. ꝙ valet consuetudo, vt posset adiri superior omisso medio: & illa consuetudo dabit excommunicato potestatem adeundi superiorem omisso medio. Nota ꝙ iudex non debet subditum suum excõicare pro delicto, nisi prius ipsũ monuerit, vt desistat: si nolit desistere vel satisfacere, poterit illum excõmunicare: & nunc excommunicatio erit iusta, & tenebit: aliàs esset iniusta, & debebit relaxari per superiorem sine difficultate. Not. ꝙ pro futuris culpis non debet quis excommunicari: nisi ex causa rationabili, quæ debeat mouere iudicẽ. Nota ꝙ non potest ferri sentẽtia excõicationis in corpus vniuersitatis vel collegij. Sed quid si de facto excommunicetur collegium vel vniuersitas, vtrum vniuersitas sit excommunicata vel collegiũ excommunicatũ? Aliqui dicunt quòd non: quia collegium non est capax istius censuræ, vt hic dicitur. Sed dicit glossa, tenendum est ꝙ collegium vel aliud corpus est excommunicatum: & omnes de collegio sunt excommunicati. quod verum est quantum ad istam ecclesiam militantẽ: & illi qui erunt postea surrogati, debent se tenere pro excommunicatis: & petere relaxationem à dicta excommunicatione.

neorum, nisi hoc habeat de consuetudine, nõ relaxet. Secundum, quòd generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. And.

Not primo ꝙ prælati inferiores, ab epis possũt appellare sententiã interdicti. de quo de appellatiõ. Not secundo, ꝙ excommunicatio lata ab homine, debet remoueri per proferentem. Dominic.

CAP. V.

ROmana [l] Ecclesia: & infra. ¶ Cæterum interdicti, suspẽsionis, vel excõicationis sentẽtias latas ab officialib⁹ archi-

¶ *Prima glossa diuidendo summat.*

l ¶ *Romana.*] Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet.

Secundum quod generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam cōmissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem, vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. Andr.

e ¶ *Archidiaconorum.*] vel ipsis archidiaconis: & sic nota inferiores epo iurisdictionem habere. de hoc 25. dist. perlectis. ī. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

ADDITIO. Et hic p Archidiaconum.

b ¶ *Non relaxent.*] qđ si fecerint, non tenet relaxatio: cum nec excōmunicantium, nec excommunicatorum sint iudices, vt j. eod. titu. venerabilibus. 1. respōso. Ioan. And.

c ¶ *Consuetudine.*] & sic consuetudo in talibus iurisdictionem dat. ad idem ī. eo. lib. de offic. ordi. Romana. & de fo. compe. Romana. §. 1. [Ioan. Monac. alleg. d no. ope. nun. significātibus magis proprie facit de præben. reierco te. quæ loquitur de Remeñ.] idem intelligas, si haberet priuilegium super hoc à Papa: ista enim sunt ad hoc paria, priuilegiū & cōsuetudo. 9. q. 3. conquestus. ī. de officio ord. duo simul. cum similibus.

† Dictio, excōmunicationis, est in antiquioribus exemplaribus etiam impressis.

diaconorū [a], seu quibuislibet alijs iurisdictionem habentibus suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditis, Remeñ. archiepiscopus & eius officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent [b]: salua cōtraria super hoc cōsuetudine [c] si quam habent. ¶ Porro excommunicationū sententiæ [d] à Remēsi archiepiscopo suisq; officialibus generaliter promulgatæ, subiectos [e] eiusdem iurisdictioni archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie [f], nec in genere [g] pro culpis, & offensis præteritis vel præsentibus, excommunicationum sententias absque competenti [h] monitione præmissa promulgent: & si contra præsumpserint, iniustas [i] nouerint esse illas. ¶ Caueant etiam ne tales sententias excommunicationis †, siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris [k] culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis sub hac forma: si de illis infra [l] tale tempus minime satisfecerint, proferre præsumāt: nisi mora [m] in exhibenda satisfactione vel culpa [n] seu offensa [o] præcesserit, quibus merito ad iniungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quā in ipsis sententijs exprimant) causa [p] subsit. ¶ In vniuersitatē vel collegium [q] proferri excōmunicationis sententiam penitus [r] prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri [s]: sed in illos duntaxat de collegio vel vniuersitate, quos culpabiles [t] esse cōstiterit, promulgetur †.

¶ Idem [in eodem †.]

¶ *Prælatus contra potentiam temporalem etiam spirituali gladio, scilicet ecclesiastica censura se tueri potest. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VI.

DILE-

¶ *Glo. seq. ponit differentiā inter canonē archiepiscopi & eius sententiā.*

d ¶ *Sententiæ.*] canon quem facit archieps in concilio prouinciali, iste ligat subditos totius prouinciæ. 18. dist. c. vlt. ad hoc de pb. graue. de accu. sicut olim †. sentētia autem lata ab archiepo, puta, quicunque furtum fecerit, sit excōicatus: ista nō cōprehendit subditos totius prouinciæ, sed solius diœcesis suæ. & de hac loquitur hic: nec etiam ipsi subditi probabiliter ignorātes ligantur. vt ī. eo. lib. de consti. cap. 2. intelligo tñ delinquentes in diœcesi ipsius archiepi scienter illa sententia ligari: quia iam per delictum effecti sunt subditi. de fo. compe. c. vlt. de rap. c. 1. Ratio autem huius dicti est: quia sicut in specie non potest ligare, subditū suffraganei sui: sic nec in genere, immo multo minus arg. de rescri. pastoralis.

† Idē Ioan. Host. Ioan. Mo. Archi. & Franc. Fa. 8. dist. quæ cōtra. vbi vide & eum quod hic ponit circa hoc Archid. & in Spe. de const. ver. & nota de hoc. & hoc eod. tit. à nobis 1. Ioan. And.

e ¶ *Subiectos.*] & de hoc demum cum in sua diœcesi delinquunt. vt ī. de constitu. c. 2. 2. responso.

f ¶ *Specie.*] excōico P. quia furtum fecit, vel sacrilegiū commisit.

ADDITIO. Vel dicit, excommunico P. quia ædificat vel ædificauit in cœmeterio ecclesiæ: secundum Innocen. qui idem repetit de generali. de qua in seq. glos. Ioan. And.

g ¶ *In genere.*] excommunico omnes qui sacrilegium cōmiserūt.

h ¶ *Competenti.*] ī. eo. sacro. & c. statuimus.

ADDITIO. Et j. eo. constitutionem. & ibi dicam quod hic not. Host. de nō ferēda sentētia, quā iudex credit nō proficere. Io. And.

i ¶ *Iniustas.*] non dicit nullas. ligat ergo excommunicatio lata non præmissa monitione. fallit in casu. ī. eod. statuimus. incurrit ergo excommunicator pœnam cōstitutionis. ī. eo. sacro saluo eo quod habuisti ī cap. proxi.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & tripliciter soluit. Iterum signat contrarium, & soluit.*

k ¶ *Futuris †.*] quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicem. ff. de vsu. l. 1. §. ff. si serui. ven. l. egi. cum h. ff. de libe. agno. l. si quis. §. alimenta. Dic q tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, ita q statim detur exactio. Vel dic q lex loquitur in vsuris, quæ sunt odiosæ, scilicet q non condēnabit ad futuras vsuras, quæ committuntur ex mora: aliàs bene prouidet iudex in futurum. C. de vsur. l. in bonæ fidei sicut in alimentis, vt in prædicto §. alimenta. Vel loquitur lex cum non est obligatus: si vero est obligatus incontinenti, tunc iudex prouidet in futurum: vnde & propter præsentem contumaciam condemnat ad futuras expensas, vt ī. de

† Vide Alexandrum in l. filius familias §. diui. ff. de legat. 1. & Abbatem in cap. P. & G. de offic. deleg. & in cap. ex litteris. el. 2. de spōsal.

procura. auditis. vbi de hoc, & ī. de sepul. in nostra. & ī. eod. lib. de homi. c. 2. sed quantum ad casum nostrum expresse ī dicit. de sen. excom. à nobis 1. vbi fertur sententia excōicationis pro futuro delicto. & ī. eo. lib. de consti. c. 2. Sol. dic q aliud est statutū, & aliud sententia: statutum enim bene potest fieri pro futuris delictis hoc modo: statuimus, vt nullus hoc faciat: & q fecerit sit excōicatus ipso facto: aliud est sententia, quæ sic profertur Excōico Tan. si furtum fecerit. & hoc hic prohibetur. aliud ergo est statutū, & aliud sententia, vt probatur ī. e. proxi. & dixi ī. eo. cap. §. porro.

¶ *Glossa sequens quærit, & soluit.*

l ¶ *Infra tale tempus.*] est ne ergo correcta decret. ī. de appel. prætereа 2. Nō: sed declaratū est quo casu possit hoc modo proferri sentētia.

m ¶ *Mora.*] condemnatus in actione personali, si nō soluit infra quatuor menses vt debuit, postea poterit iudex præcipere, vt soluat infra certum tempus: aliàs sit excommunicatus, hic enim mora præcessit.

ADDITIO. Inno. & Host. idem ponunt, cū primus terminos fuit hominis, vt quia præcepерat iudex q infra xx. dies solueret. Ioā. And.

n ¶ *Culpa.*] quia negligentes fuerunt clerici in diuinis officijs dicendis, poterit iudex dicere, excommunico omnes qui non interfuerunt horis canonicis: hic enim culpa præcessit casum.

† Dicendo secundum Ioan. And. & Phil. excommunico omnes & singulos ... qui ... interdicto ... Innocentius ... ī. de sponsa. ... Calder. in tracta. de excōicatione ... interdicto ...

¶ *Glossa sequens ponit exemplum: quærit obijciendo, & soluit.*

o ¶ *Offensa.*] vt in coniugato, qui tenuit concubinam, separetur ab ea, & excōicetur si vlterius redeat ad ipsam. ī. eod. si concubinæ. Sed dices quando erit reperire casum, in quo non intercedat mora, culpa, vel offensa? Sol. si statim post condemnationem factā in personali iudex præcipit, q soluat infra certum tempus ferendo sententiam excōicationis: hic non præcessit mora: vadit ad ecclesiam, inuenit clericos sollicitos circa horas: hic non intercessit culpa: vel inuenit clericos bene cōtinentes: excōicat eos qui nō seruāt continentiam: hic non præcessit offensa.

† In ... fuit hæc duo verba in eodem.

p ¶ *Causa.*] pone exemplum ī. de testi. constitutis. sed ibi præcesserat offensa pro parte. sed potest poni in executoribus, qui excōicant conferentes beneficia: quia præiudicari posset ei qui debet acceptare sm formam decret. de conces. præbend. quia cunctis.

ADDITIO. Vel pone per decre. ad nostram 2. de iureiur. & per decre. 1. & vlt. de eo qui fur. Inno. dicit & Host. q iusta causa esset si excōicaret cruce signatos, non portantes publice crucem: non enim debet subtrahere bonū exemplum, supple nec se celare. vel secundum eos excōicat tolerantes hæreticos vel consimiles. ī. de hære. excommunicamus. §. credentes, &c. Ioan. And.

† De non moroso: puta promisit restituere centum, quam ... petere ... prius in iudicio ... & confessus fuit. Ioan. And.

q ¶ *Collegium.*] an vniuersitas vel collegiū possint accusari de crimine, not. 12. q. 2. eps qui mancipium. & ī. de simo. c. dilectus 2.

ADDITIO. Ibi dedi alias remissiones, vbi etiam scripsi an possit vniuersitas de publico crimine per syndicum accusari. & vide qđ dixi ī. tit. 2. cap. vlt. super glos. pe. de singulari. an puniri possit vniuersitate punita. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. reci. per q. & ponit duas opiniones.*

r ¶ *Penitus.*] per hanc literā dicunt quidā [scilicet Host. Io. Mo. Archi. & Fran.] q nō tenet sententia: & pōt esse ratio: q vniuersitas vel collegiū nō est materia capax ad recipiendū talē sententiā. Ber. ꝯ dicens, q si sententia fuit lata, bene tenet: & hoc est tutius.

s ¶ *Irretiri.*] intelligas quo ad ecclesiam: secus quo ad Deum, cuius opinio nec fallit nec fallitur. de sen. excom. à nobis 2.

t ¶ *Culpabiles.*] sicut prælatus, vel consules, & huiusmodi maiores, vt ī. de simo. dilectus.

D*ilecto.*] primo ponit allegationem & conclusionem generalē, ex qua secundo infert specialem: ibi, *Et quoniam.* quam in tertia fortificat per argumentum à minori: ibi, *Et quidem.*

¶ Et

¶ Et dixit Host. ꝗ hæc decret. dirigebatur cuidam fratri Minori & pænitentiario Papæ, qui legatus erat in illis partibus, & vocabatur frater Ioannes Lemouicensis, qui super hoc Papam consuluerat, an Decano liceret vtroq; gladio se tueri. Côquestus enim fuerat secundû Hostien. & Boa. balliuus corá eo, ꝗ ipse Decanus omnia Cæsar erat: quia vt presbyter. & vt miles, nunc censura, & nunc armis procedebat côtra ipsum, & eius terram. Ioan. And.

Casus. Episcopus Pictauen. quẽdá Titiũ dñm temporalem, puta balliuũ, vel aliũ dominũ temporalẽ propter aliquod crimen vel côtumaciá excommunicauit: ipsumque pro excômunicato in tota sua diœcesi fecit publice denuntiari: vnde ipse balliuus videns se à populo vitari vt leprosus, in corde suo fuit ita cômotus côtra episcopũ Pictauen. & ipsum episcopũ Pictauen. in odiũ huiusmodi excôicationis spoliari fecit aliquibus bonis suis. & illa bona violenter occupauit tanquá sua: Episcopus Pictauen. videns se spoliari bonis suis, & illa per violentiam occupari, supposuit interdicto ecclesiastico totam terram illius domini tẽporalis, & mádauit illud interdictum seruari vtrum licitum fuerit episcopo Pictauen. pro iniuria sibi illata circa bona temporalia supponere interdicto terrá domini temporalis bona occupantis? Respôdet Romanus Pontifex ꝗ sic: nam cuicunque est permissum à iure se posse defendere, vt in l. vt vim atque iniuriá. ff. de iusti. & iur. & quia episcopus non erat potens ad se defendendû defensione têporali contra potestatem illius dñi têporalis: ideo potuit licite supponere interdicto ecclesiastico totam terrá ipsius dñi. Et ponit Romanus Pontifex, quia permittitur cuilibet (immo tenetur) defendere suum proximũ cum sibi infertur iniuria: aliàs si negligeret ipsum proximum defendere, videretur esse particeps & fautor iniuriãtis: ergo multo magis permittitur alicui se defendere cum iniuriatur in persona sua vel in bonis suis. Nota primo ex hoc c. effectum principalem huius cap. ꝗ prælatus ecclesiasticus gladio spirituali potest se defendere contra potẽtiam têporalem: ideo si aliquis iudex ecclesiasticus iniurietur ab aliquo seculari, potest ipse iudex ecclesiasticus talem iniuriãtem excôicare, vel terram suá supponere interdicto ecclesiastico, vt hic textus. & ad hoc allegatur semper præsens capitulum.

Nota vlterius ex principio capituli illud ad quod allegatur, vim vi repellere licet. Not. ꝗ excôicatio, interdictum, & aliæ censuræ dicũtur esse propria arma Ecclesiæ. Nota ꝗ Ecclesia habet apud se gladium têporalem & spiritualem, sed habet gladium spiritualem actu & habitu: gladium autem temporalem habet solum in habitu. Not. ꝗ quilibet tenetur defendere suum proximum ab iniuria eidem proximo illata. Not. insuper, ꝗ negligentes defendere proximum iniuriatum, videntur esse participes criminis, & fouere ipsum iniuriantem. Not. vlterius, ꝗ sociis & vicinis licet de iure defendere iniuriam consocij & vicini. Nota finaliter, quòd licitum est spiritualem potestatem iuuari temporali. & sic econuerso, temporalem spirituali. Dominicus.

Vide Decium in c. cum nó ab homine in primo not. de iudic. & in ca. significasti. de offi. deleg.

Hæc verba: ab eodem Decano desunt in manuscriptis.

...cto [a] filio Decano [b] Aurelianensi: & infra. ¶ Præterea cum omnes leges omniaque iura vim [c] vi repellere, cunctisque sese defensare permittant: licuit [+] vtique ipsi Decano (si prędictus [d] balliuus eum bonis [e] suis mundanis iniuriose spoliare, vel ea violenter occupare [f] præsumpserit, vt superius [g] est expressum) contra illius violentiá iniuriamque se tueri. Et quoniá aduersus eius nimiam [h] potẽtiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat, potuit se etiam spiritualiter, gladio videlicet vtẽdo ecclesiastico [i], defensare: ac recurrere propter [k] hoc ad arma spiritualia, quæ sunt Ecclesiæ propria, & pro suo munimine [l] illis vti: præsertim cũ dictus balliuus post latas in eum [ab [+] eodem Decano] ex aliis causis excommunicationis sentẽtias, sicut idem Decanus asseruit, ipsum tanquam exinde prouocatus [m] sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem [n]: & propter hoc postmodũ ipse Decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spirituali se mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiam sibi ab eodẽ occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarũ côtemptum illatam. ¶ Et quidẽ cum liceat cuilibet suo vicino [o] vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suum impertiri auxiliũ; immo si potest & negligit, videatur iniuriantẽ fouere, ac esse particeps eius culpæ: licuit profecto ipsi Decano proprio sibimet [p] subuenire subsidio, & suammet temporalem iniuriam sua propria spirituali defensione tueri: sicque vtrũque [q] quodammodo gladiũ & temporalem & ecclesiasticũ, alterũ videlicet altero adiuuare: maxime quia hi duo gladij côsueuerunt exigente necessitate sibi adinuicem suffragari [r], & in iuuamẽ alterius subuentione mutua frequẽtius exerceri.

¶ Idem.

¶ *Excommunicatos à subditis suffraganeorum, archiepiscopi non possunt absoluere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Dilecto.*] Prælatus contra potentiá temporalem, etiam spirituali gladio, scilicet ecclesiasticæ censuræ se tueri põt. hoc dicit.

¶ *Glos. secunda. vers. per obiect. de cap. quæsiuit.*

b ¶ *Decano.*] Decanus iste de consuetudine vel priuilegio habebat ordinariam, vel saltem potestatem fulminandi censuram. & concor. ξ. de ap. dilectus. de offi. ord. irrefragabili. §. excessus. ξ. de verb. sig. ex parte 1. aliàs secus de his quæ fi. a maio. par. ca. quæsiuit. de hoc ξ. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum.

c ¶ *Vim vi.*] ξ. de homi. significasti 2. vbi sunt hæc verba: & ibi de hoc in gl. magna, quæ posset hic repeti [1]. Et vniuersalis propositio, omnes leges, &c. restringitur ad particulares: ac si diceret, quædam leges & quædá iura, scilicet de hac materia loquẽtia. Ber.

[1] Quod facit Host. & hi quod addit. vel vbi supra termi finius. Io. And.

d ¶ *Prædictus.*] in parte decisa sub illo infra.

e ¶ *Bonis.*] ergo licet defendere non solũ personá: sed bona: tamen pro defensione bonorũ non licet sic sæuire, sicut pro defensione personę. ξ. de homicid. c. 2. ibi: tetuaque. eo. tit. suscepimus. & die vt eod. tit. significasti 2. & 23. q. 1. §. 1. & q. 3. in principio.

f ¶ *Occupare.*] vt non sit geminatio verborũ, spoliare referatur ad mobilia: occupare ad immobilia.

g ¶ *Superius.*] in parte decisa.

h ¶ *Nimiam.*] respectu temporalis potentiæ ipsius decani: nam potentioribus pares esse non possumus. ff. de alie. iu. mu. cau. fac. l. 3.

i ¶ *Ecclesiastico.*] dicit Ambrosius [2], & ex nimia humilitate loquitur, quòd arma sua sunt lacrymæ. 23. q. vlt. conuenior. gladius autem hic continet quod censora. ξ. de verb. sign. querenti.

[2] Epistola 31 ad Marcellinã sororem.

k ¶ *Propter hoc.*] scilicet quia tẽporalis defensio sibi non aderat.

l ¶ *Manumine.*] Nota ꝗ nõ loquitur hic de prælato, qui vlciscitur, qđ vtrũ facere possit. not. ξ. de maledic. c. 2. 2. q. 7. si quis erga. sed solũ de eo qui se defendit.

m ¶ *Prouocatus.*] id est, turbatus vel commotus. ad idem ξ. de offic. deleg. suspicionis. aliter sumitur ξ. de ap. cum sit Romana.

Additio. Scilicet prouocatione ad cautam. Alibi ponitur pro imitatione boni exempli: vnde cantat Ecclesia in festo martyrum Marcelli & Petri: quorum gaudemus, prouocemur exemplis. Io. Mo. & Archid.

n ¶ *Eisdem.*] contra tales prodita est pœna per constitutionem. ξ. eo. quicunque. quia excommunicati sunt ipso iure, nisi infra octo dies restituant, vt ibi.

o ¶ *Vicino.*] ergo quilibet tenetur vicinum suum & amicum suũ defendere, vt 23. q. 3. non inferenda. & c. fortuito. 83. distin. error. & ξ. eo. quantæ. vbi de hoc [& C. de commer. & mer. l. 2. vbi plures concor. de hoc] multo ergo fortius seipsum, vt sequitur.

¶ *Glos. seq. obuiat & soluit per diuersitatem vsus.*

p ¶ *Sibimet.*] quia ordinata [3] charitas à se incipit. 23. q. 5. si non licet. Sed videtur ꝗ hoc nõ licuerit isti Decano; excessit enim moderamen inculpatæ tutelæ: quod facere non debuit. ξ. de restit. spo. olim 1. ξ. eo. si vero. & de homi. significasti 2. ad fin. maior enĩ est pœna spiritualis quæ ligat animá, ꝙ temporalis, quæ ligat corpus: sicut anima pretiosior est corpore. 12. q. 1. præcipimus. ad idẽ 11. q. 3. nemo. 24. q. 3. corripiantur. & hæc forte fuit dubitatio decretalis. sed Papa hic approbat hanc defensionẽ: & ita quocunque modo licitũ est se defendere, dummodo corporalis læsio non inferatur: maxime quia huiusmodi sentẽtiæ sunt medicinales. ξ. eo. c. 1. 2. q. 1. multi. & 24. q. 3. notandum. in fi.

[3] Vide B. Thomam. 2. 2. quæst. 26. art. 4. & seq.

q ¶ *Vtrumque.*] ergo duplici defensione, põt quis vti, vt ξ. de reg. iur. nullus pluribus. cum suis concordantiis.

Additio. Dicit Ioan. Mona. quòd ista non sunt aduersaria, sed sibi mutuum subsidium præstantia. vt hic. Io. And.

r ¶ *Suffragari.*] 23. q. 5. prodest. ξ. de offi. ord. c. 1. tamẽ [4] videtur ꝗ temporali gladio vti non potuerit: quia post aduentum Christi fuerunt gladij & potestates diuisæ. 10. dist. quoniam. 96. dist. cum ad verum. Dic illud verum de executione gladij temporalis in modũ iustitiæ; sed hic loquimur de executione ipsius gladij, non in modum iustitiæ, sed defensionis: quo gladio cuilibet priuato licet vti, primo non nisi iudici: & sic non obstat.

[4] Vide Turrecrematã in ca. cum ad verum. 96. dist.

CAP. VII.

VEnerabilibus;[a] & infra. ¶ Cæterum Rothomagensi[b] archiepiscopo vel eius officiali, non licet excõmunicatis ab archidiaconis vel alijs subditis[c] suffraganeorũ ipsius archiepiscopi (cũ nec excõmunicantium, nec excõmunicatorũ sint iudices) absolutionis beneficiũ impertiri[d]: excõmunicatos autẽ ab ipsis suffraganeis, vel eorũ officialibus possunt absoluere, si ab ipsis litigãtibus ad eos † fuerit prouocatũ[e]. Neutra vero partiũ appellante, si qua ipsarũ per archiepiscopũ vel eius officialem ab excõmunicatione contra eam lata pro reliqua postulet se absolui: vel alias coram eis de parte[f] aduersa querimoniam sine appellationis[g] interpositione deponat, non est in hoc ab ipsis[h] (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, vt imponatur ei pœna[i], & pro suo interesse super iniusta excõmunicatione querelam, audire vtique debent[k] eum: secus autem si conqueratur de ipso, vt relaxetur huiusmodi sententia contra se ab eo pro alio[l] promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus, vel extra iudicium pro suorum defensione[m] † iurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio†, inquirendo videlicet, vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conueniendus est ipse suffraganeus coram archiepiscopo, vel eius officiali: quia ipsius interest defendere causam suam[n].

VEnerabilibus.] Aliàs incipit, Cæterũ. & sic alleg. eam Io. Mo. Decretalis ista habet multa dicta. Et primo vsque ad §. Porro. ostendit quando habeat vel nõ habeat archiepiscopus iurisdictionem absoluendi excõicatos à subditis suffraganeorum, vel ab ipsis suffraganeis. Secundo vsq; ad §. Sed si. ostendit eo casu quo iudex est, absolutionem ante omnia fiendã nisi in casib[us]. Tertio: ibi, Sed si. & §. pen. & vlt. tractat de absolutione ad cautelã dãda, qñ de nullitate sententiæ dubitaĩ. Quarto: in §. Sane. qd, qñ nõ de nullitate, sed de iniustitia quæriĩ. Quinto inde in §. Denique. quandã cõsuetudinem approbat. Summabitur autem secundum has partes. Dicunt Io. Mo. & Archid. quòd inter archiepiscopum Rothomageñ. & eius suffraganeos grandis fuit quæstio coram Inno. iiij. & vt dicunt ex registro patere. Primo proponebant suffraganei contra archiepm querelam super multis articulis. Secundo pars archiepiscopi responde bat ad illa: & hæ duæ partes sunt decisæ. Tertio per ipsum Inno. fuit sententiatum & constitutum vt hic: & quàm plura etiam de hac parte tertia sunt decisa. Et de eadem materia absolutionis, & de eodem Rothomageñ. & suffraganeis loquitur decre. ad reprimendã. de offi. ordi. Dicit autem Archid. se de libro domini Inno. quasdam glossas habuisse quæ hic ponuntur ad litteram. Per hoc patet quòd Guil. in Specu. de comp. iud. ad §. sequitur. in fi. male dicebat hanc decre. fuisse Alex. iiij. Suspicor autem q; hic in principio decisum continebat id quod ibi habetur ante finem vers. item not. & propter id allegabatur pro rubrica, de fo. comp. Et prima pars hoc intendit. Archieps non est competens iudex, cum excõicatus ad petitionẽ partis sine appellatione petit absolui: vel aliàs de parte conqueritur, cum nõ suffraganeus, sed is pro quo lata est sententia illam defendere debeat: Si vero petat suffraganeum pro iniusta excõmunicatione puniri: tunc est iudex idoneus. Idem si petat absolui a sententia lata per suffraganeũ procedentẽ ex officio. Io. And.

¶ Istud cap. legitur vsque ad §. porro.

Casus. Archidiaconus Pictaueñ. vel archipresbyter, vel abbas monasterij S. Cypriani subditus episcopo Pictaueñ. ptulit in subditum suum sententiam excõicationis: excõicatus dicit sententiam excõicationis iniustam, vel non dicit iniustã: sed adiuit metropolitanum archiepm Burdegaleñ. vel eius auditorem omisso epo Pictaueñ. vtrum possit metropolitanus cognoscere an sententia sit iusta vel iniusta, vel absoluere ipsum excõicatũ? Respondet q; nõ: quia non est iudex, nec excõicatoris, nec excõicati. Idem si eps Pictaueñ. vel eius officialis excõicauit aliquem subditũ suum: nã tunc archieps Burdegaleñ. nõ posset talem subditũ absoluere: & hoc verum est, nisi fuerit appellatũ ad ipsum archiepm: nam tunc posset eũ absoluere. Et iste est vnus casus in quo archieps habet iurisdictionem in subditos suorũ suffraganeorum. Sed quid si non fuit appellatũ ad superiorem: vtrũ possit metropolitanus cognoscere de iustitia vel iniustitia excõicationis? Respondet q; non: nisi in duobus casibus, quando aliquis subditus suffraganei fuit excõicatus ad instantiam partis: sed corã archiepo petit suffraganeum puniri de iniustitia iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Alius casus est, quando eps suffraganeus non processit ad instantiã partis, sed ex suo officio: in his enim casibus potest excõicatus conqueri de iniusta excõicatione suffraganei coram archiepo. Not. primo q; archieps non potest absoluere excõicatum à subdito suffraganei: quia non est iudex nec excõicati, nec excommunicatoris. Nota insuper tres casus in quibus metropolitanus cognoscit inter subitos suorũ suffraganeorum. Primus, quando fuit appellatum à suffraganeo, vel eius officiali. Secundus est, quando subditus suffraganei fuit à suffraganeo excommunicatus: & conqueritur de iniustitia excommunicatoris apud metropolitanum, vt metropolitanus illum puniat, iuxta cap. sacro. eod. tit. in antiq. Tertius casus est, quando subditus suffraganei fuit excommunicatus ex officio iudicis, & non ad instantiam partis. Nota vlterius, quòd archiepiscopus nonpotest adiri per viam querelæ à subditis suffraganeorum, & sic patet, quòd aliud est via querelæ, aliud via appellationis. de quo de offic. leg. c. 1. Not. finaliter quòd archiepiscopus non est iudex subditorum suffraganeorum: quod intellige per viam querelæ, & sic proprie loquitur iste textus. Dominicus.

¶ Pœna glossa sommat principium.

a ¶ Venerabilibus.] Excommunicatos à subditis suffraganeorũ, archiepiscopi nõ possunt absoluere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatũ fuerit. hoc dicit principium.

b ¶ Rothomagensi.] idẽ in alijs archiepis. s. eo. lib. de pœnis. Romana. & s. eo. lib. de offi. ord. Romana. in fine.

c ¶ Subditis.] ergo inferiores epis bene possunt excõicare. quod dic vt 2. q. 1. nemo. s. de off. ord. cũ ab ecclesiarũ.

d ¶ Impertiri.] nisi hoc habeat de cõsuetudine. s. cod. tit. & lib. Romana. 1. respon. in fine.

e ¶ Prouocatũ.] seruato tñ eo qđ habes j. §. sed si ex causa. & §. sequen.

f ¶ De parte aduersa.] nõ dicit de iudice, quia tũc fec[it], vt patet p sequẽtia.

g ¶ Appellationis.] si enim appellasset: archiepiscopus tunc esset competens iudex: est enim vnus de casibus in quo iurisdictionem habet in subditos suffraganeorum. not. s. de offic. ord. pastoralis.

h ¶ Ipsis.] archiepiscopo vel officiali eius.

i ¶ Pœna.] s. eo sacro. & c. cum medicinalis. [eo. tit. & lib. s.]

Additio. Vide quod dixi s. eod. statuimus. super vlti. glos. Ioan. And.

k ¶ Debent eum.] quia tunc archiepiscopus est competens iudex, scilicet rei: & sic vna via permittitur quod alia prohibetur. quod dic vt j. de reg. iur. cum quid.

l ¶ Pro alio.] secus enim si ex officio, vt patet in proxi. §.

m ¶ Defensione.] vt s. c. proxi. & est similis distinctio. s. de appel. cum speciali.

Additio. Vide quod ibi not. in glo. sed qualiter. & s. eo. sacro. ver. cumque eo. in 1. glo. Ioa. And.

n ¶ Causam suam.] & ante omnia ille absoluetur. j. §. 2. nisi in casu ibi posito.

¶ PORRO. Iste §. hoc dicit. In casibus in quibus supra fuit dictum, iurisdictionem deuolui ad archiepm: archiepiscopus absoluit excõicatum antequã de causa incipiat cognoscere: & hoc nisi dicatur excõicatus pro manifesta offensa: tunc non absoluitur nisi facta satisfactione. hoc dicit. Iste §. legitur vsq; ad §. sed si ex causa legitima. & in eo casus sic figuratur: Dictũ fuit s. q; si suffraganeus subditum suum excõicauit iniuste: ille excommunicatus potest cõqueri de iniustitia corã superiore excõicatoris in aliquibus casibus, videlicet cũ fit appellatum ad superiorem: vel quando nõ fuit appellatũ, sed eps procedebat ex officio suo non ad instantiã partis, vel si ad instantia partis: sed petit excõicatorẽ puniri de iniustitia, iuxta c. sacro. eo. tit. in antiq. Sed quæritur, vtrum archieps antequã excõicatum absoluat, debeat inquirere de iustitia vel iniustitia excommunicationis: puta si iudex à quo, dicit excommunicationem iustam: ita quòd pendente litigio super iustitia vel iniustitia excommunicationis remaneat excommunicatus: vel vtrum pendente illo litigio sit absoluendus? Respondet Romanus Pontifex, quòd archiepiscopus in omnibus prædictis casibus ante ingressum debet excõicatum absoluere recepta prius ab eodẽ cautione idonea de stando & parendo iuri, & hoc verum: nisi excommunicator vel actor diceret excõicatum pro manifesta offensa: quo casu differtur absolutio vsque ad octo dies: infra quos probaretur quòd est excõicatus pro manifesta offensa: tunc enim nõ absoluitur, alias absolueretur: & hoc quando fuit appellatum à definitiua, vt meus episcopus condemnauit me, & monuit sub pœna excommunicationis vt soluerem Titio aliquam pecuniæ summam intra octo dies: Certum est quòd episcopus debet expectare decem dies antequam me excommunicet: tamen si lapsis octo diebus me excommunicet, tenet excommunicatio: lapsis octo diebus

* Amplia in alio casu not. vt per Abbatem in ca. In litteris. de offic. de leg. vbi vide omnino Decis.

† Not. tex. bene secũdũ Dom. & Philip. facit. i. ca. Ja. & not. in c. venerabili. s. de censi. vnde infertur, q; tunc posset excõicare extra territoriũ, vnde not. in c. nouit. de offic. leg. & Innoc. c. ex parte. j. de verb. sign. Fonta.

† Not. q; quãdo agitur de iniustitia actus gesti per iudicem ex officio procedentem: tunc ipse sum est principaliter litis. citãd[us]. ed. glos. sim. in c. cũ speciali. s. de appella. & de sono c. humilis de maior. & obe. Bal. in l. 2. ff. de adul. Fontanus.

‡ Vide Abbatẽ & Felinũ in ca. dilectus. el 1. extra de rescript.

¶ *Archiepiscopus in casibus in quibus iurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumacia præsumptæ & manifestæ ponit exempla. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Porro archiepiscopus, vel eius officiales excommunicatos à suffraganeis, semper antequã audire causam incipiant, in casibus in quibus eis iurisdictio competit, iuxta Ecclesiæ formam [a] debent absoluere: vt pote si post diffinitiuam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos† fuerit appellatũ [b]: exceptis casibus [c]; in quibus iura prohibent post sententiã appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam Ecclesiæ absoluendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat, quòd pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodauit [d]. Idem est [e] etiã si quemquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constringat: quia si sic ligatus proposita querimonia† petat ab archiepiscopo se absolui, siue quando suffraganeus ex suo processit officio, siue quando est ad ipsum archiepiscopũ ante sententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduersario proponatur, quòd absoluẽdus non sit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionem: Ipseque respõdeat quòd rectè contumax reputari non debet, pro eo quòd in itinere captus [f], vel etiã alio

diebus appellaui: volo dicere quod iniuste fui condemnatus, & iniuste excommunicatus: peto coram archiepiscopo me absolui: Certe archiepiscopus debet me absoluere in principio litis: vel quando fuit appellatum ab interlocutoria ante diffinitiuã, vt episcopus me excommunicauit pro suo iure defendendo, vt in cap. prox. vel me monuit vt soluerem procuratori meo aliquam pecuniæ summam: adeo superiorem, peto absolui: certe sum absoluendus in principio causæ. Idem si fui excommunicatus pro contumacia dubia: & appellaui à sententia ad metropolitanum tãquam à sententia iniusta: quia volo probare quod fui detentus iusto impedimento, nec potui venire ad iudiciũ, & sic non fui contumax: peto vt iudex appellationis me absoluat in principio litis: certe sum audiendus. Secus si pareret me esse contumacem: vel mea contumacia esset manifesta: tunc enim non essem absoluendus, nisi solutis expensis, & præstita cautione de stando iuri. Sed quid, ponam[a] quod iudex fecit me citari vt comparerem in certo loco: sum certus quod inimici mei sunt absentes: sed tamen sunt de proximo reuersuri: vnde misi procuratorem ad me exonerandum, quod locus non est mihi tutus: vnde iudex assignauit mihi terminum ad illud probandum: quia in termino non comparui, iudex me excommunicauit: ego appellaui ab excommunicatione: nunc volo adire metropolitanum pro obtinẽda absolutione, & peto absolui, non sum audiendus. Sed ponamus quod iudex habuerit in se istam cautelam: quia pronuntiauit illum locum esse tutum: nõ appellaui ab interlocutoria intra decẽ dies: postea reputauit me contumacem, & vt contumacem me excommunicauit: volo nunc adire metropolitanum pro obtinenda relaxatione ab excõicatione: & dico quod locus non erat mihi tutus: Certe non sum audiendus: quia per interlocutoriam à qua non appellaui, fuit decisum & terminatum principale, scilicet quod locus est mihi tutus, & etiam accessorium, & teneor soluere expensas antequam sim absoluendus. [*Formam.*] quæ olim erat vt excommunicatus veniret ad episcopum ante fores Ecclesiæ, qui episcopus haberet secum duodecim sacerdotes: & debet excommunicatus se prostrare ad terram: Postea dicit episcopus psalmum pœnitentialem. Miserere mei Deus, &c. Huiusmodi psalmo dicto & totaliter finito episcopus accipit excommunicatum per manum, & ponit eum infra ecclesiam à qua fuerat expulsus: quia fuerat expulsus à communione fidelium: Nam ecclesia dicitur communio fidelium in gratia existentium. Hodie autem non seruatur hæc forma: sed sufficit si episcopus dicat, Ego te absoluo ab ista excõmunicatione absque aliqua alia solennitate. [*Appellatum.*] vt in notorijs, quia si in casu prohibito appellaretur, non fieret absolutio ante examinationem causæ. [*Offerat.*] intra octo dies. i. eod. c. solet. in antiq. & durantibus illis octo diebus debet differri absolutio. [*Promam.*] id est, prius cognoscatur an sit contumax vel non. [*Minime.*] nã quis non dicitur verus contumax: licet citatus dixerit nuntio, non comprobo. Sed si in iudicio dixerit, non comparebo: tunc est verus contumax. Not. primo, quod cum excommunicatus dixit excommunicationem iniustam: & pro relaxatione excommunicationis adiuit superiorem: antequam probet excommunicationem iniustam, est absoluendus in principio causæ: nisi excommunicator vel aduersarius offerat se probaturum intra octo dies, quod ipse fuit excommunicatus pro manifesta offensa. & si probetur quod fuit excõmunicatus pro manifesta offensa, non relaxabitur, nisi prius satisfecerit. Not. quod citatus non comparens dicitur cõtumax præsumptus: quia præsumptio est quod spreuit venire ad iudicium, ex quo non venit: non tamen dicitur contumax manifestus: quia admittitur ad probandum contrarium, videlicet quod fuit impeditus & probato legitimo impedimento relaxabitur sine difficultate. Not. quod ille dicitur manifestus contumax, qui in iudicio dixit iudici quòd non compareret: & ideo non est amplius citandus: quia citatio fit vt habeatur coniectura de animo citati an velit comparere vel nõ: Secus si diceret extra iudiciũ, puta nuntio quod non compareret. Sed quæritur, quia certum est quod nuntio iurato creditur, si referat aliquem citasse. Sed quid si est dubium de mandato iudicis: quia dicit nuntius quod habuit præceptum à iudice viua voce super præcepto iudicis: an credatur nuntio? Dicit Ioan. An. in nouella, quod nõ: nã põderare debemus illa super quibus iurat: quia iurat fideliter exeq. mãdata iudicis & illa referre: non autẽ iurat aliud: iden non est iuratus, nisi iudex dederit sibi præceptum. Et ideo cautela est, quando quis impetrat citationem viua voce, quod faciat illam redigi apud acta. Item ponamus quod nuntius siue executor dixit quod citatus eum verberauit: vel citatus dixit quod non compareret: vtrum de istis credatur nũtio siue executori? Dicit Ioan. And. quod non: quia quantũ ad ista non est iuratus: & sic regulariter creditur nuntio in ijs quæ concernunt executionem suam, super qua est iuratus: in alijs autem nõ ei crederetur: ideo cautela, est quando citatus infert iniuriam nuntio citanti, quod vocentur testes, & petat instrumentum sibi fieri. Not quod si alicui assignetur terminus ad probandum aliquam exceptionem dilatoriam: & infra illum terminum non probauit, & fuit excommunicatus: poterit coram iudice ad quem, probare illam dilatoriam. Et sic habet locũ etiam in interlocutoria illud commune dictum: non allegata in causa principali, allegabo in causa appellationis: non probata probabo: & non solum quando appellatur à diffinitiua.

† Abbas, ipse.

† Per viã supplicationis, restitutionis in integrũ, appellationis Dom. Font.

a ¶ *Formam.*] i. eod. cum desideres.

¶ *Glo. seq. quæris, ponit opinionem contrariam.*

b ¶ *Appellatum.*] post diffinitiuam sententiam, & post excommunicationem [1]. Et hic terminari puto dubitabilem quæstionem, qua quæritur ca decret. non solum. i. eo. lib. de app. an appellatio interposita post diffinitiuam infra decem dies, reuocet per modum attentati excommunicationem medio tempore inter sententiam & appellationem latã, sicut reuocat alia attentata? Et per istam literam est dicendum quod non: immo est necessaria absolutio [2]. De tali enim sententia loquitur iste §. & quod ita sit verum, patet: quia excommunicatio aut statim valet, aut statim non valet. sed pone quod post latam diffinitiuam sententiam infra decem dies iudex excommunicat partem non parentem: postea illa pars non appellat: non est dubium quod bene ligat sententia. speciale ergo fit in illa, quod per appellationem sequentem non annulletur: licet male fecerit iudex exequendo infra decem dies & excommunicando: cum tolleret ibi beneficium iuris, scilicet appellandi: quod esse nec debet. j. de reg. iur. indultum. Alij dicunt [3] hoc esse immutatum per decre. non solum. quæ est posterior: quod non credo ratione prædicta.

[1] Quia per appellationem non suspenditur excommunicatio. i. de offic. ord. ad reprimendã. Ioan. An.

[2] Idẽ Gul. in Specu. de appell. §. de offic. ver. si vero post Ioan. And.

[3] Io. Mon. hic. & i eo. tit in cap. j. fina.

c ¶ *Casibus.*] quos vide supra eodem lib. de appella. Romana. §. si autem.

Additio. dicit Ioan. Monac. quod licet illis casibus non relaxetur excommunicatio: iudex tamen appellationis postquam cognoscere incepit, an sit recipiẽda appellatio, inhibere poterit ne dicta excommunicationis sententia executioni mandetur, vt ibi.

d ¶ *Innodauit.*] i. eod. solet. & dabitur terminus octo dierum ad hoc probandum, vt ibi.

e ¶ *Idem est.*] scilicet quod primitus debet absolui, vt dicitur in fine.

¶ *Glo. seq. vers. per q. an captus à priuato, &c.*

f ¶ *Captus.*] sic i. de pig. cap. significante, & quod dicit captus, intelligere possumus etiam à priuato: quia ex quo venire nõ potuit, non fuit contumax: ergo nec excommunicandus. 11. quæstio. 3. nemo episcoporum. sed quo ad restitutionem expensarum bene distinguitur, an à iudice, an à priuato captus fuerit, vt in primo casu non condemnetur ad expensas: secundo sic: quia habet regressum contra illum priuatum capientem. ff. si quis cau. l. 2. in fin. & l. 3. & intelligas captus, non sui procuratione & dolo: vt in dicta l. 2. ad fin.

Additio.

Aoditio. Et probatur per clem. de poe. multorum. ver. illis. Ioan. And.

a *Impedimento.*] puta valetudine, tempestate, vi fluminum. [sicut fuit quarta die Ianuarij, & pluribus sequentibus in flumine Rheni currentibus annis Domini MCCCXXV. quod ita creuit, quòd pluribus diebus transiri non potuit.] Multa impedimenta videre potes. ff. si quis cautio. l. 2. & 4. Et quod dicit de impedimento: idem dic si alia rationabilis causa præter impedimentum subesset: puta quia probabiliter credebat terminum prorogatum. ff. de in integrum restitu. ex litteris.

Pet. de Anchar. remittit ad nota. de. 1. de do. & contu. not. in authen. qui semel. C. quomodo & quando iud. pl. probat Feli. c. consuluit. 9. col. de of. deleg. Fontanus.

b *In iudicio.*] quia si extra iudiciū hoc dixerit, secus: sicut nec nocet confessio extra iudicium facta, quod dic vt ff. de confes. c. vlt. vnde per hoc videtur, quòd si nuntio citanti dixerit se nolle venire, & nuntius sic retulerit: nō propterea dicatur vera cōtumacia. & facit quod dixi ff. de confes. c. 2.

e *Offensa.*] ff. de ver. signifi. ex parte. & c. cum olim.

An negans velle comparere semper dicatur contumax, vide Decium in cap. consuluit. de off. deleg. & Abbatē & alios in capi. cum parati. de appellatio.

d *Tutum.*] iusta erat excusatio, si vera fuisset ff. de appel. ex parte. ff. eo. lib. de priuileg. cum personę. cū sim. [ff. eo. lib. de offi. deleg. statuimus 2. Ioan. And.]

e *Decendium.*] sic ff. de ele. cum dilectus. ad fi. transit igitur interlocutoria in rem iudicatam, si infra decē dies non fuerit appellatum quo ad partem: sed nō quo ad iudicem. quod dic vt ff. de appel. cum cessante. Ioan. And.

¶ SED SI. Casus. Dictum fuit ff. §. proxi. quòd si quis dicat excommunicationem iniustam, & petat absolui à superiore, est statim absoluendus. Sed ponamus quòd iudex me citauit vt cōparerē in aliquo loco mihi nō tuto, quia ibi sunt inimici mei capitales: Vel si sint absentes, tamen scio veraciter quòd statim sunt reuersuri: misi procuratorem meum ad me exonerandum & proponendum illam exceptionem declinatoriam, quòd locus non est mihi tutus: iudex assignauit mihi in personam procuratoris mei terminum peremptorium ad probandum illam dilatoriā: produxi aliquos testes, & probaui meam exceptionem: hoc non obstante iudex pronuntiauit illum locum esse tutum: ab ista sententia appellaui legitime: post illam appellationem iudex me excommunicauit: vel forte me excommunicauit ante appellationem, sed in excommunicatione sua expressit errorem intolerabilem: ego adiui superiorem, & coram eo petij sententiam excommunicationis declarari nullam: vtrum iudex superior debeat statim me absoluere & dicere sententiam nullam? Respondet quòd non: sed debet me absoluere ad cautelam: & si quatenus absolutione indigeam. Not. quòd excommunicatio lata post appellationem legitimam, est nulla. Not. cum quis dicit sententiam nullam, debet hoc probare: pendente tamen probatione potest excommunicatus absolui ad cautelam.

f *Illico.*] ante enim quàm de nullitate pronuntiet, oportet quòd doceatur de veritate causæ appellationis: nec sufficit ad hoc pronuntiandum quòd ostendat se ex causa legitima appellasse. ad idē ff. de appel. interposita. in prin.

impedimento a detentus in termino comparere nequiuit: tūc protinus sibi iuxta formam Ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia sua constet: quia forte prædixerat in iudicio b quòd minime cōpareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa c) non est ei (nisi primo expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impendenda. ¶ Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum d, & iudex postea in eum (quia non probauit hoc nec comparuit) sententiam excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui, (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus: cum pręsumpta solummodo eius contumacia videatur. Sed si iudex pronuntiasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam infra decendium e prouocasset) nullatenus audiri debet.

¶ *Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili, non statim pronuntiatur nulla: sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causæ cognoscere. Idem si dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.*

¶ Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet: puta quia locus non est tutus, & post appellationē huiusmodi excōmunicatione ligetur, ac deinde constet superiori quòd ad ipsum ex tali causa extitit prouocatū, non tamen illico f pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eam ad cautelam iuxta formā Ecclesię relaxare.

¶ *Si certum est excommunicationem esse iustam, fit remissio: si certum est eam iniustam, non fit: si est dubium, fieri potest relaxatio; sed honestius est remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiscopus est iudex, licet non fiat remissio. hoc dicit. Ioannes And.*

¶ Sane si certum est excommunicationis sententiam esse iustam, velut cum propter manifestum excessum est in aliquē promulgata, superior iudex (nisi periculum sit in mora) excōmunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet; nec debet g eum absoluere, nisi excommunicator requisitus malitiose illi absolutionis beneficiū deneget exhibere h. Si vero constet huiusmodi sententiam esse iniustam, nequaquam remittēdus est ad suum excommunicatorem excommunicatus: sed debet sine difficultate aliqua mox absolui. Quòd si dubitetur, vtrum iusta sit vel iniusta, superior

¶ SANE. Casus. Iste §. legitur vsque ad finem cap. & in eo casus sic figuratur: Episcopus Pictauen. excommunicauit aliquem suum subditum, & excommunicatio est iusta: quia fuit excommunicatus pro manifesta offensa, excommunicatus vult adire archiepiscopum Burdegalensem pro obtinenda eius absolutione: vtrum archiepiscopus Burdegalen. possit talem absoluere, ac si excommunicatio esset iniusta? Respondet quòd non: sed debet eum remittere ad excommunicantē episcopum, vt eum absoluat, facta prius satisfactione. Si autem constaret archiepiscopo, quòd dicta excommunicatio esset iniusta, tunc statim deberet absoluere & remittere ad excommunicatorem: quod verum est, nisi talis remissio fieret ad confutationem excommunicatoris: quia aliqui iudices malunt sententiam suam iniustā retractari per alios, quàm per se. Sed si dubitetur an sit iuste vel iniuste excōicatus, debet eū relaxare: nec tenetur remittere ad excommunicatorem, nisi vellet deferre excōmunicatori: quia posito quòd aliquis est contumax, iudex potest illum excommunicare. Sed vtrum poterit eum multare & punire poena pecuniaria? Respondet quòd sic. & iste est verior intellectus: licet aliqui dicant, quòd iudex ecclesiasticus non debet imponere multam nisi id habeat consuetudo: sed consuetudine nō pōt aliquem multare. Communis tamen opinio doctorum est, quòd iudex potest contumacem multare: siue id habeat consuetudo siue non: tamē non debet esse facilis ad imponēdam multā: sed illā debet cōuertere in pios vsus. Sed ponamus quòd excommunicatus dixit archiepiscopo, quòd sententia excommunicationis à suo suffraganeo lata est nulla: quia continet errorem intolerabilem: vt si dicat excommunicatur: quia talis noluit talem occidere, vel dedit eleemosynā tali pauperi, eum excommunicamus: excommunicator vero asserit illam excommunicationem esse iustam: vtrum archiepiscopus statim debeat excommunicatum absoluere priusquā sibi constet de nullitate sententiæ? Respondet quòd non: sed eum potest absoluere ad cautelam. Idem dicendum, si excommunicatus dixit se excommunicatum post appellationem legitime interpositam: tunc archiepiscopus illum absoluet ad cautelam, si & in quātum absolutione indigeat, priusquam cognoscat de meritis causæ.

Casus limitatio domini Mali.

Aliàs, h.

[*secundum cōsuetudinem.*] illud nō refertur ad emendā, sed ad casus in quibus iurisdictio pertinet ad archiepiscopū siue de iure, siue de consuetudine. [*tribuebat.*] puta si dicat excommunicator: cum aliàs monuerimus sub poena excōmunicationis canonice, & cōpetenter talem Titium, ne tali pauperi daret eleemosynam: hoc tamen non obstante dedit eidem pauperi eleemosynam: ea propter ipsum Titiū ob hanc causam in his scriptis excommunicamus. Verūtamen licet illud prima facie appareat iniustum, potest tamen esse iustum: quia ille pauper forte est rebellis, & non potest contineri nisi illo modo, scilicet necessitate famis.

g *Nec debet.*] tamen si absoluerit, tenet absolutio, vt j. §. vbi autē.

h *Exhibere.*] ff. eo. per tuas. ff. de off. dele. cū iungat. & c. prudentiā.

a Com-

a ¶ *Competit.*]Si igitur ei non competeret, non teneret absolutio propter defectum iurisdictionis: vbi cōpetit, tenet: licet iniusta: , sicut & iniusta excō.catio. 11. q. 3. c. 1. pat enim ius dominus esse volunt ligandi & absoluendi. de pœni. dist. 1. verbum.

b ¶ *Constitutionis.*] ad idem 2. q. 6. § diffinitiua. & s. de re iudic. cum inter.

Vide Pe. minū in c. quæstioni, de appel. & Felinū in ca. cū super litis de fide instrum.

ADDITIO. Io. Mo. alleg. ff. quæ sen. sine app. re. l. 1. §. item cū. & ff. de tu. & cur. da ab his, l. scire. Ioan. And.

c ¶ *Innodare.*] excommunicatio enim non est pœna, sed medicina quædam. s. eod. cap. 1. ante ergo quàm excommunicet pro satisfactione delicti in absolutione vel post, pœnam pecuniariā imponere poterit. & facit ad ea quæ not. s. de pœnis. licet. Ioan. And.

ADDITIO. Pœnam pecuniariam imponere post absolutionem, est honestius quàm id facere in absolutione: ne obstet decret. ad aures. de simo. & vide quod ibi dixi super verbo, cōtrarium. vbi etiam allego 49. constitutionem concilij generalis, cuius mentem posui de accu. sicut olim. Ioan. And.

Pet. de Ancham. hic remittit ad 25. q. 5. cap. si vos. 11. q. 3. si qs cuiuslibet. qd nō est I libro meo: & an ecclesia possit exigere pœnas conuētionales s. de arbi. c. dilecti Fi.

d ¶ *Intolerabilem.*] 11. q. 3. si is qui præest. & quomodo hoc intelligatur, vide s. eo. per tuas.

e ¶ *Iustitia.*] sicut si præcepisset, vt hominē percuteret: & dicit se hoc fecisse pro exequēda iustitia: vel propter delictum suum prohibuerat eum dare eleemosynam, sicut etiam interdum ob hoc quia prohibetur ab oblationibus. 17. q. 4. c. miror. vel propter delictum illius cui eleemosynam tribuere volebat: quia vtilius panis esurienti tollitur, quàm & c. 5. q. 5. non omnis. Io. An.

f ¶ *Absoluere.*] aliàs vbi ita replicaretur, denūtiaret sententiam nullam. s. eod. per tuas.

g ¶ *Similiter.*] quod hic dicit, dixerat s. eod. §. sed si ex causa.

ADDITIO. Scilicet duo addit, quæ dixi in textu, in vlt. glo. Ioan. And.

(nisi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam Ecclesiæ potest illam: quamquā honestius & cōuenientius agat, si ei deferat in hoc casu. Vbi autem superiori competit[a] de excommunicatione cognoscere, absolutio seu relaxatio, quam ipse fecerit, tenet, licet forsitan sit iniusta: quoniam etsi contra ius litigatoris: non tamen contra ius cōstitutionis[b] absoluit.

¶ *Archiepiscopus in casibus in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere potest. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Denique à subditis suffraganei emendas pecuniarias† potest archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare[c].

¶ *Summatur supra in §. Sed si ex causa. ibi videas.*

¶ Potest quoque archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam Ecclesiæ nonnunquam impendere ad cautelam, vt pote si asseritur in excōmunicationis sententia intolerabilem[d] errorem fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod cōmunitet, vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliquis se à suffraganeo excōmunicatum fuisse pro eo, quòd eleemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est: aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & prauum; & suffraganeus ipse asserat, quòd pro digna & rationabili causa, vel pro conseruanda vel exequenda iustitia[e] hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset: nam tunc archiepiscopus ad cautelam[f] absoluere[f] potest eum.

¶ *Summarium habes supra in §. Sed si ex caus. ibi vide*

¶ Similiter[g] si aliquis proponat se ante diffinitiuam sententiam in iudicio, vel extra post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excōmunicationis astrictum: potest archiepiscopus postquam[h] sibi de hoc constiterit (etiā priusquam[i] incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formam Ecclesiæ impertiri.

¶ Alexander quartus.

¶ *Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs sibi prohibitis. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VIII.

DEcernimus†, vt iudices se-

ma, & ad quid, & hoc trimembre est.

¶ Et de hac decre. (eam tamen non allegando) fecerat mentionē Abbas de except. pia. dicens, q̃ Alexander quartus statuerat etiam in seculari foro tales repellēdos. & hæc decr. fuit pars illius, quia nonnulli. supra de immu. eccle. eodem lib. vt ibi dixi. in princ. Ioan. And.

¶ Iudex ecclesiasticus per censuram ecclesiasticam potest iudicem secularem compellere, vt in materia peccati ius canonicum obseruet, & faciat obseruari. hoc dicit.

potest cōpellere iudicem laicum vt seruet iura canonica cōtra laicos disponentia in materia peccati: quia peccatum est communicare excōmunicato Not. secundo hic tres actus iudiciales, qui sunt prohibiti excommunicatis. Dom.

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendū q̃ cum excōicato maiori excōmunicatione nō est communicandū: & peccant cōicantes quādoque mortaliter, quādoque venialiter: mortaliter, quando excōicatus fuit publicatus: venialiter, quādo nondum fuit publicatus. Item repellitur excommunicatus à iudicio, inquātum actor. c. intelleximus. de iudi. in antiq. in c. pia. de excep. eod. lib. Item repellitur à testificando ab officio aduocationis, & alijs actis quibuscunque tendentibus ad suū honorem & commodum.

Et quando quis debeat absolui ad cautelā, vide per Abbatem in c. veniens. de testibus.

CASVS. Titius excōmunicatus maiori excommunicatione fecit me conueniri coram iudice seculari (q̃ forte erā laicus) coram quo iudice seculari mihi obtulit libellum in scriptis concludentem: cui per me petijt responderi: die adueniente ego excipiendo proposui, q̃ eidem libello non tenebar respondere, eo & pro eo quia Titius actor erat excommunicatus maiori excommunicatione: Titius excommunicatus replicādo proposuit q̃ ista exceptio excommunicationis non erat admittenda in foro seculari: vnde iudex secularis non curat de ista exceptione: sed non obstante ea vult me compellere ad respondendum libello ipsius excōicati: nunquid est mihi prouisum de aliquo remedio? Respondetur q̃ sic: nam debeo adire iudicem ecclesiasticum, scilicet epm loci, vt ipse moneat sub pœna excōicationis dictum iudicem secularem, vt admittat istam exceptionem in foro seculari: & si non admittat monitione præmissa, ipsum excommunicabit. Idem de aduocato, vt si aduocatus mei aduersarij sit excommunicatus maiori excommunicatione, possum q̃ eum proponere exceptionem excōicationis: & si iudex secularis nolit illam exceptionē admittere, possum adire epm, vt illum moneat, quatenus in suo foro seculari admittat istam exceptionem. Not. primo ex hoc cap. q̃ excōicatus non potest esse in iudicio vt actor. de hoc in dictis c. intelleximus. & cap. pia. alleg. In aliquibus tñ casibus potest esse in iudicio tamquam actor, vt qñ dixit se iniuste excōicatum. Not. q̃ excōicatus non potest esse aduocatus. cap. possessionem. s. de proba. nec procurator, nec notarius. & in effectu in quibuscunque actis iudicialibus repellitur. Not. q̃ excōicatus non potest ferre testimonium. Not. q̃ exceptio excōicationis potest etiam proponi in foro seculari: non solum in iudicio ecclesiastico. Et istud non solum procedit de iure canonico, sed etiam de iure ciuili, vt not. Bar. in l. placet. C. de sacrosanc. eccl. sed tamen hodie in foro seculari istud non seruatur. Sed non video quomodo iudex secularis, qui potest repellere actorem excōicatum ab agendo, & non repellit, sed cum eo cōicat, possit euitare maculam peccati mortalis. Glo. hic quærit, vtrum excōicatus possit facere testamentum. glo. arguit pro & q̃: postea inclinat in hanc partem, quòd excommunicatus

Vide Felinū in ca. vlti. extra de excep.

h ¶ *Postquam.*] De hoc not. q̃ necesse est prius constare appellatum, quando fieri habet relaxatio ad cautelam de excommunicatione, quæ dicitur lata post: & per hoc iam obuiaui in causa qua petebatur absolutio ad cautelam excommunicationis, quæ dicebatur lata post appellationem legitimam: & eodem die lata fuerat excōicatio & interposita appellatio: nec apparebat quæ primo. dicebant enim q̃ petens habebat hoc necesse probare, scilicet q̃ prius appellatum fuerat: licet non habeat necesse probare veritatē causæ: quia illa probata nō absolueretur ad cautelam, immo pronuntiaretur nulla sententia. s. eod. per tuas. de offic. deleg. cum cō tingat. & ita est verum per hanc litteram. tunc ergo iudex appellationis absoluit ad cautelam, quando constat. q̃ post appellationē lata est sententia excommunicationis: nec adhuc constat de veritate causæ.

Et quod ille qui dicit se excōmunicatū post appellationem, debeat hoc tēpus probare, vide per Aretinum & Felinum in c. cum tu. de testibus.

ADDITIO De hoc per Inno. & Hostiens. eo. tit. per tuas. Io. An.

i ¶ *Priusquam incipiat.*] Plus ergo potestatis habent in hac absolutione ad cautelam, quàm in inhibitione, quam facere non possunt: nisi prius incipiant cognoscere de veritate causæ appellationis interpositæ ante diffinitiuam. quod dic vt s. eod. lib. de appel. Romana. §. quòd sim.

Not primo quòd iudex ecclesiasticus

D *Ecernimus.*] Commode non diuiditur secundum Ioan. And. Decernit tñ qui sunt cogendi, qua pœna, per quem, qua for-

municatus non potest facere testamentum: quæ decisio glossæ nō placet Doctoribus, sed cōis opinio Doctorū est, ꝙ excōicatus maiori excōicatione potest facere testamentum: quia speciale est in aliquibus casibus à iure cōi expressis, vt quis non possit facere testamentum: ergo ius cōe est in ꝯtrium. Verum notarius excōicatus possit conficere instrumentū testamenti? Respondetur ꝙ non.

culares [a] per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus, canonica [b] monitione præmissa, repellere excommunicatos ab agendo [c], patrocinādo [d], & testificando [e] in suis curijs & iudicijs compellantur.

Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi.

Nō valet excōmunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit. Io. And.

Gloss. prima fortificat textum; & allegat iura similia.

a *Seculares.*] certum est ꝙ potestas secularis minor est ecclesiastica. ꝰ. de maio. & obedien. solitæ. & ei subest: vt ibi, & 96. dist. duo sūt. [& clementina de iureiu. Romani. de re iu. pastoralis. ad fin. vers. nos tam.] & ideo censura ecclesiastica coerceri potest, vt sequitur. Et quid continetur nomine censuræ. habetur ꝰ. de verbo. signifi. quærenti. & concor. ad hanc decre. ꝰ. eod. lib. de fo. compe. c. 2. & de iureiur. licet. ꝰ. de excep. cap. 1. Io. An.

Iurisdictio secularis minor est ecclesiastica.

b *Canonica.*] 24. q. 3. de illicita. 12. q. 2. c. Indigne. ꝰ. de sentent. excommu. sacro. & illa recte dicetur canonica, de qua cauetur ꝯ. c. proxi. 2. responso.

Glo. seq. ampliat textum in vno, in secundo remittit.

c *Agendo.*]& reconueniendo: quia sicut nec agere, sic nec recōuenire potest. ꝰ. de excep. cum inter priorem. A defendendo autem non repellitur, vt ꝰ. de iudic. intelleximus. ratio ibi patet. Et quid de impetrando, vidisti ꝰ. eod. lib. de rescrip. c. 1.

d *Patrocinando.*] ecclesia ergo priuat aliquem (interdum perpetuo, interdum ad tempus) officio postulandi. & concord. ꝰ. de hæret. si aduersus. & c. excōicamus. §. credentes. ꝰ. eod. lib. de pœnis. felicis. §. quod si quis. ad fi. & procedit hoc etiam interdum ex alieno delicto, vt ibi. & sunt isti partim de ordine non postulantium: quia etiam pro se postulare non possunt in agendo, de quo dic vt 3. q. 7. §. tria. Est autem postulare desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni præest exponere: vel alterius desiderio ꝯdicere, vt ibi. & ff. de postu. l. 1. & intellige hoc non solum in aduocato, sed etiam in procuratore. ꝰ. de prob. post cessionem. si enim non auditur pro se, multo minus pro alio. 4. q. 6. omnibus. ad hoc ꝰ. eod. dilecto.

Glo. seq. primo tex. coadiuuat: secundo quærit, & circa id dat quatuor remissiones. arg. pro opi. ponit. ad quam inducit textum pro & contra: tertio quærit, & ponit opinionem pro & contra, & tertiam distinguentē.

e *Et testificando.*] excōicatus ergo (maiori intelligas) testificari non potest [i]. ꝰ. de testi. veniens 2. in fi. vnde si dicatur excommunicationis sententia nulla, in defectum probationum consueuerūt absolui ad cautelam: vt ibi vides ꝙ non potest testificari. Sed nunquid excōicatus poterit testari [a]? De hoc per Inn. de do. & cōtu. veritatis per Host. [& Archi.] de excep. pia. per Gar. [& Io. Monac.] de vsur. quamquam. per Guli. in Spec. de instru. edi. §. compendiose. circa prin. & vi ꝙ licet ista iudicialia prohibeantur, extra iudicialia non, sicut ꝰ. eod. solet. ad fin. secundum Host. & Gar. testari non potest: quia separatus est à cōione ecclesiæ: & separato à cōione ecclesiæ omne beneficium ex legibus descendens interdicitur. & Gul. sequens Innocen. & Pet. de Samp. tenet. ꝰ. de except. pia. ꝙ potest testari. & Pet. de Vndalia tenuit opinionem Host. & Gar. & hoc propter periculum cōtonis cum excōicato, cui communicandum non est, denegatur. in Authent. de priuileg. do. hære. mu. non præstan §. antepenult. & actus legitimi eis interdicuntur, vt hic. & est similis secundum eos deportato, qui est intestabilis. ff. de testa. cius cui. §. 1. arg. pro & contra. ꝰ. de hære. excōicamus. §. credentes. Quid dices de tabellionatu: nunquid instrumentum confectum per excōicatum valet? Videtur valere. arg. prædi. §. credentes. vbi dr̄ de excōicato, ꝙ si satisfacere contempserit infra annum, extunc instrumenta per ipsum confecta non valent: ergo à contrario prius, id est, ante annum confecta valebant, licet esset excōicatus. Alij cōtra: pro quibus optime 3. q. 4. nullus. ibi, nullus anathematizatorum suscipiatur: nec à quoquam credantur quæ ab eis dicuntur vel conscribuntur. ꝰ. eod. nouerit. Alij, vt Hostien. & Gul. dicunt ꝙ quamdiu eius excōicatio est occulta, valet instrumentum ab eo confectū: vel si sit manifesta: nec potest probari. arg. ff. de offi. præsi. Barbarius. 3. q. 7. §. tria. C. de testa. l. 1. ꝰ. de re iudi. ad probandum. de excep. pia. § si vero. secus si sit notoria. de excep. exceptionem. de cohabita. cle. & muli. vestra. sicut enim ibi notorius concubinarius suspensus est quo ad se & quo ad alios: ita notorie excōicatus tabellio, & prætor publice nūciatus, repellitur etiam ab extra iudicialibus. ꝯ. eo. licet. Ioan. And.

[i] Etiā contra excommunicatū. de hoc in Spe. de teste §. 1. ver. sed nūquid excommunicatus & vers. seq. Io. And.

[a] Vide Antoniū Gabrielum lib. 4. communium opinionū, tit de testamen. conclusio. 1.

Excommunicatus non possit instrumenta conficere.

ADDITIO. Excōicatus an post absolutionem testificari possit prolixe tractat hic Archid. de quo satis. 4. q. 2. in sum. & dixi plene post Inno. ꝰ. de testi. testimonium. cuius Inno. opinio hic placet Archid. ibi. vide quod hic dixit. Ioan. And.

CONSTITUTIONEM.] Sunt duæ partes. Prima declarat constitutionem Inno. Secunda ibi: *Statuimus.* dat formam monitionum, & vnum casum excipit ibi; *Nisi.* Ioan. And.

Emanauit præsens c. ad declarationem c. statuimus. ꝰ. eo. tit. & lib. vbi dr̄, ꝙ licet participātes cum excōicatis maiori excōmunicatione, incurrant minorem excōicationem, & peccent mortaliter: tn̄ non possunt ratione illius peccati excōicari, nisi prius fuerint moniti canonice & debite, vt desistant à participatione. Illud c. declarat quæ dicatur canonica & debita monitio.

CAP. IX.

Constitutionē [f] felicis recordationis Innocentij [g] Papæ quarti prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes † excommunicatis ea participatione [h], quæ solam mi-

† Idē Doct. vt vult glos. hic. & vide Fran. Aret. l. 1. ff. de verbo. obl. cap. lex domina 17. q. 2. & vnū dicitur in loquutione vbi lex exprefse monitionē de verbis. c. ol. apud. de spon. Fen.

CASVS. Dictum fuit in d. c. statuimus. ꝙ antequam excōicator excōicet participantes cum excōicatis à se, debet illos monere canonice: aliàs nulla esset excōicatio. Sed quæritur, quæ dicatur canonica, & debita monitio? Rn̄det ꝙ illa monitio dr̄ canonica in illo casu, qn̄ fuerunt participantes moniti nominatim, vt desisterent à participatione: & sic non valeret monitio generalis: Nam dicit textus, ꝙ monitio debet fieri nominatim. Itē debet esse trina, id est, facta tribus edictis, vel vno peremptorio pro omnibus: & illæ trinæ monitiones debent habere interualla aliquorū dierū, & non incontinenti: nisi causa rationabilis suaderet, vt illa fieret absq; aliquo interuallo dierū, vt si quis moneatur, vt restituat vxorem alicuius, vel desistat à participatione ipsius: si daretur interuallū dierū, iste detinens vxorē interim teneret candē, licet iniuste: & infra illud tēpus non posset excōicari: ideo debet arctari tempus, vt infra diē ne tempus restituat, forte intra xxiiij. horas: vel aliud diem ne tempus. [*Non tenere.*] hucusq; durat tenor illius constitutionis. [*In hoc casu.*] ponderetis illa verba in hoc casu, quia facit ad multa, vt dicā statim. Not. primo ex hoc, vt dicatur monitio canonica in casu c. statuimus. alleg. debent moniti nominatim exprimi in monitione. Sed qualiter intelligitur illud? Rn̄det Host. ꝙ intelligendū est qn̄ monens intendit aliquos excōicare nominatim, debet etiam illos monere nominatim, vt si iudex intendit excōicare Petrū, debet illū nominatim monere: sed si iudex nō intendit excōicare nominatim, sed solū in genere: sufficit monere in genere hoc modo: Monemus sub pœna excōicationis oēs parochianos talis ecclesiæ, ne tali excōicato maiori excōicatione participent seu cōicent. Si postea inuenio Petrū participasse cū ipso, non possum excōicare nominatim, sed solum generaliter & in confuso. Verumtn̄ glo. tenet ꝯtrium: & mouetur per hæc verba hic posita: in hoc casu: quia textus intendit inducere specialitatē in hoc casu: & tn̄ non esset aliqua specialitas in hoc casu, si prædicta opinio esset vera. ideo dicunt moderni, ꝙ in hoc casu, siue excōicator intendat excōicare generaliter siue nominatim, debet nominatim monere hoc modo, Moneatis tales vt desistant à participatione. Not. ꝙ tres monitiones quę debent præcedere excōicationem, debēt habere interualla: nec possunt fieri continue: & ad minus inter quamlibet monitionem debent esse duo dies: ex quo iste textus loquitur in plurali. & si fiat vna monitio peremptoria, pro minori debet continere sex dies. pro hoc est glo. in l. properandum. C. de iudicijs. l. ad peremptorium. ff. de iud. potest tn̄ excōicator ex causa abbreuiare illud tempus: vnde potest dicere, Moneo te vt infra tres dies desistas à tali participatione: & hoc pro primo edicto: & si nō desistas, moneo te secundo vt desistas: & elapso termino poterit dicere: Moneo te tertio, vt desistas. Quibus tribus terminis elapsis, poterit illum excōicare: vel si velit se expedire vnico contextu, poterit dicere: Monemus omnes & singulos parochianos vnica monitione canonica & peremptoria pro omnibus, vt desistant infra sex dies à participatione. Quorum sex dierū duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos pro tertio, & perēptorio termino assignamus.

Not. arg. ꝙ allegans statutum in iudicio, debet totum illud edere: sic facit hic Grego. de decret. Inno. Not. effectum declarationis: quia tollit dubium quod erat in dispositione præcedenti: & sic declarans nihil addit. Dominicus.

Prima glo summat.

f *Constitutionem.*] Nō valet excōicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim: Et canonica monitio dr̄, quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit.

g *Innocentij.*] ꝰ. eod. statuimus.

Glo. seq. distinguit duplicem participationem: & soluit quæstionem.

h *Participatione.*] denotat ꝙ est quædam participatio, quæ inducat ma. ex-

eit maiorem, scilicet quæ in crimine fit. ȝ.eod. si concubinæ. & c. nuper. & alia quæ inducit minorem, vt cum quis participat scienter excommunicato maiori in locutione, osculo, mensa, & similibus. Et ab hac excipiuntur certæ personæ: vxor, filius, seruus, & alij, de quibus. 11. q. 3. quoniam multos. ȝ. eod quod in dubijs. & cap. seq. Et secundum Guli. & Gar. [& Ioā. Mo. & Hug. in dicto c. quoniā multos.] incurrit quis minorem excommunicationem mittendo nūtium vel litterā excommunicato, ac si ille personaliter loqueretur. ad hoc ȝ. eod. lib. de elect. vbi periculū §. nulli 1. ipse enim loqui vī, nūtium mittendo vel literas. ff. de consti. pecu. l. & licet.

Ibe. §. loquitur de communicatione maiori: sed sic æquiparantur loqui, vel nuntiū mittere, vel literā. Ioan. An.

ADDITIO. Fac. 17. q. 2. lex diuinæ. in principalea est. Ioan. And.

a ¶ *Minorem.*]de ipsius effectu habetur 3. q. 4. Engeltrudam. & ȝ. de excep. à nobis. Ioā. An.

norem [a] excommunicationem inducit, monitione canonica non præmissa, maiori excommunicatione ligati, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere [b]: ad tollendum omnē ambiguitatis scrupulum [c] declarantes: Decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc [d] casu, si alijs rite seruatis [e] eos qui monentur, exprimat nominatim [f].

¶ Statuimus [g] quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgetur excōmunicationis sententia) statuunt iura præmitti: iudices siue monitionibus tribus vtantur, siue vna [h] pro omnibus, obseruēt aliquorum dierum competentia [i] interualla: Nisi facti necessitas [k] aliter ea suaserit moderāda †.

¶ Idem in eodem.

¶ *Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. X.

PRæsenti generali declaramus [l] edicto, beneficiū relaxationis ad cautelam [m], quò

b ¶ *Non tenere*]idem in suspensione & interdicto. j. eo. statuium.

c ¶ *Scrupulum.*]hoc dicit: quis ante istam constitutionem si iudex monebat in genere, ꝙ nullus communicaret, dicebant quidam talem monitionem canonicam: alij contra; quod dubium hæc constitutio declarat.

d ¶ *In hoc casu.*] scilicet quando propter participationem vult participantes excommunicare maiori.

ADDITIO. Quasi diceret, ꝙ aliàs bene potest fieri monitio generalis. ȝ. de offic. ordi. si sacerdos. ȝ. de iudæ. & si Iudæos. in fi. de vsu. post miserabilem. vide concor. ȝ. eod. tit. & lib. Romana. §. caueāt. super glo. pone exemplum. Ioan. And.

e ¶ *Seruatis.*] scilicet ꝙ inferatur causa super qua fit monitio: & quòd sint præsentes per quos possit probari: & ꝙ sint ibi interualla. ȝ. eod. sacro. & j. eo. cap.

¶ *Glo. seq. dicit primo qua sit nominalis monitio: secundo ponit opinionē quam non approbat: tertio quærit. arg. pro, & soluit contrarium.*

Monitio quando dicatur nominatim facta.

f ¶ *Nominatim.*] scilicet proprijs nominibus expressis, vel alijs indubitabilibus circunstantijs, quæ habeāt vicem proprij nominis. ff. si cer. peta. l. certum. ȝ. de testib. licet s. ȝ. eod. lib. eod. tit. c. s. idē si dicat, moneo filium Petri: cum ille vnicum filium habeat. ff. de lib. & posthu. l. 2. & instit. de exhære. liberorum. §. nominatum. secus si duos haberet: quia tunc neuter eorum monitus vī vt ibi. Dicunt tamen quidam [1], ꝙ hæc decretalis locum habet quando singulares & nominatæ personæ excommunicantur: quia tunc requiritur monitio specialis: si autem generaliter ferretur sententia, tūc dicunt sufficere generalem: & sic adhuc remaneant antiqua iura. sed tutius est dicere quòd hodie in genere excōmunicatiū in participantes ferri non possit: & sic sit sublatum quod dicitur ȝ. eod. quod in dubijs. in fi. Sed valebit ne monitio, si iudex generaliter monet omnes de collegio vel vniuersitate? Et vī ꝙ sic: quia tantū valet generalis monitio quo ad omnia, quantum specialis quo ad quædam. ff. de admini. tut. si duo. in fin. & quia semper generalibus specialia insunt, vt ff. de regu. iur. semper in generalibus. sed contrarium est verum. Guil. hic per hanc constitutionem, & secūdum eum si ignorat nomina illorum de conuentu, cogat rectorem conuentus vel vniuersitatis ad indicandum sibi illa nomina. ff. de condi. ob tur. cau. l. 4. §. fi.

1 Scilicet Host. ȝ. eo. tit. & lib. statuimus. quem excuso: quia non vidit hic decretalem. Sed Gar etiam super hoc cap. dicit hanc opinionem in fi. cōsonā: licet cōtraria sit secundo. Io. A.

ADDITIO. Simile quod not. ȝ. eod. lib. de conces. præben. si capitulo. in princ. 6. glo. Ioan And.

g ¶ *Statuimus.*] Sic construe: statuimus quoque vt iudices siue monitionibus vtantur siue vna pro omnibus, obseruent aliquorum dierum competentia interualla inter monitiones, quas iura permitti faciunt, vt sententia excōmunicationis canonice promulgetur.

Ponit tres formas tat ag monitionis.

h ¶ *Vna pro omnibus.*]dicit ergo iudex interdum: monemus te pro prima: qua finita monet pro secunda: qua finita monet pro tertia, & c. Interdum vna monitione facit tres: monemus te ꝙ vsque ad diem talem pro primo: talem pro secundo: talem pro tertio, &c. Interdum vnam tantum dat dilationem, vt monemus te, ꝙ vsque ad talem diem pro primo, secundo, & tertio peremptorio à communione talis, & c. & hoc vltimo casu est interuallum inter monitionem & sententiam.

ADDITIO. Secundum Gul. & Gar. & Archid. Sed Ioan. Mon. dicit, ꝙ hoc non consonat litteræ. Ioan. And.

i ¶ *Competentia.*]hoc iudex moderabitur pro personarum & negotij qualitate. ȝ. de appel. cum sit Romana. de offi. deleg. de causis.

k ¶ *Necessitas.*]vt quia partes sunt ad rixā vel arma paratæ: nec tamen locus, nec tempus patitur plenius deliberare consilium. ff. de exer. act. l. 1. 1. responso. rant monitiones episcopi. ff. de vsufr. l. æquissimum. interdū enim

ADDITIO. Et quandoque res celeritatem desiderat. ff. de dam. infec. l. 1. Ioan. And.

PRæsenti.] Breue est, nec eget diuisione vel summa: licet multum egeret notione rationis, vt in glo. Et est sciendum ꝙ Guli. hic quasi videtur integram. & Archid. post eum dicunt, ꝙ quidā asserunt se post appellationem excommunicatum, & interdictum in vxorē, familiam, & terrā suā prolatum: petiit ad cautelam absolui ab excōmunicatione, & prædictum interdictum relaxari? Respōdetur quòd generale interdictū in loca vel terram, non relaxatur ad cautelam. Et ex hoc not Guli. speciale in vxorem & familiam relaxari posse, vt in glo. penul. Io. And.

† Tex. pro Inno. c. 1. de consti. dicēte, ꝙ ob casus emergentes, licet transgredi leges: quod dictū allegauit Bal. l. 2. ſ prec. Impera. offer. Domi. Fonta.

CASVS. Dictum fuit. ȝ. c. venerabilibus. isto tit. & lib. ꝙ quando quis dixit excōicationem ȝ se latam esse nullā, & petit relaxari ab excommunicatione ad cautelam, quòd ipse est audiendus. Sed ponamus quòd aliquis fuit interdictus, non autem excommunicatus: & dicit interdictum nullum, petendo relaxari ad cautelam: vtrum sit audiendus? Rñdet quòd non: quia relaxatio ad cautelam non habet locum in interdictis, sed solum in sententia excōicationis: sed differetur relaxatio interdicti vsque ad finem causæ. Not. primo quòd relaxatio ad cautelam appellatur beneficium, & sic nō videtur quòd iudex necessitetur ad hanc relationem, de quo ȝ. eo. solet. Not. secundo, ꝙ interdictum dr̄ generale qñ refertur ad locum generalem. vide de ver. sig. cum in partibus. Dominicus.

¶ *Glossa prima obiiciendo quærit: tres opiniones ponit, quas reprobat, & soluit.*

l ¶ *Declaramus.*] Not. quòd quidam olim contrarium dicebant, & pro eis faciebat: quia excommunicatio & interdictum paribus passibus ambulare videbantur. ad hoc ȝ. de appel. ad hæc quoniam. ȝ. eod. cum medicinalis. ȝ. eod Romana. in princ. & cap. venerabilibus in princip. isto eod. tit. & lib. j. eod. statutum. & c. is cui. cum similibus. vnde sicut excommunicatio potest tolli ad cautelam, vt ȝ. cap. solet. & c. venerabilibus. §. sed & si. §. penult. & vltim. sic de interdicto videbatur: immo multo magis: quia per interdictū plurimum puniuntur non obnoxij: sed per excommunicationem non sic. ȝ. eo. tit. & li. Romana. in fi. vnde potius videbatur in eo, quàm in excommunicatione subueniendum: quia etiam plures ligat, & plura bona tollit: & quia aliàs sunt paria. j. eo. is cui. ȝ. eo. c. 1. Quæ ergo fuit huius iuris ratio? Reprobatis aliorum solutionibus: quorum quidā dixerunt, sic placuit Gregorio, quæ reprobatur per hoc verbum, declaramus. Alij dixerunt hoc factum, vt magis timeretur censura ecclesiastica. Tertij, ne finis vnius negotij alterius sit exordium. C. de fruct. & lit. ex pen. terminatu. [Vide de do. & contu. c. finem. in fi. glo. sed nunquid.] cum hæc ratione non roborentur: Dic [1] ꝙ hoc statutum est propter communionis periculum in excommunicato: ergo ad aliorum cautelam fit hæc absolutio: sed in participatione interdictorum nō est tantum periculum, & ideo secus: vnde etiam interdicti tēpore quædam sacramenta ministrantur, & interdum celebrantur. ȝ. de sponsa. non est vobis. de pænit. & remis. ꝙ in te. ȝ. eod. responso. & cap. permittimus. j. eod. quoniam. & c. vlti. Sed contra s. de appel. ad præsentiam. vbi ad cautelam excommunicato datur absolutio. Vnde dic ꝙ ideo aliud in excōicatione quàm in interdicto: quia excommunicatio est mortis æternæ damnatio: & ideo festinare debemus, vt mortuus & à Christo separatus per excōicationem, redintegretur Christo per absolutionem. Maioribus enim malis debet syncera charitas subuenire. 50. dist. vt constitueretur. In interdicto autem non traditur quis satanæ, nec est ibi tantum periculum, & ideo nec tantum festinandū. Ea etiā ratione: quia in interdicto volunt iura vnum pati pro reliquo: in excommunicatione secus, vt ȝ. dixi. Præterea excōmunicatio non potest suspendi: nisi in totum relaxetur: & ideo in ea locum habet absolutio ad cautelam: interdictum potest suspendi: & ideo non est necessaria relaxatio ad cautelam. supra de appel. ad hæc quoniam.

Relaxatio inter dicti ad cautelā, quare nō habet locū sicut relaxatio excōmunicationis.

1 Vide Felinum in cap. Apostolicæ. extra de excep.

¶ *Glo. seq. ponit 12. casus in quibus est excommunicatio nulla.*

m ¶ *Ad cautelam.*] quod fit in excommunicationis sententia tunc quando dicitur nulla, vt si post appellationem legitimā. Secundo, si con-

Excōmunicationis sententia in quibus casibus dicatur nulla.

ad interdicti sententias, in ciuitates, castra, vel quælibet alia loca, siue terras aliquas generaliter[a] promulgatas, locum aliquatenus non habere[b].

¶ Idem in eodem.

¶ *Primo excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis vel suorum: exercentes contra aliquos ecclesiasticā censuram, vel exerceri facientes, vel illam seruantes. Secundo ibi, Eadem, pœnam prorogat ad vtentem, vel motu proprio id agentem. Tertio ibi, Qui autem. pœnam aggrauat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XL

QVicunque[c] pro eo quòd in reges[d], principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros[e] eorum, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu aliàs in personis, aut bonis suis vel suorum[f] † grauandi[g] eos, qui tales sententias protulerūt, siue quorū sint occasione[h] prolatæ, vel easdem sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis communicare nolētes (nisi licentiam ipsam re integra[i] reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licētiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum[k] spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa[l]) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant[m]. ¶ Eadem[n] quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licētia data vti[o], vel aliquod præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias[p] committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, extunc ab ea non possint, nisi per sedem Apostolicam absolutionis beneficiū obtinere[q].

si continet intolerabilem errorem, vt ī. eod. tit. & lib. venerabilibus. cum si. Tertio in casu ī. eo. tit. & lib. statuimus. Quarto si dicatur q̄ iudex non erat is qui tulit sententiam. de consue. c. 3. de priuileg. cum olim. Quinto, si a iudice suo lata est, sed excõicato. 24. q. 1. audiuimus. & c. aperte. Sexto, cum quis excõicatur à delegato ꝰ delegantis inhibitionem. ī. de præbend. cap. vlti. & ī. de priuileg. auctoritate. eo. lib. Septimo, si ab intruso, vel à iurisdictione suspenso. 22. quæstion. 2. cap. alienationes. Octauo, si feratur à violante interdictum hominis. ī. de excess. prælatorum. Nono, vbicunque prælatus subditum excõicat contra priuilegij sui tenorem ī. de priuileg. cum capella. & c. quanto. Decimo, secundum quosdā quos sequor in casu ī. de excess. præla. cum ad quorundam. Plures ex his casibus comprehenduntur sub quarto. Vndecimo, si feratur à delegato impetrato ab excõicato in casu non permisso. ī. eod. lib. de rescr. c. 1. Et adde nouum casum ī. eod. lib. de off. ordi. quia plerique.

Istos octo posuerant Host. ī eo. solet. duos sequentes posuerant hic Gar. & Ioan. Mo. & Fran. ad debat casū ī eod. lib. de offi. ordi. Romana in fin. Sed dic vt ibi. not. Io. And.

¶ *Glossa seq. remmittit, quærit & soluit.*

a ¶ *Generaliter.*] quid sit generale, habes ī. de verb. sig. cum in partibus. Quid si feratur non generaliter in loca, sed specialiter in personam? Dic q̄ bene poterit fieri relaxatio ad cautelam. Arg. à ꝯrio illius litteræ: quia specialiter interdicto omnia sacramenta negantur ante absolutionem: & sic idem quod in excommunicato.

Idem si generaliter, puta in vniuersitatē vel collegium, secundum Ioan.

ADDITIO. Idem scilicet q̄ tunc possit fieri absolutio ad cautelam: tenent Guli. Gar. Cle. Pi. Boat. Io. Mona. & Archidia. Ad hoc ī. eod. venerabili. per quam decre. hoc tenuit Inno. ī. de appel. ad hæc quoniam. in 1. glo. scilicet q̄ fiebat absolutio ad cautelam in interdicto, sicut in excommunicatione: quod intellige de interdicto personæ, non loci per hanc decreta. Ioan. And.

b ¶ *Non habere.*] vnde si id fiat, non valebit relaxatio: per hanc litteram. & est simile ī. de his quæ vi metusve causa fiunt. c. vnico. eo. lib. [Idem Gar. Ioan. Mon. & Archid.]

Q *Vicunque.*] ista decretalis, vt dicit Io. An. habuit breuiloquū dictatorem, ita q̄ multa ipsius membra vix possunt breuius summari: propter quod glossam non summauit. sed ipsam diuidendo potest dici vt in rubro.

ADDITIO. Et dicit Franc. q̄ quia multi prælati timebant quandoque exercere censuram propter grauamina quæ eis vel suis inferebantur: ideo edita fuit hæc constitutio. Io. And.

• Dans licentiam occidendi, vel capiendi, vel grauandi excommunicatorem, vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõicatio, incurrit sententiam excõicationis ipso facto, nisi re integra licentiā datam reuocaret: & si excõicationem ipsam per duos menses sustinuerit; ab ea absolui non poterit, nisi à Papa. hoc dicit.

CASVS. Aliquis iudex secularis eo q̄ perturbabat iurisdictionē ecclesiasticam fuit excõicatus auctoritate iudicis ecclesiastici: ipse ex hoc indignatus dedit mandatum subditis suis occidendi excõicatorem, vel eum incarcerandi, vel ipsum aut parentes suos seu amicos grauandi: vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõmunicatio: vtrum ex datione huius præcepti incurrat aliquā pœnam? Rñdet Romanus Pontifex q̄ nisi præceptum suum reuocauerit re integra: ipso facto incurrit sententiam excõicationis: & si per duos menses illam sustinuerit, non poterit absolui nisi à Papa: & si processum fuerit ad captionem bonorum (nisi restituerit infra octo dies) incurrit sententiam excõicationis. Quid de illis qui acceptant licentiam: vtrum incurrunt aliquam pœnam? Respōdet Romanus Pontifex q̄ sic: Nam incurrunt excõicationē ipso iure: & si illam per duos menses sustinuerint, non poterunt absolui nisi à Papa. Idem si suo proprio motu volentes complacere excõicato grauauerint excõicatorem: vel illum ad cuius instantiam fuit lata excõicatio: vel eorum consanguineos & affines vel amicos: nam incurrunt excõicationem: quam si per duos menses sustinuerint, non poterunt absolui nisi à Papa. Not. primo q̄ licitum est re integra reuocare qd̄ quis fecit. vide in reg. quod semel. j. de reg. iu.

Not. secundo, q̄ aliud est satisfacere pro re, aliud rem restituere: & sic obligatus ad rem restituendam non adimpleret satisfaciēdo pro illa Domi.

¶ *Glo. prima dicit vnde orta: soluit dubium, & solutionis obstaculum.*

c ¶ *Quicunque.*] sorti potuis ea lacio decr. ī. eo. dilecto. & dic, quicunque etiam epi. Nec obstat ī. eod. quia periculosum. quia non loquitur in sententijs excommunicationis.

ADDITIO. Dicebat Guliel. quòd vniuersale, quicunque, singulos comprehendit. ff. de insti. l. hoc articulo. ff. de pigno. act. l. si necessarias. §. si annua. de offi. præ. l. 3. ī. de ma. & obed. solitæ. ad finem. ꝑ quod patet etiam imperatorem includi, vt dicit hic Archid. tamen vt dicit Guli. signū vniuersale quandoque ponitur pro particulari. 2. q. 7. si quis omnem. 15. q. 2. mulier. Ioan. And.

d ¶ *Reges.*] est autem ordinarius regis is epūs in cuius diœcesi deliquit, vel domicilium habet ‡. 96. dist. si imperator. & c. duo sunt. vbi de hoc. [& supra de maiori. & obed. omnes.]

† Illi si propter licentiam sibi datam alterius aggrauētur, nō contra aggrauantem, sunt Pet. de Ancha. agens, sed contra illū cuius occasione grauati sunt. allegat Bal. in his rub. ff. sol. matri. l. Bar. in l. nam & Seruius. ff. de neg. ges. facit l. quidam mal. ta C. ad leg. Iul. de vi. & cap. sicut nobis de vsu. Fontan.

‡ Idē Philip. adde doct. c. omnia & ma. & obed. glo. 13. ca. Valentinianum. Fonta.

e ¶ *Ministros.*] ad clericos potest referri: & sic proprie sequitur verbum, suspensionis.

f ¶ *Suorum.*] consanguineorum vel familiarium. & sic nota casum in quo percutiens & mandans percuti laicum, excõicatus est. ad idem ī. eod. lib. de elect. sciant cuncti • & de immu. eccl. quoniā.

• Vide quę ego ibi notaui ad principiū text. & ratio est quia sit occasione delictorū ibi percussio Pet. de Ancha. Fon.

g ¶ *Grauandi.*] puta ne quis emat ab eis, vel eis vendat: vel his similia. concordat ī. de priuileg. quāto. de immu. eccl. c. vlti. eo. lib.

h ¶ *Occasione.*] quorum interest principaliter defendere sententias ipsas in iudicijs. ī. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. 2. in fi.

i ¶ *Re integra.*] littera sequens ꝯdicit isti: vbi dr̄: q̄ licet res non sit integra. infra octo dies potest fieri emendatio. Potest dici q̄ hoc locum habet in iniuriis personali, illud in reali, vt in prima statim fit excõicatus: in secunda tunc quando infra octo dies non restituerit. [Idem Archid. & hoc videtur voluisse Guli. qui dicit rem integram hic dici priusquam ad grauandum personas processit sic. Sed Gar. & Io. Mo. exponunt, re integra: idest, iniuria nondum illata in persona vel rebus.] Vel dic quod id qd̄ sequitur, respicit tēpora illius constitutionis, vt si tempore illius constitutionis prętextu illius licentiæ aliqua erant occupata: nisi infra octo dies reddantur, habeat locum pœna. & est si. ī. de re. eccle. non alie. hoc consultissimo. §. laici. vbi in cōpulsionibus iā factis datur tēpus ad reuocandū: in faciendis ipso facto imponitur pœna. primū verius.

k ¶ *Octo dierum.*] similis dilatio temporis. ī. de excep. pia. & ī. eo. tit. & lib. solet.

l ¶ *Impensa.*] scilicet cum res non extat, vel placet læso. Simile ī. eod. lib. de vsu. quamquam. ff. commo. l. 3. §. 1.

m ¶ *Incurrant.*] & si prius excommunicati erant, modo duplici funiculo sunt legati: quod esse potest, vt not. 3. q. 4. Engeltrudam. ī. de iudæ. ita quorundam.

n ¶ *Eadem*] scilicet maioris excommunicationis.

o ¶ *Vti.*] & sic mandans & mandatarius eadem pœna puniuntur sic ff. de vi & vi arm. l. 1. §. quotiēs. nec excusat hic iussus maioris: qd̄ dic vt dixi j. de reg. iur. qd̄ quis. ff. ad legē Aquil. liber homo. 2.

Mandans & mandatarius pari pœna puniuntur.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

p ¶ *Alias.*] id est, præter aliquam licentiam. Sed nunquid ille tūc ratam habens excõicatus erit? Distingue, vt ī. eo. cum quis.

¶ *Glo. seq. dat simile.*

q ¶ *Obtinere.*] simile in incendiarijs ecclesiarum: qui ex quo denūtiati fuerunt, non possunt absolui ab alio quàm à Papa. ī. eod. tua. & si Papa hoc non expressisset, perpetuo potuisset ordinarius ipsum absoluere, vt ī. eod. nuper.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum: huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico: statim fit remissio. Idem si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum: sed interim contra eum iudex in nullo procedet. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XII.

SI iudex[a] † laicus malefactorem captum detineat, & is se clericum dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tamquã suũ clericum repetat[b], iudice[c] illũ inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi, an scilicet sit qui repetitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum[d] (quia de re ecclesiastica & spirituali[e], vocato tamen iudice seculari, vel alio cuius interest[f]) cognitio pertinebit. Et si notorium[g] fuerit, quòd idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat[h], statim absque alia cognitione, vel[i] fama publica de hoc extiterit, aut[k] ipse pro clerico communiter habebatur[l]: incontinenti etiam ante cognitionẽ[m] de clericatu, ecclesiasticæ curiæ debet reddi. ¶ Idem esse censemus si reus ipse ante deprehensionem pro laico pu-

SI iudex.] Hic incipiunt cõstitutiones Bonifacij, & ista prima est expediens & vtilis valde, & sæpissime practicatur. Et diuiditur in duas partes: Prima dicit ꝙ ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognoscere (tñ parte vocata) de clericatu, quem allegat captus per iudicem laicum: & causam reddit: Secũda pars: ibi, *Et si notorium.* subdiuiditur in tres: Primo ponit tres casus, quibus ante cautionem fit remissio: Secundo ibi, *Idem*: addit quartũ, quẽ probat triplici argumento legali. Tertio: ibi, *Non sic.* ponit quintum quo non fit remissio ante cognitionem: iudex tñ laicus interim non procedit.

CASVS. Aliquis Titius erat suspectus vel diffamatus de aliquo delicto: propter illam suspicionem fuit per iudicẽ secularem captus & incarceratus: postea cũ iudex secularis vellet de crimine cognoscere. & ꝫ cũ procedere: ipse excipiendo proposuit, ꝙ erat clericus, & ꝙ cognitio illius criminis spectabat ad iudicem ecclesiasticum: quare petebat remitti ad iudicem ecclesiasticum: vel forte non petebat, sed iudex ecclesiasticus illum requisiuit: iudex vero secularis noluit eum remittere: sed dicebat quòd ipse non erat clericus. Ex isto themate oriuntur tria dubia: Primum dubium est, ad quem spectat cognitio huiusmodi causæ, vtrum ipse criminosus sit clericus vel non: hoc est vtrum iudex ecclesiasticus cognoscit de ista causa, vel ipse iudex secularis. Secundo quæritur, supposito quòd cognitio huiusmodi causæ spectet ad iudicem ecclesiasticum: an remaneat ista sub custodia iudicis secularis, vel sit remittendus ad iudicem ecclesiasticum. Tertio quæritur, supposito quòd ille debeat remanere apud vnum istorum iudicum: an debeat iudex secularis procedere ad decisionem causæ? Ad primam quæstionem respondetur, quòd cum in casu isto agatur de re spirituali, iudex secularis non potest cognoscere de ista causa: nec fiet probatio coram iudice seculari. Ad secundam quæstionem respondetur: aut iste detentus per iudicem laicum reputatur clericus communi fama & æstimatione vulgi: & pro clerico se gerebat ante captionem: & in isto casu fiet remissio ad iudicẽ ecclesiasticũ: & si postea appareat ꝙ sit laicus: iudex ecclesiasticus illum remittet ad iudicem secularem. Si aũt cõi fama non reputabatur clericus ante captionem: quia non incedebat in habitu clericali: tunc remanebit in carceribus iudicis secularis. Sed vtrum pendente ista cognitione an sit clericus vel non, vtrum iudex poterit procedere ad cognitionem causæ principalis? R̃ndet ꝙ illa quæstio est præiudicialis: & faciet sopire quæstionẽ principalem. Cognitio dubitationis an sit clericus vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticũ: vocato tñ iudice seculari, & illo cuius interest: q̃a forte fuit captus ad istantiã partis. Et causa quare isti sunt vocandi est ista: quia forte iudex ecclesiasticus pronuntiaret istũ clericum, & forte esset clericus qui esset degradatus, qui non deberet gaudere priuilegio clericali: vel fuit goliardus, & fuit priuatus priuilegio clericali: ideo isti quorum interest, sunt vocandi q̃ñ cognoscitur an iste sit clericus vel non. [*Vestes.*] Non dicit vestem in singulari: quia in vestibus inferioribus non debet habere habitũ difformem: ideo iura loquentia de ista materia loquuntur semper in numero plurali. Not. primo ꝙ iudex secularis sine metu excõicationis potest capere clericum in delicto deprehensum: licet textus hoc non dicat. Sed verũ istud verũ sit, etiã sine licentia iudicis ecclesiastici? Doctores dicũt, ꝙ si iudex secularis videat ꝙ clericus criminosus non sit in periculo recedendi: & possit habere licentiã à iudice ecclesiastico, non debet talem clericum capere auctoritate sua propria: aliàs incurreret excõicationem: Sed si videt ꝙ periculum sit in mora: & ꝙ talis fugeret, & sic crimen remaneret impunitũ: potest talem clericũ capere absq; metu excõicationis: non tñ ad finem retinendi, & illum clericum puniendi de crimine: sed ad finem ipsum remittẽdi suo iudici ecclesiastico. Et quamuis iura dicant, ꝙ q̃ñ quis temere iniecit manus violentas in clericũ, incurrit sententiam excõicationis: tñ in hoc casu non facit temere, nec incurrit excõicationem. Not. ꝙ q̃ñ clericus criminosus fuit captus per iudicem secularem; & petatur remitti ad iudicem ecclesiasticum, debet remitti iudici ecclesiastico: & quæstio vtrũ talis sit clericus, vel non, pertinet ad iudicem ecclesiasticũ. l. omnoi innouatione cessante. C. de sacrosan. ecc. vbi dr. ꝙ si coram iudice seculari emergat aliqua quæstio spiritualis, debet fieri remissio ad iudicem ecclesiasticum. Not. ꝙ pendente quæstione ista, an sit clericus vel laicus, nõ debet iste remanere sub custodia iudicis secularis, sed ecclesiastici: si ante deprehensionem reputabatur clericus. Item nota ꝙ si ante captionem gerebat se pro laico, nõ debet remitti ad iudicem ecclesiasticum, donec sit cognitum an sit clericus.

Not. ꝙ licet captus ante captionem gerebat se ꝓ laico: tñ quæstio an sit clericus vel non, est quæstio præiudicialis: & facit dormire & quiescere causam principalem.

¶ *Prima glossa ponit summam, & quid declarat.*

a ¶ *Si iudex.*] Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticũ spectat. Et si notorie, vel publica fama, vel cõi æstimatione habetur pro clerico, statim fit remissio. Idẽ si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio donec fuerit de clericatu probatum: sed interim ꝫ eum iudex in nullo procedet hoc dicit. Et declarat decretalis ista ea quæ not. Innocentius & Hostien. ꝫ. eod. vt famæ.

¶ *Glo. seq. inducit tria similia.*

b ¶ *Repetat.*] sic & ciuitas repetit suum ciuem. ff. de rei ven. l. 1. §. 2. ff. ad. muni. l. de iure sic & petit suo ciui iustitiam fieri, & violẽter ablata restitui. 23 q. 2. dñs. sic & pater repetit filium. quod dic vt ꝫ. de conuer. in fi. cap. vlti. sic & miles armatæ militiæ per magistrum militum in ciuilibus & criminalibus iudicatus. C. de iurisdi. om. iud. l. magisteriæ. sic & clerici coram suo iudice. ꝫ. de iudi. at si clerici. Ioan. And.

c ¶ *Iudice.*] seculari, qui malefactorem detinet.

d ¶ *Ecclesiasticum.*] vide quod est infra, cognitio pertinebit in texto.

e ¶ *Spirituali.*] de qua [a] nec principaliter nec incidenter habet secularis iudex se intromittere. ꝫ. de ord. cog. tuam. qui fi. sint legi. per venerabilem. & c. lator. cum similibus.

f ¶ *Interest.*] puta aduersario, qui illum fecit detineri: & pro maleficio fecit puniri: & sic hi sunt vocandi quorum interest. sic ꝫ. de maio. & obed. inter quatuor. C. de euic. emptor fundi. Et ff. de re iud. de vnoquoque. & ꝫ. de empt. & ven. c. fi. si autem non est aduersarius: puta quia iudex procedit ex officio, citabitur iudex, vt ꝫ. dicit. & concor. ꝫ. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. 2.

g ¶ *Notorium.*] facti, scilicet quod nulla possit tergiuersatione celari. ꝫ. de cohabi. cleri. & mulie. vestra. quia notorie cognoscitur pro clerico, vt archidiaconus, vel archipresbyter, vel presbyter Boñ. vel his similes: vel si est notorium iuris. ad idem ꝫ. de verb. signifi. cum olim.

h ¶ *Debeat.*] hoc ideo dicit: quia si esset clericus buso vel goliardus, & gestasset artem illam per annum, vel tertio monitus non destitisset: vel esset clericus vxoratus non incedens in habitu, vel esset bigamus [a], vel degradatus, talis non remitteretur, quia priuilegio non gaudet. vt ꝫ. eod. lib. de vita & honest. cler. c. vnico. Adde quod habes in cle. 1. eod. tit. de cle. coniug. c. 1. de biga. cap. vnico. de pœnis. c. 2. in fi.

ADDITIO. Idem Archid. hic. vide quod scripsi ꝫ. eod. tit. perpendimus. & c. contingit 2. super glo. & per hoc sine distinctionum prolixitate videre potes casus quibus clericus perdit priuilegium clericale. Ioan. And.

i ¶ *Vel.*] repete, si [Et dicas, vel si fama, &c.]

k ¶ *Aut.*] repete [iterum præfatam coniunctionem] si.

l ¶ *Habebatur.*] sic. ff. ad Maced. l. 3. ff. de nsti. præto. Barbarius. ꝫ. de iure patro. consultationibus.

m ¶ *Cognitionem.*] scilicet cum est fama vel communis existimatio: quia si est notorium, ibi non est necessaria cognitio.

ADDITIO.

¶ Vide Alexandrũ cõsil 3. lib. 1. & cõsil 64. lib. 4 Baldum in l. si quis per calumniã. C de episco. & cler. Canonistas in c. cũ non ab homine. extra de iud. Iste Cinaz ... in practicis ... c. 21. & Gramaticorum decisione 81.

a Et in dubio ecclesiasticus est iudex. ita Perusinus in cap. dilectus de appe. in fine.

a Solue qd not. ꝫ. eod. lib. de biga. c. vnico. in glo. vere. Io. An.

ADDITIO. Vnde Ĩ. dixit, absque alia cognitione: hic dicit ante cognitionem. Ioan. And.

a ¶ *Clericales.*] ã. de vita & hone. cleri. vt clericorum. & c. clerici.

b ¶ *Reputare.*] vt in quo statu repertus, in eo iudicetur pro præsenti: licet postea inquirat de alio statu. ff. de iniur. item apud. §. si quis virgines. & j. 10 si. cap.

ADDITIO. Archid. alleg. 25. distin. qualis. 34. q. 2. nec quisquam. & ĩ. eod. in præsentia. Ioan. And.

c ¶ *Legalis.*] C. de lib. cau. ea quæ. ff. de lib. cau. liberis. §. n. & l. cũ necessitas. ff. de proba. l. circa.

d ¶ *Comprobatur.*] hoc vult dicere: hi qui portant talem habitum solent clerici esse: vnde iste putetur clericus sicut habitus demõstrat: vt qui similem eũ alijs vitam suscipiunt, & c. ĩ. de statu mona. recolentes.

e ¶ *Ex stigmate.*] idem verbum habes 33. q. 2. hoc ipsum.

¶ Vide Alciatum li. 2. prætermissorum, verbo, miliba.

f ¶ *Agnoscitur.*] hoc habes. C. de fabric. l. stigmata. lib. 11. Et dr̃ Fabricensis qui publica arma facit, & in publicis fabricis, & non alibi: & dat primicerio quod reponat in publicis armamentis. Et est stigma instrumentum quo eorum brachia figurabantur, cui erat impressum nomen Imperatoris: facies vero non figurabãtur. C. de pœn. si quis. & est si. huic. ĩ. de crimi. fal. ad audientiam.

¶ Ex isto ver. not. quod præiudicia li quæstione pendente, principaliter mouenda gescit. cap. tuam. de ordin. cog. l. præfens C. ad leg. Fabiã, & plag. nec interim laicus, clericũ relaxabit. Innoc. c. vt famæ. Fer. de Ancha. Font.

ADDITIO. Dicit Archid. quod stigma est coctura igneorum vulnerum. Dicunt deriuatores quod est signum, character, cicatrix, coctura, inustio, quæ fit calido ferro. ad Gal. 6. Stigmata dñi mei Iesu in corpore meo porto. Ioan. And.

blice se non gerens, deprehensus fuit in habitu clericali: tonsuram videlicet & vestes deferens clericales[a]: nam talem debemus clericum (donec cõstet de contrario) reputare[b]. Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertinus, legalis[c] sanxit auctoritas, vt probandi necessitate non ipse, sed aduersarius adstringatur. Iustum est enim vt ipse talis, quem gestat ex habitu (quousque appareat aliud) præsumatur, qualis is esse cuius fert habitum, comprobatur[d]. Ex stigmate[e] namq; consueto Fabricensibus† imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur[f]. Et custodes aquarum (quos hydrophilacas nominant) quæ eis infigi solet annotatione signati[g] manifesti sunt omnibus & angariatum nomine non tenentur. Iisque status alicuius esse videtur, in quo ipse deprehẽditur, donec contrarium doceatur[†]. ¶ Non sic autem volumus obseruari, si ante deprehensionem pro laico publice se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali[h]: tunc enim restituẽdus non est, quousque fidem de titulo fecerit[i] clericali, cuius eidem probationis onus incũbat propter præsumptionem[k], quæ aduersus

g ¶ *Signati.*] C. de aquædu. l. decernimus. ad si & annotatio est: quia singulis maoibus eorum imprimitur nomen Imperatoris. Hydrophilaces autem dicuntur ab hydria quod est vas vbi aqua defertur: vel hydro, aqua. philattein, id est, custodire. inde Hydrophilaces, idest, custodes aquarum. & est si. quod de gazophilacio dicitur. ĩ. de proba. c. 1.

¶ Vide An. Alciati in l. decernimus. C. de aquæduct. lib. 10.

h ¶ *Clericali.*] multo ergo fortius si etiam deprehensus sit in habitu laicali. & hoc denotat quod dicit, quãuis, & c. & licet dicamus quod vltima mora nocet. ff. de peri. & commo. rei ven. l. illud. hæc vltima possessio non releuat in hoc quod fiat remissio.

ADDITIO. Dicit Io. Mo. quod est ratio digna not. quia hic plura faciebat contra ipsum quàm pro ipso, vt patet in textu: & ideo à pluribus denominabitur, etiam secundum illum iudicabitur, vt not. j. tit. proxi. c. vlti. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. primo signat contrarium, & soluit: secundo quærit opponendo: & dupliciter soluit.*

i ¶ *Fecerit.*] coram iudice ecclesiastico. [Idem Io. Mo. & Archid.] vt ĩ. 1. responso. & sic continentia causæ diuiditur ꝫ id ĩ. de sequestra. c. 1. & est ideo: quia natura causæ requirit alium iudicem de ordi. cog. ioam. qui fil. sint leg. lator. cum si. Sed detentus in seculari curia quomodo litigabit coram ecclesiastico? Dic quod forte relaxabitur datis fideiussoribus: sed non propter hoc remittetur. j. eo l. si clericos. in fin. vel litigabit per procuratorem: natura enim facti hoc habet, quod interdum per alium quis prosequatur causam. ĩ. de iudi. mulieres. de statu reg. c. vnico. ff. de custo. reo. l. diuus. hanc autem fidem faciet per publicum instrumentũ ordinationis suæ. 2. q. 1. legũ per testes poterit & hoc pbare ĩ. de cle. pereg. tuæ.

ADDITIO. Hic Arch. vide quod dixi i regula. nõ licet. j. de reg. iu. l. A.

k ¶ *Præsumptionem.*] Not. quod si præsumptio est, non sufficit possessio: nisi fiat fides de titulo. & concor. ĩ. eod. lib. de præscri. c. 1.

l ¶ *Interim.*] id est, pendente probatione de titulo clericali: est enim hoc præiudiciale, de quo primitus debet cognosci, vt sciatur, an vt clericus ab ecclesiastico, vel vt laicus à laico puniri debeat. & est si. C. de ord. cog. l. vlti. 3. q. 11. in fi. Ioan. And.

ipsum orta est ex delatione laicalis habitus procedenti. Contra eum tamen interim[l] quiuis processus[m] iudicis penitus conquiescat.

m ¶ *Processus.*] Ergo nõ solum iudicare prohibetur, sed etiam procedere. ad idem ĩ. eod. lib. de hæret. c. vt inquisitionis. §. penult.

¶ Idem.

¶ *Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes: non præmissa monitione canonica. hoc di cit. Io. An.*

CAP. XIII.

STatutum[n] Gregorij[o] Papæ decimi factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ[p], quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solum † minorem inducit[q], maiore excommunicatione ligari monitione canonica[r] non præmissa: in suspensionis & interdicti sententiis (quæ pro huiusmodi participatione plerunque ab ordinarijs, vel delegatis † iudicibus promulgantur) præcipimus inuiolabiliter obseruari †: Decernentes easdẽ sententias non tenere aliter[s] promulgatas.

STatutum.] Duo facit: Primo ponit constitutionẽ prorogantẽ: cui secundo decretum adijcit: ibi, Decernentes.

Et vide quàm difficile est puidere malitijs: quia faciles erant iudices excõicare cũ participibus, emanauit decretalis, Statuimus. quæ vetuit participãtes excõicari maiori, nisi monitione præmissa: Faciebant iudices fraudẽ faciendo monitionem generalem: & ꝫ hos prouidit Greg. in c. constitutionem. Sed demum iudices quod excõicare nõ poterant participantes, nisi nominatim monitos: sine monitione dicebant; excõico talem, & suspendo à diuinis omnes sibi participantes: vel faciebant generalem monitionem de non participando sub pœna suspensionis vel interdicti. Ioan. And.

† Alias, solum

† Nunquid delegati possunt excommunicare, suspendere, interdicere: quamquam hoc in litteris delegationis non exprimatur: cum dicto. vide not. i. eod. statuimus. Fontanus.

¶ Idem.

¶ *Per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata non conualescit: sed poterit tunc denuntiari, & debebit vitari donec de sententia nullitate docuerit. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CASVS. Dictum fuit ĩ. in c. statuimus. eod. tit. quod iudex non potest excõicare participãtes cũ excõicatis à se maiori excõicatione, nisi præcesserit canonica monitio: Sed quoquid sine canonica monitiõe põt suspendere vel interdicere participantes cum excõicatis à se maiori excõicatione? Respõdet quod non: quia idẽ est dicendum in istis duobus sententijs sicut dictum fuit in sententia excõicationis: videlicet, vt non possit iudex suspendere vel interdicere participantes cũ excõicatus, nisi præmissa monitione canonica.

† Si tamen iudices procedant contra illos aliter quam consuetas ex. nõ præcessit: sed dd. dederũt post. Ã. And. quod suspensum alia remedia. Font.

CAP XIIII.

LI-

¶ *Prima glossa summat.*

n ¶ *Statutum.*] Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes, non præmissa monitione canonica. hoc dicit. Ioan. And.

o ¶ *Gregorij.*] ã. eod. tit. & lib. constitutionem.

p ¶ *Innocentiana.*] ĩ. eod. tit. statuimus. istomet lib.

q ¶ *Inducit.*] dic vt dixi ĩ. eod. constitutionem.

r ¶ *Canonica.*] quod dic vt ĩ. eod. constitutionem.

s ¶ *Aliter.*] scilicet non præmissa canonica monitione & nominatim: parificata igitur sunt in hoc excõicatio, suspensio, & interdictum. ad idẽ j. eo. is cui. in fine. & concor. ĩ. eo. tit. c. 1. § hæc eadẽ.

LIcet.] Primo obiectioni respondet. Secũdo quæstionem soluit, ibi, *Excommunicatus.*

CASVS. Pone quod fui conuentus coram iudice ecclesiastico, coram quo proposui aliquam exceptionem declinatoriã: forte quod erat consanguineus aduersarij mei: vel aliquam exceptionem dilatoriã proposui: iudex noluit admittere istam exceptionẽ: sed pronuntiauit quod ea non obstante procederet in principali: vnde appellaui in scriptis, & legitime expressa causa rationabili in mea appellatione: & sibi petij cũ debita instãtia, vt mihi daret apostolos: qui iudex dedit mihi apostolos refutatorios, assignãdo mihi terminũ ad pcedendũ corã ipso in principali: qua die adueniẽte nõ cõparui: ideo tamquã contumacẽ me excõicauit: certũ est, quod si causa inserta in mea appellatione sit vera, non sum excõicatus. Accidit quod non fui prosecutus meã appellationem: sed ipsa mea appellatio

sua

fuit deserta: quid debeo facere? Certe debeo redire ad excommunicatorem ad procedendum in principali. Sed ponamus ꝙ causa inserta in appellatione mea propter quam appellaui, erat vera: & non fui prosecutus meam appellationem: licet causa quare appellaui sit vera, tñ præsumitur falsa; ex quo non sum prosecutus meã appellationem, vt est verisimile, ꝙ causa ista est falsa, & iudex debet me (hoc non obstante) publicare excommunicatum. Sed nunquid in desertione appellationis potero probare ꝙ excommunicatio est nulla, quia appellaui ex causa legitima? Certe sic: non tñ coram iudice ad quem appellaui, sed coram iudice à quo: sed interim me publicabit excommunicatum, nisi petam beneficium absolutionis ad cautelã. Nota ex hoc, ꝙ quandocunque qs appellauerit à sententia interlocutoria iudicis inserta causa rationabili in appellatione, videlicet tali, quæ si esset vera, deberet legitima interpretari: propter hoc non est suspensa iurisdictio iudicis à quo: sed ea appellatione non obstante poterit in principali negotio procedere. Nota insuper principalem effectum ad quem emanauit præsens c. videlicet, ꝙ si appellans per negligentiam suam non prosequatur appellationem: sed appellatio efficiatur deserta: non propter hoc conualescit excommunicatio contra eum lata post appellationem legitimam: tamen est præsumptio de falsitate causæ appellationis.

Vide Abbatem in cap. testimonium extra de testibus.

cet [a] excommunicationis [b] sententia post appellationem legitimam [c] promulgata, per negligentiam appellantis appellationem suam minime prosequentis non ratificetur, nec etiam conualescat [d]: Excomunicatus tamen nominatim vel specialiter & expresse [e], qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiã asserit in se latam: si appellationem eãdem infra tempus † ad ipsam prosequendam ab homine [f] vel à iure statutum non fuerit (vt debuit) prosecutus, lapso eodem tempore excommunicatus publice nunciari [g], & nedum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousque quod post appellationem legitimam [h] excommunicatus fuerit, vel aliàs [i] de ipsius sententiæ docuerit [k] nullitate.

Prima glossa ponit quod declarat, & summat.

a *Licet.*] Emanauit ad declarationem eorum, quæ not. Ioan. Tan. Ber. & Moderni. ſ. de appel. sæpe. Et hoc dicit: per negligentiam non prosequentia debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata, non conualescit: sed poterit tunc denunciari: & debebit vitari donec de sententiæ nullitate docuerit.

Glossa sequens recit. per quæstionem & solutionem.

b *Excommunicationis.*] licet de excõicatione exprimat: idem puto [Idem Archid.] de sententia suspensionis & interdicti, cum eadem sit ratio. ad hoc ſ. cap. proxi. & ſ. eo. c. 1. & ĩ. eo. ia cui. in fi. & ſ. de appel. ad hæc quoniam. & idem in qualibet sententia, quæ nulla est ipso iure: ita ꝙ non esset necesse appellare. ſ. eod. lib. de re iudi. c. vlt. quia tunc si condemnatus appellaret, & non prosequeretur, non propter hoc conualesceret sententia eadem ratione. quod dico verum: nisi talis esset casus, quo ratificaretur per appellationem sententia nulla: vt lata cum falso procuratore. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus. de quo vide ſ. de re iud. c. 1.

c *Legitimam.*] si causa fuit vera ex quo fuit legitima, sentẽtia est nulla. ſ. eod. per tuas. sed nisi prius appareat de eius veritate, nõ poterit denunciari nulla: licet tunc posset fieri absolutio ad cautelam ſ. eod. tit. & lib. venerabilibus. §. sed si ex causa. & §. vlt. si ergo fuit nulla: solo tractu temporis non potuit cõualescere. ſ. eo. lib. de despon. impu. c. vnico. & ĩ. de regu. iur. non firmatur. cũ suis concor.

Glossa sequens obiicit & soluit.

Infamia retro notatã ille, qui appellationẽ interiectã non prosequitur.

d *Conualescat.*] contra ff. de his qui not. infa. l. furti. vbi retro notatus infamia condemnatus de furto, qui appellationem non prosequitur. sic vr retro debere censeri excommunicatus ex quo appellationem non prosequitur. Sed non obstat, quia lex illa loquitur de appellatione emissa post sententiam ab ipsa sententia: hic de appellatione emissa ante sententiam: vnde ibi appellatio suspendit effectum sententiæ iam latæ. ſ. de iureiuran. venientes. hic ante sententiam iurisdictionem suspendit: vnde sententia postea lata, non tenet propter iurisdictionis defectum.

Additio. Idem Archid. qui alleg. ſ. de consuet. ad nostram. & C. si à non compe. per totum. Ioan. And.

Excommunicatio aliquãdo fertur in personam incertam.

e *Expresse.*] interdum enim fertur sententia excommunicationis in personam incertam. 5. q. 1. quidam. supra de offic. ordi. si sacerdos.

f *Ab homine.*] de quo dic vt not. ſ. de appel. cum sit Romana. Ioan. And.

Glossa sequens arguit negatiue ponit opi. contrariam quã condemnat, & condemnationi respondet.

Denunciatio excommunicati nõ sed

g *Nunciari.*] Nota non sequitur, iste denunciatus est excommunicatus: ergo excommunicatus est. hic enim denunciatur qui forte excommunicatus non est. & facit ad quæstionem de qua dixi ſ. eod. lib. de excep. pia. Sed nunquid ad repellendum actorem sufficiat probari denunciationem excommunicationis? Videtur enim quòd non: per hunc textum, & per rationem dictam superius: cũ illa decret. pia. dicat id probari debere apertissimis documentis. Host. tamen not. contrariũ [& ibi Archi.] vt ibi dixi. & pro parte illa facit hæc decret. nam hic per talem denunciationem vitatur à iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus, vt sequitur: licet forte excõicatus non sit, vt prædixi. sic dicã ꝙ ex quo de denũtiatione non dubitatur, vitatur & repellat ab agendo, donec ostendat se absolutum, vel sententiam nullã. sed si volumus tenere primũ: huic respondetur ꝙ hic non solũ de denunciatione, sed etiã de sententia excõicationis constabat.

dit quod excommunicatum. Vide Abbatem, & alios in c. prudentiam. in §. sexta. de off. deleg. & in c. pastoralis. §. verum. de appel.

h *Legitimam.*] idest, ex legitima & vera causa interpositam, vt superius dixi.

Additio. Hęc glossella procedit in appellatione interposita ante sententiam. Ioan. And.

†Vide Alexandrũ cõsil. 8. lib. 1. incip. videtur sup primo dubio. & cõl. 149. lib. 6. incipien. In causa inquisitionis.

i *Alias.*] tolle exempla quæ dixi supra eod. tit. & lib. præsenti.

Glossa sequens recitatur per contrarium, quod dupliciter soluit.

k *Docuerit.*] potest exponi, idest, docere cœperit: [1] quia pendente probationis articulo, ab extraiudicialibus & legitimis actibus non repellitur: & sic cessabit contrarium decreta. ſ. eod. titu. & lib. solet. in fi. Vel dic illud habere locũ in eo qui debito tempore appellationem prosequitur: istud in eo qui prosequi neglexerit: vnde in pœnam euitabitur ab extraiudicialibus, donec docuerit, &c. & sic stabit proprie hoc verbum.

[1] Ad hoc glossa accus. po. insuper & quæ ibi. not. in 1. gl. Io. And.

Additio. Idem Archidiaconus, qui etiam dicebat, quòd pro denunciatione iudicis prima facie præsumitur. de renun. in præsentia. de elect. bonæ. ver. & pro his. licet per illam amplius non ligetur. de appella. pastoralis in fi. Ioa. And.

Idem.

Prælatus capi faciens, & includens, etiam per laicos clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secundo dicitur, si talis dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XV.

SI † CLE-

Si clericos.] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Eosdem.* Prima facit tria: soluit dubium, quod dupliciter fortificat: ibi, *Etiam per.* & ibi, *Licet,* causam reddit: ibi, *Cum in his.* Secunda dat regulam, à qua duos casus excipit: ibi, *Nisi.*

Et not. quòd dicit clericos in genere, non distinguendo an sint vel non sint in sacris: in modo tamen capiendi & detinendi debet in his haberi distinctio. 45. dist. cum beatus. Ioan. And.

Pro intellectu huius cap. est præsupponendum quod habetur in cap. at si clerici. de iudi. in antiq. videlicet quòd punitio clericorum spectat ad iudicem ecclesiasticum & non secularem. Et præsupponendum quòd iudex ecclesiasticus non debet clericum detinere in vinculis.

Casus. Est aliquis clericus qui est suspectus de delicto, non tamen est incorrigibilis: iudex ecclesiasticus videns quòd non potest eum capere propter potentiam ipsius clerici suspecti, vel forte quia non habet captionem extra septa domus episcopalis, mandauit iudici seculari, vt talem clericum caperet & retineret in carceribus: quod fecit ipse iudex secularis: vtrũ capiens & etiam episcopus mandans, & executores mandati sint excommunicati? videtur quòd sic: quia iniiciens manus violentas in clericũ, & mandans incurrit excommunicationem. Hoc tamen non obstante respondet Romanus Pontifex dicens, quòd tales non incurrunt sententiam excommunicationis. Sed ponamus quòd ad mandatum iudicis ecclesiastici iudex secularis cepit talem clericum, & eum incarcerauit, & ad requisitionem iudicis ecclesiastici eum sibi restituit: iste clericus sic captus offert dare fideiussores de iudicio sisti: vtrum iudex ecclesiasticus debeat recipere istos fideiussores, & talem clericum relaxare siue elargire & dimittere? Respondet ꝙ sic: nisi crimen esset adeo graue, quòd verisimiliter timeretur de absentia istius clerici, quòd dimittat suos fideiussores & fugiat: quia tunc non esset liberandus, sed deberet manere in carceribus. Idem est de iure ciuili: quia criminosus non est detinendus in carceribus si offerat fideiussores: nisi crimen esset tam graue quòd timeretur de fuga criminosi. Not. primo, quòd laicus capiens clericum de mandato iudicis ecclesiastici, non incurrit sententiam excõicationis: quia illud non facit iniuriose & temere, sed licite. Not. illud ad quod alleg. præsens cap. ꝙ detinens clericum in carcere, incurrit sententiam excõicationis: & pauci iudices in hoc euadunt sententiã excõmunicationis: quia multoties propter ma-

litiam detinent clericos corporaliter in carceribus suis, & sic incurrunt sententiam excommunicationis. Not. ꝙ criminosus captus pro delicto suo, si offert dare fideiussores, est demittendus.

¶ *Prima glos. summat, diuidit, & dicit quod corrigit, & declarat.*

a ¶ *Si clericos.*] Prælatus capi faciens, & includens etiam per laicos. clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiã ipsi capientes. Secundo dicitur: Talis si dat fideiussores de parendo iuri detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. Et corrigit prima pars ꝗ not. Ber. ĩ. eod. vniuersitatis. in vlt. glos. & c. vt famæ. & declarat quod ibi notant Moderni.

¶ *Secunda glos. respondet per quæstionem.*

b ¶ *Tuæ iurisdictioni subiectos.*] cui loquatur non apparet: ideo dico decre. locum habere in quolibet iurisdictionẽ habente; siue de communi iure, siue priuilegio vel consuetudine. Ad idẽ C. de spon. l. vlt. & facit quod dixi ĩ. eo. lib. de pœnis. quamuis.

Additio. Intellige glos. de habente iurisdictionem puniendi crimina, vt j. 4. glos. & in remissione quam dat si. glo. & facit clem. s. j. de cele. Mis. ad fi. Ioan. And.

... ricos[a] tuæ iurisdictioni subiectos[b] propter commissos excessus, etiã per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere, pœna[c] debita postea castigandos, includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles[d] illos esse) nulla credimus excommunicatione nodari[e]: Cum in his nisi aliàs ex proposito excedatur[f] in ipsis temeritas vel iniuria[g] nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos[h], si de parendo iuri tibi fideiussoriam[i] dederint cautionem, detinere nõ debes: Nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis[k] eos suaserit detinendos.

¶ Idem.

¶ *Interdicto clero non est interdictus populus, nec econuerso. Interdicta ciuitate, propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina. Interdicto populo, singulares de populo intelliguntur interdicti. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XVI.

Si sententia[l] interdicti profeRatur in clerum[m], non intelligitur, nisi aliud sit expressum in ea, interdictus populus: nec etiam econuerso[n]. Vnde vno interdicto ipsorum, alius licite admittitur ad diuina. ¶ Cæterum cum propter delictum domini[o] vel rectoris, est ciuitas interdicta: ciues eiusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum vel rectorem puniendum in eis non fuerint ...

c ¶ *Pœna.*] quia carcer non est pœna. quod tamen dic vt supra eod. lib. de pœnis. quamuis.

d ¶ *Incorrigibiles illos esse.*] Huius cõtrium not. Ber. in præd. glos. dicens, ꝙ si apparebat clericum incorrigibilem, capi poterat per laicos sine pœna: aliàs non. & sic etiam soluebat cõtrium de decre. vniuersitatis. ad decre. vt famæ. ĩ. eo. tu dic vt in sequenti glossa.

¶ *Glos. seq. alleg. septem concor. signat vnum contrariũ: ponit duas opiniones, quas reprobat: demum soluit.*

e ¶ *Nodari.*] Concor. ĩ. eo. vt famæ. cõ ĩ. eod. vniuersitatis. vbi excõicationem incurrunt abbas & laici, qui de ipsius mandato monachum verberabant. Ber. & Host. soluebant, vt dixi in glos. proxi. quod est falsum, vt hic vides. Alij dicunt[1] ꝙ decre. vt famæ. loquitur in epo. decre. vniuersitatis. in abbate: sed hoc patet falsum per istam decret. quæ loquitur in quolibet iurisdictionem habente, vt dicit ĩ. glos. s. Dic ergo ꝙ decret. vt famæ. & ista loquuntur in captione & inclusione, quæ de mandato prælati cuiuscunque, qui crimina punire possit, potest fieri etiam per laicos: licet ille nondum incorrigibilis appareat: decre. vniuersitatis. de verberibus loquitur, quæ si prælatus clerico vel monacho per laicum inferri iubeat, sed iniuriose, non est dubium, si in modum iustitiæ, vel disciplinæ (de regu. c. vlt.) hoc tñ per laicum facere non debuit, sed per clericos, vel per semetipsum, si erat minor episcopo: & ideo mandans & mandatarius excommunicati sunt, vt ibi.

[1] Io. Monach. olim hoc tenuit: sed postea addidit vt sequitur in glo. Io. And.

f ¶ *Excedatur.*] Ad idem ĩ. de sent. spo. olim. 1. in fi. & hoc vult dicere, si clericus captus quiete se duci permittit, & ducentes eum non resistentem calce, pugno, vel alio modo percutiunt, vt tam vi. de facto: isti bene sunt excõicati, hoc sonat littera.

Additio. Imponenda est enim seuientibus fræni temperies. C. de custo. reo. l. 2. in fi. Ioan. And.

Sæuientibus imponẽda est tẽperies fræni.

¶ *Glossa sequens alleg. duo iura, arguens ad quæstionem, & ponens tres solutiones.*

g ¶ *Iniuria.*] 17. q. 4. si quis suadente. & ĩ. de senten. excom. contingit. & facit hæc littera ad quæstionem dominicalem de illo qui fugiens inimicos obuiauit clerico equitanti, à quo equũ petiit, vt fugere posset: quem cum ille negasset, sibi per vim abstulit, & postea remisit, an talis sit excõicatus? Barth. Brix. in q. dominicali. 82. quidam cum fugere. opiniones posuit: quarum vna fuit, talem excõicatum non esse: quia id non fecerat diabolo suadente: ad cautelam tamen ab episcopo absolui poterat. alia fuit talem excommunicatum, sed mitius puniendum. 50. dist. presbyteros. ĩ. quod metus causa. sacris. Tertia fuit Tan. quam ibi sequitur Bar. talem excommunicatum: sed propter id nulla pœna puniendum.

h ¶ *Clericos.*] idem in laicis, & bene etiam eodem modo dicit lex ff. de custo. reo. l. diuus.

¶ *Glos. præsens respon. per quæstionem.*

i ¶ *Fideiussoriam.*] ergo non nudam tantum. idem & multo fortius si pignora darent[2], cum sit melius pignori incumbere, quàm in personam agere [Insti. de ob. quæ ex deli. §. furti. & ff. de reg. iur. plus cautionis. Et qui se promisit satisdaturum, satisdat si pignora vel fideiussores det. ff. de constitu. pe. l. promissor in fine.

[2] Idẽ Archidiaconus.

k ¶ *Causa rationabilis.*] cũ plures forte fuerint malefactores, vult vnum detinere, vt per eum veritatem manifestantem alios capere possit.

Additio. Fa. 53. q. vlt. c. vlt. ĩ. de confes. c. 1. ã. eod. lib. de hære. in fides. & c. accusatus. §. licet. Ioan. And.

¶ *Si sententia.*] Sunt duæ partes quæ patent. Prima soluit dubium & excipit: ibi, *Nisi*: & solutionẽ declarat: ibi, *Vnde*. secunda: ibi, *Cæterum*. soluit secundum dubium, duas limitationes interserens: ibi, *Qui culpabiles*. & ibi, *Dummodo*. Tertio: ibi, *Cum vero*. soluit tertiũ, rationem interserens: ibi, *Ne sententia*.

Not. primo quid operet interdictum prolatũ in hominẽ: quia talis non debet recipi ad diuina.

Casus. Ponamus ꝙ clerus ciuitatis Pictauẽ. est interdictus, vtrum etiã populus? Rñdet ꝙ non. Sed ponamus ꝙ propter delictũ domini vel maioris huius ciuitatis sit ciuitas interdicta: nunquid ciues qui nõ sunt culpabiles possunt audire diuina extra ciuitatem? Rñdet ꝙ sic: non autem in ciuitate. Sed ponamus ꝙ eps Pictauẽ. supposuit interdicto ecclesiastico populum illius ciuitatis: vtrum sola vniuersitas videatur interdicta, vel etiam omnes particulares de populo sint interdicti? Rñdet ꝙ non solum tota vniuersitas vr interdicta, sed etiam omnes particulares ciuitatis. Not. primo ꝙ licet de iure cõi sententia excõicationis non possit proferri in collegium siue vniuersitatem, tñ potest proferri sententia interdicti: & in hoc differunt sententia excõicationis & interdictum. Not. ꝙ interdicto clero alicuius loci, non vr interdictus populus: nec econtra, interdicto populo non vr clerus interdictus: Nam licet appellatione populi comprehendantur omnes ciues, non tñ comprehenduntur omnes homines alterius professionis, vt sunt clerici: Nam duo sunt genera hominum: quidam sunt clerici, alij sunt laici. Not. ꝙ interdicto loco non videntur ciues siue habitatores loci interdicti: ideo extra locum interdictum poterunt audire verba diuina. Not. effectum interdicti quando profertur in personam, videlicet, vt illi personæ denegetur auditio diuinorum officiorum, & etiam denegentur sacramenta: tamen sacramentum baptismi, confirmationis, & pœnitentiæ possunt recipi ab interdicto, & etiam in loco interdicto.

Not. secundo ꝙ interdictum potest proferri in vniuersitatẽ licet sec⁹ sit in excommunicatione ĩ. eod. tit. & lib. Romana. § 1 vniuersitaté. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat, & dicit quid approbet, & declaret.*

l ¶ *Si sententia.*] interdicto clero non est interdictus populus, nec e conuerso. interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues nõ interdicti extra ipsam audiunt diuina. interdicto populo singulares de populo intelliguntur interdicti. hoc dicit. Et approbat primum dictum quod notat Host. ĩ. de priuileg. ex parte. super verbo populum. Secundum & tertium declarant notata per Ber. Inno. & Hostien. ĩ. de priuileg. quod nonnullis.

m ¶ *In clerum.*] interdicto clero alicuius ecclesiæ, non propter hoc intelligitur ecclesia interdicta: vnde alij clerici licite celebrãt in illa. ad hoc. ĩ. eod. lib. de priuil. per exemptionem. in fi.

Interdicto clero alicuius ecclesiæ, ꝓpter hoc non interdicitur ecclesia interdicta.

Additio. Sed per eandem decre. vr ꝙ interdicta ecclesia, interdicti sint eius clerici, sicut exempti sunt exempta ecclesia. Sed cõtrium sumitur. j. §. proxi. quo ad non culpabiles. & ad decret. per exemptionem. responde per regulam, in pœnis. j. de regu. iur. & per decre. statutum. ĩ. de elect. eo. lib. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. fortificat textum per tria iura sibi contraria, & soluit.*

n ¶ *Econuerso.*] hoc idẽ probabatur olim per decr. præd. ex parte. vbi lata fuit sententia interdicti in clerũ & populum. sed ibi non esset superfluum si interdicto vno, intelligeretur alterum interdictum. & ad idem ĩ. de præben. c. 1. 64. dist. nosse. cum si. vr tñ arg. cõ. insti. de iur. nat. §. plebiscitum. vbi appellatione populi vniuersi ciues intelliguntur, etiam connumeratis patritijs & senatoribus: sed illi eiusdem professionis sunt: isti vero alterius. ad idem 12. q. 1. duo sunt. sicut & expresso laico in rescripto per generalem clausulam, non conuenitur clericus, vt not. ĩ. de rescrip. sedes.

o ¶ *Domini.*] Nota quia secus si propter delictum ciuium: & hoc etiam patet. j. dum dicit, qui culpabiles non existunt.

a ¶ Inter.

a ¶ *Interdicti.*] aliud ergo est interdicere solum ciuitatem, aliud ciuitatem & ciues [*Aliud ciues tantum.*] Et not. q poena spiritua li, scilicet interdicti bene puniuntur vnus pro delicto alterius. de hoc 1. q. 4. in summa. 24. q. 3. in summa. si igitur sunt interdicti, audire non possunt diuina. j. §. proxi.

Additio. In cap. s. proxi. interdictum eneruabatur, vel effectu carebat. hic aliqualem effectum habebat, sed vilipendebatur. & concor. s. de priui. vt priuilegia. in fi. Ioan. And.

l ¶ *Continentibus.*] satis vr iudicis arbitrio relinquendum quæ dicantur continentia ædificia. & non dicit, contiguis, vt in proximo responso.

interdicti[a]) possunt extra[b] ipsam licite interesse diuinis. ¶ Cum vero alicuius terræ populus interdicto nodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat (ne sententia effectu careat[c], cum diuinorum auditio, & sacramentorum perceptio populo, vt vniuersis non competant[d]) non debent alicubi[e] (casibus expressis[f] à iure dumtaxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

Nam licet prædicta[i] videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi[k] valeat sententia interdicti (quod fieret, si posset in ipsorum suburbijs, vel cōtinētibus[l] ædificijs licite celebrari vt prius[m]) expedit interpretationem fieri latiorem. ¶ Ratione quoque simili, si sit ecclesia interdicto [supposita †, vel] subiecta. nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem ecclesiæ contiguis[n] poterit sepeliri[o]. Secus si ei contigua non existant[p].

¶ Idem.

¶ *Interdicta ciuitate, suburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia, capella contigua, & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XVII.

SI ciuitas[g] †, castrum, aut villa subijciantur ecclesiastico interdicto: illorum suburbia[h], & continentia ædificia eoipso intelligi volumus interdicta.

¶ Idem.

¶ *Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel præsente excommunicato maiori excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Dominicus.*

CAP. XVIII.

IS qui[q] in ecclesia sanguinis[r], aut seminis effusione polluta, Vel qui præsentibus maiori excōicatione nodatis[s],

b ¶ *Extra ipsam.*] ciuitatem intelligas, & extra continentiam. j. c. prox.

c ¶ *Careat.*] & sic vilarentur neruus ecclesiasticæ disciplinæ: quod esse nō debet. s. de consue. cum inter vos. & sic not. intelligendū, vt res potius valeat quàm pereat. s. de verb. sig. abbate. ff. de re. du. l. quotiens.

d ¶ *Non competant.*] quia vniuersitas est res inanimata, in quam non cadunt talia. s. eod. tit. & lib. Romana. in fin. ‡ vbi autem tractamus de his quæ vniuersitati competunt: ita dr illud esse penes vniuersitatē, quod non penes singulos. ff. de in ius vo. l. sed si hac. §. qui manumittitur. canonizata. 12. q. 2. qui manumittitur. populus autem est idē hodie, qui fuit ante centū annos: vnde tunc interdicto populo & nondū relaxato, qui nūc est, dr interdictus. 7. q. 1. denique. 16. dist. habeo. ff. de iudi. proponebatur.

‡ Nam vt ibi satis scripsi, iste cadunt in animal rationalem, & personā verum, nō repræsentatiuam. Ioan. And.

† Et an appellatione ciuitatis veniant terræ sibi recommendatæ vide Archarum in clemen. ne Romani. §. fane. de electio. vbi afferat nō venire. & quæ sit ratio. vide Curtiū Innocē consi. 204. lib. 2. & quid veniat appellatione ciuitatis tradit Felinus in cap. Rodulphus. extra de rescript.

e ¶ *Alicubi.*] etiam in loco non interdicto.

f ¶ *Expressis à iure.*] j. eod. c. vlt. quo ad diuina. quo ad sacramenta hab- s. de pœnit. & remis. q 10 te. & j. eo. quoniam.

SI ciuitas.] Sunt duæ partes. secunda: ibi, *Ratione.* Prima soluit dubium, & obiectioni respondet: ibi, *Nam licet.* Secunda pars distinguit secundum membrum: ibi, *Secus.* Ioan. And.

Casus. Ponamus q Papa vel legatus vel alius iudex ecclesiasticus supposuit hanc ciuitatē sub interdicto ecclesiastico, non facta mentione de suburbijs, & burgo sancti Hylarij, quod non est de ciuitate: vtrum interdicta ciuitate dicantur suburbia esse interdicta? Respondet q sic: ita q non est licitum populo audire diuina in suburbijs: aliàs interdictum esset modici effectus: nā habitatores de facili haberent accessum ad suburbia. Sed ponamus q aliqua ecclesia est supposita interdicto: verū capellæ ipsi contiguæ sint interdictæ? Rńdet q sic: & non solum capellæ, sed cœmeteriū proximum. Not. primo q differentia est inter ciuitatem, castrū, oppidum, vrbem, & villam: Nam ciuitas dr ciuiū vnitas: & sic ædificia & structuræ murorum non dicuntur ciuitas, (sed congregatio hominum appellatur ciuitas) sed appellatur vrbs: nec est de substantia ciuitatis q ibi sit epūs: Nam antequam essent epi, erant ciuitates: & administrabant epi cōiter, sed voluerunt contendere inter se: ideo fuerūt distincti: ita q vnus administraret infra certos limites: & sedes eius collocaretur inter ciues. Castrum dr quasi casa arcta: nam non debet esse diffusum, ne tempore guerræ egeat magna custodia hominum & victualibus. Oppidum dr magnum & amplum castrum, & necesse est q sit amplum, vt homines tempore guerrarum possint in eo retrahere bona sua. Villa stricte accipiendo, accipitur pro illa parua casa, quæ est in rure ordinata ad reponendum instrumenta agri, vt sunt aliqui in agris & vineis suis, q habent aliquam paruam casam, in qua reponunt instrumenta sua: sed large accipitur pro congregatione hominum se collocantium infra ædificia, quæ non sunt vallata muris, nec clausa murorum ambitu. Not. q in loco interdicto non est quis sepeliendus.

¶ *Prima glossa summat.*

g ¶ *Si ciuitas.*] Interdicta ciuitate, suburbia, & continentia ædificia dicuntur interdicta: Et interdicta ecclesia capella contigua & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. hoc dicit.

h ¶ *Suburbia.*] ad idem ff. de verb. sig. l. 2. & l. ædificia. & l. vt Alphenus. & l. qui in continentibus.

i ¶ *Prædicta.*] scilicet ciuitas, castrum, vel villa.

k ¶ *Vilipendi.*] ad idem s. cap. proxi. in fin. & s. de consue. cum inter vos.

m ¶ *Vt prius.*] hoc dicit: quia celebrari pōt licet nō vt prius. j. c. vlt.

n ¶ *Contiguis.*] contigua sunt quorum extrema se inuicem contingunt.

Additio. Vide qđ dixi eod. lib. de conse. eccl. vel alta. c. vnico. super glos. contigua. Io. And.

¶ *Glossa seq. dat simile: quærit, & soluit.*

† Hæc duo verba: supposita, vel. desunt in manuscriptis codicibus.

o ¶ *Sepeliri.*] est si. j. eod. is cui. 2. respon. si enim alicui interdr ingressus ecclesiæ, & sepultura cœmeterij, vt ibi. Sed pone tunc temporis aliquem ibi sepultum: & postea relaxatum est interdictum: nunquid talis exhumabitur? non, si pœnitens decesserit secundū Innocen. qui hoc not. s. de excess. prælat. c. vlt. quia res deuenit ad eum casum, &c. Host. not. contra. s. de conse. eccl. vel alta. consuluisti.

Additio. Facit qđ not. eod. tit. à nobis 2. in fi. pen. glo. & vide quod not. in cle. de sepul. eos qui. in gl. sed qur. Ioan. And.

Nota primo duos actus per quos ecclesia polluit. de quo s. de consec. eccl. c. vnico eo. lib. Nota secūdo, q ille dicitur temerarie agere, qui scienter facit actum à iure sibi prohibitū. de hoc s. de ele. auctoritate. eod. lib. Dominicus.

p ¶ *Existant.*] idem habuimus in pollutione. s. eo. lib. de consec. eccles. vel alta. c. vnico. Est autem secus econtrario, vt ibi: scilicet q cœmeterio interdicto, nō dicitur interdicta ecclesia etiam contigua: & ibi patet ratio.

IS qui in.] Duæ sunt partes. secunda: ibi, *Is vero.* Prima soluit duo dubia. secundum: ibi, *Vel qui.* & rationem interserit: ibi, *Cum id.* Secunda ponit pœnam violantis interdictum, declarando quis violet, & quid importet pœna. Ioan. And.

Casus. Aliquis Titius in ecclesia aliquem iniuriose verberauit vsque ad sanguinis effusionem: vel aliquam mulierē cognouit carnaliter, etiam vxorem propriam, & sic ecclesia est polluta: nunquid celebrantes in tali ecclesia polluta efficiuntur irregulares? Rńdet q non: nam celebrantes in loco polluto non cōbunt irregularitatem, nisi fuerit cautum in iure & expressum. Idem dicendum est de illo, qui celebrat scienter præsente excōicato maiori excōicatione. Sed ponamus q aliqua ecclesia est supposita interdicto ecclesiastico: aliquis in ea celebrauit: vtrum efficiatur irregularis? Rńdetur q sic: nisi impetret à Romano Pontifice, vt possit celebrare diuina etiam in loco interdicto: & talem celebrantē in loco interdicto solus Papa potest absoluere: & efficitur talis celebrans ineligibilis actiue & passiue: hoc est non pōt eligere nec eligi. Not. primo q effusione sanguinis humani iniuriose facta, polluitur ecclesia. Not. q in ecclesia polluta nō debent diuina celebrari: sed prius per epm debet talis ecclesia reconciliari. Not. q celebrans diuina in ecclesia polluta, est puniendus ad arbitrium superioris.

Nota q celebrans in loco interdicto cōbit irregularitatem: puta q irregularis efficitur ineligibilis actiue & passiue. Nota q celebrans præsente excommunicato, non contrahit irregularitatem: sed est proximus irregularitati, quia est suspensus: & durante suspensione non debet celebrare, & si faceret, est puniendus.

¶ *Prima glos. dicit quod declaret.*

q ¶ *Is qui.*] Declarat & approbat quæ not. Ber. s. de priuileg. tuarum. in 2. glos. Innocen. & Hostien. de excessib. prælat. tanta.

Additio. Et Host. de consec. ecc. c. fi. Pet. & Abbas de pb. in Lateran. Guil. in Spec. tit. 2. §. iuxta. ver. illud quoque. vbi etiā dicit idem de celebrante in Ecclesia, cuius ostia clausit eps. & reliquias sustulit pp discordiam patronorū. de iure patro. c. 1. & 2. Io. And.

r ¶ *Sanguinis.*] intelligas humani & iniuriosi. de semine etiam intelligas humano etiam vxorio. & de hoc vide plenius s. eod. lib. de consecra. eccl. vel alta. c. vnico.

s ¶ *Nodatis.*] istis interdictus est ingressus ecclesiæ. s. eo. lib. de pri-

uileg. eporum. [Vide quod ibi dixi super glo. pe.] Vnde caueat, quia proximus est irregularitati. j. eo. tit. is cui. 1. responso. Io. And.

a ¶ *Tamen.*] alias, inde. alias, tamen.

b ¶ *In iure*] Suspensi ergo a confessoribus suis ab officio ad certu tempus, eadem ratione si celebrant, non incurrunt irregularitatē.

ADDITIO. Idē Hostien. de cleri. excom. mini. c. fi. & Guil. in spec. alleg § iuxta ver. in suspensis. Ioan. And.

c ¶ *Scienter.*] secus ergo si ignoranter: nisi talis esset ignorantia, quę excusare non deberet. s. de cle. excō. mi. Apostolicæ. s. de postu. c. 1.

d ¶ *Amore*] j. eo. c. vlt.

e ¶ *Liberari.*] Ad idem s. de cleri. excom. mini. Apostolicæ. s. eod. de re iudi. c. 1. & s. eod. tit. & lib. c. 1.

f ¶ *Ineligibilis.*] & etiā impostulabilis. s. de postul. cap. 1. quia violans interdictum, etiam postulari non potest, vt ibi.

g ¶ *Cum alijs.*] Amittit ergo potestatem eligendi actiuam & passiuam. & de hoc solet recitari s. de elect. ne pro defectu.

scienter celebrare præsumit: licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen[a] (cum id non sit expressum in iure[b]) laqueum non incurrit.

¶ *Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permissis, irregularis & ineligibilis est. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Is vero qui scienter[c] in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure[d] sit cōcessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum Pontificem liberari[e]: & adeo efficitur ineligibilis[f], quòd nec ad eligendum cum alijs[g] debebit admitti.

Idem.

¶ *Tempore interdicti, chrisma die cœnæ Domini confici potest. hoc dicit.*

CAP. XIX.

QVoniam[h] † in baptismo[i] & confirmatione (quæ[k] nedū pueris, sed & adultis[l]) propter moræ periculum exhiberi possunt licite tempore interdicti[m]) chrismatis vtimur vnctione: posse (licet terra interdicta existat) chrisma die cœnæ Domini confici, dubium[n] non existit.

Idem.

¶ *Suspensus ab ingressu ecclesiæ, in ea diuina celebrans est irregularis. Et moriens impœnitens suspensione illa durante, caret ecclesiastica sepultura. Et suspensio ab ingressu ecclesiæ vel officio, per appellationem sequentem non suspenditur. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XX.

IS cui[o] est ecclesiæ interdictus[p] ingressus (cum sibi per consequens censeatur in ipsa diuinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum huiusmodi diuinis in ea[q] se ingerat, in suo agens officio sicut prius. Talis quoque si hoc interdicto durante decedat: non debet in ecclesia, vel cœmeterio[r] ecclesiastico (nisi pœnituerit) sepeliri. Sane sicut excōmunicatio, sic ab officio vel ab ingressu ecclesiæ lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationē

runtur sacramenta, in quibus vtimur chrismate: & vetus chrisma non debet esse vsui: ergo restat quod permissum intelligitur eo tempore die cœnæ chrisma conficere: quia concesso principali, & accessorium. j. de regu. iur. accessorium. cum suis concor.

ADDITIO. Ioan. Monachus alleg. s. de offic. deleg. præterea. ff. de procur. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Ioan. And.

¶ *Scire.*] Diuisio patet: quia sunt tria dicta. Ioan. And.

CASVS. Alicui est interdictus ingressus Ecclesiæ: quamuis esset exemptus vel non exēptus secūdum aliquos: puta quod iudex ecclesiasticus aliquem suum subditum excommunicauit non in scriptis vel alio modo: certum est quod sibi est interdictus ingressus ecclesiæ. Ponamus, quod durante interdicto ingressus Ecclesiæ talis celebrat, nunquid efficitur irregularis? Certum est quod sic. Sed ponamus quod ali cui est interdictus ingressus Ecclesiæ: durante interdicto non est ingressus ecclesiā, nec celebrauit diuina: & sic non cōtraxit notam irregularitatis: sed antequam esset finita illa interdictio, mortu⁹ est: verum sit ei interdictus ingressus cœmeterij vel ecclesiæ? Respondet quod sic: ideo post mortem non debet sepeliri in cœmeterio ecclesiastico: nisi interdictum fuerit relaxatum. Sed ponamus quod aliquis fuit suspensus vel interdictus: Ille appellauit, vtrum per appellationem sit suspensa sententia interdicti vel suspensionis? Respondet quod non. Nota primo quod vbi interdicitur principale, censetur interdictum consequens & proueniens ex illo. Nota secundo quod suspensus efficitur irregularis quæcunque diuina officia celebret. de quo per Inno. cap. fi. de excess. præla. Dominicus.

† Vide textum, & ibi doctores ⟨quod⟩ cap. nō est. in fine extra de sponsalibus.

a ¶ Pro intellectu cap. est præsupponendum primo, quod sacramentum baptismi & sacramentum confirmationis tempore interdicti licite conferuntur. Item præsupponitur secundo, quod in his duobus sacramentis vtimur chrismate: nam in sacramento baptismatis imponitur per presbyterum in vertice capitis: & in sacramento confirmationis per episcopum. Item est præsupponendum quod chrismate veteri non est vtendum: nam chrisma debet comburi in fine anni.

CASVS. Certum est quod sacramentum baptismatis & confirmationis possunt conferri tempore interdicti: Or ponamus quod ciuitas Pictauēsi fuit supposita interdicto, vtrum chrisma tempore cœnæ possit confici in ciuitate Pictauēsi. Respondet quod sic: quia in die cœnæ Domini pro exercitio illius anni debet confici chrisma propter indigentiam: quia non vtimur chrismate veteri post annum.

Nota quod permisso tempore prohibito, vsu rei, intelligitur esse permissa creatio illius rei: & sic permisso consecutiuo, necessario videtur permissum antecedens. Dominicus.

¶ *Prima glos. ponit summam, & quid declaret.*

h ¶ *Quoniam.*] Tempore interdicti chrisma die cœnæ Domini cōfici potest: & causam reddit. Et declarat not. per Hostien. s. eod. permittimus. per quam olim probabatur quod hic dicitur.

i ¶ *Baptismo.*] post baptismum enim sacerdos vngit chrismate in vertice non in fronte: quod est soliua: epi. s. de consue. quanto. primum patet de conse. dist. 4. postquam. & duobus c. seq. & cap. presbyteris & c. nullus ministrorum.

k ¶ *Quæ.*] scilicet baptismus & confirmatio.

l ¶ *Adultis.*] idem hodie in pœnitentia. quod dic vt j. eod. c. vlt.

m ¶ *Interdicti.*] vt s. eo. responso. & s. de spon. non est vobis.

ADDITIO. Et vide quod de matrimonio & ordine ibi dixi post Inno. Tamen est aduertendum, quod illa iura loquebantur de baptismo paruulorum tantum: hic exprimitur de adultis: quod placuerat Vin. in decret. responso. in ann. Ioan. And.

¶ *Vltima glossa iustificat textum.*

n ¶ *Dubium non existit.*] quasi dicat, concesso baptismo & confirmatione tempore interdicti, satis est concessum confici chrisma. Et est ratio: quia vetus chrisma non debet esse vsui: nec de illo veteri chrismate debet quis chrismari: & deponitur sacerdos qui de illo veteri chrismate vngit baptizatū, nisi in mortis articulo. de consecra. dist. 4. si quis de alio. vnde omni anno in die cœnæ debet chrisma confici, & vetus cremari. de consecra. dist. 3. literis vere ergo insurgit huius decreta. dictum: quia si tempore interdicti permit-

* Vide cōcilium Triden. sessio. ~. de confirmatiōe, cano. 1. vbi scribitur: Si quis dixerit sanctę confirmationis ordinariū ministrū non esse solum episcopū, sed quemuis simplicem sacerdotē, anathema sit.

¶ *Prima glossa dicit quod approbet.*

o ¶ *Is cui.*] Approbatur quod not. Innocen. & Hostien. s. eo. sacro.

ADDITIO. Quia Innocen. videbatur contrarium dicere in decret. cum medicinalis. s. eod. & ideo vide quod ibi scripsi super glos. de hac.

p ¶ *Interdictus.*] ab homine vel à iure. s. eod. sacro. s. eod. tit. & lib. c. 1. §. si quis. & s. eo. lib. de priuil. episcoporum. cū similibus.

q ¶ *In ea.*] Ergo secus si extra eam: & hoc not. etiam supra vbi dixi, in ipsa. si igitur sub aere, vel sub tentorio, vel in domo priuata celebret vel concelebret: forte celebrantibus cum altari viatico, vt supra de priuilegijs, in his. & j. eod. tit. cap. vlt. irregularis non erit.

ADDITIO. Idem Inno. & Hostien. in dec. sacro. & Gul. in Spec. de leg. §. iuxta. ver. quid si quis suspenditur. & Archid. hic, & s. de offic. leg. c. 2. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dat simile, & quæstionem soluit.*

r ¶ *Cœmeterio.*] Sicut ergo interdicta ecclesia, interdictum est cœmeterium. supra eod. si ciuitas. in fi. [isto libro.] ita interdicto mihi ingressu ecclesiæ, & cœmeterij, vt hic. nec hic distinguendum credo, an cœmeterium sit contiguum vel non, vt ibi distinguitur: quia illa distinctio habet locum vbi res interdicitur, scilicet ecclesia: quia res ecclesiastica contigua ipsi ecclesiæ interdictæ est interdicta, vt ibi: sed vbi refertur interdictum ad hominem, vt hic, quid ad eam, an cœmeterium non sit contiguum vel sit? & per hoc illuderentur censuræ si posset in isto, licet non in illo cœmeterio sepeliri.

ADDITIO. Et talis illusio reprobatur supra eod. tit. & libr. si sententia. §. vlt. & cap. seq. 1. respon. cum concor. & j. eod. eos qui. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens alleg. contra, secundo soluit quæstionem: tertio quærit & remittit, duas opiniones ponit, & soluit.*

† In manus(?) ... coadiutoribus ... pœnitentias, &c.

a ¶ Sequen-

a ¶ *Sequentem*] ista ergo sunt paria quo ad hoc. sicut quo ad id. ſ. eo. tit. c. . & ſ. eo. statutum. isto lib. cum si. & concor. ad hoc ſ. de appel. ad hæc quũ. Et intelligas proprie de suspensione ab ingressu ecclesiæ, vel diuinorũ, vt sonat littera: quia in suspensione à temporalibus puta ingressu possessionis vel pomerij, vel interdicto aqua & igni [1] non haberet hoc locum. ff. de appel. l. non tantum. talium enim suspensionum vel interdictorum effectus bene suspenditur per appellationem sequẽtem: nisi esset casus in quo ad damnatum publice interest statim puniri. ff. eod. constitutũ. Quid in suspensione à beneficio? de hoc per Innocẽ. & Hostien. in prædi. decre. ad hæc quoniam. & placuit Innoc. [2] ꝙ in omni suspensione ecclesiastica non suspendat appellatio. Host. distinguit: aut suspenditur à beneficio: & tunc cum ipsum beneficium spirituale sit, vera est hæc opinio: aut suspenditur à perceptione beneficij, de qua constat quòd est temporalis: & tunc bene suspendet appellatio eius effectum. [3] idem secundum eum si dicat, suspendo te à præbenda: secus si dicat, suspendo te à canonia: quia illa spiritualis est. satis videretur [3] per haoc decretalẽ quòd suspensio à beneficio bene releuetur per appellationem sequentem: cum hic dicat, ab officio & ab ingressu ecclesiæ &c. si idem esset in suspensione beneficij, hoc expressisset. Puto igitur solum in his mere spiritualibus, per quæ ligatur anima, decret. hunc locum habere.

[1] ff. de serui. expor. tandis cui pacto. ff. de inter. & releg. per totũ. Io. An.

[2] Licet Archidiacon. cõtrariam opinionẽ sibi attribuat. Ioa. And.

[3] Vide Federicũ in c. cum deputati extra de iudi. & Iasonẽ in l. penult. ff. de iurisd. om. iud.

[3] Idem hic Archidiac. eadem ratione. Ioa. And.

sequentem [a] minime suspenduntur.

¶ Idem.

¶ *Religiosum clericum verberantem, absoluit episcopus eo casu quo absolueret clericum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XXI.

Religioso [b], qui manus violentas in clericum secularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab episcopo eo [c] casu absolutionis beneficium exhiberi [d], quo seculari clerico [e] posset, si alium clericum percussisset.

¶ *Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. hoc dicit. Dominicus.*

¶ Quamuis [f] autem is qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit [f], donec sit tacite vel expresse professus: si quis tamen violentas [g] manus in eum iniiciat, excommunicationis latæ à canone [h] vinculum non euadit.

¶ Idem.

¶ *Absolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest, ei à quo aliàs absolui debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And.*

CAP. XXII.

Eos qui [i] à sua canonis [k] vel hominis (cũ ad illum,

Religioso.] Diuisio patet. secunda: ibi, *Quamuis*. Et satis se summat. Ioan. And.

Casus. Habemus ꝙ si religiosi alicuius monasterij se verberauerint in claustris monasterij, ꝙ abbas illos potest absoluere in illis casibus, in quibus eps potest absoluere. Item habemus, ꝙ si religiosus iniecerit manus violentas in clericum, debet absolui à Papa: & non potest absolui ab alio quàm à Papa. Sed vtrum hoc sit verum indistincte, siue iniectio violenta sit leuis vel atrox? Rñdet ꝙ iura hoc dicentia sunt intelligenda in his casibus, in quibus ꝙs iniiciens manus violentas in clericũ non posset absolui à suo epõ: Nam etiam si sit inops religiosus, vel detentus infirmitate, vel alia causa legitima possit excusari, vt non accipiat iter Romanum: potest eum eps absoluere etiam de casibus reseruatis sedi Apostolicæ. Sed ponamus ꝙ quidam Titius laicus intrauit religionem eo animo, vt elapso anno probationis faceret professionem: accidit ꝙ durante anno probationis aliquis iniecit manus violentas in eum: vtrum sit excommunicatus? Respondet ꝙ sic: eo ꝙ erat spes de clericatu & religione. Not. ꝙ religiosis est interdicta vagatio. ad hoc ſ. ne cle. vel mo. c. 2. eo. lib. Domi.

¶ *Prima glossa dicit quid declaret, & approbet & reprobet.*

b ¶ *Religioso.*] Prima pars declarat decret. supra eod. cum illorum. vers. quod si clericum. Secunda reprobat quod not. Inno. & Abbas supra de regul. iur. statuimus. & approbat quod ibi not. Hosti. & ſ. eo. c. 2.

c ¶ *Eo casu.*] puta quia leuiter [4] percussit. ſ. eod. peruenit. Vel est debilis vel delicatus. ſ. eo. mulieres. & c. ea noscitur. Vel est æger, vel in mortis articulo. ſ. eo. quod de his. Vel habet inimicitias capitales. ſ. eod. de cætero. idem in similibus.

[4] Nõ ergo astringo ad leuissimã. super quo vide quæ ibi satis not. Inper fin. 2 glo. Ioa And.

¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

d ¶ *Exhiberi.*] Contrarium videbatur per decre. prædictam cum illorum. vbi dr̃, ꝙ si clericum percusserit secularem, non nisi per sedem Apostolicam (vt scandalum euitetur) absolutionis beneficium poterit promereri: vnde videbatur ꝙ indistincte monachus percutiens clericum absoluendus esset à solo Papa propter scandalum. quod est cum monachus clericum percutit: cum dignior [5] sit cœtus clericorum. 16. q. 1. legi. sed textus ille sane debet intelligi secundum determinationem huius decre. nec enim pro eo ꝙ monachi sunt, debet eorum cõditio esse deterior. 16. q. 1. sunt nonnulli. in fi. Et puto ꝙ si monachus non habet vnde vadat: & monasterium etiam pauperrimum, sibi prouidere non potest: absoluet illum episcopus eo iure quo absoluit inopes. ſ. eo. c. quod de his.

[5] Similis glos. in c. qualiter. le 2. extra de accusa. sed qualiter hoc possit [illegible] de B. Thomã 2. 2. q. 184. per totum. & q. 186. art. 4.

¶ *Glossa sequens vero per contrarium.*

e ¶ *Seculari clerico.*] supple vel laico.

f ¶ *Non possit.*] & ob hanc causam dicebant Inno. & Abbas ſcriſ in præ ti. decre. statuimus. & pro eis facit lex. ff. de statu lib. l. statu liber. vbi statuliber quæ facit medio tempore, facit vt seruus, non vt liber: sed ꝯtrium est verum, vt hic. Nec obstat ꝙ eras poterit laicari: quia idem in clerico seculari in minoribus ordinibus: & præterea tunc est ecclesiastica persona. 18. q. 4. quisquis.

g ¶ *Violentas.*] idem puto si volẽtes in calu. ſ. eo. contingit. 1.

h ¶ *A canone.*] 17. q. 4. si quis suadente. quo priuilegio etiam interdum gaudet clericus coniugatus. supra eod. lib. de cleric. coniug. cap. vnico.

Eos qui.] Sunt duæ partes, quæ patent. Secunda ibi, *Idem.*

¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendũ ꝙ incidens in canonẽ: si quis suadente diabolo. 17. q. 4. non potest absolui a suo epo, sed à solo Papa, si iniectio fuerit enormis. Idem dicunt aliqui etiam si iniectio fuerit mediocris: & hoc nisi in articulo mortis, vel nisi haberet aliquod aliud legitimum impedimentum, vt non posset ire ad Papam pro obtinenda sua absolutione.

Casus. Inieci manus violentas in clericum & atrociter, & sic sum excommunicatus, à qua excommunicatione non possum absolui nisi à Papa: sed eo ꝙ eram in periculo mortis cõstitutus propter infirmitatem, vel eo quia volebam intrare bellum vel mare, petij beneficium absolutionis a meo diœcesano vel simplici sacerdote: sui absolutus, lapso impedimento perueni ad sanitatem, vel fui regressus à bello vel mari, nunquid tam cito quàm potero debeo adire Papam pro obtinenda absolutione: quia me absoluens absoluit cum hac cautione, vt parerem mandatis Papæ? Respondet ꝙ sic: & si non fecero, ipso facto incido in pristinam excommunicationem. Sed quid, cum inciderim iterum in excommunicationem pristinam, accessi ad Papam & obtinui absolutionem sub hac forma, ꝙ Papa me absoluebat: sed quia ignorabat qualitatem meam & meas facultates, remisit me ad meum diœcesanum pro pœnitentia suscipienda & satisfactione: & iniunxit mihi, vt intra tres menses præsentarem me conspectui diœcesani: intra illum terminum non præsentaui me coram meo diœcesano: nunquid reincidam in pristinam sententiam excommunicationis? certe sic.

Not. primo ꝙ constitutus in periculo mortis potest absolui à sententia canonis vel hominis, & à simplici sacerdote: etiam si absolutio sit reseruata Romano Pontifici. Nam in reseruatis Apostolicæ sedi excipitur periculum mortis. Et in periculo mortis potest quis absolui à simplici sacerdote à quacunque excommunicatione. Not. duos casus in quibus absolutus ipso facto incidit in pristinam excommunicationem regulariter contractam: Primus casus quando fuit absolutus propter imminens periculum, ꝙ cessante periculo non potuisset absolui nisi à Papa: & se præsentare debet coram Papa quàm citius potest cessante periculo. Alius casus est, quando quis absolutus fuit à Papa, qui Papa eum remisit ad diœcesanum vel ad alium: si non repræsentat se intra tempus, ipso facto incidit in pristinam excommunicationem. Nota insuper ꝙ quandoque sententia canonis & hominis æquiparantur. Nota vltimo ꝙ absolutio facta ab excommunicatione per illum qui non est iudex propter periculum imminens, non est apta durare perpetuo, sed tantum limitatur ad tempus impedimenti. Dominicus.

Glos. prima dicit quid corrigit, & summat.

i ¶ *Eos qui.*] Corrigit notata per Ber. & alios ſ. eod. de cætero. Et hoc dicit: Absolutus propter mortis periculum vel aliud impedimentum ab eo à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cum commode potest, ei à quo aliàs absolui debebat recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat.

¶ *Glossa secunda enumerat xxxij. casus excommunicationum huius libri: & remittit ad ij casus Clementinarum.*

K ¶ *Canonis.*] multi sunt casus [6], in quibus est quis excõicatus à cano-

[6] xxx. casus iuris veteris collegit Hostiẽ. in summa. eo. tit. §. 5. in prin. Io. And.

à canone: & quidam scilicet 32. inducuntur per constitutiones huius sexti libri, quos hic omnes ordinatim enumerabo: Primus ī. eodem lib. de elect. vbi periculum. §. nulli. Secundus, eod. ca. §. ꝙ si præmissa. Tertius, eod. tit. sciant cuncti. Quartus, eo. tit. generali. Quintus eo. tit. fundamēta. §. ꝙ si secus. Sextus eo. tit. indemnitatibus. §. postremo. Septimus de offi. deleg. c. vlti. §. pars verò. Octauus. ī. de his quæ vi metusve cau. fi. ca. vlt. Nonus, de iudi. mulieres. Decimus, de re iudi. sd Apostolicæ. in fi. Vndecimus, ī. de re. eccle. nō ali. hoc cōsultissimo. §. laici. Duodecimus, eo. c. ī fi. Tertius decimus, de reli. do. cap. vnico. Quartusdecimus, de cē si. quamquam. §. qui vero. Quintusdecimus, de immu. eccle. clericis. §. nos igitur. In fin. Sextusdecimus, ea. decre. ver. prælatus. in fin. isti dno hodie sunt sublati per cle. de immu. eccl. quoniā. Septimusdecimus, eo. tit. quoniam. Octauusdecimus, eod. tit. cap. vlti. Nonusdecimus, ī. ne cle. vel mo. ca. 2. in princ. Vicesimus, eo. c. in fi. Vicesimusprimus, de hære. c. 2. 1. respon. Vicesimussecūdus, eo. c. 2. resp. sed potius credo illū canonē ferendæ sentētiæ: vt ibi dixi. Vigesimustertius, eo. titu. vt inquisitionis. in fi. Vigesimusquartus, de schismа. c. vnico. ver. omnes. Vigesimusquintus, eo. c. versi. & nihilominus. Vigesimussextus, de homi. pro humana. ad fi. Vigesimusseptimus, de iniuriis & damno dato. cap. vno. Vigesimusoctauus, de pœn. felicis. §. præsenti. Vigesimusnonus, eo. ca. ad fi. Tricesimus. ī. eo. quicunque. Duo autem inducuntur per hanc decre. qui de iure veteri non erant, vt not. ī. eo. de cætero. Casus quem habuimus ī. eo. c proxi. & quem habebimus. j. c. proxi. sunt declaratorij veteris iuris, & non nouo iure promulgati: & ideo inter eos non computantur. Quinquaginta tales casus expressos & duos tacitos inductos per cle not. in cle. 1. j. eod. tit. in glos. est sciendum. ADDITIO. Qui fuit additus ex illis casibus ibi not. 16. sunt Papales. id est. reseruati Papæ: quos ibi signanter expressi. in suprascriptis vero pauci sunt Papales, scilicet quintus. 23. & 28. Itē tricesimus post perseuerantiā duorū mensiū, sed non prius. decr. clericos. de immuni. eccle. omitto: quia est renouata. Ex his etiam casibus quatuor requirunt satisfactionem ante absolutionem, quos vide supra eo. solet. in glo. id est, ootoria. Ioan. And.

¶ De infertis loquitur gl. hoc dico: quia vna referuata addit alijs casum scilicet. j. ti eo. primi. exiis in fi. duce eius inducit Bonif. post cōpilationē huius libri per extrauagantes, detestādę. c. statum. Io. And.

† Supple iuxta opinionem facultates secū dū Ancharanum per c. ea nolcimus supra eod. in antiqu. quem sequūtur hic doc quia de facultatibus eccle siq. quas ad vsum habet ad hoc non tenetur. Phil. alleg. 26. q. 5. §. vlt. quę 10. q. 6. c. fi. § fi. vnde Inferunt, quòd fructus ecclesiæ capi nō possūt pro delicto clerici. c. 2. ō. de solu. dixi in repmen. c fi in dex laicus, de sen excom lib. 6. Ioan.

à quo aliàs de iure fuerant absoluēdi, nequeunt propter imminētis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum,[a] pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluuntur: si cessante postea periculo, vel impedimento huiusmodi, se illi, à quo his cessantibus absolui debebant, quamcito commode poterunt, contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi † prout iustitia suadebit: Decernimus[b] (ne sic censuræ illudant ecclesiasticæ) in eandem sententiam recidere ipso iure. ¶ Idem[c] statuimus de his, quibus (cum à sede Apostolica vel à legatis ipsius absolutionis beneficium à quibusuis sententiis consequuntur) iniungitur, vt ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi pænitentiam ab eisdem, se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu his quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hæc[d] cum primū commode poterunt, non curauerint adimplere.

a ¶ *Legitimum.*] aliqua exempla posui ī. c. proximi.

b ¶ *Decernimus.*] Non dicit declaramus. & sic suo tempore. vera fuit[3] opinio Gof. Ber. & Host. qui dicebant eum nō recidere. dicebat tamen Host. hoc prætextu multi illudunt censuræ. vnde prouidendum esset. modo igitur est prouisum.

3 Idē Inf. Mona. hic in fina. Io. And.

c ¶ *Idem.*] scilicet quòd in sententiam recidant ipso iure.

d ¶ *Hæc.*] scilicet duo superius dicta, scilicet præsentare pænitentiariis, & satisfacere iniuriam passis. Io. And.

C*Vm quis absque.*] Sunt duo dicta. secundū ibi: *Si vero* & vtrunque subdit rōnem sui ibi, *Cū ratihabitio*. secundū ibi, *Cum quis*. Do. CASVS. Titius me offendit: aliquis meus familiaris volens mihi complacere & vindictā sumere, nomine meo sine mādato Titiū verberauit iniiciendo in eū manus violentas: certū est ꝙ ipse est excommunicatus: sed vtrum sim excommunicatus? Respondet Romanus Pontifex cum distinctione, aut habui ratam iniectionem? quia postquam meus familiaris factum mihi retulit, ipsum occultaui, laudando factum: & tunc incurro sententiam excommunicationis: aut nō habui ratum illud factum, & tunc non sum excommunicatus. Sed quid: ponamus quòd non fecit nomine meo, sed alio nomine: tamen postquam scius quòd ille verberauerat inimicum meum, mihi placuit, & in corde meo habui gratum, & gauisus sum: vtrum incurram sententiam excommunicationis? Certe non: quia quod nomine meo non fuit gestum, ratum habere non possum. Sed quid in primo casu qñ ex ratihabitione incido in excōicationem: vtrum sim excōicatus à tēpore ratihabitionis, vel à tēpore iniectionis? Rūdet ꝙ à tempore ratihabitionis. & non à tempore iniectionis: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur, id est. sum excommunicatus ac si mandassem. Et secundum doctores ratihabitio habet suum effectum à tempore ratihabitionis & non ante. Not. primo quòd si quis nomine meo delinquat, non sum puniendus, nisi illud delictum factum habeā ratum. Not. magis specifice, quòd si quis nomine meo iniecerit manus violentas in clericum, non sum excōmunicatus, nisi illā iniectionem ratificem. Quæritur de qua ratificatione intelligit: vtrū necesse requiratur, ꝙ sit ratificatio apparēs: vel sufficiat ꝙ sit ratificatio non apparens: Puta aliquis meum inimicū verberauit nomine meo: ego postquam sciui factū, illū celaui in domo mea: Certum est ꝙ sum excōmunicatus quia ista ratificatio est apparens: Sed quid si non ratificaui per exteriora signa: sed in corde meo fui contentus, & ipsum laudaui: sed per exteriora dixi ꝙ nō ratificabam tale factū, & illū repuli à domo mea? Respondet glo. ꝙ quantum ad Deū sum excommunicatus, & peccaui mortaliter: sed quantum ad ecclesiam militantem, quæ non iudicat de occultis, nō sum excommunicatus. Not. quòd ea quæ non sunt gesta nomine meo, non possum rata habere. Not. quòd si quis verberauit inimicum meum, licet habeam ratum, dummodo non sit nomine meo: non sum excommunicatus. Not. quod ratihabitio trahitur retro, & operatur idem ac si in principio actus interuenisset. vide in reg. ratihabitionem. j. de reg. iur. Not. quòd dictio, *Si vero*, est aduersatiua & aduersatur in facto & in iure: quia in præsenti verb. ligatur, & in seq. non. Dominicus.

alias sciens.

¶ Idem.

¶ *Si percussionem in clericum sine meo mandato, tamen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioannes And.*

CAP. XXIII.

CVm quis absque tuo mādato[e] manus iniicit[f] in clericum[g] tuo[h] nomine violentas: si hoc ratū habueris, excommunicationē latā à canone incūctanter incurris[i]: Cū ratihabitio retrotrahatur, & mādato

¶ *Prima gloss dicit quod declarat, & quid approbat, summat, & subdit exemplum regularum.*

e ¶ *Cum quis.*] Declarat & approbat no. per Io. 17. q. 4. omnes ecclesiæ. per Ber. & modernos supra eod. mulieres. Et hoc dicit: si percussionem in clericum sine meo mandato tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Et per hanc decretalem exemplificamus regulas infra de regu. iur. ratum quis. & regulam, ratihabitionem.

¶ *Glossa secunda quærit: ponit ops contra quam alleg. duo iura: demum subdit alias duas opiniones, & secundam approbat.*

f ¶ *Mandato.*] Quid si quis mandauit clericum verberari: & postea ante manuum iniectionem reuocauit mandatum: demum mandatarius percussit antequam reuocatio perueniret ad eum? In hac quæstione videtur tenere Ber. ī. eod. mulieres. talem esse excommunicatum. ad quod bene faciunt iura ibi per eum allegata: & idem per eadē iura ibi tenet Host. est tñ arg. contra. ff. de acqu. hære. si quis mihi bona. ad fin. & ī. eod. lib. de procu. c. vlti. in fi. Inn. ibi dixit talem excōicatum nō esse: tenetur tamē de culpa, de qua aliàs puniri possit: canon enim dolum requirit. Barth. Brix. in fi. quæstionū suarū venerialium, in quæstione quæ incipit: aliquis mandauit [& est 89.] dixit ꝙ talis quo ad Deum non tenetur, tamē quo ad ecclesiā excōmunicatus est. quod verū videtur. ADDITIO. Quosdam casus quibus pænitentia liberat à pœna, posuit de iure patro. cum laici. super t. glo. Io. And.

Hostien. hic dictum Inno. sed ipse Inno. videtur hic tenere quando tam rat de percussit, ꝙ non potuit reuocare: alias secus. hæc distinctio colligitur ex pe o rie & sinetus glos. Ioan. And.

g ¶ *Clericum.*] large summitur, vt 12. q. 1. duo sunt.

¶ *Glossa sequens exemplificat, quærit, & ops. ponit.*

h ¶ *Tuo nomine.*] puta tui contemplatione seruitor vel amicus tuus clericum qui tibi iniuriam realem vel verbalem intulerat, percussit: quem tu postea ratum habendo receptasti, & magis amicum habuisti. Sed quid dices retento hoc themate: si ille amicum vel seruitorem talem non receptauit, vel illum expulit, nec per aliqua exteriora potest apparere quòd ratum habuerit: sed tamen in veritate ratum habuit in corde? Dixit Host. ī. eo. mulieres. talem quo ad Deum esse ligatum, non tamen quo ad ecclesiā militantē, quæ nō iudicat de occultis. de simo. sicut nobis. & ī. eo. à nobis 2.

Obserua ex glo. mandati actus per alium fi. de quo vide not. in l. 3. ff. de adim. ea. le. & in l. quo enim. §. 1. ff. rem rat. hab.

¶ *Glos. seq resp. per quæstionem.*

i ¶ *Incurris.*] Et ratihabitione prædicta. dico ergo eum excommunicatum ex nūc, scilicet ex quo ratū habuit, nō ex tūc quo fuit facta iniectio

iniectio: licet ȷ. dicatur ratihabitionem retrotrahi: quia satis trahitur ad tempus anterius cum ex facto anteriori ligat, licet exnunc: nec enim sententia excõmunicationis trahitur retro, sicut aliæ sententię. ȝ. eod. licet. quæ statim ligat, aut nõ ligat, nec suspendu esse ctum suum. ȝ. de appel. pastoralis. & facit quod dixi ȝ. eod. venerabilibus §. porro. in glo. post diffinitiuam. Ioan. And.

a ¶ *Cõparari.*] vt ȷ. de reg. iu. ratihabitionem. & sic. vt ibi not.

b ¶ *Non sit facta.*] puta inimicus inimicum sibi clericum percussit: ego gaudeo, & forte illum postea recepto, & illi communico.

Additio. Tunc tamen incurro minorem: & secundum hoc exemplum quod dixit tex. vllius. intelligendum esset de maiori. Io. And.

c ¶ *Gestum.*] infra de reg. iur. ratum: quis. & dic vt ibi.

A*lma mater.*] diuide prout in prima gl.

¶ Et circa hanc dictionem, Alma, vide quod dixi de offic. cust. ca. 2. super eo verbo. & habetur idem verbum ȝ. eod. lib. de relig. & ven. san. c. 1. post prin. Ioan. And.

Casus. Vidimus ȝ. per totum discussum huius tit. maxime in c. si sententia. & in cap. si ciuitas. & in pluribus aliis cap. quòd tempore interdicti diuina officia non debent celebrari in locis interdictis: nec ministrari sacramenta ecclesiastica, exceptis aliquibus casibus. Sed vtrum tempore interdicti debeat denegari sacramentum pœnitentiæ? Iura antiqua circa morientes admittunt, sed de sanis nihil dicunt: Respondet Romanus Pontifex, quòd non solum morientibus, sed etiam sanis non debet denegari sacramentum pœnitentiæ: etiam tempore interdicti: dummodo nõ sint excommunicati. Item dummodo non sint illi propter quorum culpam sit positum interdictum: & hoc verum, nisi præstita cautione, de qua in littera. Sed vtrum sit indistincte verum, quòd tempore interdicti non debent celebrari diuina? Respondet quòd non: sed intelligitur quòd non debent celebrari diuina publice apertis ianuis, & pulsatis campanis: sed possent celebrari diuina non eo modo, sed submissa voce: & præbendati non interessentes horis diuinis perdunt suas distributiones, quemadmodum si diuina celebrarentur alta voce: sed istud fallit in quattuor festiuitatibus: videlicet in festo Paschæ, Natiuitatis Domini, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Mariæ Virginis: in illis quattuor festiuitatibus, licet locus sit interdictus, poterunt pulsari campanæ, & celebrari diuina alta voce: etiam admissis interdictis in auditione diuinorum officiorum: & cum illis qui sunt causa interdicti: sed debent remotius stare, & non debent appropinquare ad altare pro faciendis suis oblationibus, vel causa orandi. Postea Romanus Pontifex iubet antiqua iura obseruari, non obstantibus illis, quæ in contrarium statuuntur. Not. primo quòd interdictum quandoque refertur ad locum, & non ad personas loci: quandoque sit econuerso, vt ȝ. eod. tit. & lib. capit. si ciuitas. Not. secundo, quòd ex non celebratione diuinorum & substractione sacramentorum insurgit hæresis, indeuotio, & periculum animarum. Zabarel.

¶ *Glossa prima summat, & diuidit.*

d ¶ *Alma mater.*] Corrigit hæc decretalis in quibusdam ius vetus, vt infra patebit, & dicit hoc. Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur: nisi sint excommunicati, qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto, qui non admittentur nisi satisfaciant, vel caueant prout possunt. Item illo tempore, Missæ & alia diuina officia sub pœna distributionum sicut prius in Ecclesiis celebrantur ianuis clausis, plane, sine excommunicatis, interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt: & exclusis excommunicatis, interdictos admittere: ita tamen quod hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum, & reuocata sunt priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dicit. Et potest diuidi in quattuor partes in prima præmittit procemium vsque ibi: *Sane.* ibi secunda, in qua tractat de sacramento pœnitentiæ, quomodo & quibus sit exhibendum tempore interdicti vsque ad §. *Adiicimus.* Ibi tertia, vbi tractat quomodo diuina officia sint illo tempore celebranda vsque ad §. *Cæteris.* ibi quarta & vltima, in qua quo ad cętera seruari præcipit interdictum, & priuilegia contraria reuocat.

debeat cõparari.[a] Si vero Iniectio eadem tuo nomine nõ[b] sit facta: tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vllius† vinculo innodaris: Cum quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum[c].

¶ Idem.

¶ *Tempore interdicti etiam sani ad pænitentiam admittuntur, nisi sint excõmunicati: qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto: qui non admittentur, nisi satisfaciant vel caueãt prout possunt. Item illa tempore Missa & alia diuina officia sub pœna distributionũ, sicut prius in ecclesiis celebrantur ianuis clausis: plane sine excommunicatis & interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno alte cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt, & exclusis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi propter quorum excessum latam est, non appropinquent altari. In cæteris seruandum est interdictum. Et reuocata sunt priuilegia vltra id quibuscunque concessa. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. XXIIII.

Alma mater[d] Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & consulit, quæ suadente subiectorum vtilitate postmodum consultius ac rationabilius reuocat,† in meliusve commutat[e]. ¶ Sane à nostris dudum fuit prędecessoribus constitutum, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis[f] exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrẽtur ecclesiastica sacramẽta. Quia vero ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indeuotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt[g], ac Ecclesiis sine culpa[h] earũ debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti: Concedimus, quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure[i] prolati, non tantummodo morientes, sed† etiam viuentes, tam sani[k] etiam quàm infirmi, ad pænitentiam (quæ propter pro-

¶ *Glossa secunda alleg. duas concor. dat simile, & ponit notabile.*

e ¶ *Commutat.*] quia secundum varietatem tẽporum statuta expedit variari. supra de consang. & affi. non debet. & optime. 63. distinct. quia sancta. §. verum. nam etiam priuilegium reuocatur cum tendit ad noxam. supra de deci. suggestum. Et not. quòd raro inuenies & forte nunquam (saluo eo quod dixi supra de hær. (contra Christianos) quòd constitutio Bonifacij reuocet ius antiquum, quin verba exprimat, quæ hoc denotent, vt vides hic, & supra eod. lib. de rescrip. statutum. ȝ. de conces. præben. c. 2. de censi. felicis. ȝ. eod. licet hoc non sit necesse, vt supra eod. lib. de de consti. ca. 2. est tamen vtile. vnde non debemus esse faciles ad dicendum per suas constitutiones vetera iura esse correcta, vbi id non exprimit: quia si hoc intenderet, in illis expressisset, vt in istis. ad hoc supra de cele. Mis. cum Marthæ. versi. Ioannes cum suis concor.

¶ *Glossa seq. specificat sacramenta permissa.*

f ¶ *Sacramentis.*] permittebatur enim baptisma paruulorum, pœnitentia morientium, & viaticum, confirmatio in fronte. supra de spon. nõ est. de pænit. & remis. quòd in te. ȝ. eod. respon. permittebatur etiam confectio chrismatis. ȝ. eod. titu. & lib. quoniam. & celebratio Missæ semel in septimana pro conficiendo corpore Christi pro infirmis. ȝ. eod. permittimus. tenet etiam matrimonium contractum tempore interdicti. cum teneat etiam contractum ab excommunicato maiori. ȝ. de eo qui dux. in matri. quam pol. per adul. significasti. licet enim illud sit sacramentum: non tamen sic confertur gratia per illud, sicut per alia de hoc. 1. q. 1. quicquid.

g ¶ *Insurgunt.*] & omnibus his fuit prouidendum ȝ. de consti. cap. 2. de sepul. cap. 2. Audiui de quodam loco in Marchia, quòd tanto tempore steterat interdictum, quòd facta relaxatione homines illius loci xxx. & al. annorum qui nunquam audiuerant Missam, deridebant presbyteros celebrantes.

Additio. Simile quod dicit Hiero. ad Atherachiam, vbi loquitur de natis in obsidione, qui non desiderabant quam non nouerant libertatem. Ioan. And.

h ¶ *Sine culpa.*] quod regulariter esse non debet, infra de reg. iur. sine culpa. cum suis concor.

i ¶ *A iure.*] pone exemplum supra eod. lib. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. de censi. quanquam. de immu. eccle. de vsu. cap. 1. de pœnis. cap. vlt.

k ¶ *Sani.*] vide quòd verificatur hic falsa opinio, quam posuerat Gof. supra de spon. non est nobis. in fin. vbi dicit textus pænitentias morientium, dicebat Goffre. [Tancre. & Vin.] & etiam viuorum: quoniam nulli deneganda est pænitentia. allegat. de pænit. & remis. quòd quidam. de pænit. dist. vlti. cap. vlti. pro-

† Not. quod rationabiliter facta mutatur. l. 1. C. de cadu. tollen. vbi dicit Bal. quod sicut medicus in eisdem tempora alterat medicinas, ita legislator leges, per text. hic. & cap. nõ debet. de cõsan. & affi. quod etiam probatur in c. releganis. de pœn.

† Alias sed & viuentes.

Ibi dicit de sacramento ordinis post Innocen. Io. An.

Fatetur ergo glos. quod in matrimonio confertur gratia, secus tamen esse est hæreticum, cum citis Trid. sessio. 24. de sacramento matrimonij. cano. 1. an autem in matrimonio tanta conferatur gratia, quanta in reliquis sacramentis consule Thomas lib. 4. sen. dist. 26.

phetauit. & suo tempore falsum dixit, licet hodie per hanc decre. sit verum.

a ¶ *Ad peccandum.*] quia procliuus est cursus ad voluptatem: & natura imitatrix est vitiorum. 10. quæstione 3. procliuus. & omnis ætas ab adolescentia prona est ad malum. 12. quæstione 1. omnis ætas. & natura humana facile labitur ad delicta. in authen. de monachis. §. si vero bis. col. 1. vnde est pænitentia secunda 15 (?) post naufragium tabula, qua sustinemur post casum. de pænit. dist. 1. secunda post naufragium. & post baptismum, qui lapsus fuerit in peccatum, per eam reparatur. supra de summa trini. firmiter. ad finem.

nitatem & facilitatem hominum ad peccandum a, (summe necessaria est) licite admittantur b: dum tamen excommunicati non fuerint: quos admitti (præterquam in mortis † articulo c) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales quòd id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam d dederint cautionem: aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionem præstare iurauerint e, quòd cum poterunt satisfacient: & ad satisfactionem huiusmodi per eum vel per eos qui facere ipsam debent & possunt, præstandam dabunt consilium, & auxilium, ac iuxta possessionem fideliter laborabunt: non est pænitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quò ad istos vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (vbi ciuitas, vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt) facienda est relaxatio f interdicti, sed est eis solummodo iniungenda pænitentia salutaris. ¶ Adiicimus præterea, quòd singulis diebus in ecclesiis g & monasteriis h Missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia, sicut i prius: submissa tamen voce, ianuis clausis, excommunicatis ac interdictis k exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis tribuuntur l: si ad officia non venerint supradicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicto perderent non extante, si diuinis officiis non adessent. ¶ In festiuitatibus vero Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis m Virginis gloriosæ, campanæ pulsentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiam dictarum solemnitatum (& vt ipsi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum † facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus diuinorum: sic tamen quòd illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent n. ¶ Cæterisque quæ circa obseruationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusuis priuilegiis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, sub quauis forma vel expressione verborum ab Apostolica sede concessis o, quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari: cum quibuslibet tam secularibus, quàm regularibus sufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmisso diebus celebrent supradictis.

¶ *Glossa. quærit. arg. pro, soluit contrarium.*

b ¶ *Admittantur.*] sed nunquid talibus sanis post pænitentiam dari posset Eucharistia? & videtur quòd sic: cum ipsa per pænitentiam intelligatur. supra de pænit. & remis. quod in te. Sed dic contra: nam licet eo casu per pænitentiam intelligatur viaticum, vt ibi; non tamen simpliciter Eucharistia: nam ista est regula à canone tradita, quòd nolli pænitenti est denegandum in morte viaticum 3. 40. distin. pænitentes. in fi. licet igitur Eucharistia, vt viaticum eo tempore permittatur his qui sunt in via huius seculi, non tamen sanis reperio permissum: & sic antiquitati stabo, & dicam prohibitum. C. de appel. præcipimus. ad hoc j. §. proxi. in fin. vbi dicit, solummodo. ADDITIO. Sic circa sacramenta nihil sit immutatum, nisi quo ad pænitentiam. & idem Archid. Ioan. And.

c ¶ *Articulo.*] hoc enim ipsi pænitentes absolui possunt à sacerdote. j. de sepul. c. fina. etiam si tale esset excommunicationis genus, quod non possent absolui nisi a Papa. 17. quæst. 4. si quis suadente.

d ¶ *Idoneam.*] ergo non nudam, sed pignora vel fideiussores. C. de verb. signifi. sancimus.

e ¶ *Iurauerint.*] ad idem supra de do. inter vi. & vxo. per vestras. C. de episc. o. & cle. auth. generaliter.

f ¶ *Relaxatio.*] facit ad ea quæ not. de pænit. & remis. quod in te. in fi. 4 igitur si is propter cuius culpam latum est interdictum, satisfacere vult, tolletur interdictum: si non propter eius culpam, sed alterius ipse puniatur, eius satisfactio non requiritur. supra eod. tit. & lib. si sententia. §. 1. si autem culpabilis fuit, puta consiliarius vel auxiliarius, licet tollatur cautio & iniungatur pænitentia, non relaxabitur interdictum.

g ¶ *Ecclesiis.*] non intelligas de ecclesiis interdictis, sed sitis in loco interdicto. quod patet supra. §. 1. ibi, terris seu locis. ad idem supra de verb. sig. cum in partibus. sic etiam loquitur supra de pænit. & remis. quod in te. de priuileg. quod nonnullis. ibi, cum commune terræ fuerit interdictum.

ADDITIO. Ad huius intellectum vide quod scripsi j. eod. tit. & lib. c. præsenti. super versi. loca. Io. And.

h ¶ *Monasteriis.*] & nomine ecclesiarum intelliguntur monasteria. 54. dist. c. abbati. §. hac autem auctoritate.

ADDITIO. Vide quod not. & dixi j. eod. lib. de supplen. negli. prælat. grandi. in ver. præsertim. in gl. not. & super ipsa. Io. An.

i ¶ *Sicut prius.*] hoc statum determinat per sequentia.

¶ *Et* per hoc dic quòd non solum Missæ ordinariæ poterunt dici, sed etiam peculiares & pro pecunia.

¶ *Glossa sequens quærit arg. affirmatiue, sed contrarium soluit.*

k ¶ *Interdictis.*] quid de non interdictis? Videtur a contrario quòd eis præsentibus possit celebrari: sed dic contrarium: quia interdicto loco omnibus interdictum intelligitur ibi audire diuina, nisi super hoc sint priuilegiati. & videtur expressum j. eo. lib. de priui. licet. quæ decre. etiam videtur superflua per istam. Sed dic vt dixi in princ. immo si decre. illa intelligeretur de priuilegio iuris communis, puta dato hodie per hanc decre. ibi esset casus.

l ¶ *Tribuuntur.*] & illis tantum, non aliis tribui debent: & consuetudo contraria non valet. j. eod. lib. de cle. non resi. c. vnico.

¶ *Glossa. sequens definit altercationem: secundo quærit & soluit.*

m ¶ *Assumptionis.*] Not. terminatam altercationem quærentium quod est solemnius festum: an festum Assumptionis, an festum Natiuitatis 6 Virginis gloriosæ: habet enim Ecclesia quod sit celebrius festum Assumptionis, vt hic vides. & j. de obser. ieiu. c. 1. Sed in his festiuitatibus quantum poterit celebrari? Dic quòd in vigilia festi ad vesperas 7: quia tunc quò ad officiorum celebrationem incipit dies 75. dist. quod die. & j. de fer. c. 2. & credo quod continuare poterunt officium vsque ad vesperas festiuæ diei inclusiue. completorium autem & reliqua post vesperas cantare non poterunt secundum hanc formam per iura prædicta.

n ¶ *Appropinquent.*] Vberiorem gratiam igitur habebunt qui non peccauerunt, quàm ij qui peccauerunt 8: & merito. nam & speciale est in hac sententia contra rationem iuris quòd alius pro alio puniatur. supra de iniur. & damno dato, c. vnico.

¶ *Gloss. seq. exemplificat, secundo soluit duo dubia.*

o ¶ *Concessis.*] Erant fratres Minores, Prædicatores, & quidam alij priuilegiati, vt certis suis festiuitatibus celebrare possent tempore interdicti, interdum vsque ad octauas: hæc & similia priuilegia sunt reuocata: & puto [Idem Archid.] etiam per hæc verba generalia reuocatum priuilegium Templariorum & Hospitalariorum, quo in eorum iocundo aduentu semel in anno aperiebatur vna ecclesia in loco tempore interdicti, & celebrabantur diuina. supra de priuileg. vt priuilegia. Et intelligas de prioribus priuilegiis, quæ respicit hæc constitutio, non de posterioribus: cum sibi vel successoribus legem imponere non potuerit: licet indicare potuisset. supra eod. lib. de rescrip. cap. vlti. C. de legi. digna vox. de elect. innotuit in ano. (?)

1 Vide etiam Triden. sessio. 6. capit. 14. de lapsis, & eorum reparatione.

Nam in mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pænitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt. Ita concilium Triden. sessio. 14. ca. 7. de casuum reseruatione.

2 Idem Archidiaconus.

3 Quid sit illud viaticum, Panor. ponit c. quod in te hic alleg. tex. in c. interrogo. 26. q. 6. Ionn.

Cautio idonea pignora vel fideiussorem comprehendit, non nudam promissionem.

4 Et vide ibi quod post Innoc. dixi super si. vit. de Io. And.

5 Hoc verba vsque in finem huius glossæ non sunt de glossa Ioannis And. nec habentur in vetustioribus codicibus. Ille autem verba, & pecunia: intellige quod potest recipi pecunia non tanquam pretium, sed ad sustentationem & pro eleemosyna.

† Alias affectum.

6 Vel Annuntiationis, de quo plura videbatur. Io. An.

7 Idem Archidiaconus & facit c. de reliq. & ve. ne. in fi. & hoc ex obseruantia est indubitatum. Io. And.

8 Dicit Io. Mo. gratia effusa plus vel minus effluit pro ut subiectum gratiæ plus vel minus se cooperit in sacramenti. allega. quod not. 16 q. 1. petitibus & ff. de vsu & hab. plenum. §. 1. & §. equi. 14.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Continuatio domini Rota.

e *Dictum fuit supra per discursum titulorum præcedentium de variis constitutionibus editis seu factis circa iudices, circa iudicia, circa clericos, circa matrimonia, & circa delicta; verum quia aliquotiens dubitatur de significatione verborum positorum in dictis constitutionibus: ideo annectitur rubrica præsens, de verborum significatione.*

TITVLVS XII.

De verborum significatione.

¶ Innocentius quartus.

¶ *Declarat hic Innocentius quid significet verbum priuilegij: Recepimus vos in proprios filios Ecclesiæ Romanæ. & quis locus dicatur esse desertus. hoc dicit. Io. An.*

CAP. I.

Veniens [a]: & infra. ¶ Per [b] illa verba priuilegij: in speciales & proprios Ecclesiæ Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non [c] intelligi, & ipsos ex illo in proprios eiusdē Ecclesiæ filios fuisse receptos, quòd ab alio quàm à Romano Pontifice, vel legato ab eius latere [d] †

Veniés.] Ista decretalis diuiditur in quinque partes: Primo declarat quid conferat priuilegium filiationis. Secundo ibi, *Illum.* quis locus dicatur desertus, & circa ecclesias taltum locorū quatuor articulos declarat: Tertio in §. *Cæterum:* distinit articulum decimarum: Quarto ibi, *In alijs:* fit reseruatio iuris episcopalis & parochialis: Quinto ibi, *Per declarationem:* fit protestatio de iure vtriusque. Et scias prout infra tangit glossa quę incipit: *Sed in quo.* quòd fratres Templi & Hospitalis in quæstione quam habebant cum episcopo Tyberiacensi produxerunt quædam priuilegia Alexandri, & Lucij, de quorum certis verbis dubitabatur quid significarēt: quòd hic in principio diffinitur. Sed Innocentius tangit, & Abbas clarius, quòd hic loquitur de quodam ordine, qui dicitur sancti Iacobi, & est in Hispania: & sunt laici vxorati certis diebus in septimana abstinentes à thoro vxorum: habent tamē clericos in suo ordine: & sic legendo cessarent aliquæ obiectiones, de quibus infra dicetur. Et quod in cap. sequitur, ideo non summaui: quia non respicit titulum. Io. And.

Casvs. Romanus Pontifex. Hospitalarios S. Ioannis recepit in proprios & speciales filios sedis Apostolicæ, secundum communē intellectum huius capit. & super hoc fuit confectū instrumentum authenticū ad fidem super hoc faciēdam: postea accidit, q aliqui istorum Hospitalariorum perpetrauerunt aliqua delicta ratione quorum fuerunt conuenti corā ordinario loci in cuius diœcesi perpetrauerant delicta: qui Hospitalarij cōuento excipiendo proposuerunt, q non tenebantur litigare coram diœcesano: quia erant exempti à sua iurisdictione: & produxerunt dictum instrumentū: Ad illud probādum dicebat diœcesanus, quòd per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios:* non erant exempti à iurisdictione ordinarij, & per consequens tenebantur coram eo litigare: Consultus Romanus Pontifex interpretando seu declarando illa verba, respondit, quòd per illa verba non videtur data fuisse eis exemptio à iurisdictione ordinarij: quid ergo importāt illa verba? Respondet Romanus Pontifex, quòd illi qui fuerunt recepti in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ non poterunt excommunicari, suspendi, vel interdici à quoquam iudice, quàm à Papa, vel eius delegato, & hoc important illa verba: sed per hoc non sunt exempti à iurisdictione ordinarij. Sed ponamus quòd Romanus Pontifex Hospitalariis sancti Ioānis dedit priuilegium, vt ipsi in locis desertis ad ipsos spectantibus possint capellas ædificare sine licentia diœcesani: item quòd possent præsentare diœcesano clericos idoneos ad seruiendum in illis capellis: Dubitandum fuit de isto vocabulo, *Desertus*, quis locus diceretur desertus? Consultus Romanus Pontifex respondet, quòd ille locus dicitur desertus in hoc casu quantum ad propositum nostrum, qui non fuit cultus à memoria hominum à Christianis vel Sarracenis, vel etiā si fuit cultus à Sarracenis, non tamen à fidelibus à memoria hominum: tunc ille locus dicitur desertus quantum ad effectum priuilegij, vt ipsi Hospitalarij possint in eo ædificare capellas, & vti priuilegiis à sede Apostolica sibi concessis in locis desertis. [*Recepimus*] hucusque durant illa verba [*In præmissis*] quia in aliis casibus dicitur desertum à tempore quo quis renuntiauit appellationi: licet non sit lapsum tempus memoriam hominum excedens. [*Subiecit*] licet dicti fratres haberent facultatem construendi ecclesias in locis desertis & instituendi clericos ibi: tamen quia non est commissa cura animarum ipsis clericis: ideo debent præsentare diœcesano, vt committat illis curam animarum. Et licet isti Hospitalarij possint instituere clericos in illis capellis, institutione quæ dicitur institutio collatiua tituli: non tamen possunt instituere institutione auctorizabili: sed requiritur quòd adeant diœcesanum: vt dictum est. [*Reseruato*] quia si isti Hospitalarij habeant proprias possessiones in locis desertis, quas possessiones ipsi colunt propriis manibus vel propriis sumptibus coli faciunt: ipsi soluunt decimas istis clericis sui ordinis, & nō parochialibus ecclesiis. Sed vtrum horum clerici, qui recipiunt decimas, debeant soluere quartā episcopo? Respondet quòd non: immo in hoc sunt priuilegiati, vt non soluant aliquam portionem episcopo pro iure decimandi: sed de aliis possessionibus, quas non colunt, nec coli faciunt propriis sumptibus, debet soluere decimas episcopo. [*Derogare.*] Hoc refertur ad primum dictum capituli: hoc est, per illa verba, *Recepimus vos in speciales filios Romanæ Ecclesiæ:* non probant exemptionem: tamen dixit Romanus Pōtifex, q si isti fratres obtinuerunt à sede Apostolica exemptionem, non intendit per hoc præiudicare aliis suis defensionibus, per quas possent probare exemptionem maiorem: sed solum intendit declarare, q per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios sedis Apostolicæ*, non probatur plena exemptio. Nota primo principalem effectum principij huius capituli: videlicet, quòd per illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ*, non probatur plena exemptio: secus si Papa dixisset, recepimus vos in proprios & speciales subiectos Romanæ Ecclesiæ: vt in cap. si Papa, de priuilegiis. Nota vlterius quid important illa verba, *Recepimus vos in proprios & speciales filios Romanæ Ecclesiæ:* nam important, vt illi fratres non possint excommunicari, vel suspendi, aut interdici ab alio quàm à Papa, vel legato de latere. Et licet textus non faciat mentionem de suspensione, tamen est idem dicendum sicut de interdicto: nam suspensio est quoddam interdictum: vt dicit glossa. Nota q locus dicitur desertus, qui à memoria hominum non fuit cultus, & talis cultus appellatur nouale. Et dicitur nouale, terra de nouo reducta ad agriculturam, quæ non fuerat culta à memoria hominū. Et ponderāda est dictio, *Hominum*, per hoc enim soluitur quæstio vtrum illa terra dicatur noualis, quæ non fuit culta à centum annis: nec fuerūt percepti fructus: sed tamen apparent sulci, & apparet q aliàs fuit culta? Dicendum, quòd nihilominus dicitur talis terra noualis. quia sulci nō sunt in memoria hominū. Et sic licet in aliqua terra appareant signa: dum tamen nō fuerit culta à memoria hominum: illa terra dicitur noualis. Nota q quis non potest ædificare ecclesiā in loco non exēpto sine licentia diœcesani. Quid si de facto ædificauit absque licentia diœcesani? Dicendū q locus ille non debet destrui: sed dos applicabitur episcopo, qui poterit de illa ecclesia disponere, & in ea clericum instituere: non ad præsentationem ædificanos, & illi clerico assignare illam dotem.

† Pet. de Anchar. negat per hūc tex. probare legatos cognoscere posse de causis exēptorū: q hic est priuilegiatū, nō ius cōe. itē æquiparatur ordinario, qui exēptos nō iudicant: not. ī. de off. leg. tr. & translationē. Fō tanas.

Nota quòd fratres sancti Ioannis non sunt à iurisdictione diœcesanorum exempti, priuilegio clauso in corpore iuris: quia dicit textus, q bene apparet q fuerunt recepti in proprios & speciales filios Romani Pontificis: sed potestatur Papa, quòd non intendit derogare eorum priuilegiis si habeant ampliora priuilegia. Nota vnum casum, in quo decima non soluitur ecclesiæ parochiali, sed clericis illius ordinis: vt si fratres sancti Ioannis habeāt possessiones, quas excolunt vel excoli faciunt propriis sumptibus, non soluunt decimas ecclesiis parochialibus, sed clericis sui ordinis.

Nota casum, in quo episcopus non consequitur quartam decimarum: videlicet à clericis fratrum sancti Ioannis. & hoc verum de decimis receptis à terris, quas excolunt propriis manibus, vel propriis sumptibus excoli faciunt: secus si dederint illas possessiones aliis excolendas, vel in emphyteusim, vel ad perpetuum censum: ideo fratres sancti Ioannis, qui tradunt aliis suas possessiones sub hac qualitate: tradimus tibi tales possessiones quittatas & exēptas à solutione cuiuscunque decimæ male faciunt: nec illo modo possunt tradere suas possessiones: & hoc verum nisi habeant amplius priuilegium: nam priuilegium tantum valet quātum sonat. Nota etiam q per receptionem in proprios filios, non conceditur exemptio. de quo vide ī. de priui. si Papa. Nota finaliter arg. q legatus de latere, potest se intromittere de reseruatis Romano Pontifici. de quo supra de offi. deleg. quod translationem. Dominicus.

¶ *Prima gloss. summat.*

a ¶ *Veniens*] Declarat hic Innocentius quid significet verbum priuilegij: Recepimus vos in proprios filios Ecclesiæ Romanæ. Et quis locus dicatur esse desertus.

b ¶ *Per illa verba.*] quasi dicat possent illi habere alia priuilegia, per quæ essent exempti, sed per ista non sunt: est enim quædam declaratio per quā nō præiudicatur aliis defensionibus, vt dicit in fi.

c ¶ *Non intelligi.*] idem habes ī. eo. lib. de priui. si Papa. §. similiter. & vide ī. de hoc in glo. sed in quo sunt isti priuilegiati.

d ¶ *Latere.*] Nota igitur differentiam inter legatos de latere & reliquos.

quos. ad idem ī. de offi. leg. c. pen. & ī. eod. tit. c. 3. Satis est ergo hic quòd verba aliquid conterant & aliquid operantur. ī. eod. ut. Abbate.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

a ¶ *Interdici.*] satis puto idem in suspensione: cum illa sit quoddā interdictum [1]: & omnia ea continentur sub appellatione cēsuræ. ī. eo. tit. quærēti. Et quod dicit, à quoquam, intelligo etiam ordinario. Nec obstat ī. eo. lib. de priuil. ne aliqui. quia vt ibi dicitur, illa decret. non habet locum in religiosis, quibus concessum est priuilegium tale ratione loci vel ordinis ad idem. ī. eod. lib. de priui. ca. 1. §. in eos.

[1] Hoc patet ī. eo. tit. in cui cōnsulto §. respon cū 1. & 2. Ad idem ī tit. §. cap. 1. si quis cōtra cōm cum ī de dec. in cre. eo. tit. & dec. 1. episcoporū. ī. eo. lib. de priuileg. & decr. 1. ī. e. li. de offic. deleg. Io. And.

b ¶ *Penitus.*] scilicet quia non est memoria quòd habitatus vel cultus fuerit à Christianis vel Sarracenis: & idem in sequēti casu, scilicet qñ habitatus vel cultus fuerit, scilicet à Sarracenis: nec est cōtrarij memoria, scilicet q à Christianis fuerit habitatus vel cultus.

c ¶ *Detentus.*] supra de re iudi. abbate. eod. lib.

d ¶ *Construendas.*] petita licentia à Papa, vt j. ver. quas in locis.

e ¶ *Legis diœcesanæ.*] est lex diœcesana, & lex iurisdictionis, de quibus plene not. 10. q. 1. in summa. & ī. de offic. ordi. dilectus. Suberunt ergo lege iurisdictionis: præter id quòd sunt exempti per priuilegium Alexandri vt sequitur.

ADDITIO. Vnde sub diœcesanis poterunt conueniri secundum Innocentium. & vide quod not. supra eodem lib. de priuileg. cap. 7. §. in eos. in gloss. s.

destinato, interdici [a], vel excommunicati à quoquam nō valeant, declaramus. ¶ Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus [b] neque cultus fuerit, vel vltra memoriam hominum (secundum indulgentiam Lucij) est sub Sarracenorum potestate detentus [c]: censentes ecclesias in talibus desertis locis à fratribus ipsis constructas, seu etiam construendas [d], in eo plena libertate gaudere: vt secundum indulgentiam Lucij, nihil ab ipsis legis [e] diœcesanæ nomine valeat per episcopos exigi: quæ (secundum priuilegium Alexandri) non possunt interdicto, seu excommunicationi supponi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita [f] à sede [g] Apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent; qui ratione plebium examinandi [h] episcopis præsententur: vt ab eis [i] curam recipiant animarum, cū plebes episcopis sint subiectæ [k]. ¶ Cæterum dicti fratres decimas de laboribus & noualibus suis, quos proprijs manibus aut sumptibus excolunt, & alijs bonis [l] sibi à Deo præstitis, conuentibus clericorum ordinis sui (à quibus [m] quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persoluant [n], salua moderatione concilij generalis [o]: In aliis [p] eorum possessionibus iure cōmuni, seu quolibet alio ecclesiis parochialibus & diœcesano episcopo reseruato. Per declarationem [q] autē huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partium derogari.

f ¶ *Petita.*] intelligas & obtenta: confidenter autem postulent: quia illam obtinebunt. ī. eod. lib. de censi. Romana. ver. si vero.

g ¶ *A sede Apostolica.*] aliàs sufficit licentia diœcesani. de consecra. distinctione 1. nemo. & concord. ad hoc supra eodem lib. de priuile. auctoritate. vbi quo ad hoc distinguitur inter loca exempta & non exempta.

h ¶ *Examinandi.*] ne ad animarū regimen promoueantur indigni: cum hoc casu promotori inferatur pœna. ī. de elect. nihil est. est enim ars artium, regimen animarum. ī. de ætat. & quali. cum sit.

i ¶ *Ab eis.*] scilicet diœcesanis episcopis.

k ¶ *Subiectæ.*] concor. ī. de præben. in Lateranen. & c. de monachis. & eo. lib. & eo. titu. ca. 1. ī. de priui. cū & plantare. §. cum 10 ecclesiis. Et tales rectores sic instituti sunt perpetui vicarij, nequeūtes absq; causa rationabili remoueri. ī. eod. lib. de capel. mo. c. 1.

l ¶ *Bonis.*] vndecunque proueniant, licite tamen acquisitis. de hoc 14. q. 5. in summa. ī. de deci. ex transmissa.

m ¶ *A quibus.*] clericis scilicet ordinis sui.

¶ *Gl. sequēs obijcit et soluit exprimēdo sex, in quibus obtinēt isti fratres.*

n ¶ *Persoluant.*] sed in quo sunt isti priuilegiati quo ad hoc: nōne isti fratres de iure sunt priuilegiati, q nō teneātur ad decimas laborū & noualiū. ī. de deci. ex parte 1. sunt enim isti de quibus hic Papa loquitur Templarij, Hospitalarij Hierosolymitani: qui cum Tyberiacen. episcopo quæstionem habebant super diuersis articulis: in qua causa produxerunt priuilegia superius dicta. Sciendum est q isti fratres laici suot ex ordine: quia ordinem clericalem nō habēt: quidā ex eis sunt milites. ī. de senten. excom. canonica. alij sunt clerici. Isti igitur fratres de laboribus & noualib[2] quæ colunt, soluēt decimas sibiipsis, id est, clericis fratribus ordinis sui: qui clerici de his decimis episcopo nō dabūt quartā, quā aliàs de iure cōmuni deberet habere. ī. de offi. ordi. cōquerente. de præscript. de quarta, est enim quarta de lege diœcesana. ī. de offi. or. conquerente. à qua nulli sunt exempti: vt ī. ... Si igitur bene aduertis q hæc sua priuilegia, isti obtinēt prius in eo: quia ex quo sunt proprij & speciales Ecclesiæ Romanæ filij: ab ipso episcopo interdici vel excommunicari nō possunt. Secūdū q ratione ecclesiarū per eos cōstructarū in locis desertis nihil lege diœcesana debēt episcopo. Tertio, q propter eas excōicari vel interdici nō possunt. Quarto quòd solum per suos clericos eas gubernant. Quinto q decimas laborū & noualiū, & alia quæ coliūt, clericis sui ordinis, & sic sibiipsis soluunt. Sexto q de illis decimis quartā episcopo non soluunt. Io. And.

[2] Dicebat ergo Hostiē. & post eum Ioan. Mo. & Archi. q isti fratres tenentur in vno: q solunt ad quod non tenentur de præd. decretalem, ex parte. Sed stetum releuantur in alio, q soluunt clericis ordinis sui iuxta regulam ī de paro chi. c. ... & ī. de loiet. cum causa ... Ioan. And.

o ¶ *Generalis.*] ī. de decimis. nuper. scilicet q de possessionibus quæsitis post concilium soluant decimas.

ADDITIO. Vnde dicebat Inno. q hoc vult ista moderatio, quòd iste ordo S. Iacobi de qsitis post concilū integras decimas soluat, intellige parochijs quibus debentur. Ios. And.

p ¶ *In aliq.*] scilicet quas alijs colendas tradunt, vel ab aliis colendas recipiunt: Vel de quibus antequam fierēt noualia magni prouētus proueniebant: Vel quæ sunt ipsorum quo ad primæuū & directū dominium: tamē parochiani eas possident & tenēt: pone habētes eas per emphyteusim. ad hoc ī. de deci. dilecti. & c. licet. & ī. eo. quod per nouale. ad fi. de acquisitus post consilium dixerat ī. proxi.

† In plerisque antiquis codicibus etiam impressis nō Nicolaus quartus.

¶ *Glossa sequens roci. per obiec. & solutionem.*

q ¶ *Per declarationem.*] Nota verbum si ageretur de exemptione, & exemptio nō probaretur. & pronuntiaretur contra opponentem, bene fieret præiudicium: saltem quo ad eum, licet nō quo ad superiorem. ī. de priui. cum olim. de resti. in integ. c. 2. quia si non appellatur à sententia prætextu priuilegiorum de nouo repertorum, non reuocatur sententia. ī. de re iudic. inter monasteriū. & c. suborta. sed hic nō diffinitiue pronuntiat: sed declarat quodāmodo interloquendo quid importent verba priuilegij: vnde licet per illud priuilegium qui sunt recepti in filios, non sint exempti: si habent alia priuilegia exemptionis, bene sunt exempti: vt dixi in prin. non enim pronuntiat illos exemptos vel non, sed declarat quid illa verba priuilegij importent. Idem in aliis casibus, de quibus ī. dicitur.

¶ Nicolaus tertius †.

¶ *Declarat manifestum & euidens esse synonyma, & idem significare quo ad casum decreta de elect. si forte. Ioan. And.*

CAP. II.

CONSTITV-

C ¶ *Onstitutionem.*] Continet tria dicta, quæ patent in rubro. Secundum ibi, *Cæterum.* Tertium ibi, *Statutū quoque.* Et olim incipiebat, *Coniurationem*: & fuit multum decisa. Ioan. And.

¶ In hoc cap. ponuntur duæ declarationes: Primò quòd quantum ad materiam capit. si forte. ī. de elect. non est differentia inter euidens & manifestum, sed idem significant. Secundò ponitur, q illi dicuntur coniuratores, qui se obligant ad non recipiendum aliquem auctoritate Apostolica in suis ecclesiis. & sunt vt conspiratores puniendi.

CASVS. Dicitur in cap. si forte. alleg. quòd si inter cætera, quæ opponuntur electo, opponatur euidens defectus, qui cōcernit personam suam: puta quia caret oculo, vel quia patitur defectum scientiæ, de illo est prius inquirendum: & si opponens deficiat in probatione illius: prorsus ac si in probatione omnium defecisset. Sed quid si illud crimen seu vitium non sit euidens, sed manifestum: & potest probari. (Vnde euidens proprie dicitur quod semel factū semper durat. capi. euidentia. de accu. in antiq. sed manifestū dicitur qđ nō durat in apparēti, sed tamē potest probari de facili) vtrū sit idem? Respondet Romanus Pontifex, quòd sic; quia quantū ad hoc euidens & manifestum idē significant. Sed ponamus q canonici ecclesiæ Pictauen. simul conuenerunt, & adinuicem promiserūt mediāte iuramēto, & sic est cōiuratio: vel sine iuramēto, & sic est simplex conspiratio, q non reciperent expectantes auctoritate Apostolica, sed eos repellerent: vtrum tanquam conspiratores sint puniendi? Respondet quòd sic. Et si per modum statuti hoc fecerint, non valet huiusmodi statutum. Not. primo iuncta gl. differentiam inter euidēs & manifestū: nam euidēs accipitur pro notorio facti euidentis, quod cūctis apparet. Not. vltimus quod licet cap. si forte. allegatum dicat, q si opponatur cōtra electum

electum euidens defectus, quòd de illo est prius inquirendum: & deficiens in probatione puniatur ac si in probatione omnium defecisset: Idem est dicendum de defectu manifesto: sed hoc poterat colligi in dicto cap. si forte. quia ibi fit mentio de defectu scientiæ: qui defectus propriè non dicitur euidens, sed manifestus: quia probatur faciendo debitá examinationem. Nota quòd differentia est inter coniurationem & conspirationem: quia coniuratio est, quando plures simul conueniunt de stando contra aliquem, & suam conuentionem firmant iuramento: Sed conspiratio est quando plures faciunt monopolium, & conueniunt de stando contra aliquem, sed conueniunt sine iuramento. Et dicitur conspiratio à con, quod est simul, & spiratio, quasi simul, id est, vna spiratio. Vel dicitur à con, quod est contra. Et tales coniurationes & conspirationes tam secundum leges, quàm secũdum canones sunt prohibitæ. secundum leges est: .x. in l. denuntiamus. C. de his qui ad eccl. confu. l. vnica. C. de monopo. & imponitur secundum leges grauis pœna. Nota etiam tres modos quibus potest prouideri dignitatibus: per electionem videlicet, promotionem, & postulationem. Nota finaliter, quòd patiens defectum in memoria vel intellectu est inhabilis ad dignitatem. Et pondera: quia vult textus quòd talis defectus possit esse euidens & manifestus. Dominicus.

† alias, corporis. [illegible]

tionem[a] felicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri editam in concilio Lugdunensi[b], vt si forte inter cætera quæ obiiciuntur electo aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur: & si opponentem inuentum fuerit destitui veritate, á causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliàs puniatur ac si in obiectorum probatione omnium defecisset[c]: In illo qui manifestum[d] defectũ in visu[e], auditu, & aliis corporis† sensibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu[f], opponit electo locum habere: ac quo ad intentionem[g] constitutionis ipsius, manifestum & euidens, idem supponere declaramus.

¶ *Declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Ioannes And.*

¶ Cæterum canonicos cuiusuis ecclesiæ, qui statutum[h] fecerunt solemniter, & iuramento firmarunt, quòd ecclesiam suam & seipsos contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderent vsque ad ius vel sentẽtiam, quantum possent ad iudicium domini Papæ vel specialis mandati eiusdem: & quod communibus expensis, ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quòd quandiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesiæ defensionem huiusmodi, & oppositionem vellet prædicto modo[i] subire, alij canonici non possent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: Conspiratores & coniuratores contra sanctam Romanam Ecclesiam, ac libertatem obedientiam, & auctoritatem ipsius, decernimus, & eosdem tanquam conspiratores ac coniuratores, secũdum sanctiones canonicas puniendos.

¶ *Statutum de non recipiendo aliquem ad Papæ mandatum multis ex causis est detestabile & illicitum. hoc dicit.*

¶ Statutum quoque ipsum

¶ *Prima glossa diuidit & summat: & dicit quid primo declaret.*

a ¶ *Constitutionem*] Primo declarat manifestum & euidens, esse synonyma, & idem significare quo ad casum decret. de elect. si forte. secundo declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papæ, donec possent resistere. Tertio declarat tale statutũ detestabile & illicitum multis ex causis. Secunda ibi: *Cæterum*. Tertia ibi: *Statutum quoque*. Et declarat primum dictum vt supra dixi decretal. supra eo. lib. de elect. si forte. Et quæ ibi not. Gar. & Guil.

b ¶ *Lugdunensi*] s. eo. lib. de elect. si forte. cuius verba ad litteram. infra sequuntur vsque ad verbum, in illo. vbi ponit declarationem & hæc omnia vsque ibi expone, vt ibi dixi.

c ¶ *Defecisset.*] vt s. eo. lib. de elect. c. 1.

¶ *Glossa sequens obiicit, soluit, solutionem fortificat.*

d ¶ *Manifestum.*] videbatur contra: quia constitutio, si forte. loquebatur in euidẽti & nõ manifesto: & aliud videtur euidẽs, & aliud manifestũ. Euidens enim est quod semper palã est & euidẽter apparet. Arg. 1. quæstione 1. vt euidenter. & s. de accusa. euidentia. ff. de cõtrahen. emptio. l. ea quæ. quod enim est in euidẽti, nulla pôt tergiuersatione celari. s. de cohabita. cle. & mulier. c. vl. s. de of. ord. ca. ordinarij. §. cæterũ. eo. li. Manifestũ vero aliquando probatione indiget. 11. q. 3. certũ. de hoc no. 2. quæstione 1. manifesta. supra de coha. ele. & mu. vestra. Sed cõtrariũ est verũ per hãc constitutionem, & merito: nam constitutio, si forte. requirit probationem examinis in euidẽti defectu. & probatur manifestum supra de electio. bonæ 2. C. si mi. se ma. dix. l. 1. ibi: Nisi palã & euidẽter ex instrumentorũ probatione, &c. & præterea hæc duo vidẽtur synonyma. s. eo. tit. cum olim. Nam & si opponatur euidẽs defectus scientiæ, non palam hoc apparet: sed est necesse examinationem fieri: examinatione autem hoc fiet certũ. ff. si certũ petatur. l. certum. immo etiã not. Guil. in decreta. si forte. quòd si obiiciatur cõtra electum quòd est omnino illitteratus, & ideo repellendus: licet non dicatur euidenter vel manifeste: in exceptione habebit locũ

Marcrobius super somnio Scipionis, lib. 1. charta 21. negat non posse quod visus affirmat. Io. And.

Sint ergo palàm aliquid esse vel latenter posse fieri certũ. ff. eodem. infe. l. 1. §. liberum. C. de adulte. [illegible] Io. And.

decreta. Ipsius forma: quia idem est verborum sensus, & ideo idẽ ius esse debet. s. de consti. translato. ff. ad l. Aquil. illud. & ad hoc facit instit. de excusa. tut. §. similiter eum qui litteras nescit, &c. & formulæ verborum hodie sunt sublatæ. instit. de ver. oblig. §. 1. C. de formu. & impetra. act. subla. l. 1. & 2. & verba non debent præualere sensui: sed econtra. s. eo. tit. intelligentia. & c. propterea. & 1. q. 1. Marcion. intelligamus ergo euidentem & manifestum, cuius probatio est in euidenti & manifesto: licet id in exceptionis forma non exprimatur: aliàs sequeretur quòd si dico electum cæcum, ex quo non addo euidenter vel manifeste, non haberet locum constitutio, quod esset absurdum.

e ¶ *In visu.*] Vnde oculo carens non promouetur. 55. dist. si euangelica.

Oculo priuatus non promouetur.

f ¶ *Intellectu.*] Ergo siue memoria, siue intellectu careat, non promouebitur ad dignitatem. 39. dist. Petrus.

g ¶ *Ad intentionem constitutionis ipsius.*] quasi dicat interdum bene sunt diuersa, vt dixi s. in gl. videbat. in prin.

¶ *Gl. seq. not. ad quæstionem quam soluit distinguendo.*

h ¶ *Statutum.*] Ex hoc & ex eo quod dicitur in fine, videbatur quòd canonici possunt facere statuta, dummodo aliàs sint licita. Soler dici, quòd capitulũ sine episcopo statuta facere nõ potest, quæ tangant generalem statum ecclesiæ, vel tangant episcopũ, vel eius iura. hic intelligatur de consue. cũ consuetudinis. s. de iis quæ fiunt à præl. nouit. est enim prælatus caput, a quo non licet membrũ recedere. de præscri. cum non liceat. & hæc vera sunt, etiam si capitulũ talia statuat cum archidiacono suo, vel præposito, vel alio, qui post episcopum præsit capitulo. Si vero statuant super iis quæ non tangunt episcopum, vel statum ecclesiæ, sed sua singularia negotia: puta quòd certis modis quotidianas obuentiones distribuant, vel quòd certo modo ad capitulum vocentur: puta per talem campanam, vel alio modo: vel quòd certis temporibus etiam non vocati veniant ad capitulum, vel his similia: satis potest dici, quòd super his tenet ipsius capituli constitutio sine episcopo aliàs licita & legitima. ad hoc supra de rescript. edoceri. supra de constit. ex litteris. ff. quod cuiusque vniuer. nomi. l. 1. §. 2.

De materia huius glossæ vide Felinũ in cap. cũ omnes. extra de constitu.

ADDITIO Et de hoc scripsi post Compost. Inno. & Hostien. de consti. cum omnes. in princ. & ibi videatur quomodo respõdetur ad decre. cum dilectus. de clericis non residen. & vide quod scripsi de rescrip. constitutus. super ver. per decanum. Ioan. And.

i ¶ *Prædicto modo.*] scilicet cum procuratorio capituli & communibus expensis.

¶ *Glo. seq. primo ponit pœnam conspiratorum, & tres alias à quibus repelluntur, & vnde dicantur. Secundo tractat de prælato auctore Zanie. Tertio notat ad quæstionem.*

k ¶ *Canonicos.*] 11. q. 1. coniurationum. & cap. conspirationum. cap. sequenti. & est pœna talium depositio, vt ibi. Item conspiratores repelluntur ab accusatione, denuntiatione & testimonio contra eos contra quos conspirauerunt. 3. q. 4. conspiratores. s. de accusatio. qualiter & quando. & cap. cum oporteat. de simo. licet Hely. & c. per tuas. & cap. cum oporteat. Est autem coniurare simul vel in vnum iurare. Conspirare simul vel in idem spirare. credo autem quòd prælatus qui huic constitutioni per capitulum factæ auctoritatem interposuisset, eadem pœna punietur: omnia enim nostra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de veteri iure enuclean. l. 1. vltra medium. & supra eodem lib. de præben. si eũ. & c. si Apostolicæ. Per hanc decretalẽ probatur quòd per

¶ Quid de aliis, vide de te[illegible]. cum l. & A. in vlti. gl. & quæ dixi super ea dixi.

per instrumentum probatur crimen: producitur enim publicũ instrumentum, in quo cõtinebatur quòd tales canonici tale statutum fecerint: per quod probatur illos esse conspiratores. Ad idem ī. eod. lib. de iure iuran. cum in positionibus. [Vbi etiam de hoc in 4. gl.] 2. quæst. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. versi. nullus. supra de ijs quæ fiunt à præla. quanto. in fine.

†Aliàs imi. & Pontificis Romani, &c.

ADDITIO. Et facit quod not. ff. ad Turpil. in senatus. in 1. glo. & C. ad legem Aquil. contra negantem. in 1. gl. vide disputationem in regula. semel malus. Io. And.

a [Libertatem.] exhibendi, quod est infra.

b [Laudabile votum.] ī. de syndi. c. vnico. vnde nec dolum facit qui rem deserit, vt litem effugiat. ff. de alie. iudi. mu. causa fact. l. item si res. in fine. & magnum est commodum à lite recedere propter quod indebitum per transactionem solutũ non repetitur. C. de transact. l. 2. ff de cond. indebi. in summa.

†Aliàs ita: Nicolaus quartus. Et videtur hæc decretalis Nicolao quarto tribuẽda, vt colligitur ex extrauaganti Ioannis xxij. incip. Gloriosam Ecclesiam. quæ extat impressa inter literas Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis.

c [Ad peccandum.] Ad quod statuto, consuetudine, vel iuramento adstringi non possumus. ī. de consue. c. penul. & vlti. 22. q. 4. in malis. & c. si aliquid. & per totũ ī. de regu. iur. non est obligatorium. & cap. in malis. ī. eod. lib. de iureiuran. cap. 1.

ADDITIO. In dicto cap. non est obligatorium. habes casum legis obuenire. ff. de pact. doct. quam hic alleg. Ioan. Mona. & Archid. Ioan. And.

*In antiquioribus codicibus etiam impressis ita: Exijt qui seminat: & infra. & mox subiecit quæ de cæteris: Priuilegiũ, et prima etiam glo. hui., cõstat olim non fuisse solitum apponi integrũ: sed dic ſic, hic est, initium tantum.

d [Exijt qui seminat.] Ne crederet aliquis hanc constitutionem esse sublatã: ideo sic decise hic ponitur, vt habeatur pro reseruata: & de ea loquatur procemium huius libri in fine, vt ibi dixi. Et quia sic decise venit sub bulla, & quia infra etiam prohibetur glossari, prohibitioni parebo.

†Luca 8.

ADDITIO. Idẽ Archid. dixit. Ioan. Mona. ideo silo tatem. Illam tamen prohibitionem & eius pœnas Io. xxij. suspendit ad Apostolicæ sedis beneplacitum per constitutionem suã, quia nonnunquã Ioan. And.

(quod capitulo prælibato & singulis eius personis libertatẽ[a], obedientiam eidem Ecclesiæ Romanæ debitam exhibendi saltem vsque ad sententiã & † Pontificum Romanorum iudicium seu speciale mandatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum & expensarum discrimen ingerens, cõtra legitimas sanctiones laudabile[b] votum execrantium lites verat: iniustam litem mouere compellit, iniquæ controuersiæ seu liti cedendo: bonam fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccãdum[c]) conspirationem & coniurationem continere contra libertatem & auctoritatem sedis Apostolicæ manifeste, ac aliàs detestabile prorsusq; illicitum reputamus.

Idem †.

Constitutio amplissima pene cunctas declarans hæsitationes, quæ circa diui Francisci regulam contingere possunt: præsertim an fratres Minores (quos Cordigeros vocant) illius regulæ professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati. Et vtrum aliquid propriũ habere: & pecuniam recipere, legataq; sibi relicta agnoscere valeant: cum multis alijs ambiguitatibus hic luculentissime resolutis.

CAP. III.

Exijt qui seminat[d] † seminare semen suum. De sinu patris in mundum veste scilicet humanitatis indutus Dei filius Iesus Christus verbum Euangelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terra semen suũ doctrinam Euangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes saluare venerat: qui tandem seipsum Deo patri pro salute omnium in redemptionis humanæ pretium immolauit. Licet autem hoc semen in singulos communicatiua Dei charitate dispersum, aliud ceciderit † secus viam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus peruia: aliud supra petrã, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: alliud inter spinas, corda scilicet hominum diuitiarum sollicitudinibus lacerata: Et ideo vnum prauis affectibus conculcatũ: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum vero legitur in ordinatis sollicitudinibus suffocatum. Aliud tamen mite cor & docile terra bona suscepit, hoc est Minorum fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per almum Christi confessorem Franciscum radicata religio: qui ex illo vero semine germinans, germen illud per regulam sparsit in filios, quos sibi & Deo per suum ministerium in obseruatione Euangelij generauit. Isti sunt filij, qui docente Iacobo verbum æternum Dei filium insitum humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens saluare animas, in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ Euangelico fundatur eloquio: vitæ Christi roboratur exemplo: fundatoris militantis Ecclesiæ, Apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Hæc est apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descendens a patre luminum, per eius filium exemplariter & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritumsanctum beato Francisco, & eum sequentibus inspirata totius in se quasi continet testimonium Trinitatis.

Iacob. 1.

Non tamẽ per con[illegible] extrauagã. Quia q[illegible] rundam. §. Adhuc. Hi tanus.

Hæc est cui attestante Paulo Apostolo) nemo de cætero debet esse molestus, quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, volens institutorem ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri. Sed nec sic contra fratres ipsos Minores & regulam, hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiscreta inscitia concitauit: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam caninis latratibus lacerantes: non attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutaribus institutam, Apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices approbatam, & etiam per sedem Apostolicam confirmatam, tot diuinis testimonijs communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris † in obseruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit adscribi. Ac nouissime quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium Papam nonum † prædecessorem nostrum approbatam esse ex euidenti vtilitate, quam de ipsa consequitur vniuersalis Ecclesia, in generali Lugdunen. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, immo profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius cæteri catholicæ fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, quòd nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari concrescant, & amplientur in suorum obseruantia mandatorum. Veruntamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis Filijs Generali & nonnullis alijs Prouincialibus eiusdem ordinis Ministris, qui in capitulo ipso conuenerant, in nostra præsentia constitutis, cum ad plenam obseruationem regulæ eiusdem in vigore spiritus eorum feruere noscatur intentio: Visum est nobis (vt mordacibus huiusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua quæ in ipsa regula videri poterant dubia, declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata,

Galat. 6.

†Quæ per [illegible] An[illegible] chronicæ.

† Vel [illegible] Gregorius [illegible] concilium [illegible] celebra[illegible] in quo fuerunt [illegible] 340 ab[illegible] ca[illegible] chronicæ.

rata, pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiæ prouidere. ¶ Nos autem qui à teneris annis ad ordinē ipsum affectus nostros † erexímus in illis succedendo: cum aliquibus eiusdem confessoris sociis, quibus eius vita & cōuersatio nota erat: super ipsa regula, & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem Cardinalis, ac postmodum eiusdem ordinis per prædictam sedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in Apostolatus officio. tam de pia intentione confessoris prædicti, quàm de his, quæ regulam ipsam & eius obseruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eosdē prædecessores approbata & declarata esse noscuntur: quàm etiam ipsam regulam, & eam contingentia, maturitate plena discussimus. Nōnulla in præsenti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, edidimus, & concessimus: plura etiā ordinando seriosius & clarius, quæ infrascriptis articulis plenius exprimuntur.

> † Idem di... in ... quorum ... vero, post princi pium. Fontanus.

> Regulam diui Francisci ... de clarare ... & pri mo an illi ... professores sint ad Euangelij consilia obligati, vi de hic ... igitur. eod. ut. Fontanus.

¶ In primis quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres eiusdem ordinis tam ad consilia, quàm ad præcepta Euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euāgelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo quòd in eadem regula continetur sic: Finito vero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiam quia in fine ipsius regulæ cōtinentur hæc verba: Paupertatem, & humilitatem, ac sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus. Licet felicis recordationis Gregorius Papa nonus prædecessor noster hunc articulū & nonnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos euentus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur: Nos obscuritatē ac insufficientiam huiusmodi, præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare: Dicimus, quòd cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita Minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum arcte prosequitur, & nihilominus alia nō-nulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum, de intentione regulæ liquere valet apertius, vt illud quod in professione quasi absolute subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare; & quod in fine subiungitur: & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus: totum ad ipsius regulæ modificatum, vel determinatum, seu specificatum principium reducatur: videlicet ad obseruā-tiam Euangelij, vt prædicitur, per ipsam regulā in illis tribus modificatam, vel determinatam seu specificatam: Cum non sit verisimile ipsum sanctū verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatū, licet quasi succinctione repetitum, voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa carere. Et vtrumq; iuris argumenta nos doceant †, ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa vero quæ in medio, ad finem atque principium: & ea quæ in fine, ad vtrum que vel eorum alterum sæpe referri. Et dato quod absolute diceretur: omnino promitto sanctū Euangelium obseruare: cum † professor huiusmodi intenderet se ad omnem consiliorum obseruantiam obligare (quod vix aut nunquam posset ad litterā obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur:) Clare videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absq; intentione promittentis non debere perstringi, nisi vt obseruantia Euangelij sic sicut tradita repetitur à Christo, videlicet, quod præcepta vt præcepta, & consilia vt consilia a promittentibus obseruentur.

> † Quæ vide in gl. ... rege iur ... Fontanus.

> † Alias itas non profes sor, &c.

Quem intellectum etiā in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua Euangelica consilia indicat vt consilia sub verbis monitionis, exhortationis & consilij: nonnulla vero sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quod non fuit loquentis intentio †, quod fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Euangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis cōscientias plenarie serenandas: Declaramus, quod ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum Euangelica obseruanda consilia sunt astricti, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie seu sub verbis æquipollentibus exprimūtur. Ad nonnulla vero alia per Euangelium data consilia eò magis secundum exigentiam sui status tenentur plusquam cæteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorū. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continētur tam præcepta quam consilia, quam cætera, ex voto professionis huiusmodi non aliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipsa traduntur, vt sci licet teneantur ad eorum obseruantiam, quę in eadem regula ipsis sub verbis obligatoriis indicūtur.

> An Consilia ... sint obligati ad obseruationem omnium consiliorum Euangelij.

> † Ex hoc ex verbis colligitur intentio. Fontanus.

> Declaratio regulæ sancti Francisci.

Cæterorū vero obseruantiā, quæ sub verbis monitoriis, exhortatoriis, instructoriis, & instructoriis, seu quibuscunque aliis cōtinentur: catenus magis condecet de bono & æquo eos prosequi, quo imitatores tanti patris effecti, Christi semitas elegerunt. ¶ Porro cum ipsa regula expresse contineat, quod fratres nihil sibi approprient, nec domū, nec locum, nec aliquam rem: sitque declaratū per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum & nonnullos alios hoc seruare debere tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia: ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur: Dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum, non tam in speciali, quàm etiam in communi propter Deū meri-

> Fratres Minores non possint habere aliqd propriu.

meritoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo† docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserãt, volentes perfecte viuere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos deriuarunt. ¶ Nec his quisquam putet obsistere quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condescendens & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: sic & in nonnullis alijs infirma humanæ carnis assumens (prout Euangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in proprijs permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes inducitur, quòd à summæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga patet, & loculis: sed vtrumque perfecte perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtrisque. ¶ Nec quicquam ex his insurgat erroneum†, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tamquam homicidæ sui, vel tentatores Dei, viuendi discrimini se committant. Sic† enim seipsos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnant prouisionis humanæ: quin vel de ijs quæ offeruntur liberaliter, vel de ijs quæ mendicantur humiliter, vel de ijs quæ conquiruntur per laboricium, sustententur: qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profecto si (iuxta promissum Saluatoris) numquam deficiet fides Ecclesiæ: per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur†: ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cæteris, sic nec ipsis fratribus iure poli in extremæ necessitatis articulo ad prouidendũ sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur: cum ab omni lege extrema† necessitas sit exempta: nec talẽ abdicationem proprietatis omnimodæ, renuntiationem vsus rerum cuiquam videatur inducere: nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tamquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quæ à se vsum necessariæ sustentationis excludat: verum condecens fuit ei professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentam. Nec per hoc quòd proprietatem vsus, & rei cuiusque dominium à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renuntiasse conuincitur: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum, in vtendo præbet vtentibus nihil iuris: quinimmo necessariarũ rerum tam ad vitæ sustentationem, quàm ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus, sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodã concessus est fratribus: quibus rebus fratres licite vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id quod in præsenti serie continetur: Nec his obuiare dinoscitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane constituit: videlicet non posse vsum vel vsumfructum à dominio perpetuo† separari: quod ne dominiũ dominis (semper abscedente vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio namque dominij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus, non est infructuosa domino: cum sit meritoria ad ęterna, & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio: quinimmo contrariũ in ipsa conscripsit, contrariũ viuendo seruauit: cum & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet. Dicit namque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt Breuiaria: ex hoc patenter insinuans, quòd fratres sui habituri essent vsum Breuiarij, & librorum, qui sunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quòd Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos spirituales sollicitam curam gerant secundum loca & tempora, & frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad otium euitandum: dicit, quòd de mercede laboris pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiãt.

In alio quoque capitulo cõtinetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur† etiam in eadem regula, quòd in prædicatione quã fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi: annunciando eis vitia, & virtutes: pœnam & gloriam. Sed constans est quòd hęc præsupponunt scientiam: scientia requirit studium: exercitium vero studij conuenienter haberi non potest sine vsu librorũ†.

Ex quibus omnibus satis claret ex regula: ad victum, vestitum, diuinum cultum, & sapientiale studium, necessarium rerum vsum fratribus esse concessum. Patet itaque sane intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi, non solum obseruabilem, possibilem & licitam: sed meritoriam & perfectam: & eo magis meritoriam, quò per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicitur) elongantur. ¶ Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsis offertur, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios trãsferre cupiat propter Deum: nec sit persona, in quam loco Dei congruẽtius huiusmodi rei dominium transferat, quàm sedes præfata, vel persona Romani Pontificis Christi vicarij, qui pater est omnium & fratrum Minorum nihilominus specialis: Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominium: cum patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant: omnium vtensilium & librorum, ac eorum mobilium præsentium & futurorum, quæ & quorum vsumfru-

† Vide extrauag. Io. xxij. incip. Quia quorundam. de verb. signi. & Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 112. ad. 10. argumentum.

† Aliàs, erroneo.

† Vide omnino S. Thomã 2. 2. q. 186. art. 3. & li. 3. contra Gẽtiles ca. 131. & aliquot sequẽtibus.

† Immo possent laici compelli officio iudicis eleemosynas facere. glo. c. 1 dist. 1. c. domino sãcto. 50. dist. in c. cũ gũt. 1. q. 7. Abba. c. 1. de emp. & ven. Fonta.

† De consecra. dist. 1. sicut. & 3. eod. dist. 4. c. sanctã. c. quod nõ est. cũ glo. de reg. iur. Fonta.

† L. omniũ. ff. de vsufru. l. antiques. C. eo. Fonta.

† Vide concilium Tridẽt. sess. 5. de reforma. c. 2.

† Libri sũt ad scientiam necessarij. vide Oldradum consil. 84. incip. An expediat habere multos libros.

vsum fructum, scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem & dominiũ † (quod & felicis recordationis Innocẽtius Papa quartus prædecessor noster fecisse dinoscitur) in nos & Romanam Ecclesiam plene & libere pertinere hac præsenti constitutione in perpetuũ valitura sancimus. ¶ Præterea loca empta de eleemosynis diuersis, & oblata seu concessa fratribus sub quacunque forma verborũ (licet fratres sibi cauere debeant, quòd huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non vtantur) à diuersis seu pro indiuiso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habẽtibus, in quibus ipsi possidentes pro indiuiso, seu certas partes habẽtes, nihil sibi in oblatione seu concessione huiusmodi reseruarint: similiter & in ius & dominium ac proprietatem nostram & Ecclesiæ prædictæ eadem auctoritate suscipimus. Loca vero seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona vel collegio, vel ipsis fratribus ex integro concedenda, seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent.

† De hoc dominio vide extra. Io. xxij. incip. Ad conditorẽ canonum. tit. de ver. signific. & extrauag. Quorundã eod. tit.

Ac illa libere, præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cœmeterium (quæ tam ad præsentia quàm ad futura in ius & proprietatem nostram & prædictæ Romanæ Ecclesiæ simili modo & auctoritate recipimus) mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel præfatæ Romanæ Ecclesiæ retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro, seu ipsius Romanæ Ecclesiæ recipiantur assensu. & si in eisdem locis reseruauerit dominium sibi in cõcedendo concedens præter inhabitationem fratrum, speciale † dominium in ius Ecclesiæ sæpedictæ non trãseat, sed potius plene liberum maneat concedenti. ¶ Insuper nec vtensilia, nec alia præter eorum vsum ad necessitatem & officiorum sui status executionem (nõ enim omnium rerum vsum habere debent, vt dictum est) ad vllam superfluitatem, diuitias, seu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo vt ea distrahant siue vendant, recipiant, nec sub colore prouidentiæ in futurũ, nec alia occasione: quinimmo in omnibus appareat in eis quoad dominium omnimoda abdicatio & in vsu necessitas. Hoc autem secundum exigentiam personarum & locorũ, Ministri & Custodes simul & separatim in suis administrationibus & custodiis cum discretione disponant: cum de talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circunstantiæ plus minusve ac aliter prouideri requirant. Ista tamen sic faciant, quod semper in eis & eorum actibus paupertas sancta reluceat: prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta. ¶ Cæterum cum in eadem regula sit sub præcepti districtione prohibitum, ne fratres recipiant per se vel per alios, denarios vel pecuniam vllo modo: idque fratres in perpetuum seruare cupiant, & velut iniunctum necesse habeant adimplere: ne ipsorum puritas in huiusmodi obseruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientiæ aliquibus aculeis stimulentur: Articulum istum propter detrahentium morsus profundius quàm nostri prædecessores fecerint, assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes: Dicimus in primis, quòd fratres ipsi à mutuis contrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat †: possint tamen ipsi pro satisfactione facienda pro corũ necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus eleemosynis, de quibus satisfieri commode tunc non posset) citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere quòd per eleemosynas & alios amicos fratrum ad solutionem huiusmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo casu procuretur à fratribus, quòd ille qui dabit eleemosynam, per se vel per alium non nominandum ab ipsis, si fieri poterit †. Sed ab eo potius iuxta suum beneplacitum assumendum, huiusmodi satisfactionẽ faciat in totum vel in partem, prout sibi Dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam non habet fidelium personarum, seu quacunque alia occasione vel causa: declarãmus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipsius obseruantia maculatur, si fratres ipsi alicuius vel aliquorũ sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam præsentare, cui vel quibus, si eleemosynam facienti placuit, committi possit executio prædictorum: ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infrascriptis: Ita tamẽ, quòd penes ipsũ dantẽ, dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsq; ad cõuersionem ipsius in rem deputatam, plene, libere, ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam vel non nominatam ab eis, cuiuscunque conditionis existat, in iudicio, vel extra, actionem, persecutionẽ, aut aliquod aliud ius intentẽt, qualitercunque persona prædicta in commissione huiusmodi se habeat: licet tamen fratribus suas necessitates insinuare ac specificare vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare quod soluat †. Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quod fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ saluti in commissa sibi executione prouideat: Ita tamen, quòd ab omni eiusdem pecuniæ administratione seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (vt prædictum est) fratres abstineant omnimodo. Si vero personam huiusmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quo minus per se possit exequi quod prædicitur) contigerit per absentiam, infirmitatem, voluntatem, seu locorum distantiam, ad quæ ipse nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri: liceat fratribus cum conscientiæ puritate quandam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando, & aliis (si ad primum dantem non possit vel nolint habere recursum) cũ ista persona facere, sicut supra proxime declarauimus eis licere cum prima. Duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (vt dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere: cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circunstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negotij qualitatem (seruato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu præsentare ad istud ministerium exequendum. ¶ Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus

† Aliàs, tacit.

† Quid de hæredibus talis personæ, vide §. eod. §. eo casu. Fontanus.

† Quia ibi de mutuo fit mentio, quod pronomen fratr. Minori nõ cõuenit. & hanc prouisionẽ circa pecuniã approbat dem. extra. ibi vide à §. Porro, vsque ad §. Præ. ide. Fontanus.

tatibus, non solum illis pro quibus iam esset solutio seu satisfactio facienda (vt superius proxime dictum est) sed etiam imminentibus siue tales necessitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, siue tales (licet paucæ comparatione) quarum prouisio ex sui conditione necessario tractum temporis habet, vt in libris scribendis, ecclesijs seu ædificijs ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & alijs similibus, si quæ occurrerint, cum moderamine supradicto salubriter prouideri: Sic in istis necessitatibus clare distinguimus: sic in eis fratres posse tute & salua conscientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti necessitate, quæ breui tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circũstantijs non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri, tam quò ad dãtem eleemosynam, quàm quò ad nominatum vel substitutum, in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proxime declarauimus) procedatur.

In ea vero necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (vt prædicitur) tractum temporis habet annexum †: quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantiæ locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata, frequenter casus acciderent: in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oporteret quòd per diuersas manus & personas transiret pecunia necessitati huiusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem, seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum, habere notitiam: declaramus & dicimus, quod in hoc articulo præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint breui tẽpore, vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obseruandos, ad obseruandam ipsius regulæ, ac professorum eius omnimodam puritatem: Quòd si præsto sit eleemosynæ huiusmodi elargitor, vel eius nuntius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur à fratribus, quòd sibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocãdi sibi pecuniã ipsam, penes ipsum semper vsq; ad conuersionẽ † ipsius in rẽ deputatam libere remanente, vt in alijs duobus casibus superius dictum est) per quorumcunque manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, siue personas ab eo vel à fratribus nominatas, totum suo consensu, voluntate ac auctoritate procedat: quo assensum suum præbente prædictis, secure fratres re empta vel acquisita de illa pecunia, per quẽcunque (iuxta modum annotatum superius) vti possint. ¶ Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem, hac in perpetuum valitura prouisionis serie declaramus, quòd fratres (præfatis modis, vt prædicitur, circa pecuniam in supportandis eorũ præteritis & ingruẽtibus necessitatibus obseruatis) non intelligantur nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere contra regulam, vel professionis sui ordinis puritatem: cum manifeste pateat ex præmissis, ipsos fratres non solum à receptione, proprietate, dominio siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiam à correctione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo vero casu quando (antequam ipsa pecunia in licitum rei habendæ vel vtendæ commercium sit conuersa) concedentem pecuniam mori contigerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quòd persona deputata pecuniam ipsam in necessarium vsum fratrum expenderet: quicquid de ipso concedente viuendo vel moriendo contingeret, siue cõcedens huiusmodi hæredem reliquerit, siue non: possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere †, sicut poterant ad ipsum dominum concedentem. ¶ Quia vero puritatem ipsius ordinis intima cordis affectione zelamus: cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (vt prædicitur) per aliquem pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) supererit, consentiat ipse concedens, quòd residuũ præfatæ pecuniæ in res alias pro alijs ipsorum fratrum prædictis necessitatibus conuertatur: quo non consentiente prædictis, ipsum residuũ (si quod fuerit) restituatur eidem. Caueant tamen fratres quòd sollicite se coaptent, vt non plus scienter concedi consentiant, quàm verisimiliter æstimari possit rem necessariam, pro qua pecunia ipsa conceditur, valituram. ¶ Et quia † prędictorum seriosa expositione à dante vel recipiente de facili posset errari, vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu à sane intelligente percipitur, præsentis ac in æternum valituræ constitutionis serie lucidamus; volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd semper quãdo pecunia fratribus ipsis mittitur vel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorsus oblata intelligatur & missa. Non enim verisimile est aliquem eleemosynæ suæ sine expressione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel † illi, quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi prouideri †, vel effectu doni, vel suæ cõscientiæ puritate fraudentur. ¶ Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in vltimis voluntatibus sub diuersis modis nonnulla legantur, nec expresse quid de his agendum sit, in regula vel prædecessorum nostrorũ declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterũ, prouidendo legantibus, & fratrũ cõscientijs præcauẽdo: Declaramus, ordinamus & dicimus, quòd si testator modũ secundũ quẽ fratribus (eorũ conditione inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando, vt si legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant.

Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit, vt si diceret: lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendẽdam, vel domum, agrum, vineam, & similia, ad hoc quòd per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta, in ædificia vel alia fratrum necessaria conuertatur: aut in legando similibus modis vel verbis vtatur. In hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres seruari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniarijs eleemosynis declaratum. Ad quæ legata soluenda tam hæredes testatorum,

† Al. lanexum.

† Quomodo probatur illa. vide Bart. in l. cinitas. ff. si cer. pet. doctorem Anthẽ. hoc ius porrectum C. de sacrosan. eccle. Fontanus.

† Obseruantia modo & forma. Sicut tamẽ ũ .m. Fontanus.

† Al. ita: Et quia in prædictorum. &c.

† Al. & illi

† Al. prouidere

Legata sibi relicta an possint fratres Minores agnoscere. Vide §. ad nostrã. In cle. exiui. & ibi dicat Card. in sua glo. in ver. Secundo quærendo. & Barto. in suo tra. Mino. Fontanus.

statorū, quàm executores se liberales exhibeant † : Et etiam prælati & seculares, quibus de iure vel cōsuetudine prouisio ista competeret (cum expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regulæ cōgruos intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum destituatur intentio: ac ipsi fratres pauperes opportunis auxilijs non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur: in hoc legato sic indeterminate relicto, in omnibus & per omnia intelligi ac seruari volumus, & in perpetuū præsenti constitutione iubemus, quòd supra in pecunia seu eleemosyna fratribus indeterminate oblata vel missa, voluimus ac expressimus obseruari: videlicet, vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum: ita quòd nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur. ¶ Quia vero libros & alia mobilia, quibus tam ordo quàm fratres vtuntur, quorum dominium (cum non sint dominij aliorum) ad præfatam Ecclesiam specialiter spectare dinoscitur, interdum contingit seu expedit vendi, vel etiam commutari: fratrum vtilitatibus & eorum conscientijs prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, vt commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum vsum fratribus licet habere, de Generalium & Prouincialium Ministrorum in suis administrationibus coniunctim vel diuisim auctoritate procedat: quibus etiam de dispositione vsus taliū rerum concedimus ordinare.

† Nota quod iudex secularis interponit se circa legata pia. Fontanus.

Si vero res huiusmodi æstimato pretio vendi cōtingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia seu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam, cuius vsum fratribus licet habere, per † procuratorē à præfata sede vel à Cardinali gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus † autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præsenti nostra concessione fratribus (pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obtenta super hoc prius superiorū suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali vel in prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus, & earum valore, quàm præfata licentia, scilicet à quibus & qualiter sit habenda, extiterit ordinatum, intra & extra ordinem alijs elargiri. ¶ † Licet autem contineatur in regula, quod fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio, quòd necessitate cessante pluribus nō vtantur: declaramus, quòd possint fratres de licentia Ministrorum & Custodum coniunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis, cū eis videbitur (pensatis necessitatibus & alijs circumstantijs, quæ secundum Deum, & regulam attendendæ videntur) vti pluribus: nec per hoc videantur à regula deuiare, cum etiam in ipsa dicatur expresse, quòd Ministri & Custodes de infirmorum necessitatibus & fratribus induendis sollicitam curam gerant, secundum loca & tempora, & frigidas regiones. Et quamquam prædicta regula cōtineat, quòd de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum Ministri tantum & Custodes sollicitam curam gerant: & dictio illa, tantum †, adeo Ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, quod

† Tales procuratores nuncupantur per extrauag. ad conditorem §. nusquam. Fō.

† Quomodo considerentur vilitas rei, glo. est in verbo, viliam, in sile exi... Fontanus.

† Vide clem. exiui. §. præterea. & extrauagan. quorundā. § in primis. Fontan.

† Nota quod constitutio ex ratione superueniente ampliat.

ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen sollicite considerare nos conuenit & tempus regulæ institutæ, quo fratres isti ad cōparationem præsentem numero pauci erāt, & forsan Ministri & Custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulæ vel ipsis Ministris & Custodibus impossibilitatis iugum voluisse præfigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quod ipsi Ministri & Custodes possint per alios huiusmodi curæ sollicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiusmodi, quæ præfatis Ministris & Custodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum sibi ab illis commissa fuerit, gerere diligenter. ¶ Cōtinetur quoque in regula, quòd fratres quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborēt fideliter & deuote: Ita quòd (excluso otio animæ inimico) sanctæ orationis & deuotionis spiritū nō extinguant. Quia vero ex verbo isto fratres ipsos de otiositate vitæ, & de regulæ trāsgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes: Declaramus, quòd consideratis verbis prædictis, & forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, nō videtur ea fuisse instituentis intentio, quòd vacantes studio, vel diuinis officijs, & ministerijs exequendis, manuali labori seu operationi subijceret, vel ad hoc illos arctaret: Cum exemplo Christi & multorum sanctorum patrum, labor iste spiritualis tanto illi præponderet, quanto quæ sunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios vero qui se in prædictis spiritualibus operibus non exercent †, nisi tales aliorum fratrum licitis seruitijs occupentur, (ne otiose viuant) verba prædicta declaramus extendi:

Nota secundo, iudicando attenda tempora & mores, & concordabis scripturas. facit l. nos & canon. J. eo. Fontanus.

Fratres Minores ad laborem potentes, an laborare teneantur. Et an religiosi manualibus operari teneantur vide omnino S. Thomā 2. 2. q. 187. art. 3.

Nisi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis & orationis existerent, quòd merito propter hoc non essent à tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi. fratres enim quicunque studio vel diuinis ministerijs non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel alijs diuinis officijs & ministerijs vacantium seruitijs inhærentes tantum, pro seruitijs eisdem cum ipsis quibus seruiunt, sustentari merentur: quod astruitur illa æqua lege, qua strenuus pugnator ille Dauid iuste decreuit, videlicet quòd descendentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas, portio æquaretur. ¶ Verum quia expresse continetur in regula, quòd fratres non prædicent † in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deserentes regulæ, & nihilominus auctoritatem Apostolicæ plenitudinis conseruantes, dicimus, quod prædictum verbum ad litteram sicut regula ipsa protulit, obseruetur: nisi per sedem Apostolicam circa hoc pro vtilitate populi Christiani sit concessum vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordinetur. Et quia in eodem capitulo regulæ immediate subiungitur, quod nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à Ministro Generali fuerit examinatus, & etiam approbatus, ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum: Nos & statū præteritum ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato fratrum numero, ac vtilitatem animarum (vt condecet) aduertentes: concedimus nedum Generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere li-

† Hoc est, non concionantur ad plebē, non publice, non legūt. Fon.

Libr. 1. Reg c. 30.

Vide omnino concilium Tridēt. sessio. 5. de reformat. c. 2. & sessio. 24. de reforma. c. 4.

centiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatẽ & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regula continetur: verum etiam Prouinciales Ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum Definitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur, & in fratrum priuilegiis contineri: quã quidem licentiam præfati Ministri reuocare & suspendere valeant & arctare, sicut quando id eis videbitur expedire. ¶ Sed quoniã in desiderijs nostris hoc geritur, vt ad Dei gloriam salus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Christianæ religionis accenditur, meritum & numerus augeatur: concedimus & præsenti statuto firmamus, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris, personas fugientes à seculo in fratres recipere: quæ Ministrorum Prouincialium licentia per ipsum Generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarij vero Prouincialium Ministrorum ex officio vicariæ licentiam hanc sibi nouerint interdictam: nisi per Ministros eosdem (quibus hoc posse committere Vicarijs & alijs licere decernimus) hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur. Caueant tamen ipsi Prouinciales, quòd hoc non indiscrete, non passim, sed sic considerate committant, vt illos quibus hoc committi contigerit, fidelibus cõsilijs fulciant, quæ omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem: sed illi tantũ, qui suffragantibus eis litteratura, idoneitate, vel alijs circunstantijs possint vtiles esse ordini, sibique per vitæ meritum, ac alijs proficere per exemplum. ¶ Insuper dubitãtibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo quòd in regula dicitur, vt decedente Generali Ministro, à Prouincialibus Ministris & Custodibus in capitulo Pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit, vt aliqui de singulis prouincijs, qui vocem habeant aliorum, interfint: Taliter respondemus, vt scilicet singularum prouinciarum custodes vnum ex se constituant, quem cum suo Prouinciali Ministro pro seipsis ad capitulum dirigant, voces aut vices suas committẽtes eidem. Quod etiam cõstituerint per seipsos, statutum huiusmodi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius nonus in casu huiusmodi dicitur respondisse. ¶ Denique † quia cõtinetur in regula supradicta, quòd fratres non ingrediãtur monasteria monacharũ, præter illos quibus à sede prædicta cõcessa fuerit licentia specialis: quamquam hoc de monastetijs pauperum monialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse crediderint, cũ eorum sedes præfata curam habeat specialem, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc beato Francisco, per Prouinciales Ministros fuisse credatur in generali capitulo declaratus: ijdem fratres certificari nihilominus postulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum monasterijs monialium prædictarum debeat intelligi: Nos vtique generaliter id esse prohibitũ de quarumlibet cœnobijs monialium respõdemus: & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo quòd ad alia loca, vbi homines seculares conueniunt, possunt fratres illi causa prædicationis vel eleemosynæ petendæ accedere: ijs quibus id à superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum, ex-

Ad ordinẽ B. Francisci recipiendi quales esse debeant.

Ministro Generali decedẽte, qui debent ad electionem conuenire.

† Vide concilium Trid. sess. 25. de Regularibus & Monialibus, c. 5. & extrauagantem Pij Papæ V. incip. Et si Mendicantium.

ceptis, seu pro prædictarum monasterijs inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licẽtia speciali: quod etiam ipsum idẽ prædecessor noster Gregorius nonus, in eo casu dicitur respondisse. ¶ † Cæterũ sanctæ memoriæ confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa vltimum vitæ suæ (cuius mandatum, ipsius dicitur testamentum) quòd verba ipsius regulæ non glossentur, & (vt verbis vtamur eiusdem) quòd sic vel sic intelligi debeat, non dicatur: adijciẽs quòd fratres nullo modo litteras aliquas ab Apostolica sede petant: & alia quædam interserens, quæ non possent sine multa difficultate seruari: propterquod fratres hæsitantes, an tenerentur ad obseruantiã testamenti prædicti, dubitationem huiusmodi per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum petierunt de ipsorum conscientijs amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum, & difficultates quas propter hoc possent incurrere, dubietatem de ipsorum conscientijs amouendo, dixit fratres ipsos ad ipsius mandati obseruantiam non teneri: quod sine consensu fratrum & maxime Ministrorum, quos vniuersos tangebat, obligare nequiuit, nec successorem suũ quomodolibet obligauit: cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innouandum. ¶ † Ad hoc à nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius regulæ, & ipsam regulam contingentia, diuersas litteras intelleximus emanasse Sed nec per hoc mordacium prædictorũm contra regulam ipsam, & fratres quieuit insultus: nec per ipsas litteras statui fratrũ prouidere † in multis, in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne litterarum huiusmodi & præsentis constitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in prædictorum obseruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorum statui & obseruantiæ prædictæ regulæ consulatur in omnibus & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quamquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in alijs litteris Apostolicis supradictis: Hanc nostram constitutionem, declarationem, seu ordinationem tantum a fratribus ipsis præcise ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam. ¶ Cum igitur ex prædictis & alijs per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis, nec vlli parens discrimini euidenter appareat: illa & omnia supra scripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam & suppleta, de Apostolicæ potestatis plenitudine approbamus, confirmamus, & uolumus existere perpetuæ firmitatis: In uirtute obedientiæ districte præcipientes, quòd hæc cõstitutio sicut cæteræ cõstitutiones: vel decretales epistolæ legatur in scholis. Et quia sub colore liciti nonnulli contra fratres ipsos & regulam, in legendo, exponendo, atq. glossando possent dirum uirus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus deprauare: & opinionũ diuersitas ac distortio intellectus multorum pios animos posset inuoluere, & à religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detrahentium vitanda peruersitas cogit nos uiam ijs ad prædicta precludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire. ¶ Itaque sub pœna excommunica-

† Francisci beati testamentum prohibuisse ne regula glossaretur, & litteras Apostolicas fratres per ipsum relatum non impetrari.

† Hanc l. & §. quæ sub colore allegat Bal. referente hoc Platea Authen. § quam mulier. C. de sacros. eccle. per statutis ut tenuibus se glossata, et Bal. l. cum dubium. ff. leg. Fonta.

† Aliàs fundentes.

Excommunicatio lata.

minime con tra glossam istam decretalē, non obstā tibus qui buscunque priuilegijs contra ex communicationē absolutionē sibi Papa reseruans.

P *Riuilegium.*] Non diuiditur: quia pendet vsque ad vltimam dictionem.

CASVS. A sede Apostolica fuit concessum priuilegium quibusdam religiosis: videlicet q̄ fratres illius ordinis habitantes in cellis illius ordinis, vel ipsæ cellæ nō possent excōicari vel interdici: dubitatur de hoc vocabulo, cella, inserto priuilegio: & qualiter accipiatur in materia priuilegij. Rndet q̄ cella in hoc casu accipitur pro loco solitario segregato à cōitate hominū: ideo si fratres illi⁹ ordinis haberent Prioratus in loco populoso, priuilegium suum nō se extenderet ad tales religiosos, sed solum ad illos, qui habēt cellas separatas à cōi victu hominum. Nota primo q̄ in materia priuilegiorum, per quæ conceditur exemptio religiosis habitantibus in cellis monasterij, appellatione cellæ veniunt solummodo loca solitaria: largo tñ modo accipiendo cellam, appellatione cellæ venit parua camera, quam non debent habere religiosi: immo debent comedere in eodem refectorio, & dormire in eodē dormitorio, & debent omnes esse in aperto, & dr̄ cella à celando: quia vnus religiosus non debet celari ab alijs nec occultari, & vnus religiosus debet videre alios religiosos in dormitorio & refectorio.

Nota secundo optimum tex. q̄ idem est dicere fratres, q̄d monachi. vide de iudi. causam. Nota vlterius, q̄ excōicatio & suspensio referūtur ad homines: interdictū ad loca. 11. q. 3. nemo epōrum. de cle. excō. min. postulasti. 1. rñ. Io. Mo. & Io. And. Dominicus.

¶ *Prima glossa summat.*

a ¶ *Priuilegium.*] Exemptis cellis alicuius monasterij, quid appellatio cellæ significet, hic ostendit.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

b ¶ *Legato.*] Intelligo generaliter, sicut generaliter loquitur: ex quo aliud non exprimitur, & est simile quod dixi. §. eod. lib. de rescrip. statutum. 1. respon. in gl. quia verbum.

c ¶ *Commorantes.*] Large loquitur ‡: quia interdum sunt instituti perpetuo: interdum ad tempus: interdum ad solam moram ibi trahendam. de sta. mona. c. 2. ad fin supra eod. lib. de temp. ordin. cum nullus. in fin. & de capel. mona. cap. vnico. sed quo ad casum nostrum non est curandum.

‡ Arctiuus not. hanc glos. in c. appellantur. de accusatio. ad probād. §. quod enī in materia priuilegiorum ille dicatur habitare, q. est in loco ad tempus. al legat Baldum in l. 1. ff de statu hom.

d ¶ *In aliquo*] Tolle, defendat, quod est in fi. & iterum repete, sed defendat residentes tantum, & cætera.

e ¶ *Hoc est.*] Propter hoc facit ad titulum nostrum de verb. signi.

nicationis & priuationis officij ac beneficij districte præcipimus, vt præsens constitutio cum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram: concordantiæ, cōtrarietates, seu diuersæ vel aduersæ opiniones a lectoribus seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossæ non fiant (nisi forsan per quas verbū vel verbi sensus, seu cōstructio, vel ipsa constructio quasi Grāmaticaliter ad litteram vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentē deprauetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud quàm littera ipsa sonat. Et ne secundū prædicta contra detractores huiusmodi oporteat vlterius laborare: vniuersis ac singulis cuiuscūq; præeminentiæ, conditionis, aut status, districte præcipimus, ne cōtra prædictam regulam & statū fratrum prædictorum, seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata, dogmatizent, scribant, determinent, prædicent, seu praue loquantur publice vel occulte. Sed si quid penes aliquē in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictę sedis Apostolicæ deducatur, vt ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. ¶ Glossantes vero in scriptis constitutionem ipsam aliter, quàm eo modo, quem diximus: Doctores vero insuper & lectores dum docent in publico, ex certa scientia & deliberate intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberate determinantes in scholis, seu prædicantes contra prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs, aut litteris Apostolicis, quibuscūque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quæ nolumus aliquibus in præmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus, se nouerint subiacere: à qua per neminem nisi per Romanū Pontificē possint absolui. Insuper † tam istos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quàm alios (si qui fuerint) contra præmissa vel eorum aliquod venientes, ad sedis memoratæ volumus deduci notitiam: vt quos prouisus modus æquitatis non arcet à vetitis, compescat rigor Apostolicæ vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, dispositionis, suppletionis, approbationis, cōfirmationis, & cōstitutionis, infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotētis Dei & beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Siriani xviij. Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Exemptis cellis alicuius monasterij: quid appellatio cellæ significet, hic ostendit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

PRiuilegium [a] monasterio tuo concessum, vt monachi siue fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus † habitantes, ab alio quàm à Papa, vel eius legato [b] excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ cellæ interdicto supponi non possint: non fratres in Prioratibus, ecclesijs, seu capellis eiusdem monasterij commorātes [c], aut ipsos Prioratus, ecclesias, vel capellas ab ordinariorū iurisdictione in aliquo [d], sed residentes tantum in cellis, & cellas ipsas (hoc est [e] loca secreta [f] & solitaria, quæ ab hominum separata conuictu [g] sunt ad contemplandū [h], & Deo vacandū specialiter deputata) defendat.

¶ Idem.

¶ *Priuilegiato aliquo, vt possit conferre beneficia clericorum suorū: quid appellatio clericorum suorum designet ostendit. Ioan. And.*

CAP. V.

SICVT † NO-

ADDITIO. Aliàs locari potuisset. §. proxi. vel sub tit. de priuileg. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. declarat textū.*

f ¶ *Secreta & solitaria.*] Cella dī à celando & occultando. & hic hoc casu locus solitarius: & talem vitam ducentes digni sunt conuenienti honore. 16. q. 1. q̄ vere. & ad has cellas religiosi etiam Mendicantes de prælatorū licētia transire possunt. §. eo. lib. de excel. prælat. c. vnico. Aliàs autem large sumēdo dicimus cellas quæ sunt etiā infra clausuram monasterij: vnde ex causa, puta propter infirmitatē monachi, dispensat abbas cum eo, vt habeat suam cellam extra cōe dormitorium: tamē infra monasterij septa. 20. q. 4. c. vlt. & de talibus cellis hoc priuilegium intelligitur.

† In isto versi. not. quod Papa potest sibi rebellantes excommunicare, & vltra ad hoc aliter punire. Fe lanus.

g ¶ *Conuictu.*] id est, communi victu.

ADDITIO. Dictio composita à com, & viuo: vnde & simul comedentes conuiuere vere dicuntur. Archid.

h ¶ *Contemplandum.*] de vita cōtemplatiua ‡ & actiua dī §. de reg. ū. nisi cum pridem. ad fi.

‡ Vide omnino S. Thomā 2. 2. q. 182. art. 1.

ADDITIO. Archi. inducit illud Gregorij q̄ quies ex corde nobis est appetenda. 8. q. 1. in scripturis. versic. quies. per quod vr̄ contemplatiua præcellere. Ad idē ea. q. qui episcopatum. quod dicit verum, secundū Aug. nam duodecim sunt in quibus vita contēplatiua præeminet actiuæ, vt dicitur in sum. de virtutibus. vbi tractat de præeminentia vitæ contemplatiuæ ad actiuam. & vide quod scripsi de reg. sane. in magna glo. Ioan. And.

† Nō quo ad proprietatem. c. cum olim. a §. de priuileg. sed quo ad correctionem monachorum. cum l. ecclesia. de ma. & obed. quo ad administratione edocent de rescript. neque incō, tuum, semper dominium impotāt. An cha. c. seq. §. eo. sent.

S *Icut nobis.*] Communis diuisio: quia in prima consultatio à verbis duplicis gratiæ causata: in secunda latior responsio: ibi, *Verum.* Vel ibi, *Breui respondemus.* latitudo responsionis patet in versi. similibus. & in versi. etiam si. Dominicus.

† Petrus & Ancha. dicit istud c. procedere & quocūq; habente gratiam, & qua hic, ex quo nulli certo dirigatur. Pon.

CASVS. Eps Pictauen. à sede Apostolica impetrauit priuilegiū, vt posset conferre beneficia suorum clericorū

cedentium & decendentium: eps habe: clericos beneficiatos in alijs diœcesibus: dubitabatur quid contineretur appellatione clericorum suorum? Rñdet, quòd appellatione clericorum suorũ continentur illi soli clerici, qui sunt in cõtinuo seruitio epi, & viuunt expensis proprijs epi: ideo si aliqui diuites morabantur in domo epi, sed viuebant expensis suis, & non expensis epi priuilegiati: illi nõ sunt censendi sui clerici quantũ ad materiam priuilegij. [*Oraculo*.] vnde oraculum dr responsio facta ad interrogationẽ alterius. Not. q si alicui à sede Apostolica concedatur priuilegium, vt possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium vel decedentium: appellatione clericorum suorum veniunt soli illi, qui sunt in continuo

bis[a] significare curasti, tibi gratiose concessimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentiũ, vel decedentium[b] possis conferre: quodque ijdem clerici præbendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesijs personaliter residerent[c]. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui respondemus[d] oraculo, quòd illos in his & similibus[e] casibus tuos

seruitio priuilegiati, & viuunt expensis suis proprijs: & hoc verũ in priuilegijs, quæ sunt odiosa: aliàs vero appellatione clericorum suorum veniunt omnes subiecti. s. eod. cum tibi in antiq. Not. q gratia quandoque fit alicui, vt non effectus gratiæ deriuetur in eum, sed vt ipse alijs conferat vtilitatem. Ad idem de præbend. si cui. & c. si is cui. eo. lib. Not. vlterius, q breuitas desideratur etiã in iuribus condendis. Ad hoc j. de iureiur. breui. & de breuitate vide not. de pœni. & remiss. significauit. & ã. eod. lib. de testa. si pater. super 1. glos. Ioan. And. Domi.

Prima glo. summat.

a *Sicut nobis*.] Priuilegiato aliquo vt possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit, & cætera.

b *Decedentium*.] Nunquid talis posset conferre beneficia suorũ clericorum cedentium vel decendentiũ in curia Romana? [1] Item nunquid posset conferre beneficia clericorũ suorũ alio modo vacantia? dixi s. eo. lib. de præbẽ. quãuis 2. [in gl. ista duo. Io. And.]

[1] De hoc hic Archi. tenens, q nõ potest: vt ibi dixi. Ioan. And.

c *Residerent*.] Ex sola residentia si non interessent diuinis, non perciperent quotidianas distributiones: vnde nec isti percipient. s. eod. lib. de cleri. non resi. c. 1. & super hoc vide quod ibi dixi in glo. not. q si quis domnus.

Glos. seq. recitetur per quæstionem.

d *Respondemus*.] Per hoc vr q ista decre. sit veteris iuris declaratoria[2], non noui promulgatoria: licet arg. ꝯ. j. dum dicit, volumus. & q sit declaratoria patet: quia tractat de verbi significatione. ad hoc s. eo. c. 2. respon. 1. in fi. nec bene occurreret ratio quare hoc esset ius nouum, & non vetus. præterea priuilegium prius concessum fuerat: postea priuilegiatus consuluit Papam circa priuilegium prius concessum: sic est responsum. per quod patet q à concessione priuilegij etiam antequam emanasset hæc decre. priuilegium sic erat intelligendum. Ioan. And.

[2] Idẽ Ioã. Mo. & eadem ratione. Ioan. And.

Glos. seq. exemplificat, obijcit, soluit, & rationem reddit.

e *Similibus*.] Pone conceditur ei priuilegium, vt cum clericis suis super pluralitate beneficiorum curatorum, vel dignitatum dispensare possit: vel eis conferre ius ad vacaturas, vel similia. Et hoc dicit, in his, & similibus: quia in alijs casibus dissimilibus appellatio clericorum omnes subiectos clericos comprehendit. s. eo. cum tibi. & potest esse ratio: quia hic de priuilegio loquitur odioso[3]: quia per primum tollebatur ius seu potestas conferendi beneficium ei, ad quem ordinario iure spectabat, per secundum minuitur cultus diuinus: & non deseruiens ecclesiæ recipit stipẽdiũ: ergo bene ambitiosa & restringenda sunt talia indulta. s. eo. lib. de præben. quamuis 1. quod non est in decre. cum tibi. Ioan. And.

[3] Cum cõcurrunt fauor & odium, dicimus priuilegia odiosa censeri. vide nota. supra de foro compe. in 1. gl. & c. Ioan. And.

f *Quæsiti propterea*.] Sic s. de elect. c. officij s. eo. lib. de rescri. statutum. §. insuper. de iudi. mulieres. & de renun. c. 2. sic & affectata tutela immunitatem non præbet. C. de ijs qui spon. mune. sube. lib. 10. l. 1. & 3.

g *Continue*.] ciuili[4] modo intelligendum est verbum. ff. de ser. ru. cui. de consecra. dist. 5. nunquam. sicut & seruitus dr continua. & aqua quotidiana. ff. de ser. vrb. præd. l. foramen. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. q autem. & fluuius dr continuus, qui quandoque exarescit. ff. de flu. [& ne quid in flu. pub.] l. 1. 1. responsio.

[4] Vide Bar. in l. 1. ff. de inc. mat. & plene Feliũ in proœmio Decreta. & in cap. ex tenore. de rescriptis.

Glossa sequens soluit duo dubia.

h *Pro tuis*.] s. de cle. non resi. ex parte. Et si ægrotaret, seruire intelligitur. ff. de statuli. cum hæres. § Stichus. Nec sumo ita amarè verbum, quin etiam pro suis proprijs interdum possit abesse. Ad hoc s. eo. lib. de præben. præsenti. 1. & 2. responso. sicut iudex propter sua propria negotia differre potest & dimittere causam, ff. de iudi. si longius.

[5] Hoc melius intelligi per notata supra de voto q super his, in. 1 glo. Ioan. And.

ADDITIO. Quod clericus pro suis proprijs negotijs possit abesse, tenet etiam Archi. qui tñ signat ꝯrium. s. eo. lib. de elect. si postquam. §. 1. non soluit. Tu dic q illud speciale, ne propter eius absentiam protelletur vacatio. Item ibi sibi potuit prouidere si iustam causam habebat absentiæ obtinendo licentiam. Item nec ille textus amarissime sumitur, vt ibi not. in gl. & ita in fin. Ioan. And.

volumus intelligi clericos, qui per te non quæsiti[f] propterea vel recepti sine fraude & fictione qualibet, vere tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis continue[g] domestici commensales: etiam[†] si quos ex illis aliquando pro tuis[h] gerendis negotijs abesse contingat.

[†] Alias in: etiam si eis aliquem aliquando &c.

De regulis iuris.

SEQVVNTVR regulæ iuris.

Quarum cognitio cum vtilis & necessaria sit teste Alberico in rubri. ff. eod. dammetque Salis. eas in l quod te. ff. si cer. pe. l. quod Nerua. ff. depo. qui soles singularibus doctrinis studeat: Quas & sine vituperio ipso Pontifex nescit. gl. cap. veniens. de præscri. negligentes interim iura regularia: quarum ignorantia nullo modo excusabiles esse. l. ii nõ. ff. de consor. gl. l. professio. C. de mo. pa. libr. 10. Ideo adnotaui tibi ad glos. quicquid melioris doctrinæ est in Merin. Ioan. And. commentarijs Phil. Petri de Anchar. Dyni, Alberici Rosatis, Ioan. Vankel. Iaco. Fon. Burgen.

Glo. ista primo cõtinuat rubri. Secundo ad situationẽ opponit, & dupliciter soluit. Tertio p modũ summæ de regula quærit quinq;, & de iure tria.

NOn est nouum, vt aliquibus specialiter enumeratis generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehendat, vt 49. dist. per totum. 23. q. 5. de occidendis. s. de proba. quoniam ꝯ falsam. s. eo. lib. de procu. qui ad agendum. ff. ad leg. Aqui. si seruus seruũ. §. inquit lex. in fin. C. de sacrosc. eccle. l. generali. Idcirco post rubricas supra positas, quæ secundum suas materias iuris regulas comprehendunt, ponitur hic rubrica generalis ad materias vniuersas: De regu. iuris. Si quæratur quare in principio compilationis non posuit Bonifacius hanc rubricam, cum sæpe præmittatur clausula generalis secutis postmodũ speciebus, vt s. de prob. cũ rubricis sequentibus[6]. de reb. eccles. nõ alie. cũ rubricis sequẽtibus. de reg. cum rubricis seq. ff. de serui. cũ rubricis sequẽtibus? Posset dari colorabilis responsio: quia quæ vltimo dicuntur, melius memoriæ cõmendantur. de cõsecra. dist. 2. liquido. Est autẽ vera[7] solutio, ideo hunc ordinem obseruatum, vt ostenderetur ius non sumi ex regula, sed regulã ex iure. si enim à principio posita fuisset, forsitã crederet aliquis q ius sequẽs regulas, ex regulis sumeretur: in fine igitur ponitur, vt appareat ex iure qd̃ pcessit, regulas sumi. ff. eo. l. 1. Vidẽdũ est igitur primo qd sit regula, vnde dicatur, qualiter constituatur, & qd̃ sit eius officium, & quæ ipsius sit potestas. Scd̃o videndũ quid sit ius, vnde dicatur: & quomodo hic sumatur. Tertio q̃ sunt hæ iuris regulæ. singulariter & clare eas prosequendo videbimus.

[6] Illud declarat Archam. hic. Fonta.

[7] Idem dicunt Fontana.

Circa primum. Regula secundum Grammaticos, est multorum similium collectio. Lex autem describit regulam eam esse, quæ rẽ quæ est, breuiter enarrat. ff. eo. l. 1. Dr autem regula, quia regit vel normã recte viuendi præbet, & ab hac regula quæ dr norma recte viuendi, dr regularis. Dr etiam regula eo quòd recte docet, nec aliorsum trahit, quasi à rega, vel regula, quæ idem est quod rectitudinis forma. Sicut enim per regulam nouit scriptor modum recte scribendi: secator modũ recte secandi, & sic de singulis: ita per has regulas modum recte iudicandi cognoscimus. ad hoc. 3. dist. regula. Est autem regula latine, idem quod canon græce. 3. dist. canon. Et dicitur regula proprie quasi regulariter vera. quamuis patiatur exceptiones in se. Quæ an contineantur sub regula, fuerunt opiniones, q̃ not. ff. eo. l. 1.[8] & facit qd̃ not. di. 3. regula. Subtilitatibus isti circa hoc omissis, breuiter & grosso modo sic dico, q quo ad potestatem verborum, quæ in ea proferuntur, vniuersaliter vel saltem indefinite affirmando vel negando comprehendit exceptiones[9]: aliàs non diceretur exceptio: sicut si dicerem, omnis homo currit, excepto equo Titij. hæc enim non est exceptio: quia equus non comprehendebatur sub illa propositione, omnis homo: sed si dicerem, omnis homo currit excepto Titio, tunc propria est exceptio, quia propositio, omnis homo, bene comprehendebat Titiũ. tollitur ergo Titius virtute exceptionis quo ad materiam de qua fit sermo, vt scilicet dicatur non currere. Sic quo ad iuris determinationem exceptio non comprehenditur sub regula: quia ꝯtria ratio: & plus est in exceptione q̃ in regula. hoc ergo operatur exceptio, vt illud quod aliàs sub verbis regulæ comprehendebatur, ad determinationem regulæ exceptionis virtute tollatur. Constituitur autem regula (vt supra dixi) per verba quæ de sui natura omnia comprehendant: id est, per signa vniuersalia affirmatiua, quæ omnia comprehendunt s. eo. c. omnis res. & c. destent. ff. eo. l. omnis definitio. & l. omnes actiones. & l. omnia fere. & l. omnia quæcunque. Itẽ per verba negatiua, quæ vniuersaliter negando excludunt omnia, vt j. eo. nemo potest. 1. & 2. j. eo. nullus. 1. & 2. ff. eo. l. nemo. & l.

Regula qualiter designatur.

Exceptiones an sub regula contineantur.

[8] Ibi Decius, hic Deciani. Font.

[9] Bar. in l. si cũ §. qui iniuriarũ. ff si qs cau. Font.

Regula per quæ verba constituatur.

nemo.& l.nullus.Item per verba iodefinita, quæ simpliciter prolata æquipollēt vniuersalibus 1 .19.dist.c.3.§.de priuileg.quia cir ca.C.de hære.ven.l.vlt.& ideo omnes regulæ paucis exceptis traduntur per signa indefinita affirmatiua vel negatiua,vt §.eod.& §.eo.l.& ff.eod.titu.satis apparet.Officiū autē regulæ est plures similes casus simul iungere clauo rationis, vt ff.eo.tit.l.1. Quæ sit potestas regulæ, an scilicet constituat ius de nouo, an antiquum recitet, dubitatur: & vr ꝙ ius de nouo nunquam cōstituat: quod iure & ipso facto probatur. Iure.ff.eo.l.1. Facto, quia in octogintaocto regulis infra positis non est vnam etiam solam inuenire, quæ ius de nouo constituat, vt in prosecutione patebit.Econtra vr:quia regula Catonia na de nouo statuit, ꝙ legata quæ sunt inutilia ratione legantis tantum, vel ratione legantis & legatarij.vel legatarij & eius à quo legatum est præstandum, vel ratione rei tantum, vel mista ratione rei legatæ & personæ legatarij.tractu temporis non constituantur: etiam si causa impedimenti remoueatur. ff. de reg.Catoni. l.1.in princi.ff.de lega. 1.l.cætera.§.1.ergo ipsa regula constituit ius de nouo.Ad hæc faciunt infinita iura, in quibus Papa iudicat ex regulis, vt §.de constitu.cap.2.de rescrip.c.1.&c.pastoralis.de iudi.nouit.§.de foro compe.si diligenti.de fide instru.inter dilectos. ad fi.& de præsump.dudum.de excep.cum venerabilis.de reg.ad Apostolicam.de consang.& affi.c.vlt.cum mille similibus. ex quibus vr ꝙ ius sumatur ex regula.Subtiliter dixerūt doctores, ꝙ tres species casuum est considerare:quidam sunt iam determinati,& in illis regula non constituit ius,quia inuenit iam constitutum. Item sunt quidam excepti à legis determinatione & in illis similiter regula non constituit ius,quia non clauduntur sub regulæ determinatione. Quidā sunt in quibus est eadem æquitas,quæ est in casibus à iure determinatis,nec tn̄ reperiuntur in iure positi: & in illis regula facit ius propter identitatem rationis non patientis iura similium casuum esse diuersum. Apertius dici posset 1 .ꝙ aut constitutio iuris præcedit traditionem regulæ, & regula de iure iam constituto, quasi materiatum de materia producitur:& tunc proprie habet locum distinctio prædictorum casuum, vt videlicet in iam determinatis & exceptis non faciat iura: in non determinatis in quibus est eadem ratio.ius constituat : sed vbi non est ius constitutum ante regulæ dispositionē, sed inuenitur sola simplex traditio regulæ,tūc ipsa regula est ius vel iuris cōstitutio : & nō ab alio sed à constituente procedit, & ita potest intelligi prædicta lex prima de reg.Cato.probauit hoc satis per antiquas regulas.§.eo. ot. quas veritate inspecta esset inuenire præcessisse iuris traditionem: vides enim pro maiori parte ꝙ vbi sunt decre. Alexandri iij. sunt primæ in titulis,maxime post concilia antiqua, vt §. de rescrip.de renun.cum duabus rubricis sequenti. de offic.vica. cum duabus rubricis sequen.de ijs quæ vi metusve cau.fiunt. cum duabus sequen.de dolo & contu.cum duabus seq. & multis alijs:& tn̄ omnes regulæ §.eo.ot.præcesserunt Alexand. iij.excepta vltima, quæ fuit Lucij iij.qui ipsum secutus est, vt ex chronica & decretalium ordinatione satis apparet. Si igitur prima regula §.eo.tit.exemplificetur per decre.§.de sponsa.præterea r. secunda per decret.& si quæstiones.de simo.tertia per decre.de voto,magnæ.& sic de singulis,dico ꝙ regulæ illæ dicta iura præcesserant, vnde regularium dispositio non potuit ex ipsis iuribus sumi,quæ nondum erant:imo potius vr determinatio ipsorum iurium facta per regulas. Ad hoc faciunt omnes illæ decretales superius allegatæ, in quibus Papa pronunciat per regulas.Ego tn̄ non recedo à verbis legis,& dico ꝙ per regulā non statuitur ius, sed ex iure sumitur regula: aliàs non video quomodo posset dici, regula iuris. Sicut enim in regula ligni vel ferri necesse est illas materias præuenire, lignū scilicet, vel ferrum, ad hoc ꝙ disponatur ex eis regula : sic in regula iuris necesse est ius, quod est ibi materia, præuenisse, ad hoc, vt regula possit inde disponi:& tunc proprie loquitur dicendo de regulis iuris. aliàs dicere debuisset de iure regularū . Et si dicatur ꝙ in casibus non expressis à iure, vbi est ratio similis, regula facit ius : hoc est sine regula aliqua, per iura quæ hoc volunt. de rescrip.inter cæteras.de transla.inter corporalia. ff.de legi.non possunt.cum similibus. Et si obijciatur de regula Catoniana, dico ꝙ non proprie 3 dr regula,nec inter regulas ponit.ff.eo.ot. Et si dicatur ꝙ aliquæ regulæ præcessisse videantur iuris expressam traditionem : dico ꝙ ius quod est idem ꝙ ratio,vt.1.dist.consuetudo.9.dist.sana quippe.ab exordio rationalis creaturæ præcesserat. 5.dist.in prin.vel talem dispositione concedentis regulam, ius præcessit: videns enim formator regulæ sic esse debere de iure, quod in eius saltem mente sedebat, formauit regulam.allegatur tn̄ regula pro iure, non tā ex origine, quàm ex forma, & potius est eius causa pro quo facit regula 4 : habet enim aduersarius necesse ostendere rationem quare in illo casu regula non loquatur.& facit qd̄ dicā.j.eo.vult. Ad fin

1 Vide Dynum hic, & Bart. in l.si pluribus. ff. de legat. 2. & Albert. si in l.de pupillo. §.si nuntiat. ff. de noui.oper.nunc.

2 Ali aitat idem.

Casus sunt triplices.

1 Idē Dynus & male secundū Philip. dicente Bar. in rub. ff. eo. tenere hanc glos. ibi. ego tamen non recedo Fō.

Regula ex iure sumitur.

3 Hoc est eo modo quo intra isto titulo posita vocantur regulæ. Fon.

4 Idē Philippus. similē glos. in l.omnis definitio. ff.eo. allego c. 2. in §. de con in. leprof. Fonta.

Bonifacius octauus.

REGVLA I.

Beneficium[2] ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri.

quo quæritur qd̄ sit ius,& vnde dicatur, & quomodo hic sumatur: dicendum est breuiter, ꝙ ius est ars boni & æqui.&c.ff.de iustitia & iure.in prin. & dr à iustitia, vt ibi.& §.de verb.signifi.ius autē.quam summum in rebus bonū est colere. 12. q. 2.cum deuotissimā, 5. Ius autem est generale nomen, habens multas species. 1.dist.ius generale.cuius species diuidas & subdiuidas, vt ibi per totū.& ff.& inst.de iusti.& iure.per totū. Sumitur autē hic p nostro iure canonico.non autē pro iure ciuili,vt probatur j.eo.in secunda regula, quæ de iure ciuili non procedit. quod dic vt ibi dicam. Tertio autem ordinate has regulas est videre, & primo primam.

Beneficium.] Casus in hac regula potest figurari per cap.si quis deinceps.16.q.7. & primo in actore: Cum ego actor tenuissem aliquod beneficiū per spatium x.vel xx.annorū,cecidi à possessione mei beneficij: feci te nouum possessorem conueniri coram iudice competente intentando petitoriū: videlicet ꝙ illum beneficium ad me pertinebat & spectabat:quare petebam & supplicabam & requirebam, vt iudex compelleret te ad restituendum mihi beneficium vnà cum fructibus:tu possessor negauisti contenta in meo libello : ad probandum intentiōnē meam , super meo libello produxi aliquos testes: qui testes iurati deposuerunt , ꝙ tenui illud beneficium quiete & pacifice per decem, viginti, vel triginta annos:tn̄ de collatione vel institutione nihil dicunt, sed deponunt solum ꝙ viderūt me illud beneficium possedisse per x.xx.vel xxx.annos:vtrum illud sufficiat ad probandum ꝙ beneficium est meū? Rñdetur ꝙ beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri. Vel in reo ponamus sic casum. Ego tenui aliquod beneficiū per xx. vel xxx.annos:quidam alius virtute nouæ collationis & institutionis fecit me conueniri corā iudice cōpetente , & fecit fidē de sua canonica institutione:Ego autē allego & dico ꝙ tenui illud beneficiū per spatium xxx.annorū pacifice & quiete ; & sic præscripsi quamuis non sim canonice institutus, vtrum bene dicā? Certe nō: quia non sufficit detentio beneficij sine canonica institutione. Sed hodie extat regula de triēnali possessore, in qua cauet, ꝙ si quis p trienniū possederit beneficiū ecclesiasticū pacifice & quiete , potest se defendere ꝫ quēcunque , quāuis non ostendat de canonica institutione. ¶ Pro expeditione glos. quæritur qualiter hic acceptus beneficiū. Dicendū ꝙ beneficiū ĩ iure accipitur multis modis. Nam aliquotiens appellatione beneficij veniunt simplicia beneficia, vt capellaniæ: aliquotiēs appellatione beneficij veniūt omnia beneficia ecclesiastica. Et dicit glos. ꝙ beneficiū hic accipitur large pro quocunque beneficio ecclesiastico,& sic quodcunque beneficiū siue sit simplex, siue aliud, nō pōt obtineri sine canonica institutione, qd̄ verū est, qñ illud beneficiū habetur in titulū:secus si non haberetur in titulum: Nā præbenda aliqua, id est, grossum aliqñ assignatur paruulis:aliqñ vero laicis, vt pulsatoribus campanæ: & in illis non requiritur canonica institutio. Sed quia hic fit mentio de institutione: quæritur quid dicatur institutio? Rñdet ꝙ institutio est canonicum ius in beneficio ecclesiastico obtinere . Sed quæritur, ad quem pertineat institutio? Rñdet gl. ꝙ de iure cōi pertinet ad epm.in c.conquerente. §.de offi.ordi.in antiq. glos. opponit de cap.ad hæc.§.de offi.archi. in antiq. vbi institutio pertinet ad archidiaconum . Dicendum ꝙ triplex est institutio : Quædam est institutio tituli collatiua : Alia est institutio auctorizabilis quo ad commissionem curæ animarū: Alia est institutio realis & actualis:quæ vocatur inuestitura vel inductio in possessionem realē & corporalem:duæ primæ pertinent ad epm:sed tertia pertinet ad archidiaconum:quia qñ eps instituit aliquem, debet mandare archidiacono, vt illum inducat & ponat in possessionem corporalē. Postea quærit glos. an sit differentia inter institutionem , & collationem, & præsentationem? Rñdetur ꝙ sic . Vnde præsentatio dr illa per quam non confertur aliquod ius in beneficio ecclesiastico, sed solum à patrono præsentatur persona idonea, & illud quod patronus facit, dr præsentatio. Institutio vero stricte sumpta dr dupliciter: videlicet cum aliquis instituitur per diœcesanum ad præsentationem patroni:& sic eps instituēs dat titulum in beneficio: Alio modo accipitur pro confirmatione, qñ superior confirmat electū. Collatio autem dr quæ fit de beneficio non patronato : qd̄ spectat ad epm pleno iure sine præsentatione patroni. ¶ Vlterius pro declaratione glossæ positæ in verbo, obtineri , opponitur ꝫ textum: & vr ꝙ beneficium ecclesiasticum possit obtineri sine canonica institutione.c.cura.in ot.de iure patrona.in anti.Glossa soluit sic, aut quis possidet beneficium iure proprietatis, tamquam proprietarius: aut iure administratiuo, tamquam administrator: In primo casu potest acquirere beneficium sine titulo, vt monasterium percipit bona temporalia beneficij faciendo certam pensionem vicario perpetuo: si possedit longo tempore sine titulo, potuit præscribere iure proprietatis. In secundo autem casu qñ possidet beneficium tamquā administrator, nō potest beneficium acquiri sine titulo. Et iste textus intelligitur de isto titulo administratiuo, qui nō pōt acquiri sine canonica institutione. ¶ Quæritur insuper verū existens in pacifica possessione beneficij teneatur facere fidem de sua cano

5 Philipp. quærit an nomine iuris veniat statutum, consuetudo. vide Lud.Rom. ff. de arbi. receptiores. c.si de cons iur. Font.

Beneficiū multis modis capitur.

Institutio quid dicatur.

Institutio est triplex.

Præsentatio quid dicitur.

Institutio quid dicitur.

Collatio quid sit.

nica institutione vel verū sit defendendus in sua pacifica possessione absq; eo q probet q fuit canonice institutus? Rādetur q ad instantiam diœcesani cuius interest scire an possidens beneficia possideat iuste absque periculo animarum, & etiam ad instantiam subditorū beneficiati, si exigunt, vt ipse faciat fidem de titulo administratiuo, tenetur facere fidem: sed non ad instantiam alicuius priuati præcedentis ius in beneficio e. Verū quis possit obtinere beneficium ecclesiasticū respectu iuris possidendi, absq; eo q probet canonicam institutionem, vt si quis dicat se possedisse & expulsum fuisse, an sit necesse q probet canonicam institutionem? Quidā dicunt q sic per istud c. Ex quo sequitur q quis non pōt probare possessionem, nisi probet titulum & institutionem. Et simile est in viro repetente vxorem: quia licet homo non possit possideri: tñ cum titulo matrimoniali possidetur: ideo si vir dicat possedisse vxorem, & se spoliatum fuisse, nō admittitur, nisi probet matrimoniū præcessisse. Sic in spiritualibus beneficijs doctores formant istā quæstionem in c. literas. de restit. spol. in antiq. & sunt varij: Nam quidam dicunt q petens restitutionē beneficij, tenetur allegare & probare titulum, id est institutionem & collationem: Alij dicunt q nō tenetur allegare nec pbare titulū, sed sufficit q alio modo coloret suam possessionē. Alij dicunt q non requiritur q coloret suā possessionē: sed sufficit probare q ipse exercuit actus conuenientes tali beneficio: puta q habuit stallū in choro, & vocē in capitulo: & sic de alijs. Cōis conclusio doctorum antiquorum & dominorū de Rota (licet dominus Panor. recedat ab eorū opinione) est, q ille qui agit possessorio pro recuperatione beneficij, nō tenetur de necessitate probare canonicā institutionem: sed tenetur colorare suā possessionem vno de tribus modis: Primo probando q habuit possessionem illius beneficij auctoritate superioris: & non per dictā institutionem, sed per testes vel instrumentum in quo cōtinetur qualiter eps mādauit alicui tali, vt poneret me in actualē possessionē, vel quia intraui possessionē sciente superiore, vel quia possedi longo tempore. Alij dicebant q tenebatur allegare titulum. Sed Panor. tenet q non est necesse probare, allegare, nec colorare titulū prædictum. c. literas. de resti. spo. in fine illius cap. & c. in literis. eo. tit. vbi dr, q prædo venit etiam restituēdus: Nā ex quo quis fuit spoliatus, est restituendus: veruntamen, vt dixi, seruatur q non admittitur nisi colorauerit titulum altero de tribus modis.

Vxor possidetur iure matrimoniali.

Glossa primo ponunt exempla, & inueniunt super hanc regule rationem fundatam. Secundo notant causam imprascriptibilem, & de similibus remittunt. Tertio ponunt quadruplicem significationem beneficij. Quarto, quid sit instituere, & ad quem spectat & circa illud duas obiectiones soluendo. Quinto de dictione, potest, ponunt differentiam inter affirmatiuam & negatiuam locutionem. Sexto signant & soluunt tria contraria loquentia in proprietate ecclesiæ, vel in prouentibus tantum, vel in iure eligendi. Septimo ad quæstionem de clerico, a quo titulus petitur, arguunt pro & contra; ponunt duas opiniones, quas distinguendo concordant.

a BENEFICIVM ECCLESIASTICVM. Pone casum per c. 16. q. 7. si quis deinceps. ī. de insti. ex frequentibus ff. de decuri. l. Herennius Modestinus. Super ratione autē huius regulæ fundatur decret. ī. eod. lib. de eo qui mit. in poss. cap. cum qui. quia proceditur cū agitur de beneficio ecclesiastico in absentia partis lite nō contestata: nec fit missio in possessionem causa rei seruandæ: quia sic sine institutione canonica beneficium obtineret. Consideratur igitur in beneficijs canonica institutio, nō antiqua possessio: & sic non ia casum in quo non currit præscriptio idē est in matrimonio carnali. 34. q. 5. quod Deo. ī. de consan. & affin. non debet. & idem in alijs casibus, qui not. 16. q. 3. clerici. & ī. de præscrip. cum non liceat. Sumitur autem hic beneficium largo modo, vt comprehēdat dignitates, personatus, ecclesias omnes cum cura & sine cura, quæ cum tit. habentur. sic 1. q. 3. si quis dator. ī. de conces. præbē. nulla. ff. de ser. expor. l. seruus. Sumitur autem interdum stricte, vt distinguatur à præbenda. 15. q. 5. alienationes. de conces. præb. ex parte. aliàs includit præbendam. 1. q. 3. c. vlt. de verb. signi. tua. in antiq. Alibi stricte sumitur, pro solis simplicibus beneficijs sine cura. ī. de præb. c. vlt. & ī. eo. tit. & lib. cū in illis. & ibi ratio patet in littera. Cum igitur in beneficio quolibet requiratur canonica institutio, vt hic: videndum est quid sit institutio. Instituere autem est ius canonicū in ecclesia vel ecclesiastico beneficio tribuere. quod dic. vt not. ī. de instit. auctoritate. in antiq. Et iure cōi ad epm spectat. 16. q. 7. nullus omnino. de hære. cū ex iniūcto. in fi. Non obstat de off. arch. ad hoc. quia institutio ibi sumitur pro inuestitura, & sic intelligatur decre. de instit. cum venissent. & quod ibi not. Vr q etiam capitulum vacante sede instituere possit. arg. 7. q. 1. pontifices. de hære. ab abolendam. ī. eod. lib. de tempo. ord. cum nullus. Arg. 5. 34 dist. presbyteri. 71. dist. fraternitatē. ne sede vac. c. 2. Dic, vt not. ī. de maio. & obe. cū olim. & terminatur hoc ī. eo. lib. de insti. c. 2. inter collationem autem, præsentationem, & institutionē magna est differentia, vt ī. eo. lib. de præb. cum in illis. §. cum autem.

Possessio in beneficijs non attenditur.

Beneficiū cōprehendit dignitates, personatus; quia materia patitur. Ide. Philip.

Institutio quid sit.

ADDITIO. Sciendum est q Dynus non fuit canonista: vnde dicebat glossam Bern. in cap. auctoritate. de institu. superius allegatam esse in decre. ex frequentibus. de insti. & de casu decre. quæstionem formabat. j. eod. indultum. volens hanc regulam (quia prima erat) copiose glossare. sicut de prima filia patres familias facere cōsueuerunt, se contulit ad summam Host. de instit. & aliquid vltra, & contra ibi descripta subtiliter posuit. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA II.

POSSES-
clesiasticum non potest [a] licite [b] sine institutione canonica obtineri [c].

a ¶ Non potest [1].] Hæc dictio, potest, negatiue posita, vt hic, necessitatem importat: cum autē affirmatiue ponitur, necessitatē non inducit. Ad primum 2. q. 1. c. 1. ī. de accu. de his. Ad secundum 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ver. potest. de præbē. de multa. in fi. de appel. oblatæ. ad finem. ff de arbi. quin etiam. & ideo dicit lex, q verbum potest, necessitatē non importat. ff. de offic. præsi. sæpe. & l. sequen.

b ¶ Licite.] Superabundat. id enim dicimur posse, quod licite possumus. 22. q. 2. faciat. vbi de multiplici potentia. & ī. de rescrip. si est iudicatus. per Ber. & Inno. de conces. præben. accedens.

c ¶ Obtineri.] Contradicit huic regulæ. ī. de tempo. cura. Sol. ibi nō præscribitur ecclesia tamquā beneficiū, sed vt proprietas. Item necessitatis causa vel pietatis, vel causa impensi obsequij sine canonica institutione possidet quis ecclesiasticos prouentus: nec ex eo canonicus vel beneficiatus proprie dr. 15. q. 2. quicunque suffragio. 16. q. 1. possessiones. & q. 3. clerici & c. si eps. ī. de magi. quoniam. Eodem modo respondetur ad c. 32. dist. si qui vero. 1 s. q. 1. quia. 50. dist. studeat. de cler. pug. in duel. Henricus. Item. arg. contra. ī. de electio. in Genesi. ī. de iurepatr. consultationibus. vbi possessio dat ius eligendi & præscribendi. ī. de causa posses. cum ecclesia s. Solu. per possessionem acquiritur ius eligendi & præsentandi: quia procedit ex actibus nostris. ff. de acquirenda posses. l. 1. Institutio autem procedit ex actibus aliorum, quæ ad hoc, vt valeat, debet esse canonica, vt hic, in qua præcipue quatuor requiruntur. Primo q persona sit quæ instituere possit. 16. q. 7. nullus. Secūdo, q institutus sit tal s, qui possit institui. de instit. c. fina. quia non laicus, vt ibi, vel ipse idem instituens. eod. tit. c. vlt. Tertio, q illius beneficij institutio ex iure proprio, vel deuoluto, vel delegato ad instituentē pertineat. eod. tit. c. 3. [Vnde secundum Dynum vicarius epi vel capitulum vacante sede, id non posset. qd dic, vt ī. eo. lib. de offic. vica. c. fi. de insti. c. 1. ne sede vacan. c. vnico.] Quarto, q seruetur forma constitutionis illius. ī. eod. lib. de elect. c. vlt. [Dic, vt ibi not. in vlt. glo. in confirmationibus enim locum habet, sed in collationibus non, vt ibi. Item dat exemplum per decret. 2. eod. lib. de elect. & per regulam, actus. hoc eo. tit.] Et not. q hæc regula est in argumentum ꝯ clericū, qui est in quieta possessione beneficij sui: & petitur ab eo titulus possessionis, scilicet institutio, quod tenetur illā ostēdere: nā & libertus Ecclesiæ licet sit in quasi possessione libertatis, probat manumissionē suā. 12. q. 2. c. longinquitate. & cap. seq. & hoc probat decre. de appel. personas. in parte decisa: vbi de hoc per Lau. nam & possidens pro hærede vel possessore, cogitur probare titulum. C. de peti. hære. l. cogi. ad hoc facit quod not. de dolo & contuma. contingit. in glo. vlt. circa medium. In ꝯrium vr argu. 20. q. 1. quem progenitores. ī. de reg. vidua. & in prædicta l. cogi. 2. q. 5. § 1. & pro hoc facit qd not. Inno. de procurato. ex insinuatione. & Ber. Compo. de rescr. capitulum. in glo. 5. §. item quæritur an executor. ver. sed secundum hæc primam opinionem tenebant Mel. & Ber. Ifi. per iura prædicta. Ioan. & Lau. not. 100 dist. ꝯ morē. q clericus habens duo beneficia, cogitur dicere titulum: habens autem vnum solum, sufficit possessionē ostendere. arg. ad hoc ī. eod. lib. de rescri. c. 1. & de offi. ordi. eo. lib. c. ordinarij [4]. Dici potest [5] primam partem veram cum eps ex suo officio vult videre institutionem clerici, hoc probatur de præben. dilecto. vt eccl. benefi. c. vnico. Secundam cum alius agit, forte dicēs se ius habere in præbenda: tunc actor quod asseruerat, & c 6. q. vlt. actor. & in præal. c. vnico. vt ecclesia. benefi. & C. de proba. actor. & hoc probatur ex ijs quæ not. Inno. Ber. Compost. in prædict. gl. & per Host. & de hoc de simo. licet Hely. super ver. officij sui debitum. [Cuius verba posuit Archi. in decre. ordinarij. Ioan. And.]

POssessor.] Istud capitulum habet duos intellectus secundum duos modos punctuandi textum: Nam quidam faciunt punctum post dictionem fidei: Alij autem faciunt punctum post dictionem, tempore. ¶ Pro intellectu huius cap. est præsupponendum illud quod habetur in glos. posita super verbo fidei, qualiter hic accipiatur fides, & quis dicatur bonæ fidei possessor, & quis malæ fidei possessor. vnde fides hic accipitur pro conscientia, vt dicamus possessor malæ fidei. id est, conscientiæ, vllo tempore non præscribit. quis autem dicatur bonæ fidei possessor, illud colligitur ex cap. si virgo. 34. q. 2. & l. apud antiquos. circa medium. C. de fur. & ser. corru. nam ille dicitur bonæ fidei possessor, qui putat se dominum rei, quam possidet: & ignorat rem esse alienam: & econtra vero is dicitur malæ fidei possessor, qui habet conscientiam rei

[1] Pōt verbum negatiue prolatum, necessitatem importat. Qd. non est indistincte verum. l. infra eisdem ff. de re iudi. cap. quanto de præscrip. Consec. in singul. incipien. verbū, potest.

[2] Dicebat Ioan. Mo. q contraria loquuntur in potestate actiua hic loquitur de passiua & ita differunt. facit de cler. coniu. si celebrat. 1. eod. lib. de electio. nul lus in principio. & c. ro eo q in s. Ioan. And.

[3] Idē Dynus fallit si leuicula essent omissa ff de vt. ensp. l. 1. in s. Font.

[4] Et ibi de hoc per Archid. & licet plura ibi recites, omnia habentur per remissiones huius glos. tenet autem qd sequitur in glos. cum moderamine quod statim subdam. Ioh. And.

[5] Videbis Panor. c. accedens de ætate & qualit. & Pet. de Anc. ubi supra.

tiã rei alienæ. ¶Casus ſm primũ intellectũ ſic figuratur: videlicet faciendo punctũ poſt dictionẽ, fidei. Aliquis Titius vendit mihi rẽ q̃ non erat ſua: puta, vineã, domũ, pratum, vel aliquã aliam rẽ: ſed erat cuiuſdã alterius, & illã mihi tradidit: ego emptor ab initio bene ſciebã rẽ eſſe alterius, & non vendentis: & ſic q̃ñ res fuit apud me, ſciebã illã eſſe alterius: hoc tñ nõ obſtãte detinui illã rem per xx. vel xxx. annos: Elapſo

ſor. ᵃ malæ fidei ᵇ vllo tempo-

illo tẽpore dñs rei vendicauit ſibi illam rem, & fecit me cõueniri, petẽdo, vt iudex declararet illũ dñm eſſe iſtius rei, & me cõpelleret ad ſibi reſtituendũ vnà cum fructibus: Ego autem excipiẽdo propoſui, q̃ illam rem poſſederam per longum tempus, videlicet per xxx. annos: & q̃ illo medio præſcripſeram: ille replicando propoſuit, quòd non poteram præſcribere propter malam conſcientiam: quia ſciebam rem eſſe alienam: & illud probauit: Quæritur q̃d iuris: vtrum poſſum me tueri præſcriptione? Rñdet q̃ non, etiã ſi longiſſimo tempore poſſedero: quia poſſeſſor malæ fidei nõ præſcribit vllo tempore: ſuppleatis, nec longiſſimo: quia poſſeſſor malæ fidei eſt continue in peccato mortali: & diuturnitas tẽporis non diminuit peccata, ſed auget. c. ſi. de præſcri. in antiq. ¶ Alij faciũt punctum poſt dictionem, tempore. Et ſecundum hunc intellectum caſus ſic figuratur: Titius vendidit mihi rem alienam: puta pratum vel vineam, putabam illum eſſe dominum tempore traditionis: in iſta bona fide perſeueraui per magnum tempus, ſed non per totũ tempus præſcriptionis: poſtea ſuperuenit mala fides, id eſt, ſciẽtia rei alienæ antequam compleuiſſem præſcriptionẽ, vtrum poſſim præſcribere? Rñdetur q̃ non poſſum complere huiuſmodi præſcriptionem: quia requiritur q̃ habeam bonam fidem in omni tempore præſcriptionis: Nam malæ fidei poſſeſſor vllo tẽpore, id eſt, q̃ in aliquo tẽpore præſcriptionis habet malam fidem, non præſcribit. ¶ Pro expeditione primæ gl. vr̃ q̃ poſſeſſor malæ fidei poſſit præſcribere longiſſimo tempore: & arguitur de l. cum notiſſimi. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum ibi præſcribitur res longiſſimo tẽpore, & cum mala fide. Gl. facit differentiam inter ius canonicũ & ciuile: & dicit q̃ ɔ̃rium procedit de iure ciuili, quod non habuit reſpectum ad ſalutem animarum: ſed ad bonum cõe duntaxat: & ideo cum mala fide procedebat præſcriptio lõgiſſimi temporis: ſed ius canonicum habuit reſpectum non ſolum ad bonum cõe, ſed etiam ad ſalutẽ animarũ: Nam ſubiectũ ſcientiæ iuris canonici eſt homo dirigibilis nõ ſolum in bonum cõe, ſed in Deum: & ius canonicũ conſiderauit q̃ poſſidens cum mala fide eſt continue in peccato mortali: & tanto aggrauatur peccatum, quãto diutius infelicẽ animam detinet alligatam: ideo noluit, vt poſſeſſor malæ fidei poſſet præſcribere. ¶ Sed vtrum leges ciuiles ſint correctæ per ius canonicum. gl. exorditur materiam, vtrum leges ſuccũbant canonibus, & hoc in terris imperij? Rñdet q̃ vbi verſatur periculum animæ, leges ſuccumbunt canonibus: ideo leges illæ ſunt correctæ, ita q̃ eſt iudicandum ſm ius canonicum, & non ſm leges: ſed in materia non concernente periculum animæ, leges ſunt ſeruandæ in foro ſuo, & ius canonicum in ſuo: Nam Papa nõ poteſt tollere leges quo ad iudicium ſeculare: niſi in ijs in quibus vertitur periculum animæ: cum poteſtates ſint diſtinctæ: videlicet eccleſiaſtica à poteſtate ſeculari: Ideo dicit Ber. q̃ præſcriptiones longiſſimi temporis quæ procedunt ex ſola negligentia nõ petentis, & nõ ex facto poſſidentis præſcribuntur cum mala fide, vt puta, debeo tibi decem ſcuta ex aliquo ɔ̃tu: tu non petis illa decem ſcuta per ſpatium xl. annorum: iſta præſcriptio currit mala fide, licet ſciam me eſſe debitorem tuum: ideo ſi poſtea facias me conuenire, potero me tueri præſcriptione longiſſimi temporis: quia iſta præſcriptio eſt ex ſola negligentia tui creditoris: de qua in c. ſin. de præſcr. in antiq. Vtrũ in præſcriptione requiratur bona fides durante toto tempore præſcriptionis: an ſufficiat habere bonam fidem ab initio præſcriptionis, licet poſtea ſequatur mala fides? Rñdet q̃ in omni tẽpore præſcriptionis requiritur bona fides, vt eſt hic tex. ſm verum intellectum. Sed quid erit ſi completa præſcriptione ſuperuenit mala fides, vt ponamus quòd aliquis vendidit mihi rem Titij: putabam vendentem eſſe dominum rei, & ſic habebam bonam fidem, & cũ iſta bona fide tenui iſtam rem vſque ad præſcriptionem completam: Completa præſcriptione ſciui q̃ res erat Titij: vtrum tenear ſibi reſtituere & facere conſcientiam? gl. in dicto c. ſi virgo. 34. q. 2. concludit quòd non teneor ſibi reſtituere, licet ſuperueniat mala fides: q̃a ex quo completa eſt præſcriptio, per præſcriptionẽ res eſt facta mea, ſaltem quantũ ad dominium vtile: & ſm alios quantum ad dominium directum: ſed in vſucapione res efficitur mea completa vſucapione quãtum ad dominium directum: de hoc per Panor. in c. ſin. de præſcri. in antiq. Quæritur, vtrum ad hoc, vt q̃s poſſit alienam rem præſcribere, ſufficiat bona fides? Rñdet q̃ non: ſed vltra bonam fidem requiritur titulus: & hoc in præſcriptione longi temporis. x. vel xx. annorum: vel in præſcriptione longiſſimi temporis, cum quis præſcribit rem eccleſiæ: vel eſt præſumptio contra ipſum: vel ſibi reſiſtit ius commune, niſi allegaret præſcriptionem centum annorum, vt in cap. 1. de præſ. eod. lib. vt quando quis præſcribit decimas in parochia mea, non ſufficit probare poſſeſſionem per xl. annos: ſed requiritur q̃ ipſe alleget & probet titulum, vel alleget poſſeſſionem centum annorum, aliàs non requiritur titulus. c. de quarta. de præſcri. in antiq. Quæritur quid ſit vſucapio: & quid ſit præſcriptio. Gloſ. remittit ad ea quæ habentur in ſumma. 16. q. 3. vbi dicit gloſ. Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem temporis poſſeſſionis lege definiti. quam definitionem accepit à l. 3. ff. de vſuca. Sed præſcriptio eſt exceptio ex tempore ſubſtantiam capiens: quæ actione perſonali vel in rem, id eſt, reali opponitur. ¶ Pro expeditione glo. finalis in verbo præſcribit. vr̃ quòd quis præſcribat cũ mala fide: & arguitur de c. placuit. 16. q. 3. c. 1. de præſcr. ĩ. in antiq. vbi dĩ, q̃ ſi populus alicuius diœceſis fuerit occupatus ab infidelibus, & lapſus in errorẽ hæreſis, ſi ep̃s proprius ſit negligens in reuocando populũ ab errore, ep̃i vicini poſſunt illum requirere, vt adhibeat diligentiam pro reuocando populo: & facta monitione debet expectari per aliquod tempus: quo elapſo ſi vicinus ep̃s reuocauerit huiuſmodi populum: & populus ſibi obediuerit per tres annos, præſcribit, licet ſciat populum alienum: & ſic præſcribit cum mala fide. Dicit gl. quòd regulariter præſcriptio non procedit cum mala fide, ſed eſt ſpeciale in illo caſu fauore fidei contra regulam communem, vt vicini epiſcopi ſpe lucri reuocent populum ab errore hæreſis.

¶ Gloſ. prima ponit exempla. Secundo dicit regulam non procedere ſecundum leges niſi dicantur correcta: circa quod ponit duas opiniones contrarias, & tertiam quæ diſtinguit. Tertio ponit aliud diuerſum inter leges & nos. Quarto dat remiſſionem de mala fide, quæ præſcriptionem ſequitur. Quinto ſubdit etiam titulum requiri: ſignat contrarium & ſoluit. Sexto remittit de præſcriptione, vſucapione, & interruptione.

a ¶ *Poſſeſſor.*] pone caſum. 34. q. 2. ſi virgo. ĩ. de præſcri. c. vlt. Hæc regula ſecundum leges vera eſt in præſcriptione x. vel xx. ᶜ annorum. C. de præſcr. long. temp. auth. malæ fidei. In præſcriptione autem xxx. vel xl. annorum non requiritur bona fides. 16. q. 3. c. placuit. vt §. poteſt. ĩ. de præſcri. vigilanti. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum, cum notiſſimi. Niſi velis dicere leges eſſe correctas ᵈ per prædi. decret. de præſcrip. c. vlt. vbi de hoc. Quod quidam abhorrent, dicentes Papam non poſſe tollere leges, niſi quo ad ſuum forum. Alij vero dicunt Papam indiſtincte quo ad vtrumque forum poſſe leges tollere. de hoc. 10. di. conſtitutiones. de teſta. cũ eſſet. In his autem tenens medium, credo q̃ Papa vbi non habet temporalem iuriſdictionem, non poſſit tollere legem quo ad forum ciuile, niſi in his in quibus vertitur periculũ animæ: cum poteſtates diſtinctæ ſint. 96. diſt. cum ad verum. 10. diſ. quoniam. vbi de hoc. & qui filij ſint legit. cauſam 2. In his autem in quibus periculum animæ vertitur, quo ad vtrunque forum tollit legem. probatur hoc de iudi. nouit. de præſcri. c. vlt. & de ſecun. nup. cap. pen. & vlt. ĩ. eod. lib. de foro compe. cap. vlt. de iureiur. cap. 2. eo. lib. de excep. cap. 1. de ſenten. excommu. decernimus. nam in his leges ſacros canones imitari non dedignantur. ĩ. de iudi. clerici. in Authẽ. vt non luxu. contra natu. propterea. colla. 6. in Authẽ. vt clerici apud proprios ep̃os. §. ſi vero eccleſiaſticum. ex quibus ſatis poſſet inferri: idem de iure canonico circa hoc quod de iure ciuili. Sciendum eſt autem, quòd ſecundum nos nõ ſolum ab initio, ſed in qualibet parte præſcriptionis ᵉ debet præſcribens etiam agnoſcere bonam fidem, vt hic, & in concord. In his autem in quibus etiam ſecundum leges requirebatur bona fides, ſufficiebat ab initio bonam fidem agnouiſſe, vt in prædicto §. poteſt. & l. cum notiſſimi. Si autem quæratur de eo qui completa præſcriptione incipit habere malam fidem, an teneatur rem reſtituere? Dic ᶠ, vt not. 14. q. 6. cap. 1. & 34. q. 2. ſi virgo. & ĩ. de præſcri. vigilanti. non ſolum autem in præſcriptione requiritur bona fides, vt hic: ſed etiam ᵍ titulus, qui det cauſam præſcribẽdi. de hoc. 10. q. 3. quia. 16. q. 3. dilectio. de præſc. ſi diligenti. Arg. contra. eod. titu. de quarta. & c. ad aures. & c. vlt. vbi non ſit mentio de titu. Sol. dic breuiter, q̃ ſi ius commune vel præſumptio non eſt contra poſſeſſorem, ſufficit bona fides: aliàs neceſſe eſt allegari titulum & probari, niſi allegetur præſcriptio tanti temporis, cuius contrarij non ſit memoria. ĩ. eod. lib. de præſcri. c. 1. Quid autem ſit præſcriptio, quid vſucapio. quæ in eis requirantur, quis eorum effectus: plene not. 15. q. 3. in ſumma. Quomodo interrumpatur, ea. q. §. poteſt. ver. hæc de præſcriptionibus. & ĩ. de præſcr. c. illud.

ADDITIO. Quòd in præſcriptione ſufficiat ab initio bonam fidem agnouiſſe, vr̃ q̃ melius dicant leges quàm canones: cum à principio legitime factũ vitiari nõ debeat per illud ſuperueniens, à quo non poterat inchoari. ĩ. eo. factum legitime. ff. eo. tit. in ambiguis. §. non eſt nouũ. Sol. vt dicit hic Dynus regulæ illæ loquuntur in actibus perfectis: ſecus in inchoatis tantum, vt hic: & probatur ſolu. ſecundũ eum. ff. de verb. obl. ſi ſub vna. §. 1. & l. pluribus. & de ſer. l. pro parte. de ſer. ruſt. præ. l. via §. quicunque. Ioan. And.

¶ Secunda gloſ. de ſignificationibus fidei remittit.

b ¶ *Fides.*] multis modis ſumitur fides: quod dic, vt not. ĩ. de fide catho. in rubri. & 22. q. 1. mones. hic ſumitur pro conſcientia. ſic 58. q. 1. omnes deinceps. §. ea ſus. ſi. de præſcr. c. vlt.

¶ Tertia gloſ. ponit duas lecturas.

Iuris canonici ſubiectũ dicitur eſſe homo dirigibilis in Deum & in bonũ cõmune.

Dominiũ quale quæritur per vſucapionẽ, & præſcriptionẽ.

Vſucapio quid ſit. Præſcriptio quid ſit.

ᶜ Habita diſtinctione inter: præſentes, vel abſẽtes, & qm quo ad hoc dicantur præſentes: & quid de illo qui nullum habet domicilium, vel habet plura: nota. C. de præſcri. long. tempo. l. ſi. vbi de Spe. de præſcri. ver. quando aliquis. Ioan. And.

ᵈ Dicit Dynus. & ratio eſt ſecũdũ Pet. de Anchara. peccatum.

ᶠ Idem doctores.

ᶠ Albe. & Anchar. dicunt quòd nõ: etiam in foro cõſcientiæ.

ᵍ De hoc, ſcilicet an ſit neceſſe ſaltẽ allegare titulũ, & an in præſcribendo vſũfructũ vel libertatẽ alicuius ſeruitutis ſit titulus neceſſarius. hic per Dynum. Ioa. And.

a ¶ *Vllo tempore*] potes facere punctum ante & post: & sic habebis duos intellectus: Primus est, ꝙ nulla antiqua dierum possessio, &c. ẽ. de præscri. vigilanti. Secundus, ꝙ nullo tempore præscriptionis debet agnoscere malam fidem. ẽ. eo. c. vlt.

ADDITIO. Idem Dynus.

¶ *Glo. vlt signat contrarium: et dupliciter soluit. Secundo signat aliud, in quo remisit. Tertio quatrit, & remisit. Io. And.*

re non præscribit [b].

¶ Idem.

Ratio secundũ Io. Mon quia peccat, & ex eo meretur poenam: ergo non præmium. de trãsla. præla. c. 2.

b ¶ *Non præscribit 1.*] si ergo possidens conscientiam habet rei alienæ non præscribit. Contra 16. q. 3. placuit, vt quicunque. ẽ. de præscri. c. 1. ibi præscribit, qui certus est rem esse alienã. Sol. illud speciale in fauorem fidei catholicæ, sicut alia. 2. q. 7. si hæreticus. ẽ. eo. lib. de hæret. c. 1. & 4. C. de epis. audien. l. nemo. cũ simi. Præterea satis vr̃ suam conscientiam purgasse, & bonam fidem agnoscere, qui verum dñm requisiuit. arg. j. eod. scienti. cũ suis concor. & sic auctoritate canonis excusat. sic ff. de noxa. l. generaliter, vbi vsucapit qui scit seruum alienum, qui sibi ab alio bonæ fidei possessore fuerat datus pro noxa: ex quo verus dominus requisitus noxiam emendare non vult. Item ꝯ ẽ. de iure pat. cura. Sol. vt ibi & 16. q. 3. si sacerdotes. in 1. glos. vltra medium, quod etiam vr̃ contra. Si quæratur quis dicatur bonæ fidei possessor & malæ [2]: dic, vt notatur de præscri. si diligenti. in glos. penul.

Ad metem respondet Anch. nu. 18. ꝙ per statutum præscribatur, debito certo tẽpore nõ petito.

ADDITIO. Et hic per Dynum reperientem quo ad hoc, quod ibi not. Ioan. And.

Sine possessione.] Casus in hoc capitulo figuratur pluribus modis: Et primo per capitulum, causam. de præscr. in anti. Vnde sciendum, ꝙ iura spiritualia non cadunt in laicum, nec respectu habendi, nec respectu possidendi: hoc est nec respectu proprietatis, nec respectu possessionis, vt c. Massana. de elect. in anti. c. decernimus. de iudi. Scd̃o est præsupponẽdũ, ꝙ ius decimãdi est ius spirituale: & sic non cadit in laicũ: licet fructus decimales sint res tẽporales.

¶ Casus hoc præsupposito sic figuratur: Quidã laicus de facto emit ab epo ius decimandi infra limites meæ parochiæ: & cum illo titulo percepit decimas cũ bona fide: quia credebat titulum valere: Hoc facto ego rector feci illum conueniri coram iudice competenti: & proposui in meo libello ꝙ eram rector talis ecclesiæ: & in ea fueram canonice institutus: & ꝙ eram fundatus de iure cõi habendi & percipiendi decimas omnium fructuum excrescentium in mea parochia: & ꝙ iudex condemnaret talem laicum ad restituendum mihi decimas per eum perceptas, & ad cessandum in futuro: Laicus cum deberet respondere meo libello, excipiendo proposuit, ꝙ illas decimas perceperat ꝑ x. xx. xxx. xl. annos: & sic illas præscripserat: Ego rector replicando proposui, ꝙ ipse non poterat præscribere, nec possidere illas decimas propter incapacitatẽ: quia ius spirituale non cadebat in laicum: Quæritur, nunquid bene dicam, ita ꝙ non obstante detentione facti nõ possit se tueri præscriptione contra me? Respondetur quòd laicus se non põt tueri præscriptione: quia dictus laicus non habuit possessionem habentem adminiculum iuris: & præscriptio non procedit sine possessione.

¶ Alio modo potest figurari casus per c. porro. 16. q. 3. l. qui in seruitute. ff. eo. & primo per dictum capitulũ, porro. certum est ꝙ hæreticus est incapax possessionis cuiuscunque rei, id est, proprietatis & possessionis: & sic hæreticus non potest possidere: nunquid põt præscribere res quas apud se detinet bona fide? Respondetur ꝙ nõ: quia præscriptio non procedit sine possessione: & cum hæreticus nõ possit possidere, ideo nõ potest præscribere, vt in l. qui in seruitute. Certum est ꝙ seruus nõ potest aliquid possidere nomine suo: sed dicitur possidere nomine domini sui: ergo etiam non potest præscribere: quia sine possessione præscriptio non procedit.

Possessio duplex.

¶ Pro expeditione primæ glossæ positæ in verbo, *Sine possessione.* quæritur quotuplex est possessio? Dicendum est ꝙ duplex est possessio: Nam quædam est possessio quæ habet plurimũ iuris, & modicum facti: Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & modicum iuris. Prima possessio est, vt illa quæ acquiritur per procuratorem. c. cum nostris. ẽ. de conces. præbend. in antiq. nam ista habet plurimum iuris & parũ facti: quia in ea plus operatur iuris dispositio, quàm factũ hominis, & illa possessio non parit causam vsucapiendi, nisi interuenerit factum nostrum, id est, ratã habuerimus. Alia est possessio quæ habet plurimum facti, & parum iuris: sicut illa quæ per nosmetipsos acquirimus. Et illa dr̃ habere plurimum iuris, quæ per seruos nostros nobis ignorantibus acquiritur.

¶ Vtrum ad præscriptionem sufficiat possessio facti, vel requiratur possessio iuris? Rñdetur ꝙ non sufficit possessio facti, quæ dr̃ quasi pedũ positio: sed requiritur possessio iuris, id est, quod habeat adminiculũ iuris, id est, ꝙ præscribẽs sit capax possessionis, vt in primo exẽplo dictum est: videlicet de laico respectu iuris decimãdi.

¶ Vtrum ad hoc ꝙ quis possit præscribere, requiratur ꝙ possideat continue per tempus sufficiens ad præscriptionẽ, vel sufficiat possidere per interualla licet non continue? Dicendum ꝙ possessio debet esse continua per x. xx. vel xxx. annos: si requiratur ad præscriptionem spacium xxx. annorum: ita ꝙ non fiat coniunctio temporũ: & non interuenerit interruptio: quæ interruptio quandoque fit naturaliter per inundationes aquarum, quando locus fuit aqua innũdatus: & ista interruptio prodest hominibus quorum interest: & pluribus alijs modis potest fieri ista interruptio. Alia est interruptio ciuilis, quæ quandoque fit per litem contestatam: quandoque fit per solam citationem. l. cum notissimi. C. de præscri. xxx. vel xl. annorum. Et ista interruptio ciuilis non prodest omnibus quorum interest, sed prodest interrumpenti & suis hæredibus, vt Titius vendidit mihi rem alienam, quam tamẽ credebam esse ipsius Titij. & non alienam: & sic habebam bonam fidem: nondum completa præscriptione quidam non dominus fecit me conueniri, & litem fuit contestatus: & sic interrupit meam præscriptionem: ista interruptio non proficit vero domino, nec eius hæredibus: sed solum interrumpenti.

REGVLA III.

Sine possessione [a]

¶ Vtrum interrupta præscriptione ciuiliter possit possessor præscribere, dum tñ habeat bonam fidem: licet incipiat titubare, an res sit sua vel petentis: vtrum ista mala fides impediat præscriptionem? Glo. Respondet ꝙ de iure ciuili solum fit interruptio præscriptionis: sed si actor dimittat processum, puta quia renuntiat instantiæ, & reus acceptat istam instantiam, vt in Authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. licet instantia sit extincta, tñ remanet effectus, vt non possit currere præscriptio: & sic debet incipere præscriptionem de nouo: sed de iure canonico non potest præscribere, q̃a incipit esse malæfidei. Sed ꝯ istam regulam arguitur de cap. cũ ecclesia. de causa. posses. & proprie. vbi dr̃, ꝙ ius eligẽdi potest præscribi, & tñ non põt possideri, quia est incorporale: & res incorporales non possidentur: ergo male dr̃ in regula nostra, quòd sine possessione præscriptio non procedit. Gloss. metu contrarij subaudit ad tex. sine possessione, vel quasi possessione & licet iura incorporalia non possideantur, tamen quasi possidentur: & in rebus incorporalibus habet locum ficta possessio: quæ id operatur in rebus incorporalibus, quod operatur vera possessio in corporalibus.

¶ Pro expeditione gloss. fina. positæ in verbo, procedit, vr̃ ꝙ quis potest præscribere sine possessione: Et arguitur sic, Captus ab hostibus non possidet, quia possidetur ab alio: & qui possidetur, nõ possidet. l. qui in seruitute. ff. eod. & tñ captus ab hostibus præscribit l. iusto. §. vltimo. ff. de vsucap. Rñdet glossa, ꝙ captus ab hostibus non possidet per se: sed si ante captionem ab hostibus possidebat per seruos suos vel famulos, vel filios suos, durante captiuitate possidet: Et ipse reuersus recuperat possessionem: & fingitur iure postliminij nunquam perdidisse possessionem, eo ꝙ possidebat à tempore captionis: secus si tempore captionis non possidebat per seruos, quia tunc non posset præscribere. Item secus si non possidebat per seruos vel alios quos habet in potestate, sed per seipsum possidebat ante captionem: quia tunc perdit possessionem: & sic non posset præscribere.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta: & ponit & specificat exempla. Secundo de multiplici possessione remittit. Tertio tractat qualis possessio in præscriptione requiratur. Quarto quomodo possessio debet esse continua. Quinto, de quasi possessione.*

¶ Possessor tractat hic Dynus, ꝙ ad præscriptionẽ requiratur ciuilis & naturalis possessio: vel ciuilis tantum: scilicet quæ animo retinetur. Sed naturalis tantũ non sufficit vbi alius ciuiliter possidet. &c. quem vide Ioan. An.

c ¶ *Sine possessione.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. qui in seruitute est, per quam etiam potest hic poni exemplum casus, & per c. 16. q. 3. porro. & ẽ. de præscr. causam quæ. Seruus cũ ab alio possideatur, nõ possidet, vt in primo casu: hæreticus & Paganus, vt in secundo: laicus spiritualia, vt in tertio. Sciendum est autem ꝙ possessionum alia iuris, alia facti: alia iuris & facti: & hæc interdum habet plurimum iuris & minimum facti: interdum eꝯ. quod prosequere, vt not. ẽ. de conces. præbend. cum nostris. & C. de acquiren. posse. l. 1. Vt ergo currat præscriptio, debet quis possidere de facto & de iure. de facto planũ est: quia qui nõ possidet, non præscribit: & debet possidere proprio nomine, non alieno: aliàs ille præscriberet, cuius nomine possideret. 16. q. 3. clerici. de restitu. spolia. cũ venisset. in fine. de præscr. si diligenti. ff. de acquiren. possessio. quod meo. debet etiam possidere de iure: quia ad præscriptionẽ requiritur ciuilis possessio [3], id est, ꝙ talis sit persona, in quã cadere possit huiusmodi possessio, vt probatur per iura inducta in principio glo. ad hoc etiam 14. q. 1. in princ. Et quod ibi not. & de proba. ea litteris. in fine. ff de vsucapion. sine possessione. hoc dico: quia laici dr̃ facto interdũ possident decimas & spiritualia, vt not. Bar. Brixien. 14. q. 1. in prin. 1. glo. magnæ & in fine. ad hoc ẽ. eod. lib. de restit. spo. ad decimas. nam, vt ibi patet, aliud est possidere, aliud est legitime possidere. Et not ꝙ hæc possessio facti debet esse ꝯtinua: quia si interrũpatur possessio, interrupta est ꝑscriptio. 16. q. 3. c. placuit, vt §. potest. de præscr. illud. C. de præscr. xxx. vel xl. anno. cum notissimi. si tñ fiat interruptio ciuiliter, puta per litis contestationem, sm̃ canones vr̃, ꝙ amodo non curat præscriptio: quia præsumitur titubare, & malam fidem habere [4]. sed leges quæ de mala fide non curant, nouos xl. annos requirunt, vt in prædicto §. potest. & hoc not. Ioan. 16. q. 3. c. 1. Et quod dicit regula de possessione, hoc intelligas, vel de quasi possessione; quia incorporalia non possidentur,

¶ Verum si actum sit in iudi. in glo. c. quoniam frequẽter, vt lite nõ cõtesta. §. penul. attamẽ actus extraiudicialis vtile præscriptionẽ inceptam, consistentẽ in mala fide. l. si fundũ. C. de rei vendi. Philip.

dentur, sed quasi possidentur. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. ff. de acqui. poss. l. 3. in princ. & tamen præscribuntur. ȝ. de cau. poss. cum ecclesia.

ADDITIO. Idem Dynus. qui dũ hoc formauit obiectionem ad hoc vltimum: quem vide. Ioan. And.

a ¶ *Præscriptio.*] nec vsucapio. ff. de vsuca. l. 3. & l. fine.

præscriptio [a] non procedit [b].

¶ Idem.

¶ *Gl. vlt. præmissa ratiõe regulæ, ponit duas obiectiones legales, quas soluit: in fi. obijcit de decr. cõtingit. et tripliciter sol.*

b ¶ *Non procedit* [1].] præscriptio ast verbũ iuris: parit enim actionem vel exceptionem ex tempore: & ex eo acquirit dominiũ, etiã directum secũdum Marti. Io. ȝ. de hoc. 16. q. 3. § potest. circa principiũ [2]. Vsucapio autem est acquisitio dñij per continuationem possessionis temporis lege diffiniti. ff. de vsoca. l. 3. ex quibus satis patet ratio regulæ, quæ ɔtrium patitur de lege dicente, q captius ab hostibus vsucapit. ff. de vsuca. l. iusto. §. vlti. & ꝗ nihil possidet cum ab alio possideatur. ff. de acqui. poss. cum hæredes. §. in his. Sed lex [3] intelligit, q vsucapit per alium quem habebat in potestate tempore quo captus fuit: vnde rediens postliminio recuperat potestatem, quam eius fictione vr continuasse, & sic vsucapione dñium quæsiuisse: sed si per se possidebat, perdit possessionẽ: & licet postliminio redeat, fictio postliminij non extenditur ad possessionem, quæ consistit in facto: & sic nec ad vsucapionem quæ ex possessione procedit. ff. de capt. & postli. reuer. in bello. §. factæ. & de vsucap. l. fi. is qui pro emptore. vbi de hoc. Itẽ opponitur, ignorans possessionem non quærit, cum animus sit de substantialibus. C. de acqui. poss. l. licet. & l. quemadmodum. & ꝗ ignorans præscribit. ff. pro solu. l. 1. §. Cassus. Solu. [4] Ignorans per se possessionem non quærit, tñ bñ põt ignorans quærere possessionem ministerio filij vel serui, quem habet in potestate, vt in ɔrio, & sic vsucaperet, vt ibi. Item opponitur de decre. ȝ. in an. de dolo & contu. contingit. ibi enim præscribit annaliter ille qui non possidet. Sed potest illud dici speciale in odio illius contumacis, qui non permittit actorem ingredi in possessionem secundum decretum iudicis causa rei seruandæ: vel iam missum expulit: ne sit melioris cõditionis contumax q̃ obediens, vt ibi. nec debent stulti esse melioris conditionis quàm periti. 16. q. 1. legi. ȝ. eo. lib. de præben. eum qui beneficiũ. ff. quod vi aut clam. seruus vel aliter ibi loquitur de quodã temporis lapsu, qd̃ habet aliquem constituere possessorem tantũ: hic autẽ loquitur de quodam temporis lapsu, qd̃ per præscriptionẽ inducit dñium, vt ȝ. dixi: & sic non obstat. Vel dic q canon fingit illum possidere in odiũ illius contumacis, vt ȝ. dixi. ad hoc. ff. de bo. au. iudi. poss. l. quàuis. sæpe enim iura fingunt ex causa qd̃ non est. 50. dist. ferrũ. vbi de hoc. de transla. inter corporalia. C. de rei vxo. act. l. vnica. circa principium. & de hoc ȝ. de spon. is qui.

¶ Exponit Dynus, id est, nõ inchoatur: & est quandoque inchoata sine possessione continuetur. Ioan. And.

[1] Io. And. in reg. possessor. in 34. col. fatis tenet cum Io. vide Dynum ibi Fels. in rub. de pscrip. dicẽtem domi nium non acquiri pscribendo. qđ fallit nonnullis casibus.

[2] Idem Dynus.

[3] Idẽ hic Dynus Io. And.

P*Eccatum non dimittitur.*] Illud capitulum potest intelligi de remissione peccati quò ad Deum. Item quò ad ipsam Ecclesiam, id est, de absolutione facienda à sacerdote. Itẽ potest intelligi de vitio reali: id est, de vitio afficiente rem ipsam: videlicet de vitio furti, & vitio violentiæ: ita q ista vitia reddũt rem furtiuã imprescriptibilem vel inusucapibilem. Et secundum istum intellectũ põt figurari casus per l. sequitur. §. quod aũt. ff. de vsucap. Ponamus q Titius furatus fuit mihi rẽ meam: certũ est q illam rẽ ipse nõ potest vsucapere duplici de causa: Primo, quia ipse Titius habet malã fidem: Secundo, quia res est furtiua, & affecta vitio furti: Sed q ipse fur rem ipsam furtiuã vendidit cuidã bonæ fidei emptori: nunc emptor rem ipsam vendidit, & tradidit alteri bona fide: Vtrũ iste secundus emptor possit rem vsucapere, ita q sit purgatũ vitiũ furti: attento q bona fides reperitur in alienatione, & in illo cui est alienata? Rñdetur q non: quia furtum est vitium reale quod afficit rẽ furtiuam, & eam sequitur quocunq; vadat: sicut lepra sequitur leprosum: nec purgatur istud vitium, nisi res fuerit restituta dño cui fuit subtracta, intantum q ipsum vitium reddit rem furtiuam inusucapibilem: quia donec fuerit purgatum vitium furti, non dimittitur peccatũ, id est, vitium furti donec restituatur ablatum, id est donec res furtiua fuerit restituta dño cui fuit subtracta.

Fur, rem per eũ subtractã, duplici ẽ causa non vsucapit.

¶ Secundum alium intellectum casus sic figuratur: Aliquis Titius subtraxit rem alienam scienter facta subtractione, ipse forte ad cor rediens, habuit displicentiam de huiusmodi peccato, & de illo fecit confessionem suo sacerdoti: tñ vult remanere in simplicibus contritione & confessione absq; satisfactione & restitutione rei: licet habeat facultatem, & possit rem ipsam restituere: & petit impendi sibi beneficium absolutionis: vtrum suus sacerdos licite possit eum absoluere? Rñdetur q non: quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

Secundus casus.

¶ Vel etiam potest intelligi vtrum sit dimissum peccatum quo ad Deum per solam displicentiam? Rñdetur q non: quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. quod est verũ si ipse habeat facultatem restituendi. cap. si res aliena. 14. q. 6. [*Peccatum.*] secundum primum intellectum: Nam peccatum violentiæ & furti non purgatur per quascunque manus ambulauerit, nisi res furtiua restituatur dño cui fuerit subtracta. l. sequitur. §. quod autem. ff. de vsucapi. sed facta restitutione dño tunc dr̃ purgatum vitium. Vel secundum aliam intellectum: Peccatum non dimittitur, id est, non debet dimitti à sacerdote per canonicam absolutionem, nisi restituatur ablatum. cap. quamquam. ȝ. de vsur. isto lib. Et dicit Panormita. in cap. cum tu. de vsur. in antiq. vbi dr̃, q quis non debet admitti ad confessionem & absolutionem, ille textus loquitur copulatiue: ideo dicit Panormita. q non debent impẽdi ista duo, scilicet confessio & absolutio copulatiue: sed potest ꝗ admitti ad confessionem: & si nolit facere, non est absoluendus.

REGVLA IIII.

PEccatum [†] [c] nõ dimittitur,

† Ex B. Augustini epistola. 54. ad Macedoniũ. refert tuo in Decreto. par. 14. ca. 4. & par. 15. c. 15.

¶ Pro expeditione glo. quæritur quæ differentia est inter peccatũ, delictum, & crimen? Rñdetur q peccatum consistit in faciendo: quia dr̃ prauus actus: sed delictum dr̃ desertio boni, & dr̃ delictum quasi derelictum. Sed crimen est peccatum graue accusatione & damnatione dignum: & dr̃ illud quod potest duci in publicã accusationem: & in foro contentioso potest puniri. ¶ Vtrum sit verum indistincte q non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum? Rñdetur q non: sed intelligitur, si subtractor habeat facultatem restituendi, sed si non habeat facultatem restituendi quia est inops: si habeat propositum restituendi dum peruenerit ad pinguiorem fortunam, peccatum ei remittitur.

Peccatum, delictum, & crimen differunt.

¶ Sed quid: ponamus q res est perempta: & sic eam non potest restituere, quia fuit combustus liber furatus, vtrum surripiens liberatur? vel vtrum teneatur restituere æstimationẽ? Rñdet glo. q si non habeat facultatem restituendi, quia res est perempta: tenetur restituere æstimationem: licet res sit perempta sine culpa sua: quia eo ipso q subtraxit rem, fuit in mora: & mora trahit ad se periculum interitus: & ideo tenebitur soluere æstimationem rei: secus si non possit restituere rem, neque æstimationem propter paupertatem. Sed vtrum propter paupertatem sit omnino liberatus? Rñdetur cũ distinctione: aut ipse sustinuit pœnam corporalem: quia tum esset debitor ex maleficio, creditor voluit vt ipse lueret in corpore: quia quis non admittitur ad faciendum cessionem bonorum, si pars requirat vt puniatur in corpore: & iudex illum punire debet corporaliter: & si postea perueniat ad pinguiorem fortunam, nõ tenetur satisfacere: secus si non sustinuit pœnas corporales, sed voluit creditor expectare pinguiorem fortunam: vel est debitor ex ɔctu: & tunc potest facere cessionem bonorum: l. 1. C. de ces. bono. capitu. Odoardus. de solu. & cum peruenerit ad pinguiorem fortunam, tenetur satisfacere. ¶ Alia glo. in verbo, restituatur: quærit vtrum ad dimissionem peccati requiratur actualis & realis restitutio rei subtractæ. ita q non sufficit obtinere remissionem ab illo cui facta est subtractio. Panor. format istam quæstionem. c. cum tu. de vsur. in noui. & Dynus hic. Sed dicit glo. q nõ requiritur realis siue actualis satisfactio: sed sufficit q alio modo satisfaciat, quàm per realem & actualem restitutionem. Et ideo sufficit si creditor remittat ei liberaliter: & ponderandum est verbũ, liberaliter. secus ergo si extorqueretur remissio per fraudem, vt faciunt plures, qui ita dicũt: subtraxi tibi talem rem: remittas si valis. sed debet esse liberalis restitutio, vt si dicat: subtraxi tibi rem tuam: sum paratus tibi restituere: si alius dicat, dono vel remitto: ista restitutio dr̃ fieri liberaliter: & habet pro actu & reali restitutione. Et intelligitur q remissio generalis prodest, nisi in casibus in quibus quis nõ potest remittere, vt in iuribus alle. in gl. in quibus debet interuenire realis restitutio. ¶ Quæritur cuius expensis debet mitti res subtracta ad eũ cui est subtracta, si non sit in eodem loco? glo. non soluit: sed remittit ad notata in cap. epi. §. sed notandum. 3. q. 1. Sed Panor. in cap. cum tua. de vsur. in anti. concludit, q si ille qui rem subtraxit, se absentauit à loco, & rem secum transtulit: tunc suis expensis rẽ debet mittere illi cui est subtracta: secus si ille cui facta est subtractio, se absentasset a loco. ¶ Sed quæritur cui est facienda restitutio indebite subtractorum? Rñdet q illi cui est facta subtractio, vel eius hæredibus: ita q non sufficeret si elargiretur pauperibus: nam facere eleemosynã de alieno est species furti: sed si non sint hæredes, debet dari pauperibus. ¶ Vtrum sit verũ indistincte q indebite subtractum debet restitui illi, cui est subtractũ, si sit præsens, vel eius hæredibus, & potest haberi copia sui vel hæredum? Rñdet glo. q qñ in subtractione fit turpitudo ex parte subtrahentis tantũ: tunc est facienda restitutio illi cui res est subtracta, vel eius hæredibus si possit haberi copia ipsorum: sed si fit turpitudo ex parte vtriusque, vt in eo quod quis est lucratus in ludo prohibito: quia ludens non potest licite retinere, nec restituere illi à quo lucratus est: tunc debet illud erogare pauperibus. 14. q. 5. non sane. vel ecclesiæ, si illi facta est iniuria. ȝ. de simo. c. de hoc in antiq.

Fur an absoluatur si res subtracta sibi remittatur.

¶ *Glo. prima ponit exempla: Secundo distinguit tria nomina: Tertio tractat quid si restitui non possit.*

c ¶ *Peccatum non dimittitur* [5].] Hic ponitur pro regula verbũ Augustini quod habet. 14. q. 6. cap. 1. ȝ. de vsur. cum tu. Et per hoc potes ponere casum per l. ff. de vsocap. l. sequitur. §. quod autem. Et nota quid est peccatum, delictum, & crimen. Inter hæc secundum Augusti.

[5] Dicit Io. Mo. quòd æquitas huius regulæ probatur per doctrinam, quæ datur de resolutione contractus C. qñ licet ab empto. dl. l. 1. & l. 2. Io. And.

Augusti. hæc est differentia: quia peccatum est idem quod prauus actus: Delictum vero boni desertio, quasi derelictum: Crimen vero est peccatum graue, accusatione, & damnatione dignissimum. 81. dist. c. 1. in fi. de hoc not. de pæni. dist. 1. si peccatum [& dist. 3. ille rex. ad fi. & de hoc. C. si aduer. deli. super rubrica. aliàs l. 1.]

Peccatum, delictum, & crimen, differunt.

Quod autem dr̃ in hac regula: verũ intelligas: si illud ablatum restitui potest, vt in prædictis iuribus: si autẽ restitui non potest, restituetur eius æstimatio: etiam si

nisi restituatur [a] ablatum [b].

¶ Idem.

REGVLA V.

Peccati [c] venia non datur nisi correcto.

¶ Idem.

REGVLA VI.

Nemo po-

res illa casu perierit sine culpa sua: quia in ipso instãti fuit in mora. ad hoc 16. q. 1. decimæ. ꝫ. de commo. c. vnico. C. de fur. subtracto. Si autem nec æstimationem potest soluere, quia euidenter est inops: tunc bene dimittitur peccatum: remanet tñ obligatio: & si postea ad pinguiorem fortunam perueniret, teneretur. Arg. 16. q. 6. si quis. ꝫ. de solu. Odoardus. ff. de cessio. bon. l. is qui. Nota tñ ꝙ inops qui debet ex ꝯtu, sufficit si bonis cedat. C. qui bo. ced. pos. l. vlti. Inops qui debet ex maleficio, castigatur verberibus. 12. q. 2. fraternitas. quod ergo ꝫ. dixi, ꝙ tenetur si peruenerit ad pinguiorẽ fortunam: verum dico, si pœnas corporales passus non fuerit: aliàs secus, vt not. Ber. ꝑm Lau. de homici. sicut dignum. §. eos. in 3. glo.

¶ *Glo. seq. ponit casum exceptum. Secundo dicit cui fieri debeat restitutio. Tertio quærit, remittit, & soluit.*

a ¶ *Restituatur 1.*] quod dicit de restitutione, intelligas nisi is cui facienda est restitutio, liberaliter remitteret: quia satisfactum intelligitur, qualitercunque satisfaciat. ff. quib. mod. pig. vel hyp sol. l. item liberatus. in prin. ff. de accu. si rem. §. satisfactum. licet proprie verbis inhærendo aliud sit restituere, aliud remittere. ff. de verb. sign. si cum prætor. & l. plus est. & l. restituere. Et quod dico de remissione: verum intelligo, nisi in casibus vbi remissio non liberat, vt ꝫ. de rescrip. eod. lib. c. statutum. §. si quidem. & ꝫ. de censi. exigit. in fi. Restitutio autem ista facienda est ei à quo fuit extortum: vel eius hæredibus, si extãt. 18. dist. quoniam. de vsu. cum iu. C. de solu. inuito. Cuius autem expensis mitti debeat ad eos si sint remoti, not. 4. q. 1. §. sed notandum. & in prædi. e. decre. cum tu & tene quod ibi not. Host. his autem non extantibus soluetur pauperibus, vt ibi: & eis extantibus pauperibus soluens non liberatur: quia onus non remittitur, & c. 14. q. 5. forte. de iureiur. eam te. ff. de consti. pecu. l. si vero. & expressum est de homici. sicut dignũ. §. eos. Et quod ꝫ. dixi, restituẽdum ei à quo fuit extortum: intellige si fieri potest. Si vero nescitur à quo: pone casum de iudæ. c. cum sit. pauperibus erogabitur prouidentia epi, vt ibi. Item dico id verum cuoi turpitudo versatur ex parte recipientis tantum: si vero ex parte vtriusque & transfertur dñium, nec repetitio competit, nec restituetur danti, sed pauperibus erogabitur. 14. q. 5. non sane. vel ecclesiæ, si sibi facta esset iniuria. ꝫ. de simo. de hoc. Arg. ꝫ. ꝫ. eo. tit. veniens. Sol. vt not. in prædi. decreta. de hoc. 1. q. 3. si quis dator. vbi de hoc. Pone ꝙ superest ille à quo extorsi, excõicatus tñ est: nũ quid ei debeo restituere? super hoc vide quod not. 15. q. 6. nos sanctorum. & ꝫ. de hæreti. c. vlti. Satis posset dici deponendum in ædẽ sacram. Arg. C. de iur. emphy. l. 2.

Vide Abbatem in cap. 1. de iureiu. vbi ait posse iudicẽ ex officio cogere deceptorem ad restituẽdũ rem, quã sine peccato retinere nõ potest.

ADDITIO. Hoc quod dixit hæc glo. ꝫ. in prin. de liberali remissione, intelligit Dynus cum res est restitutioni parata, quasi tunc fingatur restituta, & postea restituent donata. arg. ff. de donat. inter vi. & vxo. l. 3. in fi. de iure do. l. vir ab eo. si certum peta. singularia. circa fi. & de solut. l. proculo. vel non remittitur peccatum ei qui restituere potest propter rationem positam in glo. multum puto in his animum ponderandum: nec tutum puto illum qui gerit in mente non restituere remissione non facta. Io. And.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit.*

b ¶ *Ablatum.*] pone, nihil abstuli, sed iniuste damnũ dedi, ex quo nihil ad me peruenit. Idem. teneor enim damnum passo: aliàs non remittitur peccatum. 15. q. 2. si quis de clericis. de iniur. & dam. da. c. 1. ff. de eiect. & effu. l. vlti. Tenetur etiam hæres meus: licet ad me vel ad ipsum nihil peruenerit ex maleficio, secũdum canones. quod dic vt not. 12. q. 2. eps qui filios. de sepul. c. vlti. secundum leges ꝫ. C. ex delic. defun. inquantum hæ. con. l. vnica. Hæc regula sic exposita non patitur instantiam: & adda quod dicam. j. c. prox.

P *Eccati venia.*] Præsupponendum est ꝙ istud capitulum intelligitur de venia culpæ, non autem de venia pœnæ, quæ appellatur impunitas, quantum ad pœnam temporalem imponendam in hoc seculo: quia dimittitur talis pœna quãq; non correcto, vt in iuribus allegatis in glo. Casus in hoc c. potest figurari per c. vnicum de schismati. eod. lib. & c. quod quidam. de pæni. & remis. ꝙ quidam. Titius perpetrauit aliquod peccatum: quia forte tenuit aliquã concubinam, & tenet adhuc: tandem confessus fuit sacerdoti tale delictum perpetrasse, non est correctus nec emendatus de crimine: quia non habet propositum abstinendi se in futuro: quæritur vtrum ista confessio sit fructuosa? Rñdet ꝙ non quantum ad vitam æternam: quia peccati venia non datur nisi correcto. Verumtñ quantumcunque appareat sacerdoti aliquem esse in peccato, si velit confiteri, nõ debet ei denegari confessio, vt in dicto cap. ꝙ quidam. de pæni. & remis. Sed audita confessione debet eum inducere ad debitam correctionem, & propositum non redeundi. Si autem non possit eum inducere ad dimittendum peccatum: non debet nec potest eum absoluere, sed tñ debet sibi iniungere pænitentiam: quæ non erit sibi fructuosa quo ad vitam æternam: quoniam non est correctus, sed est inimicus Dei: & non potest mereri quo ad vitã æternam, sed proficiet sibi ad multa bona: videlicet ad minus supplicium patiendum. Itẽ ad bona temporalia. Item vt Deus inducat eum ad veram pænitentiam. Item quia dæmon habebit minorem potestatem in eo, quàm si esset vacuus omni bono. Item vt ipse reddatur assuefactus in bono. Arguitur ꝯ textum de c. denique. 4. dist. vbi dr̃ ꝙ plures faciebant magnos excessus circa vsus carnium in diebus dñicis, quadragesimæ, & eis videbatur ꝙ nisi facerent istos excessus, non possent paragere tempus quadragesimæ, vnde plures fuerunt moniti per superiorem vt desisterent ab istis escis: Dicit ibi textus. ꝙ cum venia relinquantur: & sic datur venia non correctis. Glo. rñdet, quòd ibi accipitur venia pro impunitate, quæ est imponenda in hoc seculo. & talis dimittitur non correcto propter scandalum euitandum: sed venia culpæ non dimittitur nisi correcto.

¶ *Prima glo. facit quatuor. Primo exemplificat regulam. Secundo illam declarat distinguendo duplicem offensam. Tertio successiue signat, & soluit duo contraria. Quarto iustificat contrarium regulæ.*

c ¶ *Peccati venia.*] Colligitur hæc regula ex c. 24. q. 2. legatur. ꝫ. eo. lib. de schisma. c. vnico. C. de hære. Manichæos. per quæ pones casum. Ad huius autem regulæ euidentiam scire debes, ꝙ peccator non solum delinquit in Deum, sed etiam in ecclesiam: per contritionem autem, quæ contritio virtus vocatur, deletur peccatum quo ad Deum, & per pænitentiam susceptam à sacerdote ostenditur [a] deletum quo ad ecclesiam. De hoc de pæni. dist. 1. ꝑ totũ. licet tñ per contritionem deletum sit quo ad Deum: tñ adhuc de crimine accusari potest. 33. q. 2. admonere. vbi de hoc. & de accu. de his. ad hoc ff. de ædi. edic. l. quid sit fugitiuus. Si ergo semel cõteritur & pænitet, vlterius non cogetur pænitere: si in iudicio accusatus absoluitur, vlterius non poterit accusari, nisi in casibus not. 2. q. 5. habet hoc proprium. & in prædicto c. de his. Remissiones ergo quæ fiunt ab Ecclesia conferentibus ad hospitale, pontes, vel alia pia loca, nõ prosunt nisi correctis. de quibus dic vt plene not. de pæni. & remis. ꝙ autem. Signatur ꝯtrium ad hanc regulam. 4. dist. denique. ibi enim datur venia non correcto: sed ibi exponitur venia, id est, impunitas. loquitur ergo hæc regula de venia culpæ, nõ pœnæ. quod patet dũ dixit, peccati venia. propter scãdalũ enim vitandum interdum relinquuntur peccata impunita. 50. dist. vt constitueretur. 23. q. 4. quidam. cũ similibus pro quolibet igitur mortali debetur duplex pœna, æterna videlicet & temporalis. de pænit. dist. 1. si peccatum Dauid. Venia temporalis interdum in hac vita datur non correcto ex causa: & sic loquitur ꝯtrium: interdũ sine causa. 27. q. 1. si qua. æterna autem non: & hoc dicit hæc regula. Item ꝯ. de pænit. & remis. ꝙ quidam. & c. officij. vbi datur pænitentia nõ correcto. Sed dic ꝙ licet ibi imponatur pænitentia, nõ tñ datur remissio: & ideo pænitentia illa inutilis dr̃ quo ad vitam æternam. de pænit. dist. 3. ad finem. & dist. 5. fallas. Merito ergo datur peccati venia correcto: quia correctionem necessario habet dolor peccati præcedere: Nam vt dicit Augustinus [3] in canone: Quo modo gaudebis te fore correctũ, nisi te primo doleas fuisse peruersum? 23. q. 7. c. vlo. Correctus autem vlterius peccator dicendus non est. 50. dist. ferrum. 32. q. 1. apud misericordem.

a Caute intellige hoc dictũ glossæ, nec inde inferas nõ esse necessarium confiteri: nam quotiens quis sit contritus, si habeat copiã sacerdotis, tenetur de iure tempore ei cõfiteri: & virtute sacramenti penitẽtiæ ꝯ contrito dicitur dimitti peccata. vide concilium Tridenti. sess. 14. de sacramento pœnitentiæ, cap. 4. & 5. & canone 4. & B. Thomã lib. 4. sent. dist. 17. q. 3. art. 1. q. 1. & seq.

ADDITIO. Ad propositum materiæ de peccato tacto in princi. huius. glo. dicit Ioan. Mon. ꝙ omne peccatum committitur in Deum, vt in psalmo, Tibi soli peccaui: propter quod necessaria est ipsius remissio. est etiam necessaria peccantis dispositio: cum actus actiuorum secundum philosophum sint in patiente prædisposito. Deus ergo in venia peccati principaliter est agens: Instrumentale in hoc est homo pænitens: quia gratia diuina præueniente fit adiutor Dei secundum Apostolum. 1. ad Corint. 3. inducit illud Aug. Qui fecit te sine te, &c. & sic soli cõtrito dat venia. I. A.

3 Id habet B. Augustinus epistola 50. ad Bonifaciũ.

N *Emo potest.*] Casus variatur multis modis secundum ꝙ multiplex est impossibilitas: de quibus impossibilibus vide in glo. ponamus exemplum in impossibilitate iuris, secundum l. inter stipulantẽ. §. sacram. ff. de verb. obli. Aliquis Titius mihi stipulanti promisit dare rẽ sacrã: puta ecclesiã vel calicẽ: certũ est ꝙ illud est impossibile: quia dare est accipientis facere, & res sacra est in bonis Dei: Vtrum valeat talis stipulatio? Rñdetur ꝙ non: quia est impossibilis de iure, & nemo potest ad impossibile obligari. Vel aliquis promisit mihi liberũ hominem: an valeat talis promissio? certe non. Vel ponamus exemplum in impossibilitate facti: aliquis promisit transferre ecclesiam Pataulen. ad ciuitatem Parisien. vel ad alium locum: talis promissio non valet: quia continet impossibilitatem

litatem facti. Vel aliquis promisit tangere cælum digito: talis non est obligatus, quia istud est impossibile: etiam si apponatur pœna, non est obligatus nec ad impossibilitatem, nec ad pœnam.

¶ Prima glo. primo ponit vnde sumpta & triplicem impossibilitatem, & cuiusque exempla. Secundo ponit triplicem rationem regulæ: Tertio in quibus locū habeat: Quarto supplet de turpi.

[Nemo po]test [a] ad impossibile obligari [b].

¶ Idem.

a ¶ *Nemo potest*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. impossibilium. Scire debes, quod impossibilitas propriè triplex est: iuris, & facti, & naturæ [1]. De prima pone casum. 54. dist. abbati. de pact. c. vlti. ff. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. stipulatio enim rei sacræ vel liberi hominis, non tenet, vt ibi. De secunda ibidem, & ff. de verb. oblig. l. generaliter. & l. seq. non enim tenet promissio, si id promitto quod impossibile est de facto, vt montes Alpium vltra mare deferre. ff. de lib. & post. l. cum hæres §. 1. Item si dare promitto quod natura dari est impossibile, vt Solem, Lunam, & Stellas: Vel facere quod natura est impossibile fieri, vt cælum ascendere, vel digito tangere. ff. de verb. oblig. l. si stipuler. 1. & 2. resp. [2]. Huius autem regulæ ratio latis patet: quia omnis obligatio aut in dando, aut in faciendo consistit. ff. de verb. oblig. l. 2. in prin. sed quod non est nec esse potest, dari vel fieri non potest: ergo ibi consistit nequit obligatio. Item obligatio actionem parit. ff. de procu. l. licet. §. ea. sed quod non est, nec esse potest, obligationem parere non potest, & sic nec actionem. Item actio est ius persequendi in iudicio quod nobis debetur. insti. de act. 2. resp. Debere autem est de alio habere: sed quod non est nec esse potest de alio haberi non potest: ergo ibi non est actio. & sic nec obligatio. [Idem Ioan. Mon.] Not. tamen quod hæc regula locum habet in matrimonio, & vltimis voluntatibus [3], & singulis contractibus, in sententijs & præceptis, ff. quæ sen. sine appel. re. l. vlti. 1. & 3. resp. in confessionibus. ff. de inter. act. l. confessionibus. & ad leg. Aqui. l. inde Neratius. §. vlti. not. ȝ. de confes. c. vlti. Item in legibus [4], & constitutionibus, quæ debent esse possibiles. 4. dist. erit. Est tamen in hoc differentia, quod impossibilis conditio apposita in contractu, vitiat contractum, vt in supra allegatis legibus. ff. de actio. & obli. l. non solum. & insti. de inutil. stipu. §. impossibilis. In testamentis tamen & matrimonio ob ipsorum fauorem habetur pro non adiecta [5]. de condi. app. c. vlt. vbi de hoc. & C. de insti. & substitu. l. reprehendenda. Et quod dicis hæc regula de impossibili, intelligas etiam hoc de turpi & de hoc dicam. j. eod. non est obligatorium. & c. in malis.

ADDITIO. Ad propositum huius regulæ, Nemo potest, & c. antiqui dabant versus:

Vltra posse meum non lex mihi nulla coegit,
Nec potest esse reum, qui totum posse peregit.

¶ Glo. secunda primo tractat de iuramento, naturali obligatione, & pœna promissione. Secunda pars respondet per quæstionem, quam negatiuè soluit præter certum casum: Solutioni opponit: & dupliciter respondet, subdens opinionem.

b ¶ *Obligari.*] etiam iuramento: quia temerarium est. 22. q. 4. per totum. & ȝ. de iureiuran. sicut. ȝ. de appel. quæstioni. nec obligatur etiam naturaliter. vnde dicit lex. ff. eo. tit. Impossibilium nulla est obligatio. vniuersale igitur negatiuum omnem obligationem denegat, nec committitur stipulatio pœnæ promissæ. ff. de verb. oblig. si homo mortuus [6]. Nota ergo quod si Bononiæ constitutus, promittam centum hodie Romæ me tibi daturum: quia impossibile est promissum, non nascitur obligatio, vt hic: & est expressum. insti. de ver. obli. §. loca. præterquam in casu ff. de verb. obli. l. vlti. §. si inter eos. scilicet quando stipulator & promissor Bonon. constituti notificauerunt dispensatoribus suis Romæ constitutis, stipulationem eo die fore futuram: mandans promissor suo dispensatori vt solueret: & stipulator suo, vt reciperet ea die. Argu. contra ȝ. de dolo & contu. cum dilecti. ff. de arbi. Celsus. ff. man. l. si mandato 2. §. Paulus respondit. Dic solu. ibi est vnum mandatum duo possibilia continens [7]: & ideo ad vtrunque obligatur: & si deficiat primum, tenetur ad secundum. hic autem vna est obligatio tantum, & tota impossibilis, vel ad minus primum impossibile: ex quo sequitur secundum. Præterea contractus sunt voluntarij. C. de act. & oblig. l. sicut. iudicium autem redditur in inuitum. ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. 1. & ob hoc etiam notauerunt Goff. & Host. in dicta decre. cum dilecti. quod si iudex citet aliquem eo die, quo impossibile est eum comparere [8], quod non est omnino inutile mandatum: immo licet non teneatur comparere in die propter impossibilitatem, tamen tenetur comparere post diem: & potest esse ratio huius: quia principale est ibi quod veniat: accessorium, quod veniat tali die: & principale non vitiatur propter accessorium, sed potius econtra: vt dicam j. eod. accessorium. Ioan. And.

ADDITIO. Pet. de Bellaper. contra super quo vide Cynum C. de fer. dies festos in q. 5. in fi. & quod dixi in prædic. decre. cum dilecti. & de appel. cum parati. in fi. Ioan. And.

P[rivilegium personale.]] Casus in hoc capitulo figuratur per c. 2. ȝ. de aucto. & vsu pallij. Romanus Pontifex alicui archiepiscopo concessit pallium: quod est insigne ornamentum assumptum de corpore, hoc est, de altari beati Petri: quia consueuit Papa ibi celebrare: & quamdiu celebrat, illud pallium est supra altare: postea Romanus Pontifex assumit illud, & tradit, archiepiscopo, si est præsens, vel nuncijs, si est absens: Ponamus quod Papa dedit vni archiepiscopo pallium: vtrum suus successor possit eo vti, vel vtrum requiritur quod successor obtineat aliud pallium? Respondet Romanus Pontifex, quod cum illud priuilegium sequatur personam, & extinguatur cum persona: quia etiam archiepiscopus sepelitur cum isto pallio: ideo requiritur quod suus successor obtineat aliud pallium. ¶ Vel potest poni exemplum in viro, qui habet priuilegium, vt non conueniatur à muliere pro dote, nisi inquantum facere potest, vt puta, contraxi matrimonium cum Berta per verba de præsenti. & recepi dotem ab ipsa Berta, vt possem sustinere onera matrimonij: postea solutum fuit matrimonium: soluto matrimonio, mulier vult repetere suam dotem, quam mihi dedit: Certum est quod non sum excutiendus in solidum: quia habeo illud priuilegium, vt non conueniar nisi inquantum facere possum: & hoc ne compellar egere. Sed quid? vtrum mei hæredes habeant istud priuilegium: videlicet vt non conueniantur insolidum, sed deducta ratione ne egeant: quia adiuerunt hæreditatem sine beneficio inuentarij? Respondetur quod hæredes mei non habebunt illud priuilegium: quia priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

REGVLA VII.

Priuilegium [c] personale per[sonam sequitur, & extinguitur cum persona.]

¶ Prima glo. primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla: Secundo dicit regulam non procedere in iure communi: sed bene conuenire rescripto, pacto, & compromisso personali: Tertio distinguit duplex personale priuilegium, dicens quid de reali: Quarto dicit priuilegium prius quandoque extingui, & remitti: Quinto successiue signat duo contraria: & vtrumque dupliciter soluit.

c ¶ *Priuilegium personale.* [9]] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. l. priuilegia quædam. & l. in omnibus causis. Pone casum. 7. q. 1. petisti. de auctori. & vsu pal. c. 2. C. de legi. leges. in fi. ad idem. ff. de consti. princ. l. 1. in fi. ff. de censi. l. ætatem. in fin. & ff. solu. mat. maritus 2. & l. seq. vbi hæres mariti extraneus condemnatur insolidum, non habita ratione ne egeat [10]: cum maritus condemnaretur inquantum facere potest habita ratione ne egeat [11]. Item in personali priuilegio quod datur patri, patrono, & militi [12], vt condemnentur inquantum facere possunt: quod cum persona extinguitur. ff. de re iudi. l. sunt qui in id. & l. patronus. & l. item miles. Et nota, quod dicit priuilegium: quia ius commune ad vnam personam directum ad omnes extenditur. 61. dist. miramur. de re iudic. in causis. ff. de iuris & facti ignoran. l. regula. §. vlti. Et idem in rescriptis directis ad personas: quia cum personis extinguuntur. ȝ. de offi. dele. quoniam. sic & pacta personalia personas non transgrediuntur. ȝ. de transactio. de cætero. & c. veniens. ff. de pact. iurisgentium. §. pactorum. & compromissum non extenditur ad hæredes, nisi de ipsis caueatur. ȝ. de arbi. cap. vlti. Et intelligitur hæc regula de priuilegio personali, id est, personæ concesso. Idem si esset personale ex parte concedentis, vt ȝ. eod. lib. de rescrip. si gratiose. Priuilegiorum ergo aliud personale, aliud reale, vt ȝ. de præsum. mandata. si autem simpliciter concedantur, an dicantur personalia, an realia? Dic vt notatur 25. quæstio. secunda. in summa. 16. q. 1. possessiones. & ȝ. de institu. cum venissem. & quod dicitur hic, quod priuilegium personale extinguitur cum persona: intelligas idem in reali, vt scilicet extincta re extinguatur priuilegium. 16. q. 7. & hoc diximus. de verborum significatio. Abbate. in fin. ff. quando dies lega. ced. l. si vsusfructus. quod dic verum, quando ipsæ res vel loca, puta ecclesia, ciuitas, vel loca alia sacra vel prophana destruuntur superioris auctoritate, secundum Io. & Lau. qui hoc not. in prædicto cap. & hoc diximus. ad hoc de consecra. dist. 1. placuit. de noui operis nuntia. cap. secundo. & in prædic. l. si vsusfructus. non ergo vlterius vocandus erit aliquis clericus illius ecclesiæ: vel municeps illius loci. Si autem destruatur ab hostibus, retinet omnia sua priuilegia: & remanent ibi clerici. 7. q. 1. pastoralis. 19. q. 3. qui semel. Item si auctoritate superioris transferatur ad alium locum, vel alij vniatur. 16. q. 1. & temporis. & cap. seq. de relig. dom. quia monasterium. ff. de contrahend. empt. l. æde. secundum Inn. qui ad hoc bene not. ȝ. de noui operis nuntia. ca. 5. Et licet hic dicatur priuilegium tunc extingui cum extinguitur persona: interdum etiam ante extinguitur, vt cum abutitur priuilegio: quia tunc meretur extingui. 11. q. 3. priuilegium. & in casibus ibi. not. & 22. distin. cap. renouantes. & de constitu. cum accessissent. & de priuileg. accedentibus. & de deci. suggestum. Ad hoc autem quod dicitur hic, quod priuilegium sequitur personam, contra dicit. ȝ. de vsu pal. ex tuarum. Solu. priuilegium indeterminate concessum personam sequitur præcise, vt hic: priuilegium autem vsu pallij conceditur cum determinatione loci & temporis: & ideo extra locum personam non sequitur [13]. tenor enim priuilegiorum attendendus est & seruandus. ȝ. de priuileg. porro. & cap. recepimus. Vel dic vt j. dicam contra de priuileg. antiqua. 11. dist. denique. ff. de offi. proconsul. l. vlt. vbi præsente maiore minor non vtitur priuilegio. Solu. speciale est ob superiorum reuerentiam: & dic vt ȝ. Vel dic quod sequitur personam semper habitu, licet non actu. sic est vbi ad tempus suspenditur iurisdictio. 21. dist. si quis. vel ob reuerentiam superioris. ȝ. de offi. leg.

volentes

[1] Io. Mon. addit impossibile more, de iure natura. Quia naturalis. ff. de co. di. insti. si. Ius commune impossibile includit naturam, & mores. & facit quod dixi in ca. fin. de pac. in fi. Ioan. And.

[2] Post quam promisisti scribere librum, manus tua amputata. Pet. de Anchar. remittit ad Bar. l. continuus §. illud ff. de verbo. obli. Item per statutum esses cancellarius: sed es cæcus, quid sit vide Ioan. An. Phili.

[3] Verum si adijciantur impossibilis modus: secus si conditio. Dynus Pet. de Anchar.

[4] Idem Dynus hoc in ... modum quæstionis. & pars quod causa tenet, qui sequitur intendebat allegato, dicit, vt in c. cum dilecta. in prin. decr. Ioan. And.

[5] Distinguit Dynus quem hic vide. Ioan. And.

[6] Idem Pet. tenet ibi ... & hic Dynus. Io. And.

[7] Idem Pet. de Anc. in principio allegatis. c. dilecta.

[8] Idem vide si de fi dum ... Ioan. An.

[9] Bene facit ȝ. eod. lib. de priuileg. cap. 1. §. vlti. ibi, vbicunque illi fuerint. vt ibi scripsi. Ioan. And.

[10] De hoc ȝ. de don. inter vir. & vxo. ca. 1. Io. And.

[11] Vide Alexan. in l. maritum. ff. sol. matri. in §. si de do. insti. de acti. adde Campegium in tractatu de dote 10. 3. par. à quæstione 15. vsque ad finem.

[12] Etiam cælestis militiæ. gl. in l. miles. ff. de re iudi. vide tamen Mathesilanum sing. 67.

[13] Facit c. quoniam ȝ. de priuileg. Philip. allega. Bal. l. non speciali. C. de test. tenentem contra glo. tex. est & glo. in c. illa. 14. dist. adde. vbi Rota Cur. c. fin. de consue. ponentem an Cathedrali extra suam diœcesim vescatur carnibus die sabbati

volentes, vel ob causam. C. de cura. fur. l. penult. §. 1. de hoc dicā j. eod. quod alicui.

ADDITIO. Intelligitur hæc regula de priuilegio personali, id est, personæ concesso, ita q persona sit proxima causa priuilegij, vt in dictis exemplis. & sic solui quod opponitur de in integrū restitutione minoris, quę transit ad heredes. ff. de in integrum restitutione, non solum. ff. de minor. l. interdum. Et de Velleiano, qđ etiā transit ad hæredes. C. ad Velle. hæredes. i his enim persona non est proxima & immediata causa priuilegij: sed læsio, &c. Ioan. And.

sonam sequitur, & extinguitur cum persona.

Idem.

REGVLA VIII.

Semel [a] malus, semper præsumitur esse malus.

> [1] Io. And. Anch. Philip. dicunt hæc crimē directe pō probari in strumēto, sed bene indirecte.

Semel malus [1].] Casus in hoc capitulo formatur multis modis. Vno modo per capitulum, paruuli. 22. q. 5. hoc modo. Quidā Titius fuit in aliqua causa productus in testem: qui productus iurauit deponere meram & puram veritatem sine falsitate: postea deposuit falsum, & sic deierauit: quo facto in aliqua alia causa fuit in testem productus: fuit ʒ ipsum propositum pro parte aduersa, q non erat admittendus ad ferendum testimonium in illa causa: quia in quadam alia causa deierauerat: & præsumptio erat q adhuc deieraret in ista causa: an sit admittendus? Rūdetur q nō: quia ex quo est conuictus de periurio, non est admittendus ad testimonium ferendum: nec recipitur eius iuramentum, quod tēdit ad suū commodum: secus ad iuramentum oneris. Alio modo potest figurari casus per capitul. scribam. de præsumptio. in antiq. quod capitulum habet duos intellectus, vt ibi dī, & per cap. nouit. de iudicis. in antiq. vbi dī, si qs videat fratrem suum in peccato: debet ire ad eum, & illum monere secundum doctrinam Euangelicam, vnde lotio exterior non delet maculam, sed interior: & appellamur omnes fratres: ideo ponamus q video fratrem meum peccantem: monui eum secundum q dī in d. c. nouit. video q mea monitio non proficit, sed efficitur deterior: vtrum teneat eum amplius monere? Rūdetur q non: quia ex prima monitione neglecta, apparet, q secundam negliget monitionem, vt dī 10 d. c. scribam. Fm vnum intellectum: ideo non teneor eum amplius monere: quia ex quo semel malus, & contumax, præsumptio est q adhuc erit malus; quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere delicti: & hoc verum, quando quis fuit malus in fine actus: quia qui fuit malus in aliquo actu, & tandem se maxime correxit, & fuit bonus in fine illius actus præsumitur bonus: Nam qui exercuit actum bonum, præsumitur bonus, nisi faciat actum ʒrium: sed si fecerit actū contrarium, præsumitur malus, donec de emendatione appareat.

Prima glos. ponit exempla. Secundo, quomodo hæc præsumptio potest dici hominis, facti, & iuris, sed non de iure, interserens circa præsumptionem duas exceptiones, & conuertens regulam subdit vnde procedat hæc præsumptio. Tertia dat simile de paupere, & remittit. Quarto dicit hanc præsumptionem quandoque ad filios transire. Ioannes. Andr.

> [2] Pet. de Anchar. dicit regulā velle q qui semel peccauit in aliquo actu, repellatur postea ab eodem: nō vt puniatur. si tamen aliquod etiā men factū est, quale ipse prius commisit.

a Semel malus [2].] Pone casum in semel periuro. 22. q. 5. paruuli. In semel contumace ʒ. de præsump. scribam. In semel calumniāte. ff. de accu. l. 1. ad hoc. 25. dist. c. vlti. ʒ. de elec. super eo. ff. de decur. l. eos. Hic ergo præsumimus eum qui semel malus fuit, semper malum esse. & potest hæc dici præsumptio hominis: quia ʒ hominem sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio facti: quia ex semel facto sic præsumitur. Potest etiam dici præsumptio iuris: quia ius sic præsumit ex facto, vt hic vides, & in iuribus ā. signatis. de quibus diuersis præsumptionibus ꝓsequere vt not. ꝑ Io. 50. dist. ferrum. 53. dist. fraternitatem. per Bernar. de spon. is qui. per Accur. ff. quod met. cau. l. non est verisimile. Hic ergo vides q præsumitur ex præterito circa præsens & futurum: interdum præsumitur ex præsenti circa præteritum; interdum circa præsens; interdū circa futurū: quod prosequere vt not. 44. dist. multis. 34. q. 2. cū per bellicam. de præsum. scribam. & in prædi. c. is cui. Licet autem vt ā. dixi. hæc posset dici præsumptio iuris, non est iuris & de iure: admittit enim probationem in ʒrium: & probato q pænituerit, vl terius malus non dicetur. 50. dist. ferrū. de consecra. dist. 4. c. 2. de reiteri. eam te. de test. testimonium. ff. de ædi. edic. quod ita. saluo eo quod dī. de hære. ad abolendam. §. illos quoque. ī. eod. lib. eod. tit. super eo Not. ergo q si semel fuit bonus, semper præsumitur bonus. 61. dist. miramur. & ī. de præsump. mandata. & prima facie quis præsumitur bonus. 11. q. 3. in cunctis. de præsump. dudum. ff. de lega. 2. cum pater. §. rogo. Qui autem semel malus, semper ꝓsumitur malus [3], vt hic, & ff. de re milit. l. non omnes. §. a barbaris. C. de suscep. & arca. l. si aliquid. lib. 10. Et procedit hæc præsumptio, tum ex præsumentis natura corrupta: tum quia natura humana prona est ad delicta. 12. q. 1. omnis ætas. in Authen. de mona. §. si vero bis. coll. 1. Item in simili quilibet præsumitur pauper: quia nudus natus fuit. 47. dist. sicut hi. C. de proba. l. ex persona. ff. de

> Præsūptionum, alia facti alia iuris.

> [3] Vide singul. Hipp. 74. glo. in c. ꝓposuit. de cle. excom. mini.

magistra. conue. l. 1. §. si magistratus. vbi tñ probatur semel esse soluendo: adhuc idem præsumitur [4], & sic intelligitur lex. ff. de priuileg. cred. l. si creditores. in fine. Quæritur autem quare quis præsumatur virtutibus plenus, & non diuitijs? vide per Ber. & Hosti. de seru. c. vnico. Et not. q hæc præsumptio interdum transit ad filios: quia qui patrē incontinentē habuit, incontinens præsumitur, & ob hoc illegitimus nō ꝓmouetur. 56. dist. per totum. & metuitur crimē parentis in filio. 6. q. 1. si quis eū. ad hoc ī. eod. lib. de hære. statutum. de schisma. c. 1. ad hoc. ff. de ædili. edi. q si nolit. aliàs, si seruus. §. qui mancipia.

> [4] Anchar. remittit ad glo. l. si fideiussor. voluit allegare in l. si vero. in sec. sic. dubitetur. ff. si is qui satisda. cogan.

Idem.

REGVLA IX.

Ratum [b] † quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

> † Vide Raḋnum consil. 17. lib. 4. & consil. 185. eod. libro.

ADDITIO. Facit hęc regula, semel malus, & c. ad quæstionem de notario, qui fecit vnum instrumentum falsum, an valeāt postea confecta per ipsum: quam ponit Gul. in Spe. de instru. edi. §. si restat. ver. quid si tabellio. Io. And.

Ratum.] Casus potest figurari multis modis: Primo, per cap. cum quis. de senten. excom. Aliquis Titius verberauit quendam clericum, meum inimicum, non tñ nomine meo: postea sciui q illum clericum verberauerat: illud mihi placuit in corde meo, & laudaui, & ratificaui quod fecerat, vtrum incurram sententiam excōmunicationis? Certe non: quia non possum habere ratū quod nomine meo non est gestum.

Alio modo potest poni casus per l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de nego. gest. Filius meus existens in mea potestate habebat peculium: quidam Titius gessit negotia in illo peculio, non nomine meo, sed nomine filij mei, & exposuit in administratione aliquid de suo: postea ratificaui illam gestionem, vtrum gestor debeat agere contra me peculio tenus vel insolidum: quia non est dubium q si gessisset illa negotia nomine meo, essem ei obligatus insolidum ad illa quę exposuit de suo? Rūdetur, q hic non teneor nisi peculio tenus: quia ex quo nō gessit nomine meo, nō possum habere ratū.

Pro declaratione istius regulæ opponitur ʒ textum de capitulo Lugduneñ. 9. q. 2. & c. quod sicut. de elec. in antiq. Dī in d. c. Lugduneñ. q quidam eps promouerat ad ordines clericos alterius diœcesis proprio epo non consentiente: postea proprius epus sciens ratificauit illam ordinationem: dī ibi q isti ordinati remanebunt in ordine suscepto: & tñ non fuerant ordinati nomine proprij epi. Dī in c. sicut. ī. de elect. q si canonici alicuius ecclesiæ procedant ad electionem aliquo canonico spreto: si canonicus ratificet illam electionem per alios canonicos factam, illa electio assumit vires: ergo male dī q quis nō potest habere ratum illud quod nomine suo non est gestum. Rūdet glos. ad cap. Lugduneñ. q ille eps alienus ordinauit clericos nomine proprij epi, & sub spe ratificationis, eo quia erat amicitia inter ipsos episcopos. Vel melius dicendum est q illa ratificatio non validat collationem ordinationis, quia de se valeat: quia eps alienus potest ordinare clericos alienos, & recipiunt ordinem, sed non ordinis executionem: sed vbi proprius eps ratificauit & dispensauit cum eis. Et ad c. sicut. dicendum, q loquitur de consensu confirmante.

Prima glos. ponit exempla. Secundo allegat q. iura in contrarium: & ponit tres solutiones: quarum primā reprobat, & demū soluit. Tertio signat contrarium de vna l. & soluit. In fine remittit.

b Ratum.] pone casum. 9. quæstio. 2. cap. 1. supra eodem libr. de senten. excommunic. cum quis. 2. respon. ff. de nego. gest. si pupilli. § sed si ego. vbi si liber homo gessit negotium filij vel serui peculiare tantum, contemplatione ipsius ratihabitio sequens patris vel domini nihil operatur: quia per ratihabitionem non tenetur vltra id, ad quod prius tenebatur, scilicet ad quantitatem peculij [5]. Contradicit ad hanc literam. 9. quæstio. 2. Lugduneñ. 16. q. 1. c. vlti. ī. de elect. quod sicut. de ijs quæ fi. à præla. cum nos. de iure pa. cura. in his iuribus habet quis ratum quod suo nomine non est gestum. Sol. dixerunt quidam, q secundum canones poteram ratum habere quod meo nomine non est gestum, per iura prædicta, vt not. de resti. spol. cum ad sedem. in glo. penult. sed hæc solutio extirpatur per hanc regulam. Alij dixerunt hoc fallere in spiritualibus, in quibus ratum habeo qđ meo nomine nō est gestum, per iura prædicta, & hæc not. in prædi. decre. quod sicut. in glo. sic patet. Vel quòd in capitulo Lugduneñ. fuit ordinatio facta nomine proprij episcopi: & spes in eo posita, q ratum haberet, vt ibi not. Verius dic, q ordinatio facta à non proprio epo bene tenet quo ad ordinem, licet non quo ad executionem. ī. de tempo. ordi. q translationem. ī. eod. lib. eod. tit. cap. 1. & 2. Ibi igitur eps proprius nō ratificauit collationem ordinis quo ad ordinem, quia non erat necesse: sed executionē illi dispensauit contulit, quam nō habebat. Alia etiam iura non proprie loquuntur de ratihabitione, sed de quodam nouo consensu: quę sunt valde diuersa, & super hoc vide quod dicam j. eod. non firmatur. Item ʒ. C. ad Macedo. l. vltim. vbi ratum habet pater contractum filij suo nomine non gestum.

> [5] De hoc facit etiam per Dynū per te sidem: q etiam ponit exemplum. l. si ferunt. ff. de precar. vbi si filius meo suo nomine rogauit precario tum habēdo nō plus teneor q peculio. Io. And.

stum. Sol. dupliciter potest esse gestum meo no mine: vocaliter, vt ꝭ. eod. lib. de sent. excom. cum quis. & realiter, ad mei præiudiciũ: vt qñ filius meus mutuum ꝯtrahit sine meo assensu, fit in mei præiudicium. ff. ad Mace. l. 1. & hoc possum ratũ habere: quia quod ibi ius reprobat per dissensum, approbat per cõsensum. An autẽ vnus

¶ Idem.

REGVLA X.

Ratihabitionem† a retrotrahi, & mandato non est

iudex possit ratam habere sententiam latã per aliũ? Dic vt not. 9. q. 2. c. 5. de his quæ fi. à prælа. cum nos. de offi. de leg. prudentiam. in glo. 2. in fin. per Barto. Brixien. in quæstione venereali, quę incipit, episcopus Mutinen. De materia huius regulæ adde quod j. dicam. cap. proxi.

† Vide Bar. in l. si pupilli. §. sed quæri. ff. de nego. gest. Salicetum in l. nõ dubium. C. de accus. vbi docet qualiter hęc regula procedat in delictis. adde Romanũ singul. 121. Mathesilanũ singul. 310.

ADDITIO. De quatuor modis quibus negotiorum gestoribus actio competit, notatur ff. de neg. gest. si pupilli. §. quid ergo. vide libel. in Spec. de iudi. §. 5. versi. ex prædictis, & vide quod dixi super glo. in regula. Ratihabitionem. Ioan. And.

Ratihabitionem.] Casus in hoc c. sic figuratur per c. vlti. ꝭ. de iureiuran. & l. licet. ff. de iudicijs. & habet locum in iudicijs. Ponamus sic casum per dictam l. licet Quidam Titius asserens se esse meum procuratorem cum non esset, quandam actionẽ deduxit in iudicio nomine meo ꝯ meum debitorem: nõ fuit ei oppositum ꝙ non esset procurator meus: certum est ꝙ processus factus cum falso procuratore non tenet. Sed quid? ponamus ꝙ postea ratificaui, approbaui, & laudaui gesta per ipsum, vtrum valeat processum ac si ab initio mandassem ei, vt nomine meo prosequeretur ꝯ meum debitorem? Rñdet ꝙ sic: nam ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur. ¶ Alio modo potest figurari casus per c. si. ꝭ. de iureiuran. eod. lib. Ego habebam ꝯ te aliquam causam: lite contestata inter nos & iurato de calumnia, seu veritate dicenda, si causa erat spiritualis, feci meas informatas, & extracta à meo libello: in quibus positionibus asserui duas positiones ꝯrias: nunquid sum periurus? Rñdet ꝙ sic. Sed ponamus ꝙ ego non feci illa positiones de directo ꝯrias: sed procurator meus illas fecit, & postea ratificaui, & laudaui, & homologaui, an sim periurus? Certe sic, per rationem huius regulæ: quia ratihabitio retrotrahitur, &c.

¶ Alio modo potest poni casus per capitulum, cum quis. ꝭ. de sen. excom. istomet libro: Cum quidam clericus intulisset mihi iniuriam, quidã Titius meus familiaris volens mihi complacere, absq; mandato meo talem clericum verberauit, & in eum manus violẽtas iniecit nomine meo: postea cum sciuissem illud factum, mihi placuit, & ratificaui, & homologaui: Quæritur nunquid sum excõmunicatus, ac si mandassem illum clericũ verberari? Rñdet ꝙ sic: quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato cõparatur. ¶ Alio modo potest casus figurari per l. finalem. C. ad Maced. Filiusfamilias existens in potestate sui patris recepit pecunias mutuo in casibus non permissis: & sic ꝯ senatusconsultum Macedonianum: Certum est ꝙ pater suus non poterat conueniri à creditoribus pro illis pecunijs. Sed quid? Pater postea ratificauit, & approbauit ꝯtractum filij sui: nunquid poterit conueniri pater ac si mandasset filio suo, vt contraheret? Certe sic: & hoc per rationem istius regulæ: quia ratihabitionem, &c.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit in ea duo debere concurrere, & ad secundum signat contrarium. Tertio successiue exprimit quatuor casus exceptos, & ipsorũ rationem reddit: Quarto ponit simile. Quinto soluit vnum dubium. Ioan. And.*

a ¶ Ratihabitionem.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. titu. l. hoc iure. §. deiecit. & l. semper qui. §. 1. Pone casum in iudicijs 2. q. 6. nõ solẽt. ꝭ. eo. lib. de iureiurando. capi. vlt. ff. de iudi. licet. In maleficijs. ꝭ. eod. lib. de sent. excommunica. cum quis. 1. responso [Et intellige de maleficijs, quæ per alios fieri possunt: secus in ijs quæ personæ cohærent, vt in adulterio & similibus, vt not. in §. deiecit. & hic per Dynum.] In ꝯtractibus. C. ad Macedonianum. l. vlt. Et habet locum hæc regula in casu. ꝭ. cap. proxi. scilicet qñ meo nomine gestum est: quia tunc ratũ habere possum: & ratihabitio retrotrahetur, & mandato comparabitur. Vnum nota, ꝙ si infra certũ tẽpus teneor aliquid facere, & alius id fecit nomine meo infra tempus quo id facere debebam, debeo illud ratum habere: aliàs ratihabitio non prodesset. 2. q. 6. non solent. ibi, quod mox reus ratũ haberet. ff. rem ratam habe. l. penult. imputatur enim tunc culpa tacitæ renuntiationis. Arg. ꝯ. ꝭ. eo. lib. de præb. si tibi s. Hæc autẽ regula fallit in casu. ff. de ijs q. not. infa. l. quid ergo. in prin. nõ enim notatur infamia pater, qui non iussit filium ꝯtrahere cũ muliere, quæ erat infra tempus luctus: licet postea consenserit: vel ratum habuerit: Ratio: quia ibi spectatur initium: vt ibi. Vel est ratio: quia licet ratihabitio æquiparetur mãdato, vt hic, non tñ iussui, vt ibi. iussus enim necessitatem imponit, mãdatum non, vt not. ex l. ff. quod iussu. l. 1. §. sed ego quæro. & ff. quod cum eo. l. 1. & l. si mandator. Nec comparatur mandato quo ad speciem actionis: quia datur actio negotiorum gestorum ff. de nego. gest. l. ait prætor. & l. si pupilli. §. item ait. vbi mandãdo datur actio mandati. ff. de procurato. l. licet. §. ea obligatio. comparatur autem quo ad effectum: & ideo nõ dixit ꝙ ratihabitio sit mandatum, sed ꝙ mandato comparatur. Itẽ fallit in casu. ff. de offi. proconsul. & lega. l. obseruare. in fine. proconsul enim dando legatum antequam ingrediatur prouinciam, nil agit: si autem postquam ingressus est, dationem illam ratam ha

Idem hic Dynus allegat. ff. si cer. pet. l. 1. §. ita autem. & in Authẽ. de his qui ingre. ad app. §. si vero. C. de rebus cre. si quis vsuras. de condi. indeb. l. vlt. & ff. qui satisdare cog. l. de die. & vide. Ioan. And. Phil.

Et qui gessit pro absente: nam si pro ssente gessisset, daretur actio mandati, vt not. in l. semper qui. alleg. in prin. & de hoc per Dyn. Ioã. And.

dubium comparari.

¶ Idem.

REGVLA XI.

Cum† sunt b partium iura

buit, valet: non tñ retrotrahitur ad totum tempus, sed ad id tantũ qũ ingressus est prouinciã, vt ibi. Ratio: quia ratihabitio operari non potest, nisi quod posset mãdatum expressum. Item fallit. ff. de acquiren. hæreditate. si quis mihi bona. §. iussum. vbi ratihabitio tutoris in adeunda hæreditate mandato non comparatur. & esset idem in tutore in omnibus, in quibus consideratur iussum: & sic non est ꝯ. 16. q. 3. §. potest. ff. eodem quod iussu. & j. eod. non firmatur. & ibi dicam. & de hoc per Ber. ꝭ. de pact. c. 5. & per Goffredum ꝭ. qui ma. accu. pos. insuper. Item fallit in casu. ꝭ. de rescrip. nonnulli. vbi de hoc. & cap. ex parte decani. in fin. vbi non valet rescriptum impetratum sine mandato; licet ille cuius nomine impetratum est postea ratum habeat. & hoc facit ius acquisitũ illi ꝯ quẽ facta est impetratio: quod auelli ab ipso inuito non potest. ad hoc ꝭ. eod. lib. de elect. ab eo qui ꝯ. Et est simile huic regulæ in eo quod dicit, ꝙ ratihabitio retrotrahitur: quod dicit lex, ꝙ appellans condemnatus de furto, si non prosequitur appellationem, retro notatur infamia: vr enim ratam habere sententiam. ff. de ijs qui not. infam. l. furti. Olim dubitabatur an idem in excommunicatione post appellationem lata. sed dic vt ꝭ. eod. lib. de sent. excõ. licet. Et sicut debes ꝙ si faciens condemnatus est, & satisfecit sententiæ: non agitur amplius ꝯ ratum habentem ad interesse: sed ad pœnam bene. ff. de vi & vi arma. l. 1. § quotiens. ff. de adm. tuto. l. tres tutores. ff. de iurisdi. om. iud. l. adeo.

† Vide Felinum in cap. ex litteris. de ꝓbat. & Ruynum consil. 14. & 131. & 149 lib. 5.

ADDITIO. Idem hic Dynus, qui etiam prolixe prosequitur. Ioan. And.

Cum sunt.] Casus in hac regula sic figuratur per capitulum, in nostra. de testi. & attesta. in antiq. Tu actor & ego reus habebamus litem inter nos coram iudice competente: proposuimus facta ꝯria: & fuimus admissi ad illa probanda: tu actor ad probandũ tuam intentionem produxisti quatuor testes: ego etiã reus ad probandum meum factum ꝯtrarium, produxi alios quatuor testes: isti non istis testes sunt pares in dignitate, & in cæteris: & deponunt æque verisimilia: & in effectu sunt omnino æquales: & sic iura nostra videntur esse dubia: quæritur quorum testium dicta debeat iudex insequi: & pro qua parte debet ferre sententiam? Rñdetur ꝙ sententia est ferenda pro me reo ꝯ te actorem: quia cum partiũ iura sunt obscura, reo fauendum est potius quàm actori: & hoc verum in decisione causę: nã ab initio potius fauendũ est actori quàm reo: ideo si actor in suo libello posuerit verba ambigua, potest illa interpretari secundum vnum intellectum. l. si quis. ff. de iud.

Idem Io. Mo. & dic. docent quod sententia lata ꝓ vel contra delinquentẽ operet in mandante ratum habente. Ancha. poris de procuratore errãte in persona cũ qua cõtraheret matrimonium: cuius factum dominus ratificat, post quam ratificationem mulier dissentiat.

¶ *Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus exceptos. Tertio ampliat regulã. Quarto distinguit, opponit, et soluit*

b ¶ Cum sunt.] Hæc regula sumpta est ex lege ff. eod. tit. l. fauorabiliores. Pone casum. 3. q. 9. indicas. ꝭ. de fide instrum. inter dilectos ff. de act. & obliga. Arianus. Hęc autem regula vera est, nisi actor foueat fauorabilem causam: puta matrimonij, libertatis, testamenti, vel dotis: tunc enim fallit regula: quia fauendũ est actori. 33. q. 1. si quis acceperit. ꝭ. de probat. ex litteris. ff. de manumiss. l. antepenult. Et habet hæc regula locum non solum in sententia ferenda, vt ꝭ. sed etiam in iam lata: puta à duobus ordinarijs: vno absoluente, & altero condemnãte: tenet enim sententia pro reo lata, nisi in supradictis casibus. ꝭ. de re iud. c. vlõ. ff. de re iudi. inter pares. Et not. ꝙ dicit obscura: si enim certum esset reum esse obnoxium punietur: quia culpa est relaxare vindictã. 28. distinctio. quia sunt. & hoc dico, cum est certum iudici vt iudici: secus si vt Deo. ꝭ. de offi. ordi. si sacerdos. vel vt homini. 3. q. 7. iudicet. de offi. dele. pastoralis. § quia vero. si certum est eum non esse obnoxium, absoluitur: idem si dubium, vt hic vides. sanctius est enim nocentem absoluere: quàm innocentem condemnare ff. de pœnis, absentem. & sic in re dubia fertur certa sententia. Contra 11. q. 3. graue. & de spon. de muliere. ad hoc. C. de transact. vt responsum. sed hic nõ est dubium, immo certum: quia ex quo actor non probauit clare, debet reus absolui. 6. q. vlt. actor c. vt ecclesia. beneficia. vt nostrũ. C. de proba. actor. sic notat Ber. de spon. iuuenis. Et vide quod de triplici ambiguitate not. 33. dist. c. vlti.

c Alias accusator.

ADDITIO. Not. ꝙ dicit, partium, in plurali. Fortius autẽ si iura actoris tantum: non sic si iura rei tantum, vt in fi. Dicit Io. Mon. quòd huius regulę, triplex est ratio. Prima quia actor impetit, reus defendit. alleg. instit. de interdic. §. commodum, C. de dila. si quis in dubio. Secunda, quia nullus præsumitur obligatus, vel obnoxius. in Authent. collat. 6. quib. mod. natu. effi. sui. §. natura si quidem. Tertia, quia reus in iudicio pugnat pro libertate: vnde debitor dicitur cliens debitoris. C. de noua. l. 3. & Prouerb. 22. qui mutuum

tum accipit, fenus est fœnerantia. Ioan. And.

a ¶ *Reo.*] sic dicto à re quæ petitur, vel super qua impetitur. ī. de verb. signifi. forus.

¶ *Glo. secunda signat contrarium: soluit & remittit: & iterum regulam exemplificat, & exponit.*

b ¶ *Actori.*] ℨ. ff. de re iud. si quis intentione. vbi ambiguam orationem actoris in sui vtilitatem interpretamur. Sol[1]. Illud ī principio litis in quo fauet actori: hoc in fine in quo fauetur reo. qđ dic vt not.

[1] Idem hic Dynus, & est ratio, quia reus semper negaret se sic sensisse, q̄ inuitus trahitur. Ioan. And.

obscura, reo[a] fauendum est potius quàm actori[b].

¶ Idem.

REGVLA XII.

IN † iudicijs[a] non est acceptio personarum habenda.

¶ Idem.

REGVLA XIII.

IGnorantia[d] † facti, non iuris excusat.

de restitut. spoliato. cum ad sedem. in glo. 2. in fi. In summa igitur not. q̄ in obscuris potius fauetur reo quàm actori, nisi fauor causæ aliud inducat, vt ī. dicā. Hinc est q̄ cū semiplene probauit actor: & talis est causa, in qua non est deferendum iuramentum: puta criminalis, vel famosa, vel ardua. C. de proba. sciant cuncti. C. de dolo, dolum. & C. quod met. cau. l. metum. absoluitur reus. Si autem talis est caus, in qua sit deferendum, deferri debet reo, nisi ex circunstantiis personarum & causæ videatur iudici illud deferendū actori. de iureiuran. c. vlt. [Vide & adde quod ibi dixi.] Nec intelligas hanc regulam in obscuris probationibus inductis à reo: quia illas contra eum interpretamur. de probatio. licet. quod dic vt dicam ī. eo. contra eum. Ioan. And.

† Vide omnino B. Thomam 2. 2. q. 63. art. 1. & 4. adde Hippolytū Marsilium singul. 168. incip. æqualitas semper seruanda.

IN iudicijs.] Casus figuratur in capitulo, necesse. 3. q. 9. Certum est quòd accusatus de aliquo crimine coram iudice competenti, tenetur comparere personaliter: ita q̄ non admittitur eius procurator. l. fi. C. de procura. cap. tuæ. de procura. in antiq. l. penult. §. crimen. ff. de public. iudi. Sed quid de accusatore: vtrū accusator debeat etiam comparere personaliter? Rñdet q̄ sic: & hoc per rationem huius regulæ: quia in iudicijs non debet esse acceptio personarum. ¶ Alio modo potest poni casus per capitul. nouit. de iudi. in antiq. Ponamus q̄ coram iudice aliquo ordinario vel delegato (non refert) conuenitur aliquis cōstitutus in dignitate vel officio, vel amicus, vel inimicus: vtrum fauore personæ debeat iudex recedere à debita iustitia, ita q̄ fauore personæ possit aliter iudicare, quàm in persona alterius, in quo non est illa prærogatiua? Rñdet q̄ non: quia in iudicijs non debet esse acceptio personarum: & iudex magnum debet iudicare vt paruum.

¶ Item potest poni casus per cap. statutum. §. Insuper. ī. de rescriptis. istomet libro, vbi dī: si legatus proficiscatur extra: licet recipiat expensas ab ambabus partibus, sed moderatas, non debet plus recipere ab vna parte, quàm ab alia: quia in iudicio non debet esse acceptio personarum. ¶ Item figuratur casus in l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arbitris, vbi est casus q̄ si arbiter assignauit partibus locum ad audiendum sententiam: si partes non possunt honeste accedere ad locum, non tenentur comparere: & si non compareant, non incurrunt pœnam appositam in compromisso. Sed quid si vna partium poterat honeste comparere: altera autem non poterat honeste comparere: ista pars quæ poterat comparere, non comparuit: vtrum sit commissa pœna? Respondetur q̄ non, vt seruetur æqualitas, & non sit acceptio personarum. Glo. format plura contraria: sed in hoc remanet, q̄ quantum ad modum procedendi, & iustitiam ministrandi in iudicijs, non debet esse acceptio personarum: sed in multis alijs potest esse acceptio personarum, vt in assurgendo, & in assignando locum honorabiliorem. c. solitæ. de maio. & obe. in antiq. Nam in aduentu episcopi vel imperatoris debet iudex assurgere, & locum honorabiliorem ei dare: & sic quantum ad honores est habenda acceptio personarum. Item est habēda acceptio personarum in impositione pœnæ: quia quantum ad impositionem pœnæ mitius agitur cum persona constituta in dignitate, quam cum alia persona. c. 2. de off. deleg. ī. eo. lib.

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secundo signat in contrarium quatuor canones, 4. decret. & 2. leges soluit, & dat quinque similia. Tertio ponit quatuor modos quibus dicitur iudicium. Quarto et vltimo notat, et instruit.*

c ¶ *In iudicijs.*] Pone casum. 3. q. 9. necesse. ī. de iudi. nouit. & ī. eod. lib. de rescr. statutum. §. insuper. & §. seq. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. Aliorum enim honores alijs non debent esse occasio nocendi. C. de sta. & imagi. l. vlti. ad hoc 11. q. 3. si quis vero. Signātur ℨria ad hanc regulam. 40. dist. c. 1. 45. dist. cum beatus. 97. dist. nobilissimus. 24. q. 1. qui ℨ pacē. ī. de off. delega. sane 2. eo. lib. de off. deleg. c. 3. & de senten. excom. quia periculosum. ff. de pœnis. aut facta. C. de mu. mul. eos. in fi. & ī. de simo. per tuas 2. vbi de hoc. Sol. in pœnis defertur dignitati & personæ[3], vt ibi. & de hoc de transac. c. vlti. Arg. contra ī. de iureiur. cum quidam. dic vt ibi. Idem in sedendo vel assurgendo. 93. dist. non oportet. & oot. 3. q. 9. c. vlti. In iudicijs autem vel sententia non est habenda personarum acceptio, vt hic. in eis enim æqualitas est seruanda. C. de prox. sac. scri. l. in sacris. lib. 12. [Et l. vnicuique. lib. 12. vnde & priuilegiū vnius litigantiū transit ad alterum. C. de fruct. & lit. expen. l. fi. Signatur ad hoc ℨrium Instit. de iure natura. §. sed &, quod

[3] Fallit, si pœna lege vel statuto vniformiter taxat. Bal. l. nemo. l. prin. C. de sum. tri. Philip.

principi. vbi de hoc. & hic per Dynum.] Idem in pœnitentiæ exhibitione. 26. q. 7. sacerdos. in princ. In fide Christi suscipienda. de consecra. dist. 4. nec quemquam. & in alijs sacramentis. de coniug. seruo. cap. 1. Et in pauperum susceptione, cum sufficere possumus. 42. dist. quiescamus. & in alijs operibus pietatis. 16. q. 1. si cupis. hoc ergo quod dicit, in iudicijs, soluit contraria. Et not. quòd iudicium[3] interdum ponitur pro eo qđ præcedit sententiam, vt hic. & 2. q. 5. sicut sine iudicio. & cap. in primis. Interdum pro condemnatione. de cōsecr. dist. 2. timorem. Interdū pro discretione. 3. q. 7. §. tria. Interdū pro vltima volūtate ī. eo. lib. de sepul. c. penult. [Ios. Mo. ponit. 15. significationes sup rubr. de iud. quas dat per hos ver.

Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle:
Quæstio, discere sen. iustam discussio, posse.
Pernicies, pœna, processus iudicialis.]

[3] Adde gl. Instit. quibus nō est permiss. facere testa. §. præterea.

Et not. q̄ licet iudex vti non debeat in iudicijs acceptione personarum, vt hic, & in concor. tamen vtile est in arbitrarijs iudicē gratiosum habere. ī. de offi. deleg. c. consuluit. & facit de accusatio nulli. & quod ibi not. Caueat tamen iudex ne in facienda gratia incurrat pœnam constitutionis, de re iud. cum æterni. ī. eod. lib. Ioan. And.

† Prætet doctores hic, vide Alexandrum consil. 165. incip. dubitatur an mulier rustica. lib. 6. & Menoch. Sonam consil. 51. volumi. 4.

IGnorantia facti [4].] Casus in hac regula primo potest figurari per capitulum, si sacerdotes. 16. q. 3. secundum tertium casum, qui ponitur in dicto cap. si sacerdotes. hoc modo: Ponamus q̄ quidam laicus donauit monasterio sancti Cypriani aliquam ecclesiā: quæ donatio non valuit: quia laicus non potest donare ecclesiam, sed eps cum consensu capituli: accidit q̄ prælatus ecclesiæ monasterij sancti Cypriani, qui recepit donationem, mortuus est: cui alij accesserunt, qui credebant illam ecclesiam monasterio suo donatam ab epo cum consensu sui capituli: nunquid isti potuerunt præscribere illā ecclesiam? Rñdetur q̄ sic: quia ipsi prætendunt ignorantiā facti: quia putabant ecclesiam illam donatam esse ab habente potestatem: sed prædecessor prælatus cui donata fuit illa ecclesia non posset præscribere: quia habebat ignorantiam iuris.

[4] Io. And. Albe. Vtd. intelligit textum de ignorātia probabili nō supina. & dicit Io. And. & alij q̄ rescriptū non valet vbi tacetur expectatiua aut reseruatio: q̄ cap. in nostra. de rescrip. quamuis. de præben. lib. 6.

¶ Item potest poni casus per cap. si qui à simoniacis. 1. q. 1. & etiā per cap. si beneficia. ī. de præben. eo. lib. Cum ego tenerem canonice aliquod beneficium incompatibile: fuit mihi collatum aliud beneficium incompatibile, quod fuerat reseruatum per Papam, qđ ignorabam: dimisi primum beneficium, & apprehendi possessionē secundi: eo q̄ istud secundum beneficiū erat magis pingue quàm primum: postea apparuit illud beneficium secundum esse reseruatum dispositioni Papæ, & fuit à me euictum: volo nunc redire ad primum: quæritur an possim? Rñdetur q̄ sic: quia ignorabam illud beneficium esse reseruatum Papæ: & sic errabam in facto: secus si errassem in iure, quia sciebam reseruationem Papæ, sed ignorabā q̄ illa reseruatio Papæ impediret collationem. Iuxta illam regulā sequitur q̄ qui habet iustam causam litigandi, licet postea condēnetur in principali: non tñ in expensis, vt not. Bart. in l. destitisse. ff. de iudi. vbi habetur q̄ si quis credebat habere bonam causam litigandi, & pendente lite superueniat mala fides, & si desistat à lite seu instantia, non debet condemnari in expensis. Sed vtrū habeat locum in causa appellationis, vt si quis habeat iustam causam litigandi euitet expensas? Quidam dicunt quòd non: quia esset ignorātia iuris: nam in causa appellationis ex actis principalis causæ iudicandum est. Glo. respondet quòd si fuit iudicatum ex eisdem actis, procedit illa opinio, vt in causa appellationis quis debeat condemnari in expensis: licet habuerit iustam causam ignorantiæ. Sed si fuit aliquid de nouo probatum, virtute cuius fuit aliter iudicandum: tunc appellans non debet condemnari in expensis: quia potest prætendere iustam ignorantiam.

¶ *Prima glo. ponit exempla, & remittit. Secundo ponit, & exponit vnum notabile. Tertio successiue signat, & soluit duo contraria.*

d ¶ *Ignorantia facti* [5].] Pone casum in ignorantia facti in ordinato ignoranter à simoniaco. 1. q. 1. si qui à simoniacis. In eo qui ignorabat beneficium reseruatum per Papā, vel alij collatū. ī. eod. lib. de præben. si beneficia. simile ī. eod. lib. de rescri. gratia. In eo qui locat militi credens eum paganum. ff. loca. l. si ignorans. non enim disciplinam contempsit qui militem ignorauit, vt ibi. In ignorantia iuris. Pone casum. 1. q. 4. §. notandum. in fi. ī. eod. lib. de præben. eum qui ibi stultus, &c. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. Hæc regula non indiget glossis: cum eius materia plenissime habeatur. 1. q. 4. §. notandum. in textu & glo. 38. distinct. in summa. & de hoc dic vt ibi. Vnum not. quòd cum quæritur de condemnatione expensarum, dicimus quòd in principali causa probabilis error excusat ab expensarum condemnatione. 2. q. 3. cap. Paulum. de electio. cap. 1. in fi. ī. eod. lib. sed in causa appellationis indistincte victus condemnatur victori in expensis. 2. q. 6. omnimodo. ī. de appel. cos. §. ne temere. Ratio autē huius diuersi

[5] Hanc gl. cōmendāt doctores ibi. vnum not. & Dynus hic ponit multiplicem ignorantiā & eius effectū in damno vitādo, captando lucro, 1 pœnis. & dicit Phil. ignorantiā iuris non excusare rusticos sagaces l. Achiletr. §. de ru. ffices. ff. de excu. tuto.

iuris

iuris colligitur per hanc regulam. In principali enim causa est error facti: quia in ea ex probationibus, quæ in facto consistunt, proceditur: sed in appellationis causa proceditur ex actis prioris causę: vnde ibi est error iuris: & ideo non excusat a condemnatione, vt hic. Et ideo not. Inno. & Host. s. de dolo & contu. finem. q si in causa appellationis nõ proceditur per sola antiqua acta, sed inducantur probationes nouæ, per quas pronuncietur: tũc probabilis error bene excusat victum à cõdemnatione expensarum. quod verum puto: & videtur casus prędictæ decr. s. eo. lib. de electio. c. 1. in fin. Ad primũ dictũ huius regulæ signatur 3tum. 34. q. 2. in lectũ. vbi imponitur pœnitentia probabiliter ignoranti factum: sed illud ad cautelam. Item cõtra de consecra. dist. 4. qui bis. vbi ignoranter rebaptizatus ordinari non potest: illud speciale, & punitur sine culpa: subest tamen causa, scilicet iniuria primi sacramenti. Vel dic vt ibi not.

Error probabilis excusat à cõdemnatione expensarum in causa principali.

† Dicit hic Ioan. And. & Alb. & alij, q clericus cognoscens s. solutã, sua tamen & aliorum opinione maritatã: punitur vt adulter: quia culpa in opere, dolus in animo, opinio in qua leuiter prędicabatur, verificatur. in g. de senten. excom. si tamen pœna statuti grauior esset pœna iuris communis: nõ punitetur illa.

¶ Idem.

REGVLA XIIII.

CVm† quis[a] in ius succedit alterius, iustam ignorãtiæ causam censetur habere.

¶ Idem.

ADDITIO. Item contra. ff. de fideiussor. l. 3. vide quod ibi not. in glo. fina. Ioan. And.

C*Vm quis in ius.*] Casus figuratur per capitulũ, si sacerdotes. 16. q. 3. prout dictum fuit in primo casu præcedentis cap. qui casus est proprie casus huius cap. Item potest figurari per cap. cura. de iure patrona. in antiq. Ponamus q quidam obtinuit per sententiam rem alienam non spectantem ad illos, qui fuerunt mihi condemnati, sed ad alios: tenui illam rem per tempus sufficiens ad prescriptionem: vtrum potui præscribere? Rñdetur q non: quia habui malam fidem. Sed quid: ponamus, q ego sum mortuus: vtrũ meus successor poterit illam rem præscribere? Rñdetur q sic: quia ipse habet iustam causam ignorantiæ: Nam qui in locum alterius succedit, censetur habere iustam causam ignorantiæ.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla: Finis dicit quòd exemplificat præcedentem. Secundo dicit duo, scilicet regulam loqui quando cum successore agitur, & de quolibet successore. Tertio soluens vnum contrarium distinguit.*

b ¶ *Cum quis in ius.*] Hæc regula sumpta est ex lege. ff. eod. tit. l. qui in alterius. Pone casum 16. q. 3. si sacerdotes. sed tertiũ casum ibi nota. & de iurepatro. cura. & ff. de deposi. l. 1. in fine. & l. 2. ibi enim hæres vendens rem depositam credens illam fuisse defuncti, non tenetur ad rem, sed ad pretium. Quod autẽ in hac regula dr, verum est, si cum ipso successore agatur: secus si ipse agat: quia certus debuit esse de facto suo cum ad iudicium prouocat, vt in prædicta l. qui in alterius[1]. Et est simile, quia deliberatoriæ dantur reo, sed non actori: quia certus debet esse ad iudicium prouocandũ. de hoc dicam j. eod. non licet. cum etiã si agat, probabilis posset esse ignorantia. Intelligitur autem hæc regula generaliter de quolibet successore, siue sit singularis siue vniuersalis, de quibus dicam j. eod. is qui in ius. quæ vr 3, sed non est: quia ibi loquitur de iure, hic de facto. Vbi ergo quæreretur de præscriptione, in qua sufficit bona fides: quod dic vt not. s. eod. lib. de præscriptio. sub. ca. 1. præscriberet[2] successor bonæ fidei: quod non præscriberet prędecessor cum mala fide. vbi autem requireretur titulus: si iniustũ titulum habuit prædecessor, talem qui non det causam præscribẽdi: successor qui eodem iure vtitur, non præscribit. ff. de diuer. & tempo. præscriptioni. l. cum hæres. Et aduerte: quia regula ista venit exemplificatiue ad præcedentem: ignorantia facti probabilis excusat, vt ibi: vel si in ius successit alterius, vt hic.

[1] Et ideo pone hic committitur cum effectu: nisi successor fuerit pupillus. ff. de verbo. oblig. si cũ filium §. in hac stipul. Dynus. Io. And.

[2] Inchoata de præscriptionem. Phili. Io. And. Sed vide Imo. c. si diligẽti. col. 3. de præscrip.

O*Dia restringi.*] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo per cap. quædam lex. §. quod scripsi. 35. q. 3. & per capit. ma 1. s. de deci. in antiq. Dr in d. §. quod scripsi. q Anglici erant nouiter conuersi ad fidem catholicam: vnde à sede Apostolica obtinuerunt priuilegium, vt possent 3here matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: & Papa concessit eis istud priuilegiũ generaliter, vt possent 3here matrimonium cum suis affinibus: postea quidam alius populus fuit de nouo conuersus ad fidem catholicam: dubitabitur vtrum priuilegium Anglicorum esset extendẽdum ad istum populum de nouo conuersum? Respondet q non. ¶ Vel dr in dicto §. quod scripsi. q Anglici postquam fuerunt roborati in fide catholica, voluerunt vti dicto suo priuilegio, & 3here matrimonium cum suis affinibus & consanguineis: vtrum possint vti tali priuilegio? Rñdetur q non: quia ex quo fides catholica fuit in eis firmata, debet cessare priuilegium quod fuit eis concessum, ne haberent materiam retrocedendi.

¶ Item potest poni casus per dictum cap. ma 1. de deci. in antiq. hoc modo: Ante concilium Lateranense decimæ fuerunt laico concessæ in feudum: & erant aliquæ terrę steriles, quę postea fuerunt redactę ad agriculturam, & sic fuerunt facta noualia: Laicus voluit percipere decimas in istis noualibus. vtrum possit? Rñdet q non: sed solum percipiet decimas in terris, quę erant arabiles tempore infeudationis, non autem in terris de nouo redactis ad agriculturam: quia illud priuilegium est restringendum in odium laici, qui licite non potest percipere decimas. Vel potest poni exemplum in prescriptione: Aliquis in mea parochia percepit decimas per xxx. vel xl. annos, & sic decimas prescribit: Postea aliquæ terræ steriles fuerunt redactæ ad agriculturam, & sic facta sunt noualia: vtrũ de illis noualib[9] possit ille qui pscribit, petere decimas? Rñdetur q nõ: quia pscriptio est odiosa, ideo debet restringi. ¶ Item potest poni exẽplum per c. 1. s. de filijs presby. hoc modo: Aliquis clericus qui patiebat defectũ nataliũ, à sede Apostolica obtinuit priuilegiũ seu dispositionẽ, vt posset obtinere beneficiũ ecclesiasticum etiã curatũ: virtute suæ dispẽsationis obtinuit vnũ beneficium: postea dimisit illud beneficium per renuntiationẽ, & vult obtinere aliud beneficium virtute suæ dispẽsationis: vtrum possit? Rñdetur q nõ: qa ista dispensatio restringitur ad vnicum beneficiũ, cũ sit odiosa: nisi diceretur in dispensatione, q posset obtinere aliud beneficiũ vno demisso. Sed si simpliciter fuit dispẽsatus ad beneficiũ ecclesiasticũ etiam curatum: virtute suæ dispẽsationis nõ põt obtinere aliud beneficiũ: quia ista dispẽsatio est restringenda. vel si sit dispensatum cum aliquo, qui patitur defectum natalium, vt possit obtinere beneficium ecclesiasticum: virtute suæ dispensationis non poterit obtinere plura beneficia: quia ista dispensatio est odiosa, ideo debet restringi: secus est in fauorabilibus, vt in iuribus allegatis in glo. & in c. licet. a. risso. de priuileg. eo. lib. vt ponamus q alicui epo fuis concessum priuilegiũ à sede Apostolica, vt possit audire & celebrare diuina in loco interdicto: vtrum istud priuilegium restringatur ad personam suam, vt ipse solus possit audire & celebrare diuina in loco interdicto? Rñdetur q cum istud priuilegium sit fauorabile: ideo non solum eps, sed etiam familiares sui poterunt audire & celebrare diuina in loco interdicto: Nam tale priuilegium cum sit fauorabile, debet ampliari, & non restringi: quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

REGVLA XV.

ODia †restringi [b], & fauores conuenit ampliari.

¶ Idem.

† Cõferũt tradita per glo. in l. venia. verbo, liberis. C. de in ius vocãdo. & l. l. sed si lege §. vlt. ff. eod. tit. & per Bar. in l. vlt. ff. ad Tertul. & in l. maximũ vitiũ. C. de liberis præteri. vt hic per Philippum Fran.

REGVLA XVI.

DEcet† concessum

† Vide Abbatem in ca. finali. de off. leg. & in cap. penul. de cleric. nõ residen.

¶ *Primo glo. ponit exempla, & prosequitur illa. Secundo adducit regulã ad solutionem vnius contrarij. Tertio ad quæstionem.*

b ¶ *Odia restringi* [3].] Pone casũ in primo dicto 35. q. 3. qđ scripsi. vbi priuilegium odiosum de 3hendo, scilicet in gradu prohibito, restringitur. s. de deci. tua 1. vbi decimæ noualium non a ecclesijs laicis habentibus decimas in feudum, vt s. eo. lib. de filijs presbyte. cap. 1. & vlti. In secundo pone 16. q. 2. c. 1. s. eod. lib. de priuil. licet. a risso. C. de sent. pas. & restit. l. 1. quæ canonizata est 2. q. 3. in fi. & concor. ad hanc regulam 16. q. 3 §. potest. s. eo. lib. de priuileg. ne aliqui. ff. de libe. & posth. l. cum quidam. Si ergo ius vel priuilegium odiosum est, restringendum est [4]: si fauorabile, ampliandum, vt s. si fauorabile & odiosum, vt Macedonianum, ampliatur pacto: quia illi iuri non potest renuntiari. ff. ad Macedonia. sed & si patet. in fine. Item extenditur non solum ad pecuniam, sed ad rem aliam datam in fraudem. ff. eod. tit. sed Iulianus. §. mutui. & l. 3. §. 1. Et per hanc regulam soluunt 3rium decre. de deci. ex parte 3. ad decreta. eo. tit. cum contingat. In decre. enim, ex parte, erat fauor, scilicet priuilegium: & ideo concessis decimis, intelliguntur concessa etiam noualia: sed in decreta. cum contingat. erat odium. scilicet præscriptio. s. de præscriptio. vigilanti. & ideo licet præscripserim decimas: non videor præscripsisse noualia postea insurgentia, vt ibi. Et facit ad quæstionem quam not. Hostien. s. de prescriptio. cum ex officij. de prælato qui præscripsit visitationem, & nunquam fuit procuratus: modo petit procurationem: an sit audiẽdus? Et dicit q non. Præscriptio enim odiosa est: & ideo vnum sine altero acquiri potest per eam. nec tunc est visitationi annexa procuratio, sed ius cõe fauorabile: & ideo visitationi, quæ de iure communi fit, annexa est procuratio, vt ibi. odia igitur restringenda sunt: vnde alterius odio quis grauari non debet. j. eo. cap. non debet. & adde hic quod ibi dicam. Ioan. And.

[3] Io. Mon. ponit hic exemplum per id qđ post eũ de dictiõe beneficium, dixi s. eo. lib. de sen. excõ. si ciuitas, in fi. s. respon. tũ per l. ff. de leg. 1. qui filiab[9]. §. 1. Dynus ponit p: 1 decre. futurum. s. eod. lib. de electio. Io. And.

[4] Nisi respiceret vtilitatem publicam. l. 2. § exercitum ff de insti. Dy. Philippus.

D*Ecet concessum.*] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo figurari potest per capitul. si cui. de præben. eod. lib. Papa alicui epo concessit, vt ipse posset de aliquibus beneficijs prouidere idoneis personis. ita quòd istud priuilegium fuit concessum epo in fauorem epi conferentis beneficia, non autem in fauorem personarum quibus conferebantur: accidit q re existente integra, antequam eps contulisset illa beneficia, & sic antequam eps fuisset vsus suo priuilegio, Papa mortuus est: vtrum per mortẽ Papę sit extinctum & expiratum priuilegium? Rñdetur q nõ: & hoc per rationem istius regulæ, quia indultũ principis debet esse permansurum. ¶ Item potest figurari casus per Authẽ. constitutio, q de dignitatibus, colla. 6. Filius aliquis familias existens in potestate patris fuit assumptus ad dignitatem patricij: certum est q liberatur à patria potestate: postea perdit illam dignitatem: quia fuerat assum-

assumptus ad certum tempus: vtrum remaneat in potestate sui patris? Respondetur quòd non: sed debet esse sui iuris: quia concessum beneficium debet esse permansurum.

¶ Ex hac regula colligitur primo, q priuilegium principis alicui concessum, debet esse permansurum, & hoc intelligitur, vt dicit glo. de priuilegio reali, & nõ de priuilegio personali, quod personam sequitur, & cum persona extinguitur, vt in regula, priuilegiũ. ī. eod. tit. Not. vlterius, q licet priuilegium principis debeat esse permansurum, perditur tñ certis ex causis: scilicet per abusum, non tamen ipso iure: sed abusus est iusta causa inducendi principem ad reuocandum suum priuilegium aliquibus concessum: ideo iura dicũt, q qui priuilegio abutitur, meretur priuilegium perdere. Item perditur priuilegium per non vsum. C. de nundi. vbi dr quòd si quis à principe impetrauit nundinas, & non vtatur, perdit nundinas per non vsum. Item perditur priuilegium, si post concessionem incipiat esse grande præiudicium alterius. cap. suggestum. de deci. in antiq. vbi priuilegium concessum Cisterciēs. de decimis non soluendis, quia incipit esse in grande præiudiciũ ecclesiæ parochialis, fuit reuocatum. Item aduertendum est ad illud quod dicit glo. fi. q verbum, decet, quantum ad principē ponitur proprie: & quantum ad subditos ponitur improprie. & est sensus, q imponitur necessitas subditis seruandi priuilegium: sed princeps sine iusta causa non posset illud priuilegium reuocare: & hoc qñ fuit concessum subdito principis: secus si esset concessum non subdito, vt sunt priuilegia quæ principes & imperatores concesserunt ecclesijs: quia tale priuilegium concessum non subdito, est ꝯctus ab initio voluntarius: sed ex post facto est necessitas.

sum [a] à principe [b] beneficium esse mansurum [c].

¶ Idem.

¶ Prima glo. ponit exempla. Secundo tractat de personali & temporali priuilegio & dato ab alio quàm à principe. Tertio ponit quinque casus quibus perditur priuilegium: & vltimum declarat.

a ¶ *Decet concessum.*] Pone casum 25. q. 2. c. 1. & 2. ī. eod. lib. de præben. si cui nulla. in Authen. coll. 6. constitutio quæ de dignitat. in fi. vbi filiusfamilias per dignitatē sibi delatã factus sui iuris, dignitatis suæ administratione finita remanet sui iuris [e]. Ad hoc ī. eod. lib. de priuileg. cap. 1. in principio. Priuilegia ergo principis sunt perpetua; & hoc verum in realibus: personalia enim extinguũtur cum personis. quod dic vt dixi ī. eod. priuilegium. idem dico de priuilegio ad tempus dato. Pone casum de verborum significatio. tua. ī. eod. lib. de rescrip. si propter. & licet hic exprimatur de principe, idem in beneficijs aliorum. 12. q. 2. si epŝ. de insti. cum venissent. possunt enim epi dare priuilegia. de re iudi. cum inter vos. de hoc 25. q. 2. in summa. Et not. q licet priuilegium debeat esse perpetuum, vt hic [f] extinguitur tamen propter abusum, delictum, negligentiam, contrarium factum, & superueniens enorme præiudicium. quod dic vt not. 11. distin. renouantes. 11. q. 3. priuilegiũ. de deci. suggestum [g]. Vnde dico quòd ab ipso principe verba priuilegij interpretanda sunt, ita q alteri enorme præiudiciũ non afferant. ī. de verborum significa. quid per nouale. Si autem ex post facto superueniat præiudicium: pone casum per decreta. suggestũ. de deci. hic. cum sit necesse directe venire contra verba priuilegij, crederem proponendam principi quæstionem de priuilegio, quod de nouo tendit ad notam: & contra illud non deberet [i] propria auctoritate veniri, secundum Lau. q hoc sentit. 25. q. 1. c. vlt. in fi. & Ber. in prædi. decreta. suggestum. in vltima glossa.

[e] Et retinet omniã cognatorũ & agnatorum iura. Dyn.

[g] Vbi etiã remisi ad Specul. de instru. editio. §. nunc autem. in fi. vbi plures casus ita narrantur. Io. An.

[i] Not. Phili. isto casu requiri recisoriam.

ADDITIO. Beneficium in ista regula positum large sumitur. & vide quod scripsi de verborum significatio. olim. super glo. fina. Et dic mansurum, etiam si cessat causa concessionis priuilegij: dummodo illa causa fuerit impulsiua. ff. de donatio. l. 2. §. vlti. & l. seq. ff. de postu. l. 1. §. seruum. vel fuerit finalis, sed aliquæ reliquiæ illius causæ remaneant: vt patet in quodã seruo. ff. de quæst. l. vnius. §. seruus. & in illo qui fuit decurio, qui nõ torquetur. ff. de decurio. l. vlti. & in illa quæ desiit esse vxor, contra quam turpis actio non instituitur. ff. rerum amotarum. l. 2. & 3. & idem cũ dubitatur an fuerit impulsiua, an finalis. ff. de condi. & demonstra. l. cum tales. §. falsam. & l. Titio. §. sed cum. Secus quando causa fuit finalis, & nullæ reliquiæ remanent. facit ī. eod. lib. de præbend. si pauper. ff. de actio. & obligat. qui cum hærede. de inofficio. testamento. Papinianus. §. nec impuberis. Dynus. Ioan. And.

b ¶ *Principe.*] qui solus secundum quosdam potest priuilegium in alterius præiudicium conferre. 9. q. 3. nunc vero. & c. seq. ī. de concess. præben. proposuit. C. de quadrien. præscri. bene à Zenone. quod non est verum, vt not. 25. q. 3. in summa, in princip.

ADDITIO. Dic vt not. & dixi ī. de relig. domi. constitutus. in glo. hoc videtur. Ioan. And.

¶ Glo. vltima ostendit illud, decet, esse equiuocum.

c ¶ *Mansurum.*] & omni malitiæ & diminutioni ꝯtrarium. in Authē. constitutio quæ de dignita. & in fi. coll. 6. Et not. q hoc verbum, decet, qđ ponitur in hac regula, quantum ad ipsos subditos necessitatem importat: & quantum ad ipsum principem, potestatem: ipsum enim priuilegium per se concessum diminuere vel moderari, & etiam in totum tollere potest. Primum probatur ī. eodem libr. de deci. cap. 2. & de sta. reg. cap. vnico. de priuile. cap. 1. & cap. de aliqui. & cap. seq. Secundum probatur ī. eod. lib. de elect. quia sæpe. de immuni. eccle. clericis. de sen. excom. cap. vlti. in fin. Ad hoc 63. dist. c. verum. C. de legi. l. digna vox.

ADDITIO. Clementinas, quæ idem probant, vide de sepul. dudum. in princip. in glo. multotiens. Ioan. And.

REGVLA XVII.

INdultum [d] † à iure beneficiũ, nõ est alicui auferendũ.

† Secundũ Alber. hæc regu. fallit in duobus indultis: nam tunc priuilegiator aufert debilitatē suũ indultum. l. verum ff. de mi. Itē fallit quando obligatur principalis & accessoria concurrunt in eadem persona. l. generaliter. ff. de fide iussoribus.

INdultum à iure.] Casus figuratur primo per capitulum, de his. 28. dist. in licentia nubendi data ab Apostolo: Licet iure ciuili cautum sit quòd vidua debet abstinere per annum numerandum à tempore mortis mariti, qui dr annus: ita q si mulier infra annum luctus ꝯtrahat, incurrit graues pœnas, vt C. de secun. nupt. verumtñ ab Apostolo & eius iure canonico fuit data potestas mulieribus, vt possent ꝯtrahere matrimonium infra annum luctus mortuo primo marito, cum sint solutæ à lege viri: vtrum epŝ vel alius possit tollere mulieribus illam facultatem & licentiam nubendi infra annũ luctus? Rñdet q non: quia istud fuit concessum mulieribus à iure: & sic nõ eis est auferendum. ¶ Item potest casus figurari per cap. licet canon. ī. de elect. eod. lib. Certum est q clericus promotus ad ecclesiam parochialem, habet annum à iure infra quē debet promoueri ad sacerdotium: si infra annum non promoueatur ad sacerdotium, est priuandus sua ecclesia parochiali: Sed vtrum epŝ possit præcipere tali clerico sub pœna priuationis, vt ipse promoueatur ad sacerdotium intra dimidium: & sic abbreuiare tempus sibi indultum à iure? Rñdet q non: quia indultum est tali clerico à iure, vt habeat annum ad promouendum ad sacerdotium: ergo epŝ non potest sibi auferre illud tempus. ¶ Item potest poni casus in quadrimestri dato condemnato in actione personali ad soluendũ. l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iudi. Conueni Titium super actione personali coram iudice competente: fuit mihi condemnatus: certum est q ipse habet quatuor menses ad soluendum. l. 1. & 2. C. de vsuris rei iudica. sed vtrum iudex possit illud tempus abbreuiare? Rñdet q non: nisi subsit iusta causa per rationem huius litteræ: quia indultum à iure concessum nemini est auferendum: Et si iudex sine causa abbreuiauerit illud tempus, illud suppletur à iure. l. 4. ff. de re iudica. ¶ Item posset poni casus in decem diebus datis ad appellandum.

¶ Glo. prima primo ponit exempla. Secundo opponit de quatuor iuribus, & soluit distinguendo & exemplificando. Tertio inducit regulam ad solutionem quæstionis.

d ¶ *Indultum à iure.*] Pone casum in licentia nubēdi data ab Apostolo. 28. dist. de his. In anno dato ad promotionē sacerdotij. ī. eo. lib. de elect. commissa [4]. In quadrimestri tempore dato condemnato in personali actioni ad soluendũ. ff. de re iud. l. 4. §. si quis cõdemnatus. Contra. ī. de re iudic. quod ad consultationem. ī. de appel. cum sit. & cap. oblatæ. ff. de re iudic. l. 2. cum suis similibus. Sol. quoddam est iuris beneficium quod non potest alicui auferri, vt induciæ x. dierum ad appellandum [5]. 3. q. 6. anteriorum. Induciæ iiij. annorum ad petendam restitutionem ī. eod. lib. de integ. restit. cap. 1. Et illud verum est in istis & alijs inducijs, quæ dantur à lege sine tacito vel expresso ministerio iudicantis. Quoddam est quod sine causa auferri non potest: & sic intelligatur hæc regula: sed cum causa, & causa cognita bene. & not. de hoc plene in dicta decre. cum sit. & illud verum in inducijs: quæ licet dentur à iure, interuenit tñ eis tacitum vel expressum ministeriũ iudicantis, vt in deliberatorijs xx. dierum & similibus. Quod ergo hic dicit, quòd beneficium iuris nemini est auferendum, intelligas ab homine, & sine causæ cognitione: alio enim iure interdũ tollitur alterius iuris beneficiũ. Pone exemplũ in solemniter, vouente qui non ꝯhit. ī. eod. lib. de vot. & voti redemp. c. vnico. In contumace, in non veniendo. In notorio criminoso, & in tertio appellante, qui nõ audiuntur appellantes. 24. q. 3. de illicita. de appel. proposuit. & c. sua nobis. C. ne lice. in vna & eadem causa ter. app. per totum, sed vbi ius aufert, vel non permittit hominem auferre [6], cessat regula: sicut est videre in patre qui à iure habet vsumfructum in bonis aduentitijs filij. C. de bon. quæ lib. l. cum oportet. & l. vlti. & tñ aufertur propter relinquentem ea conditione, ne ad patrem perueniat vsusfructus. in Authen. vt lic. matri & auiæ. in prin. coll. 9. Itē à lege datur marito administratio bonorum paraphernaliũ: & tñ potest auferri per mulieris prohibitionem. C. de pact. cõuen. l. hac lege. Sed ista quæ fiunt permittente lege, per hominem fieri non videntur: sed potius per legem permittentē. Et hæc est regula pro clerico electo, qui cõfirmationem debet petere infra tres menses, vt ī. de elect. quàm sit. post præstitum consensum, vt ibi. epŝ ei mãdat quod petat confirmationem infra mensem: vř enim quia non possit hoc mandare: ex quo eodem vel alio iure nõ cauetur, q hoc possit: ergo beneficium illi electo indultum tollere non poterit, per hanc regulam, & ea quæ ī. dixi. Ioan. And.

[4] Hoc intellige quo ad pœnã iuris, de qua ibi loquit. Hoc dico propter id qđ notaui. cõ. tit. licet. canon. in gl. antepen.

[5] Idem hic Dynus per modũ quæstionis. Io. And.

[6] Idem dicit Dynus vnde arcebat Ioan. Mo. regulã procedere vbi iuris beneficiũ sistit in indulto, non vltra procedit. Item nullo extrinsecus tempestate, &c.

Non

NOn firmatur.] Casus primo figuratur per capitulum, principatus. 1. q. 1. vbi dr, quòd aliquis fuit promotus ad principatū, hoc est ad prælaturam simoniace: Certum est quòd ista promotio est nulla, quia simonia est tātı effectus, vt reddat promotionē nullā: postea accidit quòd iste promotus simoniace administrauit irreprehēsibiliter, & fuit toleratus in sua administratione per aliqua tēpora: vtrum promotio validetur, ita quòd assumat vires? Rñdetur quòd non: quia qđ ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit.

¶ Si tamē non constet de iure principij propter temporum memoriale. sec. Io. And. Phil. per l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æstiu. & per hanc regu. dicunt, si archipresbyter propter mortuū renuntiet sue dignitati in manus presbyteri acceptantis nomine episcopi, electionis à canonicis factæ, confirmatio nō valet.

¶ Idem.

REGVLA XVIII.

NOn firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

¶ Item potest poni casus per cap. si eo tempore. 3. de rescrip. eod. lib. Ponamus quòd aliquis à sede Apostolica impetrauit gratiam expectatiuam, per quam Romanus Pontifex mandabat canonicis ecclesiæ Pictauensis vel alicui prælato, vt ipsi de beneficio ecclesiastico prouiderēt si quod vacaret, alioquin de proximo vacaturo: etiā si illius beneficium esset dignitas, personatus vel officium, aut illi immineret cura animarum, & ponamus quòd tempore impetrationis impetrans non habebat perfectam ætatem requisitam ad ecclesiā: Accidit quòd antequam vacaret ecclesia parochialis, effectus est perfectæ ætatis: vtrū illa gratia expectatiua reassumat vires: & sic iste impetrans virtute suæ gratiæ possit promoueri ad ecclesiam parochialem? Rñdetur quòd non: quia quod ab initio non valuit, tractu temporis non conualescit. Item potest figurari casus per l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obliga. Aliquis mihi stipulanti promisit rem sacram, puta calicem sacratum: certum est quòd ista stipulatio non valet: quia res sacra non cadit in commercio hominum: Accidit quòd ista res sacra desijt esse sacra: forte calix fuit conflatus: vtrū virtute stipulationis prędictæ, quæ erat nulla, possim petere, vt ipse compellatur ad tradendū mihi illā rē, quæ amplius non est sacra? Rñdetur quòd non: quia quod ab initio nō valuit, tractu temporis non conualescit. ¶ Itē potest poni exemplum in homine libero, & in alijs rebus quæ cadunt in commercio hominum.

¶ *Prima glo. dicit vnde regula sumpta: ponit exempla: & remissiones de initio spectando: & quòd in annullandis non loquitur regula. Secundo allegat in contrarium duos canones, 5. decre. & duas leges, & dat vnam solutionem specialem, secundo generalem: cui solutioni opponit decre. cura. & tripliciter soluit. Iterum opponit de decre. 2. de eo qui dux. Soluit, & principalem solutionem declarat.*

a ¶ *Non firmatur.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod ab initio. Pone casum. 1. q. 1. principatus. vbi non conualescit simoniacus ingressus. ī. eo. lib. de rescri. si eo tempore. vbi spectatur impetrantis ætas, quā habebat impetrationis tempore. ff. de verborū oblig. l. inter stipulantem. §. sacram. vbi non valet liberi hominis stipulatio: licet postea seruus fiat. Vel rei sacræ, licet fiat profana. Ad idem ī. eod. lib. de sent. excom. licet. ff. qui & à qui. ma. li. l. si seruo. vbi libertas data seruo alieno, non valet: licet postea efficiatur seruus meus. Ad idem insti. quibus non est permis. fac. testa. §. præterea. vbi testamentum furiosi vel impuberis non valet: licet postea efficiatur maior vel sanæ mentis. Concor. ad hoc 16. q. 3. §. potest. versi. quod ab initio. ī. de elect. auditis. cum si. [Quod dictū est de furioso vel impubere dicit idem Dynus de seruo, si postea fiat liber: de filiofamilias, si postea fiat sui iuris: de capto ab hostibus, si postea redeat, &c.] Nota ergo ex hac regula initium spectādum. alibi habes, de fine: sed prosequere hoc brochardum, vt not. ī. de elec. dudum 1. Item not. qđ à principio nullum est ipso iure, tractu temporis non conualescere: secus autem si non esset nullū, sed annullandum [1] vt ī. de postu. bonæ 2. de elect. quòd sicut. Expresse contra. 12. q. 2. si qua de rebus. 16. q. 1. c. vlōm. de ijs quæ fi. à prælа. cum nos. & ibi de hoc de regula. significatum. de iure pat. cura. de despon. impub. de illis. de coniug. ser. proposuit. ff. de ritu nup. l. si quis in senatorio [2] C. de nup. & si 3. in his omnibus dr. quia conualescit quod à principio nullum erat. Solut. ad prędict. cap. si qua de rebus. dic qđ nō obstat: tñ Ioan. qui ibi no. quòd contractus factus per clericos vacante sede, tenet ipso iure: sed restituitur ecclesia. Sed Hug. ibi, Tancre. & Goff. & Ber. extra ne sede vacante. c. 1. dicunt contrarium, scilicet quòd non tenet ipso iure: & dicunt ibi rescindi quantum de facto processit: & quòd potest postea haberi ratum, dicunt esse speciale fauore ecclesiæ. Vel dic generaliter ad illud, & ad omnia contraria supradicta, quòd illud quod ab initio nullum est, non firmatur solo tractu temporis, vt hic. Sicut enim tempus nō est modus inducendæ obligationis. 10. q. 3. quia cognouimus. de censi. peruenit. C. de pac. si certis annis. nec tollendæ. ī. de præscrip. causam. ff. de actio. & obligat. l. obligationum ferc. §. placet. sic nec reparandæ, vt hic. Ad idem. ff. de ser. expor. l. si minor. sed nouo subsequenti consensu interdum tacito, interdum expresso sublata causa impedimenti bene, vt per contraria probatur [3]. Ad hoc C. si ma. fac. ratum habue. l. 1. & 2. Probatur hoc optime ī. eod. lib. de despōsa. impube. c. 1. valeant ergo ex subsequenti consensu exnunc, non vt extunc. Simile ff. de officio proconsulis. l. obseruare. in fine. Speciale tñ vr secundum Ber. in contractum minoris: vbi non tenet contractus. nisi tutor vel curator ibi sit præsens: licet postea consentiat. Instit. de aucto. tuto. §. tutor. ff. eo. tit. l. obligari. Item in electione, quæ si nulla est, subsequenti consensu non confirmatur. ī. de elec. auditis. secundum Ber. qui hoc not. ī. eod. lib. de reb. eccle. alie. vel non. dudum. in glo. magna. in fin. Sed adhuc obstat & solutio contradicit prædic. decre. ī. de iure patro. cura. Ibi etiam tractu temporis confirmatur, qđ ab initio non valebat. Solut. ibi non fuit solus tractus tēporis, sed bona fides cum tempore legitimo, quod præscriptionem inducit. & facit quod dixi ī. eo. cū quis. vel fuit illud propter scandalum: vel fuit ibi etiam tacitus consensus epi, vt ibi not. Item solutioni contradicit. ī. de eo qui dux. in matrimo. quam polluit per adulte. c. 2. vbi matrimonium contractum cum secunda viuente prima, mortua prima ex nouo consensu confirmari non potest. Sol. illud est propter impedimentum perpetuum, scilicet adulterium cum sponsalibus de facto, vt ī. eod. ti. c. vlti. licet ergo superueniat casus, scilicet mors primæ, à quo poterat cum secunda matrimonium inchoari. remanet tñ impedimentum prædictum, propter quod nouus consensus non pōt inducere matrimoniū cū secunda: & ibi de hoc [4]. Illa ergo quæ de necessitate desiderant initium, vel quæ ideo non valent, quia subest in eis perpetuum impedimentum, nec tractu temporis, nec nouo subsequenti consensu confirmantur, vt hic & ibi: sed ea quę de necessitate non respiciunt initium: nec subest in eis perpetuum, sed temporale tantum impedimentum: & si non solo tractu temporis confirmantur vt hic, tamen sublato impedimento nouo subsequenti consensu interdum tacito interdum expresso bene, vt in contrarijs: & sic solutionem intelligo supradictam. Ioan. And.

[1] Per hoc tollitur illud dn sententia negligentia appellātis conualescēte: nam illa non fuit principio nulla. Phil. Ioan. And.

[2] Dicit Io. Mo. quòd ibi est vitium qualitatis, qua sublata tenet qđ est actum: hic vitiū in facto. Ioan. And.

[3] Vnde Dynus distinguit, aut durat causa impediens, aut cessat, & nulla superuenit cōfirmatio: Aut cessauit, & superuenit cōfirmatio. primo & secūdo casu, locum habet regula: in tertio vero casu non. & hoc accidit in idem. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XIX.

NOn est sine culpa, qui

[4] No. And. tangit hoc in clericis patrocinātis corans seculari in criminali, fit irregularis, morte secuta: plenius c. s. de postu cap. sententiæ de cle. vel mona. Itē si testis iniurians falsum apud acta deponente, qui omni iure puniendus est secundum eum pœna falsi: quā prosequitur Hippol. in l. 1. ff. ad sal. sal. in l. in risurandi. in fin. C. de testib. dicit talem puniendum, vt de crimine stellionatus. Philip.

NOn est sine culpa.] Casus in hoc capitulo potest figurari in clerico iaciente lapidem, per cap. clerico. 50. dist. iuncto cap. nec is. §. cum itaque. 15. q. 1. Et primo pro intellectu huius c. est præsupponendum, quòd est permissum hominibus exercere ludos causa virtutis exercendæ. sicut proijcere lapidem: vel exercere alios ludos ad exercendum fortitudinem corporis. Ponamus quòd aliquis clericus inter laicos dimissa veste & habitu clericali proiecit lapidem, & aliquem hominem ibidem transeuntem occidit, non proposito deliberato: quia non fuit in culpa quantum ad homicidium: vtrum sit censendus irregularis? Rñdetur quòd sic: quia istud. scilicet proijcere lapidem, non cōpetebat suo statui: & sic fuit in culpa, quæ præcessit casum. ¶ Item potest poni casus in clerico sagittante per dictum c. clerico. Quidam clericus cum ballista misit aliquā sagittam, & hominem transeuntem occidit non proposito deliberato: vtrū sit irregularis? Certe sic: quia culpa præcessit casum: & se immiscuit actui, qui non competebat suo statui. ¶ Item potest poni exemplum per c. tua. de homici. ī. in monacho chirurgico: Certū est quòd ars chirurgica est monachis prohibita: Accidit quòd aliquis chirurgicus monachus alicui infirmo dedit medicinam iuxta artē chirurgicam: iste infirmus mortuus est; vtrum monachus sit in culpa? Rñdetur quòd sic: quia immiscuit se actui non conuenienti suo statui. ¶ Item potest poni exemplum in fure: Ponamus quòd aliquis Titius surripuit mihi aliquas res: istas res postea perdidit per casum fortuitum: quia cum essent in domo sua, per incendium fuerunt combustæ: vtrum fur teneatur mihi restituere illas res, licet sint perditæ per casum fortuitum? Rñdetur quòd sic: quia fur semper est in mora restituendi rē. ¶ Ex hac regula colligitur, quòd regulariter quis non tenetur de casibus fortuitis, nisi culpa vel mora præcesserit casum.

Placet Dyno per l. si expressim. ff. de appel.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla in princ. & in fi. ex quibus infert hunc de casu teneri: in medio obijcit, & soluit.*

b ¶ *Non est sine.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. culpa est. Pone casum in clerico iaciente lapidē: & cæco sagittante. 50. dist. clerico. 15. q. 1. §. cum itaque. in monacho chirurgico. ī. de homi. tua. 1. responso. Scire enim debet quod suum non est, ad alios pertinere. C. vnde vi. cum quærebatur. Si hæc regula vera est: ergo est culpa gerere aliena negotia. & sic est contra. ff. de ne. gest. l. 2. & per totum. vbi prodita est actio gerenti: ex improbitate enim non debuit actionem consequi. 25. q. 4. si ad peccatum. ī. de cōsuetu. c. penul. ff. de fur. itaq; fullo. Sol. officium hoc debet homo homini. 22. q. 4. c. 2. ī. de testa. cū in officijs. ibi, primo loco, & c. ff. de ser. export. l. seruus. Et nota quòd propriè loquendo inter Deum & hominem est religio: in decre. iuramenti religio. 52. q. 4. vnusquisq;. Inter prælatum & subditum obedientia. 2. q. 6. qui se scit. Inter maiorem & minorem reuerentia. ī. eod. lib. de offi. deleg. c. 2. Inter patrem & filium dilectio. 5. q. 5. nō osculatur. Inter consanguineos pietas. Inter dñm & seruum, seruitium. Inter patronum & liberū, obsequium. Inter hominem & hominem, officium. C. de ne. gest. officio. ff. de inoffi. test. l. 2. Non potest ergo dici ad eū non pertinere: nā vides quòd olim appellans pro cōdemnato habebat biduū vt in propria causa, non triduū vt in aliena. ff. de appel. non tantum. ff. qū appel. fit. l. 2. Ad hoc 2. q. 6. non solent. Exemplificare potes hanc

Religio est inter Deū & hominem: Obedientia est inter prælatū & subditum. Reuerentia inter maiorem & minorem.

hanc regulam etiam in imperito medico, & iudices, qui per imperitiam male iudicauit, qui tenetur actione in factum inquantum religioni iudicantis videbitur æquum. ff. de var. & extraor. cogni. l. si iudex Institu. de obli. quæ ex quasi delic. in prin. quia imperitia culpæ cōparatur. 1. q. 1. nō est putāda. in fi. 29. dist. c. vlt. ꝫ. de æta. & quali. ad aures. de homici. tua. ff. eo. tit. l. imperitia. si ergo est in culpa se miscendo, ergo tenetur de casu: quia tempore si casum culpa præuenit, tenetur quis de casu. ad homici. presbyterum. & c. continebatur. & c. ad audientiam. & ꝫ. eod. lib. eo. tit. c. vlt. ꝺ hoc 50. dist. de his. ꝫ. de homic. sicut dignū. in gl. penul. Ad hanc regulam concor. ꝫ. de sent. excom. perpendimus. Io. And.

rei quæ ad eum non pertinet[a], se immiscet[b].

¶ Idem.

REGVLA XX.

NVllus † [c] pluribus vti defensionibus prohibetur.

¶ Idem.

REGVLA XXI.

QVOD †

a ¶ *Non pertinet.*] dicit Ioan. Mo. ratione facti vel modi. ad primum allegat de homi. continebatur. ad secundum eod. tit. ad audientiam. ff. ad legem Aquil. sed & si. §. si. cum l. sequen. Ioā. And.

b ¶ *Se immiscet.*] tractat hic Dynus an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. Et dicit hoc planum de iure canonico, q tenetur. ꝫ. eo. lib. de sent. excom. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2. in princ. & ff. de re mili. omne delictum. §. qui præpositum. Sed vt dicit, contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. Tamen vt dicit textus illius legis facit pro à contrario. Item facit ad Syllania. l. 1. §. eo. autem. pro gl. facit ea. l. 1. §. sed in eo. de hoc ꝫ. de sent. excomu. quantæ. Ioan. And.

NVllus pluribus.] Casus figuratur primo per cap. auditis. de præscripti. in antiq. Ponamus q episcopus Pictauen. dicit ecclesiam beati Hilarij maioris Pictauis esse sibi subiectam de iure cōi: vnde fecit cōueniri Decanum & capitulum illius ecclesiæ corā iudice cōpetēti: & petit in suo libello, vt illa ecclesia declaretur sibi esse subiectā, & q clerici & canonici cōpellātur sibi obedire. Decanus vero & capitulū excipiendo proposuerūt, q sint exēpti à iurisdictione ordinaria ipsius epi. Item proposuerunt, q posito q non essent exempti, tū ipsi præscripserant libertatem ↄ epm Pictauēn. & sic ipsi allegant duas exceptiones ↄrias: quia si sunt exempti per priuilegium sedis Apostolicæ, non est eis necessaria præscriptio, vtrum sint admittendi ad probandum istas duas exceptiones? Vr q non: quia actor non potest simul proponere plures actiones. l. 1. C. de ser. corrup. sic videbatur in reo, q reus non posset etiam simul proponere plures defensiones. Sed hac ratione dubitandi nō obstante, respondetur in ↄrium: videlicet q reus potest plures defensiones proponere etiam ↄrias: Et ratio huius colligitur per istā regulam, iuncta regula, cum sint partium iura. ꝫ. eo & l. fauorabiliores. ff eo. tit. Nec obstat motiuum: nam iura magis fauent reis, quàm actoribus. ¶ Item potest figurari casus per l. interpositas C. de transac. Titius conuenit aliquem suum debitorem coram iudice competenti, coram quo dedit in scriptis suum libellum, cui petit per reum responderi: reus autem excipiendo allegauit transactionem factam inter ipsum & Titium: Titius replicando proposuit, q illa transactio erat nulla: Primo quia fuerat facta per metū. Item allegauit q ille cum quo fuerat facta transactio, erat seruus transigentis: vtrum debeat Titius admitti ad probandū istas duas defensiones? Respondet q sic: quia nullus prohibetur, vti pluribus defensionibus, etiam si illæ defensiones essent inuicem contrariæ, vt dictum fuit in primo casu.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo exponit regulam etiam de contrarijs: & 11. casus. excipit. Tertio interserit de electionibus & actionibus, & remittit. Quarto obijcit ad id quod dixit de contrarijs: & ponit quatuor solutiones, & quamlibet impugnat: deinde soluit distinguendo, subdens adhuc aliam solutionem, quam non approbat. Quinto notat, remittit, & concor allegat.*

c ¶ *Nullus pluribus.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. nemo ex his. Pone casum 24. q. 3. quisquis. vbi negat August. quod dicebat Vincen. eum facere: dicens q posito q id verum esset, id facit ex causa. de præscrip. auditis. vbi allegauit exemptio & præscriptio. C. de transactio. interpositas. vbi dr transactionem non tenere, tum quia metu interposita, tum quia facta cum seruo proprio. Et quod dicit, defensionibus, intelligas etiā contrarijs. 13. q. 2. in principio. vbi de hoc ff. de excep. l. nemo. nisi forte specialiter ius impediat, vt prædic. l. ff. eo. tit. l. nemo ex his. impedit enim ius interdum ↄrias defensiones proponi. Pone casum ff de noxa. l. quotiens. §. prætor. ibi conuentus noxali, negans seruum habere in potestate, conuictus de mendacio tenetur insolidum, nec pœnitere potest. Idem in conuento de pauperie. ff. si quadru. pau. fe. dica. l. 1. §. interdum. Idem in eo qui negat pecuniam numeratam: conuictus de mendacio, non potest dicere se soluisse. C. de non nome. pecu. Authen. ↄ qui propriam. [Vide de hoc in Spec. de exceptio. §. viso. versic. sed quid si debitor. & ibi in versic. si tractatur de creditore qui negat se numerasse, & pignus recepisse, cum ab eo pignus repetitur.] Idem in eo qui negat se socium, amittit priuilegium, vt conueniatur inquantum facere potest. ff. de re iudica. sed hoc ita. §. 1. idem in eo qui negat sibi pecuniam solutam: si conuincitur de mendacio, amittit priuilegium, per quod aduersarius compellebatur probare indebitum: sed ipse compellitur probare debitum. ꝫ. de solu. is qui. ff. de probatio. cum de indebito. in princ. Item impedit. ff. de rei vend. l. vlt. C. qui potio. in pig. habe. Authenti. si possessor. nam conuentus rei vendicatione vel pignoratitia, negans se possidere, conuictus de mendacio, commodum possessionis amittit, vt ibi: & Aqlia inficiatione crescit in duplum. ff. ad legem Aquiliam. l. 2. & hæres qui negat legatum, conuictus non recurrit ad solemnitatem iuris, vt dicatur testamentum imperfectum. Institu. de fideicommiss. hære. §. vlt. Item impedit. Institu. de fideicommiss. libertati. §. sed quod. & in Authent. de trien. & semi. §. illudium. & §. illud actor. rolls. [d] Duas autem electiones quis simul prosequi non potest: nec vna electa redire ad alteram. ꝫ. eo. lib. de elect. vt quis duas [e] & facit ꝫ. de re iudi. cum olim. An autem quis pluribus actionibus vti possit, not. 11. q. 1. in prin. de relig. domi. cum dilectus. & per Inno. & Host. de resti. in integ. constitutus. & plene ff de tributo. quod in hæredem. §. eligere[6]. [Nec valet si dicas idē debere dici in exceptionibus, in quibus reus est actor. ff. de except. l. 1. quod in actionibus. & est ratio; quia rei fauorabiliores. ratio rationis: quia in potestate actorum est agere: sed conuenire non est in potestate reorū. ff. de do excep. l. pure. § fine. Dynus.] Licet autem ex titulo duplicato non agatur. ꝫ. de fide instrum. inter dilectos. C. de contrahen. empti. cum res sit bene excipitur. ꝫ de conces. præben. post electionem. de religio. domi. constitutus. & cap. cum dilectus. In illa autem decreta. de præs tēp. veniens. simul proponebantur illa duo, priuilegium & præscriptio, per quorum vnum videbatur recedi ab altero, vt ibi patet. Sed nonne ↄria allegans non auditur, vt 23. q. 7. quod autem. in princ. de appel. sollicitudinem. in fi. C. de fur. & ser. corru. l. 5. Quidā indistincte dixerunt allegantem ↄria non audiri per prædictam decreta. inter dilectos. sed obstant supradicta iura. Alij dixerunt scilicet Guli. Naso. Tan. & Goffre. recitando q illud habet locum in actore, & in eadem instantia iudicij: nā secus in diuersis. ff. de inofficioso testamen. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. in reo autem non habet locum, vt ā. probaui. Sed huic opinioni ↄ dicit prædic. decret. veniens. nam ibi erant mutuæ petitiones: & super eo super quo se defendebat abbas, nō auditus ibi allegans ↄria: præscriptionem scilicet & priuilegium. Et ideo dixerunt q non auditur allegans ↄria in eadem instantia iudicij, vt in ↄrijs: sed in diuersis bene: & ideo dicit lex, q qui primo egit de inofficioso testamento, & succubuit: potest postea dicere nullum, vt C. de inoffi. testa. l. ↄ maiores[7]. Sed huic ↄ dicunt de præscrip. auditis. & cap. cum olim. vbi in eadem instantia proponuntur. Vnde dixerunt alij q sub conditione licet proponere ↄria: puta propono talem exceptionem, in qua si succubuero, extunc propono talem. facit de excep. cum venerabilis. & quod ibi not. & sic intelligunt[8] dictas decre. auditis. & c. cum olim. & hoc recitat Gof. seruari in curia. Sed hoc nō colligitur ex ipsis decre. & vr quoddam diuinare. Vnde verius dicas, q aut sunt ↄria quæ proponuntur ex principio, aut ex fine. Si ex principio, sunt ↄria: sed ad vnum finem tendunt: pone casum in prædicta decret. auditis. & in decre. cum olim. & in decret. post electionem. cum si. tunc proponi possunt in eadem instantia, & vnum non præiudicat alteri[9]. Si autē ad finem ↄrium tendunt: pone exemplum per decre. sollicitudinē. tunc simul vel in eadem instantia non proponuntur, vt ꝫ. dixi. Nec credas q in prædic. decre. veniens. priuilegium in eo q priuilegium, sit ↄrium præscriptioni in eo q præscriptio: sed tenor priuilegij erat ↄrius præscriptioni: per præscriptionem enim ibi dabatur abbati plena & pura potestas recipiendi ordines à quocunque vellet epo: sed per priuilegium cum determinatione dabatur prædicta potestas: si eps catholicus non esset, &c. Dicunt tū quidam referre in verbis an scilicet dicat, allego priuilegium & præscriptionem: & tunc debet audiri, an dicat, allego præscriptionem & priuilegium: & tunc non auditur, quia ponit carrucam ante boues. & sic intelligunt decre. Sed, vt ibi patet, primo priuilegium fuerat allegatum: vnde præcedens ratio verior est. Et nota q exceptionem obijciens nō confessatur litē. ꝫ. eo. lib. de lit. cōtest. l. 2. nec fatetur, vt j. eo. exceptionē. & adde quod ibi dicam. & concor. ad hanc regulam ꝺ appel. cū parati.

QVod semel placuit.] Casus sic figuratur per capitulum primum de iudi. in antiq. Quidam Titius fuit conuentus corā aliquo iudice sibi suspecto: fuit petitum à iudice vtrum vellet eū recusare tanquam suspectum: & dicit illi: Si tu velles, posses me recusare, vt suspectum pp talem causam: veruntū si velis corā me litigare, ego ministrabo tibi bonam iustitiam: & delibera an velis corā me litigare? Ille rndit: ego confidens de legalitate vestra, sum contentus coram vobis litigare: & sic semel sibi placuit litigare corā eo: Postea pœnitentia ductus voluit illū recusare, vt suspectū: vtrum possit?

Et assessore. ff q quisque iu ra. l. 3. Io. And.

Verū est si ex culpa verisimiliter sequitur casus, alias non. docto rem l. 2. §. si vero. ff. si quis cau. Philip.

† Io. And. hic dicit accusatum homicidij specificati, negantē, si conuincatur, excipere posse de sua defensione, etiā si sum negationem iurauerit. Philip. per not. Bart. in Authēt. contra qui propriam. ego allegu tex. in §. tū si vasallus. si de inuestu. controuer. neque debet dicere necessitatem, sicut vult Lot. fin. 28. vide tas. §. si quis Insti. de acti.

Hæ duæ apostillæ ex lectura Io. And. sunt huc translatæ: nec habentur in antiquioribus codicibus etiam impressis.

† Io. And. generaliter hic valere secundū regulam testamentū non obstante primo latere neque testamentum esse per secundum Philip. sed videtur mihi in eum contra negat. de iur. oman.

6 Dicunt omnes id, tet de fore quod si his cumulatiuis est ratio specialis, vt per ... mendaciū Ioan. And.

7 Ego dixi contra dicta post Pet. de Ancharan.

6 Per. Dynū hic, & omnes in l. edita. C. ꝺ eden & c. 1. de hb. oblat.

7 Idē Dynum & est ratio: quia contraria ... nō effectu.

8 Vide quæ ibi dixi, in per si. antepe. g of. Ioan. And.

9 Est ꝺ mēte Dyni. ꝺ leg. Icio. C. vbi ff ꝺ appella.

possit? Rńdet q non: quia quod semel placuit, amplius displicere non potest: & hoc verum, nisi superueniat aliqua causa de nouo.

¶ Prima glossa ponit exempla quatuor specierum, Secundo ponit 23. casus, qui plures includunt, quibus regula fallit. Tertio dicit aliquid generale incidere in hanc regulam: de quo generalo remissit. Quarto ponit quatuor quae requiruntur ad regulam: scilicet quòd placitum non sit à iure reuocatum: quòd scienter placeat: quòd non sola mente: & quòd alterius intersit.

semel [a] placuit, amplius displicere non potest.

¶ Idem.

REGVLA XXII.

NOn † debet [b] aliquis alterius odio prægrauari.

¶ Idem.

REGVLA XXIII.

SINE CVL-

a ¶ *Quod semel placuit.*] Pone [1] casum in matrimonio. 32. q. 5. horrẽdus. de iureiuran. quemadmodum. ff. de adulter. si vxor. in fin. In electo. 8. q. 2. dilectissimi. ̄s. eod. libr. nulli. de electio. ff. si decuri. l. penulti. in fin. In iudice. 3. q. 3. offeratur. de cau. pos. cum olim. C. de iudi. apertissimi. Idem in alijs omnibus. 4. dist. in istis. ̄s. de proba. per tuas. ff. de neg. gest. Pomponius. 2. Fallit interdũ hæc regula ex causa superuenienti: vel de nouo ad notitiã peruenienre. ̄s. eod. lib. de electio. vt circa. & capi. nulli. ̄s. de except. pastoralis. quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. ̄s. de offi. delega. insinuante. ff. de interrog. act. de ætate. §. ex causa. Item fallit in casu. ff. de mune. & hono. vt gradatim. §. reprobari. vbi medicus semel probatus iterũ reprobatur: & est illud speciale pp hominum sanitatem: ne vniuersitatis membra malo medico corrumpãtur. Item fallit in omnibus casibus in quibus à iure permittitur pænitere vel variare: sic in appellatione à qua licet appellãti recedere. 2. q. 6. si quis libellos. de offic. delegat. gratum. ̄s. eo. lib. de elect. quamuis. & c. prouida. & ̄s. de appel. interposita. Item in patrono laico, qui variare potest accumulando. ̄s. de iure patro. quod autem. & c. pastoralis. In Cardinali qui variat in casu. ̄s. de elec. licet. In moniali ̄s. eo. lib. eo. tit. indemnitatibus. §. si autem. Et in testamento qđ mutari potest vsq; ad supremũ vitæ exitum. 13. q. 2. vltima volũtas. de celebra. missa. cum Marthæ. ff. de adi. leg. l. 4. Non obstat pactũ de non mutando. C. de pactis. l. pactum quod dotali. ff. de leg. 3. si quis in principio. t. risso. & in libello qui vsq; ad litis cõtestationẽ mutari põt. C. de eden. l. edita. de hoc de libel. obla. c. 2. & accusans ante inscriptionem pænitet. de accus. cap. licet. Item iudex mutat interlocutoriã suam. ̄s. de appella. cũ cessante. & dic, vt ibi. ff. de re iudi. quod iussit. Item in mãdato, societate, & deposito licitũ est pænitere. Instit. mandati §. recte. ̄s. eo. lib. de procurato. c. 2. & penul. ff. pro socio. sed & socius. §. vlt. ff. de deposi. l. 1. §. penult. & regulariter in cõtractibus innominatis. quod dic vt plene not. ff. de condi. cau. da. causa non se. si pecuniam. Item precarium ad certum tẽpus concessum, etiam ante tempus reuocatur. ff. de preca. l. cum precario. ratio: qa certi temporis adiectio est ꝯ naturam illius cõtctus. Item soluuntur sponsalia de futuro per secuta spõsalia d̄ præsenti. de spon. si inter. & sponsalia de præsenti per ingressum religionis. de conuersio. coniug. ex publico. & ingressus religionem, ante annum vel professionẽ pænitet. & de regu. ad nostrã. & professus vnam religionem, etiam inuito prælato profitetur, & ingreditur arctiorem. eo. tit. licet. Et à simplici voto receditur per sequens matrimonium. ̄s. eo. lib. de vot. & vo. redem. c. vnico. ratio ibi. Item à voto de certa religione profitenda receditur per ingressum etiam regulæ laxioris. ̄s. eo. lib. de reg. qui post votum. Item fallit in casu in quo licet infra triduum pænitere. ̄s. de regula. ad nostram. & eod. lib. & tit. constitutionem. in fine. Item in electo qui consentit electioni de se factæ; q propria auctoritate pænitet ante cõfirmationẽ. de transla. inter corporalia. s̃m Ber. In his igitur & similibus casibus quod semel placuit, adhuc poterit displicere. Et incidit in hanc regulam illud generale, q nullus potest venire ꝯ factum suum. de quo dic vt not. 55. dist. pænitentes. de elect. nosti. & de cleri coniuga. diuersis fallacijs. Et not. q hæc regula non habet locũ in ijs quæ improbantur à iure [a]. vt in prædic. c. pænitentes. 55. dist. ̄s. de pact. c. vlt. ̄s. de foro comp. si diligenti. C. de arbi. l. penul. vbi licet partes faciant pactum de non recedendo ab arbitrio, & appellationi renũtient: nihilominus recedere possunt. [Expone & remine vt dixi de arb. cum dilectus, super si. vlt. glo.] Item habet locum in ijs quæ scienter placent, & non per errorem facti. 38. dist. quãuis. 22. q. 2. in quibus. & ̄s. de elect. cũ in cunctis. & de sol. c. vlt. de cõiug. seruo. c. 2. & vlt. ff. de iurisdictio. om. iudi. si per errorem. Itẽ requiritur q non placeant sola mente, sed verbo vel facto. ̄s. de sponsa. Et q alterius intersit. facit j. eo mutare. & quod ibi dicam.

ADDITIO. Dynus hic plene tractat an faciens secundum testamentum habeat necesse specialiter reuocare primum, in quo erant verba derogatoria. Secundo, an sufficiat solum generalis reuocatio. Et dicit q forte non erraret qui diceret secundum valere. per §. & si quidẽ. in Authen. de test. imperfec. vbi sufficere vĩ expressa reuocatio: nec requiritur specialis. Tamen ipse tenet ꝯtrium, scilicet q requiritur specialis. per l. si q s. in prin. ff. de lega 3. superius allegatam: vbi dr, nisi specialiter dixerit, &c. Si vero specialiter reuocat, certum est valere secundum, vt tibi nisi transisset ad naturam contractus excedens fines vltimæ voluntatis. ff. de donat. cau. mor. l. vbi ita donatur. Et q illud in testamento fieri posset, quod in contractu, patet. ff. de assigna. liber. l. assignare. & not. ff. de testa. hæredes. §. vlt. Ioan. And.

b ¶ NOn debet aliquis.] Casus primo sic figuratur per capitulum, si habes. 24. q. 3. Ponam q Titius manus violentas iniecit in clericum, vel aliud graue delictũ perpetrauit dignum excõicatione: vtrum filius pro delicto sui patris delinquentis debeat excõicari? Rńdet q non: quia quis nõ debet grauari odio alterius: & istud est regulare. Aliqñ tñ propter delictũ patris puniuntur filij, vt in crimine læsæ maiestatis. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiesta. & in crimine hæresis. ̄s. de hæreti. per totũ. in eodem libro. Itẽ potest figurari casus per capitulum, si compromissarius. §. 1. ̄s. de elect. Certum est q si canonici alicuius ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ eligant in suum prælatum aliquem indignum, sunt priuati pro illa vice potestate eligendi. Sed ponamus q canonici cõpromiserunt in aliquos arbitros, qui arbitri scienter elegerunt indignum: vtrum canonici compromittentes sint priuati potestate eligendi pro illa vice? Rńdet ibi q non: ne isti canonici ex dolo arbitrorum puniãtur. Item potest poni casus in l. si quis. circa finem. l. C. de inofficio. testamen. vbi dr, q antiquitus mater poterat filium suum etiam non doli capacem exhæredare odio mariti: hodie illa lex corrigitur, q odio mariti vxor non poterit filiũ suum exhæredare, nisi commiserit causam ingratitudinis erga matrem, & hoc per rationẽ huius regulæ, ne filius grauetur odio patris sui.

¶ Prima glossa primo ponit exempla. Secundo obijcit de tribus iuribus, Respondet, remittit, & dat simile, tertiũ successiue formant quinque obiectiones, quas soluit. Tertio dat simile ad regulã, et continuat infra proximã.

b ¶ *Non debet aliquis.* [3]] Pone casum in filio, qui non excõicatur pro peccato patris. 24. q. 3. si habes. In compromittentibus, q non puniuntur dolo compromissarij. ̄s. eo. lib. de elect. si compromissarius. §. 1. Idem C. de inoffi. testa. si quis in suo. versus finem. vbi reuocatur lex antiqua, quæ permittebat filium exhæredari à matre pp paternũ odiũ. Ad idem 1. q. 4. Iudæi. de simo. nobis. & c. sicut tuis. ̄s. eod. lib. de iniur. & dam. da. & si pignorationes. C. de pœnis. c. sancimus. cum simi. Contra. 2. q. 6. biduum. vel. si aduersius absent. de caus. poss. cum olim. ff. de tribus. procuratoris. vbi negligentia: vt in primo: factũ, vt in secundo: dolus, vt in tertio, procuratoris nocet dño. Sed dic q ratione mãdati ipse dñs vĩ id facere: vnde eius odio grauatur inquantũ fines mãdati patiũtur, in eo q excedit not. de offic. deleg. cum olim. Intelligas hoc, vt plene not. ̄s. vt lit. non contest. c. 1. in fi. Idem dic in hærede, qui grauatur pro defuncto: & in fideiussore, qui grauatur pro principali, vt not. de hoc per Gar. in prædicta decre. & si pignorationes. Item ꝯ 70. dist. neminem. vbi in odium ordinantis deponitur ordinatus. Sed ibi non solum fuit odium ordinantis: sed delictum ordinati, q se permisit sine titulo ordinari. vt ibi not. Item ꝯ 56. dist per totum 1. q. 4. c. ecclesia. §. itẽ peccato. 6. q. 1. si quis cũ. 15. q. vlt. cum multæ. 24. q. 3. in princ. 25. q. 2. ita nos. de consecrat. dist. 1. in sancta. ibi perit iustus sæpe pro impio. ̄s. de filijs presby. per totum. ̄s. de spon. non est vobis. de hæret. vergentis. ̄s. eo. tit. eo. lib. c. 2. §. 2. cum multis similibus Sol. triplex est pœna: æterna, spiritalis, & temporalis: quod prosequere, vt not. 1. q. 4. in summa. & 24. q. 3. in summa. de his quæ fiunt à maio. par. cap. c. quæsiuit. Pœna [4] ergo tẽporali vel spiritali alia ab excõicatione sæpe punitur vnus p alio: & speciale est: & rationẽ videre potes, vel in odium criminis: puta læsæ maiestatis, hæresis, vel schismatis. Ad hoc ̄s. eo. lib. de sch. sma. c. vnico. Vel quia incontinentia paterna timetur in filio. & facit qđ dixi ̄s. eo. semel. in fin. Item ꝯ. ff. de insti. sed & si pupillus. § cæterum. in fi. Sed ibi fuit culpa præponẽtis. & eodem modo soluitur. ff. de offic. proconsul. obseruare. §. 1. quia ibi culpa fuit proconsulis secum ducentis vxorem. Item ꝯ. C. in quibus cau. pig. ta. ꝯ l. fatis. vbi bona mulieris in casu mariti primipilarij sunt tacite obligata: ita q si ipsius bona exhausta sunt, bona vxoris distrahuntur. Sed illud est speciale. Facit ad hanc regulam j. eo. damnum quod quis. & quod ibi dicam: & satis continuatur hæc regula cum j. proxi. per quam etiam respondetur ad contraria supra signata.

ADDITIO. Dicebat Io. Mo. ad propositum. 56. dist. superius allég. & vnius delictum quandoque causat defectum in alio, vnde esse non legitime natum, non est nota delicti, sed defectus. de purga. cano. accedens. & secundum eum intelligitur regula. q nõ impingitur in toto, licet in tanto. Illegitimi tñ alieno vitio laborant: & ideo digni sunt venia. C. de na. lib. l. legem. Ioan. And.

S*ine culpa* [1].] Istud capitulum continet duas regulas. Prima est, q non debet quis puniri sine culpa: Secũda regula est, qđ punitur quis sine culpa, qñ subest iusta causa. Casus quo ad primum dictum põt figurari per l. si putatur. ff. ad legẽ Aquil. Aliquis. Titius putabat frondes alicuius arboris existentis in suo fundo: accidit q

[3] Dynus ponit exẽplũ. ff. d bonis pos. cõtra tab. leg. l. 3. § si emancipatus. & ff. d pœn. l. crimẽ, vel pœna. & de decurion. l. e. §. in filijs. & examinet an exhæredatio filij penitus excludat nepotẽ. Bart. in l. si quis posthu. ff. de lib. & posthu. Bal. in l. si quis filiũ. C. de inoffi. test.

[4] Vide omnino Alfonsũ, castrum lib. de iusta hæret. punitione c. 10. & 11. vbi plenissime de hoc difficultate.

[1] Io. And. & Philip. examinat: acolithus beneficiatus suscepto filio ex cõcubina, genuit alterum ex legitima vxore: qua mortua ipse in extremis cum olim concubina matrimonium: an illi filio debeatur hæreditas, quam consuetudo defert primogenito.

aliquis transeundo sub illa arbore fuit occisus: vtrum putator teneatur l. Aquilia? Respondet: aut potest apprehendi culpa in ipso putatore: quia forte arbor illa erat iuxta iter publicum, & non præclamauit antequam proijceret frondes, & tunc tenetur l. Aquilia: Aut arbor ipsa erat in medio sui fundi: & quia non potuit cognitare ꝙ ibi aliquis transitum faceret: quia alicui non erat licitũ transitũ facere per suũ fundũ: & sic non tenetur, quia nõ est in culpa: & sine culpa non est aliquis puniendus. ¶ In secundo dicto figuratur casus per c. si cuius. 34. dist. Aliquis Titius ɔxit matrimonium cum vidua corrupta: vtrum efficiatur bigamus? Dr̃ ibi ꝙ sic: & nõ poterit promoueri ad ordines: & nõ punit̃ ex culpa sua: sed quia subest iusta causa, videlicet propter defectum sacramenti. ¶ Item posset poni exemplum per c. tua. de cleri. ægro. in annq. Aliquis Titius clericus sine culpa sua incidit in leprã: vtrũ possit priuari redditibus saltem parte redituum sui beneficij? Respondet ꝙ sic: & ideo priuatur sine culpa: non tamen sine causa.

pa[a], nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

¶ Idem.

REGVLA XXIIII.

Qvod quis mandato[b] facit iudicis, dolo facere non videtur: cum habeat[c] parere necesse.

¶ Idem.

REGVLA XXV.

Mora[d] † sua cuilibet est nociua.

¶ *Prima glossa ponit exempla regula & exceptionis: reddit rationem regula, & remittit.*

a ¶ *Sine culpa.*] hic ponitur regula, & eius exceptio. In regula pone casum 56. dist. satis peruersum. ı̃. de constit. cognoscentes. ff. ad leg. Aquil. l. si putator. In exceptione pone casum in marito corruptæ, qui à promotione sine culpa repellitur: tñ ex causa propter sacramenti defectum. 34. dist. si cuius. In clerico leproso, qui sine culpa propter scandalum priuatur ecclesia. de cleri. ægro. cap. tua. quod dic, vt ibi scripsi. Item in domino serui, qui noxam dedit, qui compellitur emendare noxã, vel dare seruum pro noxa. Instit. de noxa. actio. in princip. Regulariter ergo nullus punitur sine culpa. 15. q. 7. inuentum. de homi. Ioannes. & c. vlt. C. de pœnis, sancimus. ı̃. de consue c. penul. & ı̃. regula proxi. cum suis concor. Et est ratio: quia pœna est mensura culpæ. de offic. deleg. sane 1. de transact. cap. vlt. de homi. sicut dignum. vbi autem non extat mensurandum, mensura locum non habet: ergo vbi non est culpa, nec pœna. Bene tñ ex causa punitur quis sine culpa. ı̃. vt lit. non contesta. quoniã frequenter. §. si vero. in fine. Et hæc materia plus glossis non indiget: prosequere enim eam, vt not. 25. dist. renouantes. ı̃. de constit. cognoscentes. & de priuil. antiqua.

ADDITIO. Dynus ponit exemplũ in hac regula cũ fauore publicæ vtilitatis res aufertur possessori, & dat̃ militi, qui virtuose se habuit 1. ff. de euict. Lucius. de rei vendi. itẽ si verberatũ. §. 2. Io. And.

Qvod quis mandato.] Casus figuratur primum per capitulum, miles. 23. q. 5. & aliqui intelligunt in milite: sed idem in executore sententiæ.

CASVS. Quidam Titius commisit homicidium vel aliud crimen dignum vltimo supplicio: fuit captus per iudicem secularem: quia talis Titius erat laicus: & quia iudici constitit de crimine perpetrato per ipsum Titiũ, eundẽ condemnauit ad mortem, vt laqueo suspenderetur: & iudex præcepit militi deputato ad executionẽ sententiæ, vt illum Titium laqueo suspenderet: iste miles paruit iudici: & Titiũ laqueo suspendit: vtrũ iste miles censeatur homicida: & tamquam homicida sit puniendus? Respondetur ꝙ non: quia non est in dolo, nec in culpa, eo ꝙ necesse habuit iudici parere.
¶ Alij intelligunt istud capitulum in alijs militibus, & non in executoribus sententiarum: & tunc secundum istum intellectum casus sic figuratur: Aliquis miles perpetrauit rebellionẽ contra rempublicam: & fuit ordinatum ꝙ bellum ei indiceretur: & fuit ordinatum ꝙ alij milites istum militem & alios rebelles occiderent: qui milites parendo mãdatis Regis vel Imperatoris rebelles occiderunt, vtrum sint censendi homicidæ, & tamquam homicidæ puniendi? Rñdet ꝙ non: quia non sunt in dolo, eo ꝙ istos rebelles occiderunt ad mandatum regis vel Imperatoris, vel alterius iudicis.
¶ Item potest casus poni per cap. si clericos. ı̃. de sentent. excom. Ponamus ꝙ eps̃ Pictauen. eo quia non habet territorium: nec potest capere malefactores, nisi infra septa domorum episcopalium: vnde eps̃ præcepit laicis, vt quendam clericum criminosum caperent, & ad se adducerent: ad præceptum ep̃i isti laici talem clericum ceperunt, & ep̃o adduxerunt, & incarcerauerunt: vtrum ipsi incurrerint aliquam sententiam excommunicationis? Respondet ꝙ non: quia mandato licito ep̃i obtemperauerunt: & hoc faciendo non fuerunt in dolo. ¶ Item potest poni casus per l. si quis. §. doli mali. ff. de iurisdict. omnium iudic. hoc modo. Ibi enim dr̃: si quis album prætoris positum causa perpetuæ iurisdictionis corruperit, incidit in pœnam quinquaginta aureorum: Accidit ꝙ prætor alicui iniunxit vt ipse corrũperet album suũ: iste ad mandatum prætoris corrupit album: vtrum incidat in pœnam quinquaginta aureorum? Rñdet ꝙ non: quia antequam quis incidat in illud edictum, requiritur ꝙ ipse commiserit dolum: & dolo facere non videtur, qui ad mandatum iudicis aliquid facit.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo exponit regulam, & rationem reddit: tertio illam conuertit.*

b ¶ *Quod quis mandato* 1.] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. non videntur data. §. qui iussu. Pone casum in milite, qui de mandato iudicis occidit. 23. q. 5. miles. In laico vel clerico, qui de mandato ep̃i capit clericum. ı̃. eo. lib. de sen. excom. si clericos. Et in eo qui iussu prætoris corrupit album: qui excusatur à pœna. ff. de iurisdict. omniũ iudi. l. si quis id. §. doli mali. Et hæc vera, cum iudex aliquid mandat officium suum exercendo 3. ff. ad Trebel. seruo. §. cum prætor. Et causa quare tunc excusatur parens, est iudicialis auctoritas, vt ibi. secundo, ne contra publicam vtilitatem impediatur punitio maleficiorum, vt ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. Si vero nõ exercet officium suũ: non est parendum nisi ex reuerentiæ exhibitione. ff. de in ius vocan. l. generaliter. nam interdum resistere debent officiales 4. de pœnit. dist. 1. nemo. ı̃. de elect. fundamenta. §. iudices. Apertius eod. lib. de pœnis, felicis. ad fin. C. de appel. quoniam. & hoc verum in atrocioribus: in quibus potius Deo quàm hominibus obediendum est. 11. q. 3. si dominus. de sent. excom. inquisitioni. ff. eod. tit. ad ea. In his autem quæ sine dolo committuntur, etiam extra officium parens excusatur. ff. ad leg. Aquil. liber homo 2. vbi de hoc plene not. Et not. ꝙ sicut dolo caret qui iudicis obtemperat præcepto: ita econuerso, dolo non caret, qui iudicis non obtemperat præcepto. ff. eod. titu. l. non potest dolo carere, qui imperio magistratus non obtemperauit.

ADDITIO. Facit hæc regula, quod quis, &c. ad quæstionem debitoris, qui de mandato iudicis vel curiæ ei soluit quod debebat creditori. quam vide in Specul. de solu. §. nunc aliqua. versi. illud autem quæritur, ecce. Ioan. And.

¶ *Secunda glossa not. à contrario: dat similia: arguit ad quæstiones, & remittit.*

c ¶ *Cum habeat*] redditiuum causæ. in his ergo in quibus non habet necesse parere, vt in atrocioribus, quæ ad suum non spectant officium, dolo non caret, vt ı̃. dixi & facit de sentent. excommu. voluistatis. vbi verberans monachum, si est laicus, licet faciat hoc de mandato abbatis sui, excommunicatus est: Et nota ꝙ dicit: cum habeat parere necesse: sicut enim necessitas excusat à furto, vt de consecrat. dist. 5. discipulos. ı̃. de fur. cap. 3. ad hoc ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. §. cum in eadem naui: sic & à dolo, vt hic vides. cum ergo nullum sit maleficium sine dolo, vel lata saltẽ culpa quæ dolo comparatur 5. 15. q. 1. aliquos. de sent. excom. c. 1. ff. de iniur. l. illud. ergo & à quolibet maleficio excusat necessitas. quod intelligas vt supra dixi. Est autẽ regula hæc in argumento ad quæstionem, de eo qui ad mandatũ ecclesiæ reddit debitum vxori pendente lite adulterij vel conditionis. de hoc not. 34. dist. si cuius. de coniug. ser. proposuit.

Mora sua.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per capitulum, decimæ. 15. q. 1. Aliquis meus parochianus tempore messium vel vindemiarum non soluit mihi decimã, sed illam retinuit apud se: accidit ꝙ aliquo casu fortuito decima perijt sine culpa sua: quia milites transeuntes violenter illam decimam rapuerunt, vel inimici sui: inimicitia tñ contracta sine culpa, decimam per violentiam acceperunt: nunquid tenetur mihi soluere æstimationem decimæ peremptæ? Respondet ꝙ sic: quia iste fuit in mora soluendi mihi decimas: & sua mora debet ei esse nociua. Item potest figurari casus per capitulum vnicum, de commoda. ı̃. Sed pro intellectu huius casus est præsupponendũ, ꝙ commodatarius non tenetur de casu fortuito, quando fuit commodatum gratia recipientis: veruntamen tenetur de dolo & culpa. Ponamus ergo sic casum: Commodaui tibi librum meum ad vsum tuum: certum est ꝙ si liber meus non perierit culpa tua, sed casu fortuito, tu es liberatus: Sed ponamus ꝙ commodaui tibi librum meum ad certum tempus ad tuum vsum: lapso tempore isto interpellaui, & requisiui te, vt librum mihi restitueres, quod facere recusasti indebite & iniuste: & sic fuisti in mora restituendi mihi librum meum: postea liber meus aliquo casu fortuito perijt apud te: nunquid teneris mihi soluere æstimationem libri? Certe sic. Item potest poni casus in fure, qui semper est in mora restituendi rem surreptam: si res pereat perit periculo suo: ideo tenetur soluere æstimationem.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo ponit tria quæ requiruntur ad moram: & quomodo tunc tenetur de casu etiam naturali: tertio prosequitur de mora aliena: & de materia remittit: quarto quærit an purgetur: arguit pro & contra, & soluit.*

d ¶ *Mora sua.*] hæc regula sumpta est ca l. ff. eo. tit. in condemnatione.

1 Dynus etiam ponit exemplũ per l. ff. de aqua plu. arcen. l. quamquã. in principio. ff. & in lod. si seruus. & l. lancem. Ioan. And.

† Dyn' tractat de interesse. & In. Ignem in l. quæ omnes. ff. de reg. iur. & Paul. Iod. And. pertinet post ista glossa cũ pertempore audiatur exceptio.

3 Distinguit hoc Dyn', vt not. ı̃. de tempo. ordin. ad aurem l. gl. 1. Ioan. And.

4 Pet. Anchara. in reg. ea 4. l. eod 2. col.

* Vide Fel. c. quę in ecclesiarũ. 5. col. de cõsti. Bart. in l. item si verberatum.

5 Do. tex. in l. cum autem §. capitalem. ff. de ad il. edic.

tione. §. vnicuique Pone casum in eo qui est in mora soluendi decimas: quia pereunt periculo suo, etiam casu fortuito. 16. q. 1. decimæ. Idem in cōmodatario vel depositario, qui fuit in mora. de cōmoda. c. vnico. de deposi. bona fides. Idem in fure, qui statim est in mora C. de fur. l. subtracto. Circa hanc tñ regulam not. q ad hoc q quis dicatur morosus, requiritur q sciat se debere, vel scire debeat q interpellatus fuerit à die vel homine: & q habuerit possibilitatem dandi. hoc habes ff. de reb. credi. l. quod te. & tunc tenetur morosus de casu fortuito: etiam si eodem modo fuisset res apud dominum peritura: scdm Accursium. licet Martinus 3, vt not. in dict. l. quod te. & probatur ff. de leg. 1. cum res. §. vlt. fortassis enim dominus rē vendidisset: & apud alium periisset. & hoc tenet Ber. s. de commo. i. c. vnico. & de deposi. bona fides. Et not. q dicit, mora sua: nam in duobus reis debendi altero interpellato alter liberatur interitu speciei [f]: sed interpellatus tenetur. ff. de vsur. l. mora. in fine. Item mora fideiussoris sibi nocet, non reo, quominus liberetur interitu speciei: secus econuerso. ff. de verb. oblig. cum filius. & l. mora. & hoc quia fideiussor habet causam à reo, non reus à fideiussore. Et imputet sibi qui alterius obligationem in se suscepit. Vnum not. q si debitor primo fuit in mora soluendi, & postea creditor in mora recipiendi, vel 3: q vltima mora nocet, vt ff. de vsuris. l. debitor. & vide qd not. de deci. cū homines. De mora autē & multiplici eius effectu, plene not. ff. de vsur. l. mora. [Et per Host. in sum. de vsur. §. ex quibus causis. sub §. & mora. & per ipsum & Inno. de luca. propter. per Dynum eo. tit. potuit.] Sed numquid mora semel cōmissa purgari potest [g]? Videtur q non. 11. q. 3. longinquitate. 10. q. 2. puella. de elect. cum in cunctis. ibi, decurso tēpore. de supplen. negli. prælat. licet. & c. vbi. ff. de actio. & oblig. l. traiectitiæ. C. de contrah. & commit. stipul. magnam. Contra q possit purgari. 18. distin. cap. 1. vbi de hoc. & 100. dist. quoniam. de supplen. neglig. prælat. litteras. de elect. quod sicut. in fin. de rebus eccle. non alie. si quis presbyterorum. de loca. & cōduc. propter. in fi. & c. potuit. in fi. vbi de hoc. & de elect. ca. vlt. ff. si quis cau. l. & si post tres ff. de peri. & commo. rei vend. l. 2. C. de fideiuss. sancimus. s. eo. lib. de præben. si tibi. Sol. dic q vbi dies præfigitur à canone vel lege pœnā imponente, mora purgari non pōt: pœna enim semel cōmissa nō purgatur. & sic intelliguntur prima iura & hæc regula. & hoc est verum, nisi eadē lege vel alia, vel canone caueatur in eo casu morā posse purgari, & pœnā euitari: & sic intelliguntur 3ria. Lex autem illa, & si post tres. loquitur de præparatoriis iudiciorum, in quibus mora bene purgatur, vt ibi, cum suis similibus: sed post litē contestatā non purgatur. ff. de verb. oblig. l. si insulā. multo ergo minus purgabitur pœna semel cōmissa, nisi forte fingeretur non fuisse in mora. 2. q. 6. biduum. de indic. cum Bertholdus. ff. de in integ. resti. l. diuus. sicut enim à pœna canonis non appellatur. s. de appella. consuluit. 3. & cap. quia nos. nec à pœna legis, vt ff. de verb. sig. si qua pœna. sic nec purgatur, vt s. dictum est. & hoc not. Gar. s. eod. lib. de elect. cupientes. §. quod si per 20. [h] Ioan. And.

Morosus quis dicatur.

[d] Facit hęc regula, vt citatus coram iudice incompetenti non teneatur comparere si cōstat de non iurisdictione Baldus in l. contumacia. §. contumax. ff. de iudicijs de quo latius hic per Francum.

[f] Et sic sibi non nocet. & hoc verum, nisi essent socij. ff. de duo. re. de. l. pe. secūdum Dynum, secū dum quē sibi imputet casum societate participando. debuit enim cogitare hoc euenire posse. ff. de condic. inde. l. indebitū. ff. loca. l. si gs domum Ioan. And.

[g] Bart. l. si insulam. ff de verb. oblig. c. potuit. de loca.

[h] Vide quę ibi notaui in glo. penam.

¶ Idem.

REGVLA XXVI.

EA [†] quæ fiunt [a] à iudice, si ad eius non spectant [b] officium, viribus non subsistunt.

EA quæ fiunt.] Casus figuratur primo per capitulum, quorū vices. 67. dist. hoc modo. Ponamus q aliquis simplex sacerdos, vel alius constitutus in dignitate: puta Archidiaconus, decanus, vel cantor, non tamen episcopus, ordinauit aliquem in diaconum proferendo verba apta ad talem ordinem: vtrū iste sic ordinatus receperit talem ordinem? Respondet quòd non: quia potestas ordinandi clericos nō dependet ab ordine sacerdotis, nisi fuerit episcopus. Vel sic: Ponamus quòd aliquis simplex sacerdos non episcopus, protulit ista verba apta ad conficiendum chrisma: vtrum conficiat? Respondet q non. Idem est de consecratione monialium: & generaliter cum quis facit ea quæ non spectant ad officium suum: illa per eum facta viribus non subsistunt. Item posset poni aliter casus: videlicet per cap. indulgentiæ. de pæniten. & remis. eod. lib. s. Aliquis episcopus vel archiepiscopus concessit subditis suis porrigentibus manus adiutrices ad aliquod pium opus, cētum dies indulgentiarum: vtrum valeat talis concessio indulgentiarum? Certe non: quia ad officium episcopi vel archiepiscopi spectat solum dare 40. dies indulgentiarum, & non centum.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta, & ponit exempla: secundo dicit regulam etiam in bono quod sit, locum habere: & quod loquitur in aliis iudice: tertio quærit, & ponit duas opiniones contrarias: quarto signat contrarium, & soluit: quinto dicit regulam non loqui in spiritalibus, quæ dependent ab ordine.*

a ¶ *Ea quæ fiunt*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. factum à iudice. Pone casum 68. dist. quorum vices. vbi simplex presbyter ordines conferendo, chrismando, virgines consecrando, nil agit. Et s. eo. lib. de pæni. & remis. indulgentiæ. vbi non tenet indulgentia data ab epo vltra tenorem concilij generalis. Ad idē ff de iurisdict. omnium iudi. l. vlt. vbi dicitur, extra territoriū ius dicenti nō pareatur impune. Idem si supra iurisdictionem suam velit ius dicere. Et habet hæc regula locum etiā cū bonum est id quod facit iudex: tñ ex quo ad eius non spectat officiū, viribus non subsistit. pone exemplum. 96. dist. bene quidem. bonum enim est statuere res ecclesiæ alienari non posse. 12. q. per totum. & de rebus eccle. non alien. per totum: tamen statutum Imperatoris super hoc non valuit, quia ad eius non pertinebat officium. vt ibi. Ad idem de appel. dilectus. ibi enim officialis archiepiscopi bonū & æquum decreuerat: tñ quia id ad suū non pertinebat officium ratione appellationis interpositæ ad Papam. nō valuit quod fecit: generale enim est q non sufficit bonum facere, nisi & bene id fiat. 16. q. 1. monachi. & de postu. cap. 2. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. & facit 23. q. 5. relegentes. & de collusi. c. 1. & quod ibi not. Et quod dicit regula, ea quæ fiunt à iudice: aliàs subaudi: nam in eo quod facit non pertinens ad officium suum, non dicitur iudex. sicut ergo procurator fines mandati non debet excedere, sic nec iudex fines iurisdictionis. & hoc dico, siue sit ordinarius, siue delegatus, siue arbiter: saluo eo quod de prorogatione not. s. de offi. deleg. P. & G. Quæri solet si iudex, qui de decem tantum potest iudicare, iudicat de 20. an valeat sententia in decem. Dixit Ioan. q non [4]: quia res iudicata non pōt pro parte tenere, & pro parte non tenere. ff. fam. ercis. in hoc iudicio & hoc ipse not. 3. q. 6. §. diffinitiua. ver. cum certa ratione. in fi. Ad 3ria ibi signata 12. q. 2. si quos de seru. & C. de dona. sancimus. potest responderi id speciale fauore donationū. Ad decre. de arbi. cum tempore. de præbend. dilectus. potest dici quòd ibi sententia continebat plura capitula: vnde in vno potest tenere, in alio non: hic autem continet vnum tantum. & cum Ioā. concor. Accur. [5] ff. de iurisdict. omnium iud. l. vlt. Hug. tñ & Lau. tenent 3rium, scilicet q sententia bene tenet in decem, & dicunt sententiam rescindi tantum in superfluo. & hoc notatur ex verbis illius ver. cum certa. dum dicit, q 3 ius gestum vr. C. quando prouo. non est neces. l. certa & pro eis facit quod not. de dona. Apostolicæ. & regula j. eod. vtile. & quod ibi dicam. pro Ioan. optime facit prædict. decret. s. eod. lib. de pæn. & remis. indulgentiæ. Pro Hug. & Laud. s. eod. lib. de arbit. c. 1 ff. de arbi. l. diem §. si plures. Et facit hæc regula pro his quæ dixi s. eod. quod quis mandato. Ad primū casum 3. 95. dist. c. 1. vbi presbyteri chrismabant [6] in fronte. Sed illud ad tempus à Gregorio fuit specialiter concessum. & dic, vt ibi: & tunc ad eorum spectabat officium: & si non ex ordine, ex demandatione. & vide quod de hoc not de consec. dist. 5. manus. in vlt. glos. Nec habet locum hæc regula in spiritalibus, quæ potius dependent ex potestate ordinis, quàm iurisdictionis. Hinc est q si episcopus qui hoc potest ex ordine. consecret alienā ecclesiam vel altare: vel ordinet alienum subditum, quod non potest ex iurisdictione: consecratio tamen & ordinatio bene tenet: licet ordinatus executione careat. 7. q. 1. episcopus in diœcesi. de tempo. ordin. quod translationem. & dixi supra eod. ratū. Io. An.

b ¶ *Non spectant.*] [7] & hoc constat. facit ff. de re iud. contumacia. §. contumax non vr. vbi vero dubitatur, tenetur quis ire allegaturus priuilegium. ff. de iudi. si quis ex aliena. secundum Dynū: qd dic vt not. de accu. veniens. in glos. fi. Ioan. And.

[4] Videtur de mente Philippi hic, cū quātitates sint diuisibiles addo l. 1. §. si stipulanti. ibi Frāc. Acet. & eūdem in 1 consul ta diualia. C. de testamen.

[5] Qui tamen contrariū not. C. de re iudi. l. 2. Ioā. And.

[6] Vide cōcilium Trident. sessio 7 & cōfirmatione, cano 5.

[7] Hæc glossula ex nouella Ioā. And. huc fuit translata.

¶ Idem.

REGVLA XXVII.

SCienti [c] & consentienti nō fit iniuria, neque dolus.

SCiēti & consentiēti.] [8] Casus in hac regula figurat per l. 1. ff. de actio. emptio. & vend. & pro intellectu huius casus est præsupponendum, q quando venditor vendit aliquam rem, debet prædicere emptori onera ordinaria illius rei: aliàs teneretur ipsi emptori. Sed ponamus q tibi emptori stipulanti vendidi domum meam, quę debebat seruitutem domui vicini mei, forte seruitutem stillicidij recipiendi, vel altius non tollendi, vel aliquam aliam seruitutem: & tu emptor sciebas bene q domus meæ debebat istam seruitutem: ego autem sciens q esses informatus de ista seruitute, non prædixi tibi illam seruitutē in venditione facienda, vtrū possis agere contra me actione ex empto, vt diminuam tibi de pretio quantum minus valet domus tibi vendita propter illam seruitutem? Rñdetur q non: quia eras informatus de ista seruitute: ideo non erat opus q vlterius de ea te informarem: quia scienti & consentienti non fit iniuria, neque dolus.

¶ *Prima glossa primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo supplet de scire debente: & dicit in regula principium ponderandum: tertio ponit rationem regulæ, & notat copulam: quarto successiue signat: & soluit ista contraria.*

e ¶ *Scient.*] hæc regula sūpta est ex l. ff. eo. tit. l. nemo vr fraudare eos qui sciunt & consentiunt. Pone casum in ingenuo, qui sciens & consentiens 3xit matrimonium cum serua, vel e3rio. 29. q. 2. si quis ingenuus. & c. si fœmina. In clericis qui scienter & voluntate iocose se adinuicē percutiunt. s. de sent. excom. c. 1. Item in eo qui sciebat rem quam emebat seruitutem debere. ff. de act. emp & ven. l. 1. in fi. [9] Et 3cordat ad hanc regulā j. eo. eum qui certus E: qd dicit hæc regula, scienti, dic vel scire debenti ff. de ædil. edic. l. 1. §.

[8] Phil. hic dicit: præsumptiue doli. Dyn. & Io. An. petunt an cōpromittentes possent contra pactum petere reductionem ad arbitrium boni viri, dixit Ioan. And. 3 notoriū priuilegiū sit allegandū. & quid de renunciante foro ordinarij. Fonta.

[9] Dynus & iniuria ponit exemplum per l. 1. ff. si mensor. & §. si quis aliquid de dol. ponit per l. 3. ff. de lib. hom. exhi. §. si quis volentē. Ioā. And.

l. 1. §. si intelligatur. Ad hoc 56. dist. quod dicitis. ꝫ. de cleric. excō-muni. Apostolicæ. ꝫ. quod met. cau. c. penult. in fi. Item dic scienti à principio: secus si ex postfacto 1 .ff. de ædil. edic. l. iustissime. §. vlt. Et no. ꝙ dolus malus est omnia calliditas, fallacia, machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita, ſm Labeonē. ff. de do. ma. l. 1. §. 1. sed sciens nō circumuenitur, fallitur, vel decipitur: ergo sibi non infertur dolus. Ergo inductus ad clericatum vel monachatum, non dr̄ dolum passus, quia non est deceptus.

1 Idem Dynus ꝙ modum obiectionis. Io. And.

¶ Idem.

REGVLA. XXVIII.

Quæ a à iure communi exorbitant b nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

10. q. 3. constituit. vbi de hoc: & de conuer. coniug. dudum. in fi. & qd̄ dicit hæc regula non inferri dolum scienti & volenti: verum est, vt ex eo agi possit: infertur tñ ita ꝙ nascitur ex eo actio per exceptionem elidenda. ff. de fur. inter omnes. §. vlt. & penult. Et not. ꝙ hæc regula formata est copulatiue, & nō disiunctiue: vnde hæc duo coniūctim requiruntur, scilicet ꝙ sciat & consentiat: scienti enim & non consentienti bene infertur iniuria & dolus. 15. q. 1. illud. cum similibus ad hanc regulam signatur ꝫ. de senten. excō. contingit. 1. ibi: huiusmodi manus iniectio & si non violenta, tñ iniuriosa noscitur. Sol. non est iniuriosa, quia iniuria fit ipsi clerico volenti, vt hic: sed est iniuriosa, quia fit iniuria toti ordini clericali: & ideo ibi sequitur, cum canon ille, &c. & ibi de hoc. Item ꝫ. C. de rapto. vir. l. vnica. vbi si rapio virginem etiam volentē, teneor. Sed hoc ideo: q̄a id voluit persuasione dolosa, quod plus est quàm violenta 2 .ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Item ꝫ. C. de fur. & ser. corrup. l. si quia seruo ibi sciens & consentiens agit furti & serui corrupti. Solu. de rigore & rei veritate illi scienti & consentienti non fuit facta iniuria: tñ de quadam æquitate agit, ac si iniuria vel dolus sibi fuisset illatus, vnde nec furtum fuit ibi factū, nec seruus corruptus: ex æquitate tñ agitur de vtroque 3 .& facit hæc regula ad id quod dixi ꝫ. eod. possessor malæ fidei. ad fin.

2 Idem hic Dynus.

3 Propter delictum: & quia res est periculosi exempli. & ibi vide Paula de Castro.

Quæ à iure.] Casus figuratur per capitulum, quanto. ꝫ. de iudi. in antiq. Laicis concessum est per ecclesiam, vt quamuis laici essent incapaces iuris spiritualis & ei annexorum, vt possent iuspatronatus possidere: (quatenus ipsi inducerentur ad fundandum, vel ædificandum, aut dotandum ecclesias) vt clericos idoneos in illis ecclesijs possent præsentare diœcesanis, q. diœcesani ad præsentationem patroni illos instituerent: Sed vtrū laici possint extendere illud priuilegium ad hoc, vt possint cognoscere de causis annexis causis spiritualibus? Est ibi textus ꝙ non: quia ista concessio facta laicis est exorbitans à iure cōi: Et illa quæ exorbitant à iure communi, non sunt trahenda ad aliquam consequentiam.

¶ *Prima glossa dicit primo vnde sumpta: & ponit exempla: secundo dicit idem in ampliando: tertio soluit quæstionem.*

a ¶ Quæ à iure.] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. quod ꝯ rationem. Pone casum 16. q. 1. hinc est etiam. ꝫ. de priuileg. sane. ff. de consti. prin. l. 1. in fin. Et concordat ad hanc regulam j. eo. quod alicui. &c. in argumentum. Potes igitur intelligere hanc regulam in priuilegio, vt ꝫ. quia singulorum priuilegia legem cōem non faciunt. 26. q. 2. non exemplo. Item in iure pone casum in Velleiano, nam regulariter quilibet intercedendo obligatur: fallit in muliere. hoc ergo non trahitur ad consequentiam 4 .Et idem in similibus. & vide quod dixi ꝫ. eo. priuilegium. & quod not. de priuil. sane. & nota ꝙ sicut ea quæ exorbitant à iure cōi, ad consequentiam trahenda nō sunt, vt hic: sic nec amplianda, sed restringenda, vt ꝫ. eo. lib. de filijs presby. is qui. in fi. 5 ad idem ꝫ eod. odia. Item licet fauorabile priuilegium amplietur, vt ibi: non tñ ad consequentiam trahitur, vt hic. Et facit hæc regula ad quæstionem qua quæritur: An fratres Eremitani, vel fratres sancti Augustini, & alij religiosi Mendicantes & non Mendicantes comprehendantur constitutione illa extrauaganti nouiter edita per Bonifacium Papam octauū, quæ incipit: Super cathedram præeminentiæ Pastoralis, quæ habetur in cle. de sepul. dudum. in qua exprimuntur solummodo Minores & Prædicatores. Et quidquid alij dicant, dicendum est ꝙ non extenditur ad alios religiosos Mendicantes vel non Mendicantes, vel ad seculares clericos, sed solum Minores & Prædicatores amplectitur: tum quia intentio Papæ vr̄ hæc fuisse, vt per verba ipsius constitutionis apparet: tum quia exorbitans est à iure cōi illa constitutio, & ideo ad consequentiam non trahenda nec amplianda, vt hic. vult enim illa constitutio dari quartam, etiam de his, de quibus de iure dari non debet: sicut de ornamentis relictis pro fabrica, anniuersario xx. xxx. & sic de singulis: puta relictis pro luminaribus vel certis personis de testa. c. vir. de verb. sig. ex parte. 3. dicam ergo illa iura mutata & correcta per constitutionem 6 solum quo ad expressos in ea: quo ad alios remaneant adhuc ipsa iura. Correctio enim iurium est vitanda. ꝫ. de elect. ecclesia vestra. 2. cū si. In talibus enim non arguimus de similibus ad similia. & concordat quod dicam j. eod. in pœnis. & facit ad hoc optime ꝫ. eo. lib. de elect. statutum. & de reg. constitutionem. & ita pronuntiatum fuit per profundissimæ scientiæ & bonæ memoriæ virum dominum Ioannem de Monte Miulo: & per me in quadam quæstione, in qua fuimus ad consulendum assumpti.

4 Scilicet ad viros in quibus esset eadem facilitas q̄ in mulieribus. Io. A.

5 Per qui ponebat hic Dynus exemplū, sed improprie, vt patet ex glos. Ioan. And.

6 Vbi de hoc in 3. glossa, & in penult. eiusdem . dudum. §. huiusmodi. in glos. vt patet. Ioā. And.

b ¶ Exorbitant.] quasi 7 deuiant vel discordant: & idem verbum in decretali prima, de filijs presbyterorum. ꝫ. eodem lib. quam alleg. glos. Ioan. And.

7 Hæc glossa fuit. Ex nouella Io. Andr. hic fuit translata.

¶ Idem.

REGVLA XXIX.

Quod † omnes tāgit, debet ab omnibus approbari.

Quod omnes tangit.] Casus figurat multis modis ſm glo. Primo, per c. 1. 22. dist. Ponamus ꝙ aliquis fuit electus & confirmatus in archiepm̄ alicuius prouinciæ: q. qdē electus & cōfirmatus petijt munus cōsecrationis: q̄ritur q. debeant esse præsentes in cōsecratione faciēda? Rūdet ꝙ omnes suffraganei suæ prouinciæ, quia illud negotiū omnes tangit: ideo debebat omnibus approbari. Item potest poni casus per c. quia propter. de electio. in antiq. Ponamus ꝙ vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ voluerunt procedere ad electionem futuri prælati. Sed quæritur: qui debent adesse in electione facienda? Dicitur ibi ꝙ omnes canonici illius ecclesiæ: & si sint aliqui absentes, debent vocari: quia cum illud negotium omnes tangat, debet ab omnibus approbari. ¶ Pro declaratione istius regulæ vr̄ ꝙ illud quod omnes tangit, non debet ab omnibus approbari: Et arguitur de toto titulo de his quæ fiunt à maio. par. cap. in antiq. vbi dr̄, ꝙ talia possunt expediri per maiorem partem capituli: & tñ tale negotium tangit omnes. Item arguitur de l. maiorem. ff. de pact. vbi dr̄, ꝙ si aliquis debitor velit facere cessionem bonorum, non est opus ꝙ omnes creditores conueniant ad videndum fieri cessionem bonorum, sed sufficit ꝙ vna pars conueniatur: & alia parte creditorum inuita admittetur ad cessionem bonorum faciendam. Glossa soluit dicens, ꝙ aliqua sunt quæ pertinent pluribus vt vniuersis: & in istis ea quæ fiunt à maiori parte capituli valent, etiam altera parte contradicente: nisi contradicatur ex aliqua causa rationabili: secus si illa essent explicanda ex mera voluntate: quia tunc deberent omnes consentire: in c. cū omnes. ꝫ. de consti. in antiq. Alia sunt quæ pertinent pluribus, vt singulis: & tunc omnes debent consentire. l. si per fundum ff. de seruit. rusti. prædio. fallit in pluribus casibus. Primo fauore liberationis. l. maiorem. ff. de pact. Item in arbitris fauore litium dirimendarum: si fuit cōpromissum in plures arbitros, valet sententia facta à maiori parte. Item si pluribus patronis competat iuspatronatus, præsentatio facta à maiori parte valet propter fauorem ecclesiæ: ne ecclesia patiatur detrimentum propter longam moram & vacationem.

8 Io. And. & Philippus quærēt. An valeat statutum non vocatis absentibus, id est tamen præiudicabile.

¶ *Prima glossa primo ponit exempla, & in fine reassumit primum exemplum: secundo signat contrarium, & remittit: declarat incidens contrarium: & ponit ius nouum: tertio arguit ad quæstionem: ponit opiniones contrarias, & secundum reprobat.*

c ¶ Quod omnes tangit.] 8 pone casum in archiepiscopo consecrando ab omnibus suffraganeis. 66. dist. c. 1. In electione facienda ab omnibus canonicis. de elect. quia propter. in antiq. in concedendo haustum aquæ: in quo omnes vocandi sunt qui ius habent. ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. ad idem 54. dist. c. 5. 8. q. 1. licet. de tempo. ord. si archiepiscopus. C. de authen. præstan. l. vlt. ff. de adop. l. nam ita diuus. nam sic qui læduntur, vocandi sunt in confirmatione adoptionis, vt ibi. Et not. ꝙ dicit id qd̄ tangit omnes, debere approbari ab omnibus: ergo non valet quod facit maior pars. & sic ꝯ 65. dist. c. 1. ꝫ. de his quæ fi. à maio. par. c. 1. ff. ad munici. quod maior. Solu. 9 Aut competit vt singulis, aut vt collegio: quod prosequere, vt not. per Ber. & Innoc. de consti. cum omnes. Fallit autem hæc regula in casu. Insti. de re. di. §. religiosum. versi. in commune 10 , vt not. in prædic. decret. cum omnes. Ad id q̄d supra dixi, ꝙ sufficit quod facit maior pars collegij, ꝯ. dicit decret. de re iudic. cum olim. in fine. ibi, plena omniū qui præsentes fuerint, &c. Sed ibi subauditur, vel maioris partis, vt ibi not. in vlt. glo. nam illud dicuntur omnes facere, quod facit maior pars 11 . 56. dist. Apostolica. de elect. cum inter canonicos. in princip. ff. ad munici. quod maior. interdum tñ requiruntur duæ partes. de elect. licet. & eo. tit. scriptum. cum similibus. ꝫ. eod. lib. de clerico ægro. c. vnico. cum concor. Et facit hæc regula in argumentum ad id de quo olim dubitabatur, an in electione inferiorū dignitatum, vel canonicorum vocentur absentes: & videbatur ꝙ non per prædict. decret. cum olim. in fin. hodie determinatum est. ꝫ. eod. lib. de præbend. cum in ecclesijs. Item est arg. ad quæstionem, an Papa possit statuere inuitis acolythis, ꝙ ipsi contineant. & hæc quæstio not. 82. dist. proposuisti. & dixit ibi Ioan. ꝙ non: quia castitas suaderi pōt, non imperari. 32. q. 1. Integritas. Bartho. Brixien. ibi contra, cuius dictum penitus est falsum, nisi intelligas de promouendis: sed ipse de promotis etiam intellexit, vt eius verba demonstrant. Monachis autem professis qui renuntiauerunt propriæ voluntati. austerior regula posset indici: etiam ipsis non approbantibus, secundum Inno. qui hoc not. de regula. super eo.

Et est casus

8 Dynus ponit exemplum per l. recepta. ff. de ser. rust. prædio. Ioan. And.

9 Idē Dynus.

10 Ad idē ff. de relig. si plures. sic est etiam ff. de pact. maiorē. de cura. fur. consilio. §. si. vbi fuisti diversitas auctoritas. Dynus.

11 Nisi dicatur nomine discrepante. Cur in c. 1. de rebus eccle. non alienādis.

Et est satis expressum ꝫ. eod. lib. de statu regula. c. vnico. ibi Monialibus indicitur austerior vita: licet non possit sine omnium voluntate ordinem mutare. de his quæ vi metusve cau. fi. c. penult. Et not. ꝙ secundum primum casum quem posui, archiepiscopus de iure consecrandus est ab omnibus suffraganeis: Papa tñ sibi hoc vsurpat. [1] secundum Ioan. qui hoc not. 24. q. 1. pudenda. & 51. dist. qui in aliquo.

¶ Idem.

REGVLA XXX.

IN † obscuris [a] minimum est sequendum.

¶ Idem.

† Dynus declarat hanc regulam in contractibus, in vltimis voluntatibus, & in delictis, ꝙ etiam ꝫ sequitur Philippus.

[1] Rectè dixisset hoc Papa competere suo iure, & eius auctoritate conce[ssum] suffraganeis vt ipsi Archiepiscopum consecrent vt patet ꝑ cap. si archiepiscopus extra de tempo. ord. not. c. qui in aliquo. 51. dist. & c. pudenda. 24. q. 1. dicunt contrarium.

IN obscuris.] Casus in hac regula primo figuratur per cap. ex parte. ꝫ. de censibus. & per l. nummis. ff. de leg. 3. in cap. ex parte, dr. Ponamus ꝙ in ciuitate Pictauen. sunt duæ mensuræ, vna maior, alia minor: aliquis emisit votum ꝙ tali ecclesiæ solueret tot mensuras: puta sex sextaria frumenti, vel sex bossellos frumenti: est mensura maior, alia minor, & non declarauit alter animum suum: videlicet ad quam mensuram intendebat illud frumentum solui: sed locutus est indistinctè: Quæritur ad quam mensurā debet solui huiusmodi frumentū? Rñdet ꝙ ad minimam mensuram: quia in obscuris minimum est sequendum. ¶ Item potest poni casus per dictam l. nummis. Ponamus ꝙ in aliqua regione habent locum noua scuta & antiqua: aliquis in testamento suo legauit Titio decem scuta: quæritur quæ scuta videantur legata ad hoc ꝙ hæres possit compelli ad soluendum illa scuta? Rñdet ꝙ videntur legati nummi minoris valoris: & sic legata videntur scuta noua: & non vetera: nisi aliàs appareret de voluntate testatoris tacite vel expresse: quia tunc ad ipsam esset recurrendum: sed quando non potest coniecturari mens ipsius testatoris, in dubio habet locum ista regula.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ & ipsius rationem. Tertio signat contrarium de mediocritate sequenda: Remittit soluti, solutioni obijcit, respondet, & declarat.*

a ¶ *In obscuris.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. semper in obscuris. & l. semper in stipulationibus. Pone casum ꝫ. de censibus. ex parte. vbi in dubio non compelluntur soluere vota ad maximā, sed ad minimam mensuram. ad idem ff. de leg. 3. nummis. vbi nūmis sic in genere legatis, debentur minimi. Circa hāc regulā not. ꝙ in obscuris non statim inspicimus qđ est minimum: immo inspicimus primo quod est verisimilius, & quod plerumque consueuit fieri, vt j. eo. inspicimus. cum suis concor. & ff. eo. tit. l. in obscuris inspici. & si hoc scire non potest [2], tunc inspicimus quod est minimum, vt hic. Primo ergo inspicimus qđ expresse agitur: puta x. lib. Bonon. vel qđ agitur tacite [3]. Tacite dico, vel ratione rei quæ vendit x. lib. vel ratione personæ, vel rōne cōsuetudinis. vltimo, qđ est minimū, vt hic. & est simile quod dixi ꝫ. eo. eū sunt partiū. Et potuit esse ratio huius regulæ: quia de minimo non est dubium sensisse: quia si intellexit de maximo, ergo de minimo: quia plus includit sub se minus: sed non econuersu. & de hoc dicam j. eod. plus semper. Alibi tñ habes argumēta de mediocritate spectanda. 10. q. 2. hoc ius. de offic. custo. c. 1. & est expressum. ff. de leg. 1. l. legato. in princ. vbi de hoc [4]. ff. de auro & argento leg. qui lancē. C. de dona. si quis argentum. §. si vero. & §. seq. cum si. vide de cen si. quanto. in 3. glo. & de fil. presby. litteras. in vlti. glo. Et potest dici ꝙ in speciebus & artificijs medium inspicimus, vt not. ff. mā da. l. fideiussorem. & sic intelligantur illa iura. In quantitatibus autem inspicimus quod est minimum, vt ꝫ. dixi: & in prædi. l. fideiussorem. & ff. de lega. 1. apud Iulianum. §. scio ex facto. quæ vr̃ ꝫria ad supradictam solutionem: nam ibi legato fundo, si duos fundos habebat testator, debetur minimus, si non apparet de quo senserit: sed ibi non erat medium. Et aduerte: quia vilissimum hominē habere non expedit: & ideo legato vel promisso homine, mediocris debetur, vt in prædic. l. legato. Sed vilissimos nummos habere nobis expedit: vnde etiam bagatinos, vt in prædic. l. nummis. & vile triticum, vt in ꝑdicta l. fideiussorē. & ideo in his debetur minimū. Itē habet locū hæc regula in pœnis, vt j. eo. in pœnis. vt ibi dicā.

[2] Idem hic Dynus per modū obiectionis. Io. And.

[3] Vide qđ post Dynū dicā j. eo. inspicim⁹. in text. & super si. gl. Ioan.

[4] Et distinctionē ibi positā plene prosequitur hic Dynus tractās etiam plene quādo in contractibus & quando in delictis locum habet hæc regula &c. Io. An.

EVm qui certus.] Casus potest figurari primo per c. si duobus. de appel. & per l. 1. in fi. ff. de actio. emp. & vendi. Dr̃ in illu c. si duobus. ꝙ duo litigabant coram epō Pictauensi vel eius officiali: qui tulit sententiam diffinitiuam in causa huiusmodi: à qua sententia ambæ partes appellauerunt (quod potest fieri: quia forte reum condēnauit in principali, & ipsum absoluit ab expēsis: & sic actor appellat, eo ꝙ iudex reum non condemnauerat in expēsis: & reus appellauit, eo ꝙ iudex eum condemnauerat in principali:) Vnde appellauit ad archiepm Burdegalen. alius ad Papā: Ille qui appellauit ad Papam, appellationem suam reuelauit coram Papa, alius coram archiepō: Iste qui reuelauit appellationem suam coram archiepō Burdegalen. fecit citare suam partē aduersam, & archieps sciebat, & ipsa pars aduersa appellauerat ad Papam: Hoc non obstante: quia ipsa pars non comparuit, archieps illā excommunicauit: vtrum valeat sententia archiepiscopi? Rñdet ꝙ nō: quia ex quo sciebat talem appellasse ad Papam: & sic ad maius tribunal, non erat amplius certiorandus: secus si ignorasset. Ex hoc colligitur qđ prodest mittere exoniatorem: quia si aliquis fuit exoniatus, & iudex faciat processum ꝫ impeditum & exoniatū, non valet processus: aliàs si non misisset exoniatorem, teneret processus: sed postea probato legitimo impedimento veniret restituendus. c. venerabilibus. ꝫ. de sent. excom. eo. lib. ¶ Item in l. 1. ff. de actio. empt. dr̃, ꝙ si quis vendat mihi aliquam rem debentē seruitutem vel alia onera, debet me emptorē certiorare de omnibus oneribus ordinarijs: aliàs possum agere ꝫ ipsum quanto minus fuissem rē ipsam empturus. Sed quid ponamus ꝙ ego sciebam onera illius rei: & ꝙ res ipsa debebat illam seruitutem: & venditor non me certiorauit: vtrum possim agere ꝫ venditorē actione ex empto, vt restituat mihi partem pretij, quanto minus fuissem rem empturus si me certiorasset de illis oneribus? Rñdet ꝙ nō: q̄a q̄ certus est, certiorari nō debet. ¶ Glossa arguit de c. cum inter vniuersas. ꝫ. de elect. vbi dr̃, ꝙ licet canonicus sciat mortem prælati, tñ est vocandus, vt ponamus sic: Ecclesia Pictauen. vacabat per mortem vel renuntiationem: scio illam vacationem: non compareo ad electionem: etiam canonici non vocauerunt me: certum est ꝙ possum prosequi contemptum: & licet sim certus, tñ sum adhuc certiorādus: Rñdetur ꝙ non sum certiorandus de vacatione vel morte prælati: cum sciam illam vacationem; sed sum certiorandus de die assignata ad electionem faciendam: ideo absentes sunt vocandi ad electionem, licet sciant vacationem.

REGVLA XXXI.

EVm † qui certus est [b], certiorari vlterius non oportet.

¶ Idem.

† Not. hic regulā ꝙ vbi datur scientia & certitudo, ibi denuntiatio non est necessaria, de qua vide plura hoc loco ꝑ Philippum Francum.

REGVLA XXXII.

NON LI-

¶ *Prima glo. primo ponit exempla. Secundo supplet de illo qui certus esse debebat. Tertio tractat de canonico qui sciebat ecclesiam vacare: & allegat concordantias ad regulam: Quarto arguit ad quæstionem.*

b ¶ *Eum qui certus.*] s. pone casum. 51. distin. ex p. vlti. ver. sæpe. dilectionem tuam, & e. ꝫ. de appel. si duobus. In archiepiscopo qui sciens illum excommunicauit, qui appellauerat ad Papam. ff. de act. empt. & vend. l. 1. in fin. In eo qui sciebat rem quam emebat seruitutem debere, quia non aget ex empto quanto minoris [5]. vt ibi. & facit ꝫ. eod. scienti. & quod ibi dixi. & not. ff. eod. titu. nēmo videtur. & quod ibi dicit, qui certus est, subaudi vel esse debet: nā non est necessarium singulorum auribus intimari quod est publice promulgatum. 16. distin. quod dicitis. de postula. præla. c. 1. ff. de insti. sed & si pupillus. licet autem canonicus qui certus est de morte episcopi, de ipsius morte nō debeat vlterius certiorari, vt ꝫ. de elect. cum inter vniuersas. tñ citari debet ad electionem faciendam. vt not. Ber. in dicta decre. cum inter. quod verum puto: nam qui certus est vt homo, certioratur vt iudex. 2. q. 1. multi. & interdum certus adhuc certioratur ad cautelam, vt in prædicto. cap. 51. dist. c. vlti. & concilium indistincte dicit absentes vocandos qui sunt in loco. & c. de elect. quia propter. præterea licet sciat ecclesiā vacare, diem tamen assignatam ad celebrandum electionem ignorat: & ideo vocandus [7] est, & dies notificandus. arg. ff. de adult. l. denuntiasse. Concordat ad hanc regulam ꝫ. de rescript. ab excommunicato. ibi, qui de facto suo certus, &c. & de loca. & conduc. potuit. ibi dies statuta interpellari sine alia hominis requisitione, vt supra eodem lib. de elec. cupientes. circa principiū ibi vel post obtentam de ipsorum electione notitiam, &c. Et est hæc regula in argumentum ad quæstionem qua quæritur, an is qui ingressus religione in fine anni exiuit, si iterum eandem religionem ingrediatur, an debeat habere annū. & satis videtur quòd non per hanc regulam: nisi conditio personæ vel religionis mutata esset. & hoc tenet Bartho. Brixien. in quæstionibus suis. in quæstione quæ incipit: Aliquis intrauit monasterium [Est venerialis. 68. & idem Guliel. in Specul. de statu monac. vers. 38. & vide quod ibi dicam.

ADDITIO. Qui sciebat rem quam emebat, seruitutem debere non aget ex vendito quanto minoris, vt tactum est circa princ. huius glo. Si vero ignorabat, agit etiam si venditor sciens seruitutem vel vitium, dixit se nolle teneri nomine seruitutū vel vitiorū: hoc enim generale pactum non trahitur ad illa quæ venditor sciuit. ff. de act. empt. & ven. l. hoc autem. & facit quod ibi not. Dynus. & dixi post Vinc. de pœniten. & remis. cum infirmitas. in fin. & vide in Spec. de empt. & vend. §. videndum. ver. quid si venditor equi. & versic. sequen. Aduerte. Dynus signans. l. denuntiasse supra allegat. ff. de adul. pro contraria ad regulam: soluit quod in his quibus necessaria est denuntiatio, non sufficit scientia, vbi vero sola scientia est de substantia, non requiritur denuntiatio. &c. Ioan. And. Philippus Francus.

[5] Dynus ponit exemplū per l. 1. ff. de ædil. edict. §. aiunt. & §. si inte[llig]atur. & l. si tamen. §. ei qui seruū vbi emptor si sciret vel scire debet rei vitium, per venditorē certificandus nō est. Ioan. And.

[6] Quando vēditor debet emptorē de seruitute certificare, tenetur est, & ibi Bart. ff. de euictio. Philip.

[7] Vocandus est vt eligat: vbi enim vltra scientiam requiritur factum alicuius, ei denuntiādū est. Bar. l. 2. §. fin. ff solu. matrimo. Phil.

[8] Io. And. & Philip. dicunt capitulū in habitu laicali obtinuisse producentem litteras quibus vocatur clericus & canonicus: nō probare clericaturam. Alber. in l. non debet. ff. eo. contra: secus si habitum clericalem non gestasset. ex materia. de trans.

NOn licet actori [8].] Casus hæc regula potest figurari per cap. prudentiam. ꝫ. de mutuis peti. in antiq. Ponamus quòd à sede Apostolica impetraui rescriptum delegatorium ad aliquos iudices in causa quæ sperabatur moueri inter te & me: & fuit commissa causa ipsis iudicibus cum clausula, remota appellatione: Corā eisdem iudicibus conueni te: & obtuli libellum meum: Cū restaret per

ret per te, reum rñdere meo libello, voluisti me recõuenire: & obtulisti mihi libellum reconuentionis: lite contestata in tua causa recõuentionis: & concluso & renunciato in causa, iudex tulit sententiam diffinitiuam ꝯ me ad tuum commodum & vtilitatem: volui appellare: verum possim, & an sit appellationi meæ deferendũ? Rñdetur ꝙ non: quia non debet licere actori quod reo licitum non existit.

¶ Primo glos. primo dicit vnde sumpta: et ponit exẽpla. Secũdo dicit quare sic formatur regula. Tertio ponit quasdã differentias.

cet [a] actori, quòd reo licitum non existit.

¶ Idem.

REGVLA XXXIII.

MVtare [b] consiliũ quis non potest, in alterius [c] detrimentũ.

¶ Idem.

REGVLA XXXIIII.

GEneri [d] † per speciem derogatur.

a ¶ *Non licet actori.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. non debet actori. Pone casum 4. q. 4. c. 2. ibi, accusatores & accusati æqua audiantur ratione. s. de mu. pet. prudentiam. vbi remotio appellationis prodest reo, vt actori. ad hoc C. de proxi. sacr. scri. in sacris. 3. §. & quoniam. lib. 12. [Dynus ponit exempla si reus post publicationem attestationum non producit testes. Item post litis contestationem nõ reuocatur procurator: ergo nec actor. in Auth. de test. §. illud. coll. 7. ff. de procur. post litem.] Et facit ad hanc regulam s. eo. in iudicijs. & quod ibi dixi. Formata autem fuit hæc regula per hunc modum: quia fauorabiliores sunt rei quàm actores: vnde si quid actori licet, multo magis reo, q fauorabilior est, vt s. eod. tit. cum sunt. sed ea ratione qua paritas est seruanda in iudicijs, vt in prædic. l. in sacris. & s. eo. in iudicijs intelligatur idẽ iuris, & econuerso, vt non liceat reo, quod non licet actori. Nota tñ ꝙ reus maiores habet dilationes quàm actor, vt ff. de fer. l. vlt. & reus habet deliberatorias, & non actor, vt in Auth. C. de lit. cõtest. Auth. offeratur. canonizata 3. q. 3. offeratur. Item si reus plures habet ordinarios, actor elegit vnum [1]: saluo eo quod de scholaribus dr in cõstitutione Friderici. C. ne fil. pro patre. Auth. habita. & sic actor recuset ordinarium: quod non potest reus fm leges. de hoc C. de iud. apertissimi. & C. de iurisd. om. iu. l. nemo. sed fm canones bene recusatur ordinarius. 11. q. 1. peruenit. de in. comp. si quis ꝯ clericum. fm formam decr. de appel. cum speciali. adhuc remanet differentia quo ad hæc: quia in prædicto casu actor vnũ eligendo [2] reliquum sola voluntate recusat, quod non potest reus [3]: immo necesse habet causam allegare, & coram arbitris probare, vt in prædict. decr. cum speciali. & à principio habet proponi exceptio de suspecto. de hoc plene 3. q. 3. offeratur. de re iud. inter monasterium. Ex superuenienti autem causa recusatur per actorem & reum. de offic. deleg. causam quæ. &c. insinuaste. cum simil. Itẽ reus de maiori excõicatione excipit ꝯ actorem, sed non actor ꝯ reum. de iudi. intelleximus. de excep. cum inter priorem. Item magis punitur contumacia actoris quàm rei. quod probatur s. de dolo & contu. causam quæ. & s. eod. tit. actor, qui. & idem in similibus. Et not. ꝙ si reus vult se onerare superflua probatione, mos ei gerendus est, vt ff. de proba. l. circa. & facit hæc regula.

[1] Istud est regulare ꝙ cum clerici C. de epi. & cle. glo. in ver. eligat. est no. s. de offi. deleg. l. 1. ff & eo quod cer. Io. Philip.

[2] Vel delegatum impetrando recusat ordinarium, tñ & quãdoq; reus impetrat. s. de rescr. ceterum. & ibi dedi concor. in princ. Ioã. And.

MVtare.] Casus in hac regula potest poni primo per cap. publicato. de elect. in antiq. Vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ statim conuenerunt in vnum pro electione futuri pastoris celebranda: & ordinauerunt, ꝙ ipsi procederent ad electionem prælati per formam scrutinij: & elegerunt duos vel tres scrutatores ad recipiendum vota singulorum: scrutatis votis & publicato scrutinio, aliqui canonici videntes se deceptos ob aliquam causam, volunt recedere à sua deliberatione, & volunt mutare cõsilium: Quæritur an possint? certe non: & hoc per rationem huius regulæ: quia quis mutare consilium non potest in detrimentum alterius. ¶ Item potest figurari per l. per fundum. ff. de serui. rusti. prædio. Ponamus ꝙ sint plures habentes aliquem fundum cõem, qui volunt imponere aliquam seruitutem super suo fundo: certum est ꝙ antequam valeat impositio seruitutis, requiritur ꝙ omnes consentiant in impositione seruitutis. Sed ponamus ꝙ aliqui istorum consenserunt in impositione seruitutis: cum postea dominus speraret habere consensum aliorum, primi volunt mutare suum cõsilium, & alij postea consenserunt: vtrum possint mutare suum consilium in præiudiciũ fundi dominantis? Dicitur ibi ꝙ non, per rationem istius regulæ.

[3] Et sic eo casu fallit regula. ff. eo. omnis definitio. in fin. Ioã. And.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla: & remittit ad regulam, quod semel & ad casus ibi exceptos, alium addens.

b ¶ *Mutare.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. nemo potest mutare. Pone casum in electione. 8. q. 2. dilectissimi. s. de electio. publicato. & c. ab eo. lib. 6. In eo qui seruitutem cessit, qui mutare nõ potest licet nõdum socij cesserint. ff. de serui. rusti. prædi. l. per fundum. ad idem C. de nego. gest. l. vlt. ff. quorũ lega. l. 1. §. prodest. Illa igitur regula s. eo. quod semel. intelligitur secundum istam, scilicet quãdo ex mutatione voluntatis vel placiti alteri impedimentum vel detrimentum affertur, vt dixi: & fallit in casibus ibi not. Item fallit in suo hærede abstinente vel repudiante: qui re adhuc in eodem statu manente adire potest: vel tempus ad deliberandũ petere. C. de repu. hære. l. vlt. ff. de iur. delib. si quis suus [4] [Eodem modo respondetur ad l. ff. de col. bo. nonnunquãm] Et facit hæc regula ad ea quæ not. s. de elect. in causis.

[4] Gl. sequitur Philip.

c ¶ *In alterius &c.*] à contrario, vbi alteri non præiudicatur, licet mutare. Et sic facit ad quæstionem domini mei, quam scripsi s. eod. lib. de renun. c. 2. in glo. exquisite. in fi. Ioan. And.

[5] Hæc glossula de nouella Ioan. And. hic est translata.

GEneri.] Casus potest primo figurari per c. studuisti. de offic. leg. Sed pro intellectu illius casus est primo præsupponendum ꝙ legatus de latere, vel etiã alius legatus Papæ habet ordinariam iurisdictionẽ in prouincia sibi decreta, & concurrit cũ quibuscunque ordinarijs illius prouinciæ: ita ꝙ potest adiri etiã in prima instantia. CASVS. Ponamus ꝙ cum esset in hoc regno aliquis legatus Cardinalis qui dr legatus de latere, & haberet ordinariam iurisdictionem in tota prouincia sibi decreta, Papa delegauit aliquam causam inter te & me epo Pictauen. quæritur, vtrum iste legatus de causa possit se intromittere: quia erat talis causa, in qua quilibet poterat esse actor & reus? Rñdetur ꝙ ipse legatus non potest se intromittere: quia suæ generalitati derogatur per specialem delegationem. ¶ Item potest poni casus per l. sanctio legum. ff. de pœnis. Ponamus ꝙ à principe emanauit aliqua lex, per quam generaliter imponitur pœna omnibus ꝯfacientibus, vel ꝯfacientes puniatur ad arbitrium iudicis: Aliquis fecit ꝯ aliquam legem antiquam, quæ imponit specialem pœnam: vtrum illa noua pœna, quæ imponitur per legẽ nouam, extendatur ad legem antiquã, quæ habet specialem pœnam? Rñdetur ꝙ non: quia quis duplici pœna punietur. Item quia generi per speciem derogatur: & ideo delinquens incurrit pœnã specialem & non generalem. ¶ Pro declaratione huius regulæ opponitur de c. ex parte. de offic. deleg. in antiq. vbi est textus, ꝙ Papa mandauit alicui vt mihi prouideret de tali archidiaconatu in tali ecclesia proximo vacaturo, in qua ecclesia erant plures diaconatus: postea quidam alius à sede Apostolica impetrauit rescriptum & gratiam per quam mandabat Papa cuidam executori, vt si talis vellet resignare suum archidiaconatum, reciperet illam resignationem: & illi pro quo scribebat, conferret archidiaconatũ: & sic pro illo Papa scribebat in specie. & pro me scribebat generaliter: & tñ ibi dr, ꝙ si vacet archidiaconatus per resignationem, debetur mihi & non illi pro quo scriptum est in secundo loco: licet ego haberem generalem gratiam, & iste specialem. Item arg. de c. cum ordinem. de rescri. iuncto c. veniens. de præscr. & c. ex tua. de fil. presbyterorum. in antiq. ¶ Pro solutione istorũ ꝯtriorum rñdet glo. ꝙ ista regula primo fallit in priuilegijs, vt si alicui concedatur priuilegium generale: postea concedatur cuidã alteri priuilegium speciale ꝯ illud priuilegium generale, nõ valet priuilegium speciale, nisi faciat mentionem de generali. & sic ista regula non habet locum in priuilegijs: sed habet locũ in rescriptis. Sed adhoc in rescriptis fallit, si rescriptum generale venit porificandum in specie, vt in c. ex parte. de offi. deleg. vt in primo ꝯtrio, literæ generales erant purificandæ in primo archidiaconatu: & primus non erat consecuturus plures archidiaconatus, sed vnum tantum. Et sic proprie non est exceptio ab illa regula. Item in c. ex tua. de fil. presby. in antiq. dr ꝙ Papa concesserat priuilegium alicui epo, vt ipse eps posset dispensare cum filijs sacerdotum, vt ipsi licite possent tenere ecclesias in quibus sui patres administrauerũt immediate: videlicet, vt filius posset habere illam ecclesiã, qđ est ꝯ ius: quia filius quantumcunque legitimus non potest tenere ecclesiam sui patris: sed eps (vt dictum est) habuerat priuilegium, vt ipse posset dispensare cum istis: Accidit ꝙ antequam eps vteretur suo priuilegio, accessi ad Papam. & notificaui domino Papæ ꝙ talis filius tenebat ecclesiam, in qua suus pater immediate ministrauerat, quare petebam & supplicabam. vt Papa de illa ecclesia dignaretur mihi prouidere: vnde Papa dedit mihi executorẽ, cui mandauit, vt ipse conferret mihi illam ecclesiam: dr ibi ꝙ si eps dispensauerat cum filio antequam vterer litteris meis, ꝙ meus executor non poterit vti sua iurisdictione: & tñ litteræ meæ erant speciales, & priuilegium epi generale, & generi per speciem non derogatur? Respondet glossa ꝙ ista regula etiam fallit isto casu, quia virtute generalis potestatis est processum ad dispensationem: ideo si antequam episcopus dispensasset præsentarem literas meas & cœpissem illis vti: tunc per meas literas, quæ sunt speciales, esset derogatum illi priuilegio generali.

† Illa regula nõ procedit in specie subiectiua, quia illa exempli causa ponuntur. Item in l. quæsitum. l. vlt. ff. de fund. instru. Itẽ regula nõ procedit vbi cunq; per genus quæsitum est ius parti contra ius vniuersale. l. singulari. ver. C. qui potiores.

¶ Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: Secundo dicit in rescriptis locum regulam non in priuilegijs, & causam reddit. Tertio signat contrarium, soluit, & remittit, & ponit dictum glos. quòd tres casus excepit: Quarto not. duo, & ad secundum signat contrarium, & soluit.

d ¶ *Generi.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in toto iure. Pone casum 93. dist. c. vlt. in diacono q est minor presbytero nisi in illo speciali. c. in quo obtinet vices epi. Itẽ s. de offi. leg. studuisti. vbi de causa cognoscit delegat⁹ specialis, nõ legatus generalis. ff. de pœnis. san-

Tenet l. sanctio legum. ff. de pœnis.

pœnis. sanctio legum, quæ nouissime certam pœnam generaliter irrogat his qui legis præceptis non obtemperant: ad eas species pertinere non vr, quibus specialiter ipsa lege pœna addita est. cōcor. ff. de leg. 3. l. vxorem. §. codicillis. supra de rescript. pastoralis. §. 1. & de hoc eod. tit. c. 1. & 25. q. 2. in summa. Hæc regula habet locum in rescriptis siue primum sit generale, & secundum speciale, vt in prædict. c. pastoralis. siue primum speciale, & secundum generale. vt eo. tit. abbatem. siue eod. tempore datum sit generale & speciale. ad hoc ĩ. eo. lib. de rescrip. c. penult. de rescrip. autem speciale non tollit priuilegiū generale, vt eo. tit. cum ordinem. quod est contra: nisi de ipso priuilegio hai mentio in rescripto, vt ibi. Voluerunt quidam huius regulæ dictum extendere ad priuilegia, vt secundum speciale deroget primo generali: sed hoc est falsum, quia semper valet primū, siue sit generale siue speciale, si in secundo non tollatur expresse. ĩ. de præscri. c. veniens. ĩ. eo. decet. cū suis si. Ratio diuersitatis est: quia per primum priuilegium etiam generale consequitur quis ita tum plenum ius: sed per primum rescriptum generale non cōsequitur quis plenam iurisdictionem in speciebus. de rescrip. pastoralis. & c. ad hæc. & ideo statim tollitur facilius. Contra. ĩ. de offi. deleg. ex parte. vbi secundum speciale non derogat primo generali: sed ibi si bene intueamur, vtrumque fuerat speciale: & dic vt ibi. [Et vt dixi in prædict. decr. ĩ. de rescrip. super si. vlti. gloss.] Notauit igit Goff. ĩ. de offi. leg c. 2. ꝙ hæc regula fallit in tribus casibus: In priuilegijs, vt de rescrip. cum ordinem. & cum genus ad vnicam rem refertur, vt in hac decre. ex parte. & cum speciales litteræ nō exhibentur re integra, ĩ. de fil. presby. ex tua. Nota ex hac regula ꝙ non tantum valet genus quo ad speciem, quantum ipsa species. ad idem ĩ. de appel. c. 1. eo. lib. de procur. qui ad agendum. ff. si quis cau. sed & si. §. quæsitum. cum si. de hoc 23. dist. quamquam. de offi. ordi. si sacerdos. Item nota ꝙ licet per speciem generi derogetur, vt hic, & ĩ. eo. lib. de præbend. dudum. tamen species sub genere bene continetur. 13. q. 2. non æstimemus. & prædicta decr. dudū. & optime. ff. de leg. 3. hoc legatū. vbi generale verbū, quæ vxoris causa parata sunt, singulas cōtinet species. & ff. quæ in fraude cre. l. vlt. §. 1. & ff. eo. tit. l. semp in generalibus specialia insūt. Cōtra. ff. de dona. l. filius familias. vbi dr, ꝙ si filio concessum est donare, non potest mortis causa donare: nisi id specialiter fuerit permissum: & sic generali verbo, donatio, specialis donatio mortis causa non continetur, quæ species est, vt Instit. de dona. in princ. & est speciale ꝙ ibi non tantum valet genus quo ad speciem, quātum species, vt s. dixi. & potest esse ratio: quia de his non vr actum vel cogitatum. C. quæ res pig. oblig. pos. l. 1. vel quia quandoque genus, vt proprium attribuitur speciei. ff. de adop. l. 1.

† Regula procedit si affirmatiue proferatur: si negatiue, dic vt per Bart. l. c. ff. de verb. oblig. Philip.

Priuilegiū speciale nō tollit generale: nisi de eo expressa mentio fiat.

c Dic licet primū erat generale verbum, erat speciale et secūd. ad hoc l. bonum §. hoc sermone. ff. de verb. signi. l. nō potest eo. tit. & est generale, vbi habēs speciē non vitiat speciem. l. adoptio. ff. de adoptio.

❡ Idem.

REGVLA XXXV.

Plus† semper in se continet quod est minus.[a]

Additio. Dynus qui materiam huius regulæ, generi & c. satis plene hic notauit, dixit eam exemplificari posse in legatis, in substitutionibus, in contractibus, in legum latoribus, & in rescrip. quem vide. Io. And.

Plus semper.] Casus in hoc c. figuratur primo per c. si quis dederis. 24. q. 1. vbi dr ꝙ inter scholasticos erat cōtrouersia quæ pœnitentia esset imponenda pro certo crimine, de quo in dicto cap. Aliqui dicebant ꝙ erat imponenda pœnitentia v. annorū. alij vij. alij x. annorum: Vnde Papa approbat opinionem illorum qui dicebant, ꝙ pro illo crimine debebat imponi pœnitentia quinque annorum: quia illa pœnitentia imponenda plus, cōtinet in se id quod est minus. Item figuratur casus per c. 1. de arb. eo. lib. Tu & ego litigabamus ad inuicem: vnde compromisimus in tres arbitros, qui causam examinauerunt: & concluso & renūciato in causa, ipsi tulerunt diuersas sententias. nec poterant concordare in vnā sententiam: quia vnus te condemnauit in xl. alius in xxx. alius in xx. quæritur quæ istarum sententiarum valeat? Respondet ꝙ sententia illius qui cōdemnauit te in minori summa, id est, in xx. quia omnes alij videntur consensisse in illam summam: & hoc per rationem huius literæ: quia in maiori summa minor inest.

❡ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exēpla, & cōmentat duas alias regulas. Secundo successiue signat duo contraria, & soluit: Tertio ponit casum exceptum, & exponit de quo plus intelligatur regula.*

a ❡ *Plus semper.* a] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. in eo ꝙ plus. Pone casum 24. q. 1. si quis dederit. vbi quidam imponebant pœnitentiā x. annorū, alij vij. alij v. & ibi canon hanc vltimā sequitur. Item in arbitris pronunciantibus quilibet diuerso numero. ĩ. eo. lib. de arbit. c. 1. & ff. de arbi. l. diē. §. si plures. & facit Instit. de seru. §. actus. vbi qui actum habet, scilicet ius ducendi hominē vel iumentum, vel vehiculum, habet & iter: sed non econtrario. Et est hæc regula ratio quare in obscuris sequimur minimum: quia plus, continet in se minus: sed non econtrario, vt dixi s. eo. in obscuris. Et concor. ad hanc regulam ĩ. eo. cui licet. Cōtra ĩ. eo. lib. de præbend. cum in illis. §. vlt. vbi dr ꝙ si mandatur prouideri de beneficio quod spectabat ad collationem capituli: non adiecto communiter vel diuisim, nō potest prouideri de beneficio qđ spectabat ad collatione alterius de capitulo. Sol. illud facit forma mandati. & intentio scribentis, qui alterum solum grauare nō intēdebat. Item contra hanc regulam & illam ĩ. eod. cui licet. & illam ĩ. eod. quod ob grauam. & ĩ. eo. in toto. & ĩ. eo. lib. de præben. cui de nō sacerdotali. vbi si mādatur alicui prouideri de præbenda integra, etiam eo volēte sibi nō poterit de dimidia prouideri: vel si mandatur prouideri de præbenda certi valoris, de præbenda minoris valoris etiam eo volente prouideri non poterit. Ibi in fine patet solutio: quia id facit forma mandati quæ exacta diligentia est seruanda, vt ibi. Item fallit hæc regula in casibus, vbi requiritur specialis expressio: vbi genus quod plus est, non continet speciem quod minus est, vt dixi supra regula proxima. Et nota ꝙ hæc regula locum habet in eo quod est plus quantitate: qđ enim plus est, vtique tanti est: sed plus qualitate, nō includit minus qualitate, vt dicam infra eodem, cui licet.

a Dynus ponit exēplū per l. qui quartā ff. de leg. 1. vbi si testator intendens legare quartā, legauit dimidiā, debetur quartā, quia inest: & si intendens legare quinquaginta, legauit centum. Item per l. 1. §. si stipulanti. ff. de verb. oblig. Io. And.

❡ Idem.

REGVLA XXXVI.

Pro possessore[b]† habetur, qui dolo desiit possidere.

† Io. And. quærit hic an statuta recipiant interpretationem vel extensionē. vide eum, & Dynum de materia regulę.

Plus in qualitate, non includit minus in qualitate.

Additio. Et sic soluitur contrarium de l. solemus. ff. iudi. §. latrunculator. vbi conceditur merum imperiū, & denegatur cognitio ciuiliū: Nam illæ sunt species distinctæ, vt not ff. de iurisd. om. iud. l. imperium. & sic vna concessa nominatim, denegata sit altera. arg. C. de procur. maritus. Dynus.

Pro possessore.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per c. ecclesia sanctæ Mariæ. ĩ. vt lit. penden. in an. l. ꝙ si dolo. ff. de rei ven. Tu possidebas rem quam asserebam ad me pertinere: non est dubium ꝙ possum agere contra te rei vendicatione. Sed quid ponamus ꝙ tu desijsti illam rē possidere dolo tuo, quia data opera scienter ad me fraudandū desijsti illam rem possidere: numquid possum agere contra te rei vendicatione, & tecum agere ac si adhuc possideres? Respondetur ꝙ sic: quia pro possessore habetur, qui dolo desijt possidere: ideo possum te conuenire vtili rei vendicatione, & in ea veniet restitutio rei, si possis rem recuperare à non possessore: Si autē restitutio non sit possibilis, iudex te condemnabit ad æstimationem rei: quæ æstimatio fiet per iuramentum meum: veruntamen si taxauero excessiue, iudex poterit restringere taxationem meam etiam post iuramētum. quia istud iuramentum est iuramentū affectionis: quia iurabo ꝙ nollem carere illa re pro decem scutis, & non est iuramentum veritatis: ideo nō possum redargui de periurio: sed si esset iuramentū veritatis iudex nō posset amplius restringere illa taxationem vel resecare, vt in Auth. posita super l. properandum. C. de iud. Item potest casus figurari per l. sed & si. §. quod ait. ff. de peti. hæred. Possessor pro hærede dolo desijs possidere certe potest conueniri ac si adhuc possideret: secus si non desijt dolo possidere, sed casu fortuito res perijt: & hoc verum nisi esset in mora restituendi, vt in fine.

❡ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit regulam intelligi non taliter, sed tantum. Tertio dat simile, subdens de fictione. Quarto notat tria. Primo, hoc casu quandoque iurari in litem. Secundo, regulam etiam in prælato locum habere, tamen quo ad propria. Tertio notat contra regulam: & de probatione remittens dicit illum verum in eo, qui a principio sine dolo possedit.*

b ❡ *Pro possessore.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. qui dolo desierit. & l. parem esse. & l. ad ea. §. semper. Pone casū ĩ. vt lit. pēden. ecclesia sanctæ Mariæ. a. ff. de rei ven. ꝙ si dolo. & l. si autem. §. sed & is. vbi conuentus rei vendicatione, si dolo desijt possidere, habetur pro possessore. Idem in conuento petitione hæreditatis. ff. de peti. hære. sed & si. §. quod ait. & §. perinde inquit. Idem in conuēto noxali. ff. de noxa. si bonæ fidei. ff. si ex noxa. cau. aga. l. 2. §. 1. Idem in conuento ꝙ vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. semper. §. antepen. & idem in similibus. Hęc autem regula vera est quo ad hoc, vt in tantum teneatur qui dolo desijt possidere, inquantum possidens: non tamen teneris taliter: nam contra possidentem datur directa, hic autem datur vtilis, vs ff. de noxa. l. electio. §. vlt. [Et quia istæ non differunt in substantia. ff. de nego. gest. actio. ideo effectualiter habetur pro possessore Dynus. & vide quod not. in Specu. de interro. §. 2. versi. quid ergo si egis.] Quid sit dolus dixi ĩ. eo. tit. scienti. Et est si. ad hanc regulam ĩ. de dolo & contu. contingit. vbi ille qui causa rei seruandæ nō potest adipisci possessionem ob dolum vel potentiam rei, elapso anno efficitur verus possessor, ac si possedisset corporaliter. ad idem ff. de dolo. & eleganter. §. si dolo. Et not. hic de fictione: quia ius fingit eū possidere qui non possidet in veritate. & Imperator: Consentaneū nobis est, vbi nulla stipulatio fuit interposita, intelligi eā adhibitā. C. de rei vxor. act. circa princ. ad idem ff. de adopt. si arrogator. 16. q. 3. si sacerdotes. de transla. inter corporalia. & facit quod dixi ĩ. eo. sine possessione. Dicit tamē lex ꝙ per fictionē iuris veritas nō cōfunditur nec deletur. C. de iure dot. in rebus. Et not. ꝙ contra eum qui dolo desijt possidere, & fecit vt non haberet possibilitatem dandi, iuratur in litem ad æstimationem rei, & ibi præcedit iuramentum, & sequitur iudicis taxatio, & est speciale: quia illud iuramentum est de

affectu

affectu non de veritate. quod dic vt plene not. ff. de in lit. iuran. l. videamus. §. iurare. Item not. q hęc regula locum habet in priuato, & etiam in prælato quò ad bona propria. Si autẽ ecclesia desinat possidere dolo prælati, non habet locum in ecclesia ille rigor: quia delictum personę, & c. vt j. eo. delictum. cum suis concor. & hoc not. Ber. secundum Lau. s. vt lit. pen. ecclesia. 1. in vlti. glo. Item not. q regula dicit, dolo: quia sine dolo tempore quo mota est lis, vel quo res iudicatur, desijt possidere, absolui

betur, q dolo desijt possidere.

¶ Idem.

REGVLA XXXVII.

Utile[b] † nõ debet per inutile vitiari.

† Vltra Dynũ hic declarantem regulã. vide Philippum ponẽtem viij. limitatiões & lege Damneum. §. q si quis. Instit. de inuti. stip. & Panor. c. illie. lun. num 6. de præben. do cetres cap. carbat. ca. si quid. 17. dist.

tur. s. de exceptio. aduersario 1. ff. de rei ven. si autem. circa prin. Sed si rursum incipiat possidere, & iterum agatur ʒ eum, non obstat exceptio rei iudicatæ vt ibi dr. Si agens dicat reum dolo desijsse possidere: reus autẽ dicat q desijt sine dolo: quis habeat probare, quæri solet. de quo dic vt not. per Ber. in prędic. decre. de exceptio. aduersario. & quod s. dixi, q qui sine dolo possedit. Si autem à principio dolose possedit; puta per vsuras, furtum, vel rapinã, vel simili modo: etiam si sine dolo possidere desijt: puta naturali interemptione, vel casu, vel furto, vel violentia: nihilominus tenetur. s. de vsur. cum tu. de rap. super eo. & C. de fur. subtracto. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. rectissime. & facit quod dixi s. eod. mora.

a ¶ Habetur.] quò ad sui damnum, non quò ad commodum: vnde possessori cauetur, non ei qui dolo desijt. ff. de rei vendi. l. hæc si res. & l. is qui dolo. Ioan. And.

a Ibi dicit Bernar. q si possideas tempore litis contestat. præsumitur dolo desijsse: nisi contrariũ probet. Dynus plus dicit hic scilicet, idem si post libellum receptum: vel si denũtiaueras sibi actor se daturum libellum. allegat ff. ex qua cau in pos. ea. l. 1. & q ibi not. eos. Fulcinius. §. q sic latitere. allega. etiã l. si inadũ. C. de rei vendica. & de eden. l. quædam. §. nisi. Io. And.

V*tile non debet.*] Casus primo figuratur per l. sancimus. C. de dona. licet quilibet sit moderator rei suæ, tñ iura volunt vt qs non possit facere donationẽ vltra summam centum aureorũ absq; insinuatione. & donando immense, ius præsumit quòd ibi sit aliqua circumuẽtio: ideo iura volunt, vt antequã fiat talis donatio, q denuncietur iudici. Sed ponamus q donaui alicui summã mille aureorum: vtrũ ista donatio annihiletur in totum, vel valeat in summa centum aureorum quam possum donare? Rñdetur q valet talis donatio vsque ad summam legitimam, sed vltra non valet: & hoc per rationem huius litteræ: quia vtile non debet vitiari per inutile: quod verum est qñ vtile separabile est ab inutile. Item potest casus figurari per cap. si quos. 12. q. 2. Dr ibi, q epũs vel alius prælatus ecclesiæ, seruum ecclesiæ bene meritum potest manumittere: licet manumissio sit alienatio: & prælatus ecclesiæ non possit alienare res ecclesiæ, maxime mancipia. Sed ponamus q prælatus ecclesiæ alicui seruo bene merito dedit libertatẽ, & vltra dedit sibi aliquã possessionem ecclesiæ: certum est q donatio illius possessionis ecclesiæ non valet: sed vtrum propter adiectionem istius donationis inutilis vitietur manumissio? Rñdet q non: & hoc per rationem huius litteræ: quæ vtile non debet per inutile vitiari: quia manumissio erat vtilis: ideo non potest vitiari per adiectionem donationis rerum ecclesiasticarum, quæ est inutilis.

¶ *Prima glo ponit exempla: Secundo vltra tria exempla alleg. ad hanc partem Brocar. xxiij. iura scilicet ix. can. xiiij. decr. & ix ll. Ad partem contrariam alleg. iij can iij. decre. & iiij. ll. ponit solu. Barth. Brixien. demum plenius soluit respondens ad contraria.*

b ¶ *Vtile non debet.*] Pone casum. 12. q. 2. si quos de seruis. vbi epũs manumisit seruum bene meritum, cui dedit vltra xx. sed illud amplius tantum reuocabitur supra de præbend. dilectus. vbi confirmatur sectum legati in vno capitulo & non in alio. C. de do. sancimus. vbi tenet donatio pro parte, & pro parte non tenet. [Dynus ponit exemplum per l. si duobus. §. hæres. ff. de lega. 1. vbi debetur legatum ad quod præstandum damnatus est hæres & non hæres.] Et not. q hoc est Brocardicum: & pro hac parte faciunt iura s. inducta. ad idem 37. dist. turbat. & c. si quid veri. 1. q. 1. nonne Sodomitę. & c. dñs declarauit. 12. q. 5. q. 2. 17. q. 4. quęst. 22. q. 4. inter cętera. 23. q. 4. quid ergo. de consecr. distin. 4. si non sanctificatur. s. de arbit. cũ tempore. de do. Apostolicæ. & quod ibi not. de test. Raynutius. & c. Raynaldus. Insti. de inuo. stipu. §. quod si quis. vbi si stipulor mihi & alij, tenet stipulatio pro dimidia, pro alia dimidia non. ff. de vsu. vsuras. vbi illicitæ vsuræ etiam mistæ sorti non vitiant sortem. & eod. tit. l. placuit. vbi stipulans vsuras vltra modum licitum, vel vsuras vsurarum, licitas tantum petit, licet non vltra. & ff. de iu. do. l. siue generalis. vbi si generalis procurator, vel specialiter dotis dãdæ causa constitutus amplius quàm fuerint mulieris facultates promiserit: non valet ipso iure promissio in superfluo: sed vsque ad licitũ modũ bñ. & C. de transact. si ex falsis. vbi trãsactio tenet pro parte, & pro parte non. C. de vsu. cũ allegas. C. si cer. peta. si pro mutua. vbi pœnæ promissio tenet vsque ad legitimam quantitatem vsurarum & non vltra. & C. de secun. nup. hac edictali. §. si vero. vbi si vltra statutum modum relinquitur vitrico vel nouercæ, id quod plus est solummodo reuocatur. C. de liber. præter. vel exhære. Auth. ex causa. vbi dr ex causa præteritionis vel exhæredationis irritum est testamentum quantũ ad institutionem: cætera namque firma permanent[3]: per quæ & similia probatur vtile per inutile non vitiari. Econtra, quod vtile vitietur per inutile probatur. 9. dist. si ad sacra. 23. dist. c. quorundam. 3. q. 9. pura. s. de offi. deleg. cum super. & c. super quęstionũ. §. si vero. de re iudi. ad probandum. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. item quæritur. ff. de arbi. l. Pedius. alias incipit. parui refert. vbi compromissum in seruum & liberum factum, non tenet. ff. de transactio. cum hi. §. prætor. vbi requiritur totum vtiliter gestum. & Instit. quib. mod. tol. obligat. §. præterea. vbi prior stipulatio vtilis vitietur prætextu sequẽtis nouationis, licet sit inutilis. Solu. dixit Bartho. Brixien. & hoc not. 3. q. 9. pura. quod vtile per inutile vitiatur, vbi in iure id inuenitur expressum: aliàs nõ. Vel dic plenius, q regulariter[4] vtile nõ vitiatur per inutile, vt hic patet: vides enim q hæc pars probandi, scilicet negatiua, hic ponitur pro regula. Habemus igitur stare regulæ nisi specialitatis ratio, vel casus specialis ʒ regulam appareat, vt dixi s. in rubrica. Est autem ʒ hanc regulam casualiter inuenire vtile vitiari per inutile, vt in ʒrijs. Et est specialitatis ratio, quia vtile & inutile sunt inseparabilia[5], vt vides in cap. quorundam. in decreta. cum super. & in l. Pedius. & in decre. super quæstionum. & in decre. ad probandum. in l. Pedius. & in omnibus ʒrijs probatur optime hæc solutio. ff. de aqua quotidia. & æstiua. l. 1. §. Trebatius. & §. item quæritur. dr enim in §. Trebatius. q si habeo seruitutem ducendi ad aquam certum numerum pecorum, si plus ducam, superflue poterit dñs remouere. & in §. itẽ quæritur. dr, quod si habeo seruitutem ducendi certam aquam per fundum tuum, & ego aliam aquam illi misceo, quod à toto potero prohiberi. Ratio ergo diuersitatis est: quia pecora separabilia sunt, aqua mista inseparabilis: ideo in primo prohibeor solum à superfluo, in secundo à toto. Item probatur optime. ff. de ędilit. edict. l. plerunque. & l. ædiles. §. cum autem. & §. seq. vbi si difficilis est separatio, redhibito vno, redhibetur & reliquum. ad idem ff. de leg. 1. plane. in princi. ff. de verborum obliga. l. 1. §. sed si mihi. & l. quæ extrinsecus. cum similibus. Colligitur solu. ff. de vsur. l. pecuniæ. 1. rñso. in vlti. glo. Arg. ʒ. ff. de dona. inter virum & vxo. si spõsus. §. 2. Sed illud speciale donationum fauore. Item ʒ prædicta. ff. cõia prædia. l. proprium solum. vbi si vendo proprium solum, ita vt mihi & vicino seruiat: mihi soli & non vicino seruitus acquiritur. & ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. sed Pomponius. vbi si verus tutor auctoritatem præstitit cum falso tutore, tenet ipsius veri tutoris auctoritas. Et ideo subdistinxerunt quidã si vtile & inutile sunt inseparabilia, & vitium est in re: tunc vitiatur, vt supra dictum est. Si autem vitium est in persona adiecta, tunc non vitiatur: & sic intelligantur hæc ʒria. Sed hæc solutio reprobari vr per prædi. decreta. de offic. delega. cum super. & ideo posset rñderi ad prædict. l. quod cum fal. tut. ff. vt ibi not. Bernard. Vel posset dici quod in illa l. verus tutor & falsus auctoritatem non simul, sed separatim præstiterunt: & ideo cum actus commixti non fuerint, vtile non habet per inutile separari. Ad l. propriũ. ff. cõia prædi. bene fateor q seruitus est res indiuisibilis: sed ibi vendens seruitutem integram sibi & integram vicino acquirere voluit[6]. Seruitus autem vicini bene est separabilis à seruitute vendentis: & ideo altera vtilis per alteram inutilem non vitiatur. Ad leges autem superius allegatas. ff. de arbi. l. Pedius. & ff. de transactio. cum hi. §. si prętor. dico q ibi non erant duo quorum alterum vtile esset, alterum inutile: sed vnum solum, scilicet trãsactio super alimentis in secundo casu inualida: quia non quæsierat prætor de omnibus quæ mandat orator. in primo casu vnum fuerat cõpromissum, & non duo. Sed ad hoc vltimum est melior prima solutio. Videtur tamen fallere prædicta solutio in casu. ff. de fideiusso. l. Græce. §. illud. vbi dicitur quòd si fideiussor obligatus est in duriorem causam quàm principalis, omnimodo non obligatur: sed secundum opinionem illam, quæ exponit omnimodo non obligatur, in eo scilicet quod excedit, non contradicit.

b Hæc glossula ex nouella Ioã. An. huc est translata.

3 Quia in illa alius non dehonestatur, sicut per institutionẽ extranei & an appellatione cæterorum continentur fidei commissa, tabulæ pupillaris: dixi post ignei. legens Fiũs. Auth. d. ex causa. C de lib. præte.

4 Idem Acc. in iul. leg. l. Pedius. Sed docebat Dynus solutionẽ nõ sufficere, nisi casum ea expressum specialiter redderetur. Io. An.

5 Idem Io. Mo. hic. & Philippus.

6 Sed in l. Pedius. nõ fiebat insolidum cõpromissũ, quia tunc secus vt in l. seq. sed cum ... Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA XXXVIII.

Ex eo non[c] debet quis fructum consequi, quod nisus

E*x eo non debet.*] Casus figuratur per l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testa. Pater meus instituit extraneum hæredẽ suũ, q me filium suum exhæredauit, tñ per suum testamentum legauit mihi aliquam rem: puta pratum, vineam vel domum: hæres scriptus post mortem patris adiuit hæreditatem: hæreditate edita conueni hæredem scriptum querela inofficiosi testamenti: succubui in querela: quia hæres probauit quod commiseram ingratitudinem erga patrem meum: volo postea capere legatum mihi relictum in testamento: Respondet quòd non possum: quia non debeo habere legatum ex testamento quod nisus fui impugnare.

¶ *Prima glo ponit exempla: Secundo dicit tria debere concurrere: scilicet quòd perseueret, quòd non ratione officij id faciat, & quod idem sit capitulum. Tertio inducit concor. & simile. Quarto conuertit regulam.*

c ¶ *Ex eo non debet.*] Pone casum in eo qui dicit decretales epistolas non esse Authen. qui enullam debet pro se allegare. 19. distin. si Romanorum. ad idem 8. dist. quo iure. Item pone in eo qui impugnat compositionem, qui ex ea beneficium non consequitur. supra de censi.

de censi. cum olim. Item in eo qui impugnat testamentum, dicens illud inofficiosũ: qui si id improbe dixit & succubuit¹, quicquid ex testamento capiebat, perdit. ff. de inoffi. testa. Papinianus. §. meminisse. ad idem 13. q. 2. quàm præpostetum. ĩ. de testi. præsentiũ. C. de iis quibus vt indig. l. alia causa est. Et dicit lex: absurdum est quẽ redire ad id quod semel renuntiandũ putauit. C. de re. credi. si quis iusiurandum. Et facit ad hanc regulam ĩ. eo. quod semel. & qđ ibi dixi. Et quod hic dicit: nisus extitit. dic cũ effectu, saltem quantũ in eo fuit: quia perseuerauit: Si autem simpliciter protestaretur, secus esset, vt intelligit Ber. prædict. decret. de sti. præsentium. Idem si inciperet agere vel excipere, & desisteret ante sententiã², vt probant prædictæ leges. §. meminisse. & l. alia causa est. & hoc not. Ber. in prædicta decret. de censi. cũ olim. [Et hic Io. Mo. allegat verba intelligenda cum effectu. de cleric. non residen. relatum. hæc allegatio non vr̃ bona: quia effectum non habuit qui succubuit, sed intellexit effectum ex perseuerãtia.] Et qđ dicit hæc regula, verum intelligo nisi forte ex necessitate officij habuerit impugnare³: nam tunc proprio nomine fructum consequi posset. hoc probatur 3. q. 7. §. tria. & cap. infames. versi. si ꝯ patrẽ pupilli. ff. de postu. l. vlti. ff. de iudi. Iulianus ait. & melius C. de admini. tuto. vel cura. cum quædã. vbi filius præteritus à matre. tutor vel curator instituti hæredis hæreditatem adeundo nomine pupilli sibi non præiudicat. ad hoc ĩ. eod. lib. de elect. c. penult. §. porro. Item licet quis impugnet sententiam in vno cap. ex alio cap. cõsequitur fructũ. de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. & facit qđ dicit ĩ. regula proxi. Et concor. ad hanc regulam 1. q. 7. c. 1. & 96. dist. si Imperator. de postul. c. vlt. Et simile est quod dr̃, Frustra legis implorat auxilium, & c. de vsu. quia frustra. Item not. ꝙ sicut non debet quis consequi fructum ex eo quod impugnat, vt hic: ita econuerso non debet quis impugnare id ex quo fructũ cõsequitur. 19. dist. c. 1. 3. q. 3. si quis testibus. 3. q. 8. cuius in agendo. de censi. cum olim. in fi. ad hoc de transa. ex litteris. & aperte ff. de iur. dot. l. cum in fundo. ver. & si quidem. ff. solut. matri. sed & si ideo. Et hoc sane intelligas secũdum ea, quæ dicta sunt supra in alio casu.

extitit impugnare.

¶ Idem.

REGVLA XXXIX.

Cum quid[a] prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.

¹ Hoc dicitur: quia si obtinuisset, certũ esset ex illo legata non deberi, vt in l. statim allega. §. si ex causa. & l. Titia. Ioan. And.

² Et sic etiã videtur ad l. post legatum. ff. de his qui. vt indi. Ioan. And.

³ Vel dic ꝙ aliud est dicere, testamẽtum falsum, aliud inofficiosum: quia sic perduntur legata, si autẽ dicatur minus solenne, legata non perduntur. Dyn. Ioã. An. c. si. de iureiuran. ĩ. eo. item reprobans, & tñ succumbens, vtitur remedijs sui aduersarij exemplũ, expositiõe negata nõ adiuuatis: dixi ĩ. eo. de confes. c. 1. tamen per probationes positionis negata bene adiuuatur: vt docet Philippus.

Cum quid.] Casus in hac regula figuratur multis modis. Primo, per c. denique. 3. dist. hoc modo: statutum fuerat ante illud c. denique. quòd omnes Christi fideles ieiunarent diebus quadragesimæ & sic abstinerent ab esu carnium: Ex qua constitutione insurgebat dubium, vtrum diebus quadragesimæ esset licitum vti ouis, caseo, lacte, & alijs lacticinijs? deciditur in illo c. ꝙ non: quia cum prohibitus sit esus carnium, videntur prohibita quæ trahunt originem sementinam à carne: nam cum quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo. ¶ Item potest poni casus per ca. eos. 81. dist. sic. Ponamus ꝙ aliquis in pœnam sui delicti fuit suspẽsus ab officio; vtrum in consequentiam videatur etiam suspensus à beneficio? R̃idetur ꝙ sic: quia propter officium datur beneficium. Et cũ quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo. ¶ Itẽ figuratur casus per c. pastoralis. de app. in anti. Alicui propter contumaciam suã vel delictum suũ est prohibita cõio Ecclesię, in qua est stipendiatus: vtrum videantur sibi prohibita stipendia ordinaria illius ecclesiæ? Respondeo ꝙ sic, per rationem huius regulæ.

¶ *Glo. seq. ponit exempla.*

a ¶ *Cum quid.*] Pone casum in prohibito à carnibus: qui prohibitus intelligitur ab omnibus quæ trahunt sementinam originem. 4. dist. denique. Et prohibita cõcupiscentia per legem, prohibita intelliguntur omnia mala quę sequuntur ex illa. de consti. nã concupiscentiam. Item prohibita alienatione, prohibita intelliguntur vẽditio, donatio, manumissio &c. C. de reb. alie. non vlie. l. vlti. ad idẽ de rebus eccle. non alie. nulli. Item prohibito officio & beneficiũ. 81. dist. eos. Item & furto prohibito, prohibetur omnis rei alienæ illicita vsurpatio: & prohibita mœchia: omnis illicitus concubitus prohibetur. 14. q. 5. pœnale. 32. q. 3. meretrices. Et cui prohibetur ecclesiæ communio, & eius stipendia prohibita intelliguntur. de appella. pastoralis. in fine, ad idem ff. de ser. expor. l. cui pacto. Et concor. ad hanc regulam j. eod. accessorium.

ADDITIO. Est regula huic similis: Aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod peruenitur ad illud. & hęc loquitur de consequentia prohibitionis mediorum, per quæ peruenitur ad extremum. ista vero loquitur de consequentia prohibitionis extremorũ, quæ procedũt ex primo prohibito. Et in hoc simili pone exemplũ. ff. de sponsa. l. oratio. & ibi concor. Ioan. And.

⁴ Facit hoc reg. ꝙ per duos testes reprobetur instrumentum. l. optimum. C. de contra. & commi. sti pula. Phi. cuat. c. sero Ioan. de testi. dic ꝙ prob. vide decho. l. in excodicis. C. de fide instru. Ioã. And. hic.

Pluralis locutio⁴.] Casus in hac regula potest figurari per c. hoc quoque. de consecra. dist. 1. Iure cautum reperitur, quod cum sacerdos Missam celebrat, de honestate debent esse plures audientes: vt illa verba, Dñs vobiscũ: possint verificari: Sed quæritur quot debent esse præsentes? R̃idetur quod sufficit ꝙ sint duo: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta. ¶ Item potest casus figurari per c. is cui. §. 1. de præben. ĩ. eod. lib. Papa dispensauit mecũ, vt possem obtinere plura beneficia, aliter non declarãdo: Quæritur quot beneficia potero obtinere virtute dispensationis? ibi dr̃ ꝙ virtute illius dispensationis potero solũ obtinere duo bñficia: quia cum dispẽsatio sit odiosa, est restringenda: & in odiosis sufficit quod verba possint verificari: & illa verba verificabũtur in duobus beneficijs: quia pluralis locutio, duorum numero est contenta. ¶ Item potest casus figurari per l. libertas. §. post annos. ff. de manumis. testamen. Aliquis Titius veniens ad mortem suum condidit testamentum, & in testamento suo cuidam seruo legauit libertatem post annos: quæritur post quot annos seruus consequatur libertatem? Respõdetur post duos annos, quia verbum, annos, verificatur in duobus per rationem huius regulæ.

¶ Idem.

REGVLA XL.

Pluralis locutio[b], duorum numero est contenta.

¶ Idem.

REGVLA XLI.

IMPVTA-

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secundo opponit de vna. l. & dupliciter soluit. Tertio dicit in testibus regulam procedere vbi numerus nõ adijcitur, opponens 16. casus vbi plures quàm duo requiruntur. Quarto dicit regulam in pronominibus locum non habere.*

b ¶ *Pluralis locutio.*] Pone casum de consecr. dist. prima. hoc quoque. ibi. Dñs vobiscum. duos numero comprehẽdit. Item ĩ. eo. lib. de præben. is cui. §. 1. vbi beneficiorum nomine duo tantum beneficia continentur. Item per l. ff. de manumis. testa. l. libertas. §. post annos. nam si legetur libertas seruo post annos, de duobus intelligitur. Item si promittitur vel legatur post dies, de duobus intelligitur. ff. de ver. significa. l. inter illam. §. ita datam. Itẽ per l. ff. de testi. vbi numerus, vbi sunt hæc verba. & 4. q. 3. vbi numerus. Cõtra. ff. de opt. leg. l. 1. vbi dicitur. ꝙ si alicui legata est seruorũ optio, tres eliget. Solu. speciale est in fauorem vltimæ voluntatis, vt ibi potius sequamur quoddam medium, quàm minimum: quia ad minus de duobus intellexit, ex quo dicit in plurali, & forte de pluribus: sequamur ergo quoddam medium, & sic optet tres. Vel dic, vt ibi not. quod ibi legatus fuerat equus vel seruus, quem serui testatoris elegerint: quos seruos legatarius optare debeat? tunc optabit tres seruos qui eligent sibi equum vel seruum legatum: & ideo tres, quia duo de facili discordarent. 8. q. 1. nec nouum. ĩ. de arbit. cap. 1. ff. de arbi. item si vous. §. principaliter. Et quod hic dicit, ꝙ pluralis locutio est contenta duorum numero, verum est regulariter. & vbi eodem vel alio iure non adijcitur numerus, vt in prædicta l. vbi numerus, canonizata. 4. q. 3. c. vbi numerus. In causis igitur & instrumentis regulariter duo testes sufficiunt: interdum tñ vnus sufficit, vbi scilicet nulli fit præiudicium. de consecra. dist. 4. placuit. & multi sunt casus in quibus requiruntur tres ad minus⁵: Primo in depositione pecuniæ. in Authen. de fide instru. §. si quis igitur. coll. 8. Item qñ imperitus litterarũ ꝯhit in scriptis. C. si certũ peta. l. vlti. ⁵ In instrumento de quo fit comparatio. C. de fide instr. l. penult. Qñ pater legitimat filium naturalem in instrumento publico. in Authen. vt liceat matri & auiæ. §. ad hæc. coll. 8. Quando mulier fatetur se pro intercessione aliquid recepisse. C. ad Vell. antiquæ. Quando quis vult infirmare testamentum quod facit post trãscursum decennij. C. de testa. sancimus. In inuentario. C. ad leg. Fal. Authen. sed cum testator. In priuata scriptura, vt fidem faciat. C. qui po. in pig. ha. l. scripturas. Item quinque requiruntur dum ꝯtractus excedit libram auri in ciuitate. C. si cert. peta. Authẽ. sed nouo. & in codicillis. & donatione causa mortis similiter quinque. C. de dona. cau. mor. l. vlti. Item in testamentis, cõiter septem in testamento tñ cæci, octo. C. qui testa. fa. pos. hac consultissima. aliqñ quinque, vt in testamento rustici, vt in municipijs & villis, vbi est hominum raritas. C. de testa. l. fin. Aliqñ sufficiunt duo vel tres, vt in testamento facto inter filios & nepotes. C. de testa. hac consultissima. Item interdum requiruntur 12. testes. C. de proxi. sacro. scri. l. vna. Interdum plures. 2. q. 4. præsul. & ca. seq. Vide plenius de his in Specu. de teste. §. restat de numero. Et not. ꝙ id quod hic dr̃ de plurali locutione, non habet locum in pronominibus, vt nos, vos, vester. & c. nam vnus prælatus scribit & ei scribitur in plurali: & Papa semper de se scribit. sic ĩ. de cri. fal. quàm graui.

Testis vnicus sufficit vbi nulli fit præiudicium.

⁵ Hæc lex Codicis requirit tres testes: sed Authẽ. sed nouo. ibi posita requirit quinque. & dic vt ibi not. Ioan. And.

Testes requiruntur in diuerso numero secundũ diuersitatem casuum, vt hic cauetur.

Imputari non debet⁶.] Casus figuratur per cap. cum sit Romana. de appel. in antiq. Certum est appellans debet appellationẽ suam prosequi infra annum: & si non fuerit appellationem prosecutus infra annum, appellatio sua efficitur deserta: Sed ponamus ꝙ non stetit per appellantem quo minus prosequeretur suam appellationem: vtrum appellatio sua efficiatur deserta, vel debeat sibi dari alius annus? R̃idetur ꝙ ex quo fecit diligentiam sibi possibilẽ, debet sibi dari alius annus: & si in secundo anno fuerit impeditus: licet de mero iure sua appellatio sit deserta, tñ per beneficium restitutionis consequetur aliud tempus ad prosequendum suam appellationem. ¶ Item potest casus figurari per c. commissa. §. 1. ĩ. de elect.

⁶ Per hanc reg. dicunt Ioan. And. & Phili. ꝙ Diaconus differẽs se vsque ad finem anni ordinari, si tunc casu ordinari nõ possit: non habet locum c. licet canon ĩ de elect. cum prius non fuerit in mora. l. lecta. ff. si cer. pet. nisi casus cõtigisset, momento quodãmodo ordinatus fuisset. ergo, per l. Cæsar. ff. de publi.

de elect. Certum est de iure, q promotus ad ecclesiam parochialē debet promoueri infra annum ad sacerdotium: & si nō fuerit promotus ad sacerdotium intra illud tempus, vacat ecclesia: & potest ordinarius ecclesiam, vt vacantem alteri cōferre: Sed ponamus q non stetit per illum, sed ob defectum diœcesani; quia est suspēsus vel absens, non potuit promoueri ad sacerdotium: vtrū elapso anno sit priuatus sua ecclesia? Rñdetur q nō: quia ex quo per ipsū non stetit, non debet sibi imputari. Glos. tamen dat consilium, q quando non stat per ipsum, debet intra illud tempus facere protestationē qualiter nō stat per eū: & de hac protestatione habere actū siue instrumentū: tamē hoc nō est de necessitate: sed glo. dat illū consiliū.

ri[a] non debet ei per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

Primo glossa ponit exempla. Secundo æquiparat impossibilitatē a principio, & ex post facto prouenientem, dicens illum adhuc obligatum, cui signat contrarium & remittit, allegans duas concord. Tertio quærit, allegat pro & contra: & soluit respondens ad contraria.

a Ad hanc regulā cōcor. regula cū nō stat. eod. titu.

a *Imputari non debet ei.*] Pone casum in eo qui debet appellationem prosequi infra annum: cui non imputatur si per eum non stetit. 2. q. 6. anteriorum. In eo qui debet promoueri ad sacerdotium infra annum: cui non currit annus ipse si iusto impedimēto detētus promoueri non potuit. s. eod. lib. de elect. commissa. § 1. In eo qui rem emit sub pacto legis commissoriæ, scilicet q infra terminum pretium solutum non esset, ita foret inempta: & emptor in termino soluere volens si non habuit cui solueret, sibi non imputatur. ff. de lege commisso. l. lege commissoria. in fine [Alias incipit, si fundus lege cōmissoria] ad idē 44. dist. Ephesijs. s. de eo qui mit. in pos. c. 1. vbi de hoc. & facit C. de condi. inser. l. vlt. Et not. q dicit, per quem non stat: quia nō sufficit velle, nisi ad opus procedat quantum in eo est. s. de eo qui mit. in posses. capitu. 1. Impossibilitas ergo facti sicut à principio annullat obligationem. supra eod. nemo potest: ita & ex post facto elidit, vt hic. Si tamen tenetur quis aliquid facere infra certum tempus, nec per eum stetit, licet non imputetur, tamen post tempus tenetur. de do. & contuma. cum dilecti. ff. de arbit. l. Celsus. Consulo tamē q si potest, infra tempus de impotentia protestetur. 2. q. 6. post appellationem. de hoc de appel. c. vlt. & C. de iure emphy. l. 2. in fine. cū suis concord. Ad id qd dixi, q post terminum tenetur. j. s. de spon. sicut. ff. de leg. 3. l. ea tamē adiectio. Solu. vt not. in prædicta decre. sicut. &, vt dixi s. eod. nemo potest. Et cōcor. ad hanc regulam de elect. c. vlt. vbi tempus datum ad eligendum non currit ei qui nō potest eligere, nisi ex quo in mora fuerit petendi licentiam. ad idē de cōces. præben. quia diuersitatem. Quid dices [a] de eo qui sua culpa incidit in casum, propter quem postea facere non potuit quod per eū fuerat faciendum? Vī primo q sibi sit imputandū; quia regulariter quis de casu tenetur qui sequitur culpā. 50. dist. sæpe. & c. studeat. de æta. & quali. c. 1. & quod ibi not. & facit 86. dist. non satis. & qui ma. accu. poss. c. 1. & qd ibi not. & si. ff. quod met. cau. l. si mulier. vbi metus illum nō excusat qui sua culpa incidit in metum. In contrarium vī per prædicta iura, de elect. c. vlt. de concess. præbend. qui ad diuersitatē. arg. de pig. significante. ibi, in captione, &c. de sponsa. veniens 2. Sed casus est specialis. Et dicit lex, q q iniuriose vel libidinis causa inimici, vel mulieris fregerit ostia, si fures non ab eo inducti postea res asportent, non tenetur furti. ff. de fur. l. verū. & l. q. iniuriæ. in prin. præterea deportatus, si nō potuerit procuratorem dimittere, bene restituitur: & tamen culpa sua absens erat. ff. de mino. l. Papinianus. Item debitor propter inopiā excusatur cedendo bonis, etiam si sua culpa in illam inciderit. de solut. Odoardus. ff. de dolo. nam his. Satis vī dici posse, q imputādum sit illi propter iura primo inducta. Hinc etiam dicit lex non debere succurri ei qui in necessitate se posuit. ff. qui satisd. co. l. si fideiussor. vbi dī, q si reus non potest satisdationem dare vbi conuenitur: & in alio loco eiusdem prouinciæ dare velit: si satisdatio necessaria erat, audiendus est; si voluntaria non: quia ipse sibi necessitatem imposuit. ad idem ff. si quis cau. l. 1. §. si quis tamē. vbi dī q qui in iudicio comparere debebat: si quid est quod ei imputetur, tempestatem vel vim fluminis prætendere non poterit. ad hoc de elect. cum in veteri. Ad iura in contrarium inducta respōdeo & dico, q decret. vlt. de elect. & decre. de concessio. præbend. quia diuersitatem. loquuntur de quadam pœna canonis prodita solum cōtra negligentes: vnde ibi culpa siue negligentia non ponitur. hoc satis probat ipsa decre. quia. Vel dic, q si ex culpa imponitur aliqua pœna, vt suspensio, vt in prædicta decre. quia. vel deportatio, vt in l. Papinianus. tūc culpa illa vlterius puniri non debet. ad hoc 23. q. 1. c. vlt. de iudi. at si clerici. aliàs enim sequeretur q suspēsio idem esset quod priuatio: & deportatio, idem qd bonorū adēptio: quod esse nō debet [Vide quod dixi in prædicta decret. quia. super gloss. sic patet. & quod dicam post Dynum j. eod. quod ob gratiā.] Ad decreta. significante. dico q forte sine culpa sua erat in captione. & ibi etiam est alia ratio: scilicet q primo pecuniā miserat per eum quem fidelem nuntium credebat. Ad prædict. l. verū. & l. qui iniuriæ. dico q verum est, q non tenetur furti: tamen conuictus de iniuria tenetur emendare damna per illos fures illata: quia qui occasionem damni, & c. de iniuri. & dam. dato. c. vlt. Ad hoc quod dī de inope, dico quòd impossibilitas casus hoc inducit.

Impossibilitas vitiat obligationē à principio, & ex post facto elidit.

a Culpa sua si quis incidit in casum propter quem nō fecit qd facere debuit: an sibi imputādū sit. Pet. de Ancha. in hac reg. 41. docet cognoscere accessoria, & quid de iuramento accessorio, personis, rebus, iuribus accessorijs, & de personis accedētibus ad delictum. de quibus Hipp sing. 175. Item tractat materiam perplexitatis: ibi vide de duobus q pmiserūt penitētiare Papatui.

A *Ccessorium.*] Casus figuratur per c. de prudentia. s. de dote post diuor. resti. in anti. Sed pro intellectu huius casus est primo præsupponendū, q dos est accessoria ad matrimonium: quia non est dos sine matrimonio, licet posset esse matrimonium sine dote. Ponamus ergo q ego contraxi matrimonium cum aliqua Berta in casu prohibito: quia ipsa erat mea affinis, & istud ignorabamus: ipsa dedit mihi centum aureos in dotē: postea mulier fuit certiorata de impedimento, vnde accessit ad Papam & impetrauit iudices delegatos ad cognoscendum de isto impedimento affinitatis: istis iudicibus delegatis mandauit Papa, vt si eis constet de impedimēto, separent matrimonium: non autem mandauit Papa, vt compellerent me ad restituendum sibi dotem: mulier in suo libello petijt separationem matrimonij & restitutionē dotis: Ego excipiendo proposui, q super restitutione dotis iudices delegati nō possunt se impedire: cum rescripta delegatoria sint stricti iuris, & non extendātur ad alias res nō expressas in scripto: Mulier replicabat q ipsi iudices poterant etiam cognoscere de dote: quia dos venit accessoriè ad matrimonium: & commissa causa super matrimonio, vī data commissio super dote: Dī ibi q delegati poterūt se intromittere de matrimonio & de dote: quia dos venit accessoriè ad matrimonium: modo accessorium sequitur naturam sui principalis.

¶ Idem.

REGVLA XLII.

Accessorium[b] naturam sequi congruit principalis.

a Ioan. And. & Philip. dicunt non obligatum ad principale teneri ad accessorium. Intelligo principalē, nam pro tertio si mittat vsum rem l. is ff. si quis cau. Pet. de Ancha. tenet contra.

¶ Item potest casus figurari per l. non dubium. C. de legi. & c. si diligenti. s. de foro competen. in antiq. dī in illa l. non dubium. q contractus contra legem celebratus est nullus. Sed quid? Ponamus q in illo contractu interuenit iuramentum ad confirmandum cōtractum: an valeat? Dī in illa l. q non: iuramentum est accessoriū ad contractum. & istud verum, q non valet talis contractus de iure ciuili: sed de iure canonico non est verum indistinctè, si illud iuramentum sit sine interitu salutis æternæ. c. cum contingat. de iureiurando, in antiq.

¶ In capitulo, si diligenti. de foro competen. in antiq. dī, q clericus nō potest consentire in iudicē laicum: nec prorogare eius iurisdictionem etiam de licentia sui proprij episcopi. Sed quid? ponamus q aliquis clericus consensit litigare coram iudice seculari: & iurauit seruare illum consensum, an valeat iuramentum? Dī ibi q non: quia iuramentum est accessorium ad consensum, & accessorium sequitur naturam sui principalis.

Primo glossa dicit vnde sumpta, & ponit exēpla. Secūdo signat & soluit sex contraria. Tertio ponit quandam distinctionem Accurs. & subdit duas concordantias.

b *Accessorium.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. cum principalis. & l. nihil dolo. §. cum principalis. Pone casum in principali destructo: quia dī destructum & accessorium. 16. q. 7. & hic dicimus. Item si causa principalis scilicet matrimonij cōminuitur: sic & accessorij, scilicet dotis. de dote post diuor. resti. de prudentia. [c] [Ratio, vt dicit Ioannes Monachus, quia dos nō potest esse sine matrimonio: licet matrimonium possit esse sine dote, patet: quia dos accedit matrimonio. ff. de iure dot. l. 3.] Item si non tenet contractus nec ipsius accessorium. C. de legi. non dubium. concor. de foro competen. si diligenti. de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. in fi. de fide instrum. inter dilectos. ad finem. s. eod. lib. de rescrip. c. 1. & c. penult. [& de præbendis, super eo.] Et optime per decretalem s. eod. lib. de offic. deleg. si super gratia. vbi potestas executorum datorum ad gratiam non perit re integra morte concedentis, sicut nec gratia: quia potestas illa accessoria est ad gratiam. & de præscript. cum ex officij. vbi sicut non præscribitur visitatio, nec procuratio ratione visitationis debita. [d] Cōtra s. de iureiur. debitores. & c. cum contingat. vbi de hoc. & s. eod. lib. eod. tit. licet. vbi tenet accessorium, & non principale. Sol. illud propter animæ periculum, quod eueniret, si non seruaretur iuramentum. & dic. vt in prædicta decretali, cum contingat. Item j. C. de episcopali audiensia, Authent. liberi furiosi. vbi tenet legatum, & non testamentum, vel hæredis institutio. Solu. illud speciale in odium filiorum, [e] qui cōtēpserunt patrem, vt not. Ber. in prædicta decretali. inter dilectos. Item j. C. de luiti. pig. l. intelligere. vbi sublata personali, remanet hypothecaria. Sed dic, vt ibi: quia nō fuerat sublata personalis pacto, sed tempore: & personalis tollitur spatio triginta, hypothecaria spatio quadraginta annorum: Et ideo sublata personali tempore, adhuc remanet hypothecaria per decē annos. C. de præscriptio. triginta annorum. l. cum notissimi. secus si pacto vel alio modo, vt s. dixi. Item j. C. de prædi. mino. l. & si is. vbi qui desierat esse curator, vendidit rem minoris. & sic non tenuerat venditio: valet tamen obligatio de euictione. Solu. licet non tenuerit venditio quo ad pupillum vel minorem, tenuit tamen quo ad illum curatorem olim: & ideo cum quo ad ipsum tenuerit principale, non mirum si tenet

c Ibi glos. dicit q ecclesia non cognoscit de dote principaliter per l. in contractibus, in fin. C. de non numer. pe. & ea tenore. 1. de foro compe. Cap. in 1. par q. pe. tract. s̄ de ie.

d Per quæ iura patet, vt etiā decis Dynum regulam locum habere, sine loquatur de principali inducēdo, sine tollendo, sine cōfirmando, Ioan. And.

e Quod nō mirum in accessorijs legatis sicut institutione principalis: ergo non sequimur principale. & hæc ita est ratio in testamento accessoria Hipp. sing. 116.

ſi tenet acceſſorium. Item ʒ. C. ſi aduerſus vendi. l. prima. & Auth. ſacramenta. dic vt ſ. Item ff. quibus modis vſufruct. amitt. l. quid tñ. in principio. & l. prece. ff. de fideiuſſoribus. l. generaliter. Sed illa ſunt ſpecialia. Item not. Accurſius. C. de pactis. l. pacta, quæ ʒ. & ff. ad legem Falcidiam. quod de bonis. §. t. quòd in pactis quæ ſiũt præter legem, tenet acceſſoriũ, & non principale: in his quæ fiunt ſecundum legem, vtrũque: in his quæ ʒ, neutrũ. Concordat ad hanc regulam ff. de pecu. lega. l. prima, & ſecunda. vbi dr̃ q perempto principali perimitur acceſſorium.

ram [a] ſequi congruit principalis.

¶ Idem.

REGVLA XLIII.

QVi tacet [b], conſentire videtur.

¶ Idem.

REGVLA XLIIII.

IS qui [c] † tacet, non fatetur [e]: ſed nec vtiq; negare videtur.

¶ Idem.

REGVLA XLV.

INSPICI-

[1] Hæc gloſſula ex nouella Io. And. huc eſt tranſlata.

a ¶ *Naturam.*] Regula [1] iuris ciuilis, vt vides ſuper glo. & antiquæ concor. non poſuerunt hanc dictionem, quam tñ poſuit noua decreta. ſi ſuper. quam alleg. glo. Ioan. And.

QVi tacet.] Caſus figuratur per c. nonne. ſ. de præſum. hoc modo: Dr̃ ibi q Chriſtus fuit à Iudæis de duob' interrogatus ſiue accuſatus: Primo q erat Samaritanus: Secundo, q dæmonium habebat: Chriſtus rñdit ad vnum illorum: videlicet q ipſe dæmonium non habebat: de alio tacuit, an eſſet Samaritanus: nunquid videtur conſentire q erat Samaritanus? eſt ibi textus q ſic.

Item poteſt caſus figurari per l. 2. §. voluntate ff. ſoluto matrimonio. Dr̃ ibi q ſi filiafamilias ʒhit matrimonium cum aliquo, conſtituta ſibi certa dote, & fiat diſſolutio matrimonij per mortem mariti, vel per repudium: q actio competens pro dote repetenda, eſt cõmunis patri & filiæ. Sed quid? Ponamus q pater ſolus egit ſciente filia & tacente: nũquid filia vr̃ cõſentire? eſt ibi textus q ſic: quia qui tacet, conſentire vr̃. Qualiter autem intelligatur iſta regula, habebimus in regula ſequenti, is qui.

¶ *Prima glo. ponit exempla: ſecunda ponit ſeptem effectus taciturnitatis, & remittit.*

b ¶ *Qui tacet.*] Pone caſum 54. diſt. ſi ſeruus. & ſ. de præſumpt. nonne. ff. ſoluto matrimonio. l. ſecunda. §. voluntate. vbi dr̃, q pater agẽs de dote filię, de ipſis volũtate vr̃ agere, ſi filia non ʒdicat. Et nota q qui tacet, interdum conſentit, vt hic, & in ſupradictis iuribus. votum emittit. 27. diſt. c. t. & ſimulatus. 65. diſt. ſi forte. impunitatem promittit. 43. diſt. ſit rector. offert. 20. q. 2. cap. 1. occidit. 43. diſt. Epheſijs. eſt contumax. 65. diſt. cap. vlt. interdum. nec conſentit, nec ʒdicit. ſ. cap. proxi. & dic vt ibi ſtatim dicam.

ADDITIO. Vt dicit Ioan. Mo. ad hanc regulam, qui tacet, & c. facit ff. eod. tit. ſemper qui non prohibet. & facit ſ. de exceſ. præla. ex litteris. & ff. de ſer. l. 1. Ioan. An.

IS qui tacet.] Caſus poteſt figurari per §. anteriorum. 2. q. 6. Ponamus q Titius conuenit me coram iudice competente: iudex tulit ſententiam diffinitiuam vel interlocutoriam ʒ me: ab iſta ſentẽtia ego non appellaui, ſed tacui, quia non dixi q ʒdicebam vel acquieſcebam: an videar per taciturnitatem acquieſcere ſentẽtiæ vel diſſentire? Certe non: immo eſt in optione mea, an infra decẽ dies velim appellare vel non: licet aliqui ad maiorem cautelam proteſtentur de appellando: ſed illud non eſt neceſſe. Sed quomodo cõcordantur iſtæ duæ regulæ: quia prima dicit, qui tacet conſentire vr̃. Glo. dat duas doctrinas: Primo dicit glo. q aliqui ſunt actus qui poſſunt explicari ſine conſenſu meo, & ʒ meam voluntatem, vt q ſ poteſt vendere rem alienam contra voluntatem dñi in præiudiciũ ʒhentis. l. rem alienã. ff. de ʒhe. emp. & ven. Si dñs iſtius rei taceat in venditione ſuæ rei, non ſibi præiudicat tacitus cõſenſus: Alij ſũt actus qui non poſſunt explicari ſine conſenſu meo: & tunc ſi taceã habeor pro conſentiente, vt in regula præcedenti. Gloſſa dat aliam doctrinam, videlicet, q vbi agitur de commodo & bonore tacentis, tacens vr̃ conſentire: Sed ſi agatur de ſuo incommodo: puta de perſona obliganda, non habetur pro conſentiẽte. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de procura. ſed prima doctrina eſt verior & ſecurior.

¶ *Prima glo. dicit vnde ſumpta, & ponit exempla. Secundo alleg. 10. iura quibus fallit prima pars regulæ, & 8. quibus fallit ſecunda, remittens ad alia, & dans triplicem ſolutionem.*

c ¶ *Is qui tacet.*] Hæc regula ſumpta eſt ex l. ff. eo. tit. l. qui tacet. Et not. q tacere eſt quoddam mediũ inter expreſſam voluntatem, & expreſſam ʒdictionem. Pone ergo caſum in eo ʒ quem fertur ſententia: qui tacens non habetur pro conſentiente, nec pro contradicente infra decem dies, infra quos ſemper appellat. 2. q. 6. anteriorum. Item pone in prælato qui tacet ex cauſa, puta propter ſcandalum. ſ. de præſcri. nihil prodeſt. de cog. ſpiri. ſuper eo. de iureiur. mulieri. Item pone ſecundum Accurſium in tributoria: nam ſi ſeruus ʒhit dño ʒdicente, tenetur de peculio tantum: & deducitur q debetur dño. ff. de pecu. ſi quis ſeruum §. etiam. ſi eo expreſſe volente, tenetur quod iuſſu inſolidum. ff. quod iuſſu. l. 2. vbi autem ſcit & tacet: tenetur tributoria, & ſic non inſolidum: nec deducit ſibi debitum. ff. de tribu. l. 1. §. ſcientiam. ff. de exer. l. 1. §. ſed his. Prima regula fallit. 27. diſt. c. 1. 54. diſt. ſi ſeruus. 20. q. 2. c. t. de præſum. nonne [2]. ſ. de iur. calum. c. vlt. in fi. ſ. eo. lib. de confeſ. ſi poſt præſtitum. ff. ſolu. matri. l. 2. §. voluntatem. ff. de lib. agno. l. 1. §. pœna. ff. de loca. item quæritur. §. qui pro impleto. & vbicunque tacitum pactum inducitur à lege. ff. de pact. qui in futurum. Secunda fallit in eo qui tacet verbo, ſed ʒdicit facto vel ſigno. 74. diſt. c. 1. Item in epõ q tacet cõmonitus à vicinis epis, qui habetur pro contumace. 65. diſt. ſi forte. Item in his in quibus requiritur expreſſus cõſenſus, vt in adulto qui catechizatur. de conſe. diſt. 4. cum pro paruula. & in ſeruitute imponenda. ff. de ſerui. vrb. præd. l. inuitum. & in procuratore conſtituendo. ff. de procura. l. filius. §. inuitum. & in furto. ff. de fur. qui vas. §. vetare. & in ſoluẽdo matrimonia. ff. de ritu nup. in eo iure. §. deinde. & expreſſe debet teſtator nomen hæredis dicere. C. de teſta. iubemus. item in caſibus not. 2. q. 7. plerique. Quid ergo in his dices: nunquid tacẽs habebitur pro conſentiente, an pro ʒdicente? Sol. Dicunt quidam q regulariter tacens habetur pro conſentiente. facit ad hoc ſ. regu. proxi. Fallit in caſibus ſupradictis. Vel dic ſecundo q aut eſt tale factum quod fieri non poteſt me prohibente. Pone caſum 54. diſt. ſi ſeruus. & tunc taciturnitas habetur pro conſenſu. Fallit in caſibus ſupradictis: aut eſt tale q fieri poteſt me ʒdicẽte. Pone caſum ff. de ʒhen. emp. rem alienam. & tunc taciturnitas non obeſt: nam dicit regula iuris: culpa caret qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. ff. eo. l. culpa. ſecundum Ioan. qui hoc not. 27. diſt. c. 1. & Ber. de præſump. nonne. Vel dic tertio q in facto concupiſcibili, honorabili, & meritorio taciturnitas habetur pro conſenſu, vt in primis iuribus. [Et not. ff. manda. qui patitur.] In facto autem quod non eſt cõcupiſcibile, honorabile, & meritorium, ſed oneroſum, neceſſarius eſt expreſſus conſenſus [3]: ſicut eſt q quis aſſumat procuratoris officium, & res ſua ſeruiat, vt in ſecundis iuribus ſecundum Inn. qui hoc no. de elect. in Geneſi. [Et Io. Mon. in regula, qui tacet.] Quod verum puto, hoc addito, q vbi ius in pœnam ſtatuit quem tacentem haberi pro conſentiente vel confeſſo [4], ſic habebitur: licet factum ſit oneroſum. exemplifica per decret. de iura. calum. c. vlt. in fin. & ſ. eod. lib. de confeſſ. ſi poſt præſtitum. cum ſimilibus. Concordat autem ad hanc regulã lex. ff. cõi diui. l. Sabinus. vbi ſocius patiens habetur pro conſentiente quantum ad hoc: quia non agit ad demolitionẽ, & ſic quò ad hoc habetur pro cõſentiente: agit tñ ad intereſſe: & ſic quò ad hoc habetur pro ʒdicente, & veritate cõſiderata tacẽs nõ loquit. & ſic nec ʒdicere nec cõſentire vr̃. Huius aũt varietatẽ [5] videre potes per ſolutiones ſuperiores ſimul iũctas.

e ¶ *Non fatetur.*] Nota [6] quia non dicit, non conſentit. & ſic non ʒdicit regula, qui tacet. ſuper confeſſione enim vel negatione non ſuper conſenſu & diſſenſu fundatur hæc regula. & regula iuris ciuilis: propter attinentiam autem, quam habet confeſſio ad conſenſum, & negatio ad diſſenſum. gloſſatores iuris ciuilis & noſtri illã materiam adaptauerunt huic regulæ, quæ proprie ſpectat ad regulam, qui tacet, vt ibi etiam dixi. Ioan. And.

IN ſpecimen [7].] Caſus primo poteſt figurari per c. ſi quis acceperit. 33. q. 1. Ponamus q aliquis Titius ʒxit matrimonium cum aliqua muliere corrupta: fuit longo tempore cum iſta muliere: tractu temporis mulier petiit ſeparationem, dicendo q cupiebat effici mater, & procreare filios & filias, & q maritus eius non erat potens ad coitum: Vir econtra dicebat, q immo erat potens, & eam cognouerat: Certum eſt q iſta mulier eſt corrupta: & ſic non poteſt cognoſci ex aſpectu corporis an fuerit cognita vel non: Ponamus q vir prima inſpectione apparet potens ad coitum, quid tunc præſumemus? Reſpondetur q ſi maritus prima facie appareat potens, præſumemus cognouiſſe vxorem: quia in obſcuris præſumitur quod eſt veriſimilius.

¶ Item poteſt figurari per c. 2. de frigi. & maleficia. in antiq. Si mulier dicit ſe virginem, illud faciliter poteſt perpendi ex inſpectione corporis: quia deputabuntur aliquæ matronæ mulieres honeſtæ, quæ videbunt in locis, in quibus cognoſcitur virginitas, an talis ſit virgo an corrupta. Sed quando mulier dicit ſe corruptam ab alio, tunc poteſt perpendi ex inſpectione viri, vtrum habuerit genitalia arida vel vtilia: & ſi vir habet genitalia vtilia, tunc in dubijs præſumitur quòd eam cognouit.

¶ Item poteſt caſus figurari per c. inter dilectos. de fide inſtru. vbi erat contentio de nomine, cuius erat ſigillum appoſitum in inſtrumento: quia aliqua pars ſigilli erat deleta: Dicebatur q in ſcriptura ſigilli debebat eſſe Lotharius: & tamen nõ erat veriſimile q inter l, & t, poſſet poni o, propter paruum ſpatium: Dicitur ibi quòd præſumptio eſt quòd debet eſſe i, quod occupat minorem locum: quia in dubijs inſpicimus quod eſt veriſimilius.

¶ Item poteſt figurari in filio dicente ſe exhæredatum ex iniuſta cauſa, & agente querelam ʒ teſtamentum patris, vt teſtamentum rumpatur

[2] Et vide q ibi ſcripſi ſup vlt. glo. contra opinionẽ, quæ habet aliud in obligatione rei alienæ, quam in vẽditione de qua ſcripſi de trãſla. ex litteris ſuper glo. 2. Ioã. An.

† Si tractatur collegialiter de præiudicãtibus tibi & collegio, taciturnitas tua facit conſenſum Phili. per not. c. 1. de his q̃ fi. à præla.

[3] Fallit ſauore reipublicę, & pupillorũ in caſib' quos ſcripſi ſ. regula, qui tacet. ſup glo. Io. An.

[4] Et iſtud propter facit ad reg. etiam iuribus quæ ſequſtur, & dect. nunc. de præſumpt. & quādo habetur pro negāte, vt not. in de. ciet ſi poſt præſtitum. in fin. penul glo. Io. And.

[5] Aliàs, veritatem.

[6] Hæc gloſſula ex nouella Ioan. Andr. huc fuit tranſlata.

[7] Veriſimile colligitur ex collatione rerum adinuicẽ. l. Lucius. ff. de ſub' dub. ex pretio rei. l. cotẽ ſtero. §. fi. ff. de publ. & vecti. ex dignitate perſonæ. l. Titia. ff. de auro & arg. leg. ex amore perſonæ. l. ſi ſeruus plurium. de le. 2. à conſuetudine Dynus & Philippus.

su nparur & redeatur ad causam intestati: si hæres scriptos dicat filium ingratum, & filius dicit se gratum: quæritur, cui incumbit onus probandi? Certe in dubio præsumitur pro filio: quia plerunque filij consueuerunt esse grati & obedientes parentibus ppa affectionem sanguinis: & in dubio præsumitur quod est verisimilius: ideo ista psumptio trãsfert onus probandi in hæredem.

mus [a] in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerunq; fieri consueuit.

¶ Idem.

REGVLA XLVI.

IS qui [b] in ius succedit alteri [3], eo iure, quo ille vti debebit.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, ponit exempla, et remittit.*

a ¶ *Inspicimus.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in obscuris inspicimus. Pone casum in viro, qui ꝯtraxit cum vidua, & longo tempore habitauit cum ea: illa dicit se incognitam: in hoc obscuro præsumitur cognita: quod est verisimilius. 33. q. 1. si quis acceperit. Item cancellata vel obscurata littera nominia, præsumitur ibi illam litteram fuisse, de qua est verisimilius. de fide instru. inter dilectos. Item in dubio verisimile est filium iniuste exhæredatum. C. de inoffic. testam. Authen. non liceat parenti. [Quia verisimile est, ꝙ ingratitudinem non commisit, vt in hoc ad propositum.] Hic autẽ repete quod dixi s. eod. tit. in obscuris.

ADDITIO. Quæ est ꝯ, cum dicat spectandum quod est minimum: & ibi soluitur: quæ solutio etiam patet ex textu. l. eo. tit. semper in stipulationibus. quem ibi vide. Ioan. And.

IS qui in ius 1.] Casus potest figurari per c. Eleutherius. 18. q. 2. & per c. dilecti. de foro competen. manu. Dr̃ in cap. Eleutherius. quòd quædam mulier fundauit monasterium de licentia diœcesani, in cuius diœcesi erigebatur illud monasterium: & ipsum dotauit redditibus: in die dedicationis ipsius monasterij inter ep̃m & religiosos fuit facta conuentio, videlicet ꝙ oblationes quæ euenirent in festis dedicationis & martyrum, quorum reliquiæ erant in monasterio, ep̃s haberet mediam partem, & abbas & religiosi aliam mediam: Hoc facto, tractu temporis mortuus est abbas: successit alius abbas, qui noluit seruare illam conuentionem: Dubitatum fuit vtrũ ipse teneretur vti eo iure, quo vsus fuit prædecessor? Respondetur ꝙ sic, per regulam huius textus.

3 Dicit hic Ioan. And. ꝙ instrumentum Apostolici impetrans servus e statu 12, non extenditur ad illa, quibus litteræ sunt specialiter derogans.

¶ Item in cap. dilecti. dr̃, Impetraui aliquod rescriptum delegatorium ꝯ te: antequã vterer meo rescripto es mortuus: nunquid virtute rescripti potero facere conuenire tuos hæredes? Dr̃ ꝙ sic. nec obsta: cap. P. & G. de offic. deleg. in antiq. vbi dr̃ ꝙ rescriptũ delegatorium non extenditur ad personas in rescripto non expressas: q ita illud intelligitur qñ sunt omnino alienæ personæ: secus si sint eædem personæ vere vel iuris fictione. Et illud verũ, qñ rescriptũ est impetratum ꝯ aliquem expressum in rescripto: secus si solum esset comprehensus virtute clausulæ generalis, & quidam alij: q tunc hæredes illorum comprehensorum in illa clausula generali non possent conueniri virtute clausulæ generalis illius rescripti.

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta; ponit exempla: secunda ponit sex casus exceptos; tertio reddit rationem regulæ, dicens eam in priuilegio personali vel pacto locum non habere.*

b ¶ *Is qui in ius 2.*] Hæc regula sũpta est ex l. ff. eo. tit. q in ius. [& l. aliud. §. fi. & l. non debeo.] pone casum in pacto: quia eodem vtetur successor quo prædecessor. 18. q. 2. Eleutherius. Item conuenitur successor per rescriptum impetratũ ꝯ prædecessorem. s. de foro compe. dilecti. de hoc de rescri. significauit. Itẽ pone in hærede qui nõ vsucapit qđ nõ vsucapiebat defunctus. ff. de diuer. & temp. pscrip. l. cũ hæres. quod dic vt dixi s. eo. cum quis in ius. hæres enim successor est iuris. Hæc regula fallit. ff. de proba. l. Procula. vbi illa Procula fideicommissum quod compensare potuisset cum testatore, cum hæredibus non compensat [3]. Item fallit vbicunque morte defuncti confirmatur donatio: ibi enim non pœnitet hæres. C. fa. ercifcun. l. filiæ. item in casu. ff. ad leg. Fal. reperitur. Item fallit in conuentionibus, vbi ex persona successoris mutatur forus: hinc est ꝙ clericus etiam in ciuilibus & patrimonialibus conuenitur corã suo iudice. 11. q. 1. nullus ep̃s. & c. clericum nullus. vbi de hoc de foro compe. cum sit. & c. si diligenti. Item fallit in casu. s. eod. lib. de iur. pat. c. vnico. vbi ecclesia, quæ succedit laico patrono, habet sex menses, cum tñ ipse laicus solũ quatuor habeat. Itẽ legatarius legatũ acceptare non potest pro parte, & pro parte respuere: si tñ decedat pluribus relictus hæredibus, vnus pro sua parte poterit acceptare: & alter pro sua respuere. ff. de leg. 1. l. legatarius [alias inci pit, pro parte.] Et est ratio huius regulæ: quare eo iure vti debent quia plus iuris habere non potest: quia nemo plus iuris, &c. j. eod. nemo potest. cum similibus. minus nõ: quia hæres censetur eadem persona cum defuncto, successor cum prædecessore: patet ergo idẽ ius vtriusque. Et not. ꝙ dicit, eo iure: quia non eo priuilegio ex sua persona, si personale [4] fuerat prædecessoris priuilegium, vt s. eod. priuilegium. cum suis concor. Idem dico de pacto personali s. de transact. de cætero. & s. de præben. nisi. cum similibus. & facit hæc

a Alias Inclericis, si quis, sed littera in q venit sub bulla. Ioan. An.

3 Ratio est: præsumitur enim fieri debitum numquam peditum remisisse.

4 Idem Dynus ꝙ modum obiectionis declarans per concor. ad quæ remittit hæc gl. per quæ concludit reg. procedere in iure cohærente personæ. Ioan. And. Philip.

regula ad ea quæ not. de præben. tuis.

PRæsumitur ignorantia.] Casus potest figurari per cap. si vero 2. de sent. excom. in antiq. vbi dr̃: si clericus non incedat in habitu clericali: & aliquis iniiciat manus violentas in eum: non incurrit excõicationem, si ipse ignorabat talem esse clericum: secus si sciebat. Sed quid in dubio præsumemus: vtrũ præsumetur ꝙ ipse sciebat talem clericum vel ꝙ ignorabat, & si sit psumptio scientiæ, ꝙ sibi incumbebat onus probandi? Rñdeo ꝙ præsumitur ignorantia: quia habitus demonstrabit illum laicum: ideo ista psomptio trãsfert onus probandi in clericum. ¶ Item potest figurari casus per l. verius. ff. de probatio. Sed pro intellectu istius casus est præsupponẽdum, ꝙ si testator legat rem suam vel alienam, valet legatum: & si legat testator rem alienam, hæres tenetur illam redimere, si possit, vel tradere æstimationem. & hoc verum si testator sciebat rem alienam: secus si ignorabat: quia credebat rem esse suam. Sed ponamus ꝙ aliquis Titius testator legauit mihi rem alienam, forte pratum vicini sui: postea mortuus est testator: eo mortuo egi ꝯ hęredẽ scriptum: & petij vt mihi traderet illud legatum: hæres excipiendo proposuit, ꝙ illud legatum non valebat, ex eo ꝙ testator legauerat mihi rem alienam: Ego eꝯ replicando allegaui: ꝙ licet testator legasset mihi rem alienam, tñ ipse sciebat rem alienam: & sic petebam vt hæres illam redimeret, & mihi traderet: vel mihi daret æstimationem, vtrum hæres teneatur probare ꝙ testator ignorabat illam rem alienam? Respondetur quòd non: sed ego legatarius teneor probare ꝙ ipse testator sciebat rem alienam: quia in dubio præsumitur ignorantia: quæ præsumptio transfert onus probandi in me legatarium.

¶ Idem.

REGVLA XLVII.

PRæsumitur [a] ignorãtia, vbi scientia non probatur.

¶ Idem.

REGVLA XLVIII.

LOCVPLE-

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secundo signat contraria, & soluit remittendo. Tertio dicit regulam cessare in his quæ quis scire vel indagare tenetur, in his quæ sunt iuris naturalis, intermittẽs de virtute huius præsumptionis, & de triplici modo probandi ignorantiam.*

c ¶ *Præsumitur ignorantia 5.*] Pone casum. 82. dist. proposuisti. in fi. secundum ꝙ ibi iacet littera. de sent. excom. si vero 2. & ff. de proba. l. verius. [Sic & dñs præsumitur ignorasse eum seruus eius suscepit militiam. C. qui milita. non pos. super seruis. Dynus.] contra. 16. dist. quod dicitis. 1. q. 1. si qui à simoniacis. 9. q. 1. ordinationes. 34. q. 2. in lectum. s. de elect. innotuit. cum si. in quibus iuribus dr̃, ꝙ non præsumitur ignorantia, sed potius scientia. Sol. dic vt not. de postu. c. 1. in 3. glo. de consti. c. 2. & in prædict. c. 82. dist. proposuisti. ꝙ circa ea quæ publice fiunt, præsumitur scientia, nisi probetur ignorantia: circa ea autem quæ fiunt occulte, præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia, vt hic. Et scias ꝙ hæc regula vera est in his quæ quis scire vel indagare non tenetur. In his autem quæ quis scire vel indagare tenetur, non habet locum: sicut in eligendo prælato 61. dist. c. 2. 8. q. 2. dilectissimi. de elect. cum in cũctis. & ideo ibi præsumitur scientia, nisi probetur ignorãtia, vt eo. tit. innotuit. Ad hoc est quod dicit lex, ꝙ magistratus tenetur de idoneitate tutoris vel curatoris, quẽ nominauit, inquirere: & ideo imputatur ei, si idoneus non est. C. de magistra. conue. l. penulti. & per totum [6]: Et illud ꝙ hæc regula dicit, præsumitur. Est autẽ huius virtutis hæc præsumptio, vt transferat onus probandi in aduersarium, vt s. dixi. & idem est in alijs casibus qui not. 6. q. vlti. actor. s. vt eccle. benefi. vt nostrum. Item not. ꝙ ignorantia tribus modis probatur: Vno modo per sacramentum: & sic probo in veritate me ignorasse. de sent. excom. si vero 2. de excep. pastoralis s. eod. libr. de elect. vt circa. & tunc demum admittitur probatio hæc, cum est probabilis, vt not. in prædict. cap. proposuisti. Secundo qñ probatur id ex quo necessario [7] sequitur me ignorasse: puta me tunc amentem, vel furiosum. 3. q. 9. indicas. de succes. ab intesta. cum dilectus. Tertio qñ probatur id ex quo non necessario, sed verisimiliter sequitur me ignorasse: puta me tunc absentem fuisse. & hoc dicere voluit Ioan. 1. q. 1. si qui à simoniacis. & licet in facto proprio probabilis interdum sit ignorantia, vt 34. q. 1. in lectum. probabilior n̄ in alieno. ff. pro suo. l. vlti. quod dic vt not. 1. q. 4. §. notandum. & quia ignorantia iuris præcipue naturalis nõ excusat: quod dic vt not. in prædi. §. notandum. de tali ignorantia non loquitur hæc regula, cum ibi par sit pœna scienti & ignoranti. 16. q. 1. si cupis. C. de in ius vo. l. 2.

5 Et vt dicit Dynus ad ignorantiam facit restringitur hæc regula. & secundum eum potest poni exemplũ de tutore qui præsumitur ignorasse se tutorẽ datum. ff. de admi. tu. l. hoc sust. Ioan. An.

6 Ad idem s. de crim. fal. ad falsariorum. in princi. Ioan. And.

7 Ad hoc exemplum & sequens facit. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. l. hunc. l. filium. Iol. And.

LOcupletari.] Casus primo ponitur per l. naturaliter. in fi. cum l. seq. ff. de condi. inde. sic. Ponamus ꝙ alicui pupillo mutuaui pecuniam sine auctoritate sui tutoris: qui pupillus pecuniam illam non consumpsit: sed eam exposuit vt bonus paterfamilias, ita ꝙ ex illa est factus locupletior: ipse illam pecuniam mihi restituit: postea vult repetere tanquam indebite solutam: an sit audiẽdus? Certe nõ: nam ex quo constat ꝙ ex pecunia mea fuit factus locupletior: esset

esset ꝯ naturam ꝙ ipse locupletaretur cum damno meo. ¶ Item potest poni casus per l.vlti. C. de vsuca. pro emp. Ponamus ꝙ à pupillo emi aliquam rem, quam mihi vendidit sine auctoritate tutoris: ipse tradidit mihi rem: solui ei pretium: modo ipsa vult repetere ipsam rem & retinere pretium quod apud se habet, saltē ex quo factus est locupletior: an sit audiendus? Rñdetur ꝙ non.

tati[a] non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura[b].

¶ Idem.

REGVLA XLIX.

IN pœnis[c] benignior[d] est interpretatio[e] facienda[f].

§ Idem.

REGVLA L.

ACtus[g] legitimi conditionem non recipiunt, neq; diem.

¶ Hic adda ꝙ vbi in dubio vertitur fauor animæ, du doc pœna imponit arg. not. c. ad audientiā. de homicid. vnde Ancha. consi. 179. interpretatur eum qui confessus sit vsurarius, fuisse talem toti vita sua.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus in quibus fallit, rationem reddens, & exponens hic disiunctiuam pro coniunctiua. Tertio allegat concor. signat contraria & soluit: etiam regulam exponit de enormi iactura.

a ¶ *Locupletari.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. iure naturæ. Pone casum 17. q. vlti. ꝯ. de dona. Apostolicæ. vbi non ditatur monasterium cum iactura cathedralis ecclesiæ. ff. de condic. indebi. l. naturaliter. in fi. & l. seq. vbi si pupillus accepit nummum & locupletior inde factus solui, non repetit. Et emens à pupillo sine tutoris auctoritate, si ex sua pecunia locupletior factus est pupillus, eum post pubertatem agentem exceptione repellit. C. de vsuca. pro emptore. l. vlti. & cōcor. 99. di. ecce. 16. q. 2. bonæ rei. 11. q. 3. si quis vero. 14. q. 5. deniq;. 22. q. 2. primo, in prin. C. de episc. & cleri. si quis presbyter. & ꝯ. de pœ. sui. vbi sunt hæc verba: & ideo priuilegium interpretamur ne alteri enorme præiudiciū afferat. de verboru sign. quid p nouale. 9. q. 3. nūc vero. 25. q. 1. de ecclesiasticis. de consue. cum olim. in fi. cum similibus. Hæc regula fallit in præscriptionibus & vsucapionibus, vt per te vides. [Vt dicit Io. Mona. hoc ne dominia rerum sint in incerto. ff. de vsucap. l. 1. vt sit finis litium. ff. pro suo. l. fin. ꝯ. de præscrip. vigilanti.] Et in exceptione non numeratæ pecuniæ, quæ si infra debitū tempus non opponitur, locupletatur petens cum aliena iactura. C. de nō numera. pecu. l. in ꝯtractibus. Item in expensis factis in re aliena. ff. de do. exceptio. l. Paulus. sed vbi est auctoritas iuris, non potest dici iniuria. 23. q. 4. qui peccat. Quod ergo hic dicit, iniuria vel iactura: expone vel, pro &. sic 87. dist. cap. 1. ꝯ. de foro compe. dilecti. C. de verborum signific. l. penult. & ideo etiam prædict. l. iure naturæ. ff. eod. tit. vnde hæc sumpta fuit, dixit detrimento, & iniuria[t], & cautius. Concord. ad hanc regulam ff. de serui. rusti. prædio. l. imperatores. in fine. vbi aqua de publico flumine ita demum duci permittitur, si sine alterius iniuria id fiat. ad idem ff. de serui. vrba. prædio. l. fistulam. C. de serui. l. vlti. in fi. cum similibus. ex quibus probatur, ꝙ etiam in meo facere non debeo quod noceat in alieno. contrarium tamen probatur. ff. de damno infect. l. fluminū. §. vlti. & l. Proculus. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique. Dici solet, cum facio aliquid in meo ex quo alij noceo, aut immitto in alienum, vel, opus facio: & tunc non licet, vt ff. si serui. vendi. l. sicuti. §. Aristo. & l. testatrix. aut non immitto, nec opus facio in alienum: & tunc aut id dolo facio, vt noceā alteri: & tunc prohibeor: aut non facio dolo, sed eo solo proposito vt mihi prosim, licet per id alij noceam: & tunc non prohibeor. ff. de aqua pluuia arcen. l. 1. §. denique. cum suis concor. & facit ad hoc quod not. 11. q. 3. si quis vero. de aucto. & vsu pal. cap. 3. Et quod dicit hæc regula, iacturæ: intelligas enormi: nam priuilegium bene affert iacturam: licet enormem inferre non debeat. de hoc 25. q. 2. rescripta. de verborum signi. olim. ad hoc C. de preci. impe. offer. l. quotiens.

Iniuria dici non potest, vbi est iuris auctoritas.

¶ Idē Arc. el. in prædictis tribus vel quatuor casib. & idē Dynus p modum obiectionū. Io. And.

b ¶ *Iactura.*][a] Large sumitur pro omni damno. de pœnis, suam.

ADDITIO. Dicebat Dynus, ꝙ regula iuris ciuilis, scilicet. l. iure naturæ. ff. eo. vnde hæc sumpta fuit, vbi dr̄ detrimento & iniuria: propter copulam ponebat vnum casum: Ista vr̄ ponere duos propter disiunctiuam. Ad primum alleg. ff. de condi. & demon. cum pupillus. §. disiunctiuo. Ad secundum eod. tit. si hæredi plures.

Hæc glossa sola ex nouella Ioā. And. hic fuit translata.

IN *pœnis.*] Casus figuratur p c. ex litteris. ꝯ. de const. & l. hæc enim. §. 1. ff. de suspec. tut. primo. per c. ex parte. Quidam doctor Parisien. fuit priuatus à collegio aliorum doctorum & emolumentis regentię pro sua contumacia, eo ꝙ nolebat obedire statutis illius collegij: & fuit priuatus simpliciter, non dicendo in perpetuum, vel quamdiu durat in illa inobedientia: Dubitatur, vtrum illa pœna duraret in perpetuum, vel quamdiu ipse perseueraret in sua inobedientia: Rñdetur ꝙ in dubio præsumitur ꝙ illa priuatio est temporalis: quamdiu ipse perseuerabit in contumacia sua. ¶ Item potest casus figurari per l. hoc enim, alleg. Pro cuius intellectu est primo præsupponendum, ꝙ qñ tutor alicuius pupilli remouetur ab administratione propter dolum suum, efficitur infamis. Si vero fuerit remotus propter culpam suam vel negligentiam, non efficitur infamis. Insti. de suspec. tut. circa medium tit. Hoc præsupposito ponamus sic casum. Quidam Titius erat tutor alicuius pupilli, qui fuit remotus ab administratione per sententiam iudicis: sed in sententia iudicis non dicebatur quòd erat suspectus, eo quòd insidijs pensatis in tali re pupilli damnificauerat, vel quia erat negligens in administratione: sed dictum fuit generaliter, quòd remouebatur ab administratione, eo quia erat suspectus: quæritur vtrum in dubio sit præsumendum ꝙ fuit remotus ob dolum vel ob culpam siue negligentiam? Rñdetur ꝙ præsumitur ꝙ ipse fuit remotus ob negligentiam siue culpam: & sic non est infamis: quia in pœnis benignior est interpretatio facienda.

¶ Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo arguit: tertio specificat quinque modos circa regulam.

c ¶ *In pœnis.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. factum cuique. §. in pœnalibus. Pone casum in iudice qui ita pronuntiauit: temere accusasti: calumniatorem non pronuntiat. 2. q. 3. c. si quem §. notandum. Priuatus à collegio doctorum non perpetuo, sed temporaliter priuatus intelligitur. de constitu. ex literis. Tutor remotus non expresso, an propter dolum, an propter culpam: remotus intelligitur propter culpam. ff. de suspect. tut. l. hæ enim. §. 1. concor. de pæni. dist. 1. §. pœnæ. ꝯ. eod. lib. de elect. statutum. ff. de pœn. si præses. Et ex hac regula, & eo quod dixi, est arg. ꝙ in dubio præsumitur cassatio electionis facta non vitio personæ, sed electionis modo. & sic addi potest ad decret. de elect. super eo. vt ibi not. per Compost. nā etiam iudice pronuntiante ꝙ vim fecisti, de priuata intelligitur, vt in prædicta l. si præses. & l. penult. Et not. ꝙ hæc benigna interpretatio fit in multis: Primo ex multiplici pœna expressa eligimus mitiorem. 50. dist. cos. 24. q. 1. si quis dederit. Item quia si verbum potest importare pœnam perpetuam & temporalem, eligimus tēporalem. 33. q. 4. non oportet. 2. saluo eo quod habes 50. dist. cap. 1. & ꝯ. de consti. ex litteris. per Ber. & modernos, & per Accur. ff. de postu. puto. §. 1. Item quia de pœnis nō arguimus ad similia: quia pœnæ non excedunt proprium casum. de pæni. dist. 1. §. pœnæ. Item vbi est tale verbum, puniantur, priuentur: intelligimus p sententiam, non ipso iure. de elect. cap. quia propter. nisi ibi essent verba quæ aliud saperent: puta, ipso iure, vel eo ipso. ꝯ. eod. lib. de elect. quam sic. in fine. licet ibi Gas. contra. sed primum credo secundum Guli. Item quia in dubio mitiorem casum eligimus. ff. de suspect. tut. l. hæ enim. & ꝯ. dixi. An iudex possit pœnas moderari, not. 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. in glossa, quæ incipit, vt. j. 3. q.

¶ Idem Io. Mon. dicit tamen, ꝙ nō diceret dubiū, qñ ex actis appareret post fet cassationis causa. C. de sen. quæ sine certa quātit. l. 1. ff de re mil. l. t. miles. §. nullum. & dā in dec. super eo. Ioan. And.

d ¶ *Benignior.*] Dicit canō: illa digniora sunt imitatione, quæ sunt excellentiora pietate. 9. dist. c. viii.

e ¶ *Interpretatio.*] De multiplici interpretatione vide quod not. 11. q. 1. c. clericum nullus. §. ex his omnibus. de postu. prę la. c. 1.

¶ Glo. seq. ponit rationem.

f ¶ *Facienda.*] Ratio: quia odia restringi, & fauores conuenit ampliari. ꝯ. eod. odia. cum suis concor.

¶ Quæ nō sūt de mēte, nec habent eūdē effectū. super quo vide quod scripsi ꝯ. eod. lib. de elec. c. post quam. l. 6. super gl. & ita. & remissiones quas ibi dedi, &c. Ioan. And.

A¶ *Ctus legitimi.*] Casus ponitur per cap. In electionibus. ꝯ. de elect. eo. lib. hoc modo: vacante ecclesia Pictauen. canonici illius ecclesiæ conuenerunt in vnum, tractaturi de electione futuri pastoris: tractatu inter eos habito aliqui ex canonicis consenserunt in aliquem Titium vsque ad certum tempus: vel in ipsum cō senserunt casu quo nauis veniret ex Asia: an valeat talis electio? Rñdetur ꝙ nō: quia actus legitimi nō recipiūt diē neq; cōditionē. ¶ Item potest poni casus per c. solet quæri. 32. q. 2. in matrimonio carnali hoc modo: Aliquis Titius ꝯtraxit matrimoniū cū aliqua Berta vsque ad certā diem: an valeat matrimonium? Rñdetur ꝙ non, per rationem huius regulæ: quia actus legitimi.

¶ Prima glo. dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secundo signat successiue sex contraria, & soluit: tertio ostendit regulam iuris ciuilis cautius formatam.

g ¶ *Actus legitimi.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. actus legitimi. vt emācipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, tutoris datio, &c. per quam exemplificare potes hanc regulam [Ponit etiam Dynus exemplum in auctoritate tutoris: quæ si interponatur sub conditione, interpositio est nulla. ff. de aucto. tutor. l. 1. & sic conditionalis.] Item exemplum pone in sententia, quæ non debet ferri sub conditione. 2. q. 6. biduum. Item electio, vel postulatio non debet fieri sub conditione. ꝯ. eod. lib. de elect. in electionibus. Item matrimonium non ꝯtrahitur in diē 32. q. 2. solet quæri. ꝯ. de condi. appo. cap. vltimo. Contra 18. dist. c. vlti. 66. dist. tanta. 20. q. 3. vnio. 10 fin. 10 quibus excōicatur quis vsque ad duos menses. Sol. ibi sumitur excommunicatio pro remotione à sacramētis: excommunicatio enim debet esse perpetua. 50. q. 5. quia sacerdotes. caponimus tñ perpetuam, id est, donec pœnituerit. 67. q. 1. de viduis. 1. responso. quia pro contumacia fertur. facit ꝯ. de consti. ex litteris. Item ꝯ §. de elect. cum in veteri. vbi eligendi potestas in certum tempus confertur. Sol. electio est ille actus legitimus, qui non recipit diem: vnde non possunt canonici sibi aliquem eligere in prælatum vsque ad festum Resurrectionis, vt hic: sed potestas eligendi non est ille actus, & ideo datur in tempus, vt ibi: nam & procurator datur ad tempus. ꝯ. eod. lib. de procura. si quem sub ea. hinc est quòd etiam de iure communi tempora ad eligendum sunt taxata. de

ta. de elect. ne pro defectu. de concess. præben. c. 2. ʒ. eod. lib. de iure patr. cap. vnico. cum simi. Item ʒ. 7. q. 1. pastoralis. ʒ. de fi. presby. veniens. vbi prælatura ecclesiæ dari vi ad tempus. Solu. vt ibi not. in vlti. glo. 3 Item ʒ: quia matrimonium licet non recipiat diem 2, vt ʒ. recipit tñ conditionem. de condi. appo. super eo. Sol. Veritate inspecta nondum est matrimonium vbi non interuenit purus consensus, vt ibi patet, immo nec spõsalia: vt ʒ. eo. lib. de spon. c. a. in fi. Item ʒ ad id quod ʒ. dixi de donatione tutoris. Instit. qui testa. tu. da. pos. §. ad certum. vbi tutoris datio diem recipit. Sol. quod ʒ. dixi, habet locum in tutore dato à iudice: secus 3 si à testatore, vt in prædic. §. Item. ad idem ʒ. ff. de tutelis l. muto, §. penul. vbi datur à iudice sub conditione, si satisdederit: & illa si satisdederit, pura est. Et facit qđ habes ʒ. de elect. significasti. Et not. ꝙ sicut hi actus non recipiunt conditionẽ vel diem, sic nec disiunctionem, vt in prædicto c. in electionibus. Et eod. tit. vt quis duas. Item nota ꝙ regula ista indistincte loquitur de actibus legitimis, qui nõ recipiunt conditionem nec diem: lex autem strictius dixit. Actus legitimi qui non recipiunt, & c. quasi dicat, aliqui sunt qui recipiunt, & aliqui non. & loquitur ipsa lex in actibus qui non sunt ʒctus, sed quasi. Contractus enim bene recipiunt conditionem. ff. de ʒhen. empt. l. hæc venditio. Et sic etiam potest solui id quod supra dixit de matrimonio, secundũ Lau. Gof. & Ber. qui hoc not. de condi. appo. super eo. in princip. & facit j. eod. contractus.

2 Etiã propter mandatum Papæ. dicit Philip. allegans Io. And. c. cũ de benefi. cio. de ꝑben. ʒ. eo.

a Etiam ex dispensatione Papæ: secundum Ioã. And. licet multi dicãt cõtra.

3 Quare secus not. C. de testa. tu. l. 1. vbi duas ratio nes reddit glo. additur tertia: quia omissum a testatore ꝑ ptes dič vel conditionem suppleri potest per iudicem: qđ nõ conuertitur. Ioã. And.

¶ Idem.

REGVLA LI.

Semel a Deo dicatum, non est ad vsus humanos b vlterius transferendum c.

¶ Idem.

ADDITIO. Ad probandum ꝙ ʒctus bene recipiunt conditionẽ, allegat Dynus insti. de emp. & ven. §. emptio. ff. de in diẽ addi. l. 2. de peri. & com. rei ven. l. necessario pro empto. l. 2. §. si sub cõditione. vnde locatio, societas, mandatum, & similia qui sunt legitimi actus, certum est ꝙ conditionem & diem recipiunt. Io. And.

Semel Deo.] Casus in hac regu. figuratur multis modis. Primo ꝑ c. ligna. de conse. dist. 1. Ponamus ꝙ aliqua ecclesia vetustate cõsumitur, ita ꝙ ista ecclesia pro sui conseruatione indiget nouo tecto. deponuntur ligna antiqua: vtrum sit licitum de illis lignis ædificare domum priuatam? Rñdetur ꝙ nõ, quia ex quo illa semel fuerunt Deo dedicata, non debent redire ad vsum hominum.

¶ Item potest poni casus in c. vestimenta. ea. dist. Ponamus: aliqua casula vel aliud ornamentum ecclesiæ est de panno aureo: istud ornamentum vetustate consumitur: sunt aliquæ peciæ integræ: vtrum ex illis sit licitum facere bursas ad vsus hominũ? Rñdetur ꝙ non: quia ex quo semel illę peciæ fuerunt dicatę Deo, ex illis non debet aliquid fieri ad vsum priuatorum hominum. ¶ Vel potest poni casus sic, Ponamus ꝙ aliquis priuatus fecit fieri vnum calicem: qui calix est in dñio illius qui calicem fieri fecit antequam sit consecratus. Sed ponamus ꝙ iste calix cecidit inter manus epi, qui illũ consecrauit: vtrum eps teneatur reddere calicẽ illi cuius erat ante consecrationem? Rñdetur ꝙ non: sed tenetur soluere pretium calicis illi cuius erat antequam esset cõsecratus. Et hic est vnus casus, in quo inuitus cogitur accipere pretium rei suæ.

¶ *Prima glo. ponit exempla: secundo dicit etiam in re aliena regulam procedere. Item in eadem forma: tertio dicit quod in non dicatis non procedit: signat contrarium & remittit: quarto notat nedum dominiũ, sed etiã vsum prohibitum.*

a ¶ *Semel Deo* 4.] Pone casum. 12. q. 2. nulli. ʒ. de relig. do. ad hæc. ff. de reli. & sum. fu. l. si quis sepulchrum. §. 1. ad idem 19. q. 3. quæ semel. de conse. dist. 1. ligna. & cap. vestimenta. de foro compete. conquestus. de rerum permuta. mancipia. C. de sacrosan. eccle. Authen. præterea. Et habet locum hęc regula non solum in re propria, sed etiam in aliena consecrata: vnde si aurifaber habebat calicem, quem eps consecrauit: amplius non reddetur aurifici calix ipse: sed eius æstimatio. & est casus specialis, in quo priuatur quis re sua. 14. q. 6. comperimus. Et quod dixi in calice, idem est in qualibet re inanimata: secus autem in animata, puta in seruo. & sic nõ est ʒ. 54. dist. frequens. & cap. seq. ratio est, quam ibi not. Ioan. in prædi. c. comperimus. & Ber. in prædi. decre. de reli. do. ad hæc. q a res animata, scilicet homo, delinquit permittendo se cõsecrari: inanimata vero non. Et est si. 7. q. 1. eps in diœcesi. & ff. de acqui. pos. l. si rem mobilem. & l. Pomponius. in princ. Et hoc quod hic dr, intelligas in eadem forma: quia ob redemptionem captiuorũ vel vrgentia debita, calices & vasa alia ecclesiastica vendi possunt etiã laicis, conflata tñ & minuta. 10. q. 2. hoc ius. & prædi. authen. præterea. Item not. ꝙ dicit, dicatum: quia bona ecclesiæ non dicata vel consecrata bene transeunt ad humanos vsus, etiam serui ecclesiæ venduntur vel donantur laicis, etiam ad seruiẽdum. 12. q. 2. ecclesiasticis. Arg. contra de re. permu. c. 3. dic vt ibi. Item not. ꝙ dicit ad vsus: quia non solum in dominium laicorum, sed nec etiam in vsum transire debent res Deo dicatæ. ad idem de consecr. dist. 1. vestimenta. ne vtio quæ Balthasar. &c. vt ibi. [& Danielis 5.]

4 Dynus ponit exẽplũ in ęde sacra, quæ si destruatur vel corruat: locus tamen remonet sacer. Insti. de re. diui. § locus. ff. de rerum diui. in tan tũ. §. sacræ. & de contrahẽ. emptio. l. ęde sacra. Ioã. And.

b ¶ *Humanos.*] id est, seculares, id est, secularium personarum. ad idem 1. dist. c. 2. 12. q. 2. qui diuinis & humanis. de testa. cum esses. Hoc dico: quia ad vsus clericorum qui & homines sunt, bene possunt reduci. de conse. dist. 1. ligna. Alibi sumitur humanum pro humili. 50. dist. eos. 24. q. 1. si quis dederit. 33. q. 2. latorem. in fine.

REGVLA LII.

Non † præstat impedimentum d, quod de iure non sortitur effectum.

¶ Idem.

REGVLA LIII.

Cui licet e

ADDITIO. Humanus accipitur etiã ꝓ benigno, mansueto, & misericordi: & in humanitas e ʒ ꝓ feritate, & crudelitate, & impietate. ʒ. de ꝑscr. cũ ex officij. ĩ prin. de cen. licet. & in cle. de reli. do. quia contingit. post. princ. Io. And.

† Per hãc regulã dicit Phil. Iol. And. non tolli sponsalia per matrimonium nõ consumatũ solutũ: & fallit hæc regu. in 1 quibus tacita volũtas sufficit. de lega. 2. plane. in princ. Ang. l. Fab. §. possessores. qui. modo ũsũ.

c ¶ *Transferendum.*] Adde quod dixi ʒ. eo. priuilegium. Ioan. And.

Non præstat impedimentum.] Casus figuratur per c. si verum. § 1. q. 2. hoc modo: Titius ʒxit matrimonium cum Berta consanguinea sua, & in effectu inter ipsos erat impedimentum, ita ꝙ matrimonium non tenet, obstante impedimento: postea ʒxit cũ alia, in qua non erat impedimentum: vtrum valeat istud secundum matrimonium? Rñdetur ꝙ sic. nec obstat primum matrimoniũ, quod fuit nullum, & ꝙ de iure non est sortitum effectum. Vel in electionibus ponamus sic casum: Canonici ecclesiæ Pictauensi vacante sua ecclesia celebrauerunt electionem nullam: postea ista electione non cassata celebrauerunt secundam electionem: vtrum prima electio quæ fuit nulla (non tñ fuit cassata) præstet impedimentum secundæ electioni? Dĩ ꝙ non. Contra istam regulam opponit glo. de e. 1. ʒ. de spon. eo. lib. vbi sponsalia quæ sunt nulla, præstant impedimentum matrimonio ʒhendo: vt contraxi sponsalia cum Berta, quę non tenuerunt propter impedimentum religionis vel consanguinitatis: vtrum potero ʒhere matrimonium cum consanguinea Bertæ? Dĩ ꝙ non. Dicendum ꝙ illud intelligitur quando sponsalia sunt nulla non ex defectu consensus: sed si essent nulla ex defectu consensus, possem contrahere matrimonium cum consanguinea Bertæ, vt dicitur in d. c. 1.

¶ *Prima glo. primo ponit exempla: secundo quinque casus exceptos, & quintum non approbat: tertio notat in maleficijs regulam non loqui.*

d ¶ *Non præstat impedimentum.*] 5 Pone casum in matrimonio qđ non tenet: quod non præstat etiam impedimentum secundo. 31. q. 2. si verum. In electione quæ non tenet ʒ. de elect. congregato. In stipulatione quæ non tenet ff. de verb. oblig. si dari stipuler. Vides tñ circa matrimonium ꝙ sponsalia, quæ sunt nulla propter affinitatẽ vel consanguinitatem, præstant impedimentum in consanguineis alterutrius, ex publicæ honestatis iustitia. Ratio est: quia publicæ honestatis iustitia inducitur ex solo consensu: vnde ex quo sunt aliqua ex consensu, licet aliàs sint nulla, inducitur publicæ honestatis iustitia. Si autem essent nulla ex defectu consensus, non inducitur ʒ. eod. lib. de sponsa. c. 1. sicut & impedimentum affinitatis inducitur etiam per illegitimum coitum. 35. q. 3. de incestis. Circa electionem etiam vides, ꝙ electio quæ nulla est, secundam impedit. ʒ. de elect. auditis. quod non prosequor: sed dic vt ibi. Idem in denuntiatione noui operis quæ siue sit iusta, siue iniusta, impedimentum præstat futuro ædificio. ʒ. de noui ope. nun. c. 1. & ff. eod. tit. l. 1. in prin. Idem etiam in appellatione, quæ & si ex falsa causa sit interposita, dum tamen probabili: tali quæ si foret probata, debeat reputari legitima: ea interposita nihil est innouandum. 2. q. 6. appellatione. Item in litteris Papæ per mendacium impetratis, quæ licet sint nullæ quo ad iuris effectum, pręstant impedimentũ aliis impetrandis, si de eis mentio non fiat. ʒ. de rescrip. cæterum. & c. ex parte. secundum Goff. qui hos quatuor casus quos præmisi not. de despon. impub. litteras. Sed Ber. in hoc vlti. contra. ʒ. de rescrip. ex tenore. in glo. 1. in fin. 6 per decre. de confir. vti. vel inutibonæ. Et not. hanc regulam veram, nisi in pœnam aliquibus prohibeatur: hoc dico propter maleficia, quę non sortiuntur effectum à iure: & tñ impedimentum pręstant promouendis. 50. dist. c. 1. 2. & 3. Interdum matrimonio ʒhendo. iuxta ea quæ not. 31. q. 1. hoc ipsum. §. hoc autem quamquam. & ʒ. de pœnit. & remis. qui presbyterum. & est simile quod not. C. de legi. non dubium. habetur enim pro infecto quod ʒ iura fit. 10. dist. vides. vbi de hoc, & j. eo. quæ ʒ ius. & ibi dicam. Et quod dicit, non sortitur effectum: dic à principio vel ex postfacto. quod dic vt dixi ʒ. eod. non firmatur.

5 Io. Mon. allegat pro exemplis multa iura quæ hic vide per Io. An. in mercu.

6 Vide ꝙ ibi dixi. & de hoc in præalle. decret. cum nostris. de conce. præben. in 4. glo. Io. An.

ADDITIO. In hac regula, non præstat, & c. Dynus ponit exemplum cum legata est mihi optio serui, & ego elegi, sed electio non habuit effectum: iterum eligam. ff. de opt. leg. l. 2. 3. & 4. Item ponit per l. quod pupillæ. ff. quando di. leg. ced. de cond. & demon. hæc conditio. Ioan. And.

Cui licet.] Casus primo figuratur per cap. ecce. 95. dist. vbi quæsitur, vtrum liceat sacerdoti benedicere populum in fine Missæ: Rñdetur ꝙ sic: quia licitum est sacerdoti quod est plus, scilicet conficere corpus Christi: ergo est ei licitum quod est minus, scilicet benedicere populum in fine Missæ. Et hoc intelligitur de benedictione simplici, non autem de benedictione solemni, quæ de

iure com

iure cõi spectat solis epis & alijs superioribus: licet ex priuilegio specter aliq̃bus abbatibus: quæ benedictio solemnis impertitur in tribus horis, videlicet in Matutinis, in Missa, & in Vesperis. ¶ Itẽ pōt casus figurari per c. ex parte 3. de deci. in antiq. Papa concessit priuilegiũ aliquibus religiosis, vt ipsi possint percipere decimas in certa parochia: postea fuerunt facta noualia: vtrũ ex illis noualibus ipsi percipiũt decimas? R̃ñdetur q̃ sic, per ratonẽ huius regulæ: q̃a si fuit eis concessum q̃d est plus, vr̃ eis concessum illud quod minus.

cet [a] † quod est plus, licet vtique quod est minus.

¶Idem.

REGVLA LIIII.

QVi prior † est tẽpore [b], potior est iure.

¶Idem.

REGVLA LV.

QVi [c] sentit onus, sentire

Secus si illud priuilegium esset concessum alicui laico. per c. tua. eod. titu. Item secus si religiosi præscripsissent decimas antiquas: quia cum præscriptiones sint odiosæ, non possent percipere decimas de noualibus: nam præscriptio non currit sine possessione, quia isti religiosi non possent dicere q̃ habuerunt possessionem istorum noualium.

¶Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla: secundo ponit brocharda; tertio successiue signat, & soluit septem contraria: quarto signat contraria ad negatiuam.

a ¶*Cui licet.*] hæc regula sumpta est ex l. ff. e. tit. nõ debet cui plus licet, quod minus est non licere. Et fallit hæc regula in casibus ibi not. Pone casum: Presbyter in Missa conficit corpus Christi, quod maius est: bene ergo potest benedicere populum. quod est minus. 95. dist. ecce. Item concessis decimis laborum, quod maius est, & noualium quod minus est. ĩ. de decim. ex parte 3. Item cui concessum est testari, puta filiofamilias in peculio castrẽsi: ergo & donare causa mortis. ff. de dona. causa mortis. l. tam is. concor. 12. q. 1. præcipimus. cui cõmittuntur animæ, & res ecclesiæ etiã. ĩ. de dote post diuor. resti. per vestras. cui cõmittit vxor corpus, bene pōt cõmittere dotem. Et not. q̃ istud est vnũ brochardum: cui licet plus, & minus. Aliud, quod licet maiori, & minori. 95. dist. illud superfluũ. Aliud negãdo: cui nõ licet minus, nec maius. de sent. excom. eum illorum. & quod non licet in minori, nec in maiori. de elec. cum in cunctis. vbi de hoc. Contra ad hanc regulam. supra eod. lib. de præben. cui de non sacerdotali. Solu. illud facit forma mandati. & eodem modo r̃ñde ad c. eod. tit. cum in illis. §. vlti. & facit quod dici ĩ. e. plus semper. Item Ṡ. de consecra. dist. 2. cõperimus. Sed illud speciale propter vnionem. Et sic etiam respondetur ad l. ff. de admini. tut. cum quæritur [1]. Nã pupillus potest omnia nomina quæ fecit tutor respuere: sed non quædam respuere & quædam approbare. Item Ṡ. de transla. c. vlt. vbi permittitur transire ad maiorem dignitatem, sed non ad minorẽ. Solue vt ibi not. in glo. penul. Item Ṡ. 33. q. 2. latorem. vbi potest communicare, sed non oblationem dare. ad idem. 17. q. 4. miror. Item Ṡ de torneamentis. c. 1. de rapt. c. 2. vbi conceditur pænitentia & non sepultura. Solu. vt not. in præd. c. 1. de torneamen. quia regulare est q̃d hic dr̃: nisi à minore prohibeatur ex causa, vel vt consulatur viuis, vt ibi, vel ob aliam causam. Item ad negatiuam Ṡ. 36. dist. qui ecclesiasticis. & 1. q. 1. si qui epi. vbi qui iniuste ordinem contulit, priuatur collatione illius ordinis: sed non minoris vel maioris, secundum Ber. licet Hugo contra. sed dic vt ĩ. proxi. dixi. Plus ergo qualitate includit minus, sed non semper, vt ĩ. sicut plus quantitate non semper includit minus, vt dixi ĩ. eo. tit. plus semper.

ADDITIO. In hac regula, cui licet, &c. Io. Mo. dicit ponẽdum exemplũ per §. is qui exequitur Insti. manda. vbi si mãdaui fundũ emi pro centũ, mãdasse videor q̃ ematur pro minori si haberi pōt: & remittit ad regulam, plus semper. Dynus ponit exemplum in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cum filia: multo magis contumelijs afficere. ff. de adul. nec in ea. §. ius occidendi. Item iudex po. est deferre actori iuramentum in litem, quod est plus: poterit ergo taxationem iurisiurandi adijcere, quod est minus. ff. de in lit. iuran. videamus. §. penult. Ioan. And.

QVi prior est tempore.] Casus figuratur per c. vlt. 17. dist. innocto c. 1. de maio. & obe. in antiq. Ponamus q̃ inter canonicos alicuius ecclesiæ est contentio, quis debeat primo se subscribere in instrumento, in quo continẽtur actus capitulares. vel est contẽtio inter canonicos in sessionibus, quis debeat esse in loco honorabiliori: vel in optione præbendæ est contentio, quis debeat habere electionem? R̃ñdetur q̃ antiquior canonicus est cæteris præferendus: quia qui prior est tempore, potior est iure. ¶ Item potest poni casus in pluribus expectantibus auctoritate Apostolica, quorum vnus p̃cedit in data, vt ponamus q̃ Papa hoc anno fecit mihi gratiam in ecclesia Pictauen. quia mandauit canonicis illius ecclesiæ vt conferrent mihi præbendam si qua vacaret, aliàs primo vacaturam: postea Papa in dicta ecclesia fecit tibi similem gratiã: quæritur quis nostrum sit præferendus in assecutione præbendæ? R̃ñdetur q̃ ego qui sum prior in data: quia qui prior est tempore, potior est iure. ¶ Item potest poni casus in pluribus creditoribus, vt si sint plures creditores alicuius debitoris, & vendantur res ipsius debitoris: quærit quis debeat esse prior in debito consequendo? Respondetur idem, q̃ ille, qui est prior in tempore.

¶ Prima glos. dicit vnde sumpta, & ponit exempla: ad vltimum exemplũ signat contrarium & soluit: secundo dicit regulam procedere in his quæ pendent à voluntate duorum, non in legibus vel testamentis: signat contrarium & remittit: licet procedit cum par est ius vtriusque.

b ¶*Qui prior est tempore.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. quotiẽs vtriusque. Pone casum in iure cessionis & subscriptionis. 17. dis. c. vlt. ibi p̃ponitur prius ordinat[e]. [& ĩ d̃ ma. & obe. c. 1. vbi de hoc. Dyn[e] alleg. ff de albo scri. l. 1. 2. & 3. & C. d̃ q̃sul. l. 2. lib. 12.] In assecutione præbendæ qui primo impetrauit [a]. ĩ. eo. lib. de p̃bẽ. eũ cui. Ex duobus emptoribus vel donatarijs præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita fuit. C. de rei ven. quotiens. in prin. & in fi. Sed quare in hoc vlt. casu p̃fertur ille, cui fuit primo res tradita, & non ille cui primo fuit vendita vel donata: quod esse deberet s̃m hanc regulam? Sol. hæc regula locum habet in ijs quorum vtriusque par est causa. vt in p̃di. l. quotiens. ff. eo. tit. sed post venditione quis remanet dominus. vendendo ergo & tradendo secundo, potior est causa secundi, vt ibi [3]. hoc probatur C. de hære. vel act. ven. l. qui tibi tenetur. tñ priori exempto quanti sua interest, vt ibi: sed per litteras Papæ quis statim est canonicus: & ideo in eis attendimus datam, vt in prædicta decre. eũ cui. & facit quod not. de spon. duorũ. c. vlt. in 1. gl. Et nota q̃ hæc regula locũ habet in Ṡctibus, & in ijs quæ duorũ voluntate dependent: sed in legibus & constitutionibus quæ pendent ex vnius voluntate, reuocat posterior priorem. Idẽ in testamentis eadem de causa: quia ex vnius voluntate dependent. Ad primum de conse. dist. 1. c. vasa. de cogna. spiri. c. 1. ff. de leg. non est nouum. & ĩ. eo lib. de constit. c. 2. vbi etiam de hoc. Ad s̃m. 13. q. 2. vltima voluntas. Et ĩ. de celebra. Mis. cum Marthæ. & ff. de lega. 1. si mihi. Ad primum, Ṡ. 33. q. 2. hoc ipsum. in fi. 50. dist. Domino sancto. vbi dr̃, q̃ potius stamus antiquo iuri quàm nouo. Sed dic vt ibi, & vt ĩ. dicas. Hæc regula in his locum habet quæ per ius habent: nam priuilegia consideratur nõ solũ ex tẽpore, sed ex causa. ff. de priuileg. cred. priuilegis. hinc est q̃ receptus auctoritate Apostolica præfertur omnibus etiã ante receptis aliorũ auctoritate. ĩ. eo. lib. de p̃b. hi qui. Et creditrix dotalis præfertur etiam quibusdam anterioribus creditoribus, nõ tñ filijs ex priori matrimonio qui agunt de dote materna. C. qui potio. in pig. hab. l. vlt. & ibi de hoc: & plene per Azo. in summa eo. tit. [Sed longe plenius hic per Dynum cuius distinctionem vide.]

ADDITIO. In hac regula, qui prior, &c. Dynus ponit exemplũ in creditoribus, quibus res sunt obligatæ, vt potior sit qui prior est tempore. ff. qui pot. in pign. l. potior. & l. creditor. & C. eo. l. si fundum. & c. Ioan. And.

QVi sentit onus.] Casus primo figuratur per cap. de lapsis. 16. q. 6. Ponamus q̃ aliquis clericus perpetrauit aliquod delictum propter quod fuit condemnatus agere pænitentiam in aliquo monasterio: nunquid bona sua transeunt in monasterium, vel monasterium teneatur ipsum alere expẽsis monasterij? R̃ñdetur q̃ si fuit condemnatus ad agendum perpetuam pænitentiam in monasterio, bona sua transeunt in monasterium: quia ex quo monasterium sentit onus, etiam debet sentire emolumentum. ¶ Item potest poni casus per c. 1. de sepul. ĩ. eo. lib. vbi dr̃, q̃ si parochianus eligat sepulturã alibi quàm in sua ecclesia parochiali: ex illis quæ obuenerũt ratione funeris, ecclesia parochialis debet habere quartam, vel aliam portionem, s̃m consuetudinem regionis. c. certificari. eo. tit. in antiq. quia sicut ecclesia parochialis sustinuit labores administrando & celebrãdo diuina: ita similiter debet esse particeps in emolumentis. ¶ Item potest poni casus per c. filijs. 16. q. 7. Certũ est q̃ patronus in ecclesia patronata ex iure patronatus consequitur aliqua emolumenta: quia ad illam ecclesiam potest præsentare virum idoneum. Item in sessionibus & sepultura est præ cæteris honorãdus. Itẽ si patronus deueniat ad paupertatem, ecclesia tenetur sibi subuenire præ cæteris egentibus. Sed quid? ponamus q̃ ecclesia opprimitur: nunquid patronus tenetur eandem defendere? R̃ñdetur q̃ sic: quia ex quo sentit commodum, sentire debet onus. ¶ Item potest figurari casus per c. significatum. de præb. in antiq. vbi dr̃, q̃ ex quo clericus percipit fructus & emolumẽta ecclesiæ: ita similiter tenetur & debet eam officiare, & facere diuinum seruitium: quia ex quo consequitur emolumentum, etiam debet habere onus: quia beneficium datur propter officium.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla in vtroque dicto: secundo ponit quatuor casus quibus fallit regula.

c ¶*Qui sentit onus* [4].] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. s̃m naturã cuiusque rei. Pone casum in clerico, qui p̃p lapsum detruditur in monasteriũ ad pænitentiã peragendam: quia res eius proficiunt monasterio. 16. q. 6. de lapsis. Ad idem ĩ. de sepul. cap. 2. ibi, sint

DD consola-

Margin notes:

a In pari forma. & d̃ hoc plane ĩ. eo. lib. de concess. præben. & solu. in vlt. glos.

3 Nisi primus se contulisset possessionem, quia posset dici 1 vt scripsit in Specul. de emptione, & vendi. c. e vbi glos. satis verbum, continuus possidere. Io. An. And.

4 In hac regul. tenet Io. And. declaratur q̃ Pha. q̃ monasterium priuilegiatum tempore interdicti admittere familiares diuinis: admittere recepros post priuilegiũ. idẽ de episcopo priuilegiato, vt quatuor sunt familiares absentes recipiant fructus suorũ beneficiorum.

consolationum socij, &c. & C. de fur. & ser. cor. l. vlt. §. sed cū in secunda. vbi cōmodatarius si fortiue ab eo surripiatur res cōmodata, & agens furti cōsequatur pœnam à fure: pœnā ipsam nō restituit dño, ne sit dāno tantūmodo in deditus qui rē cōmodatā accepit: sed liceat etiā lucrū sperare. In scđo dicto ibi scilicet, & eȝ: pone casum in patrono qui defensare debet ecclesiā. 16. q. 7. filijs. io clerico qui officiare debet ecclesiā. q̃d præbē. significatum. Et dicit lex, non est ferendus qui lucrū amplectitur, onus autē subire recusat. C. de cad. tol. l. vnica. §. pro scđo. in fi. Cōcor. ad hanc regulā. 7. q. 1. c. ibi. 22. q. 2. charitatē. cū suis concor. & j. eo. rationi. & ſ. eo. lib. de elect. cū nō deceat. ff. de peri. & cōmo. rei ven. l. id q̃d post. Et nota q̧ hæc regula fallit interdū ratione ætatis vel psonæ: interdū ratione naturæ ꝯctuū: interdū ex speciali pacto. Primū patet. C. de leg. tut. l. vlt. io fi. ibi enim minores licet ad tutelæ grauamen nō veniant, successionis emolumentū nō amittūt. instit. de le. tu. in fi. ibi dicit text., plerunq; vbi successionis est emolumentū, ibi & onus tutelæ debet esse: ideo autē dixim., plerūq; : q̃a si fœmina impubes manumittitur, ipsa ad hæreditatē vocatur, cū alius tutor fit. Secundū patet. ff. p socio. l. de illo. & l. nō ob eā. ibi. n. nō fit cōpensatio emolumēti quod socius attulit societati dāno quod intulit: immo eo nō obstāte damnū emendare tenetur. & est ratio, vt dixi, natura ꝯctus: ꝯhitur enim societas tantū ob lucrū. [Vide quod not. ff. de neg. gest. l. si negotia absentis.] Tertiū patet. ff. de pac. do. l. familiæ. ad idē. ff. fa. ercis. l. licet. Ad hoc ſ. eo. lib. de pac. c. 1. & vlt. Item fallit vbi ex causa quis prohibetur ab emolumento, licet onus habeat: sicut in iudice qui nihil à partibus debet exigere, nisi expensas moderatas cum proficiscitur pro causa. nec tunc illas, si partes notabiliter pauperes sunt. ſ. eo. lib. q̃ rescrip. statutū. §. insuper. & §. seq. & idē in similibus. Et concor. ad hanc regulam ea. decre §. assessorem.

debet commodū, & econtra [a].

¶ Idem.

REGVLA LVI.

IN re [b] communi, potior est conditio prohibentis [c].

[a] Hæc glossa ex nouella Io. And. huc fuit translata.

a ¶ Et econtra.] Vnus [1] intellectus est: qui sentit commodum, sentiat onus. & hunc glos. prosequitur. Alius sensus est: qui non sentit onus, non sentiat commodum. & pro hoc 33. dist. præter hæc. ſ. cod. lib. de elect. generali. §. illos, &c. Ioan. And.

IN re commun.] Casus in hac regula figuratur primo per c. 1. 33. q. 5. hoc modo: Ponamus q̧ Titius ꝯxit matrimonium cum Berta: ꝯcto matrimonio & consummato, alter coniugum vult intrare religionem altero inuito, & in præiudicium alterius: Respondetur q̧ nō potest: quia in re communi potior est conditio prohibentis. ¶ Item potest poni casus per cap. quia propter. de elect. in antiq. Vacante ecclesia Pictauēsi canonici ecclesiæ super electione futuri prælati voluerunt compromittere in aliquos arbitros: aliqui ex canonicis non consenserunt: sed dicunt q̧ volunt habere vocem: vtrum possint impedire potestatem translationis in arbitros, & ne fiat compromissum? Respondetur q̧ sic: quia in translatione potestatis in arbitros requiritur consensus omnium: & hoc per rationem huius regulæ: quia in re cōi potior est conditio prohibentis.
¶ *Prima glossa ponit exempla, & remittit: & vi. casus excipit.*

[2] Vide Decium consil. 45.

b ¶ *In re communi* [2].] Pone casum in duobus coniugatis [1] quorū vno vouere volente & altero prohibente, potior est causa prohibentis. 33. q. 5. c. 1. Itē vno prohibente ne procedatur per viā compromissi, potior est ipsius conditio. ſ. de elec. quia pp. ibi, vice omniū. Itē duobus cōem habētibus parietē, alter non pot destruere & reficere altero prohibente. ff. de ser. vrb. præd. parietem. & fuerant hæc verba l. ff. cōi di. l. Sabinus. & ibi de hoc. Et fallit hæc regula in casibus ibi not. Primo qñ non interest socij: puta q̃a incrustare vult vel depingere. ff. de ser. vrb. præd. l. q̃dā Hiberus. §. parietem. vel vult scalas iuxta parietē ponere, vt eo. tit. fistulam. in fi. Secūdo qñ ob hoc q̄sita est vt opus fiat ff. cōi di. si ædes. [Et sic loquitur. ff. p socio, cū duobus. §. itē Mela.] Itē qñ ædificiū reficeret. C. de ædi. priua. si vt pponis. ff. de dam. infec. si ædibus. & l. in reficiēdo. [Intellige q̧ in his casibus quibus reficere vel facere licet, nō velit socius facere iure seruitutis: q̃d non liceret. præalleg. l. parietem. de ser. vrb. præd. sed iure cōionis licet. & sic intendit gl. Et facit ff. pro socio, cum duobus. §. idē rñdit.] Itē religionis fauore, vt si ibi sepelire velit, vt ff. de reli. si plures. vel in cōmune sepulchrum alium mittere. Instit. de rerū di. §. religiosum. ver. io cōe. Item cū donator rem cōem habet cum donatario. C. de don. sancimus. §. ne autem. Accur. Et scire debes aliq̃d esse cōe vt singulis: aliq̃d vt collegio, vt intelligi ſ. eo. q̧ omnes. & habes ſ. de consti. cū omnes. Ioā. And.
¶ *Glos. seq. ponit rationem regulæ.*

c ¶ *Prohibentis.*] quia volēns non solum dominus est, vt in prædi. l. parietem. ff. de ser. vrba. prædio. Ioan. And.

In præsentia de proba. per casum positionem pœnaliter declaratur.

COntra eum.] Casus in hac regula primo potest figurari per cap. in præsentia. de proba. in ann. hoc modo: Ponamus q̧ dicebat ab aliquibus q̧ intrauerā aliquā religionē, & in ea fecerā pfessionē: ego autē excipiēdo pposui, q̧ eo tēpore quo intraui religionē, erā minor annis, & sic pfessio ñ tenebat: ppterea nō erā obligatus religioni. Ad pbandū meā intētionē, videlicet q̧ erā minor annis, feci meos articulos, io quibus cauebatur, q̧ erā minor annis: & nō dicebatur vtrū essem minor annis xiiij. vel xxv. vnde iudex examinauit meos testes, qui omnes deposuerunt, q̧ qñ intraui religionē erā minor annis: publicatis attestationibus meorū testiū, pars aduersa ꝯ me proposuit, q̧ non probaueram sufficienter meam intentionem: quia solum pbaueram, q̧ erā minor annis, & non q̧ erā impubes & minor xiiij. annis: est ibi textus q̧ fiet interpretatio ꝯ me, vt præsumatur q̧ volueram dicere, q̧ eram minor xxv. annis. ¶ Item potest poni casus per l. cum in lege. ff. de ꝯhen. emp. & ven. Ponamus q̧ habebam duas ædes vicinas & contiguas: quælibet ipsarū erat altior diuersis respectibus: quia vna in parte anteriori erat altior altera: reliqua autem erat altior in parte inferiori: vendidi tibi vnā istarū domorū, & in venditione apposui istud pactū; stillicidia vt nunc sunt ita erunt in futurū: Vtrū videar apposuisse seruitutem domui retentæ, vt nō possim eā eleuare in illa parte, in qua recipit stillicidia domus venditæ? Rñdetur q̧ in dubio præsumitur q̧ apposui seruitutē domui retētæ, vt nō possem eā altius eleuare in illa parte, io qua recipit stillicidia domus venditæ: q̃a fuit in potestate mea apertius declarare. l. veteribus. C. de pac. Barto. io l. Labeo. ff. de ꝯhen. empt. & vend. Et hic est etiam glos. satis ampla. Sed quid dicemus ad l. si io emptione. ff. de act. empt. & vend. vbi textus in ꝯtrium: quia ibi dr̃ cum fundus venderetur: seruus Stichus accederet, id est, venditus fuit seruus Stichus cū fundo: & venditor habebat duos seruos Stichos: dubitatur de quo Sticho intelligitur tale pactum? Dr̃ ibi q̧ est in potestate venditoris retinere quē voluerit: & ibi illa verba fuerunt dicta non à venditore, sed ab emptore. Ideo dicunt aliqui, q̧ si verba fuissent prolata à venditore, q̧ fieret interpretatio ꝯ emptorē: quia verba sic proferrentur in ꝯctu: nec inspiceretur à quo fuerunt prolata, sed cuius fauore proferrentur: ita q̧ si illa verba apponerentur gratia venditoris, fiet interpretatio contra venditorem: Si gratia emptoris, fiet Interpretatio contra emptorem. Tamen istud non placet gloss. nec Bar. in dicta. l. veteribus. immo dicunt, si constet quis protulit verba, fiet interpretatio contra eum. sed in l. illa non constabat à quo fuerant illa verba prolata: ideo est io optione venditoris tradere quem Stichum voluerit. Vel dicit glossa q̧ ista regula fallit in iudicijs, quia non fit interpretatio ꝯ proferentem. l. si quis. ff. de iudi. Ratio est: quia si fieret interpretatio secundum intentionem rei conuenti, & non actoris libellantis, reus diceret q̧ de illa re non intellexerat. ¶ Itē fallit hæc regula quando aliàs contractus esset inutilis: vt si stipulatus sum hoc modo, Promittis mihi dare centum calendis Iulij: non dico proximis: quæritur de quibus calendis intelligatur: vtrū de proximis vel de alijs? est ibi textus quòd intelligitur de proximis, & interpretatio fit pro me stipulante: quia si attenderetur tua intentio, ni diceres quòd ni intelligeres de vltimis. quæ sunt circa iudicium finale, & sic stipulatio esset inutilis.

¶ Idem.

REGVLA LVII.

COntra [d] † eum qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.

† Non q̧ verba obscura vel dubia interpretanda sunt cōtra proferentem, q̧ apertius cōtre potuit. adhoc c. cum dilectus. de cōsuetud.

¶ *Glossa sequens dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & ad alterum remittit. Secundo successiue signat, & soluit septem contraria: tertio distinguit principaliter quinque membra: sextum & septimum addit in fi.*

d ¶ *Contra eum* [1].] Hæc regula sumpta est ex l. eo. tit. l. in contrahenda venditione. Pone casum io dicto testis cuius interpretatio fit contra producentem ſ. de proba. in præsentia. Item per l. ff. de contra. emp. l. Labeo. vbi obscuritas pacti nocet venditori qui legem apertius dicere potuit. ad idem ff. de pact. l. veteribus. vbi plene de hoc. Contra ff. q̃ iudi. si quis intentione. Sol. illud in iudicijs, hoc in contractibus. Sed adhuc contra. ſ. eod. cum sunt partium iura obscura. Sed ibi solui. Item contra. ff. de contrahend. empti. si ita distrahatur, illa, aut illa res quam elegerit venditor, hæc erit empta. Solu. verba illa fuerunt dicta ab emptore: vel naturale est in alternatiuis: q̧ sit debitoris electio. j. eo. io alternatiuis. cum suis concor. Item ꝯ cod. tit. si in emptione. io prin. vbi si in emptione fundi dictum fuerit accedere Stichum seruū: accedit ille de quo venditor intellexit. Sol. hoc in principali, illud in accessorio: sed hoc nihil est. vnde dic ibi verba prolata fuisse ab emptore. Item contra ff. de ser. vrba. prædio. si seruitus. ibi; ne luminibus officiatur: intelligitur de præsentibus & futuris. Sed ibi non est obscuritas, sed generalitas. ad idem de priuileg. quia circa. vbi generaliter remittens decimas, futuras & præsentes intelligitur remisisse. Item ꝯ. ff. de verbo. obligat. l. eum qui. vbi intelliguntur calendæ primæ ad voluntatē stipulantis. Sol. inutilis esset stipulatio, si ad voluntatē debentis qui de vltimi mundi calendis intelligeret & diceret. Itē ꝯ. ff. eo. tit. l. in ambiguis. vbi statur animo proferētis. Solu illa in testamentis, rescriptis, & legibus, vt ibi not. hic autem in ꝯctibus. Vt igitur plene liqueat hæc materia: licet de ipsa tractetur de spon. ex litteris 1. ff. de pact. l. veteribus. tu tamen nota quòd obscuritas vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus, aut in conuentio-

[1] Circa istã glo. ibi: cū dubitatur quid sit verisimilius. dicit Pau. interpretandum secūdum q̧ apparet ex principali conuentione: an verbis nō præcedentibus, aut sequentibus. l. insulam. ff. q potio. in pig. habea. aliàs interpretamur contra pferentem, in d. l. veteribus. l. ab hoc. §. hæc lex. ff. de serui. rusti. prædio. nisi constet. ait Dynus pferentē pticū voluisse in suum fauorem, si non constet à quo sint prolata verba: aut fortè ab omnibus æqualiter dicta sunt; est interpretandum contra illum cuius fauore vertitur. l. si ita. ff. de auro & argen. leg. q̃a circa. de sepulturis.

uentionibus factis in iudicio, aut in confessionibus, aut in ʒtibus & pactis, aut in sententijs. Si in vltimis voluntatibus, subdistingue: quia aut constat de voluntate expresse vel tacite. Si expresse, illa seruatur: quia nihil est quod tantũ debeatur hominibus, q̃ ꝙ vltimæ voluntatis liber sit stylus. 13. q. 2. vltima voluntas. de test. officij. de condi. appos. in ma. c. 2. C. de sacrosanctis eccles. l. 1. Si cõstat tacite, vt per coniecturam, illa seruatur. ad hoc 26. q. 6. qui recedunt. de test. requisi. sti. ff. de leg. 1. si seruus

Aut in stipulatione personæ, & tunc fiet eius interpretatio. ff. de perio. stipu. l. 1. §. si. & l. proxime. Dyn.

Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7.

REGVLA LVIII.

¶idem.

Non est obligatorium, contra bonos mores præstitum iuramentum.

plurium. in fi. nisi dicta voluntas turpis esset, vt ff. de condi. insti. l. quidam. vel aliàs ʒ ius. Pone exemplũ. ī. de test. tua. c. Raynutius. in fi. ff. ad leg. Fal. Titia. quia priuata dispositio testatoris, &c. de testa. requisiti. ff. de leg. 1. l. nemo potest. si non constat expresse nec tacite, stetur verbis testamenti. ad hoc 32. q. 2. is autem. de celebra. Miss. in quadã. de spon. ex litteris 1. ff. de exer. l. 1. §. si is q̃ nauem. ff. de leg. 3. l. non aliter. Si autẽ verba sunt nimis larga, sequimur benignius, & minimũ. ff. de leg. 3. l. nummis. ī. eo. in obscuris. cũ suis concor. & sic esset hæredis electio. C. de cond. indeb. l. si q̃s seruũ. ff. de leg. 1. legato. Et lex. ff. eo. tit. si domus. & l. qui duos. loquitur cũ hæres est in mora, vt not. de test. indicante. ad hoc. Insti. de leg. §. si generaliter. Si vero nõ apparet quæ pars sit benignior vel minor, neutra tenetur. ff. de test. tu. l. duo sunt. ff. de manumiss. test. l. cũ ex pluribus. ff. de libe. & posthu. nominatim. Si quæratur ad quẽ spectat indagatio? Dic ꝙ ad iudicẽ. C. de fideicõmis. l. volũtatis defuncti. Si in iudicijs sit ambiguitas, fit interpretatio ꝓ proferente: a. Ratio: quia debitor semper negaret se de hoc sensisse. C. de annali excep. l. vlt. in fi. ff. de verb. ob. inter stipulantẽ. §. 1. arg. ff. de tribu. l. illud. §. 1. & ff. de eo quod cer. lo. l. nõ vtique. §. dam⁹. & hoc in litis exordio. de hoc de testi. spo. cum ad sedẽ. Si vero in probationibus sit ambiguũ, interpretamur ʒ producentẽ. de cõdi. appos. per tuas. de proba. in præsentia. de testi. cũ tu. de fide. instru. inter. in fi. debent enim ꝓbationes esse claræ. de præscri. auditis. saluo eo ꝙ possent testes obscure deponentes incidũ iterũ interrogari. de testi. cũ clamor. quod dic vt ibi notatur. Et eo. tit. ꝑ tuas. & in prædic. decr. in præsentia. in 4. glos. In confessionibus si confiteatur quis incertũ, certificare cogitur. ff. de cõfes. l. certum. alioquin accipietur qđ magis expediet aduersario, vt ibi: & ff. de inter. act. de ætate. §. nihil. Ad hoc ī. de accusa. cũ dilecti. ī. eo. lib. de confes. c. 2. In ʒtibus aut est certũ de consensu, aut de dissensu, aut est dubiũ. In primo statur ei qđ senserũt. ff. de rebus dub. l. in ambigua. de sponsa. c. 1. Secundo nil valet. 27. q. 2. sufficiat. 30. q. 2. c. vnico. ī. de rapt. cum causa. de pigno. illo vos. 29. q. 1. §. 1. ff. de ʒhen. emp. l. in venditionibus. & ibi error non solum corporis, sed etiã materiæ venditionem impedit: nil enim tam ʒrium consensui sicut error. ff. de iurisdi. omnium iudi. si per errorem. ff. de iudi. l. 2. & errare est aliud pro alio putare. 37. dist. quamuis. & 22. q. 2. in quibus. non tñ omnis error ʒ matrimonium impedit, sed error tantum personæ & conditionis. qđ dic vt 29. q. 1. §. 1. & in summa tener etiã pignus. cũ obligatur æs pro auro. ff. de pigno. actio. l. 1. In tertio casu, scilicet cũ est dubium: subdistingue, aut potest valere ſm vnius intellectum tantum, aut ſm vtriusque: si ſm vnum tantum, valeat ſm quem valere potest. ff. de verb. oblig. l. quotiens. Et habet hoc locum etiam in ʒctu matrimoniali in foro iudiciali. In foro autem animæ staretur ei qui dissensisset in tali dubio, vt ī. de spon. tua nos. si ſm vtriusque intellectum potest valere, valeat quod est verisimilius. ff. de verborum oblig. l. eum qui ita stipulatus. ff. eo. tit. l. in obscuris. & de verb. sign. abbate. & ī. eo. inspicimus. cum suis concord. Sed si dubitatur quod est verisimilius, seruetur quod in hac regula dr̃. ff. de verb. obl. l. quicquid. & l. si quis ex pluribus fundis. Et hæc vera, cum neuter dolũ cõmittit. Si autẽ alter dolum committat, ʒ eum fieret interpretatio. 22. q. 5. cap. q̃ peierare. §. ex his. & c. quacunque. si vterque, tunc ad eãdem significationem recurretur, vt in dicta decret. ex litteris. vbi de hoc. 22. q. 5. c. hoc vr̃. §. si ergo. & idem repetitur in iuramentis, vt ibi not. In sententijs suis interpretari poterit præses prouinciæ vel procurator Cæsaris. ff. de appel. ab executore. in prin. minor non. C. de senten. ex breuic. reci. l. 2. vbi de hoc. ff. de re iudi. l. iudex. functus est enim officio suo, siue bene, siue male iudicando quod intellige in diffinitiua; secus in interlocutoria. quod dic vt not. de apella. cũ cessante. & ibi plenius scripsi. De fructibus tñ & expensis supplere potest eadem die. ff. de re iudi. l. Paulus. & ī. eo. lib. de appel. cũ appellationibus. & de hoc not. 35. q. 9. c. loci nostri. §. quia ergo. aliàs incipit, his ita. in 1. glos. 11. q. 1. c. clericum nullus. §. ex his. de postula. præla. c. 1. & ibi de multiplici interpretatione. De legibus non est dictum: quia in eis nihil est obscurum vel ambiguũ. 4. dist. c. erit. & in procemio decretalium. C. de nouo cod. com. in 1. consti. ibi, erit lex certa & breuis sermone conscripta. Si tñ ambiguitas videretur in eis esse, recurritur ad condentem: quia ille solus interpretari potest, qui condere. 11. q. 1. §. ex his. de iudi. cũ venistent. de sen. excom. inter alia. C. de leg. l. vlt. Et idem in priuilegijs, quæ sunt leges priuatæ, per eadem iura. [& ī. de offic. ordi. §. si vero. & ff. eod. tit. l. Neratius. & vide quod dixi post Innoc. Host. & Compost. de rescrip. causam. super glo. penult.]

a Sic actor vel reus secundũ Dynum, qui allegat qđ not. in l. si quis intentione. Ioã. And.

a Quotuplex sit error, & qualis error impediat matrimoniũ, vide Magistrũ. & ibidem late theologos Scholasticos lib. 4. sent. dist. 30.

Sententiã suã an possit iudex interpretari.

ADDITIO. Per l. veteribus. ff. de pact. superius. circa princ. huius glos. allegatam, & ff. de ser. vrb. præd. si arborem. §. hæc lex. & de ʒhen. emp. cum in lege. & l. Labeo. ponit Dynus in eo qui vendens & tradens domũ dicit; stillicidia vti nũc sunt, ita sint: videtur dicere ꝙ domui venditæ debeatur à vicinis seruitus stillicidiorum: non econtra ꝙ domus vendita debeat seruitutem vicinis. Ioan. And.

REGVLA LIX.

¶idem.

Do-

Non est obligatorium.] Casus in hac regula potest figurari multis modis: primo per l. ʒctus. ver. excepto. ff. eod. Ego deposui apud te libros meos, vel aliam rem, & fuit appositum pactũ inter nos, quia volui, vt si res perderetur dolo tuo, vel eam venderes, ꝙ non possem agere ʒ re actione depositi, & iuraui illud, videlicet ꝙ non agerem ʒ te, etiam si in re deposita dolum committeres: vtrũ valeat tale pactum iuramento firmatum, vt non possim agere ʒ te? Rñdetur ꝙ non: quia istud iuramentum est ʒ bonos mores, & inuitat te ad delinquendum: & non est obligatorium ʒ bonos mores iuramentum. ¶Item potest casus figurari per c. 1. 22. q. 4. Ego ꝓmisi tibi occidere patrem meum: & casu quo ipsum non occiderem, tibi stipulanti promisi & iuraui soluere centum: non occidi Patrem meum: vtrum possis agere ʒ me etiam condictione ex stipulatu ad centum? Certe non: quia istud iuramentum est ʒ bonos mores, & ideo non est obligatorium. ¶Item figuratur casus per cap. Quintauallis. de iureiur. in antiq. Vxor & filiæ Quintauallis, id est, illius hominis sic vocati, habuerunt verba, immo verbera cum vicinis suis: vicinæ fecerunt conueniri vxorem & filias Quintauallis super actione iniuriarum: Quintauallis ꝓmisit & iurauit ꝙ erat contentus stare ordinationi & volũtati vicinæ iniuriatæ: ipsa vicina noluit habere emendam pro iniuria sibi illata: sed voluit pro omni emenda ꝙ Quintauallis expelleret à se vxorem, & filias exhæredaret, si vnquam verbum iniuriosum proferrent ʒ ipsam vicinam: accidit ꝙ vxor & filiæ Quintauallis protulerunt verbũ iniuriosum ʒ vicinam. aliàs iniuriatam: dubitauit Quintauallis vtrũ esset obligatus ad repellendum à se vxorẽ, & exhæredandũ filias: vnde ipse consuluit Romanum Pontificem: qui consultus respondit ꝙ non: quia suum iuramentum erat ʒ bonos mores: & non est obligatorium contra bonos mores iuramentum.

Vide hic tractatum regularum Socini.

Cap. Quintauallis. de iureiur. peculiariter declaratur

¶ *Prima glo. dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla: secũda dicit fallere regulã decr. si vero: tertio istius regule dat cõcor. & assignat duplicẽ rationẽ.*

a ¶ *Non est obligatorium.*] Hæc regula sumi potuit ex. l. ff. eo. tit. l. ʒctus a quidam. versi. excepto. ꝑ quã pone exemplũ: nam non valet pactũ ꝙ dolus futurus non præstetur, vt ibi. Item pone in eo q̃ iurauit patrem occidere, vel simile quid facere. 22. q. 4. c. 1. & per totum. In eo qui iurauit vxorẽ & filios expellere. de iureiur. Quintauallis. & per l. ff. de leg. 1. si quis inquilinos. in fi. vbi qđ scriptũ est in testamento ʒ bonos mores & iuramentum, nullius est momenti. ad idem de pact. dot. l. conuentio. vbi pactũ ne cum vxore agatur rerũ amotarum, non valet: quia per illud inuitantur mulieres ad furandum. Non est ergo præcise vera regula, quæ dicit, ꝙ iuramentũ seruandũ est, si potest sine interitu salutis æternæ seruari. ī. de iureiu. si vero a. nã si est ʒ bonos mores, non obligat, vt hic, & in supradictis iurib⁹. Idẽ in quolibet temerario. eo. tit. sicut. &c. tua nos. & qñ vi vel dolo præstitũ est. ī. eo. lib. de iureiur. licet. qđ dic vt ī. ꝙ me. cau. abbas. & 15. q. 6. c. 2. Et facit ad hanc regulã. ī. eo. in malis. [Facit etiam ī. eo. lib. de elect. vbi periculum. §. quid autẽ. & c. quia sæpe. de reb. eccle. non alie. §. ʒctus.] Et habuisti idẽ de impossibili. ī. eo. nemo potest. [vt ibi dixi, hoc est impossibile moris vel iuris: & vt hic dicit Dynus quæ ʒ bonos mores sunt impossibilia dicuntur de iure. ff. de condi. insti. filius. & l. cõditiones. & l. quidẽ ergo, &c.] Non tenet ergo turpe pactum vel ʒ bonos mores. ī de pact. c. vlt. ergo nec iuramentum quod accessorium est. & facit. ī. eo. accessoriũ. & vide quod ibi dixi. Et not. ꝙ debemus reb⁹ vti eo modo ad quẽ sunt institutæ, vt. 25. q. 2. is autem. Sed iuramẽtum non est institutum, vt sit iniquitatis vinculum. 22. quæst. 4. inter cætera. ergo iniquitatem nõ vinculat vel obligat, vt hic vides.

a Ibi vide do. Philip.

a Hic intellige Phil. ꝙ non solum mores qui iure canonico reprobãtur, dicuntur mali: sed etiam illi, qui iure ciuili, tamẽ Ioan. And. c. quemadmodũ. ī. de iureiu. vers. vel nisi. vult ꝙ iuramẽtum contra mores à iure ciuili reprobatos nõ sit nullũ, nisi reprobetur etiã iure canonico; sed ĩ isto latius ibi. lmmo. char. 12. & 13. Philip.

ADDITIO. Loquitur ergo regula, cum dicit ʒ bonos mores: in prohibitis propter turpitudinem sui. In prohibitis vero fauore personæ, iuramentum illius cuius fauorem respicit, facit valere quod non valebat, ſm Dynum vt in Authen. sacramẽta. C. si aduer. ven. ī. eod. lib. de pact. c. 2. de iureiur. c. 2. cum suis concor. Ioan. And.

Dolo facit.] Casus figuratur per c. nullus. 14. q. 4. iuncto c. debitores. de iureiu. in ant. & l. dolo. ff. de exce. doli hoc modo: Ponamus quod Titius mutuauit mihi sub vsuris aliquã pecuniæ summã, & fuit facta pactio vallata stipulatione: quia ex nudo pacto etiã iuxta ʒctum non oritur actio, nisi sit vallatũ stipulatione.

§.1.C.d' vsuris. ergo Titi⁹ mutuauit mihi pecuniā sub vsuris: satisfeci de sorte principali, de vsuris nō satisfeci: vult agere ꝯ me ad vsuras, dico ꝙ nō teneor: quia etiā si soluerē vsuras, possem eas repetere tamquā indebitas, & esset illas mihi restituturus, & sic dolo petit illud quod est mihi restituturus: vtrum bene dicam? Rńdetur ꝙ sic. Sed si iurassem soluere vsuras: tunc deberem soluere, vt seruarem iuramentum, non autem virtute obligationis & ex vi actionis: sed ideo quia possum seruare iuramentū sine interitu salutis æternæ: ideo debeo vsuras soluere vt seruem iuramētum: sed postea potero illas condicere tamquam indebite solutas.

a Do ᵃ lo facit, qui petit quod restituere oportet eundem.

¶ Idem.

REGVLA LX.

NOn ᵇ est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

¶ Idem.

REGVLA LXI.

QVod † ob ᶜ gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

¶ Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo notat duo necessaria vt procedat regula.

a ¶ *Dolo facit.*] Hæc regula sumpta ex l. ff. eo. tit. l. in condemnatione. §. dolo facit. Pone ergo casum in vsurario qui non petit vsuras à debitore: ipsas enim restituere cogeretur. 14. q. 4. nullus. ad idem de iureiur. debitores. 1. respon. ad idem. ff. de excep. do. l. dolo. vbi hærede damnato à debitore, debitor non potest ex testamento agere: & doli mali exceptione vti potest, & ibi etiam sunt hæc verba. Duo autem notantur circa hanc regulam: Primo ꝙ hic dr̄ locum habere quando restituenda est res ei à quo petitur: commodatarius enim repetit rem à fure quam restituere eum oportet domino. C. de fur. & ser. corrup. l. vlt. §. sed cum. Vir soluto matrimonio petit dotem à socero, quam vxori & eius liberis eum restituere oportet. ff. sol. matr. si socer. §. Lucius. [Et ibi de hoc, & C. loca. si quis conductionis. si enim restituturus esset socero à quo petit, locus esset regulæ.] Idem in vsurario qui vsuras repetit quas alijs soluit, si non est soluendo præstita cautione de ipsis restituendis ei à quo percepit. arg. de rest. spo. olim 2. & not. de vsu. quia frustra. Secundo nota hanc regulam nō habere locum in possessorijs iudicijs, sed in petitorijs. & hoc etiam not. Gof. de offic. deleg. venerabili. & Ber. de testi. spo. in litteris. & probatur ff. quo. lega. l. 1. in prin. vbi dr̄ ꝙ hæredi restituitur quod legatorum nomine præter eius voluntatem per legatarios possidetur. 3. q. 1. c. 2. de ord. cog. c. vlt. & in prædict. decre. in litteris. & in cap. seq. & C. de rei vendi. ordinarij. cum suis concor. & ff. de iudi. si de vi. Ioan. And.

Regula dolo facit. in possessorijs locum nō habet.

NOn est in mora.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo modo per c. incognitus. 17. q. 2. Pro intellectu huius regulæ est præsupponendum, ꝙ si seruus alicuius domini dn̄o ignorante efficiatur monachus, & faciat professionē, nō tenet professio: sed dn̄s pōt illū repetere. quod verū est, nisi dn̄s tacuerit per trienniū: ita ꝙ per lapsum illius tēporis triennij cū taciturnitate validatur ingressus. & hoc facit tacitus cōsensus resultās ex illa taciturnitate. Hoc præsupposito pone sic casum: Habebā aliquē seruū, q̄ me dn̄o ignorante intrauit aliquā religionē. & in ea fecit ꝓfessionē: infra triennīū nō reuocaui seruū meū: sed etiā per me nō stetit: q̄a nō poterā ire ad loca lōginqua ꝑ infirmitatē, vel aliud iustū impedimentū: vtrū debeat mihi imputari, vt nō possim seruū meū repetere obstāte lapsu triennij? Rńdetur ꝙ non: sed ipsum seruū possum repetere non obstante lapsu triennij: quia nō fui in mora. ¶ Item potest casus figurari per c. de quarta. de præscr. in antiq. Ego rector alicuius ecclesiæ parochialis non solui quartam diœcesano, quia prædecessores mei præscripserant: vtrū dicar esse in mora, & sim puniēdus tamquā morosus vt incurrā pœnā impositā ꝯ morosos per diœcesanū? Rńdetur ꝙ non: q̄a possū me tueri defensione legitima. Itē pōt poni casus per l. lecta. §. sed cū sortis. ff. si cer. pet. Vsuræ nō currunt qñ quis nō est in mora: Pone ꝙ promisi tibi reddere centū cū vsuria: postea fecisti mihi pactū de sorte principali soluenda: vtrū durante tēpore currant vsuræ? Rńdetur ꝙ nō: quia poteram me tueri exceptione legitima: ideo propter exceptionē non sum in mora.

¶ Prima glossa primo dicit vnde sumpta, & ponit exempla: secundo reddit rationem, & ponderat quòd dicit, legitima.

b ¶ *Non est in mora.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. nulla intelligitur. & nihil interest 1. Pone exēplū in dn̄o q̄ nō requisiuit infra trienniū seruū suum fugitiuū monachū factū: dr̄ enim fuisse in mora: qđ est verū, nisi tueri se possit exceptiōe legitima: puta lōginquitate loci. 17. q. 2. si quis incognitus. Itē pone in clerico qui nō dr̄ in mora soluēdi quartā decimarū, si tut⁹ est exceptione præscript. ŝ. de præscrip. de quarta. Item pone per l. ff. si cert. pet. l. lecta est. §. sed cū sortis. vbi sunt hæc verba: vbi ille qui tutus erat exceptione dilatæ sortis, per tertiū pactū nō dr̄ in mora, & sic non veniunt vsuræ, vt ibi. ad idē vt lit. non cōtest. quoniā. §. si vero alter. in fi. Potes etiā exēplificare per ea q̄ dixi ŝ. eo. impurari non debet. Et nota q̄a vt dixi ŝ. eo. mora sua cuilibet. vt q̄s dicat morosus necesse est ꝙ sciat vel scire debeat se debere: sed ille qui tutus est exceptiōe legitima, nescit se debere, vel nescire debet: ergo nō est in mora. [ita ꝙ vt dicit Dynus ab omnibus effectibus moræ, quos post eū scripsi in regula, mora. sup. t. gl. exēptus erit & indēnis.] Itē not. ꝙ dicit, exceptione legitima, q̄ est cū est obligat⁹ iure naturali & ciuili: sed obstat exceptio: puta pactū de nō petēdo, vel similis. vel est obligat⁹ iure naturali tantū. Et facit qđ circa indebitū no. 12. q. 4. in fi. & ff. de sol. si q. Et intelligitur exceptio illa legitima q̄ replicatione nō eliditur. pone exēplū, Debebas mihi decē: tibi feci pactū de nō petēdo: sed ꝑ metū vel furoris tēpore hoc feci: tunc exceptio pacti non est legitima: q̄a eliditur replicatione furoris vel metus: & ideo diceris i mora fuisse. & idē in similibus.

1 Io. Mon. dicit ponēdū casum per l. ff. de compē. cū alter. & l. seq. de iudi. non videtur. ff. § re iudi. cōtumacia. §. vlt. ff. de vsu. cū quidam. §. si pupillo. Io. And.

Exceptio dicitur legitima, q̄ non eliditur replicatione.

ADDITIO. Idem Dynus ad hoc. ff. eod. nihil. ff. de except. l. 2. De replicatione plene scripsi de excep. à nobis. Ioan. And.

QVod ob 2.] Casus in hac regula potest poni multis modis: Primo modo per c. ad Apostolicā. de regularibus. in anō. Intraui religionē nō Mendicantiū: nondū lapso anno volo facere professionē solemnē, id est promittere in manibus ꝓlati seruare obediētiā, paupertatē. & castitatē: cōuentus autē cōsentit: vtrū possim facere talē professionē probationis? Dr̄ ꝙ sic: q̄a annus probationis fuit introductus in fauorē intrantis, vt experiatur ne assumat onus importabile. Itē i fauorē monasterij, vt possit experiri mores intrātis: ideo nō debet retorqueri in eorū læsionē. Itē potest figurari per l. nō eo minus. C. de proc. Certū est ꝙ si minor fuit in iudicio sine auctoritate curatoris, & feratur sententia ꝯ ipsū: nō tenet sentētia. Sed ponamus ꝙ minor fuit in iudicio sine auctoritate tutoris vel curatoris: licet aliqui teneant ꝙ si litiget per se. nō tenet sententia: secus si per procuratorem. Ponamus ergo ꝙ minor constituit procuratorem sine auctoritate curatoris: q̄ procurator fuit admissus, quia non fuit ei oppositū ꝙ ipse fuerat cōstitutus à minore sine auctoritate curatoris, fuit deuentum vsque ad sententiam diffinitiuā, quæ fuit lata pro minore vsque ad suam vtilitatem: an valeat talis sententia? Dicitur ꝙ sic: ne illud quod est introductum in fauorem minoris, vertatur in eius detrimentum: quia fuit introductum in fauorem minoris, vt interueniret curator, ne minor decipiatur.

2 Nota ꝙ fauoris alicuius in eorum vtilitatē, non debēt in ei⁹ odiū vel læsionē retorqueri. Philippus.

2 Hic vide læsionē, & omnes in l. quod fauore. C de legi. Fauor. introductorum. & in d. cap. dilectus. de relig. & col. ver. octaua cōclusio.

¶ Prima glossa ponit exempla: secundo successiue signat & soluit septem contraria: tertio conuertit regulam.

c ¶ *Quod ob gratiam.*] Oeconomus q̄ in fauorē ecclesiæ cōstitutus est, ecclesiā vacantē grauare nō debet. 12. q. 2. charitatē. Itē pone ꝑ decre. de regu. ad Apostolicā. In religionibus non Mendicantibus: per decr. eo. tit. non solū. ŝ. eod. lib. & c. seq. Item pone per l. C. de procu. non eo minus. vbi sententia pro minore lata qui sine tutore causam egit, bene tenet. vnde dicit ibi textus. minoribus ætas in damnis subuenire, non in rebus prospere gestis obesse consueuit. & habes idem C. de legi. l. quod fauore. ff. de legi l. nulla iuris ratio. & prosequere vt ibi vtrobique. & facit in Auth. de Illustri. & q̄ superillustres sunt. colla. 5. vbi licet concessum sit clarissimis, ꝙ ꝑ procuratorē agere possint, nihilominus & per se agunt si volunt: nec cogere potest aduersari⁹ minorē vti beneficio restitutionis in integrū sibi concesso ꝯ ꝯctum. ff. de mino. l. si iudex. [Dat Dynus aliud exemplū per l. 3. §. duæ. ff. ad Car. Dicit etiam ꝙ confirmatur hæc regula & ipsius exempla traduntur. ff. de leg. commi. l. 2. de in diem adiec. Sabinus. de fide instr. l. plures. de secundis nuptijs generaliter. §. in his.] Contra. ŝ. eo. lib. de præben. cui de non facer dotalis. Sol. illud facit forma mandati. & facit quod dixi ŝ. eod. plus semper. Item ꝯ ŝ. de mu. pet. prudentiam. vbi clausula, appellatione remota, impetrantis fauore apposita, in læsionem retorquetur ipsius. Sol. ibi: quia id locum habet, cum princeps aliquid cōcedit ad instantiam petentis, hoc cū motu proprio: puta minoribus vel ecclesijs 3. Et sic etiam rńdetur ad decr. de consti. cum omnes. ff. quod quisq; iur. l. 1. & probatur eo. tit. l. 3. & facit optime ad hanc solutionē. ŝ. eo. lib. de præbē. si motu proprio Itē ꝯ. ff. de iur. au. annu. l. 2. vbi lata sententia pro me super ingenuitate, perdo ius annulorum: sed hoc non inducit sententia, sed tacita mea renuntiatio: quia eligendo vnum ex ꝯtrijs, alteri renuntio. ŝ. de elect. vt quis. C. de fur. l. 1. 4 Item ꝯ. C. de quæsti. l. pridem. vbi seruus pro domino non torquetur. Sol. non posset torqueri pro dn̄o quin etiam torqueretur contra eū: quia pro vtraque parte testis iurat dicere veritatem. Item ꝯ. C. de Iudæis. l. die sabbati. vbi præcipitur. ꝙ Iudæi non conueniantur, nec conueniant in solēnitatibus suis. Solut. speciale est propter festiuitatē. Vel posset dici, ꝙ concessio illius priuilegij non stetit in finibus proprijs [propter æqualitatem in iudicijs seruandam 5.] Item ꝯ. ff. de peri. & com. rei ven. si vina. vbi in fauorem emptoris vina ementis excepta fuerunt acida & mucida, & tñ ipse emptor illa inuito venditore habere non posset. Sol. ibi nullus fauor: sed ius cōmune: hic autem de gratia vel fauore loquitur, quod est proprie ꝯ ius commune. secundum Accursium. Item signatur ꝯ. ff. de auct. tut. l. obligari. §. hæreditatem. & insti. de Aucto. tu. §. neque 6. vbi dr̄, ꝙ pupillus non potest adire hæreditatem etiam

3 Placet Philippo. & Dyno.

4 Idem Dynus.

5 Idē Dynus & Philippus.

6 Ibi vide dominum meum Nic. Brux.

etiam locupletem sine tutoris auctoritate. Solut. in his quibus certum est condiσionem pupilli effici meliorem, valet factum à pupillo etiam sine tutoris auctoritate, vt si feratur pro eo sentētia, vt in l. non eo minus. In his vero quibus certum est conditionem pupilli deteriorem constitui, vt si alicui se obliget, vel actionē cedat: factum sine tutoris auctoritate non tenet. C. de auct. præ. l. 2. & 3. In his vero quib⁹ dubium esse potest, an pupilli conditio constituatur melior vel deterior: vt si hæreditatis adiσione, quæ potest habere latentia onera: factum à pupillo sine tutoris auctoritate non tenet, vt in dictis ɔ̃trijs: & hoc fauore pupilli, ne oneribus implicetur. ff. de acqui. hær. l. more. & l. pupillus. Et hæc regula habet veritatem in sui contrario, scilicet ꝙ pœna vel odium non debet conuerti in præmium. 16. q. 1. legi. ɜ̃. de sent. excom. si vere. cum suis concor. ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. §. qui autem.

Pœna vel odium nō debet conuerti in præmium.

Addictio. Dynus etiā allegat. ff. d usur. & releg. relegatorū. §. vlt. & l. seq. & qđ not. in Auth. de hære. & fal. §. si vero. coll. 1. Io. An.

¶ Idem.

REGVLA LXII.

NVllus [a] ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

NVllus ex consilio.] Casus figuratur per l. 2. in fi. ff. man. Cum Titius haberet aliquam pecuniam, & erat dubius an deberet illā fœnerare, id est, mutuare sub vsuris, vel exponere in emptionē prædiorum, ipse petijt à me consiliū: ego dedi consiliū ei, vt potius pecuniam suam fœneraret, quàm in emptionem prædiorū collocaret: quod fecit insequendo consilium meum: postea sui debitores, quibus pecuniā fœnerauerat, sunt facti non soluendo: quia mercantiæ suæ pertinebant ad alios mercatores: ipse videt se deceptum ex consilio meo: vult agere ɔ̃ me actione mandati, vt restituam sibi damna & interesse, quæ ipse consecutus est ex consilio meo: vtrum possit? Respondet ꝙ nō: nisi fraudulenter fecerim, vt si erant debitores mei, & dedi ei tale consilium, vt debitores mei mihi satisfacerent: tunc ex consilio doloso tenerer.

¶ *Prima glos. dicit vnde sumpta: ponit rationem regulæ & exceptionem: secunda distinguit. tertio ostendit quid differt consilium à mandato.*

a ¶ *Nullus ex consilio.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. cōsilij. Ratio huius regulæ colligitur ex canone 14. q. 1. quod præcipitur. ex decre. de arb. cū olim. ex l. ff. man. l. 2. in fi. per quā exēplificare potes. & ibi de hoc. Et ff. de verb. sig. sæpe. in fi. & Insti. de oblig. q̄ ex deli. §. ope. Nullus enim tenetur consiliū sequi: immo explorare & deliberare debet apud seipsum, an sibi expediat, necne, vt in p̄dictis iuribus. Si autē consiliū sit fraudulentū, bene obligatur consulens: licet duret ratio supradicta, & hoc ratione fraudis. exēplifica per canonem 86. dist. tanta. ɜ̃. de renun. sane. ff de dolo. ꝙ si cū scires. Nota igitur & breuiter circa hoc, aut consilium datur circa ɔ̃ctum vel quasi, aut circa maleficium vel quasi: Primo casu subdistingue, aut tale consiliū non est fraudulentū, & tūc nō tenetur [1], vt hic. & in supradictis iuribus. ff. de dolo, eleganter. in fi. aut est fraudulentum, & tunc tenetur actione de dolo ipsi cui cōsiliū dedit, vt in prædic. l. ꝙ si cū scires. vbi ille qui dolose mihi cōsuluit, & forte sui lucri causa, mutuare debitori non idoneo: tenetur mihi actione de dolo. ad idē. ff. de proxenetis. l. 2. In secundo casu, scilicet cū datur circa maleficiū: tūc tenetur cōsulens, nō tñ illi cui, sed illi ɔ̃ quē consiliū dedit: nec tunc tenetur actione de dolo, sed eius maleficij nomine: nā si cōsuluit occidi, homicida est. 50. dist. si qa viduā. de homi. sicut dignū. Si cōsuluit seruo vt fugeret, vel furtū faceret, tenetur furti [2] vel serui corrupti. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. Si consuluit Tiō̃ mihi iniuriā facere, tenetur mihi actione iniuriarum, de pœnit. dist. 1. non solū. ff. de iniur. l. non solū. Idem vbicunque cadit in nomen maleficij: ipsi autem cui dedit consiliū non tenetur: tum quia scire debebat id sibi non expedire. vt ɜ̃. dixi. tum quia ex improbitate sua nullus consequitur actionem. ff. de fur. itaque fullo. Differentia est ergo inter mandatum & consiliū: nam mandator obligatur mandando, sed non consulens consulendo. ff. man. l. s. & Insti. man. §. tria genera. vbi de hoc.

1 Sentit Bart. l. non solum. §. si mādato ff. mandati. circa fi. & l. si remunerā. §. si tibi. ff. mandati. non consilio loqui. tñ. Philip.

2 Non tamen condictione furtiua. ff. de condi. furt. proinde. qđ dic, vt ibi not. & per dict. l. sæpe. Io. And.

EXceptionem.] Casus figuratur per c. illud. ɜ̃. de præscr. hoc modo: Titius detinebat rem ad me pertinentem: feci eū cōueniri corā iudice cōpetente: obtuli ei libellū, & ei petij r̄ndere: Cū restaret per ipsum r̄ndere meo libello: Titius excipiendo proposuit, ꝙ ipse possederat illā rē per tempus sufficiens ad præscriptionem: petebā vt ipse probaret se præscripsisse illā rē: Dicebat ipse, probato primo ꝙ res fuerit tua, dixi ꝙ sufficienter probaui meā intentionē per tuā exceptionē peremptoriā: & ꝙ aliter non teneor probare rē ad me pertinere: quæritur an bene dicā? R̄ndet ꝙ non, quia teneor probare me esse dominum illius rei, quam peto: quia exceptionē objiciens non v̄r aliquid de intentione aduersarij confiteri. Vel pone ꝙ à te petij centum scuta, & per libellū meum dicebam, ꝙ illa promiseras mihi soluere infra certū tempus: & petebā te condemnari ad reddendū & tradendū illa centum vnà cū expensis: tu excipiendo proposuisti, ꝙ mihi solueras illa centū, vel ꝙ mihi fecerā pactum de non petendo: vtrū per illā confessionē videaris mihi cōfiteri quod mihi promisisti, vt sim releuatus ab onere probandi meā intentionem? R̄detur ꝙ non. Et glos. ponit tres rationes istius dicti: quia potest fieri ꝙ dicas, ꝙ fecissem ubi pactū de nō petēdo, licet non esses mihi obligatus. Itē si dicat reus rē præscripsisse, non v̄r confiteri ꝙ res pertinebat ad actorem: quia forte pertinebat ad alium: & non tenetur quis rē restituere actori: nisi probet suā esse. l. fi. C. de rei. ven. Item opponēs exceptionem peremptoriam v̄r negare intentionem actoris: & si ex propositione huiusmodi exceptionis resultaret confessio, ipsa produceret duos effectus ɔ̃rios, scilicet affirmationem & negationem: quod est ɔ̃ l. qui hominem. §. vlt. ff. de solu. Et objiciens exceptionem peremptoriam v̄r negare intentionem actoris. Pro hoc facit l. vnica. C. de lit. contest. vnde tria sunt de substātia ordinis iudiciarij: videlicet ꝙ offeratur libellus: Item ꝙ fiat litis contestatio: & feratur sententia in scriptis. vt glos. in dicto c. de causis. de officio & potestate iudicis delegati. in antiq. & in l. prolatam. C. de senten. & interlo. omnium iudi. Quæritur vtrū per propositionem exceptionis peremptoriæ fiat litis contestatio? Dicit Cynus in dicta l. vnica. de litis contesta. ꝙ sic: quia si quis negaret intentionem actoris. v̄r facta litis contestatio: modo proponendo exceptionē peremptoriā reus tacite v̄r negare intentionē actoris: Nā exceptio peremptoria tacite habet negationē inclusam. Sed habemus ɔ̃rium in c. 2. de litis cōtesta. istomet lib. & Bar. in dicta. l. vnica. alleg. respon. ad illud. cap. dicit, ꝙ procedit opinio Cyni, quando oblato libello per actorem, reus incontinentī proponeret exceptionem peremptoriam: secus si dato libello reus captaret terminum ad r̄ndendum libello, & termino adueniente reus proponeret exceptionem peremptoriā. Panor. in c. vnico, de lit. contesta. in antiq. concludit ɔ̃ Bar. quia c. 2. de lit. contesta. istomet libro loquitur indistictè ꝙ per propositionem exceptionis peremptoriæ non fit litis contestatio, non distinguendo vtrū illa propositio exceptionis peremptoriæ fiat ex interuallo vel incontinēti. Item quia exceptio peremptoria proponitur ad ɔ̃rium effectum litis contestationis. & iura allegata pro alia parte non faciunt ɔ̃: qa respondendo ad factum siue narrata vel ad ius fit litis contestatio: & sufficit r̄ndere ad narrata dicendo, nego narrata in tuo libello esse vera: vel ad ius dico petita in libello non debere fieri: tñ practici communiter faciunt lit. contest. respondendo ad vtrumque, scilicet ad factum & ad ius. de hoc per gl. in c. 2. allegatam.

¶ Idem.

REGVLA LXIII.

EXceptionem objiciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

¶ *Prima glossa ponit exempla & remittit: secundo objicit: ponit opinionem, quam non approbat, & soluit reddens triplicem rationem regulæ, & supplens cautelam, quam improbat: tertio prorogat regulam ad replicationem.*

b ¶ *Exceptionem.*] Pone casum ɜ̃. de præscr. illud. ff. de excep. l. nō vtique. & habes hæc verba ɜ̃. de excep. cum venerabilis. Et prosequere hanc materiam, vt ibi not. Et aduerte quia mirabilis v̄r hæc regula. nam si ego excipio de pacto de non petendo, videor confiteri debitum fuisse: si dico interrupi præscriptionem, videor fateri te præscripsisse. si dico ɔ̃ te præscripsi [3]: ergo primo id tibi debitū erat qđ præscripsi, & sic actor nil amodo deberet cogi probare, sed excipiens tantum. & facit ad hoc ɜ̃. de transact. præterea 2. & ideo dixerunt quidam [4] hic loqui de exceptione non numeratæ pecuniæ, & similibus. [Quas Dynus hic dicit non esse exceptiones iuris, sed facti vel intētionis.] in quibus reus nil fatetur, vt not. in dicta l. non vtique. Sed secundum hoc mihi v̄r hæc regula superflua, & ipsius nulla dubitatio. Dic ergo ꝙ huius regulæ ratio triplex est: Prima, quia licet dicā, fecisti pactum de non petendo: poterat esse, ꝙ illud non erat vere debitum, vel naturaliter debitū tantum, vel nullo modo. Item licet dicam, interrupi: forte non erat completa præscriptio: immo hoc dicere videor, ꝙ completa non fuerit dicendo me interrupisse, vel si cōpleta fuerat, sine titulo fuerat & bona fide. Idem in alijs exceptionibus. Secunda, quia per exceptionem nego me debere, si per ipsam de intentione actoris dicerer confiteri, eadē exceptio duos ɔ̃rios effectus haberet: quod esse non debet. ff. de sol. qui hominem. §. vlt. de baptis. & eius effect. maiores. Cum igitur per exceptionem neger intentionem aduersarij, non est congruum me per ipsam dici fateri. Et quod dicitur. ff. commo. si is. §. vlt. fit speciale propter iustam ignorantiam soluentis, ne sit in damno solum. Tertia, qa reus priuilegiatus est, vt possit proponere duas exceptiones etiam ɔ̃rias, vt dixi s̃. eo. nullus plurib⁹. Sicut ergo expresse dicere posset, nego te præscripsisse: & postea si præscripsisti, interrupi: vel nego me ꝓmisisse, & postea pactū opponere de nō petēdo. sic dicēdo tuā præscriptionē interrupi, vel pactū de non petendo fecisti, vel his simile, intentionē aduersarij non fatetur: cū adhuc dicere possit, non promisi, non præscripsisti: & sic de singulis. Tutius tñ esset ipsi reo sic dicere [5]: Nego me promisisse: & posito ꝙ ꝓmiserim, mihi pactū de nō petēdo fecisti: & sic đ singulis. Ad hoc 13. q. 2. i prin. & not. in p̄dic. decr.

3 Not. hoc & remissione quā statim dabo. Ioan. And.

4 Vt not. in Spec. de except. §. visō. post prin. & ibi vide qđ de præscriptione ibi scripsi super prima for mu. Ioan. And.

5 Et hoc casu intelligit Dynus hanc regulam inducendo l. si quidē. C. de except. 2. & 3. respōsio. qđ non placet vt sequitur in glos. Ioan. And.

cum venerabilis. & in prædic. l. non vtique. Sed q̄a hæc forma verborum docet mentiri, vbi conscientia & veritas est in ɔtrum, non est amplectenda [1]: cū prius animas, demum linguas oporteat fieri eruditas, vt in procemio. ff. in fi. Et facit quod dixi s. de confess. c. 1. in gl. 1. ver. ad positiones. Vnum no. quia idem quod dicit hæc regula in exceptione: intelligas & in replicatione: vnde sicut excipiens non confitetur actionem: ita nec replicans exceptionem, eadē de causa. sicut enim se habet exceptio ad actionem: ita replicatio [2] ad exceptionem: & triplicatio ad replicationē. & hoc satis ꝓbatur, s. de excep. dilecti. [ff. de excep. l. 2.]

[1] Nec est necessaria, dummodo fletur in metus exceptionis. sa per quo vide q̄d not. s. eod. lib. de lite conte. c. 2. in glos. ante pe. Ioan. And.

[2] Et fortius, vt dixi de except. à nobis. in som. replicationum. in 4. mēbro. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA LXIIII.

Quæ [a] contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

¶ Idem.

Quæ contra.] Casus in hac regula figuratur multis modis: Primo per c. non solum. s. de regularibus. Iure prohibetur Mendicantibus religiosis ne ipsi recipiant aliquem ad professionem faciendam infra annum probationis: Sed pone q̄ ipsi fecerunt ɔtrium: vtrum teneat professio? Est ibi textus q̄ non: quia talis professio est facta ɔ ius. ¶ Item ponimus casus per c. 3. de testi. in antiq. Prohibetur iudicibus ne recipiant aliquos testes parte non vocata. Sed pone q̄ cum litigarem ɔ te coram iudice competente: lite cōtestata negatiue super meo libello, & datis meis articulis iudici, ipse iudex te non vocato neque citato recepit & examinauit meos testes: an valeat receptio & examinatio testium? Respondetur q̄ non. ¶ Item potest poni casus in alienatione rei ecclesiasticæ, quæ non potest alienari sine causa, & cum auctoritate prælati; si causa non subsistente & sine auctoritate superioris fuerit alienata, non valet alienatio.

¶ *Prima glossa remittit ad exempla, & ponit alia, & remittit de materia. Secunda obijcit in specie & in genere de prohibitis, quæ facta tenent vel confirmantur, & tripliciter soluit: ponit & quartam solutionem, quam improbat: tertio obijcit de maleficijs, & soluit.*

a ¶ *Quæ contra.*] Pone exempla, quæ dixi s. eo. non præstat impedimentum. Item 25. q. 2. imperiali. vbi sunt hæc verba & s. eo. lib. de reg. non solum. & s. de testi. c. 2. & C. de leg. non dubium. vbi de hoc. Obijcitur ad hanc regulam de matrimonio ɔtcto post simplex votum, quòd tenet. s. eo. lib. de vot. c. vnico. & de matrimonio ɔtcto post interdictum ecclesiæ. s. de ma. contract. ɔ interdi. eccle. per totum. & inter compatres ex catechismo. s. eod. lib. de cognatione spi. c. 3. & de sententia sub cōditione lata, quæ tenet. 2. q. 6. biduū. & in ecclesia consecrata per alienum epm, vt 7. q. 1. eps. in diœcesi. & de omnibus quæ fieri prohibentur: tn̄ facta tenent [3]. Item obijcitur de ijs quæ fiunt ɔ ius, & postea confirmantur: quæ alleg. sui s. c. non firmatur. Sol. generaliter dici potest s̄m Ioā. qui hoc not. 10. dist. vides. & Ber. qui idem not. de spon. duo. c. vlt. in vlt. gl. & Accur. in prædic. l. non dubium; hanc regulam habere locū in ijs quæ perpetuam habent prohibitionis causam: Contraria in ijs quæ temporalem. Vel dic hanc regulam esse veram nisi eodem vel alio iure tolleretur [4], & sic intelliguntur ɔtria. Et de hoc in Specul. de dispu. & alleg. eod. tit. §. post hæc. ver. vel illud ius, &c. Vel dic q̄ illa non sunt directe ɔ ius: quia licet ius non assistat, non tn̄ plene resistit. Quidam tn̄ distinguere voluerūt, dicentes, q̄ aut ius prohibet, & addit q̄ si ɔ prohibitionem fiat, non valeat: aut simpliciter prohibet. In primo casu habeat locum hæc regula cum suis concor. In secundo habeant locum ɔtria & sua similia. & facit ad hoc s. de reg. ad Apostolicā. sed hæc distinctio reprobatur ꝑ prædic. l. nō dubiū. vbi habes expresse, q̄ sufficit legislatorem aliquid prohibuisse, licet non adiecerit, si ɔ factum fuerit, non valere. Idē vr̄ tenere Gul. s. de offic. ord. Romana. iuxta fi. Item obijcitur de maleficijs, quæ ɔ ius fiunt, nec tn̄ habentur pro infectis. Solu. hæc regula habet locum in ijs quæ de iure sortiuntur effectum, id est, aliàs sortiri possunt. Et facit quod dixi s. eo. tit. non præstat impedimentum. & illud hic addemus: nam matrimonium nullum interdum non habetur pro infecto: immo præstat impedimētum secundo, & electio nulla interdum præstat impedimentum secundæ: quod dic vt not. de elect. auditis. Ioan. And.

[3] Dat Dynus exemplum de l. relegatorū §. ad tempus ff. de inter. & releg. ad idē ff. de fer. Ioan. And.

[4] Ad annullandum certa actio vel exceptio paretur, vt in ijs q̄ fiunt dolo vel metu. Dynus q̄a facta tenet, licet non teneat considerato effectu. ff. eo. nihil. interest. Ioan. And.

¶ Idem.

REGVLA LXV.

In † pari [b] delicto vel causa, potior est cōditio possidētis.

¶ Idem.

REGVLA LXVI.

Cum

In pari.] Casus figuratur primum per capitulū, non sane. 14. q. 5. Cum haberē litem cū Titio, fuit taliter processum, q̄ fuit deuentū ad renūtiationē & cōclusionē: visis meis actis & attestationib' testiū, vidi q̄ habebā causam iniustam, vidi iudicē corruptibilē: dedi ei certā pecuniæ quantitatem, vt ipse ferret sñiam pro me: iudex illā pecuniā recepit: nō est dubium q̄ ipse iudex illā pecuniā turpiter recepit, & ego similiter illā turpiter dedi: volo postea repetere illā pecuniā sic per me traditā, dicendo q̄ ipse illam recepit ob turpē causam: vtrū possim? Rn̄deo q̄ nō: quia ipse est possessor, & in pari delicto melior est conditio possidentis: tn̄ pecunia non deberet remanere apud iudicem, sed fiscus debet illā habere: sed si solū promisissem, nō posset iudex agere ɔ me, quia sum possessor. ¶ Item potest poni casus per c. quia frustra. s. de vsur. hoc modo: Exercui vsuras per aliqua tempora: postea deueni ad paupertatē, & illas vsuras non restitui: Et ponamus q̄ etiam accepi pecuniā sub vsuris: illas vsuras cum sorte principali solui creditori: volo illas vsuras repetere tamquā indebite solutas: fuit pro parte aduersa oppositum, q̄ à pluribus alijs debitoribus acceperā vsuras: dr̄ ibi q̄ non possum repetere vsuras, nisi restituam vsuras illis, à quibus recepi. ¶ Item potest poni casus per l. vbi autē. ff. de condi. ob tur. cau. Aliquis Titius dedit pecuniā alicui virgini ob stuprum cōmittendum cū ea: ista mulier recepit illā pecuniā: Titius vult eam repetere, dicēdo q̄ mulier illam recepit ob turpem causam, vtrū possit? Est ibi tex. q̄ non: quia est ibi in pari turpitudine: vnde dicit glos. in pari turpitudine, vel in pari causa. ¶ Et respectu causæ pōt sic poni exemplū per c. si à sede. s. de præbē. eo. lib. Cū vacaret aliquod beneficiū, fuit collatum duobus: quia Papa illud tibi cōtulit, & ordinarius mihi: quæritur quis erit potior, quia non apparet de prioritate collationis? Dr̄ q̄ ille est potior, qui possidet: & si neuter possidet, ille est potior qui habet causam à Papa.

† De commodo possessionis vide decisiones I. quotiens C. & est rend.

¶ *Prima glossa dicit vnde in vtroque membro sit sumpta, & vtriusque membri ponit exempla: obijcit ad vnum exemplum, & soluit: secundo notat, signat contrarium, & ibi remittit.*

b ¶ *In pari.*] Inquantum hæc regula dicit de delicto, sumpta est de l. ff. eo. tit. l. cum par delictum. inquantum dicit de causa, sumpta est de l. ff. eo. tit. in pari causa. Pone casum in delicto per can. 14. q. 5. non sane. In eo scilicet qui repetit pecuniā quam dedit pro iniquo iudicio. Item in eo qui vsuras quas soluit, repetit: cum ipse sit in pari delicto [5]. de vsur. quia frustra. Item per l. ff. de condi. ob tur. cau. l. vbi autem. & l. seq. vbi habes q̄ non repetitur quod ꝑ stuprum, vel vt male iudicetur datum est. De causa pone per decr. s. eo. lib. de præben. si à sede. & per l. ff. de verb. oblig. si seruū. aliàs incipit, si Stichum. §. sequitur. vbi dr̄, q̄ cum quæritur de damno, & par est vtriusque causa, potior est qui tenet, quàm qui prosequitur. Et aduerte: quia male videor exemplificare per decre. illam, si à se. nam ibi nō erat par causa: quia fuerat vni collata per Papam, alteri per ordinariū. Sed non quæritur de paritate quo ad potestatē cōferentiū: sed de paritate quo ad tempus: quia cui primo collata fuerit, dubitatur: & ideo in hac pari causa tēporis, potior erit conditio possidentis [6]. Et nota quia hic exhibetur fauor reo: quia absoluitur in pari causa vel delicto. C. de condi. ob tur. cau. l. 2. vnde semper dicere consueuimus, q̄ in pari delicto vel causa, potior sit excipientis cōditio, vt in præalleg. iuribus. Ad hoc de cōcess. ꝑb. ex tenore. de adult. c. penul. & vlt. Cōtradicere vr̄ decre. illa de cōcess. præb. cū super. sed solue vt ibi in glos. quæ incipit, quia frustra. in fine. [Dynus ponit hic distinctionē [7] cuius verba vide ad litterā.]

[5] Nec obstat q̄ dicit etiā hic ea diuersa. Dynus.

[6] Vide Felinū c. capitulo ... col. 1. & 21. de rescrip. glos. & ibi nota in c. quia frustra de præben. lib. 6.

Additio. Io. Mo. in decr. s. eo. lib. de testi. c. 1. dixit regulā istā in pari, & c. locū habere in ijs q̄ in se sunt turpia, vt occidere & furari. Vbi vero factū in se non est turpe, sed qualitas rei adiectæ vel ꝑsonarū facit illud turpe: tunc non est melior conditio possidentis. q̄d dicit probari de simo. veniēs. & ratio redditur ff. de condi. sine causa. l. auunculo. 1. & 2. rn̄so. Et hic dicit q̄ allegatio ibi posita sacit pro regula: licet decisio videatur facere ɔ: quæ plus respexit factum q̄ qualitatē, ne agens esset in damno: loquitur lex de pecunia data nomine dotis per neptem auunculo: quæ permittitur repeti quasi ex nulla causa data: dare ergo non est prohibitū etiā in spiritualibus: sed adiectio facit illud turpe, q̄n scilicet datur ex pacto, vel taxatione, quæ habet vim pacti, & ideo repetitur. facit s. de magi. cap. 2. & vide quod notatur de simo. in c. de hoc. Ioan. And.

[7] Dicit q̄ de eodem crimine non accusat, sed diuer. in pari vel minori beneficio dum tn̄ vtrosque iniuriam prosequentur. l. negādo. C. qui accus. non poss. alias nō audiatur nisi maiorem tamē obiciat. si enim liter agat, procedit regula Bart. l. cum mulier. solu. ma. vide Angelum ... exceptio col. 15 Panor. c. intelleximus. nu. 5. de adol. test.

Cum non stat.] Casus figuratur primo per c. si quælibet. §. prophetauit. 22. q. 2. vbi est textus, q̄ Deus mādauit Abrahæ, vt filiū suū duceret in montē, & sibi illū sacrificaret: ad præceptū Domini Abrahā filiū suū duxit in montē, & cū paratus esset illum occidere & Deo sacrificare, fuit impeditus ꝑ Angelū: vtrū perinde sit ac si filiū suū occidisset quantū ad meritū? Rn̄detur q̄ sic. Itē figuratur casus per c. quoniā frequenter. §. porro. s. vt lite nō contesta. in antiq. Certū est q̄ iudex nō potest procedere ad sñiam diffinitiuā ferendam parte nō citata, & si pars sit absens, debet citari citatione formali ad audiendū sñiam: Ponamus q̄ iudex decreuit citationē ɔ eū absentē, & misit executorē, vt ipse reus veniret auditurus ferri sñiam: iste reus misit suos familiares, qui impedierunt executorem, ne posset eum citare: nunquid habetur pro citato? Rn̄deo q̄ sic: quia per eū non stetit. Itē potest poni casus per l. vlt. C. de cōdi. insertis. Aliquis Titius veniens ad mortē condidit suum testamentum, in quo legauit seruo suo libertatem, si ipse seruus daret decē scuta hæredi testatoris: seruus post mortē domini sui obtulit illa decem scuta hæredi scripto, qui hæres noluit illa accipere: vtrum conditio habeatur pro cōpleta vt seruus consequatur libertatē? Rn̄detur q̄ sic. Idem si alius nomine serui obtulisset illam pecuniam.

¶ Primo

Prima glossa dicit unde sumpta, & ponit exempla. Secundo notat ista. Tertio obijcit, & soluit distinguendo.

a *Cum non stat.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eo. tit. l. in iure ciuili. Pone exemplum Abrahæ Gen. xxij. per quem non stetit quo minus s͠m Domini præceptum filium immolaret: vnde perinde apud Dominum gratū fuit ac si immolasset. 22. q. 2. c. si quęlibet. §. pphetauit. & c. seq. Itē pone in eo q̄ impedit, ne ad eum citatio perueniat, vt ī. vt lit. nō cō test. quoniam. §. porro. In stipulatione ff. de cō di. & demon. l. iure ciuili. Item potes ponere

non a stat per eum ad quē pertinet, quo minus conditio impleatur: haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Idem.

REGVLA LXVII.

Quod b alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

Idem.

REGVLA LXVIII.

Potest c quis per aliū, quod potest facere per seipsum.

in libertate legata, vt aliquid detur hæredi: & per hæredem stat. C. de condi. inser. l. pe. aliàs est vlt. & idem in alijs legatis. ff. de cōdi. & demon. l. cum pupillus. & in institutione hæredis. ff. de condi. insti. l. 3. Nota tñ q̄ si mihi decem promiseris si te vicero, tacite vr̄ hoc actum, vt resistere possis: & sic habetur pro expresso. ff. si cert. pet. l. cum quid. Et not. q̄ dicit, per eum ad quem pertinet: nam si staret per alium tertium: vel etiam per impedimentū mei ipsius: tunc habet locum regula ī. eo. Imputari. quia tunc licet non imputetur quod per me non stat, vt ibi: tñ non habebitur pro impleto, vt hic: & ff. de cond. & demon. l. quibus diebus. in princ. Itē not. q̄ si libertas legata est seruo si decē hæredi dederit. & per hæredem steterit, quo minus seruus dederit illa decem: perinde est ac si impleta esset conditio: quia ille liber erit: tenetur tñ postmodum ad illa decem, nisi forte obtulerit, & hæres nō susceperit. C. de condi. inser. l. vlt. Sed dicit lex, q̄ si testator legat liberto decē sub conditione, si cum filio steterit, & filius moriatur: & sic per eum vel per casum in eius persona contingentem stat quominus conditio impleatur: nō tñ debetur relictum. ff. de adim. lega. l. Seio. in prin. Sol. cum stat per eum, id est, per factum eius vel impedimentum ab eo præstitum, habetur conditio pro impleta: & sic simpliciter vera est regula. Sed si stat per casum in persona eius contingentē, distingue: aut erat relictum contemplatione eius in cuius persona erat implenda conditio: & tunc non debetur relictum, vt in prædicta l. Seio. aut fauore eius cui relinquitur: & eo casu debetur. ff. de an. lega. l. Meuis. in prin. aut dubitatur: & eo casu relictū debetur, quasi in dubio sit interpretandum legatarij fauore relictū, si ex veritate vel ex coniecturis aliud non apparet. ff. de condi. & demon. l. illis libertis. & C. de legi. l. 1.

Ano 1280. Idē Dynus, & plenius. C. de insti. & substi. l. 1. Io. And.

Quod alienis b.] Casus figuratur per c. sicut nō suo. 46. dist. Certum est q̄ quis non potest exercere vsuras nomine suo: aliàs incurrit varias pœnas à iure statutas: quia denegatur ei cōmunio quādiu est in seculo. & sepultura post mortem: sed & patitur alias pœnas, de quibus dictum fuit ī. de vsu. eo. lib. sed vtrum ad minus aliquis possit nomine alieno, id est, ad vtilitatem alterius exercere vsuras? Respondetur q̄ non, per rationem huius cap. Item potest poni casus per l. si quis. in si. de iurisd. om. iudi. Certū est q̄ corrumpens album prætoris incidit in pœnam illius legis. Sed vtrum sit mihi licitum corrumpere album prętoris nomine alieno, id est, ad mandatum alterius? Respondetur q̄ non: immo incido in pœnam, & etiam ipse mandans, si ratum habuerit.

Prima glossa ponit exempla: secunda dicit in maleficijs regulam loqui: aliàs ipsius falsitas pateret in delegato, liberto & laico: Item locum habet in eis quæ sunt ordinis.

b *Quod alicui.*] Pone casum per capitulum 46. dist. sicut nō suo. meo enim nomine mihi non licet fœnus exercere: ita nec alieno. Item per decre. de crimi. fal. ad falsariorum. sicut enim proprio nomine litteras Papales falsare non debeo: ita nec alieno. Item nec nomine alieno nec proprio album prætoris corrumpere debeo. ff. de iurisd. om. iudi. si quis id. in fine. [Cremon. de reg. vt professores. dat nouum exemplum huic regulæ. Dynus etiā ponit per auth. vt hi qui obl. §. si quis. vlt. sicut tutor nō inquietat pupillum nomine proprio, ita nec alieno, vt ex iure cesso.] Et nota q̄ hæc regula vera est in maleficijs. Indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere, vt in dicto cap. sicut nō suo. hoc dico q̄a delegatus ex delegatione cognoscit de causa, de qua & proprio nomine cognoscere non posset. 2. q. 6. si quis eps. exponit quos aliàs punire non posset. ff. de offic. deleg. sane 2. Et libertus nomine alieno vocat patronum in ius: quod nomine proprio non potest. ff. de in ius vo. l. quæsitū. Et laicus qui non potest causam spiritualem tractare proprio nomine, tractat alieno, vt ī. eod. lib. de procura. c. 1. & idē in si. Item habet locum in ijs quæ vt demandari possint, requirunt ordinis adminiculum: vnde sicut suo nomine sacerdos simplex nō chrismat in fronte, non ordinat ad sacros: ita nec epi sui mandato: cum tali demandari 3 non possit, & de hoc ī. de consecr. eccl. vel alta. aqua. & facit quod dixi ī. eod. ex quo. Ioan. And.

Potest.] Casus potest figurari per c. vlt. ī. de procura. & per l. 1. ff. de procura. in matrimonio hoc modo: Aliquis vult ꝯhere matrimoniū cū aliqua muliere per procuratorē: nunquid poterit? Est ibi textus q̄ sic: & hoc verum, dummodo ipse procurator habeat mandatū speciale à domino suo. Et in hoc articulo dr̄ habere mādatum speciale qñ habet mandatū de ꝯhendo cū certa muliere, puta cū Berta: quia nō sufficeret mandatum generale, videlicet ad ꝯhendum cū aliqua honesta muliere. Alic potest poni casus p l. Arethusa. in fi. ff. de sta. ho. Aliquis testator dedit libertatem ancillæ suæ si ipsa daret decem millia hæredi suo: accidit q̄ ista ancilla erat prægnās, & cū esset in actu pariēdi quidā Titius adimpleuit cōditionē: nunquid statim efficitur libera, vt pariat liberū? Rñdetur q̄ sic: quia qui potest per se, potest per aliū. Io. And.

Prima glo. ponit exempla, & xvi. casus exceptos: secunda ponit quinque casus exceptos à regula conuersa: rationē ipsorum reddit, & adiungit duo similia, dicens regulā, quæ facit: nō esse superfluā. in fi. arguit & committit.

c *Potest.*] Potest quis per aliū iurare. 63. dist. tibi domino: sicut per alium matrimonium ꝯhere. ī. eo. lib. de procur. c. vlt. sic ff. de procur. l. 1. §. 2. [Et ibi de hoc. & ff. de admini. re. ad ci. l. 2. in glo.] de statu. ho. l. Arethusa. in fi. Hæc regula fallit in eo cui committitur certū ministeriū. ī. de offi. deleg. c. vlt. ī. eo. lib. eo. tit. ia cui. & optime. C. de cadu. tollen. l. vnica. §. ne autem. ad idem 2. q. 3. abolitio. de cleri. non resi. quia nonnulli. ff. de solu. inter artifices. Item in pœnitentia suscipiēda. de pœnit. dist. 1. quē pœnitet. & in pœnitentiam per se quisque recipere debet. Ratio est pudor. qui est maxima pars pœnitentiæ, vt ibi. Item in eo viro qui veniam ætatis impetrat: quod per se facere debet. C. de ijs qui ve. æta. impr. l. 2. Itē adoptare vel arrogare nō potest quis per alium. ff. de adoptio. post mortem. §. neque. Ratio est: quia adoptio imitatur naturam. Item fallit in iudice qui per seipsum recitare debet sententiam: nisi sit eps siue superior 4. ī. eo. lib. de re iudic. c. vlt. C. q̄ iudi. auth. ad hæc. Item in eo qui incipit conferre sacramentum vnitatis: qui id per alium perficere non potest. 23. dist. in. quorundam. Item abbas per se verberando potest corrigere monachum, non per alium, maxime laicum. de sent. excom. vniuersitatis. Item dominus nouū emphyteutam non per procuratorem, sed per se in possessionē inducere debet. C. de iure emphyten. l. vlt. §. penult. [Item violentū statim potest de possessione expellere per se. tñ non per procuratorem. ff. de vi & vi arma. l. cum fundum. Dynus.] Itē qui est in possessione seruitutis. & proclamat in libertatem: per se agit, & nō p procuratorem. C. de asser. tollen. l. 1. & regulariter in criminali causa, vt 2. q. 6. si quando. Item quæ sunt meri imperij, vel gladij potestatis, non delegantur s͠m leges, nisi in casu. ff. de offi. eius cui mādata est iurisdi. l. 1. secus s͠m canones. de hoc not. 95. dist. c. 1. 23. q. 4. illud. & ī. de offi. ordina. quod sedem. & de rapto. in archiepātu. & per se respondere debet adultus, qui catechizatur, & non per alium. de consecra. dist. 4. cum pro paruulis. Item fallit in casu. ī. eo. lib. de elect. cupientes. Item in casu ī. eod. lib. de iudi. c. 1. & in casu ī. eo. lib. de offi. lega. c. penult. a. responso. & de hære. c. 2. in princ. hæc igitur & similia specialia sunt. Et nota q̄ etiam econuerso quædam per alium possum, quæ non per me 5. Episcopus clericum suum per alium potest verberare, non autem per seipsum. 86. dist. non liceat. C. de episco. & cleri. authen. sed neque. Item eps per alium litigare debet. 5. q. 3. c. vlt. [Et idem in illustri. C. de procurato. l. penult. Dynus.] Item prælatus clericus habens temporalem iurisdictionem audit & iudicat de causa sanguinis per alium, non per se. ī. eo. lib. ne cleri. vel mona. c. vlt. Item religiosa mulier per alium potest esse in iudicio, non per se. ī. eod. lib. de iudi. c. 2. ī. eod. lib. de elect. indemnitatibus. §. sed cum eas. Item eps tuitionem, gubernationem, & curam viduarum & pupillorum & peregrinorum non per seipsum, sed per alium archipresbyterum scilicet vel archidiaconum gerere debet. 88. dist. eps gubernationem. & ibi de hoc. & omnia ista sunt etiam specialia ꝯ regulam secundum quam quod possum per alium, & per me. Et accidit hoc, vel ratione personæ cui hoc non conuenit, vel etiam ratione rei, puta causæ criminalis. & interdum per alterum consequitur quis quod per se consequi non posset, vt ī. eod. lib. de conces. præb. cap. auctoritate. & ff. de statu homi. Imperator 2. ff. quæ res pig. oblig. nō pos. l. Aristo. sicut & quædam potest quis tamquam alius, non tamquam ipse. insti. de inoffic. test. §. si tutor. ff. de adopt. si pater. §. qui duos. vbi nepotem ex filio adoptat auus tamquam genitum ex alio filio: & hoc non tamquam auus, sed tamquam quidam extraneus. ad idem ff. de in ius voc. l. quæsitum. cum similibus. [Multa exempla quibus licet alieno nomine, quod non licet proprio, & vide ī. eo. quod alicui suo. in secunda parte quæstionis.] Et not. quia id dicimur posse, quod de iure possumus. hanc igitur regulā credo loqui de ijs quæ de iure sortiuntur vel sortiri possunt effectū. non

Dicit Dynus regulā restringendam ad ea quę possūt p alios explicari. allegat qđ no. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quotidie. Ioan. And.

Idem in inquisitore hæreticæ prauitatis, qui per alios potest etiam sententiam recitare. Geminianus, & Perusinus & alij in cap. vt commissi. de hæret. lib. 6. & Conradus Brun. lib. 4. de hæret. c. 10. in fi.

Vt dixi ī fen. exco. facto. sup fin. 1. glos. vbi etiam alleg. ff. de neg. gest. l. si qui. §. cum me. Ioan. And.

Episcopus habet tuitionem curam & gubernatione pupillorum, viduarum, & peregrinorū. per alium.

Posse dicimur, quod de iure possumus.

Igitur supera bundat regula. ʃ. eod. qui facit per alium, quæ generaliter loquitur, vt etiam maleficia cõprehendat, & ista regula loquitur de potestate faciendi, illa de effectu iam facti .. . Itẽ nota ex hac regula, ꝙ sicut per se põt quis subscribere, ita per alium. quod dic, vt not. ʃ. de re iudic. cum inter vos. in glos. potest enim.

† Idem ibi Dynus.

❡ Idem.

REGVLA LXIX.

IN† malis ᵃ promissis fidem non expedit ᵇ obseruari.

❡ Idem.

REGVLA LXX.

IN alternatiuis ᶜ debitoris † est electio: & sufficit alterum adimpleri.

IN malis.] CASVS. Titius promisit mihi suum patrem occidere, vel adulterium committere, vel aliud malum perpetrare: vtrum teneatur istam suã promissionem adimplere, & possit ad hoc cõpelli? Respondetur ꝙ non. Vel ponamus ꝙ Titius apud me deposuit rem suam: & promisit etiã ꝙ si committerem dolum in re deposita, ipse non ageret ꝯ me ad rem restituendam: postea dolum commisi in ipsa re: quia per dolum meum illam rem perdidi: nunquid poterit ipse agere ꝯ me, non obstante sua promissione, vt sibi restituã rẽ depositã vel æstimationem rei? Rñdetur ꝙ sic: nec tenetur obseruare suam promissionẽ. De hac materia tractatur ʃ. in regula, nõ est obligatoriũ, & possunt hic poni exẽpla q̃ ponuntur in illa regula.

† Vide B. Thomã. 2. 2. q. 89. art. 7. & Turre crematam in c. si aliquid. 22. q. 4.

† Se aliquot vulgatis codicibus legitur, electoris. sed in omnibus antiquis vt est impressum.

❡ *Prima glossa pro exemplis & materia remittit: & distinguit malum promissum à male promisso.*

a ❡ *In malis.*] Pone exempla quæ posui ʃ. eo. non est obligatoriũ. & prosequere hanc regulam, vt ibi dixi. Et habes hæc verba. 22. q. 4. c. in malis promissis. & ibi de hoc per totam quæstionẽ. Et not. ꝙ dicit, in malis promissis: nam licet mala promissa non debeant seruari: tñ interdum male promissa, puta per dolum vel metum, seruantur: quando scilicet seruari possunt sine salutis æternæ dispendio, si iuramentum intercessit. de iureiur. si vero. in antiq. & dixi in prædicta regula. ʃ. eo. non est.

ADDITIO. Idem Dynus, qui dicit mala promissa ipso iure vitiari. ff. de pact. iuregentium. §. & generaliter. & de verb. obli. l. generaliter. & l. velun. & l. stipulano hoc modo. & l. si plagij. & l. si stipuler. insti. de inuti. stip. §. quod turpi. Sed male promissa: puta per dolum vel metum, vitiantur interdum ope exceptionis. C. de inuti. stip. l. dolo. &c. Ioan. And.

b ❡ *Non expedit.*] secundũ ¹ vtilitatem: nec licet secundum æquitatem: nec decet secundum honestatem, & de his omnibus ʃ. de vo. magnæ. post prin. Ioan. And.

¹ Hæc glossula ex nouella Ioan. And. huc fuit translata.

IN *alternatiuis.*] Casus figuratur per c. inter cæteras. ʃ. de rescrip. Ego exposui domino Papæ, ꝙ Titius rector ecclesiæ sancti Desiderij Pictauensis erat homicida, simoniacus, concubinarius, & plures alios defectus patiebatur, propter quos erat indignus beneficio ecclesiastico: vnde Papa scribit quibusdam iudicibus, si constaret Titium esse homicidam, concubinarium, simoniacum, ꝙ ipsi sibi ecclesiam per sententiam auferrent, & forte mihi conferrent: vtrum necesse sit probare omnes istos defectus antequã possit remoueri ab ecclesia? Respondet ꝙ non: sed sufficit probare vnũ ex illis: dumtñ iste defectus per se sufficiat ad probationem ³: quia illi defect⁹ sunt expressi alternatiue: & in alternatiuis erit in optione mea exprimere defectum quem voluero. Idem est si illi defectus fuissent expressi copulatiue hoc modo: Si tibi constet ꝙ talis Titius commiserit simoniam & homicidium, auferas sibi ecclesiã sancti Desiderij Pictauensis: tunc enim ex quo alterum sufficit ad priuationem: dictio, &, accipitur pro, vel, vt dr in dicto cap. inter ceteras. ❡ Item potest poni casus in debitore hoc modo: Titius mihi stipulanti promisit dare equum, vel decem scuta. vtrum possim petere, vt compellatur mihi soluere equum & decem scuta? Respondet ꝙ non. sed debeo esse contentus altero ipsorum. sed vtrum sit in electione sua soluere decem scuta, vel equum? Respondet ꝙ sic: quia in alternatiuis, &c.

³ Aliàs, priuationem.

❡ *Prima Glossa dicit vnde sumpta: & ponit exempla. Secunda subdit de alternatiuis ordinis, Tertio signat contrarium, soluit, & remittit.*

c ❡ *In alternatiuis* ⁴.] Hæc regula sumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. in eo quod plus est. vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrũ esse factum. Pone exemplum per canonem 32. q. 2. bonæ rei. in fi. ʃ. de rescrip. inter cæteras. & in viro qui in causam soluti matrimonij dotem, vel eius æstimationẽ restituere promisit. ff. de iure dot. plerunque, in fine. ad idem. ʃ. de plus peti. c. vnico. vbi dr, plus petere causa: & in expensis condemnatur, qui ex duobus alternatiue debitis præcise petit alterum. ad idem de appel. significauit. vbi de hoc. & de rescr. ex parte. & facit de præben. c. 2. ff. de condi. insti. l. si hæredi plures. Sunt tñ quædam alternatiua, in quibus debet ordo seruari. ff. de leg. 2. cum pater. §. penult. vt cum mandat testator aliquid dari liberis: aut his deficientibus, consanguineis, aut affinibus: quia tunc sequimur ordinem. Est ad hoc argumentum quod dixi de ordine sequendo. 43. dist. sit rector. in fi. ʃ. eo. lib. de elect. c. penult. in prin. & eo. lib. de præb. mãdato. in fi. [Et hoc eo. tit. inspicimus. vt ibi dixi.] Contradicit ad hanc regulã institu. de leg. §. si generaliter. Sol. illud cũ eligens fuit in mora. ff. de op. leg. l. mancipiorũ. ʃ. eo. lib. de consue. c. vlt. & sic not. Ber. in prædic. decre. de rescrip. inter cæteras. & facit quod dixi ʃ. eo. ꝯ eum.

⁴ Intellige in affirmatiuis: in negatiuis. n. requiritur quod neutrum fiat.

❡ Idem.

REGVLA LXXI.

QVi ᵈ ad agendum admittitur, est ad excipiendũ multo magis admittendus.

❡ Idem.

REGVLA LXXII.

QVi facit ᵉ per alium, est perinde ᶠ ac si faciat per seipsum.

QVi ad agendum ⁵.] Casus in hac regula figuratur per §. potest. 16. q. 3. & l. si quis emptionis. C. de præscr. xxx. vel xl. annorum. Titius possedit rem alienam cum titulo, bona fide, & cum alijs requisitis ad præscriptionem legitimam: Certum est ꝙ si cadat à possessione illius rei quam præscripsit, habet actionem ad illam petendam: Sed quid, si non cecidit à possessione, & verus dominus agit ꝯ eum: nunquid potest excipere de præscriptione? Respondeo ꝙ sic: quia qui admittitur ad agendum, multo magis ad excipiendum. Item figuratur casus per l. 1. §. quod ait. ff. de superficie. vbi est textus, ꝙ si quis conducat rem alienam ad longum tempus, & cadat à possessione rei, potest agere ꝯ possessorem: & hoc verum, actione vtili, & nõ directa: iuxta notata. ff. si ager vectigalis. Sed nunqd poterit excipere ꝯ verũ dominũ? Rñdetur ꝙ sic, p rationẽ hui⁹ regulæ.

⁵ Io. And. & Phil. hæc dicunt regulam procedere in ecclesia præscribente rem prius ei longo tẽpore.

❡ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit rationem regulæ. Tertio dicit regulam procedere in eisdem personis, Quarto dicit eam fallere in possessorijs.*

d ❡ *Qui ad agendum.*] Hæc ⁶ regula sumpta est ex l. ff eo. tit. inuitus nemo. §. cui damus. Pone casum in eo qui legitime præscribit: quia si cadit à possessione, datur sibi actio: multo fortius dum possidet, datur exceptio. 16. q. 3. c. placuit vt. §. potest. in prin. ad idem de præscr. illud. in antiq. Item conductor soli ad superficiẽ ad non modicum tempus habet vtilem rei vendicationem etiam ꝯ dñm: multo fortius exceptionem. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. Rationem huius regulæ etiã habuisti ʃ. eo. cui licet plus, & minus licet ⁷ sed plus est agere quàm excipere. ergo si potest primum, multo fortius fm, vt hic. nam video exceptionem dari cui non datur actio, vt excõicato. ʃ. de excep. cum inter priorem. Item qui mala fide præscripsit, fm leges exceptionem habet aduersus omnem petentem: & si à possessione cadat, non habet actionem. 16. q. 3. §. potest, vers. quod si. & C. de præscrip. xxx. vel xl. an. si quis emptionis. Et vbi actio tempore tollitur, perpetuo durat exceptio. ff. de do. excep. pure. §. vlt. & venit in cõpensatione, qđ non venit in petitione, fm l. vt debitum naturale. ff. de compen. l. etiam. Et econuerso interdum venit in petitione quod non in compensatione: sicut est videre in deposito. C. de compen. l. vlt. & ʃ. de depo. bona fides. & est speciale. Et adde quod not. de iureiu. quemadmodum. in glos. nam cui. Et dic ꝙ ad agendum admittitur ꝯ eum ꝯ quem excipere vult. hoc dico, ne obstet quod dr de Publiciana: nam habens Publicanam actionem, ꝯ alios excipit non ꝯ dominum. ff. de publici. l. penult. & vlt. & idem de similibus. hoc autem regulariter fallit in possessorijs iudicijs. C. de loca. & condu. l. si quis conductionis. vbi conuentus possessorio, si dicit se conduxisse, ante omnia possessionem restituit ⁸: & post agit. & facit quod dixi ʃ. eo. dolo. nam ꝯ prædonem agentem possessorio [scilicet interdicto vnde vi.] non admittitur exceptio: tñ admittitur actio. de resti. spo. in litteris. & c. seq. Et generaliter agenti possessorio, refertur quæstio proprietatis agendo, & tñ non excipiendo. de ordine cognitio. c. vlt. C. de rei vend. ordinarij. de conces. præb. post electionem. in fi. de appel. constitutis 2. in fi. de accusa. accedens.

⁶ Hæc regula fallit si actio & exceptio tenent ad diuersa. c. inter dilectos. l. prin. de excep. præsta. Itẽ fallit si aliquid subest ꝙ repellit exceptionem. c. debitores. de iure iurando.

⁷ Dynus dicit ꝙ ratio sumitur ã regula, fauorabilior rem i. ff. eo. & sic ad idem sunt eo. tit. fonte. & c. non licet. Ioan. And.

⁸ Esset enim species spoliationis possessionem denegare locatori. ff. de preca. l. vlt. & ideo super dominio non audit. nisi facta restitutione. ff. si per vim vel alio modo. l. 1. Dynus.

QVi facit per alium.] Ponamus ꝙ iniunxi famulo meo vt clericum verberaret: quod fecit ad mandatum meum, & nomine meo: nunqd sum excõicatus ipso facto ac si ego illũ verberassem: Respõdetur ꝙ sic. Item potest poni casus in matrimonio: Constitui meum procuratorem ad ꝯhendum cũ Berta: nunquid sum eius maritus ac si in propria persona ꝯxissem? Rñdetur ꝙ sic: Quia qui facit per alium, &c. quando ille actus potest expediri per alium.

❡ *Glossa sequens dicit vnde sumpta, & pro exemplis, materia & obiectionis solutione remittit.*

e ❡ *Qui facit per alium.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. quod iussu alterius. Pone exempla in regula & prosequere eam, vt dixi ʃ. eod. potest quis. Et non superabundat hæc regula per illam: vt dixi ibi in fin.

ADDITIO. Dynus ponit hic specialia exẽpla, quæ vide. Io. And.

f. ❡ *Perinde.*] hoc ⁹ procedit de quadam iuris interpretatione, cũ vere loquendo factum etiam ab eodem diuersis temporibus, non repræsentat identitatem eius facti. ff. de condi. inde. l. non sortem. §. libertus. & in Auth. de fi. instru. circa princip. secundum Dynũ probatur hoc ʃ. eod. lib. de elect. vt quis duas. Ioan. And.

⁹ Hæc glossula ex nouella Ioã. And. huc fuit translata.

Factum

F *Actum legitime.*] Casus figuratur per cap. penult. de eo qui cog. consang. vxo. suæ. in antiq. hoc modo: Contraxi matrimonium cum aliqua Berta: contracto matrimonio cognoui consanguineam vxoris meæ, & sic est affinitas inter me & vxorem meam: vtrum propter affinitatem superuenientem dissoluatur matrimonium iam contractum? Rndetur q non: quia qd ab initio tenet, non dissoluitur: licet perueniat ad eum statum, in quo non valuisset. Itē potest poni casus in furioso: Certum est q furiosus non potest matrimoniū cōtrahere propter defectum consensus: ponamus q aliquis sanæ mentis cōtraxit matrimonium cū aliqua Berta: contracto matrimonio effectus fuit furiosus: vtrū inualidet matrimoniū? Rndetur q non, licet perueniat ad eum statū, in quo non potuit inchoari.

¶ Idem.

REGVLA LXXIII.

FActum legitime [a] retractari nō debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.

¶ Idem.

REGVLA LXXIIII.

QVod alicui [b] gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

¶ *Prima gla. dicit vnde sumpta, & ponit exempla, & inducit regulam conuersam. Secundo notat quod dicit, non retractari: non dicit, non impediri: per quod soluit contraria.*

a ¶ *Factum legitime.*] Hæc regula sumpta est ex l. ff. eod. tit. l. in ambiguis §. 1. Exemplifica in eo qui contraxit matrimoniū, & postea factus est furiosus. 32. q. 7. c. neque furiosus. Idem in superueniente affinitate, de eo qui cogno. consang. vxo. suæ. cap. penul. Idē in adoptione superueniente. ff. de ritu nup. adoptiuus. in princ. & l. si qua. Et not. q habuisti aliam regulam per contrarium. s. eo. non firmatur. quia licet casus superueniat à quo potuit inchoari, non firmatur, quod ab initio non valebat, vt ibi: quod tn̄ intelligas vt ibi dixi: ita qd in principio factum erat [1] legitime non retractatur: licet superueniat casus à quo non potuit inchoari, vt hic. Et concor. ad hanc regulam. ff. de itine. actuque pri. l. nec enim. ibi dicit textus: nec enim corrumpi aut commutari quod recte transactum est superueniente delicto, poterit. Concordat ad hanc regulam de iurepa consultationibus. de conuer. coniu. Placet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. discretionem. & quod in his iuribus not. Et nota q dicit, retractari: quasi dicat propter causam superuenientem non retractatur, ac si legitime non fuisset factum. Interdum tn̄ propter superuenientem causam impeditur eius effectus, quod legitime factum erat. exemplifica per can. 33. dist. cūm ter. & c. vsque adeo. & de cle. ægro. presbyterum. & c. tua. cum si. Et eodem modo rndetur ad leges, quæ pro contrariis signari solent. ff. de iud. si à me. & l. seq. ff. ad l. Aqui. quia in eum casum, in quibus dr̄, q iudiciū soluitur: per arrogationem eius, cum quo litem contestaturus eram: quia deuenit in eum casum, in quo à principio non poterat consistere: & in præ. l. quia. dr̄ simile. scilicet q cessat actio legis Aquiliæ qn̄ seruus mortifere vulneratus liber factus est: quia iam in eū casum deuenit, in quo locum habere non poterat, &c. Et est ratio: quia l. Aquil. damnum respicit.

[1] Illud legitime, cōprehendit factum & modū, vt scilicet factum in se sit legitimū, & sine peccato, & legitimo modo factum secūdum Ioā. Mo qui dicit de hoc duplici defectu vel perfecta haberi. de rescrip. si p̄ Pisanis. de sentent. di lecto. Ioan. And.

Q *Vod alicui.*] CASVS. Ponamus q Papa cum aliquo licentiato forte dispensauit super pluralitate beneficiorum, & in gratia sua apposuit causas quæ illum mouebat ad dispensandum: quia dixit Papa: quia legisti iura canonica in tali studio, tecum dispensamus. Ponamus q aliquis alius licentiatus similes vel maiores fructus fecit: vult extendere gratiam istius ad ipsum: an possit? Rndet q non, propter rationem huius regulæ: quia licet Papa fauore alicuius personæ recedat à dispositione iuris communis, non sequitur q iste discessus debeat extēdi ad casus similes. iuxta l. nō possunt. ff. de leg. cap. translato sacerdotio. de constitu. in antiq. secus si esset ius commune.

¶ *Glo. seq. remittit pro exemplis, & pro materia: & dat concor.*

b ¶ *Quod alicui.*] pone exempla quæ dixi s. eod. tit. quæ a iure. & & prosequere vt ibi dixi, & in regula, priuilegium personale. & cō cor. ad hanc regulam. j. eod. in argumentum.

ADDITIO. Dynus ponit exemplū si cōcedatur alicui q subire non teneatur munera publica: forsitan quia in re prospera virtuose se habuit. In aliis ius commune seruabitur. alleg. ff. de cōsti. prin. l. 1. §. plane ex his. C. de decu. l. neque Dorotheum. & l. nullus. lib. 10. & C. de episc. & cleri. quoniam. Idem dic in priuilegio decimarum, de quo s. de deci. ex parte. Ioan. And.

[2] Et perfectū: secus si inchoatum: & sic loquuntur contraria. ff. de seru. l. pro parte. ff. de verb. obli. si sub vna. §. si quis viam. ff. de suspe. tu. post finitā. ff. de lib. ag. l. 3. §. quia secundū Dynū. & quæ signat Ioan. Mo. de decreta. quēadmodū. de iureiuran. & de cōct. si pau per. s. eod. lib. de præben. Ioan. And.

F *Rustra.*] Casus figuratur per c. de forma. 22. q. 5. Pro intellectu istius est præsupponendum, q non minus est adstrictus dn̄s vasallo, quàm ecōtra vasallus dn̄o suo: Nam sicut vasallus debet fidelitatem dn̄o suo, similiter dn̄s debet esse fidelis vasallo: & sicut vasallus priuatur feudo propter infidelitatem commissam erga dn̄m, ita dn̄s priuatur superioritate. Et istud quotidie fit: Nam qn̄ dn̄s supprimit vasallum, princeps eximit vasallum à iurisdictione dn̄i. Hoc præsupposito ponamus sic casum: Tenebam aliquam rem in feudum ab aliquo dn̄o, & promisi ei fidelitatem: ista promissio est reciproca: nam sicut ego teneor seruare fidem dn̄o, ita econtra dn̄s tenetur mihi fidem seruare. Sed quid, dominus non seruauit mihi fidem, quia me oppressit: vtrū teneat ei fidem seruare? Rndetur q non: quia frustra, & c. ¶ Item potest poni casus per l. cū proponas. C. de pact. Cum haberem tecum litem, transegimus simul: per quā transactionem renuntiaui liti sub hoc pacto, q infra certū tempus dares mihi certam pecuniæ summam: non soluisti infra tēpus vt promiseras: volo redire ad litem; vtrū possim? Rndetur q sic, per rationē huius regulæ: quia frustra sibi fidem, &c.

¶ Idem.

REGVLA LXXV.

FRustra [c] sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

¶ Idem.

REGVLA LXXVI.

DElictum [d] † personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare.

† Vide gl. in cap. 1. & dilat. gl. in c. placuit. 16. q. 3. Innocent. in cap. cū dilectus. de ordi. cog. Antonium de Butrio in cap. 1 & dolo & cōtu. & doctores in l. iubemus. C. de sacros. eccle.

¶ *Glossa seq. primo ponit exempla. Secūdo successiue signat, & soluit duo contraria. Tertio instruit.*

c ¶ *Frustra.*] Pone casum in domino quo ad fidelē, & in fideli quo ad dn̄m. 22. q. 5. de forma. Item in eo qui interposita conditione promisit & iurauit aliquid facere. de iureiur. peruenit 2. vbi de hoc. In eo qui non vult transactionem interpositam obseruare. C. de pact. cū proponas 2. concor. 95. dist. esto subiectus. ibi, cur ego te habeo vt principem, cum tu me non habeas vt senatorem? Sed nonne hosti seruanda est fides [3]? 22. q. 4. innocens. 23. q. 1. noli. Sol. vt ibi not. & in dicto c. peruenit. illud enim verum est cū ipse hostis nobis fidem seruat, & sic concor. cum hac regula. Item contra 33. q. 5. q Deo pari. vbi dr̄ q si vir & vxor pari cōsensu continentiā vouent, vno labente, alter perseuerare debet. Sol. ibi non fuerat fides homini promissa, sed Deo, nam sine vlla conditione adimpleri debent quæ Deo vouentur. 32. q. 8. c. vnico. in fi. Et vides q licet vxor adulterata fuerit, nihilominus vir peccat adulterando. 32. q. 6. c. 1. per totum frustra igitur debitum petit, qui quod debet non impendit: & frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legē. de vsu. quia frustra. in antiq. & ibi de hoc. Vnum nota qn̄ partes sibi adinuicem aliquid sub pœna promittunt: & vna pars primo frāgit fidem, aut expedit magis alteri parti pœnam prosequi, & stare pacto vel contractui, aut magis expedit sibi fidem rūpere: In primo casu licet sibi fides sit fracta, ipse tn̄ pro sua parte seruet eandem: & pœnam petere poterit cum effectu. [ff. eo. tit. cum per. in fine.] In secundo casu secure frangit fidem, & fiet hincinde pœnarum mutua compensatio, vt s. de pœnis. constitutis. & sic illā decr. intelligas: & quæ ibi not. & est ad hoc simi[illegible]uod not. de conuento super spoliatione: cui aut expedit magis rehabere rem propriam, aut retinere rem quam possidet, in primo casu agat, in secundo excipiat. hoc not. Ber. de ordi. cog. cap. vlti.

[3] An hosti sit fides seruanda, vide Bart. & Angelum in l. conuentionum. ff. de pact. & omnino B. Thomā 2. 2. q. 40. art. 3. & glossam. & ibidē Turrecrematā in cap. dominus noster. 23. q. 2.

ADDITIO. Dicebat Ioan. Mona. q in hac regula, frustra, & c. poterat exemplum poni per l. quoniam. C. de re. permu. ff. de mino. auxilium. in fi. intelligit etiam regulam circa idem factum, non circa diuersa. arg. ff. de leg. 2. cum pater. §. plane. Dynus allegat §. libertis. Ratio etiam huius regulæ summi potest ex regula. ex eo. eo. tit. Ioan. And.

D *Elictum.*] Casus figuratur per c. si episcopum. 16. q. 6. hoc modo: Aliquis ep̄s commisit aliquod graue delictum, propter qd fuit depositus & priuatus suo ep̄atu, vtrum bona ecclesiæ debeant confiscari? Vel pone q ep̄s tenebat à rege castrū in feudū: & promisit fidelitatem regi: Postea ep̄s deliquit in regem: quia cōmisit proditionem in regem: fuit depositus, vtrum castra redeant ad regem? Certe non. Item potest poni casus in syndico procuratore ecclesiæ, qui commisit falsum: & si fuisset causa propria, debuisset causam perdere: vtrum delictum ipsius syndici debeat nocere ecclesiæ? Certe non.

¶ *Prima glo. ponit exempla. Secundo signat contrarium, & soluit: solutioni tripliciter obiicit: & respondet. Tertio successiue soluit tria contraria. Quarto ponderat quod dicit, delictum, & quod dicit, personæ.*

d ¶ *Delictum.*] Pone casum in ep̄o deposito propter crimē. ob hoc enim non debet ecclesia rebus suis expoliari. 16. q. 6. si ep̄m. & ibi de hoc. Ad idem cle. de hære. nolentes. post prin. Item pone in procuratore qui falsauit instrumentum: quia propter hoc non perdet ecclesia causam, de excep. cū venerabilis, & c. & delictum tutoris non obligat pupillum [4]. ff. eod. tit. l. neque. & ff. de tab. exhiben. l. pen. Contra 16. q. 3. placuit 2. vbi delictum prælati non repetentis rem ecclesiasticam, nocet ecclesiæ. ad idem de præscrip. cap. 1. & per totum. Solu. delictum aliud in faciendo, & hoc non præiudicat ecclesiæ, vt hic: & aliud in omittendo, & hoc bene præiudicat, vt ibi. Ad hanc solutionem contradicit 25. q. 2. ita nos. vbi delictū, quod est in faciendo, præiudicat ecclesiæ. Solu. dici potest secundū

[4] Parificātur pupillus & ecclesia ex vna parte, & ipsorum administratores ex altera. C. de episc. & cleri. orphanotrophos. Dynus.

Ioan. qui hoc ibi not. & in dicto c. si epm. q hæc regula intelligitur de detrimento facultatum; illud autem de detrimento honoris: vel potius ibi nocet delinquentibus quàm ecclesiæ. Adhuc ꝯ solutionem, de cens. cum olim. vbi delictum quod est in faciendo, nocet ecclesiæ. de in integ. resti. auditis. vbi delictū qd est in omitten do, non præiudicat ecclesiæ. Satis cōgrue potest distingui inter iudicialia & extraiudicialia, vt in iudicialibus iudiciorū fauore, siue sit in faciendo siue in omittendo, præindicet ecclesiæ & in decre. auditis. bene præiudicauit ecclesiæ delictū, quod fuit in omittendo, sed fuit restituta: & sic non est ꝯ. In decre. cū venerabilis. dici potuit extraiudiciale: vel ibi solus procurator deliquit in faciendo, scilicet instrumentū falsando. Item ꝯ. 54. dist. si seruus. vbi punitur eps, q pro vno seruo duos dare debet: sed illud facere debet de proprio si habet, non de bonis ecclesiæ propter hanc regulam. Item ꝯ, de ordi. cog. cum dilectus. vbi dolus & violentia abbatis ecclesiæ nocere vr. Sed ibi soluitur per Ber. in 3. glo. scilicet q ibi delictū fuerat commissum per prælatum & collegium communicato consilio, & eodem modo solui. C. de sacrosan. eccl. iubemus nullā. ibi propter delictum personæ confiscatur nauis ecclesiæ. Et nota q dicit hæc regula delictum: quia secundum propriam huius vocabuli significationem vr loqui de eo quod consistit in omittendo, secundum ea quæ not. s. eo. peccatū. tñ illi significationi non semper statur, vt ibi dixi. Item hoc q dicit personæ, intelligere possumus de prælato: & est vulgare dnorum meorū Anglicorum. de rescrip. ex parte S. personæ. & de appel. bonæ memoriæ. vel indistinctè de qualibet persona intelligatur, cuius delictū ecclesiæ non nocebit, saltē eū effectu: quia daretur restitutio vsq; ad quadrienniū tantū, nisi ex causa plus tēporis daretur, vt s. eo. lib. de resti. in integ. c. 1.

¶ Idem.

REGVLA LXXVII.

Rationi[a] congruit, vt succedat in onere, qui substituitur in honore.

¶ Idem.

REGVLA LXXVIII.

In [†] argumentum [b] trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt cōcessa.

¶ Idem.

REGVLA LXXIX.

Nemo potest [c] plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dinoscatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXX.

In to-

R*ationi congruit.*] Casus figuratur per cap. filijs ac nepotibus. 16. q. 7. Certū est q licet iuspatronatus sit annexum spiritualibus, tñ illi iuri succeditur iure hæreditario: Et non est dubiū quin patronus ecclesiæ teneatur defendere ecclesiam si opprimatur: Sed quid de hæredibus, qui succedunt iuri patronatus: nūquid etiā tenebuntur defendere ecclesiam si opprimatur? Rñdet q sic: quia ex quo succedunt in honore, etiam debent succedere in onere.

¶ *Glo. seq. ponit exempla: & dicit regulam posse resolui.*

a ¶ *Rationi.*] Pone casum in filio patroni hærede, qui succedit in honore iurispatronatus, sic in onere defendendi ecclesiā succedere debet. 16. q. 7. filijs ac nepotibus. Item pone in prælato[5], q succedit in honore: sic & in onere soluendi prædecessoris debita pro ecclesiæ vtilitate contracta. s. de sol. cap. 1. Idem in iudice. ff. de iudi. l. mortuo iudice. quod eum iudicare oportuerat. Idem eum qui ei substitutus est, sequi oportet. ad idem. s. de offi. deleg. quoniā Abbas. & concor. ad hāc regulā 100. dist. rationis, & s. eod. qui sentit onus. & qd ibi dixi, hic adde. Et per illā regulā potest etiā hæc resolui, vt scilicet succedat in onere qui substituitur in honore. ad hoc 40. distin. non nos.

ADDITIO. Io. Mo. dicit in hac regula. rationi, &c. esse exemplū ponendum per l. 1. C. de fideiusso. & dic in onere non cohærente personæ: nā in illo secus. ff. de adimen. leg. l. legatum. & de ali. leg. Caio in prin. & de condi. & demon. l. legatū. secundū Dynū. Io. A.

I*N argumentum.*] Casus figuratur per cap. 1. 55. dist. hoc modo. Certum est quòd beneficia regularia debent conferri regularibus, & secularia secularibus: & maxime religiosi nunquam debēt habere administrationem ecclesiarum secularium, ne eis detur materia vagandi. Sed ponamus quòd est tanta penuria clericorum secularium, q non inueniuntur seculares quibus possunt cōferri illa beneficia: tunc poterunt conferri regularibus in defectum clericorum secularium. Sed ponamus q modo reperiuntur seculares: vtrū illa beneficia secularia nunc possint conferri religiosis? Rñdetur q non: quia illud ex necessitate fuit ordinatum: ideo non debet trahi ad consequentiam: nam in argumentum, &c.

¶ *Glossa sequens primo dicit vnde sumpta: & ponit exempla, interserens solutionem superfluitatis. Secundo not. ex regula generale, quod determinat.*

b ¶ *In argumentum*[2].] Hæc regula sumitur ex l. ff. eod. tit. quæ propter necessitatem. Pone casum 55. dist. c. 1. vbi ex necessitate temporis propter ministrorū defectum monachos permissum fuit assumi ad parochiales ecclesias: cessante hac necessitate in argumentū trahi non debet, vt ibi[3]. Item per decre. s. de elec. cum in cunctis. ibi: ne quod à quibusdam pro necessitate temporis, &c. Et alienatio sacrorum vasorum propter necessitatem redimendorum captiuorum concessa[4], ad consequentiā trahi non debet. C. de sacros. eccl. l. antepe. quæ incipit. sancimus. Et concor. ad hanc regulam. s. eod. quæ à iure. & s. eod. quod alicui. Nec superfluit hæc regula per illas quę loquuntur in eo quod conceditur ob fauorem vel gratiam: hæc in eo quod conceditur ob temporis necessitatem. Et dicit etiam in argumentum quasi dicat iurista, vel arguens q non debet arguere de eo quod interdum ex necessitate concessum est: quia argumenta de similibus ad penitus similia procedunt: sed inter tempus necessitatis & non necessitatis nō est similitudo: ergo nō pcedit argumentatio. Et concordat ad hanc regulā. 35. q. 1. c. 1. per quod etiam exemplificare potes: nam à principio generis humani licite ꝯiunxit frater cum sorore: quia ex necessitate id fiebat. hodie autem creuit humanum genus. & sublata est necessitas: & ideo non licite ꝯiungitur infra quartum gradum. de consanguinit. & affinit. nō debet. C. de pa. qui fil. distra. l. 1. & 2. vbi propter necessitatem famis licet filium distrahere[5]: quod aliàs non liceret. [Hoc ideo, quia ibi est prohibitio. dicit enim littera. l. 2. id licere in hoc tantummodo casu: aliàs vbi non esset in ꝯtrium prohibitio expressa, vel quæ æquipolleret expressæ: id qd propter necessitatem cōcessum est, propter eandem vel maiorem necessitatem bene posset in argumentū trahi: Nam quæ conueniunt in identitate rationis, per constitutionē iuris separari non debent. ff. de fonte. l. vnica. §. hoc interdictum. & de inoff. test. l. quæ propter. & per hunc modum die cōcordari gl. l. 2. ad glo. l. quæ propter. ff. eo. tit. cui vr ꝯ[6].] Et nota ex hac regula illud generale, q cessante causa cessat effectus. de iureiur. & si Christus. in fi. de appel. cum cessante. & de pœni. & remissio. cum infirmitas. de quo dic vt not. de renun. post translationem. 61. dist. §. his omnibus. 19. q. 2. duæ. cessante igitur necessitate propter quā dispensatum est, cessat constitutio. 1. q. 7. quod pro remedio. quod verum est circa facienda, non circa iam facta, vt ibi not. & de iureiu. & si Christus. in fine. ad hoc s. eod. factum legitime. in fin. & est etiam hoc verū, nisi vtilitas succedat loco necessitatis, sicut est de monachis ordinandis, vt probatur. 16. q. 1. sunt nonnulli. in fin.

N*emo potest.*] Ponamus quòd habebam aliquam rem quæ non erat mea, sed illam detinebam inuito dño & vendidi tibi illam rem, & tradidi: vtrum in te sit translatum dñium illius rei? Rñdetur q non: quia non potui in te transferre plus iuris, quàm ego habebā: & cum non essem dñs illius rei, nō potui illam in te transferre.

¶ *Prima gle. dicit vnde sumpta: ponit exempla & concor. Secundo inserit tria contraria, & soluit inducendo etiam alios casus, quibus fallit.*

c ¶ *Nemo potest.*] Hæc regula sūpta fuit ex l. ff. eo. tit. l. nemo plus. Pone casum 1. q. 7. Daibertum. de do. inter vi. & vxo. nuper. vbi sunt hæc verba. & ff. de acqui. re. do. l. traditio. & facit ad hanc regulam. s. de pigno. cum ꝯ. & s. eo. is qui in ius. ibi dum dicit, eo iure. & sic non maiori. & concor. quod dī, nemo dat quod non habet. de iure patro. q autem. ꝯ de elec. suffraganeis. vbi mandat archieps qui consecratus non est, electum per suffraganeos consecrari. & ff. de acqui. re. do. non est nouum. vbi creditor pignus distrahit cuius dñium non habet. de consecra. dist. 4. solet. vbi etiam baptismum dat qui non habet. Sol. vt ibi not. 1. q. 1. c. 1. quia hoc est generale, illa sunt specialia: specialitatis rationem facile considerare poteris. Et idem not. Ber. in prædic. decre. nuper. & de iure pat. cura. nam speciale in baptismo, vt in prædi. c. solet. & demandare iurisdictionis est: ergo archieps confirmatus demandare potest epis qui consecrati erant, vt epm consecrent: & in creditore est speciale, sicut & in tutore & curatore. C. de admini. tuto. l. vlti. & l. lex quæ. & in procuratore. Insti. de re. diuisi. §. nihil. In iudice. Institu. de offic. iudi. §. si. In executore. ff. de euic. si pignora. In vsufructu formali. ff. de vsufru. l. quod nostrum. [Ibi tñ plus non transfertur, sed per constitutionem variatur species vsus fructua: & qui primo erat causalis, qui nō est seruitus, fit formalis qui est species seruitutis. Dynus] In eo q bona fide emit à malę fidei possessore, qui vsucapit. Insti. de vsucap. §. quod autem. Vel præscribit hoc secundum vetera iura: sed immutatum est per ius. Authē. vt spon. lar. §. ruitus. In censitoribus[7] & flumine. ff. de acqui. re. do. l. ergo. §. alluuio. In donatione libertatis. Insti. de liber. §. vlti.

ADDITIO. De his casibus not. pręalleg. l. nemo. & prædi. l. traditio. & Inst. qui. alie. licet, post princ. Io. And.

I*N toto.*] Casus figuratur per l. si quis. ff. de except. rei iudi. Pone q cum tenebas & possideres quandam domum, quam dicebam ad me spectare, feci te conueniri, & illā domū totā volui vēdicare: quia non probaui illam domū ad me spectare, fuisti absolutus ab impetitione mea & ego cōdemnatus in expēsis ratione temere vocationis ad ius: Postea tractu tēporis volui à te vendicare partē illius

¶ An si ll[...] sita exten[...] ho in exor bitantibus Ber. in l. si Iud. C. de sac. san. ec cle. las. in §. in psonā Institu. de actio. Ioā. And. in regula p pos[...] sessore. s. eo. Dynus hic dicit, q hoc etiā in pœnalibus fauore reipub. & ani mæ. Conse. singu. inclu sien. casē fin. l. 2. Fōt.

a Aeq; secundū Dynum dici potest in quolibet substituto in hæreditate: quæ honor appellatur. ff de lega. præstan. l. filium. §. si legato. pro pter q[...] suc cedit l[...] ac re legatorum: quę ab instituto relicta, videntur ta cite a substitu. repetita. ff. de lega. 1. l. im perator. & de legatis 2. l. si Titio & Meuio. §. Iulianus & l. cū ponit §. ab instituto. Ioan. And.

a Io. Mod. dicit ponē dū casum per cap. si cut. de cōsse dist. 2. & per cap. quanto in pra de con suetu. in fi. Ioan. And.

[2] Ego addo hic l. generalem. ff de decu. Fonta.

[4] Si tamen fuissent ta lia etiam per homi nem data prohibi ta alienati no possent pro captiuis etiā. Opizo l. filius. §. diui ue leg. col. 10.

[5] Facit si esset presbyter. Hip pol. singu. 131 cum ad des singul. Rom. 1. n.

[6] Huic additioni ob stat l. ob[...] ma & pupil. mi. C vnde ergo. gl in ea. quamquam i e. de elect. Font.

[7] Vt not. in § nam alleg. centitores sunt qui signāt prædia militibus assignāda, vel qui auferūt illa nō soluentibus tributa, & alio dāt. Vel iudices qui vni auferunt, alij dant dominium. Ioan. And.

lius domus: tu excipiendo proposuisti, ꝙ aliàs fuerat controuersia inter te & me de & super illa domo: & ꝙ fueras sententialiter absolutus ab impetitione mea: & sic mihi obstabat exceptio rei iudicatæ: ego autem replicando proposui, ꝙ non debet mihi obstare exceptio rei iudicatæ: quia prius petebam totam domum, & nunc peto partem ipsius: nunquid bene dico? Rñdetur ꝙ non: quia totum continet partem: & si fui expulsus à tota domo, bene sequitur ꝙ fui expulsus à parte.

¶ *Glo. seq. remittit pro exemplis & materia, & dat concor.*

a ¶ *In toto.*] pone exēpla quæ dixi s. eod. plus semper. & prosequere vt ibi. & concor. ff. de except. rei iudi. l. si quis cum totum petijsset: si partem petit, exceptio rei iudicatæ nocet: nã pars in toto est. concor. 14. q. 5. pœnale. & 32. q. 4. meretrices. de pœni. dist. 1. c. facilius Deum. §. hoc idem. Ioan. And.

Pars in toto comprehenditur.

† Omnino vide hic Bar. Ioan. de Pla tea. l. quē admodū. in fi. C. de agri. & cen si. lib. 11. doct. in fla. de vsuca. in princip. De Celsus alleg. hic Alerand. consil. 35. colla. 5. in quarto volu.

to ᵉ, partem nō est dubium cōtineri.

¶ Idem.

REGVLA LXXXI.

IN generali ᵇ concessione nō veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter ᶜ in specie concessurus.

¶ Idem.

REGVLA LXXXII.

QVi contra ᵈ † iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIII.

BOna ᵉ fides non patitur ᶠ, vt semel exactum iterum exigatur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXIIII.

CVm quid ᵍ vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

IN generali.] Casus figuratur per c. si eps. s. de pæ. & re. eo. lib. Eps meus dedit mihi facultatem eligendi confessorem quē voluero, vt illi possem confiteri peccata mea, vtrum ille confessor possit me absoluere de casibus epalibus? Rñdetur ꝙ non. Vel sic epus Picta. constituit Titium officialem suum generalem: vtrum ille habeat potestatem conferendi beneficia? Respondetur ꝙ non: nisi fuerit sibi data specialis potestas, vt possit conferre beneficia: quia in generali, &c.

¶ *Glo. seq. primo ponit exempla: secundo æquiparat obscurum & generale: tertio quærit, & soluit: quarto notat, & ad quæstionem arguit, & de ea remittit.*

Obligatio generalis non comprehendit vxorem & liberos.

b ¶ *In generali.*] Pone casum 26. q. 1. frater noster. vbi generalis commissio facta legato per Papam, non extenditur ad causas fidei. Item pone per decre. s. eod. lib. de pęnit. & remis. si eps. vbi habes hæc verba. Item per l. C. quæ res pig. obli. pos. l. 1. vbi in generali obligatione pignoris, non veniunt vxor & alumni, & quæ quis verisimiliter non est credendus specialiter obligasse. & facit optime s. eod. lib. de offic. vica. cum in generali. Et not. quia non solum in obscuris inspicimus id quod est verisimile. sed etiam in generalibus. De primo s. eod. inspicimus. de secundo hic, & in concor. & ff. de pecu. l. qui peculij. vbi qui administrationem concedit, vr permittere generaliter quod specialiter est permissurus ᶠ. Et ff. de pig. l. obligatione generali. & in pignoris obligatione generali rerum quas quis habuit vel habiturus est, ea nō cōtinebūtur, quæ verisimile est aliquem specialiter obligaturum non fuisse, puta supellex. Item vestis relinquenda est debitori. Si quis quærat quomodo sciet tur quæ sunt illa quæ verisimiliter in specie non diceretur quē concessisse? Rñdeo ᵍ potest hoc cognosci ex impossibili vel inhumana vel dura separatione. vt puta ministeria artis suæ, vel quæ ad affectionem pertinent. generali obligatione non veniunt, vt in prædicta obligatione & l. seq. & probatur optime C. cōia vtriusque iudi. l. possessionum. vbi habes ꝙ possessiones in quibus sunt adscriptitij, ita debent diuidi, ꝙ penes vnumquemque integra familia remaneat, vt pater à liberis, coniunx à viro, frater à sorore non separentur. Et not. ex hac regula verbum generale restringi. ad idē s. eod. lib. de rescri. c. 2. & c. si eo tempore. de præben. cum cui. & c. quamuis. cum si. [s. eod. lib. de iureiur. c. 1. de proc. qui ad agendum. Io. Mo. qui hic plus quã super omnibus alijs regulis scripsit, colligit hic quinquaginta modos quibus arctatur generalitas.] Itē facit hæc regula ad quæstionem de eo qui generaliter tenetur ꝯ omnes aliquem iuuare: nunquid ꝯ se vel filios? & not. de hoc 22. q. 5. de forma. in 1. glo. & de iureiu. petitio. in vlti. glo.

ᶠ Vnde nō obedit. ꝙ donat. ff. de dona. si liberi sami lias. nec ꝙ in fraudē creditorū alienet. ff. quæ i fraudē credi. l. si pater filio. secundum Dynum.

ᵍ Idem Io. Mona. qui etiam ponit exemplum per l. inter eos. ff. de serui. eum casū diui de ap pel. pastora lis. sup glo. sua.

c ¶ *Verisimiliter.*] ꝯ præsūptio igitur ꝯria facit hic cessare, ꝙ dicimus tantum valere genus quò ad omnia, quantum species quò ad specialissima. ad quod allegat Dynus ff. de admini. tut. l. si duo. de leg. 3. si chorus. in prin. de vsu & habi. si ita. C. de quadri. præscri. l. 2. de præscri. xxx. ann. l. si omnes. Ioan. And.

ʰ Hæc glossula ex nouella Ioannis And. huc fuit translata.

QVi contra.] Casus. Certum est, vt ad hoc ꝙ quis possit pscribere longo vel longissimo tēpore, requiritur ꝙ habeat bonam fidem: sed vtrum possessor præsumatur bonæ fidei vel malæ? Rñdetur ꝙ si possideat ꝯ ius, præsumitur malæ fidei, vt forte aliquis rector ecclesiæ parochialis percipit decimas in aliena parochia: Certe præsumitur habere malam fidem: quia de iure cōi quis non potest percipere decimas in aliena parochia.

¶ *Prima glo. ponit exempla: secundo successiue signat duo contraria: & ad ea remittit: tertio notat.*

d ¶ *Qui contra.*] Pone casum in eo qui recipit ecclesiam de manu laici. 16. q. 7. si qs deinceps. In eo ꝙ emit spiritalia. de simo. nō satis. ad idem C. de agri. & cen. l. quemadmodum. lib. 11. vbi quē emit ascriptitium sine gleba, ꝯ legum interdicta mercatur, & malæ fidei possessor dr: & ideo quia talis pręsumitur non habere bonam fidem, ideo non præscribit. vt in prædictis iuribus.] Ad idem s. eod. lib. de re. eccle. non alie. c. 1.] Cōtra s. de dona. Apostolicæ. sed solue vt in glo. sed vr. Item ꝯ. s. de iure pa. cura. Solue vt ibi. Et sic patet, ꝙ iuris ignorãtia non excusat in pręscriptionibus sicut nec in vsucapionibus ff. de vsucap. l. nunquam.

ADDITIO. Dynus in hac regula, qui ꝯ. & c. ponit exemplū in eo qui emit à pupillo, quē talem sciebat, sine auctoritate tutoris. C. de aucto. præstan. eū qui. de vsucap. pro emptore. l. vlti. de ꝯhen. emp. qui à quolibet. & dicit ꝙ huius iuris est ratio: quia aut emptor sciebat à iure prohibitum. & sic fides mala concluditur à parte: aut ignorabat, & tunc mala fides propter iuris errorem præsumitur. ff. de vsuca. si fur. & dicã super gl. Io. An.

BOna fides.] Casus. Cum deberem Titio aliquam pecuniæ summam, sibi satisfeci, vel alius nomine meo. Vel sic: Cum Titius & ego essemus alicui obligati in aliqua sũma pecuniæ, vnus nostrum soluit illam pecuniam: vtrum ab altero possit peti illa pecunia per alium soluta? Rñdetur ꝙ non: quia bona fides, &c.

¶ *Prima glossa dicit vnde sumpta, & ponit exempla dicens etiam in pœnis regulam verã, vbi vnica exactio competit: tertio arguit ad quæstionē.*

e ¶ *Bona.*] Hęc regula sumpta fuit ex l. ff. eo. tit. bona fides. Ecclesia non debet suum repetere cum augmento: sed si semel exactū iterum exigeret, augmentum reciperet. 12. q. 2. fraternitas. ad idē de pœnis. c. suam. ff. de ta. exhib. l. 3. § cōdemnatio. Et habet locū hęc regula etiam in pœnis, quę semel exactæ: ab eodem iterū exigi non debent ⁴. ad hoc 13. q. 2. c. vlti. de iudic. at si clerici. C. de pœnis. l. omnes. Ab eodem ideo dixi: quia si plures insolidum tenentur ad pœnam: soluta pœna per vnum, non liberatur alter. 12. q. 2. cū deuotissimã. ff. ad l. Aquil. item Mela §. sed si plures. An autem res & pœna simul peti possint? dic vt not. 25. q. 2. si ecclesię. hanc autem regulam dico veram in ijs quorum causa vnica exactione finitur: vnde si decem debeo, ipsorum solutione tollitur omnis obligatio: vnde non patitur bona fides, vt illa iterum exigantur: & si soluantur, vt indebita repetuntur. quod dic vt not. 1. q. 4. in fi. de solu. c. vlti. si autem vnica exactione non finitur obligatio. Pone casum in exactione debiti vxoris ad virum: & ecōuerso: non habet locum regula. Item in procuratione, quam exigit eps visitans primo anno. nam secundo anno visitans, iterum procurationē exigit: & idem si de necessitate ecclesiæ iterum eodem anno visitaret: & sic potest intelligi de cens. cum venerabilis. vbi de hoc. & 18. q. 2. visitandi. Idem dico in exactione pœnæ, vbi de hoc actum est in ꝯtu, vt totiens pœna committatur & exigi possit, quotiens ꝯ factū fuit: nã tunc pœna semel exacta, etiam ab eodē iterū exigetur: ꝯtus enim ex conuentione legem accipiunt. s. eo. ꝯtus. cum suis concor. Sed veritate inspecta in his casibus & similibus nō est idē, sed aliud. licet eiusdem generis. Et facit hæc regula ad quęstionē, quam not. Io. 12. q. 2. monemus. an si ecclesia consecuta est suum à possessore. quod facere potest, vt ea. q. Apostolicos. an adhuc idem possit petere à prælato? & certe non: quia bona fides hoc non patitur, vt hic: ad pœnam tamen agere bene posset contra eum, vt dixi s. De hoc etiam not. de re. eccle. non alie. si quis.

⁴ Dicebat ergo Dyn⁹ regulā intelligendā ne ab eodem exigatur: vel ab eo, qui ab exactio causã habet, vel qui cōtra exactū esset habiturus regressum. & c. Io. An.

f ¶ *Non patitur.*] quasi ⁵ non sustinet, non permittit: & hoc propter contradictorium. Ioan. And.

⁵ Hęc glossula aliunde fuit huc translata: a besę; ab omnibus vetustioribus codicibus etiam impressis.

CVm quid.] Casus figuratur per l. vlti. C. si manci. ita vene. ne prostitu. Ego habebam ancillam, quam multum diligebã: verumtñ fui compulsus illam vendere: sed in venditione apposui pactum, ꝙ tu eam nō prostitueres: & si faceres ꝯrium, ꝙ statim efficeretur libera: accidit ꝙ voluisti eam prostituere publice, sed à caupone eam fecisti prostitui: quæritur, nunquid, efficiatur libera? Rñdetur ꝙ sic: Nam sicut tu eam non poteras prostituere. neq; etiã per cauponem per rationem huius regulæ: quia cum quid, &c. Vel sic: Pone ꝙ vendidi tibi aliquam rem, & in venditione apposui pactum, ꝙ illam rem non posses alienare: vtrum poteris eam obligare? Rñdetur ꝙ non: quia tunc indirecte illa res alienaretur, & cum quid prohibetur vna via, ad id alia via non debet admitti.

¶ *Prima glo. ponit exempla: secundo sex casus, quibus fallit regula: tertio dicit quo casu procedit regula.*

g ¶ *Cum quid.*] Pone casum 34. q. 5. hæc imago. s. eod. lib. de cōcess. preb.

cel. præb. deteſtanda. C. ſi manci. ita ven. ne proſti. l. vlti. vbi dicit ſextus, eam quæ ita venit ne corpore quæſtum faciat, nec in caupona ſub ſpecie miniſtrandi proſtitui (ne fraus dictæ legi fiat) oportet. Concor. ſ. de procu. tuæ. cum ſuis concor. [ſ. eod. lib. de cler. coniug. cap. vnico §. 1. Dynus ponit exemplum per l. ff. de tu. & cura. da. ab his. ſcire oportet. §. ſi mater. vbi pater prohibitus adminiſtrare, nec adminiſtrare poterit vt curator. cui con cor. ſ. eod. lib. de elect. auaritiæ. Item per l. ff. de bo. poſ. non eſt ambigendum. §. vbicunque. & de bo. poſ contra ta. l. 3. §. liberi. & l. ſi poſt mortem. §. exhæredari.] Nota ergo q cũ aliquid prohibetur, prohibẽtur omnia quæ ſequuntur ex illo, vt ſ. eo. cũ quid. & p quæ perueniri poſſit ad illud, vt hic. Fallit hoc interdũ: quia ſeruus non admittitur ad teſtimoniũ ferendũ, neque pro dño, neque aduerſus dñm: & tñ teſtificatur de facto ſuo: puta dum dr per eum depoſitum vel commodatum, vel ſimile. 4 q. 3. ſi teſtes. §. ſerui neque, circa fi. c. Item qui non poteſt accuſare, denunciat. de iureiu. quemadmodũ. in fi. Sed alius eſt effectus denuntiationis quàm accuſationis, vt ibi patet. ſed idem eſt etiã vbi idem eſſet effectus vtrinſque. de cog. ſpi. tua. vbi de hoc. Item patronum non vocat libertus in ius ſine venia: ſi tñ agat alieno nomine, bene. ff. de in ius voc. l. quæſitum. Ratio: quia non ipſe, ſed ille cuius nomine agit, conuenire vr, & facit quod dixi ſ. eod. poteſt. Itẽ denegatur dilatio vna via, ſcilicet per remedium iuris communis, cui conceditur alia via, per beneficium ſcilicet reſtitutionis in integrum, vt de in integ. reſti. coram ſe i dic vt ibi in vlt. glo. Itẽ prælatus de mobilibus per eccleſiam acquiſitis teſtari non poteſt: & tñ in ægritudine moderate poteſt de ipſis aliqua erogare. de teſta. ad hoc. in antiq. Item pater non poteſt filium priuare quarta: & tñ libertates dando minuet quartam. [Vide in Authen. de trien. & ſemiſ. §. prohibemus. coll. 3. & qd ibi not. in glo. hoc eſt.] & ſic alia via priuat eum. ff. de inoſ. teſt. Papinianus. § quoniam autem. ver. cum igitur. & eſt ſpeciale libertatum fauore. Satis circa hoc dici poſſet, q cum aliquid prohibetur habito principaliter reſpectu ad prohibitum, non ad viam vel modum quo prohibetur, exemplifica per iura. in prin. inducta, & per decre. de conceſ præ. conſtitutus. tunc ſufficit prohibitum vna via vel modo, vt ad id in eius fraudẽ alia via, vel modo admitti nõ debeat, vt hic: ſpeciale tñ eſt in libertate, vt ſ. dixi. Si autem prohibitio principaliter ſe habet ad viam vel modum, non ad rem: tunc ſecus: vnde alteri eccleſiæ allegatus eps non eligitur, ſed poſtulatur. Item qui iurauit non accuſare, bene denuntiat: quia ſibi non eſt prohibitum deferre crimen: ſed per modum accuſationis deferre prohibitum eſt. Idem in caſu de iud. examinata. vbi petendo rẽ vna actione, repellor: & per aliã admittor; & hoc eſt videre in omnibus actionibus: nam deponens agens commodati repellitur: agens depoſiti admittitur: & ſic de ſingulis.

† Not. q conuentio partiũ legem inducit, quæ in contractibus ſeruanda eſt. Philippus.

Accuſare non valẽs, denuntiare poteſt.

Pater non poteſt filiũ priuare quarta.

¶ Idem.

REGVLA LXXXV.

Contractus a † ex conuentione legem b accipere dinoſcuntur.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVI.

Damnum c quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet nõ alijs † imputare.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVII.

Infamibus d portæ non pateant dignitatum e.

¶ Idem.

REGVLA LXXXVIII.

CER-

Contractus.] Caſus figuratur per l. 1. §. ſi cõuenerit. ff. depo. Certum eſt q depoſitarius non tenetur niſi de dolo, & lata culpa: vt ſi res depoſita perierit apud depoſitarium per dolum ſuum vel culpam tenetur ſoluere æſtimationem rei peremptæ. Si autem res perierit leuiſſima culpa, non tenetur: vt ponamus q tradidi tibi libros meos cuſtodiẽdos, feciſti pactum cum aliquo vt intraret tuũ ſtudium, & acciperet meos libros; certe tu teneris: vel dimiſiſti illos in via publica, quia tu ſcis q non erat locus tutus; perit periculo tuo: ſed ſi adhibuiſti diligentiam vt bonus paterfamilias, tu es liberatus. Sed pone q apud te depoſui libros meos, & fuit conuentum inter te & me, q ſi perderentur culpa leuiſſima vel caſu fortuito, reſtitueres illos: ſi pereant caſu fortuito, nunquid potero agere contra te? Certe ſic, mediante illa conuentione: quia ex conuentione partium contractus accipiunt legem.

¶ *Glo. ſeq. primo dicit vnde ſumpta, & ponit exempla, dicens regulam intelligi de conuentione honeſta & poſſibili.*

a ¶ *Contractus.*] dicunt vulgares: pactum rumpit leges, & hoc dicit hæc regula, quæ ſumpta fuit ex l. ff. eod. tit. l. contractus. Quidam ponunt caſum per canonem 18. q. 2. Eleutherius. vbi conuentio inter epm diœceſanum & fundatricem inita de oblationibus, obuẽtionibus, in feſto ipſius eccleſiæ ſeruanda eſt. Depoſitarius de iure cõmuni tenetur ſolum de dolo & lata culpa, quæ comparatur dolo: ſi tñ interuenit conuentio, vt teneatur de leui & leuiſſima culpa, & etiam de caſu fortuito f; illa ſeruatur. de depo. c. 2. ad idem. ff. depoſi. l. 1. §. ſi conueniat. & ibi ſunt hæc verba. concor. de commo. c. vnico. ſ. eod. lib. de pact. c. 1. Et quod dicit regula hic conuentione, intelligas honeſta, & non contra bonos mores: vnde ſi cõuenerit ne dolus præſtetur, non valet conuentio, vt in præal. l. contractus. ff. eod. tit. In impoſſibili idem, quod dic vt dixi ſ. eod. nemo poteſt.

f De hoc tractat hic large Dyn. dicens qd ſcripſi de procura. q ad agẽdũ. & plene ſ commo. c. vlt. Ioan. And.

b ¶ *Legem.*] hoc a verbum largiſſime ponitur, ſ. eod. contra eum qui legem, &c. Ioan. And.

a Hæc gloſſa alias de fuit interpoſita.

Damnum.] Caſus figuratur per c. diſplicet. 13. q. 4. hoc modo: aliquis clericus ſuſpectus de delicto aliquo enormi, fuit conuentus coram ſuo epo; & quia conſtitit de crimine, fuit condemnatus ad perpetuos carceres: accidit q iſte clericus putãs euadere manus iudicis & carceres, ſe præcipitauit in terrã, & ſe vulnerauit, & forte mortuus eſt: vtrũ iſtud ſit imputandum iudici, & eius familiæ? Rñdetur q non: ſed eſt imputandum ipſi præcipitanti. ¶ Itẽ p c. ſi clericus ſ. de præben. illo libro. Sunt duo expectãtes in aliqua eccleſia, quorum vnus eſt prior in data, alter poſterior: iſte ſecundus fuit diligentior primo, & obtinuit præbendam vacantem: poſtea ille qui erat primus in data, vult illam præbendam repetere à ſecundo: vtrum poſſit? Reſpondetur quòd non.

† Aliis, alij

¶ Item per l. cum duobus aliàs eſt in l. ſi fratres § fin. ff. pro ſocio. Eramus ſocij omnium bonorum: accidit quòd tu commiſiſti aliquod delictum propter quod fuiſti condemnatus ad certam pecuniæ ſummam: vtrum illam pecuniam poſſis ſoluere de bonis noſtris communibus? certe non.

¶ *Glo. ſeq. dicit vnde ſumpta: & tota inſtat in exemplis.*

c ¶ *Damnum* 3.] Hæc regula ſumpta fuit ex l. ff. eo. tit. quod quis ex ſua culpa. Pone caſum per canonẽ 13. q. 4. diſplicet. vbi ſi quis ad iudicem ductus ſe de equo proijciat, & læ ſat, ſibi ſoli imputet. Idem per decr. ſ. eod. lib. de præb. ſi clericus. vbi clericus qui negligit petere præbendam ſibi debitam cum vacat, ſibi imputare debet, non ſequenti expectanti. Ad idem. ff. pro ſo. l. cum duobus. §. fi. & l. ſeq. vbi ſocius omnium bonorum damnatus ex contractu ob contumaciam ſuam, vel ex maleficio: puta furto vel ſimonia, non recuperat quid à ſocio 4. Concor. 50. diſt. ſæpe. & c. hi qui. de homi. c. vlti. ff. ad l. Aquil. ſi putator. Item procurator pœnam quam ex ſuo delicto præſtitit, à dño nõ recuperat. ff. de procu. qui proprio. §. idẽ econtra. Ad idem C. de euic. l. emptor fundi. vbi dicitur, q ſi emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra venditorem: quia culpa ſua res euicta videtur.

3 Dicit Dynus, q ſi generalem conuentionem in iure requiratur & ſẽ rat. hab. ſi vim § eſt autem. de inſtitu. ſed & ſi quis. § pupillus. & tamen et ciſc. inter coheredes. § q et facta. Ioã. And.

ADDITIO. Ponit etiã Dynus per l. ſi quis negotia. ff. de neg. geſt. vbi geſtor negotiorum ſibi imputat, ſi ſoluit indebitum.

Infamibus 5.] CASVS. Conuenit Titium ſuper actione iniuriæ: vel alia actione quæ infamat: fuit condemnatus, & fuit effectus infamis: vacat aliqua dignitas eccleſiaſtica vel ſecular: vtrũ poſſit illam obtinere? Certe non, eo q eſt infamis: & ei poteſt imponi talis infamia.

4 Et hoc quando ſocio non eſt quod imputetur: ſi eam autem ſi ſibi imputari poſſet culpa participatione cauſæ propter quam damnum incurrit, vt eod. ſi e. l. ſi ignorantiam ſecundum Dynum Ioã. And.

¶ *Prima gloſſa ponit exempla: & remittit de infamia; & dicit dignitatem large ſumi.*

d ¶ *Infamibus.*] Pone caſum per canonem 81. diſt. tantis Daniel. & de exceſſi. præla. inter dilectos & dicit lex, nequa famoſis & notatis, & quos ſcelus & vitæ turpido inquinat, & quos infamia ab honeſtorum cœtu ſegregat, dignitatis portæ patebunt. C. de dignita. l. 2. lib. 12. ad idem 33. diſt. laici. vbi dr, q opinio ordinandi vacillare non debet. de teſti. c. vlti. de accu. omnipotens C. de infami. l. vnica. lib. 10. De infamia autem quid ſit, & quomodo cõtrahitur: & de multiplici eius genere, dic vt not. 3. q 7 §. tria. ver. porro infamia. Et quod dicit regula de dignitatibus, intelligas eccleſiaſticis & ſecularibus: infamis enim iudex eſſe non poteſt. 3. q. 7. infamis. bene tamẽ poteſt arbiter eſſe. ff. de arbitr. l. Pedius. 3. q. 7. c. infamis §. tria. ver. cognitores. An procurator poſſit eſſe, quære not. 50. diſt. accedens. 5. q. 7. infamis. & q. 10. c. vlti. & de iura. cal. imperatorum. in vlti. glo. & inſtitu. de except. §. vlti.

5 De iuris & facti infamia. hac tamen in teſtimonium. de teſt. & priuat quẽ ipſo iure. dicit Roma. ſing. conceſſ. per l. infamia. C. de decu. lib. 10. l. 2. §. miles. ff. de teſt.

e ¶ *Dignitatum.*] infamis 6 licet non poſſit eſſe iudex: tñ (vt dictũ eſt) poteſt eſſe arbiter. Cum arbitrium non ſit dignitas: cum nudã & ſimplicem cognitionem habeat, & nullã iuriſdictionem. Idem in miniſterio procuratoris, quod non eſt dignitas, ſed onus viliſſimum. C. de decu. l. ſi quis procuratorem. lib. 10. ſecundum Dyonu. dicit Dynus de infamia iuris & facti, de quibus dico hanc regulam intelligi: cum dignitatibus participare non debeant infames quæcunque infamia. C. de decu. l. infamia. l. ne quis. de infamibus. & l. infames perſonæ. ff. de poſtu. l. 1. §. ait prætor 2. & de aſſeſ. l. 2. ff. de iudi. cum prætor, & c. Et vt dicit, non ſolum impedit præfici, ſed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis. C. de decu. l. infamia. lib. 10. de digni. l. iudices. lib. 12.

6 Hæc gloſſa ex nouella Ioan. And. huc fuit tranſlata.

Certum.] Caſus figuratur per l. ſi quis de perpetuæ iuriſdictionis. de iuriſ. om. iud. Si prætor in albo ſuo cauſa perpetuæ iuriſdictiõis aliqd poſuerit, quicũq; illud corruperit, debet puniri. Sed ponamus quòd prætor fecit aliquam legem generalẽ, & illa fecit poni

poni in albo prætoris : aliquis non corrupit nec deleuit, sed cum glutino posuit pannum, ita q non poterit legi : verum incidat in pœnam? Respondet q sic: quia licet non cõmittat contra verba edi cti, tamen committit contra mentem.

¶ Glossa sequens ponit exempla: & pro materia remittit.

a ¶ *Certum est.*] Pone casum. 14. q. 3. plerique. ȝ. eod. lib. de elect. auaritiæ. ff. ad Velleia. quamuis. §. si cũ essem. cõcor. 1. q. 1. sunt nonnulli. de simo. intantũ. de emp. & ven. ad nostram. ȝ. eo. lib. de elec. commissa. §. porro. de immu. eccl. clericis. & c. vlt. ff. de legibus. l. fraus. C. de legi. l. nõ dubium. vbi sunt hæc verba. Circa autem hanc regulam non insisto: prosequere enim eã vt not. 14. q. 3. plerique. Ber. de priuile. quanto. Accursius ff. de leg. l. contra legem. Et facit quod dixi ȝ. eod. cum quid vna.

Certum[a] est, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

ADDITIO. Dynus hic prosequens illos iiij. modos fraudis, qui not. ȝ. de priuileg. quanto. dicit alios, quos ibi scripsi satis reducibiles ad illos. Tractat etiam hic de eo quod ibi scripsi: an liceat offendere verba, & non mentem. Io. And.

¶ Prima glossa arguit, & remittit.

b DAta Romæ.] Nota argumentum. q tabellio in instrumento debet scribere locum sui contractus. & de hoc dixi ȝ. eod. lib. de re iudi. Abbate sane. ad finem. Ioan. And.

¶ Secunda glos. instruit de Calendis, Idibus, & Nonis.

Mensis diuiditur per calendas nonas, & idus.

c ¶ *Quinto nonas Martij.*] id est, tertia die intrante Martio. Scire debes q mensis diuiditur per calendas, nonas, & idus. Et dicuntur calendæ à calo, id est, voco: quia tunc fiebat vocatio ad nundinas: & illæ nundinæ fiebant in v. dies, vel vij. mensis. vt patet in calendario. Vnde in prima die mensis dicitur calendis in ij. dicitur quarto nonas, interdum sexto nonas : quia sunt quidam menses qui habent vj. nonas, alij iiij. tantũ: Et hi qui habent sex, sunt quatuor tantum, scilicet Martius, Maius, Iulius, October. vnde versus.

Sex nonas Maius, October, Iulius, & Mars:
Quatuor at reliqui: tenet idus quilibet octo.

In Martio igitur prima die dicimus calendis. secũda. vj. nonas, id est, vj. die ante nonas: in tertio v. nonas, id est, quinta die ante nonas: & sic deinceps vij. die dicebamus nonis: quia eo die erant nundinæ. Si vero mensis habeat iiij nonas tantum secunda die dicebamus, quarto nonas. quinta die dicebamus, nonas : quia eadem die erant nundinæ. Post has nonas, siue essent in v. siue septimo die, secundum diuersitatem mensium quam supra posui, denominabamus dies ab idibus. [De hoc 18. dist. propter 1.] Idus autẽ interpretatur diuisio: quia tunc diuidebantur nũdinæ: & quia idus semper erat viij. die post nonas: quia quolibet mense per vij. dies durabant nundinæ: ideo statim post nonas, siue v. siue vij. die dicebatur viij idus, id est, viij. die ante idus. sequẽti die dicebat vij. idus, id est, vij. die ante idus subsequenti vj. idus: & sic de singulis. Tertiadecima die, cum mensis habet iiij. nonas tantum: vel xv. cũ habet vj. dicimus idus : quia tunc diuidebantur nundinæ : deinde denominabamus per calendas, vt si mẽsis habet xxxj. dies: & quatuor nonas tantum, sicut Ianuarius: post idus dicimus xix. calend. & demum. xviij. & demum xvij. vsque ad calendas, id est, octaua die ante calend. Cum ergo dicimus xv. calend. Martij, idem est dicere. xv. die ante calen. Martij, id est, xiiij. die exeunte Februario: & sic de singulis. Si autem mensis habet xxx. dies, post idus dicimus xviij. calen. & demum xvij. & sic de singulis, vsque ad fin. Si vero mensis habet xxviij. vt Februarius, tunc post idus sequẽti die dicimus statim xvj. calen. Si vero mensis habet xxxj. dies, & vj. nonas, vt Martius: tunc post idus sequenti die dicimus xvij. calen. & sic de singulis, vsque ad calen. & cum dicimus xvij. calend. Aprilis, id est, xvij. ante calen. id est, xvj. exeunte Martio. Idem in alijs. Menses autem quot dies habent, not. per hos versus.

Idus diuisio interpretatur.

Iunius, Aprilis, Septemque, Nouemque tricenos:
Plus vnum reliqui, sed habet Februus octo vicenos.
Cui (si bissextus fuerit) superadditur vnus.

¶ Tertia glossa instruit de more curiæ circa episcopatum scribendum in literis : & circa formam bullæ, & circa pontificatum, & quando incipiat.

d ¶ *Pontificatus.*] Scire debes q Romanus Pontifex ex sola electione facta à duabus partibus Cardinalium vocem habentium: de qua dic vt ȝ. eo. lib. de elec. vbi periculum. præsulatum assumit. ȝ. de elect. licet de uitanda. Sed consuetudo est Romanorum Pontificum (quæ potius eorum solito vsu, quàm iure roboratur) q post electionem ante consecrationem & coronationem non scribunt pontificatum in data: licet prædict. decret. licet. supra eod. de elect. dicat, Romanus Pontifex habeatur qui à duabus partibus, &c. Inquantum dicit pontifex, videtur q extunc pontificatum scribere possit[a]. Tamen pro ilia consuetudine facit lex C. de quadri. præscrip. l. vlt. in fine. ibi: ex quo imperiales suscepimus insulas. vnde & dies coronationis dicitur initius imperij, & sic potest intelligi. C. de fer. l. vltima. nec dicitur Imperator, nisi corona suscepta. ff. de mili. testa. l. antepenult. sicut nec archieps nisi recepto pallio. supra de vsu pal. nisi. ad idem C. lib. 11. de decu. l. fin. ff. de re mili. l. ex eo. in Authen. de con. in fi. col. 5. sed tunc ante coronationem scribunt ante datam, locum & diem ponendo. Data suscepti à nobis Apostolatus officij anno, &c. & tunc etiam non scribunt se simpliciter episcopos: sed sic scribunt: Talis (pone) Bonifacius electus episcopus. Item tunc non bullant bulla integra: sed tũc temporis si quas litteras cõcedunt, ponũt mediam bullam. id est, illam partem, quæ habet capita sculpta: & ex alio latere quo ponitur nomen, plana est bulla sine nomine[1]. post coronationem autem scribunt pontificatum in data, vnde quod prius scribebant, data suscepti à nobis Apostolatus officij: scribunt data pontificatus nostri. Item vocant se simpliciter episcopos, & dant bullam cum nomine suo. Et sunt hæc bene notãda: quia iam vidi in quadam ecclesia cathedrali hic vicina, cuius nomen sileo[2], secundum expectantem ex hoc errore in assecutione præbendæ primo præferri. Et hoc modo Bonifacius fuit electus die secunda exeunte Decembri: coronatus & consecratus fuit die xxiij. Ianuarij. Habebat vnus expectans eius auctoritate litteras cum tali data: data quarto calend. Ianuarij. pontificatus nostri anno iij. Alius expectans eadem auctoritate & in eadem ecclesia, habebat litteras huius datæ : data nonas Aprilis, pontificatus nostri anno iij. & hoc est dicere, data quinto die Aprilis, & superior data tertia die exeunte Decembri, vt ȝ. dixi proxi. glos. vacabat præbenda in illa ecclesia, & quærebat cui deberetur: & errore peritorũ huius iuris hunc modũ ignorantiũ pronuntiatũ & obtentũ fuit, illum qui habebat datam sub tertia die exeunte Decembri priorem esse, & debere præferri: quia considerabant dicti iurisperiti, q siue annus inciperet à promotione Romani pontificis, quæ fuerat, vt prædixi, die secunda exeunte Decembri, siue à natiuitate, omnimodo ille erat primus: & verum dicebant illo modo computando : sed quia annus pontificatus incipit à consecratione & coronatione, non ab electione, vt ȝ. dixi: quæ coronatio, vt prædixi, fuerat xxiij. die Ianuarij: ideo male fuit obtentum : & huius rei errore fuit posterior priori prælatus: quia certum est, q ex quo annus pontificatus Bonifacij incipiebat, vt prædixi, q is qui nonas Aprilis, id est, quinto die Aprilis habuit gratiam, præcedebat in gratia illum, qui habebat datam sub tertio die exeunte Decembri, scilicet iiij. calend. Ianuarij, eodem anno fere in nouem mensibus, vt clare patet computanti. Semper ergo iurisperiti, qui pronuntiare habent super posteritate & prioritate impetrantium, aduertere debent diem pontificatus, id est. coronationis, vt recte pronuntient. & idem in similibus casibus. & hoc aliàs, vt dixi, in iure non bene probatur : qua de causa, vt talis error ab eis euitetur, hoc hic scripsi, quod aliàs scriptum non reperi.

DAta Romæ[b] apud sanctũ Petrum, quinto nonas Martij[c], Pontificatus[d] nostri anno[e] quarto.

[a] Aliàs, cõfirmationem.

[1] De hoc vide I Specul. de rescrip. præsens. §. vlt. vers. item quod obtentũ est. & circa hoc adde extrauag. Quia nonnulli.

ADDITIO. Computationem annorum domini quidam inchoant à natiuitate, alij à circuncisione, alij ab incarnatione, alij viij. calend. Octobris, sicut fiebat ante aduentum Christi. de hoc vide in Specu. de instru. edi. §. 2. 1. & 2. col. Ioan. And.

¶ Vltima glossa quærit: arguit pro & contra: opiniones ponit, & soluit: vltimo ponit conclusionem operis.

e ¶ *Anno quarto.*] fuit hæc data, & iste annus pontificatus sui currentibus annis domini M cccxcviij. Quæro autem quando inceperunt ligare nouæ cõstitutiones[4] huius Sexti libri? De ijs loquor quæ sunt iuris noui promulgatoriæ, non declaratoriæ veteris iuris. [Vide quod not. in proœmio cle. in gl. videtur per hanc.] Et videtur quòd à tempore huius publicationis post duos menses. in Authen. vt fa. no. constit. in rubro & nigro circa princ. §. vt autem apertius. & hoc tenet Ber. ȝ. in proœmio, in fi. glo. & ȝ. de consti. c. 2. & facit quod not. de postu. præla. c. 1. cũ enim id fit iure ciuili expressum : & nostro iure contrarium expresse non sit cautum: ergo illud ius seruabimus : & ideo secundum hoc finitis duobus mensibus scilicet tertia die intrante Maio, eodem anno inceperunt ligare. Item & nostro videtur iure roboratum. ȝ. ne cle. vel mo. c. vlt. & ȝ. de sent. excom. nouerit. & ȝ. eod. lib. de conces. præbend. quia cunctis. circa prin. & in his omnibus. De hoc tamen videtur tenere Ioan. 82. dist. proposuisti. in glos. ex hoc. q secundum canones ligat constitutio post sex menses: allegat. 18. dist. c. vlt. quod de constitutione principis non loquitur: sed q illud tempus duorum mensium non sit tempus ordinatiorum, videtur probari ȝ. de pœni. & remis. cum infirmitas. vbi constitutio principis non ligat, nisi ex quo per prælatos fuerit publicata. ad idem ȝ. eod. lib. de præb. cum singula. vbi datur vnus mensis à tempore notitiæ. ad idem in Authen. vt in priuatis do. sacra myst. non fi. circa fin. col. 5. vbi dantur tres menses. & in Authen. vt neque miles neque fœderatus. §. si igitur, coll. 9. vbi dantur xxx. dies tãtum. Dixit Accursius q in prædictis legibus dicitur esse speciale. & idem de supradictis

[a] Benefacit. ȝ. eod. lib. de con cess. præbẽ. cap. vlt. in principio ponderato textu tũ. nũ pontificatus, & q ibi no. in gl. 1. & q 1. sequitur in hac glos. per q coniuncta patet, q Bonifaci⁹ sẽpus Pontificatum vocat quo non erat consecrat⁹ Ioan. And.

[4] Hoc dicit propter cõstitutiones septẽ prædecessorũ, de quibus non dubitatur quin primo ligarent : licet nouiter p Bonifaciũ fuerint hic insertæ. Illi autem fuerũt Gregorius ix. & x. & Inno. iiij. Alexan. Vrba. & Cle. Nicolo. iij. Aliorũ cõstitutiones non memini hic insertas. Ioã. And.

dictis decreta est dicendum. Fateor enim quod licet constitutio principis liget post duos menses, vt supra dixi: id locum habet cum in ipsa constitutione aliud non cauetur, nec tempus adijcitur: illud enim seruandum est: & intelliguntur sic contraria vtriusque iuris. De hoc habui quaestionem de facto à principio huius libri. Et dicebant contra me quidam aduocati, quod constitutiones huius libri non ligabant, nisi ex quo iste liber publicatus fuit Bonon. vt sic ignorantes non ligarentur; per cap. proposuisti. 82. distinct. & 32. quaest. 4. dixit Sara. & ego contra eos dicens, quòd secundum dictum ipsorum in ciuitatibus, in quibus non viget studium, & ad quas liber iste directus non fuit, adhuc constitutiones huius libri non ligarent: quod esset absurdum. Satis ergo probabili ratione id tenendum videtur quod supra dixi. & audiui etiam tempore Nicolai tertij cassatam electionem cuiusdam episcopi, quia non seruauerat decret. cupientes. §. eod. lib. de elect. quae tamen ante duos menses solummodo fuerat publicata. An autem constitutio respiciat pendentia, dixi supra eod. lib. de elect. licet canon. Quae hia scriptis sunt superflua, defectuosa, vel falsa, radenda, supplenda, & corrigenda se offerunt: in quibus aliqualiter excusari mereor: quia corrigi sum paratus: tum quia ex quo scribere coepi, singulis quasi diebus binis lectionibus, & alijs praeter lecturam ineuitabilibus negotijs implicatus singula ponderare non potui: tum quia domini mei superius iam dicti mandato, & studentium deuictus instantia, ea non meo velle librata publicare compellor: quinimo etiam ex falsis scriptis secundum Philo. 2. Metaphy. commeodabor: quia per ipsa veritatis inuestigandae materiam alijs praeparaui. [Sicut canones. 1. quaest. 1. spiritussanctus. in fin. & c. ita fit. quòd etiam per ministeriū reproborum spiritussanctus probos colligit.] Suscipiant igitur istic studentes minutae scientiae labores meos, reminiscentes quòd vidua, quae obtulit duo sola minuta, propter sui affectum larga plus omnibus dicitur obtulisse, Mar. 12. 24. quaestio. 1. odi. de poeni. dist. 1. c. 1. versus fi. nā si Deus dederit, maiores & summe vtiles eis in posterum labores meos offeram, iam licet nouiter inchoatos.

Excusatio Ioan. And.

Largius ex affectu, & non ex quantitate doni pensatur.

ADDITIO. Data huius Sexti, vt dictum est §. in principio huius glo. fuit anno Domini M ccxcviij. de tempore compilationis Decreti not. 2. quaest. 6. §. forma. De tempore Lateranen. concilij dixi de ijs quae fi. à praelatis. cum Apostolica. in fine. De tempore generalis, dixi de deci. cap. penulti. De tempore vtriusque Lugdunen. dixi supra eodem lib. de elect. nemo. super glo. 2. De tempore Vien. concilij. vide not. in cle. de censi. cum sit naturae consonum. in glo. penulti. Ioan. And.

FINIS.

REGVLAE IVRIS CAESAREI,

EX QVIBVS MAIORI EX PARTE sumptæ sunt regulæ pontificij iuris, ordine Alphabetico ex pandectis Florentinis hic referuntur.

ABSENTIA eius qui reipublicæ causa ab est, neque ei, neque alij damnosa esse debet. Regula. clxxxiij.

A ctus legitimi qui recipiũt [1] diem, vel conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, serui optio, datio tutoris: in totum vitiantur per temporis vel conditionis adiectionem. Nõnunquam tamen actus suprascripti tacite recipiũt, quæ aperte comprehensa vitium adferunt. nam si acceptum feratur ei qui sub conditione promisit: ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit: quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur: nullius momenti faciet actum. lxxviij.

[1] Sic Flor. In cæteris, non recipiunt. & in archetypo erat additum, nõ.

A d ea [2] quæ non habent attrocitatem facinoris vel sceleris: ignoscitur seruis, si uel dominis, vel ijs qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus & curatoribus obtemperauerint. ¶ Semper qui dolo fecit quò minus haberet, pro eo est habendus ac si haberet. ¶ In contractibus successores, ex dolo eorũ quibus successerunt, non tantum in id quod ad eos peruenit, verum etiam insolidum tenentur: hoc est, vnusquisque pro ea parte qua heres est [3], conueniatur. cc.

[2] l. 1. §. si tutoris ff. qđ vi aut clam.

[3] Duo puncta addebantur hic in archetypo, vt mos erat addi ad finẽ singulorũ capitũ. Ant. Aug. lib. 1. cap. 1.

A liud est vendere, aliud est vendenti consentire. ¶ Refertur ad vniuersos quod publice fit per maiorem partem. ¶ Absurdum est plus iuris habere eũ cui legatus sit fundus quàm heredem, aut ipsum testatorem si viueret. cxxj.

A lterius circumuentio alij non præbet actionem.

B Ona fides nõ patitur, vt bis idem exigatur. lviij.

B ona fides tantũdem possidenti præstat, quãtũ veritas: quoties lex impedimento non est. clxxix.

C Apienda [4] occasio est quæ præbet benignius responsum. ¶ Quod factum est cum in obscuro sit, ex affectione cuiusque capit interpretationem. cxxix.

[4] al. Rapienda

C onsilij non fraudulenti nulla obligatio est. Ceterum si dolus & calliditas intercessit, de dolo actio competit. ¶ Socij mei socius, meus socius non est. xlviij.

l. 20. ff. pro Soc. vnde videtur emendãda inscriptio huius legis Vlp. lib. 31. ad edict. l. 3. ff. de diuor.

C ontractus quidam dolum tantum dumtaxat recipiunt: quidam & dolum, & culpam. Dolum tantum depositum, & precarium: Dolum & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum. Item dotis datio, tutelæ, negotia gesta: in his quidẽ [5] & diligentiam. Societas, & rerum cõmunio, & dolum, & culpam recipit: sed hoc ita, nisi si quid nominatim conuenit, vel plus, vel minus in singulis contractibus. nam hoc seruabitur quod initio conuenit: legem enim contractus dedit, excepto eo quòd Celsius putat non valere si conuenerit, ne dolus præstetur. Hoc enim bonæ fidei iudicio cõtrarium est: & ita vtimur. ¶ Animaliũ vero casus mortes, quæque sine culpa accidunt, fugæ seruorum qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incẽdia, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præstantur. xxiiij.

[5] Vulg. quidam, quã lectionem quidã magis probãt, quam Flo.

C reditor qui permittit rem venire, pignus dimittit. cxix.

C uius effectus omnibus prodest, eius & partes ad omnes pertinent. cxci.

C uius per errorem dati repetitio est, eius consulto dati donatio est. liiij.

C uius [6] est donandi, eidem & vendendi, & concedendi ius est. cxxliij.

[6] l. Cui ius

C ulpa caret qui scit, sed prohibere non potest. lj.

C ulpa est immiscere se rei ad se non pertinenti. xxxvij.

C ũ amplius solutum est quàm debebatur, cuius pars non inuenitur quæ repeti possit: totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. ¶ Is natura debet, quem iure gentiũ dare oportet: cuius fidem secuti sumus. lxxxv.

l. Iulianus ff. de condic. inde.

C um par delictum est duorum, semper oneratur petitor: & melior habetur possessoris causa: sicut fit cum de dolo excipitur petitoris. neque enim datur talis replicatio petitori: aut si rei quoque in ea re dolo actum sit. ¶ Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit. cxcvij.

C um prætor in heredem dat actionem quatenus ad eum peruenit: sufficit si vel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti. clxx.

C um principalis causa non consistat: plerumque nec ea quidem quæ sequuntur, locũ habẽt. cxxxix.

l. 129 ff. eo. semper vacuo bis repetitur.

C um quis possit alienare, poterit & consentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probãdum erit: nec si donationis causa consenserit, ratã eius voluntatem habendam. cxxvj.

C um seruis nulla actio est. cviij.

C um tempus in testamento adijcitur, credendum est pro herede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris: sicut in stipulationibus promissoris gratia tẽpus adijcitur. xvij.

D iuus pius rescripsit eos qui ex liberalitate conueniuntur in id quod facere possunt condemnandos. xxix.

l. Si extraneus ff. de iure dotiũ.

D omum suam reficere vnicuique licet: dum non officiat inuito alteri, in quo ius non habet. lxij.

D onari videtur quod nullo iure cogente conceditur. lxxxiij.

E a est

L. 177. ff. de re iud. prom.

EA est natura cauillationis, quam Græci σωρίτην appellant, vt ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio ad ea quæ euidenter falsa sunt, perducatur. Regula. lxvj

Ea quę dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro nō adiectis habentur. clxxviij.

Ea quæ in partes diuidi non possunt, solida à singulis heredibus debentur. In re dubia benigniorem interpretationem sequi nō minus iustius est, quàm tutius. cliij.

l. 3. ff. de his leg. l. pen. ff. de his quæ in test. del.

Ea quæ raro accidunt, non temere in agendis negotijs computantur. lxv.

Ea sola deportionis sententia aufert quæ ad fiscū perueniunt. xcviij.

1 Perperā Haoland. Eius est nō velle, &c. Ant. Aug. lib. 2 c. 2. quidam tamen magis probāt Haoland. lect. quia ita legisse videntur Græci, & Harmeno. In manuscr. p. est, Iaus est solo

Eius est 1 nolle, qui potest velle. iij.

Et si 2 nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est. cxliij.

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari. lix.

Expressa 3 nocent: non expressa non nocent. clvj.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factū præstare debet. cxcij.

FActum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non est. cxxxij.

Factum cuique suū, nō aduersario nocere debet. ¶ Non videtur vim facere, qui suo iure vtitur, & ordinaria actione experitur. ¶ In pœnalibus causis benignius interpretandum est. cxcviij.

5 l. Diuus. ff. de in integ. rest.

4 l. 5. ff. de obl. & de l. 38. ff. de verb. sign.

Fauorabiliores 4 rei potius quàm actores habentur. clxviij.

Idē Arist. problem. quæ ad ius pertinent

Feminæ ab omnibus officijs ciuilibus vel publicis remotæ sunt: & ideo nec iudices esse possunt: nec magistratum gerere, nec postulare: nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere. ¶ Item impubes ab omnibus officijs ciuilibus debent abstinere. ij.

Fere in omnibus pœnalibus iudicijs & ætati & imprudentiæ, succurritur. cix.

l. quemadmodum ff. de adquir. poss.

Fere quibuscumque modis obligamur, ijsdem in contrariū actis liberamur. Cum quibus modis acquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Vt igitur nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua vtrumq; in contrarium actum est. cxcvj.

l. 18. ff. de castr. pecu.

Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur. xciiij.

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu dumtaxat, sed ex consilio quoque desideratur. lxxx.

Fructus rei est vel pignori dare licere. lxxij.

Furiosi vel eius cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est. xlj.

5 Harmen. epit. lib. 6. ... quid non habeat actor.

GEneraliter cū de fraude disputatur, non quid 5 habeat actor: sed quid per aduersarium habere non potuit, considerandum est. lxxix.

* l. 24. ff. de uer. prom.

6 l. 5. de iei ... vi & vi armata vnde apparet ... legendū esse, Deiecit & qui mādat. in maleficio ratihabitio mandato comparatur,

HEredem eiusdem potestatis iurisque esse, cuius fuit defunctus, constat. lx.

Hereditas * nihil aliud est, quàm successio in vniuersum ius quod defunctus habuerit. lxiij.

Hoc iure vtimur, vt quidquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat. ¶ Deiecit 6, qui vel iussit, vel mandauit, vel ratum habuit. Rati enim habitio mandato comparatur. ¶ In contractibus quibus doli præstatio, vel bona fides inest, hæres insolidum tenetur. cxcv.

ID quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest. xj.

Imaginaria venditio non est pretio accedente. xvj.

Imperitia culpæ adnumeratur. clxxv.

l. 9. §. 5. ff. locat. Inst. de leg. Aquil. §. imperitia.

Impossibilium nulla obligatio est. cxlv.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectāda eius est, qui eas protulisset. xcvij.

l. 70. ff. de iur. dot.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. ¶ Non est nouum, vt quæ semel vtiliter constituta sunt, durent: licet ille casus extiterit à quo initium capere non potuerunt. ¶ Quoties æquitatem desiderij naturalis ratio aut dubitatio iuris moratur: iustis decretis res temperanda est. lxxxvj.

l. 173. ff. de re iud.

In condemnatione personarum, quæ in id quod facere possunt, damnantur: non totum quod habent extorquendum est: sed & ipsarum ratio habenda est ne egeant. ¶ Cum verbum, restituas, in lege inuenitur: & si non specialiter de fructibus additū est: tamen etiā fructus sunt restituēdi. ¶ Vnicuique sua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi obseruatur. ¶ Dolo facit qui petit quod redditurus est. cxxxiiij.

Ant. Aug. lib. 1. c. ... l. videamus ff. de vsur.

l dolo. ff. de dol. excep.

In contrahenda venditione ambiguum pactū contra venditorem interpretandum est. ¶ Ambigua autem intentio ita accipienda est, vt res salua actori sit. cxxxiij.

In eo quod plus sit, semper inest & minus. ¶ Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi sicū satisdatione. ¶ Pupillus pati posse non intelligitur. ¶ Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. ¶ Mulieribus tunc succurrendū est, cū defraudantur, non vt facilius calumnientur. cxj.

In eo quod vel is qui petit, vel is à quo petitur, lucrū petiturus est, durior causa est petitoris. xxxiij.

In vulg. In his officijs.

In is quæ officium per liberas fieri personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. ¶ Non debeo melioris cōditionis esse, quàm auctor meus, à quo ius in me transit. cxxxvj.

l. 14. ff. de cōd. & demon.

In iure ciuili receptum est quoties per eum, cuius interest conditionem non impleri, fiat quominus impleatur, perinde haberi ac si impleta conditio fuisset: quod ad libertates & legata, & ad heredum institutiones perducitur, quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per promissorem factum esset quominus stipulator conditioni pareret. cxxij.

In negotijs contrahendis, alia causa habita est furiosorum, alia eorū qui fari possunt, quamuis actū rei nō intelligerent. Nam furiosus nullum negotiū contrahere potest, pupillus omnia tutore auctore agere potest. v.

In obscura voluntate manumittentis fauendū est libertati. cxl.

In obscuris inspici solet quod verisimilius est, aut quod plerumque fieri solet. cxv.

In omnib⁹ causis id obseruatur, vt vbi personæ cōditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat. Vbi vero genus actionis id desiderat, ibi ad quemuis persecutio eius deuenerit, non deficiat ratio auxilij. lxix.

In omnibus causis pro facto accipitur id in quo quis alium perhorrescit quo minus fiat. xl.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur. xiiij.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est. xci.

In pari causa possessor potior haberi debet. ¶ Hi qui in vniuersum ius succedunt, hæredis loco habentur.

bentur. clxxi.

In personam seruilem nulla cadit obligatio. ¶ Generaliter probandum est vbicunque in bonæ fidei iudiciis confertur in arbitrium domini vel procuratoris eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse. xxiii.

In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur 1. xii.

1 Sic Flor. passiue acceptiendum.

In totum omnia quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi vera & certa scientia perfici possunt. lxxvii.

Cic. 2. de inuen. de contrac. leg. In toto & pars continetur. cxiiii.

In toto iure generi per speciem derogatur. Et illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est. lxxxi.

2 l. 1. §. 4. T. de superf. Inuitus 2 nemo rem cogitur defendere. ¶ Cui damus actionē, eidem & exceptionem cōpetere multo magis quis dixerit. ¶ Cum quis in alicuius locū successerit, non est æquum ei nocere hoc quod aduersus eum 3 nocuit in cuius locum successerit. ¶ Plerumque emptoris eadem causa debet esse circa petēdū ac defendēdū quæ fuit auctoris. ¶ Quod cuique pro eo præstatur, inuito nō tribuitur. cxcix.

3 Non, videtur adiecdū, vt in vulg. libris cū hic locus negatiue legat l. 5. §. si qu T. de lnn. actisque pou.

Inuito 4 beneficium non datur. lxx.

Is damnum 5 dat qui iubet dare. eius vero nulla culpa est, cui 6 parere necesse sit. ¶ Quod pendet, non est pro eo quasi sit. cxxx.

4 l. Soler T. de offi. pſ.

Ius nostrum non patitur eumdem in paganis & testato & intestato decessisse: earumque rerum naturaliter inter se pugna est, vt testatus & intestatus quis sit. vii.

5 l. 1 fundem. §. vlt. T. de ijs qui. vt indi. L. 17. T. ad l. Aquil.

Iure 7 naturæ æquū est neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem. ccvii.

Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt. viii.

Libertas inæstimabilis res est. cvii.

An qui pro cui? Libertas omnibus rebus fauorabilior est. clxv.

L. 14. T. 8 cond. ind. Marcellus ait, Desinit debitor esse is qui nactus est exceptionem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. lxvii.

Melior conditio nostra per seruos fieri potest, deterior fieri non potest. clxxvi.

Minus est actionem habere quàm rem. ccv.

Nec ex prætorio, nec ex solemni iure priuatorū conuentione quidqnam immutandū est, quāuis obligationum causæ pactione possunt immutari, & ipso iure & per pacti conuenn exceptionem: quia actionnm modus vel lege, vel per prætorem introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc cum inchoatur actio, inter eos conuenit. xxviii.

Nemo alieno nomine lege agere potest. ¶ Temporatia permntatio ius prouinciæ nō innouat. clxvi.

Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere ius non habet. cxciii.

L. Sed et si T. de in ius uoc. Nemo de domo sua extrahi debet. ciii.

Nemo dubitat, soluendo videri enm qni defenditur. xcvi.

Nemo enim in persequēdo deteriorē causā, sed meliorē facit, &c. Melius est §. sub regula, non solet deterior &c. quàm sit regula ab aliis distincta. lxxxviii.

Nemo ex iis qui negant se debere, prohibetur etiā alia defensione vti: nisi lex impediat. ¶ Quoties cōcurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, vna quis experiri debet. xliii.

In vulg. An nemo, legitur

Nemo ideo obligatur quia recepturus est ab alio qnod præstiterit. cxxxi.

Nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiuslibet alterius coercitionis ad aliū transferre. lxx.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius iniuriam. lxxvi.

Nemo plus commodi heredi suo relinquit, quàm quod ipse habuit. clxiii.

Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quàm ipse haberet. lv.

Nemo prædo est qui pretium numerauit. ¶ Locupletior nō est factus qui libertum adquisierit. ¶ Cū de lucro duorum quæritur, melior est causa possidentis. clxix. L. 13. §. 6. T. de hered. petit.

Nemo qui condemnare non potest, absoluere potest. xxxviii.

Nemo videtur fraudare eos qui sciunt & consentiunt. clxxxviii.

Neque in interdicto, neque in ceteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo est, siue non est. clix.

Neque pignus, neque depositum, neque precariū, neque emptio, neque locatio suæ rei consistere potest. ¶ Priuatorum conuentio iuri publico non derogat. xlvi.

Neratius consultus, an quod beneficium dare se quasi viuenti Cæsar rescripserat, iam defuncto dedisse existimaretur; respondit, non videri sibi principem quod ei quē viuere existimabat concessisset, defuncto concessisse: quē tamen modum esse beneficij sui vellet, ipsius æstimationem esse. clii.

Nihil consensui tam contrarium est, qui & bonæ fidei iudicia sustinet, quàm vis atque metus, quem comprobare contra bonos mores est. ¶ Non capitur qui ius publicum sequitur. ¶ Non vidētur consentire qui errant. cxvi.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. ¶ Cnm principalis causa non consistit, ne ea quidem quæ sequuntur, locum habent. clxxii. l. 178. §. eo.

Nihil interest ipso iure quis actionem nō habeat, an per exceptiouem infirmetur. cxiii.

Nihil peti potest ante id tempus quo per rerum naturam persolui possit. Et cum soluendi tempus obligationi additur, nisi eo præterito peti non potest cxlvii. l. 188. T. e.

Nihil tam naturale est, quàm eo genere quidque dissoluere, quo colligatum est: ideo verborum obligatio verbis tollitur. nudi consensus obligatio contrario consensu dissoluitur. xxxvi.

Non alienat qui dūtaxat omittit possessionē. clxii.

Non debet actori licere quod reo non permittitur. ¶ In re obscura melius est fauere repetitioni, quàm aduentitio lucro. xlii.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. lxxv.

Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere. xxii.

Non est singulis concedendum quod per magistratum publice possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. ¶ Infinita æstimatio est libertatis & necessitudinis. cxxvii. L. 13. & 14. T. de minoris.

Non fraudantur creditores cum qnid non adquiritur à debitore, sed cum quid de bonis diminuitur. ¶ Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionē facere potest. clxxvii.

Non omne quod licet, honestū est. ¶ In stipulationibus id tēpus spectatur quo contrahimus. clxxvii.

Nō potest dolo carere qui imperio magistratus nō paruit. clix.

Nō potest videri desijsse habere qui numquam habuit. ccix.

Non potest videri improbus qui ignorat qnantum soluere debeat. c.

Non solet deterior conditio fieri eorum qui litem conte-

conteſtati ſunt, quàm ſi non eſſent, ſed plerumque melior. lxxxvij.

Nemo enim perſequendo deteriorem cauſam, ſed meliorem facit. denique poſt litem conteſtatam heredi quoque proſpicitur: & heres tenetur ex omnibus cauſis. lxxxvij.

Non ſolent quæ abundant vitiare ſcripturas. xcv.

Non videtur cepiſſe, qui per exceptionem remouetur a petitione. xiij.

Non videtur defendere, non tantum qui latitat, ſed & is qui præſens negat ſe defendere, aut nō vult ſuſcipere actionem. liij.

l. 51. ff. tit. proxim. in vulgatis Non videtur. Non videtur quiſquam id capere, quod ei neceſſe eſt alij reſtituere. iij.

Non videntur rem amittere, cuius propria non fuit. lxxxiiij.

Non videntur data quæ eo tempore quo dantur accipientis non fiunt. ¶ Qui iuſſu iudicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, quia parere neceſſe habet. cxxviij.

Non vt ex pluribus cauſis deberi nobis idem poteſt, ita ex pluribus cauſis idem poſſit noſtrum eſſe. cxx.

Non vult heres eſſe, qui ad alium transferre voluit hereditatem. vj.

Nullus videtur dolo facere, qui ſuo iure vtitur. lvj.

l. ſi pupill. ſus. ff. de verb. obl. Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio eſt. lxxxix.

Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cum prohibere non poſſit. cx.

l. pen. ff. de oblig. Numquam actiones, præſertim pœnales de eadē re concurrentes alia aliam conſumit. clxxiij.

l. 15. ff. de cond. & de mon. Aug. lib. 4. c. 5. Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. xxxj.

Omnis definitio in iure ciuili periculoſa eſt: parum eſt enim vt non ſubuerti poſſit. ccij.

Omnis hereditas quamuis poſtea adeatur: tamen cum tempore mortis continuatur. ¶ Numquā ex poſtfacto creſcit præteriti delicti æſtimatio. clxxxj.

Omnes actiones quæ morte aut tempore pereunt, ſemel incluſæ iudicio, ſaluæ permanent. ¶ Non videtur perfecte cuiuſque id eſſe quod ex cauſa auferri poteſt. clxxxij.

l. 138. ff. e. Omnia fere iura heredum perinde habentur ac ſi cōtinuo ſub tēpus mortis heredes extitiſſent.

l. 9. ff. de off. procōſ. Omnia quæcunque cauſæ cognitionem deſiderant, per libellum expediri non poſſunt. lxxij.

Omnia quæ ex teſtamento proficiſcuntur, ita ſtatum euentus capiunt, ſi initium quidem ſine vitio ceperint. ccij.

Omnia quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt. cj.

Parē eſſe conditionē oportet eius qui quid poſſideat vel habeat, atque eius cuius dolo malo factum ſit, quo minus poſſideret vel haberet. cxcij.

Pœnalia iudicia ſemel accepta, in heredes transmitti poſſunt. cxxv.

Pleriſque fit vt etiam ea quæ à nobis abire poſſint, perinde in eo ſtatu ſint, atque ſi non eſſent eius conditionis vt abire poſſent. Et ideo quod fiſco obligamus, & vendicare interdum, & alienare, & ſeruitutem in prædio imponere poſſumus. ccvj.

Plus cautionis in rem eſt, quàm in perſonam. xxvj.

Prætor bonorum poſſeſſorem heredis loco in omni cauſa habet. cxvij.

Priuilegia quædam cauſæ ſunt, quædam perſonæ: & ideo quædam ad heredem tranſmittuntur, quæ cauſæ ſunt, Quæ perſonæ ſunt, ad heredem nō tranſeunt. clvij.

Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, niſi appoſi ta tutoris auctoritate creditur. nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas neceſſaria eſt. cl.

Pupillum qui proximus pubertati ſit, capacē eſſe, & furandi, & iniuriæ faciendæ. ¶ In heredem nō ſolent actiones tranſire, quæ pœnales ſunt ex maleficio: veluti furti, damni, iniuriæ, vi bonorum raptorum, iniuriarum. cxj.

Quamdiu poſſit valere teſtamentum: tamdiu legitimus hæres non admittitur. xc.

Quatenus cuiuſque interſit, in facto non iure conſiſtit. xxv.

Quæ ab initio inutilis fuit inſtitutio, temporis tractu conualeſcere non poteſt. ccx. l. 29. ff. co.

Quæ dubitationis tollendæ cauſa contractibus inſeruntur, ius commune non lædunt. lxxxij. l. 56. ff. mād.

Quæ legata mortuis nobis ad heredem noſtrum tranſeunt, eorum commodum per nos ijs quorum in poteſtate ſumus eodem caſu adquirimus aliteratque cum ſtipulati ſumus: nam & ſub conditione ſtipulantes omni modo eis adquirimus: etiā ſi libertate nobis præſtita, à dominis conditio extiterit. xviij.

Quæ propter neceſſitatem recepta ſunt, non debent in augmentum trahi. cxxiij.

Qui actionem habet ad rem recuperandam: ipſam rem habere videtur. xv.

Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei poſſeſſor eſt. clxx.

Quidquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, nō prius ratum eſt, quàm ſi perſeuerantia apparuerit iudicium animi fuiſſe: ideoque breui reuerſa vxor, nec diuertiſſe videtur. xlix.

Qui cum alio contrahit, vel eſt, vel eſſe debet non ignarus conditionis eius: heredi autem eius hoc imputari non poteſt: cum non ſponte cum legatarijs contrahit. ¶ Non ſolet doli exceptio nocere his quibus voluntas teſtatoris non refragatur. xx.

Qui dolo deſierit poſſidere, pro poſſidente damnatur: quia pro poſſeſſione dolus eſt. clxxiij.

Qui in alterius locum ſuccedunt, iuſtā habent cauſam ignorantiæ: an id quod peteretur, deberetur. ¶ Fideiuſſores quoque non minus quàm heredes, iuſtam ignorantiam poſſunt allegare. hæc ita de herede dicta ſunt ſi cum eo agetur: non etiam ſi agat. nam plane qui agit, certus eſſe debet, cum ſit in poteſtate eius quando velit experiri: & ante debet rē diligenter explorare: & tunc ad agendum procedere. xliij.

Qui in ius dominiumve alterius ſuccedit, iure eius vti debet. ¶ Nemo videtur dolo exequi, qui ignorat cauſam cur non debeat petere. cxxxviij.

Qui in ſeruitute eſt, vſucapere non poteſt. nam cū poſſideatur poſſidere non videtur. clxj.

Qui nō facit quod facere debet, videtur facere aduerſus ea: quia nō facit. & qui facit quod facere nō debet: nō vr facere id quod facere iuſſus eſt. cxxj.

Quintus Mutius Sempronio. Quo tutela redit, &c. in regula, Quo tutela redit. quæ eſt. lxxiij.

Qui per ſucceſſionem quamuis longiſſimā defuncto heredes cōſtiterūt, nō minus hæredes intelliguntur, quàm qui principaliter heredes extiterint. cxv.

Qui poteſt facere vt poſſit conditioni parere: iam poſſe videtur. ¶ Quod quis ſi velit habere non poteſt, id repudiare non poteſt. clxxv. l. 8. ff. de bo. poſſ.

Qui poteſt inuitis alienare: multo magis & ignorātibus & abſentibus poteſt. xxvij.

Qui rem alienam defendit, numquam locuples habetur. cxxvij.

Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat: non videtur

detur moram facere. lxiiii.

Qui tacet, non vtique fatetur: sed tamen verum est eum non negare. clxxxv.

Qui vetante prætore fecit, hic aduersus edictum fecisse proprie dicitur. ¶ Eius est actionem denegare, qui possit & dare. ciii.

Quod à quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur. xlvij.

Quod attinet ad ius ciuile, serui pro nullis habentur: nō tamen ex iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt. xxxiij.

Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentia. clxxxiiij.

Quod euincitur in bonis non est. clj.

Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere. xxx.

Quod ipsis qui contraxerunt obstat, & successoribus eorum obstabit. clxxxvj.

Quod iussu alterius soluitur, pro eo est quasi ipsi solutum esset. cxlj.

Quod nullius esse potest, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere. cxliij.

Quod quis, dum seruus esse, egit: proficere libero facto non potest. clxxxix.

Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire. cciiij.

Quo tutela redit, eò & hereditas peruenit, nisi cum feminæ heredes intercedunt. Nemo potest tutorē dare cuiquam nisi ei quem in suis heredibus cum moritur habuit, habiturusve esset si vixisset. ¶ Vi factum id videtur esse, quòd de re quis cum prohiberetur, fecit. Clam quod quisque cum controuersiā haberet, habiturumve se putaret, fecit. ¶ Quæ in testamento ita scripta sunt, vt intelligi non possint: perinde sunt ac si scripta non essent. ¶ Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest. lxxiiij.

Quotiēs dubia est interpretatio libertatis, secundū libertatem respondendum erit. xxj.

Quotiens duplici iure defertur alicui successio, repudiato nouo iure, quod ante defertur, supererit vetus. xcij.

Quotiēs idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipiatur, quæ rei gerendæ aptior est. lxviij.

Quotiēs nihil sine captione inuestigari potest, eligendum est quod minimum habet iniquitatis. ccj.

Quotiēs vtriusque causa lucri ratio vertitur: is præferendus est cuius in lucro causa tempore præcedit. xcix.

Regula est, quæ rem quæ est, breuiter enarrat. non vt ex regula ius sumatur: sed ex iure quod est, regula fiat. Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur. Et (vt ait Sabinus) quasi causæ coniectio 1 est: quæ simul cum in aliquo vitiata est, perdit officium suum. j.

Res 2 iudicata pro veritate accipitur. ccvlij.

Secundum naturam est commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. x.

Semper 3 in coniunctionibus, nō solū quod liceat, considerandum est: sed & quod honestū est. clviij.

Semper in dubijs benigniora præferenda sunt. lvij.

Semper generalibus specialia insunt. cxc.

Semper in obscuris quod minimum est sequimur. ix.

Semper in stipulationibus, & in ceteris contractibus id sequimur quod actum est: aut si non appareat quid actum est, erit consequens vt id sequamur quod in regione in qua actum est, frequentatur: Quid ergo si neque regionis mos apparear quia varius fuit? ad id quod minimum est, redigenda summa est. xxxv.

Semper qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur Sed & si quis ratū habuerit quòd gestum est, obstringitur mandati actione. lxj.

Seruitutem mortalitati fere comparamus 4. ccx.

Seruus Reipublicæ causa abesse non potest. ccxij.

Sicuti pœna ex delicto defuncti heres teneri non debet: ita nec lucrum facere si quid ex ea re ad eū peruenisset. xxcix.

Si filiusfamilias sub conditione stipulatus emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio competit: quia in stipulationibus id tempus spectatur quo contrahimus. xix.

Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est: præponenda est causa æstimationis. vbi autem æquiparantur famosa iudicia, & si summā rei disparem habeant, pro paribus tamen accipienda sunt. cv.

Si librarius in trāscribendis stipulationis verbis errasset: nihil noceret quominus & reus & fideiussor teneantur. xciij.

Si nemo subijt hereditatem: omne ius testamenti soluitur. cxlij.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cepisse. ¶ Nō potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoueri. cxvj.

Si quis prægnantem vxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse. cxlviij.

Totiēs in heredē damus 5 de eo quod ad eum peruenit: quotiēs ex dolo defuncti conuenitur, non quotiens ex suo. xlv.

Vani timoris iusta excusatio 6 non est. cxlij.

Vbicunque causæ cognitio est, ibi prætor desideratur. cvj.

Vbi lex duorum mensium fecit mentionem: & qui sexagesimo & 7 primo die venerit, audiēdus est. Ita etenim Imperator noster Antoninus cum diuo patre suo rescripsit. cij.

Vbi non voce, sed præsentia opus est, mutus si intellectum habet, potest videri respondere. Idem & in surdo hic quidem responderi potest. ¶ Furiosus absentis loco est: & ita Pompo. libr. 1. epistolarum scribit. clxvij.

Vbi pugnantia inter se in testamento inuenirentur, neutrum ratum est. ¶ Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt. cxlix.

Velle non creditur qui obsequitur imperio patris vel domini. iiij.

Verum est neque pacta neque stipulationes factū posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto neque stipulatione potest comprehendi, vt vtilem actionem aut factum efficere possit. xxxij.

Vni duo pro solido heredes esse nō possūt. clxxxiiij.

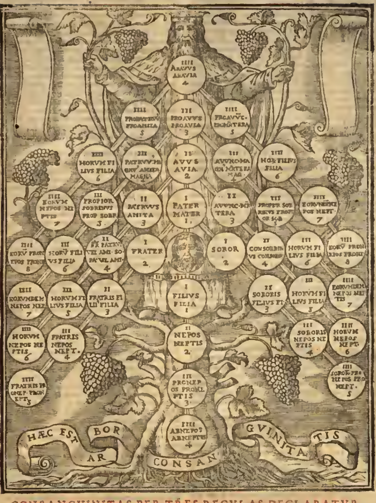
FINIS.

Arbor Consanguinitatis.

N o gignunt dextres q ũ stant in parte sinistra.
I eua dat vxores, dat tibi dextra mares.

Figura ꝑ... lens arbo... ris ... ad septimum ... gra... du ... cum ... quo ad eũ ... decreta ... prohibitio ... coniugiis. ... q. 3 cap. ... de consang. ... c. ... quia per ... consang. & ... c. ... ideo vsque ad quartũ gradum ... figuram hanc ... Nec ad ipsum ... gradum ... Qui enim ... computationẽ ignoranerit, ... etiã vsq; in gradu centesimũ, & co... amplius si opus sit, de... potest.

Quàm ap... amplius ... consan guinitatis ... arbor, indi... cet quæ ... coniug... quia canonis & legis, & intelligit.

Consanguinitas attinentia personarũ ex eo proueniens, quod vna descẽdit ab altera, vel ambæ ab eadẽ. Vel est vinculum personarũ ab eodem stipite descẽdentiũ carnali ꝓpagatione contractũ. Et dicitur à con. quod est simul, vel vnitũ, & sanguine, quasi sanguinis vnitas.

Linea est collectio ꝑsonarũ ab eodem stipite descẽdentiũ gradus continens, & numeros distinguens. & est triplex, scilicet graduũ descendentiũ. ascendentium. & collateralium.

Gradus est habitudo distantiũ personarũ, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ ꝑsonæ inter se differũt. Et dicunt gradus ad similitudinẽ graduũ scalarem, vel locorũ procliuiũ, quia gradimur de ꝓximo in ꝓximum.

CONSANGVINITAS PER TRES REGVLAS DECLARATVR.

PRIMA *regula magistralis pro linea recta.*] Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantũ distat abauus à Petrucio (Petruciũ esse fingimus in cellula vbi est facies) vtroque computato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus: & sic de alijs.

¶ Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cõmuni stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent. Exemplum pone: Cum facis abauum stipitem inter P. & pronepotem propatrui (nam illi sunt in linea æquali) quilibet distat à stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De compotatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à cõmuni stipite, toto distant inter se. Exemplũ pone faciẽdo abauũ stipitem P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. Cõputemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu, ergo à filio ꝓpatrui quarto. Semper intellige secundũ canones.

¶ Pro arbore consanguinitatis secundum compotationem ciuilem dantur tales regulæ.

PRIMA. In linea recta ascendentium & descendentiũ quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas.

¶ Pro linea collaterali.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cõmuni stipite, toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Nam secundũ leges quælibet persona gradũ facit in collateralibus. Computatio enim Legistarũ ob aliud fit quàm cõputatio Decretistarũ.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

CIRCA

CIRCA lecturam arboris diuersis olim diuersum modũ tenentibus, Ioannes de Deo Hispanus post illos lecturæ ipsius arboris nouum modum assumens, per suas metricas regulas ipsius intellectum nisus fuit aperire: sed propter multitudinem regularum, & versuum obscuritatem, aliquibus notũ ignotum, alijs ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Ioa. And. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionẽ arboris ex eo fuisse, vt habentibus materiam consanguinitatis & affinitatis ignotam, nota: & habentibus notam, ex oculorum inspectione notissima fieret: antiquorum scripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

Ordo tractandorum subijcitur.

¶ Primo quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris necessaria. Secundo, an sit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ quæstionis ex superius dictis patet solutio. probatio enim ad oculum alias vincit. Inst. de gradi. §. agnationis. 2. q. 1. nec aliqua. Ex ostensione enim facti quędam melius percipiuntur quàm elocutione. extra de dona. Apostolicæ. ver. fi. Hinc est quòd agrorum mensio subijcitur oculis. 16. q. 3. inter. de præscrip. quia indicante. C. fin. reg. l. 3. Ventris inspectio, an mulier sit prægnans. ff. de ven. inspi. l. 1. in prin. Locorum pudicitiæ inuestigatio, an mulier sit virgo. extra de prob. proposuisti. an arcta. de frig. & mal. fraternitatis. vel aliter impedita. eod. tit. ex litteris. Iniuriæ an sit atroc æstimatio: ff. de fer. l. 2. Et litteræ Papales an sint veræ vel falsæ. de crim. fal. licet.

¶ Ad secundum dic quòd arbor authentica est: quod patet ea canonibus Isidori & Alexandri. 35. q. 5. c. 1. 2. & vlt.

¶ Ad tertium dic quòd quia in decretis de consanguinitate & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere. & quia in decretalibus est idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id satis esse validum satisq; famosum, quod repetita lectio probat. C. de emen. Iu. co. l. vna. Item ex eo quia antiqui canones circa materiam illam multũ fuerunt correcti: vnde expediens fuit secundum statum iurium nouorum antiquam arborem decidere.

DEINDE ad arborem consanguinitatis specialiter descendamus. Et primo quæritur quid sit consanguinitas, & vnde dicatur: quid linea, quid gradus. Secundo quæritur quomodo arbor formetur: & quare sic formetur, & quare sic punctetur. & interseremus regulas per quas cognoscuntur gradus. Demum ponemus quædam notanda, & quasdam quæstiones.

Cõsanguinitatis diffinitio.

¶ Ad primum dico, quòd consanguinitas est attinentia personarum ea eo prouenieus, quia vna descendit ab altera: vel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractũ: quod satis est idem. Dicitur autem consanguinitas, quasi sanguinis vnitas: à con & sanguine: quia de communi sanguine descendunt. Et quo ad probationem coniugij nõ distinguo an tales cõsanguinei sint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod est expressum. extra de proba. per tuas.

Lineæ diffinitio: & eius multiplicitas.

¶ Linea vero est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens, & numeros distinguens. Et est triplex linea, scilicet graduum descendentium, ascendentium & collateralium, vt infra patebit. & ff. de gradi. l. 1. & l. iurisconsultus.

Gradus descriptio.

¶ Gradus est habitudo distantiũ personarum, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduũ scalarũ, vel locorũ procliuiũ: quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de gradi. l. iurisconsultus. §. gradus.

Arboris cõsanguinitatis formatio.

¶ Formatur autem sic arbor. Primo vide cellulas ascendentium: secundo descendentium: demum collateraliũ. Ascende super cellulam vacuam: quæ remansit ideo vacua quia non potuit nomen proprium habere, cum aliæ cellulæ (exceptis his, quæ per genitiuum nominantur) sumant nomen ab ipsa. Quomodo enim possemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris, fratrem fratris, patrem filij, & sic de singulis? & eam alij vocant Ioachim: alij Protheum: alij truncum. Nos autem à nomine bidelli nostri vocamus eam Petrucium. Et scire debes, quòd competenter illæ cellulæ mediæ ascendentium & descendentium diuiderentur directe per medium, vt à latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina marium, vt abauus, proauus, &c. à latere sinistro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia positi à latere dextro descendunt à maribus, & econuerso. Supra cellulam vacuam est cellula hæc continens pater mater, & vnum punctum supra, & vnum infra. Supra illam est cellula auus auia, continens duo puncta supra, & duo infra. Supra illam est cellula proauus proauia, continens tria puncta supra, & tria infra. Supra illam est cellula abauus abauia, habens quattuor supra, & quattuor infra. Descendendo sub cellula vacua est cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum supra, & vnum infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta supra, & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem: & tria puncta supra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quattuor puncta supra, & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales transeamus, scire debes quòd punctorum numeratio est numeratio graduum habito respectu ad cellulam vacuam, & puncti superiores denotant computationem secundum ius canonicum: puncti inferiores secundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in superiori parte cellularum: ciuilis vero in inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc casum quo instruimur in matrimonijs, quæ licite contrahi possint necne, & cum matrimonium sit sacramentum ecclesiæ, in eo præcipue lex minor est canone extra de secun. nup. c. vlt. & pen. Vides autem ex punctatione prædicta, quòd in computatione ascendentium & descendentium concordat vtrumque ius: quia in eis semper persona addita personæ per carnis propagationem gradum adijcit.

Ius canonicum est excellentius Ciuili.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos secundum vtrũque ius, tolle hanc magistralem regulam. Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur computatis intermedijs vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantum distat abauus à Petrucio: vtroq; computato & intermedijs, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus. Idem dico de ipso P. ad abnepotẽ: quia eo modo erit reperire quinque personas: & sic quattuor sunt gradus. Si velis scire quot distet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem personas computato P. & sic octo erunt gradus. Scias autem quòd iste P. non habet totã suam computationem in arbore. Scias enim quòd quilibet habet duos parentes, quattuor auos, octo proauos, sedecim abauos, & sic semper ascendentes duplicantur. Vnde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere.

Regula lineæ rectæ.

¶ Quæro an inter ascendentes & descendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartũ gradum? Et dicit Goffre. in sum. de consangui. & affini. §. item quantum, quòd non, per decre. non debet. eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij cõmuniter contradicentes inter ascendentes & descendentes perpetuam esse prohibitionem dicunt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc 35. q. 5. progeniem. & duobus capitulis seqq. in quibus dicitur, quòd olim non solum vsque ad secundum gradum, sed etiã inquantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum est alterum descendentem, & alterum ascendentem, perdurat prohitio. ad idem instit. de nupt. §. 1. ff. de ritu nupt. l. nuptiæ. & hoc verum puto.

Cõiugalis prohibitio in recta linea est perpetua.

¶ Ad collaterales transeamus, & ad fratrem & sororẽ. & causa breuitatis prosequendo solum partem mediam arboris ad modum vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quod per se patet. dicamus de fratre & descendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis. & frater P. est cum P. in primo gradu secundum canones: in secundo secundum leges. Eius filius in secundo secundum canones: in tertio secundũ leges. Nepos in tertio secundum canones: in quarto secundum leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarto secundum canones: in quinto secundum leges: & sic debet esse vtraq; punctatio, & isti sunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus stipitem. Fac consequenter stipitem de auo: ea eo patruus amita: ea illa frater patruelis & amitinus, soror patruelis & amitina: ea illa horum filius filia: ea illa horum ne-

Regula collateralium.

rum ne-

rum nepos neptis. Patruus est P. secundo gradu, frater patruelis etiam secundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto secundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in sexto: & sic debet esse vtraque punctatio. Postea fac proauũ stipitem, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materteram magnam. illos nõ prosequimur. Ex cellula patrui magni propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorumdem nepos neptis. Et quia P. distat à proauo, quem nunc feci stipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori sobrino tertio: & à filio tertio, & à nepote, qui exit lineam æqualitatis, quarto secundum canones. Secundum leges vero distat P. à patruo magno quarto, à propiori sobrino quinto, & à filio sexto, à nepote septimo, & sic debet esse vtraq; punctatio. Modo fac abauũ stipitem cũ tribus filijs, scilicet propatruo, proauo & proauunculo. de proauunculo nõ prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horũ filius filia, ex horũ illa nepos neptis, ex illa eorumdẽ pronepos proneptis. Isti omnes sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat à stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes distant quarto. Secundum leges propatruus distat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & sic debet esse vtraque punctatio.

Regula canonica pro collateralibus in linea æquali

¶ Nunc videndum est quibus regulis gradus illorum collateralium cognoscantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam secundum canones.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite: toto distant inter se, vel sibi attinent: hoc secundum canones. Exemplum pone: quando facis abauũ stipitem inter P. & pronepotẽ propatrui. nam quia illi sunt in linea æquali, quilibet distat à stipite quarto gradu: ergo inter se quarto.

Regula ciuilis pro collateralib' in linea æquali.

¶ Secundum leges vero aliter est, & sic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à cõmuni stipite: toto duplicato distant inter se: vel sibi attinẽt. Vides ergo ex superius dictis, & ex punctatione, quòd prædicti P. & pronepos propatrui distant viij. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: secundum canones vero duæ personæ faciunt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu secundum canones, in secundo secundum leges: sed computatio eorum ob aliud fit quàm nostra. 35. q. 5. cap. 2. Bene ergo dicitur secundũ leges, quòd in æquali linea collateralium siue linea sit paris numeri, siue disparis: non est reperire disparem gradum. vide in linea paris numeri secunda, vel iiij. disparis numeri j. vel iij. In prima ij. gradus, in secunda iiij. in tertia vj. in quarta viij. quod non est secundum canones, quia in æquali linea disparis numeri habemus disparem gradum: quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & sic de singulis.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Nunc restat videre de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula secundum canones. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à communi stipite: toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. computemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij. & idẽ in descendentibus vsque ad lineam æqualitatis: & hoc est quod dicimus, quòd persona addita personæ vsque ad lineã æqualitatis non crescit gradus: quia propatruus, filius eius, nepos & pronepos omnes distant iiij. gradu à P. Sed aliter secundum leges, secundum quas talem regulam tradimus.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ (stipite dempto) tot sunt gradus. vnde P. à stipite distat iiij. à propatruo v. à filio vj. à nepote vij. à pronepote viij. & sic quælibet persona facit gradum. Vides ex supradictis quòd P. non potest contrahere cum aliqua de arbore. Distat enim à summo, scilicet abauo: ab imo, scilicet à nepote; ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto: à medijs citeriori: per quod satis patet, quòd cum nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus: vtputa si pronepos propatrui, vel pronepos fratris, procrearet filiam, posset P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tamen consanguinitas. prohibitio enim, quæ per ius positiuum processerat, potuit tolli. sed naturalia sunt immutabilia. 5. dist. in princ.

Regula ciuilis in linea inæquali.

¶ Scire debes, quòd communiter dicunt doctores, quòd abauus & proauus & auus fuerunt bigami, dicentes, quòd si non essent bigami, non possent filij eorum coniungi, cum essent fratres: sed de hoc non multum curo: quia eadem ratione sic esset de alijs cellulis duplicibus, quòd personæ earum essent bigami. vnde fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quattuor personas, ac si diceretur propatruus & vxor, proamita & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroque sexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum est etiam, quòd in collateralibus æqualis lineæ bene sequitur ista regula affirmando & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam: ergo tu meam. Et negatiue, Ego non possum accipere filiam tuam: ergo nec tu meã. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc nõ procedit affirmando vel negando: quia si vnus est in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui est in tertio vel citeriori, potest contrahere cum filia eius, qui est in quarto gradu, & nõ econuerso. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

Quæstio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorũ vnus est in quinto, & alter in primo, puta filia P. & propatruus possint ad inuicem contrahere? Dicit Hosti. quòd non. & hoc not. extra eod. quod dilectio. & cap. tua. & in summa huius tit. de consan. §. numquid. in v. & j. quod per sua argumenta nititur probare sic, scilicet pater & filius vna persona censentur. C. de impub. & alijs sub. l. vlt. sicut ergo non contrahitur cum stipite; sic nec cum filijs stipitis. benefacit prædicta decret. tua. vbi fratres videntur poni pro stipite. Contrarium tenet Bern. quod colligitur ex glos. quam ponit supra eod. tit. cap. vlt. & Ra. & Ioan. de Deo: & hoc est verissimum, quod probant verba regulæ positæ supra eod. cap. vlt. dum dicit ibi; descendentiũ ab eodem. sed certũ est quòd propatruus descendit à stipite. Præterea aut dicis quod est inter eos prohibitio ascendentium & descendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quòd certum est filium P. non descendisse a propatruo. Est ergo prohibitio collateralium. sed certum est, quòd isti distant quinto. quid igitur impediat istos collaterales contrahere, nõ video. Ioa. And.

Arbor Affinitatis.

Multa dies, variusque labos huiusce parauit
Artis notitiam: qua modo clara patet.

AFFINITATIS DECLARATIO.

AFFINITAS secundum canones est personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas, eo quòd duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundũ canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. non facile. §. affines.

¶ Scias autem ꝙ affinitas est perpetuũ impedimentũ, quod durat etiã mortua persona, qua mediãte contrahit. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiusdem gradus, cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictum est in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris: quia secundũ canones etiã per coitũ fornicariũ & incestuosum contrahitur affinitas. patet de eo qui cog. consan. vxo. suæ. c. discretionẽ. & c. pen. Inter cõsanguineos mulieris & virũ & consanguineos viri & mulierẽ, ideo dicitur: quia inter virũ & mulierem nõ contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas. Vnde duo fratres cõtrahunt cũ duabus sororibus, pater & filius cũ matre & filia. sed est affinitas inter cõsanguineos mulieris & ipsum virũ. & cõsanguineos viri & ipsam mulierẽ. de cõsan. & affi. qđ super his.

REGVLA. Quotiescumque inter vnam personarum de quibus quæritur, & coniugem alterius non est vel non fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio, vt inter me & coniugem nepotis mei non potest esse matrimonium: quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritũ, ea mortua maritus eius aliã accepit, quo defuncto potero contrahere cũ eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla est nec fuit consanguinitas.

Declaratio arboris Affinitatis.

AD arborem affinitatis & eius materiam transeamus. Et primo videndũ est, quid sit affinitas, & vnde dicatur: & quomodo ipsius genera insurgãt, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus postea quędam notabilia, & quędã quæstiones.

Affinitatis definitio.

¶Est autem affinitas personarũ proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. hoc secundum canones: sed secundum leges est proximitas proueniens ex nuptijs; & requiritur secundum leges, quòd legitimę sint nuptię, non interdictæ, vt contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. nõ facile. §. sciendum. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas: eo quòd duę cognationes diuersę per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. l. §. affines.

Affinitas per coitũ nefarium contrahitur.

¶Sed quòd per fornicarium coitum, & incestuosum secundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. consan. vxo. suę. c. discretionem. & eod. tit. c. penul. Sed consideratio legis fuit circa hęreditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduersus affinem testimonium dicere. ff. de gradi. l. iurisconsultus. in prin. & ff. de testi. l. 3. & 4. q. 3. §. item in criminali. versi. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda cõsiderauit vnionem carnis, quę insurgit ex copula. Et est videre secundum hoc, quòd concurrere potest attinentia consanguinitatis & affinitatis: vt si quis cognoscat consanguineam suam, omnes consanguinei vtriusque sunt vtrique affines. Scias autem quòd affinitas est perpetuum impedimentũ, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quę fit extra claustra pudoris. 35. q. 3. extraordinaria. & adde quod ibi not.

¶Et insurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honestate, interdum sine: & publica honestas interdum sine affinitate, vt si cognosco vxorem vel sponsam, hic impedimentum est publicę honestatis & affinitatis: si cognosco non sponsam, hic affinitas sola est. si sponsam nondum cognoui, ibi sola publica honestas. Hoc dico quia si mortua est vxor tua, & vis contrahere de dispensatione ecclesię cũ consanguinea sua, & ecclesia dispensat, quòd possis contrahere cum illa, nõ obstante quòd sit tibi affinis, tali gradu per dispensationem adhuc contrahere non poteris: quia licet sublatum sit impedimentum affinitatis, non tamen sublatum est impedimentũ publicę honestatis. Debes ergo facere exprimi, quòd possis cum tali contrahere non obstante impedimento publicę honestatis pro eo, quòd desponsasti consanguineam eius in quarto gradu; & non obstante quòd est tibi affinis in quarto pro eo quòd dictam desponsatam carnaliter cognouisti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam cognoscatur.

¶Genus affinitatis cognoscitur per hanc regulam, sed non gradus. Persona addita personę per carnis copulam mutat genus, sed non gradum. Isto modo, si is qui est mihi in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierem, illa est mihi secundo gradu affinitatis, & primo genere: si alius eam cognoscit, ille attinet mihi secundo genere affinitatis, & secundo gradu: si ille aliam mulierem cognoscit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & secundo gradu. Sed quia solum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extra de consang. & affin. c. non debet, hic circa hoc non insisto. ergo si persona mihi consanguinea coniungat sibi aliam personã carnali copula, persona iuncta est mihi affinis primo genere affinitatis. si attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula se alteri commisceat, illa attinet mihi secundo genere si affinis mihi secundo genere aliquam cognoscat, illa est mihi affinis tertio genere, sed eodẽ gradu. Est igitur videre de gradibus. Certum est, quòd affinitas non habet hodie prohibitionem nisi in primo genere, & in illo vsque ad quartum gradum:

Affinitatis gradus computantur sicut gradus consanguinitatis.

licet affinitas non habeat suam specialem computationem graduum: sed computantur gradus affinitatis secundum gradus consanguinitatis. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem, si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier; vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus secundũ regulas quas tradidi in proxima arbore; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere.

Arboris affinitatis formatio.

¶Nunc formemus arborem, & in medio arboris sunt quattuor cellulę, & in prima superiori ponitur primus gradus, in secunda secundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quęritur, quare ponantur in medio fratris & sororis. Secundo, quare non exprimant attinentiam, dicendo, primus gradus affinitatis, & sic de singulis. Ad primum dic, hoc fuisse vt detur intelligi, quòd affinitas oritur ex consanguinitate, & quod ab vtroq; sexu virili & femineo affinitas contrahatur. Ad secundum dic, attinentiam non fuisse expressam: vt illa computatio graduum ad consanguinitatem & affinitatem referatur. vnde soror & frater sunt in primo gradu consanguinitatis, & frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de alijs. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quattuor cellulas continens: in prima scribitur frater, in secunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum huius alia linea continens alias quattuor cellulas: in quarum prima scribitur vxor fratris olim relicta, in secunda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere sinistro sunt aliæ quattuor cellulæ: quarum prima soror, secunda sororis filia, tertia sororis neptis, quarta sororis proneptis. Ad dorsum harum sunt aliæ quattuor: prima vir sororis olim relictus, secunda vir filiæ sororis, tertia vir neptis sororis, quarta vir proneptis sororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna à latere dextro continens, relictus relictæ fratris: à sinistris, relicta relicti sororis; quæ secundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonstrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem nõ habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri sororis: in qua scribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellulla sororis, & terminatur in cellula vxoris fratris, in qua idem scribitur.

Quæstio.

¶Circa hoc quæro, quare in cellula vxor fratris scribitur, olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiusdem lineæ? Et dic hoc factum fuisse propter cellulam, quæ ponitur ad dorsum illius: quasi dicat, frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro, illa demũ mortua iste relictus à relicta fratris vult contrahere cum sorore, numquid potest? olim non poterat, quia erat sibi in secundo genere, & primo gradu: hodie

du: hodie vero potest. Idem sit repetitum quo ad cellulam viri sororis.

Regula magistralis gradus affinitatis, & generis manifestans.

¶ Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quàm ex prius dictis, tolle hanc solam regulam magistralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & viri, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam viri, & mulieris, & non viri & vxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, ideo dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri & consanguineos mulieris nulla est affinitas: vnde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cũ matre & filia. Sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virũ, & consanguineos viri & ipsam mulierem. extra de consang. & affinita. quod super his Primi generis quare dixerim, etiam ex superioribus patet, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas vide hoc in arbore. nam frater & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis est fratri in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori, & sic filia sororis est filio fratris & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritus eius in secundo gradu affinitatis, & econuerso, & sic in reliquis. Vnde vir pronepris sororis attinet fratri & omnibus descendentibus, qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis. & hoc ideo, quia toto gradu consanguinitatis attinet prędictis ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu secundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas p mutabilis declarat.

¶ Post hoc notandum est, illud præcise non sequitur, ego & tu sumus affines: ergo filius, quem procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus. interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum, si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia scilicet contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis sed si ego maritus consanguineę tuæ ex alia muliere filiũ procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis. Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis. sed si tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipsa in secundo vel primo: tunc ipse filius mutat gradũ, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis consanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa in tertio, & tu in secundo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item nota quòd istud etiam non sequitur, ego & tu sumus affines, & ego nõ possum accipere filiam tuam; ergo nec tu meam: quia si habeam consanguineam tuam in vxorem, tu bene potes cõtrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris: sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri, vt dixi, & probatur extra de consang. & affini. quod super his Sed ego non possum contrahere cum filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto. & est simile secundum quod dixi supra in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio inter ascendentes & descendentes est perpetua.

¶ Nunc quæritur, an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum vsque ad quartum gradum? Et si teneremus opin. Goffre. de qua dixi supra in arbore proxima circa medium, diceremus quod vsque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo cõtrariam opinionem dicemus, quòd prohibitio sit perpetua. Dicit enim textus, quòd ita abstinere debemus à consanguineis vxoris, vt à propriis. extra de consang. & affin. c. 1. 35. q. 3. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines. ad idem instit. de nupt. §. affinitatis. & dicit lex, quòd tales affines ascendentes & descendentes, habentur loco parentum & liberorum. ff. de gradi. l. non facile. §. & retro. in fi. Eodẽ modo posset formari quæstio de affinibus, quorum vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proxima. in fi. An autem liceat diuersis temporibus habere in vxores duas cognatas, scilicet vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permissio simul manere possint, de hoc vide not. extra de consang. & affinit. cap. non debet.

Consanguinei & affines quo iure prohibeantur coniungi.

¶ Vltimo quæritur ad vtramque arborem, an prohibitio consanguineorum vel affinium coniungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias quòd olim propter necessitatem frater necessario habuit contrahere cum sorore, & consanguinei cũ consanguineis. vnde tunc in collateralibus nõ erat prohibitio. hoc fuit à principio generis humani in filijs & nepotibus Adæ. hoc etiam fuit post diluuiũ in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitę fuerunt fere duodecim personæ, quas vide nota. extra de resti. spol. litteras. & de diuor. c. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit consanguineos & affines primi generis coniungi in septimo gradu & citeriori: quæ prohibitio postea vsque ad quartum gradum est restricta. extra eod. non debet. reuocatis etiam quibusdam alijs prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quæ ibi ponitur, & extra de testi. cap. licet ex quadam. per quod patet, quòd prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales cõtrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis sumitur 35. q. 1. §. 1. cap. 1. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cũ sorore, idem esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater, &c. Sed si alium habeo patrem, alium socerum, numerosius se charitas protenderet: in qua vniuersi fideles & pręcipue studentes continue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

CLEMENTIS PAPAE V.

CONSTITVTIONES SVAE INTEGRITATI *VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.*

Cum priuilegio GREGORII XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE
In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vasconia, diœcesis Burdegalensis, anno MCCCV. Romanus Pontifex creatur. Is non modo in concilio Viennensi, sed etiam ante & post ipsum concilium plurimas constitutiones edidit: quas cum & assidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere vt decreuerat, non potuisset; Ioannes XXII. eius successor publicauit. Eas Ioannes And. Bononień. glossis illustrauit.

TABVLA TITVLORVM ET CAPITVLORVM CLEMENTINARVM.

Tabula Titulorum CLEMENTINARVM *secundum ordinem alphabeti.*

Tabula Capitulorum CLEMENTINARVM *secundum ordinem Alphabeti.*

FINIS.

S·AVGVSTIN·
S·HIERONYM
S·IOANNES
MOYSES
S·MATTHÆVS
IOB
S·LVCAS
DAVID
S·MARCVS
ESAIAS
S·PAVLVS
S·GREGORIVS
S·AMBROSIVS
IEREMIAS

IOANNES

CLEMENTIS † PAPAE QVINTI CONSTITVTIONES

PROOEMIVM.

IOannes [a] episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs doctoribus, & scholaribus vniuersis Bononiæ cōmorantibus, salutem & Apostolicam benedictionē.

Procemij diuisio, & ipsius famili lans declaratione facta cū dominū Heliā.

IOannes episcopus.] Diuide in quatuor partes, aut in duas, & secundum in tres: In prima ponitur salutatio, dū dicit: *Ioannes episcopus seruus seruorum Dei*, mandat suppleo, & dicit salutē & Apostolicā benedictionem; *Dilectis filijs*, scilicet doctoribus & vniuersis scholaribus Bononię cōmorantib^a: idest, morā gerētibus & facientib^a. Et sequtur in textu; *Quoniā nulla iuris sanctio*. Et ibi ponit exordiū. Dicit Clemens in hoc exordio, q iura sūt ita ambigua & dubia, q non pōt reperiri modus aliqs, vt iura bene declarentur pp malitiā hominū: qa dū iura fiūt de nouo, & quāuis bñ & sufficiēter clara, tñ homines sunt adeo & intantum procliui & habiles, seu pni ad malū, q ipsi interpretāt iura aliter q̄ legis lator ea intellexerit, & illa diuertūt & subuertūt cōtra intētione ipsius legislatoris. Et narrat Clemēs Papa, q tñti casus emergūt de nouo quotidie, q impossibile est tot iura condi & fieri: quare dicit, vt tantæ malitiæ vitētur, & iura aliquo modo clarificentur, & decætero nō tm̄ diuersificentur, q recurēdū est ad auctoritatē principis, q̄ in hoc est necessaria, qui princeps declarabit ipsa iura & declarationē illā tenebūtur hoies insequi, & sic suo sensui nō innitētur. Quare dixit formalis textus Qm̄, p q.a. Et not. q q.a, & qm̄, ponunt in eodē sensu, sed qm̄, pprie præponit. & sic sequētē sensum alligat, vt qm̄ discis, disco: qa qppe postponitur. & superiorē sensum cōfirmat. dic ergo q.a nulla sanctio, id est, nulla cōstitutio iuris digesta, id est, ordinata, consummata, & explicata, quantūcunq; cōsilio ppenso, id est, valde pensato & cogitato, sufficit ad varietatē humanæ naturæ: nec sufficit ad machinationes, id est, ad dubitationes inopinabiles ei^a, scilicet iuris: nec vlla sanctio attingit, id est, iuxta tāgit, ad decisionē lucidā, id est, lucidadā: ambiguitatis nodosæ, id est, difficilis, en psertim, id est, intantū q vix aliqd statuitur: adeo certū, id est, taliter, & sic certū: quoq; p &, & clarū quin reuocet in dubiū, idest, q n dubitet, ex causis emergētibus iura iā posita, id est, iā edita & facta nō possunt mederi, scilicet quo ad decisionē qōnū emergentiū. Sequitur in textu: *Quia ergo*] aliās est, qa etiā. Et hic dat cōsiliū ac si diceret. Postquā iura sūt taliter & ita ambigua seu dubia, q nulla sanctio possit fieri ita clara, q n adhuc remaneāt dubia aliqua: & ideo hic dat vnū cōsiliū, q auctoritas principis est necessaria pp malitiā hominū, q homines ab adolescētia sua sunt procliui ad malū, ideo dicit textus, Ergo, id est, pp rationē sequētē: qa sensualitas humana declinat ad malum ab adolescentia viri procliui, id est, facilis, scilicet ad malū: p qd, id est, pp quā malitiā nō possunt fieri iura ita clara, quin homo, q est proclinus ad malū, ea reddat ambigua: ideo subuersio, id est, destructio morū, scilicet bonorū obrepit, id est, latēter subintrat: frequenter, id est, sæpe, in clero, in omnibus clericis & populo intellige: quare auctoritas superioris est necessaria, vt declaret iura dubia sic facta dubia pp malitiā hominis pcliui ad malū, vt ipsa auctoritas, idest, vt ipsa iura declarata auctoritate principis, seu declaratio ipsius principis tollat ambigua, scilicet dubia, lites auferat per elucidationē, id est, p declarationē iuriū: & dirimat, id est, rūpiat & extinguat altercationes tā p suffragiū, id est, auxiliū determinationis opportunæ, q̄ extirpet vitia per sarculū cultoria pudi. Et ponitur ibi sarculū trāssumptiue: nā sarculū dr̄ instrumentū quo euelluntur inutiles herbæ: sic princeps p sarculū suū, id est, per auctoritatē suā tollit fatuas interpretationes hominū. Et dic vt auctoritas principis inserat, id est, seminet virtutes per declarationē iuris: quia qñ princeps declarabit iura ambigua, id est, seminabit virtutes & verā scientiā, cū sua auctoritas non minorē vim habeat, q̄ ipsa lex bene interpretata. Et vt auctoritas ipsius principis corrigat excessus: q̄, pro &, & vt reformet mores corruptos in bonos { *Hæc sane.*] Hic est narratio, in qua Ioannes Papa cōmendat vel laudat actū Clementis, id est, laudat Clementē q fecit istas Clemētinas, & excusat tarditatē suā, videlicet quare citius librū istū nō tradidit Clemens. Et dicit ipse Ioannes narrans q Clemens Papa vidēs & attendens hæc quæ diximus in exordio, & volens seu cupiens prospicere reformationi deformatorū, & soluere difficilia, & mendēs promulgare, id est, pronuntiare & manifestare plurimas constitutiones quas edidit, id est, quas fecit & cōposuit, in qb^a statuit multa salubria, id est, multa vtilia ad salutē. Et quāuis ipse Clemēs decreuisset, id est, deliberasset mittere istas cōstitutiones collectas. id est. simul aggregatas in vnū volumē: tñ pp hoc q nimium, id est, valde fuit occupatus circa magna, & pp hoc q sublatus est de medio, id est, pp hoc q mortuus est, scilicet non tamen senex, ista fuerunt in causa quare non expleuit, id est, quare non adimpleuit ppositū suū, id est. suā volūtatē, quæ erat de mittendo subditis Clementinas: quare dicit Ioannes Papa sic: Nos Ioannes, qui successimus eidem Clementi Papæ, etiā impediti fuimus à tēpore nostræ promotionis, id est, à tēpore quo fuimus electi in Papā, q nō potuimus cōmittere, & mittere prędictas cōstitutiones: s. illas Clementinas sub bulla nostra. Et dic ordinādo aliqualiter textū: Sane, id est, certe, Clemens Papa quintus prædecessor noster, attendens, id est, intelligens hęc quæ diximus in exordio: & cupiēs, id est, desiderās prospicere reformationi deformatorū, & cupiens soluere difficilia; edidit, id est, fecit cōstitutiōes plurimas ante & post conciliū, in qb^a cōstitutionibus ipse statuit multa salubria, id est, vtilia; & ipse Clemens decidit, id est, terminauit nonnulla dubia, id est, aliqua dubia, quæ dubis sunt frequentata in iudicijs & extra iudicia. Et licet, id est, quamuis Clemens decreuisset mittere eas, scilicet, Clementinas collectas; id est, aggregatas in vnū volumen: & quamuis decreuisset, id est, deliberasset mittere eas collocatas sub congruis titulis, & dare eas subiectis, scilicet suis in cōe, id est, vt cōicarentur inter subditos; tñ occupatio assidua circa magna, qa erat impeditus super rebus arduis: ac, id est, etiā conditio humanæ sortis, id est, humanæ fortunæ, quæ sustulit, id est, remouit ipsum Clemētē d̄ medio p mortē; ista scilicet fuerūt in causa, quare ipse Clemēs nō expleuit propositū suū, id est, suam deliberationē: Nos etiā Ioānes qui successimus eidē Clementi Deo permittente, & sic disponente in officio Apostolatus: qa sumus Papa, id est, vicarius Christi, sicut & ipse Clemēs fuit: Et supple postquam successimus eidē Clemēti in officio Apostolatus, sic debemus sibi successisse in plenitudine effectus & potestatis: supple, & maxime debemus sibi successisse in his, scilicet rebus, q̄ cōcernūt cōpēdiū, id est, lucrū vniuersi, scilicet orbis: Et nos Ioānes circūsepti, id est, circūquaq; septi & circūdati, & vndiq; cincti tot grādibus agēdis, & arduis rebus fuimus hactenus, id est, vsq; huc, & vsq; ad hoc tēpus impediti ab exordio, id est, à principio nostrę promotionis, q tā ex hoc qd̄ dicimus, q̄ ex alijs causis rationabilib^a, quas prouidimus cōmitēdas sub silētio, id est, quas tacemus, p nūc suppleo, nō potuimus has cōstitutiones seu Clementinas cōicare. Nunc igitur, id est, modo & in pñenti tēpore trāsmittimus, id est, vobis mittimus illas constitutiones seu Clemētinas, captata opportunitate, id est, captato & desiderato tempore congruo & conuenienti. Sequit textus, *Vniuersitati*. Et hic ponitur cōclusio: quare nos Ioānes mandām^a vniuersitati Bononiēsi per scripta Apostolica, quatenus eas, scilicet Clementinas suscipiatis prompte affectu & studio alacri, vsuri scilicet istis Clementinis seu cōstitutionibus de cætero. i. amodo ī iudicijs & scholis, illis suppleo cōstitutionib^a seu Clementinis existētibus vobis manifestatis & cognitis. hoc dicit præsens decretalis. Nota primo ibi, *Doctoribus*. doctores præferēdos scholaribus ex ordine literæ. pro hoc. 43. dist. sit rector. Not. ex verbo, *Commorantibus*. id quod notat glossa, & extra glo. in procemio Gregoriano. Et colligit Paulus quinq; necessaria scholaribus vt proficiat, quæ ponit Hostien. in c. vnien. de officio primi. & ibi dixi. Not. q sensualitas humana procliuis est ad malum. Not. causas quare oportet aliquē esse principē humani generis. Zabar.

† In antiquis codicibus titulus huius libri habet ita, Incipiunt constitutiones Clementis Papę Quinti.

¶ *Glossa prima prime allegat duo propter qua nomen Ioannis nō extollit, ostendens hoc nomen viguisse in Romanis Pontificibus, in glossatoribus & doctoribus canonistis. Secundo rationē inducens, operis imperfectionē excusat. Tertio auctorem procemij de sex virtutibus cōmendat, & de mutatione nominis & alijs in salutatione dicēdis remittit, & procemium diuidit.*

a ¶ *Ioannes.*] Gratiosum hoc nomen per interpretationes, deriuationes, vel etymologias extollere non est meū: suspicionis tō pater. Esset etiā hoc refricare notissima. In apostolatu tñ hoc nomē super cætera viguit xxij. Est. n. ipse q loqtur, cū tñ reliqua Romanorū Pontificū nomina xj. nō trāscēderint numerū, ad quē etiā solius Bēdicti nomē ascēdit. Inter canonistas & cōmētarios hoc nomē viguit. Habuimus enim Ioannē Theutonicū pręferendū, nō ex ordine sed ex fructu. Ioannē Galesi. Vulteranū. Ioannē Hispanū, Ioannē Fauētinū. Ioannē de Faucona, Ioannē de Anchona, Ioannē de Deo etiā Hispanū: Ioannē de Languicella Cesenatem. Ioannē monachū cardinalē: Ego etiā q minor sum inter xij. doctores collegij Bononiensis me quartū fuisse Ioannē. nunc inter eos solus, sed inter cōmētatores decimus: & denigro forte papyrū nō dignus occupare mēbranas. Et q a (vt patet hic in exordio) etiā cōpositores iuriū vix possunt tā clarū certūq; statuere, q n dubia multa relinquāt, excusabilis ero, q in hac prima lectiōe vel glossatiōe singula nō pfecte rimātur. Nā etiā in rebus experimur, q̄ naturaliter generātur, q in eis paulatim de impfecto ad pfectū venitur. Sic & q de veritatis cognitione à principio parū attingunt, postea quasi pedetentim ad quandā pleniorē veritatis mensurā perueniunt. Igitur sub hoc excusationis clypeo, licet varijs occupatus, p fiduciā clementiæ diui-

Ioannis nomen viguit super cætera inter summos Pontifices, & inter canonistas interpretes.

 næ has

Quoniam nulla[a] iuris[b] sanctio[c] quantũcunque perpenso[d] digesta[e] cõsilio ad humanæ naturæ varietatem[f], & machinatiões[g] eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionẽ lucidã suæ nodosæ[h] ambiguitatis[i] attingit: eo præsertim quòd vix[k] aliquid adeo certum clarũque statuitur, quin ex causis emergẽtibus, quibus iura iã posita mederi[l] non possint, in dubiũ reuocetur: Quia etiã† ab adolescẽtia viri proclinis[m] ad malum sensualitas[n] humana declinat: per quod morum subuersio in clero & populo frequenter obrepit[o]†, necessaria est superioris auctoritas, vt tam per determinationis[p] opportunæ suffragiũ tollat ambigua, lites auferat, altercationes[q] dirimat, & obscura succidat[r]†, quàm per cultoris prouidi sarculũ[s] extirpet vitia, virtutes inserat[t], corrigat excessus, moresque reformet[u]. ¶ Hæc[x] sane felicis recordationis Clemens Papa[y] quintus prędecessor noster prudẽter attendens, & prouide cupiẽs deformatorũ reformationi† prospicere, soluere difficilia, ac sanctiones quæstionibus & negotijs imminentibus consonas[z] promulgare: Dudũ nedũ in cõcilio Viẽnensi, quin etiã ante[a] & post ipsum conciliũ cõstitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia statuit atque salubria, & nõnulla dubia in iudicijs & extra frequentata decidit[b]. Et licet eas collectas in vnũ[c] volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decreuisset, & dare[d] in commune subiectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac sortis[e] humanæ conditio, quæ ipsum de medio[f] sustulit, in causa fuerunt, quare suũ in hac parte propositũ non impleuit[g]. ¶ Nos etiam qui sicut eidẽ (licet immeriti) in Apostolatus officio, Domino permittẽte[h], successimus; sic & in affectus plenitudine, in his quæ cõpendiũ[i] vniuersi concernũt[k], successisse debemus[l], tot grãdibus agendis & arduis fuimus à nostræ promotionis exordio circumsepti[m], quòd tã ex hoc, quàm ex causis rationabilibus alijs, quas sub† silentio[n] prouidimus committendas, prædictas vobis communicare cõstitutiones fuimus hactenus impediti. Nũc igitur (opportunitate[o] captata) illas vobis sub bul-

næ has Clemẽtinas glossandas aggredior. Est aũt sciendum, q iste dñs Io. Pontifex nutritiosus & modius, simoniã fugans & iustitiã amãs, scientia magnus, statura pusillus, cõceptu magnanimus, prius Iacobus vocabat. De hac vero mutatione nominis & alijs, q salutationẽ hãc respiciunt, dic vt not. in salutatiõe lib. 6. Diuiditur autẽ hoc procemiũ præter datã, in quatuor partes, aut in duas, & secũdam in tres, vt ibi. In prima ponitur salutatio vsque ibi: *Quoniam*. ibi exordium, vsque ibi. *Hæc sane*. ibi narratio vsque ibi, *Vniuersitati*. ibi cõclusio vsque in finem. ¶ *Glossa seq. primo ponit actũ diuersum Clementis & Ioannis: Secundo quæris de differentia triũ exordiorum, quam declarat.*

Quoniam nulla.] Exordium. Est sciẽdũ q Clemens suo exordio ad instar Innocẽtij iiij. & Gregor. x. narrauat, quomodo cõstitutiones quasdã ante conciliũ & in concilio Viẽnensi. & post concilium promulgauerat: quibus præcipiebat vti in iudicijs & in scholis: Ioannes autẽ decisio sub bulla illo pœmio Clemẽtis, ponit procemium suum cum exordio. Sed cũ habeamus tria exordia Gregorij ix. Bonifacij viij. & Io. xxij. in quo differãt videam°. & dico q Gregorius in suo exordio principaliter ostendit: qualiter emanauerit ius positiuũ, & ipsius iuris effectus: vt ibi plenius dixi. Bonifacius in suo exordio recognoscit, q ex debito regiminis sibi cõmissi habet intendere subiectorũ cõmodis: quod dicit se sollicite facere noua iura cõdendo, & antiqua declarando, vt tollat ipsorum lites & scandala. Ioannes autem in hoc exordio volens excusare multiplicationem constitutionũ & voluminũ, quod præuiderat Ecclesiastes vlt. c. sic dicẽs, Faciẽdi plures libros nullus est finis: dicit, q principis auctoritas necessaria est pp duo: Primo, quia ius positiuũ quantũcunque mature certe & clare compositũ, non sufficit ad casus emergẽtes: pp qđ opportuna est [& necessaria‡] declaratio principis Secundo, quia homo pronus ad malũ, facile mores subuertit: pp quod est necessaria principis potestas ad inserendas virtutes, & vitia extirpanda. Patet ergo q in his tribus exordijs nulla est inculcatio, superfluitas vel repetitio. Quomodo autem exordientium proposito prædicta conueniant, per se patet.

† Aliàs, Quia ergo.

† Aliàs, obrepsit.

† succidat.

† Aliàs, reformationem prospicere.

‡ Hæc duo verba: & necessaria: desunt in antiquioribus codicibus.

b ¶ *Iuris.*] humani positiui, sicut canonicum vel ciuile, synodale vel municipale‡. Naturale vero vel diuinum morale est immutabile. 5. dist. in prin. & est perfectum: quia manauit ab illo qui nõ nouit imperfectum opus, de bap. maiores. ver. sed adhuc.

‡ Placet Panor. in c. Quintavallis. de iureiuran.

c ¶ *Sanctio.*] hic & j. ver. hæc sane. late sumitur: nam ponitur stricte pro constitutione pœnali. vt not. 3. dist. in summa.

d ¶ *Perpenso.*] quasi perfecte pensato & deliberato. habetur simile verbum de pac. c. vlt. circa medium. lib. 6.

e ¶ *Digesta.*] alibi dr̃ decocta. 35. q. 9. Apostolicæ. & hæc bene conueniunt. de conse. dist. 5. ne tales. & cap. penul. Ioan. And.

f ¶ *Varietatẽ.*] sumi potuit de corpore auth. q̃ nõ alie. aut permu. re. ec. §. vt autem, in princ. coll. 2. & de instr. cau. post prin. coll. 6.

g ¶ *Machinationes.*] quasi astuta ingenia, quid est enim quod homo semel deditus malitiæ non adinueniat‡? in Authen. vt hi qui se ob. per hi. post prin. coll. 6.

‡ Vt aduocatus. gl. in c. ob Anastasio. C. man.

h ¶ *Nodosa.*] q̃ ver. fig. cũ olim. & de reliq. c. vnico in prin. lib. 6.

i ¶ *Ambiguitatis.*] de triplici ambiguitate iuris, facti, & personæ, nota. 33. dist. c. si. in glo. 1.

k ¶ *Vix.*] innuit fieri posse. de cog. spi. c. 2. lib. 6.

l ¶ *Mederi.*] facit in Auth hæc constitutio inno. cõ. in prin. coll. 8.

m ¶ *Proclinis.*] 10. q. 3. proclinius. facit 12. q. 1. c. 1. & in Authen. de mo §. si quis igitur. ad fi. coll. 1. Et dicitur proclinis quasi præceps, prompta, facilis vel inclinabilis.

n ¶ *Sensualitas.*] de hac, de sacra vnc. cap. vnico. ver. in vertice. & per hanc appetimus delectabilia corpori, & fugimus nociua: nec omnino potest extingui, vt dicam infra. de hære. ad nostrum. vers. secundo q [in verbo, sensualitas.]

o ¶ *Obrepit.*] quasi latenter subintrat. & idẽ verbũ. 61. dist. nullus inuitis. & de cele. Miss. eũ creatura. & j. de statu mo. ne i agro. i prio.

p ¶ *Determinationis.*] facit j. de elect. ne Romani. in prin.

q ¶ *Altercationes.*] quo ad verborũ certamina.

r ¶ *Succidat.*] respicit qđ prius dixerat vsque ad vers. quia etiã. qđ sequitur respicit quod dixerat in ipso ver. quia.

s ¶ *Sarculum.*] Instrumentũ quo euelluntur malæ & inutiles herbæ, quæ nascuntur inter bonas: quod Boñ. vocant roncare. Esaiæ 7. in fi. Vepres & spinæ in vniuersa terra, & omnes montes sarculo sarcientur. Et 1. Reg. 13. in fi. Descendit omnis Israel vt acueret vnusquisque vomerẽ suum, ligonẽ, securim, & sarculũ. Differentia inter sullonẽ & sarcinatorem notatur instit. mao. in fine.

Sarculum quid sit ponitur glo. hic, vide Isidorum lib. Etymologiarũ cap.

t ¶ *Inferat.*] Hiere. 1. & de maio. & obe. solitæ. ver. potuisses.

u ¶ *Reformet.*] de accusa. sicut olim.

x ¶ *Hæc sane.*] Narratio ponens & commendãs actum Clemẽtis, illius etiam propriam tarditatem excusans.

† Dictio, sub, deest in antiquioribus exemplaribus.

y ¶ *Papa.*] id est, admirabilis. Et dr̃ à Papæ, qđ est interiectio admirantis, & vere admirabilis: quia vices Dei in terris gerit. Inde dixit ille Anglicus in poetria noua: Papa stupor mundi. & circa finem, Qui maxima rerum. Nec Deus es‡, nec homo, quasi neuter es inter vtrumque. Etymologia vero nominis est, id est, pater patrũ.

‡ Hæc verba sano modo sũt accipiẽda: prolata enim sunt ad ostendendam amplissimam esse Romani Pontificis potestatem.

z ¶ *Consonas.*] 4. dist. erit autem.

a ¶ *Ante.*] istæ solæ emanauerũt ante cõciliũ. de iud. dudũ. de immu. eccl. qm̃. de sen. excõ. ex frequentibus. Reliquæ omnes in concilio vel post concilium, vt in ipsarum subscriptionibus patebit.

b ¶ *Decidit.*] concor. procemium Gregorij ix.

c ¶ *In vnum volumen.*] nõ tñ sub nomine libri. vnde male dicũt q allegant septimũ librũ: nã si sub nomine libri composuisset constitutiones, quæ emanauerunt post compilationem sexti, iuxta morẽ insertæ fuissent. Item hoc expressisset, vt fecit in procemio sexti.

d ¶ *Dare.*] nota pro eo quod in fine dicam.

e ¶ *Sortis.*] sumitur hic pro fortuna vel euentu. sic 26. q. 2. sors. alibi p sortilegio. de sorti. c. 1. alibi p capitali. de vsur. c. 1. & 2. alibi pro parte vel portione. de præb. cum iñ. 21. dist. cleros. in prin.

f ¶ *De medio.*] id est, de hac vita: quæ quare dicatur medium, habes 13. q. 4. hæc autem vita.

g ¶ *Non impleuit.*] concor. de pigno. c. 3.

h ¶ *Permittente.*] & forsan agente. omnia enim quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut suo permissu ita fieri sinit. 26. q. 5. nec mirum. §. aruspicine. ver. nec ideo.

i ¶ *Compendium.*] quod est breue & vtile. de hoc de rescri. dispendia. lib. 6.

k ¶ *Concernunt.*] quasi simul cernunt, vel conspiciunt.

l ¶ *Debemus.*] debet ergo successor perficere factum prædecessoris sui. 12. q. 5. quia Ioannes. 63. dist. c. 2. de rescri. litteris. vbi de hoc. & 11. q. 3. si episcopus ante.

m ¶ *Circumsepti.*] id est, circundati, vel vndique cincti.

n ¶ *Silentio.*] sit rector discretus in silentio. 43. dist. sit rector. in princ. & illos qui dicunt tacenda. Ouidius sine titulo: *Quis minor est vnquam, quàm tacuisse labor?* & Cato; *Virtutem primam esse puta compescere linguam.* & Seneca ait: Dixisse me quandoque pœnituit, tacuisse nunquam.

o ¶ *Opportunitate.*] 13. q. 4. non potest. in fi. & de eo qui cogno.

consan-

consangui. vxo. veniens 1.

a ¶ *Vniuersitati.*] conclusio huius procemij.
b ¶ *Alacri.*] concordat procemium institutionum. in fi.
c ¶ *Sic.*] scilicet permissionem nostram sub bulla.

¶ *Glo. seq. primo per hunc textum arguit & remittit. Secūdo excludit v. casus non dubios, contra quantum allegans, dicens reliquos sic examinādos, maxime in tribus speciebus. Tertio narrat quedā euentralia tēpore Clemētis & post mortē ipsius: ex quibus arguēs pro & contra tribus rationibus cōcludit, quòd eius tempore ligauerint: & tribus alijs concludit contrariū, quod ducit aequum, definitionem Papae reseruans.*

la nostra trāsmittimus: Vniuersitati [a] vestrae per Apostolica scripta mādantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri [b], eis sic [c] vobis manifestatis & cognitis, vsuri de caetero [d] in iudicijs & in scholis [e]. Data [f] Auinione † viij. Calend. Nouembris [g], Pontificatus [h] nostri anno secundo.

TITVLVS I.
De summa trinitate & fide catholica.

† Hoc inducit Zaberella ad quaestionē, an videlicet in instrumētis apponi debeat locus in quo sūt cōfecta: et ū videtur.

d ¶ *De caetero.*] Vř per hanc litterā q̃ hae constitutiones non ligauerint tēpore Clementis. Itē nec tēpore Ioannis: nisi post hāc datam, & post duos menses ab illa. & vide q̃d scripsi super data 6. lib. Hunc passum (quem periculosum est decidere) prosequendo, excludamus primo casus indubios. Indubitatum est autem, q̃ cōstitutiones quae praecesserunt cōcilium, de quibus dixi super verbo, ante, etiam tunc ligabant. Item indubitatū est q̃ ante mortē Clemētis ligabant. j. eo. tit. c. vnico. & j. de elect. ne Romani. de iureiu. Romani. de iudi. pastoralis. Constat enim q̃ Papa Clemens solēniter illas publicauerat, & q̃ statim ligarēt, mādauerat. Itē indubitatum est, q̃ constitutiones declaratoriae ligabant: & hoc siue princeps in illis vtatur verbo, declarationis, vt j. de elect. q̃d circa. & c. seq. siue nō, vt j. tit. 2. gratiae. & j. tit. 3. constitutionē. de offi. dele. iudices. de testi. c. 2. & decr. quae sunt sub tit. de praeb. & 3. & vlteriores sub tit. d̃ ap. & his similes. Item sunt quaedā quae siue poenae adiectione praecipiūt vetera iura seruari, vt j. de aeta. & quali. c. 1. de offi. ord. c. 1. de censi. c. fi. & de reliqui. & vene. san. c. 1. & de illis nō expedit dubitare vel quaerere. Idem dico d̃ his quae priuilegiāt. j. de celebra. Mis. dignū. de bap. c. vnico. de prileg. archiepo. & facit ad hoc d̃ concel. praeb. c. 1. post prin. lib. 2. Haec vera, nisi dicas aliud in priuilegio [1] simpliciter dato, & aliud in eo quod dat cōstitutio: quo casu imitari debet naturā cōstitutionis. ffa cit de offi. deleg. si super gratia. lib. 6. in alijs ergo remanet dubiū quod expedit examinari, & maxime in poenalibus, quae sunt mulctae, & in his quae decretū apponunt. de elect. c. 4. & vlt. & c. in plerisque. vel quae excludūt: de aeta. & quali. vt hi qui. de reg. vt professores. Circa hoc sciendū est. q̃ cōstitutiōes cōcilij, licet nō omnes fuerint in cōcilio publicatae, tñ postea de facto fuerūt publicatae: & ipsarū habita copia. & iā habebatur, q̃ ligarent: & quia patuit aliquas ex illis inepte, aliquas prolixe, aliquas defectiue compositas, aliquas etiā nō expedire, noluit Clemens q̃ cōpositio illa procederet: sed (vt fertur) sub excōicationis poena mādauit, q̃ illas habētes infra certos dies restituerent camerae, vel incenderent, vel dilacerarent etiā easdē. Demū p̃ peritiores fecit illas recenseri, qui aliquas & paucas in totū reseruauerunt, aliquas in totum resecarunt, aliquas mutauerunt quo ad verba, mēte seruata: in aliquibus mēti & verbis detraxerūt, & addiderūt: & has licet nō sub his verbis in cōcilio publicatae fuissent, voluit sub nomine cōcilij reseruari. & multas cōstitutiones vtiles addēs, de q̃bus nō fuerat in cōcilio tractatum, vt de rescriptis omnes, quę sunt post sol̃am. & de elec. oēs post primā, cū similib⁹, fecit illas vnà cū quibusdā cōstitutionib⁹, quas prius ediderat sub debitis titulis cōpilari. Et (vt à dño Attrebaten. audiui, q̃ tunc erat p̃dictarū auditor) Clemens praecepit illas in audiētia publicari, & ipse dñs auditor dixit, q̃ inchoauit & finiuit ī audiētia publicationē illarū. Memini tūc audiuisse, q̃ Clemēs mādauerat, q̃ cōstitutiones p̃ter p̃dictas quatuor ligarēt post quatuor mēses. Aliq̃ dicebāt, q̃ ordinauerat eas ligare, postquā essent p̃ studia publicatae. mortuo Clemēte istarū cōstitutionū haberi copia de cancellaria nō poterat, & sic tenuerūt curiales, q̃ vltra illas quatuor non ligarent. Creato autē dño Ioāne, adhuc primo anno sui Pōtificatus & vltra viguit hoc dubiū. Sed q̃a q̃busdā petentibus p̃ ipsum auditores dari in causis beneficialibus cū clausula, simpliciter & de plano, &c. interdum sic rōdit, constitutionē habetis: coeperunt dicere auditores palatij, q̃ ipse videbatur velle, q̃ cōstitutiones ligarent. Contrariū videbatur: quia petiuerat & receperat cōstitutiones ipsas examinādas, & corrigendas, & aliquas correxit & mutauit, vt j. tit. 1. c. vnico. Finaliter deliberauerunt auditores illam habere pro constitutione, de qua Papa sic dixerat, reliquas priori dubio relinquendo. Ex his ergo concluditur pro & p̃: q̃ ligauerint, facit praedicta assertio dñi auditoris q̃ dicit se de mādato Clementis publicationē in audientia finiuisse [2] & sic fuit omnis actus legis condendae perfectus. de quo C. de legi. humanū.

[1] Et quod priuilegiū corpori iuris insertū regulariter sit ius, vide Felynū in c. 1. extra de rescrip. & contra hanc glossam vide eundē Felynū in c. 2. de consti.

[2] An credatur doctoribus, aliquid de facto allegantibus, praesertim consuetudinē, vide Rom. cons. ... in nota ... libus. c. ... de consuet. Fel. c.

Item p̃dictum sonat in absurdum, q̃ constitutiones quae attribuūtur concilio & Clementi, à tēpore finiti concilij nō ligent infra quinquennium, & à tempore Clementis infra bienniū. ex quo ergo fuit constitutio concilij vel Clemētis. & verbum, statuo, designat rem perfectam. de verb. sig. in his. cū cōcor. ergo ligabant post tempus limitatum à iure. Item non apparet nec fertur q̃ dñs Ioannes de his cōstitutionibus fecerit aliam publicationē in audientia, ergo intuitiur iam factae. Sed hoc dicere multos illaqueat. & maxime ponderatis constitutionibus. de vi. & hone. cle. quoniam. de sepul. c. 1. d̃ statu monacho. c. 1. de reli. do. c. 1. de pri. c. 2. per quas id tenēdo multi clerici & infiniti religiosi ligati dicentur. Item sonat in absurdum dicere, q̃ ligarent constitutiones, quae occultabantur [3]. Quare benignius videretur id quod in prin. glossae dixi, quasi his perplexitatibus ponderatis, dñs Ioānes hic voluerit per hoc verbū, decaetero, q̃ tēpore huius datae sit ipsarū publicatio facta. Nec obstat publicatio facta tempore Clementis: q̃a licet illas publicare fecerit, illas tñ non dedit: quod patet: quia supra dr̃, q̃ dare decreuerat, sed suum propositum nō impleuit: quod satisfacit. Haec sic dicta sumantur in modum collationis, non definitionis, quam hoc casu conditor facere posset, non glossator.

[3] Placet Pa... hoc nisi ex... primatur, statim ligent. Fenn...

e ¶ *In scholis.*] de his verbis dic vt s. in procemio Greg. in vlt. glo.
f ¶ *Data.*] circa hāc datā vide q̃d notaui in fi. 6. lib. sup eius data.
g ¶ *Nouembris.*] quare mensis iste sic denominetur, dicam j. de reliq. & vene. san. si dominum. ver. licet igitur.
h ¶ *Pontificatus.*] q̃ incepit Nonis: id est, q̃nto die Septēbris, anno domini M cccxvj. qua die consecratus fuit Benedictus & coronatus, licet prius fuerat electus septima Augusti. Et per hoc patet, q̃ tardauerat mittere constitutiones has fere per xiiij. menses post coronationem, & haec est causa quare superius se excusauit. Io. And.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Fatetur concilium vnicum Dei filiū in essentia Dei aeternaliter subsistentē, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & iā mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem quem tradidit Euāgelista Ioannes. hoc dicit.*

CAP. I.

FIDEI Catholicae [i] funda-

DE SVMMA TRINITATE,
& fide catholica.

¶ *Circa rubricas huius voluminis nō cōtinuandas, repete quod not. eod. tit. lib. 6. quod etiā hic fortius locū habet, cum hoc volumē no emanauerit sub nomine libri, vt in procemio dixi. Et licet hae ratione videreutur constitutiones Gregorianae compilationis & Sexti allegando in hoc volumine secundum suas materias, prout s. & j. omitt. tamē allegabo, vt supra ex quo in altera illarum compilationū hac insertione mandatur. Io. And.*

Fidei catholicae.] Prima glossa sufficere potest pro casus figuratione. Not. q̃ Ecclesia dr̃ mater nostra scilicet ratione principij institutionis: nā vberibus suis nos nutrit. 2. q. 2. ad Romanam 2. & in ea renascimur per baptismum & sacramentū. 12. q. 2. qui abstulerit. Not. q̃ confessio fidei debet esse firma. in ver. firmiter. & aperta ī verbo, aperte. Ad primum. eod. tit. firmiter. Ad fm̃. est illud ad Romanos 10. Corde creditur ad iustitiā, ore autē cōfessio fit ad salutem. ad hoc. 11. q. 3. nolite. Zaba. Nota q̃ statim tēpore cōceptionis Christi, fuit perfectus homo. & fuit anima rationalis sibi infusa: q̃a fuisset incongruum filium Dei assumpsisse corpus non formatū. pro hoc facit glossa in verbo, vnigenitum: & allegat Aristotelem in 1. physicor. vbi dicit. frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. In alijs autem à Christo non infunditur anima statim cū fit conceptio: sed oportet quòd prius recipiat foetus alimentū, & quod recipiat suā dilationem, & extensionem membrorū, vt sic disponatur ad animam recipiendā. Et dr̃ quòd in femina expectatur per lxxx. dies à conceptione embryonis: in masculo vero per xl. dies. vide glos. in verbo, vnitas. Et in Decreto 5. dist. §. 1. in glo. fin. Not. quòd corpus Christi erat passibile: quare poterat pati frigus, calorem, famē, sitim, & omnes alias poenalitates humanas, praeter ignorātiā & peccatū. & si ipse nō fuisset mortu⁹ in cruce, ad vltimū senio defecisset. De hoc habetur in glos. in verbo, passibile. p̃sentis decre.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

i ¶ *Fidei catholicae.*] Summa huius cōcilij haec est: Fatetur conciliū vnicū Dei filium in essentia Dei aeternaliter subsistentem, verū corpus humanū assumpsisse de Virgine: & in eo passum: & iam mortuū lancea perforatum: approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Ioannes. Secundo reprobat & haereticam iudicat doctrinam, quae habet quòd substantia animae rationalis seu intellectiuae, vere & per se humani corporis non sit forma. Tertio asserens cōfitendū vnū baptisma, sicut vnū Deū, & vnā fidē, approbat opinionē, quae habet per illud conferri etiā paruulis quoad habitū

 infor-

informantē gratiā & virtutes. Partes patēt: secunda ibi, *Porro*. Tertia: ibi, *Ad hoc*. Itē haec prima pars facit tria, primo fatetur aeterna diuinitatē Christi: Secundo verā humanitatē ipsius: Tertio ipsius passionē & mortē: & figurā inducens ordinē approbat, quem de plagis Christi ponit Euangelista Ioannes.

[...]mēto [a] praeter quod (teste Apostolo [b]) nemo potest aliud ponere, firmiter inhaerentes, aperte cū sancta matre Ecclesia cōfitemur, vnigenitū [c] Dei filiū [d] in his omnibus [e], in quibus Deus pater existit [f] vnà cū patre aeternaliter [g] subsistentē, partes nostrae naturae simul vnitas [h] (ex quibus ipse in se verus Deus existens, fieret [i] verus homo) humanum videlicet corpus passibile [k], & animam [l] intellectiuam, seu rationalem [m], ipsum corpus vere per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore [n] in virginali [o] thalamo [p] ad vnitatem suae hypostasis [q] & personae. Et quod in hac assumpta natura [r], ipsum Dei verbū pro omniū [s] operanda salute, nō solū affigi cruci [t],

a ¶ *Fundamento.*] quod est Christus.

b ¶ *Apostolo.*] 1. ad Corinth. 3. & concor. 1. q. 1. cum Paulus. de presby. non bap. c. fin.

¶ *Glossa sequens probat per rationem Anselmi, Dei filium vnigenitum.*

c ¶ *Vnigenitum.*] vt dicit Anselmus: In sancta trinitate quātālibet parū inconueniens est impossibile, sed si pater alium filiū genuisset, ille p omnia similis esset iam genito filio: & cū iam genitus filius sit verbū, reliquus esset verbū: & sic essent i deitate duo verba: sed cū vno Dei verbo omnia plectissime dicantur & creentur, aliud superfluū & nugatoriū fuisset: nā duorū ad idē suffragātiū quorū vnū sufficit, alterū superfluū est: qđ nō est in deitate possibile: & Philosophus 1. physicorū. Frustra fit p plura, quod pōt fieri per pauciora. Io. And.

d ¶ *Filiū.*] de spiritusancto & eius aeterna pcessiōe. ī. eo. fideli. lib. 6.

e ¶ *Omnibus.*] per hoc [1] cōprehendit immensitatē, incōmutabilitatē, incōprehēsibilitatē, omnipotētiā, & ineffabilitatē. Itē essentiā, substantiā, seu naturā. de his omnibus. ī. eo. firmiter. in princ. Et in diuinis haec tria vltima repetimus ad maiorē expressionē. Si. n. ad diuinam essentiā habeat respectus quasi matematice, idest, abstracte, non reducta consideratione ad personas, sic est essentia. Si consideretur concrete habito respectu ad personas, sic est substantia: quia in qualibet persona subsistit. & est tota. ī. eo. damnamus. ver. nos autem. Si vtroque modo: quasi in cōsideratione vniuersali, sic est natura: quia naturale est diuinae essentiae q sit vna, & q in ea sint personae: simplex tamen est impertialis & indiuisibilis.

[1] Ad hanc glossam vide Magistrum, & ibi Theologos scholasticos lib. 4. sēt. dist. 8. & B. Thomā 3. parte in materia quaestionibus.

f ¶ *Existit.*] damnati sunt ergo Bonosiani [2], qui Christum dicebant non proprium, sed adoptiuum filium Dei. 24. q. 3. quidam. versic. Bonosiani. & de hoc de cele. Mis. in quadam.

[2] De horū damnatione frequens fit mentio ab Innocētio Papa 1. epistolas 18. & 22.

¶ *Glos. seq. ponit errorem Arianorum & ipsorum motiuū, cui respondet.*

g ¶ *Aeternaliter.*] Ariani [3] negauerunt filiū coaeternum patri. 15. dist. c. 1. 24. q. 3. quidam. ver. Ariani. & arguebant sic: omne quod natū est principium habet: ergo filius qui natus est, principiū habuit, & esse coepit. vnde dicebat Arianus: si filius est, natus est; si natus est, ergo tēpus fuit q nō erat filius. Sed vt 3 cū dicit Ambrosius lib. 1. de trini. c. 5. idem posset dicere de Deo, q si coepit esse pater, ergo primo fuit Deus, q̄ pater, & fuit tēpus quo nō erat pater. sed cū ex hoc sequeretur eū mutabilem primae generationis accessione mutatū, hoc dicere amētia est. semp enim fuit pater. semp & filius: nā ex vi correlatiui, posito vno ponitur & reliquū. Dicebat ergo Augustinus lib. de fide ad Petrū c. 2. si Dei filius virtus & sapientia Dei est, nec vnq̄ fuit Deus sine virtute & sapiētia: Dei ergo filius coaeternus est Deo patri. Primū pbat Apostolus 1. ad Cor. 1. & habet 37. dist. §. hinc etiā. Ergo dicit Gregorius & Augustinus q sicut splēdor q gignit ab igne, coaeternus est illi, & esset coaeternus, si ignis esset aeternus: sic est intelligēdū ex Deo natū esse sempiternū: vt sit patri filius coaeternus. & hoc psequit magister sniarū. li. 1. dist. 9.

[3] De Ario & eius condamnatione facta in cōcilio Nicaeno, vide latissime p Nicephorū Calixti li. 8. historiae ecclesiasticae, cap 5. & multis seq.

h ¶ *Simul vnitas.*] dicūt theologi [4] q i instanti cōceptionis plectus fuit homo, & fuit anima rationalis infusa: tum pp infinitā virtutē agentis. s. spiritussancti: tum quia incongruū fuisset filiū Dei corpus assumpsisse nisi formatum. In alijs autem nō infunditur nisi organizato embryone, & bene habilitato ad ipsam recipiendam. de hoc 32. q. 2. q vero. quod dicunt quidam fieri per differentiam sexuum à xl. vel lxxx. die à conceptione embryonis. de hoc 5. dist. §. 1. de purifi. post partum. c. vnico.

[4] Vide Magistrum & Theologos lib. 3. sent. dist. 2. & B. Thomā 3. par. q. 6. art 3. & 4.

i ¶ *Fieret verus homo.*] concor. ī. eo. firmiter. ver. & tandē. ibi, verus homo factus est. & considera verba: nō enim fuit Christus cōpositus ex deitate & humanitate: nam simplicitas deitatis nullā recipit cōpositionē, vt ibi satis not. in prin. Et quod ibi dr, Christū fuisse compositum: verum est respectu humanitatis, q̄ fuit composita ex anima rationali & humana carne, vt ibi, & hic: & ī. de haere. cum Christus. & vide quod not. de conse. dist. 2. hoc est quod dicimus.

¶ *Glossa sequens primo exprimit quomodo corpus Christi fuit passibile. Secundo, quare, tres causas reddens.*

[5] Vide B. Thomā 3. par. q. 14. & 15. vbi plene.

k ¶ *Passibile.*] intātū q (vt dicit Augustinus) omnes defectus [6] nostros assumpsit filius Dei praeter ignorātiā & peccatū. de hoc 3. sen. 15. dist. licet igitur in assumptione sui ipsius caro fuerit a spiritusancto ab omnibus reliquijs peccati mūdata: vnde Angelus ad Virginē, Luc. 1. Spiritussanctus superueniet in te, & virtus altissimi obūbrabit tibi: qđ ex te nascetur sanctū, vocabitur filius Dei: tñ vt dicit ipse Augustinus: Si i cruce mortuus nō fuisset, ad vltimū senio defecisset; triginta ergo, calorē, famē, sitim, & alias humanas poenalitates pati poterat, & sic habuit corpus passibile. Fuit autem hoc cōgruū q nostros defectus assumeret pp iustitiam satisfactionis, quā p omnibus faciēdā assumpserat, vt pro nobis plecte satisfaceret p poenalitates carnis nostrae. Itē pp fidē incarnationis: sine his. n. poenalitatibus humana natura hominibus nota non fuisset. Itē pp exēplu patientiae nobis praebēdū ad tolerandas poenalitates carnis humanae.

[6] Expone sano modo, mūdatum, id est, immunis, & penitus libera.

l ¶ *Animam.*] nō spiritū vitalē tm. de cele. Mis. in quadā. vbi pluribus auctoritatibus pbat quod hic de vera anima dr.

m ¶ *Rationalem.*] non dicit sensitiuā vel vegetabilē tm. de qbus ī. in parte proxima dicetur.

¶ *Glossa sequens praemittit de duplici annorum computatione, & quaerit quare tunc, & solutionem violat, deinde soluit.*

n ¶ *Ex tempore.*] quod tēpus satis notū est. Et ab hac incarnatione cōputant quidā annos Domini. 23. dist. in nomine Dñi. in princ. alij à natiuitate. & de hoc in Spe. de instru. edi. in 1. col. Dubitari [7] posset de tempore incarnationis quare tunc & non prius, vel tardius: canonistae dicunt satis esse dicere cū Paulo, O altitudo diuitiarū, &c. ad Roma. 11. in fi. de poe. dist. 4. si ex bono. circa principium versic. cui ergo. nam & in potestate miserentis est qñ & quantum misereri velit. facit de poe. dist. 2. si enim inquit. vltra mediū. versi. sicut. & quod not. qui cle. vel vo. c. 1. Dicunt tñ theologi, q certū est non fuisse conueniens ante peccatū Deū incarnari, cum opus incarnationis principaliter ordinetur ad abolitionē peccati, & vide Lucae 5. Non sanis, sed infirmis opus est medico; nec veni vocare iustos, sed peccatores. 1. q. 1. multi. de poe. dist. 1. libēter. Itē nec fuit conueniens statim post peccatū Deum incarnari: cū enim ex superbia peccatū prouenisset, sic liberandus erat homo, vt humiliatus recognosceret se liberatore indigere. quod magno cōsilio Dei actū fuit, vt cognita sui infirmitate homo clamaret ad medicū, & grane poscerer auxiliū. Ad finē vero seculi nō debuit differri, vt de imperfectione humanae naturae p incarnationē perueniretur gradatim ad perfectionē gloriae in fine seculi. Itē fuit aequum post datā legem Mosaycam & propheticā, quā multi spernebant, iustificari Deo genus humanū per incarnationē & tempus gratiae, qđ si dilatū fuisset ad finē seculi, forsan reuerentia & notitia Dei, & morū honestas in terris fuisset abolita. fuit etiam hoc conueniens ad manifestandā diuinam virtutem seruantem per fidem praeteriti, praesentis, & futuri, vt not. Ber. ī. eod. in. super rubrica.

[7] De hac dubitatione vide omnino B. Thomam 3. par. q. 1. art. 5 & 6. vbi plenissime.

¶ *Glossa sequens quaerit quare de Maria voluit incarnari, et non de alia, & tres rationes reddit.*

o ¶ *Virginali.*] quare de Maria virgine, & nō de alia voluit incarnari? Dicūt sancti, q sicut ex superbissima natus est morbus, sic p ꝯtriū ex humillima inchoari debuit medicina: vnde verso nomine Euae ipsi virgini dictum est, Aue. Luc. 1. Itē sicut ad summā humilitatē Dei filius voluit incarnari, sic summe humilē eligere voluit, i qua & à qua tāta deberet humilitas inchoari; vñ ipsa in cātico suo dixit ibidē, Respexit Dñs humilitatē ancillae suae. Tertio, q a (vt qdā refert historia [8]) prima ipsa fuit q virginitatē Deo obtulit, vñ q a nouū doni genus obtulit. nouo & inauditu dono debuit honorari. In coniugiu autē Ioseph consensit instinctu spiritus sancti ad celādum mysterium, quod dic vt 37. q. 1. c. 2. ver. fin. & c. inuenta.

[8] Vide B. Augustinū in libro de sancta virginitate c. 4. & B. Thomā 3. par. q. 28. art. 4.

p ¶ *Thalamo.*] id est, cubiculo vel vtero.

q ¶ *Hypostasis.*] Graeci eodem modo vtuntur hoc nomine hypostasis [9], quo nos vtimur hoc nomine persona. de hoc nomine 1. sen. 23. & 25. dist. hypostasis autem componitur ab hypos, quod est sub: & stasis, quod est status vel stans. & dr hypostasis substātia intellectiua siue forma: scilicet primordialis materia, & dr quasi substans: quia habet substare omnibus accidentibus, & omnia accidentia ad se recepit, à nullo tñ informatur, secundum Hug.

[9] Vide B. Thomam. 3. par. q. 2. art. 3. vbi plene de hypostasi.

r ¶ *Natura.*] scilicet vera humana. Ioan. And.

s ¶ *Omnium.*] quo ad sufficientiam; sed quo ad efficaciam pro praedestinatis tantum. de hoc de consc. dist. 2. semel 2.

¶ *Glos. seq. de cruce ista praemittit, ponens quatuor quare Christus crucis mortem elegit, subdens de quadruplici specie lignorum ipsius.*

t ¶ *Cruci.*] In huius passionis memoriā videmus in singulis particularibus ecclesijs depictā crucē in altū erigi; celebramus etiā festū inuētionis ipsius. de cōse. dist. 3. crucis. Dicit Augustinus: Crux quae erat supplicium latronū, nūc transit ad frōtes Imperatorū: si tm̄ honorē Deus ꝯtulit supplicio suo. quantū cōferet seruo suo? Inter alia fuit quadruplex causa, quare Christus crucis [10] mortē elegit. Primo, vt in illa pēdens in aere se inter Deū & hominē mediatorem ostēderet: & sic not. 1. ad Timoth. 2. & 10. dist. qm̄. Scdo, vt dāna quae obuenerāt per lignū primis parentibus vetitum, per lignū crucis restauraret. Tertio, vt diabolū q per lignū vincebat, p lignū superaret; & haec duo Gregorius exprimit in pfatione de cruce, Qui salutem

[10] Plures causas cur Christus mortē Crucis pati debuerit, refert B. Thomas 3 par. q. 46. art. 4.

salutē humani generis, & c. de qua de cōse. dist. 1. inuenimus. & j. de reli. & vene. san. si Dñm. ante mediū. Quarto, vt euidēter ostēde ret, p quibus restaurādis patiebatur, scilicet p superis angelorū ruinis replēdis: p iustis de limbo educendis: p amicis colligendis & adiuuandis: pro inimicis recōciliandis. Primū designatur per brachiū superius. Secundū per inferius. Tertiū per dextrū. Quartū per sinistrū. Fertur etiam crux quatuor genera lignorū habuisse scilicet, cedrū in stipite: palmā in palo per longū: cupressum in ligno ex transuerso: oliuam in tabula super crucē loco quarti brachij. & datur versus.

Ligna crucis, palma, cedrus, cupressus, oliua.

Et quomodo proprietates lignorū bene conueniant, instant theologi, quod omitto.

Vide Guillel. Castellin in summa de haeresibus, tit. de haeresibus Petri Ioannis & eius sequacium, cap. 5.

Gen. c. 2.

Rom. c. 5.

& in ea mori [a] voluit: sed etiā emisso † iam spiritu perforari lācea sustinuit latus suū, vt exinde profluentibus [b] vndis aquæ [c] & sanguinis, formaretur vnica & immaculata [d], ac virgo sancta mater Ecclesia coniunx Christi. Sicut [e] de latere primi hominis soporati [f] Eua sibi in cōiugiū est formata [g]: vt sic certę figurę primi & veteris Adæ (qui secundū Apostolū [h] est forma futuri) in nostro nouissimo Adā, id est, Christo veritas responderet. Hæc est, inquā, veritas illius prægrādis aquilæ vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel [i] animalibus cæteris Euāgelicis transuolantē, beati Ioānis videlicet Apostoli & Euāgelistæ, qui sacramenti huius rem gestā narrās & ordinem in Euāgelio suo, dixit [k]: Ad Iesum autem cū venissent, vt viderunt eū iā mortuū, nō fregerūt eius crura, sed vnus militū lācea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimoniū eius: & ille scit, quia vera dicit, vt & vos credatis. ¶ Nos igitur ad tā præclarū testimoniū, ac sanctorū [l] patrū & doctorū [m] cōmunē sentētiā Apostolicæ considerationis (ad quā dumtaxat [n] hæc declarare pertinet) aciē cōuertētes, sacro approbāte cōcilio: Declaramus, prædictū Apostolū & Euangelistā Ioannem rectū in præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quód Christo iam mortuo vnus militum lancea latus eius aperuit [o].

¶ *Reprobat & hæreticā indicat doctrinā quæ habet, quod substātia animæ rationalis seu intellectiua, vere & per se humani corporis non sit forma. Io. A.*

¶ Porro [p] † doctrinā omnē seu positionē [q] temere asserētē, aut vertentē in dubiū [r], quod substātia aiæ rationalis, seu intellectiuæ [s], vere ac per se humani corporis

a ¶ *Mori.*] de consecr. dist. 2. timorem.

b ¶ *Profluentibus.*] separatim. de hoc de consecra. dist. 2. c. 1.

Ezech. c. 1.

c ¶ *Aqua.*] & fuit vera aqua. de quo satis de cele. Mis. in quadā. & fuit aqua regenerationis, & sāguis redēptiōis. vt ibi.

d ¶ *Et immaculata.*] ad Ephesios 5. ante finem.

Io. c. 19.

e ¶ *Sicut.*] ponit figurā quā etiā inducebat Hostiensis de celeb. Mis. in quadam. ver. per hoc.

f ¶ *Soporati.*] ergo dormitio Adæ & mors Christi cōuenisit in figura, sicut cōueniut in figura vigilās & viuēs: si ḋ latere ergo viuēus debuisset formari cōiux, eē de latere vigilātis fuisset Eua formata.

g ¶ *Formata.*] Genesis. 2.

h ¶ *Apostolum.*] ad Roma. 5. post medium.

¶ *Glos. seq. exponit secundum Greg. figuras quatuor Euangelistarum.*

i ¶ *Ezechiel.*] 1. c. & 17. in prin. Io. Gregorius in 4. homi. sup Ezechielē ḋ visione quatuor animaliū habētiū facies diuersas. scilicet hoīs, leonis, bouis, & aquilæ, dicit, quod iure per hominē figuratur [s] Matthæus: q̄a cœpit ab humana generatiōe. Marc⁹ p leonē: q̄a cœpit à clamore in deserto. Lucas p vitulū: q̄a cœpit à sacrificio. Ioā. vero digne p aquilā: q̄a cœpit a diuinitate Christi. Sicut enim aquila cunctis auibus altius volat, & irreuerberatis oculis solis radios intuet; sic iste altius cæteris ascēdit, q̄ dicēs, In principio erat verbū, & verbū erat apud Deū, & Deus erat verbū: dū in ipsam diuinitatis substantiā intendit, quasi more aquilæ oculos fixit in solē.

De materia huius glossæ plene Cassaneus in catalogo gloriæ mundi par. 4. consideratione 33.

k ¶ *Dixit.*] 19. dist. c. 1. ad finem. Et ad litteram hic ponitur textus Euangelij, quem glossare non est meum.

l ¶ *Sanctorum patrum.*] scilicet Aug. super Ioan. sermone 120. & 15. de ciui. Dei. c. 26. ipse & Amb. super epistola ad Roma. & Theophyl. super Ioan.

m ¶ *Doctorum.*] vt Thomæ 3. parte. q. 62. art. 5. Ioan. Scoti super 4. sen. Fertur etiam quod tempore concilij congregati fuerunt ad hoc theologi doctores per Clementem, qui hoc tenuerunt.

n ¶ *Duntaxat.*] de bap. maiores. in princi. cum suis concord. Non obstat 79. dist. c. 2. vt ibi not.

¶ *Gl. seq. ponit litteram antiquā, & decisionis causam, & illam exponit. Secundo quærit, quæstionem fortificat, & illam tripliciter soluit.*

o ¶ *Aperuit.*] sequebatur in ꝯstitutione cōcilij eius correcta, & in audiētia publicata, vt dixi in pœmio, quod textus Matthæi q̄ dicebatur in q̄busdā libris antiquis sub alio ordine hoc narrare p anticipationē intelligi & exponi debebat. Et hoc remouit Ioānnes forte ex eo quod ille textus in Matthæo cōiter nō habetur. Et anticipatio dr̄ ab ante & capio, cū scilicet antecapitur vel ponitur postponendū. s. de rescri. causam. Sed quæritur q̄d valet ad fidē hoc disputasse, quod hic dr̄ de hoc ordine? Sine dubio coniunx Christi Ecclesia quæ regenerat à Deo genitos, ita formari poterat per plagā & vndas fluētes Christo viuēte, sicut Christo mortuo: nec in hoc disputatio hæc respicit fidē. Sed opinio hic dānata detrahit miraculo: euidentius enim fuit miraculū hoc de corpore mortuo, q̄ de viuo manasse. Itē detrahit figuræ hic positæ, vt s. dixi. Itē detrahit fidei Ioā. Euāgelistæ, q̄ vltimus Euāgeliū suū scribēs notabiliter expressit hūc ordinē, & his respectibus cōciliū hunc ordinem approbat.

p ¶ *Porro.*] Secunda pars quæ duo facit: Primo quandā opinionē reprobat: Secundo illam pertinaciter tenentes hæreticos indicat.

¶ *Porro.*] Casus Hæc est secunda pars. in qua tangitur, quod dicebāt aliqui animā intellectiuā seu rationalē seu substantiā aiæ rationalis nō esse formā vere & per se humani corporis. Et opinionē istorū sic dicentiū dicit Clemens erroneā, & ꝯ veritatem: & dicit eos esse hæreticos, q̄ talem opinionē ptinaciter sustinere voluerint. *Porro*, pro sed. sed nos reprobamus omnē doctrinā, id est, reprobamus omnes qui dant talē doctrinā asserētem, id est, affirmantē: temere, id est, fatue. aut etiā nō solū reprobamus doctrinā vel positionē asserētē, sed etiā vertentē in dubium, id est, reprobamus illos q̄ dubitāt, quod substantiæ aiæ rationalis seu intellectiuæ non sit forma vere ac per se humani corporis: talē opinionē reprobam⁹ vt erroneā ac veritati inimicā, & fidei catholicæ: Diffinientes, id est, determinātes s. nos Clemēs, vt veritas fidei syncera. i. integra. nota. i. manifesta & cognita sit cūctis. i. omnibus hominibus. ac etiā ne subintrēt aditus vniuersis erroribus: quod si quis deinceps. i. amodo præsumpserit asserere. i. affirmare, defendere seu tenere

Vide concilium Lateran. sub Leone x. sessione 8. in decreto incip. Apostolici regiminis.

pertinaciter, quod aīa rationalis seu intellectiua nō sit forma humani corporis per se & essentialiter. talis sit cēsendus. i. iudicādus tāquā. i. sicut hæreticus. Not. quod ista dictio, præcludatur. s̄ posita, est cōposita ḋ p̄, & cludo, cludis. Vnde antiq̄ dicebāt cludo cludis, sed moderni dicūt claudo, claudis. Et pōt cōponi s̄m antiquitatē cōcludo cōcludis, excludo excludis, & præcludo præcludis. Et qđ dr̄ in tex. præcludatur aditus. i. claudatur introitus seu via, ne de cætero hominis dicāt illā falsam opinionē. Et nota super dictione, porro: quod porro est aduerbiū ordinis. i. cōsequenter. Porro etiam dr̄ certe, vel valde, vel lōge, vel sed, vel vtiq̄. Not. in verbo, pertinaciter: quod pertinax, cis, penultima correpta, sed pducta in genitiuo omnis generis. i. valde vel impudēter & sine verecūdia tenēs, durus, perseuerās in sua opinione, impudēs, cōstās, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. Nā ptinax nullo modo vult doceri, sed semp putat habere saniorē intellectū: ideo dr̄ indocilis. Inde ptinacitas, tis. i. assiduitas, perseuerātia, impudētia: idē & ptinacia, ciæ. & s̄m Papiam perseuerantia est in virtute, pertinacia in malo. Nota verbū temere, quod est in principio. temere aduerbiū est, id est, præsumptuose, stulte, sine causa. sine cōsilio. Itē verbū, deinceps. exponas, i. ab hodie in antea. & est aduerbium temporis vel ordinis, & desinit in ps, & vt dicit Huguitio, componitur à de, & incepto. Not. quod veritas debet esse syncera, id est, non inuoluta. de sen. excom. à nobis 2. Et quid sit veritas, not. Archi. eo. tit. c. vnico. lib. 6. & de consecr. dist. 2. corpus. Nota in verbo, pertinaciter. quod sola pertinacia est quæ facit hominem hæreticum. de quo in glos. Franc. Zaba.

q ¶ *Positionem.*] vtuntur theologi & artistæ hoc verbo, quo etiam nos vtimur. de confes. c. 1. vbi de hoc satis lib. 6. fatetur autem quis & credit id quod ponit. de iureiur. c. vlt. eo. lib.

r ¶ *In dubium.*] de hæreticis, dubius.

¶ *Glos. seq. primo excludit animarū dubium, declarans quare de ista dubitatur. Secundo probat opinionem hic approbatam tribus rationibus, exprimens duo propter quæ contraria opinio est hæretica. Tertio respondet ad quatuor rationes opinionis contrariæ.*

s ¶ *Intellectiuæ.*] de sensitiua. n. & vegetatiua nō fuit opinio: sensitiua. n. qua sentimus p sensus corporeos, certū est quod corrūpit corpore corrupto: & sic nō pōt dubitari quin sit corporis forma. Idē de vegetatiua qua vegetamur, nutrimus, & augmētū sumimus. In prima cōicamus brutis, i secūda etiā plātis. Sed de intellectiua [a] vel rōnali fuit ꝯtria opinio, q̄ pcipue fundabatur sup rōne pdicta. Cū. n. vniri, nō dico accidētaliter, sed p se & essētialiter sit iseparabiliter vniri: ergo forma nō pōt esse sine materia ppria. sed aīa intellectiua cū sit incorruptibilis remanet corrupto corpore, corpori nō vnita: ergo si vnit corpori vt forma p se & essētialiter. Sed anteq̄ huic inductioni rūdeā, est sciēdū quod opinio hic approbata, p qua facit ḋ

De materia huius glossæ vide plenissime B. Thomā citatū etiā i fine glossæ par. 1. q. 76. art. 1. & ibidem Caietanū.

celebr. Mis. in quadã. sic probat̃ ſm Philosophũ viij. Metap. Differẽtia sumitur à forma rei, sed differẽtia cõstitutiua hominis est rationale, quod de homine dr̃ ratione animæ intellectiuæ: ergo ipsa est hominis forma. Itẽ demõstratur ex ratione speciei humanæ: natura enim rei ostẽditur ex ipsius operatione: propria vero operatio hominis, inquantũ homo, est intelligere: oportet ergo ꝙ sortiatur speciem ſm illud quod ipsius operis est principium: sortitur autem speciem vnumquodq; per propriam formã, ex quo relinquitur ꝙ principium intellectiuum, vel anima intellectiua sit ꝓpria hominis forma. Sed aduertendũ, ꝙ quanto forma est nobilior, tãto plus dominat̃ materiæ corporali, & min⁹ ei immergitur, & plus eam excedit sui virtute: vnde anima vegetabilis, plus quã forma metalli: sensibilis, plus quam vegetabilis: intellectualis ergo in nobilitate vltima inquantũ excedit in homine materiã corporalẽ, ꝙ habet aliquam operationem & virtutem, in qua corporalis materia non cõicat: quæ virtus dr̃ intellectiua. Demonstrat etiam id Aristo. 2. de anima: quia id quo primum aliquid operatur est forma illius cui operatio attribuitur: sicut quo primo sanatur corpus, est sanitas: quo primo scit anima, est scientia: sanitas ergo est forma corporis, & scientia forma est animæ ad corporis vnionẽ. Secũdo inducebat id qđ dicit Philo. 3. de anima. anima ergo est forma corporis, & scientia est forma animæ. Certũ est autem ꝙ primũ quo viuit corpus, est anima: & cũ vita manifestetur ſm diuersas operationes in diuersis gradib⁹ viuentiũ, id quo primo operamur vnũquodq; illorũ operum vitæ, est anima. Anima enim est quo primo nutrimur, sentim⁹, & mouemur ſm locũ: ergo similiter id quo primo intelligimus: siue dicatur intellectus, siue anima intellectiua, est forma corporis. Et hoc negans oportet ꝙ inueniat quomodo ista actio ei conueniat: experitur enim quisquis seipsum esse q intelligit. Attribuitur autem actio alicui tripliciter, vt patet. 5. Physico. aut ſm se totũ, sicut medicus sanat: aut ſm partẽ, sicut homo videt per oculum: aut per accidens, sicut dicimus ꝙ albũ ædificat: quia accidit ædificatori esse albũ. Cũ ergo dicimus Andreã intelligere: certũ est hoc sibi non attribui per accidens: cũ hoc inquantum est homo de ipso essentialiter ꝓdicetur: ergo aut oportet dicere ꝙ intelligat ſm se totũ, quod etiã posuit Plato dicẽs hominẽ esse animam intellectiuã: aut dicere oportet ꝙ intellectus sit pars ipsius animæ: primũ stare nõ põt: quia idẽ ipse homo est q percipit se intelligere & sentire: sentire vero nõ põt sine corpore: vñ oportet animã sensitiuã esse aliquã hominis partẽ, relinquitur ergo ꝙ intellectus quo Andreas intelligit, sit pars ipsius Andreæ, ita ꝙ intellectus aliquo modo ipsi corpori vniatur. Et licet aliq dixerint hãc vnionẽ esse per speciem intelligibilẽ: quæ duplex habet subiectũ, intellectũ possibilẽ, & phãtasmata; alij ꝙ intellectus vt motor vniatur corpori: quod vanũ esse patet multis rationibus, & istæ duæ sufficiant. Intellectus nõ mouet corpus nisi per appetitũ: cuius motio præsupponit operationẽ intellectus: Non ergo ideo intelligit A. q a mouetur ab intellectu, sed potius e cõtra quia intelligit, ideo ab intellectu mouetur. concluditur ergo ꝙ vnitur vt essentialis forma. Item si anima intellectiua se haberet vt motor, certum est ꝙ nauis põt esse sine nauta: qui se habet ad eã vt motor: ergo etiã potuisset esse ꝙ Christus corpus humanũ sine anima sumpsisset: quod est cõ fidẽ. s. eo. c. & i. eo. firmiter. Cũ ergo principaliter incarnatio ordinetur ad salutẽ animæ, inutilis fuisset incarnatio, si anima nõ esset essentialis corporis forma. Et ꝑ hoc vides rationem quare opinio hic damnata iudicatur hæretica: quia est cõ fidẽ incarnationis. Est etiã cõ fidem resurrectionis: habet enim fides ꝙ resurgemus cũ corporibus, q̃ nunc gestamus, vt patet eo. tit. c. firmiter. in fi. 2. partis. sed si anima non esset essentialis forma corporis: ad quid resurgerent corpora, nõ videmus. Tenentes opinionem hic reprobatã, primo inducebãt qđ in principio dixi. Ad qđ rñdetur ꝙ ſm se conuenit animæ corpori vniri. ſm se conuenit corpori leui sursum esse, & sicut leue manet cũ à loco proprio fuerit separatũ cũ aptitudine & inclinatione ad propriũ locũ, ita anima humana manet in suo proprio esse cũ fuerit à corpore separata habens aptitudinẽ & inclinationẽ naturalem ad corporis vnionẽ. Secũdo inducebãt quod dicit Philosophus 3. de anima, ꝙ intellectus est separatus, & ꝙ nullius corporis est actus: ergo non vnitur corpori vt forma. Sed dic ꝙ Philosophus intelligit separatum: quia intellectus nõ est virtus alicui⁹ organi corporalis, sicut virt⁹ visiua oculi: cõstat etenim ꝙ intelligere nõ est actus q posset exerceri ꝑ aliquod organũ corporale sicut visio, sed est in materia in quã: ipsa anima cuius est hæc virtus est hominis forma & terminus generationis humanæ. Et ꝙ sit in materia probatur 2. Physico. quia homo generat homi-

Actio alicui tripliciter attribuitur.

Responsio ad quatuor rationes opinionis contrariæ.

non sit forma: velut erroneã, ac veritati catholicæ ^a inimicã fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus. Diffiniẽtes, vt cũctis nota sit fidei syncera veritas, ac præcludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrẽt, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter ^b præsumpserit, quòd anima rationalis seu intellectiua, nõ sit forma corporis humani ꝑ se & essẽtialiter, tãquã hæreticus sit censendus.

¶ *Asserẽs confitendũ vnũ baptisma, sicut vnũ Deũ & vnam fidem, approbat opinionẽ, quæ habet, per illud conferri etiã paruulis (quo ad habitũ) informãtem gratiam & virtutes. Ioan. And.*

¶ Ad hoc ^c † baptisma vni-

nem: dr̃ ergo anima intellectiua separata ſm virtutẽ intellectiuã, quæ non est alicuius organi corporalis. Et sic etiã rñdetur ad id qđ tertio dicebãt, ꝙ si intellectus vniretur corpori vt forma, cũ omne corpus habeat determinatã materiã, sequeretur ꝙ intellectus haberet determinatam materiã, & sic nõ esset cognitiuus omniũ. quod est cõ rationem intellectus. Sed dico ꝙ hoc ꝓcederet si virtus intellectiua esset actus organi corporalis: fateor enim ꝙ actus illos, visus cum oculo, tactus cũ manu, & similes bene oportet limitari ex materia: sed cum anima intellectiua his organis non vtatur, limitationi non subiacet. Dicebant quarto ꝙ cum anima sit quid subsistens, & habeat esse ſm se, ergo alterius forma esse nõ potest: quia forma dat aliqd esse, & sic esse formæ nõ est ipsius formæ ſm se: anima ergo intellectiua habẽs esse suũ & suũ subsistens, nõ vnitur corpori vt forma. Ad quod rñdetur, ꝙ anima intellectiua illud esse in quo subsistit, cõicat corporali materiæ, ex qua materia & anima intellectiua fit vnũ; ita ꝙ illud esse quod est totius compositi, est etiã ipsius animæ, quod nõ est in alijs formis, q̃ nõ sunt subsistẽtes. Et ꝓꝓ hoc anima humana remanet in suo esse destructo corpore: non autem aliæ formæ. Curiosus qui hoc plenius disquirere vellet videat in summa S. Thomæ parte 1. q. 76. in princ. Io. An.

a ¶ *Catholicæ.*] fidei. qđ sequit. & postpositũ fuit vt euitaret̃ hiat⁹, qđ proprie in Rhetorica dr̃ cum vocalis eadem sequitur vocalem.

b ¶ *Pertinaciter.*] pertinacia in malo, ꝑseuerantia in virtute: vnde pertinax valde vel imprudenter tenens, durus, irreuocabilis, indocilis, obstinatus. & idem verbum j. de vsur. ex graui. §. penulti.

Pertinax quis dicatur.

c ¶ *Ad hoc.*] tertia pars, primo ponens de esse baptismi. Secundo. de ipsius effectu. Ioan. And.

Alias, Ad hoc.

¶ § *Ad hoc.*] Casus. Hæc est tertia pars, quæ primo ponit de esse baptismi: Secundo, ponit de effectu ipsius. Et primo dicit, ꝙ omnes debent fideliter cõfiteri vnicũ baptisma, quod regenerat omnes baptizatos in Christo Iesu, & tale baptisma celebratur in aqua, in nomine patris & filij & spiritussancti. Et credimus esse perfectũ remedium ad salutem habendam, tam paruulis quàm adultis. Et sic extra casum & pro casu notemus, ꝙ baptisma nos nõ generat, sed bene regenerat: quia qñ generamur, habemus iã labẽ peccati originalis, quæ labes ꝓcessit à nostro primo parente, sed vt ista labes nobis remittatur, habemus remedium ad nostrã salutẽ, s. baptisma, per quod videmur esse renati: q a baptisma nos regenerat in hoc ꝙ ꝑ ipsum labes originalis peccati nobis remittitur. Et dr̃ peccatum originale: q a illud peccatũ nos cõcomitatur à nostra origine seu natiuitate: ita ꝙ ita cito ꝙ habemus originẽ & sumus geniti, sum⁹ in peccato, qđ dr̃ originale. Sed procedamus in casu, sed quia de effectu baptismatis doctores habuerunt varias opiniones: Nã qdã dicebãt ꝙ per baptisma culpa remittitur paruulis, sed ꝓꝓ hoc eis nõ cõfertur gratia, nisi qñ decedunt, id est, qñ moriuntur: vel nõ cõfertur eis paruulis gratia, nisi qñ perueniunt ad ætatẽ adultã, quæ ætas est infra xxx. annos. & opinio istorũ reprobatur. Alij dixerũt cõ, q a per baptisma, culpa remittitur paruulis, & gratia infunditur eis & etiã virtutes. Et istã opinionẽ approbat: quia pariter omnibus baptizatis scilicet tã paruulis q̃ adultis confertur gratia, & remittitur culpa: sed gratia infunditur in paruulis, quo ad habitũ, quãuis nõ quo ad vsum pro illo tẽpore quo sunt paruuli. Vide textũ aliqualiter ordinatũ. *Ad hoc.* id est, insuper cõfitendũ est ab omnibus fideliter baptisma vnicũ regenerans omnes baptizatos in Christo, sicut nos cõfitemur ꝙ est vnus Deus. *Ac.* id est, etiã vnica fides q s. baptisma celebratũ est in aqua, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: q a baptizãs debet accipere aquã, & ꝓijcere sup caput illius q vult baptizari, dicẽdo formaliter hæc verba, in nomine patris & filij, & spiritussancti. Et nos Clemens credimus hoc baptisma esse ꝑfectũ remediũ ad salutẽ habẽdã tã paruulis, q̃ adultis. id est cõiter omnibus. *Verum.* ꝓ sed: sed doctores quidã theologi reperiũtur habuisse cõtrarias opiniones quãtũ ad effectũ baptismi, scilicet traditũ paruulis: *Quibusdã*, idest, aliqbus ex ipsis scilicet doctoribus, dicẽtib⁹ culpã remitti ipsis paruulis ꝑ virtutẽ baptismi. Sed ipsi doctores dicebãt eis paruulis gratiã nõ cõferri: *Alijs.* s. doctoribus asserẽtibus, & dicẽtibus cõ, s. ꝙ etiã culpa q̃ ꝓcessit nõ ab ipsis, sed à peccato primi parẽtis remittitur, & virtutes & gratia informãs infundũtur, scilicet in eis paruulis quo ad habitũ: *Etsi*, id est, quãuis nõ infundant ꝓ illo tpe quo ad vsum. *Ideo nos.* Clemẽs attedẽtes, i. respiciẽtes gñalẽ efficaciã mortis Christi, q̃ efficacia mortis applicat̃ pariter, tã paruulis q̃ adultis ꝑ baptisma baptizatis, duxim⁹ scđam opinionẽ eligẽdã tãquã ꝓbabiliorẽ & cõsonã dictis sanctorũ & doctorũ modernorũ theologiæ, q̃, s. scđa opinio dicit gratiã informãtẽ cõferri, tã adultis q̃ paruulis i baptismo, & etiã virtutes infundi.

a ¶ *Verum.*]

a ¶ *Vnicum.*] quare sic dicatur, habet de cōs. dist. 4. aliud. Io. And.
b ¶ *Vnus.*] ad Ephesi. 4. habetur de hac triplici vnitate, & j. de excess. prælat. frequens, ad finē. & j. de sent. excō. c. 1. & vt dicit Ambro. lib. de trini. & exponit magister 1. sen. 24 dist. circa princ. cū vnū dicimus Deu, vnitas excludit numerū deorum, nec quantitatē in Deo ponit: quia nec numerus, nec quantitas in Deo est.
c ¶ *Deus.*] in hoc verbo ponit causam efficientem baptismi.
d ¶ *Vnica.*] licet specie differat, qd dic vt not. Ber. s. eo. tit. super rubr.
e ¶ *Confitendum.*] vnde in symbolo dr: Confiteor vnum baptisma.
f ¶ *In aqua.*] causa materialis.
g ¶ *In nomine.*] causa formalis.
h ¶ *Perfectum.*] sine pænitentia exteriori. de cōse. dis. 4 sine pænitētia.
i ¶ *Remedium.*] causa finalis Ioan. And.
k ¶ *Theologi.*] & canonistæ. de hoc de conse. di. 4. nihil. & c. paruuli.

cū[a] baptizatos omnes in Christo regenerans est (sicut vnus[b] Deus[c] ac fides vnica[d]) ab omnibus fideliter confitendum[e]. Quod celebratum in aqua[f], in nomine[g] patris, & filii, & spiritussancti, credimus esse tā adultis, quàm paruulis cōmuniter perfectum[h] remedium[i] ad salutem. ¶ Verum, quia quantū ad effectum baptismi in paruulis, reperiuntur doctores quidā theologi[k] opiniones[l] contrarias habuisse: Quibusdā ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpā remitti, sed gratiam non cōferri: Alijs econtra asserentibus, quòd & culpa eisdem[†] in baptismo remittitur, & virtutes[m] ac informans[n] gratia infundūtur quo ad habitum[o], & si nō pro illo tempore, quo ad vsum. Nos autem attendentes generalem efficaciā mortis Christi (quæ per baptisma applicatur pariter omnibus[p] baptizatis) opinionem secundam) quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informātem gratiam & virtutes (tamquam probabiliorem, & dictis sanctorū[q], ac doctorū modernorum theologiæ magis consonā, & concordē, sacro approbāte cōcilio duximus eligendā[r].

quàm prius, qa caret vtroq; tēpore vsu liberi arbitrij. Itē nec Deus influēs aliter se habet: Cōcluditur ergo, q pueri etiā baptizati gratiā & virtutes nō recipiūt. Ad quod rūdetur, q licet agens principale sit immobile, agens instrumentale aliter se habet nunc q̄ prius ad puerū: quia nunc & non prius baptizatur: ex quo etiam sequitur, q aliter se habet baptizatus: quia nūc & nō prius impressus est character in ipso. Item constat q sine aliqua sui immutabilitate Deus sine sacramento posset gratiam conferre, vt patet in sanctificatis in vtero. de renū. nisi cū pridem. in princi. Curiosus etiā videre posset in Thoma 4. sentent. dist. 4. & in 3. parte summæ q. 68. & 69.

† Alia, lit.

m ¶ *Virtutes.*] de theologicis non est opinio inter modernos, sed de moralib' sic, vt j. dicā. dicūtur autem virtutes quasi virum tuentes, & præseruantes à vitijs. de pæn. dist. 2. illa anima. & c. seq. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dicto vnde oritur dubium, ponit de infusione virtutum in baptismo duas opiniones, quas reprobat, & tertiam hic approbatam probat per figurā, rationē ostendens non obstare vllū ex quinque impedire valentibus. Vltimo respondet duabus rationibus opinionis 3riæ, & remittit.*

l ¶ *Opiniones.*] est sciendum q primo fuit opinio Donatistarum[s] q paruuli inutiliter baptizabantur, quæ reprobata est, & ad ipsorū rationes responsum est, de baptis. maiores. Sed ibi dubium est relictum, an paruulis infundantur virtutes & gratia: quod hic soluitur. Est ergo hic sciendum, q quorundam fuit opinio, q pueri nullo modo dātur virtutes in baptismo, sed solū ab originali mundantur: sed postea qn decedunt, vel qn perueniunt ad ætatem adultam eis virtutes infunduntur, si seruent innocentiam. Hanc cōiter theologi reprobant per id quod habet Ecclesiastes 11. quod sonat illud quod habetur 25. dist. qualis in prin. quare si pueris ante mortem non fuerint concessæ virtutes & gratia informans, in morte nō cōferētur, & sic nō saluabuntur, quod est falsum. Error autem huius opinionis vr̄ fuisse ex ignorantia discernendi habitū ab actu. Alij dixerunt q pueris dantur virtutes & gratia: non tñ in seipsis, sed in sua radice, scilicet charactere sacramenti: cuius virtute cū venerint ad perfectam ætatem, & cum perfectis organis solutæ fuerint potentiæ, consequētur gratiam & virtutes. Et Hug. videbatur miscere hanc opinionē primæ. de conse. dist. 4. nihil. Sed q hoc esse nō possit, patet: quia si puer verteretur in furiā ante perfectā ætatē, potentiæ in eo nō soluerētur, & ita nūquā haberet virtutes explicite. Itē q potentiæ sint aliquo impedimēto ligatæ, nō impedit habitū, sed actū: quia dormientes & vinolenti habitus habent, sed ligatos. Tertia firis hic opinio approbata, q virtutes & gratia dentur in habitu ligato pp pueritiam: sicut in dormiente pp somnum, sed discedente pueritia inclinantur ad bñ operandum: nisi aliquid spirituisancto resistat: & habetur de hoc figura j. Regū. xvij. vbi Dauid paruulus armatus armis Saul regis nō potuit eis vti 3 Goliam: Sic puer in baptismo armatus gratia & virtutibus, pp imbecillitatem illis vti nō potest quo ad actum. Et q hoc sit verum, patet: quia cū pueri sicut adulti per baptismum efficiantur membra Christi, necesse est q à capite recipiant fluxum [vel fructus] gratiæ & virtutis: cuius influxionis non est impedimentū ex parte Dei, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire. j. ad Timot. ij. & s. de baptis. maiores. ver. absit. Nec ex parte gratiæ, quæ ex vi sacramenti omnibus præsto est: & facit de conse. dist. 4. sine pænitentia. Nec ex parte sacramenti, quod pro omnibus institutū est, nec ab illo vllus excluditur, vt in decre. maiores. ver. cū ergo. Nec ex parte paruuli, qui nec resistit, nec resistere potest infusioni gratiæ, nec cursmus ipsius reluctantiam vel gemitum in baptismo. de conse. dist. 4. cum videmus. & c. seq. Nec ex parte Ecclesiæ in cuius fide saluatur, & quæ nulli claudit gremiū. de hær. super eo. lib. 6. nec aliquem decipit. 22. q. 1. de viduis. de dona. per tuas. Huic autem opinioni[y] approbatæ, non obstat q habitus virtutū habilitat ad actum, sed pueri non sunt habiles ad agendum quæ sm̄ virtutes sunt, ergo non recipiunt habitum virtutum in baptismo: Nam dico q habitus facit habilem ad actum, tollendo inhabilitatē, quæ est ex imperfectione potentiæ, nō quæ est ex parte corporis, vt patet in dormiente. Nec obstat quod dr̄ in noua influentia oportere q recipiens vel influens aliter se habeat nunc quàm prius. sed anima pueri baptizati nō alio modo se habet in instāti post baptismū

s Hanc hæresim pelagiani tribuit Augustinus lib. de hæresibus, c. 58. tribuunt etiam & alij.

t De hoc dubio vide theologos lib. 4. sent. dist. 4. & S. Thomā. 3. par. q. 69. art. 6.

Gratia paruulis per baptismū confertur.

Salutem omnium optat De'; vult enim omnes ad agnitionē veritatis venire.

y Ex hac glos. habes q baptizatis infunduntur virtutes: Nā habilitat anima in baptismo, sed nō corpus, cuius habilitas sequitur in operatione virtutum. Za[illegible]

¶ *Glos. seq. ponit duas opiniones, ad primam tres rationes inducens.*

n ¶ *Informans gratia.*] hanc multi theologi dicunt esse idem in re quod habitus charitatis, tum quia charitas & gratia habent easdē operationes, tum quia dicit Augustinus 15. de trini. c. 18. loquens de charitate: Nullum est isto Dei dono excellentius. Sed omni dono distinctio à gratia, ipsa gratia excellentior est, tum quia si sic distinguerentur, possent à Dei virtute separari. & sic aliqs esset Deo gratus, sed non charus, & econuerso. Alij vero dicunt, q gratia est habitus qui fundatur in essentia[4] animæ; charitas vero est alius habitus, qui fundatur in voluntate.

4 Vide S. Thomā. 1. 2. q. 110. art. 4. & ibidē Caietanum.

o ¶ *Ad habitū.*] de similib' de baptis. maiores. ver. quāuis. i 2. glos.
ADDITIO. Habitus hic accipitur pro quadam habituatione, quæ proprie dr̄ habitudo, & sic non est aliud quàm quædam habilitatio per remotionem impedimenti. Vnde quod dicit hic textus, habitum, textus in cap. maiores. versi. quamuis. de baptis. vocat aptitudinem. Est ergo sensus, q baptizatis etiam paruulis infundantur virtutes quo ad habitum, id est, vt habitus virtutum, quos postea acquirent, sint eis meritorij ad salutem. Card.
p ¶ *Omnibus.*] etiam ficte recipientibus quo ad characterē, & gratiam gratis datam; sed non ad gratiam facientem gratum: nisi cum fictio illa recesserit. de conse. dist. 4. tunc valere. & c. penult.

¶ *Glos. seq. primo nominat vnū sanctum, & quatuor doctores, dicens eos conuenire in virtutibus theologalibus: de moralibus ponit primo opinionē, Thomæ, & vnā rationem ipsius. Secundo ponit opinionem contrariam, quæ ad rationem illam respondet, & pro se duas rationes inducit.*

q ¶ *Sanctorum ac doctorum modernorum.*] de sanctis habemus Augustinum 3 Iulianum, lib. 1. d baptis. paruulorum. doctores habemus Magistrum 4. sentē. 4. dist. in prin. & ibi Alex. Alber. & Thomam apertius. Et breuiter omnes Theologi moderni in hoc concordant quo ad virtutes theologicas, scilicet fidem, spem, & charitatem: sed de virtutibus moralibus, vt iustitia, fortitudine, temperantia, prudentia, & alijs de quibus 28. q. 1. §. ex his. bene discordant moderni theologi. Thomas enim & sui tenent etiam morales infundi: nā vt dicunt morales, acquisitæ non ordinant ex se in vltimum finem, nec inclinant q homo sit bene mobilis à spiritusancto, ergo est fateri illas infusas. Sed qui tenēt 3rium respondēt ad hoc, q morales acquisitæ coniunctæ charitati, quæ est forma virtutum, vtrumque sufficienter peragunt: & sic non est necesse ponere eas infusas. Inducūt etiam isti illud physicorum, q frustra fit per plura, & c. vt dixi in principio capituli: sed per virtutes morales acquisitas potest homo cum theologicis finem suum acquirere sine moralibus infusis: proprium enim est charitati nos Deo vltimo fini coniungere. Est enim sm̄ Aug. rectissima affectio, quæ nos Deo coniungit: ergo non requiruntur infusis theologicis q aliæ virtutes morales infundantur. Item si paruulis infunderentur, ergo & adultis: sed experimur q adultus non ficte baptizatus non plus se sentit sobriū, prudentem, temperatum, vel iustum, quàm prius: q si infunderentur, sentire deberet. ex quo ætas non impedit, cum virtus moralis sit habitus inclinans per modum naturæ: quia sm̄ Philosophum ij. Ethi. Virtus est quæ habentem perficit, & opus eius bonum reddit: ergo cum sacramentum baptismi sit commune, omnia gratis donans, vr̄ quod non infundatur adultis nec paruulis.
r ¶ *Eligendam.*] ergo illam sequi tenemur. de hoc eo. tit. c. vnico. lib. 6. in 6. glos.

DE RESCRIPTIS.

Abbates.] Sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio. in secunda: ibi, *Si quis*. duplex pœna, scilicet iuris & hominis. ¶ Ad euidẽtiam præmittas sm dom. An. q̃ si actor & reus sunt eiusdẽ diœcesis, oportet q̃ actor impetret in diœcesi, de qua sunt. de rescrip. statutum. §. cum autẽ. lib. 6. Si vero diuersarum, actor necessitatur ad impetrandum vel in diœcesi rei, vel in propinqua per dietã: in ꝓpria autẽ actoris impetrare non potest, vt ibi. Secundo præmitte q̃ pro membris subiectis abbates agere possunt & appellare. Et quando agentes præferantur, habetur materia de iudi. cum deputati. de testi. cum olim. de relig. domi. cũ venerabilis. & plenius de resti. spol. olim causam. Tertio præmitte, q̃ pro locis spectantibus ad mensam, non semper expedit præponere gubernatores speciales. quod dic vt in glos. in verbo, haberent.

Additio ex Joanne de Imola, & ex Cardinali de Zabarellis.

His præsuppositis ad casum huius capituli accedamus.

¶ Ista constitutio fuit edita propter fraudem, quæ fiebat ad decretalẽ, statutũ. eo. tit. lib. 6. in versicu. cum vero. in quo dr̃, q̃ cũ actor & reus sunt eiusdẽ ciuitatis, & eiusdẽ diœcesis, extra ipsas ciuitatẽ & diœcesim nõ est causa delegãda, nisi ex iusta causa: scilicet qñ impetrat ꝯ epm̃ vel ꝯ eius capitulũ ecclesiæ cathedralis, vel ꝯ vniuersitatem, qui habent iurisdictionem in tota diœcesi, ratione cuius potuerunt impetrare, vt dictas personas cõueniant alibi quàm in ciuitate sua. Et adhuc limita, q̃ nõ poterunt impetrare vt dictas personas cõueniant alibi quod distet vltra vnã dietã à sua diœcesi. Itẽ dicit illud c. statutũ. in versi. cũ autẽ. q̃ si actor & reus sint diuersæ diœcesis, q̃ actor debet impetrare delegatos in diœcesi rei, nisi ipse haberet homines illius diœcesis suspectos: q̃a forte reus est magnus dominus in illa diœcesi. & gẽtes illius diœcesis vellẽt sibi fauere potius q̃ actori. Pone sic casum: Ante istã Clementinã fiebat talis fraus illi c. statutũ. eo. tit. li. 6. & ꝑcipue illi ver. cũ aũt. & illi ver. cũ vero. Si ergo erã Prior illius prioratus, qui prioratus erat in vna diœcesi, & suberat alicui abbatiæ, quę erat in alia diœcesi: ego prior habebã vnũ reũ debitorẽ q̃ erat eiusdẽ diœcesis & eiusdẽ ciuitatis, & ego istũ reũ cõuenire volebã: sed ego nolebã eũ conuenire in ciuitate nostra, de qua eramus, & in qua morabamur; sed bene volebã eũ cõuenire extra, sed hoc nõ poterã facere: q̃a c. statutũ. ꝯ allegatũ hoc ꝓhibet, sicut dixi in præsuppositione. Quid faciebã? certe vt ego ipsum reũ vexarẽ, & facerẽ eũ cõueniri extra nostrã ciuitatẽ, ego iui ad meũ abbatẽ, cui suberat bñficiũ, & dixi: Dñe Abbas ratione mei prioratus, q̃ vobis subest, habeo vnũ reũ q̃ mihi debet pecunias, quas nõ vult mihi soluere: etiã nõ vult soluere iura debita ipsi prioratui: vos habebitis dãnũ sicut ego, nisi mihi soluatur: Ego facerẽ eũ cõueniri, sed ego non possum, nisi in ciuitate in qua moramur: ego volo eũ bene vexare, sed nõ possum, capiatis istã causam ad manũ, & faciatis eũ conueniri: Dicit abbas, Dñe prior, nõ possum: q̃a ego sum de aliena diœcesi à sua, & dicimus ꝑ c. statutũ. in versi. cũ autem. q̃ si actor & reus sint diuersæ diœcesis, q̃ actor debet cõuenire reũ in sua diœcesi, & in ciuitate sua: ideo si vellẽ illũ cõuenire, oporteret q̃ illũ cõuenirẽ in ciuitate sua, qđ nõ vis. Dixit Prior suo abbati. Dñe abbas, nõ timeatis, immo facietis illũ cõueniri alibi, q̃a vos impetrabitis literas à sede Apostolica, vt eũ cõuenire valeatis in ꝓxima ciuitate distãte à sua diœcesi vna dieta, & sic fecit abbas. Et ꝑ istã fraudẽ fiebat, q̃ q̃ erat actor & reus eiusdẽ ciuitatis, efficeretur reus & actor diuersarũ ciuitatũ: & sic multotiens excludebãt reũ à sua diœcesi ꝯ voluntatẽ & intellectũ c. statutũ. ꝯ alleg. Vnde Clemens videns istã fraudẽ sic fieri, fecit istã cõstitutionẽ, in qua continet q̃ de cætero, abbates vel religiosi ꝑsidentes alicui administrationi, nõ poterunt auctoritate literarũ Apostolicarũ vel legatorũ, conuenire reos eis subditos occasione dictorũ bñficiorũ, vel occasione suarũ abbatiarũ, nisi vbi & corã q̃bus sunt subditi immediate, vel nisi vbi cõuenirẽt, si haberẽt specialẽ administrationẽ. Etiã si illa bñficia essent de mẽsa abbatis: q̃a abbas nõ poterit cõuenire homines illius bñficij, nisi in loco in quo potuisset antequã bñficiũ esset vnitũ, & de mẽsa sua. Si autẽ ꝯ factũ fuerit, in expensis cõdẽnabitur abbas, & ꝓcessus habitus est irritus, nisi ꝓdicta sint facta de partiũ cõsensu.

Hi habent dignitatẽ principales. c. hac constitutione de offic. dele. lib. 6. Bal. per illum tex. in Authen. habita. C. ne fil. pro patre glo. c. à subdiacono. dist. 93. quæ glos. limitatur à Dom. ibi per c. quis. §. quãquã de præb. lib. 6. Barba. Fonta. Ne primo mo q̃ in realibus computantur dietæ à loco in quo est res. sic colligit Laud. ibi, loca ipsa: cui edictũ tenet hic Cardinalis per c. dilectus 2. ꝯ eod. tit. Nos secũdo perož indebite vexantium alios in iudicio.

TITVLVS II.

De rescriptis.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Maior prælatus pro membris suis (etiam si sint de mensa) reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicum, nisi vbi possent administratores membrorum. Contrafaciens in expẽsis, & interesse punitur, & processus est irritus. Ioan. And.*

CAP. I.

ABbates [a] †, aut alij [b] religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes [c], occasione [d] Prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullum auctoritate litterarũ Apostolicæ sedis, vel legatorũ [e] ipsius, quomodolibet valeant conuenire [f] †: Nisi vbi, & coram [g] quibus, Prioratuum & locorum ipsorum Prioribus, aut alijs gubernatoribus hoc liceret [h]. Nec occasione [i] locorũ ad mensas pertinentiũ eorundẽ, aliud ipsis super hoc [k] liceat, quàm si loca ipsa sic præmissa speciales sub eis gubernatores haberẽt [l]. ¶ Si quis autẽ

¶ *Glossa prima ponens casum simul summat: diuidit, & declarat quare emanauerit hæc constitutio.*

a ¶ *Abbates.*] Casus. Maior prælatus pro mẽbris suis, etiam si sint de mensa, reum conuenire non potest per rescriptum Apostolicũ, nisi vbi possent administratores membrorũ. Cõtra faciens in expẽsis & interesse punitur. & processus est irritus. Et sunt duæ partes: in prima duplex prohibitio: in secũda ibi: *Si quis* duplex pœna, scilicet iuris & hominis. Causam dedit constitutioni fraus, quæ sæpe cõmittebatur ad decre. statutum. ꝯ eo. lib. 6. quia si Prior alicuius domus Bon. diœcesis ꝯ me. Bon. impetrare volebat, habebat necesse impetrare Bon. Sed si plus expediebat, vel placebat ei me cõuenire Ferrariæ, impetrabatur ibi rescriptum sub nomine maioris, puta Camaldulen. Cisterciẽ. Carthusien. & similis, cui suberat illa domus, & sic quasi actor & reus essent diuersarum diœcesum fiebat commissio in loco vicino diœces. Bon. infra dietam: & constat q̃ hoc multum frequentabatur ad excludendam diœcesim rei. Eo item modo si domus erat Ferrariæ, me Bon. conueniebat Ferrariæ ipse maior, quod Prior loci non potuisset. Ioan. An.

†Nisi hoc fuisset ex prohibitũ, potuissent quia impetrare relica ... secundum ... quandoq̃ &c. docet hic Barb. Fonta.

a ¶ *Abbates.*] solent isti vocari patres abbates. ꝯ de regu. c. si.

b ¶ *Alij.*] hoc nomen non semper positionem facit. de hoc ꝯ eod. tit. c. sedes. in 3. glos.

¶ *Glos. seq. tripliciter exemplificat præsidentes regularibus, Secundo, dicit idem de secularibus.*

c ¶ *Præsidentes*] vt magistri hospitalis Cruciferorum, & his similes. Idem si denominentur Priores, vt Camaldulen. vel Ministri, vt in ordine Minorum: vel quodcunque sit nomen præsidentiũ tali loco vel ordini cui subsunt hæc mẽbra. Et late intelligas litterã, siue sint prælati ordinũ, vt prædicti: siue sint prælati monasteriorũ habentiũ mẽbra, vt Nouantulanũ, Põposianũ, Fructuarienses & his similes. Et licet [a] nõ intellexeris, vt puto de præsidẽtibus capitulis prouincialibus monachorũ, de quibus de sta. mo. in singulis. & c. ea quæ. illi enim nõ impetrãt ꝓ monasterijs ꝓuinciæ: si tñ daretur q̃ impetrare possent, locũ haberet qđ hic dr̃ ex idẽtitate rationis. Et licet de religiosis loquatur: idẽ tñ de secularibus, q̃ simili modo præessent: sed q̃a id rarũ, hoc frequẽtarũ, ideo de religiosis loq̃tur.

aAd hanc glossam facit Imol. & alios hic, vide tradita per talem oem in. l. tale pactũ. §. vlt. ff. de pact.

d ¶ *Occasione.*] si enim causam propriã vel capituli talis prælatus agere vellet, & pro illis impetrare, tunc non haberetur consideratio loci, vbi situm est membrum.

e ¶ *Legatorum.*] vel delegatorũ. ꝯ eo. statutũ. §. in nullo. lib. 6. De inferioribus ordinarijs nõ est dubiũ, cũ in eis locũ nõ habeat decr. statutũ [a], sed id qđ habet de offi. ordi. cũ eps. &c. vt suggẽsis. li. 6.

aIdẽ Barba. inferio q̃ ordinarij citãt vltra vnam dietam.

¶ *Glossa sequens soluit dubium casus conuersi.*

f ¶ *Conuenire.*] in actore loquitur. nõ in reo. hinc est, q̃ si ego Bonon. ꝓ mẽbro Bon. volo cõuenire ipsius mẽbri maiorẽ, q̃ est diœcesis Aretinæ, nõ potero impetrare Bon. sed Aretij, vel in loco vicino, infra dietã, sm̃ formã decr. statutũ. §. cũ autẽ. Iscẽtias enim quæ hic idẽ fingitur administrator mẽbri & suus maior, in reorũ fauorẽ inducta, in eorũ grauamẽ retorqueri nõ debet. de reg. iur. qđ ob gratiã. li. 6. cũ suis cõc. Priorẽ autẽ illius mẽbri bñ cõuentiã Bon. vt ibi. §. cũ vero. Et qđ prius dixi, ꝓcedit hic, posito q̃ etiã in realib' cõsideret loc' domicilij, vt not. i palle. §. cũ vero. i gl. olim dicebam [g].

gEt c. ado certi. de rescri. in omnibus his plene et hoc. Et est simile in patre & filio, qui concurrunt in petitione dotis, & in uxorem de prælatione contendũt quod dic vt l. 3. ff. so lu. matri. & l. 1. §. fi. & l. non solum. eod. tit. Pet. de Ancha.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

g ¶ *Coram quibus.*] đ loco erat dubiũ, đ ꝑsonis nõ, sed forsan hoc intẽdit, q̃ si is q̃ impetrat à priore loci poterat recusari, ẽt recusari poterit impetrat' ꝑ maiorẽ ordinis. facit qđ scripsi de of. del. insinuãte. Hoc scias, q̃ licet Prior domus ꝑꝑ excõicationẽ repellerẽt ab agẽdo, iste maior nõ repellitur q̃ excõicat' nõ est: solũ enim ꝑsonas corã q̃bus, & loca in q̃b' fit cõuẽtio, determinat hæc littera.

h ¶ *Liceret.*] agere eñ possent, & defendere quãdiu administrationes tenẽt, quãuis sint obediẽtarij. de hoc satis. & q̃s cui præferatur, not. post Inno. & Host. de iudi. cũ deputati. de resti. spo. olim 1. de testi. cũ olim. de relig. domi. cũ venerabilis [3]. vbi not. Inno. ad fi. q̃ qñ in casu defensionis iudex ꝓcedere debet ad missionẽ in possessionẽ, hoc nõ facit etiã si vnus sit contumax, nisi omnes vocentur. alleg. ff. de euic. Aemilius. & ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. hoc autem.

i ¶ *Nec occasione.*] iste ver. non fuit de prima cõpilatione concilij.

k ¶ *Super hoc.*] scilicet super reconuentione reorum.

l ¶ *Haberent.*] innuit q̃ loca, q̃ sunt de mẽsa, interdũ nõ habẽt speciales

ciales gubernatores. concor. j. de supplen. neg. prælat. c. vnico. vnde licet illorum fructus clericis concedantur ad firmam, non vacant per mortem illorum. j. de exces. præla. frequens. ver. quidam etiam. & ibi dicam quæ loca proprie sint de mensa: & aliquid not. Inno. & Host. extra de reb. eccl. non alie. vt super.

a ¶ *Vexare.*] ex sola enim impetratione non veniunt expensæ, vel interesse, nisi sequeretur vexatio vel cōuictio.

b ¶ *In expensis.*] legitimis. š. eod. statutum. §. cum vero, in fin.

c ¶ *Corā quo.*] cōcor. qd not. š. eo. c. fi. in vlti. gl. & qd ills decret. vocat dāna, hęc vocat iteresse.

d ¶ *Processus.*] circa principale.

e ¶ *Ipso iure.*] idest, sine ope exceptionis. concor. š. eod. c. 1. & c. statutum. in fin. libr. 6.

aliquem contra hæc vexare [a] præsumpserit, in expensis [b] sibi & interesse per iudicem (corā [c] quo vexatio fiet huiusmodi) cōdemnetur: omnisque processus [d] contra præmissa habitus sit irritus ipso iure [e] †.

¶ Idem in eodem.

¶ *Principalis officialis episcopi, & Prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt à Papa: officialis vero foraneus, vel Prior claustralis non. Ioan. And.*

ET si principalis.] Pro euidentia huius cap. not. id quod habetur in cap. statutum. §. 1. eod. tit. lib. 6. scilicet q inter cetera, quæ exiguntur in delegato Papæ, exigitur q sit in dignitate: per qd apparet q stricte intelligitur de dignitate, scilicet ppria iudicis delegati: quia sic in dubio verba debent intelligi, vt naturalem & propriam naturam plus respiciant quàm accidentalem. de senten. excom. si quem. de testa. si pater. lib. 6. quod non est modicū fundamentum ad dicenda. Ioan. de Imola.

¶ Ista Clementina seu cōstitutio fuit edita ad excludendū & remouēdū vnū dubiū qd erat: Diceret aliquis iuuenis canonista, Pater sanctissime, scio per decretalē vestram, statutū. sitam in rub. de rescri. lib. 6. q causę delegatę à sede Apostolica possunt cōmitti psonis decoratis dignitate, id est, existētibus in dignitate vel psonis obtinētibus personatū, vel canonicis ecclesiæ cathedralis: Sed dubito, an officialis principalis epi, & etiam officialis foraneus, & Prior conuentualis, vel Prior claustralis monasterij sint in tali dignitate constituti, vel personatu, q possunt causæ illis delegari & committi ab Apostolica sede? Et respondet Papa, q principalis officialis epi, & prior conuentualis, quamuis etiam tales non sint assumpti per electionē, sunt tñ tales psonæ, q eis possunt & debēt causæ à Papa delegari, & erūt idonei iudices delegati: Officialis aūt foraneus, qui solūmodo in certa parte diœcesis, vel ad certos actus cōstituitur, & non ad omnē iurisdictionem epi exercendā, & Prior claustralis sui monasterij nō sunt capaces formæ hoc est, nō sūt tales personæ quibus Papa intēdat cōmittere causas suas delegatas, nisi expresse exprimat dum delegabit, sic dicendo: Et volumus q talis officialis foraneus, vel talis prior claustralis cognoscat de tali causa. hoc dicit. Ideo dicit text. quamuis principalis officialis epi. aut prio vel, religiosus obtinens prioratum conuentualem dari valeat delegatus (cape parenthesim.) Et quamuis prior cōuentualis non consueuerit assumi per electionem ad prioratum: Et sic remouet vnum dubium: quia quis posset dubitare quomodo Papa delegar causas tali priori conuentuali, qui non eligitur ad prioratum suum: videtur q non habeat dignitatem, cum talis sit solūmodo prior ad voluntatem sui abbatis, & est obedientiarius: & sic vř q non sit constitutus in dignitate? Remouet illud dubiū per hoc quod dicit; quamuis ad prioratum eundem non consueuerit per electionem assumi: tñ tali priori poterit committi causa à sede Apostolica & sequitur in textu: Officiali tñ foraneo aut religioso claustrali priori sui monasterij Papa non committit causas à sede Apostolica. Ex dictis nota q principiū nostri textus non vř dicere q principalis officialis epi, vel prior conuentualis, sint tales personæ, q eis potest delegari: sed vř dicere ac si illud confirmaret, & esset notum satis per se: tamen non reperio alibi in textu formaliter. Not. q officialis foraneus est qui constituitur in certa parte diœcesis, vel ad certos actus: vel etiam foraneus, vt est decanus ruralis, vel etiam quia foris in diœcesi constituebatur, vel foraneus qui forū teneat, vel foraneus quia de foris venit, vt aduena vel peregrinus, cuius sunt reprobata iudicia, vt in gl. in ver. foraneos. š. de offi. ord. in c. Romana. talis officialis non est persona cui possit delegari à Papa, nisi hoc dicat Papa in sua cōmissione. Pet. Not. q dictione, & si, quæ ponitur hic pro vna dictione, pro quauis, vt in gl. s. ad hoc de postu. c. fi. vbi dixit. Not. q prior cōuētualis est in dignitate, quod no. glo. in ver. conuentualē. & eā signa. Franc. Zaba.

¶ *Glo prima summat, diuidit, & dicit quid declaret.*

f ¶ *Et si.*] Casus. Principalis officialis epi & prior cōuentualis licet obediētiarius, delegari possūt a Papa: officialis vero foraneus, vel Prior claustralis nō. Et partes patent: quia Prima duorū permissiua: Secunda duorum prohibitiua: ibi, *In officiali.* Et declarat in quantum de religioso loquitur. not. 16. q. 1. de præsentium. de priuileg. cum olim. 2. per Host. in sum. de offi. deleg. §. cui possit. ver. sed nunquid. & per Guli. in Spe. tit. 1. §. 1. nūquid ergo monacho. [& ff. de iudic. l. cū prætor.] Et multū olim dubitabam de his casibus, & forte fui pars impulsiuæ causæ constitutionis istius. Et exponas, Et si, pro quamuis. Ioan. And.

CAP. II.

ET si [f] † principalis [g] officialis [h] episcopi [i] †, aut religiosus conuentualem [k] obtinens Prioratum, (quamuis ad Prioratum eundem Prior non consueuerit per electionē [l] assumi) à sede Apostolica, vel legato [m] eiusdē, dari valeat delegatus [n]:

¶ *Glo seq. vnius thematis duo dubia soluit: de tertio remittit. Item quarit, & remittendo soluit, & ad simile remittit.*

g ¶ *Principalis.*] quid ergo si plures officiales insolidum habet episcopus? Innuit hæc littera q delegari possit is qui est principalis. Itē quid si simpliciter delegetur officialis? Intelligitur d principali, iuxta not. de offi. deleg. quoniā abbas. Et si neuter principalior, sed æque principalis vterque, dic vt ibi. Sed quid si desijt esse officialis? Vide quod not. in Spe. tit. 1. §. fi. ver. quid si causam. Dico per prædictam decr. quoniam. q si non erat expressum proprium nomen, desijt esse iudex: aliàs iudex remanet, nisi aliud canonicum eum impediat. & de hoc satis per Archid. in canonico qui desijt esse canonicus. de rescrip. statutum. §. 1. lib. 6.

† Vide concilii Trident. sessio 24. de refor. c. 10.

† Barbatia exponit, id est generalis vicarius episcopi, & est generalis dicēdus etiā si constituatur ad certum locū, quod Card. negat oddē eriā si sint plures æqualiter principales omnibus potest delegari.

¶ *Glo seq. addit duo talium nomina, & ius vetus. Secundo soluit dubium.*

h ¶ *Officialis.*] Alibi dř missus dñicus. de regu. c. 2. de frig. cap. 1. Alibi vicarius. de offi. vica. c. fi. lib. 6. Olim etiam delegabatur officialis. de offi. deleg. insinuante. de appel. dilecti. vlti. Et per hoc verbum vř vicarium in spiritualibus, qui aliàs officialis non est, delegari non posse. Ad hoc de tempo. ordi. cum nullus §. 1. & 2. lib. 6. salua certa scientia principis, vt dicam in vlti. glo.

¶ *Glo seq. arguit à contrario. Secundo duas quæstiones sibi similes soluit.*

i ¶ *Episcopi.*] ergo secus in officiali archidiaconi, vel inferioris ab epo. Sed quid de officiali quem dat capitulum episcopali sede vacante? Licet ille dici nō possit officialis epi. qui non est. facit de cōsili. cum accessissent. j. de procu. c. fin. credo tñ q hæc constitutio etiam illum intendit includere, cum sit officialis iurisdictionis episcopalis. facit de maio. & obe. c. vnico. lib. 6. Et idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati. š. de elect. transmissam. maxime quia quo ad officium iurisdictionis consecratio nihil addit. facit de tempo. ordi. cum nullus. §. 1. in fi. lib. 6.

k ¶ *Conuentualem.*] de istius ætate. j. de sta. monach. ne in agro. §. cæterum. Et quæ dicatur ecclesia conuentualis, plene scripsi de iurepa. nobis. vbi not. Host. & Inno. eod. ot. postulasti. & de hoc de elect. c. 1. Et hic patet approbatum quod not. Abb. de præben. nisi. scilicet q Prioratus est dignitas, si conuentualis est, aliàs non.

Prioratus an sit dignitas.

¶ *Glo. seq. fortificat dubium, & dupliciter respondet. Secundo arguit ad quæstionem de qua remittit.*

l ¶ *Per electionem.*] sed per prouisionem. Et intelligo de obedientiario, qui remoueri potest ad nutum sui maioris: aliàs nulla fuisset dubitatio. de isto vero, & de officiali quem eps ad nutum remouet. merito dubitabatur, quasi isti non sint in dignitate: ex quo non sunt perpetui: sed satis est q possunt esse perpetui [r], id est, quamdiu viuent. ff. pro soc. l. 1. facit de his quæ fiunt à præla. cum Apostolica. Institu. de auctori. tut. §. neque. ff. de condit. indebiti, l. sufficit. Item per mortem vel remotionem talium Priorum, licet obedientiarij, vacat prioratus, vt patet j. de supplen. negli. præla. quia regulares. Facit autem hoc ad quęstionem de claustrali, an possit vicarius esse epi vel coadiutor prælati: de quo satis notaui de cle. ægro. c. fi. in summa, coadiutor. in 4. q. tertij membri. & ibi remissionē inuenies. an possit esse delegatus ordinarij, vel arbiter.

r Ad 6e gl. & quæ ibi notaui. c. vt circa. §. 6e elec. lib. 6. & vide glo. in l. 1. ff. pro so.

m ¶ *Legato.*] vel delegato, vt dixi š. c proxi.

¶ *Glo. seq. quarit, quæstionis dubium aperit, allegans ad negatiuam: deinde ad affirmatiuam.*

n ¶ *Delegatus.*] quid dices de conseruatore: procedit dubium in officiali, non in priore per decre. vlti. 1. respon. de offi. deleg. lib. 6. quæ requirit, q conseruator sit eps [a], vel superior, vel abbas, vel habens dignitatem, vel personatum in ecclesia cathedrali vel collegiata: sub quibus non videtur officialis includi, quem tñ quo ad alios delegatos bene includit decre. statutum. in princi. quæ simpliciter requirit, q sit dignitate præditus, vel personatum obtineat. sic per hoc videtur q licet dignitate præ alijs donatus possit esse delegatus: quia tamen non habet dignitatem in ecclesia cathedrali vel collegiata non possit esse conseruator. In contrarium ex quo dignitatem damus, non constat q ista sit alterius ecclesiæ quàm cathedralis: ex dignitate enim episcopi descendit iure connexionis: ergo idem ius. de consti. translato. egeret declaratione.

a Licet nō consecratus. Imola. quamuis enim non veniat appellatione episcopi, venit appellatione habentis dignitatē. Barb. Fon.

¶ *Glo. seq. recitat opi. qua quæstionem soluit. Secundo textum prorogat. Tertio determinat.*

a ¶ *Foraneo.*]

a ¶ *Foraneo.*] de quo de offi. ordi. Romana. in prin. lib. 6. vbi tenent Inno. & Host. quod tales officiales foranei, qui in certa parte dioecesis, vel ad certos actus constituuntur, habent delegatum, & quod ab eis appellatur ad constituentem. Et quod dicitur vnum consistorium episcopi & officialis, intelligitur de generali, & principali. ad quod bene facit hæc decre. de appel. Romana. in prin. lib. 6. Et quod hic dicitur de officiali foraneo, intelligo etiam de decano rurali, qui in parte dioecesis ad tempus gerit vices episcopi, de quo s. de offi. archi. ad hæc. in fi. qui etiam officialis foraneus dici potest. Et hæc intelligo vera, nisi tales officiales vel decani ex alio capite admittantur, vt quia canonici cathedralium ecclesiarum, vel his similes. Ioan. And.

¶ Alias ita: In officiali tamen foraneo, aut religioso monasterij. seu priore claustrali, nequaquam, &c.

¶ Vide doctores in c. super eo. de offi. de leg. & Alexandrum in l. more. ff. de iurisdict. om. iudi.

In officiali tamen foraneo[a] aut religioso, monasterij sui Priore claustrali[b], nequaquam hoc volumus obseruari[c].

¶ Idem in eodem.

¶ *Breuius non potest summari.*

CAP. III.

Auditor[d] † in Romana[e] curia deputatus a[f] nobis, de beneficio[g] (quod pronuntiabit[h] alicui de iure fore debitum[i]) poterit[k] sibi absque commissione alia (vt euitetur circuitus[l]) prouidere[m].

¶ Idem.

¶ *Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non potest. Ioan. And.*

¶ *Glo. seq. ponit op. Secundo signat duo iura in contrarium, & soluit.*

b ¶ *Claustrali.*] de quo de statu mona. cum ad monasterium. ver. Prior. & idem dicit Guli. in prædicto ver. quod tenet curia de sacrista, custode, vel camerario monasterij. Sed contra s. de præben. licet. de conces. præben. ex tenore. ex quarum subscriptionibus patet quod claustralis & superior delegantur à Papa. Sol. tempore illorum iurium adhuc non erant determinatæ qualitates personarum, quibus debent tales causæ delegari: sed postea fuerunt per decre. Inno. iiij. quam hodie non habemus. eod. tit. præsenti. & postea immutatum in parte per decreta. Bonifa. eod. tit. statutum. in princ. lib. 6.

¶ Videtur mirum, quod habeat delegatam, cum vniuersitas causarum certi loci & hominum sit eis commissa. ad hoc vide quod legitur & no. in l. ff. quis & a quo appel. l. 1. §. 1. Petr.

¶ *Glo. seq. ponit casum exceptum.*

c ¶ *Obseruari.*] nisi id fieret ex certa scientia principis hoc expresso[2], vt not. in prædicta decr. cum olim. de priuileg. & facit quod not. s. eod. statutum. lib. 6. in glo. pone. In legato secus, quem arctat constitutio maioris[3]. facit j. de offi. ordi. collatio. & quod not. de hære. c. vlti. lib. 6. in magna glo.

Auditor.] Summus Pontifex facit hoc nouum statutum. Et figuratur sic casus, Titius & Caius erant in controuersia super aliquo beneficio, quod quidem beneficium Titius ad se pertinere dicebat. Econtra autem Caius illud beneficium prætendebat ad se spectare. Isti duo adiuerunt summum Pontificem, qui impeditus alijs negotijs non potuit cognoscere, nec declarare ad quem beneficium spectaret, sed quendam Sempronium in curia existentem deputauit auditorem, qui audiret de controuersia Titij & Caij, & pronuntiaret dictum beneficium fore & esse debitum Titio, si quod ius ipse Titius haberet, vel pronuntiaret debitum Caio, si Titius non haberet. Iste auditor sic disceptauit seu terminauit dictam controuersiam, & pronuntiauit beneficium fore debitum Titio, & Caium condemnauit ad ea ad quæ veniebat condemnandus. Modo iste Titius vidēs beneficium de iure fuisse sibi adiudicandum ab ipso auditore, volebat vt ipse auditor conferret sibi beneficium, quod sibi adiudicauit. Quæritur, an iste auditor possit conferre illud beneficium cui ipse adiudicauit fore debitum. Et respondet summus Pontifex quòd auditor in curia Romana ab ipso deputatus: si pronuntiet beneficium deberi alicui, quod etiam ipse poterit dictum beneficium conferre ei cui adiudicauit. Et reddit rationem, vt vitetur circuitus. nam quando Papa deputauit aliquem auditorem vt cognosceret de controuersia aliquorum: postquam ipse cognouit, si ipse auditor non posset prouidere nec conferre, oporteret quod ille cui auditor declarauit beneficium sibi debitum, iterum iret ad Papam, vt ipse Romanus Pontifex sibi conferret, & sic esset circuitus: quia primo fuit ad Papam & fuit delegata causa, & sic de Papa iuit ad aliquem auditorem, & iterum de auditore ipso rediret ad Papam, vt Papa sibi beneficium conferret, quod auditor declarauit sibi esse debitum: quod esse non debet, quia circuitus est vitandus. Not. quod dubium istius capituli erat ex eo quod Papa quando deputauit Sempronium auditorem in commissione sua, dixit quòd cognosceret cui beneficium erat de iure debitum & non dixit quod conferret ei cui declarabit debitum. Modo dubitatur, an virtute istius commissionis poterit dictum beneficium conferre, & sic suam sententiam mandare executioni? Et respondetur quod sic, vt vitetur circuitus. Not. quod est quidam auditor contradictarum & cameræ, & de isto videas Gof. & Host. in summa. de of. ord. in prin. & talis habet iurisdictionem ordinariam. Alius est auditor causarum qui habet ordinariam iurisdict. in cognoscendo, & delegatam in definiendo. Et de isto vide Gulie. in Spe. tit. 3. §. post principium. dicit tamen Bonifacium octauum fuisse interlocutum, quod in curia Romana nullus habeat ordinariam nisi Papa. Nota differentiam inter suum & debitum: quia si auditor pronuntiaret esse suum, tunc non posset alio modo prouidere. Secus si pronuntiaret beneficium fore debitum, quia tunc auditor non pronuntiat simpliciter suum esse, sed restat adhuc executio suæ declarationis. Not. dum dixit in textu, *Vitetur*, quod ibi ponitur simplex pro composito, vitetur idest, euitetur circuitus. Nam frustra fit per plura quod æque commode posset fieri per pauciora. h. d. Nota quod expectans habet ius ad beneficium, & potest dicere beneficium sibi de iure debitum: licet glo. in c. veniens. de renun. dicat quod habet potius officij implorationem. quod dic vt ibi dixi. Not. finaliter casum mirabilem in quo potestas delegati extenditur ad non commissa, vt euitetur circuitus. Zabarel.

¶ Quod sufficit, secundum Baro. & si non dicatur, non obstante tali lege. Vide doctorem cap. nonnulli. s. eo. de c. s. s. lib. 6. Bal. per illum text. in l. fi. ad fi. C. de lat. lib. tol. & certa scientia pōs pet testes ꝓbo n., vt ait Barba. hic.

¶ Idem Io. de Imo. ad dr. glos. c. si de hære. lib. 6. Bar. tenet contra glos. Fōtana.

¶ *Glo. primo dicit quid determinat. Secundo an in libello sit peti necesse. Tertio an auditor habeat ordinariam.*

d ¶ *Auditor.*] Breue est & nouum quod hic statuitur, determinās not. per Compost. eod. tit. mandatum. ad fin. & per Guli. in Spec. tit. de actio. & peti. §. super actionibus. versi. sed si ad ipsam præbendam. & versi. seq. Et patet hic expeditum quod ibi not. scilicet quòd coram auditore peti poterat beneficium pronuntiari debitum & conferri. Et scias quod hodie est tutum[a] hoc in libello petij, puto tamen quod etsi non petatur in libello conferri, sed solum debitum pronuntiari, quod post pronuntiationem peti poterit & conferri: sicut enim confert, licet non fuerit commissa collatio; sic conferat, licet non fuerit in primo libello petita. Item scias quod de auditore contradictarum & Cameræ tenent Gof. & Host. in sum. de offi. ordi. in prin. quod habent ordinariam. De alijs auditoribus causarum not. Guliel. in Spec. in titu. 3. §. 1. post principium, quod habent ordinariam in cognoscendo, delegatam in definiendo. Sed Archid. 11. q. 1. experientiæ. dicit Bonifacium octauum interlocutum fuisse, quod in curia nullus habeat ordinariam nisi Papa. & facit quod dicam j. tit. 1. ne Romani. Io. A.

¶ Quare fuit tutum, forte patet secundum Barbatiam & glo. in ver. si. poterit. & ideo dicit hic Cardinalis nō directe petatur collatio, sed implorandum solum officium iudicis. facit glo. in c. si. s. eod. Barba. Fonta.

¶ *Glo. seq. arguit à contrario, & dat simile.*

e ¶ *In Romana curia.*] in dato ergo extra curiam non habet hoc locum, nec in aliquo corrigitur decretalis, super eo. j. de offi. delega: & est sim. j. de sequestr. pos. c. vnico.

¶ *Glossa sequens argumentatur à contrario, dicens quis dicatur datus à Papa.*

f ¶ *Deputatus à nobis.*] ergo ab alio, puta legato, ad quem etiam spectaret beneficij prouisio non poterit prouidere, etiam si fuerit sibi commissa pronuntiatio: quia nec aliter auditor pronuntiat, sed audit & refert. & de offi. deleg. super quæstionum. facit ad primum s. eod. tit. super eo. Et intelligo deputatum à Papa illum qui secundum morem curiæ, per referendarium vel officialem ad hoc datum ex auditoribus palatij deputatur ad talem beneficialem causam delatam ad curiam audiendam, & hoc in minoribus: Cathedralium enim, & regularium ecclesiarum causas propria voce Papa committit, & vt plurimum Cardinalibus.

g ¶ *Beneficio.*] large sumitur vt comprehendat etiam dignitates[r], cum eadem sit ratio. concor. de reg. iur. c. 1. vbi de hoc.

¶ Adde & ejusdē, qui semper in sanctuarij bus venit sub nomine dignitatis argu. c. 1. & 2. vel. Barbatia. Fonta.

h ¶ *Pronuntiabit.*] & sic videbatur functus officio suo. de offi. deleg. in litteris. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. declarat vnum quærit. Secundo quærit, arguit negatiue, contrarium soluit.*

i ¶ *Debitum.*] si pronuntiaret illud suum, tunc cessaret prouisio. Est ergo differentia inter suum & debitum. de præbend. si tibi absenti. lib. 6.[s] sicut inter ius in beneficio & ad beneficium. eo. tit. c. pen. de conces. præben. c. vlti. eo. lib. Quid de electo qui appellauit à denegatione confirmationis, vel cassatione electionis, nunquid auditor qui pronuntiat bene appellatum, vel reuocat cassationem electionis, poterit confirmare? Videtur quod non, quia hic solum loquitur de prouisione illius cui debitum erat. In contrarium videtur, nam hoc faceret delegatus. de excep. significauerunt. de re iudica. ad probandum. ex quo enim bene appellatum est, facit quod facere debebat principalis. de excep. dilectæ. & facit quod not. C. de appel. eos. in princ. & quod dixi de testa. Raynaldus. ver. condemnauit. Item de confirmatione non videbatur dubium, sed de prouisione: nam primam facit officialis & capitulum vacante sede, qui non faciunt secundam, vt de offi. vica. c. vlti. & de insti. c. 1. lib. 6. quia ergo illud plus dubitabile, ideo concessum.

¶ Nam potens beneficium tamquam debitum, per viam exceptionis potest repelli: Si vero repetas tamquam suū verum possessorio vel petitorio, an possis per viam exceptionis eum iminis, vel defectus, vel formæ repelli, dic vt supra de elec. quod sicut. & c. inter dilectos. de excessib. prælat. Petrus.

k ¶ *Poterit.*] non quicquid iudicis potestati committitur, & c. ff. de iudic. non quicquid. de offi. deleg. consuluit. licet ergo auditor hoc possit, non tamen tenetur ad hoc.

l ¶ *Circuitus.*] C. de arbi. l. ne in arbitris. in fi. de adop. l. fi. ff. de condi. indebi. dūs testamēto. & ibi cōcor. de hoc in fi. vlt. gl. Esset autem circuitus si oporteret ad Papam redire pro noua commissione, vel pro collatione ad ipsum, vel ad executorem. Dicebāt ergo qui hoc tenebant, quod auditor fungitur vice iudicis in sententiando, & vice executoris in conferendo, vt not. in glo. in prin. alleg.

¶ *Glo. seq. ponit dictum, cui obijcit & soluit.*

m ¶ *Prouidere.*] Intelligo etiam si non ex facto Papæ, sed inferioris legati,

ris legatis, vel delegati fuerit beneficiũ illi debitũ, quod esse posset: iuxta not. de cõce. præb. si soli. lib. 6. Huic nõ obstat ratio, quã inducebant Compostel. & Guli. scilicet quod per talem collationem nulli fit præiudicium: quia cum conferre spectat ad Papam, non refert an per auditorem, an per executorem cõferatur. Sed in decre. super eo. non spectabat collatio ad Papam: fieret ergo præiudicium ei ad quem spectat collatio vel institutio. Sed cum potestas nodum delegati, sed etiam legati causetur à Papa, nec ex facto alterius possit esse debitum vel affectum, satis conuenit illa ratio. Ioan. And.

† Gratiæ quæ Expectatiuæ dicũtur omnino sublatæ sũt cõcilio Tridẽt. sessio. 14. de reformat. c. 19.

† Aliàs ita: gratiæ per dictæ.

CAP. IIII.

GRatiæ a †, vt de dignitate vel beneficio curato tibi prouideatur, renuntiare b videris, si ante adeptionem eiusdẽ c aliud beneficium d pacifice e assequaris, quod simul de iure f cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ † gratiæ tibi debito, retinere non posses g; licet illud h resignaueris i, aut sis resignare paratus k.

¶ Idem.

¶ Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substãtia creatum. hoc dicit. Ioan. de Imola.

CAP. V.

LITTE-

GRatia.] Illud cap. ampliat cap. si pauper. de præb. lib. 6. In illo cap. dr. quod mandatum factum alicui à Papa, vt pauperi clerico prouideatur: si clericus pauper antequã fuerit sibi prouisum virtute illius mandati, aliud beneficium fuerit cõsecutus, tunc mandatum expirat. Sed quæris in hac Clementina Papa Clemens, an sit idem in quocunque clerico, vel in quacunq; gratia? Et vr rñdere quod cum Clementina indistincte & generaliter loquatur, nos debemus illam indistincte & generaliter intelligere, vel de mandato quod impetratum est in forma pauperum: sicut intelligebat cap. si pauper. de præb. lib. 6. vel de mandato quod impetratum est in forma gratiæ, de quo dubitatur, vel etiam in quocunque clerico paupere, vel non: & nunc per istam constitutionẽ seu Clementinam tollitur dubium: quia de vtraque gratia siue impetrata in forma pauperum, siue impetrata in forma gratiæ, vel impetrata à Papa, vel ab altero. His præsuppositis figura sic casum pro iuuenibus canonistis, qui subtilitates iuris non nouerunt, sine quibus profundi esse non possunt. ¶ Quidam Petrus iuit ad Romanum Pontificem, & conquestus est in hunc modum: Pater sancte, ego per multos annos studui in iure cannnico, & vt studium mihi afferret aliquam vtilitatem aliàs veni ad vos, & impetraui gratiam, quam gratis mihi contulistis fauore mei studij, vt prouideretur mihi de primo beneficio proxime vacaturo: steti bene per decem annos cum gratia vestra, quia per ipsam aliquod beneficium non potui habere: Videns hoc, inueni alium modum, taliter quod cõsecutus sum beneficium curatum, sed est modici valoris: Modo curatus meæ parochiæ est mortuus, & cura mea est bona & sufficiens: ego volo illam curam habere, virtute vestrę gratiæ iam pridem à vobis impetratæ, non obstante hoc, quod sum aliud beneficiũ curatum consecutus: Quæro à vobis, pater sanctissime, an ego possim illam habere per vestram gratiam, & virtute ipsius? Rñdet Papa, Amice rñdeo tibi quod renuntiare videris gratię impetratæ, vt de dignitate, vel beneficio curato tibi prouideatur, si assequeris aliud beneficium pacifice ante adeptionem eiusdem, id est, ante adeptionem beneficij virtute gratiæ obtenti: quod, scilicet beneficium obtinuisti, non per gratiam nostram, sed alio modo retinere non possis simul de iure cum dignitate vel beneficio curato virtute gratiæ tibi debito, licet illud beneficium quod habuisti non virtute gratiæ, sed alio modo, forsan quia fuit tibi resignatum, resignaueris, vel resignare paratus sis. Et per hoc solue illud dubiũ, & pone sic: Pater sanctissime, ego audio quod vos dicitis, quia ego non possum habere curam meæ parochię virtute meæ gratiæ, eo quod assecutus sum aliud beneficium curatum: Ego bene ponã remedium: quia ego resignabo vobis primam curam quam habui, aliàs quàm per vestram gratiam, & assequar istam curam, & sic satisfaciã huic textui, quod simul de iure cũ dignitate vel de beneficio retinere nõ possim? Rñdet Papa ad illud dubiũ, tu arguis in vanũ: quia licet, id est, quamuis paratus sis illud beneficium resignare, aut iamque resignaueris, tu non potes aliud beneficium consequi virtute gratiæ, postquam executionem & prouisionem tuæ gratię, vel mandati non expectasti. hoc dicit. Notemus quod ista Clementina ampliat decretalem, si pauper. quia glo. prima illius decretalis dicit. nota verbum, pauper. quod non sine mysterio dictum puto. Si enim gratia speciali quæ non est de iustitia, fit prouisum alicui, & postea antequam vacet aliquod beneficium quod posset habere per suam gratiam, ipse adeptus est aliud beneficium nõ virtute suæ gratiæ, non expirat gratia, quia illa decretalis loquitur de forma gratiæ, qua prouidetur necessitati pauperum. quæ est iustitia, vel quasi. prouisione igitur facta impetranti cessat causa iuris, & sic ipsius executio. Sed ista Clementina non distinguit de qua gratia, vel de gratia speciali, vel de gratia quæ fit pauperi, quæ est quasi iustitiæ: ideo generaliter debemus eam intelligere, nec facere dictam distinctionem ad capitulum, si pauper. lib. 6. de præben. Not. quod vbi canon non distinguit, nec nos distinguere debemus: sic vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. in l. de pretio. ff. de Publicia.

¶ Prima glo. ponens casum summat, dicit quid approbat, & quid addit: tertia quæstionem soluit.

a ¶ *Gratiæ.*] Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non posset. Et approbat quod notatur de præb. si pauper. lib. 6. in prima glo. & idẽ ibi Archid. Et per illam decretalem determinatur quid iuris si consequitur beneficiũ is, pro quo scriptum est in forma pauperum, hic de illo pro quo scriptũ est in forma gratiæ. & in illo casu non distinguitur qualitas beneficij adepti: ista sic. Et quia generaliter loquitur hoc principiũ, generaliter intelligatur de cuiuscũque gratia Papæ, vel alterius.

¶ Glo. seq. arg. pro opinione. secunda dubium soluit.

b ¶ *Renuntiare.*] idem tenet Inno. & Compostellanus in illo qui litigabat super beneficio, & recepit secundum, quod cum primo tenere non posset, scilicet quod per hoc renuntiat liti. hæc not. s. eo. in nostra. vt ibi plenius scripsi. Et puto hanc decr. locum habere etiã si protestetur recipiendo. secundum quod gratiæ renuntiare non intẽdit, cum protestatio sit facto contraria: de consti. cum M. nec defendat in his præiudicialibus. s. de elect. vt quis duas. lib. 6. facit quod scripsi cum Inno. contra Hostien. in prædi. decr. in nostra.

c ¶ *Eiusdem.*] dignitatis vel curati quod expectas.

d ¶ *Beneficium.*] curatum scilicet vel dignitatem, vel personatum. per decre. de præben. de multa. Et idem puto in casu decre. litteras. de conces. præben. vel cum secundum. de speciali iure requirit cõtinuam residentiam. iuxta not. per Innocent. de cle. non resi. c. fin.

e ¶ *Pacifice.*] puto idem si acceptata collatione per eum staret, quominus haberet pacificam. ad quod s. de elect. commissa. §. 1. de præben. licet episcopus. lib. 6.

ADDITIO. Idem Pau. & Stepha. & Zenzel. qui intelligit possessionem pacificam liberum exercitium curæ, licet possessionem pacificam maioris partis beneficij non sit adeptus. de quo dic, vt not. s. de elect. commissa. lib. 6. nec desinit esse pacifica, si ex post facto controuersia moueatur: secus si in ipsa apprehensione, vt l. si post perfectam. C. de euictio. Pet.

f ¶ *De iure.*] de hoc s. eo. gratia. lib. 6.

g ¶ *Non posses.*] si ergo esset tale quod cum illo teneri posset, non perit gratia: vt Inno. in decr. si pauper. & hoc etiam tenet Io. de Deo in quæstionibus suis lib. 1. q. 23.

h ¶ *Illud.*] quod adeptus es interim.

i ¶ *Resignaueris.*] gratia ergo perempta non reuiuiscit, licet res reuertatur in pristinum statum. Et facit ad quæstionem de clerico qui contraxit matrimonium, quod postea dissoluitur per professionem sponsæ non cognitæ, vel quia reperitur consanguinea, de quo scripsi de cle. coniug. cap. 1. s in prin.

k ¶ *Paratus* t.] Si tamen vellet dimittere secundum beneficiũ, posset per collationem ordinarij consequi primum olim sibi debitum: non enim intendit quod sit inhabilis ad illud, sed quod ex vi gratiæ non est sibi plus debitum: nec per executores gratiæ cõferendum. Et sic not. casum, quòd ex facto superuenienti paratur exceptio contra gratiam, quæ tenuit à principio. Alios casus colligas ex not. de præb. quia sæpe. lib. 6. in vlti. glo. Ioan. And.

s Ibi Do. & capel. Tholosan. q. 459. Fonta.

t In hac glo. fusissime examinat Barbatia post Cardinalẽ pluralitatẽ beneficiorum. Fon.

LIteras.] Illud cap. inducit nouum ius, & est inductum contra illos qui nimis cito volunt habere fructum de gratijs suis. Pone sic casum: Quidam cupidus beneficiorum (& per consequens credo quod cupidus suæ damnationis) iuit ad Papam & eum requisiuit, quod sibi prouideret de beneficio aliquo, à quo posset lenius & blandius in futurum sustentari: Papa videns suam supplicationem esse gratiosam, dedit ei gratiam quæ erant datæ mensis Ianuarij: in qua cõtinebatur quod prouideretur sibi de beneficio proxime vacaturo: Iste reuersus ad prouinciam suam non expectans tuũ mortẽ alicuius, & cogitans quis antiquior curatus vel canonicus esset in ecclesia, & ipse videns quia omnes erant iuuenes, & nõ naturaliter in proximo morituri, valde contristatus est: Sed quid accidit, certe vna dierum accidit, quod quidam miles redeundo de bello, & existens in grabato tendens & anhelans ad mortem, vt aliqualem recompensationem de forefactis suis Deo peragerer, quandam capellam construxit & ędificauit: sic ædificatam & dotare voluit, & centũ marchas auri cuidam, qui per tempora perpetua Deum, Mariam, & sanctos peroraret pro redemptione animæ suæ contulit: His peractis, vt donatio sua esset valida, & vt beneficium crearet in sua capella de nouo ædificata, misit ad epm, vt de licentia eius beneficiũ crearet, qui quidem eps omnia quæ voluit decretauit, & beneficiũ creauit calendis Nouembris: iste qui impetrauerat gratiam suam, iucundus illam accepit, & venit ad militem, & eum requisiuit, vt ipsum

ipsum virtute gratiæ suæ præsentaret epõ, & quod epũs beneficium sibi conferret: Epũs videos istam gratiam & datam suæ gratiæ esse de calendis Ianuarij, & videns creationem beneficij esse de data calendarum Nouembris, rñdit sibi epũs, Amice, ego non teneor tibi conferre beneficium illud nouiter creatum virtute tuæ gratiæ: qa tua gratia habet vires suas in beneficijs creatis ante datam tuæ gratiæ, seu litterarum tuarum: modo ista capella est creata post datam litterarum tuarum. Iste impetrans non contentus de epõ iuit ad Papam, & narrauit sibi casum, vt s. Cui rñdit Papa, Amice nos statuimus litteras nostras directas super beneficio vacaturo tibi conferendo non extendi ad beneficium creatum post datam ipsarum litterarum. hoc dicit.

¶ Vide cõcilium Trident. super priori proximo cap. citatum, vbi prohibentur gratiæ Expectatiuæ, & mandata de ꝓ uidendo.

¶ Item de lite orta post datã rescripti c. si. s. eo. de iure orto post lit. cõtestatã. l. non potest videri. ff. de in. similiter arbitraria nõ extenduntur ad futura. l. de his. de arbitr. nec pactum. l. transactiones. de pac. nec transactio. l. cũ Aquiliana. C de trãsac. nec stipulatio. l. ita stipulatus. §. Chrysogonus. nec testamentum. l si ita. de au & argẽ. nec iuramentum. c. clericus. de iureiu. nec renunciatio. de quo pacto lege oro Barba. Fẽt.

ras [a] † nostras [b] super conferendo tibi [c] beneficio vacaturo [d] directas, ad beneficium post datam [e] ipsarum creatum [f] † statuimus [g] non extendi.

TITVLVS III.

De electione & electi potestate.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

Not. q per istam Clementinam Papa statuit nouum ius: & probo per hoc quod dicit, *Statuimus*. Not. q Papa dat litteras ad beneficium vacaturũ: sic & legatus de latere reseruat vacaturum per modum de quo in penult. c. de of. leg. lib. 6.

Not. initium spectandum. de elec. dudum. 2. Item attendendum tempus datæ. eo. tit. eam te. de quo j. plene. Zaba.

¶ *Prima glo. dicit qualis sit dispositio huius cap.*

a ¶ *Litteras.*] Breuis & fortis est, ius nouũ inducens; quod forsan plus ab extrinseca, quàm intrinseca causa iustificatur, vt infra dicã.

¶ *Glo. seq. cum sequenti ampliat litteram in tribus casibus.*

b ¶ *Nostras.*] Idem in litteris reseruationis legatorum, cum eadẽ & fortior sit ratio.

c ¶ *Tibi.*] Idem puto vbi Papa dedisset potestatem conferendi primum vacaturum, non expressa persona cui conferri deberet. Idem si contulisset fructus beneficiorum primi anni, quæ vacare contingeret in diœcesi, vel prouincia, cum in his sit eadem ratio.

¶ *Glo. seq. exponit litteram, & soluit dubium.*

d ¶ *Vacaturo.*] in vacãte non procedebat dubitatio: nec distinguo an debeatur simpliciter vacaturum, an debeatur cum beneficio acceptandi, cum eadem sit ratio.

¶ *Glo. seq. soluit litteram, & dat simile.*

e ¶ *Post datam.*] etiam si paulopost: & facit quod not. Hosti. s. eo. c. si. Inspicimus ergo an extaret beneficium tempore datæ: sicut inspicimus ætatem impetrantis illo tempore. s. eo. si eo tempore. lib. 6. & concor. s. eod. eam te. de præben. dilectus. a. vbi de hoc.

¶ *Glo. seq. primo ponit tria exempla. Secundo quærit de renouato: pro allegationibus remittit & soluit. Tertio quærit quid in dubio alleg. cõtra impetrantem. Secundo pro, & illud approbat, & contrarijs respondet.*

¶ Concludit ergo hæc glo. q si dubitatur verum beneficiũ sit creatũ ante vel post datã litterarũ, onus probandi incumbit nõ impetranti, sed aduersario, q negat ipsũ ante creatum: siue agat siue contra impetrantem se defendat. Idem Pau. & Gemi. ne plenius. Idem Stepha. præterea enim statim beneficij, qũ deprehenditur extare, & à nemine possessum relinquitur ab onere probandi & incumbit aduersario. C. si fer. exte. vend. l. mouent. Pau.

f ¶ *Creatum.*] Pone, construitur noua ecclesia. de eccl. ædi. ad audientiam. creatur noua dignitas. de consue. cum olim. construitur noua præbenda. de præben. dilecto. & c. vacãte. Sed quid dices de beneficio olim creato, sed tempore datæ suppresso, nũc autem renouato? pro & contra quæ not. s. eo. quamuis. lib. 6. Vr̃ q bene extendatur ad illud. arg. eius quod not. de const. cum accessissent. in fi. & facit quod scripsi post Hostiensem de cens. significauit super fi. penulti. glossæ. & hoc præcipue, quia hoc ius nouum est, vt j. dicetur. & de creato tantum loquitur, non de renouato. Sed quid si dubitatur an data præcedat creationem beneficij, vel ecõtra: puta quia eadem die factum est vtrumque, nec apparet quod prius fit. s. eod. tit. c. pen. lib. 6. Contra impetrantem facit: quia ipse petit beneficium. probet ergo illud sibi debitum: ad quod vr̃ necessarium q illud prius fuerit creatum: si ergo hoc non probat, non fiat executio. facit de sent. excom. venerabilibus. ad fin. & quod ibi not. in glo. penult. lib. 6. & in dubijs iudicamus pro reo. de proba. in præsentia. & c. ex litteris. de testi. cum tu. secundum vnam lecturam. succũbet ergo in dubio iste petens. Pro impetrante facit: quia in tali dubio fauetur ei qui potiorem habet gratiam, vel habet eam à maiore, vt in prædicta decre. penult. & de præb. si à sede. lib. 6. Itẽ in dubio interpretamur vt res valeat. de ver. sig. abbate. Item si ponimus impetrantem esse reum, planum est q succumbit actor: idẽ vr̃ si ponimus eum actorem: Nam aduersarius excipit, & quo ad onus probandi reus in excipiendo fit actor. ff. de excep. l. 1. si ergo exceptionem nõ probat, scilicet quod post datam creatum fuerit, succumbet. Nec dicas q hæc sit negatiua, quia etiam si per verba negatiua proponeretur, vt nego tunc extitisse, vel dico q tunc non extabat, habet resolutam affirmatiuam, & quæ probari potest. de renun. super hoc. Item multũ facit pro ipso: quia hæc decr. ponens ius nouum, parat exceptionem ꝯ impetrantem. Obtinebit ergo vt olim impetrãs, tu si de illa fiat fides. & hoc verum puto. Nõ obstant prius allegata: quia hic de iure actoris constat de facta fide, de gratia, & de vacatione.

¶ *Gl. seq. obijcit & obiectionem fortificat per sex absurditates: soluit inducens rationem extrinsecam & vnum simile: demum rationem impugnat. In fi. reassumit quintam absurditatem, dicens in canonicis expectantibus capitulum locum non habere.*

g ¶ *Statuimus.*] non dicit declaramus. ponit ergo ius nouũ, quod vr̃ iniquum: quia certum est beneficium nouiter creatum nondũ ordinatum vacare: quare ergo nõ debetur expectanti vacaturum alteri nõ debitum: maxime cum fauorabilior sit expectatio vacationis p creationẽ, quàm per mortẽ. facit de cõ. ces. præb. accedẽs. Nec vr̃ ponderandũ tempus datæ: quia si tunc extaret beneficiũ quod debito modo, & non in fraudẽ expectantis suppressum esset vel extinctum, non deberetur expectanti. de constitutionibus, cum accessissent. Item sequeretur ex hoc, q si impetraui litteras ad beneficium cum cura, illud quod tempore datæ simplex erat, sed nunc curatũ, non deberetur. & idem ecõtra in simplici. Item q si impetrarẽ ad collationem alicuius, & beneficium tempore datæ non spectabat ad ipsius collationem, licet tempore vacationis spectet, q non deberetur: & hæc falsa, cum inspiciamus in his tempus vacationis & collationis, vt pbatur j. de præb. si d beneficio. & eo. ti. ei cui. lib. 6. Plus, quia per hoc vr̃ q canonico expectanti pbendã nõ deberetur pbenda ex superexcrescentibus, cũ illud sit pbendã de nouo creare. de constitutionibus cũ M. de pben. dilecto. Itẽ q non deberetur præbenda vel portio in ecclesijs non habentibus numerum: eadem ratione ꝯ id quod not. de conces. præb. c. si. lib. 6. Quare dico q hoc nouum inducit hæc constitutio: q sicut rescripta ad lites non extenduntur ad lites post exortas, vt s. eod. c. fina. sic nec rescripta beneficialia, ad beneficia post creata, cum illa etiam sint odiosa. de præb. quamuis. lib. 6. & sic duo requiruntur coniunctim, q beneficium in rerum natura fuerit tempore datæ, & q vacet tempore collationis. ad quod facit ff. de ꝯhen. emp. l. Rutilia Polla. & l. in lege. & concordantias ad idem collige per not. s. eod. c. fin. in 4. glo. Et fuit forte motiuum, quia forsan creatores beneficiorũ retraherentur ab illis creandis, qñ viderent illa statim impetrantibꝰ deberi. Sicut ergo voluit æquitas beneficium permutatione vacãs expectanti nõ deberi. de re. permu. c. vnico. lib. 6. quia forsan aliàs vacaturum non fuisset, ita noluit deberi beneficium nouiter creatum, licet vacet: quod aliàs forte creatum non fuisset. Et tñ dico [a] q hæc decr. generaliter loquens locum habet non solum in prima ordinatione beneficij, sed etiam in vlteriori, vt si Calend. Ianuarij data fuit gratia, Calend. Februarij creatur beneficium quod confertur Titio per cuius mortem nũc vacat, & tũ tunc deficit illa ratio. Sed si ponis quem expectantem ex canonia, non ex reseruatione vacaturi tantum, cum canonico non debeatur simpliciter vacaturum, sed cum se facultas obtulerit, non puto decretalem hanc locum habere: sed debebitur illi præbenda per augmentum creata. de præben. relatum. de conces. præben. cum super. & in prædicta decretali. cum M. de constitu.

† De mente huius c. vide notata p Antonium de Butrio in cap. abbate. extra de verb. signi. adde textum cũ ibi not. in c. si. ut non in prin. extra de ꝯ no.

a Idẽ Pau. super verbo. extẽd. vbi supplet etiã in secunda vel vlteriori collatione idẽ & plenius Gem. nam secundum eum a. dicas generaliter nõ extendi, & c. debet intelligi in quacũque vacatione: quoad hoc ergo vt impetrari nõ debeatur, censeri debet perpetuo nouiter creatũ. qũ post eã creatũ fuit. alleg. quod not. de priui. c. vlt. Pet.

¶ *Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalem alterius religionis vel habitus: si cõtra fiat, est irritũ. hoc dicit. Ioan. An.*

CAP. I.

Vm † ra-

Vm ratione.] Ista constitutio prohibet religiosis vnius professionis, ne eligantur prælati in professione alterius religionis. Ex figura sic casum: Cũ in ciuitate aliqua, puta ciuitate Parisiensi, sint religiosi diuersæ professionis, scilicet monachi nigri, & monachi albi, qui nuncupantur vulgariter monachi sancti Ambrosij: Accidit q abbas monachorum nigrorum senio fractus sublatus est de medio: conuentus tendens ad electionem noui abbatis, camerarium sancti Ambrosij (qui erat alterius professionis, quia monachus albus) elegit in suum abbatem & prælatum: quæritur an bene fecerint? Rñdet Papa in hac Clementina & dicit: Probibemus ne religiosus aliquis eligatur in abbatẽ alterius religionis vel habitus, quàm suæ. Et reddit rationem, cum rationi non congruat, vt homines disparis professionis vel habitus socientur simul, id est, eisdem monasterijs: quod si secus, id est, aliter fuerit factum quàm ista Clementina intelligat, eoipso irritũ sit & inane. Et sumus in versiculo, *Per hoc autem*. Pater sanctissime audiui qualiter prohibuistis ne religiosi vnius professionis eligantur in abbatem alterius: Sed quæro a vobis quid si aliquod capitulum seculare vellet eligere vnũ monachum nigrum vel album in suum epũm: quæritur an possit eligi in epũm cuiuslibet ecclesiæ regularis vel secularis? Et vr̃ q non: cũ idẽ monachus non sit eiusdem professionis cum capitulo: Ad hoc rñdet Papa in hæc verba: Per hoc autem non intendimus prohibere quin religiosus licite possit eligi in episcopum cuiuslibet ecclesiæ hoc dicit. Not. q est idem in mulieribus religiosis: cum dicat, *Homines*; quod nomen comprehendit vtrumque sexum: cum

declinetur

declinetur hic & hæc homo, cōis generis. Not. rationē de omnibus esse reddendā: de quo hic tractat Zenzelinus: sed plene dixi de rescrip. si qñ. Not. q sufficit inducere rationem etiam non inducto aliquo textu vel glo. vel alia auctoritate alicuius doctoris: qđ not. hic Zēzel. & probat principium hic in verbo, rationis, pro hoc de præb. ratio. nam etiā lex non est aliud quàm id quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. Zabarel.

¶ *Prima glo. summat, & diuidit, & dicit quod corrigit, & soluit quæstionē.*

a ¶ *Cum ratione.*] Religiosus eligi non potest ad platurā non epalem alterius religionis vel habitus: Si contra fiat, est irritū. Et primo pbt bitionis causam ponit: secundo prohibet: tertio decernit: quarto ptestatur. partes patent. Prima pars corrigit cōem opinionem iure fulcitam & consuetudine approbatam, quæ habebat, q professus vnius religionis in prælatum alterius posset assumi. Et licet quidā distinguerent religionem maiorem à minori, ego putabam q satis esset eligendum esse professum tria substantialia regulę, vt maiori vel minori religioni præfici posset. quod etiam placebat Archid. 16. q. 1. qui vere. eo. tit. nullus. lib. 6. per quam decretalē aperte hoc probatur ibi dum dicit, vel alterius. Probabam etiam hac ratione: quis si præfici potest religiosus ecclesiæ seculari propter curam, vt probatur 16. q. 1. doctos. & c. seq. de stat. mon. q Dei. Fortius ergo regulari. licet minoris religionis, vt dicere soleo in decret. cum ad monasterium. eod. tit. hic autem expediuntur ibi not. & 16. q. 7. in nona.

† Barbatia pulcherrime examinat virum decreti. & tenet contra Cardi. illud af. ficere ignorantes etiā ante publicationē cōstitutiōis. solus princeps tamē ignorantes ligare pōt. Compost. in cap. capitulum sanctæ cruc. de rescrip. & dixit Io. de Imol in l. ex facto. ff. de vulga. & pupil. q principe confirmante statuta inferiorū per appositionem de certa non possūt inferiores illa declarare. Pont.

tioni a non congruat, vt homines b disparis professionis vel habitus, simul in eisdem monasterijs c socientur d: Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prælatum e alterius religionis f vel habitus g decætero h eligatur i. Quod si secus actum extiterit, sit eoipso irritū & inane k †. Per hoc autem, quin religiosus l in episcopum secularis m, vel cuiuslibet n regularis ecclesiæ licite possit eligi, non intendimus prohibere.

¶ *Glo seq. soluit dubium respondens huic decretali. Secundo quærit; arguit pro: contrarium soluit, & ad simile remittit.*

b ¶ *Homines.*] hic & hæc homo comprehendit etiam feminam: vnde etiam in monasterio monialium quo ad suas prælaturas habet hoc locum; nec impedit verbum, religiosus, quod sequitur: q a femininum sub illo masculino comprehenditur. de hoc eo. tit. generali, lib. 6. in glo. 1. Sed dubitari posset an locū haberet in monasterio monialiū a, quæ per mares regunt. 18. q. 2. qui religiosis. & io c. decima. Vr q nō: q a inter illos nō est societas, q̄ qua sequitur, nec esse debet, vt in cap. io decima. Satis puto idem per verba generalia quæ sequuntur. & similis quæstio not. eo. tit. indemnitatibus §. sane. in fi. magnæ glo.

a Vide ad hanc glossam quæ notat hic Ioannes de Imola.

¶ *Glo seq. quærit & soluit.*

c *Monasterijs.*] ecclesias ergo seculares non cōprehendit, vt j. dicetur. Quid de ecclesia sancti Ambrosij Mediolañ. vbi est duplex collegium, scilicet monachorum & regularium canonicorū? Dic q cum quodlibet collegiū sit ibi diuisum: quia monachi per abbatem reguntur, & canonici per præpositum, locus erit huic constitutioni in illis prælatis assumendis. Ioan. And.

a Vide concilium Trident. sessio. 25. tit. de Regularibus & Monialibus, c. 7.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. ponit prouisionem & responsionem antiquā.*

d ¶ *Socientur.*] habebatur hoc 16. q. 7. in nona. & facit eo. tit. cū causam. sed secundum statum antiquum prouidebamus ad hoc: quia se conformabat prælatus habitui illorum, quibus præfectus erat. j. de vi. & hone. cler. Deus qui. vbi de hoc. Ad cap. in nona. respondebamus illud in vera disparitate, qualis est secularis clerici vel laici ad professos. & circa hoc vide quod scripsi de testa. Ioannes. in 3. appositione. & quod not. eod. tit. officij. in glo. penulti.

¶ *Glo. seq. ponit nomina, soluit dubium, & remittit.*

e ¶ *Prælatum.*] puta Priorem, Magistrum, Ministrum, Custodem, Præpositum, Archipresbyterum, vel quodcunq; sit nomen. Et not. q licet ratio superior sit generalis etiam quo ad socios, tñ nō prohibet eligi in socium & fratrem: quod intellige cum distinctione, an sit minoris religionis, paris, vel maioris, vt not. de præben. cum singula. §. penulti. lib. 6.

f ¶ *Religionis.*] j. dixit, professionis. ex quo ergo diuersa est religio, puta Cistercieñ. & Cartusieñ. licet forsan idem profiteatur, vtraq; cadit sub prohibitione.

¶ *Glo. seq. tractat de regularibus canonicis, licet diuersi coloris.*

g ¶ *Vel habitus.*] non dicit coloris, per quod vr q omnes regulares canonici, q profitenr regulā Augustini, licet varient in colore, q a aliq habent colorē nigrū, alij albū, alij griseū, alij mistū, inuicem eligi possunt, quod vr, maxime: quia dr ipsorum habitū esse lineam togam quam sub cappa deportant. facit etiam j. de stat. mone. in agro. post prin. facit etiam qđ not. 16. q. 7. in nona. Itē in quibusdam religionibus est videre, q est etiam duplex color: vnde videmus q Cistercienses & griseo & albo colore, prout placet, vtūtur: vbi vero color esset de habitu & ipsius substantia, diuersitas coloris induceret diuersitatē habituū. & facit j. de reg. eos qui. l. A.

h ¶ *Decætero.*] electiones ergo prius factas nō vitiat, etiam si super illis constitutionis tempore lis penderet. facit qđ not. & dixi de postu. c. vnico. lib. 6.

¶ *Glossa sequens primo soluit duo dubia, secundo quærit, arguit pro, & soluit.*

i ¶ *Eligatur.*] non prohibet postulari ex causa: sed puto q à Papa. & simi. not. de elect. c. indēnitatibus. post principium. lib. 6. Sed nunquid per viam prouisionis talis pfici poterit? Quod vr, cum ista sunt diuersa. de præben. cum in illis. lib. 6. & hæc constitutio ius vetus corrigit: in casu ergo nō expresso stetur iuri antiquo. C. de app. præcipimus. in fi. de testa. sancimus. & licet hoc posset defendi: contrarium tñ esse vr 3 de mente constituentis per rationem hic expressam, quæ cōis est, & hoc saltem in eo qui prouidet ex iure ad ipsum deuoluto, propter delictum vel negligentiam electoris. facit j. de sup. neg. præla. cap. 1. & quod ibi dicam.

3 Idē Pan. dicit totum huius cap. adaptatur ad omnē modū quo ecclesijs p videtur; & ratio legis extēdit verba ad casum vbi eadem ratio reperitur: facit quod dixi j. eo. tit. fi. postquam. iur. ¶ Pet. ad de Barbar. tractaniē de extēsionibus pernoli. Pont.

¶ Idem.

¶ *Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud, vel eius partem alterare potest. Ioan. And.*

CAP. II.

NE RO-

K ¶ *Inane.*] confirmatio ergo secuta nihil operatur, concor. quod not. j. eod. quàm sit. lib. 6. in fi. vlti. glo.

l ¶ *Religiosus.*] etiam nouitius. j. eod. tit. nullus. lib. 6. & vide qđ ibi not. in vlti. glo. etiam si sit mendicans: saluo quod habes eod. tit. quorundā. lib. 6 j. de regula. vt professores.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem quam reprobat de secularibus collegiatis; arguit pro & contra, & declarationem exposcit.*

m ¶ *Secularis.*] dicūt quidam q ex quo religiosus permittitur eligi in epm ecclesiæ secularis 4, in prælatum alterius secularis ecclesię non poterit eligi: sed hoc non credo per prædictum verbum, scilicet in eisdem monasterijs; & cum id non sit expresse mutatum, in suo statu persistant antiqua iura quæ id permittunt. 51. dist. priscis. 58. dist. c. 1. 16. q. 1. doctos. cum multis cap. seq. de sta. mo. q Dei. incidenter ergo dictum est hic de seculari, cum principaliter de regulari intenderet protestari, vt sequitur: & satis placet hoc in secularibus ecclesijs non collegiatis. Sed de collegiatis maius est dubium: sed q & in illis possit, facit qđ not. Ber. j. de sta. mona. c. 2. in 3. glo. & c. q Dei timorem. & not. Ioan 68. dist. c. 2. 74. dist. c. quorundam. 16. q. 7. in nona. In contrarium facit qđ not. Hosti. in prædicta decr. q Dei. vbi tenet monachum non posse habere præposituram vel decanatum ecclesiæ secularis, nisi ex dispensatione hoc fiat ob necessitatem curæ animarum. Item hic sola disparitas habitus impedit: fortius impedire debet disparitas habitus & professionis, vt in casu isto: scilicet cum religiosus præficitur collegio secularium clericorū, & hoc maxime in simul viuentibus, in quibus plus arctat principium decre. & qui quandoque funguntur priuilegijs religiosorum. de vi. & ho. cler. quoniam. & not. 16. q. 1. decimas. Egeret hoc declaratione: sed vt prædixi verbum, in eisdem monasterijs, multum facit, quòd possit hodie sicut olim: nisi dicas q verbum, monasterijs, ponatur pro ecclesijs. sic 16. q. 7. nemini. Posset etiam dici, q clerici seculares nō habent certū habitū: cū nō sit expressum in iure de colore vel forma, per quæ vel quorum alterum oportet habitum discerni, vt prædixi. & licet fatear certas formas, & colores eis esse prohibitos. j. de vi. & ho. cle. quoniam. j. eod. tit. clerici. non ea hoc sequitur certum habitum esse præfixum: large tñ dicimus habitum clericalem conuenientem & non prohibitum clericis, sicut & laicalem conuenientē laicis. de sen. excom. si iudex. lib. 6.

4 Quomodo hic viuet, vide glo. cap. de monachis, 16. q. 1. & plenissime D. Thomā & Caietanum 2. 2. q. 185. art. 8.

n ¶ *Cuiuslibet.*] quasi diceret etiam si sit alterius religionis vel habitus. Ioan. And.

Ne *Romano.*] Diuiditur in sex partes: Quia primo ponit de potestate Cardinalium sede vacante: secundo de officio Camerarij vel pœnitentiarij: ibi, *Eo tamē*: Tertio determinat quid cōprehendatur appellatione diœcesis, & quid si Papa moritur extra curiam: ibi, *Sane*. Quarto determinat quid si contingat omnes Cardinales exire conclaue: ibi, *Porro*. Quinto de exceptione censuræ nō opponendæ contra Cardinales eligentes Romanum Pontificem: ibi, *Cæterum*. Sexto arctat venire debentes existentes extra curiam vt veniant, licet intellexerint sedem vacare: ibi, *Verum*. Ioannes de Imola. Diuisio.

¶ Illud cap. determinat seu supplet concilium Lugduñ. in cap. vbi periculum. lib. 6. eod. tit. In illo cap. ista dicūtur: Si Papa moriatur, Cardinales præsentes debent expectare absentes per decem dies, vt ipsi congregati in vnum tractent de electione noui Romani Pōtificis: qui quidem Cardinales intrabunt quoddam conclaue, idest, quendā locum secretum, qđ conclaue erit planū, & nulla erunt in illo cōclaui intermedia, seu nullæ erūt partes in medio: & isti Cardinales

Additio domini He... præmittenda est.

mani [a] electioni Pontificis indeterminata [b] opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem [c] afferre: Nos inter cætera [d] præcipue attendentes, quod lex superioris per inferiorem [e] tolli [f] non potest [g]: opinionē astruere (sicut accepimus) satagentem, quod constitutio fœlicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, circa electionem præfatam edita in concilio Lugdunen. [h] per cœtum [i] Cardinalium [k] Romanæ Ecclesiæ (ipsa vacante) modificari [l] possit, corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue

dinales semel inclusi in conclaui, non poterunt exire, & nullus cū eis poterit loqui. Et per vnam fenestram bene arctam & strictam ministrabitur Cardinalibus potus & cibus: Et si infra tres dies nō eligant Papam, ipsi non habebunt per quinque dies nisi vnum ferculum, id est, non comedent nisi de vno epulo: Et si in illis quinque diebus adhuc non eligant, ipsi non habebunt nisi panem, vinū, & aquam, & non recipient suas distributiones de camera: immo si aliquas receperint, ibi tenebuntur illas restituere. Et debent esse ita intenti ad electionem dicti dñi Papæ, ꝙ non debent se interponere de de aliquo alio negotio quousque electionē suā fecerint. Item si quis Cardinalium non intrauerit conclaue, vel si intrauerit & exiuerit: alij existentes nihilominus procedant in dicta electione, & illum exeuntem non admittent, id est, illum amplius non recipient, nisi exierit propter infirmitatem: quia post infirmitatem recipietur, si intret pendente negotio electionis. Item expectati per decem dies, si ipsi veniant, ipsi admittentur. Item illud cap. vbi periculum. dicit ꝙ aliquotiens Papa moritur alibi quàm Romæ, quid erit si moriatur alibi? Ibi dicit ꝙ si Papa obierit extra ciuitatem Romanam, ꝙ Cardinales debent illum eligere in ciuitate illius territorij, in quo obijt. Et dicit ꝙ rectores illius ciuitatis ita cito quàm scient mortem Papæ, ꝙ ipsi debent compellere Cardinales, vt ipsi eligant Papam, & si ipsi non faciant (dicit Papa) ipsi rectores erunt infames, & priuabuntur officijs suis. Et dicit concilium ꝙ feudis, si feuda habeant. Item dicit ꝙ Cardinales debent eligere Papam libere, & sine conuentione vel pactione aliqua. Et si aliquod iuramentū ipsi Cardinales alicui præstitissent de aliquo eligendo, dicit Papa ꝙ tale iuramentum non valet. Item dicit ꝙ tota ecclesia debet orare super prouisione electionis noui Pontificis. ¶ His suppositis accedo ad Clementinam, quæ aliquotiens aliquid supplet ad dictum capitulum: aliquotiens confirmat & determinat ea quæ deciduntur in dicto cap. vbi periculum. iam determinato. ¶ Figura sic casum: Pater sancte, Deus vos conseruet à mala peste, quia vidi si aliquo casu essetis sublatus de medio, id est si essetis mortuus, quomodo vos docetis me qualiter deberem eligere, si ius haberem eligendi Romanum Pontificem? Sed quæro à vobis, an nullæ sint aliæ solemnitates ad eligendum Romanum Pontificem præter istas positas in dicto capitulo, vbi periculum. & si ego obseruarem dictum capitulum, vt iacet ad pedem litteræ, an mea electio esset valida? Et respondet Papa, ꝙ sic: dummodo adiungam ea quæ sunt in isto capitulo, seu in ista Clementina: in cuius principio dicitur, ꝙ olim erant diuersæ opiniones an cap. vbi periculum, posset modificari, corrigi, vel immutari, vel aliquid ei detrahi, vel addi per cœtum Cardinalium: Summus Pontifex considerans, ꝙ lex superioris non debet tolli per legem inferioris, reprobat opinionem satagentem, id est, dicentem & procurantem, ꝙ constitutio edita in concilio Lugdun. in c. vbi periculū. (Ecclesia vacante) potest corrigi, immutari, aut quicquam, id est, aliquid potest ab ea detrahi. Et dicit ꝙ non vult ꝙ Cardinales sede vacante aliam iurisdictionē habeant, præter iurisdictionem eis cōcessam in dicto concilio, vbi periculum. ¶ Hoc tñ plna habent: ꝙ a si contingat ꝙ Camerarius moriatur pendente tempore, quo Papa est mortuus: vel maior, vel aliqui ex pænitentiarijs, Papa Clemēs vult, ꝙ cœtus & congregatio Cardinalium tales personas eligant: quia Papa non intendit ꝙ per obitū suū talia officia vacent. Et maxime, id est, præcipue vult vt pænitentiarij eligantur, cum sint ipsi populo per quam necessarij: quia ipse Clemens vult, si pænitentiarij moriantur, non obstante ꝙ sint impediti in electione Romani Pontificis, tñ vult ꝙ eligantur noui, & ꝙ in locum pænitentiariorum mortuorum Cardinales subrogent nouos. ¶ Item quia concilium dicit in c. vbi periculum. ꝙ si contingat Papam mori extra ciuitatem Romanam, ꝙ Papa est eligendus in ciuitate illius territorij, in quo mortuus est: Sed supplico, declaretis mihi quid vos intelligatis per territorium, & dicatis quid continet? Rñdet Papa, ꝙ nomine territorij tota diœcesis intelligitur, & intelligatis ꝙ si audientia causarum & literarum Apostolicarum sit in vno loco, & ꝙ contingat Papā mori in alio loco, ꝙ Papa non est eligendus in loco in quo moritur, sed in quo remansit curia sua. Et nisi forsan Papa antequam moreretur determinasset audientiam causarū alibi profecturam, quo casu constitutio concilij Lugdun. obseruaretur. ¶ Sed pone, Accidit ꝙ Cardinales existentes in conclaui non fecerunt electionem, immo omnes simul exierunt conclaue, vel successiue exierunt, quæritur qd iuris, an pp hoc electio non sit facienda? Rñdet Papa, ꝙ rectores ciuitatis ad quos executio prædictæ constitutionis, vbi periculum, pertinet, constringent ipsos Cardinales ad iterum intrandum conclaue: aliàs si non faciant, incurrunt pœnas contentas in dicta constitutione, vbi periculum. Sed quæreret aliquis: qñ Cardinales reintrabunt conclaue deputatū, incipient ne ipsi de nouo procedere in electione, ac si nunquam intrassent? Rñdet Papa, ꝙ non: sed incipient in statu in quo erāt qñ exierunt cōclaue. ¶ Itē quæro, pone ꝙ sūt multi Cardinales excōicati, eruntne ipsi repellendi ab electione, cū sint incapaces? Rñdet Papa, ꝙ tales non poterunt repelli aliqua exceptione, vt vitentur seu euitentur dissensiones vel diuisiones seu schismata: quia si possent repelli exceptione excōicationis, ipsi Cardinales fortasse negarent se excōicatos, & esset longum expectare probationes aliorum, & nimis prolongaretur vel differretur electio, qd esse nō debet. ¶ Sed quæro, durāte tēpore electionis sunt aliqui in prouincijs, qui fuerunt electi in aliquibus dignitatibus: quid facient ipsi, quo modo ipsis prouidebitur de confirmatione suæ electionis, an teneantur venire ad ciuitatem Romanam, ac si Papa non esset mortuus? Rñdet ꝙ tenentur venire vel mittere, ac si curia Romana non vacaret. hoc dicit totum illud cap. cuius ordo facilis est. Not. ꝙ opiniones doctorum variæ præbent obstaculum & dilationem expeditioni alicuius negotij: Nam in tali varietate alteram sequi, non est temerarium, vt notatur in d. c. ne innitaris. ē. de constit. Et secundum Pau. sine reprehensione potest vnus adhærere vni, & alter alteri: quia opinionibus est deferendum. 3. de restit. spo. Et per hoc dicendum est, ꝙ si iudex in iudicando sequitur vnam opinionem de pluribus, non facit litem suam. quod dic vt not. Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iudi. Vide hic plenius per Pet. de Anch. Not. ꝙ opinio nō consonans veritati est reijciēda. Zaba.

Casus litteralis domini Heliæ. — Casus. §. Eo tamē. — Casus §. Sane — Casus §. Porro. — Casus §. Ceterum.

¶ *Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit: & dicit quid supplendo determinat: & quid prima pars approbet vel reprobet.*

a ¶ *Ne Romani.*] Casus. Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud vel eius partem alterare potest. Secundo dicit, quod officium Camerarij, vel Pænitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui si deficiunt, poterit cœtus pro tēpore vacationis alios subrogare. Tertio determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicit de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & literarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Quarto prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue. Quinto statuit per exceptionem excōmunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Vltimo electos & alios, qui mittere vel ire tenentur ad curiam, astringit ad id sede vacante. Et principaliter determinat & supplet decre. vbi periculum. ē. eo. Quas autem opiniones approbet vel reprobet, dicam per partes. Et prima pars determinat qd not. 79. dist. nullus 2. & corrigit quod not. Host. de pæni. & remis. cum ex eo. cuius opinionem & rationes scripsi, de schisma. cap. vnico. lib. 6. & approbat quod ibi not. & quod tenet Archi. in decre. prædicta, vbi periculum. §. cæterum. in fi. quod specialius contingit hūc casum. Gar. etiam sequebatur Hosti. eo. titu. cupientes. §. ꝙ si. vt etiam dicam ĵ. §. si.

b ¶ *Indeterminata.*] habes igitur exemplum opportunæ determinationis, de quo loquitur procœmium harum constitutionum.

c ¶ *Dilationem.*] summe periculosā, vt in ea. consti. in prin. Io. An.

d ¶ *Cætera.*] quæ patere possunt ex glo. prædictis supra.

e ¶ *Inferiorem.*] 21. dist. inferior. ē. de maio. & obe. cum inferior. C. de leg. l. fin. & hoc maxime cum ille inferior ab illo superiore recipit potestatem, vt in casu nostro cœtus Cardinalium à Papa: per quod idem vr̃ de concil. ē. eod. tit. significasti. 9. q. 3. cuncta.

f ¶ *Tolli.*] iuuari posset per pœnæ adiectionem, de hoc dixi de offi. archipresbyte. cap. fi.

g ¶ *Non potest.*] hoc etiam fatebatur Hosti. ē. eod. licet. dicens ꝙ Cardinales illi constitutioni expresse renuntiare non poterant per hanc rationem: tacite sic, vt ĵ. dicam.

h ¶ *Lugdunensi.*] ē. eod. vbi periculum. lib. 6.

¶ *Glo. seq. ponit alia duo nomina, & remittit.*

i ¶ *Cœtum.*] Collegium vocatur. de schisma. c. vnico. lib. 6. quæ satis resonant in idem, vt patet 23. dist. canones. in fi. alibi dr̃ gremium. 23. dist. in nomine Dñi. ante medium. Quomodo vero Cardinales habent ius collegij vel capituli. nec cēsentur iure singulorū in diuersis titulis locatorū, satis tractauit Host. ē Iudæ. ad liberādā.

k ¶ *Cardinalium.*] vnde sic dicantur, not. ē. de offi. archipresby. c. 2. in 1. glo. Ioan. And.

l ¶ *Modificari.*] diminutionem continet. de verbo. signi. c. fi. & multa ve.

[Right margin:] Fallit hoc secundum Arch. in alio capitulo, quæ in de vacante habens iurisdictionem; sed ratio alia est. ... de Papa. Fama.

Placuit doctoribus & nota, ꝙ inferior non semper (gratia exempli) episcopus recipit potestatē à superiore, scilicet archiepiscopo. c. pastoralis. in princip. de off. ord.

Sequuntur doct. facit c. si numerū periculis. de consti. lib. 6. gl. ... cle. vt ... de æta. & quali. Zaba. Panor.

ta verba hic ponit, septem scilicet, vt omnem modum per quem constitutio tangi posset, includat. Ioan. And.

a ¶ *Dispensari.*]hoc addit: quia stante constitutione maioris, minor quandoque contra illam dispensat. de ætate & qualita. cap. vnico. lib. 6. cum similibus.

addi, vel dispensari[a] quomodolibet circa ipsam seu aliquã eius partem[b], aut eidem etiã renuntiari per eum, tamquam veritati non consonam[c] de fratrum nostrorum cõsilio reprobamus[d] †: irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid potestatis[e] aut iurisdictionis ad Romanum, dum viuit, Pontificẽ pertinẽtis[f] (nisi quatenus in constitutione prædicta permittitur)[g] cœtus ipse duxerit (eadem vacante Ecclesia) exercendum.

¶ *Officium Camerarij, vel Pœnitentiariorum Papa durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Ioan. And.*

¶ Eo tamen prouiso, quòd si eiusdẽ Ecclesiæ Camerariũ[h], aut maiorẽ[i], vel aliquos alios ex pænitentiarijs (quorum[k] officium per obitum eiusdem Põtificis nolumus expirare[l]) per mortem, vel aliàs deficere quouis modo[m] contingat; valeat idem cœtus[n] ad tempus vacationis huiusmodi, pro numero deficientium[o], vel ampliori etiam, quantum[p] ad pænitentiarios (si hoc[q] eidem cœtui cõcorditer[r] expedire videbitur) alios subrogare.

¶ *Determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicitur de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & literarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Ioan. And.*

¶ Sane cum iuxta constitutionem[s] prædictam Papa extra ciuitatem, in qua cũ sua erat curia, moriente[t], in ciuitate in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter[u] successoris electio celebrãda: districtus, seu territorij nomine, diœcesim[x]

b ¶ *Partem.*]quid iuris sit de toto, & c. ff. de rei ven. quæ de tota. & ĩ. de dona. inter virum & vxo. nuper.

¶ *Glo. seq. respondet ad rationem Host. quem excusat, & hanc definitionem coadiuuat.*

c ¶ *Non consonam.*]qđ ergo dicebat Hostiensis quod alia collegia hoc habent, ergo & collegium Cardinalium? Respondetur illis permissum, huic expresse prohibitum, & si per antiqua iura cõcessum prius erat, per istam posteriorem constitutionem est correctum. de constitu. cap. 1. lib. 6. Et sic breuiter rñdetur ad quamplurea ex rationib[9] Hostiensis, qui tñ excusabilis est: quia non vidit decret. vbi periculum. Ad id quod dr non esse verisimile, filium Dei voluisse mortuo Papa gregem fideliũ esse sine pastore, vel Ecclesiã sine sponso: Rñdetur q sponsus, rector & pastor est Christus, & caput[2] Ecclesiæ, quæ est ipsius corpus. Primum patet 76. dist. ieiunium 2. in fine. Secundum 96. dist. cap. 1. circa medium. Tertium de sacra vnctio. cap. 1. versi. sed vbi. 3. q. 4. cap. fin. Licet ergo deficiat vicarius, non deficit principalis, qui vicariatus solum Petro & successoribus Apostolicis datus fuit. Absurditas autem huius opinionis apparet: quia secundum eam non esset necessariũ Papam eligi[3], ex quo cœtus Cardinalium Christi vicarium haberet. Itẽ nec esset hoc expediens, quod cuique patet. & facit de concel. præben. quia diuersitatem. in prin. & in decisa.

† Notat Barbat. q Papa põt facere constitutionẽ super electione successoris, nõ sic ẽpa: qa post obitũ nõ erit iudex, ergo non valet quod egit. l. cum qui. §. fi. ff. de iur. om. iu. Fonta.

[2] Vide Turrecrematã in summa de ecclesia lib. 2. cap. 44. & seq.

[3] Quod est falsum. vnde infert Barbat. q auctoritas Christi nõ transit ad concilium sede vacante, vt in gl. e quodcum que ligaue ris. 24. q. 1. Fons.

¶ *Glo. seq. quærit, negatiue soluit.*

d ¶ *Reprobamus.*]Sed nunquid per hoc reprobatur opinio Goffre. Hostien. & Compost. & Guliel. quæ habet, Cardinales tollere posse, quod de numero duarum partium statuit concilium Lateran. ĩ. eod. tit. licet. scilicet ordinando q nominatus à pluribus in scrutinio sit Papa, vt ibi scripsi? Dic q non: quia illud concilium illam opinionem approbat cum dicit, nisi maior interuenerit cõcordia. ex quo ergo concordant nominatum vel nominandum à plurib[9] esse Papam, vr ille nominatus ab omnibus, & facit quod not. ĩ. eod. tit. si cui. lib. 6. in glo. nota.

¶ *Glo. seq. dicit opi. Hug. reprobatam, & rationem eius tolli per instãtiam.*

e ¶ *Potestatis.*]reprobatur ergo quod notat Hug. 79. distin. nullus 1. cuius dictum recitat Hostien. ĩ. eod. licet. qui dixerat Cardinales posse tunc creare Cardinalem: cum possint tunc creare Papam, quod plus est: sed videmus quod capitulum creat epm. nec tamen confert beneficia ad illius solius collationem spectantia, ne sede vacante. cap. vnico. lib. 6.

f ¶ *Pertinentis.*]si ergo aliquid diuisim ad collegium pertinet, qđ forte prior ipsorum expedit, vt est moris, hoc non impedit. facit prædic. decre. vnica. & de rescrip. edocert.

g ¶ *Permittitur.*]in §. idem quoque.

h ¶ *Camerarium.*]ad quem spectat temporalia pauperibus erogare, vt not. 10. & q. 1. c. 1. hodie autem magnum est officium: & iurisdictionem exercet circa omnes debentes Cameræ; & auditorem habet etiam ad hoc, quem puto q habere possit sede vacante, per hanc literam. prouisione tñ pendente Cardinales nil ab ipso recipiunt, vt in prædicta decre. vbi. §. prouisionis.

i ¶ *Maiorem.*]ex pænitentiarijs[3], qđ sequitur, & est sensus q officium pænitentiarij maioris, qui solet esse Cardinalis, vel aliorũ minorum, non expirat. Tempore tñ inclusionis maior pænitentiarius, si est Cardinalis, per se non potest vti officio: si tamen nollet in clausura manere etiam personaliter vtetur officio, vt fecit dominus Tusculanus.

[3] Vide Ludouicum Gomes in proœmio regularem Cancellariæ de officio sacræ pænitentiariæ.

k ¶ *Quorum.*]interpositio.

¶ *Glo seq. dicit quid approbat, duas lecturas ponens.*

l ¶ *Expirare.*]hoc de pænitentiarijs tenebat Host. de sen. excom. q de his. in fin. vbi determinat quod not. in Specula. tit. 3. §. 1. vbi defendit Guli. q Camerarius Mareschallus, & auditor cameræ habent ordinariam. quod si verũ esset de iure cõmuni duraret illorum officium mortuo Papa. de offic. leg. c. 2. lib. 6. sed hic de mareschallo nil dr. & vide quod dixi ĩ. ead. compil. tit. 1. audito. in 1. glo. Secundũ quod dicimus istos habere delegatam, speciale hic inducit. quod durat delegata post mortem delegantis, sicut & supra de hære. in fidei. lib. 6.

Camerari[9] Papę & Mareschallus an habeãt ordinariã vel delegatam.

m ¶ *Quouismodo*[4].]puta qa incidit in furorẽ, vel infirmitatem, quæ impedit executionẽ officij. idem puto si recederet, vel nollet officiũ exercere.

[4] De hoc verbo vide Decium in c. sedes. extra de rescrip.

n ¶ *Cœtus.*]potest suppleri vel pars maior: qa quod maior. &c. 61. di. Apostolica. de electio. cum inter canonicos. in prin. ff. ad munici. l. qđ maior. & hoc verũ vbi solum pro numero deficientium subrogant. vbi vero pro ampliori, necessaria sit plena concordia[5]. & sic intelligo quod sequitur.

[5] Vide Abbatem, in c. non potest. extra de ra iud.

o ¶ *Deficientium.*]tolle quod est ĩ. alios subrogare.

p ¶ *Quantum ad pænitentiarios.*]secus ergo quo ad Camerarium.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit.*

q ¶ *Si hoc.*]videlicet quòd pro ampliori numero subrogentur pænitentiarij. Sed nunquid nullo deficiẽte poterit cœtus pro ampliori numero concorditer pænitentiarios subrogare? De verbis vr q non. cum constitutio sit prohibitoria præter casus præmissos. & illud non videtur permissum, nisi cum aliquis deficit. Io. And.

r ¶ *Concorditer.*]idem in decre. vbi periculum. §. nulli. & §. idem quoque. vnus[6] ergo solus hoc impedire poterit. facit quod not. ĩ. eod. tit. quia propter. ver. vel saltem.

[6] Vide Alexandrum consi. 19. in 2. volu.

s ¶ *Constitutionem prædictam.*]in §. porro.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & respondet contrario.*

t ¶ *Moriente.*]vel cedente, quod esse potest, vt de renun. c. 1. lib. 6. Nam tunc quo ad sedem censetur mortuus[7]. 7. q. 1. §. ecce. in quibus. & tum hic sit eadem ratio & fauor prouisionis Ecclesię, & cesset ambitio, cessat etiam contrarium de decre. susceptum. de rescrip. lib. 6.

[7] Mors. n. ciuilis æquiparatur naturali, vbi operatur eundẽ effectũ, de quo vide Abbatem in c. nisi. de probat. & Alexandrum consil. 2 in 5. volum.

v ¶ *Regulariter.*]hoc dicit propter casus interdicti & rebellionis ibidem exceptos. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum per simile, & per rationem. Secundo obiicit, & respondet.*

x ¶ *Diœcesim.*]iustum fuit hic plus ponderari diœcesim, quàm districtum, sicut & in casu, de rescrip. statutum. lib. 6. maxime quia stante diœcesi, districtus facile variantur, quandoque per concessiones imperiales, quandoque per occupationes principum, vel ciuitatũ. ad tales autem mutabilitates ecclesiarum status non mutatur. 10. dist. cap. 1. 101. dist. c. 1. & de relig. domi. c. 1. Si ergo Papa moritur apud Bazanum vel Nouantulam, quæ loca sunt districtus Bononi. quia tamen loca ipsa sunt diœcesis Mutinensis in ciuitate Mutinensi conuenire debent Cardinales, & ibidem includi. Sed cum locus ille non distinguatur per ciuitatem Mutinensem. quomodo ergo ẽs ciuitatem Mutinensem illos includet? quare melius videbatur exprimere proprie terminorum vel districtuum. Sed forte ponderauit auctor q multa sunt loca[8], quæ non distinguuntur per ciuitates aliquas, sed per singularia dominia, qui dñi etiam ciuitatibus non respondent. Illi ergo non sunt de districtu ciuitatis, sunt tamen de diœcesi. Ad primum dico quòd Cardinales se debent offerre, & sperandum est quòd hoc facient: quia non facile continget quin aliqui se offerant, quo alij sequentur nolentes perdere vocem suam, vt de facto videmus. Posset etiam esse locus remissioni, de qua ĩ. de re iudic. pastoralis, circa medium.

[8] Talia loca no sunt da districtu ciuitatis secundum hanc glo quam not. & adde qđ not. Ioan. And. ĩ. de iureiuran. nimis. & dicit in c. statutum. §. cum vero. de rescrip. & in c. si propter. e. tit. c. 9 ver. ad idem quæritur. lib. 6. Pet.

z ¶ Hoc

a ¶ *Hoc casu.*] alijs ergo casibus sumitur vt habetur. ff. de verbo. sig pupillus. §. territorium. tñ & alibi territorium ponitur pro diœcesi. 16. q. 2. si quis eporum. cui concor. de consti. c. 2. lib. 6. Quandoque etiam parochia ponitur pro diœcesi. 12. q. 2. bonæ rei. de dona. Apostolicæ. in prin. quandoque ponitur pro regione 9. q. 2. episcoporum.

b ¶ *Alibi.*] id est in loco alterius diœcesis.

c ¶ *Non ibi.*] vt motif.

¶ *Gl. seq. dat duo sumilia.*

d ¶ *Vacare.*] licet vacet inspicimus primum statum, ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti, donec alteri nupserit. concord. in decr. de fo. competen. ex parte. 10 siu. vlti. glo. Ponderamus igitur hic habitum sine actu. sic s. ead. compil. de sum. trinit. c. 1. in fin.

e ¶ *Ordinatū.*] Ad idē de præben. si Apostolica. in fin. lib. 6.

f ¶ *Transferenda.*] ad aliam diœcesim, aliàs idem quod s.

g ¶ *Prouisio.*] scilicet quod fiat electio in loco vbi Papa moritur, vt in dicto §. porro.

h ¶ *Porro.*] prouidet casui non determinato per e. vbi periculum: Nam licet ibi in §. sane. prouiderit quid iuris cū aliqui ex Cardinalibus exeunt cōclaue, improuisum erat quid iuris, quando omnes exeunt. & casus iste post mortē Clemētis fuit de facto.

i ¶ *Omnes.*] bene dicit: quia si aliqui vel aliquis remaneret, in illos vel illum resideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicta decret §. sane. & facit quod not. de postul. prælat. gratum. cū suis concor. ¶ Vbi vero omnes mortui essēt, quid iuris: scripsi post Host. s. eod. licet.

k ¶ *Hi ad quos.*] de quibus habetur in § pœterea.

¶ *Glo seq. quærit, & soluit: secundo duas quæstiones subdit, de quibus remittit: Tertio quærit, & quæstionem ampliando, prouisionem exponit.*

l ¶ *Compellant.*] sed quid si aliqui territorium illorum exeant? faciant de his qui infra districtum ipsum manent. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? Item quid si nulli remanent? Vide quod dixi s. in glo. iustum. Item quid si omnes remanent, & aliqui citius reintrant conclaue, nunquid illi poterunt eligere? etsi alij non haberent iustam causam, planum esset. Sed quid si alij non intrantes habent iustum metum mortis, vt allegabatur post mortem Clementis, & dicatur dominus temporalis non esse potens ad securitatem ipsorum, vel etiam tunc dicebatur: quid fiet, & quis de iusta causa metus cognoscet? ista non decisa, nec tunc prouisa adhuc egebunt prouisione.

m ¶ *Contentas.*] in §. quod si præmissa.

n ¶ *Incursuri.*] quia pœna ciuium & rectorum est punitio ciuitatis videntur etiam includi pœnæ, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ *In quo erāt.*] habita distinctione, an lapsi essent tres dies tantū, an etiam octo, vt ibi in §. conclaue.

¶ *Glo. seq. dicit quod approbat, & quid prorogat, & opi. Compo. reprobat.*

p ¶ *Cæterum.*] iste §. approbat quod not. Ioan. 79. dist. c. 1. vbi not. de vitio eligentium obijci non posse: & prorogat opinionem Compost. not. s. eod. licet. qui dixit contra electionem factam per duas partes excipi non posse de excōicatione vel suspensione eligentiū, etiam si sit notoria. Nec obstat secundum eum quod peccant alij cōmunicando talibus: faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnē exceptionem remouet. alleg. ff. de ritu nup. l. Seruius. §. si quis tutum. Itē secundū ipsum in casu necessitatis licite excōicato cōicatur, sed maior necessitas, quam carentia vicarij Iesu Christi non potest haberi. 22. dist. omnes. 2. q. 6. ad Romana. & facit s. de hæ. præsidentes. lib. 6. hic approbatur hæc opinio, etiam quo ad actum electionis faciendæ.

† Notat Pet. de Anchara. quod si pœna excommunicationis non est sortita effectū iterum inchoatur. al leg. 227. in l. si sacrilus fos. § memorisse. ff. de lega. 2.

† Capitulo igitur ergo gregorio, nō dicitur dissolui collegium per recessum etiam maioris partis: quia in solo remanente dicitur ius collegij remanere: sed antequam congregentur, nisi duæ partes accedant, non fingitur capitulū conuenisse in loco. Pet. de Anchara.

hoc casu[a] intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quod si in certo loco causarū & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi[b] mori contingat, non[c] ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacare[d] noscatur: nisi forsan ante mortem eandem ordinatum[e] esset per Papam de curia transferenda[f]: quo casu seruetur prouisio[g] constitutionis prædictæ.

¶ *Prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.*

¶ Porro[h] si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes[i] simul vel successiue (quod absit) exire contingeret conclaue deputatum eisdem: hi (ad quos[k] pertinet executio constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationē nō dabit, idem conclaue (quam cito poterunt) reintrare compellant[l]†: Pœnas in dicta constitutione contentas[m], nisi hoc fecerint, incursuri[n]. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & aliàs constitutionem præfatam obseruent secundum statum in quo[o] erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ *Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspēsionis, vel interdicti ab electione non repelli. I. A.*

¶ Cæterum[p], vt circa electionem prædictam, eo magis vitētur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit dissidendi facultas[q]: Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet[r] excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs[s] circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis.

¶ *Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) astringit ad id sede vacante. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Verum[t] quia tam ex prouisis[u] remedijs, quàm ex orationibus[x] ad Deum super huius negotio effundendis[y], quòd breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperādum: Statuimus, vt electi & alij[z] (qui ex quacunque[a] causa ad sedē Apostolicam venire, vel mittere[b] sunt astricti) ad ipsam cum vacat, ac[c] si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

¶ Idem.

¶ *Primo ponit formam secundum quā appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo, prouidet cum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto, vitiat intimationem aliter factam. Quinto, prorogat hunc modum intimādi ad alios casus. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

CAV-

q ¶ *Facultas.*] facit s. eod. indemnitatibus. §. vt autem. lib. 6.

r ¶ *Cuiuslibet.*] iuris vel hominis. Item qualiscunque sit suspensio, vel interdictum.

† Aliàs lit. vt nullus ex Cardinalibus.

s ¶ *Iuribus alijs.*] 79. distin. per totum. 23. dist. in nomine Domini. s. eod. licet.

¶ *Glo. seq. dicit approbatam opi. Gar. & Io. Mona. licet mala ratione falsificatam, & contrariam reprobatam, subdens absurditatis causam.*

t ¶ *Verum quia.*] approbat quod not. Gar. & Ioā. Monachus s. eod. cupientes. 1. respon. lib. 6. super versi. comparere. qui dicebant electum non venientem tunc infra ipsa illius constitutionis incurrere pœnā. mouebātur autem illa ratione: quia iurisdictio Papæ. & ipsius exercitium remanet penes collegiū Cardinalium, quæ ratio reprobatur. s. 1. ne sede. Dicebant etiam quod Papa deberet pœnā remittere, ex quo venit ante creationē Papæ, licet post tempora. alle. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 2. §. fi. Archi. ibi in fine primæ partis propter verbum, coram nobis, tenebat contrarium, scilicet quod non incideret in pœnam tūc non veniendo. Cū scripsi super illa decretali, hunc casum non tetigi, quia mihi videbatur contra æquitatem, quod tunc incideret, & per illud verbū, coram nobis. de rigore videbatur quod incideret: Quis enim pōt diuinare astrictus ad veniendū quū sit Papa creandus? cū ergo posset omni die creari, ergo omni die paratus sit is qui astrictus est ad causam prosequendā. & licet rigorosum videatur, respicit tñ expeditionem Ecclesiæ. & forte propter hoc non vtitur hic verbo, declaramus: sed verbo, statuimus.

† Aliàs lit.: super hoc eius negotio. aliàs: super huiusmodi negotio, &c.

u ¶ *Prouisis.*] per decr. vbi. & iura quæ allegaui in fi. proxi. partis.

x ¶ *Orationibus.*] qualis debeat esse oratio ‡, vide quod dicam j. de reliqui. & venera. san. si Dominum. ad fi. & quomodo in ea sperandum est, ibi dixi satis in vltimo membro glossæ.

‡ De hac materia vide plene per B. Thomam 2. 2. q. 83. art. 12. 13. & 14.

y ¶ *Effundendis.*] vt in decre. vbi periculum. in fi. & verbum, effusionis, largitatem & abundantiam denotat. 16. q. 1. reuertimini.

z ¶ *Alij.*] personæ instructæ opponentes & appellantes ‡.

a ¶ *Quacunque causa.*] per hoc vr quod citatus qui tenetur ire vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. Host. s. de accusa. licet. vt ibi scripsi super verbo, accessisses.

‡ Et secundum Bart. pertinet ad causā per defunctum Papam pēdente verbū, astricti. & ver. prouisi, sicut glo. in c. cupientes. §. 1. in verbo, electi de electi. lib. 6. Franc.

b ¶ *Mittere.*] sicut hi quos arctat decre. 1. s. eod. lib. 6. decre. 1. de appellat. & decre. quamuis. de offi. ordi. eo. lib. Item electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quos arctat cōstitutio, cupientes. nisi sint iuste impediti, vt eo. c. §. quod si. Item postulati, quia sunt ecclesijs alligati, vt ibi. §. denique. vel fœminæ. s. eo. indemnitatibus. §. sed cum eas. lib. 6.

c ¶ *Ac si non vacaret.*] & sic patet quod infra tempora statuta.

CAusam electionis.] Diuiditur in quinque partes, vt patet in rubro, quarum secunda est: ibi, *Quod si forsan*: Tertia: ibi, *Verum*:

Quarta

Quarta: ibi, *Intimatio*. Quinta: ibi, *Idem quoque*.

sam † electionis b, postulationis, seu prouisionis c, per appellationem ab ipsa vel occasione d ipsius, ad sedem e Apostolicam emissam: tunc demũ ad sedem eandem deuolui f censemus, cũ in appellati g aut procuratoris eiusdẽ in ipsa causa specialiter h cõstituti pręsentia interposita i fuerit: aut eorum

† Vide cõcilium Tridẽ. sessio. 24. de reformat. c. 20.

¶ Præsuppositis notatis in c. statuimus. lib. 6. eo. tit. vbi dr, si aliqua fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit sibi prouisum de beneficio, vel forsan fuit postulatus, q̃ si aliquis ꝯ talem prouisionẽ electionem, vel postulationem se opponat, vel forte fuit appellatũ à tali electione, prouisione, vel postulatione, q̃ talis appellans similiter & appellatus seu defendens, debent arripere iter suũ à die quo se opposuerunt vel appellauerunt infra mensem, vt vadãt ad Papã, qui de causa appellationis disceptabit. Item dicit dictum cap. q̃ si vna pars à die quo se opposuit, infra mensem iuit Romam, & ibi suã partem aduersam per xx. dies expectauit, & non venit, procedetur in negotio electionis, non obstãte eiusque absentia, sicut de iure fuit. Item aliquotiens aliquis opponit in formã electionis, id est, ꝯ formam electionis, dicendo electionẽ rite nõ esse factã: immo q̃ fuerunt omissæ solẽnitates iuris: si talis opponẽs nõ possit probare peccatũ formæ, id est, electionẽ nõ esse factam s̃m formam, quã accepit à iure; tunc talis condemnabitur alteri parti in expensis: quis ipse soluet expẽsas, damna & interesse, quæ vel quas habuit ille vel secit, cõtra quẽ oppositũ est in formam. Aliquotiens aliquis se opponit non in formã electionis, sed in personam, id est, ꝯ personam electam, dicens eam non esse capacem electionis: quia dicit talem esse excõicatum, quare est ineligibilis. Vel dicit talem personam nõ esse legitimã, nec de legitimo matrimonio, ideo illã personã dicit non esse eligendam, & sic opponit in personã, id est, ꝯ personam illã electam. Et ille qui opponit in personam, si non probet ea quæ opponit ꝯ illam; tunc talis opponens est suspensus triennio à suis beneficijs: immo perpetuo priuatus est, si se interim, id est, pendente illo triennio immiscuerit ad illa beneficia. His auditis figura casum in Clemẽtina. Pater sanctissime, audio doctrinam vestram, in qua dicitis, quòd si aliquid opponitur ꝯ prouisionẽ, electionem, vel postulationẽ factã ad personatũ, dignitatem, vel canoniam, & ob hoc fuerit appellatũ ad Papã, appellans & defendens, & quorũ interest à die oppositionis vel appellationis infra mensem arripiant suũ iter eundi Romã: q̃a causa est deuoluta ad summum Pontificem: Sed quæro, an eo ipso q̃ opposui me ꝯ aliquem, quia fuit electus ad dignitatẽ, & me oppono ꝯ formam, vel an eo ipso q̃ appellaui vel me opposui, causa ipsa sit deuoluta ad sedem Apostolicam? Et rñdet Papa q̃ non, sic dicendo: Nos censemus causam electionis, postulationis, seu prouisionis emissam, id est, deuolutam ad sedem Apostolicam, cum ipsa appellatio fuerit specialiter interposita in præsentia appellati, id est, in præsentia illius ꝯ quem appellatur: aut si fuerit interposita in præsentia procuratoris eiusdem appellati, aut cum fuerit intimata, id est, notificata alteri eorum, scilicet, in personam appellati, aut in personã sui procuratoris infra mensem ab interpositione ipsius appellationis, vel saltem cum fuerit intimata post lapsum tẽporis, s. post mensem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cum fuerit intimata, porrecto, id est, dato libello sub scriptura authentica, vel lecto tenore illius: quia talis appellatio qñ intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo simili sicut modis supradictis, si ipsi copia fuerit petita, & inde fuerit data. Et sic habemus, q̃ causa appellationis non dr̃ emissa, nec deuoluta ad sedem Apostolicam, nisi fuerit infra mensem, vel post mensem quàm cito commode poterit, intimata & notificata: sic videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem: quia scio electionem esse inualidam, vel quia scio vos incapacem illius electionis, vobis intimo & notifico, q̃ de tali electione de vobis facta appello ad curiam Romanã: & ibi causam appellationis prosequi intendo. Hoc facto, causa appellationis dr̃ emissa ad sedem Apostolicam. Sed quæro, si appellans non possit intimare, id est, notificare appellationem factam appellato, quomodo prouidebitur: quia forsan appellatus aufugit, & nõ est in prouincia, nec potest eius procurator inueniri, vel forsan quia appellatus habet domum remotam, ita q̃ appellans non potest sibi intimare: Respondet Papa, q̃ appellans debet ire ad ecclesiam cathedralem in ciuitate vel diœcesi cuius sit beneficium vel dignitas de qua fuit electus, & ibi suã appellationem publicari faciet, & copiam dabit appellato modo præmisso supra, quandocũque copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, q̃ si forsan contingat appellatum abesse, id est, absentem esse, & contingat talem procuratorem non inueniri, scilicet, q̃ possit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem suam publicari in domo, in qua ipse appellatus consueuit cõiter habitare. Vel si talis publicatio non possit fieri in domo, quia domus eadem existit in remotis partibus; tunc faciat publicari suam appellationem in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœcesi beneficium quod litigiosum est, consistat, id est, sit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationem vtroque casu, scilicet, in ecclesia cathedrali, vel in loco in quo est beneficium, ac de ipsa, scilicet, publicatione quãdocũq; fuerit petitum, fieri copiam appellato volumus modo præmisso & supradicto. Et sum in versiculo, *Verum*. Et quæro ponendo sic, q̃ appellatus non abest, nec eius procurator, nec domus eius longe distat: sed ipse appellatus, hoc est, ille ꝯ quem appellatum est, est ita potens & ita timendus, q̃ appellans nõ audet intimare suã appellationem? Rñdet Papa, q̃ talis appellatio debet publicari solemniter in loco publico, in quo loco est verisimile ipsum appellatum vel eius procuratorem verisimiliter nõ posse ignorare. Et ideo dicit textus, *Verum*. pro, sed, si intimatio fieri nequeat, vt præfertur propter metũ appellati: quia est ita potens q̃ appellans non est audens ire ad eum: vel si intimatio fieri nequeat propter metum & timorẽ suorum parentum: Nos Clemens volumus eandem appellationem sic publicari solemniter in loco publico, q̃ possit verisimiliter peruenire ad notitiã appellati, seu procuratoris eius. Intimatio vero aliter facta careat omni effectu: nec causa censeatur deuoluta ad sedem Apostolicam per candẽ appellationem, nisi certa notitia eius appellationis aliter peruenisset ad appellatum intra tempus prædictum, scilicet, infra mensem. Et istum modum intimandi vult obseruari in alijs casibus, in quibus requirit̃ intimatio faciẽda: ideo dicit textus. *Idem quoque obseruari volumus in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda*. hoc dicit. Not. primo ibi, *Vel saltem*, de aduersatiua, *Vel*, cui quando adijcitur dictio, *Saltem*, vt hic, signat diminutionem. de rescrip. statutum. §. cum vero. lib. 6. Nota secundo casum, in quo datur tẽpus arbitrariũ ad purgandũ morã temporis determinati. de quo in glos. in verbo, cõmode. Zabar.

¶ *Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit, & dicit quid determinat.*

a ¶ *Causam*.] Casus primo ponit formam, secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. Et determinat not. per Innocentiũ. Host. Io. Mo. & Archi. eo. tit. c. 1. lib. 6. super verbo, intra mensem. per Compost. ibidem. & Guliel. in Spec. tit. de citatio. §. sequitur. post princ. plenius de appel. § qualiter. versic. cautus etiam sit. & versi. quid si procuratori. adhuc apertius per Guliel. Mandegon, in libello electionum. in fi. per ipsum Ioan. Monachum de reg. iur. in generali. lib. 6. vltra medium. & quod not. s̃. eod. cupientes. s. responsio. lib. 6. super ver. notitiam.

b ¶ *Electionis*.] eius ẽpalis vel cathedralis ecclesiæ, vt dicã. j. §. pen.

c ¶ *Prouisionis*.] hæc ista exprimit decre. s. eo. tit. lib. 6.

¶ *Glos. seq. approbat ops. Compost. quam plenius recitat.*

d ¶ *Occasione*.] id est, propter causam electionis, postulationis, vel prouisionis, vt si appelletur à grauamine illato in iudicio: quo casu locum habet decre. s. s̃. eo. lib. 6. secundũ Compost. qui plus ibi not. q̃ si super prima appellatione dentur iudices extra curiam, & ab illorum grauamine appelletur, locũ habet decr. illa. & dicit sic seruasse Innocentium, licet quidam contra, q̃ solum in causa primæ appellationis habet locum hæc decretalis, quod est contra mentem: quia per secundam appellationem sicut per primam possit protelari vacatio.

e ¶ *Sedem Apostolicam*.] in alijs enim non habet locum prædicta decre. s. s̃. eod. lib. 6. vt ibi not.

f ¶ *Deuolui*.] quo ad hoc vt principale negotium sit in curia, vt dicam j. §. penult.

g ¶ *Appellati*.] si contra capitulum vel collegium appelletur. vide qđ not. s̃. eo. bonæ 1. in glos. 1. soli. de concess. præb. si capitulo, in lib. 6. in glos. 6. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dicit approbatam opinionem Speculatoris; arguit ad simile, & de tribus remittit.*

h ¶ *Specialiter*.] approbat opinionem Spec. in prin. versic. quid si procuratori. vbi positis duabus opinionibus, quarum prima habebat, q̃ non sufficit intimare procuratori: secunda, q̃ sufficit: dicebat primam veram in generali procuratore, secundam veram in speciali: allegabat de testi. præsentium. §. cæterũ. lib. 6. ff. de liber. cau. l. immo. ff. de ꝯhes. emp. l. in huiusmodi. de procu. dilectus. & c. non iniuste. in fi. Sicut autem speciali procuratori appellati fieri potest intimatio, ita etiam potest fieri per specialem i procuratorem appellantis; nam & talis in his casibus appellatis quod dic vt not. eod. tit. procurator. libr. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad intimandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in prædi. libel. electionũ. in fi. & quomodo de procuratorio suo sicut & de appellatione debet fidem facere.

i Est bona & singularis secundum Cat. facit in fin. glo. fi. in c. a. § cõis Bart. tamen putat sufficere generalem.

s ¶ *Interposita*.] & tunc interponitur simul & intimatur quare cum alijs conftet illum appellasse, alia intimatio facienda non est.

alteri [a] infra mensem ab interpositione [b] ipsius, vel saltē post lapsum eiusdem mensis (quàm cito commode [c] fieri poterit) legitime intimata: porrecto [d] videlicet [e] sibi sub scriptura authentica [f], vel perlecto [g] illius tenore & copia modo consimili [h] (si petita [i] fuerint †) inde facta. ¶ Quòd si forsan appellatū abesse, & procuratorem talē [k] non inueniri contingat [l], in domo [m], quam ipse appellatus habitare [n] communiter [o] consueuit: vel (si domus eadē in remotis [p] existat) in ecclesia cathedrali [q], in cuius ciuitate vel dioecesi cōsistit beneficium: & nihilominus vtroque [r] casu in ecclesia vel beneficio [s] de quo agitur, volumus appellationē huiusmodi publicari, ac de ipsa quandocunque petitum fuerit, copiam modo [t] præmisso fieri appellato. ¶ Verum si propter appellati aut suorum metum [u], vel potentiam intimatio fieri nequeat, (vt præfertur [x]) appellationem eandem in loco [y] aliquo publico [z] sic solemniter [a] volumus publicari, quód ad appellati, seu eius procuratoris [b] notitiā possit verisimiliter [c] peruenire. Intimatio vero aliter facta, omni † careat iuris effectu: Nec causa per appellationē eandē ad sedē cēseatur deuoluta [d] prædictā, nisi ad

† In antiquioribus codicibus legitur, fuerit.

† Alias, omnino.

a ¶ *Alteri.*] scilicet appellato, vel speciali procuratori: ergo fortius si vtrique simul vel diuisim. & tolle hic literam, legitime intimata, quæ sequitur.

b ¶ *Ab interpositione.*] & sic currit de momento in momentum. concor. ā. de re iud. q ad consultationem. tbi, à cuius probatione. Et quot dies habeat mēsis, not. ī. eod. tit. quàm sit. lib. 6.

¶ *Glossa sequens ponit duas concor. soluit dubium: ponit simile per contrarium.*

c ¶ *Commode.*] concor. prædicta decret. quàm sit. in prin. libr. 6. & c. cupientes. §. cæterum. veniet hoc in arbitratu boni viri: & datur hic tempus arbitrarium ad purgandum moram tēporis determinati: alibi ecōuerso datur tempus determinatum ad purgandum moram temporis arbitrarij in prædicto. §. ceterum. & per hoc vī q post hoc tempus facta intimatio, nō deuoluat, vt dicā in fi.

d ¶ *Porrecto.*] per hoc patet q expensis intimantis habet hoc fieri, sicut de libello dicitur. 3. q. 3. c. induciæ ver. offeratur.

e ¶ *Videlicet.*] declarat verbum, legitime, quod præmisit.

¶ *Glossa sequens dubium soluit, & textum iustificat.*

f ¶ *Authentica.*] scilicet confecta manu publica, vel habente sigillum authenticum. de senten. excomm. cum medicinalis. libr. 6. & satis dixi. de proba. post cessionem. vt enim dicebat Specul. in ver. princi. allegato graue esset dicere, q aduersario meo dicenti te appellasse ad curiam, tenear credere, cum appellatio hoc casu habeat vim citationis, vt infra dicam. Et quomodo appellato interdum expediat authentica scriptura, patet j. c. proxi. §. penulti.

g ¶ *Vel perlecto.*] patet q primo casu cum porrigitur, non est legi necesse. concor. de appella. appellatio. lib. 6. Et illud, per, designat integrā lectionē. simile. ff. de ver. significa. Vrbana. §. pernoctare.

h ¶ *Consimili.*] scilicet sub scriptura authentica.

i ¶ *Si petita.*] si ergo non petitur [1], sufficit legisse. concord. ī. de sepultu. c. 1. in fin. lib. 6. de sent. excom. c. 1. eo. lib. per quod c. patet, q vtile consilium esset appellato de petitione prædicta facere confici publicum instrumentum: satis tamen esset de hoc per testes fidem fieri posse: licet ibi secus, vt ibi notaui. Ioan. And.

[1] Vide Felinum in c. cum M. de constit. vers. quarta conclusio.

k ¶ *Talem.*] specialem, de quo præmisit.

l ¶ *Contingat.*] collige litteram quæ est infra, volumus appellationem huiusmodi publicari. Ioan. And.

m ¶ *In domo.*] idest ante domum. eo enim inuito non debet domum ingredi. faceret enim iniuriā. ff. de in ius vocan. l. plerique. & l. seq. hoc dixi, de eo qui mit. in pos. c. fi.

n ¶ *Habitare.*] etiam si sit inquilinus. ff. de dam. infec. l. 4. §. si domum.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

o ¶ *Communiter.*] licet ergo ibi non habitet vltra dimidium anni, sed minus, ex quo tñ ibi habitat plus quàm alibi, ibi poterit fieri intimatio. ad hoc ff. de verb. signifi. maiore. Sed si æqualiter habitaret in duobus locis, in quolibet illorum fieri poterit, vbi elegerit appellans. & tutum esset fieri in vtroque. facit de sepult. cum quis. §. 1. lib. 6.

p ¶ *In remotis.*] ex remotione ergo loci statuitur ius diuersum. de sent. excom. relatum. de temp. ordi. cum nullus. §. 2. lib. 6. & vt ibi not. puto hoc arbitrariū. de hoc ā. de sesti. in integ. tum ex litteris. in glo. penulti.

q ¶ *Cathedrali.*] concor. j. de so. comp. quamuis.

r ¶ *Vtroque casu.*] scilicet cum publicatio fit ad domum, vel in ecclesia cathedrali propter domus instantiam.

s ¶ *Beneficio.*] etiam si esset campestre, vel rurale. & si non sit ibi notarius, nec præsentia testium illos adducat, & sic seruatur in hoc casu, & in casu decre. vlt. eod. tit. lib. 6.

t ¶ *Modo præmisso.*] scilicet sub authentica scriptura.

u ¶ *Metum.*] iustum. de appel. si iustus.

¶ *Glossa sequens litteram exponit, & dubium soluit.*

x ¶ *Vt præfertur.*] quia nec domino, nec speciali procuratori, nec ad domum habitationis, & in beneficio, nec in ecclesia cathedrali & beneficio. Si autem dominus vel appellans locum adire non possit personaliter [2], posset tñ adire per procuratorem, vel e cō, non per procuratorem, sed personaliter potest adire; non erit locus ei quod dicitur, sed intimationem ad domum fieri oportebit. & hoc vult littera ista, vt præfertur.

[2] Not. hic si metꝰ est personalis ratione loci, vbi debet actum necessario explicari, an per aliū debeat actꝰ necessario expediri, ad quod vi. de quod not. in c. bonæ. j de electio. Fe.

¶ *Glossa sequens notat ex singulari.*

y ¶ *Loco aliquo.*] licet ergo sanum sit consilium, quod not. Guli. Mande. in libello prædicto super forma pen. scilicet q in pluribus locis fiat publicatio, quia tanto maior præsumptio erit contra appellatum de scientia. facit de postul. præla. c. 1. qui ma. accu. pos. cū in tua. per hanc tamen litteram patet satis esse, q fiat in vno loco, dūmodo sit publicus, &c. vt hic dicit.

z ¶ *Publico.*] ad tollendas illorum fraudes, q captata opportunitate absentiæ illorum quos tangit, vel per quos posset insinuari, faciunt tales intimationes. facit in Authen. de litig. §. omnem. colla. 8. & similiter quod not ī. eo. tit. c. vlt. lib. 6.

a ¶ *Solemniter volumus publicari.*] concor. ī. eod. tit. quia propter. in fin. fier autem in loco viciniori. eod. tit. vbi periculum. §. porro. lib. 6. de præsump. quosdam. & c. quanto. in publica Missa populosa, vel sermonibus, vel nundinis, vel alio actu per populum frequentato.

b ¶ *Procuratoris.*] specialis, de quo prius dixi.

c ¶ *Verisimiliter.*] facit extrauag. Boni. rē non nouam. post princ. Et not. q inspicitur verisimilitudo. concor. ā. de præsumpt. quia verisimile. & c. litteras. de reg. iur. inspicimus. lib. 6.

¶ *Glos. seq. primo declarat op. Inn. & Host. secundo decre. cupientes. tertio, an vitietur appellatio; & notant tria tempora, ponit duas opiniones contrarias, & ponit quam approbat: obiicit & soluit.*

d ¶ *Deuoluta.*] quod [3] ergo not. Inn. & Host. in glos. in prin. allegata, q decre. 1. eod. tit. lib. 6. arctat etiam ignorantes, ex quo appellatio publice fuit emissa, cum constitutio illa voluerit prouidere contra vacationes ecclesiarum: vel est falsum, vel intelligendum non de appellato, sed de alijs quorum interest: vel intelligendum est secundum proximum dictum, quando scilicet ita publice factum est, q verisimiliter potuit ad appellati, vel specialis procuratoris notitiam peruenire: & hoc tunc demum, qñ propter metum vel potentiam [4], &c. vt ibi: cū enim talis appellatio habeat vim citationis peremptoriæ, vt ibi. ad idem de app. sæpe. ita q nō veniens in termino iuris habetur contumax, & proceditur cō cum vt cō contumacem, & in principali absurdum esset contumacē censeri ignorantem, cui appellatio intimata non esset. Et hæc omnia vera puto, etiam in electionibus cathedralium & regularium ecclesiarum, de quibus loquitur decre. cupientes. vt ex quo non aliter quàm per appellationem deuoluuntur ad curiam, necesse sit p hunc modum intimationem fieri. Fortius enim punit & arctat constitutio, cupientes. quàm decr. 1. priuat enim iure quæsito, & totali prosecutione processus. & ad personalem arctat comparitionem. Sed decre. 1. punit solum in processu fiendo in partia absentia, & per eam satis est procuratorem mittere, ergo etiam fortius ibi facienda est intimatio. Et sic ab olim seruauit curia. quando tñ appellatus non poterat haberi, varie loquebātur doctores, quod tñ hic expeditum est. Et nota q licet hæc littera vitet intimationem. & impediat deuolutionem. non vitiat appellationem, quo minus super ea posset extra curiam impetrari. Vnde in talibus appellationibus not. tria tempora. Primum, quo præscribitur appellationi ne possit interponi, & est x. dierum notitia. de app. concertationi. lib. 6. Secundum, quo præscribitur deuolutioni principalis negotij ad curiam: si non fiat intimatio, vel fiat, sed non debito tempore & debita forma; & de hoc hic. Tertium, quo præscribitur prosecutioni, & in deuolutis seruanda sunt tempora decre. 1. & decre. cupientes. in alijs datur annus, & ex causa biennium & vltra. de appel. cum sit. & c. ex ratione. Prædictorum autem secundum non potest esse sine primo, id est, deuolutio sine appellatione: sed primum bene potest esse sine secundo. de ap. cordi. lib. 6. vnde dicit Ioan. Monachus in prædi. regula, in generali. q cum negotium tractari in consistorio principia sit hic speciale, hoc ius singulare facilius tollitur, quàm commune. allega. ff. de pact. si vnus. §. pactus. in Auth. de non alie. §. quia vero. coll. 2. Audiui aliquos dicentes, q mens est huius litteræ, q nō valeat appellatio prædicto modo non intimata; ita q non valeat impetratio super ea facta, etiam extra curiam. Mihi placet primum dictum, quod etiam placet Ioan.

[3] Ad hanc glossam vi de aliqua per Felinū in c. cum dilecta. extra de rescript.

[4] Idem doctores. Fe.

cet Io. Monacho, vt prædixi. sed obstat, quia fm hoc erit in potesta te appellantis eludere decre. statuimus. & non deferre principale negotium ad curiam. Sol. appellato & ignoranti nō appellanti intendit hæc constitutio prouidere: quare consulo q appellās vadat, vel sufficientem mittat, vt si veniret appellatus, forte sciens quem ignorare credebat, procedi possit: vel si Papa ad curiā citare vellet appellatum: aliàs ex parte appellati nullo veniente, planum est q pœna processus d qua decre. 1. loquitur, locum habere nō posset, sed pœna decre. cupientes, de qua prædixi, bene posset habere locum, etiam appellato non veniente.

appellatū [a] eius plena [b] & certa notitia, infra tempus [c] prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in alijs [d] casibus obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

¶Item.

¶*Decretalis, vt circa. locū non habet, cum appellans ius suū vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam vel personas opponit crimina vel defectus; quorum circumstantias si non specificat, super illis non auditur, etiam si iuret illas didicisse de nouo. Nec etiā in eadē causa super illis auditur alius non appellans, & prosequens commune, non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans qui nō seruat formam, etiā si appellationi renuntiat, per viā querelæ non prosequitur obiecta, nec etiā alia, nisi in casibus exceptis. Omissio formæ, licet appellātē à probatione repellat, non tamē infirmat probationē super his legitime factā aduersarij cōfessione, vel aliter. h. d. I. A.*

*Ad hanc glosā vide decisionē Rotæ. 42. incip. fuit dubitatū. in nouis. & decisio. 44 incip. voluerunt.

a ¶*Appellatum.*] non repetit de procuratore, per quod vr q hoc casu, vbi non per modos prædictos haberetur notitia, non sufficiat procuratorem sciuisse.

¶*Glossa sequens exponit, & exemplificat.*

b ¶*Plena & certa.*] Nota q non sufficit talis [*] qualis, sicut in casu decre. illud. de cleri. excom. mi. cum similibus. Et plena dicit, vt totius appellationis & omnium obiectorum in ipsa notitiā habuerit; sic etiam testis dicit plenam veritatem. de accu. cū dilecti. Certa dicit, vt indubitatum sibi sit, vel esse debeat sic appellatum: ex quo autem certus est, certificari vlterius nō debet. de reg. iur. eum qui certus. Posset autem hoc constare: quia super appellatione consuluit aduocatos, amicos, vel simili modo, forte per amicum proprium vel amicum appellantis [†] sibi plene fuerat intimata.

*Vide Decium consil. 72. & Rotā decisione. 117. in nouis.

†Glossam tenet Barbatia: quia vt dicit Bar to in l. nō solum. §. q alieno. ff. de procu. amicus agit p amico [illegible] facit glo. in l. in testamento. ff. de fidei liber. & amicus impetrat p amico. glos. in c. ad aures. & c. nonnulli. de rescri. addo quæ dixit idem Barba. in lectura sua [illegible] C. de fideicō. Bosca.

¶*Glo. seq. notat notificationem post tempus factā non deuoluere: secundo quærit an appellet: ponit opinionem Compost. & contrariā, & remittit.*

c ¶*Tempus prædictum.*] scilicet mensis, vel postquam citio commode fieri posset. s. eo. cap. in princip. Et not. quia per hanc littera putto q notificatio facta post tempus prædictum, non arctat appellatum, nec deuoluit: aliàs sequeretur absurdum, q si post annum vel quinquennium notificaret appellationem, arctaret appellatum, & deuolueret. Hæc autē temporis determinatio procedit ab hac constitutione, de qua prædicti doctores non cogitauerunt. Inter alia ergo substantialia, vt deuoluat appellatio causas beneficiales ad curiam, de quibus s. eo. c. 1. & c. vt circa. lib. 6. requiritur debita notificatio, de qua hic loqtur: & q fiat infra tempus hic expressum, his & alijs concurrentibus sic deuoluitur, q constituit absentem contumacem, & proceditur in ipsius absentia in principali, etiam ad diffinitiuam, ex quo non venit infra tempora. Sed an sic constituat eum contumacem, q non possit appellare à diffinitiua ꝯ se lata, dubitari solet. & Compost. in prædi. decre. 1. eo. tit. lib. 6. in gl. qualiter probationes. in 5. q. tenet q quando citatio vel notificatio personaliter apprehendit, sit vere cōtumax, nec appellet: qñ vero facta fuit ad domum, ecclesiam, vel locum publicum; tunc sit ficte contumax, & appellare possit. & fertur hanc opinionem multū vigere in curia. Aliquibus vr, q satis sit hoc casu absentem puniri in processu & diffinitione causæ: non est autem per hoc æquū appellatione priuari, cum non sit expressum: & vide quod dicam j. de dolo & contu. si ante. Supradicta procedunt in his beneficialibus, in quibus locū habet hæc decr. 1. In his vero in quibus locū habet decre. cupientes. planum est, q non punitur contumax solū in processu, immo cadit ab omni suo iure, vt ibi. §. q si per xx.

¶*Glos. seq. primo allegat in exemplum quatuor iura: secundo amplians casum allegat octo: tertio allegat quinque, quibus dicit constitutionem cessare.*

d ¶*In alijs casibus.*] vt j. de ap. c. 1. j. de renun. c. vnico. s. de procu. mandato. ad idem s. vt lit. non conte. quoniam. In casibus tenetur quis non solum intimare, sed requirere. 16. q. 3. placuit 2. s. de emp. & ven. c. fi. s. de off. ord. si canonici. & c. quamuis. de senten. excom. c. 1. de sepul. c. 1. lib. 6. & j. de sepul. dudum. & j. de hære. c. 1. cum simi. In quibus etiam tutum est hūc ordinem obseruari. Sunt etiam quædam intimationes, quæ fieri debent Papæ, in quibus non puto q hic dr locum habere vt s. de præbē. graue. versi. metropolitani. de sta. mo. c. fin. versi. quod si forsan. de cleri. ægro. cap. vnico. §. si autem. lib. 6. & in extrauag. Bonifa. sancta Romana. & j. de hæreti. nolentes. ad fi. Ioan. And.

C*onstitutionem.*] Consueuit hic dicere dominus Pet. q tex. huius Clement. est difficilior aliquo alio huius voluminis, adeo q ouunquam legebat hanc decre. & præcedentem, quin sibi darent laborem. Diuiditur autem in quinque partes, quia in prima declarat decre. vt circa. nō habere locū vbi exceptio quæ opponitur directe seu principaliter cōcernit opponētis ius, vel ecclesiæ, In secunda: ibi, *Cæterum*: declarat in casibus exceptis in decre. vt circa. non admittendum eum, qui omisit debita specificationem circumstantiarum. In tertia: ibi, *Sane*. declarat appellationem factā in cā beneficiali, & eum qui prosequitur proprium interesse omissa forma decreta. vt circa. alium volentem venire pro interesse cōi, & non appellantem non debere admitti contra appellatum in eadem causa prosequendo eosdem articulos, licet possit assistere appellanti ne colludat, & psequi suum interesse, si illud prætendat. In quarta: ibi, *Is super*. declarat appellantem non seruantem forma debita decret. vt circa. non esse audiendum per viam querelæ regulariter, etiam si illa appellatione nollet vti. In quinta: ibi, *Illius*, declarat omissionē formæ decret. vt circa. repellere pbationē fiendā, & nō vitiare iā factas. Io. de Imola.

CAP. IIII.

CONSTITV-

¶*Constitutionem.*] debetis scire q lib. 6. eo. tit. est vnum capitulū nuncupatum, vt circa. quod multum erat ab initio in se dubium: sed Bonifacius illud capitulum suo tempore declarauit inquantū potuit: & illud declarauit p quatuor capitula: ideo si sciatis illud capitulum, vos bene scietis quatuor vel quinque alia. Capitulum, vt circa. lib. 6. fuit declaratum à Bonifacio per c. is qui circa. per c. qui ꝯ. per c. procurator. & per c. constitutio. lib. 6. Et illa quatuor capitula hic nominata sunt declaratiua illius decre. vt circa. ita q tempore Bonifacij nulla dubia noua emerserunt super illa decre. vt circa. quæ non declarasset: sed eo mortuo dicta decre. seu cap. vt circa. aliqualiter adhuc fuit dubium, & reperta sunt dubia: quare videns Clemens Papa, q Bonifacius tantum laborauerat ad declarandum illam decretalem, quæ adhuc post ipsum Bonifaciū remāserat dubia: ipse Clemens voluit illam de dubijs nouiter emersis declarare per istam cōstitutionē seu Clementinā hic positam. Et vt bene intelligatis istam Clementinam, vos oportet scire quæ dicit cap. sæpe nominatum, vt circa. & scire dubia, quæ emerserunt tēpore Bonifacij, & etiam declarationes dubiorū, aliàs istā Clementinam pfunde nō intelligetis: quare nō admiremini si aliqualiter sit prolixa, quia dū eā intelligetis, verbis breuioribus bñ & subtiliter eā redigetis. Capitulū, vt circa. ista dicit quæ sequūtur: Illi qui opponunt ꝯ electionem alicuius, q fuit electus ad aliquā dignitatē, vel qui se opponūt ꝯ postulationem alicuius: quia aliquis fuit postulatus qui eligi non potuit; vel illi qui se opponunt ꝯ prouisionē alicuius, cui sit puisum de aliquo beneficio, tales se opponētes ꝯ electionem, postulationem, vel prouisionem, antequam recipiantur in oppositionibus suis, ipsi debent exprimere in libello seu instrumento publico omnia ea quæ intendunt opponere ꝯ personas eligentium, quia dicit personas eligētes nō posse eligere: quia sunt excōicatæ vel suspensæ, fm q dr in c. cum inter. s. de consue. vel secundum c. cum dilectus. vel quia scienter elegerunt indignum, secundum c. cum in cunctis. Vel opponit ꝯ eligentes: quia dicit q sunt infames, quibus sunt actus legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus. ff. de se. iu. l. actus. Vel forsan opponit ꝯ personam electi, dicendo & exprimendo electum esse illegitimum: ergo incapacē, vel dicendo excōicatum, vel dicendo infamem. Vel forsan opponit ꝯ formā electionis. dicendo electionē non esse factam secundum formam decretalis, quia pp. Vel opponit ꝯ formam postulationis; quia dicit q nō est concors; vel talē a duabus partibus celebrata, & hoc qñ vnus eligitur & alius postulatur, vt s. c. scriptum, in antiq. Et omnia ista debet exprimere opponens in instrumento publico: & debent iurare opponētes, q credunt ea quæ opponunt ꝯ electionē, postulationē, vel prouisionem esse vera, & se posse probare. Si autē talia nō exprimerēt opponentes, ipsi vel eorū adhærentes non audiantur, nisi aliqua de nouo emergant vel peruenīat, seu superueniat facultas pbandi. Et opponētes debebunt iurare corporaliter, id est, sacrosanctis Euangelijs tactis, aliàs nō satisfaciens isti constitutioni: & contra non probantes ea quæ obijciunt in personam vel in formam, intelligitur pœna statuta in c. statuimus s. eo. & sic habemus ea quæ dicuntur in c. vt circa. Nūc videamus qualiter illud c. vt circa. fuit declaratū per c. is qui. & certe sic intelligitur, q a ille q obijcit ꝯ formā electionis, vel qui obijcit seu opponit ꝯ personā & præstat iuramentū corporale, s. recitatum, q credit esse vera, & credit se posse probare ea quæ opponit, nō est adhuc audiendus, quāuis talia exprimat: & nō satisfacit constitutioni, vt circa. nisi determinate & nō dubie iurauerit se credere ea quæ opponit, esse vera, dicēdo: Ego scio q ille, quē vos elegistis, est illegitimus & excōicatus; quare electio vestra est nulla; &

non satisfecerit constitutioni si diceret opponens, credo vel scio, vel credo ꝙ talis electus est illegitimus vel excõicatus. Itẽ illa decretalis, vt circa, dicit ꝙ qñ ego appello ꝯ aliquam personam nominatam; puta ꝯ Petrum ne eligatur ad dignitatem aliquã, debeo obseruare formã illius decreta. vt circa, quæ forma declaratur ꝑ illud c. q ꝯ. videlicet, ꝙ ego debeo inscribere in instrumento authẽtico & publico, ea quæ volo ꝯ eũ obijcere, sic ac si esset iãque electus, qđ nõ fuerat dictũ formaliter in illa decretali vt circa. sed fuerat dictũ virtualiter & intellectiue, vt declarat illa decre. qui ꝯ. lib. 6. Si autẽ appellans vel opponẽs nõ sic faciat, nõ valet eius appellatio interposita, nec etiã appellãs audietur sup expressis in appellatione sua. Et sic habemus capitulũ, vt circa. declaratũ ꝑ duo c. s. per c. is qui. & per c. qu: ꝯ. & ꝑ hoc possumus intelligere illa duo cap & illa scire. Itẽ cap. procurator. declarat illud c. vt circa. q a illud cap. vt circa. dicit ꝙ appellantes ab electione, postulatione. vel prouisione, debent exprimere ea quæ volunt obijcere ꝯ aliquẽ in instrumento publico & authentico, & fuit declaratũ ꝑ c. q ꝯ. Sed quæro an ille qui se vult opponere vel appellare ab electione, postulatione, vel prouisione in personã vel in formã. an ipse possit cõstituere procuratorẽ ad appellandũ ꝯ postulationẽ, prouisionẽ, vel electionẽ. Et si possit cõstituere, quæro qualiter debet constituere, & qñ sit idoneus procurator? Rñdet Papa in illo c. procurator. Procurator nõ reputetur decætero idoneus ad appellandũ ꝯ electionẽ, postulationẽ, aut ꝓuisionẽ: quã si, id est, nisi omnia sint specialiter expressa, quæ vult obijcere in formã vel in persona in ꝓcuratorio eius, & nisi habeat speciale mandatũ corporaliter iurandi in animas eorũ, quorũ ipse extitit ꝓcurator: & iurabit in animas dñorũ suorũ, ꝙ ipsi credunt expressa in procuratorio ꝙ sibi miserunt vera esse. Et per hoc habes c. vt circa. declaratum in hoc ꝙ loquitur de constitutione procuratoris per c. procurator. lib. 6. & per cõsequẽs habes illud c. ꝓcurator. declaratũ. Restat finaliter c. vt circa. declarare per c. cõstitutio. lib. 6. eo. tit. & postea accipiemus nostrã Clementinã, & facillime eã intelligemus: Nos videmus quam formã debent habere appellantes ab electionibus, postulationibus & ꝓuisionibus. Sed quæro, mihi vr ꝙ vidi vnũ c. de appellationibus, nuncupatũ, vt debitus honor. qđ dat formã qualiter debemus appellare. Itẽ vidi c. cordi. lib. 6. eo. tit. quod c. dat formã appellandi. Et vidi cap. 1. ꝯ. eo. quod dat etiã formã appellationis: ergo mihi vr ꝙ illud c. vt circa. sit superfluũ. Dicit Papa: Amice nõ turberis ꝑꝑ diuersitatẽ multorũ capitulorũ: q a capitula quæ allegas ꝯ illud c. vt circa. intelliguntur qñ contingit appellari in iudicio: illud vero cap vt circa. intelligitur qñ appellatur extra iudicium: ideo dicit c. illud. constitutio. in sextu formaliter: Cõstitutio felicis recordationis prædecessoris nostri Gregorij Papæ edita, id est, facta & compilata in concilio Lugdunensi exprimens, id est, declarans formã ſm quã debeat appellari ab his, qui se opponunt electionibus, postulationibus, ac prouisionibus: talis cõstitutio nõ vendicat sibi locũ, id est, nõ habet locũ, nec intelligitur nisi cũ, id est, qñ solũ appellatur extra iudiciũ. Quando vero cõtingit appellari in huiusmodi negotijs, scilicet qñ appellatur ꝯ electionem, postulationẽ, vel prouisionẽ: quia qñ cõtingit appellari in huiusmodi negotijs, & in iudicio, oportet iura anteriora obseruari, s. cap. vt debitus. de appell. & c. cordi. lib. 6. cũ talia iura per illã cõstitutionẽ, vt circa. nõ fuerint immutata. Et hæc sufficiant pro præsumptione. ¶ Or accedimus ad casum nostræ Clementinæ, quæ etiã tendit ad declarationẽ dicti c. vt circa. de dubijs emergentibus post obitũ Bonifacij. Et dicit ꝙ illud cap. vt circa. nõ habet locũ qñ ea, quæ opponuntur, directe respiciunt ius ecclesiæ, vel ius personæ opponentis, sed tñ habet locũ vbi crimina vel defectus opponuntur ꝑ quemlibet cõpetitorẽ appellantẽ, vel oppositorẽ in formã vel personas, id est, ꝯ formã electionis, vel ꝯ personas electas. Et sum in ver. *Cæterum*. Et pone ꝙ appellans qñ interponit appellationẽ suã ꝯ electum, vel ꝯ formã electionis, ꝙ ipse omittit debitam specificationẽ circunstantiarũ vel defectus: Quæro si postea in prosecutione negotij velit specificare circunstantias criminis vel defectus, an sit audiendus? Rñdet ꝙ non, quamuis asserat dictas circunstantias de nouo ad se peruenisse. Sed antequã ꝓcedã ad declarationẽ versiculi sequẽtis, volo declarare aliqua verba supra posita. Et quæro, quid hoc est dictu, quod dicit hæc decretalis, vt circa. non habet locũ qñ ea quæ opponuntur, respiciunt directe ius ecclesiæ vel ius opponentis? Ad hoc rñdeo, ꝙ qñ capitulũ eligit aliquẽ ad aliquã dignitatẽ, & non aduocauit epm vt veniat ad electionem, & eps se opponit tali electioni, dicẽdo ꝙ de iure ecclesiæ est, ꝙ eps vocet ad electionẽ, talia dignitatis. Vel sic, ꝙ ecclesia habet ius ꝙ eligat aliqs de gremio ipsius, & si aliquis non existens de gremio fuerit electus, ille qui se opponit tali electioni, dicendo ꝙ electus non est de gremio ecclesiæ, talis opponit ea quæ respiciunt ius ecclesiæ, & in tali oppositione non seruatur forma illius decre. vt circa. vel sicut dicit glo. in verbo ecclesiæ ꝙ si ecclesia vel prælatus nomine ipsius se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ, ꝙ alios abbas alicuius monasterij habeat vocẽ in cap. vel alius habeat vocem in electione, tũc illud respicit ius ecclesiæ, vt ꝯ. eo. in anti. c. scriptum. & cap. constitutus. & cap. Cumana. & de causa possessionis, cum ecclesia. ideo pro hoc videas glos. istius Clementinæ. Similiter illa verba: quæ respiciunt ius opponentis, hoc volunt dicere, puta q a aliquis qñ videt ꝙ volunt canonici aliquem eligere ad aliquã dignitatẽ, cuius dignitatis collatio ad ipsum pertinet, tũc talis se opponit, dicẽdo; nõ potestis eligere, q a ego solus habeo ius eligẽdi, & si contingat vos eligere, tali electioni faciendæ me oppono, vel fortassis opponit se electioni iã factæ de Petro, quia cũ ipse esset de electoribus, ipse fuit contemptus & neglectus: vel forte aliquis opponit ea quæ respiciunt ius suũ, dicẽdo, Ego fui legitime electus, quare nõ procedatis ad aliã electionẽ, aliàs electioni me oppono. His & similibus casibus non est necesse obseruare cõstitutionẽ, vt circa. Item in hoc quod dicit, ꝙ opponẽs crimina nõ debet dimittere, quin dicat circunstantias criminis ꝯ personã, ꝯ quã opponit, nec debet omittere specificationẽ circunstantiarũ: Quæro, q d hoc est dictu? Rñdeo ꝙ si opponens ꝯ personã dicens eam homicidã, & nil aliud dicat, talis non dicit nisi crimen, & non dicit circunstantias. Item si opponens dicat, ille quem vos vultis eligere, vel ille quem iam elegistis, est periurus, non satis dicit: sed debet dicere, talis est homicida, & talem interfecit in tali loco, in præsentia taliũ. Item si dicat eũ esse periurũ, debet dicere, talis est periurus, quia in tali causa tulit testimoniũ, & iurauit ea quæ dicebat esse vera, postea fuit probatum ꝯrium, & fuit reprobatus tãquã periurus in tali foro corã tali iudice, in præsentia taliũ, vt patet per acta grapharij illius curiæ. Et sum in versiculo, *Sane*. Et pone ꝙ aliquis cuius intererat, puta canonicus illius ecclesiæ, vel patronus, appellauit ab electione, postulatione, vel prouisione: quia opponit crimina vel defectus ꝯ electum, & non seruauit formam decretalis, vt circa. quia illa q̃ vult opponere ꝯ electũ, non expressit in suo libello, vel si illa expressit, non iurauit corporaliter sacrosanctis Euãgelijs tactis: vel econtra, si iurauit corporaliter nõ expressit ea q̃ vult obijcere in libello vel instrumẽto authentico: tñ nõ obstãte ꝙ non obseruauit formã dictæ constitutionis, ipse semper prosequitur suam appellationem, quia quo ad aliqua bene obseruauit formam constitutionis, vt circa. quo ad alia non obseruauit, & sic quo ad illa quæ obseruauit constitutionem, vt circa. potest prosequi appellationem suam. Et dum prosequeretur suam appellationem, venit quidam alius, qui non appellabat ab electione, nec appellabat ꝯ personã electam, qui voluit admitti, id est, recipi in eadem causa principaliter, quia dicebat habere commune interesse, sicut ille qui appellauerat sic talis eligeretur, quia homicida vel illegitimus, quare volebat admitti ad eandem causam, sicut ille q appellauerat, quamuis ipse non appellaret, & volebat admitti in causa ꝯ electum, non tamquam adhærens cum appellãte, sed volebat admitti vt principalis: quæritur, an talis bene dicat? Dicit ꝙ non debet admitti pro interesse communi, etiam prosequendo eosdem articulos, quos prosequebatur appellans: tñ poterit assistere appellanti, ne ipse colludat, id est, ne ipse fraudem committat cum illo contra quem appellauit. Sed quæro vltra, Pater sancte, ego pono ꝙ iste superueniens habet aliquod interesse particulare. si talis eligatur, vult admitti ad causam, an possit. Dicit ꝙ sic, nam persecutionem proprij interesse non denegamus. Et sum in versi. *Insuper*. & pone ꝙ ille appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, videns ꝙ melius prosequeretur si ageret per viam simplicis querelæ illud quod intendit, quàm faceret per suam appellationem: Quid fecit, certe ipse qui appellauerat hoc fecit: quia ipse egit contra eum, contra quem appellauerat, & deserebat suam appellationem. Vel forsan econtra: quia appellatus egit contra eum: quid facit iste qui appellauit & deseruit appellationem, & & egit per viam simplicis querelæ: ipse vult vti suis obiectionibus iam expressis quàm non expressis in ipsa appellatione sua, quã interposuerat, an possit? Respondetur ꝙ ipse debet repelli ab obiectionibus expressis in appellatione sua, & alijs non expressis, si nõ seruauit formam dictæ constitutionis, vt circa. puta quia non iurauit, & ille qui non iurauit corporaliter, non auditur nisi super obiectionibus expressis, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis, videlicet quando ille qui appellauit, non seruauit formam constitutionis, vt circa auditur super nouiter emergentibus, vel ad suam notitiam de nouo peruenientibus, vel super illis, quibus superuenit probandi facultas: quia in illis casibus ipse non excludetur, si agat per viam simplicis querelæ, quamuis non obseruauerit formam constitutionis, vt circa. qñ interposuit appellationẽ quã deserit. Et sum ibi: *Etiamsi appellationem suam non prosequatur*. Et miror de eo quod dicitis, ꝙ appellãs volens deserere, id est, dimittere appellationem suam, & agere per viam simplicis querelæ, ꝙ non poterit se iuuare de obiectionibus suis expressis, nisi obseruauerit formã dictæ constitutionis, & dicitis maxime de non expressis, nisi obseruauerit formam illius constitutionis: quæ forma tenet, ꝙ iuret corporaliter: quia si non iurauerit, nõ auditur nisi super expressis. Sed pono casum, ꝙ ipse appellans nõ vult illã appellationẽ suã ꝓsequi, immo vult illi appellationi renũtiare: vel nõ vult illã appellationẽ exhibere, id est, mõstrare seu ostẽdere, immo asserit se nolle vti tali appellatiõe: & quãuis faciat fidẽ corã iudice, ꝙ si ipse mõstraret suã appellationẽ, ꝙ ipse pararet arma ꝯ se: quia per

quia per ipsum est quæsitum ius aduersario: puta quia expressit aliqua in appellatione ꝫ electū, quæ non posset probare; & sic reus posset absolui: tū his non obstantibus no poteris agere per viā simplicis querelæ, sic ꝙ possis opponere ea quæ obiecisti in appellatione. Item dicit vltra, ꝙ quamuis omissio illius constitutionis repellat appellantem ꝫ formā electionis, vel ꝫ personas eligentium, vel ꝫ personā electi ab obiectionibus ꝓpositis vel proponendis, & quamuis illū repellat à probatione facienda: tū omissio formæ illius constitutionis non infirmat, nec inualidat probationē iam factam per confessionē aduersarij. hoc dicit. Totum istud cap. est satis obscurum, sed pro Deo penseris ad casum, & ad aliquas glo. Ordinetis: Nos Clemēs decernimus cōstitutionem seu decretalem, vt circa. editam, id est, factam seu compilatam in concilio Lugdunensi, id est, dum concilium Lugdunensium celebrabatur, locum non habere: qū ea, id est, qū illa quæ opponūtur, scilicet ab appellante, ab electione, postulatione, seu prouisione respiciunt directe ius personæ opponentis, sicut declaraui; vel qū respiciunt ius ecclesiæ, vt etiā dixi in casu vel præsuppositione. Sed decernimus illā constitutionem, vt circa. lib. 6. tantum habere locū, vbi crimina vel defectus opponuntur per competitorem, id est, illum qui appellat, & petit eligi appellando, ne alius eligatur; vel appellando ab electione iam facta vt ipsa cassetur, vel per oppositorem vel quemlibet aliū appellantē in formā vel in personā. Et dic. vbi crimina opponuntur, scilicet ꝫ persona electa, vel defectus ꝫ formā electionis. Cæterū pro sed: sed cum prædictus appellans circa crimina vel defectus omittit, id est, dimittit debitā specificationem causarū, sicut declaraui ꝫ. postmodū in prosecutione negotij, hoc est in prosecutione oppositionis vel appellationis, nō est audiendus super his, scilicet quibus omisit debitā specificationē causarū, etiā, id est quamuis asserat, id est, affirmet per iuramētum huiusmodi circunstantias vel probationes peruenisse ad se de nouo: Sane pro sed, vel pro certe, si quis cuius interest, puta canonicus eiusdem ecclesiæ duxerit appellandum ab electione, postulatione vel prouisione, opponendo crimina vel defectus: omissa id est dimissa, & non seruata forma dictæ constitutionis. vt circa. eo. scilicet appellante postmodum huiusmodi appellationē prosequēte: alius scilicet nouus superueniens non appellans, non debet admitti in eadē causa principaliter ꝓ cōi interesse prosequendo eosdem articulos ꝫ appellatum: quos articulos appellans, supple ꝓsequitur: licet, id est, quāuis possit assistere appellanti ne colludat ꝑꝑ hoc tū quod dicimus, sed ei scilicet nouiter venienti nō denegamus prosecutionem proprij interesse. Insuper si appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, agat causam per viam simplicis querelæ, vel defendat eam scilicet causam appellato agente, repellitur ab obiectionibus expressis in appellatione sua: & repellitur in alijs, id est, ab alijs obiectionibus, scilicet non expressis, nisi constiterit ipsum seruasse formā prædictam, vt circa. Et die prædictam formam: scilicet iurando: quia aliàs non audiretur: & si seruauerit prædictam formam, scilicet iurādo: quia aliàs non auditur super non expressis, præterquam in casibus exceptis in cōstitutione præmissa: quia in illis non tenetur seruare formā illius constitutionis. Etiam si non prosequatur appellationē suam, nec illam exhibeat, id est, ostendat & asserat, id est, affirmet se nolle vti illa, dū tū fides fiat ab eo, scilicet ab appellante: quia per ipsam appellationem quæsitum est ius aduersario suo repellendi eundem appellantem per ipsam appellationem: licet, id est, quamuis omissio formæ istius constitutionis repellat appellantē ab obiectionibus propositis vel proponendis, & eorum probatione faciendo in formam electionis, vel in personas eligentium, vel in personam electi: tū illa omissio formæ constitutionis, vt circa. non infirmat probationem factam per confessionem aduersarij, vel aliàs factā legitime.

pis. Omissio formæ licet appellantē à probatione repellat: non tū infirmat probationem super his legitime factam aduersarij cōfessione vel aliter. Aliquas opiniones determinat, de quibus dicam per partes. Et principaliter approbat quod obscure not. Archidiaconus in decreta. vt circa. dicens ibi, quòd electus non tenebatur seruare illam constitutionē. sed tantū erat quòd in sua appellatione seruaret antiqua iura. Ioan. And.

† Hic not. Cōc ꝙ lex vel capitulū allegandū est per suum principiū Fon.

† Nota differentiam inter competitorem & oppositorem. & ꝙ sit cōpetitor, dic vt in glos. eiusdem. oppositor autem est qui de electione est vulneratus, vt in fi. pen. c. 1. & c. lib. 5 Zabarel.

tionem[a], Vt circa[b] †. editam in concilio Lugdunēsi, locū decernimus non habere, quando quæ opponūtur directe[c] respiciunt ius ecclesiæ[d], vel opponētis[e] personæ: sed[f] tantū vbi per competitorē[g] † vel oppositorē quēlibet appellantē[h] in formā aut personas[i] defectus[k] vel crimina opponuntur[l]. ¶ Cæterū cum circa crimina vel defectus debitā circunstantiarū[m] specificationē prædictus omittit appellās, nō est postmodū in prosecutione negotij super his[n] audiēdus, etiā si circūstātias huiusmodi, vel probationes earū per iuramētū asserat ad se per-

¶ *Glos. prima dicit quod approbet vel declaret: & summat.*

a ¶ *Constitutionem.*] Licet Bonifacius aliqua declarauerit, de quibus suo tempore dubitabatur circa decret. vt circa. vt ꝫ. eo. ia qui. & c. qui ꝫ. & c. procurator. & c. constitutio. lib. 6. post eum tū noua dubia emerserunt: quæ Clemens hac sua cōstitutione declarat, quæ breuiter summari non potest. Sed hoc dicit: decretalis, vt circa. locum non habet, cum appellans ius suum, vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam, vel personas opponit crimina, vel defectus: quorū circunstantias si non specificat super illis, non auditur, etiam si iuret illas didicisse de nouo: Nec etiā in eadem causa super illis auditur alius non appellans & ꝓsequens cōe nō proprium interesse; potest tū assistere appellanti. Appellans, qui nō seruat formā, etiamsi appellationi renunciat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia, nisi in casibus exce-

b ¶ *Vt circa.*] ꝫ. eo. lib. 6. & ita restringas hāc declarationē ad illā decre. nam decre. 1. & decre. cupientes. eo. tit. & lib. nō cōtingit hæc declaratio: Nam illæ locū habent etiā si nō appelletur ꝑꝑ crimina vel defectus, sed ꝑꝑ interesse propriū appellantis: nec mireris; nam illæ arctant ad veniēdum vel manendū intra certa tempora. decre. vt circa. ad exprimendum & iurandum.

c ¶ *Directe.*] semp enim secūdario vel indirecte cōtingit ecclesiā.

¶ *Glos. seq. dupliciter exponit vel restringit, exprimens quare.*

d ¶ *Ecclesiæ.*] posset coniungi & non coniungi verbum, opponentis, quod sequitur, & hoc intendit, ꝙ si ecclesia vel prælatus ipsius nomine se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ; illius ꝙ vocem habeat in electione. ꝫ. eo. scriptum. & c. constitutis. & c. Cumana. de causa pos. eū ecclesia. vel ꝙ de ipsius gremio debeat eligi, vel ꝙ ad eam spectat prouisio. de consue. cum dilectus. de rest. in inte. c. 2. de ver. sig. abbate. non erit locus formæ decre. vt circa. Idem si loquitur de ecclesia ad quam facta est electio, postulatio, vel prouisio, vt quia dicuntur facta prædicta contra priuilegia ipsius ecclesiæ. de electio. considerauimus. vel opponitur de numero. ꝫ. de rescrip. constitutus.

a Exceptiones, quæ opponuntur in causis beneficialibus interdum concernūt ius ecclesiæ: vt hic exemplificat gl. cū qua concor. Guli. Pau & Ge. interdum exemptiones concernūt ius opponentis, & exemplificat vt in gl. seq. interdum concernūt formam, interdū personā, contra quā crimina opponuntur. Circa istos obiectus in formā vel personam quæri d. gl. fi. & dubitabilis quæstione. quā vide. Ber.

¶ *Glos. seq. declarat, quærit, arguit negatiue, & contrarium soluit.*

e ¶ *Opponētis.*] vt quia dicit beneficium ad se spectare, vel sibi debitum, vel ꝙ in se habet prouidere forte iure ad ipsum solū deuoluto, vel ꝙ fuit cōtemptus, vel quia est canonice electus: his & similibus casib' in appellatione nō est necesse seruare cōstitutionē. vt circa. Percepi dubitatum in curia in hoc casu: Scripserat Papa mihi prouideri de beneficio in certa diœcesi quod nō excedat valorem 50. florenorum, vel si de loco sim oriundus: pro Titio scripsit simpliciter secundo, ꝙ sibi prouideretur in eadem diœcesi de vacanti, vel primo vacaturo: post hoc vacāte beneficio in diœcesi, facio mihi per meum executorem illud conferri: Titius etiam facit sibi idem beneficiū per suos executores conferri, & appellat à prouisione mihi facta, & processibus executorū meorū, dicens ꝙ beneficiū excedat summam taxatā, vel ꝙ nō sum de diœcesi oriundus: dubitabatur an decret. vt circa. in appellatione seruari debuerit? Vt ꝙ non, per hoc principium, quasi appellatio fundetur super iure appellantis, non super defectibus vel criminibus. Contrarium vt, quia vtroque casu opponitur ꝫ formam prouisionis, & non solum ꝫ electionem, circa quam statutæ sunt formæ concilij. quia ꝑꝑ. eod. tit. sed etiā ꝫ prouisionem cadit obiectus in formā, vt patet in littera ipsius decre. vt circa. Item secundus obiectus satis est in personam, vt defectiua dicatur ex loco originis, quo ad illud beneficium: & licet illud procedat à rescripto, satis tamen conuenit iuri communi. facit quod not. de rescri. si proponente. in glo. fina.

a Quia receptus est per rescriptum Apostolicā cōtra numerum, nō ista mētione de numero. Imola. Fonte.

f ¶ *Sed.*] repete, decernimus locum habere tantum, & cætera.

g ¶ *Competitorem.*] eiusdem dignitatis, vel beneficij cuiuscunq; & coniunge appellantem, quod sequitur.

h ¶ *Appellantē.*] non dicit ad sedem Apostolicam, vel ad nos, vt ꝫ. prox. quod facit pro opinione, quam tenui in decr. vt circa. in glo. ad Papam. tamen certum est ꝙ solum in extraiudicialibus appellationibus hoc locum habet. ꝫ. ead. constitutio. lib. 6.

i ¶ *Personas.*] eligentium vel electi, prouidentium vel prouisi, postulantium vel postulati: ideo vtitur plurali. ad hoc ꝫ. §. fin. & quæ possunt in his opponi, notaui in decr. vt circa.

k ¶ *Defectus.*] respicit formam & personas: sed quod sequitur, crimina, respicit personas.

l ¶ *Opponuntur.*] satis notabant hæc verba istius constitutionis, ibi dum dicebatur, se opponunt proponendo aliqua, &c. vtilissimum tamen fuit hoc declarari.

m ¶ *Circunstantiarum.*] approbat hæc littera quod nota. in decr. vt circa. in glo. quid ergo. & in decre. procurator. eo. tit. lib. 6. scilicet quòd non sufficiat opponere periurium vel homicidium, nisi fiat illorum expressio, sic & alibi debent exprimi circunstantiæ. de elec. ægro. c. vnico. lib. 6.

n ¶ *Super his.*] scilicet, super quibus omisit debitam specificationem: ac si dicatur, ꝙ si quædam plene specificauit, quædam non, & legitime iurauit, super specificatis audietur, super alijs non, etiam si vult iurare ꝙ circunstantias seu probationes ipsarum de nouo percepit. vt sequitur.

ipsum virtute gratiæ suæ præsentaret epo, & quod eps beneficium sibi conferret: Eps videns istam gratiam & datam suæ gratiæ esse de calendis Ianuarij, & videns creationem beneficij esse de data calendarum Nouembris, respondit sibi eps, Amice, ego non teneor tibi conferre beneficium illud nouiter creatum virtute tuæ gratiæ: quia tua gratia habet vires suas in beneficijs creatis ante datam tuæ gratiæ, seu literarum tuarum: modo ista capella est creata post datam litterarum tuarum: iste impetrans non contentus de epo iuit ad Papam, & narrauit sibi casum, vt s. Cui respondit Papa, Amice nos statuimus litteras nostras directas super beneficio vacaturo tibi conferendo non extendi ad beneficium creatum post datam ipsarum litterarum. hoc dicit. Not. q per istam Clementinam Papa statuit nouum ius: & probo per hoc quod dicit, *Statuimus*. Not. q Papa dat litteras ad beneficium vacaturũ: sic & legatus de latere reseruat vacaturum per modum de quo in penult. c. de of. leg. lib. 6.

Not. initium spectandum. de elec. dudum. s. Item attendendum tempus datæ. eo. ot. eam te. de quo j. plene. Zaba.

Vide concilium Tridentinum. superiori proxime cap. citatum, vbi prohibentur gratiæ Expectatiuæ, & mandata de prouidendo.

Item de lite octa post datã rescripti c. si. s. eo. de iure otto post lit. cõtestatã. l. non potest videri. ff. de iu. similiter arbitrariã nõ extenduntur ad futura. l. de his. de arbit. nec pactum. l. transactio. de pac. nec transactio. l. cũ Aquiliana. C. de trãsac. nec stipulatio. l. ita stipulatus. §. Chrysogonus. nec testamentum. l. si ita. de au & argẽ. nec iuramentum. c. clericus. de iureiu. nec renunciatio. de quo pacto lege oro Barba. Fẽ.

ras[a] † nostras[b] super conferendo tibi[c] beneficio vacaturo[d] directas, ad beneficium post datam[e] ipsarum creatum[f] † statuimus[g] non extendi.

TITVLVS III.

De electione & electi potestate.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Prima glo. dicit qualis sit dispositio huius cap.

a *Litteras.*] Breuis & fortis est, ius nouũ inducens; quod forsan plus ab extrinseca, quàm intrinseca causa iustificatur, vt infra dicã.

Glo. seq. cum sequenti ampliat litteram in tribus casibus.

b *Nostras.*] Idem in litteris reseruationis legatorum, cum eadẽ & fortior sit ratio.

c *Tibi.*] Idem puto vbi Papa dedisset potestatem conferendi primum vacaturum, non expressa persona cui conferri deberet. Idem si contulisset fructus beneficiorum primi anni, quæ vacare contingeret in diœcesi, vel prouincia, cum in his sit eadem ratio.

Glo. seq. exponit litteram, & soluit dubium.

d *Vacaturo.*] in vacãte non procedebat dubitatio: nec distinguo an debeatur simpliciter vacaturum, an debeatur cum beneficio acceptandi, cum eadem sit ratio.

Glo. seq. soluit litteram, & dat simile.

e *Post datam.*] etiam si paulopost: & facit quod not. Hosti. s. eo. c. si. Inspicimus ergo an extaret beneficium tempore datæ: sicut inspicimus ætatem impetrantis illo tempore. s. eo. si eo tempore. lib. 6. & concor. s. eod. eam te. de præben. dilectus 2. vbi de hoc.

Glo. seq. primo ponit tria exempla. Secundo quærit de renouato: pro allegationibus remittit & soluit. Tertio quærit quid in dubio alleg. cõtra impetrantem. Secundo pro, & illud approbat, & contrarijs respondet.

f *Creatum.*] Pone, construitur noua ecclesia, de eccl. ædi. ad audientiam. creatur noua dignitas. de consue. cum olim. construitur noua præbenda. de præben. dilecto. & c. vacãte. Sed quid dices de beneficio olim creato, sed tempore datæ suppresso, nũc autem renouato? pro & contra quæ not. s. eo. quamuis. lib. 6. Vĩ q̃ non extendatur ad illud. arg. eius quod not. de const. cum accessissent. in fi. & facit quod scripsi post Hostiensem de censi. significauit super si. penul. glossæ. & hoc præcipue, quia hoc ius nouum est, vt j. dicetur. & de creato tantum loquitur, non de renouato. Sed quid si dubitatur an data præcedat creationem beneficij, vel ecõtra: puta quia eadem die factum est vtrumque, nec apparet quod prius fit. s. eod. tit. c. pen. lib. 6. Contra impetrantem facit: quia ipse petit beneficium. probet ergo illud sibi debitum: ad quod vĩ necessarium q̃ illud prius fuerit creatum: si ergo hoc non probat, non fiat executio. facit de sent. excom. venerabilibus. ad fin. & quod ibi not. in glo. penult. lib. 6. & in dubijs iudicamus pro reo. de proba. in præsentia. & c. ex litteris. de testi. cum tu. secundum vnam lecturam. succũbet ergo in dubio iste petens. Pro impetrante facit: quia in tali dubio fauetur ei qui potiorem habet gratiam, vel habet eam à maiore, vt in prædicta decre. penult. & de præb. si à sede. lib. 6. Itẽ in dubio interpretamur vt res valeat. de ver. sig. abbate. Item si ponimus impetrantem esse reum, planum est q̃ succumbit actor: idẽ vĩ si ponimus eum actorem: Nam aduersarius excipit, & quo ad onus probandi reus in excipiendo fit actor. ff. de excep. l. 1. si ergo exceptionem nõ probat, scilicet quod post datam creatum fuerit, succumbet. Nec dicas q̃ hæc sit negatiua, quia etiam si per verba negatiua proponeretur, vt nego tunc extitisse, vel dico q̃ tunc non extabat, habet resolutam affirmatiuam, & quæ probari potest. de renun. super hoc. Item multũ facit pro ipso: quia hæc decr. ponens ius nouum, parat exceptionem ꝯ impetrantem. Obtinebit ergo vt olim impetrãs, nisi de illa fiat fides. & hoc verum puto. Nõ obstant prius allegata: quia hic de iure actoris constat de facta fide, de gratia, & de vacatione.

Concludit ergo hæc glo. q̃ si dubitatur, vtrum beneficiũ sit creatũ ante vel post datã litterarũ, onus probandi incumbit nõ impetranti, sed aduersario, q negat ipsũ ante creatum: sine agat siue contra impetrantem se defendat. Idem Pau. & Ge. ne plenius Idem Stepha. pen. Iena enim statim beneficij, qñ deprehenditur extare, & a nomine possessum releuat eum ab onere probandi & incumbit aduersario. C. si ser. extr. vel l. mouent. Pet.

Gl. seq. obijcit & obiectionem fortificat per sex absurditates: soluit innuens rationem extrinsecam & ponit simile: demum rationem impugnat. In fi. reassumit quintam absurditatem, dicens in canonicis expectantibus capitulum locum non habere.

g *Statuimus.*] non dicit declaramus. ponit ergo ius nouũ, quod vĩ iniquum: quia certum est beneficium nouiter creatum nondũ ordinatum vacare: quare ergo nõ debetur expectanti vacaturum alteri non debitum: maxime cum fauorabilior sit expectatio vacationis per creationẽ, quàm per mortẽ. facit de cõ. cess. præb. accedẽs. Nec vĩ ponderandũ tempus datæ: quia si tunc extaret beneficiũ quod debito modo, & non in fraudẽ expectantis suppressum esset vel extinctum, non deberetur expectanti. de constitutionibus, cum accessissent. Item sequeretur ex hoc, q̃ si impetraui litteras ad beneficium cum cura, illud quod tempore datæ simplex erat, sed nunc curatũ, non deberetur. & idem ecõtra in simplici. Item q̃ si impetrarẽ ad collationem alicuius, & beneficium tempore datæ non spectabat ad ipsius collationem, licet tempore vacationis spectet, q̃ non deberetur: & hæc falsa, cum inspiciamus in his tempus vacationis & collationis, vt probatur j. de præb. si ꝗ beneficio. & eo. t. ei cui. lib. 6. Plus, quia per hoc vĩ q̃ canonico expectanti præbendã nõ deberetur præbenda ex superexcrescentibus, cũ illud sit præbendã de nouo creare. de constitutionibus cũ M. de præben. dilecto. Itẽ q̃ non deberetur præbenda vel portio in ecclesijs non habentibus numerum: eadem ratione ꝯ id quod not. de concess. præb. c. si. lib. 6. Quare dico q̃ hoc nouum inducit hæc constitutio: q̃ sicut rescripta ad lites non extenduntur ad lites post exortas, vt s. eod. c. fina. sic nec rescripta beneficialia, ad beneficia post creata, cum illa etiam sint odiosa. de præb. quamuis. lib. 6. & sic duo requiruntur coniunctim, q̃ beneficium in rerum natura fuerit tempore datæ, & q̃ vacet tempore collationis. ad quod facit ff. de ꝯhen. emp. l. Rutilia Polla. & l. in lege. & concordantias ad idem collige per not. s. eod. c. fin. in 4. glo. Et fuit forte motiuum, quia forsan creatores beneficiorũ retraherentur ab illis creandis, qñ viderent illa statim impetrantibus deberi. Sicut ergo voluit æquitas beneficium permutatione vacãs expectanti nõ deberi. de re. permu. c. vnico. lib. 6. quia forsan aliàs vacaturum non fuisset, ita noluit deberi beneficium nouiter creatum, licet vacet: quod aliàs forte creatum non fuisset. Et tñ dico[g] q̃ hæc decr. generaliter loquens locum habet non solum in prima ordinatione beneficij, sed etiam in vlteriori, vt si Calend. Ianuarij data fuit gratia, Calend. Februarij creatur beneficium quod confertur Titio per cuius mortem nũc vacat, & tũc deficit illa ratio. Sed si ponis quem expectantem ex canonia, non ex reseruatione vacaturi tantum, cum canonico non debeatur simpliciter vacaturum, sed cum se facultas obtulerit, non puto decretalem hanc locum habere: sed debebitur illi præbenda per augmentum creata. de præben. relatum. de concess. præben. cum super. & in prædicta decretali. cum M. de constitu.

De mutatione huius c. vide notata p Antonium de Butrio in cap. abbate. extra de verb. significa. eadẽ textum cũ ibi not. in c. sicut nos in princip. extra de sũmo.

Idẽ Pau. super verbo. extẽdi. vbi supplet eiũ in secunda vel vlteriori collatione idẽ & plenius Gem. nam secundum eum cum n. dicat generaliter nõ extendi, & c. debet intelligi in quacũque vacatione: quoad hoc ergo vt impetrari no debeatur, censeri debet perpetuo nouiter creatũ, qđ post datã creatũ fuit. alleg. quod not. de prsu. c. vlt. Pet.

Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalem alterius religionis vel habitus: si cõtra fiat, est irritũ. hoc dicit. Ioan. An.

CAP. I.

CVm † ratione.] Ista constitutio prohibet religiosis vnius professionis, ne eligantur prælati in professione alterius religionis. Et figura sic casum: Cũ in ciuitate aliqua, puta ciuitate Parisiensi, sint religiosi diuersæ professionis, scilicet monachi nigri, & monachi albi, qui nuncupantur vulgariter monachi sancti Ambrosij: Accidit q̃ abbas monachorum nigrorum senio fractus sublatus est de medio: conuentus tendens ad electionem noui abbatis, camerarium sancti Ambrosij (qui erat alterius professionis, quia monachus albus) elegit in suum abbatem & prælatum: quæritur an bene fecerint? Rñdet Papa in hac Clementina & dicit: Prohibemus ne religiosus aliquis eligatur in abbatẽ alterius religionis vel habitus, quàm suæ. Et reddit rationem, cum rationi non congruat, vt homines disparis professionis vel habitus socientur simul, id est, eisdem monasterijs: quod si factum, id est, aliter fuerit factum quàm illa Clementina intelligat, eoipso irritũ sit & inane. Et sumus in versiculo, *Per hoc autem*. Pater sanctissime audiui qualiter prohibuistis ne religiosi vnius professionis eligantur in abbatem alterius: Sed quæro a vobis quid si aliquod capitulum seculare vellet eligere vnũ monachum nigrum vel album in suum epm: quæritur an possit eligi in epm cuiuslibet ecclesiæ regularis vel secularis? Et vĩ q̃ non: cũ idẽ monachus non sit eiusdem professionis cum capitulo: Ad hoc rñdet Papa in hæc verba: Per hoc autem non intendimus prohibere quin religiosus licite possit eligi in episcopum cuiuslibet ecclesiæ hoc dicit. Not. q̃ est idem in mulieribus religiosis: cum dicat, *Homines*: quod nomen comprehendit vtrumque sexum: cum

declinetur

declinetur hic & hæc homo, cōis generis. Not. rationē de omnibus esse reddendā: de quo hic tractat Zenzelinus: sed plene dixi de rescrip. si qñ. Not. q sufficit inducere rationem etiam non inducto aliquo textu vel glo. vel alia auctoritate alicuius doctoris: qđ not. hic Zēzel. & probat principium hic in verbo, rationis, pro hoc de præb. ratio. nam etiā lex non est aliud quàm id quod ratione consistit. 1. dist. consuetudo. Zabarel.

¶ Prima glo. summat, & diuidit, & dicit quod corrigit, & soluit quæstionē.

a ¶ *Cum ratione.*] Religiosus eligi non potest ad platurā non epalem alterius religionis vel habitus: Si contra fiat, est irritū. Et primo phibitionis causam ponit: secundo prohibet: tertio decernit: quarto ptestatur. partes patent.

tioni ᵃ non congruat, vt homines ᵇ disparis professionis vel habitus, simul in eisdem monasterijs ᶜ socientur ᵈ: Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prælatum ᵉ alterius religionis ᶠ vel habitus ᵍ decætero ʰ eligatur ⁱ. Quod si secus actum extiterit, sit eoipso irritū & inane ᵏ †. Per hoc autem, quin religiosus ˡ in episcopum secularis ᵐ, vel cuiuslibet ⁿ regularis ecclesiæ licite possit eligi, non intendimus prohibere.

¶ Idem.

¶ Cœtus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud, vel eius partem alterare potest. Ioan. And.

CAP. II.

NE RO-

Prima pars corrigit cōem opinionem iure fulcitam & consuetudine approbatam, quæ habebat, q professus vnius religionis in prælatum alterius posset assumi. Et licet quidā distinguerent religionem maiorem à minori, ego putabam q satis esset eligendum esse professum tria substantialia regulę, vt maiori vel minori religioni præfici posset. quod etiam placebat Archid. 16. q. 1. qui vere. eo. tit. nullus. lib. 6. per quam decretalē aperte hoc probatur ibi dum dicit, vel alterius. Probabam etiam hac ratione: quia si præfici potest religiosus ecclesiæ seculari propter curam, vt probatur 16. q. 1. doctos. & c. seq. de stat. mon. q Dei. Fortius ergo regulari. licet minoris religionis, vt dicere soleo in decret. cum ad monasterium. eod. tit. hic autem expediuntur ibi not. & 16. q. 7. in nona.

† Barbatia pulcherrime examinat virtutem decreti. & tenet contra Car. [illegible] illud afficere ignorantes etiā ante publicationē cōstitutionis. Solus princeps tamē ignorantes ligare pōt. Compost. in cap. capitulum san̄ctæ crucis. de resti. spo. & dixit Io. de Imola in l. ea facto. ff. de culpa & pupil. q principe confirmante statuta inferiorū per appositionem de certi non possūt inferiores illa declarare. Font.

¶ Glo. seq. soluit dubium respondens huic decretali. Secundo quærit; arguit pro: contrarium soluit, & ad simile remittit.

b ¶ *Homines.*] hic & hæc homo comprehendit etiam feminam: vnde etiam in monasterio monialium quo ad suas prælaturas habet hoc locum; nec impedit verbum, religiosus, quod sequitur: q a femininum sub illo masculino comprehenditur. de hoc eo. tit. generali, lib. 6. in glo. 1. Sed dubitari posset an locū haberet in monasterio monialiū ᵃ, quæ per mares regunt. 18. q. 2. qui religiosis. & in c. decima. Vr q nō: q a inter illos nō est societas, ꝗ qua sequitur, nec esse debet, vt in cap. in decima. Satis puto idem per verba generalia quæ sequuntur, & similis quæstio not. eo. tit. indemnitatibus. §. sane. in fi. magnæ glo.

a Vide ad hanc glossam quæ notat hic Ioannes de Imola.

¶ Glo. seq. quærit & soluit.

c *Monasterijs.*] ecclesias ergo seculares non cōprehendit, vt j. dicetur. Quid de ecclesia sancti Ambrosij Mediolañ. vbi est duplex collegium, scilicet monachorum & regularium canonicorū? Dic q cum quodlibet collegiū sit sibi diuisum: quia monachi per abbatem reguntur, & canonici per præpositum, locus erit huic constitutioni in illis prælatis assumendis. Ioan. And.

a Vide concilium Tridēt. sessio. 25. ca. de Regularibus & Monialibus, c. 7.

¶ Glo. seq. alleg. duas concor. ponit prouisionem & responsionem antiquā.

d ¶ *Socientur.*] habebatur hoc 16. q. 7. in nona. & facit eo. tit. cū causam. sed secundum statum antiquum prouidebamus ad hoc: quia se conformabat prælatus habitui illorum, quibus præfectus erat. j. de vi. & hone. cler. Deus qui. vbi de hoc. Ad cap. in nona. respondebamus illud in vera disparitate, qualis est secularis clerici vel laici ad professos. & circa hoc vide quod scripsi de testa. Ioannes. in 3. appositione. & quod not. eod. tit. officij. in glo. penulti.

¶ Glo. seq. ponit nomina, soluit dubium, & remittit.

e ¶ *Prælatum.*] puta Priorem, Magistrum, Ministrum, Custodem, Præpositum, Archipresbyterum, vel quodcunq; sit nomen. Et not. q licet ratio superior sit generalis etiam quo ad socios, tñ nō prohibet eligi in socium & fratrem: quod intellige cum distinctione, an sit minoris religionis, paris, vel maioris, vt not. de præben. cum singula. §. penulti. lib. 6.

f ¶ *Religionis.*] j. dixit, professionis. ex quo ergo diuersa est religio, puta Cisterciēñ. & Cartusieñ. licet forsan idem profiteatur, vtraq; cadit sub prohibitione.

¶ Glo. seq. tractat de regularibus canonicis, licet diuersi coloris.

g ¶ *Vel habitus.*] non dicit coloris, per quod vr q omnes regulares canonici, q profitent regulā Augustini, licet varient in colore, q a aliq habent colorē nigrū, alij albū, alij griseū, alij misclū, inuicem eligi possunt, quod est, maxime: quia dr ipsorum habitū esse lineam togam quam sub cappa deportant. facit etiam j. de stat. mone in agro. post prin. facit etiam qđ not. 16. q. 7. in nona. Itē in quibusdam religionibus est videre, q est etiam duplex color: vnde videmus q Cistercienses & griseo & albo colore, prout placet, vtuntur: vbi vero color esset de habitu & ipsius substantia, diuersitas coloris induceret diuersitatē habituū. & facit j. de reg. eos qui. l. A.

h ¶ *Decætero.*] electiones ergo prius factas nō vitiat, etiam si super illis constitutionis tempore lis penderet. facit qđ not. & dixi de postu. c. vnico. lib. 6.

¶ Glossa sequens primo soluit duo dubia, secundo quærit, arguit pro, & soluit.

i ¶ *Eligatur.*] non prohibet postulari ex causa: sed puto q à Papa. & simi. not. de elect. c. indēnitatibus. post principium. lib. 6. Sed nunquid per viam prouisionis talis pfici poterit? Quod vr, cum ista sint diuersa. de præben. cum in illis. lib. 6. & hæc constitutio ius vetus corrigit: in casu ergo nō expresso stetur iuri antiquo. C. de app. præcipimus. in fi. de testa. sancimus. & licet hoc posset defendi: contrarium tñ esse vr de mente constituentis per rationem hic expressam, quæ cōis est, & hoc saltem in eo qui prouidet ex iure ad ipsum deuoluto, propter delictum vel negligentiam electoris. facit j. de sup. neg. præla. cap. 1. & quod ibi dicam.

Idē Pan. quia ratio huius cap. adaptatur ad omnē modū quo ecclesijs p videtur, & ratio legis extēdit vel hr ad causam vbi eadem ratio reperitur: facit quod dixi s. eo. tit. si. postquam. lib. 6. Pet. a[illegible] de Barbat. tractante de extinctione pœnali. Font.

k ¶ *Inane.*] confirmatio ergo secuta nihil operatur, concor. quod not. s. eod. quàm sit. lib. 6. in fi. vlti. glo.

l ¶ *Religiosus.*] etiam nouitius. s. eod. tit. nullus. lib. 6. & vide qđ ibi not. in vlti. glo. etiam si sit mendicans: saluo quod habes eod. tit. quorundā. lib. 6. j. de regula. vt professores.

¶ Glo. seq. ponit opinionem quam reprobat de secularibus collegiatis; arguit pro & contra, & declarationem exposcit.

m ¶ *Secularis.*] dicūt quidam q ex quo religiosus permittitur eligi in epm ecclesiæ secularis ᵃ, in prælatum alterius secularis ecclesię non poterit eligi: sed hoc non credo per prædictum verbum, scilicet in eisdem monasterijs; & cum id non sit expresse mutatum, in suo statu persistant antiqua iura quæ id permittunt. 51. dist. priscis. 58. dist. c. 1. 16. q. 1. doctos. cum multis cap. seq. de sta. mo. q Dei. incidenter ergo dictum est hic de seculari, cum principaliter de regulari intenderet protestari, vt sequitur: & satis placet hoc in secularibus ecclesijs non collegiatis. Sed de collegiatis maius est dubium: sed q & in illis possit, facit qđ not. Ber. j. de sta. mona. c. 2. in 3. glo. & c. q Dei timorem. & not. Ioan. 68. dist. c. 2. 74. dist. c. quorundam. 16. q. 7. in nona. In contrarium facit qđ not. Hosti. in prædicta decr. q Dei. vbi tenet monachum non posse habere præposituram vel decanatum ecclesiæ secularis, nisi ex dispensatione hoc fiat ob necessitatem curæ animarum. Item hic sola disparitas habitus impedit: fortius impedire debet disparitas habitus & professionis, vt in casu isto: scilicet cum religiosus præficitur collegio secularium clericorū, & hoc maxime in simul conuentibus, in quibus plus arctat principium decre. & qui quandoque funguntur priuilegijs religiosorum. de vi. & ho. cler. quoniam. & not. 16. q. 1. decimas. Egeret hoc declaratione: sed vt prædixi verbum, in eisdem monasterijs, multum facit, quòd possit hodie sicut olim: nisi dicas q verbum, monasterijs, ponatur pro ecclesijs. sic 16. q. 7. nemini. Posset etiam dici, q clerici seculares nō habent certū habitū: cū nō sit expressum in iure de colore vel forma, per quæ vel quorum alterum oportet habitum discerni, vt prædixi. & licet fatear certas formas, & colores eis esse prohibitos. j. de vi. & ho. cle. quoniam. s. eod. tit. clerici. non ex hoc sequitur certum habitum esse præfixum: large tñ dicimus habitum clericalem conuenientem & non prohibitum clericis, sicut & laicalem conuenientē laicis. de sen. excom. si iudex. lib. 6.

a Quomodo hoc viuet, vide glo. cap. de monachis. 16. q. 1. & plenissime B. Thom. & Caietanum 2. 2. q. 185. art. 8.

n ¶ *Cuiuslibet.*] quasi diceret etiam si sit alterius religionis vel habitus. Ioan. And.

NE *Romano.*] Diuiditur in sex partes: Quia primo ponit de potestate Cardinalium sede vacante: secundo de officio Camerarij vel pœnitentiarij: ibi, *Eo tamē*: Tertio determinat quid cōprehendatur appellatione diœcesis, & quid si Papa moritur extra curiam: ibi, *Sane.* Quarto determinat quid si contingat omnes Cardinales exire conclaue: ibi, *Porro.* Quinto de exceptione censuræ nō opponendæ contra Cardinales eligentes Romanum Pontificem: ibi, *Cæterum.* Sexto arctat venire debentes existentes extra curiam vt veniant, licet intellexerint sedem vacare: ibi, *Verum.* Ioannes de Imola.

Diuisio.

¶ Illud cap. determinat seu supplet concilium Lugduñ. in cap. vbi periculum. lib. 6. eod. tit. In illo cap. ista dicūtur: Si Papa moriatur, Cardinales præsentes debent expectare absentes per decem dies, vt ipsi congregati in vnum tractent de electione noui Romani Pōtificis: qui quidem Cardinales intrabunt quoddam conclaue, idest, quendā locum secretum, qđ conclaue erit planū, & nulla erunt in illo cōclaui intermedia, seu nullæ erūt partes in medio: & isti Cardinales

Additio domini Hel[illegible] premissa [illegible]

dinales

mani a electioni Pontificis indeterminata b opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem c afferre: Nos inter cætera d præcipue attendentes, quod lex superioris per inferiorem e tolli f non potest g: opinionē astruere (sicut accepimus) satagentem, quod constitutio foelicis recordationis Gregorij Papæ decimi prædecessoris nostri, circa electionem præfatam edita in concilio Lugdunen. h per coetum i Cardinalium k Romanæ Ecclesiæ (ipsa vacante) modificari l possit, corrigi vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue

dinales semel inclusi in conclaui, non poterunt exire, & nullus cum eis poterit loqui. Et per vnam fenestram bene arctam & strictam ministrabitur Cardinalibus potus & cibus: Et si infra tres dies nō eligant Papam, ipsi non habebunt per quinque dies nisi vnum ferculum, id est, non comedent nisi de vno epulo: Et si in illis quinque diebus adhuc non eligant, ipsi non habebunt nisi panem, vinū, & aquam, & non recipient suas distributiones de camera: immo si aliquas reciperent ibi tenebuntur illas restituere. Et debent esse ita intenti ad electionem dicti dñi Papæ, q̄ non debent se interponere de de aliquo alio negotio quousque electionē suā fecerint. Item si quis Cardinalium non intrauerit conclaue, vel si intrauerit tñ exijt: alij existentes nihilominus procedant in dicta electione, & illum exeuntem non admittent, id est, illum amplius non recipient, nisi exierit propter infirmitatem: quia post infirmitatem recipietur, si intret pendente negotio electionis. Item expectati per decem dies, si ipsi veniant, ipsi admittentur. Item illud cap. vbi periculum. dicit q̄ aliquotiens Papa moritur alibi quàm Romæ, quid erit si moriatur alibi? Ibi dicit q̄ si Papa obierit extra ciuitatem Romanam, q̄ Cardinales debent illum eligere in ciuitate illius territorij, in quo obijt. Et dicit q̄ rectores illius ciuitatis ita cito quàm sciunt mortem Papæ, q̄ ipsi debent compellere Cardinales, vt ipsi eligant Papam, & si ipsi non faciant (dicit Papa) ipsi rectores erunt infames, & priuabuntur officijs suis. Et dicit concilium q̄ feudis, si feuda habeant. Item dicit q̄ Cardinales debent eligere Papam libere, & sine conuentione vel pactione aliqua. Et si aliquod iuramentū ipsi Cardinales alicui præstitissent de aliquo eligendo, dicit Papa q̄ tale iuramentum non valet. Item dicit q̄ tota ecclesia debet orare super prouisione electionis noui Pontificis. ¶ His suppositis accedo ad Clementinam, quæ aliquotiens aliquid supplet ad dictum capitulum: aliquotiens confirmat & determinat ea quæ deciduntur in dicto cap. vbi periculum. iam determinato.

Casus litteralis domini Helie.

¶ Figura sic casum: Pater sancte, Deus vos conseruet à mala peste, quia vidi si aliquo casu essetis sublatus de medio, id est si essetis mortuus, quomodo vos doceretis me qualiter deberem eligere, si ius haberem eligendi Romanum Pontificem? Sed quæro à vobis, an nullæ sint aliæ solemnitates ad eligendum Romanum Pontificem præter istas positas in dicto capitulo, vbi periculum. & si ego obseruarem dictum capitulum, vt iacet ad pedem literæ, an mea electio esset valida? Et respondet Papa, q̄ sic: dummodo adiungam ea quæ sunt in isto capitulo, seu in ista Clementina: in cuius principio dicitur, q̄ olim erant diuersæ opiniones an cap. vbi periculum. posset modificari, corrigi, vel immutari, vel aliquid ei detrahi, vel addi per coetum Cardinalium: Summus Pontifex considerans, q̄ lex superioris non debet tolli per legem inferioris, reprobat opinionem satagentem, id est, dicentem & procurantem, q̄ constitutio edita in concilio Lugdun. in c. vbi periculū. (Ecclesia vacante) potest corrigi, immutari, aut quicquam, id est, aliquid potest ab ea detrahi. Et dicit q̄ non vult q̄ Cardinales sede vacante aliam iurisdictionē habeant, præter iurisdictionem eis cōcessam in dicto concilio. vbi periculum.

Casus. §. Eo tamē.

¶ Hoc tñ plus habent: q̄ si contingat q̄ Camerarius moriatur pendente tempore, quo Papa est mortuus: vel maior, vel aliqui ex pænitentiarijs, Papa Clemēs vult, q̄ coetus & congregatio Cardinalium tales personas eligant: quia Papa non intendit q̄ per obitū suū talia officia vacent. Et maxime, id est, præcipue vult vt pænitentiarij eligantur, cum sint ipsi populo per quàm necessarij: quia ipse Clemens vult, si pænitentiarij moriantur, non obstante q̄ sint impediti in electione Romani Pontificis, tñ vult q̄ eligantur noui, & q̄ in locum pœnitentiariorum mortuorum Cardinales subrogent nouos.

Casus §. Sane.

¶ Item quia concilium dicit in c. vbi periculum. q̄ si contingat Papam mori extra ciuitatem Romanam, q̄ Papa est eligendus in ciuitate illius territorij, in quo mortuus est: Sed supplico, declaretis mihi quid vos intelligatis per territorium, & dicatis quid continet? Rñdet Papa, q̄ nomine territorij tota diœcesis intelligitur, & intelligatis q̄ si audientia causarum & litterarum Apostolicarum sit in vno loco, & q̄ contingat Papā mori in alio loco, q̄ Papa non est eligendus in loco in quo moritur, sed in quo remansit curia sua. Et nisi forsan Papa antequam moreretur determinasset audientiam causarū alibi profecturam, quo casu constitutio concilij Lugdnū. obseruaretur.

Casus §. Porro.

¶ Sed pone, Accidit q̄ Cardinales existentes in conclaui non fecerunt electionem, immo omnes simul exierunt conclaue, vel successiue exierunt, quæritur q̄d iuris, an pp hoc electio non sit facienda? Rñdet Papa, q̄ rectores ciuitatis ad quos executio prædictæ constitutionis, vbi periculum. pertinet, constringent ipsos Cardinales ad iterum intrandum conclaue: aliàs si non faciant, incurrunt pœnas contentas in dicta constitutione, vbi periculum. Sed quæreret aliquis: qñ Cardinales reintrabunt conclaue deputatū, incipient ne ipsi de nouo procedere in electione, ac si nunquam intrassent? Rñdet Papa, q̄ non: sed incipient in statu in quo erāt qñ exierunt cōclaue.

Casus §. Cæterum.

¶ Itē quæro, pone q̄ sūt multi Cardinales excōicati, eruntne ipsi repellendi ab electione, eū sint incapaces? Rñdet Papa, q̄ tales non poterunt repelli aliqua exceptione, vt vitentur seu euitentur dissensiones vel diuisiones seu schismata: quia si possent repelli exceptione excōicationis, ipsi Cardinales forsan negarent se excōicatos, & esset longum expectare probationes aliorum, & nimis prolongaretur vel differretur electio, q̄d esse nō debet. ¶ Sed quæro, durāte tēpore electionis suoi alii qui in prouincijs, qui fuerunt electi in aliquibus dignitatibus: q̄d facient ipsi, quomodo ipsis prouidebitur de confirmatione suæ electionis, an teneantur venire ad ciuitatem Romanam, ac si Papa non esset mortuus? Rñdet q̄ tenentur venire vel mittere, ac si curia Romana non vacaret. hoc dicit totum istud cap. cuius ordo satis est. Not. q̄ opiniones doctorum variæ præbent obstaculum & dilationem expeditioni alicuius negotij: Nam in tali varietate alteram sequi, non est temerarium, vt notatur in d. c. ne Romani. ij. de constit. Et secundum Pau. sine reprehensione potest vnus adhærere vni, & alter alteri: quia opinionibus est deferendum. ij. de rescri. spo. Et per hoc dicendum est, q̄ si iudex in iudicando sequitur vnam opinionem de pluribus, non facit litem suam. quod dic vt no. Bar. in l. cum prolatis. ff. de re iudi. Vide hic plenius per Pet. de Anch. Not. q̄ opinio nō consonans veritati est reiicienda. Zaba.

f Fallit illud secundum Bar. bar. in alijs capitulis, quæ loquitur de vacante habente iurisdictionem; sed ratio alterius est, est potestatem vocationis sedis Papalis. Pana.

¶ *Prima glossa ponens casum simul summat, & diuidit: & dicit quid supplendo determinat: & quid prima pars approbet vel reprobet.*

a ¶ *Ne Romani.*] Casus. Coetus Cardinalium sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi inquantum permittit concilium Lugdun. nec illud vel eius partem alterare potest. Secundo dicit, quod officium Camerarij, vel Pænitentiariorum Papæ durat eo mortuo, qui si deficiunt, poterit coetus pro tēpore vacationis alios subrogare. Tertio determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicit de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Quarto prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue. Quinto statuit per exceptionem excōmunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione non repelli. Vltimo electos & alios, qui mittere vel ire tenentur ad curiam, astringit ad id sede vacante. Et principaliter determinat & supplet decre. vbi periculum. ij. eo. Quas autem opiniones approbet vel reprobet, dicam per partes. Et prima pars determinat q̄d not. 79. dist. nullus a. & corrigit quod not. Host. de pæni. & remis. cum ex eo. cuius opinionem & rationes scripsi, de schisma. cap. vnico. lib. 6. & approbat quod ibi not. & quod tenet Archi. in decre. prædicta, vbi periculum. §. cæterum. in fi. quod specialius contingit hūc casum. Gar. etiam sequebatur Hosti. eo. titu. cupientes. §. q̄ si. vt etiam dicam j. §. fi.

b Casus §. Verum.

b ¶ *Indeterminata.*] habes igitur exemplum opportunæ determinationis, de quo loquitur proœmium harum constitutionum.

c ¶ *Dilationem.*] summe periculosā, vt in ea. consti. in prin. Io. An.

d ¶ *Cætera.*] quæ patere possunt ex glo. prædictis supra.

e ¶ *Inferiorem.*] 21. dist. inferior. ij. de maio. & obe. cum inferior. C. de leg. l. fin. & hoc maxime cum ille inferior ab illo superiore recipit potestatem a, vt in caso nostro coetus Cardinalium à Papa: per quod idem vr̄ de concil. ij. eod. tit. significasti. 9. q. 3. cuncta.

a Placuit doctoribus & nota. q̄ inferior non sem. (tantia exempla) episcopus recipit potestatē à superiore, scilicet archiepiscopo. c. pastoralis l. pen. cap. de off. ord.

f ¶ *Tolli.*] iuuari posset per pœnæ adiectionem b. de hoc dixi de offi. archipresbyte. cap. fi.

g ¶ *Non potest.*] hoc etiam fatebatur Hosti. ij. eod. licet. dicens q̄ Cardinales illi constitutioni expresse renuntiare non poterant per hanc rationem: tacite sic, vt j. dicam.

h ¶ *Lugdunensi.*] ij. eod. vbi periculum. lib. 6.

¶ *Glo. seq. ponit alia duo nomina, & remittit.*

i ¶ *Cœtum.*] Collegium vocatur. de schisma. c. vnico. lib. 6. quę satis resonant in idem, vt patet 15. dist. canones. in fi. alibi dr̄ gremium. 23. dist. in nomine Dñi. ante medium. Quomodo vero Cardinales habent ius collegij vel capituli. nec cēsentur iure singulorū in diuersis titulis locatorū, satis tractauit Host. d̄ Iudæ. ad liberādā.

b Sequuntur doct. sicut c. et animarū pen. calu. de constit. lib. 6. gl. 1. cle. vt his q. de æta. & qualit. Barba. Fonta.

k ¶ *Cardinalium.*] vnde sic dicantur, not. ij. de offi. archipresby. c. a. in 1. glo. Ioan. And.

l ¶ *Modificari.*] diminutionem continet. de verbo. signi. c. si, & multa ve.

ta verba hic ponit, septem scilicet, vt omnem modum per quem constitutio tangi posset, includat. Ioan. And.

ae ¶ *Dispensari.*] hoc addit: quia stante constitutione maioris, minor quandoque contra illam dispensat. de ætate & qualita. cap. vnico. lib. 6. cum similibus.

ka ¶ *Quorum.*] interpositio.

¶ *Glo. seq. dicit quid approbat, duas lecturas ponens.*

le ¶ *Expirare.*] hoc de pænitentiarijs tenebat Host. de sen. excom. ꝙ de his. in fin. vbi determinat quod not. io Specula. tit. 3. §. 1. vbi defendit Guli. ꝙ Camerarius Mareschallus, & auditor cameræ habent ordinariam. quod si verũ esset de iure cõmuni duraret illorum officium mortuo Papa. de offic. leg. c. 2. lib. 6. sed hic de mareschallo nil dr̃. & vide quod dixi ĩ. ead. compil. tit. 1. auditio. in 1. glo. Secundũ quod dicimus istos habere delegatam, speciale hic inducit, quod durat delegata post mortem delegantis, sicut & supra de hære. ut fidei. lib. 6.

Camerari⁹ Papę & Mareschallus an habeãt ordinariã vel delegatam.

addi, vel dispensari[a] quomodolibet circa ipsam seu aliquã eius partem[b], aut eidem etiã renuntiari per eum, tamquam veritati non consonam[c] de fratrum nostrorum cõsilio reprobamus[d] † : irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid potestatis[e] aut iurisdictionis ad Romanum, dum viuit, Pontificẽ pertinẽtis[f] (nisi quatenus in constitutione prædicta permittitur)[g] cœtus ipse duxerit (eadem vacante Ecclesia) exercendum.

¶ *Officium Camerarij, vel Pœnitentiariorum Papa durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Ioan. And.*

¶ Eo tamen prouiso, quòd si eiusdẽ Ecclesiæ Camerariũ[h], aut maiorẽ[i], vel aliquos alios ex pænitentiarijs (quorum[k] officium per obitum eiusdem Põtificis nolumus expirare[l]) per mortem, vel aliàs deficere quouis modo[m] contingat; valeat idem cœtus[n] ad tempus vacationis huiusmodi, pro numero deficientium[o], vel ampliori etiam, quantum[p] ad pænitentiarios (si hoc[q] eidem cœtui cõcorditer[r] expedire videbitur) alios subrogare.

¶ *Determinans diœcesim intelligi id quod in concilio dicitur de territorio & districtu, statuit moriente Papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere in loco, vbi erat causarum & litterarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Ioan. And.*

¶ Sane cum iuxta constitutionem[s] prædictam Papa extra ciuitatem, in qua cũ sua erat curia, moriente[t], in ciuitate in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter[v] successoris electio celebrãda: districtus, seu territorij nomine, diœcesim[x]

b ¶ *Partem.*] quid iuris sit de toto, & c. ff. de rei ven. quæ de tota. & ĩ. de dona. inter virum & vxo. nuper.

¶ *Glo. seq. respondet ad rationem Host. quem excusat, & hanc definitionem condemnat.*

c ¶ *Non consonam.*] qđ ergo dicebat Hostiensis quòd alia collegia hoc habent, ergo & collegium Cardinalium? Respondetur illis permissum, huic expresse prohibitum, & si per antiqua iura cõcessum prius erat, per istam posteriorem constitutionem est correctum. de constitu. cap. 1. lib. 6. Et sic breuiter rñdetur ad quamplures ex rationib⁹ Hostiensis, qui tñ excusabilis est: quia non vidit decret. vbi periculum. Ad id quod dr̃ non esse verisimile, filium Dei voluisse mortuo Papa gregem fideliũ esse sine pastore, vel Ecclesiã sine sponso: Rñdetur ꝙ sponsus, rector & pastor est Christus, & caput[5] Ecclesiæ, quæ est ipsius corpus. Primum patet 76. dist. ieiunium 2. in fine. Secundum 96. dist. cap. 1. circa medium. Tertium de sacra vnctio. cap. 1. versi. sed vbi. 3. q. 4. cap. fin. Licet ergo deficiat vicarius, non deficit principalis, qui vicariatus solum Petro & successoribus Apostolicis datus fuit. Absurditas autem huius opinionis apparet: quia secundum eam non esset necessariũ Papam eligi[6], ex quo cœtus Cardinalium Christi vicarium haberet. Itẽ nec esset hoc expediens, quod cuique patet. & facit de concel. præben. quia diuersitatem. in prin. & in decisa.

† Notat Barbat. ꝙ Papa põt facere onũ futurum vel super electione successoris, nõ sic eps: qa post obitũ nõ erit iudex, ergo non valet quod agit. Loum qui. §. fi. ff. de iur. om. iu. Fonta.

5 Vide Turrecrematã in summa de ecclesia lib. 1. cap. 44. & seq.

6 Quod est falsum. vnde infert Barbat. ꝙ authoritas Christi nõ manẽt ad concilium sede vacante, vt se gl. e quodcunque hgane 24. q. 1. Fonta.

¶ *Glo. seq. quærit, negatiue soluit.*

d ¶ *Reprobamus.*] Sed nunquid per hoc reprobatur opinio Goffre. Hostien. & Compost. & Guliel. quæ habet, Cardinales tollere posse, quod de numero duarum partium statuit concilium Lateranẽ. ĩ. eod. tit. licet. scilicet ordinando ꝙ nominatus à pluribus in scrutinio sit Papa, vt ibi scripsi? Dic ꝙ non: quia illud concilium illam opinionem approbat cum dicit, nisi maior interuenerit cõcordia. ex quo ergo concordant nominatum vel nominandum à plurib⁹ esse Papam, vr̃ ille nominatus ab omnibus, & facit quod not. ĩ. eod. tit. si cui. lib. 6. in glo. nota.

¶ *Glo. seq. dicit opi. Hug. reprobatam, & rationem eius tolli per instantiam.*

e ¶ *Potestatis.*] reprobatur ergo quod notat Hug. 79. dist. in. nullus 1. cuius dictum recitat Hostien. ĩ. eod. licet. qui dixerat Cardinales posse tunc creare Cardinalem: cum possint tunc creare Papam, quod plus est: sed videmus quod capitulum creat epm̃, nec tamen confert beneficia ad illius solius collationem spectantia, ne sede vacante. cap. vnico, lib. 6.

f ¶ *Pertinentis.*] si ergo aliquid diuisim ad collegium pertinet, qđ forte prior ipsorum expedit, vt est moris, hoc non impedit. facit prædic. decre. vnica. & de rescrip. edoceri.

g ¶ *Permittitur.*] in §. idem quoque.

h ¶ *Camerarium.*] ad quem spectat temporalia pauperibus erogare, vt not. Io. 8. q. 1. c. 1. hodie autem magnum est officium: & iurisdictionem exercet circa omnes debentes Cameræ; & auditorem habet etiam ad hoc, quem puto ꝙ habere possit sede vacante, per hanc litteram. prouisione tñ pendente Cardinales oĩ ab ipso recipient, vt in prædicta decre. vbi. §. prouisionis.

i ¶ *Maiorem.*] ex pænitentiarijs[3], qđ sequitur, & est sensus ꝙ officium pænitentiarij maioris, qui solet esse Cardinalis, vel aliorũ minorum, non expirat. Tempore tñ inclusionis maior pænitentiarius, si est Cardinalis, per se non potest vti officio: si tamen nollet in clausura manere etiam personaliter vtetur officio, vt fecit dominus Tusculanus.

3 Vide Ludouicum Gomes in procemio regularum Cancellariæ de officio facris pænitentiariæ.

m ¶ *Quouismodo.*] puta qa incidit in furorẽ, vel infirmitatem, quæ impedit executionẽ officij. idem puto si recederet, vel nollet officiũ exercere.

4 De hoc verbo vide Decium in c. sedes. extra de rescrip.

n ¶ *Cœtus.*] potest suppleri vel pars maior: qa quod maior, &c. 61. di. Apostolica. de electio. cum inter canonicos. in prin. ff. ad munici. l. qđ maior. & hoc verũ vbi solum pro numero deficientium subrogant. vbi vero pro ampliori, necessaria sit plena concordia[5]. & sic intelligo quod sequitur.

5 Vide Abbatem in c. non potest. extra de re iud.

o ¶ *Deficientium.*] tolle quod est ĩ. alios subrogare.

p ¶ *Quantum ad pænitentiarios.*] secus ergo quo ad Camerarium.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

q ¶ *Si hoc.*] videlicet quòd pro ampliori numero subrogentur pænitentiarij. Sed nunquid nullo deficiẽte poterit cœtus pro ampliori numero concorditer pænitentiarios subrogare? De verbis vr̃ ꝙ non, cum constitutio sit prohibitoria præter casus præmissos, & illud non videtur permissum, nisi cum aliquis deficit. Io. And.

r ¶ *Concorditer.*] idem in decre. vbi periculum. §. nulli. & §. idem quoque. vnus[6] ergo solus hoc impedire poterit. facit quod not. ĩ. eod. tit. quia propter. ver. vel saltem.

6 Vide Alexandrum consi. 92. in 2. volu.

s ¶ *Constitutionem prædictam.*] in §. porro.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & respondet contrario.*

t ¶ *Moriente.*] vel cedente, quod esse potest, vt de renun. c. 1. lib. 6. Nam tunc quo ad sedem censetur mortuus[7]. 7. q. 1. §. ecce. in quibus. & cum hic sit eadem ratio & fauor prouisionis Ecclesię, & cesset ambitio, cessat etiam contrarium de decre. susceptum. de rescrip. lib. 6.

7 Mors. n. ciuilis æquiparatur naturali, vbi operatur eundẽ effectũ, de quo vide Abbatem in c. nisi. de probat. & Alexandrum consil. 1 in 5. volum.

v ¶ *Regulariter.*] hoc dicit propter casus interdicti & rebellionis ibidem exceptos. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum per simile, & per rationem. Secundo obiicit, & respondet.*

x ¶ *Diœcesim.*] iustum fuit hic plus ponderari diœcesim, quàm districtum, sicut & in casu, de rescrip. statutum. lib. 6. maximeque quia stante diœcesi, districtus facile variantur, quandoque per concessiones imperiales, quandoque per occupationes principum, vel ciuitatũ. ad tales autem mutabilitates ecclesiarum status non mutatur. 16. dist. cap. 1. 101. dist. c. 1. & de relig. domi. c. 1. Si ergo Papa moriatur apud Bazanum vel Nouantulam, quæ loca sunt districtus Bonon. quia tamen loca ipsa sunt diœcesis Mutineñ. in ciuitate Mutineñ. conuenire debent Cardinales, & ibidem includi. Sed cum locus ille non distringatur per ciuitatem Mutineñ. quomodo regẽs ciuitatem Mutineñ. illos includet? quare melius videbatur accipere proprie territorium vel districtum. Sed forte ponderauit auctor ꝙ multa sunt loca[8], quæ non distringuntur per ciuitates aliquas, sed per singularia dominia, qui dñi etiam ciuitatibus non respondent. Illi ergo non sunt de districtu ciuitatis, sunt tamen de diœcesi. Ad primum dico quòd Cardinales se debent offerre, & sperandum est quòd hoc facient: quia non facile continget quin aliqui se offerant. quo alij sequentur nolentes perdere vocem suam, vt de facto videmus. Posset etiam esse locus remissioni, de qua ĩ. de re iudic. pastoralis, circa medium.

8 Talia loca nõ sunt de districtu ciuitatis secundum hanc glo quam not. & adde qđ not. Ioan. And. ĩ. de sacra. iuran. nimis. & dixi in c. statutum. §. cum vero. de rescrip. & in c. si propter. e. tit. c. 4 vers. ad idem quæritur. lib. 6. Fel.

a ¶ Hoc

hoc casu[a] intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quod si in certo loco causarū & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi [b] mori contingat, non [c] ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacare[d] noscatur: nisi forsan ante mortem eandem ordinatum [e] esset per Papam de curia transferenda [f]: quo casu seruetur prouisio [g] constitutionis prædictæ.

¶ Prouidet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclaue.

¶ Porro [h] si Romano non electo Pontifice, Cardinales omnes[i] simul vel successiue (quod absit) exire contingeret conclaue deputatum eisdem: hi (ad quos[k] pertinet executio constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationē nō dabit, idem conclaue (quam citò poterunt) reintrare compellant[l] †: Pœnas in dicta constitutione contentas [m], nisi hoc fecerint, incursuri [n]. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & aliàs constitutionem præfatam obseruent secundum statum in quo [o] erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

¶ Statuit Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspēsionis, vel interdicti ab electione non repelli. I. A.

¶ Cæterum [p], vt circa electionem prædictam, eo magis vitētur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit dissidendi facultas[q]: Decernimus, vt nullus † Cardinalium cuiuslibet [r] excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli: Iuribus alijs [s] circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis.

¶ Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) astringit ad id sede vacante. hoc dicit. Ioan. And.

¶ Verum [t] quia tam ex prouisis[u] remedijs, quàm ex orationibus[x] ad Deum super† huius negotio effundendis [y], quòd breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperādum: Statuimus, vt electi & alij [z] (qui ex quacunque [a] causa ad sedē Apostolicam venire, vel mittere[b] sunt astricti) ad ipsam cum vacat, ac[c] si non vacaret, venire vel mittere teneantur.

¶ Idem.

¶ Primo ponit formam secundum quā appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo, prouidet cum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto, vitiat intimationem aliter factam. Quinto, prorogat hunc modum intimādi ad alios casus. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

CAV-

a ¶ *Hoc casu.*] alijs ergo casibus similiter vt habetur. ff. de verbo. sig. pupillus. §. territorium. ibi & alibi territorium ponitur pro diœcesi. 16. q. 1. si quis episcoporum. cum concor. de consti. c. 1. lib. 6. Quandoque etiam parochia ponitur pro diœcesi. 11. q. 1. bonæ rei. de dona. Apostolicæ. in prin. quandoque ponitur pro regione 9. q. 2. episcoporum.

b ¶ *Alibi.*] id est in loco alterius diœcesis.

c ¶ *Non ibi.*] vt moriē.

¶ *Gl. seq. dat duo similia.*

d ¶ *Vacare.*] licet vacet inspicimus primum statum, ita mulier vidua vacans dehonoratur à dignitate prioris mariti, donec alteri nupserit. concord. in decr. de fo. competen. ex parte. in fin vlti. glo. Ponderamus igitur hic habitum sine actu. sic s. ead. compil. de sum. trinit. c. 1. in fin.

e ¶ *Ordinatū.*] Ad idē de præben. si Apostolica. in fin. lib. 6.

f ¶ *Transferenda.*] ad aliam diœcesim, aliàs idem quod s.

g ¶ *Prouisio.*] scilicet q fiat electio in loco vbi Papa moritur, vt in dicto §. porro.

h ¶ *Porro.*] prouidet casui non determinato per c. vbi periculum: Nam licet ibi in §. sane. prouiderit quid iuris cū aliqui ex Cardinalibus exeunt cōclaue, improuisum erat quid iuris, quando omnes exeunt. & casus iste post mortē Clemētis fuit de facto.

i ¶ *Omnes.*] bene dicit: quia si aliqui vel aliqs remaneret, in illos vel illum resideret ius eligendi, vt colligitur ex prædicta decret. §. sane. & facit quod not. de postul. præsat. gratum. cū suis concor. Vbi vero omnes mortui essēt, quid iuris: scripsi post Host. s. eod. licet.

k ¶ *Hi ad quos.*] de quibus habetur i §. præterea.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit: secundo duas quæstiones subdit, de quibus remittit: Tertio quærit, & quæstionem ampliando, prouisionem exposcit.*

l ¶ *Compellant.*] sed quid si aliqui territorium illorum exeant? faciant de his qui infra districtum ipsum manent. Sed nunquid illi soli poterunt eligere? Item quid si nulli remanent? Vide quod dixi s. in glo. iustum. Item quid si omnes remanent. & aliqui citius reintrant conclaue, nunquid illi poterunt eligere? et si alij non haberent iustam causam, planum esset. Sed quid si alij non intrantes habent iustum metum mortis, vt allegabatur post mortem Clementis, & dicatur dominus temporalis non esse potens ad securitatem ipsorum, vel etiam tunc dicebatur: quid fiet, & quis de iusta causa metus cognoscet? ista non decisa, nec tunc prouisa adhuc egebunt prouisione.

m ¶ *Contentas.*] in §. quod si præmissa.

n ¶ *Incursuri.*] quia pœna ciuium & rectorum est punitio ciuitatis videntur etiam includi pœnæ, de quibus ibi in §. ciuitas.

o ¶ *In quo erāt.*] habita distinctione, an lapsi essent tres dies tantū, an etiam octo, vt ibi in §. conclaue.

¶ *Glo. seq. dicit quod approbat, & quid prorogat, & opi. Compo. recitat.*

p ¶ *Cæterum.*] iste §. approbat quod not. Ioan. 79. dist. c. 1. vbi not. de vitio eligentium obijci non posse: & prorogat opinionem Compost. not. s. eod. licet. qui dixit contra electionem factam per duas partes excipi non posse de excōicatione vel suspensione eligentiū, etiam si sit notoria. Nec obstat secundum eum q peccant alij cōmunicando talibus: faciunt enim hoc auctoritate illius iuris, quod omnē exceptionem remouet. alleg. ff. de ritu nupt. l. Seruius. §. si quis ritum. Itē secundū ipsum in casu necessitatis licite excōicato cōmunicatur, sed maior necessitas, q carentia vicarij Iesu Christi non posset haberi. 22. dist. omnes. 2. q. 6. ad Romana. & facit s. de hær. præsidentes. lib. 6. hic approbatur hæc opinio, etiam quo ad actum electionis faciendæ.

q ¶ *Facultas.*] facit s. eod. indemnitatibus. §. vt autem. lib. 6.

r ¶ *Cuiuslibet.*] iuris vel hominis. Item qualiscunque sit suspensio, vel interdictum.

s ¶ *Iuribus alijs.*] 79. distin. per totum. 23. dist. in nomine Domini. s. eod. licet.

¶ *Glo. seq. dicit approbatam opi. Gar. & Io. Mona. licet mala ratione fulsiūtam, & contrariam reprobatam, subdens absurditatis causam.*

t ¶ *Verum quia.*] approbat qđ not. Gar. & Ioā. Monachus s. eod. cupiē tes. 1. respon. lib. 6. sup versi. comparere. qui dicebant electum non venientem tunc infra tps illius constitutionis incurrere pœnā. mouebātur autem illa ratione: quia iurisdictio Papæ. & ipsius exercitium remanet penes collegiū Cardinalium, quæ ratio reprobatur. s. 1. ibi. Dicebant tñ q Papa deberet pœnā remittere, ex quo venit ante creationē Papæ. licet post tempora. alle. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. 2. §. fi. Archi. ibi in fine primæ partis propter verbum, coram nobis. tenebat contrarium, scilicet q non incideret in pœnam tūc non veniendo. Cū scripsi super illa decretali, hunc casum non tetigi, quia mihi videbatur cōtra æquitatem, q tunc incideret, & p illud verbū, coram nobis. de rigore videbatur q incideret: Quis enim pōt diuinare astrictus ad veniendū qñ sit Papa creandus? cū ergo posset omni die creari, ergo omni die paratus sit is qui astrictus est ad causam prosequendā. & licet rigorosum videatur, respicit tñ expeditionem Ecclesiarū. & forte pp hoc non vtitur hic verbo, declaramus: sed verbo, statuimus.

u ¶ *Prouisis.*] per decr. vbi. & iura quæ allegaui in fi. proxi. partis.

x ¶ *Orationibus.*] qualis debeat esse oratio, vide quod dicam j. de reliqui. & venera. san. si Dominum. ad fi. & quomodo in ea sperandum est, ibi dixi satis in vltimo membro glossæ.

y ¶ *Effundendis.*] vt in decre. vbi periculum. in fi. & verbum, effusionis, largitatem & abundantiam denotat. 16. q. 1. reuertimini.

z ¶ *Alij.*] personæ instructæ opponentes & appellantes:

a ¶ *Quacunque causa.*] per hoc vr q citatus qui tenetur ire vel mittere ad curiam, mortuo Papa teneatur ad idem: cuius contrarium not. Host. s. de accusa. licet. vt ibi scripsi super verbo, accessisses.

b ¶ *Mittere.*] sicut hi quos arctat decre. 1. s. eod. lib. 6. decre. 1. de appellat. & decre. quamuis. de offi. ordi. eo. lib. Item electi cathedralium vel regularium ecclesiarum, quos arctat cōstitutio, cupiētes. nisi sint iuste impediti, vt eo. c. §. q si. Item postulati, quia sunt ecclesijs alligati, vt ibi. §. denique. vel fœminæ. s. eo. indemnitatibus. §. sed cum eas. lib. 6.

c ¶ *Acsi non vacaret.*] & sic patet q infra tempora statuta.

C*ausam electionis.*] Diuiditur in quinque partes, vt patet in rubro, quarum secunda est: ibi, *Quod si forsan*: Tertia: ibi, *Verum*: Quarta:

† Notat Pet. de Anchara. q si prima executio non est fortita effectū iterum inchoatur. al leg. Bar. in l. si fideiussor. § me minisse. ff. de lega. 1.

† Capitulo igitur aggregato, nō dicitur dissolutum collegium per recessum etiam maioris partis: quia in solo remanente dicitur tunc collegij remanere: sed antequam congregentur, nisi duæ partes accedant, non fingitur capitulū conuenisse in loco. Pet. de Ancha.

† Aliàs in: vt nullus ex Cardinalibus.

† Aliàs irā: super hoc eius negotio. aliàs ita: super huiusmodi negotio, &c.

¶ De hac materia vide plene per B. Thomam 2. 2. q. 83. ar. 2. 23. & 24.

† Et secundum Bart. persona instructa p defunctum Papam pē dēdo verbū, astricta. & vel postulā. idē cō glo. in c. cupientes. §. 1. in verbo, electi de elec. lib. 6. Pean.

Quarta: ibi, *Intimatio*. Quinta: ibi, *Idem quoque*.

¶ Præsupponatis notata in c. statuimus. lib. 6. eo. tit. vbi dr̃, si aliqs fuerit electus ad aliquam dignitatem, vel fuit sibi prouisum de beneficio. vel forsan fuit postulatus, q si aliquis ꝫ talem prouisionẽ electionem, vel postulationem se opponat, vel forte fuit appellatũ à tali electione, prouisione, vel postulatione, q talis appellans similiter & appellatus seu defendens, debent arripere iter suũ à die quo se opposuerunt vel appellauerunt infra mensem, vt vadãt ad Papã, qui de causa appellationis disceptabit. Item dicit dictum cap. q si vna pars à die quo se opposuit, infra mensem iuit Romam, & ibi suã partem aduersam per xx. dies expectauit, & non venit, procedetur in negotio electionis, non obstãte cuiusque absentia, sicut de iure fuit. Item aliquotiens aliquis opponit in formã electionis, id est, ꝫ formam electionis, dicendo electionẽ rite nõ esse factã: immo q fuerunt omissæ solẽnitates iuris: si talis opponẽs nõ possit probare peccatũ formæ, id est, electionẽ nõ esse factam sm̃ formam, quã accepit à iure; tunc talis condemnabitur alteri parti in expensis: quia ipse soluet expẽsas, damna & interesse, quæ vel quas habuit ille vel fecit, cõtra quẽ oppositũ est in formam. Aliquotiens aliquis se opponit non in formã electionis, sed in personam, id est, ꝫ personam electam, dicens eam non esse capacem electionis: quia dicit talem esse excõicatum, quare est inelligibilis. Vel dicit talem personam nõ esse legitimã, nec de legitimo matrimonio, ideo illã personã dicit non esse eligendam, & sic opponit in personã, id est, ꝫ personam illã electam. Et ille qui opponit in personam, si non probet ea quæ opponit ꝫ illam; tunc talis opponens est suspensus triennio à suis beneficijs: immo perpetuo priuatus est, si se interim, id est, pendente illo triennio immiscuerit ad illa beneficia. His auditis figura casum in Clemẽtina. Pater sanctissime, audio doctrinam vestram, in qua dicitis, quòd si aliquid opponatur ꝫ prouisionẽ, electionem, vel postulationẽ factã ad personatũ, dignitatem, vel canoniam, & ob hoc fuerit appellatũ ad Papã, appellans & defendens, & quorũ interest à die oppositionis vel appellationis infra mensem arripiant suũ iter eundi Romã: quia causa est deuoluta ad summum Pontificem: Sed quæro, an eo ipso q opposui me ꝫ aliquem, quia fuit electus ad dignitatẽ, & me oppono ꝫ formam, vel an eo ipso q appellaui vel me opposui, causa ipsa sit deuoluta ad sedem Apostolicam? Et rñdet Papa q non, sic dicendo: Nos censemus causam electionis, postulationis, seu prouisionis emissam, id est, deuolutam ad sedem Apostolicam, cum ipsa appellatio fuerit specialiter interposita in præsentia appellati, id est, in præsentia illius ꝫ quem appellatur: aut si fuerit interposita in præsentia procuratoris eiusdem appellati, aut cum fuerit intimata, id est, notificata alteri eorum, scilicet, in personam appellati, aut in personã sui procuratoris infra mensem ab interpositione ipsius appellationis, vel saltem cum fuerit intimata post lapsum tẽporis. s. post mensem quam cito poterit fieri commode. Intelligatis cum fuerit intimata, porrecto, id est, dato libello sub scriptura authentica, vel lecto tenore illius: quia talis appellatio qñ intimatur, debet legi coram appellato, & copia appellationis data modo simili sicut modis supradictis, si ipsa copia fuerit petita, & inde fuerit data. Et sic habemus, q causa appellationis non dr̃ emissa, nec deuoluta ad sedem Apostolicam, nisi fuerit infra mensem, vel post mensem quàm cito commode poterit, intimata & notificata: sic videlicet, vobis Petro tali electo ad talem dignitatem: quia scio electionem esse inualidam, vel quia scio vos incapacem illius electionis, vobis intimo & notifico, q de tali electione de vobis facta appello ad curiam Romanã: & ibi causam appellationis prosequi intendo. Hoc facto, causa appellationis dr̃ emissa ad sedem Apostolicam. Sed quæro, si appellans non possit intimare, id est, notificare appellationem suam appellato, quomodo prouidebitur: quia forsan appellatus aufugit, & nõ est in prouincia, nec potest eius procurator inueniri, vel forsan quia appellatus habet domum remotam, ita q appellans non potest sibi intimare: Respondet Papa, q appellans debet ire ad ecclesiam cathedralem in ciuitate vel diœcesi cuius sit beneficium vel dignitas de qua fuit electus, & ibi suã appellationem publicari faciet, & copiam dabit appellato modo præmisso supra, quandocũque copia petita fuerit. Et ideo dicit textus, q si forsan contingat appellatum abesse, id est, absentem esse, & contingat talem procuratorem non inueniri, scilicet, q possit intimari appellatio: tunc appellans faciat appellationem suam publicari in domo, in qua ipse appellatus consueuit cõiter habitare. Vel si talis publicatio non possit fieri in domo, quia domus eadem existit in remotis partibus; tunc faciat publicari suam appellationem in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœcesi beneficium quod litigiosum est, consistat, id est, sit. Et nihilominus volumus publicari dictam appellationem vtroque casu, scilicet, in ecclesia cathedrali, vel in loco in quo est beneficium, ac de ipsa,

Vide e[illegible] aliam Tõ dec. [illegible] ad se formas. c. [illegible]

sam[a] † electionis[b], postulationis, seu prouisionis[c], per appellationem ab ipsa vel occasione[d] ipsius, ad sedem[e] Apostolicam emissam: tunc demũ ad sedem eandem deuolui[f] censemus, cũ in appellati[g] aut procuratoris eiusdẽ in ipsa causa specialiter[h], cõstituti pręsentia interposita[i] fuerit: aut eorum

scilicet, publicatione quæ locũq; fuerit petitum, fieri copiam appellato volumus modo præmisso & supradicto. Et sum in versiculo, *Verum*. Et quæro ponendo sic, q appellatus non abest, nec eius procurator, nec domus eius longe distat: sed ipse appellatus, hoc est, ille ꝫ quem appellatum est, est ita potens & ita timendus, q appellans nõ audet intimare suã appellationem? Rñdet Papa, q talis appellatio debet publicari solemniter in loco publico, in quo loco est verisimile ipsum appellatum vel eius procuratorem verisimiliter nõ posse ignorare. Et ideo dicit textus, *Verum*, pro, sed, si intimatio fieri nequeat, vt præfertur propter metũ appellati: quia est ita potens q appellans non est audens ire ad eum: vel si intimatio fieri nequeat propter metum & potẽtiã suorum parentum: Nos Clemens volumus eandem appellationem sic publicari solemniter in loco publico, q possit verisimiliter peruenire ad notitiã appellati, seu procuratoris eius. Intimatio vero aliter facta careat omni effectu: nec causa censeatur deuoluta ad sedem Apostolicam per eandẽ appellationem, nisi certa notitia eius appellationis aliter peruenisset ad appellatum intra tempus prædictum, scilicet, infra mensem. Et istum modum intimandi vult obseruari in alijs casibus, in quibus requirit intimatio faciẽda: ideo dicit textus. *Idem quoque obseruari volumus in alijs casibus, in quibus requiritur intimatio facienda*. hoc dicit. Not. primo ibi, *Vel saltem*, de aduersatiua, *Vel*, cui quando adijcitur dictio, *Saltem*, vt hic, signat diminutionem. de rescrip. statutum. §. cum vero. lib. 6. Nota secũdo casum, in quo datur tẽpus arbitrariũ ad purgandũ moram temporis determinati. de quo in glos. in verbo, cõmode. Zabar.

¶ *Prima glossa ponens casum simul sommat, & diuidit, & dicit quid determinat.*

a ¶ *Causam*.] Casus primo ponit formam, secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus, vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio prouidet cum per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quarto vitiat intimationem aliter factam. Quinto prorrogat hunc modum intimandi ad alios casus. Et determinat not. per Innocentiũ. Host. Io. Mo. & Archi. eo. tit. c. 1. lib. 6. super verbo, intra mensem. per Compost. ibidem. & Guliel. in Spec. tit. de citatio §. sequitur. post princ. plenius de appel. § qualiter. versic. cautus etiam sit. & versi. quid si procuratori. adhuc apertius per Guliel. Mandegoti, in libello electionum. in fi. per ipsum Ioan. Monachum de reg. iur. in generali. lib. 6. vltra medium. & quod not. ĩ. eod. cupientes. in tempo. lo. lib. 6. super ver. notitiam.

b ¶ *Electionis*.] scilicet epalis vel cathedralis ecclesiæ, vt dicã. ĩ. §. pen.

c ¶ *Prouisionis*.] hæc, vtra exprimit decre. 1. eo. tit. lib. 6.

¶ *Glos seq. approbat op. Compost. quam plenius recitat.*

d ¶ *Occasione*.] id est, propter causam electionis, postulationis, vel prouisionis, vt si appelletur à grauamine illato in iudicio: quo casu locum habet decre. 1. ĩ. eo. lib. 6. secundũ Compost. qui plus ibi not. q si super prima appellatione dentur iudices extra curiam. & ab illorum grauamine appelletur, locũ habet decr. illa. & dicit sic seruasse Innocentium, licet quidam contra, q totum in causa primæ appellationis habet locum hæc decretalis, quod est contra mentem: quia per secundam appellationem sicut per primam posset protelari vacatio.

e ¶ *Sedem Apostolicam*.] in alijs enim non habet locum prædicta decre. 1. ĩ. eod. lib. 6. vt ibi not.

f ¶ *Deuolui*.] quo ad hoc vt principale negotium sit in curia. vt dicam ĩ. §. penult.

g ¶ *Appellati*.] si contra capitulum vel collegium appelletur. vide qđ not. ĩ. eo. bonæ 1. in glos. 1. soli. de concess. præb. si capitulo, in lib. 6. in glos. 6. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens dicit approbatam opinionem Speculatoris; arguit ad simile, & de tribus remittit.*

h ¶ *Specialiter*.] approbat opinionem Spec. in prin. versic. quid si procuratori. vbi ponit duabus opinionibus, quarum prima habebat, q non sufficit intimare procuratori: secunda, q sufficit: dicebat primam veram in generali procuratore, secundam veram in speciali: allegabat de testi. præsentium. §. cæterũ. lib. 6. ff. de liber. cau. l. immo. ff. de ꝯhen. emp. l. in huiusmodi. de procu. dilectus. & c. non insulte. in fi. Sicut autem speciali procuratori appellati fieri potest intimatio, ita etiam potest fieri per specialem[l] Procuratorem appellantis; nam & talis in his causis appellat, quod dic vt not. eod. titu. procurator. libr. 6. Quomodo vero formetur procuratorium ad intimandum, & quomodo per procuratorem fiat intimatio, vide in prædi. libel. electionũ. in fi. & quomodo de procuratorio suo sicut & de appellatione debet fidem facere.

i ¶ *Interposita*.] & tunc interponitur simul & intimatur quare cum illis constet illum appellasse, alia intimatio facienda non est.

l Est bona & vrgens ratio secundum Cas. facit in fin. glo. fi. in c. a. & eo de Bart. tamen putat sufficere generalem.

alteri [a] infra mensem ab interpositione [b] ipsius, vel saltē post lapsum eiusdem mensis (quàm cito commode [c] fieri poterit) legitime intimata: porrecto [d] videlicet [e] sibi sub scriptura authentica [f], vel perlecto [g] illius tenore & copia modo consimili [h] (si petita [i] fuerint †) inde facta. ¶ Quòd si forsan appellatū abesse, & procuratorem talē [k] non inueniri contingat [l], in domo [m], quam ipse appellatus habitare [n] communiter [o] consueuit: vel (si domus eadē in remotis [p] existat) in ecclesia cathedrali [q], in cuius ciuitate vel diœcesi cōsistit beneficium: & nihilominus vtroque [r] casu in ecclesia vel beneficio [s] de quo agitur, volumus appellationē huiusmodi publicari, ac de ipsa quandocunque petitum fuerit, copiam modo [t] præmisso fieri appellato. ¶ Verum si propter appellati aut suorum metum [u], vel potentiam intimatio fieri nequeat, (vt præfertur [x]) appellationem eandem in loco [y] aliquo publico [z] sic solemniter [a] volumus publicari, quòd ad appellati, seu eius procuratoris [b] notitiā possit verisimiliter [c] peruenire. Intimatio vero aliter facta, omni † careat iuris effectu: Nec causa per appellationē eandē ad sedē cēseatur deuoluta [d] prædictā, nisi ad

a ¶ *Alteri.*] scilicet appellato, vel speciali procuratori: ergo fortius si vtrique simul vel diuisim. & tolle hic literam, legitime intimata, quæ sequitur.

b ¶ *Ab interpositione.*] & sic currit de momento in momentum. concor. ĵ. de re iud. ꝙ ad consultationem. ibi, à cuius probatione. Et quot dies habeat mē sis, not. ĵ. eod. tit. quàm sit. lib. 6.

¶ *Glossa sequens ponit duas concor. soluit dubium: ponit simile per contrarium.*

c ¶ *Commode.*] concor. prædicta decret. quàm sit. in prin. libr. 6. & c. cupientes. §. cæterum. veniet hoc in arbitratu boni viri: & datur hic tempus arbitrarium ad purgandum moram tēporis determinati: alibi ecōuerso datur tempus determinatum ad purgandum moram temporis arbitrarij in prædicto. §. cæterum. & per hoc vī ꝙ post hoc tempus facta intimatio, nō deuoluat, vt dicā in fi.

d ¶ *Porrecto.*] per hoc patet ꝙ expensis intimantis habet hoc fieri, sicut de libello dicitur. 3. q. 3. c. induciæ ver. offeratur.

e ¶ *Videlicet.*] declarat verbum, legitime, quod præmisit.

¶ *Glossa sequens dubium soluit, & textum iustificat.*

f ¶ *Authentica.*] scilicet confecta manu publica, vel habente sigillum authenticum. de senten. excomm. cum medicinalis. libr. 6. & satis dixi. de proba. post cessionem. vt enim dicebat Specul. in ver. princi. allegato graue esset dicere, ꝙ aduersario meo dicenti se appellasse ad curiam, tenear credere, cum appellatio hoc casu habeat vim citationis, vt infra dicam. Et quomodo appellato interdum expediat authentica scriptura, patet ĵ. e. proxi. §. penulti.

g ¶ *Vel perlecto.*] patet ꝙ primo casu cum porrigitur, non est legi necesse. concor. de appella. appellatio. lib. 6. Et istud. per. designat integrā lectionē. simile. ff. de ver. significa. Vrbana. §. pernoctare.

h ¶ *Consimili.*] scilicet sub scriptura authentica.

i ¶ *Si petita.*] si ergo non petiur [1], sufficit legisse. concord. ĵ. de sepultu. c. 1. in fin. lib. 6. de sent. excom. c. 1. eo. lib. per quod c. patet, ꝙ vtile consilium esset appellato de petitione prædicta facere confici publicum instrumentum: satis tamen esset de hoc per testes fidem fieri posse: licet ibi secus, vt ibi notaui. Ioan. And.

k ¶ *Talem.*] specialem, de quo præmisit.

l ¶ *Contingat.*] collige literam quæ est infra, volumus appellationem huiusmodi publicari. Ioan. And.

m ¶ *In domo.*] idest ante domum. eo enim inuito non debet domum ingredi. faceret enim iniuriā. ff. de in ius vocan. l. plerique. & l. seq. hoc dixi, de eo qui mit. in pos. e. si.

n ¶ *Habitare.*] etiam si sit inquilinus. ff. de dam. infec. l. 4. §. si domum.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

o ¶ *Communiter.*] licet ergo ibi non habitet vltra dimidium anni, sed minus, ex quo tñ ibi habitat plus quàm alibi, ibi poterit fieri intimatio. ad hoc ff. de verb. signifi. maiore. Sed si æqualiter habitaret in duobus locis, in quolibet illorum fieri poterit, vbi elegerit appellans, & tutum esset fieri in vtroque. facit de sepult. cum quis. §. 1. lib. 6.

p ¶ *In remotis.*] ex remotione ergo loci statuitur ius diuersum. de sent. excom. relatum. de temp. ordi. cum nullus. §. 2. lib. 6. & vt ibi not. puto hoc arbitrariū. de hoc ī. de resti. in integ. cum ex litteris. in glo. penulti.

q ¶ *Cathedrali.*] concor. ĵ. de so. comp. quamuis.

r ¶ *Vtroque casu.*] scilicet cum publicatio fit ad domum, vel in ecclesia cathedrali propter domus instantiam.

s ¶ *Beneficio.*] etiam si esset campestre, vel rurale. & si non sit ibi notarius, nec præsentia testium illos adducat, & sic seruatur in hoc casu, & in casu decre. vlt. eod. tit. lib. 6.

t ¶ *Modo præmisso.*] scilicet sub authentica scriptura.

u ¶ *Metum.*] iustum. de appel. si iustus.

¶ *Glossa sequens litteram exponit, & dubium soluit.*

x ¶ *Vt præfertur.*] quia nec domino, nec speciali procuratori, nec ad domum habitationis, & in beneficio, nec in ecclesia cathedrali & beneficio. Si autem dominus vel appellans locum adire non possit personaliter [2], posset tñ adire per procuratorem, vel eꝫ, non per procuratorem, sed personaliter potest adire: non erit locus ei quod dicitur, sed intimationem ad domum fieri oportebit. & hoc vult littera ista, vt præfertur.

¶ *Glossa sequens notat ex singulari.*

y ¶ *Loco aliquo.*] licet ergo sanum sit consilium, quod not. Guli. Mande. in libello prædicto super forma pen. scilicet ꝙ in pluribus locis fiat publicatio, quia tanto maior præsumptio erit contra appellatum de scientia. facit de postul. præla. c. 2. qui ma. accu. pos. cū in tua. per hanc tamen literam patet satis esse, ꝙ fiat in vno loco, dūmodo sit publicus, &c. vt hic dicit.

z ¶ *Publico.*] ad tollendas illorum fraudes, q captata opportunitate absentiæ illorum quos tangit, vel per quos posset insinuari, faciunt tales intimationes. facit in Authen. de litig. §. omnem. colla. 8. & similiter quod not ī. eo. tit. c. vlt. lib. 6.

a ¶ *Solemniter volumus publicari.*] concor. ĵ. eod. tit. quia propter. in fin. fiet autem in loco viciniori. eod. tit. vbi periculum. §. porro. lib. 6. de præsump. quosdam. & c. quanto. in publica Missa populosa, vel sermonibus, vel nundinis, vel alio actu per populum frequentato.

b ¶ *Procuratoris.*] specialis, de quo prius dixi.

c ¶ *Verisimiliter.*] facit extrauag. Boni. tē non nouam. post princ. Et not. ꝙ inspicitur verisimilitudo. concor. ĵ. de præsump. quia verisimile. & c. litteras. de reg. iur. inspicimus. lib. 6.

¶ *Glos. seq. primo declarat opi. Inn. & Host. secundo decre. cupientes. sextio, an vitietur appellatio: & notans tria tempora, ponit duas opiniones contrarias, & ponit quam approbat: obijcit & soluit.*

d ¶ *Deuoluta.*] quod [3] ergo not. Inn. & Host. in glos. in prin. allegata, ꝙ decre. 1. eod. tit. lib. 6. arctat etiam ignorantes, ex quo appellatio publice fuit emissa, cum constitutio illa voluerit prouidere contra vacationes ecclesiarum: vel est falsum, vel intelligendum non de appellato, sed de alijs quorum interest: vel intelligendum est secundum proximum dictum, quando scilicet ita publice factum est, ꝙ verisimiliter potuit ad appellati, vel specialis procuratoris notitiam peruenire: & hoc tunc demum, qñ propter metum vel potentiam [4], &c. vt ibi: cū enim talis appellatio habeat vim citationis peremptoriæ, vt ibi. ad idem de app. sæpe. ita ꝙ nō veniens in termino iuris habetur contumax, & proceditur ꝫ eum vt ꝫ contumacem, & in principali absurdum esset contumacē eum fieri ignorantem, cui appellatio intimata non esset. Et hæc omnia vera puto, etiam in electionibus cathedralium & regularium ecclesiarum, de quibus loquitur decre. cupientes. vt ex quo non aliter quàm per appellationem deuoluuntur ad curiam, necesse sit ꝑ hunc modum intimationem fieri. Fortius enim punit & arctat cōstitutio, cupientes. quàm decr. 1. priuat enim iure quæsito, & totali prosecutione processua, & ad personalem arctat comparitionem. Sed decre. 1. punit solum in processu fiendo in partis absentia, & per eam satis est procuratorem mittere, ergo etiam fortius ibi facienda est intimatio. Et sic ab olim seruauit curia. quando tñ appellatus non poterat haberi, varie loquebātur doctores, quod tñ hic expeditum est. Et nota ꝙ licet hæc littera vitet intimationem, & impediat deuolutionem, non vitiat appellationem, quo minus super ea posset extra curiam impetrari. Vnde in talibus appellationibus not. tria tempora. Primum, quo præscribitur appellationi ne possit interponi, & est x. dierum notitia. de app. concertationi. lib. 6. Secundum, quo præscribitur deuolutioni principalis negotij ad curiam: si non fiat intimatio; vel fiat, sed non debito tempore & debita forma; & de hoc hic. Tertium, quo præscribitur prosecutioni, & in deuolutis seruanda sunt tempora decre. 1. & decre. cupientes. in alijs datur annus, & ex causa biennium & vltra. de appel. cum sit. & c. ex ratione. Prædictorum autem secundum non potest esse sine primo, id est, deuolutio sine appellatione: sed primum bene potest esse sine secundo. de ap. cordi. lib. 6. vnde dicit Ioan. Monachus in prædi. regula, in generali. ꝙ cum negotium tractat in consistorio principis sit hic speciale, hoc ius singulare facilius tollitur, quàm commune. allega. ff. de pact. si vnus. §. pactus. in Auth. de non alie. §. quia vero. coll. 2. Audiui aliquos dicentes, ꝙ mens est huius litteræ, ꝙ nō valeat appellatio prædicto modo non intimata; ita ꝙ non valeat impetratio super ea facta, etiam extra curiam. Mihi placet primum dictum, quod etiam placet Ioan.

† In antiquioribus codicibus legitur, fuerit.

[1] Vide Felinum in c. cum M. de constit. vers. quarta conclusio.

[2] Not. hic si met' est personalis ratione loci, vbi debet actus necessario explicari, an per aliū debeat act' necessario expediri, ad quod vide quod not. in c. bonæ. ĵ. de electio. Fe.

† Alias, omnino.

[3] Ad hanc glossam vide aliqua per Felinū in c. cum dilecta. extra de rescript.

[4] Idem doctores. Fe.

cet Io. Monacho, vt prædixi. sed obstat, quia ſm hoc erit in potestate appellatoris eludere decre. statuimus. & non defirre principale negotium ad curiam. Sol. appellato & ignoranti nō appellante intendit hæc constitutio prouidere: quare consulo ꝙ appellās vadat, vel sufficientem mittat, vt si veniret appellatus, forte sciens quem ignorare credebat, procedi possit: vel si Papa ad curiā citare vellet appellatum: aliàs ex parte appellati nullo veniente, planum est ꝙ pœna processus d̄ qua decre. 1. loquitur, locum habere nō posset. sed pœna decre. cupientes, de qua prædixi, bene posset habere locum, etiam appellato non veniente.

a ¶ *Appellatum.*] non repetit de procuratore. per quod vr̄ ꝙ hoc casu, vbi non per modos prædictos haberetur notitia, non sufficiat procuratorem sciuisse.

¶ *Gloſſa ſequens exponit, & exemplificat.*

b ¶ *Plena & certa.*] Nota ꝙ non sufficit talis qualis, sicut in casu decre. illud. de cleri. excom. mi. cum similibus. Et plena dicit, vt totius appellationis & omnium obiectorum in illa notitiā habueri; sic etiam testis dicit plenam veritatem. de accu. cū dilecti. Certa dicit, vt indubitatum sibi sit, vel esse debeat sic appellatum: ex quo autem certus est, certificari vlterius nō debet. de reg. iur. eum qui certus. Posset autem hoc constare: quia super appellatione consuluit aduocatos, amicos, vel simili modo, forte per amicum proprium vel amicum appellantis sibi plene fuerat intimata.

¶ *Glo. ſeq. notat notificationem poſt tempus factā non deuoluere: ſecundo quærit an appellet: ponit opinionem Compoſt. & contrariā, & remittit.*

c ¶ *Tempus prædictum.*] scilicet mensis, vel postquam cum commode fieri posset. s̄. eo. cap. in princip. Et not. quia per hanc litterā puto ꝙ notificatio facta post tempus prædictum, non arctat appellatum, nec deuoluit: aliàs sequeretur absurdum, ꝙ si post annum vel quinquennium notificaret appellationem, arctaret appellatum, & deuolueret. Hæc autē temporis determinatio procedit ab hac constitutione, de qua prædicti doctores non cogitauerunt. Inter alia ergo substantialia, vt deuoluat appellatio causas beneficiales ad curiam, de quibus s̄. eo. c. 1. & c. vt circa. lib. 6. requiritur debita notificatio, de qua hic loqtur: & ꝙ fiat infra tempus hic expressum, his & alijs concurrentibus sic deuoluitur, ꝙ constituit absentem contumacem, & proceditur in ipsius absentia in principali, etiam ad diffinitiuam, ex quo non venit infra tempora. Sed an sic constituat eum contumacem, ꝙ non possit appellare à diffinitiua ꝫ se lata, dubitari solet. & Compost. in prædi. decre. 1. eo. ti. lib. 6. in gl. qualiter probationes. in 5. q. tenet ꝙ quando citatio vel notificatio personaliter apprehendit, sit vere cōtumax, nec appellet: q̄si vero facta fuit ad domum, ecclesiam, vel locum publicum; tunc sit ficte contumax, & appellare possit. & fertur hanc opinionem multū vigere in curia. Aliquibus vr̄, ꝙ satis sit hoc casu absentem puniri in processu & diffinitione causæ: non est autem per hoc æquū appellatione priuari, cum non sit expressum: & vide quod dicam j. de dolo & contu. si ante. Supradicta procedunt in his beneficialibus, in quibus locū habet hæc decr. 1. In his vero in quibus locū habet decre. cupientes. planum est, ꝙ non punitur contumax solū in processu, immo cadit ab omni suo iure, vt ibi. §. ꝙ si per xx.

¶ *Gloſ. ſeq. primo allegat in exemplum quatuor iura: ſecundo amplians caſum allegat octo: tertio allegat quinque, quibus dicit conſtitutionem ceſſare.*

d ¶ *In alijs caſibus.*] vt j. de ap. c. 1. j. de renun. c. vnico. s̄. de procu. mandato. ad idem s̄. vt lit. non conte. quoniam. In casibus tenetur quis non solum intimare, sed requirere. 16. q. 3. placuit 2. s̄. de emp. & ven. c. fi. s̄. de off. ord. si canonici. & c. quamuis. de senten. excom. c. 1. de sepul. c. 1. lib. 6. & j. de sepul. dudum. & j. de hære. c. 1. cum simi. In quibus etiam tutum est hūc ordinem obseruari. Sunt etiam quædam intimationes, quæ fieri debent Papæ, in quibus non puto ꝙ hic dr̄ locum habere vt s̄. de præbē. graue. versi. metropolitani. de sta. mo. c. fin. versi. quod si forsan. de cleri. ægro. cap. vnico. §. si autem. lib. 6. & in extrauag. Bonifa. sancta Romana. & j. de hæreti. nolentes. ad fi. Ioan. And.

Constitutionem.] Consueuit hic dicere dominus Pet. ꝙ tex. huius Clement. est difficilior aliquo alio huius voluminis, adeo ꝙ nunquam legebat hanc decre. & præcedentem, quin sibi darent laborem. Diuiditur autem in quinque partes, quia in prima declarat decre. vt circa. nō habere locū vbi exceptio quæ opponitur directe seu principaliter cōcernit opponētis ius, vel ecclesiæ. In secunda: ibi, *Cæterum* declarat in casibus exceptis in decre. vt circa. non admittendum eum, qui omisit debita specificationem circumstantiarum. In tertia: ibi, *Sane.* declarat appellationem factā in cā beneficiali, & eum qui prosequitur proprium interesse omissa forma decreta. vt circa. alium volentem venire pro interesse cōi, & non appellantem non debere admitti contra appellatum in eadem causa prosequendo eosdem articulos, licet possit assistere appellanti ne colludat, & prosequi suum interesse, si illud prætendat. In quarta: ibi, *Insuper.* declarat appellantem non seruata forma debita decret. vt circa. non esse audiendum per viam querelæ regulariter, etiam si illa appellatione nollet vti. In quinta: ibi, *Illius*, declarat omissionē formæ decret. vt circa. repellere pbationē fiendā, & nō vitiare iā factā. Io. de Imola.

appellatū [a] eius plena [b] & certa notitia, infra tempus [c] prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in alijs [d] casibus obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

¶ Idem.

¶ *Decretalis, Vt circa. locū non habet, cum appellans ius ſuū vel eccleſiæ directe proſequitur: ſed cum in formam vel perſonas opponit crimina vel defectus; quorum circumſtantias ſi non ſpecificat, ſuper illis non auditur, etiam ſi iuret illas didiciſſe de nouo. Nec etiā in eadē cauſa ſuper illis auditur alius non appellans, & proſequens commune, non proprium intereſſe: poteſt tamen aſſiſtere appellanti. Appellans qui nō ſeruat formam, etiā ſi appellationi renunciat, per viā querelæ non proſequitur obiecta, nec etiā alia, niſi in caſibus exceptis. Omiſſio formæ, licet appellātē à probatione repellat, non tamē infirmat probationē ſuper his legitime factā aduerſarij cōfeſſione, vel aliter. h. d. I. A.*

CAP. IIII.

CONSTITV-

¶ *Conſtitutionem.*] debetis scire ꝙ lib. 6. eo. tit. est vnum capitulū nuncupatum, vt circa. quod multum erat ab initio in se dubium: sed Bonifacius illud capitulum suo tempore declarauit inquantū potuit: & illud declarauit p quatuor capitula: ideo si sciatis istud capitulum, vos bene scietis quatuor vel quinque alia. Capitulum, vt circa. lib. 6. fuit declaratum à Bonifacio per c. is qui circa. per c. qui ꝫ. per c. procurator. & per c. constitutio. lib. 6. Et illa quatuor capitula hic nominata sunt declaratiua illius decre. vt circa. ita ꝙ tempore Bonifacij nulla dubia noua emerserunt super illa decre. vt circa. quæ non declarasset: sed eo mortuo dicta decre. seu cap. vt circa. aliqualiter adhuc fuit dubium, & reperta sunt dubia: quare videns Clemens Papa, ꝙ Bonifacius tantum laborauerat ad declarandum illam decretalem, quæ adhuc post ipsum Bonifaciū remāserat dubia: ipse Clemens voluit illam de dubijs nouiter emersis declarare per istam cōstitutionē seu Clementinā hic positam. Et vt bene intelligatis istam Clemētinam, vos oportet scire quæ dicit cap. sæpe nominatum, vt circa. & scire dubia, quæ emerserunt tēpore Bonifacij, & etiam declarationes dubiorū, aliàs istā Clemētinam pfunde nō intelligetis: quare nō admiremini si aliqualiter sit prolixa, quia dū eā intelligens, verbis breuioribus bñ & subtilius eā redigetis. Capitulū, vt circa. ista dicit quæ sequūtur: Illi qui opponunt ꝫ electionem alicuius, q fuit electus ad aliquā dignitatē, vel qui se opponūt ꝫ postulationem alicuius: quia aliquis fuit postulatus qui eligi non potuit; vel illi qui se opponunt ꝫ prouisionē alicuius, cui sit puisum de aliquo beneficio, tales se opponētes ꝫ electionem, postulationem, vel prouisionem, antequam recipiantur in oppositionibus suis, ipsi debent exprimere in libello seu instrumento publico omnia ea quæ intendunt opponere ꝫ personas eligentium, quia dicit personas eligētes nō posse eligere: quia sunt excōicatæ vel suspensæ, ſm ꝙ dr̄ in c. cum inter. s̄. de consue. vel secundum c. cum dilectus. vel quia scienter elegerunt indignum, secundum c. cum in cunctis. Vel opponit ꝫ eligentes: quia dicit ꝙ sunt infames, quibus sunt actus legitimi interdicti, & eligere est actus legitimus. ff. de re. iu. l. actus. Vel forsan opponit ꝫ personam electi, dicendo & exprimendo electum esse illegitimum: ergo incapacē, vel dicendo excōicatum, vel dicendo infamem. Vel forsan opponit ꝫ formā electionis, dicendo electionē non esse factam secundum formam decretalis, quia pp. Vel opponit ꝫ formam postulationis; quia dicit ꝙ nō est concors, vel saltē a duabus partibus celebrata, & hoc qā vnus eligitur & alius postulatur. vt s̄. c. scriptum, in antiq. Et omnia ista debet exprimere opponens in instrumento publico: & debent iurare opponētes, ꝙ credunt ea quæ opponunt ꝫ electionē, postulationē, vel prouisionem esse vera, & se posse probare. Si autē talia nō exprimerēt opponentes, ipsi vel eorū adhærentes non audiantur, nisi aliqua de nouo emergant vel perueniat, seu superueniat facultas pbandi. Et opponētes debebūt iurare corporaliter, id est, sacrosanctis Euangelijs tactis, aliàs nō satisfacient isti constitutioni: & contra non probantes ea quæ obijciunt in personam vel in formam, intelligitur pœna statuta in c. statuimus s̄. eo. & sic habemus ea quæ dicuntur in c. vt circa. Nūc videamus qualiter illud c. vt circa. fuit declaratū per c. is qui. & certe sic intelligitur, q a ille q obijcit ꝫ formā electionis, vel qui obijcit seu opponit ꝫ personā & præstat iuramentū corporale, s. recitatum, ꝙ credit esse vera, & credit se posse probare ea quæ opponit, nō est adhuc audiendus, quāuis talia exprimat: & nō satisfacit constitutioni, vt circa. nisi determinate & nō dubitāte iurauerit se credere ea quæ opponit, esse vera, dicēdo: Ego scio ꝙ ille, quē vos elegistis, est illegitim' & excōicatus; quare electio vestra est nulla; &

Ad hanc glosā vide decisionē Rotæ. 42. incip. fuit dubitatū. in nouis. & decisio. 44 in an[ti]quioribus.

Vide Decium consil. 74. & Rotā decisione. 117. in nouis.

Glossam tenet Barbatia: quia vt dicit Barbatia in l. nō solum. §. si quis. ff. de procu. amicus aliquis p amicum nomine mādato facit. gl. in l. in infamem. ff. de lib. & posth. & amicus impetrat p amico. glos. in c. ad aures. & nouel. h. de rescri. add. quod dicit eidem Barba. in l. com sen. si mi. C. de Episcopis. Rom.

non satisfecceret constitutioni si diceret opponens, credo vel scio, vel credo ꝙ talis electus est illegitimus vel excõicatus. Itẽ illa decretalis, vt circa. dicit ꝙ qñ ego appello ꝯ aliquam personam nominatam; puta ꝯ Petrum ne eligatur ad dignitatem aliquã, debeo obseruare formã illius decreta. vt circa, quæ forma declaratur ꝑ illud c. q. ꝯ. videlicet, ꝙ ego debeo inscribere in instrumento authẽtico & publico, ea quæ volo ꝯ eũ obijcere, sic ac si esset iãque electus, qd nõ fuerat dictũ formaliter in illa decretali vt circa. sed fuerat dictũ virtualiter & intellectiue, vt declarat illa decre. qui ꝯ. lib. 6. Si autẽ appellans vel opponẽs nõ sic faciat, nõ valet eius appellatio interposita, nec etiã appellãs audietur sup expressis in appellatione sua. Et sic habemus capitulũ, vt circa. declaratũ ꝑ duo c. s. per c. is qui. & per c. qui ꝯ. & ꝑ hoc possumus intelligere illa duo cap. & illa scire. Itẽ cap. procurator. declarat illud c. vt circa. q̃a illud cap. vt circa. dicit ꝙ appellantes ab electione, postulatione, vel prouisione, debent exprimere ea quæ volunt obijcere ꝯ aliquẽ in instrumento publico & authentico, & fuit declaratũ ꝑ c. q. ꝯ. Sed quæro an ille qui se vult opponere vel appellare ab electione, postulatione, vel prouisione in personã vel in formã, an ipse possit cõstituere procuratorẽ ad appellandũ ꝯ postulationẽ, prouisionẽ, vel electionẽ. Et si possit cõstituere, quæro qualiter debet constituere, & qñ sit idoneus procurator? Rñdet Papa in illo c. procurator. Procurator nõ reputetur decætero idoneus ad appellandũ ꝯ electionẽ, postulationẽ, aut ꝓuisionẽ: quã si, id est, nisi omnia sint specialiter expressa, quæ vult obijcere in formã vel in persona in ꝓcuratorio eius, & nisi habeat speciale mandatũ corporaliter iurandi in animas eorũ, quorũ ipse extitit ꝓcurator: & iurabit in animas dñorũ suorũ, ꝙ ipsi credunt expressa in procuratorio ꝙ sibi miserunt vera esse. Et per hoc habes c. vt circa. declaratum in hoc ꝙ loquitur de constitutione procuratoris per c. procurator. lib. 6. & per cõsequẽs habes illud c. ꝓcurator. declaratũ. Restat finaliter c. vt circa. declarare per c. cõstitutio. lib. 6. eo. tit. & postea accipiemus nostrã Clementinã, & facillime eã intelligemus: Nos videmus quam formã debent habere appellantes ab electionibus, postulationibus & ꝓuisionibus. Sed quæro, mihi vr ꝙ vidi vnũ c. de appellationibus, ꝑuocupatũ, vt debitus honor. qd dat formã qualiter debemus appellare. Itẽ vidi c. cordi. lib. 6. eo. tit. quod c. dat formã appellandi. Et vidi cap. 1. ꝯ. eo. quod dat etiã formã appellationis: ergo mihi vr ꝙ illud c. vt circa. sit superfluũ. Dicit Papa: Amice nõ turberis ꝑꝑ diuersitatẽ multorũ capitulorũ: q̃a capitula quæ allegas ꝯ illud c. vt circa. intelliguntur qñ contingit appellari in iudicio: illud vero cap vt circa. intelligitur qñ appellatur extra iudicium; ideo dicit c. illud, constitutio in sexto formaliter: Cõstitutio felicis recordationis prædecessoris nostri Gregorij Papæ edita, id est, facta & compilata in concilio Lugdunensi exprimens, id est, declarans formã sub quã debeat appellari ab his, qui se opponunt electionibus, postulationibus, ac prouisionibus; talis cõstitutio nõ vendicat sibi locũ, id est, nõ habet locũ, nec intelligitur nisi cũ, id est, qñ solũ appellatur extra iudiciũ. Quando vero cõtingit appellari in huiusmodi negotijs, scilicet qñ appellatur ꝯ electionem, postulationẽ, vel prouisionẽ: quia qñ cõtingit appellari in huiusmodi negotijs, & in iudicio, oportet iura anteriora obseruari, s. cap. vt debitus. de appell. & c. cordi, lib. 6. cũ talia iura per illã cõstitutionẽ, vt circa. nõ fuerint immutata. Et hæc sufficiant pro præsumptione. ¶ Or accedimus ad casum nostræ Clementinæ, quæ etiã tendit ad declarationẽ dicti c. vt circa. de dubijs emergentibus post obitũ Bonifacij. Et dicit ꝙ illud cap. vt circa. nõ habet locũ qñ ea, quæ opponuntur, directe respiciunt ius ecclesiæ, vel ius personæ opponentis, sed tñ habet locũ vbi crimina vel defectus opponuntur ꝑ quemlibet cõpetitorẽ appellantẽ, vel oppositorẽ in formã vel personas, id est, ꝯ formã electionis, vel ꝯ personas electas. Et sum in ver. *Cæterum.* Et pone ꝙ appellans qñ interponit appellationẽ suã ꝯ electum, vel ꝯ formã electionis, ꝙ ipse omittit debitam specificationẽ circunstantiarũ vel defectus: Quæro si postea in prosecutione negotij velit specificare circunstantias criminis vel defectus, an sit audiendus? Rñdet ꝙ non, quamuis asserat dictas circunstantias de nouo ad se peruenisse. Sed antequã ꝓcedã ad declarationẽ versiculi sequẽtis, volo declarare aliqua verba supra posita. Et quæro, quid hoc est dictu, quod dicit hæc decretalis, vt circa. non habet locũ qñ ea quæ opponuntur, respiciunt directe ius ecclesiæ vel ius opponentis? Ad hoc rñdeo, ꝙ qñ capitulũ eligit aliquẽ ad aliquã dignitatẽ, & non aduocauit epm vt veniat ad electionem, & eps se opponit tali electioni, dicẽdo ꝙ de iure ecclesiæ est, ꝙ eps vocet ad electionẽ, talis dignitatis. Vel sic, ꝙ ecclesia habet ius ꝙ eligat aliqs de gremio ipsius, & si aliquis non existens de gremio fuerit electus, ille qui se opponit tali electioni, dicendo ꝙ electus non est de gremio ecclesiæ, talis opponit ea quæ respiciunt ius ecclesiæ, & in tali oppositione non seruatur forma illius decre. vt circa. vel sicut dicit glo. in verbo ecclesiæ ꝙ si ecclesia vel prælatus nomine ipsius se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ, ꝙ alius abbas alicuius monasterij habeat vocẽ in cap. vel alius habeat vocem in electione, tũc illud respicit ius ecclesiæ, vt ꝯ. eo. in anti. c. scriptum. & cap. constitutus. & cap. Cumana. & de causa possessionis, cum ecclesia. Ideo pro hoc videas glos. istius Clementinæ. Similiter illa verba: quæ respiciunt ius opponentis, hoc volunt dicere, puta q̃a aliquis qñ videt ꝙ volunt canonici aliquem eligere ad aliquã dignitatẽ, cuius dignitatis collatio ad ipsum pertinet, tũc talis se opponit, dicẽdo; nõ potestis eligere, q̃a ego solus habeo ius eligẽdi. & si contingat vos eligere, tali electioni faciendæ me oppono, vel fortassis opponit se electioni iã factæ de Petro, quia cũ ipse esset de electoribus, ipse fuit contemptus & neglectus: vel forte aliquis opponit ea quæ respiciunt ius suũ, dicẽdo, Ego fui legitime electus, quare nõ procedatis ad aliã electionẽ, aliàs electioni me oppono. His & similibus casibus non est necesse obseruare cõstitutionẽ. vt circa. Item in hoc quod dicit, ꝙ opponẽs crimina nõ debet dimittere, quin dicat circunstantias criminis ꝯ personã, ꝯ quã opponit, nec debet omittere specificationẽ circunstantiarũ: Quæro, q̃d hoc est dictu? Rñdeo ꝙ si opponens ꝯ personã dicens eam homicidã, & nil aliud dicat, talis non dicit nisi crimen, & non dicit circunstantias. Item si opponens dicat, ille quem vos vultis eligere, vel ille quem iam elegistis, est periurus, non satis dicit: sed debet dicere, talis est homicida, & talem interfecit in tali loco, in præsentia taliũ. Item si dicat eũ esse periurũ, debet dicere, talis est periurus. quia in tali causa tulit testimoniũ, & iurauit ea quæ dicebat esse vera, postea fuit probatum ꝯrium, & fuit reprobatus tãquã periurus in tali foro corã tali iudice, in præsentia taliũ, vt patet per acta grapharij illius curiæ. Et sum in versiculo, *Sane.* Et pone ꝙ aliquis cuius intererat, puta canonicus illius ecclesiæ, vel patronus, appellauit ab electione, postulatione, vel prouisione: quia opponit crimina vel defectus ꝯ electum, & non seruauit formam decretalis, vt circa. quia illa q̃ vult opponere ꝯ electũ, non expressit in suo libello, vel si illa expressit, non iurauit corporaliter sacrosanctis Euãgelijs tactis: vel econtra, si iurauit corporaliter nõ expressit ea q̃ vult obijcere in libello vel instrumẽto authentico: tñ nõ obstãte ꝙ non obseruauit formã dictæ constitutionis, ipse semper prosequitur suam appellationem, quia quo ad aliqua bene obseruauit formam constitutionis, vt circa. quo ad alia non obseruauit, & sic quo ad illa quæ obseruauit constitutionem, vt circa. potest prosequi appellationem suam. Et dum prosequeretur suam appellationem, venit quidam alius, qui non appellabat ab electione, nec appellabat ꝯ personã electam, qui voluit admitti, id est, recipi in eadem causa principaliter, quia dicebat habere commune interesse, sicut ille qui appellauerat sic talis eligeretur, quia homicida vel illegitimus, quare volebat admitti ad eandem causam, sicut ille q̃ appellauerat, quamuis ipse non appellaret. & volebat admitti in causa ꝯ electum, non tamquam adhærens cum appellãte, sed volebat admitti vt principalis: quæritur, an talis bene dicat? Dicit ꝙ non debet admitti pro interesse communi, etiam prosequendo eosdem articulos, quos prosequebatur appellans: tñ poterit assistere appellanti, ne ipse colludat, id est, ne ipse fraudem committat cum illo contra quem appellauit. Sed quæro vltra, Pater sancte, ego pono ꝙ iste superueniens habet aliquod interesse particulare, si talis eligatur, vult admitti ad causam, an possit. Dicit ꝙ sic, nam persecutionem proprij interesse non denegamus. Et sum in versi. *Insuper.* & pone ꝙ ille appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, videns ꝙ melius prosequeretur si ageret per viam simplicis querelæ illud quod intendit, quàm faceret per suam appellationem: Quid fecit, certe ipse qui appellauerat hoc fecit: quia ipse egit contra eum, contra quem appellauerat, & deserebat suam appellationem. Vel forsan econtra: quia appellatus egit contra eum: quid facit ille qui appellauit & deseruit appellationem, & & egit per viam simplicis querelæ: ipse vult vti suis obiectionibus iam expressis quàm non expressis in ipsa appellatione sua, quã interposuerat, an possit? Respondetur ꝙ ipse debet repelli ab obiectionibus expressis in appellatione sua, & alijs non expressis, si nõ seruauit formam dictæ constitutionis, vt circa. puta quia non iurauit, & ille qui non iurauit corporaliter, non auditur nisi super obiectionibus expressis, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis, videlicet quando ille qui appellauit, non seruauit formam constitutionis, vt circa auditur super nouiter emergentibus, vel ad suam notitiam de nouo peruenientibus, vel super illis, quibus superuenit probandi facultas: quia in illis casibus ipse non excludetur, si agat per viam simplicis querelæ, quamuis non obseruauerit formam constitutionis, vt circa. qñ interposuit appellationẽ quã deserit. Et sum ibi: *Etiamsi appellationem suam non prosequatur.* Et miror de eo quod dicitis, ꝙ appellãs volens deserere, id est, dimittere appellationem suam, & agere per viam simplicis querelæ, ꝙ non poterit se iuuare de obiectionibus suis expressis, nisi obseruauerit formã dictæ constitutionis, & dicitis maxime de non expressis, nisi obseruauerit formam illius constitutionis: quæ forma tenet, ꝙ iuret corporaliter: quia si non iurauerit, nõ auditur nisi super expressis. Sed pono casum, ꝙ ipse appellans nõ vult illã appellationẽ suã ꝓsequi, immo vult illi appellationi renũtiare: vel nõ vult illã appellationẽ exhibere, id est, mõstrare seu ostẽdere, immo asserit se nolle vti tali appellatiõe: & quãuis faciat fidẽ corã iudice, ꝙ si ipse mõstraret suã appellationẽ, ꝙ ipse pararet arma ꝯ se: quia per

tionem a, Vt circa b †. editam in concilio Lugdunẽsi, locũ decernimus non habere, quando quæ opponũtur directe c respiciunt ius ecclesiæ d, vel opponẽtis e personæ; sed f tantũ vbi per competitorẽ g † vel oppositorẽ quẽlibet appellantẽ h in formã aut personas i defectus k vel crimina opponuntur l. ¶ Cæterũ cum circa crimina vel defectus debitã circunstantiarũ m specificationẽ prædictus omittit appellãs, nõ est postmodũ in prosecutione negotij super his n audiẽdus, etiã si circũstãtias huiusmodi, vel probationes earũ per iuramẽtũ asserat ad se per-

quia per ipsum est quæsitum ius aduersario: puta quia expressit aliqua in appellatione ȝ electũ, quæ non posset probare; & sic reus posset absolui: tñ his non obstantibus no poterit agere per viã simplicis querelæ, sic q possit opponere ea quæ obiecit in appellatione. Item dicit vltra, q quamuis omissio illius constitutionis repellat appellantem ȝ formã electionis, vel ȝ personas eligentium, vel ȝ personã electi ab obiectionibus ꝓpositis vel proponendis, & quamuis illũ repellat à probatione facienda: tñ omissio formæ illius constitutionis non infirmat, nec inualidat probationẽ iam factam per confessionẽ aduersarij. hoc dicit. Totum istud cap. est satis obscurum, sed pro Deo pensetis ad casum, & ad aliquas glo. Ordinetur: Nos Clemẽs decernimus constitutionem seu decretalem, vt circa. editam, id est, factam seu compilatam in concilio Lugdunensi, id est, dum concilium Lugdunense celebrabatur, locum non habere: qñ ea, id est, qñ illa quæ opponũtur, scilicet ab appellante, ab electione, postulatione, seu prouisione respiciunt directe ius personæ opponentis, sicut declaraui; vel qñ respiciunt ius ecclesiæ, vt etiã dixi in casu vel præsuppositione. Sed decernimus illã constitutionem, vt circa. lib. 6. tantum habere locũ, vbi crimina vel defectus opponuntur per competitorem, id est, illum qui appellat, & petit eligi appellando, ne alius eligatur; vel appellando ab electione iam facta vt ipsa cassetur, vel per oppositorem vel quemlibet aliũ appellantẽ in formã vel in personã. Et dic, vbi crimina opponuntur, scilicet ȝ persona electa, vel defectus ȝ formã electionis. Cæterũ pro sed: sed cum prædictus appellans circa crimina vel defectus omittit, id est, dimittit debitã specificationem causarũ, sicut declaraui ś. postmodũ in prosecutione negotij, hoc est in prosecutione oppositionis vel appellationis, nõ est audiendus super his, scilicet quibus omisit debitã specificationẽ causarũ, etiã, id est quamuis asserat, id est, affirmet per iuramẽtum huiusmodi circunstantias vel probationes peruenisse ad se de nouo: Sane pro sed, vel pro certe. si quia cuius interest, puta canonicus eiusdem ecclesiæ duxerit appellandum ab electione, postulatione vel prouisione, opponendo crimina vel defectus: omissa id est dimissa, & non seruata forma dictæ constitutionis. vt circa. eo. scilicet appellante postmodum huiusmodi appellationẽ prosequẽre: alius scilicet nouus superueniens non appellans, non debet admitti in eadẽ causa principaliter ꝓ cõi interesse prosequendo eosdem articulos ȝ appellatum: quos articulos appellans, suppleo ꝓsequitur: licet, id est, quãuis possit assistere appellanti ne colludat: ꝑ hoc tñ quod diximus, sed ei scilicet nouiter venẽti nõ denegamus prosecutionem proprij interesse. Insuper si appellans ab electione, postulatione, vel prouisione, agat causam per viam simplicis querelæ, vel defendat eam scilicet causam appellato agente, repellitur ab obiectionibus expressis in appellatione sua: & repellitur in alijs, id est, ab alijs obiectionibus, scilicet non expressis, nisi constiterit ipsum seruasse formã prædictam, vt circa. Et dic prædictam formam: scilicet iurando: quia aliàs non audiretur: & si seruauerit prædictam formam, scilicet iurãdo: quia aliàs non auditur super non expressis, præterquam in casibus exceptis in cõstitutione præmissa: quia in illis non tenetur seruare formã illius constitutionis. Etiam si non prosequatur appellationẽ suam, nec illam exhibeat, id est, ostendat & asserat, id est, affirmet se nolle vti illa, dũ tñ fides fiat ab eo, scilicet ab appellante: quia per ipsam appellationem quæsitum est ius aduersario suo repellendi eundem appellantem per ipsam appellationem: licet, id est, quamuis omissio formæ istius constitutionis repellat appellantẽ ab obiectionibus propositis vel proponendis, & eorum probatione faciendo in formam electionis, vel in personas eligentium, vel in personam electi: tñ illa omissio formæ constitutionis, vt circa. non infirmat probationem factam per confessionem aduersarij, vel aliàs factã legitime.

¶ *Glos. prima dicit quid approbet vel declarat: & summat.*

a ¶ *Constitutionem.*] Licet Bonifacius aliqua declarauerit, de quibus suo tempore dubitabatur circa decre. vt circa. vi ś. eo. is qui. & c. qui ȝ. & c. procurator & c. constitutio. lib. 6. post eum tñ noua dubia emerserunt: quæ Clemens hac sua cõstitutione declarat. quæ breuiter summari non potest. Sed hoc dicit: decretalis, vt circa. locum non habet, cum appellans ius suum, vel ecclesiæ directe prosequitur: sed cum in formam, vel personas opponit crimina, vel defectus: quorũ circunstantias si non specificat super illis, non auditur, etiam si iuret illas didicisse de nouo: Nec etiã in eadem causa super illis auditur alius non appellans & ꝓsequens cõe nõ proprium interesse; potest tñ assistere appellanti. Appellans, qui nõ seruat formã, etiamsi appellationi renunciat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia, nisi in casibus exce-

ptis. Omissio formæ licet appellantẽ à probatione repellat: non tñ infirmat probationem super his legitime factam aduersarij cõfessione vel aliter. Aliquas opiniones determinat, de quibus dicam per partes. Et principaliter approbat quod obscure not. Archidiaconus in decreta. vt circa. dicens ibi, quòd electus non tenebatur seruare illam constitutionẽ: sed satis erat quòd in sua appellatione seruaret antiqua iura. Ioan. And.

b ¶ *Vt circa.*] ś. eo. lib. 6. & ita restringas hãc declarationẽ ad illã decre. nam decre. 1. & decre. cupientes. eo. tit. & lib. nõ cõtingit hæc declaratio: Nam illæ locũ habent etiã si nõ appelletur ꝑ crimina vel defectus, sed ꝑ interesse propriũ appellantis: nec mireris; nam illæ arctant ad veniẽdum vel mittendũ intra certa tempora. decre. vt circa. ad exprimendum & iurandum.

c ¶ *Directe.*] semꝑ enim secũdario vel indirecte cõtingit ecclesiã.

¶ *Glos. seq. dupliciter exponit vel restringit, exprimens quare.*

d ¶ *Ecclesiæ.*] posset coniungi & non coniungi verbum, opponentis, quod sequitur. & hoc intendit, q si ecclesia vel prælatus ipsius nomine se opponit, puta dicendo hoc esse de iure ecclesiæ; illius q vocem habeat in electione. ś. eo. scriptum. & c. constitutus. & c. Cumana. de causa pos. cũ ecclesia. vel q de ipsius gremio debeat eligi, vel q ad eam spectat prouisio. de consue. cum dilectus. de rest. in inte. c. 2. de ver. sig. abbate. non erit locus formæ decre. vt circa. Idem si loquitur de ecclesia ad quam facta est electio, postulatio, vel prouisio, vt quia dicuntur facta prædicta contra priuilegia ipsius ecclesiæ. de electio. considerauimus. vel opponitur de numero. ś. de rescrip. constitutus.

¶ *Glos. seq. declarat, quaerit, arguit negatiue, & contrarium soluit.*

e ¶ *Opponẽtis.*] vt quia dicit beneficium ad se spectare, vel sibi debitum, vel q in se habet prouidere forte iure ad ipsum solũ deuoluto, vel q fuit cõtemptus, vel quia est canonice electus: his & similibus casib⁹ in appellatione nõ est necesse seruare cõstitutionẽ. vt circa. Percepi dubitatum in curia in hoc casu: Scripserat Papa mihi prouideri de beneficio in certa diœcesi quod nõ excedat valorem 30. florenorum, vel si de loco sim oriundus: pro Titio scripsit simpliciter secundo, q sibi prouideretur in eadem diœcesi de vacanti, vel primo vacaturo: post hoc vacãte beneficio in diœcesi, facio mihi per meum executorem illud conferri: Titius etiam facit sibi idem beneficiũ per suos executores conferri, & appellat à prouisione mihi facta, & processibus executorũ meorũ, dicens q beneficiũ excedat summam taxatã, vel q nõ sum de diœcesi oriũdus: dubitabatur an decret. vt circa. in appellatione seruari debuerit? Vĩ q non, per hoc principium, quasi appellatio fundetur super iure appellantis, non super defectibus vel criminibus. Contrarium vĩ, quia vtroque casu opponitur ȝ formam prouisionis, & non solum ȝ electionem, circa quam statutæ sunt formæ concilij. quia ꝑ. eod. tit. sed etiã ȝ prouisionem cadit obiectus in formã, vt patet in littera ipsius decre. vt circa. Item secundus obiectus satis est in personam, vt defectiua dicatur ex loco originis, quo ad illud beneficium: & licet illud procedat à rescripto, satis tamen conuenit iuri communi. facit quod not. de rescri. si proponente. in glo. fina.

f ¶ *Sed.*] repete, decernimus locum habere tantum, & cætera.

g ¶ *Competitorem.*] eiusdem dignitatis, vel beneficij cuiuscunq; & coniunge appellantem, quod sequitur.

h ¶ *Appellantẽ.*] non dicit ad sedem Apostolicam, vel ad nos, vt ś. prox. quod facit pro opinione, quam tenui in decr. vt circa. in glo. ad Papam. tamen certum est q solum in extraiudicialibus appellationibus hoc locum habet. ś. ead. constitutio. lib. 6.

i ¶ *Personas.*] eligentium vel electi, prouidentium vel prouisi, postulantium vel postulati: ideo vtitur plurali. ad hoc ĵ. §. fin. & quæ possunt in his opponi, notaui in decr. vt circa.

k ¶ *Defectus.*] respicit formam & personas: sed quod sequitur, crimina, respicit personas.

l ¶ *Opponuntur.*] satis notabant hæc verba istius constitutionis, ibi dum dicebatur, se opponunt proponendo aliqua, &c. vtilissimum tamen fuit hoc declarari.

m ¶ *Circunstantiarum.*] approbat hæc litera quod nota. in decr. vt circa. in glo. quid ergo. & in decre. procurator. eo. tit. lib. 6. scilicet quòd non sufficiat opponere periurium vel homicidium, nisi fiat illorum expressio, sic & alibi debent exprimi circunstantiæ. de cler. ægro. c. vnico. lib. 6.

o ¶ *Super his.*] scilicet, super quibus omisit debitam specificationem: ac si dicatur, q si quædam plene specificauit, quædam non, & legitime iurauit, super specificatis audietur, super alijs non, etiam si vult iurare q circunstantias seu probationes ipsarum de nouo percepit, vt sequitur.

† Hic not. Cæt. ȝ lex ... in capitulo allegan... est per ... prin... spirã. Fon.

† Nota differentiam inter competitorem & oppositorem. & quis competitor, dic vt in glos. ... oppositor autem est quando electus vel ... vt lit. pen. c. 1 & 2. lib. 2. Zabarel.

† Exceptionum, quæ opponuntur in causis beneficialibus interdum concernũt ius ecclesiæ: vt hic exemplificat gl. cũ qua concor. Guli. Pan. & Ge. interdum exemptiones concernũt ius opponentis, & exemplifica vt in gl. seq. interdum concernũt formam, interdũ personã, contra quã illa opponuntur. Circa illos obiectus in formã vel personam quærit d. gl. sc. & dubitabilis q̃stione. quã vide. Ber.

† Quia receptus est per rescriptum Apostolicũ cõtra numerum. nõ in dicta mẽtione de numero. Imo la. Fonta.

nenisse de nouo [a]. ¶ Sane [b] si quis cuius interest [c] ab electione, postulatione, vel prouisione [d] duxerit appellandũ, opponẽdo crimina vel defectus, forma [e] dictæ constitutionis omissa [f], eodẽ [g] postmodũ appellationẽ huiusmodi prosequẽte [h], alius superueniẽs nõ appellãs [i], cõtra appellatũ in eadẽ causa [k] principaliter admitti non debet, pro interesse cõi [l] eosdẽ articulos [m] prosequendo, licet appellãti possit assistere, ne colludat [n]: nõ tamen ei propter hoc prosecutionẽ [o] proprii interesse denegamus. ¶ Insuper [p] si appellans [q] ab electione, postulatione, vel prouisione per viam querelæ [r] simplicis causam agat [s], vel eam appellato agente defendat, repellitur [t] ab obiectibus in appellatione † sua expressis [u] & aliis [x], nisi constiterit ipsum formam seruasse prædictã, præterquàm [y] in casibus in constitutione præmissa exceptis: etiã si appellationẽ suam non prosequatur, nec exhibeat, & illa se asserat nolle [z] vti; dum

¶ *Glossa sequens obiicit, soluit, & notat,*

a ¶ *De nouo.*] videbatur contrarium per decre. vt circa. vbi super non oppositis auditur appellans cum iuramento, quod illa de nouo peruenerint ad ipsius notitiã: ergo idem videbatur de circunstantiis non sufficienter expressis. Sed contrarium hic determinatur: quia vbi non oppono quod ignoro vel quod scio, sed non credo me posse probare, hic nullum vitiũ est: iustũ est ergo vt postmodum admittar cum iuramento, vt ibi sed vbi oppono & circunstantias nõ exprimo, hic vitiũ est, quia non debite oppono. Item quia non videtur iuramentum posse defendi, quo iuraui me credere posse probare, et quo nunc dico me nouiter circunstantias vel probationes percepisse, ergo merito hic aliud quàm ibi. Et sic not. quod dicere soleo de consi. vti. vel inuti. bonæ. quod interdum expeditius est in totum veritatem tacere, quàm non perfecte dicere Ioan. And.

a De hoc dicto vide Alexãdrũ in additione ad Bartol. in l. ait prætor in prima additione. ff. de iud. & Deciũ consil. 17.

b ¶ *Sane.*] determinat aliqualiter not. per Compost. s. eo. c. I. lib. 6. in glo. vnde merito. ver. sed ad quid admittetur.

c ¶ *Interest*] de hoc interesse notatur in decret. vt circa.

d ¶ *Prouisione.*] facta vel facienda. quod dic vt s. eo. quia contra certã. lib. 6.

e ¶ *Forma.*] specificationis, de qua præmisit.

f ¶ *Omissa.*] in quibusdam.

g ¶ *Eodem.*] scilicet appellante, & idem in adhærente, per decretal. vt circa. ver. alioquin.

h ¶ *Prosequente.*] quo ad illa, in quibus seruauit constitutionẽ, vel in quibus constitutio nõ arctabat, vt s. I. resp. Certum est enim quod si aliqua sufficienter expressit, aliqua non, quo ad expressa tenet appellatio, dummodo in aliis constitutionem seruauerit.

i ¶ *Non appellans.*] nec etiam adhærens, vt sit fortius dubium. Sed littera sequens quæ dicit, quod potest assistere, videtur contraria, sed illud propter interesse.

¶ *Glos. seq. arguit a contrario, determinat, & quæstionem soluit.*

k ¶ *Eadem causa.*] ergo in alia poterit, hoc verũ per viam actionis, etsi non fuit de adhærentibus, vt dicam j. proxi. §. Et si dicas, quid proficit hæc appellatio? Dic quod multum: quia succumbet appellãs in instantia, & punietur in expensis & pœnis decret. I. s. eo. lib. 6. & fiet executio contra ipsum. Item forsan ille tertius postea nõ aget, vel agens ex aliquo capite forsan repelletur. Ioan. And.

l ¶ *Communi.*] scilicet quando, & in his prosequitur ius vel interesse ecclesiæ, vel commune sui & appellãtis, vt cum dr̃, criminosus is quod est electus, vel prouisus, vel defectuosus, vel electio, vel prouisio facta per eum qui non potuit propter crimina vel defectus, vel facta prouisio per litteras surreptitias, vel his similia.

¶ *Glossa sequens ostendit in quo ampliat, abiicit, iustificat, & obiectioni respondet*

m ¶ *Articulos.*] scilicet nõ specificatos, & hoc voluit ver. alioquin. in decr. vt circa. quo ad appellantem & adhærentes: sed ista latius loquitur. Et licet in prima facie videretur iniquum, quod vnus prosequi non possit id à quo repellitur alter propter ineptitudinem propositionis, vel defectum proponentis. facit 2. q. I. prohibentur. 10. q. vlt. libellorum, in fi. s. de accu. veniens. ff. de accu. l. his tñ. in fi. & l. 4. in fi. vbi not. de accusatore repulso propter ineptitudinem libelli. & bene facit ff. de adulte. si maritus 2. in fi. & de libe. ho. exhib. l. 3. § hoc interdictum. Item licet graue videatur, quod negligentia vel culpa vnius male exprimentis, noceat ecclesiæ & omnibus aliis habentibus æquale interesse. de regul. iur. delictum. & regula, non debet aliquis. lib. 6. Tamen fateri oportet hoc æquum, quia aliàs inutilis fuisset quo ad hoc & dersoria prouisio decret. vt circa. si appellans posset submittere pædagogum, qui sibi assistens in eadem causa, vt dicit textus, clare formaret & exprimeret per eũ male formata, & insufficiẽter expressa. Ad contraria respondetur, quod loquuntur in alia causa vel instantia. Itẽ imputet sibi qui à principio non appellauit. Item quia via nullitatis illi non deficit. de appel. concertationi. lib. 6. & prosecutio proprii interesse, vt sequitur.

n ¶ *Ne colludat.*] scilicet super expressis, in quibus fuit forma seruata. & est si. de procu. c. 2. in fi. lib. 6. Et quod possit sic adesse, ibi not. in vlt. glo. & ff de inoffi. test. si suspecta.

¶ *Glossa sequens duas lecturas ponit, & notat.*

o ¶ *Prosecutionem proprii.*] si dicas propter quod etiã fuit appellatum, planũ est etiã si non fuerit forma seruata, vt in I. resp. Vel intelligitur de prosecutione, quam facit per querelam. Et nota quod etiam publica vel popularis actio habet etiam quandoque priuatum interesse. ff. de sepol. vio. l. 3. §. si ad plures. de procur. licet in popularibus. in prin. cum suis concor.

¶ *Glossa sequens duo euidentialia prosequitur.*

p ¶ *Insuper*] ad huius §. intellectum, & præcedentis & sequentis etiam, scire debes quod Compost. not. s. eo. c. I. lib. 6. in glo. qualiter vtraque. quod lapsis temporibus illius decr. I. pars appellans, quæ intra tempora illius decret. non fuit appellationem prosecuta, potest electionem vel prouisionem impugnare per modũ querelæ ex eisdẽ causis, ex quibus appellauit, vel ex aliis: quia tẽpus illius cõstitutionis nõ statuitur, vt post illud super illis vel aliis non audiatur appellãs, sicut dr̃ in iudicialibus appellationibus. de appellatio. cum sit Romana. & sicut dr̃ in decr. cupiẽtes. & vide quod ibi not. in §. si vero. in glo. infra idem. sed statuitur ad hoc, vt post illud tempus procedi possit partis absentia non obstante. Itẽ scias quod forma decre. vt circa. quo ad illa obiecta in quibus requiritur ipsa forma, duplex est: vna, quod in appellatione omnia, & singula exprimantur in instrumento publico seu litteris, &c. Secunda, quod super obiectis debito modo iuretur. Si prima forma seruetur, sed secunda non: quia non iuratus, vel non debito modo, non auditur appellans, etiam super expressis. s. eod. tit. is qui. lib. 6. Si vero seruetur forma secunda: quia debito modo iuratur, sed non prima: quia non debito modo exprimitur, tunc aut nihil exprimitur, aut aliquid exprimitur debito modo, aliquid non: primo casu non auditur appellans, nisi in casibus exceptis in decreta. vt circa. in §. nisi. in fine. Secundo casu auditur super expressis. Item in prædictis casibus exceptis, sed super obiectis non specificatis non, etiam si velit iurare quod circunstantias de nouo percepit, vt s. 2. resp. hæc vera quo ad illa obiecta, in quibus forma requiritur, & arctat constitutio. Si vero propter aliqua appellat, in quibus arctat constitutio, & propter aliqua in quibus non arctat, vt supra primo responso: tunc licet neutra forma seruetur, auditur appellans, illa prosequens, quæ constitutio non respicit. his visis prosequor litteram.

† Est hic singularis limit. ad cap. examinata de iudi. ad hoc quod per ineptitudinem instantiæ ex causis præmissis, non solũ excluditur quis ab instantia, sed à merito causæ: in quo omnia instantia nõ inchoata, nõ potest quis deducere in alio iudicio inchoato id quod in prima instantia per deduxit. Imola. Fonta.

q ¶ *Appellans.*] vel adhærens: quia de vtroque loquitur decret. vt circa. ver. alioquin. Alter ergo qui nec appellans esset, nec adhærens, bene admitteretur, cũ esset in eo ratio posita in fine huius §.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit.*

r ¶ *Querelæ simplicis.*] Nunquid ergo reprobatur opinio Compostel. de qua dixi in principio huius partis? Dic quod non: ipse enim nõ fuit locutus de pœna decretal. vt circa. quam etiam non vidit, sed de pœna decret. primæ, quæ hoc solum habet, quod post tempus ibi statutum proceditur in partis absentia. Sed decretalis, vt circa. imponit pœnam non seruanti formam in iurando, quod nõ auditur, etiam super expressis, non seruanti in exprimendo quod non potest obiicere nõ expressa. simpliciter ergo in pœnã ab obiiciẽdo repulsus, nec per viam querelæ possit obiicere. & hoc vult iste §. sed punitur solum in processu fiendo in eius absentia, & per appellationem prosequi potest obiecta in eo statu in quo causam inuenit: ergo & per querelam. & sic verum fit dictum Compostel. cum ergo diuersæ sint culpæ, non mirum si diuersæ sint pœnæ. & simi. quod not. s. eod. Cumana. in vlt. glos.

s ¶ *Agat.*] facit de app. concertationi. lib. 6. & quod not. post Inno. & Hostien. de appel. dilecto.

t ¶ *Repellitur.*] instante appellato, vt dicam in fine huius partis.

u ¶ *Expressis.*] si intelligas singulariter & clare, tunc exponas quod sequitur formam seruasse prædictam, scilicet in iurando: cum enim non iurans non audiatur, etiam super expressis per viam appellationis. ergo nec per viam querelæ. de reg. iur. cum quid. lib. 6.

x ¶ *Aliis.*] non expressis.

y ¶ *Præterquam.*] excipit à verbo, aliis. & est sensus, appellans qui formam non seruauit in exprimendo, auditur super nouiter emergentibus, vel ad notitiam peruenientibus, vel super quibus superuenit probandi facultas, illis ergo casibus non excludetur etiam per viam querelæ.

z ¶ *Nolle vti.*] Videns enim appellans quod formam non seruauerat, de consilio aduocati celat appellationem; vel dicit quod illa non vult vti, vt causam per viam querelæ prosequi possit. Et facit hæc littera ad quæstionem, an inuito impetrante, is contra quem impetratum est, possit vti rescripto. de qua satis scripsi per Inno. & Host. de restit. spol. ex conquestione. Ioan. And.

a

a ¶ De ipso.]

a De ipsa.] appellatione, in qua non fuit forma seruata, vel illorum expressio facta.

b Iudice.] coram quo per viam querelæ simpliciter agitur causa.

Glos. seq. soluit dubium, tripliciter dissimilitudinem exprimens.

c Fides.] plena. Nec sufficeret illa semiplena, de qua not. Compost. in c. 1. s. eo. lib. 6. in glos. qd si Papa. vbi dicit per vnu testem, & litteras quas procurator absentis de cuius procuratorio constat, vult impetrare super appellatione probari appellatum. Illud enim locum habet quo ad processum in partis absentia faciendum, & quo ad probationem deuolutionis, sed hic loquitur de pœna repulsionis, vt statim sequitur. Item illud coram iudice appellationis, hoc coram iudice querelæ. Item ibidē de probatione appellationis, hic necesse est probare formam appellationis. Vides autem per hoc quomodo expedit appellato, q sibi in forma publica appellatio intimetur. s. eo. c. proxi.

tamen de ipsa coram iudice fiat fides: quia per ipsam ius repellendi eundem aduersario est quæsitū. Illius vero cōstitutionis formæ omissio, licet appellātē ab obiectibus in formā electionis, vel personas eligentiū, vel electi propositis vel proponendis, & eorū facienda probatione repellat: probationē tamen factā super his per aduersarij confessionē, vel aliàs legitime, non infirmat.

Idem.

Nota confessionem in iudicio nullo factam valere. idē dicit Inno. c. fi. de re. spo. Pano. Fossa.

d Quæsitum.] optime concor. s. eo. ab eo. lib. 6. & cum hoc respiciat fauorē appellati, eo patiente bene procederet hæc obiectio. ad hoc j. §. prox. nō sic in casu illius decr. ab eo. vt ibi not. in vlt. glo.

e Forma.] si intelligas de forma iuramenti, planum est: si de forma expressionis, idem; cum distinctione, quam scripsi s. §. proxi. in prin. hoc dico quo ad repulsionem de qua sequitur.

f Legitime.] si ergo inuito appellato fieret probationū exceptio super articulis, super quibus recipi non debeat, hoc sibi non nocet. consueuerunt articuli admitti, saluo iure impertinentiū, & nō admittendorum: de quo scripsi de offi. deleg. cum contingat. super glos. penult. de testi. ex parte.

In quacunq. parte litis opponatur se cādū Imolam. sed Pan. dicit hanc exceptionē dilatoriā: & ideo quia in istis spiritualibus non contestatur lis, de. sepe. opponēdā antequam procedatur ad illa, quæ aliàs fiunt post litem contesta. p gl. & q ibi dicit. c. 1. s. e. tit. lib. 6. Fossa.

g Non infirmat.] bene concor. de accu. cap. 1. & 2. lib. 6. & facit quod not. s. eo. si forte. lib. 6. in 5. glos.

In plerisque.] CASUS. Pater sanctissime, video multas ecclesias cathedrales pauperrimas, & priuatas auxilio, facultatū seu diuitiarum, quæ non habent clerum nec populum, & video aliquās istas ecclesias vacare prælato, & hi ad quos spectat eorū prouisio, frequenter assumunt religiosos mendicantes ad honorem Pontificatus vel prælaturæ, qui religiosi assumpti, nō possunt prodesse aliquo modo ipsi ecclesiæ, nec possunt præesse, vt decet & conuenit: immo obnubilant & obscurant serenitatem seu claritatem Pontificalis dignitatis instabilitate vagationis, & opprobriosæ mendicitatis: Ego quæro pater sancte, an isti tales prouidentes ecclesijs de talibus personis pauperrimis bene faciant? Et rn̄det Papa, q decætero nullum religiosum vel mendicantē eligant ad dignitatē ecclesiæ cathedralis, quæ careat clero & subditis Christianis. Item dicit Papa, q talis religiosus nunquā petat licentiā à suo superiori, vt talem dignitatem adipiscatur, nec ipse superior forsan prouincialis vnquam valeat dare licentiā tali religioso mēdicanti: immo dicit, si religiosus petierit licentiā ad adipiscendam, id est, ad capiendā talem dignitatē, & passus fuerit eligi in epm, vel permiserit se consecrari, q ipse nullo modo recipiatur in epm, sed patietur talis religiosus pro ambitione tali, q ipse erit redactus, id est, positus ad suū monasteriū, vt in illo viuat seu degat humiliter, & q in illa religione seu monasterio suo nunquā assumatur, nec ascendat ad aliquā dignitatē. Et si aliquid ɔ præmissa fuerit attentatū, omnia decernimus vana, non obstante, id est, non ɔtrariante quacunque consuetudine. O pater sanctissime, video vestram constitutionē nobilem, in qua non vultis pauperē cū paupere nubi, quia non vultis q ecclesia cathedralis priuata subsidio facultatum, habeat prælatum religiosum & pauperē: Sed quæro, an similiter intelligatis in alijs ecclesijs tam cathedralibus, quàm non habentibus diuitias & bonos redditus, an in talibus prohibeatis ne religiosi mendicantes eligantur? Et rn̄det q non: immo vult Papa Clemēs, q in talibus ius cōe seruetur, nec vult in illis ius cōe coarctari, id est, restringi vel ampliari. hoc dicit. Ideo vide textum: Improuida superiorum prouisio assumit multos, præsertim religiosos, frequenter, id est, sæpe: ad honorem pontificatus, id est, in epos in plerisque ecclesijs nedum priuatis: subsidio, id est, auxilio: facultatum, id est, diuitiarū, sed etiam carentibus clero & populo Christiano: quod referimus, id est, recitamus & narramus: dolentes, id est, cum dolore: qui scilicet religiosi assumpti: nec sunt valentes, id est, potentes prodesse: prout expediret, id est, prout conueniens esset ipsi ecclesiæ, nec valentes præesse: vt, id est, sicut deceret. Et quia religiosi electi ad ecclesias cathedrales carentes populo & clero, obnubilant serenitatem, id est, deturpant & obscurant nobilitatem pontificalis dignitatis instabilitate vagationis & mendicitatis opprobriosæ: Et sic ista instabilitate vagationis, quia per totā suā vitam stant vagādo & discurrendo per diœceses quærendo vicariatus ab epis habentibus latas diœceses, & vt ipsi sint epi portatiui, sicut videmus in multis ciuitatibus, in quibus non residēt epi, & isti epi non residentes dant vicariatum suum cuidam religioso epo, qui vulgariter appellatur eps portatiu', qui cōfert ordines epi. Vel dic instabilitate vagationis, quia isti vadunt ad curias principum, & quærunt habere pensionem, & multoties principes eos habent tamquam familiares, & tamquam capellanos, & dic mendicitatis opprobriosæ, quia opprobriosum, id est, turpe est epis mendicare. Et sequitur in textu. Nos igitur volentes prouidere ɔ temeritatem, id est, ɔ fatuitatem tam facientium, id est, eligentium tales religiosos, quàm frequentius recipientiū huiusmodi prouisiones, quia etiam punit religiosos patientes se eligi, & sibi prouideri de talibus dignitatibus: statuimus de consilio nostrorum fratrum, scilicet Cardinaliū, vt nullus decætero, id est, amodo vel deinceps: præpollens, id est, clarens quantacunque dignitate, prouideat de pastore ecclesiæ cathedrali sibi: qualitercunque, id est, quomodcunque subiectæ, quæ cathedralis ecclesia careat clero & populo vel subditis Christianis, nisi fulciat sup hoc speciali auctoritate sedis Apostolicæ, id est, nisi hoc, scilicet q eligat religiosum ad talē dignitatē, impetret a sede Apostolica, q talē religiosum eligat: vel nisi ipse religiosus impetret à sede Apostolica q eligatur: quæ pro &c: & nullus religiosus vnquā licentietur à prælato forsan prouinciali, q cōsentiat tali prouisioni, scilicet q eligatur: q, id est, quia: q a si licētiatus cōsenserit huiusmodi prouisioni, & fecerit se aut permiserit se in epm consecrari, nullatenus, id est, nullo modo recipiatur in epali honore, sed in pœnam tantæ ambitionis, id est, pro pœna huius q ambiuit talem honorē, ipse degat, id est, viuat cum paupertate: quæ pro &c: & iaceat semper prostratus & humilis sub prælato, id est, subditus suo prælato suæ religionis aut monasterij. ita q eidem religioso passo de se fieri talem electionem nullus sit accessus in religione sua, aut extra religionē suā; cuiuslibet, id est, cuiusuis honoris, vel administrationis: enim pro quia, vel p certe, nos Clemēs decernimus irritū esse & inane, id est, vanum & nullius effectus quicquid contingit attentari vel fieri, suppleo ɔ præmissa vel ɔ aliquid præmissorum, id est, antedictorum in ista constitutione: non obstante, id est, non ɔtriante quacunque cōsuetudine. Sane, id est, certe, & recte decernimus præmissa esse specialiter prouidēda, circa præfatas ecclesias, id est, circa ecclesias cathedrales carentes clero & populo Christiano: q, id est, quia: quia nec, id est, non intendimus circa prouisionem quarumlibet aliarum ecclesiarum non carentium clero & populo coarctare limites iuris cōis, nec intendimus ampliare vltra. Et sic concludit q ista constitutio habet locum solum in ecclesijs cathedralibus carentibus clero & populo, & non habet locum in alijs ecclesijs habētibus populum, immo in ipsis omnimodo vult seruare ius commune. Not. primo q ecclesiæ (maxime cathedrales) debent habere facultates: & facultates dicuntur earum præsidiū. ibi, præsidio facultatū: nā sine tēporalibus spiritualia diu esse nō possunt. 1. q. 3. si quis obiecerit. de vi. & ho. cle. vt quisq; & c. qm̄. Not. secundo q in epis opprobriosa est mēdicitas. p hoc gl. in verbo. opprobrio, ad hoc de renun. ad supplicationē. Zabar.

Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali clero carenti & populo Christiano. Religiosus per prælatum licentiari non debet, vt tali prouisioni consentiat, consentiens etiam si fuerit consecratus priori prælato subiacet, nec in episcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quę contra fient irrita decernit. Ioan. And.

CAP. V.

IN plerisque ecclesijs nedū (quod dolentes referimus) præsidio facultatum priuatis:

Prima glossa summat, & diuidit.

h In plerisq;.] Casus. Sine speciali licentia Papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali clero carēti & populo Christiano. Religiosus per prælatū licentiari non debet, vt tali prouisioni consentiat: consentiens etiam si fuerit consecratus, priori prælato subiacet: nec in epm recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur: quæ ɔ fient, irrita decernit. Et sunt tres partes. In prima, constitutionis causa. In secunda, constitutio. In tertia, potestatio. Secūda pars, quam summaui quatuor facit, Primo prohibet prouisionē fieri. Secundo licentiam dari. Tertio punit consentientem. Quarto decernit. partes patent. Et summe fuit honestum quod hic dicitur.

i Dolentes.] concor. s. de cele. Mis. dolentes. s. de sta. mo. recolentes. j. eo. tit. attēdentes. & de cens. ad nostram. in prin.

k Præsidio.] id est, subsidio sine quo spiritalia diu esse non possunt. 1. q. 3. si quis obiecerit.

Glossa sequens quærit, arguit negatiue & affirmatiue, & declarationem ponit, dicens primum plus placere.

a ¶ Et populo.] certum est quod clerus & populus sunt diuersa. de priui. ex parte. de sen. excom. si sententia. lib. 6. Quid si habet alterū tantum? hic & j. eo. c. ponitur copula, per quod vr quod carere debeat vtroque. Habens autem alterū, non caret vtroque, & sic non vr arctare constitutio. vide simile: habens codicem, non includitur sub carentibus Decreto & Codice: & habens panem, nō includitur sub carentibus pane & vino. & habens argentū, non includitur sub carētibus auro & argēto: ita nō includitur ecclesia habens clerū vel populū, sub carētibus clero vel populo: aliàs nō esset diuersum dicere, clero & populo, & dicere clero vel populo: & esset hoc incidere in improprietatē locutionis sumendo copulatiuam pro disiunctiua, quæ improprietates excusandæ sūt, nō sequēdæ, vt not. de verbo sig. ꝓpterea. pro hoc facit, quia foret absurdum, quod illi clero vel populo, quem habet ecclesia, subtraheretur eps, & ho: multum vrget. Contra, carere est non habere. sed si dixisset, si non habeat, vel nisi habeat clerum & populum propter copulam requiritur quod habeat vtrumque, ergo si habet alterum tantum, arctat cōstitutio, & idē in prædictis exemplis si dicatur: si nō habeat, vel nisi habeat Decretum & Codicem: requiritur quod habeat vtrumque. Idem cum dr, si non habeat panem & vinum, argētū & aurū, & in similibus: vt cū dr, nullus eligatur nisi habeat, vel si non habeat ætatem, scientiam, & mores, singula requiruntur, vt s. eod. cum in cunctis. Idem si dicatur, si careat scientia, moribus, & ætate. facit de æta. & quali. cum te. Pro vtraque parte posset induci ff. de rebus dub. si is qui docenta. §. vtrum. Egeret declaratione, sed primum plus placet.

An populus cōprehendat clerum, vide Baldū in l. 1. §. huius studij ff. de iust. & iure. & Felinum in c. Ecclesiæ sanctæ Mariæ. extra de constit.

Vide Decianum consil. 77. col. 2.

sed & clero carentibus & populo [a] Christiano [b], multos frequenter & religiosos [c] præsertim improuida superiorū [d] prouisio ad Pōtificatus assumit honorē: qui nec (vt expediret) prodesse, nec præesse (vt deceret [e]) valentes, instabilitate vagationis [f] & mēdicitatis opprobrio [g] serenitatē [h] Pōtificalis obnubilāt [i] dignitatis. ¶ Volentes igitur contra temeritatē iā facientium, quam vt frequentius recipientiū prouisiones huiusmodi prouidere: de cōsilio fratrū nostrorū statuimus, vt nullus de cætero quantacunque [k] dignitate præpollēs (nisi speciali [l] super hoc auctoritate sedis Apostolicæ fulciatur) de pastore [m] prouideat cathedrali [n] ecclesię sibi qualitercunque [o] subiectæ, quæ clero careat & subditis Christianis [p]: Nullusque religiosus à suo vnquā, quod prouisioni tali cōsentiat, licentietur prælato [q]. Quòd si licentiatus [r] etiā huiusmodi prouisioni consenserit, & in episcopū [s] se fecerit, aut permiserit [t] cōsecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore [u]. Sed in tātæ ambitionis pœnā sub religionis, aut monasterij [x] sui prælato [y] sēper sic degat humilis, iaceatq; prostratus [z], quòd nullus eidē in religione sua, vel extra ad gradū honoris vel administratiōis cuiuslibet [a] sit ascēsus. Nos enim quicquid cōtra pręmissa vel aliquod [b] præmissorū contigerit attētari, irritū esse decernimus & inane, cōtraria quacūque cōsuetudine non obstāte [c]. ¶ Sane circa præfatas [d] ecclesias præmissa sic specialiter prouidēda decernimus, quòd circa prouisionem quarumlibet aliarū [e], facultatem superiorū nec coarctare intendimus, nec vltra iuris cōmunis limites ampliare [f].

¶ Glossa sequens primo ponit dictum, & pro solutione contrarij remittit: secundo soluit dubium.

b ¶ Christiano.] talia loca quæ sunt in potestate hostiū non desinunt esse sacra. Ad l. cum loca. ff. de reli. & sumpt. fu. vnde vt not. 7. q. 1. pastoralis. in fi. Nō putes tñ quod sit necessarium, quod locus sit captus ab hostibus: satis enim est, quod clero careat & subditis Christianis: per verba huius decret. licet non sit in hostium potestate.

Faciunt notata per Innocentium in c. penult. & vlt. extra de sepult.

c ¶ Religiosos.] qui laborant ad hoc etiam interdum importune & per corruptelas, vt dicere possint cum psalmista: Laqueus contritus est, &c. psal. 123. Nisi quia dñs erat. Vidi iā religiosum consecratū ad titulū, qui non erat in rerū natura, nec fuerat: quod patere posset per prouincialē, [id est, per librū in quo scriptæ sunt prouinciæ.]

d ¶ Superiorum.] ad quos spectat quouis iure prouisio: Et maxime quatuor principales patriarchæ, & quidam archiepiscopi, qui sub eis sunt, consueuerant hoc facere.

e ¶ Deceret.] 8. q. 1. qui episcopatum.

f ¶ Vagationis.] consueuerunt tales discurrere, & vicarias episcoporum quærere maxime habentium diœceses latas, interdum principibus adhærere familiariter, qui causa honoris quærunt habere capellanos episcopos.

Vide Cōcilium Tridentinum sessio 6. de reformat. c. 6.

g ¶ Opprobrio.] odium in episcopo, sed in quolibet clerico. 93. dist. diaconi. vlt.

h ¶ Serenitatem.] de qua j. de pœnis, si quis suadēte. circa fi. Io. And.

i ¶ Obnubilant.] saltem quo ad vulgus. de hoc. 93. dist. legimus. facit s. de priuileg. c. 1.

k ¶ Quantacunque.] propter patriarchas hoc dicitur, vt prædixi.

l ¶ Speciali.] si ergo haberet generalem auctoritatem prouidendi episcopatibus spectantibus ad prouisionem Papalem, non sufficit per hanc literam.

m ¶ De pastore.] vtitur hic vocabulo generali, vt archiepiscopos, episcopos, & etiam patriarchas comprehendat. alibi latius. s. eo. ne pro defectu. de reg. iur. quamuis.

n ¶ Cathedrali.] in alijs locum non habet, vt in fi.

o ¶ Qualitercunque.] non distinguit: ergo siue plene subsit, siue quo ad prouisionem tantum.

p ¶ Christianis.] circa quatuor patriarchales sedes principales quandiu sunt in potestate infidelium vel schismaticorum, prouidit Bonifacius in sua extrauaganti, sancta Romana.

De his quatuor sedibus Patriarchalibus, vide concilium Lateranen. sub Innocentio iij. c. 5. refertur in c. antiqua. extra de priuilegijs.

q ¶ Prælato.] qui cōtra faciens puniendus esset pœna arbitraria, ex quo circa ipsum certa hic non statuitur. de of. deleg. de causis.

r ¶ Licentiatus etiam.] ergo & habita licentia consentire non potest. concor. s. eod. quorundam. §. 1. in fi. lib. 6.

s ¶ Et in episcopū.] Not. quod ex solo consensu non est locus pœnis inferioribus, sed tunc demū cum sequitur consecratio hoc probat hæc copula.

t ¶ Permiserit.] in absolute coacto cessaret pœna. s. quod met. cau. sacris. nec imprimeretur character. s. de bap. maiores.

u ¶ Honore.] quia nec admittetur quo ad executionem Pontificalis officij, nec permittetur Pōtificalibus insignijs vti: & sic minus poterit quàm alter episcopus nullius ecclesiæ. de ordi. ab epi. c. 1.

x ¶ Monasterij.] includit etiā canonicū regularem. de æta. & qualit. intelleximus. de priuileg. cum olim. 2. in princi. & per hanc literam patet hanc pœnā solummodo religiosis locum habere.

Vide Felinū in c. nonnulli, vers. ampliatur extra de rescript.

y ¶ Prælato.] ergo p talē promotionē non fuit soluta obediētia, secus si prouisio tenuisset. 18. q. 1. c. vnico. 16. q. 1. ne pro eiuslibet.

z ¶ Prostratus.] concor. de deci. quamuis sit, in fine.

a ¶ Cuiuslibet.] concor. j. de regular. vt professores. & per hoc excludit etiam temporales.

b ¶ Vel aliquod.] igitur prouisio de tali ecclesia facta non valet, nec licentia consentiendi religioso data, vel ipsius consensus, vel consecratio subsecuta quo ad ipsius executionem, non dico quo ad characterem. facit qđ not. de consecratio. dist. 4. manus. in vlt. glo. & facit qđ dixi s. de consuetu. quanto. super 1. gl. Item nec valet promotio facta de tali contra proximum dictum.

c ¶ Non obstante.] multa similia vide de constitu. c. 1. lib. 6. in glo. penult. & concor. j. eod. statuimus.

d ¶ Præfatas.] cathedrales clero carentes & populo Christiano.

e ¶ Aliarum.] non cathedralium, vel etiam cathedralium habentium clerum & populum Christianum.

f ¶ Ampliare.] simile de innouatione dr, quod ius vetus cōseruat, nouū autem non creat. de priuil. ex parte 1. in fi. & c. quia intentionis. & optime cōuenit huic fini extrauag. Cle. quę incip. meruit. Io. And.

¶ Idem.

¶ Capitulum, quorundam. quo ad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur quo ad voces facti, non secundū iuris fictionem. hoc dicit. Ioā. And.

CAP. VI.

QVOD

Quod circa.] istud c. determinat seu declarat cōstitutionē, quorundam. lib. 6. in illo c. dr, quod ex vocatione quocunque modo facta in discordia, de religioso mendicante ad prælaturā extra administrationē sui ordinis, non acquiritur illi ius, nec tali electioni poterit consentire, etiam de licentia prælati sui. Itē dicit de vocatione facta à minori parte seu numero ad quamlibet prælaturā de religioso non mendicante; & secus factum irritum decernit. Hoc habito præsuppono quod duplex est electio. quædam est quæ in facto consistit: vt quasi sunt decem electores, & octo vnū eligunt, alij duo eligunt alium. Sed cōtra istos duos opponitur quod sunt excōicati, quare ille qui est electus ab octo, dicit: Ego sum electus ab omnibus: & si aliquis dicat: Certe tu non es electus nisi ab octo, & sunt decem electores: ergo tu non es electus ab omnibus: Ipse rñdet: ius fingit me esse electum ab omnibus, quāuis non sim electus nisi ab octo: quia potestas eligendi est translata in octo, postquam alij sunt excōicati. His ꝑsuppositis cū glossa posita in verbo quæ in facto: Pone casum, Quidā religiosus fuit in aliqua dignitate electus, quę nō est de ordine suo, sed extra suū ordinem, & cum essent decē electores, fuit electus ab octo de electoribus, & alij duo electores elegerunt quendā alium nō religiosum: sed iste religiosus opponebat cōtra eos, quòd

eos, ꝙ erant excõicati, & sic non habebant vocem in capitulo: & ꝙ vox illorum duorum est translata, & confusa in alios octo, qui ipsum elegerunt, & sic fictiue dicebat se electum ab omnibus: Modo quæro an ipse bene dicat, & an satisfaciat cõstitutioni quorũdam. positæ eo. lib. 6. Ad quod r̃ndet Papa ꝙ non. & dicit in textu: Nos Clemens declaramus illud qđ cauet in cõstitutione Bonifaciana circa electiones religiosorum super discordia numeri, scilicet in religiosis mendicantibus, & minoritate numeri, scilicet in religiosis non mendicãtibus, debere intelligi secundum ea quæ consistunt in facto: quæ requiritur ꝙ ab omnibus eligatur, & ꝙ omnes concordet.

circa [a] religiosorũ electiones [b] super discordia [c] & minoritate [d] numeri Bonifaciana constitutione [e] cauetur, de discordia & numeri minoritate, quæ [f] in facto non in fictione vel iuris effectu consistunt, debere intelligi declaramus [g].

¶ Idem.

¶ *Emolumentum ex iurisdictione sigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad prælatum cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ ea vacante, non obstante consuetudine (deductis expensis, reseruandum est successori: Nisi tunc certæ dignitati competat iurisdictio cum ipsius emolumento. Ioan. And.*

non autem in fictione iuris vel eius effectu: quia quamuis sint aliqui qui sint excõicati, & non concordant electioni ipsius religiosi, ideo propter hoc nõ dr̃ nec est electus, quia illa constitutio intelligit, ꝙ de facto eligatur ab omnibus [1]. vide glo. super verbo, quæ de facto. Not. ꝙ electio di actiue & passiue. & pro hoc glo. 2. quæ hic dicit, intelligi de passiua. & Item Pau. pro hoc not. eo. tit. illa. & probatur de cle. excom. mi. c. fin.

[1] Nota casum I quo computantur voces in electione, quæ tamen de iure non valent. & est casus specialis quo ad c. quorundam. in duobus casibus ibi positis & hic, licet breuiter enumeratis. Zab.

¶ *Glo. prima commendat, dicit quid determinat, & quid approbat.*

a ¶ *Quod circa.*] Breue & vtile, determinans decre. quorundam. ʒ. eod. lib. 6. & approbans quod ibi not. Ioan. Monachus, & Archid. & quod not. ʒ. eod. tit. indemnitatibus. §. sane. in 4. glo. Ioan. And.

b ¶ *Electiones.*] passiuas: nam constitutio hic declarata loquitur quando religiosi eliguntur, quicunque sint eligentes, religiosi, vel alij. Et dic, electiones, postulationes, prouisiones, vel qualibet vocationes, vt ibi.

c ¶ *Discordia.*] hoc quo ad mendicantes, circa quos prouisum est, ꝙ ex electione in discordia facta de ipsis extra administrationes sui ordinis, nullum ius eis acquiratur, nec audeant consentire.

¶ *Glo. seq. exponit, & id dupliciter probat, & prorogat.*

d ¶ *Minoritate.*] hoc quo ad religiosos nõ mendicãtes, circa quos statutum fuit, idem circa electiones factas de ipsis ad quascunque prælationes à minori parte numero.

e ¶ *Constitutione.*] ʒ. eod. quorundam. & patet per singulare ꝙ non loquitur de decr. indemnitatibus. Itẽ illa non tractat solum de discordia & minoritate numeri, immo tractat in forma scrutinij & compromissi de numero duplo maiori. Item maiori, non duplo maiori. Item minori: Sed illa. quorũdam. solum tractat de electione discordi, & facta per minorem partem numero. fateor ab identitate rationis hoc qđ hic dr̃ etiam in numero de quo loquitur decre. identitatibus. locum habere, & saltem quo ad §. si qua vero.

¶ *Glo. seq. primo declarat litteram: secundo quærit, & soluit quo ad decre. quorundam, quo ad decre. indemnitatibus. distinguit, & declarationem exposcit, subdens de non vocandis, vel vocatis, qui contemnunt vel renuntiant, & de constitutis in sacris.*

f ¶ *Quæ in facto & non in fictione.*] hoc intendit. Si ex decem electoribus octo elegerunt mendicantem: duo alium, vel ʒ dicunt, sed ʒ istos duos aliquid opponunt propter qđ negatur ipsos vocem habuisse, vt quia dicuntur excõicati, suspensi, irregulares, priuati ea vice potestate eligendi, vel his similes: propter qđ di totum capitulum eligentium in illis octo consistere, & per consequens electionem fingi concordem: hoc non iuuat mendicantem [3]. Item si ex decem canonicis vel monachis quatuor tantum elegerunt religiosum non mendicantem: qui dicit illos sex vel tres ex illis fuisse tales, vt ʒ. per quod concludit fingi electionem suam factam à toto capitulo, vel à maiori parte: hoc eum non iuuat. vide qđ not. de concess. præb. e auctoritate. lib. 6. in vlti. glo. Sed quæro, si ita est ꝙ voces in iuris effectu aliàs non valentes, vt excommunicatorum, & his similium, computantur in numero, quo ad hoc vt reliqua electio dicatur discors, vel facta per minorem partem: an prædictorum voces augeant etiam numerum & suffragium, intantum ꝙ ex illis vocibus sequi posset confirmatio, quæ aliàs fieri nõ posset: illis exclusis, vt patere potest in prædictis terminis de electo per vj. de x. qui vj. omnes vel tres ex eis sunt excõicati, vel similes. Aperte dico ꝙ non, quo ad casus decre. quorundã. quia in quolibet prædictorum casuum constitutio solum nocet: quia scilicet impedit mendicantem, & non mendicantem, quælibet suo casu, sed coelectũ non iuuat: nec hoc colligi poterit ex verbis vel mente constitutionis ipsius. Non enim hoc ipso ꝙ non valet electio mendicantis facta in discordia, valet electio coelecti: aliàs sequeretur ꝙ si ex xx. canonicis, xviij. elegerunt mendicantem, valeret electio facta per duos. Item nec sequitur ꝙ si ex xx. electoribus nouem elegerunt professum: ꝙ per hoc valeat electio facta per xj. vt patet ʒ. eod. scriptum. ad fi. & c. indẽnitatibus. §. si vero. & §. si qua vero. quod ergo non mutatur. & c. C. de testa. sancimus. nec correctiones iurium dilatamus. ʒ. eod. cum expediat. lib. 6. Sed in casu decre. indemnitatibus. vt secus quo ad electum per scrutinium, à duplo maiori numero, à principio, vel per accessum debito modo factum, vel per compromissum, cui minor pars se opponit: cuius confirmationem exceptio partis aduersæ impedire non potest. Et sic erit in hoc simile electioni Cardinalium, vt vtrobique voces talium suffragium afferant, & computentur in numero duarum partium, vt in consti. ele. ʒ. eod. ne Romani. § cæterũ, & satis credo, ꝙ hoc fuit de mente. Sed tenẽs ʒriũ, dicere posset, ꝙ illa decre. dicit etiam eo c. su officium confirmatoris non deficere. hoc ergo venit in examinatione electionis, an ex vocibus eligentium sit canonica. Sed si littera ibi in §. *Sane.* quæ dicit, si aliàs inuenta fuerit, & c. intelligatur eliđs, scilicet quàm cõsideratione numeri, faciet pro primo dicto. qñ vero electa est à maiori parte, sed non duplo maiori: tunc cum admittantur partis minoris exceptiones, licet summarie cognoscẽdæ: vr̃ ꝙ licet non quo ad administrationem impediendam, tñ quo ad electionem cassandam hæc obijci poterunt. Et in his etiam expeditet declaratio, & etiam circa voces absentium non vocandorum, vel vocatorum, qui venire noluerunt, vel expresse renuntiauerunt, quas computari sonat in absurdum, licet hoc videatur ex fictione. Item de non constitutis in sacris in collegijs marium, communiter tenetur per decre. 2. j. de æta. & quali. ꝙ illorum ratio, vel computatio non habeatur, sicut nec haberetur illorum qui canonici vel professi non essent, quasi sit mens huius, ꝙ aliàs vocem habens ex fictione, non excludatur à numero: talis autem vocem nõ habet, licet iure nouo. Vnde idem vr̃ de absente non vocando vel vocato, qui venire noluit, vt prædixi. vnde nec in duabus partibus Cardinalium eligentium Papam computamus non exclusos, licet computemus excõicatos, vt in prædicta decre. ne Romani. §. cæterum. primum patet eod. tit. vbi periculum §. sane. lib. 6.

[3] Quando verba intelligantur tam de iure, quàm de facto, vt de doctorum in cap. f. ifcata. cum de rescrip.

[4] Hic habes secundum Gen. ꝙ quandoque quis alteri nocet, & sibi non prodest. Et est simile in vxore defuncti, quæ licet agnatis ex testatibus non succedat viro, vt C. vnde vir & vxor. l. 1. nocet tamẽ filiis naturalibus defuncti, & eos succedere impedit, qui possent aliàs succedere C de na lib. Authen. si et idem erat olim in lege Fusia. Instit. de le. Fu. can. tol. Pet. de Ancha.

g ¶ *Declaramus.*] idem fertur olim Bonifac. declarasse, vt dixi in decreta. indemnitatibus. §. sane.

CAP. VII.

STATV-

STatutum.] Prima pars ponit dictum cum certa determinatione: Secunda ab illo excipit: ibi, *Cæterum.* ¶ Præsuppone statutum cap. quia sæpe. quod est illud: Vacante cathedrali, regulari vel collegiata ecclesia, singulares personæ, capitulum vel conuentus, quæ occupant bona à prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia, tales sunt suspensi ab officio & quibuscunque beneficijs seu quibuscunque dignitatibus, nisi plene restituant, non obstantibus priuilegijs, consuetudinibus, vel statutis quacunque firmitate vallatis, id est, firmatis. Figura sic casum: Video ꝙ statutũ dicit ꝙ omnia bona, omnes fructus vndecunque prouenientes, & bona dimissa à prælatis debent fideliter reseruari successori: Et videbatur ꝙ non: quia debent illis esse vel pertinere ad quos transit iurisdictio: cum accessorium sequatur principale, sed iurisdictio transit ad capitulum: ergo & fructus transire debent: cum fructus sint accessorium ad illam iurisdictionem: quia mediante iurisdictione veniũt fructus. Illa dubitatione non obstante decidit in ʒrium, nisi in vno casu, quem ponit: ibi, *Cæterum.* & pone ꝙ ita fuit statutũ, ꝙ archidiaconus vel archipresbyter haberent iurisdictionẽ ep̃alẽ cũ emolumẽto. vel est cõsuetudo: an talis cõsuetudo vel statutũ corrumpatur per constitutionem, quia sæpe? Et dicit ꝙ non: & sic habes ꝙ illud statutum, q. a. sæpe. qđ est super bonis dimissis à prælatis ecclesiarum cathedralium, corrumpit & derogat omni statuto vel consuetudini, præterquam statuto vel consuetudini positæ in §. cæterum. hoc dicit. Nos Clemens declaramus statutum editum, id est, factum & compilatum super bonis dimissis à prælatis cathedraliũ vel collegiatarum ecclesiarum, aut super bonis obuenientibus tẽpore vacationis earum, scilicet ecclesiarum, reseruandis fideliter futuris successoribus, habere locum in omni emolumento quod prouenit ex iurisdictione, id est, ratione iurisdictionis. & ꝙ prouenit ex sigillo curiæ ecclesiasticæ vel secularis: aut aliàs vndecũq;: quod scilicet emolumentum pertineret ad prælatos non vacantibus ecclesijs, consuetudine qualibet contraria, scilicet isti statuto non obstante: ita tamen ꝙ in istis & similibus rationabiles expensæ deducantur: quia illi qui receperunt illos fructus dimissos à prælatis tempore vacationis, si aliquos sumptus faciãt, ipsi poterũt deducere tales sumptus. *Cæterum*, pro sed: sed nolumus præsentẽ constitutionem extendi ad singulares personas, ad quas iurisdictio deuoluitur ratione dignitatum, quas dignitates obtinent cum emolumento, cõsuetudine, priuilegio, vel alio iure speciali. Not. ꝙ expensæ debẽt deduci, & illæ solæ deducunt, de quibus de dolo & contu. Orda lite ix.

tum[a] super bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarum[b] ecclesiarum dimissis[c], aut obuenientibus tẽpore vacationis earum, futuris successoribus fideliter reseruandis[d] editum, locũ declaramus[e] habere in omni emolumẽto[f], quod prouenit ex iurisdictione[g], & sigillo[h] curiæ ecclesiasticæ vel secularis[i], aut aliàs vndecunque, quod ad prælatos (ecclesijs non vacantibus) pertineret, consuetudine[k] qualibet contraria non obstante: ita tamen quòd in istis & similibus rationabiles deducantur expensæ[l]. Cæterũ ad singulares[m] personas, ad quas ratione dignitatum[n], quas obtinent, iurisdictio cũ eius emolumento[o] deuoluitur, sede vacãte de cõsuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali[p], nolumus præsentẽ constitutionem extendi[q].

& contu. fine. n. & ibi glo. Not. in ver. cæterum. q consuetudo dat iurisdictionem, etiam spiritalem de hoc 9 q. 3. c. cumquestus. de fo. compe. cum contingat. Zabarella.

¶ *Glo prima summat, & dicit quid reprobet, vel approbet.*

a ¶ *Statutum.*]Emolumentum ex iurisdictione sigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad prælatũ cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ ea vacante: non obstante consuetudine (deductis expensis) reseruandum est successori: nisi tunc certæ dignitati cõpetat iurisdictio cum ipsius emolumento. reprobat qd not. ṡ. eo. quia sæpe. lib. 6. Et approbat qd ibi not. Archid. de quo statuto hic loquit.

b ¶ *Collegiatarum.*] in aliis enim non habet locum decre. quia sæpe. sed decre. præsenti. de offic. ord. eo. lib. de qua fit extensio. j. titu. 2. quia. in fin.

¶ *Gl. seq. ponit opinionẽ, contra quam allegat.*

c ¶ *Dimissis.*] per hoc probabat ibi Archid. q decret. loquitur de bonis prelati distinctis, non de cõibus prælato & capitulo. alleg. 12. q. 2. hæc huius. & c. non liceat. & c. charitatem. & c. de laicis. & c. illud. & q. 5. sicubi. facit ṡ. ne se. va. c. vnico. lib. 6. d reg. c. vlt. eo. lib. Sed littera, aliàs vndecũque, quæ hic sequitur, multum facit ṗ.

d ¶ *Reseruandis.*]nec occupandis, per collegia, conuentus, capitula, vel singulares personas ipsorum, circa quod principaliter prouidet ista constitutio [a]. Per quem autem sint reseruanda, ibi dixi. [quia per oeconomum vel per alium deputatum.].

¶ *Glo. seq. ponit motiua opi. reprobatæ. Secundo opin. approbatæ, ad quæ respondet. Tertio declarationem iustificat.*

e ¶ *Declaramus.*] hic patet q reprobat, non corrigit opinionem meam: quia non statuit hoc esse de iure nouo: sed declarat hoc iuisse de veteri, & approbat opinionem Archi. Sed videamus motiua. Mihi prius videbatur, q ex quo iurisdictio transfertur in capitulũ iure cõi, q omnis fructus iurisdictionis iure accessorij capitulo deberetur. Sed Archi. ṡ, propter verbum ibi positum, vacationis tempore obuenientia. Item vt dicebat, capitulum habet custodiã, & administrat non suo, sed alieno nomine: vsurpare igitur non debet qd habet custodire, & dicebat Boosta. sic declarasse. Cum vltimo legi Sextum, dixi. q non recederem ab opinione mea, nisi declarationem viderem. Ad verbum, obuenientia, respondebam per relatiuum, quæ, vt ibi not. Ad id qd dicit, de custodia, respondebam q in iurisdictione non succedat quo ad custodiam tantum, immo quo ad exercitium, aliàs sequeretur q visitando non posset procurationem recipere: de qua dicam j. de hæret. multorum. Stemus declarationi, quæ iustificari potest ex eo qd ibi notaui in prima gl. cũ enim canonici videntes fructus sibi deberi, vacationẽ prolixam forte procurent, difficultates ingerant, & tardius eligant: quia propter fructus iurisdictionis vel sigilli si eos perciperent, hoc contingere posset, merito & hi censeantur esse prohibiti.

f ¶ *Emolumento.*] idem verbum de simo. nemo. in prin. de testi. cap. 1. lib. 6.

¶ *Glo. seq. ponit duas lectiones, & secundam reprobat.*

g ¶ *Ex iurisdictione.*]ex qua soluuntur iudicis officio pœnæ pecuniariæ vel emendæ. de offi. ordi. dilectus. facit de sent. excom. venerabilibus. §. denique. lib. 6. & quod not. de pœ. licet. Forsan etiam loquitur de quota litis, quæ de consuetudine deberi potest secundũ Guil. qui hoc notat in Spec. de sala. §. 1. ver. si vero ordinarius. & §. seq. quod non placet per decre. cum ab omni [b]: de vita & hone. cleri. vt ibi dixi.

h ¶ *Sigillo.*]siue ad vsum causarum, vt cum sit littera citatoria, vel aliquid tale: siue ad cõtractus: puta quia recognoscuntur vel publicãtur sub sigillo curiæ, forte cum non sit ibi vsus tabellionum. facit de fide instru. cum dilectus. de foro compe. Romana. ad fi. lib. 6.

i ¶ *Vel secularis.*]vt quia prælatus temporalem iurisdictionem habebat in loco. de appel. si duobus. de delic. pue. cap. 2.

¶ *Glo seq. mouet dubium, soluit, & littera respondet.*

k ¶ *Consuetudine.*] Not. quia decre. quia sæpe. vitiat non solũ cõsuetudines, sed etiam priuilegia & statuta: hic vero solum consuetudinem. dico q hoc ipso q declaratur istud statutum locum habere in casibus prædictis, cuius statuti para est vitiare priuilegia, cõsuetudines, & statuta contraria, ergo & illa quo ad hos casus sublata dicantur [l]. Sed puto q consuetudinem, quæ secuta esset cõstitutionẽ ipsam, quia sæpe. hæc littera tollere noluit [a], ne obstet decre. 1. de constitu. lib. 6.

¶ *Glo. seq. ponit opinionem, & exemplificat.*

l ¶ *Expensæ.*]hoc etiam tenebat ibidem Archid. vt quia salaria dantur officiali, qui iurisdictionem exercet, vel q sigillat, vel fiunt expensæ in ministris, chartis, cera, & similibus. facit ṡ. eod. vt præteritæ. 12. q. 2. hæc huius placuit. ff. de admi. tu. cum plures. §. 1. & l. 1. ff. de tu. & ratio. di. l. 1. §. sed nonnullos. ff. de pe. hæ re. si quid. §. sicut.

¶ *Glo. seq. mouet dubium, arguit negatiue. Item affirmatiue, quod approbat, & contrarius respondet.*

m ¶ *Singulares personas.*]salua pace componentis hic remanet dubium, an hoc intelligatur de singularibus personis, etiam ipsorum collegiorum? Et videtur q non: quia constitutio expresse tollebat quo ad hos cõtra priuilegia, &c. Videtur contra: quia aliàs ista verba sunt superflua, cum certum esset constitutionem ipsam extraneos non ligare, sed solum capitula & personas ipsorum: per quod puto q etiam de singularibus personis collegiorum intelligatur. Et secundum hoc dicam ibi, sublata priuilegia, & c. quo ad singulares personas collegiorũ, quæ non iure dignitatum hoc vendicant, cum priuilegia dignitatum ibi sublata non essent.

¶ *Glo. seq soluit duo dubia.*

n ¶ *Dignitatum.*] quid si ratione personatuum vel officiorum? Vt q idem. & intelligo hanc litteram, siue dignitas sit in ipsa ecclesia vacante, siue in alia, puta quia archidiacono in ecclesia cathedrali hoc competit, vel in ecclesia collegiata hoc competit archidiacono, qui tamen ipsius est canonicus.

o ¶ *Cum eius emolumento.*]ergo secus si iurisdictio tantum.

¶ *Glo. seq dat tria exempla.*

p ¶ *Speciali.*]puta statuto facto in fundatione dignitatis vel ecclesiæ. 18. q. 2. Eleutherius. de consue. cum dilectus. vel re iudicata. de re iu. c. cũ inter vel arbitrio. d præter. cũ olim. de arb. cũ olim.

q ¶ *Extendi.*]si. ṡ. de offi. ordi. præsenti. §. porro. lib. 6.

a Quæ intelligitur de bonis ecclesiasticis. secus si erant patrimonialia ipsius prælati, in talibus iã tum non succedat ecclesia, sed propinqui. 12. q. 5. c. si. & q. 1. quicũque. Ad quem autẽ spectat talium custodia dixi in c. quia sæpe & c. is cui. ṡ. eod. lib. 6. Pet. de Ancha.

b Vbi dicit Panor. per hanc glo. q non valet consuetudo inducens corruptionẽ iudicis. & an mala consuetudo excuset à pœna. vide gl. in c. cũ venerabilis. de consue. Ludouicum Sancgu. xix. Frã. ci. Cleme. sing. claus. Pena.

l Nec cõsuetudo declarans aliud, nã quæ pro amplius tamen ab eo non cessat, tamen declarat Card. Im.

a Secundum Io. q hæc plures ei nam conformes consuetudini de præsenti tamen sunt.

¶ Idem.

¶ *Concessio licentiæ generalis religioso de consentiendo electioni factæ vel fiendæ, non valet. Ioan. de Imola.*

CAP. VIII.

CVm[r] concessa religioso à superiore suo licentia, vt electioni vel prouisioni[s] (si quam[t] de ipso contigerit fieri) suum dare possit assensum, ambitionis[u] vitio viam paret; nullius[y] eam existere

¶ *Vm concessa.*] CASVS. Fuit aliqs valde ambitiosus, qui quotidie non pensabat aliud, nisi quomodo posset habere beneficia vel dignitates, quid fecit? ipse vidẽs q erat religiosus, dixit. ego non possum habere beneficia, quia non possum eligi nec postulari sine licentia mei superioris: Certe (dixit ipse) ego vadam ad eũ, impetrabo licentiã, vt ego possim eligi, vel q mihi possit prouideri de aliquo bñficio: quæro an per talem licentiã impetratã à meo superiori possim obtinere bñficia? Rñdet Papa q non, cũ ista cõcessio licentiæ paret viã vitio ambitionis. hoc dicit. Cũ licentia cõcessa religioso, à suo superiori vt ipse religiosus possit dare assensum, id est, consensũ electioni vel prouisioni, si quã electionẽ vel prouisionẽ contigerit de eo fieri, paret, i. pparet viã vitio ambitionis, eã licentiã sic cõcessã volumus existere. i. esse nullius firmitatis, i. nullius valoris. Not. ambitionẽ reprobari. pro hoc 7. q. 1. ambitiõis. eo. tit. auaritiæ. & c. quorundã. lib. 6. Not. q non est aperienda via vitijs: sed potius præcludenda. C. de indi. vidu. l. 2. in fi. Zabarella.

¶ *Glo. prima dicit quid inducat.*

r ¶ *Cum.*]Se summat, inducens ius nouum, & æquissimum.

s ¶ *Superiore.*]qui sine capitulo solus hoc potest. ṡ. eod. si religiosus. 2. responso. lib. 6.

t ¶ *Prouisioni.*] latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem: & facit quod not. ṡ. eod. si compromissarius. §. idem. in fi. vlt. glo. lib. 6.

¶ *Glo. seq. textum iustificat, & prorogat.*

u ¶ *Si quã.*] licet hic videatur reprobare licentiã generalem [s], & merito; quia forsan eligeret ad locum cui nõ expediret illum præfici: & forsan prælatus licentiam specialem daturus non esset ad illum, tamen credo idem in speciali: vel si exprimatur locus, vt puta quod consentire posset, si eligatur ad talem prælaturam forte vacãtem, cum ibi etiam subsit ratio ambitionis quæ sequitur.

x ¶ *Ambitionis.*]quæ sæpe religiosorum oculos excæcat. ṡ. eo. quorundam. in princ. lib. 6.

y ¶ *Nullius.*]per hoc dico q etiam electioni prius factæ ipso ignorante

s Nam vel quæ nõ est vel esse ne scitur priuilegiũ nõ cõceditur. de ecclesi. ędi. c. ad audientiã. & de do spon. impub ad dissoluendũ. vbi de hoc vide quod not. Io. A. ṡ eo. si cõfirmatione. lib. 6. Pet. de Anchara.

rante consentire non posset, quasi super certo danda sit talis licentia. facit de concess. præben. c. 1. lib. 6. ver. subiectum. in fin.

¶ Glo. seq. exponit litteram, & probat inductiue rationem, per quam contrarium seruabatur: secundo soluit quæstionem de clerico seculari.

a ¶ *Firmitatis.*] si ergo ex tali licentia consentiret, consensus non valeret, & priuatus esset omni iure sibi ex electione quæsito. ẜ. eo. si religiosus. 1. responso. lib. 6. Et satis videbatur hoc esse de mente veteris iuris, inquantum præd. ic. decre. 1. & 2. respon. loquitur de electione facta, & eo. tit. quàm sit. Tñ tenebamus ɔ̃trium, dicentes quòd si male facit abbas absoluens monachum ad aliud monasterium, nisi illud habeat paratum, & cõstet ꝙ illum recipere velit: tamen valet si hoc facit. & de hoc per Inno. de renun. cap. si. per Hostien. de iureiur. sicut ex litteris. ita male faciebat prælatus talem dando licentiam, tñ data tenebat, per quod vĩ ꝙ valeret talis licentia si daretur clerico seculari de consentiendo & transeundo: quia quo ad solum cõsensum non est necessaria: propter vim etiam possessionis magis notatur ambitio in professo. Et licet actiua potestas eligendi non detur ad beneficium non vacans de concess. præben. cõstitutus. passiua bene datur. de transla. c. si. de si. presb. c. 1. & 2. lib. 6.

volumus firmitatis[a].

TITVLVS IIII.

De renuntiatione.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutũ, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus; ipso tamen & superiore cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Ioan. And.

DE RENVNTIATIONE.

¶ Dictum est supra tit. proxi. de modis medijs acquirendi beneficia ecclesiastica, videlicet electione, postulatione, prouisione: verumtamen beneficia modis supradictis acquisita aliquotiens perduntur seu dimittuntur, & illud accidit per renuntiationem, resignationem siue cessionem, quod idem est, ideirco post rubricam præcedentem ponit rub. de renuntiatione.

C *Vm illusio.*] CASVS. Abbas nostræ dominæ de Exulduno, vel prior aliquis, forsan sancti Paterni, constituit procuratorẽ suum ad resignandum beneficium suum in manibus sui superioris: facta constitutione procuratoris ad renuntiandũ beneficio suo vel abbatiæ suæ: ipse vel prior constituens pœnitentia ductus reuocauit huiusmodi procuratorem: sed ipsam reuocationem non notificauit, nec insinuauit ipsi procuratori, nec superiori in cuius manibus erat sienda renuntiatio: procurator constitutus ignorans istam reuocationem, hoc est ignorans quòd fuit reuocatus, renuntiauit, id est, resignauit huiusmodi beneficium in manibus superioris, quæ renuntiatio fuit admissa per superiorem: quæritur vtrum teneat renuntiatio siue resignatio, & vtrum superior possit illud beneficiũ conferri alteri? Dicit ꝙ cum illusio sit reprobata in personis ecclesiasticis, quæ debent monstrare exemplum bonitatis cæteris hominibus; ideo valet renuntiatio facta per procuratorem, & collatio alteri facta per superiorem valet, ac si nunquam fuisset facta reuocatio per ipsum constituentem: Et hoc nisi ipse constituens notificauerit procuratori vel superiori ipsam reuocationem: quia si constituens (puta abbas prædictus) notificaret qualiter ipse reuocauit procuratorem suũ; tunc talis procurator non posset resignare dictũ suum beneficium. Sed vtrum istud indistincte sit verum, etiam si per procuratorem steterit, quo minus reuocatio fuerit sibi notificata, quia forte procurator intelligens reuocationem factam, celauit se, ne sibi notificaretur ꝙ ipse esset reuocatus, vel forsan ipse procurator fecit detineri nuntium in itinere, vel si forte steterit per superiorem, ne notificatio resignationis perueniret, vel forte stetit per extraneum, dicit quòd tunc renuntiatio siue cessio vel resignatio beneficij habetur pro non facta, & intimatio seu notificatio resignationis habetur pro facta. hoc dicit H. r. Nota primo casum, in quo sufficit quòd reuocatio perueniat ad procuratorem: rationem reddit glossa in verbo, *Ignorantem*. Nota secundo, ꝙ reuocatio procuratoris potest fieri expresse & tacite. probat verbum, *Quomodolibet*, iuncta glossa. Zabar. Not. ꝙ quis potest renuntiare beneficio per procuratorem. Pro hoc vide glossam super verbo, *Procuratorem.* Nota principium huius textus, ad quod allegatur ꝙ maior constantia & honestas requiritur in personis ecclesiasticis, quàm in cæteris; ideo variatio magis reprobatur in clericis quàm in laicis: nam laici se conformant vitæ clericorum & prælatorum, iuxta illud: Si peccauerit vnctus, faciet peccare populum, & dic *Vnctus*, idest, clericus vel prælatus. Nota ꝙ varians non est audiendus. l. si quis. C. de iureiuran. Nota principalem effectum, ꝙ si quis reuocauerit procuratorem suum, & non notificauerit reuocationem, si aduersarius fecerit impensas, ipse reuocãs tenetur soluere expensas. Not. ꝙ paria sunt notificatio reuocationis, vel si stetit per procuratorem vel per alium, quo minus reuocatio veniret ad eius notitiam; & hoc quo ad audiendam renũtiationem, & effectum ipsius. Sed quæritur, quid iuris si constituẽs non notificauit reuocationem, sed ipse procurator fuit aliũde certioratus, ꝙ ipse est reuocatus, forte per aliquos vicinos vel extraneos, reddendo ei instrumentũ reuocationis; vtrũ hoc sufficiat? Dicendum ꝙ sufficit ꝙ fiat sibi notificatio, & non refert, id est nõ est curæ per quẽ notificatio fiat. Sed q̃d in tacita reuocatione, quia cõstituens est mortuus, vtrum valeat renuntiatio siue resignatio beneficij postea per procuratorem facta? Dicendum est ꝙ non: quia per mortem constituentis beneficium erat vacans. Et hoc fuit practicatum in archiepiscopum Tholosanum, qui licet haberet archiepiscopatum per renuntiationem seu resignationem, tamen necessaria fuit alia collatio.

† Vide Felinũ in c. ex parte decani, extra, de rescrip.

† Sub ista voce dicit Car. prox. hanc non comprehẽdi episcopatum. Felin. in rub. de maio. & obed. in col. 6. Fon.

CAP VNICVM.

Cum[b]† illusio[c] & variatio in personis ecclesiasticis[d] maxime[e] sint vitandæ; præsenti constitutione sancimus; vt si quis ad cedendum[f] Pontificali aut alij cuilibet dignitati†, vel beneficio procuratorem[g] sponte[h] ac libere[i] constituerit, & ipsum ignorantem[k] postmodũ duxerit quomodolibet[l] reuocandum: te-

¶ Prima glo. summat, & dicit quod determinat.

b ¶ *Cum illusio.*] Renuntiatio dignitatis vel beneficij facta per procuratorem ad hoc constitutum, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus: ipso tñ & superiore, cui fiebat cessio ignorante: nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Ponit dictũ, & exceptionem à dicto: ibi, nisi forte. Et determinat not. per Inno. ẜ. eod. tit. veniens. quæ quasi ad litteram not. Archid. ẜ. eod. c. 2. lib. 6. Item not. per. Goff. Inno. & Host. & Aegi. ẜ. eo. quidam. Ioan. And.

¶ Gl. seq. alleg. duas concor. vbi idem verbum habetur, & illud exponit.

c ¶ *Illusio.*] Idem verbum de postu. præla. bonæ 2. ver. nec obstabat. de re iud. cum olim. de ali. iudi. mu. cau. fac. c. 1. de appel. suggestum. de præben. dilectus. ff. de re iudi. si prætor. de iudæ. in nõnullis. ẜ. de re. permu. cap. vnico. Et ponitur pro deceptione vel derisione.

† Illusio q̃d significet, & de ea vide Felinum in c. ex parte decani. extra de rescript.

d ¶ *Ecclesiasticis.*] de iurepa. cum autem. ẜ. de elect. publicato. & eod. tit. nulli. lib. 6. 8. q. 1. dilectissimi.

e ¶ *Maxime.*] hoc dicit: quia etiam laicis regulariter prohibetur variatio, de quo satis not. de reg. iur. quod semel. lib. 6.

¶ Glo. seq. quærit, opinionem ponit, qua contrario respondet, soluit, & de alio casu remittit.

f ¶ *Cedendum.*] quid de procuratore dato solum ad petendam licẽtiam cedendi? Dicebat Vin. de elec. cum post petitam. per ver. ibi, obtentam, & Inno. in decre. quidam. per decre. lectæ. eo. tit. ꝙ valet reuocatio, etiam post petitionem præsentatam superiori. Nec obstat quod dr̃ de postulatione, cum illa non fiat ita publice & solemniter vt illa, & cum hic nullius intersit, & sic soluitur de postulat. bonæ 2. ver. nec obstabat. sed si superior ignorans reuocationem, dedit licentiam, tenet licentia secundum Innocen. quamuis secundum eum distingui posset, an per procuratorem, an per nuntium petierit cessionem. ad quod facit litera sequens, & quod infra dicam. Satis dici posset per hanc decr. quòd si procuratori ad hoc constituto, & hoc petenti data sit licentia cedẽdi priusquam reuocatio peruenerit ad procuratorem vel superiorẽ, cessãte malitia, cogatur cedere per decre. quidam. De postulatione vero post reuocationem superiori præsentatã quid iuris, scripsi post Host. in prædi. decre. bonæ. ver. nec nocebat. super verbo, videtur.

Procuratore ad petẽdã licentiam cedẽdi datus, quãdo potest reuocari.

g ¶ *Procuratorem.*] non video ꝙ quo ad hoc sit ius diuersũ: an constituat vnum vel plures insolidum vel coniũctim, laicum vel clericum. de procu. c. 1. lib. 6. videtur tamen tutius constituere clericum. facit quod scripsi de procu. accedens.

g ¶ *Sponte.*] secus ergo si per iustum metum.

h ¶ *Ac libere.*] potest respicere libertatem constituentis. & facit ẜ. de procu. accedens. & libertatem constituti: scilicet pure, non in diem vel sub conditione. sed hoc casu putarem idem: si tñ ante cessionem & notitiam reuocationis dies vel conditio euenisset, cum extunc censeatur pura. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. 2. resp. & facit de rescrip. si pro te. lib. 6. & quod ibi not.

i ¶ *Ignorantem.*] planũ est ergo, ꝙ si reuocatio peruenisset ad procuratorem, satis esset per hanc literam. & sit ratio: quia talis procurator censetus constitutus ad negotium, in quo sufficit ꝙ reuocatio ad ipsum peruenerit. ff. man. si mandassem. ẜ. de rescript. ex parte decani.

k ¶ *Quomodolibet.*] puta, expresse reuocando, vel inhibendo, vel alium

alium ad illud constituendo, non reseruato primo. de procura. nō iniuste. Si vero mortuus fuisset prius ipse constituens, planum est mandatum tunc reuocatum, & diceretur beneficium vacare morte, non renuntiatione. de præben. dudum lib. 6.

¶ *Glo. seq. ponit opinio. Vin. & tres alias, quas omnes quo ad hunc casum ostendit reuocatas.*

a ¶ *Teneat.*] Vincentius primo videbatur hoc tenere in prædict. decre. veniens. sed subdebat postea, ꝙ si constituens possessioni incumbebat, & publice reuocauerat mandatū, quòd concedi poterat, ꝙ renuntiatio non tenebat, licet teneatur ad expēsas & interesse ei, cuius interfuit. allega. ff. si cer. pet. eius qui. & quod habetur de præb. dudum. in fin. lib. 6. facit ad idem de procu. c. vlt. lib. 6. in fi. Sed illud specialissimum in carnali matrimonio ꝯhendo, vt ibi not. concor. ff. de manumiss. vin. l. si pater. in prin. pro & ꝯ. ff de diuo. l. si pænituit

neat[a] cessio facta per eum, antequam ad ipsius vel illius (in cuius manibus[b] cessio fuerat facienda[c]) notitiam reuocatio huiusmodi sit deducta[d]. Nisi forte per ipsos[e] aut alios[f] malitiose factum fuerit, quo minus ad eos, vel eorum[g] alterum ante cessionem potuerit reuocatio peruenisse[h].

TITVLVS V.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Si prælati regulares non conferunt infra sex menses prioratus, administrationes, & ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa: sed solent speciales, licet obedientiarios, rectores habere: diœcesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum: vel pensionibus grauari. Declarantur etiā decr. de of. ordi. præsenti. & de prabend. cū singula. in talibus prioratibus & ecclesiis locū habere. Ioan. And.*

Et vide: quia quo ad casum istum tollitur opinio Dyni, qui dicebat in præallega. l. si pater. ꝙ sufficiebat procuratorem reuocatū, licet non certioratum, ad hoc vt impediretur actus, quem procurator gerebat, ex quo ipsius mandatarij non intererat. Alij dicebāt semper procuratorem de expressa reuocatione certificari debere, per prædi. l. si mandassem. ff. man. secus in tacita, quæ fit per mortem; & sic rñdent ad l. eius qui. sed primo dicto ꝯdicit. l. illa, si pater. Quare dicunt alij, ꝙ aut mandatarius interuenit vt nudus minister, aut vt procurator: Primo casu reuocatio sine certioratione impedit actum gerendum. & sic loquitur lex illa. si pater. vbi filius erat minister patris, quod probant: quia manumissus nō est ipsius, sed patris libertus. ff. de manumis. l. nepos. ff. de iurepa. filius. & sic loquatur l. prædic. si pænituit. & prædic. decre. vlti. de procura. Secundo casu cum procurator verba contractus concipiat in suam personam. ff. de consti. pecu. eum qui. §. sed si actori. distinguunt, si actus gerendus est talis ad cuius esse requiritur voluntas dñi: tunc vt non valeat actus, sufficit reuocatio sine certioratione: exemplū in translatione dñij rei meæ. ff. de reg. iur. id quod nostrum. sic loquitur l. eius qui. § quas vero. ff. de dona. l. 1. §. sed si quis donaturus. Fallit fauore liberationis. ff. de sol. cum quis. §. 1. & l. qui hominem. §. si Titium. Si vero ad esse contractus non requiritur consensus domini, vt si mandauit librum vel equum emi, reuocatio sine certioratione non impedit illum actum, vt l. si mandassem. Quicquid dicatur in alijs casibus, quo ad casum istum reuocatio sine certioratione procuratoris vel superioris non impedit cessionem, licet mandatarij non intersit, & tractetur de perdendo dñio: ratio constitutionis ponitur in prin. & concor. quod not. ff. de contrahen. emp. l. 1. in fin.

Procuratoris actus post reuocationem gestus an sit validus.

b ¶ *Manibus.*] scilicet Papæ, si fuit dignitas epalis. de transla. c. 1. & 2. si inferior, in manibus confirmatoris vel collatoris, etiam si sit inferior epo. de hoc ꝭ. eod. admonet. & 7. q. 1. de loco. Not. tñ Inno. ꝙ in dubijs non improbabiliter dr in illius manibus quem renuntiare debere, qui posset illum inuitum destituere.

Renuntiatio beneficiorum in cuius manibus sit facienda.

Additio. Vide ꝭ. eod. cap. fi. & ibi Inno. Quid iuris si ad abbatem spectat præsentatio, & ad epm confirmatio? Dicit ibi Inno. ꝙ requiritur consensus abbatis in renuntiatione, cum eius intersit. de offi. Archi. ad hæc. Similiter in renuntiatione requiritur consensus eligentium. sicut & præsentantis. quod tenet hic Paulus. & remittit ad not. per Inno. in c. super hoc. eo. tit. Pet. de Ancha.

c ¶ *Facienda.*] si persona cui facienda erat cessio, fuit expressa in mandato, illi facienda erat notificatio. Si vero mandatum erat generale, puta ad cedendum in manibus eius, qui recipere posset, nō vr iuuare notificatio, nisi facta sit illi qui recipit: imputet enim sibi qui omnibus debuit intimare, vel saltem procuratori.

d ¶ *Deducta.*] & de hoc per ipsum fiat fides. simile ꝭ. ea. compil. de ele. constitutionem. §. penulti.

e ¶ *Per ipsos.*] superiorem vel procuratorem.

f ¶ *Alios.*] resolue plurale in singulare, vt ꝭ. de priuil. vt priuilegia. facit. ff. vi. bo. rap. l. prætor ait. §. homines.

g ¶ *Eorum alterum.*] satis est ergo ꝙ impedita fuit notificatio facienda, etiam si alteri fieri potuisset.

h ¶ *Peruenisse.*] videtur ꝙ in hac intimatione seruanda sit forma decret. de elect. causam. vt ibi dixi in fi.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA prælatorum.

¶ *Visum est supra qualiter prælati in ecclesia instituantur: verum quia aliquando prælati sunt negligentes, dubitaret aliquis quis posset supplere negligentiam ipsorum: ideo hic inseritur rubrica, de supplenda negligentia prælatorum.*

Continuatio.

i ¶ *Via regulares.*] ¶ Pro intellectu huius cap. præsupponitur illud qđ dictum est in c. nulla. ꝭ. de conces. præben. in antiq. vbi dr, ꝙ si collatio alicuius beneficij spectet ad prælatum alicuius ecclesiæ, forte ad prælatum inferiorem episcopo: quia forte ad prælatum ecclesiæ collegiatæ, si ipse prælatus intra sex menses non conferat, & hoc à tempore suæ scientiæ, id est, à tempore quo ipse scit ꝙ beneficium vacat: tunc collatio deuoluitur ad superiorem, scilicet ad episcopum.

C. VNIC.

Quia[i]

Casus. Aliquis abbas regularis fuit negligens ad conferendū aliquod beneficium per sex menses à tempore quo beneficium spectabat ad eius collationem; an diœcesani, hoc est, epi vel archiepiscopi possint supplere negligentiam prælati regularis, sicut possunt supplere negligentiam prælati secularis? Rñdet Clemens, ꝙ sic. Sed quæritur, qua auctoritate possunt supplere, an auctoritate sua iure ad eos deuoluto, vel auctoritate Apostolica sibi à Papa delegata? Clemens distinguit: aut ille prælatus negligens erat exēptus à iurisdictione epi, aut non erat exemptus: Si ipse non erat exemptus, tunc iure suo collatio deuoluitur ad ipsum epm: Si vero erat exemptus à iurisdictione epi: tunc prælatus superior facit auctoritate Apostolica sibi delegata per hoc cap. & non sua: cum nō sit superior ad illum prælatum. Sed quæritur, vtrum eps illud beneficium regulare poterit conferre clerico seculari: vel si sit beneficium seculare, vtrum poterit conferre regulari: Dicit ꝙ non: sed regulare beneficium debet conferre clerico regulari, & seculare seculari. Et sum in versi. *Eadem quoque auctoritate.* Sed quæritur, quid iuris si prælati regulares volunt huiusmodi beneficium vacans retinere, & suæ mensæ vnire, vtrum epa debeat illud tolerare, id est, pati? Dicit ꝙ non: sed ad epm spectat vtrum debeat vniri vel non. Sed quid si ipse prælatus velit augmentare pensiones antiquas, vtrum sit ei permissum? Dicit Clemens ꝙ non. & sum in versi. *Præmissa.* Sed quæritur, vtrum illud sit verum indistincte, ꝙ infra sex menses ipsi prælati teneantur huiusmodi conferre beneficia: Dicit ꝙ non est intelligendum de beneficijs spectantibus ad mensam post vnionem. hoc dicit. R. Not. ꝙ eps potest supplere negligentiam prælati regularis, & cōferre beneficia regularia, etiā posito ꝙ prælatus regularis negligens sit exemptus à iurisdictione epi: quia tunc confert auctoritate Apostolica delegata per hoc cap. Not. ꝙ qñ collatio deuoluitur ad superiorem, tunc superior tenetur conferre illi personæ, cui prælatus negligens debebat conferre. Not. ꝙ collatio deuoluitur ad superiorem, in cuius diœcesi est beneficium vacans, & non ad epm in cuius diœcesi est prælatus negligens. Not ꝙ prælati exempti à iurisdictione epi, non possunt beneficia spectantia ad suam collationem vnire suæ mensæ, etiam si ipse prælatus haberet epalem dignitatem: quia nullus est auctor in causa sua: tñ bene posset vnire mensæ conuentus. Not. ꝙ prælatus regularis non potest imponere nouas pensiones nec antiquas augere: sed spectat ad epm ne illud fiat. Not. ꝙ prælati regulares non possunt occupare bona alicuius beneficij, quod spectat ad ipsorū collationem, sed debent reseruare successoribus. Not. finaliter id ad quod allegatur illud cap. ꝙ regulares non possunt retinere beneficia plura, etiā simplicia. Et not. ꝙ omnia beneficia secularia regularibus sunt incompatibilia.

Casus. & 2. de quoque.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quid declaret: deinde diuidit, & rursus dicit quid declaret.*

i ¶ *Quia regulares.*] Casus. Si prælati regulares non conferunt infra sex menses prioratus, administrationes, & ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa: sed solent speciales (licet obedientiarios rectores) habere: diœcesani auctoritate sua, vel Apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum, vel pensionibus

nibus granari. Declarantur etiam decre. de offi. ord. præsenti. & de præbend. cum singula. in talibus prioratibus & ecclesijs locum habere. Et sunt quatuor partes: prima ponit de negligentia Regularium in beneficijs conferendis per diœcesanos supplenda: & de modo supplendi. Secunda de ecclesijs non applicandis mẽsis prælatorum: nec pensionibus grauandis: ibi, Eadem. Tertia determinat de quibus ecclesijs prædicta intelliguntur: ibi, Præmissa. Quarta declarat duas Bonifacianas: ibi, In quibus. & quas opiniones declaret infra dicetur.

a ¶ Regulares.] in secularibus ergo non haberet locum hæc constitutio, inquantum ponit ius nouum, & præiudicat priuilegio exemptionis.

b ¶ Prælati.] si ad collegia regularium fine prælato spectaret collatio, quod esse potest. de regu. cap. fi. lib. 6. prius ad prælatum, & demũ ad diœcesanum deuolueretur potestas ¹. facit j. de præben. si de beneficio.

c ¶ Beneficia.] ecclesiastica. & vide quod dixi de cle coniug. c. cum Ioannes.

regulares ᵃ prælati ᵇ prioratus, ecclesias, administrationes, aut quæuis alia beneficia ᶜ ad eorum dispositionem ᵈ spectantia cum vacant, interdum con mittere ᵉ negligunt, vel conferre infra tempus in Laterañ. ᶠ† concilio constitutum: diœcesani locorum ᵍ in nõ exemptis sua ʰ, in exemptis ⁱ vero Apostolica ᵏ auctoritate negligentiam ˡ super hoc suppleant eorundem: Prioratus, ecclesias, administrationes & beneficia huiusmodi, illa † videlicet quæ consueuerunt per seculares clericos gubernari, secularibus ᵐ clericis: alia † vero quæ religiosis ⁿ dumtaxat committi sunt solita vel conferri, religiosis monasteriorum ᵒ, quorũ prælati huiusmodi negligentes fuerint conferendo. ¶ Eadem ᵖ quoque auctoritate ᵍ diœcesani sufsulti nullo modo permittant, quod ijdem prælati prioratus, ecclesias, administrationes, aut beneficia huiusmodi applicent ʳ mensis suis, pensionesve ˢ nouas ᵗ eis imponant ᵛ, aut veteres augeant, siue quæ ipsis de nouo impositæ, siue auctæ soluantur ˣ. ¶ Præmissa ʸ vero de prioratibus, ecclesijs, administrationibus, & beneficijs, intelligimus, quæ non sunt de mensa ᶻ prælatorum ipsorum, sed speciales priores, administratores seu rectores consueuerunt habere, licet priores seu administratores huiusmodi libere possint ad claustrum (cum oportuerit ᵃ) reuocari ᵇ. ¶ In qui-

¶ Glo. seq. soluit vnam quæstionem.

l ¶ Negligentiam.] inquantum hæc decre. ponit ius nouũ, & præiudicat priuilegijs exemptionis, non puto q̃ locum habeat q̃ si prælatus priuatus esset propter delictum, cum hoc non sit expressum. facit de elec. quamquam. ₁. responso. lib. 6. secus in non exemptis, vt eo. c. in fin.

¶ Glo. seq. alleg. vnam cõtor. et arguit pro epi. quã determinat.

m ¶ Secularibus.] facit de præben. cum de beneficio. lib. 6. Facit hæc littera pro eo quod not. Pet. & Abbas in præd. decre. eod. tit. sicut. vbi dicunt, q̃ ad ecclesiam quæ consueuit regi per seculares clericos, monachi regularem præsentare non possunt. quod verum crederẽ in non curatis: vel si præsentãt illum vt claustralem.

¶ Gl. seq. idem facit quod superior proxima.

n ¶ Religiosis.] concor. de reb. eccle. non alie. possessiones. dicebat ibi Abbas q̃ illud cap. non loquitur de conuẽtualibus ecclesijs monachorum, sed de alijs, in quibus ministrare consueuerunt, & q̃ si per negligentiam monachorum deuoluitur ius conferendi talem ecclesiam ad epm, non ponet ibi clericum, sed monachum ³ quod hic approbatur, & limitatur per litteram quæ sequitur.

d ¶ Dispositionem.] id est collationem vel prouisionem. hoc dicit: quia si ad solam præsentationem vel electionem ipsorum spectarent: tunc ad confirmantem vel instituentem deuolueretur potestas, siue sit diœcesanus, siue alius ².

e ¶ Committere.] vtitur isto verbo: quia se prælati excusabant dicentes, q̃ illarum ecclesiarum non fiebat collatio vel prouisio, sed solum quędam commissio, quasi illi essent castaldi, ministri, vel pædagogi.

¶ Glo. seq. ponit lecturam secundum quam reprobat opinionem, soluens casum indubitatum.

f ¶ Laterano.] de conce. præbẽ. c. 2. Et si intelligimus de prioribus etiam conuentualibus, hic reprobatur opinio quæ habet, q̃ tempus generalis concilij, scilicet trium mensium, locum habeat in prouisionibus talium, sicut in electionibus: nam vt dicebat Inn. in decre. ne pro defectu. de elect. inter electionem & prouisionem diuersitatis ratio non apparet: quod Compost. verum esse dicebat in perpetuis, sed non in temporalibus. Hoc autem certum est, q̃ si prioratus est principalis prælatura in ecclesia regulari collegiata, & ei prior per viam electionis prouidetur, locum habet cap. ne pro defectu.

g ¶ Locorum.] ergo nõ personarũ. si ergo prælatus alterius diœcesis habet prioratũ, quẽ conferre negligit in diœcesi Bonon. eps Bonon. supplebit. probat hoc decr. s. eo. tit. ibi, in tuo epatu. nec distinguit vnde sint collatores. facit quod dicam infra in glo. proxi.

¶ Glo. seq. soluit duo dubia, & obiectioni respondet: secundo soluit alia duo fortiora.

h ¶ Sua.] auctoritate quod sequitur, Et procedit hoc in prioratibus, ecclesijs, & administrationibus non exemptis: etiam si prælati ad quos prouisio pertinet, sint exempti. de priuileg. quoniam. & c. ex ore. facit de præben. c. 1. lib. 6. Item procedit hæc suppletio quam facit diœcesanus suo iure infra secundum semestre: quo elapso ad proximum superiorem, siue sit metropolitanus siue Papa, collatio deuoluetur. eo. tit. c. vlt. Non obstat litera quæ sequitur: quia licet circa exempta concedat Papa ius suũ, circa non exempta nõ. Item licet concedat suppleri vice sua negligentiam aliorum, non tamen concedit diœcesanis vt suppleant suam propriam. Sed modo remanet dubium satis forte, nunquid in exemptis deuolutis ad epm currat tempus semestre epo; & si currit, an ad metropolitanũ deuoluatur potestas tempore lapso, an ad Papam: Et circa primũ vr̃ q̃ non currat. j. de præben. si de beneficio. & quod ibi not. in glo. sed nunquid. Circa secundum, dato q̃ currat, vr̃ q̃ ad Papam non ad archiepm deuoluatur. ad hoc de cler. ægro. cap. vnico. lib. 6. & vide quod dixi de hære. ad abolendam. super glo. fi.

i ¶ In exemptis.] olim secus. eo. tit. sicut. & de præben. cum singula. in fi. lib. 6. & sic in hoc ius nouum inducit.

k ¶ Apostolica.] concor. de offi. ordi. irrefragabili. & de hære. ad abolendam. & de cleri. ægro. c. vnico. lib. 6. eod. lib. de sta. mo. cap. vnico. & j. de statu mona. attendentes. de reli. do. quia contingit.

¶ Glo seq. alleg. concor. & ibi remittit, & arguit ad duas quæstiones.

o ¶ Monasteriorũ.] concor. de præben. cum singula. §. prohibemus. lib. 6. Et quid si non sit idoneus in monasterio: ibi not. Et optime facit hæc littera coniuncta cum illa, ad quæstionem quam olim disputaui: An is ad quem deuoluitur eligendi potestas, teneatur eligere de illo collegio, de quo tenebatur qui neglexit: quam vide in mercurialibus sub hoc tit. & est posita sub regula, contra eum. Item benefacit ad id quod scripsi s. de elec. c. publicato. in vltima quæstione.

p ¶ Eadem.] Iste §. & sequens determinat not. per Inno. & Hostiẽ. de præben. in Lateranen. de priuileg. pastoralis.

q ¶ Auctoritate.] scilicet Apostolica, etiam in exemptis.

r ¶ Applicent.] vide quod dicam j. de sta. reg. ne in agro §. ad hoc. vbi patet, q̃ licet esset casus veniendi, per ordinarios fieri debet.

s ¶ Pensionesve.] de præben. auaritiæ. de censi. prohibemus.

t ¶ Nouas.] quæ dicantur nouæ, not. de censi. significauit.

v ¶ Imponant.] auctoritate sua: alias ex causa possent, nouæ pensiones imponi, vel antiquæ augeri per episcopum. de hoc de censi. prohibemus. quod quomodo intelligant Innocen. & Hostien. ibi dixi super glo. 2.

x ¶ Soluantur.] concor. prædi. decreta. significauit. de censi. & de iureiuran. tua nos s. Ioan. And.

y ¶ Præmissa.] scilicet quæ dicta sunt s. in 1. & 2. responso.

z ¶ De mensa.] illa ergo non intelligerentur vacare: & sic in illis non habebit locum quod dr̃ de negligentia supplenda, vt probatur j. de excessi. prælato. frequens. versi. quidam etiam. Item nec habebit locum quod dicitur de pensione imponenda vel de augenda, cum totum sit abbatis. & abbates fructus talium possunt vendere & locare, vt in prædi. ver. quidam. & facit quod not. Innoc. de sta. reg. c. 2. versi. prioratus.

a ¶ Cum oportuerit.] idem videtur de sta. mona. cum ad monasterium. versi. tales. & vide quod ibi dixi, & qui cle. vel vo. insinuante. super glo. 1.

¶ Glo. seq. ponit dictum de quo remittit: Secundo obijcit, & soluit: Tertio dat dubium solutum super quo nouum statutum exposuit.

b ¶ Reuocari.] Et in talibus claustralibus habet locum quod dicitur eos non debere stare solos, vt patebit j. de statu regula. ne in agro. §. ad hoc. Sed aduerte: quia non videbatur q̃ in talibus obedientiarijs locum haberet concilium Lateranense: derisorũ enim est dicere, q̃ eps hodie conferat monacho prioratum, & abbas cuius negligentiam suppleuit eps, cras reuocet illum. Nec dicas q̃ sic institutum per episcopum supplentem, abbas reuocare nõ possit: quia nec plus nec aliter confert supplens quàm negligens, vt probatur s. 1. respõ. Item secundum illud aperta esset via ad perpetuandum claustrales: quod tamen etiam Papa non facit. s. de confir. vti. vel inuti. ad nostram. & c. porrecta. Volens enim abbas ---

---

¶ Idem est, cõ cilium Lateran. sub Alexandro iij. cap. 8.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 24. de reformat. c. 18.

† Aliàs huius illa vero, &c.

¹ Idem Panor. & limita hic notãter, q̃ negligentia inferioris deuoluit ius immediatum ad superiorẽ. Fonta.

² Idem Panor. hic, & c. cum in cunctis. de elec. notans q̃ negligẽtia deuoluit ius ad superiorẽ, & dõ mediatum fon.

³ Et sic potestas superioris in cõferendis beneficia deuolutis, modificatur & regulatur secundum potestatem ipsius inferioris: ve quibus ipse conferre non potuisset, similiter nec possit superior. translatione enim a persona in personam, transit cũ sua causa, & suis qualitatibus, modis & conditionibus, vt l. Caio seio. ff. de auro & arg. leg. & l. legatum sub conditione. de adi. leg. Pet.

Papa non concedit alicui, vt suppleat propriam negligentiam.

Religiosus per episcopum institutus, supplendo abbatis negligentiā, an possit per ipsum abbatem reuocari.

ficere nepotem vel sibi chard, permitteret labi tempus, vt ille demū p epm institutus esset perpetuus, & tali fraudi claudenda est via.de duor.quanto.in fi.& propter hanc causam cōiter olim hæ supplectiones non fiebant, sed satis est q satisfiat iuri in eo q suppletur; quod abbas facere neglexit. Nec potest negari quin hoc sit vtile: saltem enim erubescent abbates de negligētia notari. Et scias per hanc decre. hodie teneri, q manualia q non sunt de mensa, & tēporales prioratus vacant per morte vel remotionem eorum, qui præsident illis: Vnde & hodie Papa qui recipit fructus vacantium, recipit fructus taliū, nec resisti potest per hanc literam & per sequentem, & tendit hoc ad noxiam: quia superiores locorum manualiū tales occupationes fructuum timentes dimittunt in talibus prioratibus illos, quos aliàs remouerent, & quos remoueri forsitan expediret: & sic inducit hic quasi quandam perpetuationem claustraliū. Et ob hanc causam si assisterem Papæ, consulerem declarari vel statui, q cum sibi reseruat, vel alteri concedit fructus vacantium in vrbe, prouincia vel diœcesi, non includerentur manualia, sed quādiu duraret gratia xx. vel alia quota, de qua videretur statuendum fructuum ipsorum manualiū solueretur priuilegiato singulis annis: & sic non impediretur claustralium priorum correctio & remotio, nec in illis priuilegiatus frustraretur priuilegio.

bus [a]etiam constitutionem [b] Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri bona beneficiorū vacantium occupari à prælatis vel alijs prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiusmodi & ecclesiis illud Bonifacij eiusdem statutum [c]quod religiosum quemcunque pluribus præesse prohibet prioratibus, aut ecclesijs curam [d]animarum habentibus (etiam si cura ipsa non per eum, sed per alium [e]habeat exerceri) locū sibi censuimus vendicare, licet etiam eisdem prioratibus cura non immineat supradicta.

TITVLVS VI.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.

¶Clemens v. in concilio Viennensi.

a ¶*In quibus*.] prioratibus, administrationibus, & ecclesijs manualibus, quæ non sunt de mensa.

¶*Glo. seq. dicit quid determinat, & quid reprobat.*

b ¶*Constitutionem*.] de off. ord. præsenti. lib. 6. & determinat quod ibi prolixe not. Archi. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monac. qui dicebat prioratus commendatitios proprie non vacare: & ideo in illis decretalem illam locum non habere. Sed si intellexit de his quæ sunt de mensa, tunc vera.

¶*Glo. seq. dicit quid approbat, & reprobat, & rationi contrariæ respondet.*

c ¶*Statutum*.] de præben. cū singula. lib. 6. & approbat hic duas opiniones meas ibi not. in 1. responso. in 4 & vlt. glo. Prima scilicet q decretalis illa locum haberet etiam in prioratibus manualibus: Secunda, q locum haberet etiam in non curatis. In secunda concordabat Archi. In prima resistebat, probans per id quod habetur ibi. In secundo rñso datur illis optio. Dicebat enim Bonifaciū consultum sic respondisse, sed cum vltimo legi Sextū, quod induxit Archi. pro se, reuoluebam contra eum: Certum est enim q in perpetuis non daretur optio, etiam ante illam decretalem, per decre. de multa. ergo de temporalibus debebat intelligi.

d ¶*Curam*.] hoc inducebat dubium, an determinaret etiam verbum, prioratibus. & hoc decidit in fine.

e ¶*Aliam*.] puta secularem presbyterum, vt in dicta decret. cum singula. in prin. de sta. mo. ne in agro. §. cæterum.

DE ÆTATE ET QVALITATE, &c.

¶*Visum est quibus titulis & modis præficiuntur homines in ecclesijs: dubitaret aliquis vtrum prælati debeant esse idonei: Et quia idoneitas consistit in ætate, & qualitate, & ordine: ideo annectit rubricam de ætate & qualitate ordinandorum.*

Vm ecclesiæ.] ¶Præmissa ratione excitat officium diœcesanorum circa obseruantiam canonum loquentium de promouēdis ad beneficia: ibi, *Nos volentes*. Imola.

Casvs. Iure cautum est in c. cum in cunctis. c. ne pro defectu. c. nihil. de elec. in antiq. c. graue. de præben. & digni. q ille ad quē spectat collatio beneficiorum, debet illa conferre personis idoneis, quæ idoneitas consideratur respectu ætatis, videlicet q ille qui cui confertur dignitas minor dignitate episcopali, sit ætatis xxv. annorum. & ille cui confertur epatus, sit ætatis completæ triginta annorum, & inchoauerit xxxi. annum. Itē idoneitas consideratur respectu qualitatis. puta q ille cui confertur dignitas, sit bonæ famæ & honestæ conuersationis, ex legitimo matrimonio, & q sit sufficientis scientiæ. Item idoneitas consideratur respectu ordinis, vt nemo assumatur in epm, nisi sit in ordine subdiaconatus. Sed quæritur, ad cuius officiū pertinet ista obseruare? Dicit Clemens. q eps quantum ad se debet seruare iura antiqua, videlicet q non conferat beneficiu vacās, nisi personis idoneis. Item eps quantū ad patronos sibi subditos, debet illos compellere, vt non conferāt beneficia, nisi psonis qualificatis. Et in hoc istud capitulum continet aliquid noui: q a nihil dr de diœcesano in iurib antiquis, licet dicatur aliquid de concilio generali. c. graue. allegato. hoc dicit. Colligo aliqua notabilia. Not. q quis non est præficiēdus, id est, instituendus in aliqua ecclesia, nisi sit idoneus scientia, moribus, & ætate. Vnde secundum diuersitatem beneficiorum requiritur diuersa ætas, quia in epatu requiritur ætas triginta annorum, in ecclesia parochiali & alijs dignitatibus inferioribus ab epatu, requiritur ætas xxiiij. annorum, tñ pro simplici dignitate pōt eps dispensare in xx. annor in alijs beneficijs, vt in præbendis requiritur ætas xiiij. annorum quia ibi sufficit maturitas cōsilij: ideo illa ætas requiritur. In alijs, vt in capellaniis, quę non requirunt maturitatem consilij, requiritur ætas septem annorum. In alijs, vt in prioratibus qui non habēt curam animarum, requiritur ætas xx. annorum. Et de hac materia singulariter tractat Panor. in c. cum sis. de præbend. & dignita. in anti. Itē in præficiēdo requiritur idoneitas in moribus: quia si esset malæ vitæ, posset inducere laicos ad malū exemplū. Itē requiritur q sit sufficientis scientiæ: quia in epo requiritur theologia, & q sciat nouū & vetus testamentū ad pdicandū suis subditis. Itē requiritur q sit iurista, vt possit conseruare iura suæ ecclesiæ. In abbate vero non requiritur magna scientia: sed sufficit q sit expertus in negotijs. In rectore ecclesiæ parochialis sufficit scientia canonū pœnitentialiū. Hæc optime tractat Inno. in c. cū in cunctis. de elec. in antiq. Not. q eps potest compellere subditos suos ad obseruationem canonū, id est quòd potest monere prælatos sibi subditos, vt non conferant bñficia personis non idoneis. Quæritur hic: Si prælati sint negligētes super eo qd hic disponitur, qualiter peccēt. Dicit Lao. & Zen. q mortaliter. 4. dist. denique. qd not. glo. de off. Archid. ea quę. de quo per Archid. 76. dist. vtinam. pro hoc ista litera ibi, *Districte iniungimus*. Zabarella.

¶*Diœcesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarum ecclesiis. Ioan. And.*

CAP. I.

Cvm [f]ecclesiæ [g], quib' prę ficiuntur personæ min' idoneæ scientia [g], moribus, vel ætate [h], grauia propter hoc (vt docet [i]experientia) nonnūquam perferant in spiritualibus & tēporalibus detrimēta: Nos volentes per locorū diœcesanos, quibus ratione [k]officij hoc competit, præcipue [l] super hoc diligentius præcaueri, eis districte iniungimus, vt ipsi statuta canonica [m], quæ super

†Vide clem. Tā dēt. infra 84. et in fine c. 8.

¶*Prima glo summat, & exponit.*

f ¶*Cum ecclesiæ*.] Casus. Diœcesani seruare debent. & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarū ecclesijs. Et nescio si aliquem fructum inducet hæc cōstitutio. Sed hoc scio, q innouata sine pœnarum adiectionibus raro proficiunt, vide sub rubri. s. de magi. & potest exponi, ecclesiæ, id est ecclesiastica ministeria. de elec. cū in cunctis. in princi. de quibus etiam potest intelligi, licet solum de regimine ecclesiarum videatur hic loqui: nihil enim interest, cum nil nouum inducat.

g ¶*Scientia*.] qualis scientia requiratur in episcopo & in alijs ministris, & quæ sit eminens, & quæ competens, & quid de parum sciente, an possit promoueri, & an peccet recipiendo officium, ad quod scientia sua non sufficit, scripsi post Innocen. & Hostien. & Compost. de elect. cum in cunctis. super ver. scientia.

h ¶*Aetate*.] de ordine nihil dixit, sicut nec decre. eam te. s. eo. sit vide quod not. de præben. si pro pauperibus. lib. 6. in glo. 2.

i ¶*Docet*.] facit s. de elect. quàm sit. in princip. lib. 6. vbi de hoc.

k ¶*Ratione officij*.] excitat ergo ipsorum officium, non constituit illos delegatos. s. de offi. ordi. licet. & c. penult.

l ¶*Præcipue*.] duplex punctuatio.

m ¶*Canonica*.] supra eodem per totum, de elect. cum in cunctis. & cap.

& cap nihil. de præbend. graue. cum similibus.

a ¶ *Subditis.*]non sufficit prælato, ꝙ sit bonus in se: nisi etiam sit, quantū est in se, bonus in subditis. de simo. licet. in prin. cū cócor.

b ¶ *Diuinam offensam.*] concor. huic fini de elect. vbi periculum. §. qui autem. & c. perpetuæ. & c. commissa. in fi. lib. 6. & j. de cen. ad nostram. in fin.

c ¶ *Vltionem.*] specialiter circa hoc statutū: ꝗ generali vide qđ not. de treu. & pa. c. 1. de cele. Mis. dolentes. de ele. generali. lib. 6.

V T ij quæ.] ¶ Primo declarat non existentem in sacris nō habere vocē in capitulo cathedralis ecclesię vel collegiatæ: Secūdo idē dicit de habente beneficium, cui annexus sit ordo, nisi ad illum promoueatur cessante impedimento infra annū: quia illo elapso tūc nō habet vocem in capitulo, & ei subtrahitur pars dimidia distributionum. Secunda: ibi, *Ilis vero.* Imola.

præficiendis personis in huiusmodi ecclesijs hactenus emanarunt, diligentius per seipsos obseruent: & faciant à suis subditis [a] inuiolabiliter obseruari: si diuinam [b] offensam, & sedis Apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem [c].

¶ Idem.

¶ *In capitulo cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ vocem non habet qui non est subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit distributionem dimidiam. I. A.*

¶ Casus. Vacat ecclesia cathedralis, collegiata vel conuentualis forte per mortem prælati: tunc canonici vel regulares professi conuenerunt super electione facienda: sunt tñ aliqui canonici vel religiosi, qui non sunt in sacris constituti, licet sunt professi vel canonici præbendati: sed constituti in sacris proposuerūt ex parte sua, ꝙ alij non constituti in sacris non admitterentur, id est, non reciperentur ad electionem faciendam: Quæritur, quid iuris? Dicit Romanus Pontifex Clemens, vt intitulati in ecclesia inducantur ad suscipiendos sacros ordines: statuit, id est, statutū facit, ꝙ isti non constituti in sacris non habeant vocem in capitulo, dum celebrabitur electio, vel aliud capitulum. Sed ponamus ꝙ sit dignitas vacans, vel personatus, vel aliud beneficium, qđ requirit certum ordinem: puta ꝙ si quis assumatur ad talem dignitatem, ꝙ ipse sit diaconus vel presbyter: quidam subdiaconus fuit assumptus ad illam dignitatē vel beneficium, & non fecit se promoueri infra annum ad ordinem requisitum illi dignitati vel beneficio: quæritur quam pœnā incurrit talis qui accepit talem beneficium vel dignitatem, & non ponit se in ordine anneao illi beneficio vel dignitati? Rñdet Clemens, ꝙ talis non habebit vocē in capitulo, & ꝙ perdit medietatem distributionum, donec fuerit promotus ad ordinē requisitum in tali beneficio. Sed quæritur vtrum pœnæ antiquæ sint sublatæ per istud capitulum? Dicit ꝙ non: sed remanent in suo robore. Et sunt illæ pœnæ, ꝙ si quis beneficiatus fuerit monitus vt infra annum promoueatur ad sacros ordines, & infra annum non fecerit se promoueri, tunc poterit priuari illo beneficio. Sed per c. licet. de ele. in 6. fuit statutum in ecclesia parochiali, ꝙ ipso iure perdit beneficium absque monitione: sed non loquitur in alijs beneficijs: ideo in alijs beneficijs remanent iura antiqua incorrecta: videlicet ꝙ debent promoueri post monitionem: sed absque monitione incurrunt pœnas huius capituli. Not. ꝙ ordo non dř annexus ita ꝙ non constitutus in tali ordine non possit habere illud beneficium: sed intelligitur ꝙ habens illud beneficium debet promoueri ad illū ordinē. Not. ꝙ mancipati, id est, deputati diuinis officijs & ministerijs, quácitius possūt debēt ꝓmoueri ad sacros ordines ad illum finem, vt ab illo statu non possint retrocedere: hoc est, ꝙ postquam habent beneficiū, & dicunt velle ecclesiasticari, & sub illa spe accipiunt beneficium, non retrocedant, id est, non mutent suam voluntatem, nec vxorem accipiant: quare qñ sunt semel in ordine, non possunt retrocedere, id est, reaccipere statum quem dimiserunt tacite, accipiendo beneficium vel dignitatem. Et si retrocedit, & habebat animū retrocedendi dum accepit beneficium: talis tenetur ad restitutionem omniū fructuū beneficij: Secus autem si non haberet animū retrocedendi à principio: quia forsan postquam tenuit beneficium per aliquod spatiū, ipse cognouit ꝙ non posset saluari cum beneficio, & ꝙ melius solueretur cū matrimonio, & dimitit beneficium & retrocedit: credo ꝙ talis nō tenetur ad restitutionem fructuū, nisi esset opulentissimus, ita ꝙ restituendo, facultates suæ & status eius parū diminuerentur. Not. ꝙ constitutus in sacris habet vocem in capitulo: & hoc accipiēdo capitulum improprie, scilicet pro collegio & conuentu: quia proprie capitulū dř in ecclesia cathedrali, collegium dř in alijs ecclesijs secularibus, & conuentus in ecclesijs regularibus: sed vnū sæpe ponitur pro reliquo. Not. ꝙ habens dignitatem requirentem certum ordinem, & illam tenet per lapsum vnius anni, & nō promouetur ad illum ordinē requisitum illi dignitati, non priuatur illa dignitate, sed punitur pœnis hic contentis in c. cum in cunctis. de elec. in antiq. & in c. licet. de elec. lib. 6. Not. de dictione, *Vt*, quæ hic ponitur in vim causæ: sed regulariter facit modum. de condi. appo. verum. & quod ibi dici. Not. ꝙ inhabilitas vocis, surgens ex defectu ordinum sacrorum, non est remissibilis per habiles: etiam si hoc sibi ab alijs concedatur. concor. ponit glo. in verbo, *Concordatur.* Zaba.

¶ *Prima glo. summat, & dicit quid dederit causam constitutionis: & infert a simili.*

CAP. II.

V T† ij [d], qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis secularibus vel regularibus [e] ecclesijs sunt mancipati [f] officijs [g], vel mancipabuntur in posterum [h], ad suscipiendos sacros ordines propensius [i] inducantur: Statuimus, vt nullus [k] de cætero in huiusmodi ecclesijs vocem in capitulo [l] habeat

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 9. de refor. cap. 12. & sess. 14. de refor. c. 2.

d ¶ *Vt q.*] Casus. In capitulo cathedralis ecclesiæ, vel collegiatæ vocem non habet, qui nō est subdiaconus, habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius, (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus: & interim perdit distributionem dimidiā. partes sunt duę: quæ satis patent. Causam dedit constitutioni. quod not. Host. de præben. exturpandæ. §. qui vero. vbi dicit esse æquum, ꝙ sicut minor subdiacono non eligitur in epm; ita nec eligat, vt bene conueniant electus & eligentes: dicens ibi per constitutiones legatorum in prouincia Prouinciæ hoc esse statutum, ꝙ non existentes in sacris non habeāt vocem. talem autem constitutionē facere possunt nedum legati, sed etiam epi [1], vt scripsi post eum de offic. archipresb. c. fi. vnde constat, ꝙ multi epi tales constitutiones habebant. Not. etiam ipse Host. eod. tit. de offi. archipresb. cap. 2. ꝙ sicut inter Cardinales nullus est quin sit saltem diaconus; ita & inter canonicos nullus deberet esse, quin esset saltem subdiaconus. argu. š. eo. quæris. de conse. dist. 1. episcopus Deo sacrificans. & c. iubemus. facit qđ dicit canō, illicitum esse eum qui non fit in ordine, ecclesiasticis misceri tractatibus. 96. dist. satis euidenter. tales enim retrocedere possunt à statu clericali. de elec. cum ex eo. lib. 6.

1 Vide Alexandrum consi. 106. in 1. volu. 6.

e ¶ *Regularibus.*] Si ergo in ecclesijs regularibus nō constitutus in sacris vocē non habet: ergo nec in numero cōputatur de facto, non de fictione, vt not. in cle. š. de elec. quod circa. in fine penult. glo.

¶ *Glo. seq. exponit & infert solutionem dubij, quam fortificat, prorogat & determinat.*

f ¶ *Mancipati.*] quasi dicat, nuncupati, electi, vel deputati. & quia mancipare est seruire, vel in seruitium, vel in potestatē reducere: ideo vtitur hoc verbo: quod etiam habetur 58. dist. de his. in prin. 5. q. 3. saluator. vltra medium. In his ergo qui non sunt deputati ad diuina officia, quales sunt conuersi vel professi laici, præcipue in ecclesijs regularibus, nihil puto mutatum per hanc constitutionē. & sic saluum manet quod not. de elect. ex eo ꝙ. lib. 6. in fi. & ita seruatur: aliàs sequeretur ꝙ per hanc constitutionem moniales nō haberent vocem in suis capitulis, quæ propter sexus fragilitatem non sunt capaces [2] ordinum. de hoc 27. q. 1. diaconissam. hac eadem ratione videretur ꝙ extranei, qui non sunt in ecclesijs instituti, sed in certis actibus habent vocem in capitulo. non includantur hac constitutione. qđ intelligo, nisi per ius capituli suæ ecclesiæ habeant talem vocem in aliena.

2 Feminæ sacrorum ordinum sunt incapaces, docēt theologi scholastici lib. 4. sent. dist. 25. vbi late Sotus. q. 1. art. 1.

g ¶ *Officijs.*] etiam si sacri ordines annexi non sint, & sic differt à proxi. responso.

¶ *Glo. seq. dupliciter obijcit, soluit, & vtrique obiectioni respondet.*

h ¶ *In posterum.*] ꝙ posteris indici possit asperior status, non dubitatur: sed vř absurdum ꝙ hic indicatur iam intitulatis, saltem nō professis. hoc dico propter id quod not. de reg. iu. quod omnes. lib. 6. item vř absurdum, ꝙ constitutio liget præterita ɔ̄ id. š. de consti. c. fi. Dicas ꝙ hæc decre. non priuat eos beneficio, sed solum voce capituli: & tñ certum est, ꝙ cum beneficium assumpserit, vt expediens & necessarium officiū ecclesiæ gerat, si ingrueret necessitas eū ad sacros ordinari, & hoc renueret, posset etiā priuari bñficio. š. eo. quæris. Nō māducet ergo qui nō vult laborare. Quod primo in ɔ̄trium allegaui, locū habet in continentia, quæ non inducitur inuito. 32. q. 1. integritas. Quod dixi secundo, non obstat: quia cōstitutio ista non ligat præteritas institutiones, sed futuros tractatus & actus capitulorū. Itē non vitiat vocē in capitulo præstitā: qđ esset respicere præterita, sed præstandam; & sic respicit futura.

i ¶ *Propensius.*] idem verbum de offi. ord. c. 1. deriuatores exponunt, id est, extensius. sed illud: vbi dicimus protensius: sed propensius deriuatur à prope vel propere, quasi velociter. vel festine.

Propensius quid significat.

k ¶ *Vt nullus.*] tā institutus vel instituēdus, vt patet per ꝓcedentia.

¶ *Glo. seq. ponderat verbum, per quod soluit dubium: ad solutionem inducens quatuor similia.*

l ¶ *In capitulo.*] stallum chori non aufert. & per hoc verbum patet, ꝙ

Canonicus non in sacris, ac non collegialis exercere potest

ter, q si esset actus expediendus vt à priuatis non à capitulo, ad ta le bene admitteretur. per quod puto q talis canonicus non in sacris, præbendam & domum optare possit. sicut constitutus in sacris, si ecclesiæ statutum vel consuetudo non obuiet: cũ ille actus non sit collegialis. & competat ex canonia & præbenda, non ex voce capituli: sicut & potest delegatus dari. de rescrip. statutũ. lib. 6. agere pro præbenda. de proba. ex literis. episcopum sociare, & fructus percipere, de cle. non resi. ad audientiã. ecclesiã defendere. de conces. præben. ex parte. de elec. generali. de reb. eccle. non alienan. c. 2. lib. 6.

(etiã si hoc sibi ab aliis libere cõcedatur[a]) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus[b]. [c] Illi vero qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas[c], quibus certi[d] ordines sũt annexi[e] pacifice nũc obtinent in eisdem[f] ecclesijs vel obtinuerint in futurum: nisi (iusto impedimento[g] cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint infra annum[h], extunc[i] donec[k] ad eos promoti fuerint, nullo modo[l] vocem in capitulo habeãt earundem. Ipsisque distributionum[m], quæ dantur his, qui certis[n] horis intersunt[o], pars

Glo seq. alleg. duas concordantias: quærit pro, contrarium soluit, illud ampliaus.

a Concedatur.] concor. s. de elect. constitutus. & j. de regul. vt professores. Sed quid si actum electionis imminentis participant sibi socij? Videtur q possint, per ea quæ not. s. de elect. cum Vintoñ. in viti. glo. Cõtrarium crederem, quasi sit inhabilitas in persona, per hanc litteram, per quam etiam non credo epm contra hoc dispensare posse. & facit verbum, nullo modo. j. proximo responso.

Glo seq primo quærit arguit negatiue, contrarium soluit per duo iura & tria similia, & contrario respondet: secundo quærit, & soluit per vnum capitulum, & quatuor absurditates; tertio subdit duas quæstiones, & soluit.

b Constitutus.] & habens ætatem, de qua infra, cap. proxi. quod cap. licet summe necessarium propter illud, vt ibi dicam. Sed pone (quod de facto nunc satis occurrit) canonicus dum vacat ecclesia non est in sacris, sed tempore quo imminet electio facienda, est in sacris. habet ne vocem in electione? Si ponderemus initium iuxta ea quæ not. de elect. dudum 1. vr q non: quia tunc non erat habilis: Tu dicas q satis est, q tempore faciendæ electionis sit habilis: quod satis probatur s. de elect. cum inter R. in fi. & s. de excep. Apostolicæ. Idem enim decernimus de eligendo, vt in præd. decr. dudum 1. & 2. Sic etiam is qui non esset canonicus tempore vacationis, si tempore electionis canonicus esset, admitteretur cum alijs, & eligeret. & qui tempore vacationis non esset in loco vnde vocari deberet, si tempore electionis præsens esset, admitteretur ad eligendũ. de hoc s. de elect. ecclesia 2. Quod dr in electionibus spectari initium, intelligitur de initio electionis, non vacationis. Sed fortius quæro, nunquid canonicum nõ constitutum in sacris, in proximis temporibus ordinari volentẽ, quæ tempora incidunt infra terminum iuris datum ad eligendum, teneantur socij expectare: maxime si hoc petat? Puto q non: quod bene probatur, ne se. vacan. c. vnico. 2. responso. lib. 6. aliàs sequeretur q secundum iura vetera impuberem, cuius pubertas finitur infra terminũ, expectare tenerentur, vel absentem in loco de quo vocari non debet, dicentem se velle ad ecclesiã redire: vel excommunicatum, dicentem se velle absolutionem petere: vel nouitium, dicentem se velle profiteri, vel his similia. Sed quid si nullus de capitulo est in sacris? tunc solus prælatus expediat quæ incumbunt, per decreta. præalleg. & facit quod scripsi de elect. cum ecclesia. Sed quid si ipsius prælati electio imminet faciẽda, & nullus de capitulo est in sacris? Hic satis crederem, q superior habeat expectare lapsum termini iuris. facit prædicta decre. vnica. ne sede va. 2. respon. de elect. commissa. in prin. lib. 6. licet ergo canonici, qui sunt in sacris non expectẽt canonicum, cum ipsi sint capitulum: superior tñ qui habet vi iure deuoluto, vt pœnæ deuolutionis sit locus. habebit necesse vsque ad iuris terminum capitulum expectare. & hæc etiam egerent declaratione. & repetita intelligantur infra proxi. respon.

Canonico sufficit esse in sacris tẽpore electionis, ad hoc vt eligere possit.

Canonicus in sacris nõ cõstitutus nõ est ab alijs expectandus, licet velit ordinari infra terminum iuris datũ ad eligendum.

Electio prælati q quẽ fiet, si nullus de capitulo sit in sacris.

c Præbendas.] in collegiatis ecclesijs, vt j. dicam.

d Certi.] non dicit, sacri: per quod dico etiam in minoribus hoc locum habere.

Glo seq. ista dicit exponendo quod de annexione dixit.

e Annexi.] de iure communi, primæua institutione, antiqua cõsuetudine vel statuto. Et intelligo hanc litteram, siue certis præbẽdis annexi sint ordines, siue incertus, quæ tamen postea certificatæ sunt, puta quia tertia vacans est sacerdotalis[1], vt scripsi de conces. præben. proposuit. in princ. Nec intelligo de annexione, qua nõ possunt conferri, nisi ei q sit in illo ordine: quia tunc nõ est dare q habeat istud beneficiũ nõ habens ordinẽ annexum. Dico tñ q si per litteras Papales ad hoc sufficiẽtes cõsequeretur beneficiũ non existens in ordine, adhuc locus esset huic decret. nisi etiam ad non recipiendum ordinem sufficientem dispensationem haberet.

[1] Vide concilium Tridẽt. sessio. 24. de refor. c. 12.

Glo. seq quærit de principali prælato: allegat propter duas rationes, contrario plus accedit, & declarationem exponit.

f In eisdem.] cathedralibus vel collegiatis, de quibus præmisit. Sed mihi remanet dubium, an hoc cap. in vtroque responso locũ habeat in principalibus prælatis ecclesiarum collegiatarum, puta archipresbyteris vel plebanis plebium, vel his similibus. Et videtur q sic per verbum, dignitates, quod præcedit. facit de rescript. statutum. lib. 6. eod. lib. de offic. leg. cap. penult. in princip. Certũ est autem q illi dignitati annexus est ordo presbyteralis. s. eo. c. 1. si ergo non fiant presbyteri infra annum, locus erit huic pœnæ. Nec occurrit ratio quare plus arctetur habens personatum vel canoniã, quàm habens principalem prælaturam, immo videtur maior in isto ratio, quia plus est adstrictus. de rescript. edoceri. & i seipso debet ostẽdere quid subditis facere oporteat. de elect. cum in cunctis, in princip. & à capite inchoari debet rationis editio. ff. de eden. argentarius. §. edi autem. In contrarium facit de elec. statutum. lib. 6. Nec obstat hæc littera: quia tales non habent dignitatem in ecclesijs: immo habẽt ecclesias vel dignitates ecclesiarum. super quo vide quod dicam j. de præben. c. 1. Item absurdum videretur principalem prælatum ecclesiæ priuari voce propter ordinis defectum, non sine graui dãno ecclesiæ, cuius negotia debet ordinare. Vnde potest dici, q cũ prælatus & capitulum sint diuersa. s. de his quæ fi. à præla. in rub. & nigro. ne sede vacan. cap. vnico. lib. 6. cum multis similibus. sub appellatione capituli non includatur prælatus, vt hic, & s. proxi. responso. Et si dicatur, q de quadam largissima verbi significatione prælatus nomine capituli comprehendatur, quasi illius corporis caput, de his quæ fi à prælat. nouit. & faciant not. de conces. præben. post electionem. Mihi tamen est satis, q communiter non comprehendatur, vt probant iura prædicta, vt tñ hoc ius correctiuum iuris veteris. & pœnale non largissimã, sed potius strictam, interpretationem recipiat. de regu. iur. quæ a iure. & cap. in pœnis. lib. 6. Item licet prælatus & capitulum faciant vnum corpus & vnam ecclesiam, & sic loquuntur iura, non per hoc sequitur prælatum includi sub appellatione capituli, immo potius sumitur contrarium. & idem videretur dicendum circa decretalem, vt professores, j. de regu. & tamen vtrobique necessaria esset declaratio.

Archipresbyteri si non fiat presbyteri infra annum, [illegible]

g Impedimento.] concor. s. de elect. commissa §. 1. lib. 6. & ibi videas exempla: vbi vero impedimentum prouenisset ex culpa sua, non videtur excusari. de hoc s. eo. c. 1. & in hoc differt à parte. s. proxi. in qua non excusat impedimentũ, & merito. hic aliud: quia hic est pœna negligentiæ.

h Infra annum.] a tempore quo ligat constitutio in prius institutis, & a tempore habitæ possessionis: vel quo per eos stetit, quo minus haberet in instituendis. s. de elect. commissa. §. 2. & de præbẽ. licet. 2. lib. 6.

i Extunc.] scilicet anno elapso. prius ergo non est locus huic pœnæ: posset tamen excludi etiam prius a voce capituli ex alio capite. s. proxi. responso. hoc est dicere, si habens præbendam diaconalem subdiaconus est, licet non diaconus, non excluditur à voce sua post annum. Si vero nec esset subdiaconus, & si ipsa præbenda esset subdiaconalis tantum, excluditur etiam infra annum: sed à distributionibus solum post annum, & eum excusat impedimentum.

k Donec.][2] Illis ergo ordinatis cessat pœna. concord. s. de elec. quia sæpe. lib. 6. & quod not. de mat. contract. contra. c. fin.

[2] De hac dictione, donec vide Alexandrum cons. lib. 6. incip. viso [illegible] in 5. vol.

l Nullo modo.] Vniuersale negatiuum excludit concessionẽ capituli, vt s. proxi. respon. & dispensationem episcopi, vt ibi dixi.

Glo. seq. arguit, & dubium soluit.

m Distributionum.] per hoc verbum, & verbum, capitulo, quod præcedit, patet in beneficijs quibus non debetur vox capituli, & in quibus non sunt distributiones, has pœnas non competere: puto tamen q si in ecclesia collegiata est capellania vel altare, ex cuius institutione etiam capellanus tenetur officiare ecclesiam: vt in ecclesia Bonon. si in illis horis aliquæ distributiones eis deberentur, quo ad illas locus esset huic pœnæ, si promotus non esset, licet non quo ad redditus capellaniæ vel altaris. de quibus hic non cauetur.

n Certis horis.] Not. pro cõsuetudine ecclesiarum collegiatarũ, quæ distributiones ordinant non per omnes horas[3], seu per certas, & aliquas attribuunt Missæ, q non est de horis. de cele. Mis. c. 2. & decr. vnica. de cler. nõ resid. non dicit de horis, sed de officijs. Honestius esset & iuri consonans, vt per omnes horas fieret ipsarũ compartitio. q autẽ pro Missa, matutino, & vespera debeat fieri æqua contributio, facit infra, de reliq. & vene. sanct. cap. vnico. in fine.

[3] De his horis vide Abbatem in c. 2. [illegible] de celebrat. Mis.

o Intersunt.] dato q prædictis intersint, aliàs priuarentur illis in totum. quod dic vt s. de cler. non resi. c. vnico. lib. 6.

Glo. seq. soluit duo dubia de inopia: & cui pars accrescat.

a Pars demi-

Vide glos. secundum ...re Gul. de monte Lauduno: sed eā desendit hic Ioan. Imo...la, quem ... ...

a ¶ *Pars dimidia.*] etiam si reliqua dimidia ad substentationē ipsorū non sufficiat; & imputent sibi cū per ordinis receptionē hāc pœnā vitare possint. facit qđ not. de ele. ga sæpe. lib. 6. in glo. aliud. Et sic non obstat quod not. de elec. cū Vintonien. in glo. nota ꝙ. in fi. & vide qđ not. & dixi de appel. pastoralis. in fi. vlt. gl. Et scias ꝙ ista dimidia subtracta accrescit alijs interessentibus diuinis. instit. de leg. §. si eadem. ff. de vsufr. accres. l. 1. in fi. nisi esset aliter ordinatum. facit de cler. nō resid. c. vnico. lib. 6. & vide quod dicam j. de vita & hone. cleric. c. 2.
b ¶ *Consuetudinibus.*] concor. j. de sepul. c. 1. §. pen. in fi. & j. de stat. mona. c. 1. §. sane. & a. in fi. de relig. do. c. 2. §. vl autē. & §. penul. de iure patro. c. 1. in prin. & i fi. & simi. ž. de pœ. si q̄s suadēte. post prin. de pæni. & remis. c. 2. de sen. excom. c. 1.

Vide qđ disponat concilium Tridēt. sess. 23. de reforma. cap. 16.

e ¶ *Statutis.*] Nota ꝙ non reuocat priuilegia. concor. de capel. mo. c. vnico. libr. 6. & quod ibi not.

Dictio, Impedimē... deest in antiquioribus exemplaribus.

dimidia[a] subtrahatur, non obstātibus quibuslibet consuetudinibus[b] vel statutis[c]. Pœnis alijs, quæ contra tales promoueri ad ordines recusantes statuuntur in iure[d], nihilominus in suo robore permansuris.

¶ Idem.

¶ *In xviij. anno ad subdiaconatum. In xx. ad diaconatum. In xxv. ad presbyteratum potest quis libere promoueri. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

Generalem[e] † Ecclesiæ obseruantiam[f] volentes antiquis[g] iuribus in hac parte præferri: Decernimus[h], vt (alio non obstante impedimento † canonico) possit quis libere[i] in decimooctauo[k] ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus[l], & in vigesimo quinto ætatis suæ anno[m] ad presbyteratus ordines promoueri[n].

TITVLVS VII.

De officio vicarij.

¶ Clemens v. in concilio Viēnensi.

¶ *Iura loquentia de ecclesijs curatis, locū habent quo ad tria ī vicarijs perpetuis ecclesiarum parochialium. Ioan. And.*

C. VNIC.

Q Væ de ec-

vocatus fuerat ad beneficium, quod requirebat ordinem. Sed mirandum est hoc, cum enim sine aliqua dispensatione promoueatur ad curam, ergo & ad ordinem annexum curæ. Item sonat in absurdum, ꝙ maior xxiiij. annis possit habere curam & sacerdotium, & non solum sacerdotium. Item aliud absurdum: quia secundum id eadem erit ætas epi & sacerdotis: quare sæpe clamaui in scholis, & ad curiam scripsi, & præcipue domino Richardo sancti Eustachij diacono Cardinali; vt determinaret hęc ætas, quod summe fuit necessarium propter proximam decretalem, aliàs innumerosæ & inextricabiles quæstiōes emersissent. volens enim habere vocem in capitulo maior xiiij. minor xx. recepisset subdiaconatum, fuisset obiectum, illum nihilominus excludendum, quasi non rite promotum propter defectum ætatis, iuxta illud quod not. de præben. ei cui. lib. 6. Ipsi replicassent antiqua iura correcta per dissuetudinem, & per §. inferiora. ꝫ quos duplicatum fuisset de prædicta opinione Innocen. & Hostien. quam etiā sequitur Archidiaco. in prædicta decreta. ei cui. Sed quid de promotis ante hanc decretalem infra hanc ætatem? puto satis esse ꝙ nunc sit in ætate. ž. de tempo. ordin. vel non est. Si vero nec adhuc sunt in ætate, excludentur ab executione ordinis vsque ad ætatem legitimam, vt ibi. De ordinato vero infra pubertatem ad sacros, an teneatur continere ¶, not. & scripsi de cleri. per salt. promo. cap. vnico.

¶ De hoc dubio ... Richardū lib. 4. sent. dis. 32. art. 4. q. 1. & Paludanum eadē dist. q. 1.

d ¶ *In iure.*] ž. eod. quæris. de elect. licet canon. lib. 6. & vide quod ibi not. in glos. antepenult. de regularibus. habes. j. de sta. mona. ne in agro. §. ceterum. Ioan.

G *Eneralem.*] CASVS. Visum est ž. qualiter requiritur certa ætas in præficiendis: nunc quæritur vtrum requiratur certa ætas in ordinandis? Et rñdet ꝙ sic: quia in subdiacono requiritur ꝙ cōpleuerit decimū septimū annū, & attigerit decimūoctauū: In diacono requiritur quod compleuerit xix. & ꝙ sit in xx. In presbytero requiritur ꝙ compleuerit xxiiij. annum, & ꝙ sit in xxv. anno. In minoribus vero ordinibus sufficit ꝙ fuerit extra infantiā, & cōpleuerit septimū annū. h. d. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo, ꝙ q̄s nō potest promoueri ad diaconatus ordinē, nisi sit in xx. anno: nec ad presbyteratū, nisi sit in xxv. Sed quæritur vtrum defectus ætatis impediat receptionē ordinis? Dicendū ꝙ nō, immo quis in xx. anno poterit recipere ordinem presbyteratus, sed nō habebit executionē illius ordinis donec attigerit ætatē legitimā, & ipso iure est suspensus ab executione ordinū vsq; ad illā, ætatē legitimam: & si quis presbyter in ætate minori xxv. annorū celebraret, tunc ꝯtraheret irregularitatem. Not. dictionem *Vero*, vt ž. in c. constitutionem. de elect. etiam videbis dictionem, *Decernimus*. Not. ꝙ ad receptionem ordinū requiritur, vt ordinato non obstet aliquid canonicum: supplet Paulus scilicet impedimentum. de sen. excom. ꝙ de his. & c. quamuis. puta secundum Gen. irregularitatis defectus vel vitium. de corp. vitia. per totum. Zabarella.

¶ *Glossa prima commendat cap. & dicit quod corrigit, & quid determinat, & obiectionem soluit.*

e ¶ *Generalem.*] breue & summe necessarium propter constitutionē ž. proxi. Determinat autē ætatē sacrorū ordinum, & corrigit canones. 87. dist. peruenit. per totum. 78. dist. c. 1. & 3. & vlt. & 28. dist. de his. in quibus dicebatur, ꝙ habens xx. annos subdiaconus, xxv. diaconus, xxx. presbyter fieri poterant, & debebant esse anni completi, & ibi determinat etiam not. de elect. cum in cunctis. §. inferiora. de tempo. ordin. vel non est compos. Et sine dubio, licet hæc decretal. optime coniungatur proximæ; melius tñ intitulata fuisset sub rubr. de temp. ord. ista enim rubrica tractat de ætate & qualitate eorum qui præficiuntur, illa de qualitate illorum qui ordinantur, sed propter connexitatem sic transit. & est simile quod dixi supra eodem, ad aures.

¶ *Glossa sequens allegat simile: probat obseruantiam: ponit opinionē quam impugnat, & expedientiam huius iuris. in fin. quærit & soluit, de alia quæstione remittit.*

f ¶ *Obseruantiam.*] simile ž. de appella. quamuis. Procedebat autem hæc obseruantia à præalle. §. inferiora. quia cum ibi de ætate antiquorū canonū in sacerdotio demantur v. anni & plus: quia qui xxv. attingit, potest fieri sacerdos, ita videbantur v. demendi de ætate diaconi & subdiaconi, per quem etiam in xv. dabatur subdiaconatus. nec mirū, si dicebantur antiqui canones in hoc correcti: nā per illos seruabant interstitia temporū inter ordinē, & ordinē, quæ hodie non seruantur. Vnde laicus in carnispriuio, in festo resurrectionis presbyter esse posset. Sed Hostien. dicens antiquos canones seruandos, dicebat ꝙ in §. inferiora. dispensabatur in ætate propter curam animarum: & s̄m Innocen. suberat necessitas, ex quo

De materia huius glossæ tene quod nouissime sā... con... Tridēt. sessio. 23. de reforma. c. 12. 2. & seq.

g ¶ *Antiquis.*] allegatis in 1. glo. Sed ꝯ: quia canon antiquus. 77. dist. c. 1. permittebat quem subdiaconari in xiiij. anno. Sol. illud verum, computationem inchoando post infantiam, vt ibi not.
h ¶ *Decernimus.*] non dicit declaramus, qđ facit pro opinione Innoc. & Hostiensis.
i ¶ *Libere.*] id est, sine dispensatione, dato ꝙ non habeat beneficium quod ordinem requirat.
k ¶ *In decimooctauo.*] intelligo inchoato: satis ergo ꝙ attigerit, vt in §. inferiora. & idem de sequentibus. Certum est enim ꝙ maior xvij. est in anno xviij. nec littera requirit ꝙ sit xviij. annorum. sed in xviij. olim secus, vt dixi in 1. glos. Nota per hanc decretalem coniunctam ž. c. proxi. 1. responso, hodie puberem non habere vocem in capitulo, nisi excesserit xviij. annum.
l ¶ *Diaconatus.*] licet in anno xx possit quis esse diaconus, non per hoc putes quòd possit esse archidiaconus ¶. De ætate enim promouendorum ad dignitates terminata per §. inferiora. nihil hic immutatur: aliàs sequeretur, ꝙ cum subdiaconus possit in episcopum eligi, eo. tit. à multis. & maior xvij. subdiaconus esse possit, vt hic, ergo potest eligi: quod est falsum.

¶ Vide omnino concilium Tridēt. sessio. 24. de reforma. c. 12.

m ¶ *Anno.*] si prius ordinatur, suspenditur ordinans à collatione ordinū. & ordinatus ab executione ipsius ordinis vsq; ad ætatē legitimam. de tempo. ordin. vel non est. & per prædi. decre. eo. tit. dilectus. non puto episcopum circa ætatem hanc dispensare posse.
n ¶ *Promoueri.*] sed quæ est ætas minorum ordinum? Dic ꝙ maior infantia. 28. dist. de his. de temp. ord. nullus. lib. 6. 78. dist. cap. 2. & vide quod ibi notaui in summa. & c. super inordinata. de præbend. Ioan. And.

DE OFFICIO VICARII.

¶ *Ista rubr. continuatur ad præcedentes: Dictum est supra per discursum titulorum de promotione clericorū ad beneficia ecclesiastica: verum quia sic promoti, quandoque sub se habent vicarios: ideo annectitur rubr. de officio vicarij.*

Continuatio.

Q *Væ de ecclesijs.*] Diuiditur in tres partes. Secunda ibi, *Ac de ipsarum.* Tertia: ibi, *Et de eorum.*
CASVS. Illud cap. s̄m glos. seipsum summat, & decidit tria dubia. Casus sic potest poni secundū primum dubium: Cauetur in cap. de multa. de præben. & digni. in antiq. & in constitutione, Execrabilis. ꝙ si obtinens ecclesiam parochialē, dignitatem, personatum, aut beneficium acceperit, & apprehendat pacificam possessionem illius beneficij secundi, seu dignitatis, vacat primæ ecclesia, seu primum beneficium. Sed quæritur vtrum sit idem de vicaria perpetua, vt ipsa vicaria perdatur per

C affecutio-

affecutionem fecundæ vicariæ perpetuæ, ficut perditur ecclefia parochialis, dignitas, vel perfonatus: Et refpōde Romanus Pontifex q̃ idē eft: Nam quod iura fanxerunt circa ecclefias parochiales perdendas per affecutionem fecundi beneficij, illud idem fanxerunt in vicarijs perpetuis. Secundum dubium oritur ex cap. licet canon. de elect. lib. 6. vbi dr̃, quòd promotus ad ecclefiam parochialem debet facere fe promoueri ad ordinē presbyteratus infra annum numerandum à tempore habitæ poffeffionis. Sed ponamus q̃ quidam fuit promotus ad vicariam perpetuā, & fic non erat rector, fed vicarius perpetuus: quæritur vtrum promotus fic ad vicariam debet promoueri ad facerdotium infra annum numerandum à tempore adeptæ pacificæ poffeffionis: & fi non fuerit promotus, vtrum vacet illa vicaria perpetua: Refpondet q̃ fic. Tertium dubiū fumitur ex cap. cum in cunctis. de elect. in antiq. vbi dr̃ q̃ promotus ad eccclefiam parochialem debet habere ætatem xxv. annorum: Quæritur vtrum fit idem in promouendo ad vicariam perpetuam? Refpondet Romanus Pōtifex q̃ fic. hoc dicit. H. R. ❡ Colligo aliqua notabilia. Et primo iuncta glof. q̃ fi obtinenti ecclefiā parochialē conferatur alia ecclefia parochialis, vel vicaria perpetua ecclefiæ parochialis: & habuerit iftius ecclefiæ fecundæ adeptæ pacificam poffeffionem: immediate & ipfo facto vacat prima parochialis, & poterit fuperior cui fpectat collatio illius ecclefiæ, illam conferre, etiam non vocato poffeffore. Not. q̃ ficut promotus ad ecclefiam parochialem debet promoueri intra annum ad facerdotium, ita etiam promouendus ad vicariā perpetuā debet promoueri ad facerdotiū infra annū. Nota q̃ in promouendo ad vicariam ecclefiæ parochialis, requiritur ætas xxv. annorū: quia ifta ætas reqritur in promouēdo ad ecclefia parochialem. Not. de vicario perpetuo, ex quo nota effe datē etiā temporalē. vt patet in iuribus allegatis in glo. in ver. perpetuis. Nota q̃ verb. *Volumus*, eft inductiuū noui iuris: quod colligitur ex glo. & ideo vtitur verbo, volumus. Fran. de Zabar.

De vicariis perpetuis vide multa per Felinū in cap. G. perpetuus extra de fide instru.

clefijs [a] curam [b] animarum habētibus per receptionem aliarum fimilium amittendis [c], Ac de ipfarum [d] rectoribus promouendis [e] ad facerdotiū [f], Et de eorū [g] ætate [h] à iure ftatuta nofcūtur: in perpetuis [i] † ecclefiarū parochialiū [k] vicarijs & afsūptis ad eas volum[9] [l] obferuari.

TITVLVS VII.

De officio & poteftate iudicis deleg.

❡ *Prima gloſſa dicit quod facit.*

a ❡ *Quæ de Eccleſiis.*] Se fummat tria dicens.

b ❡ *Curam.*] in foro iudiciali vel pœnitentiali, vt fcripfit poft Innoc. & Hoft. de præben. de multa.

❡ *Gloſſa ſequens remittit ad caſus exceptos: & dubium ſoluit.*

c ❡ *Amittendis.*] nifi in cafibus exceptis, quos collegi ſ. de præben. de multa. & puto quòd etiam conftitutio Ioan. xxij. execrabilis. locum habeat in his vicarijs, cum expreffe loquatur de beneficijs & officijs curatis in §. qui vero.

d ❡ *De ipſarum.*] ecclefiarum curatarum: & intellige de non collegiatis. de elect. ftatutum. lib. 6.

❡ *Gloſſa ſequens ponit vnam differentiam, & dubium ſoluit.*

e ❡ *Promouendis.*] infra annum. de elect. licet canon. lib. 6. & qñ incipiat currere, ibi patet, & eod. tit. commiffa. Et in hoc differt à commenda talis vicaria, quia commenda parochialis ecclefiæ nō poteft fieri non facerdoti. de elect. nemo deinceps. lib. 6. vicaria ficut & rectoria. de inftitut. c. 2. lib. 6. concedi poteft non facerdoti, dummodo facerdos fieri poffit, vt hic, & eo. tit. cap. fin. Et fcias q̃ pœna illius decre. vlt. non eft fublata per iftam. quod eft dicere, q̃ etiam infra annum fi moniti non promouentur, priuari poffunt, ficut de rectore not. quo ad pœnam. §. inferiora. in decre. licet canon. in glo. antepe. in principio.

Commendæ & vicariæ differentia.

❡ *Gloſſa ſequens dicit quid reprobat: quærit, arguit negatiue, contrariū ſoluit, & in contrarium allegatis reſpondet.*

f ❡ *Sacerdotium.*] in hoc corrigitur quod not. Archid. de elec. licet canon. lib. 6. in ver. is etiam. vbi tenebat in perpetuis vicarijs illud capitulū locū non habere, cū de rectore loquatur, vt ibi patet. Sed nunquid epi cū iftius vicarijs fuper differendo facerdotio per feptenniū poterunt difpenfare fm̃ formā c. cum ex eo. de elect. lib. 6. Vr̃ q̃ non: fortius enim adftrictus eft vicarius ad refidentiā perfonalem, q̃ rector. de præben. exturpandæ. §. q. vero. Item vicarius non dat vicarium. eod. tit. clericos. Contrarium puto per decre. iftam. & quia decre. cum ex eo. generaliter permittit epos difpenfare cum his qui obtinent ecclefias, quod verbum ita includit vicarios vt rectores. Item ratio permiffionis illius eft commune ius iftis vt illis, ergo idem ius. de confti. tranflato. Ad decre. clericos, refpondeo, q̃ hic vicarius non dabit vicarium, fed epifcopus difpenfans, fic vt aliàs loco rectoris: ita & hic loco perpetui vicarij ponet vicarium feptennalem, vt in decre. cum ex eo. §. porro.

g ❡ *Eorum.*] fcilicet rectorum.

h ❡ *Aetate.*] fcilicet q̃ attigerint xxv. annū. habetur hoc de elect. cum in cunctis. §. inferiora. eo. tit. licet canon. lib. 6. Et dico q̃ ficut cum rectore non difpenfat eps in ætate, de æta. & quali. c. vnico. lib. 6. ita nec cum vicario per hanc litteram.

❡ Clemens quintus in concilio Viennenfi.

❡ *Iudex ad receptionem teſtium in ciuili, & executor ad prouidendum certæ perſonæ, cognitione præmiſſa à Papa deputati licite ſubdelegāt.*

C. VNI.

I VDI-

i ❡ *Perpetuis.*] in temporalibus ergo non habet hoc locū. de quibus ſ. de appel. peruenit 2. de ele. non refi. c. pen. de voto. c. 1. de elect. cū ex eo. lib. 6. de regularib. beneficium. eo. lib. Sic & alibi diftinguimus vicariam perpetuā à tēporali. de refcrip. poftulafti. de filijs presbyte. conftitutus. & c. Michael. Perpetuos autem vicarios cognofcas per id quod habes eo. tit. ad hoc. de præben. extirpādæ. §. qui vero. d̃ capel. mo. cap. vno. lib. 6.

k ❡ *Parochialium.*] de his loquitur, & non fimpliciter de curatis, quia folum in ecclefijs parochialibus annexis perpetua vicaria vr̃ permiffa, & non fimpliciter in beneficijs curatis per decret. exturpandæ. §. qui vero. de præben.

Vicaria perpetua in quibus ecclefijs eft permiffa.

❡ *Gloſ. ſeq. obijcit quòd vti debuerat verbo declarationis, & ſoluit.*

l ❡ *Volumus.*] probari videbantur hæc per antiqua iura. primum, de pluralitate. ſ. eo. c. 1. & c. prouideas. fecundum, de facerdotio. ſ. eo. tit. c. fin. tertium, de ætate probari poterat per eandem decre. fi. quæ probat eum curatum: & per decre. fuper eo. de præben. lib. 6. Sed quia licet decret. 1. prohiberet eum habere vicariam cum ecclefia: Et decre. prouideas. prohiberet illum plures habere vicarias, non tñ priuabant illum prima per adeptionem fecundæ. Item licet decre. vlt. præciperet illum fieri facerdotem, non tñ priuabat illum hoc non facientē. Idē de ætate. ideo vtitur verbo volumus 1. non verbo declaramus, prorogando his cafibus pœnas iuris ad tales vicarios. & forte fatis erat de mente, vt in primo cafu not. Ber. ſ. eo. c. 1. de fecundo probat decre. commiffa. de elect. lib. 6. quæ fic late in fuo princ. ponit ver. commiffa. de tertio fatis patet. vbi ponimus fecundum. Siue ergo recipiat talis vicarius fimilem vicariam, fiue dignitatem, perfonam vel beneficium curatum, vacat prima. Idem fi conuertas, vt quia habens dignitatem, perfonatum vel beneficium curatum, recipit talem vicariam, vacat prima. De dignitatibus vero & perfonatibus hic fubticuit, quia non conueniebat illis, q̃ hic de facerdotio dicitur.

Verbum, volumus, indicatiuum de nouo. vide Abbatem in cap. Sedes Apoftolica de refcrip. & in c. ex ratione. de appella. & Bart. & doctores in l. 1. C. de fum. trini. & fid. catho.

DE OFFICIO ET POTESTATE, &c.

❡ *Viſum eſt de his qui gerunt vices aliorum in foro pœnitentiali: nunc videndum eſt de his qui gerunt vices aliorum in foro iudiciali, & contentioſo.*

Continuatio.

I *Vdices.*] Præfupponendum eft primo, q̃ ille cui à fede Apoftolica commiffum eft nudum minifterium, debet illud in propria perfona exercere, ita q̃ non poteft alteri vices fuas committere feu fubdelegare: fecus effet fi haberet iurifdictionem delegatam. l. à iudice. C. de iudic. Secundo præfupponendum eft illud quod dr̃ in c. fi. eod. tit. in antiq. videlicet, q̃ ille cui Papa committit pp̃ induftriam fuæ perfonæ, talis non poteft fubdelegare nec cōmittere alijs vices fuas. CASVS. Tu & ego habebamus caufam, in qua proceffum fuit vfq; ad productionem teftium hincinde fuper petitione tua. & fuper meis defenfionibus: quia tñ teftes erant in patria longinqua, & multum diftantes à nobis, nec commode venire potuiffent, nifi cum magnis fumptibus & expenfis, Papa commifit vices fuas alicui iudici de receptione & examinatione iftorum teftium: Accidit q̃ ifte commiffarius Papæ fuit impeditus, & non potuit vacare receptioni, & examinationi teftium, & voluit fubdelegare aliū, qui reciperet & examinaret: Quæritur vtrum poffit? Dicit Romanus Pontifex quòd fic: nam ifte deputatus feu delegatus non eft nudus minifter, nec recipit nudum minifterium: ideo poteft vices fuas fubdelegare: fecus fi reciperet nudum minifterium, puta folam examinationem fine iurifdictione. Sed quid fanctiffime pater, fi aliquis fuit datus executor ad prouidendum aliquibus certis clericis de aliquibus beneficijs in genere, puta quia mādauit executori vt prouideret ifti, & contentus in refcripto de beneficio, fi effent vitæ laudabilis, & honeftæ conuerfationis: Si ifte executor fuerit impeditus, vtrum poffit alium fubdelegare? Vr̃ q̃ non, quia Papa videtur elegiffe fuam induftriam, & non fuit ei mandatum fimpliciter, fed fub conditione: Tamen dicit Romanus Pontifex quòd poteft fubdelegare, pofito quòd fuit ei mandatum fub conditione

ditione ſi iſta eſſet vitæ laudabilis & conuerſationis honeſtæ. & p illam clauſulam nō vr̃ elegiſſe induſtriam perſonæ, ſed ſolum declaraſſe officium: quia ſi illa clauſula non fuiſſet expreſſa, tñ tacite intelligebatur. hoc dicit. Not. ꝙ in cauſa criminali iudex nō debet committere examinationē teſtiū, ſed ipſe perſonaliter eos debet examinare: ſecus in cauſa ciuili: & tunc iudex cui committitur receptio & examinatio teſtium, poteſt alium ſubdelegare. Not. ꝙ executor datus ad prouidendum alicui da beneficio, poteſt vices ſuas committere.

ces ᵃ ſuper receptione † teſtiū in cauſa ciuili ᵇ: Necnon ᶜ executores ᵈ ad prouidendum aliquibus ᵉ: ſi per inquiſitionem ᶠ ſolertem ᵍ eos ʰ eſſe vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtæ repererint ⁱ, à ſede Apoſtolica ᵏ deputati, alijs poſſint committere ˡ licite vices ſuas ᵐ.

† An quod hic dicit de receptione teſtiū procedat in qualibet parte iudicij, vt deputatus ſuper illa à principe poſſit ſubdelegare, vide Innocent. in c. quoniā contra falſam. extra de probat.

Sed vtrum ſit dandus caſus in quo deputatus à ſede Apoſtolica in cauſa ciuili ad examinandum teſtes, non poſſit committere alteri? Et dicēdū eſt ꝙ ſic, videlicet, ſi iſte qui vult ſubdelegare, non recipiat iuriſdictionem, ſed ei ſolum ſit delegatum nudum miniſterium, puta ad examinandū ſolum, & non ad recipiendum, iurari faciendum, & ad citandum partem aduerſam vt det interrogatoria: quia tunc vr̃ ſibi commiſſa iuriſdictio, quam poſſet ſubdelegare. Et ſic nota ꝙ cōmiſſarius ad teſtes recipiendos & examinandos poteſt exercere omnia ſine quibus non poſſet negotium explicari, licet de illis non fiat mentio in reſcripto. Nota dictionem, *Solertem*: Solers, tis. id eſt, ſapiens, ingenioſus, ſagax, cautus. Nota ꝙ inquiſitio debet fieri cum ſolertia, in verbo ſolertem, quod expone vt in gloſ. quaſi. & concor. j. de ſtatu. reg. c. 2. Nota ꝙ beneficiandi debent eſſe vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtæ. ſimile j. de conceſ. præben. clemen. vnica. Zabarel.

Prima gloſſa dicit quod primum, & ſecundum dictum determinat, ponit differentiam inter iudicem & miniſtrum.

a *Iudices.*] Se ſummat dicens duo. Et primū determinat not. per Inno. & Hoſt. ſ. eo. tit. c. fi. & q̄ ibi ſcripſi in vlt. gloſ. & de re iud. cū Bertholdus. & quæ ibi ſcripſi ſuper gl. ſed qualiter. Secundū dictum approbat, quod not. Io. Mo. ſ. eo. tit. is cui. lib. 6. vbi tenet, ꝙ ſi committitur executori examinatio illius cui eſt facienda prouiſio. vt fit in forma pauperum, ꝙ ſubdelegare poterat. & not. hoc principium quod dicit, iudices: per quod patet, ꝙ tunc demū talis receptor teſtiū ſubdelegat, qñ iudex eſt: ſecus ergo ſi ſit nudus miniſter: puta quia receptis teſtiū iuramentis, examinatis articulis ſuper quibus producuntur, & interrogatorijs, ſm quæ debet fieri examinatio, cōmittitur id alicui expediendū: iſte enim non eſt iudex, nec proprie receptor, ſed potius examinator ipſorū teſtiū, & talis actus fieret die feriato, vt no. Gul. in Spe. de ferijs. §. 2. ver. ſed quid ſi tunc. receptor autem, qui iudex eſt, cogit teſtes, citat eum ꝯ quē producuntur ad videndū eos iurare, audit exceptiones, recipit iuramenta, refrenat multitudinē teſtiū, examinat interrogatoria, punit teſtē qui aures eius offendit. C. de teſti. l. nullū. cū ergo iuriſdictionē habeat, ex quo illam habet à principe, ſubdelegat. Videbatur autem ꝯtrium, quaſi eſſet nudus miniſter: per prædict. decr. vlt. ſ. eod. ſed illud procederet in examinatore. Et huic verſi. iudices. coniunge litteram. j. in fine, à ſede Apoſtolica deputati.

b *Ciuili.*] Non intendit per hæc verba excludere cauſas ſpirituales, ſed criminales, in quibus debent teſtes exhiberi corā iudice, vt in Authen. de teſti. §. & quoniā. coll. 8. C. de fide inſtru. authen. apud eloquentiſſimum. & not. 3. q. 9. teſtes. de iudi. at ſi clerici. in 4. gloſ. de teſt. cog. c. 1. Bene tñ poſſet criminalis cauſa delegari. de hoc. 23. q. 4. iſtud. 95. diſt. c. 1. de capto. in archiepatu. de teſti. in integ. c. penult. & in Spec. de iudi. deleg. §. fi. ver. item ꝙ eſt delegatus in cauſa. Ioan. And.

Cauſa criminalis poteſt delegari.

c *Necnon.*] reſoluuntur in vnam affirmationem. ff. de verb. ſig. duobus & operantur copulam, ſcilicet ac ſi diceret, &c.

Negatio duplex affirmat.

d *Executores.*] deputati à ſede Apoſtolica. quod eſt infra. Et ex titu. patet ꝙ iſti habent delegatam iuriſdictionem. vt not. de reſcript. tibi qui. in glo. 2. lib. 6.

e *Aliquibus.*] nominatis. ſ. eo. is cui. lib. 6.

1 Facit §0. § 5. iudicā term. & de iud. exhibita. cum ibi notatis. Ioā. de Imola.

f *Si per inquiſitionem.*] hoc inducebat dubium quaſi in inquiſitione ſit electa induſtria perſonæ 1. & hæc clauſula communiter ponitur in forma pauperum, in qua ſcribitur, ꝙ cum fuerit repertus idoneus in litteratura per examinatores ad hoc deputatos, cōmittit Papa, ꝙ ſi, &c.

2 De materia huius gloſſæ vide Alexandr. conſil. 118. incip. viſo verbo. lib. 2. & Oldradum conſil. 42. incip. breuiter videl. & Baldum & Pelinū in p. fin. de præſumpt.

g *Solertem.*] quaſi ſolicitam, vigilantē, aſtutam, ſagacē, & induſtrioſam, & ſcribitur, per vnicū l. datur verſus;

Exiguæ pulchram ducit ſolertia vitam. Alias,
Exiguo placitam ducit ſolertia vitam.

h *Eos.*] pro quibus ſcribitur. Ioan. And.

Gloſ. ſeq. quærit argumē pro, ponit diſtinctionem Inno. an ſapiat monitionem, an conditionē: ſecūdo, in arbitrio executoris: tertio, in effectu proceſſus. Secundo ponit aliam op. in forma conditionis, an alius lædatur necne: cui obijcit, & dupliciter ſoluit: Tertio ponit finale dictum Innoc. non curantis an ſit monitio vel conditio, ſed an dicatur ſi eſt, an ſi conſtiterit, & an alter lædatur vel non: & per id dicit quæſtionem ſolui.

i *Repererint.*] ſed nunquid 2 ante neceſſe erit ꝙ præcedat ſuper hoc cognitio vocatis quorū intereſt? Vr̃ quòd ſic ꝑ verbū iſtud. & verbū, per inquiſitionē. dicit Innoc. in decre. vlt. de præſump. ꝙ ſunt clauſulæ, quæ ſonant in monitionē, nō in conditione, puta ſi perſona ſit idonea, & ſimilia: & iſtæ non dant nouam formā mādato, ſed inſtruunt executorē quaſi perſonæ prouideat: quare teneret tunc prouiſio facta indigno, & excommunicatio propter hoc lata, licet ſit iniuſta: cum executor in his iuriſdictionem habeat. Sed ſunt quæ bene ſonant in cōditionem, vt ſi df̃ prouideas P. in tali eccleſia, ſi de tali vico ſit oriundus: hoc enim ſapit conditionem, & formam certam adijcit mandato, vnde ſi non eſt vera, non valet prouiſio, nec excommunicatio propter id lata, propter trangreſſionem mandati. de reſcript. cum dilecta. nec audietur prouiſionem ante omnia ſortiri ſuum effectum, cum negetur iuriſdictionis fundamentum, cuius acceſſorium eſt prouiſio, vt ibi plenius proſequitur. Dicit tñ Inno. ꝙ in prima & ſecunda clauſula is cui ſcribitur ſi vult, poteſt eſſe merus executor, & ſine cauſæ cognitione prouidere de vacante: pōt etiā aſſumere partes iudicis, inquirendo de prædictis vocatis, & non vocatis ijs, quos res tāgit. dummodo committens iuriſdictionem habuerit, vt ſic poſſit delegatus qđ poterat delegans. Differunt tñ proceſſus facti cum cauſæ cognitione, ab ijs qui fiunt cauſa non cognita quo ad præiudiciū eorum quos res tangit, vt ibi not. Inno. & Hoſt. qui etiam dicunt, ꝙ dato ꝙ clauſula: ſi perſona ſit idonea: non ſit in reſcripto, poteſt executor ſuper ea partes iudicis aſſumere, cū ſubintelligatur hæc vera, niſi merum miniſterium eſſet illi commiſſum. Dicit demum Inno. alios melius diſtinguere in clauſula, quæ ſonat in conditionem. ſi de tali vico eſt, vel ſi doctoratus eſt in theologia, vel ſimile: ꝙ ſi per tales litteras tollitur vel læditur ius alicuius, puta prouiſoris ordinarij, non prouidebit executor, niſi vocatis his quos res tangit, de conditione cognoſcat: tñ de plano ſine libello & litis cōteſtatione, qđ hodie patet j. de iudi. diſpendioſam. Et idem in ſimilibus vbi in reſcripto præambula eſt conditio non ſubintellecta, vt ſcilicet primo partibus præſentibus illa diffiniatur: vt ſi mandaretur inquiſitio veritatis fieri contra aliquem ſi fuerit infamatus. Si vero per litteras non tollitur nec læditur ius alterius, vt ſi prouiſor mandat alicui quòd prouideat ſub illis conditionibus, tenet prouiſio etiam ſuper illis inquiſitione non facta, nec vocatis partibus: quia nec congruæ ſunt hic partes. Et ſi dicis præiudicium fit eccleſiæ, cui plus expediret habere iſtum ſic conditionatum, quàm aliū, reſpondeo ꝙ opponi non poteſt contra prouiſionem delegati, ſicut nec delegantis. Vel dic ꝙ licet prouiſio delegati ex eo quod non ſeruauit formam, ſit nulla, non per hoc ſequitur ꝙ neceſſe fuerit partes in prouiſione vocari. Dicit demum Inno. ꝙ ſiue in monitionem, ſiue in conditionem ſonet clauſula, tenet prouiſio delegati non præmiſſa cognitione: quia non eſt iudex, ſed prouiſor. de elect. venerabilem. vatſi. exercuit. tñ ſi monitio vel conditio non eſt vera, caſſatur vel caſſum nuntiatur quod attentauit prouiſor tamquam obreptitium. de re iud. cum olim. in fi. poteſt tñ prouiſor aſſumere partes iudicis: & tunc ſi non admittit oppoſitionem contradictoris de falſitate clauſulæ, poterit ab eo appellari, ex quo partes iudicis aſſumpſit. vt prædixi. Alij contra, cum ad id non teneatur: & facit id ſolum ad ſuam inſtructionem, nec ſit ſententia neceſſaria. ſecus ſi dicatur in littera, ſi ſibi conſtiterit, ꝙ ſit de tali vico, &c. tunc enim ſi iuri alterius præiudicatur: cum talis fungatur vice iudicis, non poterit conſtare niſi partibus præſentibus, & ſi non præmittit cognitionem, proceſſus non valebit: ꝙ ſi alteri nō præiudicatur, tunc valebit quod ſine cognitione facit: cum non tamquam iudici, ſed tamquam bono viro ſit hoc ſibi commiſſum. ex quo ergo non eſt iudex vel inquiſitor, ſatis eſt ꝙ inſtruat ſe. Et placuit (quia vtile hoc putaui) ſic ſummare prædictas gloſſas Innocentij & Hoſtienſis valde prolixas. Et per hunc finem pateat ſolutio quæſtionis.

k *A ſede Apoſtolica.*] aliàs non eſſet dubium.

l *Committere.*] eadem ratione dicam, ꝙ ſuccedat in his illius ſucceſſor, ſi ſcriptum fuit dignitati non expreſſo nomine perſonæ. ſ. eod. quoniam abbas. Quid autem ſi fuiſſet nudum miniſterium 3 an tunc ſuccederet, not. Inno. & Hoſtien. ſ. eod. cap. finali.

3 Vide Abbatem in cap. de cetero. extra de re iudicata.

m *Vices ſuas.*] de miniſterio quod occurerer in iudicio faciendum, nō dubitatur: quia illud committit delegatus ab ordinario, vt dixi ſ. eod. ſuper quæſtionum. in princ. ſuper gloſ. ſi ergo. de hoc per Guliel. in Spec. eod. tit. §. 1. verſ. ſed nunquid.

DE OFFICIO IVDICIS ORDINARII.

Continuatio.

¶ Quia iudicum duplicia sunt genera: Nā quidam sunt delegati, & quidā ordinarij: De delegatis visum est in tit. praecedenti, qui delegati sunt maiores quibuscunque ordinarijs, quia repraesentāt principem, & tamquam princeps sunt honorandi: ideo dicendum est nunc de ipsis ordinarijs.

VT clericorū.] ¶ Illud capitulū continet exhortationem ordinariorū, vt ipsi intendant ad ea quae pertinēt ad eorum officium.

CASVS. Quidam clerici alicuius dioecesis perpetrauerunt aliqua crimina, puta homicidium, vel furtū, vel rapinam, vel aliud delictum: nunc quaeritur ad quē spectat correctio, & quis debet illos punire: Dicit Romanus Pontifex ꝙ correctio ipsorum de iure cōi spectat ad epm, qui eps in clericis corrigendis debet adhibere tantā diligentiā, ꝙ metu poenae alij pertimescant in futurū talia perpetrare. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo huius capituli flores: Primo ex principio textus iuncta gl. ꝙ clerici pro suis delictis non sunt conueniendi coram iudice seculari, sed corā iudice ecclesiastico, nec per iudicem secularem sunt puniendi. Secundo nota, ꝙ impunitas parit & tribuit incentiuum & cupiditatem delinquendi, & sic facilitas veniae tribuit incentiuū delinquēdi. Tertio not. ꝙ pp excessus clericorū Ecclesia dehonestatur & scandalum in populo generatur. Et hoc verum de Ecclesia quo ad opinionem vulgi, quia Ecclesia non dehonestatur. Vel dicendum, ꝙ Ecclesia dehonestatur, id est, status clericorū vilificatur & deturpatur. Not. ꝙ nomine clericorum veniunt omnes clerici etiā in sacris constituti. 11. q. 1. de persona. in fi. Nota ꝙ audacia reprobatur, & accipitur hic in malum. glo. 2. alleg. concor. Zarabel.

† Dictio, ordinis, idest in antiquioribus cū pluribus.

† Debent metum spe frustrari ꝙ l. sed si ea parte. §. quamquā. ff. quod cū eo. l. relegatorū. §. fin. ff. de interd. & releg. l. penult. ff. de iure fisci per quam legem hoc not. Bald. in l. ex parte. de consuet. facit l. etiam. §. 1. ff. de iust. mat. est sext in l. 2. §. 1. ff. si quis testo. liber esse.

TITVLVS IX.

De officio iudicis ordinarij.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu poena ipsi arceantur, & alij pertimescant. Io. An.

CAP. I.

VT clericorū [a] audacia [b] (qui ptextu priuilegij [c] clericalis ordinis † impunitatem excessuum obtinere sperantes [d], † nonnulla multotiens committunt enormia, per quae nimirum † diffamatur [e] Ecclesia, & scandala [f] grauia in populo [g] generantur, potissime cum talia per episcopos, ad quos horū spectat correctio, deferantur vt plurimum) incorrecta propensius [h] compescatur: Eisdem episcopis [i] districte iniungimus †, quatenus sic circa correctionē clericorum huiusmodi vigilanter intendāt, & diligenter sui officij debitum exequantur, quòd & ijdem clerici metu [k] poenae à suis arceātur insolētijs [l], † & alij eorū exēplo perterriti [m] psilire ad similia merito pertimescāt.

¶ Idem.

¶ Valet collatio beneficij facta à collatore quolibet citra legatū Apostolicū, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is cui fit. h. d. Io. And.

CAP. II.

ET si ab Apostolicę [n] sedis legato [o] de beneficio facta [p] collatio beneficium [q] aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo quod obtinet facta fuerit mentio specialis [r]: In alijs tamen quibuslibet [s] collationem [t]

¶ Prima glossa summat, diuidit, & remittit.

a ¶ *Vt clericorum.*] Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu poenae ipsi arceantur, & alij pertimescāt. Et praemittit causam mandati quod secundo submittit: ibi, *Eisdem.* & repete quod dixi ī. ea. compilatione de aeta. & qualit. c. 1. in. 2. glos.

† Aliàs nimium.

b ¶ *Audacia.*] tolle verbum, propensius compescatur. quod est ī. & ponitur hic audacia in mala parte. sic 3. dist. factae sunt. alibi in bona. 8. q. 1. audacter.

c ¶ *Priuilegij* [l] .] iam immunitatis personae, de qua 17. q. 4. si quis. quàm iori. ī. de foro compe. nullus.

† Et glos. notat Car. ꝙ priuilegiū denotat immunitatē personae & fori. Fonta.

d ¶ *Sperantes.*] propter quam spem qui sunt nequam, fiunt nequiores. de sen. excomm. vt famae. & facilitas veniae incentiuum, &c. de vita. hone. cleri. vt clericorum.

e ¶ *Diffamatur.*] id est, male de ipsa praedicatur: vel, id est, vilificatur & dehonestatur. sic etiā exponitur ī. de oblig. ad ratiocinia. cap. vnico. in fi. & concor. 2. q. 5. si mala fama.

f ¶ *Scandala.*] quibus obuiandum est etiam si pusilla sunt. ī. de noui ope. nun. c. 2.

g ¶ *Populo.*] concor. 2. q. 5. presbyter si à plebe. de purg. can. c. 2.

h ¶ *Propensius.*] idem verbum vide ī. ea. compil. de aeta. & qualita. vt hi qui. & vide quod ibi dixi.

i ¶ *Episcopis.*] ad quos de iure communi hoc pertinet: posset tamen ad alios de iure speciali spectare [a]. eod. tit. irrefragabili. de fo. compet. cum contingat. dic vt ibi.

[a] Vide Sicul. in cap. cum contingat.

k ¶ *Metu poenae.*] concor. de elect. cum in cunctis. de vita & hone. cle. vt clericorum. cum suis concor.

l ¶ *Insolentijs.*] de accus. qualiter 2. ver. verum. Insolentia est morum inconuenientia, fatuitas, vel superbia, vel praua vsus, quasi contra solitum & debitum naturae cursum.

[l] Huc spectat illud: oderūt peccare boni virtutis amore: oderunt peccare mali formidine poenae.

m ¶ *Perterriti.*] cōcor. 2. q. 7. quapropter. eo. titulo. irrefragabili. de calum. c. 2. de Iudae. ad liberandam.

ET si ab Apostolica.] Ponit duo dicta: Primo vnum in legatis sedis Apostolicae: Secūdo, aliud in alijs collatoribus: ibi, *In alijs.* Imola. ¶ Praesupponendum est, ꝙ obtinens beneficiū quantumcunque modicum, si impetrat aliud à Papa, & non facit mentionē de primo, sua impetratio est surreptitia, & nulla ipso iure: & hoc verum, nisi Papa suo proprio motu ei concederet beneficium, vt in c. si motu proprio. de praeben. lib. 6.

CASVS. Est aliquis Cardinalis legatus in Francia in ciuitate Parisien. habens potestatem conferendi beneficia ex legatione generali, vel aliàs habens ad hoc speciale mandatū, quia legatus concurrit cum quocunque ordinario, † & inter ipsum & ordinarium est locus praeuentioni: quia primus qui confert beneficium, dat iura illi cui confert: Ego impetraui beneficium à legato, & nullam feci mentionē de beneficio quod obtinebam: modo quaeritur an mea impetratio sit surreptitia, ac si esset impetrata à Papa? Respondetur ꝙ sic. Sed quid si impetraui ab epo, & nō feci mentionem de primo, vtrum impetratio cēseatur surreptitia? Dicit ꝙ non, nisi illud esset incompatibile cum primo: quia tunc primum ipso iure vacaret. c. vnico. ī. de offi. vic. & cap. de multa. extra de praeb. in antiq. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ legatus de latere, hoc est Cardinalis, ex legatione sua generali potest conferre beneficia in prouincia sibi decreta, durante tempore suae legationis. Not. ꝙ legatus non habet potestatem exclusiue supra ordinarios, sed accumulatiue: quia concurrit cum alijs ordinarijs, & inter ipsos est locus praeuentioni: hoc est, si legatus primo conferat, tunc collatio ordinarij est nulla: Si ordinarius primo conferat, & legatus post, collatio legati est nulla. Not. iuncta glo. ꝙ in legatione legati cauetur, ꝙ possit conferre beneficia: quia si est legatus, & non est Cardinalis, tunc non pōt conferre beneficia, nisi ad hoc habeat speciale mandatum. Quòd caueatur in commissione legati, ꝙ possit conferre beneficia, cauetur in c. 1. de offi. leg. in 6. Not. ꝙ sicut taciturnitas beneficij vitiat collationem Papae; ita etiam vitiat collationē legati: non tñ vitiat collationem epi, & aliorum ordinariorum. Et sic est differētia inter legatos Papae, & inter ordinarios: rationē assignat glo. penult. Nota casum in quo non sufficit mentio generalitatis. quod dic vt in gl. in verbo, specialis. Zabar.

† Si negligant peccant mortaliter 4. dist. c. deinde. que. Ausse. Font.

† Ob istam causam puniuntur tui in ipso loco delicti. Salice. in Authen. si vero. C. de adult. Fēl.

¶ Prima glossa dicit quid declarat, & quid corrigat, & exponit.

n ¶ *Et si ab Apostolica.*] Breue est declarans decre. vlti. de offic. leg. lib. 6. Et principale dictum corrigit, quod ibi not. Arch. qui dicebat idem in alijs ordinarijs, quod in legatis, qui etiam sunt ordinarij: & approbat quod ibi not. Et exponas, etsi, pro quamuis.

o ¶ *Legato.*] de latere: nam alij beneficia conferre non possunt. quod dic vt de offic. leg. c. 1. lib. 6.

p ¶ *Facta.*] declarari debuisset (ꝙ procurassem si compilatoribus adhaesissem) an intelligeretur hoc de collatione facta etiam motu proprio legati, circa qd sunt opiniones: mihi videtur ꝙ valeat [4] 2. Ioan. Mo. contra. in decre. vlt. de offi. leg. & Arch. in decr. si motu. de praeben. lib. 6. in princ.

[4] Idē Cardinalis, & Io. Imola.

q ¶ *Beneficium.*] quantumcunque modicum. de praeben. si motu proprio. lib. 6. in princip.

r ¶ *Specialis.*] In hoc approbat quod not. Archi. in praedic. decre. vlt. vbi dicebat ꝙ in tali collatione facienda erat mentio specialis [5] beneficij: nec sufficiebat generalis, qualis est illa de praeben. non potest. in fi. lib. 6. & facit pro Hosti. & Compostellanum in his quae scripsi de praescrip. in nostra. in fi. An vero etiam de qualitate curae beneficij quod habet impetrans, facienda sit mentio, dicam ī. de praeben. c. 1.

[5] Specialis id est, expressa, Alexand. in l. 2. post. glo. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. & de materia glossae vide Calder. in cap. in nostra. de rescriptis & Rota dec. 205. & 232. in antiquis.

s ¶ *Quibuslibet.*] Si ergo metropolitanus, eps. archidiaconus, vel quiuis alius confert beneficiū, in collatione non est facienda mentio prioris beneficij: sed habeatur distinctio, an de iure communi possit vtrunque teneri, vel an sit dispensatio necessaria, & cuius.

t ¶ *Collationem.*] De electione vel praesentatione non dubitabatur, pendent enim illa ex officio confirmatoris ī. eod. tit. cum vos. de elect. nihil est.

a ¶ Haben-

a ¶ *Habentibus.*] iure proprio vel deuoluto. Et licet de ordinarijs loquatur: quod patet ex titu. idem in delegatis ab eis. ad hoc verbum ĩ. quibuslibet.

b ¶ *Nolumus.*] Sed quæ est ratio huius iuris diuersi legatorum ad alios ordinarios? Solu. licet legati de latere per potestatem expressam in iure, & alij legati ex speciali commissione quandoque beneficia conferant, faciunt hoc Apostolica auctoritate, nec sunt collatores ordinarij, immo per factum ipsorum fit præiudicium illis, ad quos collatio pertinet: ipsorum ergo collatio vt extraordinaria super inducta, & collatoribus præiudicans est restringenda: Ordinariorum vero collatio vt naturalis & fauorabilis amplianda. facit de rescri. ad hoc. de re iud. c. fin. de reg. ior. odia. lib. 6. & est similis differentia, de rescrip. statutum. lib. 6.

beneficiorum habẽtibus [a], hoc nolumus [b] obseruari [c].

TITVLVS X.
De procuratoribus.

¶ Clemens v. in concilio Vienensi.

¶ *Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel litteras suæ procurationis, quibus constituens pro ipso cauebat, super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Io. And.*

CAP. I.

INstrumento [d] † vel litteris [e], quibus te aliquis in causis [f] suis procuratorem constituens, pro te debito modo [g] cauit [h], simpliciter (nulla facta protestatione [i]) à te sciẽter [k] receptis [l], non potes postea recusare defensionem illius: immo cogi [m] poteris ipsũ defẽdere in omnibus [n] causis [o] & negotijs, ad quæ prædicta instrumenta seu litteræ se extendunt: Cum per hæc [p] ad omnia tuum præstitisse videaris assensum [q].

† Instrumento, scilicet manu publica debite confecto, vt differat à scriptura alia, de qua sequitur. Bonifaci⁹ de Vital.

c ¶ *Obseruari.*] licet ergo interdum non valeat collatio in casu ſ. eo. ordinarij. in fi. lib. 6. hoc tñ non est ea vi suppressionis tantum. & vide quod dicam ĩ. de præben. si plures. in glo. si intelligas.

DE PROCVRATORIBVS.

Continuatio domini Medin.

¶ *Visum est supra de iudicibus, nunc videndum est de iudicijs, quæ exercentur per ipsos iudices: verum quia personæ quandoque non possunt personaliter comparere, & constituunt alios procuratores: ideo præmittit rubricam de procuratoribus.*

INstrumento.] Ponitur dictũ & eius ratio: ibi, *Cum per hoc.* ¶ Præsupponendum est illud quod dĩ in l. filiusfamilias. & in l. non cogendum. ff. de procu. videlicet, ꝙ procurator alicuius, non potest cogi præcise, vt defendat causam sui domini: immo potest causam sui domini deserere & dimittere: sed tñ tenetur domino ad interesse: hoe fallit in casu huius capituli.

CASVS. Feci te citari corã iudice, noluisti vel non potuisti personaliter comparere, & constituisti procuratorem. & in procuratorio seu instrumento procurationis cauisti de iudicato soluendo: nuntius tuus notificauit constitutionem tuam tuo procuratori: ipse procurator certioratus per receptionem instrumenti procuratorij dicit se compariturum, tñ sine protestatione: scilicet quia non dicit, suscipio procuratorium, & postea dabo responsionem: sed simpliciter dicit ꝙ ipsum defenderet adueniẽte die assignationis: post dationem mei libelli petij, vt procurator tuus responderet libello meo: dicit procurator ꝙ te non defenderet, sed ꝙ acciperem defectum: imploraui officium iudicis vt procuratorem compelleret ad respondendum libello: quia malo ꝙ causa accipiat bonum finem, quàm acciperet defectum: Quæritur vtrum procurator possit compelli? Dicit Romanus Pontifex ꝙ sic: quia ſm leges si procurator præsens fuerit constitutus, ipse compellitur ipsum defendere, ita etiam si fuerit absens, vt hic. ¶ Colligo aliqua notabilia iuncta gl. Primo ꝙ procurator potest constitui per litteras priuatas signatas signo manuali dñi constituentis, dũ tñ fuerit probatũ signũ: & sic est casus in quo priuata littera facit fidẽ. Not. ꝙ procurator rei quantumcunque constet de procuratorio, tenetur cauere, id est cautionẽ dare de iudicato soluendo, quæ cautio continet tres clausulas: Primo, ꝙ defendet dominum vsque ad finem: secundo, ꝙ dolum non committet: Tertio, ꝙ soluet id in quo reus erit condemnatus: Secus de procuratorio actoris, qui non præstat istam cautionem, nisi qñ est dubium de procuratorio. l. 1. C. eo. Et dr̃ esse dubiũ de procuratorio, qñ ipsum procuratorium est suspectum: quia dubitatur vtrum notarius scripserit vel non. Non autẽ dr̃ dubium ꝙ omnino reprobetur, & perinde esset ac si nullum esset reprobatum: & tunc qñ procuratorium est dubium, procurator debet cauere de rato. Nota casum in quo procurator rei præcise compellitur ad defendendum dominum suum. Nota ꝙ potest procurator constitui ad plures causas per verbum, *In causis*: sic etiam ad vnam, vt hic in glos. 3. Idem Zenzel. Nota ꝙ patta sunt non facere, vel non debito modo facere: ibi, *Debito modo.* quod dic vt in glos. 4. & idem Paulus. pro hoc quod not. ĩ. eod. c. 1. & c. mandato. Zabar.

¶ *Prima glo. summat, & diuidit.*

d ¶ *Instrumento.*] Casus. Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel litteras suæ procurationis, quibus cõstituens pro ipso cauebat super inclusis in procuratorio, dominum defendere cogitur. Ponitur dictum, & eius ratio: ibi, *Cum per hoc.*

e ¶ *Vel litteris.*] per quas etiam constituitur procurator. ff. eo. l. 1. in prin. ĩ. eo. ex insinuatione. de cẽst. sopitę. & est casus quo littera & sigillũ priuati facit fidem. ff. eo. tit. si procuratorem. vbi de hoc.

f ¶ *Causis.*] Ad vnam enim & ad plures, & ad omnes dari potest. ff. eo. l. 1. & 3. & ĩ. eo. is qui. lib. 6.

g ¶ *Debito modo.*] An sit idonea cautio cum ꝓmittit dominus ratũ habere quod legitime fecerit procurator, satis scripsi de dila. c. fina. & huic litteræ concor. l. ff. qui satisda. cog. quotiens. quod enim vitiose cautum vel satisdatum est, non vr̃ cautũ.

Cauere nõ sufficit habere ratũ, quod legitime sit gestum procuratorem.

h ¶ *Cauit.*] de iudicato soluendo. loquitur enim hic de procuratore rei, vt ĩ. patet per verbum, defensionem. ad idem ff. eo. filius. §. fi. & de hac cautione not. ĩ. eod. mandato. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. ponit duas lecturas, & contrarium soluit.*

i ¶ *Protestatione.*] Potest intelligi de generali & speciali protestatione. de prima, puta quia protestatur ꝙ recipiendo instrumentũ procuratorium vel litteras, non intendit se obligare mandato, sed se velle deliberare. facit de restit. spo. olim. 3. De secunda, vt quia de certa cã inclusa in procuratorio protestatur, ꝙ illam vel illius mandatum suscipere non intendit: & sic protestatio iuuat: quia nec primo nec secundo casu est ꝯria facto. bene enim compatiuntur se instrumentum recipere & deliberare velle. Item recipere & acceptare mandatum in quibusdam, & in alijs [r] non: vbi vero protestatio & factum se non compatiuntur, protestatio nõ iuuat. de hoc ſ. de consti. cum M. cum suis concor.

r Scilicet separatis. Idem in ratificante Alexandr. & Aret. in l. 4. §. Cato. ff. a verbo. oblig. vbi Romanus nu. 4. fortassis in cause dicit dominum non posse reuocare quo ad quidam: quia immo potest ꝓ parte reuocare in separatis: sed tunc procurator potest totum negotium relinquere significando dño, ni si dãs ex ista causa variaret.

¶ *Glossa sequens not. à contrario, & illud probat: addit secundum, inducens duo similia.*

k ¶ *Scienter.*] Requiritur scientia: secus ergo si ignoraret quid cõtineretur in instrumento, vel litteris. ignorans autem vel errans non consentit. 38. dist. quamuis. de præben. si de beneficio. lib. 6. de iurisd. om. iu. si per errorem. sicut nec contemnit. de excep. Apostolicæ. de senten. excom. si vero aliquis. de consti. c. 2. lib. 6. Requiritur etiam ꝙ sponte receperit, quia officium est voluntariũ. C. eo. l. inuitus. sic alibi requiruntur hæc duo coniunctim. de regul. constitutionẽ, in fi. lib. 6. & in cõfessione. de hoc ĩ. de cõfes. c. fi. lib. 6.

l ¶ *Receptis.*] etiam si prius recusauerat. & re integra pœnituit, & recepit. ſ. eo. licet. lib. 6. Post hanc autem receptionem competit huic exercitium officij, sicut de iudice dicitur. de appel. super eo. a. facit eod. tit. is qui. lib. 6. 4. q. 5. c. vnico. & quod not. de cle. excom. mi. c. penul.

¶ *Glossa sequens ponit regulam, & quatuor casus, quibus fallit: obiectionem soluit, & vnum casum excipit.*

m ¶ *Cogi.*] præcise. Licet enim regulariter ꝓcurator specialis vel generalis non cogatur præcise dñm defendere, etiam si satisdedit de iudicato soluẽdo & de dño defendẽdo. ff. eo. l. mutus. §. vlt. & l. seq. sed satis est stipulationẽ cõmitti. ff. eo. nõ cogendũ. & eũ teneri dño ad interesse. insti. man. §. mandatũ. tñ in casibus cogitur: scilicet cũ dñs satisdedit pro procuratore præsente, & non ꝯdicente. ff. eo. filius. §. fi. vbi de hoc. & in l. sed & hæ. §. pen. & hoc ne fallat fidẽ dño & aduersario. & idẽ si pro absente, & postea procurator expresse vel tacite ratũ habet. ff. eo. si defunctus. 1. respon. & circa hoc versatur decreta. ista. Est & alius casus [s] qñ agit: cogitur enim defendere, aliàs denegat actio. ff. eo. l. mutus §. pœna. Alius casus est in actione peritura, vt cogatur saltẽ litẽ cõtestari. ff. eo. sed enĩ ex his. & l. mutus. §. fi. [z] Et per hoc soluitur ꝙ obijci posset procuratorẽ etiã post susceptũ mandatũ re integra pœnitere priusquam intersit aduersarij. instit. man. §. mandatum. quia illud verũ in ꝓcuratore, pro quo constituens non cauit, secus in illo pro quo cauit, de quo hic loquimur. Quod autem dicit hæc littera talẽ procuratorẽ cogi, verũ intelligas nisi iusta causa procuratorẽ excusaret, vt prædicta l. filius. §. fi. cũ l. seq. ex quibus patent exẽpla, nã ex illis etiã dñs eum reuocaret post litẽ contestatam. ĩ. eod. c. 2. lib. 6.

s Hic sunt casus in quibus præcise cõpellitur ad factũ. contra regulã, qua cauetur, quòd quis ad factũ per ꝑ se non cõpellitur, sed sufficit quod succedat obligatio: de quo plene per Bart. in l. stipulationes nõ diuiduntur. §. Celsus. ff. de verb. obli. ret.

n ¶ *In omnibus.*] tacita ergo acceptatio vniuersalis est ad omnia etiam futura, si sint inclusa, quod esse potest. ſ. eo. non iniuste.

o ¶ *Causis & negotijs.*] quid ista sint, habetur de verbo. sig. forus.

p ¶ *Cum per hæc.*] scilicet quòd procuratorium vel litteras sine protestatione recepisti.

¶ *Glossa sequens signat contrarium, & soluit.*

q ¶ *Assensum.*] ꝯ, procurator non datur Inuitus. C. eo. l. inuitus & qđ dicit l. 1. ff. eo. ad fi. ꝙ officium istud est necessariũ, sumitur ibi

necessarium pro vtili vel expedienti, interdũ tñ etiã est necessariũ ex parte constituentus. s. de elect. cupientes. §. ꝙ si. de sta. reg. c. voi co. §. eps. lib. 6. C. eo. tit. l. penul. sed ea parte constituti nõ: quia etiã dr̃ inuitus, non solũ cũ ꝯdicit, sed etiã si nõ consentit. ff. eo. l. filius. §. inuitus. Sol. §. ille determinatur per hanc decre. Verum est enim ꝙ institutus simpliciter tacens, nõ habetur pro consentiente, vt ibi. sed qui non simpliciter tacet, sed agit recipiendo simpliciter chartã procuratorij, iste cõsentit, vt hic. quod ergo dicit l. 1. in fi. & l. 2. ff. eo. ꝙ absens constituitur procurator, dũmodo ratũ habeat, determinatur per hanc decre. vt ratũ censeatur habere simpliciter recipiendo chartam procuratorij. Multos casus quibus quis ipso facto agit, vel consentit, vide not. 11. q. 3. æstimant. de appel. dilecti s. de offic. deleg. cũ super. & facit de hære. accusatus. §. ille. lib. 6. Ioan. And.

† Idem & Baldus ... (margin note, partly illegible)

¶ Idem.

¶ *Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi quæ requirunt speciale mandatum, cõtra electum vel prouisum opponere non potest crimina vel defectus. Ioan. And.*

CAP. II.

NOn potest[a] procurator ad agendum vel defendendũ †, iurandumque[b] de calũnia, & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ speciale mandatũ exigunt, constitutus (nisi aliud super[c] hoc in mãdatis[d] habeat[e]) opponere in personã[f] electi[g], seu eius cui est prouisio facienda vel facta, crimina † vel defectus: Cũ sub generalitate tali, grauiora[h] nõ veniant, vel maiora[i], quam in ipso procuratorio sint expressa.

NOn potest.] Ponit dictũ & eius rationem: ibi, *Cum sub.* ¶ Præsupponẽdum est illud qđ habetur in c. qui ad agendũ. eo. tit. io 6. vbi dr̃, ꝙ si quis fuerit constitutus procurator ad omnes causas, & fiat specificatio aliquorũ requirentiũ speciale mãdatũ, & ipsis aliquibus expressis ponatur clausula generalis: & generaliter ad faciendum omnia alia & similia, quæ ipse constituens faceret, si præsens esset: talis procurator admittitur ad alia specialia, licet de ipsis non fuerit mentio facta in procuratorio.

CASVS. Cum quidam Titius electus fuisset in epm Pictaoen. vel forte sibi fuisset prouisum iure deuoluto per archiepm Burdegalen. ego volens impedire confirmationem vel consecrationẽ ipsius me opposui, & cõstitui procuratorem specialiter ad petendũ restitutionem in integrũ cũ clausula generali: & generaliter ad faciendũ & exercendũ omnia alia & similia, q̃ ipse ego constituens facerem, si præsens essem: procurator meus voluit obijcere aliqua crimina, vel defectus ꝯ ipsum Titiũ electũ, forte quia homicida vel irregularis, vel illegitim⁹: oppositũ fuit ꝓcuratori meo ex parte Titij electi, ꝙ ipse non habebat sufficiens mandatum ad opponendũ ista crimina vel defectus: quæritur quid iuris? Respondet Romanus Pontifex, ꝙ licet procurator meus cõstitutus sit generaliter aliquibus specialiter expressis, puta iurandi de calumnia vel petendi restitutionem, & postea supposita clausula generali, tñ ille procurator nõ admittitur ad opponendum defectus vel crimina, nisi nominatim illud caueatur in ꝓcuratorio: Ratio dicendi est in c. qui ad agendum. in 6. hoc dicit H. R. Not. ꝙ in causis ciuilibus iuratur de calumnia, & in criminalibus iuretur de veritate dicenda. Not. ꝙ ad iurandũ de calumnia & veritate dicẽda, requiritur mandatum speciale. cap. fi. de iuramento calumniæ, in 6. Not. ꝙ istud cap. limitat cap. qui ad agendum. eo. tit. in 6. quia illud c. intelligitur quando paria vel æqualia, & non maiora opponuntur, quàm fuerint illa specialiter expressa in procuratorio: secus si maiora vel grauiora, vt in fi. huius c. Not. ꝙ procurator vt sit idoneus, debet dari nõ tantũ ad agendũ, sed etiã ad defendendũ. pro hoc eo. tit. accedens. vbi de hoc. Not. ex hoc c. ꝙ verborum subsequentiũ generalitas restringitur ad ea quæ sunt similia præcedentibus. Zenzelinus pro hoc iure allegat in glo. fin. in princ. Zabarel.

¶ *Prima glos. summat, diuidit, & dicit quod determinat.*

a ¶ *Non potest.*] Casus. Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum ꝯ electum, vel prouisum, opponere non potest crimina vel defectus. ponit dictũ, & eius rationẽ, ibi: *Cum sub.* Determinat quod not. Inno. de accus. super his. in fine. & Compost. de elect. c. 1. lib. 6. in gl. quæritur q̃s procur. & Pet. de Samp. & Archid. ibi. & Guli. in Spec. de procu. §. 1. ver. sed nunquid media, vt j. declarabitur. Expressius autẽ fuerat hæc quæstio disputata per recolendæ memoriæ dominum Ioã. de monte Murulo, vt in mercuria. eod. tit. sub littera G.

b ¶ *Iurandumque.*] hoc verbum cum clausula quæ sequitur, inducebat dubium per decr. qui ad agendum. s. eo. lib. 6. vbi habes, ꝙ si in procuratorio exprimatur aliquid requirens mãdatũ speciale, generali clausula submisse, illius virtute poterit non expresse. ista vero iuramẽta requirũt speciale mãdatũ. de iura. calum. c. fi. lib. 6.

c ¶ *Super hoc.*] quod sequitur de oppositione criminũ & defectuũ.

¶ *Glossa sequens soluit dubium, ex quo infert differentiam.*

d ¶ *In mandatis.*] quia scilicet habet mandatum opponendi crimina & defectus ꝯ illum: nec est necesse ꝙ crimina vel defectus specificentur in procuratorio, vt not. Compost. in gl. præc. & ibi per Archid. & Ioan. Mo. in quæst. prædict. & Guli. in præd. §. ver. sed nunquid sufficit. Et in hoc differt procurator solum excipiens vel opponens ab appellante: ille enim habere debet crimina & circũstantias specificatas in procuratorio. s. de elect. procurator. lib. 6.

e ¶ *Habeat.*] tenet Compost. in fi. glo. quam allegaui in 1. gl. & Guli in præd. §. ver. sed quid si procuratorium. ꝙ non est satis de hoc casu procuratorium factum esse, nisi per procuratorem sit receptum. & officium susceptum. facit s. eo. c. prox. & quod ibi dixi super verbo, receptus.

¶ *Glossa sequens soluit dubium.*

f ¶ *In personam.*] in formam ergo posset, vel in personas eligentium, vel prouidentiũ, iudicum, testium, & his similium: nam tales etiã ex probatione non puniuntur. de ord. cog. c. 2. & Guli. hoc tenet in ver. alleg. in 1. glos. in fin. Sit etiam ratio, quia exceptio illos principaliter non cõtingit.

† Crimina intellige magna vel parua, dũ tamen talia sint, ꝙ probata repellerent electum à beneficio, de quo agit, iuxta. c. 20. de elect. lib. 6 & Clement. constitutionẽ. s. de elect. Bonitatis.

¶ *Glossa sequens primo soluit duo dubia: secundo not. contra opinionem & distinguit, & altero membro coaptat rationes Inno. ex quibus infert quod reprobat.*

g ¶ *Electi.*] vel eligendi ex quo contra certam personam. de elect. qui contra certam. lib. 6. ad hoc ver. facienda, quod sequitur. & idẽ dic de postulato. de elect. c. 1. in prin. lib. 6. Et[1] not. ꝙ ista littera non distinguit an causa istius electi sit in curia per appellationem necne, & sic vr̃ tolli qđ not. Cõpost. in gl. præ. & Guli. in Specul. in præc. §. ver. sed quid si causa. qui dicebant pœnam decre. 1. de elect. lib. 6. non habere locum, nisi cum causa est in curia per appellationem. Si ergo esset coram metropolitano, vel alio ordinario, vel in curia aliter quàm per appellationem, dicebant non esse locum pœnæ, & per consequens generale procuratorium sufficere propter rationem, quam statim dicam. Sed hoc dictum vr̃ hic tolli, quare posset dici, ꝙ licet decret. 1. de elect. lib. 6. quo ad deuolutionem negotij & citationem partium locum solum habeat in appellationibus interiectis ad Papam, & sic intelligatur quod ibi not. quo ad pœnam opponentium, locum habeat etiam in appellationibus interiectis ad alios, vel etiam si non fuerit appellatum, quod forte fuit de mente. Facit de elect. vt circa. in fi. & c. si forte. lib. 6. & sic intelligamus rationes, quas inducebat Inno. in prædi. decre. super his. bene adaptabuntur huic casui sic generaliter posito: dicebat enim ꝙ quia per obiectiones criminũ, de quibus hic loquimur, diminuebatur status opponentis ex eo ꝙ in ꝓbatione deficiens suspensus erat ab ecclesiasticis beneficijs per triennium, per constitutionem prædictam, & si se interim diuinis ingereret, perpetuo erit priuatus. ergo hic procurator per quẽ status diminui poterat. ff. de va. & extraor. co. l. pe. sine speciali mandato non poterat opponere. alleg. ff. de mino. l. illud. de procu. nõ solum. §. h. & licet primo gradu pœna sit temporalis, nihilominus diminutionẽ status cõtinet: nam & relegatio & damnatio in opus publicum sunt temporales, & tñ diminutionem status continent. ff. de pœnis. l. quidam. & sic videbat ad leges. ff. ꝓ socio. actione. §. renunciare. ff. de iniur. sed si vnius. §. procuratorem. Quia dissoluere societatem, vel agere iniuriarum actione, dam ꝙ succũbat, non continet diminutionem status, & ideo non requiritur expressum hoc in illo qui habet omnium administrationem: hanc tñ rationem textus infra non exprimit, nisi dicas maioritatem vel grauitatẽ ex prædictis considerari, quod satis videretur, vt statim dicã. Sed cũ prædicta pœna sit hodie restricta ad beneficia ipsius ecclesiæ. de elect. si compromissetus. lib. 6. in fi. si constituens nõ habet ibi beneficia, cessat ratio; ergo sufficiat generale, sed puto ꝯrium per ibi not. in vlt. glos. & per decret. per inquisitionem. de elect.

† Pœna etsi temporalis diminutionem status cõtinet.

¹ Not. bene lib. gl. ex qua inter alia habes intellectum c. 1. de elect. lib 6. & nõ est alibi hæc glos. Io. Imola.

¶ *Gl. seq. alleg. vnã concor. ponit dictũ, de quo remittit & soluit obstaculũ.*

h ¶ *Grauiora.*] concordat quo ad rescripta. s. de rescr. sedes. quod tñ regulariter etiam in procuratoribus locum non habet, vt ibi scripsi super 3. glo. nec obstat hæc littera, per quam prime facie videretur (quod non puto de mente) ꝙ si in procuratorio expressit causam fidei episcopalem, vel similem, generalitas tunc comprehendet hunc casum. Sunt enim causæ maiores, mediæ, & minores[2], de quibus scripsi post Hosti. de cri. falsi. c. fi. Sed si diligenter attendas, littera non dicit, ꝙ generalitas adiecta in procuratorio expressioni causæ, non includat maiores causas; nam & ille generalitas sine expressione includeret: vt si nulla causa expressa constitui te procuratorem ad omnes causas meas. ff. eo. l. 1. sed dicit ꝙ generalitas adiecta in procuratorio causæ, quæ requirit speciale mandatum, non includit grauiora. Et satis puto ꝙ grauiora intellexerit per modum de quo prædixi. Item sunt ista odiosa intantum ꝙ ecclesia exclusa per peremptoriũ non restituitur ad ista proponenda, secundum Compostel. q. hoc not. de elect. ꝙ sicut. & Guli. in Spec. parte 2. de rest. in integ. §. 2. ver. sed pone, ecclesia.

² Not. hic Lec. quasdam esse generales: quasdam maiores, vt causa fidei. de bapti. c. maiores. quasdam maiores, sicut eporũ & maiorum dignitatum. de elect. quã multa. lib. 4. quasdam medias, vt causæ beneficiales & spirituales de ea. fal. c. fi. vbi plene per Hostien. Et quasdam inferiores, vt ciuiles, & pecuniarias. Pet. de Ancharan.

¶ *Glos seq. allegat 4. concor. obycit, & soluit.*

i ¶ *Maiora.*] ꝯcor. ff. de vino, tritico & oleo leg. l. vlt. in fi. d̃ auro & arg. leg.

arg. leg. l. Plaotius. 15. dist. nos consuetudinem. de elect. scriptum. ad fi. Sed cum anima sit pretiosior corpore. de pœnit. & remis. cum infirmitas. in fi. cum concor. ergo expressa iuramenta, quæ ligant animam ad pœnam æternam, grauiora videntur q̃ isti obiectus, qui ligant corpus ad pœnam temporalem. Sol. nego animam constituentis ligari ad periurium per procuratorem, nisi constituens sit in culpa, quod dic vt d. iuxtem. c. vlt. lib. 6.

¶ Idem.

¶ *Religiosus etiam pro côreligioso, nisi pro consorte eiusdem litis, non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere, licet hoc habeat in mandatis. Ioan. And.*

CAP. III.

Religiosus [a] procurator, etsi per aliũ [b] religiosũ sui vel alterius monasterij fuerit constitutus, sicut nõ potest sine sui superioris licentia [c] procurationis officiũ suscipere [d], nisi pro suo in eadem lite consorte [e]: ita non potest alium procuratorẽ constituere [f] seu substituere [g], etiam si per constituentem hoc sibi expresso [h] fuerit commissum [i].

¶ Idem.

¶ *Per obitum rectoris ecclesiæ reuocatur procurator ab eo pro ecclesia constitutus, etiam quo ad lim cœpta.*

CAP. IIII.

Procuratorem [k] à prælato, rectore [l], vel alio quolibet,

Religiosus.] Primo ponit casum similem, per quem secundo decidit casum aliũ: ibi, Ita, Immola.

¶ Præsupponendum est q̃ religiosus non potest esse procurator vel aduocatus nisi in vno casu, videlicet pro vtilitate sui monasterij: & tũc requiritur q̃ assumat illud officium de licentia abbatis.

Alias & monacho. [margin]

Casvs. Aliquis religiosus claustralis, vel alius fuit constitutus procurator, vel aduocatus à conuentu in causa monasterij: certum est q̃ non potest assumere procuratoriũ, nec exercere nisi de licẽtia sui abbatis: quæritur si conuentus illum constituit procuratorem ad substituendum alios, vtrum possit accipere procuratorium sine licentia sui abbatis? Dicit Romanus Pontifex q̃ non: quia sicut non potest assumere procurationem sine instrumentũ procuratoriũ sine licentia sui abbatis, vt in c. 2. de postulando, in antiq. ita nec potest assumere procuratoriũ ad alium substituendum sine licẽtia sui abbatis. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia: Primo, q̃ religiosus regulariter non põt esse procurator: fallit in casu istius capituli, qñ est pro vtilitate monasterij, & de licentia sui abbatis. De hac materia vide Panor. in dicto c. 2. de postu. in antiq. Not. q̃ licet miles armatæ militiæ possit esse procurator pro suis commilitonibus, tñ religiosus non potest esse procurator pro suis conreligiosis. Not. q̃ religiosus in causa aliqua potest esse procurator vel aduocatus p̃ monasterio, si habet cõsortem eiusdem litis, potest esse procurator pro suo consorte: nã ratione huiusmodi cõionis causæ aliqua permittuntur, quæ aliâs non permitterentur. Not. q̃ textus iste facit in argumentum q̃ inhabilis ad constituendũ vt sit procurator, puta miles, vel mulier, vel minor, nõ est etiã habilis nec aptus vt cõstituatur ad substituendũ: & sic facit pro illa q̃õne quæ formatur p̃ legistas in l. quod quis. C. eo. tñ ista gl. distinguit, q̃ si sit inhabilis omni inhabilitate, vt seruus vel monachus, tunc nõ admittitur ad substituendum, sicut nec ad constituendũ, vt hic: Sed si sit solũ inhabilis ope exceptionis, quia miles tunc potest aliũ substituere.

Nota q̃ ratio huius c. est, quia monachus posuit velle & nolle in sinu & archa sui abbatis, q̃ si assumeret onus ad substituendũ, ipse abdicaret, id est separaret, abstraheret & denegaret suum velle & nolle. Not. q̃ sufficit licentiam superioris interuenire in susceptione mandati, vt probat verbum, suscipere. Not. finaliter q̃ pro consorte eiusdem litis potest religiosus sine licentia superioris esse procurator. quod dicit Panor. verum in ciuilibus. pro hoc quod not. Archid. 2. q. 5. statuit. & 2. q. vlt. si quando. Zabarel.

¶ *Glo. prima dicit quod determinat, & litteram exponens, dubium soluit.*

Religiosus eo verbo generalis. [margin]

a ¶ *Religiosus.*] Se summat determinans notata per Inno. & Host. de re iud. cũ I. & A. in prin. Et qđ dicit, religiosus, generale verbũ est, & includit omnem professum: intelligo tñ de claustrali, secus in prælato. & facit de censi. sopitæ. & quod ibi not. Host. & Ioan. 16. q. 1. de præsentium. & quod not. de testa. c. 5. lib. 6.

b ¶ *Et si per alium.*] hoc dictum: quia quandoque licet inter homines eiusdem collegij vel professionis, quod non licet inter extraneos. 3. ead. compil. de elect. c. 1. eod. tit. quia propter. ad finem.

c ¶ *Licentia.*] 15. q. 1. monachi. 2. 3. de postu. c. 5. per quæ iura vr̃ q̃ non sufficiat licentia, nisi subsit vtilitas monasterij. Ad id quod opponitur de milite qui procurat causam numeri sui, responde vt not. in prædic. c. monachi.

¶ *Glos. seq. ponit duas op. contrarias, & remittit.*

d ¶ *Suscipere.*] Et si suscipiat & contestetur litem, licet quidã dicant deinceps excipi non posse: verius tñ est q̃ excipi potest; secundũ Host. vt satis scripsi 3. eo. in nostra. super glos. qñ dicatur. vt quo ad ipsum mundo mortuum exceptio sit peremptoria. Et quare aliud in milite, ibi dixi.

e ¶ *Consorte.*] vt patet in prædic. decre. cum I. & A. in prin. de accusat. olim. & cap. ex parte. de censi. sopitæ. An vero consors pro consorte audiatur ante litẽ cõtestatã, vel post sine mãdato, collige p̃ not. de consti. cũ M. in 1. gl. de dolo & côtu. cũ dilecti. in 1. gl. de in litẽ q̃ ibi dixi. & patet C. de cõlor. l. 1. & 2. ff. de iudi. si petitor.

¶ *Glos. seq. litterã determinat; & determinationẽ tripliciter exemplificat.*

f ¶ *Constituere.*] repete sine licentia prælati. & intellige in his casibus, quibus sine licentia prælati personaliter esse in iudicio non posset: aliâs in illis casibus quibus quod per se potest, per aliũ poterit. de reg. iur. põt. lib. 6. ff. eo. tit. l. filius. in prin. immo melius est q̃ per alium. de syndi. c. vnico. præ. cũ ipsum superiorẽ denunciat vel accusat, vt in præd. decret. de accus. ex parte. & c. olim. Item ad causam electionis monasterij sui. de consue. cũ dilectus. de rescr. cũ dilecta. de re iud. ad probandum, vel suæ propriæ, cui de superioris licentia consensit: ergo procuratorem dare poterit quasi licentiã et ad hoc habuerit. ex quo licentiam habuit contendendi de offi. deleg. præterea. & cap. suspicionis.

Religiosus quandoq; sine prælati licentia potest esse in iudicio. [margin]

¶ *Glos. seq. obiicit & sol.*

g ¶ *Substituere.*] repete, sine superioris licentia. Per verbũ, ite, qđ precedit, videbatur ɜ, quasi iste esset pica vel organũ cõstituentis, & per ipsum, quasi per fistulam vel lapideum canalem deueniret potestas de constituente ad substitutum. arg. 1. q. 1. si fuerit. Sed negari nõ põt quin in eo q̃ vult actũ substitutionis suscipere & substituere, frangatur abdicatio voluntatis, & obedientia quam promisit: & hæc est ratio huius iuris. 12. q. 1. nõ dicatis. de elect. si religiosus. lib. 6. nec sine eius actu recipit officiũ substitutus. Et facit qđ not. de elec. c. pen. lib. 6. in vlt. gl. & vide quod dicã in v. e. gl.

h ¶ *Expresso.*] forsan expressa p̃sona: sed de hoc nõ curo, satis est enim q̃ habeat mandatũ substituendi etiã incertũ. 3. eo. c. 1. 2. responsio.

¶ *Glos. seq. not. ad quæstionem. op. ponit, & distinguit.*

i ¶ *Commissum.*] Not. ad quæstionem de illo qui constituit procuratorem inhabilem cui dedit mandatum substituendi, an substituere possit? Et videbatur quibusdam, vt Petro de Bel. C. eod. quod quis. iur. q̃ sic per regulã, qui per aliũ. de reg. iur. lib. 6. quasi videatur à dño constitutus. ff. quod cuiusque vni. l. item eorũ. 9. si decuriones. ff. de condi. insti. l. 0. l. institutio talis. vbi licet hæres non instituatur in codicillis, potest tñ institui in testamento nominandus in codicillo. ad hoc facit ff. de serui. rust. præd. cum essent. §. 1. vl. ĩ seruitus concessa ab eo qui habuit ab alio potestatẽ concedendi, non ab ipso, sed à primo domino videretur esse concessa. ad hoc bene facit de offic. deleg. iudex. lib. 6. vbi delegatus inhabilis subdelegat. Tu distinguas inhabilitatis speciem: aut enim penitus & ipso iure inhabilis est, quo casu nec substituet. ad hoc præd. decr. iudex. in fin. Aut est inhabilis ad officium propter defectum auctoritatis, qua intercedẽte habilis esset, & eo casu necesse sit illius auctoritatẽ interuenire, vt substituere possit, vt hic. Aut est inhabilis per exceptionẽ, qua nõ opposita habilis esset, & eo casu substitueret. argumen. prædi. decr. iudex. in princ. & p̃ hoc soluitur quæstio de excõicato, an substituat, quam dixi de proba. post cessionem.

Procurator inhabilis habens mandatũ substituendi, an substituere possit. [margin]

Additio. Huic est similis quæstio de incapace instituto, & rogato restituere capaci, vtrum possit cogi adire, & restituere, de qua plene in l. eam quam. C. de fideicõ. item & illa vtrum repositus filij spurij possit institui ab auo: per medium enim filium spurium deuenitur ad nepotem. vtrum ergo radix infecta inficiat totum, de qua per Bart. in l. Gallus. ff. de lib. & posthu. Petrus.

Procuratorem k.] Notabilis est casus ɜ quẽ prima facie quilibet tñderet. Primo, ponit dictũ: Scđo, illud amplіat & declarat: ibi, Etiam. Imol. ¶ Præsupponendũ est illud qđ dr̃ insti. mandati. & l. mãdatũ. C. mãdati. vbi dr̃, q̃ re integra morte mãdãtis expirat mãdatũ. Et dr̃ res integra vsque ad litis contestationem, sed in mandato iurisdictionis res dicitur integra vsque ad citationem, & extra iudicium dicitur res integra antequam mandans, vel mandatarius fecerit aliqua præparatoria.

Ista Clement. ea. habeat locum in clericis mortuo, vide omnino Guidonẽ Papæ decisione 178. Font. [margin]

Casvs. Cum essem litigaturus ɜ te: quia occupabas decimas meæ ecclesiæ, cõstitui p̃curatorẽ: litẽ cõtestata sum mortuus: vtrũ per mortẽ meã sit reuocata potestas mei procuratoris, & vtrũ sit necesse q̃ prælatus mihi succedens cõstituat nouũ procuratorẽ? Et dicit q̃ sic. hoc dicit. H. R. Nota casum in quo reuocatur mãdatum per obitum constituentis, etiam re non integra. Zabare.

¶ *Glossa prima dicit quod approbet, vel reprobet.*

k ¶ *Procuratorem.*] Se summat reprobans quod not. Inno. de foro compet. dilecti. & approbat in parte quod ibi not. Host. de hoc in Specul. de syndi. § 1. ver. quid si aliqua. & hoc eod. tit. §. 2. ver. sed nunquid procurator. per Arch. eod. tit. si duo. lib. 6.

l ¶ *Rectore.*] de ecclesiastico loquitur, quod patet per verba sequentia, tñ etiã de rectore ciuitatis loquebantur Innoc. & Specul.

Glos. seq. dicit quid de causa propria, & explanat opi. Inno.

a *Pro ecclesia.*] Innuit quod secus si pro causa propria, mandatum enim tunc finitur morte re integra, non integra, non. ff. eo. si defunctus. insti. man. § item si adhuc. ff. man. Inter causas. C. man. l. mandatum. & ibi not. & in præd. § item si. Quando dicatur res integra, dic quod in iudicijs, ante litem contestatam; in negotijs, antequam fecerit præparamenta. Hoc autē quod procurator pro ecclesia cōstitutus erat: mouebat Inno. qui dicebat, quod cum ecclesia nō moriatur. 1. q. 2. c. liberti. de rescr. si gratiose. lib. 6. & procurator pro ea sit datus ab eo qui poterit, scilicet prælato etiam sine consensu capituli. de rescrip. edocere. nihil est quod prohibeat illum agere causam sibi commissam, etiam si res sit integra, per præd. decre. dilecti. & per decre. petitio. s. eo. tit. & per l. annua. ff. de annu. lega. de procuratore constituto ad negotia, quamuis generaliter fatebatur, quod post mortē constituentis non debebat incipere noua negotia. ff. de neg. gest. nam & Seruius. § si viuo. sed Host. aliter, vt statim dicam.

Mandatū non finitur per mortē mandātis.

Mors quoque beneficiatum potest dicere beneficium esse suum. facit c. si tibi absenti. de præben. lib. 6.

Ecclesia non moritur.

pro ecclesia [a] † sua vel beneficio constitutum, per mortem constituentis reuocari [b] censemus: Etiam quo ad negotia [c] iā incepta, & causas in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem huiusmodi contestata [d].

TITVLVS XI. De restitutione in integrum.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore læsionis.

Glossa sequēs primo ponit opi. Host. & ipsius motiua, quam ostendit partim reprobatam secundo opi. Archid.

b *Reuocari censemus.*] dicebat Hostiensis quod procurator iudiciorū non agit prælato mortuo donec sit ecclesiæ de prælato prouisum: Ratio sm eum est: quia tunc cum vacat sedes, nil debet innouari, ne se. va. c. 1. & vlt. quod loquitur de lit. contest. cū tractet de receptione testium, & mirabatur Hostien. quomodo dubitabatur de hoc. nec valet sm eū si dicas quod in prædictis c. loquitur de prælato conuento, non de agente; nā si non permittitur tunc defendere quod fauorabilius est, multominus agere. alleg. ff. eo. seruū quoque. § publicæ. & l. Pomponius. in fi. & C. eo. alienā. etsi Hostiensis per hæc verba intellexit quod prædictus procurator substituto prælato ex primo procuratorio litem consequi possit: hoc reprobaretur per hanc litteram quæ dicit, reuocari censemus: non dicit, impediri vel suspendi. Archi. tractans hanc materiā satis exquisite in prædi. decr. si duo. dicit procuratorē constitutū à prælato & capitulo in causa cōi vel principaliter capituli durare post mortē plati: in causa vero discreta prælati secus: & sic opiniones prædictas voluit concordare. Et an hāc opinionē hæc decre. reuocare intēdat, nō video: quod exprimi fuisset expediens. pro ea tū facit quod scripsi post. Inno. de cōsue. cū dilectus. super 1. glo. & quod not. de resti. in integ. c. 2. vbi dicit quod mortuo abbate cōuentus per syndicū agere pōt, & cōuenti de iuribus quæ pertinēt ad cōuentū, vel simul ad vtrosque: secus in his quæ segregatim ptinent ad abbatē. ne se. va. c. vlt. Posset tū dici hanc opinionē Archid. verā, quod durat procuratoriū primis duobus casibus, non tū procedat procurator vacante ecclesia, in causis quæ illa vacante tractari nō possunt: instituto tū prælato procedet ex veteri procuratorio. In tertio vero casu locū habet hæc decret.

Procurator, si est cōstitutus à collegio in causis in quibus pōt omnibus collegio mortuis & alijs subrogatis, durat eius officium, vt determinat Dynus in cōpromisso facto ad collegiū, vbi sunt de iis ex quibus v. vel vij. postea mortui sunt: ... non extinguatur cōpromissum: quia vnū & idē collegium remanet, & censetur eiusmodi alijs subrogatis, vt l. proponebat. ff. de iud. & ita notat Bar. in l. quid in rerum §. & si naue. ff. de lega. § Petrus.

c *Negotia.*] credo quod intendit per hoc designare procuratorem negotiorum, & per verba sequentia procuratorem iudiciorum.

Glossa sequens dat simile, & notat ad duas quæstiones.

d *Contestata.*] quantumcunque ergo sit dūs instantiæ, mors reuocat, sicut & viuens ex certis causis reuocare posset sciuitum. de quibus s. eo. c. 2. lib. 6. Et facit hæc decre. ad id quod not. post Hostien. de offi. vica. c. penult. quod mortuo eo cui deseruit vicarium, expirat illius officium: & ita seruamus allegat. de offi. vica. Romana. lib. 6. per quā probatur quod si non esset mortuus, sed excōicatus suspēditur, sed non reuocatur officiū vices gerentis, & sic diceremus in procuratore prælati agentis. Facit etiam ad qōnem not. in Specul. de arbi. § finitur ver. quid si prælatus. scilicet quod mortuo plato, qui compromisit de rebus ecclesiæ, finitur cōpromissum. ibi videas.

Per istā Ho. Panor. in c. extirpandæ §. quir vero. tradit in regulam, quod recoti? dominus suo mortuo, in iurisdictione vel officio suo suspenso, non administrat. Fontan.

DE RESTITVTIONE IN INTEGRVM.

Visum est supra de procuratoribus; verum quia Ecclesia aliquando litigat per procuratorem, & per negligentiam procuratoris sui aliquando læditur, & tunc debet restitui, ideo occasione à procuratoribus sumpta, ponit titulum generalem, de in integrum restitutione.

Ab ecclesia. Ponit primo dictū: Secundo illud terminat & declarat: ibi, *Sed non fiet.*

Casvs. Ecclesia aliqua litigat per procuratorē contra Titium, & procurator ecclesiæ petijt terminū ad producendum testes, acta, literas, & quæcunque alia munimenta sub pœna exclusionis: procurator iste fuit negligens ad producendum suos testes & monimenta: quæritur verum aduersus istū lapsum tēporis ecclesia habeat releuamentū: hoc est, vtrū hoc lapsu non obstante possit producere suos testes, &c. Dicit quod sic. Sed quæritur ad quantū tēpus ecclesia restituetur. puta quia forte ecclesia habuit tres mēses, & fuit impedita per duos menses, vtrum restituetur ad tres mēses? Dicit quod non, sed solum restituetur ad tempus, in quo fuit læsa. Sed quærit infra quod tēpus possit repetere istā restitutionem? Dicit quod infra quadriēniū. Not. quod causa restitutionis in integrum debet inchoari & finiri infra quadriēnium à tempore læsionis: & sic officiū nobile quod imploratur ad impetrandā restitutionem in integrū, non perpetuatur per litis contestationē: Secus est de actione. l. si. C. de præsc. xxx. vel xl. annorum. & C. quādo libe. prin. dat. l. 1. & 2. Not. quod ecclesia petit restitutionem infra quadriēniū, licet tēpus sit minus quadriennio. Et sic confunditur opinio aliquorum legistarū dicentiū, quod solum quis debet restitui infra illud tempus ad quod fuit læsus. vt si aliquis in præsentia mea inceperit vsucapere rem meam per biennium, & in primo anno fui absens causa reipublicæ, durante illo anno vsucapit, volo restitui: Dicūt isti quod non possum restitui nisi infra annū. Not. quod officiū rescindens est officium nobile, quod imploratur, vt iudex tollat impedimentum quod obstat, puta tollat vsucapionem vel præscriptionem: quo impedimento sublato, restituor ad actionem, quam prius habebam, & ista actio dē actio rescissoria, & ipsam debeo intentare post restitutionē infra tempus quo fui læsus. Not. sm glos. quod ista restitutio intelligitur de lapsu tēporis iudicialis. Hoc idē tenet glos. in c. auditis. in antiq. tū maior pars doctorum tenet contrarium, & dicunt quod istud cap. loquitur indistincte, siue ecclesia sit læsa in iudicio, siue extra. Not. quod ad hoc vt audiatur ecclesia petens se restitui, sufficit quod affirmet se læsam, vt hic in verbo, affirmat. & glo. in hoc verbo. Not. quod ecclesia læsa restituitur in integrum, & est hæc restitutio in pristinum statum restauratio. C. de reputa. quæ fiunt in iudi. l. 1. ff. de mino. l. quod si. § restitutio. Zabarel.

CAP. VNICVM.

Ab ecclesia [e] † aduersus [f] lapsū tēporis [g], in quo [h] se læsam [i] affirmat [k], in integrū restitutio peti [l] potest: & causa restitutiōis huiusmodi finiri [m]

Deinde secūdū huius Clement. Matthæus de Afflictis, decisione 475.

Prima glossa summat & dicit quid determinat.

e *Ab ecclesia.*] Casus. Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantū restituitur: & infra quadriennium à tempore læsionis determinat. not. ff. ex quib. cau. ma. sed & si per prætorem § quotiens. & l. necnon. § si quis sæpius. C. de tem. in integ. restit. l. fi. de resti. mi. l. quod tempore. & quod not. Guli. in Specul. 2. parte. eod. tit. § infra quod. in prin. & § 2. ver. sed cum dixerim.

e *Ecclesia.*] cuius nomine hanc restitutionē petet prælatus, etiā sine speciali mandato, sm Inno. quod hoc not. s. eod. suscitata. & Gulio Spec. eo. tit. § 5. ver. prælatus autem. Si vero per lapsum temporis non læderetur ecclesia, sed solum prælatus ipsius ecclesiæ, vt quia lapsum est tempus quo prælatus debuit prouidere, vel canonici debuerunt eligere; tunc non competit restitutio, vt scripsi s. eod. c. fi. in 6. oppo. & not. in prædi. § ver. vt autem.

Prælatus sine mandato pōt nomine ecclesiæ restitutionē petere.

f *Aduersus.*] vsitatum est hoc verbum in iure, & maxime in hac materia, patet C. si aduer. rem iu. & in rub. seq. s. eod. c. 2. lib. 6. & ponitur pro contra.

De dictione, aduersus, vide Cald. in 2. super spoliatione, de eod. & g Rota consil. 76. lib. 2 & cō. fi. 3 lib. 3.

g *Lapsum temporis.*] pone exemplum s. c. 2. & c. auditis. & c. coram. quia infra tempus statutum probationes non produxit. vel non obtulit infra tempus statutum pretium emptori, cum posset. eo. tit. constitutus. vel pone in decennio appellationis interponendæ eo. tit. c. fi. Quid de biennio prosequendæ appellationis, an ecclesia infra illud tempus non prosequens iuste impedita indigeat restitutione, vel ipso iure seruetur illæsa? not. per Inno & Host. de appel. ex ratione. De præscriptione vero xl. annorum contra ecclesiam nil immutatur per hanc constitutionem: sed dic vt not. s. auditis. loquitur enim hic de illo temporis lapsu, contra quod restitutio competit, sed contra illud non competit, vt ibi.

h *In quo.*] scilicet lapsu temporis.

i *Læsam.*] enormiter. quod dic vt not. s. eod. c. 1. & patet. de re. eccl. non alienan. c. pen. Nunquid autem ex eo quod non posuit declinatorias infra terminum ad id datum sit læsa, & restitutio competat? satis scripsi post Inno. & Host. s. eod. coram.

k *Affirmat.*] in fine dicit, probabit: & ibi dicam.

l *Peti potest.*] de hoc non dubitabatur, nam maior læsus ex tempore quo abfuit causa reipu. vel alia iusta causa, restituitur. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. cum similibus.

m *Finiri.*] hoc est quod dicimus non perpetuari hoc casu iudicis officium

Officium iudicis no semper perpetuatur per litis contestationem.

cia officium per contestationem de hoc. ī. de offi. iud. c. 2. si tamē non staret per ecclesiam, sed per iudicem vel aduersarium, non imputatur ecclesiæ. C. de tempo. in integrum. restit. l. petendæ in fi. vnde si per appellationem aduersarij fuerit protelata, non imputatur ecclesiæ, sicut nec minori. ff. de mi. l. ultra vtile. & facit de re iu. imputari lib. 6. & facit eod. tit. c. 1. lib. 6. & vide quod scripsi ī. eod. tū ex litteris. super glo. 2. Sed quid si post finitum quadriennium detur restitutio? glo. in l. fi. C. de temp. in integ.

Restitutio post quadriennium data, non tenet.

debet infra quadriennium[a] continuum[b] à tempore[c] læsionis, etiam si minus[d] quadriennio[e] tempus læsionis existat. Sed non fiet restitutio nisi ad tantum tempus, quantum se læsa fore probabit[f].

FINIS LIBRI PRIMI.

restit. dicit quòd tenet, quia contra ius litigatoris, quod puto cum intellexisse, si non appelletur. C. quando prouo. non est neces. l. 2. ī. de re iudi. cum inter vos. Quidam contra dicentes, quòd quia huiusmodi constitutiones contra ius commune conceduntur, sunt restringendæ. ff. de actio. & oblig. in honorarijs. §. sed cū rescissa. de reg. iur. quæ à iure lib. 6. Item qua ratione non tenet ipso iure sententia lata post tempus accusationis. ff. de eacu. tu. scire oportet. §. consequens. eadem ratione nec hic. & facit quod not. C. de iud. properandum. post prin. & hoc placuit Dyno, pro quo facit j. de appel. si appellationem.

1 Et bene Panor. oe. sciens glo. istā obsti: per quam dicit sententiā no tra ius litigatoris pri integrū adueciius commune esse nullam ipso iure. hic limitatur c. lo servos. de re iudi. Pont.

a ¶ *Quadriennium*] olim dabatur annus vtilis, qui vario modo computabatur ex diuersitate locorum, quæ hodie sublata est, & loco illius, datur quadriennium. C. de temp. in integ. resti. l. fin.

¶ *Glo. seq. instruit de tempore continuo & vtili.*

b ¶ *Continuum*] habemus in iure tempus continuum & vtile: cōtinuum est qđ cōtinue currit, diebus feriatis & non feriatis: in pręsentia & in absentia, siue sit copia iudicis siue non. C. de præscri. long. temp. l. fina. Tempus vero vtile nō cum diebus feriatis, diebus absentiæ, & diebus quib' nō est agēdi copia. Et illud est multiplex: quia quoddā est continue vtile, quoddā vt se quo ad sui principiū tantum, quo ad progressum non: qsique est continuum vno respectu, vt veniant dies feriati, & non alio, quia non currit iuste impedito. de hoc scripsi de conces. præbend. cap. 2. & cap. quia diuersit. item. in fi. & forte hoc intendit hæc littera, quod continuum sit in principio: per litteram quæ sequitur.

Restitutio quādo peti debet ab ecclesia, minore & maiore læsis.

¶ *Glo. seq ponit differentiam: secundo notat pro opi. Inno.*

c ¶ *A tempore.*] læsionis. in hoc differt ecclesia à minore & à maiore, quia minori currit in princ. xxvi. anni ætatis suę: sc licet cum factus est maior. C. de temp. in integ. resti. l. fi. maiori læso tempore absentiæ currit post reuersionem. ff. ex qui. cau. ma. ab hostibus. §. fi. in ecclesia non sic, vt patet hic, & ī. eod. c. 1. & 2. lib. 6. Et not. quod hæc littera facit pro eo quod not. Inno ī. eod. coram. vbi dicit, quod si ecclesia non probauit in peremptorio à fine termini incipit currere quadriennium petendæ restitutionis, & non à die sententiæ: quod patet, quia finito termino completa fuit læsio ex qua daretur restitutio, etiam si nulla sequeretur sententia. ī. eo. tit. c. 2. & 3. vnde dicit quod caute facit læsus in omissione probationum, & in sententia, si petit restitui ꝯ sententiam, & ad probationes omissar. Alij secundum eum, quod quadriennium computatur à tempore sententiæ, & tutus est ꝯ sententiam restitutionem petere. ad hoc ff. de mino. l. 1. §. 1. sed primum dictum plus placet Innocentio.

¶ *Glo. seq ponit tres opin. & tertiam hic approbatam coadiuuat, & contrarijs respondet.*

2 Hāc glossam late suo more declarat hic Ioannes Imola. eum vide.

d ¶ *Si minus.*]Hic erant 3 opiniones legistarum, de quibus in t. glo. Dicebant enim, aut est læsio in contractu vel sententia, aut in tempore. Primo casu fatentur indistinctè verum quod datur integrū quadriennium. ī. eod. c. 1. lib. 6. ī. eod. constitutus. C. de temp. in integ. rest. l. fi. secundo casu. subdistinguunt, aut læsio est tanti temporis quantum est quadriennium; & tunc infra quadriennium integ. datur restitutio: aut læsio est minoris temporis; & tunc dicunt quod non datur integrum quadriennium, sed solum tantum tempus ad restitutionem petendam, quantum fuit tempus læsionis. & hoc placuit Bul. & Azo. & Accur. quos sequitur Dynus in §. rursus. instit. de act. Iac. Bal. contra quem sequi videtur Odofredus distinguens tempus infra quod, & tempus ad quod fit restitutio, dicens quod dummodo non reperiatur negligens infra tantum tempus quantum erat tempus læsionis, habebit integrum quadriennium, aliàs si infra illud tempus reperiatur negligens, non restituitur postea etiam infra quadriennium, quia tempus negligentiæ computatur cum tempore læsionis vel absentiæ. & sic tenet glo. ff. quæ in frau. cred. ait prætor. §. si conditionalis. quam primi allegant pro se. Alij in hoc vltimo dicto discordant, dicentes quòd tempus infra qđ, semper est vniforme, & semper habet quatuor annos, vt hic, & in con. cor. tēpus vero ad qđ, non d. ē amplius quam fuerit tempus læsionis. & sic loquitur ff. ex qui. cau. ma. sed & si per prætorem. §. si feriæ. & l. necnon §. si quis sæpius ff. de mino. l. fi. nam in lucro foret is qui restituitur si amplius haberet de tempore quàm fuerit tempus lęsionis: quod esse non debet. ff. ex quib. cau. ma. l. 1. in prin. & l. videlicet. & hoc placuit Petro de Bel. & hoc approbatur, & merito: esset enim mirabilis rigor dicere quod læsus in die debeat obtinuisse restitutionem infra diem, quod vult prima opinio, vel saltē necessario separasse, qđ vult secunda. Item cōcludit prima opinio quadriennium non dari contra vsucapionem, quæ finitur triennio. instit. de vsucap. in princip. cum tamen loco anni vtilis qui dabatur olim. C. de rest. mili. si quid. & l. seq. detur hodie quadriennium. C. de temp. in integ. resti. l. fi. qđ præscriptioni & vsucapioni est commune. Restat ergo respondere ad contraria quæ inducit gl. in § quotiens primo ipse § quotiens. & ead. l. §. si feriæ determinant solum tempus ad quod, puta vt læsus in die restituatur ad diem, & sic concordant, sed non determinant tēpus infra quod. Eodem modo respondere potest ad l. necnon. §. si quis sæpius. cod. tit. vt scilicet loquatur de tempore ad quod. Vel si vis intelligere de tempore infra quod, loquitur de anno vtili: cuius loco datur hodie quadriennium: sicut si hodie diceremus læsum in quadriennio restitui infra quadriennium. Lex vlt. ff. de mino. facit pro: quia ibi tempus infra quod præcedit tempus ad quod, & dantur ibi hæc duo tempora diuersa. Ibi enim ex tempore in integrum restitutionis concessæ minori qui nouauerat, restituitur creditori tempus quod sibi supererat de tēporali actione nouationis tempore. Per eundem modum responderi potest ad l. si debitoria §. fi. ff. ad Velle. si diceretur quod ibi restitutio fiat per iudicis officium. Vel dic verius, vt ibi not. scilicet quod fine temporis interuallo ipso iure per l. restituitur prima actio. & per eundem modum responde ad §. si conditionalis. superius alleg. ad l. cum post. ff. quando act. de pec. respōde vt ibi not. nec ibi de restitutione loquitur. Ad rationem quam dicebant primi, quod alias erit deterior conditio illius qui vsucepit tempore minoris ætatis, vel absentiæ causa reipublicæ, quàm si non vsucepisset: cōpleta enim ætate vel cessante causa vsucepisset per trienniū, & tu das quadriennium: Rñdeo quod non est deterior, quia cessante vsucapione ille posset vendicare quod modo non potest: imo secundum quosdam est prius necessarium iudicium rescindendæ; quod est dicere, quod prius rescindatur impedimentum vsucapionis, & postea rescissorium datur, id est, pristina actio, quæ datur vsucapione rescissa; tamen tenuatur quod simul vtrumque intentantur: quod fieri potest. vt not. Guli. in Specu. iiij. parte eod. tit. ver. sed nunquid in eodem. Nec est melior conditio eius contra quem vsucapitur in absentia, quàm in præsentia, quia vendicando infra triennium perpetuaret sibi actionem per contestationem, sed officium non perpetuatur per contestationem, vt supra dixi, æque igitur datur tempus longius.

Iudicium rescindens & rescissoriū simul intentari possunt.

¶ *Glo seq. obijcit, & remittit.*

e ¶ *Quadriennio.*] Sed contra, temporalis præscriptio non currit minori, sed ipso iure seruatur illæsus. C. in quib. cau. l. fi. ergo nec ecclesię. Solue vt dixi ī. eod. constitutus super glo. consuetudo. & cap. fin. in 6. oppo.

f ¶ *Probabit.*]Licet ergo ex affirmatione minoris vel ecclesiæ examinentur causæ restitutionis in integrum, vt supra: non tamen cōceditur restitutio nisi læsione probata, vt hic, de quo vide in Spec. eod. tit. §. 2. ver. illud quoque.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Cōstitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies solemnes publice factæ de mandato Papæ, in audientia litterarum Apostolicarū, vel Papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci in quo Papa cū curia sua degit, arctent citatum ac si ad eū personaliter deuenissent, restringitur ad eos, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Ioan. And.*

CAP. I.

Dudum[a] † Bonifacius Papa octauus prædecessor noster constituit[b], vt citationes[c] auctoritate Apostolica de personis quibuscunque[d], ac etiam vndecunque[e] ad instar edictorum in albo[f] prætoris propositorum, etiam extra dies solemnes[g], in quibus Romani Pontifices processus consueuerunt facere generales[h], ipso Papa[i] specialiter[k] & ex certa scientia[l] id mandante[m] factæ, in Apostolicarum audiētia publica litterarum[n]: vel in Papali palatio[o] publice postmodum maioris[p] ecclesiæ loci, in quo Romanus Pontifex cum sua curia residebit, ianuis affigendę, sic valeant atque ar-

Continuatio. ¶ *Visum est de præparatorijs iudiciorum & iudicibus, nunc videndum est de iudicijs, quæ per magistratus exercentur, & redduntur, quare ponitur rubrica, de iudicijs.*

Vdū.] ¶ Primo, ponit cōstitutionem Bonifacij: secundo, illā restringit, ibi: *Quare vero*: Tertio, protestatur, ibi: *Porro.*

¶ Præsupponendū est qd habetur in constitutione Bonifacij octaui, quæ incipiebat, rē non nouam. videlicet, q citandus citabatur in audientia cōtradictoriarū, vel in aula palatij Papæ, & postea affigebatur schedula in valuis, id est, in portis ecclesiæ principalis vbi erat Papa, & hoc fiebat si per ipsum steterat quo minus posset citari, vel si ad eum non patebat tutus accessus: Et condita seu facta fuit hæc Clementina propter opiniones, quia aliqui exponebant, præsertim, id est, maxime; alij exponebant, præsertim, id est, tantum. Secundo, præsupponendum est, q auditor seu audientiator audientiarum dat litteras simplices iustitiæ. & non tenet suum auditorium cum alijs in palatio Papæ, sed exercet in tertio ponte eundo versus sanctum Michaelem.

† Modus citādi per edictū in forma hac per Clem. locum habet in solo Papa, vt notat hic Zabarella. cū videto.

Casvs. Inter Titium & me pendebat lis coràm Papa, & erat articulus, qui non poterat expediri nisi citato Titio, quia erat sententia ferenda, vel testes producēdi: quæritur qualiter sit citandus? Dicit q secundum constitutionem Bonifacij sufficit q citetur in ordinario contradictoriarum, vel in palatio Papæ, dum tamen nō citetur in diebus solemnibus, sed citetur extra dies solemnes, & post affigatur citatio in valuis ecclesiæ principalis, vbi est Papa cum collegio: Tamen illa erat nimis rigorosa pluribus, ideo hic mitigatur, quia illa constitutio Bonifacij solum habet locum contra eos, qui impediunt quominus possint citari, vel quando ad eos tutus non patet accessus, & tunc valet modo prædicto, videlicet q citetur vt tactum est: tñ si Papa decerneret ex certa scientia eum citandum ex constitutione Bonifacij, quamuis per eum non stat quominus citetur, vel si ad eum bene sit tutus accessus, & dicat q ipse vult vt executio talis citationis valeat, tunc valebit perinde ac si esset facta in personam. Not. q quis est citandus personaliter, si possit apprehendi, aliàs citandus est de intimatione. ī. de elect. in c. causam. videlicet q citatio est affigenda in valuis ecclesiæ vel alterius loci, ita q verisimile sit, q executio citationis deueniat ad eius notitiam. Not. casum in quo citatur quis vltra duas dietas, vt hic in glo. in verbo, vndecunque. & idem Lau. & Zen.

Not. q cessante causa legis, cessat lex. probatur hoc in eo q excusat constitutionem Bonifacij propter malitiam temporis. Zaba.

¶ *Prima glo. summat, & diuidit: & ponit tempus constitutionis.*

a ¶ *Dudum.*] Casus. Constitutio Bonifacij, quę habet, quod citationes etiam extra dies solemnes publice factæ de mandato Papæ in audientia litterarum Apostolicarum, vel Papali palatio, affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum curia sua degit, arctent citatum ac si ad eum personaliter deuenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Et primo ponit cōstitutionem Bonifacij: secundo illam restringit: tertio protestatur, ibi: *Porro.* Et constitutio ista præcessit concilium, vt in proœmio dixi, & patet infra cap. proximo.

¶ *Glo. secunda tempus exprimit.*

b ¶ *Constituit.*] in sua Extrauag. quæ emanauit post Sextum, quæ incipit, rem non nouam.

¶ *Glo. seq. soluit obiectionem intitulationis.*

c ¶ *Citationes.*] Licet (quia de citatione hic tractatur) competenter poni potuisset sub tit. de dilationibus, maxime cum prima citatio videatur anteiudicialis, iuxta not. per Inno. & Hostien. de proba. quoniam. vt ibi scripsi super versi. citationes. quia in etiam

• Vide Marianum Socinum tract. de citatio. act. 41.

per primam firmatur iudicium, & perpetuatur, & præuenitur iurisdictio. de foro comp. proposuisti. de offi. deleg. gratum. cum concor. & ideo in isto titulo congrue ponitur, vt sciatur super tali citatione posse firmari iudiciū. facit solitu. de pœna temc. lit. & fin. & qd not. ff. de in ius vo. sup rub. & est huic si. co. ti. c. 1. & a. li. e.

d ¶ *Quibuscunque.*] exprimit ipsa constitutio cuiuscunq; sint status, dignitatis vel præeminentiæ ecclesiasticæ vel mundanæ, etiam si imperiali • vel regali ꝑfulgeant dignitate: tollit etiam omnes contrarias indulgentias, vt ibi patet.

• Not. hic per verba generalia, comprehēdi etiam Illustres. Fe.

e ¶ *Vndecunque.*] Etiā vltra duas dietas & extra prouinciā: est enim Papa vicarius illius, cuius est terra & plenitudo orbis terrarum, &c. de dec. tua. & 9. q. 3. cūcta per mundum. Io. A.

f ¶ *Albo.*] erat locus ‡ dealbatus vbi scribebātur edicta, de quo in Authen. de litu. §. omnem. coll. 8. ff. de iurisd. om. iu. si quis id ff. de albo scri. l. 1. & a. de hoc vide in Specul. de do. & cōtu. §. restat. in prin. & de cita. §. sequitur. ver. & not. secundum Vber. vbi etiam not. qui iudices citare poterant per hæc edicta, & qui non.

‡ Quid sit album prætorum vide per repentiores lexicographica.

¶ *Glo. seq. exprimit tres dies, & sequens quinque crimina, in quibus & contra quæ fieri solent processus.*

g ¶ *Solemnes.*] Solent • esse dies Iouis septimanæ sanctæ, dies Ascensionis, & festum dedicationis basilicarum Petri & Pauli: quod fertur esse de mense Nouembris in octaua beati Martini.

• Vide Io. And. & alios in ca. vt commissi de hære. lib. 6.

h ¶ *Generales.*] contra hæreticos credentes, &c. vt scripsi de hære. excōicamus. §. sane. super 1. glo. portantes Sarracenis merces prohibitas, vt scripsi de Iudæ. q olim super glo. 2. & piratas de hoc de rapt. excōicatione. exigentes vel imponentes noua pedagia. de censi. innouamus. falsarios litterarum Papalium. de crimine fal. ad falsariorum, & his similes ¶.

¶ Tales esse omnes casus, qui cōtinentur in processu bullæ, quæ singulis annis Romæ in die cœnæ Domini legi solemniter solet.

i ¶ *Papa.*] in inferioribus etiam locum non habet, saluo eo quod dicitur. ĵ. tit. 1. quamuis.

k ¶ *Specialiter.*] non sufficeret ergo generale mandatum de citando talem, nisi Papa specialiter exprimat citationem fieri per hanc formam.

¶ *Glo. seq. probat per scientiam excludi ignorantiam & errorem, & dicit quare.*

l ¶ *Ex certa scientia.*] idem verbum de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. & vide qd ibi not. ignorātia opponitur scientiæ. de ordi. ab episc. c. 1. de sen. excom. pro illorum. sicut error opponitur consensui. ff. de iurisd. om. iud. si per errorem. & canon dicit, q proprium erroris est approbare falsum pro vero. 38. dist. quamuis. & alibi, q errare est aliud pro alio putare. 22. q. 2. in quibus cadit tñ error in ignorantia, vt prædi. c. quamuis. quare littera ista videtur excludere mandatum qd Papa faceret per ignorantiam vel errorem, ac si intendat q requiritur certa scientia, per quam intendat tollere ius eōr, quo debeat citatio fieri personaliter vel ad domum. vt lit. non contesta. quoniam. §. porro. de eo, qui mit. in pos. c. fi. cum suis concor. ĵ. tit. 1. c. 1. & requirendi sunt amici. ff. ex quib. cau. maiores. itē ait. §. vlti. & l. seq. super quo vide quod not. de dolo. & contu. causam.

• Error opponitur cōsensui, & falsum pro vero approbat.

m ¶ *Mandante.*] constitutio, rem non nouam. dicit iubente, per quod videntur hęc paria. & facit ad not. 14. q. 1. cap. fin. 12. q. 2. dudum.

¶ *Glo. seq. ponit duas vel quatuor æquiparationes.*

n ¶ *Litterarum.*] de simplici iustitia, dē cri. fal. c. penult. & ibi manere solet contradictarū auditor. Alij auditores in palatio, de quo sequitur, & propter hoc decre. ne Romani. §. sane. ī. eo. lib. de elec. dicit causarum & litterarum audientia.

o ¶ *Palatio.*] constitutio illa dicit, aula: cui verbo concordat ĵ. de bap. præsenti.

p ¶ *Maioris.*] nō dicit cathedralis. sicut ī. eadem compilatione de elect. causam. §. 1. & ĵ. tit. 1. quamuis ratio. quia curia posset esse in castro, villa, vel oppido • vbi non esset ecclesia cathedralis. & concor. ĵ. de sen. excom. ex frequentibus. vbi æquiparat cathedralem & matricem ecclesiam loci.

• Not. ex glo. vbi est Papa, ibi est Romana curia. facit c. 1. iuncta glo. in verbo, sede de præui. lib. 6. Fe.

a ¶ Locorum.]

ſtent citatos poſt lapſum terminum †, quem (conſiderata diſtantia locorum [a]) citationibus ipſis apponi conuenit cōpetentem, ac ſi ad eos perſonaliter [b] deueniſſent. ¶ Quia vero ſtatutū ipſum rationabiliter [c] editum propter malitiam temporis tunc inſtantis nonnullis nimis rigoroſum videtur: Nos rigorem ipſum manſuetudine temperantes [d], idem ſtatutum & præfatum modum citandi reſtringimus [e] ad illos tantum, & in illis locum volumus ſibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per ſe vel per alios [f] quoquo modo, ne ad eos poſſit citatio peruenire [g], vel quorum [h] domicilia ſiue loca non poſſunt [i] tute [k] libereve adiri. ¶ Porro ei quod circa citationes abſentium tā diebus ſolemnibus quàm alijs, Eccleſia † Romana diuerſis ex cauſis interdum facere conſueuit [l], per præſentem conſtitutionem ſeu moderationem in nullo volumus derogari.

¶ Idem.

¶ In cauſis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vſurarum, & ipſas tangentibus, procedi poteſt ſimpliciter & de plano, abſque iudiciorum ſtrepitu & figura. Ioan. And.

CAP. II.

DIſpendioſam [m] † prorogationem litium (quam interdum [n] ex ſubtili [o] ordinis iudiciarij obſeruatione cauſarū docet experientia [p] prouenire) reſtringere [q] in ſubſcriptis [r] caſibus cupientes [s]: Statuimus, vt in cauſis ſuper electionibus [t], poſtulationibus, vel prouiſionibus [u], aut [x] ſup dignitatibus, perſonatibus, officijs, canonicatibus [y], vel prębendis, ſeu quibuſuis beneficijs [z] eccle

† Nota diſpendium eſſe ſi lites prorogentur. cap. cū ſinem. de dolo & cōtuma. l. properandum C. de iudi. Zabarella.

---

a ¶ *Locorum.*] conditionibus perſonarum & negotij. de appel. cū ſit Romana.

b ¶ *Perſonaliter.*] ergo ſicut perſonalis citatio conſtituit quem verum contumacem, non ſic maniſeſtum. de ſenten. excomm. venerabilibus. § ſecus. lib. 6. ſic & iſta. Circa talium appellationem vide quod dicam ī. de dolo & contu. ſi ante. Et hoc intēdit, ꝙ ille proceſſus, qui fieri poſſit ꝫ perſonaliter citatū, fieri poterit ꝫ iſtum, & econuerſo: ſcilicet in eo qui fieri non poſſet cōtra alium, nec ꝫ iſtum. ſuper quo vide quod ſcripſi de eo qui mit. in poſ. c. ſi. & in quęſtione, quam diſputaui de receptione teſtium facta contra citatum ad domum, in mercu. ſub tit. de teſtib. Item id qđ ad excuſationem contumaciæ poſſet docere perſonaliter citatus, poterit & iſte [1], & quod ille non poſſet, nec iſte: facit de appel. ſæpe. verſi. quicquid autem.

† Al. tamen.

1 Not. Imo ſi, ꝙ præſumptio ſ̄ nonnis citationis, non eſt tanta & de in re. Font.

c ¶ *Rationabiliter.*] cō cor. ī. de reſcrip. ſtatutum. de conceſ. præbē. c. 2. lib. 6.

d ¶ *Temperantes.*] 45. diſt. diſciplina. & c. ſeq namque.

¶ *Glo. ſeq. alleg. duas concor. & dupliciter iuſtificat hanc reſtrictionem.*

† In quodam manuſcripto ita. Eccleſia Romana diuerſis ex cauſis proceſſus interdum, &c.

e ¶ *Reſtringimus.*] ſimile de elect. ſtatutum. de hære. ſtatutum s. lib. 6. & ī. cap. proxi. Et conſtitutio Bonifacij dicebat, ꝙ in his præſertim caſibus locum habebat illa citationis forma, & accipiendo illud præſertim, pro tantum, habebamus mentem huius conſtitutionis, quæ fuit æquiſſima: nam graue eſt dicere, ꝙ dicatur vere contumax ex tali citatione, quæ facile poterit non venire in eius notitiam, ſicut dr̄ de voce præconis: quæ quandoque paucis innoteſcit. in Authent. de lit. § omnem coll. 8. C. quo. & quando iud. Authen. qui ſemel.

f ¶ *Vel per alios.*] ſimile ī. ea. compi. de renun. c. vnico. & de offi. deleg. ſtatuimus. lib. 6.

g ¶ *Peruenire.*] vt lite nō conteſt. quoniam. § porro. & ibi de hoc.

h ¶ *Vel quorum.*] alternatiua demonſtrat, ꝙ ſufficiat alterū iſtorū.

i ¶ *Non poſſunt.*] hoc æſtimabit Papa ſpecialiter, & certa ſcientia citationis modum committens, vt ſupra.

k ¶ *Tuto.*] dicit conſtitutio Bonifacij, cum (vt ſcriptum eſt) æſtimare debeamus, an eo ire liceat vbi eſt citatio facienda.

l ¶ *Conſueuit.*] de quo videre potes in Specul. de cita. c. vlti. per totum. Ioan. And.

DIſpendioſam.] ¶ Primo ponit conſtitutionis cauſam. Secundo ibi, *Statuimus.* conſtitutionē. Tertio, ipſius extenſionem: ibi, *Volentes.*

CASVS. Inter aliquos eſt controuerſia & contentio de aliquo beneficio: quia aliquis clericus intendit ius in illo beneficio. vel forte eſt quæſtio de aliqua dignitate, vel ſuper aliqua electione, poſtulatione, vel prouiſione, vel de aliquo matrimonio, vel ſuper repetitione vſurarū, vel ſuper illis cauſis in textu numeratis: quæritur vtrum iudex cognoſcens de iſtis cauſis, debeat procedere ſecundum ordinem iudiciarium ad longum: puta ꝙ detur libellus in ſcriptis, ꝙ lis conteſtetur, ꝙ fiant productiones teſtium, dilationes, & concludatur, ꝙ renuncietur, vel vtrū poſſit procedere ſummarie ordine iudiciario non ſeruato? Reſpondet Romanus Pontifex, ꝙ in his cauſis in textu poſitis iudex poteſt procedere ſummarie de plano ſi velit, vel etiam ſi poteſt obſeruare ordinem iudiciarium. hoc dicit. Et dicit ꝙ de his verbis, *Summarie & de plano*, habemus in Cle. ſæpe. đ verbo. ſignt. quæ facta fuit ad exponendum iſta verba. ſummarie & de plano. & dic *Diſpendioſam*, id eſt, dānoſam. Ordina ſic: Nos Clemens cupientes reſtringere in caſibus ſcriptis, ſcilicet in textu diſpendioſam prorogationem, id eſt, dānoſam prolongationem litium, quam interdum, id eſt, aliquotiens experientia cauſarum, ſcilicet ſic prolongatarum docet prouenire ex obſeruatione ſubtili iudiciarij ordinis, &c. ¶ Et ſic colligo notabile. ꝙ quandoque ſubtilitas reprobatur vt in glo. ¶ Item not. diſpendium eſſe ſi prorogantur lites. C. de iudi. l. properandum.

Ordinatio literæ.

de do. & contu. c. finem. Not. finaliter differentiam inter illa verba, ſimpliciter de plano, ſine ſtrepitu iudicij & figura. de hoc in glo. in verbo. figura. Zabarel.

¶ *Prima glo. ſummat, diuidit, & exponit principium.*

m ¶ *Diſpendioſam.*] Caſus. In cauſis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vſurarum, & ipſas tangentibus procedi poteſt ſimpliciter & de plano abſque iudiciorū ſtrepitu & figura. Et primo ponit conſtitutionis cauſam: ſecundo ibi, *Statuimus*, conſtitutionem: tertio ipſius extentionē ibi: *Volentes.* Et hoc eſt ius omnino nouum corrigens quædam iura, vt ī. patebit. & dic, *Diſpendioſam*, id eſt, damnoſam. de conſtit. c. 2. ī. tit. proxi. c. 1. §. eiſdem. & concor. huic princ. de reſcrip. diſpendia. lib. 6.

n ¶ *Interdum* 2.] innuit ꝙ non ſemper, alias eſſet dare ꝙ omnia iura per quæ datur ordo iudiciorum, eſſent diſpēdioſa: quod eſſet abſurdum.

o ¶ *Subtili.*] ſubtilitas quādoque reprobatur, quandoque commendatur [3] à iure. de hoc ī. eod. tit. dilectis. in glo. 1. & ibi ſcripſi.

3 Vide glo. 1. q. 1. in ſumma. Pontanus.

p ¶ *Experientia.*] concor. de elect. quàm ſit. in princ. lib. 6.

4 Vt in c. capellanus de fer. Font.

¶ *Gl. ſe obijcit et ſoluit, et quæſtioni de eius iuris cauſa ſpeciali reſpōdet.*

q ¶ *Reſtringere.*] non vr̄ hoc verbum conuenire pro eo quod non reſtringit, ſed ſubtilitatem laxat iudiciarij ordinis in his caſibus. Sed dic ꝙ reſtringit diſpendioſam prorogationem, de qua præmiſit, & hæc eſt conſtitutionis cauſa generalis, ſed cauſa cauſæ, id eſt, quare plus in his quàm in alijs poteſt dici de arbitrarijs. de quibus non cogimur reddere rationem, vt dixi de reſcrip. ſi quando. Et etenim potuiſſet auctor adiungere cauſas primitiarum, oblationum, mortuariorum, teſtamentorum, legatorum, maxime ad pias cauſas, & iis ſimiles, in quibus vrget eadem ratio. Mouit autem forſan auctorem, ꝙ protelatio cauſarum beneficialium & matrimonialium eſt periculoſa, vt lit. non conteſt. quoniam. & idem periculum ponderauit in debentibus vſuras vel decimas. & hęc faciunt ad infra dicenda.

Ratio de arbitrarijs non redditur.

r ¶ *Subſcriptis.*] in alijs ergo ſecus, in quibus non eſſet id expreſſe ſtatutum vel à principe ſpecialiter cōmiſſum, & vide quod not. de verb. ſig. ſæpe. in principio.

s ¶ *Cupientes.*] hic incipe conſtructum.

t ¶ *Electionibus.*] olim non tenebat proceſſus in cauſis electionū partibus præſentibus, lite non conteſt. ī. de elect. dudum 2. quæ in hoc corrigitur. & concor. illi iuri de dolo & contu. eum qui. lib. 6. [& de eo qui mit. in poſ. c. eum qui.]

u ¶ *Prouiſionibus.*] factis vel faciendis. ī. de elect. vt circa. & c. qui contra certam. lib. 6.

x ¶ *Aut.*] repete in cauſis.

y ¶ *Canonicatibus.*] concor. de elect. c. 1. lib. 6.

¶ Glo. ſeq. quærit, arguit negatiue, contrarium ſoluit: ſecundo ſoluit tria dubia: primum, de cauſa monachationis per tres rationes: ſecundum, de cauſa proprietatis eccleſiæ per rationem, & quatuor ſimilia: tertium, de cauſa priuationis, in quo diſtinguit.

z ¶ *Beneficijs.*] nunquid in cauſis ſuper hoſpitalibus, eleemoſynarijs, vel leproſarijs habebit hoc locum? Videtur ꝙ non. ī. de præ. p litteras. Tu dic contra per verbum officijs, quod præmiſit. ad hoc ī de relig. do. quia contingit. vbi rectores vocantur, & tutoribus & curatoribus ſimilantur [4]. Eadem ratione cum monachatus ſit officiū, puto idem in cauſa monachationis: & ſi dicatur monachus eligi, poſtulari, vel prouideri, hoc eſt planum [5] per litteram ſuperiorem. & facit quod dixi poſt Inno. & Hoſtien. de elect. officij. Aliqua tamen iura dicunt monachum fieri, creari, recipi p ord. in. ti. de regula. c. 1. & vlti. lib. 6. de elect. indemnitatibus. §. ſi vero. 16. q. vlt. c. vlt. tamen negari non poteſt, quin canonicatus regulares in verbis ſuperioribus includantur, quo iure monachatus excluderentur

4 Idē Lanfran. hic.

5 Not. hic Imo ꝙ ad monachatum quis poteſt eligi ſi ꝙ ꝙ in commentatibus. §. ſi vero de elect. lib. 6. Font.

deretur, non video. Item prorogatio dissensionis non minus in regularibus, quàm in secularibus est. causa ergo non deficit g. Tñ per litteram istam, beneficiis, dico quod si de ecclesia agatur vt de proprietate, non est locus constitutioni, cum illa quæstio beneficialis non sit nec hic dicatur de causis ecclesiarum. similis differentia quoda m ssioné. vt lit. non contest. c. 1. de do & contu. c. 1. de eo qui mit. in pos. c. 1. & 2. & eo. tit. cum qui. lib. 6. & quo ad permutationem. de re. permu. ad quæstiones. & c. cũ olim. & c. cum vniuersorum. & quo ad præscriptioné. de iure patr. cura. de regu. iur. c. 1. lib. 6. & quo ad translationem, vt not. de tran sa. super eo. Si vero agatur ad remotionem beneficii, & negatur fœdus coniugii spiritualis vel titulus, puto decre. locum habere: secus si non negatur titulus, sed propter crimen. petitur remoueri. facit quod dixi post Inno. & Hosti. vt lit. non cõtest. quoniam. §. porro, super 2. glo.

a Hic negat Imol. ex ex obstantia ostendi ex identitate rationis. ſ. glo. in cle. 1. ndistur. & rescrip. Pontan.

siasticis e, aut super decimis b (ad quarum etiam præstationem c possunt, qui tenentur d ad eas, præmoniti e censura ecclesiastica coerceri f) necnon super matrimoniis g vel vsuris h, & eas quoquo modo tangentibus i ventilandis, procedi valeat k decætero simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicii & figura l. Volentes non solum ad futura negotia, sed ad præsentia m, & adhuc etiam per appellationem pendentia n hoc extendi o.

a [E ecclesiasticis.] In secularibus ergo nil est mutatum, quamuis in ecclesiastico foro tractentur.

Glo. sequens primo soluit dubium de decima singulari: secundo quærit de Papali, & soluit per tres rationes: tertio quærit de iure percipiendi, & soluit tollens duo obstantia.

Decimæ Papalis quæstio an debeat tractari de plano.

b [Decimis.] intelligo communibus, & quæ iure diuino debentur, quod probat sequens litteras. ergo si debebantur ex pacto, pollicitatione, vel voto, non erit locus huic constitutioni. & facit quod not. ſ. de deci. tua 2. in fi. 1. gl. Quid de decima Papali, de qua j. de deci. si beneficiorum. si inter illum cui Papa concessit & clericũ sit quæstio, eritne locus huic constitutioni? puto quod non fuerit hoc de mente, nec semper est illa decima, sed quandoque vicesima, vel alia quota. de vot. c. fi. Et ista constitutio iura corrigens & exorbitans non est amplianda vel habilitanda. de regu. iur. quæ à iure. lib. 6. Sed quid si non est quæstio cum debitore decimæ, sed inter duas ecclesias super iure percipiendi? tunc puto locum esse cõstitutioni per hanc litteram, & litteram quæ sequitur, & eas quomodo, & c. Nec obstat littera quæ sequitur, quæ non est determinatio huius casus, vel restrictio, sed interpositio: quod probatur ex eo quod dicit, ad quarũ etiam, & c. Non obstat quod dicit sup ver. beneficiis: quia causa super proprietate decimarum sit decimalis.

c [Præstationem.] integram, & sine deductione seminis, vel sumptuum quo ad prædiales. de deci. cum sint homines. & c. non est. & c. tua 2. Quo ad personales dic vt eo. tit. pastoralis.

Vide B. Thomam 2. 2. q. 87. art. 2. & seq.

d [Tenentur.] Quilibet 2 autem laicus tenetur qui se non ostendit immunem. ſ. de deci. à nobis. De clericis dic vt eo. tit. nouum. De religiosis dic vt ſ. eo. tit. ex parte 1. & contra quoscunque ea his agatur, locum habet constitutio: & contra religiosos asserentes saltem decimam integram in præcepto non esse, emanauit constitutio j. de pœnis. cupientes.

Glo seq. alleg. tres concor. & ponit quorundam obseruantiam.

e [Præmoniti.] ſ. de decim. peruenit. j. de sen. excom. sacro. & c. constitutionem. lib. 6. Multi seruant & videtur expediés ecclesiis, quod faciant monitionem generalem fulminantem excõicationis sententiam in non soluentibus decimas fructuum prædiorũ, quæ habẽt in parochia, & postea non soluentes, petit ecclesia denuntiari. facit de iureiu. ad nostram 2. & coaptant eam præcedenti culpæ, moræ, vel offensæ, vt satisfiat decre. Romana. §. caueant. de senten. excom. lib. 6.

f [Coerceri.] Appellatione remota, de deci. tua 2. in fin. quod intellige vt ibi scripsi, & contra pertinaces 3 inuocari potest brachiũ seculare. de homici. postulasti.

3 Lanfran. dicit quod alias non vocabitur seculare brachium. Ponta.

Gl. se. primo distinguit an de fœdere matrimonii agatur, an de adulterio, primum multipliciter exemplificans & ostendens in quo corrigit iura vetera. Secundo quærit de sponsalibus. Tertio quærit de causa matrimoniali, quæ succedit causa successionis.

g [Matrimoniis.] Si quæratur de fœdere, non est dubium, siue agatur ad impediendum, siue ad dirimendũ, siue ad declarandũ, vt quia vendicatur coniunx negans contractum. Quod autem de dirimendo dixi, intelligo siue petatur dirimi matrimonium, quod à principio non tenuit, vt contractum inter infideles, inter quos erat impedimentum dirimens: siue quod à principio tenuit, dirimi petatur propter creatoris contumeliam superuenientẽ in casibus. de diuor. quanto. & c. gaudemus. Hoc autem casu quando de fœdere quæritur per vetera iura, procedi non poterat lite non contestata, nisi parte contumace, vt lit. non contest. accedens 2. & cap. quoniam. hodie secus, vt hic. Quid si agatur de crimine adulterii ad separationem thori? Vide per decre. 1. ſ. vt lit. non contest. quod constitutio locum non habeat: nam vt ibi patet, processus qui per iura vetera fieri poterat, parte cõtumace in causa matrimoniali fieri nõ potest eo casu. Quid si agatur de sponsalibus? certum est quod ista sunt diuersa, vt patet in rubrica, de sponsalibus & matrimoniis: tñ per litteram sequentem videretur constitutio locũ habere 4, quasi spõsaliorũ causa sit de tãgẽtibus. Quid si sit quæstio successionis & natalium, in qua incidit causa matrimonialis in principali? Non habebit locum constitutio, si tamen incidens matrimonialis quæstio deferatur ad iudicem ecclesiasticum 5, potest locum habere constitutio: nam etiam per iura vetera, secundum Inno. & Host. non erat tunc necesse libellum fieri, vt scripsi. qui filii sint legi. lator.

4 Scito quod constitutio odiosa de matrimoniis loquens, nõ comprehẽdit sponsalia. glo. in cle. 1. de cõsan. & affi. Ponta.

5 Imola dat hic regula quod quo incidente diuersę vtrięque principali. nõquam tractatur coram eodẽ, nisi competens sit in vtraque quæstione. Pontanus.

TITVLVS II.

De foro competenti.

Clemens quintus in concilio Viennensi.

Concedit concilium certo casu episcopis expulsis à suis sedibus, quòd in locis aliarum diœcesum seruata forma, quã limitat, possint procedere cõtra expulsores, consiliarios & fautores, & inter subditos ius dicere. Ioan. And.

Gl. se. exẽplificat, et duo dubia soluit: scdo tractat quid de seculari foro.

h [Vsuris.] Cum repetuntur, vel petitur vt illas compenset vsurarius, vel ipsius hæres. Nec impediet hunc procedendi modum, si dicat reus quod casus est quo compensare non tenetur: pone exemplum de vsur. salubriter. & c. conquestus. Satis est enim, quod forma petitionis concludit causã vsurariã 6, & facit quod scripsi post Inn. & Hostien. de fo. compe. cum sit. Non sic forte si creditor petit debitũ, & debitor excipit illud vsurarium: nam hic principalis causa non est super vsura: immo super credito vel alio contractu ex quo agitur, nec constitutio ista manauit in fauorem, sed in odium vsurariorum. Et vide quod scripsi de fideius. constitutus. super verbo, calumniæ. vbi vero debitor non simpliciter exciperet, sed peteret pronuntiari contractum factum in fraudem vsurarũ, tunc procedit constitutio. Et aduerte: quia si opinio Hug. & Lau. & quæ placet Archid. 14. q. 4. quod dicã. & Gof. de fo. comp. cũ sit. esset vera, scilicet quod vsuræ possunt peti contra laicum in seculari foro, decret. ista non haberet locum in illo foro: non enim potest nec intendit Papa iudiciarium ordinem tollere, nisi quo ad suum forum. facit quod not. de arbi. c. 1. lib. 6. & eo. lib. de reg. iur. c. 2. decre. tamen ad nostram 2. de iureiu. quæ ad prædictam opinionem inducitur. non facit: quia illa non sunt ibi verba Papæ, sed partis iurantis, & sic non ponunt ius nouum. Et contra illam facit quod not. eod. tit. ex litteris. in vlti. glo. & in prædicta decre. cum sit. de offic. ord. c. 1. & 15. q. 1. in summa. & 6. q. 1. c. 1. & hæc decre, quæ tribus tantũ ecclesiasticis causis hanc admiscet. Ad id quod dicitur, quod leges etiam in his ecclesiasticis pœnam imponunt: respondet per decre. de hære. vt inquisitionis §. penulti. & c. seq. in fi. lib. 6.

6 Nota hic ad cognoscendam qualitatẽ causæ inspici conclusionem libelli. Po.

i [Tangentibus.] causas electionũ & promissionum tangeret cũ quæreretur ad quem pertineret electio vel prouisio; causas vsurarũ, cum peteretur relaxari iuramentũ de illis soluendis. de iureiu. c. 1.

k [Valeat.] nõ dicit debeat 7, per quod patet, quod potest iudex etiã consentientibus partibus seruare iudiciarium ordinem in causis prædictis. ff. de iudi. non quicquid. de offi. deleg. consuluit. non sic in illis, in quibus procedi debet, vt patet j. de verb. signi. sæpe cõtingit. in fin. per quod consulo, quod in casibus, in quibus dubitatur, an constitutio ista locum habeat, de quibus ſ. not. & similibus. iudex ad omne dubiũ tollendum seruet ordinem iudiciarium.

7 Quia sic necessitaretur. vide glo. in cap. attendentes. de sta. mon. Imo. Ponta.

l [Et figura.] Quid importent hæc verba, determinat prædicta cõstitutio, sæpe. j. de verb. sign. quæ summe fuit necessaria propter istam, vt ibi not. in s. glo.

m [Præsentia.] cõcor. de of. leg. c. penult. in fi. lib. 6. ad idẽ C. de sacrosan. eccl. sancimus 1. & 2. & l. vlt. in fi. C. de trãsac. l. vlt. in princ.

Glo seq. notat differentiam ex qua consilium infert.

n [Pendentia.] Concor. j. de seq. pos. c. 2. de proba. c. 2. de re iud. c. 1. de sen. excom. c. 1. in fi. Fuit autem hoc dictum de pendentibus per appellationem: quia quo ad illa non sufficeret verbum, præsentia, per id quod not. in prædicta l. sancimus. in fi. & propter ea quæ not. ſ. de elect. licet canon. & quæ not. Compost. de consti. cognoscentes. quæ quasi ad litteram ponit Guli. in Specul. de appel. §. de officio. ver. sed quid si dum causa. Dato tamen quod hæc verba non fuissent expressa: quia tamen constitutio ista dat modum procedendi tantum, de sui natura respiciebat pendentia quo ad facienda, vt not. in prædi. decre. licet canon.

DE FORO COMPETENTI.

Visum est supra de iudiciis: verum quia conuenti in iudicio quandoque excipiunt de incompetentia fori, & dubitaret aliquis quid esset forum competens; ideo, &c.

Continuatio Henr. et Hosti.

Quamuis.]

Vamuis.] ¶ Præsupponendum est illud qđ dr̃ in c. epm. 9. q. 2. & in duobus c. seq. & illud qđ habetur 7. q. 1. c. placuit. & in duobus c. seq. & illud qđ habetur in l. extra territorium. ff. de iurisd. om. iudi. videlicet, ꝙ iudex qui habet territorium limitatũ potest sedere in quacunque parte sui territorij, debet tñ seruare limites maiorum suorum: hoc est, debet sedere vbi sui maiores consueuerunt sedere: extra territorium est priuatus iurisdictione, nisi inter subditos volentes, & iudice illius territorij consentiente: & tunc fit prorogatio de loco ad locum.

CAP. VNIC.

QVAM-

CASVS. Aliquis dñs secularis, puta dux, comes, baro, miles, concepit odium ꝯ epm Niuersi. vt vidimus à temporibus retroactis, & illum expulit à suo epatu; ita ꝙ non auderet intrare epatum: etiã istud extitit practicatum in epo Engolimeñ. modo quæritur, vtrũ eps possit exercere iurisdictionem in diœcesi, in qua est vt exul & expulsus à sua, ꝯ expulsores, id est. ꝯ illos, qui illum expulerunt? Item ꝯ fautores & consiliarios ipsius comitis, ducis, vel baronia expellentes ipsum epm? Respondet Romanus Pontifex ꝙ sic: dũmodo petat licẽtiam ab epo in cuius diœcesi est: & quamuis etiã licentiam non obtinuerit ab eo, poterit suam iurisdictionem exercere. Sed vtrum possit exercere iurisdictionem suã inter suos subditos: quia dicimus ꝙ potest exercere in diœcesi alterius petita licentia à diœcesano, quamuis non obtenta, ꝯ fautores, expulsores, & consiliarios; quare dubitatur, an posset inter subditos: Et distinguit Romanus Pontifex, Aut eps expulsus põt exercere suã iurisdictionem per alium; & tunc non potest exercere in aliena diœcesi inter subditos inuitos, sed debet deputare officialem. Si vero non posset exercere per se, nec per alium: quia iste dñs temporalis hoc non permittit, nec patitur, tunc petita licentia & non obtenta ab epo in cuius diœcesi est, potest inter subditos inuitos suam iurisdictionem exercere, dum tñ eos subditos qui non sunt de fautoribus, consiliarijs, non conueniat ad locum distantem à sua propria diœcesi vltra duas dietas. Sed quid si isti epi expulsi dicunt ꝙ non audent conuenire vel citare vt iurisdictionem suã exerceãt ꝯ illos fautores, consiliarios, vel expulsores, nec ad domum nec ad ecclesiam cathedralem: quia ipsi sunt ita malitiosi & potentes, ꝙ nullus audet eis facere quicquam quod ipsis displiceat. Itẽ si ipsi epi expulsi dicunt, ꝙ non possunt exercere suam iurisdictionẽ in sua diœcesi nec per se, nec per alios, an ipsis simpliciter sit credendũ, & an nulla requiratur probatio, vel saltem numquid tenebuntur iurare sic esse vt dicunt? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ ipse vult stare super his assertionibus eorundem eporum simpliciter: tñ Romanus Pontifex iniungit ipsis epis sub pœna quam expectabunt à diuino iudice, hoc est à Deo, ne circa præmissa asserant aliquid dolose & ꝯ conscientiam. hoc dicit. H.

Et vt bene ad longum ponatis casum, accipiatis diuisionem gl. & procedatis per partes. & sic nihil omittetis. ¶ Colligo aliqua notabilia: Primo ꝙ eps non potest iurisdictionem suam exercere extra suam diœcesim, nisi cognosceret inter volentes, & haberet licentiam ab epo illius diœcesis siue illius territorij, & de hac licentia debet fieri mentio in processibus, puta sic dicendo, solo tibi accommodato. Not. secundo casum quo iudex potest exercere iurisdictionem extra territorium inter subditos inuitos, dummodo petierit licentiam, licet non obtinuerit. Not. ꝙ si eps expellatur iniuriose à sua diœcesi, tunc in persona ipsius fit iniuria suæ ecclesiæ, & eam potest vindicare, & sic eps potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ. Not. ordinem obseruandum in citando expulsores, fautores, & consiliarios: quia si possint commode apprehendi, debẽt citari personaliter: si vero non possint cõmode apprehendi, debent citari ad suum domicilium: Si non possint citari ad domicilium, tunc debent citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel ecclesiæ cathedralis: aliàs si nõ possitn citari in valuis suæ ecclesiæ parochialis vel cathedralis, debent citari in propinquis locis, qđ est bene notandum. Not. dictionem, *Quamuis*, id est, quamquã: videlicet, tñ coniunctio aduersatiua, & acuit penultimam. Not. ꝙ dictio, *Canonibus*, canon canonis. m. t. græce, latine dr̃ regula cõsuetudo approbata, siue institutio. 3. dist. canon. Et in vna significatione est id, quod in concilio generali vel prouinciali statuitur, & sic accipitur de consti. c. canonum statuta. In alia significatione vr̃ esse id quod ab emphytheuta de re emphyteutica soluitur, & sic vr̃ sumi ab Azone in summa. C. de iure emphy. versi. ex hoc autẽ ꝯtu. Etiam dr̃ illud quod sumitur pro pedagio vel vectigali. ff. de publica. & vectiga. Vel canon largitionalium titulorum est summa tributi, & præstatur de regulari præstatione à prouincialibus fisco. Et dicũtur tituli: quia ex specialibus titulis, id est, litteris breuibus causa leguntur. vt C. de iure fisci. l. penult. Canon frumentarius vrbis Romæ est certus numerus mensurarum frumenti, quod singulis annis metebatur Romæ. l. 1. & 2. de canone frumentario vrbis Romæ. C. lib. 11. quod erat etiam de oleo. & ꝯ hoc non licebat alicui beneficium vel indulgentiam aut priuilegium impetrare, & impetratum non valuit, vt ibidem dr̃. Inde venit canonia, & est ius qđ peruenit ex electione vel receptione in fratrem. Vel est ius percipiendi fructum præbendæ siue redditus. c. relatũ. de præben. Canonica monitio est qñ interuenit citatio cum tribus monitionibus, vel vna peremptoria tres continens, de qua in c. constitutionem. de sen. excom. lib. 6. Not. interdictum, id est, prohibitũ, de interdico interdixi interdictũ, quasi interim dicere vel interim dictum: scilicet ꝙ interim annuntiatur à iudice, non ꝙ perpetuo maneat, quasi quamdiu dictum & statutum est à iudice. ¶ Et not. hic ꝙ in generali interdicto debent ista conferri ab ecclesia, scilicet baptismus paruulorum, pœnitentiæ morientium. Potest etiam eps paruulos baptizatos confirmare. Item semel in mense vel septimana populum interdictum & excõicatum ad ecclesiam aliquam conuocare & ei prædicare. Item potest Eocharistia in morte vere pœnitẽtibus dari. Vnde in decretali noua, scilicet, c. permittimus. de senten. excom. li. in antiq. dr̃: Permittimus ecclesiarũ ministris semel in hebdomada tempore interdicti non pulsatis campanis, voce submissa, id est, bassa & suppressa, ianuis clausis & firmatis, excõicatis & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare causa conficiendi corpus Dñi, qđ decedentibus in pœnitentia non denegatur. Item permittitur in c. quod in te. de pœni. & remi. ꝙ clerici decedẽtes, qui plene seruauerunt interdictum in cœmeterio ecclesiæ sine campanarũ pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus cum silentio tumulentur. Item conceditur ꝙ in conuentualibus ecclesijs bini & bini, vel simul tres horas canonicas valeant & possint legere potius quàm cantare, ianuis clausis, interdictis & excõicatis exclusis & expulsis. voce ita demissa & suppressa siue bassa, ꝙ exterius non possint audiri, id est, ꝙ existentes extra ecclesiam illos dicentes horas non possint audire. Et sic patet ꝙ interdicti & multo fortius excõicati non possunt auscultare horas canonicas. Item peregrinis accipientibus signum Crucis ob reuerentiã Crucifixi, non est pœnitentia deneganda, qđ etiam alijs peregrinis potest misericorditer indulgeri. ¶ Item not. ꝙ extrema vnctio, hoc est vltimum sacramentum, non debet dari alicui laico vel clerico, vel etiam religioso in loco generali interdicto supposito, nisi super hoc habeat priuilegium speciale. ¶ Et not. ꝙ olim interdictũ aliud erat: nam erat quædam formata & solemnis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat vel prohibebat, qđ tunc maxime faciebat cum de possessione vel quasi possessione inter aliquos contendebatur, vt insti. de interdi. circa princi. & ff. eod. Et plura sunt interdicta: Vnum est interdictum, de aqua quotidiana & æstiua: & datur habenti ius aquæ quotidianæ. vel etiam æstiuæ ducendæ ad prædia sua, cum aliquis ducere prohibet, vt ff. de interdi. l. 1. in princ. Item est interdictum, de aqua de castello ducenda, & datur habenti ius ducendi aquam de canali vel castello ad irrigandũ. Item est interdictum de arboribus cædendis: & datur contra hos qui habent arbores, quarum folia pendent super ædificia vicinorum, vel agrum, ita ꝙ eis damnum inferant, & cõsulitur eis ꝙ huiusmodi arbores succidant, & ligna tollant, & eas arbores deglobent à terra vsque ad quindecim pedes. Idem est si per radices minatur periculum, vt l. 1. C. de interdi. & hoc interdictum est prohibitorium. ¶ Item est interdictum de cloacis priuatis reficiendis & reparandis: Si volens quis suam cloacam, id est, latrinam priuatã vel etiam publicam, vel fistulas, vel meatus seu conductus reficere & reparare vel purgare, vel etiam de nouo facere, ab alio prohibetur: tunc prouisum est ei de interdicto de cloacis: quod est interdictum publice deputatum: Et priuatum de priuatis cloacis, & est prohibitorium. Etiam est aliud restitutorium, scilicet quod datur ꝯ inijcientem & proijcientem in cloacam meam vel publicam, vel immissum in cloacam impedit, vel quo iubetur auferri, id est, deiectum est, vt ff. de cloac. l. 1. & §. deinde. & §. cloacæ. l. fina. de interdictis. ¶ Item est interdictum de aqua pluuiali arcenda, vel de aqua pluuiali. Si facis opus aliquod in fundo tuo propter qđ aqua pluuialis potest nocere fundo vicini tui, datur ꝯ te actio pluuiæ arcendæ, per quam tuis expensis opus teneris destruere, & damnum contingens emendare. Si vero possideas opus ab alio factum, teneris patientiam præstare, vt id opus quod nocet destruatur. argumẽto. l. prima. & secunda. §. 3. & fin. & l. si tertius colonus. §. Celsus scribit. versi. siquidem alius. ff. de interdictis. & Specul. ibidem. ¶ Item est interdictum de fonte, quod datur ei qui ducit aquam de fonte hoc anno, nec vi nec clam, nec precario de alterius fonte vel lacu, puteo, piscina, fossa, stagno, vt ff. de interdi. l. 1. in princ. ¶ Itẽ est interdictum fraudatorium quo tutoris creditor tenetur pupillo, vt si cum consilio fraudis participasse constabit vt fraudaretur, vt ff. de solu. l. pupilli. circa princi. Hoc interdicto tenetur qui fraudẽ participando emit à creditore, qui non sit soluendo: melius forte diceretur, à debitore. ¶ Item est interdictum de glande legenda, id est, colligenda vt alios fructus. Et datur ei cuius glans vel fructus in fundũ alienũ ceciderit, vt singulo tertio die liceat legere, id est, colligere & exportare. Et glandis nomine omnes fructus cõtinentur

tinentur

uis sacris canonibus sit generaliter interdictum, ne quis episcopus iurisdictionem in diœcesi exerceat aliena: Nos tamen episcopis, qui à suis sedibus proteruia impiorum expulsi non audent propter metum persequentiū in suis ciuitatibus vel diœcesibus, aut earum parte aliqua residere: nec iurisdictionem ad se spectantem per se, vel per alium inibi exercere: ne iniuria in eorum expulsione, ipsorum irrogata ecclesijs hoc prætextu remaneat impunita, duximus indulgendum, vt in diœcesibus alienis, in ciuitatibus videlicet, vel locis insignibus suis ecclesijs vicinioribus, in quibus poterunt secure morari, & iurisdictionem suam libere exercere, possint contra suos expulsores, & eorum in hac parte consiliarios & fautores (dummodo ciuitates vel loca huiusmodi eisdem expulsoribus, consiliarijs, & fautoribus sint secura, & ipsi personaliter vel ad domum si hoc tute fieri valeat, alioquin publice in ecclesia cathedrali loci vel domicilij eorūdē citati fuerint) libere procedere, prout iustitia suadebit. ¶ Si vero dicti episcopi ausi non fuerint huiusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios, aut fauto-

tinentur, vt l. vnica. ff de interdic. ¶ Item est interdictum, de itinere actuque priuato restituendo, prohibitorium ad tuendas, id est, defendendas tantummodo rusticas seruitutes, & datum ꝯ prohibentes aliquem vti seruitute sua, vt ff. eod. l. 1 §. 1. Et datur confessoria ꝯ negantem seruitutem, vt l. si forte §. sciendum. ff. si seruitus vendicetur. & etiam datur aduersus eum qui alium iniuste prohibet sua vti seruitute, nam tunc etiam dr confessoria, vt dicto §. sciendū. l. præallegata, ¶ Item est interdictum, de libero homine exhibendo, id est, ostendendo: & competit vnicuique de populo ad petēdum in publicum hominem liberū ꝯ & aduersus eū, qui liberum hominem inuitum captum dolo malo detinet i seruitute. Item est interdictū, de liberis exhibendis, seu deducendis: & datur patribus vel parentibus ꝯ eos qui liberos suos, vel nepotes in potestate eorum existentes sine eorum voluntate detinent. vnde l. 1. ff. eo. tit. de interdi. ait prætor. Qui quæve in potestate Lucij Titij est, si is eave apud te est, dolove tuo factū est, quo minus apud me patrem esset, ita eum eamve exhibeas. ¶ Item est interdictum de migrando, quod datur inquilino, id est, conductori, qui domos conduxit, vt ipse libere cum rebus suis possit de habitatione migrare, si tñ locatori satisfaciat, & de pensione totius temporis, vt ff. eo. l. 1. §. si pensio. Domini mei plura alia interdicta habetis, quæ vobis scribam j. in cap. eos qui. de sepul. sub verbo interdicti. Nam habetis interdictum, de mortuo inferendo. Item interdictum, momentaneæ possessionis. Item interdictum, ne quid in loco sacro fiat. Item interdictū, ne quid fiat in loco publico vel itinere. Item interdictum, ne quid fiat in mari, vel flumine publico. Item interdictum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat quàm priori æstate fluxit. Item interdictum, de noui operis nunciatione. Item interdictum, de loco publico fruendo. Item interdictum, de precario. Item interdictum, quod vi aut clam. Item interdictum, quorum bonorum. Item interdictum, quorum legatorum. Item interdictum, de riuis. Item interdictum, Saluianum. Item interdictum, de sepulchro ædificando. Item interdictum, de tabulis exhibendis. Item interdictum, de ripa munienda. Item interdictum, vt in flumine publico nauigare liceat. Item interdictum, vnde vi. Item interdictum, de vi & vi armata. Item interdictum, vti possidetis. Item interdictum. vtrobi. Item interdictū, de vxore deducenda marito. Et sic habetis 35. vel 36. interdicta, quære ite ad c. eos qui. de sepulturis.

¶ *Prima glo. summat, diuidit, & causam impulsiuam ponit.*

a. ¶ *Quamuis.*] Casus. Concedit concilium certo casu epis expulsis à suis sedibus, quòd in locis aliarū diœcesum, seruata forma, quam limitat, possint procedere ꝯ expulsores, consiliarios, & fautores: & inter subditos ius dicere. Et primo statuit de processu faciendo ꝯ expulsores, consiliarios, & fautores: Secundo de iurisdictione aliàs inter subditos exercenda: Tertio de licentia diœcesanorum petenda: Quarto de fide adhibenda verbo ipsorū eporum: Quinto de suffragio vicinorum eporum: Sexto protestatur de iure præsidentium locis, vbi tales episcopi iurisdictionem exercent. Secunda: ibi, *Eisdem.* Tertia: ibi, *Volumus.* Quarta: ibi, *Sane.* Quinta: ibi, *Eorundem.* Sexta: ibi, *Per præmissa.* Et quia in Viennensi concilio plures erant episcopi à suis sedibus expulsi, & maxime Italici, vt Mediolanen. & Vincen. & aliqui alij, illis instantibus fuit hæc constitutio promulgata.

a Quantū ad exercitium iurisdictionis contentiosæ redigitur episcopus ad instar priuati postquā suā diœcesim egressus est, vt l. 1. ff de offi procō. & leg. & l. fi. de offic. præsidis. Ratio est, quia iurisdictio cohæret loco sine territorio, vt l. fi. & ibi Bar. C. vbi & apud quos.

b ¶ *Canonibus.*] 9. q. 2. epm. & duobus c. seq. 7. q. 1. placuit 2. & cap. seq. & nota pro generali allegatione, de quo dixi de cohabi. cleri. & mulie. vestra.

c ¶ *Generaliter.*] vt clarius pateat exceptio, præmittit regulam generalem ff vt lite non contestata, quoniam. in princ.

d ¶ *Iurisdictionem.*] contentiosam, 2. De illa quæ consistit in excōmunicando, & absoluendo, & in collatione beneficiorum & delegatione causarum, dic vt not. de offi. deleg. nouit. Celebrare potest etiam ibi cum altari viatico. de priuil. c. fi. lib. 6. sed an cum pontificalibus, dicam j. de priuil. c. 2.

e ¶ *Episcopis.*] secus de inferioribus. in electis tamen confirmatis idem puto de elect. transmissam. de transac. c. 1. & 2.

f ¶ *Proteruia.*] id est crudelitate vel terribilitate. in Græcismo vers. *Improbus est aliquis verbis, factisque proteruus.*

g ¶ *Impiorum.*] etiam fidelium, & de illorum pœna, j. de pœn. si quis suadente.

h ¶ *Expulsi.*] 7. q. 1. pastoralis. & cap. sciscitaris. 3. q. 6. hoc quippe. 17. q. 4. si quis deinceps.

i ¶ *Persequentium.*] Quando persecutionē fugere liceat nec ne, plene in textu, & in gl. 7. quæst. 1. §. hoc tunc. de renun. nisi. §. propter malitiam.

a De hoc articulo tractat de omnino B. Thomas 2. 2. q. 120. art. 5.

¶ *Glo. seq. soluit vnum quære: quærit de loco exēpto. arg. pro & contra, et soluit.*

k ¶ *Aut earum parte.*] quia nomine partis cōtinetur dimidia. de deci. c. 2. §. 1. lib. 6. cum concor. ne aliquis crederet hic sic sumi: ideo subdit, aliqua. Si ergo in aliqua etiam minima particula diœcesis proprie secure morari & procedere potest, non est locus constitutioni per hanc literam: statur tñ ipsius assertioni super hoc, vt sequitur j. Quid si in aliquo loco diœcesis suæ sit exempto securius manere & procedere posset, & ibi de facto recipitur: quæritur an possit ibi sedere pro tribunali? Vr q non. 18. q. 2. luminoso. de offi. ord. cum eps. lib. 6. pro & ꝯ j. de priuileg. cap. 2. Dico per hanc literam & per prædi. c. luminoso. ad fin. ibi: nisi ab abbate, & c. q ea quo ibi recipitur, ibi sedere poterit: nā si hæc constitutio dat sibi licentiam sedēdi in loco non subdito diœcesi alterius, fortius in non subdito suæ diœcesis. qui etiam quo ad aliqua subditus est, vt in prædic. decre. 2. j. de priuileg. & tunc per hanc literam sedere non poterit in alia diœcesi.

1 Dicta pars, iūcta verbo, aliqua, verificatur in qualibet minima parte. vide Bart. in l. si seruus. §. prætor ait. ff. de acquiren. hæredi. Iason. in l. 1. C. de pact. & Alexan. consil. 65. lib. 4.

l ¶ *Per alium.*] si ergo per alium potest in propria, non procedat in aliena.

m ¶ *Inibi.*] id est, in aliqua parte diœcesis propriæ.

n ¶ *Exercere.*] contra illos j. §. sane.

o ¶ *Ecclesijs.*] quasi innuat episcopum iniuriam ecclesiæ vindicare posse, sed non propriam. de hoc 2. q. 7. si quis erga. & c. si quis ab episcopo. & ī de maledic. c. 2. de pœnis. Romana. lib. 6. & per Inno. de verbo. sig. c. ex parte.

p ¶ *Indulgendum.*] Olim enim hoc non licebat, vnde dixit Vincen. de procura. petitio. in fi. 1. gl. q eps expulsus non possidens iurisdictionem exercere non poterat. alleg. 11. q. 1. si quispiam. de cen. se. dist. 1. hoc ergo. facit quod post eum scripsi, qui filij sint legi. per venerabilem. §. rationibus. super verbo, loco.

q ¶ *Insignibus.*] quod expone vt de rescrip. statutū. post prin. lib. 6.

r ¶ *Vicinioribus.*] Concor. ī de elect. vbi periculum. §. porro. lib. 6. in viciniori ergo id facit siue sit ciuitas, siue locus insignis.

s ¶ *Et iurisdictionem.*] Ista duo requiruntur coniunctim, habitatio secura & liberum iurisdictionis exercitium. per hanc copulam requiritur & tertium, q locus sit securus citatis, vt sequitur.

t ¶ *Possint.*] tolle literam. j. libere procedere.

u ¶ *Expulsores.*] tales censentur etiam qui venientem non admittunt. ff. de acqui. pos. clam possidere. §. qui ad nundinas.

¶ *Glo seq. distinguit & remittit.*

x ¶ *Consiliarios.*] Est consilium & fauor qui adijcit ad delictum, & qui non adijcit. de pœnis, felicis. §. illud. lib. 6. & vterque tenetur, sed primus plus, vt ibi. Quomodo autem de fraudulento consilio dato circa delictum quis obligatur et contra quem, non cui dedit, not. de reg. iur. nullus ex consilio. lib. 6.

y ¶ *Fautores.*] vide quod dicā j. de pœnis, si quis suadēte. in prin.

z ¶ *Loca huiusmodi.*] viciniora, in quibus habitare, & ius dicere possunt.

¶ *Glo. seq. soluit vnum quære.*

a ¶ *Fautoribus.*] non dicit, vel ipsorum procuratoribus: quia in his arduis non cogitur quis procuratorem dare. de hoc de procura. querelam. 5. q. 8. si ægrotans.

b ¶ *Secura.*] Vide qd dicam j. de re iudi. pastoralis. versi. Pisana. & super hac securitate nō statur verbo eporum, vt j. dicā. & debet esse secura, etiam quo ad iter, vt lite non contestata, accedens 2.

c ¶ *Et ipsi.*] expulsores, consiliarij vel fautores, & tolle litteram, citati fuerint, quæ est infra.

d ¶ *Domum.*] habitationis. facit Clem. ī. de elec. causam. §. 1.

e ¶ *Alioquin.*] id est, si psonalis citatio, vel ad domū tute fieri pōt.

f ¶ *Catedrali.*] Concor. prædi. decre. causam. & est hoc specialissimum,

rum. & facit quod dixi s. tit. proxi. dudum.

a ¶ *Dicto modo.*] personaliter ad domum habitationis, vel in ecclesia cathedrali domicilij.

b ¶ *Vt.*] tolle litteram, citent vel citari facient, &c.

c ¶ *Diebus.*] Non vr ergo sufficere, q vna die fiat citatio, duo autem sufficiant, quia pluralis locutio. & cap. de praeben. is cui. lib. 6. secundo rñ. de regu. iur. pluralis. lib. 6. tutius tñ est q fiat tribus dieb9. de cle. non resi. ex tuae. a 4. q. 3. de illicita.

¶ *Glo seq. soluit contrarium, ponit opi. de qua remittit.*

Citatio an possit fieri die feriato. d ¶ *Festiuis.*] Specialis casus, quo fit citatio die feriato. contra id s. de fe. c. 1. & vlti. in princ. C. de fer. l. fi. & ratio huius statim sequitur. Aliqui non curant, an fiat citationis praeceptũ vel citatio die feriato: sed an fiat ad diem feriatam, & tũc etiam distinguunt, an citetur vt compareat, an vt respõdeat. de quo satis scripsi in prędi. decre. vlti. de fe. in princ. & Guli. in Spe. de cita. §. 1. ver. Item excipitur q citatio fit ad diem. & ver. sequen.

uis. eod. lib. Item per hanc literam puto q nedum secundum ius cõe, sed etiam secundum constitutiones suas possit inter subditos iudicare 5, siue constitutiones ordinent litem, siue decidant casus vel puniant, dummodo casus dicendi vel puniendi infra suam dioecesim euenerint, vt haec sit mẽs, q iurisdictionem, quã in dioecesi existens inter subditos exerceret, exercere possit hoc casu: sed certũ est q existẽs in dioecesi, non iudicaret vel puniret subditos secundũ cõstitutiones suas de actibus commissis extra dioecesim. de constit. c. 2. lib. 6. ergo nec illud facere poterit extra dioecesim existens. 5 Idem doctores, & est singul. glo. secundũ Barb. in c. litter. de proba. Fonta.

res dicto modo[a] citare, vel ipsi malitiose impedimentum praestiterint, ne potuerint sic citari, licitum sit eisdem episcopis vt[b] expulsores, consiliarios, & fautores eosdem diebus[c] aliquibus Dominicis vel festiuis[d], cum populus conuenerit ad diuina[e], vt sic facta citatio ad eos peruenire verisimilius[f] † praesumatur[g], citent, vel citari faciant publice in ecclesiis[h] ciuitatum vel locorum insignium praedictorum: & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti[i] coram eisdem[k] episcopis noluerint comparere, ac si citati legitime aliàs extitissent. ¶ Eisdem etiam episcopis indulgemus[l], vt inter suos subditos[m] (ne ob defectum iustitiae dispendium aliquod patiantur[n]) possint in dioecesibus alienis, in quibus moram traxerint[o] (dummodo per se, vel per alium hoc in suis proprijs dioecesibus[p] facere non audeant, vel non possint) iurisdictionem suã omnimodam[q] exercere[r]: ita tamen quòd subditi, qui expulsores vel eorũ fautores aut consiliarij nõ fuerint[s], vltra duas dietas[t] a fine[u] suae dioecesis nõ trahantur[x]. ¶ Volumus insuper vt ante omnia[y] à dioecesanis[z] locorum, in quibus morã traxerint, petant licentiam in praemissis[a]: quam si obtinere nequiuerint[b] † procedant[c] nihilominus prout superius est

† al. verisimiliter.

† al nequibunt.

¶ *Glo. seq. quaerit, & soluit.*

e ¶ *Ad diuina.*] quid si conuenissent ad audiendum verbum Dei? satis puto satisfactum constitutioni per id quod sequitur, & quia praedicatio verbi Dei in diuinis includitur. facit de offic. ord. inter caetera. & sic in loco interdicto haec citatio fieri non poterit. de sen ten. excom. 1. responso. & facit quod scripsi post Host. de clan. despon. c. si. super verbo ecclesijs.

f ¶ *Verisimilius.*] quàm si fieret aliis diebus, vel loco.

g ¶ *Praesumatur.*] Non est praesumptio iuris & de iure 1, quae dr fictio. reciperet enim probationem cõtriam. qui ma. accu. pos. c. fin.

1 Ad hoc vide Alex. in Rubri. de acquir. hered. & Aretinum in cap. qualiter & quando, el 2. extra de accusat.

h ¶ *Ecclesiis.*] non repetit, cathedralibus propter verbum, locorũ, quod submittit. & est simi. j. de sen. excom. c. 1. & s. tit. proxi. c. 1.

i ¶ *Competenti.*] de appel. cum sit.

k ¶ *Eisdem episcopis.*] expulsis.

¶ *Glo seq declarat duo hic indulta.*

l ¶ *Indulgemus.*] In duobus consistit haec indulgentia: quia subditos trahunt inuitos, & quia sufficit dioecesanorum licentiam petere; & hoc locum habet in expulsis. Alij vero inter subditos volentes in aliorum dioecesi de licentia dioecesanorum ius dicere possent, vt satis scripsi de offi. leg. nouit. super 1. glo. inter inuitos nõ. de offic. ordi. cum episcopus. lib. 6.

¶ *Glo seq soluit quatuor dubia, scilicet de laicis, de prorogantibus, qui aliàs non subsunt, si alter solus subest, & de sortitis forum.*

m ¶ *Subditos.*] etiã laicos in his quae de iure vel consuetudine spectant ad forum ipsorum. de except. c. 2. lib. 6. Inter non subditos ergo qui prorogare vellent iurisdictionem ipsius, non habita, licet petita dioecesani licentia, iudicare non possent per hanc litteram, per quam 2 idem puto si alter solus est subditus, sit reus vel actor, cuius aduersarius non subditus ibi litigare consentit, cum hoc ius praeiudiciale & exorbitans à communi iure non sit dilatandum. de reg. iur. quae à iure. lib. 6. fortius si alter dissentit, si dixisset de suis subditis, tunc potuisset de subdito etiam inuito actori non subdito iustitiam facere. ista tamen litera sic late posita, comprehendere etiam videtur eos, qui non ratione domicilij, sed delicti vel contractus subditi sunt, qd non puto fuisse de mente, nec talis proprie subditus dicitur 3, licet sortiatur forum quo ad casum illum.

2 Facit in simili distinctio, quam facit Decius in cap. liceet. in 2. notab. extra de probat.

3 Idẽ Cardi. Feli. in c. 2. de fo. cõpe. Font.

n ¶ *Patiantur.*] ipsi subditi.

o ¶ *Moram traxerint.*] in hoc differt dictum à praecedenti: nã ibi procedit in loco viciniori. hic nõ curamus, an alter locus insignis sit vicinior: dummodo iste non distet vltra duas dietas, vt sequitur.

p ¶ *Dioecesibus.*] vel ipsarum parte, vt s. in principio.

¶ *Glo. seq. primo declarat latam significationem: secundo tractat an ibi secundum suas constitutiones procedere possit.*

q ¶ *Omnimodam.*] temporalem & ecclesiasticam, spiritualem, ciuilem, & criminalem, etiamsi depositionem beneficij vel ordinis exigat. Per istud enim, omnimodam, satis patet q iurisdictio sumitur hic vt genus comprehendens etiam merum & mistũ imperiũ 4. ff. de iuri. om iud l. 3. & 4. exigentibus ergo culpis incarcerare posset. de sen. excom. vt famae. eod. tit. si clericos lib. 6. de poenis. quã-

4 Glo. commẽdat Panor. in ca. conquesti. de fo. cõp. Fonta.

r ¶ *Exercere.*] etiã per alium, dummodo in loco illo moram trahat. ad hoc s. proxi. responso ibi, citari faciant. de reg. iur. potest. lib. 6.

¶ *Glo se. litterã exponit, & dubium mouet.*

s ¶ *Non fuerint.*] quasi hi qui tales fuerunt possint vlterius trahi: nam si proceditur contra eos vt expulsionis culpabiles, satis est quòd locus sit vicinior, licet vltra duas dietas. vt s. Sed si ad petitionem aliorum citantur, vr sufficere q eps ibi moretur, licet locus distet vltra duas dietas: & hoc durum est secundum quod posset trahi vltra quatuor dietas. Si ergo hoc intendit littera, debuerat aliquam metam adijcere: puta, q tunc licet vltra duas dietas, non tñ vltra quatuor trahi posset, vt saepe facit curia Romana, maxime in litteris conseruatorijs.

t ¶ *Dietas.*] vulgares. de hoc satis de rescri. nonnulli.

u ¶ *A fine.*] concor. de rescrip. statutum. §. cum vero. lib. 6.

x ¶ *Non trahantur.*] quod intelligo etiam si infra illas de facto trahi non possint.

y ¶ *Ante omnia.*] non valet ergo processus factus licentia non petita. simile de electio. prouida. lib. 6.

ADDITIO. Utrum ista licentia debeat praecedere exercitium, vide hic per Pet. de Ancha. in 14. notabili, qui dicit, q qñ dispositio requirit iussum tunc debet praecedere, & non sequi. Auctoritas autem debet adhiberi in ipso actu incontinenti ante vel post: Consensus vero potest praecedere vel sequi. Sed licẽtia debet praecedere, vt hic. Et similiter consilium. concor. vide hic per eum. Ista est distinctio Bar. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcen. Ex Pet. de Ancharano.

¶ *Glo. seq. soluit quatuor dubia: scilicet de inferiori, de officiali, de distante, & de capitulo vacante sede.*

z ¶ *Dioecesanis.*] Per dioecesanos intelligo eos qui habent in loco episcopali iurisdictionem vel quasi 6. facit si. e. & qd ibi dicã, qd intelligo si eam sic habent q dioecesanus eps illam exercere non possit ibidem, aliàs si dioecesanus posset, licet & illi possint, semper eps requiretur. Sed an officialis episcopi dare poterit hanc licẽtiam, vel sufficiet ab eo peti, non puto ex generali officialatu. facit de tempo. ordi. cum nullus. 2. responso. lib. 6. eod. lib. de offi. vica. cap. 2. & 3. & maxime praesente epo. de offi. ordi. Roma. in fin. eo. lib. per quam vr epm requirendum, si est in dioecesi, vel circa illã. Sed quid si multum distat, nec est ibi officialis à quo possit haberi? vr de mente q facta requisitione apud locũ habitationis hoc poterit, facit 2. q. 6. biduum. j. ead. compi. de elect. causam. ff. de iud. si longius. & facit quod not. de restit. in integ. cum ex litteris. in fi. Capitulum autem vacante sede hanc licẽtiam dare poterit, vel sufficiet illam ab eo peti. facit fin. cap. & praedic. decre. cum nullus. §. 2. & j. de haere. c. 1. & quod ibi dicam.

6 Idẽ Cardi. licet irregulariter, appellatione dioecesanorũ veniant suffraganei episcopi. glo. in c. 1. de vi. & hone. cle. glo. in c. 1. de iure patro. Fonta.

¶ *Glo. seq. soluit dubium; quaerit, & soluit.*

a ¶ *In praemissis.*] Per hoc puto q etiam primum casum includat, qui est de praemissis. Sed nunquid sufficiet generalis petitio, scilicet q posset contra expulsores procedere, & inter subditos ius reddere? puto q sic. graue enim esset in singulis personis vel causis licentiam petere: dico tñ q si de speciali causa fuit petita licentia, siue data fuerit, siue denegata, pro alia causa debebit peti.

b ¶ *Nequiuerint.*] concor. j. de sepul. dudũ. versi. si vero. s. de regu. licet & satis est per hanc litteram, q nequit habere licentiam, siue quia denegatur, siue quia petita & expectata non datur. facit de appel. ab eo. lib. 6.

¶ *Glo. seq. soluit quaestionem, & de incidenti remittit.*

c ¶ *Procedant.*] virtute huius constitutionis. Et per hoc patet, q si subditi

si subditi de processu iniquo epi vellent conqueri coram diœcesano loci, non possent, cum propter necessitatem expulsionis hæc constitutio committenicet sibi locum: & par in parem, &c. de elect. innotuit. si tamen aliàs præter casum quo ledere potest ibi per hàc constitutionem, ibi delinqueret, bene cognosceret diœcesanus. 4. q. 6. c. 1. & de rapt. c. 1.

expressum. ¶ Sane [a] si prædicti episcopi asseruerint se non fuisse aliquos præfatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domũ aut publice (vt præmittitur) in eorũ ecclesia cathedrali citare, vel ipsos malitiose præstitisse impedimẽtũ, ne per eos potuerint sic citari, aut quòd in suis diœcesibus iurisdictionẽ per se vel per aliũ contra ipsos [b] exercere nequeunt vel non audent, stari super his [c] volumus assertionibus [d] eorundem: Ipsis districtius iniũgentes sub interminatione diuini iudicij, ne circa præmissa contra cõscientiam [e] quicquã mendaciter aut doloſe asserant, vel confingant. ¶ Eorundem autem episcoporum sententias & processus, quos in præmissis casibus [f] in alijs diœcesibus duxerint faciendos, denuntient seu denuntiari faciãt per suas diœceses conuicini episcopi, cum ab eis [g] fuerint requisiti [h]. ¶ Per præmissa quoque nullum ex transcursu temporis quanticunque [i], vel aliàs quoquo modo locorum diœcesanis vel alijs quibuscunque iurisdictionem habentibus [k] in locis præmissis, in quibus prædicti episcopi sic expulsi iurisdictionem (vt prædicitur [l] †) exercebunt, præiudicium generetur [m].

Quid de minore prælato habente iurisdictionẽ in loco, scripsi post Inno. & Host. de ma. & obe. cum inferior.

a ¶ *Sane.*] summe fuit necessarius iste §. vt aliquis fructus ex superioribus haberetur.

b ¶ *Contra ipsos.*] Not. quia dato q̃ epi expulsi contra alios vel circa alia possent per se, vel per alios iurisdictionẽ in suis diœcesibus exercere; satis est q̃ cõ illos non possint, vt locum habeat constitutio.

¶ *Gla. seq. notat à contrario, tota ponens exempla.*

c ¶ *Super his.*] Super alijs ergo ipsorum assertioni non statur: vnde si dicant loca ad quæ citant illos eis fore secura, in hoc eis nõ creditur, cum hoc non sit de hic expressis. Eadem ratione non creditur si dicant loca in quibus procedunt, esse vicinora, in quibus possint tute manere & processus facere, & citati venire. Item nec creditur eis in eo q̃ dicant aliquem expulsorem, consiliarium, vel fautorem: ille tamẽ cui hoc impingitur, habet se super eo defendere. & sic intelligas supradicta.

¶ *Glo seq. exprimit quatuor specialia, sic soluens contrarium.*

d ¶ *Assertionibus.*] Hic multa specialia, quòd creditur assertioni iudicis. Itẽ q̃ creditur sine iuramento, & q̃ vni soli, & in causa propria. Regulariter cõ. de proba. quoniam. de testi. veniens. & c. licet. & c. nuper. vbi de hoc. de conse. dist. 4. paruulos. 4. quæstio. 4. nullus. cum similibus.

e ¶ *Conscientiam.*] concor. de renun. nisi. in fi. de vot. c. fi. de rescri. statutum. §. assertorem. lib. 6.

¶ *Glo. seq arguit à contrario: contra illud argumentũ obijcit, & soluit.*

f ¶ *Præmissis casibus.*] ergo alios processus vicini nuntiare non tenentur. cõ. 11. q. 3. curæ. de treuga & pa. c. 1. Sol. patet per litteram sequentem, nam factos in alienis diœcesibus extra prædictos casus exequi non tenentur, factos in proprijs sic, vt in contrarijs.

g ¶ *Ab eis.*] non videtur ergo sufficere q̃ requirantur à tertio, etiã cuius intersit.

¶ *Glo. seq. alleg. duas concor. & dubium soluit.*

h ¶ *Requisiti.*] simile de so. comp. postulasti. eo. tit. Romana. ver. fi. lib. 6. episcopus requirens illos non facientes punire non posset: aget tamen coram illius superiore, vt illum cogat & puniat. de iurepatro. nullus. nisi iustam haberet causam non parendi, vt quia notorij sunt iniusti. de offi. deleg. si quando. de offi. leg. studuisti.

i ¶ *Quanticunque.*] etiam cuius initij vel contrarij non sit memoria, quod alias releuat ab onere probandi titulum. de præscri. c. 1. lib. 6.

k ¶ *Habentibus.*] habent enim quandoque inferiores in loca vel in personas episcopalem iurisdictionem vel quasi. de priuileg. abbates. in fi. lib. 6.

¶ *Glo. seq. arguit à contrario, & huius rationem reddit.*

l ¶ *Vt prædicitur.*] dat intelligere q̃ si aliàs inter subditos ipsorum diœcesanorum iudicarent, bene per taciturnitatem & temporis lapsum eis præiudicari posset: sed isto casu cũ hoc faciunt iuris auctoritate, diœcesanis nulla negligentia potest adscribi, ergo nec contra ipsos præscribit.

m ¶ *Generetur.*] quando exercens iurisdictionem in loca vel in certas personas vel causas acquirat possessionem illius generalem vel specialem, & quando præscribat, satis scripsi post Inno. de capel. mona. c. 2. & de hoc in Spec. de iurisd. om. iud. ad fi. ver. illud etiã. & de præben. §. 1. versi. sed pone miles.

† Ex hac glo. iuncto textu, notat Cardi. q̃ etiam potestate sibi per ius commune ante priuilegium competenti, nõ censetur hoc facere animo præscribendi. Fontanus.

DE CAVSA POSSESSIONIS ET proprietatis.

¶ *Visum est supra de iudicijs & foro competenti: verum quia aliqua causa intentatur super proprietate rei deducta in iudicio, quædam super possessione ipsius rei, dubitaret aliquis quid sit causa proprietatis, & quid causa possessionis: ideo ad nos informandum annexus rubricam, de causa possessionis & proprietatis.*

Continuatio.

TITVLVS III.

De causa possessionis & proprietatis.

¶ Clemens v. In concilio Viennensi.

¶ *In causa beneficiali delata etiã per appellationem ad curiam, vtraque pars potest, petitorium & possessorium intentare. Et ante causæ conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo vel aduersarij, possessorium prosequi.*

C. VNIC.

AV-

Ause.] ¶ Duæ sunt partes sicut duo sunt dictæ. Secũda ibi, *Et in spoliatis, im.o.* ¶ Præsupponendũ est primo illud qđ dr̃ in c. appellanti. j. de appel. & 2. q. 6. ad fin. & l. eos. C. de app. videlicet, q̃ ad officiũ iudicis appellatiõis spectat cognoscere an bene vel male fuerit appellatũ, sed de alio articulo appellationis non debet se intromittere. Simile dr̃ in cap. Romana. de fo. compe. in. 6. Secundo præsupponitur pro ratione decidendi ad textum, q̃ licet de iure ciuili non possit adiri Imperator in prima instantia omissis medijs: tamen de iure canonico licitum est adire Papam omissis medijs etiam in prima instantia: quia Papa est ordinarius totius orbis, & concurrit cum omnibus alijs: ideo in electione actoris est coram quo velit defensorem siue reum conuenire, vel coram epõ, hoc est coram iudice ordinario, vel coram Papa, qui Papa dr̃ ordinarius ordinariorum.

† al. præmittitur.

CASVS. Tu & ego litigabamus coram officiali Pictauen. super aliquo beneficio, qui officialis cõ te tulit sententiam, à qua appellasti immediate ad Papam, tñ poteras si voluisses appellare ad archiepm Burdegalen. quod non fecisti: Intimasti & notificasti appellationem, & comparuimus ambo coram Papa, & voluimus q̃ dimissa causa appellatiõis ipse Papa cognosceret de causa principali: quæritur vtrum possit istud fieri? Et vr̃ prima facie q̃ non, vt dictum est in prima præsuppositione: tñ Romanus Pontifex dicit q̃ poterit cognoscere de principali, id est, dimisso articulo appellationis, cum ipse Papa sit generalis ordinarius, & concurrat cũ omnibus ordinarijs. Sic etiam, vt dr̃, legatus Papæ omisso articulo appellationis potest cognoscere de principali causa. cap. 1. de offi. delega. in antiquis. Sed ponamus sanctissime pater q̃ aliquis fuit spoliatus re aliqua, & mouit controuersiam super articulo proprietatis, in quo processum extitit vsque ad conclusionem & renuntiationem causæ: Ego actor qui fui spoliatus antequam fuerat renuntiatum & conclusum in causa, volo suspendere causam proprietatis, & venire ad possessionẽ, an possim? Dicit q̃ sic, & hoc in odiũ spoliãtis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo q̃ quis non debet appellare ad Papam omisso medio, nisi obseruet formam c. 1. de appel. in 6. Not. secundo, q̃ quis etiam in prima instãtia põt litigare corã Papa omisso medio. Not. tertio, q̃ si spoliatus intentauit petitorium infra cõclusionem & renuntiationẽ, id est, ante quàm fuerit conclusum & renũtiatum in causa, potest suspedere & dimittere petitoriũ, & venire ad possessorium. Et est ratio: quia probationes sunt faciliores in possessorio, quàm in petitorio: quia in possessorio sufficit probare possessionem & spoliationem: in petitorio vero requiritur probatio dñij, quæ probatio est valde difficilis; ideo consuluit lex, qui petitorio. ff. de rei vendi. q̃ quis primo agat possessorio, quàm petitorio. Sed tñ (vt hic dr̃, & in c. pastoralis. eod. tit. in antiquis) aliquis potest primo intentare petitorium, deinde venire ad possessorium. Sed quæritur, nonne dimittens petitorium, & veniens ad possessorium venit condemnandus in expensis? Dicit glo. q̃ non: quia nihil præiudicat aduersario, cum poterit postea venire ad petitorium in eodem statu, in quo prius remansit. Et hoc debet facere ante cõclusionem causæ,

videlicet ꝙ potest suspendere petitorium & venire ad possessoriũ: secus si post conclusionem. Vnde concludere & renuntiare in causa, est qñ partes nihil amplius volunt allegare nec producere, & tunc index dicit, postquã nihil aliud vultis allegare nec producere, ego habeo pro concluso & renuntiato. Not. vlterius ꝙ vt actus pariat effectum, debet esse legitime factus: ꝓbatur in verbo, legitime. ad hoc de translat. c. 2. de proc. cle. 1. & quod ibi not. gl. in verbo, debito. Not. finaliter, ꝙ appellatio est commune remedium appellanti & appellato, ibi, *Tam appellanti quam appellato*: pro hoc de appel. sępe. c. oblatę. & c. Nicolao. & cap. interposita. Zabarel.

† Vide Paulum de Castro consil. 271 lib. 1. & de iuod. Consummili lib. 1. ratione, scilicet cap. 16. in 13.

causa[a] † beneficiali[b] per appellationem[c] ad sedem Apostolicam[d] legitime deuoluta[e], tã appellanti, quàm appellato[f] licere decernimus nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliantis[g] odiũ ante causæ conclusionem[h] suspendere[i] petitorium à se &[k] ab aduersario[l] intentatum, in solo[m] possessorio procedendo.

TITVLVS IIII.
De dolo & contumacia.

a ¶ *Causa.*] se summat.
¶ *Glossa secunda soluit duo dubia.*
b ¶ *Beneficiali.*] cõprehendit minora & maiora beneficia, & præbẽdas. & de hoc de reg. iur. c. 1. lib. 6. in non beneficialibus autẽ nõ habet hoc locũ, etiã si de ecclesia vt ꝗ proprietate sit quæstio. facit quod dixi ſ. ea. cõpil. de iud. dispendiosam. super verbo, beneficijs.
¶ *Glossa sequens obijcit, & soluit.*

Renuntiatio non fit coram iudice appellationis.

c ¶ *Per appellationem.*] fortius si per querelam, videbatur autem ꝙ illud solum super quo appellatum erat, esset per appellationis iudicẽ cognoscendũ, vnde corã iudice appellationis nõ fit reconuentio. de hoc scripsi de mu. pet. c. 1. cognoscat ergo id solũ super quo appellatur, siue ante sñiam fuerit appellatũ, ad hoc j. de appel. appellanti. cum suis concor. siue à sñia. 2. q. 6. ad finem: siue extra iudicium, de elect. vt circa. lib. 6. sed ea quo deuoluta est causa per decret. 1. de elect. lib. 6. non expectato appellationis euentu, voluit Papa hoc licere. & hoc probat ver. j. decernimus. per quod respondetur ad iura prædicta. Potest etiam dici, ꝙ decret. vt circa. locum non habet cum quis suum prosequitur interesse, vt ſ. ea. compil. de elect. constitutionem. in principio.
d ¶ *Ad sedem Apostolicam.*] in inferioribus ergo secus.
e ¶ *Deuoluta.*] ita ꝙ causa ipsa est in curia, ſm formã decret. 1. de elect. lib. 6. vt quia appellatio legitime interposita est. eo. tit. vt circa. & appellatio legitime insinuata. vt in cle. ſ. de elect. causam. & infra debitum tempus, vt ibi. §. penult.
f ¶ *Appellato.*] vtrũque n. æqualiter arctat illa cõstitutio 1. de elec. vterq; ergo sentiat cõmodũ sicut onus. de reg. iur. qui sentit. lib. 6.
¶ *Glo. seq. notat & remittit; contra glo. obijcit, & dupliciter respondet.*

Petitorio suspenso transitur ad possessorium. Sed nõ ecõuerso.

g ¶ *Spoliantis.*] per hoc patet ꝙ loquitur in possessorio recuperandæ. de possessorio retinendæ, an intentari possit per eum qui petitoriũ intentauit illa pendente, notaui & dixi ſ. eo. pastoralis. super 4. glo. quæ gl. in ea parte qua dicit ante mediũ, ꝙ ꝗ possessorio potest rediri ad iudiciũ proprietatis, reprobari vr̃ per hunc textũ: Si enim speciale hoc inducitur in odiũ spoliãtis, ꝙ suspenso petitorio transitur ad possessorium, ergo id non licebit in casu conuerso, in quo casu cessat. Sed glossa dupliciter põt defendi. scilicet q̃a nõ dicit ꝙ suspenso possessorio redeatur ad petitoriũ: sed ꝙ de possessorio inchoato reditur ad petitoriũ, qđ põt intelligi renuntiato priori iudicio. Itẽ volent dicere ꝙ suspẽdi & pẽdere possit possessoriũ. dicet hoc speciale hic addi in causa appellationis, vt dixi in gl. fortius, vt quod ibi olim nõ licuisset, hodie liceat in odiũ spoliantis.
¶ *Glos. seq. soluit obiectionem; arguit à contrario, & illud determinat.*

Conclusio in causa beneficiali põt omitti.

h ¶ *Conclusionem.*] quæ licet fieri possit, vt hic: tñ in his beneficialibus potest omitti. j. de verb. sig. sæpe contingit. facta ergo conclusione hoc non licebit. quod verum puto nisi in casu decret. pastoralis. in fi. ſ. eod. vt sicut hoc in alijs causis non beneficialibus tũc liceret, & in ista saltem eo casu quo suspendit petitorium inchoatum à se, in quo loquitur illa decret.
i ¶ *Suspendere.*] sine metu condemnationis expensarum, vt dixi, eod. tit. pastoralis. super ver. agi potest.

Petitoriũ si intẽtetur per vnum, & possessorium per alterũ, quis prius audiatur.

k ¶ *Et.*] pro vel, vt ff. ꝗ ver. signi. sæpe. de rescrip. c. 2. vbi de hoc.
¶ *Glos. seq. not. pro op. & recitat contrarium.*
l ¶ *Aduersario.*] Hæc littera & sequens approbare vr̃ qđ not. Ioan. 2. q. 2. c. 1. & Ber. ſ. de ordi. cogni. c. fi. Goffre. & Innoc. & Abbas de restit. spo. ex conquestione. scilicet qñ super eadem re intentat vnus petitorium, alter super illa intentat possessorium recuperandæ, prius auditur, & sic vtilius est sibi agere quàm excipere. quod Host. non placuit: qui dicebat ex vi actionis eum non prius audiendum sed simul, dicens ꝙ in decret. ex conquæstione. prius excepit. post modum egit, vt ibi scripsi.

Beneficij restitutionẽ petens, nõ habeat probare titulum.

¶ *Glo. seq. not. signat contrarium, ibi remittit, & huic littera respondet.*
m ¶ *Solo.*] quasi nil habeat docere de petitorio. Et per hoc vr̃, ꝙ petens restitutionẽ beneficij, non habeat iustificare possessionem, vel probare titulũ. de resti. spo. in litteris. ſ. de filijs presby. constitutus, vide qđ dixi super glo. 2. & qđ not. Host. in sum. de rest. spo. §. in casibus. ver. quid ergo. volẽs se defendere ꝫ hunc rex. rñdebit per decr. ea parte, de resti. spo. vbi intẽtãs possessoriũ, probat coniugium. & per decr. ad decimas. eod. tit. lib. 6. Aliud est ergo intentare petitoriũ, aliud iustificare possessoriũ ex titulo, vbi natura possessorij hoc requirit: sed vide qđ dixi in ꝑdi. decre. ea parte. in glo. qua si dicat, vltra medium.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Appellans ante diffinitiuam, etiam à diffinitiua lata eo absente citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit friuola manifeste, quo casu non appellat tanquam manifestus contumax. Io. And.*

DE DOLO ET contumacia.

¶ *Visum est supra de causa possessionis & proprietatis: & quia aliquando in causa possessionis & proprietatis dolus committitur ratione contumaciæ, quare posset aliquis dubitare de effectu illius doli vel contumaciæ ideo ponit Clemens de dolo & contumacia rubricam.*

Continuatio.

C. VNIC.

S I † AN-

† Nota ꝙ appellans potest ante diffinitiuã: quod est verum indistincte de iure canonico, dũ tamen appelletur ex causa rationabili cap. vt debitus. extra de appel. sed de iure ciuili non appellatur, nisi in certis casib⁹. Zabarella.

S ¶ *I ante.*] Ponit dictum, à quo secundo incipit: ibi, *Nisi* Imola. ¶ Præsupponendum est ꝙ contumax in non veniendo non potest appellare, & hoc in odium suæ contumaciæ, puta si fuit citatus vt veniret coram iudice ad audiendam sententiam & non venit, & sic fuit contumax, talis non potest appellare. 2. q. 6. §. sunt quorum. in prin. 24. q. 3. c. de illicita. C. de iudi. l. properandũ. §. cum autem. & quorum appellationes non recipiuntur. l. 1. & l. cum autem. C. de iudicijs. Secundo præsupponendum est, ꝙ iudex non tenetur deferre appellationi friuolæ interiectæ ab interlocutoria. & potest dare apostolos refutatorios & procedere ad vlteriora, & citare partem appellantem si velit, vel si nolit, non requiritur ꝙ citet, vt in c. cum qui. eod. tit. in 6. quia frustra citaretur.

CASVS. Ego conueni te coram competenti iudice, & processum fuit vsque ad productiones testium hincinde, saltem pro parte mea feci probationes & productiones, & probaui meã intentionem: tu reus proposuisti tuas defensiones, & admissus, id est, receptus ad illas probandas, cum velles producere aliquos testes, ego actor dixi illos non esse recipiendos: iudex in loquendo pronuntiauit nõ debere recipi: tu reus ab illa sententia interlocutoria appellasti: iudex vidit ꝙ tua appellatio erat friuola, forte quia inserta in instrumento appellatorio erant falsa, & sic non detulit, id est, aliquẽ honorem non fecit tuæ appellationi ob reuerentiam iudicis superioris ad quem appellabas, sed dedit tibi apostolos refutatorios, & citauit te ad procedendum ad vlteriora causæ, vel te non citauit: nunc adueniente die assignationis iudex procedit ad expeditionem causæ, & tandem tulit sententiam diffinitiuam ꝫ te: Postea peruenit ad notitiam tuam ꝙ sententia fuit lata ꝫ te: voluisti appellare, quæritur, vtrum possis? Dicit ꝙ si manifeste constaret, ꝙ appellatio prima interiecta ab interlocutoria esset friuola, puta quia nullam causam grauaminis expresserat in sua appellatione: vel forte bene expressit causam, sed illa causa erat notorie falsa: vel forte expressit causam veram, sed non erat rationabilis; certe illo modo secunda appellatio à diffinitiua non est admittenda: & ea non obstante iudex à quo non debet exequi suam sententiam diffinitiuam. hoc dicit. H. R. Nota ꝙ appellans ante sñiam diffinitiuam à iudice & recedens, etiam si eo citato ꝫ eum feratur diffinitiua sñia, potest à dicta sñia appellare infra tẽpus debitũ, nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste: quia si prima appellatio interposita in interlocutoria esset friuola, tunc ipse non posset amplius appellare à diffinitiua: & istud notabile continet medullã totius capituli. Nota ꝙ de iure canonico quis potest appellare à sñia interlocutoria, & à quocunq; grauamine: Secus est de iure ciuili, nisi esset tale grauamen ꝙ non posset reparari in diffinitiua: quia si non posset reparari in diffinitiua, etiã de iure ciuili ab interlocutoria posset appellari. l. ante diffinitiuæ tempus. C. quorum appellationes nõ recipiuntur. & l. 2. C. de epali audientia. Nota ꝙ qñ appellatur ab interlocutoria, iudex potest dare apostolos refutatorios, & non obstante appellatione ipse põt procedere ad vlteriora, posito ꝙ causa appellationis sit irrationabilis. c. cum qui. eo. tit. in 6. nisi post cognitionẽ appellationis dicatur, bene appellatũ: quia tũc reuocatur qđ gestũ est pendente appellatione: Secus in diffinitiua: quia ibi pendẽte appellatiõe iudex nõ potest ꝓcedere, nec debet. Not. ꝙ si is qui appellauit ante sententiam, appellet iterũ à sñia diffinitiua ꝫ se lata, propter hoc non renuntiat appellationi prius interpositæ, vt in gl. super verbo, appellare. Not. ex

magna glo. in prin. quatuor modos, per quos quælibet appellatio ab interlocutoria dicitur manifeste friuola, & quilibet illorū modorū excludit à facultate denuo appellādi. videatis dūm Panor. in cle. ista: quia bene elucidat istā magnā gl. Not. tex. ibi, *Diffinitiuā sententiā*, & not. primo quod sententia in genere secundum Hug. est iudicium, vel litis decisio, vel infirma & inoubitata & secura responsio, vel animaduersio, vel sensus siue intellectus, & dicitur à sentio, sentis. Item sententia quidam color rhetoricus dicitur: scilicet breuis oratio aliquid moralitatis generaliter comprehendens, vt, *Obsequium amicos, veritas odium parit*: Inde sententiosus sa. sum, id est, plenus sententijs. Itē secundum Isidorum, sententia est determinata acceptio alterius partis contradictionis. Sententia secundum Azonē in summa. C. quomodo & quando iudex sententiam proferre debeat: quandoque potest dici cuiuisque orationis significatio, quandoque ponitur pro opinione magistrorū, quandoque dicitur quicquid de re aliqua placet: quandoque est deportatio, quandoque excōicatio, vel interdictū, sed improprie: quia excōicatio vel interdictū potius punit quàm finē sententiæ imponit, ideo potius potest pœna dici quàm sententia vel diffinitio: quandoque sententia dicitur quandoque iudicantis præceptū, nō naturæ, non iuri, nō bonis moribus contrarium. Et secundum hanc significationē distinguitur: quia sententiarū alia est diffinitiua, alia interlocutoria, alia conuentionalis, alia quæ dicitur præceptū, alia multa, alia dispensationis. Sententia diffinitiua est diffinitio iudicialis cōtrouersiæ finē imponens ex pronūtiatione iudicis, dānationē, id est, condēnationē vel absolutionē cōtinens. Et hæc sententia diffinit principalem quæstionē, vt quando auditis vtriusque partis allegationibus causa terminatur, & finis principalis negotio imponitur, quā semel latā iudex reuocare non potest. Sententia interlocutoria est sententia semiplena, quæ profertur inter principiū & finē causæ, nō super principali, sed super emergentibus & incidentibus quæstionibus, puta super libello offerendo vel concipiendo, vel danda dilatione aut deneganda, & super testibus recipiendis vel non, & similibus, principali causa durāte, vt quando iudex nō residens pro tribunali, id est, in tribunali interloquendo inter partes sine solēnitate scripturæ aliquid pronūtiat de plano, vel super aliquo incidenti vel emergenti extra primū intentū principale: & hanc sententiam potest iudex reuocare siue ipse sit ordinarius, siue sit delegatus, siue arbiter. Hoc debet tamen fieri cum causæ cognitione & iudice cōcedente nō procedēte. 3. q. 3. §. à iudice. secundum Gof. Sentētia cōuentionalis est amicabilis compositio, vt quando iudex conuenit aliquē & commonet eū, ne faciat contra cōuentionē. Sententia per errorem lata, à qua non est appellatū, reuocatur si error probabilis postea detegatur, vt in c. fraternitatis, de frigidis & maleficiatis. sufficiat pro nunc. Vide glo. in c. ad compescendas. in verbo diffinitiua. Not. textum *Appellando*. appello, las, lare. a. p. id est, ad aliū iudicē vocare, vel alterius iudicis audientiā postulare. Et vt dicit Ber. in lib. de consideratione. Appellasse inique iniquū est. Inique & impune, iniquarū appellationū fomes. iniqua autem omnis appellatio, ad quem iustitiæ inopia non coegit: Appellare nō vt graues, sed si graueris licet. Vnde appellatione interiecta debet apostolos petere à iudice à quo appellans. Vnde apostoli in iure, dicūtur litteræ datæ appellanti, in quibus continentur allegationes, & qualiter in causa processum sit. Item apostolorū alij sunt conuentionales, scilicet quando pars admittit appellationem, siue in iudicio iudice refutante siue tacente, vel extra iudiciū, vt extra de appel. c. sæpe. & c. oblatæ. Alij sunt apostoli testimoniales, testificantes de appellatione facta. Alij sunt dimissorij per quos apparet, quod iudex detulit appellationi. Alij sunt apostoli refutatorij, per quos apparet quod iudex non detulit appellationi. Alij sunt reuerendi siue reuerentiales, scilicet quando ob reuerentiam superioris appellationi defertur, vt in c. 1. de appel. in lib. 6. in glo.

te [a] diffinitiuam sententiā [b], à iudice quis appellādo recedat, & iudex suæ appellationi non deferens [c], cō citato vel etiam non citato [d] vlterius in causa procedens, cōtra ipsum etiam absentem [e] sententiam diffinitiuam promulget [f]; poterit idē appellans à dicta sententia infra tēpus debitū [g] appellare [h]: Nisi eius prima appellatio esset friuola manifeste [i].

¶ *Glossa prima dicit quod determinat.*

a ¶ *Si ante.*]Se summat, & determinat casum dubiū circa decre. eum qui. eo. tit. lib. 6. & quod ibi tangit Archid. & quod not. de re iudi. inter monasterium. in vlt. glos.

b ¶ *Sententiam.*] & sic oportet appellationē iustificari solū ex virtute grauaminis illati, propter quod appellauit, vt infra de appella. appellāti,

c ¶ *Non deferens.*]si detulisset, sententia postea per ipsum lata nō valuisset. quod dic vt de appel. cum appellationibus. lib. 6. Bene autem fecit iudex non deferendo, ex quo putabat ex falsa causa appellatum, nūquam enim reuocabitur quod per eum fiet, nisi prius iustificetur appellatio, quod dic vt eo. tit. non solum. lib. 6.

d ¶ *Non citato.*]quia citare non tenetur, vt in prædi. decre. eū qui.

e ¶ *Absentem.*] Fortificabant dubium hæc duo, quod citatus fuit, & quod fuit absens: per quæ aperte videbatur contumacia in non veniendo, vt infra dicam.

f ¶ *Promulget.*] quod potuit si lis erat contestata, & liquebat de causa s. eod. prout. Et idem si non erat contestata, sed erat de casibus, quibus procedi potest ad sententiam lite non contestata contra contumacem: qui habentur vt lite non contestata, quoniam in textu. & in glos.

g ¶ *Tempus debitum.*]scilicet decem dierum, & à tempore notitiæ. de appel. concertationi. lib. 6.

¶ *Glos. seq. ponit. opin. quam probat: & pro solutione contrarij, remittit.*

h ¶ *Appellare.*] Not. Innoc. & post eum Host. de appel. dilecto. vt ibi scripsi in s. vlt. glos. & Guli. in specu. de sententia prola. §. tantū. vers. quod ergo si appellatio. quod appellans ante sententiā, quod postea appellat à sententia per hoc non renuntiet primæ appellationi, nec sententiam ratificat: geminatio enim appellationum non submittit, sed subtrahit appellantem à iudicis potestate. 2. q. 2. Lotharius. de apel. bonæ. & cap. dilectæ. Non obstante ff. rem ratam hab. l. 3. §. falsus. quod solue vt not. Ber. de re iudica. cap. 1.

¶ *Glos. seq. primo ponit quatuor exempla. Secundo not. pro vero contumace et non manifesto. Tertio ponit duplicem distinctionē Guli. Quarto, distinctionem Ia. de Arena. Quinto, quatuor opi. de vero cōtumace, et quatuor de ficto contumace, & vtrinsque secundam approbat. Sexto, de appellatione contumacis ponit alias quatuor, ex quibus nouam opi. infert & concludit. Septimo, contra conclusionem obijcit per locū a diuisione, & quadrupliciter respondet. Octauo & vltimo, infert solutionem quæstionis.*

i ¶ *Manifeste.*] vt quia nulla causa fuit ibi expressa, vel non legitima, dato quod esset vera: vel licet legitima, manifeste falsa, vel iam pronunciatū esset illam falsam, & non appellatum [1]. Et aduerte quia probare videtur hæc littera, quod vera contumacia in non veniendo non impedit appellātem vel appellationē, nisi sit manifesta, vt sic in vera contumacia distinguatur inter manifestā & dubiā: appellans enim friuole, & recedens, vere cōtumax est: & tamen si hoc nō est manifestū, appellat. & secundum hoc intelligenda videntur iura quæ dicunt contumacē in nō veniendo non appellare. 2. q. 6. §. sunt quorū. in prin. 24. q. 3. de illicita. C. de iudic. properandū. §. cum autē. C. quorū appel. non re. l. 1. In nō veniendo ideo dixi, quia contumax in nō parendo, appellat. ff. de appel. creditor. § iustus. & pro ratione diuersitatis dicit ibi glo. quod ille peccat in vno tantum, ille in duobus: quod intelligo, quia iste venit, sed non paret; ille nec venit, nec paret. Guli. [2] in specu. de contu. §. 1 ver. & not. Primo distinguit duplicē contumaciā, verā & præsumptā: Secundo triplicem, scilicet euidentē, verā, & præsumptā aut fictā, dicēs quod verus cōtumax quē citatio apprehendit, nō auditus appellans. & multo minus euidēs. Et euidentē vocat contumaciā illius qui dixit se nō venturū, & an sufficiat hoc extra iudiciū dixisse nūtio citanti, vide quod not. de sen. excō. venerabilibus. §. secus. lib. 6. Verā, illius quem citatio nō apprehendit: Fictā vel interpretatiuā, citati ad domū, quem citatio non apprehendit. Iacobus [4] de Arena contumaciā quā s. dixi euidentē, dicebat verissimā, & dicebat fictum contumacem appellare, verū venientē iudice sedēte pro tribunali restitui ad appellandū. ff. de in integr. resti. l. diuus. verissimum nullo iure ad appellandū admitti. ff. ex quibus cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. fin. Sed circa [5] hoc est sciendum, quod in vero contumace quadruplex est opinio, & in ficto quadruplex: Nam aliqui dicunt verum quem supra dixi euidentem vel verissimum, alij inuentum, alij non inuentum: tunc demum si se citatum nouit. alij citatum ab homine. Item quidam dicunt fictum inuentum qui dicit se venturum, vel tacuit, sed non venit. & hanc etiam recitat glo. vlt. in l. fi. ff. de resti. in integ. Alij dicunt hunc verum: sed fictum, non inuentum. facit quod not. in l. ex cōsensu. §. si ff. de appel. Tertij in nō inuento distinguūt, an citatio postmodum ad illum peruenerit, & sit verus, an non. & tunc sit fictus. & facit quod not. io l. 1. §. 1. ff. quando appel. sit. Alij dicunt fictū eū ius citat, verum cū citat homo, quia nuntius, &c. ff. de arbi. Celsus. & facit quod not. Compost. & Archid. de elect. c. 1. lib. 6. Sic vera interpellatio, quæ fit expresse per hominem. ff. de vsur. mora. Ficta quæ tacite fit per legem, vt in persona minoris. ff. de lega. 2. Titia Seio. §. vsuras. C. in quib. cau. resti. in integ. non est ne. l. in minorum. De vero & ficto placet opinio secunda: reprobata prima & quarta. Et licet tertia in se sit vera, quia vere iudici contumaciter resistit is, qui non inuentus citationis notitiam habuit. & non venit: tamen quia id iudicialiter non constat, & ex præsumptione iudicamus: habemus illum pro ficto [6]: vbi iudicialiter ergo constaret, haberetur pro vero, & sic posset intelligi §. sin autem. de quo submittam. Item [7] sciendum quod circa contumacis appellationem est opinio etiam quadruplex: Communis habet quod fictus appellat. C. quomodo & quando iud. ab eod. ff. quando appel. sit. l. 1. in fin. C. de lib. cau. si is. & facit hæc decre. Secunda singularis opinio Iac. Bal. & Odof. quam sequebatur dominus meus in l. properandum. quod etiam ficte contumax non appellet. & hoc dicunt per §. sin autē. ea. l. de iudi. quæ loquit de parte nō inuenta. pro his facit. ff. de iudi. l. & post edictū. in fi. fine suppletione legendo. Sed vt ibi dicit glo. si finis ille loqueret de eo qui nec

[1] Glos. hic relatum ad tex Carol. & Pau. repulsa: sing. sonat.

[2] Hic incipit secunda pars glossæ.

[3] Hic tertia pars glossæ.

[4] Hic incipit quarta pars glossæ.

[5] Hic quinta pars glossæ.

[6] Iste ergo quem non citatio a principio non apprehendit, sed ipsum notitia superuenit postmodū, nec comparuit debet censeri fictus, & non verus, quia & ista scientia non apparet iudici in figura iudicij. Et hoc tenet Cy. in l. properandum. C. de iud. in 2. q. vers. sed quid si citatum. ab leg. ff. qd fal. m. l. 2. Petrus de Anchara.

[7] Hic est sexta pars glossæ.

qui nec vere, nec ficte cõtumax esset: non esset necessaria appellatio: quia ipso iure sententia nulla esset. & si exponas quod ibi dicit: audietur beneficio nullitatis sine appellationis remedio, non conuenit responsio narratis. ȝ illud de fide instru. inter. §. cæterum. Alij dicunt ficte cũtumacem appellare posse, qui venit iudice sedẽte pro tribunali, aliàs non appellat: & sic intelligunt §. finautẽ. Alij dicunt nedum fictum, sed etiã verũ appellare posse dummodo non sit manifestus, quem ĩ. vocaui euidentẽ vel verissimum. & pro his facit hæc littera & de senten. excom. venerabilibus. § idẽ est. vbi vr expressum ꝙ citatus non veniens sit præsumptiue contumax: quia potuit impediri sic ꝙ venire non potuit. Cum ergo eo casu beneficio absentiæ restitueretur ȝ sententiam, de re iudi. cum Bertholdus. de resti. in integ. ex litteris. & de hoc ff. de dam. insec. si finita. §. si forte. de re iudi. quæsitum. fortius ergo beneficiũ probabilis absentiæ illũ excusabit à contumacia, vt appellate possit vt præsens, & obtinere sententiam retractari propter iniquitatẽ sui, non propter absentiam tantum. fateor tñ ꝙ vbi præsens appellare non posset: vt quia tertio citatus; tunc necessaria esset restitutio, de qua in prædictis iuribus. Et ex his concludi posset (& scio ꝙ nouum videbitur) ꝙ si contumax qui non venit, appellat; iudex à quo appellat, si scit illum euidentem vel verum contumacẽ, appellationi non deferet, sed in causa vel executione procedet: iudex tamen ad quem appellationem recipiet. & prius, de hoc præiudiciali cognoscet, scilicet an potuerit appellare: & si causa cognita inuenerit illũ manifestũ vel euidentẽ contumacẽ vel verũ, siue inuentũ, siue nõ inuentũ: quia tñ postea citatũ se nouit, nec apparet ipsius iustũ impedimentũ vel excusatio, & sic contẽpsit, pronuntiabit appellationem non deuoluere. & in appellationis causa non procedet. Si vero sibi constabit illũ, licet inuentũ, fortius non inuentũ qui postea se citatũ nouit, iuste impeditum, pp quod venire non potuit, vel saltẽ excusabilẽ, vt quia credidit terminũ prorogatũ. de resti. in integ. ex litteris. & facit quod ibi scripsi post Vin. & Tan. cũ per hoc appareat eũ nõ fuisse contumacẽ, q a nõ contẽpsit. ff. de re iud. contumacia. pnũtiabit appellationẽ deuoluere, & de illa cognoscet. Et est simile quod scripsi ĩ. de appel. ad hoc si in vna. & ĩ. de resti. spo. solicite. de test. veniẽs a. de appe. nõ solũ. lib. 6. in 3. glo. Ad textũ ergo redeũdo vr ſm prædicta, ꝙ de prima appellatione vt præiudiciali primo cognoscetur. de ord. cog. tuã. cuius euentus alterius cognitioni dabit vel denegabit initium. de elect. si forte. lib. 6. Sed ſm hoc quid releuat scda appellatio, cũ pronuntiato ꝙ primo fuerit bene appellatũ, reuocetur sñia p modũ nullitatis vel attentati. de appel. non solũ. lib. 6. & pronuntiato, ꝙ male fuerit appellatũ, apparet illũ postea contumacem fuisse, & sic nil reuocabitur. & facit qđ scripsi post Inn. & Host. de appe. interposita. in fi. s. tñ. Rñdeo: valet ad hoc: quia nõ cogitur psequi primã, sed psequendo scdam, si excipiatur de cõtumacia, replicabit de iusta appellatione, de qua iudex scdo cognoscet, nõ vt pronuntiet bene vel male appellatũ, vel vt reuocet attentata, sed solũ vt pronuntiet illũ appellare potuisse vel nõ; & sic appellationẽ deuolueret vel non: & sic iudex appellationis tertio super eodẽ articulo interiectæ (quod non licuit) de hoc cognoscit & pronuntiat. ĩ. de appel. sua nobis. Itẽ valet: qa ſm hoc audietur psequẽs scdam, licet tẽpore quo prosequitur sit lapsum tẽpus primæ psequẽdæ. bene facit de sen. excõ. licet. lib. 6. Si vero etiã tẽpore scdæ appellationis lapsum erat tẽpus prosecutionis primæ, vide quod scripsi de appel. directe. super gl. a. Itẽ valet ꝙ posset aliquod probabile dubiũ primo appellantẽ excusare à contumacia, licet appellatio per probata iusta pronuntiari nõ potest: facit de elect. c. t. lib. 6. Itẽ posset scda esse interposita ad aliũ iudicẽ qui magis expediret appellanti q̃ primus. Ex prædictis a solui vr quod not. ĩ. ea. cumpil. de elect. cautam. §. penult. in vlt. glo. ꝙ arctatus per decre. illam, qui non venit nec misit, si appellat à diffinitiua, si non doceat de iusto impedimento, quod excuset contumaciam, non debeat audiri: fortius enim cadit vera contumacia in citato per ius commune, quod ignorare non licuit, quàm in citato per iudicem.

Hic incipit septima pars glossæ. | Hic est octaua & vltima pars glossæ.

TITVLVS V.

Vt lite pendente nil innouetur.

Clemens v. in concilio Viennen.

Si duo litigantes super beneficio, moriantur, siue vterque in curia vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum, altero alibi moriente, ad Papam, & in conuersis casibus ad ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur; si superstes vel alius cuius intersit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat. Ioann. And.

CAP. I.

SI duobus a

VT LITE PENDENTE NIL INNOVETVR.

Continuatio domini Ioan.

Visum est supra de contumacia: quia per eã fit missio in possessionẽ, quandoque ex primo decreto, quandoque ex secundo, & sic fit nouatio & aliquid innouatur. Et dubitaret aliquis verũ lite pẽdente aliquid debeat innouari, vel vtrum omnia debeant manere in eodem statu, quo sunt lite pendente, ideo annectit, id est, adiungit hic rubricam, vt lite pendente.

SI duobus.] Præsupponendum est illud qđ habetur in c. 2. de præben. lib. 6. videlicet ꝙ licet generaliter collatio beneficiorũ spectet ad Papam ratione plenitudinis potestatis: tñ specialiter & priuatiue collatio beneficiorũ vacantiũ in curia Romana ad ipsum Papã spectat: itaꝙ null9 alius illa beneficia põt conferre sine ipsius mãdato speciali: Alia vero beneficia vacantia extra curiam Romanam ordinarij possunt conferre, & concurrunt cũ Papa accumulatiue. & possunt præuenire Papam, nisi Papa inhibuisset ne ipsi haberent conferre. Casus. Duo litigabant coram Papa in curia Romana super aliquo beneficio, qđ bñficium quilibet dicebat ad se pertinere: isti litigantes sunt mortui in curia Romana: quæritur ad quem spectat collatio beneficij? Dicit Romanus Põtifex Clemens, ꝙ ad solũ Papã spectat collatio, nisi ius illi9 beneficij neutri competisset: quia si nullus eorum litigantiũ haberet ius in beneficio, sed aliquis tertius habebat ius: tunc Papa illud beneficiũ cõferre nõ debet, cum non vacet. Sed quid si vnus est mortuus in curia, alius mortuus est extra curiã, quæritur ad quem spectat collatio? Distinguit Clemens, an possidens beneficiũ mortuus est in curia, & alius non possidens mortuus est extra curiã: & tunc collatio beneficij pertinet ad solũ Papã priuatiue: si autẽ possessor mortuus est extra curiã: tũc collatio pertinet ad ordinariũ loci in quo est beneficiũ, qui ordinarius potest præuenire Papã. Sed qd iuris si neuter possideat, & vnus mortuus est in curia, alius mortuus est extra? Dicit Clemens ꝙ collatio spectat ad Papã ratione suæ potestatis. Et idem si ambo possedissent. ſm gl. Sed quid si vnus mortuus est altero superstite, id est viuente: Dicit ꝙ non est conferendũ donec lis fuerit finita ȝ superstitẽ, & tunc euentus demonstrabit ad quẽ spectat collatio: quia si dicatur beneficiũ spectare ad defunctũ, tũc cõsiderandũ an defunctus sit mortuus in curia Romana, quo casu collatio beneficij spectat ad Papã: aut mortu9 est extra curiã, & tũc collatio spectat ad ordinariũ. Sed q̃ritur, nunqd loco defuncti poterit ordinarius alium subrogare? Dicit Clemens ꝙ sic. Sed quæritur an per istã Clementinã Papa idẽ intelligat in personatibus, in dignitatibus, & alijs beneficijs in quibus ratione suæ potestatis habet plenam & merã dispositionem: ita ꝙ si is qui moritur extra curiam, habebat personatum vel dignitatem in controuersia cũ aliquo, an ordinarius possit personatum vel dignitatem conferre, sicut diximus de simplici beneficio? Dicit Clemens ꝙ per istã clementinã nõ intendit derogare principio capituli secundi de præb. lib. 6 sed ista clementina fuit specialiter facta ad decidendũ dubiũ qđ fuit q̃ si vnus moritur in curia, alius autẽ moritur extra curiã. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Et primo ꝙ si beneficiatus moriatur in curia Romana, tũc collatio ipsius spectat ad solum Papam priuatiue, ita ꝙ nullus alius potest conferre illud beneficium nisi ipse Papa, & sic collatio ad ipsum Papam spectat priuatiue: quia priuat omnes ordinarios. Not. ꝙ ista clementina venit declaratiue siue ad declarationem capituli secundi de præben. lib. 6. Nota de Romana curia, & dicit Pau. ꝙ pro eodem accipiuntur hoc casu sedes Apostolica & Romana curia. de concess. præb. c. 1. & c. præsenti. lib. 6. cuius c. præsenti. moderationẽ dicit Paulus locum habere in casu huius cle. Not. ꝙ per obitum beneficiati extinguitur titulus beneficij. Nam secundum Zen. mors est dissolutio corporis & animæ. de pœnit. dist. 2. charitas. ver. corpus. de cele. Miss. in quadam.

Prima glos. dicit quid determinat, ponit casum, & diuidit.

a *Si duobus.*] Determinat casum dubium circa decret. scdam de præb. lib. 6. quæ reseruat collationi Papali beneficia in curia vacãna, an locum habeat in duobus litigantibus in curia super beneficio sibi collato si alter moritur, vel vterque. Et distinguit principaliter duo membra: quia aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter tantum. In primo distinguit, aut vterque moritur in curia: aut vterque extra: aut alter intus & alter extra. & hoc vltimo casu, aut alter tantum possidebat: aut neuter. & si alter, aut qui moritur in curia, aut qui extra. In secundo etiam principali membro, scilicet cum moritur alter tantum: tunc subdistinguit: quia aut beneficium spectabat ad mortuum, aut ad superstitem, aut ad neutrum. & si ad mortuum: aut moritur in curia, aut extra. & secundum principale membrum prosequitur; ibi, *Si vero alter.* Tertio protestatur: ibi: *Salua tamen.*

a *Duobus.*] vel pluribus, cum sit eadem ratio. concordat quod not. de rescrip. duobus. lib. 6.

a ¶ *Romana curia.*] quod dic vt not. ī. de præben. præsenti. lib. 6.
b ¶ *Beneficio.*] large sumitur comprehendens dignitates. de præb. c. 2. lib. 6. saluo quod ibi not. in a glos.
¶ *Glos. seq. primo notat à contrario: secundo soluit dubium de electo, & per id op. fortificat: tertio quærit: ponit op. quam partim reprobat: quarto impugnat obseruantiam curiæ.*

c ¶ *Collato.*] Secus ergo si litigarent illud sibi debitum. & concor. qđ dixi ī. ī cle. de rescr. auditor. Et per hoc puto solui qđ dubie tangebat Archi. de elect. si electio. lib. 6. de electo in præpositum non confirmato, qui moritur in curia, an præpositura vacet in curia. allegabat pro & ꝯ, quæ not. 63. dist. quanto. puto ꝙ non, etiam si ibidē super electione vel confirmatione litigabant, per hanc litterā: durat enim prima vacatio: vsque ad confirmationē. facit de elect. cupientes. & c. quàm sit. in prin. lib. 6. quæ p confirmationem definit. de transla. c. 1. & 2. facit hoc pro opinione quam tenui de elect. cupientes. §. qđ si. in vlt. glo. quæ incipit. & pertinet. Sed de prioribus benefi. ijs cōfirmati in curia ad dignitatem cuius adeptio facit illa vacare, dubitatur an vacent in curia, & placet Archid. in decre. commissa. de electio. lib. 6. ꝙ non: quia non vacant per confirmationem, sed per possessionem pacificam: vel ex quo stat per confirmatum quo minus illam habeat, vt ibi. & de præbend. licet eps. eod. lib. dicebat tñ, ꝙ si ille confirmatus manet in curia, & per procuratores possessionē apprehendit, ꝙ beneficia vacabunt in curia, qa talis possessio quo ad priora beneficia fingit illum mortuū. 7. q. 1. §. ecce in quibus. sed mori non potest nisi vbi personaliter est, ergo &c. Non placet hoc dictum, ex quo sequeretur, ꝙ beneficium per procuratorem renuntiatum in curia, vacaret eo loco vbi esset renuntiationis tempore qui procuratorem constituit: quod est falsum, vt ipse idē not. in decr. 1. de præben. & ad §. ecce. responde per not. de rescript. susceptū. lib. 6. in glo. penult. quia non est vere mortuus, sed fingitur: & illa fictio bene potest trahi ad locum vbi possessionem apprehendit: vbi ergo procurator mandatū habens possessionem apprehendit: ibi & ea die vacat beneficium: sed vbi amicus vel negotiorū gestor ² id fecisset, procedere posset illa opinio, quia tunc vacant per acceptionem vel ratificationem per illum factam in curia, & non prius. facit de præben. si tibi absenti. lib. 6. Itē aduertendum est, ꝙ sæpe curia priora beneficia electi in epm in curia consecrati statim cōferi: qđ puto fieri non posse illo non consentiēte, nisi prius habeat possessionem epatus: non enim per solam consecrationem vacant priora, sed p consecrationē & translationem, & lapsum temporis quo debuit consecrari, prout etiam scripsi post Inno. & Compost. de elect. cum in cunctis. ver. cū vero. super vlt. gl. si ergo consecrationis tempore possessionē habebat, tunc statim vacant priora, & in curia vbi consecratur. & per hoc vī ꝙ si consecratus in curia possessionem non habens, vadit ad partes episcopatus, & possessionem apprehendit, ꝙ priora illius beneficia non vacent in curia, nisi specialiter fuerint reseruata. Scio tamen ꝙ curia hoc non reciperet.
d ¶ *Litigantibus.*] in hoc ad titulum.
¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*
e ¶ *Mori.*] Idem puto in renontiatione, vel alia vacationis forma, etiam si immisceantur, vt quia vnus moritur, alius renuntiat, cum sit eadem ratio. & facit prealleg. §. ecce. 7. q. 1.
f ¶ *Contingat.*] simul vel successiue.
g ¶ *Pontificem.*] tolle litteram, decernimus pertinere.
h ¶ *Curiam.*] repete. mori contingat vtrumque. collationem huiusmodi beneficij, & cætera.
i ¶ *Ordinarium.*] id est, collatorem, etiam si aliàs non haberet ordinariam iurisdictionem. sic de concess. præben. si soli. lib. 6.
k ¶ *Nisi.*] hanc exceptionem etiam in inferioribus membris intelligas repetitam.

† Aliàs, Rogans.

† Not. hic Imola. ꝙ ex possessione præsumitur titulus. non solum ad commodū possidētis, sed etiam periij. Fon.

† Vide Decium in c. 1. de constit. vel. vel seunh. & consil. 149.

² Vide Rotam decisione 192. in nouis.

† Vide Decium in c. post cessionē. in primo notab. de probat. & Felinū in c. olim, in principio, de præscript.

in Romana ᵃ curia super beneficio ᵇ sibi collato ᶜ litigantibus ᵈ, in eadem † curia mori ᵉ contingat ᶠ vtrūque, collationē huiusmodi beneficij ad Romanum Pontificem ᵍ; si vero extra dictam curiā ʰ, ad ordinarium ⁱ decernimus pertinere: nisi ᵏ forsan alius ab eis ˡ in dicto beneficio ius ᵐ haberet. Quòd si vnum in dicta curia, alterum vero extra mori contingat; si moriens in curia beneficium possidebat ⁿ †, ad Romanum Pontificē ᵒ: si vero alius ᵖ, ad ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro ᑫ autem ipsorum ʳ beneficium possidente, erit Romanus Pontifex propter auctoritatis prærogatiuā ˢ in collatione huiusmodi præferendus. ¶ Si vero ᵗ alter tantūmodo siue possessor, siue petitor decedat: si ᵘ superstes vel alius cuius interfit ˣ, causam nihilominus prosequatur ʸ: (cū interim ᶻ beneficium idē iure conferri non possit ᵃ, ad quem collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus ᵇ. Nā si ad defunctū pertinuisse beneficiū fuerit declaratum, pertinebit ᶜ ad Papam, si ille in curia ᵈ: vel ad ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quòd si ad neutrū ᵉ illud spectasse constiterit, ad ordinariū collatio pertinebit ᶠ: Salua tñ in p̄missis omnibus Romani Pōtificis potestate, ad quē Ecclesiarū, personatuū, dignitatū, aliorūq; bñficiorū ecclesiasticorū plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscit̃ pertinere ᵍ.

¶ Idem.

¶ *Lis dicitur pendere quo ad hoc, vt nihil debeat innouari cū citatio legitime per. enit ad partē, vel per eā stetit quo minus perueniret, cum tali expressione quòd potuit instrui sup quo cōmniatur.*

CAP. II.

Cum † lite pen-

l ¶ *Ab eis.*] litigantibus mortuis.
m ¶ *Ius.*] in re vel ad rem. de vtroq; de cōcess. præben. c. vlt. lib. 6.
¶ *Glossa sequens primo dat simile; Secundo ponens ius vetus commendat hoc nouum.*
n ¶ *Possidebat.*] Sicut ergo in multis casibus est melior conditio possessoris. de præben. si à sede. lib. 6. sic sit melior conditio illius, penes quem moritur possessor. Et not. ꝙ si hæc constitutio non emanasset, videret̃ adhuc post mortem quærendum ad quem de iure beneficiū spectasset, vt ī. dī, cū alter morit̃, vt eo cognito haberetur consideratio loci mortis illiᵒ: sed qa hoc fuisset difficile, & facile neglectū: ideo fuit vtiliter prouisum.
o ¶ *Pontificem.*] collatio, &c. vt sequitur.
p ¶ *Alius.*] scilicet moriens extra curiam: & repete, beneficium possidebat.
¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*
q ¶ *Neutro.*] Idem puto vbi possidebat vterque, vt in paritate possessionis semper sit potior conditio Papæ. facit de rescr. duobus. lib. 6. & quod not. eo. lib. de præben. si à sede. & possent ambo prouocare in interdicto vti possidetis; vel quia vterq; ꝯ reliquum appellauit, vt sæpius experimur. sed forte hunc casum omisit, quia vtroq; possidente neuter possidere vī, quia non in solidum. facit de probatio. licet. vel quia non pacifice. facit de electio. commissa. lib. 6.
r ¶ *Ipsorum.*] scilicet quorum alter mortuus est in curia, & alter extra curiam.
s ¶ *Prerogatiuam.*] concor. de præb. si à sede. lib. 6.
t ¶ *Si vero.*] secundum principale membrum distinctionis.
u ¶ *Decedat.*] in curia vel extra.
x ¶ *Interfit.*] siue ratione tituli, in quo ius habebat in re, vel ad rem; siue ratione iuris eligendi, vel præsentandi, vel conferendi quod se contendit habere: & forte mortuum elegerat, vel illi prouiderat. ī. eod. cap. 2. lib. 6. in glo. penult.
y ¶ *Prosequatur.*] si 4 non prosequeretur, lis non penderet.
z ¶ *Interim.*] scilicet illa lite pendente.
a ¶ *Non possit.*] ī. eod. c. 2. lib. 6.
b ¶ *Euentus.*] Cōc. de elec. si forte. lib. 6. de frigi. fraternitatis. in fi. cū suis cōcor. iste autē euentus est dubius. ff. de pecul. qđ debetur.
c ¶ *Pertinebit.*] collatio de qua præmisit.
d ¶ *In curia.*] sit defunctus, quod sequitur.
¶ *Glossa sequens soluit duo quære.*
e ¶ *Ad neutrum.*] Alterū membrū subdistinctionis qđ pronuntiaretur beneficiū spectare ad superstitē, non exprimit quasi indubitatum, quia tunc non vacat: & sic nec per Papam, nec per ordinariū conferendum. ad vtrumque autē impossibile est spectare. facit de elect. vt quis duas. lib. 6. & ideo etiam illud non fuit exprimendū.
f ¶ *Pertinebit.*] Constat enim ꝙ in curia non vacauit. etiam si ille qui mortuus est, decesserit in curia.
g ¶ *Pertinere.*] concor. de præben. cap. 2. lib. 6. & facit de concess. præbend. proposuit.

Cum lite.] Ponit dictum quod secundo limitat & declarat: Secunda: ibi, Dumtamen. Imola.

¶ Lite pendente nihil est innouandum. Et quo ad hoc litem dicimus pendere postquam à iudice competenti citatio emanauit, & ad partem peruenit. Et capitulum illud venit declaratiue ad titulum, videlicet quando dicatur litis pendentia. Et dicit ex quo reus est citatus, & libellus est oblatus: qa in eo fuit inserta petitio actoris, vel aliquid æquiualens, tunc lis dī pendere. Sed quæritur, Iudex decreuit aliquem fore citandum, qui audiens ꝙ iussus erat citari, se absentauit, & per eū stetit, quo minus citaretur: Quæritur si nuntius iuerit ad domū & illū non repererit, sed misit citationē ad domum, vel eū citauit in persona vxoris, quæritur an per hoc lis dicatur pendere? Et rñdet ꝙ sic. hoc dicit. Not. ꝙ competens iudex seu idoneus dī, qui habet in causa iurisdictionem cum exercitio, dato ꝙ illa iurisdictio posset per exceptionem elidi, siue exceptio contingat

† Vide Decium in c. 9. in fine. de rescrip. & in c. vt debitus & upp & Abbatem in c. cū ufom. da tessib.

² Vide Rotam Decisione. 11. in nouis.

contingat iurisdictionem, siue contingat personã, valet enim vtroque casu processus, si non excipiatur, merito ante exceptionem dr competens, seu idoneus. Et not. gl. in cle. nostra singulariter: quia potest facere ad multa, cum sæpe fiat mentio de iudice competenti. Not. q̃ quamquam ad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationem emanasse à iudice, licet non peruenerit ad partem, tñ quo ad inducendã litis pendentiam, oportet q̃ peruenerit citatio ad partem, vt in glos. in ver. & ad partem. tñ dicit tex. si factum est per partẽ, quo minus citatio peruenerit ad eã, tunc non impeditur litis pendentia. Not. consiliũ glo. vlt. ad inducendam litis pendentiã, q̃ inseratur in citatione copia libelli, vt pars citata possit plene instrui super quibus sit in iudicio conuenienda. Not. q̃ quã ad hoc vt citatio inducat litis pendentiam, quo ad reuocandum innouata, expedit q̃ facta sit à iudice competenti. Not. q̃ ia per quẽ stat q̃ citatio ad eũ nõ perueniat, habetur p citato. simile fm Zenze. ff. de euic. l. si ideo. & l. si dictum. §. præterea. Zabarel.

dẽte a nihil debeat innouari b: litem quo ad hoc c pendere cẽsemus, postquam d a iudice cõpetenti e in ea citatio f emanauit, & ad partem g citatam peruenit, vel per eam factũ h fuit, quo minus ad eius notitiã perueniret i: Dũtamen in citatione prędicta talia sint expressa k: per quæ plene l possit instrui super quib᷒ in iudicio cõuenitur.

TITVLVS VI.

De sequestratione possessionum & fructuum.

Idem †.

† In vno manuscri pro sicut est impressum.

Glossa prima dicit, & prosequitur quid determinat.

a *Cum lite pendente.*] Declarat qñ lis pendere dicatur: determinans quod not. Hosti. eo. tit. c. 1. vbi dixit, q̃ lis pendet nedum ea contestata. de verb. sig. ex parte. 2. sed etiam libello principi oblato. C. qñ libel. prin. da. l. 1. & si ad hoc non sit impetratum. C. eod. tit. l. 1. fortius ex quo impetratum est. de appel. suggestum. & fortius ex quo negotium est commissum. de testi. causam. 2. & fortius facta citatione. de offic. deleg. gratum. per quæ dixi ibi secure tenendũ, q̃ non solũ ea quæ post litem contestatã, sed etiã ea quæ ante saltẽ post citationem attentantur sine libello ex puro & mero iudicis officio, reuocantur in statũ pristinũ. alleg. de constit. cũ M. in fi. de despon. impu. ad dissoluendũ. de accus. olim. in quibus nõ potest dici, q̃ fuit lis contestata. Et in hoc differt hæc rubrica à rubrica de restit. spol. fm ipsum. q̃a hic de plano expeditur: ibi libellus offert, & lis cõtestatur. de resti. spol. olim. & trib᷒ c. seq. & c. vlt.

Vide Perusinũ in cap. consuluit. in 2. in 2. column. extra de appel.

a *Pendente.*] Quosdam casus in quibus ponderatur pendentia, vide not. de offic. lega. præsenti. § 1. in glos. 2. lib. 6.

b *Innouari.*] Quod fieret si possessor priuaretur possessione, vel alienaretur res litigiosa. vel super ea interpretaretur priuilegiũ tacita litis pendentia: antiqua vero possessione vti, non est innouari. & vide quod scripsi eo. tit. super rubrica.

An per impetrationem dicatur aliquid innouari. vide Felinũ in cap. ceterum. de rescrip.

c *Ad hoc.*] scilicet quo ad innouationem impediendam, & fortius quo ad iurisdictionem perpetuandam. de fo. comp. proposuisti. de offic. deleg. gratum.

d *Postquam.*] In pendentia ponderamus principium & finẽ: hic determinat primum, scilicet qñ incipiat. fm, scilicet qñ desinat, patet eo. tit. c. 2. lib. 6. & 11. q. 1. quia res. scilicet lite finita: quod esse potest per sententiam, à qua non est appellatum, vel aliter, vt not. de lit. contest. c. 1. lib. 6. & vide quod dixi de confes. cap. vlt. super vlt. glo. & quod not. ĩ. tit. proxi. c. vnico.

Glos. seq. alleg. simile, & arguit: quæstionem soluit, & prorogat.

e *Competenti.*] Alibi dr idoneo. de appel. vt debitus. & facit hæc litera ad id quod ibi not. in glos. 2. Competentem autem hic dico eum, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio, dato q̃ illa possit per exceptionem elidi, siue exceptio contingat personam, vt quia suspectus, siue iurisdictionem, vt quia rescriptum surreptitium. planum est enim q̃ his casibus valet processus in principali si non excipiatur. de re iudi. inter monasterium. de hoc de rescrip. ad audientiam 2. sicut autem requiritur competentia in iudice, sic & in citatione. facit quod scripsi de foro compe. proposuisti. de offic. delega. cum plures. lib. 6. in glo. finali.

Vide Decium in c. ex tenore. de rescrip. & in c. si duobus. de appel. & Felinum in c. cũ ordinem. de rescrip.

f *Citatio.*] priuilegia vel rescripta videntur impediri per solam causæ cõmissionem sine citatione. de test. causam 2. & vide quod ibi dixi super glos. penult.

Glossa sequens ponit differentiam.

g *Ad partem.*] Licet ergo quo ad perpetuandam iurisdictionem sufficiat citationem emanasse secundum canones, & vide quod dixi de offic. deleg. c. vlt. in fi. tamen quo ad inducendam litis pendentiam non sufficit emanasse, nisi peruenerit, vt hic.

h *Factum.*] dolose, vt in iuribus statim allegandis.

i *Perueniret.*] Conco. cle. ĩ. de elect. causam. de renuntia. c. vnico. de iudi. dudum. de fo. compe. quamuis.

k *Expressa.*] Concord. ĩ. de procura. non potest. ad idem. de elect. vt circa. & c. procurator. lib. 6.

Vide Aretinum in c. licet. de accusatio. 2. col.

Glos. seq. litteram exponit, consulit, & dubium soluit.

l *Plene.*] Si ergo dicat iudex, compareas die tali responsurus Titio super quadam domo, non erit sufficiens expressio, nec dicetur lis pendere sup domo: vel domus esse litigiosa. & est simile de do. & contu. cap. 2. est ergo consilium actoris cui expedit inducere litis pendentiam, q̃ inseratur libellus ĩ citatione. de dila. c. 2. bene facit cle. ĩ. de elect. causam. tñ licet id nõ fiat, si tñ talis est expressio, p quã plene posset instrui, sufficit vt hic: vbi vero iudex sufficienter expressit, sed nuntius non sufficienter retulerit, non iuuat: debuit enim emanasse & peruenisse, vt ĩ. dicitur.

Vide Rotam de lisione 179. in nouis

Si super beneficio contra ipsius possessorem qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio vna definitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet, quam impediens, vel sequestratos fructus occupans excommunicatus est: & si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentia. Io. And.

C. VNIC.

D † compescen-

Vide Ægidium Bellamerum decisione 54.

DE SEQVESTRAtione possess. &c.

Visum est supra an & quãdo nouatio potest fieri: dubitari posset an possit fieri sequestratio rei litigiosæ possessionis & fructuum: ideo, &c.

Continuatio domini Helie.

D *compescendas.*] CASVS. Tu & ego litigabamus in curia Romana coram aliquo auditore super beneficio in petitorio vel in possessorio: processum intantum extitit, q̃ auditor tulit sñiam diffinitiuã ꝫ te possessorem, qui ab hoc triennio non possederas, appellauisti: pendẽte appellatione peto vt beneficium contentiosum sequestretur vnà cum fructibus percipiendis: quæritur vtrum debeat fieri sequestratio? Dicit Clemens q̃ sic, etiam si opponatur de nullitate sententiæ ipsius auditoris, & dicatur q̃ sententia auditoris lata ꝫ possessorem, non valet: tñ hoc non obstante iudex ordinarius poterit sequestrare dictum beneficium. Sed quæritur, per quem fiet sequestratio? Dicit q̃ per iudicem, & sequester exercebit ea, quæ pertinent ad beneficium. Item redditus non conuertentur in vtilitatem ipsius sequestri: sed imputabit beneficio: Et residuũ debet reseruare & restituere illi, qui habebit victoriã. Sed quid iuris si aliquis impedit sequestrari, vel fructus sequestratos occupat, vtrum iste impediens vel occupans incidat in aliquã pœnã? Clemens distinguit: aut ille q̃ impedit est vnus de litigatoribus, aut nõ, sed alius: Si secũdo modo, incurrit pœnã excõicationis: q̃a ipso facto q̃ impedit vel occupat fructus, ipse est excõicatus, nec venit absoluendus, nisi omnia restituerit in manibus sequestri: Primo casu etiã incurrit sñiam excõicationis, & vltra pdit ius qđ habet, vel qđ sibi cõpetebat in beneficio. Et hæc Clementina seu cõstitutio habet locũ in litibus pendentibus, & nõ solum in futuris. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Et primo, si super beneficio ꝫ ipsius possessorẽ, qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet: quam impediẽs vel sequestrates fructus occupans, excõicatus est. Et si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentia. Et est istud summarium Clementinæ. Not. q̃ iudex & superior debent obuiare malitijs hominũ subditorũ: q̃a melius est ante tẽpus occurrere, q̃ post causam vulneratam remediũ quærere. Not. text. *Ad compescendas*, id est, refrænãdas, vt in glos. Not. *Apud*, id est, circa, & debet scribi per d. Not. *Promulgata*, vt ĩ. in cle. si ante. de do. & cõtu. Not. *Sequestretur.* sequestro, stras a. p. id est separare, & proprie certãtes pacificare. vnde: *Diuido, pacifico, dic designare sequestro.* Inde sequester, stri qđ, & tertiæ declinatiõis inuenit: sed regulariter, id est, cõiter & sæpius est scdæ, vt hic sequester, stri, stro. Et dr sequester reconciliator, qui discordes pacificat, & qui certantibus medius interuenit, qui apud Græcos mesos dr, apud quem pignora vel res aliæ litigiosæ deponi solent, id est, solent tradi in custodiã. Et dr sequester à sequendo, vel à sequor: eo q̃ eius qui electus est vtraque pars certantium & litigantium sequatur fidem: vnde Deut. 5. Ego sequester & medius fui inter Deum & vos. Inde hæc sequestra, stræ, id est reconciliatrix: & ppie certantes pacificans. Itẽ proprie (vt ad nostrũ propositũ) sequester est is apud quem res litigiosa deponitur à pluribus, & sequestratur, vt ei qui in causa vicerit, reddatur. Itẽ sequestrũ dr illud scriptũ, qđ de sequestratione cõficitur, & si fit ex causa volũtaria, transfert possessionẽ in sequestrũ. Sequestratio est rei de qua agitur separatio, vel dispositio, vel possessiõis interdictio: Interim. n. q̃ res apud sequestrũ est, nec actor

nec reus possidet. ff. de po. l. licet. Not. q sententia lata super possessorio, potest esse diffinitiua. quod colligit glo. in verb. possessorio. quam nota. Nota finaliter casum in quo titulus beneficij potest sequestrari. quod colligit glo. in verbo, beneficium. Zabarel.

a ¶ *Ad compescendas.*] si super beneficio ꝫ ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio vel possessorio vna diffinitiua feratur in curia, etiamsi nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet: quam impediens vel sequestrator fructus occupans, excommunicatus est: & si est de litigantibus cadit à iure suo, & respicit pendentia. Nouum & æquissimum est, quod in lucit hæc cōstitutio, quæ primo ponit nouū casum sequestrationis fiendæ: secūdo punit impedientem: ibi, *Si quis autem.* Tertio constitutionem ad pendētis prorogat: ibi, *Præmissis* Quarto exceptionem: ibi, *Non obstante.*

Supplet Bart. finito ante litē terā dicens q in præscriptione articulā dē est annos esse cōplet. ante motionē litis. com. missis de eler 1 6 no tab. Bart. & moder. in l. Cel. ius. ff. de vsucap. Fō.

das [a] litigantium malitias, diffinimus, vt vna [b] contra [c] possessorem diffinitiua [d] sententia super beneficio [e] apud sedē Apostolicam dumtaxat [f] in petitorio vel possessorio [g] promulgata [h], beneficium [i] ipsum, etiam si [k] dignitas vel personatus existat, & curam habeat animarū, a possessore huiusmodi (dum tamen triennio [l] † pacifice antea [m] ab eo possessum non fuerit) per loci [n] ordinarium apud aliquam personam idoneam [o] sequestretur, quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus [p]) superesse contigerit, illi restituat [q], qui finalem [r] in causa victoriam obtinebit [s]. ¶ Si quis [t] autem sequestrationē huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo præsūpserit occupare [u], excōicationis incurrat sententiam ipso facto [x]: à qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eū fructibus [y] restitutis [z]) nullatenus [a] absoluatur. Et nihilominus [b] si de litigātibus fuerit [c], à iure (si quod in huiusmodi beneficio, vel ad ipsum [d] forsitā cōpetebat eidem) hoc ipso se nouerit cecidisse [e]: Præmissis nedum circa futura, sed † etiā circa per appellationē pēdentia [f] negotia obseruādis: Nō obstāte [g] si ꝯ prælatā in sam de nullitate forsan opponatur.

a ¶ *Compescendas.*] id est, refrænandas, Et componitur à con, & pesco, quod verbum non est in vsu. concor. Clement. de offic. ord. cap. 1.

b ¶ *Vna.*] fortius ergo si plures.

¶ *Glossa sequens soluit tres casus.*

De sequestratione vide glo. in cap. dilectus. 1. eo. doc. I. l. pbeterum re, C. quorū appel. nō recipi.

c ¶ *Contra possessorem.*] si ergo ꝫ petitorem pro possessore fertur sententia, non fit sequestratio. Item si inter duos vel plures petitores beneficij fertur sententia pro vno ꝫ reliquum vel reliquos, nō fit sequestratio. hoc probat hæc litera. Item si fertur sententia ꝫ possessorem, non tñ pro petitore, qui forsan ad probationem agebat, non est locus sequestrationi, quod probat litera sequens ibi, petitorio vel possessorio, & in fine huius partis. & facit quod not. Host. in summa huius tituli, ad finem.

Tenet Bar. dicens idem si feratur pro petitore ꝑ tendētē in beneficio ius reale. Fontanus.

d ¶ *Diffinitiua.*] in interlocutoria ergo non habet locū hæc cōstitutio. Est autē interlocutoria, quæ inter principiū & finē causæ fertur super ijs quæ incidunt vel emergunt. Diffinitiua vero principalē quæstionē diffinit: de quo satis in Spec. de sentē. prola. in 1. colum.

e ¶ *Super beneficio.*] ecclesiastico. concor. 3. ea. compil. de iudi. c. 2. si ergo inter petitorem beneficij & possessorem esset quæstio alia personalis vel realis, & feratur diffinitiua pro petitore, non erit locus constitutioni.

f ¶ *Dumtaxat.*] si. 3. ea. compil. de rescriptis, auditur. & fuit hoc prudenter sic temperatū: absurdū enim fuisset per singulas sententias ordinariorū vel delegatorum possessores possessione priuari.

g ¶ *Possessorio*] hic patet q etiam super possessorio fertur sententia diffinitiua a, concor. de iud. c. vlt.

Et à tali appellatur si præiudicet ur pro- prietati, alias secus. Sic intelligit de An cho hoc no tat. e q. 6. in summa. & c. cū ad sedē. 3. de re spoliat. Fontanus.

h ¶ *Promulgata.*] per auditores curiæ, à quorum sententijs appellatur. & puto decr. procedere, siue principalis sententia feratur in curia, siue super sententia lata per ordinarium à qua fuit appellatum ad curiam, diffinitiua sententia feratur ibidem, dummodo pro petitore contra possessorem, vt dixi.

i ¶ *Beneficium.*] Not. q non fructus tantum, immo etiam beneficium sequestratur: & hæc sunt diuersa. & est simile quod notatur de præb. si tibi concesso. lib. 6. in glos. 2. Iura ergo beneficij & beneficiati exercebit sequester qui possidet. super quo vide quod not. & scripsi de iud. examinata.

k ¶ *Etiamsi.*] prudēter fuit hoc additū ad tollēdas cauillatiōes dicētiū, q in materia sequestrationis odiosa appellatio beneficij non cōprehendit infra scripta. de præben. c. vlt. eo. tit. cū in illis. lib. 6.

Vide regulā Cancellariæ & triennali possessore.

l ¶ *Triennio* 3.] pacifice. si. C. de fideic. l. 1. Ista duo requiruntur ne fiat sequestratio, q triennio sit possessum, & q pacifice. de his ergo præiudicialibus bene poterit possessor excipere & ꝓbare, nec puto sufficere annum tertium inchoatum, vel pro maiore parte illius tertij anni usum possedisse: requiritur enim triennium consummatum. simile de regula, ad nostram.

m ¶ *Antea.*] id est ante litem motam, quæ nunc est finita per vnā sententiam: post litem enim motam non possidetur pacifice. quod requirit hæc constitutio: & per hoc patet inutiliter de illo quæri, qui tempore sententiæ non possederat triennio: quod tñ triennium erit completum tempore quo petitur sequestratio.

n ¶ *Loci ordinarium.*] non distinguit, an ad illum spectet institutio necne. & est simile de vsu. quamquam. lib. 6. & quod ibi not. quandoque tñ per ordinarium comprehenditur instituens & destituens. de offi. ord. c. 3. in prin. lib. 6. & 3. tit. proxi. c. 1. Et not. casum, in quo de causa deuoluta ad curiam se inferior intromittit. ad idem de appel. cum teneamur. & quod ibi dixi post Host.

o ¶ *Idoneam.*] æquum esset hanc sequestrationem fieri existenti in ordine quem requirit beneficium q. de elect. nemo deinceps. & c. cū ex eo. lib. 6. de regula. beneficiū. eo. lib. ad hoc litera q sequitur.

Facit de ætatione. de ætate & qualite. in verb. idoneis clericis. & æstimatur idoneitas ex cōi æstimatione. l. si bonæ fidei ff. de rei vē. vnde si reperiat contractū, locum est cōsuetudini. l. argenti. ff. commo. gl. in c. cū Apostolica de ijs quæ si. à prala. Fontanus.

p ¶ *Oneribus.*] concor. de offic. ordi. præsenti. §. porro. lib. 6.

q ¶ *Restituat.*] cum sequester habet limitatā potestatē, scilicet de restituendis fructibus, qui ad onera superfunt, dico q illos non posset in emptionē prædiorū pro beneficio vel aliàs in vtilitatē bñficij conuertere: qd posset vbi nō esset talis limitatio, vt in prædicta decr. pñsenti. & de off. ord. cū vos. in fi.

¶ *Glossa sequens dat tria exempla.*

r ¶ *Finalem.*] per pronuntiationem Papalē, vel factam de ipsius speciali mandato. facit de verb. sig. constitutionē. 2. respon. lib. 6. vel per secundam sententiam, à qua non est appellatum, vel per tertiam, licet sit appellatum. de appel. directæ. & c. sua nobis. quod dic vt j. de re iudi. cap. 1.

Aliàs intersed & circa etiam per appellationem, &c.

s ¶ *Obtinebit.*] hoc proprium est sequestri, q res sequestrata restituatur victori.

¶ *Glos. seq. ponit dictum, cuius obiectionem soluit.*

t ¶ *Si quis.*] pars vel alius, & includit epos. Non obstat de sent. excom. quia periculosum. lib. 6. quia non loquitur hic de interdicto vel suspensione, sed de excommunicatione.

u ¶ *Occupare.*] in mala parte ponitur, quandoque in bona. de hoc de elect. in generali. 1. respon. lib. 6.

x ¶ *Ipso facto.*] alios casus in quibus ipso facto per has cle. quis excommunicationem incurrit, not. & vide s. de sen. excom. c. 1.

y ¶ *Fructibus.*] vel ipsorum æstimatione, si fructus non extant. facit de trans. veniens.

z ¶ *Restitutis.*] non sufficit ergo cautio de restituendo. & concor. quod not. de elect. quia sæpe. de immu. ecclesia. qm. in fin. lib. 6.

¶ *Glossa sequens dicit per quem: secundo arguit ad quæstionem pro & contra: & remittit.*

a ¶ *Nullatenus absoluatur.*] per ordinariū qui aliàs his concurrentibus absoluere poterit. de sent. excom. nuper. & per illud negatiuum verbum vr q absolutio ꝫ hæc facta non teneat s, cui concor. j. de sepult. c. 1. & de hære. c. 2. in fi. & c. 3. post princ. de pœnis. c. 1. In ꝫrium vr, cū hæc forma sit à iure data, non ab homine. facit quod scripsi post Gof. de resti. spo. c. vlt. in prin. ad idem facit de sen. excom. venerabilibus. §. vbi autem. lib. 6. vide quod dicam j. de iurepa. c. 1. post princip.

Ita tenet Zen. per c. Romana. § tenētur de sent. excom. Do. Pet. tenet secundam opinionē. Barb. Fon.

b ¶ *Nihil ominus.*] id est, non eo minus q excommunicatus est, & sic imponitur duplex pœna: quod dic vt not. de iudi. at si clerici.

c ¶ *Fuerit.*] ille impediens, vel fructus occupans.

d ¶ *Vel ad ipsum.*] hæc enim sunt diuersa, habere ius in re, vel ad rem. vt satis patet. de concess. præben. c. vlt. lib. 6.

¶ *Glo. seq. alleg. ponit, mouet dubium. alleg. pro & contra.*

e ¶ *Cecidisse.*] simile de præben. cum qui. 2. respon. lib. 6. Probabiliter dubitatur, an ordinarius ipse pronuntiare vel declarare possit ipsum impedientē vel occupantem cecidisse à iure suo: mouet dubiū: quia causa est in curia, vnde non vr plus posse ordinarius, q permittat ista constitutio: & hoc non est de præmissis. Ad ꝫriū mouet, q occupatio vel impedimentum fuit infra suam diœcesim, & sic poterit pœnam iuris pro delicto declarare, præcipue cum hic non sit necessaria priuatio, sed sufficit declaratio.

f ¶ *Pendentia.*] concor. cle. s. de iud. dispendiosam. in fin. & vide quod ibi notatur.

¶ *Glos. seq. commendat finem, & dubium soluit.*

g ¶ *Non obstante.*] multum expediens fuit iste finis, aliàs ad impediendam sequestrationem quilibet de facto opposuisset nullitatem sententiæ. & allegasset pro se q sententia nulla nō meretur habere nomen sententiæ. de iudi. c. fin. lib. 6. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatū cū suis concor. ff. de testa. tute. l. 4. & de bo. pol. ꝫ tabu. l. nō putauit. §. 2. sunt autem multi modi nullitatis, quos not. de re iud. cap. 1. vbi de hoc. & remisi ad Specu. de senten. prola. §. iusta. puto tamen q licet alia nullitas non possit opponi; illa tamen opponi po-

Haec gloss. est singularis secundum Bald. in l. generaliter. C. de episcop. & cleric. & Marsilium singul. 20. & Decium consil. 8.

poni poterit, per quam negetur iurisdictio, oportet enim q̄ constet de sententia, vt hic dr, & per consequens de iurisdictione auditoris, qui tulit illam sententiam. bene facit ff. de pœnis. l. 2. in fi. & quod not. de offic. deleg. cum in iure. ex quo tñ de iurisdictione & pronuntiatione constat, alia nullitas allegata sequastrationem nō impedit. facit de testib. veniens 2. de spon. cap. vnico. lib. 6. C. de edic. di. Hadri. tol. l. fin.

DE PROBATIONIBUS.

Visum est supra de iudicijs: verum quia in iudicijs probationes sunt necessaria, ideo annectit rubr. de probationibus.

Litteris. Primo ponit dubiū. Secundo, illud ostendit. Secunda: Ibi, *Volentes*. Imola.

Vide Alexan. consil. 34. lib. 6. & Deciū consil. 851. & 4. & 510. & Cennetum consil. 104 & Matthaeum de Afflictis decision. 105.

CASVS. Papa mandauit archiepō Bituricen. vt mihi conferret & prouideret de beneficio vacante, puta sic dicendo, Venerabili fratri archiepō Bituricen. in dño salutem, & Apostolicam benedictionem: Mandamus quatenus conferas tale beneficium vacans ibi; quod beneficium reseruauimus nobis cum decreto irritante. Accidit q̄ archiepus Bituricen. dicit se beneficium alteri cōtulisse, an possit illud dicere: & si contulerit alteri, an valeat eius collatio? Certe dicit q̄ non potest hoc dicere, quia Papa illud beneficiū reseruauerat sibi cum decreto irritante. Et ad hoc probandum propono meā gratiam, in qua Papa dicit q̄ illud beneficiū sibi reseruauerat cum decreto irritante: vtrum sim audiendus, ita q̄ illa verba narratiua in gratia mea faciant fidē? Dicit q̄ sic, cū super illa verba Papa fundat intentionē suā: ideo faciunt plenam fidē, vt dicit gl. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia, q̄ verbis narratiuis alicuius non creditur citra Papam regulariter, etiam si narrans sit legatus, & de reseruatione per eum facta vult facere fidē, vt in gl. in verbo, reseruasse. & dic vt not. in c. post cessionem. de proba. & in c. super his. de fide instr. Not. verba narratiua rescriptorū Papalium quā faciant fidem & quā non, & quam fidem faciant, distingue vt colligitur ex glo. fin. quia aut super illis non fundatur intentio Papae, & tunc non probant, & tunc habet locum c. si Papa. de priuile. lib. 6. & patet exemplum ibi in glo. a. aut super illis fundatur intētio Papae, vt puta, quia confert beneficiū, quod dicit suae collationi prius reseruasse per mortem beneficiati: & tunc aut illa verba sunt super facto alieno, & tunc faciunt fidē, sed admittitur probatio in ꝯtriū: aut sunt de facto proprio, & tunc faciunt adeo fidem, vt non admittatur probatio in ꝯtrium, secundum gl. & cōem intellectum. Vide dñm Panor. super hoc in eo. c. Nota differentiam an Papa dicat, reseruamus nobis; an dicat, sedi Apostolicae. de hoc in glos. 3. & idem Pau. nam primo casu morte Papae extinguitur: secundo non. de rescrip. si gratiose. in 6.

Hic ex litterae recitatione per Archid. collige q̄ creditur Cardinali asserenti se legatum. Arch. c. nobilissimus. 97. dist. idē si asserat aliqd speciale sibi commissū. quod solet committi legatis, & non potest dicat alter. in c. quod translationem. de offic. deleg. cum l. 6. de sup. indu. lib. 10. C. Foet.

Prima glossa summat, & dicit quid inducebat dubium.

a Litteris.] Verba litterarū Apostolicarū, qbus Papa propriū factū narrat, plene pbant, si super illis gratia vel intentio Papae fundatur. Inducebat dubiū decret. si Papa. ī. de priuil. lib. 6. vt ī. dicā.

b Nostris.] de litteris enim inferiorum dubitabatur, an fidem faciant etiam quo ad assertiua, de quo satis not. & scripsi ī. eod. post cessionem.

c Sedi Apostolicae.] quomodo haec sunt diuersa. patet de rescrip. si gratiose. lib. 6.

d Reseruasse.] narramus, qd̄ est ī. Has reseruationes faciunt etiā legati, cum moderatione tñ. quae habetur de offic. deleg. c. 1. & 4. lib. 6. sed in hoc differunt, q̄a de legati reseruatione nō sufficeret fieri fidē per ipsius verba narratiua, de testi. cū à nobis. salua cōsuetudine curiae, de qua ibi scripsi. & de fide. instr. quod super his.

e Commisisse.] haec possunt facere inferiores, non tamen possent concedere facultatē recipiendi renuntiationē, & conferendi. quod dic vt de offic. leg. c. penult. a. salpontio. lib. 6.

f Alia similia.] vt quia confert beneficiū quod narrat vacare per priuationē, quā fecit de Titio: vel scribit ordinario, q̄ nullam iurisdictionem exerceat in personas, vel loca quae narrat se exemisse.

g Intentio.] licet ergo littera non sit gratiosa, sufficit q̄ & super illis narratis intentio Papae fundetur, vt quia mādat contumacē citari, moneri, priuari, vel capi, quem dicit saepius excōicasse, vel suspendisse; vel mandat eum euitari: vel committit alicui prouisionē beneficij expressa persona, vel nō expressa, cui prouideri debeat, quod vacare narrat altero de praedictis modis.

TITVLVS VII.

De probationibus.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Verba litterarum Apostolicarū quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia vel intentio Papae fundatur. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

Litteris [a] nostris [b], quib' nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostrae, vel sedi Apostolicae [c] reseruasse [d], aut resignationem beneficij alicuius recepisse, seu recipiendi potestatem alij commisisse [e], vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem capellanum nostrū vel familiarē fuisse, vel alia [f] similia, super quib' gratia vel intentio [g] nostra fundatur [h], fecisse [i] narramus, censemus [k] super sic narratis fidē plenariam adhibendam: Volentes ad praeterita & pendentia [l] (etiam per appellationem) negotia hoc extendi.

Glos. seq. soluit ꝯtrium, & de quaestione remittit.

b Fundatur.] in narratiuis ergo super quibus non fundatur papalis intentio, haberet locum decr. si Papa. 1. respō. de priuil. lib. 6. patet exemplum in eo qd̄ ibi not. glos. 2. facit qd̄ not. 3. q. 6. haec quippe. & 93. dist. Dūs. Nunqd autem instrumentū sententiae, in quo dr libellū oblatum, litē contestatam, & similia, de his fidē faciat? Scripsi post Innoc. & Hostiēsem ī. eo. quoniā ꝯ. super verbo, quae occurrerint. & not. in Spec. de instru. edi. §. restat. ad fi. ver. in summa. & facit qd̄ not. in Spe. de proba. §. fi. ver. sed pone iudex. & de procura. §. 2. ad fi. ver. illud quoque.

TITVLVS VIII.

De testibus.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Per testes Christianos conuinci possunt Iudaei & Sarraceni, non obstantibus contrarijs priuilegijs regum & principum, quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Ioan. Andr.

CAP. I. VNICVM.

Iudaei qñ possint esse testes cōtra Christianos, vide doctores in cap. cōtra Christianos. de haeret. lib. 6. & Felinum in c. Iudaei. extra de testib.

Glossa sequens quaerit, arguit, & soluit distinguendo.

i Fecisse narramus.] quid si talia narrata, super quibus fundatur intentio Papae non sunt de facto suo? Per hanc litterā vr̄ q̄ illa non probēt, & facit versi. qui sequitur, super sic narratis: secundū quod vr̄ q̄ si confert beneficium quod narrat in curia vacasse per mortē beneficiati, cum haec narratio non sit de facto suo, non probet: qd̄ vr̄ graue, tñ rationem habet in tanto: quia in facto proprio non sic praesumitur error, vt in alieno. de rescrip. ab excommunicato. cum sua concor. bene facit ī. de sent. excom. si sūmus. Satis puto q̄ talia verba probant saltem praesumptiue, ex quo super illis fundatur intentio Papae, ita q̄ praesumptioni stabitur, nisi ꝯtrium probetur. facit quod not. de rescrip. nonnulli. in glos. penult. poterit tñ probari ꝯtrium, puta illū mortuū esse extra curiam, quod fieri non posset in ijs quae Papa narrat de suo facto. & hoc forte vult littera infra ibi, fidem plenariam, quasi intendat, vt ꝯ illam rationem nū admittatur probatio: quod intelligo de probatione, quae perimat narrationem, vel ipsam falsam ostendat. Probatio vero per quam stante narratione releuaretur probans, bene admitteretur. Pone in terminis, Papa narrans renuntiationem beneficij factā in manibus suis, & per eum acceptatam, confert illud, vel conferri mandat. bene potero probare q̄ illud beneficium tempore concessionis spectabat ad me, non ad cedentem: vel q̄ ipse cedens prius casserat in manibus ordinarij, vel per ipsum fuerat illo priuatus, & his similia, quae narrationem Papae non perimunt. facit de accu. cum dilecti. Ex his distingue narratiua rescriptorum Papalium: aut super his non fundatur intentio Papalis, & tunc non probant, vt in decre. si Papa. aut fundatur, & tunc subdistingue, aut sunt de proprio facto, & faciunt plenissimam, quae perimi non potest: aut de alieno, & tunc faciunt plenam, sed perimi potest, vt praedixi.

Vide Alexandrum consil. 11. in ver. vlti. narratio. lib. 5.

Et an probatio vlle verbis ex Iudaei contrariae probatio, vide Decium in c propositi in 3. notab. de probat. & Alexādrū consil. 1. 2. lib. 4.

k Censemus.] quasi iudicamus, sententiamus, statuimus, iubemus, deliberamus, existimamus. haec omnia sonat hoc verbum, vt ī. dicam de concess. praeb. c. 1.

l Pendentia.] cōcor. Clemēt. de iudi. dispendiosam. in fi. ibi vide.

DE TESTIBVS.

Cum Iudaei.] Primo, ponit dictum. Secundo, contrafacienti pœnam imponit ibi, *Quod si.* Aliqui ponunt istam cle. in tit. de prob. tñ dñs Panor. ponit in tit. de testi. Istud capitulū supplet conciliū Lateran. ī. eod. in c. Iudaei. In principio cap. dr, q̄ Christianus ꝯ Iudaeum in testem admittitur, vbi dicit; decernimus feriendos quicunque voluerint Iudaeos praeferre Christianis, & reddit rationem, cū eos scilicet Iudaeos vel Sarracenos oporteat subiacere Christianis, & cum oporteat eos foueri ab ipsis Christianis sola humilitate. Ista Clementina plus

na plus dicit, quia aliquotiēs principes auari vt tributum haberēt ab istis Iudæis, ipsos faciebant venire ad suas ciuitates, & fulciebant quàm plurimis priuilegijs, forsan Iudæi erant priuilegiati, q in quacunque causa, siue in criminali, siue in ciuili, Christiani no possent esse testes ꝫ ipsos Iudæos, ita q nullus ꝫ Iudæos ferret testimoniū, nisi esset Iudæus, & sic cōueniebat & decebat Christiano, si volebat habere testē ꝫ Iudæum, q ipse Christianus acciperet Iudęū pro teste: Et illud erat bene graue ipsis Christianis, q ipsi Iudæi infideles essent melioris conditionis, quàm ipsi Christiani: Ideo Papa Clemens fecit hāc Clementinam, in qua cauetur q non obstante consuetudine quacunq; vel priuilegio, ipsi Iudęi cōuincantur p testes Christianos. His pręsuppositis figura sic casum: Sunt nonnulli principes & quāplurimi, q auaritia cæci attrahunt ad prouincias multos Iudæos vel Sarracenos, vt ab istis Iudæis, vel Sarracenis quotānis, id est singulis annis possint ab ipsis Iudæis vel Sarracenis pecuniā quasi infinitā extorquere, dictos Iudæos vel Sarracenos priuilegiādo priuilegijs priuantibus quāplurima iura cōia; & nō solū iura, sed etiā Christianā religionē iniciūt, & in opprobriū quāplurimū habent, siue religioni opprobriosum est: Nos Clemens Papa constituti ad hoc vt orthodoxa, id est sanctā fidē cōseruemus, quēmadmodū, id est sicut fecit beatus Petrus, & melius si possibilitas nos nō redarguat, in Dn̄o exhortamur & supplicamus principes tales: ne decætero, id est deinceps, & amodo concedant talia priuilegia ipsis Iudæis vel Sarracenis, & ne permittant, idest patiantur seruare iam concessa: quia si ipsi Iudæi vel Sarraceni præsumpserint vti talibus priuilegijs cōcessis à principibus, nos volumus q cōio, id est cōicatio Christianorū: eis id est ab eis, subtrahaī, id est secludatur & remoueatur: & si ipsi Christiani pp hoc noluerint abstinere à cōione dictorū Iudæorū vel Sarracenorū: cōpellantur ipsi Christiani abstinere censura ecclesiastica, id est per censurā ecclesiasticā, quæ est excōicatio, si opus fuerit. hoc dicit. H. R. Not. q Christiani producti in testes ꝫ Iudæos psūt per exceptionē criminis à testimonio repelli: quia licet Iudæi sint, nō tñ debet legitima exceptio illis subtrahi, vt not. gl. in verbo, Christianos. Not. q Iudæi regulariter non cōpellūtur per Ecclesiā, sed per iudices seculares, in casibus tñ de eis iudicat ecclesia, vt in gl. in verbo, principū. Not. q principes nō possunt priuilegiare Iudæos vel Sarracenos in ijs quæ sunt opprobriosa fidei, vt hic textus iūcta gl. præal. in verbo principū in fi. Not. q exhortatio est quoddā cōsiliū, & est regulariter ad instar consilij. Consiliū autē reuerētiæ obligat, secus in cōsilio perfectionis, vt in gl. in verbo, exhortamur. vide Panor. Not. de religione Christiana. sumiī autē & alijs modis religio. de quo remittit glo. in verbo. religioni. sed Paul. ꝯsequitur. Not. q superior ex officio debet ꝓhibere obseruantiā illicitā & prohibitā, ſm Pau. de ijs q̄ fi. à ma. par. c. 2. de sen. excō. nouerint. de sup. negl. præla. cle. vnica. Zabar.

Alias, ser[uari].

Iudæi[a] quidam & Sarraceni[b] (sicut accepimus) quòd super ciuilibus aut criminalibus[c] conuinci per Christianos[d] non possint, se priuilegijs regū & principū[e] tueātur: quia id nedū iuri[f] contrariū, sed & Christianæ religiōi[g] opprobriosum est quāplurimū & aduersum: reges eosdē & principes in Dn̄o exhortamur[h], ne cōcedant hujusmodi decætero priuilegia, vel seruent, aut seruare† permittāt[i] etiā iā concessa. Quòd si Iudæi aut Sarraceni priuilegijs talibus vti[k] præsumpserint, Christianorū cōio eis subtrahatur[l], sic quòd Christiani ab eorū abstinere cōione, cēsura ecclesiastica (si op' fuerit[m]) cōpellātur.

Idem.

Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis vel directe contrarijs. Ioan. And.

CAP. II.

TESTI-

Prima glos. summat, & dicit quid suppleat.

a Cum Iudæi.] Casus. Per testes Christianos conuinci possunt Iudæi & Sarraceni, non obstantibus ꝫrijs priuilegijs regum & principum: quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. per hoc partes patent. Secunda: ibi, *Quod si.* supplet concilium Lateranen ꝫ. eod. Iudæi.

Iudæi & alij infideles, an & quādo puniantur p Ecclesiā, & in quibus casib', vel an p principes seculares, vide Ancharanum consil. 31. Nicolaū Eymericū in Directorio Inquisitorū par. 2. q. 46. Zanchinūtrac. de hæret. cap. 36. Innocentiū & doctores in c. quod super his. de vot. & votiredēp.

b Sarraceni.] vnde vtrique dicantur, scripsi de Iudæis & Sarracenis super rubrica.

c Criminalibus.] de vtrisque forte continebat priuilegiū, sed forsan de alteris tantum.

d Christianos.] licet Christiani ꝫ illos recipiantur in testes, possunt tamen per exceptionem criminis per eos à testimonio repelli, vt satis scripsi post Host. ꝫ. eo. Iudæi.

Glo. seq. ponit regulam: remittit ad casus exceptos. & ponit motiuum.

e Principum.] vide qđ dixi j. de bap. c. vnico. regulariter Iudæi nō compescuntur per ecclesiam, sed per seculares principes sub quibus degunt. de Iudæ. Iudæi 2. & c. postulasti. & c. nonnullis. 10 fi. & facit j. de re iud. pastoralis. in prin. & ꝫ. de vsur. post miserabilem. in casibus tñ eos iudicat ecclesia, qui not. in prædicto c. Iudæi. ad quos addas istū casum. Consueuerunt autē principes propter magnū lucrum, quod à Iudæis in terris suis degentibus consequūtur, eis fauere, & eos priuilegiare, vt hic, & de vsu. quanto. circa illa tñ quæ sunt opprobriosa fidei, illos priuilegiare non debent, vt hic.

Glossa sequens obijcit, & soluit.

f Iuri.] ꝫ. eo. Iudæi. Sed cum in iudicijs sit seruanda paritas, de mut. pet. c. 2. C. de proxi sa. scrin. in sacr. ꝫ. de excep. cum inter. ergo vī iuridicum, q sicut Christiani Iudæos non recipiunt ꝫ se, sic nec ipsi ꝫ Iudæos recipi debeant. Solu. æqualitas ista respicit personas actoris & rei, vt regulariter nō liceat vni quod non liceat alteri. de reg. iur. non licet. lib. 6. sed non respicit personas testium, aliàs sequeretur q fide dignus q nō recipit ꝫ se criminosum vel excōicatū in testē, nec ꝫ illū in testimonium recipi posset.

g Religioni.] quatuor modos quibus sumitur religio, not. ꝫ. de regula. super rubrica.

h Exhortamur.] curialiter loquitur hic Papa. & est simile ꝗ stat. mo. recolentes. j. de iud. c. 1. poterat enim eis cōminari, & infligere eis pœnam. de Iudę. Iudæi 2. de maio. & obe. omnes. & c. solitæ. de iudi. nouit. Licet autem hæc exhortatio videatur consilium, est tamen reuerentiæ[a], cui necessario parendum est. de hoc de æta. & quali. ad aures.

a Vide Decium in c. nam concupisci. column. de constit. & in cap. si pro debilitate. in primo notab. de offi. deleg.

i Permittant.] cōcor. de his q̄ fiunt à ma. par. c. quæsiuit. de sent. ex com. nouerit. cōcor. cōcil. Viēnen. ꝫ. de sup. negli. præla. c. vnic.

k Vti.] non punit impetrantem tantum, sed vtentem. simile de rescrip. ex tenore.

l Subtrahatur.] sic indirecte excommunicat illos ecclesia. de Iudæis. Iudæi. & c. si Iudæos. & c. postulasti. de deci. de terris. de vsu. post miserabilem. & c. quanto. de priui. quanto.

m Si opus fuerit.] scilicet quia monitioni non parent, quæ semper præcedit censuram. de sent. excom. sacro.

T *Estibus.*] Primo, decidit casum dubium. Secundo, illius rationem reddit: ibi, *Cum non minus.* Imola.

Ista Clementina determinat cap. fraternitatis. In quo dī, q in cā appellationis super nouis articulis seu capitulis testes noui & veteres producantur: erat etiā dubiū & nō terminabatur per illud c. an in causa principali etiā liceret producere nouos testes vel veteres, si minus fuerat probatum, & fuerat renuntiatū & cōclusum in causa. Et ibi rīdet q nō licet nouos testes producere, nec in causa principali super eisdē articulis seu directo ꝫrijs. His ꝓsuppositis. CASUS EST. Titius habebat domū quā dicebā meā esse, & sic intentabā ꝫ ipsum rei vendicationē, & sic controuersia inter nos fuit nata: nos in iudicio intantū processimus, q articulos, positiones, & testes nostros hincinde produximus, ita q renuntiauimus & conclusimus in causa, & testes publicauimus: id est quicquid testes deposuerunt, & dicta ipsorū legimus, & sciuimus quicquid dixerunt & deposuerunt. Hoc facto publicatis testibus, video q testes quos produxi, non satis dicunt pro me, vt possim per eos probare me dn̄m domus, quā Titius possidet: quid facio? adulsaui me q producerē tales & tales, & instruā eos taliter, q ipsi dicant verba per quæ domus mihi adiudicabitur, vel etiā non volo producere testes nouos super eisdem articulis datis, sed super directo ꝫrijs, quæritur an possum? Rīdet Clemens q non, pp metū subornationis. Or video q in causa principali nō possum producere testes nouos sup eisdē articulis, vel directe ꝫrijs: pono q in prīcipali causa fui condēnatus, à qua quidē sñia appellaui: quæro mō an corā iudice ad quē, hoc est, corā iudice q cognoscit an bñ appellauerim vel nō, possim producere testes nouos ad plenius probandū quod minus plene probaui in causa principali? Et rīdet q nō, pari rōne: Videlicet pp metū subornationis. Sed an iterū possim producere testes q fuerunt producti in causa principali super nouis articulis? Rīdet q sic. hoc dicit. H. R. Vide tex. Sicut nō licet in causa principali producere alios vel eosdē testes super eisdē articulis, vel sup directo ꝫrijs; hoc dico, testib' & eorū attestationibus rite receptis & publicatis: sic nō debet licere in cā appellationis, cū subornatio nō sit minus timenda, immo tā est timenda, q̄ in causa principali. hoc dicit. Not. q publicatio attestationū impedit testes super eisdē articulis vel directe ꝫrijs produci, qñ receptio illorū testiū seu depositio tenuit aliàs, vt in gl. cū tex. in verbo, rite. Not. q si publicatio attestationū est indiscrete facta: puta inscia vel inuita parte ex causa rationabili ꝫdicēte, nō impedit quo minus pars quę testificata nō adhuc vidit, testes producere possit, vt gl. in verb. publicatis. Not. q parte aduersa consentiēte cessat dispositio huius cle. Not. gl. in verbo, *Perducere*, qa nescio alibi. Not. q sup veterib' capitulis nullo modo ꝓbatis vel ꝓbabilibus aliter q̄ p testes puta p instrumēta, licet ꝓducere testes i causa appellationis, in q bus casibus nō habet locū hæc Clemētina, sed ꝓcedit lex. p hāc. C. de tēporib' appel. i gl. fi. Not. tex. *Rite*, idest recte ſm Priscianū. & dī à ritu. Papias vero dicit, rite recte. i. iuxta morē, legitime, probe. Not. attestatio-

Attestationibus, id est, dictis testium. Vnde attestationes sunt dicta testium vel testimonia ordine iuris in scriptis redacta. Not. *Publicatis*. nota quod dicta testium dicuntur publicata quando inter partes legitur illud quod quilibet testis deposuit, & partes sciunt quomodo testes deposuerunt, vel pro eis, vel contra, & actor scit quod talis testis deposuit tale quid, & illud facit pro me, & talis testis deposuit tale quid, & illud facit contra me, & seruit reo. Econtra autem reus scit quod talis testis deposuit tale quid, quod facit pro eo: alius testis deposuit aliud quod facit contra eum: & isto modo dicta testium dicuntur publicata, quia publice fuerunt lecta, id est, coram partibus. Not. *Non minus*, immo tantum: quia tantum est timenda subornatio testium in causa appellationis sicut in causa principali. Not. de verbo, rite, quod exponit Zen. id est, solemniter. quia hoc verbum iuris solemnitatem denotat. ff. de bo. poss. contra tab. l. non putauit. §. non quæuis. de inoff. test. l. 2. pro hoc de sum. tri. c. 1. ver. vnam. vbi distinguimr inter rite & recte. Not. de articulis exhibendis in litibus. de hoc j. de ver. signi. sæpe. Zabar.

bus [a] rite [b] receptis, & eorum attestationibus publicatis [c], sicut non licet super eisdem [d] vel directo [e] contrarijs articulis alios [f] vel eosdem testes in principali causa producere [g]: sic non debet in appellationis [h] causa licere: Cum [i] non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio [k] sit timenda.

¶ *Prima glo. summat, & ponit causam quare breuiter glossauerit hanc decretalem.*

a ¶ *Testibus.*]Casus. Publicatis attestationibus testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis, vel directe contrarijs. Determinat not. s. eo. fraternitatis. & 4. q. 3. si quis testibus. Et quia decretalem illam solemniter commentaui, & ipsius commentum habetur copia, facilius hanc transibo.

b ¶ *Rite.*]hoc dicit pro tanto, quia si receptio testium non teneret, puta facta per eum non erat iudex causæ [1], vel facta super principali lite non contesta. eo casu quo fieri non potuit, vt lit. non conte. accedens [2]. publicatio istarum attestationum non impediret productionem rite fiendam. facit quod not. s. eod. cum causam. in fin. vlti. gl. Item si aliqui testes deposuissent super articulo non incluso. super quo vide quod scripsi post Inno. de decr. fraternitatis. in 5. quæst.

[1] Fallit si testes erãt periurati. Ang. in l. cum hi. §. transactione. ff. de transact.

c ¶ *Publicatis.*] repete, rite. hoc dico pro tanto, quia si indiscrete, inscia vel inuita parte iudex publicaret, pars quæ testificata nondum didicit, adhuc & testes producere posset [3]; & boc casu verificari posset quod not. Ber. s. eo. constitutis [2]. in vlti. gl. vt ibi scripsi.

[2] Idẽ ait Cardi. si testes non iurauerunt. An partes possunt iuramentũ remittere, vide hic Barb.

d ¶ *Eisdem.*] super nouis enim hoc licet etiam in causa principali, & quæ sint noua, plene scripsi in decre. fraternitatis. in q. 2.

¶ *Glo. seq. primo dicit quid de indirecta. Secundo, de directa, dat casum exceptum: & ponit exempla.*

e ¶ *Directo contrarijs* [4].] indirectam vero contrarietatem bene licet probare per testes post tot attestationes publicatas, puta absentia partis vel testis, à loco, eo tempore de quo deponit, per modum decre. ex tenore. s. eod. quod intellige vt ibi dixi. ad idem C. de contrahen. stipul. optimam. super directa vero contrarietate non licet, nisi opponeretur falsitas directa ipsius testis cum corruptione. de quo scripsi de proba. cap. licet. super glo. 2. Essent autem directe contraria capitula de maioritate & minoritate, de legitimitate & illegitimitate, de præsentia & absentia, de furore & sana mẽte, de actu spontaneo & coacto, de virginitate & corruptione, quãdo talia & similia de eisdem personis & actibus, de eodem instanti temporis sic contrarie formarentur.

[3] Idẽ dicit Zen. si iudex rite publicasset. addit Bar. & probet se non didicisse testificata. & procedit etiam tex. si pars dicitur nulla publicatiõe facta.

f ¶ *Alios vel eosdem.*]reprobat opinionem Host. qui dicit in appellationis causa articulum antiquum posse reprobari per testes nouos, sed non per antiquos.

g ¶ *Producere.*] hoc regulare fallit in multis casibus, quos scripsi in decret. fraternitatis. in 9. q. & nota Spe. in tit. de testi. §. satis vtiliter. & quod dicit producere, intellige contra partem inuitam, super quo vide quod scripsi in vlti. q.

[4] Testis si primo dicat vnum, deinde aliud, cui dicto stabitur: vide hic per Pet. & per Barba. i l. cons. ff. de fal.

ADDITIO. Petrus de Ancharano ponit hic xij. vel xiij. casus, in quibus licet super eisdem articulis testes recipere attestationibus publicatis.

¶ *Glo. seq. ostendit quod reprobat, & quod approbat. & remittit.*

h ¶ *In appellationis causa.*]Reprobat cõem opinionem legistarum dicentium, quod publicatis attestationibus in principali, licebat producere in causa appellationis testes super eisdem capitulis. In hoc concor. Hug. Io. cie. Azo, & Accur. per l. eos. C. de appel. & C. de temp. appel. per hanc. dicentes, quod §. qui vero. in Authẽ. de testibus coll. 7. loquitur de testibus producendis in causa principali, sed canonistæ contra, scilicet Glo. Lau. Vin. Tan. Phil. Goffre. & Inno. in praeli. decre. quibus videtur consentire Guliel. in Spec. de testi. §. satis vtiliter. versi. & breuiter. & mouebantur per rationem hic insertã, & vide quod not. in c. fraternitatis. in 3. glo. & quod ibi scripsi.

Attestationibus publicatis in principali, nõ licet in causa appellationis testes producere super ijsdem capitulis.

i ¶ *Cum.*]pro quia. redditur vnum causæ. concor. de consue. cap. 2. & certe huic rationi legistæ respõdere non possunt, quæ sumitur etiã ex præcedenti §. quia vero. vbi de hoc. Ad leges Codicis, quas pro se inducunt facile rñdetur, vt intelligant de veterib. capitulis nullo modo probatis. vel probatis aliter quam per testes, super quibus in appellationis causa bene licet producere testes. Ioan. And.

k ¶ *Subornatio.*] ad huiusmodi intellectum, vide quod scripsi in decr. fraternitatis. in 8. q.

TITVLVS IX.

De iureiurando.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

§ *Iuramenta, quæ Romanæ Ecclesiæ præstant Romani principes, fidelitatis existunt. Ioan. And.*

CAP. VNIC.

R Omani [l] princi-

DE IVREIVRANDO.

R Omani. istam clemẽtinam lego vsque ad §. *Dudum*, quæ ponit vnum exordium, in quo dicit, quod Romani principes, id est, imperatores submiserunt & astrinxerunt se vinculo iuramenti: puta iurando, sua capita Romanis pontificibus submittẽdo. Sed figura sic casum: Certum est quod Deus nobis dedit vicarium in terris, cui dixit, Quæcunque ligaueris, ligata erũt, & quæcunque solueris, soluta erunt: hoc dicebat Iesus beato Petro vicario suo, Petre quoscunque excõicaueris in terris, excõicati & maledicti erunt in cælis: Et quoscunque solueris, id est, dissolueris absoluendo in terris, erunt absoluti in cælis: Modo quæro, nõne Iesus voluit istos principes quibus dedit iurisdictionem temporalem, hoc est, dedit eis potestatem super rebus temporalibus exercendis, esse aliquo modo subiectos suo vicario, id est, Romano Pontifici; & nonne voluit vt isti principes præstent ipsi Romano Pontifici aliqua iuramenta, & nonne voluit vt ipsi submittant sua capita ipsi Romano Pontifici? Ad quod rñdet in textu Clemens, quod sic, dicendo vt sequitur, Principes Romani professores fidei orthodoxę, id est, sanctæ venerantes feruore fidei, id est, cum magno affectu & promptitudine claræ deuotionis sacrosanctam Romanorum Ecclesiam cuius Romanę Ecclesiæ noster redemptor Christus est caput: ac, id est, etiam principes Romani, venerantes Romanum Pontificem vicarium eiusdem Christi nostri redemptoris, nõ reputauerunt indignũ submittere. id est, subijcere sua capita, id est, seipsos eidem Romano Pontifici, à quo ipsi principes assumunt approbationem suæ personæ ad apicem imperialis celsitudinis assumendæ: Nam Romanus Pontifex approbat eos, scilicet inspiciendo an sint tales quod possint tempore necessitatis fidem Christianam, id est, fidem Christi defendere. Et à quo Romano Pontifice ipsi principes assumunt, id est, habent vel capiunt coronam imperij: nec non, id est, etiam ipsi principes accipiunt vnctionem, id est, vnguentum quo vnguntur & consecrationem. quia Papa eos cõsecrat: quæ pro, &c. & ipsi principes non reputauerunt indignum, immo crediderũt bene dignum se adstringere illi Romano Pontifici & eidem Ecclesiæ vinculo iuramenti, quæ ecclesia transtulit imperium à Gręcis in Germanos. id est, Alemanos. Nam Græci solebant habere imperiũ. Et à qua Ecclesia iura & potestas eligendi regem aliquem, suppleo postmodum promouendum in Imperatorem peruenit ad certos principes eorum. quia sunt certi principes in Germania qui habent potestatem & ius eligendi aliquem regem in Imperatorem, quod ius ecclesia eis concessit. Textus de se satis patet. Not. quod Papa est Christi vicarius, & si alicubi inuenitur quod est Petri vicarius, illa est impropria locutio, vel exponitur, id est, gerit vicariam, quã gessit Petrus. Vicarius enim non dat vicarium. de offi. vica. c. clericos. hoc vult glo. in verbo, *Christus*. Nota in versi. *Prout tamen nos*, & c. quod Papa probat iuramentum Imperatoris esse præstandũ propter morem obseruantiæ antiquæ. Antiqua ergo diuina præstatio inducit obligationem in futurum. Quod quando sit verum, dic per doct. in l. si certis annis. C. de pact. & l. cum de in rem verso. ff. de vsur. per Bar. in casu vero huius Clementinæ non erat nuda præstatio sed titulus, ex quo & alijs verisimilibus coniecturis Papa hic ipsum exigit tamquam debitum. facit quod legitur & notatur in c. peruenit. de censibus. Petrus de Ancharano.

Casus iste talis dõ Heliæ.

¶ *Prima glo. ponit casum, & simul summando diuidit.*

l ¶ *Romani.*] Casus. Declarat illa fore fidelitatis iuramenta, quæ præstat Imperator Ecclesiæ Romanæ approbationis suæ tempore. secundum formam capituli, tibi domino. & tẽpore coronationis, secundum formam in Pontificali descriptam. Et primo ponit exordium in quo dicit, Romanos principes pro tempore Romanis Pontificibus sua capita submisisse, & se illis adstrinxisse vinculo iuramenti. Secundo ibi: *Dudum*. narrat assertionem Imperatoris Henrici se negantis Romano Pontifici per fidelitatis iuramentũ adstrictum, exprimens quòd dedit causam denegationi prædictæ. Tertio ibi: *Nos itaque*. prouidens contra futura pericula, ponit duo iuramẽta, quæ præstiterat ipse Henricus Ecclesiæ Romanæ. Primum approbationis

pes † orthodoxæ [a] fidei professores [b], sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius caput est Christus [c] redemptor noster, ac Romanum Pontificem eiusdem redemptoris [d] vicarium † [e] feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine [e] venerantes [f], eidem Romano Pōtifici, a quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis apicem [g] assumendæ, necnon vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere [h] capita non reputarūt indignum, seque [i] illi & eidem Ecclesiæ, quæ a Græcis imperiū transtulit † in Germanos, & a qua ad certos [k] eorum principes ius & potestas eligendi regem in Imperatorem postmodum promouendū peruenit [l], astringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationis antiquæ [m] temporibus nouissimis renouatæ, quàm forma iuramēti huiusmodi sacris inserta canonibus [n] manifestant.

¶ Dudum sane inter quondam Henricum Imperatorem tunc Romanorum regem [o], & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ [p] regē graui discordia [q] suscitata: Nos multis grādibusque periculis, quæ exinde prouentura verisimiliter timebantur, intendentes celeri [r] & opportuno remedio obuiare [s], quibusdam ex fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus existentibus tunc in vrbe [t] pro reformanda pace [u] & solidanda concordia inter reges eosdem, litteras nostras sub certa forma duximus destinan-

probationis suæ tempore per procuratores ad id mādatum habentes, secundum formam c. tibi dño. Secundum, tempore coronationis & consecrationis suæ, quod in vrbe præstitit per seipsum, secundum formam in Pontificali descriptam. Quarto ibi: *Cæterum*. narrans talia etiam sacramenta præstita per Albertum immediatū prædecessorē ipsius Rodulphi, & alios reges Romanos, declarat illa sore fidelitatis iuramēta. Quinto ibi: *Posse*. ponit formam iuramēti, quam ipse Henricus præstiterat in ingressu Italiæ. & quam innouauerat coronationis tempore, quæ dicit patere per litteras ipsius Henrici in archiuis curiæ Romanæ reseruatas. Ioan. And.

a ¶ *Orthodoxæ*.] simile argu. de sum. tri. damnamus. versic. licet ergo. & ibi exponitur.

b ¶ *Professores*.] venerantes, quod est [?]. & redeas retrograde vsque ibi, fauore.

c ¶ *Christus*.] ad Colos. 5. de sac. vnc. cap. vnico. versi. sed vbi.

d ¶ *Vicarium*.] de homi. pro humani. lib. 6. de transla. c. 2. & 3. Et cum dī q̄ est vicarius Petri, vt 63. dist. ego Ludouicus. 1. q. 1. non æquales. & q. 7. quotiens. est impropria locutio. Vel exponitur, id est, gerit vicariam quam gessit Petrus: Vicarius enim non dat vicarium, de offi. vica. clericos.

e ¶ *Promptitudine*.] quasi parata & expedita affectione, & sine difficultate.

f ¶ *Venerantes*.] 17. dist. §. huic. & 19. dist. in memoria. 21. distin. nunc autem. & c. in tantum. cum si. & hic tolle litteram, non reputarunt indignum sua submittere capita.

g ¶ *Apicem*.] apes, apis, volatilis quædam est, de qua de consec. distinct. 5. numquam. de deci. nuntios. & 7. quæstio. 1. in apibus. sed apex, apicis, ponitur pro summitate, honore, vel distinctionis nota: quod enim in summo est, à pedibus vel infimis distat, & hæc summitas temporalia respicit. de maioritate & obedientia, solitæ.

h ¶ *Submittere*.] facit 63. dist. Valentinianus. de iudi. nouit. versi. nos igitur.

i ¶ *Seque*.] astringere vinculo iuramenti, quod est infra.

K ¶ *Ad certos*.] qui sunt illi, not. de re iudi. ad Apostolicæ. in fin. lib. 6.

l ¶ *Peruenit*.] de elect. venerabilem.

m ¶ *Antiquæ*.] concor. [?]. de transla. quanto. & mos fidelissimæ vetustatis seruandus est. C. de testa. testamenta.

n ¶ *Canonibus*.] 63. dist. tibi domino.

DVDVM. Postquā diximus in §. præcedēti, qualiter principes non reputauerunt indignum subijci sua capita Romanis Pontificibus vinculo iuramenti: Iste §. dudum. narrat qualiter Henricus Imperator asserebat & affirmabat se non esse astrictum Romanis Pōtificibus vinculo iuramenti ab ipso Henrico præstiti. Et dat seu exprimit causam quare dicit se non esse astrictum, vsque ad §. *Nos itaque*.

CASVS. Diabolo patre litis instigante, bellum inter Henricum regem Romanorum Imperatorem, & charissimum Robertū amicum nostrum, filium nostrum in Christo regem Siciliæ fuit suscitatum, ita q̄ grande damnum ecclesiæ imminebat, nisi pax in proximo tempore fuisset tractata: Et nos Papa videntes grandia pericula, quæ timebantur ex hoc bello prouentura; intendentes celeri, id est, veloci & opportuno, id est, conuenienti obuiare remedio, misimus litteras quibusdam Cardinalibus existentibus tunc in ciuitate Romana: quæ litteræ tractabant de pace reformanda & fienda inter ipsos reges. Et inter alia inserentes & affirmantes, q̄ cum ipsi reges essent specialissimi filij Ecclesiæ, & cum ipsi debeant esse promptissimi defensores, & q̄ aliàs fuissent astricti multipliciter iuramento fidelitatis ipsi Ecclesiæ: Nos Papa supplicabamus eis q̄ inirent pacem adinuicem, & q̄ essent muniti decætero pro omni genere armorum scuto pacis. His auditis & visis, Cardinales quibus litteræ fuerant missæ. istas litteras præsentauerunt Henrico regi Romanorum & Imperatori, & illi supplicauerunt, vt suū propositum & voluntatem pro suo haberent: Qui quidem Henricus audiens istas litteras facientes mentionem, q̄ multipliciter erat astrictus iuramento fidelitatis; & hoc moleste ferens, tamquam iratus respondit, se non fore cuiquam ad fidelitatis iuramentum astrictum, & de sua responsione publice tabelliones requisiuit, quod secrete facere debebat, & voluit acta habere qualiter ipse dicebat se non esse subditum, nec confitebatur se alicubi subditum. Et ista dicebat in præsentia plurium hoc audire volentium. Item vltra dicebat, q̄ ipse nesciebat quòd antecessores sui Romani Imperatores vmquam iuramentum huiusmodi præstitissent; & dicebat quòd non erat memor quòd vmquam talia iuramenta præstitisset. Hoc dicit. vide tex. *Sane*, pro sed. *Dudum*, id est, olim. graui discordia suscitata, id est, orta inter Henricum quondam Imperatorē, tunc regem Romanorum, & Robertum charissimum filium nostrū in Christo regem Siciliæ. Nos Romanus Pontifex intendentes obuiare, id est, contraire, ne bellū fortius insurgat: celeri, id est, veloci remedio: & opportuno, id est, conuenienti: multis grandibus periculis, quæ pericula timebantur verisimiliter prouentura exinde, id est, mediante illo bello, duximus litteras destinandas, id est, mittendas sub certa forma, hoc est, deliberauimus mittere litteras quibusdam ex fratribus nostris Cardinalibus sanctæ Romanæ ecclesiæ tunc in vrbe Romana existentibus: quæ, scilicet litteræ erāt pro pace reformanda, & pro concordia solidanda, id est, firmanda inter eosdem reges iam nominatos. Et nos, scilicet inferentes in eis litteris. quòd cū ipsi reges sint specialissimi filij ipsius Ecclesiæ, & quòd cum ipsi sint astricti ipsi Ecclesiæ multipliciter, & ipsi debeant esse promptissimi defensores eiusdem ecclesiæ, vult concludere Romanus Pontifex, quòd amplius bellum contra se inuicem non ducant; sed pacifice viuant: quia scribitur, Regna in se diuisa desolabuntur. Dictis autem litteris deductis, id est, lectis & declaratis in notitiam dicti Henrici iam promoti ad imperium, idem Henricus requisitus ab eisdem Cardinalibus vt ipse responderet, id est, declararet voluntatem & propositum suum super contentis in litteris illis: Et cum ipse Henricus, suppleo, tulisset, id est, portasset in animo suo moleste, id est, male contentus, ex eo scilicet quòd habebatur mentio in dictis litteris de iuramento fidelitatis per eum præstito, ipse non respondit Cardinalibus familiariter nec secrete, vt, id est, sicut qualitas pacis tractandæ exigebat, id est requirebat, & c. textus de se satis patet. Not. de dictione *quondam*, quæ remouet de præsenti, & ponit de præterito, vt hic. & ff. de postula. l. cui. § affinitates. tamen de sui natura denotat tria tempora: præteritum, præsens, & futurum sicut olim & dudum. de quo de offic. deleg. cum olim. Not. quòd ad Papam spectat reformare pacem inter Christianos, & sedare discordias & scandala. Item & ad alios prælatos similiter hoc pertinet, & maxime ad bonos iudices, vt l. æquissimum. ff. de vsufru. & cap. in præsentia. de probatio. in nouel. post Innocen. facit de treug. & pac. cap. 1. & de iudi. cap. nouit. & 23. q. 1. per totum. Petrus de Anchsrano.

o ¶ *Regem*.] qui nondum coronatus erat. Ioan. And.

p ¶ *Siciliæ*.] quæ est speciale patrimonium Ecclesiæ. de re iudi. ad Apostolicæ. versi. præter hæc. cum suis concor. lib. 6.

q ¶ *Discordia*.] diuersitatem cordium designat.

r ¶ *Celeri*.] de celeritate vide pro & contra. de electio. cap. fina. lib. 6.

s ¶ *Obuiare*.] vide quod not. de rescript. ad hoc. in vlti. glossa. & quod ibi dixi.

t ¶ *In vrbe*.] antonomasice. de pœnit. & remiss. significauit. ibi, de hoc de verb. signi. forus. ver. testes.

u ¶ *Pace*.] quod ad eum spectabat. de iudi. nouit. & ad alios prælatos. 90. dist. per totum. de treug. & pa. cap. 1. & vide quod not. de re iudi. ad Apostolicæ. ver. deterauit. lib. 6. [per Archid. 23. quæstio. 1. noli.]

† al. Imperatores.

† Vide Turrecrematā in summa de ecclesia lib. 2. c. 17.

† De hac Imperij translatione vide in ca. venerabilem. & ibi late glossam & doctores, extra de elect.

das, inter alia inserẽtes in eis [e]: quòd cum ipsi reges eiusdem Ecclesiæ specialissimi filij sibi † iuramento fidelitatis †, & aliàs multipliciter essent astricti, ipsius Ecclesiæ debeant † esse prõptissimi defensores. Dictis autem litteris in notitiam dicti Henrici ad imperium iam promoti sic deductis, idem Henricus ab eisdem Cardinalibus requisitus, vt super contentis in illis suum propositum responderet, quasi moleste tulisset, quòd de iuramento fidelitatis huiusmodi per eum præstito in dictis litteris mentio haberetur, non familiariter [b], nec secrete [c], vt tractandæ pacis qualitas exigebat, sed multis tabellionibus accersitus [d] & requisitis [e] ab eo quòd de responsionibus suis conficerent publica instrumenta [f]: inter cætera publice, præsente multitudine hominum copiosa, respondit [g], se non fore cuiquam [h] ad iuramẽtum fidelitatis astrictum, & † quòd numquam fecerit iuramentum propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus, & † quòd ipse nesciebat, quòd antecessores sui Romani † Imperatores vmquam iuramentum huiusmodi præstitissent, simulans se immemorem iuramentorũ, quæ nobis ante coronationem suã præstiterat [i], & post coronationẽ etiã innouarat [k]. Nos itaq; attendentes quòd huiusmodi responsio si sub dissimulatione pertranseat, vel silentio pallietur [l], posset in magnũ & euidẽs præiudiciũ Romanæ Ecclesiæ redundare [m], dignũ admodũ [n]

†al. iur: sibi sub iuramento, &c.

†Loquet enim ex epistola Leonis, 30. die Aprilis anno pontificatus sui 6. scripta Heluetiis tredecim Cantonum confoederatis, vt q reges Siciliae iurant pontifici.

†al. debebant.

†al. eo qd

†al. eo qd

†al. Romanorum.

a ¶ *In eis.*] litteris ad Cardinales directis.

b ¶ *Non familiariter.*] quasi non mansuete, domestice, & amicabiliter.

c ¶ *Secrete.*] 5. q. 3. in loco.

Annotatio. Tangit hic Paul. remissiue, quis grauius peccet, vel ille qui delinquit occulte, vel ille qui publice. not. de cele. Miss. de homine. 81. dist. inst. clericus. 32. quæstio. 4. nemo. Petrus.

d ¶ *Accersitus.*] quasi collectis, vel circa se sitis.

e ¶ *Requisitis.*] Nota tabellionem debere esse rogatum. de hoc in Spec. de instru. edi. §. 2. vers. sed pone. & §. 3. in 1. col. {per Inno. supra de fide instru. c. 1.}

f ¶ *Instrumenta.*] ad perpetuam rei memoriã. 1. q. 7. maximum. 27. q. 1. omnes fœminæ.

g ¶ *Respondit.*] tria capitula continet hæc responsio.

h ¶ *Cuiquam.*] Romanum Pontificẽ includebat. d maior. & obe. solitæ. ad finem.

i ¶ *Præstiterat.*] per nuntios, vt sequitur.

k ¶ *Innouarat.*] per seipsum. Ioan. And.

¶ Nos itaque. Iste §. legitur vsque ad §. cæterum. Et dicit quid fecit Papa quando audiuit Cardinales referentes ea quæ dixit Henricus, & quod responsum ipse Hẽricus dedit litteris suis, & quomodo Henricus non habuit litteras Papæ gratas, & quomodo ipse Henricus dixit se non iurasse in coronatione sua qñ fuit promotus in Romanum Imperium, nec post coronationem: Et etiam Cardinales retulerunt ipsi Papæ, qualiter ipse Henricus qñ recepit litteras Papæ, quæ tractabant de pace: & cum secretæ esse deberent q ipse eas publicauit, accersitis, id est, conuocatis tabellionibus, & in copia multorum hominum: & quomodo ipse nesciebat q antecessores sui iurassent: & q ipse erat immemor q vnquam iurasset. Et per hoc habes totum §. præcedentem repetitum. His sic recitatis à Cardinalibus Romano Pontifici, ipse Romanus Pontifex attendens q si ipse dimitteret ipsum regem, qui de responsione sua haberet tabelliones vt conficerent instrumenta, vt posset in futurum præiudicare Romanæ Ecclesiæ, & talia sic recitata in principio istius §. in graue præiudicium redundarent ipsi Ecclesiæ: quare ipse Papa siue Romanus Pontifex prospexit annectere & in iura commune siue in corpore iuris redigere, & scribere de huiusmodi iuramentis in huiusmodi constitutione seu Clementina, recitãs quomodo dictus Henricus quamprimum, id est, quamcito, & illico siue statim q fuit electus in Romanum regem, ipse misit nuntios & procuratores ad nos, hoc est, ad Romanam curiam, vt ipse confirmaretur in Imperatorem: qui nuntij procuratorium habebant ad iurandum in animam ipsius q omnia quæ iuranda erat iuraret: quæ quidem iuramenta recepimus in Auinione, vbi tũc eramus in præsentia plurium Cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum, & abbatum hic existentium: quare illum regem nominauimus: & eius personam approbauimus: & declarauimus eum esse habilem & idoneum ad apicem, & imperialis celsitudinis dignitatem: & decreuimus illum inungi & consecrari, & à prædictis nũtijs accepimus iuramẽtum. Item similiter misimus Cardinales ad eum vt ipsi sibi impenderent & darent insignia consecrationis: qui Cardinales nomine nostro receperunt ab eo iuramentum corporale, sicut continetur: & forma illius iuramenti describitur in libro Põtificali Romano: Et forma qualiter ipse iurauit ponitur ibi, Ego A. rex Roman. hoc dicit. vide text. Nos itaque attendentes, q si huiusmodi responsio facta per regem Henricum pertranseat sub dissimulatione, vel q pallietur silentio, ipsa posset redundare in magnum & euidens præiudicium Romanæ Ecclesiæ: ideo prospeximus admodum dignum, id est, valde dignum, fore, id est, esse opportunum, id est, conueniens, vt annectamus aliqua breuiter huiusmodi constitutioni præsenti in huiusmodi Clementina. Et sunt in tex. ibi: *Dictus namque*. Et recitat qualiter Henricus rex quãdo fuit electus, quomodo ipse iurauit & fecit illa quæ tenentur facere Imperatores, quando eliguntur: ideo dicit, Dictus namque Henricus quamprimum, id est, ita cito q fuit electus in regem Romanorum. Ipse destinauit, id est, misit ad nos nuntios solemnes, hoc est, vnam ambasiatam quam gallice Ambassade appellamus, dans eis nuntijs mandatum speciale & plenum per suas litteras patentes, id est, apparentes, & manifestas, & bene cognitas, nobis exponendi pro eo, id est, nomine eius deuotionem ipsius, quia præceperat nuntijs suis dicendo, Dicatis Romano Pontifici, qualiter ego sum deuotus & obediens. Et dans eis nuntijs mandatum speciale exponendi reuerẽtiam filialem, quam ipse dicebat gerere ad nos syncero, id est, integro affectu, id est, desiderio. & etiam ad Romanã Ecclesiã, dicẽdo q erat filius ipsius Ecclesiæ: quare supplicabat vt electionẽ de se factã Papa cõfirmaret: & eũ discerneret inungendũ & cõsecrandum: necnon, id est, etiã habebant dicti nuntij speciale mãdatũ petendi & impetrandi gratiã à nobis & fauorẽ: Et ipsi nuntij habebãt mãdatũ speciale offerendi & præstãdi pro eo, id est, nomine eius iuramẽtũ fidelitatis debitæ nobis, & debitæ ei Romanæ Ecclesiæ in ipsius animam: quia per suam animam iurabat, q teneret & facenet omnia quę sui prædecessores fecerant. Ideoque ipsi nuntij habebant mandatum iurandi in ipsius animam per iuramentum fidelitatis, & per iuramentum cuiuslibet alterius generis: ac nihilo minus, id est, non minus habebant tales nuntij mandatum speciale petendi à nobis vnctionem: & habebant speciale mandatum petendi consecrationem impendi ipsi Henrico regi per manus nostras: Et etiam petebat diadema imperij impẽdi, id est, tradi per manus nostras. hoc dicit. Not. *Decreto*, id est, statuto. & habemus decretus, ta, tum. & hoc decretum, ti, statutum patrum, definitum iudiciũ. Inde hic & hęc decretalis, & hoc le. vt ista dicta sunt decretalia, id est, quæ in decretis continentur. Et pluraliter hæc decreta, torum pro libro in quo continẽtur decreta. Inuenitur etiam decretalis substantiue, vt in tali decretali dicitur. Item decretus, ta, tum, inuenitur à decresco, scis. & potest, de, ibi esse augmentatiuum vel priuatiuum. Et decretum est supinum duorum verborũ, scilicet decresco & decerno. & decreui est eorum præteritum. Decretum secundum Specul. dicitur multis modis: quandoque dicitur sentẽtia diffinitiua. vt ff. de re iud. l. decreta. vel interlocutoria. ff. de assesso. l. 1. in fin. Quandoque dicitur id quod Papa constituit seu statuit de consilio Cardinalium nulla facta consultatione, & tunc in scriptis redigitur, vt d rescrip. c. pñenti. Et accipitur hic sic in proposito. Quandoque dicitur consensus eligentium in scriptis redactus, vt 1. q. 1. legum. de elect. innotuit. Quandoque est illud quod capitulum vel ordo, siue vniuersitas vel maior pars ordinauit, vt ff. quod cuiusque vniuer. nomine. l. plane. Quandoque est iudicis auctoritas in alienationibus rerum præcipue minorum interposita. vt C. de prædijs mi. l. interposita. Quandoque dicitur auctoritas principis in rescriptis beneficialibus interposita, vt de rescrip. cap. gratia. lib. 6. Et secundum Azonem illud decretum est confirmatorium gratiæ: quia ex hoc princeps insinuat suam voluntatem, quæ seruanda etiam secundum eum ligat ignorantes. Est etiam quoddam decretum decurionum, quod in inuitos super muneribus rerum tribui potest, exceptis qui liberalium studiorum laboribus inseruiunt, & qui medendi causa funguntur, vt medici. C. de decr. decuri. l. exceptis. lib. 10. Et dicuntur decuriones, id est, existentes de curia. Quandoque decretum est iussus iudicis, quo mandat bona alicuius propter eius contumaciam possideri. Et est duplex: quoddam est primum, quoddam secundum, vt ff. de dam. infect. l. si pupillus. §. Iulianus. Not. q contra ea quæ publice delinquuntur, publice prouideri debet: sic enim prouidit Papa per hanc publicã constitutionẽ contra publica delicta Henrici. Not. q dicitur breuiter fieri, quamuis multa dicantur dummodo breuiter, vt hic in ver. breuiter. Zabarella.

l ¶ *Pallietur.*] id est, quasi pallio cooperiatur. concor. de vsu pal. cap. nisi. in fine.

m ¶ *Redundare.*] prouidet circa futura. de hoc d ser. non ordi. c. 1.

n ¶ *Admodum.*] ponitur pro valde. concor. de cen. grauis. & de cor. vi. c. 1. de magistris, quanto. ĩ. de re iudi. pastoralis. ver. nunquid

& opportunum fore prospeximus, vt † de iuramentis huiusmodi cōstitutioni præsenti aliqua breuiter annectamus. Dictus namque Henricus quam primum fuit in regem Romanorū electus, solennes ad nos nuntios destinauit, dans eis per suas patentes litteras plenum & speciale mandatum exponēdi [a] nobis pro eo deuotionem ipsius & reuerentiā filialē, quā ad nos & Romanam Ecclesiā syncero gerere se dicebat [b] affectu: necnon petendi & impetrandi à nobis fauorem & gratiam consuetos: offerendi quoque nobis & præstandi pro eo & in ipsius animam [c] debitæ nobis & eidem Ecclesię fidelitatis & cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petendi à nobis per nostras sibi manus impendi vnctionē, cōsecrationem, & Romani imperii diadema [d]. Præfatis itaq; nuntijs in nostra & fratrū nostrorum præsentia constitutis, ac secundum dicti tenorē mandati Auinione, vbi tūc eramus cum nostra curia residentes in publico cōsistorio, in quo erat prçlatorum & aliorū, tam clericorum quàm laicorum non modica multitudo, præmissis per eos coram nobis expositis supplicando petitis humiliter & oblatis [e]: Nos eodem mandato & decreto [f] electionis eiusdem Henrici ex parte principū tam ecclesiasticorum quàm secularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuntios præsentatis plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaque nobis de electione huiusmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoque persona ipsius Hērici, prout absentia patiebatur eiusdē, & de ipsius fide, probitate, & aliis quæ in persona Imperatoris sunt merito requirenda [g], cum pluribus prælatis & alijs magnæ auctoritatis viris, qui eiusdem Henrici mores, conditionem, & statum plenius nouerant [h], inquisito, eiusq; personæ; cuius etiam nos & fratres nostri aliqualem [i] prius notitiam [k] habebamus, propter quod facilius transiuimus in examinatione huiusmodi, idonea reputata, ipsum nominauimus, denuntiauimus †, & declarauimus regem Romanorum, ipsius approbantes personam, cumque sufficientem & habilem declarantes ad suscipiendam imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, consecrationem, imperijque Romani coronam sibi per manus nostras debere concedi: Et subsequēter a præfatis nuntijs sufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus secundum formam in decretis, quæ incipit: Tibi domino [l], cōprehensam, fidelitatis recepimus iuramentum. Postque idem Henricus consecrationis & coronationis suæ tempore aliud eidem Cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis & coronationis insignia miseramus ad vrbem, illud nostro nomine recipientibus iuramentum præstitit corporale, quod in libro Pontificali [m] Romano præstandum Pontifici per Imperatorem coronationis suæ tempore continetur: cuius tenor dignoscitur esse talis: Ego Henricus Romanorū rex annuente Domino futurus [n] Imperator, promitto, spondeo & polliceor [o], atque iuro corā Deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorē † & defensorem fore summi Pontificis, & huius sanctæ Romanę Ecclesiæ in omnibus necessitatibus & vtilitatibus suis, custodiendo & conseruando possessiones, honores, & iura eius quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum recta & pura fide: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. ¶ Cæterum quin iuramenta huiusmodi fidelitatis existant à retro Romanis principibus, non fuit hactenus hæsitatum, immo tā quondam Albertus rex Romanorum immediatus [p] prædecessor memorati Henrici Bonifacio [q] Papæ viij. prædecessori nostro tēpore approbationis eiusdē Alberti, quàm Rodulphus pater ipsius & alij prædecessores eiusdem Romanorum reges diuersis nostris prædecessoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præstiterunt. Idēque Bonifacius memoratum Albertum iuramento huiusmodi ab eo recepto de fratrū suorum consilio (præsente prælatorum & aliorum multitudine copiosa) auctoritate Apostolica recepit in specialem suum filium [r] & Ecclesiæ memoratę, ipsumque in regem Romanorū assumpsit, in Imperatorem postmodum promouendum. Verum quia sępe fatus Henricus, qui in proximis diebus fuit de hac luce subtractus,

¶ Vel sic: vt de iuramento huiusmodi constitutioni præsenti aliqua annectamus.

quid etiam. & j. de magistris. c. 1. post princ.
a ¶ *Exponendi.*] Nota formam secundum quā constituendi sunt nuntij Romanorum regis petentis approbationē Ecclesiæ.
b ¶ *Dicebat.*] Seneca 81. epistola, Nil carius existimamus, quàm beneficium quamdiu petimus: nil vilius cū accipimus.
c ¶ *Animam.*] concor. de iuramen. cal. c. fin. lib. 6. & de testi. præsentium. lib. 6.
d ¶ *Diadema.*] propria dicitur corona imperialis vel regia, & differt à serto, quod fit de floribus inserus, & à corona quæ dicitur circulus capitis, de quolibet metallo: diadema vero solum de auro, & lapidibus pretiosis. & componitur à dia, quod duo, & demo, is. ea sui enim rotunditate principium demit & finē.
e ¶ *Oblatis.*] respicit tria, ad quæ mandatum habebant, scilicet exponendi deuotionem, petendi fauorem, vnctionem, & c. offerendi iuramentum.
f ¶ *Decreto.*] de quo 61. distin. episcopus. & de elect. innotuit.
g ¶ *Requirenda.*] facit de sup. negligen. prælagrandi.
h ¶ *Nouerant.*] ab his inquirenda sunt talia. de purga. cano. cum P. de elec. postquam. & c. scriptum.
i ¶ *Aliqualem.*] quasi non plenam, quia tunc non videtur examinatio personæ necessaria. de hoc 33. distinct. qui episcopus. in glos. 2. 47. distinct. de Petro. & facit de appel. constitutus 2.
k ¶ *Notitiam.*] fuerat enim pro promotione fratris sui Treuerensis archiepiscopi aliquo tēpore in curia.
l ¶ *Tibi domino.*] 63. distinct. & fuit iuramentum Ottonis, vt ibi patet. & dicebat Guliel. in Specul. eod. titul. 6. 1. versicu. illud antem. post principium, quòd electus præstabat primo illud iuramentum legato Apostolicæ sedis: postea quando coronabatur, iterum præstabat illud Papæ.
m ¶ *Pontificali.*] quod aliàs vocatur ordinariū episcopale. & not. Hostien. de fer. cū ord. consuluit. quòd ille liber authēticus sit: quia illius libri verba ibi ponuntur: simile quod de arbore dicitur per cap. 35. q. 5. ad sedem. Inducit etiam 15. dist. canones. & cap. sancta. 38. distin. quæ ipsa sa. facit de costit. archid. cap. 1. & cap. ad hæc. hoc apertius probat hæc littera.
n ¶ *Futurus.*] illud est contra Ioan. qui not. 93. dist. legimus. quòd sola principum electio facit verum Imperatorem: vides enim quòd etiam approbatus ab Ecclesia Imperator non est, donec coronationē & consecrationem receperit ab Ecclesia. & facit quod dicam in §. porro. [super verbo, reges, in glo.]
o ¶ *Polliceor.*] dicitur l. 3. ff. de polli. quòd pactum est duorum consensus atque cōuentio: pollicitatio vero solius offerentis promissum.
¶ CAETERVM. Casus. Hic Papa siue Romanus Pontifex probat contra ipsum regem qui dicebat se nescisse, seu ignorasse, quòd antecessores sui Imperatores vnquam præstitissent iuramentum: Et probat Papa dicendo, quòd numquā fuit hæsitatum, id est, dubitatum, quin huiusmodi iuramenta existant data à retro principibus, id est, ab antecessoribus suis; immo probat quòd Albertus quondam Imperator prædecessor ipsius Henrici, similiter Rodulphus tēpore Bonifacij viij. præstiterunt iuramentum fidelitatis ipsi Bonifacio. Domini mei aperui vobis portam istius capituli: ideo vos supplico vt residuum videatis per vos. Nota text. Cæterum, vt s. in cle. ne Romani. de ele.
p ¶ *Immediatus.*] signanter hoc dicit, cū in possessione vltima tempora spectanda sint. de causa posses. cum ecclesia. post princip. cum concor.
q ¶ *Bonifacio.*] familiaris est hęc probatio, cum Papa alium Papam inducit in testem, vt not. Ioan. 9. quæstio. 3. patet.
r ¶ *Filium.*] de priuile. si Papa. vet. similiter. lib. 6.

a Diadema regiū, tam Romanū, quàm exteris gentibus candidā fasciā esse cōstat. vide Alexandrum de Alexandro Genialium dierum lib. 1. c. 28. de varia corona rum generibus. Aulū Gellium lib. 5. noctium Attic. c. 6.

† Not. immo à his tex. pro executoribus apostolicis, vt prius personam declarēt idoneam, & tamē parti prouideant.

† Dictio, procuratorem, deest in antiquioribus codicibus.

subtractus, non virtutem & mētem, sed nedum verborum insectans † corticem a, sensumq; confundens, iuramenta restringendo prædicta, curiose videbatur asserere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: nouo morbo curiositatis b huius luculentæ veritatis antidotum c præsentis declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento † fidelitatis d contentis sollicita meditatione pensatis, ipsa capitula e in præfatis Imperatoris iuramentis quantum ad effectū, mentem, & virtutem f ipsorū non est dubium contineri: Nos præmissis & alijs rationibus, ne quis in Romanum assumptus principem, vel in posterum assumendus, an iuramenta huiusmodi per dictum Hēricum Imperatorem præstita, & per successores ipsius in futurum præstanda fidelitatis existant, in dubitationem deducere audeat, vel super his cōtrarium astruere veritati, auctoritate Apostolica de fratrum nostrorum consilio declaramus, illa iuramenta prædicta † fidelitatis existere g, & censeri debere. Porro præter iuramenta prædicta idē Henricus suorū inhærens prædecessorum vestigijs h, priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub testimonio suarum patentium litterarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis † scholastici ecclesiæ Tullen. capellani nostri ad hoc specialiter per nos missi, nostro & præfatæ Ecclesiæ nomine recipiētis promisit, & tactis i sacrosanctis Euangelijs iuramento firmauit, quòd eandem Ecclesiam, & fidem catholicam pura fide, totisque viribus conseruaret reuerenter, & etiam defensaret: omnemque hæresim, schisma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defensores ipsorum exterminaret k pro posse: ac numquam cum Sarraceno, Pagano, schismatico, seu alio quolibet communionem catholicæ fidei nō habente, aut cum aliquo alio præfatæ Ecclesiæ inimico, vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto, vnionem quālibet seu parentelam l, aut confœderationem iniret: sed tam nostrā, quàm successorum m nostrorū personas, honorem & statum manuteneret, defenderet, & cōseruaret contra omnes homines cuiuscunq; existerent præeminētiæ, dignitatis, vel status. Eidem etiam † adijciens iuramēto, quòd manuteneret semper atque seruaret priuilegia omnia per prædecessores suos reges n ac Imperatores Romanos præfatæ Romanæ, & alijs quibuslibet Ecclesijs quocunque concessa tempore, & continentiæ cuiuscunque. Ipsaque omnia, & specialiter ac præcipue per claræ memoriæ Constantinum o, Carolum p, Henricum, Ottonem quartum, Fridericum secundum, atque Rodulphum prædecessores ipsius super concessione, recognitione, aduocatione, adnotatione, quitatione, & libera dimissio-

a Corticem.] quod facere non debuit. 1. q. 1. Marcion. de verbo. signifi. præterea. & c. intelligentia. ff. de legi. l. seire. lo.

b Curiositatis.] sumitur hic pro subtilitate exquisita, nimia cura. sic de renun. c. 1. in prin. lib. 6.

c Antidotum.] ponitur pro contra domum. dic vt not. ff. de peti. hære. sed & si. §. consuluit. vel pro ꝫ datū, vnde dici solet id quod datur ꝫ venenum, vnde pro medicina ponitur. de iura. calum. cæterū. inde dr̄ quidam liber Antidotarius: quia contra vitia cōpositus est.

† al. iurat.

d Fidelitatis.] quod habetur 22. q. 5. de forma. & facit j. eod. ego N. & videre potes quod not. Hostien. in summa. de feu. §. quid si fidelitas. vbi etiam ponit plenam & pleniorem fidelitatis formam. In quo & quid differat ab homagio, dicam j. de re iudic. pastoralis. §. rursus. [de hoc per Innoc. de regu. iur. c. vlti.]

† al. in iuramento.

e Ipsa capitula.] contenta in fidelitatis iuramento.

f Virtutem.] ad maiorem expressionē inculcat hæc verba.

g Existere.] non per hoc sequitur quod subiecti Imperatori sint de temporali dominio Ecclesiæ. facit quod not. 81. distin. legitur. & in Spec. de feu. §. 2. ver. 14. Ioan. And.

Glo. seq. tractat de tribus coronis imperij, & vbi, & per quos dentur, & quomodo de triplici sunt metallo, & quare, & dat simile.

† Dictio, prædicta, deest in antiquioribus codicibus.

h Vestigijs.] qui, scilicet in ingressu Italiæ iuramentum tale præstiterat. Scire debes (prout habetur etiam in Pontificali) ꝙ rex Romanorum coronatur triplici corona. Prima est ferrea, quam recipit ab archiepiscopo Colonien. in Aquisgrano eiusdem diœcesis: ferrum autē fortitudinem designat, qua vincere debet rebelles, & infideles conculcare. Secunda est argentea, quam ingressus Italiam recipit à Mediolanensi archiepiscopo in villa Modicen. eiusdem diœcesis: tñ ipse Hēricus recepit illam Mediolani in ecclesia sancti Ambrosij: argentum autem designans munditiam & claritatem, significat ipsum principem talem esse debere. Tertia est de puro auro, qua coronatur per Papam in ecclesia sancti Petri, ad altare sancti Mauritij: & designat aurū, quod omnibus metallis est excellentius, ipsum Imperatorem alijs regibus & principibus in potentatu & institia excellentiorem esse debere. Sic olim in his tribus metallis dabatur tributū Romanis, vt scripsi de fide instru. inter dilectos. super glo. indictio.

† al. Mediolan.

Additio. Hanc triplicem coronam triplici carmine adnotatam vides.

Ferrea Romani gestant diademata reges:
Est argentea post hec his oblata corona.
Hinc aurum capiti fuluum datur imperiali.

i Tactis.] episcopi etiam cum fidelitatem iurant tangunt sacra, vt probatur j. eod. Ego N. in fin. Non sic quando testimonium dicunt, vel de calumnia iurant. quod dic vt de iura. calum. capit. fi.

k Exterminaret.] idem verbum de hæret. excōmunicamus §. moneantur. & §. seq. Et dicitur quasi extra terminos vitæ, vel iurisdictionis suæ eos ponere; vnde ponitur etiam pro dissipatione, desolatione, & exilio.

l Parentelam.] alludit vulgari Italicorum, & ponitur pro affinitate. Consanguinitatem enim inire non posset. facit instit. de legitima agnat. tu. in fine.

m Successorum.] vide quod not. & dixi eod. tit. veritatis.

Glo. seq. arguit non coronatum priuilegiare posse: remittit: & ita diuersorum dicta ponit, subdens textum antiquum.

n Reges.] Romanos vt sequitur. Et per hanc litteram videtur ꝙ rex Romanorum, qui nondum est Imperator vel coronatus, priuilegia dare † possit. de quo satis not. in Specul. de rescrip. præsentata. §. fin. ver. item quod est obtentum. & hoc disputauit, & tenuit Iac. de Are. cuius quæstionem ad litteram posuit Cynus in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscrip. Inno in decre. venerabilem, dicit ꝙ si Imperator nō possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi archiepiscopo, ad quē spectat, vel ex ipsa electione habet illam secūdum eū. refert Hostien. de verbo. signifi. super quibusdam. ꝙ vidit in Alemania per principes iudicati & teneri, ꝙ rex Romanorum post electionem cōcordem habeat omnem potestatē, quam Imperator, & ꝙ vnctio † nihil addit. & facit quod not. Ioan. 93. distinctio. legimus. vt scripsi super ver. postquam. [& super ver. iuturus. in glo.] Sed quod plus est, vidi & habeo formas quarundam litterarū, quæ de registris Inn. iiij. dicuntur extractæ, quæ manarunt super negotio discordiæ electionis, de qua loquitur decre. venerabilem. quarum altera dirigebatur archiepiscopis, episcopis, & prælatis. & principibus Alemaniæ & Sclauiæ [vel Sclauoniæ;] altera specialiter Moguntino, inter alia referentes ꝙ inconcussa consuetudo imperij facta, certa, rationi consona, iuri subnixa, per patientiam sedis Apostolicæ tolerata, & per tolerantiam approbata, hoc habet, ꝙ duobus electis in discordia, vterque administrat vt rex, & omnem imperij iurisdictionem exercet: quod declarat ibi Papa locum habere, donec per Papam alterius electio fuerit approbata, aut reprobata.

† Qui electus est imperator an possit ante coronationem priuilegia concedere, vide Iaso Felinum in c. eam te. de rescrip. & Decium consi. 152. incip. viso tenore.

† Dictio, etiam, deest in antiquioribus codicibus.

† Vnctionē nihil addere, accipiendum est sano modo: id est, nihil addit quoad ius administrandi.

Glossa sequens de donatione Constātini ponit duas opiniones, secundam approbans.

o Constantinum.] disputant aliqui, an donatio † per Constantinum facta Ecclesiæ Romanæ in persona beati Siluestri, de qua 96. distinctio. Constantinus. (Palea est) valuerit, & an successor illam reuocare potuerit? Accursius tenet quòd donatio non valuit, in Authentic. quo modo oportet episcop. post princip. Sed Ioannes contra, qui hoc notat 63. distinctio. Ego Ludouicus. quòd valuerit: & quòd sit irreuocabilis, probat hæc littera, & supra de electio. fundamenta. §. ne autem. libr. 6. & facit quod not. Hostien. in sum. de immunit. eccles. §. penultimo, ad fi[...]

† Vide textum in c. fundamenta de elec. lib. 6 & extrauagan. Vnam sanctā. de maior. & obedient. Bal. & Cagnolum in primo constitutione Digestorum Antoninū part. 2. histor. tit. 5. cap. 2. §. 5. & Conradinum consil. 1.

p [...]lum.] de quo vndecima quæstione prima, volumus. de iudicijs, [...]

a Aduocatus.]

a ¶ *Aduocatus.*] vide quod notaui, & scripsi de elect. venerabilem. versi. quod autem.

b ¶ *In eo esset,*] facit 43. dist. Ephesijs. 47. distin. ꝙ ad nos. de testi. constitutus.

c ¶ *Aurea bulla.*] patet ergo ꝙ ante coronationem non vtitur bulla, sed sigillo. Sic & Papa aliter vtitur bulla ante coronationem quàm post, vt not. in fin. lib. 6. super data. Priuilegia imperialia cum aurea bulla vidisse non memini nisi vnum: nec etiam multum videtur expediens priuilegijs bullam auream appendi: propter pretiositatem enim metalli est de subtractione bullæ periculũ, ob quã etiam causam prudentes prælati & principes temporis nostri sigillis argenteis vel aureis nõ vtuntur.

d ¶ *Archiuis.*] habetur idem verbum. C. de fide instrum. Authen. ad hæc. 30. q. 1. peruenit. vt ibi not. Dicuntur archiua, armaria librorum, & deriuatur ab arca. Hieronymus in prologo Hester, dicit seipsũ librum leuasse de archiuis Hebræorum. [vide not. de probatio. cum causam. de præscrip. ad audientiam.]

¶ al. sub

Archiua dicuntur grammatophylacia, siue chartophylacia, quæ latine tabularia ac tabulina dicuntur. vide Vlpianum in l. moris. ff. de pœnis.

ne terrarum & prouinciarum Romanæ Ecclesiæ vbilibet positarum, quarum etiã multas nominatim expressit: sedi Apostolicæ Romanisque Pontificibus super† quocunque tenore concessa recognouit, confirmauit, & ex certa scientia innouauit, ac etiam de nouo cõcessit: & terras ipsas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipsius Ecclesiæ plenissime pertinere: easq; nihilominus ex abundanti de nouo ecclesiæ sæpefatæ donauit, sub prædicto se obligans iuramento, quòd ipsas aliquamve ipsarum partem nullo vmquam tempore occuparet, seu quantum in eo esset, ab alio permitteret occupari: Nec in eis aut aliqua parte ipsarum iura aliqua, possessiones, aut tenuras haberet, seu quomodolibet possideret: nec in eis etiam potestariæ seu cuiusuis capitaniæ, aut iurisdictionem quancunq; per se vel per alium exerceret: quodque (vt princeps catholicus & sæpedictæ Ecclesiæ aduocatus, a atque defensor) ipsam iuuaret, & consilijs, & auxilijs illi assisteret opportunis contra quoscunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipue cõtra occupantes seu turbantes terras prædictas, seu prouincias, vel partem quamlibet earumdem. Sub eodem etiam iuramento promisit, quòd tam ipsam Romanam Ecclesiam, quàm alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona, iura, prælatos, & ministros ecclesiarum ipsarũ manuteneret, conseruaret, atque defenderet, suo posse: Et quod Ecclesiæ Romanæ vasallos contra iustitiam nullatenus offensurus deuotos ac fideles Ecclesiæ, etiam in imperio constitutos benigne tractaret, nec eos oppimeret contra iustitiam, aut (quantum in eo esset. b) per alium opprimi sustineret, sed in suis potius iuribus & iustitijs conseruaret. Hoc quoque iuramentum & etiam pristinum pro eo nobis per suos nuntios (vt præmittitur) præstitum, receptis suæ coronationis insignijs innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipsam eius regio magno sigillo, & alijs post coronationem eandem eius imperiali aurea c bulla munitis inde confectis litteris, (quas in archiuis d Romanæ Ecclesiæ reponi & diligenter conseruari fecimus) plenius continetur.

TITVLVS X.

De exceptionibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Exceptio excommunicationis opponitur dilatorie quandocunque, perẽptorio nõ obstante. Io. And.*

C. VNIC.

EXcommu-

DE EXCEPTIONIBUS.

¶ *Visum est supra de armis actorum, nunc videndum est de armis reorum, quæ appellãtur exceptiones siue defensiones.*

E *Excommunicationis.*] Primo decidit dubium. Secũdo illud determinat & declarat; ibi, *Seruata tamen.* Imo. ¶ Præsupponẽdum est quod habetur in §. qui autem se vult excusare. insti. de excu. tu. vel cura. videlicet si alicui competant plures excusationes, si velit tantum vnam proponere, potest: Et si succumbat in illa, quia non potest eam probare, tunc potest proponere aliam, & sic de alijs. Ergo idem est dicendum partibus vocatis ad iudicium, vt si competũt eis plures exceptiones dilatoriæ, possum vnã opponere post aliam: Et si primo proposui iudicem excõicatum, possum postea proponere ꝙ est infamis. Secundo præsupponendũ est illud quod dr̃ in c. pastoralis. eod. titul. in antiq. ꝙ iudex potest præfigere terminum peremptorium partibus ad proponendũ omnes suas exceptiones dilatorias, vt ipse obuiet malitijs hominum, vt lites abbreuientur. Tertio præsupponendum, ꝙ exceptio excõicationis est dilatoria. Quarto præsupponendum est quod habetur in c. pia. eod. tit. lib. 6. videlicet ꝙ exceptio excõicationis potest opponi in quacunque parte litis: etiam post sententiam diffinitiuam. Casus. Feci te citari coram iudice competenti: die adueniente comparuimus coram iudice: dedi libellũ meum: captasti terminũ ad respondendum eidem, vel proposuisti exceptionem dilatoriã: iudex timẽs ne velles proponere alias exceptiões, vt differres & prolongares litis contestationem, præfixit tibi terminum ad respondendum & proponendum omnes tuas exceptiones dilatorias: die præfixa adueniente nullam exceptionẽ dilatoriam proposuisti, sed litem es contestatus: postea circa medium processus proposuisti exceptionẽ excõicationis contra me, & petebas causam differri & protendi, siue prolongari vsque post absolutionẽ: Ex parte mea fuit propositũ, ꝙ non poteras opponere illam exceptionẽ: quia tu fueras litem contestatus, & illa est dilatoria, & ante litem contestatam debet opponi: Item quia iudex tibi assignauit terminum peremptoriũ ad proponendum omnes dilationes, & in die præfixa nullas proposuisti, quæritur vtrum bene dicam? Dicit Romanus Pontifex, ꝙ non: Nã exceptio excõicationis est exceptio anomala, nec est de natura aliarũ exceptionum dilatoriarũ: quia ibi est periculum excõmunicationis, quod imminet in quacunq; parte litis, & incurrit sententiam excõicationis minoris, & aliquã maioris, qui participat cum excõicatis in crimine prohibito. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ exceptio excõicationis põt opponi in quacunque parte litis, etiã post renuntiationem & conclusionem in causa ad impediendam prolationem sententiæ diffinitiuæ, immo etiam potest opponi post sententiam ad impediendam executionem senẽtiæ.

Not. cum glo. ꝙ exceptio excõicationis aliquando est dilatoria, vt si opponatur contra actorem, aliquando est peremptoria, vt si opponatur contra electum vel contra eligẽtes. Et dr̃ peremptoria: quia perimit & destruit electionem eligentiũ, & consecrationem seu confirmationem electi, ita ꝙ reddidit electum inhabilẽ ad electionẽ.

Not. ꝙ iudex potest præfigere & statuere terminum ad proponẽdum omnes exceptiones dilatorias, & post illum terminum non auditur reus: quia ille terminus perẽptorius habetur loco litis contestatæ: quia sicut post litis contestationem quis non auditur ad proponendum exceptiones dilatorias: sed omnes debet proponere ante litis contestationem; ita ꝙ post terminum peremptorium quis nõ auditur. c. pastoralis. allegato: sic & ille terminus peremptorius habetur pro litis contestatione quo ad exceptiones dilatorias proponendas. Not. tex. *Excõicationis.* Excõicatio. f. 1. est extra cõionem Ecclesiæ separatio, vel censura ecclesiastica excludens à communione fidelium. 11. q. 3. c. nihil. & §. euidenter. Vel est æternæ mortis damnatio. 11. q. 3. nemo episcoporum. & c. nullam. Et excommunicationis duæ sunt species, quæ frequenter vsitantur, de quibus 3. q. 4. Engeltrudam. Vna quæ maior est, & dr̃ anathema. & excludit ab ingressu Ecclesiæ, & à cõione fidelium, & à sacramentis: Alia est minor, quæ solum separat à sacramentorum perceptione, id est, receptione. de qua in cap. si celebrat. de cle. excom. mini. Not. exceptio est rei defensio, per quam ipse reus se defendit & tuetur ab actore. Et secundum Azonem in summa. C. eod. tit. quandoque ponitur large & improprie pro omni defensione prout reo cõpetit, etiam si nulla actori competit actio: Et tunc quidam vocant eam exceptionem facti, vt quando sine actione quis calumniose ponit. Et plures sunt exceptiones, quædam sunt dilatoriæ, quædam perẽptoriæ, quædam perpetuæ, quædam temporales, quædam sunt anomalæ, & est exceptio rei iudicatæ. Exceptio dilatoria est quæ causam differt & prolongat. insti. eo. §. appellantur. Exceptio peremptoria secundum Spec. vocatur sic, quia actionem vel intentionẽ

agentis

nicationis [a] † exceptio dilatoriæ [b] in qualibet parte litis [c] opponi [d] potest, termino peremptorio [e] per iudicem assignato [f], ad proponēdum exceptiones declinatorias † & dilatorias [g], non obstante [h]: Seruata tamen constitutione [i] felicis recordationis Innocentij Papæ quarti edita circa hoc in concilio Lugdunensi.

agentis perimit, vt cum quis petit decem ex causa mutui, alius excipit de pacto facto inter ipsos de non petendo, dicendo: Domine actor tu petis à me decē ex causa mutui, reminiscere ꝙ tali die fecisti pactum mecum, ꝙ numquam petes à me illa decem, quare excipio de pacto non petendo. & ista exceptio perimit actionem. Exceptio perpetua est, quæ perpetuum habet effectum, vt cum petis à me decem ex causa debiti, excipio ꝙ tu remisisti mihi. hęc exceptio perpetua dici potest, & perpetuo competit, quandocunq; actor agit: quia exceptio non cōpetit, nisi quis agat. ff. de exceptio. Exceptio temporalis est, quæ ad tempus vtilis est, vt cū petis debitum, excipio ꝫ de pacto facto de non petēdo, nisi vsq; ad quinquenniū: ideo si petis à me ante quinquenniū, excipiā, post quinquenniū nō possem excipere: quia mea exceptio est tēporalis, & solū durat vsque ad quinquenniū. de qua de rescri. c. plerique. Exceptio anomala est, quæ non sequitur normā, id est, regulam aliarum: quia potest opponi ante litē contestatā & post, & intra litis contestationem, vt exceptiones & aliæ de quibus scilicet dubitatur an sint perpetuæ an temporales, vt exceptio matrimonij. & exceptio non numeratæ pecuniæ, & nō numeratæ dotis, vt not. insti. de excep. §. appellantur. Exceptio rei iudicatæ non potest opponi, nisi qñ fit super eadem re, & qñ est ea eadem causa & eadem persona. Not. *Termino peremptorio*. peremptorium dicitur à perimendo, eo ꝙ omnino perimat, vt terminus peremptorius vltra quem non dantur vlteriores dilationes: Similiter exceptio dī peremptoria, quæ perimit actionem. Etiā citatio dī peremptoria: quia omnes alias citationes abbreuiat & accelerat, vt quando quis citatur vno edicto perēptorio pro tribus, vel tribus citationibus præmissis, & quarum peremptorium, vt l. ad peremptorium. ff. de iud. Not. *Seruata constitutione*. scilicet c. pia. eod. tit. lib. 6. vbi dī, si quis reus actori opponat excōicationem, exprimat speciē excōicationis maioris vel minoris, & nomen excōicatoris, quam nisi infra octo dies probauerit, die qua proponitur non computata, condemnatur in expensis: Sed si tunc deficiat, & iterum eandē opponat & probet, repelletur excōicatus, & valebit processus interim subsecutus. Item non nisi bis potest opponi excōicationis exceptio, nisi emergat noua vel euidens probatio de antiqua. Et si opponatur post sententiam, impediet sententiæ executionem, sed sentētia valebit. Item ex officio suo potest excōicatum publice repellere qñcunque. Hoc dicit illa constitutio, pia. quæ est constitutio fel. re. Innoc. Not. ꝙ generalis renuntiatio tacita, vt hic, vel expressa, sicut illa quæ fit in fine litis. de qua de causa pos. pastoralis. in fi. speciales prouisiones non tollit. pro hoc quod not. de transact. cap. 1. Zabarel.

† Nota ꝙ excommunicationis exceptio in omni lis dilatoria potest obijci in qualibet parte litis contra naturam dilatoriarū. pulchram rationem huius no. sub. assignat hic Imola.

† Aliquo non iudice præfigente terminum ad de. I... dilatorias proponendas, nō potest postea opponi de dilatoria iudicij: quis si proponetur, nul operatur ꝑlusio termini respectu dilatoriarum. Verba per tex. hic pōderando eam in verbo, iudicio. allec. Anchar. cap. exceptio nem. i. eo.

Glo. prima dicit quod reprobet, vel approbet.

a *Excōicationis.*] Se summat reprobans quod not. Host. eod. tit. pastoralis. qui dixit obstare lapsum termini huic exceptioni proponendæ, licet vbi terminus statutus non est, opponi posset vsque ad sententiam. & approbat quod ibi not. Ber. & Hostien. & Guli. in Spec. eo. tit. §. 2. ver. sed nunquid post. & intelligitur hoc de maiore excommunicatione, quæ repellit ab agendo. s. eod. à nobis. facit de sen. excom. si quem. Ioan. And.

Glo seq dist. logum, & de quæstione remittit

b *Dilatoriæ.*] scilicet ad differendam litem actoris excōicati. de iudi. intelleximus. opponitur enim interdum in vim perēptoriæ, puta ad perimendam electionem propter excōicationem eligentium vel electi: quo casu locum non habet decre. pia. eod. tit. lib. 6. & ibi not. dicit Gul. in spec. ꝙ etiam quando opponitur contra iudicem, vel contra procuratorem, non obstat lapsus termini. hoc not. in prædictu §. ver. quid si termino. & ver. seq. de secundo dixi de procura. in nostra.

Excōicatio dupliciter opponitur.

c *Litis.*] principalis. de causa vero appellationis plene scripsi eo. tit. significauerunt. in textu. & super glo penult.

d *Opponi.*] quadruplex huius iuris ratio habetur in decret. pia. in princ. glo.

Glo. seq ponit opinionem quem contra hunc textum inuetur.

e *Peremptorio.*] tenet Hostien. in decre. pastoralis. & Guliel. in Specu. de dila. §. 1. ver. exceptoriæ. ꝙ talis terminus, etiam si hic non exprimatur, intelligitur peremptorius. allegat decret. consuluit. de offi. deleg. hoc probat littera illius decret. pastoralis. & Guliel. ibi. extunc. vt ibi scripsi. Sed dato ꝙ iudex peremptorie expressit, non obest. hoc vult hæc littera.

Terminus ad exceptiones opponendas est peremptorius.

f *Assignato.*] iste terminus assignari debet ad petitionem actoris, non rei, vt satis dixi s. eod. pastoralis.

g *Dilatorias.*] nunquid ad peremptorias proponendas possit iudex statuere terminum peremptorium? Fuit opinio ꝙ non, de qua s. eo. pastoralis, super. 1 glo.

TITVLVS XI.

De sentētia, & re iudicata.

Clemens quintus in concilio Viennensi.

Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta, & respicit etiam pendentia. Ioan. And.

CAP. I.

VT † calū-

Glo. seq. iustificat textum, & ampliat.

h *Non obstante.*] hanc opinionem in decre. pastoralis. approbare solebam hac ratione: quia quadruplex ratio illius decre. pia. ita vrget post terminum, sicut prius. Item quia lis contestata est quasi quidam perēptorius terminus dilatoriarū: de re iudic. inter monasterium. & tñ post illam proponitur hæc exceptio. Item terminus datus ad exceptionem illam probandam, qui lapsus est, non impedit illam proponi de nouo: ergo nec terminus datus ad proponendum. Item sententia non præcludit viam huic exceptioni, multo minus termini lapsus. hæc omnia probantur in prædicta decre. pia. Et his rationibus puto decret. hanc locum habere, etiā si nominatim de exceptione excōicationis terminus datus esset: Nec enim potest iudex beneficium iuris auferre reo, per quod est sibi permissum quod in qualibet parte litis illam opponat. de reg. iur. indultum. cum concor. lib. 6.

† De latel lectu vide Oldradū consi. 106. incip. ꝙ littera est curanda.

Excōicatio in qualibet parte litis opponi potest.

i *Constitutione.*] eod. tit. pia lib. 6. quæ statuit sub qua forma proponatur, & quotiens, terminū probandi, & pœnam nō probantis.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

Visum est supra de partibus iudicis, & de iuribus actoris & rei: verum quia examinato negotio, & iuribus partium auditis, iudex debet ferre sententiam secundum allegata & probata: ideo annectitur sequens rubrica.

VT *calumnijs.*] Primo præmissa ratione decidit vnum casum. Secundo simili ratione decidit aliū ibi, *Similiter*. Tertio declarat & ostendit constitutionem locum habere, etiam ad pēdentia per appellationem: ibi, *Quæ ad causas*. Imola. Præsupponēdum est primo, ꝙ ab vna & eadē sententia non est licitum ter appellare. Secundo præsupponendum est, ꝙ licet ab vna & eadem sententia non possim ter appellare: tamen possum illam dicere nullam, & agere de nullitate, puta quia lata est die feriato, vel me non citato: vel ꝙ lata est iudice deambulante, & non sedente pro tribunali, vel si allegem aliquam aliam causam.

CASVS. Tu & ego habuimus litem coram auditore Caluiginaci, vel coram alio iudice inferiore: ipse tulit ꝫ me sententiam: appellaui ab illa sententia coram officiali Pictauē. qui officialis sententiam ipsius auditoris confirmauit: ab illa confirmatoria iterum appellaui, & sic bis appellaui, & appellaui ad auditorem archiepī Burdegalē. qui etiam confirmauit duas primas sententias: Certū est ꝙ non possum appellare ab illa tertia sententia. Sed ponamus ꝙ antequam faceres exequi tuam sententiam, feci te citari coram iudice ordinario, & proposui ꝙ prima sententia lata per auditorē Caluiginaci erat nulla: Modo quæritur, vtrum pendente causa nullitatis sententia debeat exequi, vel vtrum sit differenda & prolonganda in euentum nullitatis, id est, quousque fuerit iudicatum, an sententia prima auditoris Caluiginaci valeat, an non? Rñdet Romanus Pontifex, ꝙ vt obuietur malitiis hominum, ꝙ pendente causa nullitatis, sententia debet exequi: sed si postea pronuntiatur sententiam fuisse nullam, tunc executio reuocabitur. Sed quid sanctissime pater, si non appellaui a tertia sententia, sed appellaui à quadam interlocutoria: quia forte auditor Burdegalē. me grauauit in aliqua interlocutoria à qua appellaui, & dedit mihi apostolos refutatorios, & pendente appellatione processit ad diffinitiuā, & voluit exequi suam sententiam? Ego dico ꝙ non potest pro eo ꝙ non pendet lis super appellatione interiecta super interlocutoria. Quæritur, vtrum ista litis pendentia debeat impedire sententiam? Dicit ꝙ non: sed si iudicetur bene appellatum, quia sententia erat nulla, tunc executio sententiæ reuocabitur. hoc dicit. H. R.

Colligo aliqua notabilia. Et primo, quòd habens tres sententias ꝫ se super eodem articulo, non potest appellare à tertia, siue sit diffinitiua, siue interlocutoria: sed bene potest agere de nullitate. Not. iuncta glo. ꝙ habens tres sententias conformes ꝫ se, si agat de nullitate antequam admittatur ad agendum: prius debet parere sententiæ

nijs [a] litigantium occurratur, is qui in beneficiali †, vel alia quauis [b] causa tres [c] contra [d] se in petitorio vel possessorio [e] sententias [f] reportauit, ad † agendum [g] de nullitate ipsarum, vel alicuius [h] ex eis nullatenus admittatur [i], donec [k] huiusmodi sententiæ plenarie [l] fuerint executioni mandatæ. ¶ Similiter si ille contra quem tres sententiæ diffinitiuæ [m] latæ fuerint [n], ab interlocutoria vel grauamine ante prolationem ipsarum vel earum alicuius [o] se appellasse [p], & causam appellationis huiusmodi [q] adhuc pendere [r] proponat, sententiarum prædictarum executionē tali prætextu nolumus impediri [s]. Quæ ad causas qualitercunque etiā per appellationē pendentes [t] † duximus extendenda.

sententiæ & executioni cum effectu. Not. q per appellationem ab interlocutoria non suspenditur officium iudicis, nisi iudex detulerit suæ appellationi. c. 1. ī. de dolo & contuma. argu. sumpto à cōtr. sensu. Not. q si appellatur ab interlocutoria, & pendēte appellatione feratur sententia & executioni demandetur: si dicatur bene appellatū & male pronuntiatum; tunc sententia est nulla, & executio reuocabitur, nec nocebit appellāti. Not. tex. vt calumnijs. & dic illas præsumi in quotidiano litigatore, q nec accusator nec testis esse potest. Romanus sing. 314. per cap. suspectos. 3. q. 5. Idem Corsetus in sing. suis. ver. an recéptor. sub littera T. p c. nullus. ex. causa & q. sa en §. 1. 46. dist. & habens iustā causam decipiat illos calumniatores. cap. dēs. 23. q. 2. adde quæ ego dixi in c. cupientes. de elect. Not. quid sit causa possessionis, & quid causa proprietatis. ī. de cau. poss. & proprie. c. causa. & in c. ecclesia Sutrina. illo eod. tit. & notatur in cano. redintegranda. 3. q. 1. Et dr petitorium qñ quis petit rem pure & simpliciter. Sed possessorium dr qñ duo sunt in controuersia de aliqua re vel beneficio, & alter petit sibi possessionem illius rei adiudicari, & postea cognoscitur super proprietate: & si fuerit victus in proprietate seu in petitorio, ipse restituet possessionem quam habuit. Not. *Executioni.* tamen tex. fallit si executio sit irreuocabilis. argu. cap. baptizari. 5. distin. exemplum, vt cognitio virginis in causa matrimoniali. 35. q. 6. si Paulus. est decisum per 430. q. Tholosanæ capellæ. hīc fallit si nullitas sit euidentissima. Bald. per illum tex. ibi. C. ne liceat in vna eademque causa tert. prou. l. 1. Oldrad. consil. 106. idem tenet declarans hanc cle. item non fiet executio, si adsit prompta probatio nullitatis. arg. l. is à quo. ff. vt in poss. lega. & hic vide sing. Corseti versi. sententia. positum sub littera S. ¶ Et not. q si iudex tulit sententiam, in qua condemnat Titium in centum, ipse illico non mādat suam sententiam executioni: immo Titius habet tempus quod datur iudicatis ad soluendum, scilicet quatuor mēses. Quatuor mēsibus elapsis si Titius non soluerit, iudex mittit apparitorem, id est, clientem ad domum Titij: & facit executionem de bonis suis vsq; ad summam illorum centum, in quibus fuit condemnatus, & bonis acceptis vsque ad dictam quantitatem, sententia iudicis dicitur executioni mandata. Not. *Sententia diffinitiua.* quid sit sententia diffinitiua, & sententia interlocutoria. vide ī. io cle. si ante. de do. & contu. Et not. hic plures diffinitiuas ferri super eodem facto: & illæ simul plus possunt vna sola. l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. no. nun. per quam dixit Ang. referente hic Barba. q optimum est petere confirmationem sententiæ, quamuis ab ea appellatum non sit. facit text. in l. si quos. & ibi Bart. suadet. C. de decur. q confirmetur contractus iurisgentium. Not. *Tali prætextu*, id est, tali colore. q dicit se appellasse ab interlocutoria vel grauamine, non debet pendere executio prædictarum trium sententiarum, vt apparet in textu ibi, *Similiter.*

¶ *Glo. prima summat, dicit respicere pendentia, cōmendat & dat simile.*

a ¶ *Vt calumnijs.*] Casus. Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit nec excipit, ipsarū executione non facta. Et respicit etiam pendentia nouum & æquū quod hic dr; cui est simile ī. ea. compil. de sequestra. poss. c. fi. & huic princ. concor. de pœnis calumniam.

b ¶ *Quauis.*] includit spirituales, quasi spirituales, criminales, ciuiles, & mistas.

c ¶ *Tres.*] successiue, & super eodem articulo: non enim locum habet hæc pars qñ super diuersis tribus articulis, licet eiusdē causæ, tres interlocutoriæ sunt latæ contra partem.

d ¶ *Contra se.*] de tertio qui vult propter suum interesse executionem sententiæ impedire, habetur eod. tit. cū super. & ibi satis not. Inno. & Hostien.

e ¶ *Possessorio.*] concor. prædic. decre. 1. de sequestra.

f ¶ *Sententias.*] non dicit diffinitiuas: sicut j. parte proxi. per quod patet etiam in interlocutorijs quarum facienda sit executio, locū habere quod hic dr, & quo iure petatur illarum executio, vide in Specul. de sen. execu. §. penult. circa fi.

¶ *Glo. seq. quatuor remissiones facit.*

g ¶ *Agendum de nullitate.*] modos nullitatis, & coram quo iudice agatur de nullitate, & an coram iudice appellationis de hoc agi possit, scripsi post Inno. & Hostien. eod. tit. c. 1. de appel. dilecto. & Specul. eod. tit. §. iuxta. per totum. & ad fi. & ibi vers. sed si causa.

† Causa dicitur beneficialis, quādo agitur de titulo beneficij simplicis, aut maioris scilicet dignitatis: secus si agatur de ecclesia, vt de proprietate. glo. in cle. 2. ī. de causa possessio.

† In quodam manuscripto sic: ad agendū vel excipiendū de nullitate, &c.

Calumnijs litigātiū est obuiandum.

a De materia huius glossæ vide Sebastianū Vantiū in tract. de nullitatibus processuū, & sententiarum.

Idem.

¶ *Sententia lata cōtra citatum extra citantis territorium existentem, nulla est ipso iure. hoc dicit.*

CAP. II.

PASTORA-

tractatur an sententia pronuntiata nulla, ex prioribus actis causa iudicetur.

h ¶ *Alicuius ex eis.*] hoc intelligo qñ simpliciter in secundo & tertio iudicio confirmata est prima sententia, & si diuersa continebat capitula, vel vnum separabiliter, licet in parte fuerit infirmata: tñ quo ad illa capitula, vel partem, in qua vel in quibus cōfirmata fuit, primo & secundo dicā hoc locum habere, & in alijs non. exemplum patet de testa. Raynutius & c. Raynaldus.

¶ *Glo. seq. dubium soluit.*

i ¶ *Nullatenus admittatur.*] per hanc literam vr q etiam si non petat victor executionem, per modum tñ exceptionis repellere poterit de nullitate agentem. & est simile quod plene scripsi de ord. cog. cap. si. vltro ergo se offerat executioni, & sententijs pareat. si de nullitate vult agere. cōcor. de ord. cog. cū dilectus.

k ¶ *Donec.*] facta ergo executione poterit agere, & si obtinebit in causa nullitatis, obtinebit etiam reuocationem executionis. facit de rest. in integ. suscitata. C. de preci. impe. offe. Auth. supplicatio.

l ¶ *Plenarie.*] concor. de resti. spo. c. fi. & patet per hoc verbum, q non facta executione etiam minimæ partis eius quod pronuntiatum fuit, impedietur agens. si. 2. q. 1. redintegranda.

m ¶ *Diffinitiuæ.*] hoc non expressit ī. proxi. respon.

n ¶ *Fuerint.*] successiue, vt ī. dixi: quia victus à prima & à secunda sententia appellauit: à tertia vero non potuit appellare. de appel. sua nobis.

¶ *Glo. seq. practicat quomodo id esse possit.*

o ¶ *Alicuius.*] maxime in vltima. hoc procedit cum scilicet dico me appellasse à grauamine illato per iudicem secundæ appellationis, qua appellatione pendente confirmauit ipse iudex primam & secundam sententiam. hoc dico, quia si à grauamine illato per iudicem primæ appellationis appello, & iste postea fert diffinitiuā, si ab illa non appello, non erit dare tertiam diffinitiuam: multo minus si appellarē à grauamine iudicis causæ principalis. si vero appellauero ab illa sententia, & vtramque appellationē prosequor, tunc procedere posset casus iste. facit cle. ī. de do. & contu. si ante.

p ¶ *Appellasse.*] proponat, quod est infra.

q ¶ *Huiusmodi.*] emissæ ante sententiam ab interlocutoria vel grauamine, cuius prosecutio forte studiose differtur, vt videatur finis causæ principalis.

¶ *Glo. seq. quærit, & soluit.*

r ¶ *Pendere.*] alias appellasse non iuuaret illum, si deserta, vel ꝫ esset finita esset illius appellationis causa. Sed quid si dicat se sic appellasse, & causam appellationis finitam pro se, scilicet quia pronuntiatum fuit bene appellatum? Dico etiam, q tunc non impeditur executio per respon. ī. proxi. allegat enim nullitatem: quia per id constat iudicem à quo fuit appellatum, diffinitiuam ferre non potuisse. Sed si aduersarius ab illa pronuntiatione qua pronuntiatum fuit bene appellatum, infra tempus debitum appellasset, tunc adaptaretur hæc littera: qa adhuc illius appellationis causa penderet.

s ¶ *Impediri.*] licet ergo ex pendentia illius appellationis dubitetur, an saltem vltima sententia tenuerit, vult tñ q fiat executio, saluo iure retractationis, tam sententiæ quàm executionis si iudicetur bene appellatum, vt dixi ī. proxi. respon. non enim impedit hæc littera appellationis illius prosecutionem: dummodo ipsius fatalia non sint lapsa.

t ¶ *Pendentes.*] vide ī. ea. compil. de iudi. dispendiosam. in fi.

PAstoralis.] ¶ Præsupponendum est secundum opinionem Legistarum in l. omnes. §. executoribus. C. de episco. & cleri. videlicet q licet iudex non possit facere citari aliquem realiter extra territorium: tñ potest facere citari verbaliter, puta si quis de prouincia Lemouicensi deliquerit in prouincia Pictauensi. præses Pictauen. non potest illum facere citari realiter, id est, non potest facere illū capi in prouincia Lemouicēsi: sed ipse præses Pictauen. debet rogare præsidem Lemouicen. vt illum qui deliquit in Pictauensi quæ est in prouincia sua capiat, & sibi remittat. sed si aliquis habeat principale domiciliū in prouincia Lemouicensi, & in hac ciuitate Pictauensi habeat operatorium. & contrahit in hac ciuitate: tunc ratione ꝯtus poterit hic cōueniri, vel si possidet aliquas res in hac ciuitate: tamen principale domicilium habet in ciuitate Lemouicensi: tunc poterit citari verbaliter in ciuitate Lemouicensi: tenent Legistæ q decretum de citando debet fieri in territorio Pictauensi, & non Lemouicensi: quia decretum de citando est iurisdi-

† Nisi hoc fuisset expressum, non comprehenderet ista clē. causas per appellationem pendētes. cle. dispendiosam. de iudi. cle. 1. & sequentibus. Barb.

a Vide Felinum in cap. exceptionem. extra de except.

iuriſdictionis. Sed denunciatio per clientē ſeu apparitorem poteſt fieri extra territorium: quia denunciatio per clientē facta nō eſt iuriſdictionis, ſed nudi miniſterij. & hoc præſuppoſitū eſt pro ratione dubitandi. Sed pro ratione decidēdi præſupponendū eſt, ꝙ ſnīa lata ȝ non citatū, eſt nulla ipſo iure, nec opus eſt ꝙ declaretur nulla per iudicem. Itē præſupponendum eſt, ꝙ rex Siciliæ eſt vaſallus Eccleſiæ Romanæ, & in aliquo non ſubeſt Romano Imperatori. quia regnū Siciliæ eſt in partibus imperij, quas donauit Imperator Cōſtantinus Silueſtro Papæ, qñ illum ſanauit ſeu curauit à lepra.

Casvs. Olim fuit controuerſia ſeu lis inter Henricū Imperatorem & Robertū regē Siciliæ, occaſione cuius inter ipſos fuit cōceptum odiū capitale ſeu inimicitia mortalis: quia rex Siciliæ procurauit mortē Imperatoris. & quaſdā ciuitates Imperatoris fecit ſibi rebelles: Imperator indignat⁹ fecit citari regē Siciliæ voce præconis, id eſt voce clientis, & cum tuba, vel forte fecit citari perſonaliter, vt ipſe rex compareret corā ipſo Imperatore in ciuitate Piſana: quæ ciuitas inimicabatur capitaliter ipſi regi Siciliæ: Quare hoc videns & ſciens ipſe rex Siciliæ, non cōparuit, & ſic fuit reputatus contumax, & ꝓꝑ eius contumaciā Imperator declarauit crimina ȝ ipſum obiecta eſſe vera & notoria, & tulit ſnīam ȝ ipſum regē, dicendo ipſum regem Siciliæ eſſe proditorē, & hoſtē Romani imperij. Itē declarabat illū eſſe reū criminis læſæ maieſtatis, & bona ſua confiſcauit, non ſolū bona quæ tenebat ab Imperatore: ſed etiam regnū Siciliæ, quod pertinebat ad Papā, & indixit ſeu præcepit debitoribus ipſius regis, vt nihil ipſi regi, vel eius fiſco ſeu receptori vel procuratori ſoluerent ſub certis pœnis ſibi Imperatori applicandis: Lapſu tēporis Henricus Imperator mortuus eſt: rex Siciliæ conqueſtus eſt Romano Pontifici de iſta ſnīa ȝ ipſum ab Imperatore lata: Et ad tollēdum murmur populi licet ſnīa eſſet nulla, tñ Romanus Pontifex declarauit illam eſſe nullā ꝓꝑ multas cauſas quæ clare patēt. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ citatus ad locū nō tutū & nō ſecurū, nō tenetur cōparere, ſed tenetur mittere exoniatorē, immo etiā ſi nō notoriū ſit ꝙ ille locus nō ſit tutus, ipſe nō tenetur mittere exoniatorem, nec appellare, & ꝓceſſus factus eſt nullus. Not. ꝙ iudex nō debet ſnīam præcipitare, & maxime in crimine graui: ſed plene debet omnia rimari & inquirere. l. omnes. C. de epiſco. & cleri. & in hoc c. ibi, nō maturo ſui iudicio, ſed præcipitio, & d̄ tanto crimine ꝓmulgata. Not. ꝙ iudex non poteſt aliquē citare extra territoriū etiā verbaliter. Et ſi arguatur de le. omnes. §. executoribus. C. de epiſ & cler. dicit Bart. ꝙ qñ iſta duo territoria ſunt ſub dñio alicuius principis, tunc præſes vnius territorij pōt citare in territorio alterius, vt præſes Pictauen. in territorio Lemouicenſi. & ſic intelligitur illa l. omnes. C. de epiſco. & cleri. §. executoribus. Si vero illa duo territoria nō ſunt ſub dñio alicuius principis: tunc præſes vnius territorij non poteſt citare nec realiter nec verbaliter aliquē in territorio alterius, vt hic in propoſito noſtro: quia regnū Siciliæ dr̄ ſobiectum Romano Pontifici & non Imperatori. Sed hoc nō placet dño Saliceto in dicta l. omnes. nec voluit dicere illa lex, omnes. quod quis poſſet citare extra territoriū, vel nō citare: quia illa lex ſolū dicit ꝙ cliens vel apparitor citans in territorio, habebit certas ſportulas, id eſt certū ſalariū. Si extra prouinciā citet, habebit duos ſolidos, nō autē dicit ꝙ iudex poſſit facere citari extra territorium. Vel illa lex intelligitur, ꝙ iudex territorij poteſt rogare aliū iudicem, vt faciat citari aliquē de ſuo territorio, & tunc cliens habebit duos ſolidos. vt dicit illa lex, omnes. alleg. Et hoc cōcludunt hic doctores iuris canonici & Salicetus in prædicta l. omnes. ꝙ iudex extra territoriū nō poteſt citare nec realiter nec verbaliter: ſed debet requirere iudicem illius territorij, vt faciat illū citari quē vult. & ꝙ ſibi illū remittat. Notemus textū. Et primo primā orationē. c. videlicet, Paſtoralis cura ſolitudinis nobis diuinitus ſuper cunctas Chriſtiani populi nationes iniuncta, nos inuigilare remedijs ſubiectorū eorundē periculis obuiare, & ſcandala remouere compellit, &c. Et dic, cura ſolicitudinis paſtoralis cōpellit. Crimen læſæ maieſtatis eſt, vbicunq; quis ȝ vehē aliquid molitur, id eſt machinatur, aut vbicunq; quis profugit ad hoſtes, vel hoſtes iuuat qualicunq; cauſa, vel armis, vel conſilio, vel pecunia, vel qui ſubiectas prouincias nititur facere rebelles, vel ſeditiones aut bella mouet in ciuitate, vel qui prælatū, magiſtrū, vel principē occidit, vel qui ȝ latus eius militat, vel arma fert. & occupat ȝ rempublicā. Et idem dr̄ crimen perduellionis. id eſt hoſtile: nā perduelliones dicuntur hoſtes. Secus ſi committitur hoc crimen, non ȝ rempublicam: quia tunc non dr̄ perduellionis, ſed ſimpliciter læſæ maieſtatis. Et not. quod non ſubditus crimen læſæ maieſtatis non committit, vt hic in clementina noſtra, maxime in §. rurſus. Nam Robertus rex Siciliæ nō eo modo ſubfuit, id eſt, eo modo non fuit ſubditus imperatori Henrico, ꝙ crimen læſæ maieſtatis in eū commiſerit. Et dicit Buinardus in reper. l. quiſquis. C. ad leg. Iul. ma. ꝙ extraneus etiam in imperio ȝ Imperatorem conſpirans, non committit iſtud crimen læſæ maieſtatis. Sed Bar. in extrauag. qui ſint rebelles, in gl. verbi rebellādo, ſentit ȝriū, dicēs præſentē textū ſolū loqui in hominibus Eccleſiæ. Adde etiā ȝ Guil. de monte Lau. ꝙ prælati eccleſiaſtici habentes temporalia, committunt iſtud crimē. Arg. in c. cauſam. qui fil. ſint leg. & facit ſing. Lo. Roma. dccj. Nota *Iuriſdictionum*, vt ĩ. in cle. quamuis de for. compe. Not. *Si quando veniret in ſuam imperij fortiam*: quia ſupra dixit, ꝙ Imperator protulit ȝ eum ſententiam declarando eum conuictum de criminibus impoſitis ȝ eum. Item priuauit eum terris ſuis, & etiam regno Siciliæ. Item promulgauit ſententiam capitalem, puta & condemnamus eum ad ſuſtinendū mortem quotieſcunque inciderit in manus noſtras, & quotieſcunque inciderit in poteſtatem ipſius Henrici. Et hoc eſt quod vult dicere, quando dicit: etiam promulgauit ſententiam mutilationis & capitis: ſi quando, id eſt ſi contigerit ꝙ aliquando ipſe Robertus veniret in ſuam fortiam, id eſt in ſuam poteſtatem, & in poteſtatē ſui imperij. Notat Pet. Anchara. ibi, quia verū. ꝙ Papa hic ex officio reuocauit ſententiam Imperatoris: conſtita enim iniquitate iudicis inferioris, nullo petente ſuperior reuocat acta. c. ex tenore. in fin. ibi not. de reſcript. Not. *Notorium*, id eſt manifeſtum, bene cognitum omnibus. Inde notorius. notoria, rium, id eſt manifeſtus. Et ſm̄ iuriſtas notorium multipliciter dr̄, vel diſtinguitur: Nā aliud eſt notorium iuris, aliud facti. Notorium iuris eſt, de quo q̄s canonice eſt condemnatus, vel in iure confeſſus, vel per legitimas probationes conuictus. Notorium vero facti eſt, cuius teſtis eſt populus, & diſſimulationi ſiue inficiationi non eſt locus. Et intelligitur populus eſſe teſtis, ſiue ſit crimen omnibus notum qui ſunt in loco illo, ſiue maiori parti. Item in notorio iuris exigitur quandoque probatio ȝ negantem. In notorio vero facti non requiritur ordo iuris, qui eſt alias regulariter obſeruandus. Euidentia enim patrati ſceleris, clamore non indiget accuſationis. Et ſi forte iudex velit taliter delinquentem, ſecundum ꝙ ius poſtulat, & requirit, corrigere vel punire, & ille appellat, non eſt appellationi huiuſmodi deferendum: immo ſemper debet procedere iudex corrigendo vel puniendo. Item notorium facti ſubdiuiditur: quia aliud eſt notorium facti permanentis actu, vt cum quis publice tenet adulterā vel concubinam in domo: Aliud eſt notoriū facti tranſeuntis actu, vt ſi quis in publico interfecit hominem, vel fecit ſacrilegium, vel aliquid ſimile: Aliud eſt notorium facti præſumpti: vt ſi aliquis publice habitus eſt pro filio, conſanguineo, vel affine alicuius. Et hoc à quibuſdam dr̄ notorium præſumptum. Dicunt autem ꝙ eſt notorium iuris. notorium facti: & notorium præſumptum. Et eſt notorium, vt ſi aliquis publice habitus eſt pro filio alicuius, vbi non ſequitur alia probatio, nec requiritur: quòd enim aliquis ſit filius iſtius, non poteſt vere probari. Idem dicit in fornicatione: Si enim clericus iuuenis & cupidus ſecū habeat euidenter in domo iuuenculam ſuſpectam, non eſt notoria fornicatio, ſed præſumpta. Nam vt dicit Ouidius in epiſ. *A iuuene & cupido, credatur reddita virgo.*

Notant Imo. & Pet. Anch. in ver. eſto igitur. ꝙ rex: ꝙ non obſtante l. 1. C. de iis qui per me. iu. & l. non eſt veriſimile. ff. quod metus cauſa. Robertus non tenebatur comparere: quia factū fuit ȝrium præſumptioni ll. allegatarum. Et terror armorum per l. 3. ff. de vi & vi. arma. efficit ne propter fidei promiſſionē teneat credere capitalibus inimicis. c. accedens. vt lite non conteſt. neque offerre me iniurioſæ morti. Vnde relaxatus à carcere, non debet ad mortem vel iuſtam vel iniuſtam redire ſecundū Pet. Anch. & Anto. quem refert & ſequitur Imola. cui puncto ait Pet. Ancha. obſtat l. nā & Seruius. ff. de neg. geſt. & l. 4. ff. de cap. & poſtli. reuer. ibi eſt pulcher tex. de Marco Atilio Regulo, qui è Roma rediit ad Carthaginenſes. allego gl. bene facientem in l. ſuccurritur. ff. ex q. cau. ma. Card. in cle. 1 § fi. de ſpon. dicentem periurium eſſe maius homicidio. Sed Card. non vidit glo. in c. 1. 13. diſt. & gl. c. ille qui. 22. q. 5. Nota, *De more*, id eſt de conſuetudine. immo etiam de iure naturali quis repellit inimicum, & nō male diceres de more, id eſt de iure naturali: ſed proprie de more, id eſt de conſuetudine. Et declinatur hic mos, ris. maſcu. gen. id eſt conſuetudo, vt talis mos eſt in partibus noſtris, id eſt talis conſuetudo: & iſte ſequitur morem patriæ ſuæ. id eſt conſuetudinem. Sed differunt: quia mos eſt quod facit moram, & ſic diffinitur: Mos eſt quædam conſuetudo de minoribus tracta tantummodo. Vel ſic: Mos eſt quædā lex viuendi nullo vinculo adſtricta, ſiue lex non ſcripta, ſed tantum vſu æui retenta. Vel mos eſt vetuſta & probata conſuetudo, ſiue lex non ſcripta. Sed conſuetudo eſt quoddam ius moribus inſtitutum quod pro lege ſuſcipitur cū lex deficit. Item mos, id eſt virtus hominis. ſed proprie in plurali habet hanc ſignificationem, vt iſte habet bonos mores: & proprie dr̄ de bono, ſicut vitium de malo. Inde moroſus, ſa, ſum: & producit primam mos, ris. Nota in verſi. *Abſoluendo*, ꝙ Imperator propter delictum in eum commiſſum non poteſt abſoluere qui condemnato tenentur, à fidelitate & alijs hic expreſſis, ſi nō ſibi. ſed Papæ ſubſunt: econuerſo Papa abſoluit fideles imperij ab Imperatoris obedientia cum ipſum deponit, ſimiliter abſoluit alios laicos ab obedientia & fidelitate dominorū temporalium. c. Apoſtolicæ. circa fi. ĩ. eod. 15. q. 6. alius. & c. nos ſanctorum. de hære. c. fin. de pœnia. c. fi. Quærit Pau. ſi ſnīa hic tenuiſſet, nunquid debitores debuiſſent ſoluere? Hoſtien. c. ſignificauit. de cenſi. ꝙ non ex quo ſuper crimine lata eſt ſnīa, & bona confiſcata debent fiſco tamquam hæredi ſolui. C. de bo. dam. l. fi. ineſt enim tali iuramento conditio, niſi creditor mutauerit ſtatum. ad

hoc. ȝ. de iurelu. quemadmodū. ita ꝙ à fidelitate secuta depositiõne, nō intelligat liberatus, sed à principio rebellionis: vt enim sub ipsa conditione, nisi sit rebellis, &c. ita intelligatur quod not. in l. qui ergo. §. si hæres. ff. de leg. 1. Petrus de Ancha. allegat etiā notata in c. 1. tit. Hic fini. lex Cor. in vsibus feud. col. 10. adde quæ pulchre notatur per docto. in l. si cū Cornelius fundum. ff. de solu. & libe. Not. In *feudū*, Feudū id est beneficiū, & beneuola actio tribuēs gaudiū expienti, expiensque tribuendo in id quod facit, & sua sponte parata. Vel feudum est illud beneficiū, quod ea beneuolentia alicuius ita traditur alicui, vt proprietate rei quæ in feudum datur penes dantē remanente, vsumfructū eiusdem rei ita ad accipientem transferat, vt ad eum hæredesq; suos masculos & fœminas, si de eis nominatim dictum fuerit, & in perpetuum pertineat: ad hoc vt ipse & eius hæredes fideliter seruiāt domino, siue illud seruitium nominatim dictum fuerit à domino quale esse debeat, siue indeterminate promissum sit. Dicitur autem feudum à fidelitate, vel à fide quā vasallus domino præstare tenetur: Nec enim debet aliqua inuestitura fieri ei qui fidelitatem facere recusat, id est non vult: nisi feudum eo pacto sit acquisitum, vt de eo fidelitas nō præstetur. vt in constitutionibus feudorum, per quos fiat inuestitura, & per quos recipitur ibidem. in quibus causis feudū amittatur. c. 2. §. 1. in vsibus feudorū not. Habemus etiā feudū ligium ſm Spec. Et est qsi causa & occasio homagij recepti à dño, vt quia Baro dicit alicui pauperi militi ꝙ aliquam rem immobilē sibi daret, si ei faceret homagiū, & illam dedit: talis res vocatur feudū ligiū, & talis vasallus vocatur homo ligius. Et feudatarius est ille, qui feudum recipit ab aliquo dño: qui etiam vasallus dr̄ à vulgariter loquentibus: latino vocabulo beneficiarius appellatur. Nota in hoc textu, ꝙ quædam sententiæ quæ sunt inualidæ in substantia, sunt validæ quo ad opinionem vulgi: & quandoq; exigitur cassatio sententiæ nullæ propter opinionem vulgi, & saluātur text. dicentes cassari sententiā, quæ est nulla, electionē, quæ est nulla: quia cassantur quo ad opinionem in labijs vulgi. ad hoc glo. c. auditis. de elect. cap. inter dilectos. de excessibus prælatorum. Imola. Nota, *Iuris naturalis*. ꝙ ius naturale cōe est omni nationi, eo ꝙ vbique instinctu naturæ habetur, non aliqua constitutione facta ab homine, sed ab ipso naturæ conditore, scilicet Deo, vt maris & fœminæ coniunctio, liberorum successio, & puerorum educatio, id est nutritio. Item ius naturale dr̄ æquissimum, veluti, Quod tibi non vis fieri, alijs non feceris: id est tu nō facias alijs illud quod tibi non vis fieri. Inde dicuntur etiam præcepta naturalia, quæ in lege & Euangelio continentur, vt, non mœchaberis. Nos enim habemus etiam ius ciuile. & accipitur diuersimode, vt dist. 1. c. ius naturale. Vno modo ius ciuile est id quod quisque populus, vel etiam quæque ciuitas sibi propriū diuina humanaque causa constituit, ſm Isidorū. lib. 5. Secundo dr̄ ius ciuile, lex duodecim tabularū, quæ fuit origo totius iuris ciuilis, ſm gl. inst. de iure naturali gentiū & ciuili. §. ex non scripto. in verbo, origo. ff. de origine iuris. l. 2. §. 1. Et dr̄ lex duodecim tabularū, lex scripta in duodecim tabulis, quarum decem à ciuitatibus Athenniensium & Lacedæmoniorū à decem viris fuerunt allatæ, id est apportatæ, & duæ ad declarationem illarum per eosdem decem viros postea additæ, vt dicit gl. in verbo, decē viros. §. deinde. c. Moyses. dist. 7. Tertio dr̄ Ius ciuile, quod ex legibus plebiscitis, constitutionibus, senatusconsultis, principum decretis, vel auctoritate prudentium inuenitur. Quarto dr̄ ius ciuile, illud quod nō est prætorium. Quinto dr̄ disputatio prudentium, quæ fuit facta sub lege duodecim tabularum. Sexto dr̄ ius ciuile, quicquid habemus scriptum de iure. Septimo, quicquid iure naturali, vel gentium subtrahitur, vel quod non est ius naturale, nec gentium. Et sic accipiendo, ius canonicum dr̄ ius ciuile. & ita sumitur 1. distinctione ius autem. Nos habemus etiam ius gentium, quod est sedium, scilicet hostilium occupatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, postlimina, fœdera pacis, induciæ, legatorum non vetandorum, vel non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Et dr̄ ius gentium: quia eo omnes fere gentes vtuntur. c. ius gentium. 1. dist. * Multa sunt alia iura, scilicet ius aureorum annulorum, ius militare, iuspatronatus, ius publicum, ius priuatum, ius quasi naturale, ius Quiritum, ius prætorium, ius canonicum. Et si vis, vide de omnibus istis iuribus breuiloquum qui intitulatur, Guarinus Veronēsis, Floro salutem plurimam, & c. Et dr̄ ius iuris, à iubeo, bes, quia iubet. Et est ius lex diuina. Fas lex humana. Transire autem per agrum alienum fas est, ius vero nō est. Item ius dr̄ esse lex scripta. Item leges humanæ sunt, iura diuina sūt. Itē ius generale est: Lex est eius species. No. *Vulgi*, vulgus, gi, id est, plebs, populus, multitudo gentium: dr̄ à volo, vis, eo ꝙ vnusquisque facit qđ vult: inde hic & hæc vulgaris & hoc vulgare. Inde vulgariter aduerbium, vt iste loquitur vulgariter, id est, sicut vulgus, & non literaliter.

† Vide extrauagantem Bonifacij octaui, incip. Vnam sanctam. tit. de maior. & obedien.

† Qui tamē hic nō nominantur. vnde not Anch. quod in huiusmodi processib⁹ sufficit nominare pd cipalē specialiter, & alios generaliter.

† Aliàs iratientesque sub ipsius subsidio, & c. sed in antiquiori bus castantes legitur ibi: gentesque sub ipsius subsidio, &c.

† Aliàs, fuerant.

a *Prima glossa ponit casum, & simul summat, & diuidit.*

lis[a] cura[b] sollicitudinis nobis diuinitus[c] super cunctas† Christiani[d] populi nationes iniuncta, nos[e] inuigilare[f] remedijs subiectorū, eorūdē periculis obuiare, & scandala remouere cōpellit. ¶ Sane[g] cum iam dudū inter quondā Henricū Imperatorē[h] Romanū, & charissimū in Christo filiū nostrū Robertū Siciliæ regē, grauis fuisset materia turbationis exorta: asserente[i] deinde Imperatore prædicto, quòd cū quibusdā ipsius[k] subditis[l] † rex cōfœderationes & cōspirationes[m] fecerat in ipsius maiestatis offensā: Quodq; tractauerat & ordinauerat[n], vt ciuitates quædā sub imperij & Imperatoris eiusdē obedientia consistentes, cōtra eū & imperiū rebellarent, gentesque † suiipsius fultæ[o] subsidio, nonnullas alias imperij ciuitates & castra (inde violenter eiectis ipsius Imperatoris officialib⁹) occuparunt, & pro ipso rege occupata tenebant: Ac aliàs etiā[p] in vrbe & alibi imperij & Imperatoris eiusdē contemptū, & suæ maiestatis iniuriam, & reipublicę detrimentū multa grauia fuerunt † per regē eūdē, ac malitiā & instigationē ipsius tā à suis stipendiarijs, quàm à subditis Imperatoris cōmissa. Præhabitis per Imperatorē eundem quibusdā processibus cōtra eū, absentē[q] tamen, quāuis legitime (iuxta Imperatoris assertionē) citatū, ac quòd supradicta erant notoria, p imperialē interlocutoriā declarato[r] †: Imperator ipse regē affirmans propter pmissa lęsæ maiestatis criminis reū esse, in eū perēptorie (vt di-

† In recentioribus legitur, declarata.

a ¶ *Pastoralis.*] Casus. Tres partes principales habet hæc constitutio, scilicet exordium, narrationem, & conclusionem. Prima ponit exordium breue. Secunda: ibi, *Sane*. narrans causas & effectum cuiusdam sententiæ latæ per quondam Imperatorem Henricum in regem Robertum cū suppletione defectuum, ostendit nullitatem illius iam ex ipsius causis & alijs insertis in illa, quàm ex personis à quo & in quem sententia lata fuit. Tertia: ibi, *Vt igitur*. concludendo declarat illam sententiam irritam: & illam etiā irritat, quatenus de facto processit. Secundo subdiuiditur: quia primo narrat sniæ causas, defectum & suppletionem, vt dixi. Secūda ibi, *Verum*. subijcit illam examini, & dicit quare. Tertia: ibi, *Notorium*. improbat citationem, & processum ex mera citati ratione astantium Imperatori, & ratione loci Quarta: ibi, *Vt illud*. illam improbat ratione loci in quo & de quo citatio facta fuit. Quinta: ibi, *Denique*. cōcludendo ꝫ sniam, prius soluit duplex obstaculum, quo dici posset regem vasallum imperij in imperium deliquisse. Sexta: ibi, *Rursus*. ostendit diuersis modis in illa snia Imperatorem suæ potestatis terminos excessisse. Septima: ibi, *Ceterum*. soluit suppletionem defectuum, quā in sententia fecit Imperator.

b ¶ *Cura.*] hic incipe constructum. & tale vel simile puto ꝙ erat exordium decisum de decre. pastoralis. in compil. Grego. sub diuersis titulis collocata, vt dixi ȝ. de rescrip. pastoralis. in principio.

c ¶ *Diuinitus.*] per verbum † illud: Pasce oues meas. Ioan. vlt. de elect. significasti. de maio. & obed. soliç.

d ¶ *Christiani.*] de homi. pro humani. lib. 6. & facit extrauag. Bonifacij vnam sanctā. Et facit hæc littera ad id quod dixi ȝ. ea. cōpil. de testi. c. 1. scilicet ꝙ regulariter Iudæos † non cōpescit Ecclesia.

e ¶ *Nos, &c.*] quod est infra.

f ¶ *Inuigilare.*] ponitur hic, in, pro valde, sicut de fideiuss. cap. primo. de quo vide in Specul. de dispu. & alleg. §. post hæc. versi. talis. ibi, imponitur. Et huic exordio. concor. prooemium sexti. & de officio deleg. officii. eod. lib.

g ¶ *Sane.*] narratio.

h ¶ *Imperatorem.*] inchoauerat enim discordia eo nondum coronato. ȝ. ea. compil. de iureiur. c. 1. post principium.

i ¶ *Asserente.*] forte veraciter, quod tamen sententiam non iustificat, vt sequitur in §. rursus.

k ¶ *Ipsius.*] Imperatoris, vel regis. primum placet.

l ¶ *Subditis.*] idem si cum non subditis vel hostibus. C. ad leg. Iul. maie. si quis. canonizata. 6. q. 1.

m ¶ *Conspirationes.*] vide quod scripsi de iudi. exhibita.

n ¶ *Et ordinauerat.*] rex Romanorum Robertus.

o ¶ *Fulta.*] id est munitæ, firmatæ, vel adiutæ.

p ¶ *Etiam in vrbe.*] Romana scilicet.

q ¶ *Absentem.*] an super crimine contra absentem sententia ferri possit, not. de dolo & contu. veritatis.

r ¶ *Declarato.*] vtile consilium est in notorijs sic interloqui. & facit ad not. de iureiur. ad nostram 3. ȝ. de offi. deleg. c. 1. lib. 6.

† Vide Tur recremata in summa de Ecclesia lib. 2 c. 19. & cap. 77.

† In quibus casibus Ecclesia non pescat Iudęos, declarauit Sanctissimus dominus Gregorius xiij. in sua nuper edita bulla incip. Antiqua Iudęorum improbitas edita hoc anno 81.

a ¶ *Supplendo.*]

xit) & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantē, tamquã rebellē, proditorem & hostem imperij, ac reū criminis supradicti, priuationis omnium dignitatū quocunq; cõprehensarū titulo, & quibus se intitulabat rex ipse, auctoritatū quoque, honorū, prouinciarū, terrarū, bonorū, iuriū & iurisdictionū, tam perpetuorū, quàm temporalium, & si quando veniret in suam & imperij fortiam, mutilationis † etiã capitis sentētiã promulgauit, omnē supplendo [a] defectū siquis [b] forsitan fuerat ex solemnitate iuris omissus † in processib' memoratis præmissa (vt asseruit) faciens exigēte iustitia, & de imperiali etiam potestate. ¶ Verū quia huiusmodi sententia, quæ nõ à discretione matre [c] virtutū, sed a nouerca [d] iustitię, volūtaria scilicet iudicantis præcipitatione [e] processit, partus forsan se deteriores haberet, si ipsius sniæ † inefficacia in publicū præcone iustitia nõ ꝓdiret. Nos circa eã tali vti prouisione volētes, quæ (detectis ipsius defectibus) seminata per eã extinguat pericula, & in ratione reddenda sit posteris ꝓfutura [f], ipsam subijciendã esse prouidimus limæ [g] iustitiæ, ac rectæ libramini [h] rationis. ¶ Eiusdē igitur causis [i] & cõtinentia, necnõ conditione illorū, à quo [k] & in quem [l] lata fuit, diligenti & debita cõsideratione pensatis, patēter ex eis illius [m] astruitur euidentia nullitatis, & manifeste arguitur temeritas promulgantis. ¶ Notoriū quippe ac indubitatū extitit, quòd grãdis exercitus [n] tempore dictorū processuū & sniæ, continue Imperatori assistens regē ipsum & suos [o] persequebatur odio capitali: Pisanaq; † ciuitas, in qua lata fuit memorata snia, regē capitali habebat odio notorio [p] & antiquo. ¶ Esto igitur quòd rex ipse aliàs ad † præmissa fuisset legitime per Imperatorē citat', nūquid venire debūit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipsique citato (vt præmittitur) odioso stipatū [q]? Nunquid etiã debuit comparere in loco admodū [r] populoso, multū potēti, ac præfato [s] in eū odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur cõsistorij [t] talis subire † iudiciū, & se in hostiū sinu [u] reponere, ac ad mortē per violentã [x] iniuriã, nõ per iustitiã inferendã vltroneū se offerre [y]? Hęc quidē iure timentur, hæc de more vitantur [z], hæc humana fugit ratio, hęc abhorret natura [a]. Desiperet [b] igitur qui citationē huiusmodi saperet arctasse citatū. Vt † illud tamquam notissimum nullatenus omittamus, quod regē extra districtū [c] imperij in regno scilicet Sicilię notorie ac continue tēpore supradicto morantē citare nõ potuit Imperator: nec citatio siquam forsan de ipso infra imperij fines fecit, citatum extra imperium constitutum arctauit [d]. ¶ Nos quoque regis ordinarius iudex quòd ad Imperatoris iudiciū citarem, vel citari aut remitti faceremus eundē, nequaquã [e] fuimus requisiti [f]: immo licet ad nos & curiã nostrã tēporibus illis rumores frequenter de curia Imperatoris venirēt, & iuxta eū etiã quidã ex fratribus nostris essent [g], prius tamen dictæ snię promulgatio, quàm aliquid de processibus [h] antecedētibus ad audientiã nostrã peruenit. ¶ Deniq; licet rex ipse terras † aliquas ab Imperatore tenere dicatur in feudū, nõ tñ in eis, sed ĩ regno ꝑfato domiciliū suū fouebat: vnde Imperator in ipsi' personã, nullã rõne terrarū huiusmodi (nisi ex natura feudorū) debitã superioritatē habebat. ¶ Quòd si punitio criminis infra districtū imperialē cõmissi, ad Imperatorē forsan [i] pertinuisse asseratur: Verū est quidē si ĩ eodē districtu fuisset inuētus delinquēs, vel ad illū de more [k]

a ¶ *Supplendo.*] de effectu huius clausulæ, videas in Spec. tit. 1. § nunc ostendendum. ver. 15.
b ¶ *Si quis.*] scilicet defectus.
c ¶ *Matre.*] 1. q. 5. præsentium. de offi. custo. c. 1.
d ¶ *Nouerca.*] sicut se habet nouerca ad priuignos, quæ sæuire solet in illos, sic se habet ad iustitiã voluntas pcipitantis iudicis, hoc intēdit. Inde dixit quidã: *Gaudet in afflictos sæuire nouerca potestas.* sic etiã dicit canon, q̃ negligētia est nouerca eruditionis. 83. dist. nihil.
e ¶ *Præcipitatione.*] de iniquitate dr̃, q̃ omnia præcipitat, de pœn. dist. 3. inter hæc hircū 1. Et est pcipitiū qđ fit sine modo, & cū periculo. de sepul. ex parte.
f ¶ *Profutura.*] vt eccle. bene. c. vnico.
g ¶ *Limæ.*] 7. q. 1. §. cū vero. versic. ferrū. Et est instrumentū fabrile & ferreū, quo metalla inducuntur, poliuntur, minuuntur, & purgantur.
h ¶ *Libramini.*] habetur hoc verbū 45. dist. omnis. de re iudi. cū æterni. lib. 6. Et est librare per librã, quæ certū habet põdus, aliqd põderare vel æquare: inde dr̃ q̃ in mense Septembri sol ingreditur signū libræ: quia tunc dies & noctes æquantur.
i ¶ *Causis.*] ex causa facile depreheditur iniquitas sniæ. de restit. in integ. cū ex litteris. & ideo dat cõsiliū ne causa exprimat. de re iud. sicut.
k ¶ *A quo.*] scilicet Imperatore.
l ¶ *Et in quem.*] scilicet regem.
m ¶ *Illius.*] sententiæ.
n ¶ *Exercitus.*] collectio hominū in expeditiõe.
o ¶ *Suos.*] propinquos, familiares, & subditos.
¶ *Glossa sequens arguit pro opi. & remittit.*
p ¶ *Notorio.*] facit hæc littera ad ea quæ scripsi de appel. ex parte 2. Nã vr̃ hic colligi, q̃ non solũ assignato loco notorie non tuto possit appellari etiã exceptione non opposita: sed etiam q̃ sine appellatione citatio nõ arctet. & facit qđ not. Spec. de cita. §. 1. versi. item q̃ citatio fit ad locum. 1. & 2. versi. sed quid si citatus. & quod not. Inno. & Host. de dila. c. 2.
q ¶ *Stipatum.*] quasi vallatum, circundatum, vel fulcitum.
r ¶ *Admodum.*] pro valde. sic in decre. Romani. ver. nos itaque. 3. ea. compil de iureiur.
s ¶ *Ac præfato.*] capitali.
t ¶ *Consistorij.*] Idem verbum 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & authen. sed his. de appe. ex insinuatione. & dr̃ à consisto, tis. Hester v. in prin. Sedebat super solium in consistorio palatij.
u ¶ *Sinu.*] Idem verbum. 13. q. 1. §. 2. circa fin. de Iudæ. & si Iudæos. & huic cõcor. vt lit. nõ contest. accedens 2. vbi patet q̃ non sufficerent litteræ de conductū.
x ¶ *Per violentam.*] per hanc litteram vr̃ q̃ si captiuus ad pœnã vel periculū mortis relaxatur iuramento suo de redeundo ad carcerē certa die, si mors erat iniuriosa, redire non tenetur: aliàs tenetur.
y ¶ *Offerre.*] quasi dicat nullus, nisi ex multæ patientiæ merito, sicut Ambrosius 23. q. 6. conuenior.
z ¶ *Vitantur.*] etiã p volucres. Ouidius 2. de remedio amoris. *Quæ nimis apparent retia vitat auis.*
a ¶ *Natura.*] qua quis non solum seipsum, sed nec aliū vult offendi, vñ Tul. lib. 3. de offic. Homo naturæ obediēs, homini nocere nõ potest.
b ¶ *Desiperet.*] concor. de renun. nisi cum pridem. versi. sed dices.
¶ *Gl. se. nat. & remittit.*
c ¶ *Districtum imperij.*] per hanc litteram & sequentes patet q̃ Imperator nõ distringit totū orbē, licet dicatur dñs mūdi. l. ff. ad leg. Rhod. de iactu. l. deprecatio. 7. q. 1. in apibus. facit tñ pro ipso ius cõe, quo fundat intentionem suã in orbe, sicut epũs in diœcesi, de quo scripsi post Hostien. de offi. archid. c. fin. super 1. glossa.
d ¶ *Arctauit.*] de constitu. c. 2. lib. 6.
e ¶ *Nequaquam.*] asserit puram negatiuam, quã percipere poterat.
f ¶ *Requisiti.*] hic & in inferiorib' declarat no. de for. compe. c. vlt. in princ. 3. q. 6. c. 1. de rapto. c. 1. De hac requisitione vide quod not. in Specul. de compe. iudi. §. 1. ver. sed quomodo. & de accu. §. 1. ver. sed nunquid. & §. fin. ver. vt autem.
g ¶ *Essent.*] pro ipsius coronatione, vt in c. Romani. 3. de iureiur.
h ¶ *De processibus.*] de discordia bene scinerat pri'. de iureiu. Romani.
i ¶ *Forsan.*] non est nota dubitationis. de hoc de testa. c. 2.
¶ *Glos. seq. quærit, ponit duas opi. & duas incidentes quæstiones, in quarum qualibet ponit duas opiniones contrarias.*
k ¶ *De more.*] sed nũqd de iure voluit hoc decidere? Accursi' ĩ l. si cui. §. fi. ff. de accu. dicit q̃ remissio ista fit ex vrbanitate vel ex voluntate, vel locum habet sm eum eũ reus latitat, qđ etiã vr̃ placere Innocētio. de rap. c. 1. Sed gl. ibi & Host. dicunt. in omni graui delicto remissionem fieri ad iudicē delicti, per §. si vero quis cõprehensorū. in authent. vt nulli in coll. 9. Immo dicunt quidã q̃ iudex delicti ad hoc põt cogere iudicē sub quo degit per verbū, iubemus, ibi positū, qđ est necessitatis. 14. q. 1. quod percipitur. ff. qđ iussu. l. 1. & 2. & sic nõ obstat quod dr̃, q̃ par in parē nõ habet imperiū. de elect. innotuit. cum in hoc iudex delicti sit maior, & hoc placuit Iacobo de Rauena & Pet. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. ꝓ his facit qđ not. Hug. 63. dis. c.

† Notãter dicit, per eã capitalis, cũ illa sit vana secūdũ Pet. de Anch. § Loco capitalis ff de pœnis. adde & modernos Io. Lasaligera. C. de trãs. intelligentur in dubio in mi nori. alleg. Ioan. And. in c. quando de iure iur. glo. in l. criminali C. de iur. omn. iud. adde etiam glossam l. 1. C. ne christ. man. vide Fel. c. ex litteris. 1. col. de cõst.

† Aliàs omissa.

† Dictæ, sententiæ, deest in antiquis codicibus.

† Aliàs, Pisana quoque.

† Aliàs Imperat. ad præmissa fuisset peremptorie citatus, nunquam venire debuit ad iudicē exercitu feroci & grandi, ipsiq; citato, vt præmittitur, odio constipatū nunquã etiã, &c.

Cõsistorij vnde dictum.

† Aliàs itur subire iudicium, se in hostiū sinu reponere ad mortē, &c.

† Vide Cassaneum in catalogo gloriæ mūdi parte. 5. consideratione. 28. vbi plenissime.

† Aliàs, vt id.

† Contra prouincia dicit Bar. in extrau. qui sint rebelles. in glo. rebellãdo.

† De hac remissione vide Bart. & doctores in Authēt. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oport. & Guidonem Papæ, Decis. 201.

remissus. Dicine ergo sententia meruit, quæ a iudice, qui per regem tute† adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) nō tuto, in absentē nec citatū[a] legitime ac inauditū per consequēs & indefensum nō maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & de tāto præsertim crimine promulgata? Rursus non est silētio relinquendū, quod ipse rex noster & Ecclesiæ Romanæ ratione regni prædicti notorie subditus, homoq;[b] ligius & vasallus, ac † in eodē regno, nō vt præmittitur, in imperio certū, continuū & notoriū suū habens domiciliū, ac originē[c] inde trahēs, Imperatori eo modo nō subfuit[d], quod in eū crimē læsæ maiestatis cōmiserit, quātūlibet omnia in sententia supradicta cōtenta veritatē indubiā cōtinerēt: sicq; nedū non iure, immo nec iuris colore tulit Imperator sn̄iam supradictā † in regē, ex causa, q̄ veritatis subsistentiā nō habebat[e], pp quā[f] etiā quatenus in eo fuit, regē eundē priuādo regno & regia dignitate, ac terris etiā alijs, & iurisdictionibus ppetuis & tēporalib⁹, quę sub eo nullaten⁹ vel ab eo, sed à nobis & sub nobis tenebat, necnō pcedēdo cōtra regē eūdē ex illis, q̄ p ipsius stipēdiarios ac nōnullos Imperatoris eiusdem subiectos p malitiā & instigationē regis ipsius cōtra eū fuisse cōmissa in vrbe dicebat: Cū etsi illa fuissent ibidē reuera cōmissa: punitio tamē eorū in regē veluti extra districtū[g] imperij commissorū ad Imperatorē nullatenus pertineret: inhibēdo etiā in eadē sn̄ia sub magnarū appositione pœnarū, quarū aliquas sibi applicari mādauit, nequis dicto regi præsumeret in suis rūdere debitis[h], in ipsiusve familiaritate vel seruitio remanere, aut eidē cōtra ipsū Imperatorē quouis modo impēdere ꝯsiliū, auxiliū, vel fauorē: cum debitores, seruitores, & auxiliatores huiusmodi extra imperiū & in regno cōstituti pdicto nullaten⁹ Imperatori subessent †, nec ex cōmittēdis in regno eodē dictis possent pœnis adstringi, vel aliqualiter condēnari per ipsum: absoluēdo quoq; ab omni fidelitate[i], obligatione, seruitio, pmissione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & castra [& † loca] ipsiusq; vasallos, & feudatarios, & alios quoslibet eidē regi quomodolibet obligatos: cū includerētur in absolutione huiusmodi terrę & psonæ nobis & Ecclesiæ Romanæ subiectæ[k], propriæ terminos potestatis excessit, in messem nostrā mittēs perperā suā falcē[l]. Cęterū defectus suppletio circa processus adhibita supradictos, nō tantū valet ad iustificationē ipsorū & sn̄iæ supradictæ, quātū ad eorū sugillationē & notā: cū nullā super pręmissis potestatē haberet Imperator in regē, sibi aliàs q̄ vt præfertur nō subditū, nō citatū legitime aut remissum, & extra districtū ipsius cōtinue ac notorie cōsistentē: nec prędicta suppletio circa subditū etiā ad ea potuisset de ratione referri, per quæ de crimine præsertim sic graui[m] delato defensionis (quæ a iure puenit naturali †) facultas adimi valuisset: cū illa Imperatori tollere nō licuerit[n]; quæ iuris naturalis existūt. ¶ Vt igitur sicut memorata sn̄ia iuris caret effectu, sic auctoritate & nomine[o] rei careat iudicatę, vt nec in opinione cōi aut vulgi[p] labijs nomen habere sn̄iæ mereātur: vt etiā ī magnū iustitiæ ac pacis obsequiū scādalosis occurratur periculis, quæ cū nostræ & Ecclesiæ, prouinciatū multarū, regnorū & gentiū turbatione nō modica possent occasione ipsius p tēpore suboriri: Nos tā ex superioritate[q] quā ad imperiū nō est dubiū nos habere, q̄ ex potestate, in qua vacāte imperio Imperatori succedimus[r]: & nihilominus ex illi⁹ plenitudine potestatis, quā Christ⁹ rex regū & dn̄s dominantium[s]

---

§. Contra eos facit quod ibi not. Io. quod credo verius, scilicet quod male faciat iudex requisitus nō remittendo: is tñ qui requirit, si aliàs non est illius iudex, illū cogere vel punire non poterit, sed agatur coram superiore illius. ad quod facit de for. compe. Romana. §. contrahentes. lib. 6. ibi, ad denuntiationem, non dicit ad mandatum vel præceptum. facit etiam de offic. ord. pastoralis. in prin. & quod not. de offic. deleg. prudentiam. §. adijcimus. in vlt. glo. Nec obstat illud verbum, iubemus. in §. si vero. quia licet Imperator ibi iubeat, nō dat per illud iudici requirenti potestatē iubendi vel puniendi. nō concessum igitur non attentet. 25. q. 5. amputato. Dicunt etiam prædicti dn̄i legum, quod iudex requisitus remittet sine aliqua cognitione, tum quia præsumptio est pro iudice requirente. de renun. in præsentia. tum quia requisitus est merus executor. de offic. deleg. pastoralis. §. præterea. C. de execut. rei iu. si vt proponis. & pro eis facit prędi. l. si cui. §. si. ff. de accu. Quidam tamen, quod præcedet aliqualis cognitio, aliàs sine causa infamaretur, qui sic statim ligatus remitteretur. ad hoc ff. de custo. & exhib. re. l. diu⁹. C. de exhib. re. l. fina. C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. Et hoc in sua disputatione tenuit Barto. de Pratis, per prædictam l. diuus. inducēs etiā l. ne in arbitris. C. de arbit.

a ¶ *Citatum.*] vide quod not. & dixi eod. tit. tenor. in glo. penultima.

¶ *Glossa sequens alleg. 4. concor. dupliciter exponit & remissus, & differentiam subdit.*

b ¶ *Homoque ligius.*] de homagio habetur de accus. veniens. de simo. ex diligenti. de excess. præla. grauem. de reg. iur. c. fin. quod aliàs dr̄ hominis ligium. Dr̄ autem ligium quasi ligatus, vel legius quasi legalitatē seruans. de hoc Martinus de Fano composuit quendam tractatum, quem ponit Speculator, & latius prosequitur de feu. §. secūdo. Et vt ibi not. hominis ligium fit Imperatori vel regi nullius alterius fidelitate salua, sed in vassallitico vel fidelitate reseruatur saltem Imperatoris fidelitas vel auctoritas. in lib. feu. de prohi. feu. alie. l. imperialem. Nec vr̄ quis esse posse ligius duorum, sed bene potest esse ligius vnius, & vasallus alterius, vt hic vel vasallus plurium, & ibi de hoc versi. 10. & ver. sequentibus.

c ¶ *Originem.*] Nota pro foro originis a, de quo de paro. c. si. in 1. glo. de temp. ordi. cum nullus. lib. 6. & in Spec. de compet. iudi. adi. §. 1. versic. 42. & 43.

d ¶ *Non subfuit.*] innuit per non subditum crimen læsæ maiestatis non committi.

e ¶ *Non habebat.*] Not. non valere sententiam ex cuius tenore deprehenditur euidens iniquitas. de hoc dixi post Inno. eod. tit. cum Bertholdus. super versi. concessimus.

ADDITIO. De hoc videre poteris Panor. in capi. quoniam. de probat.

f ¶ *Propter quam etiā.*] tolle hic literam quæ est in fin. huius §. propriæ terminos potestatis excessit in messem, nostram. &c.

g ¶ *Districtum.*] cum Roma sit de temporali dominio Ecclesiæ. quadragesimatertia distin. ego Ludouicus. vigesimatertia q. vltim. igitur de elect. fundamenta lib. 6.

¶ *Glossa sequens quærit & remittit.*

h ¶ *Debitis.*] quid de debitoribus per iuramentum obligatis, hoc posito quòd hæc sententia fuisset iusta, scripsi post Host. E. de censib. significauit. super glos. 2.

i ¶ *Fidelitate.*] hoc benefacit Papa de subditis imperio. 15. q. 6. alius. & c. nos sanctorum. & eod. tit. cap. 2. lib. 6. & hoc ratione criminis. de hære. cap. fin. de pœnis. c. fi. procedit autem hoc ex superioritate, de qua infra. §. fin.

k ¶ *Subiectæ.*] argu. ad not. 16. q. 7. filijs. in 2. glo. scilicet quod per damnationem vel confiscationem iudicis secularis non perdit quis ius patronatus ‡.

l ¶ *Falcem.*] quod facere non licuit. de elect. venerabilē. in princ. cum suis concor.

m ¶ *Sic graui.*] læsæ maiestatis.

n ¶ *Licuerit.*] facit ad not. ff. de consti. prin. l. 1. & C. si contra ius vel vtil. pu. l. vltim. per Inno. de constit. quæ in ecclesiarum. per Hostiensem in sum. de rescript. §. quas vires. ver. potest autem. facit etiā ad quæstionem de iudice habente arbitrium, quam not. ī. de verb. signific. sæpe. super versi. defensiones.

o ¶ *Nomine.*] sic eod. tit. cap. fi. lib. 6. 2. q. 1. in primis in fin.

p ¶ *Vulgi.*] cuius opinio quandoque insipiens est. ff. de fiu. l. 1. & ff. de fun. instrum. l. cum de lanionis. §. asinam. de pur. vul. per totum. & not. de rescriptio. nonnullis. in 4. glos. Ouidius de Ponto: *Vulgus amicitias vtilitate probat.*

q ¶ *Superioritate.*] vt in constitutione. Romani. ī. de iureiur.

r ¶ *Succedimus.*] de fo. compe. licet ex suscepto. & huiusmodi potestati non participant legati de latere. de hoc Spec. tit. 2. §. nunc ostendendum. ver. 19. Ioan. And.

s ¶ *Dominantium.*] Apoca. 19. c. vltra medium. 1. ad Timoth. 6. & facit 7. dist. quæ contra mores. in fi. de deci. tua s.

a ¶ *Concessit.*]

---

† Aliàs, securè.

† In quadam manuscripto ita: ac in eodem regno, vt præmittitur, non imperio certum &c.

† Aliàs sæpe dictam.

‡ Et tunc fœmina potest succedere. Decius consil. 159. & vide Abbatem in c. cum te. de iurepatronat.

† Vult hæc glo. iuncto text. quod ratione originis sortitur quis forum quod intellige tā de origine propria quā paterna, vel auita, vide per Bar. in L. assumptio. ff. ad municip. Abbas Siculus.

† Aliàs sublacerent.

† Hæc duo verba, & loca, desunt in nonnullis codicibus.

‡ Lex vlti. vbi lata de cleres. ff. & iustit. & iure.

‡ Hāc glossam latè prosequitur hic Imola, quid teneat an bona confiscata, confiscentur ius patronatus.

a ¶ *Concessit.*] Matthæi xvi.
b ¶ *Ex eis.*] concor. de elect. qualiter. in fin. ij. de immu. eccle. quã.
c ¶ *Consilio.*] vide quod not. eo. tit. c. 2. lib. 6. in s. glo.
d ¶ *Reuocamus.*] Concor. de re. eccl. non alie. si quis. eo. tit. ad audientiam. & quod not. ibi. de offi. ordi. c. penul. & 2. q. 1. primates.

nobis licet immeritis in persona beati Petri cõcessit[a], iniam & processus oẽs prędictos, & quicquid ex eis[b] secutũ est, vel occasione ipsorũ, de fratrũ nostrorũ cõsilio[c] declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes, nullumq; debere aut debuisse sortiri effectũ, seu nocumentũ vel notam afferre cuiquã, vel quomodolibet attulisse. Ipsosque nihilominus quatenus processerunt de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eos, vel in posterum sequi posset, in irritum reuocamus[d].

SI à iudicibus.] Casus. Tu & ego litigabamus sup aliqua re corã pluribus iudicibus delegatis nobis datis vel ordinarijs: tulerunt sententiã ꝯ te absentem legitime citatũ, vel ꝯ te præsentem, & non appellasti, sed voluisti peritos consulere, id est voluisti petere consiliũ à peritis & sapientibus, an deberes appellare vel non: consilio habito vis appellare: quæritur, vtrum ad hoc q valeat appellatio, requiratur q omnes iudices simul conueniantur, vel an sufficiat q adeantur separatim vnus in domo, alius in ecclesia, & an etiam possis petere apostolos separatim ab eis? Dicit Romanus Pontifex, q sufficit interponere appellationem coram omnibus, vel coram maiori parte etiã separatim, & valet ac si simul conuenirentur. Sed quid? appellasti ab omnibus simul, & interposuisti appellationẽ tuã in absentia mea, nunquid debes mihi appellationẽ intimare, & etiã delationẽ vbi delatũ est negotiũ principale, & etiã termini præfixionẽ, vt in termino possim me præsentare corã iudice ad quẽ appellatur? Dicit q sic: quia intimatio legitime est fienda mihi appellato, sm tenorẽ c. causam. ꝯ. de elec. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo iuncta gl. q quis põt appellare à pluribus iudicib' separatim, vel à maiori parte, licet olim secus. Not. secundo differentiã inter appellantẽ ab electione, prouisione, vel postulatione, & appellantẽ à diffinitiua vel ab interlocutoria: quia appellans ab electione, postulatione, vel prouisione debet intimare, id est notificare appellationẽ suam parti appellatæ, hoc est ꝯ quem appellatur, & sic debet intimare appellationẽ tantum. Sed qñ appellatur à diffinitiua sñia, vel ab interlocutoria, requiritur intimatio recusationis, quia non detulit appellationi tuæ, vel admissioni appellationis siue delationis. vel quia detulit iudex appellationi tuæ, & debet intimare terminũ sibi pfixũ infra quẽ debet arripere iter suũ ad psequendã appellationẽ, vt ipse appellatus etiã suũ iter arripiat ad se psentandũ & defendendũ. Et ratio diuersitatis est, qa qñ appellat ab electiõe, postulatiõe, vel prouisione, solũ intimat appellatio, nõ sñ delatio, vel termini præfixio: qñ autem appellatur à sententia diffinitiua, requiritur q intimetur appellato appellatio. ¶ Item delatio vel recusatio, & termini præfixio est: quia in primo casu terminus statuitur à iure infra quem quis debet arripere suũ iter, si appellatio fuerit admissa, puta quia appellans intra mensem: in secundo casu, qñ appellatur à diffinitiua, non statuitur à iure terminus, vt qs prosequatur vel defendat appellationem, quare statuitur ab homine.

Nota iuncta gl. Paria sunt intimationem nullã facere, & facere, sed non legitime. Et dr fieri non legitime, qñ fit ad domicilium cũ possit apprehendi personaliter. Not q licet quis possit appellare à pluribus separatim iuxta formam hic cõtentam, tñ cum quis appellat, non debet ab vno solo, sed ab omnibus vel à maiori parte appellare, ex quo omnes pariter procedunt: quia non potest vnus solus iudex grauare, vt glos. in verbo, simul, prope finem: Si autem vnus solus ex pluribus grauet, tunc ab illo solo potest appellari.

Not. q tam appellatio, quàm apostolorum petitio potest separatim corã iudicibus fieri, vt gl. hic in verbo, appellare. Ex quo not. q qualitas in fine posita concernit omnia præcedentia. de quo per Bart. in l. præter. ff. vi bonorum rapto. Nota q appellatio non est necessario interponenda in præsentia appellati, sed sibi ignoranti est postea intimatio, id est notificatio, seu insinuatio fienda, qñ talis est appellatio, quę ipso facto non deuoluit causam. Et vtrum appellatus ire teneatur nisi citetur, vide hic per doctores, & in cle. causam. ꝯ. de elect. Nota licet coram pluribus iudicibus possit separatim appellari, ipsi tñ iudices debẽt postea simul conuenire ad deferendum appellationi, id est, an debeant admittere appellationem vel non, & debent simul conuenire ad præfigendum, id est ad statuendum terminum, vt in glos. in verbo, præfixionis.

Nota textum, *à iudicibus*. Iudex enim dr, quasi ius dicens populo, vel iure, siue iuste disceptans, & est etymologia. Iure autem disceptare est iuste iudicare. Non enim est iudex, si non est in eo iustitia, vt cap. forus. §. in omni quoque negotio. de verbo. sig. Et iudex est q ex iurisdictione ppria aut sibi delegata & cõmissa, ius habet super causas litigiorũ vel litigantiũ cognoscendi. Et multi sunt iudices: Quidã est iudex ordinarius, & est ille q habet potestatẽ à se iure suo hoc ipso q est talis, vt epũs, balliuus, præses puinciæ, & cõsimiles. Est alius iudex qui dr delegatus, & est ille qui habet potestatẽ de causa aliqua cognoscẽdi ab aliquo sibi cõmissa, qui etiã dr iudex extraordinarius. Vel iudex delegat' est, cui causa cõmittitur terminãda vel exequenda, vices delegãtis repræsẽtans, & in iurisdictionẽ nihil propriũ habẽs, vt ff. de offi. eius cui man. est iuris. l. 1. in fi. & l. 3. de offi. dele. Vel delegatus est is cui à sũmo Põtifice, vel ordinario, vel delegato principis causa cõmittitur. Inde subdelegatus qui dr respectu delegati. Est alius iudex qui dr iudex cõpetens, qui causæ iurisdictionem habet cum exercitio sibi dato, quod per exceptionem possit elidi, siue exceptio contingat personam, vt quia suspectus; siue contingat iurisdictionem, vt quia rescriptum surreptitium, vt in cle. cum lite. ꝯ. vt lite penden. nihil inno. in glos. Est alius iudex, q dr incompetens, & est in quem, licet non idoneum cõsenserimus, vel quia ipse nullã iurisdictionem habebat, vel quia interuenit error in adeundo ipsum, vel quia compulsus sum in eum consentire. Est alius iudex qui dr compromissarius, & est ille qui ex compromisso, id est ex consensu partium, & ex litigantiũ electione de causa cognoscit, qui nullam habet iurisdictionem propriam seu delegatã. ff. de arbi. l. 1. Est alius iudex qui dr Pedaneus iudex, & est ille cuius officium est de minutis causis & infirmis cognoscere, & inutilibus & vilibus, licet sit ordinarius. Est alius iudex qui dr iudex Chartularius. Et olim tales iudices erant priuilegiati ab Imperatore, vt qui vellent corã eis litigare, possent: sed ipsi non poterant aliquẽ cogere ad litigandũ corã eis. Et dicuntur etiam hodie iudices ordinarij creati à comite Palatino, qui non habent administrationẽ nisi in habitu, vt notatur in l. prima. ff. de iudici. & l. fina. C. vbi & apud quos cognitio restitutionis agenda sit. & isti iudices vocantur hodie notarij Apostolici & imperiales, & chartularij à charta: quia dũ creantur, mittuntur in possessionem chartæ. Est alius iudex qui dr domesticus, & isti iudices dicuntur esse, ex quibus pro magna parte pendet ius & consilium. Hi etiam dicuntur assessores, eo q assident, id est, iuxta sedent. Vel finis similes, siue comparantur iudici: & in causæ cognitione simul præbent consiliũ vel officium, vt patet ex rubric. C. de Assessor. Not. *Apostolos.* Apostoli in iure dicuntur litteræ datæ appellãti, in quibus continentur allegationes, & qualiter in causa processum sit. Item apostolorum alij sunt conuentionales, scilicet qñ pars admittit appellationẽ, siue in iudicio iudice refutante siue tacente, vel extra iudicium, vt extra de appellatio. c. sæpe. & c. oblatæ. Alij apostoli sunt testimoniales, testificantes de appellatione facta. Alij sunt dimissorij, p quos apparet quòd iudex detulit appellationi. Alij sunt refutatorij, per quos apparet q iudex nõ detulit appellationi. Alij sunt reuerẽdi siue reuerẽtiales, scilicet qñ ob reuerentiã superioris appellationi defertur, vt c. 1. de appellatio. lib. 6. in glo. & ꝯ. in cle. si ante. de dolo & cõtu. Not. *Delationi.* Delatio, delationis venit à defero, defers, quid significet, vide ꝯ. in cle. si ante. de do. & contu.

Not. *Terminum præfixionis.* Præfigo, gis, cõponitur de præ & figo, quod idẽ est qđ imponere, immittere, inferre, fortiter & stabiliter imponere, & producit fi. Et dic terminum præfixionis, id est impositionis termini, qa iudex debet imponere, statuere, & ordinare terminũ ipsi appellanti, intra quẽ ipse arripiat iter suũ ad eundũ psecutũ appellationẽ suã. Not. *Intimatio*, onis, venit à intimo, as, aui. a. p. id est demonstrare, indicare, nũtiare, notificare. Et dr ab intimus, vel ab in & timos, qđ est mens, quasi in mẽte inculcare, & immittere, sm Hug. Vel dr ab in. & time, quod est anima vel mẽs sm Papiam. Nota q appellatio debet intimari appellato ignoranti. Dic tñ sufficere q eius procuratori specialiter in causa constituto intimetur. de elect. cle. causam. 1. respon. Zabarel.

TITVLVS XII.

De appellationibus.

¶ Clemens v. in concilio Viennen.

¶ *Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Zabarella.*

CAP. I.

SI à iudicibus[e] † duobus aut pluribus fuerit appellandum[f], quia forte de facili eorũ præsen-

† Nota q indistincte dicitur, iudicibus; in omnibus igitur casibus cõpetentibus; speciei iudicibus uendicat sibi locũ, vt in glos. s. Petrus & Anchara.

¶ *Prima glos. diuidit, & declarat de quibus iudicibus intelligatur.*

e ¶ *Si à iudicibus.*] Se summat. Et sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Is si tamen*. Et quod dicit iudicibus, intelligo ordinarijs vel delegatis, siue sint ad causas, siue sint executores ad gratias: & idem etiã puto de arbitris iuris, à quibus appellari potest. de of. dele. ab arbitris. cum eadem sit ratio.

f ¶ *Appellandum.*] in iudicio vel extra à sñia vel grauamine forte.

dato ergo ꝙ haberi posset ipsorum copia, locus esset ei quod hic dr̃. Sed ante constitutionem illam tunc solum sic diuisim de facto appellabamus. quando cõiter iudices haberi non poterant, vnde seruabatur, ꝙ singulariter requirebantur. vt conuenirent.

Glossa sequens ponit opinionem Innoc. quam coaptat.

Appellans ab vno ex pluribus iudicibus non bene appellat.

a *Simul.*] Scire debes ꝙ Inno. in decr. cum su per. de offic. delega. in gl. magna. circa mediũ, dicit quòd ab vno ex pluribus iudicibus non potest appellari, nisi appelletur ab omnibus; quia cum non sit licitũ appellare nisi à grauamine, & vnus sine alijs grauare non possit, quia solus iurisdictionem nõ habet, ergo nõ ab vno, sed ab omnibus simul appellandum est. Sed si Inno. intellexit simul in loco, scilicet congregatis tẽpore quo appellatur, hoc hic corrigitur: sed si intellexit simul respectu formæ vel interpositionis, hoc hic nõ tangitur: licet. n. hic separatim appelletur, tñ ab omnibus appellat. Hoc tñ scias, ꝙ quoties vnus ex pluribus iudicibus pcedere põt, & ab ipso solo si procedit, poterit appellari. de primo vide quod not. de arbi. c. 2. lib. 6.

In quodam iudice tamen ipso iure. Est tamen appellato etiam ignoranti, &c.

tia simul[a] haberi non posset, liceat coram ipsis[b] vel maiori[c] parte ipsorum appellare[d], & apostolos petere separatim: valebitque appellatio talis[e], ac si simul[f] fuisset in eorum præsentia ab omnibus appellatũ. Est † tamen appellato ignoranti[g], appellationis, necnon delationis[h] eorum[i], & termini præfixionis[k], si subsecutæ fuerint, intimatio legitime[l] facienda.

Idem.

b *Coram ipsis.*] vide quod not. de elect. vt circa. lib. 6. in præsentia enim iudicis appellandum est. 2. q. 6. biduum. vbi de hoc. & ĩ. eod. tit. suggestum.

Glossa sequens exponit, quærit & soluit.

Appellatio qualiter interponi à duobus iudicibus, qui etiam diuisim haberi non possunt.

c *Maiori.*] quando sunt plures q̃ duo. Nam in duobus nõ est dare partem maiorem: oportebit ergo tunc ꝙ coram ambobus fiat appellatio, si diuisim possunt haberi. Sed quid si ambo etiam diuisim non possunt haberi, vel qñ sunt plures, non potest haberi pars maior etiã diuisim? Solu. ex quo non stat per appellantẽ, sibi non nocet. facta igitur protestatione appellet coram illis, vel illo, quos vel quem habere potest, vel si nullũ potest habere, coram publicis & honestis personis. eo. tit. c. fi. de offic. ord. pastoralis. si haberet copiam iudicis ad quem, coram illo appellet. 2. q. 6. biduum.

d *Appellare.*] separatim, vt sequitur. est enim mens litteræ, quòd quilibet istorum actuum appellatio & apostolorum petitio separatim fieri possit.

e *Talis.*] supple, & apostolorum petitio.

f *Ac si simul.*] concor. de re iudi. c. penul. lib. 6.

Ignorãtia præsumit.

g *Ignoranti.*] sciens enim certificari non debet. de reg. iur. eum qui certus. lib. 6. Præsumitur autem ignorantia. de reg. iur. præsumitur. lib. 6. cum concor.

h *Delationis.*] vbi delatum est, tunc negotiũ principale per hoc est corã iudice appellationis. ĩ. eo. cũ appellationib⁹. lib. 6. & ideo intimandũ est appellato. Et facit hæc littera ad id quod not. ꝙ deferre appellationi, & terminum illi præfigere sunt diuersa.

i *Eorum.*] scilicet iudicum.

Glossa sequens rationem reddit, quærit & soluit.

Iudex appellationis põt præfigere terminum appellanti ad iter arripiẽdũ, & ad se præsentandũ.

k *Præfixionis.*] ad iter enim arripiendum, vel ad se præsentandũ potuerunt terminũ assignare. eod. tit. cũ sit Romana. quæ termini assignatio, quia multũ operatur, vt eo. tit. sæpe. ideo parti hoc ignoranti debet intimari. Sed nunquid hæc delatio & termini præfixio separatim per illos iudices fieri poterit? quod vẽ per hanc litterã: sed forsan est mens litteræ, ꝙ iudices illi postea conuenient, & deferent, vel terminum statuent, quod intimari debet appellato.

Glos. seq. exponit, dubium soluit, & vnam diuersitatis rationem subdit.

Appellandi in causis beneficialibus sufficit solam appellationẽ appellato intimare.

l *Legitime*] per modũ qui habetur ĩ. ea. cõpil. de elect. causam. vt ibi patet in fin. Nec puto hanc intimationẽ solum faciendã, qñ sic separatim appellatur, sed etiam fiet qñ simul à iudicibus appellatur, vel qñ vnus solus esset iudex à quo appellatur, propter rationes quas ĩ. notaui. Et aduerte, quia decre. illa causam. nil dicit de intimatione delationis vel termini sed solius appellationis. & est ratio, quia causæ beneficiales, de quibus ibi dr̃, quæ ad principale deferuntur per appellationes, & habẽt terminũ statutum à iure ad se præsentandum. & hæc pars cui notificatur appellatio ignorare non debet, aliæ vero non: & ideo si deferatur, vel terminus statuatur ab homine, notificentur hæc appellato, qui potuit ignorare.

Q*Vamuis.*] Præsupponẽdum est, ꝙ qui potest appellare à quocunque grauamine, siue inferatur in interlocutoria, siue in diffinitiua. Et appellans debet petere apostolos, id est responsionẽ iudicis. Et quare dicantur apostoli, vide ĩ. de apostolis dimissorijs & reuerentialibus.

C[asus.] Iudex dedit sñiam ꝫ me, appellaui: quæritur an debeam petere apostolos sæpius, vel vltra sit necesse ꝙ inter petitiones apostolorũ sit aliquod interuallũ, id est, aliquod spatiũ tẽporis, vel vtrũ sufficiat multiplicare vno & eodem contextu, dicendo: Dñe detis mihi apostolos, & iterũ supplico ꝙ detis mihi apostolos, & iterũ vos deprecor ꝙ detis mihi apostolos? Et dicit ꝙ possum petere apostolos sæpius vno & eodẽ cõtextu. Sed quid erit si iudex à quo appellaui non dedit apostolos, sed mihi assignauit terminũ ad dandũ apostolos, quæritur vtrum die assignata debeã cõparere corã iudice, vt illa die recipiam apostolos. Ita ꝙ videar renuntiare appellationi, nisi compaream? Dicit ꝙ illa die debeo cõparere, aliàs si non compaream, sentẽtia potest executioni demandari. Sed quid si iudex assignet mihi diem infra terminum iuris, qui terminus est triginta dierum à die sententiæ, cõputando quando fertur sententia ꝫ præsentem. l. a iudicibus. C. eod. Si autem feratur ꝫ absentem, tunc incipiunt currere illi dies triginta à tempore notitiæ. l. 2. C. quomodo & quando iudex. vtrũ sit necesse comparere in omnibus illis triginta diebus, vel vtrum sufficiat semel comparere? Dicit ꝙ sufficit aliquo die comparere, dumtamen compaream loco & tempore cõgruo, puta, ꝙ non compaream dum iudex est in mensa, vel in lecto, vel in balneo. Sed quid iuris, si iudex noluit dare apostolos, vel promisit dare, & assignauit terminum; ille autem die assignata, siue in illo termino assignato nõ dedit apostolos? Dicit ꝙ possum prosequi meam appellationem, ac si iudex apostolos dare denegasset. hoc dicit. H. R. • Colligo aliqua notabilia. Primo nota, ꝙ æquitas præfertur rigori. & hoc verum, loquendo de æquitate scripta, & rigore scripto. secus si nõ esset æquitas scripta: quia nullus alius à principe potest sequi æquitatem non scriptam, dummodo rigor sit scriptus: quia nullus alius potest iudicare. vtrum rigor contineat æquitatem vel nõ. l. inter æquitatem. C. de legib. tñ dicunt aliqui, quòd domini de parlamento possunt præferre æquitatem non scriptam rigori scripto, tñ illud non reperitur iure cautum, licet dñi de parlamento illud obseruent. Nota ꝙ apostoli sunt sæpius petendi, & non requiritur ꝙ petãtur per interuallum, id est, ꝙ interponatur actus extraneus, sed sufficit ꝙ eodem contextu petantur. Nota ꝙ si alicui appellanti iudex assignet certum terminum ad dandum apostolos, tunc appellans debet comparere illa die, aliàs sententia non impediretur executioni mandari. Nota quarto, ꝙ si iudex assignet appellanti terminum iuris, sufficit appellanti semel comparere coram iudice. Nota ꝙ paria sunt denegare expresse apostolos, & fraudulenter dissimulare. Nota ꝙ tempus, præfixum, id est statutum ad petendum apostolos, currit à tempore sententiæ, & illud tempus est triginta dierum: quia appellans infra xxx. dies à tempore latæ sententiæ debet petere apostolos, vel incipit currere eo tempore quo incipit currere decendium appellationis interponendæ, id est tempore sententiæ latæ, vt in glos. 3. hic. Nota ibi, *Decernimus*. ꝙ illud verbum decernimus, inducit ius nouum, vt gl. in verbo, decernimus. Nota ꝙ apostoli, qui petuntur in causa appellationis, interdum vocantur epistolæ, interdũ dimissoriæ. Et quid sint apostoli, & vnde dicantur, dixi ŝ. proxime. & etiam vide Specul. eo tit. in quarta parte. versi. sequitur. & glos. in c. cordi. eod. tit. lib. 6. Et dantur apostoli vt instruatur iudex ad quem, vt dicit gl. in versi. nec petat. Nota ꝙ obseruantia cõis attendenda est: talis enim obseruantia secundum Lau. est optima legum interpres. de consue. cum dilectus. maxime si in Romana curia obseruetur: quia quod Romæ fit, spectandum est. ff. de offi. præsi. sed licet. 12. dist. c. 1. 2. & 4. Nota infra iuris terminum. qui terminus dicitur triginta dierum, & infra illos triginta dies debet apostolos petere, & etiam infra illum terminum debet iudex illos dare vel recusare, & iste terminus ita bene arctat iudicem sicut appellantẽ. Nota, *Cõgruo*, id est cõpetenti, apto. Not. *Renuſat*, id est refutet. renuat, vt ŝ. in cle. pastoralis. de sen. & re iud. in verbo. recusantẽ. Nota *Oblatos*, i. datos de offero, vt ĩ. ea. cle. prox. allegata.

Apostoli infra triginta dies sunt petendi.

Sufficit apostolos peti vno contextu sæpius & instanter: ad quos recipiendos si iudex certum terminum statuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat. Idem cum iudex statuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debite non petiuit, vel oblatos recipere renuit.

C A P. II.

QVãuis[m] rigor iuris[n] exposcat, eũ qui appellat debere petere apostolos congruo loco & tẽpore[o], sæpi⁹ & instãter:

Glossa prima summat, diuidit, & dicit quid determinat, & remittit.

in *Quãuis.*] Casus. Sufficit apostolos peti vno cõtextu sæpius & instãter: ad quos recipiẽdos si iudex certũ terminũ statuat, appellãs illos nõ petẽs ĩ termino, appellationi renũtiat. Idẽ cũ iudex statuat terminũ iuris incertũ, infra quẽ appellãs illos debite nõ petiuit, vel oblatos recipere renuit. ponit vlti. tres casus, q b⁹ appellãs si habẽs apostolos, appellationẽ prosequi põt. Et sunt quatuor partes. Scd̃a: ibi, *Verum*. Tertia: ibi, *Similiter*. Quarta: ibi, *Quod si*. Et determinat primũ dictũ quod not. ŝ. eo. tit. ab eo. lib. 6. in 3. gl. vbi patet quòd mihi placebat iste rigor, de quo loquitur principiũ. & idẽ ibi Arch.

n *Iuris.*] 2. q. 6. post appellationẽ. & §. vlt. ad fi. C. eo. tit. iudicib⁹.

o *Tempore.*] scilicet xxx. dierum, qui currunt à tẽpore sententiæ, vel ab eo

vel ab eo tempore, à quo incipit currere decendium appellationis interponendæ. sic intellige quod not. ĩ. eod. tit. ab eod. in glo. a. & est simile qđ not. ff. de execu. tuto. l. quinquaginta. olim dabantur v. dies. 2. q. 6. ab eo. & est iste terminus etiam iudicis ad tradendũ, vt probant iura prædicta.

fra terminum quandocunque: dumtñ loco & tempore congruo compareat, vel id agat. exempla patent de do. & contu. cũ dilecti. de consue. c. fin. & de præben. si pluribus. lib. 6. eod. lib. de elect. c. 2. & c. cupientes. §. q si per ao.

k ¶ *Terminum.*] qui etiam ipsum iudicem arctat, vt dixi in 1. rñso.

Nos tamen antiquam & communem obseruantiam.[a] † litigantium sequi, & æquitatem rigori præferri.[b] volentes: decernimus.[c] sufficere, quòd per appellantem simul vno contextu[d] apostoli.[e] instanter & sæpius postulentur. ¶ Verum si iudex à quo appellatur, certum[f] terminum ad recipiendos apostolos appellanti assignet, & appellans in assignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat[g] apostolos sibi tradi, appellationi suæ renuntiasse videtur[h]. ¶ Similiter † si iudex appellanti responderit, infra iuris terminum apostolos se daturum, appellationi suæ renuntiasse appellãs intelligitur, nisi infra dictum[i] terminum[k] congruo loco & tempore instanter & sæpius saltem vno contextu petat apostolos ab eodem iudice sibi dari†, vel si reciperet recusat oblatos[l].

¶ *Ponit tres casus, quibus appellans non habens apostolos, appellationem prosequi potest. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Quòd si iudex in termino ad dandum apostolos præfixo per eum, ipsos appellanti petenti non dederit[m]: aut si[n] dum peterentur apostoli responderit se daturum eosdem, nullo termino certo sibi præfixo[o] †: vel infra[p] iuris terminum se eos asseruerit velle dare, & postea per appellantem congruo † loco & tempore sæpius & instanter vno contextu etiam requisitus, eos non curauerit infra eũdem terminum exhibere: appellationẽ suã extũc[q] prosequi possit appellãs, ac si expresse fuissent eidem apostoli denegati[r].

¶ Idem.

¶ *Appellãs, prosequi & finire tenetur appellationẽ extraiudicialẽ infra annũ à die interposita appellatiõis, vel illati grauaminis: quo nõ facto (impedimento iusto cessãte) appellatio est deserta. h. d.*

CAP. III.

Sicut appella-

a ¶ *Obseruantiam.*] simile ĩ. ca. cõpil. de ætat. & quali. generalẽ. intantũ autem vigebat hæc obseruãtia, q dicebat Gugli. q nunquam viderat hoc opponi, vt not. in decre. ab eo.

b ¶ *Præferri.*] simile de re. permu. c. vnico. lib. 6. Quibus autem casibus præferatur æquitas rigori, & cõ, satis scripsi de transa. c. fi.

c ¶ *Decernimus.*] p vũ declarationis. debuisset enim dici Ʒtrũ, vt ĩ. patet. & ideo vtitur isto verbo. simile de regula. constitutionem. lib. 6.

¶ *Gl. seq. litterã exponit, & dubium soluit.*

d ¶ *Vno contextu.*] Lex dicit de testamento in scriptis, q vno cõtextu fieri debet. & declarat vno contextu fieri, cum nullus alienus actus miscetur. ff. de testa. heredes palam. ad fi. sic etiã electio vno cõtextu fieri debet. ĩ. de elect. quia pp. sed hic non imponitur necessitas hoc faciẽdi vno contexto: sed dr̃ q si sic fiat, valet. & non curo an hæc petitio fiat vno contextu cũ appellationis interpositione necne. facit quod not. ff. eod. l. 1. in gl. fi. & in Specul. de appel. §. sequitur. in fi.

¶ *Glo. seq. ponit alias denominationes, & de 4 remittit.*

e ¶ *Apostoli.*] quos interdum epistolas, interdum dimissorias vocamus. 2. q. 6. ab eo. & cap. post appellationem. Quid sint apostoli. & vnde dicantur, & de quadruplici eorum specie & eorum formis, vide in Specul. eod. tit. 4. parte, §. sequitur.

f ¶ *Certum.*] siue per denominationem diei, puta die Iouis proxima: vel per numerũ, puta hodie ad viij. dies, vel octaua die mensis.

¶ *Glo. seq. ponit diuersitatem, & eius rationem.*

g ¶ *Nec petat.*] sola ergo cõparatio non sufficeret. non sic in casu decr. si à iudice. eo. tit. lib. 6. est enim casus ille ab isto diuersus: apostoli enim dãtur vt instruatur iudex ad quẽ. eo. tit. vt sup. lib. 6. sed reuocatio grauaminis fit: vt iurisdictionẽ resumat iudex à quo. non est ergo mirũ, si plus circa primũ quàm circa 2m arctat appellans. & iudex à quo plus circa secundũ quàm circa primum. Ioan. And.

¶ *Glo. seq. fortificat textum quærit: & sub dubio soluit.*

h ¶ *Videtur.*] etiã si iret vel mitteret pro illa psequenda ĩ. eo. ab eo. lib. 6. Sed quid dices: si in isto casu vel sequẽti cõparuit appellans in termino certo, vt hic: vel infra incertũ, vt ĩ. proxi. rñ. iudex assignat nouũ terminũ ad illos recipiẽdos, in quo nõ cõpareat appellans; nunquid renuntiasse vr̃? Forte fuit de mente huius iuris, q vltra secundã vicẽ nõ teneatur appellans corã ipso p hac causa cõparere. Tutius est ex quo secundus terminus est infra tẽpus iuris, & infra qđ ad hũc actũ iudex est, corã illo in termino prorogato cõpareat: non tñ puto q teneatur plus petere. sic procedat qđ dixi de vice secunda: sed satis est q exhibeat se paratũ recipere, sicut in prædi. decr. si à iudice. Et licet (vt dixi) hoc sit tutius: non tñ æstimo eum qui bis cõparuit negligentẽ vel renuntiantẽ dici posse: aliàs sequeretur q singulis diebus de termino xxx. dierum post appellationem extantibus ad comparendum posset vrgeri.

¶ *Glo. seq. not. differentiam litteræ, quam declarat, & ex eo differt.*

i ¶ *Infra dictum.*] Not. quia ĩ proxi. rñso dixi in assignato termino: hic dicit, infra dictũ terminũ. vbi ergo est certus terminus, debet in termino cõparere; nec tunc sufficeret id ante terminũ facere. vbi vero sub hac incertitudine, scilicet infra terminũ iuris, satis est infra illũ terminũ petere iterato. Et not. q licet terminus sit incertus, cũ rñdit se daturũ infra terminum iuris: puto tñ q si rñderet se daturũ in termino iuris, vel vltima, vel penultima die termini iuris, q terminus certus esset, nec tunc sufficeret ante terminũ cõparere. Et p id vr̃ hic expressum, q citatus vel iussus vt cõpareat, vel aliquid agat infra certum terminum, vt quotidie fit, satis est q infra terminum quandocunque

¶ *Gl. seq. quærit, & soluit, contrariam obseruantiam ponens, quã partim cõmendat; in fine quærit, & arguit.*

l ¶ *Oblatos.*] Sæpius vidi dubitari, cuius expẽsis apostoli sint tradendi. Cõius seruatur q expensis appellantis: sed hæc littera facit in Ʒtriũ dum dicit, oblatos. sicut ergo libellũ, quẽ actor tenetur reo offerre, 2. q. 3. offerat. suis expensis tradit: sic & iudex, apostolos. ad idem de offi. ordi. si canonici. p hoc facit 2. q. 6. ab eo. vbi dr̃ q traditio apostolorum expeditur ex officio iudicis. Item facit C. eo. tit. eos. in fin. vbi dr̃ q etiam non petenti dari debent. hic etiã vtitur verbo dandi, & verbo exhibendi, quo verbo etiam vtitur decre. pia. & decre. ab eo. eod. tit. lib. 6. & decre. vt super. eod. tit. dicit, tribuat. & l. iudicibus. C. eod. canonizata. 2. q. 6. in fi. dicit, cõuenit pstari. satis est ergo, q cuicunque horum verborum attribui possit gratuita datio. hẽ præcedens decre. 1. & decre. vt super. præcipiũt eos exhiberi. & quod præcipitur necesse est fieri. 14. q. 1. quod præcipitur. de verbo. signi. in his. ex quibus vr̃ gratis offerendos apostolos & facit ad materiam quod scripsi de electio. vt prætérita. vt dixi. Contrarium seruatur, quod æquitatẽ habet saltem in delegatis. Dubitari solet etiã an clausos & sigillatos appellans recipere teneatur. & arg. decret. intimasti. eod. tit. videtur quòd non.

m ¶ *Dederit.*] hic tolle litteram infra appellationem suam, extũc. & c. idem facias in fine sequen. vers.

n ¶ *Aut si.*] secundus casus per quẽ patet, q appellans si sufficienter petit apostolos coram iudice, qui rñdit se illos daturum, nullo termino statuto, cõparere vlterius nõ tenetur. fortius ergo si nihil rñderit, aliàs inutile foret qđ dr̃ ĩ. 1. rñso. & adhuc fortius si denegauerit: sed hoc erat expeditum in decre. ab eo.

o ¶ *Præfixo.*] tunc vel postea.

p ¶ *Vel infra.*] tertius casus. & per id qđ dr̃ hic, & ĩ. eo. §. similiter; patet, q iudex à quo, potest infra tempus iuris tenere impeditum appellantem: nec enim cogitur infra terminum illos dare. facit de elect. commissa. lib. 6. licet ergo satis sit appellanti infra terminum illos petere per modum qui sequitur, tenetur tñ finem termini expectare, vt videat an iudex offerret & moram purgaret.

q ¶ *Extunc.*] scilicet in primo casu lapso termino præfixo per iudicem in secundo post respõsionem iudicis, si postea terminũ non statuerit, in tertio post iuris terminum. sic intelligo litteram, vt sic cuique casui continuetur iste finis, vt ĩ. dixi.

¶ *Gl. seq. specificat septem casus ex textu, & duos addit, & penã ponit.*

r ¶ *Denegati.*] nec tenet processus super principali postea factus p iudicẽ à quo. qđ dic vt ĩ. eo. ab eo. in fi. lib. 6. Ex hac ergo constitutiõe elicias quatuor casus Ʒ appellantẽ, & tres Ʒ iudicẽ. Primus, Ʒ appellantem, cũ apostolos non petit. Secundus & tertius, cũ in termino certo ad id dato, vel infra incertũ illos non repetit. Quartus, cũ illos sibi oblatos non recepit. Contra iudicẽ, vt denegasse videatur, sunt tres casus, cũ in certo termino p se statuto illos nõ tradit, vel se traditurũ dicit. sed terminũ nõ statuit, vel dicens se daturũ, infra iuris terminũ requisitus illos non tradit. Duos casus addit, scilicet qñ nil rñdet vel denegat. Iudicis pœna est, vt processus per ipsum habitus postea non teneat. Appellantis, vt appellationi renuntiasse videatur. ĩ. eod. vt super. & c. ab eo. lib. 6. & hic. Io. An.

S ¶ *Icut appellationẽ.*] Præsupponendũ est q appellatio debet prosequi & finiri infra annum, & si appellans fuerit impeditus in primo anno, dabitur sibi alius annus. Sed quæritur, quid iuris si fuerit impeditus etiã in secundo anno, vtrũ dabitur sibi tertius annus?

Vide Panormit. in c. si ratione. in antiq. eod. tit.

CASVS. Appellaui à grauamine extraiudiciali, puta cum essem in pacifica possessione vineæ, domus, prati, vidi te paratũ cũ armis ad me impediendũ: appellaui à futuro grauamine, vel cũ canonici vellent eligere inhabilẽ in epm, ego decanus me opposui: vtrum ista appellatio debeat terminari & prosequi infra annum? Dicit q ficaliàs appellatio censebitur deserta, id est, derelicta. Sed quæritur, qñ incipit currere annus? Dicit q si appellauerim à grauamine illato tunc incipit currere annus à die interpositæ appellationis. Si vero appellaui à futuro grauamine, tunc incipit currere à die grauaminis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo nota, q dies appellationis in qua interponitur appellatio, non computatur in termino anni ad prosequendum & finiendum præfixi. gl. in verbo, à die. Ex quo nota, q dictio, a, coniuncta dierum numero, excludit illam diẽ cui adiungitur: exemplũ hic in littera à tali die. simile notatur in c. statutũ. de præbend. lib. 6. Nota q à futuro grauamine appellatur extra iudicium dumtaxat, & tunc tempus anni currit non à die interpositionis ipsius, sed à die illati grauaminis. Et not. singulariter duo ex hac littera. Primum notabile: quia sicut datur annus ad prosequendum in appellatione iudiciali, & ex causa datur biennium, ita in extraiudiciali. Secundũ notabile, q tẽpus anni datur ad prosequendũ & finiendũ in vtraque appellatione: & q cessante impedimento vtraque appellatio per lapsum anni remanet deserta. Et circa impedimenta vide hic. glo. penult. Et dic latius, vt notatur in c. cũ sit. de appella. Nota q appellatio extra iudicium comparatur appellationi iudiciali. discomparatur etiam, vt not. eo. tit. bonæ. de hoc in glo. 3. in fine. Not. q extra iudicium appellatur à futuro grauamine. de hoc in glos. in verbo, à futuro. Zabarella.

tionẽ [a] iudicialem [b], sic & extraiudicialem [c] infra annum à die [d] interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro [e] grauamine appellatur, prosequi & finire [f] tenetur appellãs. Quod si iusto impedimẽto [g] cessante nõ fecerit, debebit eius appellatio deserta [h] cẽseri.

¶ *Prima glo. dicit quod approbet, & reprobet, & remittit.*

a ¶ *Sicut appellationem.*] in hac decret. & sequent. breuiloquus fuit auctor, ita quòd summandæ non sunt. Hic approbat in vno dicto quod not. Inn. eo. tit. cõstitutus. & c. bonæ. in alio determinat not. C. de tempo. appel. l. fi. §. illud. & reprobat opinionẽ Host qua not. eo. tit. ex rõne. approbat qđ olim disputãdo terminaui, vt j. patebit.

b ¶ *Iudicialem.*] 2. q. 6. ei qui. & eo. tit. cum sit Romana.

c ¶ *Extraiudicialem*] De qua eod. tit. concertationi. lib. 6. & hoc probabamus olim per decret. constitutus. eod. tit. quæ loquitur de appellatione extraiudiciali: & tñ appellans non impeditus excluditur à prosecutione post annũ, qđ ibi Inno. tenebat cum determinatione huiusmodi capituli, scilicet q quãdo appellat à futuro grauamine, tunc à tempore grauaminis annus prosecutionis incipiat. Et xij. differentias inter extraiudicialem & inter iudicialem appellationem scripsi post Host. eod. tit. bonæ.

¶ *Glo seq. primo notat, allegans 4 concor. & vnã differentiã. Secũdo ponit 5 op. et quintã coadiunat 5. rationibus. Tertio primã approbatã probat aliqs 5. rationibus. Quarto respondet ad op. & rationes contrarias.*

d ¶ *A die.*] Ergo vr q illa pars diei in qua appellatur, cedat lucro appellantis, nec cõputetur in anno. sic de elect. c. 1. de except. pra. de resti. spo. frequens. & de præben. statutum. lib. 6. & in hoc differat à tempore appellationis interponendæ, qđ currit de momento ad momentũ. de re iud. q ad consultationem. Scire debes q olim hanc quæstionẽ disputaui, scilicet qñ deberet currere tempus appellationis prosequendæ. Accur. in l. fi. C. de temp. appel. ponit tres opiniones, scilicet hic approbatam, & aliã q incipiat à tempore inchoatæ prosecutionis: p qua facit lex illa ibi; & annale tempus post inchoatã litem præterierit. Tertia est, q appellans si nõ prosequitur infra annũ à tempore appellationis, vel biennium ex causa, rata manet sententia: sed si inchoauit infra hæc tempora: tunc à tempore inchoationis habet annum, & ea causa biennium: sed vt ibi not. sm has duas opiniones posset prosecutionis tẽpus extendi ad quadriennium. Est quarta opinio, quam ipse not. in Auth. de iud. §. appellationes. coll. 6. vt cursui ipsius anni præponantur duo menses per §. prædictum. vbi vr expressum. Et quinta opinio, quæ placet Host. eo. tit. ex ratione. q currat annus à tempore sententiæ, à qua fuit appellatum. alleg. 2. q. 6. anteriorum. ver. & sancimus. sed ibi loquitur de tempore appellationis interponendæ. iuuabam hanc opinionẽ per l. iudicibus. C. eo. quæ habetur 2. q. 6. in fi. vbi tempus apostolorum petendorũ currit à tempore sententiæ, vt etiã dixi j. c. prox. in gl. 3. ad idẽ ea. q. propter superfluam. facit eo. tit. non solũ. lib. 6. vbi attentata post sententiam, scilicet ante appellationem reuocantur per modum attentati. Idem tempus restitutionis in integrũ & supplicationis 5 sententiam currit à tempore sententiæ. de resti. in integ. c. 1. lib. 6. C. de preci. Impe. offe. Authen. quæ supplicatio. Itẽ annus executionis, qui datur delegato, currit

Appellationis prosequẽdæ, quãdo incipit tẽpus currere.

Restitutionis, & executionis tẽpus currit à tempore sententiæ.

à tempore sententiæ. de offic. deleg. quærenti. sic dicam de isto. & vr casus C. de temp. appel. l. 1. quod de tẽpore psecutionis vr debere intelligi. Prima opinio quam in solutione tunc tenui, sic probatur: istud tempus datur appellãti ad prosecutionẽ appellationis 2. q. 6. ei qui. aliàs incipit, si quis appellat. C. de tempo. appel. ei qui. eo. tit. cum sit. & c. reprehensibilis sæpe. & c. constitutus. de sen. excom. licet. lib. 6. ergo oportet appellationem præcedere huius tẽporis cursum, or lex sit impossibilis. 4. dist. erit autem. cũ si. Item decret. ad hoc 2. eod. tit. dicit post appellationem. Itẽ lex 2. in prin. & l. 3. post prin. C. de tẽp. appel. ad idem. eo. tit. Nicolao. de do. & contu. cum olim. in fi. Itẽ cum decem dies dentur ad deliberandũ an expediat appellare, non cõputabunt in tempore prosecutionis: nam ista diuersa sunt. quod patet de procu. ob insuste. in fi. C. eo. tit. inuitus. Et facit qđ ibi not. aliàs cũ tempus interponendæ currat à tẽpore scientiæ illius sniæ. 2. q. 6. biduũ. eo. tit. concertationi. lib. 6. si tẽpus prosequendæ curreret à tempore sniæ [i], sm id post annum posset appellare, sed non psequi. simile quod not. ff. de excu. tu. quinquaginta. facit ff. de requi. te. l. annus. per quæ iura, & per decret. ex parte. j. de rescr. hãc partẽ elegi, quæ hic approbatur. Ad 5tia rñdetur, q secunda & tertia opinio absurditatẽ habent, de qua dixi j. potest ergo exponi qđ dicit ibi lex, vt ibi not. præterierit, id est, præterisse noscatur, vel clarius, id est, cursum suum compleuerit; & per eũdem modũ tollitur quarta. & qđ dicit §. appellationes. post duos mẽses tempus fatale suum incboare cursum, exponas, id est, inchoatum prosequi & finire. vel quod ibi dr est locale vel speciale, vt ibi not. Pro quinta opinione non facit decre. ex ratione. vt patet ex ea, & ibi scripsi. Lex iudicibus non obstat: quia licet appellare & apostolos petere sint diuersa, & habeant diuersa tempora: quia tñ fiunt corã eodem & sm accessoriũ primi, & in sola verbali petitione consistunt, voluit ius vnũ tempus cum alio confundi: sed appellatio & prosecutio fiunt coram diuersis: quæ prosecutio in multa difficultate consistit, quare ius noluit vnum tempus in aliud imputari. In tempore restitutionis, supplicationis, & executionis, nõ est dare diuersa tempora, quæ possunt confundi, sed vnum solum. decret. non solum. in beneficio deliberandi procedit, quod haber victus per decendiũ quo reuocantur ante appellationem & post sententiam innouatam. Lex 1. C. de temp. appel. varios habet intellectus, vt ibi not. Ioan. And.

i Aliàs sciendæ.

¶ Idem.

¶ *Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixũ, non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu, nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.*

CAP. IIII.

QVAM-

e ¶ *A futuro.*] quia in iudicio non appellatur nisi à grauamine illato, vel cõminato: ideo non in iudiciali, sed extraiudiciali pcedit hæc distinctio. si ergo appellat canonicus ne fiat electio eo excluso, vel ne fiat de Titio, vel ne fiat nisi de nominato p maiorẽ partẽ capituli, vel appellat possessor ne possessione inquietetur, extũc & nõ prius cũ 5 appellationes fictũ fuerat, illas pseq tenetur. sic loquũtur de elect. cũ nobis & c. auditis. & eod. tit. constitutus. c. bonæ.

Appellari non potest in iudicio à grauamine futuro.

f ¶ *Finire.*] in hoc conuenit tempus restitutionis in integr. j. ea. compil. de restit. in integ. c. vnico. & approbat in hoc quod not. Inno. j. eo. ex ratione. & Ber. j. eo. cum sit. & c. oblatæ.

g ¶ *Impedimento.*] de hoc quod prouenit quandoque ex parte iudicis, quandoque ex parte appellantis, quandoque ex parte appellati, satis j. eo. ex ratione. & in Specul. eo. tit. §. nunc breuiter.

h ¶ *Deserta.*] idem verbum. j. eo. c. 3. & C. eo. l. qñ. t. Ioan. And.

QVamdiu.] Primo ponit dictum. Secundo, ab illo exceptionem ibi, *Nisi.* Imo. ¶ Præsupponẽdũ est illud qđ dr in c. Romana. eo. tit. lib. 6. videlicet, q licet appellãs de iure habeat annũ ad prosequendam suam appellationẽ, ita q non efficitur deserta nisi post annum: verumtamen iudex à quo, potest illũ terminum abbreuiare & hoc verum, respectu prosequendæ appellationis, non autem respectu finiendæ & terminandæ appellationis.

CASVS. Tu & ego litigabamus: fuit lata sententia 5 te: appellasti: Iudex dedit tibi apostolos assignando tibi terminum duorum mensium ad prosequendam tuam appellationem: Pendente illo termino duorum mensium, compromisimus in arbitros, id est, cõsensimus in aliquos arbitros, qui haberent decidere causam principalem infra medium annum: Quæritur vtrum pendente illo termino medij anni, currat tempus assignatum ad petendum apostolos? Dicit q non, sed pendente termino arbitrij, terminus assignationis quiescit. Et finito compromisso habebis tẽpus, quod restat. Sed quid si expresse, & ex consensu nostro prorogauimus terminum vsque ad annum: quia forte viget tempestas & pestis: Vtrum pendente prorogatione currat tempus assignationis? Dicit q non, immo partes possunt facere istam prorogationem, nisi iudex ex suo officio videns periculum imminere, præciperet partibus vt procederent, & inciperet tunc currere à tempore præcepti: quia forte ex causa matrimonij vel electionis, vbi imminet, peri-

net, periculum. Nota primo, quòd pendente compromisso inter appellantem & appellatum, nō currit tempus assignationis ad prosequendā appellationē tantū, vel prosequendam & finiendam. Not. ꝙ partes ex cōi cōsensu aliter ꝗ per cōpromissum possunt protelare & prorogare tēpus ad prosequendā appellationē tantum, vel prosequendā & finiendā. Not. ꝙ iudex ex causa pōt pcipere partib[a], vt pcedant in causa appellationis, non obstante cōpromisso vel alio cōsensu partium: & sic ista Clementina addit tria ad Authen. si tñ. C. de temp. appel. quæ sumitur ex illa Authent. vt prima glo. dicit. Primo addit: quia Authentica bene dicit, ꝙ pendente compromisso nō currit tempus ad finiendam appellationē, & nihil dicebat de termino assignationis ad prosequendam tantū. Secundo, quia illa Authentica solum loquitur de compromisso, & non de prorogatione vel alio consensu: ista cle. loquitur de omni consensu. Tertio addit in hoc quod dicit, ꝙ iudex de officio suo potest præcipere partibus vt procedant, & hoc ex causa, videlicet qñ causa appellationis desiderat celeritatem, vt in matrimonio spirituali & carnali. Not. *Ex dilatione*, id est, ex prorogatione. Nam dilatio, est temporis in causa prorogatio. Vel secundum Bal. est tēpus quod habent certum principium & certum finem. Vel sic: Est tempus datum à lege vel à iudice partibus ad veniendum. Et talis est duplex, scilicet prima, quæ datur ab homine vel à iudice. Secūda, quæ datur à iure vel à lege, vt patet in rubrica de ferijs. Et dilationum (secundum Host. in sum. tit. de dilatiu. §. 1.) aliæ sunt citatoriæ, quæ dantur vocato ad causam. vel ad veniendum ad iudicē ante litis cōtestationem: infra quas citatus se præparabit, vt veniat in termino, & nihilominus post terminum, vt de offic. deleg. consuluit. Aliæ sunt dilationes restitutoriæ, quæ dantur his qui spoliati fuerunt, vel quæ dantur ad appellandum, quæ sunt decem dierū, vel ad restitutionem in integrum petendam, quæ olim infra annū vtilem, hodie infra quadriennium continuum dantur, vt C. de in integ. resti. l. fin. Aliæ sunt deliberatoriæ, quæ dantur reis ad deliberandum, de quibus C. de litis contesta. Aliæ sunt peremptoriæ, quæ dantur volenti probare, de quibus in l. 1. C. de dilationibus. Aliæ sunt executoriæ, quę dantur cōdemnato ad hoc ꝙ satisfaciat, de his l. 2. de vsur. Alię sunt reuocatoriæ, quæ dantur habenti ius reuocandi domum: de quibus habetur l. 2. §. legatis. ff. de iudicijs. Aliæ sunt vocatoriæ siue feriales, vt in l. 1. C. de ferijs. & ff. eo. & 2 5. q. 4. per totum. Aliæ sunt persecutoriæ, quæ dantur ad appellationem prosequendam, de quibus in Authen. ei qui appellat. C. de temp. appel. Et hic in nostro proposito. Aliæ sunt saluatoriæ, vt pœnitentiales. Aliæ præceptoriæ, de appel. c. præterea. Aliæ electoriæ, vt de conuer. coniu. c. ex publico. ff. de adop. l. mancipiorum. & de elect. ne pro defectu. Aliæ expertoriæ, vt de frigi. & malefi. cap. laudabilem. Aliæ exemptoriæ, vt qui matri. accu. possunt. c. si. Aliæ refutatoriæ, vt de appel. personas. & c. secundo requiris. Aliæ executoriæ, scilicet ad proponendas exceptiones concessas à iure. de excep. pastoralis. Not. ꝙ pendente compromisso, dormit cursus fatalium, & sic finito compromisso, reassumit suum cursum, & cōputantur vltima tempora cum prioribus. de ver. signif. dilecto. & de in integ. resti. cle. vnica. Not. ꝙ in causis in quibus vertitur periculum, potest iudex etiam partibus non prosequentibus ad appellationem procedere. de hoc in glo. in ver. imminere. Zabarel.

De intellectu vide Matthesilanum in Authent. si tamen C. de tempo. appel.

Dilatio quid sit.

diu[a] † appellationis prosecutio per compromissum[b] vel alias[c] de partium expresso[d] consensu differtur, tempus ad prosequendum eandem ab homine[e] vel à iure præfixum, currere[f] nolumus appellanti[g]: Nisi[h] forte iudex videns ex dilatione periculum imminere[i], præciperet[k] in illa procedi.

Glo. primo dicit vnde sumpta, & litteram exponit.

a *Quamdiu.*] Sumi potuit ex Authē. si tamen. C. de temp. appel. sumpta de corpore Authenticorum de appe. §. 1. coll. 8. quæ tamen in tribus hic suppletur, vt ỉ. dicam. & qđ dicit quamdiu, exponas, id est, quantumcunque diu, vnde dicit Authent. etiam si decies mille anni influxerint.

Glossa sequens ponit casum diuersum, pro ratione remittit, & litteram declarat.

b *Compromissum.*] non sic in eligentibus, qui compromittunt, quibus bene currunt electionum tempora. de elect. si compromissarius. 1. responso. lib. 6. & ratio diuersitatis ibi not. in glo. fi. Si ergo compromissarius non pronuntiat: reuertitur appellans ad iudicem, & idem puto si pronuntiat: sed appellans vult pœnam soluere & appellationem prosequi: nec ista littera ꝯdicit: immo fauet, cum dicit tempus interim non currere. Item etiam ante pronuntiationem compromisso durante, poterit appellans ad iudicem redire soluendo pœnam, vt not. de offi. dele. significantibus. in 3. gl.

c *Vel alias.*] hoc supplet hæc decre. quod non dicebat Authent. pone mortalitas, vel alia pestis cœpit esse in loco appellationis prosequendæ, ita ꝙ conuenerunt[1] appellans & appellatus differre ad certum tempus, ita ꝙ tempora nō currerent, vel aliquid tale.

[1] Si nō cō tractassent, pestis non excusaret, inquit Pa. not. vide eundem in c. cum dilecti. de dolo & contu. Pont.

Glo. seq. not. à contrario, ponit exempla, & causam reddit.

d *Expresso.*] non sufficeret ergo tacitus. puta ꝙ simul appellans & appellatus ad domicilium redeunt, vel longam peregrinationē simul arripiunt, vel aliquid tale: imputet enim sibi appellans, qui sic tunerat. Item per procuratorem prosequi poterat.

Idem.

Ante diffinitiuam appellanti non licet prosequi causas in appellatione nominatim non expressas. Nec processus primi iudicis iustificari, vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

CAP. V.

APpellanti[l] ab interlocutoria[m], vel à grauamine iudi

e *Ab homine.*] hoc est secundum, in quo suppletur Authen. quæ loquebatur solum de tempore iuris.

f *Currere.*] non intelligas, ꝙ compromisso deleto, vel tempore, de quo conuenit, finito, habeat appellans integrum tempus: sed solum habebit quantū tempore compromissi supererat: dormit enim tunc illius temporis cursus. facit ỉ. ea. compil. de resti. in integ. c. vnico. quod plene not. de verb. signi. dilecto. ff. ex qui. cau. ma. sed & si per prætorem. §. quotiens.

g *Appellanti.*] nec appellato.

h *Nisi forte.*] tertium, in quo suppletur Authentica.

i *Imminere.*] ỉ. eod. oblatæ. ad fi. quæ ponit exemplum de causa electionis, vel matrimonio spirituali. idem ibi dixi de matrimonio carnali, secundum Gof. Host. & Aegi. alleg. vt lit. non conte. quoniam. Item dicit ibi Gof. in alijs quæ celeritatem desiderant. ff. de dam. infec. l. 1. de fer. l. ỉ. & 2.

ABBAS ANTIQ. Idem si ex dilatione fit alijs præiudicium, vt si esset quæstio hæreditaria, vel natalium, quæ differtur in fraudem legatorum, qui filij sint legitimi. Ex quo not. secundum Lau. ꝙ vbi interest tertij, puta reipublicæ, seu Ecclesiæ, vel priuati: vel vbi periculum animarum imminet, potest iudex compellere partes ad litigandum. C. quomodo & quando iudex. Authen. qui semel. de col lu. c. 1. & quod ibi not. Cardinalis.

k *Præciperet.*] post illud ergo præceptum incipient currere tempora. hoc intendit.

APpellanti &c.] CASVS. Appellaui ab interlocutoria iudicialiter lata, vel à grauamine extraiudiciali. A grauamine hoc modo: quia cum essem canonicus Ecclesię Bituricensis, alij canonici volebāt eligere Titiū; appellaui ne eligeretur, & in appellatione inserui causam appellationis: quia dixi ꝙ erat illegitimus: inueni ꝙ hæc causa erat falsa: volo pſequi alia, scilicet ꝙ est excōicatus, vtrū possim? Dicit ꝙ nō. Sed quid si iudex aliqs fecit me citari ad locū non tutū, & est notorium, ꝙ locus non est tutus? Certum est ꝙ non teneor comparere: verumtamen ex abundanti appellaui: pendente appellatione fui reconciliatus, ita ꝙ modo habeo tutum accessum: aduersarius meus vult impugnare assignationem mihi factam ex ista noua causa, quia nunc patet tutus accessus, vtrum possit? Dicit ꝙ ex causa superueniente assignatio non iustificatur. Et quid si iudex fecit me citari? Dicit ꝙ non teneor sistere corā ipso, quia excōicatus est minori excommunicatione. Iudex interlocutus est ꝯ me: appellaui: nunc dico ꝙ erat excōicatus maiori excōicatione, vtrum ex ista noua causa possim iustificare meā appellationem? Dicit ꝙ non. hoc dicit. H. R. [a] Colligo aliqua notabilia: & primo ꝙ appellans ab interlocutoria vel grauamine, tenetur causam grauaminis exprimere in sua appellatione, nec potest iustificare appellationem suam ex nouis causis expressis in appellatione: secus si appellatur à diffinitiua: quia non est opus exprimere causam, sed sufficit dicere: volo à vestra sententia diffinitiua tamquam iniusta appellare: vel appello à vestra sententia diffinitiua tamquā iniusta. Not. secundo, ꝙ sicut appellatio non potest iustificari ex causa non expressa in appellatione, ita processus iudicialis nō potest iustificari ex causa coram iudice non proposita, vel de nouo expressa: fallit, vt dictum est, in sententia diffinitiua. vbi non requiritur expressio causæ, & hoc verum nisi in casibus, in quibus ius dicit appellationem non esse admittendam, quia tunc causa etiam in definitiua esset exprimenda. Not. ibi, *Causas*, ꝙ in appellatione ante sententiam potest quis exprimere & prosequi plures causas: & de hoc in glo. in ver. expressas. ibi, & not. quę hic vult. Zab.

[a] Lud. Roma. singulari 278. partem huius Clem. post Bal. & per hanc. C. de tem. appel. limitat nō procedere in causis, quæ de nouo peruenerunt. Item si interlocutoria sic grauet, ꝙ per appellationē à diffinitiuā nō posset separari. sed an verū dicat Lud. iu videbis hic Zabarel & Bar. cum Alex. ibi in prima additione in l. eius qui. ff. de appel. vide Felin. c. qualiter colum. 4. de accusa. Ponta.

Prima glo. dicit quid facit.

l *Appellanti.*] Se summat, habens duo dicta, quæ varias opiniones determinant, vt infra dicetur.

Glossa sequens ostendit reprobatam opi. Innocentij & contrariam reprobatam.

m *Ab interlocutoria.*] Per hoc & per verbum, nominatim, quod ỉ. sequitur, reprobatur opinio Inno. quam not. de no. oper. nun. c. penult. vbi tenet, ꝙ satis est appellantem ab interlocutoria exprimere illam iniustam, etiam si non adijciat in quo. vel quare: & licet ibi hoc approbet, prius tamen ibi dixerat, ꝙ nimis est generale hoc verbum, sicut & si diceret se grauatum. & non exprimeret in quo. Dicit autem opinionem suam amplius procedere, quando appellans

Appellans ab interlocutoria, quid exprimere debet.

appellans diceret sententiam iniustam, quia ex instrumentis, testibus, vel alijs productis aliter vel ꝯrium pronuntiare debuerat. inducit decre. eod. tit. ex parte t. Host. ibi contra, dicens, ꝙ appellās habet exprimere causam quare sit iniusta, & maxime per decre. cordi. eod. tit. lib. 6. & hoc placet Guli. in Spec. de appel. §. qualiter. in prin. & hic approbatur, & merito, quia non esset aliàs differentia in expressione inter appellantem à diffinitiua & ab interlocutoria, cuius ꝯtū vult decre. vt debitus. ī. eod. & prædi. decre. cordi. & facit quod ibi not. in 5. glo. An vero sententia super peremptorio sit diffinitiua vel interlocutoria, dicam ī. cap. fi. in princ.

cis[a], nō licet alias[b] causas prosequi, quàm in appellatiōe sua nominatim [c]dumtaxat expressas[d]: Nec processus [e]primi iudicis [f]ex nouis [g]aut de nouo probandis [h]iustificari potest, vel etiam impugnari[i]: sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt, vel exhibita coram ipso.

¶ Idem.

¶ *Prosecutio appellationis desertæ nō impedit quin sententia censeatur in rē iudicatam transiuisse. hoc dicit. Zaba.*

a ¶ *Iudicis.*] Facit pro Inno. qui intellexit decre. cordi. quando extra iudicium appellatur tantum à iudice. vide quod ibi not. in 4. glo. & hoc dicit, quia appellatio ꝯ partem, iustificatur ex futuro grauamine, vt s. c. a.

b ¶ *Alias causas.*] etiam notorias, licet enim notoriū releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi[v], vt scripsi s. vt lit. non contesta. c. 5. super 1. glo.

v Sequuntur Pa. & Imol. hic. vide Io. in l. 1. col. 7. ff. si quis in ius voc. non ierit. Fe. c. cum dilecta. de rescript. col. 16. 26 sa.

c ¶ *Nominatim.*] Concor. de sen. excom. constitutionem. lib. 6. in appellationibus, in quibus arctat decre. vt circa. de elect. lib. 6. fortior sit expressiu, vt ibi, & eo. tit. constitutio. & in cle. de elect. constitutionem. 2. respon.

¶ *Glo. seq. primo dicit opi. Ber. approbatam, & contrariam reprobatam. Secundo notat & remittit.*

d ¶ *Expressas.*] Approbat quod not. Ber. eod. tit. cum causam. in vlti. glo. & reprobat quod not. Ioan. 2. q. 6. non ita, & ipse Vin. & Goff. in decre. vt debitus. vt ibi scripsi super verbo, probabili. & iura quæ pro eo faciunt loquuntur cum appellatur à diffinitiua. ff. eo. licio. in fin. Et not. per hoc plurale quod adijcitur causas, & per istud singulare verbum, appellanti, ꝯ stylum curiæ, quæ habet ex pluribus causis expressis in appellatione non exprimere nisi vnam in rescripto commissionis, super quo vide quod scripsi in prædi. decre. cum causam. super vlti. glo. & quod not. in Spec. de appel. §. de officio. in penulti. col.

Stylus curiæ in committenda causa appellatiōis.

¶ *Glo. seq. ostendit opi. Inno. approbatam, & contrariam reprobatam, cuius iuribus respondet hic, & infra. glo. 2.*

e ¶ *Nec processus.*] Hic approbat quod not. Inno. in prædi. decret. penulti. de noui ope. nun. reprobans quod ibi not. Hostié. & quod not. glos. in decret. 2. vt lit. non contest. in glo. quare dicit. qd etiā tenebat Ioan. & Vin. ibi. tñ Hostien. ꝯ. & not. ꝙ dicit processus, qa diffinitiua à qua fuit appellatum, bene potest iustificari, & impugnari ex nouis causis vel nouiter probandis, & sic loquuntur iura quæ inducebat Hostien. de fide instru. cum Ioan. de testib. fraternitatis. saluo quod habes in cle. de testi. c. 2.

Appellatio à diffinitiua ex nouis causis iustificari potest.

f ¶ *Iudicis.*] à cuius grauamine vel interlocutoria fuit appellatū, de quo premisit.

g ¶ *Ex nouis.*] Vnde quod dicebat glo. prædi. decre. 2. vt li. non contest. ꝙ ex grauamine receptionis testium factæ lite non contestata iustificabatur præcedens appellatio, reprobabā olim inducēs decre. dilecto. ī. eod. tit. per quam patet, ꝙ etiam præcedens grauamen non iustificat appellationem, nisi fuerit expressum in illa: si ergo iniquitas iudicis præcedens appellationem illam non iustificat, ergo nec subsequens. duo ergo requiruntur coniunctim, ꝙ grauamen præcesserit appellationem, vt hic, & ꝙ fuerit expressum in illa, vt supra proximo responso.

¶ *Glo. seq. reprobat vnam lecturam, ponens aliam quam exemplificat.*

h ¶ *Probandis.*] Non intelligas ꝙ veritas grauaminis probanda nō sit coram iudice ad quem, etiam ad iustificandam appellationem, licet probata non fuerit coram iudice à quo: quod dic vt s. eod. tit. interposita. 1. respon. sed hic intelligit grauamen iudicis, vel iniustitia processus oportet ꝙ pateat ex actis coram iudice: vnde si pposui exceptionem, probationem obtuli, & admissus non fui, hoc probato apparet grauamen: sed si exceptionem legitimam probaui, & iudex illam repuit, hoc probato grauamē apparet. Sed si excipiebam actorem excōicatum minori, iudex illam repulit, non iustificatur appellatio, nec impugnatur processus probando illum excōicatum maiori, de quo in primo iudicio non fuerat obiectū. Item si appellaui propter exceptionem de loco non tuto, non admissam, non iustificabitur processus, licet nunc probetur me postea reconciliatum.

i ¶ *Impugnari.*] Impugnatio respicit appellantem, iustificatio respicit appellatum: neuter autē ipsorum vti poterit his quæ coram ipso acta vel exhibita non fuerunt.

S ¶ *Appellationem.*] Casvs. Tu & ego litigabamus coram officiali Bituricensi: ipse tulit sententiam ꝯ te: infra xxx. dies non petisti Apostolos; vel si petisti, non comparuisti in termino tibi assignato per iudicem à quo, ad dandum tibi apostolos, vel si comparuisti tñ non introduxisti tuam appellationem infra terminum tibi assignatum, tamen postea prosecutus fuisti tuam appellationem: Vtrū non obstante prosecutione prima sententia transierit in rem iudicatam? dicit ꝙ sic.

CAP. VI.

SI † appellationem[k] per negligentiā [l]appellantis desertam[m], appellans ipse cum appellato[n], aut appellatus [o]etiā per se & principaliter prosequatur; non ideo minus in rem

¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo ꝙ ꝑ negligentiam appellantis efficitur appellatio deserta, id est, perinde habetur ac si non fuisset appellatum; nec tunc fiet deuolutio ad superiorem. Not. secundo ꝙ appellatus potest prosequi causam appellationis appellante non prosequente: quia appellans potest renuntiare appellationi quo ad effectum eius, ita ꝙ appellatio deserta non assumit vires ex psecutione. Not. ergo sententiam totius c. videlicet, ꝙ sentētia a qua fuit appellatum, transit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum, dummodo appellatio non fuerit prosecuta sed deserta, puta, lata est sententia ꝯ me, à qua appellaui, sed infra xxx. dies nō petii apostolos: Quæritur, an talis sententia trāsierit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum? Dicit ꝙ sic. Sed pono ꝙ post xxx. dies petij apostolos, & prosequor meā appellationem: Quæro an ista prosecutio impediat executionem sententiæ? Certe non: quia postquam transiuit in rem iudicatam potest mandari executioni infra tempus legitimum, forsan infra quatuor menses, qui dātur iudicatis ad soluendum iudicatum.

† Pro limitatione huius Clem. vi. Abbatem in c. ex parte. el 2. extra de rescrip. & de materia ibidē plenissime. Felinum.

¶ *Glo prima dicit quid reprobet vel approbet.*

k ¶ *Si appellationem.*] Reprobat quod not. Inno. eod. tit. ex ratione. approbans & fortificans quod ibi not. Hostiensis.

l ¶ *Per negligentiam.*] vt quia neglexit apostolos petere, vt in cap. quamuis. s. eod. vel neglexit prosequi infra tempus iuris vel hominis, vt in decre. sicut. ī. eo.

¶ *Glo seq. alleg. concor. & soluit duo dubia.*

m ¶ *Desertam.*] Idem verbum in prædi. decre. sicut. Et not. quia si in appellatione quæ à principio tenuit, & postea tenere desiit, procedit hoc dictum, fortius puto procedere in appellatione quę diceretur à principio non tenuisse, vt quia dr̄ interposita tertio vel post decem dies. Item si procedit in tacite deserta per negligentiam, fortius in expresse deserta per renuntiationem. facit eod. tit. Romana. §. si vero. & §. si autem. lib. 6.

Appellatio potest esse deserta tacite & expresse.

n ¶ *Cum appellato.*] Licet ergo dilationes quas petit appellatus, ꝑ quas protelatur appellationis prosecutio, prosint appellanti, sicut etiā restitutionē petenti prosunt quas petit reus ꝯ quē petitur. C. de tempo. resti. in integ. l. penulti. ipsa tñ ꝓsecutio, quā facit etiā appellatus sibi non prodest. vt hic per rationem quam ī. dicam.

Dilationes appellati prosunt appellāti.

¶ *Glo seq. ponit dictum Inno. & duas rationes ipsius, ad quas secundo respondet, ponens contrarium dictum Host. quod fortificat, & rationem reddit, cui rationi obiecit & soluit.*

o ¶ *Appellatus.*] Hic fortificat dictū Hostiensis. quærebat enim Inn. quid si post lapsum tempus prosecutionis fertur sententia infirmās primam sententiam, postea petit appellatus ipsam primam executioni mandari? Tenebat ꝙ ipsi appellato obstabit exceptio rei iudicatæ ex secunda sententia infirmationis: nec valebit si dicat per lapsum temporis ante sententiam infirmationis primam sententiā ratificatam: quia secundum eum prætextu huius nouę defensionis non debet secunda infirmationis sententia retractari. de re iud. inter monasterium. C. de transact. sub prætextu. nec valet etiam dicere ꝙ non valet secunda sententia lata ꝯ primā: quia vt dicit, s̄m id numquam valeret sententia appellationis primam infirmans: nec est etiam super eo prima lata in causa principali, & secunda lata in causa appellationis. & hoc reprobat Hosti. dicens, ꝙ lapsus temporis ratificat sententiam, & facit haberi perinde ac si non fuisset appellatum: sententia ergo infirmationis postea lata, à non suo iudice lata fuit. Item non valet sententia ꝯ rem iudicatam. de hoc in prędi. decre. inter. Nec obstat prima ratio Inn. quæ procederet in sententia lata à suo iudice. Nec obstat secunda ratio: quia vbi per appellationem suspensa manet prima sententia, bene tenet secunda ꝯ primam: sed ex quo cessat prædicta suspensio appellatione deserta, non valet secunda, sicut non valeret si appellatū non fuisset. hoc hic approbatur & fortificatur intantū: quia prædicta procedunt nō solum cum solus appellans prosequitur, sed etiam cum vterque: & quod plus est, etiam si solus appellatus. quod forsan non cogitauerat Hostien. Sic huius ratio, quia petendo pronuntiari male appellatum, non est sibi contrarius in eo ꝙ dicit sententiam transisse in rem iudicatam: licet enim de appellante dubitetur propter ꝯrietatem, quæ

Sententia infirmationis lata post tēpus appellationis prosequēdæ, an possit appellatus petere, vt prima sententia executioni detur.

tem, quæ vĩ inesse, an possis simul prosequi appellationem & nullitatem sententiæ: de quo satis scripsi eo. tit. dilecto. in vlt. gl. [post Inno. & Hostien. & vide in Specu. de sen. prolat. §. iuxta. ad fin.] In appellato tñ dicente male appellatũ & sententiam transisse in rem iudicatam, nulla est 3trietas. Sed dices, immo est 3trietas

iudicatam [a] censebitur transisse sententia [b], à qua fuerat appellatum.

¶ Idem.

¶ *A perẽptoria repulsa ex alio quàm propter ineptitudinem, secundo appellans & succumbens non auditur super ea in appellatione à diffinitiua. hoc dicit. Zabarella.*

inquantum dicit appellationem desertam; & propter hoc sententiam transisse in rem iudicatam, & non desertam, in quantum super eius iustitia pronuntiari petit per appellationis iudicem, & sic negat & asserit illum iudicem. Sol. Et si vis q̃ fatear hic aliquam 3trietatem inesse, tñ appellatus qui reus est, pōt vti 3trijs, maxime quorum finis non est cõtrarius. & actor potest in diuersis instantijs. quod dic vt not. de reg. iur. nullus plurib⁹. lib. 6. nec hic dicitur, q̃ in eadem instantia hæc duo proponat appellatus.

a ¶ *Rem iudicatam.*] hoc est ergo quod dicunt iura, q̃ rata manet sententia, & q̃ appellans cadit à causa. eod. tit. cum sit. & c. sæpe.

¶ *Glo. seq. dubium resoluit.*

b ¶ *Sententia.*] quæ tñ erat aliqua, vt quia 3 ius litigatoris lata. si enim à principio fuisset nulla, sicut propter appellationẽ omissam non transiret in rem iudicatam, ita nec propter interpositã & desertam. de senten. excom. licet. lib. 6. & quod ibi not.

CVm.] ¶ Primo ponit dictum à quo, secundo excipit: ibi, *Nisi.* Imola.

Casus. Tu & ego litigabamus coram archidiacono Pictauẽs. proposuisti defensiones peremptorias ad excludendam intentionẽ meam; archidiaconus interlocutus est illas defensiones non debere admitti, nec esse admittendas: Appellasti de archidiacono ad officialem epi, qui confirmauit sententiam interlocutoriam archidiaconi: Secũdo appellasti de officiali epi ad archiepm Burdegalẽs. qui etiã confirmauit illas duas sententias 3 te latas: certum est, q̃ tu non posses amplius appellare: Tu reuersus ad archidiaconũ, qui cognouit super principali, qui etiam sententiam diffinitiuam tulit 3 te. & iterum ab illa sententia diffinitiua appellasti: in causa appellationis vis allegare exceptiones peremptorias, quę fuerunt repulsæ à principio, quæritur vtrum possis? Dicit Clemens q̃ non, nisi repulsæ fuerint, quia eas proponebas inepte, & nunc in causa appellationis proponis rite: quia forte allegabas præscriptionẽ, & non allegabas bonam fidem & titulum, & ideo archidiaconus illas non admisit: Nunc vero proponis bonam fidem & titulũ, ideo possum admitti in causa appellationis. Not. q̃ non licet tertio appellare. de hoc in glo. in verbo, *Succumbit.* Not. q̃ sicut actor succumbens propter ineptitudinem iterum auditur. de iudi. examinata. ita & appellans. Zabarel.

¶ *Glo. prima docet quid determinat, & casum ponit.*

c ¶ *Cum à repulsione.*] determinat casum dubium circa decre. vlti. eod. titul. lib. 6. qui talis est: Titius 3 me opposuit exceptionẽ peremptoriam, quæ per interlocutoriam est repulsa: appellauit, & cõfirmata est prima interlocutoria, iterum appellauit & iterum confirmata est prima & secunda: quia non potuit plus appellare: processit in principali. & lata 3 ipsum diffinitiua appellauit ab illa, & in causa huius appellationis vult repetere 3 illam interlocutoriam, & videbatur q̃ posset per prædictam decre. 3trium hic respõdetur, vnus tamen casus excipitur.

¶ *Glo. seq. primo dat duas lecturas, & duas remissiones circa illas. Secundo prosequitur quæstionem, opinionem ponens, & probat.*

d ¶ *Repulsione.*] verbali per interlocutoriam, vt prædixi. non est tñ necesse in peremptorijs interloqui. de hoc satis de ordi. cog. c. 1. Idem tñ in repulsione facti, cum illã non recipit, vel ad vlteriora litis procedit. eod. tit. ex parte 2. caute tñ facit excipiens, si procurat interloqui, vt not. in Specul. de appel. §. qualiter. versi. Item q̃ faciat. & dixi eo. tit. dilecto. Et per hanc decre. & illam patet q̃ sententia lata super peremptoria, interlocutoria est, nõ diffinitiua: & hoc tenebat Gar. in decr. cupientes. de elect. ver. insuper. vbi etiam allegabat ad hnc decre. cum dilecti. de electio. & decre. sua. hic eod. tit. Ad idem de offic. delega. significantibus. & quia vt hic patet, hæc repulsio peremptoriæ non est diffinitiua, ergo nec pronuntiatio pro ipsa erit diffinitiua. vbi enim absolutoria desinit, & condemnatoria, & e3. C. de sen. & interlo. præses. ff. de re iudi. l. 1. vt 3triorum sit eadem disciplina. 3 2. dist. hospitiolum. ff. de his qui sui vel alieni iu. sunt. l. 1. de accusa. qui accusare. Præterea natura diffinitiuæ est, q̃ ex ea oriatur actio in factum, sed à sententia lata super peremptoria non oritur actio, sed exceptio arg. in prædi. decr. cum dilecti. in fi. C. de re. credi. l. actori. Item si sententia super peremptoria & pro ea lata esset diffinitiua, non esset alia diffinitiua ferenda, cum tñ de necessitate super principali, voluntarie super peremptoria pronuntietur de hoc in prædi. decre. 1. de ord. cog. dicebat ergo Gar. q̃ siue super dilatoria, siue super perẽptoria, siue super eo q̃d perimit appellationẽ, id est, q̃ appellans non potuerit appellare, feratur sententia, interlocutoria est: secus cum iudex cognoscens de appellatione interposita à diffinitiua, pronuntiat bene iudicatum & male appellatum, vel econuerso: tunc enim diffinitiua est. C. de appel. eos. ff. de his qui not. infa. l. furti. In effectu tamen fatetur, q̃ sententia lata super peremptoria q̃ obstet, habet vim diffinitiuæ.

Actio in factum oritur ex sententia diffinitiua.

CAP VII.

CVm [c] à repulsione [d] exceptionis peremptoriæ [e] secũdo [f] appellãs succũbit [g], nõ est in causa appellationis postmodum à diffinitiua [h] emissæ audiendus vlterius super [i] ea: Nisi tunc rite proposita ex eo prius [k] repulsa fuisset, quia proponebatur inepte [l].

e ¶ *Peremptoriæ.*] & sic parat præiudicium negotio principali: aliàs non liceret repeti, vt in prædi. decret.

¶ *Glo. seq. notat à contrario, mouet dubium, allegat, pro & contra, & soluit.*

f ¶ *Secundo.*] Si ergo semel tantum appellasset & succubuisset, nõ haberet locum q̃d hic dĩ: Si vero secundo appellat, sed appellationem non prosequitus, hic vĩ decre. locum habere arg. š. cap. proxi. vĩ 3 per id quod j. dicam. quod credo vbi renuntiat sponte: quasi licet tarde vtatur iuris consilio expectando euentum negotij principalis: & sic non posset eius resistat, vt j. dicam

g ¶ *Succumbit.*] si succumbit in secunda appellatione, ergo tres habet sentẽtias 3 se, & sic à tertia nõ licuit appellare. eo. tit. directe. & c. sua nobis. C. ne lib. in vna causa l. vna. š. ea. cõpi. de re iudi. c. 1.

Appellare tertio non licet.

¶ *Glo. seq. ponit tria exempla.*

h ¶ *Diffinitiua.*] prolata siue per primum ad quem debuit causa remitti, ex quo fuit pronuntiatum male appellatum, per quascunque manus. de excep. dilectæ. siue p vltimũ, qui forsan ex vi dilationis in principali processit: siue per alium, ad quem forte post causam remissam ad primum fuit in alio articulo bene appellatũ, ita q̃ expedito appellationis articulo, definit postea principale.

¶ *Glo. seq. obijcit & soluit.*

i ¶ *Super ea.*] peremptoria sic tertio repulsa. & est mirabile q̃ nõ appellans auditur, vt in prædi. decre. fi. sed secundo appellans & succumbens non, vt hic. cum secunda repulsio appellationis non deberet plus posse quàm appellationis omissio. Nam & in appellatione à diffinitiua, æquiparamus ista, non appellare. vel, secundo appellare & succumbere: sed licet ista æquiparentur in diffinitiua, in interlocutoria non. lata enim tali interlocutoria, secundum leges debuit, sed secundum canones potuit appellationem differre ad euentum negotij primi. Primum patet C. de epis. audi. l. a. de iudi. apertissimi. C. eo. tit. eos. §. super his. & quorum appel. non recip. l. penult. secundum patet in prædi. decre. vlti. si ergo distulit iuris consilio, & postea victus appellauit, 3 talem interlocutoriam auditur: sed si posset eius interlocutoriam impugnauit, scilicet semel & iterum appellando, ille articulus tam solemniter discussus vlterius examinari non debet, ex quo in secũda succubuit. per q̃d vĩ 1, q̃ etiam iudex causæ principalis ante diffinitiuam non possit illam interlocutoriam reuocare, nisi tunc, scilicet in causa appellationis interpositæ à diffinitiua.

Appellare secũdo & succumbere, tantum est quantũ non appellare.

Idẽ videtur Cardi. hic. Feli. in c. qualiter & quãdo. de accusa. Fonta.

k ¶ *Prius.*] in causa principali.

¶ *Glo seq. ponit quatuor exempla.*

l ¶ *Inepte.*] simile de iudi. examinata. ff. de fiu. l. 1. §. Labeo. exemplum: petebas hæreditatem vel electionis confirmationem, excipiebam te illegitimum, & quia nõ specificaui q̃d debui, tertio succubui: q̃d modo specifico in appellatione diffinitiuæ: super quo vide q̃d scripsi, q. filij sint legi. peruenit. super 1. glo. Ad idem faciũt quæ scripsi de elect. dudum 2. in prin. Vel 3 prouisum possessionẽ petentem excipiebam de crimine, nunc addo infamiam. de accu. accedens. Vel cum ius cõe fundaret actionem suam, excipiebam de præscriptione: nunc exprimo titulum de præscrip. c. 1. lib. 6. Vel opponebam peremptoriam non priuilegiatam, vt lite non cõtest. c. 1. lib. 6. in vim dilatoriæ ad impediendum litem contestatã succubui primo, secundo, & tertio; rediens ad iudicem principalis causæ, lata diffinitiua a qua appellaui, illam exceptionem in vim peremptoriæ proponere potero.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER TERTIVS.
DE VITA ET HONESTATE clericorum.

Continuatio triplex.

Visum est supra de iudicijs & singulis partibus iudiciorum: verum quia clerici in sacris constituti debent ab ipsis abstinere per cap. vnicum supra de iudic. & supra de postul. per totum: ideo post illa annectit rubricã, &c. Vel sic: Visum est supra de iudicijs & singulis partibus iudiciorum, à quibus clerici debent abstinere: Et quia non solum ab illis debent abstinere, sed etiam à vita & moribus malorum debent abstinere, vt praestent exemplũ bonae vitae caeteris: ideo, &c. Vel sic: Visum est supra de actibus iudicialibus, nunc videndum est de actibus extraiudicialib[a], qui competunt tam laicis quàm clericis: Et quia clerici sunt digniores, ideo praemittit de actibus competentibus clericis, & postea determinat de actibus competentibus laicis.

LIBER TERTIVS.

TITVLVS I.
De vita & honestate clericorum.

Clemens quintus in concilio Viennensi.

Punit clericos coniugatos, & alios personaliter & publice carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per dioecesanos nominatim & tertio moniti illud officium non dimittũt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiã dioecesanos contra illos clericos, qui seculares actus exercẽt. Ioan. And.

CAP. I.

Dioecesanis [a] † locorum districte praecipimus, vt clericos [b] carnificũ [c], seu macellariorum [d], aut tabernariorum [e] officium publice & personaliter [f] exercentes, nominatim [g] & tertio [h] moneant, vt sic ab huiusmodi officijs infra conuenientem [i] † terminum monentium ipsorũ arbitrio moderandũ [i] desistant, & quòd ipsa nullo [k] vmquam tempore reassumãt. Qui si taliter [l] moniti ab his non destiterint, aut ipsa (vt praemissum [m] est) exercẽdo resumpserint [n] quandocunque [o], coniugati omnino [p], non coniugati vero in rebus [q], & si omnino incedant vt laici †, in personis priuilegium clericale, quamdiu [r] praemissis institerint, eo ipso [s] amittant.

† al. competentem.

† Vide concilium Trident. sessio. 22. de reformat. c. 1. & Bernardinum Diaz in pract. crimi. canonica c. 63.

Dioecesani.] Tria facit praecipit, punit & excitat. Secunda ibi, Qui si. Tertia ibi, Aduersus.

CASVS. Quidam iuuenis cõstitutus in praesentia Romani Pontificis quaesiuit ab eo, vtrum omnes artes competant clericis ex debito suae honestatis: Et Rñdet Romanus Pontifex ꝙ non, immo si velint euitare poenas hic cõtentas, ipsi debent abstinere ab officio carnificum, & ab officio tabernariorum. Et spectat ad officium dioecesani, vt clerici abstineãt ab istis officijs. Sed quaeritur, quibus poenis dioecesani possint compellere clericos, vt abstineant ab istis officijs? Dicit ꝙ non beneficiati, & non existentes in sacris debent moneri vt à talibus officijs desistant: & si non desistant & sint coniugati, ipsi amittunt duo priuilegia clericalia: videlicet ꝙ quis verberando eos non incurrit sententiam excõicationis, & pro crimine poterunt conueniri coram iudice seculari: Si ipsi non sint coniugati, perdunt priuilegium in rebus suis tantum: quia tenentur soluere subsidia extraordinaria de rebus suis. hoc dicit H.R. Colligo aliqua notabilia. Et primo nota duo officia ꝓposito clericali non conuenientia: scilicet officium carnificis, & officium tabernarij. Not. ꝙ clericus coniugatus si exercet illa officia, ipse perdit duo priuilegia clericalia, de quibus in glo. Sed non coniugati perdunt priuilegium, quod eis competit in rebus suis.

Not. *Commercij*. Commercium commercij, cio. n. s. id est, pluribus rebus vna venditio, vel diuersarum rerum commutatio, vt si quis daret vel commutaret mantellũ pro capa: vel econuerso: Vnde dr̃ commercium quasi commutatio mercium. Illa vero mirabilis incarnatio Iesu Christi fuit commercium quasi commutatio mercium, scilicet diuinitatis & humanitatis: Nam homo quodammodo concessit Deo humanitatem, Deus homini largitus est diuinitatem. Descendit diuinitas, & ascendit humanitas, & exaltata est super choros angelorum: Vnde canitur, O admirabile commercium, creator generis humani animatum corpus sumens, &c. Not. ꝙ haec dispositio est stricti praecepti: ibi, *Districte praecipimus*. concor. de decimis. non est. Ex quo infertur contrafacientes mortaliter peccare. 4. dist. denique. in fin. de offi. archi. ea quae. vbi de hoc. Not. casum in quo requiritur monitionem fieri per ipsum praelatum in verbo, *Moneant*. vnde secundum Pau. non sufficeret alterius monitio. de hoc ĩ. de deci. cle. 1. Zabarella.

Glo. prima summat, diuidit, dicit quid determinat, & dubium soluit.

a *Dioecesani.*] Casus. punit clericos coniugatos, & alios personaliter & publice carnificũ, & tabernariorum officiũ exercentes, qui per dioecesanos nominatim & tertio moniti illud officium nó dimittũt, vel dimissum reassumũt. Excitat etiã dioecesanos ꝯ illos clericos, qui seculares actus exercent. Et tria facit: praecipit, punit, & excitat. secũda ibi: *Qui si*. Tertia ibi: *Aduersus*. Determinat & declarat decre. penult. in prin. & vlti. eod. tit. & quod not. Guil. in specul. de cleric. coniu. ver. sed nunquid dices. Et not. Verbũ, *Dioecesanis*, non dicit ordinarijs locorum. sicut ʒ. ea. cõpi. de seque. pos. cap. 1. per quod vr̃ ꝙ alij ordinarij licet in loco iurisdictionem habeant, hoc non possint inquantum haec constitutio nouũ inducit. & facit quod dicam ſ. de iurepa. c. 1. post princ.

Glo. seq. soluit dubium de exemptis: circa quod distinguit.

b *Clericos.*] puta ꝙ includat etiã exemptos qui delinquerent in loco non exẽpto: cũ per id subsint dioecesanis: vbi vero delinquerẽt in loco exempto, nõ vr̃ ꝙ ad illos extendatur haec cõstitutio, cũ excitet officiũ dioecesanorũ tñ. ad hoc de offi. ordi. licet. & c. penult. maxime: quia q̃n iura ista volunt dare iurisdictionẽ sup exẽptos, hoc exprimunt, vt patet ʒ. ea. cõpi. de sup. negli. prala. c. vnico. cũ suis concor.

Carnifex vnde dicat.

c *Carnificum.*] carnifex dr̃ à carnifico, cas quia carnes facit & vẽdit. facit de appel. significãte. vnde & homicidae solẽt dici carnifices.

Glo. seq. dicit vnde dicãtur, causam ponit, & dubium soluit.

Macellarij qui dicantur.

d *Macellariorũ.*] Hi sic dicuntur: quia pecora vel quadrupedia mactãt: à macello, as, qđ est mactare & trucidare. & pp horrorẽ & vilitatem illorũ duorum officiorũ, scilicet macellarij & tabernarij, hoc est specialiter de his prouisum: & licet multa alia sint vilia, puta aptare pelles & coria, & his similia: tamen constitutio locum habet solum in expressis.

† A contrario ergo si saltem non solum per tent, non sunt vt laici puniendi. Card. Fontan.

Taberna vnde dicatur.

e *Tabernariorũ.*] Taberna dicta est a tabulis, quae mercibus substernuntur. & proprie dicitur domus in qua panis, vinum & carnes coctae venduntur: talia loca nedum tenere, sed nec ingredi debent clerici. eod. tit. clerici. 44. dist. clerici.

Glo. seq. soluit dubium, & contrario respondet.

f *Publice & psonaliter.*] Cõiunctim requirunt̃ haec duo. si ergo occulte vel p aliũ hoc exercet, cessat poena, licet si culpa. & sic soluit qđ opponi posset de decr. fundamẽta. de elect. lib. 6. §. vt ergo. & §. seq. d decr. mulieres. de sen. excõ. q p aliũ. d reg. iur. li. 6. c. cũ cõcor.

g *Nominatim.*] id est, proprijs nominibus eorum expressis: quasi non sufficiat dioecesano monere in genere clericos dioecesis suae, vel clericos talis plebanatus, vel talis ecclesiae: sed monere debet exprimendo illius vel illorũ nomina. & concor. de sen. excom. constitutionẽ. lib. 6. & ĩ. de sen. excom. grauis. in fin.

h *Tertio.*] de sen. excõ. sacro. & c. constitutionẽ. lib. 6. debet ergo habere aliquorum dierũ interualla, vt ibi dr̃. nec vr̃ hoc sufficere ꝙ emanaret vnum peremptorium per hanc litteram.

i *Moderandum.*] de appel. cum sit Romana.

k *Nullo.*] Simile de coha. cleri. & mulie. sicut.

l *Taliter.*] scilicet per dioecesanos nominatim, & tertio praefixo termino congruenti.

m *Praemissum.*] scilicet publice & personaliter.

n *Resumpserint.*] lapso termino. hoc dico: quia si habuisset terminum mensis, & v. die dimisissent, decimaquinta resumpsissent, dũmodo infra terminũ postea dimisissent, nõ esset locus poenae [t].

t Quia in talibus finis est spectandus. Panor. Card. Fontan.

o *Quandocunque.*] quasi etiam post tempora longiora. & est simile de ordi. cog. c. 2. Ioan. And.

Glo. seq. litteram exponit, duas lectiones ponit, & inducit simile.

p *Omnino.*] s. quo ad duo priuilegia, q̃ poterant habere, p decre. vnicã de cle. coniu. lib. 6. & si hic cõiungis totã illã partẽ, scilicet priuilegiũ clericale quãdiu. & c. multũ facit ad id qđ not. de cle. coniug. Ioãnes. in 4. q. sed si istud, omnino, intẽdit perpetuitatẽ priuationis inducere, vt si coniũgatur hic illud verbũ solũ, priuilegiũ clericale eo ipso amittant, resultaret ꝯrius intellectus. similis disputatio de hac dictione, omnino. ff. de fideiussoribus. l. Graece. §. illud.

q *In rebus.*] proprijs, in quibus alias gauderent immunitate. contra. cap. vlti. de immu. eccle. c. 1. lib. 6.

r *Quamdiu.*] Recuperabunt ergo desistentes priuilegium. & facit de vita & hone. cle. c. vlti. & qđ ibi dixi post Ion. ibi etiã. not. Ber. & facit qđ not. 32. dist. nullus. & 81. dist. si q sunt presbyteri.

s *Eo ipso.*] [a] Licet ergo sit necessaria monitio: non tñ est necessaria priuatio. concordat de sen. excom. in audientia. & c. contingit. simile de praeben. extirpandae. de rapto. excommunicationi. ĩ. de deci. c. 1. de sta. mo. attendentes. in fi.

a De hoc verbo vide la. oẽt in l. Centurio ff. de vulgar. & Abbatem in c. 1. in ste. nu. extra de fron. & in iudaeis.

a *Alios.*]

a ¶ *Alios.*] non carnifices, vel tabernarios.
b ¶ *Insistentes.*] eod. tit. cap. 2. & c. clerici. & cap. vnico. lib. 6. ne clerici vel mona. c. 1. de senten. excom. contingit.

QVoniam.] ¶ Diuiditur in sex partes, vt patet in rubro. Secunda ibi, *Si vero.* Tertia ibi, *Idem quoque.* Quarta ibi, *Dignitatē.* Quinta ibi. *Sed toles.* Sexta ibi, *Hinc insuper.* Imola.

CASVS. Visum est ꝫ. qualiter clerici debent abstinere à quibusdam artibus: Sed quæritur vtrum debeant abstinere à quibusdā vestibus, vel vtrum sit eis licitū vti quibuscunque vestibus? Dicit ꝙ clerici debent abstinere a veste diuerso colore colorata, & si vtantur publice, ipsi incurrunt pœnas hic contentas. Sed quæritur nūquid presbyteri possunt portare caligas scacatas? Dicit ꝙ non. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Et primo, ꝙ per decentiam exteriorem cognoscitur honestas morū interiorū. Not. ꝙ clerici prohibentur portare vestes diuersis colorib⁹ coloratas: Vnde si sint clerici beneficiati, ipso facto sunt suspensi à perceptione fructuum sui beneficij per sex menses: Si non sunt beneficiati, tunc per sex menses sunt inhabiles ad obtinendū beneficium quodcunque. Si vero sint in dignitate constituti, tunc magis puniuntur. Not. ꝙ clerici interueniente causa sufficienti, puta causa timoris, possunt assumere vestes laici. Not. *virgata* id est, viridi. Not. *Sancimus.* vt ꝫ. in clem. cum illosio. de denuntiatione. Not. *Censemus.* vt ꝫ. de. causam. de electione. Not. *Tōsuram,* id est, coronam clericalem. de tondeo. Not. *Deferentibus,* id est, portantibus. à defero, defers, detuli: quod est compositū de fero, fers, vt ꝫ. in clem. si ante. de dolo & contu. Not. *Personatū* ꝑsonatus, tus, tui. Et ꝑsona sm̄ Boe. est rationabilis creaturæ indiuidua essentia. Et secundū hoc dr̄ persona, quasi ꝑ se vna. & est etymologia. Et secundū hoc persona vr̄ spectare ad deitatem. Item persona dr̄ histrio, repræsentator comœdiarū: quia diuersis modis personat diuersas personas repræsentando. Et hinc persona dr̄ in Grammatica ipsum soppositum, qn̄que proprietas suppositi, qn̄q; proprietas vocis, qn̄q; vox ipsa, qn̄q; modus significandi, & qn̄q; personalis proprietas. Item persona dr̄ in Ecclesia, qui dignitatem habet præ cæteris. Et hoc ab histrione sumptum est, qui diuersas personas repræsentando, diuersos solet accipere ornatus, secundū dignitatem personæ, quam habet repræsentare. Et hinc tractū est vt persona dicatur in Ecclesia, quæ dignitas personatus dr̄, nam secundum diuersos gradus dignitatis personæ distinguuntur in Ecclesia. Et hinc etiam tractum est, vt in Grammatica vna persona dicatur prima, alia secunda, alia tertia, quod fit ratione dignitatis. Inde venit hic personatus, tus, tui, dignitas vel officium personæ, secundum Hug. & hæc personalitas, tatis. Not. *Per decentiam,* Id est, ꝑ conuenientiā habitus: quia non omnes habitus sunt conuenientes clericis. Not. ibi, *Scacatis.* ꝙ scacatio dr̄ claudū vel claudico, siue inæqualitas, & est Græcum. & inde sumptum est hoc nomen scacatus, ta, tū. Et dic caligis scacatis, id est, inæqualibus. Glo. tractat pro residuo. Not. ex causa rationabili licitum est clerico vti veste virgata vel partita, & dic rationabilem causam scilicet timoris. eo. tit. clerici. Not. ꝙ hic punitur solū qui publice vtitur tali veste: secus ergo si occulte, puta in camera vel in prandio: vt quia caret alio panno. solus ergo publicus vsus hanc pœnam meretur. si. ꝫ. c. proxi. secundum Pau. Zabarella.

¶ *Glo. prima summando diuidit, & dicit ad quod emanauit.*

c ¶ *Quoniam.*] Casus. præmisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata vel partita veste. Secundo subdiaconos & diaconos. Tertio, omnes clericos tonsuram publice cum tali veste portantes. Quarto habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publice portantes talem vestem vel infulam. Quinto punit omnes prædictos vtentes tabardo notabiliter breui integre foderato. Sexto certas caligas clericis interdicit. emanauit executiue ad iura. 21. q. 4. per totum. eo. tit. c. penult.

¶ Aduersus vero alios [a] clericos negotiationibus vel commerciis secularibus, vel officijs non conuenientibus clericali proposito publice insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant institutum [b], quòd & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

¶ Idem.

¶ *Præmisso exordio punit primo clericos beneficiatos vtentes publice virgata vel partita veste. Secundo subdiaconos, & diaconos. Tertio, omnes clericos tonsuram publice cum tali veste portantes. Quarto, habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publice portantes talem vestem vel infulam. Quinto, punit omnes prædictos vtentes tabardo notabiliter breui, integre foderato. Sexto, certas caligas clericis interdicit. Ioan. And.*

CAP. II.

QVoniam [c] † qui obiectis vestibus proprio congruentibus [d] † ordini, alias assumere, & in publico portare rationabili causa cessante [e] præsumit, professorum illius ordinis prærogatiua se reddit indignum [f]; Præsenti constitutione sancimus, quòd quicunq; clericus [g] virgata vel partita [h] veste publice [i] vtetur [k] (nisi causa rationabilis [l] subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses [m] à perceptione fructuū beneficiorū [n], quæ obtinet, sit [o] eoipso suspēsus [p]. Si vero beneficiatus non fuerit; in sacris tamen ordinib⁹ citra sacerdotium [q] constitutus, per idem tempus [r] reddatur eoipso inhabilis [s] ad eccle-

d ¶ *Congruentibus.*] congruentiam vestium respicit non solū clericos. de quibus hic & in iuribus præallegatis, & monachos, de quibus j. de sta. mona. ne in agro. sed etiam omnes laicos. 41. dist. §. 1. & cap. parsimoniam. 30. dist. si quis virorum. & variatur ex diuersitate sexuum. ea. dist. si qua mulier.

e ¶ *Cessante.*] s. eo. De⁹ qui.
f ¶ *Indignum.*] de sent. excom. in audiētia. eo. tit. si iudex laicus. lib. 6. de iniu. item apud. §. si quis virgines. & est simile de stat. mona. recolentes.
g ¶ *Clericus.*] includit habentem primam tonsuram tantum. de æta. & qualita. cū cōtingat.
¶ *Glo. seq. allegat duas concor. & dubium soluit.*
h ¶ *Partita.*] dicit canon, ꝙ diuersi coloris, vel diuersæ partis vestis esse non debet. 20. q. 1. c. vlti. in fi. alibi, ꝙ vestis non debet esse varia sericis texturis, nec habere variorum colorum ornamenta. 21. q. 4. c. 1. in fi. Et not. ꝙ licet vestes rubei & viridis coloris prohibitæ sint clericis. ꝫ. eo. c. pe. pœnæ tn̄ istius constitutionis locum habent solum in vestibus hic expressis. & concor. quod dixi ꝫ. c. proxi.

† Hanc cōstitutionē innouat & ampliat cōcilium Tridēt. sessio. 14. de refor. c. 6.

† al. conuenientibus.

Clericus est qui primam tonsuram habet.

Vestes virides & rubeæ, sunt clericis prohibitæ.

† al. sit ipso facto suspensus.

i ¶ *Publice.*] concor. s. c. proxi.

ADDITIO. Dicit Lau. ꝙ dicitur publice portare, cum multitudini hoc patet: sicut etiam dicitur publice aleator, vel vsurarius, vel maleficus, vel meretrix, vel excōicatus. de exces. prælat. inter. de malefi. c. 2. de exceptione. exceptionem. 34. dist. vidua. In domo vero dicitur secrete: quia domus rem secretam, & non publicam denotat. 6. q. 1. ex merito. Zabarella.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & solutioni obiectionem.*

k ¶ *Vtetur.*] vestibus ergo etiam prius factis publice vti non poterit sine hac pœna. nec propter hoc constitutio respicit præterita: damnat enim solum futurum vsum. & facit quod dixi ꝫ. ea. compi. de æta. & quali. vt hi qui. in glo. quòd posteris.

l ¶ *Rationabilis.*] puta timoris. eo. tit. c. penult.

m ¶ *Sex menses.*] inchoandos post talem publicam delationem.

¶ *Glo. seq. quæst. soluit, & rationem reddens contrario respondet: inducit simile, & dubium soluit.*

n ¶ *Beneficiorum.*] omnium, propter indefinitam. de hoc de elect. vt circa. lib. 6. offendit enim vniuersum statum Ecclesiæ, nec minus vnam ecclesiam quàm aliam. & sic soluitur de elect. si cōpromissarius. §. huiusmodi. & §. seq. lib. 6. vbi specialiter offenditur ecclesia, ad quam indignus eligitur, vel ad quam dignus electus impeditur. & est simile j. de pœnis. cap. 1. post princip. posset autem talis eligere de elect. cum Vinton.

o ¶ *Eoipso.*] hic ergo non est necessaria monitio nec sententia. aliter ꝫ. cap. proximo.

¶ *Glo. seq primo soluit tria dubia: secundo quærit & soluit, & de duobus remittit.*

p ¶ *Suspensus.*] si tn̄ interim illos perciperet, non est irregularis, cum hoc non sit expressum in iure. de sent. excom. is qui. lib. 6. nec beneficijs priuatus, cum hoc hic non exprimatur, sicut in casu de elect. c. 1. §. fi. & c. cupientes. §. cæterum. lib. 6. tenetur tn̄ ad ipsorū restitutionem. Sed cui fiet restitutio? hic videndum est cui accrescant fructus tempore suspensionis. puto ꝙ quotidianæ distributiones accrescant socijs, vt dixi ꝫ. ea. compi. de æta. & qualita. vt hi qui. fructus præbendæ vel distincti beneficij accrescant ecclesiæ. de cleri. non resi. c. penult. & sic intellige quod not. 91. dist. clericus victum. & quod not. Inno. de coha. cleri. sicut. Quid autē si isti suspensi nollent interim officiare ecclesiam, & an interim eligant vel eligantur? Vide quod not. in præalleg. §. cæterum. in gl. non ergo.

Suspensionis tempore durante cui accrescant fructus clerici suspensi.

q ¶ *Sacerdotium.*] hic ergo est ius diuersum inter sacerdotium & alios sacros ordines. cōcor. 54. dist. ex antiquis. ne cle. vel mo. c. fi.
r ¶ *Per idem tempus.*] sex mensium.
s ¶ *Inhabilis.*] tenet Guli. in Specul. tit. 2. §. superest. versi. sed nunquid potest. ꝙ legatus & eps hanc pœnam infligere possint, etiam in perpetuum clerico & laico ex causa. & vides ꝙ in defectum beneficij

neficij succedit hæc pœna inhabilitatis: alibi deficienti benefi-
cio succedit pœna excōicationis j.de deci. cap. 1.

a ¶ *Alijs.*] qui nec beneficiati sunt, nec in sacris.

b ¶ *Talem.*] virgatam vel partitam.

¶ *Glo. seq. infert ex copula, & arguit. secundo quærit: quæstionem declarat. soluit. opi. ponit. Tertio, specialia quærit & soluit.*

e ¶ *Insulam.*] Sumitur interdum pro corona imperiali. C. de quadri. præ. l. fi. quãq; pro alba fasciola sacerdotalis capitis, & ideo submissi, seu pileũ: quod dr̃ à pilis, quia pilos capitis tegit & stringit. & nota q̃ etiam diaconum portantem insulam non puniri hæc constitutio: nisi sit de his capressis.

siasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus de clericis alijs[a], vestem talẽ[b] simul & tonsuram[c] publice deferentibus clericalem.¶ Dignitatem vero, personatum, seu beneficium aliud obtinẽs, cui cura immineat animarũ, nec non cæteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oporter per decentiam habitus extrinseci[d] morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquam ex causa rationabili) publice vestem ferant huiusmodi, aut infulam[e] seu pileũ† lineum[f] publice portent in capite, sint eo ipso beneficiati videlicet à perceptione fructuũ beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Cæteri[g] vero sacerdotes & religiosi quilibet per idem tempus[h] reddantur inhabiles ad quodcunque[i] beneficium ecclesiasticum obtinendum.¶ Sed & tales[k] & cæteri quicunque clerici vtentes epithogio[l] seu tabardo foderato vsque ad oram[m], & ita breui, quod vestis inferior notabiliter videatur[n]: epithogium ipsum† seculares clerici & religiosi administrationem habentes, teneantur infra mensem[o] dare pauperibus. Cæteri vero religiosi administrationem nõ habentes, infra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios vsus aliquos conuertendum[p]. Alioquin beneficiati suspensionis, cæteri[q] vero inhabilitatis pœnas prædictas per idem tẽpus[r] se nouerint incurrisse. Huic insuper adijcimus sanctioni[s], vt clerici præsertim[t] beneficiati, caligis[u] scacatis, rubeis, aut viridibus[x] publice non vtãtur[y].

Notat Imo. q̃ inferiores à Papa ex statuto inhabilitare possunt clericos ad obtinẽda beneficia. Pont.

c ¶ *Et tonsuram.*] si ergo vestem ferãt sine tõsura, non est locus pœnæ. & facit ad ea quæ not. & scripsi de apost. tuæ. vides enim q̃ constitutus in minoribus, secularib⁹ vestibus vtens, non incurrit hãc pœnã, nisi immisceat tonsurã. Et quia de tonsura clericorum iura varijs verbis vtuntur: quædam dicunt rasuram in parte superiori ad modum sphæræ. 24. dist. §. clerici. & c. seq. Dr̃ autem sphæra rotunditas, vel corpus, seu spatium rotundũ: quædam dicunt coronã & rasuram. 12. q. 1. duo sunt. quædam tonsurã & coronam. eo. tit. clerici. de cle. coniu. c. vlt. & j. de celeb. Mis. c. 1. quædam simpliciter tõsuram. eod. tit. clericus.

† al. pileũ lyneum.

Corona, tonsura, & rasura differẽtes alit qualiter q̃ in clericis repræsentant.

simile de cle. coniu. Ioannes. & c. ex parte. eod. tit. c. vnico. lib. 6. & eod. lib. de biga. altercationis. de sen. ex com. si iudex. & hic. quid hæc verba intendant videamus. Circa hoc sciendum, q̃ clericis deputatis ad diuina ministeria, competit rasura & tonsura in modum coronæ ratione figuræ: quia corona est signum regni & perfectionis, cum sit circularis carens angulo, in signum carentiæ sordium, quia vbi angulus, ibi sordes: se ergo & alios virtutibus tegere, & sordibus mundare debent: & sic in Deo regnabunt, vt in præd. decre. duo. per rasuram autem ex parte superiori capilli subtrahuntur, ne mens ipsorum per occupationes temporales retardetur à contemplatione mysteriorum diuinorum. Summitas enim capitis est eminentia mentis facit de sacra vnct. c. vnico. versi. in vertice. per ipsius ergo denudationẽ mentis releuatio designatur: Et quia conuersi ministerijs diuinis non occupantur, superius non raduntur, licet inferius tondeantur, quia tẽporalia deponunt. Tonsura vero ex parte inferiori capillos tondet vsq; ad releuationem sensuum, scilicet visus & auditus: ne scilicet oculos vel aures impediant. & est signum q̃ præscindenda sunt vitia cordis & corporis, ne intuitum diuinorum impediant: & ex his debetur corona cælestis. Vnde dicit canon, q̃ incedere debent clerici detonso capite & patentibus auribus. 24. dist. c. penult. Ex prædictis vr̃ q̃ proprie rasura respiciat partem superiorem, quam dicimus clericalẽ: corona, circulum capillorum: tonsura, abscissionem ipsorum. facit de sent. excom. contingit 2. ibi, circũcisis crinibus. Hostiensis tñ in decre. clerici. eod. tit. vt ibi scripsi, quod s̃. dixi clericam, vr̃ vocare tonsuram, dicens q̃ maiorem tonsuram & altiorem & rotundiorem coronam debet habere monachus, quàm clericus & notauit etiam de hoc in summa. eod. tit. §. 5. Hæc dicta ad discutiendũ an tonsura consistat in clerica, vel in tõsione crinium, vel in vtroque: & specialiter per hoc ad textum, an clericus in minoribus deferens talem vestem cum clerica & longis crinibus, vel econtra tonsis crinibus, sed sine clerica incurrat hanc pœnam. Et in primo casu, si clericam caputio vel aliter cooperit, & in secundo, si tonsionem crinium coopertam portat forte vestito caputio: certũ est q̃ non est locus pœnæ: per verbum, publice. quod respicit vtrumque, scilicet vestem & tonsuram: remanet ergo dubium cum alterum solum defert & publice, egeret declaratione: sed credo de mẽte, q̃ si tantum in publico exhibet, q̃ videatur clericus cum ea veste, locus sit pœnæ. raro enim vel numquam in capite caputium, birretum, capellum vel aliquid tale deferens, ostendit vtrumque.

Sordes sũt in angulis.

Clericus aures habeat patẽtes.

¶ *Glo. seq. notat ad quæstionem disputatam.*

d ¶ *Extrinseci.*] Hęc litera & principium huius capituli ibi, in publico portare. facit ad quæstionem olim disputatam de monacho, qui bene portat habitum suum, quem tñ cooperit habitu clericorum secularium, q̃ sit apostata: & ita fuit hic terminatum. & inducebatur decre. penult. eod. tit. de Iudæ. in nonnullis, & poptur in Mercuria. sub tit. de apostatis.

Insula fascia erat in modũ diadematis (vt ait Seruius lib. 10. Aeneid.) à qua dependebant vittæ ab vtraque parte.

f ¶ *Lineum.*] Idem puto si sericum, qđ apud nos multum est in vsu, cum maior vel saltem eadem sit ratio.

g ¶ *Cæteri.*] non beneficiati, & religiosi pœnam hic expressam incurrunt vltra pœnã excõicationis, qua ligantur per aliam constitutionẽ. ne cleri. vel mo. c. 2. lib. 6.

† al. ipsũ

h ¶ *Per idem tempus.*] annale.

i ¶ *Quodcunque beneficium.*] includit præstimoniam, vel pensionẽ, quã haberet in titulũ. facit quod dixi de rescri postulasti.

k ¶ *Et tales.*] de quibus proxime dictũ est.

l ¶ *Epithogio.*] Dictum est ab epi, quod est supra, & tego tegis.

m ¶ *Oram.*] sine aspiratione designat finem vel extremitatem rerũ, præcipue regionum & vestium. Vnde dr̃. 1. Regum 24. q̃ Dauid præcidit oram clamidis Saulis. 2. q. 7. §. de his. & Genesis 42. Repererunt in ora saccorum ligatas pecunias. ad Hebræos 11. Sicut arena, quæ est ad oram maris. Nõ aspiratur etiã qñ scribitur pro plurali de os oris. aspiratur autem quando designat tempus: vt horam Tertiæ, vel Nonæ.

Ora sine aspiratione & cum aspiratione, quid denotat.

n ¶ *Videatur.*] Dicit canon q̃ superior vestis clericorum debet esse talaris, id est, longa vsque ad talos. 23. dist. c. penult. & si breuitatem vestis superioris diceremus huius constitutionis causam, videretur constitutio locum habere etiam in tali tabardo non sic soderato: quod non credo, cum sit pœnalis, & sic non extẽdenda. de electio. statutum, lib. 6.

o ¶ *Infra mensem.*] quia supra dixi vtentes, vr̃ q̃ mensis incipiat post inchoationem vsus.

¶ *Glo. seq. arguit, quærit & soluit.*

p ¶ *Conuertendum.*] Facit ad not. 12. q. 1. non dicatis. q̃ monachus administratione carens eleemosynam facere non possit. Sed quid si talis monachus erat in studio de licẽtia abbatis, à quo multum distat? Satis puto q̃ tunc quamuis administrationem non habeat hanc erogationem facere possit: per ea quæ not. Host. in summa. de pœnit. & remiss. §. quibus & qualiter. char. penult. ver. qđ de facientibus eleemosynam. vbi tenet q̃ monachus qui de licentia abbatis est in studio vel peregrinatione, potest facere gratuitam eleemosynam moderatam. allegat de offic. deleg. preterea. ff. de procu. ad rem. & l. ad legatum. de iud. si longius. fortius ergo faciet hanc necessariam. & facit quod not. de accu. ex parte.

Eleemosynam facere, an sit monacho permissũ.

q ¶ *Cæteri vero.*] non beneficiati.

¶ *Glo. seq. ponit tres lecturas.*

r ¶ *Per idem tempus.*] annale, vt sic respiciat quod proxime dictum fuit, à ver. dignitatem. citra. vel vt restringatur pœna potest intelligi de sex mensibus, de quibus in principio dixit. vel dic diuersificari pœnas prædictas. scilicet anni & sex mensium secũdum qualitates diuersas clericorum, de quibus præmisit, vt semestre locũ habeat in ijs, de quib⁹ loqtur vsq; ad ver. dignitatẽ. annus in alijs.

¶ *Glo. seq. soluit obiectionem & dubium.*

s ¶ *Sanctioni.*] Non dicit q̃ iste finis sit sanctio, sed additur sanctioni. In præcedentibus enim constitutio est pœnalis, hic non. hoc dico propter not. 3. distinctio. in fin. summæ. erit autem hic locus pœnæ arbitrariæ ex quo certa non statuitur. de offic. deleg. de causis.

t ¶ *Præsertim.*] pro maxime.

u ¶ *Caligis.*] 23. distin. clerici.

x ¶ *Viridibus.*] isti colores in ipsorum vestibus erant prohibiti. eod. tit. cap. penult. & vide quod ibi scripsi.

y ¶ *Vtãtur.*] Prouidit Clemens circa insulas, caligas, & vestes, prouideat successor circa scarpitulas, quarum perforationem vel incisionem multiformem superstitiosa curiositas apud clericos pullulans adinuenit.

DE PRAEBENDIS ET DIGNITATIBVS.

Continuatio. ¶ *Visum est supra de vita & honestate clericorum: verum quia clerici non possunt viuere nisi habeant beneficia & dignitates, vnde commode possint vitam sustentare: ideo, &c.*

S I dignitatem.] ¶ Duo sũt dicta secundum: ibi, *Ad hoc.* ¶ Præsupponendum est quod habetur in c. cum in illis. eo. tit. in sexto, quia ad eius declarationem fuit facta hæc Clementina, videlicet, quod si Papa mandet prouideri alicui de aliquo beneficio, virtute illius mandati nõ potest prouideri de beneficio curato, nisi expresse fiat mentio de beneficio curato. Secundo præsupponendũ est quod dicitur in eo. cap. cum in illis. quod si Papa mandet prouideri alicui de aliqua dignitate vel personatu, virtute illius mandati non potest prouideri de dignitate electiua, nisi expresse caueatur in litteris de beneficio electiuo.

TITVLVS II.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur, ne animarum cura, si dignitati imminet, negligatur: vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. hoc dicit. Ioan. And.*

CASVS. Habebam vnam dignitatem: volui habere aliam, cuius collatio pertinebat ad Papam, quia forte collationem illius dignitatis sibi reseruauerat, vel vacauerat in curia Romana, vel forte impetraueram ab ipso iure præuentionis: porrexi preces supplicatorias Papæ, vt mihi conferret illam dignitatem, & in precibus continebatur, quod habebam aliam dignitatem, & petebam dispensari ad obtinendam aliam, in qua imminebat cura animarum: Papa dispensauit: in litteris non fuit appositum quod illi dignitati imminebat cura animarum: sed tñ apposita fuit hæc clausula, prouiso quod cura animarum nullatenus negligatur: Quæritur vtrum illa clausula sit sufficiens, vt mihi prouideatur de illo beneficio cui imminet cura animarũ? Dicit Clemens quod non, nisi in litteris: ponatur talis clausula: prouideas tali habẽti tale beneficiũ, cui imminet cura animarũ de tali bñficio, cui etiã imminet cura animarũ. Sed quid si Papa mãdet quod mihi prouideatur de dignitate ad cuiuscunq; collationẽ, prouisionẽ, vel institutionẽ pertineat, & non dicit electionẽ: tñ in prohibitione fecit mentionẽ de electione sic dicẽdo: Inhibeatis oĩbus ad quos pertinet institutio vel electio, vt nihil habeãt attentare in pjudiciũ nostri: Quæritur, vtrũ virtute illius rescripti possit mihi puideri de dignitate electiua? dicit quod nõ, nisi fuerit etiã facta mẽtio de dignitate electiua in parte dispositiua rescripti. Vnde in rescriptis Apostolicis sunt multæ partes, scilicet salutatio, exordium, narratio, dispositio & prouisio. Not. primo iuncta glo. quod licet Papa in litteris gratiæ faciat mentionem de beneficio aliquo incompatibili, non propter hoc vr secum dispensare; sed solum mentio illius beneficij incompatibilis hoc operatur, quod collatio alterius nõ erit surreptitia. c. non potest. eod. tit. in 6. Et hoc verum, nisi Papa proprio motu illi concederet beneficium. c. si motu proprio. eod. tit. in 6. immo secundo impetrans debet petere Papæ, vt secum dispenset, aliàs non posset obtinere. Not. secũdo, quod impetrãs aliud beneficium debet facere mentionem de qualitate sui beneficij, an fuerit dignitas cui immineat cura animarum, vel non. Not. tertio differentiam inter litteras gratiæ & litteras iustitiæ, quia litteræ gratiæ vitiantur, & sunt ipso iure nullæ, si fuerunt obtentæ per surreptionẽ: Litteræ vero iustitiæ non sunt ipso iure nullæ, sed veniũt annullandæ per exceptionẽ. c. cum dilecta. de rescriptis. in antiq.

Not. quod executor mandati Apostolici non potest alicui prouidere de dignitate electiua, nisi fiat expressa mentio de dignitate electiua in mandato in parte dispositiua. Not. *Dispensantes.* Dispensatio est iuris cõis prouida relaxatio, vtilitate seu necessitate pensata, secundum Guliel. in Specul. tit. de dispensa. Vel sic, Dispensatio est rigoris iuris per eum ad quem spectat canonice facta relaxatio. 1. q. 7. nisi rigor. & cap. seq. Capitur tñ quãq; dispensatio improprie, scilicet pro iuris declaratione, vt in cap. Quintauallis. de iureiur. Not. in §. ad hoc. ibi, *Consueuit.* quod per consuetudinem dignitas efficitur electiua. pro hoc eo. tit. cũ de beneficio. lib. 6. Zaba.

¶ *Glo. prima summat, diuidit, & docet quod principium approbet.*

a ¶ *Si dignitatem.*] Casus. Clausula inserta litteris gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur ne animarũ cura, si dignitati imminet, negligatur: vel per quã inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. Duo sunt dicta. Secundum ibi: *Ad hoc.* Quod in principio dr de dispẽsatione, vsque ad vers. quamquam. tenebat Hosti. de rescrip. postulasti. & Guli. in Spec. de leg. §. videndum. versi. sed nunquid nocet.

b ¶ *Mandemus.*] Idem puto si prouideat, dum tñ nõ motu proprio. j. e. 3. cum eadem sit ratio.

¶ *Glo. seq. proregat dictum.*

CAP. I.

SI dignitatem [a] habẽti de alia prouideri mandemus [b] †, dispensantes [c] cum eo, vt simul vtramque valeat retinere [d] :: de animarum cura, quæ illis, vel alteri [e] earũ imminet non habita mentione, gratia huiusmodi velut surreptitia nullius [f] †

c ¶ *Dispensantes.*] Quid si nulla fiat dispensatio super pluralitate, sed solum prouidere mandatur de dignitate, non adiecto de cura, postea submittitur hæc clausula? Dicas idem, cũ eadẽ sit ratio. Sed quia clausula illa poni non solet nisi cum sit dispensatio super pluralitate vel simili, facit de offi. ordi. c. ordinarij. §. prouideat. lib. 6. ideo sic loquitur. similis, ideo dixi, quia qñ sit super ætate, ordine vel residentia, etiam opponi solet hæc clausula. vnde quamuis in litteris gratiæ super his dispẽsetur, adiecta ista clausula, gratia tñ non extẽditur ad curatã.

† De mandatis de prouidendo, videq̃ nouissima sanciunt cõcilium Tridẽt. sessio. 24. cap. 19.

d ¶ *Retinere.*] quod non posset sine dispensatione ex vi expressionis, vt eod. tit. non potest. § fi. lib. 6.

¶ *Glo. seq ponit tres lecturas, contra tertiam allegat, & declarationem poscit sub dubio, primam eligens, & contrarijs respondens.*

e ¶ *Vel alteri.*] Si intelligas secundæ, planum est quod sequitur de gratia surreptitia, vt eod. tit. cap. cum in illis. lib. 6. sed si de prima hoc intelligas, tunc licet gratia sit surreptitia quo ad dispensationẽ pluralitatis, non tñ quo ad prouisionem dignitatis, ex quo propter illam paratus est dimittere primam. Vnde si Mutinensis Archidiaconus impetrat archidiaconatum Bononiensem non curatum, vel curatum, hoc tñ expresso: & dispensatur cum ipso super vtroq; tenendo, licet dispensatio pluralitatis non valeat, ex quo Mutinensis Archidiaconus habet curam, & hoc non expressit propter rationẽ quam infra dicam super verbo, momenti, vr tñ quod valeat impetratio, ita quod per ipsam Mutinen. dimittendo, consequi possit Bonon. Non enim habetur in iure expressum, quod impetrans qui tenetur facere mentionem beneficiorũ quę habet, teneatur etiam qualitatẽ eorum exprimere; sicut nec habetur in iure, quod teneatur exprimere qualis ordo sit annexus beneficio, vel quantitatem redditũm quã habet ex vno beneficio vel pluribus, licet beneficia teneatur exprimere. cum ergo per expressionem nulla fiat dispensatio, sed solum vitatur surreptio. eo. tit. non potest. in fi. lib. 6. vr quod valeat impetratio, ex quo illud expressit, licet nõ expresserit illius curam: sicut valet, licet non expresserit annexionem ordinis, vel redditunm quantitatem, vt dixi. & ratio decre. cum in illis. adaptatur, cum de dignitate consequenda quęritur, nõ cũ de exprimẽda: Nisi dicas aliter legendo, quod hoc nouum declarat vel inducat hæc constitutio [1] : quod etiam qualitas curæ imminens beneficio quod habet impetrans, exprimenda sit in impetratione, quod probat litera, nullius penitus, quæ sequitur: quasi hoc sit de his quæ possent mouere principem ad gratiam denegandam. facit eo. tit. quamuis. & c. is cui. 1. respõ. lib. 6. & quod not. Compost. de rescri. c. capitulũ. in fine magnæ glossæ & vr expressum. j. ea. compi. de offi. ordi. c. 2. si intelligatur illud speciale quod ibi ponitur de specialitate, quæ etiam exprimat qualitatem curæ: & talem expressionem cõiter hodie faciunt impetrantes. & caute. Posset dari tertia lectura, quod mistura dispẽsationis & gratiæ prouisionis in eadem litera concessarum vitiat vtrãque, quæ si segregatæ forent, valeret prouisionis gratia, vt primo dicebatur. Contra hanc facit de reg. iur. vtile. lib. 6. & quod ibi not. licet enim secunda gratia dispensationis pendeat à prima, & sic sit inseparabilis, prima tñ gratia, scilicet prouisionis bene est separabilis à secunda: quare illa vtilis per illam inutilem vitiari non deberet. hoc egeret declaratione. in dubio tñ placet prima lectura. Ad inducta secundo rñdetur, primo ad litteram sequentem, vt statim dicam. Ad id quod allegatur de motu principis, rñde per decret. non potest. in fine superius allega. in decre. is cui. secundũ eũ primo tenebatur, & ideo primum esse debuit nõ curatum: si enim primum dimitteret, cura non obstaret, vt ibi, 1. respon. decre. 2. de offi. ordi. requirit specialẽ mentionẽ beneficij, vt non sufficiat generalis. & est pro Host. contra Compost. in ijs quæ not. de rescri. in nostra. in fi. sed non requirit expressionem qualitatis, vt superius dixi.

† Nota quod obreptio vitiat litteras beneficiales ipso iure. quod melius probatur hic quam alibi. & de hoc de rescriptis. ad audientiã. 2. Zabarel.

1 Sic dicendũ est: quia si dictio, alieni, referatur ad secundã tantum, violabis literã cõtra l. nõ aliter. ff. de lega. 3. & Hostien. c. in nostra. supra de rescri. refert Clemens ad pronũtasse pro hac opinione & illã seruat hodie Cãcellaria. Font.

f ¶ *Nullius.*] vniuersale negatiuum est, & adhuc submittit penitus. & facit ad superius dicta: quibus tñ non obstabit hæc litera si dicas gratia, scilicet super pluralitate concessa. fecit enim mentionẽ s. de mandam prouisionis & de gratia dispẽsationis. Primũ consistit in gratia facienda: Secundum, in iã facta. facit quod not. de præbẽ. si cui.

Nullius est vniuersale negatiuũ.

si eu l.lib. 6. in vlti. glo. vel si exponas alteri ad secunda, vt ibi dixi in prin. glo.

a ¶ *Momenti.*] hoc tenebat Host. in prædi. decre. postulasti. reddēs rationem q circa pluralitatem in personatu cū cura duo sunt impedimenta: scilicet personatus & cura. eo. tit. de multa. sublato ergo primo impedimēto, scilicet personatus, remanet secundum scilicet, vt ibi scripsi. & idē Guil. in prædi. versi. sed nunquid.

ADDITIO. Inferas ex hoc textu, q cū obreptio vitiet litteras beneficiales ipso iure, processus vigore talium factus est nullus, licet secus sit in litteris iustitiæ. de rescrip. super litteris. Et dicit Lau. q quandoque littera est falsa, vt quando omnino præter cō scientiā principis emanat: & tunc quicquid ex ea fit, nullum est. de falsis, super eo. per hoc de offi. vica. c. penulti. Quandoque subreptitia, vt quando de scientia principis est habita, sed aliquid falsum est suggestum, vel verum suppressum, vt hic; de conces. præb. cum nostris. Cardina.

penitus est momenti[a]: quamquam confectis super ea litteris sit insertum[b], quòd animarum[c] cura (si dignitatibus[d] ipsis vel alteri earū immineat) nullatenus negligatur. ¶ Ad hoc si alicui prouideri mandemus de dignitate[e] ad cuiuscunque vel quorumcumque collationem, prouisionem, seu quāuis[f] dispositionem aliam in certa[g] ecclesia[h] pertinente, quam infra mensem[i] duxerit acceptandam, inhibentes illi vel illis, ad quorum collationē, prouisionem seu electionem[k], dignitates in ipsa ecclesia pertinere noscuntur, ne interim[l] ad collationem ipsarū seu prouisionem procedant, vel quem quam eligant ad easdem, de

a Panor. sequitur istā glo. iuncto tex. in 2. respon. quē dicit non esse alibi. Fonta.

b ¶ *Insertum.*] quod sumi potest ex decre. de offi. ordi. ordinarij. §. prouideat. lib. 6.

c ¶ *Animarum cura i.*] hoc inducebat dubium: quasi per hoc de curato Papa prouideri voluerit. & sufficiat quacunq; parte litteræ talis voluntas appareat, vt sic finis trahatur ad principium. facit de appel. secundo requiris. cum concor. de rescrip. olim. sicut sufficis quacunque parte actorum certificetur sententia. C. de sen. quæ si. cer. quan. l. 3. sed hæc clausula non ponitur ad gratiam augendam, vt j. proxi. rñ. sed ad indemnitatem dignitatis in executione seruandam, nec finat in conditionem prouisionis vel qualitatis expressionis, sed potius in monitionem: vnde valeret prouisio hac monitione non seruata, vt not. eod. tit. non potest. 2. respon. lib. 6.

a Idem Panor. facit c. sedes. ī. de rescrip. cap qui ad agendum. de procur. lib. 6. nec obstat q Hippo. in l. vnius facinorū. §. cognitorū. ff. de q. in 11. col. notabiliter voluit, q ista generalia adiectiua, ampliant significatū dictionis cui adiunguntur ad latissimam significationem. c. generali. §. vxor. ff. de vsufr. lega. addo quæ singulariter not. Flo. & san. Pet. l. alienationes. ff. fami. er. ciscun. quia respōdeo sicut Alex. Fran. Are. in l. 1. q verba generalia recipiunt restrictionē à iure datā. Fonta.

d ¶ *Si dignitatibus.*] quid si non ponitur si, puta quia dicitur prouiso quod animarum cura dignitatibus imminens nullatenus negligatur? Idem puto per id quod proxime dixi. Item intelligitur imminens, id est si qua imminet.

e ¶ *De dignitate.*] decre. etiam, cum in illis. eo. tit. 2. rñ. loquitur de dignitate vel personatu, & ibi in 3. rñ. quod de beneficio loquitur, de electione non repetit. declarari vellem an in beneficijs minoribus, quibus per electionem & confirmationem prouidetur, locum habeant hæc iura, cōiter tenetur q sic. & facit j. de reli. do. c. 2. 2. respon. in princ.

¶ *Glo. seq. ponit opi. & contrarium consilium, & duas ipsius rationes. Secundo monet dubium. ponit opi. contra quam alleg. respondet.*

f ¶ *Quamuis.*] istud verbum non est in decre. cum in illis. per qđ quandoque dicebant impetrantes, ad hoc vt aliquid adderet electionem includi. Iamdudum consulueram contrarium in quadam causa Florentini, illa ratione: quia cum regulariter in iure indefinita æquipolleat vniuersali. de quo not. de elect. vt circa. lib. 6. illud verbū nihil addet. Item quia cum per decre. cum in illis. verbum dispositionis, nō includat electionem, quasi diuersæ sint species, vniuersale adiectum illi speciei, quamuis illam amplificet, tamen aliam non includet maxime in hoc casu, quo de materia restringibili loquimur, vt ibi in secundo §. modo vides hoc hic approbatum. Vidi etiam dubitari, si nullus ipsorum modorum exprimatur: quia simpliciter mandatur prouideri de dignitate vel prima quæ vacabit, vel quam duxerit acceptandam: nunquid includatur dignitas, cui prouidetur per electionē? Et tenēt aliqui q hoc casu ita veniet modus electionis sicut quiuis alius: ex quo nullus exprimitur cū illa decr. & ista nō dicāt modū electionis nō includi nisi exprimat: sed dicūt vno casnū expresso aliū non venire. Contradicere vr̄ finis huius capituli. Sed rñderi pōt q respicit casū narratū, vt ibi dicā.

¶ *Glo. seq. de propositione sua, duo dicta ponit, & opi. contra primum. infert contra opinionem.*

Est de mente Panor. facit c. dilect. de offi. leg. & tenet Rota in nouis decisio. 195. Font.

g ¶ *In certa.*] de isto enim scias, q Ioan. Monac. not. de reg. ior. in generali. lib. 6. & Archidiaconus eo. lib. de conces. præben. ne captandæ. Clementē quartum terminasse auctoritate sumpta ne lib. 2. Reg. 12. capitulo. [& 3. q. 7. §. vlti.] de illo qui habebat vnicam ouem. & ex l. illicitas. §. ne tenuis. ff. de offi. præsi. de illo qui habebat vnicum lumen, q cum scribitur alicui prouideri de dignitate in aliqua ecclesia, & non est ibi nisi vnica & principalis, illa non debetur: & sic etiam ratio: quia prouidere de illa dignitate, non est prouidere in ecclesia, sed de ecclesia. alleg. etiam decisam decr. vlti. eo. tit. & facit qđ not. de offi. leg. c. penult. in glo. 2. lib. 6. dicis etiam ibi Io. Mona. & Archi. eo. tit. si pro clerici. lib. 6. Bonifaciū viij. pronunciasse in forma pauperū, q cū scribitur alicui de aliquo beneficio in ecclesia prouideri, si non sit ibi nisi vnicū, vel scribitur ad collationem alicuius q non confert nisi vnicū, de illo prouideri nō poterit. cum illud, in aliquo, sit relatiuum supponens diuersitatē. circa primum tamen refert Archidiaconus in addi. q quidam magni viri tenent contrarium per decre. eo. tit. quamuis lib. 6. de conces. præb. nulla. 6. q. 1. scire. quo ad superficien. facit de simo. c. fi. & faciunt prædicta contra Io. Mo. & Archid. in his quæ not. de elect. quam sit. lib. 6. qui dicunt decr. illā quæ statuit tempus præsentandæ electionis & petendæ confirmationis locum habere solū in principalibus prælaturis ecclesiarū, & tamen tex. ibi dicit, electio in aliqua ecclesia celebrata. contrarium etiā probatur ibi. §. fi. dum dicit, quiuis electus.

† Directas inhibendo, alterando, vel aliquibus excerendo.

dignitate ad quam cōsueuit[m] quis per electionem assumi, impetranti non poterit prouideri: cum[n] in concessione gratiæ[o] (ad quam non augendā, sed exequendam debent quæ de inhibitione sequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

¶ Idem.

¶ *Litteræ super prouisione clericorum non includunt hospitalia & loca similia, & habentia iura spiritualia, nisi id exprimatur. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

PEr litteras[p] à sede Apostolica vel legatis[q] ipsius super prouisione[r] quorumlibet clericorum directas[s] †, de xenodochijs[t], leprosarijs,

h ¶ *Ecclesia.*] diœcesi vel prouincia, cum sit eadem ratio.

i ¶ *Mensem.*] solet dici in litteris, à notitia vacationis. vt j. tit. 1. c. vnico. & quando tunc incipiat mensis currere, ibi habes in fine.

k ¶ *Seu electionem.*] hoc inducebat dubium.

l ¶ *Interim.*] scilicet infra mensem acceptationis.

m ¶ *Consueuit.*] vide quod dicam j. c. penult. in glo. coniunge.

n ¶ *Cum*] pro quia, redditiuum causæ, & iunge hic litteram nullam, & c. quæ est in fine.

o ¶ *Gratiæ.*] superius narratæ, scilicet quæ certos modos habebat expressos.

P*er litteras.*] ¶ Ponit dictum à quo excipit: ibi, *Nisi.* Imol.

CASVS. Papa mandauit reuerendo in Christo patri & dño, dño Ioanni cordis diuina fauente gratia Bituricē. archiepō, vt mihi qui erā de sua diœcesi, prouideret de beneficio primo vacaturo, sub hac forma: Siue esset dignitas vel personatus, vel ei immineret cura animarū, siue aliud beneficiū ad quod quis consueuerit assumi per electionē, siue quodcunq; aliud beneficiū ecclesiasticū: Vacauit hospitale vel eleemosynaria, vel leprosaria: Quærit vtrū ista loca pia comprehendantur sub illa clausula? Dicit q non, nisi expresse fuerit dictū de istis locis: nec sufficit clausula generalis, siue cuiuscunq; cōditionis fuerit illud beneficiū ecclesiasticū, etiā posito q illa loca pia haberēt iura spiritualia, puta decimas, & sepulturas. hoc dicit H. RA Colligo aliqua notabilia. Primo not. q in materia odiosa appellatione bñficij ecclesiastici nō veniunt ista loca pia de quibus in littera ista dr̄: Et insurgit istud odiū, quia ista loca pia sunt ambitiosa. Itē vt euitet votū captandæ mortis. No. q ad hoc vt ista loca pia cōprehendant sub gratia, nō sufficit mentio sub clausula generali cuiuscumq; cōditionis sit beneficiū ecclesiasticū, sed oportet q de illis fiat mētio expressa: hoc modo, Siue sint hospitalia, vel eleemosynariæ, vel leprosariæ. Not. textū, *Directas.* i. missas, & venit à dirigo, gis, direxi, quasi in diuersā partē rego. Et dr̄ à di, & rego, gis, & cor. ri. Vnde dirige gressus meos, id est, rege passus meos. Not. q cōparant litteræ Apostolicæ & litteræ legatorū. simile de offi. leg. collatio. lib. 6. quandoque tamē discomparantur, vt tangit hic Cardinalis in 3. quæstione.

¶ *Glossa prima summat.*

p ¶ *Per litteras.*] Casus. litteræ sup prouisione clericorū. nō includūt hospitalia & loca similia. & habētia iura spūalia. nisi id exprimat.

q ¶ *Legatis*] de latere, per decre. 1. de offi. leg. lib. 6.

¶ *Glo. seq. cum secunda sequenti soluit duo dubia.*

r ¶ *Super prouisione.*] satis videretur idem in litteris quæ emanant super reseruatione fructuum beneficiorum. vt talia illis non includantur, nisi exprimantur per rationem quam j. dicam.

s ¶ *Directas.*] intelligo etiā proprio motu: nam motus proprius non ampliat gratiam vel viam verborū, licet excludat surreptionē eius, pro quo scribitur j. eo. tit. si Romanus.

t ¶ *Xenodochijs.*] de relig. do. c. 3. & varia nomina talium locorū. vide 23. q. vlti. sancimus. & ibi de hoc, & 1. q. 7. si quis omnem. ad

fin. in

si.i Auch. d ali. & emphy. in prin. coll. 9. & de eccl. ti. §. fi. ea. colla.

Eleemosynaria, hospitale, & Dei dom', idem.

a ¶ *Eleemosynarijs.*] In multis locis hospitalia vocantur eleemosynariæ, in aliquibus domus Dei. de appel. dilecti. multa etiã monasteria sine certo loco hospitalitans habent talia officia eleemosynariorum: & cum omnia ista deputata ad certũ vsum, ad aliũ vsum sine Papæ licentia conuerti non debeant. j. de reli. do. c. a. post princ. merito nõ comprehenduntur sub litteris beneficialibus, qua ratione idẽ puto de labricis.

Nota q hoc verbũ facit nouũ ius. & hoc tenet Zen. de hoc de iudi. de ... Zabarel.

¶ *Glos. seq. rationem ponit quam determinat: secundo, diuidit quatuor membra, & in tertio di- singulis.*

eleemosynarijs [a] seu hospitalibus (etiamsi ecclesias [b] vel capellas, decimas [c] aut alia spiritualia [d] iura noscãtur habere) nulli posse decernimus [e] † prouideri [f]: Nisi hoc in Apostolicis [g] litteris [h] caueat expresse [i].

¶ Idem.

¶ *Quo casu vacat vna dignitas per retentionem alterius, vacant etiã plures.*

b ¶ *Ecclesias.*] quia talia sunt loca religiosa, quod intelligas si auctoritate epi ad hoc sunt instituta. de reli. do. ad hæc. & ideo talia spiritalia possunt illis accedere. & facit quod scripsi post Inno. & Host. de iure pa. ex litteris. Et aduerte, q a si hospitale sit principale cui accedit ecclesia vel capella, per literas nõ debetur, vt hic: si vero conuerta q ecclesia sit principale habens annexũ hospitale: tunc non puto hoc locũ habere, sed tunc iure accessorij veniet quod principaliter non veniret. benefacit eo. tit. super eo. lib. 6. de reg. iur. accessorium. & quod ibi not. Quid in dubio, vt quia extat hospitale & ecclesia, & nescitur quod sit principale. & quod accessoriũ? Sol. si apparet possessio & denominatio per quã possumus alterũ præeligere, illud sequemur. eo. tit. cũ de beneficio. lib. 6 de proba. per tuas. cum si. sed si non apparet repellam impetrantẽ: constat enim de hospitali, nec constat illud accessoriũ ecclesiæ: nã & si hospitale & ecclesia essent annexa, ita q neutrũ principale, puto hanc decret. locũ habere per not. ne se vacan. c. 1. facit qd not. de cõcess. præb. si capitulo. lib. 6. in glo. qm. in fin.

Accessorij iure venit quod principaliter nõ veniret.

c ¶ *Decimas.*] id est ius percipiendi decimas. An autem de redditibus horum locorum debeat solui decima, habetur in declarationibus, de quibus dicam j. de deci. c. s.

d ¶ *Spiritualia.*] vt cœmeterium. & ius funerandi. j. de relig. domi. quia contingit. in fin.

e ¶ *Decernimus.*] Vĩ ergo esse ius nouum, & hic incipe cõstructiõ.

¶ *Glossa sequens quærit & soluit, secundo quærit & remittit.*

f ¶ *Prouideri.*] vnde nec hodie talia clericis secularibus in beneficium dari possunt. j. de relig. do. c. 2. a. respon. in princ. Sed est dubium, an in duobus casibus ibi exceptis in ver. nisi in fundatione, & c. locum habeat hæc decre. & puto q sic, cũ generaliter loquatur: nec sequitur, si concedi possunt illis casibus in beneficiũ: ergo includuntur in litteris: tolle instantiam. s. c. proxi. eo. tit. quamuis 1. lib. 6. Sicut ergo certæ qualitates sunt in litteris bñficialibus exprimendæ; sic & ista ad hoc vt talia in litteris includantur. & tunc facta expressione talium debebuntur solum in illis casibus, nisi in expressione appareat Papam amplius voluisse. Et nunquid cum beneficijs permutari possint. dicam j. de re. permu. c. vnico.

Secundũ Imol. qui vult q legatum non potest expresse collationi suæ reseruare hæc loca. vnde per hanc glos. notat Barbat. & post eum Felin. ... foro compe. ... procedit arg. à contrario, etiã si corrigat ius commune in genere. Ponta.

g ¶ *Apostolicis* [1].] Not. q non repetit de legatis, & hoc forsan per id qd dixi in glo. proxi. Et est simel, quia legatus non confert ecclesiam spectantem ad præsentationem laici patroni: quam tñ Papa confert. de iurepa. cum dilectus. de offi. leg. dilectus. qd intelligas hoc expresso, vt ibi dixi. si ergo sit circa ista restricta potestas legatorum, & circa alia: de offi. leg. c. pen. & antepe. lib. 6.

h ¶ *Litteris.*] Probatio ergo testiũ vel alia non sufficerent in hoc casu. facit quod not. eo. tit. si. motu proprio. lib. 6. in vlt. glo.

i ¶ *Expresse.*] per quod sufficere non videntur verba generalia, vt q de quibuscunq. beneficijs, dignitatibus, personatibus, officijs, & c. & facit s. ea. compil. de offic. ordi. c. 1.

Si plures.] Ponit dictum ad quod adducit simile, secunda: ibi, *Sicut.* Imola. ¶ Præsupponendum est illud qd dictum est in c. de multa. eo. tit. in antiq. videlicet q si alicui obtinenti dignitatẽ vel personatum, vel ecclesiam parochialem cõferatur aliud simile beneficium incompatibile, & accipiat possessionem pacificã illius: tunc vacat ipso iure primum, ita q collator poterit illud conferre.

CASVS. Ex dispensatione tenebam duas dignitates, vel duos personatus, vel duas ecclesias parochiales, vel vnam dignitatem & vnam ecclesiam parochialem, vel personatum, & vnam dignitatem, vel duo beneficia incõpatibilia: fuit mihi collatum tertium beneficiũ simile: Istud tertium acceptaui, & adeptus sui possessionem pacificã: Quæritur, vtrum duo beneficia superiora, quæ obtinebã, vacent ipso iure, vel tantũ vnum ex illis? Dicit Clemens Papa q duo prima beneficia vacant ipso iure, sicut si tenerem tantũ vnũ sine dispensatione, per adeptionem alterius similis beneficij vacat primũ ipso iure, per dictũ c. de multa. eo. tit. in antiq. Not. primo iuncta glo q quis nõ potest obtinere duo beneficia incõpatibilia sine dispensatione: tñ eps posset dispensare in duabus dignitatibus, non autẽ in duabus ecclesijs parochialibus. De hac materia vide Panor. in c. de multa. de præben. in antiq. Not. q beneficia, quæ requirunt residentiam personæ, dicuntur incompatibilia; quia nemo potest esse in duobus locis simul & semel naturaliter.

Not. q si alicui habenti duo beneficia incompatibilia, ex dispensatione conferatur tertiũ, & habuerit pacificã possessionẽ illius tertij, ipso facto vacãt duo prima: Vnde dispensatꝰ ad duo beneficia incõpatibilia, sua dispensatio non se extẽdit nisi ad duo beneficia, quæ primo obtinebat. c. non potest. eo. tit. in 6. & si vellet dimittere vnũ & aliud acceptare, nõ posset, nisi illud caueatur in sua dispensatione q possit dimittere vnum vel ambo, & aliud acceptare: & tunc debet eligere vnũ de duobus primis, qd si detur sibi, ipse nõ debet acceptare aliud, sed debet prius dimittere vnũ de obtentis. Sed si nolit se ponere in isto periculo, quia forte ẽm bñficiũ est litigiosum, tũc corã tabellione debet ꝓtestari q habita pacifica possessione illius scd'i bñficij, ipse nõ intẽdit tale primũ bñficiũ retinere, sed intẽdit resignare illud in manibus alicuius tertij.

CAP. III.

Si plures [k] † obtinẽs [l] dignitates [m] aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habẽs acceptet, dispẽsatione super [n] hoc legitime nõ obtenta, eius [o] possessiõe adepta [p] pacifice, dignitates quas priꝰ habebat ipso facto vacare [q] censemus:

† Vide concilium Trid. sessio. 7. de reforma. c. 4. & sessio. 24. de reform. c. 17.

¶ *Glos. prima summat, dicit quid approbet, & conqueritur.*

k ¶ *Si plures.*] Casus quo casu vacat vna dignitas per receptionẽ alterius vacant etiam plures. Approbat quod not. Cõpost. de elect. dudum 2. ad fin. & Guli. ponens ad litteram ipsius verba in Specul. tit. 2 §. videndum. versi. quid si habens duos. & Io. Mo. de offi. ordi. c. ordinarij. lib. 6. & Archidiaconus in decre. non potest. eo. tit. lib. 6. debuisset clatius formari, vt j. dicam.

l ¶ *Obtinens.*] per sufficientẽ dispensationẽ, vt aliqua sit dubitatio.

m ¶ *Dignitates.*] personatus vel beneficia curata, vel alterum cum altero, cum sit eadem ratio.

n ¶ *Super hoc.*] scilicet super illa vel illo retinendo vnà cum primis, vel cum altera primarum.

o ¶ *Eius.*] dignitatis vel bñficij curati vltimo collati & acceptati.

¶ *Glos. seq. prorogat, probat & determinat.*

p ¶ *adepta.*] Idem vĩ si per eũ staret quo minus adipisceretur. eod. tit. licet eps. de elect. cõmissa. lib. 6. qd probat similitudo quæ sequitur, hoc verũ qñ tenet collatio vltimi, secus si collatio nõ teneret: quia tũc abstinẽdo à possessione pœnã istã euaderet, vt j. dicã.

¶ *Glos. seq primo soluit obiectionẽ superfluitatis: secundo, ponit duas opi. reprobatas, & ipsarum iuribus respondet, tertio mouet & aperit dubiũ: ponit opi. & distinguendo soluit.*

q ¶ *Vacare.*] Si intelligas de ijs quæ per dispensationem habebantur, videbatur expeditum. eo. tit. nõ potest. 1. respon. lib. 6. inquantum ibi dĩ q dispensatio data super duobus, intelligitur de primis duobus: ergo tertiũ in locũ primi vel secundi surrogare non põt: sed quia poterat etiã nominatim super illis dispensatũ esse, scilicet super tali & tali beneficio & dignitate, quem casum §. ille nũ contingebat, vtilis fuit declaratio. Et videbatur quibusdam q non vacarent, sed princeps deberet eligere quã ex primis dimitti volebat. arg. ff de excu. tut. l. 6. quæ incipit, si duas. Alijs videbatur q ipse idẽ prouisus eligeret, per decre. præterea. eo. tit. & c. referente. expeditum est q vacant omnes primæ. Ad l. prædictã respondebat Cõpost. q licet quis pluribus tutelis grauari non debeat: per vnius tñ receptionem non vacat altera. Ad decretales rñdebat q correctæ sunt per decre. de multa. & hæc satis sunt plena. Sed remanet dubiũ satis forte, nunquid valeat collatio vltimi? hoc dico pp decre. ordinarij. de offi. ord. lib. 6. vbi dĩ q habenti pluralitatẽ taliũ, etiã cum dispensatione sufficienti non potest aliud tale conferri, nisi dispensatio etiã extendatur ad illud: vel nisi prius habita resignet, & vitiat collationem aliter factam. & facit quod ibi not. post Gar. in vlt. glo. & forte fuit hoc dubiũ huius decre. cum enim illa decre. ordinarij. dicat collationem vltimi nullius esse momenti: ergo per eam non vacat prima. Sed in prædicta decre. non potest. Archidiaconus tenet q non valet collatio vltimi: nihilominus vacat, ex quo possessionem habuit vltimi. Ad hoc. eod. tit. eum qui. lib. 6. & sic dĩ per magnũ vtrum pronunciatum in curia: ȝ quam tñ pronũtiationem refert q pendebat appellatio: hoc ergo declarare procurassem si compossitoribus adhæsissem. Puto tñ q si habenti vnum curatum confertur secundũ tale, valeat collatio secundi, & ex quo stat per eum quo minus habeat possessionem secundi, vacat primum. Si vero habenti plura talia ex dispensatione sufficienti confertur aliud tale, valet collatio, si dispensatio sufficiens est etiã quo ad illud. & tunc de vacatione non quærimus. Si vero dispensatio ad hoc vltimũ nõ iuuat: dico q si dimisit primũ ante collationẽ vltimi, valuit ipsius collatio, nec tunc etiã de vacatione iuris quærimus. Si vero non [s] dimisit, collatio vltimi nõ valuit, tñ per acceptationẽ nõ perdit prima: immo illa retinet, sed sano vsus consilio videns collationẽ vltimi nõ valere, ipsius possessionẽ nõ apprehẽdat,

Dispensatio super duobus beneficijs, intelligitur de duobus primis.

Beneficiorũ incõpatibiliũ pluralitatẽ habẽti, an possit aliud tale cõferri.

[s] Glo. vult q post collationẽ de tertio beneficio dispẽsatꝰ ad duo incõpatibilia, non potest primũ ex illis duobꝰ incompatibilibus relinquere, vt acceptet tertiũ sibi iam collatum Card. Pont.

S vt sic hu

vt sic humanitas iustæ plenitudinis non auferatur. a.q.6. si quis libellos. de appel. cum cessante. & faciunt not. de cler. coniug. diuersis.eū concor. Si vero possessionē ipsius vltimi apprehēdit, hæc possessio facit primā vacare, nā hoc casu cum ex tali vitiosa possessione vacaret vnicum, vacabunt & illa per litteram quæ sequitur.

¶ *Glos seq. quæstionem soluit, & ampliat.*

a ¶ *Sicut si.*] Per hanc litteram dico q si casus esset, q possessio secundi non faceret vacare vnicum, vt eo.tit. super eo. & c. si tibi concesso. lib. 6. nō vacabunt illa plura, & hoc puto verū siue valuerit siue nō valuerit collatio vltimi.

b ¶ *Vacaret.*] Per decre. de multa. eo l. tit & hodie per constitutionē Ioannis. execrabilis. si primum absque mora, dispendio, verbo, & facto in manibus ordinarij sub testimonio publico non dimittat, priuatus est secundo & inhabilis ad sacros ordines & benefic. a, vt ibi. §. perro quia.

Sicut [a] si dignitatem vnicā obtinenti alia similis conferretur, eius pacifica possessione habita prima de iure vacaret.[b]

¶ Idem.

¶ *Valet prouisio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia prouisi quæcunque sint, & quotcunque. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IIII.

SI Romanus[c] Pontifex[d] de beneficio[e] alicui motu proprio[f] prouideat[g], de beneficijs quæ obtinet[h] non habita mentione, prouisionem seu gratiā huiusmodi fore validam[i] declaramus[k], qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut

SI Romanus.] Non recipit diuisionem. ¶ Præsupponendum est quod habetur in c. fi. ī. de offic. ordi. videlicet, q si beneficiatus impetret aliud beneficium à Papa, in impetratione secundi beneficij debet facere mentionem de primo obtento; & si non fecerit mentionem, sua impetratio erit surreptitia.

CASVS. Obtinebam duo beneficia simplicia, vel non simplicia; cum dispensatione vel sine? Romanus Pontifex proprio motu contulit mihi aliud beneficium, & non fecit mentionem de obtentis: quæritur, vtrum illa collatio sit surreptitia? Dicit Clemens q non: quia proprius motus tollit omnem surreptionem: si per illam collationem Papa non vr mecum dispensasse de obtentis beneficijs incompatibilibus, si illud beneficiū est incompatibile, nisi istud dicatur in collatione. Quæritur quomodo cognoscemus, q Papa proprio motu mihi confert beneficium, vel qn confert ad preces meas? Dicit Clemens, q Romanus Pontifex non vr mihi conferre beneficium proprio motu, nisi expresse illud dicatur in collatione, vt in c. si proprio motu. eo. tit. in 6. Not. q proprius motus Papæ validat gratiam 3 vitium surreptionis, id est validat gratiā, vt illa gratia nō dicatur surreptitia. Aliā autē inhabilitatem illius pro quo scribitur, non tollit, nisi aliud exprimatur, etiam si in illa inhabilitas surgat ex detentione plurium beneficiorum incompatibilium, vt gl. in ver. validat. quam tene mente, & maxime in eo q postea dicit satis esset illi clausulæ q certum operetur effectum. Et adde hic aliam glos quæ habetur ī. eo. tit. in cle. 2. in versi. directas. quæ dicit q motus proprius non ampliat gratiam vel vim verborum, licet excludat surreptionem. Nota q nomine beneficij intelligitur de quocunque, vt hic, iuncta glo. 3. & idem Pau. Nota de verbo, declaramus. per quod nouum ius non inducitur. de hoc de judic. decernimus. Zabarella.

Papæ motu proprius quid operatur.

¶ *Glossa prima summat, & dicit quod approbet & reprobet.*

c ¶ *Si Romanus.*] Valet prouisio facta proprio motu Papæ tacentis beneficia prouisi quæcunque sint, & quotcunque. Approbat quod not. per Archid. & me. eod. tit. si motu proprio. lib. 6. & reprobat quod ibi not. Ioan. Monachus.

d ¶ *Pontifex.*] De legato est opinio; not. de offi. leg. c. vlti. lib. 6. & not. ī. ea. compi. de offi. ordi. c. fi.

e ¶ *Beneficio.*] Large sumitur, de reg. iur. c. 1. lib. 6.

f ¶ *Proprio.*] Quod non intelligitur nisi exprimatur, vt in prædicta decre. si motu. in fi.

g ¶ *Prouideat.*] vel prouideri mandet: cum eadem sit ratio.

h ¶ *Obtinet.*] iure vel spe. ī. eadem compi. de rescrip. gratiæ,

† Dic idē in eo. Cat. hic de . n chec. Inde vlti. et ibi notaui. Pontz.

¶ *Glossa sequens exponit litteram decens, quare sic.*

i ¶ *Validam.*] quo ad vitium surreptionis, id est non surreptitiam: aliam enim inhabilitatem illius pro quo scribitur non tollit motus proprius, vbi aliud non addatur, etiam si illa ex talium pluralitate procedat, vt quia sine dispensatione habebat pluralitatē dignitatum vel curatorum, quæ facit quem inhabilem, etiam ad maiora beneficia. de elect. dudum 2. & ibi dixi in 2. glo. & patet apertius per constitutionem Ioannis, execrabilis. satis est ergo illi clausulæ q certum habet effectum, nec alium operabitur præter intentionem scribentis. ī. c. 1. de qua intentione si appareat, illi stabitur, vt dixi de rescript. cum adeo. in fine.

† Idem Zabarella & Panormitanus hic, Rota decis. ... cum seq. in nouis, Geminianus cōsil. ... & Alexander consil. 28. lib. 7.

k ¶ *Declaramus.*] Reprobat ergo, nō simpliciter corrigit opi. 3 tiā.

¶ *Glossa sequens rationem reddit.*

l ¶ *Quantocunque.*] Ratio enim proprij motus excludens surreptionē prouisionis ita coaptatur curatis vel simplicibus multis vt vni. Itē per id non intelligitur in retentione dispensatū esse. eo. tit. non potest. in fi. lib. 6. & per hoc ibi hanc opinionem tenebā in 3. glo.

personatus cum cura, vel sine curā, & in numero quantocunque[l] † quæ is habebat, cum sibi prouisio facta fuit.

† Alias quotocunque.

¶ Idem.

¶ *Expectans beneficium ad collationē episcopi deuolutum, ad illius capitulū obtinere non poterit: deuolutum tamen ad episcopum vel etiam ad Papam ex cuiuscunque negligentia poterit obtinere.*

CAP. V.

SI de beneficio[m] ad cuiuscūque[n] episcopi collationem spectante alicui cōferendo scribamus[o]: sibi illud conferri nō poterit, cuius collatio ex negligentia[p] † ipsius epi[q] ad eius-

SI beneficio.] CASVS. Papa mādauit Priori sancti Cirici de Exolduno, vt mihi prouideret de primo beneficio vacaturo in collatione epi Lemouicen. vacauit beneficium per tantum tempus, q collatio deuoluta fuit ad capitulum ecclesiæ Lemouicen. sm tenorem c. nulla. de concess. præben. in antiquis. Quæritur vtrū d' isto beneficio mihi possit prouideri virtute meæ gratiæ seu mādati, ita q Prior sancti Cirici executor possit mihi prouidere de beneficio illo quod deuolutum est ad capitulū? Dicit Clemens q non, q a Papa p suas litteras nō intēdit grauare nisi epm Lemouicen. & non capitulum: Sed beneficium vacauit p tantū tēpus, q collatio deuoluta est ad Papam; quæritur vtrum virtute meæ gratiæ possit mihi prouideri de illo beneficio? Dicit Clemens q sic, & sic gratia conceditur in præiudicium concedentis. Sed quid si collatio beneficij pertinet ad inferiorem, puta ad abbatem, qui prælatus fuit negligens in conferendo, ita q collatio deuoluta est ad episcopum: quæritur, vtrum illud beneficium cadat sub gratia mea, quandiu est infra sex menses, in quibus episcopus potest conferre? Dicit q sic. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q quando episcopus est grauatus vt aliquis executor de beneficijs ad episcopum pertinentibus prouideat alicui, tunc executor potest prouidere de beneficio eius collationi spectante iure deuoluto, siue etiam ad eius collationem pertinet originaliter. Nota q executor poterit prouidere de beneficio spectante ad collationem episcopi, etiam si deuolutio fuerit facta ad Romanum Pontificem. Et hoc est verum, dum tamen deuolutio habeat initium in persona episcopi originaliter, quia prima collatio pertinebat ad episcopum: secus si deuolutio habuit initium in persona alicuius inferioris, & collatio propter negligentiam inferioris fuit deuoluta ad episcopū, & de episcopo ad Papam. Et possem reddere rationem, quia dum Papa mandabat executori, vt mihi prouideret de beneficio vacaturo in collatione epi, ipse solum volebat grauare ipsum episcopum, sed si ipse conferret beneficium, quod fuisset deuolutum, ipse non videretur grauatus, & per consequens intentio Papæ non adimpleretur. Item si Papa conferret vel executor illud beneficium, quod sibi deuolutum fuit ab episcopo, quod etiam ad episcopum fuerat deuolutum per negligentiam prælati inferioris, ipse exoneraret episcopum, ita q episcopus non amplius teneretur conferre beneficium: quare executor non poterit prouidere de beneficio quod deuolutum est ad ipsum Papam per deuolutionem episcopi.

† Nota q per negligentiam episcopi deuolutum collatio ad capitulū ... Zabarella.

¶ *Prima glossa dicit quid facit.*

m ¶ *Si de beneficio.*] Se summat quatuor ponens casus, & quasdam opiniones determinans, vt infra dicam.

n ¶ *Cuiuscunque.*] exemptos, & non exemptos, & superiores episcopis per hoc intendit includere.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem distinguendo.*

o ¶ *Scribamus.*] executori idem si scriberetur ipsi episcopo. saluo, q in vlt. casu cum est deuolutum ad Papam, distinguitur, an per litteras excitetur officium, an constituatur delegatus. de offic. ordi. licet. & c. penul. de rescrip. cum aliquibus. lib. 6.

¶ *Glossa sequens duo dubia soluit.*

p ¶ *Ex negligentia.*] Idem si ex delicto, licet sit opinio an hoc casu deuoluatur ad capitulum, vt scripsi de election. cum in cunctis. in fin. & super vlt. glo. vbi vero ex commissione episcopi capitulum vel alius haberet conferre: hoc non impedit executorem, vt probatur eod. titu. cap. fin. lib. 6. facit quod not. de insti. c. fi. alias posset facile episcopus eludere impetrantem.

¶ *Glossa sequens quartā opinionem ponit, quam determinat.*

q ¶ *Episcopi.*] Sed nunquid negligentia ipsius executoris, quando scilicet eo tacente vltra sex menses vacauit beneficium, quod conferre poterat, oberit ei? Compost. io decre. capitulum. de rescrip. in magna glos. in 4. chart. ver. item nunquid executor. tenet q non. & decre.

& decre. 2. de concess. præben. in ordinarijs collatoribus loquitur, non in executore, qui confert vice Papæ. Aduerte ꝙ verum est hoc si executor prouidere potest ad cuiuscunque collationem spectet, nec tempus acceptationis adijcitur. hoc dico per decre. vnicam. j. tit. 1. & vide quod ibi dicam in glo. iste terminus. sed si certa persona grauatur per rescriptum, & illius tempus est lapsum: tunc conferre non poterit donec deuoluatur ad Papam, hoc probat decret. ista.

dem capitulum[a] deuoluta existit[b]: Licet prouideri sibi possit de illo etiam, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli[c] vel alterius cuiuscunque[d], siue ad[e] nos ex ipsius epi[f], & aliorũ in hoc eidẽ succedentium[g] negligẽtia, collatio fuerit deuoluta.

Idem.

Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa. hoc dicit. Ioan. And.

a ¶ *Capitulum.*] vel alium, cum eadem sit ratio. & facit j. versi. vel alterius.

b ¶ *Existit.*] Intelligo tẽpore prouisionis suæ, non datæ, & sic est dare ꝙ potestas huius executoris variatur sm tẽpora. & si. j. tit. 1. c. vnico. quamdiu enim beneficium est in collatione epi, confert illud, illo ad alium deuoluto non confert illud. ita est de beneficio ad inferiores spectante, ꝙ ipse non confert donec ad epm deuoluatur, vt sequitur. Ratio, quia cũ epm Papa grauare voluerit, confert executor quandiu est in manibus epi: nam licet ex deuolutione: propriũ tñ est pro ea vice. & ipse tunc ex collatione grauetur: quando est in manibus alterius non confert executor. quia Papa illum grauare noluit.

¶ *Glossa sequens quærit, dubium aperit, & soluit.*

c ¶ *Capituli.*] Coniunge hic & in casu sequenti finẽ capituli. Sed quid si ad capitulum spectabat electio tantũ, & scribebatur ad collationem epi, nunquid deuoluto iure ad epm confert executor? Dubium facit illud quod quæritur, an deuoluatur eo casu prouisio, an electio, de quo satis scripsi de elect. ne pro defectu. Item facit dubium, quia etsi dicatur deuolui collatio, tñ ex quo primo gradu assumebatur per electionem, nõ videbatur includi in litteris, in quibus solum de collatione fit mentio. ad quod satis facit. s. eod. tit. c. 2. circa fi. ibi, ad quam consueuit quis per electionem assumi.

d ¶ *Cuiuscunque.*] Hoc dicit, quia per quotcunque gradus, siue proximos siue mediatos ad episcopum deuenerit, executor confert quandiu est in manibus episcopi. Ioan. And.

¶ *Glos. seq. dicit primo quod determinat: secundo distinguit inter deuoluta & propria: rationem reddit: tertio arguit ad quæstionem.*

e ¶ *Siue ad nos.*] Determinat quod not. Inno. & Pet. de offic. deleg. super eo. vbi dicebant quosdam tenere, ꝙ delegatus Papæ prouideret de beneficio ad Papam deuoluto. Fuit etiam hæc quæstio olim disputata per dominum Iacobũ Canonicum Bonon. quam in Mercu. vide in littera D. sub rub. de offi. & pote. executorum. & tenuit ꝙ non posset si dicatur in rescripto, volentes illi gratiã facere specialem. dixit enim ꝙ cum in illo alius quàm Papa non lædatur, nõ debet dici grauari, nec de deuolutis Papa sic scribit. induxit d. c. ĩce. præb. litteras. & c. cũ nostris. mirabilis solutio fuit ista. Scias autẽ ꝙ beneficium deuolutum ad Papam semper confert executor: ex quo primus collator est de his qui per literas grauabantur: siue nominatus, vt hic: siue innominatus, vt quia scribitur ad cuiuscunque collationem, cum eadem sit ratio: sed secus in beneficijs spectantibus ad collationem Papæ, quia vacauerunt in curia. eod. tit. c. 2. lib. 6. tunc enim Papa confert iure proprio non deuoluto: nec mirum si aliud in deuoluto: nam Papa dando executorem ad prouidendũ auferebat collatori potestatẽ. de concess. præb. si capitulo. lib. 6. ex quo ergo collatio de illo deuoluta est ad Papam, conferat executor, vt hic. Et licet aliàs in bñficijs fiat stricta interpretatio. eod. tit. quamuis. lib. 6. hic tñ fit larga contra concedentem. de cõsuetud. cum dilectus. Facit etiam hæc littera ad quæstionem nota. de offic. leg. cap. 1. lib. 6. scilicet ꝙ legatus Papæ possit talia beneficia ad Papam deuoluta conferre, præferretur tñ delegatus quo ad illa quæ sibi specialiter sunt commissa. de offic. legat. studuisti. & facit de reg. iur. generi. lib. 6.

Executor Papæ beneficiũ ad Papam deuolutum confert.

¶ *Glossa sequens exponit, dicens quare sic.*

f ¶ *Episcopi.*] primi collatoris. quod puto necessarium. si enim de Archidiacono vel capitulo ad epm, & demum per ipsius negligentiam gradatim ad Papam eatur, non confert executor, cui ad collationem episcopi scribebatur. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens distinguit tria tempora.*

g ¶ *Succedentium.*] Et sic habemus primo tempus epi: secundo tẽpus medium aliorum facientium gradum inter ipsum & Papam: tertio tempus Papale. primo & vltimo tempore confert executor, medio vero non. & semper intelligas vbi tempus acceptationis ad ipsum non impetrat executorem. j. tit. proxi. c. vnico.

S ¶ *Iuxta.*] Primo ponit vnum dictum. Secundo circa illud soluit vnum dubium. secunda: ibi. *Primaque.* Imola. ¶. Præsupponendum est, ꝙ quis non potest obtinere duas præbendas in vna & eadem ecclesia. c. nulla. de concess. præben. in antiq.

CASUS. Papa mandauit epo & capitulo ecclesiæ Rutinẽsis, vel Pictauensis, vel Bituricensis, vt me reciperent in canonicũ & fratrem, & vt mihi assignarent præbendã vacantẽ, vel primã vacaturã. & etiã ꝙ assignarent dignitatẽ vacantẽ vel dignitatẽ vacaturã: Fui receptus in fratrem, etiam fui adeptus possessionẽ eiusdẽ præbendæ: postea vacauit dignitas, cui annexa est præbenda, puta archidiaconatus; quæritur, vtrum possim acceptare dignitatem cũ præbenda? Vĩ ꝙ non, quia in ista ecclesia non possum habere duas præbendas, tñ Romanus Põtifex decidit cõtrarium, sed per adeptionem dignitatis & præbendæ sibi annexæ, prima præbenda vacat ipso iure, & collator potest illam conferre. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ si mandatur prouideri per rescriptum Papæ alicui de dignitate, an prouideri possit illi de dignitate habente præbendam annexam. Glo. est in versic. mandati. quæ vĩ in hoc dubitare. Et primo dicit ꝙ hoc egeret declaratione: In fine vero sentit ꝙ debeatur, sed loquitur cũ mandatur prouideri de dignitate aliàs habenti præbendam à capitulo. Nota ꝙ expectans præbendam ex gratia Apostolica, non potest acceptare præbendam dignitati annexam: quia dignitas quæ est principalis, non est debita: secus si expectat dignitatem: tunc enim illam potest acceptare, licet præbenda sit ei annexa. Nota ꝙ archidiaconatus est dignitas, quia ex vi mandati super dignitate consecutus hic fuit archidiaconatum. Nota casum singularem, in quo rescriptum ad præbendam consummatur successiue in duobus, quod est mirabile, cũ videatur consummatum per adeptionem primæ. eo. tit. lib. 6. Zabarella.

† Nota ꝙ archidiaconatus est dignitas, vide doctores in cap. de multa. de præbẽ. Archidiaconum in c. 1 de consuetu. lib. 6. & Abbatem in c. nouit. de iudic.

CAP. VI.

SI iuxta[h] nostri formam mãdati[i] canonicatũ & præbendã ecclesiæ Rutinẽsis adeptus, dignitatẽ quã duxerit acceptandã[k] ibidẽ expectet: archidiaconatũ[l] † inibi[m] post[n] vacãtẽ nõ obstãte ꝙ certa sit sibi annexa[o]

¶ *Prima glossa summat.*

h ¶ *Si iuxta.*] Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa.

¶ *Glossa sequens ponit duas lecturas; declarationem petit; æquitatem exprimit.*

i ¶ *Mandati.*] Non solum sm vnam lecturam factum narrat, prout acciderat in hac ecclesia, de qua loquitur, sed etiam fortificat dubium: quia fortius si ex receptione capituli vel aliter habet hanc canoniam & præbendam. facit eo. tit. c. antepe. lib. 6. vbi etiam auctoritate Apostolica præbendam expectans consecutus est vnam, non videbatur ꝙ aliam consequi posset. facit eo. tit. non potest. & respon. lib. 6. cum concor. Sed cum adhuc penderet gratia in parte principaliori, & facta fuisset super vtroque vno contextu, æquum fuit vt prima dimissa secundam consequi posset. Alia lectura est, ꝙ ille textus ponat ius, quasi dicat ex quo Papa de dignitate & præbenda sibi voluit prouideri, consequitur dignitatem habentem[a] præbendam annexam, licet prius aliam fuisset adeptus: sed vbi solum de dignitate scribebat, non poterat consequi dignitatem habentem præbendam annexam: cum hoc Papa non intenderet. Egeret declaratione. Suadet tamen æquitas ꝙ decret. locum habeat siue ex vnico rescripto debeatur vtrunque, siue ex diuersis successiue, siue sola dignitas debeatur per rescriptum aliàs habenti præbendam ab ordinario collatore.

a Contrarium tenet Zabarella hic: ꝙ a anexum ĩquantum accessorium non conideratur. c. super eo. de præbẽ. lib. 6. sed idẽ quod glossa tenet Ioã. Staphileus de litteris gratiæ, c. 2.

¶ *Glos. seq. remittit: quæstionem soluit: ponit dictum quod determinat.*

k ¶ *Acceptandam.*] De quo dic vt j. tit. 1. c. vnico. & idẽ puto si nõ haberet beneficiũ acceptandi, sed deberetur prima vacans, cũ ratio sit eadem & fortior. Quod autem hic dĩ de potestate acceptandi, respicit dignitatem: præbendã ergo quæ prius vacauerat necesse habuit petere, ne sibi fieret præiudicium, per decret. si clericus. eo. tit. lib. 6. vĩ tñ ꝙ si habens canonicatum & ius ad præbendã primo vacantẽ, & ad dignitatẽ quam duceret acceptandã: præbendã quæ primo sine dignitate vacauit, noluerit petere, protestãs ꝙ hæc faciebat quia omnes dignitates ecclesiæ præbendas habebant annexas, & totum simul consequi volebat, satis esset hæc iusta causa ad negligentiam excludendam, cum mutationes beneficiorũ nec populo, nec iuri sint gratæ. 12. q. 1. c. 1. de trasla. quanto. sed si potestas acceptandi respiceret etiã præbendam, tunc nullum dubium.

Beneficiorum mutationes gratæ nõ sunt.

l ¶ *Archidiaconatum.*] Factũ ponit, nã idẽ in quauis alia dignitate.

m ¶ *Inibi.*] in ecclesia illa. & vide j. de regul. c. 2. lib. 6.

¶ *Glos. seq. ostendit per textum quæstionem solui.*

n ¶ *Post.*] Datur intelligi, ꝙ si prius vacauerat cum sua præbenda, & ipse sciens recipit aliam præbendam: in acceptatione archidiaconatus sibi viam præclusisse videtur.

¶ *Glos. seq. aperit dubium: quærit & soluit.*

o ¶ *Annexa præbenda.*] Illud inducebat dubiũ: si enim non fuisset annexa retenta prima præbenda consequeretur dignitatẽ sine præbenda, quæ cũ illa vacauit. eo. tit. quia sæpe. lib. 6. sed cum dignitatẽ sine præbenda non possit habere propter annexionem, nec duas

præbendas in eadem ecclesia. de conces. præb. litteras. ratione annexi in principali impediri vr: sed prompta est prouisio, scilicet vacationis primæ, quam submittit. Sed quid dices in casu conuerso: adeptus sum dignitatem per rescriptum Apostolicum: expecto ibi præbendam cum beneficio acceptandi, vel si vacat præbenda cum dignitate cui est annexa; nunquid prima dignitate dimissa conseq potero hanc præbendā cum sua dignitate? Puto ꝙ non, quia non est eadem ratio principalis ad accessoriū, & accessorij ad principale. de consecra. eccl. vel alta. c. vnico. lib. 6. Facit. eo. tit. q a sepe. & c. super eo. de reg. iur. accessorium. lib. 6. cū concor.

præbenda, poterit [a] acceptare: Primaque præbenda hoc ipso [b] vacabit [c], quòd secundam cum archidiaconatu prædicto pacifice fuerit assecutus.

TITVLVS III.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Decretum conditionale ante conditionis euentū non afficit potestatē ordinarij vel alterius collatoris: secus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficiū vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse; quæ vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publice scitur.*

a ¶ *Poteris.*] Quod intellige vbi alteri nō debetur ex prioritate tēporis, vel prærogatiuæ, gratiæ, vel alio iure.

b ¶ *Hoc ipso.*] Patet ꝙ in præbendis eiusdem ecclesię ipso iure per receptionem secundæ vacat prima.

¶ *Gl. seq. rationē reddit, notat, arguit, et epi. ponit*

c ¶ *Va cabit.*] Non enim posset esse triplex in ecclesia sine dispensatione Papali, nec valet in hoc consuetudo. de cōsuet. c. 1. lib. 6. Et not. ꝙ plus abhorrēt iure habere duas pbendas in vna ecclesia, q̄ aliàs habere duo curata. primū enim non licet etiā iure annexionis, quam habet præbenda ad dignitatem, vt hic: sed ſm licet iure annexionis, quā habet curatum ad præbendam. eo. tit. super eo. lib. 6. Et facit ad opinionem quā teneo in decr. literas. de conces. præben. sequendo Inno. scilicet ꝙ in duabus canonus eiusdē ecclesię non possit eps dispensare, licet dispensare possit in canonia & personatu vel officio. rationem huius ibi plene scripsi super vlt. glo.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ ET ecclesiæ non vacantis.

¶ *Visum est supra de præbendis & dignitatibus: verum quia aliquis dubitare posset vtrum præbenda, dignitates, & alia beneficia ecclesiastica possint conferri antequam vacent, vel etiam promitti; ideo annectit rubricam de concessione præbendæ.*

C*Vm ei.*] Diuiditur in quatuor partes: Primo declarat quando afficit decretū conditionale non adiecto termino mensis. Secundo, quando afficiat illo adiecto: ibi, *Secus*. Tertio, an petendo sibi conferri beneficio. vel recipiendo illud collatum videatur quis acceptare: ibi, *Quinetiam*. Quarto declarat quando quis dicatur habere notitiam vacationis beneficij: ibi, *Cæterum*. Imola. ¶ Præsupponendum est ꝙ si Papa mandet alicui prouideri de beneficio ecclesiastico vacante, alioquin de proxime vacaturo, licet collator non obediendo mandatis Apostolicis male faciat: tñ si conferat alteri, collatio valet, ex quo mandatum non continet decretum irritans: aliàs si haberet decretum irritans, collatio alteri facta esset nulla. Et appellamus decretum irritans, istam clausulam quæ consueuit apponi in mandatis Apostolicis, scilicet decernētes irritum & inane quicquid in præjudicium mandati nostri attentatum fuerit. Vel decretum irritans est quando Papa mandat epo vel archiepiscopo, conferas beneficium primo vacaturum tali: quod si non feceris, & alteri feceris collationem, omnia sint irrita & vana.

CASVS. Aliquis pauper clericus promotus ad sacros ordines sine titulo vnde possit sustentari, accessit ad Apostolicam sedem & notificauit Papæ ꝙ suus eps sine titulo eum ordinauit, & ꝙ recusauit sibi ꝓuidere de aliquo beneficio vnde possit sustentari, adeo ꝙ ipse clericus cogitur mendicare: Papa deputauit aliquos ad ipsum examinandum, an esset idoneus scientia ad obtinendum beneficium: hoc facto, quia constitit Papæ ꝙ erat idoneus, ipse mandauit epo cum decreto irritante, vt si constaret istum pauperē clericum esse vitæ laudabilis & honestæ cōuersationis, sibi conferret beneficium certi valoris. puta xx. vel xxx. librarum, vel etiam minoris valoris, si ipse vellet acceptare: antequam executor istarū literarum præmisisset inquisitionem super vita laudabili istius clerici pauperis, vacauit beneficium valoris xx. vel xxx. librarū, quod beneficium ordinarius contulit alteri: Quæritur, vtrum valeat talis collatio? Vr ꝙ non: quia in mandato continebatur decretum irritans, qd ligat manus ordinarij ne possit cōferre illud beneficiū: Tñ dicit Romanus Pōtifex, ꝙ collatio per ordinarium facta valet: quia decretum erat conditionale. Vel etiam ponamus ꝙ executor fecerat inquisitionē super vita & honestate istius clerici: tñ beneficiū istud erat minoris valoris xx. vel xxx. libratum, & scribebatur sub conditione, si vellet acceptare, & antequā iste clericus illud beneficium acceptasset, ordinarius contulit alteri, quæritur, vtrum valet collatio? Dicit ꝙ sic. Sed quid si mādabatur isti clerico prouideri de beneficio vacante, vel ꝓximo vacaturo, si infra mensem ipse acceptat cū decreto irritante: tñ ordinarius contulit alteri infra mensem, quæritur, vtrum valeat collatio? Dicit ꝙ nō: q tempus vr̄ apponi in fauorem acceptantis. Sed quęritur qñ dicatur iste clericus acceptasse beneficium: vtrum solum qñ exprimit verbū acceptationis corā executore, dicendo: accepto illud beneficiū, & peto vt mihi conferatis: vel qñ non exprimit. accepto: sed tantū dicit, conferatis? Respondet ꝙ sufficit petere collationem beneficij sine expressione verbi acceptationis. Sed quæritur qñ currit tempus illius mensis infra quem pauper clericus potest acceptare? Dicit ꝙ tempus incipit currere à tempore scientiæ & notitiæ, quo ipse scit beneficium vacare. Sed quæritur vtrum ad hoc ꝙ ipse dicatur habere notitiam, & scire beneficium vacare, requiratur ꝙ aliquis sibi notificet, dicēdo, vade ad collatorem, vacat tale beneficium, quod potes acceptare infra mensem: Respondetur ꝙ hoc non requiritur, immo dr̄ habere notitiam vacationis illius beneficij, ex quo vacauerit publice: immo sibi imputabitur si ipse non fecerit inquisitionem. Not. primo iuncta glo. ꝙ qñ Papa scribit pro clerico paupere, ipse consueuit illum facere examinari, vtrum sit scientia idoneus, postea mandat vt sibi conferatur beneficium si constiterit ꝙ sit vitæ laudabilis & honestæ conuersationis. Not. secundo, ꝙ qñ scribitur pro clerico paupere sub forma prædicta cū decreto irritante, illud mandatum nullas habet vires, nisi prius constiterit de vita laudabili: ideo est consiliū ꝙ impetrans citius quàm poterit faciat inquiri de sua vita & conuersatione. Nota ꝙ si mandetur epo vt conferat beneficiū certi valoris, ipse eps non potest conferre beneficiū maioris valoris nec minoris: quia verba gratiæ nō sunt amplianda nec restringenda. Nota ꝙ decretum conditionale irritans non habet effectum, nisi impleta conditione. Nota ꝙ qñ Papa scribit, cum decreto irritante, si acceptet infra certū tempus, manus ordinarij sunt ligatæ vsque ad illud tempus. Not. ꝙ non refert qñ quis acceptet beneficium verbo, vel re ipsa. Not. ꝙ promouendus ad beneficiū, debet esse idoneus in scientia. & quæ scientia exigitur notat Inno. de elect. cū in cunctis. in prin. Not. ꝙ promouendus debet esse vitæ laudabilis, & hoc perpenditur ex bonis operibus & abstinentia vitiorum, secundū Pau. Zabarella.

¶ *Prima glo. summat, diuidit, & dicit quid determinat.*

CAP. VNICVM.

CVm [†] ei [d], quem in sciētia reputam' [e] idoneū [f], si per [g] inquisitionem [h] executoris sibi deputati à nobis repertus fuerit esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ, de beneficio certi valoris [i] alicui prouideri mandamus, adijcientes [k], quòd de beneficio minoris valoris possit eidē si voluerit [l] prouideri, ac extunc [m] [†] etiā inane

d ¶ *Cum ei.*] Decretum conditionale ante conditionis euentū nō afficit potestatem ordinarij vel alterius collatoris: secus qñ acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse: quæ vacatio nota dr̄ expectanti, ex quo in loco beneficij publice scitur. Partes patent. Secūda: ibi, *Secus*. Tertia: ibi, *Quinetiam*. Quarta: ibi, *Cæterum*. Et determinat casus dubios circa decr. quia cunctis. eod. tit. lib. 6.

e ¶ *Reputamus.*] per relationem examinatorum ad hoc deputatorum, quibus creditur. & est ista forma pauperum, in qua fit examinatio quomodo legant, cantent, & construant.

f ¶ *Idoneum.*] iunge hic litterā, ꝓuideri mādamus de bñficio, &c.

g ¶ *Si per.*] ecce conditionem de qua ī. loquitur.

h ¶ *Inquisitionem.*] An ad hanc vocanda sit pars, plene not. ī. ea. compil. de offic. deleg. c. vnico.

i ¶ *Valoris.*] De pēsione ꝓuideri nō posset. de pb. quāuis s. lib. 6.

k ¶ *Adijcientes.*] nisi hoc fuisset additum, de beneficio minoris æstimationis etiam sibi volenti prouideri non potuisset. de præb. cui de non. §. vlt. lib. 6.

l ¶ *Si voluerit.*] secunda conditio.

¶ *Glos. seq. aperit dubium, & respondet & contra opi. notat.*

m ¶ *Extunc.*] Hoc fortificabat dubium, quasi à tempore datæ Papa voluerit

† Non ꝙ promouendus ad beneficium, debet esse idoneum, quo peritia doctores, hoc vide in nouissimis c. si eo tempore de rescript. lib. 6 & in c. si cui de præbend. eod. lib. Ab' aut in c. dudū. de elect. & Felinū in cap. vlt. de præsumpt.

† In antiquioribus libris constanter legitur, ac ex nunc.

pa voluerit ꝙ decretum afficeret, sed ꝯtrium rñdetur, & supplemus ex nunc vt valeat extunc[1]. Facit de vot. & vot. red. licet. ad fi. & sic facit hæc littera ꝯ Aegi. pro Inno. Holtie. & Abbate in eo quod scripsi de appel. præterea 2. super vet. excommunicatum.

a ¶ *Attentari.*] Non dicit etiam ignoranter, & tñ ex inferioribus patet, ꝙ certis casibus hoc decretum afficit ignorantes. per quod patet, ꝙ decretum Papæ afficit ignorantes. & de hoc de electio. si eo tempore. lib. 6. & probatur de præbend. cap. penult. eod. lib.

b ¶ *Effectum.*] Aliàs fuisset edictum super incerto, eod. tit. cap. 1. §. subiunctum. in fin. lib. 6.

decernentes & irritum si secus à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari[a]: Quia decretum huiusmodi in euentum dumtaxat prædictarum conditionũ suum sortitur effectũ[b]: antequam extet[c] prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris priusquã suam impetrans super valore huiusmodi voluntatem declaret[d], cõferri libere poterit per ordinarium[e], aut alium executorem[f] à nobis ad prouidendũ de tali beneficio deputatum. ¶ Secus[g] autẽ fore censemus[h], cum decreto apposito alicui prouideri mandamus de beneficio, quod infra mensem[i] à vacationis ipsius notitia[k] duxerit

¶ *Glossa sequens exponit & consulit.*

c ¶ *Extet.*] Prima scilicet ꝙ per executoris inquisitionem sit repertus, &c. vtile consiliũ est ꝙ super illa pronũtiet executor: vel ꝙ facta mentione de illa inhibeat, vel saltẽ suã potestatem insinuet collatori, aliàs non facile forte constare posset conditioné extinsse.

d ¶ *Declaret.*] etiam in executoris absentia, dummodo de ea constet, vt infra dicam.

e ¶ *Ordinarium.*] Hoc probamus per prædict. decret. 1. eo. tit. lib. 6. vt sicut ibi decretum datum cum beneficio acceptandi, ante acceptationem non impedit potestatem ordinarij: ita nec datum sub conditionibus istis, vel alijs ante conditionis euentum. Ioan. And.

¶ *Glossa sequens fortificat textum, secundo tribus rationibus quæstionem soluit, solutioni obijcit, & respondet, opin. ponit, & dicit primum æquum, tertio format dubium, & soluit.*

f ¶ *Executorem.*] Si enim non afficit potestatẽ ordinarij, ergo nec executoris alterius, qui maior est ordinario. de offi. deleg. sane. 2. & cum hoc oporteat intelligi de executore secundo: primus enim cõferret beneficium etiã postquã euenisset conditio. Item cũ hic dicatur ꝙ secundus confert ante conditionis euentum, per quod à ꝯtrario infertur ꝙ postquã euenisset cõditio primi, cõferre nõ posset[2]. Item cum generaliter de executore loquatur, per quod etiam executorem in forma gratiæ vr̃ includere: hic vr̃ solui ꝙ hic fuit disputatum, an impetrans primo in hac forma pauperum præferatur secũdo, qui impetrauit in forma gratiæ in eadẽ ecclesia, vel ad collationem eiusdem, & ponitur in Mercuriali, in littera N. sub tit. de præben. hic enim vr̃ ꝙ dummodo conditio præcesserit vacationẽ, vel saltem collationem factam secundo, debetur primo[3]. Facit de rescr. tibi qui. lib. 6. sed obstat eo. lib. & tit. c. si pro te. Sol. ibi conditio pendebat ex alterius arbitrio, ita ꝙ illo recusante nullum ius habeat impetrans: hic vero pendet ex existentia rei[4], vt in primo casu, vel ex voluntate ipsius cui facta est gratia in secundo. Aliquibus vr̃ ꝙ secundus impetrans ante cõditionẽ in forma gratiæ præferatur, & ẜm hoc licet hæc prima conditio quo ad idoneitatem personæ sit de præsenti, inquisitio tñ circa id fienda est de futuro. De sc̃da etiã nõ dubitatur quin sit de futuro, & ẜm hoc sequeretur ꝙ si duo impetrauerunt sub hac forma, si secundus primo peruenit ad conditionem, erit potior[5], cum prius ipsius decretum afficiat, vt hic. facit prædi. decre. si pro te. & quod not. eod. tit. si soli. lib. 6. æquum vr̃ quod prius dixi, vt ex quo conditio primi præcessit collationem factã secundo, præferatur primus secundo habenti formam gratiæ vel pauperum: nec verũ est ꝙ semper debeatur illi pro quo prius est affecta, vt probat prædi. decr. tibi[6], sic ergo est fortior gratia conditionata ex existentia rei vel voluntate eius pro quo scribitur, q̃ dependens ex voluntate tertij vt prædixi. Sed fingas hunc casum: Habet A. hanc formam pauperum in certa ecclesia, secundo habet B. specialẽ gratiã in eadẽ, & talẽ quæ afficit: vacat beneficium in ipsa ecclesia, quod ante primi conditionẽ extantẽ ordinarius confert C. demũ extitit conditio postquã executor B. sibi contulit illud: post quæ executor A. primi illud sibi contulit, quæritur cuius sit beneficiũ? Dico ẜm prædictã opinionẽ per decr. pen. de præben. lib. 6. ꝙ primus est potior: collatio enim ordinarij facta C. nõ valuit nec tenuit impediente gratia illius B. pro quo beneficiũ illud erat affectũ in eũ casum in quẽ nõ debebatur illi A. affectus ergo cõditionis postea existentis, q̃ est vt decretũ afficiat, vt hic, per illã collationẽ impediri nõ potuit. collatio. n. facta B. nõ tenuit, ex quo prius extiterat primi cõditio[7], ex quibus concludatur qđ prædixi. assurgat ergo primus sc̃do, ex cuius persona cõsequtur qđ aliàs sibi perijsset: & est simile eo. ti. auctoritate. lib. 6. Si vero collatio facta B. præcessisset conditionẽ primi, tunc etiã planũ esset ꝙ B. potior esset in beneficio, per hanc litteram. Idẽ si tenetur secunda opinio, quæ habet, ꝙ forma gratiæ præueniens cõditionẽ faciat ẜm potiorem, etiam in beneficio post cõditionem vacante.

¶ *Glossa sequens dicit quod approbat, & exponit.*

g ¶ *Secus.*] Hic approbat quod not. ꝯ. eod. tit. quia cunctis. in prin.

[1] Imola notat hic, quod dato fulmine, extunc, respiciat ad conditionem extantẽ, non tẽpus actus celebrati. remissiuad not. in l. 1. C. de codicil. in l. huiusmodi. ff. de verb. obl. l. lecta. ff. si cer. pet. Font.

[2] Supple secundo. & hoc verũ ait Pet. de Ancha. si secũdus non habet decretum.

[3] Pet. de Ancha. post Lap. tenet contrariũ: quia gratia facta pure illi secũdo statim habuit effectũ suum, quem iam non debet existentia cõditionis impedire. arg. cap. ab eo. de elec. lib. 6. l. insulam §. fi. ff sol. matrimo.

[4] Anchar. dicit ex potestate executoris, cum sine declaratio tibi statur, arg. not. in fi. c. prudẽtiã. de offi. deleg.

[5] Idẽ Anchara. quia beneficiũ est ei affectũ, & forte sic præfereretur. Imola.

[6] Immo nõ probat cũ vtraque gratia fuerit ibi pura, sed hic cõditionalis, qua pẽdẽte nil est in obligatione. Fõt.

[7] Immo tenet Pet. Ancha. fortiter repugnans glo. Immo etiã ait glos. in prima conditione hoc tex. de iure non procedere. Font.

lib. 6. & quod not. Archid. eo. lib. de præben. dudum. & dic secus in hoc, scilicet ꝙ in casu isto non valeret collatio ordinarij, vel alterius executoris infra mensem facta, licet ante acceptationem.

¶ *Glossa sequens soluit dubium, & littera respondet.*

h ¶ *Censemus.*] Licet per hoc verbum videretur ius nouũ inducere, cum tñ ratio antiqua & directe ab olim inuẽta fuerit hæc forma ꝯ decret. quia cunctis. vt ibi not. in 1. glos. puto ꝙ respiciat præterita[8]. nec ꝯdicat hoc verbũ, quod ẜm deriuatores ponitur etiã pro iussu, deliberatione, æstimatione, & suiæ prolatione. & cõcor. j. proxi. respon. & dixi ꝯ. ex. compil. de proba litteris.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, & ponit stylum. secundo quærit. ponit opin. & duas ipsius rationes, & soluit, ad rationes illas respondens. tertio aliam quæstionem soluit, & solutionem impugnans tenet ipsius contrarium.*

i ¶ *Infra mensem.*] Iste terminus inualuit de stylo & more curiæ. Idem tñ dicas de quolibet alio termino maiori vel minori in litteris expresso. Solet autem curia sic scribere: Beneficiũ ecclesiasticũ cum cura, &c. etiam si dignitas, &c. si quod vacat ad præsens, vel vacabit in tali, &c. quod per te vel procuratorem tuum ad hoc legitime constitutũ infra vnius mensis spatium postquam tibi vel eidem procuratori vacatio huiusmodi innotuerit, duxeris acceptandum, conferendum tibi, &c. districtius inhibentes venerabilibus, &c. ne de illis interim etiã ante acceptationẽ huius disponere quoquo modo præsumant: ac decernentes irritum & inane, &c. tñ ex hac littera vr̃ quod minus plena clausula, scilicet habens mandatũ cum potestate acceptandi & spatio temporis & decreto sufficiat. Sed quæritur an talis expectans possit acceptare post mensem beneficium adhuc vacans? Vr̃ ꝙ sic: cum hæc clausula in ipsius fauorẽ apposita ad ligandas manus ordinarij, in ipsius expectantis odiũ non debeat retorqueri. de reg. iur. ꝙ ob gratiam. lib. 6. cum suis concordan. & hoc placet Archidiacono.[9] de præbend. dudum. lib. 6. & vr̃ expressum eod. lib. & tit. si tibi absenti. non credo quòd si clausula reseruationis & potestas executoris adiungitur beneficio vacaturo, ꝙ acceptabit impetrans infra mensem, vt in text. & in forma quam superius scripsi: ꝙ post mensem per expectantem acceptari possit beneficium, vel ei conferri. Et tunc ad regulã, quod ob gratiam, respondetur vt ibi not. ꝙ hoc inducit forma mandati. per decre. cum de non. de præben. lib. 6. Ad decre. si tibi. respondeo ꝙ loquitur cum collatio præcedit acceptationem, scilicet cum beneficium ab ordinario pure confertur, & postea ad acceptandũ terminus assignatur: tunc enim cũ prima puta collatio per illius termini lapsum perempta non sit, prouisus ex integra post terminum acceptabit: hic vero acceptatio præcedit collationẽ cuius faciendæ potestatem executor non habet, nisi infra tempus limitatum fuerit acceptatum, fateor tñ ꝙ ita posset esse dimissa reseruatio à spatio temporis, ꝙ locus esset opinioni ꝯtriæ, vt si dicatur, beneficium quod in tali loco vacauerit, quod duxeris acceptandum, tibi conferendum collationi nostræ præsentibus reseruamus, inhibentes ne infra mensem post quam tibi de vacatione constiterit, aliquis de illo præsumat quacunque auctoritate disponere, &c. ponderetur ergo rescriptorum tenor. de priuileg. porro. Si autem ẜm nouam formam Papa dat canonicatum, & circa præbendam dat beneficium acceptandi infra mensem; tunc licet reseruatio & executoris potestas adiũgatur præbendæ, infra mensem acceptare poterit, vt supra dixi: ita ꝙ post mensem ex vi reseruationis acceptari vel per executorem conferri non posset: quia tñ canonicus est ex vi canonicatus, videtur ꝙ si nullus ibidem expectat etiam post mensem, sibi petenti per ordinarium conferri debet. & cum decreto, id est quòd alteri collata non tenet. per decret. si clericus. 2. respon. de præbend. lib. 6. sed hoc casu posset dici contrarium: quia in casu decret. si clericus expirauerat potestas executoris: sed hic adhuc durat quo ad aliam quæ vacabit, si acceptabitur infra mensem: nihil ergo mirum si ibi ordinarius auditur. Item sicut nec ibi ordinarius habet potestatem super neglecta[10], ita nec hic. & hoc teneas.

¶ *Glossa sequens primo soluit vnam quæstionem. secundo soluit incidentem ex tertia.*

k ¶ *Notitia.*] hoc determinabit in fine. Et nota, quia in ista forma non est locus decret. ne captandæ. eod. tit. lib. 6. vt possit acceptare primum incertum quod vacabit: illa enim locum habet vt ibi patet, cum simpliciter scribitur de beneficio quod duxerit acceptandum: tunc enim potest se fortunæ submittere acceptando primum vacaturum, vel vlterius ex causa: sed qñ scribitur de beneficio quòd à vacationis notitia infra mensem duxerit acceptandum, hæc verborum forma non patitur quòd vacaturum acceptet

[8] Ex hac glos. nota ꝙ quando cõstitutio nõ est antiqua, extẽditur tunc constitutio & ad præterita, quod est valde notabile. Abbas.

Acceptare valeat infra mẽsem an post mẽsem acceptare possit.

[9] Cuius dictũ fortificat Pet. Anchar. per l. is qui bonis §. 1. ff. de cess. bon. tamẽ tenet cõ pt. per l. Thom. l. lutea. ff de fideic. li. lib. & sequitur Imo. Font.

Rescriptorum tenor est ponderandus.

[10] Dicit Imo. ꝙ nemo ali° ibi expectet ordinarius poterat ex sua libertate conferre negligentiã. Font.

fateor

acceptandũ: vt appositio mensis eiusdem aliquid afferrat [a] impetrãti. Quin etiam [b] beneficiũ quod acceptare poterat, petendo sibi per suum executorem [c] conferri, aut [d] recipiendo sibi præsenti [e] collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationẽ taliter sibi factam valere censemus. ¶ Cæterum [f], vt tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur: prędictæ vacationis notitiã impetrantẽ interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco [g] vel ecclesia [h] huiusmodi beneficij publice nota [i] erit. Imputet quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius cõmodo agitur, id quod per se vel per alium scire [k] potuerit, ignorauit.

fateor tñ q vacans potest acceptare, etiam si vacabit tempore gratiæ: verbum enim notitia vacationis, præsentẽ & futurũ includit, dummodo vacet. de priuileg. quia circa. nec obstat si præcedat verbũ, q vacabit in reseruatione, sine verbo præsentis tẽporis, si quod vacat: nam illud vacabit, quod vacans reperitur: vnde dicit lex q verbum, oportebit, tam præsens quàm futurum tempus significat. ff. de verborum significatio. l. verbum in princi. tit. Ad idem eo. tit. verbum erit. & aliud est dicere, vacabit; aliud, vacare inchoabit. & hoc conuenit huic mẽti, secus vbi mens resisteret, vt ibi.

Oportebit, præsẽs & futurũ tempus significat.

a ¶ *Afferat.*] Simile de priuileg. si Papa. lib. 6.

¶ *Glo. seq. commendat & fortificat, obycit et soluit.*

b ¶ *Quin etiam.*] Summe fuit vtilis ista particula, cum enim executor datus cum clausula acceptandi, potestatem non habet in conferendo beneficium, nisi ex quo fuerit acceptatum, tota die de collationibus opponebatur q non valebant, quia non præcesserat acceptatio, & quia ipsius præcedentis acceptationis deficiebat quandoque probatio, succumbebat expectans. licet igitur verbum acceptationis non exprimat, satis est tñ q petit conferri, vel recipit collatũ. Multa similia colligas ex not. de ijs quæ fin. à maio. parte cap. ex ore. de appella. ad audientiam. & c. dilecti 2. vnde ex quo per instrumentum de promissione constat, præsumitur interrogationem præcessisse. insti. de inuti. stipul. § si scriptum. ff. de verb. obl. sciendum. Sic satis est q hæres se immisceat, licet verbo non adeat. insti. de hære. quali. § pen. ff. de acq. hære. Iulianus. § si seruũ. & l. si quis extraneus. § interdum. Tamen quãdoque nõ sufficit facti prosecutio. de appel. ab eo. 1. respon. lib. 6. de elect. ecclesia. j. de baptis. c. 1. & penult. sed in decre. ab eo eundo ad iudicem appellationis non satisfit iuri volenti per apostolorum delationem ipsum iudicem institui. Electio & baptismus formas habent, nec sine illis sufficeret [1] animus etiam de quo constaret: sed cum hic solũ de animo & acceptatione quæratur: de illo satis cõstat per hic expressa. Ioan. And.

[1] Si baptismus aquæ suscipi potest, omnino suscipiendus est, nec sufficit animus seu propositũ: quod si suscipi non possit tunc per baptismum flaminis, vel sanguinis quis saluari potest. vid. S. Thomam par. 3. q. 66. art. 11.

c ¶ *Executorem.*] Licet petitio & collatio de quibus hic loquitur, requirant executoris præsentiã, cum aliàs de acceptatione non appareat: acceptatio tñ sine præsentia executoris fieri potest, dummodo de illa fides fieri possit, vt not. eo. tit. quia cunctis. ad fin. lib. 6. quod etiã ibi placet Inno. Host. Archi. & Guli. in Specul. de act. & pen. § pen. vers. item not. ad si. licet Compost. videatur velle 3riũ. de rescrip. capit. in glo. magna. circa fin. versi. quid si litteræ.

d ¶ *Aut.*] Nota alternatiuam: sufficit ergo alterum.

e ¶ *Præsenti.*] Idem in procuratore habente ad hoc speciale mandatum quod probat stylus curiæ quem præmisi, & scripsi de præben. accedens. ad hoc finis huius cap. ibi, vel per aliũ. Sicut & electio per procuratorem fieri potest. de elect. quia propter. & c. penult. & matrimonium contrahi. de procur. c. fi. lib. 6. facit etiã eo. lib. de reg. iur. potest quis. & ff. de procur. si is qui Stichum. & ff. de leg. 1. si fit. § si quis ita. Non obstat. ff. de verb. obli. l. vlt. in prin. & l. si stipulatus fuerim. in princ. quæ nõ loquuntur in ꝓcuratore.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*

f ¶ *Cæterum.*] Aequissima & expediens fuit etiam hæc prouisio.

g ¶ *Loco.*] Si locus vbi sita est ecclesia careret habitatoribus, satis videretur ponderanda notitia loci viciníoris, facit ĩ. ea. compil. de foro compe. quamuis. de elect. vbi periculum. § porro. lib. 6.

h ¶ *Vel ecclesia.*] Not. per alternatiuam, q satis est q in ecclesia sit publica, licet in loco vel oppido sit occulta.

¶ *Glos. seq. sub dubio forte ponit dictum, per quod etiam soluit quatuor dubia, & solutionem fortificat.*

i ¶ *Nota erit.*] Forte quo ad hunc casum inductus est rigor iste, q mensis currat etiam ei qui non fuit in culpa, vt quia tantum distabat à loco beneficij quod post factam gratiam cum tunc vacaret, vel paulo post vacasset, infra mensem id scire non potuit, vel procuratorem habebat in loco, sed mortuus est, vel his simile. per hoc tñ quod in hoc casu specialiter statuitur, vt probat littera quæ sequitur in hoc casu: & quod præcedit ibi prædictæ vacationis, non recedo ab eo quod not. de præben. si clericus. lib. 6. hic enim datus est mensis in literis qui currit à tempore notitiæ. Determinat ergo quando dicatur habere notitiam in hoc casu, ibi vero punitur simpliciter negligentia, & sic non se tangunt. Et idem dico de ijs quæ notaui de rescrip. capitulum super glos. & ita dico etiam quod hic dicitur locum non habere in casu decret. si pluribus. de præben. lib. 6. Vnde si Papa contulit proprio motu præbendam si qua vacabat in ecclesia, & duæ æquales vacabant: notitia vacationis postquam currunt decem dies prouiso ad eligendum, non recipietur per hunc modum, quia ibi forsan tẽpore quo fiebat gratia, vel prius erat notitia vacationis, de qua hic dr, quam forsan impossibile esset scire prouisum infra decem dies: & sic in totum sibi periret priuilegium optandi, qui non fuit in culpa: & idẽ dico de extrauagan. Io. quę incipit: suscepti. circa medium. sed dato q hic subsit impossibilitas vel desit culpa, durat tñ circa alia beneficia priuilegium acceptandi: facilius ergo ꝓcedit hic iste rigor. vt in principio dixi. & tñ ex littera sequenti vr colligi, q vbi ita deficit culpa, q nec per se, nec per alium scire potuisset, non est locus huic rigori.

Aliàs ita idem.

TITVLVS IIII.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Clemens v. † in concilio Viennensi.

¶ *Religiosus qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, redditus vel possessiones administrationis cui præest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet concessio. duos casus excipit. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I.

MOnasterio-

k ¶ *Scire potuerit.*] Imputatur ergo illi qui scire potuit inquirendo. sic etiam imputatur illi qui scire potuit peritiores consulendo. ff. de bono. pos. l. in bonorum vnde dicitur q vigilantibus, & c. ff. de his quæ in fraudem credi. l. pupillus.

Imputatur ei qui peritiores consulere potuit.

DE REBVS ECCLESIÆ NON alienandis.

¶ *Visum est supra de concessione prebenda & ecclesia non vacantis. posset aliquis dubitare, vtrum res ecclesiæ possint alienari vel non, ideo annectit rubricam, de rebus ecclesiæ non alienandis.*

Continuatio.

MOnasteriorum.] CASVS. Quidam religiosus Prior alicuius prioratus, vel habens aliquam administrationem in abbatia nostræ dominæ de Eaolduno, concessit alicui ad suam vitam redditus & fructus suæ administrationis siue prioratus: & hoc fecit sine causa rationabili, vel si fecerit cum causa, tñ sine decreto abbatis: quæritur, vtrum valeat talis concessio? Dicit q non: & concedens incurrit pœnas huius cap. Sed quæritur, vtrum religiosus possit locare, vel dare ad firmam, aut vendere ad modicum tempus fructus suæ administrationis siue prioratus? Dicit quòd sic. hoc dicit. H. R.

Nota quòd religiosus non potest alienare fructus & redditus sui prioratus siue administrationis ad magnũ tempus, & si contra fecerit incurrit pœnam suspensionis, quæ suspensio etiam suspendit à celebratione, & si celebrauerit incurrit irregularitatem.

Nota ibi, *Conuentus*, quòd abbates aliquando habent specialem iurisdictionem in prioratibus sibi subiectis, & tunc alienatio fructuum & iurium prioratus potest fieri cum consensu abbatis & conuentus seu etiam capituli quando capitulantur, & non requiritur consensus episcopi. Et istud hodie seruatur, quia priores faciunt decretari istas alienationes in capitulo generali.

Nota quòd beneficiatus potest locare fructus sui prioratus ad modicum tempus. Sed quæritur quod tempus dicitur modicum? Quidam dicunt per cap. si ne prælati vices suas, in antiq. quòd beneficiatus potest locare fructus sui beneficij ad septem annos. sed communis opinio est, quod potest locare ad decem annos. Nota ibi, *Cupientes occurrere dispendijs*, id est damnis, quòd melius est ante tempus occurrere quàm post causam vulneratam remedium quærere. Nota inhibemus perpetuo edicto, idest prohibemus statuto in æternum duraturo: quia volumus quòd istud edictum siue statutum, de rebus ecclesiæ non alienandis, sit perpetuum, ita quòd numquã alienentur res ecclesiæ. Not. reditus, tus, tui, penultima correpta. & dicitur à redeo redis, & significat duo. Reditus enim dicitur quod redit, quia singulis annis redeat: Vnde Ouidius de fine titulo.

Turpe thoro reditu census augere paterno.

Item reditus, id est reuersio: Vnde Ouidius in Epist.

Vera queror reditu verba carere fide.

Et dic redditus, id est census qui singulis annis redduntur. Nota possessio-

Possessiones. Possessio, ſm Azo. C. de acqui. & retinen. poss. est corporalis rei detentio, corporis & animi & iuris adminiculo concurrente. Vel sic, Possessio est ius quoddam quo aliquis rem corporalem vere in potestate habet. Et dr corporalis rei, ideo quia sola corporalia possidentur. Incorporalia autem dicuntur quasi possideri, & quasi tradi per patientiam & vsum: Nam incorporalia non possunt corporaliter apprehendi, sicut sunt iura & seruitutes. & ideo nõ possidentur. c. conquestus. de foro compe. in glo. ff. de vsuca. l. sequitur. §. si vina. & tñ præscribuntur. Possessiones sunt agri, fundi late patentes, publici, priuati, quos etiã in initio quisque vt potuit occupauit atque possedit, vnde & nuncupati sunt. Inde possessiumcula, culæ, id est parua possessio: nomen diminutiuum de possessio. tis.

† Propter expressionem huius verbi hac cõstitutio ab omnib' vt lex generalis est seruanda. vt l. j. C. & le gib. Bonifacium de Voal.

rum [a] & aliatũ administrationũ regulariũ dispendijs occurrere cupiẽtes, perpetuo [b] prohibemus [c] edicto †, ne quis religiosus [d] monasterio, prioratui, ecclesiæ, seu administrationi cuiuis [e] præsidens, iura, redditus [f], aut possessiones [g] eiusdẽ, alicui [h] ad vitã eius [i] seu aliud certũ tẽpus, pecunia [k] etiã inde recepta quouismodo [l] concedat: nisi necessitas [m] aut vtilitas [n] monasterij, priorat', ecclesiç, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat: cõuẽt' sui, aut si cõuẽtũ nõ [o] habeat, prçlati proprij [p] assensu ad hoc nihilominus [q] accedente. Si qs autẽ cõ hoc fecerit †, pœnã [r] suspẽsionis ab officio [s] eoipso incurrat, nec ex cõcessione ipsius recipiẽti ius aliqd acquirat [t]. ¶ Verũ pmissa ad locationes [u] vel etiã reddituũ aut fructuũ [x] vẽditiones ad tẽpus modicũ [y] faciẽdas declaramus vllatenus nõ extẽdi.

¶ Idem.

¶ *Episcop' vnire potest ecclesiã alteri, vel loco religioso donare, etiã nõ vocato rectore vel defensore. h. d. Zabarel.*

CAP. II.

SI vna † ec-

Not. in verbo, *Conuentus*. q sicut non licet prælato sine consensu capituli agere, sic nec cõuerso. Lau. qui alleg. de iudi. causam. Sed primũ regulariter nõ est verũ. de rescr. edoceri. dic vt ibi. Item nec ſm, nisi quando contractus sapit alienationem, vt hic. Zaberella.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quod facit, & diuidit.*

a ¶ *Monasteriorum*.] Religiosus qui concedit alicui ad vitam vel certum tẽpus iura, redditus, vel possessiones administrationis cui præest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet talis concessio. Duos casus excipit. & tria facit. Primo prohibet. Secundo: ibi, *Si quis*. punit & decernit. Tertio excipit: ibi, *Verum*.

b ¶ *Perpetuo*.] id est, generali, vel perpetuo duraturo. de elect. vt circa. & cap. perpetuo. lib. 6.

c ¶ *Prohibemus*.] saltem quo ad pœnam fateri oportet, q est iuris noui editoria.

¶ *Glossa sequens notat à contrario, & incidens dubium soluit.*

d ¶ *Religiosus*.] Seculares ergo clericos non comprehendit hæc constitutio: sed si tales concessiones faciunt, dic vt legitur & not. 16. q. 1. possessiones. de ijs quæ fiunt à prælat. continebantur. si aliàs alienant, locus est canoni. 12. q. 2. monemus. eod. tit. si quis. si locant, dic vt not. ne prælati vices suas. c. si.

¶ *Glossa sequens exponit, & quæstionem soluit.*

e ¶ *Cuiuis*.] id est siue perpetuæ siue tẽporali. maxime enim propter obedientiarios, qui faciebãt hos cõtus reuocari timentes ad claustrum emanauit hæc constitutio, & dato q non sint obedientiarij, facilius remouentur à suis administrationibus. de accusa. qualiter, 2. in fine. de simo. licet. & cap. per tuas. non autem puto eam locum habere in religioso, qui præest ecclesiæ seculari, & quasi clericus secularis. & hoc probat principium.

f ¶ *Redditus*.] differunt à fructibus, vt patebit in fine. Io. And.

g ¶ *Possessiones*.] certas †, vel omnes.

† Not. Panor. q indefinita in his nõ equipollet vniuersali. Fõ tan.

h ¶ *Alicui*.] priuato vel collegio.

i ¶ *Eius*.] recipientis vel cõcedentis: & talis concessio dicitur perpetua. ff. pro soc. l. 1. & not. 10. q. 2. perpetua.

K ¶ *Pecunia*.] an dans hanc pecuniam repetat † vide quod not. & dixi eod. tit. ad audientiam.

† Ita, si habebat bonam fidẽ si mali dat tur fisco, aut pauperibus. glo. Bar. io Litbemus. 2. §. sane. C. de sa. san. eccl. Pont.

l ¶ *Quouismodo*.] ab hac generalitate excipit duos modos in fine c.

m ¶ *Necessitas aut vtilitas*.] sufficit alterum. sic alibi æquiparãtur hæc duo. de æta. & quali. quæris. de præben. exposuisti. & in dispẽsationibus. 1. q. 7. tali. & facit eo. tit. dudum. lib. 6.

n ¶ *Vtilitas*.] de syndi. cap. vnico.

¶ *Glossa sequens notat a contrario, & illud determinat.*

o ¶ *Non habeat*.] Innuit q si habeat conuentum, non requiritur consensus prælati. hoc verum quo ad euadendam huius constitutionis pœnã: sed aliàs ad validandum contractum perpetuum requiritur omnis solemnitas alienationis. eo. tit. dudum. lib. 6. & cõsensus episcopi. 12. q. 2. abbatibus. & c. seq. & c. placuit. 17. q. 4. in venditionibus.

† Pro hac glos. vide Felinũ, & alios in c. nodisis. extra de præscript. Panormitanũ in cap. at si clerici. §. de adulterijs. & in dic. & in c. statuimus. de transact.

¶ *Glossa sequens dupliciter exponit, & not. pro Innocentio.*

p ¶ *Proprij*.] De epo †videtur intelligendum in non exemptis per iura allegata in fine proximæ glossæ. in exemptis de Papa. de priuileg. auctoritate. §. 1. lib. 6. forsan intẽdit iste textus approbare quod recitabat Inno. de transact. statuimus. vbi dicit quoldã dicere, q abbates qui habent ecclesias ad se pertinẽtes pleno iure, possint in illarum alienationibus auctoritatem præstare. & facit j. de statu mona. attendentes. post prin. & quod not. in authent. de ali. & emphy. cõ. in princ. colla. 9. & hoc cõiter seruatur: qd vr fieri posse. ex quo habent epalẽ iurisdictionẽ vel quasi. ad hoc de priuileg. abbates. in si. lib. 6. vñ dicebat ipse Innoc. de priuil. cũ & plantare. §. in ecclesijs. & placet ibi Hosti. q presbyteri nõ poterãt alienare, nec maximas causas agere sine consensu patronorũ exẽptorum: quia tales exempti vices epõrum gerunt. argu. 2 2. q. 2. si quã. & c. placuit. de vo. magnæ. §. cum igitur. cum concor.

q ¶ *Nihilominus*.] id est non eo minus q subsit necessitas, vel vtilitas in contractu.

† Aliàs attentauerit.

¶ *Glossa sequens ponit dictum, & remittit, secundo quærit & remittit.*

r ¶ *Pœnam*.] quæ de sui natura perpetua est. ex quo tempus nõ adijcitur. de hoc de consili. ex litteris. sed quis absoluet? Vide quod dixi de solu. c. 2. in fi. & qd dicam j. de hæret. cap. 1. circa finem.

Pœna de sui natura est perpetua.

s ¶ *Officio*.] Vide quod dixi super eod. ver. j. de deci. c. 1.

t ¶ *Acquirat*.] Simile eo. tit. hoc consultissimo. lib. 6. vbi contractus non valet. & punitur faciens.

† Circa vniones vide statuta in concilio Tridẽt. sess. 7. de refor. cap. 6. & sessio. 24. de refor. cap. 13 & sessio. 1. de reformat. cap. 5.

¶ *Glos. seq. dubium soluit, & solutioni obiectioni respondet. epi. ponit, quam improbat, & de incidenti quæstione remittit.*

u ¶ *Locationes*.] prohibitus alienare, obligare, vel vendere, potest locare, & quod plus est cõductorẽ creditoribus delegare. ff. de leg. 2. l. penul. §. instituto. Ad id ff. loca. non solet. prælati ergo locant, nec per statutũ epi possunt adstringi vt locent certis personis. de loc. c. 2. Quod autẽ dixi q locare non est alienare, illud verũ est si fiat ad modicũ tẽpus, vt hic. & sic non obstat eodẽ titulo, nulli. vt ibi dixi. licet Accur. in prædicto §. instituto. in fi. dicat q phibitus alienare locet ad centũ vel mille annos, sed non approbatur. & Dynus ibi cõ. Si autem prælatus locans ad modicum tempus, infra tempus moritur: quid iuris, not ne præla. vices suas. c. fin.

Loca e nõ est alienare.

x ¶ *Fructuum*.] Concor. de elect. generali. in fin. lib. 6. & quomodo plus est in reditu quàm in fructu, ibi not. in glo. pe.

¶ *Glos. seq. exponit. quærit. ponit opi. quam commendat, subdens quinque alias opi. & pro pluribus habendis, remittit.*

y ¶ *Ad tempus modicum*.] Determinat tam verbum, locationes, q verbum, venditiones, vt sit sensus: q locatio ad modicum tempus, & venditio fructuum ad modicum tempus non includatur in phibitione. Sed dubitatur quod dicatur modicum tempus. gl. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. dicit id relinquendum iudicis arbitrio. allegat. ff. de iure delibe. l. 1. in fin. ff. de effrac. l. 1. §. 1. & facit de offic. deleg. de causis. de accu. inquisitionis. 1. responso. & quod not. de loca. potuit. & quod not. s. eo. hoc consultissimo. lib. 6. & vr hoc æquum propter varias conditiones regionum. Idem tenuit olim in l. fi. ff. si ager vectiga. sed postea in additione vr approbasse q modicum tempus dicatur infra decenniũ. C. de præscr. long. temp. l. fi. qui & à qui. ma. si cũ fideicommisso. §. Aristo. ponit etiam opinionem, quæ habet, q modicũ tempus dicatur triginta dierum. ff. de iti. actuque priuato. l. 1. §. 1. Alij biennium. ff. loca. & condu. cũ domini. instit. de libel. ob. in fin. Alij quinquennium. facit quod not. Io. de coniu. ser. licet. & qd not. Hosti. vt eccl. bene. c. vnico. in fin. Alij septennium. ne præla. vi. su. cap. fi. De diuersis spatijs temporum potest argui per ea quæ scripsi de fideiuss. cap. fin. de cleri. coniuga. Ioannes, in 4. quæstione.

Tẽpus modicũ quid contineat.

SI vna.] CASVS. Papa vel eps considerans paupertatem alicuius ecclesiæ, voluit vnire aliam ecclesiam illi ecclesiæ certis ex causis: Et ponamus q iste ecclesiæ habẽt rectores: quæritur, vtrum ad vnionem requiratur cõsensus rectorum? Dicit q non. Sed quid si velit vnire ecclesiam parochialem alicui monasterio: quæritur, vtrum requiratur consensus rectoris? Dicit q non, tñ non aufertur propter aliquod præiudicium ipsi rectori durãte vita sua, sed quantum ad valetudinẽ vnionis non requiritur consensus rectoris. Sed quid si eps vult vnire ecclesiam suæ mẽsæ epali, quæritur, vtrum possit cum consensu capituli? Dicit quòd non: quia non potest se auctorizare in causa sua, sed opus est quod adeatur archieps. Sed vtrum ipse possit aliquam ecclesiam parochialẽ vnire mensæ sui capituli? Dicit q non, quia capitulũ non potest dare consensum ad ad suã vtilitatem. Not. q eps potest vnire vnam ecclesiam alteri sine consensu rectoris, sed tñ per hoc nõ fit præiudiciũ ipsi rectori.

Not. q eps alicui loco religioso põt concedere aliquas ecclesias cũ consensu capituli. c. pastoralis. de dona. in antiq. tñ vt dictũ est, non fit præiudiciũ rectori. c. cõsultationibus. eo. tit. in antiq. Not. q antiqtus vt eps esset particeps i suffragijs aliquorũ religiosorũ, donabat ecclesiã tenẽdã cũ pceptione iurium & fructuũ. Not. per hoc qd dicit, *Decernimus*. qd hic Papa inducit nouũ ius. Not. q di

ctio Alteri, reperit eandē qualitatē, probatur hic in verbo, Alteri. iuncta glo. quæ intelligit alteri, scilicet ecclesiæ. Simile not. de dictione alius. de rescriptis. sedes. Nota quod ecclesia dari potest loco religioso, & multis modis potest ecclesia spectare loco religioso, de quibus de præben. de monachis. & ī. de supplen. negli. præla. cle. vnica. Zabarella.

ibi scripsi, super glo. s. quod eps & capitulū poterant aliquid statuere super beneficio vacante. & electus illud seruare tenebatur. alle. decr. vt nostrum. quod intelligit ibi Host. ex causa & ad tempus [3], sed perpetuū præiudiciū nō possent inferre dignitati vel rectoriæ, ipsa sic manente: licet illā possent in totū tollere. de consti. cum accessissent. vel religioso loco conferre. de don. cōsultationibus. & c. pastoralis. Et ad id qd dr, qui pōt totū, pōt & partē. de offic. deleg. pastoralis. in princ. ff. de rei vē. quæ de tota. Rńdet Hostien. quod in totū conferri permittitur vt diuinus cultus augeatur.

[3] Idem Fe. no. vnita. aut.

clesia [a] alteri [b] ecclesiæ, seu dignitati [c] alicui vel præbendæ [d] per episcopū [e], suo cōsentiēte [f] capitulo vniatur [g], aut religioso loco donetur [h], ex eo quòd rector [i] ipsius ad hoc vocatus [k], vel si vacabat [l], defensor [m] ei super hoc datus nō extitit, nequaquam id poterit impugnari. § Quòd [n] si episcopus (sui etiā capituli accedente consensu) mēsæ [o] suæ, vel ipsi [p] capitulo [q] aliquā duxerit ecclesiā [r] vniendā: hoc irritū esse decernimus [s].

Glo. prima dicit quid faciat, & quid determinet.

a *Si vna ecclesia.*] Se summat duo dicens: & quas opiniones determinet, infra dicam: sed quæ not. Innocentius & Hostiēsis, vt ecclesiast. benefi. cap. vno. in fine.

b *Alteri ecclesiæ.*] 10. q. 3. vnico. Et si sit alterius diœcesis per vnionem nō præiudicatur diœcesano. de relig. do. cap. 2. & scripsi de priui. pastoralis.

c *Dignitati.*] de præben. extirpandæ. §. qui vero.

d *Præbendæ.*] vt in prædic. §. qui vero. & eo. tit. exposuisti. & intellige per prædic. decreta. etiam de præbenda cathedralis ecclesiæ. non obstante ī. proxi. responso, vt ibi dicam.

Glos seq. opi. ponit, quam probat, & remittit.

e *Episcopum.*] de exces. præla. sicut vnire. vbi not. Inno. & Abbas post eum, quod licet ad abbates spectent ecclesiæ pleno iure, tñ illas vnire non possunt, vel vnam alteri subijcere, cum hoc sit episcopale, per prædi. decre. alleg. etiam de consue. cū dilectus. facit quod dicam ī. c. proxi. & ī. de sta. mo. ne in agro. §. ad hoc. vbi dicam, an hoc præscribere possint.

Glos. seq. successiue ponit duo dicta Hosti. quæ improbat.

f *Consentiente.*] Non est iste casus in quo sufficiat consilium. & hic reprobat quod not. Hosti. de ijs quæ fi. à præla. nouit. vbi dicit epm sine capitulo posse donare ecclesiam loco egenti ad sustentationē ministrorū: allegat de dona. consultationibus. Itē quia facit qd debet, prouidendo egenttibus, & in hoc officium suum exercet. 12. q. 1. præcipimus. & c. seq. 10. q. 1. regenda. & c. seq. 93. di. diaconi. ergo nō est locus cōdictioni. de præben. extirpandæ. 1. & 2. rñ. Dicebat tñ, quod tutius erat consiliū canonicorū requirere. sed prout vides hic requiritur consensus. & sm hoc intellige prædic. decre. sicut vnire. in prin. & de priuil. tuarū. in prin. Not. etiā ipse Hostien. eo. tit. ex noscitur. quod de consuetudine præscripta [r] potest epo competere, vt sine consensu capituli possit conferre ecclesiā alteri ecclesiæ ad ædificationem. Et cōtria eod. tit. tua. & c. pastoralis. & de dona. pastoralis. intelligit de iure cōi: & cum eps circa hoc indulgentiam vel præscriptionem non habet, tñ consilium præscribi non potest, secundum eum. secus etiam dixi de voluntaria concessione, quæ sine causa fieret ecclesiæ habenti congruam sustentationem. arg. 1. q. 2. pastor. vel quæ fieret laico: sed non puto hoc præscriptibile quod etiam in casu licito alienet prælatus sine consensu capituli, vt scripsi de do. pastoralis. in fi. & facit finis huius capituli.

[r] Vide Felinū & alios in c. audito. extra de præscri. & omnino eundem Felinū in c. cū causa. 8. de re judicata.

g *Vniatur.*] De vnione satis not. ne sede va. c. 1. 16. q. 1. & tēporis.

h *Donetur.*] Hic iunge literam infra, nequaquā id poterit impugnari. & facit quod metus causa, cum dilectus. & quod ibi not.

i *Rector.*] De rectore ecclesiæ, non de prælato cui subest ecclesia loquitur, cuius consensus requiri vr [s]. ī. de sta. mo. c. 1. §. ad hoc.

[s] Idem Fe. not. Pont.

Glossa sequens rationem reddit, quam opi. coadiunat, & ostendit reprobatam opi. Hostiensis.

k *Vocatus.*] non extitit. quod est ī. Et ratio huius sumitur de dona. consultationibus. fit enim talis vnio vel donatio sine præiudicio rectoris, vt ibi. Dicebat ergo Inn. in decr. vt nostrū. quod dignitas instituta diminui non poterat irrequisito illo, cuius erat sine causæ cognitione. Not. tñ Hosti. de exces. præla. sicut vnire. quod eps ecclesias vnire non poterat sine collaudatione vel consensu ambarum ecclesiarum. alleg. eo. tit. c. 1. & de iis quæ fi. à præla. c. 1. & in hoc dicebat eum à Papa differre, vt ibi scripsi: qd hic reprobatur.

Vnio duarum ecclesiarum potest fieri sine consensu ambarum.

Glos. seq. docet quod approbat, signat contrarium, & dupliciter soluit.

l *Vacabat.*] Approbat quod not. Inno. & Host. vt eccle. benef. vt nostrum. in fine, vbi tenent ecclesiā vacantē vniri & donari posse: sicut & dignitas vacās supprimi posset. de cōst. cū accessissent. Cōtra, ne se. va. c. 1. vbi sede vacante nō dissoluitur vnio: æque igitur videretur quod tunc fieri nō posset. Sol. illud in epalibus sedibus. Vel ibi Papā principalius mouit secūda rō: ne scilicet notari posset de subita mutatione. & quod ordinationē prius factā fecisset contemplatione personæ tunc viuentis nunc defunctæ: aliàs etiā vnionem epatuum facit mortuo altero epo, vt 16. q. 1. & temporis.

Ecclesia vacans vniri & donari potest.

Gl. seq. ponit obie. & solu. quam fortificat per similia, & per opinionē.

m *Defensor.*] Videbatur cōtrium: quia si res ecclesiæ vacantis ex causa dignitati donetur, oportet defensorem dari, vt eod. tit. dudū. lib. 6. Est ergo hoc de casibus, in quibus minus phibetur, vbi maius permittitur: potest enim ecclesia vacans dari sine defensore, vt hic: sed possessio vel res ecclesiæ nō, vt ibi. Et est simile de elec. nemo deinceps. lib. 6. & quod not. de consuet. cum dilectus. in 3. gl. de transla. c. vlt. in gl. pen. Dicebat Inno. de elect. significasti. vt

Minus prohibet quā doque vbi maius permittitur.

de consti. ex parte. & vt pauperes sustententur. de præb. c. exposuisti. Permittitur etiam tolli: quia superflua vel onerosa. arg. 68. dist. chorepi. Diminutio vel detractio denegatur, vt ecclesiastica beneficia in sua integritate pmaneant, nisi ex cā magna. remittit ad dec. dudū. eo. ti. de pb. maioribus. & c. vacante. Ex his patet, quod sæpe id qd minus vr, est maius, eo respectu quo ius plus illi resultat ex cā [t].

[t] Placet de Clerbus. Pont.

Glos. seq. iustificat, & dicit quid approbat & reprobat.

n *Quod si episcopus.*] Quod hic dr probabatur olim per c. quesiti sunt. 17. q. 4. & approbat quod not. ibi Io. in §. præcedente. & quod not. de don. pastoralis. & reprobat quod not. Inno. in d. c. vt nostrum. vt eccl. benef. vbi tenebat, quod auctoritate capituli sui episcopus poterat ecclesiam in suos vsus conuertere.

Glos. sr. primo rationem reddit, quam per opi. coadiunat. Secundo arg. à minori, quæstionem soluit. Tertio not. ad duas opin. Host. & vtramque determinat.

o *Mensæ suæ.*] vt dicebat Io. in gl. prius alleg. eps non potest auctorizare in facto pprio [5], sicut nec œconomus, 10. q. 2. hic vsus. in fi. nec tutor. ff. de au. tu. l. 1. & l. pupillus. nec prælatus. de insti. c. fin. & idem de capitulo, vt statim sequitur: quod etiam tenebat Gul. in Specul. de ijs quæ fiu. à præla. in fin & facit quod dixi post Innoc. de censi. prohibemus. super glos. 2. Et not. quia si non valet vnio, cum alter solus, scilicet eps vel capitulum auctorizat in facto proprio: fortius non valeret cum auctorizaret vterque, vt si cōiter mensæ epi & capituli per eos vnitur ecclesia. Facit autem hæc littera ad not. per Host. in summa de deci. §. & vtrum. ver. 12. in fi. vbi tenet quod laicus habens decimam p antiquum feudum ab alia ecclesia, non potest illam donare epo, ne ipse eps auctorizet in facto pprio. Puto tñ quod bene posset illā donare capitulo epali, auctoritate epi: & est ratio: quia cum in casu illo sufficiat auctoritas epi sine capitulo, vt dixi in decret. cum Apostolica. de ijs quæ fi. à præla. non potest dici quod capitulum eo casu auctorizet in facto pprio: sed in vnione vel datione ecclesiæ secus, cum ibi consensus capituli sit necessarius. de ijs quæ fi. à præla. tua. de dona. pastoralis. Item facit pro & cōtra ad id quod ipse Host. not. de const. cum accessissent. vbi tenet, quod dignitas non confirmata per Papam, de ecclesia cathedrali tolli potest per ipsius capitulum ex iusta causa, & epo auctorizante, si bona epi & capituli sint diuisa: si vero essent communia, nonne auctorizaret eps in facto suo? Sed dicit tunc recurrendum ad archiepiscopum vel ad Papam. de iurepa. nullus. Videtur quod cum iste non sit de casibus archiepiscopo reseruatis, qui not. de offic. ord. pastoralis. quod eo casu & isto de quo textus loquitur, ad Papam sit necesse recurri [6].

[5] Vide Alexandrum consil. 75. lib. 1. incip. circa primū. & consil. 106. incip. quo ad primū. eod. lib.

[6] Idem Fe. not. dicens glo. mente tenendam Pont.

p *Ipsi.*] suo scilicet.

Glossa sequens in quæstione remittit. secundo diuersitatem ponit, & rationem reddit.

q *Capitulo.*] Cum capella curata donatur capitulo. quis habeat eius curā, vide qd scripsi post Host. de præb. exposuisti. super glo. 3. & eo. tit. cum non ignotes. in prin. Et not. quia singulari præbendæ etiam maioris ecclesiæ potest vniri ecclesia per epm & capitulū, vt ī. proxi. rñ. capitulo vero nō, vt hic. & ratio sumitur 12. q. 2. qui manumittitur. cū suis cōcor. quia capitulū non auctorizat in facto proprio, cū singulari præbendæ capituli vnitur ecclesia.

Glos. seq. ponit dictum Host. quod dicit declarari debuisse.

r *Ecclesiam.*] Declarari debuisset, an sit idem in donatione, quā facit eps capitulo suo, de eo qd spectat ad mensam suā. qd not. Host. de ijs quæ fi. à præla. nouit. & ponit casum de epo abundante, & capitulo egente, & dicit quod valet. inducit quod s. dixi in glos. non est. Dicit etiam quod non obstat iuramentū de non alienando, cū nō sit proprie alienare quod in dñio ecclesiæ retinetur. ff. de leg. 2. vnū ex familia. & l. Imperator. §. fi. & l. seq. dicit tñ quod tutius esset, quod illud fieret superioris auctoritate. insti. de aucto. tut. in fi.

Glo seq. sub dubio quæstionem soluit, & contra solutionem allegat.

s *Decernimus.*] Licet ratio huius iuris sit antiqua: forte noluit cōprehendere præterita. Et est simile de postu. c. vnico. lib. 6. Sed cōtra hoc facit littera sequens, quæ consuetudinem damnat, consuetudo vero notat tempus præcedens. ergo vr præterita respicere.

Glossa sequens exponit, & dat simile.

2 Quamuis.]

a ¶ *Quamuis.*] scilicet etiam cuius contrarij vel initij non sit memoria. Damnatur ergo hæc consuetudo, ꝙ quis auctorizet in facto proprio. Alibi ꝙ quis sit iudex appellationis à se interiectæ. de consue. c. 5. lib. 6.

¹ In quodam manuscripto satis vetusto post verbum, non obstante statim subsequuntur hæc verba: nisi ad id superioris consensus accedat.

DE RERVM PERMVTATIONE.

¶ *Visum est supra de bonis ecclesiæ non alienandis, dubitaret aliquis, vtrum res ecclesiæ possent permutari, hoc est de vna persona in aliam transferri: ideo annectitur rubrica, de rerum permutatione.*

& inane, contraria quauis [a] consuetudine non obstante †.

TITVLVS IIII.

De rerum permutatione.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Collatio de beneficijs causa permutationis vacātibus facta alijs quàm permutantibus, non tenet. hoc dicit. Zabarella.*

CAP. VNICVM.

Ne concessione [b] iuris vtentibus [c] præsertim circa spiritualia illudatur [d]: si qua † beneficia [e] ex causa [f] permutationis ab aliquibus resignata, alijs quàm ipsis permutare volentibus [g] cōferantur [h]: nullius hoc esse volumus [i] firmitatis.

TITVLVS V.

De testamentis & vltimis voluntatibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Ordinarius loci rationem exigit à religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit. Ioan. And.*

C. VNIC.

Religio-

‡ Non Panor. dicēs glo. procedere, si ponantur verba similia, scilicet, quantocūque tempore, nulla consuetudine: secus tamen si simpliciter damnetur consuetudo, secus prescriptione simpliciter damnata, non intelligitur sanatum de omni præscriptione. c. 2. de prę. in 6. lib. 6. vide hic do. Cardi. § ꝙ si ejus. 2. colum. vers. ochauo quæro. Ioann.

Ne concessione.] ¶ Præsupponendū est primo illud qđ habetur in c. vnico. eod. tit. in 6. videlicet, ꝙ beneficium quod est resignatum in manibus superioris causa permutationis faciendę, ꝙ per talem resignationē non dī beneficium vacare, sic ꝙ possit alteri qui non sit de compermutantibus conferri. Secundo præsupponendum est, ꝙ actus legitimi non recipiunt diem nec conditionem, & sicut collatio beneficij non potest fieri sub conditione, ita nec resignatio.

¶ In verasimilibus iudicibus etiam impossibilis committer legitur ita ꝙ beneficia in causa, &c.

Casvs. Cum possideres iuste & canonice aliquod beneficium mihi propitium, & ego possiderem aliud beneficiū tibi propitiū, affectabamus permutare adinuicem huiusmodi beneficia: Et tractauimus de permutandis beneficijs nostris: qui tractatus est permissus, dummodo non fiat pactio arrestata inter partes, sed totum ponatur in arbitrio superioris: accessimus ad epm & supplicabamus, vt ipse vellet acceptare resignationes causa permutationis faciendæ: eps recepit resignationem, & sic vacauerunt nostra beneficia: quęritur, vtrum eps possit illa beneficia vacantia conferre & dare quibus voluerit? Dicit ꝙ non: sed tuum mihi, & meum tibi conferre debet. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ quis non debet decipi legis auctoritate. Secundum, ꝙ beneficia vacantia causa permutationis faciendæ, non possunt conferri nisi cum compermutantibus. Not. tertio ꝙ volentibus permutare sua beneficia, licitum est exprimere ꝙ resignant causa permutationis faciendæ, & non aliàs. Not. ꝙ maxime in spiritalibus debet euitari illusio; sic etiam duplicitas, & fraudandi voluntas. 55. q. 2. ne quid. 24. q. 5. excōicatorum. de postula. c. fi. Not. finaliter, ꝙ ante permutationem potest pręcedere tractatus. de hoc in glo. in ver. volentibus. Zabarella.

¶ *Glo. prima dicit quid facit, & quid determinet.*

b ¶ *Ne concessione.*] se summat ponens ius nouum & æquissimū: Et determinat decretalem, inter cetera. de præbend. & supra eod. tit. cum vniuersorum.

c ¶ *Vtentibus.*] per hanc litteram dico decre. hanc locum habere vbi in fraudem expectantium fieret permutatio, cum illi non vtantur concessione iuris: sed ius fraudent. eod. tit. c. vnico. lib. 6. de renun. c. vlti. eod. lib.

d ¶ *Illudatur.*] Concor. ele. s. de renun. c. vnico. & ibi concor.

e ¶ *Beneficia.*] Includit ² etiam hospitalia & loca similia, quæ permutari possunt his casibus quibus in beneficiū conceduntur: quæ habentur j. de relig. domi. quia contingit. §. vt autem. illa vero quę non conceduntur in beneficium, non videntur posse cum beneficijs, permutari, cū beneficiorū adinuicē permutatio fieri debeat.

² Vide Felinū in c. de quarta. extra de præscrip.

f ¶ *Ex causa.*] Bene ergo licet renuntianti in actu renuntiationis hoc exprimere, ꝙ renuntiat permutationis causa, & dato ꝙ hoc non exprimatur, satis est ꝙ constet ex coniecturis vel prius actis.

g ¶ *Volentibus.*] Ergo tractatus permutationis inter partes procedere potest: tamen ipsa permutatio expeditur superioris officio. & vide quod scripsi s. eo. quæsitum.

¶ *Glo seq. generaliter intelligit, dicens, quòd episcoporum est permutare, & rationem reddit: quærit de capitulo vacante sede, & soluit distinguendo, in fi. ampliat textum, & soluit contrarium.*

h ¶ *Conferantur.*] per illos in quorū manibus fiebat resignatio, vel per alios collatores. Hoc tñ scias, ꝙ epōrū est pmutare, vel permutationibus auctoritatē præstare, & non inferiorum, vt not. Host. in summa huius tit. §. quis potest. ver. & nunquid. & dixi s. eo. quæsitum. cum enim conciliū Turoñ. prohibet permutationem, ꝯ id nō dispensat, nisi cui permissum est. & idem Archidiaconus eo. tit. c. vnico. lib. 6. & facit quod not. s. c. proxi. in prin. ipsi tñ inferiores, quorum est cōferre vel eligere, habent consentire, vt not. in prædict. decr. vnica. Quid de capitulo vacāte sede epali: poterit ne permutationi auctoritatē præstare? Puto ꝙ sic: cum hoc sit iurisdictiōis episcopalis, in qua tūc succedit. de maio. & obe. ijs quę. & c. cum olim. eo. tit. c. vnico. lib. 6. cū concor. hæc vera, nisi beneficia illa vel alterū illorū spectarent ad collationem epi solius sine capitulo: quia cū in talium beneficiorum collationem non succedāt: ergo nec i cōsensu, quē necesse habet pręstare collator. & idem si habet eligere vel præsentare, vt scripsi, ne sede vacante. c. 2. ne vna via concedatur quod alia prohibetur. de regu. iur. cū quid. lib. 6. Si vero vnà cum capitulo haberet facere prædicta cum capitulum tunc possit conferre, eligere, vel præsentare. ne sede va. c. vnico. lib. 6. ergo poterit vt capitulum consentire, & vt eps auctorizare. Puto autem ꝙ hoc decretum afficiat, nedum collationem, sed etiam omnem electionem, postulationem & præsentationem, quæ fieret de alio ad aliud beneficium sic renuntiatum: hoc enim est de mente, & eadem ratio est ³. Et decre. de pręb. cum in illis. lib. 6. loquitur in impetrationibus beneficiorum, quæ sunt odiosæ.

Episcoporum & nō inferiorū est permutationibus auctoritatē præstare.

Capitulū sede vacante, potest permutationib' auctoritatem præstare.

i ¶ *Volumus.*] Hoc iure nouo: quasi innuat ꝙ olim in hoc casu necessaria erat gratiosa prouisio. & sic soluantur not. eod. tit. cū vniuersorum. de præben. inter cętera. sicut aliàs in simili casu agitur ad interesse. ff. de præscrip. verbis. l. naturalis. in prin. & in fine.

³ Nota nō exorbitantia ex identitate rationis extendi. Fel.

DE TESTAMENTIS ET VLTIMIS voluntatibus.

¶ *Visum est supra de actibus viuentium; nunc videndum est de actibus decedentium, siue morientium: ideo annectit rubricam, de testamentis, &c.*

Continuatio.

Religiosis.] ¶ Præsupponendum est primo, ꝙ ad curam epi spectat & pertinet, vt vltimæ voluntates demandentur executioni: Et ex officio potest cogere executores vel hæredes ad exequendū huiusmodi voluntates, & ad reddendum rationē de ijs quæ fuerunt relicta à testatore. Secundo præsupponendum est, ꝙ religiosi non possunt deputari executores alicuius testamenti sine consensu sui abbatis.

Casvs. Titius tendēs ad mortem fecit suū testamentū: instituit pauperes hæredes, vel aliqua legata eis reliquit: ad exequendum suam voluntatem, fecit suum executorem aliquē religiosum, qui acceptauit huiusmodi officiū executoris, petita prius licentia à suo abbate & obtenta: Eps voluit cogere illum religiosum, vt ostenderet qualiter fuerit executus voluntatem testatoris: dicit ille religiosus, ꝙ erat exemptus à iurisdictione epi, & ꝙ nō tenebatur coram eo comparere: quæritur vtrum iste religiosus benedicat? Dicit ꝙ non, immo non obstante sua exemptione potest compelli ad reddēdum rationem: & si deliquerit, eps poterit illum punire. Not. ꝙ religiosus datus executor ab aliquo testatore, non potest huiusmodi officium acceptare, nisi petita & obtenta licentia à suo abbate.

Not. ꝙ eps potest cogere hæredes qui nō sunt executores specialiter deputati ad reddendū rationē qualiter impleuerūt voluntatē defuncti. Not. ꝙ si executor testamenti deliquerit in exequendo testamento, eps poterit illum punire. Not. casum in quo exempti perdunt priuilegium exemptionis, videlicet si fuerint deputati executores alicuius testamenti. Aliū casum habes in c. 1. j. tit. proxi.

Not. ꝙ quis dicitur præscindere materiam delinquendi, quando obuiat rei quæ posset esse causa delinquendi, vt hic clare patet.

Not. ꝙ con-

Not. q consummatio testamēti dr executio testamenti. simile ꝭ eo. tit. Zabarella.

Primo glo. summat, diuidit, & dicit quid determinat.

a *Religiosis.*] ordinarius loci rationem exigit à religiosis etiam exemptis de testamentorū executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit. Et primo ponit motiuum cōstituentis. Secundo constitutionē. Tertio pœnam. Et incipe constructum ibi: *Volentes.* Et quo ad rationē per executorem redden dam determinat quod not. in Specul. de instr. edi. §. nec vero aliqua. ver. sed an simplex. qđ quasi ad litteram ponit Archi. 88. dist. eps tuitionem.

sis etiam exēptis, deputatis ad executionem cuiuslibet vltimæ volūtatis, circa ipsius executionis officium (quod vtique non possunt nisi à superiori suo petita super hoc licentia & obtenta, suscipere) volentes præscindere materiam delinquēdi: Præsentis constitutionis auctoritate statuimus, quòd tales (etiam si prælationis fungantur officio) locorum ordinarijs † debitam reddere, ipsique ordinarij ab eisdem absque dolo fraude seu negligentia, de susceptæ executionis officio teneantur exigere rationem: Illos quos circa id deliquisse repererint, in aliorum exemplum pœna debita (quocumque non obstante priuilegio) puniturj.

Vide concilium Trid. sess. 22. de reformat. cap. 8.

Glo. seq. tractat quid de deputatis, soluens distinguendo tria membra, et in tertio subdistinguit.

b *Deputatis.*] Not. q non dicit, deputandis: per quod vr velle q cōstitutio respiciat præterita: quod verum puto de futuris gestionibus fiendis etiam per iam deputatos, quamuis exemptos. & facit qđ not. ꝭ. ea. compi. de æta. & quali. vt hi qui. in glo. quod posteris. & de vi. & hone cleric. c. 2. post prin. Sed in præteritis gestionibus factis iam per exemptos ante hanc constitutionem, non puto q hæc decre. locum habeat: ad quod facit littera sequens. constat enim q circa iam gesta præcidi non potest materia delinquendi. Si vero exemptus religiosus prius deputatus iam ante constitutionem, partem gesserat, partem vero gessit post constitutionem, si ratio post gestorum non connectitur prius gestis: quia singulis annis pcipit certos redditus, quos conuertit in certos pios vsus, de postea gestis rationem reddat. ad hoc de elect. si eo tempore. lib. 6. sed si ratio post gestorum sine prius gestis inutilis videretur, non tñ cogetur ad illam reddendā. ad hoc ī. de appel. super eo; 1. reddat ergo Papæ, legato, vel suo superiori, vt quo ad illam stemus antiquo iuri.

c. *Cuiuslibet.*] Comprehendere vult etiam codicillos. & vide qđ scripsi eo. tit. super rubrica.

ADDITIO. Dicit Paulus q vltima voluntas comprehendit omnem testamentorum speciem, siue sit militare vel priuatum solemne, vel nuncupatiuum. C. eo. hac consultissima. & l. iubemus. & & de his per Host. in summa eod. §. 3. & in Specul. de instru. edi. §. compendiose. ver. ad huius autem. Zenzelinus dicit, q comprehendit quamlibet vltimam voluntatem, siue sit testamentum, siue codicillus, siue donatio causa mortis, siue epistola, cum indistincte loquatur. ff. de extra. l. 1. de priuileg. quia circa. dicit etiam Pau. q procedit, quod hic dicitur, etiā si vltima voluntas sit confecta in sanitate, dum tñ sit morte confirmata. 13. q. 1. c. si. de cele. Mi. cū Marthæ. Zabarella.

d *Quod vtique.* [Interpositio: quæ tñ habebatur eo. tit. c. 2 lib. 6. & de claustralibus loquitur, vt ibi not.

Glo. seq. primo dicit quod reprobat, secundo quærit, arguit negatiue, & soluit.

Testamenti exequendi licentia religioso data, an q superiorē re integra reuocari possit.

e *Obtenta.*] Reprobatum vr qđ disputando soluerat dñs meus, in hoc casu tacitam licentiam superioris sufficere. quod vide in Mercu. eo. tit. sub littera G. [aliàs sub littera S.] Sed dubitatur nūquid superior qui religioso dedit licentiam suscipiendi hoc executionis officium, possit licentiā reuocare re non integra, vt fortior sit quæstio: Et vr q reuocari non possit, cum sit adstrictus rationi reddendæ, vt hic: & qui semel suscepit, exequi cogitur. eo. tit. Ioannes. puto q male facit sine causa reuocando, non tñ credo q subditus resistere possit, cum velle non habeat. & optime facit 33. q. 5. manifestum. tunc ergo perficiet executionem collega, si quem habet, vel is de quo testator prouidit, vel eps. quod dic vt eod. tit. c. 2. lib. 6. & vt ibi not. in glo. penult.

Fratres Minores nō possūt esse testamentorū executores.

f *Suscipere.*] Fratres Minores non licentiantur hodie ad hæc officia, nec illa suscipiunt. quod dic, vt ĵ. de verb. signifi. exiui. §. proinde. vel sic. item q executione. & §. cupientes. versi. verum etiam.

g *Materiam.*] Concor. de vsuris. cap. 2. lib. 6.

Glo. seq quæstionem soluit.

Not. hic Card. q līceps sit odiosum ex

h *Tales.*] scilicet religiosi etiam exempti. & per hoc puto q in secularibus exemptis non habeat locum quod hic dr. & licet subsit eadem ratio æstatis est tñ q eorum priuilegijs constitutio ista nō derogat 1, & fuit forte impulsiua ratio: quia religiosi plus delinquebant in his. Est simile ĵ. de cen. c. 2. & de priuile. c. 1. & de pœnis. cupientes. post princ. de sen. excom. c. 1. de deci. c. 2. & vide qđ not. in 2. glo.

tendatur per idem tatis rationem, non tamen extenditur ad casum priuilegiatum, vnde posset inferri quod priuilegiū nō tam facile perditur sicut ius commune de quo Galuan. in l. censentur. Fonte.

i *Locorum ordinarijs.*] Non dicit, diœcesanis. & facit ad id quod scripsi eo. tit. Ioannes. super ver. diœcesanum.

Glo. seq. alleg. concor. quærit & remittit.

K *Reddere.*] rationem teneantur, quod sequitur. concor. ĵ. de relig. domi. quia contingit. §. illi etiam. Quid si testator liberauit eū ab onere rationis reddendæ. Vide quod scripsi eod. tit. Ioannes. in penulti. q. vbi etiam aliquid de modo rationis reddendæ not. & in Spec. prædic. §. nūc vero. ver. sed nūquid secundū dictū.

Glo. seq. notat, per quod dubium soluit.

l *Exigere.*] Nota q duo ponit & vt diuersa: per quod vr. q isti executores etiam ordinarijs non petentibus rationē reddere debeāt: si tñ offerunt: sed si ordinarius non recipit, eis non imputabitur. de reg. iur. imputari. lib. 6.

†De iud lectu vide Decium in c. ad hæc, extra de priuileg.

m *Exemplum.*] ī. ea. compil. de offic. ordi. c. 1. cum suis concor.

n *Debita.*] arbitraria, ex quo certa statuta non est. de offi. dele. de causis.

o *Priuilegio.*] ĵ. c. proxi. & vide quod ibi dicam.

TITVLVS VII.

De sepulturis.

Clemens v. in concilio Viennen.

Excommunicati sunt etiam exempti, qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excōicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios. Io. A.

CAP. I.

Ost

DE SEPVLTVRIS.

Continuatio.

Visum est supra de testamentis; verum quia testatores in testamento eligunt suas sepulturas, ideo annectit rubricam, de sepulturis.

E Os qui.] CASVS. Certis ex causis posuit eps istam ciuitatē sub interdicto ecclesiastico, cuius interdicti effectus est, vt tempore interdicti non administrentur mysteria diuina, exceptis duob9, videlicet baptismatis, & Eucharistiæ: Durante interdicto aliquis mortuus elegit sepulturam apud locum nostræ dñæ Burdgalēs. vel apud alium locum exemptū ab epo vel archiepo: modo quæritur, vtrū isti exempti possint impune tradere sepulturæ corpus istius mortui? Dicit q non: immo ipso facto sunt excōicati. Et idem dicendum est, si aliquis tradat sepulturæ alicui ecclesiæ excōicatum publice, vel interdictum vel publicū vsurarium. Not. *Temeritatis.* Temeritas, tis, id est, fatuitas, præsumptio. & habemus temere aduerbium, vt ī. in cle. de sum. tri. & fide catho. Not. *Cōtemptū*, i. spretū. Not. *Interdictis*, Quid sit interdictū dixi ī. in cle. quāuis. de so. comp. & ibi dixi q sunt plura interdicta: & promisi vobis ibi dicere de alijs interdictis, quæ hic subijciā, & cōtinuabo ad alia ī. videlicet, q est interdictū, quod dr interdictū de mortuo inferendo, & habet locū, vt quis nō phibeatur mortuū inferre & sepelire. quo licet ei inferre. & sepelire vt ff. de interd. l. 1. in prin. vt si via phibeat, vel sepulchrū ædificare, vel lapides ad ædificādū per fundū ducere, vt ff. eo. l. 1. §. prætor ait. & §. si iter mihi. §. vim habere. & §. fi. Item est interdictum momentaneæ possessionis, & est illud quo agitur de possessione retinenda, sicut vti possidetis, vt ff. vti pos. l. 1. §. 1. vel agitur de possessione adipiscenda, vt est quorū bonorū, quorū legatorū. vel quo agitur de possessione recuperanda, vt vnde vi. ff. eod. tit. de interdictis. §. 1. Item est interdictum, ne quid in loco sacro fiat. & omnia sequentia huiusmodi dantur cuilibet de populo ad prohibendum ne fiat, contra quam prohibitionem si quid actum fuerit interdicto q vi aut clam, suis sumptibus vel destruere cogetur omne quod factum fuerit, aut in pristinum statum reducere vel reddere tenetur. vt ff. ne quid in loco publico. l. 2. §. ait prætor q in via. Item interdictum, ne quid fiat in loco publico vel itinere, & hoc interdictum prohibitorium est, & tam publicis vtilitatibus, quàm priuatorum per hoc prospicitur. Loca enim publica vtique priuatorum vsibus deseruiūt iure scripto ciuitatis. vt l. 1. §. 1. Itē interdictū ne qđ fiat in mari, vel flumine publico ripave eius quo peius nauigetur, aut in via publica quo peius eat. Hoc interdictū datur perpetuo omnibus: & in omnes habet condemnationem in id quod actoris interest, vt l. 1. in fi. ff. de via pub. & itinere publico reficiendo. Item interdictum, ne quid fiat in flumine publico, vt aliter fluat quàm priori æstate fluxit. id est, vt aqua fiat altior, depressior,

qui[a] propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clauium[b] Ecclesiæ, in cœmeterijs[c] interdicti tempore[d], in casibus non concessis a iure[e] vel excommunicatos[f] publice[g], aut nominatim[h] inter-

depressior, rapidior cum incommodo euellentium: vt ff. ne quid in flumine publ. l. 1. in prin. §. non autem omne. ¶ Item interdictũ, de noui operis nunciatione, datur ei qui prohibetur ædificare, nisi postquam satisdederit. vt ff. de no. ope. nuntia. l. prætor ait. §. hoc autem interdictum. ¶ Item interdictum de loco publico fruendo, est publicæ vtilitatis ex usa propositum: quia tuetur vectigalia publica: ergo quis prohibetur vim facere ei socio ve eius, qui conducit locum publicum fruendũ ab eo qui locandi ius habuit, quo minus loco publico sibi frui liceat ex lege locationis vel conductionis. & hæc habentur l. 1. §. 2. in princ. ff. de loco publico fruendo. ¶ Item interdictũ, de precario, quod restitutoriũ est, datur ei qui precario rogauit. & precario habet, immo etiam si non rogauit, dum tñ possideat, vt ff. eo. l. 1. in rebus. §. 1. & per totam l. precarium vẽ rogare & habere, si rogauit pro se, & habet pro suo, vel si rogauit procurator suus vel negotiorum gestor, & ipse ratum habet, vt ff. eod. l. certe. §. 1. dum tñ accipiat in personam suam ꝯtum, aliter non. ff. de acqui. pos. l. possessio. §. fi. ¶ Item interdictum ꝙ vi aut clam, datur aduersum eum qui in loco alterius aliquod opus construxit vel destruxit. dũ tñ factum sit in solo ff. eo. tit. l. 1. §. hoc interdictum. Et etiam si vi, id est, per violentiam, aut clam, id est, occulte sine notificatione alteri facta fecit, cum timeret ne si sciret sibi prohiberetur, vt ff. eo. tit. l. 1. ¶ Item interdictum, quorum bonorum, à prætore inuentũ est. Et datur filio emancipato aduersus hæredem vel possessorem, vel ꝯ illum qui pro hærede vel possessore possidet ad vniuersa bona adipiscenda, non ad singulares res. Et est duplex, scilicet directum & vtile: Directum datur ei qui est bonorum possessor: Vtile datur ei qui succedit iure ciuili ex testamento vel ab intestato. ¶ Item interdictum quorum legatorum, competit hæredi ad repetendum legata quæ sine voluntate eius legatarius occupauit. Repetet itaq; hæres vt deducat falcidiã: alioquin si repeteret statim recepturus, exceptione doli poterit remoueri. ¶ Item interdictum, de riuis, est vtilissimum: quia riuos, specus, & septa reficere & purgare prætor aquæ ducendæ causa permittit: dum tñ non aliter aquã ducat, quam priore æstate fluait, vt in l. 1. in princ. ff. de riuis. ¶ Itẽ interdictum Saluianum, competit dño fundi aduersus colonum in sua domo habitantem, & eius hæredes de rebus coloni tacite pignoratis pro mercibus, quas colonus in fundum intulit, vt l. 1. ff. eod. tit. ¶ Item interdictum, de tabulis exhibendis, datur omnibus quibus aliquid est adscriptum in tabulis, vel pure, vel in diem, vel sub conditione, siue sint hæredes siue legatarij, siue fideicommissarij. ¶ Interdictum de ripa munienda, merito propositum fuit: Nã ripas fluminum publicorum reficere & munire vtilissimum est, ne ob id omissum nauigatio deterior fiat, vt in l. vnica. §. 1. ff. de ripa munienda. Item interdictum vt in flumine publico nauigare liceat, est quo prospicitur, ne quis in flumine publico nauigare, nauem, ratem ve agere, vel in ripa onerare prohibeatur: sed vt per lacũ, fossam, stagnum publicum nauigare liceat. vt in l. vnica. §. 1. in princip. ff. eo. tit. vbi subdit Vlpianus: Lacus est qui habet perpetuam aquam: Stagnum vero, quod temporalem continet aquam ibidem stagnantem, quæ quidem aqua plerumque hyeme colligitur. Fossa est receptaculum aquæ manufactum. ¶ Item interdictũ vnde vi, locum habet cum quis possessionem soli per vim amisit: Et datur directe ꝯ deiectorẽ illi qui de possessione alicuius rei immobilis deiectus est sine omni causa, vt restituatur possessio de qua deiectus est & omnia ablata: immo dato ꝙ ibidem essent aliqua, quæ penes violentum fuerint mortua, vel aliquæ res quæ casu fortuito perierunt, non propter hoc liberabitur, sed in totum condemnabitur ad earum æstimationem: quia nec mortalis, nec fortuitus casus liberat deiectorem. ¶ Item interdictum, de vi & vi armata: cum interdicto vnde vi, datur & proponitur ei qui deiectus est: Fuit enim æquissimum vi deiecto subueniri, ergo ad recuperandam possessionem hoc interdictum inuectum est: Ne quid enim per vim admittatur legibus prospicitur publicorum & priuatorũ, necnon constitutionibus principum, vt l. 1. ff. eod. tit. §. hoc interdictum. & §. seq. Item interdictum, Vti possidetis, locum habet in rebus immobilibus, scilicet dum de fundi vel ædium possessione contenditur. Insti. eod. tit. de interdictis. §. sed interdictum. Habet etiam locũ in incorporalibus, vt in quasi possessione: & datur possidenti ciuiliter, & possidenti naturaliter: vel etiam quasi possidenti gratia retinendæ possessionis. Et proponitur quotiens inter litigatores contentio est, vtrũ possideant: quia alteruter magis se possidere affirmat. ¶ Item interdictum Vtrobi, idem est cum interdicto vti possidetis: nisi ꝙ in hoc differunt: quia illud interdictum, scilicet vtrobi, locum habet cum quæstio est de retinenda possessione rerum mobilium, vt ff. vtrobi. l. vnica. §. hoc inter. Sed vti possidetis, locum habet cum quæstio est de retinenda possessione rerum immobilium. ¶ Item interdictum de vxore deducenda, marito datur aduersus & ꝯ eum, qui dolo eam retinet sine volũtate mariti, licet ipsa volente. ff. eod. tit. de interd. l. 1. Et de omnibus istis interdictis nihil ad propositum nostrũ, tñ in illa significatione, vt dixi s. in cle. quamuis. de sor. compet. quia tempore interdicti nulla conferuntur sacramenta, vel nulla solemniter celebrantur diuina, & tempore interdicti solum confertur baptismus & pænitentia & alia, vt dixi s. in illa cle. in prin. Sed omnia ista alia interdicta scripsi pro dominis canonistis, vt ipsi non habeant pœnã ad illa intelligenda: quia ipsi quam plures allegantias abhorrent, ideo continuetis adinuicem ista interdicta: quia vtile est ista scire. ¶ Not. ibi: *Decernimus*. ꝙ totiens quotiens vtitur Papa hoc verbo. decernimus, ipse nouum ius inducit. Not. ꝙ temeritas reprobatur. 17. q. 4. si quisne cle. vel mona. cap. 2. lib. 6. Not. de pluralitate clauium. de hoc in glo. 2. & 20. dist. §. 1. Zabarella.

¶ *Glo. prima summat, diuidit, & dubium soluit.*

a ¶ *Eos qui.*] Excõicati sunt etiam exempti, qui in casibus nõ permissis defunctos sepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti: vel ꝗ scienter sepeliunt excõicatos publice, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios. Et primo ponit: secundo tollit obstantia: ibi, *Nulla*. Et per hoc quòd dicit eos, includit cuiuscunque professionis viros, clericos, & laicos: includit etiam mulieres. & de hoc de elect. in generali. lib. 6.

b ¶ *Clauium.*] de exces. præla. c. fi. de pœn. c. fi. & not. pro pluralitate clauium. ¹ de hoc remissionem dedi de sum. tri. c. 1. ad fi.

¶ *Glo. seq. notat & fortificat.*

c ¶ *Cœmeterijs.*] si igitur in exmpis & locis priuatis eos sepeliant, non est locus huic pœnæ: quod intelligo etiam si locus ille esset vicinus vel contiguus ecclesiæ vel cœmeterio: quia ex quo ad vsum cœmeterij non est per epm benedictus. de conse. dist. 1. nemo. non erit locus huic pœnæ. quare autem in cœmeterijs corpora sepeliãtur, vide not. 13. q. 2. cum grauia.

d ¶ *Tempore.*] quo tempore interdicta est ecclesiastica sepultura. de pænit. & remis. quod in te. de priuileg. vt priuilegia.

¶ *Glo. seq. ponit duo exempla, & dubium soluit.*

e ¶ *A iure.*] hoc dicit propter clericos, qui seruauerunt interdictũ: quibus conceditur eo tempore sepultura cum silentio, & absque campanarum pulsatione; vt in prædic. decre. quod in te. & propter priuilegiatos circa confratres. de quibus in prædi. decre. vt priuilegia. In quatuor vero festiuitatibus in quibus eo tempore celebrari potest alta voce, & c. de quibus in dect. vlti. §. penult. de senten. excom. lib. 6. non puto posse mortuos sepeliri, licet multotiens fuerit ꝯtrum obseruatum. & hoc bene probat decre. cum & plantare. §. ꝙ si. de priuileg. & ille §. qui diebus illis permittit participationem diuinorum, de audiendis officijs loquitur, non de sacramẽtis, quod patet ex diuisione cap. Item cessat causa ibidem expressa de spe reconciliationis.

f ¶ *Excommunicatos.*] ab homine vel à iure. & intelligas de excõicatione maiori. de sen. excom. si quem. licet enim excommunicati minori sic decedentes sepeliendi non sint, vt not. Inno. eod. tit. sacris. huic tñ pœnæ tunc locus non esset. de hæreticis qui excõicati sunt, specialiter fuerat prouisum. de hære. c. 2. 1. respon lib. 6.

¶ *Glossa sequens tractat quæ sit excommunicatio publica, & quid de occulta, ibi not.*

g ¶ *Publice.*] de hoc de re iudic. ad probandũ. de excep. exceptionẽ. in glo. penult. quæ gl. nõ placet simpliciter quo ad casum istũ: licet enim lateat illum publice excõicatum ꝯ quem publice lata est sententia, licet denuntiatus non sit: cum prædicta decr. ad probandum. non dicat publice nuntiatum, sed publice excõicatum: nõ tñ fateor ꝙ hoc ipso ꝙ excõicatus est p iudicẽ, loco quo iudicare cõsueuit, pñtibus officialibus suis & partibus, vel altera cõtumaciter absente dicetur publice excõicatus: sed ex qualitate fori multitudine, vel paucitate officialiũ & astantiũ, dicatur publica vel non publica: ita ꝙ in hoc veritas rei põderetur ² vt quo ad hũc casum videamus an pñsumantur sepelientes scire. vel saltẽ sit exitus quo sit eis imputandũ si ignorarũt qđ publice sciebatur. 12. q. 2. qui & humanis. alias posset esse occultus; licet per iudicẽ in banco corã duobus vel tribus fuerit pmulgata: facit in Authen. de litig. §. omnẽ vero. coll. 8. ad hoc mouet mens & ratio iuris ponderanda verbis ³ & qđ alleg. ibi in glo. nõ probat, vt ibi dixi: & vltra iura quæ cõiter allegantur de do. & contu. c. fin. de eo qui mit. in pos. c. fin. de cle. nõ resi. ex tuæ. ff. de insti. sed & si. §. 1. & 2. bene facit cle. s. de elect. c. causam. §. verũ. & facit s. de iudi. dispendiosam. de so. compe. quamuis. facit quod not. Compost. de consue. cũ dilectus. quod scripsi de elect. illa in glo. magna circa fi. Et per hoc ꝙ dicit, publice, dico ꝙ si esset occultus dato ꝙ sepeliens sciret, non est locus huic pœnæ. An vero sit locus excõicationi minori. not. de priui. ad hæc. in glo. 1. additur autem hic pœna ad pœnã, quam statuit decre. epoꝛum. de priuileg. lib. 6. quæ per hanc sublata non est.

h ¶ *Nominatim.*] concor. de priuileg. cum & plantare. §. excõicatos. &

¹ Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. par. q. 17. art. 1. & 2. & 3.

Sepeliri non possunt mortui tempore interdicti, etiam in quatuor magnis festiuitatib.

Excõicatus per iudicem in loco iudiciali, an dicatur publice excõmunicat⁹.

² Placet Pet. de Ancharā. & Imo. qui mihi videtur probare glos. ibi est imponenda pœna: sed alias in iudicio excõmunicat⁹, diceretur publice excõmunicat⁹. Fonta.

³ Facit gl. Zen. in extrauag. execrabilis. §. statuimus. in verbo, immaleat. Fon.

sos. & vide quod ibi not. ad idem. eod. tit. si priuilegia. de præbē. in Lateran. de cle. excom. proposuit. & est simile 3. ea. compila. de vi. & bo. cle. c. 1. & per hanc litteram & prædictas similes videtur quod possit in cœmeterio sepeliri interdictus non nominatim, dummodo locus interdictus non sit.

a ❡ *Interdictos.*] vt suf ficere, quod interdictū sit tale, quod priuet sepultura, vt in casu, de sen. excom. is cui. 2. in. lib. 6. facit quod scripsi post Inno. & Host. hoc eod. tit. sacris.

❡ *Glo. seq. remittit, exteriori, determinat, id declarant.*

b ❡ *Manifestos.*] qui sint manifesti, not. de vsur. c. 1. & 2. in princ. lib. 6. & intelligas nisi cautū sit de restituēdo, vt ibi. & puto sufficere quo ad sepulturam: non dico quo ad validandum ipsius testamentum, quod caueatur post mortem [g], quod verum intelligo in illo qui iussit satisfieri de vsuris, aliàs enim non sufficeret cautio hæredum, cum decesserit in peccato. de vsur. quia in omnibus. & hoc probat littera illius decre. quamquam. de vsur. lib. 6. in princ. & si. 1. ff. accumulator autem hæc pœna ad pœnam prædicti Lateran. concilij. quæ adhuc hodie locum habet, cum expresse sublata non sit.

dictos [a], vel vsurarios manifestos [b] scienter [c] sepelire [d] præsumunt: Decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere [e]: à qua nullatenus absoluantur, nisi prius [f] ad arbitrium diœcesani episcopi eis [g], quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem: nullo eis [h] circa præmissa exemptionis, vel quouis alio priuilegio [i] sub quacūque forma [k] verborum concesso aliqualiter suffragante.

Secus ergo si ante mortē. nō obstat. l. si. sim. & l. eius. ff. de test. immo idē si post mortem, vt voluit Ioan. And. in c. quamquam. de vsu. lib. 6. in col. 8. ad si quā quis immo. hic negeri ibi hoc dici per Io. An. Fant.

c ❡ *Scienter.*] requirit ergo scientiā hæc excōicatio. concor. de sen. excō. significauit. & c. cū desideres. & de hæret. c. 2. in prin. lib. 6.

❡ *Glo. seq. declarat prius quinque dubia, circa quæ ponit nouem modos quibus iura loquuntur: inducit tres rationes pro, & vnam contra.*

d ❡ *Sepelire.*] hic occurrunt dubia, quæ principis declarationem plusquam glossantis opinionem exposcunt: scilicet an portantes ad sepulturam, qui tamen non sepeliunt, sint excōicati. Item quæritur de concomitantibus funus. Itē de fodientibus, fabricātibus, vel aperiētibus sepulchrū. Itē de plātis, clericis, vel ministris ecclesiarū, in quarum cœmeterijs sepeliunt, qui id non prohibent, vel patiuntur. Item de ijs clericis vel laicis, qui portant cereos, cruces, & similia. Et circa hoc aduertendum, quod quandoque iura prohibent in cœmeterio sepeliri, vt hic, & de priui. ad hæc. de sen. excom. is cui. 2. respon. lib. 6. quandoque in cœmeterio tumulari. eod. tit. sacris. Quandoque sepulturæ tradi. de vsur. quia in omnibus. de hære. c. 2. 1. respon. lib. 6. Quandoque ad sepulturam admitti. de vsur. quāquam. lib. 6. eo. lib. de priuileg. epōrum. Quandoq; sepulturæ clericos interesse. de rapt. super eo. Quandoque corpora cum psalmis ad sepulturam duci. 23. q. 5. placuit. Quandoque iubent sepultura carere. de tornea. c. 1. de pœnit. & remiss. omnis. Quandoque præcipiunt extra cœmeterium subterrari. de sta. mo. cum ad monasterium. Quandoque permittunt cum silentio tumulari. de pœnit. & remiss. quod in te. Cum ergo hic puniat sepelientem, non admittentem, interessentem, vel cooperantem (sepelire autē est mortuum humo vel tumulo condere) videretur solos humo vel tumulo corpus imponētes ligatos esse. facit pro hoc æquitas, ne ex vnius funere multitudo ligetur. Item constat quod portantes & concomitantes, vel fabricantes, si non sequeretur talis sepelitio, excommunicati non essent. In contrarium: esset hæc constitutio ludibrio, si vnus solus ribaldus vel seruiens, per quem poterit id expediri, ligari dicatur, reliquis vsitatis pompose & solemniter expeditis.

Sepultura vario modo à iuribus inhibetur.

Sepelire, est mortuū humo vel tumulo cōdere.

❡ *Glo. seq. remittit, dubium soluit, remittit etiam de quæstione, & de ipsius dubio incidenti quod soluit.*

e ❡ *Subiacere.*] alios casus quibus quis ipso facto excōicatur per has cle. vide not. j. de sent. excom. c. 1. hanc autem pœnam locum habere non puto in alijs casibus quibus denegatur sepultura: quos habes not. eo. tit. ex parte. de sta. mo. c. 2. & cap. cum ad monasterium. Quid de illo qui sepelijt manifestum vsurarium, excommunicatum publice, nominatim interdictum, & tempore interdicti: nunquid vna vel quadrupli excōicatione ligabitur ex hoc facto? vide de hoc plene quod scripsi in quæstione Gualterij, siue tamen vna sola, siue pluribus sententijs ex his diuersis causis, quarum quælibet, per se sufficiat, excommunicatus dicatur: planum est quod de omnibus debet satisfacere, & ab omnibus absolui. de quo satis not. de offic. ordi. ex parte. de sent. excom. cum pro causa.

Excōicatio an multiplicetur multiplicato delicto.

f ❡ *Nisi prius.*] concor. cle. 3. de sequest. pos. cap. vnico. & vide quod ibi not. Ioan. And.

❡ *Glo. seq. successiue de duobus quærit, & soluit, ponit duo dicta Innoc. & Hostien. & secundum determinat.*

g ❡ *Eis quibus.*] sed qui sunt hi? forte intellexit de iis quorum fauore fuerant latæ sententiæ excōicationis, vel interdicti in loca vel personas quo ad vsurarios illos quibus fieri debebat restitutio: si qua etiam violentia in his fuisset illata clericis vel ministris illis etiam fiet satisfactio. Itē si illorū corpora vel ossa discerni possint, exhumanda sunt. eo. tit. sacris. & hoc in vltimis tribus casibus. Sed quid de primo? Dic quod si ille fuit pœnitens, licet non debuerit sepeliri, tamen non exhumabitur, saltem post relaxatum interdictū, vt not. de sent. excom. si ciuitas. in glo. penult. lib. 6. & not. Inno. & Host. in decre. vlti. de excess. præla. ad fi. & facit quod not. de sent. excō. à nobis 2. in gl. penult. not. etiam Inno. & Hosti. in prædi. decre. vlti. quod pœnitens qui sepultus non fuit in cœmeterio propter interdictū, relaxato interdicto debet in cœmeterio sepeliri. Inno. alleg. de sen. excō. cum illorum. & Hosti. in prædi. decre. à nobis. & dicunt, quod ex quo pœnitēs est mortuus: mortuaria ab eo licite recipi possunt: cū pro ipso sit orandum. alleg. 12. q. 3. quæcunq;. secus si nō fuisset pœnitens. 88. dist. c. fi. & vide quod post eos dixi de sen. excō. cum voluntate. si intelligas de mortuarijs. quæ ipse pœnitens de loco interdicto reliquit in morte, verum puto. Idem si intelligas de mortuarijs, quæ postea darentur cum funere sepulto in cœmeterio post relaxatum interdictum. De funeralibus vero quæ darentur cum funere sepulto de facto tempore interdicti, non puto clericos licite recipere posse: quia viderentur participare delicto.

Sepultus in cœmeterio tempore interdicti, an debeat exhumari.

❡ Idem in eodem.

❡ *Pars quæ titulum respicit, hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliūt illos qui hoc libere elegerint. De funeralibus tamē & quibuscunque obuentionibus et relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltra soluent ecclesiæ parochiali. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

DV-

h ❡ *Eis.*] sic sepelientibus.

i ❡ *Priuilegio.*] vt si priuilegiati essent contra decre. 1. de priuileg. lib. 6.

k ❡ *Quacunque forma.*] Arg. quod generalia & derogatoria verba sufficiant. facit de hære. sicut. j. c. prox. ver. nos etenim. & per Dynum de reg. iur. quod semel. lib. 6.

DVdum.] Præsupponendum est quod facultas prædicandi verbum Dei pertinet solis epīs & rectoribus parochialium ecclesiarū de iure cōi. Item facultas audiendi confessiones, iniungendi pœnitentias & absoluendi, de iure cōi pertinet epīs, & archiepīs, & rectoribus parochialium ecclesiarū. Item facultas funerandi, id est, sepeliendi, pertinet solis rectoribus parochialium: & non pertinet monasterijs, nisi respectu suorum fratrum. Item præsuppone quod Minores & Prædicatores fuerunt priuilegiati in istis tribus: quod priuilegiū fuit eis concessum multum large: postea fuit cassatū huiusmodi priuilegiū: & tūc quia erat magnæ discordiæ, ideo huiusmodi prædicandi facultas eis fuit data, videlicet quod ipsi possent prædicare in suis domibus & alijs locis publicis: nisi epīs vellet prædicare, vel prædicari facere: quia tūc ipsi cessant. Quantū ad secundā facultatē ipsi Minores & Prædicatores petant licentiā pro audiendis cōfessionibus ab ipsis epīs: & licentia obtenta eligant ex fratribus idoneiores ad confessiones audiendas, & absoluant à peccatis, nisi à casibus epālibus: tamen absoluere possunt à casibus epālibus, si sibi fuerit permissum ab epō. Quantum ad tertiam facultatem ipsi Minores & Prædicatores possunt sepelire corpora mortuorum, dum tamen soluant quartam vel legitimam rectori ecclesiæ parochialis. Itē ipsi non debent procurare quod aliqui eligant sepulturam in domibus ipsorum, vt faciant eis donationes inter viuos, quas facerent inter mortuos, aliàs ipsi rectores habebunt quartam siue legitimam, ac si illi fecissent donationem in morte. hoc intendit totum istud magnum capitulum. Not. quod de iure communi officium prædicandi spectat ad episcopos & rectores parochialium: tamen etiam ex speciali priuilegio potest competere alijs. & non extenditur illud priuilegium ad alios Mendicantes, cum sit odiosum: sed crederem quod alij Mendicantes etiam haberent simile: sed illud non est clausum in corpore iuris: ideo si eis moueretur quæstio, ipsi tenerentur probare. Not. quod Prædicatores & Minores solum habent facultatem prædicandi in suis domibus & locis publicis. Not. quod parochianus dimisso proprio curato potest fratribus priuilegiatis confiteri: nec tenetur petere licentiā à suo proprio curato: licet esset sibi meritorium, si peteret propter bonum obedientiæ. Not. formam, quam debet quis obseruare in confessionibus audiēdis: quia primo debet audire confessionem: deinde pœnitentiam iniungere, & postea absoluere. Et si cōfitens sit excommunicatus, tunc presbyter debet illum absoluere ab excommunicatione. Not. quod isti Prædicatores & Minores eandem habent potestatem quam habent rectores parochiarum. ❡ Item nota quòd ipsi habent ius liberæ sepulturæ. Et dicunt doctores, quòd si cōsuetudo sit quòd primo portetur corpus ad ecclesiam parochialem: & ibi rector seu curatus liberet eis illud corpus, quòd illa consuetudo est seruanda: sed aliàs ipsi Mendicantes possunt processionaliter ire ad domum defuncti, & portare corpus: licet glo. teneat contrarium: quia in

dum [a] † à Bonifacio Papa octauo prædecessore nostro infrascripta edita decretali, Benedictus Papa vndecimus prædecessor noster aliam [b] illius reuocatoriam promulgauit: quæ quia (vt probauit effectus) nedum [c] pacis ab auctore [d] ipsius sperata fructum non attulit, quinimo discordiæ, pro qua sedanda processerat, fomentum [e] non modicum ministrauit [f]: nos eã omnino [g] cassantes, aliã à præfato Bonifacio editã sacro instante [h] & approbante concilio innouamus: subijcientes tenorem [i] illius, qui dignoscitur esse talis: Bonifacius episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam [k]. Super cathedram [l] præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti: etsi [m] multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum [n] vndique confluũt [o] quasi torrens [p], prægrauemur negotijs, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus † votis intendimus, vacamus instantius [q], ac operosæ studium sollicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis † gloriam, exaltationẽ catholicæ fidei, & profectum fideliũ animarum (præcisis radicitus [r] dissidiorum vepribus [s], & litigiorum anfractibus [t] omnino subductis) inter ecclesiarum antistites [u] ad curam & regimen gregis Dominici deputatos, cæterasque personas, quas ordo clericalis includit [x], pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet [y], inualescat [z] concordiæ vnitas †, animorum identitas perseueret: Scimus enim & ex euidentia [a] facti colligimus, quòd non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quod dissensiones & scandala prauis actibus [b] aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent [c]. ¶ Ab olim siquidem inter prælatos & rectores seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & Prædicatorum & Minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo [d], satore [e] † zizaniæ [f] procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pænitentijs iniungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam. ¶ Nos autem (pij patris [g] more laudabili) moleste ferentes incommoda fi-

quia in hoc non approbatur. Not. de verbo, innouamus. quòd exponit Lau. idest, restituimus: quia fuerat reuocata. de rescrip. quamuis lib. 6. q. 3. §. notandum. & dicit Lau. quòd innouare nihil aliud est nisi canones qui in desuetudinem abierant reparare 18. dist. propter. Not. ibi, *Bonifacius*. quòd constitutiones fiunt ad perpetuam memoriã, pro qua etiam fiunt instrumẽta & scripturæ aliæ: & sic recipiuntur testes & publicantur. 1. q. 7. saluberrimum. Zabare.

† An hæc Clement. comprehẽdat alios religiosos Mendicantes, vel nõ Mendicantes præter comprehẽsos seu nominatos in ea, vide omnino glossam in cap. quæ à iure. de regul. inc. lib. 6.

Not. quòd quæstio erat inter rectores, & clericos ex vna parte, & istos fratres ex altera. Ex hoc colligit Paulus, quòd nedum sacerdos sed clericus habeat partem oblationum & funeralium. ad hoc de fil. presby. c. proposuit. & c. ex parte. quod satis vr̃ verum sm̃ eum: nisi consuetudo vel statutũ aliud inducat. de verb. signifi. cum inter. In 3. rium tñ facit littera ?. in versi. verum. ibi. *Sacerdotibus & ecclesiarum rectoribus*, &c. Soluit quòd illud non excludit portionem clerici, si est in ecclesia causa iuuandi sacerdotem, qui sine clerico celebrare & alia similia facere nõ potest. de consec. dist. 1. iubemus. & de vita & honestate cleric. vt quisquis.

Not. in ver. *Hora illa dominantes*, &c. quòd in concursu prædicationis præferũtur prælati istis fratribus: habent enim prælati in hoc ius potẽtius, vt pote ordinariũ & ius cõe: fratres autem extraordinarium & priuilegium: sed in concursu talium fortius est ius cõe, quàm singulare, & ordinarium auxilium quàm extraordinariũ: vt l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. & l. in causæ. ff. de mino. §. causa. Et potentior est causa naturalis quàm accidentalis, vt l. qui habet. ff. de tutel. & l. libertus. §. præscriptio. ff. ad municipa. Petrus de Ancha.

† al. frequentibus.

† al. nominis.

¶ *Glossa prima diuidit, & subdiuidit, & docet quid vnaquæque pars faciat: & summat partem, quæ titulum recipit.*

a ¶ *Dudum.*] Duæ sunt principales partes: in prima proœmium Clemens innouans in concilio constitutionem Bonifacij, & cassans reuocatoriam benedicti: in secũda constitutio ibi, *Bonifacius*, quæ subdiuiditur in titulum & constitutionem, ibi: *Super Cathedram.* quæ constitutio præmittit exordium: in quo dicit se vigilẽ circa scandala cleri tollenda. Secunda ibi: *Ab olim*, narrans discordiam Prædicatorum & Minorum cum clero super prædicationibus, confessionibus, & sepulturis, primo prouidet circa prędicationes. Secundo ibi: *Statuimus*., circa confessiones. Tertio ibi: *Huiusmodi*. circa sepulturas. Quarto ibi: *Nos etenim*. reuocat priuilegia, consuetudines, statuta & pacta contraria. Quinto ibi: *Cæterum*. hortatur & præcipit prædictos ordines, & professores ipsorum per clerum benigne tractari: & cõtrafacientibus comminatur. Et pars quæ titulum respicit hoc intendit: Prædicatores & Minores in locis suis libere sepeliunt illos, qui hoc elegerint. De funeralibus tñ & quibuscunq; obuentionibus, & relictis etiã de quibus aliàs nõ debetur canonica, quartã & non vltra soluent ecclesiæ parochiali.

b ¶ *Aliam.*] quæ incipiebat: inter cunctos.

c ¶ *Nedum.*] non attulit fructum, quod est infra.

d ¶ *Ab auctore.*] Benedicto.

e ¶ *Fomentum.*] id est, nutrimentum.

f ¶ *Ministrauit.*] simile de æta. & qualim. ad aures.

g ¶ *Omnino.*] simile de immu. eccle. quoniam.

¶ *Glo. seq. alleg. x. iura huius constitutionis præter istud, per quæ derogatur priuilegijs vel exemptionibus.*

h ¶ *Instante.*] multotiens dixi quòd concilia fieri priuilegiatis vel exemptis non expedit. quod collige ex hoc Viennen. concilio hic, & supra cap. prox. & 3. tit. prox. cap. vnico. & supra de sup. negli. præla. quia regulares. de sta. reg. attendentes. de religio. do. quia contingit. de iure patronatus, 1 constitutio de priuileg. religiosi. & cap. archiepiscopi. de pæni. & remil. abusionibus. de senten. excommu. cap. 1.

Concilia fieri exemptis nõ expedit.

i ¶ *Tenorem.*] simile de confirma. vti. vel inuti. cap. penult.

k ¶ *Memoriã.*] vide quod not. de re iudi. ad Apostolicæ. in 1. glo. lib. 6.

† al. & vnanimorum, &c.

l ¶ *Cathedram.*] secundum Hug. Græcum est, & ponitur pro alta vel excelsa sede iudicis præsidentis: & componitur à chatos. quod est sedes; & edra, quod est sponda, quasi spondata sedes, ponitur etiã pro sede doctoris. vnde in Græcismo:

Rex solium, doctor cathedram, iudexque tribunal
Possidet, ac sedẽ præsul prætorque curule.

Quasi currule: quia ferebantur in curru. De hac cathedra iudicantis & docentis 40. distin. multi.

† al. Satoreque.

m ¶ *Etsi.*] pro quamuis.

n ¶ *Alueum.*] alueus dicitur venter fluuiorum. dicitur etiam vas factum ad modum aluei fluuij, in quo lauantur pedes, carnes, & cætera: & dicitur ab aluo quod est quoddam ventris receptaculum recipiens cibum.

o ¶ *Confluunt.*] 2. q. 6. c. 1. cum septem c. seq.

p ¶ *Torrens.*] dicitur fluuius vel aqua veniens cum impetu in imbre, quæ in æstate torrescit, idest arescit.

q ¶ *Instantius.*] Nota quòd habens ad multa intendere, ad id quod est grauius debet manum apponere: sicut iuris præsumptione, qui vult se liberare, soluendo se liberat ab eo, quod est grauius. ff. & C. de solutio. leg. 1. secundum Ioan. Monac.

r ¶ *Radicitus.*] frustra ramos conatur incidere, qui radicem non euellit. de pæni. dist. 1. quia radix.

s ¶ *Vepribus.*] vepres dicuntur spinæ, quæ vi præhendunt, & lacerant carnes & vestes.

t ¶ *Anfractibus.*] sic dicti: quia vndique frangunt, & dicuntur viæ asperæ plenæ diuerticulis circunfractionibus & ruinis. & habetur idem verbum de elect. quorundam. lib. 6.

u ¶ *Antistites.*] hi solent dici episcopi, quasi ante alios stantes.

x ¶ *Includit.*] 12. quæstio. 2. duo sunt. de æta. & qualita. cum contingat.

y ¶ *Exæstuet.*] quasi ferueat, bulliat, vel calescat.

z ¶ *Inualescat.*] quasi valde valeat, crescat, & abundet.

a ¶ *Ex euidentia.*] de electio. quàm sit. in prin. lib. 6.

b ¶ *Actibus.*] Ecclesiast. 28. abstine te à lite, & minues peccata.

c ¶ *Præbent.*] concor. C. de iudi. properandum. in principio.

d ¶ *Aemulo.*] concor. proœ. compila. Grego. de hoc ver. not. 43. distinctio. scimus. & facit 16. quæstio. 2. capitul. 1. post. principium.

e ¶ *Satore.*] idest, seminatore.

f ¶ *Zizania.*] seges vel herba peruersa, scilicet lolium. 56. dist. nasci. 24. q. 1. quoniam. Et quandoque ponitur pro sorde omnium segetum. huic litteræ concor. de elect. licet.

g ¶ *Patris.*] qui habet quærere consilium pro liberis. ff. de adult. nec in ea. in fine. Ioan. Mona.

a ¶ Exacta.]

liorum, reducentes ad exactæ[a] considerationis examen, ac infra pectoris claustra sollicite reuoluentes, quàm sit plena periculis[b], quàm onusta[c] dispendijs, quamque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa[d] discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis vmquam futuris temporibus fauente† Domino suscitandam: grãdi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotium quod potissime insidet cordi nostro, finẽ salubrem[e] & celerem per Apostolicæ solertiæ[f] studium consequatur, diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem[g] Dei & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de† ipsorum fratrum consilio, auctoritate Apostolica: statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesijs & locis[h] eorum, ac in plateis communibus[i] † libere valeant clero & populo prædicare[k], ac proponere verbum[l] Dei hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum prælati[m] prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, in qua[n] prædicare cessabunt: præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit ac licentia speciali. In studijs autem generalibus[o], vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundẽ fratrum, possunt ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare†: nisi[p] forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior[q] clerum ad se generaliter[r] conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum duceret cõgregandum. In ecclesijs[s] autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel † debeant prędicare, vel proponere verbum Dei: nisi fratres prędicti à parochialibus sacerdotibus[t] inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licẽtia fuerit & obtenta: nisi episcopus vel pręlatus superior per eosdẽ fratres prędicari mandaret.

¶ Statuimus[u] etiam & ordinamus auctoritate prędicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscũtur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur[x], Magistri†, Priores prouinciales Prædicatorum aut eorum vicarij: & Generales† & prouinciales Ministri & custodes[y] Minorum, & ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum[z] eorundem locorum se conferant per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentiũ audire[a] libere valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pænitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impẽdere de licentia, gratia, & beneplacito eorũdem: Ac deinde[b] præfati Magistri, Priores, prouinciales & Ministri[c] ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficiẽtes[d], idoneas, vita probatas[e], discretas, modestas atque peritas, ad tam salubre ministerium & officiũ[f] exequendum: quas sic ab ipsis electas repręsentent, vel faciãt pręsentari[g] pręlatis, vt de eorũ licentia gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorũdem huiusmodi personę sic electę confessiones confiteri sibi volentium audiãt, imponãt pęnitentias salutares, & beneficium absolutionis [in posterum †] impendant[h], prout su-

a ¶ *Exacta.*] quasi exquisi: ar. C. mandati, in re mandata. Ioan. Mo.
b ¶ *Periculis.*] dictis à pereo peris.
c ¶ *Onusta.*] quasi onerata. de elect. vbi periculum. in prin. lib. 6.
d ¶ *Exosa.*] idest, perfecte odiosa.
e ¶ *Salubrem.*] quasi salutis vberem.
f ¶ *Solertiæ.*] vide quod dixi s. ex. compila. de offic. deleg. c. vnico.
g ¶ *Ad honorem.*] simile de vsu pal. cap. ad honorem.
h ¶ *Locis eorum.*] quicquid est infra septa vel ambitum, etiam in pratis, vel hortis, vel alijs spatijs, vt includere.
i ¶ *Communibus.*] in priuatis ergo secus.
k ¶ *Prædicare.*] etiam tempore interdicti. de sen. excõicationis. ræsin.
l ¶ *Verbum Dei.*] de off. ordi. inter cætera. in princip.
m ¶ *Prælati.*] iure cõi vel consuetudinario, secundum. Io. Mo. qui dicit rectorem ecclesiæ non contineri nomine prælati, cũ supra sit expressus post prælatũ in ver. ab olim. ꝗ vicario. tñ dicit idẽ quod de ꝑlato: quia qđ per se non possunt ordinarij, per alios faciunt, de offic. ordi. inter cętera. & eo. tit. si episcopus. lib. 6.
n ¶ *In qua.*] hora.
o ¶ *Generalibus.*] idest, locis habẽtibus studiũ ex priuilegio, vel cõsuetudine: cuius initij non sit memoria. de cle. non resi. tuæ. infra de priui. c. 2. lib. 6. & in proœmio digestorum §. hæc autem tria.
p ¶ *Nisi.*] à primo dicto huius ver. excipit, non à duobus sequentibus, quod satis verba demonstrant.
q ¶ *Superior.*] non respectu epi de quo præmisit, sed clerici cui superest de consuetudine vel priuilegio, secundũ Ioan. Monac.
r ¶ *Generaliter.*] secus ergo vbi specialiter vocaret prælatos, doctores vel huius similes.
s ¶ *Ecclesijs.*] nec ipsarum capellis vel cœmeterijs, de sen. excõ. si ciuitas. lib. 6. sm. Io. Mo. licet quẽ not. ꝙ in ver. præceden. permittitur his prædicare cũ certa modificatione: hic prohibetur nisi certis casibus; quare cum de iure cõi illis prædicare non cõpetat, sed solũ prælatis & curatis. infra §. huiusmodi. reputat illis omnem locum interdictum, qui non reperitur hic permissus.
t ¶ *Sacerdotibus.*] puto sufficere si illi sunt vicarij, perpetui, cum ad eos spectet cura. de offi. vica. c. fi. de præb. super eo. lib. 6 & idẽ puto in temporalibus datis in casu licito auctoritate episcopi, vt de elect. cum ex eo. lib. 6.

¶ *Sequitur subdiuidit.*
u ¶ *Statuimus.*] secundus articulus confessionum circa quas prouidet, primo, de licentia petenda. secundo de confessoribus eligendis & præsentandis, ibi: *Ac deinde.* tertio limitat locum & numerum; ibi, *Extra ciuitates.* quarto prouidet qñ licentia datur, & electi acceptantur, & qñ non acceptantur ibi: *Et si ijdem.* quinto, qñ denegatur licẽtia, dat gratiam cum certo moderamine, ibi: *Si vero.*
x ¶ *Non habentur.*] dato ergo ꝙ fratres nõ haberent locum Mutinæ, possent tñ prælati de q. bus sequitur ab epo Mutinen. petere quod sequitur, & pro ipsa diœcesi electionem facere.
y ¶ *Custodes.*] Priores ergo conuentuales quo ad Prædicatores, & Guardiani quo ad Minores, hoc nõ possunt.
z ¶ *Prælatorum.*] scilicet eporum & superiorum de quibus præmisit. & patet hoc j. ibi, in eorum ciuitatibus, & c.
a ¶ *Audire.*] Nota hunc ordinem†, vt primo audiatur confessio, secundo imponatur pænitentia: tertio fiat absolutio. non ergo præcedat absolutio impositionẽ pænitentiæ, vt sic absolutionẽ præcedat cordis contritio, oris cõfessio, operis satisfactio, saltẽ affectu.
b ¶ *Deinde.*] ergo non prius: nõ tñ est necesse ꝙ talem licentiam habeant: sed satis est ꝙ petant quo ad hoc, vt eligere possint.
c ¶ *Ministri.*] scilicet generales vel prouinciales. Et nota, quia de vicarijs Priorum prouincialium, & de Custodibus non repetit, de quibus præmiserat. licet ergo illi petitionem possint facere, de qua præmisit: non tñ electionẽ, de qua hic loquitur.
d ¶ *Sufficientes.*] iex qua ſequẽs exprimit. Io. Mo.
e ¶ *Probatas.*] Beatus Bernardus ad Eugeniũ Probatos oportet eligi non probandos. & facit de præben. in Lateran. in fin.
f ¶ *Officium.*] quod est ars artium. de æta. & quali. c. cum sit. Io. Mo.
g ¶ *Præsentari.*] personalis ergo præsentatio fieri debet. Nã dicitur præsens qui præbetur sensibus corporis. facit ff. de verbo. obli. l. 1. in prin.
¶ *Glo. seq. arguit istos curatos: tamen contrariũ, & rationem reddit.*

h ¶ *Impendant.*] cũ determinatione, quæ habetur j. ver. per huiusmodi. & licet ista sint de cura animarum, & articulus præcedens & subsequens: per quod videretur istos esse curatos saltem in tanto, vel ex delegata potestate, vt hic: vel ordinaria, vt j. ver. si vero. Dicit finaliter Ioan. Monac. ꝙ illi non sunt curati: quod etiam secundum

† al. ita in fiore Dñi.
Prælati nomine, non veniunt rectores ecclesiæ.
† al. Ita de fratrũ nostrorum cõsilio, &c.
† Idest publicis, & ideo ait Pet. de Ancha. Papa sine aliorũ præiudicio de eis disponit. argu. l. sicut locum. §. fi. ff quemadmodũ. seruus amitta. ex quo ego infero, ꝙ Papa põt disponere aliquid faciendũ in re domini tẽporalis fauore fidei. Font.
† Supplet Gen. etiã extra monasteria & loca sua, vt verbo operentur aliquid vltra præcedentia. de verbo. signifi. Abbate. Font.
† al. nec debeant
† In quodã manuscripto: inuitati fuerint, vel vocati fuerint, aut de ipsorũ beneplacito, &c.
Pænitẽtia impositio absolutionem præcedere debet.
† al. Magistri.
† al Generales Ministri
† vide textum & notata ibi in hoc eodẽ ne in cap. vlt. de cen sib. lib. 6. vbi refellitur hæc gl.
Probati & non probãdi sunt eligendi.
Præsens dicitur qui præbetur sensibus.
† Hæ duæ dictiones: in posterũ, desunt in antiquioribus codicibus.
a Ex hac glo cognoscere quando beneficium dicatur curatũ. Pan. in c. de multa. de præb. Font.

secundum cum esset quo ad fratres Minores ȝ constitutionē, exijt. de verb. sig. lib. 6. sit ratio: quia nec ipsi adstricti sunt ad executionem vel exercitium istorum actuum: nec fideles sunt adstricti, vt in his ad eos recurrant: & sic licet ex priuilegio huius perpetuæ cōstitutionis hoc possint, non per hoc sunt censendi curati.

perius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias deputari[a], confessiones nullatenus audituræ[b]. ¶ Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officiū exercēdum, esse debet prout† vniuersitas cleri & populi ac multitudo vel paucitas[c] exigit[d] eorundem. ¶ Et si ijdem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarū concesserint[e]: illam præfati Magistri, Ministri & alij cū gratiarum recipiant actione[f], dictæque personæ sic electæ cōmissum sibi officium exequantur. Quòd si forte iā dicti prælati quemquam[g] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent[h] habere, vel nō ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto loco ipsius similiter eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari[i]. ¶ Si vero ijdē prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint[k]: nos exnunc ipsis vt cōfessiones sibi cōfiteri volentiū[l] libere[m]† liciteq; audire valeāt, & eisdē pænitentias imponere salutares, atque eisdē beneficiū absolutionis impartiri[n] gratiose concedimus[o] de plenitudine Apostolicæ potestatis. ¶ Per huiusmodi autem concessionē nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatē in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure concessa[p]: nisi forsan eis ecclesiarum prælati[q] vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerēt faciēdam. ¶ Huiusmodi[r] quoque statuto & ordinationibus nostris adijcimus, vt fratres dictorum ordinū in ecclesijs vel locis suis† vbilibet constitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam[s]: videlicet quòd omnes ad eam recipere valeāt, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis. ¶ Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarum curati siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramēta, quibus noscitur de iure cōpetere, prædicare[t], seu proponere verbum Dei, & confessiones audire fidelium debitis & necessarijs beneficijs defraudentur, cū operarijs mercedis exhibitio debeatur[u]: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinum fratres de obuentionibus[x] omnibus, tam†

a ¶ *Deputati.*] simile de accu. sicut olim.

¶ *Glo. seq. dubium soluit, & remittit.*

b ¶ *Auditura.*] si non electus se ingerit, vel elect' extra diœcesim, in qua deputatus est bona fide illi confessus & ab illo absolutus, tutus esset quo ad Deum. & vide quod not. de elect. dudum 2. in glossa, qa cum iam deserit. & qd ibi scripsi.

† al. licet ponat vniuersitas cleri & populi multitudo vel paucitas exigit eorundem.

c ¶ *Paucitas.*] simile de voto q super his. ver. quamuis. 21. dist. in nono. in fi.

¶ *Glo. seq. notat, quæstionem soluit, & consulit.*

d ¶ *Exigit.*] Not. numerum præsidiorum deputari secundum quantitatem subiectorum. Simile de vi. & hone. cleri. quoniam. cum suis concor. si autem conścēdit eps cū fratribus, dicēs minorē numerū sufficere: recipiat eps numerū de quo sibi vr, de reliquis recurrat ad arbitriū boni viri, idest, iudicis. ff. de verb. obli. continuus. §. cum ita. secundum Ioan. Mo. qui dixit, q caute forte faceret eps, si in principio cum concedit licentiā, taxaret numerum: liceret enim à principio quandoque quod nō liceret ex postfacto. ff. de pact. in traditionibus. C. de do. quæ sub mo. l. 1. & l. perfecta. facit de condi. appos. verum.

Numerum præsidentium secūdum quantitatē subiectorū esse deputādus

† De hoc verbo, libere, vide Frāciscum de Aretio consil. 70 inci. Diligenter & Decium consil. 131. & in c. Si pro debilitate. 40 offic. deleg.

e ¶ *Concesserint.*] quam sine causa reuocare non possent. de regu. iur. decet. lib. 6.

f ¶ *Actione.*] simile de censi. cum Apostolus. ante medium. de immunita. eccle. aduersus.

¶ *Glo seq. arguit ad quæstionem, & contrarium soluit.*

g ¶ *Quemquam.*] videtur q omnes refutari nō possint: dic ȝ secūdum Io. Mo. cum hoc verbum, iuris æquipolleat vniuersali: & extendatur in edictis prætorum. ff. vi bo. rap. prætor. §. homines. ff. de consti. pecu. l. 1. §. 1. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 3. aliàs secundum eum fieri posset fraus constitutioni: quæ multa requirit in talibus fratribus. §. ver. ac deinde.

h ¶ *Nollent.*] factum & proprium motum, non causæ cognitionem denotat, secundum. Ioan Monac.

i ¶ *Surrogari.*] si non recipitur, sed ex iusta causa: quia non est qualis supra describitur, sibi imputent qui malum elegerunt, si sine causa succedit Papæ licentia, vt statim sequitur, secundum Ioan. Monac.

¶ *Glo. seq. supplet tertium casum.*

k ¶ *Recusarint.*] si non recusat expresse: sed non dat vel negligit, videretur q locum haberet hoc priuilegium post trinam monitionem vel requisitionem: per decre. 1. de supplen. negli. præla. & facit de appel. ab eo. lib. 6. & 3. ead. compil. de appel. quamuis.

l ¶ *Volentium.*] forte non intellexit de religiosis, qui secundū suorum ordinum statuta suis prælatis confiteri debent, vt etiam dicebat constitutio Benedicti.

¶ *Glo. seq. notat contra opinionem.*

m ¶ *Libere.*] denotat q non est necesse licentiam sacerdotis parochialis haberi. & est simile de præben. licet episcopus. lib. 6. cuius contrarium videtur hic velle Ioan. Monac.

¶ *Glo. seq. soluit dubium, respondens ad contrarium, & opi. ponit.*

n ¶ *Impartiri.*] absoluti ergo non habebunt necesse vlterius confiteri proprio sacerdoti: nec obstat decre. omnis. in princ. de pæni. & remis. quæ intelligitur de illo qui alteri legitime confessus non est, vt dicebat Benedictina in cōstitutione. inter cunctas. Et vide qd scripsi post Host. in c. omnis, super verbo, proprio. huius istī ȝtrium tenebat prolixe hic Io. Mo. nisi cum iusta causa subesset, non confitēdo proprio sacerdoti. Ioan. And.

† Et hæc sententia est iam declarata per extrauagātem incip. Vas electionis. habetur in extrauag. cōmunib. tit. de hæret.

o ¶ *Concedimus.*] con cor. 3. ea. compil. de fo. compe. quamuis. §. volumus.

¶ *Glo. seq. exponit & remittit: quæstionem soluit: solutioni obiectioni respondet.*

p ¶ *Concessa.*] hoc intēdit: q in casibus epis reseruatis non possunt absoluere: & qui sint illi not. de pænit. & remis. si eps. lib. 6. & hic per Io. Mo. & plene per Host. in summa huius tit. §. cui confitendum. in fi. 2. coll. Dicit autē hic Io. Mo. q eps casus de quibus ante hanc cōstitutionem poterāt curati absoluere, sibi reseruare posset hac constitutione nō obstāte, qa licet fratres sint exempti, parochiani non: allegat de priui. ex ore. eod. tit. per exemptionem. lib. 6. Nec dicitur à iure concessum, quod iure reuocatum est, argumen. ff. de diuer. l. diuortium. Item si potest arctare potestatem ordinariam curatorum, fortius hanc extraordinariam, ne idem subditus censeatur diuersi iuris quo ad curatos & quo ad fratres. de priuileg. quia circa. sit ergo sensus q non absoluat frater, quē nō absoluit curatus. ista igitur accidētalia & de bene esse, non mutant substantialem & ordinariam potestatem epōrum. de hære. per hoc lib. 6. Nō obstat si dicas, q hoc erit auferre vel decurtare priuilegium: quod fieri non potest, etiam indirecte. de priui. quanto. quia licitum est cuilibet facere quodlibet in re propria: dummodo non faciat animo iniuriandi, nec alicui faciat iniuriā, & e. de elect. cum ecclesia Vulterana. cum suis concor.

† al. confit.

† al. ita: tā de funeralib' quàm de quibuscunq; &c.

q ¶ *Prælati.*] epi & superiores: vnde videmus q hodie aliquibus ex illis concedunt casus reseruatos.

r ¶ *Huiusmodi quoque.*] circa partem istam plures quæstiones occurrunt quàm circa præcedentes: ratio patet, quia hic de lana & lacte vel redditu agitur, sed non ibi. vidi autem & habeo formam cuiusdam litteræ, quæ dr ab ipso Bonifacio epo Moren. emanasse ad querelam cleri Moren. quæ quasdā ex illis determinat, declarando & iudicem dando in modum conseruatoris, quas infra subiūgam, & rationes quas inducit, per iura probabo.

s ¶ *Sepulturam.*] quam aliàs de iure communi non haberent. ex quo populum non habent. & hoc scripsi post Inno. & Hostien. eo. tit. c. 1. in principio.

t ¶ *Prædicare.*] vide quod scripsi post Inno. & Host. de hære. excommunicamus 1. §. quia vero.

u ¶ *Debeatur.*] 3. eod. tit. c. 1. 12. q. 2. quicunque suffragio.

¶ *Gl. seq. tractat de distributis in ipsos, de mandato defuncti vel sine, per executores vel legatarios.*

x ¶ *Obuentionibus omnibus.*] declarat prædicta commissio, q si non relinquitur fratribus: sed frater datur executor ad certam summam distribuendam arbitrio suo, vel sibi legatur aliquid distribuendū: quam summam, vel quod legatum ipse executor vel legatarius postea distribuit in eosdem, q debetur quarta: cum eo casu recipiatur ab executore vel legatario, vt à ministro. ff. de legs. 2. si quis Titio. & si cui plus quàm per legem Falcidiam. l. diuus. Nec obstat littera infra, ad

funeralibus,[a] quàm quibuscūque & quomodocumq. relictis distincte vel indistincte, † ad quoscūque certos vel determinatos usus, de quibus etiā quarta siue canonica portio dari siue exigi nō cōsuenit, vel nō debet de iure[b], necnon de datis[c] vel qualitercumque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dātis, de qua decesserit[d] quomodocumque directe vel indirecte[e] fratribus ipsis, vel alijs pro eisdē quartam[f] partē (quam auctoritate Apostolica taxamus & etiam limitamus) parochialibus sacerdotibus & ecclesiarū rectoribus seu curatis largiri[g] integre[h] teneantur: Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec alijs a quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorū fratrum vtilitatem vel commodū huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod in morte vel ab infirmis huiusmodi dandū vel donandū fratribus ipsis existeret, in eorundem dantiū vel donantiū sanitate sibi dari vel donari procurent. In quibus per ipsos vitandis, eorum intendimus conscientias onerare[i]: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortasse contigerit (præter id quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus & curatis teneri uolumus) etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autē huiusmodi nihil valeāt parochiales rectores, curati & prælati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id a quoquā possint aliqualiter coerceri[k]. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacifice fauente Domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo[l] seu scripto, sub quacumque forma[m] vel expressione seu conceptione uerborum, à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicumque ordinū prædictorum concessa, necnon consuetudines, conuentiones, statuta & pacta[n], inquantū sunt præmis-

ga infra, ad quoscunque. & c. quæ cum causa dubitationis tollendæ adiecta fuerit, obuētionum generalitatē non minuit. ff. mand. qui mutuam. & ff. de reg. iur. quæ dubitationis. Idē ibi declaratur q̄ñ nil relinquitur fratribus: sed decedens mandat executori, vt ipsis fratrib⁹ det aliquid vel promittat: quia cū illud palā capere possint, relicti iure censetur & debetur quarta, sicut & fideicommissū tacitū nō capaci dimissum subiacet Falcidiæ: pbantur hæc ff. de iure fisci. l. 3. §. si quis. & §. q̄ñ. ff. de ijs q. vt indig. l. in fraudem. C. ad legē Falcidiam. l. 3.

Glo. seq. ponit ius reuocatum ou quo infert duo rigorosa.

a ¶ *Funeralibus.*] declarauerat Benedictus illa esse funeralia, quæ cū funere deferunt. in prædicta constitutione, inter cūctas. & ibi statuerat de candelis quæ dātur ad manus, quartam non deberi: sed ex quo reuocata est illa cōstitutio, puto etiam de illis cādelis deberi: & licet hoc sit rigorosum: hoc tñ vult ista littera, & verbū, omnibus, quod præcedit, & quibuscūque. quod sequit: per hæc[2] verba etiā puto eos teneri de ijs, quæ legātur pro Missis dicendis.

Gloss. sequens quæstionem soluit & remittit.

b ¶ *De iure.*] vt patet de testa. c. fin. de verbo. significat. ex parte 3. Et per hoc patet, q̄ ista cōstitutio est iuris veteris correctoria: & sic restringenda, & ad alios quàm ad Prædicatores & Minores nō extendenda: vt not. de regu. iur. quæ a iure. lib. 6. & eo. lib. de regula. constitutionem.

ADDITIO. Ista cōstitutio est ueteris iuris correctoria: cum debeatur quarta vigore eius etiam de relictis priuilegiatis. 3 c. fin. de testa. ideo merito est restringēda. vt dicit hæc glo. Abbas Siculus.

Gloss sequens dicit quid de legato in uita soluto.

c ¶ *Datis*] declarat prædicta commissio, quòd si testator legatum soluit in uita, nihilominus debetur quarta: quia vr soluere vi legatum: vnde legatarius illud iterum post mortem non petit: & si Falcidiæ locus sit, illā propterea non euadit. primum probatur C. de lega. l. filia. ff. de leg. 2. Lucius 1. & l. Lucius. 2. §. impuberem. sd idem ff. ad leg. Falc. cum qui. §. fin. secundum probatur C. ad. leg. Falcid. in donationibus. & l. penult. C. fami. ercis. si cogitationem.

Gloss. seq. dicit quid de sepulto in ipsorum habitu.

d ¶ *Decesserit.*] hac ratione declarat prædicta commissio, quòd licet tales petant cum illorum habitu sepeliri, quarta debetur: nam etsi ad ipsorum religionem transirent in ægritudine, de qua decederent deberetur quarta. eod. tit. de his.

Gloss seq. tractat quid de dato vel relicto singularibus fratribus.

e ¶ *Indirecte.*] per hoc dicit commissio prędicta patere, q̄ quarta debetur de ijs, quæ testatores relinquunt, vel dant in infirmitate de qua decedunt vel dari mandant post mortē, de hoc in testamento mentione non facta singularibus[a] fratribus. ad eorum commoditates: puta emptiones librorum vel vestium: addens rationem, q̄ id eis vel conuentui quæritur: sicut per monachum monasterio, per seruum domino, & patri per filium. xij. q. 1. non dicatis. 19. q. 1. cap. 1. in fin. insti. per quas personas. in prin. C. eod. tit. l. 1. in fi. & l. vlti. & in legato serui inspicitur persona domini: & an sibi legare potuerit: & ex tali legato potest dominus fidei commisso grauari. hæc probantur ff. de lega. 1. l. cum filiofa. de lega. 2. si alienus seruus. de hæred. insti. l. non minus. C. de hæred. insti. l. neq. Non obstat prædictus de testa. requisisti. ad fi. quod loquitur in illo, qui potest habere proprium. Ioan. And.

Gloss. seq. quærit, recitat op. contrarias, & declarat circa primam.

f ¶ *Quartam.*] quæro an Prædicatores & Minores teneantur ad hanc quartam de ijs quę relinquuntur eisdem per eos qui apud illos non sepeliuntur? Prædicta commissio recitat q̄ nonnullis opinionis doctores dixerunt quartam deberi ecclesiæ parochiali de omnibus relictis a suis parochianis, etiam si sepulti fuerint apud illam. placuit autem hæc opinio Hostien. Pet. & Aegid. Sed Tancr. gloss. Innocen. & Abbas contra: quæ opinio placet Archidia. & mihi, vt scripsi eod. tit. cap. 1. & hic Ioan. Mona. dicit demum illa commissio, q̄ ex qualitate personarum, & quantitate relictorum, & ex præteritis præsumi potest fraus, maximeque quia quando nō tenebātur ad quartam, sepulturas pcipue diuitum totis viribus procurabāt, & vt dicit ex his iura quandoque præsumunt fraudē & taciuos coniecturas: supposita vero fraude constat q̄ debetur. de testamen. officij. & cap. requisisti. in fin. & cap. fin. primū probat de senūtia. c. 2. lib. 6. ff. si quis omis. causa test. l. 6. & l. Iul. de actio. emp. Iulianus aliàs inter eum. §. ibidē de vsur. qui semisses. de pig. act. l. vel vniuersorum. de lega. 1 si seruus pluriū. in fin. Ioannes And.

Glos. seq. tractat an legatum integrum soluendum sit fratribus.

g ¶ *Largiri.*] per hoc dicebant ipsi fratres, q̄ hæredes debebant eis soluere integra legata, quorum quartam curati de manibus suis recipere debebant, sed declarat prædicta commissio, quòd sicut Falcidia est in bonis hæredis, sic ista quarta in bonis ecclesiarum parochialium, quare curati[3] eam vendicare possunt, & inhibere hæredibus, vel per fidei commissum grauatis, ne illam soluant fratribus: præcipue cum illos suspectos habere possint, quòd sibi non soluant eandem. ad hoc ff. ad Trebel. hęres. in fi. ff. ad leg. Falc. l. lineam margaritarum.

Gloss seq. tria dicit circa funus: primo deferendū ad ecclesiā parochialē.

h ¶ *Integre.*] ita quòd non diminuetur propter obuentiones quas habuit parochialis sacerdos in Missa funeris dicta apud suam ecclesiam priusquam funus portaretur ad fratres, secundum Io. Mo. quia iuri communi statur, vbi non est motatum. alleg. de elect. constitutio. lib. 6. Dicit etiā q̄ si consuetudo habet, semper prius funus portabitur ad propriam ecclesiam. Ista enim decre. non tollit consuetudines, nisi præcedentibus aduersas. Dicit etiam, quòd vbi non est consuetudo etiam esset deferendum, vt sic haberet Missam in propria ecclesia, & sic recipiat ibi ultimum vale, a suo curato. alleg. in argu. de conse. di. 5. non oportet. 2. nec istud electioni sepulturæ repugnat, sed concordat.

i ¶ *Onerare.*] concord. ſ. ead. compil. de foro competen. quamuis. §. penult. in fine.

k ¶ *Coerceri.*] innuit q̄ ad quartam coerceri possent: sed propter exemptiones ipsorum non habet clerus a quo iustitiam consequi possit, & de hoc summe conqueritur.

Gloss. seq. notat ad quæstionem, de qua remittit.

l ¶ *Verbo.*] hic uidetur expressum, q̄ valeat priuilegiū vel gratia Apostolica de qua constat, licet scriptura super ea confecta non sit. de quo satis not. Archid. in proœ. sexti. & vltra ea quæ ibi allegat, bene facit 25. q. 2. institutionis. & quod ibi not. de hoc uide in Mercu. sub rub. de priuileg.

m ¶ *Forma.*] concor. ſ. eod. c. proxi. in fi. Io. And.

Gloss. sequens tractat quid de pacto firmato per sententiam & confirmationem.

n ¶ *Pacta.*] dicit Ioan. Mona. q̄ si super pacto quod erat super sepultura. sententiatum erat per Papam, & confirmatū pactum ante hanc constitutionem, q̄ per istam litteram illa sententia & cōfirmatio non tollitur, immo stabit, quia non est expresse sublatum C. de appell. præcipimus. in fi. nec sequitur, pactum est sublatum. ergo & pactum firmatum sententia & confirmatione[4]. Plus enim potest hoc tale quàm hoc simplex. facit de pact. quamuis. de iureiur. licet. de foro competenti. c. fi. lib. 6. inducit etiā authent. vt cum

† Ista verba dicit Oldra. consil. ... quod videtur lo qui de legatis factis vniuerso collegio fratrum, non de ijs quæ fiunt e singulis singularibus fratribus, quia de illis non est dāda quarta. arg. l. in tot peculium §. 1. ff. de cast. pec. l. si filio. §. fi. ff de ali. & cib. leg. Fa.

2 Vide Alexandrum consil. 196. 3. col. Viso testamento, lib. 2.

3 Idē Federicus de Senis cōsil. 4. Calderinus consil. vlt. eo tit. Petrus de Anchara. no, consil. 369. & Geminianus consil. 46. tñ quod non cedāt in quartā cessante fraude, vt quādo cōtemplatione consanguinitatis tenet Oldradus quæst. 124. & q. 187. & q. 285. & Baldus consil. 104. lib 1 & cōsil. 296. li. 2.

4 Præter Panor. hic vide Federicum de Senis consil. 30. & Oldradum consil. 287.

Priuilegiū etiā sine scriptura valet.

¶ Romanæ singul. 214. per glo. dicit pactū iuratū nō tolli per clausulam non obstante pacto. & de Rotam in noua decisi. 191. Con. in sepe. in fi. de rationib. in 2a. per uul. semis. ... & glo. cū ille per me iuratus. c. cū non decet de elec. lib. 6. Ioan.

vt cl. de appel. cog. in prin. & §. 1. colla. 8. vbi not. legē nouā nō extendi ad causam pendentē vel decisam, etiā si ad præterita referat.
a ¶. *Præmissorum.*] ergo non solum vltimum articulum de sepulturis, sed etiam præcedentes duos respicit, secundum Ioan. Mon.
b ¶ *Cooperatores.*] de offic. ordin. inter cætera. in fine.

Item mista possunt hic separari: & de ista mistura separabilium & inseparabilium. vide (ait Ancha.) quæ in simili notat glos. in l. si sponsus. §. generaliter. ff. de ijs, qui not. infa. Et Bart. in l. cotem fer ro. §. dominus. ff. de public. nota de confiscatione illicitorū adiunctorum licitis. Fontanus. Nota de verbo, *Vsurpare*, quòd sumitur in malum. de elect. generali. vbi de hoc per Archid. Nota de verbo *Requisitionem*, quòd cum sit in singulari, probat hoc casu sufficere vnam requisitionem. & de hoc in glos. concor. Zabarel.

sis vel alicui præmissorum[a] cōtraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus & irritamus: quinimo cassa, vacua & irrita nuntiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. ¶ Cæterum vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscunque præeminentiæ, status vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales, & curatos siue rectores prædictos, præsentium tenore rogamus & hortamur attente, nihilominusque† eis districte præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & Apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines & professores eorum habentes affectu beneuolo cōmendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio &† propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supradictis tamquam cooperatores[b] eorum idoneos, & laborū suorū participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere non omittant, vt proinde illis æternę beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortassę contigerit in hac parte, Apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines & professores eosdē vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur: nec eadem ęquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunuę remedium adhiberet, ipsosq; nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependētis: cuius obsequia fratrū ipsorū sedulitas curiosa prosequitur, minime præteriret.

TITVLVS VIII.

De decimis, [primitijs † & oblationibus.]

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauātes vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos quorum interest, non desistunt infra mensem, vel de vsurpatis vel retentis infra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia non habentes sunt excōmunicati. Secundus, tertius & quartus casus ibi, Seu qui. Ioan. Andr.*

CAP. I.

Religiosi[c] † quicūque[d], qui noualiū[e] aut alias decimas ecclesijs[f] debitas[g] ad eos ex aliqua causa legitima nō spectantes[h], appropriare[i] sibi præsumpserint, aut exqsitis fraudib⁹ siue colorib⁹[k] vsurpare. Seu q de animalib⁹[l]

DE DECIMIS, primitijs, & oblationibus.

Continuatio. ¶ *Visum est supra de vno iure parochiali, scilicet de iure funerandi: verum quia est vnum aliud ius parochiale, scilicet ius decimarum; ideo, &c. De iuribus parochianorum vide Panor. in rub. de paroch. & alien. parochianis. in antiq.*

† Aliās istas nihilominus eis districte percipiendo mandamus, &c.

† Aliās, & propositionibus.

¶ Religiosi.] Præsupponendū est, q licet religiosi cuiuscunq; ordinis teneantur soluere decimas de fructibus suarum possessionum: tñ sunt aliqui exempti, vt non soluant decimas de terris quas proprijs manibus excolunt, & excoli suis faciūt proprijs sumptibus: similiter nō soluunt decimas de fructibus animalium. Secundo præsupponendū est, q isti religiosi exēpti aliquando committebant fraudes: quia coniungebant animalia suorum vicinorum cum suis, vt fraudarent ecclesias parochiales à decimis: vel etiam fingebāt emere animalia, & dimittebant empta apud venditorem.

CASVS. Sum in titulo de decimis, vellem informari de tali dubio, scio q sanctitas vestra aliquos religiosos priuilegiauit, vt non teneantur soluere decimas de fructibus possessionum suarum, quas proprijs manibus excolunt, vel etiam quas excolunt proprijs sumptibus, nec etiam de suis animalibus. sed accidit q isti religiosi tradunt possessiones suas excolendas aliquibus colonis pro certis redditibus, & tradunt illas possessiones liberas à decimis, vt cōsequantur maiores redditus. Item ducunt animalia vicinorum suorum cū suis, vt vicini sui non soluant decimas. quæritur, vtrū possint istud facere impune? Dicit Clemens q non: immo si tales religiosi habeant administrationem, post vnum mensem postquā fuerint requisiti à rectoribus ecclesiarum restituere decimas, sunt suspensi à diuinis. Si vero sint simplices religiosi, tunc post duos menses ipso facto incurrunt excōicationem, à qua non veniunt absoluendi nisi post restitutionē. Sed ponamus q laicus donauit se & sua monasterio priuilegiato: quæritur, vtrum talis laicus debeat soluere decimas? Dicit Clemens q non. hoc dicit Helias Regnier. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q religiosi priuilegiati magis sūt puniēdi q̄ nō priuilegiati: q priuilegiati faciētes fraudes circa decimas, sustinent pœnas hic contentas. secus de nō priuilegiatis. Not. q religiosi exēpti à solutione decimarū circa decimas nō debent facere fraudes. Nota q religiosi isti nō sunt exēpti à decimis, nisi quando excolunt possessiones proprijs manibus, vel colere faciunt proprijs sumptibus. Et dicuntur excolere proprijs sumptibus quando habent aliquem mercenarium, cui tradunt aliquam pensionem annuam: siue percipiant fructus, siue non. Nota, ibi, *Immiscentur*, contra cap. quod in dubijs. de consec. ecclesi. vel alta. admistum non format naturam eius qui admiscetur, & hoc quia tali admistione fieret legi fraus. l. athletas. §. prætor ait. ff. de infa.

¶ *Prima glos summat, diuidit, & soluit duo dubia.*

c ¶ *Religiosi.*] Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauantes vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, nō desistunt infra mensem, vel de vsurpatis vel retentis infra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia non habentes sunt excōmunicati. Secundus, tertius, & quartus casus: ibi, *Seu qui*. Et primo ponit constitutionem cum suis pœnis, quā secundo moderatur: ibi, *Cæterum*. Et per hoc verbum, religiosi, patet in secularibus clericis vel laicis q in hoc delinquerent, nō esse locum his pœnis. concord. ī. ea. compil. de testa. cap. vnico. j. de priuil. c. 1. & facit quod j. dicam in casu secundo. & potest esse ratio: quia communius religiosi delinquebant in his: & quia ambire & concupiscere aliena reprobabilius est in religioso. de electione, quorundam. libr. 6. simi. de hæreticis accusantes. in fi. eod. lib. In religioso translato ad ecclesiam secularem (licet forte non fuerit de mente) videtur has pœnas locum habere per verbum vniuersale quod sequitur. & facit quod notat de electione. quorundam. libro sexto, in glos. penult.

† In antiquioribus codicibus etiam impressis desunt hæc tria verba: primitijs, & oblationibus.

† Vide concilium Trid. sessio. 25. de reforma. c. 12.

d ¶ *Quicunque.*] etiam Hospitalarios & Cistercienses includit. de quibus eo. tit. ex parte. 1. Et comprehendit etiam fœminas. de hoc de elect. generali. lib. 6. in glo. 2.

Fœmininū comprehenditur per masculinum.

e ¶ *Noualium.*] quid si nouale, habetur de verb. sig. cap. 1. & cap. quid per nouale. de priuileg. cap. vlt.

¶ *Glossa sequens soluit quæstionem, quando debentur priuatis.*

f ¶ *Ecclesijs.*] per hoc puto constitutionem locum non habere, quando illæ decimæ deberentur priuatis, puta per antiquum feudum de ijs quæ fiu. à præla. cum Apostolica. vel priuilegium. facit j. cap. proxi. agant ergo tunc via ordinaria. ista enim constitutio illis noluit subuenire. facit eo. tit. nta 1.

g ¶ *Debitas.*] de iure communi vel singulari: est autem debitum quod exigitur ab inuito. ff. de verbo. signifi. l. debitor. facit. 14. q. 1. quod debetur. Ioan. And.

h ¶ *Spectantes.*] tunc ergo cessat constitutio, & merito: quia nemini facit iniuriam qui iure suo vtitur, vt ī. de elect. cum ecclesia. cum concor.

i ¶ *Appropriare.*] infra dicit, vsurpare. & de his j. dicam.

k ¶ *Coloribus.*] concor. de elect. auaritiæ. lib. 6. & infra tit. 5. cap. 1. §. quia vero.

¶ *Glossa sequens notat pro Aegidio.*

l ¶ *Animalibus.*] per hunc verb. & sequentem approbata vr lectura

 Aegidij

Aegidij dicentis, de eccl. ædific. cum dicat, q priuilegium leprosorum de non soluendis decimis, de nutrimentis animalium intelligitur. id est, de animalibus quæ nutriunt. sic enim adaptantur fraudes quæ sequuntur. sic ergo vr intelligenda decre. ex parte 1. ŝ. eo. tit. Licet autem religiosi facientes has duas fraudes ligentur his pœnis, leprosi non: si aliàs religiosi non sint, vt dixi in 1. glos. Ioan. And.

a Familiarium.] famulantium, scilicet: in hoc tñ non est vis per id quod sequitur, intelligitur tñ de non plene oblatis, vt in fin. & est si. de priuileg. auctoritate. in fi. lib. 6.

Vide Abbatem in c. 1. extra de for. compet.

b Pastorum.] qui tenentur de custodia. de hoc de regu. iur. quamuis. Ioan. And.

c Gregibus.] licet stricte grex differat ab armento, quod est maiorum animalium, vt equorũ & boum, grex vero minorum: vt porcorum, caprarum, & ouium: hic tñ large sumitur pro maioribus & minoribus, quæ gregantur. & facit ff. de abigeis. l. fina. Cui vero ecclesiæ debeatur decima de fructu gregis. not. 13. q. 1. §. 5. & eod. titu. ad Apostolicæ. Ioan. And.

familiarium a & pastorũ b suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus c immiscentium d: Seu qui de animalibus, quæ in fraudem ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaq; tradunt venditoribus, vel alijs ab ipsis tenenda e; Seu qui de terris, quas tradunt alijs excolendas f decimam solui ecclesijs non permiserint g, aut prohibuerint h: nisi post requisitionem per eos, quorũ interest i, super hoc eis factã k à præmissis l destiterint infra mẽsem m aut si de ijs quæ contra præmissa vsurpare vel retinere præsum pserint, infra duos n menses damnificatis ecclesijs emendam non fecerint competentẽ: sint & tandiu maneant ab officijs o, administrationibus & beneficijs suis suspẽsi, donec p destiterint & satisfecerint, vt superius est expressum. Quòd si religiosi huiusmodi administrationes vel beneficia nõ q habeãt, eo casu quo alij supradicti suspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem cõdignam nullatenus absoluendi: priuilegijs nõ obstantibus quibuscunque r. Cæterũ præmissa s extẽdi nolumus ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos t tenentur, dum tamen illi religiosis eisdẽ cum effectu u donauerint, aut obtulerint se x & sua.

Idem in eodem.

Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

SI BENEFI-

rum, quibus debentur.

Glos. seq. alleg. concor. notat differentiam & tres casus.

k Factam.] concordat de offic. ordin. si canonici. lib. 6. sufficit autem quomodocunque de hac requisitione legitime constet. non sic in casu decre. 1. de sen. excom. lib. 6. vbi oportet constare per publicum instrumentum, vel sigillum authenticum, & est speciale, vt ibi not. Et ex illo & isto cap. & ex decre. 1. j. de priui. not. casus in quibus requisitio partis etiã vnica constituit quem cõtumacem: etiam quo ad incurrendas suspensionis & excommunicationis pœnas.

l A præmissis.] prohibitione, fraudulẽta emptione, & immissione.

m Mensem.] quot dies habere debeat, not. de elect. quàm sit. lib. 6.

Glos. seq. ponit diuersitatis rationem, & dubium soluit.

n Duos menses.] ŝ. dat vnum mẽsem tantum, quia sufficit desistere: hic vero requiritur emẽda, quam durius est facere, & ideo datur maius tempus. & vr q isti duo menses currunt ab vsurpatione vel retentione, licet superior curat à requisitione. simile de sepul. c. 1. in fin. lib. 6. sed puto de mente q requisitio respiciat vtrunque casum.

Glossa sequens arguit & respondet.

d Immiscentium.] hic iunge litteram infra, decimam solui, &c. ex hac mistura vr, q deberent perdere priuilegiũ etiam circa propria animalia, vt sic inutile adiectũ vitiaret quod erat vtile. de offi. delega. cum super. sed hic ista sunt separabilia. ff. de aqua quotid. & æsti. l. 1. §. Trebatius. de quo dic vt not. de reg. iu. vtile. lib. 6.

e Tenenda.] sicut ergo priuilegium de decimis laborum non extenditur ad terras quas colendas tradunt, vt sequitur: ita priuilegiũ de nutrimentis animalium, non extenditur ad animalia, quæ tradunt alijs nutrienda.

Idẽ doct. Ponta.

Glos. seq primo dicit in priuilegijs duo requiri, secundo tractat de quibus colonis intelligatur: tertio, an coloni teneantur ad decimas.

Idẽ doct. iacet Pet. de Ancha. & Imol. cõmendant bm glo. & facit hic dicta Bart. in l. si mer cen. §. vis maior. ff. loca. & tua. cap. cum sit. ŝ. eod.

f Excolendas.] in priuilegio enim de decimis laborũ hæc duo requiruntur, q prædia sint propria eod. tit. dilecti. & q illa laborent proprijs manibus vel sumptibus 2. eo. tit. licet. & intelligo hoc nõ solũ de colonis censualibus, sed etiã partiarijs. de vtrisque not. eo. tit. tua. 2. 3. Dicebant tñ quidam ex his priuilegiatis super decimis laborum, q includebantur terræ datæ colonis partiarijs: quia sumptibus ipsorum coluntur propter partem. scilicet fructuũ, propter quam habent ex cultura coloni. sed vt dixi in prædicta decre. tua. &c. com sint homines. pars talis coloni potius est fructus quàm lucrum: submittit enim illi fortunæ, & diuinæ misericordiæ. qui igitur conducunt operarios, dant certum pretium vel certos corbes pro cultura: ideo q nil proueniat ex prædio, tunc suis sumptibus colunt 4. Sed nunquid coloni partiales vel censuales priuilegiatorum, simpliciter super decimis nõ soluendis tenentur ad decimas? Puto ponderanda verba priuilegiorũ. facit de priuileg. porro. quæ si eximunt terras ipsorum ab hoc onere: coloni colentes illas priuilegio participant: si vero eximunt personas, tunc licet illi de sua parte non soluant, coloni non exempti de sua soluent 5. facit eod. tit. à nobis. & 16. q. 1. questi. de priuileg. per exemptionem. lib. 6.

Idem Imo. & Pet. de Ancha.

Quia superiorũ est separata nõ not. Archi. 11. q. 1. c. clerici cum sicut fructus ecclesiæ ad firmam dati sint vendita immo si portarent ad vendendum, dicit Pet. de Ancha. non gaudent priuilegio ecclesiæ. facit l. licinnio. §. vlt. ff. de publ. c. penul. de censi. lib. 6.

g Non permiserint.] facto.

Glos. seq. addit tertium casum, de quo quærit, arguit pro, & contra, & tertium soluit.

h Prohibuerint.] verbo. In tribus ergo vltimis casibus punit hæc constitutio non permittentem vel prohibentem: in primo, appropriantem vel vsurpantem. Sed dubitatur an liget non soluentem, quod vr per verbum quod sequitur, retinere? Non puto q hoc sit de mente, q religiosi nõ soluentes decimas incurrant has pœnas: aliud enim est appropriare vel vsurpare, aliud non soluere: & verbum retinere, quod sequitur, respicit illas appropriatas vel vsurpatas. vbi ergo ex aliquo feudo sibi rite donato, vel per priuilegium percipiunt decimas infra certos limites, quos excedunt, vel certa quota illis debetur quam excedunt vel non permittunt, vel prohibent colonos suos decimas soluere in casibus in quibus debentur, locus est his pœnis.

i Interest.] scilicet per prælatos & ministros illarum ecclesia-

Glos. seq. declarat, post dubium quod aperit.

o Officijs 6. 7.] declarari debuisset, an intelligeret de diuinis, an de alijs officijs, puta q a sacrista, cellarius, camerarius, eleemosynarius, vel his similes. & p hac littera & lectura facit de solu. c. 2. de reg. iur. in pœnis. lib. 6. p prima facit: quia infra nõ repetit de officijs.

Glos. seq. dubium soluit, & op. ponit quam determinat.

p Donec.] sic suspensi indigent absolutione: quia de satisfactione dubitari posset, non sic in suspensis ad tempus determinatum, puta mensem vel annum secundũ Inno qui hoc not. de æta. & qualita. cum bonæ. Satis crederem q sufficiat iudicis declaratio super satisfactione sine alia absolutione. In excommunicatis vero necessaria est absolutio post satisfactionem, vt infra patet.

q Non habeant.] similis distinctio ŝ. ea. cõpul. de vita & honest. cleri. quoniam, in prin. & circa fi. & j. de statu mona. ne in agro §. si quis. & j. de pœn. muliorum.

r Quibuscunque.] per quæ possent prædictæ sententiæ impediri: priuilegia enim super decimis illis concessa, tollere non intendit, quod patet ex principio.

s Præmissa.] ŝ. secundo & tertio casu. Ioan. And.

t Oblatos.] de his 18. q. 1. vt lex continentiæ. vbi not. an tales conuersi & oblati intelligantur renuntiasse proprijs, & continentiam vouisse. Ioan. And.

u Cum effectu.] tollit hoc verbũ fictiones & fraudes. sic conditiones & pacta, quæ suspensum tenerent talium oblationum effectũ.

Glos. seq. declarat, & obiectionem soluit.

x Se & sua.] non sufficit ergo q bona dãnassent manentes in seculo. ipsorum fructu retento: non obstat de priuilegijs, vt priuilegia. tales enim contrarios sunt, & in aliquibus priuilegiati, vt ibi, sed plene oblati non sunt, vt hic.

Dicunt hic Pet. de Anchara. & Imol. q habẽs esset certe diuina officia, & etiam alis de quibus in glo. hic ab illis suspenditur. & sic habeat solũ diuina offi. exercere: bene enim quod absolutio suspensionis dicitur, com omnes excommunicatus, com excommunicatio sit nimis magna pœna. 1 feramur 11 q. 3. nemo § q. videtur dicere, quod sit excõmunicatus, non curamus repetere officia, quasi solũ suspensio ab illis esset nimis parua pœna. & hoc crederem. Panor. nil dicit. Pet. An ha & Imol. glos. non sic exemplificant. Vide si quid bene dicunt Zab. Fran.

SI beneficiorum.] Duæ sunt partes principales, prout duo sunt dicta: primo enim declarat secundum quam taxationem, & secundum quam monetã solui debet decima beneficiorũ alicui concessa. Secũdo prohibet propter illã occupari vel distrahi ornamẽta diuinis deputata. secunda ibi, in ver. *Nec per collectores.* Imola.

CASVS Certis ex causis Papa donauit regi Francorũ decimam omnium beneficiorum existentium in suo regno: Ponamus q aliqua abbatia est taxata ad mille aureos, & tñ valet plus vel minus, quæritur vtrum rex debeat habere decimam ŝm antiquam taxam, vel ŝm valorem ipsius beneficij: Et vtrum quis possit soluere decimam in moneta loci in loco beneficij: puta si collectores decimæ volunt q soluat in sua moneta, & nõ in moneta loci beneficij? Dicit Clemens q debet solui in moneta loci beneficij. Sed quæritur vtrum collectores possint capere calices & alia ornamenta ecclesiæ deputata ad seruitium Dei? Dicit Clemens q non, sed si ecclesia habeat

sia habeat alia bona, illa debent capi. Not. ꝙ Papa ab omnibus ecclesijs orbis, id est ab ecclesijs sibi subditis potest decimam petere, tñ istud non facit nisi cum magna necessitate. Not. ꝙ Papa illam decimam potest donare principi seculari. Not. ꝙ cum illa decima est data alicui, tunc ipsa est soluenda s̃m taxationem antiquam, & non s̃m valorem beneficij. Not. ꝙ sicut pro executione rei iudicatę non capiuntur illa, quibus vitam quis sibi quærit; multo fortius non debent capi illa bona, quæ sunt deputata cultui diuino: sed si ecclesia habeat aliqua bona superflua, tūc possunt illa capi. Not. de taxatione beneficiorum cōsuetudo, quæ attenditur: sic & alias attenditur status beneficij cōsuetus de præb. cū de beneficio. lib. 6. & dic. taxationem, id est terminationem. sic ff. de vi. triti. & oleo lega. cū certus. Not. ꝙ attenditur moneta currens censualis, & in tali facienda est solutio etiam si non exprimatur. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. fi. de reg. iur. semper in stipulationibus. de censi. c. penult. Zabarella.

Vide Gemianū consil. 117. & Albertum Brunum consil. 98.

De potestate collectorum, & subcollectorum, & an debeant constare p literas vide Rotam decisione 466 in nouis.

ciorum[a] decima cuiuis[b] simpliciter[c] concedatur ad[d] tempus, secundū taxationem[e] decimę in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam[f], & ad monetam[g] currentem[h] communiter ipsa decima leuari poterit, & debebit. Nec per collectores, leuatores, siue exactores ipsius decimæ, ecclesiarum calices[i], libros, & alia ornamenta diuinis officijs deputata[k], ex causa pignoris vel distractionis capi[l] vel recipi volumus, nec distrahi, seu quomodolibet occupari.

TITVLVS IX.

Prima gl. summat, diuidit, notat ad rubricā, quærit de quinq; & sol.

a *Si beneficiorum.*] Decima beneficiorū alicui concessa sibi debetur s̃m taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata. Secunda: ibi, *Nec per.* Et nota ꝙ sub rubrica de decimis, ponit de decimis beneficiorum, quas Papa[1] sæpe imposuit sibi vel alijs soluendas ex causa & ad tempus. facit de iudæ. ad liberandum. de vo. c. fi. & an in his locū habeat constitutio, dispendiosam. ȝ. ea. compi. de iudi. dicit super verbo, decimis. Itē per hoc ꝙ dicit, beneficiorum, quæritur de quinque. Primo, an includantur hospitalia, xenodochia, & loca similia. Secundo, de fabricis. Tertio, de ijs qui habent Prioratus, domos, grangias, pensiones, vel reddit[9] à monasterijs vel ecclesijs. Quarto, de quotidianis distributionibus, quæ dātur solum interessentibus horis, & de minutis oblationibus an veniant decimandæ. Quinto, quid de capellanis vel beneficijs altarium. Et sciendum ꝙ tempore Clementis quarti & Honorij emanauerunt declarationes super solutione decimarum, quas repetitas tempore Bonifacij octaui vidi sub bulla. De primo vī ꝙ non[2] includantur. ȝ. ea. compil. de præben. per litteras. pro & ȝ. j. de relig. do. quia contingit. §. vt autem. Expeditū est in prædictis declarationibus in principio, vbi sic dr̃, de redditibus & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperū, qui in vsus infirmorum & pauperum conuertuntur, decimæ non soluentur. Secundum etiam expeditur ibi in fine, vbi dr̃, ꝙ de redditibus ecclesiasticis deputatis ad fabricam ecclesiarum decima persoluetur. submittit demum ꝙ de oblationibus & eleemosynis, quæ dantur ad opus fabricæ, nō debetur decima. Tertium etiā ibi est expeditum, ꝙ si habentes prædicta habent illa[3] in beneficium vel ex mera gratia, ipsi tenentur ad decimam. Si autem habent illa ex ȝtu conductionis ad firmam, vel emptionis fructuum, vel pro mercede vel remuneratione sui laboris, tunc illi quorum est proprietas, illa decimare debebunt. Quartum etiam ibi expeditur, ꝙ de minutissimis oblationibus quas recipiunt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarum pro sepulturis & dandis pænitentijs & distributionibus, soluetur decime. De quinto nihil ibi dr̃, sed vī ꝙ non includantur, sicut nec includebantur in reseruatione fructuū, quam sibi fecit Dominus noster. To die ȝ: quia constat illa esse beneficia ecclesiastica ex quo sic sunt per episcopum ordinata. 1. q. 3. quæsitum. & c. penult. de præben. significatum. quod dicitur de reseruatione fructuū, facit pro: quia nisi fuissent excepta, intelligerentur inclusa.

Vide Abbatem in cap. nouā ... ea.

Vide Decium consil. 156.

An habens pensionem teneatur pro ..., vide Beienainū in tract. de charitatiuo subsidio q. 17. & Decium consil. 151. incip. statutum & Felinum in c. de quarta, extra de præscript.

b *Cuiuis.*] prælato, principi vel alteri. In regno Franciæ sæpe practicatur iste casus.

c *Simpliciter.*] si ergo aliquid certum exprimat Papa, illud seruabitur.

d *Ad tempus.*] hoc dicit: quia perpetua curia non fecit per tempora nec facere intendit. facit de rescrip. c. fi. lib. 6.

Glos. seq. declarat duas diuersas consuetudines.

e *Taxationem.*] In quibusdam partibus sunt beneficia taxata[4] in communi æstimatione prouentuum. vt si taxatum sit in centū, soluat decem: & si haberet mille, non plus soluet: & si haberet solum quinquaginta, tantum soluet: & hoc voluit reseruatio fructuū beneficiorum, quam nunc fecit Papa, qui dat collectoribus electionem, an velint recipere fructus secundum taxationem decimæ, an velint illud relinquere beneficiato & recipere residuum. In multis tñ partibus nulla est taxatio, sed singulis annis prout plus vel minus recipit beneficiat[9], plus vel minus soluit. pe[t] et hoc in extrauag. Io. quę incipit: susceptæ. ex quo ergo habes consuetudo, ꝙ plus vel minus singulis annis soluitur secundum quantitatem fructuum, & illud reseruabitur. Et quæ expensæ deducantur, & de quibus fructibus soluatur, patet in declarationibus prædictis. Nam inter cætera deducuntur expensæ factæ pro fructibus, & sine quib[9] fructus haberi non poterant, quod nō est in cōibus decimis. ȝ. eo. cum sint homines.

In impetratione beneficij valor illius est exprimendus secundum cōem cursū, non secundum taxationē decimæ, vide Rotā decisio. 891. in nouis.

De regularibus & transeuntibus ad religionem.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Professi ordinum Mendicantiū, etiā licite transeuntes ad nō Mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocem in capitulo, etiam si alij de capitulo id concedant: nec deinceps cōsequi possunt administrationes, Prioratus, vel officia, etiam tanquam vicarij, nec pro se vel alijs animarū curam gerere: & irritat contra factum. vltimo ponit casum exceptum. Ioan. And.

CAP. I.

Vt pro-

Glos. seq. alium casum per hanc soluit.

f *Consuetam.*] hic iunge litteram, ipsa decima, &c. & quod hic dr̃, locum habet etiam cum Papa mandat alicui prouideri de beneficio vsque ad summā tot librarum paruorum Turonẽ. ad taxationem decimæ: inspicitur enim illarum partium consuetudo in taxatione, vt hic: & si nō currunt ibi Turoñ. monetæ currentis ad taxationem Turoñ. fiet computatio vel comparatio iuxta pondus & consuetudinem cambij, quæ communiter esse solet, non iuxta casualem caristiam vel vilitatem quæ propter casum accideret.

g *Monetam.*] in pecunia enim, & non in ipsis rebus debet fieri solutio decimæ, vt in declarationibus.

Glos. seq. alleg. concor. declarat, & notat.

h *Currentem.*] facit de melesi. c. 2. cum forte currerent ibi Turoñ. Boñ. vel Sterlingi[5], collectores volebant ꝙ fieret solutio in florenis, vel soluentes volebant soluere in Turoñ. vel florenis, cum illa moneta ibi non curreret, hoc prohibet. & hoc dicebatur in illis declarationibus, ꝙ soluentes pecuniam cambire non tenebantur. Et note, ꝙ dummodo moneta communiter currat, licet & alia currat, in illa fieri poterit solutio, per hanc litteram, & sic erit electio soluentis. de reg. iur. in alternatiuis. lib. 6.

Qualis nummus fuerit sterlingus, vide Couarruuiā tract. de collatione veterum numismatū cap. 2.

i *Calices.*] concor. de pig. c. 1.

k *Deputata.*] in alijs ergo non habet locum hæc prohibitio, vt si extant ciphi argentei, libri iuris, vel artium vel romancij, ornamenta, mensalia, lectisternia, vel similia.

l *Capi.*] dr̃ in declarationibus, ꝙ non soluentes per secularem potestatem cogi non debent, nisi non soluentis tanta fuerit rebellio, ꝙ propter ecclesiasticæ censuræ contemptum inuocandum sit contra ipsum brachium seculare.

DE REGVLARIBVS, &c.

Quia clericorum duo sunt genera, quidam enim sunt seculares, alij religiosi. De primo genere dictum est in titulis præcedentibus, nunc dicendum est de alio genere clericorum, videlicet de regularibus. Continuatio.

V*t professores.*] Casus. Est aliquis religiosus de ordine Mendicantium, qui tractu temporis de licentia Papæ transiuit ad ordinē non Mendicantium, videlicet ad ordinem sancti Benedicti, vel sancti Augustini: quæritur an in huiusmodi ordine possit obtinere aliquē Prioratū, vel aliā administrationē, vel etiā aliquod beneficiū: vel an cogatur remanere simplex monachus claustralis? Dicit Clemens, si ante tēpus huiusmodi constitutionis talis transiens ad ordinē non Mendicantiū habeat aliqua officia vel administrationē: illa officia vel administrationes debēt sibi remanere: sed tñ nō habebit vocē in capitulo, etiā si alij monachi cōsentiant. Sed quid si aliquis Mēdicans post illā cōstitutionē velit trāsire ad ordinē nō Mendicantiū: quęritur, vtrū possit obtinere illa officia & administrationes? Dicit ꝙ nō, nec etiā possunt esse vicarij ꝓ alijs: ratio est in principio c. Sed ponamus ꝙ erat religiosus de ordine non approbato: vtrū ista cōstitutio cōprehendat ipsum? Dicit ꝙ nō. Colligo aliqua notabilia. Primo, ex prin. c. ꝙ quilibet debet esse cōtentus ea vocatione qua vocatus est, nisi vellet dimittere primam religionem, & transire ad frugē melioris vitæ. c. licet. eo. tit. in antiq. Not. secundo, ꝙ ordines Mendicantiū appellantur ordines paupertatis: nam

tales nec in cōi nec in particulari quid debent habere. Alij vero religiosi etiam nihil debent habere in particulari, sed bene in cōi. Tertio, q religiosus Mendicans de licentia sedis Apostolicę potest transire ad ordinem non Mendicātem, etiam ad ordinē laxiorem: sed talis tūc Mendicans nō habebit vocē in capitulo etiā si ab alijs religiosis sibi concederetur, sed tales debent esse simplices monachi claustrales. Not. q cōstitutio ista incipiebat ibi: *Sacro concilio.* & principium Clementinæ, videlicet, vt professores. est causa seu motiuum quare ista constitutio fuit facta. Vide diuisionem glo. & maxime gl. in verbo, inibi: quia glos. vult tenere q debemus punctare nostrum tex. post aduerbium, *inibi.* & non ante, videlicet ibi, *obtineant.* Not. iterum istam constitutionem videlicet q professi ordinum Mendicantium, & licite transeuntes ad non Mendicantes, licet administrationem habeant, non habent vocem in capitulo, etiam si alij de capitulo id concedant, nec deinceps consequi possunt administrationes, Prioratus, vel officia, etiam tamquam vicarij, nec pro se, nec pro alijs animarum curam gerere: & irritat ꝯ factum, & vltimo ponit casum exceptum. Et ratio istius istius notabilis est, vt professores & religiosi, etiam cuiuscunque ordinis melius maneant in suis religionibus: quia si transeundo de vno ordine in alium, haberent in alio in quo secundo intrant, tantam auctoritatem, præeminētiam, vel maiorem vt alij: ipsi numquam vel vix starent in vno ordine per annum: sed quolibet anno ipsi exirēt & ingrederentur nouum ordinem: ideo cōstitutum est, q tales sic transeuntes, de cætero non possent obtinere aliqua administrationes, Prioratus, vel officia; immo oportet q sint simplices religiosi. Item propter istam rationem quæ sequitur, fuit edita ista constitutio: quia si tales qui transeunt forsan de ordine Mendicantium ad ordinem non Mendicantium, possent habere beneficia, administrationes, &c. multæ orirentur discordię, multa schismata, id est, multæ diuisiones, quæ sæpe producunt & generant ambitionem. Nam religiosi, qui primo intrauerunt ordinem, si viderent istos religiosos qui venerunt de alia religione, assumere beneficia vel administrationes, ipsi sibi inuiderent, & ex illa inuidia oritētur multa alia inconuenientia, vt apparet bene inspicienti: quare Clemens fuit motus facere hanc constitutionem. & ista ratio habetur in textu in primo capitulo, vsque: ibi, *Sacro.* Not. q idem est dicere ordo paupertatis, quod ordo Mendicantium. & dicit Lau. Mendicantes dicti à mene, quod est defectus: ideo luna dr̄ mene pp defectus quos patitur. Not. casum in quo non possunt illi de collegio alij cōcare vocem. de hoc in glo. de capitulo. Zabarella.

Alias, reprimetur.

Ut pro-fessores[a] cuiusuis paupertatis[b] ordinis eo[c] libentius in qua vocati sunt vocatione[d] persistere[e], trāseuntesque ad nō Mendicantiū ordinē in eodē cōuersari quietius studeant, quo[f] in ipsis[g] discordiarū[h] & schismatū productiua ambitio[i] reprimetur[†]: Sacro concilio approbante statuimus[k] Mendicantes quoslibet[l], qui ad non Mendicantium[m] ordines, etiam auctoritate Apostolica[n] transibunt in posterum, quive hactenus transiuerunt[o], quamuis nunc Prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarū vel regimen quodcunq; obtineant inibi[p], vocem aut locum[q] in capitulo non habere, etiā si hoc sibi ab alijs[r] libere cōcedatur. § Ad † Prioratus

Prima glossa summat, diuidit docens quid singula partes contineant, & quæstionem soluit:

a *Vt professores.*] professi ordinum Mendicantium etiam licite transeuntes ad non Mendicantes, licet administrationes habeant, nō habēt vocē in capitulo, etiamsi alij de capitulo id cōcedāt: nec deinceps consequi possunt administrationes, Prioratus, vel officia, etiam tamquam vicarij: nec pro se vel alijs animarum curam gerere: & irritat ꝯ factū. vltimo ponit casum exceptū. Et primo ponitur constitutionis causa: secundo constitutio: ibi, *Sacro.* Tertio ipsius moderatio: ibi, *Ad aliorum.* Secundo tria facit. Primo prouidet circa vocem & locum capituli. Secundo circa futuras administrationes vel officia: ibi, *Ad prioratus.* Tertio decretum apponit: ibi, *Quicquid.* Et per hanc litteram, *professores,* & qđ infra sequitur, *Mendicantes quoslibet,* dico decre. non habere locum in illo qui infra 15. suæ ætatis annum, vel aliàs infra annum probationis fecit professionē in ordine Mēdicantiū, si infra ipsū annū exiuit, & trāsiuit ad non Mendicantes, cum illa professio non astrinxerit eum ordini in specie, sed religioni in genere. eod. tit. c. 1. & c. non solum. & c. constitutionem. lib. 6.

Quoto anno ætatis cono debeat fieri professio, ed hoc vt sit valida, vide omnino concilium Tridēt. sessio. 25. tit. de regularibus. cap. 15.

b *Paupertatis.*] vide qđ dixi đ statu monachorū, recolētes. in fi.

c *Eo.*] id est, intantum. Ioan. And.

d *Vocatione.*] id est, religione.

e *Persistere.*] studeant. quod est j. & habetur hoc. 1. ad Corinth. vij. 11. q. 1. c. 1. eo. tit. licet, in principio.

f *Quo.*] id est, inquantum.

g *In ipsis.*] Mendicantibus, manentibus, vel transeuntibus. & hic iunge verbum, reprimetur: & redeas retrograde.

h *Discordiarum.*] facit j. ea. compil. de sepul. dudū. post princip.

Glos. seq. contra ambitiosos duo iura & tres rationes inducit.

i *Ambitio.*] concor. de elect. auaritiæ. in princ. & cap. quorundam. in princ. lib. 6. dixit ille Statius Poeta.

Ambitus impatiens, & summo dulcius vnum
Stare loco sociisque comes discordia regnis.

Et Seneca epist. 78. Ambitiosis, aliàs ambitioni, non tam iucundum est multos videre post se, quàm graue aliquem ante se.

k *Statuimus.*] constat q aliqui ordines Mendicantes habebant quædam ex his per priuilegium, quod modo in multis ampliatur, & fit ius commune. simile de offi. leg. q translationem. de scot. excom. cap. vlt. lib. 6.

Glos. seq. casus differentiales colligit, & dubium soluit.

l *Quoslibet.*] Prædicatores, Minores, Eremitas sancti Augustini & Carmelitas. de elect. quorundam. de reli. do. c. vnico. lib. 6. & ibi habetur qui dicantur ordines Mendicantes. & ex illis iuribus, & hoc c. eo. tit. non solum. & c. constitutionem. lib. 6. de sta. reg. c. vnico. §. sane. eo. lib. de excel. præla. c. vnico. eo. lib. & j. de pœnis. cupientes. in prin. collige differentias Mendicantium ad non Mendicantes. & adde quod dicam j. de senten. excom. c. 8. & per prædi §. sane. dico hanc constitutionem locum habere, etiā in fœminis ordinum Mendicantium, si transeant ad non Mendicantes. facit quod not. de elect. generali. in prin. lib. 6.

m *Non Mendicantium.*] cessat ergo constitutio, cum Mendicans transit ad alium ordinem Mendicantem: vel cum ille qui transit, est non Mendicans: siue transeant ad Mendicantem, siue ad non Mendicantem, vt sic ex quatuor casibus vnum solum includat.

n *Apostolica.*] ab hoc excipit. in fi.

o *Transiuerunt.*] repete, etiam auctoritate Apostolica. & vide quę dixi j. ead. cōpil. de ætate & quali. vt hi qui. super ver. in posterum.

Glossa sequens præmisso dicto Ouidij, ponit duas lecturas, obijcit, ponit, solu. quam impugnat. demum soluit, & hanc litteram tripliciter respondet, & remittit.

p *Inibi.*] aduerbium ex in & ibi compositum. Ouidius fecit librū quem intitulat in Ibim, id est ꝯ Ibim. Aduersarium enim suum & corriualē, quia cum vxore sua mœchabatur, vituperare volens, vocatus illū Ibim, ab ibis, ibidis, quæ dr̄ ciconia, auis vituperabilis quia immunda ex causa quam taceo: aliàs tñ auis commendabilis: quia pia in parentes senes. quod prosequitur Ambr. in Hexameron. v. dixit ergo ibi Ouidius *Ibidis interea tu quoque nomen habe.* Sed istud inibi difficilius exponitur, nam clarius formari debuisset. Circa quod sciendū est, q hic est duplex pūctuatio: Prima post hoc aduerbiū: & sic exponitur inibi, scilicet in ordinibus nō Mendicantibus: & iungitur ibi: quamuis nunc inibi obtineant prioratus, &c. & sic legendo nō prohibet hanc vocem habere in seculari ecclesia collegiata. si ibidem administrationem haberent. Sed si punctuetur prius, id est ante hoc aduerbium, resultat ꝯrius intellectus, & exponitur inibi, scilicet in ecclesijs, in qbus obtinēt Prioratus, administrationes, &c. Credo tñ q prima punctuatio sit de mente. Sed vr̄ admirandum quo ad prius transeuntes & prælatos, q remaneant prælati, & in capitulo vocē non habeāt. Et si dicis, capitulum expediret negotia sine tali prælato ac si vacaret sedes: Rñdeo q in vacatione est illud expressum quo ad quædam. Item vacatio præsumitur esse breuis propter tempora à iure limitata, de quibus not. de elect. si electio. lib. 6. in glo. penul. & facit j. ea. compil. de elect. ne Romani. in fi. sed prælatus iste vltra quadraginta annos viuere posset: quare nō puto hoc fuisse de mente, q si talis est abbas vel principalis prælatus monasterij, quod in tractādis negotijs monasterij vnà cum capitulo vocem non habeat. Vnde potest intelligi littera de voce habenda in capitulo generali vel prouinciali. de statu monacho. in singulis. j. tit. 1. cap. 1. in fi. talis enim abbas vel prior in illis capitulis vocem non habebit cū alijs abbatibus vel Prioribus: & hoc sonat littera. aut locū. solent enim tales in talibus capitulis sibi vendicare certū locū in numero, puta secundum vel quartum. facit de priuileg. ex ore. Vel intelligatur[3] de Prioribus & alijs administrationem habentibus in monasterijs, qui tñ non sunt principales prælati monasterij, & illi in capitulo etiam speciali ipsius monasterij vocem non habebunt. vnde nec de abbatibus expressit littera. Et licet quædam monasteria regantur per Priores, de illis tñ non intellexit: tñ illud verbum, regimen quodcunque, multum est generale[3]. sed cum excludat a voce capituli, & capitulum sit quid diuersum à principali prælato[4]. non puto q ipsum excludat, vt not. ead. compil. de ætate & quali. vt hi qui. in glo. cathedralibus. vt ibi vide.

q *Locum.*] hoc plus ponit quàm prædict. decre. vt hi qui. forte propter illud quod proxime dixi: & licet prohibeat locum capituli, non prohibet stallum chori, vt ibi dixi.

r *Ab alijs.*] de capitulo. & concor. prædict. decret. vt hi qui. & de elect. constitutus.

† In manuscripto vetusto textu & emendato sic: Ad Prioratus quoslibet, administrationes, aut quæcunque etiam eorum officia nō assumi, & tanquā vicarios seu ministros, vel loca aliorum tenentes, &c.

2 Idem Panor. Imol. & Pet. Anchara. expresse, q posset esse casus, quo nihil sine principali liceret de re. eccl. nō alie. de dom. lib. 6. Foot.

3 Restringe tamen ad similia præcedentibus. l. si ff. de vi. triti. & oleo leg. lex hic textus est pœnalis. ergo. Foot.

4 Facit rubru & nigrū de his quæ fiūt à præla. sine cōsen. cap. & ista vox sui ... significatione dicit Ancha. cōprehendit mēbra nō caput, sed larga significatione etiā caput. de his quæ fiunt. nomi. Foo.

Glossa

Glo. seq. exemplificat, & opponit, declarationem poscens. Secundo, quaerit. argu. pro; contrarium soluit; & allegata respondet.

a *Officia.*] ergo non poterunt sacristæ, camerarij, castaldi, oeconomi, syndici, vel his similes. & egerent hæc etiam declaratione. vr enim includere solum officia subiecta ecclesiasticæ regulæ. pro

quoque, administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia a, etiam tamquam vicarios b seu ministros, vel locum aliorũ c tenentes: quodq; animarum curã & regimẽ, nec pro se possint, nec pro alijs exercere d. Quicquid autẽ in cõtrariũ attentatũ fuerit, sit irritũ e ipso iure quouis priuilegio f non obstante. Ad illorũ autẽ Mẽdicãtiũ ordines g, quos Apostolica sedes eo modo subsistere † voluit, vt eorũ professorib⁹ ita in illis remanere liceret † h, quod nullũ extunc admitterent h ad professionẽ eorũ, quibusq; concessit licentiam generalem ad approbatos i alios ordines transeundi k, præsentem nolumus constitutionem extendi.

& ȝ. s.q.3. saluator. circa medium. Sed vidi dubitari an possint prædicare? & vr quod sic: quia verbum Dei non debet esse alligatum. 2. ad Timoth. 2. & Apostolus ad Philippens. 1. siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuntietur, in hoc gaudeo, & gaudebo. ad idẽ 19. dist. secundum. vbi dr̃ quod non refert quis prædicet. sed qualia prædicet. Contrarium puto, cum prædicare sit officium curæ: & officium & cura sint eis hic prohibita, nec etiam pro alijs exerceant. Primum probatur de officio ordina. inter cætera. 1. ead. compil. de sepul. dudum. §. huiusmodi. de hære. cum ex iniuncto. & cap. excommunicamus. §. quia vero. & quod ibi dixi, & cap. sicut. fi. de Iudæis. quàm sit. Auctoritates Apostoli intelligũtur de ijs quibus competit. 41. dist. quiescamus. qui licet propter vanam gloriam vel temporale commodum prædicent. gaudet Apostolus de prædicatione, licet non de ipsorũ motiuo. Ad cap. secundum responde vt ibi not. & vide quod not. 92. dist. in sancta. 16. q. 1. adijcimus. Fateor tñ quod in hoc inferior pœna non competit, vt j. dicam. sed ad hoc valet istud scire, quia possunt prohiberi, & hoc facientes puniri.

b *Vicarios.*] prouidet ergo ȝ fraudẽ, qua tales procurassent amicos præfici administrationibus vel curæ animarum, per quos fecissent se constitui vicarios. & facit de regu. iur. quod alicui. lib. 6.

c *Locum aliorum.*] plura ponit, vt omnem fraudem quæ in nomine fieri posset, excludat. facit in Authent. vt nulli iu. li. ha. lo. serua. in princip. coll. 9. de elect. auaritiæ. & c. fundamenta. lib. 6. cum similibus. & forte hoc dictum propter id quod not. Host. de offic. vi. c. clericos. vbi dicit quod vicarius non sobstituit alium in vicaria, ex causa tñ ad modicum tempus ponit alium loco sui.

d *Exercere.*] repete. statuimus.

Glossa sequens in hoc decreto distinguit.

e *Irritum.*] irritat ergo suffragium vocis, & promotionem fiendam ȝ hanc constitutionem: illa enim cadunt in decretum istud. quæ sunt retractabilia. Sunt enim quædam de officio curæ, quæ si exercuissent, non essent irrita, vt baptizare, Eucharistiam dare, & his similia. Item quædam quæ consistunt in facto, & nequeunt nõ fuisse, sicut prædicare. de quo prædixi, Castaldi. & similia. & vide quod dicam j. de hær. c. 1. ver. duro.

f *Priuilegio.*] prius cõcesso, tñ iam cœpit curia tales priuilegiare contra hanc constitutionem, nec voluit; nec potuit Papa legẽ indicere successori. de elect. innotuit. cum concor.

g *Ordines.*] approbatos per sedem Apostolicam, tamen post concilium generale.

h *Admitterent.*] Ita quod oportet quod desinant in seipsis.

i *Approbatos.*] etiam minoris religionis.

k *Transeundi.*] singulariter, non collegialiter, vt patet de religi. do. cap. vnico. in fi. lib. 6. In his ergo cessat ratio inducta. in princi. cap. quia non expedit in ea vocatione manere, in qua vocati sunt.

E *Os qui.*] Se summat. Præsupponendum est primo, quod duplex est professio, per quam quis obligatur religioni: Quædam est expressa, quæ fit per ista verba: Promitto Deo & tali sancto, puta sancto Benedicto (si sit in ordine sancti Benedicti) & tibi abbati obedientiam, & reuerentiam, & castitatem: & iste talis obligatur irreuocabiliter, dummodo aliquod impedimentum non obstet. Alia est professio tacita, quæ inducitur pluribus modis: Aliquando inducitur quando nouitius immiscet se actibus professorum: Aliquando inducitur assumptione habitus professorũ, & perseuerat triduo professor. Aliquando inducitur talis professio tacita ex delatione habitus religionis: id est portando habitum religionis per annum integrũ, & ista est materia huius capituli. Secundo præsupponendum est, quod inter habitus religiosorum professorũ est aliquando differentia latens, idest nõ apparẽs: aliquãdo est differentia patens & apparẽs. Differentia habituum professorũ dr̃ latens, quando nõ est differentia in colore, scissura, & figura: sed est alia differentia, forte quia habitus professorum benedicuntur, habitus autem nouitiorum non benedicuntur. Vel nulla est alia differentia inter habitus professorum & habitus nouitiorum, nisi quia habitus professorum dantur in capitulo, vel ante magnum altare: habitus vero nouitiorum dantur in alio loco. Vel forsan talis est differentia, quia habitus professorum dantur per abbatem, & habitus nouitiorum dantur per aliũ, forsan per priorem vel alium officiarium seu religiosum. Alia est differentia inter habitus professorum & nouitiorum, quæ est patens & omnibus nota, quæ est in colore, vt habitus nouitiorũ sunt alterius coloris ab habitu professorum. Est etiam differentia patẽs in scissura, sicut in ordine fratrum Minorum, quia nouitij non habẽt caputium sutum cum suo habitu: professores vero habent. est etiam differentia in figura, quia nouitij habent habitũ breuiorem in aliqua parte habitus, quàm habeant professi.

Idem.

Pubes per annũ deferẽs habitũ nouitiorũ non patenter distinctũ ab habitu professorũ, intelligitur professus. I. A.

CAP. II.

EOs † qui l deinceps m in di-

Casvs. Titius intrauit religionem approbatam, recepit habitũ: tñ voluit experiri & tẽtare asperitates & labores illius: etiam monasterium voluit experiri mores illius Titij: Ipse Titius portauit habitum per lapsum vnius anni, non proclamauit nec protestatus fuit, vtrum per delationem habitus videatur fecisse tacitam professionem? Distinguit: aut habitus nouitiorũ non sunt distincti ab habitibus professorum, & tunc dr̃ fecisse tacitam professionẽ, & inducitur professio per lapsum anni, etiam si maneret in monasterio per xx. annos in tali habitu nouitiorum: Si autẽ habitus nouitiorum & professorum sunt distincti in colore, in scissura, & in forma, siue figura, & non accipit alium habitum, nisi habitum nouitiorum, tunc per lapsum anni non dr̃ professus. Not. quod quis obligatur religioni, etiam per tacitam professionem. & quia glo. 2. vr̃ iuuenibus intricata propter diuersitatem casuum, pono aliquas conclusiones. Prima est: Delatio habitus manifeste distincti, vt in colore, scissura, vel forma seu figura, quantocunque tempore non inducit professionem. hoc probatur hic in fine textus iuncta glos. fi. Secunda conclusio: Delatio habitus indistincti siue per modum, de quo in c. 2. eod. tit. lib. 6. vt quia non solum professi & monachi illo vtuntur, sed etiam gerentes vitã communem cũ eis: non inducit professionẽ in eo qui in pupillari ætate eũ assumpsit, quantocunq; tempore deferatur, vt probatur in d. c. 1. eod. tit. lib. 6. nec hodie corrigitur per istum tex. vt not. hic in gl. super verbo, portauerint. secus autem in eo qui eum habitum assumpsit in pubertate: inducit enim in eo tacitam professionem post annum, vt probatur in d. c. 1. §. qui vero. lib. 6. Tertia conclusio: Delatio habitus extra religionem quantocunque tempore non inducit professionem. Hoc voluit tacite iste text. in ver. in aliqua religione. argumento isto sumpto per ȝrium, & expressius tenet hic gl. in ver. aliqua. quam singulariter notabis. facit c. vt clerici. de reg. Quarta conclusio: Delatio habitus indistincti, vt est ille quo vtuntur pariter monachi & conuersi, inducit infra annum post pubertatẽ professionem tacitam in c. 1. eo. lib. 6. Quinta conclusio: Delatio habitus distincti latenter, puta per benedictionem, inducit per annũ professionem in illo monasterio, in quo habitus delatus fuit. Hæc conclusio singulariter probatur per istum tex. assumptio autem habitus professorum inducit professionem in genere. si datur perseuerantia tridui. de quo tñ dicendũ, vt habetur in c. constitutionẽ. eo. tit. lib. 6. in fi. etiam si talis habitus patenter distinguatur ab habitu professi, vt probatur in d. c. 1. in fi. nec in hoc ille tex. mutatur per istum. quia loquitur in alio casu, ad quem littera illa restringitur, vt notatur hic in gl. magna, in verbo, hodie vero quo ad hunc casum. Ex prædictis & ex magna glo. in vers. ex his. nota triplicem habitum nouitiorum. Et quod ad professionem faciendam tacite vel expresse requirit pubertas, ita quod masculus debet esse xiiij. annorum. fœmina vero xij.: nec sufficit ad istum effectum quod prudentia vel malitia suppleat ætatem. & hoc voluit glos. in vers. ætate.

Nota de habitu nouitiorum. & quo ad hoc dr̃ nouitius quicunque non professus. aliter accipitur hoc verbum j. ne cle. proxi. §. sane 1. vbi de hoc. in gl. 1. scholasticis. Nota de professione quæ obligat speciali religioni in genere. de hoc in gl. licet igitur. Zaba.

Glossa prima dicit quid determinat.

l *Eos qui.*] Se summat determinãs decret. ex parte. eo. tit. & quod ibi not. Ber. & Inno. & ipse Innoc. & Hosti. eo. tit. c. 2. & Abb. eo. tit. consulti. & decre. 1. eo. tit. lib. 6.

Glo. seq. probat quòd ius nouũ continet, dicens quid iure veteri, & quomodo capitulum suum casum non excedit, distinguens triplicem habitum.

m *Deinceps.*] per hoc patet, & per verbum infra. decernimus, quod hæc constitutio ius nouum statuit, & præterita non respicit. Dicebamus enim olim, quod tunc delatio habitus per annũ inducebat professionẽ tacitam, quando erant habitus indistincti: & sic intelligebatur

Alias, seciuto.

Vide Felinum in c. nonnulli. vers. ferto amplia. extra de rescript.

† Alias liceat.

† De materia vid. omnino Abbatem, & doctores post glossã in c. ex parte. extra de regularib. & doctores in cap. 1. §. distinctis. de regularib. lib. 6.

decre. ex parte. eo. tit. vt ibi not. in fi. vlt. gl. Si vero erant distincti, secus, qualiscunque foret distinctio. eod. tit. statuimus. & apertius. eo. tit. c. 1. in fi. lib. 6. Hodie vero quo ad hũc casum distinguimus qualis fit distinctio habitus, an patens altero de tribus modis hic expressis: an latens, puta per benedictionem vestium, personã dantem, locum vel formã dationis. ex duabus enim capis quarum altera benedicta vel data per prouincialem vel in capitulo, altera non, primã à secũda discernere nescis. Primo casu delatio talis habitus, etiam vltra annum non inducit tacitã. secundo sic. Ideo autem dixi quo ad hũc casum: quia quo ad alios casus adhuc stamus iuri antiquo, vt sufficiat qualiscunque distinctio: Vnde adhuc hodie maior qui scienter & sponte recipit habitum distinctum per modum, quem s. dixi latentem, si perseuerat triduo, professus est. quod dic vt eo. tit. constitutionem. lib. 6. Ex his not. triplicem habitum nouitiorum, distinctum, indistinctum, & indistinctissimum. Item primus, scilicet distinctus duplex, habens scilicet distinctionẽ latentem & patentem, vt hic. In habitu ergo nouitiorum latenter distincto, vel indistincto, vel indistinctissimo, dummodo receptus fuerit ab adulto, delatio per annum inducit tacitam, & hoc indubitatũ. Delatio vero habitus nouitiorũ patẽter distincti, vel indistincti, vel indistinctissimi, vbi receptus fuerit ab impubere, per lapsum anni nõ inducit tacitam. & in his casibus adhuc verum esset quod not. Inno. in decre. ex parte. & Abbas in decre. consulti. qui dicebant, quod delatio habitus nouitiorum distincti quãtocunque tempore, nõ inducit professionem. Et Abbas dicebat quòd vidit litteram Papalem absolutoriam concessam illi, qui talem habitum detulerat fere per xx. annos. hæc probantur s. eo. ex parte 1. & c. statuimus. & eo. tit. c. 1. lib. 6. & hic. Dubitatur tamen de decretali ista intendat corrigere quod vltimo dixi de habitu indistinctissimo recepto ab impubere, vt j. dicam.

Habitus distinctio quandoque est patens, quandoque vero latens.

Nouitiorũ habitus triplex.

scretionis constituti ætate[a] nouitiorum habitum in aliqua[b] religione[c] per annum[d] portauerint[e], hoc ipso religionem illam[f] decernimus esse professos: Nisi huiusmodi habitus in colore[g], scissura[h], vel forma se distinctum patẽter exhibeat ab habitu professorum[i].

TITVLVS X.
De statu monachorum, vel canonicorum regularium.

a ❡ *Aetate.*] xiiij. in viro, & xij. in muliere. & requiritur ætas consummata. s. eo. ad nostram. Nec sufficit quod prudentia vel malitia suppleat ætatem. de hoc s. eo. postulasti.

b ❡ *In aliqua.*] secus ergo si extra religionem, & sic non corrigitur decre. vt clerici. s. eod.

c ❡ *Religione.*] per sedem Apostolicam approbata. de vo. c. vnico. lib. 6. s. eo. c. proxi. in fi. siue sit Mendicans vel non. Ioan. And.

❡ *Glossa sequens exponit, & dubium soluit.*

d ❡ *Per annum.*] integrum. eo. tit. c. 1. lib. 6. ibi, & quod si totũ, &c. & per hanc litteram quæ habetur s. eo. ex parte. & eod. tit. c. 1. lib. 6. patet. satis esse quod detulerit per integrum annum, licet annum non excesserit: debet ergo nolens obligari, infra annum deponere. s. eod. statuimus. Ioan. And.

❡ *Glossa sequens exponit, casum excipit, quem dicit non correctum, & dubium soluit.*

e ❡ *Portauerint.*] licet enim ante annos discretionis induerint ex quo tamen post illos per annum portauerunt, sunt professi. hoc verũ, nisi eo casu tanta esset indistinctio habitus quod seculares illis conuenientes vterentur illo. eo. tit. c. s. 2. respon. lib. 6. Nisi dicamus quod hæc decre. quæ solum ponderat delationem non assumptionem, illud corrigat, secundum quod non esset hodie dare habitum indistinctissimum. Sed nõ credo quod hæc decret. illud corrigat, quod probat littera s. nouitiorum habitum. facit de electione. cum expediat. lib. 6. cũ concor. Item intelligas hanc litteram de illo, qui sponte recepit, vel saltem portauit, aliàs non obligaret portatio, quæ fieret durante probabili metu. quod me. cau. c. 1. Ioan. And.

f ❡ *Illam.*] licet igitur illa tacita professio, de qua eo. tit. constitutionem. s. respon. lib. 6. obliget religioni in genere, vt ibi: illa tamen obligat in specie, vt hic.

g ❡ *Colore*] vt quia nouitij album, alij griseum vel nigrum: apud quasdam Moniales distinguuntur professę per velum album ab nigro. Sed communis est illud distinctiuum consecrationis.

h ❡ *Scissura vel forma.*] patet in ordine Minorum, vbi noui nouitij non habent suum capucium.

❡ *Glossa sequens addit casum de quo cauit.*

i ❡ *Professorum.*] adde casum quando protestatur quod per lapsum non intendit obligari religioni: & hoc præcipue si protestatio fuit conuentionalis. de hoc scripsi post Vin. eod. tit. ex parte. post Host. eod. titu. cap. s. & cap. ad Apostolicam. & de hoc in Spec. de sta. mo. in vlti. quæstione.

a Vide omnino concilium Tridẽt. sessio. 25. titu. de Regularib. cap. 15. vbi ad professionem validam tam in masculis, quàm in feminis annus serdecim annorum requiritur.

DE STATV MONACHORVM VEL canonicorum regularium.

❡ *Visum est supra qualiter quis obligatus religioni etiã per tacitam professionem, verum quia posset dubitare aliquis de statu obligatorum: ideo subiecit rubricam, de statu monachorum, & canonicorum regularium.*

Continuatio.

a ❡ Clemens v. in concilio Viennẽsi.

❡ *Præmittit exordium breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum circa exquisitum ornatum vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectisternijs.*

CAP. I.

Ne in[†] agro[k] Dominico sacra[l] vi-

❡ Ne in agro.] Diuiditur in decẽ partes, vt patet in rubro. Secũda: ibi, *Statuimus*. Tertia: ibi, *Sane*. Quarta: ibi, *Porro*. Quinta: ibi, *Si quis autem*. Sexta: ibi, *Quia vero*. Septima: ibi, *Ad hæc*. Octaua: ibi, *Cæterum*. Nona: ibi, *Ad ampliationem*. Vltima: ibi, *Præmissa*. Imola.

CASVS. Vidi s. de regularibus, & qualiter quis obligatur religioni: sed vellem informari de conuersatione obligatorum religioni, & vtrum sit eis licitum vti quibuscunque vestibus, cibis, & lectisternijs ad libitum suæ voluntatis? vel vtrum aliquam modestiam in prædictis teneãtur seruare? Dicit Clemens Romanus Pontifex, ipsi debent cauere ne ponant excessum in vestimentis, cibis, & lectisternijs. Et ratio huius constitutionis ponitur in prin. huius cap. Et quia cap. est nimis longum, ideo, accipiatis diuisionem glo. vestræ, & procedatis per partes secundum diuisionem. Nota quod ista cle. habet decem partes. Prima incipit: ibi, *Ne in agro*, in qua ponit exordium & causam quare fecit istam constitutionem: & prohibet generaliter monachis ne excedant in habitu, siue in vestibus, cibis, & potibus, equitaturis, & lectisternijs. Secundo: ibi, *Statuimus*, specialiter prouidet circa vestes proximas habitui, vt sunt almutia, caputia, calceamenta, zonæ, cultelli, calcaria, sellæ, & fræna equorũ; & vltimo circa habitum superiorem. Tertio: ibi, *Sane*. prouidet circa ipsorum monachorum confessionem, communionem, & circa expositionem regulæ, & circa instructionem seu doctrinam paruorum nouitiorum. Quarto: ibi, *Porro*. prouidet circa venationes, & aucupationes, qualiter & quando debent venari. Quinto: ibi, *Si quis autem*. punit aliquos transgressores istius constitutionis, & iubet puniri alios secundum disciplinam regularem. Sexto: ibi, *Quia vero nonnulli*. prouidet seu statuit contra professos euntes ad curias principum, vel alias vacantes, vel intra septa monasterij arma tenentes. Septimo: ibi, *Ad hæc prædecessorum*. prouidet contra ipsorum solitudines. Octauo: ibi, *Cæterum prioratus*. prouidet de Priorum ætate & ipsorum sacerdotio, professione & habitatione. Nono: ibi, *Ad ampliationem autem*. prouidet de monachorum ordinatione, & de ipsorũ doctrina. Decimo: ibi, *Præmissa igitur omnia*. cõfirmat, & innouat decretalem. s. eo. cum ad monasterium. & c. in singulis. Et per partes poteris legere Clementinam.

† Not. pulchre de sandibus regula monachorum s. hoc in glo. 1. Nota secundo, ibi in vestibus & ibi, in cibis de moribus referendo tã in vestibus quam in cibis. & quod ad cibos, dic quod quanque modo excedunt. de consec. dist. 5. quia que, quod sequitur Stepha. in quo nõ expedit insta. Zabarel la.

❡ *Prima glossa summando diuidit.*

k ❡ *Ne in agro.*] præmittit exordium breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorũ nigrorum circa exquisitum ornatum vel notabilẽ excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis & lectisternijs. secundo specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, capucios, calceamẽta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frænos ipsorũ, & vltimo circa habitũ superiorẽ. Tertio circa ipsorũ cõfessionẽ, cõionem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Quarto circa venationes, & aucupationes ipsorum. Quinto punit certos prædictorũ transgressores omnes alios puniri iubens iuxta disciplinã regulæ. Sexto contra professos euntes ad curias principum, vel alios vagantes, vel infra septa monasterij arma tenentes. Septimo circa ipsorũ solitudines. Octauo prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatione. Nono de Monachorum ordinatione, & ipsorum doctrina. Vltimo confirmat & innouat decret. supra eod. cum ad monasterium. & cap. in singulis. partes huius diuisionis, quæ aliter etiam fieri possent, signabo in textu.

k ❡ *Agro.*] habet Dñs agrũ, vt hic: & vineam de magist. c. vlt. in fi. domũ. de elect. cũ in cũctis. in prin. de cult. Eucha. c. 2. & amplã, in quã sunt mãsiones multæ. de pænit. dist. 4. in domo. quid vltra? nõ insistemus in his, quia ipsius est terra, orbis terrarũ. & c. de deci. tua 2.

❡ *Glos. seq. alleg. duas concor. & ponens antiquum & modernum statum ordinis, & duplex significatum coloris, constitutionem commendat.*

l ❡ *Sacra.*] concor. s. eo. recolentes. in prin. de priuil. cum & plantare. in prin. Sanctitatẽ & venerationẽ huius ordinis ostendunt documẽta patrũ, & abundantia tẽporalium, quibus monasteria huius ordinis pullularũt: sed nũc a proh dolor quam in multis deficiunt

s Hæc sed piẽda sunt de malis & discolis religiosis: nunquã tamen defuerũt, nec deiunt, qui obseruent disciplinã regularẽ, quam nouendo promiserunt.

verborum

verborũ & exemplorũ documenta. & ad instar filij prodigi dissipatæ sunt patrum substantiæ, & qnque nostri cupiunt replere de siliquis ventrẽ suum, Lucæ 15. 38. dist. §. hanc etiã ille filius. & cum habitus nigredo in mortificationẽ carnis vitiorum fuerit inuenta, vt eam meritorum & virtutum obfuscationes per aliam hodie nõ signentur. ad quod optatum laborat hæc constitutio. Ioan. And.

w Subtilius.] vnde dicit regula prædicta cap. 51. de grossitudine non causentur monachi.
x Breuitate.] de vita. & hone. cle. clerici. 23. dist. non liceat 2.
y Pugnum.] hoc est clausa manus cum apprehensione digitorũ, & dr à pungo, qui enim manu vult pungere, stringit pugnum. non denudẽt ergo brachiũ, vt faciunt dñæ, & quidam Hispani, nec vtantur guernachijs, quas prohibet hæc littera.
z Quomodolibet.] ergo etiam vnũ vel duos botones portare non licet.

Pugnus vnde dicitur.

deli-cet monachorum nigrorum a religione, indecorũ aliquid obrepat b, aut vitiosum quicquam perniciose in segetẽ c coalescat d, sed vt in illa e potius flores honoris, & honestatis f fructus in vbertate succrescant: eis g in vestibus inordinatum h omnẽ seu exquisitũ i ornatum aut cultum, necnon in cibis k & potibus, equitaturis l, & lectisternijs m quẽuis notabilẽ interdicẽtes excessum n.

Specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frenos ipsorum; & vltimo circa habitum superiorem. Ioan. And.

Statuimus o, vt superior vestis ipsorũ habitui p proxima, nigri q, bruni, aut albi coloris r existat, iuxta morem apud eos seruari solitũ in regione s qua degunt t; nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod pretiosius & subtilius u, sed quod vilius valet inueniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitũ & non scissa, nec longitudine nimia aut breuitate x notanda: largas etiam manicas habeat vsque ad pugnum y protensas, non consutitias vel quomodolibet z botonatas. Almutijs de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputijs habitus, quem gestauerint, sint contenti: iuxta tamen dispositionẽ abbatis scissis super humeros a & honestis caputijs vti possint. In vestibus sendatum b pro foderaturis non portent. Estiualibus c largis aut botis d altis pro calceamentis vtantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cũ sella clauorum ornatu decorata superfluo, vel nimis alias sumptuosa, siue cũ fræno ferratura ad ornatũ e habente equitare præsumat. Rursus in locis in quib⁹ fuerit cõgregatio duodecim f monachorũ, aut supra, infra septa g monasterij abbas †, Prior, aut ali⁹ præsidens portet flocũ h de panno pro flocis aut cucullis in ipso monasterio cõsueto i; monachi vero alij in monasterijs, in quibus flocos soliti k sunt portare, debent etiã vti eis. In alijs autem monasterijs & infra domos & alios Prioratus, vbi nõ est tanta congregatio monachorum, cucullas l clausas deferant & honestas. Cũ vero Abbates, Priores, aut alios præsidentes & monachos alios extra monasterium proficisci continget: flocum, cucullam, aut capam m clausam habeant: & subtus capam, si eam portauerint, cucullam deferant si maluerint scapulare. Cum autem ad seruiendum in diuinis officijs albis n vel sacris vestibus induentur; aut cum occupabuntur in operibus, vti eis liceat scapulari. Verum ne ex diuersa acceptione, quam in diuersis regionib⁹ huiusmodi vocabula, flocus videlicet & cuculla, dicuntur habere, hæsitandi circa præmissa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplum, sed manicas nõ habentem: nomine vero floci habitum qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Prouidet circa monachorum confessionem, communionem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Io. An. And.

Sane o † singulis mẽsib⁹ p tã in

Gloss. seq. soluit dubium, & rationem diuersitatis reddit.

a Nigrorum.] in alijs non vr hæc constitutio locum habere, inquantũ scilicet ius nouũ inducit, saluo quod infra dicam. §. sane. in prin. & §. quia vero. cũ §. sequẽtibus. & potuit esse cõsideratio. quia alij monachi cõiter habẽt corp⁹ & caput mai⁹, vt Cistercien. camalduleñ. & his similes: quo q a carent nigri monachi, mi n⁹ ibi viget correctio. facit §. c. pa. in princip.
b Obrepat.] quasi latenter subintret. & est idem verbum 10 procemio huius compil. post princip.
c Segetem.] 24. q. 1. qm vetus. 66. dist. nasci.
d Coalescat.] quasi calescat. alaf, vel. nutriat.
e In illa.] religione nigrorum.
f Honestatis.] Ecclesiastici 24. flores mei fructus honoris & honestatis.
g Eis.] interdicentes quod est infra.
h Inordinatum.] beatus Bernardus § Cluniaceñ. Nullus quidem ordo quippiam recipit inordinatum.
i Exquisitũ.] hoc soluit omne § tium, quod de mundicia vel ornatu posset opponi. quod dic va not. 21. q. 4. in summa. & p totũ de custo. Eucha. c. vlt. in vl. glos.
k Cibis & potibus.] de vi. & ho. cle. à crapula. & de his in regula 39. & 40. dist. capitulis. Dicit autẽ Anastasius: Abstinentia continẽtiæ nutrix est, q facilius frenos patiẽ, si nõ delitiarũ calcaribus incitetur.
l Equitaturis.] de his infra dicetur.
m Lectisternijs.] componitur lectus cum sterno: & sumitur pro lecto strato & parato. & omni ipsius paramento.
n Excessum.] sonat in vitium §. cit. 2. c. 1.
o Statuimus.] secunda pars.
p Habitui.] floco, cucullæ vel scapulari, vt §. dicetur.
q Nigri, bruni, aut albi.] hos tres colores permittendo alios omnes, vel misculos prohibet, quod multi non ponderant. quod ergo dicit regula 45. c. de colore, non causentur monachi, non intendit q omnibus coloribus liceat eis vti, nam etiam secularibus clericis sunt quidam interdicti. de vi. & hone. cle. clerici 2. sed hoc intendit, quod nõ causentur inter colores permissos, q iste sit fortior, pulchrior, vel melior illo.
r Coloris.] isti colores sine tinctura ex lana possunt haberi, & ideo potius approbati.
s Regione.] regio. regionis dr à rex. regis, patria scilicet quã rex regit, & habet diminutiuum regiuncula, quasi parua regio.
t Degunt.] concor. 84. dist. illud. 76. dist. vtinam.

Alias: pernitiosum in segetẽ.

Alias foderatura.

Abstinentia est continentiæ nutrix.

Lectisternium quid significat.

Regio dicitur a rege.

a Humeros.] apud nos communius scindunt ante pectus: & tñ infra imponitur pœna. Et aduerte quia modum scissuræ nõ reliquit hic dispositioni abbatis, sed solum in deferendo vel non: satis tñ videretur sufficere dispositio tacita. scilicet cum ipse abbas caputio vtatur. ista vero scissura debet esse tanta, q appareat & patens sit. facit §. titu. proxi. c. fina. & qd dixi §. ead. compil. de vita & honesta. cleri. c. 2.
b Sendatum.] omne sericum comprehẽdit, & vide quod dixi §. c. 1. super versicu. sericis.
c Estiualibus.] in vulgari vocamus stiuale & sunt calceamenta corij, quibus in æstate vtor. & optima fiunt apud sanctum Seuerinum.
d Botis altis.] quæ capiunt supra talos, & aliquid de crure, & ligantur quandoque, & hos infra vocat sotulares corrigiatos.
e Ad ornatum.] per hoc verbũ supra duplicatum patet q quando non ad ornatũ, sed propter ingruentem necessitatẽ talibus vterentur, essent excusabiles. ad hoc de vita & honest. cleric. clerici. & infra. §. porro.
f Duodecim monachorum.] incluso prælato. de simo. cap. fina. de priuileg. ex ore.
g Septa.] id est clausuram sic dictam à sepio, pis. per. c. scripta aliud significabit, vt dicetur infra, de hær. ad nostrum. in princ. p.
h Flocum.] in regula non habetur hoc nomen. & infra dicet quid sit flocus.
i Consueto.] sic ergo videntur excusabiles monachi Angliæ, si meliori panno vtuntur quàm nostri.
k Soliti.] concor. 31. dist. c. 1. de cẽsi. cũ Apostolus. in fi. Io. And.
l Cucullas.] de hoc 20. q. 3. præsens. 19. q. 3. cap. 2. de ætate & qualita. c. intelleximus.
m Capam.] rondelli qui nunc in vsu sunt, non sunt propriæ capæ, siue capa dicatur à capite, siue à capio capis: quia totum hominem capiat: non enim habent caputium appẽsum. Et not. quia licet sub capa sit portandum saltem scapulare, sub floco vel cuculla non: quasi illa sint habitus, sed non capa.
n Albis.] non ponitur pro colore, sed pro veste sacra, de qua sequitur versus. *Dicitur vrbs Alba, vestitur presbyter alba.* vrbs illa de qua loquitur versus, est de prouincia [Lombardiæ.]
o Sane.] tertia pars.
p Mensibus.] arctantur ergo monachi singulis mensibus ad quod

Alias stat abbas, aut prior, aut alius præsidẽs portet flocum de panno pro flocis aut cucullis in ipso Monasterio consuetam.

Sendatum qd notat.

Boh.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 25. titu. de Regularibus c. 10. Et quod dispositio huius §. habeat locũ in canonicis Regularibus tradit Oldradus consil. 221.

Septa & sæpta differunt.

Capa vnde dicitur.

Alba dupliciter accipitur.

Monachi singulis mensibus communicent.

fideles arctantur singulis annis. de pœniten & remis. omnis. propter religionis enim perfectionem aliquid debent ad pensum sanctæ institutionis adijcere. 4. dist. denique.

a ¶ *Singuli.*] concord. de exces. prælat. nimis. 1. & 2. in fine. Et dubito an per hoc intendat dilatare hanc constitutionẽ quo ad alios monachos: quod satis est honestum.

uenire. ad quod clerici tenentur. 7. q. 1. præsentium. & cap. placuit vt nemini. 16. q. 1. qui vere. & capit. vos autem. quo ad religiosos hoc hic corrigitur.

r ¶ *Si quis autem.*] 5. pars.

s ¶ *Regulari.*] id est, quam dictat regula, scilicet 23. c. & duobus seq. 18. & duobus sequẽtibus. & de hoc scripsi de regu. cap. fin.

monasterijs, quàm extra (sublata occasione quacunque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli a monachi. Et in prima b Dominica mensis cuiuslibet in monasterijs semper communicent: nisi ex causa forte, quam abbati, Priori, aut pœnitentiarijs monasteriorum non differant intimare, eorumq; iudicio, vel abstineant c, vel accedãt. Regula quoque cũ in capitulo legitur ab illo qui præest ipsi capitulo, vel alio cui hoc ipse iniunxerit, propter iuniores d vulgariter † exponatur e. Nouitijs f etiam fidelis g deputetur instructor h tam in diuinis officijs, quàm in obseruantia regulari.

¶ *Prouidet circa venationes, & aucupationes monachorum. Ioan. And.*

¶ Porro i à venationibus k & aucupationibus omnes semper abstineãt: nec eis interesse l, aut canes, vel aues venaticos m per se, vel alios tenere præsumãt n, nec à familiaribus o secũ morãtibus teneri permittant, nisi saltus p, viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberẽt, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dũ tamẽ infra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorũ clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiã exhibeant personalem q.

¶ *Punit certos prædictorum transgressores, omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regulæ. Ioan. And.*

¶ Si quis autem r præmissorum temerarius extiterit violator, regulari s subiaceat disciplinæ: Et nihilominus si sotulares t non corrigiatos & altos u, aut caputia (vt præfertur x) nõ fissa y portare præsumpserit, si quidẽ abbas, vel Prior non z habens abbatem proprium fuerit, per annum se nouerit à beneficiorũ collatione suspensum: Si vero alius a fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quód si nullã b habeat, eo ipso per annũ reddatur inhabilis ad administrationem & ecclesiasticũ beneficiũ obtinendum. ¶ Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi clamosę, vel aliàs cũ canibus aut auibus c ex proposito d interfuerint, iuxta præmissam personarũ distinctionẽ e dictarum suspensionis & inhabilitatis pœnas per biennium ipso facto incurrant. Abbate autẽ vel Priore à collatione (vt præmittitur f) beneficiorũ suspenso, ad Priorem claustralem cum consilio & assensu conuentus vel maioris partis ipsius, eorũdẽ beneficiorũ collatio deuoluatur.

¶ *Prouidet contra professos euntes ad curias principum, vel aliàs vagantes, vel infra septa monasterij arma tenentes. Ioan. And.*

¶ Quia vero g nonnulli monachorum ipsorum (sicut accepimus) suaui h iugo i obseruantiæ regularis abiecto, interdum (proprijs relictis monasterijs se in eis secure morari non posse fingentes, vel alio colore quæsito) per curias principum euagando discurrunt: & nisi a prælatis eorum petita pensio vel subuentio assignetur eisdem, cõspirantes in illos eisque proditionem, vel alia grauia imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorumque monasteria comburi procurant, & interdũ monasteriorum ipsorum bona in totũ vel † in partẽ non modicã occupare p̃sumũt: Nos eorũ in hac parte reprobis ausib' obuiare volẽtes, hoc edicto perpetuo p̃hibem', ne monachi aut regulares canonici k administrationẽ aliquã nõ l habẽtes, ad curias m

b ¶ *In prima.*] non puto q̃ solemnitas festi occurrentis ea die, puta Resurrectionis, Pentecostes, vel patroni monasterij habeat hoc alterare. facit eod. tit. cũ ad monasterium. in princ.

c ¶ *Abstineant.*] cõcor. de pœnitent. & remis. omnis.

d ¶ *Iuniores.*] vbi ergo tales non essent, ista expositio nõ fieret. facit q̃d elect. indemnitatibus. § pen. lib. 6. & j. de iure patron. c. 1. §. sane.

† Nat. de regula exponenda vulgariter quòd fit ad plenã eius notitiam. Et hoc infert Prolus ad examinationẽ te stiom, quibus capitula debent legi vulgariter, si nõ intelligãt litteraliter & debent eis exponi de verbo ad verbũ, vt not. in Spec. de te ste §. nunc tractandũ. post prin. Card.

e ¶ *Exponatur.*] 8. q. 1. oportet. 43. distinct. §. vltimo.

f ¶ *Nouitijs.*] id est scholasticis non instructis, qui sub disciplina degunt: dato etiam q̃ sint professi, cũ eadẽ & fortior sit ratio. aliter sumitur s. ti. 1. c. fi. cũ cõcor.

g ¶ *Fidelis.*] nõ solum catholicus, sed etiam diligens, & fidelis & legalis.

h ¶ *Instructor.*] 12. q. 5. c. 1. 28. dist. de his. in Authent. de mona. §. volumus. in fin. coll. 1.

i ¶ *Porro.*] quarta pars.

k ¶ *Venationibus.*] Hæ propriæ sũt ad bestias, aucupationes q̃d quibus sequitur, sunt ad aues: inde aucupator, auium captor.

l ¶ *Interesse.*] concord. j. de baptis. præsenti. cum concord.

m ¶ *Venaticos.*] de alijs qui sunt ad custodiam, non prohibet.

n ¶ *Præsumant.*] hæc prohibentur etiam secularibus clericis. de cleri. venat. cap. 1. & 2. cum suis concord.

o ¶ *Familiaribus.*] tenetur quis de facto familiæ. de hoc de restitut. spoliat. cum ad sedem. in glos. penult.

p ¶ *Saltus.*] de saltibus & viuarijs habetur ff. de vsu fruct. vsu fructuarium venari. primo responso, & primo §. Dicitur autem saltus nemus raras habens arbores, vbi feræ, & venatores & canes bene saliunt, dixit quidam: *Esse nemus saltus, saltantis dicitur actus.* Viuaria dicuntur talia loca, quia ibi viuunt & nutriuntur feræ, & circa pisces vtimur hoc verbo. Garenæ non est nostrum vulgare, & forte dicuntur à garrio garris. Et quomodo & quare dicantur ista loca forestæ, syluæ, insulæ, & prata, scripsi post Hostien. de dona. cum dilectis. super 2. glos.

¶ *Glossa sequens ostendit reprobatam opinionem Hostien.*

Religiosorum reddi tus quæ quandoque consistunt in venatione.

q ¶ *Personalem.*] reprobat quod not. Host. de cle. vena. c. 2. vbi dicit per ver. vagationes. q̃ si redditus clericorũ etiam religiosorum consistunt in venatione, puta cuniculorum, vt in Prouincia; vel ferarum, vt in Anglia, licebat illis tñ tempore competenti, maxime deficiente familia, in proprijs personis venationem capere & vendere, cum id nõ sit vagari, sed necessitati & vtilitati ecclesiæ sub-

t ¶ *Sotulares.*] à sub & talo, nec recedit à præmissa permissione estiualium: sed dicit sotulares cum illis viuntur tales esse debere.

Sotularum vnde dicatur.

u ¶ *Altos.*] de quibus prædixi ibi. botis altis.

x ¶ *Præfertur.*] in parte 2. verb. almutijs.

y ¶ *Non fissa.*] super humeros.

z ¶ *Non habens.*] concor. eod. tit. in singulis. in princip.

a ¶ *Alius.*] q̃ abbas, vel Prior non habens abbatem.

b ¶ *Nullam habeat.*] similis dist. s. extr. compil. de vita & honesta. clerico. quoniam. de deci. cap. 2. & j. de pœnis. multorum.

c ¶ *Auibus.*] si ergo sine his fieret venatio vel aucupatio cũ retibus vel laqueis, non est locus huic pœnæ.

d ¶ *Ex proposito.*] secus si ex casu. & concor. de sent. excom. cum voluntate. in princ. de schis. c. vnico ver. omnem.

e ¶ *Distinctionem.*] vt scilicet abbates & Priores non habentes, abbates à collatione beneficiorum, alij ab administratione beneficiorum sint suspensi, & non habentes sint inhabiles per biennium. & ex maioritate pœnæ patet q̃ ista est maior culpa quàm p̃cedens. 23. q. 1. non afferamus.

f ¶ *Vt præmittitur.*] restringit ergo hanc prouisionem ad hos casus. in alijs ergo seruetur quod habetur ne sede vacan. c. vnico. lib. 6.

† Aliàs tñ vel in parte non modica.

g ¶ *Quia vero.*] sexta pars, cuius causa potuit esse, quod not. Ioã. Mo. de elect. generali. ver. clericos. lib. 6.

h ¶ *Suaui.*] Matthæi. xi. in fine. & dic suaui iostis & appetentibus. de pœnit. dist. 1. perfecta. quibus est claustrũ quasi aqua piscibus. 16. q. 1. placuit 2. alijs est carcer. de sentent. excom. vt famæ. ad vtrumque. 28. dist. de his.

i ¶ *Iugo.*] idem verbum in prædic. c. de his. & de præsumpt. cum in iuuentute. in princ. & dicitur à iungo, gis. & sic solet vocari instrumentum, quo boues iunguntur.

Iugum vnde dicatur.

k ¶ *Canonici.*] de hac ergo parte non dubitamus quia ligat etiam monachos non nigros.

l ¶ *Non habentes.*] illos enim quandoque pro ipsarum administrationum causis illoc ire oportet, quas prosequi possunt, licet non sint perpetui. de iudi. cum deputati.

¶ *Glos. seq. ponit secundum Hug. xij abusiones claustri: primã prosequens, de qua hoc loquitur, & totidem seculi, secundum Cyprianum.*

m ¶ *Curias principũ.*] de offi. ordin. quãto. Inter duodecim abusiones claustri enumerat illã Hug. de Folieto, lib. 2. de aïæ claustro. sic dicens:

sic dicens: Duodecim sunt abusiones claustri, quibus tota religionis massa corrumpitur. prælatus negligens, discipulus inobediens, iuuenis ociosus, senex obstinatus, monachus curialis, monachus causidicus, habitus pretiosus, cibus exquisitus, rumor in claustro, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreuerentia circa altare. Et hæc singula ibi pulchre prosequitur, & dicit ibi ad propositum, quod cum dicitur monachus curialis, ex adiuncto designatur aliquid leuitatis. Ordo enim claustri & ordo curiæ, diuersus est, ibi dextra tua repletur muneribus, hic lauas manus tuas inter innocentes. Ibi pauperũ res violenter auferuntur, hic à paupere sponte offeruntur. Ibi laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, hic bene sit iusto. Et post pauca submittit quod monachus curialis pro seculari principe Alpium frigora, & Italicos calores libēter patitur, qui pro magistro spirituali multo minora forsan inuitus pateretur, & huic concor. 47. dist. oēs. Et ex quo circa ista vagamur, ad religiosorum refrigeriũ scire debes, quod Cyprianus librũ fecit de duodecim abusionibus seculi, dicens quod sunt hæ: sapiens sine operibus, senex sine religione, adolescens sine obediētia, diues sine eleemosyna, fœmina sine pudicitia, dñs sine virtute, Christianus contentiosus, pauper superbus, Rex iniquus, episcopus negligēs, plebs sine disciplina, populus sine lege, dicens quod sic suffocatur iustitia: & ibi singulas ordinare prosequitur.

Ordo claustri diuersus est ab ordine curiæ.

† Idem si inferre attētauerūt, & non inferant. vt dicit glos. in verb. ipso facto. sic dicit l. quisquis C. ad leg. Iuliam maiest.

a ¶ *Speciali.*] generalis ergo, puta quod possint se, quò voluerint absentare, non sufficit.

¶ *Glo seq. notat ad hanc pœnam duo requiri, & illa sufficere, & contrarium soluit.*

b ¶ *Ipso facto.*] ad hanc excommunicationem contrahendam duo videntur necessaria, scilicet quod intrauerint curiam, & quod causa damnificandi monasterium vel prælatũ: licentiam vero habere, nō puto ponderandum, cum hic non repetatur. hinc est quod etiam de licētia prælati intrans curiam, si ad hoc intrat, ligatus est. ex solo igitur exitu claustri ob hanc causam non ligatur. simile ne cler. vel mona. cap. 3. & vlti. Idem ex quo intrauit ob hanc causam, licet damnum non intulerit, siue quia non potuit, siue quia pœnituit, ligatus est. ff. de homi. pro humani. lib. 6. & quod ibi not. Non obstat. ff. de furtis, vulgaris. §. qui furti. quia licet is qui domum intrauit animo furandi, adhuc non teneatur furti; tenetur tñ iniuriarum, vel de vi, si vim intulit, vt ibi. sic & iste licet de damno non teneatur quod nondum intulit, tamen intrando consummauit delictum quo ad hanc pœnam.

Domum ingressus animo furandi, an statim teneatur furti.

c ¶ *Monachos.*] non repetit regulares canonicos.

d ¶ *Infra.*] pro intra. Et patet per hoc quod extra tencotem pœna nō includit. Ioan. And.

e ¶ *Arma.*] in communi significatione comprehendunt tela, sed dicuntur arma stricte quibus defendimur, tela quibus impugnamus. instit. de publi. iudi. §. item lex Cornelia. de homi. si perfodiens. sed vt ibi not. telorum appellatio, etiam fustes & lapides comprehendit, & omne quod arcu & manu mittitur, prædicto §. item lex Cornelia. & ff. de verb. signifi. armorum appellatio. non puto tñ auctorem sic latissime intellexisse. Ioan. And.

Arma & tela differūt.

f ¶ *Tenentes.*] veniens de foris ad claustrum cum armis non animo tenendi, nec tenet, ex delatione ligari non videtur, vt verbum cum effectu, & c. de cleri. non resi. relatum, cum concor.

g ¶ *Ad hæc.*] septima pars & expone, id est, præter, vel vltra hæc.

h ¶ *Nostrorum.*] scilicet Alexandri & Honorij. eod. tit. c. 2. de capel. mona. cap. penulti. & vlti.

i ¶ *Inhærentes.*] concor. de iuramen. calum. cap. 1. & de re iudi. cum olim. de tornea. cap. 1. Ioan. And.

k ¶ *Monachi.*] simpliciter loquitur, vnde de omnibus intelligitur. Ioan. And.

principũ absque speciali [a] prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quód si vt suis prælatis aut monasterijs damnum aliquod inferant †, ad dictas curias se cōferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto [b]. Prælatis eorum districte nihilominus iniūgentes, vt ipsos à prædictarum curiarum accessu, & alijs quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdē, seuere corrigere non omittant. Præfatæ quoque sententiæ, monachos [c] infra [d] septa monasteriorum sine licentia abbatum suorum arma [e] tenētes [f] decernimus subiacere.

¶ *Prouidet circa monachorum solitudines. Ioan. And.*

¶ Ad hæc [g] prædecessorum nostrorum [h] vestigijs inhærentes [i] perpetuo prohibemus edicto, ne monachi [k] singuli in singulis sibi commissis administrationibus, vel Prioratibus habitare præsumant: Sed si prouentus Prioratuum seu administrationum huiusmodi duobus [l] forte non suppetāt ijdem Prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddātur, locis alijs vicinioribus ad eorũ monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officijs [m], aut inter se inuicem [n], prout erit commodius, cũ consilio & assensu [o] abbatum per locorum ipsorum ordinarios [p] vniātur. Monachis locorũ quæ alijs vniētur prioribus, ad claustrũ [q] primitus reuocandis, & † clericis seruituris [r] ibidem, de locorum ipsorum prouētibus prouisione debita facienda.

¶ *Prouidet de Priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione & habitatione. Ioan. And.*

¶ Cæterum [s] Prioratus conuentuales [t] alicui, nisi xxv. annum attigerit, alij vero curam animarum habentes, etsi [u] cura

¶ *Glo seq. notat contra epi. & remittit.*

l ¶ *Duobus.*] scilicet Priori & socio: & per hoc patet non esse necesse quod Prior habeat duos socios: licet quidam contra per decret. vlti. de capellis mona. ad quam responde, vt ibi scripsi super verbo, monachos.

m ¶ *Officijs.*] vt eleemosynariæ, sacristiæ, cellerariæ, & similib[9].

n ¶ *Inuicem.*] quia scilicet duo talia loca, quorum neuter sufficit ad Priorem & socium vniuntur.

o ¶ *Assensu.*] si hoc nō addidisset, sufficiebat consilium quærere. de arbi. cum olim. & licet hic requiratur consensus abbatis, nihilominus necessarium puto consensũ capituli ecclesiæ cathedralis. 3. ea. compila. de rebus eccle. non alie. si vna.

¶ *Glo. seq. dicit quod approbat. secundo quærit, alleg. pro & contra. ponit op. quam approbat cum determinatione.*

† el' ius & ecclesijs.

p ¶ *Ordinarios.*] approbat quod not. Innoc. & Abbas de exces. præla. sicut. vbi tenent, quòd abbates ecclesias, etiã pleno iure sibi subiectas [1], vnire non possunt. & facit quod dixi 3. ead. compila. de re. eccle. non alie. si vna. de rerum permu. cap. vnico. Quærit Archid. de præben. cum singula. lib. 6. an abbates possint hoc præscribere, allegat quod sic. de exces. præla. accedentibus. Allegat ad contrarium, 100. dist. contra morem. 94. distin. illud. tenet quod possint saltem circa Prioratus simplices manuales non habentes curam, sicut possent vnire grangias vel maneria. ff. de leg. 1. quod in rerum. §. vlti. de leg. 2. Cauius §. 1. ff. de verb. sign. l. locus ad hanc allegationem facit quod not. de præben. tuæ. Satis videtur per ea quæ not. de præscrip. auditus. & quæ scripsi in prædicta decre. accedentibus. quod cum illud sit dignitatis & iurisdictionis non ordinis, quod præscribi possit, tamen cum titulo, nisi præscriptio sit talis cuius initij non sit memoria. de præscrip. c. 1. lib. 6.

[1] In hoc casu dubitat Abbas: nũ quãdo plenaro iure subiectæ, possunt abbates similis exercere episcopalie iurisdictionalia, vt not. glo. singularis in cle. 1 de rebus eccl. non alie. & facit qd plene dixit ipse Abbas in c. significasti. de fo. compe. hæc ex Panormit.

¶ *Glo seq probat quod dicitur, monachos non manere solos, de claustralibus intelligi.*

q ¶ *Ad claustrum.*] sæpius dixi & scripsi. de capel. mona. cap. fi. quæ concor. hoc quòd iura quæ tractant de monachis ne soli maneant in capellis, de claustralibus intelliguntur: quod patet hic & ibi. Si ergo monachus est perpetuus institutus ad curam populi, & sic nihil habet commune cum monasterio. 15. quæstio. 1. ne pro cuiuslibet. socium non tenet, & sic seruatur de facto, nec occurrit ratio. quare abbas talem monachum de suo claustrali monacho sociaret: sed obedicotiarius, qui claustralis est, qui solo nutu abbatis reuocatur ad claostrum, iste non debet esse solus, vt cum socio aliqualem stabilitatem claustri seruet, & idem in regulari canonico, vt scripsi eod. titul. quòd Dei timorem. super magna glos.

Monachi claustrales soli in capellis manere non debēt, sed bene perpetuo instituti.

¶ *Glo. seq. exponit, & obiectionem soluit.*

r ¶ *Seruituris.*] cum titulo vel sine. de capel. mona. cap. fin. j. de excess. præben. frequens. versi. quidem. Sed dices quod etiam clericus secularis debet habere socium cum quo celebret. de fi. presbyte. veniens. cum concor. fateor, quòd eget seruitore, sed non socio. & ideo sufficere poterit talis locus presbytero & seruienti, qui duobus monachis non sufficeret.

s ¶ *Cæterum.*] octaua pars.

t ¶ *Conuentuales.*] in quibus scilicet sunt plures collegialiter, de quo satis scripsi de iure patronat. nobis. nō vt singuli. facit de excess. præla. dilecta. talis autem potest dari delegatus per Papam. 3. ead. compil. de rescri. c. 2.

u ¶ *Etsi.*] pro quamuis. vbi vero curam deberet exercere per seipsum, puto quod debeat attigisse xxv. annum. de elec. cum in cunctis. §. inferiora. Non obstat quòd sit manualis. facit de elect. nemo deinceps. lib. 6. & per istud, quamuis, videtur comparare ad minorē ætatem: videtur enim aliquibus sufficere talem esse maiorē xiiij. annis

Claustralis curam populi gerere nõ debet.

annis ex quo alius curam exercet, & hoc tollit tamen de mente iuris non est q claustralis gerat curam populi. de capel. monacho. §. 1. & vi se quod ibi dixi.

¶ *Gloss sequens alleg. quinque concor. & remittit, & rationem diversitatis dicit non reddendam.*

a ¶ *Xx. annũ peregerit.*] concor. de regula. ad nostram. de offic. deleg. cum vicesimum. vbi de hoc plenius. de elect. cũ in cunctis. ad idem extit. indemnitatibus. lib. 6. de æta. & quali. c. vni. lib. 6. q autem hic requiratur annus perfectus, & supra sufficit inchoat', & est de arbitrarijs quæ pendẽt ex principis voluntate.

b ¶ *Istos vel illos.*] scilicet conuẽtuales, vel nõ conuentuales curatos. Et not. quòd licet decr. licet canõ. de elect. lib. 6. locum non habeat in ecclesijs collegiatis, & assumptus ad ipsarũ regimen. vt eod. tit. statutum. in Prioratibus tñ conuentualibus, & religiosis, & ipsorũ Prioribus locũ habet, vt hic.

Cap. licet canon. in Prioratib' habet locũ.

¶ *Glos seq. notat specialem casum.*

c ¶ *Habuerint.*] non dicit, receperint, per quod uult cõprehendere etiã iam promotos. & est simile de elect. cũ in cunctis §. hoc sane. sed contradicit littera sequens: ibi, a tempore collationis, &c. sed supplẽdum videtur in prius commissis a tempore quo litigat constitutio.

d ¶ *Adepta.*] vel ex quo per eos staret. de elect. commissa. lib. 6.

e ¶ *Si ante annum.*] & sic non sunt apti ad sacerdotium. 3. ead. compi. de æta. & qualita. generalem.

f ¶ *Rationabili causa.*] vt infirmitatis, irregularitatis superuenientis sine colpa sua, vel præcedentis, in qua sufficienter dispensatum esset. de æta. & quali. tuam. vel his similibus.

ipsa per seculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam nisi xx annum peregerit a, conferri nequeant aut committi. Qui autẽ prioratus istos b, vel illos habuerint c, infra annum computandum a tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis eorũ adeptæ d, vel infra vigesimumquintum ætatis suæ annum, si ante e annum ipsum non conuentuales Prioratus eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotiũ promoueri, Quod si (cessante rationabili f causa) non fecerint, eo ipso nulla etiã monitione præmissa prædictis Prioratibus sint priuati, qui ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. g ¶ Sane, Prioratus aliquis siue administratio cõmitti alicui vel conferri non possit, nisi expresse h professus fuerit ordinem monachalem: neq; Prioratus aut administrationes extra monasteria obtinẽtes, permittantur in monasterijs, sed teneantur in ipsis Prioratibus seu administrationibus (quacumque non obstante cõsuetudine i) residere k: nisi ex studiorum l vel alia causa m rationabili ad tẽpus forte ab hujusmodi residentia excusentur.

¶ *Prouidet de monachorum ordinatione & ipsorum doctrina Ioan. And.*

¶ Ad ampliationem n autẽ cultus diuini: statuimus, quòd monachi quilibet o ad monitionẽ abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima p) promoueri q. Rursus, vt ipsis monachis proficiendi in scientia, via opportuna non desit r, in singulis ipsorũ monasterijs, quibus ad hoc suppetunt facultates s, idoneus teneatur magister, qui eos in primitiuis scientijs instruat diligenter.

¶ *Cõfirmat & innouat decretalem supra eodem, cum ad monasterium. &c. in singulis. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Præmissa t igitur omni, & ea nihilominus quæ felicis recordationis innocẽtius papa quartus prædecessor noster circa statutũ monachorũ ipsorum pro vberiori cultu obseruãtiæ regularis quo ad vsum camisiarũ, abdicationem proprietatis, silentium, & esum carniũ, ac de eorum capitulis de triennio in trienniũ celebrandis, & etiam quo ad quælibet alia statuit, u (quæ omnia innouamus & approbam') expresse: volumus, & statuimus firmiter obseruari x.

¶ Idem in eodem.

¶ *Moniales quæ nulli sub sũt nisi Papæ, & canonici seculares, per ordinarios, & alia exempta per suos prælatos debent annis singulis uisitari. Et ponit numerum personarum visitationi interesse debentium. hoc dicit. Zabarella.*

CAP. II.

ATtendẽtes y † quòd vbi gubernaculũ disciplinæ contemnitur z, restat vt religio naufragetur a, prouidendum censuimus esse præcipue, ne per contemptũ huiusmodi b in his

g ¶ *Conferantur.*] concor. de elect. commissa. § porro. lib. 6.

h ¶ *Expresse.*] Reprobat quod not. Aegidius de elect. cum in magistrum. vbi dicebat temporalibus administrationibus monasteriorum posse præfici non professos, cum illi sint quasi castaldi hic autem uides quòd non sufficit tacita professio, vt sic decre. nullus. de elect. lib. 6. etiam in his hodie locum habeat.

Consuetudo de non residendo in prioratibus non ualet.

i ¶ *Consuetudine.*] Not. casum nouum quo damnatur consuetudo. sic j. c. proxi. in fi. & j. tit. 1. c. 2. § vt autem. & 3. ead compil. de æta. & quali. vt hi qui. cũ sua concor. Et not. q licet damnet cõsuetudinẽ de nõ residẽdo in Prioratibus, nõ per hoc damnat illã quæ habet, quòd tales Priores vocẽ habeãt in electione maioris abbatis. de qua not. de priuil. c. 1. in fi. lib. 6. & dixi de relig. domi. c. fi.

Prioratum manualis æquiparatur in multis perpetuis beneficijs.

¶ *Gloss. seq. notat septem æquiparantias.*

k ¶ *Residere.*] collige ex hac constitutione, & ex illa 3. ead. compil. de supplen. negl. præla. c. vnico. quomodo in multis æquiparantur Prioratus manuales perpetuis beneficijs, scilicet in tempore Lateranẽ. concilij. de conces. præben. c. 2. in censibus nouis non imponendis, neq; antiquis augendis, in fructibus ipsorum cum vacãt non occupandis, in ipsorum pluralitate non habenda, in ætate; in ordine, in professione, & residentia.

l ¶ *Ex studiorum.*] de cle. non resi. relatum.

m ¶ *Causa rationabili.*] propter infirmitatem, aeris intemperiem, capitales inimicitias, vel similia.

n ¶ *Ad ampliationem.*] nona pars. & huic princip. concor. de consilijs. cap. penultimo.

o ¶ *Quilibet.*] non potest ergo negari quin in omnibus monachis locum habeat quod hic dicitur.

p ¶ *Legitima.*] quam si habet & non exauditur, supplicet vel appellet ad superiorẽ abbatis, ad instar serui supplicantis contra dominum. C. de preci. impe. offe. l. 1. de ap. de priore, ne iure pat. nullus.

Seruus abstra ... supplicare potest.

q ¶ *Promoueri.*] ita & contra prohibitionem abbatis promoueri nõ debent, de temp. ordi. ad aures.

r ¶ *Non desit.*] concor. de magistris. c. 1. & c. quia nonnullis.

s ¶ *Facultates.*] Si abbas hoc nõ seruans, dicit facultates non sufficere, episcopus, facta de hoc inquisitione, si inuenit illas sufficere, illum coget ad hoc, vel ponet ibi magistrum. de magistris c. 2.

t ¶ *Præmissa.*] decima pars.

u ¶ *Statuit.*] eo. tit. cum ad monasteriũ. & c. in singulis. & ibi uide de his prohibitis.

x ¶ *Obseruari.*] præcedẽs ergo dissuetudo circa præscripta vel suprad. dicta non iuuat, & tamen innouatio illa de facto non proficit.

ATtendentes.] Casus. Sanctissime pater, vellẽ informari a sanctitate vestra: videlicet vtrũ ordinarij, hoc est episcopi debeat visitare monasteria Monialiũ, & qualiter debeant visitare: Dicit Clemẽs, si ne monasteria sint exempta fuerit, ordinarij debent illa visitare: sed si sint exempta, visitant auctoritate huius c. sibi delegata a Papa: si non sint exempta, tunc visitant auctoritate sua ordinaria. Sed quærit, sub qua forma debeant visitare illa monasteria? Dicit quòd forma hic contenta. Nota ibi, *Monialium &c.* de monasterijs Monialiũ visitandis. Et dicit Pau. q nomine Monialium non comprehenduntur monasteria uirorũ. ff. de leg. 3. si ita scriptũ. quia fœmininũ nõ cõprehendit masculinũ, vt ibi: pro hoc. not. intra. § statuimus in glo. in abbatibus 3. Nota de macula euitanda in religione: nã sine macula & ruga debet esse spõsa Christi. 21. dist. quãuis. Zabarella.

† Vide concilium Trid. sess. 25. titu. de Regularib' cap. 9.

¶ *Prima glossa simul diuidit, & summat.*

y ¶ *Attendentes.*] Primo ponit exordium. Secundo, constitutionem: ibi, *Hoc igitur sacro.* in quo primo statuit, q ordinarij singulis annis visitent monasteria Monialium non exempta, & exempta, quæ soli Papæ subsunt: reliqua exempta visitent superiores ipsorum. Secundo statuit de officio visitantium: ibi, *Visitatores.* Tertio præcipit abbatissas benedicendas debere infra annum post cõfirmationem benedici, & pœnam imponit: ibi, *Statuimus.* Quarto: ibi, *Illas quoque.* constitutionem prorogat ad canonicas, cum quadam protestatione. Quinto: ibi, *Ipsos autem.* determinat comitiuam visitantium, Sexto: ibi, *Si qui vero.* punit illos qui uisitatores prædictos impediunt.

z ¶ *Contemnitur.*] 45. dist. Salomon. & c. seq. Ioan Chrysostomus: Vbi nõ timetur reprehẽsor, securus accedit tentator, & facilitas veniæ, &c. de vita & honesta. cleri. vt clericorum, cum suis concord.

a ¶ *Naufragetur.*] quasi naufragiũ patiatur. facit de pœnit. dist. 1. post naufragium. 24. q. 1. nõn turbatur. 23. dist. c. 5. post princip.

b ¶ *Huiusmodi.*] correctionis & disciplinæ.

c ¶ Christo

quæ se Christo [a] voto celebri [b] desponderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, & diuinam merito possit offendere [c] maiestatem, ¶ Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, vt singula Monialiũ monasteria per ordinarios, [d] excẽpta videlicet, quæ ita sedi Apostolicę quòd nulli alij subiecta noscuntur, Apostolica [e], non exempta vero ordinaria auctoritate, ac exempta alia [f] per alios quibus subsunt, annis [g] singulis debeãt [h] visitari. ¶ Visitatores autem huiusmodi sollicitudinis studiũ diligenter impendant [i], vt Moniales [k] ipsæ (quarum nonnullas dolẽtes [l] audiuimus in subscriptis excedere [m]) pannis sericis [n], variorum foderaturis, sandalicijs, [o] comatis & cornutis [p] crinibus, scacatis & virgatis [q] caputiolis non utantur: non choreas [r], non festa [s] sæcularium prosequãtur, nõ die nocteve per vicos & plateas incedant [t], aut uoluptuosam alias vitam ducant, easq; solertius [u] retrahant ab insolentijs [x] quibuslibet & mundi huius illecebris [y], ac inducant easdem ad impendendum in monasterijs suis deuotũ & debitum virtutũ Domino famulatũ. Ad quę omnia [z] obseruanda Moniales easdem (nõ obstantibus exemptionibus & priuilegijs quibuscunque, quibus tamẽ quo ad alia [a] nolumus præiudicium generari) per illos de quibus supradictum est, compelli [b] iubemus remedijs opportunis. ¶ Statuimus insuper, vt quæuis ad regimen abbatiarum assumptæ in monasterijs, in quib' abbatissæ sunt solitæ [c] benedici [d] intra annum a suæ confirmationis tempore [e] computandũ [†], munus benedictionis suscipiant: alioquin a iure suo (nisi subsit causa rationabilis [f]) prorsus se no-

a ¶ *Christo.*] 27. q. 1. quæ Christo.
b ¶ *Celebri.*] dicitur a cælo, & ponitur pro sancto, pro solemni, pro festiuo, pro frequentato.
c ¶ *Offendere.*] quod grauius est, quàm offendere terrenam. de hæc. vergensis.
d ¶ *Per ordinarios.*] annis singulis debeant visitari, quod est iosta.
e ¶ *Apostolica.*] auctoritate, quod sequitur.

¶ *Glo. seq. distinguit duas species exemptarum, & ad quæstionem respondet.*

Monasteriorũ exemptorũ duæ sunt species.

f ¶ *Alia.*] istorum ergo monasteriorum exemptorũ duæ sunt species: aliqua sunt exẽpta, quæ non recognoscunt superiorem nisi Papam: alia sunt exempta, quia sunt ordinũ exemptorum; sicut monasteria ordinis Cisterciẽs. Camaldul. & similiũ: illa ergo nõ corriget ordinarius loci, sed Abbas vel Prior, cui subsunt. Si autem monasteria Monialium subsunt alijs monasterijs Monialium, cum illa maior prælata clausuram exire non debeat. eo. tit. c. vnico, lib. 6. videtur quòd illud monasteriũ sic subiectũ possit ordinarius visitare. Archidiaconus in præ. di. decret. vnica. tenet quòd illa maior prę'ata per se visitare non possit, sed cum iuste sit impedita, visitabit per alium. 10. q. 1. episcopum. facit de offic. ord. inter. eod. tit. si episcopus. lib. 6. & secundum hoc cessabit ibi officium ordinarij.

¶ *Glossa seq. in quæstione committit, & aliam soluit.*

Visitatio iterari potest.

g ¶ *Annis singulis.*] an sufficiat hoc fieri in fine primi anni, & in principio secundi, vide qđ scripsi eo. tit. in singulis. in princip. hęc autem visitatio fiet semel tantum in anno: iterari tamen poterit, si subsit causa: quod die vt not. de offi. archi. mandamus. de censi. cũ venerabilis. quod de non exẽptis est indubitatum: sed idem puto de exemptis. nec ista littera contradicit.

Debeo debeo, necessitatem importat.

h ¶ *Debeant.*] male faciunt prælati, qui has visitationes omittunt, cũ hoc verbũ sit præcepti, & necessitatem importet. de appel. oblatæ. in fi. de senten. excom. vt famæ. & si quandoque sapiat honestatem: sed illud speciale. de despon. impu. c. 1.
i ¶ *Impendant.*] capitula super quibus inquirunt visitatores monasteriorum, formauit Guli. in Specu. de inquisitione. §. nunc tractemus. versic. licet autem.
k ¶ *Moniales.*] Abbatissas includit. de simo. cap. fi. de priui. ex ore.
l ¶ *Dolentes.*] concor. 3. eo. recolentes. in prin. de celeb. Miss. dolentes. j. de censi. ad nostrũ. in prioc. 3. ea. cõpil. de elect. in plerisque.
m ¶ *Excedere.*] iunge hic litteram, non utantur. Ioan. And.
n ¶ *Sericis.*] immo nec habere debent sericam texturam. 21. q. 4. c. 1. sed portare debent uestes aptas ꝓfessioni & sanctimoniæ. 21. q. 4. cap. fi. 23. di. sanctimoniales. & facit 3. ea. compil. de uita & honest. cleri. quoniam. io prio. Fulgentius ad Probam: Vestis talis sit sacræ virginis, quæ testis sit intimæ castitatis.

Fulgentij dictum.

o ¶ *Sandalitijs.*] de his de vsu pal. c. fi. & 93. dist. §. compagis. & sunt calceamenta, quibus vtuntur episcopi induti pontificalibus.

¶ *Gloss seq. tractat an Moniales tondeantur.*

p ¶ *Et cornutis.*] per hanc copulam non uidetur prohibere comas ipsarum, vbi cornutæ non sunt. facit. 30. di. quicumque. & 20. q. 3. c. 2. vbi tenet hoc Lau. cum ibi præcipiat clericos tonderi, & non Moniales. apud nos communiter tondentur Moniales. & c. quæcũque. de secularibus feminis intelligitur. quæ io sui velamẽ & subiectionis signum crinibus vtuntur. Refert Vegetius de re militari, q cum Romanis neruorum & funium copia defecisset, & non possent ad resistendum bellatoribus machinas reparare, Romanę mulieres abscissis crinibus eos maritis tradiderunt, per quos reparatis machinis aduersariorum impetum repulerunt: maluerũt enim (vt ipse dicit) pudicissimæ feminæ maritis conuiuere capite deformato, quàm integris crinibus hostibus seruire. sic puto plus Monialibus expedire deformato capite Deo conuiuere, quam crines poliendo humani generis hosti seruire. Ioan. And.

Mulieres Romanæ pro machinarum reparatione crines absciderunt.

q ¶ *Virgatis.*] hæc prohibentur etiam secularibus clericis. 3. ea. compil. de vita & honesta. cleri. quoniam. in prin. & in fine.
r ¶ *Choreas.*] vide quod dicam infra, de celeb. Miss. cap. vnico. circa medium.
s ¶ *Festa.*] Cyprianus de laude virginitatis sic loquitur: Nec computari iam potes inter puellas virgines Christi, quæ sic viuis, vt possis adamari.
t ¶ *Incedant.*] etiam ex honesta causa, debent enim manere sub clausura. eo. tit. c. vno, lib. 6.
u ¶ *Solertius.*] 3. ea. cõpil. de offi. ordi. c. vnico ibi exponitur.
x ¶ *Insolentijs.*] 3. ead. compil. de offi. ordi. c. t. ibi exponitur.
y ¶ *Illecebris.*] scilicet carnalibus, vel illicitis delectationibus; sic dictis, quia illiciunt.
z ¶ *Omnia.*] & similia de consti. translato. de rescri. inter. ff. de legi. nõ possunt. vnde si portarent vestes rubeas vel virides, vel in similibus hic non expressis excederent, coercebunt ordinarij.
a ¶ *Alia.*] legis diœcesanę vel iurisdictionis, quæ plene not. ff. de offi. ordi. dilectus. per hoc tamen non eximit illas a procuratione, cum illa sit annexa visitationi. de præscrip. cum ex offi cij. de censi. cum venerabilis.

† Al. numerandũ.

Procuratio visitationi est annexa.

¶ *Gloss. seq. soluit dubium principale, & quoddam incidens.*

b ¶ *Compelli.*] per hoc videtur q non possint exemptas destituere. facit qđ scripsi post Inno. de æta. & quali. quęrit. in fin. de rescrip. dilectus 1. & facit 3. eod. tit. ea quæ. ver. hac eadẽ. quam per hanc immotam nõ puto, quinetiã hodie illa loca uisitent uisitatores a capitulis prouincialibus deputati; qđ patet quia visitant etiã nõ exempta, vt ibi. ergo ordinariorũ potestas nõ impedit ipsorũ officiũ. exercẽat ergo ordinarij quoad exẽptas censuram & disciplinas regulæ. 3. c. proxi. §. si quis. & hæc sunt remedia opportuna, de qbus sequit.

¶ *Glos. seq. infert, quærit & soluit.*

c ¶ *Solita.*] licet ergo Abbatissæ benedicãtur, tñ non omnes. inspicit ergo mos monasterij. cõcor. 3. c. prox. par. 2. ver. monachis alienationes. & 12. q. 2. allegationes. Quid si aliquæ fuerint benedictę, aliquæ nõ? puto si de more seruato per 40. annos patere posset, illũ sequendũ, licet pri' vel post seruatũ fuerit contrariũ. arg. de præb. cũ de beneficio. li. 6. vbi vero affirmatiua vel negatiua tãti tẽporis non appatet: puto pœnam istam locum nõ habere, quasi ex uaria obseruatione uideatur hoc uoluntarium. ad hoc de censi. ex parte.

Abbatissæ nõ omnes benedicũtur.

¶ *Glos seq. ponit differentiam inter benedictionem abbatis & abbatissæ: secundo quærit, an sit iterabilis: & duas opiniones ponit.*

d ¶ *Benedici.*] vt scripsi post Hostien. de accusa. meminimus. minus habet benedictio abbatissæ quàm abbatis; quia abbas benedict' monachos benedicit. de sup. negl. præla. c. 1. & cõsert minores ordines de æta. & quali. eũ cõtingat. qđ ex fragilitate sex' abbatissa non facit. de pænit. & re. noua. cũ similibus. Licet ergo benedictio abbatis nõ sit simplex, sed mista inter simplicẽ & ordinariã, vt scripsi post Hostien. de æta & quali. tuã. benedictio tñ abbatissæ simplex videt. itẽ licet benedictio abbatis, a qua depẽdet ordinãdi potestas, his dieb' dari debeat quibus dãdus est ordo, secũdũ Host. qui dicit id tutius. de æta. & quali. cũ cõtingat. de ista tñ, a qua potestas illa nõ depẽdet, min' vr dubiũ quin quolibet die dari possit. facit de cõs. eccl. vel alta. c. 2. & satis est certũ tempus illi vel suis depẽdẽtijs nõ esse pra fixũ. Sed dubitat an hæc benedictiõ sit iterabilis [1]? Hug. hic tenet q nõ. 1. q. 1. mao'. est enĩ quasi sacramentum, & ad instar benedictionis nuptiarum. de secun. nup. c. 1. & 3. Quidam contra. Inquirendum ester quid seruet curia. certum est autem pro his benedictionibus dandis vel datis pretium exigi non debere. de simo. sicut 3.

Abbas plus cõsequitur per benedictionem quam abbatissa.

[1] De hoc dubio uide omnino Turrecrematam in cap ma nus impositio. 1 q 1.

e ¶ *Tempore.*] sic etiã currit tẽpus ꝯsecrationis epi, scilicet post cõfirmationẽ. 100. dist. c. 1. de hoc de elect. cũ in cunctis. ver. cũ vero.

¶ *Glos. seq. ponit quinque exempla notabilia per necessitate.*

f ¶ *Rationabilis.*] puta ipsi' infirmitas, volũtas diœcesani per ipsũ

sæpius

sæpius requisiti, vacatio sedis, uel his similia. Idem puto si possessioné abbatiæ non habuisset, neq; per eam stetisset. ad hoc 92. dist. si qui epi. de elect. commissa. lib. 6. Item si corrupta promota esset per eum qui posset, non benediceretur. & facit qđ not. Host. 20. q. 1. iuuenculas. per eum qui posset, dixi: quia corrupta non potest in abbatissam eligi, vt ibi. & facit 2. q. 7. c. 1. ver. nouimus. & not. 31. q. 1. quomodo virginib'. non enim posset corrupta virginitaté hortari. 26. di. c. penul. in fi. ergo nõ præsit virginib'.

¶ *Glo. se. quæstioné soluit.*

a ¶ *Cecidisse.*] in abbatibus, in quibus hoc nõ exprimitur, nõ habet locũ hæc pœna: licet enĩ masculinũ[a] comprehẽdat femininum non tamen conuertitur: exemplo enim. &c. ff. de leg. 2. si ita sit scriptum.

a Vide Archidiaconum in c. si quis suadente. 17. q. 4.

b *Per illos.*] siue sint collegia ad quæ spectat de iure cõi elect. 16. q. vlt. c. vlt. & de ele. c. 1. siue sint alij ad quos de iu. speciali spectet puisio. de testi. in inte. c. 2.

c ¶ *Vulgo.*] facit j. c. pxi. in princ. cũ concor.

d ¶ *Canonicæ seculares.*] de his de elect. c. indemnitatibus. §. pen. lib. 6. & not. 12. q. vlt. c. vlt. & đ mato. & obe. dilecta. in glo. penult.

e ¶ *Approbare.*] immo reprobari uidetur 18. q. 2. perniciosam.

uerint cecidisse[a], per illos[b] ad quos id pertinet prouisione de abbatissis monasterijs ipsis canonice facienda, ¶ Illas quoq; mulieres quæ vulgo[c] dicuntur canonicæ seculares[d], & vt seculares canonici vitam ducunt non renuntiantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorũ ordinarios, si exẽptæ nõ fuerint, sua: si uero exẽptę fuerint, Apostolica auctoritate præcipimus visitari: Per hoc tamen non intendentes earum statum, regulam seu ordinem approbare[e], ¶ Ipsos autẽ visitatores notarijs duobus[f], & personis duabus[g] suæ[h] ecclesiæ: quatuorque viris[i] alijs honestis vtique & maturis[k] præcipimus in ea, quam visitando facient, inquisitione fore contentos[l], ¶ Si qui uero visitatores ipsos[m] in præmissis impedire[n] præsumpserint, seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso[o] facto excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

f ¶ *Duabus.*] negatiue sumitur, id est, non pluribus. facit 26. dist. c. 1. & de hoc not. de testi. licet. 1. Idem repete de sequentibus, & hoc probat littera, contentos, quæ sequitur.

¶ *Glos. seq. soluit contrarium.*

g ¶ *Duabus.*] decre. vt iuxta. de offi. ord. dicit de duabus vel tribus: sed hæc decre. specialiter loquitur in monasterijs Monialium.

h ¶ *Suæ ecclesiæ.*] cathedralis vel inferioris.

i ¶ *Viris alijs.*] non distinguit, siue clerici vel alij, tamen decre. vt iuxta. de offi. ordina. præcipit seculares excludi.

k ¶ *Maturis.*] ætate. de elect. cum in cunctis, in princip.

¶ *Glos. seq. ponit duo diuersa, & dubium soluit.*

Visitores quot personas secũ debet habere.

l ¶ *Contentos.*] circa uisitationem aliorum monasteriorum & locorũ seruetur decret. vt iuxta. de offic. ordi. circa visitationem quã facit eps de proprio capitulo, præcipue regulari, seruetur extraua. Bonifacij de offic. ordi. debent. hic autẽ taxat numerũ intromittendorũ in capitulo tẽpore visitationis. per hoc tñ nõ restringit numerum procurandorum statutum. de censi. cum Apostolus.

m ¶ *Ipsos.*] ordinarios visitantes Apostolica auctoritate, vel propria, vel superiores ipsorum monasteriorum.

¶ *Glos. seq. primo soluit quæstioné. secundo quærit, arguit pro & cõtra.*

Visitatores, an debeat præmonere uisitandos.

n ¶ *Impedire.*] per hanc literã puto q necesse sit impedimentum præcedere, & monitioné sequi ad hoc vt locus sit huic pœnæ: hoc dico quia vidi prælatos scribentes quandoq; Monialibus, quòd parent se certa die ad recipiendã uisitationẽ ipsorum. & in eisdẽ litteris faciunt monitioné q nullus impediat: talis enim monitio debet fieri vt desistant ab illato impedimento, vt locus sit huic pœnæ. facit quod scripsi de concess. præben. cum nostris. & super glo. 3. Sed numquid illato impedimento fiet monitio nominatum, an sufficiet generalis? pro & contra facit s. ead. compil. de uita & honesta. cleri. c. 1. de sent. excom. constitutionem. lib. 6.

¶ *Glos. seq. remittit ad simile: secundo dubium soluit.*

o ¶ *Ipso facto.*] est ergo iste casus quo sufficit monitio, nec est necessaria snia. concor. decr. s. ead. cõpil. de vi. & hone. cle. c. 1. Absoluit autẽ ordinarius ex quo Papa nõ reseruat, vt de sent. excõ. nuper.

C*Vm de quibusdã.*] Accipe glo. & secundũ diuisioné prosequere particulas, & nõ indigebis positione casus. Not. primo, q ad hoc q quis dicatur religios', oportet q promittat tria uota, quæ sunt de substantia cuiuslibet religionis, scilicet obedientiã, paupertatẽ, & castitatẽ. Secũdo not. iuncta glo. personas quibus permittitur prædicare. Not. tertio casum, in quo quis ipso facto incurrit sententiã excõmunicationis: uidelicet si mulieres Beguinæ assumãt statũ suũ post istã cõstitutioné. vel si nõ dimittãt, tũc enĩ ipso facto sunt excommunicatæ.

Not. q tres sunt ordines beati Frãcisci: Primus est masculorum, qui pfitentur omnia substãtialia ordinis & religionis cuiuslibet: Et iste est strictissimus, de quo in clemẽ. exiui de paradiso. de verb. sig. Secundus ordo beati Frãcisci, est ordo sanctæ Claræ sororum, quę etiã pfitẽtur illa substãtialia: Sed differt a primo: quia iste habet pprũ in cõi, qđ nõ hẽt primus ordo Minorũ. Tertius est ordo cõis masculis & feminis, in quo existẽtes promittũt obedientiã, & quandã habent regulã, nõ proprie quo ad tria substantialia, sed ad quendam modũ uiuendi per sedẽ Apostolicã approbatũ. & hoc uoluit gl. in ver. obedientiã. Et ille terti' ordo est pro uiuentibus in cõiugio, ũi ſm modũ uiuẽdi eis datũ abstinẽt certis diebus qualibet septimana a thoro: Ideo nota ex prædictis, q nõ profitentes tria substantialia, non dicuntur proprie habere regulã, sed quendã modũ uiuendi, & per consequẽs nõ dicunt proprie regulares.

† Vide clement. Ad nostrum. Infra de hæret. & extrauag. Ioannis. xxij. incip. Sancta Romana. in. de religio. domibus.

Not. etiam q nedum feminis & laicis maribus prædicare nõ licet, sed nec etiam clericis, qui non sunt curati vel priuilegiati. Not. q nomine mulierum continentur mulieres cuiuscumq; cõditionis, etiã virgines. de hoc in glo. 2. Not. in §. Sane. in fine, q inspiratio ad bonũ procedit a Deo: & hæc est lex priuata, quæ superat omnẽ, de reg. licet. de renun. nisi. §. verũ. 21. q. 2. duæ. dat L. iu. ver. *Tu sponsas vbi vis, tu mouera diuidis vt vis,*

Tu quod vis cui vis, tu quem vis munere quo vis. Zabarella.

rint incursuros, priuilegijs, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

TITVLVS XI.

De religiosis domibus, vt episcopo sint subiectæ.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Mulieres statum Beguinarum sectantes, & de nouo assumentes, ac religiosi in hoc dantes consilium vel fauorem ipso facto sunt excommunicati: status tamen pœnitentialis per hoc non interdicitur, secundum Paulum.*

CAP. I.

CVm[p] † de quibusdã mulieribus[q] Beguinab'[r] vulgariter[s] nuncupatis[t] (quæ cũ nulli † promittãt obedientiã[u],

† al. nulli.

¶ *Prima glossa summando diuidit, dicit quod causam constitutioni dederit, tandem subdit de quibusdam declaratorijs.*

p ¶ *Cum de quibusdam.*] primo ponens constitutionis causam abolet & damnat statum Beguinarũ, & excommunicat illum sectãtes, vel de nouo assumentes. Secundo ibi: *Prædictis.* excommunicat religiosos dantes circa id consilium, auxilium, vel fauorem. Tertio protestatur statum pœnitentiæ & humilitatis per id mulieribus nõ prohiberi: ibi, *Sane.* Constitutioni forte causam dedit, qđ not. Hostien. de pœnit. & remis. cum ex eo. dum enim ibi dr, q quæstores eleemosynarũ nõ hospitẽtur in locis incõgruis, dicit ibi Hostiensis, parcit q non dicit prostibulis: sed cauendũ est a quasi prostibulis, sicut sunt hospitia Beguinarũ, qđ perniciosum genus est mulierũ. quæ[a] de facili alios q religiosos admittunt, a quibus omnib' modis est cauendũ. 18. q. 2. diffinimus. & c. perniciosam. Alibi etiã not. Host. q a Beguinis cauendũ est. de fri. fraternitatis. post prin. de ui. & hone. cleri. monasteria. alibi not. de iureiu. & si Christus. ner. Angelus. quendã dixisse tẽpora mutata in malũ, ex quo cõsciẽtia cœpit esse peccatũ: Deus nouit iuramentũ, & Beguinatus religio. Dicitur quandã declaratoria super hac cõstitutione emanasse, quã de curia habere nõ potui, & a quibusdã audiui. q a curia non manauit. Vidi autẽ duas cõtrarias, & vt puto in Alemania cõpositas, quarũ altera videbatur edita ad cõsultationẽ episcopi Argentin.

a alios inspec de facili alios &c.

q ¶ *Mulieribus.*] virgines, nuptas, & uiduas comprehendit. de hoc ff. de uerb. signi. mulieris. in princip.

r ¶ *Beguinabus.* De erroribus[1] Beguinarum & Beguardorum Alemaniæ j. de hæret. ad nostrum.

1 De his erroribus vide plene per Guidonem Ordinis [illegible] in summa de hæresibus, ubi de erroribus Beguinarum & Beguinarum.

s ¶ *Vulgariter.*] Inspicitur elocutio uulgi. s. tit. prox. c. vlt. ver. illas quoq. j. de hære. c. 1. §. sane. de torne. cap. 1. de iniurijs. & si pignorationes. in princip. lib. 6. cum suis concor.

t ¶ *Nuncupatis.*] Hic iunge litteram, nobis fide digna, &c. quod sequitur est interpositio.

¶ *Glos. seq. remittit, & quæstionem soluit.*

u ¶ *Obedientiam.*] vide quod scripsi, qui cler. vel vo. cõsuluit. & q not. in Specul. de sta. mo. ver. 37. Et per hoc vr, q hæc constitutio sorores Minorũ quæ dicuntur tertij ordinis, non includat, cũ illæ promittãt obedientiã, & habeãt regulã nõ proprie quo ad tria substantialia

Sorores Minorum sunt triplici differentia.

flamialia: sed quendam modum viuendi per sedem Apostolicam approbatum, quod mihi constat. & facit j. de sen. excom. cum ex eo. in prin. Secundus autem ordo est sororum sanctæ Claræ, quæ profitentur substantialia, sed differunt a primo, quia habent proprium in communi, quod non habet ordo Minorum.

gregat, quasi in uentum puluerem portat, & unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. & vide 93. dist. Dominus. 100. dist. contra morem.

Q*Via contingit.*] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in rubro. secunda: ibi. *Vt autem.* tertia: ibi, *Præmissa* quarta: ibi, *cæterũ.* Amol.

nec proprijs renuntient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam religiosæ nequaquam existunt: quamquam habitum qui Beguinarũ dicitur, deferãt, & adhæreant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio [a] earundem) nobis fide digna relatione insinuatum extiterit, quòd earum aliquæ quasi perductæ in mentis insaniã, [b] de summa Trinitate ac diuina essentia disputent [c] & prædicent [d], ac circa † fidei articulos & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicç fidei cõtrarias introducãt [e], & multos super his decipientes simplices, eos in errores diuersos inducant, aliaque quamplura periculum animarum parientia † sub quodam velamine sanctitatis [f] faciant & committãt: Nos tam ex his, quàm ex alijs de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbãte concilio perpetuo duximus prohibendum, & a Dei Ecclesia penitus abolendum [g]: eisdẽ & alijs mulieribus quibuscumque sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto [h], iniungentes expresse, ne statum huiusmodi dudum [i] forte ab ipsis assumptum quoquo modo sectentur [k] vlterius, vel ipsum aliquatenus de nouo assumant. ¶ Prædictis uero religiosis, [l] per quos eædem mulieres in huiusmodi Beguinagij statu foueri, & ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excommunicationis pœna, quam eo ipso quod secus egerint se nouerint incursuros [m], districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum (vt præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de nouo forsitan assumentes quomodocumque admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentes vllo modo consilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmissa priuilegio valituro. ¶ Sanæ per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continentia vel etiã non promissa honeste in suis cõuersantes hospitijs pænitentiã agere uoluerint, & virtutum [n] Domino in humilitatis [o] spiritu deseruire, hoc eisdẽ liceat prout † Dominus ipsis inspirabit.

Vide cõcilium Carthaginense 4. cap. 59. refert iuo in decreto par. 2. cap. 114. & Gratianus 10 c. mulier. hoc loco citato. 23. dist.

† al. item, sacra fidei catholicæ articulos, &c.

† al parantia.

† al. item prout ipsis Dominus ministrabit.

¶ Item.

¶ Ponens constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam, statuens per locorum ordinarios suppleri defectũ vel negligentiã collatorum etiam circa exempta. Ioan. And.

CAP. II.

QVIA † CONTINGIT...

a ¶ *Affectio.*] sic 95. distin. olim.

b ¶ *Insaniam.*] sicut illæ de quibus habetur 26. q. 5. epi. quæ sequi se dicunt Dianam.

c ¶ *Disputent.*] quod etiã maribus laicis nõ licet. de hæret. c. a. §. 1. lib. 6. C. de sum. trini. l. penult.

d ¶ *Prædicent.*] hoc nõ licet mulieribus etiã prælatis. de pænit. & remis. noua. 23. dist. mulier. 33. q. 5. mulierem. nec licet maribus laicis. de hæret. cũ ex iniũcto. nec clericis, nisi sint curati vel sup hoc priuilegiati. j. ead. compil. de sepul. dudũ. post princ. & §. huiusmodi. in princip.

e ¶ *Introducant.*] quod hæreticũ est. de hæret. ad abolendã in princi.

f ¶ *Sanctitatis.*] secundum Gregorium: Simulata æquitas, duplex est iniquitas: ratio est, quia malum facit, & abutitur bono.

g ¶ *Abolendum.*] concor. 68. dist. corepiscopi.

h ¶ *Ipso facto.*] ex quo Papa sibi vel alteri absolutionem non reseruat, absoluet ordinarius, de sent. excom. nuper.

i ¶ *Dudum.*] respicit præterita, quia illud exprimitur, & quia ratio huius antiqua.

k ¶ *Sectentur.*] quasi sequantur vel assequantur.

l ¶ *Religiosis.*] alios nõ ligat. vt dicam j. de sent. excom. cap. 1.

¶ *Glos. seq. obiectionem soluit.*

m ¶ *Incursuros.*] quia participans crimini damnato, incurrit eandem pœnã excommunicationis. de sent. excom. nuper. & c. si cõcubinæ. non uidebatur hoc exprimi necesse: sed quia vt scripsi in prædi. decret. nuper. illa pœna locum non habet, nisi duo concurrant, quod crimini & criminoso particeps, ideo fuit hic expressum.

n ¶ *Et uirtutum.*] j. tit. proxi. c. vlt. ver. uisitatores. in fine.

¶ *Glos. seq. de humilitate docet unde dicatur, & pluribus auctoritatibus illam commendat, tres ipsius gradus interserit.*

o ¶ *Humilitatis.*] [s] ab humo dicitur, & vt beatus Bernardus dicit lib. de gradibus humilitatis: Humilitas est virtus, qua homo verissima cognitione sibi uilescit. & post multa: Gloriosa res est humilitas, qua ipsa quoque superbia palliari se appetit ne vilescat. facit 8. q. 1. in scripturis. in fine. de talibus dicitur quod sub specie agni lupum gerunt. de hæret. vt officium. lib. 6. Cassianus ponens decẽ humilitatis indicia. ponit illud octauum, cum quis se reliquis inferiorem non superficie pronuntiat labiorum, sed intimo cordis credit affectu. Inde dicuntur tres gradus humilitatis: Primus, subdere se maiori, & non præferre se æquali. facit 22. dist. de Constantinopolitanę. in fine. Secundus, subdere se æquali, nec preferre se minori. Tertius subdere se minori. facit de pænit. dist. 5. c. 5. Prima dicitur sufficiens & necessaria, secunda abundans, tertia superbundans. De humilitatis efficacia, diabolus ad Macharium, vt legitur in vitis patrum: Ieiunas interdum, & ego nullo vnquam cibo reficior: tu sæpe uigilas, me numquam sopor oppressit: humilitas tua sola me vincit. & Ambrosius dicit quod humilitas est clauis quæ aperit regnum cælorum, & reserat mysteria scripturarum. Et Gregorius in 4. Dominica de aduentu: Qui sine humilitate virtutes congregat, ...

[s] Humilitas quid sit & de reliquis speciebus ad materiam huius glossæ, vide plene Beatũ Thomam 2. 2. quæst. 161.

CASVS. Quia rectores eleemosynarum & leprosariarum negligebant curam dictorum locorũ, & illa cura seu sollicitudine postposita res & bona ipsorum locorum non curabant reuocare ad proprietatẽ, & bona ipsorum locorũ conuertebãt in suos vsus, quod est cõtra intentionem fundatorũ, & augmentationem ipsorũ locorum; ideo fuit Papæ supplicatũ, vt cõcilium dignaretur prouidere, quod conciliũ statuit, vt bona alienata reuocent, & de redditibus faciãt reparationes vtiles & necessarias ipsis locis, & nõ cõuertãt in suos proprios vsus: Et quia rectores isti possent esse negligentes, ideo statuit conciliũ, quod ordinarius loci eos cõpellat ad faciẽdum inuentarium de omnibus bonis spectantibus ad ista loca. Item quod cõpellãt ipsos ad reddendum rationẽ quolibet anno. Item ordinauit cõciliũ quod illa loca non darentur clericis in titulum, sed personis honestis, quæ habẽt vnde possint resarcire damna, si qua eisdem locis intulerint. Item dicit, quod si in illis locis sint pauperes tendẽtes ad mortẽ, licet de iure cõi deberẽt recipere sacramẽta ecclesiastica a rectore parochialis ecclesiæ. c. 1. de sepul. & c. 5. de cele. Miss. in antiq. tamen stabitur cõsuetudini illius loci, vt si consueuerint accipere sacramenta a capellano illius eleemosynariæ vel hospitalis; tunc rectore illius ecclesiæ parochialis inconsulto, debet eis ministrare sacramenta.

† Vide cõcilium Tridẽt. sessio. 7. de reforma. c. 15. vbi hãc cõstitutionẽ innouat, cum derogationibus in ea contẽtis. & sess. 25. de reforma. cap. 8.

Not. primo quòd episcopus non potest redditus deputatos ad locum pauperũ deputare ad alium locũ: immo pertinet hoc soli Papæ. Et sic est casus pertinens ad solum Papam, quod Papa potest alienare redditus deputatos ad hospitalia & eleemosynarias. Not. quòd rector hospitalis tenetur episcopo vel archiepiscopo loci reddere rationem de male administratis. Not. quòd eleemosynariæ, quæ non sunt annexæ alicui ecclesiæ parochiali: vel quæ sunt ad aliquod monasterium, non possunt alicui conferri in titulum.

Not. quod collator illorum locorum debet exigere a rectoribus vt faciant inuentarium & reddant rationem de redditibus illorũ locorum: aliàs collatio est nulla, & sic fuisse factum scio in hospitali villæ Exolduneñ. Not. iuncta glos. quod pauperes existentes in eleemosynarijs & leprosarijs, debent recipere sacramenta diuina a rectore ecclesiæ parochialis, in qua fuerit eleemosynaria: nisi aliud habeat consuetudo, vt in dicto hospitali villæ Exolduñ. est quidam vicarius perpetuus. qui singulis hebdomadis tenetur celebrare vel celebrari facere duas Missas tali die qua uoluerit, & tenetur audire confessiones pauperum existentium in domo seu hospitali, ita quod si ueniret infirmus ad portam volens intrare, rector non tenetur illũ recipere, nisi primo fuerit confessus a suo curato: & eo existẽte in domo, si iterũ petat cõfiteri, vicarius tenetur illũ audire confiteri, & sibi conferre alia sacramenta: & iste uicarius est perpetuus, & tenetur intra annũ promoueri ad sacerdotium secũdum formam cle. j. ead. compil. quæ de ecclesijs. de offic. vica. immo cum simplici

plici tonsura dictam vicariam poterit tenere. Not. quod rectores hospitalium non possunt vltra victum & uestitum fructus & redditus conuertere in proprios vsus, etiam si fructus sint a solo separati. vide hic textum iuncta glo. in uerbo, vsus suos. Not. per ie expositionem textus: quia multa exposui supra quæ uidentur sufficere pro multis dictionib[9].

Not. ibi, *Interdum*, quod iura aliquando adaptantur ad ea quæ raro emergunt, contra id. ff. de legi. nam ad ea. de quo de despon. impu. litteras. Nota contra eos qui nolunt recuperare bona ecclesiæ, male enim faciunt; quia vt dicit Zenze. nedum deperdita recuperare, immo si possunt noua acquirere tenẽtur, aliàs enim imputatur. 12. q. 4. quicũque. C. arb. tut. quicquid. Zabarella.

† al. reparentur.

¶ *Glos. prima summat, & diuidit.*

a ¶ *Quia cõtingit.*] primo ponens constitutionis causam statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iuriũ, & ad hospitalitatẽ tenendam, statuẽs per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum etiam circa exempta. Secundo pręcipit hospitalia in beneficium nõ concedi, nisi in duobus casibus: & reprobat cõtrariam consuetudinẽ, submittens quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario, & ratione reddẽda: & decretum apponit. Terno declarat cõstitutionem non extendi ad hospitalia religiosorũ, vel militarium ordinum. Quarto cõseruat antiquas consuetudines talium locorum circa diuina officia & sacramenta. Secunda ibi: *Vt autem* Tertia: ibi, *Præmissa.* Quarta: ibi, *Cæterum.*

† Vide l. legatũ ff. de admi. rer. ad ciuit. pertinen. & ieuera. de consec. dist. 5. cap. quãuis. de pœn. lib. 6.

† al. incuriam.

tingit[a] interdum quòd xenodochiorum[b], leprosariarum, eleemosynariarũ, seu hospitalium rectores, locorum ipsorũ cura[c] postposita, bona, res, & iura ipsorum interdum ab occupatorum & usurpatorũ manibus excutere[d] negligũt: quinimo ea collabi & deperdi[e], domos & ædificia ruinis deformari[f] permittunt: & nõ attento quod loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectique lepra reciperentur † ibi, & ex prouentibus sustentarentur illorum, id renuũt inhumaniter[g] facere, prouẽtus eosdẽ in vsus suos[h] damnabiliter conuertẽtes, † cum tamen ea, quæ ad certum vsum largitione[i] sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium[k] (salua quidẽ sedis Apostolicę[l] auctoritate) conuerti[m]: Nos incuriam † & abusum huiusmodi detestãtes, hoc sacro concilio approbante sancimus, vt hi ad quos id de iure[n] vel statuto in ipsorũ fundatione locorũ apposito[o], aut ex consuetudine præscripta legitime[p], vel priuilegio sedis[q] Apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebite[r] in statum reduci debitum faciãt, & ad ipsarum miserabiliũ personarum receptionem, & sustentationem debitam, iuxta facultates[s] & prouentus locorũ ipsorum rectores prædictos cõpellere nõ omittant. In quo[t] si forte cõmiserint negligentiã[u], vel defectũ, ordinariis locorũ iniungimus[x] vt etiam si pia loca prædicta exẽptionis priuilegio munita cõsistant †, per seipsos vel alios impleãt omnia prę missa & singula, & rectores eosdẽ vtiq; nõ exemptos, propria; exemptos uero & alios priuilegiatos[y], Apostolica[z] ad id auctoritate compellant: ¶ Contradictores cuiuscumq; status aut conditionis existãt, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel fauorẽ per censuram[a] ecclesiasticam, & alijs iuris remedijs[b] compescendo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu priuilegijs ipsis quo ad alia[c] præiudicium generando.

¶ *Præcipit hospitalia in beneficium nõ concedi nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinẽ, submittens quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario & ratione reddenda, & decretum apponit. Ioan. And.*

¶ Vt autẽ † præmissa promptius obseruentur, nullus ex locis ipsis secularibus[d] clericis in beneficium[e] conferatur, etiam si de consuetudine (quam repro-

m ¶ *Cõuerti.*] per sollicitudinẽ diœcesani. eo. tit. de xenodochijs.
n ¶ *De iure.*] vt episcopi, vt in prædi. c. de xenodochijs.
o ¶ *Apposito.*] per diœcesanum de consensu patroni. de consuet. cum dilectus. facit. 18. q. 2. Eleutherius. de iure pa. præterea 2.
p ¶ *Legitime.*] spatio 40. annorum cum titulo, nisi sit tanti temporis præscriptio, cuius initij non sit memoria. quod dic vt de præscri. cap. 1. lib. 6.
q ¶ *Sedis Apostolicæ.*] hoc dicit: quia licet epi possint aliqua epalia iura remittere vel conferre, non tñ possunt a se correctionẽ & uisitationẽ de qua hic loquimur abdicare. de hoc de cẽsi. cum uenerabilis. de reli. do. constitutus.

† Al. existant.

¶ *Glossa sequens notat.*
r ¶ *Indebite.*] ad hæc recuperanda admittitur quilibet de loco. & dic vt de reb. eccle. nõ alie. si quis presbyterorum.
s ¶ *Facultates.*] quarũ semper in sumptibus & procurationibus habenda est ratio. de vi. & ho. cle. quoniam. de censi. sopitæ. cum suis cõcor.
t ¶ *In quo.*] scilicet in reformando & complendo, vt dictum est.
u ¶ *Negligentiam.*] hoc patebit ex facto notorio. de cens. Romana. §. notoria. vel per assignationem termini ad hoc præfixi & elapsi. facit. §. ui. proxi. c. 1.
x ¶ *Iniungimus.*] nõ dicit, permittim[9]. per hoc patet quòd ordinarij ad hoc tenentur ex præcepto: & facit quod dixi. §. ti. prox. c. 2. post prin. super ver. debeant.
y ¶ *Priuilegiatos.*] de priuileg. quoniam. & c. cum capella. eod. ut. volentes. §. in eos. lib. 6.
z ¶ *Apostolica.*] cõcord. §. ead. compil. de suppl. negli. prælato. c. vnico. & ibi concor. de hoc.

† Vide decisum Tridenti. sessio. 22. de reforma. cap. 9. & sess. 25. de reforma. cap. 18.

a ¶ *Censuram.*] de uerborum signi. quærenti.
b ¶ *Remedijs.*] inuocando (si expedierit) brachium seculare, de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam.
c ¶ *Ad alia.*] sic §. tit. 1. cap. 2.
¶ *Glo. seq. quærit de monacho: dicit quid iudicatũ, & quare, ponit opi. cõtrariam. subdit quid de laico. & ponit huius cõstitutionis prohibitionem.*
d ¶ *Secularibus.*] 1 dubitatur, an hospitalibus pręfici possint. & de leprosarijs iam vidi obtentum quòd eis præfici poterant per illud quod not. Inno. de eccl. ædi. cũ dicat, vbi dicit collegiũ leprosorũ religiosum & licitũ, & a iure approbatum. & per c. quidã. 18. q. 2. Archid. ibi cõtra, dicens quòd ipsum c. quidam. loquitur de triplici genere locorũ & personarũ. Vnde quod ibi de monachis dr. non hospitalia, sed martyria & monasteria respicit. situatio: quia quod monachus extra monasteriũ intituletur, nõ est permissum, nisi propter curam animarũ. de reg. super eo vbi ergo regimen hospitalis caret cura, qui dicit religiosum illi præfici posse, ostẽdat ius expressum. Nec est etiã verũ quod dicit Inn. collegium leprosorũ religiosum, vt ibi etiam scripsi. & facit quod not. de exces. præla. nimis 2. in 3. glo. De laicis autẽ fatemur per prædi. c. quidã. quòd præfici possint etiam si habeat rector curã pauperũ, vel familiæ extra potestatem clauiũ: talem enim curã habet & pater & dominus super familiã. Ista ergo nõ impedit laicũ præfici. facit de sent. excõ. canonica. & qd ibi dixi. Nec sufficeret ad ꝑficiendũ monachũ talis cura, nisi ex potestate clauiũ curã habeat. de hoc de offi. Archi. eũ satis. de pœn. & remis. omnis. In pima tñ editione huius concilij hoc fuerat prohibitũ, ne laicis habẽtibus filios vel vxorẽ ex qua possent verisimiliter filios procreare, talia loca cõferrent, quod postea fuit sublatũ.

1 Materiã huius glos. sic late tractat hoc loco. motu suo Ioannes Imola hic. eũ videto.

e ¶ *Beneficium.*] concor. §. ead. compil. de præben. per litteras. & vide

b ¶ *Xenodochiorum.*] de hoc & sequentibus nominibus supra ead. compil. de præben. per litteras. & ibi dedi remis.
c ¶ *Cura.*] temporalium. vt innuunt sequentia.
d ¶ *Excutere.*] repetẽdo illa in iudicio, quod possunt in ecclesiastico, etiam si illi sint laici de foro compe. cum sit.
e ¶ *Deperdi.*] permittunt, quod sequitur.
¶ *Glos. seq. not. pro curatis & alijs beneficiatis.*
f ¶ *Deformari.*] hæc est probatio malæ administrationis. 12. q. 2. quatuor. de elect. fundamenta. ver. numquid. lib. 6. C. de admi. tu. lex quæ. facit constitutio Ioan. Execrabilis. 2. respon. reparari autem debent de redditibus locorum qui supersunt. quod dic vt de eccle. ædi. c. 1. & c. õe his.
g ¶ *Inhumaniter.*] de præscri. eũ ex officij. post prin. de cẽsi. licet.
h ¶ *Vsus suos.*] scilicet vltra victum & vestitum, forte in patrimonio augendo vel conseruando. facit de pig. c. 3. & patet quòd isti fructus etiam separatos a solo suos non faciunt. De alijs clericis & prælatis not. de offic. ordi. præsenti. lib. 6.
i ¶ *Largitione.*] in uita & morte.
k ¶ *Non ad alium.*] etiam pium. & est huic simile de appel. cap. 3. & ibi concord. de hoc in prima glos. & bene facit ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 1. cum concor. primæ glossæ: quandoque tamen rebus vtimur ad aliũ vsum quàm fuerint inuentæ. de pœnis, quamuis. lib. 6.
l ¶ *Sedis Apostolicæ*] Nota per hanc litteram solum Papam alterare posse vsum illorum quæ per fideles donata sunt uel relicta. & addendus est iste casus ad alios. de offi. leg. quòd translationem. 8

Vide Tur recrematã in c. hæc sedl. 47. dist. vbi plura refert quæ à solo Papa non possũt.

vide qđ ibi dixi in gl. vlt. nec. & qđ statim dicā sup ver. cōmittat.
a ¶ *Reprobamus.*] concor. ẜ. ead. compil. de æta. & quali. vt hi qui. cum suis concor. Si autem expresse non reprobasset consuetudinē, puto q̄ durasset sicut statutum, de quo sequitur de constitutionibus. c. 1. lib. 6.

k ¶ *Annis singulis.*] per hanc literam uidetur quòd etiam non petitam teneatur offerre, aliàs si terminus statutus non esset (pone exemplum supra ead. compil. de testa. c. vnico.) satis uideretur sufficere quòd hoc faceret cum requisitus [a] esset. de iureiur. c. breui. & facit quod not. de elect. cupientes. §. si uero. in 5. glos.

[a] Idem Zabarella & Panormitanus hic. & Alexander cōsil. 1. nu. 4. lib. 7.

bamus [a] penitus) hoc fuerit obseruatum: nisi in illorū fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionē [b] sit de rectore locis huiusmodi prouidēdū. Sed eorū gubernatio uiris prouidis, idoneis, & boni testimonii committatur [c], † qui sciant, velint, & valeant [d] loca ipsa, bona eorum ac iura vtiliter regere, † & eorum prouētus & redditus in personarum vsum miserabilium fideliter dispensare, & quos in vsus alios bona prædicta cōuertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus sub obtestatione diuini iudicij illorum ad quos dictorum locorum cōmissio † pertinet, cōscientias oneramus. Illi etiam quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio cōmittetur, ad instar tutorum [e] & curatorum iuramentum [f] præstare [g], ac de locorum ipsorum bonis [h] inuentaria [i] † conficere, & ordinarijs seu alijs quib' subsunt loca huiusmodi vel deputādis ab eis, annis [k] singulis de administratione sua teneantur reddere [l] rationē. Quod si secus a quoquā fuerit attentatū [m]: collationē, prouisionē, seu ordinationē ipsā carere decernimus omni robore firmitatis.

¶ *Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia religiosorum vel militarium ordinum. hoc dicit.*

¶ Præmissa [n] vero ad hospitalia militarium [o] ordinum, aut religiosorum etiam aliorum [p] extēdi minime uolumus: quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctæ obedientiæ virtute mandamus, vt in illis secūdum suorum ordinum instituta & antiquas obseruātias prouidere pauperibus & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorū arcta † districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis.

¶ *Conseruat antiquas consuetudines talium locorum circa diuina officia & sacramenta. Ioan. And.*

¶ Cæterum [q] nostræ intētionis existit, quòd si qua sint hospitalia, altare [r] vel altaria, & cœmeterium ab antiquo habentia: & presbyteros celebrantes & sacramēta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales [s] rectores consueuerint in illis exercere præmissa, antiqua cōsuetudo seruetur, quo ad exercenda & ministranda spiritualia supradicta [t].

TITVLVS XII.

De iure patronatus.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Si præsētatis ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non cōsueuerunt omnia onera supportare, nō assignetur intra terminum competentē congrua portio, diœcesanus eam assignare debebit: Quod locum non habet, quando onera sunt per patronos supportanda. hoc dicit. Zabarella.*

b ¶ *Electionem.*] per superiorē confirmandā.

¶ *Glos. seq. ponit lecturam quā dicit consuetudine nō approbari, & declarationem ponit.*

c ¶ *Committatur.*] si intelligeretur ad tēpus, scilicet quādiu placuerit committenti; tunc esset litera illa clarior, quæ scilicet prohibuit illa in beneficiū cōcedi, quasi diceret, beneficia de sui natura sunt pp̄etua. 55. dist. præcepta. iste vero erit tēporalis ad instar tutorum & curatorū, de quib' sequitur, & præsidentiū ciuitati Romanæ, de quibus de electione. fundamēta. lib. 6. vel alijs ciuitatibus vel uniuersitatibus. de quibus satis scripsi post Hosti. de iud. c. fin. facit ad hoc ẜ. ea. compil. de sup. neg. præla. c. vnico. in princip. ibi, committere. & quod ibi dixi. consuetudo nō recipit hāc literā, immo, ita hodie sicut olim instituuntur pp̄etui rectores in locis talibus: & facit litera, regere, quæ sequit: declaranda esset in hoc mens huius literæ.

d ¶ *Valeāt.*] ẜeū effectu. supra de cle. non resi. c. 3. & 4.

¶ *Glos. seq. ponit formam iuramenti tutorum & curatorū, & quibus dentur.*

e ¶ *Tutorūet curatorū.*] iurāt enī isti facere utilia pupillis vel adultis quib' deputātur & præter mittere inutilia ipsorum, etiā res & personas ad commodū & vtilitatē eorū bona fide custodire & saluare, inuentariū de rebus eorū facere, & administrationis suæ rationē tēpore debito reddere cū residuorū resignatione: eo saluo q̄ semper vti ualeāt veritate. qđ vide in Spe. de tut. in 1. col. & probat C. de epi. audiē. l. de creationib. C. de curato. furio. l. fin. cū similibus. Tutor aūt datur pupillo. curator adolescenti. & interdum maiori furioso vel prodigo, vel his similibus. datur etiam bonis & ad causas & lites, de quibus omnibus in Spec. de curatore.

f ¶ *Iuramentum.*] concordat infra de hæret. cap. 1. §. porro.

¶ *Glos. seq. notat istos ad satisdandum non arctari, & dat simile.*

g ¶ *Præstare.*] Not. quia de satisdatione nil dicit, ad quam tñ tutores & curatores tenētur, tusi sint testamentarij, vel ex inquisitione dati. C. de tutore vel cura. qui non satisde. l. in dubium. & l. nō omnium. de curatore furioso l. fin. instit. de satisda. tuto. in prin. & sic soli legitimi, & sine inquisitione dati satisdant. & ibi de hoc: & in Spec. de tuto. §. si autem. ver. horum. cum autem isti rectores ex inquisitione dentur, merito satisdatione non onerantur. facit C. de episcop. & cle. orphanotrophos. in princip. nisi propter vxorem & filios suspectus esset. vigesimatertia dist. de Syracusanæ. sed tali suspecto committi non debet, vt supra.

h ¶ *Bonis.*] mobilibus & immobilibus. de testa. relatum 2. ff. de verborum signifi. bonorum.

i ¶ *Inuentaria.*] quæ aliàs repertoria dicuntur. ff. de admi. tu. tutor qui repertorium. & ad hoc tutores & curatores tenentur. C. de admi. tuto. l. tutores 2. de cura. fu. l. fi. & formas diuersorum inuentariorum vide in Specul. de instr. edi. §. fi. & de his ib. ver. sunt etiā.

¶ *Glos. seq. soluit dubium respondens contrario.*

¶ *Glos. seq. signat contrarium: ponit opinionem & soluit.*

l ¶ *Reddere rationem.*] Cōtra. C. de epi. & cle. orphanotrophos. 10 fi. & authen. de eccle. tit. §. pen. coll. 9. vbi dicit tales ad rationem reddendam nō teneri. Sol. illud correctum per authent. posterior. de san. epi. §. œconomos. coll. 9. ita ibi soluit glo. Tu dic uertua primas leges non correctas, sed loquuntur de ratione reddenda orphanis vel pauperibus ad quā isti non tenētur, quod sonat ibi textus, dicēs q̄ nō subiacēt tutelaribus vel curatoris rationibus. §. œconomos. loquit expresse de ratione reddēda episcopo, ad quam tenēt, vt ibi & hic: sed hoc ibi addit, q̄ singulis annis ad hoc teneāt.

m ¶ *Attentatum.*] scilicet quia conferuntur in beneficium secularibus clericis vel personis, non talibus, vt dictum est supra.

n ¶ *Præmissa.*] scilicet de suppletione ordinariorum, etiam quo ad exempta, quòd non cōferantur in beneficium, de iuramento, inuentario, & ratione reddenda.

o ¶ *Militarium.*] vt sancti Ioannis Hierosolymitani sanctæ Mariæ Theutonicorum, Calastrensium, & similium.

p ¶ *Aliorū.*] sunt quædam religiones super hospitalitate fundatæ, vt Cruciferorum: vel dato q̄ non sint ad hoc fundatæ, habent tamen hospitalia.

q ¶ *Cæterum.*] quarta pars.

¶ *Glos. seq. ponit duas hospitalium species, & remittit.*

r ¶ *Altare.*] talia hospitalia cum ecclesia vel altari, cœmeterio vel alio iure parochiali, vel quæ aliàs sint perpetua & religiosa, erigi non possunt sine auctoritate diœcesani, aliàs tamen quilibet domum suam vel partem domus ad hospitalitatem pauperum disponere posset: sed tunc pœnitere posset. & uide quod dixi eod. tit. ad hoc. super prima glos. & quod not. Hostien in summa de regu. §. 1. vers. quid de rusticis. ex quo autem hospitale est locus religiosus, & auctoritate episcopi deputatus, bene possunt talia sibi accedere. supra ead. compil. de præben. per litteras.

s ¶ *Parochiales.*] scilicet in quorum parochiis constructa sunt hospitalia, pro quibus facit ius commune. de præscrip. ex transmissa. & de reli. spo. ad decimas. lib. 6. statur tamen consuetudini. Licet ergo hospitale & ipsius familia & pauperes ibi degentes sint de parochia matricis ecclesiæ. potuit tamen præscribere hospitale, quòd per proprium sacerdotem illis spiritualia ministrentur.

t ¶ *Supradicta.*] concor. vigesimaquarta quæstione prima, pudenda. de elect. nihil est. in fine. & facit infra de priui. c. 1. in fine.

DE IVREPATRONATVS.

¶ *Vidimus supra de præbendis, & dignitatibus & alijs beneficijs clericorum tam secularium quam religiosorum: uerum quia nonnunquam in dictis beneficijs est effectus præsentationis, & aliquod ius, quod patronis debetur: io ponitur rubricam, de iurepatronatus.*

Vicon-

Margin notes: Vide Petrum in cap. In nostra. consol. de rescrip. & Oldrad. cōsil. 146. — Al. constituatur. — al. gerenda. — al. gubernatio. — al. inuentarium. — al. in illis partibus, &c. — al. ecclesiastica. — Hospitaliū magistri pauperib' rationem reddere nō tenentur. — Tutores & curatores quid iurare teneant. — Tutor & curator quibus dātur. — Tutorum, quidem tenentur satisdare, quidam non. — Inuētariū & repertorium idē. — Hospitalia de cuius licentia sunt erigenda. — Hospitalis cuius parochiæ sunt. — Continuatio.

CAP. I.

Vt constitutio[a], quæ ad ecclesiam aliquã, quęuis etiam ad exemptorũ pręsentationem admitti consuetudine nõ obstante[b] contraria prohibet, nisi præsentato de prouentibus eiusdem ecclesię, talis coram dioecesano portio fuerit assignata, vnde iura possit episcopalia soluere, & sustentationẽ habere[c] congruam sicut expedit[d], obseruetur; ipsam declarare,[e] ac[f] quędam adiicere consulta huiusmodi sacri cõcilij approbatione prouidimus, Dioecesanis[g] sub obtestatione diuini iudicij districtius inhibẽtes[h], ne præsentatum[i] aliquẽ per quamcumque personam ecclesiasticam ius[k] pręsentan-

V *constitutio.*] Præsupponendum est qd dicitur in c. de monachis. de præbendis. in antiq. videlicet q si aliquibus religiosis vel clericis cõpetant ecclesiæ quamũ ad proprietatẽ, forte ex donatione capituli vel cõuentus facta cũ consensu episcopi vel abbatis. & eũ causa rationabili, scilicet pro alimẽtis religiosorũ, & isti religiosi pſentant episcopo clericũ secularẽ, quem appellamus uicariũ perpetuum vel rectorẽ: ratione curæ eps nõ debet instituere aliquẽ nisi sibi cõstet, q ipse præsentatus habeat portionẽ seu pẽsionẽ à dictis religiosis vnde decenter possit viuere, & soluere iura episcopalia. & hospitalitatẽ tenere. Secundo pręsupponendũ est qd dicitur in c. 1. eod. tit. in 6. videlicet, q illud c. intelligitur etiam si monachi sint exẽpti a iurisdictione episcopi. istud cap. venit quodam modo executiue: quia ponit quid iuris si patroni præsentantes nolint assignare pensionem decentem ipsi vicario perpetuo.

Casvs. Fuit à nõnullis in cõcilio Viennensi propositũ, q cap. de monachis. alleg. & c. 1. eod. tit. in 6. erat quasi nullius efficaciæ, eo q nõ prouidebat si religiosi nollent assignare certã pensionẽ dictis vicarijs: vnde conciliũ primo prohibuit episcopis, vt nõ instituerent aliquem vicarium ad præsentationẽ religiosorũ patronorum, nisi prius eidem vicario fuerit assignata certa portio: Et si patroni nolint portionem illã assignare: tunc epus debet eis præfigere terminũ ad assignandũ huiusmodi portionẽ, & termino elapso facultas assignãdi huiusmodi portionẽ deuoluit ad ipsum in pœnã patroni: quæ pœna est ista? quia forte episcopus assignabit prædium vel partẽ parochię, quę erat magis propitia ipsis religiosis: & debet episcopus pcedere cum summa cõsciẽtia in assignatione huiusmodi, ita q non inducat odio, prece, fauore, vel pretio. Sed quæritur, vtrũ ista sint vera indistincte, videlicet q episcopus non debet vicarium instituere, nisi prius fuerit sibi assignata portio cõgrua? Dicit quod nõ est verũ indistincte: quia in aliquibus prioratibus ipsi religiosi supportant omnia onera, quia soluũt iura episcopalia & tenent hospitalitatẽ, idest tractant vicariũ honeste tamquã hospitem, & non tenentur assignare aliquã portionẽ: sed sufficit q teneant vicariũ honeste tam in uictu quàm in vestitu, vt non uituperetur sacerdotale officiũ. Not. q cũ ecclesia competit ad clericos ex donatione episcopi cum cõsensu capituli, cuius donationis effectus est, q omnes redditus & omnia temporalia pertinent ad clericos, ipsi clerici tenent assignare congruã portionẽ ipsi vicario ppetuo vnde possit viuere, iura episcopalia supportare, & hospitalitatẽ tenere.

Not. q si religiosi vel clerici nolint assignare congruã portionẽ, episcopus potest illi assignare, & de hoc Papa onerat conscientiã episcopi. Not. q si religiosi supportent onera illius ecclesię, tunc non tenẽtur assignare portionẽ siue pensionẽ ipsi vicario, sed sufficit q uicariũ habeãt honeste tractare. Not. casum in quo cessat priuilegiũ exẽptionis, sic q religiosi exẽpti subsunt episcopo: puta si nolint decẽter tractare uicariũ perpetuũ. Not. q institutis in beneficijs debet assignari vnde possint habere congruã sustẽtationẽ, & iura epalia soluere: subaudit Pan. & alia incũbẽtia supportare. de pben. de monachis. & eo. tit. c. 1. lib. 6. Et quę dicat̃ sufficiẽs portio istorũ, no. de præb. extirpãdæ. 21. q. 1. c. 1. de res. cũ adeo. Not. q debet assignari terminus cõpetẽs habẽtibus pſentare, intra quẽ puideãt de cõgrua portione. de hoc in glo. in ver. cõpetẽtẽ. Zaba.

Prima glos simul summat & diuidit, item remittit, & exponit.

a *Vt constitutio.*] in prima exordium, in quo expedientiam obseruantiæ antiqui iuris pro constitutionis causa ponit. in secunda constitutio, ibi: *Dioecesanis.* quæ tria facit: primo prouidet circa assignationem partis prouẽtuum ecclesiarum faciendam prælatis, vel vicarijs ipsarum, per patronos ecclesiasticos, qui non solent ipsarũ onera supportare. secundo ibi: *Sane.* circa illos patronos, qui solent supportare prædicta. Tertio ibi: *Ad quæ.* circa executionem constitutionis dat potestatem dioecesanis, & tollit obstantia. determinat opiniones de quibus dicam super uerbo, *Deuoluatur.* & hic, Vt. potiutur cautatiue. sic de appel. vt debitus. vbi dixi.

Constitutio Clementis 4. de præben. c. 1. lib. 6. quæ supplet constitutionem Alexandri, eod. tit. de monachis. circa exemptos, & consuetudinem reprobandam, de qua sequitur.

b *Non obstante.*] concor. de præben. extirpandæ.

c *Habere.*] & reliqua incumbentia onera supportare. vt in prædictis iuribus.

d *Expedit.*] ecclesiarum vtilitati, & animarum saluti, vt ibi.

e *Declarare.*] hoc facit j. § fine.

f *Adijcere.* adijcit circa formã inhibitionis. Itẽ determino statuẽdo, de præsentato instituendo, de assignatione post terminũ per ordinarium facienda, & illud qd habetur in fine.

Gl. fo. quærit et soluit.

g *Dioecesanis.*] quid de inferioribus ad quos spectat institutio, quod esse potest de offi. dele. sup eo. de cler. peregr. c. ij. de pręben. referẽte. ȝ. ea. cõpi. de præben. si de beneficio? Soln. in quantũ ponit hæc decr. ius nouum, in illis non habet locum: aliàs simpliciter dixisset, ordinarijs. simile ȝ. ea. com. de sequestr. pos. c. vnico. de statu reg. c. 2. ȝ. tit. prox. c. 2. post princip. j. de priui. c. 1. de pœnit. & remis. cap. 1 & tunc tales comprehenderet. de offi. ord. ordinarij. in prin. lib. 6. & qd ibi not. Nec potest negari quin seriose dioecesanos exprimat: cũ hoc sit hic octies repetitũ, nec mirũ quia decre. de monachis. & decre. 1. lib. 6. de pben. de dioecesanis etiã expresse loquuntur. sic ȝ. ea. cõp. de sup. neg. præla. c. vnico. de so. cõpe. quãuis. §. uolumus. de vi. & hone. cleri. c. 1. in prin. & qd ibi dixi. Inferior ergo prælatus habẽs instituere, ad dioecesanum recurret, vt terminũ statuat ad assignationẽ. facit prin. huius c. q si non fiat per inferiorẽ ad quẽ spectat, admittetur institutus, & per dioecesanos fiet assignatio. & reliqua hic expressa. & est simile quod de literis cõmendatitijs scripsi in prædi. decret. fin. de cleri. pere. super. vlt. glo.

Glo. seq. primo dicit quod addit, quærit quid si contra fiat, alleg. quòd valeat, secundo quòd nõ valeat, respondens ad quædam contraria: tertio soluit tenendo primum, & contrarijs respondet.

h *Inhibentes.*] hic addit fortiorem expressionẽ inhibitionis: Scripserat enim Alexã. ter dioecesano, q prouideret, q nullũ, & c. Clemẽs quartus statuerat & mandauerat constitutionẽ inuiolabiliter obseruari. hic Clemens quintus inhibuit districte sub obtestatione, &c. Sed quæro qd si ȝ hanc inhibitionẽ dioecesanus admittit pręsentatũ, assignatione nõ facta? Vr q ualeat. de pben. dilectus 2. de concess. præb. si soli. in prin. & facit qd not. de offi. ord. Romana. ad fi. lib. 6. & eod. lib. de immu. eccle. decet. ad fi. ca quo nõ appouit decretũ, vt ibi. & facit de desp. im. impu. ad dissoluendũ. in fi. Item cũ hæc principaliter fauorem epi & instituẽdi recipiãt, vt ȝ. in princ. possunt suo renũtiare fauori. de regula. ad Apostolicã. C. de legibus qd fauore. & facit ff. de no. op. nunti. l. 1. §. & post operis. Cõtra de elect. puida lib. 6. vbi non ualet cõfirmatio facta, illa inquisitione omissa, quæ pmitti debebat: ita nec hic ualeat nõ præmissa hac assignatione. ad idẽ eo. ti. c. fi. vbi omissio citationis vitiat cõfirmationẽ. Itẽ cõtra hoc eod. tit. cum dilectus. vbi non ualet collatio post inhibitionẽ legati. Ad idẽ pręd. decre. si soli. ver. aut. vbi inhibitio executoris ad cõpellendum sufficit etiã sine decreto: nã plus operatur expressa inhibitio q̃ mandatũ,[a] vt ibi patet. & sic respõdetur ad principiũ ipsi decreta. & decr. dilecti. in ȝ. iisi allegatarũ. Itẽ nõ obstat q hic nõ apposuit decretũ: q a sufficit legislatorẽ aliqd phibuisse, & c. C. de legibus. non dubiũ. de reg. iur. quæ ptr., li. 6. cum concor. Nec est verũ q hic versetũ solũ fauor instituẽtis & instituti, immo versat fauor ecclesiarũ & salus animarum, vt patet in dec. 1. de præb. & sic renũtiare nõ potuerũt. facit qd dicit post Inn. & Ho. & Cõp. de rescrip. cũ dilecta. sup 4. glo. Per hoc vr q institutio vel cõfirmatio nõ ualeat, puta q cum dioecesanus nõ recipiat potestatẽ cõfirmandi ab hac cõstitutione, sed det cõstitutio iurisdictionẽ habẽti certũ modũ sine decreto, q cõfirmatio ȝ hãc inhibitionẽ facta ualeat[b]: & q hoc sit de mẽte, colligo per uerbũ præcesis, sub obtestatione, &c. Fateor tñ q puotẽdus est faciẽs, vt in decr. si soli. cũ concor. facit j. de Iudæis, cap. vnico. Ad decre. prouida. respondeo q ibi ordinarius recuperat iurisdictionem per constitutionem Gregorij, quamuis. eod. tit. sed modificatam. si ergo modum non seruet, deficit iurisdictio. facit ff. de transac. cum hi. §. si prætor. & de re. eo. qui sub tu. vel cur. l. magis. §. si æs alienum. Ad decre. vl. eo. ti. dico q ex vi decreti nõ valet ibi cõfirmatio, quæ aliàs valuisset. In decr. cũ dilectus. & decr. si soli. uer. aut. erat ius alteri acquisitũ pro quo scribebatur. Lex, nõ dubiũ. loquitur in his quæ habent perpetuã prohibitionis causam, vt not. de spon. duorũ. tua. quæ hic cessat: nam etiã post institutionẽ assignatio fieri potest, vt sequit̃. & ad hoc adde qd notat ȝ. ea. com. de sequest. pos. c. vnico. ver. a qua.

i *Præsentatũ.*] instituendũ ad regimẽ ecclesiæ, vel cũ a populi.

k *Ius præsentandi.*] nõ nudum, sed una cum dominio temporalium, vt j. §. fine. aliàs non fieret assignatio ista: quia rector totum haberet

Appellatione dioecesanorum non veniunt inferiores prælati, vt de Abbat. in c. cum olim. in c. not. extra de præsu.

In antiquioribus codicibus constanter legitur in: ac et quadam, &c.

[a] Actum est ita mandatum ac si ornat, & sic contra decretum, vide per Decium in c. cautamus testimonij. in 4. colu. in fine, de offic. deleg.

[b] Vide ad hãc glossam Decium in c. de causis. de offi. deleg. & latius alium et per Petrũ dum in c. qua frõnte. de appell. unde solum in ex parte. de consti. & in c. cum dilecta. de rescrip.

haberet. ſuper quo uide quod ſcripſi de præben. de monachis. ſuper fin. vlt. glo.
a ¶ *Competentem.*] de elect. c. 1. de appel. cum ſit.
b ¶ *Coram*] vide qđ ſuper hac dictione not. de elect. vt circa. li. 6.
c ¶ *Terminum ipſum.*] à diœceſano ſtatutum.

ꝙ aut omnia ſubeant patroni, aut omnia presbyter. facit de conſe. diſt. 2. comperimus. ff. de admi. tu. cum quæritur. Nam particularis exactio multa habet incõmoda. ff. fami. erci. l. plane. facit de exerci. act. l. 2. ĩ. de ceoſi. cum inſtantia. & hoc probat ſequens littera. (Exactio particularis multa habet incommoda)
p ¶ *Perpetuis.*] de capel. mona. c. vnico. lib. 6.

di ad eccleſiã aliquam habentem admittant, niſi intra certũ terminũ competentẽ[a] per diœceſanos ipſos[†] præſentantibus præfigendũ, ipſi præſentato fuerit corã[b] eis (vt præſcribitur[c]) congrua de prouentibus eccleſiæ portio aſſignata: Quam ſi forſan ijdem præſentãtes intra terminũ[c] ipſum aſſignare neglexerint, ne factum eorum noceat[d] præſentato: ſtatuimus, vt extunc[e] diœceſani debeãt præſentatum (niſi aliud canonicũ obſiſtat) admittere, & in pœnã[f] præſentantium ad diœceſanos ipſos poteſtas aſſignationis huiuſmodi deuoluatur[g]. Præcipimus autem diœceſanis eiſdem ſub ipſius obteſtatione diuini iudicij, ipſorumque conſcientias oneramus[h], quòd moderationẽ[i] portionis[†] ipſius debite faciant, nec odio[k] vel fauore, vel aliàs[l] in pluri vel minori[m] circa illã ſcienter excedant. ¶ Sane[n] in prioratuũ vel aliorum tam regularium quàm ſecularium locorum eccleſijs, in quibus religioſi vel alij ad quos eorum redditus pertinere noſcuntur, prędicta conſueuerunt onera ſupportare: prẽmiſſa nullatenus obſeruentur[o]: ſed onera omnia, quæ eccleſiarum ipſarum perpetuis[p] presbyteris, aut vicarijs[q] incumberent ſi dicta eis aſſignatio facta eſſet, religioſi & alij ſupradicti plene ſubire[r], ac presbyteros, ſeu vicarios ipſos decenter[s] tractare, necnon ſuſtentationem eis præſtare[t] ſufficientem[u], & cõgruã teneantur. ¶ Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obſeruationẽ[x] debitam aſſignationis per diœceſanum in caſu alio[y] (vt præmittitur) faciendæ, religioſos prædictos & alios quoſlibet à diœceſanis eiſdem eccleſiaſtica[†] volumus cenſura compelli: Non obſtantibus exẽptionibus aut alijs quibuſlibet priuilegijs, conſuetudinibus[z], vel ſtatutis, quæ circa præmiſſa[a] vel eorum aliquod religioſis ipſis, aut alijs in nullo volumus ſuffragari.

¶ Idem.

¶ *In plures hæredes vnius ex pluribus patronis tranſit iuſpatronatus per ſtirpes. hoc dicit. Zabarella.*

CAP. II.

PLVRES[*][†]

d ¶ *Noceat.*] facit de elect. publicato. & ad ea q̃ ibi ſcripſi in 10. q.
e ¶ *Ex tunc.*] id eſt, lapſo termino. & extremum tempus deſignat. ff. de condi. & demonſtra. l. 4. in fine.

(† Alias epiſcopos.)

(† Aliàs permittitur.)

¶ *Glo. ſeq. ponderat litteram per id quæſtionẽ ſoluẽs: ſecundo quærit, & ſoluit.*
f ¶ *Et in pœnam.*] nõ dicit, & poſtea in pœnã nec ſupra. proxi. dixit, prius debeant per quod dico ꝙ dũmodo lapſus ſit terminus non attento ordine huius litteræ, ſicut aſſignatio patronorum præcedit inſtitutionem, ſic & diœceſani prius poterunt aſſignare, & poſtmodum inſtituere. faciunt not. de reſcrip. cum dilecta. in 4. glo. & ſic illud, ex tunc, quòd præcedit, determinat uerbũ, debeãt, & verbũ, deuoluatur. Sed in quo eſt hic pœna, cũ nihil uideatur referre, an per ipſos, an per epiſcopum hoc fiat ex quo modus non exceditur? Sol. aſſignabit forte epiſcopus tale prædium quod ſibi tenere uoluiſſent: perditio ergo electionis eſt hic pœna. facit de præben. ſi pluribus. in fin. lib. 6. ff. de leg. 2. ſtatuliberũ. §. Stichũ. & eſt ſimile de ſup. negli. præla. c. vnico. ea. cõpil.

(† Aliàs præſtationis)

¶ *Gloſſa ſequens ponit duas opiniones hic decíſas.*
g ¶ *Deuoluatur.*] Tan. Goffr. Inno. & Hoſt. dicebant de præben. de monachis. ꝙ ſi monachi aſſignare nollent hanc portionẽ, ep̃s elapſis ſex menſibus ordinaret eccleſiam, per decr. ſicut. de ſup. negl. præla. Sed Archid. in decr. s. de præ. lib. 6. dicit decr. ſic loq. in defectu præſentati, non in defectu prouentuum, quare dixit ep̃m hoc caſu non poſſe eccleſiam ordinare, ſed coget illos ad aſſignationem faciendam. hodie melius prouiſum eſt per hanc litteram.
¶ *Gloſſa ſequens allegat duas concor. & dubium ſoluit.*
h ¶ *Oneramus.*] Concor. ĩ. de vo. c. fin. vbi cõcor. de hoc ĩ. tit. proxi. c. vlt. §. vt autẽ. in fi. ĩ. de hæret. c. 1. poſt prin. Et per hanc litterã & ea quæ not. de reſcr. ſtatutũ. §. aſſeſſorẽ. lib. 6. vr ꝙ per patronos vel presbyteros nõ poſſit ep̃o qõ referri, & ꝙ ſi appellarent patroni, dicentes ꝙ exceſſit; vel presbyter, dicens ꝙ portio nõ ſufficit, ep̃s nõ deferret: fateor tñ ꝙ ſuperior ad quẽ appellatũ eſt, emẽdaret quod male factũ eſſet. ĩ. de appel. paſtoralis. in prin. Idẽ puto cũ ante lapſum termini eſt contentio inter patronos, qui dicunt portionẽ antiquã vel auctam per ipſos ſufficere, & epiſcopum hoc negantem.
i ¶ *Moderationem.*] id eſt, moderatam taxationem, hoc dico, quia moderationis verbum diminutionem ſapit. de verb. ſig. c. fin. & eſt huic ſimile de elect. cupientes. poſt prin. lib. 6.

(Moderatio ſapit diminutionem.)

k ¶ *Odio vel fauore.*] præſentati, vel præſentantium.
l ¶ *Vel aliàs.*] puta præmio vel timore. 11. q. 3. quatuor. de re iud. cum æterni. lib. 6. ĩ. de hære. c. 1.
m ¶ *Vel minori.*] cõcor. de offi. cuſto. c. 1. & quod ibi not. in 3. gl.
n ¶ *Sane.*] hic declarat prædicta omnia, vt ĩ. dicam.
¶ *Gloſſa ſequens rationem reddit, infert, ſed tenet contrarium.*
o ¶ *Obſeruentur.*] ex quo enim præſentati & inſtituti non ſuſtinẽt onera, ſed procurationem, cathedraticum, & alia iura ep̃alia, & hoſpitalitatis onera, & his ſimilia ſubeunt patroni, non fiet aſſignatio prædicta etiã pro ſuſtentatione rectoris, vt ſequitur. Si ergo aliqua onera, puta procurationum ſubeunt patroni, reliqua ſubit presbyter, vr ꝙ aſſignatio fieri debeat ſufficiens pro his oneribus tantum, quæ ſubit presbyter. facit de præſcrip. accedentes. de ſtatu mo. in ſingulis. de deci. tua. 2. puto enim hoc eſſe de mente horum iuriũ,

q ¶ *Vicarijs.*] repete perpetuis. de offic. vica. ad hæc.
r ¶ *Subire.*] teneantur, quod ſequitur.
ſ ¶ *Decenter.*] hoc reſpicit honeſtatẽ. de vo. magnæ. honeſte ergo locabitur in ſede. de exceſ. præla. c. 1. & ma. & obe. ſolitæ. & honorabitur in eis ſacerdotale officiũ. de hære. cum ex iniuncto. verb. licet autem. 95. diſt. eſto.
t ¶ *Præſtare.*] hic patet ꝙ etiam pro ſuſtentatione rectoris non fiet aſſignatio.
u ¶ *Sufficientem.*] vide quod not. 21. q. 1. c. 1. de reſcri. cũ a deo. in glo. 2.
x ¶ *Ad obſeruationem.*] non poterunt ergo tollere vel minuere portionem per epiſcopum aſſignatam: facit de præben. auariciæ.

(† In quodam manuſcripto ita: Eccleſiaſtica volumus cenſura, compelli nulla paſſione ſeu cõuentione in contrariũ habita, valitura: non obſtantibus, &c.)

y ¶ *Alio.*] ſcilicet cum rector vel vicarius ſuſtinet onera, & infra tempus per diœceſanũ ſtatutum aſſignatio per patronos facta non fuit.
z ¶ *Conſuetudinibus.*] cõcor. vide ĩ. ead. compil. de ætat. & quali. vt hi qui. ad finem.
a ¶ *Circa præmiſſa.*] In alijs ergo non lęduntur priuilegia. ſic ĩ. tit. 5. c. vlt. verſi. nullo. Io. And.

(† De intellectu vide Lambertinum de iure patron. art. 12. q. 2. par. 1. nu. 5)

PLures.] Se ſummat, tria dicens. Secunda ibi, *Et vt facilius.* Tertia ibi. *Quibus.*

CASVS. Frater meus & ego habebamus ius patronat[9] in aliqua eccleſia; uolumus præſentare perſonam idoneam: certum eſt ꝙ ſi patroni diſſentiãt, tunc præſentatus à maiori parte debet inſtitui. c. quoniã. eo. ti. in antiq. Sed quæritur, vtrũ filij fratris mei habebunt quilibet ſuã uocẽ, vel utrũ ipſi ſimul habeant unã vocẽ? Dicit ꝙ ſolũ habẽt vnã uocẽ, quia iuſpatronatus competit per ſtirpes, nõ per capita. Sed quæritur, vtrũ poſſumus cõuenire inter nos vt præſentemus epiſcopo aliquẽ clericũ alternis vicibus? Dicit ꝙ ſic, vt facilius prouideatur eccleſijs. Sed utrum laicus poſſit præſentare tres clericos ſub conditione, vt epiſcopus eligat quem uoluerit? Dicit ꝙ ſic, quia poteſt laicus patron[9] uariare: ſecus ſi eſſet patronus clericus. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, ꝙ plures hæredes nõ habent niſi unam uocem, quia ſi defunctus viueret, ipſe non haberet niſi vnam uocem. Nota, ꝙ patroni poſſunt conuenire inter ſe, vt præſentent alternatis uicibus. Not. ꝙ patroni plurium eccleſiarum inter ſe poſſunt illa inter diuidere, vt ſcilicet vnus ſit patronus in vna, alius in alia, licet ſit ſecus in patronatu libertorum: talis enim patronatus inter patronos diuidi non poteſt, licet aliméntorum præſtationes diuidere poſſint. ff. famil. erciſ. l. quædam. Et primo ideo quia fortius eſt ius patronatus libertorum, quàm eccleſiarum: vnde illud non alienatur, iſtud autem ſic. Item illud tranſit in ſuos, etiam non hæredes, vt ff. de iurepatro. l. filij. iſtud non. Hoc nuls glo. in uerſi. libere. Not. dicitur patronis eccleſiæ, & dic eccleſiæ: quia ſunt & alij patroni, de quibus in glo. habemus. Not. in §. *Quibus.* de uerbo. *permittimus*, ex quo inducitur nouum ius, vt probatur hic, iuncta gloſſa in hoc uerbo, quod not. ſingulariter. Zabarella.

¶ *Glo. prima primo dicit quid prima pars determinet, recitans duas opiniones contrarias, & tertiam mediam, quam impugnat. ſecundo pro opinione reprobata inducit tres æquitates, & tria ſimilia, & unam decre. & entricationem, quæ inſurgit ex opinione hic approbata, quam explicat. tertio. ſubdit dictum Goff. quarto inducit pro opinione approbata duo iura, & æquitatem, propter quam iudicat quid uidetur faciendum.*

* ¶ *Plures.*] Se ſũmat tria dicẽs: & partes, quarũ prima pars deter-

 minat

minat notata 16.q.vlt.piæ mentis.plenius ead.q.si plures.& eod. ti.c.1.per quæ patet hic reprobari opinionẽ, quæ placere videbatũ Alan.Hug.Lau.Ioan.Tancr.Vincen.Bernard.& Goffre. quæ mihi etiam placebat. Et approbatur opinio Innoc.& Hostien. dicentiũ in præd.c.1.q in iurepatronatus sucessio fit per stirpes, non per capita: cum hoc esse debeat in linea descendẽti.institu.de hæred.quæ ab intesta.defe.§.& quia placuit.vt sic plures vni succedentes, loco vnius habeantur.ff.

Ius patronatus transit ad hæredes per stirpes.

ab vno a ex patronis b ecclesiæ relicti c hæredes d, vocem dumtaxat vnius habebũt in præsentatione rectoris e. § Et vt f facilius g prouideatur ecclesijs, non inconueniens reputamus, patronos h ipsos inter se posse libere i conuenire, de recto-

de condi.& demonst.cui fundus.& dicebat Inno.hanc æquitatem præferendam subtilitati ɔ̃riæ.ff.ad l.Aquil.ita vulneratus.in fi.ff. de insti.l.1.his concor.Roffredus Beneuentanus in libello suo, eo.tit.§.nunc de vltimo.Primi ɔ̃.Ad quod inducebat Vin.q patroni veniunt ad successionem liberti per capita, non per stirpes.instit.de succes.liber.§.sed nostra.alijs incipit, multis.facit ad hoc: quia stipulationes indiuiduæ non diuiduntur inter hæredes.ff.de ver.obli.l.2.& l.eadem.§.Cato.& l.stipulationes non diuiduntur. Archid.in prædi.c.si plures.concordare voluit opiniones, dicens opinionem Innocentij esse veram in his, qui ex diuersis causis sunt patroni. Et ita ponebat Rof.vt si vnus ex fundo, alter ex dote: Omnes.n.ex altero descendentes loco vnius habentur: qñ vero vnicus fuit patronus, tunc locum habeat opinio ɔ̃ria, vt sic inspiciamus initium. Sed licet hoc aliquantulũ mulceat aures, cui nec vr̃ hæc decr.obstare: quæ ponit plures patronos, & vnum ex pluribus, non vnum solum: tñ non video rationem quare aliud in duobus patronis ex diuersa causa, quàm ex eadem, vt si duo dederint dotem. Itẽ nec video quare magis inspiciamus stirpem primo gradu, quàm secundo vel vlterioribus. Cum igitur in hoc omnes concordent, q hoc ius est simplex & indiuisibile: Item cõcordent q in hæredes & in æqualibus partibus æqualiter transit, licet forsan vt dicebat Inno.pinguior sit vox illius qui plus habet in hæreditate: Item cum omnes concordent eum qui aliquid in dote posuit, ita patronũ esse sicut eum qui plus posuit. & de omnibus his scripsi eo.tit.c.1.mihi placebat opinio hic reprobata, quæ licet in parte haberet ɔ̃riã æquitatem, tñ expediens mihi videbatur ecclesijs, vt sicut patronis per capita debetur ius processionis, ius alimentorũ, & ius defensionis. ita per capita debeat ius præsentationis: scilicet vt quot sunt capita patronorum, tot sint suffragia vocum, & non plura. ad hoc facit eo.tit.c.3.qđ loquit etiã de hæredibus fundatorũ in pluri, & tñ dicit præficiendũ illum qui plurimorum approbatur assensu: & non plura dixit, vt scilicet si patronus sit hæres cõpatroni, solũ vnã vocẽ habeat, cuius ɔ̃riũ innuit hæc littera, vt scilicet si sit de hæredibus trium patronorum, in tribus vocibus partem habeat, vel si solus esset hæres trium, habeat tres voces. facit de re iudi.cũ olim. Et ex opinione hic approbata timeo q nascentur inextricabiles quæstiones. Pone q A. patronus, cuius hæredes habere debent pro vna voce, habuit tres filios, quorum primus B.nomine, habuit duos filios, secũdus C.nomine, habuit quatuor, tertius D.nomine, habuit sex, quo iure oẽs isti habent vnã vocẽ, eo iure habent duo filij B.tertiã illius vocis, quatuor filij C.aliã tertiã: sex filij D.aliam tertiã. Si ergo ad aperiendũ intellectum dicendorum, hanc vocem reducamus ad vnũ as. idest ad xij.vncias, & faciamus q quęlibet vncia in voce sit Bonon.grossus. & quilibet grossus valeat.xij. Bonon.paruos, quælibet stirps habebit quatuor vncias: quid erit ergo si vnus ex duobus, tres ex quatuor, & duo ex sex, præsentant Titiũ: & reliq. scilicet vnus ex duobus, vnus ex quatuor, & quatuor ex sex p̃sentant Seiũ, de numero personarũ, patet, de vncijs etiã patet: quia præsentatores Titij habẽt sex vncias & quatuor denarios. p̃sentatores Seij habẽt quinq; vncias & octo denarios: sed explica stirpẽ. Itẽ descendẽdo ad tertiũ gradũ: si vnus ex illis duobus filijs B.habeat vnũ solũ filiũ q cleric9 est, alter octo, quorũ duo etiã sunt clerici, ille sol9 habebit duas vncias, & illi octo diuidẽt alias duas. & sic quilibet ex illis octo habebit tres denarios. Itẽ si quilibet ex quatuor filijs C.habuit filios: primus quatuor, quorũ vnus cleric9: secũdus tres, quorũ duo clerici: tertius duos clericos: quartus vnũ, quatuor filij primi habent vnciã, & sic quilibet tres denarios, tres filij secundi vnciã, & sic quilibet quatuor denarios: duo filij tertij vnciã aliã, & sic quilibet sex denarios, & solus filius quarti habet integrã vnciã. Itẽ si ex tertia stirpe, scilicet ex sex filijs D. quilibet habet filios: pone quilibet ex tribus duos, & sic sex: quorũ vnus solus est clericus, & quilibet ex alijs trib9 quatuor, & sic duodecim, quorũ octo sunt clerici, quilibet ex parentibus habebit octo denarios: quilibet ergo ex duobus filijs primorũ trium habebit quatuor denarios: & quilibet ex quatuor filijs secundorũ triũ habebit duos denarios. Habemos ergo sm̃ prædicta triginta septẽ pronepotes ex duodecim nepotibus natis ex tribus filijs patroni: Finge q vacat ecclesia, & isti triginta septẽ discordant: viginti laici ex eis præsentant vnũ, decẽ & septẽ quos dixi clericos, aliũ: Tu qui dicis per stirpes deberi voces patronorũ, explica mihi casum istũ, quo iure etenim ponderas stirpẽ in primo gradu, eo iure & in vlterioribus, vt prædixi, in vncijs bene põt explificari: q̃a pars clericorũ habet sex vncias & vnũ denariũ, pars laicorũ sex vncias minus vno denario. Adhuc fortior intricatio, vbi ponit aliũ cõpatronũ habuisse totidẽ descendentes, quorũ aliqui cõcordant cũ clericis prædictis, alij cũ laicis. Et scias q si in prædicto cõputo fuissem vltra ternariũ vlus impari numero: vt v.vij.vel ix.adhuc fortior esset intricatio. Itẽ si esset intricatio tanta in pronepotibus, quanto amplior in filijs pronepotũ vel vlterioribus? qđ est dicere, si hæc intricatio est in tertio gradu, quanto maior in quarto, quinto, & vlterioribus. Itẽ si intricatio est in casu sic explicite & certitudinaliter posito, quanto maior in eo post ꝓbationes certificãdo? Pro tãto terreor de hac approbatione: nec sic terreor ꝺ eo qđ scripsi post Inno.& Host.de elect.scriptũ.sup verbo ꝓpositi: vbi dico q prælatus possit habere tertiã electionis, capitulũ tertiã, clerus tertiã: q̃a fateor vt ibi scripsi, q possit esse intricatio in calculo, nõ tñ tãta vt hic: & hoc ꝑꝑ successiuas stirpes. Dicebat ergo Gos.eo.tit.c.2.q cõsuetudo per quã in quibusdã partibus, vt Neapoli, Ius patronatus diuiditur per vncias, possit excusari, vt fiat diuisio nõ respectu iuris patronat9, qđ est indiuisibile, sed respectu portionũ sm̃ quas hæredes successerũt patrono vni vel pluribus, & nõ respectu portionum, quas contulerunt ædificando vel dotando. & potest esse vtilitas harũ diuisionũ, vt ecclesia in alendo & in honoribus magis teneatur ei à quo plus receperit, sed actus præsentandi cõis sit omnibus. Posset etiã circa gratificationem (quæ aliquando facienda est.eo.tit.cũ autẽ.) vox illius præferri, q plus cõtulit, & hoc dictũ mihi placebat. Sed vt dixi, opinio hic approbata pro qua facit de rescrip.pastoralis.in princ.de testa.licet ex quadã.ibi, non vtique.vno.&c.in tanto.habet æquitatẽ: quia absurdũ erat patronũ instituendo decẽ hæredes, forsan ad hũc finẽ, vt defraudare posset cõpatronũ actu præsentandi, quod esset si isti haberent decẽ voces.& ille vnã.& q̃a hoc ita posset cõtingere in scđo gradu, tertio & vlterioribus, sicut in primo, nõ vr̃ habere rationẽ opinio Archidiaconi. Et ꝑꝑ hanc fraudẽ vel iniquitatẽ multotiens cogitaueram, q bonũ esset statuere, q extantibus descendentibus hæredibus sanguinis ex aliquo patronorũ, ius istud nõ posset transmitti in extraneos. In hæredes vero sanguinis trãsiret per capita etiã quo ad actũ præsentationis: & tunc non conqueratur patronus de compatrono, sed de Deo creante, si plures descendentes præbuit compatrono q̃ sibi. Deficientibus vero compatronis, tũc patronus descẽdentes non habens, posset transmittere in extraneos: quibus etiam succederent soli descendentes sanguinis, & per capita. Et forsan non esset absurdum statuere, q nullo casu in extraneos, id est, non descendentes posset transmitti. vt sic facilius liberarentur ecclesiæ ab hoc iure. facit de deci.prohibemus.& c.fi.

Stipulationes indiuiduæ inter hæredes non diuiduntur.

Patrono dua iura debentur.

Ius patronatus quæstiones inextricabiles producere põt ex hæredum multitudine ad quos transit.

Ius patronatus per vncias Neapoli diuiditur.

Glossa secunda quærit, & soluit.

Plures.] quotcunque, cum sit eadem ratio, sed ad minus duos comprehendit.de reg.iur.pluralis.lib.6.cum concor.& dic plures etiam singulares: in collegiatis enim minus est dubium.de ijs quę fi.à præla.cap.ea noscitur.

a *Ab vno.*] ergo secus si plures à pluribus, vel vnus à pluribus, vt dixi in magna glossa.

b *Patronus ecclesiæ.*] habemus patronos libertorum, & patronos causarum, de quibus dixi eo.tit.super rubrica.

Patroni sunt triplices.

Glossa sequens dubium soluit.

c *Relicti.*] licet verbum, relicti, ad viuũ tabulas non pertineat.ff. de tab.exhi.l.1.ad fi.facit de so.comp.conquestus. idem tñ puto si inter viuos transferat vendendo pluribus vniuersitatem, vel permutando cum pluribus, vel pluribus donando, qui sunt modi transferendi, vt not.eo.tit.cum seculum. donationem tñ non posset facere priuatus sine consensu episcopi. vt plene scripsi eo.tit.illud.

Ius patronatus multipliciter trãsfertur.

d *Hæredes.*] sui vel extranei, cum non distinguat.de hoc.16.q.7.considerandum, & dixi eo.tit.cum seculum.

e *Rectoris.*] & clerici, cũ eadẽ sit ratio. est tñ in hoc opinio, an patronus præsentet clericum: tenet tñ quod not.eod.tit.postulasti.

Glo.seq.docet de tribus op.primã approbatã, & duas alias reprobatas.

f *Et vt.*] circa hunc ver.erat triplex opinio. Prima, q hoc fieri posset: Secunda, q non posset: Tertia, q posset de auctoritate epi, alias non. hic reprobatur secunda quam tenebat Inno.eo.tit.c.1.& tertia, quam ipse idem tenebat eo.tit.querimoniã.& approbat primam quam tenebat Ber.eo.tit.c.1.in fi.1.glossæ.& apertius ibi Tan.quod placebat Vin.Phil.& Gofr.inducebant l.quotiens.ff.de vsufru.& ff.de ser.l.via.in fine.ad idem ff.communi diui.l.communi diuidundo.§.cum de vsufructu.

g *Facilius.*] optarẽ hanc rationẽ ponderatã fuisse s̃.proxi.resp.

h *Patronos.*] omnes.facit quod not.de elect.quia propter.vers. vel saltem.aliàs iure cõi, &c.de reg.iur.in re communi.lib.6.

Glo.seq.dupliciter litteram exponit, & contrarium soluit: secundo soluit quæstionẽ. cõtra sol.alleg.tria iura quibus respõdet, & solutionẽ iustificat.

i *Libere.*] id est sine superioris auctoritate.& sic improbat quod not.Inno-

not. Inno. in decre. querimoniam. Item dic libere etiã si non vacet ecclesia. facit de dona. consultationibus. 3. ea. compil. de reb. eccle. non alie. si vna. hoc probat plurale alternis vicibus: certũ est enim ꝙ vna vice non concurrit duplex vacatio. Non obstat de concess. præb. c. si. quia illud fiebat in fraudẽ vacaturæ, hoc autẽ fit ad tollẽdã discordiã, & ad faciliorem prouisionem ecclesiæ. Et eadẽ ratione videretur patronos plurium ecclesiarum posse inter se diuidere: scilicet vt vnus sit patronus in vna, & alius in alia. vt not. Vin. eo tit. c. 1. & c. ex insinuatione. Sed 3. ff. fami. ercis. l. quædam. ff. de alr. leg. l. 3. ff. de iurepa. l. fi. per quæ patet, patronatũ liberorũ inter patronos diuidi nõ posse, licet alimentorũ præstationes diuidere possint. Sed dici posset ꝙ fortius est iuspatronatus liberorum, ꝙ ecclesiarum, vnde illud nõ alienatur, illud sic: illud transit in suos etiã nõ heredes. ff. de iurepa. filij. ff. de lib. le. Aurelio. §. Caius. istud nõ, vt scripsi post Inno. eo tit. cum seculum. Itẽ vt ibi not. permutatur patronatus cum patronatu; quare ergo pars patronatus vnius ecclesiæ cum parte quam habet compatronus in alia, nõ poterit permutari, vt quod iuris de toto, &c. de offic. deleg. pastoralis. §. 1. ff. de rei vendic. quæ de tota.

Patroni plurium ecclesiarum, possunt inter se facere, ꝙ vnus sit patronus in vna, & alius in alia.

re ab eis alternis[a] vicibus præsentando: Quibus[b] etiam ex eadem[c] causa permittimus[d], vt plures[e] ad vacantem ecclesiam possint eo modo præsentare[f] personas[g], quòd vna ex eis eligi per episcopum[h] valeat, & admitti.

TITVLVS XIII.

De censibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebãt ecclesiis per eos ante hoc concilium acquisitis, nisi priuilegio, exemptione, vel alia iusta causa iuuentur, quæ priuilegia vel exemptiones non iuuant in ecclesiis post concilium acquirendis. hoc dicit. Ioan. Andr.*

a ¶ *Alternis vicibus.*] id est, ꝙ vnus prima vice qua occurreret vacatio, alter secunda, alter tertia, has etiam vicissitudines quandoque seruant singulares personæ collegiorum in collationibus spectantibus ad collegia. de præben. c. vlt. lib. 6.

Collationes quãdoque fiunt per vices.

b ¶ *Quibus etiam.*] tertium dictum inducens ius nouum & æquissimum. quod intelligo de laicis, vt j. dicam.

c ¶ *Ex eadem causa.*] facilioris prouisionis ecclesiarum.

d ¶ *Permittimus.*] olim ergo hoc nõ licebat: bene. n. poterat laicus præsentato vno alium præsentare. eo. tit. quod autẽ. & c. cũ autem. & potior erat conditio instituti ab epõ, vt ibi. videbatur tñ eps primo teneri: qđ intellige vt dixi eo. tit. pastoralia. Si ergo licebat sic successiue accumulare, honestũ est, vt liceat etiam sic præsentare.

e ¶ *Plures.*] quotcunque, vt dixi in prin. cap.

f ¶ *Præsentare.*] simul vel successiue, licet enim cũ olim laicus præsentabat sm̃, daretur optio epõ, ipse tñ laicus instabat pro secũdo: modo vero potest relinquere hoc epĩ optioni. Et sic not. ꝙ licet electiones non possint fieri alternatiue. de elect. c. 2. lib. 6. præsentationes sic, vt hic. quod de laicis intelligo vel clericis præsentantibus ex patrimonio, in quibus locum habebat quod dixi supra.

Electiones nõ possunt alternatiue fieri.

g ¶ *Personas.*] etiam in minoribus constitutas. quod dic vt de insti. cap. 2. lib. 6. Ioan. And.

h ¶ *Per episcopum.*] vel alium instituentem, cum eadem sit ratio.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, &c.

Continuatio.

¶ *Visum est supra de iu. pat. verũ quia patronus aliquando in fundatione & etiam dotatione retinet aliquẽ cẽsum authoritate episcopi, & aliquas procurationes seu comessationes: ideo annectit rubricam de censibus, &c.*

C Vm sit.] Duæ sunt partes: quia primo, ratione præmissa ponit statutũ suũ cũ exceptione. Scđo, exceptionẽ limitat & declarat: ibi, *Priuilegia*. Imol.

Casus. Papa alicui loco religioso ecclesiam Pictauen. vel Bituricẽ. diœcesis donauit, vel forte ipse eps cum consensu sui capituli, à qua ecclesia eps consueuerat habere iura epalia, puta exigere procurationem ratione visitationis: quæritur vtrum per istam donationem ecclesia sit exempta ab omnibus oneribus & iuribus epalibus, vel vtrum religiosi illa onera teneantur soluere? Dicit Clemens ꝙ tenentur supportare huiusmodi onera, nisi velint assignare congruam pensionem vicario, vt possit illa onera supportare: & hoc verum nisi iuuarentur priuilegio exemptionis, vel alia causa legitima, tñ priuilegium vel exemptio (si qua competat) non proficit in ecclesijs post concilium acquirendis. Not. ꝙ qui sentit commodum, non debet onus recusare vulgariter: Qui sentit onus, sentire debet & cõmodum. Et sumpta sunt hæc. ff. de reg. iu. tñ melius diceretur ꝙ sumunt à iuribus vnde sumitur regula l. 1. ff. de reg. iur. Not. magis specifice cum ecclesia datur loco religioso ex donatione epi, Papæ, vel legati, tunc datur cũ omnibus oneribus suis, & hoc nisi donarent pensionem vicario, vt sustineret huiusmodi onera. Not. iuncta glos. ꝙ Papa potest priuilegiare aliquem, vt non teneatur ad procurationẽ Apostolicę sedis, vel vt non teneatur ad iura epalia. Et sic princeps potest priuilegiare aliquem à solutione talliarum, vt ille priuilegiatus non teneatur soluere talliam: tñ sm̃ doctores illam portionem nõ debet imponere alijs, aliàs peccat. Not. ꝙ vicarij constituti in beneficijs spectantibus ad monachos, nõ tenentur ad onera, sed ipsi monachi. Not. ꝙ priuilegia sunt restringenda. pro hoc hæc littera i fi. ibi, *Non extendi*. & de rescrip. c. vlt. lib. 6. de deci. c. 2. eo. lib. Zabarel.

CAP. I.

C Vm sit[i] naturæ[k] cõsonũ illos non recusare onera, qui rerũ commoda cõplectuntur: Hac in perpetuũ valitura constitutione sancimus, vt religiosi[l] quicunque pro monasterijs & ecclesijs, quæ ad eos quocunque sunt titulo[m] deuoluta, procurationes legatorũ sedis[n] Apostolicæ, ac iura episcopalia[o], & alia præstari pro ipsis antequam ad eos peruenissent, solita[p], prompte soluere studeant: nisi forsan sedis Apostolicæ priuilegio[q], exemptione[r], vel alia causa legitima[s] ab his se valeant excusare. ¶ Priuilegia vero seu exemptiones[t] huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quæ ad eos obuenire continget,

¶ *Glossa prima summat, & diuidit.*

i ¶ *Cum sit.*] Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebant ecclesijs per eos ante hoc conciliũ acquisitis: nisi priuilegio, exemptione vel iusta causa iuuentur: quę priuilegia vel exẽptiones non iuuant in ecclesijs post concilium acquirendis. Secunda: ibi, *Priuilegia*.

¶ *Glos. seq. dubium soluit inducens duo similia.*

K ¶ *Natura.*] sumptum de regula formata per modum cõuersum. ff. de reg. iur. secundum naturam. & vide de reg. iur. qui sentit. lib. 6. & dicit lex ꝙ non est ferendus qui lucrum amplectitur, &c. C. de cadu. tol. l. vnica. §. pro secundo. in fine.

l ¶ *Religiosi.*] in alijs ergo locum non habet inquantum inducit ius nouum. simile. 3. compi. de deci. c. 1. de testa. c. 1.

¶ *Glos. seq. tria exempla approbat, & tria reprobat.*

m ¶ *Titulo.*] vt dominatione. de do. consultationibus. permutatione. de re. permut. ad quæstiones. vel præscriptione. de iurepa. cura. titulo vero emptionis haberi non potest. de simo. querelam. de iurepa. de iure. & an transeat cũ vniuersitate, scripsi eo. tit. ex litteris. titulus etiã ædificationis vel fundationis nõ adaptatur huic casui.

Titulo multiplici possunt ecclesiæ ad religiosos peruenire.

n ¶ *Sedis Apostolicæ.*] de iureiur. ego N. de censi. cum instantia.

¶ *Glos. seq. quæstionem soluit.*

o ¶ *Iura episcopalia.*] de quibus de offi. ord. conquerente. 3. tit. 1. c. 1. Et vides quòd procuratio legatorum & iura episcopalia ponuntur vt diuersa: per quod patet, quòd qui ex pacto tenentur ad iura episcopalia, non per id tenentur ad procurationem prædictam.

¶ *Glos. seq. tria ponit exempla.*

p ¶ *Solita.*] vel ex impositione facta tempore fundationis. 1 8. q. 2. Eleutherius. eod. tit. quanto. de iur. pat. præterea 2. vel ex antiquo vsu. de hoc eo. tit. peruenit. vel q a res aliqua habens onus annexũ, peruenit ad ecclesiam, in quã trãsiuit cũ suo onere. 16. q. 1. si quis laic⁹, de deci. pastoralis. de pig. c. ex litteris. ff. de 3h. emp. alienatio.

q ¶ *Priuilegio.*] hoc iuuat quo ad omnia prædicta.

r ¶ *Exemptione.*] si intelligas ab epali iurisdictione, hoc non iuuat quo ad procurationes legatorũ sedis Apostolicæ, ad quas exempti tenentur. non obstat eo. tit. cum instantia. quod expone vt ibi dixi. 3 illas etiam non valet præscriptio. de præscrip. accedentes.

¶ *Glossa sequens ponit tria exempla, in primo & tertio distinguit, secundo quærit & soluit.*

s ¶ *Legitima.*] puta compositione. j. e. proxi. vers. nec compositiones. quod intellige quo ad illa in quibus valeret cõpositio. de hoc eo. tit. cum venerabilis. vel res iudicata. de re iudi. cum inter. & not. de præscrip. cum ex officij. in vlt. glo. Præscriptio non vr hic adaptari, cũ loquatur textus de his q̃ præstari solebant: noua vero præscriptio post acquisitionem illarum bene posset adaptari in his iuribus quæ sunt præscriptibilia. de præscrip. de quarta. Sed nunquid erit legitima causa si dicatur indebita fuisse? Sol. puto de mente huius constitutionis ꝙ percipiens in possessione defendatur donec probetur indebitum. eod. tit. peruenit. facit de elect. querelam. ad finem. & quod ibi not. de offi. ord. duo simul. in 3. glos.

t ¶ *Exẽptiones huiusmodi.*] intelligo generales vel à p̃dictis iuribus.

¶ *Glos. seq. alleg. 2. concor. ponit tempus concilij: quærit & soluit.*

H s a ¶ *Imposte-*

a ¶ In posterum.] Concor. de deci. nuper. simile §. ead. compi. de rescri. literas. Vides ergo q privilegia vel exemptiones, quas habebunt religiosi, etiam circa ecclesias acquirendas, non habent locum nisi in acquisitis ante concilium Viennen. De religiosis dixit quia circa seculares nil immutat ista constitutio. Et scias q concilium inchoauit anno dñi M. cccxi. die cal. Octobris. & terminatũ fuit anno sequenti 6. die Aprilis, & sic durauit vltra sex menses. Scito ergo quando acquisiuerint, scias ante concilium vel post. Quid de acquisitis durante concilio, vel post conciliũ antequam constitutiones ligarent? de quo satis dixi in proœmio, æquũ videretur q acquisita antequã ligarent constitutiones, privilegijs & exẽptionibus gaudeant per ea quæ ibi dixi.

Clementina quãdo fuerunt facta.

¶ Glossa sequens obiectionem soluit, & allegat quasdam similia.

Voluntas quandoq; est pro ratione.

b ¶ Volumus.] sit pro ratione voluntas, cum aliàs deceat privilegiũ principis esse mansurũ. de reg. iur. decet. lib. 6. cum concor. & est si §. ead. compil. de sepul. dudum § pen. in fi. & §. tit. 1. c. 1. in fi. de rescript. cap. vlt. de deci. cap. 2. lib. 6. fuit tamen motiuum, quia privilegium tendebat ad noxam. de deci. suggestum vbi de hoc.

† Vide c. cum Apostolus. ex. tra de censibus. & c. 1. & 2. eo. titu lib. 6. & omnino concilium Tridet. sess. 24. de reforma. c. 1. vbi plene de materia visitationis.

in posterum [a] volumus [b] non extendi,

¶ Idem.

¶ Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, præcipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet, statuens quòd episcopi qui in monasterijs Cisterciensis ordinis charitatiue procurantur, sint contenti cibarijs, quæ per illos sibi ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis volentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltem extra portam, quæ dicitur Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarũ fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. hoc dicit. Io. And.

CAP. II.

Ad † nostrum [c] (quod dolentes [d] referimus) peruenit auditum, quòd ecclesiarum prælati ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiue recipiantur, & eis curialiter necessaria ministrentur; cibis tamen regularibus [e] non contenti contra privilegia dicti ordinis carnes petunt, & si eis non ministrentur, auferunt violenter. Et licet in locis eisdem fiant eleemosynæ competenter, ipsi tamẽ prælati ipsis religiosis inuitis [f] alias eleemosynas faciũt, etiam in aliquibus locis in quibus procurationes non habent de cõsuetudine, vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis, licet ferris [g] non egeant, & coci eorum sui officij [h] ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec cõpositiones [i] super procurationibus inter prælatos ipsos & eos initas eis seruant: Ipsis [k] etiã in recipiendis procurationibus ita graues existunt, quòd ipsis in eorum monasterijs & ecclesijs procurationes recipientibus longi tẽporis victũ breuis hora cõsumit [l]: & dũ procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones, & accipitres secũ

spiritualitatis: tunc ipsi debent esse contenti & debent recipere victualia regularia, & ista cibaria debẽt illis tradi intra septa ipsorum religiosorum, non tñ intra portam quam regularem appellant, & hoc maxime si illa cibaria non sint consueta nec secundũ regulam ipsorum religiosorum. Et ad hoc quod supra dixi, q isti faciebãt eleemosynas, quamuis religiosi sufficienter facerẽt: Respondet, q ipsi possunt facere eleemosynas de fragmentis mensæ, hoc est, de residuo eorum quæ restant ex mensa. Et si de cetero isti prælati velint euitare indignationem sedis Apostolicæ, decet eos quiescere ab istis grauaminibus superius expressis. Nota q eps non debet recipere eadẽ die plures procurationes, nisi hoc haberet ex privilegio sedis Apostolicæ: ideo dicit textus, pluresque procurationes recipiũt vna die sedis Apostolicæ privilegio non suffulti. Nota iuncta glossa, q potest fieri compositio de & super modo procurandi & numero procurandorum, si contentio & controuersia fuerit inter procurandum & illum qui debet procurare: puta eps potest facere talem compositionem, totiens quotiens ego veniam charitatiue vos visitando, dabitis procurationem, id est alimenta pro me, & sex de meis seruitoribus, vel quatuor, vel plus, vel minus. Nota q episcopi cum visitant, non debent habere canes venaticos, nec aues: immo etiam non debent habere dum non visitant: quia omnia ista sunt prohibita clericis etiam secularibus. Nota: ibi, *Sunt nonnulli*. q tam exẽpti quàm non exempti tenentur conferre ad procurationem legati seu nuntij sedis Apostolicæ. Nota: ibi, *Charitatiue recipiantur*. quòd monasteria tenentur ad recipiendos hospites. sic & alij clerici. de præben. de monachis. de emp. & vendi. c. 1. Et dicit Lau. q ad hoc possunt per excommunicationem compelli. 44. dist. §. hinc etiam. Nota de cibis regularibus. & de hoc in glos. 3. & sunt oua, caseus, & pisces Zabarella.

A D nostrum] ¶ Præsupponendum est q aliquando patroni faciunt ordinari per episcopum, vt tali die illa ecclesia teneatur dare vnam procurationem, id est, comestionem.

Casus. A nonnullis in concilio Viennensi fuit expositũ, q epi in fundatione ordinis Cisterciensis, qui ordo est exẽptus à diœcesanis, petebant procurationes, siue comestiones quas monasteria tenebantur soluere: isti epi non erant cõtenti cibis vel epulis regularibus & cõibus ipsis scdm regulã suã, sed petebant carnes. & etiã illas petebant administrari sibi intra septa monasteriorum, quod est contra ipsorum regulam. Et cum ipsi Cistercienses non velint sibi dare procurationes, vt ipsi epi petunt, ipsi rapiunt violenter, & faciunt q plures eleemosynas de bonis religiosorũ, quamuis etiam ipsi religiosi sufficientes eleemosynas faciãt, & etiã epi istas procurationes accipiunt in pluribus locis, in quibus non debent habere de iure vel consuetudine. Item epi vt magis grauarent monasteria Cistercien. faciebant ferrari equos suos quamuis non indigerent. Item coci eporum dicebant, date mihi pecunias, ego feci coquinam, & paraui cibaria vestra domino meo, ego non teneor sibi parare tempore visitationis, immo monasteria tenentur mihi soluere, & sic iste cocus exigebat vnam quantitatem pecuniæ. Item isti epi non approbabãt compositiones factas inter prælatos super procurationibus recipiendis, immo existebant graues & rebelles, sic q multa bona monasteriorum dilaniabant & consumebant in modico tempore, & adhuc non erant contenti de procurationibus suarum personarum, sed etiam habebant magnos & paruos canes venaticos, quibus necesse erat procurationes dari. Item habebant aues venaticas, vt accipitres, & quàm plurima alia onera inferebant. Nam si religiosi non satisfaciebant voluntati ipsorum eporum, ipsi vel seruitores frangebant portas monasteriorum. Item ipsi recipiunt plures procurationes in die: quia accipiunt pecuniã loco procurationum, & non visitant quæ visitare debent, immo omittunt visitare accepta pecunia pro procurationibus, & sic ipsi prælati accipiunt & exigunt ab ipsis religiosis illa ad quæ ipsi nõ tenentur. Item sunt aliqui prælati qui quando vident q Papa mittit aliquos nuntios in diœcesi ipsorum, ipsi exigunt pecuniam pro procuratione illorum nuntiorum, & illam exigunt: saltem exigunt maiorem partem à locis exemptis & alijs locis religiosis, & hoc faciunt vt ipsi non tantum grauent presbyteros suos, & etiam vt ipsi seipsos liberent. Et illi qui ista exposuerunt in concilio, dicebant q isti prælati grauabant monasteria exempta in multis alijs, quare isti exponentes quærunt à Romano Pontifice quid fiendũ de istis? Et dicit Clemens, q si isti prælati epi veniant ad illa monasteria exempta non causa visitationis, sed charitatiue & gratia hospitalitatis

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

c ¶ *Ad nostrum.*] Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebãt exemptis, præcipue Cisterciensibus, & illa fieri prohibet, statuens quòd epi, qui in monasterijs Cistercien. ordinis charitatiue procurantur, sint contenti cibarijs, quæ per illos ministrantur. Si vero procurantur ex debito, ipsis valentibus carnes ministrari debent extra septa monasterij, vel saltem extra portam, quæ dr̃ Regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. Prima pars ponit grauamina, secunda prouidet: ibi, *Nos igitur*.

d ¶ *Dolentes.*] §. eod. compil. de statu mona. cap. 2. ver. visitatores. & ibi concor.

e ¶ *Regularibus.*] de quibus in regula B. Benedicti. 39. cap.

f ¶ *Inuitis.*] non erat ergo dicenda eleemosyna quæ de rapina fiebat. 1. q. 1. non est putanda.

g ¶ *Ferris.*] vide quod not. eo. tit. exigit. in glo. 1. lib. 6.

h ¶ *Officij.*] contra id eo. tit. Romana. §. procurationes. lib. 6.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

i ¶ *Compositiones.*] compositio † per quam tollatur procuratio debita visitanti, non valet: sicut enim visitatio per compositioné tolli non posset, ita nec procuratio quæ debetur iure annexionis, sicut de præscriptione dr̃. de præscript. cum ex officij. sed erant compositiones super modo procurandi vel numero procurandorum, quæ seruandæ erant. facit quod not. 16. q. 7. quicunque; sicut etiam super decimis fit compositio. de deci. ex multiplici.

† Procuratio visitanti debita tolli non potest per cõpositionem. vide plene Abbatem in c. cum ex officij. de præscript.

k ¶ *Ipsis.*] prælatis.

l ¶ *Consumit.*] contra id eod. tit. cum Apostolus. Refert Suetonius libro 2. quòd Tiberius præsidibus suadentibus prouincias onerari tributo, rescripsit: boni pastoris est tondere pecus non deglutire.

Pastoris boni officiũ.

Additio. Vel potius deglubere, id est, pilos euellere: ita debet esse: qui aliter legit, non intelligit.

2 ¶ Habent.]

a ¶ *Habent.*] contra id eo.tit. cum Apostolus de cle.vena.c.1.& 2.
b ¶ *Valuæ.*] de spon.consultationi.in principio.
c ¶ *Franguntur.*] an hæc liceant etiam habenti iustam causam & possidenti, cui denegatur pensio vel hospitium, vel procuratio: plene scripsi post Inno. de immu. eccle.c.2.

Vide ibidem Panormitanum.

habent a: Et nisi voluntati satisfiat eorum, valuæ b monasteriorum seu ecclesiarũ per violentiam sæpe franguntur c, & ornamenta ecclesiæ exportantur d, pluresque procurationes recipiunt vna e die sedis Apostolicæ priuilegio non suffulti: interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio nõ impenso f, & occasione dictarum procurationum ijdẽ prælati ab ipsis frequenter exigunt, quæ illis soluere non tenentur, intolerabilia eisdem grauamina cumulantes. Sunt g & nonulli, qui procurationes nuntiorũ Apostolicæ sedis, aliaque extra ordinaria onera exemptis, & alijs religiosis pro maiori parte imponunt: vt se ac presbyteros liberent seculares religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minime assumentes g: In multis etiam alijs h præfati prælati, exempta monasteria, & ipsorũ ecclesias vtroq; i illis iure subiectas, grauant in procurationibus recipiẽdis, & oneribus insolitis imponẽdis. Nos igitur super his volentes de opportuno remedio prouidere, sacri approbatione concilij duximus statuẽdum, vt si episcopi non causa visitationis, sed charitatiuæ hospitalitatis ad monasteria venerint supradicta k, victualia gratiose recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsis autẽ episcopis ad monasteria venientibus supradicta, & procurationes ibidem recipiẽtibus sibi debitas de iure communi, cõsuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali m, in domibus ipsorum n monasteriorũ, extra tamen septa ipsorum existentibus, si quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin o intra septa ipsa, non tamen intra portam, quam regularem p appellant, carnium pro congruentia temporis si voluerint q (priuilegio non obstante quocunque) cibaria ministrentur. Nec inconuenies reputamus, si fragmenta r, quæ de mẽsis ipsorum episcoporum, & suorum familiarium s colliguntur t, per ipsorũ episcoporũ eleemosynarios ibidẽ u pauperibus erogentur. Ab alijs autem grauaminibus expressis superius, prælati diligenter x abstineant, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem voluerint euitare x.

Al. sunt etiam, &c.

Alias, diligenter prorsus abstineant.

¶ Idem in eodem.

Diœcesani (quibus hoc constat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excommunicati sunt vel interdicti, publicare debent. Ioan. And.

CAP. III

PRæsenti y constitutione iubemus z, vt locorũ diœcesani contra eos, qui ab ecclesijs vel personis a ecclesiasticis pro earũ rebus b proprijs c, quas nõ negotiãdi d causa deferũt, aut deferri faciũt vel trãsmittũt, pedagia e vel guidagia suo vel alieno f nomine exigũt vel extorquẽt g in

d ¶ *Exportantur.*] hoc nõ possunt etiã collectores decimarũ. j. ea. compil. de deci. si bñficiorũ.
e ¶ *Vna die.*] cum tñ numerus procurationum nõ debeat excedere numerum dierum. eo. tit. procurationes. quod locum habet etiã in visitante plura loca, quorũ quilibet ad procurationem sufficiat. eo. tit. felicis. lib. 6.

Procurationum numerus dierum numerum non excedat.

f ¶ *Impenso.*] cõ il. eo. tit. procurationes. & c. exigit. lib. 6. eod. lib. de offic. ordi. si episcopus.
g ¶ *Assumentes.*] cõ id de reg. iur. quod omnes. li. 6.
h ¶ *Alijs.*] de quibus de excess. præla. frequens.
i ¶ *Vtroque.*] de priuileg. quoniam.
K ¶ *Supradicta.*] scilicet Cisterciensis ordinis. sñ & de alijs idem videretur, ab identitate rationis. & j. proxi. generaliter loquitur de exẽptis.
l ¶ *Gratiose.*] dicit prouerbium italicorũ, non respiciendum dentem equi donati [vnde quidam: *Quadrupedis donati dentes cernere noli*] cui conuenit, ff. de ædi. edic. ad res donatas.
m ¶ *Speciali.*] puta pacto vel onere imposito fundationis tempore, vt dixi s.c. proxi.
n ¶ *Ipsorum.*] ergo non aliorum priuatorum, vel ecclesiarum, etiam si domus essent ad hoc aptæ, nisi ipsi prælati consentirent ibi procurari.
o ¶ *Alioquin.*] idem si extra septa non fuerint domus monasterij ad hoc aptæ.

¶ *Gl. seq. alleg. vnam concor. quærit & soluit, & solutionem determinat.*

p ¶ *Regularem.*] licet ergo in partes domus quod in alia parte nõ licet de sta. mo. cum ad monasterium. Sed quid si extra portam illam non est locus aptus? Satis vr̃ quod propter necessitatem, quæ sic arctat, possint tunc intra portam illam ministrari, vt sicut propter necessitatem tempore prohibito licet carnes comedere, sic liceat ex eadem causa etiam in loco prohibito. de obser. ieiu. consilium. in fine de reg. iur. quod non est. facit de custo. Eucha. c. 1. Posset tñ dici quod cum priuilegium istorũ non tollatur intra portam, quod tunc eps sm formã priuilegij cibis regularibus debeat contentari: vbi vero non haberent priuilegiũ cõtrium, sit locus ei quod prius dixi.

Carnes licet comedere tempore prohibito propter necessitatem.

q ¶ *Si voluerit.*] honeste facerent episcopus declinando ibidem sexta feria vel sabbato, vel die qua cibaria regularia conuenirent: tamen si alio die declinant, subditi superiori inuito legem cibariorum non dabunt. 41. dist. non cogantur. & concor. de cen. cum instantia. in fine.
r ¶ *Fragmenta.*] dicta à frango, gis. panes ergo integros, qui de mensa leuantur, inuitis monachis non dabit eleemosynarius, vel capones integros, vel similia.
s ¶ *Familiarium.*] cum episcopo, vel post comedentium.
t ¶ *Colliguntur.*] in procuratione quæ datur ex debito, hoc est certum; sed in illa quæ datur gratuito, non vr̃ id inuitis monachis fieri posse, & forsan auctor de vtraque intendit, quasi fragmenta videantur esse largita.
u ¶ *Ibidem.*] ad alium ergo locum mittere non posset distribuenda illis inuitis.

x ¶ *Euitare.*] vide quod dixi j. de sentent. excom. cap. 1. in glos. Mendicantes. in fine.

PRæsenti.] CASVS. Ista Clementina venit executiue, vel est executio cap. quamquam. eo. tit. lib. 6. quia illud c. dicit quod exigentes à clericis pedagia vel guidagia ipso facto sunt excommunicati: Istud c. mandat omnibus diœcesanis, vt illos exactores denũtient & faciant publice denuntiari excommunicatos, donec & quousque venerint ad condignã satisfactionem.

Not. *deferunt*, id est, portant. Nota quod verbum, *iubeo*, est præceptiuum & obligat, vt glo. hic in verbo, *iubemus*. & per consequens infertur quod prælati non obseruantes huiusmodi clementinæ dispositionem, peccant mortaliter, vt in cap. quod præcipitur. 14. q. 1. iuncto. c. 2. de maio. & obed.

Nota ibi, *Vel personis.* quod bona clericorum gaudent eodem priuilegio cum rebus ecclesiarũ, sm Lau. & Pau.

Nota ex verbo, *negotiando*, à contrario, quod in his quæ deferunt clerici causa negotiandi, nõ gaudent immunitate. de hoc in glo. à contrario. Zabarella.

¶ *Prima glos. summat, & dicit quod declarat.*

y ¶ *Præsenti.*] Casus. Diœcesani (quib⁹ hoc constat) illos qui exigendo à clericis pedagia vel guidagia excõmunicati sunt vel interdicti, publicare debẽt. venit executiue ad decret. quamquam. eod. tit. lib. 6.

Nota quod res clericorum gaudent eodẽ priuilegio, quo res ecclesiarum s. vlt. de vita & honest. cleri. c. ecclesiarum seruos 12. q. 2. anchar.

z ¶ *Iubemus.*] ergo obligat ex præcepto. 14. q. 1. quod præcipitur. quod non bene ponderatur. simile j. ea. cõpil. de sta. mo. c. 2. de relig. do. c. 2.

a ¶ *Personis.*] vide quod dixi in decre. quamquam.
b ¶ *Rebus.*] vel personis, vt in prædicta decre. quamquam.
c ¶ *Proprijs.*] scilicet personarum vel ecclesiarum, vt sic etiã professos, qui proprium habere nõ possunt, includat. pro talibus rebus quæ ad vsum proprium portantur, etiam laici non soluunt vectigalia. C. de vecti. & com. l. vniuersi. Plures alios casus in quibus non soluuntur, vide quæ not. ff. de publi. l. 4.

Laici quandoque vectigalia nõ tenentur soluere.

¶ *Glos. seq. arguit ad contraria, & remittit; mouet dubia, & soluit.*

d ¶ *Non negotiando.*] à cõtrio datur intelligi quòd in his quas causa negotiandi deferunt, non gaudent immunitate, vt etiam not. Guli. in Specu. de immu. eccl. in fi. vbi etiam arguit cõ. emptores redditũm clericorum, qui volunt immunitate gaudere, sed ipsi etiam clerici nõ gauderent negotiationis causa deferendo, vt hic. Si autem inter leuatorem pedagij & delatorem sit quæstio, vt quia ille negat eum clericum, vel dicit res delatas negotiationis causa, vel res illius non esse, graue esset semper iudicem adiri pro fide huius rei recipienda, vnde vr̃ committendum iuramento deferentiũ vel suorum nuntiorum si personarum qualitas non dissuadeat, vel nisi de cõtrio fides haberetur in promptu. facit de iureiur. c. si. quod metu. cau. c. fin. Quo ad personam videtur sufficere si sit in habitu & tonsura clericali. per decre. si iudex. de senten. excom. lib. 6.

Pedagij ratione orta quæstio inter leuatorem ipsius & delatorem rerũ, qualiter terminabitur.

e ¶ *Pedagia vel guidagia.*] exponuntur hæc de verborum significatione. super quibusdam. & omnia ista dicuntur portaria vel vectigalia, vt ibi not.
f ¶ *Alieno.*] de reg. iur. quod alicui. lib. 6. cum concor.
g ¶ *Extorquent.*] vbi enim reciperentur ista a sponte soluentibus, non est locus pœnis. simile de simo. dilectus 2.

a Excommunicationis.] quo ad singulares personas.
b Interdicti.] quo ad ciuitates, castra, vel loca, quorum collegia vel vniuersitates delinquunt. & periculosissimum est: per quod forsan tota Italia est interdicta; de vltra Italiam testificetur experti. & vide quod dicam j. de sent. excom. grauis. in princip.
c A iure.] eod. tit. quamquam. lib. 6.

Glossa seq. supplet & remittit: secundo dubium soluit per duas rationes.

d Constiterit.] parte vocata, contra quam sit publicatio. de quo satis scripsi ea compi. de offi. deleg. c. vnico. Puto autem de hoc inquiri, & constare posse etiam in illo qui soluit de hoc non conquerente: tum quia hoc beneficium respicit fauorem ordinis clericalis, non personæ tantū, & spectat ad ius publicum. de foro compe. si diligenti. de sent. excom. cōtingit. 1. dist. ius publicum. tum propter animarū periculū, de quo præmisit, & præcipue in facto manifesto. de vsu. cum in diœcesi. de diuor. porro.

† Aliàs, de ipsis eis cōstiterit, &c.

† Aliàs, exacta.

† Aliàs ita: de celebratione Missarum, & aliorum officiorum.

e Subditis.] vicinos etiam eptos requirere possunt. 12. q. 3. curæ. de treu. & pace. c. 1. & ead. compi. de foro compe. quamuis. §. penult.
f Donec.] Licet isti restituant, & satisfaciant, vt sequitur: est tamen necessaria absolutio excommunicationis, vel relaxatio interdicti, vt in prædicta decre. quamquam. in fine.

animarum suarum periculū, & eorum à quibus ea exigūt præiudicium & grauamen excommunicationis & interdicti sententias à iure prolatas, postquam de his ipsis cōstiterit, omnino publicēt, vel à suis subditis tādiu faciant publicari, donec illi sic exacta† restituerint, & de trāsgressione huiusmodi satisfecerint cōpetēter.

TITVLVS XIIII.

De celebratione † Missarum, & alijs diuinis officijs.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Prælati ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorū debent esse solliciti, vt horis debitis in cathedralibus, regularibus & collegiatis ecclesijs Horæ canonicæ deuotè psallantur, & quòd in ecclesijs alijs celebretur conuenienter & debite diurnum officium & nocturnum. Ioan. And.

CAP. I.

Raui† nimirum turbatione mouemur, quòd ex nonnullorum rectorum negligentia, quæ dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consueuit in subditis, plerique ecclesiarum ministri modestia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo sacrificiū laudis fructum labiorum suorum in puritate conscientiæ & animi deuotiōe deberent, Horas Canonicas dicere, seu psallere, transcurrendo, syncopando, extranea quidem & plerunque vana, profana & inhonesta intermiscendo colloquia, tarde ad chorū conueniendo, seu ecclesiā ipsam absque rationabili causa ante finem officij exeundo, frequenter, aues interdū portando seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos, ac quasi nihil prętendentes de clericali militia, in corona vestibus & tonsura diuina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indeuote præsumūt. Nōnulli etiam tam clerici quàm laici præsertim in festorū certorum vigilijs, dum in ecclesijs

† De materia huius Clement. præter doctores hic, vide canonistas in c. 1. & c. dolentes extra de celeb. Missarum.

g Restituerint.] plenarie dicit decre. quamquam. quod forsan hic omittit: quasi sonet in idem verbum restitutionis & plenæ restitutionis. facit ff. de verb. signi. cum prætor. ff. de vsur. videamus a. §. in Fauiana. nec sufficeret hic cautio. concor. quod not. de elect. quia sæpe. lib. 6.
h Satisfecerint.] vide quod dixi post Inn. de cohabi. cleri. sicut.

Restitutio & plena restitutio in idē sonāt.

DE CELEBRATIONE MISSARVM, &c.

Visum est supra de capellis & ecclesijs tam religiosorum, quàm secularium, in quibus diuina officia & Missarum solemnia celebrantur: ideo, &c.

Raui.] Casvs. Concilio generali Spiritu sancto legitime congregato fuit propositum, quod plures clerici dicebant Horas Canonicas discurrendo, & quandoque verba inhonesta proferendo, & dum ibant ad diuinum officium, ducebant secū canes venaticos, & aues: vnde modicam reuerentiam faciebant ipsi ecclesiæ, & scandalum inde oriebatur: constituit concilium quod ipsi celebrent diuinum officium cum deuotione & reuerentia, & pro hoc deputauit aliquos, vt cōpellant clericos ad celebrandum cum deuotione vt decet: & cantor, vel decanus, vel Prior tenetur compellere clericos suæ ecclesiæ, & in defectu ipsorum eps. Nota: ibi, Ministri. iuncta glossa, quod clerici non beneficiati non tenentur ad Horas Canonicas dicendas, nisi essent in sacris constituti. Nota: ibi, Fructum. iuncto c. dolentes. eod. tit. in antiq. videlicet quod qui est astrictus ad dicendū Horas, illas debet dicere attente. Nota quod obligatus ad Horas Canonicas debet singulas dictiones & syllabas distinctè proferre.

Nota quod beneficiati cum ad ipsas ecclesias accedunt, debent accedere, id est ire cum humilitate. Itē debent esse honesti in corona seu tonsura & in vestibus: Vnde tonsura est rasura in superiori parte capitis: Sed rasura est in inferiori parte capitis. Nota quod in cœmeterijs non debent celebrari choreæ, nec cantilenæ dici, & multo minus in ecclesijs. Nota quòd licitum est turbari super delinquentes: nam Deus turbatur & irascitur. de reb. eccle. non alie. si quis. Nota quod Horæ Canonicæ debent dici cum puritate. Ex hoc arg. quod qui est in mortali, si dicit eas, nihil agit, sicut sunt concubinarij, fures, & similes, vnde in psal. Peccatori autem dicit Deus, quare tu enarras iustitias meas? Zabarella.

Prima glossa dicit quod facit, & diuidit, & summat.

Grauit.] Prima pars ponit tres species excessuum, quos secunda pars per superiores corrigi præcipit: ibi, Negligentia. Et est prima species de clericorum excessibus in celebratione diuinorum. Secunda: ibi, Nonnulli. de dissolutionibus clericorū & laicorum, quas in ecclesijs & suis cœmeterijs faciebant. Tertia: ibi, In multis. de indecentia vestium, cotorum, valorum, & ornamentorum ecclesiasticorū. Et principaliter hoc intendit: prælati ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse solliciti, vt horis debitis in cathedralib. regularibus, & collegiatis ecclesijs Horæ Canonicæ deuote psallantur, & quod in ecclesijs alijs celebretur conuenienter, & debite diurnum officium, & nocturnum.

k Quæ.] negligentia.
l Consueuit.] de vita & hone. cle. vt clericorum. cum suis concor.
m Ministri.] argue pro clericis qui beneficiati non sunt, quod non teneantur ad horas. de quo satis scripsi. eod. tit. c. 1. super glo. finali.

† Vide Io. And. & alios in c. 1. de celebr. Missar. & Archidia num in c. Eleuthe. 9 redist.

n Laudis.] Psalm. 49. Deus Deorum. ibi, immola Deo sacrificiū laudis.

Glossa sequens dat quæstionem: arguit & remittit.

o Fructum labiorum.] sumptum ad Hebræos vltimo, vltra medium. Et arguitur ex hoc quod satis est labijs seruire in diuinis Horis, licet cor diuertat ad alia. de hoc scripsi post Inno. & Hostien. eo. tit. dolentes. & facit quod de oratione dicam j. de relig. c. vnico. in glossa de oratione. in septimo membro.

† Priusquid descendatur in hāc quæstionem sententiam, consule Theologos, & præsertim S. Thom. lib. 4. sent. dist. 15. q. 4. art. 2. q. 4. & ibidē Paludanū dist. 15. q. 1. & Gabrielē in canone Missæ lectione 64.

p Horas.] aspiratur, vt dixi j. ead. cōpil. de vi. & hone. cleri. c. 2.
q Canonicas.] septem de quibus eod. tit. c. 1. & quare sic fuerint per ecclesiam institutæ, & qui teneātur ad eas dicendas, ibi scripsi: Missam de officio dicimus, sed non de Horis: quod patet, quia etiā epi de honestate inuitantur ad illas dicendas vel audiendas. de priuileg. c. fi. lib. 6. distributiones tamen pro Missis vt pro Horis in ecclesijs statuuntur. facit j. tit. a. c. 1. in fine. Canon distinguit solū duas Horas, Matutinalem, & Vespertinam. 11. q. 3. si quis episcopus in concilio. quod quomodo intelligatur, not. 9 2. dist. c. vlt. Pythagoras etiam dicebat duorum temporum curam habendam, scilicet mane & vesperi, id est eorum quæ acturi sumus, & eorum quæ gessimus.
r Psallere.] hic iunge literam infra, nimis indeuote præsumunt.
s Syncopando.] hoc exponitur. eod. tit. dolentes. in 1. glos.
t Vana.] cum tamen de omni verbo otioso reddituri simus rationem in die iudicij. Matth. 12. 22. q. vlt. c. quotiens.

Verbi otiosi ratio reddenda est in die iudicij.

u Colloquia.] 1. ad Corinth. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. & not. 37. dist. turbat.
x Rationabili causa.] esset rationabilis quando nimis fatigatus est spiritus, & causa recreationis sine scandalo aliquantulum exiret ecclesiam, vt scripsi post Inno. eo. tit. dolentes. Idem si infirmitas vel iusta occupatio superueniret. 7. q. 1. illud. & c. seq. de conse. dist. 1. nullus. de cleri. non resi. ex parte 2. eo. tit. c. vnico. lib. 6.
y Exeundo.] etiam laici Missam audientes ante benedictionem sacerdotis exire non debent. de conse. dist. 1. Missam. & c. sequēti.

Missa integraliter est audienda.

z Venaticos.] quod etiam extra ecclesiam eis non licet. de cle. venat. per totum.
a Militia.] quę cælestis est. 11. q. 1. Christianis. de cleri. ægro. c. 1. ne cle. vel mo. c. 1. in fine.
b Tonsura.] sic de vita & hone. cleri. clerici 1. & j. ead. compil. eo. tit. c. 2. & quid corona & tonsura designet, ibi scripsi, & habetur 12. q. 1. duo sunt.
c Vigilijs.] in quibus clericalis modestia deberet studiosius obseruari.

seruari. de statu mona. cum ad monasterium. ver. in refectorio. vbi sæpius dixi verbum Senecæ. 18. epistola ad Lucilium: Festiuis maxime diebus animo imperandum est, vt tunc à voluptatibus solus abstineat, cum in illas omnis turba procubuerit.

Senecæ dictum notabile.

a ¶ *Orationi.*] vide quod de oratione dicam j. tit. 2. c. vnico. ad fi.

Chorea vnde dicitur.

b ¶ *Choreas.*] dr à choro: chorizantes enim in suis ludicris, cantilenis & saltibus quodammodo tenent chorum. & de his forte loquitur Psal. 11. In circuitu impij ambulant. & facit de vita & honesta. cleric. cum decorem. 16. q. 1. legi. & has euitare debent Moniales. j. ead. compil. de statu mona. c. 2.

† Alias leg. etiam immunda, &c.

c ¶ *Cantilenas.*] 37. dist. c. 2.

† Alias, perturbans.

d ¶ *Insolentias.*] de offi. ordi. c. 1. ea. compil. & ibi exposui.

e ¶ *Violationes.*] in talibus enim facile venitur soler de ludo ad risū ex quo sequi solent effusiones sanguinis, vulnera & homicidia, per quæ loca polluuntur. de consecra. eccle. vel alta. proposuisti. & qualiter non pollutio pollutum sit reliquum, dic vt eod. tit. c. vnico. lib. 6.

Pollutio loci sacri ex quibus procedit.

f ¶ *Perturbatur.*] vide quod not. & dixi de appel. dilectus.

g ¶ *Indecentibus.*] non ex immunditia quam prouisum erat de custo. Eucha. cap. 2. sed ex vilitate pretij, vel æstimationis ipsorum: quod patet ex eo quod de facultatibus quæritur. & de his de consec. dist. 1. altaris palla. & c. vasa. cum duobus cap. seq. In fratribus vero Minoribus reprobatur excessus circa ista ornamenta. j. de verb. signi. exiui versus finē §. quāuis.

† Alias leg. diuinū officium pariter & nocturnum.

h ¶ *Inualescant.*] principijs obsta, &c. vt not. de rescr. ad hæc. in finē.

¶ *Glossa sequens arguit, & remittit.*

i ¶ *Negligētiā.*] arguo quod de iurisdictione minorum prælatorum diœcesani se non intromittunt, nisi in casu negligentiæ. de hoc de offi. ordi. cum ab ecclesiarum. & c. pastoralis.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*

k ¶ *Superiores.*] voluit his casibus dare diœcesanis delegatam potestatem, sicut fecit ead. compil. de supplen. negli. præla. cap. vnico. de sta. mona. c. 2. de relig. domi. c. 1. quia propter hæc multum vsitata, nimis præiudicatum fuisset priuilegijs exemptionis.

l ¶ *Relegata.*] hic iūge litterā, sollicitā curēt diligentiā adhibere.

m ¶ *Debitis.*] dicebat Host. eo. tit. c. 1. quod pulsare & psallere Horas debitis horis seruabatur in cathedralibus & collegiatis ecclesijs.

n ¶ *Nocturnum.*] eod. tit. dolentes. in fine.

o ¶ *Exercere pertineat.*] excludit fœminas licet prælatas. quod dic vt de maio. & obe. dilecta. De maioribus curatis, & qui iurisdictioni præsunt, dic vt not. 2. q. 1. nemo. de offic. ordin. cum ab ecclesiarum. plenius per Hostien. in sum. de senten. excom. §. quis possit excommunicare. in vlt. col. Ioan. And.

p ¶ *Ad quæ.*] statuta. Ioan. And.

q ¶ *Sciendo.*] propter mediū horū trium quæ præmisit, scilicet de reformatione morū, nō esset facile tota colligere, de quibus sciendis hortatur, sed sufficiat allegare. de vi. & hone. cle. per totum. ad primū eo. tit. per totum. de consec. dist. 1. per totum. ad vltimū. de cul. Eucha. c. 2. de immuni. eccle. per totū. & eo. tit. per totū. lib. 6.

deberent orationi a insistere, nō verentur in ipsis earumque cœmeterijs choreas b facere dissolutas, & † interdū canere cantilenas c, ac multas insolētias d perpetrare, ex quibus ecclesiarum & cœmeteriorū violationes e, in honesta variaque delicta quādoque sequuntur, & ecclesiasticum plerunque perturbatur † officium in diuinę maiestatis offensam, & astantium scandalum populorū. ¶ In multis insuper ecclesijs cum vasis, vestimentis, & cæteris ornamētis ad diuinum cultum necessarijs, indecentibus g vtique (pensatis earum facultatibus) deseruitur. ¶ Ne igitur transgressiones inualescant h huiusmodi, alijque veniat in exemplum, sacri cōcilij approbatione hoc fieri prohibentes: sancimus, vt illi ad quos id pertinet, & in eorum si vtique exempti nō sint, negligentiam i vel defectum locorum ordinarij: si vero exempti fuerint, aut alias circa hoc priuilegiati, superiores k ipsorū (omni negligentia vel incuria penitus relegata l) circa reformanda præmissa & eorum singula corrigenda, necnon vt in Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis ecclesijs horis debitis m deuote psallatur. In alijs vero conuenienter & debite celebretur diuinum † diurnum, & nocturnum n officium, si Dei & Apostolicæ sedis indignationem euitare uoluerint, sollicitam curent diligentiam adhibere: contradictores per censuram ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere o pertineat) alijsque opportunis remedijs compescendo, facientes prout ad eos spectat in his, & alijs quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac ecclesiarum & cœmeteriorum respiciunt honestatem, sacrorum statuta canonū, ad quæ p scienda q diligens curent adhibere studium r, irrefragabiliter obseruari.

¶ Idem io eodem.

¶ *Clerici etiam religiosi, domestici, commensales Cardinalium vel episcoporū, se possunt illis in diuinis officijs coaptare hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

Dignum s † prorsus & congruū t arbitrantes, quòd clerici tā religiosi, quàm alij u Cardinalium sacrosanctæ Romanæ x Ecclesiæ, ac quorumcū que Pontificū y gratiam & cōmunionem Apostolicæ sedis habentium z, commensales domestici a se possint b ipsis c in diuinis officijs coaptare e, vt illud quod idē Cardinales seu Pontifices dicent officium f licite dicere valeant: nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, sacri † approbatione concilij indulgemus h.

TITVLVS XV.

De baptismo & eius effectu.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *In fontibus ecclesiarum non in priuatis domibus debet baptisma concedi. duos casus excipit, & transgressores puniri præcepit. Io. And.*

r ¶ *Studium.*] 20. dist. si decreta.

Dignum.] Primo ponit dictum. Secundo circa illud remouet dubium, Secunda: ibi, *Nec ad dicendum*. Imol. ¶ Præsupponendū est quod quilibet tenetur dicere Horas canonicas ad vsum illius diœcesis, in qua est beneficiatus.

Casvs. Ego sum cōmensalis vel domesticos alicuius Cardinalis vel epi, qui dicit Horas ad vsum ecclesiæ Romanæ: Ego sum de alia diœcesi, quæritur, an possim dicere Horas meas sicut ipse. & in tali vsu? Dicit Clemens quod sic.

Not. quod appellatione Pontificum non veniūt electi in epos & confirmati, nisi sint consecrati, etiam in concessione priuilegiorum, vt glos. cum tex. in verbo, Pontificum. Not. quod quis debet se coaptare ijs cū quibus conuersatur. 12. dist. illa. in fin. 40. dist. c. 1. in tantum quod etiam sibi propter hoc licent aliqua, quę non licerēt, vt hic. de hoc de statu. mo. recolentes.

† Vide omnino Extrauagantem Pij V. Pontificis maximi, incip. Quod à nobis, per quem restitutio Romani Breuiarij restituitur, & aliorum oboletur.

¶ *Glossa prima summat.*

s ¶ *Dignum.*] Clerici etiam religiosi, domestici, comensales Cardinalium vel eporum, se possunt illis in diuinis officijs coaptare.

t ¶ *Congruum.*] quasi conueniens.

u ¶ *Alij.*] commensales domestici, quod est j.

x ¶ *Romanæ.*] non Cōpostellanæ vel Rauennatis. de offi. archipresbyt. c. 2. & dixi de constit. cum omnes. super tertia glossa.

† Alias fit: sacro approbante cōcilio indulgemus.

y ¶ *Pontificum.*] electos confirmatos nondum consecratos non videtur includere.

z ¶ *Habentium.*] simile de præscrip. veniens. & exponitur hoc verbum de offi. ordin. quod sedem. in vlt. glos.

a ¶ *Domestici.*] de his de verborum significat. cap. fin. lib. 6.

b ¶ *Possint.*] non dicit quod teneantur: facit ff. de iud. non quicquid.

c ¶ *Ipsis.*] Cardinalibus vel episcopis.

d ¶ *Officijs.*] si de cibis addidisset, hoc multum monachis placuisset, per ea quæ not. 16. q. 1. cap. 3.

e ¶ *Coaptare.*] facit. 12. dist. illa. & hic iunge finem.

f ¶ *Officium.*] sit Gregorianum, Ambrosianum, vel monachale cuiusuis ordinis. Item siue dicant de Feria, vel de festo.

g ¶ *Licite dicere.*] Nota ad quæstionem 1 de monacho prælato ecclesiæ secularis, quod reget illam secundum officium clericale non monachale. hoc placet Ioan. 16. q. 1. c. 3. Goffr. de statu mona. in summa §. sed nunquid absoluitur. & Hosti. in sum. ipsius tit. § 2. versi. sed nunquid talis. facit de præscrip. cum olim. Sed dices contrarium probari per hanc decretalem. dum hic fuerit concessa specialis indulgentia, præter quam hoc non licuisset, vt dicam in fin. Solu. isti non sunt perpetuo transl ati, sed ille nihil habet commune cum monachis. 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.

1 Monachus prælatus ecclesiæ secularis quod officium dicet, hinc specificat ita dita per B. Thomā 2. 2. q. 89. art. 8. eum videto.

h ¶ *Indulgemus.*] prius ergo hoc non licebat.

DE BAPTISMO ET EIVS EFFECTV.

¶ *Visum est de sacramento Ecclesiæ, quod est sacramentum Eucharistiæ, nunc videndum est de sacramento baptismi.*

P[raesenti.] Tres sunt partes principales, quia primo ponit regulā. Scdo, duos casus excipit ab ea: ibi, *Nisi*. Tertio punit ꝯ facientes: ibi. *Quos autē*. Imol.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio generali expositum, ꝙ licet fuissent in ecclesijs parochialibus deputati sacri fontes ad baptizandos paruulos: tñ plures baptizabant in suis domibus, vel alijs locis priuatis, propter quod fuit ortum scandalum: ideo constituit concilium, quòd decætero nullibi baptizentur nisi in ecclesijs, dem ptis & exceptis filijs principū, vel nisi subsit rationabilis causa, & ꝯfacientes puniuntur, vt in textu. Nota ꝙ æquiparantur nobilitas & necessitas. de hoc in glos. hic, comparātur.

† Conferunt tractata per d. Thomam par. 3. q. 83. art. 3.

Nota ꝙ necessitas legi non subiacet. de obser. ieiu. consilium. regula, quod non est. lib. 6. Zabarella.

CAP. VNICVM.

PRæsenti a † prohibemus edicto, ne b quis decætero in aulis c, vel cameris d, aut alijs priuatis e domibus, sed duntaxat in ecclesijs, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati f, aliquos g (Nisi regum h vel principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi i extiterint, Aut talis necessitas k emerserit, propter quam nequeat ad ecclesiā absque periculo l propter hoc accessus haberi) audeat baptizare Qui autem secus præsumpserit m, aut suam in hoc præsentiā n exhibuerit, taliter per epm suū castigetur o, quòd alij attētare similia nō præsumāt p.

Glossa prima summat, & diuidit.

a *Præsenti.*] in fontibus ecclesiarū, nō in priuatis domibus debet baptisma cōcedi. Duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Exceptio: ibi, *Nisi*. punitio: ibi, *Quos autē*.

b *Ne quis.*] omnes comprehendit, nedum eos quibus ex officio competit baptizare t, vt presbyteros. De diaconibus dic vt 94. dist. diaconos.

t Vide B. Thomam 3. part. q. 67. de ministris sacramenti baptismi.

c *In aulis.*] aula dicitur sala vel spatiosum habitaculum communiter quatuor habens alas.

d *Cameris.*] concor. de appel. qua frōte. & quod ibi not. in gl. 2.

e *Priuatis domibus.*] bene concor. in Authent. vt in priua. do. sacra myst. non fiant, coll. 5. per totum.

f *Deputati.*] de maio. & obe. his quæ. ꝺ capel. mo. c. 2. & tales ecclesiæ dicunt baptismales. de no. ope. nun. c. 1. in prin. & de his 16. q. 5. de decimis. §. 2. 13. q. 1. §. 2. ver. decimas. & quia renascimur per baptismum, dicuntur matrices. de præscrip. ex transmissa. j. de sent. excom. cap. 1.

Ecclesiæ baptismales dicuntur matrices.

g *Aliquos.*] hic iunge litteram infra, audeat baptizare.

Glossa sequens dat tres concord. quærit quis dicatur princeps: ponit iiij. æquiuocationes, & soluit, dicens tyrannos non includi, & respondet contrariis.

h *Regum.*] simile ꝺ offi. delega. c. vltimo. de priuil. ne aliqui. lib. 6. Sed iura illa loquuntur solum de regibus, hic addit de principibus. sic ĩ. ead. comp. de testib. c. 1. Et quos hic dicat princeps, dubitatur. Deus enim princeps dr̃, Isaiæ 9. ibi, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Interdum Angelus de se dicēs Iosuæ 9. Ego sum princeps exercitus. Interdum Papa. de consecra. dist. 1. corpora. Interdum epi. de maio. & obe. si quis. vel alij iudices ecclesiastici. 17. q. 4. diffiniuit. in fin. Imperator. de re iudic. ad Apostolicæ. in princ. lib. 6. Rex. de sacra vnc. cap. vnico. ver. vnde in veteri. de accus. veniens. de elect. innotuit. de bap. maiores. circa fi. 45. dist. de Iudæis. vel alius principans populo. de maio. & obe. omnes. Exodi. 22. principi populi tui non maledices, vel loco. de Iudæis. Iudæi. & cap. seq. & c. in nonnullis. in fi. de vsuris. quanto. & j. de Iudæis. c. 1. in prin. de hæreti. cum secundum. in fin. de homi. pro humani. lib. 6. Sed si sic large principatus sumatur pro dominio vel dominatione populi, iam videretur ꝙ omnis baroniam habens, sit princeps: sic & large omnis regens prouinciam, domitiū, gentem, prolem vel plebem dici potest rex. 23. q. 4. duo ista. Apes etiā & grues habent principem. 7. q. 1. in apibus. & diabolus etiā dr̃ princeps mundi, Ioan. 14. & vitiorum. de pœnit. dist. 2. princeps. & in his multum posset instari, sed non expedit. Et componitur princeps ex primum & capio, & dr̃ quasi primum capiens locum vel dignitatem. Sunt etiam certæ dignitates seculares specialites sic vocatæ, vt principat' Achaiæ, & his similes. ad illas tñ hūc textum non puto restringi. facit de ver. sig. quamuis. Est aduertendum, ꝙ decret. fundamenta. §. vt ergo. loquens de Imperatore, rege, & principe, submittit de marchione, duce, comite, & barone, vel alio 2 notabili potentatu: per quod vr̃ ex ordine quòd princeps maior sit prædictis, marchione, duce, &c. Et ex hoc puto ꝙ principatus hic sumatur pro notabili potentatu merito comparando regiæ dignitati. facit ea. decre. fundamenta. in fin. Tyrannos autem (quibus in Italia constellatio nunc fauet) includi non puto: Nam (vt ait Gregorius) Tyrannus est proprie qui in republica non iure principatur: Et Philosophus: ꝙ sicut regnum est rectus principatus, ita tyrannis est peruersum dominium. de quo satis 4. & 5. Politi. cum ergo princeps tendat ad bonum commune, tyrannus ad proprium: ergo non est princeps: Vnde Isa. 32. Princeps ea quæ sunt digna principe cogitat. Absit ergo ꝙ illos quātumcunque sint potentatus, hęc cōstitutio priuilegiet. ad hoc de rescri. si gratiose. in fi. lib. 6. ff. de leg. 1. legata inutiliter. 2. responso. Nō obstat de hæret. præsidētes. lib. 6. quia illud speciale fauore fidei.

Principis appellatio multos cōprehēdit.

Princeps vnde dicatur.

2 Alias itas vel alio notabili potentatus.

Tyrannus q̃ dicatur.

TITVLVS XVI. De reliquijs & veneratione Sanctorum.

Clemens v. in concilio Viennē.

Festū corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauam Pentecostes, & certæ indulgentiæ conceduntur ijs qui in festo vel intra octauam officio, vel horis interierunt. Ioan. And.

C. VNI.

SI Dominum. ...

Glossa sequens ponit differentiam inter filios & liberos: arguit pro naturalibus; soluit contrarium, ad allegata respondens.

i *Liberi.*] comprehendit nepotes ex filijs & alios descendentes. ff ꝺ verb. sign. l. liberorum. secus si dixisset, filij. Appellatio enim filiorum regulariter non cōprehendit nepotes. institu. qui. testa. dari tu. pos. io si. casualiter ꝯ. ff. de verborū signific. filij. & ibi de hoc. Et quod dixi, comprehendit nepotes, intellige de descendentibus ex filijs masculis. ff. de sena. l. liberos. in fin. de poenis. vbicunque. lib. 6. Vr̃ hoc etiam intelligi posse de naturalibus, non de legitimis, per prædictam l. liberos. 1. responso. & per id quod notat de probat. in præsentia. in princ. 1. glos. & dixi post Hostien. de sent. excom. si vero. §. fina. Verius vr̃ illos non comprehendi, per l. cum legitime. & per ibi nota. ff. de stat. ho. facit institu. de nup. §. fina. ff. de in ius vo. quia semper. in authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fin. colla. 8. & 1 l. liberos. non intelligitur de naturalibus qui legitimi sunt, vt ibi not. Ad not. in decreta. in præsentia. responde per not. in l. ibi allegata. ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si quis rogatus. Ad vlt. allega. dic ꝙ quo ad parentum reuerentiam bene habetur ratio naturalium tantum, sed quo ad commodum liberorum vel honores, non: vt in contrarijs.

Liberi & filij differūt.

1 In plerisque nonnullis codicibus ita: & l. liberos. intelligitur de naturalibus, qui legitime sunt, & ratione in genere loquitur.

k *Necessitas.*] hic comparantur nobilitas & necessitas, alibi nobilitas & litteratura. de præben. de multa. in fine.

l *Periculo.*] forte pueri baptizandi existentis in mortis articulo. eod. tit. cap. penult. vel deferentium, vt quia est hostilitas vel locus obsessus.

m *Præsumpserit.*] baptizando in locis talibus.

n *Præsentiam.*] ex proposito. ĩ. ea. compil. de sta. mo. ne in agro. §. porro. in fi. & §. seq. & huic concor. de vi. & hone. cle. clerici. ne cle. vel mo. c. penult. in princip. & de clande. despon. c. vlt. circa finem. de vsur. quamquam. lib. 6. ad finem.

o *Castigetur.*] arbitrarie. de offic. deleg. de causis. cū cōcordātijs.

p *Non præsumant.*] ĩ. ead. compil. de offi. ordinar. c. 5. cum suis concordantijs. licet autē puniatur faciens, baptismi collatio tenet: ex quo enim cōcurrunt debita materia & debita forma cū intētione baptizandi, valet à quocunq; 4 collatū. de summa trinitate, c. 1. §. sacramentum. & in quocunque loco. facit de baptis. debitum.

4 Vide B. Thomam 3. par. q. 67. per totam quæstionē. vnde intelliges veritatem huius glossæ.

DE RELIQVIIS ET VENERAtione Sanctorum.

Visum est supra de ecclesiis tam secularibus quàm regularibus, etiam de quibusdam sacramentis ecclesiasticis; nunc videndum est de reliquijs & veneratione Sanctorum.

S[I] dominum.] Præsupponendum est ꝙ Vrbanus Papa Gallicus qui præfuit Ecclesiæ Romanæ tribus annis, fecit constitutionem, ꝙ feria quinta post festum Pentecostes celebretur festum de corpore Christi, & ad animandum populum Christianum dedit indulgentias illis qui interessent diuinis officijs. Et quia illa constitutio Vrbani non fuit recepta ab omnibus, ideo Clemens Papa quintus innouauit illam constitutionem, & illam præcepit ab omnibus seruari. Accipiatis diuisionem glos. & prosequamini sicut ipsa tradit.

Colligo aliqua notabilia. Primo ex principio textus, quòd valet argumentum

num a † in sanctis eius laudate iubemur b, dignum profecto c iustum & salutare nobis existit, vt sibi in sui d quo nos quotidie spiritualiter reficit e memoriā corporis, laudes festiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur cōsideratione inducti, constitutionem à bonæ memoriæ Vrbano f Papa quarto prædecessore nostro super hoc editam, de fratrum nostrorum consilio districte præcipimus g obseruari, cuius tenor sequitur in hæc uerba: Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs ecclesiarum prælatis: & cætera. ¶ Transiturus de hoc † mūdo ad patrē Saluator noster Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta h cœna, in memoriam mortis suæ instituit i † summū & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentū, corpus in cibum, & sanguinem in poculum k tribuendo: Nam quotiens hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortē Domini annuntiamus l. In institutione quidem huius sacramēti dixit ipse Apostolis m: Hoc facite in meam commemorationem: vt præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & uenerabile sacramentum: memoriale, inquam, mirabile ac stupendū, delectabile, suaue, tutissimum, ac super omnia pretiosum n, in quo innouata sunt signa, & mirabilia o immutata, in quo habetur omne delectamētum, & omnis saporis suauitas p ipsaq; dulcedo Domini degustatur, in quo utique vitæ suffragium consequimur & salutis q. Hoc est memoriale dulcissimum, † memoriale sacratissimum, memoriale saluificū, in quo gratā redemptionis nostræ recensemus memoriam r, in quo à malo retrahimur & in bono s confortamur, & ad uirtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipsius corporali præsentia Saluatoris. Alia nāque quorum memoriam agimus, spiritu menteq; cōplectimur: sed non propter hoc realem eorū pręsentiā obtinemus. In hac vero sacramentali Christi cōmemoratione Iesus Christus pręsens sub alia quidem

argumentum à minori ad maius affirmatiue, vt in authen. multo magis. C. de sacrosan. eccle. Nota plura miracula & plures effectus sacramenti altaris. Nota rationem constitutionis festi omnium sanctorum, cur in illo die fiat. Nota effectum huius cap. quòd die Iouis post festum Pentecostes debet celebrari festū Corporis Christi. Et nota indulgentias concessas illis, qui interfuerūt omnibus diuinis officijs.

* Vide concilium Trident. sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramento. & sessio. 22. de sacrificio Missæ, & B. Thomam opusculo 57.

Nota lecturā sui textus, & pulchra verba in illo existētia. Nota quòd Deū iubemur laudare in sanctis eius, id est laudare Dei mirabilia, laudādo ea quæ sancti fecerunt in Dei virtute. de hoc in gloss. 2.

Nota quòd quandoque iustum & honestū simul concurrunt, vt in littera ibi, *Dignū profecto, iustum*, &c. quādoq; videt aliter. Zabarella.

¶ *Prima glo. diuidit dicēs quid singulæ partes faciāt, & deinde ponit summā.*

a ¶ *Si Dominum.*] duæ sunt principales partes: in prima procemiū Clementis, q. expssu motiuo seruari præcipit cōstitutionē Vrbani. in secūda prędicta cōstitutio ibi: *Vrbanus*. quæ subdiuiditur in titulum & prosam ibi, *Transiturus*. in qua præmittit de corpore Christi suaue, formosum & prolixū exordium, principaliter ostēdens causam institutionis ipsius sacramenti, & ipsius effectum. Secunda ibi, *Licet igitur*. ponitur narratio: in qua pmissa multiplici causa celebrationis festi corporis Christi, diē statuit, qua debeat celebrari. Tertio ibi, *Ideoque*, cōcludit ponēs exhortationē de festo colendo cum certis indulgentijs. Et hoc intendit. Festum corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauā Pentecostes, & certæ indulgentię cōceduntur his, qui in festo vel infra octauam officio oēs Horis interfuerunt.

† In antiquioribus codicibus deest dictio, hoc.

† Vide omnino B. Thomam par. 3. quæ. 73. ar. 5. & q. 83. art. 2. vbi agit de gloriosa & sanctissima huius venerabilis sacramēti institutione.

b ¶ *Iubemur.*] Psalm. vlt. Laudate Dominum in sanctis eius.

Additio. Facit eod. tit. c. 2. & eod. tit. gloriosus. lib. 6.

c ¶ *Profecto.*] pro certe. 1 & est sensus. si laudare iubemur Dominum in sanctis, fortius in seipso. & est argumentum à minori. de quo de elect. cum in cunctis. vel quod dicimus, propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

1 Hæc glos. notāda est propter modos arguēdi. Ioa. Imola.

d ¶ *In sui.*] corporis memoriam, quod sequitur.

e ¶ *Reficit.*] de consecra. dist. 2. qui manducat, in principio.

f ¶ *Vrbano.*] qui fuit natione Gallicus & Trecensis, & parū vixit ultra triennium in Papatu. & fuit is qui regnū Siciliæ contra Manfredum contulit Carolo fratri regis Franciæ, vt patet in Chronicis.

g ¶ *Præcipimus.*] Licet hoc procemium sit simile illi quod habetur s. ea. compil. de sepul. dudum. tamē in hoc differunt: quia illud in concilio, hoc est extra concilium. Item hic constitutio Vrbani solum seruari præcipitur: ibi constitutio Bonifacij innouatur. ratio patet quia illa fuit per constitutionem Benedicti reuocata, ista uero non fuit reuocata, sed per aliquos non recepta.

h ¶ *Sumpta cœna.*] ratio huius habetur de conse. dist. 2. liquido.

i ¶ *Instituit.*] Matthæi 26. de conse. dist. 2. panis est in altari. de celebra. Mis. cum Marthæ.

k ¶ *Poculum.*] facit hæc littera quòd alia fit transubstātiatio corporis, & alia sanguinis. de hoc de consecra. dist. 2. cum omne. & cap. comperimus. & cap. quia corpus.

l ¶ *Annuntiamus.*] 1. ad Corinth. 11. circa finem.

m ¶ *Apostolis.*] Lucæ 22. de conse. distin. 2. in Christo semel. In fine. & vide quod ibi not.

n ¶ *Pretiosum.*] 95. dist. ecce. de consecra. dist. 2. nihil.

¶ *Glos. seq. primo allegat quotam, & remittit: secundo ponit septē mirabilia in corpore Christi, ad singula inducens saltē vnū casum & figurā.*

o ¶ *Mirabilia.*] quod optauit Ecclesiast. 36. c. ibi: Innoua signa, & immuta mirabilia. de his mirabilibus dixi de celebr. Mis. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Et nunc aliter tractando dicamus cum theologis, quòd in hoc sacramento notatur mirabilis productio: quia de cælo nobis productum est, & ad uocem sacerdotis aperiuntur cæli, &c. de consecra. distin. 2. quid est sanguis, quod figuratum 2 fuit Exod. 16. in prin. Ego pluā vobis panes de cælo. Itē notatur mirabilis multiplicatio, quæ quotidie cōficitur & sumitur, nec consumit. de cōse. dist. 2. in Christo semel. & cap. qui manducat 2. quod figuratum fuit 2. Regū. 6. circa finē, vbi dicit, quòd Dauid partitus est in vniuersalem Israelis multitudinē singulis collyridam panis vnam, & assaturam bubalæ carnis vnam. & 4. Regum 4. in fine. de viginti panibus saturati sunt centū viri. Item mirabilis ministratio, quia quo ad effectum, ita per malos 3 vt per bonos ministratur. 1. quæst. 1. intra catholicam. cum cap. sequen. vsque ad §. sed obijcitur. de consec. distin. 2. vtrum. quod figuratum est 3. Regum 17. in principip. vbi dicitur quòd Heliæ qui fugerat ad torrentem, corui deferebant panem, & carnes mane & vespere. Item mirabilis confortatio: quia fulcit animæ nostræ substantiā, & quotidie 4 accipiendū est iste panis, vt quotidie prosit. de consecr. distinctio. 2. non iste panis. & qui de eo manducat, in æternum non deficit. ead. dist. Christus panis est. & hoc figuratum fuit 3. Regum 19. post princ. ubi Heliæ fugienti per desertum uiam vnius diei, & tandem dormienti angelus ad caput eius posuit panem subcinericium, dicens: surge & commede, qui cum comedisset, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Et qui contemnit vel negligit hunc panem sumere, debilitatur & cadit a uirtutibus. de consecr. distinct. 2. si quotiens. & cap. si quis intrat: quod figuratum est 1. Regum. 28. ad finem, ibi: statimq. Saul cecidit super terram, & robur non erat in eo: quia panem non comederat illa die. Item mirabilis munditia: quia nisi digne & a dignis sumatur, propinat mortis iudicium 5 de consecra. distinctio. 2. qui scelerate. & capitu. timorem. quod tangere uoluit Psalm. dicens: Qui manducatis panem doloris. & cum bucella quam Christus dedit Iudæ, introiuit diabolus in eum. de consecra. distinct. 2. esca. Item mirabilis translatio, qui etiam prece iniusti 6 fit transubstantiatio uirtute Spiritus sancti, non merito sacerdotis. 1. quæstio. 1. cum scriptura. quod figuratū fuit in historia, quæ ibi cāgitur de Gedeon, Iudicū 6. circa mediū, cui præcepit angelus, quòd panes azimos & carnes tolleret, & illa poneret super petrā: & extēdit angelus summitatē virgæ quā habebat in manu, & ascendit ignis de petra, & consumpsit sacrificiū. Item mirabilis transmissio, quia trāsmittitur etiā ad defunctos: nō summe malos, nec summe bonos. 13. quæst. 2. nō ęstimemus. & cap. animæ. quod figuratum fuit Danielis vlt. ad finē. vbi præcepit angelus Abachuc quòd panes & pulmentū quod ferebat messoribus, portaret in Babylonē Danieli posito in lacu leonum, & cum nesciret Abachuc locū, apprehendit illum angelus capillo capitis sui, & posuit eum in Babylonē super lacū, & accepit Daniel prandiū, &c. Quædā alia mirāda ex inferioribus collige. I. A.

2 De figuris huius sacramēti, B. Thomas 3. par. q. 73. art. 6 & q. 80. ar. 10. ad. 2. argumentū.

3 B. Thomas opusculo 57.

4 B. Thomas 3. par. q. 82. art. 7. & 8.

4 Vide omnino B. Thomam 3. part. q. 80. art. 10.

5 B. Thomas 3. par. q. 80. art. 4. & 5.

6 B. Thomas 3. par. q. 82. art. 7. & 8.

p ¶ *Suauitas.*] Sapientiæ 16.

q ¶ *Salutis.*] de consec. dist. 2. cum omne. in princip. & c. species. in fin. Ioan. And.

r ¶ *Memoriam.*] de consecr. dist. 2. semel Christus. & cap. in Christo semel.

s ¶ *In bono.*] sic de statu mona. cum ad monasterium. ver. prior.

a ¶ Formæ

forma. [a] in propria vero substātia est uobiscum: Ascensurus enim in cælū dixit [b] Apostolis & eorū sequacibus: [c] Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationē seculi: benigna ipsos ꝓmissione confortās, quod remaneret & esset cum eis etiam præsentia corporali. O digna & nunquam intermittēda memoria, in qua mortem [d] nostram tecolimus mortuam, nostrumq; interitum interisse, ac lignum [e] viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attulisse salutis.

Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ deuotionis lacrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicā, per quā liberati sumus, vix lacrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione assunt nobis suauitatis gaudium simul & lacrymę: quia & in ea congaudemus lacrymātes, & lacrymamur [f] deuote gaudentes, lætas habēdo lacrymas, & lætitiam lacrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O diuini amoris immensitas, diuinæ pietatis superabūdātia, diuinæ affluētia largitatis: dedit † enim nobis Dominus omnia, quę subiecit sub pedibus [g] nostris, & super vniuersas terræ creaturas cōtulit nobis dominii principatū. ¶ Ex ministris etiā spirituū superiorum † nobilitat & sublimat hominis dignitatem: Administratorii [h] namq; sunt omnes in ministerium propter eos qui hæreditatem salutis capiūt destinati. Et cum iam copiosa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatē præcipua liberalitate monstrare, semetipsum [i] nobis exhibuit, & trāscendēs omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in donū, & datum est idem penitus cū datore [k]. Quàm larga & prodiga largitas, cum tribuit quis seipsum [l]. Dedit igitur nobis se in pabulum; vt quia per mortem [m] homo corruerat, & per cibum ipse [n] releuaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum †, releuatus est homo per cibum ligni uitalis: In illo pepēdit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentū. Illius esus meruit læsionē, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit & gustus sanauit. vide quia vnde uulnus est ortū, prodijt & medela [o]: & vnde mors subijt, exinde vita euenit [p]. De illo siquidē gustu dicitur [q]: Quacūq; die comederis, morte morieris. De isto uero legitur [r]: Si quis comederit ex hoc pane, viuet in æternū. Hic est cibus qui plene reficit, vere nutrit, summeq; impinguat: nō corpus sed cor, nō carnē sed animam [s], nō ventrem [t] sed mentem. Homini ergo qui spirituali alimonia indigebat, saluator ipse misericors de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia dispositione prouidit. decens quoque liberalitas extitit, & † coueniens operatio pietatis, vt uerbum Dei æternū quod rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factū [u] caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet in edulium largiretur: panē enim Angelorū manducauit [x] homo: & ideo saluator ait [y]: Caro mea uere est cibus. Hic panis sumitur, sed uere non cōsumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edētem minime transformatur: sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur [z]. O excellentissimum sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificādū laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum studijs, deuotis prosequēdum obsequiis & synceris mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuā debemus celebrare memoriam, vt illius cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cuius donum vel munus frequētius aspicitur, huius memoria strictius retinetur. ¶ Licet [a] igitur hoc memoriale sacramētū in quotidianis Missarū solēnijs frequentetur [b]: conueniēs † tamē arbitramur & dignū, vt de ipso semel saltē in anno ad cōfundendam specialiter hæreticorū perfidiā & insaniā [c] memoria solēnior & celebrior habeatur. In die nāq; cœnę Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentū, vniuersalis Ecclesia pro pœnitentiū reconciliatione sacri confectione [d] chrismatis, adimpletione mandati circa lotionē [e] pedum, & alijs plurimum occupata, plene vacare

non

a ¶ Formæ.] & quare hoc, not. de conse. dist. 2. sorte.

b ¶ Dixit.] Matthæi vltimo in fine. *Matt. vlt.*

c ¶ Sequacibus.] per fidem. de successoribus Apostolorum not. 12. q. 1. videntes.

d ¶ Mortem nostram.] æternam.

e ¶ Lignum uiuificum.] scilicet Christum.

f ¶ Lacrymamur.] simile 2. ad Corint. 6. de excess. præl. nimis 2. in princip.

g ¶ Sub pedibus nostris.] Psal. 8. Domine Dominus noster. & ad Hebr. 2. vbi dicit Apostolus, q omnia submittendo nil dimisit non subiectum. & concor. de maio. & obed. solitæ. circa finem.

h ¶ Administratorij.] sumptum ad Heb. 1. c.

i ¶ Semetipsum.] ad Ephesios. 5.

k ¶ Cum datore.] concor. de consecr. dist. 2. nec Moyses. de sum. trinit. c. 1. §. vna. in princi.

¶ Glos. seq. duo notat, & secundum tripliciter probat.

l ¶ Seipsum.] Not. pro forma salutationis, qua quis offert seipsum: qua breuitatis etiam causa multum vtor. Item not. pro theologis qui tenent, q idem opus meritorium laudabilius est in uouente † vel professo, quàm in alio probant, quia uouere opus latriæ est, quæ præcipua uirtus est inter morales: opus autem nobilioris virtutis est melius & magis meritoriū, ergo & de latria q est cultus & seruitus, quę soli Deo debetur. de consecr. dist. 3. venerabiles. Secundo, quia vouens non solum quo ad actū, sed etiam quo ad potestatē subijcit se Deo, vt de cætero aliud agere non possit: ergo plus dat, secundum Anselmum lib. de similitudinibus: cum det fructum & arborem, quàm qui dat solum fructum. Tertio, quia propter votum immobiliter voluntas firmatur in bonum: Ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex uoluntate firmata in bono, vt patet per Philosophum 2. Ethicorū. Et Augustin.: Felix necessitas quæ ad meliora compellit. ergo magis meritoriū. Ioan. And.

† Al. Ita. dedit eis Dominus nobis omnia, quia subiecit omnia sub pedib. nostris, & super, &c.

† Al. suguorum.

* Vide per cetera B. Thomam. 2. 2. quæst. 88. art. 6. vbi plene de hac quęstione. & eū per omnia sequitur hic glossa.

m ¶ Mortem.] clarius ad propositum dixisset, quia per cibum in mortem homo. & cetera.

n ¶ Ipse.] homo.

o ¶ Medela.] & sic de cibo dicere possumus, cibus damnauit qui saluauit, vt de muliere dicitur. & not. de sacra vnct. c. vnico. uer. per frontis. sed non est idem specie, vt hic patet. Ioan. And.

p ¶ Euenit.] concor. præfatio crucis. vt dixi. 2. ead. compil. de summ. trinit. c. 2. super vercruci.

q ¶ Dicitur.] Genes. 2. circa medium.

r ¶ Legitur.] Io. 6. circa finem. de pœnit. dist. 2. charitas est à qua. Io. Andr.

s ¶ Animam.] de offic. ordi. inter cætera.

t ¶ Non uentrem.] de consec. dist. 2. vt quid paras.

u ¶ Factum caro.] Io. 1. de biga. debitum.

x ¶ Manducauit homo.] Psal. 77. Attendite popule meus.

y ¶ Ait.] Io. 6. de cōse. dist. 2. dupliciter.

z ¶ Conformatur.] vide quod not. de consecrat. dist. 2. non iste. & quod not. & dixi de Iud. etsi Iudæos.

a ¶ Licet igitur.] secunda pars.

b ¶ Frequentetur.] qd ex multis causis (præsertim Dei vtile fore) statuit. quod dic vt de consecr. dist. 2. iteratur.

c ¶ Insaniam.] de quibusdam illorum erroribus. de consecra. dist. 2. cum omne. Ioan. And.

d ¶ Confectione.] quæ fieri debet singulis annis & vetus cremari. de conse. dist. 3. in literis. Et potest fieri tempore interdicti. de sen. excom. quoniam. lib. 6.

e ¶ Lotionem pedum.] Ioan. xiij.

a ¶ Coro

† Al. mortiferi.

Gen. 2.

Ioan. 6.

† Al. ita & non inconueniens. &c.

Psal. 77.

Ioan. 6

† Vide concilium Tridentin. sessio 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramēto c. 1. & can. 6.

Ioan. 13

non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum ueneramur, ipsa obseruat Ecclesia, vt quamuis in letaniis & Missis, ac alijs etiam ipsorū memoriam sæpius renouemus: nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solemnius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solemnitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut aliàs ex humana fragilitate omittitur; statuit ipsa mater Ecclesia certam a diem, in qua generaliter omnium b sanctorum commemoratio fieret; vt in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festiuitatibus omissum existeret †, solueretur. Potissime igitur exequendum est erga hoc uiuificum sacramentum, corporis & sanguinis Iesu Christi, qui est sanctorum omnium gloria & corona c, vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo, quod in alijs Missarum officiis circa solemnitatem est forsitan prætermissum, deuota diligentia suppleatur, & fideles, festiuitate ipsa instante, intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solēniis secularibus forsan agēdis impliciti, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minus plene gesserunt; tunc attente in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim dum in minori essemus officio constituti, quód fuerat quibusdam catholicis diuinitus reuelatū d, festum huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrandū. Nos itaque ad corroborationem & exaltationē catholicæ fidei, digne ac rationabiliter duximus statuendum, vt de tanto sacramēto præter quotidianam memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, solemnior & specialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc designantes & describentes diem, videlicet feriam e quintam proximam f post octanam g Pentecostes h: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrāt, & tā clerici, quàm populi gaudentes in cantica i laudum surgant: tunc enim omnium corda & uota, ora & labia, hymnos k persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat l, iubilet m chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque uoluntare conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solemnia celebrantes: & utinā ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorū cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in pretiū n tribuitque se ipsis in pabulum, tandem post huius vitæ decursum eis se in præmium o largiatur. Ideoq; uniuersitatem vestram monemus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in uirtute sanctæ obedientię districte pręcipiēdo mādamus in remissionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelsum & tā gloriosum festum, prædicta quinta feria singulis annis deuote ac solemniter celebretis, & faciatis studiose per uniuersas ecclesias ciuitatum uestrarum & diœcesum celebrari subditos vestros in Dominica, dictam quintam feriam proxime præcedēte, salutaribus monitis sollicite per vos & per alios exhortantes, vt per ueram & purā confessionē, eleemosynarū largitionem p, attētas q & sedulas orationes r, & alia deuotionis & pietatis

a Certam diem.] scilicet calendæ Nouembris sic dicti quia nonus mensis inchoando à Martio, vt inchoabant antiqui, qui solum decem menses habuerunt usque ad tempus Iulij Cæsaris & Numæ Pompilij, & tunc distincto & correcto anno secundum cursum solis redeuntis in finem anni ad eundem punctum additi fuerunt duo mēses in principio anni, scilicet Ianuarius & Februarius: & ppter horas sex quæ supererant, oportuit singulis quatuor annis adijci diem bissextilem. qd dic vt de uerb. sig. quæsiuit. & tunc temporis Iulius vocabatur Quintilis, & Augustus Sextilis: qui postea à Iulio & Augusto denominati fuere uel propter ipsorum ortum, vel propter rem prospere gestam.

b Omnium sanctorū.] quo Italici anseres deuorant: quod Romani facere non deberent. vt enim dicit Ambrosius in Hexameron, 5. Merito debes anserib' Roma q regnas, dij tui dormiebant & anseres vigilabant; illis potius debes sacrificare quàm Ioui, cedāt enim dij vestri anseribus, a quibus se senserunt esse defensos: ne & ipsi ab hoste caperentur. Et Isidorus 12. etymolog. Gallorū ascēsus in Capitolio anseris clangore deprehēsus est. nullum enim animal ita odorem hominis sentit vt anser. Ioan And.

Alias, exitus.

Philip. 4.

c Corona.] ad Philip. iiij.

d Reuelatū.] hoc nō creditur simpliciter asserenti. de hæret. cum ex iniuncto: Mihi autē reuelatur, q hoc festū adiungetur ad alia festa: de quibus in decret. vlt. de sent. excom. lib. 6. & tunc eadem constitutione notabilia ipsius cōstitutionis dubia suppliciter declarari.

Feria quid significat, & unde dicatur.

e Feriam quintā.] scilicet diem Iouis. & licet proprie feria sumatur pro festo: tamen omnem diem vocamus feriā, vel a fando: quia qualibet die fabat De' Geñ. 1. vel quia singulis diebus fari possumus in diuinis vel humanis. simile de verb. signifi. forus.

f Proximam.] intelligebat. ff. de verb. oblig. cum qui calendis.

Glo seq. signat contrarium & soluit.

g Octanam.] cōtra de ferijs, capellanus. illud quo ad officij celebrationem, hoc quo ad dierum numerum. & concor. eod. ti. c. 2. de resti. in integ. coram, in fine.

Pentecoste quid est & vnde dicatur.

h Pentecostes.] sic dicitur a pēte quod est quinque (facit de decl. cap. 1. in fi. & quod ibi not.) & coste decem, quia quinquies x. dies sunt inter festum Resurrectionis & Pentecostes, copulato vtroque festo, & quidam declinant pentecoste pentecostes: alij vero hoc pentecoste indeclinabile.

i Cantica.] ad Ephesios 5.

k Hymnos.] hi sunt cantica laudis, sicut Threni cantica lamentationis, vt scripsi de immu. eccle. non minus.

Hymni & threni differunt.

l Plaudat.] quasi manus iungat.

m Iubilet.] quod est cantare voce quadam confusa præ gaudio. vnde dicunt quidam quòd iubilus est gaudium quod uerbis explicari non potest, nec tamen penitus reticeri.

Iubilus quid est.

n In pretium.] 1. Corint. 6. in fi. ibi, Empti enim estis pretio magno.

o In præmium.] Thobiæ iiij. post princip.

p Largitionem.] 86. di. fratrem. de triplici eleemosyna 45. di. tria. sed aliter per Host. in summa de pœnis. §. quis sit effectus. ver. eleemosyna. de temp. ord. §. & cui. sub §. septimo.

Eleemosyna est triplex.

q Attētas et sedulas.] idest continuas vel assiduas.

Glos. seq. de oratione, primo remittit, secundo format summam, quærens de nouem, in fi. gl. prolixitatem excusat. Ad primū membrum summæ quadrupliciter respondet. Ad secundum datur missa etymologia. Ad tertium nota diuisio. Ad quartum & ad incidens prouerbium respondet, & obiectionem soluit. Ad quintum respōdet & incidenter quærit, an peccatorum oratio exaudiatur, arguit pro et contra, & soluit. Ad sextum respondet, & responsum determinat. De septimo remittit ad plura: sed quattuor prosequitur, incidenter quærens an oratio debeat esse uocalis. alleg. pro & contra. & soluit. Circa octauum nota prosequitur. Circa nonū & ultimum ponit duplicem effectum, secundum probans rationibus, quinque auctoritatibus, & tribus exemplis, de pluribus remittens.

r Orationes.] De oratione, tractauit Hostien. in sum. de pœnit. §. quis sit effectus. uer. carnis autem maceratio. Sed plenius per modū summæ videamus quid sit oratio: vnde dicatur, quæ sit eius diuisio, ad quem sit porrigēda, per quem, ad quid, qualiter vbi, & quis sit eius effectus. De primo: oratio secūdum Augustinum lib. de verbis Domini. est quædam petitio. Alibi dicit. q est pius mentis affectus directus in Deum, & plerumq; ne pigrescat in uocem prorumpens: & colligit de consec. dist. 5. quando autem. Vel oratio est congeries uocum in Deum tendentium ad aliquid impetrandum. Et secundum Damascenum est ascēsus intellectus in Deum, vel petitio ducentium ad Deum, vel petitio descendentium a Deo. 30. dist. cap. fi. Ad secundum dic, q dicitur secundum Cassianum Isidorum & Bernardū quasi oris ratio; vt scilicet, rationabile petatur: aliàs non esset oratio: simile de reb. eccle. non alie. c. fi. & per hoc uidetur quòd debeat esse uocalis: de quo dicam sub septimo membro. De tertio sciendum quòd Cassianus, post Apostolū 1. ad Timo. 2. hanc diuidit in quatuor species: In obsecra-

De materia huius glossæ vide plenissime B. Thom. 2. 2. quæst. 83. per totam quæstionem.

In collat. 9. Superius, ... lat. 9. cap. 12. 36. & 11.

obsecrationem, qua quis compunctus pro commissis veniam deprecatur: Orationem, per quam fit ascensus intellectus in Deum, vel per quam aliquid Deo uouetur vel offertur: Postulationem, quam constitutus in spiritus feruore pro alijs solet emittere: Gratiarum actionem, quam mens Deo refert per excessum ineffabilem recolendo præterita Dei beneficia, vel contemplando præsentia, vel prospiciendo futura iam præparata dilectis. Beatus Bernardus in quodam sermone dicit, quòd obsecrationes fiunt affectu uerecundo, orationes puro, postulationes amplo, gratiarum actiones deuoto. De quarto dic, quòd porrigenda est ad Deum, Matthæi 6. Cum oraueritis, dicite: Pater noster, &c. Ad Sanctos autem porrigi potest non tamquam per ipsos implenda, sed vt precibus & meritis ipsorum exaudiatur à Deo. patet hoc ex modo orandi, quo vtitur Ecclesia: ad Christum enim non dicit ora pro nobis: sed audi nos, uel miserere nobis: ad Sanctum dicit, ora pro nobis. Et tenent theologi, quòd Sancti orationes nostras cognoscunt: vnusquisque enim beatus tantum in essentia Dei uidet quantum perfectio beatitudinis requirit: hoc autem requiritur ad perfectionem beatitudinis, vt homo habeat quicquid velit, nec uelit aliquid inordinatum: sed recta uoluntate quilibet cognoscere vult quæ ad eum pertinet: ergo etiam Sancti (cum eis nulla rectitudo desit) hoc uolunt: oportet igitur quòd vota hominum, orationes & deuotiones in uerbo cognoscant: Nam ad eorum gloriam pertinet quòd auxilium egentibus præbeant ad salutem: Sic enim Dei cooperatores efficiuntur. Et si dicis, solus Deus cognitor est cordium: de simo. tua. in fin. cum concor. sed oratio consistit in corde: ergo &c. Respondeo quòd cordium cogitationes solus Deus nouit per seipsum, sed tantum alij cognoscere possunt quantum eis reuelatur, vel per uisionem uerbi uel alio modo. Fatendum ergo quòd orationes quas ad Sanctos uerbo vel corde dirigimus, Deo manifestante cognoscunt. De quinto dic, quòd porrigenda est per bene dispositum, contritum & pænitentem: quia cum is qui displicet, &c. 3. q. 7. iudicet. 49. distinct. §. 1. vbi etiam not. an orationes malorum prosint ijs pro quibus orant. Comperi autem orare etiam summe perfectis: vt dicam ĩ. de hæret. ad nostrum. uersic. 2. De hoc autem dubitatur, an exaudiat Deus peccatores orantes. Argu. quòd sic. 1. q. 1. ipsi contra. ead. q. si quis inquit. uet. ad hæc omnia. &c. sacrosancta. Dicit Thomas [1] quòd si peccator petit aliquid inquantum peccator, idest secundum desiderium peccati, non auditur à Deo ex misericordia: sed quandoque exauditur ad uindictam, dum permittitur amplius ruere in peccata. Vnde secundum August. [2] Deus quædam negat propitius, quæ concedit iratus. Sed si peccatoris oratio procedit ex desiderio bonæ naturæ, Deus exaudit, non quasi ex iustitia: quia talis non meretur: sed ex pura misericordia: si tamen alia in oratione concurrant, de quibus ĩ. dicetur. De sexto dicendum, quòd orare debemus principaliter salutifera, Matth. 6. Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius. & licet Valerius lib. 7. cap. 2. dicat quòd Socrates quasi quoddam humanæ sapientiæ terrestre oraculum nil vltra petendum à dijs immortalibus arbitrabatur quàm vt bona tribuerent: patet tamen ex oratione Dominica quòd etiam aliquid determinate petere possumus. unde August. ad Probam, [3] dicit quòd ad Deum id licet orare, quod licet desiderare: dicens quòd oratio Dominica ostendit etiam temporalia à Deo peti posse. dum dicit: Panem nostrum quotidianum, &c. Tenent ergo Theologi quòd temporalia à Deo orando petere possumus, non vt finem constituamus in illis, sed vt sint adminicula beatitudinis consequendæ: vt scilicet quasi instrumentaliter nobis deseruiant ad sustentationem vitæ corporalis exercendæ ad actus virtuosos. facit 1. q. 3. si quis obiecerit. & quod dixi de regula. Ioannes. in oppo. 2. De septimo scias. quòd Host. in prædict. ver. ponit xiiij. quæ requiruntur in oratione: scilicet quod sit fidelis, secura, humilis, discreta, deuota, uerecunda, secreta, pura, lacrymosa, attenta, communis, feruida, operosa, & assidua. Sed tu quantum ad præsens membrum pertinet, breuiter dic quòd modus orandi requirit humiliationem corporis, deuotionem cordis, attentionem. & breuiloquium. de primo Eccles. 35. Oratio humiliantis se penetrabit nubes. de elect. vbi periculum. §. pen. li. 6. & Cyprianus lib. de oratione Dominica. Sit orantibus sermo cum disciplina quietem continens & pudorem: incuruatio tamen uel corporis humiliatio, non refectionis sed deuotionis obtentu fieri debet: vt dicit Cassianus. & facit 8. q. 1. sciendum. C. de ijs qui spon. mu. sub. l. 1. & 2. Et de secundo probatur de un. magnæ. circa fin. & prædic. decr. vbi periculum §. penult. Et Aug. Quid prodest strepitus labiorum si mutum est cor?

Orationes ad quem porrigi debet.

[1] Id habet B. Thomas 2. 2. quæst. 83. art. 16.

[2] Tractat. 73. in Ioann. & de uerbis Domini sermone 53.

[3] Epistola 121. cap. 4. 5. & 12.

opera, taliter se studeant præparare, quòd huius pretiosissimi sacramẽti mereantur fieri participes illa die, possintq; ipsum suscipere reuerẽter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festũ & celebrandum donis uolẽtes spiritalibus animare, omnibus

& Grego. in moral. Veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, non uerba composita resonare. Et ibidem: Animarum verba sunt ipsa desideria, in quibus tanto quis minus clamat, quanto minus desiderat. De tertio patet hic, de consecr. distinct. 5. numquam. in princip. & Cyprianus: Nil aliud cogitet animus quàm id solum quod precatur. de consecr. distinct. 1. quando autem. & dicit Grego. quòd illam orationem Deus non audit, cui ille qui orat non attendit. Dicunt tamen theologi [4] hoc intelligendũ quando attentio nullo modo orationi coniungitur; non enim requiritur quòd attentio semper maneat in oratione per actus essentiam. unde Psalm. 37. Cor meum dereliquit me. satis enim est quòd maneat per uirtutem: quod est quando cum bona intentione quis ad orationem accedit, etsi in prosecutione mens ad alia rapiatur. Semper enim primæ intentionis vis permanet: nisi tanta sit euagatio quòd attentio omnino depereat, & tunc locus esset ei quod dicit Cyprianus lib. de oratione Dominica: Quomodo à Deo audiri te postulas, cum ipse te non audias? & Beatus Bernardus: Causamur nobis deesse gratiam: sed iustius ipsa gratia conqueritur nonnullos deesse sibi. & Cassianus: Numquam orat quisquis etiam flexis genibus, si uagatione distrahitur. & facit quod de officijs scripsi de celebra. Mis. dolentes. De quarto Matth. 6. Cum oraueritis, nolite multum loqui, &c. [5] facit de consecr. distin. 5. non mediocriter. & uide quod not. de æta. & qualita. cap. penult. in vlt. glos. Nec tamen putes breuiloquium esse de necessitate orationis: nam oratio non solum secundum suam causam, quæ est desiderium charitatis: sed etiam secundum seipsam potest esse diuturna: nam & de Christo legimus quòd pernoctauit orando, Lucæ 6. & quod prolixius orauit, Lucæ 22. Item dicitur Luc. 18. in prin. Oportet semper orare, & non deficere. facit 76. distinct. nosse. ibi: orationi pernoctantes institimus. Sed quia vt dicit Aug. ad Probam: Multum loqui in orando, est rem necessariam superfluis agere uerbis, cum plerumque hoc negotium plus gemitibus quàm sermonibus agatur: ideo monemur ad breuiloquium: nam vt dicunt Sancti, frequens & breuis debet esse oratio: ne immorantibus nobis aliud cordi nostro inserat inimicus. Sed dubitatur an oratio debeat esse uocalis: [6] quod uidetur Psalm. 3. & 76. Voce mea ad Dominum clamaui: uoce mea ad Dominum deprecatus sum. Contra, oratio Deo porrigitur, vt dictum est: sed Deus cordis locutionem cognoscit: frustra igitur uox oris adiungitur. facit 38. distinctu. sedulo. Dicunt theologi, quòd communis oratio quæ fit per ministros Ecclesiæ 12. quæst. 1. duo sunt in princip. in personam totius populi: vt innotescat ei pro quo fit, necessario ex institutione debet esse uocalis: Sed singularis, quam quis pro se vel alio porrigit, de necessitate non est uocalis: adiungitur tamen uox triplici ratione: Primo ad excitandum interiorem deuotionem: uerbis enim & signis nos ipsos interius excitamus ad sanctum desiderium augendum, vt dicit August. ad Probam [7]. Secundo ad redditionem debiti, scilicet vt seruiat orans Deo, secundum se totum, scilicet corde & corpore. de consecr. distinct. 5. numquam. Tertio ex quadam redundantia ab anima in corpus ex uehementi affectione. vnde Psalm. 15. Lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea. De octauo patet Matth. 6. Cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. Et vt dicit Cassianus, intra cubiculum oramus, cum à cogitationum & sollicitudinum strepitu corde remoto, secrete & familiariter preces nostras soli Deo referamus. & facit quod not. 41. distinct. parsimoniam. & August. de sermone Domini: Videri ab hominibus non est nefas, sed id agere vt ab hominibus uidearis: recipit enim ille mercedem suam. de pænit. distinct. 3. cauendum. Orationes enim principaliter sunt in Ecclesia faciendæ. de pur. post par. cap. unico. de immu. ecclesi. decer. lib. 6. supra ead. compil. de cele. Mis. cap. 1. Sed vt dicit beatus Bernar. lib. meditationum: Vbicumque fueris, intra teipsum ora, si longe fueris ab oratorio, non quæras locum, quoniam ipse locus est. Videtur quibusdam quòd fieri debeat ad Orientem: sed cum Deus sit vbique, ad omnem partem possumus ad eum orare: æquæ tamen oramus & Missæ sacrificium facimus uersus Orientem. de hoc 11. distinct. ecclesiasticarum. De vltimo dicendum, quòd orationis effectus [8] est duplex: habet enim uirtutem merendi & impetrandi. primum dupliciter. Primo, quia uitatur per eam tentatio. Hieron. super Matth. 14. In tentationem intrat, qui orare negligit. Et August. Oratio est orantis præsidium, aduersario incendium, angelis solatium, Deo gratum sacrificium. Nam principaliter ualet cõtra uitia spiritalia. vnde Hierony. super Matth. c. 17. ibi, Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, nisi in oratione & ieiunio.

[4] Vide B. Thomam, 2. 2. quæst. 83. art. 13.

[5] B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 14.

[6] Oratio an debeat esse vocalis. B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 12.

[7] Epistola. 121. cap. 9.

[8] B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 15.

Ad spem non distine ora secondij
Si tamen vere me mi esse de pro ateneatur aliquid dom Collecty

vere pænitentibus [a] & confessis, qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia, in qua [b] idem celebrabitur, interfuerint, centum [c]: Qui vero Missæ, totidem: Qui autem in primis [d] ipsius festi vesperis interfuerint, similiter centum: Qui uero in secundis: totidem [e]: Illis vero qui Primæ, Tertiæ & Sextæ, Nonæ ac Cõpletorii officijs interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta [f]: Illis autem qui per octauas † illius festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarũ officijs [g] interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi de iniunctis [h] sibi pænitentiis relaxamus.

iunio quod etiam habetur Matth. ix. dicit sic: Non sanat oculum quod sanat calcaneum: Ieiunio sanatur pestes corporis: oratione vero sanantur pestes mentis. Secundo quia procedit ex radice charitatis, penes quam consistit omne meritum, & est fons viuus, & c. de pœnit. dist. 2. charitas. & de regula. licet, in fi. De virtute impetrandi probatur 25. q. 8. in qualibet. & ca. cõpal. de elect. ne Romani, in fi. Mar. xi. Quodcumque orantes petitis credite quia accipietis. Vnde per orationem reuelantur secreta diuina. 8. q. 1. si ergo. Boetius dicit non frustra in Deo spes ponitur: preces enim quæ rectæ sunt, inefficaces esse non possunt, & beatus Bernardus lib. meditationum: Ex duobus unum indubitanter sperare debemus: aut dabit nobis quod petimus, aut quod nouit esse vtile. Et Au. in lib. sent. Prosperi dicit orans misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit vtile, magis nouit medicus quàm ægrot. De his Valerius lib. 7. c. 2. dicit, quòd votis sæpe expetimus quod nõ impetrasse melius foret. & ponit exempla, dicens: Diuitias appetis, quæ multis fuerunt exitio: honores concupiscis, qui quamplures pessundederunt: regna tecum ipsa uoluis, quorum exitus sæpenumero miserabiles cernuntur: splendidis coniugijs manus iniicis ad hoc vt aliquando te illustrent, ista nonnumquam funditus domos euertunt. Suadet ergo cælesti arbitrio nos submitti [a]: Effectũ orationis sumus in Italia nuper experti: quando enim cum uersibus illis: Exurgat Deus, & c. cœpit Ecclesia contra rebelles orare: perempti & exterminati sunt quasi subito qui censura ecclesiastica & armis bellicis iam dudum domari non potuere. bene facit. 36. dist. c. vlti. vbi dicitur quòd orante Moyse uincebat populus: vincebatur autem dum dimittebat manus. & vide Host. in sum. de remis. §. ad quid ualent. versic. fateor. vbi ponit exempla de Daniele, Moyse, & Dauid orantibus. Sed qui leget tripertitam historiam Hug. Horacens. Helimandum, Rufinum & historiographos, inueniet quòd Theodosius Imperator senior suis orationibus miraculosam victoriam obtinuit contra Eugenium & Arbogastem. quorum exercitus iacula vehementissimus uentus retorquebat in ipsos, & iacula partis Theodosii cum maiori fortitudine vltra mensuram humani ictus impingebat in illos, & hoc uoluit ipse Claudianus poeta qui tunc florebat dicens:

O nimium dilecte Deo, cui militat ether:
Et coniurati ueniunt ad classica uenti. Hoc autem obtinuit ipsius Theodosij oratio quæ talis fuisse legitur: Omnipotens Deus, tu nosti quòd in nomine Christi filij tui ultionis iustæ, vt puto, prælia suscepi: sin aliter in me uindex. si uero cum iusta causa, & in te confisus huc ueni, porrige dexteram tuis: ne forte dicant gentes, vbi est Deus eorum. concor. huic si. de uo. magnæ. post princip. Et huic glo. sit finis: de cuius prolixitate sum excusabilis: tum quia in orationis suffragio sperans, sum effectum illius expertus in assequendis prosperis & euitandis vel saltem temperandis aduersis: tum quia secũdum materiam deberem esse prolixior: & si per ista nõ satisfeci, excuset coæquatio textualis [de hoc de immuni. eccl. decet. lib. 6. per Archid. 1. q. 1. dictum.]

a ¶ *Confessis.*] Quis est hic, & laudabimus illum? Eccle. 31. has ergo remissiones quib' pauci participãt, amarè interpretari nec decet, nec expedit. vt dixi de pœnit. & remis. quòd autem.

b ¶ *In Ecclesia.*] per hanc literam quæ habetur etiam supra parte proxi. in fi. patet quòd non sufficit interesse Horis extra ecclesiam: quod intelligo etiam si dicantur in priuato oratorio. de quo de consecra. dist. 1. concedimus. & exp. vnicuique. & exp. si quis. extra de censibus. exp. fi.

c ¶ *Centum.*] dies. quod est infra.

d ¶ *In primis.*] facit ad not. de senten. excommu. c. vlt. §. In festiuitatibus. lib. 6. in 1. glo. & quod de cõpletorio sequitur facit contra.

¶ *Glo. seq. arguit ad duo.*

e ¶ *Totidem.*] argue pro æquandis distributionibus in his tribus Horis: Matutino, Missa, & Vespere. Item argue quòd vbi in illis Horis dantur decem, in alijs dari debent quatuor. uide quod dixi 3. ead. compil. de ætat. & qualitat. vt hi qui. ad finem.

f ¶ *Quadraginta.*] & sic ducentos.

¶ *Glos. sequens dubium soluit.*

g ¶ *Officiis.*] omnibus quo ad dies octauæ. nec puto quòd hic fiat distributio, vt partem habeat qui certis interest.

h ¶ *Deiniunctis.*] vide quod scripsi de pænit. & remis. cum ex eo.

TITVLVS XVII.

De immunitate ecclesiarum.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Reuocat & pro infectis vult haberi decretalem, clericis. eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Quoniã [i] † ex constitutione Bonifacii Papę octaui prædecessoris nostri, quę incipit, Clericis [k] laicos. & ex declaratione [l] seu declarationibus [m] ex illa postmodũ subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri [n] remedio

DE IMMVNItate ecclesiarum.

¶ *Visum est supra de ecclesiis & rebus ipsarum: nunc quia eas ecclesia gaudent immunitate ecclesiarum ideo, &c.*

Quoniã.] Primo pmittit causam & reuocationem constitutionis c. clericis laicos. supra eodem lib. 6. Secundo illam reuocat. Tertio seruari præcipit ius antiquum ante prædictã constitutionẽ. Secunda ibi, *Nos.* Tertia ibi. *Volentes.* Imol. ¶ Præsupponendum est illud quod habetur in c. non minus: & in cap. aduersus. eod. titu. in antiq. dicitur in cap. non minus quòd clerici pro rebus suis non debent soluere tallias, nec aliqua onera, ad quæ laici adstringuntur: Et si domini temporales compellant eos ad soluendum huiusmodi onera de rebus ecclesiarum suarum, etiam de rebus proprijs, tales domini temporales sunt monendi vt non compellant: & si non desistant, sunt excommunicandi: tamen dicitur quòd clerici possunt dare per modum eleemosynæ de consensu prælati aliquid laicis. Et dicitur in exp. clericis. eod. tit. lib. 6. quòd etiam clerici de consensu prælati non possunt dare laicis: immo dicitur quòd recipientes huiusmodi dona etiam gratis, sunt excommunicati ipso facto: & positum fuit illud cap. clericis. in odium Philippi regis Franciæ, qui conferebat beneficia in suo regno: unde Papa indignatus fecit illam constitutionem. clericis. & ex illa constitutione fuerunt orta multa scandala: vnde Clemens Papa voluit quòd antiqua iura seruarentur, & non illa constitutio, clericis. eod. tit. in 6. vide diuisionem glos. Not. quòd laudatur celeritas. de hoc in glos. concor.

¶ *Prima glos. summat & diuidit, ponit tempus editionis, & causam constitutionis.*

i ¶ *Quoniam ex constitutione.*] Casus reuocat, & pro infectis vult haberi decret. clericis. eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus, & præmittit reuocationis causam. Secundo reuocat ibi: *Nos.* Tertio seruari præcipit ius antiquum ibi: *Volentes.* Et fuit ista de primis constitutionibus Clementis editis à principio promotionis suæ, & incipiebat, Pastoralis. cuius decidit exordium, post quod sequebatur, sane quoniam & c. Et Rex Franciæ qui fuit passiua causa cõstitutionis, fuit actiua causa reuocationis, vt sic conueniat. de reg. iur. exp. 1.

k ¶ Clericis. eod. tit. lib. 6.

l ¶ *Declaratione.*] declarauerat enim Benedictus in sua extrauag. quæ incipit: Quod olim. illam quo ad sui pœnas extendi solum ad exigentes, vel dantes in exigendo auxilium, consilium, vel fauorem: ita quòd pœnæ locum non haberent in soluentibus, vel recipientibus a sponte soluentibus.

m ¶ *Declarationibus.*] dicebantur & aliæ processisse: & ideo ad omne dubium tollendum plurali utitur.

n ¶ *Celeri.*] concor. de accu. cap. fi. supra ead. compil. de iureiu. Romani. in principio.

ADDITIO. De rescript. ad hæc. Et casus in quibus desideratur celeritas, not. Archid. 93. distin. exp. 1. & illos in quibus non desideratur, notat 53. dist. communis. & de hoc de elect. cap. fin. lib. 6. Cardinalis.

succurratur) presumitur † verisimiliter in futurum: Nos de consilio fratrum nostrorũ constitutionem & declarationem seu declarationes prædictas, & † quicquid ex eis secutũ est, vel ob a eas, penitus reuocamus, & eas haberi uolumus pro infectis b; Volentes & firmiter statuentes illud c (contra quoscumque d laicos exigentes seu extorquentes ab ecclesijs ecclesiasticisque personis tallias, seu collectas, aut exactiones quascumq; e, & cõtra dantes f ad id faciendum consiliũ, auxilium, uel fauorem g: necnõ & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarũ Prælatis, ac alijs viris ecclesiasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecessoribus h nostris in Lateranẽ. & generali concilijs i, quæ nos sub obtestatione diuini iudicii præcipimus obseruari districte, salubriter est prouisum.

FINIS LIBRI TERTII.

a ❡ *Ob eas.*] concor. de elect. qualiter. in fine.
b ❡ *Pro infectis.*] per hoc puto quòd excommunicatus ex viribus illius cõstitutionis absolutione non egeat. Et vide quanta est papalis potestas circa ea quæ simpliciter sunt de iure positiuo: quia reuocat illa vt ex tunc. & facit ad ea quæ scripsi, qui fi. sint legi. per venerabilem glo. 2.
c ❡ *Illud.*] inuiolabiliter obseruari: quod est infra.
d ❡ *Contra quoscumque &c.*] quod super his & c. vsque ad finem.
e ❡ *Quascumque.*] vide quod not. & dixi eod. tit. non minus. Ioã. An.
f ❡ *Dantes.*] dicebat cõstitutio Bonifacij publice vel occulte: per quod probatur quòd excommunicatio canonis ligat etiam occulta delicta: vt j. dicam de hæret. multorum. ad finem.
g ❡ *Fauorem.*] vide quæ dicam j. de pœniten. & quia in princip.
h ❡ *Prædecessoribus.*] Alexand. iij. eo. tit. non minus. Innoc. iij. eod. titu. aduersus.
i ❡ *Concilijs.*] vtrumq. generale, & Lateran. sed Alexandrinum vocamus Lateranense: Innocentianum uocamus generale de hoc de cap. in octa. c. finali.

❡ Al præsumantur.

❡ In uetusto codice manuscripto ita: ac omnia & singula cõtẽta in eis penit^s, &c.

❡ Videtur reciemarñ in summa de Ecclesia lib. .. cap. 51. ver nono. plenitu do Romani Pontificij.

❡ Vide singularem distinctionẽ Caietani apud D. Thomam 2. 2. quæst. 14. art. 9 & Alfonsum Castr. lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 13.

LIBER QVARTVS DE CONSANGVINITATE & affinitate.

Continuatio.

¶ *Visum est s. de actibus clericis competentibus: nunc videndum est de actibus laicis conuenientibus: ideo &c.*

Eos qui.] Primo ponit statutū pœnale. Secundo illud aggrauat. Tertio protestatur. Secunda ibi: *Præcipientes.* Tertia ibi: *Per prædicta.* Imola.

¶ Habemus in iure, q contrahentes incestas nuptias, graue pœnas sustinent: videlicet q sunt infames, & q bona ipsorū confiscant, & plures alias pœnas sustinēt: de quibus in authē. incestas. C. de incest. & inutilibus nuptijs. Sed quæritur, vtrū de iure canonico, incurrant alias pœnas. Dicit Clemens q sic. Et dicit, Contrahens cū consanginea sua, incurrit sententiā excommunicationis ipso facto. Idem si cum moniali. Idem si clericus in sacris constitutus cōtrahat matrimoniū. Idem si monachus professus contrahat, posito q matrimonium non fuerit consummatum. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, q ratione consanguinitatis vel affinitatis matrimonium est prohibitū vsque ad quartū gradum. c. non debet. eod. tit. in antiq. Not. secundo, q nō solū contrahentes in casibus prohibitis in lege canonica, debent sustinere pœnas hic contentas: immo etiā contrahentes in casibus prohibitis in lege diuina. Not. q contrahens cum cōsanguinea vel affine ipso facto incurrit sententiā excommunicationis, nec ipsa excommunicatio est relaxanda, nisi satisfactione habita. Not. quòd si sint alia iura imponentia pœnam sic contrahentibus, quòd ipse Clemens non intendit illis iuribus per hanc clementinam derogare.

Vide cōcilium Tridentinum sessio. ... de reformat. matrim. ca. ... in Bulla B. ... de communione, cap. 4. ad de Conse... lib. ... Decretalium part. 3 cap. 5. §. ...

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De consanguinitate [a] & affinitate.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & uitari. Idem in professo & professa vel constituto in sacris. Ioan. And.*

CA. VNI.

Eos [b] † qui diuino timore [c] postposito, in snarum periculū animarum scienter [d] in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica [e] interdictis [f], aut cum Monialibus contrahere [g] matrimonialiter [h] non uerentur: Necnon religiosos [i] & Moniales [k] ac clericos in sacris [l] ordinibus cōstitutos matrimonia † contrahentes [m], refrenate metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: Præcipientes ecclesiarum prælatis, vt illos quos eis cōstiterit [n] taliter contraxisse, excommunicatos publice tandiu nuntient, seu à suis sub-

¶ *Glos. super Rubrica notat uarietatem.*

a ¶ *Rubrica de consanguinitate & affinitate.*] ita uenit sub bulla: sed uidi quosdam hic habere rubricam de sponsalibus. Ioan. And.

¶ *Prima glos. summat, & duas quæstiones soluit.*

b ¶ *Eos qui.*] Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali, excommunicatus est ipso iure: & publicari debet & uitari, idem in professo & professa, vel constituto in sacris. Et incipe constructum ibi. *Cupientes.* Et nota [1] quòd in sex casibus hic expressis tantum locum habet hæc constitutio & eius pœna: vnde si contrahat quis cum habente maritum, vel cum Iudæa, vel cum Pagana, vel cum cognata spiritualiter vel legaliter, vel contra impedimentum publicæ honestatis, licet non teneant matrimonia: tamen non est locus huic pœnæ, quæ in ijs casibus vel similibus expressa non est. Item in his sex casibus tunc demum est locus pœnæ, quando illicite contrahuntur. Si enim licite, vt ex dispensatione Papæ: tunc cessat culpa: ergo & pœna. de consti. c. 2. de qua dispensatione not. de rest. spol. litteras. in prin. de sta. mona. cum ad monasterium. & scripsi de uo. cap. 5.

[1] Hic glos. ... non ex... hic ... huius, e... ...

c ¶ *Timore.*] concor. de elect. cum in cunctis. ad finem.

¶ *Glo. seq. primo not. à cōtrario, & illud determinat, & incidens dubiū soluit. secūdo quærit, arguit: pro cōtrario soluit: tertio quærit et remittit.*

d ¶ *Scienter.*] Ignorantes [2] ergo non ligat constitutio quod intelligo in ignorantia facti probabili, & nō affectata, scilicet quia ignorabant se cōsanguineos vel affines. Si uero ignorabant ius, nescientes gradum in quo erant, esse prohibitum: ex quo enim sciebant gradum, ligat constitutio. de reg. iur. ignorātia lib. 6. cum suis cōcor. Si uero alter solus sciebat, ille solus ligatur. facit 34. q. 2. non satis. & c. in lectum. de simo. de simoniace. C. soluto matri. si ignorans. Sed quid si contraxit ignorans: post tempora sciuit & cohabitauit consanguineæ? videtur ligari. arg. 1. q. 1. eos. in fi. de simo. sicut tuis. C. de incest. nupt. cum ancillis. Contrarium credo cū ista constitutio non puniat cohabitationem vel incestū, sed contractū: vt j. dicam. facit ff. de iis qui not. infamia. quid ergo. in princ. C. de vsusca. transfor. l. 1. ad fi. ff. de vsu. qui scit. in fi. & ff. de bo. lib. qui cum maior. & de minori. l. 3. §. scio. sicut qui ignoranter eligit indignum, licet postea sciat, non incurrit pœnam concilij, cum in cunctis. de elect. cum in hoc ponderetur initium. eod. tit. dudum. probatur hæc solutio ex eo, quia sine iudicio Ecclesiæ ab illa diuertere non posset. de diuor. porro. cum suis cōcor. fateor tñ q peccat cognoscendo: & sic loquuntur contraria. de sent. excō. inquisitioni. Quid si contraxi cum illa, quam credebam esse consanguineam, affinem, vel Monialem, sed in veritate non erat? Solue per not. de sent. excom. si uero 2. & c. in audientia 2.

[2] Vide Prępositū in cap. nō debet. extra de cōsang. & affinit. circa finē. nu. 22. vers. sic pro cōplemento ...

e ¶ *Canonica.*] nedum diuina.

f ¶ *Interdictis.*] scilicet in quarto vel citeriori gradu consanguinitatis vel affinitatis primi generis. eo. tit. non debet.

† In vetusto codice manuscripto ita: matrimonia contrahentes, & inter eos scienter eadem celebrantes, refrenare, &c.

¶ *Glo. seq. notat, quærit, allegat duo iura pro: soluit contrarium, & ad illa iura respondet.*

g ¶ *Contrahere.*] nō punit ergo incestū vel coitum, sed contractum: vt sic contrahens ligetur, licet non consummet. Quid si non contraxit matrimoniū, sed sponsalia tantum? Arg. q ligetur. ff. de spon. oratio. vbi prohibitio nuptiarum includit sponsalia. Ad idem, de eo qui duxit in matrimonium. c. cum haberet. vbi æquiparantur sponsalia & matrimonium. Non puto ligari cū constitutio sit pœnalis, & verba hoc nō importent: quod verum puto nisi cōsummauerit per copulam carnalē: quia tunc ligatur quasi tunc contraxisse videatur. de sponsa. veniens. & c. is qui. Contrariū non obstat: quia licet fatear, q vbi prohibetur matrimonium, prohibentur sponsalia: non sequitur quòd contrahenti sponsalia sit eadem pœna quæ contrahenti matrimonium. bene facit de elect. perpetuo. lib. 6. In decre. cum haberet. sponsalia cum adulterio inducunt impedimentum matrimonij, sicut inducunt publicam honestatem. de spon. c. unico. lib. 6.

¶ *Glo. seq. arguit & illud determinat in uno membro: in alia alleg. pro: soluit contrarium, & allegatis respondet.*

h ¶ *Matrimonialiter.*] per hanc litteram, & per litteram. j. eod. matrimonia contrahentes. videtur q coactus ad contrahendum non incurrat hāc pœnam. Et si de absoluta coactione loquimur, hoc est certum. quod met. caus. sacris. sed si de conditionali, licet tali, quæ debuerit cadere in constantē uirum, videtur ligari per eam decretalem: sed cum non sit matrimonium deficiente consensu, ita quòd non inducit publicam honestatem. de spon. cap. vnico. lib. 6. de æquitate uidetur talis non ligari. facit de sen. excom. significauit. In decre. sacris. punitur communio, quæ ibi interuenit, licet per metum.

i ¶ *Religiosos.*] scilicet professos [1] tacite vel expresse religionem approbatam. de uo. c. vnico. lib. 6. quod intelligo etiam si professio illa tacita vel expressa non obligat illi religioni, sed religioni in genere. pone exemplum de reg. non solum. & c. seq. lib. 6.

[1] Quis dicatur religiosus vide per doctores in Rubrica de religi. dom. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōstit. & in c. 2. de uoto lib. 6. adde Felinū in c. non dubium. de senten. ex. com. lib. 6.

k ¶ *Et Moniales.*] quia supra iam nominauerat cōtrahentem cum Moniali, & hic repetit de Moniali: videtur hic probari q communicans in illo actu pro quo quis excommunicationem incurrit, excommunicatus non est. de hoc scripsi de sent. excomm. contingit. 1. Posset tamen dici quòd supra punit scienter contrahentem cum Moniali: hic uero punit Monialem contrahentem etiam eo casu, quo cum ea contrahens non ligatur: vt quia hoc ignorat.

l ¶ *In sacris.*] stricte hoc dico propter not. 32. dist. in summa.

¶ *Glo. seq. dicit quare non repetit scienter, & dictum illud determinat.*

m ¶ *Contrahentes.*] non repetit scienter: quia licet ignoranter posset quis contrahere cum consanguinea, affine, vel monacha: non tamen in monachum, monacham, uel constitutum in sacris contrahentem cadit ignorantia. facit de rescript. ab excommunicato. C. de hæret. instit. l. fin. Puto tamen, quòd vbi esset probabilis ignorantia, vt in ordinato ad sacros in amentia vel dormitione: etiam eo casu quo character imprimitur. de bap. maiores. in fin. vel intra pubertatem de cleri. per sal. promo. c. unico non esset locus huic pœnæ.

n ¶ *Constiterit.*] etiam ex officio & nemine deferente: de diuor. porro.

porro. 2. respon. & vide quod dixi §. ea. compil. de censi. c. fi.

Satisfactio præcedit in manifesta offensa.

a *Seperentur.*] Præcedit satisfactio sicut in manifesta offensa. de sent. excom. venerabilibus. lib. 6.

b *Obtinere.*] per epm. de sent. exco. nuper. & hic patet q nõ suf ficit satisfactio, nisi sequatur absolutio. eod. tit. cũ desideres. in fi. secundum. in princi. lib. 6. & hic. Quo ad primum, de consanguineis & affinibus. de hoc de dona. inter virum & vxo. & si necesse. Quo ad secundum, de professis. 27. dist. cap. 3. & cap. seq. 27. q. 1. per totum. 26. q. 2. si quis non dicam. Quo ad tertium, de cõstitutis in sacris. 28. dist. presbyterũ. 15. q. vlt. cum multę. de cleri. coniug. cap. 1. & c. sane 2. qui cler. vel vo. cap. 1. & 2. cum similibus.

Glos. seq. ponit triplicẽ speciem iurium.

c *Iuribus.*] de clandest. despon. cap. fi. C. de incest. nupt. qui contra. Instit. de nupt. §. si aduersus. de hære. cum

ditis faciant nuntiari, donec suum humiliter recognoscentes errorẽ separentur,[a] ab inuicẽ, & absolutionis obtinere[b] beneficiũ mereantur. Per prædicta quoq; iuribus[c], quę sic cõtrahentibus alias pœnas imponũt, in nullo volum' derogari.

In eodẽ vetusto codice manuscripto ita: separentur ab inuicẽ, & tam ipsi quam etiã sciẽtes p̃dicti absolutionis beneficiũ obtinere, &c.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER QVINTVS
DE MAGISTRIS: ET NE ALIquid exigatur pro, &c.

LIBER QVINTVS

TITVLVS I.

De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ In studijs Romanæ curiæ, Parisień. Oxonień. Bononień. & Salamantino, debent esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica Arabica & Chaldæa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendijs & sumptibus prouideri.

CAP. I.

INter[a] † sollicitudines[b] nostris humeris incumbentes perpeti[c] cura reuoluimus, vt errantes in viã veritatis inducere[d], ipsosque lucrifacere Deo sua nobis cooperante[e] gratia, valeamus: hoc est quod profecto desideranter exquirimus, ad[f] id nostre mentis sedulo destinamus affectũ, ac circa illud diligenti studio, & studiosa diligentia vigilamus. ¶ Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrũ desideriũ assequendũ † diuinorũ eloquiorũ sit expositio congrua, ipsorumque fidelis prædicatio admodum[g] opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi[h] noscantur inaniter[i], vacuaque redire, si auribus linguam loquẽtis ignorantium proferantur[k]: Ideoque illius cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad Euangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore voluit[l] eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipue, abundare sanctam affectamus ecclesiã, qui[m] infideles ipsos sciant, & valeant sacris institutis instruere, christicolarumque collegio per doctrinam Christianæ fidei, ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. ¶ Vt igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri[n]: Hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus vbicunque Romanam[o] curiam residere[p] contigerit †, necnon in Parisień. & Oxonień. Bononień.[q] & Salamantino studijs prouidimus erigendas: Statuentes, vt † in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem[r] habentes Hebraicæ[s] †, Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam; duo videlicet vniuscuiusque linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicite doceat, earumque peritiã stu-

Eodem anno dominus Ioan.

¶ *Continua sic rubricam. Visum est supra de ecclesijs & rebus ipsarum: verum quia ecclesia ad suo regimen indiget magistris: ideo annectit rubricam de magistris, &c.*

INter.] Istud cap. dicit, quod in ciuitate Romana. in ciuitate Parisień. Oxoniensi, Bononiensi, & Salamantina: vbi est vniuersitas generalis, debent esse duo magistri, qui sciant loqui idiomata de quibus in textu, & quod valeant docere & erudire infideles, & errantes ibi existentes, qui diuersarum linguarum existunt: & isti magistri in vniuersitate Parisiensi debent institui per regem Franciæ: In Oxoniensi debent institui per regem Angliæ: & sic de alijs: vt in littera. hoc dicit. H.R. Nota quod in hac cle. primo ponit exordium: in quo facit duo. Primo ponit intentionem suam generalem. Secundo specialem: ibi, *Non ambigimus.* Et dic, nõ ambigimus, id est dubitamus. de ambigo, gis, quod idem est quod dubito dubitas. secunda: ibi, *Vt igitur.* vide glo. Not. quod Papa debet esse sollicitus vt errantes reducat ad viam veritatis. de hoc in glos. 2. 3. & 4.

† Vide Ludouicum Gomezium in regula cancellariæ de idiomate vbi plene de materia linguarum.

Nota quod commendatur vigilia cum studiosa diligentia. Zabarel.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

† Alias, expediam.

a ¶ *Inter.*] In studijs Romanæ curiæ, Parisień. Oxonień. Bononień. & Salamantino debent esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica, & Arabica, & Chaldæa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendijs & sumptibus prouideri. Exponitur primo exordium. in quo duo facit, primo ponit intentionem suam generalem, Secundo specialem: ibi, *Non ambigimus.* In secunda: ibi, *Vt igitur.* ponitur constitutio primo prouidens circa loca magistrorum, secundo circa expensas: ibi, *Quibus.*

b ¶ *Sollicitudines.*] concor. de purga. cano. inter. vbi ponitur alia. scilicet de vulpeculis capiendis.

c ¶ *Perpeti.*] quasi perpetua, continua, vel assidua, & est infinitiuũm huius verbi perpetior: & ponitur pro diu tolerare, vel valde pati.

d ¶ *Inducere.*] 45. dist. tria sunt. de spon. inter opera.

¶ *Glossa sequens exponit, & de gratia duas opin. ponit: quibus inducit duo similia.*

† De hac gratiæ diuisione vide omnino B. Tho. 1. 2. q. 43. 3. ar. 2.

e ¶ *Cooperante gratia.*] per quam cognoscitur quid agendum sit, & quid vitandum, & adiuuamur ad faciendum. de conse. dist. 4. gratia. & tribus vltimis capitulis. Est autem gratia operans †, & cooperans: prima præparat hominis voluntatem vt velit bonum: Secunda adiuuat ne frustra velit. videtur tamen quibusdam quod eadem sit gratia, idem donum, vel eadem virtus operans & cooperans: sed propter diuersos affectus distinguuntur in verbo. Gratia enim quæ parat hominis voluntatem ad bonum, cum non sit otiosa, vt augeatur & aucta perficiatur, coadiuuat ne frustra velit, sed perducat ad opus: quodcunque recipias coaptabitur hæc littera. Huic altercationi Theologorum est similis altercatio Canonistarũ, an sit vna fides coniugij, an sint duæ, de qua 27. q. 2. coniuges. Item altercatio Legistarũ, an sint duæ possessiones differentes specie, an vna tantum diuersificata per accidẽtia. de qua satis patet per Dynum de reg. iur. in tertia regul. lib. 6. Et an sit vnicum interesse, an triplex de quo etiam satis per eum. eod. tit. mora. Ioan. And.

f ¶ *Ad id.*] scilicet ad inducendum errantes ad veritatis viam.

g ¶ *Admodum.*] pro valde. concor. vide s. ead. compil. de iureiuran. Romani. ver. nos itaq;.

h ¶ *Promi.*] id est proferri vel promulgari. & habetur hoc verbum, de iud. nouit. ver. quicunque. 23 q. 4. non potest. in fi. ponitur enim promere pro proferre, manifestare, aperire, ore dicere.

Promo quid significat.

i ¶ *Inaniter.*] quasi in vanum vel inutiliter.

k ¶ *Proferantur.*] simile de offic. ordin. quoniam.

l ¶ *Voluit.*] Actuum. 2. in prin. & de varietate linguarum. 16. dist. septuaginta. in fine.

† Alias, contingat.

m ¶ *Qui.*] viri catholici.

† Alias, ita: vt in locorum ipsorum studijs, &c.

n ¶ *Obtineri.*] simile cod. tit. c. finali.

o ¶ *Romanam curiam.*] quæ habet studium generale, & priuilegia studij. de priuileg. cap. 2. lib. 6.

p ¶ *Residere.*] quod dic vt s. ead. compil. de elect. ne Romani. §. sane.

† In aliquot antiquioribus codicibus ita: Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, & Chaldææ, & vide glossam hac in verbo, Hebraicæ.

¶ *Glossa sequens ponit etymologiam tractans de ordine litteræ, & de tempore huius studij.*

q ¶ *Bononien.*] dr̃ Bononia. quasi super omnia bona, vel bonorum notitia nimis amabilis. non puto quod ordo iste procedat ex ordine studiorum, sed ex gratificatione prouinciarum. & hoc quia dicebat Romanam curiam præmitti. quæ vltimo studium habuit à tempore Inn. iiij. vt præd. decre. 2. de priuil. lib. 6. Quicquid sit, hoc constat quod Bonon. habuit priuilegia studij a Theodosio: de minore tñ intelligo, qui regnare cœpit (prout ex Chronicis quas veriores puto, percipio) anno Domini ccccxxv. & regnauit annis xxvij. quo tamen anno sui imperij hæc concesserit, non percipio. currentibus autem ccccliij. successit Martianus.

r ¶ *Sufficientem.*] non dicit eminentem. concor. de elect. cum nobis olim. de præb. c. penult.

s ¶ *Hebraicæ.*] in originali habuimus Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, &c. & illud, Græcæ, in ipso originali erat cancellatum: & forte propter litteram, quæ est supra, quibus vtuntur infideles, &c. cancellata fuit, cum Græci fideles sint, & olim sub obedientia Ecclesiæ. de baptis. licet. & facit quod not. de sum. tri. c. 1. lib. 6. tamen hodie schismatici sunt, nec recognoscunt caput Romanæ ecclesiæ: & forte esset expedientior suæ linguæ doctrina quam aliarum.

I Iudæi

Iudæi autem habent litteram Hebraicam:sed linguam specialem in vulgari non habent: habemus enim q euanuit ipsorum lingua vulgaris. Arabica litera est Saracenorum, Chaldæa Chaldæorũ. de qua 37. dist. §. hinc etiam. & c. turbat. & c. de quibusdam. & tamen fertur q hæc littera hodie non habeatur.

ne. dicitur etiam à monendo vel à monstrando. & de his per Hostien. in sum. eod. tit. §. 1.

k ¶ *Honorem.*] hunc honorem sine peccato quis postulat in quacunque scientia si est dignus. 8. q. 1. in scripturis. ver. ecce ego. eo. tit. quanto. Ratio quia per hoc petit opportunitatem cõmunicandi quod habet, & quod laudabile est, & ad charitatem pertinens. In indigno vero est peccatum præsumptionis. de hoc per Archidi. 48. dist. cap. 1.

Doctorat⁹ & magisterium sine peccato postulari possunt.

diosa in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. ¶ Quibus equidem in Romana curia legentibus † per sedẽ Apostolicam [a], in studijs vero Parisieñ. per regem Franciæ, in Oxonieñ. Angliç, Scotiæ, Hyberniæ, ac Vualiæ [b], in Bononieñ. per Italiæ, in Salamantino per Hispaniæ prçlatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores [c] in stipendijs competentibus, & sumptibus volumus [d] prouideri: contributionis onere singulis iuxta facultatum [e] exigentiam imponendo: Priuilegijs & exemptionibus quibuscunque contrarijs nequaquam obstantibus: quibus tamen nolumus quo ad [f] alia præiudicium generari.

† Aliàs, redditibus.

¶ Idem.

¶ *Is ad quem spectat magisterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium milliũ Turoneñ. argenteorum: Quod si non fecerit, etiã si sit episcopus per sex menses à collatione magisterij est suspensus. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. II.

CVm † sit [g] nimis absurdũ, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiæ litterarum, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos [h] inualuisse abusum, quòd plerique eorum, qui in quauis scientia ad doctoratus [i] vel magisterij assumuntur honorem [k], cum sua solemniter principia [l] faciunt, aut sui recipiunt insignia [m] doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt [n], quòd & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui [o] plerunque remaneant & grauati [p]: Et cæteri, qui vel nolunt, vel nequeũt similes expẽsas subire, hac occasione frequenter à receptione honoris huiusmodi retrahuntur. ¶ Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, illis ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districte præcipimus, vt quoscunque ab eis decætero dictum recipientes honorem, iuramẽto [q] prius astringant, ne vltra tria millia Turoneñ. argenteorum [r] † in solemnitate, circa huiusmodi doctoratum [s] aut magisterium quomodolibet adhibenda, expendant: Ipsos † nihilominus (nisi forsan notabilis † conditionis extiterint) vt infra summam prædictam huiusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum cõgruere statui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quòd certos intra summam præfatam taxandos [t] ab ipsis expensarum terminos non excedant. ¶ Si quis autem pontificali [u] etiam † dignitate præfulgens, non recepto prius iuramento præfato, honorem cuiquam tribuerit supradictum: à collatione magisterij seu doctoratus cuiuslibet [x] per sex menses sequentes [y] eoipso nouerit se suspensum.

† Aliàs, argenti.

† Aliàs, Ipsosque.

† Aliàs, nobilis.

a ¶ *Per sedem Apostolicam.*] in stipendijs competentibus & sumptibus volumus prouideri, quod sequitur.

b ¶ *Vualiæ.*] scribitur per duplex u, vt dixi de tempo. ord. cap. 5.

c ¶ *Rectores.*] alios beneficiatos non videtur excludere.

d ¶ *Volumus.*] hæc volũtas in suis manet terminis; quia non fuit de executore prouisum.

e ¶ *Facultatum.*] de ceñ. sopitæ. cum suis concordan. & infra c. proximo.

f ¶ *Ad alia.*] concor. ĩ. ead. compil. de statu monac. cap. 5. de relig. do. cap. 2.

CVm sit.] ¶ Quia nõnulli doctoratum siue magisterium assumentes, considerantes q non erant perfecti in scientia, faciebant magnum festum in assumptione ips⁹ grad⁹, vnde multotiens redibant ad suas partes vacui. & nihil possidentes, & etiam multis creditoribus obnoxij, id est obligati; propter quod oriebatur magnum scandalum: ideo Papa Clemẽs in concilio Viennensi statuit, q nullo modo tales recipiantur ab ipsis qui sibi dant auctoritatem magisterij, nisi primo iurauerint non expendere vltra summam ducentorum quinquaginta aureorum.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

g ¶ *Cum sit.*] Is ad quẽ spectat magisterium, vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, qđ in solemnitate sua nõ expendet vltra summam trium milliũ Turoneñ. argẽteorum: qđ si nõ fecerit, etiamsi sit epĩs, per sex menses à collatione magisterij est suspensus. partes patent. In prima exordium ponens constitutioni causam. In secunda constitutionem: ibi, *Volentes.* In tertia punitionem transgressorum: ibi, *Si quis.*

† Not. primo principiũ, quòd nimis absurdũ est, vt quis cũ vanitate vel imperitia ascendat ad honorem peritiæ litterarum: probat, quia alcẽsus debet esse p gradũ virtutum nõ vitiorum. de poenit. dist. 1. cũ sanctam. in fine. Not. secundo, quòd prohibetur excessus expensarũ de hoc in glo. in ver. excedunt. Zabarella.

h ¶ *Scholasticos*] idem verbum. 38. dist. sedulo. in prin. de hæret. cum ex iniuncto §. licet de restit. spol. frequens. lib. 6.

¶ *Glossa sequens ponit differentiam, quam improbat, & diminutionem subdit.*

i ¶ *Doctoratus vel magisterij.*] sic 37. dist. de quibusdam. Et dicunt quidam, q doctores in iure canonico vel ciuili: magistri dicuntur in theologia vel artibus: & qui doceant septem liberales artes, fatis per Hostien. in summa huius tit. §. 4. facit ad primum, procemium lib. 6. circa medium. ad secundum eod. tit. cap. penult. & vlt. & hoc recipitur apud Italicos. Sed vltramontani communiter vocant magistros. Nec debet alicui hæc denominatio fore molesta, cum Christus sic à discipulis vocaretur. Ioan. 3. quod ipse acceptabat Ioan. 13. dicens, Vos vocatis me magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim. Et dicitur magister quasi maior in statione: sicut minister quasi minor. ibidem infra tit. 3. cap. 1. §. ca-

Magister vnde dicatur.

l ¶ *Principia.*] ita loquuntur quidam in studijs quibusdam vltramontanis.

m ¶ *Insignia doctoratus.*] ita loquimur nos. & ista insignia sunt cathedra, birretum: apud aliquos liber, annulus. osculum.

n ¶ *Excedunt.*] sicut quandoque imperfectum scientiæ supplet perfectio charitatis. de tenun. nisi. §. pro defectu. sic quandoque in talibus imperfectum scientiæ supplet perfectio expensarum.

Scientiæ imperfectionem ex cẽsura perfectione quandoque supplentur.

o ¶ *Vacui.*] prius habitis & consumptis.

p ¶ *Grauati.*] onere debitorum. Ioan. And.

q ¶ *Iuramento.*] simile de Iudæ. significauit. ĩ. ead. compil. de relig. dom. quia. ver. illis etiã. & ĩ. tit. 1. c. 1. §. porro. De multis iuramentorũ formis expressis in iure, vide in Spec. de iureiuran. §. 1. ver. illud. ad quas addas istas.

Iuramentorum forme multæ sunt.

r ¶ *Argenteorum.*] ascẽdunt [†] ad monetam Bononieñ. quingentas libras Bononenorum paruorum: ponendo Turoñ. pro duobus Venetis vel 40. Bonoñ. paruis, vt valere consueuerant.

† Vide Co narratiã tradi de veteram nũ misma & collatione cap. 5. b. o. c.

s ¶ *Doctoratum.*] expensa priuati examinis non videtur includere.

t ¶ *Taxandos.*] simile ĩ. de vsu. quamquam. ver. cæterum. lib. 6.

u ¶ *Pontificali.*] Aliàs non includeretur. de sentent. excommunic. quia periculosum. de elect. si compromissarius. § huiusmodi. lib. 6.

† Dictio, etiam, decet in and quietibus exempli bus etiam imperfect.

x ¶ *Cuiuslibet.*] non illius scientiæ tantum, cuius doctoratum contulit non recepto iuramento. & est simile de tempor. ordina. vel non est.

¶ *Glossa sequens quærit, soluit, & remittit, iterum quærit & remittit.*

y ¶ *Sequentes.*] immediate. si autem pendente primo semestri iterum violet hanc constitutionem, an statim currat secundum semestre, an tunc cum finitum fuerit primum, dubitatur & cõtter tenetur q non sit duplicatio totius: sed statim post secundam transgressionem, inchoat secundũ semestre p leges. ff ad leg. Aquil. ita vulneratus. & ad Turp. l. in senatus. in fi. ad Carbo. l. Carbonianum. §. fi. & l. sequen. & facit ĩ. de priuil. c. 1. ver. si qui vero. de hoc satis scripsi de elect. cum in cunctis. in fi. Sed nunquid suspensione pendente valet collatio doctoratus facta per suspensum? constat quòd iste non est casus quo imprimatur character: Item nec datur hoc officiũ ex impresso charactere, sed ex potestate officij: & est quædam auctorizatio & declaratio, quæ declarat illum dignum ad officium doctrinæ, & dat auctoritatem vt doceat: puto igitur quòd si suspensio erat occulta, hanc auctoritatis dationem non sit necesse ito-

cesse iterari: secus si esset publica. facit de re iud. ad probandum. & quod ibi not. & vide quod dixi de hæret. si aduersus. & quod not. in Spec. de instru. edi. §. restat. versi. quid si tabellio.

Glossa sequens primo soluit dubium. Secundo mouet aliud dubium & soluit. tertio quærit & soluit.

uerit se suspensum a.

a *Suspensum.*] violana hanc suspensionem, irregularis non est. de sent. excom. is qui. lib. 6. & dixi de exces. prælat. cap. si. declarari debuisset ad quem tunc spectaret collatio: sicut factum fuit I. ead. compil. de stat. mo. cap. 1. verb. abbate. Et sciendum, quod aliqui conferunt auctoritate Apostolica: vt archidiaconus Bononiensis aliqui de cõsuetudine, aliqui de iure communi, secundum Hostien. qui not. in sum. eod. tit. §. penult. in princ. quod vbi aliud non apparet, episcopus cum capitulo hoc faciet. alleg. eo. tit. quia. verb. verum. pari facit & maxime ponderata decre. 2. eod. tit. & ipsius superscriptione: puto quòd in studio isto, cum ex priuilegio Apostolico dato ab Honorio iij. archidiaconus hoc faciat, deuolueretur ad Papam. de conces. præb. quia diuersitatem. sed quia per aliud priuilegium Apostolicum mortuo vel absente archidiacono eps & capitulum exercent officium, ipsi succederent. & idem esset vbi archidiaconus vel alius conferret de consuetudine vel de iure: quia superior suppleret. eo. tit. c. 2. 5. responso. Quid de officiali archidiaconi? Dico quod ipse suspensus est, nõ archidiaconus, nisi ratum habuisset. de elect. si compromissarius. §. porro. lib. 6.

Doctorat⁹ & alij gradus à quibus conferri possunt.

TITVLVS II.

De Iudæis & Sarracenis.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. VNICVM.

Cedit quidem b in offensã c diuini nominis, & opprobriũ fidei Christianæ, quòd in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum seorsum d, interdum vero permistim e cum Christianis habitant Sarraceni f, sacerdotes eorum Zabazala g vulgariter nuncupati, in templis seu Mesquitis h suis, ad quæ ijdem Sarraceni conueniunt i, vt ibidem adorent perfidum Machometum k, diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen, Christianis & Sarracenis audientibus, alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorẽ publice profitentur. Ad locum l insuper vbi olim quidam sepultus extitit Sarracenus m, quem vt sanctum Sarraceni alij n venerantur & colunt, ma-

DE IVDÆIS ET SARRACENIS.

Cedit.] Ista clementina iubet principibus, vt ipsi compescant Sarracenos sibi subditos ab inuocatione Machometi: & prohibet ipsis principib⁹ ne patiantur eos ire ad sepulchrum ipsius. Figura sic casum: Sunt aliqui principes Christiani in pluribus mundi partibus, qui propter eorum auaritiam, vt accipiant tributum à Iudæis & Sarracenis, in suis partibus tolerant & patiuntur esse & morari: aliquotiens patiuntur eos esse seorsum, id est diuisos à Christiania: aliquotiens patiuntur & tolerant esse mistos cum Christianis in eadem ciuitate, in eodem vico: qui quidem Sarraceni conueniunt in vnum, idest simul in Mesquitis, id est templis eorum: & ibi faciũt inuocationem Machometi. Item quid vltra faciunt? Certe sciatis quod ipsi faciunt talia: Est vnus qui alias fuit sepultus in quodam sepulchro, & istum tamquam sanctum in lege eorum habent, & annis singulis & diebus vadunt ad peregrinationem ad illud sepulchrum: quare graue scandalum in cordibus fidelium generatur. Quare quæro à vobis sancte pater, an tales principes benefaciant? Et respondet quod non: quia illud quod Deo displicet, non est tolerandum: quare inhibem⁹ & prohibemus vniuersis & singulis principibus catholicis, sub quorum dominio isti Sarraceni morantur, quod à terris suis omnimodo dictos Iudæos & Sarracenos auferant, depellant, & procurent auferri à subditis suis. Et inhibemus & prohibemus expresse, ne præfata inuocatio Machometi seu professio sui nominis publice valeat ab aliquo Sarracenorum subditorum inuocari: quòd si qui contrarium fecerint, castigentur, id est, puniantur ob diuinam reuerentiam, vt alij perterriti exemplo, talia facere non præsumant. videatis textum. Not. quod aliqui puniuntur vt cæteri capiant exemplum. simile in clemen. vt clericorum. I. de offic. ordin. Nota quòd cauenda est Dei offensa, & per superiorem non est dissimulanda: vt dicit glos. 2. Nota de modo quo Sarraceni conueniunt ad suas Mesquitas. de hoc in glos. audiui. Zabarella.

Prima glossa summat, & diuidit.

b *Cedit quidem.*] Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. Et prima pars ponit duplicem Sarracenorum excessum, quem secunda corrigi præcipit: ibi, *Cum autem.*

c *Offensam.*] quæ dissimulanda non est. eodem titulo in nonnullis.

d *Seorsum.*] puta quia totam vnam terram, villam, vel populationem tenent sub principe Christiano: vel habent vnam extremitatem terræ vel parochiæ.

e *Permistim.*] quia in qualibet parte ciuitatis cohabitant Christiani: quodlibet istorum fertur esse in Aragonia, & diuersis terris Hispaniæ.

f *Sarraceni.*] qui debent à Christianis publice distingui per habitum. eod. tit. in nonnullis.

Glossa sequens de sacerdotibus Sarracenorum ponit duas species. Item ponit de ipsorum ministerijs, & eorum officijs. Item de horis ipsorum.

g *Zabazala.*] habui à reuerendo viro antiquo domino Ioanne thesaurario regis Franciæ, qui fuit captiuus eorum per quadriennium, quod erratum est in vocabulo: quia duo habent genera sacerdotum. Primi in singulari vocantur Foqui: in plurali vocantur Foca: & isti sunt vxorati: & manent in Mesquitis. Secundi vocantur Alhages: & isti communiter non sunt vxorati, & relinquunt mundum, & sic diuersi sunt à primis in habitu & alijs: sicut apud nos religiosi à secularibus clericis: & isti semel accedunt ad sepulchrũ Machometi: & quælibet mesquita habet vnum sacerdotem de primis, & vnum ministrum, qui vocatur Muerdem, quod sonat præco, qui supplet defectum campanarum, quas licet Sarraceni multum commendet: quia tamen Christiani in eis habendis præuenerunt, nolunt eis vti. Illius præconis officium est: quia horis de quibus infra dicetur, ascẽdit turrim Mesquitæ quadratam, in qualibet parte sui fenestram magnam habentem: & ad illarum quamlibet clamat alta voce obturatis auribus cum digitis, vt vox fortius resonet in sua lingua verba hæc sonantia: nil aliud posse, nisi Deus & Machometus eius nuntius: venite ad orationem faciendam in releuationem peccatorum vestrorum: & postea submittit: Legalip ille Halla: quod est dicere, non est alius victor, nisi solus Deus & hæc verba omnes milites Sarraceni portant in scutis suis: & adhuc submittit: Deus est omnipotens. Horæ autem quibus hoc facit (de quibus infra sequitur) sunt quinque. Prima est in aurora quam vocant Zalarazobh, quod est dicere oratio matutinalis. Et forte hæc fuit causa erroris huius verbi secundum eum male recepti, cum ab illo præcone profertur. Secunda hora est in tertijs. Tertia, in vesperia. Quarta, in completorio, quæ resonat in cœnam. Quinta, in crepusculo noctis, quæ sua lingua resonat in tenebris: & qualibet istarum horarum Sarraceni faciunt certas genuflexiones: sicut de sero nos facimus ad laudem Virginis.

Sarraceni duo genera sacerdotũ habent.

Sarraceni campanis nõ vtũtur.

Sarraceni quinque horas obseruant.

h *Mesquitis.*] quod nos vocamus basilicas vel ecclesias: ipsi vocant Mesquitas, Iudæi synagogas eodem titulo, Iudæi. & cap. consuluit.

Basilicæ, Mesquitæ, synagogæ differunt.

i *Conueniunt.*] audiui quod feminæ non conueniunt ibi cum maribus: & quando intrant, hoc faciunt nudis & lotis pedibus, & cum certa deuotione.

k *Machometum.*] in historia ecclesiastica legitur Machometum nutritum fuisse à quodam clerico nobili Romano: qui cum tempore Bonifacij Papæ quarti quædam petita impetrare non potuisset: apostatauit à fide, & nutriuit illum cum quadam columba alba, quæ recipiebat grana de aure eius: & sic erudita per hoc quòd quando volebat Machometus, illa ponebat in publico os ad aurem: & sic dicebat quod spiritus sanctus alloquebatur & instruebat illum: iste postmodum dedit legem Sarracenis. vt hæc in historijs ecclesiasticis plenius reperiri possunt.

De Machometi initijs incremento, & nefaria ac impia secta consule bonorum authorum historias.

l *Ad locum.*] qui dicitur Mœcha.

m *Sarracenus.*] communiter habemus quod fuerit Machometus de quo præmittit.

Machometus legem Sarracenis dedit.

o *Alij.*] qui non cohabitant Christianis.

I 2 n Prin-

CAP. VNICVM.

PRæsenti a † prohibemus edicto, ne b quis decætero in aulis c, vel cameris d, aut alijs priuatis e domibus, sed duntaxat in ecclesijs, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati f, aliquos g (Nisi regum h vel principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi i extiterint, Aut talis necessitas k emerserit, propter quam nequeat ad ecclesiã absque periculo l propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumpserit m, aut suam in hoc præsentiã n exhibuerit, taliter per epm suũ castigetur o, quòd alij attẽtare similia nõ pręsumãt p.

TITVLVS XVI.

De reliquijs & veneratione Sanctorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennẽsi.

¶ *Festũ corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauam Pentecostes, & certa indulgentia conceduntur ijs qui in festo vel intra octauam officio, vel horis interierunt. Ioan. And.*

C. VNI.

SI Domi-

PRæsenti.] Tres sunt partes principales, quia primo ponit regulã. Scdo, duos casus excipit ab ea: ibi, *Nisi.* Tertio punit ꝯ facientes: ibi. *Qui autẽ.* Imol.

CASVS. Fuit à nonnullis in concilio generali expositum, ꝙ licet fuissent in ecclesijs parochialibus deputati sacri fontes ad baptizandos paruulos: tñ plures baptizabant in suis domibus, vel alijs locis priuatis, propter quod fuit ortum scandalum: ideo constituit concilium, quòd decætero nullibi baptizentur nisi in ecclesijs, demptis & exceptis filijs principũ, vel nisi subsit rationabilis causa, & ꝯfacientes puniuntur, vt in textu. Nota ꝙ æquiparantur nobilitas & necessitas. de hoc in glos. hic, comparãtur.

† Conferunt tractata per d. Thomam par. 3. q. 83. art. 3.

Nota ꝙ necessitas legi non subiacet. de obser. ieiu. consilium. regula, quod non est. lib. 6. Zabarella.

¶ *Glossa prima summat, & diuidit.*

a ¶ *Præsenti.*] in fontibus ecclesiarũ, nõ in priuatis domibus debet baptisma cõcedi. Duos casus excipit, & transgressores puniri præcipit. Exceptio: ibi, *Nisi.* punitio: ibi. *Qui autẽ.*

b ¶ *Ne quis.*] omnes comprehendit, nedum eos quibus ex officio competit baptizare 1, vt presbyteros. De diaconibus dic vt 94. dist. diaconos.

1 Vide B. Thomam 3. part. q. 67 de ministris sacramenti baptismi.

c ¶ *In aulis.*] aula dicitur sala vel spatiosum habitaculum communiter quatuor habens alas.

d ¶ *Cameris.*] concor. de appel. qua frõte. & quod ibi not. in gl. 5.

e ¶ *Priuatis domibus.*] bene concor. in Authent. vt in priua. do. sacra myst. non fiant, coll. 5. per totum.

f ¶ *Deputati.*] de maio. & obe. his quæ. ḋ capel. mo. c. 5. & tales ecclesiæ dicunt baptismales. de no. ope. nun. c. 1. in prin. & de his 16. q. 5. de decimis. §. 2. 13. q. 1. §. 2. ver. decimas. & quia renascimur per baptismum, dicuntur matrices. de præscrip. ex transmissa. j. de sent. excom. cap. 1.

Ecclesiæ baptismales dicuntur matrices.

g ¶ *Aliquos.*] hic iunge litteram infra, audeat baptizare.

¶ *Glossa sequens dat tres concord. quærit quis dicatur princeps: ponit iiij. æquiuocationes, & soluit, dicens tyrannos non includi, & respondet contrario.*

h ¶ *Regum.*] simile ḋ offi. delega. c. vltimo. de priuil. ne aliqui. lib. 6. Sed iura illa loquuntur solum de regibus, hic addit de principibus. sic ĩ. ead. comp. de testib. c. 1. Et quos hic dicat princeps, dubitanit. Deus enim princeps dr̃, Isaiæ 9. ibi, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Interdum Angelus de se dicẽs Iosuæ 9. Ego sum princeps exercitus. Interdum Papa. de consecra. dist. 1. corpora. Interdum epi. de maio. & obe. si quis. vel alij iudices ecclesiastici. 17. q. 4. diffiniuit. in fin. Imperator. de re iudic. ad Apostolicæ. in princ. lib. 6. Rex. de sacra vnc. cap. vnico. ver. vnde in veteri. de accus. veniens. de elect. innotuit. de bap. maiores. circa fi. 45. dist. de Iudæis. vel alius principans populo. de maio. & obe. omnes. Exodi. 25. principi populi tui non maledices, vel loco. de Iudæis. Iudæi. & cap. seq. & c. in nonnullis. in fi. de vsuris. quanto. & j. de Iudæis. c. 1. in prin. de hæreti. cum secundum. in fin. de homi. pro humani. lib. 6. Sed si sic large principatus sumatur pro dominio vel dominatione populi, iam videretur ꝙ omnis baroniam habens, sit princeps: sic & large omnis regens prouinciam, dominiũ, gentem, prolem vel plebem dici potest rex. 23. q. 4. duo ista. Apes etiã & grues habent principem. 7. q. 1. in apibus. & diabolus etiã dr̃ princeps mundi, Ioan. 14. & vitiorum. de pœnit. dist. 2. princeps. & in his multum posset instari, sed non expedit. Et componitur princeps ex primum & capio, & dr̃ quasi primum capiens locum vel dignitatem. Sunt etiam certæ dignitates seculares specialiter sic vocatæ, vt principat⁹ Achaiæ, & his similes. ad illas tñ hũc textum non puto restringi. facit de ver. sig. quamuis. Est aduertendum, ꝙ decret. fundamenta. §. vt ergo. loquens de Imperatore, rege, & principe, submittit de marchione, duce, comite, & barone, vel alio 2 notabili potentatu: per quod vr̃ ex ordine quòd princeps maior sit prædictus, marchione, duce, &c. Et ex hoc puto ꝙ principatus hic sumatur pro notabili potentatu merito comparando regiæ dignitati. facit ea. decre. fundamenta. in fin. Tyrannos autem (quibus in Italia constellatio nunc fauet) includi non puto: Nam (vt ait Gregorius) Tyrannus est proprie qui in republica non iure principatur: Et Philosophus: ꝙ sicut regnum est rectus principatus, ita tyrannis est peruersum dominium. de quo satis. 4. & 5. Politi. cum ergo princeps tendat ad bonum commune, tyrannus ad proprium: ergo non est princeps: Vnde Isa. 32. Princeps ea quæ sunt digna principe cogitat. Absit ergo ꝙ illos quãtumcunque sint potentatus, hęc cõstitutio priuilegiet. ad hoc de rescri. si gratiose. in fi. lib. 6. ff. de leg. 1. legata inutiliter. 2. responso. Nõ obstat de hæret. præsidẽtes. lib. 6. quia illud speciale fauore fidei.

Principis appellatio multos cõprehẽdit.

Princeps vnde dicitur.

2 Alias in vel alio notabilis potentatus.

Tyrannus qui dicitur.

¶ *Glossa sequens ponit differentiam inter filios & liberos: arguit pro naturalibus; soluit contrarium, ad allegata respondens.*

i ¶ *Liberi.*] comprehendit nepotes ex filijs & alios descendentes. ff ḋ verb. sign. l. liberorum. secus si dixisset, filij. Appellatio enim filiorum regulariter non cõprehendit nepotes. institu. qui. testa. dari iu. pos. in fi. casualiter ꝯ. ff. de verborũ signific. filij. & ibi de hoc. Et quod dixi, comprehendit nepotes, intellige de descendentibus ex filijs masculis. ff. de sena. l. liberos. in fin. de pœnis. vbicunque. lib. 6. Vr̃ hoc etiam intelligi posse de naturalibus, non de legitimis, per prædictam l. liberos. 1. responso. & per id quod notat de probat. in præsentia. in princ. 3. glos. & dixi post Hostien. de sent. excom. si vero. §. fina. Verius vr̃ illos non comprehendi, per l. cum legitime. & per ibi nota. ff. de stat. ho. facit institu. de nup. §. fina. ff. de in ius vo. quia semper. in authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fin. colla. 8. & 3 l. liberos. non intelligitur de naturalibus qui legitimi sunt, vt ibi not. Ad not. in decreta. in præsentia. responde per not. in l. ibi allegata. ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si quis rogatus. Ad vlt. allega. dic ꝙ quo ad parentum reuerentiam bene habetur ratio naturalium tantum, sed quo ad commodum liberorum vel honores, non: vt in contrarijs.

Liberi & filij differũt.

3 In pleris que ex eiusmodi casibus codicibus ita: & lex liberos. intelligitur de naturalibus, qui legitimi sunt. & ita mouetur legere Ioan. Imola.

k ¶ *Necessitas.*] hic comparantur nobilitas & necessitas, alibi nobilitas & litteratura, de præben. de multa. in fine.

l ¶ *Periculo.*] forte pueri baptizandi existentis in mortis articulo, eod. tit. cap. penult. vel deferentium, vt quia est hostilitas vel locus obsessus.

m ¶ *Præsumpserit.*] baptizando in locis talibus.

n ¶ *Præsentiam.*] ex proposito. ĩ. ea. compil. de sta. mo. ne in agro. §. porro. in fi. & §. seq. & huic concor. de vi. & hone. cle. clerici. ne cle. vel mo. c. penult. in princip. & de clande. despon. c. vlt. circa finem. de vsur. quamquam. lib. 6. ad finem.

o ¶ *Castigetur.*] arbitrarie. de offic. deleg. de causis. cũ cõcordãtijs.

p ¶ *Non præsumant.*] ĩ. ead. compil. de offi. ordinar. c. 1. cum suis concordantijs. licet autẽ puniatur faciens, baptismi collatio tenet: ex quo enim cõcurrunt debita materia & debita forma cũ intẽtione baptizandi, valet à quocunq; 4 collatũ. de summa trinitate, c. 1. §. sacramentum. & in quocunque loco. facit de baptis. debitum.

4 Vide B. Thomam 3. par. q. 67. per totam quæstionẽ. vnde intelliges veritatem huius glossæ.

DE RELIQVIIS ET VENERAtione Sanctorum.

¶ *Visum est supra de ecclesijs tam secularibus quàm regularibus, etiam de quibusdam sacramentis ecclesiasticis; nunc videndum est de reliquijs & veneratione Sanctorum.*

SI dominum.] ¶ Præsupponendum est ꝙ Vrbanus Papa Gallicus qui præfuit Ecclesiæ Romanæ tribus annis, fecit constitutionem, ꝙ feria quinta post festum Pentecostes celebretur festum de corpore Christi, & ad animandum populum Christianum dedit indulgentias illis qui interessent diuinis officijs. Et quia illa constitutio Vrbani non fuit recepta ab omnibus, ideo Clemens Papa quintus innouauit illam constitutionem, & illam præcepit ab omnibus seruari. Accipiatis diuisionem glos. & prosequamini sicut ipsa tradit.

¶ Colligo aliqua notabilia. Primo ex principio textus, quòd valet argumentum

argumentum à minori ad maius affirmatiue, vt in authen. multo magis. C. de sacrosan. eccle. Nota plura miracula & plures effectus sacramenti altaris. Nota rationem constitutionis festi omnium sanctorum, cur in illo die fiat. Nota effectum huius cap. quòd die Iouis post festum Pentecostes debet celebrari festũ Corporis Christi. Ex nota indulgentias concessas illis, qui intererũt omnibus diuinis officijs.

Nota lecturã tui textus, & pulchra verba in illo existẽtia. Nota quòd Deũ iubemur laudare in sanctis eius, id est laudare Dei mirabilia, laudãdo ea quæ sancti fecerunt in Dei virtute. de hoc in gloss. a.

Nota quòd quandoque iustum & honestũ simul concurrunt, vt in littera ibi, *Dignũ profecto, iustum,* &c. quãdoq; videt aliter. Zabarella.

Prima gl. diuidit dicẽs quod singula partes faciãt, & deinde ponit summã.

a *Si Dominum.*] duæ sunt principales partes: in prima procemiũ Clementis. q. exp̃sso motiuo seruari præcipit cõstitutionẽ Vrbani. in secũda predicta cõstitutio Ibi: *Vrbanus.* quæ subdiuidi tur in titulum & prosam ibi, *Transiturus.* in qua præmittit de corpore Christi suaue, formosum & prolixũ exordium, principaliter ostẽdens causam institutionis ipsius sacramenti, & ipsius effectum. Secunda ibi, *Licet igitur.* ponitur narratio: in qua p̃missa multiplici causa celebrationis festi corporis Christi, diẽ statuit, qua debeat celebrari. Tertio ibi, *Ideoque.* cõcludit ponẽs exhortationẽ de festo colendo cum certis indulgentijs. Et hoc intendit. Festum corporis Christi celebrari debet feria quinta post octauã Pentecostes, & certæ indulgentię cõceduntur his, qui in festo vel infra octauam officio uel Horis intererunt.

num[a] † in sanctis eius laudare iubemur[b], dignum profecto[c] iustum & salutare nobis existit, vt sibi in sui[d] quo nos quotidie spiritualiter reficit[e] memoriã corporis, laudes festiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur cõsideratione inducti, constitutionem à bonæ memoriæ Vrbano[f] Papa quarto prædecessore nostro super hoc editam, de fratrum nostrorum consilio districte præcipimus[g] obseruari, cuius tenor sequitur in hæc uerba: Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs ecclesiarum prælatis: & cætera. Transiturus de hoc † mũdo ad patrẽ Saluator noster Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta[h] cœna, in memoriam mortis suæ instituit[i] † summũ & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentũ, corpus in cibum, & sanguinem in poculum[k] tribuendo: Nam quotiens hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortẽ Domini annuntiamus[l]. In institutione quidem huius sacramẽti dixit ipse Apostolis[m]: Hoc facite in meam commemorationem: vt præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & uenerabile sacramentum: memoriale, inquam, mirabile ac stupendũ, delectabile, suaue, tutissimum, ac super omnia pretiosum[n], in quo innouata sunt signa, & mirabilia[o] immutata, in quo habetur omne delectamẽtum, & omnis saporis suauitas[p] ipsaq; dulcedo Domini degustatur, in quo utique vitæ suffragium consequimur & salutis[q]. Hoc est memoriale dulcissimum, † memoriale sacratissimum, memoriale saluificũ, in quo gratã redemptionis nostræ recensemus memoriam[r], in quo à malo retrahimur & in bono[s] confortamur, & ad uirtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipsius corporali præsentia Saluatoris. Alia nãque quorum memoriam agimus, spiritu menteq; cõplectimur: sed non propter hoc realem eorũ pręsentiã obtinemus. In hac vero sacramentali Christi cõmemoratione Iesus Christus pręsens sub alia quidem

& immuta mirabilia. de his mirabilibus dixi de celebr. Miss. cum Marthæ. §. quæsiuisti. Et nunc aliter tractando dicamus cum theologis, quòd in hoc sacramento notatur mirabilis productio: quia de cælo nobis productum est, & ad uocem sacerdotis aperiuntur cæli, &c. de consecra. distin. 2. quid est sanguis, quod figuratum[1] fuit Exod. 16. in prin. Ego pluã vobis panes de cælo. Itẽ notatur mirabilis multiplicatio, quæ quotidie cõficitur & sumitur, nec consumitur. de cõse. dist. 2. in Christo semel. & cap. qui manducat 2. quod figuratum fuit 2. Regũ. 6. circa finẽ, vbi dicitur, quòd Dauid partitus est in vniuersalem Israelis multitudinẽ singulis collyridam panis vnam, & assaturam bubalæ carnis vnam. & 4. Regum 4. in fine. de viginti panibus saturati sunt centũ viri. Item mirabilis ministratio, quia quo ad effectum, ita per malos[3] vt per bonos ministratur. 1. quæst. 1. intra catholicam. cum cap. sequen. vsque ad §. sed obijcitur. de consec. distin. 2. vtrum. quod figuratum est 3. Regum 17. in princip. vbi dicitur quòd Heliæ qui fugerat ad torrentem, corui deferebant panem. & carnes mane & vespere. Item mirabilis confortatio: quia fulcit animæ nostræ substantiã, & quotidie[4] accipiendũ est iste panis, vt quotidie prosit. de consecr. distinctio. 2. non iste panis. & qui de eo manducat, in æternum non deficit. ead. dist. Christus panis est. & hoc figuratum fuit 3. Regum 19. post princ. ubi Heliæ fugienti per desertum uiam vnius diei, & tandem dormienti angelus ad caput eius posuit panem subcinericium, dicens: surge & commede, qui cum comedisset, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Et qui contemnit vel negligit hunc panem sumere, debilitatur & cadit a uirtutibus. de consecr. distinct. 2. si quotiens. & cap. si quis intrat: quod figuratum est 1. Regum. 28. ad finem, ibi: statimq. Saul cecidit super terram, & robur non erat in eo: quia panem non comederat illa die. Item mirabilis munditia: quia nisi digne & a dignis sumatur, propinat mortis iudicium[5] de consecra. distinctio. 2. qui scelerate. & capitu. timorem. quod tangere uoluit Psalm. dicens: Qui manducatis panem doloris. & cum bucella quam Christus dedit Iudæ, introiuit diabolus in eum. de consecra. distinct. 2. esca. Item mirabilis translatio, qui etiam prece iniusti[6] fit transubstantiatio uirtute Spiritus sancti, non merito sacerdotis. 1. quæstio. 1. cum scriptura. quod figuratũ fuit in historia, quæ ibi tãgitur de Gedeon, Iudicũ 6. circa mediũ, cui præcepit angelus, quòd panes azimos & carnes tolleret, & illa poneret super petrã: & extẽdit angelus summitatẽ virgæ quã habebat in manu, & ascendit ignis de petra, & consumpsit sacrificiũ. Item mirabilis transmissio, quia trãsmittitur etiã ad defunctos: nõ summe malos, nec summe bonos. 13. quæst. 2. nõ ęstimemus. & cap. animæ. quod figuratum fuit Danielis vlt. ad finẽ. vbi præcepit angelus Abachuc quòd panes & pulmentũ quod ferebat messoribus, portaret in Babylonẽ Danieli posito in lacu leonum, & cum nesciret Abachuc locũ, apprehendit illum angelus capillo capitis sui, & posuit eum in Babylonẽ super lacũ, & accepit Daniel prandiũ, &c. Quædã alia mirãda ex inferioribus collige. I. A.

b *Iubemur.*] Psalm. vlt. Laudate Dominum in sanctis eius.

Additio. Facit eod. tit. c. 2. & eod. tit. gloriosus. lib. 6.

c *Profecto.*] pro certe. & est sensus, si laudare iubemur Dominum in sanctis, fortius in seipso. & est argumentum à minori. de quo de elect. cum in cunctis, vel quo dicimus, propter quod vnumquodqua tale, & illud magis.

d *In sui.*] corporis memoriam, quod sequitur.

e *Reficit.*] de consecra. dist. 2. qui manducat, in principio.

f *Vrbano.*] qui fuit natione Gallicus & Trecensis, & parũ vixit ultra triennium in Papatu. & fuit is qui regnũ Siciliæ contra Manfredum contulit Carolo fratri regis Franciæ, vt patet in Chronicis.

g *Præcipimus.*] Licet hoc procemium sit simile illi quod habetur 3. ca. compil. de sepul. dudum. tamẽ in hoc differunt: quia illud in concilio, hoc est extra concilium. Item hic constitutio Vrbani solum seruari præcipitur: ibi constitutio Bonifacij innouatur. ratio patet quia illa fuit per constitutionem Benedicti reuocata, ista uero non fuit reuocata, sed per aliquos non recepta.

h *Sumpta cœna.*] ratio huius habetur de conse. dist. 2. liquido.

i *Instituit.*] Matthæi 26. de conse. dist. 2. panis est in altari. de celebra. Miss. cum Marthæ.

k *Poculum.*] facit hæc littera quòd alia fit transubstãtiatio corporis, & alia sanguinis. de hoc de consecra. dist. 2. cum omne. & cap. comperimus. & cap. quia corpus.

l *Annuntiamus.*] 1. ad Corinth. 11. circa finem.

m *Apostolis.*] Lucæ 22. de conse. distin. 2. in Christo semel. in fine. & vide quod ibi not.

n *Pretiosum.*] 95. dist. ecce. de consecra. dist. 2. nihil.

Glos. seq. primo allegat quotam, & remittit: secundo ponit septẽ mirabilia in corpore Christi, ad singula inducens saltẽ vnũ casum & figurã.

o *Mirabilia.*] quod optauit Ecclesiast. 36. c. ibi: Innoua signa,

p *Suauitas.*] Sapientiæ 16.

q *Salutis.*] de consec. dist. 2. cum omne. in princip. & c. species. in fin. Ioan. And.

r *Memoriam.*] de consecr. dist. 2. semel Christus. & cap. in Christo semel.

s *In bono.*] sic de statu mona. cum ad monasterium. ver. prior.

a *Forma*

* Vide cõcilium Trident. sess. 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramento. & sess. 22. de sacrificio Missæ, & B. Thomam opusculo 57.

† In antiquioribus codicibus deest dictio, hoc.

† Vide omnino B. Thomam par. 3. quæ. 73. art. 5. & q. 83. art. 2. vbi agit de gloriosa & sanctissima huius venerabilis sacramenti institutione.

† Hoc glos. notabile est ...

1 De figuris huius sacramẽti, B. Thomas 3. par. q. 73. art. 6 & q. 80. ar. 10. ad. 2. argumentũ.

† B. Thomas opusculo 57.

3 B. Thomas 3. par. q. 82. art. 7. & 8.

4 Vide omnino B. Thomam 3. part. q. 80. art. 10.

5 B. Thomas 3. par. q. 80. art. 4. & 5.

6 B. Thomas 3. par. q. 82. art. 7. & 8.

forma[a] in propria vero substātia est nobiscum: Ascensurus enim in cælū dixit[b] Apostolis & eorū sequacibus[c]: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationē seculi: benigna ipsos promissione confortās, quod remaneret & esset cum eis etiam præsentia corporali. O digna & nunquam intermittēda memoria, in qua mortem[d] nostram recolimus mortuam, nostrumq; interitum interisse, ac lignum[e] viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attulisse salutis.

Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ deuotionis lacrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicā, per quā liberati sumus, vix lacrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione assunt nobis suauitatis gaudium simul & lacrymę: quia & in ea congaudemus lacrymātes, & lacrymamur[f] deuote gaudentes, lætas habēdo lacrymas, & lætitiam lacrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O diuini amoris immensitas, diuinæ pietatis superabūdātia, diuinæ affluētia largitatis: dedit † enim nobis Dominus omnia, quę subiecit sub pedibus[g] nostris, & super vniuersas terræ creaturas cōtulit nobis dominij principatū. ¶ Ex ministris etiā spirituū superiorum † nobilitat & sublimat hominis dignitatem: Administratorij[h] namq; sunt omnes in ministerium propter eos qui hæreditatem salutis capiūt destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatē præcipua liberalitate monstrare, semetipsum[i] nobis exhibuit, & trāscendēs omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in donū, & datum est idem penitus cū datore[k]. Quām larga & prodiga largitas, cum tribuit quis se ipsum[l]. Dedit igitur nobis se in pabulum; vt quia per mortem[m] homo corruerat, & per cibum ipse[n] releuaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum †, releuatus est homo per cibum ligni uitalis: In illo pepēdit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentū. Illius esus meruit læsionē, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit & gustus sanauit. vide quia vnde uulnus est ortū, prodijt & medela[o]: & vnde mors subijt, exinde vita euenit[p]. De illo siquidē gustu dicitur[q]: Quacūq; die comederis, morte morieris. De isto uero legitur[r]: Si quis comederit ex hoc pane, viuet in æternū. Hic est cibus qui plene reficit, vere nutrit, summeq; impinguat: nō corpus sed cor, nō carnē sed animam[s], nō ventrem[t] sed mentem. Homini ergo qui spirituali alimonia indigebat, saluator ipse misericors de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia dispositione prouidit. decens quoque liberalitas extitit, & † coueniens operatio pietatis, vt uerbum Dei æternū quod rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factū[u] caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet in edulium largiretur: panē enim Angelorū manducauit[x] homo: & ideo saluator ait[y]: Caro mea uere est cibus. Hic panis sumitur, sed uere non cōsumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edētem minime transformatur: sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur[z]. O excellentissimum sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificādū laudibus, dignis pręconiis exaltandum, cunctis honorandum studiis, deuotis prosequēdum obsequiis & synceris mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuā debemus celebrare memoriam, vt illius cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cuius donum vel munus frequētius aspicitur, huius memoria strictius retinetur.

¶ Licet[a] igitur hoc memoriale sacramētū in quotidianis Missarū solēniis frequentetur[b]: conueniēs † tamē arbitramur & dignū, vt de ipso semel saltē in anno ad cōfundendam specialiter hæreticorū perfidiā & insaniā[c] memoria solēnior & celebrior habeatur. In die nāq; cœnę Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentū, vniuersalis Ecclesia pro penitentiū reconciliatione sacri confectione[d] chrismatis, adimpletione mandati circa lotionē[e] pedum, & aliis plurimum occupata, plene vacare

non

a ¶ Forma.] & quare hoc, not. de conse. dist. 2. forte.

b ¶ Dixit.] Matthæi vltimo in fine. — Matt. vlt.

c ¶ Sequacibus.] per fidem. de successoribus Apostolorum not. 12. q. 1. videntes.

d ¶ Mortem nostram.] æternam.

e ¶ Lignum uiuificum.] scilicet Christum.

f ¶ Lacrymamur.] simile 2. ad Corin. 6. de excess. præl. nimis 1. in princip.

g ¶ Sub pedibus nostris.] Psal. 8. Domine Dominus noster. & ad Hebr. 2. vbi dicit Apostolus, quod omnia submittendo nil dimisit non subiectum. & concor. de maio. & obed. solitæ. circa finem.

h ¶ Administratorij.] sumptum ad Heb. 1. c.

i ¶ Semetipsum.] ad Ephe. 5.

k ¶ Cum datore.] concor. de consecr. dist. 2. nec Moyses. de sum. trinit. c. 1. §. vna. in princi.

¶ Glos. seq. duo notat, & secundum explicite probat.

l ¶ Seipsum.] Not. pro forma salutationis, qua quis offert seipsum: qua breuitatis etiam causa multum vtor. Item not. pro theologis qui tenent, quod idem opus meritorium laudabilius est in uouente vel professo, quàm in alio. probant, quia nouere opus latriæ est, quæ præcipua uirtus est inter morales: opus autem nobilioris virtutis est melius & magis meritoriū, ergo & de latria quæ est cultus & seruitus, quę soli Deo debetur. de consecr. dist. 3. venerabiles. Secundo, quia vouens non solum quo ad actū, sed etiam quo ad potestatē subijcit se Deo, vt de cætero aliud agere non possit; ergo plus dat, secundum Anselmum lib. de similitudinibus: cum det fructum & arborem, quàm qui dat solum fructum. Tertio, quia propter votum immobiliter voluntas firmatur in bonum: Ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex uoluntate firmata in bono, vt patet per Philosophum 2. Ethicorū. Et Augustinus: Felix necessitas quæ ad meliora compellit. ergo magis meritoriū. Ioan. And.

† Al. Ita dedit enim Dominus nobis omnia, quia subiecit omnia sub pedibus nostris, & super, &c.

† Al. signorum.

* Vide præ ceteris B. Thomam. 2. 2. quæst. 88. art. 6. vbi plene de hac quæstione. & eā per omnia sequitur hic glossa.

m ¶ Mortem.] clarius ad propositum dixisset, quia per cibum in mortem homo, & cetera.

n ¶ Ipse.] homo.

o ¶ Medela.] & sic de cibo dicere possumus, cibus damnauit qui saluauit, vt de muliere dicitur. & not. de sacra vnct. c. vnico. uer. per frontis. sed non est idem specie, vt hic patet. Ioan. And.

p ¶ Euenit.] concor. præfatio crucis. vt dixi. 2. ead. compil. de sum. trinit. c. 1. super ver. cruci.

q ¶ Dicitur.] Genes. 2. circa medium.

r ¶ Legitur.] Io. 6. circa finem. de pœnit. dist. 2. charitas est à qua. Io. Andr.

s ¶ Animam.] de offic. ordi. inter cætera.

t ¶ Non uentrem.] de consec. dist. 2. vt quid paras.

u ¶ Factum caro.] sic 1. de biga. debitum.

x ¶ Manducauit homo.] Psal. 77. Attendite popule meus.

y ¶ Ait.] Io. 6. de cōse. dist. 2. dupliciter.

z ¶ Conformatur.] vide quod not. de consecrat. dist. 2. non iste. & quod not. & dixi de Iud. etsi Iudæos.

a ¶ Licet igitur.] secunda pars.

b ¶ Frequentetur.] quod ex multis causis [illegible] Dei vtile fore [illegible] dit. quod nec vi de consecr. dist. 2. iteratus.

c ¶ Infaniam.] de quibusdam illorum erroribus. de consecra. dist. 2. cum omne. Ioan. And.

d ¶ Confectione.] quæ fieri debet singulis annis & vetus cremari. de conse. dist. 3. in litteris. Et potest fieri tempore interdicti. de sen. excom. quoniam. lib. 6.

e ¶ Lotionem pedum.] Ioan. 13.

a ¶ Cre-

† Al. mortiferi.

Gen. 2.

Ioan. 6.

† Al. ita: & non incon ueniens, & c.

Psal. 77.

Ioan. 6.

† Vide concilium Tridentinum. sessione 13. de sanctissimo Eucharistiæ sacramento c. 5. & cano. 6.

Ioan. 13.

non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum ueneramur, ipsa obseruat Ecclesia, vt quamuis in letaniis & Missis, ac alijs etiam ipsorū memoriam sæpius renouemus: nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solemnius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solemnitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut aliàs ex humana fragilitate omittitur; statuit ipsa mater Ecclesia certam [a] diem, in qua generaliter omnium [b] sanctorum commemoratio fieret: vt in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festiuitatibus omissum existeret †, solueretur. Potissime igitur exequendum est erga hoc uiuificum sacramentum corporis & sanguinis Iesu Christi, qui est sanctorum omnium gloria & corona [c], vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo, quod in aliis Missarum officiis circa solemnitatem est forsitan prętermissum, deuota diligentia suppleatur, & fideles, festiuitate ipsa instante, intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solēniis secularibus fortàn agēdis impliciti, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minus plene gesserunt, tunc attente in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam catholicis diuinitus reuelatū [d], festum huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrandū. Nos itaque ad corroborationem & exaltationē catholicæ fidei, digne ac rationabiliter duximus statuendum, vt de tanto sacramēto præter quotidianam memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, solennior & specialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc designantes & describentes diem, uidelicet feriam [e] quintam proximam [f] post octauam [g] Pentecostes [h]: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrāt, & tā clerici, quàm populi gaudentes in cantica [i] laudum surgant: tunc enim omnium corda & uota, ora & labia, hymnos [k] persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat [l], iubilet [m] chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque uoluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solemnia celebrantes: & utinā ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorū cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in pretiū [n], tribuitque se ipsis in pabulum, tandem post huius vitæ decursum eis se in præmium [o] largiatur. Ideoq; uniuersitatem vestram monemus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in uirtute sanctæ obedientię districte pręcipiēdo mādamus in remissionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelsum & tā gloriosum festum, prædicta quinta feria singulis annis deuote ac solemniter celebretis, & faciatis studiose per uniuersas ecclesias ciuitatum uestrarum & diœcesum celebrari subditos vestros in Dominica, dictam quintam feriam proxime præcedēte, salutaribus monitis sollicite per vos & per alios exhortantes, vt per ueram & purā confessionē, eleemosynarū largitionem [p], attētas [q] & sedulas orationes [r], & alia deuotionis & pietatis

a *Certam diem.*] scilicet calendæ Nouembris sic dicti: quia nonus mensis inchoando à Martio, vt inchoabant antiqui, qui solum decem menses habuerunt usque ad tempus Iulij Cæsaris & Numæ Pompilij, & tunc distincto & correcto anno secundum cursum solis redeuntis in finem anni ad eundem punctum additi fuerunt duo mēses in principio anni, scilicet Ianuarius & Februarius: & pp̄ter horas sex quæ supererant, oportuit singulis quatuor annis addi diem bissextilem, qd̄ dic vt de uerb. sig. quæsiuit. & tunc temporis Iulius vocabatur Quintilis, & Augustus Sextilis: qui postea à Iulio & Augusto denominati fuere uel propter ipsorum ortum, vel propter rem prospere gestam.

b *Omnium sanctorū.*] quo Italici anseres deuorant: quod Romani facere non deberent. vt enim dicit Ambrosius in Hexameron, c. Merito debes anserib' Roma q̄ regnas. dij tui dormiebant & anseres vigilabant; illis potius debes sacrificare quàm Ioui, cedāt enim dij vestri anseribus, a quibus se sentiunt esse defensos: ne & ipsi ab hoste caperentur. Et Isidorus 12. etymolog. Gallorū ascēsus in Capitolio anseris clangore deprehēsus est. nullum enim animal ita odorem hominis sentit vt anser. Ioan. And.

Alias, extra.

c *Corona.*] ad Philip. iiij.

Philip. 4.

d *Reuelatū.*] hoc nō creditur simpliciter asserenti. de hæret. cum ex iniuncto: Mihi autē reuelatur, q̄ hoc festū adiungetur ad alia festa: de quibus in decre. vlt. de sent. excom. lib. 6. & tunc eadem constitutione notabilia ipsius cōstitutionis dubia supplico declarari.

e *Feriam quintā.*] scilicet diem Iouis. & licet proprie feria summatur pro festo: tamen omnem diem vocamus feriā, vel a fando: quia qualibet die fabat De' Gen. 1. vel quia singulis diebus fari possumus in diuinis vel humanis. simile de verb. signifi. forus.

Feria quid significat, & unde dicatur.

f *Proximam.*] intelligebat. ff. de verb. oblig. cum qui calendis.

Glo seq. signat contrarium & soluit.

g *Octauam.*] cōtra de ferijs, capellanus. illud quo ad officij celebrationem, hoc quo ad dierum numerum. & concor. cod. tit. c. 1. de festi. in io leg. coram, in fine.

h *Pentecostes.*] sic dicitur a pēte quod est quinque (facit de deci. cap. 1. in fi. & quod ibi not.) & coste decem, quia quinquies x. dies sunt inter festum Resurrectionis & Pentecostes, copulato vtroque festo, & quidam declinant pentecoste pentecostes: alij vero hoc pentecoste indeclinabile.

Pentecoste quid est & vnde dicatur.

i *Cantica.*] ad Ephesios 5.

k *Hymnos.*] hi sunt cantica laudis, sicut Threni cantica lamentationis, vt scripsi de immu. eccle. non minus.

Hymni & threni differunt.

l *Plaudat.*] quasi manus iungat.

m *Iubilet.*] quod est cantare voce quadam confusa præ gaudio. vnde dicunt quidam quòd iubilus est gaudium quod uerbis explicari non potest, nec tamen penitus reticeri.

Iubilus quid est.

n *In pretium.*] 1. Corint. 6. in fi. ibi, Empti enim estis pretio magno.

o *In præmium.*] Thobiæ iiij. post. princip.

p *Largitionem.*] 86. di. fratrem. de triplici eleemosyna 45. di. tria. sed aliter per Host. in summa de pænit. §. quis sit effectus. ver. eleemosyna. de temp. ord. §. & cui. sub §. septima.

Eleemosynus est triplex.

q *Attētas et sedulas.*] idest continuas vel assiduas.

Glos. seq. de oratione. primo remittit. secundo format summam, quærens de noorm. in fi. gl. probat satem excusat. Ad primū membrum summa quadrupliciter respondet. Ad secundum datur missa etymologia. Ad tertium unica diuisio. Ad quartum & ad incidens prouerbium respondet, & obiectionem soluit. Ad quintum respōdet & incidenter quærit, an peccatorum oratio exaudiatur, arguit pro et contra, & soluit. Ad sextum respondet, & respōsum determinat. De septimo remittit ad plura: sed quattuor prosequitur, incidenter quærens an oratio debeat esse uocalis. alleg pro & contra. & soluit. Circa octauum tria prosequitur. Circa nonū & ultimum ponit duplicem effectum: secundum probans iuribus, quinque auctoritatibus, & tribus exemplis, de pluribus remittens.

r *Orationes.*] De oratione, tractauit Hosti. in sum. de pænit. §. quis sit effectus. uer. carnis autem maceratio. Sed plenius per modū summæ videamus quid sit oratio: vnde dicatur, quæ sit eius diuisio, ad quem sit porrigēda, per quem, ad quid, qualiter vbi, & quis sit eius effectus. De primo: oratio secūdum Augustinum lib. de verbis Domini. est quædam petitio. Alibi dicit. q̄ est pius mentis affectus directus in Deum, & plerumq; ne pigritetur in uocem prorumpens: & colligit de consec. dist. 1. quando autem. Vel oratio est congeries uocum in Deum tendentium ad aliquid impetrandum. Et secundum Damascenum est ascēsus intellectus in Deum, vel petitio ducentium ad Deum, vel petitio descendentium a Deo. 20. dist. cap. fi. Ad secundum dic, q̄ dicitur secundum Cassianum Isidorum & Bernardū quasi oris ratio: vt scilicet, rationabile petatur: aliàs non esset oratio: simile de reb. eccle. non ali. c. fi. & per hoc uidetur quòd debeat esse uocalis: de quo dicam sub septimo membro. De tertio sciendum quòd Cassianus, post Apostolū 1. ad Timo. 2. hanc diuidit in quatuor species: In obsecra-

De materia huius glossæ vide plenissime B. Thomā 2. 2. quæst. 83. per totam quæstionem.

In collatione abbatis ... 9. cap. 11. 12. & 13.

opera, taliter se studeant præparare, quòd huius pretiosissimi sacramēti mereantur fieri participes illa die, possintq; ipsum suscipere reuerēter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festū & celebrandum donis uolētes spiritalibus animare, omnibus

obsecrationem, qua quia compunctus pro commissis veniam deprecatur: Orationem, per quam fit ascensus intellectus in Deum, vel per quam aliquid Deo uouetur vel offertur: Postulationem, quam constitutus in spiritua seruore pro alijs solet emittere: Gratiarum actionem, quam mens Deo refert per excessum ineffabilem recolendo præterita Dei beneficia, vel contemplando præsentia, vel prospiciendo futura iam præparata dilectis. Beatus Bernardus in quodam sermone dicit, quòd obsecrationes fiunt affectu uerecundo, orationes puro, postulationes amplo, gratiarum actiones deuoto. De quarto dic, quòd porrigenda est ad Deum, Matthæi 6. Cum oraueritis, dicite: Pater noster, &c. Ad Sanctos autem porrigi potest non tamquam per ipsos implenda, sed vt precibus & meritis ipsorum exaudiatur à Deo. patet hoc ex modo orandi, quo vtitur Ecclesia: ad Christum enim non dicit ora pro nobis: sed audi nos, uel miserere nobis: ad Sanctum dicit, ora pro nobis. Et tenent theologi, quòd Sancti orationes nostras cognoscunt: vnusquisque enim beatus tantum in essentia Dei uidet quantum perfectio beatitudinis requirit: hoc autem requiritur ad perfectionem beatitudinis, vt homo habeat quicquid velit, nec uelit aliquid inordinatum: sed recta uoluntate quilibet cognoscere vult quæ ad eum pertinet: ergo etiam Sancti (cum eis nulla rectitudo desit) hoc uolunt: oportet igitur quòd vota hominum, orationes & deuotiones in uerbo cognoscant: Nam ad eorum gloriam pertinet quòd auxilium egentibus præbeant ad salutem: Sic enim Dei cooperatores efficiuntur. Et si dicis, solus Deus cognitor est cordium: de simo. tua. in fin. cum concor. sed oratio consistit in corde: ergo &c? Respondeo quòd cordium cogitationes solus Deus nouit per seipsum, sed tantum alij cognoscere possunt quantum eis reuelatur, vel per uisionem uerbi uel alio modo. Fatendum ergo quòd orationes quas ad Sanctos uerbo vel corde dirigimus, Deo manifestante cognoscunt. De quinto dic, quòd porrigenda est per bene dispositum, contritum & pœnitentem: quia cum is qui displicet, &c. 3. q. 7. iudicet. 49. distinct. §. 2. vbi etiam not. an orationes malorum prosint ijs pro quibus orant. Competit autem orare etiam summe perfectis: vt dicam j. de hæret. ad nostrum. uersic. 2. De hoc autem dubitatur, an exaudiat Deus peccatores orantes. Argu. quòd sic. 1. q. 1. ipsi contra. ead. q. si quis inquit. uer. ad hæc omnia. & c. sacrosancta. Dicit Thomas [c] quòd si peccator petit aliquid inquantum peccator, idest secundum desiderium peccati, non auditur à Deo ex misericordia: sed quandoque exauditur ad uindictam, dum permittitur amplius ruere in peccata. Vnde secundum August. [d] Deus quædam negat propitius, quæ concedit iratus. Sed si peccatoris oratio procedit ex desiderio bonæ naturæ, Deus exaudit, non quasi ex iustitia: quia talis non meretur: sed ex pura misericordia: si tamen alia in oratione concurrant, de quibus j. dicetur. De sexto dicendum, quòd orare debemus principaliter salutifera, Matth. 6. Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius. & licet Valerius lib. 7. cap. 2. dicat quòd Socrates quasi quoddam humanæ sapientiæ terrestre oraculum nil vltra petendum à dijs immortalibus arbitrabatur quàm vt bona tribuerent: patet tamen ex oratione Dominica quòd etiam aliquid determinate petere possumus. unde August. ad Probam, [e] dicit quòd ad Deum id licet orare, quod licet desiderare: dicens quòd oratio Dominica ostendit etiam temporalia à Deo peti posse. dum dicit: Panem nostrum quotidianum, &c. Tenent ergo Theologi quòd temporalia à Deo orando petere possumus, non vt finem constituamus in illis, sed vt sint adminicula beatitudinis consequendæ: vt scilicet quasi instrumentaliter nobis deseruiant ad sustentationem vitæ corporalis exercendæ ad actus virtuosos. facit 1. q. 3. si quis obiecerit. & quod dixi de regula. Ioannes. in oppo. 2. De septimo scias. quòd Host. in prædict. ver. ponit xiiij. quæ requiruntur in oratione: scilicet quod sit fidelis, secura, humilis, discreta, deuota, uerecunda, secreta, pura, lacrymosa, attenta, communis, feruida, operosa, & assidua. Sed tu quantum ad præsens membrum pertinet, breuiter dic quòd modus orandi requirit humiliationem corporis, deuotionem cordis, attentionem, & breuiloquium. de primo Eccles. 35. Oratio humiliantis se penetrabit nubes. de elect. vbi periculum. §. pen. li. 6. & Cyprianus lib. de oratione Dominica. Sit orantibus sermo cum disciplina quietem continens & pudorem: in curuatio tamen uel corporis humiliatio, non refectionis sed deuotionis obtentu fieri debet: vt dicit Cassianus. & facit 8. q. 1. licendum. C. de ijs qui spon. mu. sub. l. 1. & 2. Et de secundo probatur de uo. magnæ. circa fin. & prædic. decr. vbi periculum §. penult. Et Aug. Quid prodest strepitus labiorum si mutum est cor? & Grego. in moral. Veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, non uerba composita resonare. Et ibidem: Animarum verba sunt ipsa desideria, in quibus tanto quis minus clamat, quanto minus desiderat. De tertio patet hic, de consecr. distinct. 5. numquam. in princip. & Cyprianus: Nil aliud cogitet animus quàm id solum quod precatur. de consecr. distinct. 1. quando autem. & dicit Grego. quòd illam orationem Deus non audit, cui ille qui orat non attendit. Dicunt tamen theologi [f] hoc intelligendū quando attentio nullo modo orationi coniungitur; non enim requiritur quòd attentio semper maneat in oratione per actus essentiam. unde Psalm. 37. Cor meum dereliquit me. satis enim est quòd maneat per uirtutem: quod est quando cum bona intentione quis ad orationem accedit, etsi in prosecutione mens ad alia rapiatur. Semper enim primæ intentionis vis permanet: nisi tanta sit euagatio quòd attentio omnino depereat, & tunc locus esset ei quod dicit Cyprianus lib. de oratione Dominica: Quomodo à Deo audiri te postulas, cum ipse te non audias? & Beatus Bernardus: Causamur nobis deesse gratiam: sed iustius ipsa gratia conqueritur nonnullos deesse sibi. & Cassianus: Numquam orat quisquis etiam flexis genibus, si uagatione distrahitur. & facit quod de officijs scripsi de celebra. Miss. dolentes. De quarto Matth. 6. Cum oraueritis, nolite multum loqui, & c. facit de consecr. distin. 5. non mediocriter. & uide quod not. de æta. & qualita. cap. penult. in vlt. glos. Nec tamen putes breuiloquium esse de necessitate orationis: nam oratio non solum secundum suam causam, quæ est desiderium charitatis: sed etiam secundum seipsam potest esse diuturna: nam & de Christo legimus quòd pernoctauit orando, Lucæ 6. & quod prolixius orauit, Lucæ 22. Item dicitur Luc. 18. in prin. Oportet semper orare, & non deficere. facit 76. distinct. nosse. ibi: orationi pernoctanter institimus. Sed quia vt dicit Aug. ad Probam: Multum loqui in orando, est rem necessariam superfluis agere uerbis, cum plerumque hoc negotium plus gemitibus quàm sermonibus agatur: ideo monemur ad breuiloquium: nam vt dicunt Sancti, frequens & breuis debet esse oratio: ne immorantibus nobis aliud cordi nostro inserat inimicus. Sed dubitatur an oratio debeat esse uocalis: [g] quod uidetur Psalm. 3. & 76. Voce mea ad Dominum clamaui: uoce mea ad Dominum deprecatus sum. Contra, oratio Deo porrigitur, vt dictum est: sed Deus cordis locutionem cognoscit: frustra igitur uox oris adiungitur. facit 38. distinct. sedulo. Dicunt theologi, quòd communis oratio quæ fit per ministros Ecclesiæ 12. quæst. 1. duo sunt in princip. in personam totius populi: vt innotescat ei pro quo fit, merito ex institutione debet esse uocalis: Sed singularis, quam quis pro se vel alio porrigit, de necessitate non est uocalis: adiungitur tamen uox triplici ratione: Primo ad excitandum interiorem deuotionem: uerbis enim & signis nos ipsos interius excitamus ad sanctum desiderium augendum, vt dicit August. ad Probam [h]. Secundo ad redditionem debiti, scilicet vt seruiat orans Deo, secundum se totum, scilicet corde & corpore. de consecr. distinct. 5. numquam. Tertio ex quadam redundantia ab anima in corpus ex uehementi affectione. vnde Psalm. 15. Lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea. De octauo patet Matth. 6. Cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. Et vt dicit Cassianus, intra cubiculum oramus, cum à cogitationum & sollicitudinum strepitu corde remoto, secrete & familiariter preces nostras soli Deo referamus. & facit quod not. 41. distinct. parsimoniam. & August. de sermone Domini: Videri ab hominibus non est nefas, sed id agere vt ab hominibus uidearis: recipit enim ille mercedem suam. de pœnit. distinct. 3. cauendum. Orationes enim principaliter sunt in Ecclesia faciendæ. de pur. post par. cap. unico. de immu. ecclesi. decer. lib. 6. supra ead. compil. de cele. Miss. cap. 1. Sed vt dicit beatus Bernar. lib. meditationum: Vbicumque fueris, intra teipsum ora, si longe fueris ab oratorio, non quæras locum, quoniam ipse locus est. Videtur quibusdam quòd fieri debeat ad Orientem: sed cum Deus sit vbique, ad omnem partem possumus ad eum orare: æquæ tamen oramus & Missæ sacrificium facimus uersus Orientem. de hoc 11. distinct. ecclesiasticarum. De vltimo dicendum, quòd orationis effectus [a] est duplex: habet enim uirtutem merendi & impetrandi. primum dupliciter: Primo, quia uitatur per eam tentatio. Hieron. super Matth. 14. In tentationem intrat, qui orare negligit. Et August. Oratio est oranti præsidium, aduersario incendium, angelis solatium, Deo gratum sacrificium. Nam principaliter ualet cōtra uitia spiritalia. vnde Hierony. super Matth. c. 17. ibi, Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, nisi in oratione & ieiunio.

Oratio ad quem porrigi debet.

[c] Id habet B. Thomas 2. 2. quæst. 83. art. 16.

[d] Tractat. 73. in Ioannē. & de uerbis Domini sermone 53.

[e] Epistola 121. cap. 4. 5. & 12.

[f] Vide B. Thomam 2. 2. quæst. 83. art. 13.

[g] Oratio an debeat esse uocalis, B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 12.

[h] Epistola 121. cap. 9.

[a] B. Thomas 2. 2. q. 83. art. 15.

ienio quod etiam habetur Matth. ix. dicit sic: Non sanat oculum quod sanat calcaneum: Ieiunio sanantur pestes corporis: oratione vero sanantur pestes mentis. Secundo quia procedit ex radice charitatis, penes quam consistit omne meritum, & est fons uiuus, & c. de pænit. dist. 2. charitas 2. de regula. licet, in fi. De uirtute impetrandi probatur 25. q. 1. in qualibet. 2. ca. copia. de elect. ne Romanum fi. Marc. xi. Quodcumque orantes petitis credite quia accipietis. Vnde per orationem reuelantur secreta diuina. 2. q. 1. si ergo. Boetius dicit non frustra sunt Deo spes positæ & preces enim quæ rectæ sunt, inefficaces esse non possunt, & beatus Bernardus lib. meditationum: Ex duobus unum indubitanter sperare debemus: aut dabit nobis quod petimus, aut quod nouit esse vtile. Et Au. in lib. sent. Prosperi dicit orans misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit vtile, magis nouit medicus quàm ægrot. De his Valerius lib. 7. c. 2. dicit, quòd votis sæpe experimus quod nò impetrassa melius foret. & ponit exempla, dicens: Diuitias appetis, quæ multis fuerunt exitio: honores concupiscis, qui quamplures pessundederunt: regna tecum ipsa uoluis, quorum exitus sæpenumero miserabiles cernuntur: splendidis coniugiis manus iniicis ad hoc vt aliquando te illustrent, ista nonnunquam funditus domos euertunt. Suadet ergo cælesti arbitrio nos submitti a: Effectū orationis sumus in Italia nuper experti: quando enim cum versibus illis: Exurgat Deus, &c. cœpit Ecclesia contra rebelles orare: perempti & exterminati sunt quasi subito qui censura ecclesiastica & armis bellicis iam dudum domari non potuere. bene facit. 36. dist. c. vlt. vbi dicitur quòd orante Moyse uincebat populus: vincebatur autem dum dimittebat manus. & vide Host. in sum. de remis. §. ad quid ualent. versic. fateor. vbi ponit exempla de Daniele, Moyse, & Dauid orantibus. Sed qui leget tripertitam historiam Hug. Horacen. Helimandum, Rufinum & historiographos, inueniet quòd Theodosius Imperator senior suis orationibus miraculosam victoriam obtinuit contra Eugenium & Arbogastem, quorum exercitus iacula vehementissimus uentus retorquebat in ipsos, & iacula partis Theodosii cum maiori fortitudine vltra mensuram humani ictus impingebat in illos, & hoc noluit ipse Claudianus poeta qui tunc florebat dicens:

O nimium dilecte Deo, cui militat æther:

Et coniurati ueniunt ad classica uenti. Hoc autem obtinuit ipsius Theodosij oratio quæ talis fuisse legitur: Omnipotens Deus, tu nosti quòd in nomine Christi filij tui ultionis iustæ, vt puto, prælia suscepi: sin aliter in me uindica. si uero cum iusta causa, & in te confisus huc ueni, porrige dexteram tuam: ne forte dicant gentes, vbi est Deus eorum. concor. huic si. de uo. magnæ. post princip. Et huic glo. sit finis: de cuius prolixitate sum excusabilis: tum quia in orationis suffragio sperans, sum effectum illius expertus in assequendis prosperis & euitandis vel saltem temperandis aduersis: tum quia secūdum materiam deberem esse prolixior: & si per ista nō satisfeci, excuset coæquatio textualis [de hoc de immuni. eccl. decet. lib. 6. per Archid. r. q. r. dictum.]

Claudiani versus.

Oratio Theodosii.

vere pænitentibus a & confessis, qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia b in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum c: Qui vero Missæ, totidem: Qui autem in primis d ipsius festi vesperis interfuerint, similiter centum: Qui uero in secundis: totidem e: Illis vero qui Primæ, Tertiæ & Sextæ, Nonæ ac Cōpletorii officijs interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta f: Illis autem qui per octauas † illius festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarū officijs g interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi de iniunctis h sibi pænitentiis relaxamus.

a ¶ *Confessis.*] Quia est hic, & laudabimus illum? Eccle. 31. has ergo remissiones quib9 pauci participāt, amarè interpretari nec decet, nec expedit. vt dixi de pænit. & remis. quòd autem.

b ¶ *In Ecclesia.*] per hanc litteram quæ habetur etiam supra parte proxi. in fi. patet quòd non sufficit interesse Horis extra ecclesiam: quod intelligo etiam si dicantur in priuato oratorio. de quo de consecra. dist. 1. concedimus. & cap. vnicuique. & cap. si quis. extra de censibus. cap. si.

Remissiones ... Christi ... participant.

c ¶ *Centum.*] dies. quod est infra.

d ¶ *In primis.*] facit ad not. de senten. excommu. c. vlt. §. in festiuitatibus. lib. 6. in 1. glo. & quod de cōpletorio sequitur facit contra.

¶ *Glo. seq. arguit ad idem.*

e ¶ *Totidem.*] argue pro æquandis distributionibus in his tribus Horis: Matutino, Missa, & Vespere. Item argue quòd vbi in illis Horis dantur decem, in aliis dari debent quatuor. vide quod dixi s. ead. compil. de ætat. & qualitat. vt hi qui. ad finem.

f ¶ *Quadraginta.*] & sic ducentos.

¶ *Glos. sequens dubium soluit.*

g ¶ *Officiis.*] omnibus quo ad dies octauæ. nec puto quod hic fiat distributio, vt partem habeat qui certus interest.

h ¶ *De iniunctis.*] vide quod scripsi de pænit. & remis. cum ex eo.

TITVLVS XVII.

De immunitate ecclesiarum.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ *Reuocat & pro infectis vult haberi decretalem, clericis. eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus, Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Quoniā i † ex constitutione Bonifacii Papę octaui prædecessoris nostri, quę incipit, Clericis k laicos. & ex declaratione l seu declarationibus m ex illa postmodū subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri n remedio

DE IMMVNITATE ecclesiarum.

¶ *Visum est supra de ecclesiis & rebus ipsarum: nunc quia res ecclesiæ gaudent immunitate ecclesiarum ideo, &c.*

Quoniā.] Primo præmittit cantam & reuocationem constitutionis c. clericis laicos. supra eodem lib. 6. Secundo illam reuocat. Tertio seruari præcipit ius antiquum ante prædictā constitutionē. Secunda ibi, *Nos.* Tertia ibi. *Volentes.* Imol. ¶ Præsupponendum est illud quod habetur in c. non minus: & in cap. aduersus. eod. titu. in antiq. dicitur in cap. non minus quòd clerici pro rebus suis non debent soluere tallies, nec aliqua onera, ad quæ laici adstringuntur: Et si domini temporales compellant eos ad soluendum huiusmodi onera de rebus ecclesiarum suarum, etiam de rebus proprijs, tales domini temporales sunt monendi vt non compellant: & si non desistant, sunt excommunicandi: tamen dicitur quòd clerici possunt dare per modum eleemosynæ de consensu prælati aliquid laicis. Et dicitur in cap. clericis. eod. tit. lib. 6. quòd etiam clerici de consensu prælati non possunt dare laicis: immo dicitur quòd recipientes huiusmodi dona etiam gratis, sunt excommunicati ipso facto: & positum fuit illud cap. clericis. in odium Philippi regis Franciæ, qui conferebat beneficia in suo regno: unde Papa indignatus fecit illam constitutionem, clericis. & ex illa constitutione fuerunt orta multa scandala: vnde Clemens Papa voluit quod antiqua iura seruarentur, & non illa constitutio, clericis. eod. tit. in 6. vide diuisionem glos. Not. quòd laudatur celeritas. de hoc in glos. concor.

† Not. ... consuetudinem esse ... periculis & incōmodis grauibus. de dolo, & finem. de off. ord. vt litigantes. li. 6. de statu Regul. vt periculosa. lib. 6.

¶ *Prima glos. summat & diuidit, ponit tempus editionis, & causam constitutionis.*

i ¶ *Quoniam ex constitutione.*] Casus reuocat, & pro infectis vult haberi decret. clericis. eod. tit. lib. 6. cum suis declarationibus, & præmittit reuocationis causam. Secundo reuocat ibi: *Nos.* Tertio seruari præcipit ius antiquum ibi: *Volentes.* Et fuit ista de primis constitutionibus Clementis editis à principio promotionis suæ, & incipiebat; Pastoralis. cuius decidit exordium, post quod sequebatur, sane quoniam &c. Et Rex Franciæ qui fuit passiua causa cōstitutionis, fuit actiua causa reuocationis, vt sic conueniat. de reg. iur. cap. 1.

k ¶ Clericis. eod. tit. lib. 6.

l ¶ *Declaratione.*] declarauerat enim Benedictus in sua extrauag. quæ incipit: Quod olim. illam quo ad sui pœnas extendi solum ad exigentes, vel dantes in exigendo auxilium, consilium, vel fauorem: ita quòd pœnæ locum non haberent in soluentibus, vel recipientibus a sponte soluentibus.

m ¶ *Declarationibus.*] dicebantur & aliæ processisse: & ideo ad omne dubium tollendum plurali utitur.

n ¶ *Celeri.*] concor. de accu. cap. si. supra ead. compil. de iureiu. Romani. in principio.

ADDITIO. De rescript. ad hæc. Et casus in quibus desideratur celeritas, not. Archid. 93. distin. cap. 1. & illos in quibus non desideratur, notat 23. dist. communis. & de hoc de elect. cap. fin. lib. 6. Cardinalis.

a ❡ *Ob eas.*] concor. de elect. qualiter. in fine.
b ❡ *Pro infectis.*] per hoc puto quod excommunicatus ex viribus illius cōstitutionis absolutione non egeat. Et vide quanta est papalis potestas: circa ea quæ simpliciter sunt de iure positiuo: quia reuocat illa vt ex tunc. & facit ad ea quæ scripsi, qui fi. sint legi. per venerabilem gio. 2.
c ❡ *Illud.*] inuiolabiliter obseruari: quod est infra.
d ❡ *Contra quoscumque &c.*] quod super his & c. vsque ad finem.
e ❡ *Quascumque.*] vide quod not. & dixi eod. tit. non minus. Ioa. An.
f ❡ *Dantes.*] dicebat cōstitutio Bonifacij publice vel occulte: per quod probatur quòd excommunicatio canonis ligat etiam occulta delicta: vt j. dicam de hæret. multorum. ad finem.

† Al præsumuntur.

† In vetusto codice ita inscriptum ita: ac omnia & singula cōtenta in eis penit⁹, &c.

, Vide Turrecrematā in summa de Ecclesia lib. .. cap. 51. ver. nono. plenitudo Romani Pontificis.

(succurratur) præsumitur † verisimiliter in futurum: Nos de consilio fratrum nostrorū constitutionem & declarationem seu declarationes prædictas, & † quicquid ex eis secutū est, vel ob ᵃ eas, penitus reuocamus, & eas haberi uolumus pro infectis ᵇ; Volentes & firmiter statuentes illud ᶜ (contra quoscumque ᵈ laicos exigentes seu extorquentes ab ecclesijs ecclesiasticisque personis tallias, seu collectas, aut exactiones quascumq; ᵉ, & cōtra dantes ᶠ ad id faciendum consiliū, auxilium, uel fauorem ᵍ: nec nō & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiatū Prælatis, ac alijs viris ecclesiasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecessoribus ʰ nostris in Lateranen. & generali concilijs ⁱ, quæ nos sub obtestatione diuini iudicij præcipimus obseruari districte, salubriter est prouisum.

g ❡ *Fauorem.*] vide quod dicam j. de pœniten. si quis. in princip.
h ❡ *Prædecessoribus.*] Alexand. iij. eo. tit. non mi nus. Innoc. iij. eod. titu. aduersus.
i ❡ *Concilijs.*] vtrumq. generale, & Lateran. sed Alexandrinum vocamus Lateranense: Innocentianum uocamus generale de hoc de cap. monach. c. finali.

ⁱ Vide singularem distinctionē Caietani apud B. Thomam 2. 2. quæst. 11. art. 3. & Alfonsum Cast. lib. 2. de iusta hæret. punit. cap. 15.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS
DE CONSANGVINITATE
& affinitate.

Continuatio.

¶ Visum est s. de actibus clericis competentibus: nunc uidendum est de actibus laicis conuenientibus: ideo &c.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De consanguinitate [a] & affinitate.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & uitari. Idem in professo & professa vel constituto in sacris. Ioan. And.*

CA. VNI.

Eos [b] † qui diuino timore [c] postposito, in suarum periculũ animarum scienter [d] in gradibus consanguinitatis & affinitatis constitutione canonica [e] interdictis [f], aut cum Monialibus contrahere [g] matrimonialiter [h] non uerentur: Necnon religiosos [i] & Moniales [k] ac clericos in sacris [l] ordinibus cõstitutos matrimonia † contrahentes [m], refrænate metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: Præcipientes ecclesiarum prælatis, vt illos quos eis cõstiterit [n] taliter contraxisse, excommunicatos publice tandiu nuntient, seu à suis sub-

† In vetusto codice manuscripto posito: matrimonia contrahentes, & inter conscienter eadem celebrantes, refrænare, &c.

Eos qui.] Primo ponit statutũ pœnale. Secundo illud aggrauat. Tertio protestatur. Secunda ibi: *Præcipientes*. Tertia ibi: *Per prædicta*. Imola.

¶ Habemus in iure, quod contrahentes incestas nuptias, graue. pœnas sustinent: videlicet quod sunt infames. & quod bona ipsorũ confiscant, & plures alias pœnas sustinẽt: de quibus in authẽ. incestas. C. de incest. & inutilibus nuptijs. Sed quæritur, vtrũ de iure canonico, incurrant alias pœnas. Dicit Clemens quod sic. Et dicit, Contrahens cũ consanginea sua, incurrit sententiã excommunicationis ipso facto. Idem si cum moniali. Idem si clericus in sacris constitutus cõtrahat matrimoniũ. Idem si monachus professos contrahat, posito quod matrimonium non fuerit consummatum. hoc dicit. H. R. Colligo aliqua notabilia. Primo, quod ratione consanguinitatis vel affinitatis matrimonium est prohibitũ vsque ad quartũ gradum. c. non debet. eod. tit. in antiq. Not. secundo, quod nõ solũ contrahentes in casibus prohibitis in lege canonica, debent sustinere pœnas hic contentas: immo etiã contrahentes in casibus prohibitis in lege diuina. Not. quod contrahens cum cõsanguinea vel affine ipso facto incurrit sententiã excommunicationis, nec ipsa excommunicatio est relaxanda, nisi satisfactione habita. Not. quòd si sint alia iura imponentia pœnam sic contrahentibus, quòd ipse Clemens non intendit illis iuribus per hanc clementinam derogare.

Vide cõcilium Triden. sessio. 24. de reformat. matri. ca. 5. & de in intellectu B. Antonină sect. de excommunicatione. cap. 4. ad de Conar summă lib. 4. Decretalium part. 2. cap. 6. §. 8. n. an. 8.

¶ *Glos. super Rubrica notat uarietatem.*

a ¶ *Rubrica de consanguinitate & affinitate.*] ita uenit sub bulla: sed uidi quosdam hic habere rubricam de sponsalibus. Ioan. And.

¶ *Prima glos. summat, & duas quæstiones soluit.*

b ¶ *Eos qui.*] Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali, excommunicatus est ipso iure: & publicari debet & uitari, idem in professo & professa, vel constituto in sacris. Et incipe constructum ibi. *Cupientes*. Et nota [1] quòd in sex casibus hic expressis tantum locum habet hæc constitutio & eius pœna: vnde si contrahat quis cum habente maritum, vel cum Iudæa, vel cum Pagana, vel cum cognata spiritualiter vel legaliter, vel contra impedimentum publicæ honestatis, licet non teneant matrimonia: tamen non est locus huic pœnæ, quæ in ijs casibus vel similibus expressa non est. Item in his sex casibus tunc demum est locus pœnæ, quando illicite contrahuntur. Si enim licite, vt ex dispensatione Papæ: tunc cessat culpa: ergo & pœna. de consti. c. 2. de qua dispensatione not. de rest. spol. litteras. in prin. de sta. mona. cum ad monasterium. & scripsi de eo. cap. 1.

[1] Hic glossam suo more explicat hic Ioannes Imola, eã uideto.

c ¶ *Timore.*] concor. de elect. cum in cunctis. ad finem.

¶ *Glo. seq. primo not. à cõtrario, & illud determinat, & incidens dubiũ soluit. secũdo quærit, arguit: pro cõtrario soluit: tertio quærit et remittit.*

d ¶ *Scienter.*] Ignorantes [2] ergo non ligat constitutio quod intelligo in ignorantia facti probabili, & nõ affectata, scilicet quia ignorabant se cõsanguineos vel affines. Si uero ignorabant ius, nesciẽtes gradum in quo erant, esse prohibitum: ex quo enim sciebant gradum, ligat constitutio. de reg. iur. ignorãtia lib. 6. cum suis cõcor. Si uero alter solus sciebat, ille solus ligatur. facit 34. q. 2. non satis. & c. in lectum. de simo. de simoniace. C. soluto matri. si ignorans. Sed quid si contraxit ignorans: post tempora sciuit & cohabitauit consanguineæ? videtur ligari. arg. 1. q. 1. eos. in fi. de simo. sicut tuis. C. de incest. nupt. cum ancillis. Contrarium credo cũ ista constitutio non puniat cohabitationem vel incestũ, sed contractũ: vt j. dicam. facit ff. de ius qui not. infamia. quid ergo. in princ. C. de usufca. transfor. l. 1. ad fi. ff. de vsu. qui scit. in fi. & ff. de bo. lib. qui cum maior. & de minori. l. 3. §. scio. sicut qui ignoranter eligit indignum, licet postea sciat, non incurrit pœnam concilij, cum in cunctis. de elect. cum in hoc ponderetur initium. eod. tit. dudum. probatur hæc solutio ex eo, quia sine iudicio Ecclesiæ ab illa diuertere non posset. de diuor. porro. cum suis cõcor. fateor tñ quod peccat cognoscendo: & sic loquuntur contraria. de sent. excõ. inquisitioni. Quid si contraxi cum illa, quam credebam esse consanguineam, affinem, vel Monialem, sed in veritate non erat? Solue per not. de sent. excom. si uero 2. & c. in audientia 2.

[2] Vide Præpositũ in cap. nõ de hoc. extra de cõsang. & affinit. circa finẽ. nu. 20. ubi ... pro cõfirmatione quæstio.

e ¶ *Canonica.*] nedum diuina.

f ¶ *Interdictis.*] scilicet in quarto vel citeriori gradu consanguinitatis vel affinitatis primi generis. eo. tit. non debet.

¶ *Glo. seq. notat, quærit. allegat duo iura pro: soluit contrarium, & ad illa iura respondet.*

g ¶ *Contrahere.*] nõ punit ergo incestũ vel coitum, sed contractum: vt sic contrahens ligetur, licet non consummet. Quid si non contraxit matrimoniũ, sed sponsalia tantum? Arg. quod ligetur. ff. de spon. oratio. vbi prohibitio nuptiarum includit sponsalia. Ad idem, de eo qui duxit in matrimonium. c. cum haberet. vbi æquiparantur sponsalia & matrimonium. Non puto ligari cũ constitutio sit pœnalis, & verba hoc nõ importent: quod verum puto nisi cõsummauerit per copulam carnalẽ: quia tunc ligatur quasi tunc contraxisse videatur. de sponsa. veniens. & c. is qui. Contrariũ non obstat: quia licet fatear, quod vbi prohibetur matrimonium, prohibentur sponsalia: non sequitur quòd contrahenti sponsalia sit eadem pœna quæ contrahenti matrimonium. bene facit de elect. perpetuo. lib. 6. In decre. cum haberet. sponsalia cum adulterio inducunt impedimentum matrimonij, sicut inducunt publicam honestatem. de spon. c. unico. lib. 6.

¶ *Glo. seq. arguit & illud determinat in uno membro: in alio alleg. pro: soluit contrarium, & allegatis respondet.*

h ¶ *Matrimonialiter.*] per hanc litteram, & per litteram. j. eod. matrimonia contrahentes. videtur quod coactus ad contrahendum non incurrat hãc pœnam. Et si de absoluta coactione loquimur, hoc est certum. quod met. caus. sacris. sed si de conditionali, licet tali, quæ deberet cadere in constantẽ uirum, videtur ligari per eam decretalem: sed cum non sit matrimonium deficiente consensu, ita quòd non inducit publicam honestatem. de spon. cap. vnico. lib. 6. de æquitate uidetur talis non ligari. facit de sen. excom. significauit. In decre. sacris. punitur communio, quæ ibi interuenit, licet per metum.

i ¶ *Religiosos.*] scilicet professos [3] tacite vel expresse religionem approbatam. de uo. c. vnico. lib. 6. quod intelligo etiam si professio illa tacita vel expressa non obligat illi religioni, sed religioni in genere. pone exemplum de reg. non solom. & c. seq. lib. 6.

[3] Quis dicatur religiosus vide per doctores in Rubrica de religi. dom. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cõstit. & in c. 1. de noto lib. 6. adde Felinũ in c. non dubium. de senten. excom lib. 6.

k ¶ *Et Moniales.*] quia supra iam nominauerat cõtrahentem cum Moniali, & hic repetit de Moniali: videtur hic probari quod communicans in illo actu pro quo quis excommunicationem incurrit, excommunicatus non est. de hoc scripsi de sent. excomm. contingit. Posset tamen dici quòd supra punit scienter contrahentem cum Moniali: hic uero punit Monialem contrahentem etiam eo casu, quo cum ea contrahens non ligatur: vt quia hoc ignorat.

l ¶ *In sacris.*] stricte hoc dico propter not. 32. dist. in summa.

¶ *Glo. seq. dicit quare non repetit scienter, & dictum illud determinat.*

m ¶ *Contrahentes.*] non repetit scienter: quia licet ignoranter posset quis contrahere cum consanguinea, affine, vel monacha: non tamen in monachum, monacham, uel constitutum in sacris contrahentem cadit ignorantia. facit de rescript. ab excommunicato. C. de hæret. instit. l. fin. Puto tamen, quòd vbi esset probabilis ignorantia, vt in ordinato ad sacros in amentia vel dormitione: etiam eo casu quo character imprimitur. de bap. maiores. in fin. vel intra pubertatem de cleri. per sal. promo. c. unico non esset locus huic pœnæ.

n ¶ *Constiterit.*] etiam ex officio & nemine deferente: de diuor. porro.

porro. 2. respon. & vide quod dixi 3. ca. compil. de censi. c. fi.

Satisfactio procedit in manifesta offensa.

a ¶ *Separentur.*] Præcedit satisfactio sicut in manifesta offensa. de sent. excom. venerabilibus. lib. 6.

b ¶ *Obtinere.*] per epm. de sent. exco. nuper. & hic patet quod nō sufficit satisfactio, nisi sequatur absolutio. eod. tit. cū desideres. in fi.

¶ *Glos. seq. ponit triplicē speciem iurium.*

c ¶ *Iuribus.*] de clandest. despon. cap. fi. C. de incest. nupt. qui contra. Instit. de nupt. §. si aduersus. de hæc. cum secundum. In princi. lib. 6. & hic. Quo ad primum, de consanguineis & affinibus. de hoc de dona. inter virum & vxo. & si necesse. Quo ad secundum, de professis. 27. dist. cap. 3. & cap. seq. 27. q. 1. per totum. 26. q. 2. si quis non dicam. Quo ad tertium, de cōstitutis in sacris. 28. dist. presbyterū. 15. q. vlt. cum multę. de cleri. coniug. cap. 1. & c. sane 2. qui cler. vel vo. cap. 1. & 2. cum similibus.

In eodē vetusto codice manu scripto imi separentur

ditis faciant nuntiari, donec suum humiliter recognoscentes errorē separentur,[a] abinuicē, & absolutionis obtinere[b] beneficiū mereantur. Per prædicta quoq; iuribus[c], quę sic cōtrahentibus alias pœnas imponūt, in nullo volum' derogari.

ab inuicē, & tam ipsi quam celebrantes prædicti absolutionis beneficiū obtinere, &c.

F I N I S L I B R I Q V A R T I.

LIBER QVINTVS
DE MAGISTRIS: ET NE ALIquid exigatur pro, &c.

LIBER QVINTVS

TITVLVS I.

De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

¶ Clemens quintus in concilio Viennensi.

¶ In studijs Romanæ curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino, debent esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica Arabica & Chaldæa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendijs & sumptibus prouideri.

CAP. I.

INter[a] † sollicitudines[b] nostris humeris incumbentes perpeti[c] cura reuoluimus, vt errantes in viā veritatis inducere[d], ipsosque lucrifacere Deo sua nobis cooperante[e] gratia, valeamus: hoc est quod profecto desideranter exquirimus, ad[f] id nostre mentis sedulo destinamus affectū, ac circa illud diligenti studio, & studiosa diligentia vigilamus. ¶ Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrū desideriū assequendū † diuinorū eloquiorū sit expositio congrua, ipsorumque fidelis prædicatio admodum[g] opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi[h] noscantur inaniter[i], vacuaque redire, si auribus linguam loquētis ignorantium proferantur[k]: Ideoque illius cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad Euangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore voluit[l] eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipue, abundare sanctam affectamus ecclesiā, qui[m] infideles ipsos sciant, & valeant sacris institutis instruere, christicolarumque collegio per doctrinam Christianæ fidei, ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. ¶ Vt igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri[n]: Hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus vbicunque Romanam[o] curiam residere[p] contigerit †, necnon in Parisien. & Oxonien. Bononien.[q] & Salamantino studijs prouidimus erigendas: Satuentes, vt † in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem[s] habentes Hebraicæ[t] †, Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam: duo videlicet vniuscuiusque linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicite doceat, earumque peritiā stu-

Continuatio domini Iohan. ¶ Continua sic rubricam. Visum est supra de ecclesijs & rebus ipsarum: verum quia ecclesia ad sui regimen indiget magistris: ideo annectit rubricam de magistris, &c.

INter.] Istud cap. dicit, q̄ in ciuitate Romana, in ciuitate Parisien. Oxoniensi, Bononiensi, & Salamantina: vbi est vniuersitas generalis, debent esse duo magistri, qui sciant loqui idiomata de quibus in textu, & q̄ valeant docere & erudire infideles, & errantes ibi existentes, qui diuersarum linguarum existunt: & isti magistri in vniuersitate Parisiensi debent institui per regem Franciæ: In Oxoniensi debent institui per regem Angliæ: & sic de alijs: vt in littera. hoc dicit. H.R. Nota q̄ in hac cle. primo ponit exordium: in quo facit duo. Primo ponit intentionem suam generalem. Secundo specialem: ibi, *Non ambigimus.* Et dic, nō ambigimus, id est dubitamus, de ambigo, gis, quod idem est quod dubito dubitas. secunda: ibi, *Vt igitur.* vide glo. Not. q̄ Papa debet esse sollicitus vt errantes reducat ad viam veritatis. de hoc in glos. 2. 3. & 4.

† Vide Ludouicum Gomeziū in regula cācellariæ de idiomate vbi plene de materia linguarum.

Nota q̄ commendatur vigilia cum studiosa diligentia. Zabarel.

¶ Prima glossa summat, & diuidit.

a ¶ *Inter.*] In studijs Romanæ curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino debent esse magistri catholici scholas regentes in linguis Hebraica, & Arabica, & Chaldæa, duo scilicet pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendijs & sumptibus prouideri. Et ponitur primo exordium. in quo duo facit. primo ponit intentionem suam generalem, Secundo specialem: ibi, *Non ambigimus.* In secunda: ibi, *Vt igitur.* ponitur constitutio primo prouidens circa loca magistrorum, secundo circa expensas: ibi, *Quibus.*

† Alias, eo quidam.

b ¶ *Sollicitudines.*] concor. de purga. cano. inter. vbi ponitur alia. scilicet de vulpeculis capiendis.

c ¶ *Perpeti.*] quasi perpetua, continua, vel assidua, & est infinitiuum huius verbi perpetior: & ponitur pro diu tolerare. vel valde pati.

d ¶ *Inducere.*] 45. dist. tria sunt. de spon. inter opera.

¶ Glossa sequens exponit, & de gratia duas opin. ponit: quibus inducit duo similia.

e ¶ *Cooperante gratia.*] per quam cognoscitur quid agendum sit, & quid vitandum, & adiuuamur ad faciendum. de conse. dist. 4. gratia. & tribus vltimis capitulis. Est autem gratia operans † & cooperans: prima præparat hominis voluntatem vt velit bonum: Secunda adiuuat ne frustra velit. videtur tamen quibusdam q̄ eadem sit gratia, idem donum, vel eadem virtus operans & cooperans: sed propter diuersos affectus distinguuntur in verbo. Gratia enim quæ parat hominis voluntatem ad bonum, cum non sit otiosa, vt augeatur & aucta perficiatur, coadiuuat ne frustra velit, sed perducat ad opus: quodcunque recipiat coaptabitur hæc littera. Huic altercationi Theologorum est similis altercatio Canonistarū, an sit vna fides coniugij, an sint duæ, de qua 27. q. 2. coniuges. Item alteratio Legistarū, an sint duæ possessiones differentes specie, an vna tantum diuersificata per accidētia. de qua satis patet per Dynum de reg. iur. in tertia regul. lib. 6. Et an sit vnicum interesse, an triplex de quo etiam satis per cum. eod. tit. mora. Ioan. And.

† De hac gratiæ diuisione vide omnino D. Tho. 1. 2. q. 111. art. 2.

f ¶ *Ad id.*] scilicet ad inducendum errantes ad veritatis viam.

g ¶ *Admodum.*] pro valde. concor. vide 3. ead. compil. de iureiuran. Romani. ver. nos itaq.

h ¶ *Promi.*] id est proferri vel promulgari. & habetur hoc verbum, de iud. nouit. ver. quicunque. 21 q. 4. non potest. in fi. ponitur enim promere pro proferre, manifestare, aperire, ore dicere.

Promo quid significat.

i ¶ *Inaniter.*] quasi in vanum vel inutiliter.

k ¶ *Proferantur.*] simile de offic. ordin. quoniam.

l ¶ *Voluit.*] Actuum. 2. in prin. & de varietate linguarum. 16. dist. septuaginta. in fine.

† Alias, cōtinget.

m ¶ *Qui.*] viri catholici.

† Alias stat vt in locorum ipsorum studijs, &c.

n ¶ *Obtineri.*] simile eod. tit. c. finali.

o ¶ *Romanam curiam.*] quæ habet studium generale, & priuilegia studij. de priuileg. cap. 2. lib. 6.

In aliquot antiquioribus codicibus est: Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, & Chaldææ, &c. vt de glossam hic in verbo, Hebraicæ

p ¶ *Residere.*] quod dic vt 3. ead. compil. de elect. ne Romani. §. sane.

¶ Glossa sequens ponit etymologiam tractans de ordine litteræ, & de tempore huius studij.

q ¶ *Bononien.*] dr̄ Bononia, quasi super omnia bona, vel bonorum notitia nimis amabilis. non puto q̄ ordo iste procedat ex ordine studiorum, sed ex gratificatione prouinciarum. & hoc quia dicebat Romanam curiam præmitti, quæ vltimo studium habuit à tempore Inn. iiij. vt præd. decre. 2. de priuil. lib. 6. Quicquid sit, hoc constat q̄ Bonon. habuit priuilegia studij a Theodosio: de iuniore tñ intelligo, qui regnare cœpit (prout ex Chronicis quas veriores puto, percipio) anno Domini ccccxxv. & regnauit annis xxvij. quo tamen anno sui imperij hæc concesserit, non percipio. currentibus autem cccclij. successit Martianus.

s ¶ *Sufficientem.*] non dicit eminentem. concor. de elect. cum nobis olim. de præb. c. penult.

t ¶ *Hebraicæ.*] in originali habuimus Hebraicæ, Græcæ, Arabicæ, &c. & illud, Græcæ, in ipso originali erat cancellatum: & forte propter literam, quæ est supra, quibus vtuntur infideles, &c. cancellatū fuit, cum Græci fideles sint, & olim sub obedientia Ecclesiæ. de baptis. licet. & facit quod not. de sum. tri. c. 1. lib. 6. tamen hodie schismatici sunt, nec recognoscunt caput Romanæ ecclesiæ: & forte esset expedientior suæ linguæ doctrina q̄ aliorum.

Iudæi autem habent litteram Hebraicam: sed linguam specialem in vulgari non habent: habemus enim quod cuiuis ipsorum lingua vulgaris. Arabica littera est Sarracenorum, Chaldæa Chaldæorũ. de qua 37. dist. §. hinc etiam. & c. turbat. & c. de quibusdam. & tamen fertur quod hæc littera hodie non habeatur.

oe. dicitur etiam à monendo vel à monstrando. & de his per Hostien. in sum. eod. tit. §. 1.

k ¶ *Honorem.*] hunc honorem sine peccato quis postulat in quacunque scientia si est dignus. 8. q. 1. in scripturis. ver. ecce ego. contra. quanto. Ratio quia per hoc petit opportunitatem cõmunicandi quod habet, & quod laudabile est, & ad charitatem pertinens. In indigno vero est peccatum præsumptionis. de hoc per Archidi. 48. dist. cap. 1.

Doctorat[us] & magisterium sine peccato postulari possunt.

a ¶ *Per sedem Apostolicam.*] in stipendijs cõpetentibus & sumptibus volumus prouideri, quod sequitur.

b ¶ *Vualiæ.*] scribitur per duplex u, vt dixi de tempo. ord. cap. 2.

c ¶ *Rectores.*] alios beneficiatos non videtur excludere.

† Aliâs, retribuere.

d ¶ *Volumus.*] hæc voluntas in suis manet terminis: quia non fuit de executore prouisum.

e ¶ *Facultatum.*] de cen. sopitæ. cum suis concordan. & infra c. proximo.

f ¶ *Ad alia.*] concor. ĩ. ead. compil. de statu monac. cap. 2. de relig. do. cap. 2.

CVm sit.] ¶ Quia nõnulli doctoratum siue magisterium assumentes, considerantes quod non erant perfecti in scientia, faciebant magnum festum in assumptione ipsi[us] grad[us], vnde multotiens redibant ad suas partes vacui, & nihil possidentes, & etiam multis creditoribus obnoxij, id est obligati; propter quod oriebatur magnum scandalum: ideo Papa Clemẽs in concilio Viennensi statuit, quod nullo modo tales recipiantur ab ijs qui sibi dant auctoritatem magisterij, nisi primo iurauerint non expendere vltra summam ducentorum quinquaginta aureorum.

¶ *Prima glossa summat & diuidit.*

† Not. primo princi pij. quòd nimis absurdũ est, vt quis cũ vanitate vel imperitia ascendat ad honorem peritiæ litterarum: pro hoc, quia aliceius debet esse per gradũ virtutum nõ vitiorum. de pœnit. dist. 2. dã sanctam. in fine.

g ¶ *Cum sit.*] Is ad quẽ spectat magisterium, vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quod in solemnitate sua nõ expendet vltra summam trium milliũ Turonen. argẽteorum: quod si nõ fecerit, etiamsi sit ep[iscopu]s, per sex menses à collatione magisterij est suspensus. partes patent. In prima exordium ponens constitutioni. causam. In secunda constitutionem: ibi, *Volentes.* In tertia punitionem transgressorum: ibi, *Si quis.*

diosa in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. ¶ Quibus equidem in Romana curia legentibus † per sedẽ Apostolicam [a], in studijs vero Parisien. per regem Franciæ, in Oxonien. Angliæ, Scotiæ, Hyberniæ, ac Vualiæ [b], in Bononien. per Italiæ, in Salamantino per Hispaniæ prælatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores [c] in stipendijs competentibus, & sumptibus volumus [d] prouideri: contributionis onere singulis iuxta facultatum [e] exigentiam imponendo: Priuilegijs & exemptionibus quibuscunque contrarijs nequaquam obstantibus: quibus tamen nolumus quo ad [f] alia præiudicium generari.

¶ Idem.

¶ *Is ad quem spectat magisterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium millium Turonen. argenteorum: Quod si non fecerit, etiã si sit episcopus per sex menses à collatione magisterij est suspensus. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. II.

CVm † sit [g] nimis absurdũ, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiæ litterarum, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos [h] inualuisse abusum, quòd plerique eorum, qui in quauis scientia ad doctoratus [i] vel magisterij assumuntur honorem [k], cum sua solemniter principia [l] faciunt, aut sui recipiunt insignia [m] doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt [n], quòd & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui [o] plerunque remaneant & grauati [p]: Et cæteri, qui vel nolunt, vel nequeũt similes expẽsas subire, hac occasione frequenter à receptione honoris huiusmodi retrahuntur. ¶ Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, illis ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districte præcipimus, vt quoscunque ab eis decætero dictum recipientes honorem, iuramẽto [q] prius astringant, ne vltra tria millia Turonen. argenteorum [r] † in solemnitate, circa huiusmodi doctoratum [s] aut magisterium quomodolibet adhibenda, expendant: Ipsos † nihilominus (nisi forsan notabilis † conditionis extiterint) vt infra summam prædictam huiusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum cõgruere statui viderint, iuramentum exigentes ab eis, quòd certos infra summam præfatam taxandos [t] ab ipsis expensarum terminos non excedant. ¶ Si quis autem pontificali [u] etiam † dignitate præfulgens, non recepto prius iuramento præfato, honorem cuiquam tribuerit supradictum: à collatione magisterij seu doctoratus cuiuslibet [x] per sex menses sequentes [y] eo ipso noverit se suspensum.

l ¶ *Principia.*] ita loquuntur quidam in studijs quibusdam vltramontanis.

m ¶ *Insignia doctoratus.*] ita loquimur nos. & ista insignia sunt cathedra, birretum: apud aliquos liber, anulus, osculum.

n ¶ *Excedunt.*] sicut quandoque imperfectum scientiæ supplet perfectio charitatis. de tenuit. nisi. §. pro defectu. sic quandoque in talibus imperfectum scientiæ supplet perfectio expensarum.

Scientiæ imperfectum ex perfecta perfectione qñque supple tur.

o ¶ *Vacui.*] prius habitis & consumptis.

p ¶ *Grauati.*] onere debitorum. Ioan. And.

q ¶ *Iuramento.*] simile de Iudæ. significauit. ĩ. ead. compil. de relig. dom. quia. ver. illis etiã. & j. tit. 1. c. 1. §. porro. De multis iuramentorũ formis expressis in iure, vide in Spec. de iniuran. §. 1. ver. illud. ad quas addas istas.

† Aliâs argent.

Iuramentorum forme multæ sunt.

† Aliâs, Ipsosque.

† Aliâs, nobilis.

r ¶ *Argenteorum.*] ascẽdunt [s] ad monetam Bonon. quingentas libras Bononenorum paruorum: ponendo Turon. pro duobus Venetis vel 40. Bonon. paruis, vt valere consueuerant.

s Vide Conestuntũ tract. de veterum numismatis collatione cap. 3. §. 2.

s ¶ *Doctoratum.*] expensas priuati examinis non videtur includere.

t ¶ *Taxandos.*] simile ĩ. de vsu. quamquam. ver. cæterum. lib. 6.

† Dictio, etiam, deest in antiquioribus exemplaribus etiam impressis.

u ¶ *Pontificali.*] Aliàs non includeretur. de senten. excommunic. quia periculosum. de elect. si compromissarius. § huiusmodi. lib. 6.

x ¶ *Cuiuslibet.*] non illius scientiæ tantum, cuius doctoratum contulit non recepto iuramento. & est simile de tempor. ordina. vel non est.

h ¶ *Scholasticos.*] idem verbum. 38. dist. sedulo. in prin. de hæret. cum ex iniuncto §. licet de restit. spol. frequens. lib. 6.

¶ *Glossa sequens ponit differentiam, quam improbat, & diuinationem subdit.*

i ¶ *Doctoratus vel magisterij.*] sic 37. dist. de quibusdam. Et dicunt quidam, quod doctores in iure canonico vel ciuili: magistri dicuntur in theologia vel artibus: & qui doceant septem liberales artes, faciunt per Hostien. in summa huius tit. §. 4. facit ad primum, procemium lib. 6. circa medium. ad secundum eod. tit. cap. penult. & vlt. & hoc recipitur apud Italicos. Sed vltramontani communiter vocant magistros. Nec debet alicui hæc denominatio fore molesta, cum Christus sic à discipulis vocaretur. Ioan. 3. quod ipse acceptabat Ioan. 13. dicens, Vos vocatis me magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim. Et dicitur magister quasi maior in statione: sicut minister quasi minor. ibidem infra tit. 5. cap. 5. §. sa-

Not. secunda, quòd prohibetur excessus expensarũ de hoc in glo. in ver. excedunt. Zabarella.

Magister vnde dicatur.

¶ *Glossa sequens quærit, soluit, & remittit, iterum quærit & remittit.*

y ¶ *Sequentes.*] immediate. si autem pendente primo semestri iterum violet hanc constitutionem, an statim currat secundum semestre, an tunc cum finitum fuerit primum, dubitatur & cõiter tenetur quod non sit duplicatio totius: sed statim post secundam transgressionem, inchoat secundũ semestre p[er] leges. ff ad leg. Aquil. ita vulneratus. & ad Turp. l. in senatus. in fi. ad Carbo. l. Carbonianum. §. fi. & l. sequen. & facit j. de priuil. c. 1. ver. si qui vero. de hoc satis scripsi de elect. cum in cunctis. in fi. Sed nunquid suspensione pendente valet collatio doctoratus facta per suspensum? constat quòd iste non est casus quo imprimatur character: Item nec datur hoc officiũ ex impresso charactere, sed ex potestate officij: & est quædam auctorizatio & declaratio, quæ declarat illum dignum ad officium doctrinæ, & dat auctoritatem vt doceat: puto igitur quòd si suspensio erat occulta, hanc auctoritatis dationem non sit necesse ite-

cesse iterari: secus si esset publica. facit de re iud. ad probandum. & quod ibi not. & vide quod dixi de hæret. si aduersus. & quod not. in Spec. de instru. edi. §. restat. versi. quid si tabellio.

Glossa sequens primo soluit dubium. Secundo mouet aliud dubium & soluit. tertio quærit & soluit.

uerit se suspensum a.

TITVLVS II.

De Iudæis & Sarracenis.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. hoc dicit. Ioan. Andr.

CAP. VNICVM.

Cedit quidem b in offensã c diuini nominis, & opprobriũ fidei Christianæ, quód in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum seorsum d, interdum vero permistim e cum Christianis habitant Sarraceni f, sacerdotes eorum Zabazala g vulgariter nuncupati, in templis seu Mesquitis h suis, ad quæ ijdem Sarraceni conueniunt i, vt ibidem adorent perfidum Machometum k, diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen, Christianis & Sarracenis audientibus, alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorẽ publice profitentur. Ad locum l insuper vbi olim quidam sepultus extitit Sarracenus m, quem vt sanctum Sarraceni alij n venerantur & colunt, ma-

a *Suspensum.*] violans hanc suspensionem, irregularis non est. de sent. excom. is qui. lib. 6. & dixi de excess. prælat. cap. si. declarari debuisset ad quem tunc spectaret collatio: sicut factum fuit 3. ead. compil. de stat. mo. cap. te verb. abbate. Et sciendum, quod aliqui conferunt auctoritate Apostolica: vt archidiaconus Bononiensis aliqui de cõsuetudine, aliqui de iure communi, secundum Hostien. qui not. in sum. eod. tit. §. penult. in princ. quod vbi aliud non apparet, episcopus cum capitulo hoc faciet. alleg. eo. tit. quia. verb. verum. parũ facit & maxime ponderata decre. 2. eod. tit. & ipsius superscriptione: puta quòd in studio isto, cum ex priuilegio Apostolico dato ab Honorio iij. archidiaconus hoc faciat, deuolueretur ad Papam. de conces. præb. quia diuersitatem. sed quia per aliud priuilegium Apostolicum mortuo vel absente archidiacono eps & capitulum exercent officium, ipsi succederent. & idem esset vbi archidiaconus vel alius conferret de consuetudine vel de iure: quia superior suppleret. eo. tit. c. 2. §. responso. Quid de officiali archidiaconi? Dico quod ipse suspensus est, nõ archidiaconus, nisi ratum habuisset. de elect. si compromissarius. §. porro. lib. 6.

Doctorat & alij quodam à quibus conferre possunt.

DE IVDÆIS ET SARRACENIS.

Cedit.] Ista clementina iubet principibus, vt ipsi compescant Sarracenos sibi subditos ab inuocatione Machometi: & prohibet ipsis principibus ne patiantur eos ire ad sepulchrum ipsius. Figura sic casum: Sunt aliqui principes Christiani in pluribus mundi partibus, qui propter eorum auaritiam, vt accipiant tributum à Iudæis & Sarracenis, in suis partibus tolerant & patiuntur esse & morari: aliquotiens patiuntur eos esse seorsum, id est diuisos à Christianis: aliquotiens patiuntur & tolerant esse mistos cum Christianis in eadem ciuitate, in eodem vico: qui quidem Sarraceni conueniunt in vnum, idest simul in Mesquitis, id est templis eorum: & ibi faciũt inuocationem Machometi. Item quid vltra faciunt? Certe sciatis quod ipsi faciunt talia: Est vnus qui aliàs fuit sepultus in quodam sepulchro, & istum tamquam sanctum in lege eorum habent, & annis singulis & diebus vadunt ad peregrinationem ad illud sepulchrum: quare graue scandalum in cordibus fidelium generatur. Quare quæro à vobis sancte pater, an tales principes benefaciant? Et respondet quod non: quia illud quod Deo displicet, non est tolerandum: quare inhibemus & prohibemus vniuersis & singulis principibus catholicis, sub quorum dominio isti Sarraceni morantur, quod à terris suis omnimodo dictos Iudæos & Sarracenos auferant, depellant, & procurent auferri à subditis suis. Et inhibemus & prohibemus expresse, ne præfata inuocatio Machometi seu professio sui nominis publice valeat ab aliquo Sarracenorum subditorum inuocari: quòd si qui contrarium fecerint, castigentur, id est, puniantur ob diuinam reuerentiam, vt alij perterriti exemplo, talia facere non præsumant. videatis textum. Not. quod aliqui puniuntur vt cæteri capiant exemplum. simile in clemen. vt clericorum. §. de offic. ordin. Nota quòd cauenda est Dei offensa, & per superiorem non est dissimulanda: vt dicit glos. 2. Nota de modo quo Sarraceni conueniunt ad suas Mesquitas. de hoc in glos. audiui. Zabarella.

Prima glossa summat, & diuidit.

b *Cedit quidem.*] Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. Et prima pars ponit duplicem Sarracenorum excessum, quem secunda corrigi præcipit: ibi, *Cum autem.*

c *Offensam.*] quæ dissimulanda non est. eodem titulo in nonnullis.

d *Seorsum.*] puta quia totam vnam terram, villam, vel populationem tenent sub principe Christiano: vel habent vnam extremitatem terræ vel parochiæ.

e *Permistim.*] quia in qualibet parte ciuitatis cohabitant Christiani: quodlibet istorum fertur esse in Aragonia, & diuersis terris Hispaniæ.

f *Sarraceni.*] qui debent à Christianis publice distingui per habitum. eod. tit. in nonnullis.

Glossa sequens de sacerdotibus Sarracenorum ponit duas species. Item ponit de ipsorum ministerijs, & eorum officijs. Item de horis ipsorum.

g *Zabazala.*] habui à reuerendo viro antiquo domino Ioanne thesaurario regis Franciæ, qui fuit captiuus eorum per quadriennium, quod erratum est in vocabulo: quia duo habent genera sacerdotum. Primi in singulari vocantur Fogui: in plurali vocantur Foca: & isti sunt vxorati: & manent in Mesquitis. Secundi vocantur Alhages: & isti communiter non sunt vxorati, & relinquunt mundum, & sic diuersi sunt à primis in habitu & alijs: sicut apud nos religiosi à secularibus clericis: & isti semel accedunt ad sepulchrũ Machometi: & quælibet mesquita habet vnum sacerdotem de primis, & vnum ministrum, qui vocatur Muetdem, quod sonat præco, qui supplet defectum campanarum, quas licet Sarraceni multum commendet: quia tamen Christiani in eis habendis præuenerunt, nolunt eis vti. Illius præconis officium est: quia horis de quibus infra dicetur, ascẽdit turrim Mesquitæ quadratam, in qualibet parte sui fenestram magnam habentem: & ad illarum quamlibet clamat alta voce obturatis auribus cum digitis, vt vox fortius resonet in sua lingua verba hæc sonantia: nil aliud posse, nisi Deus & Machometus eius nuntius: venite ad orationem faciendam in releuationem peccatorum vestrorum: & postea submittit: Legalipille Halla: quod est dicere, non est alius victor, nisi solus Deus & hæc verba omnes milites Sarraceni portant in scutis suis: & adhuc submittit: Deus est omnipotens. Horæ autem quibus hoc facit (de quibus infra sequitur) sunt quinque. Pima est in aurora quam vocant Zalarazobh, quod est dicere oratio matutinalis. Et forte hæc fuit causa erroris huius verbi secundum eum male recepti, cum ab illo præcone profertur. Secunda hora est in tertijs. Tertia, in vesperis. Quarta, in completorio, quæ resonat in cœnam. Quinta, in crepusculo noctis, quæ sua lingua resonat in tenebris: & qualibet istarum horarum Sarraceni faciunt certas genuflexiones: sicut de sero nos facimus ad laudem Virginis.

Sarraceni duo genera sacerdotũ habent.

Sarraceni campanis nõ vtuntur.

Sarraceni quinque horas obseruant.

h *Mesquitis.*] quod nos vocamus basilicas vel ecclesias: ipsi vocant Mesquitas, Iudæi synagogas eodem titulo, Iudæi. & cap. consuluit.

Basilicæ, Mesquitæ, synagogæ differunt.

i *Conueniunt.*] audiui quod feminæ non conueniunt ibi cum maribus: & quando intrant, hoc faciunt nudis & lotis pedibus, & cum certa deuotione.

k *Machometum.*] in historia ecclesiastica legitur Machometum nutritum fuisse à quodam clerico nobili Romano: qui cum tempore Bonifacij Papæ quarti quædam petita impetrare non potuisset: apostatauit à fide, & nutriuit illum cum quadam columba alba, quæ recipiebat grana de aure eius: & sic erudita per hoc quòd quando volebat Machometus, illa ponebat in publico os ad aurem: & sic dicebat quod spiritus sanctus alloquebatur & instruebat illum: iste postmodum dedit legem Sarracenis, vt hæc in historijs ecclesiasticis plenius reperiri possunt.

De Machometi initijs incremento, & nefaria ac impia secta consule bonorum auctorum historias.

l *Ad locum.*] qui dicitur Mœcha.

m *Sarracenus.*] communiter habemus quod fuerit Machometus de quo præmittit.

Machometus legem Sarracenis dedit.

n *Alij.*] qui non cohabitant Christianis.

Magna Sarracenorum earundem partium, & etiam aliarum confluit publice multitudo: ex quibus nostræ fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium scandalum generatur. ¶ Cum autem hæc in † diuinæ maiestatis displicentia non sint vllatenus toleranda, sacro approbante concilio, ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus: vniuersis & singulis principibus [a] catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta sub obtestatione diuini iudicii obnoxius † iniungẽtes: quatenus ipsi tamquam veri catholici & Christianæ fidei sedu li zelatores, opprobrium, quod tam ipsis quam cæteris Christicolis per præmissa ingeritur, debita consideratione pensantes [b] ipsum (vt proinde æternæ beatitudinis præmium assequantur) de terris suis omnino auferant, & à suis subditis auferri procurent: inhibendo expresse, ne præfata inuocatio seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum existente dominio audeat attentari decætero, vel quomodolibet sustineri. Hi vero qui secus præsumpserint, taliter ob diuinam reuerentiam castigentur ab ipsis, quòd alij eorum exemplo perterriti à præsumptione simili arceantur.

TITVLVS III.

De hæreticis.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Præmittit constitutionis causam. Ioan. And.*

CAP. I.

Multorum [c] † querela sedis Apostolicę pulsauit [d] auditum, quod nonnulli inquisitores per sedem eandem contra prauitatem hæreticam deputati metas [e] sibi traditas excedentes [f], sic interdum extendunt † suæ potestatis officium, vt quod in augmentũ fidei per circumspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est prouisum (dum sub pietatis [g] specie grauantur innoxij [h]) cedat in fidelium detrimentum [i].

¶ *Ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo per diœcesanos & inquisitores: primo ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundo tria, quæ non potest, & decretum apponit submittens, quomodo impeditus vel interesse nolens committit alij vel consentit. Ioan. And.*

¶ Propter quod ad Dei gloriã & augmentum eiusdem fidei, vt negotium inquisitionis huiusmodi eò prosperetur felicius, quò deinceps eiusdem labis indago [k] solemnius, diligentius, & cautius peragetur: ipsum tam per diœcesanos Episcopos, quàm per inquisitores à sede Apostolica deputatos [l] (omni carnali amore [m], odio, vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri: Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare [n] possit, & arrestare siue capere [o], ac tutę custodiæ mancipare [p], ponendo [q] etiam in compedibus vel manicis [r] ferreis si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius cõscientiam oneramus [s], necnon inquirere [t] contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire: Duro [u] tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad [x] pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis [y] exponere illos, aut ad sententiam [z] procede-

a ¶ *Principibus.*] ad quos spectat coercere tales: cum enim non sint creaturæ ecclesiæ, illos ecclesia non coercet. de diuor. gaudemus. Ioan. And.

b ¶ *Pensantes.*] 3. ead. compil. de offic. ord. cap. 1. cum concor.

Multorum.] ¶ Ista clementina est longa. cape diuisionẽ glossę. & prosequere tex. Et dicit, querela multorum pulsauit auditum sedis Apostolicæ: ac si diceret Papa: fuerunt nonnulli, qui conquerebantur de tali re vel tali. Not. q querelæ multorum mouent principem. de hoc in glo. 2. & dicit Paulus eũ moueri, quando querelantes mouentur bono zelo: vt hic, & de accusat. qualiter. 2. aliàs sec°. vt in c. cum in iuuentute. de pur. cano. Nota q non debemus excedere metas nostras. de hoc in glo. 3. & pro hoc fines mandati sunt diligenter seruandi. de rescrip. cum dilecta. de offic. deleg. cum venerabili. Zibarel.

† Dictio, In, deest in antiquioribus co dicib° cum impressis.

† In anti quioribus etiam impressis con stanter legitur, ob ol ...

¶ *Prima glossa simul diuidit & summat.*

c ¶ *Multorum.*] Primo præmittit constitutionis causam. Secundo: ibi, *Propter quod.* ponit constitutionem de officio inquisitionis exercenda per diœcesanos & inquisitores. Primo ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundo tria, quæ nõ potest: & decretum apponit: submittẽs quo modo impeditos, vel interesse nolens committit alij vel cõsentit. Tertio: ibi, *Sane.* prouidet circa muros, vel carceres hæreticorum ipsorum, claues, custodes, & custodum ministros. Quarto: ibi, *Porro* ponit iuramẽtum custodũ, ministrorum suorum, notariorum, & aliorum officialiũ. Quinto: ibi, *Verum.* punit episcopos, inquisitores, & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. Sexto: ibi, *Alia.* confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia Ioan. And.

† De materia & intellectu vide doctores in c. vt commissi. & c. per hoc de hæreti. lib. 6

d ¶ *Pulsauit.*] talis pulsatio cõiter principem mouet, vt hic: quandoq; etiam non mouet ex causa. de purg. cano. cum in iuuentute.

e ¶ *Metas.*] dr̃ à metior metiris: & est finis vel terminos agri, vel cuiuscunque rei. habemus meto metis, quod ponitur pro collectione messium. de pœnit. & remissi. cum ex eo. post princ. inde dixit quidam: *Dum tua rura metis, vicini pareitò metis.* Has vero metas non licet transgredi. de sepul. c. 1. vbi de hoc.

Meta quid est, vide l. c m delatoribus. ff. de fund. instru. vel inst. leg & c. fi. de of. archid.

f ¶ *Excedentes.*] aliàs, extendentes.

g ¶ *Pietatis specie.*] concor. 30. q. 1. nosse. cum suis concor. eo. tit. ca. communicamus. §. quia vero. de simo. ad Apostolicam. infra cap. fin. versi. nonnulla.

h ¶ *Innoxij.*] quod esse non debet. de sentent. excommu. Romanis. in fin. lib. 6.

i ¶ *Detrimentum.*] quod esse non debet. de pœnis. in quibusdam. de appel. c. 3. & c. suggestum. de offic. ord. irrefragabili.

k ¶ *Indago.*] quasi indagatio, inquisitio, vel inuestigatio, de iureiura. quanto. post prin. de offi. deleg. cap. 1. & vlt. lib. 6.

l ¶ *Deputatos.*] generaliter. 3. eod. tit. per hoc. lib. 6. & vide quod ibi notatur ĩ prima glossa.

m ¶ *Amore.*] quatuor modos exprimit, quibus peruerti solet humanum iudicium. 11. q. 3. quatuor. de re. iud. cum æterni. lib. 6. [Et isti quatuor modi possunt his versibus comprehendi:

Quatuor ista: timor, odium, dilectio, census,
Sæpe solent hominum rectos peruertere sensus.

† Aliàs extendunt.

† Vide etiam modos quib° peruertitur humanum iudicium per glossam & Turrecrematam in c. quatuor. & c. quicũque. 11. q. 3.

n ¶ *Citare.*] hoc est primum de quinque, de quibus dixi.

o ¶ *Capere.*] secundũ q differt a sequenti. sæpe etenim capitur qui non incarceratur. de senten. excomm. si clericos. lib. 6. infra de excess. prælat. frequens. in princip. & post principium.

p ¶ *Mancipare.*] tertiũ.

q ¶ *Ponendo.*] quartũ.

r ¶ *Manicis.*] sicut compedes sunt catenæ vel vincula circa pedes: ita manicæ catenæ vel vincula circa manus. de vtroque Psal. penult. [a] Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Ioan. And.

Manicæ & compedes sunt vincula.

[a] Psal. 149. incip. Cantate Domino canticum nouum.

s ¶ *Oneramus.*] concor. 3. ead. compil. de iure pa. c. 1. & ibi dedi concord. de hoc.

t ¶ *Inquirere.*] quintũ.

u ¶ *Duro.*] posuit quinque alteri soli permissa: nunc ponit tria prohibita: & ecce primũ.

x ¶ *Ad pœnam.*] de pœnis. quamuis. lib. 6. de verb. sign. nouimus. de aposta. cap. penult.

¶ *Glossa sequens de tormentis remittit, & dubium soluit.*

y ¶ *Tormentis.*] secundum. De tormentis testium actoris & rei notatur 15. q. 6. in summa. facit 5. q. 5. illi qui. de regul. iur. cũ in contemplatione. Puto autem q ieiunia, quæ inquisitores ad veritatem eruendam solent indicere, sint tormenta: ita q alter hoc non possit sine altero: per hãc literam. Nam quæstionis verbo, intelligimus tormenta corporis, dolores, & malam mansionem. ff. de iniu. item apud. §. q quæstionem. & §. quæstionis. & ff. ad Syllania. l. 1. §. quæstionem. item patet per etymologiam, qua dicitur tormentum, quasi torquens mentem. Ioan. And.

Quæstio quid comprehẽdit.

Tormentum, torquens mentem.

z ¶ *Ad sententiam.*] tertium. Olim autem quando alter solus procedebat, solus sententiabat. Si ambo procedebant licet diuisim, communicabant sibi processus in fine, cum non restabat nisi ferre sententiam. eod. tit. per hoc. lib. 6. & in extrauag. Benedicti, ex eo. quod

re contra [a] eos, episcopus sine, inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede [b] vacante capituli [c] super hoc delegato, si sui adinuicem copiam habere valeãt intra octo dierum spatium, postquam se inuicem requisierint [d], non valebit. Et si secus presumptũ fuerit, nullum sit, & irritum ipso [e] iure. ¶ Verum si episcopus vel eius capituli sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem propter præmissa nequeat, aut nolit [f] personaliter conuenire: possit episcopus vel eius seu capituli sede vacante delegatus inquisitori [g], & inquisitor episcopo vel eius delegato: seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super [h] illis committere vices suas, vel suum significare per [i] litteras consilium & consensum [k].

¶ Prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Ioan. And.

¶ Sane, quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri [l] in quibusdam partibus vulgariter [m] nuncupãtur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos † volentes super hoc prouidere: statuimus, vt quilibet talis carcer vel murus, quem de cætero episcopo & inquisitori prædictis volumus fore communem, duos [n] custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles: vnum quem volet episcopus & prouidebit [o] eidem, alium, de quo voluerit inquisitor, cui etiam [p] prouidebit: & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum & fidum poterit habere ministrum [q]. In quolibet etiam conclaui [r] eiusdem carceris siue muri erunt duæ claues diuersæ [s]: quarum vnã vnus, aliam alius tenebit prædictorum custodum, & eam cum officio ministrandi, quæ incarceratis fuerint ministranda, suo poterit committere vel subdelegare [t] ministro.

¶ Ponit iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, & aliorum officialium. Ioan. And.

¶ Porro coram episcopo vel capitulo sede vacante & inquisitore prædictis, vel substitutis ab eis custodes supradicti, antequam suum officium exequantur, iurabunt [u]

co. quod tamen adhuc hodie seruabitur: quod dicit decretalis per hoc vt si discordent in sententia, consulatur Papa.

¶ Glos. sequens quærit an solus absoluat solus quod sic.

a ¶ *Contra eos.*] sed nunquid pro eis, posset alter sine altero definire? videtur q; sic: quia à iure veteri non recedimus, nisi inquantum inuenitur expressum. Sed ita est q; olim & hodie alter solus potest inquirere, & de iure veteri, cum solus procedit solus pronuntiat: vt dixi in glo. proxima. quod hodie immutatum est si condemnat per hanc literam: ergo si absoluit, remanet ius antiquum. facit de elect. statutum. lib. 6. & est simile quod notatur 12. dist. præceptis. 3. quæst. 6. accusatus.

¶ Glossa sequens ad duos casus prorogat.

b ¶ *Sede vacante.*] vel quasi vacante: vt in casu decretalis si episcopus. de supplen. negli. præla. lib. 6. Item intelligo sedem vacare quo ad hunc casum iurisdictionis capituli: etiã quando prouisum est, sed prouisus administrare non potest: quia nondum habet literas per constit. Bonifacij iniunctas. facit de transla. cap. 2.

¶ Glos. sequens ad quæstionem, an capitulum visitet, arguit pro & contra. ponit opinionem Ioan. Monac. & contrariam & declarationem exposcit, & opiniones concordat.

c ¶ *Capituli.*] hæc litera infra pluries repetita: & decretalis infra proxima faciunt ad quæstionem, an capitulum sede vacante possit visitare, & debeat procurari: de quo per Ioan. Mona. de supplen. negli. præla. ecclesiæ. & per Archid. eod. tit. si episcopus. & quòd possit, alleg. quia episcop⁹ hoc potest: & est iurisdictionis in qua succedit capitulum. de maio. & obed. his quæ, & c. cum olim. eo. tit. cap. 1. lib. 6. de instit. c. 1. eod. lib. ergo hoc poterit: aliàs tempore vacationis remanebunt crimina incorrecta. alleg. etiam prædictam decretalem, ecclesiæ. vbi visitator datus à metropolitano à quo certus casus excipitur, in alijs videtur potestatem habere: quasi per exceptionem firmetur regula. ff. de fun. instr. quæsitum. §. denique Neratius. 32. q. 7. dominus. Cum autem metropolitanus nil habeat nisi de iure transfuso de capitulo in metropolitanum: ergo capitulum hoc habet. faciunt notata per Inno. de hær. ad abolendam. In contrarium hoc non est. iure expressum, ergo nec attribuendum: licet enim capitulum conseruet iura episcopatus. 12. q. 2. charitatem. & cap. illud. & ius reddat agentibus, accusantibus, & denuntiantibus; non tamen visitat: sed is qui datur à Papa. 61. dist. obitum. vbi probatur quòd vacans Ecclesia destituitur visitatione. Sed secundum Archidia. dici posset, q; illud destitutæ non respicit visitationis operam, sed ecclesiæ vacationem: sicut de elect. ecclesia 1. & 2. in princ. Item capitulum est necessarius, non voluntarius administrator. ergo non poterit quod administrationi necessario non incumbit. Et hoc tenet Ioan. Monac. sed Archidia. non eligit: videtur tamen plus accedere primo dicto, pro quo facit: quia iste non est actus per quem præiudicetur episcopo; sicut beneficiorum collatio, & alienatio personarum, & rerum. de quibus de maioritate & obe. cap. 2. 71. dist. fraternitatem. 12. q. 2. si qua de rebus. egeret declaratione non solum in hoc, sed in pluribus alijs articulis hoc quod dicitur, capitulum succedere in iurisdictione vacante sede. Volens tenere opinionem Ioan. posset dicere illam veram in generali visitatione ciuitatis & diœcesis, contrariam in speciali visitatione vel inquisitione contra certas personas vel loca.

¶ Glos. seq. notat & remittit, & duo dubia soluit.

d ¶ *Requisierint.*] requirit ergo par parem. de hoc de offic. deleg. cũ causa, in 1. glos. & puto sufficere vnam requisitionem. & facit quod notatur 18 dist. si episcopus in vlt. glos. & quod dixi de iureiurando, ego N. & in requisitione non est necesse terminum exprimi, sed ipso iure statim currit. sic de except. pia. lib. 6. & 3. eadem compilatione de deci. cap. 1. & hic adde quod ibi dixi. Io. And.

e ¶ *Ipso iure.*] quo ad iuris effectũ. si enim de facto tortus est, vel diu carceratus, hoc requit non fuisse. ff. de capti. & postliminio reuer. l. in bello. §. factæ. & facit quod dixi de appel. vt nostrum. Sed si interlocutoria solum lata esset super carcere vel tortura, illa nulla esset: & lex permittit tũc appellare: quia grauamen tolli non posset per appellationem interponendam post modum à definitiua. de appella. super eo 2. 1. 2. & 2. q. 6. ante sententiam. ff. de appel. recip. vel non. l. 2.

f ¶ *Nolit.*] simile de rescrip. sciscitatus. in fi.

g ¶ *Inquisitori.*] hic iunge finem, super illis, &c.

h ¶ *Super illis.*] carcerationem, tortura, & sententia.

i ¶ *Per litteras.*] concord. 64. dist. cap. 1. & 2. de temp. ordin. nec episcopi.

¶ Glossa sequens ponit diuersitatem & rationem disiunctiæ.

k ¶ *Consensum.*] sufficit ergo q; committat vel consentiat illum procedere: quæ sunt diuersa. facit quod scripsi de foro comp. significasti. super glo. fin. de eccle. ædifi. ad audientiam 2. super 1. glos. vnde in electione licet primum, & non secundum. de elect. c. pen. in fi. lib 6. ita hic delegatus episcopi vel capituli potest secundum & nõ primum quod forte fuit causa huius disiunctæ: alterum vero istorum hic est necessarium infra octo dies post requisitionem. post octo vero dies neutrum est necessarium, vt supra.

l ¶ *Muri.*] eod. tit. vt commissi. lib. 6. ver. & illorum.

m ¶ *Vulgariter.*] simile 3. ead. compilatio. de relig. domib. c. 1. in prin. & ibi concordan.

¶ Glos. seq. in quæstionem allegat pro, & soluit contrarium.

n ¶ *Duos.*] nisi de vno concordarẽt: in casu enim discordiæ manasse videtur hæc prouisio. facit de appel. cum speciali. puto contrariũ, scilicet q; de vno conuenire nõ possint: sed necessarij sint duo: nec est hoc prouisum propter discordiam, sed ad securiorem custodiam: quod satis sonant verba. facit optime ff. de custodia reorum. l. vlt. in prin. ibi, nec vni. sed duobus custodia committenda est. & idem dicimus de ministris, de quibus sequitur.

o ¶ *Prouidebit eidem.*] de suis reditibus, non de parte prouentuum inquisitionis officio deputata, vt in extrauagan. Benedicti, ex eo quod. §. verum quia.

p ¶ *Etiam prouidebit.*] inquisitor. s. de prouentibus deputatis officio.

q ¶ *Ministrum.*] simile de fili. presb. proposuit. in fi. facit quod dixi super rubrica, de offi. cust. Ioan. And.

r ¶ *Conclaui.*] concordat de elect. vbi periculum. §. in eodem, cum suis concor. lib. 6.

s ¶ *Diuersæ.*] ne vn⁹ custos sine altero possit aperire. Interdũ enim in eadem sera habent plures socij plures claues, vt quilibet per se & aperire & claudere possit: cuius contrarium hic intendit.

t ¶ *Subdelegare.*] quod aliàs non posset: cum sibi ministerium demandetur sine iurisdictione, in quo videtur electa industria personæ. de offic. dele. c. fi. & puto per hanc litteram, quòd in assumẽdo ministro non requiretur consensus episcopi vel inquisitoris.

u ¶ *Iurabunt.*] simile 3. ea. cõpil. de relig. domi. c. 2. ver. illi etiã de magist. c.

Vide Felin. in c. ex litteris. de const. Panorm. c. ego enim. de iure iurand. Roman. cons. 420. Alciat. consil. 22. lib. 6.

De materia istius §. vide Zanch. tract. de hæret. c. 8. & 20. Gondisaluum tract. de hæret q. 30. Syluest. in verb. hæresis 2.

De materia glossæ vide Conrã. in suo singularibus verbo confessio. & in verbo appellatio. & Zanchinũ in tract. de hæret. cap. 19.

magist. c. 2. sed in illis nihil dicitur de corporali tactu.

Glossa sequens de corporali iuramento remittit, & opinionem ponit, circa rationem determinat, ponit dictum Innocentij: subdit quadruplicem formam iurandi, & cõsuetudinis interpretationem quã determinat.

a [Tacta.] vt not. de electio. vt circa. ver. coram. lib. 6. in glos. 2. in corporali iuramento non sufficit præsentia, sed requiritur tactura Euangeliorum. Quidam dicunt, quòd corporale iuramentum satis est q habeat corporis sensum, vt visum. facit 35. q. 6. episcopus. per id quod de possessione dicitur, quòd ibi requiritur actus corporalis, & cum visu transfertur. ff. de acquir. possess. leg. quod meo. §. si per venditorem. & l. 1. §. penult. & not. de consue c. 2. sed illud verum, cum tradens & accipiens hoc intenduor. secus si possessio erat vacua, vt ibi not. Vt ergo scripsi post Innocen. de iureiuran. etsi Christus. versic. q autem. iuramenta quæ præcipiuntur à iure, sicut testis, calumniæ, veritatis. vel quæ à iure, iudice, vel parte ex necessitate deferuntur, debẽt fieri tactis Euangelijs: aliàs fieri possunt sine tactura. & vide quod not. 22. q. 1. in summa. Sed videtur quòd plus obliget corporale. facit 2. quæst. 5. quanto. & cap. seq. C. si minor se maior dix. l. si alterius. Quædam autem iura dicunt simpliciter iurari, quædam corporaliter, quædam super sancta Dei Euangelia, quædam addunt ipsorum tacturam, vt hic. & 1. q. 7. quoties. & 3. eadem compilat. de iureiuran. Romani. verb. posuo. de frigid. & malefi. laudabilem. Patet de primo, de iureiuran. eod. titu. per totum. lib. 6. de testib. præsentiom. & cap penult. de excep. pastoralis. qui ma. ac. poss. cum in tua. de sentent. excommu. ex tenore. De secundo, de hære. ad abolendam §. statuimus. de sentent. excommun. venerabilibus. de elect. vbi periculom. §. super his. & cap. vt circa. & cap. procurator. lib. 6. De tertio, de purga. cano. quoties. Apud Italicos interpretatur consuetudo, q sufficit quemlibet librum vel quamlibet scripturam tangere: quod satis puto procedere, etiam vbi de corporali iuramento exprimitur. non sic vbi de tactura Euangeliorum: vt hic, & in concordan.

† Vide Archidiaconum in c. clerici. 89. dist. & in c. si peccauerit 2. q. 1. & Ioan. And. in c. vlt. de hæret.

Iuramenta an semper præstari debeant tactis Euangelijs. vide abbatẽ in c. etsi Christus de iureiuran. & in c. fraternitatis de testib. Anchoranum in cap. vt circa. de elect. lib. 6. & Felinum in c. 1. de fide instr.

† De iuramento notariorum. Hostien. & doctores in c. vt officium. § ad conscribendas. de hæret. lib. 6. & in c. si. cui nec clerici vel monachi.

ad sancta Dei Euangelia corporaliter à se tacta [a], quòd in custodia immuratorum & aliorum pro crimine supradicto in sua custodia positorum & ponendorum [b], omnem diligentiam & sollicitudinem, quam poterunt [c], fideliter adhibebunt: Et quòd alicui incarcerato nihil vnus in secreto [d] † loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et quòd prouisionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod à parentibus & amicis, vel alijs personis fidelibus offeretur eisdem (nisi episcopi & inquisitoris vel suorum commissariorum ordinatio refragetur) ipsis fideliter & absque [e] diminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramentum & coram [f] eisdem personis ministri custodum, priusquam suum exerceant officium exhibebunt. Et quia sæpe cõtingit episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non communes: volumus & districte præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine [g] custodiam per episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi [h], & eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis præstent simile iuramentum. Notarij [i] † quoque inquisitionis coram episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, iurabunt [k] suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de alijs personis [l] necessarijs ad prædictum officium exequendum.

Punit episcopos, inquisitores & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. hoc dicit.

Verum, quia nimis est graue ad exterminationem prauitatis prædictæ non agere [m] quod ipsius contagiosa enormitas agendũ requirit: graue est quoque & damnanone dignissimum [n] malitiose insontibus eandem imponere prauitatẽ: episcopo & inquisitori prædictis, ac alijs ad dicti executionẽ officij substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt sic discrete & prompte contra suspectos vel diffamatos de huiusmodi prauitate procedant, quod malitiose aut fraudulenter [o] tantam labem, seu quòd ipsos in executione officij inquisitionis impediat, falso alicui non imponant. Quòd si odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu [p], contra iustitiam & conscientiam [q] suam omiserint, contra quenquam procedere vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, aut obtentu eodem [r] prauitatem ipsam vel impedimentum officij sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alij vero [s] excommunicationis sententias eo ipso [t] incurrant:

f [Coram eisdem.] episcopo. vel capitulo, & inquisitore vel substitutis ab illis.

g [Pro dicto crimine.] de incarcerandis ergo pro alijs criminibus non iurant inquisitori.

h [Deputandi.] dato ergo q capitulum haberet iurisdictionem & carcerem: non tamẽ in suo carcere, sed episcopali tales tenebit sede vacante.

i [Notarij.] qui possunt esse constituti in sacris & religiosi: quod dic vt eod. titu. vt officium. §. ad conscribendas. lib. 6.

k [Iurabunt.] speciale † est propter magnitudinem criminis, & sauorem fidei: aliàs sufficere deberet iuramentum in creatione præstitum. de præscriptio. ad audientiam. de cuius forma scripsi. ne clerici. vel monach. sicut te. [& Spec. de fide instr. §. restat. verb. sed quæro.]

† Vide Anchoranum & hæret. nouo. tab. 16 Rer. nondum in lucernas. verb. nec non pœnæ

l [Personis.] officialibus nuntijs ad citationes faciendas, & apparitoribus, de quibus infra cap. prox.

m [Non agere.] concor. de simo. nemo. & quod ibi notat.

n [Dignissimum.] idem verbũ 81. dist. cap. 1. in fin.

o [Fraudulenter.] falso alicui non imponant quod sequitur.

p [Obtentu.] vbi ergo non propter alterum prædictorum: sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hoc omitterent, non est locus pœnæ.

q [Et conscientiam.] Nota, &, quòd copulat. concord. de re. iudicata, cum æterni. lib. 6.

† Et, copulat. l. in ramen od lo. ff. de leg. 1 l. heredi. § Ca lo. ff. de fund. instr.

r [Eodem.] odij, gratiæ, &c. vt supra.

s [Alij vero.] scilicet Inquisitores, vel substituti ab eis, vel ab episcopis, vel capitulis vacante sede.

Glossa sequens inducit hoc computata, &c. iura, quòd constitutio ecclesiæ ligat ad pœnam omnino occultam: ducens per hoc indubiam quæstionem de dubio hæretico. In qua recitat opinionem. In contrarium inducit &c. iura: subdit duas opiniones, & primũ dictum approbat.

t [Eo ipso incurrant.] Hic patet aperte, quòd constitutio ecclesiæ militantis ligat crimen omnino occultum quo ad pœnas suspensionis & excommunicationis. ad idem 3. ead. compilat. de statu monach. cap. 1. §. quia vero. infra de pœnis. cap. cupientes. §. qui vero. Nec turbentur aliqui: nam hoc idem probatur de schismat. cap. 1. verb. omnem. lib. 6. & eod. lib. de electio. vbi periculom. verb. nulli. & cap. fundamenta. §. q si secus. & c. quia sæpe. facit eo l. tit. sciam. & cap. sequen. & cap. indemnitatibus. §. postremo. de offic. deleg. cap. fin. §. pars vero. de offic. ordin. cap. vlt. de iudic. cap. 2. verb. prouiso. de re iudic. cap. 1. & 2. ad fin. de homici. pro humani. verb. sacri. Ad idem antiqua iura. de sentent. excommun. porro. & cap. cum non ab homine. de tempor. ordin. cap. vlt. patebat idem de immunitate ecclesiæ, clericis. lib. 6. verb. necnon. Et ex his videtur indubitatum, q Archid. habebat pro dubio & disputationi relinquebat in decretali, cum quis. de sent. excom. lib. 6. an hæreticus omnino occultus sit excommunicatus. Ioan. tenet q sic. 34. q. 1. in summa, & in glo. seq. de pœni. dist. 1. cogitationis. Placet etiã Gof. & Ray. in summa. de hære. Ad cõtrarium indu-

Crimina occulta an ligantur à constitutione ecclesiæ militantis. Vide doctores infra allatos.

† Hæreticus omnino occultus, an sit excommunicatus, de quo vide omnino Alfonsum Castrum lib. 2. c. 18. de iusta hæret. puni. & Caietanum apud D. Thomã. 2. 2. q. 11. art. 3.

b [Ponendorum.] vbi hoc exprimitur, iuratur super futuris: & sic non obstat de iureiur. c. penult.

c [Poterunt.] 11. q. 3. faciat.

d [Secreto.] simile de electio. vbi periculum. §. nulli. lib. 6. cum suis concord. & de secreto habetur infra capitu prox. de pœnitent. dist. 1. §. hoc ergo. in princ. & verb. filiam. & de hæret. c. vlt. lib. 6. nec sumitur tam amarè hoc verbum, quin alter custos in absentia alterius captiuum alloqui possit, de non secretis ipsis incarceratis.

e [Absque diminutione.] non sicut infideles seruientes: vel ministri, qui semper de eo quod dominis datur, decimam, vel aliam quotam subtrahunt. vt notat. 1. q. 1. Christus. 13. q. 1. §. 2. verb. sed videte.

Ministri quidam sunt infideles dominis suis.

rium inducitur. 32. dist. erubescant. & quod ibi notatur. 33. dist. habuisse. 50. dist. §. sed illud. in fi. 2. q. 1. nomen. & q. 5. consuluisti. & 6. q. 1. si omnia. 15. q. 6. c. 1. ver. non potest. 30. q. vlt. §. his ita. & c. sequen. 32. q. 5. c. vlt. de simo. sicut tuis. in fi. & c. sequen. Facit ad hoc: quia ex voluntate, quæ non procedit in actum, non scandalizatur Ecclesia. 14. q. 3. Deus quibus. Sunt qui nolunt fateri per clauẽ Ecclesiæ ligari posse omnino occulta, nisi illa sint expresse lege diuina damnata: vt vsura in qua damnatus spes occults. de vsu. consuluit. Alij dicunt, quod si factum est publicum, sed occultum quis fecerit, ligari potest per Ecclesiam. 5. q. 1. quidam. de offi. ordi. si sacerdos. Si vero & factũ & faciens sunt occulta: secus vt in 3rijs. Sed vtrique dicto obuiant iura allegata in princ. glossæ: quare de plano fateamur, quod constitutio militantis Ecclesiæ ligat omnino occulta: non tñ nominatim de illis iudicat tribunal Ecclesiæ: immo ipsa Ecclesia inquantũ per hominem, iudicat hominem nominatim. & inquantum est collectio fidelium: ligatos sic occultos habet pro solutis. de senten. excõ. à nobis. 2. & sic loquuntur contraria.

† In mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet penitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. ita ... Tridẽt. sess. 14. c. 7 de casuũ reseruatione.

A qua quidem excommunicationis[a] sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificẽ nequeant, præterquã in mortis[b] articulo †, & tunc[c] satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

¶ *Confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia. Ioan. And.*

¶ Alia sane, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obuiant) sacri approbatione concilij roborata, in sua volumus firmitate manere[d].

¶ Idem in eodem.

¶ *Primo, ponens constitutionis causam, determinat ætatem inquisitorum. Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictũ clericorũ Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hoc facientes reprehendant, & superioribus denuncient si probare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ *Glossa sequens in quæstione alleg. affirmatiue, & soluit contrarium. format incidentem quæstionem, quam soluit.*

a ¶ *Excommunicationis sententia.*] de suspensione¹ nil dicit, quare vř quod ab illa superior possit absoluere. Dic 3: & ratio illius omissionis fuit, quia tempus habet determinatum: & vbi sic determinatũ est, vř quod non possit superior absoluere: vt not. de electione. cupientes. §. cæterum. in glo. est ergo. Sed quid si tempus determinatum non esset? Vř quod possit, ex quo superior non reseruat. de sent. excom. nuper. nec prohibet, vt j. de priuileg. c. 1. ver. si qui. facit quod not. de regu. non solum. in fi. lib. 6. & quod dixi de solu. c. 2. in fi. secus si reseruasset. de testi. tam litteris. in fi.

¹ Vide Abbatem in c. in litteris, de testibus.

b ¶ *Mortis articulo.*] qui casus semper excipitur. j. c. proxi. de offi. ordi. pastoralis. & vide quod ibi not.

c ¶ *Et tunc.*] scilicet quando in mortis articulo per epm vel presbyterum absoluuntur: & hoc intelligo si facultas est satisfaciendi, & tempus hoc patitur: aliàs absoluetur cum cautione. facit j. cap. proxi. de sepul. c. vlt. de sent. excom. à nobis.

d ¶ *Manere.*] concor. eo. tit. c. vlt. in fi. lib. 6.

NOlentes.] Diuiditur in quatuor partes, vt patet in rubro. Secunda: ibi, *Inquisitoribus*. Tertia: ibi, *Notarij*. Quarta: ibi, *Porro*. Imola. ¶ Pro casu nota quod Inquisitor hæreticæ prauitatis non est aliquis deputandus, nisi habeat quadragesimum annum. Et sic est casus specialis cõtra c. cũ vicesimũ. de officio, & potestate iudicis deleg. in antiq. Et illud fit, quia agitur de magno scandalo.

Nota quod inquisitor vel eius commissarij sub vmbra sui officij facientes illicitas exactiones, est ipso facto excommunicatus, à qua excommunicatione non absoluitur nisi satisfactione plenarie facta: nisi in articulo mortis. Nota quod pro delicto Prælati bona Ecclesiæ non confiscantur. & hoc verum, quando solus Prælatus deliquit. secus si Prælatus & capitulum deliquerunt habita deliberatione, tunc enim bona Ecclesiæ confiscarentur. l. iubemus. de sacrosanc. eccle. C. vbi nauis ecclesiæ fuit confiscata Imperatori.

Ecclesiæ bona propter delictum prælati non confiscantur.

Nota quod si in constitutione ponatur verbum, extunc, incipit ipsa constitutio obligare à tempore ipsius publicationis: non expectato lapsu duorum mensium, qui aliàs regulariter præfigitur: quod intelligo quo ad hoc vt econtra factum nõ valeat: non autem quo ad hoc vt contra facientes hoc ignorantes obligati sint ad culpam: vt not. glo. notabilis in verbo, extunc. Pro clara intelligentia huius Clementinæ accipe diuisionem glossæ, & illam prosequere. Nota de splendore fidei. Et dicit Laurẽ. quòd talia quæ sunt fidei, in luce & splendore tractari debent. Nota quod improbi actus vitandi sunt. de hoc in glo. 2. Zabarella.

¶ *Prima glossa simul diuidit & summat.*

e ¶ *Nolentes.*] Casus. Primo, ponens constitutionis causam, determinat ætatem inquisitorum: Secundo, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum Ecclesiarum bona confiscant. Tertio, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hæc facientes reprehendant, & superioribus denuntient si probare possunt. Quarto, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. partes patent.

CAP. II.

NOlentes[e] splendorem solitum negotij fidei per actus indiscretos & improbos[f] quorumuis inquisitorum hæreticæ prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine[g] obfuscari: hoc sacro concilio approbante statuimus nullis extunc[h], nisi qui quadragesimum[i] ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi[k] inquisitoribus. Et tam ipsorum[l], quàm episcoporum seu capitulorum, sede vacante super hoc deputatis commissarijs[m], quibuscunque districtius iniungentes,

f ¶ *Improbos.*] qui dederunt causam & merito hinc constitutioni & præcedenti.

[ADDITIO. 49. distin. huic etenim. Zabarel.]

g ¶ *Caligine.*] Esaiæ 5. in fin. Lux obtenebrata est in caligine.

¶ *Glossa sequens duas lecturas ponit.*

h ¶ *Extunc.*] ac si dicat, deinceps. vel forsan † voluit Papa per hoc quod hæc pars constitutionis statim ligaret à tempore promulgationis, non expectato lapsu duorum mensiũ. de quo dixi in proœmio: non quo ad hoc quod contra facientes hoc ignorantes obligati essent ad culpam: sed quo ad hoc vt cõtra factum non valeret: prius vero datos afficere non intendit.

† Vide Abbatem Panormitanũ & doctores in c. 1 de constitut.

i ¶ *Quadragesimum.*] concor. 20. q. 1. sanctimoniales. Et[2] est mirãdum quod in Inquisitore maior ætas requiritur, quàm in episcopo. qui tamen Inquisitor est. & est simile de elect. nemo deinceps. lib. 6. & hoc est de arbitrarijs. de quibus non cogimur reddere rationem: vt scripsi de rescrip. si quando.

² Inquisitor debet esse antiquior Episcopo. Vide Conradum Brunum de hæres. lib. 4. c. 4.

¶ *Glos. seq. dicit per quos. secundo quærit, soluit & remittit.*

k ¶ *Committi.*] per prælatos prouinciales, vel Ministros illorum ordinum, quibus deputatio talium à sede Apostolica est commissa. Idem puto de inquisitoribus ab episcopis vel capitulis sede vacante: vt ij quibus cõmittunt, habere debeant hanc ætatem. Sed quid si contra fiat? certum est quod puniendi sunt cõmittentes, transgredientes hoc præceptum. & vide quod not. de elect. generali. §. illos. in vlt. glos. lib. 6. & licet hic non apponatur decretum: videtur tamen quod non valeat commissio. pro & contra. de elec. licet canon. lib. 6. & vide quod ibi not. in glos. 2.

¶ *Glossa sequens dicit hic quæstionem solui, contra quam allegat, deinde illud fortificat, & contrario respondet.*

l ¶ *Ipsorum.*] commissarijs, quod est infra. Et per hoc, & per cap. 3. proxim. soluitur quod olim dubitabatur, an Inquisitores possent committere vices suas: & videbatur quòd non: quia decretalis vt commissi. in princ. eod. tit. lib. 6. permittit vt committant citationes & sententiarum denuntiationes: vltra illa ergo permissa committere non poterant. de transla. c. 2. facit de offic. delega. cap. vlt. §. vices quoque. vbi etiam conseruator non committit nisi illa duo. videtur enim electa industria personæ. de offic. deleg. cap. vltimo & cap. is cui. lib. 6. Contra: quia siue ordinariam, siue delegatam iurisdictionem inquisitor habeat, committere potest. Primum patet. Secundum scilicet cum dicitur, delegatus: quod videtur verius per decretalem, per hoc. eod. titu. lib. 6. pro & contra eod. tit. ne aliqui. est tamen delegatus principis, & cum iurisdictione, non cum ministerio tantum: ergo committit. ita seruatur. dant ergo inquisitores commissarios, quos vocamus vicarios vel substitutos. j. eod. cap. proxi. §. porro. & §. notarij. & §. verum. Ad decretalem vt commissi. respondetur quòd non loquitur negatiue, sicut illa quæ loquitur de conseruatore, scilicet quòd non possint nisi illa duo committere, sed loquitur affirmatiue[4], scilicet quòd illa duo committere possint. & de istis forte dubitabatur quasi ante citationem non esset perpetua iurisdictio: & per definitiuã esset functus suo officio. Ad primum. de offi. deleg. pastoralis. §. 1. Ad secundum, eod. tit. in litteris. Ioan. And.

Inquisitores hæreticorum an possint officio vices suas committere. Vide Decium in c. causam. de appellat. Gondisaluũ de hære. q. 7. Zanchinum de hære. c. 10.

⁴ Vide Felinum in c. nonne. de præsumptio.

m ¶ *Commissarijs.*] de episcopis loqui non videtur: & ideo licet etiam ipsi ab his debeant abstinere; poena tamen quæ sequitur

non habet locum in illis. concor. infra ver. notarij. voluit ergo dignitati deferre. de offic. deleg. c. 2. lib. 6.

a ¶ *Prætextu.*] vbi ergo non eo prætextu illicite exigit licet male faciat, nontamen est locus pœnæ.

b ¶ *Officij.*] & sic committit crimen concussionis de quo. 5. q. 3. ad fin. 23. q. 5. c. 2. in fi. & c. militare. & de immunit. eccles. quia plerique. tñ tales absolui permittit infra restituendo simplum tantum: cum tamen concussor soluat quadruplum. 18. dist. quoniam. in fin.

† Delictū prælati q̄ nocent ecclesijs vide Felinū in c. ad audientiam. de rescrip. & Alexan. consi. 23. lib. 1.

c ¶ *Illicitis.*] pœnas pecuniarias applicandas officio non prohibet impom & exigi. sed illicitas exactiones fieri. ff. de offi. præsid. illicitas. in princ. de simo. intantum. & cap. audiuimus. & cap. sequen.

Vide glossam in c. si cet d pœn. Ioan. And. in c. 1. de homi. in 6. Anchar. consi. 32. & Zonchin. tract. de hære. c. 19.

d ¶ *Pecuniam.*] intelligo large. 1. q. 3. per totum.

e ¶ *Scienter.*] ignoranter ergo non tenet hæc pœna. simile 3. ead. compi. de consan. & affin. c. vnico.

¶ *Glossa sequens not. à contrario: & soluit quæstionem de monacho.*

f ¶ *Ecclesiarum.*] de bonis ergo clericorū proprijs non prohibet. Et per hoc dico, q̄ si monachus æpresset Ecclesiæ, q̄ etiā eorum quæ acquisiuit intuitu personæ, applicatio ista fieri nō posset. cum enim impediente professione sibi non possit acquirere: & sic acquisita post possessionem adeptam fiot Ecclesiæ. 18. q. 1. c. vnico. de priuileg. cum olim 2. ergo etiam in illis est locus ei quod hic dr. quod tñ in quodam inquisitoris consilio ante hanc constitutionem clamare non profuit.

Monachus sibi acquirere non potest.

g ¶ *Delictum.*] de reg. iur. delictum. cum suis concor. lib. 6.

ne prætextu[a] officij[b] inquisitionis quibusuis modis illicitis[c] ab aliquibus pecuniam[d] extorqueant: nec scienter[e] attentent ecclesiarum[f] bona ob clericorum delictum[g] † prædicti occasione officii fisco etiam ecclesiæ[h] applicare[i]. Quod si secus in his[k] vel eorum altero fecerint, excōmunicationis sententiæ eos subiacere decernimus ipso facto: A qua nō possint absolui[l], præterquā in mortis[m] articulo, donec illis à quib⁹ extorserint, plene satisfecerint[n] de pecunia sic extorta: Nullis priuilegijs, pactis, aut remissionibus[o] super hoc valituris. Notarij vero & officiales dicti officij, necnon fratres & socij inquisitorum & commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios[p], secrete nonerint talia[q] commisisse (si indignationem Dei & Apostolicæ sedis vitare voluerint, & offensam) ipsos grauiter arguere & corrigere[r] studeant in secreto[s]. Quód si taliter ea sciuerint, vt ea probare valeant[t]: si sit opus, hæc prælatis inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nuntiare sollicite debeant. Qui equidem prælati, inquisitores & commissarios prædictos reos inde repertos ab officijs amouere[u], & amotos aliàs punire debite seu corrigere teneantur[x]. Prælatis autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nuntiari per prædictos[y] locorum ordinarios volumus: quibus[z], vt ea in Apostolicæ sedis notitiam perferant[a], in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus & mandamus. † Porro inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione[b] portationis armorum †, nec officiales, nisi sibi necessarios habeant, tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda[c].

h ¶ *Ecclesiæ.*] multo minus sibiipsis, vel officialibus, vel fisco seculari, cui aliàs applicata sunt ipso iure bona laicorum damnatorum. de hære. eod. tit. cum secundum. lib. 6. Et uide quod not. de concess. præben. quia diuersitatem. & quod ibi dixi super glossa antepenulti.

i ¶ *Applicare.*] Idem verbum, de præb. c. 3. probatur autem hoc eod. tit. excommunicamus. in prin. vbi bona clericorum damnatorum diuidi iubentur inter Ecclesias, à quibus beneficiati sunt.

k ¶ *In his.*] duobus proxime dictis, scilicet de pecunia extorquenda, & de bonis Ecclesiæ confiscandis. primum enim casum, scilicet de ætate, includi non puto. quod patet per sequentia: ibi, donec illis, &c.

l ¶ *Absolui.*] per ordinarios. cum sibi non referuet. de senten. excom. nuper.

m ¶ *In mortis articulo.*] 3. c. proxi. in fi.

n ¶ *Satisfecerint.*] si habent vnde: aliàs vero paupertas excusat. de vsu. cum tu. de rap. c. 2. & vide quod not. de verb. signific. ex parte 1. in fin. 4. glos.

Paupertas excusat.

o ¶ *Remissionibus.*] concor. de censi. exigit. ad fi. de rescrip. statutum. circa finem. lib. 6. & adde quod ibi not.

p ¶ *Commissarios.*] nil dicit de episcopis, vt etiam 3. dixi. & facit 3. verbum, prælatis.

q ¶ *Talia.*] in alijs ergo non habet locum quod sequitur.

r ¶ *Corrigere.*] quantum in eis est: vel, id est corripere, quod possunt, sed non corrigere: manus comprimere possunt, sed non animum mutare. 47. dist. §. necesse. in fi. Ioan. And.

Corrigere & corripere differunt.

s ¶ *Secreto.*] 2. q. 1. si peccauerit.

t ¶ *Valeant.*] alias, teneant. 2. q. 7. plerumque. Ioan. And.

u ¶ *Amouere.*] licet Prælatus inquisitoris, scilicet Prouincialis illum ab officio remouere possit, vt hic patet: iurisdictio tamen inquisitoris non ab ipso Prælato, sed à Papa immediate dependet: vt solus actus committendi vel remouendi pendeat penes illum. & hæc patent in priuilegijs officij: ex quo sequitur q̄ corrigere vel alterare non posset facta per illum virtute officij: sed illum amotum puniat, vt hic.

Inquisitor licet ex prælatia non possit remouere ab eo q̄ sibi iurisdictionem non dedit vide notata per doctorem in c. fin. & rescript. & Cynum in Authent. qua in prouincia cap. vbi de crimine agi oport.

x ¶ *Teneantur.*] non dicit, possint.

y ¶ *Prædictos.*] notarios, officiales, & socios. Ioan. And.

† Vide Gōdisaluum de hæret. q. 12.

z ¶ *Quibus.*] ordinarijs locorum.

a ¶ *Perferant.*] de statu reg. cap. vlt. de clerico ægro. cap. vnico. §. si autem. lib. 6.

b ¶ *Concessione.*] facta per priuilegia officij, vt habere possint officiales armatos.

c ¶ *Exequenda.*] sint enim tales qui velint & possint officio deseruire. si. de præben. super inordinata. de cleri. nō residen. c. 3. & 4.

¶ Idem in eodem.

¶ *Damnat sectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum & inquisitorum officium contra illos. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. III.

AD † nostrum[d] (qui desideranter in votis gerimus, vt fides catholica nostris prosperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium exturpetur) non sine displicentia[e] grandi peruenit auditum, quód secta[f] quædam abominabilis, quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quæ Beguinæ[g] vulgariter appellantur in regno Alemaniæ (procurante satore[h] malorum operū) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega & peruersa inferius designatos errores.

AD nostrum.] A nonnullis in concilio Viénensi fuit expositū, quòd erat quædam secta hominum, qui homines vulgariter appellatur Beguardi: & quædam mulieres nuncupatæ Beguinæ: quæ sub vmbra cuiusdam sanctitatis seminabant multos errores: de quibus ponuntur octo in textu: tunc concilium reprobauit illam sectam & errores suos: & præcepit eis vt desisterent à tali secta: & similiter præcepit epīs vt illos non admitterent: & imponit pœnam si perseuerauerint in sua secta. Nota de verbo, *Secta*, q̄ accipitur hic in malum. alibi in bonum. de hoc in glos. 3. Nota quòd diabolus dicitur sator malorum. de hoc in glos. in verb. satore. de sepul. clemen. dudum. versi. ab olim. Zabarel.

† De secta & erroribus Beguardorum, vide Clement. 1. 3 de relig. dom. & extraua. Ioan. 22. incip. Sancta Romana. de religio. dom. lib. & extrauag. eiusdem Ioan. 22. incip. Ratio recta. eod. tit. de relig. dom. Inter cæteras adde Guidonē Carmelitā in summa de hæresibus tit. de hæresibus Beguinorū, & Eymericū in Directorio Inquisitorum par. 2. q. 23.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

d ¶ *Ad nostrum.*] Casus, Damnat sectam Beguardorum & Beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum, & inquisitorum officium, 3 illos, & Primo ponit sectam & errores. Secundo: ibi, *Cum autem*, illā damnat. Tertio excitat: ibi, *Porro*.

e ¶ *Displicentia.*] simile 3. ea. compil. de censi. ad nostrum.

¶ *Glossa sequens ponit differentiam.*

f ¶ *Secta.*] scribitur per c, & non per p, & dr̄ à seco secas. alij q̄ à sequor sequeris: & est proprie habitus animorum, & propositum in malo circa falsam disciplinam. inde tales dicūtur secti, id est separati & diuisi ab vnitate fidei & Ecclesiæ: tñ interdum sumitur in bona parte. C. de pact. l. vlt. in fi. Per p, scripta designat clausuram 3. ead. compil. de statu mona. na in agro. post prin.

ADDITIO. Scribitur etiam seta sine c, & p, & significat pilum durum cum quo potest trahi filum. de pænitent. dist. 2. sicut seta. Zabarella.

g ¶ *Beguinæ.*] de quibus 3. ead. compil. de relig. domi. c. 1.

h ¶ *Satore.*] id est seminatore diabolo. 3. de elect. licet de euitanda. in prin. & 3. ead. compil. de sepult. dudum. post prin.

a ¶ Primo

Primo a videlicet, quòd homo in vita præsenti tantū & talem perfectionis gradū b potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis c, & amplius in gratia proficere nō ualebit: d nam (vt dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior e inueniri. Secundo f, quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare g postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas h est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quòd homo potest libere corpori cōcedere quicquid placet i. Tertio, quòd illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, nō sunt humanæ subiecti obediētiæ k, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ l obligantur: quia (vt asserunt) vbi spiritus Domini, ibi libertas m. Quarto, quòd homo potest ita finalem beatitudinem,

a ¶ *Primo videlicet.*] Scio ꝙ expedit textum cuicunque facultati conueniat per glossam aperiri. Item puto dicere ꝙ in declarandis infrascriptis erroribus loquar apertius mere canonista: quia in sacra pagina licet modicum studui sub ipso excellentissimo doctore magistro Ioan. de Parma ordinis Prædicatorum, per cuius doctrinam Deo duce ista clarescēt: hoc dixi, vt prolixitati parcatur.

b ¶ *Gradum.*] vide qđ not. de pænit. dist. 2. radicata. § hæc quæ de charitate, in 1. & 2. glo. & 47. dist. omnes. in fi.

¶ *Glo seq. ponit duos intellectus, quorum primus catholicus, secundus hæreticus. ad auctoritatem quæ facit pro secundo, remittendo respondet.*

Impeccabilis an possit aliquis fieri.

c ¶ *Impeccabilis.*] si hoc intelligeretur de Dei potentia absoluta: catholice dictū esset, per eam reddi posse quem impeccabilem. & hoc priuilegium gloriosæ Virgini Mariæ creditur datum esse diuinitus: dicere autem hominem hoc posse secundum legem communem, qua Deus sanctis dona gratiæ suæ dispensat, hoc est hæreticum. Nam secundum legem communem nullus potest impeccabilis fieri, nisi per Dei beatificam uisionem, qualis solum post hanc uitam datur beatis, vt infra dicetur. & etiam dicit Beatus Thomas parte 1. q. 100. arti. 2. Forte mouebantur isti auctoritate Ioan. in epistola 1. c. 3. ibi: *Omnis qui natus est ex Deo, non peccat.* Sed Hieronymus contra Iouinianū plene huic auctoritati respondet. de pæni. dist. 2. si enim. inquit, probans multis auctoritatibus, hominem etiam perfectum in via aut in hac uita peccare posse: illud idem probans exemplis Dauidis, Salomonis, Iosuæ, Petri, & aliorum prælectorum, qui in uia peccauerunt Ioan. And.

d ¶ *Non ualebit.*] Augustinus ad Hieronymum contradicens, ꝙ charitas in quibusdā est perfecta, in quibusdā imperfecta, sed perfectissima in hac uita haberi nō potest. de pæni. dist. 2. charitas in quibusdam facit. ead. dist. si quis iantam. dicebat enim Psalmista, Ambulabunt de virtute in virtutem. & Apostoli Lucæ 17. in prin. Auge nobis fidem. quæ plene uideas de pæni. dist. 2. cum sanctam.

Charitas perfectissima in hac uita haberi nō potest. Psal. 83.

¶ *Glossa sequens arguit. respondet per rationem, quam per simile probat, & concludit.*

e ¶ *Perfectior.*] hoc est falsum: minus enim per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris in iis quæ habent quantitatem unius rationis. & facit de priuileg. ex ore. versi. porro. sed gratia alterius hominis se habet ad gratiā Christi, sicut uirtus particularis ad uniuersalē. unde sicut uirtus ignis quantūcumq; crescat, nō potest æquari uirtuti Solis: ita gratia hominis quantūcumq; perfecti, nō potest æquari virtuti & gratiæ Christi: vt etiam dicit Tho. 3. parte. q. 7. arti. 11. in fin. non est ergo facienda æquatio finiti ad infinitum. facit de sum. trini. damnamus. ver. cum ergo. in fine.

Gratia hominis gratiæ Christi æquari nō potest.

¶ *Glos. seq. primo hoc dictum improbat ratione & exemplo. Secundo allegat pro illo dicto auctoritatem Euangelij: & tripliciter respondet.*

f ¶ *Secundo quòd ieiunare.*] hoc est hæreticum. constat enim quòd perfectio quantumcumque magna in hac vita ordinem Ecclesiæ non subuertit, sed perficit: sed quamdiu manet ordo Ecclesiæ, manet obedientia inferiorum ad superiores: sic scilicet ꝙ eorū præceptis obedire tenentur. 93. di. per totum, de maio. & obedien. per totum. ergo per nullum gradum perfectionis absoluitur à præcepto ieiunij uel alijs præceptis Ecclesiæ: vt dicā infra uersic. proxi. Qui tamen teneantur ad ieiunia Ecclesiæ. scripsi de obser. ieiu. super rubrica, & c. 2. in fine. Paulus ergo qui perfectissimus fuit, per ieiunia & corporalia exercitia castigabat corpus suum, dicens: Castigo corpus meum, &c. 1. ad Corin. c. 9. in fine. & de pæni. dist. 2. si enim. versi. Paulus. Sed pro istis faciebat Lucæ 5. ibi, Non possunt filij sponsi ieiunare quamdiu cum ipsis est sponsus. Sed sponsus est cum perfectis spiritualiter illos inhabitans. Matthæi ult. Vobiscū sum vsque ad consummationem sæculi: ergo perfecti ad ieiunia Ecclesiæ non obligantur. Sed ad hoc respondetur tripliciter. Primo secundum Chrysost. istud intelligitur de discipulis, qui adhuc imbecilles in corporali præsentia Christi, magis erant fouendi dulcedine, quàm exercendi austeritate ieiunij. Vel secundum Hieronymum, illud de ieiunio veterum obseruantiarum, quasi per id innuat Dominus Apostolos non detinendos in ueteribus obseruātijs, quos perfundi oportebat gratiæ nouitate. vel tertio secundum Augustinum illud intelligitur de ieiunio quod pertinet ad humilitatem tribulationis. vnde vbi Lucas dixit filios sponsi ieiunare. Matth. 9. c. dixit lugere. hoc non conuenit perfectis, quibus conuenit ieiunium cum gaudio mentis in spiritalia suspensæ. & de hoc Tho. 2. 2. q. 147. art. 4. in fine.

Ieiunare tenentur etiam perfecti.

¶ *Gloss. sequens probat duplicem orationem conuenire cuique perfecto. & de vtraque remittit.*

g ¶ *Nec orare.*] hoc est falsum: nam homo quantumcumq; in statu uiæ perfectus, habet orare: vt diuina uirtute perseueret in illa perfectione, ad quam perseuerantiam virtus propria non sufficit. vnde omnibus uiatoribus quantūcumq; perfectis dicere incumbit ex Dei præcepto. Matt. 6. Et ne nos inducas in tentationem: & reliqua cōtenta in oratione Dominica. hoc dicit Augustinus. in lib. de perseuerantia. cōstat etiā quòd multis dat gratia, quibus non datur perseuerantia in gratia: nec uoges per hoc illam gratiam. habebant enim per illam quòd perseuerare poterant: Item illa inchoata est quantum ad mentem, sed non consummata quantum ad carnem quod prius erit in patria. vbi non solum perseuerare poterit, immo non perseuerare non poterit. & hoc per Tho. 1. secundæ q. 109. ar. vl. Item quantumcumque in uita perfectus habet orare pro beatitudinis adeptione, quam nondum habet sicut Psalmista. Vnam petij a Domino, hāc requirā vt inhabitē in domo Domini. Vnde Christus in quantū homo orauit pro corporis gloria & similibus dicens, Ioan. xvij. Clarifica filium tuum, &c. & de hoc etiam quomodo Christo conueniebat oratio, Tho. parte 3. q. 21. art. 3. De oratione autem satis scripsi §. ead. compil. de reli. c. vnico. ad finem.

Orare tenētur etiā perfecti.

h ¶ *Sensualitas.*] quæ est uis animæ appetens desiderabilia corpori: & refutans nociua: & hanc dicimus animam sensitiuam: de qua latis dixi §. ead. compil. de sum. trin. c. vnico. 2. responso.

Sensualitas quid est.

i ¶ *Placet.*] dicunt isti licere quodlibet. 4. dist. denique. in fi. Alexander ad Didymum. Ea quæ uoluntas sibi uendicat, honestare plerunque negamus admittere: dedit nobis multas natura blanditias, quas plerumque virtus cohibet. Ouidius epistolarum:

Est virtus, placitis abstinuisse bonis.

facit 11. q. 1. aliud. & q. 3. quid ergo.

Ouidii dictum singulare.

k ¶ *Tertio. quòd &c. obedientiæ.*] Reprobatur, de renuntia. nisi. ver. sed dices. de regul. licet. & peccatum paganitatis incurrit qui cum Christianum se asserat, sedi Apostolicę obedire contemnit. 81. dist. si qui sunt. in fi. quod intellige vt not. 19. dist. nulli fas. & de elect. generali. §. illos. lib. 6.

Papæ contemnens obedire paganitatem incurrit.

¶ *Glo seq. improbat dictum per auctoritatem & similitudinem Ecclesiæ triumphantis, & per naturalem rationem.*

l ¶ *Ecclesiæ.*] hæc sunt omnino hæretica & contraria illi articulo fidei, vnam sanctam catholicam Ecclesiam. Constat enim Ecclesiam ideo vnam, quia in uniuersali Ecclesia est vnum caput supremum, cui omnes de Ecclesia obedire tenentur, scilicet Papæ. hoc illo statuente per quem reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Prouer. 8. aliàs 3. Est enim Ecclesia militans exemplata diuinitus a triumphante, dicente Ioan. in Apoc. 21. in prin. vidi Hierusalem sanctam nouam descendentem de cælo, &c. Et Moysi dictum est Exod. 25. in fi. quòd omnia faceret secundum exemplar sibi monstratum in monte. cum igitur in Ecclesia triumphante sit vnus princeps supremus, cuius obedientiæ tota ipsa Ecclesia perfectissime est subiecta, scilicet Deus: necessario sequitur toti militanti unum supremum Principem præsidere scilicet Papam, cuius præceptis omnes obedire tenētur: & hoc est de necessitate salutis, vt in extrauag. Bonifacij. unam sanctam. & fortius in iis qui sunt perfecti. 22. q. 2. ne quis. Inde prædictum fuit, Osee. 1. Congregabuntur filij Iudæ, & filij Israel pariter, & ponent sibi caput unum. & Ioan. 10. Fiet unum ouile & unus pastor. de bap. licet. & infra de senten. excommu. c. 1. cum concor. Hanc obedientiam probat naturalis ratio: sicut enim operationes rerum naturalium procedunt ex naturalibus potentijs, ita operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. oportuit autem in naturalibus vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones per excellentiā naturalis uirtutis collatæ diuinitus: sic oportet in rebus humanis ꝙ superiores moueant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis diuinitus ordinatæ: vt satis probat Tho. 2. 2. q. 104. art. 1. Istorum autem superiorum mouentium unus est supremus, vt prædixi. Omnes igitur sunt subiecti motioni illius: & sunt in illo quasi membra de membro, & c. de elec. significasti. quod allegant isti, non obstat vt statim dicam.

Ecclesia quare est vna.

Obedire Papæ est de necessitate salutis.

¶ *Glos. seq. respondet auctoritati Apostoli.*

m ¶ *Libertas.*] 2. ad Corint. 3. 19. q. 2. duæ sunt, in fi. & hoc intelligitur de libertate a seruitute peccati: non a seruitute qua uiri quantumcumque perfecti sunt adstricti Prælatis Ecclesiæ vel secularibus

Seruitus est duplex.

bus principibus: nā vitus qua homo subijcitur homini ad corpus pertinet, nō ad animā, quæ manet libera: licet ergo 10 via per Christi gratiam à defectibus animæ liberemur, nō tamen à defectibus corporis: quod patet per Apostolum ad Rom. 7. Filij ergo Dei per gratiam licet sint liberi à spirituali seruitute peccati, non tamen à corporali, qua ecclesiasticis vel temporalibus dominis sunt adstricti: vt dicit glossa super 1. ad Timoth. 6. illi quicumq. sub iugo, &c.

Glos. seq. improbat primo hoc dictum per rationem, de qua remittit. Secundo distinguit absolutā Dei potentiam & legem communē. Itē beatitudinē accidentalē & essentialē.

secundum omnem gradū perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata[a]. Quinto, quòd quælibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata: quodque anima nō indiget[b] lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, quòd se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti[c], & perfecta anima licentiat à se virtutes. Septimo[d], quòd mulieris osculum (cum ad hoc natura nō inclinet) est mortale peccatū: Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum

a *Quarto, quod homo, &c. Beata.*] Hoc est falsum: quia vt supra dixi, in via huius peregrinationis charitas quantūcumq. perfecta deferri potest, sed nō in patria. & vide qđ notaui de pæni. dist. 2. in summa. & dist. 4. si ex bono. circa mediū in glo. vnde Ouidius. & facit Prou. 24. de pæn. dist. 3. septies. vnde Apostolus 1. ad Corint. 13. in fine. Videmus nūc per speculū in ænigmate, tunc autē facie ad faciē. Circa hoc autē sciendū q homo mortalē vitā agens, etiā per Dei potentiā absolutā nō videtur posse obtinere omne gradum perfectionis beatificæ, loquendo de beatitudine accidentali. Ratio: quia ad illius beatitudinis perfectionē pertinet perfecta impassibilitas & glorificatio, quæ pp contradictoriū cū eius passibilitate stare nō potest: secundū etiā legē cōmunē. qua Deus beatificat homines, nullus pōt eleuari à Deo ad suæ essentiæ beatificā visionē, nisi totaliter moriatur, sicut cōtes est de animabus nūc beatis. vnde Exo. 33. Nō videbit me homo. & viuet: vel nisi sic abstrahat à sensib⁹ corporis, q nesciat an sit in corpore, vel extra corpus sicut accidit Paulo, vt j. dicā. & de hoc Tho. par. 1. q. 12. ar. 11. Sed dicere hominē per Dei potentiā absolutā, & ipsius priuilegiū speciale posse finalē beatitudinē consequi fm omnē gradū beatificæ perfectionis, quantū ad essentialē beatitudinē, quæ cōsistit in perfecta visione diuinæ essentiæ: & secundum quoldā in perfecta Dei dilectione & fruitione, fm doctorē meū catholicū est: & inducit illud Augustini 12. super Genesim ad literā: & in lib. de videndo Deū ad Paulinā dicēris, q Moyses ex Dei priuilegio speciali adhuc mortalē vitā agēs, Deū per essentiā vidit tanquā futurus Iudæorū doctor. vnde Numeri 12. de ipso, palā vidit Deū, & nō per ænigmata: & facie ad faciem allocutus est eum, Exod. 33. 8. q. 1. Moyses. vbi de hoc. & Paulus idem priuilegium habuit tanquam futurus doctor gentium. vnde dicit 2. ad Corinth. 12. se raptū in paradisum Dei. constat autem intelligentibus secundum eum, quòd omnem perfectionem beatificæ visionis & fruitionis puræ creaturæ possibilem potuisset Deus eis conferre & communicare per suam potentiam absolutam. alleg. Tho. 4. sent. dist. 46. art. 7.

Perfectionis beatificæ omnem gradū non viator homo secundo posset obtinere.

Glossa seq. errorē litteræ ostendit per canonē, auctoritatē, & rationē.

b *Quinto quòd, &c. Non indiget.*] quasi hoc possit sua naturali virtute. Hoc expresse est hæreticum & reprobatum. de cons. dist. 4. c. vlt. & ibi soluitur quod opponitur de libertate arbitrij: & est contra doctrinam Apostoli ad Rom. 6. Gratia Dei vita æterna, id est beatitudo perfecta. Huius ratio est: quia illud quod est propriū superioris naturæ, non potest natura inferior assequi: nisi per actionem superioris naturæ, cuius illud est propriū: sicut nec aqua potest fieri calida, nisi per actionem ignis: videre autē Deum per essentiam (in quo perfecta beatitudo consistit) soli Deo est propriū: nulla igitur natura intellectualis potest Deum per essentiam videre, nisi Deo hoc faciente: propter quod Dominus Ion. 14. Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligā eum, & manifestabo ei meipsum. & vide quod dixi supra ead. compil. de magist. cap. 1. in princ. in glos. per quam.

Deū videre per essentiā nulla intellectualis natura pōt.

Glossa sequens ponit duplex significatū imperfecti, scilicet pro nō habente summam perfectionem, & pro vitioso. ponit etiā duas species virtutum purgatorias, & animi purgati: per hac concludens hæresim. in fine ostendit insaniam.

c *Sexto quòd se, &c. Imperfecti.*] Ad huius intelligentiā sciendū q Macrobius super secundo de somno Scipionis dicit, q Plotinus inter philosophiæ professores cum Platone maxime distinguebat duo genera moraliū virtutum. quā distinctionem approbant Theologi. quædam enim sunt modificatiuæ passionū insurgentium in sensualitate hominis, vel actionū occurrentiū homini, sicut temperantia modificat delectationes existentes in cibis & venereis; fortitudo timores & audacias, quæ sunt circa pericula mortis, & sic de alijs. & istæ dicuntur purgatoriæ: quia sunt hominū nondū purgatorum à passionū insultibus, & per consequens nō summe perfectorum, sed ad id toto conatu tendentiū. Aliæ sunt non regulantes passiones sensualitatis, sed solū tenentes animā hominis in Deo & in summa perfectione, vt si temperantia terrenas concupiscentias ignoret, fortitudo passiones nesciat, prudentia solis diuinis intendat, iustitia mentē cum Deo perpetuo fœdere teneat: & hæ virtutes dicuntur animi purgati, quia sunt solū hominū totaliter purgatorum à passionum molestijs, qđ est solū beatorū vel paucissimorum in hac vita perfectissimorū. huic conuenit qđ dicit Augustinus 12. de Trini. quod nūc agit iustitia in subueniendo miseris, quod prudentia in præcauendis insidijs, qđ fortitudo in pferendis molestijs, qđ temperantia in coercendis delectationibus prauis, ibi non erit vbi nil mali erit: sed iustitiæ erit Deo regenti subditum esse: prudentiæ nullum bonū Deo præponere vel æquare: fortitudinis, ei firmissime cohærere: temperantiæ, nullo affectu noxio delectari. Et per hoc patet hoc sustineri posse, q anima perfecta perfectione patriæ vel summa perfectione, quā paucissimi habuerunt in via, licentiat virtutes has quantū ad actū: quia habent alios actus specie ab ijs, qui in viatoribus inueniuntur: sed nō licentiat quo ad habitū: immo tūc perfectissime illas habet: nā habet charitatē in summo: & per consequens omnes habitus virtutū moraliū. Vnde Apostolus 1. ad Corint. 13. Charitas patiens est, benigna est, &c. & facit de pæni. dist. 2. charitas 2. Hoc viso sciendum est, q dicere imperfecti hominis esse se exercere in actibus virtutū moraliū reprimendo scilicet impetū passionū per iudiciū rationis, & imperiū voluntatis, hoc est bene dictū: si sumamus imperfectū pro nondū habente summā perfectionem, vt prius dixi, qualē scilicet habent beati in patria: & qualem habuerum paucissimi in hac vita, scilicet Christus, beata Virgo, primi Parentes in statu innocentiæ: & forsan alij ex priuilegio speciali. Sed si sumamus imperfectū pro vitioso, vel carente perfectione necessaria ad salutē, hoc est hæreticū. Apostolus enim qui perfectissimus fuit in via, reprimebat insultus carnaliū passionū. vnde dicit 1. ad Corinth. 9. in fi. Sic pugno, nō quasi aerē verberans: sed castigo corpus meū, scilicet motus carnis illicitos reprimendo, fm Augustinū, & in seruitutē redigo. scilicet carnē spiritui seruire cogendo. fm eū ad idem ad Rom. 7. Video aliā legē, &c. & 2. ad Corint. 12. Ne magnitudo reuelationū me extollat, datus est mihi stimulus carnis. Itē Hierem. & Ioan. Bapit. qui fuerunt sanctificati in vtero. fm Theologos habuerunt fomitē inclinantē ad venialia, licet nō ad mortalia: & contra tales insultus bellauerūt. vnde cantat Ecclesia de Ioan. Baptista: Antra deserti teneris sub annis, ciuiū turmas fugiens petisti, ne leui saltē maculare vitā famine posses. Beatus Martinus legitur q carnē spiritui seruire cogebat. De beato Benedicto Gregorius dicit 2. dialogo. q insult⁹ carnalis tentationis repressit proijciendo se inter vrticas & spinas, vt per vulnera corporis educeret ab anima vulnus mentis. Ex quibus patet q perfecti perfectione necessaria ad salutē nō licentiant à se virtutes etiā in actu: immo se exercent in actibus virtutū moraliū. vnde ipse Apostolus ad Philipp. 4. Quæcumq. sunt vera, quæcumq. pudica, quæcumq. iusta, quæcumq. amabilia, quæcumq. bonæ famæ: si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hoc cogitate quæ accepistis, & audistis. & vidistis in me. De hæresi vidimus. De insania etiā huius opinionis patet: quis enim sciat se perfectū vt licentiare possit virtutū actus; certe nullus. de peni. dist. 2. si enim. versi. nos autē iuxta. & de purg. can. c. vlt. ver. sed hoc. & qđ ibi dixi. Io. An.

Virtutum moralium duo sunt genera.

Exercere se i actib⁹ virtutum moralium an sit hominis imperfecti.

Ioan. Bapti. & Hieremias fuemnt in vtero sanctificati.

Glossa sequens distinguendo duplex mortale, scilicet secundum speciē, & secundum causam: concludit hæresim, & negat rationem, in fine ostendit insaniam, dato quòd ratio esset vera.

d *Septimo, quòd mulieris osculum.*] Et est sciendum, quòd peccatum mortale dicitur dupliciter. Vno modo secundum suam speciem, vt furtum, adulterium, periurium. de iureiur. etsi Christus. ver. quædam. & hoc modo oscula, amplexus, vel tactus non sunt mortalia, cum possint absq. libidine fieri, vel ex consuetudine regionis, vel propter pacem, vel aliam necessariam vel rationabilē causam. Alio modo dicitur mortale, procedens ex inordinata & mala causa: vnde peccat mortaliter dans eleemosynam pauperi, vt illum inducat ad hæresim. Cum ergo non solum deliberatus consensus in actum peccati mortalis, sed etiā in delectationem ei annexam (secundum Augustinum & Theologos) sit peccatum mortale: & per consequens consensus deliberatus in actum luxuriæ & delectationis ei annexæ, vt probant doctores sit mortale: oscula autem libidinosa, amplexus, & tactus si fiant propter delectationem huiusmodi, sic enim solum libidinosa censentur, manifestū est propter haec causam libidinosa oscula fore mortalia: & hoc tenet Tho. 2. 2. q. 154. art. 4. nec mirum, cum id dicatur etiam de libidinoso aspectu. 32. q. 5. nec solo. & c. seq. Et falsa est ratio, q natura non inclinet ad illa, cum illa ordinentur ad actum carnalem consummatum sicut ad finem. sicut autem natura inclinat aliquid

Peccatum dicit mortale dupliciter.

Oscula libidinosa sunt mortalia.

quid in proprium finem, ita inclinat in omnia de se ordinata in illum finem. sicut enim grauitas rei grauis naturaliter inclinat illam ad esse deorsum; ita ad descendendũ deorsum. Itẽ dato quòd ratio esset vera: non tamen concludit. si enim aliquid esset mortale, quia natura nõ inclinat: ergo ieiunare & peregrinari, & alia poenalia facere: credere Deum trinũ & vnũ, & alia quæ fidei sunt, ad quę non inclinat natura, essent mortalia: quod est insanum.

Glos. sequens reprobat id per canonem, & quinque auctoritates: & de ratione reuincit.

Fornicado simplex est peccatum mortale.

a *Non est.*] hoc reprobatur etiam in simplici fornicatione. 25. dist. §. aliàs ea demum. 22. q. 3. prædicandum. 32. q. 4. meretrices. Hoc probat Apostol^s ad Galat. 5. vbi præmissa fornicatione, & alijs vitijs submittit: Qui talia agũt, regnum Dei non possidebunt. solum autem mortale excludit à regno Dei: ergo, &c. ad idem Tob. 4. ibi, Attẽde tibi ab omni fornicatione: & præter vxorem tuam non patieris crimen scire: sed crimẽ importat mortale. 81. dist. c. 1. ad idẽ. de pœn. & remis. Deus qui. Itẽ est præceptum decalogi, Non mœchaberis. Exod. 20. 32. q. 6. non mœchaberis. Ad idem Deute. 23. ibi, Non erit meretrix, &c. & 1. ad Corinth. 6. Fugite fornicationem, &c. hoc idem ratione cõcluditur, quam plene Tho. prosequitur quæstione, quam proxima glossa allegaui in secundo articulo.

non[a] est, maxime cum tentatur[b] exercens. Octauo, quòd in eleuatione corporis Iesu Christi, non debent assurgere, nec eidem reuerentiã exhibere[c]: asserentes quòd esset imperfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantũ descenderent, quòd circa ministeriũ seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionẽ humanitatis Christi aliqua cogitarent: Nonnulla etiã alia sub simulata quadam sanctitatis[d] specie dicunt, faciunt & cõmittunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt, & graue in se continent periculũ animarum. ¶ Cum autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur[e] vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab Ecclesia Catholica necessario habeamus: Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam cum præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino, inhibentes districtius, ne quis ipsos decætero teneat, approbet vel defendat: Eos autem, qui secus egerint, animaduersione canonica decernimus puniendos. ¶ Porro diœcesani & illarum partium inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinę huiusmodi commorantur[f], suum officium circa eos diligẽter exerceãt, inquirentes de vita & conuersatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei & Ecclesiæ sacramentis. In illos vero quos culpabiles repererint (nisi abiuratis sponte prędictis erroribus pænituerint, & satisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant vltionem[g].

b *Cum tentatur.*] Tunc est resistendum, & actu virtutis vtendũ, vt dixi supra versi. proxi. non ferro. de corpo. viti. significauit.

Glossa sequens reprobat hoc dictum per auctoritates, canones, & per rationes in fine ostendens illorum rationem esse insanam.

c *Octauo, quòd, &c. Exhibere.*] cum tamen scribatur ad Philip. 2. q in nomine Iesu omne genu flectatur. & de immu. eccl. decet. lib. 6. reprobatur etiam hoc de celeb. miss. sane. de consec. dist. 2. nihil. Nam etiam cum Euangelium legitur, curuari debemus. de consec. dist. 1. Apostolica. ad idem 50. dist. in capite. Hæresis autẽ & insania huius dicti patet: quia contradicit doctrinæ vtriusque testamenti. præcipit enim Propheta etiã perfectis in Psal. 97. Dominus regnauit, irascantur populi: ibi, Adorate scabellum pedũ eius, quoniam sanctum est: quod de Christi humanitate, & specialiter de Christi carne exponit Augustinus: sic etiam dicit Apostolus ad Hebr. 1. Introducit primogenitum in orbem terræ, & adorent eum omnes angeli Dei. Constat etiam non solum per præceptum Ecclesię de pœn. & remis. omnis. sed etiam per præceptum Christi, q omnes, quantumcumq. perfecti, tenentur determinato tempore sumere corpus Christi. Ioan. 6. Nisi mandocaueritis carnẽ filii hominis, & biberitis eius sanguinẽ, &c. de cons. dist. 2. prima. & Luc. 22. Apostolis summe perfectis[a] dixit: Hoc facite in meam cõmemorationem. 3. ead. compil. de reliq. & vene. si dominum. post prin. Sed qua ratione tenetur quis corpus Christi sumere & spiritualiter manducare, eadẽ ratione tenetur ipsum adorare, etiam latriæ adoratione, vt probat Augustinus super Psal. prædi. & probat Tho. 3. par. q. 25. art. 1. & 2. Ratio autem istorum quæ sequitur est insania, secundũ quam Virgo beata, Euangelistæ, Apostoli: item Patriarchæ, Prophetæ fuissent summe imperfecti. cum ex gestis & verbis ipsorum appareat, q circa hoc iugiter cogitabant plus: quia omnes beati de imperfectione notarentur, qui in diuina essentia vident quotidie omnia sacramenta humanitatis Christi, & illa liquidissime contemplantur.

a Collatio cum eis q successerũt iam iuam fundamẽto totius Ecclesiæ.

d *Sanctitatis.*] vide quod super eodem versi. dixi. ead. compil. &

relig. dom. c. 1. Tullius lib. 1. de Offi. Totius iniustitiæ nulla capitalior, q eorũ qui cũ maxime fallãt, id agũt vt boni viri videant.

Tullius cõtra simulatores.

e *Propagentur.*] est propago propaginis vitis extensa sub terrã. Item alicuius progenies vel prosapia. est propago propagas, quod respicit producentem vel procreantem. inde dixit quidam:

Propago est æquiuocum.

Vitem propago, habet inde futura propago.

f *Commorantur.*] vide eod. tit. vt commissi. li. 6. ver. & cõtra illos.

g *Vltionem.*] eod. tit. ad abolendam. & c. excommunicamus.

DE HOMICIDIO voluntario, vel casuali.

Visum est superius de crimine hæresis, quòd est grauissimum crimen: nunc videndum est de alio crimine, videlicet de homicidio. Et quia homicidium aliquando committitur voluntarie cum deliberatione, aliquando casualiter: ideo annectitur præsens rubrica, de homicidio voluntario vel casuali.

Continuatio.

TITVLVS IIII.

De homicidio voluntario, vel casuali.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Furiosus, infans, vel dormiens hominem mutilans vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille qui aliter mortẽ vitare nequiẽs, suum inuasorẽ occidit vel mutilat. hoc dicit.*

S

C. VNIC.

I† furio-

S I *furiosus.*] Sũmat habẽs duo dicta, in quorũ primo determinat tres casus: in secundo, quartum. Præsupponendum est q si quis hominem occiderit, vel hominis membrũ mutilauerit, idest, separauerit, talis efficitur irregularis: adeo q si tempore homicidij non sit promotus ad sacros ordines, non poterit promoueri. Si vero sit promotus, non poterit ministrare in ordinibus susceptis, nisi cum eo dispensetur. Et licet dicant quidam, q nullo modo possit dispensari cum talibus: quia sunt irregulares de iure diuino per illa verba ad Dauid regem: Non ædificabis mihi templum, quia vir sanguinis es: tamẽ communis opinio est, quòd possit dispensari: sed Papa non consueuit dispensare cum talibus.

† Hic Clementinã latissime repetiuit Didac^s Couarruuias, eã videto.

¶ v. r. Quidam furiosus incidit in furiam, adeo q erat mente alienatus: iste non fuit positus sub custodia à suis parentibus: qd fieri debebat, per l. diuus. ff. de offic. præs. Iste furiosus occidit aliquem, vel mutilauit membrum hominis: postea fuit à furore liberatus: Quæritur, an possit in ordinibus susceptis ministrare: Dicit Clemens q sic. Idem dicendũ est de infante. Idem de illo qui dormiendo aliquẽ occidit. Idem de illo qui occidit aggressorem, cum non possit aliàs mortẽ euitare, adeo q iste sic inuasus posset se defendere. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q mutilatio fit per separationẽ membri: sed debilitatio est quando non fit separatio, sed redditur corpus debile. Nota q furiosus ex homicidio non incurrit irregularitatem. Nota q furiosus proprie non delinquit, quia delictum non fit sine animo delinquendi.

Nota q ex homicidio vel mutilatione incurritur irregularitas.

Nota quòd idem dicendum est de infante, sicut dictum est de furioso: secus de impubere proximo pubertati: quia in eo cadit omne delictum præter delictum carnis, nisi malitia & vigor naturalis suppleãt ætatem: quia etiam talis impubes potest contrahere matrimoniũ. Nota ex quibus quis incurrit irregularitatẽ, scilicet ex homicidio & mutilatione, & requiritur q sit membrum principale: ideo clericus mutilando digitum, non efficitur irregularis, quia digitus nõ est membrũ, sed officium membri. l. hermaphroditus. ff. de statu homi. Nota q licet sit licitum alicui vim illatam repellere, ita q non teneatur fugere, cum esset honesta persona, cui non esset honestum fugere, si resistendo occidat incurrit irregularitatem, licet non veniat puniendus in foro seculari.

Nota q mutilare & occidere æquiparantur quo ad contrahendam irregularitatem. de hoc in glo. not. quo ad irregularitatem.

Nota

Nota ꝙ multiplex est irregularitas, quã videtur velle littera ibi: *Nullã irregularitatẽ.* est enim quædã quæ tm̃ impedit ꝓmouendũ; quædã deijcit etiã iã ꝓmotũ, vt not. 50. dist. de his. de homi. ficut.

Prima glossa dicit quid determinat.

a *Si furiosus.*] Se sũmat habẽs duo dicta, in quorũ primo determinãt tres casus: in secundo quartum. Et primũ determinat, quæ habentur 15. q. 1. §. ꝗ furiosis. vsq; ad finem quæstionis. & quæ not. ead. q. in summa. & c. merito.

Glo. seq. per septem similia, & per rationẽ coadunat textum.

sus [a], aut infans [b] seu dormiens [c], hominem mutilet [d], vel occidat, nullam [e] ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem [f] de illo censemus, qui mortẽ [g] aliter vitare nõ [h] valens, suum [i] occidit [k] vel mutilat inuasorẽ.

a *Furiosus.*] iste siuẽ cõtinuo furore laboret, siue per interualla: quãdiu furit, pati potest iniuriam, sed non facere. ff. de iniur. illud. canonizata 15. q. 1. illud. & quod per eum fit, habetur perinde, ac si casu aliquo accidisset sine facto personæ. ff. de adimitt. tuto. l. vlt. in fi. vnde si damnum dat, non tenetur Aquil. sed est perinde ac si quadrupes fecisset, vel tegula cecidisset. ff. ad leg. Aquil. sed & si quæcumque. §. 2. Et idem ibi dicitur de infante: & alibi dicitur, quod infans vel furiosus perdidit vel corrupit, impunitum est. ff. de rei vendi. quod infans. & rationem reddit lex, quæ de homicidio loquitur. ff. ad leg. Corne. de sicar. l. infans. vbi dicitur: infans vel furiosus si hominem occiderit, lege Cornelia nõ tenetur, cum alterũ innocentia consilij, alterũ fati infelicitas excuset. fatus ergo suo furore punitur. ff. ad leg. Pomp. de paric. l. pen. in fi. ff. de offic. præsi. diuus. 1. respon. & afflicto nõ est addẽda afflictio. 7. q. 1. cũ percussio. de cler. ægro. c. pen. C. de epi. aud. tam dementis. in fi. Sicut ergo furiosus nõ testatur. C. qui testa. fac. pos. furiosum. de suc. ab intest. c. fi. nec religionem profitetur. 17. q. 1. Gonsaldus. de regula. sicut tenor. nec matrimoniũ contrahit. de spon. dilectus. nec baptizat. de hoc. c. q. c. §. ecce. quando nec baptismum recipit nisi in casu. de bapt. maiores. ita nec occidendo irregularitatem contrahit, vt hic. & facit 3. q. 9. indicas. & quis probet. ibi not. & in præ. l. decre. cũ dilectus. in glo. hoc ideo. & quomodo probetur. ibi scripsi. & facit quod not. 46. dist. cap. 1.

Furiosus iniuriã facere non potest.

Furiosus testari nõ potest, nec religionẽ profiteri, &c.

Glo sequens rationem reddit, quam fortificat. secundo ponit opi. Host. hic reprobatam.

b *Infans*] minor septẽnio. C. de iure deli. l. si infanti. ꝗ despon. impu. c. vnico. in prin. lib. 6. & est ratio (de qua s. dixi) quia ætas illa ignorat quod videt. C. de fal. mo. l. 1. inde est ꝙ ex taliũ sponsalibus nõ contrahitur publica honestas. de despon. impub. literas. & c. accessit. Sed Host. in decret. illa de delictis puerorũ, dicebat ꝙ puer nõ doli capax si proijciendo lapidem vel cultellum occidit aliquem, irregularis est, licet non habuerit animũ occidendi: quia in lege promotionis non voluntas, sed factum attenditur: dicebat tamen tale homicidium dispensatione dignum, cũ censeatur quasi casuale non habita distinctione, ex quo non discernit an dederit operam rei licitæ, vel adhibuerit diligentiã. hoc hic reprobatur.

Puer non doli capax aliquẽ occidens, non fit irregularis.

c *Dormiens.*] de isto habetur de baptis. maiores. §. verum. ff. de acquir. pos. l. 1. §. furiosus. sicut aliqui dormiendo loquuntur, ita sunt qui agunt etiam dormiendo.

Dormiendo aliqua agi possũt.

Glo. sequens comparationem probat per alia nouem iura.

d *Mutilet.*] Not. quo ad irregularitatẽ mutilationẽ homicidio cõparari. ad idẽ 50. dist. aliquãtos. & c. si quis post. & c. qui in aliquo. 54. dist. si Euãgelica. ne cler. vel mon. clericis. & c. sententiã. ꝗ raptorum archiepiscopum. de cler. pug. in due. c. 2. in fi. eo tit. 15 qui. lib. 6.

e *Nullam.*] hoc tollit dictũ illorũ q dicebãt tales quo ad ordines suscipiendos irregulares esse, sed nõ quo ad susceptos: quod videbatur placere Gratiano 15. q. 1. in fi. Item illorũ qui distinguebant dispensabilem ab indispensabili, vt dicit in glo. maior. in fine.

Glo. seq. dicit quid determinat secunda pars, & tres opi. ponit.

f *Et idem.*] determinat not. 50. dist. de his s. eod. tit. c. 2. & c. sicut dignum in fi. magnæ glo. per quæ patet, ꝙ triplex in hoc erat opinio: Prima, Hug. ꝙ talis erat irregularis. Secunda, Ioa. & Gof. ꝙ quo ad suscipiendos irregularis esset, sed dispensabilis: sed in susceptis licite ministraret. Tertia hic approbata fuit. Barr. Brixien. In prædicto cap. de his. & in quæstione quæ incipit: Aliquis repellendo violentiam, quam tenebat Host. in præd. decret. 1. & 10 decre. sicut. dicens ꝙ Clemens quartus & curia sic tenebat.

Vide Alexandrũ cõsi. 119. lib. 2 incip. Visis & attentis per eum hic & Aretinũ consil. 20.

g *Mortem*] propriam, vt sequitur.

Glo. sequens exemplificat, & dubium soluit.

h *Non valens.*] inangulatus erat, vel sic arctatus ꝙ fugere nõ poterat, nec se iuuare clamore, vel aliter: s. de hoc dubitatur, in foro contentioso non crederetur sibi: sed per circunstantias apparentes oporteret hoc iudicari. in foro pœnitẽtiali crederetur hoc allegenti. eod. tit. significasti 2. de spon. iua.

Glo. sequens not. a contrario, & id approbat, & obiectionẽ respondet.

i *Suum.*] Hæc littera innuit secus in illo qui occiderit volentem occidere patrem, filiũ, coniugem, vel personã coniunctam, quam aliter iuuare non poterat: quod verum puto, quasi casus ille non includatur sub necessitate inevitabili, sed euitabili. Et hoc dico, dato ꝙ verum sit quod not. Inno. de sent. excom. si vero 2. vbi tenet, ꝙ eo casu percutiens clericũ non est excõmunicatus, vt ibi scripsi. irregularitas enim ista cõtrahitur sine culpa etiam ex merito, vt in iudice iuste occidente. 51. dist. c. 1. & quæ de spon. inter opera. sed illa excommunicatio nõ: immo oportet ꝙ præcedat diabolica suasio circa clericum percutiendum. 17. q. 4. si quis suadente.

Pro maiori intellectu vide B. Thomã 2. 2. q. 71. per totam quæstionẽ.

k *Occidit.*] etiam vibrando, nec restringas ad exemplum quod ponit glo. penul. Ber. in decret. sicut.

TITVLVS V.

De vsuris.

Clemens v. in concilio Viennensi.

Officiales communitatum facientes, dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel nõ restituendis, vel iudicantes secundũ illa, vel non delentes illa (si possint) infra tres menses de libris communitatum, vel illa seruantes, excommunicati sunt. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

Ex [†] graui [l] ad nos insinuatione peruenit, quòd quorũdã cõitates locorũ in offensam Dei & proximi [m], ac contra iu-

DE VSVRIS.

Visum est supra de quibusdam delictis: verum quia crimen vsurarum est graue: ideo videndum est de vsuris.

Continuatio.

l *Ex graui.*] Tres sunt partes principales. In prima parte præmittit abusum circa vsurarũ solutionẽ, & repetitionem, & constitutionem per quam excommunicat ipso facto fauentes vsurarijs in sex casibus hic positis. In secunda præmissa ratione statuit librum seu codicem rationũ vsurarij debere exhiberi: ibi, *Cæterum.* In tertia parte declarat hæreticũ esse asserere pertinaciter exercere vsuras nõ esse peccatũ: & cõtra suspectos de hoc vel diffamatos de hoc velut de hæresi posse procedere: tertia ibi, *Sane.* Imola. In concilio generali in ciuitate Viẽnensi celebrato, plures iudices ciuitatũ in fraudẽ cõcilij Lateranẽsis, de quo in c. quia frustra. eod. tit. in antiq. faciebãt statuta de vsuris nõ repetẽdis, & nõ soluẽdis: & per sua statuta cogebãt debitores ad illas vsuras soluẽdas indirecte, hoc videlicet, cũ bene scirẽt ꝙ vsuras nõ possent habere à suis debitoribus, ipsi mutuabant pecunias, & conueniebãt simul dicentes: Ego mutuabo tibi centũ vsq; ad decẽ annos, & tu in termino solues mihi illa centũ: Et iterũ dabis mihi nomine mutui totidẽ, hoc est iterũ te obligabis in centũ: & istud erat magis graue debitoribus, quàm si soluerent vsuras. Conciliũ ordinauit, ꝙ talia statuentes, & etiã dictãtes statuta illa, & etiã successores eorũ vtẽtes illis statutis sunt excõmunicati. Sed quid si solui vsuras, & illas volo repetere, ad ꝓbandũ solutionẽ vsurarũ peto mihi edi librũ rationũ: vtrũ teneatur creditor mihi edere, idest monstrare & ostendere librũ rationũ? Videtur ꝙ nõ: quia est instrumentũ priuatũ, & instrumenta priuata nõ debẽt edi: Dicit ꝙ immo debet edi: & hoc est speciale in odiũ vsurarũ. Colligo aliqua notabilia. Primo ꝙ facientes statuta impedientia repetitionẽ vsurarũ, vel cõpellentia debitores ad solutionẽ vsurarũ, ipso facto sunt excõicati. Idẽ de scribentibus vel dictãtibus illa statuta. Not. ꝙ licet regulariter reus nõ teneatur edere instrumenta ad fundandũ intentionẽ actoris. l. qui accusare. C. de edẽ. fallit in vsurarijs. & hoc in odiũ vsurarũ, vt ipse teneatur edere, idest monstrare instrumentũ ad fundandam intentionẽ actoris.

Not. ꝙ asserens, idest affirmans exercere vsurã nõ esse peccatũ, potest vt hæreticus puniri si pertinaciter asserat, & peccat contra articulũ, In vnã sanctã ecclesiã catholicã. Not. ꝙ in offensam Dei est quicquid statuit in fauorẽ vsurarũ, & dicit Stephanus, ꝙ est in offensã: quia per hoc ei animas furãtur. 14. q. 5. pœnale. Not. ꝙ sta tuta iniqua. & facit Isa. 10. Væ vobis q cõditis leges iniquas. Zaba.

Prima glossa simul summat, & diuidit.

l *Ex graui.*] Casus. Officiales cõitatũ faciẽtes, dictantes, vel scribentes statuta sup vsuris soluẽdis, nõ repetẽdis, vel nõ restituẽdis: vel iudicantes ſm illa, vel nõ delẽtes illa si possunt infra tres menses de libris cõitatum: vel illa seruantes excõicati sunt. hoc primo. Fœneratores in causis vsurarũ edere coguntur libros rationũ suarum. hoc secundo. Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. hoc tertio. partes patent.

Glossa sequens in quæstione remittit.

m *Proximi.*] cui restitutio debetur. An vero valeant talia statuta quæ tollunt rerũ dominia, vel actiones ꝓuenientes de iure gentiũ, vel ci-

vel ciuili, satis scripsi post Inno. & Host. & Compost. de cõsti. quæ in ecclesiis rũ. & facit quod not. ff. de consti. prin. l. 1.
a Iura diuina.] Leuitici 25. Deut. 23. Lucæ 6.
b Humana.] idest ab homine tradita. & de iure canonico loqui tur, saluo q̃ not. 14. q. 4. quid dicam. & eod. tit. cap. 3. & C. eo. tit. Auth. ad hæc. & in Aut. eccl. tit. in pri. coll. 9.
Glo. seq. ponit dictum, & eius rationem, & obiectionem soluit.
c Iuramento.] quod non obligat, de reg. iur. non est. lib. 6. cum principale non teneat. de so. comp. si diligẽti. Non obstat de iureiur. debitores. quia licet valeat iuramentũ debitoris super vsura soluenda. eũ seruari possit sine periculo animæ, nec sit in alterius præiudicium: iuramentũ tamẽ super seruando iniquo statuto, de quo hic loquitur, respicit alterius præiudicium, vt supra: nec seruari potest sine periculo salutis æternæ, sicut nec statutum.
d Onera.] Fertur q̃ Pergami est statutũ, q̃ repetentes vsuras in foro ecclesiastico per Potestatem cogantur vsurario mutuare tantã pecuniam à tanto tempore, quanto tenuerũt pecuniam vsurarij: deducunt ergo naturalẽ obligationem in ciuilẽ, quod nõ licet, vt scripsi eodem tit. consuluit. [ibi scribit Ioan. & Goffred. 14. q. 3. cap. 1.]

ra diuina pariter & humana vsurariam approbantes quodam modo prauitatẽ, per statuta sua iuramento quandoque firmata, vsuras exigi & solui nedum concedunt, sed ad soluẽdas eas debitores sciẽter compellunt, ac iuxta ipsorum continentiam statutorum grauia imponendo plerunque vsuras repetentibus onera, alijsque vtendo super his diuersis coloribus, & fraudibus exquisitis repetitionem impediunt earundem. Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare volentes, sacro approbante cõcilio statuimus, vt quicumque communitatum ipsarum Potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, cõsiliarij, aut alij quiuis officiales statuta huiusmodi decætero facere, scribere, vel dictare, aut quòd soluantur vsuræ, vel quòd solutæ cũ repetuntur non restituantur plene ac libere, scienter iudicare præsumpserint, sententiam excõmunicationis incurrant: Eandem etiam sententiam incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) infra tres menses deleuerint, aut si ipsa statuta siue consuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præsumpserint obseruare.

Fœneratores in causis vsurarũ edere coguntur libros rationum suarum. Ioan. And.

Cęterum quia fœneratores sic vt plurimum contractus vsurarios occulte ineunt & dolose, quòd vix conuinci possunt de vsuraria prauitate, ad exhibendum cũ de vsuris agetur suarum codices rationum, censura ipsos decernimus ecclesiastica compellendos.

Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. Ioan. And.

Sane si quis in illum errorẽ inciderit, vt pertinaciter affirmare presumat, exercere vsuras non esse peccatũ: Decer-

in instrumentis. Si igitur vt priuatus quis conficiat scripturã in libro de datis & acceptis, nõ cogitur ad illas rationes edendas sine causæ cognitione, & in causæ cognitione vertit q̃ illis vtatur, vel q̃ petens sit priuilegiatus, vt fiscus. ff. de eden. l. 3. & sic potest recte intelligi l. 2. C. de eden. hoc ergo nouũ facit hæc constitutio, q̃ addit aliũ casum priuilegiatũ, in quo etiam taliũ rationũ fit editio, quæ ante constitutionẽ istam non fiebat, vt fuit olim determinatũ p dominũ Iacobum de Mysio fratrem Archidiaconi, qui quærebat de manifesto vsurario, qui episcopo satisdederat. quod vide in Mercu. hoc tit. sub littera E. Item sciss q̃ istis rationibus statur, contra eos, pro quibus scripta sunt, ar. C. de prob. l. instrumẽta. & l. rationes. & l. exemplo. & not. ff. de edend. l. quædam. §. nũmularios. in glos. sed an idem hodie. & facit quod not. de fid. inst. c. 2. in fi. 1. glo. & 24. q. 2. sane perfertur. in glo. sed quod.
Glo seq. not. ex præmissis, & remittit, secundo, quæstionem soluit.
r Censura.] quid contineat, habetur de verb. signi. quærenti. Nõ vult ergo hæc constitutio, ipso inuito domũ ipsius ingredi, vel arcã ipsius frangi. & vide quod not. in Spec. de instru. edi. §. videndum restat ver. pone instrumenta. Et quia hanc censuram licet non directe, tamen indirecte contra Iudæos exercet Ecclesia eo. tit. post miserabilem, &c. quanto. satis videretur, q̃ etiã in Iudæis haberet hoc locũ si per seculares principes tales libros edere non cogantur per iura prædicta. & facit quod dicam infra parte proxima.

e Exquisitis.] simile de hæret. statutum 1. lib. 6.
f Decætero.] quo ad pœnam excõmunicationis, quam imponit infra, respicit futura: ratio tamen constitutionis est antiqua. eo. tit. cum tu. Ioan. And.
Glo. seq. quærit, arguit pro soluit: contrarium.
g Facere.] quid si fiat statutum, q̃ nullus pro vsura recipiat vltra duos denarios pro libra in mense? videtur quòd locũ habeat pœna. quasi de pluri negando videatur de tanto concedere. de præsump. nonne. cum concor. contrarium puto eod. titu. quanto. de treug. & pace. cap. 1.
h Dictare.] concor. ne cler. vel mon. sententiam.
i Iudicare.] de scribentibus iudicata non exprimit. sicut in decre. nouerit. de sent. excommuni.
k Incurrant.] incontinenti sine temporis interuallo, & vide quod scripsi in decret. nouerit. super verbo, statuarios.
l Potestatem.] sic ergo intelligatur de sent. excomm. nouerit. & ibi not. per Inno. & Host. & eod. tit. grauem. & intelligo de potestate iuris & facti.
m Tres menses.] in decret. nouerit. dantur duo tñ, sed casus sunt diuersi: & ibi statutũ erat contra libertatem Ecclesiæ, hic aliàs iniquũ.
n Eorum.] scilicet statutorũ. Et hoc dicit, quia quandoque non statuunt talia, sed assuescunt, idest consuetudinem deducunt.
o Obseruare.] vt scripsi secundum Inno. in decret. nouerit. obseruantes, nisi sint de personis expressis, excõmunicati non sunt.
p Dolose.] satis scripsi de empt. & vend. ad nostram.
q Agetur.] quo casu proceditur simpliciter & de plano. supra ead. compil. de iudi. dispendiosam.
r Codices.] licet hoc sit speciale nomẽ cuiusdã libri ciuilis scientiæ: tamen ampliatur ad omnes libros. de sum. trin. damnamus. ver. non enim. ff. de eden. argentarius. §. 1.
Glos. seq. de rationum editione remittit, distinguens triplicem formã petendi, ostendit quid addit decret. hoc: in fine dubium soluit.
s Rationum.] vide quod not. & dixi de prob. c. 1. & per Azonem in sum. de eden. §. nunc de editione rationũ. Quicquid scribatur de rationibus edendis, veritas videtur, q̃ rationis editio per speciales actiones petitur à tutore, curatore, socio, procuratore, & gestore, scilicet p actiones tutelæ, pro socio, mãdati, & his similes: sed per edictũ de edendo iuste petitur ab illo qui fecit illã ex publico officio: sed si nõ petitur ratione publici officij, tunc videtur, sicut in illis quæ

t Ipsos] vsurarios. & idem puto de ipsorum hæredibus suis vel extraneis. de vsur. tua nos. & c. Michael. ff. de eden. si quis ex argentarijs. §. 1. & l. quædam. §. nihil.
Glo. sequens quærit, arguit, & soluit: contrario respondet, & solutionem modificat.
x Compellendos.] quid si dicat vsurarius vel hæres se non habere rationes, vel se illas perdidisse? Videretur credendũ ipsius sacramento. ff. de eden. l. prætor. § sed si seruus. C. de fid. inst. l. vlt. quod me. cau. c. vlt. & facit quod not. de prin. l. eũ olim 1. de cõtra. scit de pur. can. c. 2. In eo ergo q̃ dicit se nõ habere vel perdidisse, nõ credetur nisi aliter probet. habet ergo probare amissionẽ cũ casu: pone incẽdio, vel ruina. ff. de eden. si quis ex argentarijs. in fi. l. vlt. de fi. l. instr. Et quod not. in decre. cũ olim. nõ obstat: quia ibi necesse est plene pbari ter orẽ: nõ fit ergo magnũ pręiudiciũ. si super amissione statur iuramẽto. facit de proc. ex insinuatione. Sed cognosco vsurariũ, nõ qui scribit rationes in libro, sed in schedulis, quas statim dilacerat soluta credito & vsura: si talis succederet hæres nõ vsurarius, sed aliàs fide dignus, statim videretur stari iuramento, si huic rei fama consentit. de testi. præterea. de prob. cum causam. de præsump. illud. & hoc casu, vel qñ aliàs nõ possent haberi, posset recurri ad suffragiũ decret. ad nostrã 2. de iureiur.
y Si quis] vsurarius vel non. Et sic not. q̃ iura non solum puniunt vsurarios, de quorum pœna eod. tit. quia in omnibus. & cap. præterea. & c. quamquam. lib. 6. sed etiam puniunt fauentes, qui scilicet ad hoc opus alienigenis domos concedunt: vel tales in terra suis habitare permittunt. eod. tit. vsurarum. lib. 6. Item fauentes per modum, de quo supra 1. responso. grauius autem puniuntur fauentes per modum hic expressum. Et sic patet plus puniri auctorizantem, quàm facientem. de hoc de offic. deleg. cap. 1.
z Pertinaciter.] habetur hoc verbum supra ead. compil. de summa trinit. cap. vnico. §. porro. & ibi exposui.
a Affirmare.] vide quod not. de sum. trini. c. 1. lib. 6. in vlt. glos.
Glossa sequens ponit eos dicta, quæ reprobat & remittit.
b Non esse peccatum.] ex his aliqui dicunt vsurarium non obligatum restitutioni: alij fatentur eum restitutioni obligatum: sed sicut

mihi

mutuum, commodatum, vel depositū recipiens facta restitutione ad quam obligatus est, nō pœnitet: its vsurarius facta restitutione vsuræ, pœnitere non tenetur. sed hoc est falsum: quia obligatus restitutioni ex delicto, furto, vsura, rapina, vel simili modo, etiam post restitutionem habet pœnitere. de homic. sicut dignum. §. eos. de fur. c. vlt. de rapto. c. 2. de iniur. si quis domum. cū similibus. & vide quod not. Host. in summa. de pœn. in vlt. col. ver. sed numquid sufficit. & sequentibus.

Glo. sequens rationem ponit: & soluit quæstionē de Iudæis.

Hæreticus quis est, & vide Turre crematam in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 12. & 13.

a *Hæreticum.*] nō solum est hæreticus male sentiens de articulis fidei, vel sacramentis ecclesiæ. de hæret. ad abolendā. in princ. sed etiā qui peruersū habet dogma, vel falsas, vel nouas opiniones gignit, aut sequitur. 24. q. 3. inter schisma & hæresim. & c. hæreticus. istud autem est contra doctrinā Ecclesiæ. eo. tit. c. 3. & c. cum tu. in fi. Iudæi vero qui dicunt hoc inducētes auctoritatē Deut. 23. Non fœneraberis fratri tuo: pro quibus facere videtur 14. q. 4. ab illo. non includuntur hac constitutione: quia non cadit in illos proprie hæresis quæ diuisionē notat, quia ipsi nunquā in vnitate fuerunt. Item certū est, quod peccant in articulos fidei, qui sapiunt humanitatem Christi, de quibus dicitur de sum. tri. firmiter. & hoc scit Ecclesia, & illos sustinet, & nihil ad nos, &c. 2. q. 1. multi. de diuor. gaudemus. possent † tamē super his per Ecclesiam cōpelci, si talia dogmatizarent inter Christianos, vt scripsi post Inn. & Host. de voto, quod sup his. ver. defensione. sicut & in alijs casibus coercētur. quod not. de Iudæ. Iudæi siue. Ad rōnes vero ipsorū respōde vt scripsi eo. tit. conquestus. & not. Host. in sum. eo. tit. §. in aliquo.

† Iudæi quā que possint ab Ecclesia coerceri. & in quibus eadē per Ecclesiā puniātur vide in extrauagāti Gregorij xiij incip. Antiqua Iudæorum improbitas edita anno Dñi 1581.

nimus enim velut hæreticum [a] puniendum: locorum nihilominus ordinarijs & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omittant [b].

TITVLVS VI.

De excessibus prælatorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ Prouiderat Gregorius contra xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eod. tit. nimis 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta, à quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubens ipsorum priuilegia & iura seruari. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

FRequens [c] & assidua nos quorundam religiosorū querela circunstrepit [d], quod plerique episcopi, & eorum superiores [e], ac cæteri ecclesiarum prælati, ipsorum religiosorum quietem iniuste in subsequentibus multipliciter inquietant [f]. Quidam enim exemptos capiunt [g], & incarcerant, in casibus non concessis à iure [h]. Quidam [i] per grauium interminationem [k] pœnarū impediunt, ne debentes exemptis decimas seu redditus illos soluant eisdē: Neve [l] aliqui Missas eorum audiant [m]: Molentes [n] in molendinis, & coquentes in furnis eorum: Seruientes quoque & vasallos, & domesticos [o] eorundē, vel alios qualitercunque contrahentes & participantes cum ipsis suspendunt, interdicunt, & excōmunicant absque causa rationabili [p] pro libito volūtatis [q]: Bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes: Et appellationibus [r], quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia grauamina rationabiliter interponunt [s] quandoque minime deferentes, appellantes occasione appellationū huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, & carceri mancipari [t]. Quidam [u] præterea capellanos in ecclesijs pleno [x] iure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subsit legitima) celebrare non sinunt, nec ministrare parochianis ecclesiastica sacramenta. Nonnulli [y] † etiā indebite abbates, monachos, & conuersos exemptos, necnō & clericos ipsis pleno iure subiectos, si eis non pareant in his etiam, in quibus non tenentur eisdem, inconsulta facilitate, suspendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & ecclesias interdicunt [z] ip-

† In vetusto quodā manuscripto ita: Nonnulli etiam abbates indebite monachos & conuersos etiā exemptos, &c.

h *Non omittant.*] per modū de quo §. ead. compil. de hæret. c. 1.

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM.

¶ Visum est supra de vsuris. de diuersis criminibus, & eorum pœnis: verū quia quandoque prælati excedunt fines, siue limites suæ potestatis: ideo ad nos informandum ponit rubricam, de excessibus prælatorum.

FRequens.] Diuiditur in tres partes: quia primo conciliū narrat xxx. grauamina. quæ inferebantur religiosis. Secundo præmissa ratione contra illa prouidet. Et sic præcipit ab illis prælatos cessare, & facere suos subditos cessare: iubens ipsorum religiosorum priuilegia & iura seruari, ibi: *Verum.* Tertio contra xxx. grauamina prouidet, ibi: *Et quoniam.* Prima pars posset subdiuidi in tot partes quot sunt grauamina. Imola. ¶ In concilio Viennensi fuit expositū, quod diœcesani non contenti suis finibus & metis, sed in odiū exemptorū, qui subsunt dño Papæ immediate, vel alij cui Papa dedit in conseruatione, cōmittebant xxvij. vel xxx. excessus in ipsos exēptos, qui excessus sunt clari in textu: Concilium ordinauit, quod diœcesani cessent ab huiusmodi excessibus, & quod dimittant ipsos exemptos in quiete. hoc dicit H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, quod ordinarius nō habet iurisdictionē in exemptos, nisi in casibus à iure permissis: ideo processus corā ordinarijs agitatus est nullus ipso iure, ita quod exempti nō tenentur appellare. Not. quod diœcesani nō debent per obliquū exercere illud quod de directo eis nō permittitur: & sic nō permittitur vna via, quod alia est prohibitū. Itē nota quod exēpti debent contribuere in iucundo aduentu epi: quod appellam⁹ subsidiū charitatis. Not. quod Christianitas est vna Ecclesia, licet habeat plura mēbra. Not. ibi, *Cum armis & erecto vexillo,* quod eps vel etiā quicunque alius nō debet violentiā publicam cōmittere cū armis & vexillo erecto, immo violētiæ sūt à iure reprobatæ. Not. quod hic prouidetur contra grauamina, quæ prælati religiosis inferunt. cō cor. eod. tit. sane. de priuil. dilectū. & c. quanto. de censi. cle. ad nostrū. Not. ibi, *cæteri ecclesiarū prælati:* quod prælati dicuntur nō epi: aliàs prælati dicuntur soli epi de sepul. cle. dudū. Zaba.

¶ Prima glo. dicit quid faciat, & dat simile.

c *Frequens.*] prouiderat Greg. contra xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebāt. eo. tit. nimis 1. & 2. hoc vero concilium prouidet contra triginta. à quib⁹ prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessari facere, iubēs ipsorū priuilegia & iura seruari: & est huic simile supra ead. compil. de censib. ad nostrum.

d *Circunstrepit.*] sumptum 54. dist. frequēs. & de rest. spol. frequēs. & in princ. lib. 6. & ibi exponitur.

e *Superiores*] archiepiscopi & patriarchæ.

f *Inquietāt.*] sumptū. eod. tit. nimis. in prin.

g *Capiunt.*] etiā prælati sunt excōmunicati cum iniuriosas manus iniijciunt in clericos. de sent. excō. vniuersitatis.

h *A iure.*] de priuil. cap. 1. lib. 6. de hæret. ad abolendam. Per has tamen constitutiones Clemen. in multis casibus habent ordinarij iurisdictionem super exemptos, quos dicam infra de pœnis. cap. 2.

i *Quidam.*] secundum

k *Interminationem.*] hoc non ligat ad pœnam. quod dic vt not. de sagit. cap. vnico. cum concordan.

l *Neve.*] tertium.

m *Audiant.*] quod tamen licet sine præiudicio parochialium ecclesiarum. de paro. cap. 2. quod dic vt ibi, & quod eis offertur, suū est. de sta. mona. c. 1. religiosi tamen non debent aliquos retrahere ab accessu vel frequentia suarum ecclesiarum. j. tit. 1. cap. 1.

n *Molentes.*] quartum.

o *Domesticos.*] infra tit. 1. cap. 1. ad finem.

p *Causa rationabili.*] cōtra hoc erat prouisū. de sent. excō. sacro.

q *Voluntatis.*] contra hos erat prouisum. de priuil. quanto, sed illa loquitur de exemptis vel priuilegiatis: ista generalius de omnibus, vt patet in fine.

r *Et appellationibus.*] quintum.

s *Interponunt.*] vide quod not. de priuil. auctoritate. lib. 6. in vlt. glo. per Inno. & Host. de appella. dilectus.

t *Mancipari.*] puniendi sunt, vt 2. q. 6. decreto. de appel. de priore. Et timentibus talia sufficit protestari. quod dic vt de appel. c. vlt.

u *Quidam præterea.*] sextum.

x *Pleno iure.*] 16. q. 5. visis. de priuil. quoniam.

y *Nonnulli.*] septimum.

z *Interdicunt.*] si de exemptione constat, sententiæ non ligant. de appel.

de appel. si duobus. de relig. dom. cum dilectus. de hoc de accusa. veniens. io vlt. glo. cum suis remissionibus.

a ¶ *In exigendo.*] octauum. & argue ad ea quæ scripsi de censi. cū Apostolus. super verbo, charitate. q episcopus potest exigere charitatiuum subsidium, dummodo sit moderatum. Ioan. And.

nis spectat ad illos, propterea dicatur de mensa: licet enim rector talis ecclesiæ institutionē & destitutionē ab illis recipiat, & ab illis visitetur, etiā quo ad temporalia, nō tamen possunt fructus ad suos vsus conuertere, nisi illa habeant in mensam vel in suos vsus conuertendā. quod probāt prædicta decreta. Sed obstat ei quod dixi in ecclesia, quæ spectat ad mensam, poni & deponi pro libito vicariū temporalē. decre. extirpandæ. §. qui vero. de præb. & ī. ea. cōpil. de iure patron. c. 1. per quæ patet, q in ecclesia annexa quo ad temporalia instituitur rector vel perpetuus vicarius. Sed dico q aut ecclesia spectās ad mensā prælati, vel collegii, vel dignitatē habentis, vel præbendarii recipit superioris institutionem quo ad regimen ecclesiæ, vel salutē populi: & tunc locū habet quod dicitur de vicario ppetuo: aut pleno iure spectat ad illū etiā quo ad spiritualia, & tunc habet locū quod dicitur de vicario temporalis, etiā si sit curata, vt hic. & super his vide quod scripsi de pbendis, de monachis. ꝺ priuilegiis, pastoralis.

sorum. In exigendo [a] insuper ab ipsis exemptis, ipsorumque subditis subsidia charitatis, excedunt [b] nimium contra eos. Et insolitas [c] ac indebitas ipsis contra [d] iura exactiones imponunt: Nouos [e] census & indebita onera parochialibus imponunt ecclesiis, in quibus exēpti ius obtinēt patronatus: Processus [f] iuste factos seu sententias iuste latas à delegatis sedis Apostolicæ, vel à conseruatoribus pro exemptis, publicari seu executioni mandari à suis subditis non permittunt [g]: Tabellionibus [h] publicis inhibent ne instrumenta conficiant [i]: Et iudicibus ne iustitiam faciant, ac iurisperitis ne consilium vel auxilium præbeant in causis seu negotiis eorundem: Præsentatos [k] per exemptos ad ordines vel beneficia, quorum præsentatio ad eos pertinet, nolūt admittere, nisi præsentantes ponant obedientiā [l] in salutatione litterarum [m], quas pro huiusmodi præsentatione transmittunt: Ecclesiis [n] quoque vacantibus, in quibus monasteria ius obtinent patronatus (repulsis personis idoneis præsentatis ad eas) personas instituunt inhabiles & indignas [o]. Quidam [p] etiam ecclesias curā animarum habētes ad mensam [q] abbatum spectantes, quarū fructus quandoque clericis sæcularibus tradunt seu cōcedunt ad firmā [r] clericis ipsis decedentibus, suis cōferunt clericis: quāquam ipsæ propter hoc ecclesiæ in veritate nō vacent [s]. Nōnulli [t] quoque in ecclesiis monachorum iura ipsorū iniuste sibi appropriant; & de ipsorum redditibus vt volūt, ordināt: ita quòd rectoribus [u] earum † nō remanet vnde valeant sustentari [x]. Quidam [y] cum [z] armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iustitiam destruunt exemptorum: quæ etiā tāto tempore possederūt, quòd de contrario memoria non existit [a]: Mittuntque [b] frequenter ad monasteria suarum ciuitatum & diœcesum suos consanguineos & nepotes, & interdū animalia sua cum custodibus, vt eis [c] de bonis monasteriorū debeat prouideri: Abbates [d] insuper & Priores monasteriorū frequenter compellunt, vt suis cōsanguineis & nepotibus monasteriorum suorum seu Prioratuū possessiones † concedāt in perpetuum vel ad tempus: quas quidē concessiones [vel † pensiones] nos nullas esse volumus ipso iure [e]: Eosdem [f] quoque abbates & Priores quandoque compellunt ad præsentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachandum [g] interdum suos familiares consanguineos vel nepotes. Frequenter [h] etiam permittunt & tacite consentiunt, quòd in suo dominio temporali per milites, vasallos & ipsorum temporales officiales monasteriorū bona mobilia & immobilia per violentiam occupentur, in casibus nō permissis à iure: Et [i] aliæ variæ iniuriæ personis ecclesiasticis, & monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea [k] interdum iniuste abbates, Priores, ac alios beneficiatos beneficiis suis priuant, vt sic fructus beneficiorum illorū percipere valeant primo anno, prætextu priuilegii, quod asserunt se habere, quod vsque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni [l]. Qui-

b ¶ *Excedunt.*] cum tamen illud esse debeat moderatū. de censi. cum Apostolus. §. prohibemus. de offic. ordi. conquerente. in fine.
c ¶ *Et insolitas.*] nonū.
d ¶ *Contra iura.*] eo. ti. c. 5. de censi. c. 3. & c. ecclesiis.
e ¶ *Nouos.*] decimum. & est hoc contra id. de censi. prohibemus.
f ¶ *Processus.*] vndecimum.
g ¶ *Permittūt.*] per hoc possunt à delegatis vel cōseruatoribus puniri, cū illorū iurisdictionē impediāt. de offi. deleg. c. 1. etiā ab ipsis subdelegatis si iurisdictionē habēt. eo. tit. ex litteris. saluo qđ de conseruatoribus dicitur. eod. tit. c. vlt. §. vices. lib. 6.
h ¶ *Tabellionibus.*] duodecimum.
i ¶ *Conficiant.*] in causis vel negotiis, &c. vt sequitur. & hoc est contra formā iuramēti ipsorū: de quo dixi, ne cler. vel mo. sicut te. & not. i Spe. ꝺ inst. edi. §. restat. ver. sed quæro sub qua.
k ¶ *Præsentatos.*] decimum tertium.
l ¶ *Obedientiā.*] dicē. io, salutē & obedientiā debitā & deuotā: vel his similia; si sunt exēpti, nō tenentur obedientiā pfiteri. de priuil. cū olim a. si nō sint exēpti, satis est q à principio pmiserunt. de simo. ne Dei.
m ¶ *Litterarū.*] fit ergo psentatio per litteras, de his q̄ fiūt à prælatis. ea noscitur. vbi de hoc in prima glossa.
n ¶ *Ecclesiis.*] decimūquartū. aliàs i ecclesiis.
o ¶ *Indignas.*] ad eorū remotionē dato etiā q essent digni, agere possunt præsentantes & psentati. 16. q. 7. decernimus. ꝺ iure patr. ex lfis. & c. ex insinuatione. de re iudic. cū Bertholdus.
p ¶ *Quidam etiam.*] decimum quintum.

¶ *Glo. seq. ponit dictū Ion. circa id q̄rit & soluit. sol. obijcit & respōdet.*

q ¶ *Ad mensam.*] Not. Inno. de reb. eccle. nō alie. vt super. q res in quibus ecclesia habet directum dominiū, sed alius vtile, vt sunt feuda, nō possunt dici de mensa: cū alius fructus percipiat: & pro tanto illorū etiā ad Ecclesiā reuersorū fieri permittitur noua infeudatio. de feudis. c. 2. Sed quæritur, quæ ecclesia dicatur proprie de mensa prælatorū vel capitulorū, vel singularū dignitatū vel præbendarū? Et videtur q illæ quæ sunt mensis eorū vnitæ, io tamē q rectorē vel vicariū perpetuū nō habent alium quàm illū, cui facta est annexio: quod probat hæc litera, &c. ī. ead. compil. de rescript. c. 1. de sup. negl. præl. c. 1. Istud autē potest sic esse per vnionē sic factā per epm de cōsensu capituli. ī. ead. cōpil. de reb. eccl. nō alie. si vna. de sta. mon. c. 1. §. ad hæc. per præscriptionē, vt not. in pdi. decre. vt super. per papalē concessionē, & de hac non dubitatur. ꝺ priuil. pastoralis. Nec putes q ecclesia quæ pleno iure subiectio-

r ¶ *Ad firmā.*] ꝺ loc. vestra. ne prælati vices suas. c. finali.
s ¶ *Non vacēt.*] facit ī. ead. cōpi. ꝺ rescrip. c. 1. de sup. negl. pla. c. vnico. §. pmissa. illi nō erāt rectores, sed firmarii, secus si rectores fuissent, licet manuales, vt ibi.
t ¶ *Nonnulli.*] decimū sextum.
u ¶ *Rectoribus.*] qui alibi dicuntur vicarii. de pbend. de monachis.
x ¶ *Sustentari.*] cōtra id ī. ea. cōpil. de iure patr. c. 1. cum concordan.
y ¶ *Quidam.*] decimū septimum.
z ¶ *Cum armis.*] tenentur ergo de vi publica. de hoc de ord. cog. c. 2. in 1. glossa.
a ¶ *Non existit.*] & sic in præscriptione releuatur ab onere probandi titulum. de præscrip. cap. 1. lib. 6.
b ¶ *Mittuntque.*] decimum octauum.
c ¶ *Vt eis.*] scilicet cōsanguineis, nepotibus, animalibus, & custodibus ipsorum.
d ¶ *Abbates.*] decimum nonum.
e ¶ *Ipso iure.*] concor. ī. ead. compil. de reb. eccle. non alie. c. 5. & ibi concedenti pœna suspensionis imponitur.
f ¶ *Eosdem.*] vigesimum.
g ¶ *Monachandū.*] quod quandoq. spectat ad solos prælatos. quod dic vt de regula. cap. fin. lib. 6.
h ¶ *Frequenter.*] vigesimum primum.
i ¶ *Et.*] repete permittunt quòd aliæ, &c.
k ¶ *Præterea.*] vigesimum secundum.

¶ *Glo. seq. dicit quod probet, & quod non pbet, & quid de casu tenendū.*

l ¶ *Primi anni.*] de rescript. si pter. lib. 6. Et licet hæc littera posset induci, q priuilegium tale comprehendat beneficia etiam spectantia ad exemptos: non tamen probat de beneficiis exemptis: ex quo per episcopum fit priuatio, vt præmisit. Quicquid tamen dicat Archid. in decret. si propter. puto q si in priuilegio dicitur de beneficiis

Episcopus charitatiuum subsidium potest exigere.

† al. personas

† Hæc duo verba: vel pensiones. nō habentur in antiquioribus codicibus etiam impressis.

Firma vox est Anglica, de qua vide Hostiensē i c. vestra. de locato. vbi declarat quādo quid dari dicatur ad firmam.

* Præsentatio fit per litteras. vide Lapum allegatione 71. & Rod. Cæsar de iure patrona.

† al. earū

Mensa prælatorū aliquādo bona quæ sibi applicantur.

Ecclesiæ possunt esse de mēsa prælatorum tribus modis.

bus[a] non contenti equos, boues, thesaurum, & alia bona monasteriorum & beneficiorũ vacantium illicite[b] occupant, quę essent futuris successoribus reseruanda[c]. Quidã[d] militibus, & alijs potẽtibus dignitatũ suarum redditus & prouentus vendunt ad tẽpus, vt per ipsos[e] exempti vicini fortius opprimantur: Nonnulli[f] etiam indebire[g] monasteria dirimuut: Alii[h] domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant[i], & detinent occupata: Plurles[k] quoq; sine causa iusta impediunt, ne exempti loca sua valeãt reparare[l]: Quidam[m] statuta faciunt, per quæ derogatur priuilegijs[n] exemptorũ. Et generaliter[o] quamplures prælati religiosis præsertim exemptis & priuilegiatis in personis & rebus suis ac iuribus spiritualibus & temporalibus graues inferunt, contra iustitiã & eorũ priuilegia[p], iniurias & iacturas. ¶ Verum quia vna est regularium & seculariũ prælatorũ & subditorum exemptorum & non exemptorũ vniuersalis Ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur[q], quorum omnium vnus[r] est Dominus, vna fides, & vnum baptisma: decet[s] vt omnes qui eiusdem sunt corporis[t], vnius etiã sint voluntatis, & sicut fratres ad inuicem vinculo charitatis sint astricti. Decet igitur vt & prælati & alij, tã exẽpti quàm non exempti suis iuribus sint contenti[u], & alter in alterius iniuriã non prosiliat seu iacturam. Vniuersis itaque prælatis ecclesiarũ præsentis sanctionis edicto districte pręcipiẽdo mãdamus, quatenus ipsi à prædictis grauaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exẽptos, priuilegiatos, & non exẽptos, mendicantes & non mendicantes charitatiue tractẽt & foueant, & sua iura & priuilegia inuiolabiliter eis seruẽt. Et quoniã[x] plus solet timeri quod specialiter, quàm quod generaliter inhibetur[y], eisdẽ prælatis districtissime inhibemus, vt abbates, Priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia vel prouincialia vadãt capitula[z], impedire quomodolibet non præsumant.

TITVLVS VII.

De priuilegijs & excessibus priuilegiatorum.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ Ponit sex casus in quibus religiosos excommunicat, & absolutionem Papæ reseruat: & priuilegijs & exemptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorũ denũtiari pręcipit. 10. An.

CAP. I.

Religiosi[a], qui clericis, aut laicis sacramentum Vnctionis[b] extremæ, vel Eucha

beneficijs dioecesis suæ, venient exempta: secus si diceretur de beneficijs sibi subiectis. & est simile quod scripsi de rescrip. abbate. vbi patet respon. ad decr. graue. de offic. ordi. quæ inducit ad cõtriũ.

a ¶ *Quibus.*] vigesimum tertium.

b ¶ *Illicite.*] illa enim quę ad fructus nõ pertinẽt, vsurpare nõ debẽt. de elect. generali. §. vlt. lib. vj. & cõcord. ĩ. ea. cõpil. de deci. cap. j.

c ¶ *Reseruanda.*] de offic. ordi. præsẽti. lib. 6.

d ¶ *Quidam.*] vigesimũ quartum.

e ¶ *Vt per ipsos.*] hoc alias licitum, ex animo fit illicitum: super quo vide quod not. de reg. iur. locupletari. lib. 6. 11. q. 3. si quis vero. & est simile huic de deci. in aliquibus. de Iudæ. c. penult. & quod scripsi de sent. excõ. quãtæ.

Licitũ ex animo fit illicitum

f ¶ *Nonnulli.*] vigesimum quintum.

g ¶ *Indebite.*] ergo secus si ex causã iusta. 7. q. 1. & temporis. 16. q. vlt. si quis vult. de consec. dist. 1. tribus.

h ¶ *Alij.*] vigesimũsextũ

i ¶ *Occupant.*] dicendo sibi ius per violentiam, & casum à iure suo, si quod habent. C. vnde vi, si quis in tantam 16. q. 6. placuit. de præbẽ. eum qui. lib. 6.

k ¶ *Plures.*] vigesimũ septimum.

l ¶ *Reparare.*] quod sic Iudæis permittitur de suis synagogis, iuxta primum statutum. de Iudæis. consuluit.

m ¶ *Quidã.*] vigesimũ octauum.

n ¶ *Priuilegijs.*] hoc nõ possunt. 25. q. 2. c. 1. & 2. immo nec ipsũ principẽ decet hoc facere. de reg. iur. decet. cum suis concor. lib. 6.

o ¶ *Et generaliter.*] vicesimũ nonũ generale.

p ¶ *Priuilegia.*] decurtãda erãt ipsis eorũ priuilegia. de priuil. dilecti.

q ¶ *Saluatur.*] de summa trinita. c. 1. §. vna.

r ¶ *Vnus est Dominus*] ad Ephes. 4. habetur de hac triplici vnitate. & ĩ. ea. compi. de summa trini. c. 1. §. ad hoc. & j. de sent. excõ. c. 1. ad idem 24. q. 1. loquitur.

s ¶ *Decet.*] inspicimus quod deceat, quod proprie respicit honestatam. de vot. magnæ. de elect. cum non deceat. lib. 6.

Decet concernit honestatem.

t ¶ *Corporis.*] mystici, qđ est collectio fideliũ. de cõsecrat. dist. 1. Ecclesia. cuius capus est Christus. de sacra vnctio. c. vnico. ver. sed vbi.

u ¶ *Contenti.*] ĩ. eod. tit. accedentibus.

x ¶ *Et quoniam.*] trigesimum.

y ¶ *Inhibentur.*] 24. dist. quamquam. de hæret. si aduersus.

z ¶ *Capitula.*] concor. 33. q. 4. sicut. circa finem.

DE PRIVILEGIIS, &c.

Continuatio.

¶ Visum est supra de excessibus prælatorum: quo sunt causa priuilegiorum & exemptionum: ideo sequitur de priuilegijs. quia priuilegiati quandoque abutuntur suis priuilegijs.

Religiosi.] CASVS Aliquis meus parochianus petijt sibi dari extremã vnctionẽ, quæ fuit sibi data p religiosũ forte mendicãtẽ sine meo mãdato: vel etiã forte in die Paschæ religiosi receperunt aliquos in suo altari ad recipiendũ corpus Christi: vel fecerũt solẽnia nuptiarũ: quæritur, qualiter veniãt puniẽdi? Dicit Clement q sunt excõicati ipso facto, & solũ veniũt absoluẽdi p Romanũ Põt. Sed quid si curatus præcipit parochianis, vt in vna de tribus diucis venirent ad suã ecclesiã: illi q nõ veniũt, sunt excõicati à canone. Ponamus q aliqui religiosi dicebãt habere potestatẽ absoluẽdi excõicatũ à canone, & de facto absoluerũt: Quęritur, quã pœnã incurrũt? Dicit q ipso facto sunt excõicati. Sed sanctissime pater, vellẽ informari, an sint alia à quibus isti religiosi se debeant abstinere? Dicit Clemẽs q sic: videlicet ne in suis sermonib⁹ detrahãt prælatis, ep̃is, archiep̃is, vel curatis, ne diminuatur fama ipsorũ prælatorũ: etiã cauere debent, ne extrahant personas à suo curato, & ecclesia parochiali: aliàs puniuntur, vt in ver. si qui vero præmissa. ¶ Colligo aliqua notabilia, Primo, q quilibet tenetur recipere sacramenta Eucharistiæ & extremæ Vnctionis, & alia sacramẽta à suo proprio sacerdote: tale in sacramento pœnitentiæ. Nota q quis nõ debet admittere, id est, recipere alienos parochianos ad solẽnia nuptiarũ, nisi de consensu curati. Not. q absoluẽtes aliquos à sñia canonis, vel à sñia lata in synodo, sunt ipso facto excõicati. Not. q in casibus positis in littera religiosi subsunt ordinarijs, & possunt conueniri coram episcopo & possunt declarari excõmunicati vsq; ad cõdignam satisfactionem.

Nota q citatio debet esse formata ad casum: sic, Citetis talẽ P. significatorũ q recepit tales ad solẽnia nuptiarũ: vel quia ministrauit sacramentum Eucharistiæ. Not. q in virtute sanctæ obedientiæ prædicatores in suis sermonibus debẽt esse sobrij in loquela: nec debent aliquid detrahere prælatis, ipsos demonstrando digito, vel alijs demonstrationibus & coniecturis. Not. q religiosi nõ debent detrahere testatores a legato, vel electione sepulturæ in sua ecclesia matrice. Not. q religiosi nõ debẽt inducere testatores vel sibi cõfitẽtes vt aliquid dẽt suis monasterijs: aliàs sunt puniẽdi, vt hic: & superiores illos non puniẽtes, ipso facto sunt excõmunicati. Not. q quandoque quis excõmunicatur à canone: & in quibus casibus hoc accidat, prosequitur Matth. die vt j. de sent. excom. cle. 1. in glo. est sciendum.

Not. ibi, *vt verbis eorum vtamur,* modũ excusandi impropriã locutionẽ. de hoc in glo. concor. Et vtimur quandoque improprijs locutionibus causa maioris expressionis, vt hic, & in iuribus alleg. in glo. cap. ver. vtamur. Zabarella.

¶ Glossa prima sũmat & diuidit, soluit vnũ dubiũ, & de alio remittit.

a ¶ *Religiosi.*] ponit sex casos, in quibus religiosos excõmunicat, & absolutionẽ Papæ reseruat; & priuilegijs & exẽptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorũ denũtiari præcipit. Secundo ibi, *Quibus.* ponit septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet: & quas prælatis ipsorũ imponit, si non satisfecerint. Tertio ibi, *Sane.* ponit moderationẽ circa duos primos casus. & Nota per hoc principiũ hanc constitutionẽ cũ suis pœnis ita locũ habere in religiosis, q seculares clericos nõ includit. An vero includat religiosos p̃fectos ecclesijs parochialibus quo ad non suos parochianos, dubitatur: & vide quod dixi ĩ. ea. compil. de deci. c. 1. in 1. glossa.

b ¶ *Vnctionis.*] de hoc sacramẽto 95. dist. §. sed istud. & c. seq. de sacrã

...ristiæ[a] ministrare, matrimoniave solemnizare[b], non habita[c] super his parochialis[d] presbyteri[e] licentia speciali[f]: aut qui excõicatos à canone[g], præterquã in casib' a iure expressis[h], vel per priuilegia sedis Apostolicæ concessis[i] eisdem, vel à sententijs[k] per statuta prouincialia[l], aut synodolia promulgatis, seu (vt verbis eorum vtamur[m]) à pœna & culpa absoluere quemquam[n] præsumpserint: excõicationis incurrant[o] sententiã ipso facto per sedem Apostolicã dumtaxar absoluendi[p]: quos etiam locorũ ordinarij (postquam de hoc eis constiterit) excõicatos faciant publice nuntiari[q], donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdẽ super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante[r].

Ponit septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet: & quas prælatis ipsorum imponit, si non satisfecerint. Ioan. And.

Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarũ prælatis detrahant[s]: Aut etiã retrahant laicos ab ecclesiarũ suarũ frequentia vel accessu[t], seu indulgẽtias pronũtient indiscretas[u]: Neve cum confectionibus testamentorum interfuerunt, à restitutionibus debitis, aut legatis matricibus[x] ecclesijs faciendis retrahant testatores: Nec legata, vel debita, aut male ablata incerta sibi, aut alijs singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum[y] præiudicium fieri, seu erogari procurent: Nec etiam in casibus sedi Apostolicæ[z], aut locorum ordinarijs[a] reseruatis quemquam

sacra. vnc. c. vnico. in prin. de verb. signifi. quæ fuit. de pœniten. & remis. quod in te [& die vsibi.]

Eucharistia vnde dicatur. & vide B. Thomam. part. 3. q. 73. art. 4.

a Eucharistia.] dr. ab eu, q est bonũ, & charis, qđ est gratia, quasi bona gratia. & d hoc satis s. ea. cõpil. de reliq. & vene. san. c. vni.

b Solemnizare.] id est, solenniter benedicere. de hac benedictione habetur 30. q. 5. c. 1. & 4. cap. seqq. 23. dist. cap. vlti. de spon. consultationi. de secundis nup. cap. 1. & 3.

Glos. seq. quærit & soluit. contra solutionem obijcit, & respondet.

c Non habita.] sed nũ quid credet religiosus parochiano dicenti se habere talem licentiã? Vr q sic: per id quod not. de pœnit. dist. 6. placuit. quia non est psumẽdus immemor suę salutis. 1. q. 7. sancim'. de homi. significasti 2. Sed s. quia videmus in sacramento ordinis cũ datur à non suo epo, q ibi requiritur plena fides de licentia, & qñq; de causa. de temp. ordi. cap. 5. & 2. lib. 6. cũ similibus. Item ista est quæ iam absolutio facta per parochialẽ presbyterum super qua nõ creditur ei, qui se dicit absolutum. de offi. ord. ex parte. de sent. excõ. sicut. idem si dicatur delegatio. de offi. deleg. cum in iure. Sed posset ad primum rñderi illud speciale: quia sacramentum ordinis non datur pp recipientẽ tantũ, immo propter alios: & ideo dr sacramentum dignitatis. 1. q. 5. §. si ergo. & §. ecce si clericus. & facit quod not. de conuer. serui. c. 1. in glo. 2. sed ista sacramenta recipit quis propter seipsum. Ad secundo allegata rñdetur, q illa vera in foro contentioso: secus in pœnitentiali, vt dixi in prædi. decret. sicut. super 1. glossa.

Parochiano creditur qui se dicit habere licentiam.

Glos. seq. soluit dubium & remittit.

d Parochialis.] per hoc quo ad scholares, mercenarios. & his similes intelligo presbyterũ in cuius parochia inhabitãt. facit quod not. de pœnis dist. 6. placuit. de hoc scripsi de pœnit. & remis. omnis. super verbo, sacerdote. & Host. tractauit in summa. de paro. §. penult. ver. quis intelligatur parochianus. & de pœni. & remissio. §. cui confitendum. ad finem.

Glos. seq. soluit tria dubia. & tertio tamen aliud consuluit.

e Presbyteri.] puto licentiam parochialis sufficere, qui adhuc presbyter non est: puta quia est infra annum: vel dispensatum est cum ipso sm formam decre. cum ex eo. de elect. lib. 6. vel est parochialis collegiata. eod. tit. statutum. facit de elect. suffraganeis. de transla. c. 1. & quod ibi not. Vr etiam sufficere licentia vicarij gerentis curã per modum prædi. decre. cum ex eo. facit j. de pœnis. cupientes. Puto etiã post factũ à pœnis excusari illum qui hoc fecit de auctoritate diœcesani. facit de pœnit. & remis. c. 2. in fi. lib. 6. nam diœcesis est parochia epi. de dona. Apostolicæ. in princi. & eps presbyter. 95 dist. olim. de pecu. cleri. c. 2. & facit qđ scripsi de pœnit. & remis. omnis. super verbo, proprio. & hoc eo fortius quando vacat parochialis ecclesia: sed quando non vacat ante factum, consulas abstineri: & ex licentia epi vel archipresbyteri Ciuitanensis hoc non fieri: licet ab illis recipi possint: vt scripsi de offic. archipresbyteri. c. 3. & est simile de iureiu. verum. & quod dixi de Iudæis, significauit. de re iudic. inter. super 3. glossa.

Curatus nõdũ presbyter suis parochianis potest dare licentiam alibi sacramenta recipiendi.

Diœcesis est parochia epi.

Glos. seq. quærit, consulit, & soluit. in fin. soluit aliam quæstionem.

f Speciali.] hic etiam est dubium, an hæc specialitas respiciat solum expressionẽ sacramentorũ: an etiam requirat expressionẽ personarũ, quod est dicere, an sit satis q presbyter licẽtiet religiosũ, vt parochianos suos possit iniungere*, & eis Eucharistiam præbere: an requirantur parochianorũ expressio, quibus hæc sunt præbenda. Itẽ an sufficiat generalis licentia data parochiano, q possit illa recipere à quo vult religioso: an vero tali religioso vel parochiano de tali religioso specialis licẽtia requiratur. Vt bene satisfiat huic litteræ, consulo q de personis & de cõferente & recipiẽte, & de sacramentis fiat specificatio. ad hoc de sen. excom. cõstitutionem. lib. 6. de do. & contu. c. 2. cui concor. s. ea. compil. de vita & hone. cleri. c. 1. j. de sent. excõ grauis. in fi. Crederẽ tñ q ex quo de sacramento sit specificatio. licet non exprimatur nomen parochiani, cũ datur licentia religioso: vel nomen religiosi, cum datur licentia parochiano: euitetur pœna. facit de temp. ordi. c. 2. & de offi. vicarij. c. vlt. lib. 6. Et not. q hic de pœnitentia non dr, quæ etiam de licentia sacerdotis proprij recipi non possit à presbytero non habente curã. de hoc de pœnit. & remis. omnis. & tũ dato q reciperetur, non est locus huic pœnæ: sicut etiam non habet locum pœna in sacramẽto baptismi, cum illud hic non exprimatur. Ioan. And.

* Forte iste legendũ, iniungere.

Glossa seq. exponit. ad quæstionem alleg. & contrarium soluit.

g A canone.] quocuoque: etiam à quo eps vel sacerdos posset absoluere. de sent. excõ. nuper. & vr idem de sñia hominis, d qua forte ideo nõ expressit: quia ab illa absoluit q excõicauit, vel eius superior. de offi. ordi. pastoralis. sed cõtrũ puto, vt in casu illo nõ expresso non sit locus pœnæ. de elect. statutum. cum cõcor. lib. 6. & ad hoc. j. eo. tit. ibi, à sententijs per statuta, & cætera.

An à sententia canonis quis absoluere possit præter episcopum, vide de Abbaté in cap. at si clerici. § de adulterijs. de iudicijs vbi latius.

vide concilium Lateranẽ. sub Leone x. sessio. 11. in decreto incip. Supernæ maiestatis præsidio.

[illegible]

h Expressis.] de sent. excom. monachi. & cum illorum.

i Cõcessis.] habẽt multi religiosi priuilegiũ ab Apostolica sede super absolutionibus diuersorum casuum.

k Sententijs.] puto q omnem sententiam includat excommunicationis, suspensionis, vel interdicti: cuius necessaria sit absolutio.

l Prouincialia aut synodalia.] de vtrisque de accusatio. sicut olim. cum concor.

m Vtamur.] concor. de hæreti. accusatus. §. ille quoque. lib. 6. j. de pœni. & remis. c. 2. & vide quod ibi dicam.

n Quemquam.] etiam religiosum vel consocium: nihil enim excipit qui dicit, quodcunque. de maio. & obe. solitæ. in fine.

Quodcunque dicens nihil excipit.

o Incurrant.] quid de recipiẽtibus absolutiones vel sacramenta prædicta: an ex tali participatione sint damnati? vide quod dixi de senten. excom. contingit. cap. 1.

p Absoluendi.] nisi in mortis articulo. s. ea. compi. de hæret. cap. 1. & 2. de pœnit. cap. 1.

q Nuntiari.] sic s. ea. compil. de censi. c. fi. j. tit. 2. c. 1. in fine.

r Suffragante.] quin scilicet pœnam incurrant & denuntientur, vt dictum est. priuilegia enim super his concessa tollere nõ intendit: vt s. patet. concor. quod dixi s. ea. compil. de deci. c. 1. in fine.

Vide Felinum in c. non potest in 2 col. extra de re iudi.

Glos. seq. inducit duas auctoritates, & litteram exponit.

s Detrahant.] 6. q. 1. deteriores. dicit Hieronymus ad Rusticũ: Non est humilitatis meæ atque mensuræ de ministris ecclesiarum sinistrum quippiã dicere: habeant illi ordinẽ suũ & gradũ. 16. q. 1. si clericatus. Tullius in inuectiua cõ Sallustium, in fine. Sæpe vidi grauius offendere animos auditorũ eos qui aliena vitia aperte dixerunt, quàm eos qui cõmiserunt. Intelligo autẽ hanc litterã cum nominatim detrahunt, vel per circumlocutionem, quæ vicem habeat proprij nominis: aliàs in genere bene liceret prædicatori tangere vitia prælatorũ. vnde Dominus dixit: super cathedram Moysi sederunt scribæ, &c. Matthæi 23. 1. q. 1. omnia. licet ergo in genere quod non in specie. de offi. ordi. si sacerdos. caueant tamen vt etiã in generali locutione linguam refrænet: quia qui inconsiderate loquitur, sentiet mala. 5. q. 5. §. sed aliud. 44. distin. sit rector.

t Accessu.] facit de paro. cap. 2.

u Indiscretas.] scilicet nõ cõcessas. de his j. de pœn. & remis. c. 2.

x Matricibus.] cathedralibus, vel alijs de verb. signifi. venerabili. de præscrip. cap. 1. & c. ex transmissa. de transac. præterea 2. j. de sent. excom. cap 1.

y In aliorum.] scilicet quibus debentur, vel quibus legare volebant. posset etiam intelligi de episcopis, quibus competit dispositio male ablatorum incertorum, de quibus præmisi: & tunc faceret pro Hostien. in his quæ scripsi post eum, de Iudæis. cum sit. de vsu. cum tu. aliàs videretur facere contra per Archid. in eo quod legitur & not. de testa. c. 2. lib. 6.

z Sedis Apostolicæ.] hos collegit Gofr. in repertorio. d pœ. & remis.

a Ordinarijs.] de hoc not. de pœnit. & remis. si eps. lib. 6. & per

Hostien. in summa. de poenit. §. cui confitendum. in fi. a. colum.

a ¶ *Absoluere.*] a peccato vel culpa. de absolutione enim ab excommunicatione dixi in prima parte.

b ¶ *Præsertim.*] hic duplex punctuatio.

c ¶ *Delegatis à nobis.*] facit de immu. eccl. cap. quoniam. lib. 6.

d ¶ *Ad loca plura.*] de rescrip. c. finali.

e ¶ *Remota.*] licet enim in hoc sit prouisum per decre. nonnulli. de rescrip. & eo. tit. statuimus. lib. 6. tñ q̃sique dantur eis conseruatores, quibus datur potestas trahẽdi vltra duas dietas, non obstantibus, &c.

f ¶ *Vel aliquod.*] Nota quod æqualis est poena pro vno actu prohibito, & pro pluribus sic j. tit. 1. cap. 1. §. ciuitas. & facit ad not. 6. q. 1. imitare. & ad id quod scripsi in quæstione Gualteri.

g ¶ *Grauibus.*] decret. non solum. in fi. de reg. lib. 6. dicit, pro grauioribus.

† Alias. § cilicetur.

h ¶ *Super quibus.*] poenis.

i ¶ *Necessitate.*] puta infirmitate, senectute, vel his similibus.

k ¶ *Peruenerint.*] ergo vbi nil peruenit, non est locus huic poenæ.

l ¶ *Ecclesiasticis.*] laicis ergo non prouidet.

m ¶ *Plenariam.*] concor. j. ea. compil. de hæret. c. 2. ver. à qua. intelligo antẽ quod fiat plenaria, quando præceptum ad illam sufficit: vt probat præcedens littera.

† In antiquioribus codicibus etiam impressis constanter legitur ita: non obstãtibus in præmissis, statutis, &c.

n ¶ *Requisiti.*] facit j. ea. compil. de deci. c. 1. & dic, requisiti ab his quorum interest, vt ibi.

absoluere[a]: Aut personas ecclesiasticas præsertim [b] coram iudicibus delegatis [c] à nobis, suã cõtra eos iustitiã prosequẽtes vexare indebite, aut ad loca [d] plura, & præsertim multũ remota [e] cõuenire præsumãt. Si qui vero præmissa, vel aliquod [f] de præmissis attentare præsumpserint, per duos menses subiaceant poenis illis, quæ secundũ eorum regulam, vel statuta pro grauibus [g] criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi: Super [h] quibus absque manifesta necessitate [i] cum eis non valeãt dispensari. Cæterum prælati eorum, nisi de his quæ occasione præmissorum † excessuũ, ad eos quoquo modo peruenerint [k], ecclesijs aut personis ecclesiasticis [l] damnificatis, vel læsis satisfactionẽ plenariã [m] exhibuerunt infra mẽsem, postquã super hoc fuerint requisiti [n], suspensionis [o] sententiã vsq; ad satisfactionẽ debitã eo ipso incurrant, nõ obstãtibus † præmissis statutis, aut quibuslibet priuilegijs cuiuscunq; tenoris existãt.

¶ *Ponit moderationem circa duos primos casus. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Sane religiosis illis, quibus est ab Apostolica [p] sede cõcessum, vt familiarib[us] suis domesticis [q] aut pauperibus in hospitalibus suis degẽtibus, sacramenta possint ecclesiastica ministrare [r], nullum ex præmissis volumus quoad hoc præiudiciũ generari.

¶ Idem in eodem.

¶ *Archiepiscopi per loca exẽpta prouinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & dioecesani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrant, & faciũt celebrari: per hoc tamẽ exẽptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudicium. Ioan. And.*

CAP. II.

ARchiepiscopo [s] † per quęuis loca exempta [t] suæ prouinciæ facienti transitũ, aut ad ea forsitan declinanti [u], vt crucem [x] ante se libere portari faciat, benedicat [y] populo, diuina officia priuatim vel publice ibidẽ audiat, & ea etiã in pontificalibus [z] celebret, & faciat in sua præsentia sine [a] pontificalibus celebrari [b] (quouis priuilegio cõtrario nõ obstante) sacro approbante concilio, præsentis cõstitutionis serie duximus cõcedendũ. ¶ Simili modo concedimus epõ, vt in locis eisdẽ [c] suę dioecesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiã [d] celebrare, & in sua pręsen

o ¶ *Suspensionis.*] declarari debuisset an ab officio, an ab administratione: puto tñ quod de suspensione ab officio loquatur: & an includat suspensionem beneficij, dicam j. de poen. cupientes.

p ¶ *Apostolica.*] generale priuilegiũ circa hoc, scilicet totũ orbem respiciẽs solus Papa cõcedit: speciale tñ quo ad suã dioecesim concederet eps ex causa. quod dic vt de relig. do. constitutus. de reg. iur. cum inter. Simile quod dixi de altari viatico. de priuile. in his.

q ¶ *Domesticis.*] de verb. sig. cap. vlt. lib. 6.

r ¶ *Ministrare.*] concor. j. ea. compi. de relig. do. quia contingit. in fi. per quam quod hic de priuilegio dr̃, vr etiam ex consuetudine posse competere; nisi dicas quod illa decret. non dicit valere consuetudinem, quod religiosi talia ministrent: sed dicit valere cõsuetudinẽ, quod sacerdotes hospitaliũ vel sacerdotes parochiales pauperib[us] & familiæ illa ministrent. posset ergo priuilegium hoc casu, quod non potest consuetudo: facit de poenit. & remis. si eps. in fi. lib. 6.

A ¶ *Rchiepiscopo.*] Tria sunt dicta, quæ patent in rubro. secundum: ibi, *Simili modo.* tertium: ibi, *Sic tamen.* ¶ Præsupponendum est, quod archiepiscopus non potest ante se crucem facere portari, nisi in sua prouincia. Item quod licet loca exempta non sint de sua dioecesi, sunt tamen in sua dioecesi.

CASVS. Archiepiscopus Bituricensis faciens transitum per prouinciam Lemouicorum, certum est quod potest facere portari crucẽ ante se in sua particulari dioecesi: Sed quid si intret locum exemptum? quæritur vtrum possit facere portari crucem? Dicit quod sic: & etiam celebrare Missam in pontificalibus. Item potest dicere benedictionem solemnem: non tñ per hoc fit præiudicium illis locis exemptis, quod possit dicere illa loca sibi subiecta. Not. quod archieps transiens vel declinãs ad locũ exemptũ suæ prouinciæ, potest ibidem benedicere populum etiam solemniter per illa verba: Sit nomen dñi benedictũ. Et idem in epõ quo ad loca exempta suæ dioecesis: vt glo. in verbo, benedicat. Et not. ex textu quinque, quæ potest facere archiepiscopus in locis exemptis suæ prouinciæ: & episcopus in eisdem locis suæ dioecesis, præter crucis delationem, quæ non competit episcopo, sed archiepiscopo.

¶ *Glossa prima summat & diuidit.*

s ¶ *Archiepiscopo.*] Archiepiscopi per loca exempta prouinciæ suę faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & dioecesani ibi benedicunt: audiunt diuina: & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis vel priuilegiatis in alijs nullum fit præiudiciũ. Secunda: ibi, *Simili.* Tertia: ibi, *Sic tamen.*

t ¶ *Exempta.*] hoc decernitur per ea quæ habentur eod. tit. si Papa. lib. 6.

u ¶ *Declinanti.*] de præscrip. cum ex officij. Et hic iunge litterã, sacro approbante concilio præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Ioan. And.

x ¶ *Vt crucem.*] de hac eod. tit. antiqua. & vt ...

...lin. pen. cap. 1.

y ¶ *Benedicat.*] solemniter per illa verba: Sit nomen Domini benedictũ. & vide quod not. de consecra. dist. 1. cum ad celebrandas. 26. q. 6. ministrare. 95. dist. ecce. & quod not. de priuile. abbates. lib. 6.

Benedictio solemnis per quæ verba fiat.

† Vide notata per doctores in 1. vt lite pendente. & in cap. antiqua. de priuileg.

z ¶ *Pontificalibus.*] intelligo etiam cum pallio, quod est pontificale archiepiscopi: diebus tamen permissis, qui not. de vsu pal. ad honorem. & infra ecclesiam. eod. tit. cap. 1.

a ¶ *Sine pontificalibus.*] ergo eps non posset ibi facere in põtificalibus celebrari: quod intellige, nisi esset dioecesanus, cui hoc competit suo iure, vt j. dicam. facit pro Innoc. hæc littera.

b ¶ *Celebrari.*] ponit hic duo vt diuersa: vnde aliud est celebrare: aliud quasi auctorizãdo sibi facere celebrari: aliud simpliciter audire. In primo & secundo casu excõicatus irregularitatem incurrit. & sic loquitur de cleri. excom. illud. in fi. In tertio non. de hoc scripsi de exces. præla. c. finali.

c ¶ *Eisdem*] scilicet exemptis, vel circa hoc priuilegiatis.

¶ *Glossa sequens ponit dictum Inno. & contrarium Hostien. pro vtroque alleg. & illa distinguendo concordat.*

d ¶ *Etiam celebrare.*] in pontificalibus. Per illud quod dicit, simili modo. scias quod not. Inno. de vsu. pal. c. fin. quod epi in dioecesibus alienis, etiam si de licentia dioecesanorum celebrent, non vtuntur pontificalibus, nisi super hoc sint priuilegiati. allegat de renun. ad supplicationẽ. Sed Host. ibi dicit, quod etiam in põtificalibus, & sine licentia poterunt celebrare, sicut seruat generalis consuetudo, & etiam prædicare, nisi specialiter prohibeantur, remittens ad not. extra de hæret. cum ex iniuncto. Ista littera vr̃ facere pro Host. inquantum in locis exemptis his vtitur. In cõtrarium facit pro Inno. inquantum littera dicit, quod archieps sibi celebrare facit sine pontificalibus, fortiter facit. Item quia hic dicit littera vsum pontificaliũ competere archiepõ intra prouinciam: epõ intra dioecesim, facit eo. tit. abbates. & c. vt Apostolicæ. lib. 6. Posset dici dictum Hostiẽ. procedere quando pontificalibus vtitur sine [1] iurisdictionis exercitio: vt Missam celebrando, & prædicando. facit eod. tit. cap. vlt. lib. 6. & quod not. 6. q. 3. c. 1. Sed obstat j. proxi. respon. vt prædixi. Dici posset quod archiepiscopus non committit epõ vsum pontificalium extra suam dioecesim: sed suo iure eps celebrans vtitur illo: quod (vt dixi) approbat consuetudo. Sed si iurisdictione vel officio vti vellent: puta ordinando, degradando, schismando, vel similia faciendo: tunc sine licentia epi id non poterunt. 9. q. 3. per totum. si tñ circa illorum exercitium habent licentiam epi: puto quod vti poterunt pontificalibus. & in hoc differunt põtificalia à pallio, quo non vteretur archieps in aliena prouincia: etiam de licentia illius ad quem spectat, nisi super hoc esset priuilegiatus. de vsu pal. ex tuarum. strictior est enim vsus pallij, quàm pontificalium: vt ibi patet. & eod. tit. ad honorem. & c. 1. & 2.

Episcopi in dioecesibus alienis celebrantes, an possint vti pontificalibus.

1 Glo. placet Card. & eam extollit, vt sing. Barb. in c. excõmunicatus de offic. leg. Font.

Pallio archiepiscopus vti nõ potest in aliena prouincia.

a ¶ Facere

a ¶ *Facere celebrari.*] sine pontificalibus, vt supra.
b ¶ *Iurisdictionem.*] facit 18. q. 2. luminoso. de offic. ordi. cum episcopus. lib. 6.
c ¶ *Generetur.*] concor. 3. ea. compil. de so. compet. qualuis in fine.
d ¶ *Acquiratur.*] concor. 3. eo. tit. quia intentionis.

DE POENIS.

¶ *Visum est simpliciter & diuisim de pœnis: verum quia non est nouum, vt aliquibus specialiter enumeratis subijciatur verbum generale. Vel sic, Visum est de pœnis in specie, nunc videndum est in genere.*

tia facere[a] celebrari. Sic tamẽ quòd prætextu concessionis huiusmodi, in locis ipsis exemptis vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliam iurisdictionem[b] idẽ archiepiscopus vel eps exerceat †, nec personis exemptis vel priuilegiatis molestiam inferat † vel grauamen, nullumque † exemptioni vel priuilegijs eorundem aliud præiudicium generetur[c], nec ipsis archiepiscopo vel epo ius aliud quomodolibet acquiratur[d].

TITVLVS VIII.

De pœnis.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Percutiens episcopum, capiens, & banniens, vel hoc mandans vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensator cũ suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis varijs per conciliũ puniuntur. Ioan. And.*

S I quis suadente.] CASVS. Aliquis fuit ita temerarius, quod iniuriose, id est non iure, vel animo iniuriandi manus iniecit in epm: vel ipsum inuitum detinuit in carcere: vel illũ tanquam bannitum expulit à terra: vel si non fecit, tñ id mandauit fieri, vel fuit factum sine mandato eius: & postea ratum habuit: vel etiã fuit particeps, & præbuit auxilium: Quæritur, quas pœnas talis incurrit? Dicit Clemens, quod ipso facto, id est eo ipso, & ita cito quod fecit illud factum, ipse incurrit sententiam excõicationis: etiam in casibus in quibus olim nõ incurrebat excõicationem: etiam in casibus de quibus in littera. Itẽ si talis talia faciens obtinebat res ab ecclesia ad locationem vel in emphyteusim, perdit illas ipso facto: & filij eius sunt inhabiles ad obtinendũ beneficia in illa diœcesi. Item terra illius delinquentis, si non contineat vltra vnam diœcesim, est supposita interdicto ecclesiastico: Si vero contineat vltra vnã diœcesim: tunc terra principalis domicilij vel ciuitas est supposita interdicto. Item consiliarij illius sunt excõicati ipso facto. Postea remouet vnum dubium, quod non est mirandum si pro isto delicto imposuerit tantas pœnas: quia illud delictũ adhuc requirit maiores. Nota primo, quod Christus dictus est primo pontifex, quasi pontẽ faciens, quo imus ad regnũ cœleste: postea fuit appellatus Papa vicarius Christi: postea epi qui faciunt nobis pontem dando indulgentias peccatorũ. Not. quod si Papa scribat epo, dicit: dilecto fratri, si alter scriberet, litteræ essẽt surrepetitiæ. Si vero scribat laicis vel abbatibus: dicit, dilecto filio. Not. ex principio tex. quod inijciens manus violentas in epm dr sacrilegus: quia violat rẽ sacrã. Idẽ de sacerdotibus. l. si quis. C. de episco. & cler. Not. quod talis inijciens manus in epm vel præbens auxilium ad illud faciendũ, incurrit sententiam excõicationis ipso facto: à qua non potest absolui nisi à Papa, præterquam in mortis articulo: tñ recepta sanitate tenetur adire Papam super satisfactione: aliàs incideret in eandem excõicationem. Not. quod talis violator perdit ipso iure emphyteusim, & locationes, quas habet ab ecclesia ipsius epi. Nota casum in quo filius punitur pro delicto patris. & sic aliquis est habilis ad obtinenda beneficia in vno loco & non in alio. Not. quod terra illius violatoris supponitur interdicto. cuius interdicti effectus est iste, quod ibi sacramenta non ministrentur: exceptis necessarijs, scilicet sacramento baptismi, & pœnitentiæ siue confessionis. Nota quod diuersa sunt genera sacrilegiorum: quod innuit littera ibi, in hoc sacrilegij genus. & sic præsupponit quod sit & aliud genus. de hoc in gl. sunt enim. Nota quod anathema dicitur mucro. Et quid dicatur anathema, notatur de iudi. cum non ab homine. Zabarella.

¶ *Prima glossa simul summat & diuidit.*

a ¶ *Si quis suadente.*] percutiẽs epm, capiẽs, banniens, vel hoc mãdãs, vel ratificãs, socius, cõsiliarius, fautor, & defensator cũ suis posteris, ciuitas in hoc delinquẽs, & eius officiales pœnis varijs per cõciliũ puniũtur. Scdo: ibi, *Nec super hoc.* excusat rigorẽ dicẽs, quod grauiores pœnæ deberẽt imponi. Tertio: ibi, *Sane.* repetit ius antiquũ de absolutione in mortis articulo, qui sanati reincidũt, si nõ satisfaciãt.

f ¶ *Diabolo.*] concor. 17. q. 4. si quis suadente diabolo. & facit ad casum ea. q. si quis deinceps. 2. q. 2. in primis. versi. de persona Ianuarij. C. de epis. & cler. si quis in hoc.

g ¶ *In hoc.*] sunt enim diuersa genera sacrilegiorum. de quibus 17. q. 4. §. sacrilegium. & c. seq. & de hoc & de ipsius varijs pœnis not. ead. q. sacrilegium.

¶ *Glossa sequens soluit duo dubia.*

h ¶ *Quemuis pontificem.*] illos ergo qui renuntiauerunt loco nõ ordini vr includere. de or. ab epo. c. 1. sed tunc nõ erit locus pœnæ, de qua j. ver. à feudis. & ver. ipsius filij. electos vero nondum consecratos, qui pontifices, id est, epi non sunt, nõ videtur includere.

CAP. I.

S I quis † suadente[e] diabolo[f] in hoc[g] sacrilegij genus prorupeṙit, quòd quẽuis[h] pontificẽ iniuriose vel temere[i] percusserit, aut ceperit, seu bãniuerit[k], vel hæc mandauerit[l] fieri, aut facta ab alijs rata[m] habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut fauorem, seu scienter[n] defensauerit[o] eundem: in illis

i ¶ *Vel temere.*] ille igitur qui percuteret se defendendo, non ligabitur his pœnis. facit eo. tit. in quibusdam. & quod ibi not. & eod. tit. felicis. in princi. lib. 6.

k ¶ *Banniuerit.*] concor. de iniurijs, olim. Et not. quod plus habet decre. felicis. eo. tit. lib. 6. quàm ista. in eo quod punit hostiliter insequentem, ista sola percutientem, capientẽ, vel bannientem: habet tñ plus ista in eo quòd punit bannientem, quod illa non facit.

† De intellectu huius Clemẽ. uide solẽnem Lupũ in trac. de libertate Ecclesiastica, par. 2. q. 2.

¶ *Glossa seq. notat speciale, quod impugnat, quia durum.*

l ¶ *Mandauerit.*] Nota casum quo punitur solum mandatum: & est maleficium perfectum. concor. de homi. pro humani. ad fi. lib. 6. & vt ibi not. pœnitentia & reuocatio hoc casu non prodest. Sed quia hoc durũ vr, quẽ ex solo mãdato maleficio nõ secuto, tot pœnis inuolui: & quia regulariter verba cũ effectu recipiuntur. de cle. nõ residen. relatũ. cũ concord. ideo põt exponi: vel hæc, scilicet percussiones, captiones, vel bãna iam facta. facit eo. tit. felicis. in princ. de sen. excõ. quicunque lib. 6.

Mandatũ solũ quandoque punitur.

m ¶ *Rata habuerit.*] oportet ergo quod hæc facta fuerint ipsius cõtẽplatione. aliàs ratũ habere non posset. de reg. iur. ratũ quis. lib. 6. & eod. lib. de sent. excõ. cum quis. & not. eo. tit. felicis. in prin. lib. 6.

n ¶ *Scienter.*] qui hoc allegat, hoc probet. quod dic vt de reg. iur. præsumitur. lib. 6.

¶ *Glos. seq. quatuor prosequitur, quæ ponit littera, & primo de socio secundum derivationes, deinde secundum iuristas ponit sex societates. De secunda scilicet criminis, ponit triplicem modum: & secundum primum dicit hoc intelligi: scilicet de cooperante. De cõsiliario dat quatuor remissiones. De fauente dat triplicem modũ: & de secundo remittit. De defensore ponderat litteram distinguendo duplicem defensionem in facto & post: & in secunda distinguit tres species: & de tertia remittit.*

o ¶ *Defensauerit.*] quia littera ista de his quatuor tractat, scilicet de socio, consiliario, fauorẽ dante, & defensante: de singulis videamus. Circa primũ sciendũ est, quod socij[r] proprie dicuntur secundum deriuatores propter periculi vel operis societatẽ: & dr socius à sequor sequeris: vnde dicunt quod socius proprie in periculo, collega in officio, comes in itinere, consors in præmio, sodalis in mẽsa vel in sede. Sed nos iuristæ dicimus sociũ in crimine. 22. q. 4. si ad peccatũ. 26. q. 2. illud. in fi. In ecclesia. de offi. deleg. cũ R. de sen. excõ. ex tenore. In ordine. de cõsessis. c. 1. in fi. In via. de vo. c. 2. In cõiugio. 27. q. 2. cũ societas. In lucro. de spõ. c. 2. de sepul. c. 1. De socio criminis, de quo ad propositũ: & quẽ quandoque vocamus cõsortẽ. de hæret. cũ secundum. lib. 6. Dicit canõ, quẽ malis tripliciter sociari: cõmittẽdo, fauẽdo, nõ corripiẽdo. 23. q. 4. ita plane. & ideo nõ caret scrupulo societatis occultæ, & c. 86. dist. faciẽtis. 2. q. 7. negligere. de homi. sicut. §. 2. Hic tñ puto stricte sociũ sumi pro agẽte, qui aliquid cooperatur ad actũ percussionis, captionis, vel bãni. Et licet in delinquẽdo sint quandoque plures socij, quorũ nullus est principalior: & tales includũtur sub agẽtibus de quibus præmisit: quandoque tñ vnus est principalis, alter cooperans: & sic sumitur hic socius; quod patet: quia de faciente præmiserat. & est similis distinctio circa vnionẽ. not. ne sede vacan. c. 1. Circa secundum de cõsiliario[s], nõ insisto. sed vide quod not. de reg. iur. nullus. ex cõsilio. lib. 6. ff. de ver. sig. sæpe. in fi. ff. manda. l. 2. in fi. insti. de obli. quæ ex delic. §. ope. Circa tertiũ de fautore, vel fauẽte sciẽdũ est, quod est simplex fauor qui nil adijcit ad peccandũ. de quo eo. tit. felicis. §. illud. lib. 6. & de tali non vr hic intelligendum per id quod dicit in his: vt statim dicam. Itẽ sciendum, quod canon dicit illum impietati fauere, qui obuiare potest, & non obuiat. 23. q. 3. qui potest. 83. dist. error. de sent. excom. quantæ. sed de hoc dic vt ibi. Et quia littera hic dicit, in his, scilicet percussione, captione, vel banno: patet quod fauẽs huic delinquenti post delictum præter defensorẽ de quo sequitur, non incurrit hanc pœnã. In materia hæreticorũ latius recipiuntur fautores[t], de quibus de hæreticis, excõica-

r Vide Alexandrum consil. 40. incip. prospectis. lib. 4.

s De memoria viri pie ne Philippum Decium in c. 1. de offic. deleg.

t De his vide Zymenicum in Directorio inquisitorũ. par. 2. q. 53. & Zanchinũ tract. de hære. c. 3.

K o mus §.

pius.§.credentes.eo.tit.c.1.& c.3 Christianos.lib.6.vt ligetur ibi etiam post delictū, & post sciam fauentes. de quo per Hostiensem in summa. de hæret.§.penul.& dixi in prædi.§.credentes. & facit de hæret. accusatus § penul.lib.6.Circa quartum de defensore, est aduertendum ꝙ littera non repetit in his quod prædixit in tribus proximis casibus: per quod puto ꝙ etiam defensorem post maleficium punire intendit. Est ergo quidam defensor vel auctorizator delicti: & talis grauius punitur, quàm agēs.11.q.3 qui consentit. 24.q.3. qui aliorum. & not.2.q 1.notum. de offic. deleg.c.1. Est alius defensor, qui etiam delictum defendit, puta impediendo ne delinquēs ad man^9 iudicis veniat examinandus, vel puniendus. 27.q.1.si custos facit 21.q.5.per totum.vel ne fiat executio.d offic.deleg.ex literis.& hunc etiā intēdit includere & probat eo.tit.felicis lib.6. post prin.ibi,postea recepta uerit vel defensauerit, &c.Nō tñ puto ꝙ is qui talem defenderet ne læ datur à priuato: nedum tertio: sed illo offenso, puta epō vel eius consanguineis vindicare volentibus, includatur hac pœna: cum illa sit iniuria,ad quam etiam propulsandam à socio quis tenetur.de senten. excom. dilecto. cū suis concord.lib. 6. De illo qui defendit in iudicio patrocinādo.vide quod dixi post Hostiē.de cle. excommu. proposuit. super ver. fautorem.

a ❡ *De prædictis.*] vt in banniente, vel id mandante, vel id ratum habente socio, &c.& hęc littera probat, ꝙ in his casibus, quibus per antiqua iura contrahebatur excommunicatio: non iteratur per hanc constitutionem.

b ❡ *Canones.*] 17.q.4. siquis suadente. de sent. excom.nuper.& c.quicunque.Ioan. And.

c ❡ *Consuetudine*] quę forsan habebat tales capi, vel banniri per reges vel principes. concor. de iudi.clerici.

d ❡ *Pontificem.*] concor. de sent excom.c.2.

e ❡ *Reuertantur*] concor.eod. titu. ad aures. &c.in quibusdam.

f ❡ *Masculinam.*] intelligebatur etiam si non fuisset appositum. eo.tit. vbicunque lib.6.

❡ *Glossa sequens obiectionem soluit, diuersitatem casuum exprimens.*

g ❡ *Generationem secundam*] decret.in quibusdam.eod. tit. punit quartam: sed illa in homicidio vel mutilatione, & quo ad personas ibi expressas: scilicet patronos, aduocatos, vice dominos. feudatarios, & beneficiatos: & priuat quartam generationem, etiam à clericorum collegio.ista latius loquitur quo ad personas: strictius quo ad descendentes: & pœnam inhabilitatis beneficiorum in illis diœcesibus tantum.

† al. super quum

† In articulo mortis nullo est casuum reseruatio. ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitētes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt ita cō cilium Tridentinum sessio.14. cap 7. de casuum reseruatiōe.

† al. ita: Necnō locus, aut loca alia, in quib^9. &c.

† al. ita: & illa etiā vetus, in qua, &c.

† al. condignam.

casibus de prædictis a, in quibus excommunicationem per iam editos canones b non subiret, sit huius nostræ constitutionis auctoritate (non obstante quacunque consuetudine c, quam reputamus approbante sacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, à quo nequeat, nisi per summum † Pontificem d (præterquam in articulo mortis †) absolui. A feudis insuper, locationibus, officijs, & beneficijs spiritualibus siue temporalibus, quæ ab ecclesia, cui sic offensus præest episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandē ecclesiam libere reuertantur e, Ipsius filij per masculinam f descendentes lineam vsque ad generationem g secundam (omni spe dispensationis adempta) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate h & diœcesi, in quibus idem episcopus præsidet, obtinenda i. Terra quoque ipsius (duntamen vltra vnam diœcesim non contineat) vsque ad condignam satisfactionē eiusdem: Necnon † locus aut loca in quibus captus episcopus detinebitur k, quandiu detentio ipsa in eisdem durauerit. ecclesiastico subiaceant interdicto l. Quòd si terra eiusdem duas diœceses vel vltra contineat, diœcesis domicilij principalis ipsius & † illa etiam in qua fuerit delictum commissum, si sua l sit, & duæ aliæ, quæ sub ipso sint eidem loco magis vicinæ m, interdicto subiaceant supradicto. Et quia eo maior erit ipsius confusio, quo sua fuerit culpa patentior: quousque dignam † satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, necnō ciuitatum & diœcesum vicinarū ecclesias, quibuslibet diebus Dominicis & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accēsis n excommunicatus publice nuntietur. Et cum absoluendus fuerit, sufficiēter & idonee caueat quòd inferendæ pœnæ parebit, & auxiliante Domino pænitentiam peraget iniungendam o. Ciuitas autem quæ præmissa, vel eorū aliquod in episcopum suum commiserit, interdicto p donec q satisfecerit, subiaceat memorato. Potestas vero, consiliarij, balliuus r, scabini s, aduocati, consules, rectores, & officiales ipsius, quocūq; nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis sententiæ, á qua (nisi vt præmittitur t) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint subiecti. Quæ † omnia tanto magis u in episcoporum interfectoribus sunt seruanda, quanto in eos sæuerior quàm in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus desęuire x.

❡ *Excusat rigorem dicens quod grauiores pœnæ deberent imponi. Ioan. And.*

❡ Nec super hæc quisquā miretur, quód præmissa perpetrātibus pœnas non inferimus grauiores: licet enim (quod dicere pudet) hæc proh dolor y frequenter occurant: multisque grassantibus z opus esset exemplo a, & ex dignitate offensi b pœnā metiri deceat offendentis: Episcopi enim dicuntur sanctissimi c, Christi legati d existunt, spirituales sunt patres e, nostrique fratres f & coepiscopi g, columnę h comprobantur ecclesię: quare grauē oporteret esse pœnā i culpæ violantis dignitatē tātæ præeminētiæ adæquādā: Volumus tamē ad pręsens in pœnarū exaggeratione tēperare rigorē: ad pœnas alias pcessuri, si proteruitatē k delinquētiū hoc exposcere videam^9.

❡ *Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo: qui sanati reincidunt, si non satisfaciant. Ioan. And.*

❡ Sane si quis in aliquo casuū prædictorum fuerit ab excōicationis sententia in mortis arti-

h ❡ *In ciuitate.*] Not. inhabilitatem beneficij in vno loco, non in alio. concor. de excess. prælat. illud. & facit qd not. de appel. pastoralis. in vlt. glo. & est simile de elect. si cōpromissarius. §. pen. lib. 6.

i ❡ *Obtinenda.*] non priuat obtentis: credo tamen ꝙ alia permutare non posset cum alio beneficio illius diœcesis.

K ❡ *Detinebitur.*] concor. de spon. nō est vobis. & vide qd ibi not.

l ❡ *Si sua sit.*] vide quod not. & dixi de postula. præla c.1.

m ❡ *Vicina.*] concor. de priuil. c. super specula. cum suis concor.

n ❡ *Accensis.*] extinctis, & pedibus conculcatis. 11. q. 3. debent.

o ❡ *Iniungendam.*] concor. eod. titu. felicis. §. cum autem. lib. 6.

p ❡ *Interdicto.*] cōcor. eod. tit. felicis. in fin. de elect. vbi periculum. §. ciuitas. lib. 6.

q ❡ *Donec.*] vide qd supter eodem verbo dixi ā. ea. cōpil. de deci. c. 1.

r ❡ *Balliuus.*] vulgare Prouincialium. de sent. excom. dilecto. lib. 6. in Francia dicuntur præpositi. de verb. signi. ex parte. 1.

Balliuus, quis dicatur, & quid significet.

s ❡ *Scabini.*] vulgare Gallicorum. concor. de ali iu. mu. cao. fac. c. 2. de immu. eccle. c. 1. lib 6.

· al. ita: Quæ etiā tanto magis, &c.

t ❡ *Vt præmittitur.* scilicet per sedē Apostolicā in mortis articulo.

u ❡ *Tanto magis.*] Arguit à minori. de hoc de elect. cū in cunctis.

x ❡ *Desęuire.*] concor. eod. tit. felicis. §. si quis vero. lib. 6.

y ❡ *Proh dolor.*] interiectio dolentis: cum aliquis in dolore loqtur. aliqui dicūt ꝙ sunt duę partes, & duobus accētibus debent legi.

z ❡ *Grassantibus.*] quasi crudeliter gradientib^9. 2. Regum vlti. Cesset interfectio, aliàs indignatio, q̄ grassatur ī populo. ad hoc 23. q. 5. militare. ff. eo. capitaliū. vltra mediū. & §. finali.

a ❡ *Exemplo.*] ff. de pœnis. aut facta. §. finali.

b ❡ *Offensi.*] de sen. excō. cū illorū. & vide qd not de calum. cap. 1. in glossa a. de æta. & qua. cum bonæ. in 1. glos.

c ❡ *Sanctissimi.*] in Authe. de sao. epis. coll. 9.

d ❡ *Legati.*] 2. q. 7. accusatio quoque. in fi. & 25. dist. in nouo.

e ❡ *Patres.*] 2. quæst. 7. qualis.

f ❡ *Fratres.*] de crimi. fal. quàm graui.

g ❡ *Coepiscopi.*] 24. q. 1. quotiens de accus. licet. in fine.

h ❡ *Columna.*] 2. q. 7. accusatio. de accus. qualiter 2.

i ❡ *Pœnam.*] adæquandam culpæ violantis dignitatem tantæ præeminentiæ. quod sequitur.

K ❡ *Proteruitatem.*] vt lite non contesta. quoniam. in fin. de iudi. cum non ab homine.

❡ *Glos. seq. alleg. concor. & similes litteræ ponit glo. Host. & an hec quæstionem soluit; & soluit eius obiectioni respondet.*

a ❡ Quàmcito

Absolutus in infirmitate ab interdicto, qui debet se superiori praesentare. (margin note)

a ¶ *Quamcito commode poterit.*] idem verbum de sent. excom. eos qui. 1. & 2. respon. lib. 6. decret. de cætero. eod. tit. dicit quàmcitius opportunitatẽ habuerit. quod exponit ibi Hostiensis id est, cessante impedimento, & aliquo modico tempore indulto, quo sibi de necessarijs valeat prouidere. allegat ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus. §. fi. per hoc patet q non crederetur circa hoc absoluto: sed iudex habebit hoc arbitrari. facit de electio. quàm sit. in princip. & quod ibi not. & eo. tit. cupientes. §. cæterum. lib. 6 aliàs ipse absolutus ex friuolis excusationibus frigoris & caloris, & his similibus constitutionem eluderet. facit de do. & contu. cum olim. de accu. veniens. Nec obstat q de occulta re & de animæ periculo quæritur, & sic sibi credendum. de homi. significasti 2. de sententia excommunicat. si vero 2. fateor id verum in foro pænitẽtiali. de sponsalibus, tua. & quo ad vinculũ occulte cõtrahendum: vnde ex quo scientiam habet de mora, scire debet se excommunicatum: iudex tamen eum non denuntiabit, nisi prius eo vocato per cõiecturas viderit illum esse morosum, cognitione super hoc summaria præmissa. j. tit. proxim. in fine. & facit ad ea quæ not. ĩ. ead. compil. de hæret. c. 1. ad fin.

† Alibi, mandata (margin note)

b ¶ *Alibi.*] de sent. excom. eos qui. lib. 6.

c ¶ *Excusare.*] simile de loca. cap. 1. in fine. de simo. quoniam. in fin. de pænitẽ. & remis. omnis.

culo absolutus, nisi postquam pristinæ restitutus fuerit sanitati, quàmcito commode poterit [a] conspectui Romani Pontificis se præsentare curauerit, eius mandatum † humiliter recepturus, prout iustitia suadebit: in eandẽ excõicationis sententiam reincidat ipso facto. Quamuis enim super hoc satis plene in iure alibi [b] sit prouisũ: ne tamẽ aliquis in hoc ex ignorantia iuris se satagat excusare [c], hoc expresse præmissis duximus annectendum.

¶ Idem.

¶ *Procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renuntient beneficijs, vel ne citati non vadant ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, si sint prælati, à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi: inferiores vero beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit vel ratificata. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

Multorum [d] ad nos grauis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium [e] viros sæpe ecclesiasticos [f] capere, captosq; [g] donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Apostolicam [h] sedem ab homine [i] vel à iure [k] venire ad ipsam valeant, ausu detinere sacrilego non verentur: citatos eosdem in exitu eorum † districtuum vt plurimũ capientes. ¶ Considerantes igitur quantum ex his tam nostro & Apostolicæ sedis honori [l], quàm personarum ecclesiasticarum quieto & prospero statui, non sine damnanda exempli pernicie derogetur: sacro approbante cõcilio statuimus, vt præter sentẽtiam canonis [m], quam facientes & fieri procurantes præmissas [n] † incurrere dignoscuntur: procurantes ipsi personæ ecclesiasticæ [o] existentes, à perceptione fructuum ecclesiarum suarũ si fuerint prælati [p], triennio sint suspensi [q]. Quòd si inferiores [r] extiterint, eo ipso obtentis [s] beneficijs sint priuati. Illis pœnam incursuris eandem [t], qui ne citati (vt præmittitur) ad sedẽ Apostolicam veniãt, sed vt se sub obtẽtu huiusmodi à veniẽdo excusent, à potestate seculari [u] se capi,

hic duos casus, quibus aliquis ipso facto incurrit sentẽtiam excõicationis. Not. q ad Papam pertinet conseruare personas ecclesiasticas in quieto & prospero statu. & exponit Zenzel. *quieto* ab actibus humanis. ne cleri. vel mona. per totum. *prospero*, quo ad actus spirituales inducendos. 23. q. 8. conuenior. Not. q in pœnis ponendis distinguitur inter maiores & minores, de hoc in glos. similis. & pro hoc de accus. inquisitionis in prin. & c. qualiter 2. §. licet. Zabarella.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

d ¶ *Multorum.*] procurantes capi viros ecclesiasticos. vt renuntient beneficijs, vel vt citati non vadant ad curiam. præter pœnam excommunicationis, quam p canones antiquos incurrunt, si sint prælati à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi: inferiores vero beneficijs sunt priuati. Eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet, etiam si per prælatos recepta fuerit, vel ratificata. Et primo ponit excessum. Secundo: ibi, *Considerantes.* prouidet, statuendo pœnã. Tertio: ibi, *Locorum.* prouidet circa ipsius publicationẽ, & executionẽ.

† Aliàs, istius suorum districtuum, &c. (margin note)

† In aliquibus codicibus etiam impressis constanter legitur, præmissa. (margin note)

e ¶ *Dominium.*] quod quãtoq; etiam habent clerici: quẽ casum etiã vr includere. ne cleri. vel mona. c. vlt. lib. 6.

¶ *Glossa sequens notat à contrario.*

f ¶ *Ecclesiasticos.*] in laicis ergo si caperentur ad impediendam citationem ipsis factam ad curiam, non est locus pœnæ.

¶ *Glossa sequens dubium soluit.*

g ¶ *Captosque.*] hic iunge literam, ausu detinere sacrilego non verentur: & per hanc copulã dico, q procurans capi clericum nõ ad resignationem beneficij vel ad citationem impediendam: licet excommunicationem incurrat, non tñ alias pœnas hic insertas.

h ¶ *Ad Apostolicam sedem.*] si citati essent per alium, non est locus huic pœnæ.

i ¶ *Ab homine.*] de do. & contu. cum dilectus. de accus. veniens.

k ¶ *A iure.*] de elect. c. 1. & c. cupientes. de offic. ordi. quamuis. de appel. c. 1. lib. 6.

l ¶ *Honori.*] quem Papa negligere non debuit. de vsu. pal. nisi. de immu. eccle. quoniam. lib. 6.

m ¶ *Canonis.*] 17. q. 4. si quis suadente. de senten. excom. nuper.

n ¶ *Præmissas.*] captiones scilicet & detẽtiones ob causas pdictas.

o ¶ *Ecclesiasticæ.*] laicos non punit, nec sunt capaces huius pœnæ.

p ¶ *Prælati.*] non curo siue sint ad quorũ collationem spectant beneficia, de quorũ renũtiatione quæritur. vel alij: cũ generaliter loquatur. & fortius hoc quo ad fm casum de impediẽda citatione.

q ¶ *Suspensi.*] vide qđ not. de elect. cũ Vuinon. in glo. not. q in fin.

Glossa sequens alleg. 3. concordan. & ex his infert, & remittit.

r ¶ *Inferiores.*] similis distinctio ĩ. ead. compil. de vi. & hone. cle. quoniam. in princip. & circa fin. de deci. cap. 1. de statu monac. ne in agro. §. si quis. Et sic patet q in pœnis defertur dignitati. de offic. delega. c. 2. lib. 6. de hoc de transactio. cap. vlt. in vlt. glossa. de iureiur. cum quidam.

s ¶ *Obtentis.*] in obtinendis non videtur impedire: econtra ĩ. cap. proximo, ver. ipsius filij.

t ¶ *Eandem.*] suspensionis à perceptione fructuum per triennium, si sint prælati, & priuationis beneficiorum quo ad inferiores.

u ¶ *Seculari.*] non est ergo locus pœnæ, cum per potestatem ecclesiasticam se capi procurant. Et scias q secularis potestas hoc faciens, canonis excommunicationem incurrit, etiam si clerico non intendat iniuriari: manus enim est sæua & iniuriosa sedi Apostolicæ, & ordini clericali. de sent. excom. contingit. Ioan. And.

Multorum.] Casus. Cum haberem titulum canonicum, id est, iustum & æquum in beneficio, fui à possessione expulsus per aduersarium meum: vel aduersarius meus procurauit, vt incarcerarer donec renuntiassem meo iuri in manibus collatoris, vt sibi conferret beneficium: Non est dubium, vel saltẽ nemo debet dubitare, quin capiens & procurans sint ipso facto excõicati. Sed quæro, nonne incurrunt ipsi alias pœnas? Dicit q sic: vnde si sint prælati, sunt suspensi à beneficijs p tres annos: si non sint, tunc ipso facto perdunt omnia sua beneficia: Idẽ de illis qui capiunt citatũ ad curiã Romanã, ne ad diẽ assignationis cõpareat. Idem est de citato, qui procurat capi, ne possit cõparere ad diem suæ assignationis. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo, q constitutio pœnalis de clericis disponens, nõ extenditur ad laicos, licet in eis videatur ratio eadem: tamen constitutio pœnalis disponens contra obtinentes dominium temporale certis casibus, extenditur etiam ad personas ecclesiasticas dominium temporale obtinentes, vt dicit glossa in verbo, dominium. iuncto text. in verbo, ecclesiasticos.

Nota quòd quamuis lex vel canon imponat priuationem omnium beneficiorum obtentorum: non tamen propter hoc videtur inhabilitare ad obtinenda: vt glo. in verbo, obtentis. Idem est in casu conuerso: inhabilitatus enim circa obtinenda nõ censetur priuatus obtentis, vt in clemen. si quia suadente. ĩ. eo. tit. iuncta glos. in verb. obtinenda. Nota q secularis capiens clericum, licet nõ animo iniuriandi seu iniuriam faciendi, ne citatus vadat ad curiã Romanam, incidit in excommunicationem: quia manus sua sæua & iniuriosa est sedi Apostolicæ, & toti ordini clericali, vt in glos. in verbo, seculari. Not. q procurans suam captionem ne citatus ipse vadat ad curiam Romanam, incidit non solum in pœnam hic contentam: sed cum de hoc constiterit ꝯ ipsum procedetur tanquam contumacem, vt in glo. in verbo, procurauit. Nota q resignatio beneficiorum facta per intrusum in carcerem, ad istum effectum resignationis consequendæ, est ipso iure nulla, etiam quo ad ipsum resignantem: quamquam à resignantium ipsorum prælatis recepta vel rata habita sit, vt dicit glo. in verb. nullius. Et not.

a ¶ *Procurarint.*]& tales non solũ hanc pœnã iocurrunt:sed etiã, si de hoc constiterit, procedetur ꝯ ipsos vt ꝯ contumaces: vt lit.nõ conte.q̃m.post prin.ĩ.ea.cõpil.de iudi.dudũ.ff.si quis cau. l.a. in fi.cum concor.& huic est simile de offi.delega.pastoralis. in fine.
b ¶ *Modo supradicto.*]scilicet per captionem & detentionem secularium potestatum. & facit quod not. quod metus cau. abbas. & cap.seq.
c. ¶ *Recepta.*] à principio.
d ¶ *Rata habita.*] ex post facto.
¶ *Glos seq. exponit, arguit, quærit, remittit & soluit.*
e ¶ *Nullius omnino.*] ita q̃ nõ valeant etiã quo ad renuntiantem. & facit ad ea quæ notaui & scripsi de renun. q̃ in dubijs. Quid si interuenerit iuramentum? vide quod not.de iureiuran. si vero. & tene quod habes eod.tit.verum.
f ¶ *Constiterit.*] parte vocata. & vide quod not. ĩ. ead. compil. de offic.deleg.c.vnico.
g ¶ *Publicare.*] non requiritur sententia, quã incurrũt ipso facto, sed sufficit publicatio. cõcor.de homi. p humani.in fi.lib.6.ĩ.ead.cõpi.de censi.præsenti.de priuileg.c.1. io princ.

CVpientes.]Tres sunt partes principales. secunda:ibi, *Illos.* tertia: ibi, *Sane.* Imola.

Casvs. Dicitur in c. 1.de excel.præla. in 6. q̃ religiosi Mendicantes non acquirant aliqua loca de nouo, Romano Pontifice inconsulto: nec loca donata à laicis recipiant, nec aliquas domos permutent ipso Romano Pontifice incõsulto,& ignorante: Ponamus q̃ quidam religiosi fecerunt totum ꝯtrium, quia acquisiuerunt res hæreditarias, domos suas permutauerunt, & hoc cõ cilio Romani pontificis; quæritur quam pœnam tales iocurruot? Dicit Clemens q̃ vltra pœnas contentas in cap. illo primo de excel.prælat.in 6.ipsi incurrunt sententiam excõicationis.Item multi erant religiosi, qui in sermonibus suis subtrahebant parochianos à solutione decimarum. Item in confessionibus dicebant populo, ne decimas soluerent suæ ecclesiæ parochiali: & q̃ non soluendo non peccabant. Dicit Clemens Pontifex Romanus, q̃ tales ipso facto sunt excõicati, immo mandat ipse Pontifex Romanus q̃ ipsi religiosi commoneant populum, vt soluant decimas locis quibus debentur, & ꝯfacientes vltra pœnam illius capituli incurrunt sententiam excõicationis. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia,& primo q̃ constitutio disponens ꝯ mendicantes, non includit alios religiosos nõ mendicãtes: secus si constitutio disponat ꝯ religiosos in genere: tunc enim cõprehendũtur Mendicãtes & nõ Mendicantes, vt dicit gl. in verbo religiosus: Not.diuisionẽ glo.& summariũ, & ꝑm illã lege text.& facilem reperies. Not. q̃ virtutibus præmia tribuẽda sunt.de hoc in glo. 1.& pro hoc 11.q. 3.ecclesiasticis. vnde in psalm. Beati qui faciũt iustitiã in omni tẽpore. Not. q̃ qui nõ possunt per præmia induci ad obseruantiã iuris, debent per pœnas coerceri. pro hoc quia quos Dei timor, & c de elect.cum in cunctis.§.clerici.& de hoc in glo.4. Zabarel.
¶ *Prima glossa dicit quod faciat.*

(vt iuterdum contigisse audiuimus procurarint a. Sane resignationes beneficiorum modo b supradicto extortas (licet à resignantium ipsorum prælatis receptæ c, aut ratæ d habitæ fuerint) nullius e omnino decernimus † esse firmitatis: Locorum ordinarijs iniungentes, vt postquam eis coustiterit f aliquos sibi subiectos pœnam & sententiã iucurrisse præmissas, ipsas publicare g non differant, executioniq; debitæ (prout ad eos pertiuuerit) demandare.

¶ Idem.

¶ *Excommunicat religiosos Mendicantes transgressores constitutionis Bonifacij de excessibus prælat.c. vnico. lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum, quarũ solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasterijs vel ecclesijs competat percipere decimas. Ioan. And.*

CAP. III.

CVpientes h eos, quos ad obseruantiam iurium virtutum i præmia non iuducunt, tam adiectarum exaggeratione k pœnarum, quàm addijciẽdarum de nouo formidine l à temerarijs ausibus refrenare, transgressores cõstitutionis m, quæ religiosis mẽdicautibus n domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucusqne mutare, vel ea transferre in alios cuiuscuis alienationis titulo interdicit: Illos † etiã religiosos o, qui aliqua vt audientes à decimarum ecclesijs debitarum solutioue retrahant, in sermonibus suis vel alibi proferre præsumunt: excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto. ¶ Et quia nisi fiat quod bonum est, à malo abstinere nõ sufficit p: religiosis omnibus iniungimus sub obtestatione diuini iudicij, & intermination e maledictiouis æteruæ, vt quotiens populo q prædicabũt in prima r Dominica, quarta, & vltima Quadragesimæ, & in festis ascensionis Dominicæ, Pentecostes s, natiuitatis beati Ioannis Baptistæ, assumptionis, & natiuitatis beatissimæ virginis Mariæ matris Dei, audientes expresse t studeant informare, si ab ecclesiarum rectoribus vel vicarijs, aut loca tenentibus eorundem requisiti u fuerint: Necnon & his, quorum confessiones audient, conscientiam facere, quòd decimas soluere non omittant. Quòd si forte in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum grauiter arguantur x. Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, vt contra taliter omittentes statuta pœnalia faciant y: secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quòd pœna eorum sit cæteris in exemplũ: Constitutioue bonæ memoriæ Gregorij z Papæ decimi † prædecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duratura. Qui vero scienter postposuerint confitentibus conscientiã facere de soluendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis

h ¶ *Cupientes.*] Excõicat religiosos Mendicantes transgressores constitutionis Bonifacij de excessibus prælat.c. vno lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum: quarum solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: nisi sint tales, quorũ monasterijs vel ecclesijs competat percipere decimas. Vltimo ibi, *Sane.* excommunicat violatores decret. 1. de sepult.lib.6.& absolutiones Papæ reseruat.
i ¶ *Virtutũ præmia.*] facit C.d sta.& ima.l.vl. in princ. ff. de iusti. & iur.leg.1. post princip.
K ¶ *Exaggeratione.*] id est, aggrauatione.
l ¶ *Formidine.*]d elect. cum in cunctis. in fin. cum suis concordan. & de præben.cum qui. 2. respon. lib. 6. [adde not.de offi. ord. irretragabili.in vlt.glo.]
m ¶ *Constitutionis*] Bonifacij de exces. præla. c.vnico.lib. 6.
n ¶ *Mendicantibus.*] q̃ sint hi, habetur de reli.domi.c.vnico.lib.6. sic & alibi differunt mendicantes à non mẽdicãtibus de elect. quorundam.lib. 6. de reg. non solum.& c. constitutionem.de sta.reg. c. vnico.§.sane.eo.lib. & facit quod dicam ĩ. de sent.excom.c.1.
o ¶ *Religiosos*] Mendicantes vel alios. facit ĩ. ver. proxi. seculares ergo clericos vel laicos non arctat hæc pœna. concordantias dabo ĩ. de senten.excom.c.1.
p ¶ *Non sufficit.*] Psal. 33. Benedicam Dominũ.ibi, declina.aliàs diuerte à malo & fac bonũ, inquire pacẽ, &c. & 22.q. 5.de forma.11.q. 3.duo. in fi.d pæn. dis. 2.§.n.ibi.scienti bonũ & nõ facienti illud peccatũ est.quod fuit verbum Iaco.c. 4.in fine.
q ¶ *Populo.*] cum sermocinantur, ad clerum non videntur astringi.

¶ *Glossa sequens quæstionem soluit.*
r ¶ *In prima.*] octo festa enumerat quibus voluit hoc prædicari. fuit autem de arbitrarijs. & facit quod dixi de rescrip. si quando. & sic non cogimur aliter respondere, quare non dixerit de festo natiuitatis Domini & Resurrectionis.
s ¶ *Pentecostes.*] vide quod dixi ĩ.ea.compi.de reliq.& vener. sanctorum.c.vnico.circa finem.
t ¶ *Expresse.*] satis exprimunt, sed parum informant.
u ¶ *Requisiti.*] aliàs non tenentur. de iureiur. breui. de sent. excom.cap.1.cum concor lib.6.
x ¶ *Arguantur.*] hoc spectat ad prælatorum officium. dist. 45. c. 1.& c.cum beatus. in prin.de accus.qualiter 2.ver.licet autem.
y ¶ *Faciant.*] Nota q̃ religiosi correctio primo spectat ad suum prælatum.de hoc de offi.ord.quanto.
z ¶ *Gregorij.*] de deci. c. 1.lib. 6.quæ dirigitur solis Prædicatoribus & Minoribus.& loquitur non solum de decimis, sed de alijs rebus ecclesijs debitis: hic solum de decimis.
¶ *Glos seq primo remittit de varietate pœnarum, de suspensionis pœna prosequitur ponens xxv. suspensionis species cum suis dispositionibus. secundo infert suspensum ab officio non suspensum à beneficio, ponens circa id quinque opiniones, quarum tres vltimas dicit coniungendas.*

a ¶ *Suspensi.*]

† Singularis tex. od hoc quod not. Io. t. not. quia aliàs vt no târ d tmo la in glos. nullus. & Anchar. gesto p. me tum tenẽt ipso iure. c. Abbas. quod met. cau. & dicit hic Imola generaliter oĩus qui sunt cum locis certo nõ valere l. g lo carcerẽ. ff quod met. cau. Pont.

† Vide cõcilium Trident. sessio. 25. de reform. mat. c. 12.

† In transcripto codice legitur nomi. tam constitutio, cũ tum hic fit mentio, q̃ habetur in c. 1. de decimis lib. 6. in omnibus exemplaribus tã manuscriptis quàm etiam impressis, quę videre licuit, tribuitur Gregorio nono.

tandiu maneant ipso facto suspensi[a], donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi[b] commode facultatem habuerint) conscientiā fecerint: Exinde[c] excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædicta negligentia (vt præmittitur) nō purgata. Ad † religiosos tamen monasteriorum vel rectores ecclesiarum decimas percipientium[d] nolumus hoc extendi[e].

Excommunicat violatores decre. 1. de sepul. lib. 6. & absolutiones Papa reseruat. hoc dicit. Ioan. And.

Sane temerarios violatores constitutionis[f] illius, quæ religiosis & clericis secularib⁹ prohibet, ne aliquos ad vouendū, iurādū, vel fide interposita, seu aliàs promittendū inducant, vt sepulturam apud eorum ecclesias eligant, vel iam electam vlterius non immutent: similē[g] sententiam (pœna in dicta cōstitutione cōtenta[h] in suo perdurante robore) incurrere volumus ipso facto: ab alio quàm à sede Apostolica (præterquam in mortis † articulo) nullatenus absoluēdos[i]: nullis priuilegijs, aut statutis cuiuscūq; tenoris existant, super his valituris.

a ¶ *Suspensi.*] Nota nouam speciem suspensionis. Ad cuius euidentiam sciendum varias species pœnarum à iure statutas. de offic. ordi. ad reprimendam. & ibi de his in glos. 2. plenius per Hostien. in summa, de pœnis. §. quot sint species. inter quas est pœna suspensionis, de qua prosequendo sciendum est, q̄ de suspensione multiplici tractant iura: Est enim suspensio à communione fratrum simplex. 18. dist. si quis autem. determinata ad duos menses. ea. dist. c. fi. Quādoque ad fratres non suæ ecclesiæ. ead. dist. placuit. 58. dist. c. fi. Et enim suspensio à cōione Eucharistię donec pœniteat. de elect. Oīns. de his quæ fiūt à ma. par. ca. c. 1. in fi. lib̄. ab oblatione altaris. 17. q. 4. miror. Item à perceptione sacramentorū. 11. q. 3. sicut Apostoli. & c. sequentibus. de cleri. excom. mini. c. fi. Item à consecratione eporum simpliciter. de transla. c. 5. & determinata ad annū. de elect. prouida. lib. 6. Item à collatione ordinū omnium & simpliciter. de temp. ordi. vel non est. & c. dilectus. & cum determinatione anni eo. t. t. eos qui. lib. 6. & triennij. de simo. c. pen. Quandoque cæterorum ordinū tantum. eo. tit. litteras. Quandoque clericalis tonsuræ tantum eo. tit. nullus. lib. 6. Item ab ipsorum executione quandoque simpliciter. eo. tit. nullus. lib. 6. Quandoq; certi ordinis tantum simpliciter. eo. tit. litteras vel ad tempus eo. tit. vel non est, de simo c. pen. Quandoque à pontificalibus tantum. de transla. c. 2. Qnq; ab officio sacerdotali. de offi. deleg. sane. 1. eod. tit. c. 2. lib. 6. Quandoque non à toto sacerdoli officio, sed solum à celebratione Missæ. Quandoque per duos menses de cleri. percus. præterea. Quandoque per annum. 55. dist. nullus. de consecra. dist. 2. relatū. Quandoque per duos annos. de cleri. percus. præsentium. Item est suspensio ab ingressu ecclesiæ quandoque simplex. 17. q. 4. nullus. & c. si quis deinceps. de pœnit. & remis. omnis. de offi. deleg. c. 5. lib. 6. Quandoque determinata ad mensem. de sent. excom. sacro. Quandoque quousque satisfecerit de censi. exigit. lib. 6. Quandoque suspenditur quis ab ingressu & diuinis per mensem. de sent. excom. c. 1. lib. 6. Et quid importet suspensio ab ingressu. habetur de sen. excom. is cui. lib. 6. Item est suspensio ab officio quandoq; simplex. de vsur. quia in omnibus. in fi. & 3. ea. compil. de reb. eccle. non alie. c. 1. Quandoque per annum. de offi. deleg. c. vlt. §. vt autem. lib. 6. de re iud. cum æterni. eo. lib. Quandoq; per trienniū. de cland. despo. c. fi. ad fin. & 3. ead. cōpil. de hæret. c. 1. ad fin. Item est suspensio à voce capituli donec quis ordinetur. 3. ea. compil. de æta. & quali. vt hi qui. 2. respon. Item à beneficio habito simplex. de elect. nihil est. determinata ad sex menses & annum. 3. ea. compil. de vita & honesta. cleric. c. 2. Ad triennium. de rebus eccle. nō alie. c. 2. lib. 6. de elect. cum in cunctis. eo. tit. c. 1. & c. cupientes. §. cæterum. lib. 6. Ad tempus incertum, scilicet quandiu tacuerit. de elect. generali. lib. 6. determinata etiam quo ad partem distributionum, vt in prædict. decr. vt hi qui. 2. respon. Suspenditur etiā quis à beneficio obtinendo per sex menses & per annū, vt in prædi. decret. 2. de vita & honesta. cleric. Quandoque per annum, & biennium. de statu mo. ne in agro. §. si quis. Item est suspensio ab officio & beneficio simplex. de testi. tā litteris. in fi. de secun. nupt. c. 1. de priuileg. tuarum. Quandoque determinata ad tempus satisfactionis vel restitutionis. de electio. quia sæpe. de censi. exigit. lib. 6. & quandoque hæc suspensio dr̄ ab ordine & dignitate. de schismati. c. 1. in fin. & quandoque fit alternatiue. de vita & honesta. cleric. à crapula. Item suspenditur quis ab administratione simpliciter. de solut. c. 2. & cum determinatione triennij. de reb. eccl. non alien. c. 2. Et interdum suspenditur ab officio, administratione, & beneficio vsque ad satisfactionem. 3. ead. compil. de deci. c. 1. Item suspenditur quis à priuilegio clericali, quandoque in persona, quandoque in rebus de vita & honestate cleric. cap. vlt. & 3. ead. compil. eod. tit. c. 5. Item suspēditur quis à collatione beneficiorum simpliciter. de præbend. graue. ne sede vacante. cap. vnico. lib. 6. & cum determinatione anni vel biennij. 3. ead. compil. de statu mona. ne in agro. §. si quis. Item suspenditur quis à cōfirmatione eporum simpliciter. de translatio. c. 5. quandoque per annum. de elect. prouida. lib. 6. & quandoque à confirmatione inferiorum. de elect. nihil est. Item suspenditur prælatus regularis à receptione professionis. de regular. non solum. in fin. lib. 6. Item suspenditur officium minoris legati præsente legato de latere. de offic. lega. volentes. Item suspēditur status canonicarum Alemaniæ. de elect. indemnitatibus. §. penult. lib. 6. & 3. ea. compilatione. de statu. regul. attendentes. §. illas quoque. Item suspenditur quis ab officio aduocationis & notariæ. de hæret. si aduersus. Item à collatione magisterij. 3. ead. compilatione. de magi. cum sit. Item ab officio prædicandi: vt hic. Et quia supra posui vt diuersa suspensionem officij & beneficij, vīr q̄ suspensus ab officio, non per hoc fit suspensus à beneficio: aliàs superfiue adderetur secunda, si includeretur sub prima. & hoc putabat Hostiensis: verum in suspensione iuris, vt not. post cum de re iud. eū æterni. lib. 6. cui concur. Archid. ibi, vt sic statutum iuris pœnale restringatur de elec. statutū. lib. 6. facit de deci. ad audientiam. cum cōcor. Secus dicunt ibi in suspensione hominis. de cleri. coniug. diuersis. & cap. Ioannes. de præbend. cum secundum. de ætate & quali. cum bonæ. de appel. pastoralis. de excep. Apostolicæ. & sic dicit Hostiensis intelligendū quod not. in summa de verb. sig. §. vlt. versi. in fi. not. & seq Ad hoc facit quod dr̄ mitius agi cum lege quàm cum ministro legis. ff. de arbi. l. Celsus. nec debet iudex esse clementior lege. in Authen. de iudic. §. oportet. colla. 6. In 3rium 81. dist. si quis sacerdotum. & cap. eos. & quod ibi not. de consue. cum dilectus. in glos. suspensus. circa medium. & de cleri. excom. mini. latores. nam beneficium datur propter officium. de rescri. c. fi. lib. 6. & vī expressum. 32. dist. præter hoc. & ibi directe 3dicit Ioannes supradictæ distinctioni Hostiensis, vt scilicet suspensus ab officio à iure, sit suspensus à beneficio: si ab homine, non: nisi in sententia exprimatur. & ibi vide. Tancre. & Vinc. dicebant de ætate. & qualita. cum bonæ. vt ibi dicit super glos. 2. tunc demum suspenso subtrahi beneficium, cum est in mora petendi absolutionem; aliàs non: allegant de electio. c. vlt. 2. q. 5. super causa. facit ne sede vac. cap. vnico. §. cum vero. lib. 6. Abbas in decreta. à crapula. de vita & hone. cleri. vt ibi dicit, super glo. 5. distinguebat suspensum ab officio pro crimine, vel pro infamia tantum, vel facto, de quo dubitetur an sit mortale: vt primo casu sit suspensus à beneficio: secundo, non. facit secunda q. 5. presbyter. de purg. cano. c. 2. & cap. inter. hoc forsan habuit à Goffr. qui not. de appell. pastoralis. in vlt. glo. q̄ cum plerunque suspensio fiat ex leui causa vt propter infamiam vel scandalum: vt prædicto cap. presbyter. non subtrahetur per id beneficium, quod sine magna causa subtrahi non debet. 16. q. 7. inuentum: quia nec sunt subtrahenda stipendia quandiu, &c. C. de execu. rei in. l. stipendia. secus vbi suspensio fit ex magna causa. de pur. c. cum inter. vel si suspensus contemnit suspensionem. de ætate & quali. cum bonæ. Videntur istæ tres vltimæ opiniones coniungendæ & sequendæ: nisi aliud pro vel contra in sententia iuris vel hominis exprimatur.

b ¶ *Dicendi.*] Nota contraria contrarijs purgari. ad idem de purg. can. inter. & c. cum in iuuentute. de hæret. c. 2. in prin. lib. 6. peccatum ergo tacendi dicendo purgatur. 43. dist. sit rector.

c ¶ *Exinde.*] posset exponi, id est post suspensionem, vel, id est, postquam omiserint: cum potuerint conscientiam confitentibus facere, de qua præmisit. Ioan. And.

d ¶ *Percipientium.*] soli. n. nō percipientes solēt in his delinquere.

e ¶ *Hoc extendi.*] in originali littera est hæc, per quod videtur respicere etiam versicu. illos etiam. vt scilicet religiosi tales asserentes aliqua quæ retrahant à solutione decimarum, excommunicati non sint.

f ¶ *Constitutionis.*] de sepul. c. 2. lib. 6.

g ¶ *Similē sententiam.*] excommunicationis, de qua dixit vltimo. & illam supra vocauit sententiam. reliquæ sunt pœnæ.

h ¶ *Contenta.*] punit illa constitutio eligentes, vt quo ad sepulturam intestati decedant. Item allicientes, vt si eos sepelierint, restituere teneantur corpora, si petantur, & omnia quę peruenerunt ad eos ratione sepulturæ infra decem dies, aliàs ipsorum ecclesiæ vbi sepulti fuerint, & ipsarum cœmeteria sunt interdicta.

i ¶ *Absoluendos.*] hoc respicit vltimum casum tantum sic separatum ab alijs: à superioribus ergo excommunicationibus absoluent ordinarij. de sententia excommunicationis, nuper.

Pœnarum species, variæ sunt in iure statutæ.

Suspensio est multiplex.

† In antiquioribus codicibus etiam impressis constanter legitur ita: Ad religiosos tamē, monasteriorum vel ecclesiarū decimas percipientium, &c.

† In articulo mortis nulla est casuū reseruatio arg. ideo omnes sacerdotes quælibet pœnitētes à quibuscunque peccatis & censuris absoluere possunt. ita cōcilium Tridēt. sessio. 14. c. 7. de casuum reseruatiōe.

Supplicātium leuius dicitur, quā in ira ministrum.

Beneficiū sine magna causa nō est subtrahendū.

DE PÆNITENTIIS ET remissionibus.

¶ *Visum est supra de pœnis in foro contentioso seu litigioso: nunc videndum est pœnis in foro pœnitentiali. Et quia in remissionem vel diminutionem pœnæ solent concedi indulgentiæ; ideo, &c.*

TITVLVS IX.

De pænitentijs & remissionibus.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Damnatis ad mortem hoc petentibus pænitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo. Secundo locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum. hoc dicit. Ioan. Andr.*

CAP. I.

CVm † secundum[a] statuta canonica[b] vltimo deputandis supplicio, negari (si petant[c]) non debeat pænitentiæ[d] sacramentum: abusum damnabilẽ in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iustitiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu, hortamur in Domino, & obsecramus per viscera misericordiæ[e] Iesu Christi: Locorum ordinarijs nihilominus iniungentes, vt eos ad hoc cum primum commodè[f] poterunt diligenter monere, & si necesse[g] fuerit, ecclesiastica censura[h] compellere non omittant.

¶ Idem.

¶ *Repetit concilium generale de quæstoribus non admittendis sine litteris Apostolicis, vel diœcesanorum. Et addit per diœcesanos litteras Apostolicas prius examinari. h. d. Ioan. And.*

CAP. II.

ABusionibus[i] †, quas nonnulli eleemosynarũ quæstores in suis proponunt prædicationibus, vt simplices decipiant, & aurũ subtili vel fallaci potius ingenio[k] extorqueãt ab eisdẽ: cum in animarũ cedat† periculũ & scandalũ plurimorum, viam, prout est nobis possibile[l], præcludere cupientes, iuxta statuta† concilij generalis[m] duximus prohibendum districte, ne quæstores[n] aliqui (nisi Apostolicas, vel diœcesani episcopi litteras exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur[o] (Cum solũ ipsis competat[p] indulgentias sibi cõcessas insinuare populo, & charitatiua postulare subsidia suppliciter ab eodẽ) vllatenus ipsi populo prædicare, nec[q] aliud exponere, quàm quod in litteris cõtinebitur supradictis: Litteras[r] quoque Apostolicas diœcesani episcopi (ne quid fraudis cõmitti valeat per easdem) antequã admittant quæstores ipsos examinẽt diligẽter.

¶ *Ponit octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet, & contraria priuilegia reuocat. Ioan. And.*

¶ Ad hæc cũ aliqui ex huiusmodi quæstoribus, sicut ad nostrã audientiã est perlatũ, non sine multa temeritatis audacia, & deceptiõe multiplici animarũ indulgentias populo motu suo proprio de facto[s] cõcedãt, super

---

CVm secundũ. CASVS. In cõcilio Viennensi fuit à nonnullis expositum, quòd licet in statutis canonicis sit cautum, quòd condemnatis nõ debet denegari sacramentum pænitentiæ & Eucharistiæ: tamen plures iudices temporales cõdemnatis hoc denegabant, & ad suam excusationẽ allegabant consuetudinem: Conciliũ primo damnauit illam consuetudinem, quæ potius abusus dicitur, & mãdat ordinarijs locorũ, vt moneant iudices, vt non faciant denegari illa sacramenta condemnatis: & si recusauerint obedire, illos compellant censura ecclesiastica. id est†, excommunicatione & interdicto quod cõtinetur nomine censuræ. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. Primo quòd sacramentum pænitentiæ condẽnatis ad mortem non debet denegari. Idem de Eucharistia, quamuis non loquatur textus Clemen. formaliter. nec valet consuetudo contraria. Nota quòd aliquando verba exhortatiua & deprecatiua imponunt necessitatem: quia habemus consiliũ reuerentiæ, quod obligat sicut præceptum, quando materia est necessaria, scilicet ob reuerẽtiam personarum, quibus Papa scribit verbis deprecatiuis, & exhortatiuis, vt hic. Nota quòd diœcesanus potest monere & excommunicare dominum temporalem. Nota modum obsecrandi per viscera misericordiæ Iesu Christi. concor. de electio. vbi periculum. §. cæterum. lib. 6. Nota quòd qui misericordiam facere recusat, Christum qui est misericordia, negat. 7. q. 1. omnis. de pœnit. dist. 1. serpens. Zabarella.

† Vide notata per doctores in c. 2. extra de furtis.

¶ *Prima glossa summat, & diuidit.*

a ¶ *Cum secundum.*] Damnatis ad mortem hoc petentibus pænitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo. Secundo, locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, *Locorum.*

b ¶ *Canonica.*] 1. q. vlt. c. penult. de furtis. c. 2.

c ¶ *Si petant.*] facit de eo qui dux. in matrim. cap. significasti. in fine. & quod ibi not.

d ¶ *Pænitentiæ.*] nec Eucharistiæ. eo. tit. quod in te. & de hoc satis dixi. de celebra. Miss. sane. & de sepultura patet in princ. c. vlt. 13. q. vlt. not. Hostien. de sepult. ex parte 1. quòd furca suspensus non deponetur sine licentia† iudicis, quam tamen petitam facile concedere debet. ff. de cada. pu. l. 1. & 2. & 3. & si postea fuerit pænitens, sepelietur, vt in præd. c. vltimo.

† Vide Antoniũ Gomeziũ tomo. 3. variar. resolut. c. 14. nu. 8. vbi pulchre agit de materia huius glossæ.

e ¶ *Misericordia.*] cui nec mensura poni potest, nec eius tempora possunt definiri. 16. q. 6. is qui. de pæni. dist. 1. multiplex.

f ¶ *Commode poterunt.*] simile de elect. quàm sit. & cap. cupientes. §. cæterum. lib. 6.

g ¶ *Necesse.*] quia monitioni non parent.

h ¶ *Censura.*] de verb. signi. quærendi.

Abusionibus.] Tres sunt partes principales, quæ patent.

ACASVS. Fuit in concilio Viennensi expositum, quòd nonnulli, id est, aliqui quæstores eleemosynarum plures abusus perpetrabant, vt subtraherent pecunias à populo. Concilium decreuit vt nullus quæstor admittatur, nisi ostendat litteras domini Papæ, vel diœcesani, per quas sit ei concessa facultas & licentia faciendi quæstum: & nisi etiam declaret causam sui aduentus, & debet litteras suas ostendere diœcesano, in cuius diœcesi vult facere quæstum. Et si Diœcesanus timet de abusu, non debet illos admittere, nisi constet de approbatione sedis Apostolicæ. Postea in versicu. *Ad hæc.* recitat Clemens abusus quos perpetrabant & faciebant illi quæstores, & mandat vt ab ipsis abstineãt. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia. ¶ Primo, ex principio cap. quòd quæstores non sunt permittendi prædicare, sed solũ declarare contenta in suis indulgentijs. Nota quòd quæstores non sunt recipiendi, nisi exhibeãt, id est, nisi ostendant litteras suæ facultatis & potestatis. Nota iuncta glo. quòd minores episcopis non possunt sua auctoritate concedere indulgentias. Not. ex fine, quòd quæstores in huiusmodi officio subijciuntur ordinarijs: non obstante priuilegio exemptionis. Nota quòd abusio est euitanda: vnde priuilegium perdit qui abutitur. 11. q. 3. priuilegium. damnatur etiã abusus clauium. 11. q. 3. ipse. Not. quòd simplices nõ sunt decipiendi. & vide hic excusari simplicitas. & quo ad hoc simplices dicuntur qui de facili credunt. 22. q. 4. innocens. Zabarella.

† Quæstorũ vomen & vsũ omnino aboleuit concilium Trid. sess. 21. de reforma. c. 9.

† Alias, cedant.

† Alias, statutum.

¶ *Prima glossa dicit quod facit, & diuidit.*

i ¶ *Abusionibus.*] repetit concilium generale de quæstoribus non admittendis sine litteris Apostolicis, vel diœcesanorum. Et addit per diœcesanos litteras Apostolicas prius examinari. Ponit secundo octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Tertio delinquentes per episcopos puniri præcipit non obstantibus priuilegijs. Secunda: ibi, *Ad hæc.* Tertia: ibi, *Quæstores.*

k ¶ *Ingenio.*] sumpsit. C. de cõmer. & mer. l. 2. facit 14. q. 5. dixit.

l ¶ *Possibile.*] de elect. vt circa. in princ. lib. 6. ff. de ver. signi. sæpe.

m ¶ *Generali.*] eod. tit. cap. cum ex eo.

n ¶ *Quæstores.*] eleemosynarum. de quibus de priui. tuarum. in princ. habemus enim quæstores iudiciorum, de quibus de verb. signi. forus. & de his quæstoribus pecuniarum & ærariorum, vide quod not. ff. de offi. quæsto. l. vnica.

o ¶ *Nec permittantur.*] vllatenus ipsi populo prædicare, quod sequitur.

p ¶ *Competat.*] concor. de hæret. vt officium. §. cõpescendi. lib. 6.

q ¶ *Nec.*] repete, permittantur.

r ¶ *Litteras.*] hoc addit concilium generale.

s ¶ *De facto.*] Hoc enim est episcoporum, & non inferiorum. de excel. præla. accedentibus. & quo ad proprios subditos, non quo ad extraneos. eod. tit. quod autem.

a ¶ *Verum.*]

a ¶ *Votis.*] hoc etiam est episcoporũ. quod dic vt dixi de vo.c.s.
b ¶ *Incerta.*] vide q̃d dixi ĩ.ea.cõpil.de priuil.c.1.ver.nec legata.
c ¶ *Quartam.*] idem puto de alia quota.
d ¶ *Mendaciter.*] cum sint Dei iudicio reseruatæ. 25.dist. qualis. prosunt tamen suffragia, ‡ de quibus 14.q.2. animæ defunctorũ. & vide quod dixi ĩ.eo. tit. ꝙ autem. & quod not Host. in summa. de remis.§.quibus prosint. & §.vlt.

N.ã Theologos scholasticos li.4.son dist.45. & Ioan. Roffensem cõtra Lutherum art.19. & aliquot sequẽtibus.

e ¶ *A pœna & culpa.*] ista est illa plenissima peccatorũ remissio, quę conceditur cruce signatis pro subsidio vltramarino. de qua scripsi post Hosti. de Iudæ. ad liberandã. q̃ datur in anno centenario ‡ in extrauaganti Bonifacij: Antiquorũ habet. quam solus Papa concedit.

‡ aliàs lrat: tertiã, aut quartã partẽ alijs de pœnitẽtijs, &c.

‡ Vid. aliaꝯ extrauagãtes aliorũ pontificũ ut.ã pœni. & remiss. l quibus. vbi annos centesimum ad minus tẽpus redactum.

f ¶ *Vtamur.*] concor.ĩ.ead.compil. de priuile. c.1. in principio.
g ¶ *Vel personis.*] quandoque hæc differunt. de priuil. ne aliqui. lib.6.

¶ *Glo seq. ponit quatuor species iurisdictionis, quas per Clement. habent ordinarij in exemptos.*

Exempti quandoq; puniuntur per ordinarium.

h ¶ *Puniri.*] p has Clementinas q̃nque ordinarius punit exemptos, vt hic, & ĩ.de testa.c.1. ꝯ sta.reg.c.2.ꝯ reli.dom. c.2.de iure pat.c.1.q̃nque nõ punit.sed pœnã iuris publicat.ĩ.ꝯ priu. c.1.q̃nque nõ punit, sed absoluit. de sepul. c.1. q̃nque solum circa loca datur iurisdictio.ꝯ sup. negli.præla.c.vnico.de priuile.c.2. generaliter datur iurisdictio contra eos.de priuil.c.1.lib.6.

‡ al. quomodo

i ¶ *Propensius.*] idẽ verbum ĩ.ead.compila.de ætate & qualitate.vt hi qui.& ibi exposui.

votis [a] dispensent, à periurijs, homicidijs, & peccatis alijs sibi confitentes absoluant: male ablata incerta [b] (data sibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant; tertiam ‡, aut quartam [c] partem de pœnitentijs iniunctis relaxent; animas tres vel plures parentum vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (vt asserunt mendaciter [d]) extrahant, & ad gaudia paradisi perducãt; benefactoribus locorum, quorum quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorũ indulgeãt, & aliqui ex ipsis eos à pœna [e] & à culpa (vt eorum verbis vtamur [f]) absoluant: Nos abusus huiusmodi p quos censura vilescit ecclesiastica, & clauium Ecclesiæ auctoritas ducitur in contemptũ, omnimodo aboleri volẽtes: Ea per quoscumque quęstores fieri, vel attentari decætero districtius inhibemus: Omnia & singula priuilegia, si qua super præmissis, vel eorũ aliquo sint aliquibus locis, ordinibus vel personis [g] quæstorũ huiusmodi quomodocumque ‡ concessa (ne ipsorum prætextu sit eis materia talia vlterius præsumendi) auctoritate Apostolica quantum ad præmissa penitus reuocantes.

¶ *Delinquentes quæstores per episcopos puniri præcipit, nõ obstantibus priuilegijs. hoc dicit. Ioan. And.*

¶ Quæstores autẽ qui deinceps in præmissis vel aliquo præmissorũ deliquerint, vel aliàs etiã quibuscuunque suis priuilegijs abusi fuerint, sic per locorũ episcopos puniri [h] volumus (nullo prorsus eisdem quęstoribus in hac parte priuilegio suffragante) quòd à suis temerarijs ausibus, qui vbique (vt communis habet assertio) nimium excreuerit, pœnæ formidine propensius [i] compescantur.

DE SENTENTIA excommunicationis, suspensionis & interdicti.

¶ *Visum est supra per discursum titulorũ de pluribus delictis: verũ quia pro delictis homines incurrũt sententiã excõmunicationis: ideo videndum est de sententia excõmunicationis; Vel sic potest cõtinuari ad rubricã præcedentem, videlicet, de pœnitẽtijs, &c. Visum est de sacramento pœnitentiæ, cuius sacramenti excõmunicati sunt incapaces: ideirco videndum est de sententia excommunicationis.*

E X *frequentibus.*] ¶ Casus sic figuratur. Concilio generali in spiritu sancto legitime celebrato, fuit à nõnullis prælatis expositũ, ꝙ plures religiosi, maxime exempti tã Mendicantes, quàm nõ Mendicantes violabant interdictũ generale celebratũ in aliqua prouincia, & istud faciebant latenter & secrete seu colorando facta sua: Cum enim prohibitũ sit omnibus clericis celebrare diuinũ officiũ quotiens interdictũ est positũ. Item cũ sit prohibitũ, vt nulli accedant ad Ecclesiã, vt valeant audire Missam vel aliud diuinũ officiũ: Isti religiosi faciebãt foramina in ianuis suis & in parietibus suis, vt populus audiret diuinũ officiũ: ex quo ecclesiæ cathedrali graue generabatur scandalũ, propter quod ordinauit conciliũ, vt postquã interdictum generale erit celebratũ, ꝙ nulli sint tã audaces vt faciant decætero. & amodo seu deinceps talia foramina in ianuis suis vel parietibus suis: aliàs ipso facto incurrunt sententiam excõicationis, vt in c. alma. lib.6. hoc dicit. H. R. Nota quòd vnica est ecclesia, licet ipsius plura sunt membra. Et dicitur ecclesia congregatio fideliũ in ea existentiũ: quia Sarraceni & Turci nõ sunt de ecclesia. Not. ꝙ vniformitas ecclesiæ est seruanda. Not. ꝙ religiosi exempti debẽt seruare interdictũ celebratũ in ecclesia matrice vel cathedrali. Not. ꝙ nõ solũ in legẽ cõmittit qui offendit verba: sed etiã ille qui offendit mentẽ legis. Not. ꝙ tempore interdicti in tantum debet ianuis clausis celebrari, vt nec per foramina vel fenestras laici respiciant. Not. ꝙ sententia censuræ est neruus ecclesiasticæ disciplinæ. de hoc in glo. §. Zabarella.

‡ Not. ex verbo, frequẽtibus, quòd iura ad plura ad ea, q a frequenter emerserunt. de hoc de despon. impub litteras Zabarella.

¶ *Prima glossa summat, diuidit, & in fine remittit de tempore huius constitutionis.*

k ¶ *Ex frequẽtibus.*] Casus. Religiosi etiã exẽpti violantes interdictũ positũ per sedem Apostolicã, vel ordinariũ loci, vel generalẽ cessationẽ diuinorũ factam per prouinciale conciliũ, vel eũ, qui hoc possit, seruatã per cathedralem, vel matricẽ ecclesiã loci, excõicati sunt ipso facto: nõ obstantibus priuilegijs, conuentionibus, consuetudinibus & statutis. Et respicit pendentia. Et primo ponit religiosorũ excessum, qui fuit constitutionis causa. Secundo: ibi, *Nos igitur.* prouisionem circa obseruationẽ interdictorũ, & cessationũ cum sui pœna, quã tertio ibi, *Porro.* p rogat ad pendentia, & tollit obstantia. Et vt in procemio dixi hæc decretalis præcessit conciliũ: & hęc pbat sequẽs.

l ¶ *Querelis.*] simile de priuileg. epõrũ. lib.6.

TITVLVS X.

De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Religiosi etiam exempti violãtes interdictum positum per sedem Apostolicam vel ordinarium loci, vel generalem cessationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum qui hoc possit, seruatam per cathedralem vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Non obstantibus priuilegijs, conuentionibus, consuetudinibus & statutis: & respicit pendentia. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. I.

EX frequentibus [k] ‡ prælatorũ querelis [l] accepim⁹ & nos ipsi experientia [m] certa probauimus in minoribus constituti, quòd plerumque religiosi nunc patenter excusationibus fucatis [n] & friuolis innitentes, nunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis alijs exquisitis non absque damno cathedralium & parochialiũ ecclesiarum & scandalo plurimorum, dirumpendo neruũ [o] ecclesiasticæ disciplinæ, ciuitatum, terrarum, & aliorum locorũ generalia [p] interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. ¶ Nos igitur in sancta Dei Ecclesia, cui disponente Domino præsidemus, quæ quidem vnica est, & vnum Deũ prædicat atque colit, vnam [q] fidẽ firmiter & simpliciter cõfitetur, vniformitatem (quantum commode possumus) conseruare volentes: circa inter dictorum obseruantiã prædicto-

m ¶ *Experientia.*] quæ est rerum magistra. de elect. quàm sit. in princ. lib.6. vbi de hoc.
n ¶ *Fucatis.*] quasi unctis vel coloratis. & habetur hoc verbũ de conse. dist.5. fucare. vbi not. versus:

Si vultum frontis aliquis fucat inaurei, &c.

Fucatus quid significat.

o ¶ *Neruum.*] de consue. cũ inter. [Et expone neruũ. idest vigorem. Panormitanus.]
p ¶ *Generalia interdicta.*] de verb. signi. cum in partibus.
q ¶ *Vnam fidem.*] ad Ephes. 4. ĩ. ead. compil. de sum. tri. c. vnico. §. ad hęc. de excel. præl. frequens. ad fin. Vide quod de multiplici vnitate scripsi de sum. tri. damnamus. super verbo, collectiuam.

Vnitas est multiplex.

a ¶ *sedes*

a ¶ *Sedis Apostolicæ.*] per hoc vr cōprehendere interdictum iuris. exemplū ā.ea.cōpi.de pœnia. si quis suadente.§.ciuitas.eū cōcor.

¶ *Glo. seq. prater istam ponit decem clementinas, quæ ligant solos religiosos, & quatuor, diuersimode tamen, ligant mendicantes, & duas eis fauentes, & ipsorum querelam.*

...rū auctoritate sedis [a] Apostolicæ, vel à locorum ordinarijs positorum, de fratrum nostrorum consilio districte præcipiē do mandamus: quatenus religiosi [b] quicūque tam exēpti [c], quàm non exempti cuiuscumque ordinis & conditionis existant, cum cathedralē vel matricem [d] [seu parochialem †] loci ecclesiam illa viderint aut sciuerint [e] obseruare [f] (,nō obstantibus quibuscumque appellationibus [g] antea etiam ad eandem sedem, vel alium seu alios interiectis, & alijs obiectibus quibuscumque [h]) absque dolo & fraude cum moderatione tamen decretalis Alma [i], inuiolabiliter † cōseruēt: Alioquin non seruantes excommunicationis sententiæ [k] hoc ipso volumus subiacere [l]. ¶ Quod etiā in interdictis, & in cessationibus [m] à diuinis indictis per prouincialium conciliorū statuta, vel ipsorum auctoritate (cum maius sit prouinciale cōcilium, quàm singularis prælati prouinciæ, ac iudicium integrum, quod plurimorum sententijs comprobatur [n]) volumus obseruari. ¶ In cessationibus vero generalibus [o] à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conuentus secularium, aut regularium ecclesiarum sibi vendicant (quia ipsos hoc vnico [p] lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare noluimus nec debemus) idem intelligimus obseruandū. Ipsi vero sint diligēter attenti, vt statuta Romanorū pontificum prædecessorū nostrorū super his edi...

Religiosi ligantur multis clementinas.

b ¶ *Religiosi quicūque.*] mendicātes vel non. Et per hoc patet ꝙ cle. seculares non seruantes interdictū vel cessationem, quæ seruat matrix Ecclesia, non ligat hæc constitutio. Et multos tales casus quibus per has clementinas ligantur religiosi tantū, colli ge ā. de elect.c. in plerisq;. ver.nullus.de sup. neg.præ.c.voico.de rebus eccle.non alienan. c.1.de sella.c. vnico.de dec.c.1.de sta.mo.c.1. de reli.do.c.1.ver.prædictis.de censi.c.1.de priui.c.1.de pœnis. cupiētes.ver.illos etiā. & ver.seq. Specialiter contra mendicātes qui transeunt ad non mendicantes, prouider decr.1.de regul. Generaliter contra mendicantes prędi. decre. cupiētes. in prin. de pœnis. Specialiter ꝯ prædicatores & minores decre. dudū. de sepul. specialius ꝯ minores.j.eo. cū ex eo. pro religiosis emanauit. de cēsibus, c.1.de exces. præl. frequens. conquerūtur tñ religiosi, ꝙ constitutiones quæ fauorē ipsorum respiciunt, sunt sine pœna: sed contra ipsos editæ sunt pœnales.

† Hæc duo verba: seu parochialē, desunt in antiquioribus etiā pluribus e-ditiam impressis.

† al. ita: inuiolabiliter ea seruent.

c ¶ *Exempti.*] quomodo per diuersas constitutiones Clementinas prohatur non expedire priuilegiatis vel exemptis ꝙ fiant generalia concilia, dixi ā.ea.compil.de sepul.dudum.in principio.

¶ *Glo. seq. primo exponit quæ sit matrix, & quare de ea dictum, & dubium soluit. Secundo quærit mistim de duobus, & soluit. Tertio quærit de metropolitana. Argui pro, soluit contrarium. Quarto quærit, quæstionem specificat, & soluit illam & similem.*

Matrix est ecclesia baptismalis.

d ¶ *Matricem.*] id est maiorem & baptismalem, quæ dr matrix: quia sicut mater generat, sic & illa regenerat per baptismum. sic sumitur de præscrip.c.1.& c.ex transmissa.de transac. præterea 1. igitur interdicūtur quandoque loca non habentia intra se ecclesiā cathedralē, habent tñ matricē, ideo hoc expressit. & dico hoc locū habere etiam cum illa matrix ecclesia religiosis non seruantibus subest quo ad præsentationem, collationem, vel quia sit ipsorum vicaria cū hic generaliter loquatur. Sed quid dices hic ecclesiā, an episcopum vel prælatū tantum, vel capitulū tantum, vel vtrūque mistum? Et quid si vacat ecclesia cathedralis, & pars capituli seruat & pars non seruat, & partes forte sunt æquales? In omnibus his casibus puto ecclesiā sumi pro ipsa materiali ecclesia & ipsius ecclesiæ parietibus. de hoc, ne præla. vi. su. c. vlt. cū concor. & ꝙ ex quo in ecclesia celebretur continue ianuis apertis, &c. siue ꝑ prælatū siue ꝑ capitulū totū, vel ꝑ partē, siue per alios clericos ecclesiæ, non sit locus huic pœnæ licet pœnæ irregularitatis & aliæ de quibus j. dicā, possent locū habere, vt sit men sliteræ. ꝙ ex quo in matrice ecclesia seruatur & in alijs obseruetur. Sæpissime videmꝰ ꝙ in cathedralibus & matricibus ecclesijs inferiores clerici, mansionarij & capellani, vt plurimū etiā sine prælato & canonicis officiant ecclesias ipsas. Sed nunquid quo ad interdictum prouinciæ dicetur ecclesia metropolitana matrix, ita quòd illa seruāte interdictum religiosi totius prouinciæ non seruantes ligati sint hac pœna: & de scientibus loquor. Vr ꝙ sic. de post.c.1. ver. sed inde. 12. dist. de his. contrariū puto per hanc litterā quæ dicit. cathedralem vel matricē loci. Constat aūt ꝙ metropolitana ecclesia, pone Rauennas, nō est matrix vel cathedralis ciuitatis Bonon. vel Mutin. de offic. ord. pastoralis. 9. quæst. 3. si autem. &c. nullis ligabuntur ergo religiosi diœcesis Rauēnæ tātū. Item quid si interdicta est villa vel castrum non habens inclusam certam ecclesiam cathedralē vel matricē, quod esse posset: puta quia matrix ecclesia est in alia terra non interdicta, vel quia plures sunt ecclesiæ in villa vel castro & nulla principalior. quia quælibet baptizat suos parochianos, & forte ex illis ecclesijs aliquæ seruant interdictū, aliquæ nō. Puto quod tunc non sit locus huic constitutioni; deficiunt enim mens & verba sicut nec locū haberet quando in loco singulariter interdicto nulla ecclesia esset, nisi illa religiosorū nō seruātiū. Habeant ergo tunc locum iura antiqua, vt dicam j. in glo. additus.

Ecclesia quid comprehēdit, in cle. 1. de sens. excō.

Ecclesia metropolitana an dicatur matrix quoad interdictū prouinciæ.

e ¶ *Sciuerint.*] alio sensu quàm per visum, de quo præmisit. probabiliter ergo ignorantes talem obseruantiam non ligat hæc pœna.

¶ *Glo. seq. quæstionem soluit, quinque rationes inducens.*

f ¶ *Obseruare.* Not. ꝙ non obseruando nō dicit ꝙ se cōforment: addere enim impēdit hæc constitutio non diminuere ad obseruantiam interdictorū, vt patet in principio. ā. ea. compi. de præben. c. 1. in fine. Et statutū hic factū ad pœnā, non debet trahi ad granā. de trāslat. c. 2. vltra mediū. Et argumē tū à contrario sensu cessat: vbi illius argumēti contrariū reperitur in iure, vt satis scripsi de elect. publicatu. sup vltima glo. hīc contrario 16 non est eadē disciplina, vbi verba & mēs resistunt. de verb. signi fic. c. fin. de off. de leg. studuisti. Excessus ergo clericorū matricis ecclesiæ nō dabit religiosis materiam delinquēdi. de priuileg. p̄stis. intelligo autem illos seruare quando abstinet animo obseruandi. & facit quod ibi dixi super verbo, violauerint.

Argumentum à contrario quādoque cessat.

Contrario 16 nō semper est eadem disciplina.

¶ *Glossa sequens soluit contrarium.*

g ¶ *Appellationibus.*] non dicit ꝙ præcedens appellatio non vitiet interdictū ne corrigat. de appell. ad hoc quoniam. & c. dilectis. cū similibus. Sed dicit ꝙ quamuis interdictū sit nullum propter præcedentē appellationē vel aliā causā, ex quo tamen matrix ecclesia illud seruat, religiosi violantes sunt excommunicati.

h ¶ *Quibuscumque.*] quibus allegarent nullitatem sententiæ, quod potest esse multis modis. not. eo. tit. præsenti. lib. 6.

i ¶ *Alma.*] eo. tit. lib. 6.

¶ *Glo. seq. enumerat 52. casus quibus excommunicant clementinæ; quorū 16. sunt reseruati.*

k ¶ *Excommunicationis sententiæ.*] est sciendū ꝙ ꝑ 18. costitutiones clementinas comprehensi sunt quinquaginta casus, quorū 16. sunt reseruati Papæ, quibus quis ipso iure excōicationem incurrit expresse, & per duas duo tacite. Et est præmittendū qđ Hostiensis colligit triginta tales casus iuris veteris in sum. eodem titu. §. 3. in princip. ego collegi 32. lib. 6. eod. tit. eos qui. Nunc exprimam hos nouissimos. primus est de seque. pos. c. 1. Quatuor de sepul. cap. 1. Alij quatuor, de deci. c. 1. Duo de statu mona. cap. 1. §. quia vero. Duodecimus, eo. tit. c. 1. in fin. Tertiusdecimus & 14 de relig. do. c. 1. Alij sex & sic 20. de cōsangui. & affini. c. 1. Tres, & sic 23. & sūt Apostolicæ sedi reseruati. de hæreti. c. 1. ad finē. Duo & sic 25. eo. ti. c. 2. Septē, & sic 32. đ vsu. c. 1. Alij 6. & sic 38. & sūt etiā Apostolici de priuil. c. 1. stringamus sub duobus casibus qui sunt etiā Apostolici. ā. de pœnis c. 1. in princip. & versic. potestas. Duo, & sic 42. eod. tit. cupientes. in princip. 43. eod. tit. §. qui vero. 44. eo. c. in fi. & est Apostolicus. 45. hic quatuor etiā Apostolici, & sic 49. j. c. proxi. Quinquagesimus j. eo. cū ex eo. Duos autem casus tacitos habemus de sum. tri. c. vnico. §. porro. de vsu. ex graui. in fi.

Excōicatur quis ipso facto ꝑ clementinas in 52. casibus.

¶ *Glos. seq. distinguit quatuor casus diuersos.*

l ¶ *Subiacere.*] addit hæc pœna ad alias quæ habētur de exces. pl. c. si. đ priui. auctoritate. & c. epōrū. lib. 6. eo. ti. is qui. eo. lib. Posset tñ casus esse in quo ista pœna sine illis ligaret, & econtra. Pone ꝙ sententia interdicti vere non ligat impediēte appellatione vel alia nullitate. tñ matrix ecclesia illā seruat, ligantur religiosi hac pœna, sed non illis. Econtra bene ligat sententia cum matrix ecclesia non seruat illā: tunc ligātur illis & nō ista. Quando vero tenet & seruatur per matricē tūc locū habet qđ prius dixi, ꝙ ligātur vtrisq; quādoque nō tenet nec seruatur ꝑ matricem, & tunc neutris ligantur.

m ¶ *Cessationibus*] generalibus, vt sequitur.

n ¶ *Comprobatur.*] 20. dist. de quibus. đ of. deleg. prudentiā. post prin. Prouer. 14. ibi salus vbi multa consilia, & 15. Dissipantur cogitationes vbi nō est cōsiliū. & vbi sūt plures cōsiliarij, cōfirmanē.

o ¶ *Generalibus.*] speciales enim seruātur solum in ecclesijs, in quibus sunt inductæ. de appell. dilectis.

p ¶ *Vnico lumine.*] sumptum. ff. de off. præsi. illicitas. §. ne tenuis.

a ¶ Edita]

ta, diligenter obseruēt. ¶ Porro hanc † sanctionē ad pendentia trahimus, non † obstantibus priuilegijs, conuentionibus, statutis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ cōtra præmissa seu aliquod præmissorū religiosis ipsis in nullo volum' suffragari.

¶ Idem.

¶ Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excommunicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti qui nō exeunt, excommunicati sunt, & per Papam absoluendi. hoc dicit. Ioannes And.

CAP. II.

Granis ad nos prælatorū querela perduxit, quòd nobiles † quidā & domini temporales (terris eorum ecclesiastico suppositis interdicto) nedum in locorum suorum capellis, sed & in collegiatis & alijs insignium locorum ecclesijs, Missas & † alia diuina officia publice & solemniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum (quod est deterius) cōpellentes: hisq; non contenti excessibus, per campanarum non solum pulsationem, sed & voce præconia populos etiā interdictos, vt (interdicti non obstante sententia) ad audiēdas Missas huiusmodi veniant, faciunt euocari. Nōnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis, ne (licet excommunicationis, vel interdicti sententia publice sint innodati) de ecclesijs dum in ipsis Missarum celebrantur solemnia instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: Ex quo frequenter contingit, quòd nō sine Dei offensa, clerique ac populi scandalo, ipsa Missarum solemnia remanent inexpleta. ¶ Ne igitur excessus sic graues excedentium impunitate trahantur ab alijs in exemplum, præsumptores præfatos, qui locis interdicto suppositis quemquam decætero diuina celebrare officia quomodolibet coge-

a ¶ Edita.] de off. ord. Irrefragabili. §. cæterum. eo. tit. si canonici. & c. quamuis. lib. 6. & ibi vide in vlti. glo.

b ¶ Pendentia.] cōcor. 3. ead. cōpi. de iud. dispēdiosā. cū suis cōcor.

c ¶ Conuentionibus.] sic 3. ea. compi. de sepul. dudum. circa finem.

G ¶ Rani.] ¶ Præsupponendū est illud, quod dicitur in c. alma. lib. 6. eod. titu. q si interdictum sit celebratum in aliquo loco, canonici possunt celebrare diuinum officiū: sed hoc debent facere voce submissa & bassa, & ia nuis clausis, & q null' admittantur ad diuinum officium audiendum: et aliàs si quem admittant seu recipiant, ipso facto sunt excōmunicati. Casvs sic figuratur Cōcilio generali in spiritusancto legitime celebrato fuit expositum, q plures domini tēporales, reges, barones in contemptū ecclesiæ cogebāt presbyteros tempore interdicti in omnibus ecclesijs celebrare diuina, & cum non poterant habere facultatē campanarum, faciebāt populum per præconē cum sono tubæ conuocari, vt veniret ipse populus & omnes de populo ad diuinū officiū. Et istud non solum faciebant in suis capellis quæ capellæ sunt in domibus ipsorum seu in castris, sed hoc faciebant in ecclesijs cathedralibus & matricibus, & aliquando vocabant aliquos, vt venirent ad diuinum officium, aliquando alios, & si venire ad diuinum officium nolebant, illos compellebant, quod est peius: Aliquando isti domini temporales conuocabant aliquos excommunicatos, vt venirent ad diuinum officium, & dum clerici videbant illos excommunicatos, nolebāt finire nec perficere diuinum officium, & sic remanebat inexpletum & imperfectum: propter quos excessus oriebatur scandalum in clero & populo: Vnde constituit concilium, vt decætero talia nō faciant ipsi domini temporales: Et quòd excommunicati moniti vt exeant ab ecclesia, Immediate recedant ab ea: quod si secus fecerint, id est, si contrarium fecerint, ipsi sint excommunicati, nec absolui poterunt nisi per Romanum Pontificem. Nota primo, q tempore interdicti generalis, puta quia tota vna diœcesis est supposita interdicto, non sunt diuina officia celebranda. Nota pœnam principum, qui compellunt celebrare clericos tempore interdicti, nam ipso facto Incurrūt sententiā excommunicationis.

Not. q quis non debet celebrare in præsentia excōicati quē scit publice excommunicatum: aliàs ipse suspenditur à suis beneficijs.

Not. ex tex. iuxta glo. q licet sacerdos inceperit celebrare Missā, si superueniat excōmunicat', debet ipse sacerdos cessare à celebratione Missæ. Et si ipse excōicatus monitus noluerit exire, ipse sacerdos debet illum realiter extrahere ab ecclesia: & si non possit, debet vocare præsentes in auxilium. Not. q excommunicatus potest iterum excōmunicari: tamen secunda excōmunicatio non habebit effectum, nisi effectum retentionis: quia retinebit eū extra gremium ecclesiæ, quamuis fuerit reconciliatus de prima excommunicatione: tamen retinetur adhuc vt expulsus à gremio ipsius ecclesiæ, donec reconcilietur secundo. Not. ibi, *Nobiles*. q dicuntur nobiles etiam si delinquant, vt hic. & hoc quia hic dicuntur nobiles à coruscatione clari sanguinis, secundum Lau. Nota de locis insignibus. de hoc in verbo, insignium. in glos. & in Spec. de citatione. §. 1. ver. sed quæ loca. Zabarella.

¶ *Prima glo. summat & diuidit.*

d ¶ Graues.] Casus. Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publice excōmunicati vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui nō exeunt excommunicati sunt, & per Papam absoluendi. Et primo narrat, secundo pœnā imponit ibi, *Ne igitur*.

e ¶ Temporales.] etiam si sint episcopi vel ecclesiarum prælati, videtur locum habere quod hic dicitur. ne cle. vel mo. c. vlt. lib. 6. facit de exces. plat. tāta. & facit qd̄ dixi ea. cōpi. de pœnis. muliorū.

¶ *Glos. seq. notat ad quæstionem, pro qua alleg. duo iura & regulam, & opi. distinguentē. alleg. duo iura in contrariū ad quæ pro ipsorum responsione remittit, & promissionē petit.*

f ¶ Suppositis.] ab homine vel à iure. & hæc littera facit ad quæstionem de illo qui scit locum interdictum ab homine vel à iure: tamen denuntiatio eius nō est facta, an illud seruare teneatur: satis enim est locum esse interdicto suppositum vt hic, licet non sit publicatum. facit eo. tit. cum non ab homine. & qd̄ ibi not. eo. tit. cum desideres. 2. respon. in fine. Qui enim sciuit, certiorari non debuit. de reg. iur. eū qui. lib. 6. cum concor. & hoc placet Archid. eod. tit. is qui. lib. 6. illa etiā ratione: quia celebrare dependet à volūtate agētis: Vnde in culpa est agendo rem illicitā propter superioris prohibitionē & loci inhabilitatem. allega. de consec. dist. 1. sicut. quod verū intelligit nisi factū esset occultum. 6. q. 2. si tantum. & prædi. decre. eū nō ab homine & facit quod ī. dicā in glos. occultum. In contrariū facit 11. q. 3. §. euidenter. ibi soluitur. Item contra. 3. cap. prox. à contrario ibi soluitur in glos. not. Forsan expediret per constitutionem prouideri clericos non teneri ad obseruationem interdictorum latorum à iure, nisi prius fiat illorum declaratio. simile de hæret. cum secundum. lib. 6. Ad quod dicendū multū mouet de cens. quamquā. lib. 6. & 3. ea. cōpil. eo. tit. præsenti. cuius etiam littera satis huic dicto conuenit.

g ¶ Capellis.] nō intendit q in talibus capellis sitis in loco interdicto hoc liceat: sed dicit vt aggrauet contemptum: quasi dicat malum esset hoc facere in capellis. sed grauius in talibus ecclesijs.

h ¶ Insignium.] de elect. statutum. post prin. lib. 6.

i ¶ Nunc illos.] concor. de sta. mo. cū ad monasteriorū. ver. sed nec.

k ¶ Vocantes.] licet de vocatione narret, solam coactionem punit.

l ¶ Excessibus.] tolle litteram infra. faciunt euocari non solū per campanarum, &c.

m ¶ Campanarum.] de offic. custo. cap. 1. cum concor. & ibi dixi de diuersis campanarum officijs.

¶ *Glo. seq. obiectionem soluit.*

n ¶ Voce præconia.] vt dicitur in Authen. de litig. §. omne m. coll. 8. vox præconia quādoq; paucis innotescit: & hoc respectu fortior videtur vocatio per campanam: sed quia præco loquitur & edictum ponit ex parte mandantis, ideo maior est contemptus.

o ¶ Subiectis.] præcipere non verentur. quod est infra.

p ¶ Publice.] occultū enim excōicatum non vitamus in publico. 6. q. 2. c. 2. eo. tit. cum nō ab homine. vnde dicit Ray. in sum. huius tit. § itē quæritur. q ille qui scit occultum excōmunicatū etiā in ecclesia, caute si poterit exibit: si autem id non posset sine scandalo, nō debet exire, p iura p̄dicta, & ne sit p̄ditor. 2. q. 1. si peccauerit.

q ¶ Inexpleta.] debet enim sacerdos dimittere officium Missæ propter præsentiam excōmunicati, nisi iam incepisset canonē Missæ. de quo scripsi post modernos. eo. tit. c. nuper. & facit 7. q. 1. illud. & c. nihil. & quod not. 11. q. 3. sicut Apostoli.

r ¶ In exemplum.] quia si ea quæ male vsurpantur, &c. 94. distinct. peruenit. 2. facit 23. q. 1. paratus. in fin.

s ¶ Quomodolibet.] omnem modum compulsionis realem, personalem, directum & indirectum comprehendit, vt si res ipsorum occupant, consanguineos grauant in personis vel rebus. facit de elect.

† vel ita: & alia diuina officia, & quandoq; publice ac solemniter, &c.

Interdictū nondū denunciatū, an quis illud sciens seruare teneatur.

Vide Felinū in ca. Rodulphus. extra de rescripta.

De articulo huius glossæ plene Felinus in c. Rodulphus extra de rescrip. nu. 19. eū videto.

Cōpulsio est multiplex.

elect. sciant cuncti. eod. tit. quicumque. lib. 6.
a ¶ *Cogere.*] præsumpserint, quod est infra. & hoc est primum.
b ¶ *Euocare*] præsumpserint, quod sequitur: & est secundum.
c ¶ *Publice.*] concor. ẽ. ead. compil. de sepul. c. 1. & ibi videas.
d ¶ *Missarum.*] in alijs ergo diuinis officijs non est locus pœnæ.

hæret. ad abolendã. & sup. neg. pl. cle. vnica. & sta. mo. cle. vlt. Zaba.
¶ *Prima glossa summat.*
k ¶ *Cum ex eo.*] Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesijs ad diuina fratres & sorores tertij ordinis, excõmunicati sunt, nec priuilegia iuuant.

e ¶ *Moniti.*] non dicit nominatim, vt j. proxi. versi. per quod patet, q̃ ad prohibendos sufficit generalis monitio, puta monet q̃ omnes excõicati & interdicti exeãt, ille p̃cipit vt nõ exeant.
f ¶ *Prohibere*] præsumpserint, quod sequitur: & est tertium.
g ¶ *Nominatim.*] ex generali ergo monitione nullus ligatur ex eo, q̃ remanet: soli ergo nominatim moniti remanẽtes ligabũtur. cõcor. eo. ti. constitutionẽ. lib. 6. & ẽ. ea. cõpil. de vita & honesta. cleri. c. 1.
h ¶ *Remanere.*] intellige etiã si ipsi tẽporales dñi hoc non mandent.
i ¶ *Excõmunicationis.*] excõicatus ergo iterum excõicatur. de hoc 3. q. 4. Engeltrudam. de Iudæis. ita quorundam.

In meno scripto ita: prohibere, vel etiã impedire: nec non, &c.

CVm ex eo.] ¶ Primo p̃missa ratione ponit statutũ suũ: secundo cõtrafaciẽtes punit: ibi, *Quod si.* Imola. ¶ Præsupponendũ primo est illud quod habetur ẽ. in c. 1. videlicet, q̃ religiosi cuiuscunq; status vel præeminentiæ existant violantes seu nõ seruantes interdictũ quod debuit seruari ab ecclesia cathedrali seu matrice, hoc est parochiali, sunt excõmunicati. Et dicitur ecclesia matrix quasi mater suorũ parochianorũ. Præsuppono vlterius illud quod habetur in glo. posita in ver. Tertio. videlicet, q̃ tres sunt ordines Minorũ: Primus fuit fratrũ Minorũ viuentium secundũ regulã beati Francisci: quorũ ordo est multũ arctus, & strictus, & nõ possunt habere propriũ nec in particulari nec in communi. Est secundus ordo sanctæ Claræ, & talis non est ita arctus: quia possunt aliquid habere in communi. Tertius est ordo, in quo sunt homines qui dicuntur cõtinentes. ¶ Casus sic figuratur: Nos vidimus in cap. præcedenti ẽ. eo. tit. seu rubrica, q̃ religiosi cuiuscunq; status existãt nõ seruãtes interdictũ seu violantes q̃ celebratur in ecclesia cathedrali vel matrice, sunt ipso facto excõicati. Sed quæro, an fratres Minores qui sunt de primo ordine, possint admittere & recipere homines continẽtes seu de pœnitentia, qui sunt de tertio ordine sancti Frãcisci? Et respõdet Papa q̃ nõ, q̃d si fecerint, sunt ipso facto excõicati, nec poterũt absolui nisi per summũ Pontificẽ. hoc dicit. H. R. ¶ Colligo aliqua notabilia, primo ex princ. cap. iuncta glo. q̃ beatus Franciscus tres ordines instituit. Primo ordinẽ fratrũ Minorũ: & iste ordo est arctissimus & strictissimus, quia ipsi nõ debent habere granaria, sed debent viuere ex incerta pensione. Item nõ debẽt habere duas vestes. Et alius ordo quẽ instituit beatus Franciscus, qui dicitur ordo sanctæ Claræ: & talis ordo nõ est ita arctus, nec strictus: quia bene possunt habere aliquid in cõi. Alius est ordo cuius professores vocãtur cõtinentes: & iste nõ est proprie verus ordo: quia nõ vouerũt ista necessaria quæ sunt in professione. Not. q̃ licet tertius ordo fuerit institutus à beato Francisco sicut ordo Minorũ, & sit aliqua cõio: tñ Minores nõ possunt illos admittere seu recipere ad diuinũ officiũ, ac si essent extranei: & si de facto admittant, sunt ipso facto excõicati. & nõ possunt absolui nisi per Romanũ Pontificẽ. Not. q̃ mulieres de tertio ordine beati Francisci dicuntur sorores. Ex hoc infert glo. a. q̃ nõ sunt Beguinæ, & infert hoc ex eo: quia sunt sub obedientia secundũ traditiones tertij ordinis: Beguinæ vero non sunt sub obedientia. reminit glo. de relig. dom. clem. 1. vbi de hoc in glo. vide. Not. casum in quo ordinarij sunt delegati Apostolici. simile de

Not. q̃ hæc constitutio est particularis, quia solum cõcernit Fratres Minores & eorũ ecclesias: vnde nõ concernit alios Mendicantes. Bonifacius de Vitalinis.

re a: Aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim vel interdicti ligatos sententia euocare b: Seu qui ne excõmunicati publice c aut interdicti de ecclesijs, dum in ipsis Missarum d aguntur solemnia, à celebrantibus moniti e vt exeant, prohibere f †: Necnon excõmunicatos publice & interdictos, qui in ipsis ecclesijs nominatim g à celebrantibus vt exeant moniti, remanere h præsumpserint: excommunicationis i sententia (a qua per sedem dumtaxat Apostolicam possint absolui) sacro approbante concilio innodamus.

¶ Idem.

¶ *Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesiis ad diuina fratres & sorores tertij ordinis, excõmunicati sunt, nec priuilegia iuuant. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP III.

CVm † ex eo k quòd religiosi viri fratres Minores in suis recipiunt ecclesijs ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & sorores l de ordine tertio m (quẽ beatus Franciscus instituit) existentes, qui continẽtes n seu de pænitentia nuncupantur, scandalũ o aliorũ, qui ab his excluduntur, mẽtibus generetur, censura vilescat p ecclesiastica, & minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur: Eisdẽ fratribus Minoribus q districtiº inhibemus, ne decætero aliquẽ vel aliquos prædictorũ (etiam si super hoc hi r vel illi s priuilegijs quibuscunq; muniti extiterint, quæ ipsis in nullo prorsus quo ad hoc volumus suffragari) ad diuina in suis ecclesijs t tempore interdicti quoquomodo admittãt u. Quod si fecerint, eo ipso excõmunicationis sentẽtiæ se nouerint subiacere x: à qua per aliũ quàm per Romanũ Pontificẽ, vel satisfactione præmissa per locorũ episcopos (quos auctoritate Apostolica y fungi volumus in hac parte) absolutionis beneficiũ nequeant obtinere.

¶ Idem.

¶ *Si Papa etiã scienter excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. And.*

CAP. IIII.

SI SVM-

l ¶ *Sorores.*] illæ igitur nõ sũt Beguinæ, vt dixi ẽ. ea. cõp. de reli. do. c. 1.
¶ *Glo. seq. declarat tres ordines beati Francisci, & in quo differant.*
m ¶ *Tertio.*] Primº fuit fratrũ Minorũ, qui est arctissimus, & caret p̃prio etiã in cõi: de hoc satis j. tit. 1. c. 1. Secundus fuit sanctæ Claræ, qui differt à primo, q̃a ordo ille licet etiã feminis arctissimus, habet tamen propriũ in cõmuni. Sed iste tertius etiam pro viuentibus in coniugio maribus & feminis adinuentus est: & habent professi propriũ in singulari: & potius est modus viuẽdi, quàm proprie dicatur regula: est tamen approbatus per Nicolaum tertium, & hoc constat.
¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*
n ¶ *Continentes.*] non promittũt continentiã, immo viuunt in coniugio, vt prædixi, tñ & sm modũ viuẽdi eis datũ certis diebº qualibet septimana abstinent à thoro, sicut & septimana vicis suæ abstinebãt sacerdotes veteris testamẽti. 82. dist. plurimos.
o ¶ *Scandalum*] vitandum. quod dic vt not. de nouis ope. nun. cap. 2.
p ¶ *Vilescat.*] ad hoc & ad id quod sequitur, concor. ẽ. ea. compil. de pænit. & remis. c. 2.
q ¶ *Minoribus.*] alios non ligat constitutio.
r ¶ *Hi.*] fratres Minores.
s ¶ *Vel illi.*] fratres & sorores tertij ordinis, & est mirabile: quia eo casu in alijs recipi possent, si priuilegium est generale.
t ¶ *Suis ecclesijs.*] per hoc verbũ, quod etiã ẽ. præmisit, dico q̃ si in alienis ecclesijs hoc facerẽt: cessat hæc pœna, posset tñ habere locũ alia pœna cõis. & est simile q̃d dixi ẽ. hoc tit. c. 1. in glo. addit.
u ¶ *Admittant.*] nisi in quantum illis & alijs permittitur. per decret. vlt. eod. tit. lib. 6.
x ¶ *Subiacere.*] si aliàs bene seruant interdictum, quod seruat matrix ecclesia, non ligãtur pœna illius decre. ẽ. cap. 1. sed ista tantũ facit de iudi. at si clerici. in fin. cum suis concord.
y ¶ *Auctoritate Apostolica.* a] hoc dicit propter exemptionem, & quia deliquerant in locis exemptis.

Ordo sancti Francisci est triplex.

Vide glo. cle. 1. super ver. obedientiã. 7 de reli do. Fom.

SI summus.] ¶ Primo ponit vnũ dictũ. scdo, aliud illi simile: ibi, *Similiter.* Imola. ¶ Pro declaratione huius c. sciendũ est, q̃ istud cap. emanauit ad declarationẽ c. si aliqñ. eo. ti. in ant. Et p̃suppono, regulariter cũ aliquis excõicatur, oportet q̃ absoluat in forma Ecclesiæ, videlicet q̃ p̃stet cautionẽ de parẽdo iuri. Præsuppono etiã q̃ Imperator siue rex nõ est subditº legibus suis. ¶ Casus sic figuratur: Ponamus q̃ ego sum excõicatus iuste, forte p̃ cõtumaciã vel aliàs: Papa sciẽs me esse excõicatũ habuit mecũ cõionẽ: quia forte misit mihi litteras, in q̃bus dabat mihi bñdictionẽ, & bene me excõicatũ sciebat: vel forte tradidit mihi osculũ, vel alio modo habuit mecũ cõicare. Quærit, vtrũ Papa ex hoc videatur mihi impẽdisse bñficiũ absolutionis? Rñdet q̃ nõ, nisi ipse Papa exp̃sse dicat, volo te absolutũ esse, & tibi bñficiũ absolutionis impẽdo. Sed ponamus, q̃ erã intrusus in aliquo bñficio, ita q̃ nõ habebã titulũ, & Papa scripsit mihi litteras, in q̃bus appellauit me epm illius loci, quẽ obtinebã sine titulo: Vel ponamus q̃ illud bñficiũ vacabat, & nullus obtinebat, & ipse in litteris suis appellauit me epm illius loci, an p̃ hoc videatur mihi ius tribuere in illo bñficio? Rñdet Clemẽs Papa, q̃ nõ. hoc dicit. H. R. Not. q̃ nõ solũ sufficit nõ loqui cũ excõicato,

Vide glo. secũdũ Panor. hic & in c. cũ tempore. ẽ. de arb. ad hoc q̃ exemptus possit renũtiare priuilegio suæ exẽptionis, etiã se subijciendo ordinario. Fonta.

cõicato, sed etiã nõ debent sibi mitti literæ. Not. q scribens literas excõicato, incurrit minoré. de hoc in glos. arg. idé dicit Lau. si mittit ei nuntiũ: quia hæc sunt paria. d elec. vbi periculũ. §. colli. lib. 6. & de hoc ibi. Not. q multis modis cõmunicari dicitur excommunicato. de hoc in glo. vt in conuiuio. Zabarella.

† Ratio decidendi in hac clement. potuit esse illa, quia aliter glossa in c. 2. extra de schismaticis. in verbo: dispensatã quia dispẽsatio debet esse expressa. ad de Deciũ in cap. si quando in 3. not. de rescript.

† Vide Fe linum in rubri. proœmi. Gregoriani, & in cap. cũ vi gesimum. de offi. de leg.

¶ *Glos. 1. sũmat, & dicit quare emanauit, & quod prima pars determinat.*

a ¶ *Si sũmus.*] Si Papa etiã sciẽter excõmunicato participat, illũ per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in dignitate nõ approbat. Creditur q propter dominũ Fredericũ de Sicilia emanauerit hæc decre. Pars prima determinat not. 93. dist. si inimicus. & eod. tit. si aliquando. p Goff. in proœm. cõpil. Greg. per Inno. & Host. de priuil. cũ olim 1. Et facit hoc c. pro ibi not. per Inno. & Host vt sicut per participiũ Papa non absoluit, ita nec p euitationẽ excõicat: vnde non incurrit minoré qui participat illi, quẽ Papa vitat. & c. si inimicus. loquit de illo quẽ vitat, & vitari præcipit.

b ¶ *Scienter.*] etiam si ignorãter. non erat dubium per præcedentem decret. si aliquando.

c ¶ *Participet.*] quo participio nõ ligatur minori, vt not. in iurib' alle. in 1. glo. eo. tit. nulli.

d ¶ *Literis.*] argu. q scribẽs excõicato incurrit minoré. de hoc eod. tit. constitutioné. lib. 6. in 3. glo.

Ecclesiastici 24.

• Ioa. An. citius sunt glossæ in clement. nihil scripsit sup hac Clement. omnia tradunt Anchoranus, Zabarella, & alij. glos. se vero q apponun tur ex com mentarijs Zabarellæ sunt desũptæ.

e ¶ *Osculo.*] formatur ab os oris, nec debet scribi per h.

f ¶ *Quouis modo.*] vt in conuiuio, oratione, val itinerãdo, vel cõsedẽdo.

g ¶ *Velle.*] est sibi pro rõne volũtas Inst. de iure natu. §. sed & q principi. sic & princeps sola volũtate manumittit. ff. de manu. apud eũ. C. de fidei cõ. lib. si volũtate.

mus a † Pontifex scienter b etiã excõmunicato participet c literis d, verbo, vel osculo e, seu alio quouis f modo: ipsum per hoc absoluere nulla ratione cẽsetur, nisi se velle g forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi. ¶ Similiter quoq; si quem sub titulo cuiuslibet dignitatis h, ex certa etiam scientia verbo, constitutione, vel literis nominet i †, honoret, seu quouis alio modo tractet k per hoc in dignitate illa ipsum approbare l nõ intelligitur m, aut quicquã ei tribuere noui n iuris.

TITVLVS XI.

De verborum significatione.

¶ Clemens v. in concilio Viennensi.

¶ *Declaratur in aliquibus capit. Exiit. eo. titulo, libro sexto. præsertim an fratres Minores teneantur ad obseruationem eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur: deinde multa inseruntur, ad quæ fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorum nonnullis exceptionibus prolixe discussis, de electione ministri ipsorum luculentissime tractatur.*

CAP. I.

EXiui † de paradiso, dixi, rigabo hortũ plãtationũ o, ait ille cælestis agricola p, qui vere fons sapientiæ verbũ Dei, à patre in patre manens, genitum ab æterno, nouissime diebus istis (fabricante sancto spiritu) in vtero Virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exẽplar † sedando cælestis vitæ, præbẽs hominibus semetipsum. Verũ quia plerumque mortalis vitæ sollicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu † diuertebat: verus noster Salomon q in solio militãtis ecclesiæ hortũ r voluptatis inter ceteros quendam fecit à procellosis mundi fluctibus elongatũ, in quo quietius ac securius vacaretur contẽplandis seruandisq; huiusmodi operibus exemplaris in hũc mundum introiuit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus s si quidem est fratrum Minorum sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique circumclusa, intra se solo cõtenta Deo adornatur abũde nouellis plãtationibus filiorũ. Ad hunc veniẽs dilectus Dei filius mortificãtis pænitentiæ myrrham metit t cum aromatibus u, quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circunfundunt. Hæc est illa cælestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac seruandã à suis filijs verbo docuit pariter & exẽplo. ¶ Quia vero dictæ sanctę regulæ professores ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris affectabant, sicut & feruenter affectant, ad purum & ad plenum præmissam regulã firmiter obseruare: Attendentes quædã,

Xiui.] ¶ Glossa & alij scribentes quamplures nihil hic scripsere: forte quia Nicolaus iij. eo. tit. lib. 6. (qd cap. etiam exponit regulam sancti Francisci) excommunicauit glossantes illud cap. & in glossando inducentes contrarietates, concordantias, seu opiniones diuersas vel aduersas: quia tamen permisit glossas fieri per quas verbum, vel verbi sensus, seu constructio quasi grammaticaliter ad literam vel intelligibilius exponatur, & quia etiam pœna illius c. suspẽdit Ioa. xxij. in extrauagan. Quia nõ nunquam. & quia licet illa constitutio prohibita fuerit glossari, non sic ista. Item quia dimittendo hanc sine expositione, inducuntur legentes ad omittendã ipsã, vnde causat eius ignorantia, cum tamen ipse Nicolaus præceperit vt illud cap. Exiit. sicut ceteræ decretales legerentur in scholis, ideo aliqua breuia hic scribo. Quoniam autẽ per diuisionem res melius intelligitur. Inst. de leg. §. sed non vsque. not. ff. de do. excep. l. 1. gl. 1. Ideo diuide: quia primo exordium, secundo narratio & petitio: ibi, *Quia vero dicta*. tertio, exauditio: ibi, *Nos igitur*. Et ibi primo declarat non omnia euangelica consilia esse præcepti quo ad fratres, declarans quæ obligẽt eos ex præcepto. Secundo, in §. *Cæterum*. determinat qd seruandum quo ad bona ingredientiũ. Tertio, in § *Præterea*. de vestibus & calceamentis fratrum. Quarto, in §. *Deinde*. de ieiunijs eorum. Quinto i § *Porro*. de non recipienda per eos pecunia. Sexto, i §. *Procede*. de paupertate & humilitate ipsorum. & enumerat 11. excess' qui sunt contra paupertatem & humilitatem, quibus prouidet. Septimo, in § *Ex præmissis*. soluit dubium oriens ex his quæ de paupertate dicta sunt. Octauo, in §. *Dicere*. remouet quendam errorem. Nono, in §. *Demum*, determinat de electione vel institutione ministri prouincialis. Decimo in §. *In destitutione*. determinat de ipsorum ministrorum prouincialium destitutione. Vndecimo, in §. *Cæterum*. determinat, quòd fratribus carentibus ministro generali suppleat vicarius ordinis vices eius. Duodecimo, in §. *Porro*. apponit decretum in his quæ dicta sunt de prouinciali ministro, si aliter fiat.

† Al. ita: exemplar sequendo cælestis, &c.

† Aliàs, cõ tuitu.

Diuiso materiam reddit faciliorem.

in infasioribus à Papa non haberet hoc locũ. eo. tit. cum desideres.

h ¶ *Dignitatis.*] ecclesiasticæ vel secularis, cum eadem sit ratio.

i ¶ *Nominet.*] contrariũ videbatur notari 99. dist. dñs. & vide qd not. 1 1. q. 1. sacerdotibus. qui fil. sint leg. per inas. cum concor.

k ¶ *Tractet.*] vocans illos qui sunt eiusdẽ dignitatis, vocat illum.

¶ *Glossa sequens notat ad opinionem.*

l ¶ *Approbare.*] facit ad not. p Inno. & Host. de fi. presb. veniẽs. vbi tenent q si eps Missã audiat vel procurationẽ recipiat à male ordinato vel instituto, q per hoc non dispensat cum illo. dato quòd sit casus quo dispensare posset. & ibi scripsi.

Episcopus audiens Missam à male ordinato, non dispensat eũ.

¶ *Glossa sequens obiectionem soluit.*

m ¶ *Non intelligitur.*] non obstat c. 1. es. compil. de proba. c. vnico. illud enim intelligitur cum Papa narrat factũ propriũ, & super eo suo datur ipsius intentio, vt ibi not. in glo. quid si talia.

n ¶ *Noui iuris.*] simile de hæret. præsidentes. in fin. lib. 6. & intellige nisi hoc exprimat se velle, vt §. prox. responso.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Continens.

¶ *Visum est supra per diuersorum titulorum de singulis partibus iuris rerum quæ in iure multæ dubitationes oriuntur circa verborum significationem; ideo præsens annectitur rubrica.*

o ¶ *Plantationum.*] Ecclesiastici 24.

p ¶ *Agricola.*] Christus.

q ¶ *Salomon.*] Christus, de quo Matth. 12. Ecce plusquam Salomon hic.

r ¶ *Hortum voluptatis.*] vitam Christi. ipsa enim cœpit facere & docere, Actuum 1.

s ¶ *Hic hortus.*] descendit ad speciẽ, & applicat quæ dixit ad propositum.

t ¶ *Metit.*] aliàs messuit.

u ¶ *Aromatibus.*] Cant. 5. & per myrrham intelligit pænitentiam: per aromata fructum exempli inde prouenientem.

a ¶ *Temerata.*]

a Timoratæ.] quinta distinctio. ad eius.
b In obedientia.] sine proprio, & in castitate: tria substantialia religionis. de statu mona. cum ad monasteriũ. Not. ibi *Superflue & nugatorie*, q superfluitas & nugatio reprobatur in procemio Greg. §. sane.
c Cum autem.] Nota de natura termini restrictiui: quia per exclusionem aliquorũ cætera includit, & hoc idem est dicere quod aliàs dicimus, q exceptio firmat regulam. ff. de mili. testa. tribunus. §. fin. 32. q. 7. dominus. not. Dynus de regulis iuris. super rubr. in fin. lib. 6. Secundo not. ibi, *Pertinentia*. q id quod disponitur de aliquo, intelligitur etiam de illo quod ad aliud pertinet. de offi. deleg. c. 1. & c. præterea. Tertio not. ibi *Pro nihilo, & vane*, quòd verba debent poni cum ministerio. de priuile. in his. & eodem titulo. si Papa. lib. 6. Quarto not. quòd de æquipollentijs idem iudicium hic, vt j. proximo §. & ff. manda. l. fina. de verbor. signific. in his. de consang. tua. & facit de iudic. cap. 1. Quinto not. ibi, *Quæ ad aliqua*, q id quod de vno dicitur, de alio excluditur. ff. de iudi. cum prætor. de præsumpt. nonne.
d Item quia.] Not. q in his quæ animæ salutem respiciunt, pars securior tenenda est. 68. dist. presbyter. de sponsal. iuuenis. not. d scru. in ord. fac. c. vnico. in glossa finali. Secundo not. quòd non omnia quæ imperantur, importans necessitatem. 28 q. 1. sic enim. not. glo. 14. q. 1. quod præcipitur. regulariter cõtra dicto cap. quod præcipitur.

† Cap. Exiit. § pen. eo. tit. lib. 6. Bonif.

quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri pro ipsorum declaratione habenda recurrerũt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis a, vt certificati per ipsam, cuius pedibus erat per ipsam regulam sunt subiecti, possent Domino (pulsis cũctis dubijs) cum plena charita. re conscientiæ deseruire. Horum autem pijs ac iustis supplicationibus plures prædecessores nostri Romani Pontifices successiue (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserũt, sicut expedire videbant Fratrum conscientijs, ac puræ obseruantiæ status. Verum quia plerunque vbi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratæ a, quæ in via Dei quodcunq; deuium expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium Fratrũ conscientiæ quietatæ, quin circa aliqua ad regulam ipsorũq; statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluries, & de quãpluribus in publicis & priuatis consistorijs est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubijs, quæ occurrerunt, & quæ possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate sedis Apostolicæ curaremus. Nos igitur (cuius animus ab ætate tenera pia deuotione efferbuit ad huiusmodi professores regulę, & ad ordinem ipsum totũ: nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fouendos dulcius, & attentius gratiosis fauoribus prosequendos tanto prouocamur ardentius, quanto frequentius intenta mente reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita & salutari doctrina, toti vniuersali Ecclesię continue cernimus prouenire) tam pia supplicantium intentione cõmoti, ad peragendum diligẽter quod petitur, studia nostra duximus conuertenda: ipsaq; dubia per plures archiepiscopos & episcopos, & in Theologia magistros, & alios litteratos prouidos, & discretos examinari fecimus diligenter. Cũ igitur† in primis ex eo, quòd in dictę regulę principio habetur: Regula & vita fratrum Minorum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangeliũ obseruare, in obedientia b viuendo sine proprio, & in castitate. Item infra: Finito vero anno probationis † recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare. Item circa finem regulæ: Paupertatem, & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus: Fuit hæsitatum, an Fratres eiusdẽ ordinis ad omnia, tam præcepta, quàm consilia Euãgelij, ex professione suæ regulæ teneantur: Quibusdam dicentibus, quòd ad omnia: alijs autem asserentibus quòd ad sola illa tria consilia, videlicet, viuere in obedientia, in castitate, & sine proprio, & ad ea quæ sub verbis obligatorijs ponuntur in regula, obligantur. Nos circa hunc articulũ prædecessorum nostrorum vestigijs inhęrentes, ipsumque articulũ quo ad aliquid clarius prosequentes, dictę hæsitationi duximus respondendũ: quòd cum votum determinatum † cuiuslibet habeat cadere sub certo, vouens regulam non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea cõsilia Euangelica, quę in regula nõ ponuntur. Et quidem beati Francisci conditoris regulę hęc probatur fuisse intentio, ex hoc quòd quędam Euangelica consilia in regula posuit, alijs prętermissis. Si enim per illud verbũ: Regula & vita fratrum Minorum hęc est, & cętera: intendisset eos ad omnia consilia Euangelica obligare, superflue & nugatoriç quędam eorum, suppressis cęteris, in regula expressisset. Cum autem c natura termini restrictiui hoc habeat, quòd sic excludit ab ipso extranea, quòd cuncta ad ipsum pertinentia cõcludit: † Declaramus & dicimus, quòd dicti Fratres non solum ad illa tria vota nude & absolute accepta ex professione suę regulę obligãtur, sed etiã tenentur ad ea omnia implenda, quę sunt pertinentia ad hęc tria prędicta, quę regula ipsa ponit. Nam si ad hęc tria prędicta tantum pręcise & nude promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quę hęc tria modificant, arctarentur, pro nihilo & vane proferrentur hæc verba: Promitto semper hanc regulam obseruare: cum ex quo ex his verbis nulla obligatio nascerentur. Nec tamen putandum est, quòd beatus Franciscus professores huius regulę, quantũ ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa, intenderit equaliter esse obligatos; quin potius aperte discreuit, quòd quo ad quędam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quędam alia non: Cum ad quędam ipsorum verbum apponat pręcepti, vel ęquipollentis eidem, & quo ad aliqua verbis aliis sit cõtentus. Item d quia pręter ea, quę expresse verbo pręcepti, ac exhortationis seu monitionis ponũtur in regula: nõnulla verbo imperatiui modi negatiue vel affirmatiue apposito inseruntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, vt ad habentia vim pręcepti. Et quia vt intelleximus, non minuitur hoc dubiũ, sed augetur ex eo quòd felicis recordationis Nicolaus Papa tertius † prędecessor noster noscitur declarasse, quòd fratres ipsi ex professione suę regulę sunt astricti ad ea consilia Euangelica, quę in ipsa regula pręceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis ęquipollentibus exprimuntur, & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quę ipsis in eadem regula sub verbis obligatorijs indicuntur; supplicauerunt prędicti fratres, vt ad ipsorum conscientias seruandas † declarare, quę horũ censeri debeant pręceptis ęquipollentia ad obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in synceris horum conscientijs delectamur, attendentes quòd in his quę animę salutẽ respiciunt, ad vitandos graues remorsus conscientię pars securior est tenenda †: dicimus,

† Vide S. eiiã Trid. sess. 25. c. 1. de Regularibus & Monialibus, c. 15.
† Vide cõcil. Trid. sess. 25. c. 15.
† Vide D. Thomã 2. 2. q. 88. art. 2. & 3.
† Per l. obses. C. de prædiis minorum [illegible]
† In codicibus antiquis [illegible] Nicolaus Papa quartus [illegible]
† Aliàs, scrutandas. [illegible]
† Cap. exiit. [illegible]

dicimus, quòd licet fratres nõ ad omnium, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis æquipollentium obseruantiam teneantur: Expedit tamen ipsis fratribus ad obseruandã puritatẽ regulæ & rigorem, quòd ad ea sicut ad æquipollentia pręceptis se nouerint obligatos, quæ hic inferius annotantur. Vt autem hæc quæ videri possunt æquipollẽtia pręceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ de qua agitur, seu ex vtroque sub compendio habeantur: Declaramus, quòd illud quod ponitur in regula de non habendo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam sine caputio: Item de nõ portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis: Item quòd fratres vilibus induantur: Item quòd ieiunare à festo omnium sanctorum vsque ad natale Domini, & in sextis ferijs teneantur: Itẽ quòd clerici faciant diuinum officium secundum ordinẽ sanctæ Romanæ Ecclesiæ: Item quòd Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis sollicitam curã gerant: Item quòd si quis fratrum in infirmitatẽ ceciderit, alij fratres debent ei seruire: Item quòd fratres nõ prædicent in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: Item quòd nullus audeat penitus populo prędicare, nisi à Generali Ministro vel alijs, quibus secundum declarationem prædictam id cõpetit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus: Itẽ quòd fratres qui cognoscerent se non posse præmissam regulã spiritualiter obseruare, debeant & possint ad suos Ministros recurrere: Item quòd omnia quę ponuntur in regula ad formã habitus tam nouitiorũ, quàm etiam professorum: necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipientibus quo ad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundum Deũ aliter videatur: Hęc, inquam [a], omnia sunt à fratribus tanquam obligatoria obseruanda: Item [b] ordo communiter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd vbicumque ponitur in regula hoc vocabulũ, teneantur, obtinet vim pracepti: & obseruari debet à fratribus sicut tale. ¶ Cæterũ [c] quia Christi cõfessor prædictus agendorum ac seruandorum circa recipiendos ad ordinem, Ministris & Fratribus modum præbens, dixit in regula, quòd caueant Fratres & eorum Ministri, ne sint solliciti de rebus suis temporalibus, vt libere faciant de eis quicquid ipsis à Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi Ministri mittẽdi eos ad aliquos Deũ timentes si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur: Dubitauerunt & dubitant multi Fratrũ, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si donetur: & si ad dandum personis & cõuentibus possint eos inducere sine culpa: si etiã ad disponendũ de distributione rerum talium debeant ipsi ministri seu fratres dare consilium, vbi ad consulendum alij quàm ex ipsis ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inueniri. Nos autem considerantes attente intendisse sanctum Franciscum suæ regulę professores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorũ ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare, vt quantum est ex parte fratrum ipsorum, receptio ad ordinem sancta & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorũ temporalia, sed ad ipsos tantũ diuino seruitio mancipandos: Dicimus † decætero debere tã ministros quàm fratres cæteros, à dictis inductionibus ad sibi dandum & suasionibus, necnõ & dandis circa distributionẽ consilijs abstinere: cum per hoc ad timentes Deũ status alterius mitti debeãt, nõ ad fratres: vt vere cunctis pateant esse tã salubris instituti paterni studiosi zelatores seduli, & perfecti. Cũ vero [d] facere de rebus suis quod Dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum velit esse: non videtur quin liceat eis recipere: consideratis scilicet eorũ necessitatibus & moderaminibus declarationis iam dictæ, si quid de bonis suis intrãs sicut & cæteris pauperibus per modũ eleemosynæ libere velit dare. Cauere tamen in acceptatione oblatorum taliũ decet fratres, nè ex receptorum quantitate notabili, præsumi possit sinister oculus contra ipsos. ¶ Præterea [e] cum dicatur in regula, quòd illi qui iam promiserunt obedientiã, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint: Item quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur: Nosque prædicta verba declarauerimus ęquipollere pręceptis: Volentes hęc determinari plenius; dicimus, quantum ad numerum tunicarum quòd pluribus vti non licet, nisi in necessitatibus quę haberi possunt ex regula, secundũ quòd hunc passum memoratus prędecessor noster plenius declarauit. Vilitatem [f] antẽ vestium

† ul. ita: Dicimus omnino debere tã ministros, &c.

a ¶ Hæc inquam.] omnia repetit vt clarior sit oratio. & potest dici color rhetoricus, qui dicitur repetitio.

b ¶ Item ordo.] Not. quod antiqua interpretatio habet vim iuris: minime enim mutãda sunt, &c. ff. de legi. minime. de consuet. cum dilectus.

c ¶ Cæterum.] secunda tertiæ vbi de bonis ingredientium. Not. ibi, Maxima paupertate. quod ordo Minorum fundatus est in maxima paupertate. de excel. præla. nimis 2. vbi de ipsis & Prædicatorib' dicitur, quod in altissima paupertate Christo pauperi famulãtur. & dicitur maximum quod principalem gradum tenet. ff. de verb. oblig. vbi autem. in prin. nam superlatiuum vni soli conuenit. 63. dist. metropolitano. vbi glo. Quomodo autem paupertas conueniat religioni, dixi, de regul. sane. q. 14. & per ibi notata patet, quod in paupertate nõ est perfectio simpliciter, sed in sequela Christi: paupertas autem est instrumẽtũ perfectionis: & hoc vario modo prout variæ sunt religiones. de hoc ibi, & per Thomam 2. 2. q. pen. art. 7. & j. §. proinde. Secũdo not. ibi, Cunctis pateant. quod curandum est de bono testimonio & opinione. de sacra vnct. c. vnico. §. ad exhibendũ.

d ¶ Cum vero.] hic de eadem declaratione Nicolai iij. §. item quia. Nota quod quantitas notabilis facit illicitũ quod aliàs licet. sic de rescri. statutum. §. insuper. lib. 6. Secundo not. quod ex futuris præsumitur circa præteritum: nam hic vetat accipi notabilẽ quãtitatem etiam gratis: ne præsumatur quod moti fuerint ad recipiendũ istũ: quia oculum habuerũt ad eius bona temporalia. sic 31. q. 2. cum per bellicã. in fine. vbi glo. de multiplici præsumptione scribam in glo. fin. Quæro, quia hic & in §. præcedẽti dicitur, quod fratres non sint solliciti de bonis temporalibus eius qui recipitur ad ordinem, licet possit ipse dare fratribus de suis bonis per modum eleemosynæ: quid si ingreditur non facta dispositione de bonis suis? Solu. Quicquid sit de alijs Mendicantibus, de quo not. de prob. in præsentia. quo ad Fratres Minores dic. quod nihil habebũt fratres: dicitur enim in regula, quod volentibus ingredi dicatur quod vendant omnia sua, & studeant pauperibus erogare: & sic fuit intentio beati Francisci, quod nõ recipiantur nisi prius disposito de bonis suis: quod si non fuit factum, dic quod transeant bona ad veniẽtes ab intestato: nam solus vnus modus permittitur fratribus habẽdi de bonis illius, scilicet si ille contulit per modum eleemosynæ, vt hic: ergo alij prohibentur. ff. de iudic. cum prætor. de præsumptionibus, nõne. pro hoc quod dico infra §. proinde. quæst. 2.

e ¶ Præterea.] Hic de vestibus fratrum declarauit in dicto c. exijt. §. licet autem. ibi dicitur, quòd de licentia Ministrorum & Custodum cõiunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis possint fratres vti pluribus: ipsi autẽ Ministri & Custodes licentiam concedant cum eis videbitur, pensatis necessitatibus & alijs circunstantijs, quæ secundum Deum & regulam attendendæ videntur. pro hoc infra §. proximo, vbi vilitas attenditur secundum consuetudinem patriæ, & arbitrium Ministrorũ & Custodum.

f ¶ Vilitatem.] de eodẽ nota quod vilitas rei consideratur ex pluribus. io eo autẽ quod dicit, vilita-

tem attendi secundū consuetudinē patriæ. pro hoc 93. dist. legimus. vltra mediū. ibi, *Priuilegium, &c.* Secundo, not. q in iudicando vilitatē attenditur reputatio. de hoc ī. in proximo notabili. sic etiā in æstimando pretiū rei attenditur reputatio nō singulorū, sed cōis. ff. ad leg. Falcid. pretia. in prin. Tertio, not. q quādoque specialiter onerat cōscientia commissarij, vt hic. Et an hoc casu possit committere vices suas. dixi ī. de concess. præb. cle. vnica. in princ. q. 6. Quarto not. q hoc de vilitate vestiū nō indistincte cōmittitur Ministris & Custodibus: q a nō possunt cōcedere q vtātur nō vilib', sed habēt declarare quæ censeātur viles: tn̄ si declarent censeri viles eas q essent manifeste ptiosę, talis declaratio nō excusaret fratres talibus vtētes. sic nec præceptū iniustū excusat. de temp. or. ad aures. immo nec cōpulsio superioris. de excel. pla. tāta. 32. q. 5. ita ne. & qd hic de vilitate relinquit arbitrio Ministrorū & Custodū, extēditur per extrauag. Ioan. xxij. quorundā. ad lōgitudinē, latitudinē, grassitiē, & subtilitatē, & quo ad formā & figuram, & similia accidentia, quę omnia relinquū tur arbitrio prædictorū.

Vilitas habitus cōdigerorū committitur arbitrio Ministrorum.

a ¶ *Quorum.*] hic d calceamentis.

b ¶ *Deinde.*]Hic d ieiunijs eorū. Not. ibi, *Sexta feria.* q licet exceptio vnius alterū sit inclusio: quia exceptio firmat regulā, vt dixi ī. § cū autem. in primo notabili. tn̄ si per alia iura de illo erat dispositū, nō tollitur illa dispositio t: licet enim hic dicat, & alijs temporibus quàm à festo omniū sanctorū vsqz ad natiuitatem, vel in Quadragesima fratres nō tenētur ieiunare, nisi sexta feria, non per hoc includitur q possint non ieiunare in ieiunijs ab Ecclesia institutis: est ergo tantū sensus, q ad ieiunia alia extra sextā feriā nō tenetur ex pcepto regulæ, & sic nō plus quàm alij: sed ad ieiuniū sextæ feriæ tenent plus quàm alij. de obser. ieiun. c. fi. Secundo, nota argum. à verissimili. ff. qd met. cau. nō est verisimile. de prob. cū de ætate. de testib. ob carmē. § fin. de reg. iur. l. in obscuris. de præsump. quia verisimile. Tertio, not. q inductū ad augendū nō debet operari diminutionē: & idem è conuerso. ff. de adimen. lega. legata inutiliter. de condict. & demonst. cum tale. § fina. quia idem non operatur contrarios effectus, de treiur. intellecto. regula, quod ob gratiam. lib. 6. Quarto nota, q ad ieiunia indicta ab Ecclesia, omnes Christiani obligantur. de obseru. ieiun. consilium. § cū autē quod declaro ibi q. 1. & 2. & dixi ī. de hæret. ad nostrū § 2. q. 1.

Exceptio firmat regulam.

t Facit c. litteras. & ibi Pan. de resti. spoli. vide Deciū in l. 1. ff. de reg. iur. & scribentes reputant istum tex. hic singularē. Post.

c ¶ *Porro.*]hic de non recipienda per eos pecunia.

d ¶ *Posuerit.*]dicto cap. exijt. § cæterū. vbi determinat q nō licet eis mutuū contrahere, sed si quis vult succurrere, possunt se offerre q volunt fideliter laborare vt ei satisfiat. & hoc male seruatur, quia sæpe contrahunt mutuū. declarantur ibi & quædā alia, sed præcipuū est q fratres nō recipiant ipsi pecuniā: sed tamē q dare possunt aliquem eis notū, cui per eum qui vult eis facere eleemosynam cōmittatur executio: dominiū tamen ac proprietas ac possessio pecuniæ remanet penes dantem, cum libera potestate reuocandi vsque ad conuersionē ipsius in rem deputatam. & dic plenius in dicto cap. & duobus sequentibus.

stium tam habitus, quàm interiorum tunicatum, illam intelligi debere dicimus, quæ secūdum consuetudinem vel cōditionem patriæ, debeat quantū ad colorem panni & pretium vilitas merito reputari: non enim quo ad regiones omnes potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huius modi etiam vilitatis iudicium Ministris & Custodibus seu Gardianis duximus committendū, eorum super hoc conscientias onerantes: ita tamen quod seruent in vestibus vilitatē. Quorum [a] etiam ministrorum, custodum, & gardianorum iudicio eodē modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare. ¶ Deinde [b] cum duobus temporibus annotatis in regula, scilicet, à festo omnium Sanctorū vsque ad natiuitatem Domini, & maxime Quadragesimæ, in quibus ieiunare tenentur. inferatur in eadem regula: Alijs autem temporibus nō teneantur nisi sexta feria ieiunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis Fratres non tenentur nisi ex cōdecentia ad alia ieiunia, quàm ad ista: Declaramus, debere intelligi eos non teneri ad ieiuniū alijs temporibus, præterquā in ieiunijs ab Ecclesia constitutis: non est enim verisimile, quòd vel institutor regulæ, vel etiam confirmator, absoluere ipsos intenderit à seruandis illis ieiunijs, ad quæ de cōmuni statuto Ecclesiæ obligantur cæteri Christiani. ¶ Porro [c] cū dictus sanctus volēs fratres suos super omnia à denarijs seu pecunia esse totaliter alienos, præcepit firmiter Fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios vel pecuniā recipiant per se, vel per interpositam personā: istumque articulū declarans idem prædecessor noster, casus & modos posuerit [d], quibus seruatis à fratribus non possint dici nec debent per se, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulā vel sui ordinis puritatem: Dicimus, fratres teneri cauere summopere, quòd pro alijs causis, & sub modis alijs, quàm ponat dicti prædecessoris nostri declaratio ad dātes pecunias siue deputatos nuntios nō recurrant: ne (si secus ab ipsis attentatum fuerit) transgressores præcepti & regulæ merito possint dici. nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur. quod expresse nō conceditur, intelligitur denegatū. Quocirca quæstus omnis pecuniæ, ac oblationū pecuniarum receptio in ecclesia, vel alibi, cippi [e] vel trunci ordinati ad offerentium seu donantiū pecunias reponendas: necnon & quicunque recursus alius ad pecunias seu habētes ipsas. qui per declarationem prædictam nō conceditur: hæc inquā omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cum [f] etiam recursus ad amicos speciales expresse tantum in duobus casibus secundum regulā concedatur: videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque pie & rationabiliter considerata necessitate vitæ ad alias necessitates Fratrū pro tempore occurrētes [g], cessantibus eleemosynis seu etiā ingruentes sæpedictus prædecessor noster duxerit [h] extendendū: Attendant fratres præfati, quod pro nullis causis alijs quàm prædictis vel similibus [i], in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiusmodi, siue sint dantes pecunias seu deputati per ipsos, siue nuntij vel depositarij, seu alio quouis nomine appellentur: etiam si concessi per eandem declarationem modi [k] circa pecuniā integre seruarentur. De-

e ¶ *Cippi vel trunci.*] vel, pro, idest: & est cippus lignū inornatū & magnū, & perforatur vt ceciat loco capsæ. hæc tamē male seruant fratres nota differentiā inter denarios & pecuniā: quia denarius est q pro decē nummis olim computabatur: pecunia vero proprie est substātia de pecoribus proueniens: tamen hoc hodie cōiter hic accipitur pro eodem, & ideo expone literam ibi, denarios vel pecuniam, vel, pro idest, & hic nomine denariorū continetur omnis moneta magna vel parua, aurea vel argentea, vel alteri' generis. & hoc, quia fauorabile est sic intelligi, & quia indistincte loquitur licet nummis legatis veniant exiguiores tantū. ff. de legat. 3. nummis. Secundo, nota quòd id quod per me non licet, nec per interpositā personam. regula, qui per alium. lib. 6. Tertio nota, quòd in ijs quæ generaliter prohibentur, omnia intelliguntur prohibita quæ non inueniuntur concessa. de hoc de translatio. c. 2. ver. sed neque. in glo. argumentū. vt ibi dixi.

Pecunia & denarius differunt.

f ¶ *Cum etiam.*] de eodem cum præcedenti.

g ¶ *Occurrētes.*]pro quibus subuentum fuit ab aliquo, cui habent fratres procurare vt reddatur pecunia, & sic dicūtur necessitates non ingruētes, idest, imminentes de præsenti, sed iam præteritæ: tamē quo ad hoc quod hic dicitur, idem in vtrisque, vt probat quod sequitur.

h ¶ *Duxerit.*] eod. cap. exijt. § porro. in fine.

i ¶ *Vel similibus.*] necessarijs non voluptarijs. declaratur autem in dicto § porro. quòd in ijs, quæ sunt necessaria ad victum, vestitum, diuinum cultum, & spirituale studium, concessus est fratribus vsus necessariarum rerum. & hæ causæ videntur generaliter omnes necessitates comprehendere: tamen quia quædam etiam sunt eis necessaria, quæ non præcise concernunt causas præmissas immediate: ideo hic adiecit quòd etiā hoc eis liceat pro causis similibus. vt si dum transeant de loco ad locū ex causa ordinis, non permittuntur in certo loco transire, nisi soluant pedagiū: licet enim non debeant ad hoc cogi, tamen ex quo de facto coguntur, licitum est eis acquirere per eleemosynam vt soluant, ne impediantur pro hoc quod in via sequitur, &c.

k ¶ *Modi.*] vt quòd ipsi non recipiant nec administrent. pro hoc quod dixi supra, § porro. super littera. & infra, § proximo.

a ¶ *Totaliter.*]

nique cũ idem confessor summe affectauerit suæ regulæ professores totaliter [a] esse abstractos ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunia & eius vsu totaliter inexpertos, sicut probat prohibitio de recipiēda pecunia in regula sæpius repetita [b]: curare Fratres vigilanter necesse est, quòd cũ ex causis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit ad tenentes ipsas, quicunq; hi fuerint principales vel nuntij in omnibus sic se gerant, quòd se cunctis ostendant, in dictis pecunijs (sicut nec habent [c]) penitus nil habere. Quapropter [d] præcipere quòd & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodocunque repetere siue deponere, aut deponi facere capsulam pecuniæ, vel eius clauem deferre, hos actus & consimiles sibi Fratres illicitos esse sciant: Prædicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederũt, & eos quos ipsi deputauerunt ad hoc ipsũ. ¶ Proinde [e] cũ vir sanctus paupertatis præmissæ in regula modũ exprimens dixerit in eadem: Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & aduenæ in hoc seculo, in paupertate, & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter: Sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Pontifices, hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quàm etiam in cõmuni, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarũ, & donatarum Fratribus (quas & quarum vsum facti, scilicet ordini vel † ipsius Fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se & Romana Ecclesia receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo vsu facti simplicis. Ad nostrũ fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis quæ remedio credimus indigere, quòd se institui hæredes non solum sustinent, sed procurant: Item quòd redditus annuos recipiunt interdũ in tam notabili quantitate, quòd conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item quòd cũ ipsorũ negotia etiã pro rebus tẽporalibus in curijs agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad inuestigandũ eosdẽ se ibi-

† al. ita ipsi vel ipsis

a ¶ *Tota liter.*] nam hic ordo fundatus est in maxima paupertate. supra §. cæterum.

b ¶ *Repetita.*] supra 2.§. proximis.

c ¶ *Nec habent.*] vnde contra tales non habent actionem nec persecutionem in iudicio, nec extra. dicto cap. exijt. §. cæterum. & infra, proximo §.

Possessio à pecunia non est à dominio separata.

d ¶ *Quapropter.*] Not. singulariter, quod in pecunia non est dare possessionem separatam à dominio: quod probat littera in eo quod dicit, ad solos dominos vel eorum cõmissarios spectare hæc quæ hic enumerantur: & est ratio, quia pecunia facile fit nostra: vnde etiam aliena mihi mutuata per non dominum per cõmistionem cũ mea fit mea, si bona fide accepi. ff. de solut. si alieni. quod est singulare. & est hoc propter singularia præcepta pecuniæ numeratæ. ff. si cert. peta. l. singularia.

e ¶ *Proinde.*] hic de paupertate & humilitate ipsorũ. Et numeratis nouem excessibus prouidet de primo: deinde prouidet de alijs in §. sequenti. Nota quòd fratres Minores non habent proprium nec in speciali, nec in communi. & hoc non videtur speciale in eis, sed locum habet etiã in alijs mendicantibus, vt in Prædicatoribus & similibus: quia ex regula nõ licet habere redditus aut possessiones, sed per quæstum publicum victum tribuere solet incerta mendicitas. de relig. dom. capitulo vnico. libro sexto. tamen non in omnibus æquiparantur. Nam Prædicatores habent aliqua in communi quo ad proprietatem, vt in extrauagan. Ioa. xxij. quia quorundam. §. præterea. hic autem dicitur generaliter, quod fratres Minores nihil sibi approprient: & quod hæc expropriatio intelligitur tam in speciali, quàm in communi. differunt & in alijs. quod dic plenius, vt infra, quæstione prima, in solutione tertiæ rationis. Secundo, not. in versiculo, cum enim. quod ex exterioribus actibus repræsentatur mentis dispositio. de præsump. ex studijs. quod tamen proprie non colligitur hic, sed potius colligitur, quod is qui vult esse rectus in mente, hoc indicet ex operibus: nam ex fructibus eorum cognoscetis eos. Matt. 8. de regul. iur. cap. 2. Tertio not. quod fratres Minores non sunt capaces successionum, sed legatorum sic: nisi fiat in fraudem. de hoc j. q. 2. Quæro in eo quod dixi in primo not. quod fratres minores non habent proprium, nec in speciali, nec in communi: An hoc procedat quo ad omnia? Antequam veniam ad argumenta, sciendum est, quod hæc quæstio scrupulosa est, & peperit in Ecclesia Dei perniciosos effectus, præcipue tempore Ioannis Papæ xxij. quia nonnulli magistri sacræ paginæ verbis & scriptis nisi sunt ostendere, quod fratres prædicti etiam in rebus vsu consumptibilibus habent tantum simplicem vsum facti: & quod hæc est altissima paupertas, in qua sunt fundati, & quod hæc etiam fuit vita Christi & Apostolorũ: dicentes quod perfectioni vitæ Christi & aliorum perfectorum non est consonum aliquid habere proprium, sed solum facti vsum: & inter istos fuit Marsilius de Menandrino Paduanus, de quo memoraui de elect. venerabilem. versi. verum. qui multis rationibus & auctoritatibus prædicta confirmat in libris quos allegaui in d. ver. verum. Ipse autem Ioa. xxij. in extrauag. cũ inter nonnullos. declarauit, quod asserere pertinaciter, quod redemptor noster & eius Apostoli non habuerunt ius vtendi in ijs quæ sacra scriptura eos habuisse commemorat, & illa vendendi seu donandi, aut ex ipsis alia acquirendi, est hæreticum. & idem Ioan. xxij. in extrauang. quia quorundam. late prosequitur hæc, respondendo

Item Minores an nihil proprium possint habere.

rationibus, quas tenentes contrarium adducebant: & in eandem extrauag. dicitur, quod in ijs quæ sunt vsu consumptibilia, Fratres Minores habent ius vtendi. & idem dicitur in extrauag. eiusdem Ioa. ad conditorem. quia non est possibile, quod sit vsus facti licitus sine iure vtendi: & quia illi magistri, qui tenuerunt contrariũ, vsi sunt rationibus apparentibus, habuerũt sequaces multos: vnde secutum est, quòd adhuc hodie est magna multitudo, quæ dicitur Fraticellorum, qui ex hoc errore lapsi sunt in alios, dicentes quòd à tempore illius Ioan. xxij. quem damnant propter prædictas extrauagãtes tanquam hæreticum, non fuit aliquis verus Pontifex: & alia multa nefaria dogmatizant: & in his si cõprehenduntur per episcopos, persistunt etiam permanentes se comburi, vt vidi Florentiæ. vnde sæpe cogitaui, quod vtile esset, quòd Ecclesia Romana permitteret libere de hoc disputari, an Christus habuerit, vel nõ habuerit, vel habere potuerit proprium, vel non potuerit: & similiter de vita Fratrum Minorum, an possint aliquid habere propriũ, cum in hoc nõ versentur articuli fidei: ex tali enim libertate occurretur eorum erroribus, qui forte de facili corrigerentur in alijs. nec per hoc etiã si diceretur quòd Christus non habuerit proprium, aliquid inferri posset contra proprietatem Ecclesiæ Romanæ: cum multa sint & in alijs immutata, prout visum fuit sanctis patribus secundum exigentiam temporum. Sed interea stantibus illis extrauagantibus, & hac constitutione, & constitutione cap. Exijt. videamus aliqua de quæstione: Et videtur quòd Fratres habeant quo ad omnia solum simplicem vsum facti. per cap. exijt. §. porro. vbi dicitur quòd in rebus temporalibus est considerare proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum: & quòd vltimo tanquam necessario eget vita mortalium, licet prius carere possit, & quòd cõdecens est huic professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerũ sibi necessario vsu fore contentam. Secundo ad idem inducitur hæc littera, in eo quod dicit quòd rerum concessarum Fratribus, licitum est eis habere simplicem vsum facti: & quòd dominium & proprietas est penes Ecclesiam Romanam. Tertio quia Fratres isti profitentur altissimã paupertatem. de excel. præla. nimis 2. & sic talem, qua nulla maior dari potest. j. §. cæterum. vbi dixi in 1. not. maior autem est paupertas, quæ nihil sibi appropriat, quàm quæ habet aliquid proprij. Quarto, quia in eorum regula ponitur in principio: Regula & vita Minorum hæc est, scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. ex quibus verbis videtur quòd beatus Franciscus voluerit, quòd Fratres obseruarent consilium Euangelij traditum illis qui volunt esse perfecti, de quo Matth. 19. Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælo. Quinto ad idem infra §. dicere. vbi dicit quòd temerarium est asserere, quòd sit hæreticum dicere vsum pauperum includi, vel non includi sub voto Euangelicæ paupertatis: & videtur velle, quòd sub voto Euangelicæ paupertatis includitur vsus pauper. Sexto, inducitur Matth. 10. vbi Christus dicit Apostolis: Nolite possidere neq; aurũ, neq; argentũ, neque pecuniã, neq; perã, neq; duas tunicas, neq; calceamenta, &c. Item Matth. 19. Apostoli dixerũt ad Iesum, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.

Fraticellorum error.

dem personaliter repræsentāt: Item quòd executiones vltima rum suscipiunt † voluntatum, & gerunt, seq; intromittūt quādoq; de vsurarum vel male ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis: Item quòd alicubi non solum excessiuos hortos, sed etiam vineas magnas habent, de quibus tam de oleribus, quàm de vino multum colligitur ad vendendum: Item quòd tēporibus messiū vel vindemiarū sic copiose granum & vinū mendicando, vel aliunde emendo colliguntur à fratribus, & in cellariis & granariis reconduntur, quòd per anni residuū & absq; eorū mendicatione possunt transigere vitā suā: Item quòd ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sicquòd non videntur habitacula pauperū, sed magnatū. Paramenta etiam ecclesiastica in plerisq; locis tam multa habent, & tā notabiliter pretiosa, quòd excedūt in his magnas ecclesias cathedrales. Equos insuper & arma eis oblata in funeralibus recipiunt indistincte: Tamen communitas fratrū & specialiter rectores ipsius ordinis asserebant, quòd prædicta seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quòd & si qui reperiūtur rei in talibus, rigide puniūtur: necnō contra talia ne fiāt, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorū fratrū prouidere conscientiis, & cuncta dubia (quantū possibile nobis est) de ipsorum pectoribus remouere, ad prædicta, modo qui sequitur, respondemus. Cū enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id quod exterius agitur, interiorem mētis dispositionē & habitum repræsentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à tēporalibus abstraxerunt, ab omni eo quod dictæ expropriationi esset, vel posset videri contrarium, absti-

Item ipse redemptor de se dixit Matt. 8. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Ex quibus & similibus auctoritatibus & rationibus, quæ ad hoc inducuntur, nituntur aliqui inferre, q perfectissima vita sit carere omni proprio, & habere solum simplicem vsum facti, & q hæc fuerit vita quam Christus docuit verbo, & exemplo firmauit, vt dr in eo. c. exiijt. §. porro. In 𝔷rium sunt rationes, quæ fiunt in extrauag. præalleg. ad conditorē. & in extrauag. quia toter nonnullos. & in eadem extrauag. ad conditorē. determinatur, q in bonis quæ in posterum conferentur vel offerentur, vel aliàs quomodolibet obuenire contingit fratribus, seu ordini supradictis, nullum ius seu dominium acquiratur ecclesiæ Romanæ, cuius contrarium dr hic, vt dixi s. io rationibus partis 𝔷triæ, ratione secunda. Item vr q nihil habere proprij, non sit summæ perfectionis: quia epi habent propria 12. q. 1 epi s. & e. sequ. & tn status epōrū est perfectior, quàm religiosorum. de regula. licet, de renun. nisi. ad fi. ex quibus colligitur, q ex vita epali surgit maior fructus & vtilitas quàm ex religione. Vnde monachus licite potest eligi in epm. 18. q. 2. c. vnico. de elect. nullus. lib. 6. & quia in hoc habemus extrauagantes illas, quibus est standum in eo q dicūt, q in his quæ conceduntur fratribus ad vsum, ipsi fratres nō habent simplicem vsum facti, immo habent ius vtendi. non expedit in hoc instare in pluribus rationibus. Sol. vr dicendum, q fratres nō habent aliqua propria, nec in cōi nec in speciali, sed habēt vsum facti nō nudi, sed facti iusti & liciti. vt volunt dictæ extrauagātes. & sic aliquo modo possunt dici aliquid habere propriū: scilicet, ipsum vsum. Et ex hoc vr q res vsu cōsumptibiles eorū propriæ dici possint: quia neque naturali ratione neque ciuili hæ res recipiunt vsumfructum. insti. de vsufru. §. constituitur. & sic cum vsus nō separetur à dn̄io, videtur q eoipso q possunt vti, debeant censeri habere proprietatem. Sed qui vellet satisfacere tenentibus 𝔷rium, dicere posset, q licet in his rebus non possit constitui vsus fructus, proprie tn̄ constituitur quasi vsusfructus. & satisdatur de restituendo tantundē in quantitate: dicto §. constituitur. ff. de vsufru. earum rerum quæ vsu consu. l. 1. & 2. de pig. c. fi. Item licet nō possit dari vsus licitus sine iure vtēdi: tn̄ dici posset q hoc ius vtēdi nō est nisi quædā facultas, quæ nō infert aliquid esse propriū: dr enim res propria qn̄ quis pōt de ipsa libere disponere vt vult per modos iure non improbatos. quod dixi de testi. spo. olim 1. fratres autem non acceptant res vt velint posse disponere vt volunt, sed ad vsum tn̄ facti, vt s. in 1. & 2. ratione partis contrariæ, id est, vt vtātur de facto in suas necessitates: qui tn̄ vsus non infert aliquā proprietatem: sed vtuntur de licentia dantis. & dicemus q ipse dans libere potest id quod dedit, reuocare quousque vtantur: & sic dicendo saluaretur intentio illorum qui dixerunt fratres excludi ab omni proprio quoquo modo: nec esset aliqua absurditas: sed non video q in hoc sit summa perfectio, sed potius est contentio de verbis: Nam dūmodo abdicauerint propria, ita q nihil dicāt propriū quin parati sint illud dimittere, nec velint pro illo in iudicio cōtendere, non potest dici q habeant propriū quod impediat perfectionem. vbi considerandum q abrenuntiatio proprij prout est in actu, non dicit perfectionem, sed est instrumentum perfectionis, sm ea quæ dixi de regula. sane. q. 14. & s §. cæterum. sed prout ex animo surgit in hoc est perfectio, vt sit homo paratus, si opus fuerit, omnia dimittere, vel distribuere. de hoc per Thomam secūda secundæ q. 182 art. 7. fratres tn̄ habent hanc expropriationem, seu habere debent vnoque modo. in epis autem sufficit q sit vltimo modo, nec ex hoc dicūtur fratres esse in perfectiori statu, quia alijs respectibus epi sunt perfectiores tamquam per quos veluti alios regentes maior fructus prouenit in congregatione fidelium, immo & inter religiones non potest argui, q vna sit perfectior altera, ex eo q pauperior posset etiam alias excedere in ijs quæ pertinēt ad obedientiam & castitatē: & tunc diceretur similiter perfectior: quia id quod excedit in melioribus, est simpliciter melius. de hoc per Thomam secunda secundæ. q. 188. art. 7. & dixi de regula. sane. q. 14. & seq. Et si dicatur saltem cæteris paribus perfectior est status quādo renuntiat quis omni proprietati: Dic q etiam hoc concesso nihil resultat 𝔷 superius dicta. Et denique cum multum cogitaui, videtur q dūmodo fratres minores abstineāt à proprio, ita q non habeant possessiones immobilium, ex quibus fructus colligūtur, nec insuper habeant mobilia de quibus agant tāquam dn̄i contrahendo: sed habeant solum ad vtendum, & quæ parati sunt dimittere, vt proximo dixi, nihil refert interdicere, q ipsi sint domini locorum suorum suo modo, sicut & alia collegia ecclesiastica, vel q sint domini suorum librorum, vel aliorum vtensilium, siue dicatur q habent tantum vsum, nam etiam si dicantur domini, tamen improprie dicuntur solū quo ad hoc, quia possint libere vti: nec in hoc est vis nisi in verbo, nisi quo ad hoc q alij seculares vel religiosi nō mendicantes pro prædictis agere possunt in iudicio: Ipsi autem fratres minores non. j. §. verum. illa vero diuersitas quæ turbauit mundum, vr penitus exigua & nullius effectus quo ad fratres minores, an dicatur q in ijs quibus vtuntur habeāt ius vtendi, an vero dicatur q habeāt vsum facti, quia vtroque modo saluatur perfectio status eorum, & consistit hoc in sola disputatione respectu eius quod proxime dixi, nec est conueniens in hac religione, quæ in simplicitate fundata est, his insistere: sufficit enim q sibi nihil approprient, vt per hoc velint iudicio contendere. pro hoc dictum cap. exiijt. §. cæterum.

Ad contraria dic ad primam & secundam rationem, cum dr q habent tantum vsum facti: dic q habent vsum iā licitum, qui aliquo modo est iuris, nec propterea dr non esse simplex vsus facti, quia in his in quibus vsus separatur à dominio, habēt tantū vsum licitum. In alijs autem si dicis q habeant proprietatem, dic q non habent tamquam proprietatem, sed in consequentiam vsus. si autem dicis q non habent proprietatem, sed est concedentis donec vsi fuerint, tunc cessat ratio. Et licet extrauagantes prædictæ approbent primum dictum, aliàs modum, q habent proprietatē propter inseparabilitatem: non tn̄ multum in hoc refert, vt prædixi, quodcunque teneatur. Ad tertium cum dr, q sunt in altissima paupertate: dic q non excludit hæc paupertas vsum necessarium modo nunc dicto. Item cap. nimis. præalleg. loquitur etiam de prædicatoribus, quos pariter dicit esse in altissima paupertate, & tn̄ fratres prædicatores habent aliqua in cōi quo ad proprietatem, vt in extrauag. quia quorundam. §. præterea. & dic aliqua vt sunt horrea & cellaria, vt dicit ibi gl. Zen. quod dixi s. eo. §. in 1. notabili. fratres vero minores in altiori paupertate sunt in eo quod dr de pecunia. s. §. porro. & quia non habent proprietatem aliquam nisi vt prædixi s. ea. q. Item non possunt capere etiā vt vendant. j. §. prox. quod secus vr de prædicatoribus, vt dico j. q. seq. c. fi. Ad quartū dic q obseruant illud consilium; vende omnia quæ habes, & c. nā qn̄ ingrediūtur, nihil secum afferunt, nec ex hoc aliquid fratribus obuenit nisi dederint eis intuitu eleemosynæ. s. §. cæterum. & §. cū vero. Ad quintū dic, q vsus paupertatis includitur in voto perfectionis seruato vsu licito, vt s. hac q. dixi. Ad sextum dic q illud, nolite possidere neque aurum, & c. non prohibet conseruationem rerum ad tempus, & quo ad vsum. de quo per Thomam secūda secundæ q. 188. art. 7. in fi. Ad illud, ecce nos reliquimus omnia. dic q facit pro his quæ dixi s. ea. q. q non sit perfectio in hoc quod re-

† An ipsi possint esse testes in vltimis voluntatib', Guido in decis. Delphinatus. q. 517. tenet quòd sic: per gl. §. cognitandū authē. de mona. collat. 1. licet § ber § testes. Institu. de testa. dicat contrariū. Et idē Guido q. 118. dicit, q possunt intituti hæredes. Pont.

Fratres prædicatores habere possunt aliqua in cōmuni.

nere. Quia igitur in successionibus transit non solum vsus rei, sed & dominium suo tempore in hæredes: Fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt, etiam in cōi: declarando dicimus, quòd successionum † huiusmodi, quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniā, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt, (considerata sui puritate voti) nullatenus sunt capaces: Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partem, quòd præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere: quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumque annui a redditus inter immobilia censeātur à iure, ac huiusmodi redditus obtinere, paupertati & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, quod prædictis fratribus redditus quoscunque sicut & possessiones, vel earum † etiam vsum (cum eis non reperiatur concessus) recipere vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet. Amplius, b cū non solum quod malū esse dignoscitur, sed & omne quod speciē habet mali sit à viris perfectis specialiter euitandū c: Ex talibus antē assistentijs in curijs & instigationibus, cū de rebus agitur in ipsorū cōmoda cōuertendis, creduntur verisimiliter ex his quæ foris patēt

quod reliquerunt, sed in hoc quòd Christo adhæserunt. vnde subiungitur, & secuti sumus te. quod dixi de regu. sane. q. 13. Ad illud, vulpes foueas habent, & c. dic ꝙ nō Probat nisi ꝙ Redemptor non habuit propriam domum, non per hoc infertur quin habuerit aliqua propria, vt dī in extraua. cū inter nónullos. nam loculos habuit, Io. 12. & licet illi ꝙ tenent vsum facti simplicem pertinere ad summam perfectionem, dicant, ꝙ habuit solum quo ad vsum facti simplicem, vt cōseruaret ad casum deficientium necessariorum, Ↄriū tñ voluit Nicolaus iij. in c. exijt. §. porro. vbi dicit. ꝙ in hoc Christus assumpsit personam infirmorum. quod dic vt in dicta extrauagante, quia quorundam. & de hoc per Thomam in dicto art. 7. in solutione. Et potest in hoc etiā dici, ꝙ Christus conseruauit in loculis etiā ꝓ distribuendo in pauperes, vt patet Ioan. 12. & hoc etiā non dissonat religioni, immo consonat, dum tñ conseruatio ista non sit ita diuturna, ꝙ per eā tollatur mendicitas. j. §. rursus. Secundo, quæro in eo ꝙ dixi in 3. not. ꝙ fratres non sunt capaces successionum, an hoc sit indistinctè verum? Sol. Bartolus fecit quendam libellum qui dī Minoricarum, in quo hæc & alia quàmplura similia prosequitur, quæ non est ad propositū attingere, nisi quatenus declaretur hæc littera. Quo ad quæsitum autem dic, ꝙ quæri pōt, an sint expaces successionum vniuersalium ex testamento. Item an ab intestato? De vtroque tñ modo satis hic deciditur, ꝙ aliū successionū non sunt expaces, & ꝙ etiam nō debeatur eis æstimatio, vt ex eo quod hic dicit, ꝙ etiam iure legati non licet eis dimitti valorem hæreditatum, vel tantam earum partem, ꝙ præsumi possit hoc in fraudem fieri, & sic si iure successionis relinquitur, non tenet etiam quo ad æstimationem. pro hoc §. cæterum. & §. cum vero. quia nō transeunt ad eos bona etiam eius qui profitetur eorum ordinem, de quo dixi in d. §. cum vero. quæ tñ bona transeunt ad religiosos aliarum religionum non Mendicantium. de proba. in præsentia. ergo multo minus debent posse capere ab extraneis hæreditates vniuersales. Et si dicatur ꝙ hoc casu cessat ratio de qua in prædictis §. quæ est, ne videantur habere oculum ad bona ingredientium: subest tñ ratio generalis de qua ibi, vt fratres sint remoti ab affectu temporalium: nam si succederent in hæreditate, tenerentur ad onera, dicto c. in præsentia. & sic oporteret eos implicari litibus. Contra id j. §. verum. Et licet in hoc possit instari ex his quæ not Bar. in tract. Minorica. & Bal. C. de sacrosan. eccl. Authē. ingressi. tñ hæc littera clare hoc probat: quæ (vt prædixi) etiam iure legati prohibet fratres accipere valorem hæreditatum, vel tamtam earum partem, ꝙ præsumi possit hoc fieri in fraudem, & sic relinquit vnum solum casum qñ legatur eis aliquid de hæreditate: quod non est tantum, ꝙ possit præsumi in fraudem hoc fieri. omnis ergo alius modus est prohibitus per id quod dixi ȝ. §. cum vero. Ad idē ȝ. §. porro. & § cum etiam. vbi solum certi modi consequendi eleemosynam permittūtur. Ad idem est. c. exijt §. ad hæc. vbi permittit tantum ꝙ iure legari possit eis relinqui. & vltra hoc oportet ꝙ in legato non adijciatur modus, qui non sit licitus fratribus: vnde si legatur fratribus vinea vel ager ad excolendum, vel domus ad locandum, vel similia, à tali legato debent fratres abstinere, vt ibi: secus si modus est licitus, vt quia legatur pecunia pro necessitatibus fratrum, vel domus, ager, vel vinea vt per idoneas personas distrahatur. & pecunia in necessitates fratrum conuertatur. Si autem modus non fuit adiectus in legato, declaratur in eodē §. ꝙ valet legatum, & intelligitur relictum sub modo licito. cū ergo tantū de legato ibi permittatur, vī aliud dicendum de vniuersali successione. Et si dicatur ꝙ eodem modo deberet valere institutio vniuersalis, si adiectus est modus licitus ꝙ bona distribuantur, & pecunia in eorum vsus conuertatur, vel etiam si nullus modus est adiectus, vt proxime dixi. De legato, respōdeo vt dixi ȝ. ea. q. eo tñ casu quo instituto aliquo vniuersaliter, præcipitur ei ꝙ hæreditas per eum vendatur & erogetur in fratres, non prohibebuntur capere talem erogationē, quia cessat ratio præmissa: transibunt enim bona in eos deductis oneribus alieni æris & similibus. Et per hoc de æquitate dici posset. ꝙ quandoque frater instituitur epūs, qui est executor legalis vltimarum voluntatum, præcipue piarum, qualis est hæc. arg. de testa. cum tibi. capiet tamquam hæres, & deductis oneribus distribuet in fratres: sed nō potest hoc bene probari iure, & hoc quo ad fratres Minores, per ea quæ dixi ead. q. licet multi hoc vltimum seruent. In fratribus autem Prædicatoribus facilius hoc potest defendi, præcipue quia dicuntur habere priuilegium Apostolicum, ꝙ sint capaces successionum, & ꝙ possint apprehendere & vendere, & per illud priuilegium consuluit Gaspar de Calderinis, quòd bona ingredientis transeant in monasterium, vt possit vendere & cōuertere in vsus suos: quia per hoc non dicuntur habere proprium, sicut non dī versum quod nō durat versum. ff. de in rem ver. l. pro parte. §. versum. pro hoc quod dico de verb. sign. nam & ego. & ita vt opinor tandem conceditur fratribus Minoribus: quia in multis locis habent & ipsi & Prædicatores possessiones & annuos redditus. licet faciant instrumenta fieri nomine monasteriorum monialium eis subditarum: & sic fit fraus legi. & quia hæc altissima paupertas (intelligo rigide vt volunt hæc constitutio, & cap. exiit.) propter refrigescentem charitatem non bene seruatur, propterea ad euitāda peiora, faueri potest opinioni illi, quæ vult ꝙ capiant valorem successionum: nam etiam ex cōiecturis potest percipi: tandem fient possessionati, & vtinam in alijs saltem bene seruent. stantibus autem illis constitutionibus fratres minores non possunt capere immobilia, etiam vt vendant. j. §. prox. vbi dico in 2. not.

a Cumque annui.] prouidet secūdo excessui. Not. ꝙ annui redditus inter immobilia computantur, & ad hoc singulariter allegatur. & pro hoc in Authen. vt hi qui obli. se habe. perhi. res minorum. §. si vero. colla. 6. ibi glo. in versi. redditus. de hoc. j. q. 1. Secundo nota, ꝙ fratres isti non possunt recipere possessiones, & sic etiam si sint distracturi. pro hoc quod dico j seq. qō. Quæro in eo quod dixi in 1. not. ꝙ annui redditus computantur inter immobilia, an hoc sit indistincte verum? Sol. Fridericus in consi. 175. aliàs 180. vbi refert id quod sibi quærenti respondit Ioan. Paliarensis, quod dixit ꝙ si legatum annuum potest cōtinere perpetuitatem, vt quia legatarius non potest de facili deficere: tale legatum impugnatur in hoc §. sed si persona legatarij deficere potest, cum non sit aptum esse perpetuū, vī valere. Vnde dixit, ꝙ si legaē hospitali sanctæ Mariæ domus, ita ꝙ singulis annis teneatur dare Prædicatoribus annuatim decem solidos, illud legatum non valet: sed si limitetur vsque ad decem annos, vī valere. arg. opt. ff. qñ dies leg. ced. si cum præfinitione. hæc tñ lex non vī facere: ibi enim dī ꝙ legatum annuum cum præfinitione temporis, puta x. an. si est relictum causa alimentorum, intelliguntur plura legata. si ex alia causa, intelligitur esse vnum legatum, & primo casu legatarius decedens non transmittit legatum sequentiū annorum ad hæredem. secundo casu sic: illa tñ lex melius faceret si relinqueretur quòd daretur certis fratribus: quia tunc eorum obitu extingueretur legatum. Ipse autem Frideri. in consi. 12 a. super hoc ponit duo consilia: & tandē cōcludit distinguendo, ꝙ aut redditus annuus relinquitur ad certum vsum diuini cultus, puta vinū pro sacrificio, frumentum pro hostijs. & conuentus est capax. arg. de exces. præla. nimis 2. in fi. de testa. c. fin. de sepul. Clemen. dudum. §. verum. vbi dicit de relictis fratribus ad certos vsus quartam deberi & sic præsupponit relinq. posse pro hoc: quia per hoc non tollitur mendicitas fratrū aut redditus deputantur victui vel vestitui, vel indistinctè relinquitur, & aut ad modicum tempus, & conuentus est expax: quia vī vnum esse legatum, cuius summa est diuisa quo ad solutionē: nec per hoc tollitur mendicitas, sed subleuatur: aut relinquitur ad tempus non modicum, & non valet, quia tunc computantur inter immobilia. vt hic: quæ distinctio est æqua. & dic non modicum tempus esse decennium vel vltra. not. de rebus eccle. non alie. clemen. 1. in glo. fi. & bene facit illa cle. ad prædicta: quia ibi locatio reddituum ad modicum tempus non prohibetur tamquam alienatio.

b Amplius.] prouidet de tertio.

c Euitandum.] 1. ad Thessal. 5. de vi. & hone. cle. cum ab omni.

† Per istū text. dicit Bar. in 2. lib. minor. 2. dist. ꝙ non potest eis relinq. hæreditas iure fidei commissi: & tamē esset clausula: & omni meliori modo: etiā deberetur æstimatio astante suspicione fraudis. & vide hic q dixi in §. rursus in extrauagā. ad conditorem, & eundem Bart. 2. lib. per totam primā dist. Romana.

Fratres Prædicatores possunt recipere & vēdere bona illorū, qui suā religionē ingrediuntur.

† Alias, eorum.

Legari iure codicillorum possunt aliqua fratribus.

(de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres † assistentes aliquid quærere tamquā suū a: nullo modo debent huiusmodi voti & regulæ professores se talib9 curijs & litigiosis actibus immiscere: vt & testimonium habeant ab his qui foris b sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac euitetur per hoc scandalū proximorum c. Verumetiam d cum dicti ordinis fratres non solū à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiā à contractatione qualibet ipsius & ab ea sint penitus alieni, quēadmodum sępedictus prędecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ plane dixit e: Cumq; dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, prædictis fratribus non licet nec competit, quin potius considerata sui puritate status, debēt sibi scire interdictū, quòd huiusmodi executionibus & dispositionibus se esponāt: cū hæc sæpius absq; litigio, & contrectatione vel administratione pecunię nequeāt expediri. Verumtamen in his exequendis dari consilium ipsorum statui non obsistit, cum ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, sine actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur. ¶ Licet f vero non solū sit licitum, sed & multum conueniens rationi, quòd fratres qui in laboribus spiritualibus orationis & studij sedulo occupantur, hortos & areas habeāt competentes ad recollectionē vel recreationem sui, & interdum ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, necnō ad habenda necessaria hortalitia pro seipsis: habere tamen hortos aliquos vt colantur ac olera, & alia hortalitia pretio distrahantur, necnō & vineas, repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati, secundum quòd dictus prædecessor declarauit g ac etiā ordinauit: quòd si talia ad vsus proxime dictos, vt puta agrum vel vineam ad colendum, & consimilia fratribus legarentur, per omnē modum fratres à receptione talium abstinerent, cum etiam præmissa habere vt pretium fructuum suis temporibus habeatur †, ad naturā & formam prouentuum appropinquet. Rursus h cum prædictus sanctus, tam in exemplis vitæ, quàm verbis regulæ ostenderit se velle, quod fratres sui & filij diuinæ prouidentiæ innitentes, suos in Deū iacerēt cogitatus, qui volucres cæli pascit i, quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere granaria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore leui relaxare † se debent ad congregationes & cōseruationes † huiusmodi faciendas: sed tunc tantum, cū esset multum credibile ex iā expertis, quòd nō possent vitæ necessaria aliter inuenire. Hoc autē ministrorū & custodū simul & separatim in suis administrationib9 & custodijs (cū gardiani & duorū de cōuentu loci discretorū sacerdotū & antiquorū in ordine fratrū consilio & assensu) duximus iudicio relinquēdū, eorū super hoc specialiter conscientias onerātes. Hinc est k etiā quòd cū vir sanctus fratres suos in paupertate sūma, ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectū pariter & effectū, sicut fere regula tota clamat: cōuenit ipsis, quòd nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineāt ecclesias vel alia quæcunq; ædificia, quæ (cōsiderato fratrū inhabitātiū numerò) excessiua in multitudine

† Al. ita fratres & assistentes, &c.

† Alias, habeant.

† Aliās, laxare.

† Aliās, obseruatiōes

a ¶ *Tamquā suū.*] id est tēporale. ad Phili. 2. de cēs. cū Apostolus.
b ¶ *Foris.*] 1. ad Timoth. 3. de sacra vnc. cap. vnico. vers. ad exhibendum. & dic foris, id est, infidelibus. vel id est, non tantum domesticis, sed etiam alienis, secundum Hieronymum.
c ¶ *Proximorum.*] 1. ad Corinth. 8. de renunciatione. nisi. §. pro grauis. de noui ope. nun. cū ex iniuncto. Nota quod fratres non debent se curijs immiscere. & hoc non est in fratribus minoribus speciale, sed locum habet in omnibus monachis. de statu monac. cleme. ne in agro. §. qui vero.
d ¶ *Verumetiam.*] prouidet de quarto.
e ¶ *Dixit.*] eo. tit. exijt. §. cæterum. ad idem §. §. porro. Nota quod fratres non possunt esse executores vltimarum voluntatum, sed possunt super eis exequendis dare cōsilium, quod dic vt in seq. q. Quarto, an hæc prohibitio, ne fratres sint executores vltimarum voluntatum indistincte procedat? Sol. Bartolus in Minorica distinguit: inter cętera dicit, quod certo casu valet: vt si quis requirit quod x. florenorum expendantur in x. pauperes, qui eligantur per talem fratrem Minorem, quia nullum litigium habebit fieri, nec ipse frater habebit administrare pecuniam, sed solum eligere: & sic cessant rationes de quibus hic. Item nec hoc habet speciē mali, immo si fideliter fiat, meritorium est: nam etiam ipsi fratres, qui audiūt confessiones, melius cognoscunt pauperes verecūdos, quàm alij. Dic indistincte standum litterę, quæ generaliter prohibet, ne suscipiant executionem. arg. dist. 19. si Romanorum. de maio. & obed. solitæ & sic tollitur distinctio Bart. etiam in quibusdā alijs, in quibus limitat hanc litteram Item quia electio est pars executionis: quia nec ista fuit sola ratio prohibendi ne sint executores, vt non sint in iudicio, vel ne contrectent pecuniam, sed etiam subest ratio generalis, ne auocentur à spiritalibus laborib9, quibus quotidie debent occupari. j. §. prox. Item posset fieri fraus, quia frater eligeret aliquos, cum quibus participaret: facile namque in talibus fraudes cōtingunt: nam nec potest negari quin electio sit pars executionis, vt nunc dixi: & indistincte hic prohibetur ne sint executores: vnde etiam si ratio prohibitionis cessaret, staret prohibitio: sufficit enim quod hoc aliquando contingere potest. pro hoc littera ibi, cum hæc sæpius absque litigio & contrectatione &c. & sic etiam si hoc non accidat, locum habet prohibitio.
f ¶ *Licet.*] prouidet de quinto.
g ¶ *Declarauit.*] dicto c. exijt. §. ad hæc. Not. quod oratio & studiū sunt labores spirituales. & quomodo cōueniunt religionis, dixi de reg. fine. q. 5. & 6. & de orone. §. de reliquijs. clem. si dominū. ver. ideoque. in glos. de oratione. Scdo nota, quod etiā religiosis licitū est spaciari: dum tamen honeste & per areā vel hortū. & hoc propter recreationē sui a laboribus studij vel orationis: quod facit contra eos qui sine modestia immorantur studio vel orationi: vnde accidit, quod sæpe incurrunt graues ægritudines, & quandoque etiam mentis alienationē, quod est cauendum: nam in omnibus debet seruari modus, vt cū discretione. hanc. de offi. cust. c. vnico. Terentius in Andria: Id arbitror in vita apprime esse vtile, vt ne quid nimis. Tertio nota, quod non licet fratribus habere hortos, vt inde nascentia pretio distrahantur: quia hoc appropinquat ad naturam prouentuum, vt in littera. & de hoc seq. contra.
Oppono ad hoc quod istud nō appropinquet ad naturā prouentuum, immo sint prouentus: nā fructus generali vocabulo dicuntur redditus seu prouentus ff. de annu. leg. libertæ. in prin. C. de dona. si quis argentum. §. 1. & redditus seu prouentus, quod dixi de decimis pastoralis. q. 3. & 4. tamen vt ibi dixi, & probant iura alleg. hæc accipiuntur promiscue: potuit enim hæc littera habere respectum, quia §. cumque annui. prohibiti sunt fratribus annui redditus, qui tunc videntur dicendi annui quando sunt certi & confestur: quod non sic est in fructibus horti, qui nō sunt certi. Item nō semper venduntur: propterea dicit quod habere tales fructus vt pretium suis temporibus habeatur, appropinquat ad naturā prouentuū, quia non est proprie prouentus.
h ¶ *Rursus.*] prouidet de sexto.
i ¶ *Pascit.*] Matthæi 6. Lucæ 12. Not. arti. à verisimili. §. §. deinde. vbi dixi in 2. not. Secundo, not. quod timor leuis non excusat. quod metus causa. cū dilectus. Tertio, not. argumen. ab experientia, de electione. quàm sit. vbi de hoc in glossa tertia, lib. sexto. Quarto, nota quòd ex præteritis præsumitur circa futura. de præsump. scribam. quinque econotrario. §. §. cum vero. vbi dixi. Quinto nota, quod non repugnat mendicanti conseruare victualia, quando timetur quod aliquo modo haberi non poterunt. Sexto not. differentiam inter consilium & assensum. de hoc de elect. cum in veteri. de arbit. cū olim. & in regula, nullus ex consilio. libro sexto. Septimo nota, quod quandoque specialiter oneratur conscientia commissarij. §. §. vtilitatem. vbi dixi in 3. notabili.
k ¶ *Hinc est.*] prouidet de septimo. Nota quod fratres fundati sunt in summa paupertate & humilitate. & de paupertate §. §. cæterū. vbi in 1. not. dixi. & §. proinde. in 1. q de humilitate. de maior. & obed. homilis. Scdo nota, quod nō debent habere ecclesias, vel alia ædificia excessiua: hæc tamen nō seruantur. & mirū est quod actor hoc adiecit, cui vsque tunc debuit constare, quod in multis locis habent excellentiores ecclesias

ecclesias, quàm sint cathedrales, & Papa scit, & tolerat. Tertio, not. q ex actibus illicitis præsumitur de mente contaminata. de præsump. c. 1. sic enim dicit q ex ædificijs immoderatis præsumitur contra humilitatem & promissam paupertatem fratrum.

a ¶ *Quamuis.*]prouidet de octauo. Not. q Deus fecit omnia ad honorē sui ordinis Prou. 16. Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: & dic propter se, id est, propter suam bonitatem, vt ea fruamur. de hoc per Thomam parte 1. q. 45. art. 2. Secundo nota, q solus Deus est cognitor absconditorū. 32. dist. erubescant. de iudi. nouit. de sent. excom. à nobis 2. quamquam enim hic non dicat q solus Deus, tñ illa iura hæc supplent. Item satis df hic cum hoc tamquam propriū sibi attribuatur. Tertio nota q superfluitas etiā reprobatur in rebus ad cultum diuinum deputatis: & ratio redditur in littera. & pro quia debet in omnibus seruari modus. quod dixi § §. licet. in a. 1. o. Quarto nota, q curiositas reprobatur. de renunt. c. 1. lib. 6. Quinto nota, q curandum est etiam per religiosos ne humano iudicio damnentur. §. §. cæterum.

b ¶ *Circa.*] prouidet de nono.

c ¶ *Prædictam.*] supra §. porro.

d ¶ *Ex præmissis.*] soluit dubium oriens ex prædictis de paupertate, & refert duas opiniones, & secundam approbat.

Alibi. fit mandam.

e ¶ *Dicere.*] remouet quendam errorem: quidam enim dicebant, q hæreticum erat dicere, q vsus pauper, id est, abdicatio paupertatis includatur vel non includatur sub voto Euangelicæ paupertatis. Et videntur isti velle, q ad votum Euangelicæ paupertatis nihil pertinet dicere q Redēptor & Apostoli habuerunt bona tātum in vsu, hoc autē asserere dicit temerarium & præsumptuosum: & sic videtur fauere illis qui dicunt, q vsus pauper includitur sub voto Euangelicæ paupertatis: tamen hoc non affirmat: & hodie standū est extrauaganti, cum inter nonnullos. de qua dixi §. § proinde. q. 2. post principium.

& magnitudine debeāt reputari. Ideoq; volum⁹, quòd vbiq; in suo ordine deinceps tēperatis & humilib⁹ ædificijs sint côtenti, ne huic tātæ paupertati promissæ, quod patet oculis, côtrarium foris clamet. Quamuis[a] etiam paramenta & vasa ecclesiastica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quē omnia fecit ipse Deus: tamen qui ascôditorum est cognitor, ad animum sibi ministrātium respicit principaliter, non ad manum: nec per illas sibi vult seruiri, quæ suorum seruitorū conditioni & statui dissonarēt: propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia, in numero & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autē aut nimia pretiositas, vel quęcunq; curiositas in his seu alijs quibuscunque, non potest ipsorū professioni vel statui conuenire: cū enim hæc sapiant thesaurizationem seu copiam, paupertati tantæ quo ad humanum iudicium derogāt manifeste: Quapropter præmissa seruari à fratribus volumus & mandamus. Circa[b] equorum vero & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus & per omnia obseruandum †, quod per declarationem prædictam[c] in pecuniarijs noscitur eleemosynis diffinitum. ¶ Ex præmissis[d] autem succreuit non parum scrupulosa quæstio inter fratres: videlicet, vtrum ex suæ professione regulæ obligentur ad arctū & tenuē, siue pauperem vsum rerum: Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quòd sicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctissimam, ita ipsis quo ad vsum arctitudo maxima & exilitas est indicta: Alijs in contrarium asserentibus, quòd ex professione sua ad nullum vsum pauperem, qui non exprimatur in regula obligantur, licet teneantur ad vsum moderatum temperantiæ, sicut & magis ex condecenti quam cæteri Christiani. Volentes itaque côscientiarum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finē dare, declarando dicimus, quòd fratres minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arctos vsus seu pauperes, qui in ipsorū regula côtinentur: & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos vsus. ¶ Dicere[e] autem, sicut aliqui asserere perhibētur, quòd hæreticum sit, tenere vsum pauperē includi vel non includi sub voto Euangelicę paupertatis, pręsumptuosum & temerarium iudicamus. ¶ Demum[f] quia ex eo quòd dicta regula per quos & vbi fieri debeat ministri Generalis electio tradens, nullam facit de ministrorū prouincialium electione vel institutione penitus mentionem, oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes posse ipsos clare ac secure procedere in omnibus factis suis: Declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, vt cum alicui prouinciæ de ministro fuerit prouidendum, ipsius ministri electio † penes capitulum prouinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsius autem electionis confirmatio ad ministrum pertineat generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formā scrutinij procedatur (votis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari contingat, illa quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione, aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrum de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione præmissa) confirmetur, vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire: Et si fuerit

Cæterum. q si capitulum prædicta die non elegerit, deuoluatur ad Generalem. Nota differentiam inter hæc verba declaramus, statuimus, & ordinamus, pro hoc quod not. de iudic. decernimus. videtur tamē q verbum, ordinamus, idem importet q statuimus: & sic q nouum ius inducat: simile quod not. de verbo, volumus. de off. sic. vica. clem. vnica. in glo fin. Secundo, not. q in electione ministri Prouincialis non habet locum tempus Lateran. concilij. de concess. præben. c. 2. hic tamen non disponit de congregatione concilij, sed debet intelligi q fiant prius constitutum fuerit in capitulo ante celebrato. Item ex hac causa quandoque congregatur, & solū post congregationem currit tēpus, quod hic breuissimū côstituitur, scilicet diei: nec timeri potest q differatur capituli côgregatio: quia sup hoc prouidet Generalis vel vicarius ordinis: df quo j. §. cæterū. Tertio not. casum singularem, in quo confirmatur electio celebrata à minori parte capituli: dummodo sit facta à maiori parte partium comparatione minorum: cuius contrarium alias est de iure. de elect. ecclesia 1. Quarto nota alium casum singularem, in quo in electione omittitur collatio zeli & meriti. Simile in electione abbatissæ, quæ fit per moniales. de elect. indemnitatibus §. vt autem. lib. 6. Quinto nota, quòd in confirmatione Ministri prouincialis non proceditur iudicialiter: quia vt dicitur hic, non admittuntur exceptiones partis alterius, quæ tamen in alijs confirmationibus admittuntur de election. cap. fin. lib. 6. Simile in electione abbatissæ facta à duabus partibus monialium, quæ etiam confirmatur non obstante contradictione partis alterius, dicto cap. indemnitatibus. §. sane. quamquam autem glos. ibi dicat, q admittatur exceptio quæ votū eligentis reddat nullum, tñ hic vf q sufficiat, q sit facta à maiori parte numero, & sic attēdūtur voces facti, sicut fit de elect. §. cle. qd circa. Sexto not casum in quo infirmata electione indistincte reuertitur ius eligendi ad eligêtes: nec distinguitur an

† De modo electionis faciendæ, vide nouissime sanctam in concilio Tridēt. sessio. 25. titulo de Regularibus & Monialibus, cap. 6.

f ¶ *Demum.*]hic de electione vel institutione ministri Prouincialis. Et primo determin. t generaliter quo ad totum ordinem: secundo, specialem modum tradit quo ad prouincias vltramarinas Hyberniæ, & Græciæ, in § verum. Prima subdiuiditur, q primo determinat q electio fiat per capitulum prouinciale: & q fiat die sequenti postquam fuerit congregatum. secundo: ibi, *Ipsius.* q confirmatio spectet ad Generalem. tertio: ibi, *Et si quidem.* q si plures eligerentur in discordia, confirmetur electus à maiori parte numero, omissa collatione, & reiectis exceptionibus. quarto: ibi, *Et si fuerit.* q si electio fuerit infirmata, redeat ad capitulum. quinto: ibi,

Electione cassata quęque indistincte ius ad eligentes reuertitur.

guitus an elegerint indignum scienter vel ignoranter: cum tamen aliàs si elegerunt indignum scienter, non ad eos, sed ad superiorem deuoluatur. de elect. cum in cunctis. in fin. & cap. bonæ 1, & c. quamquam. lib. 6.

a ¶ *Verum.*] hic de modo creandi ministrũ prouincialem in prouincijs vltramarinis Hyberniæ, & Græciæ: & permittit ministro generali q si ei & capitulo generali videbitur, possit ipse cum proborum ordinis consilio præficere Ministrum in prouincijs Hyberniæ & vltramarinis: in Romana vero seu Græcia hoc idem possit quando minister illius prouinciæ moritur vel absoluitur citra mare. Nota casum in quo electio ministri prouincialis non spectat ad capitulum prouinciale: sicut etiam electio abbatis quandoque non libera spectat ad conuentum. de consue. cum dilect°. Secundo not. in fin. q quandoque oneratur specialiter conscientia cõmissarij. s. §. rursus. vbi dixi in 7. notabili.

b ¶ *In destitutione.*] hic de destitutione ministrorũ Prouincialium.

c ¶ *Cæterum.*] hic determinat, q fratribus carentibus ministro generali, suppleat vicarius ordinis vices eius. Quæro per quem creabitur ille vicarius? Sol. videtur q per Papam ex quo alius modus nõ traditur. fratres autem Prædicatores dicuntur obseruare, q minister illius prouinciæ, in qua occurrit celebrandum generale capitulũ post obitum sui magistri generalis, vicarius est ordinis vsque ad tempus capituli: & similiter fratres minores habent constitutionem generalem, q generali mortuo, minister prouinciæ vbi occurrit celebrandum generale capitulum, potestatem habet super alios in capitulo, quo ad ea quæ spectant ad expeditionem capituli: & ex hoc quia solum habet potestatem in his quæ spectant ad capitulum, patet q in alijs. arg. de præsump. nonne. & q mortuo generali non debeant fratres aliquem vicarium ordinis facere sine licentia Papæ & protectoris ordinis, qui est. Contrarium determinat Nicolaus Papa, vt patet in eius litteris, quarũ copiã vide inter cõstitutiones fratrum.

d ¶ *Porro.*] apponit decretum in his quæ de ministro prouinciali dicta sunt supra. §. demum. & duobus seq. Not. de clausula decreti. simile de rescrip. statutum. in fin. lib. 6. & pro hoc quod not. s. de immu. eccle. clem. vnica. in 6. notab. & 1. contrario. Cardinalis de Zabarella.

infirmata, ad capitulũ prouinciale electio huiusmodi reuertatur. ¶ Cæterum si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat: extunc ministri prouincialis prouisio ad generalem ministrum libere deuoluatur. Verum[a] si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifesta, ac rationabili causa videretur aliquando in prouincijs vltramarinis Hyberniæ, Græciæ, seu Romę, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire ministrum prouincialem per ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potius quàm per capituli prædicti electionem præfici in prouincijs Hyberniæ etiam vltramarinis irrefragabiliter: In Romana vero vel Græcia quando minister dictæ prouinciæ moreretur vel absolueretur citra mare: illa vice seruetur absque dolo, partialitate & fraude (superquo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum. ¶ In destitutione[b] vero dictorum ministrorum prouincialiũ seruari volumus, quod super hoc hactenus de ipso ordine extiterit obseruatum. ¶ Cæterum[c] si contingeret eosdem ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc quod faciendum fuerit per eundẽ ministrũ vsquequo prouisum fuerit de generali ministro. ¶ Porro[d] si quid de huiusmodi ministro prouinciali secus attentari forte contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum dictorum commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationũ, & voluntatũ infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurum.

¶ Idem [Clemens quintus.]

¶ *Determinat & declarat quid significent hæc verba inserta in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à principe vel à iure, scilicet quòd procedatur simpliciter & de plano & sine strepitu & figura iudicij. Ioan. And.*

CAP. II.

SAepe contingit[a], quòd

ipse nullas debet dare dilationes: Item recipit facultatem, vt possit repellere dictas dilationes seu prolongationes, & exceptiones. & appellationes: Item aduocatorum & procuratorum iurgia seu contentiones potest repellere. Item potest repellere multitudinem testium. Et sum in versiculo. *Non sic tamen iudex.* Et quæritur, vtrum iudex possit procedere reo non citato: Et respondet Clemens quòd non. Item dicit Romanus Pontifex, quòd per talem facultatem datam iudici, videlicet q procedat summaria & de plano: nõ videtur esse remissa iuramenta de calumnia, nisi expressa remitteret. Et sum in versicu. *Verum quia.* quod declarat principium capitu. dicimus. q actor potest in causa sina libello procedere, quæro quomodo debeat illud intelligi: & quomodo sciet iudex quid vult habere actor, nisi ipse actor proponat libellum suũ? Respondet Clemens q ista demanda seu petitio actoris debet dari siue verbo siue in scriptis. Videatis ergo textum, & melius dicetis omnia: quoniam dummodo proponat suam demandam verbo, sufficit: & hoc modo quòd graphiarius redigat dictam demandam seu petitionem in actis esse prolatam verbo, & sicut ipse illam profert & pronuntiat. Hæc dicit H. R. doctor egregius. Nota in verbo, *significatione.* iuncta glossa in hoc quòd decretales debent congruere titulis, s. in procemio Grego. & in proœ. Sexti, & in versicu. *Tandem.* Nota differentiam inter constitutionem & sanctionem. de hoc in glo. non dicit.

Illa duo verba: Clemẽs quintus, absunt à vetustioribus codicibus.

SAepe contingit.] CASVS. Ponamus q Romanus Pontifex alicui iudici commisit aliquam causam, & eidem mandauit, q in eadem causa procedat de plano, summarie, sine strepitu & sine figura, id est, sine aliqua forma iudicij: quæritur quid significãt ista verba q procedat de plano, summarie, &c. Vel sic: Ponamus q tales causæ sint examinandæ simpliciter & de plano summarie, & sine strepitu iudicij: Quæro quid importat talia verba, de plano &c. Rñdet Clemens, q talia verba hoc volunt: Nam iudex debet procedere in illa causa, & debet dimittere plures solemnitates: Primo enim vr esse remissa & dimissa illa solemnitas, quæ fit in iudicio: videlicet oblatio libelli: quia sufficit q in tali causa, in qua Papa mandat vt iudex procedat summaria & de plano, vt actor faciat demandã seu petitionem suam verbo, & q graphiarius illam redigat apud acta curiæ: Item per dicta verba vr esse remissa litis contestatio: Item per dicta verba dictus iudex accipit facultatem procedendi in causa tempore messium & vindemiarum, quod in alijs causis facere non põt propter ferias. Itẽ per huiusmodi verba iudex qui cognoscit, accipit facultatẽ amputandi dilationes: nam

¶ *Glos. prima primo decretalem commendat dicens illam summe necessariam. secundo dicit quid & quas opiniones determinat. tertio diuidit summando quarto aliter summas recitando.*

a ¶ *Saepe contingit.*] Quoniam secundum Quintilianum. lib. 7. de oratoria institutione, Optimarum rerũ inuentio, & si lenocinijs verborum destituta sit, ipsa tamen sui natura satis ornatur. cui bene conuenit ff. de in integ. resti. l. 1. in prin. hanc constitutionem verborum blanditijs non egentem, glossandam aggredior: de cuius causa impulsiua pars fui: Ex quo enim sciui mandasse concilium Viennen. s. de iudi. dispendiosam. existimans non tantum vtile sed summa necessarium, verba de quibus hic loquimur declarari, dominos ac peritos curiæ sollicitaui sæpius pro constitutione declaratoria procurãda, quæ desiderata se nunc exhibet. Et in summa determinat & declarat quid significent hæc verba inserta in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à principe, vel à iure, scilicet quòd procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicij. Determinat autẽ notata per Innocen. & Hostien. de accus. olim. de statu regul. ea quæ per Aegid. de iudicijs nouit. in fin. per Gul. in Spec. de inquisi. §. nunc tractemus. versicu. quid igitur. & per Archidiac. de election. indemnitatibus. §. si vero. lib. 6. & per Ioan. Monac. & per me. eod. lib. de hæret. cap. fin. Et sunt 4. partes. In prima ponitur quæstio. In secunda solutio: ibi, *Nos autem.* In tertia prorogatio: ibi, *Quæ omnia.* In quarta quædam instruens protestatio: ibi, *Si tamen.* Secunda pars in qua ponitur solutio subdiuiditur: quia primo ponit nouem specialia. vel vndecim si diuidatur octauum in tria, quæ potest iudex sic datus. secundo: ibi, *Non sic.* ponit quintũ vel septimũ diuidendo quartũ in tria per formã huius non exclusa. tertio: ibi, *Et quia.* ponit sex, quæ talis iudex põt, quatuor interserens quæ nõ potest. Si igitur non contentat summarie quod potui: quia non est recitare summando, sic recites diuidendo prohibita a permissis, vt melius apprehendas. Iudex qui

Res optime sui natura satis ornatur.

Diuisio & subdiuisio textus.

Pedaneus iudex — dex qui datus est simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, procedere potest sine libello, litis contestatione & ferijs inductis fauore hominum, amputat dilationes, abbreuiat lites, repellit frustratorias exceptiones & appellationes, refrænat iurgia partium, & multitudinem testium: dat simul terminum ad ponendum & articulandum primo, secundo ad producenda omnia acta & munimenta causæ: interrogat partes vbi suadet æquitas: non citat peremptorie ad sententiam, quã profert stans vel sedens etiam cõclusione non facta. Citare tamen tenetur & recipere petitionem in scriptis vel verbotenus, tunc scribendam in actis. Item iuramenta calumniæ, veritatis vel malitiæ, probationes necessarias & defensiones legitimas, & facta remissione pro testibus producendis debet tunc instrumenta recipere: tenetur partes ad sententiam citare, quam tenetur in scriptis ferre, etiam secundum acta causæ. hoc dicit.

causas[a] committimus, & in earum aliquibus simpliciter[b] & de plano, ac sine strepitu, & figura[c] iudicij procedi mandamus[d]: de quorum significatione[e] verborũ à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantũ nobis est possibile[f]) decidere cupientes[g] hac in perpetuũ[h], valitura cõstitutione[i] sancimus, vt iudex, cui taliter causam cõmittimus, necessario[k] libellũ

Glossa secunda dat concor. & dicit cur constitutum.

Sæpe contingit.] concor. de resti. spol. sæpe. de appella sæpe. ex quo vero id sæpe accidebat, per constitutionem fuit prouidendũ. quæ tamen interdum etiam prouidet de raro contingentibus, de hoc de despons. impub. litteras. in 3 glossa.

a *Causas.*] de negotijs extraiudicialibus sic commissa nõ erat dubium. de accus. sicut olim.

Simpliciter vnde dicitur. — b *Simpliciter.*] quasi sine plica vel inuolutione. facit de sum. tri. firmiter. in princ. ff. de leg. 2. codicillis. §. instituto

Glo. sequens not. ad quæstionem quam specificat ponendo sex alias species, & eam dubio soluit, declarationem ponens. secundo quærit quid si verba vel nulla sit, vel ponantur hæc disiunctim, & omnia soluit.

Causa si est mandata simpliciter, vel sine strepitu, vel simpliciter & de plano, an possit expediri sine ordine iudiciario. — c *Et figura.*] Notandum est, quòd ad hæc quatuor verba triplex inseritur copula, per quod videtur solui quod quæritur, an si aliquod istorum verborum desit in forma commissionis, locus sit huic constitutioni. vnde aduertendum est, quòd quandoque in commissione ponitur solum verbum, de plano. supra de iudic. nouit. ad fin. de spons. cum in tua. concord. ff. de offic. procons. nec quicquam. §. de plano. ff. de accus. leuia. & de adult. l. miles §. sexaginta. ff. de quæst. vnius. in fi. quis ordo in bon. posses. ser. l. 2. Quandoque ponuntur simpliciter & de plano. de accu. sicut olim. Quandoque absque strepitu. de statu monach. ea quæ. §. quòd si. Quandoque de plano & absque strepitu. de accus. olim. Quandoque sine strepitu & figura. de elect. indemnitatibus. §. si vero. lib. 6. Quandoque hæc quatuor coniunguntur, vt hic, & supra de iudic. c. dispendiosam Quandoque ad hoc additur verbum aduocatorum. de hæret. cap. fin. in prin. lib. 6. Quid ergo dicemus de his formis vbi ista quatuor non coniunguntur? Satis videtur constitutionem totam & quoad omnem sui partem tunc locum non habere propter has copulas repetitas. infra §. penul. & in cap. dispendiosam. supra de iudic. cum enim exorbitet à iure communi, habilitandum vel dilatandum non est. de reg. iur. quæ à iure. cũ sua concord. lib. 6. dicebamus tamen olim principaliter per hoc vltimum verbum, figura, substantialia iudiciorum tolli, vt patet in glo. in princ. alleg. & dicam infra glos. est mens. & in glossa facit ad hoc. & forsan adhuc idem dicere non esset absurdum, secundum quòd etiam in casu prædi. decre. indemnitatibus. §. si vero. locum haberet hæc constitutio ex vi verborum suorum, posito quòd ille casus non includeretur sub prædicta constitutione, dispendiosam sed certum est hodie, quòd illa constitutio includit casum illius §. & sic in illo non est dubium hanc constitutionem locum habere. In alijs ergo non inclusis remanet dubiũ, an aliquo suppresso habeat locum hæc constitutio. Si adhæsissem compilatoribus, procurassem declarari: quædam tamen ex infra dicendis alteri tantum istorum verborum adaptari videntur, vt infra dicam. Sed quid si ista quatuor ponantur sine copulis, vt quia dicitur, simpliciter, de plano, sine strepitu & figura? Dicas idem, quòd vltima copula in præcedentibus repetita censetur. de appella. secundo requiris. facit ff. de hæret. Instit. cum in testamento. §. 1. Plus dico, quod etsi nulla sit copula, idem erit. facit ff. de verb. signific. triplici modo. Et satis æque videretur dicendum, quòd etiam si disiunctæ ponantur, puta simpliciter vel de plano, vel absque iudicij strepitu vel figura: idem sit sensus, & locus erit constitutionis: cum ratio sit eadem: & poneretur tunc disiuncta pro coniuncta. C. eod. tit. l. penul. ff. eod. l. sæpe. Non sic si verba huius constitutionis prolata fuissent disiunctiue: quia tunc soluta esset quæstio principalis: & esset sensus, quòd quodlibet prædictorum verborũ haberet hunc effectum, quem ponit hic constitutio.

d *Mandamus.*] quod alius non posset etiam legatus de latere, vt satis not. in præd. decret. fi. de hæret. lib. 6. Et Guliel. in Spec. tit. 2. §. superest. in 2. colum.

e *Significatione.*] in hoc respicit titulum.

f *Possibile.*] facit procemium harum constitutionum in princ. de elect. vt circa. lib. 6. sæpe etenim per solutionem vnius dubitationis inducitur alia fortior. eod. tit. cum olim. vbi de hoc.

Glossa sequens ostendit indigentiam nouæ constitutionis.

g *Cupientes.*] ad est enim promulgatorem talium iurium vel rescriptorum hoc spectabat. supra de sent. excõmu. inter alia. cũ sua cõcor. & sine dubio ad hoc dubium tollendum glossæ non sufficiebant, sed necessaria erat constitutio, vt per inferiora patebit: quis enim glossando probare potuisset plus requiri iuramenta præstari, vel sententiam in scriptis ferri, quàm litem contestari? idem in similibus.

h *In perpetuum valitura.*] superfluit, quia intelligebatur 50. dist. cap. 1. sed est modus loquendi, cui concord. de postula. cap. vnico. de elect. perpetuæ. lib. 6.

i *Constitutione sancimus.*] non dicit, sanctione statuimus: quia potius est constitutio, quàm sanctio[a], de quo vide 3. distinct. in summa.

[a] Quia hic pœna non adijcitur. Zabarel.

Glossa sequens arguit in alijs causis libellum offerendum: de quo remittit ad gloss. & ad Specu. ponit quinque opiniones, & suam solutionem, quam impugnat per hoc cap. & impugnationi respondet.

Libellus an sit de substantia iudiciorum. — k *Necessario.*] datur per hoc intelligi quòd in alijs causis, quibus non proceditur simpliciter, &c. necessario sit libellus offerendus. de hoc notaui supra de libel. obla. cap. 1. vbi Ber. Inno. & Hostien. tenent libellum esse de substantia iudiciorũ. inducunt prædict. decretal. & Authent. offeratur. 3. q. 3. & Inno. inducit Authẽt. de temp. non solu. pen. super dote. § contestationem. coll. 7. Host. inducit Authent. de exhiben. & introd. re. §. illud. coll. 5. vbi dicit expressum. & respondet ad cap. si quis cum clerico 11. q. 1. & ad decret. prout. de dolo & contuma. & ibi not. pro hac opinione facit: quia Auth. dicit libellum offerendum: sed offertur proprie nõ petenti. ff. de leg. 3. fideicommissa. §. si rem. de resti. spol. litteras. circa fi. de appell. interposita. in princ. Tancre. Vinc. & Phil. dicebant per prædi. cap. si quis. & prout. quòd de iure canonico libellus non erat de substantia. Guliel. de hoc tractabat nil approbans in Spec. de libe. concept. §. vtrum libellus. Accursius in Authẽ. offeratur. C. de lit. contest. tenet quòd tacite posset omitti. sed in principio §. illud. alleg. § seq. in Auth. de exhib. & intro. re. tenet quòd etiam remitti expresse possit: vltra medium magnæ glo. Dominus meus in legibus dicebat, quòd si libellus petitur & offertur, bene proceditur: si nec petitur nec offertur, non tenet processus: quia licet posset expresse remitti, secundũ eum. C. de episc. & cler. Authen. generaliter. in fine C. lib. 12. de priuileg. schol. l. quoties. in fi. non tamen tacite: per præd. Authen. offeratur. & C. de sent. & interlo. l. prolatam. Si vero petitur & non offertur, non valet processus, cum nulla remissio interuenerit. Si vero offertur, sed non petitur nec recipitur oblatus, tunc valet processus: tum quia fauore rei videtur inducta oblatio, & quilibet suo fauori renunciat. C. de pact. si quis in conscribendo, & quia inuito nõ confertur beneficium, vt ff. de reg. iur. inuito. & quia secundum eum expresse renuntiare videtur oblatum non recipiendo. Alij dicunt reum renuntiare posse, ne libellus tradatur in scriptis: & tunc remittitur tacite, sed ne vllo modo tradatur, renuntiari non potest tacite vel expresse. arg. ff. communi diuid. vt fundus. ff. de pœnis. si præses. Vnde dicere soleo in præd. cap. 1. quòd petitio sit de substantia: sed si fiat in modum petitionis apud acta, non in modum libelli, & super ea lis contestetur, credo tenere processum: satis enim prouisum est menti iuris, vt infra dicetur in ver. verum. parte vero petente necesse sit in modum libelli petitionem offerri per iura primo allegata. Sed hæc opinio videtur hic reprobari: si enim speciale est in his in quibus proceditur simpliciter & de plano, &c. quòd non est necesse libellum offerri, sed sufficit petitionem apud acta describi, vt sequitur: ergo in alijs sufficit petitionem sic scribi, sed est necesse libellum offerri. Solu. per hanc decret. ab opinione prædicta non recedo: Nam primo approbatur ea parte, qua dico de necessitate petitionem describendã in actis: Si enim hoc in his, fortius in alijs. Ad oppositionem respondeo in his casibus speciale, quod in his etiam parti petenti non est necessario libellus offerendus: qui tamen petenti in alijs necessario debet offerri. quod intelligo exceptis his casibus, quibus sine libello procedimus, quorum aliquos not. Hosti. in præd. decret. prima de libel. oblat. & Accursius in glo. præalleg. in Authen. de exhib. & introd. reis. sed Guliel. plenius colligit in Specul. de libel. conte. §. nunc dicendum. Non tamen putes quòd in omni casu quo non exigitur libellus, locus sit huic cõstitutioni: quod per multa exempla ibi posita videre potes: & satis est hoc expressum non esse.

Libellus debet offerri si petatur à parte, sed si non petatur, sufficit quod petitio in acta redigatur.

Glo.

¶ *Glo. sequens ostendit per verbum figura, ista remissa: & ponit duas opiniones contrarias, & remittit.*

a ¶ *Non exigat.*] est mens litteræ, quòd iudex necessario non habet exigere, nec actor necessario habet offerre: sponte vero offerri posset & recipi, vt in fine. Istud autem & sequens propriè sunt de figura iudicij. Cum enim figura cuiusq; rei sit ipsius apparens forma vel facies, in qua rei substantia fingitur. ff. de actio. & oblig. oõ figura. facit de celebra. Miss. cum Marthæ. ver. ex eo. & iudicium fit actus trium personarũ iudicis, actoris, & rei. eo. tit. forus. C. de asser. tol. l. 1. in fi. ipsius forma, facies & figura principaliter consistit in his, ita quòd altero deficiente dicitur quasi figura. C. de caduc. tol. l. vnica. §. simili modo. ibi enim quia non erant nisi duæ personæ: scilicet iudicis & domini, serui nominantis illum filium, non erat propriè figura. Sublata igitur figura non videtur iudex astrictus ad aliquas formas, rimulas vel figuras iudiciorum, nisi quantum hic exprimitur, & expressa plus respiciunt figuram facti, negotij vel causæ, quàm iudicij, vt infra dicam. Dicunt etiam quidam libelli oblationem remitti per verbum, de plano. C. de naufra. l. de submersis nauibus. lib. 11. Alij contra. & de hoc ff. de accu. leuia. & de offic. proconf. nec quicquam. §. vbi decretum. & in tractatu quẽ allegabo infra glo. 2.

¶ *Glossa sequens quærit de deliberatorijs: dicit quid in alijs causis, aro gente in his illas non dari, soluit contrarium tribus rationibus.*

Deliberatoria an fiat reo di dein causis summarijs.

b ¶ *Litis contestationem.*] sed cum petitio sit 10 actis scribenda, vt infra versi. verum. sed lit. contest. non est facienda vt hic, quid erit de deliberatorijs? dabuntur ne aliquę deliberatoriæ reo? In alijs iudicijs planum est deliberatorias esse de substantia, si petantur, vt not. 2. q. 1. in summa. & 3. q. 3. cum accusatus. & patet in Auth. offeratur. ea. q. vnde dicũt Inn. & Host. de libel. obla. c. 1. vt ibi scilicet psi super 1. glo. deliberatorias arctari posse. sed non penitus denegari, licet tacitè & expressè possit illis renunciari. alleg. ff. de fer. l. 1. C. de episco. & cleri. Auth. generaliter. & hoc etiam de dilat. c. 1. & 2. sed in his causis ex quo non est necessaria contestatio, non videtur necessaria deliberatio. Ad hoc facit, quia interdum in his quæ summariam cognitionem requirunt, simul petitur & iuratur. ff. de eden. quædam. §. fi. Sed contra exigitur iuramentum calumniæ in his causis, vt sequitur. Item potest reus cõuenire, vt infra ver. verum. in deliberatorijs autem quomodo iurabit vel reconueniet? Item per hanc formam non tollitur iudicis recusatio, cum exceptiones & defensiones legitimæ reseruentur, vt sequitur. Item absurdius esset hunc iudicem, si suspectus est, recusari non posse, quàm eum qui procedit in figura iudicij, cum iste plus lædere possit: saltem igitur super hoc deliberare permittatur, nec arctetur tam præcipiti festinatione iudicium suscipere. ff. de admini st. tuto. tutor qui repertorium. §. t. in fi. ff. de iure fisc. l. edicto. §. cum autem.

d ¶ *Non postulet.*] Scire debes quòd Ioannes Fasciolii Pisanus legũ doctor composuit quendam tractatum de summaria cognitione, quem Guil. posuit in Spec. 1. parte de offic. iud. §. fi. vbi inter alia tractat, an in summarijs requiratur libellus vel contestatio de quo vide in prædi. §. ver. quinto. & ver. sequenti.

d ¶ *Feriarum.*] istud forsan induceret solum verbũ, de plano: quasi planè & in domo, non pro tribunali sedendo id valeat expediri. facit ff. de fer. l. 2. & l. miles. §. sexaginta. ff. de adulte.

¶ *Glo. seq. primo exemplificat: ponit differentiam: & à contrario quæstionem soluit. secundo quærit de repentinis, & soluit.*

Feriæ quæ rupticæ sũt, & qui bus possit litigantes, renũciare.

e ¶ *Ob necessitates.*] sicut est tempus vindemiarum & messium, quibus etiam ferijs partes renuntiare possunt. supra de fer. cap. fi. in fi. In hoc ergo differunt hæ causæ ab alijs: quia in his procedit iudex inuitis partibus, in alijs secus, in quibus præter appellationem sententia esset nulla lata parte inuita vel absente. ff. de fer. l. 1. A contrario vero huius literæ, quòd ferijs introductis in honorem Dei vel Sanctorum, procedere non potest talis iudex. per quod viderentur expedita quæ not. 15. q. 4. in summa, per Guil. in Spec. de fer. §. 2. ad fin. vt scilicet in causis matrimonialibus, beneficialibus, decimarum, & vsurarum non possit procedi ferijs indictis ob honorem Dei, sed in ferijs rusticis sic, cum in illis procedatur simpliciter & de plano, &c. vt in decret. dispendiosam. §. ead. compil. de iudic. Sed quid dices de ferijs repentinis, quæ repente indicuntur propter principis coronationem, victoriã prosperè gestam, vel similem causam. de quibus ff. ex quibus causis maio. sed & si per prætorem. §. si feriæ. C. de dila. siue pass. C. de fer. l. 1. in fi. Puto quòd in illis procedere nõ potest talis iudex: ad quod sufficit in illis nõ esse permissum, maxime cũ ab alio, quàm à principe indici non possint. C. de fer. à nullo. ergo prout ab eo

Feriæ repẽtinæ à solo principe indicuntur.

non exigat [a], litis contestatio nẽ [b] non postulet [c], tempore etiam feriarum [d] ob necessitates [e] hominum indultarum à iure [f], procedere valeat [g]: amputet [h] dilationum materiam, litẽ quantũ poterit [i] faciat breuiorem, exceptiones [k], appellationes dilatorias [l] & frustratorias repellendo: partium aduocatorum & procuratorũ contentiones & iurgia [m], testiũque superfluã multitudinẽ [n] refrænando. Non sic tamen iudex litẽ abbreuiet, quin probationes necessariæ [o], & defensiones [p]

sunt indictæ, seruentur. Hoc maxime secundum veram opinionẽ, quæ habet etiam talibus ferijs renuntiari non posse. de quo in Spec. de fer. §. fin. in principio.

f ¶ *A iure.*] tamen in ministerio hominis: quia ius nõ determinat tempus propter varietatem locorũ, quibus citius vel tardius prædicta colliguntur: & sic cius vel tardius prædicta indicuntur. ff. de ferijs. l. præsides. de offic. proconf. si in aliquem. in principio.

¶ *Glossa sequens notat ex littera id quod dicit agaum, & illud probat per rationem, & simile.*

g ¶ *Valeat.*] non quicquid iudicis potestati, &c. ff. de iudi. non quicquid. ff. de offic. præsid. l. sæpe. supra de offic. deleg. consuluit. propter quod honestum puto, quòd si iudex videt partẽ ex processu tali tempore fiendo superfedeat: habet enim iudex prouidere vtilitati causæ & partium, vt lit. non contest. accedens 2. de rescript. statutum. §. insuper. lib. 6. C. communi diuidun. l. iudicem. ff. de leg. 1. l. potest. & facit quod not. in Spec. de arbi. in fi. ver. sed nunquid tunc sedere. vbi tractatur quòd arbiter in cuius compromisso renuntiatum est his ferijs, non tenetur procedere tali tempore feriato.

h ¶ *Amputet.*] istud & quæ sequuntur vsque ad ver. non sic. non videntur in his causis specialia, cum in omni causa iudex laborare debeat ad lites breuiandas, dilationum materias amputandas: & alia quæ sequuntur, iura sunt vulgaria. Sed dici potest speciale, quòd in his fortius, quàm in alijs iudex hoc poterit.

i ¶ *Poterit.*] ad dicimus posse quod honestè possumus. 22. q. 5. faciat. ff. de cond. insti. filius qui. de verb. signi. l. nepos. vnde hoc debet terminis fiendum sine partium præiudicio. infra ver. non sic.

Posse qđ honestè possum.

k ¶ *Exceptiones.*] hæc & sequentia videntur tolli per verbum, absque strepitu: talia enim per quendam conuocũ clamorem & tumultum solent examen obstrepere, & veritati habendæ obstaculum præbere: vnde dicit canon, quòd cultum suum iustitia perdit quando silentia iudicij obstrepentium turba perfundit. 5. q. 4. in loco. ad quod facit C. de inoffic. testa. si quis in suo. de confor. e. iusdem tit. l. 1. & de adult. l. adulterij. C. de stud. lib. vrb. Ro. l. vnica. in fi. lib. 11. de tali strepitu habetur de synd. c. vnico. de electio. quorundam. lib. 6.

¶ *Glo. seq. dicit quare sic ardinetur littera, quærit, & solutionem posuit.*

l ¶ *Dilatorias.*] non dicit exceptiones dilatorias & appellationes frustratorias, vt per hoc innueret exceptiones furreptionis vel nullitatis contra rescriptum, vel recusationis contra iudicem, vel dilatoriam solutionis, vel his similes repellendas: sed hoc intendit quòd omnis exceptio frustratoria & ad differendum iudicis processum malitiose opposita repellatur. Sed quære quam exceptionem vel appellationem per hæc verba, non dico per banc constitutionem, possit talis iudex repellere, quam alter iudex teneatur admittere: hoc vellem doceri.

m ¶ *Iurgia.*] de his supra de verb. signi. forus. §. iurgium.

n ¶ *Multitudinem.*] hoc commune videtur in omnibus causis. supra de testi. significauerunt. & cap. seq. & ff. de testi. l. 1. in fi. tamen hoc in his amplius quàm in alijs poterunt per hanc litteram.

o ¶ *Necessariæ.*] actori vel reo.

¶ *Glossa sequens allegat quatuor iura, & notat ad quæstionem Legistarum, quam soluit, & solutionis oppositione distinguendo respondet.*

p ¶ *Defensiones legitimæ.*] facit ad hoc de offic. deleg. ex parte 2. q. 7. lator. & ibi not. C. de preci. Imper. offer. l. quoties. Et facit hæc littera, & finis istius secundæ partis, & iura prædicta ad quæstionem Legistarum de Potestate, qui habet arbitrium, an teneatur iustitiam partis seruare, vel possit illam contra iura & iustitiam condemnare, & voluntate vti. Et tenent quòd iustitia & legitima partis defensio nõ tollitur per dationẽ arbitrij. alleg. C. de inoffic. testa. si quãdo. ff. de condi. inde. si procurator. in prio. ff. de dona. si filius. & de pecul. l. qui peculij. ff. manda. l. creditor. §. Lucius. ad municip. l. Lucius. §. Imperator. ff. de pact. contra iuris. ff. ad Treb. si cum hærede. facit de reg. iur. in generali. lib. 6. cum suis concor. & optime probat constitutio clem. supra de re iud. pastoralis. §. pen. in fi. Et si dicas arbitrium, ab eo qui potuit concessum, debet aliquid operari: Respondetur, quòd ad solemnitates quæ figuram iudicij respiciunt. non tenetur, vt hic. Vnde not. quòd de ijs quæ in iudicio aguntur, quædã sunt acta causæ vel litis: quædam iudicij. confessiones ergo, attestationes, & ea quæ respiciunt factum, propriè sunt acta causæ: Citationes, satisdationes, & similia sunt acta iudicij. de hoc per Inno. & Hosti. de testi. causam. & per Archi. de elect. indemnitatibus. §. si vero. Verba igitur, sine figura iudicij, licet tollant aliqua ex ijs quæ ordinant iudicium, non tamen illa quæ instituunt & decidunt causam. põ est ergo mirum si probationes & legitimas defensiones talis iudex admittit.

Iudex habens arbitrium, pot tem cõtra iura condemnare nõ potest.

Actorum quædam sunt acta, causæ, quæ dã iudicij.

admittit. Nil igitur talis iudex omittit per quod impediatur vel occultetur cognitio veritatis, vt sequitur, & per singula discernere potes. illa vero quæ solemnitatem respiciunt, siue sint actus, qui respiciunt iudicem, siue partem vtranque vel alteram, remittuntur. & facit ff. de leg. t. l. si seruus vetitus. cum suis concor.

tunc sit locus prædictæ opinioni Innoc. & sequacium, vt qualitas causæ reconuentionem impediat, sicut & aliàs not. de mut. peti. c. 1. in fi. in pen. glo. & de arb. cum dilectus. in glo. t. Aut delegatus virtute commissionis in causa, in qua aliàs plena cognitio requirebatur, summarie cognoscit: & tunc subdistingue, aut Papa proprio motu tollit substantialia; & tunc idem quod supra: aut ad petitionem impetrantis & tunc arg. prædictæ decretalis. & l. vlt. C. de fru. & li. expen. videatur esse remissa plena cognitio etiā in reconuentione, & sic cessabit obstaculū Innoc. vt prædixi. Pro hoc facit hæc littera sic generaliter loquens, si quid petere voluerit, &c. & ad subdistinctionem facit de præb. si motu proprio. & c. seq. lib. 6. & quod not. in præd. decr. 2. in fi. vlt. glo.

legitimæ admittātur. Citationem [a] vero ac præstationem iuramenti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionē huiusmodi intelligimus non excludi [b]. Verum quia iuxta petitionis formam [c] pronūtiatio [d] sequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, si quid [e] petere voluerit, est in ipso litis exordio [f] petitio facienda, siue in scriptis, siue verbo [g], actus tamen continuo [h] (vt super quibus positiones & articuli formari [i] debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat diffinitio clarior [k]) inserenda. Et quia positiones [l] ad faciliorē expeditionem litium propter partium confessiones [m] & articulos [n] ad clariorem probationem vsus longæuus [o] in causis admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari [p] volentes: Statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium [q] voluntate procedat) ad dandū simul vtrosque [r] terminum dare possit, & ad exhibendū om-

Citatio debet esse trina vel peremptoria.

a ¶ *Citationē.*] per hoc singulare videtur quòd sufficiat vnica. cum aliàs saltem in principio causæ requiratur trina vel peremptoria, vt lit. non contest. quoniam. §. porro. de hoc 24. q. 3. de illicita.

b ¶ *Non excludi.*] intellige plusquam in alijs, in quibus non proceditur simpliciter & de plano: vnde sicut in illis, sic & in isto: si tamen tacite omittantur hæc iuramenta, nō vitiatur processus. de iur. calu. cap. 1. lib. 6.

c ¶ *Formam.*] de ordi. cogn. cap. 2. de accus. qualiter 2. de simo. licet. vbi de hoc. facit de caus. poss. cum super. ff. de iudi. de qua re. supra de instr. inter dilectos. ver. cæterum.

¶ *Glossa sequens ponit tres expedientias petitionis scribendæ. subdit opinionem, & casum quo procedit.*

d ¶ *Pronuntiatio.*] expedit igitur petitionem in actis describi propter iudicem, vt pronuntiationem petitioni conformet, vt hic, & ff. cōmuni diuid. vt fundus. propter actorem, ne frustra fatigetur, & vt videat super quo positiones & articulos formet, vt sequitur: & vt sibi ex alia causa agenti non obstet exceptio rei iudicatæ. supra de re iudic. abbate. lib. 6. expedit reo vt deliberare possit. 3. q. 3. offeratur. suas defensiones formare, vt ex ineptitudine absoluatur ab instantia, & absolutus in principali, non possit iterum conueniri. Dicunt quidam quòd oblatio libelli solum respicit fauorē rei: quod si teneri velis, dicas id verum de oblatione quæ sibi fit expensis actoris. petitionem vero in actis describi, triplicem fauorem respicit, vt prædixi.

¶ *Glossa sequens tractat an in his fiat reconuentio de causa, quæ requirit plenam cognitionem, ponit opinionem quòd non. secundo ponit contrariā. tertio reuertitur ad primam, respondens ad legem contrariam. quarto hanc opponit, & dupliciter soluit.*

Conuentus in causa summaria, an possit reconueniri in causa plenaria.

e ¶ *Si quid petere voluerit.*] quod requirat summariam cognitionem, & sit eius naturæ quòd in eo possit procedi sine strepitu & figura, &c. hoc dico, quia not. Innoc. & Hosti. post eum de mut. peti. cap. 1. quòd conuentus in causa quæ requirit summariam causæ cognitionem, reconuenire non potest, nisi super causa consimilis cognitionis: fit ratio secundum eos, quia cum conuentio & reconuentio simul sint tractandæ de ordi. cog. cap. 2. vbi vna requirit plenā cognitionem, altera summariā: restat quòd sine alterius præiudicio simul tractari nō possint, cum altera accelerationē exigat, altera dilationes longiores exposcat. facit pro Inno. C. depos. l. fi. & C. de compen. l. fi. & supra depo. bona fides. in fi. & facit hoc dictum moliū contra opinionem Inno. & pro opinione mea, de qua statim dicam. Sed quidam Legistæ contra, per l. sed hæ. §. non solum. ff. de procu. vbi si per procuratorem actoris petitur cautio damni infecti, quæ tamen celeritatem desideret. ff. de dam. infec. l. 1. & 4. §. pen. ff. de ser. l. 2. & reus velit dominū in aliqua actione reconuenire: procurator tenetur illum defendere, & hunc intellectum approbat ibi glo. Petr. de Bel. sequitur Inno. per l. t. C. vbi cau. sta. vbi hoc not. & C. de sent. & inter. Authē. & consequenter. & Cynus idem post eum per rationem Inno. Ad §. nō solum. respondent, quòd §. est volubilis, & debet intelligi in procuratore, qui reconueniretur causa damni infecti, iuxta secundum intellectum ibi positum in glo. Prædictis obstare videtur decret. 2. de mut. peti. vbi modus præter vel contra ius datus in conuentione, seruatur in reconuentione. & sic arguitur quòd in causis quæ requirunt plenam cognitionē, beneficio reconuentionis possit hoc casu procedi summarie sicut in conuentione, & sic cessabit ratio Inno. Volens tenere quod præmisi, dicere posset, quòd aliud est per rescriptum id tolli quod respicit fauorem partium, vt appellare, & tunc sicut illud non licet reo in conuentione: ita nec licebit actori in reconuentione, vt ibi: aliud est tolli substantialia iudicij per rescriptum: & tunc restringitur ad casum conuentionis expressum. facit de reg. iur. quæ à iure. lib. 6. cum concor. & sit huius ratio: quia in primo valeret impetrātis renuntiatio. C. de temp. appella. l. vlt. ad fin. in secundo non, vt dicam infra in vlt. glos. Aeque tamen dici posset quòd aut ordinarius vel delegatus cognoscit de causa, in qua de sui natura summarie proceditur, &

¶ *Glossa sequens de conuentione, an fiat post litem contestatā ponit duas opiniones contrarias, & secundam approbat per hunc textum.*

Nota quòd positiones sunt inuentæ ad faciliorem litis expeditionem. si enim quis confitetur, certo causa terminatur. vnde dicit Paul. quandoque dixi: ius nō posse delinquere propter cōtumaciā partis: quia cōfessio habetur pro iudicato, vt not. Inno. de dolo. & contu. Cardinalis.

f ¶ *Exordio.*] Not. cōtra opinionē Ber. Vinc. Inno. & Guli. & Archid. quæ habet, quòd vsque ad conclusionem possit fieri reconuentio. & pro opinione Alani, Tan. Gos. & Host. & Ioan. Mon. quæ placet, quòd ante lit. contest. sit facienda, vel statim post lit. contest. vt not. Accursius in Authen. & consequenter. in glos. fi. in Authen. de execu. §. sancimus. in 1. glo. vt plene scripsi de mut. peti. cap. 1. super 1. glo. & contra ipsum Inno. facit quod post eum dixi supra proxi. glo. Hoc ergo teneas, quòd licet quandocunque reus conuenire possit actorē durante iudicio: non tamen illa conuentio vim reconuentionis habebit, vt scilicet simul tractetur. & firmatur, vt de ord. cog. c. 2. nisi fiat in litis exordio, vt hic.

g ¶ *Siue verbo.*] eligat ergo petens quod vult, vel scriptā dare vel verbo proferre, vt de suo ore scribat apud acta, vt solet fieri postea.

h ¶ *Continuo.*] tolle verbum, inserenda, quod infra, & interserit quare.

Libellos triplicant cauti aduocati.

i ¶ *Formari debeant.*] cauti aduocati actorum faciunt triplicari libellos: vnum dant notario, qui scribit acta: alium reo: tertium sibi seruant ad finem de quo dicitur, vt melius & certius positiones & articulos forment.

Memoria labilis est.

k ¶ *Clarior.*] tum ratione memoriæ, quæ labilis est. 23. dist. præterea. C. qui test. fac. pos. hac consultissima. vers. at cum humana. propter quod non scribere petitionem, posset impedire & occultare veritatem: tum quia ex quo petitio in actis descripta est, exprimi poterit in sententia, vt moris est.

Positionis vsus multū releuat probantē.

l ¶ *Positiones.*] de his & ipsarum formis satis not. de confes. cap. 1. lib. 6.

¶ *Glo. sequens obijcit quòd positiones inutiliter fiant, & soluit.*

m ¶ *Confessiones.*] sed si pars negat quod petitur, quid releuat positiones facere, quas etiam negabit? Solu. sæpe contingit quòd vsus positionum multum releuat probantem, vt si petam à te centum, quæ mutuaui Titio cuius es hæres, resistis negando: modo ponam quòd mutuaui Titio centum, quòd promisit illa restituere tali die, quòd Titius instituit te hæredem, quòd mortuus est, quòd hæreditatem adiuisti vel habuisti, hæc omnia habeo necesse probare: sed forte duas primas negabis, reliquas confiteberis: multum ergo me iuuat posuisse: forte etiam licet resistas, dicens exceptionem pacti solutionis vel similem tibi competere: omnes prædictas positiones confiteberis: per quod patet quòd etiā super principali, cui resistit aduersarius, ponere quandoque multum iuuat.

n ¶ *Articulos.*] de his supra de testi. per tuas. & eod. tit. præsentium. lib. 6. Et in quibusdam foris dicitur intentio vel assertio. facit supra de caus. pos. cum ecclesia. post prin. C. de tempo. appella. l. per hanc.

o ¶ *Longæuus.*] scilicet à tempore Gregorij ix. quia prius de positionibus non habebamus expressum: sed per ipsum habemus. de elect. dudum 2. de lit. contest. cap. vnico.

p ¶ *Obseruari volentes.*] in omnibus causis, nedum in his in quibus sine figura proceditur, ita puto auctorem intellexisse. Et dato quòd dicas illum intellexisse solum de his in quibus proceditur sine figura: fortius ergo seruandus est in alijs.

Positiones negare in articulos deducunt.

q ¶ *De partium.*] propter plurale non puto quòd pars altera sola resistere possit: ambabus autem resistentibus non videtur iudicē hoc posse: sed per hoc collige, quòd si iudex, qui sine figura procedit inuitis partibus non dat simul terminum ad ponendum & articulandum, multo minus & alius.

r ¶ *Vtrosque.*] scilicet positiones & articulos: vnde & quidam in causis

causis hæc coniungunt: dicentes ponit, & si negetur probare intendit. &c. non tamen in alijs causis debet quis ad hoc cogi: primo enim potest ponere, & demum negata in articulos deducere.
Additio. De quo Specu. in titu de test. §. nunc videndum. in principio.

a *Munimenta.*] scilicet per quæ munit causa. & idem ver. de ele. electio. cupientes. in §. s. respon. & §. electos. de offic. ord. quamuis. lib. 6. & supra de in integ. resti. coram.

Glossa sequens ostendit hoc speciale in his: ponit dictum Gulielmi.

b *Partes.*] patet ergo quòd in his causis, quibus sine figura proceditur, vnus & idem terminus datur actori & reo ad probandum, cum in alijs causis dicatur fatuum esse, quòd reus probet defensiones suas, nisi prius actoris intentio sit fundata, vt not. supra de testi. cap. de testibus. Dicebat Guliel. in Specul. de inst. edi. §. nunc dicamus. sæpe obtinuisse, quòd post litis contestationem & iuramentum, iudex possit partibus statuere terminũ peremptorium ad exhibenda omnia quibus in causa sunt vsuræ. alleg. ff. de eden. l. prima §. edenda. & quod ibi not. dicit tamen quòd quibusdam videtur hoc durum, cum id liceat vsque ad conclusionem. de fid. instr. cum dilectus. & dicunt quòd licet iudex id possit, non tamen debet. ff. de iudic. nõ quicquid. 11. quæst. 3. aliud. & adde quod statim dicam.

† al. ita: assignatione termini nõ obstante.

Reus fatuè esset si probaret defensiones suas actoris intentione non fundata.

nia acta & munimenta a quibus partes b vti volunt in causa post dationem c articulorum diem certam, quandocunque sibi videbitur, valeat assignare: eo saluo, quòd vbi remissionem d fieri contingeret, pro testibus e producendis f possint etiam instrumenta produci, assignatione † huiusmodi nõ obstante g. Interrogabit h etiam partes, siue ad earum instantiã, siue ex officio vbicunque hoc æquitas suadebit. Sententiam vero diffinitiuam (citatis ad id i licet non peremptorie k partibus) in scriptis l, & (prout magis sibi placuerit) stans m, vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione n non facta, prout † ex petitione, & probatione, & alijs actitatis in causa fuerit faciendum o. Quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem p nostram, vel alias q procedi potest simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, volumus obseruari. Si tamen in præmissis casibus solemnis r ordo iudiciarius in toto vel in parte non contradicentibus s partibus t obseruetur, non erit processus

Glossa sequens ponit duas lecturas, & primam approbat.

c *Post dationem.*] si verbum istud coniungitur cum verbo, assignare, quod sequitur, est sensus, quòd datis articulis, & nõ prius, assignare possit hunc terminum. Si vero coniungatur cum verbo, exhibenda, erit sensus, quòd poterit dare terminum, pone decem dierum, ad ponendum & articulandum, & ex tunc dare alios decem vel mensem ad producendum, &c. vt sic simul dentur duo termini. simile de testibus cogen. cap. 2. & facit littera, quandocunque sibi videbitur. prima placet maxime: quia positionibus datis in termino, respondendum est: articuli etiam examinandi. illud ergo tempus quo super his instatur, non curret in termino productionis: nec est congruum parti statui terminum ad probandum prius quàm sciat in quibus releuetur, & quos articulos probare teneatur.

d *Remissionem.*] cuius formam habes supra de testibus. præsentium. lib. 6.

e *Pro testibus*] probatorijs, & hoc est certum: sed quia littera generaliter loquitur, videtur idem in reprobatorijs, de quibus de proba. licet. de testib. licet 3. nam in illis etiam fit remissio, vt in præd. decreta. præsentium.

f *Producendis.*] non semper in dilatione data ad producenda instrumenta, licet producere testes, vt dixi post Pet. & Gul. de testib. cogen. peruenit 2.

g *Non obstante.*] vbi ergo non fit remissio pro testibus producendis, terminus datus & elapsus bene obstat ne produci possint vlterius instrumenta. Et sic videtur solui quod quæritur, an post terminum datum ad producenda instrumenta audiatur volens illa producere. Odof. & Guliel. in Specu. de dila. § videndum. ver. quid si datus. dicunt quòd non: alleg. Guliel. ff. de optio. lega. l. mancipiorum. C. de inge. ma. diffamari. facit pro eis C. qui accus. non pos. si ea quæ de remis. pig. si eo tempore. supra de prob. licet. in princ. & quod ibi not. in 1. glo. & quia boni iudicis est lites dirimere. supra de dolo & contuma. finem litibus. & cap. fi. Alij contra, cum non sit quis cogendus edere instrumenta, nisi cum eis vtitur. ff. de eden. l. 1. §. edenda, & videtur expressum supra de fid. instru. cum dilectus. vbi patet hoc licere vsque ad conclusionem. ad idem C. de iudi. indices. & Authent. iubemus. & quod ibi not. Inducitur ad idem C. de lib. cau. nec omissa. ff. de quæst. vnius. §. fi. Confitebitur enim forsan aduersarius videndo instrumenta pro & contra. facit constitutio Clem. supra de excep. excommunicationis. Tertij distinguunt (quod videtur æquum) an ius aduersarij sit læsum, vt quia perierunt testes per quos poterat instrumentum reprobasse si fuisset productum in termino: quo casu audiatur, aut ipsius ius est illæsum, & eo casu produci poterunt. hoc probant per prædictam l. mancipiorum. ff. de opt. leg. ad quod facit de dolo & contuma. cap. 1. de præbend. si tibi absenti. lib. 6. & quod not. ff. de custo. si rem. §. quolibet. & dixi de emptione & venditione, cap. finali. super s. glossa.

h *Interrogabit.*] hoc non videtur in his speciale. 30. q. 5. iudicantem. de fide instrumen. cum Ioannes. ad fin. ff. de interrog. actio. vbicunque. facit de iuram. calum. cap. 2. in fi. lib. 6. nisi dicas in his speciale quòd etiam post conclusionem ad petitionem partis interroget.

i *Ad id.*] non sufficit ergo citari nisi exprimatur id, quod ad sententiam audiendam. ff. quæ sent. sine appella. rescin. l. 1. §. item cum ex edicto. facit de testi. cum olim. in fi. de dolo & contuma. cum qui. lib. 6. nã si hoc in summarijs, fortius in alijs, vt sæpius dixi.

† In antiquioribus etiam impressis constanter legitur ita: prout ex petitione, & probatis, & alijs, &c.

k *Non peremptorie.*] Argu. quòd in alijs causis, in quibus seruatur iudiciorum figura, sit necesse peremptorium exprimi, vbi non sit trina citatio ad sententiã audiendam. quod videtur tenere Ioan. 24. q. 3. de illicita. Bern. de offic. deleg. consuluit. Innoc. de accus. ad petitionem. Guliel. in Specul. de cita. §. viso de tempore. ver. aliàs autem. & in ver. quid si lata.

Citatio peremptoria an sit ad sententiam audiendam necessaria.

l *In scriptis.*] proferat quod est infra. Et huius contrarium senebat Aegidius. in decreta. nouit. etiã solum ex vi illius verbi, de plano. Et per hoc not. duo, in quibus conueniunt istæ & aliæ causæ, scilicet quòd in his vt in alijs necesse sit diffinitiuam in scripto proferri. Item quòd iudex sicut in alijs, ita in his habet illam per seipsum proferre. & de vtroque satis not. de sent. & re iud. c. fi. lib. 6. vbi videas. noluit ergo scripturam quæ in sententijs requiritur, & prolationem iudicis in his causis prætermitti, ne per id contingeret occultari veritatem propalatam & in iudicio diffinitam, & per consequens victorem ridiculose & frustra in tali processus iudicio laborasse.

m *Stans.*] in hoc diuersum est ius in his causis ad alias quæ requirunt figuram iudiciorum, quæ ferri debent à iudice sedente. de quo vide not. in prædi. decret. in fi. de re iud. lib. 6. in glo. penul. & videtur quibusdam hoc induci etiam per solum illud verbum, de plano. vt dixi in principio huius partis. & hoc tenebat Aegid. in decrets. nouit.

n *Conclusione.*] ista littera videtur velle, quòd in alijs causis requirentibus figuram iudiciorum necessaria sit conclusio, & de conclusione habetur supra de procur. auditis. de causa possess. pastoralis. & in constitutione Clem. eod. tit. causa. de prob. quoniã contra. de fide instru. cum dilectus. & cap. cum Ioannes. Communiter in secularibus foris apud nos non fit conclusio: in ecclesiasticis fit per partes. Itam ipsis vel altera ipsarum inuita: ex quo sufficientes dilationes datæ essent & elapsæ, pronuntiaret iudex conclusum in causa. & vide in Spec. de renun. & conclu. in princ.

Conclusio in causa an sit necessaria.

o *Faciendum.*] patet ergo etiam in causis quibus tollitur figura iudicij, secundum ius pronuntiari debere, vt dixi super verbo, defensiones.

p *Constitutionem nostram.*] supra de iudic. dispendiosam.

q *Aliàs.*] vt in casu decret. fi. de hæret. lib. 6. & in casu decret. indemnitatibus. §. si vero. de electio. eod. lib. quòd dic vt dixi in princ. super ver. figura.

s *Solemnis ordo.*] vt libelli oblatio, litis contestatio, & similia.

s *Non contradicentibus.*] innuit quòd partibus contradicentibus non possit iudiciorum figura vel solemnitas vltra id quod hic exprimitur obseruari: quod verũ intellige quando sic procedere non est in iudicis potestate, vt quia Papa sic procedi mãdat, vt in prin. cap. secus si sic procedere voluntati iudicis relinquatur, vt in constitutione, dispendiosam. supra de iudic. vt ibi dixi super ver. valeat. Secundo nota casum quo sufficit tacitus consensus non reclamantis. concor. de accus. cap 2. lib. 6. interdum requiritur expressus. eod. lib. de rescript. statutum. in nullo. aliàs non contradicere sapit medium inter consensum & dissensum: quod dic vt not. de reg. iur. is qui tacet. lib. 6.

Consensus tacit' quandoque sufficit.

t *Partibus.*] videtur per plurale quòd contradictio vnius partis tantum non vitiet processum: ita res de facili reuertitur ad sui naturam, vt dicam in vlt. glo. & facit quod dixi super ver. & quia in glo. propter. aliàs dixisset. vel earũ altera. Sed forte hoc subauditũ est de mente: quod patet si resoluatur non contradictio in sensum, vt si dixisset, consentientibus partibus: quia tunc patet quòd alterius cõtradictio vitiaret. & est similis altercatio quã scripsi s. ea. comp. de elect. in plerisque. Sed pone quòd de cõsensu partiũ iudex seruauit solemnia

Iudex procedens vno modo de consensu partiũ, an possit illis pœnitentibus & in initio illum modũ prosequi.

solemnis ordinis iudiciarij: postea pœnitet partes, & volunt quòd procedat sine figura: nunquid deinceps illis inuitis poterit seruare solemnia? Videtur quòd sic, per regulam, quòd semel. de reg. iur. lib. 6 cum suis concor. & vnico actu quis renuntiat & consentit. de constit. cum accessissent. vbi de hoc. de offi. deleg. gratum. de appella. sollicitudinem. & sufficit semel factum. qui matr. accus. pos. insuper. & propter sui contrarietatem istæ

propter [a] hoc irritus [b], nec etiã irritandus [c]. Data Auinione xiij. Kalen. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

viæ præiudiciales videntur, & sic vna electa non venit alia. de postul. c. vnico. de elect. si quis. lib. 6. Item vniformis debet esse finis principio. de baptis. maiores. ante medium. de appella. secundo requiris. His rationibus puto, quòd si partes expresse consenserunt, quòd iudex in tota lite vel simpliciter seruaret ordinem iudiciarium, quòd inuito iudice qui sic inchoauit procedere, pœnitere nõ poterunt: vbi vero non consenserunt expresse, sed non contradixerunt: puto quòd in occurrentibus postea contradicere poterunt. facit littera præcedens ibi, *In toto vel in parte*. Item singulares actus iudiciorum sunt per se actus perfecti: vnde singulariter intitulatur, de libel. obla. cum rubr. seq. bene facit quod scripsi post Vincen. & Compost. de rescrip. dilectus 2. in princ. quod etiam not. Guiliel. in Specu. de appella. restat. ver. & not. secundum Vincen. de cita. §. 1. versi. quid si reus.

a ¶ *Propter hoc.*] posset enim subesse alia causa irritationis.

b ¶ *Irritus*] ipso iure, vt aliàs de lit. contest. cap. vnico. & titu. seq. accedens 1. & 2.

c ¶ *Irritandus*] per sententiam, vt aliàs de re iudicata, cum causa. & cap. cum Bertholdus. in fi. & concor. huic fini de iuramen. calum. c. 1. 2. respon. in fi. lib. 6. Et scias quòd iste finis non conuertitur: nam si in causis quæ requirunt figuram iudicij, procederetur, non contradicentibus partibus sine figura, non teneret processus, & idẽ si expresse consentirent. de hoc de offic. deleg. de causis. in glo. 2. 2. q. 1. in primis. in fi. & cap. seq. & in Specu. de sent. prola. §. iuxta. ver. quid si de partium. quod intellige, vt not. de re iudic. cap. vlt. lib. 6. in 5. glo. Ratio diuersitatis patet: quia in casu isto fit contra ius commune, sed in casu quẽ ponit littera, res redit ad ius commune, & ad sui naturam: quod facile fit. 35. dist. ab exordio. ff de pact. si vnus. §. quod si non vt totum. natura vero naturans, cum ad illam redibimus, per intercessionem Virginis gloriosæ nos collocet cum electis. Amen.

Processus in causis pleno omisso iuris ordine, etiam de partium consensu non tenet.

F I N I S.

ARBOR SEV FIGVRA DECLARATIVA TITVLI DE IVRE PATRONATVS.

PRO

PRo istius arboris declaratione, quam format glossa hic præmitte quòd A. patronus positus in radice siue in prima cellula istius arboris habuit tres filios, scilicet B. C. D. vt patet ascendẽdo ad tres cellulas sequentes. & duodecim nepotes, vt patet ascendendo ad duodecim cellulas immediate sequentes: & triginta & septem pronepotes tam laicos quàm clericos. vt patet ascendendo ad duodecim vltimas cellulas. Et aduerte quòd in istis vltimis cellulis clerici significantur per istam litteram C. & laici, per istam litteram L. ita quòd quotiens ponitur littera C. in cellulis superioribus significat tot fore patronos clericos. & idem de littera L. quo ad laicos.

SEcundo aduerte, quòd iste A. patronus habebat iuspatronatus quod reliquit vnà cum hæreditate tribus filijs quos habebat, scilicet B. C. D. Cuius præsentationem secundum Cardi. hic ipsi filij diuiserunt in tres partes, & sic per capita: nec adhuc habet locũ dispositio istius clem. Iuspatronatus tamen est insolidum penes quemlibet illorum, cum sit indiuisibile: eius præsentatio tamen potest diuidi, secundum Inno. in c. 1. supra eod. tit. & Cardi. hic: & in prima voce succedet primus filius istius A. scilicet B. & post eum duo filij eius, scilicet primus & secundus, & isti succedent in illa voce per stirpes, secundum dispositionem istius clem. secundum cõmunem intellectum: & post istos duos filios B. in eodem iure succedent nouem nepotes ipsius B. scilicet tres clerici & sex laici qui ponuntur in duabus cellulis descendentibus à duobus filijs B. in quarum est prima littera C. & in secunda sunt litteræ C. duæ, & litteræ L. sex: & isti nouem sunt pronepotes ipsius A. primi patroni positi in prima cellula.

SImiliter C. secundus filius ipsius A. succedet in secunda voce: & quattuor filij eius positi in quattuor cellulis descendentibus à cellula C. succedent eidem C. in illa voce per stirpes, iuxta tenorem istius clem. & eodem iure decem nepotes ipsius C. succedent in eodem iurepatronatus per stirpes, quorum nepotum quinque sunt clerici & alij laici. Et ponuntur omnes isti nepotes in quattuor cellulis superioribus trahentibus originem à quattuor filijs C. in quarũ prima sunt vna littera C. & tres L. in secũda, duæ C. & vna L. in tertia, duæ C. in quarta vna L. & omnes isti sunt pronepotes ipsius A. sicut alij nouẽ, secundũ computationem glos. hic.

SImiliter D. tertius ipsius filius A. succedet in tertia voce sicut dictum est de duobus primis filijs: & sex filij eius post eum succedent in illa tertia voce iuris præsentandi per stirpes, eodem modo sicut dictum est de alijs, ita quòd illi sex non computabuntur nisi pro vno. sicut eorum pater quando viuebat, scilicet D. & decem & octo nepotes ipsius D. eodem modo succedent in illa voce per stirpes succedendo sex filijs ipsius D. & isti decem & octo nepotes ponuntur in sex cellulis descendentibus à sex filijs D. quorum nepotum nouem sunt clerici, & alij sunt laici, vt patet in figura, secundum Imolam hic: & omnes isti decem & octo sunt pronepotes ipsius A. primi patroni.

TErtio considera, secundum glos. hic, quòd isti tres, scilicet B. C. & D. æqualiter successere isti A. in hæreditate, & in iure patronatus ei hæreditati annexo: & sic diuisa hæreditate quilibet habuit quattuor vncias & totidẽ in iurepatronatus ei annexo, licet secundum Imol. hic. & Innoc. in cap. 1. eod. tit. hæredes inæqualiter succedant: iuspatronatus tamen ad eos transit æqualiter, vt ponamus quòd A. habet hæredes B. C. & D. & quòd B. succedat eidem in sex vncijs, D. in quattuor, C. in duabus. & sic in portionibus inæqualibus: omnes tamen æqualiter succedent in iurepatronatus annexo illi hæreditati.

QVarto notandum est pro declaratione vltimarum cellularũ, in quibus reponuntur pronepotes ipsius A. quòd licet aliqui illorum proneporum sint clerici, aliqui laici: iuspatronatus tamen illis competit iure laico, non iure ecclesiastico, immo iure successionis: & perinde haberi debent ac si essent omnes laici quo ad istud ius, ita quòd clericorum non erit melior conditio propter clericatum in isto casu: ex quo infertur quòd clerici in isto casu poterunt variare in eorum præsentatione sicut laici vsque ad acceptationem à superiore factam, nec habebunt nisi quattuor menses ad præsentandum sicut laici, secundum Cardi. hic, & Panorm. in c. cum te. de iurepatro. & secundum Spec. in tit. de relig. domi. in §. vnico. ver. esset etiam sufficiens. quod est valde notandum pro declaratione istius figuræ.

QVinto notandum est, quando vni soli patrono originario succedunt plures hæredes per capita: illi etiam iure patroni in capita, & tunc non seruatur dispositio istius clem. filij vero istorũ hæredum succedunt in stirpes eorum patribus, vt est videre in tribus cellulis B. C. D. descendentibus à cellula A. nam illi tres respectu A. eorum patris succedent in capita: duo filij B. quattuor filij C. sex filij D. succedent in stirpes sublatis de medio eorum patribus, scilicet B. C. D & tunc seruabitur dispositio istius clem. secundum glo. hic Cardi. & Imol. & secundum Roc. de cur. in tract. de iurepatro. colum. 148.

SExto pro declaratione discrepantiarum, quæ solent esse in istis compatronis, aduertendũ est circa præsentationes, quòd in pari numero stipitum siue patronorum originariorum regulariter locus est gratificandi. dummodo merita præsentatorum paria sint, & non obstet aliud canonicum impedimentum. Numerus tamen stirpis põt esse par, & ius præsentatorũ erit impar, vt est videre si vnus præsentaretur ab vno filiorũ B. & à tribus filijs C. & alter præsentaretur à tribus filijs D. & ab vno filio C. ibi quilibet præsentatur à quattuor: & tamen si cætera sint paria, præsentatus ab vno filiorum B. & à tribus filijs C. præfertur: quia licet ab æqualibus præsententur in numero, non tamen in suffragio. Cardi. in princ. q. 2. & Imol. col. 5. Ex quo infert Cardi. vbi supra, quòd non sunt hic tot suffragia vocum, quot sunt capita patronorum: nam vna stirps non habet nisi vnam vocem, vt decem & octo nepotes ipsius D. qui ponuntur in sex cellulis superioribus partis dextræ, nõ habent nisi vnã vocem sicut D eorũ auus habebat. & de alijs idẽ.

ADuerte tamen ad vnum, licet glos. magna aliter dicat hic & male, quòd illud quod fit à maiori parte vnius stirpis. respectu minoris partis eiusdem, habetur pro valido quo ad illam stirpem, respectu præsentationis fiendæ per totam illã stirpem, dummodo non contemnatur minor pars: quia plus obest contemptus vnius quàm contradictio multorũ, vt dicit tex. in c. venerabilem. supra de elect. & ideo si minor pars stirpis recte vocata à maiori in præsentatione fienda discordet, nihil habebit in præsentatione pro illa vice, vt possumus videre si tres ex quattuor filijs C præsentarent vnum, & quartus nollet eum præsentare, ille quartus nihil haberet in præsentatione. Idem si quattuor ex sex filijs D. præsentarent vnum, & alij duo alium, præsentatus à duobus non haberet ius ex parte præsentationis illorum duorum: immo dicit Panorm. in cap. cum inter canonicos. de elect. post tex. ibi, quòd maior potest renuntiare fauori introducto in honorem totius collegij, quod est valde notabile & regulariter verum. & traditur regula per Bar. in l. quod maior. ff. ad municip. fallit tamen in sex casibus positis per Soci. in regula, factum. in fallen. suis.

SEptimo not. secundum Roc. vbi supra in declaratione illius verbi, ipse vel is à quo causam habuit. & glo. hic. quòd licet ista arbor intelligatur in descendentibus, eodem modo dicendum est in collateralibus, scilicet quòd fiat successio in stirpes in iurepatronatus, licet aliter dicatur de hæreditate collateralium, vt per scriben. in §. cum filius. Inst. de hære. quæ ab intest. defe. Alia tamen iura debita patronis ratione iurispatronatus, vt alimenta in egestate pinguiora quàm alijs pauperibus de fructibus ecclesiæ patronatæ, honorarius locus processionalis, studiosum obsequium debentur per capita patronis, licet iura præsentandi debeantur per stirpes, secundum Innoc. & Panorm. in cap. 1. supra isto tit. Card. & Imol. hic, & Roc. vbi supra.

ADuerte tamen ad vnum dictum Ioa. de Imol. hic. col. 2. circa medium, quòd declarare sigillatim quot gradus præsentationis haberet quælibet istarum personarum situatarum in cellulis superioribus, illud esset magis tædiosum quàm subtile, cũ quilibet bonus computator hoc facilius inueniat quàm bonus canonista, & etiam propter difficultatem probationis: nam pauca habemus alia iura hæc probantia, nisi istam clem. ideo non eget altiori declaratione,

SEV BREVIVSCVLAE SVPPLETIONES

Titulos Clementinarum luculenter declarantes, cum capitulorum numero in marginibus signato.

Cap. 1. *De summa Trinitate & fide catholica.*

FIRMITER credenda pro fundamento circa titulos humanitatis Christi, iuxta Euangelium Ioan. xix. & quòd virtutes per baptismum infundantur infantibus in habitu.

Cap. 5. *De rescriptis.*

Subaudi regulariter exequẽdis: & fallit in quinque casibus, de quibus hic.

Cap. 2. *De electione.*

Subaudi formaliter facienda, & etiam confirmanda, canonice aliter cassanda. fallit in quinque casibus, & qualiter causæ beneficiales, quæ ad curiam Romanam deuoluũtur, per appellationes prosequi debeant.

Cap. 1. *De renuntiatione.*

Subaudi vt facta canonice admittatur, & teneat: nisi cum procuratoris ad renuntiandum reuocatio intimatur superiori, &c.

Cap. 1. *De supplenda negligen. prælat.*

Subaudi auctoritate Apostolica per superiores & ordinarios circa collationes prioratuum regularium, vt non applicentur mensæ.

Cap. 3. *De ætate & qualita. ordinand.*

Subaudi necessario requisita, & ad consequenda beneficia iuxta canones. & de promotione canonicorum ad sacros ordines obseruanda iuxta ecclesiæ consuetudinem generalem.

Cap. 1. *De officio vica.*

Subaudi perpetui, vt etiam assimiletur alijs sacerdotibus curatis in iure.

Cap. 2. *De officio deleg.*

Subaudi & executoris apostolici cum potestate subdelegandi certum articulum.

Cap. 2. *De officio ordi.*

Subaudi & eius potestate & iurisdictione plena sibi competente: & collatione beneficiorum etiam per legatos facta.

Cap. 4. *De procura.*

Subaudi vt eorum mandata generalia vel specialia ad iudicia vel negotia exequi debeant, etiã probari per litteras: fallit in quatuor casibus, de quibus hic.

De in integ. restit. Cap. 1.

Subaudi concedenda ecclesiæ læsionem probandi intra quadriennium continuum, &c.

De iudicijs. Lib. 5. Cap. 1.

Subaudi ordinarijs & quandoque summarijs & citatione. & aliis eorum partibus: & in toto iudiciali processu canonice procedendo: & de citatione per edictum.

De foro compe. Cap. 1.

Subaudi, vt scilicet forum rei actor quilibet sequatur. fallit in casu de quo ibi.

De causa possessio. & proprieta. Cap. 1.

Subaudi scilicet simul eodem iudicio tractãda; nisi suspendatur possessorium, etiam in secunda instantia alterius partis.

De dolo & contu. Cap. 1.

Subaudi scilicet canonice punienda: vt scilicet absque alia citatione procedi possit ad definitiuã contra friuole appellantem.

Vt lite pendente nil inno. Cap. 2.

Subaudi scilicet neque per iudicem, neque per actorem, neque per alium quemcumq; etiam post citationem intimatam partem plene informantẽ.

De sequestra. possess. & fruct. Cap. 1.

Subaudi quandoque permissa, scilicet post primam sententiam latam in Romana curia in possessorio, vel petitorio.

De probation. Cap. 1.

Subaudi quibuscunque regulariter admittendis, scilicet ex verbis Papæ renuntiatiuis de facto proprio vel alieno, in quo fundat intentionem.

De testibus. Cap. 2.

Subaudi & attestationibus regulariter admittendis, etiam Christianis contra Iudæos & Saracenos etiam in criminalibus: non tamen post publicationem, & in causa appellationis super eisdem vel directo contrarijs articulis.

De iureiurando. Cap. 1.

Subaudi regulariter præstando, & obligatorio, & obseruando: & per imperatores, & reges Romanæ fidelitatis in forma, de qua hic.

De exceptionibus. Cap. 1.

Subaudi, excommunicationis & alijs regulariter admitten-

admittendis tam dilatorijs, quàm peremptorijs.

Cap. 2. *De sententia & re iudic.*

Subaudi ferenda canonice, & exequenda, & confirmanda.

Cap. 7. *De appellationibus.*

Subaudi iudicialiter & extraiudicialiter regulariter admittendis, & temporibus earum.

Lib. iij. Cap. 2. *De vita & honestate clericorum.*

Subaudi moraliter obseruanda iuxta canones.

Cap. 6. *De prebendis.*

Subaudi canonice impetrandis, per quarum impetrationem etiam motu proprio vacant priora beneficia incompatibilia, nec in ea veniunt dignitates curatæ, eleemosynariæ, nec hospitalia.

Cap. 1. *De concessione prebend. & ecclesiæ non vacantis.*

Subaudi & mandato de prouidendo, cum afficiente decreto, ne ad id compellantur, aliàs puniantur ordinarij ante conditionis insertæ euentum, siue temporis adiectione currentis, ex quo publice in loco est nota vacatio.

Cap. 2. *De rebus ecclesiæ non alienandis.*

Subaudi nisi ex necessitate seruatis seruandis: & vnione earum mensæ episcopi non facienda.

Cap. 1. *De rerum permutatione.*

Subaudi & beneficiorum aliàs quàm permutantibus non conferendorum.

Cap. 2. *De testamentis & vltimis voluntatibus.*

Subaudi & eorũ executione: ad cuius rationem reddendã religiosi etiam exempti sunt cõpellendi.

Cap. 2. *De sepulturis.*

Subaudi ecclesiasticis regulariter prohibitis tempore interdicti ecclesiastici, aliàs exempti contrafacientes eoipso sunt excommunicati.

Cap. 2. *De decimis.*

Subaudi nõ vsurpandis & appropriandis per religiosos: & de decimis beneficiorum secundum taxam & monetam loci exigendis absque occupatione ornamentorum ecclesiasticorum.

Cap. 2. *De regularibus.*

Subaudi mendicantibus, scilicet etiam licite ad non mendicantes translatis, non assumendis regulariter ad locum, nec vocem capitulo, nec ad prioratus, & tacite per annum professis cum habitu professorum.

Cap. 2. *De statu monachorum.*

Subaudi nigrorum & alborũ moderando in vestibus, cibo, potu & sacramentis: vagatione & armis, & monasterijs monialium visitandis annis singulis.

Cap. 2. *De religiosis domibus vt episcopo sint subiectæ.*

Subaudi Beguinis abolitis, &c. & pijs locis, vt eorum cura non postponatur.

Cap. 2. *De iurepatronatus.*

Subaudi vt patroni per diœcesanum compellantur ad assignandum congruam portionem præsentatis, &c. & vt eorum plures hæredes vocem vnius tantum habeant.

Cap. 3. *De censibus.*

Subaudi & procurationibus per religiosos regulariter soluendis, visitantibus in temporibus à iure statutis. Et pedagijs & guidagijs non exigendis ab ecclesiasticis vel ecclesijs.

De celebratione missarum. Cap. 2.

Subaudi & diuinis officijs debite celebrandis in cathedralibus & collegiatis, &c. in quibus commensales Cardinalium & episcoporum possunt se illis coaptare.

De baptismo. Cap. 1.

Subaudi in ecclesijs & fontibus deputatis faciendo: salua necessitate & potestate deferendi principibus: alias præsumentes castigentur.

De reliquijs & veneratione sanctorum. Cap. 1.

Subaudi in quibus Dominus laudari iubetur, & de festo sacri corporis Christi cum indulgentia.

De immunitate ecclesiarum. Cap. 1.

Subaudi regulariter seruanda, iuxta concilium generale & Lateranen. reuocato capitulo, clericis. eod. tit. in 6.

De consanguinitate & affinitate. Lib. iiij. Cap. 1.

Subaudi regulariter non contrahenda in gradibus prohibitis; neque alias per clericos vel religiosos: alias eoipso sunt excõicati sæpius nuntiandi.

De magistris. Lib. v. Cap. 2.

Subaudi deputandis ad linguam Hebraicam, Arabicam, & Chaldæam docendã. Et de moderatione expensarum circa doctoratum.

De Iudæis & Sarracenis. Cap. 1.

Subaudi quibus Machometi nominis prohibetur inuocatio, & ad veneranda corpora suorum deuotorum peregrinatio.

De hæreticis. Cap. 3.

Subaudi per diœcesanũ & Inquisitorem simul condemnandis, &c. & de octo erroribus Beguinorum vel Beguinorum.

De homicidio voluntario vel casuali. Cap. 1.

Subaudi commisso per furiosum, infantem, vel arctatum vt non inducat irregularitatem.

De vsuris. Cap. 1.

Subaudi super quibus statuentes, aut statuta nõ reuocantes, aut iudicantes quod soluantur, aut solutæ non repetantur, sunt excommunicati: & quod eorum libri edantur, & pro hæreticis habeantur negantes eas exigere non esse peccatum.

De excessibus prælatorum. Cap. 1.

Subaudi nõ committendis & puniendis scilicet si suis iuribus non contenti alijs iniuriantur.

De priuilegijs. Cap. 2.

Subaudi ministrandi sacramenta prohibitis religiosis: alias ipso facto sint excommunicati. Et quod liceat archiepiscopis crucem ante se deferre etiam per loca exempta.

De pœnis. Cap. 3.

Subaudi offendentium episcopos & filiorum, & capientium ecclesiasticos, vt propterea renuntient beneficijs: & excommunicantur etiam religiosi prohibentes decimas solui.

De pœnitentijs. Cap. 2.

Subaudi non iniungendis per quæstores: aliàs puniuntur per ordinarium.

De sententia excommunicationis. Cap. 4.

Subaudi ipso facto incurrenda à religiosis & dominis temporalibus & eorum subditis violantibus interdictũ: & vt sorores scilicet tertij ordinis tunc ad diuina non admittantur.

De verborum significatione. Cap. 2.

Subaudi videlicet illius clausulæ, simpliciter & de plano sine strepitu & figura, &c. Et regulæ Mendicantium.

FINIS.

ROMAE

In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

3.

EXTRAVAGANTES
TVM VIGINTI
D. IOANNIS PAPAE XXII.
TVM COMMVNES
SVAE INTEGRITATI

VNA CVM GLOSSIS RESTITVTAE.

Cum priuilegio GREGORII XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.

DE LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE
In ædibus Populi Romani M. D. LXXXII.

IOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcensis ex prouincia Aquitania, anno M CCCXVI. Romanus Pontifex creatus est. Is præter constitutiones Clementis V. prædecessoris, multas quoque suas publicauit. Ad quas Zenzelinus de Cassanis, quem alij Genzelinum vocant, vberes composuit commentarios.

TABVLA EXTRAVAGANTIVM TVM VIGINTI Ioannis xxij. tum etiam titulorum & capitulorum Extrauagantium communium per alphabeti ordinem diſtincta.

Tabula Extrauagantium viginti Ioannis xxij. ſecundum ordinem alphabeti, numerumque columnarum ſingulas demonſtrans.

Tabula titulorum quinque librorum Extrauagantium communium ſecundum ordinem alphabeti.

Tabula omnium capitulorum Extrauagantium communiũ per alphabeti ordinem, & numerũ columnarum ſingula demonſtrans.

S·AVGVSTIN·
S·HIERONYM·
S·IOANNES
MOYSES
S·MATTHÆVS
IOB
S·LVCAS
DAVID
S·MARCVS
ESAIAS
S·PAVLVS
S·GREGORIVS
S·AMBROSIVS
IEREMIAS

DIVINI

Diuini ac humani Iuriſconſulti, & cauſarum ſacri palatij auditoris, D. Ioannis Franciſci de Pauinis, ad Extrauagantium, Regularum cancellariæ, & Deciſionum Rotæ notitiam, vtile præludium.

Qvintus Mutius verſus Seruium Sulpitium illo fuit vſus ſermone: Turpe eſt patritio & nobili viro ius in quo verſatur ignorare, ſed longe magis in pleroſque noſtra ætate hæc ſententia retorquenda eſt, qui Extrauagantium ſanctiones, Pontificum iura enucleata, deſidia aut ignauia contemnere videntur: cum omnes magiſtratus, præſertim eccleſiaſtici, in dicendis ſententijs, & cæteri iuriſperiti, quibus interpretandi conſulendique tribuitur facultas, reſponſa ſua, iuxta illarum deciſiones ſint prolaturi, ſi ipſis Extrauagantibus adſint requiſita, quæ epiſtola Inno. iij. ad Helien. epiſcopum depoſcit. Quare ad ipſarum lectionem iterũ atque iterum hortor moneoque, ne cum Sulpitio iure obiurgemur, immo illum imitemur, qui poſt reprehenſionem adeo iuri operam dedit, vt inter iuriſconſultos merito palmã fuerit aſſecutus. Verũ ipſis Extrauagantibus parem vim pene regulæ Cancellariæ viuente earum conditore, & non mediocrem deciſiones Rotæ vti prudentum reſponſa auctoritatem habere cenſentur. ſicut enim illis interpretandi ius ciuile & prætorum edicta poteſtas ſumma erat: ita & auditoribus Rotæ in ſummorum Pontificum leges impertitum eſt ab ipſo principe ſummum arbitrium. Igitur circa tria hæc breuem & perutilem ſubieci notam.

Loquitur de c. paſto ralis extra de fi. inſtr.

Sententia contra extrauagantem lata, an teneat.

NOtandum eſt, quòd ſententia lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatam, eſt ipſo iure nulla: ante publicationem vero ſecus, vt not. in procemio Clementinarum, in verbo, decætero. & in cle. nolentes. de hæret. Sed ſi eſt publicata & indubitata, ſententia contra eam lata eſt ipſo iure nulla, vt dictum eſt tamquam lata contra legem ſcriptã, vt not. Bal. in l. 2. C. quando prouo. non eſt neceſ. & Butri. in c. 1. & c. cũ inter. de re iudi. & probatur in l. 1. §. item cũ contra ſacras. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. exemplũ in Extranaganti, execrabilis. ſecundum Abbatem in c. paſtoralis. de fide inſtr. idẽ de Extrauaganti, ad regimen. quam allegat deciſio in nouis 349. incipit, item ſi mandatur. Secus autem ſi de ea dubitatur, per c. paſtoralis. de fide inſtru. & l. cum prolatis. ff. de re iudi. ſecundum vnam lecturam. ideo ſuper ea Papa eſt conſulendus: & ſi reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata, per authenticam, ad hæc. C. de fide inſtru. & l. Celſus. ff. de proba. ſecundum vnam lecturam. facit c. ad audientiam. de præſcrip. & idem præſumitur quando reperitur inter Extrauagantes. 20. q. 1. c. quoniã progenitorum. maxime ſi repetitur gloſſata per doctorem famoſum: ſicut Zenze. Lau. & Io. Mo. & alios: per not. in dicto c. paſtoralis. probatur l. 1. in fi. C. de nouo codi. com. & quod not. in l. 3. C. de legi. vel ſi fuit diu obſeruata, vt not. Bar. in glo. fi. ſuper Extrauaganti, qui ſint rebelles. de quibus plenius per Bar. in l. cum prolatis. præalle. & Butri. & Abbatem, & modernos in dicto c. paſtoralis. vbi ſecundum Boati. poteſt de ea dubitari ad inſtar eius quod not. in c. nemo. de elect. in 6. de quibus etiã per Lodoui. in conſil. 250. quod incipit, in Chriſti nomine in propoſito caſu. vbi etiam ſubdit quód ſi fuiſſet temporalis, per declarationem ſucceſſoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ, etiam ad petitionem ſingularis perſonæ facta ad legem vel ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem conſtituit ad omnes: per l. fi. C. de legibus: & not. in c. in cauſis. de re iudi. quod facit ad id quod dicam ſuper Extrauaganti, ad onus. & Extrauaganti, iniunctæ. & ad Apoſtolatus, &c. Ex quibus idem dicit Bal. in ſtatutis in ſuo peculio, in ver. ſtatutum. licet nõ ſic, &c. Itẽ nõ eſt neceſſe quòd conſtet de datis, ſecundũ Bar. in dicta data, qui ſint rebelles. Præmiſſa intelligo de Extrauagantibus emanatis poſt compilationẽ lib. 6. ſecundũ Ioa. And. in procemio lib. 6. ad fi. & in c. fi. de hæret. eo. lib. Et ſi contradicant iuri ſcripto, dic vt plene per Ioa. And. Io de Ligna. Io. de Sandæis, & Dominicũ poſt Ioa. Mon. in c. 1. in prin. de conſti. lib. 6. & per Archi. poſt Hug. 19. diſt. c. 1. ſi Romanorũ. & in ſumma. Adde Bal. in l. leges ſacratiſſimæ. C. de legi. & in c. ſi in laicis. 30. diſt. Nec eſt de ſubſtãtia vt redigatur in ſcriptis. de quo plenius per Ioa. And. in reg. nemo poteſt. de reg. iu. in mer. lib. 6. & in deciſionibus Rotæ, deciſione 238. per gl. in l. 1. C. de legi. probatur in c. 1. de renun. lib. 6 & per Abbatem in c. 1. de poſtu. præla. qui dicit quòd de hoc videtur communis opinio.

Scriptura non eſt de ſubſtantia extrauagantium.

Extrauagãtes qualiter & vbi debẽt produci, ſi de eis dubitetur.

Debent autem Extrauagantes quando de eis dubitatur per allegantem in forma authentica produci ſub plumbo, ſi extra curiã ſunt producendæ: vel ſub ſigneto vice cancellarij, ſi in curia ſunt producendæ: & hoc de illis quæ ſunt deſcriptæ in libro cancellariæ: illæ autem quæ ſunt deſcriptę in camera Apoſtolica, ſignantur cum ſigneto camerarij vel ſub plumbo, &c. Et ita ſeruatur in curia Romana. Et idem ſcilicet quòd in forma authentica debeat produci, dicimus in ſtatuto non contento in volumine ſtatutorũ, ſecundũ Bar. in l. omnes populi. ad fin. ff. de iu. & iur. & modernos in dicto c. 1. de conſt. lib. 6. & in dicto c. paſtoralis. forma autẽ authentica habetur in regulis & ſtylo cancellariæ. Quid autem de ſententia principis diffinitiua vel interlocutoria? Dic vt in c. in cauſis. de re iudi. & 16. q. 3. licet. & ff. quod met. cau. l. metũ §. ſed quòd ait prętor. Et præſumitur quæſtio determinata pro illa parte & opinione pro qua fuit vltima collatio facta, vbi aliter non conſtat de expreſſa deciſione, ſecundũ Bal. in l. bona fides. ff. depoſi. Et not. Domi. in c. fi. de hæret. lib. 6. quòd ordinationes & mandata Papæ habent eandem vim, quam habent conſtitutiones, per not. in cap. à nobis 1. de ſent. excom. per l. 1. & fi. C. commina. vel epiſtol. Item quòd reſponſa Papæ ad conſultationem inferiorum ſunt pro iure ſeruanda, alleg. 3. diſt. in ſumma.

Mandatũ Papæ habet vim cõſtitutionis

De interpretatione autem doctorum & communi opinione, dic vt per Abbatẽ in c. 1. de poſtu. præla. vbi gl. & not. in c. vnico, eo. tit. lib. 6. & in l. 1. C. de profeſ. qui in vrbe Conſtantinopolitana, &c. de cõmuni opinione notatur 3. q. 7. §. tria. & an excuſet à dolo, not. deciſio Rotæ 279. & Oldra. in l. quæſitum. ff. de ſun. inſtru. Et an ſit ſtandum vltimæ opinioni glo. & Inno. &c. not. Ioan. And. de pœnis. c. 1. & de ſent. excom. c. 1. lib. 6. in nouella. & not. in l. qui filium. ff. ad Trebel. & per Bal. in l. ſi mater. §. tua. ne de ſtatu deſuncto. & in l. 1. ff. de conſti. principum. & in tit. apud quem controuerſia feudi determi. in vſibus feu. faciunt not. in c. capellanus. de fer. De his tamen plenius tractat Matthæ. de Mattheſilanis in

suo tractatu de electioue opinionum : qui incipit, quidam tractatellus Et de opinione glossæ preferenda, dic vt per Iac.But.& alios in l.1.C.qui pro sua iuris.& Lapum alleg.38.incipit, magister Hospitalis.

Regulę cancellariæ quam vim habeant.

Regulæ cancellariæ sapiunt naturam legis, vt not.in c.à nobis.de sentent.excom & in cle.1.de vi. & hone.cle.de quo per Butri.in prooemio Clementinarum, vbi videtur aliter sentire : quia non sunt perpetuæ.not.Ioan.And.in regula, nemo potest. in vlt col.in nouella.& quale ius faciant,not. per Pet. de Ancha.in consi.296. & 298. in quibus vult quòd non censeantur constitutiones generales, sed derogatoriæ voluntatis Papæ edentis, & expirãt morte, &c.de quo tamen dic vt in decisione 349. quæ incipit, Item si mandatur. Quædam vero ex eis sunt de dandis,& istæ vt fidem faciant extra curiam dantur sub plumbo in forma aliarum bullarum : Aliquæ autem dantur cum subscriptione duorum officialium de Parco maiori & signeto vicecancellarij : & istæ fidem faciunt solum in Romana curia si producantur in Rota, vel apud alios officiales & commissarios curiæ Romanæ Et productæ semel corã vno auditore, possunt postea reproduci coram omnibus alijs, habita de hoc fide à notario producente. Illæ vero quæ non sunt de dandis, non faciunt fidẽ extra cancellariam, quasi dent normam solis officialibus cancellariæ:& si non essent seruatæ in confectione litterarum, remittentur litteræ ad cancellarium corrigendæ,&c.vel de speciali mandato Papæ, vel per auditorem, aut alios commissarios coram quibus causæ penderent.

Decisiones Rotę nõ faciunt ius.

Decisiones Rotæ non faciunt ius, nec iudex secundum eas tenetur iudicare: sed habentur pro decisionibus magistralibus, per not. per glos. de postu. præla. cap. 1. in glos. not. quòd, &c. Et sæpe Rota iudicat contra ipsas, vt dicit Cardi. in c pastoralis. de fide instru. in vlt. q. quod intellige, nisi secundum eas sæpius reperiatur iudicatum: adeo quòd introductus sit stylus vel consuetudo, per l. si de interpretatione.& l nam Imperator ff.de legi.& not.in l.nemo iudex C de sentent. Et si reperiantur contrariæ adeo quòd per distinctionem non possunt concordari; tunc stabitur vltimis, secundum doctores in simili.in c.1.de consti lib.6.& in c.contingit,de iureiur.eod lib. Et quod decisiones faciant ius, probat text.in c.sicut. de re iud.vbi Papa allegat stylum sapientum.facit quod not.in c.fi.20.dist. Not.tamen quòd Cardi. & Pet. de Ancha. & Domi. consuluerunt contra decisionem Rotæ not.114.incipit, item si vnus. inquantum approbat opinionem Archid, vt refert idem Domi.cap.duobus.de rescri.lib.6.Et (cum pace eorum) minus bene : quoniam ad auditores principaliter spectat interpretari verba, & mentem Papæ in rescriptis,& cum causæ cognitione & pleno examine,&c.& sunt in hac quasi possessione sciente & patiente, immo volente & mandante Papa.arg.eius quod not. Ioan. And. post Host.in c.1.de postu.præla.quòd nõ est dubitandum in curia Romana propter earum obseruantiam continuam, quòd clemen. 2. vt lit. pend. non habet locum in curia Romana decisio.275.incipit,itẽ quòd cle.2. Similiter c. oblatæ. de appel. vt patet in decisione 99.incipit, item not.quòd c.oblatæ.Similiter, quòd c.nonnulli.de rescrip.& c.ipso iure.eo tit.lib. 6.non habent locum in Romana curia, vt patet in decisione 167.incipit,item quod commissio.Quòd patet etiam determinatum expresse per decisiones in nouis 35. incipit, item legitimus. vbi reprobatur opinio Ioan.Mona. & Ioan. And. Item decisio 65. quæ approbat opinionem Ioan.Mona.c.1. de offic. vica. Approbant etiam & allegant opiniones doctorum, vt patet in opinione Ioa.And.in c. duobus. de rescrip.in 6.per decisionem 48.quæ incipit, item voluerunt.& idem in decisione 213. incipit, item si quis dicit. vbi patet quòd color probandus est per spoliatum petentem se restitui in beneficialibus. & not.in cle.1.de cau.pos.& propriet.& per Ioan.And. in addirione Spec.de resti.spo. in prin. & in multis alijs similibus. ad idem decisio 364. incipit, item si in forma communi,&c.& in decisionibus antiquis. 316. & idem cle.1.cũ in multis.de rescri.lib.6. & in decisionibus antiquis.incipit, item cum actor.& patet in decisione 96.incipit, item omnes domini. Itẽ decisio in nouis 359.quæ incipit, item si mandatur mihi prouideri. Item decisio in nouis 258.quæ incipit, item in religiosa. quæ concludit contra communem sententiam doctorum. Item in nostris constitutionibus approbatur opinio Ioan. And. in c.fi.de consue.lib.6. quòd motus proprius cũ clausulis generalibus apponi consuetis in bullis tollat statuta & consuetudines de optando. Ex quibus patet quòd saltẽ decisiones in curia Romana faciunt ius ad instar styli, per not.in c.ex litteris. de consuetudine. & in cle. 2. de sequest. pos. & fruct.& quòd not.Lap.allegatione 4?.c.fraternitatis.de frigidis.& not.in cle.1.de senten. excom. & c. quàm graui. de crimi. falsi. & c.pen. de confir. vti. vel inuti.& c. ad audientiã 1. de rescrip. Et extra curiam tamquam responsa prudentum.insti.de iure natu gen.& ciui. §. responsa prudentum. velut electiua discrepantiũ opinionum doctorum, quibus reuelat præcipuam sanctus spiritus veritatem in medio illorum constitutus, tam in Missa quàm in peculiari eorũ oratione inuocatus.20.dist.c.fi. & Matth.17.cap.

FINIS.

R Euerendissimo in Christo patri domino, domino suo Arnoldo Dei gratia sancti Eustachij diacono Cardinali Zenzelinus de Cassanis vtriusque iuris doctor minimus cum recommendatione sui ad intellectus acumen deducens præsens opus.

Deus ab æterno prauidens, & humanæ naturæ ad malum procliua misericorditer prospiciens, vicarium suum in terris instituit vniuersalis Ecclesiæ regiminis præsidentem: qui ex varietate causarum, personarum, locorum, & temporum, nunc per nouarum editionem iurium, nunc antiquorum declaratione, modificatione, correctione, necnon & rebellium debita coërtione ad ea quæ indecentia sunt, manum apponat. Cum igitur instructor peruigil humani generis verbo pariter & exemplo, videlicet sanctissimus pater dominus Ioannes digna Dei prouidentia Papa xxij. nonnullas constitutiones per se noniter editas promulgauit; mundo prospiciens cupiens vniuerso, quæ quidem propter intellectus simplicium ruditatem in eruditionem aliquam dirigendam, expositionem, interpretationem, elucidationem in aliquibus expostere dignoscuntur: ea propter ad honorem illius cuius opera sunt inseparabilis, sanctæ scilicet & indiuiduæ Trinitatis, ad etiam matris vnigeniti Dei filij incarnati in eius vtero virginali, & vniuersalis Ecclesiæ sponsæ suæ, suique vicarij generalis veri pastoris & gregis Dominici directoris, ac etiam vestri decus; licet hebes & ingenio rudis & imbecillis in verum intellectu, confisus de omnipotentis Dei gratia, reuelando sibi viam modi, & sperans in eo vt ipse faciat, iuxta verbum prophetæ, audaciam sumpsi (vtinam ad vtilitatem publicam) aliqua per modum commenti in scriptis redigere super constitutionibus antedictis, eadem vestræ paternitatis salubri correctioni more solito commendanda.

CONSTITVTIONES XX. Ioannis Papæ xxij. cum familiari apparatu domini Zenzelini de Cassanis, adiectis patentibus summarijs, dataque singulis apta situatione, nec prætermissa glossarum vtili explicatione.

TITVLVS I.

De electione & electi potestate.

¶ *Electi qui pro suarum electionum negotio ad curiam venire tenentur etiam sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. facit Clement. ne Romani. §. si. eod. tit.*

CAP. I.

A D onus [a] Apostolicæ seruitutis [b] superna dispositione [c] vocati, ambiguitates [d] ex quibus possent ecclesijs [e] damnosa prouenire dispendia tollere cupientes [f], de potestatis plenitudine [g] ac fratrũ [h] nostrorum consilio [i]: ordinamus [k] quòd quibuscunque [l] electis [m], qui ad sedem [n] Apostolicã venire [o] vel mittere [p] tenebantur [q], ac ipsorum electio-

A D onus.] Hæc extrauagans licet propter styli connexitatẽ commode diuisionẽ non recipiat, tñ non inepte dici potest ꝙ habet duas partes. In prima parte cõstitutio iuris electorum conseruatiua ponitur: In secunda obstaculum huic obuians tollitur: ibi, *Non obstantibus.*

a ¶ *Ad onus.*] Nota reputari onus in Apostolica sede seruire. Multæ enim & innumerabiles sunt ei præsidentis sollicitudines. extra de purg. cano. c. inter sollicitudines. & de magi. inter sollicitudines. cle. 5. per quas ad morũ correctionẽ & vitiorũ extirpationẽ adstringitur attendere, ne sanguis subditorum de suis manibus requiratur. 43. dist. c. Ephesijs. extra de offi. ord. c. irrefragabili. cum & s'm beatũ Hieronymum non sit facile stare in loco Petri & Pauli. 40. dist. c. non est. & ad hoc adde quod dixi in decre. suscepti. in verbo, sollicitæ. licet autẽ istis respectibus dicatur onus, nihilominus tñ honor est summus, cũ dicatur apex dignitatis, omnes qui ad eam eriguntur, illustrans. 40. distin. c. non vos.

b ¶ *Seruitutis.*] à seruiendo reipublicæ dictæ. ff. rem. pu. sal. fo. l. 2. ff. de adop. l. non aliter. C. eo. tit. l. 2. & hoc respectu Papa se vocat seruum seruorum. quod dic vt not. 1. q. 7. c. quoties cordis. non autem à seruando. de qua loquitur lex. insti. de iure personarum. §. serui. illa enim est quæ impedit ad honorem prouehi. C. si seruus aut libertus ad decur. aspi. l. 1. & 2. lib. 10. extra de seruis non ordi. c. 1. 54. dist. in. quasi per totum.

c ¶ *Superna dispositione.*] hoc dicit, quia non debet sibi quisquam honorẽ assumere, nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron. ad Heb. 5. 8. q. 1. in scripturis. & extra de elect. qualiter post obitum. C. de epis. & cle. l. si quenquã. potissime autem in tanti honoris fastigio hoc præcauendum, cũ vniuersitas fidelium ex illius incolumitate animaduertat se pendere perpẽsius. 40. dist. c. si Papa. iuxta illud; integritas præsidentium salus est subditorum. 61. dist. miramur. in corp. authent. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. coll. 2.

d ¶ *Ambiguitates.*] id est, dubitationes. simile C. de vsufru. l. ambiguitatem. de test. l. ambiguitates.

e ¶ *Ecclesijs.*] hoc videas qđ not. in c. suscepti. sup verbo, ecclesijs.

f ¶ *Cupientes.*] attende principem Ecclesiæ cupere & desiderare, vt tollantur ab Ecclesijs damnosa, sollicitando, remedijs inuigilat subiectorum, vt quietem etiam eis præparet, labores voluntarios appetendo. in corp. authẽ. vt diuinæ iussiones. in prin. coll. 8. & in proœmio 6. libri.

g ¶ *Plenitudine.*] qua solus princeps Ecclesiæ gaudere reperitur: cæteri enim in parte sollicitudinis sunt vocati. 2. q. 6. c. decreto. & c. qui se. extra de vsu pal. c. ad honorem. de elect. illa. de ista enim plenitudine potestatis nõ oportet sermonẽ effundere: quia superfluum est solem facibus adiuuare. 6. q. 1. si omnia. & super hoc videre potes quod not. Ber. extra de transla. epi. c. quanto. & Host. plenius de cõces. præbend. proposuit. de vot. & vo. redẽp. c. magnæ. Quibus autẽ rationib⁹ fulciri potest talis plenitudo, vide quod not. per Hostiensem extra qui filij sint legiti. c. per venerabilem. circa si. in verbo plenitudine potestatis.

h ¶ *Fratrum.*] hic videas quod dicã in decr. execrabilis. in verbo, fratribus. & in decret. quia quorundam.

i ¶ *Consilio.*] & hic si placet, attende quod dicam in decr. execrabilis.

k ¶ *Ordinamus.*] non dicit, declaramus, vt denotet quod ĩ. sequitur, esse ius nouum non antiquum; cum forte secundum hoc esset contrarium eius qđ hic statuitur, vt ĩ. subijcietur.

l ¶ *Quibuscunque.*] Nota verbũ vniuersale, vt omnes electos venire adstrictos vel mittere cõprehendat. siue sint exempti, siue non ad cathedrales, vel regulares, vel collegiatas ecclesias electi. arg. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. extra de maiori. & obe. cap. solitæ. 19. dist. si Romanorum. sic sentit Car. de elect. cupientes. in verbo cathedralium. & ibi. dixi, licet Guli. ibi contra sentire videatur.

m ¶ *Electis.*] subaudi vel prouisis à quorum prouisione appellatur ad Papam, cum in illis sit eadem ratio & penitus similis: vnde constitutio illa, cupientes. licet pœnalis loquens tantũ de electis, in casu penitus simili idẽ statuisse vr. arg. ff. de adul. l. si postulauerint. § ratio. de eden. l. quædam. ver. nummularios & colligitur ex decret. cupientes. iuncta ad illam decre. si postquã. §. vlt. de elect. lib. 6. & ex decre. licet canon. eo. tit. iuncta cum decr. vnica. de offi. deleg. cle. 5. sic sentit Car. dicto c. cupientes. in verbo, omnes electi & Accur. in corpore authen. vt hi qui obli. se ha. perhi. res minorum. §. 1. vbi lex pœnalis inducta ꝯ creditorem suscipientẽ curam sui debitoris, extenditur, vel inducta censetur ꝯ suscipientẽ tutelam propter identitatis rationem, vt ibidem not. glo. quæ incipit, nunquid idem. de hoc scripsi plenius de rescr. abbates. cle. 5. in glo. sed gratia huius. Item intellige, electis per quorum mortem vacare dicuntur ecclesiæ. arg. de elec. ne pro defectu. & sic electus in magistrum maiorem Hospitalis vt quondam Templi, non adstringitur dicta constitutione, cupientes. cum per eorum mortem vacare ecclesiæ non dicantur cum iuris spiritualis & ecclesiastici non sint capaces: vt pote in pluribus laici, vel illi etiam qui eliguntur ad dignitates, quæ subsunt alijs: puta ad præposituras, ac archidiaconatus vel similes. sic not. Car. dicto cap. cupientes, in verbo, omnes electi. & in verbo cathedralium. Item ꝙ dicit, electis, debet intelligi de masculis: secus de fœminis. in illis enim constitutio, cupientes. non vendicat in omnibus sibi locum ob sexus fragilitatem. extra de elect. c. indemnitatibus. §. sed cum eis. lib. 6. & antea idem not. Car. in dicto c. cupientes. in glo. 1. episcopalium.

n ¶ *Sedem Apostolicam.*] intellige etiam vacantem per iura noua. de elect. ne Roman. §. vlt. cle. 5. & sic sentire videbatur Car. licet ex falsa causa. dicto c. cupientes. in verbo, corã nobis. in verbo. canon. Gul. autẽ ꝯtrium ibi tenebat, cuius opinio hodie succumbit.

o ¶ *Venire.*] personaliter.

p ¶ *Mittere.*] procuratores sufficienter instructos.

q ¶ *Tenebantur.*] exempla pone de his per decret. statuimus. cupientes. indemnitatibus. §. sed cum eas. lib. 6.

Notio.

Papa se vocat seruũ seruorũ à seruiendo.

[g] De plenitudine potestatis Romani Pontificis vide olim Turrecrem. in summa de ecclesia lib. 2. c. 32. & 52.

Constitutio pœnalis propter identitatẽ rõn est prorogabilis.

[a] Vide quæ ego ibi not. in glo. fi. & in glo. Italia c. 1. de tempo. ord. lib. 6. & vide Reuerendi doctoris Louaniensem in loco à ratione legis larga. ver. tertio casu principali, quæ semper securè nauigabis illud periculosũ mare extensionũ Pont.

num instructoribus a, qui in veniendo ad sedem b ipsam & se præsentando c ipsa sede vacāte vel non vacante seruauerunt d tempora à canonibus e instituta (dūmodo præsentialiter f assint g in ciuitate h Lugduneñ. vel fuerint Auinione in Calendis i Octobris) vbicunque k sede vacante moram traxerint, nullum l ipsis m seu eorū n iuri præiudiciū ex mora interim facta vbilibet o generetur p: sed q eorum iura circa electiones huiusmodi hoc r non obstante, perinde seruentur illæsa, ac si apud sedē Apostolicam s morā cōtraxissent t. Nō u obstantibus

a ¶ *Instructoribus.*] ꝺ istis hab. s. d. c. cupiētes. §. ad hoc. & §. si vero.

b ¶ *Ad sedem ipsam.*] vacantem: ad quam sicut ad nos vacantem tenentur hodie venire, vt s. dixi.

c ¶ *Se præsentando.*] scilicet personaliter. & hoc si possent: aliàs sufficeret hoc publice protestari. argu. ff. de nauti. fœno. l. 2. Sed an vnica protestatio eis sufficeret, vide quod not. Car. dicto c. cupientes. in verbo, prædictos.

d ¶ *Seruauerunt.*] in illis igitur qui non seruauerunt, non habet locū quod infra sequitur. nec beneficio huius constitutionis gaudent, Tum quia quod de certis statuitur ꝯ ius cōe, de alijs denegatū vr. ff. de iud. l. cū prætor. extra de præsum. nonne. Tum quia si de omnibus conditor idem statuere voluisset, hoc vtique expressisset. arg. extra de deci. ad audientiā. C. de cadu. tollen. l. 1. §. sin autem ad deficiētis. Tū etiā q2 in seruātibus tēpora diuersa, ratio iura diuersa inducere facit. C. de transac. l. interposita. ff. de legi. l. ꝙ vero omnes. extra ꝺ regu. iur. quæ à iure. lib. 6. quia ipsi nullā diligentiā adhibuisse reperiuntur, sed seruantes sic tā in veniendo quàm in præsentando.

e ¶ *A canonib⁹ instituta.*] extra ꝺ elec. statuim⁹. & c. cupiētes. lib. 6.

f ¶ *Præsentialiter.*] non ergo sufficeret per alium ibi esse: cū opus sit præsentia personali. arg. C. de procu. l. vlt. ff. mi. se maio. di. l. 2. extra de iudi. c. 2. de elect. vt circa. lib. 6.

g ¶ *Assint.*] scilicet de præsenti tempore huius constitutionis. verbum enim, quod de se præsentis temporis est, nec ad præteritum nec ad futurum proprie trahi potest. arg. ff. de iniu. & irri. test. l. cum in seruo. §. si cer. pe. cum quid præsens.

Præsens in ciuitate est qui in suburbijs est.

h ¶ *Ciuitate Lugdun.*] in qua fuit creatus in Papam dñs noster Io. Papa xxij. Sed qualiter intelligas istos præsentes in ciuitate, an illos qui sunt infra muros, vel etiam qui sunt in suburbijs? Vr ꝙ illi qui sunt infra muros tantū. arg. ff. de verbo. sig. l. verbis. extra de sen. excom. c. si ciuitas. lib. 6. Sed ꝯrium credo, cum hic agatur de pœna vitanda: cuius vitatio est fauorabilis, & sic extēdenda. ff. de lib. & posthu. l. cum quidam. extra de reg. iur. odia. lib. 6. & quia satis censetur præsens in ciuitate, qui in suburbijs est. ff. de verbo. sig. l. qui in continentibus. & l. ædificia. & l. pupillus. §. incola. & de penu leg. l. namque liquide. §. item si ita. ad mu. l. qui ex vico. ꝺ procu. l. præsens. C. de epi. & cle. l. nulli. §. ꝙ si in vico. de na. li. l. si quis seu liber. extra de ele. vbi maius. §. porro. lib. 6. ad idē 63. dist. c. ego Ludouicus. cū ibi not. & per Guli. extra de rescrip. statutū. in verbo, ciuitatib⁹. Quid enim si electi essent tot numero, ꝙ cū alijs curialibus non possent intra muros ciuitatis commode recipi? eos non reputari fuisse præsentes videtur fore absonum & iniquum.

Calendæ sunt de ꝓximis intelligendæ.

i ¶ *In calendis Octobris.*] sed de proximis calendis post huius constitutionis publicationem debet intelligi. ff. de verb. obli. l. cum q calendis. & hoc si à tempore publicationis huius constitutionis restabat tantum de tempore, ꝙ in calendis Octobris posset commode apud Auinionē peruenire: aliàs non de proximis primis, sed alijs subsequentibus haberet intelligi. arg. de verb. obli. l. interdū. de eo quod cer. loco. l. non vtique. §. si quis ita. Sed si in die ipsarum calendarum fuisset huius constitutionis facta publicatio, de sequentibus videretur intelligendum. vt dicta l. cum qui.

k ¶ *Vbicunque.*] in hoc inducit ius nouū hæc constitutio: nā alia primæua iura arctātia electos ad veniendū, & se personaliter ꝓsentandū videbātur exposcere, ꝙ ipsi sede vacāte in curia haberēt morā trahere: cū nec ab ea sine licentia possint discedere donec ecclesiæ esset ꝺ pastore ꝓuisum. extra ꝺ elec. cupiētes. iūcta decr. si postquā. §. si. eo. tit. lib. 6. & c. ne Romani. §. vlt. cle. v. ad q. d. n. arctarentur electi venire sede vacāte ad curiā, vt ibi dixi, nisi & venientes expectarent creationē noui pastoris? certe frustra; potissime cū spes sit ꝺ ꝓxima ei⁹ creatiōe: vt ibidē. & adde qꝺ dixi ā. in gl. intellige.

l ¶ *Nullum.*] præiudicium, quod statim sequitur.

m ¶ *Ipsis.*] scilicet electis.

n ¶ *Eorum vero.*] id est, eis per electionem quæsito. quod & quale sit illud, dic ve not. 63. dist. quanto.

o ¶ *Vbilibet.*] ex hoc verbo & alio simili vbicunque, quod est ā. intelligam: siue in loco proximo ad curiam, siue remoto electi moram traxerint: cum hæc duo verba singula per se loci vacationem de sui natura denotent. extra de priuil. antiqua. §. dominicæ. & eo. tit. c. vlt. lib. 6. sicut & temporis. ff. ꝺ interrog. act. l. vbicunque. extra de pœnis. c. vbicunque. lib. 6.

p ¶ *Generetur.*] quod ante hāc decr. generandū videbatur: scilicet priuationis ipso iure ab omni iure sibi per electionem acquisito. dicto c. cupientes. §. insuper. & c. si postquam. §. 1. de elect. lib. 6.

q ¶ *Sed eorum iura.*] id est, eis per electionem quæsita.

r ¶ *Hoc non obstante.*] scilicet ꝙ sede vacante vbilibet alibi moram traxerint.

s ¶ *Sedem Apostolicam.*] Sed vbi reputabis esse sedē Apostolicā cū vacat? Potest dici ꝙ sicut sedes reputatur esse vbi Papa viuens morā trahit. arg. extra de præb. c. præsenti. §. loca. lib. 6. cum cathedra sacerdotē nō faciat, sed sacerdos cathedrā: nec locus sanctificat hominē, sed homo locū. 40. dist. c. multi. de quo plenius dic in cap. Execrabilis. in verbo, Romanæ Ecclesiæ. sic & ipsa remanere dicetur in ciuitate, in qua vel in cuius territorio ipsum mori contingit: cum ibi successoris sit regulariter electio celebranda. extra de elect. vbi maius. §. 1. & §. porro. lib. 6. & eo. ti⁹. ne Romani. §. sane. cle. 6. Et quia per mortem Papæ sedes vacare dr, alibi nisi vbi est mori non potest: ergo ibi erit sedes vacans, vbi mors eius contingit. Nisi diceres Papa moriente in certo loco causarum & litterarum Apostolicarum audientiam alibi remansisse: nec per Papam viuentem ordinatum fuisse de ipsa alibi transferenda: in illo. n. casu sedes vacans remanere diceretur forte vbi audientia remanserat: cū ibidē sit successoris pastoris electio celebranda, vt d. § sane. & in sede vacāte si cōmode fieri pōt, sit electio facienda. 23. dist. in nomine Dñi. extra de elect. qꝛ sicut.

Sedes Apostolica vbi dicatur esse cum vacat.

t ¶ *Moram contraxissent.*] sed quare Papa sic voluit istis electis iura sua seruari ac si statuta canonū obseruassent, quæ tñ nō seruauerūt: immo illa contēpserunt alibi quàm apud sedē ipsam morā trahendo? Ad hoc pōt dici, ꝙ q2 per creationē de se factā ad apicem summi pontificatus de puro homine primæuo factus fuit Christi vicarius, & sic quasi ad potestatē clauium nouus homo factus. arg. ff. de adi. leg. l. si seruus. igitur ob iā iocundā creationē exuberare suam munificentiā voluit. arg. C. de fer. l. omnes dies. circa fi. ibi, nostris etiā diebus. &c. & extra de priuil. c. vt priuilegia. §. illud. vel potest aliter ad hoc dici, ꝙ Papæ sic disponere placuit: q2 cū sede vacante ante sui creationē dñi Cardinales, ad quos spectat futuri pastoris electio, essent in multis partibus & locis dispersi, vt experientia facti manifestauit, quorū aliquos electi, & alij alios sequebantur, forte pro suarū electionū expeditione in futurū fructuosius. cōsequenda: vel forte ad eos inducendū, vt se congregare vellent simul pro futuri electione pastoris, & sic in totum desides forte non erant in procurādo quantū in eis erat honorē & cōmodū vniuersalis Ecclesiæ & suorū mēbrorū: merito ergo remuneratione aliqua digni fuerunt, maxime cū supponātur statuta canonū tā in veniendo quàm in se præsentando legitime obseruasse: nec enim ad alios huius cōstitutionis beneficiū se extendit, vt s. in verbo, seruauerunt. quasi etiā in satis leui culpa dicantur fuisse, si continue apud sedem vacantē morā traxerint: cū tūc suarū electionū expeditionē obtinere minime potuissent à cœtu dñorum Cardinaliū sede vacante iurisdictionē aliquā nō habente. de elect. ne Romani. cle. v. licet Gar. ꝯrium notaret in c. cupientes. arg. ff. si quis in ius vo. nō ie. l. 2. §. vlt. & eorū quæ not. in simili p Ber. extra de do. & contu. c. vlt. & eo. tit. c. actor. lib. 6. quare talis culpa de facili potuit & debuit remitti. arg. extra de accu. c. cū dilecti. ff. de ven. inspi. l. 1. §. vlt. Vel dicas ꝙ Papæ sic placuit ordinare reuocando in hoc suorū ꝓdecessorū statuta, vt sequit de suæ plenitudine potestatis, vt s. dr. Sed cū ibi subiungitur ꝙ de fratrū cōsilio sic ordinauit, & nō sit verisimile Papā cōsulentem & fratres cōsiliū dantes motos fuisse sup hoc sine causa. arg. C. ꝺ legi. l. humanū. potissime cū in reb⁹ nouis cōstituēdis, &c. ff. de cōst. prin. l. in rebus. extra de cōsue. cōsuetudinis. qꝺ pri⁹ dixi magis placet. Per hoc autē qꝺ dicit textus ꝑinde seruentur illæsa ac si, &c. apparet, ꝙ si isti electi venerūt ad curiā sine munimētis & actis factū electionū suarū cōcernentibus, nō seruātur indēnes vel illæsi in hoc ꝙ possint obtinere remissionē ꝑ illis exhibēdis alibi quàm in curia, nisi ex causa: vt in decr. cupiētes. §. insuper. electos. cū nec ob hoc seruentur immunes illi q apud sedē continue resedissent, & isti ex beneficio cōstitutionis huius habentur solū perinde ac si continuam traxissent ibidem moram: vt hic dr.

An Cardinalium cœtus sede vacante iurisdictionē habeat.

Papa cum Cardinalibus nihil facit sine causa.

u ¶ *Non obstantibus.*] attende ꝙ Papa hic in ordinatione sua ꝯrijs primæuis iuribus facit mētionē ꝺ illis vt illa reuocet: sed hoc facit ex abūdanti: q2 ista ordinatio sua vltima ius inducens, quo ad electos de quibus fit hic mētio, reuocaret priora iura sibi ꝯria, licet de illis nō faceret mentionē, extra de cōst. c. licet Romanus. lib. 6. de cog. spi. c. 1. ff. ꝺ legi. l. sed & posteriores. Vel forte ideo hoc facit, quia iura prædecessorū expresse nō statuebāt electos apud sedē vacantē debere morā cōtinuā facere, licet ex illorū mēte & sñia hoc colligeretur: vt ergo illa quo ad eorū mentē reuocaret, quantū ad istos electos de istis facere voluit mentionē: vel quia quo ad istos electos fuit indulgentia specialis, vt innuit vr s. cum dr de potestatis plenitudine, quæ haberet de iure communi contrario facere mentionem. extra de capel. mo. ex parte. licet illa possit intelligi de indulgentia singulari. Vel dic vt supra in glos. sed quare.

Cōstitutio secūda priorem reuocat etiam non facta mentione.

a ¶ *Præde-*

a ¶ *Prædecessorum.*] scilicet Nicolai iiij. qui cōdidit c. cupientes. & Bonifacij viij. qui fecit decr. si postquā. de elect. lib. 6. & Clementis v. qui promulgauit decr. ne Romani. eod. tit.

b ¶ *Volumus.*] quia quod non mutatur, &c. C. de appel. præcipimus. & de testa. sancimus. in corpore authent. de admi. offic. circa §. col. 3. & sic constitutio in vno articulo reuocata in alijs firma remanet, vt hic.

c ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula, quæ sequitur, vide quod plene notaui in decr. Execrabilis. vbi est similis clausula.

d ¶ *Datū.*] & hic recita quæ dixi in dicto c. Execrabilis. Zenzelinus.

Svscepti.] Diuide constitutionem in partes septem. In prima præmittitur harenga & cōstitutionis ratio. In secunda subiungitur facti danius causam cōstitutioni recitatum: ibi, *Cum itaque.* In tertia annectitur ipsa constitutio: ibi, *Nos de illo, &c.* In quarta subinfertur, cōstitutionis determinatio seu declaratio: ibi, *Et hoc in ecclesijs.* In quinta determinationem nō seruantis punitio: ibi, *Quòd si alter, &c.* In sexta constitutionis præsentis transgressorum pœnæ inflictio: ibi, *Et si quicquam, &c.* In septima priuilegiorum & cæterorum constitutioni obuiantium reuocatio: ibi, *Non obstantibus, &c.*

† Hanc Extrauagantem reperitur inter communes sub tit. ne sede vacant. cū glos. Domini Guiliel. de Monte Lauduno. Et vid. Extrauagantem Pij V. incip. Durum nimis.

e ¶ *Regiminis.*] id est, gregis Dominici & vniuersalis Ecclesiæ Petro Apostolorum principi regendæ commissæ, Lucæ 22. c. 21. dist. §. 1. extra de elect. significasti. & in eius personam omnibus suis successoribus. extra de re iud. c. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6. 40. dist. c. non nos.

f ¶ *Cura sollicitat.*] Hoc dicit constitutionis præsentis conditor, attendens non esse facile stare in loco Petri & Pauli, tenere cathedram regnantium cum Christo: non enim sanctorum sunt filij, qui loca tenent sanctorum, sed qui exercent opera sanctorum. 40. dist. c. non est. 37. dist. c. Ecclesiæ. curam ergo sollicitam non refugit in summi Pontificatus regimine ad mentem reducens verbum beati Gregorij tanto quis esse humilior, atque ad seruiendum Deo promptior quisque debet ex munere, quanto obligatiorem se conspicit in reddenda ratione. volensque vitare negligentiam quæ in prælato frequenter mortale peccatum inducit. 81. dist. c. dictum. extra de reg. iur. quamuis. de offi. archi. c. ea quæ. in quibus de hoc.

Filij sanctorum nō sunt qui loca sanctorum tenent, sed qui exercēt opera sanctorum.

g ¶ *Ecclesijs.*] verbum, Ecclesia [2], multipliciter sumitur, vt plene not. extra ne præla. vices suas. c. vlt. & proprie ecclesia dicitur congregatio fidelium. de conse. dist. 1. c. Ecclesia. quæ vna tantum est, vt in symbolo Apostolorum: & vnam sanctam Ecclesiam. de quo habetur 15. dist. c. canones. & quod sit vna, patet extra de sum. tri. c. firmiter. §. vna. de excel. præla. c. frequens. §. vtrum Cle. Papa v. in plura tamen membra dispersa. 7. q. 1. Nouatianus. de quibus membris vniuersalis Ecclesiæ hic loquitur.

[2] De multiplici significatione huius verbi, Ecclesia, late Turrecremata in summa de Ecclesia. lib. 1. c. 1.

h ¶ *Dispendio.*] id est, damno, quod vitandum est. de rescrip. dispendia. lib. 6. licet ibi aliter hoc verbum per alios exponi consueuerit.

i ¶ *Cultus detrimento diuini.*] qui potius augeri quàm minui desiderandus est. extra de consti. ex parte. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. Sed in quo est detrimentum cultus diuini, dispendium ministrorum? Respondeo quia sublata sufficientia victus ipsis ministris, necesse est summoueri cultū diuinum: cum corporalis Ecclesia sine rebus corporalibus in nullo proficiat: sicut nec anima sine corpore exercendo sensus corporeos viuit. 1. q. 7. si quis obiecerit.

k ¶ *Moderaminis.*] Nam nouis morbis noua cōuenit antidota præparari. extra de iura. calum. cæterum. & rei nouæ est nouum consilium & remedium suggerendum. ff. de ven. insp. l. 1. nam quod medicamenta morbis exhibent, hoc exhibent iura negotijs. in corpore authent. hæc constitutio innouat. coll. 8. extra de rescrip. ad hoc. & experimenta morborum nos cogunt multas adinuenire medicinas. 50. dist. vt constitueretur. not. dicto. c. cæterum.

Nouæ rei nouū suggeratur remedium.

l ¶ *Reformemus.*] ad hoc præsidentis officium debet esse attentum. in proœmio Domini nostri Ioan. Papæ xxij. clementinarū constit. §. hæc sane. & arg. 22. q. 4. c. magnæ. ff. de colla. bo. l. nonnumquam.

m ¶ *Cum itaque.*] secunda pars.

prædecessorum [a] nostrorū constitutionibus quibuscunque: quibus tamen quo ad alia nullum volumus [b] præiudicium generari. Nulli [c] ergo, &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum [d] Lugduni viij. Idus Septembris, anno primo.

¶ *Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alij qualiter debeant fructus ipsi diuidi inter ipsum annalia habentem & beneficiatum, & diuisione facta cuius sit electio, hæc declarat constitutio. Et potuisset poni sub titulo, de rescrip. vel, ne sede vacan. vel vt ecclesi. beneficia. vel de verbor. significa.*

CAP. II.

Svscepti † regiminis [e] nos cura [f] sollicitat, vt quæ in ecclesijs [g] non absque dispendio [h] ministrorum, & cultus [i] detrimento diuini seruari viderimus, per appositionem congrui moderaminis [k] in melius reformemus [l]. ¶ Cum [m] itaque in [n] nōnullis ecclesijs obseruetur, & à longis retro temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi vel secundi aut alterius cuiuscunque sequentis [o] anni beneficiorum vacantiū in eisdem defuncto [p], vel fabricæ [q] aut ecclesijs [r], vel [s] personis habentibus annalia † [t] de consuetudine, priuilegio [u], vel statuto applicantur in [x] totum: ita quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonice [y] obtinent,

† Aliàs, annalia.

n ¶ *In nonnullis.*] id est, aliquibus, duabus negatiuis affirmatiuæ æquipollentibus. ff. de verb. sig. l. duobus. & dixi plenius in decre. cum inter nonnullos.

o ¶ *Sequentis anni.*] puta tertij, & vlterioris.

p ¶ *Defuncto.*] id est, expendendi pro redemptione animæ defuncti, vel in cæteros modos liberandi animam à purgatorio, qui sunt multi, vel eleemosynæ largitio. 13. q. 2. c. animæ defunctorum. & c. tempus. 81. dist. c. presbyter. aliter enim defuncto applicari non possent. arg. ff. de ope. li. l. qui libertus. §. posthumus. 50. dist. c. qualis. cum mors omnia soluat. in corpore authent. de nup. §. deinceps. coll. 3.

q ¶ *Fabricæ.*] scilicet piæ, puta hospitalis, pontis. vel ecclesiæ. simile de rescrip. si propter. lib. 6.

r ¶ *Ecclesijs.*] quibus forte applicabantur tales fructus conuertendi in ornamenta ipsarum, vel aliam iustam causam: vt ad exonerationem æris alieni. vel simile. arg. ad hoc extra de testi. c. vlt. vt ecclesiast. bene. c. vnico.

s ¶ *Vel personis.*] Si intelligas de ecclesiasticis, planum est quod ad eas fructus tales spectare possunt de consuetudine, priuilegio, vel statuto: cū ipsi viri ecclesiastici sint capaces. extra de fo. compe. cū contingat. not. Inno. de restit. spolia. c. olim inter. Si intelligas de secularibus, poterunt ne tales fructus & ipsorum perceptio ad ipsos pertinere? Dic quod sic speciali priuilegio Papæ: nam frequenter visum est de regibus & alijs mundi magnatibus, quibus Papa ipsos per priuilegium concedebat. arg. 63. dist. Hadrianus. & c. seq. cum excommunicare clericum possint de speciali Papæ commissione arg. 96. dist. c. bonæ. & ibi not. & 32. dist. §. verum quidem. per Guil. extra de offic. deleg. c. ab arbitris. lib. 6. Sed virum de consuetudine talium fructuum, perceptio possit ad tales spectare personas? Videtur quod sic: quia quod potest pactum, potest præscriptio. arg. ff. de pact. non impossibile: vt not. de fun. pa. l. vlt. lib. 12. sed per pactum tempore fundationis appositum potest sibi laicus tales fructus retinere beneficij cum vacabit. 18. q. 2. Eleuterius. ergo & per præscriptionem. Sed contrarium dicas: cum nec iura ecclesiastica tractare vel spiritualia sibi possidere, & sic nec præscribere potest ius ipsum talia percipiendi. arg. extra de elect. Massana. & c. sacrosanctā. de iudi. decernimus. & c. quanto. de arbi. c. contingit. de re. eccle. non aliē. c. cum laicis. de præsc. c. causam quæ. 96. dist. bene quidem. cum si. & quia talis consuetudo reputari posset ecclesijs onerosa, & sic inualida. extra de consue. c. 1. quia laici clericis oppido sunt infesti. 2. q. 7. c. laici. extra de immu. ec. clericis. lib. 6. Nec obstat quid dictū est de fundatore laico: quia illud est specialiter introductum in patrono: vt per pactum fructus tales sibi possit retinere in suæ liberalitatis fauorem, vt sic quilibet laicus citius inducatur ad fundandum vel dotandum ecclesias, & ne à tali exercenda liberalitate detrahantur: arg. ad hoc. C. de bo. quæ libe. l. 2. ff. de ope. pu. l. 2. & ista ratione de sola gratia non de mero iure laico tali ex fundatione seu donatione seu constructione de iure permittitur iuspatronatus. arg. 19. q. 2. c. si quis eporum. extra de iurepa. c. quoniam. & ibi not. per Host. ista etiam ratione ecclesia patronalis non potest erigi in collegiatā per ordinarium inuito patrono, secundum Ber. notantem extra de iurepa. c. nobis.

Excōicare potest laicus ex Papæ cōmissione.

Ius patronatus quæ ex laicis cōceduntur.

t ¶ *Annalia.*] sic vulgariter dicta: quia per annum emolumenta talium beneficiorum percipiebantur: & sic ad vulgi denominationem respectus habetur. arg. ff. de flu. l. 2. §. 1. de suo. instru. l. cum de lanionis. §. asinam.

u ¶ *Priuilegio.*] intellige per Papam concesso, quo ad personas seculares: illis enim ab alio tale priuilegium concedi non posset, iuxta not. §. in glo. si intelligas. & super hoc vide quæ not. per Inn. & Host. extra de arbi. contingit.

x ¶ *In totum.*] & male. extra de præben. c. de monachis. & eod. tit. c. vlt. constitutio. Cle. Papæ v.

y ¶ *Canonice obtinent.*] hoc dicit quia aliter obtineri beneficia nō possunt. extra de insti. c. ex frequentibus. de reg. iur. lib. 6. c. beneficium. & arg. ff. de decur. Herennius. Vnde ad titulum beneficij exhibendū bñficiatus possidens pōt cogi ex officio ordinarij absq; libello. reiecta omni recusatione, licet non ad partis instantiam:

 vt not.

& ad quos aliàs [a] de iure fructus, ipsi spectare deberent [b] nihil inde percipiunt [c] : vnde illud inconueniens [d] sequitur, quòd commode [e] nequeũt ad impendendum seruitium [f] debitum residere [g] in ecclesijs, in quibus [h] beneficiati existunt: Nos [i] † de illo super his remedio prouidere volentes [k], per quod hi [l] & illi [m] in fructuum prædictorũ perceptione participent [n], & ecclesiæ debitis seruitijs non [o] fraudentur: Præsenti decreto statuimus [p] de fratrũ [q] nostrorũ consilio, quòd illi qui fructus prędictos ibi † hactenus integre [r] vendicabant [s] ex priuilegio, cõsuetudine vel statuto, nihil [t] exinde vltra summã, pro qua vnumquodq; beneficiorũ ipsorũ cõsueuit in solutione [u] decimæ taxari, prætextu cuiuscunq; priuilegij [x], consuetudinis [y] vel statuti quouis modo [z] percipiant: sed ipsius summę [a] perceptione dũtaxat [b] sint omnino [c] cõtenti, totali [d] residuo pdicta obtinẽtibus beneficia remãsuro [e]: nisi forsã [f] illi qui fructus [g] eosdẽ soliti fuerant (vt [h] præfertur) cũ integritate percipere [i], pro se mallẽt ipsum habere residuũ [k], & obtinẽtibus ipsa beneficia summã [l] dimittere memoratã: quo [m] casu pcipiẽdi quod maluerint illis [n] relinquimus optionẽ [o]: sic quòd infra decẽ

vt not. Hostien. extra de simo. c. licet Hely. & clarius Compost. ĩ. de rescri. capitulum. in glo. magna super verbo: sed secundum hoc.

a ¶ *Aliàs.*] scilicet deficiẽti tali cõsuetudine, priuilegio, vel statuto.

b ¶ *Deberent.*] arg. efficax vr̃ hic sumi posse, ꝙ beneficiatus fructus beneficij suos faciat. ad idẽ ext. de fideius. peruenit. ꝺ cle. nõ resi. c. vnico. §. qui vero. lib. 6. & hãc opinionem amplectitur Host. extra de præb. de multa in verbo, de suis. & Io. 12. q. 1. c. duo sunt genera. ipse th ĩ. not. ea. q. c. res Ecclesiæ. quod psequere vt plene not. Guli. extra de rescript. statutum. §. assessorem. lib. 6. Et huic textui potest colorate rñderi, ꝙ ad bñficiatum spectent, scilicet percipiendi & custodiendi, & in suas necessitates conuertendi, & fideliter inter pauperes distribuendi.

Benefficiatus an fructus beneficij faciat suos. Et vide de hac quæstione Compostell. in cap. cũ in officijs. extra de testament.

† Ego ex hoc. §. noto, quod princeps modificare potest aliorũ priuilegia, siue à se cõcessa, fundos, & doctores ibi. C. de omni agr. deser. lib. 11. siue ab alijs, c. quãto. & ibi Pet. de Anchatan. de censi. Fon.

c ¶ *Percipiunt.*] vnde scrupuloso corde moueri possunt. 21. q. 7. c. decimas. ex multis, quæ textualiter leguntur. 13. q. 1. §. quia ergo.

d ¶ *Inconueniens sequitur.*] quod vitandum est per ea quæ notaui ĩ. in glo. qui potius.

e ¶ *Commode nequeunt.*] Iuũ nõ p potentibus habetur. ff. de ver. sig. l. nepos. & arg. de pe. liber. l. ei. & l. hoc. n. 22. q. 1. c. faciat homo. & per ea quæ plene not. in decr. Execrabilis. in verbo, mendicans.

† Aliàs, sibi.

f ¶ *Seruitium.*] occasione cuius datur beneficium. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. 31. dist. c. eos.

Beneficiũ quodlibet residentiã exigit.

g ¶ *Residere.*] Sed in quo beneficio quis residere tenetur? Dicas ꝙ in quocunque in dubio: cum omne beneficium residentiam exigat, nisi de contrario constet: vt not. Inno. de cle. non resi. cap. vlt.

h ¶ *In quibus.*] subaudi, vel ad quas. proprie enim loquendo aliud est beneficiari in ecclesia, & aliud ipsam ecclesiam assequi: vt dixi de æta. & quali. c. vt hic. cle. 5.

i ¶ *Nos de illo.*] tertia pars.

k ¶ *Volentes.*] salutare & æquum fuit hoc remedium, cum per ipsum habentes fructus percipere in totũ non frustrẽtur effectu cõsuetudinis vel statuti. arg. ad hoc decre. Execrabilis. §. nos itaque. & beneficiati onus seruitij sine fructu se subire nõ lugeãt. arg. 13. q. 1. §. quia ergo. 12. q. c. hæc huius placiti. & c. charitatem. & c. ecclesiasticis. de reg. iur. c. qui sentit. lib. 6. de dona. l. Aquilius. in corpore authent. de iud. §. ne autẽ. colla. 6. C. de asses. l. 1. cũ similibus.

l ¶ *Hi.*] scilicet beneficiati: de quibus immediate prædixerat, vt sic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iurisdi. om. iu. si idem.

m ¶ *Et illi.*] scilicet habentes fructus percipere. vt supra.

n ¶ *Participent.*] talis participatio seruat consuetudinem, priuilegiũ & statutum, ne totali careant effectu [a], & ne beneficiati & ipsa beneficia à suo iure in toto priuentur. arg. ne quid in flu. pu. l. 1. §. sunt qui putant. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis decem.

a Nota ꝙ modificare & minuere priuilegium non est ipsum tollere. Fon.

o ¶ *Non fraudentur.*] similiter de appel. peruenit. de elect. cũ in eo. lib. 6. fraudarentur autem ipsorum rectoribus residere non potentibus, ob temporalium defectum: vt ĩ. dixi in glo. qui potius.

p ¶ *Statuimus.*] per hoc videtur constitutio fore noui iuris editiua.

q ¶ *De fratrum.*] quid hæc clausula operetur, dixi in decre. Execrabilis. §. nos.

r ¶ *Integre.*] id est in totum, vt ĩ. dixi: & sic nulla parte saltem modica beneficiatis reseruata. Pone igitur ꝙ ipsi beneficiati percipiebant portionem paruulam de fructibus, toto residuo habentibus annalia applicato: haberne hoc casu locũ qđ sequitur? vr̃ ꝙ non: cum in hoc casu non loquatur [s] & ad casum omissum prouisio se extendere nõ vr̃. arg. ff. de lib. & posthu. l. cõmodissime. solu. mat. l. si cũ dotem. cum si. In ꝯtrium vr̃ attenta mente præsentis constitutionis prouidentis ne ecclesiæ debitis fraudentur seruitijs, quibus fraudarentur si beneficiati ita modicum perciperent de fructibus, ex quibus non possent sustentari perinde ac si nihil perciperent. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. ita autẽ. de admi. re. ad ciui. perti. l. legatam. & derisoria posset esse talis perceptio. vnde debet haberi pro nulla. arg. ff. de iure do. l. cum posset. §. igitur. arg. de leg. 1. l. legato. cum not. in eis. & quo ad hoc modicum & nihil æquiparantur. de præb. c. de monachis. & c. auaritiæ. & eo. tit. c. suscepti lib. 6. de appel. c. peruenit. quasi illi hoc casu videãtur integros fructus percipere, qui modicũ beneficiatis relinquunt. arg. de cõse. dist. 2. c. ita vera. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si pponas. & alibi paria videntur, quẽ esse spoliatũ omnibus bonis suis [x], vel maiori ipsorũ parte. extra de resti. spo. frequens. lib. 6. vel pati litẽ in omnibus bonis suis, vel maiori ipsorum parte. ff. de excu. tu. l. pp litem. insti. eo. tit. §. item pp. & minus debito dare & nihil dare, paria censeri videntur. ff. de trib. act. l. illud quoque. §. minus. de verb. sig. l. verbum amplius. & l. minus. & talis mens constitutionis cortici superficiali verborũ præferenda est. ff. de excu. tut. l. credendũ. ext. de elect. si postquam. §. 1. lib. 6. de iureiur. c. Romani. §. verũ. cle. 5. ff. de leg. l. scire. nam & à ppria & stricta verborum significatione discedimus vbi mens aliàs salua esse non potest. C. de lib. præte. l. 3. ff. de iur. pat. adigere. §. quamuis. & ciuili modo, nõ calumnioso verba sunt intelligẽda. ff. ď serui. l. si cui. ad exhiben. l. pe. de lega. 2. l. debitor. §. vlt.

x Spoliari omnibus bonis, & maiori parte bonorum, paria sunt.

s ¶ *Vendicabãt.*] id est, sibi appropriabant vel applicabãt. simile verbũ & similis expositio extra de elect. c. gñrali. §. verũ. lib. 6. cũ similib⁹.

Verba ciuiliter sunt intelligenda.

t ¶ *Nihil.*] intellige etiam modicum: tum quia dicit, nihil qđ verbum de sui natura nihil includit: sicut per ꝯtrium vniuersale affirmatiuum nihil excludit. extra de ma. & obe. c. solitæ. de priui. quia circa. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. tum quia dicit vltra percipi, diceretur etiam pro modico. ff. de offi. pręsec. præto. l. 1. §. in initio. de ver. sig. l. collegarum. §. qui extra. tum quia ĩ. dicit, nullo modo, & duntaxat, & sint omnino contenti, & totali, &c.

u ¶ *In solutione.*] scilicet decimæ, si nõ habes in textu. & ĩ. colligitur.

x ¶ *Priuilegij.*] sic vides ꝙ priuilegiũ alicui concessum restringitur & limitatur, nisi aliàs foret enormiter iuri alterius derogatiuũ. nec mireris ď hoc: cũ aliàs cõtingat ex hac cã ipsũ totali effectu vacuari, extra de deci. suggestũ. & c. dilecti. de verb. sig. l. quid p nouale.

Priuilegiũ quandoq; in totum euacuatur.

y ¶ *Consuetudinis vel statuti.*] collige etiam effectum consuetudinis vel statuti in partem tolli ob vitandum enorme alterius detrimentum. nec de hoc etiam est admirandum, cum & statuta iuris communis ex tempore & loco & ex causa sepæ mutationem recipiant. 29. dist. sciendum. extra de consan. c. non decet. cum si.

Ius cõmune quandoque mutatur.

z ¶ *Quouismodo.*] quasi dicat. siue in ipsismet fructibus, siue in ipsorum æstimatione.

a ¶ *Summæ.*] id est, taxationis decimæ.

b ¶ *Duntaxat.*] id est, tantum. hoc enim verbum limitationem & taxationem denotat. arg. ff. de ui. vi. & ole. leg. cum certus. de contrahen. emp. l. si debitor. §. verisimile.

c ¶ *Omnino.*] id est, in totum, vt plus petere non possint. simile de rescrip. duobus. circa finem. lib. 6.

d ¶ *Totali residuo.*] id est, restanti vltra summã taxationis decimæ.

e ¶ *Remansuro.*] considerato iure communi secundum quod ad eos fructuum perceptio pertinebat, vt supra.

f ¶ *Nisi forsan.*] exceptionem ponit ad proximum dictum.

g ¶ *Fructus eosdem.*] scilicet vacantium beneficiorum primi vel secundi, vel vlterioris anni.

h ¶ *Vt pfertur.*] scilicet ptextu cõsuetudinis, priuilegij, vel statuti.

i ¶ *Pro se.*] id est, pro suo commodo vel vtilitate.

k ¶ *Residuum.*] id est, qđ restat detracta summa taxationis decimæ.

l ¶ *Summam.*] scilicet taxationem decimæ.

m ¶ *Quo casu.*] scilicet vbi magis volunt residuum summæ, quàm ipsam summam habere.

n ¶ *Illis.*] scilicet qui soliti erant fructus integre percipere.

o ¶ *Optionem.*] id est electionẽ. arg. ad hoc. ff. de man. vin. l. pater.

p ¶ *Decem dies.*] similis decem dierum dilatio ad optandũ datur. de præb. si pluribus. lib. 6. & alibi. ff. de constit. pe. l. promissor. & in corpore authen. de appel. §. 1. coll. 4. Et si quæras quare talis dilatio ad hoc datur, nõ maior vel minor? Rñdeo quia sic iuris conditori placuit: nã in talibus iuribus positiuis est pro ratione voluntas. instit. de iure nat. §. sed & ꝙ principi. ff de consti. l. 1. & habet locum qđ dr̃, non omniũ quæ à maioribus statuta sunt ratio reddi potest. ff. de leg. l. nõ omnium. 23. q. 4. Nabuchodo. §. de Tyrijs. & pro hoc facit quod not. extra de rescri. si quando. Si etiam quæras à me, an talis terminus vel dilatio possit minui vel augeri: dico ꝙ nõ: tum quia talis est, cuius lapsus ius aufert vni eligendi & in alium trãsferi, vt sequitur. arg. C. de dila. l. 3. sicut nec terminus x. dierum ad appellandum vel anni ad appellationem prosequendam: vt not. C. de lit. contest. authent. offeratur. tum etiam quia à Papa arbi-

Voluntas in iuribus positiuis est pro ratione.

Terminus ad appellandum, non potest augeri nec diminui.

dies postquã a sciuerint bñficia ipsa vacare, ij quib' annalia b † ipsa debentur ex priuilegio, cõsuetudine vel statuto, vel ipsorum annalium † collectores c quã partẽ habere voluerint, an scilicet decimæ d taxationem. e vel illa dimissa residuũ f nulla g subhastatione præmissa eligere teneãtur h: Quã electionẽ i si infra dictos decẽ dies nõ fecerint, (vt dictũ est) extunc k ad eũ cuius † est l bñficiũ huius optio m vel electio n trãseat o ipso iure.

† Alias, annalia.

Ignorans nõ dicitur negligens.

† Alias, annalium.

Alias, ita i cuius est beneficium huiusmodi, optio, &c.

Papa arbitrarie statuus est. arg. extra de offic. deleg. de causis. de iudi. cum venissent. C. de temp. in integ. resti. l. superuacuam. & arg. eorum quæ not. extra de accus. cum P. in gl. vlt. de foro. c. 2.

a ¶ Postquam sciuerint.] nõ ergo prorsus ignoranti currit tale tempus. arg. extra de conces. præben. c. quia diuersitatem. C. quomodo & qñ iud. l. ab eo. cũ enim præscriptio de se ꝫ negligentem currat, arg. C. de an. excep. l. vlt. & ignorans negligens dici non possit: sibi igitur nec curret, ne iusta ignorantia feriatur. C. de tab. generali. lib. 10. Sed qualem reputabis vel præsumes scientem? Forte illũ qui vere scit vel iuris interpretatione, iuxta c. cum ei quem. in fine. de conces. præben. cle. 5. & arg. ff. de insti. l. sed & si pupillus. §. proscribere. Sed dicas hic arbitrarie cõsiderandum iuxta locorum distantiã vel vicinitatem, & beneficij qualitatẽ & famã super hoc exortam. arg. extra de præsump. c. quoddam. qui matri. accu. pos. cum in tua. & per ea quæ not. Hostiensis extra de conces. præben. ex parte. in gl. quasi archieps. Nõ obstat c. cũ ei. Tum quia loquitur de impetrante litteras ad beneficium, in quibus vt pote ambitiosis stricta fit interpretatio. extra de rescri. si gratiose. de præben. quamuis. lib. 6. Hic autẽ agitur de mero priuilegio, consuetudine vel statuto, quę vel ex superioris liberalitate vel consensu illorũ quibus præiudicant, sunt inducta. quare nõ sic ambitiosa dici possunt. arg. de præb. c. si cui nulla. lib. 6. C. de bo. va. l. si qñ. lib. 10. Tum quia periculũ diuturnæ vacationis & vitatio fraudis ibi præsumptam scientiam introducunt. ꝙ periculũ hic non subest, cũ infra tempus à iure statutum beneficiũ vacans haberet conferri, licet illius fructus ad tempus ad alium spectent: vt not. Ber. extra de magi. c. quia nonnulli. in glo. vlt. & Host. de verb. sig. c. tua. & aliàs dixi ꝺ præb. c. si tibi concesso. lib. 6. Tũ etiã quia ibi fingitur inesse sciẽtia in certo, quæ fictio ad casum non expressum non extenditur, cũ sit ꝫ ius cõe, præsumens ignorantiam vbi scientia nõ probatur. ff. de proba. l. verius. extra de reg. iu. lib. 6. c. quæ à iure & c. ꝓsumitur. ff. de leg. l. quod vero. & hunc intellectũ innuit si. c. cum dicit, impetrantem interpretamur habere. & sic loquitur in certo casu. arg. ad hoc extra de re. permu. c. 1. lib. 6.

Fictio non extenditur ad casum non expressum.

b ¶ Annalia ipsa.] hoc expone vt dixi in parte præcedenti.

c ¶ Collectores.] qui frequenter per Papam vel reges vel alios, q̃bus tale datur priuilegium, ad hoc præficiuntur. Sed pone ꝙ tales collectores non eligunt, vt hic statuitur infra x. dies: nocebit ne regi vel alteri qui tales præposuit? Potest dici ꝙ sic: nã negligentia taliũ nocere vr̃ præponenti eosdẽ. arg. C. de acqui. pos. l. ex libertis. §. 1. ff. loca. l. videamus. & l. cũ plures. §. seruum. de neg. gest. l. nam & seruus. §. vlt. imputatur enim talium negligentiũ electio præponenti eosdẽ. arg. ff. de mino. l. 3. §. vlt. & l. cum mandato. de insti. act. l. sed & si quis. §. si. & arg. extra de elect. c. generali. lib. 6.

Decimarũ collectores l quibus deputantur.

d ¶ Decimæ.] cuius perceptio per Papam quandoque conceditur regibus vel alijs: quo casu qualiter seruari possit colligitur de deci. c. si beneficiorum. cle. 5.

e ¶ Taxationem.] illa deficiente quid iuris sit, dicitur in §. seq.

f ¶ Residuum.] expone vt supra.

g ¶ Nulla subhastatione.] id est, proclamatione vel præconizatione per quam appareat fructus beneficiorum fore æstimandos, & plus offerenti dandos. arg. C. de sacrosanct. eccles. authen. hoc ius porrectum: & talis proclamatio vel subhastatio alibi appellatur hastarum solemnitas, quæ deficiens in venditione rerum debitoris fisci reuocari facit eam. & sic sumitur C. de fi. instru. & iure hastæ fiscal. l. 1. & 2. & vlt. lib. 10. vbi talis expositio colligitur. & qui in tali subhastatione in plus offerendo alium superat, ipsum licitãdo vincere dr̃. ff. de publi. l. licitatio. Si quæras quare talis subhastatio hic prohibetur: potest dici, ꝙ cum esset facienda non ob necessitatem beneficij, sed solum ad commodum habentis fructus percipere prohibetur, ne qualitercunq; dehonestari dicatur status & qualitas beneficij, detegendus per talem subhastationem. arg. ff. ad legem Aquil. si quis testamentum. C. de ali. pup. præstan. l. 2. & accedat quod agitur: quid enim tam durum, tam inhumanum est, quàm publicatione pompaq; rerum familiarium & paupertatis detegi, vilitatem & inuidiæ patere diuitias? C. qñ & à qui. quarta pars. l. 2. in ver. mobiles autem res, & c. lib. 10. & ne per talẽ subhastionem oblata licitatione in dubium de facto reuocetur quid vtilius sit vel recipere taxationem vel residuum, vel vt sic beneficiati citius certi reddantur, quid eis fuerit remansurum. Sed huius gratia quæro, nunquid beneficiatis sit licitum fructus horum beneficiorũ suorũ præmissa subhastatione vendere? Vr̃ ꝙ non, per iam dicta. Sed ꝫtium credo: tum quia prohibitum non reperitur, quare permissum debet intelligi. arg. C. de reli. l. statuas. ff. qui. ex cau. ma. l. nec non. §. ꝙ eis. 30. q. 4. illud. 1. q. 4. spiritalem. Tũ q̃a subhastatio de se est fraudis vitatiua, cum fiat publice. arg. ff. de ta. nup. l. vlt. de admi. tu. l. nõ æstimo. inducit frequenter vtilitatẽ beneficiati, & per consequens beneficij per pluris oblationem & licitationẽ: vt dicta l. licitatio. Tũ quia permissum est indistincte beneficiatis bñficiorũ fructus vendere, illos ad firmã concedere libere, meliorẽ suã cõditionẽ faciendo. extra de loca. c. vestra. ne præ. vi. su. c. vlt. sicut vsufructuario permittitur. ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsufructuarius.

h ¶ Teneantur.] simile de præben. si pluribus. lib. 6 in decre. execrabilis. §. vos.

i ¶ Quam electionem.] scilicet de taxatione decimæ vel residui.

k ¶ Extunc.] hoc verbũ tẽporis extremitatẽ denotat, vt ante lapsum decẽ dierum talis optio in beneficiatum non transeat. arg. ff. de leg. 2. liberum. §. Stichus. iuncta l. 4. ff. de condi. & demonst.

l ¶ Cuius est.] facit in arg. ꝙ res & iura beneficij sint ipsius beneficiati. super hoc vide quod not. de cau. pos. c. eum super. & Host. de pecu. cle. c. vlt. & Gar. de reb. eccl. non alie. c. hoc consultissimo. lib. 6. & Ioan. 12. q. 1. expedit.

m ¶ Optio.] scilicet retentionis, taxationis, decimæ, vel residui, vt supra.

n ¶ Vel electio.] pro eodẽ sumi videntur hæc duo verba: vt hic colligitur. & de conces. præb. quia cunctis. §. pe. & fi. lib. 6. ff. de opt. lega. l. 2. in princip. & §. 1. & l. cũ optio. cũ similibus: q̃a hic nõ copulatur per copulatiuam, quæ de sui natura cõiungit diuersa. ff. de lega. 3. l. ea tamen adiectio. de hære. insti. si hæredi. plores. Sed disiunctiuam, vt innuat non referre an dicatur optio vel electio.

Copulatiua cõiũgit diuersa.

o ¶ Transeat ipso iure.] quasi dicat absque ministerio, & translatione hominis. simile da rescrip. ipso iure. de ele. quàm sit. de hæret. c. cum sm̃. lib. 6. in corpore authent. de rap. mu. §. vlt. coll. 9. ff. de pu. vec. & commi. l. cõmissa. de iur. fis. l. 1. §. an bona. cũ si. Et ꝑ hoc collige ꝙ vbi ille cui datur electio infra certũ tẽpus faciẽda, negligit eligere: ad aliũ potestas deuoluitur eligẽdi: siue detur electio ab homine, vt ff. de leg. 2. statu liberũ. §. Stichũ. siue à lege, vt hic, & de præb. c. si pluribus. lib. 6. ꝺ elect. ne pro defectu. lib. 6. cũ si. Vnde facit ad decisionẽ quæstionis, quæ fieri posset, vtrũ mora in hoc casu tẽpore lapso purgari possit? Et dicas ꝙ nõ: quia cũ per lapsũ eius ad aliũ eligendi potestas sit trãslata, in eius præiudiciũ, alius cõsiliũ mutare nequibit. ff. de reg. iur. nemo potest. & eo. tit. c. mutare. lib. 6. & arg. de ele. c. constitutionem. §. insuper. cle. 5. & vr̃ expressum. ff. de fideicõ. li. l. Thais ancilla §. infra. & sup hoc vide quod plene not. de cõces. præb. c. cũ ei quẽ. ele. 5. pro hoc etiã facit qđ not. Cas. dicto cap. quàm sit. Sed pone, ꝙ ille qui poterat optare, eligit vnũ, puta taxationẽ decimæ, post adhuc existẽs intra decẽ dies vult variare & eligere residuũ, vel ꝯ: poterit ne? Vr̃ ꝙ sic. arg. ff. de act. emp. & ven. l. si sterilis. §. vlt. de li. leg. Aurelius. §. pen. de proc. c. licet. lib. 6. cum si. Sed ꝫriũ dicas: quia per electionẽ de vno ex his factũ semel ius in alio alteri q̃sitũ remanet: quare nõ est locus variationi, vt ꝫ. proxi. dixi & probatur ff. de op. leg. l. apud. de leg. 1. sm̃. de elect. c. nulli. & c. ab eo. lib. 6. & quia quod semel placuit, &c. ff. de neg. gest. l. Põponius. de reg. iur. qđ semel lib. 6. 8. q. 2. dilectissimi. cum similibus. ad hoc etiam facit quod not. per Compost. de rescri. capitulum. in glos. magna. § sed quid si ꝫ beneficia. Et hoc verũ intelligas: nisi eligens in eligendo fuisset deceptus: puta persuaso sibi ꝙ taxatio decimæ erat maior, & illam elegit, vel persuaso sibi ꝙ residuũ maius erat, cũ esset minus, & illico elegit: quia adhuc eligere poterit. arg. ad hoc. ff. de adul. l. si maritus. §. vlt. de opt. leg. l. 2. extra de præsum. quia verisimile. sic sentit Host. in si. de cõces. præb. quia cunctis. circa si. in ver. exętãtibus. Supradicta autẽ vera dicas vbi ius eligẽdi cõpetit de præsenti vt hic: secus si in tẽpore mortis alicuius sit collatũ: quia tunc variare põt habẽs eligere. Sic nõ obstat ff. de lega. 2. l. vnũ ex familia. & l. cũ pater. §. à filia. Et ad arg. in contrariũ allegata patens est rñsio: quia in l. si sterilis. obligatus alternatiua ad habitationem domus emptæ præstandã, vel decẽ, singulis annis semel vel pluries: vnũ de illis præstando eligens in reliquo non transtulit ius eligendi in creditorẽ: quare variare potest, & aliud soluere: naturæ obligationis alternatiuæ satisfaciens, quæ variantẽ admittit. ff. de ver. ob. l. eum qui certarũ. cũ in alternatiuis sit electio debitoris. ff. de ꝫhẽ. emptione. l. si emptione. §. si emptio. de iure do. l. plerũque. §. vlt. extra da rescri. c. inter cætera. ꝺ reg. iur. c. in alternatiuis. lib. 6. hic autẽ secus: quia semel vnũ eligẽdo reliquũ fecit aduersario esse ẽtualiter applicari. l. Aurelius. §. pen. nõ obstat. ibi enim nõ agitur de semel eligente variare volente: sed de test. pro parte approbante vel pro parte non approbante: quare potius casus est dissimilis quàm ꝫrius. c. licet. nõ obstat: quia. ibi variatio admittitur: quia sit sine alterius præiudicio, & in illo prima voluntate manente, hic autem non ita. Vel potes ad hæc ꝫria & similia respondere si vis, vt not. per Dynum de reg. iu. c. mutare. & c. quod semel. lib. 6.

Mora purgari nõ potest ab eo qui infra tẽpus non elegit taxationẽ decimæ vel residuum.

Eligere habens rationẽ decimæ vel residuũ infra decẽ dies: si vnũ elegerit, licet adhuc infra tempus existat, variare non poterit.

Et hoc[a] in ecclesiis & partibus[b] illis, in quibus beneficia maiora[c], & alia quę ad solutionẽ decimæ sunt taxata[d], volumus obseruari. In illis vero ecclesiis & partibus, in quibus decimarũ taxatio nõ est facta, seruetur quòd fructus[e] & obuentiones beneficij tunc[f] vacãtis, quod[g] † decimã soluere[h] consueuit, per mediũ[i] diuidantur: quorũ medietatẽ habeat is, cui annaliũ[†] per alterũ de prædictis[k] modis perceptio est cõcessa: Reliquam vero medietatẽ percipiat ille, cui beneficiũ est concessum pro sustentatione[l] sua & alijs[m] ecclesiæ oneribus

a ¶ Et hoc.] quarta pars. & expone, hoc scilicet quod dictum est, vt habentes annalia possint vel taxationem decimæ, vel residuum eligere infra decem dies, & quòd aliàs in beneficiatum electio transeat ipso iure.

b ¶ Et partibus.] id est, regionibus.

c ¶ Maiora.] beneficia maiora dicuntur Episcopatus, vel archiepatus, vel patriarchat': aliter respectiue minora dicuntur. sic not. Host. de præb. c. maioribus.

d ¶ Taxata.] sed an semel taxatio facta augmentum vel diminutionẽ recipiat ex fructuũ augmento vel diminutione? Vide si placet qđ nor. de deci. c. si beneficiorum. cle. 5. Pone igitur ꝙ maiora beneficia reperiuntur taxata, nõ minora, vel ecõ: vel reperiuntur aliqua minora taxata, non tñ omnia: habet ne locũ qđ dr̃ in parte præcedenti, & hic seruari mãdatur? Vr̃ ꝙ non: cum hic textus ad hoc vt seruetur, in § præcedenti videatur exigere, ꝙ maiora & minora beneficia sint taxata ob copulatiuam, quæ de sui natura exposcit omniũ copulatorum existentiam. ff. de cond. insti. l. si hæredi. de verb. oblig. si quis ita stipulatus. extra de rescrip. ex parte S. Sed ꝯ dicas: quia sufficit ꝙ illud beneficium de cuius fructuũ perceptione agitur, sit taxatũ, licet non alia. & expone maiora & alia scilicet de quorum fructuum perceptione contendatur. & hanc credo fuisse mentẽ conditoris huius capituli prouidere volentis habentibus fructus percipere, & ipsi beneficiato: aliàs sequeretur absurditas, ꝙ propter vnum modicum beneficium quod in regione reperitur non taxatũ, in alijs taxatis prouisio huius decr. foret inualida. & expones textum vt dixi. vel expones, &, pro vel: nec est hoc nouum: quia sæpe coniuncta pro disiuncta, & ecõ ponitur ff. de verb. signi. l. sæpe. C. de insti. & substi. generaliter. vel dicas ꝙ hæc copulatiua non exposcit omnium copulatorum existentiam: cum alterum ex eis tantum sufficiat ad rem de qua agitur explicandam.

Copulatiua omniũ copulatorũ exigit existentiam expostulat.

Coniuncta pro disiuncta ponitur, & econtra.

e ¶ Fructus & obuentiones.] denotare vr̃ differentiam inter fructus & obuentiones: cum per copulam, et, coniungantur, quæ de sui natura diuersa copulat. ff. de leg. 3. l. ea tñ adiectio. de hæred. instit. si ita quis. Vnde potest non incolorate dici, ꝙ licet in fructu cessant regulariter omnium quæ ex terra nascuntur. vel ipsa alimentantur. ff. de vsu. l. in pecudum. & l. fructus. obuentiones tñ dici possunt, quæ ex facto hominis prouenitũt: vt puta oblationes, funeralia, & ex sigillo vel alio emolumento curiæ, beneficij, & similia prouenitũt. arg. extra de elect. vbi periculum maius §. prouisioni. lib. 6. & eo. tit. statutum. cle. 5. & ff de verbo. signi. l. lege obuenire. cum similibus.

Et, de sui natura copulat diuersa.

f ¶ Tunc vacantis.] id est, quod vacare tunc continget, cum de perceptione fructuum eius tractabitur.

g ¶ Quod] scilicet beneficium. aliàs est in litera, quos: & expones, quos, scilicet fructus & obuentiones.

h ¶ Soluere consueuit.] siue habeas quod, siue quos, est sensus ꝙ diuisio solum fiat de fructibus consuetis decimari, vel fiat de fructibus beneficij qđ in decima dari pro fructibus consueuit. Quid ergo erit si beneficium vacans nihil dare in decima consueuit de aliquibus fructibus: vel quid si de certis consueuit, & nõ de alijs: fiet ne tunc nulla, vel de non consuetis aliqualis diuisio? Videtur quòd nulla: sumpto argumento à contrario sensu in iure fortissimo reputato. 15. q. 3. ex eo. extra de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. in fi. ff. de testamen. l. qui testamento. §. mulier. cum fi. potissime, quia ꝯ. in parte penultima punitur percipiens vltra hæc statuta. Sed si hoc sit verum, summam iniquitatem vr̃ continere in hoc ista constitutio, ꝙ consuetudo, statutum vel priuilegium ex rationabili causa inducta pro fructibus applicandis alicui personæ vel vsui, ad tempus beneficiorum vacantium sit caritura effectu absq; culpa illius, saltem in beneficijs, quæ nihil pro decima soluere cõsueuerunt, vel in illis fructibus de quibus decima per beneficiũ solui non consueuit: & constitutio principis debet esse rationabilis, non iniqua, iuris alieni non sublatiua. 4. dist. erit autem lex. & quæ consuetudinem vel statutum pro alio inductam non vr̃ tollere, nisi hoc specialiter exprimat. de consti. c. licet. lib. 6. quod hic non facit, vt dicam in parte vltima: quare dicam hic cessare debere argumentum à ꝯtio sensu, vt euitetur iniquitas, absurditas, & iuriũ ꝯrietas. C. de epis. & cle. l. conuenticulam. not. extra de fo. compe. c. significasti. vel subaudiri debere ad textum verbum, maxime: vt maxime fiat diuisio fructuũ beneficij consuetorũ decimari. & consueti decimã soluere. idẽ tñ de alijs & alio. & ꝙ ideo de talibus fructibus & de tali beneficio qđ hic dr̃, fuerit introductũ ad tollendũ dubiũ, quod fieri posset, an annualia percepturus posset illam decimam eligere vel totum residuum. arg. §. præcedentis. Sed ꝯtium est vt hic vides: & potest esse ratio propter defectum taxationis. Si quæras à me qui sunt fructus de quibus non consueuit decimam soluere beneficium: tamen facto ipso discernas: nam sibi super incerto à iure non determinato quærenti certũ nequeo date responsum. extra de spon. c. de muliere. C. de transa. vt respon sum. Sed si quæras qui sunt fructus de quibus ecclesia non tenetur soluere decimam: Respondeo ꝙ illi, q ex iuribus sequentibus & similibus colligũtur. extra de deci. c. nouũ genus. & c. ex parte. 16. q. 1. c. quæsti. & hæc de decima q debetur ex præcepto ecclesijs parochialibus. Sed de decima quæ debetur Papæ, si quæras qui fructus ab illa sunt liberi: potest nõ improbabiliter dici, ꝙ omnes illi qui spectãt ad locũ, qui nõ cadit in nomen beneficij: vt colligitur de præb. c. per literas. de reli. do. quia contingit. cle. 5. & est ratio: quia in vsus quotidianos personarum miserabilium habent expendi. Et eadem ratione forte idem de fructibus, qui dantur pro quotidianis distributionibus. arg. extra de magist. c. vlt. in fin. vel pro quibus non posset canonica portio exigi. extra de test. c. de his. de sepul. in nostra.

Responsum certũ super incerto dari nequit.

† Aliàs, quos.

† Aliàs, annaliũ.

i ¶ Per medium.] attende hic æqualẽ distributionẽ factã. conditor enim canonis volens habentẽ fructus vel annalia percipere, fore ipsorũ participem, ne effectu priuaretur consuetudinis, priuilegij vel statuti: & beneficiatis prouidere volens, vt ecclesiæ debitis seruitijs non fraudentur: nõ sic æqualẽ participationẽ potẽs facere in beneficijs nõ taxatis, mediũ adinuenire & statuere curauit. arg. ff. de vsufru. l. etiã partis. de verb. sig. l. nomen filiarũ. § portionis & de pet. hære. sed & si lege commissaria. §. adeo & §. qđ autẽ. si pars hæred. pe. l. antiqui. insti. quib. ex cau. ma. non licet §. cum ergo.

k ¶ De prædictis modis.] scilicet cõsuetudinis, priuilegij, vel statuti.

l ¶ Pro sustentatione sua.] subaudi, & suorum. 50. dist. c. studeat. in fi. extra de relcr. cum adeo. cum ibi not. & arg. ff de admi. tu. cum plures § cum tutor. cum similibus.

m ¶ Alijs ecclesiæ oneribus.] puta onerũ ꝯsilium soluendorũ, & hospitalitatis tenendæ. de sup. negli. præla. sicut. de præb. de monachis. & census ecclesiastici exoluendi. de cẽsi. c. 1. & similib. Sed hic quæro, vtrum alia pars dimidia, quæ applicatur habenti percipere annalia, penes eũ remaneat absque onere aliquo? Vr̃ ꝙ non: quasi illa dimidia fructuũ sola intelligatur, quę restat deductis oneribus ea eadem. extra de offi. ord. c. præsenti. § porro. lib. 6. & arg. C. de frur. & lit. expen. l. 1. nã qui sentit cõmodũ, sentire debet & onus. de reg. iur. c. qui sentit. lib. 6. & ff. eo tit. l. secundum naturã. nõ enim ferendus est qui lucrũ amplectitur, onus autẽ subire recusat. C. de cad. tol. l. vnic. § pro secundo. In ꝯtrũ autẽ expresse vr̃ per hũc textũ, per quẽ dimidia fructuũ expresse beneficiato dimittitur pro sustentatione sua, & pro alijs oneribus supportandis: quasi ad illa videatur solũ beneficiatũ adstringere: & per cõsequens aliã dimidiã habentẽ percipere, releuare. ff. de leg. 1. l. turpia § vlt. & l. si hæredes. de leg. 2. l. si pluribus §. 1. & l. legatorũ petitio. §. 1. ad Treb. l. quotiens. & l. nonnumquã. Et potest ratio huius esse[†]: q a tũ ante hãc decr. ille integraliter sibi fructus appropriaret: & nũc dimidiã perdat: in hoc quoq; grauatus, videatur ab oneribus releuatus. arg. ff. de iureiu. l. eum qui. C. de cupres. ex lu. daph. l. 2. lib. 11. Si enim ad alia decr. cõditor. illũ pro parte cõstringere voluisset, hoc vtiq; expressisset. arg. extra de deci. ad audientiã. C. de cadu. tol. l. vnica. §. finsntẽ ad defic. entis. Qualiter ergo secundum hæc respondebis iuribus in ꝯtrũ allegatis? Dicas, ꝙ decr. præsenti. §. porro. & iura similia nõ obstãt. loquitur .n. vbi quis in totũ sibi fructus applicabat ex aliqua causa, vt intelligãtur deductis oneribus: cũ nõ reperiatur alius ad supportãda onera adstrictus pro aliqua parte emolumẽti, quã percipiat: hic autẽ sec[us]. arg. ad hoc ff. de vsufru. leg. l. vlt. Alia iura nõ obstãt, de q bus colligitur habentẽ emolumentũ sentire debere & onus: q a hoc verũ, nisi ex dispositione iuris vel hominis alius ad supportãdũ onera sit adstrictus, sicut est hic, vt patet p iura allegata, & arg. ad hoc ff. man. l. si hæreditatẽ. §. 1. C. de inoffi. test. l. cum in prioribus. Quid ergo in §. præcedẽn, vbi nec habẽs annalia, nec beneficiatus expresse adstricti reperiuntur ad supportanda onera: dices ne ꝙ habens annalia pro taxatione decimæ vel pro residuo, quam vel quod habere eligit, teneatur onera subire? Vr̃ ꝙ sic, per iura allegata pro illa parte in quæstione præcedenti. Sed forte ꝯtrũ verũ est: nam cũ ipse prius integros fructus reciperet antequã hæc decr. esset condita, quo casu ad onera tenebatur per § porro. & probatur per § q sequitur, sublata sibi per hãc decr. integritate fructuũ, subducta videntur ab eo onera. arg. ff. de vulg. & pup. subst. l. & ꝯ tabulas. de leg. 3. l. vlt § si ouia si ipse vbi dimidiã fructuũ facit suã, non tenetur ad onera arg. huius textus & aliorum iuriũ. l. proxi. alleg. eadem ratione non tenetur vbi taxationem decimæ vel residuũ eligit: vt prædicto §. cum illa. vel illud minor vel minus esse

† Ista ratio est bona: quia prior capio cõstitutio intẽpretanda est, vt minus lędat ius aliorũ. c. nonc secũ. q. 4. opti. gl. in c. audiat & restit. spoliato. de test. in l. 1. § si quis à principe. ff ne quid in lo. pu. bilio. fiat.

nus essa possint ista dimidia. & licet ibi maior vel maius possit esse, adhuc videtur idem dicendum: cum enim taxationem decimæ possit eligere: certum est, vt videtur q decima debetur absq; omni onere, & apud eligentes illam absque onere remanebit. Et si dicas, quare vbi residuum eligit, pro illo ad onera non tenetur saltem pro rata, cū si omnes integros fructus perciperet, ad omnia teneretur, maxime si supponatur residuū decimæ plus valere, quàm ista dimidia? Potest dici q ideo, quia ex beneficio huius canonis potest illud eligere quod ab omni diminutione debet esse extraneum. in corpore auth. constit. quæ de dig. §. illud. coll. 6.

supportandis. Quod[a] si alter de prædictis[b] præfata[c] medietate noluerit[d] esse contentus, altero contentari volēte[e] pars nolētis transeat ad[f] volentē[g]: & volens fructus & obuētiones illius beneficij percipiet vniuersos[g], eidē beneficio congrue[h] faciens deseruiri, ac eius supportans[i] onera[k] consueta[k]: Et[l] si quicquam aliquis prædictorum[m] vltra[n] præmissa perceperit[o]; illudq;[p] his ad quos[q] pertinebit infra[r] mensem non restituerit[s] cū[t] effectu: eoipso si episcopus vel superior[n] prælatus fuerit, à[x] pontificalibus & ingressu[y] ecclesiæ sit suspensus: Si autē capitulū[z], vniuersitas, vel collegium, interdicto[a]

& quia ius habet constitui vniforme: vnde si pro decima electa nō tenetur, ergo nec pro residuo, vt videtur arg. C. de temp. in integ. resti. l. super vacuam. aliàs si contra diceres, posset contingere priuilegium, consuetudinem vel statutum esse derisoria. & omni carere effectu: quia tanta possent esse onera quæ præponderarent fructibus pro taxatione decimæ vel pro residuo ad tempus tantummodo percipiendis: quæ quidem onera, totum statum perpetuum beneficii, & per consequens ipsum beneficiū concernunt, secundū præmissa si bene attendas effectus dicti §. porro. per hoc c. videtur hodie sublatus: & vtinā super hoc maior declaratio foret facta.

a ¶ *Quod si alter.*] quinta pars.

b ¶ *De prædictis.*] scilicet habēte percipere annalia vel beneficiato.

c ¶ *Præfata medietate.*] fructuū scilicet & obuentionū beneficij.

d ¶ *Noluerit.*] contra dispositionem & distributionem æqualem. §. præcedente.

e ¶ *Volente.*] pœna ergo consequens locum habet, cum vnus nō vult, & alter vult: vbi ergo vterque nollet dimidia fore contentus, pœna non vendicat sibi locum, puta si super maiori vel minori parte conuenirent. arg. ad hoc ff. de nou. ope. nun. l. 1. §. & post.

f ¶ *Ad volentem.*] per hoc patet effectum consuetudinis, priuilegij vel constituti totaliter quo ad fructus annales tolli ex non obseruantia seu transgressione dispositionis huius decret. quasi nō debeant illorum gaudere beneficio, qui contemnendam legem censuerunt. arg. C. de iure deli. l. vlt. §. si vero postquam. & aliàs priuilegium vel statutum tollitur per abusum vel non vsum. extra de consti. cum accessissent. de præb. pro illorum. ff. de nundi. l. 1. not. extra de deci. suggestum. Sed hic quæro, vtrum pœna hic apposita locum habeat contra illum, qui dispositionem factam in §. præcedente nō seruat, vt quia habens annalia percipere, non vult cōtentari taxatione decimæ, nec residuo? Videtur quòd sic, quasi vtrobique sit eadem ratio. Sed contrarium dicas, cum quia hæc pœna statuitur mero casu contra nolentem esse contentum dimidia, vt patet per hūc textum: ergo ad casum alium non extendam. arg. de elect. statutum. lib. 6. ff. de pœn. lege interpretatione. a, tum quia in casu §. præcedentis contra non seruantem eius dispositionem est certa pœna ibidem inducta: igitur ista non erit cumulanda, cum illa per se sufficiat. arg. ad hoc extra de iudi. at si clerici. 81. dist. c. presbyter aut diaconus. & quia semel afflictu, &c. 7. q. 1. cum percussio. C. de episc. audien. l. tam dementis. & quia contenti debemus esse pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. oblig. l. si ita stipulatus.

g ¶ *Vniuersos.*] & sic vides emolumentum abdicatum à non obtemperante applicari obedienti, & hoc inducit malum inobedientiæ & virtus obtemperantiæ. arg. extra de postul. præl. ad hoc. ff. de re mili. l. 3. §. in bello.

h ¶ *Congrue.*] quasi dicat debite, iuxta morem & qualitatem & facultates beneficij. arg. ad hoc ff. de ali. leg. l. cum alimenta. extra de ætat. & quali. cap. ex ratione. de appella. peruenit. de elect. cum ex eo. §. porro. lib. 6.

i ¶ *Onera.*] de quibus dixi in parte præcedenti.

k ¶ *Consueta.*] intellige consueta iuxta morem dudum rationabiliter obseruatum, vel ab initio institutum. extra de censi. c. 1. & c. peruenit. cum ibi not. 18 q. 2. Eleutherius. vel intellige, consueta, scilicet de iure, vel intellige, scilicet de iure imponi, licet aliàs non fuerint præstita, puta pro procuratione ratione visitationis vel delegatorū, seu nuntiorum sedis Apostolicæ occasione debita. extra de censi. cū instantia. de præscript. cum ex officij. ad insolita ergo vel ratione institutionis vel temporis iure, iste non tenebitur, sicut nec alius beneficiatus. extra de censi. prohibemus. & cap. præterea.

l ¶ *Et si quicquam.*] sexta pars.

m ¶ *Prædictorū.*] scilicet habētis annalia percipere vel beneficiati.

n ¶ *Vltra præmissa.*] idest, vltra taxationem decimæ vel residui in beneficijs pro decima taxatis, vt in §. & hoc.

o ¶ *Perceperit.*] scire debet quod suum non est, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur.

p ¶ *Illudque.*] scilicet præceptum vltra præmissa, vel eo nō obstante æstimationem. arg. ff. de condic. fur. l. in re furtiua. extra de transact. veniens.

q ¶ *Ad quos pertinebit.*] iuxta dispositionē dicti §. nos. & § & hoc.

r ¶ *Infra mensem.*] intellige vt in calendario computandum. extra de sup. negl. præl. licet. & si qui dies de illo lapsi erant, supplebuntur de sequenti, vt not. Gar. in simili. de elect. cupientes. & c. quàm sit. lib. 6.

s ¶ *Non restituerit.*] scilicet quātum in eo est. si enim per ipsum non steterit quominus restituerit, tunc pro restituente habendus est. arg. ff. de condi. & demon. l. iure ciuili. de re iud. l. in iure. C. de insti. & substi. l. 1. extra de eo qui mit. in poss. cap. 2. de reg. iur. cum non stat. & c. imputari lib. 6.

t ¶ *Cum effectu.*] quasi realiter, vt innuat q non sufficeret obligatio verbalis facta de restituendo: quia vbi opus est facto, sola voluntas non sufficit. extra de eo qui mit. in pos. c. 1. & ibi not. vt lit. non contest. c. quoniam. §. in alijs. ad hoc ff. de re iudic. l. 4. §. arbitrator. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. sicut §. si voluntate. cum similibus. Et verba accipienda sunt cum effectu. ff. ne quis eū qui in ius. l. si per alium. §. docere. quod quisq; iur. l. 1. §. hæc autē verba. extra de cler. non resid. c. relatum. & hoc etiam bene denotat verbum, restituat, quod de sui natura plenam habet significationem. ff. de vsur. l. videmus. §. in Flauiana. de verb. sig. l. restituere.

n ¶ *Superior prælatus.*] vt Archiepiscopus vel patriarcha. & sic vides q in paritate delicti, in pœnis mitius agitur cum episcopo vel superiore, quàm cum alijs. & hoc propter dignitatem pontificalis officij. de offi. deleg. c. quia pontificali. lib. 6. & quia in pœnis infligendis deferendum est. &c. extra de offic. deleg. pastoralis. & super hoc vide quod not. 40. dist. c. homo Christianus. & clarius extra de iureiur. c. cum quidam vbi not. Bernar. q in pœnis pecuniarijs plus punitur maior quàm minor: sed verum cōtrarium videtur per l. quædam. ff. de pœn. vbi militi artem ludicram exercenti, aut se vendi tanquam seruum patienti, pœna capitalis imponitur, quæ pagano talia facienti minime imponeretur, vt ibi. Sed illud speciale potest dici in odium militis tale quid perpetrantis, per quod ab exercitio militari, & sic à defensione reipublicæ habet abdicari: ob quam se morti exponere & mortem nō vitare tenebatur. ff. ex quib. cau. ma io. l. pen cum ibi not. & in corpore authen. de mand. princ. § vlt. coll. 3. & ob quam pater filium, & filius patrem potest interficere sine pœna. ff. de reli. l. minime.

x ¶ *A pontificalibus,*] idest, ab illis quibus potest dici pontifex: & sic celebrare Missam cum mitra & baculo non poterit: nam suspensus ab istis, prohibetur ab his quæ sunt sibi aliàs vt pontifici permissa: & dependentibus ab eis, puta ab ordinū celebratione, frontis chrismatione, basilicarum seu virginum consecratione & similibus: non autem ab alijs, puta à Missæ celebratione sine ornamentis pontificalibus, baptizare, pœnitentias dare, & alia quæ competunt ratione sacerdotalis officij. sic sentit Compost. de consuetud. cum dilectus. & Ber. de offic. deleg. sane 2. si quando tamen suspenditur à sacerdotali officio, vt dicto c. sane. & tunc nec ista posset facere, nisi in pœnæ impositione sibi permitterentur. de corpore vitiato, cap. significauit. Sed pone aliquem suspensum ab officio sacerdotali: poterit ne vti pontificali, & alibi quàm in Missa? Videretur q non: quia interdicto vno, omnia interdicta sibi censentur, quæ sine illo explicare non posset. de reg. iur. c. cum quid prohibetur. lib. 6. sed sine sacerdotali officio impleri non potest pontificale. de exces. præla ex litteris. circa finem.

y ¶ *Et ingressu ecclesiæ.*] à quibus videatur prohibitus cui talis ingressus interdicitur, habes de sent. excom. cap. is cui. lib. 6. & vide super hoc quod not. per Inno. & Hosti. de sent. excom. sacro. & per Guli. de offic. deleg. quis pontificali. lib. 6.

z ¶ *Capitulum.* hoc verbum & duo sequentia nomina sunt intellectualis anima carentia. & ideo excommunicari propriæ non possunt de sent. excom. Romana. §. in vniuersitatem. lib. 6. illa enim sententia de se animā ligat. extra de reb. eccle. nō alie. c. si quis presbyterorum. In his autem quæ facti sunt, coguntur facere capitulum, vniuersitas, collegium per compulsionem membrorum suorum. arg. C. de appari. præfec. præto. l. cornicularij. lib. 12. de excu. mu. l. maximarum. lib. 10. de hoc not. dicto cap. Romana. & Compost. de rescript. eam te.

a ¶ *Interdicto.*] scilicet ecclesiastico: de cuius transgressione satis cauetur. de exces. præla. tanta. & per talem sententiam interdicti, ligati dicuntur singuli de capitulo, vniuersitate, vel collegio, vt alicubi audire diuina non possint, nec ecclesiastica recipere sacramenta;

Capitulū caret anima, & excommunicari nō potest.

cramenta. de sent. excom. c. si sententia. §. cum vero. lib. 6.

a ¶ *Donec prædicta.*] innuitur à contrario sensu, quod statim restitutione integraliter facta esset talis suspensionis & interdicti sententia relaxata [1] ad hoc arg. ff. de postu. l. puto. & 81. dist. c. si qui sint. vbi de hoc. Sed contrarium dicas, quod etiam post restitutionem est necessaria relaxatio sententiæ, cum in dubiū possit reuocari restitutionis integritas: sic nota. Inno. de æta. & quali. c. cum bonæ.

b ¶ *Subiacere.*] in hoc casu & sequenti hæc decret. est canon sententiæ latæ.

c ¶ *Aliqua.*] intellige quæcunque & qualiscunque sit, cum indefinite loquatur de priuiquia circa. 19. dist. si Romanorum. ff. de leg. præstan. l. 1. §. generaliter. & quia hic agitur de incurrenda sententia excommunicationis, quæ in dubio tanquā in mitiori lata, præsumi debet in quemcunque, de cler. excom. mi. illud. §. licet.

d ¶ *Id fecerit.*] idest, vltra pmissa aliquid perceperit.

e ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris. illa enim in dubio inflicta videtur. de sent. excom. si quem.

f ¶ *Sine restitutione.*] ergo cum illa absolui poterit arg. 25. dist. qualis. extra de præsumpt. nonne.

g ¶ *Mortis articulo.*] iste casus semper excipitur etiā vbi sedi Apostolicæ absolutio reseruatur. de sent. excom. nō dubiū.

h ¶ *Minime absoluatur.*] intellige per ordinariū, qui talē absolutionem poterit impendere restitutionē facienti, cū hoc Papa sibi non reseruauerit. de sent. exco. nuper. Sed pone quod ordinarius absolutionē talem impendit restitutione nō facta; proderit ne talis absolutio? Videtur quod sic, licet iniusta arg. de sent. excō. venerabilibus. §. vbi autē. lib. 6. Sed in contrariū multū vrget iste textus prohibēs absolutionē impendi, cū dicit, minime. & nullo modo sine restitutione ergo factū contra legis prohibitionē nō tenebit, licet non sit adiectum quòd factum contra non teneat. C. de legi. nō dubium. 21. q. 2. imperiali. sic sensit Gul. in sententia lata. de offic. ord. Romana. § si. licet Ber. aliter in eis sentiat. & ad hoc vide quod not. Host. de priuileg. volentes. in verbo, non præsumat. lib. 6.

i ¶ *Non obstantibus*] Septima pars. Hanc clausulam fore referendam dico ad omnia præcedentia. arg. ff. de leg. 1. talis scriptura. §. vlt. extra de appel. c. inquisitioni. & c. secundo requiris. & ista non obstantia tollunt effectum talium. vt saltem in aliquo obstare non possint huic decre. & dispositis per eam. arg. extra de rescrip. cum aliquibus. vbi de hoc dixi lib. 6. & ad hoc de elect. c. vbi maius. §. cæterum. circa fi. de offic. ord. c. quia plerique. eod. lib.

k ¶ *Quibuscunque.*] idest sub quacunq; forma verborū concessis.

l ¶ *Iuramento.*] arg. quod Papa super iuramento præstito ex causa posset dispensare vel disponere tanquam ille cuius auctoritas in illo intelligitur excepta. arg. ff. ad municip. l. Imperatores. extra de iureiur. c. venientes. & super hoc vide quod not. eod. tit. c. quanto.

m ¶ *Confirmatione.*] intellige etiā ex certa sciētia: tū quia generaliter loquitur, tum etiā propter verbū, quacunque, quod sequitur.

n ¶ *Quacunque firmitate.*] puta pœnæ adiectione, pignorum datione, fideiussorum vel obsidum obligatione, vel alia simili.

o ¶ *Quæ omnia*] scilicet priuilegia. indulgentias, consuetudines, statuta, iuramenta, confirmationes, & infirmitates quascumque.

p ¶ *Quo ad hoc.*] scilicet in hac decre. statuta. quantum ergo ad alia in hoc cap. nō expressa, talia intelliguntur cassata nec sublata. arg. ff. solu. matri. l. si cū dotem. & l. si vero. §. si socero. in lib. feud. de reg. feu. c. 1. & hoc facit pro ijs quæ not. supra in §. & hoc.

q ¶ *Firmitatis.*] Not. Papam posse tollere ex causa talia. de quibus hic dicitur. & simile de elect. quia sæpe. cū similibus. huius ratio potest esse, quia in omni consuetudine vel statuto, & in iuramento semper intelligitur principis auctoritas, excepta. 10. col. de prohi. feu. alie. l. imperialem. §. vlt. & dixi s. in verbo, iuramento.

r ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt dixi in decr. Execrabilis. in fine. Zenzelinus.

Vide hic Ios. Cald. in tract. de eccle. inter dict. membro, col. 6. Fonta.

se nouerint (donec [a] prædicta cū integritate restituerint) subiacere [b]. Si vero aliqua [c] singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit [d]: excommunicationis [e] incurrat sententiam ipso facto, à qua sine restitutione [f] præmissa præterquā in mortis articulo [g] minime absoluatur [h]: Nō obstantibus [i] quibuscunque [k] priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs cōsuetudinibus, & statutis, iuramento [l] †, confirmatione [m] sedis Apostolicæ, aut alia quacūque [n] firmitate vallatis, quæ omnia [o] quo [p] ad hoc auctoritate Apostolica reuocamus †, & nullius deinceps esse volumus firmitatis [q]. Nulli [r] † ergo, &c. nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, irritationis & voluntatis, &c.

† Nisi enim hoc fuisset expressum & clausulam generalē. nō obstantibus. non tollerētur iuramēto firmata. habes glo. in c. cū nō deceat de elect. lib. 6. & l. vlt. vbo, pacta. de. dudum de sepul. vide quod ego vtrobique dixi. Font.

† al. leg. reuocam⁹, cassamus, & irritamus, & nullius, &c.

† al. leg. Nulli ergo omnino hominum liceat hāc paginā nostræ constitutionis, reuocationis cassationis, irritationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē, & cætera. Datū Auinione viij. Calen. Nouemb. pontificat⁹ nostri anno secundo.

TITVLVS II.

De maioritate & obedientia.

¶ *Quia multi assumebant dominiū & se creari faciebāt Potestates & capitaneos in comitatu Sabinæ, & alijs locis hic nominatis, qui sunt de patrimonio Ecclesiæ Romanæ, inhibetur, ne tales de cætero assumantur, neq; illis tanquā talibus obediatur, & quòd nullus huiusmodi præeminētiā sibi audeat adscribere sine speciali licētia sedis Apostolicæ. Et si sint aliqua ciuitates quæ habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem Apostolicā confirmandos, vetat Papa quòd ante cōfirmationē debitā nulla eis tanquā talibus præstetur obedientia.*

CAP. VNICVM.

Ecclesiæ Romanæ [s] suorūq; fidelium dispēdia [t] dissimulare nō possumus, quin postquam nobis cognita [u] fuerint, aduersus ea opportunis [x] remedijs occurramus. Attendentes [y] igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis [z] ciuitatibus [a], terris, castris, intra patrimonium [b] beati Petri in Tuscia, comitatum [c] Sabinæ, & terram [d] Arnolphorum constitutis eidem Ecclesiæ Romanæ subiectis, & personis singularibus eorundem, & diuersorum tam nobilium, quàm etiam aliorum vsurpato [e] regimine prouenerunt [f], & volentes super hoc in

¶ *Ecclesiæ Romanæ.*] Diuide istam decr. in partes quattuor. In prima cōstitutionis causa seu ratio præmittitur. In secunda facti prohibitioni subijciendi recitatio subiungitur: ibi, *Attendentes, &c.* In tertia cōstitutio prohibitoria super creatione officialiū B. Petri, vel creatorum habentiū per sedē Apostolicā confirmari, annectitur: ibi, *Omnibus & singulis, &c.* In quarta factū in contrariū irritū decernitur: ibi. iuxta fin. §. *Decernētes, &c.*

Diuisio.

s ¶ *Suorūque fidelium.*] collige hic dominū temporalem posse & debere se opponere pro conseruando iure suorum subditorum. arg. ad hoc ff. de dolo. l. cum quis. extra de ordi. cog. c. 2. de resti. spol. c. 1. de appel. dilectis. in tantū quod ipse guerram mouere [1] potest contra dominum temporalem opprimentem iura sui subditi, si requisitus iustitiam de illo facere negligat, vel recuset. 23. q. 2. c. dominus. sic not. Inn. & Hostien. dicto c. dilectus. & Hosti. de treuga & pa. c. 1. & contra subditi opponere se possunt, si eorum dominus alteri se subijcere velit. quod eorum interest dominum suum alteri non subijci, ne cogantur plures dominos habere. arg. 10. col. de prohib. feu. alien. l. imperialem. §. præterea ducatus. super quo vide quod not. Hosti. de maio. & obedien. dilecti. & Inno. de præscrip. auditis.

1 Sed vt iusta sit bellum quid obseruari debeat, vide à Thoman 2. 2. quæst. 40. art. 1. & Alfonsū Castrū lib. 2. cap. 14. de iusta hæret. punitione.

t ¶ *Dispendia.*] idest damna. simile de rescrip. dispendia. vt lite pend. dispendijs. lib. 6.

u ¶ *Cognita fuerint.*] super ignoratis enim vel ignotis non possunt opportuna remedia adhiberi, ne ante iuris, quàm personæ vel facti ratio habeatur. ff. de iure codicil. l. quidam referunt. Sicut nec super incerto certa dari potest sententia vel respōsum. 11. q. 3. graue. C. de transact. l. vt responsum. extra de spon. cap. de muliere.

Sententia certa super incerto dari nequit.

x ¶ *Opportunis.*] vt iuxta facti quantitatē & qualitatem, personæque conditionem, loci & temporis, causæque distinctionem remedium inducatur. ff. de pœnis, l. aut facta. de pœnit. dist. 1. aut facta. extra de homic. sicut dignū. cum similib. nō autē more imperiti medici, qui vno collyrio omniū oculos vult sanare. 29. dist. cap. necesse.

y ¶ *Attendentes.*] secunda pars. & est simile de statu reg. cap. attendentes. clem. 5.

z ¶ *Nonnullis.*] idest aliquibus. duobus verbis negatiuis affirmatiuo æquipollentibus. ff. de verb. signi. l. duobus. de quo plenius dixi in decret. cum inter nonnullos.

a ¶ *Ciuitatibus.*] hic videri potest, quod not. Guliel. de rescript. statutum. in verbo, ciuitatibus.

b ¶ *Patrimoniū.*] talia loca dicunt esse in patrimonio S. Petri, rōne iurisdictionis & superioritatis, quas in eis Rom. Ecclesia habet.

c ¶ *Comitatum.*] repete verbum. intra.

d ¶ *Et terram.*] & hic repete verbum, intra.

e ¶ *Vsurpato.*] hic sonat vitium. quandoque autem in bono sumitur. super quo vide quod not. in decreta. si fratrum. circa princ. in verbo, vsurpationis. & expone vsurpato, idest inuaso, vel illicite occupato.

f ¶ *Prouenerunt.*] hoc dicit quia ex vero male initiato regimine mala,

posterum[a] eorum dispendiis præcauere: Omnibus[b] & singulis comitatibus, seu vniuersitatibus, & singulis personis ciuitatũ, terrarũ, castrorũ & locorũ intra patrimoniũ, comitatum, & terrã prædictos[c] constitutis, in quibus[d] videlicet nobis, seu quibusuis officialibus nostris ius[e] competit deputandi, vel instituendi, aut eligendi seu ponendi potestates[f], capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipsæ[g] potestatem, capitaneum, dominum, rectorem, vel defensorem seu quemcumque alium officialem, quocumque nomine[h] censeatur, in ciuitatibus, castris, terris, & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare vel[i] recipere, retinere[k], aut iam electo vel assumpto, vocato seu recepto tãquam[l] potestati seu capitaneo, rectori seu defensori vel officiali obedire quoquomodo[m] præsumant, neve[n] taliter electus, assumptus, receptus, seu vocatus, huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij, vel rectoriæ seu defensoriæ, aut quodcũque aliud cuiuslibet nominis officium recipere, acceptare, assumere vel gerere (nisi de nostra & Apostolicæ sedis licentia[o] speciali) quomodolibet[p] audeat: sed assumptũ omnino[q] dimittat. Vbi vero ad communitates seu vniuersitates & singulares personas ciuitatum, terrarum, castrorum & locorum prædictorum, vel eorum aliquem[r] ius competit eligendi potestatem, capitaneum, dominũ, vel rectorem, seu officialem quemlibet aliũ qui per nos seu quosuis officiales nostros debeat[s] aut consueuerit[t] confirmari, nec ante de-

mala multa sequuntur. in corpore authent. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. cogitatio. & ibi not. coll. 7. nã ad vnũ malũ frequenter aliud sequit. ff. de rei ven. l. ex diuerso. §. 1. Vix enim bono peragitur exitu, quod malo fuerunt inchoata principio. 1. q. 1. c. principatus.

a ¶ In posterum.] exempla enim præsentia, & præterita cauere nos premonẽt in futurum. 82. dist. c. plurimos, in fi.

b ¶ Omnibus et singulis.] tertia pars. hic sume illa verba, quæ sũt circa finem, auctoritate Apostolica districtius inhibemus. & inhibitio talis facta comitatibus, vel vniuersitatibus facta videtur singularibus personis comitatũ vel vniuersitatem constituentibus, vt plene dixi in decreta. si fratrum. in verbo, ciuitatibus.

c ¶ Prædictos.] per hoc videtur quod hec constitutio sit localis, cum ad certa loca & districtus certos se limitet: sed nihilominus ius constituit ad alia vel alios. C. de legi. l. 2. & arg. ff. de iustitia, & iure. l. omnes populi. Insti. de iure natura. §. ius autẽ.

d ¶ In quibus videlicet.] ex hoc dicas prohibitionem & decretũ huius decre. se non extendere ad loca. in quibus ius talia faciendi Papæ vel suis officialibus non competit: quia in illis de nullo præiudicio Romanæ Ecclesiæ agitur. nec de illis Papa intromittere se intendit, nisi ratione peccati. extra de iud. nouit.

e ¶ Ius competit.] principi soli competit, & nulli singulari de iure communi scripto dare iudices ordinarios: nisi aliud de consuetudine competat, vt est videre hodie in multis Baronibus & dominis temporalibus habentibus iurisdictionem omnimodam in suo patrimonio incorporatã. arg. C. de emanci. libe. l. 1. de appell. iudi. l. viros. lib. 12. extra de foro compe. cum contingat. de offic. ordi. Romana. lib. 6. sic sentire vĩ Ber. extra ne præla. vices suas. c. 2.

f ¶ Potestates.] hoc verbum & sequentia sunt nomina præsidentium iurisdictioni. ff. de verb. sig. l. potestatis. & patet in c. fundamenta. de elect. lib. 6. & in Extrauag. si fratrum. & ibi dixi.

g ¶ Ne ipsæ.] scilicet communitates vel singulares personæ.

h ¶ Nomine censeatur.] simile in c. si fratrum. de variatione enim nominis in talibus non curatur, sicut nec alibi. 14. q. 3. ca. plerique; extra de simo. in tantum. ff. si cer. peta. l. lecta.

i ¶ Vel recipere.] scilicet de nouo.

k ¶ Retinere.] scilicet prius electum vel receptum.

l ¶ Tamquam potestati.] non est ergo hic prohibitum ei tamquam alij absque iurisdictione obedire. quod dic vt not. in c. si fratrũ.

m ¶ Quoquomodo.] quasi dicat etiam leue mandatum facienti, quia extra territorium ius dicenti impune non paretur. ff. de iurisdic. om. iudi. l. vlt. extra de constit. cap. vt animarum. lib. 6.

n ¶ Neve.] repete verba, districtius inhibemus, quæ sunt infra.

o ¶ Licentia speciali.] ergo cum illa posset.

p ¶ Quomodolibet.] quasi dicat nec per se nec per alium nedum inter inuitos, immo nec inter volentes. simile huic de rescri. statutũ. §. in nullo. lib. 6.

q ¶ Omnino dimittat.] id est in totum nulla parte iurisdictionis vel officij sibi retenta.

r ¶ Ius competit.] forte ratione consuetudinis, vel etiam ratione iurisdictionis: quo cauetur quod vniuersitas per electionem sibi iudicem constituat. C. de iurisdi. om. iud. l. vlt. cum sic electo lex dat ordinariam iurisdictionem. arg. 63. dist. c. si plebibus. in corpore authẽ. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. vt not. extra de prel. vi. suas. cap. 2.

Iudex electus ab vniuersitate, an & in de iure communi debeat per superiorem confirmari.

s ¶ Debeat.] vt puta ex pacto vel transactione. Sed hic quæro vtrũ de iure communi electus ab vniuersitate in iudicem, habeat confirmari per superiorem? Videtur quod non. arg. ff. quando appel. sit. l. 1. §. solet. de decr. ab ordin. faci. l. 1. Itẽ ex quo tali electioni lex dat iurisdictionem ordinariam, vt dixi in gl. præcedenti. non videtur necesse adeundus superior pro aliqua confirmatione. arg. ff. de condi. insti. l. quæ sub conditione. §. vlt. in corpore authent. de hære. & fal. circa princ. coll. 1. cũ etiam ex iuris communis beneficio vniuersitati talis electio competat: quod ab omni diminutione idest superioris adiectione debet extraneũ esse. in corpore auth. constitutio, quæ de dignitatib. §. illud. coll. 6. Præterea qua ratione in creato syndico ab vniuersitate non est opus confirmatione superioris vel decreto, cum sic creato lex potestatem tribuat. ff. quod cuiusque vni. nom. l. 1. §. quibus. & l. nulli. idem videtur de electo in iudicem. sic not. Inno. de syndico extra de procu. consulti. & de iura. calum. c. imperatorum. vbi de hoc per Host. licet Accursius in l. nulli. aliter sentire videatur: sed iura quæ ad dicẽdum contra mouetur, hoc non probant. in contrarium videtur ad instar tutoris qui actorẽ nõ cõstituit nisi cum decreto superioris. ff. de tutel. l. solet. de admi. tu. l. decreto. insti. de cura. §. vlt. ad idem, quia cõsensu maioris partis vniuersitatis videtur auctoritate solemni superioris fore censendus confirmandus. C. de leg. si quid. & l. quones. lib. 10. Itẽ quia videtur interesse superioris scire & examinare cui tamquã iudici vniuersitas, & singuli ex ea per cõsequẽs sunt subiecta: quare eius assensus videretur exposcendus. extra de offi. archi. c. ad hoc. §. vlt. de exces. præla. dilecta. cum ibi not. per Host. licet eadem decr. pro parte contraria præstet efficax argumentum. quod enim schismaticum vel hæreticum sibi iudicem constitueret? non videtur aliqua te tolerandum. arg. extra de elec. c. venerabilem. Et istã opinionem declarare videtur Host. extra de iudi. c. vlt. Sed quod prius dictũ est, fortioribus vincĩ vĩ argumẽtis, potissime supposita tali vniuersitate, quæ superiorem non recognoscat, sicut sunt multæ in Italia de quibus loquitur textus iste. in illa enim infallibiliter videtur quod assumptus per eam in iudicem confirmatione aliqua non egeat, cum non sit superior, qui eam dare possit, sed in alia quæ superiorem recognoscat, magis procedit dubitatio, & de illa potest dici quod sine eius assensu sibi perpetuũ iudicem vel potestatem eligere non possit, etiam prætextu consuetudinis. in corpore authen. de defen. ciui. §. vlt. coll. 3. C. de suscepto. & arca. l. neminem. lib. 10. & multis alijs iuribus statuentibus officia publica, potissime iurisdictionalia. quæ iure successorio non transferunt, debere esse temporalia, nõ perpetua: quæ allegata reperies tu merus canonista legum ignarus per Host. dicto cap. vlt. & ad hoc de elect. fundamenta. lib. 6. Ratio huius fuit, ne tales perpetuo rempublicam occupatam retinentes, aspera dominatione eam opprimerent. ff. de origi. iur. lib. 2. §. & cum placuisset. & ne concessionum dominatione subditos vexarent. 50. dist. neminẽ. Temporalem autem iudicem sibi forte constituere poterit absque superioris cõfirmatione: quia non reperitur de iure scripto fore necessaria hæc in defensore ciuitatis. C. de iurisdict. omn. iudic. l. vlt. & per iura superius allegata. intellige tamen iurisdictione superioris integre reseruata, & omni eius emolumento: aliàs forte se posset opponere pro suo interesse, ne ius quod habet in subditis perdat. ff. de aqua plu. ar. l. in concedendo. & l. iudicem. extra de testi. veniens. & not. de præscript. audiuis. & plenius per Host. de offi. ord. cũ ab ecclesiarum. aliàs esset in potestate subditorum se subtrahere à superioris dominij ditione. Non est autem absonum plures iudices vniuersitati præesse, vno sub alio existente. in corpore authen. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. & arg. eorum quæ not. Inno. extra de præb. cũ non ignores. de reli. do. cum venerabilis. & per Guli. de re iud. abbate. in subscriptione. sed licet præmissa probabiliter dicta videantur, tutius tamen est dicere, quod superioris confirmatio requiratur, per ea quæ sunt pro hac parte allegata. & est expressum in defensore ciuitatis, qui electus ab vniuersitate confirmari debet per superiorem. in corpore authent. de defen. ciu. §. vlt. coll. 3. C. eo. tit. l. defensores. ita nec occurrit probabilis ratio, quare non ita requiratur in alio iudice, sicut in defensore. sic sentit Accursius. ff. de iurisd. om. iud. l. & quia. & dicam ĩ. in glo. nedum ergo.

Iudices plures vniuersitati preesse possunt.

t ¶ Consueuerit confirmari.] in confirmatione igitur consuetudo attenditur, vt hic. & arg. extra de capel. mo. dilectus. de consue. cũ

dilectus

dilectus. de ma. & obe. his quæ. de ver. sig. abbate. ff. quod cuiusq; vniuer. nomine. l. nulli. de muoe. & ho. l. vt gradatim. §. 1. cũ multis similibus.

Consuetudo in confirmatione attenditur.

a ¶ *Debitam confirmationem.*] debitam dicit, quia examinatio in confirmandis habet præcedere. extra de elect. venerabilem. de iureio. Romaoi. §. itaque. Cle. si ita demum confirmabitur, si est idoneus alijs rite concurrentibus. ff. de mune. & ho. l. vt gradatim. §. 1. de decur. l. eos. extra de elect. cum nobis olim.

b ¶ *Tamquã potestati.*] tamquam alij, ergo obedini posset fraude cessante, vt dixi in cap. si fratrum.

c ¶ *Præsumat.*] nedum ergo electus ad dignitates ecclesiasticas ante confirmationẽ non admioistrat. de elec. qualiter post obitũ. & eo. tit. c. auaritiæ. lib. 6. immo nec electus ad seculares, vt hic, & C. de diuer. offi. & appar. iudi. & proba. eo. l. probatorias. lib. 12. in corpore authen. de defen. ciui. §. interim. & § si eadem. coll. 3.

d ¶ *Inhibemus.*] talis inhibitio quem ad obtemperandum adstringit, non obtemperanti inobedientiæ notam peccatum inducentem adscribit. extra de ma. & obed. c. si quis. & c. illud. ff. de re mil. l. 3. § in bello. cum ibi not. & Host. de offi. ord. inter cætera. § vlt. de treu. & pa. c. 1. dignum est enim detrimẽtũ vetitos sustinere, &c. extra de consti. c. cognoscentes.

tur ordinarij, declaratur: ibi. In §. *Cæterum ordinarios*. In quinta contra modificatiuam constitutionem interpretatio subinfertur: ibi, in §. *Quantum autem.*

i ¶ *Execrabilis.*] Exponi potest hoc verbum, idest, abominabilis, seu detestabilis, vel euitabilis. simile verbum & similis expositio C. de aquæduct. l. ad reparationem. lib. 11. ff. de ali. iu. mu. cau. fac. l. item. §. potest. C. de admi. tut. l. lex quæ tutores. circa mediũ. Et merito talis ambitio execrabilis dicitur, cũ circa spiritualia versetur. C. de epis. & cle. si quemquam. nã & contra temporalia est vitanda. cũ dicatur radix omnium malorũ. 1. ad Timoth. cap. 6. de pænit. dist. 2. quia radix. 47. dist. c. bonorũ. & alibi appellat mater omniũ malorũ. in corpore auth. vt nulli iudi. ver. agimus. coll. 2. Et periculu animæ inducitur in assecutione pluralitatis beneficiorũ sine dispensatione legitima. extra de præb. quia intantũ. & ibi not. per Host. de excep. cum ecclesiasticæ. licet Innoc. ibi notauerit nõ esse crimen plura beneficia simul habere. & de præb. cum iamdudũ sed insallibiliter Host. opinio est præstantior, talẽ in beneficijs se concursu non compatientibus, de quibus præsẽs cap. loquit. sic etiam not. idem Inn. de elect. dudum 2. Sed hoc qualiter, nonne hic obtinebantur plura talia beneficia ex dispensatione Papali? vtique, vt patet infra. nõne ergo tutus erat à periculo animæ ille cũ quo dispensatũ erat? Dicat q sic, etiã si absq; omni causa rationabili dispensationẽ obtinuisset: nã prohibitio retentionis taliũ beneficiorũ nõ à Deo, sed à sola voluntate conditoris canonis fuit inducta: quare sola voluntate cõtraria tolli põt, iuxta illud: Est eius tollere vel interpretari, cuius fuit cõdere. C. de legi. l. vlt. extra de sen. excõ. inter alia. 11. q. 3. §. ex his. sic expresse sentit Inn. & Host. post eũ. extra de statu mon. cum ad monasteriũ. in glo. nisi ex causa. & Guli. in Spe. in tit. de dispen. secus si dispensatio fiat cõtra votũ tacitũ vel expressum, vel contra legẽ Dei, vel cõtra statutũ generalis Ecclesiæ: nã in his facta sine causa in foro animæ nõ pdesset, sic intellige qđ not. p Ber. extra de voto. c. nõ est. & clarius per Host. & Inn. extra de renu. c. cũ inter P.

† Hæc extrauagans repetitur inter communes sub tit. de præbend. cum glo. Guil. de Monte Laudano. Et de materia vide concilium Triden. sess. sin. 7. de reformatione cap. 2. 4. & 5. & sessio. 24. de reformatione, c. 17.

Dispensatio in beneficiorũ pluralitate, nisi iusta, non à peccato animæ [...]

bitam [a] confirmationem obtentam, ipsæ vel earum aliquæ sic electo tamquam [b] Potestati, seu capitaneo, rectori vel defensori seu officiali in quibusuis obediant, neve taliter electus quousq; confirmationem habuerit, (vt præfertur) huiusmodi Potestariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ seu defensoriæ, aut cuiusuis alterius nominis officio se immiscere, vel illud gerere aut exercere quouismodo præsumat [c], auctoritate Apostolica districtius inhibemus [d]: Decernentes [e] extũc irritum [f] & inane quicquid [g] contra huiusmodi inhibitionis tenorem cõtigerit attentari [h]. Nulli ergo, &c. nostræ inhibitionis & constitutionis infringere. Datum Auinioni iiij. nonas Augusti, anno ij.

TITVLVS III.

De præbendis & dignitatibus.

¶ *Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates, personatus vel beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterant retinere nisi vnum, & reliqua tenebantur resignare verbaliter & realiter coram ordinario sub testimonio publico intra mensem à tempore notitiæ huius cap. nisi fuissent Cardinales aut regum filij. Illi autem qui plura talia sine dispensatione obtinebant, potuerunt vltimum retinere, reliquis forma præscripta & sub eodem tempore resignatis. Qui vero deinceps tale habuerit beneficium, si cum illo secundum simile receperit, quamprimum illius possessionem habuerit, vel per eum steterit quominus habeat, primum quo est ipso iure priuatus, modo prædicto resignare tenetur: aliàs vtrunque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcunque beneficium habendum. Tandem qui dicantur ordinarij quantum ad præmissa, & quæ sint beneficia curam animarũ habentia hic manifestatur. hoc dicit hæc extrauagans, quæ est notabilis & multum practicabilis, & grauius obligat quàm cap. de multa. eod. titu. in antiq. vt patet ad oculum.*

CAP. VNICVM.

Execrabilis [i] quorũdam tã religiosorũ [k], quã seculariũ ambitio [l], quæ semper [m] plus ambiens eo [n] magis fit insatia-

e ¶ *Decernentes.*] quarta pars. Et tale decretum principis factum in contrarium reddit nullum, vt hic vides: non quia ratione factũ contra legis scriptæ inhibitionem nullum est. C. de legi. l. non dubium. 25. q. 2. cap. imperialis. eadem ratione factum contra inhibitionẽ principis. qui lex est animata in terris, in corpore authen. de consul. §. vlt. coll. 4. cum & dici consueuerit, q minus agitur cum lege, quàm cũ legis ministro. ff. de arbitr. l. Celsus. & notari consueuit. extra de cle. excomm. min. cap. si celebrat.

Princeps est lex animata in terris.

f ¶ *Irritum & inane.*] simile C. de sacrosac. eccl. authent. cassa & irrita. & sic cessatione aliqua vel irritatione hominis non est opus nisi quatenus de facto processerit, cum de se nullum irritari non possit. ff. de iniusto testa. l. nam & sibi. de ædili. edic. l. bouem. §. vlt. & arg. extra de despon. impu. C. ad dissoluendum.

g ¶ *Quicquid.*] & ita facta electio de talibus. iuxta §. omnibus & singulis. vel obedientia eis præstita, vel factum per eos, iuxta ver. non vero. & consequenter mandata quæcumque, processus sententiæ per tales facti & prolatæ, nulli & nullæ sunt tamquam facta ab illis q ius faciendi non habuerint post talem inhibitionem. ff. de off. pconsul. l. obseruare. §. vlt. extra de consuet. ad audientiã. de iurepa. q autem. & in decre. sancta Romana, in fi. vbi de hoc dixi.

h ¶ *Attentari.*] simile de rescrip. statutum. lib. 6. Zenzelinus.

E ¶ *Xecrabilis.*] Decretalis præsens diuisibilis est in duas partes principales: In prima constitutionis ratio multiplex præmittitur: In secunda ipsa cõstitutio modificatiua contra obtinentes iam plures dignitates, vel personatus, seu beneficia cum cura subsequitur infra in §. *Nos itaque*. Et illa diuidi potest in quinque partes: In prima enim cõtra prædicta obtinentes cum dispensatione legitima, cum pœnæ adiectione & certa protestatione certũ quid disponitur. In secunda contra illa obtinentes absque dispensatione canonica statutum nouum editur: ibi, in §. *Porro quia*. In tertia contra recipientes secundum beneficium secum primum non compatiens, ius nouum annectitur: ibi, in §. *Qui vero*. In quarta qui in hoc casu intelligen

K ¶ *Religiosorum.*] cũ illi sint plus Deo astricti quàm cæteri: nã per professionẽ contẽptis honoribus, abiectis diuitijs, spretisq; delitijs arbitriũ propriũ subiugarũt alterius ditioni. extra de elect. quorũdã lib. 6. in eis periculosior est ambitio, cũ non sint peiores experti quàm qui nõ in monasterijs defecerũt, sm Aug. 47. dist. c. quantũlibet & scriptũ est: Post cõcupiscẽtias tuas nõ eas. mens etiã potentiæ, idest humanæ dignitatis auida, nec abstinere nouit à vitijs, nec gaudere cõcessis, nec pietati adhibere cõsensũ, vt ea. dist. c. visũ. & extra đ cõces. pb. c. detestãda. lib. 6. & alibi legit: Quos amor dominationis inuasit, iugũ disciplinę fecit respuere. 96. di. c. bñ qdẽ.

Dignitatis auidus à vitijs non abstinet.

l ¶ *Ambitio.*] expone. idest, aspiratio vel anhelatio ad dignitatem vel bñficiũ, vt colligitur C. si cert. pet. l. quisquis. extra de præb. cũ iamdudũ. alibi sũ sumitur aliter. ff. de decre. ab ord. fac. l. ambitiosa. Et de hac ambitione scribit B. Bernardus: O, ambitio ambientiũ crux, idest, pœna, quõ omnes torquens omnibus places? hoc ex praua totẽtione. sic recitat Host. de præb. c. quia intantũ. ipsa nã nisi ad actũ realẽ processerit, sola pænitẽtia tollitur. arg. extra de simo. cap. vlt. & not. Host. de cler. non resi. c. relatum. in verbo, amouerit.

Ambitio te quã [...]

m ¶ *Semper.*] hoc aduerbium denotat omnimodã temporis continuationem ff. de ann. leg. l. Cato §. Imperatore. de condi. & demonstra. l. si quis ita §. Titio. de consecra. distin. 5. cap. numquam.

n ¶ *Eo.*] ponitur pro tanto, vel pro ideo.

a ¶ *Insatiabilis*]

bilis [a] quo [b] sibi amplius indulgetur [c], & improbitas [d] importuna petentium à nobis & prædecessoribus [e] nostris Romanis Pontificibus, nō tā [f] obtinuisse, quàm [g] extorsisse plerunq; noscuntur, quòd [h] vnus interdū etiā ad vnū beneficiū [i] ecclesiasticū minus [k] idoneus, in [l] diuersis ecclesijs nedū [m] vicinis, sed etiā ab inuicem longe distantibus, immo [n] nōnunquā in diuersorū [o] regnorū partibus situatis, duas aut tres, aut plures [p] dignitates [q], personatus, officia seu Prioratus [r]: aut diuersa ecclesiastica beneficia curā animarū [s] habentia [t] possit dispensatiue [u] (cū aliàs non liceret de iure [x] cōmuni) reci-

a ¶ *Insatiabilis.*] ꝓprie loquitur huius cap. cōditor: nā nec satietas vnquā nec finis aderit cupiditati. 47. dist. sicut hi. nā totus mūdus nec obolus est auaro. 14. q. 4. c. quid dicā. vnde versificator dicit: *Diues habere cupit quantuplus omnia sumit.* & de ipso dicitur: *Eris seruus aris, si te species trahat aris.* & not. c. sicut hi.

b ¶ *Quo.*] expone pro quantū, vel pro quia.

c ¶ *Indulgetur.*] hoc dicit, quia cum vni indulgetur indigno, ad prolapsionis contagiū prouocat vniuersos. 33. q. 4. c. est iniusta. & si ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus viā alijs aperimus. 35. q. 9. c. loci. 81. dist. peruenit. facilitas etenim veniæ incentiuum tribuit delinquendi. dicto c. est iniusta. & extra de vita & hone. cler. c. vt clericorum. & hoc intellige de facto. de iure enim non tribuit. & sic non obstat 1. q. 7. c. exigunt, vel aliter, vt ibi not.

d ¶ *Improbitas importuna.*] idest infesta, seu inquieta, per quam nō concedenda frequenter conceduntur. C. de pe. bo. subla. l. 1. lib. 10. extra de conces. præb. detestanda. lib. 6. quare valere non debent, vel saltem concessa reuocari merentur, vt dictis iuribus. & extra de purg. cano. c. cum in iuuentute. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6. Per hoc quod dicit, improbitas: apparet, quòd alia importunitas, puta quæ non ad noxam tendit, sed ad remediū vel iuris proprij conseruationem, vel persecutionem non est inhibita, sed permissa: quare exaudienda. de pœnit. distin. 1. cap. importuna. 100. distin. exp. prisca. 2. q. 6. §. post appellationem. ff. de libel. dimiss. l. 1. extra de appel. ab eo. lib. 6.

e ¶ *Prædecessoribus.*] hic dic si placet quod dixi in procemio constit. Clem. 5. in §. hæc sane.

f ¶ *Tam obtinuisse.*] scilicet à liberaliter concedente.

g ¶ *Quàm extorsisse.*] scilicet ab inuito per talem importunitatem. extra de purg. cano. c. cum in iuuentute. extorsio enim liberalitatē nescit, & violentiam sapit. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si rem. quare per eam concessa extorta potius quàm obtenta dicuntur. de electio. quorundam. lib. 6.

De materia huius glossæ vide late Ioan. de Lignano in rubr. de pluralitate beneficiorum.

h ¶ *Quod vnus.*] hoc contra ius commune est, vt infra sequitur, quòd vnus plura beneficia se simul non compatientia obtineat, cum singula sint singulis committenda personis. 79. dist. c. singula. extra de præb. c. cum singula. lib. 6. cum sibi quis vendicare nō debeat stipendia plurimorum. de cler. non resi. quia nōnulli. nam & hoc idem in honoribus vel militijs secularibus reperitur. Duos enim honores simul agere quis non potest. ff. ad municip. l. libertus. §. præscriptio. nec duas militias habere. C. qui mi. pos. vel nō. l. 4. §. in posterum. lib. 12. nec in duobus collegijs simul esse. ff. de colleg. illi. l. 1. §. vlt. not. de hoc de præb. c. præterea.

i ¶ *Beneficium ecclesiasticum.*] verbum istud comprehendit nedum canoniam, præbendam, dignitatem, personatum, officium, ecclesiam, vicariam: immo & præstimoniam & pensionem ad vitam pro titulo assignatam. arg. 1. q. 3. c. si quis dator. & c. ex multis. & sic videtur sentire Inno. & Host. de rescript. postulasti. & c. ad audientiam. In genere autem sumptum hoc verbum, beneficium, nihil aliud est quàm beneuola actio gaudium tribuens capienti. in lib. feud. in quib. cau. feud. amit. §. in primis. ad hoc autem adde quod not. Host. de præb. c. super inordinata. in verbo, reputati.

k ¶ *Minus idoneus.*] hoc ex multis causis potest contingere, not. Host. de præb. c. super. Sed hic quæro, nunquid ille qui scienter indignū promouet ad beneficium, peccet vtique, cū contra conscientiam faciat, & sic ei gehenam ædificet. 28. q. 1. §. ex his. extra de resti. spol. litteras. Iterum: quia ex hoc mandatur puniri, quod non fieret nisi peccasset. de elect. nihil. de præben. graue. de æta. & qualita. ex ratione. & c. indecorum. 23. dist. c. tales. 50. dist. c. aliquantus. Item cum hoc faciat contra expressam prohibitionem canonis vel præceptum, vt in dictis iuribus, contra faciens peccat mortaliter. 4. dist. §. vlt. extra de maiorit. & obed. c. si quis. sic sentit Host. de offic. ord. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. Nec tales canones inhibitionem vel præceptum continentes de consuetudine tolli possunt, licet secus sit in alijs. 4. dist. §. leges. not. Host. in d. c. 1. In foro contentioso tenetur promouens de mala administratione taliū promotorum. arg. ff. de magi. conue. l. 3. ad municip. l. Lucius. §. Imperator. C. de magi. conue. l. in magistratus. extra de offic. archid. ea quæ. Sic sentit Inno. & Host. post eum. dicto c. ex ratione. potest enim hoc dici, quòd mali ministri electio est in culpa, vt dictis iuribus. & arg. ff. nau. caup. stabu. l. 1. §. vlt. nau. caup. stab. l. 1. §. hac actione. ad leg. Aquil. si seruus. §. Proculus. Insti. de oblig. quæ ex quasi male. §. item exercitor. & dicto c. ea quæ. Quid autem de illo qui se idoneum non sentit, an recipiendo beneficium peccet? Dicas quòd sic. extra de elect. innotuit. §. multa. 58. dist. priusquam. 48. dist. c. sicut neophitus. & arg. ff. ad leg. Aquil. item iure. in princ. & §. 1. l. & si seruus. §. si calicem. cū similibus. receptionis enim suæ tempore debuit suam inhabilitatem patefacere, & sic vel non recipere vel dispensationem obtinere. 50. dist. ex pœnitentibus. 24. dist. c. 1. extra de corp. vitia. exposuisti. quisque enim cū onere in quo substituitur est, vires suas metiri debet: & si impar est, abstineat, & ad id cum metu etiam cui se sufficere æstimat, accedat. 1. q. 1. non est putanda.

Indignus beneficiū recipiens peccat.

l ¶ *In diuersis ecclesijs.*] in quibus impossibilitas residēdi, & sic Deo seruiendi in eodem instanti temporis. arg. ff. de eo quod cer. lo. l. nō vtique. §. si quis ita stipulatur. Insti. de verb. oblig. §. loca. inducit prohibitionem pluralitatis talium beneficiorum, cum nec in eadem ecclesia in qua potest Deo continue deseruire, obtineri possit etiam prætextu consuetudinis. extra de consue. cap. 1. lib. 6.

m ¶ *Nedum vicinis.*] hoc casu vicinæ ecclesiæ vel longe distantes intelligerentur iuxta communem patriæ consuetudinem & opinionem. arg. ff. de flu. l. 1. §. flumen. de fun. instru. l. cum delanionis. §. asinam. de damno infec. l. inter quos. licet quandoque loca dicantur vicina intra duas dietas non distantia. de præbend. cap. præsenti. §. loco. lib. 6.

n ¶ *Immo.*] hæc dictio potest esse aduerbium affirmandi, & ponitur coniunctiue pro, et, sicut alibi. C. de nouo condi. faci. §. quibus. aliàs ponitur disiunctiue pro, vel. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. § œconomū. aliquando est aduerbium eligendi, & tunc ponitur correctiue, vt potes videre in iuribus. ff. de manu. testa. l. Stichus. de hæred. insti. l. si ita scriptum. de condi. & demon. l. cū ita legatum. de pœnit. dist. 1. cap. qui dicit. 1. q. 1. §. opponitur. extra vt lit. non contesta. accedens. cum similibus.

Immo, multipliciter sumitur.

o ¶ *Diuersorum regnorum.*] ex hoc potissime insurgere possent multa mala, de quibus infra dicitur: nam & contra promotionem vel prouisionem, quæ fieret ad dignitatem vnius regni de incola alterius regni, admitteretur exceptio domini temporalis, si promouendū haberet suspectū de proditione terræ suæ vel consiliorū & secretorū suorū. arg. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. transfugæ. de re mili. l. omne. §. exploratores. extra de re iud. petitio. ita sentiunt Inno. & Host. clarius post eū de accus. c. super his. nā alieni regni arcana scrutari non conuenit. C. de commer. & merca. l. mercatores.

p ¶ *Aut plures.*] puta 4. 5. & vltra.

q ¶ *Dignitates.*] quid sit dignitas, personatus, officiū, in quo differunt secundū ius scriptum, vide quod super hoc not. Guli. de consue. c. 1. lib. 6. Vel dic quòd illa discernuntur ex institutione vel consuetudine cuiuslibet ecclesiæ: nam dignitas in vna aliquando in alia est personatus vel officium. & sic Hosti. de præb. de multa.

Dignitas & quid differunt.

r ¶ *Prioratus.*] super istis prioratibus, si placet, vide quod dixi de offic. ord. exp. præsenti. lib. 6.

s ¶ *Curam animarum.*] intellige qualitercunq; siue in foro pœnitentiali, de qua cura loquitur decre. omnis. de pœn. & dic vt ibi per Host. super hoc notatur, siue in contentioso, de qua loquitur decr. dudum 2. §. tandem. de elect. de hoc per Hosti. de præb. de multa.

t ¶ *Habentia.*] sed quæ beneficia dicuntur habere curā, an illa sola, quæ eam habent actu vel solo etiam habitu, puta illa quæ desierunt penitus parochianos habere? Car. Guli. Duran. & Ioa. Mon. dicunt de elect. licet canon. quòd sola illa quæ in actu, non autem habitu. Guli. autem contra sentit ibidem. Sed aliorum opinio plus mihi placet, vt ibi dixi, & illam amplectitur Hosti. de cler. non resi. quia nonnulli. qui contra hanc materiam multa quærit ibidē, quæ hic mihi attribuere non curo.

u ¶ *Dispensatiue.*] dispensatio dicitur esse iuris rigorosi relaxatio. 1. q. 7. c. exigunt. & not. 50. dist. vt constitueretur. & an sit debita vbi subest causa, & quo iure possit peti, & an peccet non dispensans vbi causa subest, vide quod not. in dictis exp. vt constitueretur. &, exigunt. & 50. dist. domino sancto. Sed per quē super talibus beneficijs pluribus retinendis dispensari possit? Dic breuiter quòd ob prærogatiuam meritorum personæ solus Papa. sic intelligitur decre. de multa. §. vlt. de præben. Sed ob causam vtilem vel necessariam potest episcopus dispensare. arg. extra de conces. præb. cum nostris. §. ad hoc. de æta. & quali. c. tuam. sic not. Host. dicto c. de multa. licet Bern. aliter ibi sentire videatur. de hoc aliàs scripsi de consue. c. 1. lib. 6. vbi Guliel. hanc opinionem sequitur: & Pet. de Samp. dicto c. de multa. & Guliel. in Spec. tit. de leg. §. videndum. ver. sed nunquid episcopus. & de hoc etiam not. 70. dist. c. sanctorum. & 21. q. 2. si quis iam translatus.

Dispensatio quid est.

Dispensatio super beneficiorum pluralitatem à quo fieri potest.

x ¶ *Iure communi.*] de cler. non residen. quia nonnulli. de præben. quia in tantum. 70. dist. sanctorum. cum similibus.

a ¶ *Recipere.*]

a ¶ *Recipere.*] sume verbum, simul, quod sequitur: aliàs enim receptio plurium talium beneficiorum permissa est saltem successiue. intantum quòd receptio secundi facit ipso iure vacare primũ. de præb. de multa. & hoc intellige quo ad ipsum recipientem, nõ autem quo ad illum à quo primum beneficium habuerit: nam per illum beneficiatus in primo beneficio inuitus ex causa retineri potest, vt not. Pet. de Sãp. dicto c. de multa. & Ioãnes 81. q. 2. si quis iam translatus. vel potest primum beneficium tanquam spoliatum ab illo repeti, vt ibi not. Ber.

pere [a], & simul licite retinere: Vnde inter cætera [b] inconuenientia, subscripta [c] sequũtur: quòd [d] videlicet interdũ vnius, qui vnicum quamuis [e] modicũ vix [f] officium implere sufficeret [g], plurimorum sibi vendicet [h] stipendia [i], quæ multis litteratis viris [k] vitæ [l] puritate ac testimonio bonæ [m] famæ pollẽtibus [n], qui mendicant [o], possent abũde [p] sufficere æqua [q] distributione collata habentibus ipsa paratur [r] vagãdi [s] ma-

b ¶ *Cætera.*] subaudi multa damna vel pericula: & tunc punctabis post verbum, cætera. Vel potest punctuari post verbum, inconuenientia. & dices inter cætera inconuenientia.

c ¶ *Subscripta.*] idest, infra posita. scilicet mala vel inconuenientia sequentia, quæ sunt xj. numero.

d ¶ *Quod videlicet.*] Primum inconueniens.

Honores maiores assequi non potest qui minoribus indignus est.

e ¶ *Quamuis modicum.*] multo minus sufficeret ad magnum: nam insufficiens & sic indignus inferiori beneficio, indignior est superiore. ff. de sena. l. qui indignus. & cui minor honor interdictus est, omnes honores maiores interdicti censentur: ridiculum enim est quòd minoribus prohibitus, ad maiores honores valeat aspirare. ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vlt. iuxta illud, Carens minoribus non fruatur maioribus. ff. de ser. expos. l. cui pacto. 24. q. 1. miramur. 81. dist. cap. submittatur. cum similibus. & hoc verum, nisi ex causa contrarium indicatur. extra de tornea. cap. 1. dic super hoc vt ibi not.

Vix. difficultatẽ inducit.

f ¶ *Vix.*] hæc dictio quandoque difficultatem inducit, non tamen impossibilitatem: quia quod vix fit, tamen fit. ff. de iudi. l. vix certis. C. de pœnis. l. incredibile. extra de cler. non resi. conquerente. 93. dist. miratus. 19. dist. memoriã. de cogna. spi. c. per cathechismũ. lib. 6. & hoc nisi in absolute prohibitis vel de iure impossibilibus: tunc enim impossibilitatẽ denotat. ff. de assignan. libe. l. vlt. §. fin. de leg. 1. si seruus legatus. §. quicunque. ad Velle. l. tutor. de verb. signi. l. alienationis. de mune. & hono l. rescripto.

g ¶ *Sufficeret.*] C. de asses. l. nemo. de præpo. sacro scri. l. hac parte. de agen in rebus l. agentes. lib. 12. 16. q. 5. presbyteros. 79. dist. singula. extra de cler. non resi. quia nonnulli. ex quibus iuribus & similibus fuit sumptum quod hic dicitur.

h ¶ *Vendicet.*] idest, appropriet vel applicet.

i ¶ *Stipendia*] plurimorũ, quod est supra, idest, plurima debita, vt in iuribus 3 prox. allegatis. vt 3. in glo. hoc contra ius commune.

Ecclesia viris litteratis permaxime indiget.

k ¶ *Litteratis viris.*] quibus Ecclesia Dei permaxime noscitur indigere, vt circumcincta muro inexpugnabili pugnatorum & bellatorum. &c. extra ne cleri. vel mona. super specula. §. vlt. de elect. cum in eo. lib. 6. ipsorum enim scientia est circa spiritualium administrationem potissimum necessaria, & circa curam temporalium quamplurimum opportuna. extra de renun. nisi cum pridẽ. §. pro defectu. de offic. ordi. inter cætera. vnde immerito sunt maioribus beneficijs honorandi. de præb. de multa. §. vlt. & tanquam illi qui ecclesiasticis vtilitatibus desudarunt, digni sunt prouisionibus consolandi. 12. q. 2. c. ecclesiasticis. & secundũ labores suos ad meliores gradus & ad meliores dignitates producendi. C. de offic. præse. præt. Afri. l. in nomine Domini. circa finem. de agen. in re. l. 1. lib. 6.

Castitas depurat à carnis lubrico.

l ¶ *Vitæ puritate.*] idest, munditia & castitate quem depuratũ reddente à carnis lubrico, de qua vtpote Deo grata. 32. q. 5. c. 1. & quasi per totum. & legi amica, & per legem laudanda. in corpore authen. de non alie. aut permu. rebus. §. optimũ itaque. coll. 1. in l. scribitur ꝙ sola est, quæ cum fiducia potest Deo animas hominũ præsentare. in corpore authen. de leno. §. sancimus. coll. 3. nec luxuriantibus, sed pudicis priuilegium legis datur. in corpore authen. quib. mod. nat. effi. sui. §. si quis autem detectus. coll. 7. Vel potest exponi vitæ puritate. idest, candore & nitore, quam depurante ab omni peccati vitio deterso eius macula, vt colligitur in corpore authen. de mona. in prin. coll. 1. aliàs parum prodesset castitatem corporis seruare & alijs vitijs maculari, cum omnis virtus patiatur ab vno vitio detrimentum: & delinquens in vno factus est omnium reus. de pœni. dist. 5. consideret. extra de reg. iur. deflecat. vnde promouendi vita nedum honesta quo ad castimoniæ obseruationem, immo inculpabilis quo ad alia debet esse. in corpore authen. qũo opor. epis. § sancimus. coll. 1. 25. dist. §. nunc autem. & patens esse debet alijs, vt ex eius visione sedula exemplum profectus sumant. 2. q. 6. cum pastoris. & talis vitæ puritas virtutes inducens, quem promotione dignũ reddit. extra de elect. c. innotuit. §. multa. vnde alibi scribitur, quòd non omnes prælati pro prælatis habeantur: nomen enim quem episcopum non facit, sed vita. 2. q. 7. §. his ita. & per contrarium, secundũ beatũ Gregorium sequitur, quòd cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. 3. q. 7. §. porro.

Virtus omnis ab vno vitio detrimentum patitur.

Episcopũ facit non nomẽ, sed vita.

m ¶ *Bonæ famæ.*] hoc dicit ad denotandũ quòd promouendus bonum testimoniũ habere debet, ab his etiam qui foris sunt. in corpore authen. de mona. §. cogitandũ. & §. ordinationem. qũo opor. epis. §. sancimus. coll. 2. & de armis. §. hanc igitur. coll. 6. & in nullo debet eius opinio vacillare. 33. dist. laici. cũ æstimatio, quæ idẽ est quod opinio, sit illæsæ, idest, non diminutæ dignitatis status. ff. de varijs & extraord. cog. l. cognitionũ. §. æstimatio. quæ multum cooperari dicitur. cũ per eam nõnulla ad illuminandã veritatem in lucem emergant. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. & præsumptionem magnam in bonũ inducit. extra de elect. innotuit. §. multa. quare præferenda est eius reseruatio quantiscunque diuitijs. ff. si quis omis. cau. testa. l. Iulianus. vnde crudelis dicitur qui eam negligit. 12. q. 1. nolo.

Aestimatio quid est.

n ¶ *Pollentibus.*] resplendentibus vel fulgentibus. 12. q. 1. nolo. nã tanquã luminosæ ardentesque lucernæ super candelabrũ in domo Domini positæ fulgere dicuntur iusti per vitæ puritatem, iuxta dictum Apostoli: Fulgebunt iusti, &c. extra de relig. cap. gloriosus. lib. 6. & non loci vel generis nobilitate, sed virtute animi gratiam sibi comparare dicuntur. 40. dist. cap. illud.

Ecclesiæ ministeriũ vituperat, si per clericos mendicatur.

o ¶ *Qui mendicant.*] quod redundare dicitur in vituperiũ ministerij ecclesiastici. 93. dist. c. diaconi. extra de renun. c. ad supplicationem. cuius mendicitatis vitatio cordi fuit huius cap. conditori. vt patet per effectũ. nec mirũ, quia cum clerici in sortem & hæreditatẽ Domini sint vocati, & eius obsequio deputati, & diuinis obsequijs adscripti, de eius patrimonio viuere debent, & Ecclesiæ stipendijs sustentari. extra de præb. cum secundũ. nam Ecclesia cuius suot obsequio dedicati, ipsos Dño sociauit. extra de pœnis, presbyteri. vnde turpe est illũ vel illos videri egentes, quos quis habuit in ministros vel coniuges. in lib. feu. de notis feu §. 1. & arg. ff. solu. matr. l. alia. de re iudi. l. sunt qui. Sed quos clericos appellabis mẽdicantes, an illos qui victũ habent. sed respectu, qualitatis personarum suarũ pauperes sunt? Videtur ꝙ illi soli mendicare videntur. qui victũ nõ habent, quasi aliàs paupertas nõ prosit. arg. 16. q. 1. c. vlt. extra de sen. exco. ea noscitur. de fur. c. si quis. & C. de mendi. vali. l. 1. lib. 11. Sed dicas mendicitatem considerandã iuxta personarũ qualitatem. Quid enim si homo illustris genere vel eminentis scientiæ, habeat victũ suum, sed iuxta decentiã suam indumenta vel societatẽ & alia necessaria nõ habet, & solo victu sine dedecore status sui contentus esse nõ potest? negari nõ debet quin ille secundũ se mendicare dicatur. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. in eadem. de vsu. l. sed & si quid. de admi. tut. l. cũ plures. §. cũ tutor. vbi pupil. edu. debe. l. ius alimentorũ. §. ante oculos. de ali. leg. l. cũ alimenta. de iure dot. l. quero. & l. cũ post. §. gener. de iudi. l. si longius. in si. & l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. extra de præben. de multa. §. vlt. de simo. c. & si quæstiones. 51. dist. c. nõ cogatur. pro hoc facit quod not. Host. expresse de sent. exco. ꝙ de his. & Ber. de testi. c. si quis testiũ. Inno. de consti. cũ omnes. in glo. vlt. & quod dicã etiã in glo. æquam intellige. ordo enim naturæ est, ꝙ nõ omnes sint æquales. in corpore authent. de mona. §. ordinatione. coll. 1. quia nõ omnes per omnia, &c. C. de vete. iure enu. l. 1. §. 1. circa si. de offic. rect. prouin. l. potioris. nec vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi ordo magnæ differentiæ eam seruaret. 89. dist. c. ad hoc. potissime cum talis mendicitas non sit à iure determinata: vnde arbitrarie erit consideranda. arg. extra de offi. deleg. de causis. ff. de leg. 1. l. si domus. §. in pecunia. de iure delibe. l. 5. arbitrium autem suum firmabit iudex secundum personarũ qualitatem. per iura prædicta. ff. de testi. l. 3.

Clerici mẽdicantes qui appellantur.

p ¶ *Abunde sufficere.*] Nota verbum, abunde sufficere: quasi dicat non ad superfluitatem, ne mala quæ sequuntur insurgant, nam secundũ Hieronymum, aliena rapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur. 62. dist. §. hospitalem. & 48. dist. c. sicut hi. Et super hoc vide quod not. Host. de præb. de multa. & plenius prosequitur Guliel. de rescript. statutum. §. assessorem. in glo. proprium.

q ¶ *Aequa distributione.*] æqua intellige iuxta qualitatem & conditionem personarum. quod prosequere vt not. tam per ordinariam quàm per extraordinariam glo. de rescript. cum à Deo. & 25. q. 1. c. extra. de præb. de monachis. & signanter dicit textus, æqua: nam attenta personarum qualitate non debet tantum vni dari, quòd alij scrupuloso corde moueantur. 16. q. 1. de decimis. hoc tamen intellige iuxta not. per Inno. extra de consti. cap. cum omnes.

r ¶ *Paratur.*] Secundum inconueniens.

Religiosum extra claustrũ sine periculo viuere non posse.

s ¶ *Vagandi materia.*] quæ periculosa potissime religiosis existit. extra ne cleri. vel mona. c. vt periculosa. de præb. cum singula. lib. 6. de offi. ord. quanto. 16. q. 1. c. monachi. & c. quidam. C. de episc. & cleri. generaliter. cum ex debito teneantur esse in claustro saltẽ admini-

adminiſtationem non habentes: finganturq; ſine illo viuere non poſſe, ſicut piſcis ſine aqua, eadem cauſa & quæſtione. c. placuit. Clericis ſecularibus eſt etiam inhibita. extra de præb. quia intantum. cum non debeant deeſſe horis canonicis in eccleſijs, in quibus ſunt beneficiati. 91. diſt. Eleutherius. & multis cap. ſeqq. aliàs puniuntur, vt ibi. Sed pone clericum beneficiatũ reſidentem in beneficio habere aliquod priuilegium, quia reſidet: perdet ne illud ſi vagari incipiat? Dicas q́ ſic. C. de epiſc. & cleri. generaliter canonizata. 16. q. 1. generaliter. & videtur expreſſum. C. de domeſti. & protect. l. ſi quis domeſticorum. lib. 12. ibi not. & arg. ff. pro ſocio. l. actione. §. item qui ſocietatem. ff. de iudi. l. 2. §. item ſi. ex qui. cau. maio. l. miles. & l. ſicut. §. tandiu. C. de teſta. mili. l. ſancimus. qui. nõ ob lon. temp. præſc. l. ſancimus. Quid autẽ ſi ſe excuſare nitatur dicens ſe habere licentiã vagandi à prælato, vel de cõſuetudine, quã allegat ſuper hoc introductã, proderit ne ſibi talia? Dicas q́ nõ, per ea quæ not. per Inno. de cler. nõ reſi. ex tuæ. Item cũ ſecularis clericus in pluribus locis domiciliũ poſſit habere. ff. ad municip. l. aſſumptio. §. iuris. extra de reſcrip. dilectus 2. de foro comp. ex parte B. vbi in dubio præſumitur habere domiciliũ? Dicas q́ in loco beneficij, ad cuius reſidentiã teneretur. Regularis autẽ prælatus in ſolo monaſterio ſuo domiciliũ reputatur habere, ſecundũ Inno. not. de priuil. ex ore. & quicunq; in loco domicilij reperitur, præſumitur à locis alijs ex cauſa probabili foro abſens. ff. de fideicõ. lib. l. ſi cũ ſeruũ. §. vlt. & per cõtrariũ abſens à loco vbi reſidere tenetur, malitioſe eſſe abſens præſumitur, niſi aliud conſtet, vt not. Inno. de eo qui mit. in poſ. c. ſi aduerſarius. Et per hoc videtur ille vagabundus reputari, qui à loco in quo aſſiduus habet eſſe, aberrat, vt in dicta l. ſi quis domeſticorum. & C. de deſerto. & occul. l. 1. lib. 12.

Clericus priuilegium quod ratione reſidẽtiæ habet, ſi vagari incipit, illud perdet.

Domiciliũ clerici in dubio vbi præſumitur.

Vagabundus quis dicatur.

ria diuinus[a] cultus minuitur[b], hoſpitalitas[c] in ipſis beneficijs debita[d] non ſeruatur. Et dum non ſunt ſui in vnaquaque regione rectores[e], eccleſiarum detrahitur[f] commodis &[g] honori, quæ[h] carentes defenſorum[i] auxilio in[k] iuribus ſuis & libertatibus[l] multipliciter[m] collabũtur[n], & ruinis[o] patent ædificia[p] nobilia[q], quæ magnificentia[r] extruxerat[s] deceſſorum[t]: &[u] (quod amarius[x] eſt dolendum[y]) animarum

a ¶ *Diuinus.*] Tertium inconueniens.

b ¶ *Minuitur.*] qui deberet potius augmentari. extra de conſti. ex parte. de reſcript. quia per ambitioſam. lib. 6. nam & diminutio diuini cultus facit reuocari licentiam de nõ reſidendo à prælato obtentam. de cleri. non reſiden. cum ad hoc. ſicut alia neceſſitas eccleſiæ. not. Inno. de cler. non reſiden. tuæ. & magnus fauor ei debetur. nam ipſum turbans capitali ſententia damnatur, ſecundũ legem. C. de ijs qui ad eccleſ. confug. denuntiamus. de epiſcop. & cleri. l. ſi quis in hoc genus.

c ¶ *Hoſpitalitas.*] Quartũ inconueniens, de iſta hoſpitalitate vide quod legitur & not. 42. diſt. c. hoſpitalem.

d ¶ *Debita.*] intellige ſolita & congruens, iuxta quantitatẽ prouentuum beneficij. ſic not. Hoſt. de præb. de monachis. Per hoc autẽ quod dicit, debita, videtur innuere, q́ neceſſitatis, nõ tantũ voluntatis eſt hoſpitalitas: & in beneficiatis hoc certũ eſt. 85. diſt. Florentinum. & 41. diſt. §. 1. & quicquid habet eccleſia, &c. 16. q. 1. quoniam quicquid. not. Ber. dicto c. de monachis. Sed quid de alijs, puta laicis & clericis non beneficiatis, eſt ne quo ad eos neceſſitatis? Ber. innuere videtur q́ ſic, intantum quòd excõmunicari poſſint, niſi hoſpites recipiant. 25. diſt. §. hinc etiam. not. de empt. & vend. c. 1. Inno. tamen contrariũ ibi not. Hoſt. autem videtur applaudere opinioni Ber. dicens, q́ non ſufficit ſoluere integrã decimã, niſi de nouẽ partibus eis remanentibus eleemoſynã faciant. 16. q. 1. reuertimini. 86. diſt. c. non ſatis. Tu potes dicere, q́ illi in foro contentioſo non dicuntur adſtricti ad hoſpitalitatem, cũ per legem nullus benefacere ſit cogendus, cum coactus nullum meritum conſequeretur. 23. q. 5. ſidem. 45. diſt. c. qui ſyncera. & c. de Iudæis. nec bonus inuitus quis efficitur. 23. q. 6. c. vides. & ſic poteſt ſaluari opinio Inno. Sed in foro animæ ſecus dicas, cum miſericordiã exercere omnibus ſit præceptũ. dicto c. non ſatis. & ex præcepto legis quis tenetur diligere proximum ad id, ad quod ſe ipſum, id eſt ad humanum genus. extra de maio. & obed. c. dilecti. Præmiſſa etiam dicas in hoſpitalitate charitatiua: ad aliam enim clerici non tenentur. extra de immu. eccle. c. 1. de epiſ. & cler. l. 1. niſi in conceſſione poſſeſſionis facta Eccleſię concedens albergã vel hoſpitiũ ſibi retinuiſſet: tunc enim ſecus. arg. extra de cenſi. c. 1. & c. quãto. 18. q. 2. c. ſeruitiũ. ff. de pac. in vẽditionibus. cũ ſimi.

Hoſpitalitas an ſit neceſſitatis.

Laici an ſint ad hoſpitalitatẽ adſtricti.

e ¶ *Rectores.*] ſinguli in beneficijs reſidentes.

f ¶ *Detrahitur cõmodis.*] Quintũ incõueniens. & talis detractio eſt vitiõſa cũ ad contrariũ, ſcilicet ad procurandã eccleſiarũ vtilitatẽ clerici ſint adſtricti. 12. q. 2. fine. & extra de reb. eccl. nõ ali. dudũ. lib. 6. & c. ſi quis. C. de ſacroſan. eccle. authẽ. hoc ius. 20. q. 2. hoc ius.

g ¶ *Et honori.*] Sextum inconueniens. & talis honor non eſt prætermittendus, immo quandoque lucro pecuniario præferendus. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſta. l. Iulianus.

h ¶ *Quæ.*] ſcilicet Eccleſiæ.

i ¶ *Defenſorum.*] ſine quibus nihil in præiudicium Eccleſiæ attentari poteſt. extra ne ſe. vac. c. 1. de reb. eccle. non alie. dudum. lib. 6. & arg. C. ſi aduer. rem iudi. l. cum & minores. cum ſimilibus.

k ¶ *In iuribus ſuis.*] collabuntur, quod eſt infra, & eſt ſeptimũ inconueniens, & per hoc quod dicit, iuribus. cõprehendere videtur bona quæcunq; ſiue mobilia, vel immobilia: vel per ſe mouentia, corporalia vel incorporalia. arg. C. de ſacroſan. eccl. l. iubemus. de quadrien. præſcript. l. 2. de præſcrip. xxx. vel xl. an. ſi quis in rem. Inſtit. de reb. corp. & incorp. circa finem.

l ¶ *Libertatibus.*] Octauum inconueniens. & in quibus conſiſtant libertates Eccleſiæ, vide quæ not. per Inno. de ſent. excom. c. nouerit.

m ¶ *Multipliciter.*] hoc dicit, quia quandoq; iura Eccleſiæ depereunt ex negligentia beneficiati, de qua ſcribitur q́ omnia lædit. in corpore authen. de quæſto. §. hæc omnia. coll. 6. & eruditionis nouerca dicitur. 84. diſt. c. nihil. quandoque ex indebita occupatione ſeu inuaſione aliorũ. 12. q. 1. quicunq; militũ. 1. q. 1. redintegrãda.

Eccleſiæ iura q́ duo depereũt.

n ¶ *Collabuntur.*] id eſt, in totũ vel in partem pereunt ſeu damnificant. ſimile verbũ. C. de admi. tut. l. lex quæ tutores circa medium.

o ¶ *Et ruinis.*] Nonũ incõueniens. Et cũ ex talibus ruinis publicus deformetur aſpectus. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. ſi quis nemini. & l. vlt. extra de elect. c. fundamenta. §. dignæ. itaque vitandæ ſunt, vt ibi. & C. de edi. priua. l. 2. de ope. pu. l. intra. & ideo marmora vel columnæ domus etiã per dominum eius legati vel in terminos alienari non poſſunt. ff. de lega. 1. cætera. & dicta l. 2.

p ¶ *Aedificia.*] quæ forent potius reparãda, & in ſuo bono ſtatu cõſeruãda. de elec. generali. lib. 6. & patet expreſſius C. de admi. tut. l. lex quæ tutores. circa mediũ. & hoc citius quàm noualia opera inchoanda. per hoc enim plurimũ laudis acquiritur, ſi ædificatio collapſa vetuſtate vel deſidia derelicta vel aliàs inchoata imperfecta, perficiantur. C. de ope. pub. l. vlt. & arg. ff. eo. l. opus. & l. vlt.

q ¶ *Nobilia.*] qualia poſſint dici illa ex quibus expugnari poſſunt inimici, vel ex quibus patens eſt tuta defenſio contra eos, vt ſunt turres, mœnia & alia fortalitia, de quibus loquitur cap. Piſanis. extra de reſti. ſpol. & C. de offi. præfe. præto. l. in nomine Domini. Et poſſunt dici nobilia iuxta vſum loquẽdi cõmunẽ. arg. ff. de ſiu. l. 1. §. 1. de fun. inſtr. l. cũ de lanionis. §. aſini. quia ad cõſeruationẽ nedũ rerũ, immo & humanorũ corporũ ſunt cõſtructa, quæ dicuntur nobiliſſima creaturarũ. ff. de ædil. edi. l. iuſtiſſime. Vel dicuntur nobilia propter ſui pretioſitatẽ & valorem, licet modicũ annui redditus afferentia, de quibus loquitur lex in corpore authẽ. de nõ alie. §. ſi vero alicuius. coll. 2. C. de ſacroſan. eccl. authẽ. perpetua. vel q́ ſi res pretioſa. Sed iuxta hoc põt quæri, vtrũ priuato liceat facere talia ædificia, vel habere? Breuiter dicas q́ in lumine impeditiuo nõ licet. C. de ſeru. limi. l. 2. lib. 11. & dicta l. in nomine Domini. Sed an alibi poſſit? Dic q́ ad æmulationẽ alicuius alterius, ſi materiã ſeductionis inducat, nõ licet. ff. de ope. pu. l. opus. aliàs autem licitũ eſt. C. de edi. priua. l. per prouincias. & ibi not. in dicta l. 2. Quid autẽ præſumetur in dubio? Dic q́ præſumetur non ad inuidia vel æmulationẽ facere. arg. dictæ l. per prouincias. iuxtà l. meritò. ff. pro ſocio. cũ ibi not. & arg. corũ quę not. ff. de dam. infe. l. fluminũ. §. vlt. Si autem non licet, vt dictũ eſt, noua ædificia vel fortalitia talia facere vel habere: ſic nec prius facta nec habita talium eſt incaſtellare vel propugnaculare: & ſi contra factum eſt, cõdictione ex dictis iuribus vel officio iudicis agi põt per quemcunque cuius intereſt, vt ipſa in ſtatum priſtinum reducantur, vt not. Inno. c. Piſanis. & Hoſt. eo. poſt eum.

Turres & mœnia dicuntur ædificia nobilia.

Turres habere an liceat in priuato.

r ¶ *Magnificentia.*] id eſt magnanimitas, vt colligitur de ſuppl. negl. præla. c. grandi. lib. 6. ſimile verbũ in pſal. Quoniã eleuata eſt magnificentia tua, &c. & in corpore authen. hæc conſtitutio. in fi. de litigioſis, in fi. coll. 8. vel expone, magnitudo. C. de offi. pręf. pręt. l. in nomine Domini. alibi reperies diuerſa nomina, quæ attribuuntur alicui præſidenti, quaſi in fi. omoiũ conſtitu. in corpore authẽ.

s ¶ *Extruxerat.*] id eſt conſtruxerat: ſyllaba enim, ex, hic non priuat, ſicut nec in Euangelio. Et quædã mulier Martha nomine excepit eum. id eſt ſuſcepit. & extra vt lit. non conteſta. quoniam frequenter. §. quòd ſi ſuper. C. vbi in rem actio. l. 2.

Ex, nõ ſemper priuat.

t ¶ *Deceſſorum.*] quandoque ponitur deceſſorum, quandoque prædeceſſorum, quandoque anteceſſorum. C. de ope. pu. l. vlt. quod dic ſi places, vt dixi in procemio domini Ioannis Papæ xxij. ſuper conſtitutionibus Clementis.

u ¶ *Et quod.*] Decimum inconueniens.

x ¶ *Amarius.*] id eſt periculoſius, cum animæ & ipſarũ cura ſint rebus omnibus præferendæ. C. de ſacroſan. eccle. l. ſancimus.

Anima eſt omnibus præferẽda.

y ¶ *Dolendum.*] cum ſanguis, id eſt conſcientiæ ſubditorũ de præſidentium negligentium manibus requiratur. 43. diſtin. Epheſijs. extra de offic. ord. irrefragabili. de regul. iur. quamuis. cum enim ratione officij ad animarum cuſtodiam teneantur, præſumitur

contra

cura negligitur a, & vitiorum b sentibus c fomentum d periculoso e præbetur f. § Nos g itaque tot h malis tantisque discriminibus i occurrere cupientes k, omnes & singulas dispensationes l super receptione m aut retentione n plurium o dignitatum p, personatuum, officiorum, Prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacumque forma q vel expressione verborum à nobis vel prædictis prædecessoribus, cuicunque r personæ s concessas (Cardinalibus t tamen sanctæ Romanæ u Ecclesiæ, qui cir-

contra eos si pereant. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. vlt. cum ibi not. & ad hoc ff. loca. si quis domum. §. Imperator. extra de offic. archi. ex quæ.

a ¶ *Negligitur.*] talis negligentia contra negligentem peccatum mortale inducit. 81. dist. cap. dictum. extra de offic. archi. ex quæ. vbi de hoc.

b ¶ *Et vitiorum.*] vndecimum inconueniens.

c ¶ *Sentibus.*] si habes sentibus, potes exponere, idest incentiuis vel inflammatiuis occasionibus, iuxta illud vulgare quod dicitur: Opportunitas quem peccare facit, quæ opportunitas est vitanda. de elect. c. fundamenta. de sta. reg. c. 1. lib. 6. 18. q. 2. c. definimus. de cohabi. cler. cap. 1. C. de episc. & cle. l. eum qui. ff. de vsu & habi. non aliter. cum sim. Si habes cœtibus, expone, idest, coadunationibus vel societatibus. sic sumitur extra de iudi. c. mulieres. lib. 6. & illis est via præcludenda, iuxta illud. *Si non vis calui, fugias consortia calui.* 28. q. 2. c. sæpe malorum. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. de iureiur. l. item apud. §. appellare. & seq. & sic secundū hoc, verbum cœtibus, in mala parte sumitur: alibi sumitur in bona. C. de profes. qui in vrb. l. 1. lib. 12. Si habes, sensibus, prout est cōmunis litera; tunc planum est, & expones, sensibus, scilicet quinque corporalibus per quos tamquam per fenestras mors ad animam intrat, secundum beatum Ambrosium.

Mors per sensus ad animā intrat.

d ¶ *Fomentum.*] idest, nutrimentum.

e ¶ *Periculoso.*] vt puta animæ præiudiciale. simile de pœniten. distinct. 1. periculose.

f ¶ *Præbetur.*] hoc potest referri ad illos ex quorum personis prædicta inconuenientia procedunt. vt eis tale fomentum præbeatur in suarum periculum animarum, vt dixi in glo. si habes. vel parochianorum ipsorum ex curæ negligentia. arg. extra de sent. excom. alma. lib. 6. vel potest referri ad illorum superiorem, si in illis prædicta incōuenientia tolerares, quia error cui non resistitur, &c. & negligere cum possis perturbare peruersos, &c. nec caret scrupulo societatis occultæ, &c. 83. dist. error. & in extrauag. dicti domini Ioan. si fratrum. §. qui igitur. & si ea quæ male vsurpantur, omittimus, &c. 43 dist. peruenit. 35. q. 9. loci. ideo vicarius Christi huius cap. conditor volens quo ad subditos, & quo ad supradicta inconuenientia penitus euitare, statuit vt sequitur.

g ¶ *Nos itaque.*] secunda pars.

h ¶ *Tot malis*] prouenientibus ex vndecim inconuenientibus, vt in parte præcedenti.

i ¶ *Discriminibus.*] de quibus dixi supra proxi.

k ¶ *Cupientes.*] simile de elect. cupientes. de conces. præben. cap. detestanda. lib. 6.

l ¶ *Dispensationes.*] hic posset repeti quod dixi in parte præcedenti, in verbo, dispensatiue.

m ¶ *Receptione.*] dic vt dixi supra circa principiū capituli, in vers. recipere. & expone, receptione, scilicet simul facienda.

n ¶ *Aut retentione.*] intellige etiam de collatis successiue talibus beneficijs. de quibus sequitur, vt sit sensus ad dispensationes obtentas super receptione taliū insimul facienda, vel retentione ipsorū etiā successiue obtentorum moderationem infra positā suscipiant.

o ¶ *Plurium.*] quuncunque sint numero, vt patet §. circa princip.

p ¶ *Dignitatum.*] super hoc verbo & sequentibus dic vt dixi in parte præcedenti.

q ¶ *Forma.*] de concess. præben. detestanda. de iureiur. c. contingit. §. finali. lib 6.

r ¶ *Cuicunque.*] Cum nedum infinite, immo & vniuersaliter loquatur ad cuiuscunque qualitatis personas extendatur. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. de leg. præstan. l. 1. §. generaliter. extra de maio. & obedien. c. solitæ. circa fin. de priuileg. quia circa. 19. dist. si Romanorū. & quia certæ personæ ab ista vniuersalitate excipiuntur vt sequitur: vnde per hoc in cæteris effectus vniuersalitatis cōfirmatur. ff. de fun. instru. l. quæsitum. §. idem respondit domo instructa. in corpore authen. de non alie. aut permu. eccles. §. vt autem. coll. 2. cum not. in eis.

s ¶ *Personæ.*] per hoc verbum videtur quòd hæc decreta. & eius moderatio extendantur & comprehendant dispensationes personis non locis concessas; nā si idem de omnibus voluisset, hoc vtique expressisset, quod cum non fecerit, pro omisso debet haberi. extra de deci. ad audientiam. ff. de libe. & posth. l. cōmodissime. solu. matri. l. si cū dotē. C. de cadu. tol. l. 1. §. fin autem ad deficientis. Sed in contrariū videtur: quia in omnibus videtur eadem ratio. ergo idē ius, scilicet vitatio multorū inconuenientiū, quibus præsens cap. occurrere intendit, vt hic dicitur. arg. extra de transl. epis. c. inter. de confir. vti. cum dilecta. ff. de fon. l. 1. §. hoc interdictū. C. de cōsti. pecu. l. vlt. Nam & statutum in vno, licet de se odiosū, statutū censetur in alio. vbi est penitus rationis identitas. ff. de adul. l. si postulaueris. §. ratio. de eden. l. quædam. §. nummularios. Et not. Garsias de elect. cupientes. in princ. in glo. sed pone. & colligitur ex decre. cupientes. iuncta ad illam decre. si postquam. § vlt. eod. tit. & ex decr. licet canon. eod. tit. & iuncta ad decre. vnicā. de offi. vica. Clem. v. & arg. in corpore authen. vt ij qui obl. se habe. perhi. res mi. §. 1. coll. 6. vbi statutum licet pœnale in curatore extenditur ad tutorem propter identitatis rationē. & de hoc plene alias dixi de rescript. abbates. Cle. v. respondendo ad decre. statutum. de elect. lib. 6. quæ prædictis prima facie videtur obstare. Quid ergo dices? Respondeo q dispensationes locis vel dignitatibus concessas non tollit hæc decre. tum quia hoc non exprimit, & agitur de iure personarū per dispensationem quæsito tollendo, quare remanet argu. 26. q. 2. cap. 1. & in multis capitulis eiusdem quæstionis. & in lib. seu l. de feud. cog. c. 1. in fi. tum quia in illis cessat personalis ambitio, vagatio & importunitas, quæ dederunt causam ob inconuenientia inde sequentia editioni huius decret. vt patet in princ. ergo cessare debet eius effectus. 72. dist. §. verum. C. de transa. l. interpositas. tum quia citius personis quàm locis vel dignitatibus concessæ dispensationes alibi summouentur. de rescript. quia per ambitiosam. de priuileg. c. ne alicui. lib. 6. & argum. ff. de censi. l. ætatem. §. rebus. de aqua quoti. & æsti. l. 1. § præmittitur.

Statutum pœnale quandoque extenditur ex rationis identitate.

t ¶ *Cardinalibus*] sic dicti, quia sedi Apostolicæ, quæ axis est & cardo aliarum ecclesiarum. 22. dist. sacrosancta. seruiunt, vt sequitur: & sic cognomen sumitur ab eo cui deseruitur. arg. C. de excu. mu. l. hydraulæ. lib. 10. de aquæductu. l. decernimus. §. vniuersos. de fabricen. quasi per totum. lib. 11. ff. de verb. sign. l. serui. §. fin. in corpore authen. de defen. ciui. circa princ. coll. 3. de armis. circa prin. C. de epis. & cle. l. decernimus. 21. dist. cleros 16. q. 1. si cupis.

Cardinales quare sic dicunt.

u ¶ *Romana Ecclesia.*] cui soli competit Cardinales habere, & non alteri, nisi hoc haberet ex priuilegio. not. Compostel. de constitu. cum accessissent. Quid ergo erit de dominis Cardinalibus moderni temporis per dominum nostrum Papam hodie præsidentem & suum antecessorem creatis? dicerentur ne de iure Cardinales Romanæ Ecclesiæ? Videtur q non, cum propriè Romana Ecclesia sit in vrbe Romana. arg. ff. de verb. signi. l. bona ciuitatis & l. eū qui. vnde à propria verbi significatione recedi non debet in dubio, nec ad abusiuam respectus haberi. ff. de leg. 3. l. nō aliter. in princ. & §. 1. circa fin. de verb. signi. l. nepos. Item quia in vrbe ipsa locū sedis Apostolicæ Dominus dicitur elegisse. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. & ipsam vrbem Apostoli Petrus & Paulus vno die pro merito, loco vno pro gloria, sub vno persecutore pro pari virtute compassi glorioso cruore martyrij Christo Domino consecrarunt. 2. q. 7. c. beati. extra de elect. fundamenta. & ad illam venit Dominus iterum crucifigi, vt dicto § rationibus. scilicet in personam Petri. 3. q. 1. noli. in fi. Sed his & alijs omissis quæ possent ad hoc allegari, dicas contrarium: certum est enim q Deus non in loco, sed in persona sancti Petri suam Ecclesiam fundauit, dicens: Tu es Petrus, &c. vt in Euangelio Matth. & recitatur 22. dist. §. 1. & c. vt not. in dicto c. fundamenta. & potestas clauium Petro data in eius persona, suis est successoribus attributa. 40. dist. c. non nos. extra de transla. episc. c. quanto. & c. inter. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6. constat enī personā non solum sedem vel cathedram facere. 40. dist. c. multi. Not. etiam de iure episcopum esse in ecclesia quo ad gubernationem & protectionem, & ecclesiam esse in illo quo ad obedientiam. 7. q. 1. c. scire, vbi est ergo summus episcopus, qualis est Papa, ibi est Romana Ecclesia, ibi est sedes Apostolica: nam cum de iure communi in ecclesia vacante sit electio facienda. 23. dist. in nomine Domini. extra de elect. quod sicut. & Papa vbicumque moriente, sit ibidem vel saltem in ciuitate proxima noui pastoris electio facienda. extra de elect. vbi maius. §. porro. & cap. ne Romani. Clem. v. ergo sequitur, q ibi Ecclesia Romana & sedes Apostolica vacet, & sic necessario habet dici, quòd ibi sit, quia nō potest vacare propriè, nisi vbi est, sicut non potest quis mori vbi non est. not. Guil. de elect. cōmissa. lib. 6. ad præmissa. facit satis expresse extra de præb. c. præsenti. lib. 6. vbi not. Guli. q vbi est Papa, ibi est Romana curia. Ex his igitur resultat clare, q creati Cardinales per Papā vbicunque, dici debent Romanæ Ecclesiæ Cardinales. & diligenter aduertenti facilis est responsio ad allegata in contrariū. licet enim Deus disposuerit in vrbe Romana Apostolos martyrium pati, & ipsam eorum sanguine consecrari: hoc fuit ideo, vt in ea quæ caput erat superstitionis, caput quiesceret sanctitatis, & vbi gētiliū principea

Cardinales per Papam creati vbicunque, an dicantur Cardinales Romanæ Ecclesiæ.

Ecclesia fuit fundata non in loco, sed in persona.

Vbi Papa, ibi Romana curia.

eipes habitabãt, illic Ecclesiæ principes morerẽtur, vt dicto c. beati. in fi. quare nõ sequitur, ꝙ ibi solũ & nõ alibi, scilicet vbi Papa est, sit ecclesia Dei & sedes Apostolica, licet etiam respectu habito & ad locum peculiarem in vrbe Romana dicatur Ecclesia Romana. quod verum est de illis, quæ membrũ est vniuersalis Ecclesiæ, ipsa autem vniuersalis Ecclesia in plura membra hodie est dispersa. 7. q. 1. Nouatianus. in persona Petri fundata censetur fuisse vbicunque fuit Petrus, & adhuc esse vbi est hodie successor eius, vt dixi, & patet expresse per hunc textum. Sed ideo generaliter dicitur Romana, à ciuitate in qua Petrus fundamentum Ecclesiæ mortem subijt temporalem.

ca [a] nos vniuersali [b] Ecclesiæ seruiendo [c] singularum [d] ecclesiarum commoditatibus se impendunt [e], ac regum [f] filijs [g], qui propter sublimitatem [h] eo-

a ¶ *Circa nos.*] ad instar senatorum lateri principis assistentium, de quibus & eadem ratione de dominis Cardinalibus potest dici, ꝙ censentur pars corporis principis, vnde sicut in illis, ita in istis crimen læsæ committi dicitur maiestatis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pænit. c. felicis. lib. 6.

b ¶ *Vniuersali.*] quæ proprie dicitur collectio fidelium. de conse. dist. 1. c. Ecclesia. & dicitur vna, quia vna fides. extra de sum. trinit. firmiter. §. vna. in plura tamen membra singularia per orbem terrarum diffusa. 7. q. 1. Nouatianus. 16. q. 7. c. decimas.

Papa & Imperator vocant se seruum.

c ¶ *Seruiendo.*] Not. Cardinales dici seruitores Ecclesiæ: nec mirum, cum & Papa seruire ei dicatur, quare se seruum appellat: & Imperator seruum vltimum Ecclesiæ se vocat. C. de offi. præfect. præ. l. quas gratias. §. 1. cupiens Dei & Ecclesiæ seruitiũ adimplere. ead. l. §. hoc etiam. ordo enim seruiendi est in humana creatura, vt inferior superiori deseruiat. aliter enim vniuersitas nulla poterit ratione subsistere, nisi ex diuersitate graduum ordo diuersitatem in ea seruaret. 89. dist. cap. ad hoc.

d ¶ *Singularum ecclesiarum.*] quæ membra dicuntur vniuersalis Ecclesiæ. 7. q. 1. Nouatianus.

e ¶ *Se impendunt.*] idest exhibent & promptos & obsequiales offerunt. simi. huic extra de cle. non resi. cum dilectus.

f ¶ *Regum.*] intellige catholicorum: infidelium enim filijs non est verisimile Papam voluisse aliquid prærogatiuę circa pluralitatem beneficiorum seruare, cum de iure communi illorum ipsi capaces non sint, saltem vsque ad secundam generationem. de hæret. quicunque. §. hæretici. lib. 6. per lineam tamen masculinã descendentes. eo. tit. c. statutum felicis. & hoc verum esse probabiliter potest dici de dispensationibus per eos obtentis post incursam hæresim per parentes, quia negari non potest, quin tales dispensationes sint noui iuris ecclesiastici acquisitiuæ, à quo tales excluduntur, vt dicto §. hæretici. Sed si ponas dispensationes obtinuisse ante hæresim parentum, erit ne idem? Credo ꝙ non: immo habebit locum quod hic dicitur, quia ius quæsitum filijs, per talem hæresim parentum tolli non debet. arg. ff. de sena. l. filiam. de pœnis. l. crimen. C. eo. tit. l. sancimus. extra de ijs quæ fi. à ma. par. c. quæsiuit. & arg. dicti c. quicunque. §. ad hoc. & §. vlt. vbi post hæresim parentum prohibetur filijs beneficiorũ acquisitio, non tollitur antefacta, & emancipatio facta de liberis post hæresim parentum, nulla dicitur, ergo à contrario sensu ante bene tenet, & suo vigore potitur, ita & hic: quia non portabit iniquitatem patris filius. 1. q. 4. c. 1. & 2. & arg. C. de hære. authen. idẽ est. potissime, quia tales dispensationes non peruenerunt ad filios ex personis parentum, sed aliunde. arg. ad hoc ff. de interdi. & releg. l. 2. de decu. l. 2. §. nullum. de iure pa. l. 3. in fi. de bon. pos. contra tab. l. 3. §. emãcipatus. Sed iuxta hoc quæro: pone aliqua nobilis vel alia mulier fuit vxor regis, illoque mortuo retinuit dignitatẽ reginæ. ff. ad municip. l. filij. §. vidua. extra de foro competen. c. ex parte. sed post suscepit filium ex aliquo nouo marito: nunquid ad alium extendetur quod hic dicitur? Dic ꝙ non: tum quia non est filius regis, qđ iste textus exposcit: tum quia & si à marito, nõ tamen à rege illum suscepisset, ad illud quod hic dicitur, minime traheretur: nam contrahendo cum viro inferiori quàm rege, illa desijt habere dignitatem reginæ. C. de inco. & muni. l. vlt. lib. 10. & dicto §. vidua. & ff. de sena. l. fœminę. C. de nup. l. cũ te. & dicto c. ex parte. & sic nec ex rege nec ex regina ille natus est, qđ hic requiritur: & quia in ipso deficit claritas generis regalis & potissime ob verbum dumtaxat, quod de se omnium aliorum quàm regum filios excludit. argu. ff. de triti. vi. & oleo leg. l. cum certus. de contrahen. emp. l. si debitor. §. verisimile.

Filij hæreticorũ an gaudeant hic dispensatione propter hæresim parentum.

Regina vidua reginæ nomẽ perdit si ad inferiorem nubit.

g ¶ *Filijs.*] quid autem esset de filiabus: pone autem ꝙ tempore huius constitutionis aliqua filia regis dispensatiue teneret duas abbatias, vel alias dignitates Monialium: nunquid exceptio, quæ hic fit de filijs censebitur facta de filiabus? Videtur ꝙ non: certum est enim, ꝙ filia nõ est filius, & textus alios excepit, & illos dũtaxat videtur excipere, cum dicit, dũtaxat. Sed contrariũ teneas: q̃a hæc cum sit sublatiua iuris ex dispensatione legitima quæsiti, rigorosa est, & quo ad hoc odiosa, quare restringenda: de reg. iur. odia. lib. 6. ff. de lib. & posthu. l. cũ quidã. quare per cõsequens exceptio quæ ad eam fit, est fauorabilis: & hoc denotant verba hic posita, prærogatiua gratiæ, &c. quare extendẽda, vt dictis iuribus. & arg. d̃ præb. c. si pluribus. lib. 6. vt sic & ad filias referatur, cũ in eis generis claritas inducẽs prærogatiuam gratiæ, vt hic dicitur, sicut in masculis reperitur. ff. de sens. l. fœminæ. & l. filiã. nec debet in eis accusari natura: quia ipsas masculos non generauit. C. de lib. præte. l. maximũ vitiũ. de legi. hære. l. lege 12. tabularum. & quia in fauorabilibus appellatione filiorum filiæ continentur. ff. de testa. tute. l. si quis ita dixerit. de leg. 2. si ita sit scriptũ. Et verbũ, dumtaxat, hic positũ excludit hic filios aliorũ quàm regũ, vt dixi s. in glo. p̃cedenti. nõ autẽ regũ filias, cũ pro filijs sint habendæ quo ad hoc, vt prędixi, & probatur. ff. de verb. sig. l. filij. & arg. de mu. & hono. l. vacatio. de iure immu. l. 4. Sed pone ꝙ talis filius vel filia concepti fuerint tempore quo pater rex erat: sed tempore quo nascuntur, desijt esse rex: puta quia depositus vel iuri regni renuntiauit, nunq̃d ad talẽ filiã vel filiũ exceptio q̃ fit hic extendetur? Dic breuiter ꝙ sic: quia concepti pro iã natis habentur, cũ de eorũ cõmodo tractatur. ff. de sta. homi. l. qui in vtero est. & l. qui in vtero sunt. vnde superueniens patris calamitas seu casus non tollit eis dignitatem quæsitã. ff. de sena. l. filiã. & est expressum eod. tit. emancipatũ. §. si quis cõceptus. & ibi casus: & de decur. l. 2. §. in filijs. ver. si pater. & §. proinde. vnde nulla relinquitur quæstio, cũ sit casus legis. in corpore authent. de non eli. secun. nube. §. 1. C. de sur. l. ancillæ: & in eis not. Sed q̃d esset ecõtra: pone aliquẽ conceptũ ex inferiori quàm sit rex: puta ex comite vel alio: tẽpore quo nascitur, pater fact° est rex: nũquid quo ad efficaciã exceptionis quæ hic fit, reputabitur ille filius regis? Videtur ꝙ nõ. arg. eorũ quæ not. C. de nup. l. imperialis. §. & his illud. & arg. C. de suis & legi. li. l. ex libera. vbi cõceptus ex libera & seruo nõ habet priuilegiũ filij decurionis, licet pater factus liber possit creari decurio. Sed ɔtriũ dicas: quia expressũ est. ff. de sena. l. senatoris filiũ. & de decu. l. 2. §. in filijs. vt sic natiuitatis liberorũ tẽpore superueniẽs patris dignitas eis p̃sit, vt ibi, & C. de nat. lib. l. nuper. & de nup. si liberã. Nõ obstat dicta lex libera, q̃a ibi ab initio iure ciuili nullũ fuit matrimoniũ inter liberã & seruũ: quare cõceptus ex eis fuit natus spurius, vt ibi: nec libertas vel honor patri obueniens illũ legitimum reddit, quare vt spurius nõ gaudet priuilegio filij decurionis, vt ibi dicitur: cũ illegitimus originali nobilitate patris non gaudeat. ff. de sta. ho. l. cũ legitime. Itẽ pone ꝙ natus est quis & cõceptus ex non rege, qui tñ rex fuit, & esse adhuc speratur, vt quia depositus est ad tẽpus, ante aduẽtũ tẽporis illius mortuus est: nunquid iã natus reputabitur filius regis esse. Videtur ꝙ sic arg. ff. de decu. l. 2. §. si ad tempus. Et idem videtur dicendũ, si quis sit conceptus ex nõ rege, & antequã sit natus, suus pater rex efficitur, & demũ ipso nondum nato pater esse desijt rex, vt quia depositus vel alio modo, natus postea filius regis videatur censendus, vt l. eo. §. præterea. Sed quid dices, an hic appellatione filiorũ cõtinebuntur nepotes saltẽ nati ex filijs? Videtur ꝙ nõ. cũ etiã in fauorabilibus appellatione filiorũ nõ cõtineãtur. ff. de testa. tute l. ꝙ si nepotes. insti. qui dari tu. pos. §. vlt. Sed ɔtriũ potest dici. arg. ff. de verb. sig. l. liberorũ. §. sed & Papianus. & l. filij appellatione. & l. iusta. nã de propria significatione verbi filiorũ, nepotes ex eis nati cõtinentur: q̃a per eos vt per filios in æuũ memoria generis retinetur, vt dicto §. sed & Papinianus. cuius generis claritas hic exceptionẽ inducit: licet aliquando de vsu & de cõsuetudine loquendi aliter nepotes, aliter filij appellentur: vt in primis iuribus. & sic not. dicto §. vlt. quare in dubio hic filiorũ appellatio comprehendit nepotes iuxta propriã verbi significationẽ, ad quã & nõ ad aliã in dubijs respectus habetur. ff. de leg. 2. l. non aliter. de ver. sig. l. nepos. Et an qđ hic dr̃ de alijs sit intelligẽdũ de legitime natis, an etiã de alijs [1], vt d̃ omnibus, cũ omnes sint filij: & hic indistincte loquit. Sed ɔtriũ videretur, cũ illegitimi de se nõ sunt capaces taliũ beneficiorũ. de filijs presby. c. 1. & fi. nec dicuntur fulgere claritate generis patrũ, vt s. dixi. vnde nõ est verisimile, ꝙ hic Papa talibus dispẽsationes reseruare voluerit. Sed supposito ꝙ dispẽsatiões sufficiẽtes obtinuissent, oĩs illegitimatio fuit sublata. extra q̃ filij sint legi. p̃ venerabilẽ. quare p̃ hũc textũ indistincte loquẽtẽ eis reseruare videretur: potissime cũ hic agat̃ d̃ sublatione iuris per dispensationẽ quæsiti, vt s. tetigi circa prin. huius glossæ.

Regum filiæ in prærogatiua priuilegio filiorum.

Filius cuius pater rex erat tẽpore conceptionis, non autem tẽpore natiuitatis, vel ecõtra, an potiatur priuilegio filij regis.

Nepotes etiã regũ cõtinẽtur appellatione filiorũ.

[1] An illi veniãt appellatione filiorum, vide quæ dixi in c. statutum. de hæret. lib. 6. Adde hic singul. Hipp. 253. incipiẽ. tu scis. Font.

h ¶ *sublimitatem eorum.*] hoc ad Cardinales referas propter hoc quod sequitur de generis qualitate: quod ad filios regum proprie est referendum, licet ad eos hæc sublimitas referri possit, per hunc tex. & arg. de præb. de multa. §. vlt. Istã autẽ sublimitas in dominis Cardinalibus attendenda est principaliter quo ad mores & merita vitæ. 52. dist. c. miramur. nã nõ qui maior in honore fuerit, ille est iustior: sed qui fuit iustior, ille maior, s̃m Io. Chrysost. 40. dist. c. multi. in fi. & alibi legitur, ꝙ nõ in sublimitate graduũ, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnũ Dei. extra de temp. ordi. c. ad aures. Sublimitas hic sumitur quo ad eos pro status præeminentia vel excellentia: & vt alibi in corpore authent. de filijs ante dot. instr. natis. in fi. coll. 3. quib. mo. na. ef. sui. in fi. coll. 7. cum simi. & dicto c. de multa. c. vlt. Sed tñ (vt dixi) sublimandi merita & mores nõ inordinati affectus sunt intuendi. extra de præb. graue. Quid præsumetur in dubio de sublimato, an ob sua merita, vel

Sublimari præsumitur quis ob sua merita.

ex alia causa sit sublimatus? Dic præsumendum fore, quòd ob sua merita. extra de præsump. cū in iuuentute. & dicto c. miramur. & 40. dist. c. 1. & not. Ber. extra de rescr. c. præsenti. qđ hodie est sublatū. Ad hoc præstat efficax arg. lex dicens, ꝙ quanto quis meliosibus præest, tanto maior & honestior est, idest esse præsumitur, in corpore authent. de defen. ciuit. §. nos igitur. coll. 3. licet glos. dicat ibidem, ꝙ non de honestate animi, sed seculi

rū ac generis a claritatē sunt potioris prerogatiua b gratię attol

loquitur. & alibi loquitur quanto quisque est celsior, tanto & alijs potentior. 16. q. 1. c. sunt nonnulli. & quia sacrilegij instar obtinet, dubitare an ille dignus sit, quem princeps elegerit. C. de cri. sacri. l. 2. 17. q. 4. §. qui autē. ver. si quis. alias est ibi. c. & arg. C. de aduo. diuers. iudicum. l. restituendæ. in fi. Sed gratia huius quæro quale sit istius sublimitatis Cardinalatus priuilegium? Ad hoc dicas, ꝙ est multiplex priuilegium: quia hostiliter cardinalē insequens 37. pœnas patitur & incurrit, quas saltē omnes non incurrit insequens proprium suum epm, vt colligitur extra de pœnis, felicis. lib. 6. & eo. tit. c. si quis suadēte. Cle. Papa v. Secundum, quia cum domini Cardinales sunt legati, conferre possunt beneficia, etiam ad Papā deuoluta. de præb. venerabilis. de off. leg. c. officij. lib. 6. Tertium, quia legati excōicatos pro iniectione manuum vndecunq; venientes absoluunt. extra de offic. leg. c. excōicatos. Quartum, ꝙ legati de latere mare transeuntes, vti possunt insignijs Apostolicæ dignitatis, puta palefredo vel equo albo, vestimentis rubeis, fręno & calcaribus deauratis, & similibus. de priuileg. antiqua. vbi de hoc per Host. Quintum, quia dici possunt patricij, quorum nomina in diademate principis scribi consueuerunt, sm̄ Guli. notantem in dicto c. officij. Sed me cum ipso tenere hoc casu non audeo, quia patricios Imperator sibi in patres eligebat. insti. qui. mo. ius ps. pot. sol. §. filius. C. de cōsul. l. vlt. lib. 12. Papa autē Cardinales non assumit in patres, sed tantum in filios. extra de testi. c. licet dilectus. de præb. dilecto. nisi faciat eos epos, quia tunc in fratres eos assumit. extra de crim. fal. quàm graui. Sextum, quia pars corporis Papæ dici possunt ad instar senatorū. 6. q. 1. §. verū. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. sm̄ Guli. notātem in dicto c. officij. vnde alibi not. Inn. ꝙ collegiū Cardinaliū habet senatū. arg. 96. dist. Cōstantinus. vt no. ipse extra de re iud. cum te. & de hoc 16. q. 1. ecclesia. Illud autē aliter persuaderi potest: nā cū promiscue loquendo de Cardinalibus, omnes fratres appellet: ipsi tamquā fratres corporis sui pars fore sunt censendi. arg. C. de agri. & censi. l. cū scimus. §. vlt. lib. 11. & sicut in persona senatorū cōmitti dicitur crimen læsæ maiestatis, quia pars corporis principis censentur, vt dicta l. quisquis, ita & cōmitti dicitur in personis dominorū Cardinaliū, vt dicto c. excōicatis. vbi de hoc. Septimū, ꝙ ex præmissis insurgit: nā si ipsi censeantur veri patricij statim cū sunt creati, sunt liberati à patria potestate: dicto §. filius. & dicta l. vlt. de cōsul. sed hoc nullo iure cauetur, ꝙ sunt patricij. si censeantur senatores, nō sunt liberati ex hoc. dicto §. filius. cū ex illis dignitatibus solū quis liberetur à patria potestate, ex quibus liberatur à curiali conditione, in corpore authē. consti. quæ de di. §. generaliter. coll. 6. Sed à curiali liberatur propter 15. dignitates. C. de decu. l. vlt. lib. 10. de quarū numero non est senatoria. Quid ergo super hoc dices? Dic ꝙ si sint creati Cardinales epi, nulla est dubitatio: quia saltē ex epali adepta dignitate liberi facti sunt à patria potestate. in corpore authen. cōsti. quę de dignitatibus. §. illud. coll. 6. C. de epi. & cle. authent. sed dignitas. aliàs incipit, sed hodie. extra qui. fi. sint legi. per venerabilē. Sed si tantū sint creati Cardinales, quid dices? videtur ꝙ nō sint liberati. nā cū ius patriæ potestatis cōsistit in multis, puta in 8. quæ nominantur insti. tit. de patria potesta. §. ius autē. nō debet dici sublatū in patris præiudiciū, nisi vbi in iure statutū reperit, cū nō sit lex aliqua istud dicēs. arg. in corpore authē. de nō eli. secun. nubētes. §. optimū vtiq;. coll. 1. vbi dicitur, nō fraudetur pater iure filij, nec enim lex est aliquid tale dicēs. ad idē C. de colla. l. illā. de repu. l. dissentiētis. extra de sup. negli. præla. Romana, lib. 6. ne se. vacan. c. illa. & p hoc scribitur erubescendū fore loq sine lege. in corpore authent. de triē. & semis. §. cōsideremus. coll. 3. & quia aliorū honores alijs damnorū occasionē fieri nō oportet. C. de sta. & ima. l. & virtutū. & de silētia. iubemus. lib. 12. nec vlli est cū alterius iniuria cōsulēdū. 22. q. 2. c. primū est. C. de offi. perfect. vrb. l. præfectus. Sed his nō obstātibus 3riū nō improbabiliter pōt dici: certū est enim ꝙ multiplex est dignitas secularis vel officiū, quæ vel quod aliquē liberat à curiali cōditione. vt colligitur dicta l. vlt. C. đ cōsul. lib. 10. & illa eadē, quæ est in numero duodeno, vt prædixi. hodie filiū liberat à patria potestate, vt dicto §. generaliter. in quo numero cōputātur aduocati fisci, quæstores, principatus agētiū in rebus. & similes multæ, de qbus minus videtur ꝙ liberēt, cū ex earū virtute nullus effici dicatur pars corporis principis, & tñ liberāt: ergo multo fortius dignitas Cardinalatus, sumpto arg. à minori. de quo not. de elect. cū in cūctis. vñ licet nō sit hoc expresso iure cautū, tñ de similibus ad similia proceditur. ff. de legi. l. nō possunt. cū plura sint negotia quàm vocabula. ff. de præscr. verb. l. natura. & statutū in vno, statutū censetur in alio, vbi est penitus eadē vel maior ratio. not. ff. de iud. l. cū prætor. nec videtur damnū ex hoc pater vel iniuriā pati: cū enim naturaliter augmentū in honorē filij desideret. extra de testi. c. super eo. cum eadem persona fingatur esse cum eo. C. de impub. & alijs substi. l. vlt. & eadem caso. 35. q. 3. in hac auctoritate. & excellentia & nobilitas filij patrē nobiliorem reddat, & laudem magnam patri afferat, & magnæ lætitiæ præbeat occasionem, vt legitur in dicto §. generaliter. & gloria patris est filius sapiens, Prouerb. 17. & 25. c. 95. dist. c. esto subiectus. in fi. tales honores, laudē, lætitiā, & gloriā debet omni pecuniario cōmodo, quod ex patria potestate potest contingere, præferre. ff. si quis omis. cau. testam. l. Iulianus. Octauum priuilegium, ꝙ Cardinali asserenti se legatum creditur absque litteris. 97. dist. c. nobilissimus. licet aliqui hoc reuocent in dubium. Nonum, ꝙ assertioni Cardinalis absque scriptis creditur super his quæ coram eo acta sunt saltem de consuetudine curiæ. extra de appel. constitutus. vbi hoc not. per Host. in verbo, assertioni. & pro tali consuetudine pōt esse ratio, quasi credatur principem, qui ipsum ob singularem industriam explorata eius fide & grauitate ad tantæ dignitatis magnitudinem adhibuit, non esse aliàs aliter processurum seu iudicaturum esse pro sapientia ac luce dignitatis suæ, quàm ipse foret iudicaturus. arg. ff. de offic. præfect. præto. l. vnica. circa finem.

Cardinales nouem habent priuilegia.

Erubescendum sine lege loqui.

Pater & filius finguntur eadem persona.

lēdi, dūtaxat c exceptis) deliberatione d super hoc cū fratribus e

a ¶ *Generis claritatem.*] Not. habendam rationem nobilitatis generis, & hoc etiam in pœnis infligendis. de quo dic vt legitur, & not. 24. q. 1. quid circa pacem. extra de iureiu. cum quidam. ff. de pœnis. l. quidam. de incen. rui. nau. l. Pedius. C. de paga. sacri. & tē. l. vlt. cum similibus multis. Quantum in honoris exhibitione, & salutatione, & sedis inter iudices assignatione. de quo dic vt legitur. C. de offi. diuer. iu. l. 2. & 3. vbi sena. vel cla. l. 3. §. sedendi. de offi ciui. iu. l. 1. de hoc etiam not. 3. q. 9. c. necesse. Quantum in beneficiorū obtinenda multiplicatione, vt hic, & de præb. c. de multa. §. vlt. Quantum in facienda de ipsis præ alijs cæteris paribus electione. in corpore authent. de defen. ciui. §. interim coll. 3. extra de appel. constitutis. cū notatis in ipsis. Quantū etiam in beneficiorū æquali facienda distributione. super quo vide quod dixi s. eo. c. in ver. mendicant. Necnō in aliorū bonorum vberi administratione, ac etiam consumptione. ff. de dona. l. filius. §. nōnumquam. de admin. tu. l. cū plures. §. tutor. de iudi. l. si longius. in fin. de iure do. l. quæro. & in multis quæ diligens indagator per se poterit reperire.

Nobilitatis ratio in multis est habenda.

b ¶ *Prerogatiua gratiæ.*] simile de offi. deleg. hac constitutione. de offic. lega. c. officij. lib. 6.

c ¶ *Dumtaxat exceptis.*] eadem verba reperies de priuileg. c. ne aliqui. de offi. deleg. hac cōstitutione. lib. 6. vnde hæc verba tollūt dubiū, si quod fieret. an inferior Cardinale, puta patriarcha, primas, archieps. abbas, vel filius inferioris rege, puta ducis vel comitis dispensatione obtenta possit gaudere contra hunc decret. & dic ꝙ non per hunc textum, & per ea quæ notaui s. in verbo, cuicunque.

d ¶ *Deliberatione.*] Not. principem qui omni lege solutus est. ff. de leg. princeps. extra de cōcess. præb. propositi. deliberatione vel le vti in agibilibus. fi. de offic. leg. c. deliberatione lib. 6 C. de leg. l. humanum. ne filius pro patre. auth. habita. ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime de iure patr. l. diui fratres. Eius igitur exemplo quicunq; alius idem facere debet. arg. 79. dist. legitur. 2. q. 1. Deus omnipotens. extra de re iu. in causis. dubiū enim nō est omnia omnino quæ consilio recto geruntur, iure meritoque, effectu & firmitate niti. C. de repu. l. 3. & veritas sæpius examinata citius splendescit in lucem. & fructus diuinus est iustitiam sæpius recenseri. 25. q. 2. c. graue. vnde alibi statuitur, ꝙ nō cum præcipitatione nec subitanee, sed cum deliberatione sunt sententiæ proferendæ. C. de sentent. breui. reci. l. 2. extra de re iud. pastoralis. cle. 5. §. verum. vbi etiam de hoc dixi.

Qualiter intelligat principem solutū esse legibus, vide per D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 5. adde Bucchardum lib. 15. decretorum cap. 42.

e ¶ *Cum fratribus.*] collige hic, ꝙ cum Papa de Cardinalibus loquitur, indefinite vel promiscue appellat eos omnes fratres, vt hic & in locis multis alijs reperitur. Et potest ratio reddi, quia licet soli epi Cardinales regulariter & peculiariter fratres, cæteri vero filij appellentur. de crimi. falsi. c. quàm graui. de testib. licet dilecte. de præb. dilectus. ne igitur epi notabili fraterno nomine nūcupandi, vt ibi, negligi videantur: ideo & alij propter alios fratres appellantur. arg. ff. de minor. item apud. §. hoc edictum. 23. dist. c. quamquā. extra de hæret. cap. si aduersus. Et domini Cardinales non episcopi. qui fraterni nominis appellatione non sunt nuncupandi, vt dicto c. quàm graui. tñ propter illos qui episcopi sunt, fratres appellari merentur, sicut nepotes ex filijs, qui vere filij non sunt, nec sic appellari consueuerunt. ff. de testa. tut. l. ꝙ si nepotes. insti. qui da. tu. pos. §. vlt. tamen propter filios, & ipsi filij appellantur. Et sic ex personis episcoporum consequuntur quod ex sua singulariter non possunt, vt aliàs contingit. ff. de ædili. edi. l. cum autem. §. si. de bo. pos. contra tabulas. l. non putauit. §. si exhæredatus. quæ res pig. ob. pos. l. Aristo. extra de priuil. licet. §. 1. de concess. præben. c. auctoritate. lib. 6. cum multis similibus.

Cardinales an sint à Papa filij, vel fratres nuncupandi.

a ¶ De ipso

nostris habita diligenti, de[a] ipsorū consilio & ex certa scientia[b] nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas[c], quòd per moderamē nostrum effrenatam[d] circa easdē[e] personas talium beneficiorū multitudinem refrenemus, ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter[f] nō frustrentur †. ¶ Statuimus[g] itaque, & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quòd obtinētes nunc[h] ex dispensatione[i] legitima pluralitatē huiusmodi dignitatum, personatuū, officiorum, aut prioratuū seu beneficiorum, quæ aliàs absq; dispensatione[k] obtinere nequibāt, vnū tantū ex dignitatibus, personatibus, officijs, prioratibus, ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerit[l], prætextu dispēsationis sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite[m] retinere: Quæ tamē[n] teneantur[o] eligere[p] intra[q] mensem[r] numerandum à tempore notitiæ[s] † constitutionis istius: cæteris beneficijs[t] cū cura vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebāt, & quæ aliter non poterant[u] de iure[x] absq; dispēsatiōe[y] licite retinere, quę[z] nos † extūc[a] vacare[b] decernimus, corā[c] ordinario[d]

a ¶ *De ipsorum consilio.*] scilicet Cardinalium, quorum consilio Papa vtitur: quia vult, vt hic vides, non autem ad hoc de necessitate tenetur[1], vt not. extra de re iudi. ad Apostolicæ. lib. 6. vocatus enim est in plenitudinem potestatis. 2. q. 7. c. decætero. extra de vsu pal. ad honorem. nec potest ei dici, domine cur ita facis? de pœni. dist. 2. §. ex persona. Et super hoc. quia aliqua quandoque habent fieri simpliciter cōsilio alterius, aliquando cum consilio, aliquando de consilio, aliquando nō possunt fieri sine consilio, & aliquando habent fieri cum alterius assensu, & quid iuris in omnibus istis sit, vide quod not. Compost. extra de constit. cap. penult. & Guli. ne sede vacan. c. 1. lib. 6. & ibi dixi.

[1] De hoc articulo vide plenissime Filippū Francum & alios doctores in c. super eo. de heret. lib. 6. Hostiensem & Ioannē And. in c. requisisti. de testam. & Francmimonum in c. quæsiuit. de his quæ fiunt à præl. sine consen. c.

† Aliàs frustrentur.

b ¶ *Scientia.*] factū ex certa scientia Papæ robur obtinet firmitatis: etiam si de se nullum erat. extra de trāsact. c. 2. de accusa. c. ad petitionē. 3. q. 7. c. hoc quippe. & arg. C. de testa. l. omnium. de appari. indi. l. probatorias. lib. 12.

c ¶ *Moderandas.*] Diminutionem non augmentum denotat istud verbum. extra de verbo. sign. c. transmissæ.

d ¶ *Effrenatam.*] id est immoderatam & indecentem. simi. ff. de testi. l. 1. in fi. extra eo. tit. c. significauerunt. & cap. cum causam.

e ¶ *Easdem personas.*] scilicet quascunque, præterquam hic exceptas, vt ǯ. patet.

f ¶ *Totaliter non frustrentur.*] sic enim est interpretanda indulgentia principis, vt aliquā gratiam afferat impetranti. C. de legi. l. 2. ff. de iure immu. l. 1. in fi. extra de verb. sig. c. in his. nec aliter est interpretanda. extra de ver. sig. olim. ne aliàs delusoria videatur. ff. ne quid in lo. pu. l. vlt. de iudi. l. si prætor. extra de verb. signi. abbate. §. vlt. & c. cum olim. de priuileg.

Principis indulgētia aliquid afferre debet.

g ¶ *Statuimus.*] hoc verbū rē perfectam significat, & cum effectu, nō verbotenus accipiendū est. extra de verb. sig. c. in his. & tale statutū principis, ex quo animo legē cōdendi factū est, omnino seruandū est. C. de legi. l. leges. 100. dist. contra morē. 19. dist. memorā.

h ¶ *Nunc.*] scilicet tempore publicationis huius decre. ante enim non ligauit. in corpore authent. vt factæ nouæ constit. coll. 5. extra de cōsti. c. cognoscētes. de præb. cū singula. §. cōtra. lib. 6. & j. sequitur, durū enim esset sentire, quòd statim à tēpore editionis ligaret forte penitus ignorantes cōtra iura. ff. de decret. ab ordi. faci. l. vlt. 30. q. 4. dicit Sara. 82. dist. proposuisti. quid enim peccare diceretur antiquitas, si huius decre. inscia, &c. C. de testa. l. iubemus. consensum enim non ignorantiam volumus obligari. C. de tab. generali.

Cōstitutio non ligat à tempore editionis.

i ¶ *Ex dispensatione legitima.*] sed quā dispensationem reputabis legitimā? Respōdeo illam, in qua nihil tacetur, vel nihil exprimitur, quo expresso vel non tacito princeps verisimiliter duci potest ad dispensationē denegandā. de elect. dudū. §. pen. de præb. c. si dignitatē. Cle. v. sic enim dici cōsueuit in impetrationibus beneficiorū. de rescri. si proponente. de præb. si motu[a]. & c. non potest. lib. 6. Sicut enim in illis tamquam ambitiosa fit stricta interpretatio. de rescri. si gratiose. & de præb. quamuis. lib. 6. sic fit in dispensationibus, vt pote à iure cōi exorbitantibus. extra de fil. presbyt. c. 1. & 2. lib. 6. & arg. ff. de nata. resti. l. 1. de excu. tu. l. qui testamento. stricte forma mandati in illis, & forma dispensationis in istis seruata cessante argumento in vtrisque sumpto à minori vel maiori. super quo vide quæ not. per Host. de rescrip. postulasti 2. & c. in nostra. & per Inno. de concess. præben. dilectus. & quod aliàs super hoc dixi dicto cap. si dignitatem. & quod not. de capel. mo. ex parte.

Dispensatio legitima quæ dicatur esse.

a Vide quæ ibi notaui. Font.

k ¶ *Absque dispensatione.*] illa autem facta per illum qui potest & legitime, vt dixi in not. præcedenti, redditur licitum quod aliàs erat illicitum. argu. de elect. c. dudum. §. nos igitur. de concess. præben. cum nostris. §. nos vero. de transact. cap. 1.

l ¶ *Maluerit.*] reseruat ergo optionem circa vnum cum cura, & circa aliud sine cura, sicut alibi reseruatur optio retinendi vnū de prius obtentis, de præben. cum singula. lib. 6. & eo. tit. c. referente. c. præterea. & c. tuæ. ff. de colleg. illi. §. vlt. & per hoc refrænatur hæc effrænata multitudo super retentione plurium: per hoc etiam in totum non frustrantur effectu dispensationis ipsam obtinentes: cum aliàs de iure communi vna dignitas vel personatus se non compatiatur cum alia, vel alio etiam sine cura. de præben. de multa. §. hoc idem. de elect. dudum. §. penult.

m ¶ *Licite.*] id est de nostra licentia per hanc. decre. concessa. vel id est non obstante alia iuris communis prohibitione.

n ¶ *Quæ tamen.*] scilicet vnū cū cura, & aliud sine cura, vt supra.

o ¶ *Teneantur.*] hoc verbū necessitatē videtur imponere eligendi.

p ¶ *Eligere.*] simile de præbend. cum singula. §. circa. lib. 6.

q ¶ *Intra.*] limitatiuū est tēporis istud verbū, & vltra illud nō est locus tali electioni. arg. ff. de fideicō. liber. l. Thais ancilla. §. intra. de leg. 2. l. statuliberū. §. Stichum. de condi. & demon. l. si in diem. Super quo vide, si placet quod not. pro & contra de concess. præb. c. cum ei. Cle. Papa v. in glos. per hoc patet.

r ¶ *Mensem.*] sed quot dies facient mensem? Dic quod 30t, quot continebit mēsis, in quo fiet notificatio præsentis constitutionis, vt sequitur: nisi enim sic dices, non numeraretur mensis à tempore talis notificationis: quod tex. requirit. & si de illo mense erant aliq. dies lapsi, supplebuntur de sequenti. arg. ff. de verb. sign. l. cum bissextus. de diuer. & temp. præscri. l. 1. de re iud. l. nisi lex. sic not. Gar. de elec. cap. quàm sit. & de rescrip. si propter tua. lib. 6.

† Not. hic per hanc glo. in c. 2. de reb. eccle. non alien. lib. 6. distinctionem constitutionē non tam, quam nis non publicatam obligare subditos. allegantem c. 1. ibi, id solū sufficit. de post. præl. l. fin. ff. de decret. ab ord. Font.

s ¶ *Notitia.*] scilicet vere vel interpretatiue, quæ accidit lapsis duobus mensibus à tempore publicationis præsentis constitutionis. in corpore authent. vt factæ no. constit. coll. 4. extunc enim ius interpretatur & fingit quem habere notam constitutionem principis, nec ex tunc est probabilis ignorātia. arg. 16. dist. quod dicitis. extra de postula. præla. c. 1. ff. de insti. act. l. sed & si. §. proscribere. cum si. A quo autē tempore ligent statuta vel constitutiones aliorū, dic secundum quod not. Host. in summa, de consti. §. quando.

† Vide quæ dixi in cle. 1. de concess. præbē. de istis dictionibus ex nunc, & ex tunc. Font.

t ¶ *Cæteris beneficijs.*] scilicet non electis.

u ¶ *Non poterant.*] vt sunt personatus plures vel dignitates, etiam sine cura, vt supra dixi.

x ¶ *De iure.*] per hoc videtur innui aliqua beneficia, etiam plura numero de iure communi posse teneri. ad idē de rescr. c. gratia[a]. lib. 6. & eo. tit. c. gratiæ. Cle. 5. sic sentit Inno. de præb. cum iam dudum. hodie autem aliter sentire videtur ibidem. de concel. præb. litteras. de his plene per Gulie. in Spec. tit. de leg. §. videndū restat. ver. illud autem. per Guli. dicto c. gratia.

a Vide quæ ibi notaui super glo. de iure & in c. cū singula. de præben. ǯ. eod. lib. 6. Font.

y ¶ *Absque dispensatione.*] per hoc excludit beneficia curata etiam vel dignitates seu personatus, cum non sint dimittenda si sunt talia vel tales, quæ de iure communi plures vel plura possunt teneri, vt quia annexa vel annexæ, dependentia vel dependentes ab alijs. de præben. c. super eo. de æta. & quali. cum te.

z ¶ *Quæ.*] scilicet beneficia curata, vel alia de iure sine dispensatione non se compatientia.

a ¶ *Extunc.*] scilicet lapso mense à tempore notitiæ huius constitutionis. non ergo ante finguntur vel censentur vacare: verbum enim, tunc, extremum tempus significat. ff. de condi. & demon. l. 4. §. 1. & est simile de præben. cum singula. §. 1. & §. circa.

Tūc, extremum tempus notat.

b ¶ *Vacare decernimus.*] Nota ex potestate principis Ecclesiæ induci fictionem vacationis beneficij, vbi aliàs non esset: naturā enim rei immutare[1] potest in aliam, & fingere esse quod aliàs vere nō est. C. de rei vxo. actio. l. 1. & arg. de concel. præben. cap. cum ei. Cle. 5. not. de transla. epi. cap. quanto. Quibus autem auctoritatibus, iuribus & rationibus probatur Papam habere auctoritatem summā & excellentem, & potestatem in omnibus, & per omnia, & præ omnibus: vide quod diffuse not. Hosti. extra qui fi. sint legiti. per venerabilem. §. rationibus.

[1] Cum Papa dicitur immutare naturam rerum, intelligitur in his quæ sunt iuris positiui, vt notatū est in c. quanto. extra de transla. episc. in glo. in ver. vere Dei vicē. in hac adnotatione.

c ¶ *Coram.*] tunc coram aliquo fieri dicitur, cum fit eo præsente & intelligente, licet aliàs nolente: vnde coram demente, vel infante, vel dormiente fieri non posset. ff. de verb. sig. l. coram.

d ¶ *Ordinario.*] id est epo, vel sede vacante capitulo, vt in §. cæterum. sed quem aliàs quàm in casu huius capituli appellabis ordinarium quo ad talē dimissionē? Videtur quod epm, cum proordinator dicatur in cunctis. 25. dist. perlectis. & quia omnes ecclesiæ cum suis iuribus in eius potestate consistunt, & regendæ sunt parochiæ sub eius tuitione. 10. q. 1. decretū. & c. regenda. extra de relig. do. c. de xenodochijs. cū similibus. Sed cū nō quæras de diœcesano, nec de loci ordinario, sed simpliciter de ordinario, illū dicā ordinariū quo ad hoc, qui aliàs iure suo pōt cōferre arg. extra de offic. ord. c. cum

 abeccle-

ab ecclesiarum. de iud. c. decernimus. & de offi. o:d. etsi ab Apostolicæ Cle. 5. & hoc denotat tex. sequens cum dicit, siue noua collatione ab eo qui facere poterat facienda, vt sic dimissio beneficiorum taliū fiat coram illis, à quibus procedere poterat collatio. not. de renun. c. admonet. Si autem quæreretur de diœcesano vel ordinario loci nullo alio subiuncto, videretur de episcopo fore intelligēdum. arg. de vi. & honest. cle. c. diœcesani. & de ætа. & quali. cap. cum ecclesiæ. de sequestr. poss. ad compescendas. Clem. 5. in quibus de hoc dixi.

sub testimonio [a] publico intra idē tempus [b] verbaliter [c] & realiter [d] cū [e] effectu dimissis, absque [f] eo quòd ad illa nūquā si-

a ¶ *Sub testimonio publico.*] non dicit sub instrumento publico, vel litteris sigillo authentico sigillatis, sicut alibi sit de elect. vt circa. de offi. or. si canonici. lib. 6. 2. q. 1. legatum. C. de epi. & cle. si qua per calumniam. quare videretur satisfactū fore præsenti cōstitutioni, si aliqua beneficia dimittuntur corā ordinario sub testimonio fide dignorū testiū, per quos facta dimissio e. uocata in dubiū probari possit. arg. ff. de testa. l. hæredes palā. de ritu nup. l. palā. in princ. & §. quæ vt in adulterio. attenta mēte potissime huius decre. vt plura beneficia se aliàs non cōpatientia nō retineātur nisi hic reseruata: quæ mens penitus est seruanda. ff. de excu. tut. l. scire. §. aliud. de elect. si postquā. § 1. lib. 6. vnde cum non arctet dimittentem ad dimittendū sub publico testimonio scripturæ, relinquā dispositioni iuris cōis. arg. in lib. feu. de cogni. feu. c. 1. quo iure cauetur regulariter parē esse fidē testiū & scripturæ. C. de fi. instr. l. in exercendis. de pac. l. pactū, licet fallat in casibus ibi not. & plenius p Host. de censi. Romana. lib. 6. hoc maxime dico, quia præsens constitutio contra nō dimittentē sub testimonio publico est pœnalis. vt sequitur, quare ob odiū pœnæ vitandū. arg. de elect. statutū. de reg. iur. c. odia. lib. 6. intelligā testimoniū publicū nedū instrumentorū sed & testiū: arg. ad hoc extra de præben. c. si beneficia. lib. 6. vbi habens beneficiū dimittere, liberatur dimittendo sub qualicunq; testimonio, cū ibi ad certā speciē testimonij non arctetur: aliàs videretur arctari qs ad impossibile, vbi forte scripturæ testimonium habere nō posset, quod sentire foret absurdū: tutius tamē reputo q sub testimonio scripturę fiat talis dimissio, cū promptior sit pbatio per scripturā quàm per testes. ff. de pigno. l. cōter. cū scripturæ fides nō variet vel labilitatē memoriæ patiatur, sed testiū sic frequēter. ff. de Carbo. edic. l. 3. §. duæ causæ de acq. pos. l. peregre §. 1.

Testiū & scripturæ fides par est.

Immo est verius, ponderando verbū, publico. Ponta.

Probatio per scripturā est promptior q per testes.

b ¶ *Idem tempus*] scilicet mensis, vt ī. Igitur infra eundem mensem intra quem de altero de duobus habet electio fieri, debent alia dimitti per hunc textum; aliàs pœna sequens locum habet: si enim aliter diceres, non haberet fieri talis dimissio intra idem tempus, sed diuersum. arg. de condi. & demon. l. si in diem. de fideicom. liber. l. Thais ancilla. §. iotra.

c ¶ *Verbaliter.*] id est verbis expressis, quasi nō sufficiat hoc in mēte gerere, nisi verbis oretenus exprimatur. ff. de verb. obl. l. quicqd astringendæ. de cōdi. indebi. l. q qui sciens. C. de cō di. ob causam. l. si repetendi. Et hoc sane intelligas in illo qui loqui potest: in alio autē, puta muto facto, maxime sine culpa ista verbalis dimissio cadere nō pōt: vnde videtur sufficere q nutu vel signo vel in scriptura, si sit litteratus, se velle dimittere ostendat. arg. ff. de leg. 3. nutu. de procu. l. mutus. de iure do. l. mutus. C. qui testa. face. pos. discretis extra de spon. c. tuæ. & c. cū apud. non enim talis videtur ad impossibile per hanc constitutionē adstrictus. 22. q. 2. faciat homo. 4. dist. erit autē lex. ff. de reg. iur. l. impossibilium. Quid autē de illo qui loqui non potest, sufficeret ne q nutu, vel signo sine verbis dimitteret? Videtur q non. arg. dicti c. tuæ. cū ibi not. per Ber. & 43. dist. c. sit rector. per Io. & per hunc tex. qui exposcere videtur etiā verbalē & realē dimissionē. Sed non improbabiliter videretur posse dici contrariū. arg. eorū quæ not. Host. dicto c. tuæ. etiā in Summa. de spon. in rubricella, de matrimonio. §. qualiter contrahatur. vbi tenet q matrimonium per potentem loqui nutu vel signo contrahi potest: non enim quis videtur esse deterioris conditionis ex hoc q loqui potest, quin signo, nutu vel litteris exprimere suum consensum possit. arg. ff. de condi. & demon. l. falsa. C. de adop. per adoptionem. & de digni. l. maior. de agen. in rebus. l. hac saluberrima. lib. 12. maxime, quia verba ad aliud inducta non sunt nisi ad declarandum consensum. 22. q. 2. c. is autem. qualitercunque ergo constet de consensu dimittentis, sufficere videtur. arg. ff. de leg. 3. l. Pamphilo. §. propositum. & ad hoc facit quod not. C. de testa. l. iubemus §. vlt. Et nunc respondebis ad hunc textum, cum dicit verbaliter: subaudiens, vel alio modo æquipollenti, puta signis, nutu, vel litteris, vt mens seruetur, quæ verbis est præferenda, vt dixi ī. in glo. nō dicit. nam verba ad extraneū sensum trahuntur vt mens seruetur. C. de libe. præte. l. 3. legis enim verba ciuiliter intelligenda sunt. arg. ff. de serui. l. si cui. cum nec ius calumniari, nec eius verba captari; sed qua mente dicantur conuenit animaduerti. ff. ad exhiben. l. ad exhibendum, caute tamen egerit qui loqui poterit, si verbali dimissione vsus fuerit intra tempus huius constitutionis, vt opinionum periculum vitetur, vt satisfiat superficiei huius text. cum in his quæ de facto possunt deduci in dubium, tutius sit sequendum. ff. de ven. in pos. mit. l. 1. §. sed si incertum. extra de spon. iuuenis. de cleric. ex. communi. min. cap. illud. de pœnit. dist. 7. cap. 2. cum similibus.

Beneficiū si debeat dimitti verbaliter, qualiter à muto dimittatur.

Matrimoniū per potentem loqui an sine verbis possit contrahi per nutus signa & signa.

Tutius in dubio declinant sequendum.

d ¶ *Realiter.*] quasi dicat eorum possessionem dimittendo: parum enim prodesset verbaliter illa dimitti, si de facto adhuc detinerentur. arg. ff. de pig. act. non est mirum. de act. emp. & vend. l. 2. §. vacua. extra de re iud. cū aliquibus. & arg. efficax ad hoc in corpore authen. de incest. nup. §. ad hoc quidem. coll. 3. ex cuius §. mente videtur sumptum quod hic dicitur.

ne noua [g] collatione, ab eo q facere [h] poterit faciēda, redire [i]; aut eorū administrationi se immiscere [k] præsumāt: Alioquin [l]

e ¶ *Cum effectu.*] puta nullo in eis custode pro se dimisso, & abstinendo penitus à perceptione obuentionum saltum beneficiorum: verba enim cum effectu intelligenda sunt. ff. ne quis eum qui in ius voca. l. si alium. §. docere. quod quisque iur. l. 1. §. hæc verba. extra de cle. non resi. c. relatum.

f ¶ *Absque.*] hæc præpositio, absque, priuationem denotat, sicut & præpositio sine. ff. de exer. act. l. 1. §. plures. & de inst. act. l. sed & si §. conditio.

Absque, & sine præpositiones.

g ¶ *Sine noua collatione.*] ergo cum illa poterit, sumpto argu. à contrario sensu in iure fortissimo reputato. ff. de testa. qui testamento. §. mulier. de offic. eius cui. l. 1. ī. huius rei. de testi. l. ex eo. extra de his quæ fi. à præla. cum Apostolica. §. vlt. & hoc verum, nisi ex illo sequeretur absurditas: tunc enim tale argumentum cessat. C. de epi. & cle. conuenticulam. cum similibus. cessat etiam vbi iura alia contradicerent. not. de lo. comp. c. significasti 3. Sed huic obstare videtur extra de elect. commissa. § porro. lib. 6. vbi beneficium amissum in illa vacatione prima, quæ occurrit conferri non potest dimittenti. Sed patens est solutio: quia ibi ex culpa sua habens illud amisit: qui absque iusta causa cessauit intra annum ad sacerdotium promoueri: hic autē obtinens plura beneficia, absque culpa sua licet non sine causa, aliqua dimittere habuit ex dispositione huius constitutionis. arg. ad hanc solutionem. extra de æta. & quali. c. 1 de elect. cum in cunctis. §. hoc latæ. cum not. in eis.

Quia ipsum est mēs legis, gl. in l. qui testamēto. §. mulier. ff. de t. sta.

Ego addo c. à nobis 2. de senten. ex comm. ibi Innoc & Feli. l. si. §. filium. C. de bo. q æ liber. l pen. C. q testa. fa. e pos. sunt: quæ l allegat Bar. c. nul lus. de foro comp. quē vide late in quantum de argu. à contrario sensu. Fon.

h ¶ *Facere poterit.*] istud dicit ideo: quia aliàs pro non facta habetur collatio, quæ fieret per illum, qui non posset eam facere. 1. q. 7. Daibertum. extra de iurepatro. c. q autem. ff. de offi. proconsul. l. obseruare. §. vlt.

i ¶ *Redire.*] non est mirum si ad ea non pateat regressus: quia cum decernantur vacare per lapsum mensis, vt ī. dicitur, sine institutione canonica non possent licite detineri. extra de insti. ex frequentibus. de reg. iur. c. 1. lib. 6. & arg. ff. de decu. l. Herennius. immo aliter ea recipiens, intrusus non intitulatus diceretur. de præb. cum qui. lib 6. extra de elect. quisquis. & quasi fur & latro. cū per ostium ingressum ad ea non haberet. argu. de elect. dudum 2. & 7. q. 1. cap. non furem.

k ¶ *Immiscere præsumant.*] scilicet iure primæuo, cum nullum competeret, vt dixi in glo. præcedente. Quid autem si ad dimissa beneficia iuxta hanc constitutionem aliqui rediissent, vel eorum administrationi se immiscuissent non iure suo, sed ex alia causa probabili: vt puta ne ipsorum prouentus perditioni seu consumptioni expositi perirent, vel ne ab inimicis occuparentur, sed vt salui reseruarentur successoribus: haberet ne locum contra tales pœna sequens? Videretur q sic. ob istius textus indefinitatem, quasi in culpa censeantur immiscendo se rei ad se nō pertinenti. ff. de reg. iur. culpa. vt sic color omnis administrationis eis interdictus videatur. arg. de elect. auaritiæ. lib. 6. & in extrauag. si fratrum. domini Ioannis. Sed cōtrium credo ad instar tutoris, qui ante factum inuentariū administrare non potest: & tamen vt occurrat periculo bonorum consumendorum pupilli, administrationi illorum se potest ingerere sine pœna. ff. de admi. tut. l. tutor qui repertorium. & arg. etiā ad hoc ff. de neg. gest. l. nam & seruus. §. si vino. & de fur. l. falsus §. alienum. circa fin. ex illa enim causa se administrationi ingerens, magis videtur implere officiū, ad quod homo homini tenetur. ff. de ser. expor. l. seruus. extra de testa. cap. cum in officijs. 22. q. 4. c. 2. quàm rei alienæ se immiscere: vt not. dicta l. culpa. nisi enim sic intelligas, quod in fauorem beneficiorum videretur introductum, in eorum læsionem & damnum retorqueretur: contra legem, sancimus. C. ad Trebel. de secun. nup. l. generaliter. extra de reg. iur. c. quod ob gratiam. lib. 6. & officium charitatiuum de se meritorium videretur interdictum, & esse pœnæ inductiuum, cōtra communem legem. arg. ad hoc sunt ff. de iur. do. l. cū in fundo. & deterioris conditionis diceretur talis se immiscens ex hoc, quia semel beneficiorum illorum rector verus extitit ex dispensatione, quàm alius, qui nullum ius in eis habuisset: & hanc credo fuisse mentem conditoris huius capituli: vnde eius verba indefinita ciuiliter & sine calumnia sunt intelligenda. ff. de lega. 2. l. debitor. §. vlt. & dixi ī. in gl. 1. verbis.

Tutor quādoq; ante inuentariū potest administrare.

l ¶ *Alioquin.*] ad omnia supradicta referas: & expone. id est, si infra mensem,

tam [a] his, quàm alijs omnibus beneficijs [b], quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant (vt præfertur [c]) sint ipso [d] iure priuati, & prorsus inhabiles [e] ad [f] similia beneficia [g] obtinēda. Per hoc autem [h] ijs [i] qui dignitates, personatus, officia, vel alia beneficia curam animarum habētia ex dispensatione, quæ ius [k] † tribuat iuxta nostram moderationem præscriptam [l], obtinent, & alia similia beneficia nostrorum, vel aliàs eorundem prædecessorū auctoritate litterarum expectant: cū quibus [m] est vt illa cum vacauerint, recipere, & vnà cū obtentis retinere licite valeant, dispensatū, nolumus derogari [n], quin ea cū [o] vacabunt infra dicti [p] temporis spatiū possint eligere, & dimissis [q] alijs recipere in forma præscripta [r], ac licite [s] retinere: pœnas [t] similes incursuri [u], si huius nostræ contraire [x] præsumpserint sanctioni [y]. ¶ Porro [z] quia quorūdā oculos [a] sic auaræ cupiditatis vitiū [b] excæcauit [c], quòd plurima talia [d] beneficia simul absq; dispēsatione canonica retinere præsumunt: Nos de illis præsenti decreto [e] statuimus, vt omnia & singula beneficia sic [f] detēta, illo [g] tātū retento, quod vltimo [h] receperīt, dummodo in [i] eo ex collatione [k] canonica

mensem, vt ī. non elegerint: vel si nunc electa non dimiserint: vel ad dimissa sine noua collatione redierint: vel eorum administrationi se immiscuerint.

a ¶ *Tam his.*] scilicet non dimissis: si ad illa redire vel administrationi eorum se immiscere præsumpserint.

b ¶ *Beneficijs.*] scilicet vno curato, vt supra.

c ¶ *Vt præfertur.*] ī. in verbo, statuimus.

d ¶ *Ipso iure.*] & sic est canon latæ sententiæ. simile de elec. auaritiæ. & cap. quàm sit. cum similibus multis. Sed hic fortiter obstare videtur de præben. cum singula. §. statuentes. & §. circa eos. vbi non eligentes infra mensem, vel non electa dimittentes, non ipso iure, sed per sententiam priuantur illis. Sed ibi in alio illi incurrunt maiores pœnas quàm isti: cum ibi ex hoc fiant ineligibiles, & sic inhabiles nedum ad similia obtinenda beneficia, immo ad maiora, hic autem solū ad similia: quare ibi exaggeratur pœna in vno, mitigatur in alio: hic autem non ita. Item hic fauorabilius est actum cum eis q̄ ibi: quia ex moderatione huius constitutionis permittitur duorum beneficiorum retentio de iure communi se aliàs non compatientium: quare eius non debens perfrui beneficio, quam contemnendam censuerunt pro nouo beneficio vetus eligentes grauamē. arg. ad hoc C. de iur. delibe. l. vlt. si vero postquam. & §. sinautem. ibi autem non permittebatur nisi solius non vnius retentio: quare ibi minor pœna quàm hic.

Oppositio contra textum.

† Not. tempro statuto cadēte mētionem de beneficijs, quæ iure obtinētur, ad ita tali veniunt beneficia dispensatione suscepta: per text. hic. Font.

e ¶ *Inhabiles.*] ista inhabilitas ambitionis vitio inducitur, vt de elect. dudū 2. de præb. cū singula. lib. 6. & sic collige hic illud qđ dici consueuit, qui totum vult, totū perdit. simile de præb. de multa. & dicto c. cū singula. de despō. impu. c. accessit. de rescri. ex tenore. de transla. episc. quāto. & arg. C. q. mili. non possunt. l. 3. lib. 12.

f ¶ *Ad similia.*] scilicet iam non obtentis, vel non dimissis.

g ¶ *Beneficia.*] scilicet cū cura dispensationē in sui retentione exposcentia. Nunquid igitur hæc inhabilitas illos reddidisse intelligetur inhabiles ad simplicia ruralia beneficia obtinenda? Dicas q̄ nō, tum ob odium pœnæ de sui natura restringendæ. ff. de pœnis, l. interpretatione. de pænit. dist. 1. pœnæ. Tum quia inhabilitatus ob pœnam ad maius assequendum, non censetur inhabilitatus ad minus. ff. de interdic. & releg. l. relegatorū. § solet. Tum etiam quia in illis simplicibus hæc inhabilitas à iure non inducitur per hanc decre. ergo per hominem induci non debet. ff. de reli. l. at si quis. §. & generaliter. de sepul. vio. l. 3. §. non perpetuæ. 33. q. 3. §. in hoc. contenti enim debemus esse pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. obli. l. si ita stipulatio. tum etiam quia si huius canonis conditor voluisset inducere inhabilitatum in simplicibus, hoc vtique expressisset, quod cum non fecerit, pro omisso debet haberi. de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sinautem ad deficientis. Tum etiam quia in certis beneficijs inducta non extenditur ad alia. de elect. statutum. lib. 6. Tum insuper quia inhabilis de sui natura ad maiora beneficia consequenda, non sic inhabilis censetur ad simplicia. idē ergo censeri debet de reddito inhabili ex aduētu per hanc constitutionē. argu. extra de fil. presby. c. 1. & vlt. Quòd autē dicit, similia, subaudias & merito vel maiora. de elect. dudū. & per ea quæ dixi ī. in parte prima, in verbo, quamuis modicum.

h ¶ *Per hoc autem.*] scilicet quod hic statuitur, vt non curatum beneficium ad aliud incuratum se aliàs non compatientia, quia valeat eligere infra mēsem, & electa retinere, & cætera omnia dimittere, & quòd alias pœnas hic positas patiatur.

i ¶ *Iis.*] Datiui casus est pluralis numeri.

k ¶ *Quæ ius tribuat.*] vt quia est legitima, sufficiens, & quæ dicatur legitima ī notaui in verbo, legitima.

l ¶ *Præscriptā.*] dic vt ā. not. verbo p̄cedēti in glo. scilicet cū cura.

m ¶ *Cum quibus est.*] sume verbum dispensatum, quod est infra.

n ¶ *Derogari.*] non immerito, quia qua ratione de pluribus iā obtentis vnum cum cura, & aliud sine cura possunt eligi, eadē ratione de obtinendis, prætextu dispensationis. quæ ius tribuat.

o ¶ *Cum vacabunt.*] istud dicit, quia nō vacantia effectualiter quisque eligere non potest. de concel. præben. c. qui in vniuersum. 7. q. 1. non futuræ &c. eū qui. ff. de vul. & pup. subst. l. moribus. §. interdū. licet impetrans cum clausula acceptandi incertum, puta primum vacaturum vel ex causa secundum posset acceptare quo ad hoc, vt manus ordinarij ligari dicantur. de concel. præben. quia cunctis. §. pen. & cap. ne captandæ. & c. executor. de quibus contra hoc posset opponi, sed non obstat per iam dicta.

p ¶ *Dicti temporis.*] scilicet mensis, vt ī. in verbo, statuimus.

q ¶ *Dimissis.*] ab his: scilicet prætextu moderaminis huius constitutionis obtentis.

r ¶ *Præscripta.*] supra, in verbo, statuimus.

s ¶ *Licite retinere.*] ex huius capituli permissiona etiam hic adde quod dixi ī. in verbo, dispensatione.

t ¶ *Pœnas similes.*] scilicet illas quas patiuntur illi, qui tempore huius decret. plura talia beneficia obtinebant, & formam huius decret. non seruauerunt.

u ¶ *Incursuri.*] scilicet priuationis ipso iure nō dimissorum, prætextu moderaminis huius decret. obtentorum. & inhabilitatis similium obtinendorum.

x ¶ *Contraire.*] scilicet non eligendo intra mensem, vel non dimittēdo beneficia nō electa, vel ad dimissa sine noua collatione & electione redeundo vel eorū administrationi se immiscendo, vt ī. Sed à quo tempore computabis istum mensem? ipsum enim non potes cōputare à tēpore notitiæ huius constitutionis, cū expectantibus post eius publicationē hic reseruetur ius. Dicas igitur ipsum cōputandū hoc casu à tēpore notitiæ vacationis veræ vel interpretatiuæ bñficij recipiendi, iuxta c. cū ei. de cōcel. præb. Cle. §. non ante, per ea q̄ dixi ī. in glos. scilicet tēpore publicationis, sicut nec habēti cōferre currit tēpus, nisi à tēpore scientiæ. de cōcel. p̄b. quia diuersitatē. vtrū autē in illo p̄sumatur sciētia vel ignorantia. vide quod not. Host. eo. tit. c. ex parte Astensis. sup verbo, recurrerunt.

y ¶ *Sanctioni.*] sanctio proprie est principia constitutio pœna adiecta. 3. dist. in summa. qualis est ista, vt patet supra.

Sanctio quid est.

z ¶ *Porro.*] Tertia pars.

a ¶ *Oculos.*] scilicet interioris intellectus, de illis loquitur, non de corporalibus, vt alibi de elect. quorundam. lib. 6. Oculi enim tales debent esse depurati ab omni conscientiæ prauitate. 1. q. 1. multi. de hoc in dicto c. quorundam. oculi vero corporales debent esse pudici ab omni immundo aspectu. 31. q. 5. qui viderit. aliquando vero certæ personæ administrandæ rei præpositæ dicuntur oculi, q̄ peruigiles & prouidi debent esse in agibilibus. 93. dist. diaconi. 6. q. 1. c. oues. extra de offic. archid. ad hoc. §. 1. 29. dist. cap. pœnis.

Oculi sunt duplices.

b ¶ *Vitium.*] ergo vitandum, cum sit animarum deuoratiuum. de vsu. cap. vsurarum. lib. 6.

c ¶ *Excæcauit.*] Not. auarū dici cæcū, q̄a nō hēt oculos interioris intētionis ad Deū. 47. dist. sicut. đ elec. auaritiæ. & c. quorūdā. lib. 6.

Auarus quilibet cæcus est.

d ¶ *Talia beneficia.*] quæ in parte præcedenti vocantur legitima, vel sufficientia. & hæc verba synonyma reputantur quo ad hoc: quia idem in effectu significant. si enim est canonica, per consequens legitima. 3. dist. c. canon. iuncta l. 3. ff. de legi. Item ex consequenti sufficiens: quia cum talis dispensatio lex priuata dicatur. 3. dist. c. priuilegia. nihil imperfectū, nihil insufficiens continere debet. C. qui mili. pos. vel non. l. si quis seruum. lib. 12.

e ¶ *Decreto.*] q̄d sit p̄prie decretū, vide quod not. 3. q. in summa.

f ¶ *Sic detenta.*] scilicet sine dispensatione.

g ¶ *Illo tantum.*] in hoc strictius agitur cum istis cum dispensationem non habeant, quàm cum alijs habentibus, vt patet in parte præcedenti: & ratio ibi ex textu colligitur.

h ¶ *Vltimo receperunt.*] sed quare magis permittitur illius retentio quàm aliorum: Potest dicere ideo: quia etsi alia fuissent legitime quæsita per effectualem susceptionem vltimi: prima omnia vacassent sicut vacaret primum vnicum. de præb. de multa. & eo. tit. cū singula. lib. 6. nisi ex dispēsationis virtute aliud cōtingeret, vel nisi ex causa in primis vel primo detineretur beneficiatus, vt not. 21. q. 1. si quis iam translatus. & per Pet. de Sam. dicto c. de multa.

i ¶ *In eo.*] scilicet vltimo recepto.

k ¶ *Ex collatione canonica.*] Sed qualis collatio poterit hic dici canonica: cum detentio plurium beneficiorum iniusta quem à promotione repellat. de elect. dudum 2? Dicas q̄ illa quæ facta fuit à Papa, non obstante prædicta iniusta detentione vel ab alio potente illam impromouibilitatem tollere. arg. de præben. c. non potest. §. penul. lib. 6. a

† Vide quæ ibi not. Doct. in 1. col. & quæ ego notaui in c. si gratiose § res. lib. 6. Font.

competat ius eisdem, intra tẽpus (vt præscribitur) limitatum, verbo & facto, ac sine fraude coram ordinario sub testimonio similiter publico dimittere teneãtur. Quod si non fecerint, etiam illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs cõpetebat, & inhabiles penitus ad quæcunque obtinenda ecclesiastica beneficia censeãtur. ¶Qui vero deinceps receperint dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarũ curam habẽs annexam, si antea simile beneficiũ obtinebãt, illud (quo ipso iure postquã secũdi possessionẽ habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus quo minus habeãt steterit, priuari noscũtur) absq; moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo: Alioquin extũc sint ipso iure secundo priuati, & nedũ ad sacros suscipiẽdos ordines, quin etiã ad habendũ quodcunq; beneficiũ ecclesiasticũ inhabiles reputentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura (vt præmit-

a ¶*Competat ius.*] Not per solã collationem canonicam etiam sine traditione tribui ius in beneficio, vt hic. & de præb. si tibi absenti. & c. quorundam. in fi. lib. 6. & c. accedens. Sicut & in vltimis voluntatibus rei legatæ dominium sine traditione transit in legatarium, & rei donatæ in ecclesiam. ff. de leg. 1. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. 2. cum pater. §. surdo. quemadmodum ser. amit. l. si partẽ. §. 1. de furtis. l. à Titio. C. de sacrosan. ec. l. vlt. Vnde pro beneficio collato & eius iuribus agi potest per beneficiatũ actione in rem, etiam possessione nondum apprehensa per dicta iura. sic etiam not. Compost. de constit. cum M. in rebus p̃fanis regulariter secus est. C. de rei ven. l. seruum. de pact. l. traditionibus 1. ff. furt. l. eum qui. cum similibus. Sicut autem inter ista est differentia acquisitione iuris. sic etiã est differentia inter ista in acquisitione possessionis. super quo vid' qđ plene not. p Inno. de resti. spo. c. in litteris. super verbo. prius.

[Margin: Hinc est qđ posterior emptor cui primo res est tradita, præfer tur primo emptori, cui res tradita nõ est. l. quotiẽs. C. de rei vẽd. dic. 6a qua l. vide H.p po. in l. qui duobus ff. de fal & ad idẽ glos faciunt not. in c. si tibi absenti. de præbẽ. lib. 6. & Inno. in c. inter cætera. de præben. & vide quæ notaui ad finẽ c. de cõcess. præben. lib. 6. Fout.]

b ¶*Limitatum.*] scilicet mensis, vt in parte præcedenti.

c ¶*Verbo.*] hoc est quod s. dixerat, verbaliter. & dic vt ibi dixi.

d ¶*Et facto.*] s. dixerat realiter in parte præcedenti: sed idem est in effectu.

e ¶*Sine fraude.*] quasi dicat non retinendo illa per aliquam personam submissam. & hoc designat quod in parte præcedenti dictum fuerat, cum effectu.

f ¶*Coram ordinario.*] super hoc verbo & sequenti dic vt s. proxi. §. dixi.

g ¶*Quod si non fecerint.*] id est si beneficia omnia obtenta sine dispensatione excepto vltimo rite collato, verbo & facto sine fraude non dimiserint.

h ¶*Etiam illo.*] scilicet vltimo recepto, in quo eis ius quæsitum fuerat ex canonica collatione, vt sequitur.

i ¶*Ipso iure.*] dic vt dixi in verbo simili. s. proxi. §.

k ¶*Ad quæcunque.*] magis generaliter seu vniuersaliter in hoc §. incurritur inhabilitas ista, quàm s. §. proxi. vnde dicit quæcunque, nedũ similia non dimissis, de quibus non est dubiũ per §. præcedentẽ, immo etiã dissimilia, puta, inferiora etiã simplicia, cum dicat quæcunque. arg. ff. de hæred. instit. l. hoc articulo. extra de maior. & obed. c. statuimus. illa quæ aliàs dispensatione præcedente legitime poterant retineri, & ad quæ dimittenda quis nullatenus arctabitur, vt quẽ maior præcedit culpa, maiori plectatur vindicta. 50. dist. c. quia tua. & c. in quo maior est culpa. & extra de hæret. excõicamus. §. credentes. & de cle. ex. mi. latores. & ff. ad legem Aqui. l. item Mela. §. si plures. ad leg. Cor. de fic. l. vlt. cũ similibus.

l ¶*Qui vero.*] Quarta pars.

m ¶*Deinceps.*] post huius decret. editionem.

n ¶*Receperint.*] iuste vel iniuste: puta per violentiam vel intrusionẽm. de præben. eum qui. lib. 6.

o ¶*Habens annexam.*] super hoc verbo & alijs, quæ præcedunt, dicas vt dixi s. circa princip. decret.

p ¶*Simile.*] puta dignitatem, personatum, vel officium, etiã sine cura, vel quodcunque aliud cum cura: quia quo ad habendã pluralitatem idẽ iudiciũ est de illis, licet nõ curatis & alijs curã habentibus. extra de præb. de multa. §. hoc idem. de elect. dudum 2. §. sed cũ in iure. nõ aũt quo ad omnia alia. vt colligitur de æta. & quali. c. 1. iuncta decre. licet canon. de elect. lib. 6. & colligi etiam potest extra ne cler. vel mo. c. sup specula. iũcta decr. statuiũ. eo. tit. lib. 6.

q ¶*Ipso iure.*] quasi dicat non expectata sententia hominis, cum sit sentẽtia iuris. Et vbi constat quem ipso iure priuatum, vel aliàs ius non habere in beneficio quod detinet, de facto expelli ab illo per iudicem potest, nec potest dicere se spoliatũ, & sic restituendum: quia iudex eps magis exequi sui beneficij debitum dicitur, quàm violentiam inferre. sic not. Inno. & Host. post eum. de resti. spo. c. accepta. & de si. presby. constitutus.

[Margin: Beneficiũ de facto tantum obtinẽs, ab episcopo expelli põt.]

r ¶*Possessionem.*] scilicet pacificam. & super hoc si placet, videas quod dixi & notaui de elect. commissa. lib. 6.

s ¶*Habuerint.*] subaudi & fructus ex eo percipere potuerint: aliàs primũ qs dimittere nõ tenetur. de præb. c. si tibi concesso. lib. 6. 2

[Margin: 2 Vide qđ ibi notaui ad tex. F6.]

t ¶*Cessantibus.*] nam dolũ vel fraudẽ adhibentes, in consequenda possessione haberi debent quo ad hoc pro possidẽtibus. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. hoc interdictum. & de reg. iur. l. qui potest facere. sicut per contrarium dolo desinentes possidere. pro possessoribus sunt habendi. ff. de rei ven. l. si autem. §. 1. de reg. iur. l. parem. & eod. tit. cap pro possessore. lib. 6.

u ¶*Absque mora dispendio.*] quasi dicat non expectata sententia priuatoria facti: vel litis contestatione: omissa facti allegatione, vt alibi. & simili modo exponi & dici consueuit de rescrip. cap. ab excommunicato, de præb. si beneficia. lib. 6.

x ¶*Ordinariorum.*] q sint illi, cauetur s pa. §.

y ¶*Dimittere.*] hæc dimissio ad factũ solũ refert, cũ iure in illo cõpetẽti sint priuati, vt s. dic, sicut aliàs contingit de elect. nosti. & ibi not. cum similibus.

z ¶*Pari modo.*] scilicet verbo & facto, & sine fraude cũ effectu, & sub testimonio publico, vt s. proxi. §. & præcedenti: quod dic vt ibi dixi.

a ¶*Alioquin.*] id est si primo adepta possessione secundi, vel per eos steterit in ordinariorum manibus sine mora non dimiserint verbo & facto sine fraude.

b ¶*Extunc.*] non ergo ante, vt dixi s.

c ¶*Ipso iure secundo priuati.*] per hoc patet, q hæc decret. est canon latæ sententiæ nedum in priuando quem primo beneficio tali per susceptionem secundi similis, immo & etiam priuando illũ secundo, vbi illud non dimiserit: prout hic statuitur olim autem videbatur sententia necessaria quo ad priuationem secundi. de præb. de multa. ver. sed si forte. vbi dicit, etiam alio spolietur. non dicit spoliatus sit. & eo. tit. cum singula. lib. 6 cum dicit, repellatur. nõ dicit repulsus sit, vt aliàs in simili dici cõsueuit & notari de so. compet. si diligenti. de acces. præla. grauem. 11. q. 1. inolita. C. de iur. om. iud. l. in criminali. vnde vi. l. si quis in tantam. in quibus & similibus sententia priuatoria est necessaria: qa ipso iure vel eo ipso nõ inuenitur inflicta. Et ita secundum hoc decre. de multa dicetur per istam in hoc correcta 1 vel trahetur ad istam vt verbũ, spolietur, ibi positum exponatur, id est, sit spoliatus, vel spolietur de facto, quatenus de facto tenet: cum ipso iure ius sibi competens in illo amiserit, vt hic dicitur: certum est enim q hæc decret. exaggerat pœnam. & inducit alias duas nouas, quæ statim sequuntur, quę ipso facto incurruntur, & quæ in dicta decret. non erant.

[Margin: 1 Circa istud punctum vide ibi Panor. Fout.]

d ¶*Ad sacros.*] de non sacris nihil statuitur hic, quare non videntur prohibiti suscipi. arg. ff. de interdi & releg. l. relegatorũ. § vlt. extra de biga. c. 2. cum ibi not. per Hosti. de cle. pu. in duello. c. Henricus. 50. dist. quicunque. & c. placuit.

e ¶*Quodcunque.*] de hoc dic vt dixi s proxi. § in gl. vlt.

f ¶*Vacatura.*] scilicet ipso iure ex dispositione hu' cõstitutionis.

g ¶*Vt præmittitur.*] scilicet præcedente dispensatione electus duobus vno cũ cura, alio sine cura, vel illis nõ electis, vel ceteris nõ dimissis vel dimissis. si ad alia quis sine noua collatione redierit, vt s. in §. nos itaque. vel nulla præcedente dispensatione retentis pluribus illisque non dimissis, retento vltimo rite collato. iuxta §. porro. vel secundo simili suscepto, & primo non dimisso, iuxta istum §. in his enim inducitur vacatio per hanc constitutionem. in omnibus. in §. nos. in vltimo receptis. in §. porro. & in isto. & hunc intellectum innuit §. sequens cum dicit, vt præmittitur perditis. nisi enim sic intelligas, videretur hic innui, q omnia bñficia in futurũ vacatura per susceptionem similium essent hic collationi Papæ reseruata: & sup eis sublata potestas ordinarijs vel legatis sedis Apostolicæ Cardinalibus cõferendi. quod est expresse s decret. de multa. §. his quoque. & s decret. cũ singula. §. statuentes. etiam de præben. & haberet dici necessario, q illa iura cum suis similibus sint correcta. & non est verisimile conditorem huius canonis hoc sensisse. arg. de elect. c. ecclesia 2. §. denique. C. de inof test. l. si qñ. nã iurium correctio vitanda est. de elect. cum expediat. lib. 6. in corpore authent. de admi. offi. in fi. coll. 3. nec voluisse intantũ restringere potestatẽ ordinariorũ in beneficijs cõferendis, in magnũ forte periculũ diutinæ vacationis. arg. extra de priui. pastoralis. de p̃ben. statutũ. lib. 6. vñ ergo intelligendũ hic reseruationẽ factã esse de beneficijs, quæ per hãc cõstitutionẽ vacare censentur, & quæ alias nõ vacarẽt: vt sic in hoc intelligatur inquãtũ minus derogare dicetur alijs iuribus cõibus. arg. de rescr. c. causam quæ. de cõiuc. cũ dilectus. ff. de legi. l. sed & posteriores. iuxta id qđ alibi statuit: quotiẽs enim sermo duas significationes exprimit: ea potissime recipiat, q rei agendæ aptior est, idest iuri cõi nõ cõtra. ff. d' reg. iur. l. quotiẽs idẽ sermo. & alibi legitur, quotiẽs sine captione nihil inuestigari põt, eligẽdũ est qđ minus habet iniquitatis, vt eo. tit. l. quotiẽs nihil. & opinor hanc mentẽ fuisse conditoris huius capituli.

[Margin: Iuriũ correctio vitanda est.]

a ¶*Vel dimissa.*]

titur) vel dimissa[a], nostræ[b] & sedis Apostolicæ dispositioni de ipsorū fratrū cōsilio reseruamus[c]. Inhibentes[d] ne quis præter Romanū Pontificē[e] quacūque[f] sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi[g] beneficijs disponere[h], vel circa illa per viam permutationis[i], vel aliàs[k] innouare quoquo modo præsumat. Nos enim si secus actū seu attentatū fuerit, irritū[l] decernimus & inane. ¶ Cæterum[m] ordinarios intelligimus in casibus[n] supradictis episcopos[o], in quorū ciuitatibus[p] vel dioecesibus cōsistunt beneficia seu aliquod eorū, quæ debent secūdū[q] præmissa dimitti, aut ipsi qui ea debēt dimittere cōmorātur[r], vel ecclesijs cathedralibus[s] vacātibus[t] capitula eo-

a ¶ *Vel dimissa.*] intellige prætextu dispensationis sublatæ, vt statuitur s. in §. nos itaque. quid ergo si nulla sint dimissa, iuxta illum §. sed habens dispensationem super pluribus, omnia de facto retinuit contra hanc decret. quæ & qualia tamquam dimissa dices hic reseruata? Videtur quòd nulla, sed dic quòd saltem censebuntur reseruata tamquam pro dimissis habenda, vel tamquam vacatura, vt dixi in glo. præcedente. Non sic autem de obtentis pluribus sine dispensatione, iuxta §. porro. illa enim tamquam vacatura per lapsum mensis non possunt dici reseruata, cum tempore huius constitutionis editæ vacarent: sed nec tamquam dimissa vbi dimissa non fuerant: nisi diceres ipsa pro dimissis fore habenda. Sed si ponas ipsa dimissa, censebuntur ne ipsa reseruata? Videtur quòd non: sicut nec dimissa prætextu adeptorum secundorum similium: cum hic videatur Papa reseruasse solum illa, quæ per hanc constitutionem ipso iure dicuntur vacare: vt dixi in glo. præcedenti vel quæ sunt dimittenda ex dispositione huius constitutionis, non autem alterius.

b ¶ *Nostra & sedis apostolicæ.*] differentiam collige inter ista. de rescrip. cap. si gratiose. lib. 6. ff. loca. l. 4. sed in casu præsenti quo ad effectum reseruationis nulla videtur differentia: quia licet hæc reseruata per conditorē huius cōstitutionis nō conferentur: remanerent conferenda per successorem, cum nedum sibi reseruauerit, sed & sedi ipsi, quæ nō moritur, vt dicto c. si gratiose. & arg. in corpore authen. quomodo opor. epi. §. licentiam. coll. 1. 12. q. 1. cap. liberti.

Papa multa benefi cia sibi reseruat, cū multis prouidere habeat.

c ¶ *Reseruamus.*] sed supposita plenitudine potestatis iuxta quam Papæ dici non potest, domine cur ita facis? de pœni. dist. 3. §. ex persona. si quęras à me quæ potuit esse causa rationabilis, quòd ipse talia beneficia ad se reuocauerit conferenda, possum respondere quòd cum sollicitudo onerosa Pontificalis officij Papæ imposita, vt in extrauaganti eiusdē dñi Papæ, quæ incipit: Ad onus. multis indigeat ministris: cū messis quidē multa, operarij vero pauci. 21. dist. c. in nouo. vocandis per eū in partē sollicitudinis. 2. q. 6. c. qui se. extra de vsu pal. c. ad honorē. quos remunerare tenetur; necnon illos qui suis antecessoribus seruierūt. 12. q. 2. c. hoc huiusmodi. & c. charitatem. & c. ecclesiasticis. & ad eius sedē confluant vndecunq; clerici indigentes, quibus paterna prouisione subuenire tenetur, maxime ne in cleri opprobriū mēdicare cogatur. 93. dist. c. diaconi. extra de renū. c. ad supplicationē. habeatque multis modis magnatibus, illis potissime qui Dei Ecclesiā in multis dotauerunt, vel illorū antecessores: & qui Ecclesiæ Dei fuerūt deuoti filij & defensores, se fauorabilē exhibere. de rescrip. sedes Apostolica. in beneficijs conferendis ad eorū instantiam, vt ad subsidiū Ecclesiæ pro tempore citius inducuntur: & ne aliàs ab eo retrahantur. arg. C. de bo. quæ libe. l. 2. ff. de ope. pub. l. 2. iustū fuit & æquū adinuenire modū per quē Papa possit de multis beneficijs prouidere, vt per eū iusta fiat distributio de eisdem, vt in prin. huius capituli, potissime cū in eo donandi immensitas mensura dicatur, in corpore authen. de nō alie. aut permu. re. eccl. §. si minus. coll. 2. & ista pōt dici ratio quare beneficia vacantia per aliū quàm per eū regulariter conferri non possunt. de præb. licet ecclesiarum. lib. 6. & ibi de hoc dixi.

d ¶ *Inhibētes.*] post talē inhibitionē vel reseruationē ligatæ sunt manus ordinarij, vt tunc conferre nō possit. arg. de rescrip. tibi qui gratiā. de cōces. præb. c. executor. & c. si capitulo. lib. 6. cū similibus.

e ¶ *Romanum Pontificem.*] subaudi; vel alium ab eo super hoc potestatem habentem, de præben. licet. lib. 6. tunc enim per alium faciens, hoc ipse facere censetur. de reg. iur. c. qui per alium. lib. 6. omnia enim nostra facimus. &c. C. de vete. iur enu. l. 1. §. sed neque. extra de præben. cap. si Apostolicæ lib. 6.

f ¶ *Quacunque.*] etiam legationis Cardinalia, cum sic indeterminate & vniuersaliter loquatur, & nihil excipiat. arg. de ma. & obe. c. solitæ. circa fi. de hære. insti. l. hoc articulo. & extra de præb. c. licet. lib. 6. vbi sunt verba similia, & magis specificata quàm hic, licet aliàs ex virtute legationis suæ posset conferre beneficia, etiam ad collationem sedis Apostolicæ deuoluta. de præb. c. venerabilis.

g ¶ *Huiusmodi beneficijs.*] scilicet dispositioni sedis Apostolicæ reseruatis.

h ¶ *Disponere.*] puta illa conferendo, vel ad ipsa aliquē eligendo, vel de eis prouidendo. An autē per boc videatur laico patrono interdicta potestas præsentandi ad talia beneficia: Sentire vr Gul. quòd non, de præb. c. licet. cum de iure præsentandi non fiat mentio. Itē quia qui præsentat aliquē ad beneficiū, nihil disponit de ipso, cū per præsentationē aliquod ius in eo nō quæratur. de re iud. cum Bertholdus. & ibi not. in 3. glos. sed textus huius indefinitas & vniuersalitas cōtrariū innuit, potissime cū statim subiungat, vel aliàs innouare quoquo modo præsumat. nulli autē venire debet in dubiū, quin per præsentationē aliqd in beneficio innouari dicatur, cū alteri quàm præsentato de iure conferri nō possit, saltē durante præsentatione, & agi potest vt præsentatio admittatur. dicto c. cū Bertholdus. cū ibi not. maxime si sit facta à clerico, cū illa vim electionis habeat. not. Inno. de iure pa. cū autē. nec ille variare possit, vt ibi, & eo. tit. c. pastoralis. & si præmissa vera sint, vt hic patrono, etiā laico, sublata præsentandi potestas, quod fieri bene potest per Papā, cum de sola gratia iuspatronatus in laico toleretur. 16. q. 7. si quis episcoporum. extra de iurepa. quoniā. & quo ad illud sit de foro Ecclesiæ. extra de iud. quāto. de hoc etiā notari cōsueuit extra de iurepa. c. cum dilectus.

Præsentato in ex præsentatione non quæritur.

i ¶ *Permutationis.*] igitur permutatio de talibus etiā vacaturis hic est inhibita tāquā per reseruationē, inhibitionē, decreti interpositionē affectus. arg. extra de cōces. præb. si capitulo. & c. si soli. lib. 6.

k ¶ *Vel aliàs.*] puta trāslationis de aliquo beneficio ad alia faciendæ: vel forte illa alteri vniendo, vel alia diuidendo, vel alia submittendo, vel censum eis imponendo, vel similia faciendo, cum hic generaliter dicatur innouare quoquo modo. Vel potest dici aliàs innouare, puta ad illa aliquem præsentando, vt dixi s. proxi.

l ¶ *Irritum.*] hæc clausula ligat penitus etiam ignorantes. de præben. si postquam. & c. dudum. de rescrip. c. tibi. lib. 6.

m ¶ *Cæterum.*] Quinta pars.

n ¶ *In casibus suprascriptis.*] In §. nos itaque. & §. porro. & §. qui vero. & per hæc verba innuit & denotat, quòd aliàs sint vel esse possint alij ordinarij quàm episcopi, vt s. notaui in §. nos itaque. in verbo coram ordinario.

o ¶ *Episcopos.*] intellige etiam talium beneficiorum collationem non habentes, cum generaliter loquatur. & hoc innuit textus sequens de capitulis ecclesiarum cathedralium mentionem faciens, ad quæ certum est de iure communi beneficiorum collationes non spectare. extra ne sede va. cap. illa. cum similibus.

p ¶ *Ciuitatibus vel diœcesibus.*] disiunctiue ponitur hæc duo, quasi vnum non sit reliquum. de rescrip. cap. Rodulphus.

q ¶ *Secundum præmissa.*] scilicet in §. nos itaque. & in §. porro. & §. qui vero.

r ¶ *Commorantur.*] eṗs igitur beneficij, & eṗs domicilij hic ordinarij quo ad hoc sunt censendi. simile extra de temp. ord. c. cū nullus. lib. 6. Si qras quare hic cōditor canonis non reputauit superiorem ordinarium eṗm originis sicut ibi? Potest dici, quòd ex causa ibi de illo & alijs fit mentio, vt liberius & facilius possit quis ad ordines promoueri ab alieno eṗo, cū à pluribus possit licentiā obtinere, & hoc denotatur ibi cum dr, hoc casu: hic autem non curauit conditor de originario eṗo facere mentionem, cum facilius corā ordinario domicilij (cum ibi commoretur beneficiatus) possit beneficia dimittere, vel saltē coram ordinario beneficij, cum sub illo in dubio præsumatur beneficiatus domicilium habere, vt notat Inno. de priui. ex ore. quàm coram ordinario originis, qui beneficia dimittenda in sua diœcesi forte non habet, nec personam habentem illa dimittere saltem quo ad forum, vt not. ff. ad municipa. l. assumptio. §. 1. Sed cum in loco originis dicatur quis habere domicilium regulariter & quo ad honores, & quo ad munera. ff. ad municipa. l. ordine. §. vlt. de mune. & hono. l. & qui originē. non videtur probabilis ratio, quare non sic talia possent dimitti beneficia coram ordinario originis sicut coram ordinario domicilij vel beneficij, cum ille sicut iste Papam certificare possit de beneficijs dimissis coram eo. Sed cum textus ordinarios tantum reputat eṗos beneficij vel domicilij, vel capitula ecclesiarum cathedralium eorundē, & nihil de ordinario originis dicat, non audeo dicere, quòd corā illo dimittēdo quis bñficia satisfaceret huic cōstitutioni: vnde ex quo sic scripta est, seruāda est. 6. q. 3. scriptū est. 19. dist. in memoriā. ff. qui & à qui. l. prospexit. & in dubio verbis cōstitutionis habet stari. ff. de exerci. act. l. 1. §. si is qui. ver. in re igitur. ad muni. l. cōstitutionibus. vt pœnæ hic impositæ euitentur. Ratio autem quare sic scripta est, potest reddi: quia eṗi illi, & maxime eṗs beneficij plenius Papam certificare poterunt de dimissione beneficiorum potissime reali, quàm episcopi originis. arg. extra de præsumpt. c. quoldam. & c. quanto. C. de rescin. ven. l. quisquis.

Episcopus est triplex scilicet originis, domicilij, & beneficij.

s ¶ *Cathedralibus.*] id est episcopalibus, ob honorem cathedræ sic dictis. arg. de offic. ordi. conquerente. de dona. pastoralis.

t ¶ *Vacantibus.*] Intelligo qualitercunque siue morte, siue renuntiatione, depositione, translatione, vel aliàs quoquo modo, cum indistincte loquatur. arg. 7. q. 1. § ecce quibus. ff. de bono. possessi. contra tabu. l. 1. §. vlt. pro socio. l. actione. §. publicatione. Et quia

Vacatio multipliciter contingit.

rundẽ [a]: & hi [b] de beneficijs tã dimissis, quàm (vt pmittitur [c]) perditis [d], nos [e] vel Apostolicã sedẽ [f] certificare studeant quã-primum [g] commode poterunt indilate [h], vt de illis salubriter disponere valeamus [i]. ¶ Quantum [k] autẽ ad modificationẽ attinet ante factam [l]: illa dumtaxat & nõ alia beneficia ecclesiastica [m] quocunq; nomine [n] nuncupẽtur, curã animarũ habere cẽsemus, quæ parochias [o] habent, in quibus est animarũ cura, non per vicarios [p] perpetuos, sed per rectores aut ministros beneficiorũ ipsorũ, vel illorũ tẽporales [q] vicarios exercẽda: necnon & illa, quorũ ministris ratione beneficiorũ huiusmodi cõpetit visitare [r], inquirere [s], procurationes [t] recipere, suspendere [u], excommunicare [x] seu ab excommunicationis & suspensionis sententijs absoluere [y] de consuetudine [z] vel de iu

vtrobique est eadem ratio: hoc igitur casu capitulum cathedralis ecclesiæ vices sustinet episcopi quo ad beneficiorũ dimissionem recipiendam, licet ipsa vel alia de se non cõferant. ne sede va. illa.

a ¶ *Eorundem.*] scilicet eporum beneficij & domicilij. vt supra.

b ¶ *Et hi.*] scilicet episcopi: vel eis deficientibus, capitulum.

c ¶ *Vt præmittitur.*] s. in tribus proximis §.

d ¶ *Perditis.*] sed de quibus perditis hoc intelliges? dices ne loqui de perditis illis, quæ retineri poterant: quia alia nõ dimittuntur iuxta præcedentes §. vt eorũ collatio spectet ad Papam? Dicas q sic: mens enim fuit conditoris huius canonis suæ collationi reseruare omnia beneficia, quæ ipso iure per hanc constitutionem vacare censentur, vt s. dixi.

e ¶ *Nos.*] scilicet viuentes.

f ¶ *Vel Apostolicam sedem.*] scilicet, nobis ad æternæ salutis gaudiũ euocatis. Vel potes dicere sedem Apostolicam, etiam nobis viuentibus; cum vbi sit Papa, ibi sedes Apostolica, vt notaui s. in §. nos itaque. in ver. Romanæ Ecclesiæ.

g ¶ *Quam primum commode.*] scilicet arbitrarie, iuxta regionũ longinquos vel propinquos viarum discursus. arg. de elect. c. cupientes. & c. quàm sit. lib. 6. de appel. cũ sit Romana. C. eo. tit. l. cũ post. & est simile huic de cle. ægro. c. vnico. §. si autẽ episcopus. lib. 6.

h ¶ *Indilate.*] id est, absque corpore, mora, vel negligentia.

i ¶ *Valeamus.*] non dicit, de perditis aliquid quòd de illis valeat disponere tamquã per hanc constitutionẽ reseruauit: quare facit pro hoc quod dixi in verbo, perditis. sed cum quantum ad certificationem Papæ faciendam, hic æquiparari videantur dimissa, & perdita: vr q sicut illa sunt hic reseruata, ita & perdita. Sed ad hoc potest dici, q licet de hoc sit Papa certificandus, vt valeat de illis disponere: non ex hoc sequitur, q de omnibus vt de reseruatis dispo nat vel disponere velit, aliàs hæc reseruatio iuris cõis sublatiua, potestati ordinariorũ derogatiua, & sic odiosa ampliaretur, & extenderetur ad casus nõ expressos, qđ de iure tolerabile nõ videtur. per hoc autem quod dicit, salubriter disponere valeamus: videtur innui, q Papa sit certificandus de talibus beneficijs, & eorũ qualitatibus: quia illarum expressio aperire & parare potest viam salubri dispositioni Papæ.

k ¶ *Quantum autem*] Sexta pars.

l ¶ *Ante factam.*] s. §. nos itaq; scilicet q quis vnã dignitatẽ personatum, officium, prioratum, ecclesiam vel aliud beneficium cum cura possit cum aliquo vel alio simili sine cura licite retinere.

m ¶ *Ecclesiastica.*] qualia sunt illa proprie, quæ clerico tantum conceduntur in perpetuum, id est ad vitam, quæ residentiam exposcunt: quam exigit omne beneficium, nisi de contrario constet: vt not. per Inno. de cle. non resi. clericos. & de talibus dr, q sine canonica institutione detineri non possunt. de insti. ex frequentibus. de reg. iur. c. 1. lib. 6. ad differentiam illorum quæ conferuntur etiam laico tamquam bene merito. 16. q. 1. c. possessiones. & q. 6. c. illud. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. 1 s. q. 2. quicunq; suffragio. vel causa pietatis. 1 a. q. 1. quia tua. 2 a. dist. c. si qui vero.

n ¶ *Nomine.*] de nomine enim curandum non est, ex quo constat de corpore. argum. extra de procura. petitio. ff. de hære. insti. l. quotiens. cum similibus.

o ¶ *Parochias.*] sed quæ beneficia habere dices parochias? Dic vt not. per Gar. & Guido. de elect. licet canon. lib. 6.

p ¶ *Vicarios perpetuos.*] beneficia igitur in quibus instituuntur vicarij perpetui, non dicuntur quo ad hanc modificationem habere curam, quin cum alio curato possint retineri, vt hic. & de præb. super eo. lib. 6. de se tñ curata sunt quo ad vicarios ipsos, vt not. Ber. de offic. vica. ex parte. Sed an rector principalis nihilominus dicatur curam habere? Dicas q sic: quia cum spiritualem iurisdictionẽ super vicarium & alios habeat, vt dicto c. super eo. curam habere dicetur. de elect. dudũ. & j. statim sequitur. sic sentit Host. de præb. expostulasti. de si. presby. constitutus. in verbo, perpetuus. & in c. ad hoc. super verbo, præfuerunt. Nõ enim est incõueniens, q in eadẽ ecclesia sint plures curam insolidum habentes vno super alio existenti. not. Inno. de præb. cũ nõ ignores. ad hoc facit in arg. efficax ille textus: q a cũ tñ quo ad modificationẽ pfatã tales ecclesiæ habẽtes vicarios, nõ dicantur habere curã quo ad rectorẽ principalẽ, vt hic: ergo aliàs cẽsentur quo ad illũ curã habere: aliàs quo ad modificationẽ istã nihil specialitatis induceret p hãc decr. arg. ad hoc de præb. lib. 6. præsenti. §. loca. de rerũ permuta. c. 1. Itẽ q a statutũ in certo casu singulariter, in alio effectu suũ nõ extẽdit. arg.

Curã insolidum possunt plures in eadẽ ecclesiæ habere.

ff. de lega. 3. l. hæres meus. §. 2. de aur. & arg. lega. l. 2. §. itẽ si duæ.

q ¶ *Temporales vicarios.*] ideo sic dictos: quia ad tẽpus, nõ in perpetuum duratura est eorum vicaria: puta cessante causa vel lapso tempore, ob quam & vsq; ad quod talia vicaria concessa est. extra de appel. peruenit. & de æta. & quali. c. ex ratione. de elect. cũ ex eo. §. porro. lib. 6. & talibus committẽda est cura per ordinariũ, vt in dictis iuribus. & de offic. archid. cum satis. Si quæras quare illa beneficia, quæ reguntur per vicarios temporales nõ dicuntur incurata, sicut illa quæ reguntur per perpetuos? Respondeo, quia rector principalis per temporalem vicarium deseruiendo, per seipsum deseruire & curam exercere censetur: cũ ille iure suo hoc non faciat. arg. extra de restit. spol. cũ venisset. ff. de acq. posses. l. quod meo. secus autẽ est in perpetuo, qui nomine & iure suo curã exercet. & pro illo iure agere & defendere se potest. de iud. cum deputati. de proba. ex litteris. cum benficium proprium dicatur habere. de rescript. postulasti.

Vicarius temporalis curã suo nomine non exercet: qđ tamen facit perpetuus.

r ¶ *Visitare.*] ista quæ sequuntur reddunt beneficium curatum, vt hic, & de elect. dudum. & ad quid teneatur ille qui visitat faciendum visitationis tempore: Dic vt legitur & not. de offic. ordi. inter cætera. 10. q. 1. decernimus. & c. episcopum. & c. placuit.

s ¶ *Inquirere.*] de inquisitione, quæ fit parte instante vel ex mero officio, qualiter & quibus præcedentibus habeat fieri, vide quod legitur de accus. qualiter. tam per ordinariam & extraordi. glos. & per Inno. de simo. licet Heli. Vbi nos. q inquisitio quæ fit ex mero officio iudicis, fieri potest etiam publica infamia non præcedente. & per hoc tolerari posse videntur inquisitiones, quæ fiunt per iudices moderni temporis tam ecclesiasticos, quàm temporales. & pro hoc facit extra vt eccles. benefi. c. vt nostrum.

Inquisitio an possit fieri infamia non præcedẽte.

t ¶ *Procurationes recipere.*] quæ recipiendæ sunt iuxta formam, c. cum Apostolus. de censibus, & contra talem procurationem quæ debetur ratione visitationis de iure communi non currit præscriptio ex parte illius, qui ad eam tenetur, licet alius in eo possit eam præscribere: secus autem si debetur procuratio consuetudinis ratione: tunc enim per habentem etiam illam præstare, præscribi potest. extra de præscrip. cum ex officij. cum not. ibidem. In quibus autem, & de quibus rebus procuratio sit præstanda, vide quod not. Inno. de censi. Romana.

Procuratio an possit tolli præscriptione.

u ¶ *Suspendere.*] suspensio est multiplex. de quo vide quod not. per Compost. de consue. cum dilectus. per Inno. de exces. præla. tanta. per. Ber. de cle. excom. latores. Sed iuxta hoc quæro, si quis est suspensus ab officio, an intelligatur suspẽsus à beneficio? De hoc dic per Io. And. extra de pœnis. c. si. in glos. quæ incipit, nota nouam speciem, circa si. cuius opinionem approbo qñ dr in si. illius glos. videntur istæ tres opiniones iungendæ & sequendæ, &c. Dic breuiter, q aut suspensio inducitur ab homine propter crimẽ, quod cõstat fore commissum, & tunc extenditur ad beneficiũ, nisi ex causa illud sibi retineatur, vt not. dicto c. latores. & de cle. pug. in duello, Henricus. & ad hoc facit de purg. cano. c. 2. & c. inter sollicitudines. cum ibi not. per Host. secus inducitur à canone, quia suspensus ab officio, suspẽsus nõ vr à beneficio, nisi à iure exprimatur. sic not. Hosti. & Gul. post eũ, de re iudi. c. cum æterni. & Io. 33. dist. c. præter hoc. licet in suspenso ab homine ibi notet idem, sed male.

Suspensus ab officio, an intelligatur suspensus à beneficio.

x ¶ *Excommunicare.*] excommunicationis diuersi sunt modi secundum leges & secundum canones: dr enim quis excommunicari secundũ leges à perceptione corporis Dominici, in corpore authen. de san. epi. §. omnibus autem episcopis. coll. 9. ibi not. de ista excommunicatione potest intelligi c. extra de vsu. quia in omnibus. qñque à gremio sanctæ matris Ecclesiæ. C. de sa. san. ec. l. placet. & ibi not. qñque ab ingressu ecclesiæ. in corpore authent. de interdi. collegi. hære. circa si. coll. 8. C. de sum. tri. l. s. qñque à cõione fidelium. sicut est banniri. in 10. coll. in tit. hic finitur lex. circa princ. De alijs speciebus & modis excommunicationis secundum canonistas, & ipsarum effectibus, dic vt not. per Host. in sum. de senten. excom. §. quot sunt species. & §. quis sit effectus.

y ¶ *Absoluere.*] talis absolutio competit ratione iurisdictionis, nõ officij, vnde eam simpliciter impendens tempore interdicti, non esset irregularis: secus si aliàs eam impenderet officiando, vt not. Inno. & Host. de exces. præla. tanta.

z ¶ *De consuetudine.*] collige hic talia de quibus præmittitur posse quæri per consuetudinem. de elect. dudum. §. sed cum iure. cum simi. & hoc indubitabile vr de illis qui talia habent facere ratione suorum beneficiorum. Sed nunquid alicui priuato clerico per consue-

per consuetudinem quæri posset, vt alium posset excommunicare? videtur quòd non. arg. ff. de offic. archid. cum satis. & istam opinionem sequitur Hostien. de foro comp. cum contingat. Inno. autem contrarium [1] tenet. de resti. spol. cum olim inter. & Host. ibidem in hanc sententiam declinare videtur.

a ¶ *De iure.*] ad quos de iure cõmuni excommunicare & absoluere spectat, vide quod legitur 2. q. 1. nemo. extra de offi. ordi. cum ecclesiarum prælatis. & plenius in summa per Hostiensem de senten. excõmu. §. quis possit excommunicare.

b ¶ *Iuribus alijs.*] de quibus dixi 3. in glossa. beneficia igitur. vel dic, alijs, vt in decreta. licet canon. de elect. lib. 6. & de præben. de multa. & eod. tit. cũ singula. lib. 6. de æta. & qualit. c. ex ratione. cum similibus.

c ¶ *Quo ad cætera.*] scilicet præterquam ad modificationẽ hic positã.

d ¶ *Permansuris.*] sic nota. quòd detractione facta super certo articulo iuri antiquo per nouũ, in cæteris remanet nõ correctum, quia quod non mutatur, &c. C. de testa. l. sancimus. de appel. præcipimus.

re [a]: iuribus [b] alijs de animarũ cura loquẽtibus in suo robore quo [c] ad cætera permansuris [d]. Nulli [e] ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostrarũ moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & voluntatum infringere [f], vel ei [g] ausu [h] temerario contraire. Si quis autem hoc attentare [i] præsumpserit, indignationem [k] omnipotentis Dei ac beatorum Petri [l] & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum [m]. Datum [n] Auinioni xiij. Calend. Decembris, anno secundo.

TITVLVS IIII.

De concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis.

¶ *Executores gratiarũ & iudices causarum à sede Apostolica deputati, in*

e ¶ *Nulli ergo.*] hic posset pars septima assignari.

f ¶ *Infringere.*] cum enim principis constitutio quemcunque arctet etiam inuitum, omnis homo ad eius obseruantiam tenetur. C. de legi. l. 3. & l. leges sacratissimæ. 25. q. 1. cap. generali. extra de consti. cap. 1. etiam si aliàs videretur dura vel iniqua. 19. distin. in memoriam. ff. qui & à quibus. l. prospexit.

g ¶ *Vel ei.*] scilicet paginæ.

h ¶ *Ausu temerario.*] hoc dicit, quia ex causa rationabili & secundum iura alia confirmata, non est prohibitum contra verba huius constitutionis ire, vt mens seruetur cõditoris: permissum est enim verba legis offendere seruata mente. ff. qui petant tu. l. credendũ. de excu. tut. l. scire. §. aliud. extra de verb. signi. c. intelligentia. sic not. ff. de legi. l. contra. & dixi de reg. iur. cap. inspicimus. lib. 6. & ideo permissum est doctori interpretari verba legis. C. de prof. qui in vrbe Constant. l. vnica. lib. 12. not. extra de postula. prælato. cap. 1. C. de legi. l. 1.

Legis verba licet offendere seruata mente.

i ¶ *Attentare præsumpserit.*] scilicet infringere, vel ausu temerario contra istam constitutionem venire.

k ¶ *Indignationem.*] humano more loquimur. simile extra de reb. eccle. nõ alie. si quis presbyterorũ. 24. q. 1. odi, & proieci. extra de excess. præla. clerici. in corpore authen. vt nõ luxuri. contra natu. §. 1. coll. 6. proprie enim loquendo Deus numquã indignari potest, cum sit incommutabilis. de hoc etiam per Host. dicto cap. si quis.

l ¶ *Petri & Pauli.*] de istis Apostolis singulariter dicit, quia alios Apostolos quadã prærogatiua præcellunt. 2. q. 7. cap. beati. & qui vrbem Romanam parili consortio glorioso cruore martyrij consecrarunt. de elect. fundamenta. lib. 6.

m ¶ *Incursurum.*] sed qualiter [2] hæc intelliges & verba similia in litteris gratiosis Papæ apponi consueta, quòd infringens constitutionem vel mandatum temerarie, talem indignationem incurrat. Potest dici non improbabiliter, quòd si talis infringat, vel nõ seruet Papæ constitutionẽ, credens ipsam constitutionẽ facere nõ potuisse, hæreticus est cẽsendus. 25. q. 1. violatores. & multis cap. seqq. 19. dist. c. nulli fas. quare hoc casu non immerito talis per hoc errans in potestate clauiũ, Petro & in eius persona suis successoribus datarũ, Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque. extra de re iudi. c. ad Apostolicæ. §. nos itaque. indignationẽ Dei & Apostolorũ incurrere dicitur, cum sit ibi extra fidem: Sed si aliàs credat Papam constitutionem facere potuisse, sed aliter eam seruare contemnit, vel eam infringit, non est per hoc censendus hæreticus, sed grauiter peccat, sic quòd pœnam depositionis meretur. 4. dist. §. vlt. sic sentit Ioa. dicto c. nulli fas. & clarius Gar. extra de elect. cap. generali. lib. 6. nam & secundum legem ciuilem transgrediens principis constitutionem, pœna sacrilegij tenetur. C. de ero. mili. anno. l. lege repetita. lib. 12. & hoc casu etiã cum talis peccare dicatur, & quantum in se est, principi obtemperare nolit contra verbum Domini. 1. Petri. c. 2. extra de maiori. & obed. cap. solitæ. indignationẽ Dei & Apostolorum non immerito incurrere dicitur.

n ¶ *Datum Auinioni.*] Arg. in instrumentis contractuũ vel procurationũ fore apponendum locũ contractus. sic sentit Accur. C. de tabu. l. generali. lib. 10. & Ioa. And. extra de re iud. c. abbate. §. pen. & Host. plenius prosequens extra de fi. instr. c. inter dilectos. §. 1. in verbo, facilius. pro quorũ opinione facit in corpore authen. quib. mod. natu. effi. legi. §. quantũ. coll. 6. Sed si tanti viri intelligere voluerunt, quòd loci appositio sit de substantiali essentia instrumenti. hoc non reputo penitus expeditũ. Zenzelinus.

Loci appositio an sit de substantia contractus.

diœcesibus iam diuisis procedere possunt sicut ante diuisionem poterant. Et congrue ponitur sub hoc titulo, cum loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in titu. de conces. præben. lib. 6. patet in cap. executor. cap. si capitulo. & cap. si soli. Et potuisset situari sub tit. de rescript. vel de offic. deleg. vel de paroch.

CAP. I.

SEdes [o] † Apostolica in suis actibus [p] veritatẽ [q] prosequens [r], lucem [s] amans, libenter euitat [t] nodosę [u] ambiguitatis inuolucrũ [x], illamque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam [y] intendit [z], vt de illis [a] ita proueniat cõmodum, quòd alijs non im-

† *Hæc extrauagans habetur inter cõmunes sub titu. de offi. deleg. cum glossa Guilielmi de Mõte Lauduno.*

[o] ¶ *Sedes Apostolica.*] ¶ In quatuor partes est diuisibilia præsens constitutio. In prima enim harenga seu præfatio præmittitur. In secunda, facti recitatio subiungitur: ibi, *Sane prodẽ.* In tertia expectantibus beneficia ex virtute litterarũ Apostolicarum declaratio annectitur: ibi, *Verum quia, &c.* In quarta ad litteras iustitiæ eadem declaratio extenditur: ibi. *Idem etiam, &c.*

n ¶ *Sedes.*] quæ censetur esse vbi Papa est, vt dixi plene in decre. Execrabilis. & in cap. Ad nnus.

p ¶ *In suis actibus.*] Actus sedis Apostolicæ confirmandi sunt iuxta possibilitatẽ actibus diuinis: omnis enim Christi actio nostra est instructio. 2. q. 1. Deus omnipotens. 81. dist. c. legitur. potissime per virtutem humanitatis & clementiæ, per quã sola Dei seruatur imitatio, & q sola Deo nos æquat. in corpore authen. vt iud. sine quoquo suffra. §. itaque. coll. 2. C. de nupt. l. imperialis. de dona. inter vir. & vxo. l. vlt. iuxta illud: Imitatores Dei estote sicut filij charissimi. & ad hoc facit 40. dist. cap. non nos. & multis cap. seqq.

Christi actio nostra est instructio.

q ¶ *Veritatem.*] quid est [3] veritas? Respondeo, ipse Deus, qui de se ipso dicit: Ego sum via, veritas, & vita. Ioan. 14. c. & legitur. 11. q. 3. c. existimãt. & c. Imperatores. & c. abijt. de pœnit. dist. 2. c. si enim inquit. §. qui dicit. 8. dist. si consuetudinẽ. Sed veritas in quantũ est creatura humana, potest dici indubitata rei certitudo, maxime per visum. Insti. de gra. cogna. §. hactenus. & in corpore authen. de fide instru. circa prin. coll. 6. vnde veritati omnis opinio habet succumbere. 8. dist. c. veritate. ff. qñ actio de pecu. est annalis. l. 1. §. vlt. aliàs est ibi lex, quæsitũ. & ad leg. Aquil. l. inde Neratius §. vlt.

[3] Veritas quid est? & vide S. Thomam pa. 1. q. 16 art. 2.

Veritati opinio nõ præualet.

r ¶ *Prosequens.*] intantum quòd sententiam per se istam commutat in melius ex causa veritate comperta. 35. q. 9. c. sententiam. extra de re iudi. c. cum olim. de pur. vulg. c. significantibus. ff. quando actio de pecu. est annalis. l. quæsitum. aliàs est ibi §. sub l. 1.

s ¶ *Lucem amans.*] Nota principẽ, qui lex est animata in terris. in corpore authen. de consuli. §. vlt. coll. 4. lucis & claritatis amicũ fore: nã nihil proprius est legũ quàm claritas. in corpore authẽ. de test. imperfecte. §. nos igitur. coll. 8. & simplicitas magis quàm difficultas placet legi. Inst. de fideicõ. hære. §. sed quia. Nec mirũ, quia qui in tenebris ambulat, nescit quo vadat. iuxta verbũ Dñi, Matth. 15. 38. dist. c. quæ ipsis. de æta. & quali. c. cũ sit. & ideo alibi legitur: Qui male agit, odit lucẽ. arg. Inst. de ob. quæ ex delict. nal. §. furtũ. nã tenebræ aptæ sunt ad malũ. ff. de ven. inspi. l. 1. § mul er.

Claritas est propria legibus.

Tenebræ malis officiunt.

t ¶ *Euitat.*] nec mirum cum ad eam & ad eius onus spectet iuris dubia declarare. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. cum eius sit interpretari cuius fuit & condere. C. de legi. l. vlt. 11. q. 1. §. ex his omnibus. extra de sent. excom. inter alia.

u ¶ *Nodosæ.*] idest perplexæ & inuolutæ ad instar nodi inextricabilis. simile extra de ver. sig. cũ olim. Inst. de fideicõ. hære. §. sed quia.

x ¶ *Inuolucrum.*] idest, inuolutionem & perplexitatem.

y ¶ *Cautelam.*] eius cautela magna debet nobis esse instructio. 81. distinct. legitur.

z ¶ *Intendit.*] scilicet in dubio.

a ¶ *De illis.*] scilicet ordinationibus.

a ¶ Detri-

mineat detrimentum [a]: ¶ Sane [b] pridē ad diuini cultus augmentum [c], & ad ſalutem [d] populi, quem in nonnullis [e] ciuitatibus ac diœceſibus ſic multiplicauit [f] Altiſſimus, quòd in earum [g] ſingulis ſingulorum [h] vultus [i] nequibat, vt eum decet [k] vnicus [l] paſtor inſpicere, aut alias [m] partes boni paſtoris [n] implere, ſalubriter intendentes, in ipſis diœceſibus (quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceſes duximus [o] diuidendas) certas ciuitates [p] & eccleſias ereximus cathedrales [q], quarum ſingulis proprias, diſtinctas, & limitatas [r] diœceſes [s] iuſſimus aſſignari. Verum [t] quia plures ante [u] ordinationem ſeu diuiſionem noſtram huiuſmodi tam à nobis quàm a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus Apoſtolicas obtinuerūt litteras [x] ſuper beneficijs eccleſiaſticis in [y] ipſis tunc [z] integris diœceſibus vacaturis [a], quarū [b] nonnullæ [c] reſtant adhuc [d] executioni [e] mādandæ: Nos amouere volentes [f] cuiuſuis dubitationis ſcrupulū [g], qui circa executionem gratiarū ſuper huiuſmodi beneficijs conceſſarum poſſet [h] forſan incidere, & prouide [i] conſiderantes attentius, quòd per ordinationē ſeu diuiſionē noſtrā prædictam [k] ius [l] ad rē expectātibus dicta beneficia antea cōpetēs ex ratione [m]

Princeps & leges cū (?) defendere debeat.

a ¶ *Detrimentum.*] hoc dicit, quia non debet vni cum alterius iniuria ſubueniri. 22. q. 5. c. primum. 14. q. 5. denique. C. de conanci. lib. l. nec auus. vnde in dubio Papa per ſuam ordinationem nō intendit iuri alterius derogare. ff. ne quid in lo. pub. fi. l. 2. §. merito. & §. ſi quis à principe. 99. diſt. nullus. & c. ecce. de offic. deleg. ex parte a. & c. ſuper eo. de reſti. ſpol. audita. cū ſimilibus. Ratio huius eſt, quia omnibus ſubditis æqualis defenſio iuris eſt, per l. debita. ff. de pœnis. l. capitaliū. §. ad ſtatuas. & per conſequēs per principem, cum ipſe obtinere velit qđ ſuæ leges volunt, in corpore authen. de iud. §. omnis autem. coll. 6. ne aliàs inde videantur naſci iniuriæ, vnde iura naſcuntur. C. vnde vi. l. meminerint. extra đ ac cuſa. qualiter 1.

b ¶ *Sane pridem.*] Secunda pars. & ſume verbū, ſalubriter intendentes. quod eſt infra.

c ¶ *Augmentū.*] deſiderium eſt enim, & eſſe debet cuiuſlibet fidelis, & potiſſime vicarij Chriſti augmentare cultum diuinum, vt hic, & extra de coſti. ex parte. de reſcript. quia per ambitioſam. lib. 6.

Nihil fit ſine Deo.

d ¶ *Salutem populi.*] ſcilicet Chriſtiani indigentis permaxime pabulo verbi Dei. Matth. 4. cap. 44. diſt. ſit rector. extra de offi. ordi. cap. inter cætera.

e ¶ *Nonnullis.*] idest aliquibus: duobus enim verbis negatiuis magis affirmari quàm negari videtur. ff. de verb. ſig. l. duobus. ſimile de reſcrip. quia nōnulli. de hoc plenius in decr. cū inter nōnullos.

f ¶ *Multiplicauit Altiſſimus.*] Deus ergo multiplicare ſuum populum dicitur, cum ſine ipſo fiat nihil. Ioa. 1. C. de veteri iure enucl. l. 1. 23. q. 4. c. Nabuchodonoſor. in verbo, non ergo. aliàs eſt ibi §.

g ¶ *Earum.*] ſcilicet ciuitatum vel diœceſum.

h ¶ *Singulorum.*] ſcilicet de populo.

Vultus dupliciter ſumitur.

i ¶ *Vultus.*] hoc verbum ſumi poteſt large pro actu extrinſeco: & tunc expones, vultus, idest actus exteriores ſeu intrinſecos, ex quibus de extrinſecis præſumitur bonum vel malum. 41. diſtin. §. vlt. 35. q. 5. qui viderint. de præſump. ex ſtudijs. Inſt. de rerū diu. §. ceruos. in corpore authen. de mona. §. cogitandū. coll. 1. vnde verſus:

Intima per mores cognoſcimus exteriores.

Poteſt etiam accipi ſtricte pro aſpectu faciei, & expone tunc, vultus, idest facies, quas epiſcopus confeſſionis tempore in confitentes ſibi debet inſpicere, vt diſcernat quāto rubore ſeu tremore, vel erubeſcentia quis peccata confiteatur, vt ſecundum hoc pœnitentiam moderetur. argu. ad hoc ff. de quæſt. de minore. §. tormenta. cautela eſt tamen adhibenda, ne ex aſpectu concupiſcentia inhoneſta poſſit ſubſequi, puta ex aſpectu faciei muliebris: ſuper quo vide quod plene not. Hoſt. in ſum. de pœnis. §. qualiter ſacerdos.

K ¶ *Vt eum decet.*] hoc dicitur, quia epiſcopus curam habere dicitur omnium & ſingulorum de diœceſi. 10. q. 1. regenda. 25. diſt. perlectis. & ipſorum animæ de eius manibus requiruntur. extra de offi. ordi. irrefragabili. de reg. iur. quamuis.

l ¶ *Vnicus paſtor inſpicere.*] quare ob multitudinem meſſis credentium dignum fuit, vt mitterentur alij operarij ad tantam meſſem recolligendam. 82. diſt. in nouo.

m ¶ *Aut alias.*] puta ſcilicet prædicationibus, ſacramentorū collationibus, & ſimile. de offi. ordi. inter cætera.

n ¶ *Partes boni paſtoris.*] quales debeant eius eſſe, vide quod not. 44. diſt. ſit rector. & 45. diſt. diſciplina.

Epiſcopatum Papa ſolus diuidit.

o ¶ *Duximus diuidendas.*] diuiſio & vnio epiſcopatuum ad ſolum Papam noſcitur pertinere. 16. q. 1. præcipimus. & c. ſicut. extra de exceſ. præla. ſicut vnire.

p ¶ *Ciuitates.*] Nota ciuitatem dici antequam ibi ſit ſedes Epiſcopalis: non ergo talis ſedes conſtituit ciuitatem. ad idem 3. q. 2. audiuimus. 80. diſt. cap. 1. extra de priuile. c. 1. vbi de hoc, per Pet. de Samp. Quid autem dicatur ciuitas, videre potes quod ſuper hoc recitat Guiliel. de reſcript. ſtatutum. in verbo, ciuitatibus. lib. 6.

q ¶ *Cathedrales.*] idest, Epiſcopales.

r ¶ *Limitatas.*] talium diœceſum limites præſcribi non poſſunt. 16. q. 3. cap. licet in regulis.

ſ ¶ *Diœceſes.*] à quo loco diœceſis incipiat computari, an à fine ciuitatis, quæ murorum ambitu clauditur, an à fine ſuburbiorum ciuitatis, vide quod not. Vin. de reſcript. Rodulphus. & Guliel. in c. ſtatutum. ſuper ver. in ciuitatibus. lib. 6.

t ¶ *Verum.*] Tertia pars.

u ¶ *Ante ordinationem*] de obtinētibus enim litteras poſt talē ordinationem & diuiſionē non eſſet dubitatio, cū litteræ de vna diœceſi mentionem facientes, ad aliam ſuum effectū nō extenderent.

Litteræ Apoſtolicæ in fine (?) impetrātibus pro titulo.

x ¶ *Litteras.*] tales litteræ vtpote ambitioſæ, ſunt reſtringendæ non relaxandæ. extra de pb. cum olim. & eod. tit. c. quamuis. lib. 6. & de talibus litteris conſueuit per aliquos dici, quòd in beneficialibus ſunt loco tit. vt not. Compo. de reſcript. c. ſuper literis. circa fin. Sed in contrarium videtur, quòd gratia, quæ ſine litteris fieri poteſt, ſemper litteras præuenit, vt not. Inno. de reſcript. conſtitutus. nam ſola verbalis collatio facta conſ. intiēti, dat ius in beneficio. de præb. ſi tibi abſenti. de conceſ. præb. c. vlt. lib. 6. & argu. C. de dona. l. ſancimus. §. exceptis. & not. Inno. de reſcrip. c. litteris. vnde pōt dicere ꝙ littera Apoſtolica eſt loco tituli quo ad probationē iuris quæſiti per collaōnē pcedentē, nō aūt eſt pro titulo quo ad iuris acquiſitionē, cū ſine ea ſit iā quæſitū. Aliqui tñ dicūt, ꝙ littera eſt pro titulo in collatione facienda, nō aūt in iam facta, vel eſt titulus remotus nō immediatus. ſic videtur ſentire Guli. de lit. conteſt. c. exceptionis. in glo. 1. ad principale. lib. 6. Sed aliter & forte verius pōt dici, ꝙ etiā in facienda nō ſit titulus; quia ſicut in iā facta verbalis collatio eſt titulus iure quæſitus abſq; alia traditione. arg. extra de accuſ. accedens. & not Compoſt. de conſt. cū M. & Inno. de præb. cū inter. ita & in facienda mandatū verbale factū conferendo. eſt titulus, cuius vigore competit imploratio officij mandatarij pro facienda collatione, qua facta aſſequitur quis ius in re. ante vero ius ad rem. licet nō in re. de præb. c. quodam. de conceſ. præb. c. vlt. lib. 6. Sed littera Apoſtolica erit probatio illius tituli, ſicut alia ſcriptura quæ fit de titulo, non eſt titulus. cum frequenter ſolo conſenſu perficiatur. ff. de actio. & obliga. l. ex conſenſu. Inſtit. de obl. quæ ex conſ. cum ſimilibus. ſed eius probatio. ff. de pign. l. contrahitur. Et ad iſta potes videre quod Guliel. pro & contra plene proſequitur in proœmio lib. 6. & quod aliàs dixi ad iſtam materiam de reſcript. cap. litteras. clem. 5.

y ¶ *In ipſis.*] ſcilicet ciuitatibus.

z ¶ *Tunc.*] ſcilicet tempore diuiſionis per nos factæ.

a ¶ *Vacaturis.*] in quibus ſolus Papa, non alius ius conferre poteſt. de conceſ. præben. propoſuit.

Papa ſolus ius in vacaturis confert.

b ¶ *Quarum.*] ſcilicet litterarum.

c ¶ *Nonnullæ.*] idest, aliquæ ſeu multæ.

d ¶ *Adhuc.*] ſcilicet poſt factam prædictam diuiſionem.

e ¶ *Executioni.*] quæ non debet retardari prætextu obiecti criminis, ſcilicet quoad miſſionem in poſſeſſionem, niſi contra publice diffamatum. de accuſ. accedens vndæ litteræ executoriæ conſueuerunt de curia emanare. An autem per eas ius, & quale quæratur, vide quod not. per Ber. & Inno. de reſcript. conſtitutus.

f ¶ *Volentes.*] dic vt dixi ſupra in verbo, ciuitat.

g ¶ *Scrupulum.*] idest ſollicitudinem ſeu curioſitatem. ſimile de ſimonia, per tuas 2.

h ¶ *Poſſet forſan incidere.*] hoc dicit, quia nihil ſic indubitatum eſt inter homines, quin poſſet, licet aliàs ſit deciſum, quandam ſollicitam dubitationem ſuſcipere. in corpore authent. de tabel. §. & non fingant. coll. 4.

i ¶ *Prouide conſiderantes*] prouida ſecundū ius fuit cōſideratio conditoris huius capituli per ea quæ not. ſ. in verbo, detrimentum.

K ¶ *Prædictā.*] ſcilicet factā de vna diœceſi in duas vel in plures.

l ¶ *Ius ad rem.*] idest ad petendum beneficiū competens, & illud eſt conditio ex canone, vel officium iudicis, vt not. Inno. de cōſtit. cum M. in glo. pen. & de præb. inter cætera. in glo. ſcilicet collatio. Et iſtud ius petenti competit ex mādato Papæ facto de prouidendo, aliter de beneficio vacaturo, vt dixi ſupra in glo. tales litteræ. Et eſt ius in re, quod ex collatione quæſitum eſt, vt ibi dixi.

Ius ad rem & ius in re differunt.

m ¶ *Ex ratione.*] ſcilicet iuris, ſecūdū quā principes licet ſolutus [*] legibus profitetur ſe velle viuere. C. de legi. l. digna vox. nec vult à iuris tramite deuiare. extra de prob. licet. de excep. cū inter. de accuſ. licet. §. ne autē. aliàs immo vult obtinere qđ ſuæ leges volunt.

* Vide S. Thomam 2. 2 q. 96. art. 5.

in corpore

in corpore authen. de iudi. §. omnis autem. & talis voluntas in eo appellatur potestas ordinata: ex voluntate autẽ illa, solutaque potestate, qua cunctis præeminet, talia mutatio de qua sequitur fieri potuisset. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. & arg. de pœni. dist. 3. § in persona. tunc enim sufficeret sibi pro ratione voluntas. Inst. de iure nat. §. sed & quod principi. ff. de constitu. prin. l. 1. quæ in dubio sancta & iusta præsumitur. 40. distin. cap. non nos. & ibi not.

a ¶ *Mutari non debet.*] facit ff. de iti. actuq; priua. l. nec enim. C. de admi. tut. l. sancimus. extra de reg. iur. cap. factum. legitime. lib. 6.

b ¶ *Maneat.*] scilicet ius ad rem competens. Simile potest induci de legato vel fideicommisso relicto, quod efficax remanet sicut prius, licet diuisio interueniat. ff. de leg. 2. l. Titia. §. Lucia. de pignoris obligatione quæ firma remanet, licet res obligata diuidatur. C. cõia vtri. iudi. l. si factia. & de seruitute quæ solida debetur, licet fundus seruiens ad plures deuenerit. ff. si serui. ven. l. loci corpus. §. si fundus. & ff. fam. ercisc. l. hæredes. §. an ea. & §. contra si promissor. & de iurisdictione seu visitatione, quæ in totũ debetur sicut prius post talem diuisionẽ, vt in extrauag. domini Ioan. Papæ xxij. quæ incipit, ad Apostolatus.

o ¶ *Ab illis.*] scilicet antiquis & ante diuisionem integris.

p ¶ *Modo & forma.*] vt secundum mandatum de prouidendo executores prouideant, & per mandatum de compellendo compellant, iuxta capitulum, si capitulo. & cap. si soli. & cap. quia cunctis. de concel. præben. lib. 6. cum sua materia.

mutari [a] non debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesibus maneat [b] sicut prius [c] erat: auctoritate præsentium declaramus [d], quòd omnes & singulæ gratiæ [e] super beneficijs, vacaturis [f] ante diuisionẽ huiusmodi [g] in ipsis quondam integris [h] diœcesibus à nobis vel prædictis prædecessoribus personis quibuscũque [i] concessæ [k] tam in ipsis [l] nunc [m] diuisis, quàm in alijs [n] diœcesibus decisis ab illis [o], eisdem modo [p] & forma possint suo [q] ordine per [r] executores inde datos, & alios ad quos id pertinebit [s], ad debitam [t] executionẽ adduci, quibus [u] ante diuisiones sæpefatas poterant [x] & debebant. Idẽ [y] etiam declaramus [z] quo ad litteras Apostolicas iustitiã [a] continentes: vt videlicet iudices dati per [b] illas in causis quarumlibet [c] personarum, quæ nunc [d] de huiusmodi diœcesibus diuisis [e] existunt [f], possint iuxta earum tenorem [g] prouide [h] procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in litteris eisdẽ habetur, integræ [i] remansissent [k]. Nulli, &c.

¶ *Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iuribus, quæ sibi competebant in ecclesiis integris, quin illa iura percipiant post diuisionẽ ipsarum sicut ante soliti erant percipere: quoniam in beneficijs diuisis habet quis eadem iura, quæ habebat in integris. Et hoc cap. sub hoc titulo fuit positum, quoniam declarat præcedens, vt clare patet. Concor. cap. quia monasterium. de relig. domi. in antiquis.*

q ¶ *Suo ordine.*] quasi dicat iuxta prioritatẽ præsentationis, circumscriptis dolo & negligẽtia notabili. de rescrip. tibi qui. & c. duobus. lib. 6.

r ¶ *Per executores.*] executor ad gratias procedere potest causa nõ cognita, vt not. Inno. de præsump. dudũ. de concel. præb. proposuit. & Compost. de rescrip. capitulum. & Guiliel. eo. tit. c. statutũ. lib. 6. etiã aliquo non citato. not. per Inno. de transl. epis. c. vlti. Sed an executor datus ad prouidendũ, debeat admittere oppositores vel excipientes: vide quod not. per Inn. de despon. impub. c. ad dissoluendum.

Executor ad gratias, qualiter procedere possit.

s ¶ *Id pertinebit.*] sed qui sunt illi? Respõdeo subexecutores dati per principales executores, vel ordinarij habentes promissiones vel collationem facere ad instantiam executorum datorum ad compellendum. extra c. si soli. de concel. præben. lib. 6.

t ¶ *Debitam executionẽ.*] quasi dicat, seruata forma rescripti prouidendo de beneficio quod cadit in gratia, non de alio. de præben. cui de non sacerdotali. lib. 6. & arg. ad hoc C. quorum appell. non recipi. l. ab executione.

u ¶ *Quibus.*] scilicet modo & forma.

x ¶ *Poterant.*] scilicet ex mandato sibi facto de prouidendo, vel compellendo, vel alio.

y ¶ *Idem etiam.*] Quarta pars. & expone idem, scilicet quod dictũ est supra proxi. de litteris gratiæ.

z ¶ *Declaramus.*] hic dic vt dixi in parte præcedenti in verbo simili, declaramus.

a ¶ *Iustitiã continentes.*] vt sunt illæ, per quas mãdatur de iure partium debite cognosci, & negotium debito fine decidi.

b ¶ *Per illas.*] intellige tales, quæ iurisdictionis fuerint attributiuæ. in alijs enim secus: puta si essent ab excommunicato obtentæ in alio articulo; quàm appellationis vel absolutionis. de rescri. ipso iure. lib. 6.

c ¶ *Quarumlibet personarum.*] nõ ergo refert per quãcunque personam, aliàs tamen habilem, & contra quemcunque litteræ fuerint impetratæ, ob textus vniuersalitatem. argu. de maio. & obe. c. solitæ. 19. dist. c. si Romanorum. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. & de leg. præstan l. 1. §. generaliter. Sane tamen intelligas si litteræ sint ita impetratæ, quod ex sui forma quascunque personas possint apprehendere: aliàs secus. de rescript. sedes Apostolica.

d ¶ *Nunc.*] scilicet tempore editionis huius decret.

e ¶ *Diuisis.*] scilicet ab illis diœcesibus, de quibus in litteris fit mentio.

f ¶ *Existunt.*] scilicet ratione domicilij, vel ratione rei ibidẽ possessæ: super quo vide si placet quod aliàs plene not. de rescript. c. statutum. lib. 6. licet aliqui ibidem contra notent.

g ¶ *Tenorem.*] hoc dicit, quia forma mandati & tenor est exacta diligentia obseruandus. de rescript. cum dilecta. de resti. spol. Pisani. ff. man. l. diligenter. aliàs processus non valeret iudicialis, sed partialis, idest, per partes habitus & factus, puta ipsarũ confessiones forte valerent. per cap. Pisanis. vbi hic not. Pet. de Samp.

Mandati formã iudex seruare tenetur.

h ¶ *Prouide.*] puta discretione præuia, quæ mater cæterarũ virtutũ dicitur. de offi. cust. c. 1. de re iud. pastoralis. §. verum. Clem. 5. 1. q. 5. præsentium. nam & contra multa iudices dati iurisdictionẽ sortiuntur, etiam in litteris non expressa, maxime contra illa sine quibus causa commissa ad effectum perduci non posset. de offic. deleg. c. 1. & c. præterea. vt lit. non contesta. quoniã frequenter. §. vlt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. 2. & arg. ff. de proc. l. ad rẽ. & l. ad legatũ.

Iudex multa in litteris nõ expressa potest.

i ¶ *Integræ.*] idest, non diuisæ, vel aliæ ab illis non decisæ.

k ¶ *Remansissent.*] & sic per consequens computabantur olim duæ diœc. iuxta cap. nonnulli. de rescript. hodie vna. iuxta cap. statutũ. eod. tit. lib. 6. à fine diœcesis, perinde ac si non fuisset diuisa respectu non habito ad diœcesim nouã, idest, de alia decisam, de qua conue-

e ¶ *Prius erat.*] ratio huius est, quia ex diuisione secuta conditio oblationis ex gratiosis literis ortum habens, mutari de iure non potest. arg. ff. de verb. oblig. l. 2. §. 1. de prætor. stipu. l. prætoriæ. §. incertam. fam. ercisc. l. hæredes. §. cõtra si promissor. cũ similibus.

d ¶ *Declaramus.*] non videtur ergo hæc constitutio iuris noui editiua, sed antiqui declaratiua, cuius iuris antiqui mens obligatur ex iuribus in glo. proxi. allegatis.

e ¶ *Gratiæ.*] cum dicat, omnes & singulæ, intelligendũ est quod hic dicitur, nedum de concessis in forma speciali. immo in forma communi, puta pauperum: quia licet in illis secundum alios litteræ tales dicantur de iustitia, nihilominus gratiosæ dicuntur, cum omni lege humana Papa sit solutus. 9. q. 3. cuncta per mundum. ff. de legi. l. princeps. vel alio respectu sunt gratiosæ in hoc, quod magis vni quàm alijs conceduntur. extra de præb. relatum. cũ ibi not. arg. ff. ad senatusconsul. Sylla. l. 3. §. sicut omnes. de reli. glo. vlt. extra de iure patr. cum autẽ. cum similibus. & hunc intellectũ denotat verbum, quibuscunque. quod est infra.

Præsul Romanus ab omni lege solutus. & vide B. Thomam 1. 2. q. 96. art. 5. ad 3. argum.

f ¶ *Vacaturis.*] de concessis igitur ad iam vacantia beneficia hic non loquitur, cum in illis facta gratia statim possit suum effectum consequi, nec ex diuisione subsequenti possit in illis alicuius probabilis dubitationis scrupulum suboriri, contra quod præsens constitutio prouisionem inducit declaratoriam.

g ¶ *Huiusmodi.*] scilicet diœcesum.

h ¶ *Integris.*] idest, non diuisis.

i ¶ *Quibuscunque.*] istius verbi vniuersalitas expresse designat, quod etiam de gratiis in forma communi concessis quod hic dicitur intelligatur. arg. ff. de hære. insti. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. solitæ. iuxta finem. quia in eis fauorabilior est causa non mutandi ius ad rem competens ex talibus diuisionibus. quàm in cæteris, vt not. Compost. de rescript. c. capitulum. in glo. quia quæstiones. §. item quæritur an executor. versic. sed post dictum.

k ¶ *Concessæ.*] sed de quibus concessis intelliges quod hic dicitur, an de concessis proprio motu Papæ, vel ad preces, vel supplicationem? Dic quod de omnibus, cum dicat textus, omnes & singulæ: & dicat, quibuscunque: non distinguendo instantibus aliquibus vel non. arg. de leg. præstan. l. 1. §. generaliter. 19. dist. si Romanorum. extra de priuil. quia circa. & quia in omnibus eadem est ratio: ergo idem ius. ff. de fonte. l. 1. §. hoc interdictum. extra de confir. vtil. cum dilectam. cum similibus. & quia diuersitatis ratio reddi non potest, idem ius esse in omnibus inductum videtur. ff. de iniu. testa. l. posthumi §. 1. de verb. oblig. l. à Titio. C. de libe. præteri. l. 1.

l ¶ *In ipsis.*] scilicet diœcesibus.

m ¶ *Nunc diuisis.*] scilicet in duas vel in plures, vt supra prius integris & antiquis.

n ¶ *Alijs diœcesibus.*] scilicet nouiter creatis & erectis.

conueniendus existit. Ratio huius potest esse, quia impetranti rescriptũ nihil potest imputari, nec ex superueniente tali decisione vel diuisione dioecesum, ius illi quæsitũ ex rescripto ad conueniẽdum aduersariũ tolli debet. arg. extra de resti. spo. audita. de elect. c. constitutionẽ §. insuper. Clem. 5. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. merito, & §. si quis à principe. & in c. dilecto. de verb. sign. c. ex parte. & c. super eo. de offic. delega. & firmat Cõpost. in c. causam. de rescrip. & in §. 8. proxi. præcedenti. Zenzelinus.

CAP. II.

AD Apostolatus nostri peruenit auditum, quod aliquarum [a] ecclesiarum per nos ab alijs ecclesijs [b] ex certis [c] causis, quæ ad hoc [d] nostrum animum induxerunt, auctoritate [e] Apostolica diuisarum, prælati & subditi capitulis, archidiaconis, & alijs [f] personis ecclesiarum [g], à quibus supradictæ [h] ecclesiæ sunt diuisæ, multipliciter iniuriari [i] præsumunt, nõ [k] permittẽtes eos vti iurisdictionibus & iuribus [l] suis, sicut ante diuisionem huiusmodi vtebantur. Quia [m] igitur intentionis [n] nostræ non extitit, nec existit, per diuisionem episcopatuum [o] ecclesiarum [p], à quibus diuisiones factæ [q] sunt, capitulis, archidiaconis, vel alijs personis velle aliquatenus [r] derogare, nisi quatenus in diuisionũ huiusmodi litteris Apostolicis continetur [s] expresse: Nos [t] præsentis auctoritate statuti [u] vniuersis prælatis, capitulis, & alijs quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarũ [x] decisarum, & in cathedrales ecclesias per nos auctoritate Apostolica erectarũ, præcipimus [y] & mandamus, ne [z] capitula, archidiaconos, & alios personatus vel dignitates, officia seu beneficia in prædictis primarijs [a] ecclesijs obtinentes, quominus visitationes exerceant, procurationes [b] recipiant, iurisdictiones & iura archidiaconalia [c] & alia bona obtineant in prædictis [d] decisis dioecesibus, sicut ante diuisionem huiusmodi obtinebant [e], nisi quãtum in diuisionum huiusmodi litteris Apostolicis caueatur expresse, impediant quoquo modo [f], quousque per sedem Apostolicam aliud fuerit ordinatum. [g] Si enim [h] aliqui contra præsens præceptum agere [i] vel facere [k] præsumpserint, nos præsumptores tales digna [l] curabimus animaduersione punire. Nulli, &c. nostrorum præcepti & mãdati infringere, &c. Datum Auinione quinto Calend. Octobris, anno quinto.

Diuisio textualis.

AD ¶ *Apostolatus.*] ¶ Diuide istã decre. in quattuor partes. in prima facti præmittitur recitatio. In secũda super diuisione episcopatuũ subiungitur Papalis intentio: ibi, *Quia igitur.* In tertia annectitur ipsa constitutio: ibi, *Nos præsentis, &c.* In quarta subinfertur trãsgressus cõminatio: ibi, *Si enim aliqui.*

a ¶ *Aliquarum ecclesiarum.*] scilicet nouiter in cathedrales erectarum.

b ¶ *Ecclesijs.*] scilicet antiquis cathedralibus.

c ¶ *Ex certis causis.*] scilicet ad diuini cultus augmentũ & salutẽ populi Christiani.

d ¶ *Ad hoc.*] idest, ad diuisionem de ipsis faciendam.

e ¶ *Auctoritate Apostolica diuisarum.*] vt in decreta. sedes Apostolica. & bene dicit, Apostolica. ad nullũ enim inferiorẽ spectat episcopatuũ diuisio. 16. q. 1. cap. præcipimus. & §. sicut. not. extra de excess. præl. c. sicut vnire. de offi. lega. c. quod translationem.

Episcopatuum diuisionem nullus potest præter Papam.

f ¶ *Alijs personis.*] idest personatũ vel aliud ius beneficiale obtinentibus. extra de rescrip. ex parte S. personæ. de offic. ord. ad hæc si persona.

Persona dicitur aliquis personatũ habens.

g ¶ *Ecclesiarum.*] scilicet cathedralium antiquarum.

h ¶ *Supradictæ ecclesiæ.*] scilicet erectæ nouiter in cathedrales.

i ¶ *Iniuriari.*] non sumitur hic iniuriari specialiter pro contumeliam facere: sed generaliter pro eo quod non iure fit. ff. de iniur. l. 1. ad legem Aquiliam. l. sed si quacunque. §. iniuriam.

k ¶ *Non permittentes.*] & malefacientes alijs, quod ab eis sibi fieri nollent. 1. dist. in prin. extra de maio. & obed. c. dilecti. ne quis quã impediri debeat vti iure suo. ff. de iti. actuq; pri. l. si deuia. si à paren. quis manu. fuer. l. nã vsque. aliàs ecclesiasticus ordo cõfundi dicitur sua vnicuiq; si iurisdictio nõ seruetur. 11. q. 1. peruenit.

l ¶ *Iuribus suis.*] puta visitationibus suis, & procurationibus, & similibus, vt patet infra. Suis aũt ideo dicit: quia licet iura beneficiorũ nõ sunt propriè beneficiatorũ: pro ipsis tamen nomine suo & agere & defendere possunt, si fuerint seculares. extra de iudi. c. cũ deputati. & de proba. ex litteris. not. Compost. de rescript. c. edoceri.

m ¶ *Quia igitur.*] Secunda pars.

n ¶ *Intentionis nostræ.*] Not. ad intentionem facientis sicut & mãdantis fore recurrendum. extra de offi. deleg. super eo. de præb. c. cum causam. & c. cum olim. de arbi. c. exposita. ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. vlt. de condi. & demon. l. in conditionibus. de excus. tut. l. scire. §. illud. qui pet. tut. l. credendum. cum similibus.

o ¶ *Episcopatuum.*] scilicet nouiter creatorum & erectorum.

p ¶ *Ecclesiarum.*] scilicet antiquarum.

q ¶ *Facta sunt.*] scilicet episcopatuum nouorum.

r ¶ *Aliquatenus derogare.*] collige hic vulgatũ notabile, quia princeps per factũ suũ iuri alterius derogare nõ intendit, nisi inquantũ exprimit. extra de offi. deleg. c. super eo. de vsu pal. ex tuarũ. de priuil. pastoralis. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. merito. & §. si quis à principe. C. de emancip. lib. l. nec auus. ne aliàs nascãtur iniuriæ, vnde iura nasci debẽt. extra de accus. qualiter. C. vnde vi. l. meminerint.

Principi alterius iuri derogare nõ intendit.

s ¶ *Continetur expresse.*] Vbi ergo hoc exprimeretur, seruandũ esset 19. dist. in memoriã. ff. qui & à quib. l. prospexit. quia licet inferiores prælati iura vnius ecclesiæ in aliam sine certa solemnitate transferre nõ possunt, extra de reb. eccle. non alie. c. 1. Papa tñ gaudet plenitudine potestatis. 2. q. 6. c. decreto. extra de vsu pal. c. ad honorẽ. 9. q. vlt. c. cuncta per mundum. & c. per principalẽ. hoc facere potest, nec est qui audeat dicere, Dñe cur ita facis? de pænit. dist. 3. §. persona. cũ in ijs quæ de iure sunt positiuo possit pro libito super his dispensare. extra de cõcess. præb. c. proposuit.

Papæ nullus audeat dicere, Domine cur ita facis.

t ¶ *Nos præsentis.*] Tertia pars.

u ¶ *Statuti.*] hoc statutum cũ vniuersis sit directũ, ius cõe continet: nã & vim sententiæ, & rem perfectã noscitur obtinere. extra de verb. sign. c. in his.

a ¶ *Ecclesiarum.*] scilicet nouarum.

y ¶ *Præcipimus.*] tale præceptum seruandum est, aliàs nõ seruans puniri debet, quia quod præcipitur, & c. 14. q. 1. quod præcipitur. extra de ver. sig. in his. qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

z ¶ *Ne capitula.*] sume verba, impediant quoquo modo, quæ sunt infra.

a ¶ *Primarijs ecclesijs.*] idest primæuis & antiquis, à quibus aliæ sunt diuisæ.

b ¶ *Procurationes recipiant.*] super hoc vide quod notaui in c. execrabilis.

c ¶ *Archidiaconalia.*] quæ sunt iura archidiacono de iure cõi competentia, vide quod not. 25. dist. c. perlectis. extra de rest. spo. litteras. & melius per Innoc. & Host. de offi. archi. c. ad hoc. & c. cum satis.

d ¶ *Prædictis decisis.*] scilicet nouiter ab alijs antiquis.

e ¶ *Obtinebant.*] per diuisionẽ igitur talem factam iurisdictio alijs competens vel eius exercitiũ nõ tollitur. Sic in l. cauetur quod diuisis administrationibus & mutatis ab antiquo schemate, administrabũt officiales primæui sicut prius. in corpore authen. de admi. nisi in fac. ap. circa si. 2. coll. & §. illud tñ sancimus. coll. 3. ex cuius legis mẽte fuit sumptũ quod hic statuitur: sicut nõ tollitur ius cõpetens ex litteris ad beneficia vel ad lites primitus impetratis ex tali diuisione, vt in decret. sedes Apostolica. & dic vt ibi dixi.

Ordo literæ.

f ¶ *Quoquo modo.*] scilicet facto vel verbo, per se, vel per alium, publice vel occulte.

g ¶ *Ordinatum.*] tunc enim ordinatio sua esset in omnibus obseruanda, vt supra dixi.

h ¶ *Si enim.*] Quarta pars.

i ¶ *Agere.*] verbo, vel re ipsa.

k ¶ *Facere.*] re ipsa, vel facto. ff. de verb. sign. l. Labeo.

l ¶ *Digna.*] scilicet arbitrariè, iuxta culpæ qualitatem & proteruitatem excedentium imponenda. extra de pænit. si quis suadente. Clem. 5. ff. eod. tit. l. aut facta. cum similibus. Zenzelinus.

TITVLVS V.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ *Vacante sede imperiali, cum iurisdictio ad Papam deuoluatur, sub pœna excõmunicationis hic prohibetur, quòd nullus tunc nomen vicarij Imperatoris, vel alterius cuiuscunque officij retineat, assumat vel resumat, nullusque ei obediat vel auxilium præbeat: aliàs excõicatio in personas, & interdictum in terras (nisi intra duos menses resipuerint) profertur. Tandẽ modus huius processus publicandi exprimitur. hoc dicit.*

C. VNI.

S[m] fra-

Diuisio textualis.

m ¶ *Fratrum.*] ¶ Hæc decreta. congrue potest diuidi in quinque partes. In prima cõstitutionis occasio seu ratio præmittitur. In secũda facti recitatio de vsurpantibus iura vacantis imperij subiungitur: ibi, *Sane in nostrã, &c.* In tertia: contra ipsos eisq; adhæren-

adhærentes seu fauentes monitio sub pœna, & in contemnẽtes lata sententia annectitur: ibi, *Quia igitur, &c.* In quarta omnia eisdem v'urpantibus facta super hoc obligatio dissoluitur: ibi, *Et vt quibuslibet, &c.* In quinta, de literis seu processu contra tales factis facienda publicatio pollicitur: ibi, *Cæterum vt huiusmodi.*

fratrum [a] & coepiscoporum [b] nostrorum & aliorum [c] quorũlibet iura illibata [d] seruari, & ab omni fore dispendio [e] diminutionis [f] extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ sollicitudinis studiũ [g] adhibemus: multo fortius [h] equidem pro nostris & Romanæ Ecclesiæ sponsæ [i] nostræ iuribus & honoribus conseruandis [k], ex iniuncto [l] nobis officij debito, Apostolicæ prouisionis partes teneamur [m] impendere, ne temporibus nostris vsurpationis [n] iniuriã subeant, aut detrimentum cuiusuis derogationis incurrant [o]. ¶ Sane [p] in nostram & fratrum [q] nostrorum deductum est (fama diuulgante) notitiam [r], quòd licet de iure sit liquidũ [s], & ab olim fuerit inconcusse [t] seruatum, quòd vacante imperio sicut & nũc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dinoscitur, cũ in illo [u] ad secularem iudicem nequeat haberi recursus [x], ad summum Pontificem, cui in [y] persona beati Petri terreni [z] simul & cælestis [a] imperij iura Deus ipse commisit [b], imperij prædicti [c] iurisdictio, regimen, & dispositio deuoluuntur [d], & ea [e] ipse [f] (durante ipsius vacatione imperij) per se, vel alium seu alios exercuisse [g] noscitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus potestatis & dignitatis [h] fastigium [i] illicite [k] ambientes [l], in nostrũ & Romanę sanctæ matris [m] Ecclesiæ (quantum [n] in eis est) præiudicium euidens, ac diminutionem honoris [o] & iuris, vicariatus seu

a ¶ *Fratrum.*] episcopos & superiores prælatos Papa fratres, cæteros vero omnes ecclesiasticos vel seculares appellat filios: aliàs literæ suæ falsæ præsumuntur. extra de crim. fal. c. quàm graui.

b ¶ *Coepiscoporum.*] vocat ergo hic Papa episcopos suos coepos: sicut & Imperator appellat milites suos cõmilitones. ff. de mili. testa. l. 1. dicuntur aũt coepi quasi simul epi: vnde cæteri epi quo ad ea, quæ sunt de efficacia consecrationis vel ordinis tanta gaudent potestate, quanta gaudet Papa, licet quo ad alia epi sibi pares nõ possint dici, cũ dicãtur vocati in partẽ sollicitudinis: ipse vero solus in plenitudinẽ potestatis. 2. q. 6. ð cætero. & cap. sı.q. extra de vsu pal. c. ad honorẽ.

Epi cũ possint quilibet Papa quo ad ea quæ sunt de cõsecrationis efficacia.

c ¶ *Aliorum quorumlibet.*] nedũ Christianorũ, immo etiã Iudæorum [a], cũ & illis iura sua illæsa seruari mandentur. C. de Iudæ. l. Iudæi. & l. nemo exterus. & l. nullus. & l. die sabbato. extra eo. tit. c. Iudæi siue Sarraceni. Et quid de iuribus aliorũ, puta Paganorũ vel Sarracenorũ, vel aliorum quibus bellũ per Ecclesiam est indictum, vel per episcopos ecclesiæ: nunquid illa seruanda sunt illæsa? Videretur ꝙ sic, cũ sic indefinite & vniuersaliter loquaẽ, Quorumlibet, quod verbũ de sui natura tã bonos quàm malos comprehendit. arg. ff. de hære. insti. hoc articulo. extra de maio. & obe. c. solitæ. in fi. Sed contrariũ est dicendũ, cum bona taliũ occupanti concedantur ex causa. ff. de acqui. re. do. l. naturaliter. §. vlt. Inst. de rer. diui. §. itẽ ea. 23. q. 4. dicat aliquis. sicut & bona hæreticorum confiscari iubentur. C. de hæret. Auth. Cazaros. extra eo. tit. c. vergentis. & portantium arma inimicis fidei. simile extra de Iudæ. ita quorundã. & cõmittentiũ crimẽ læsæ maiestatis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. extra de pœnis. felicis. lib. 6. 5. q. 1. §. verum. versi. si quis ex militibus. Vel breuius potes dicere, ꝙ quibuslibet iura sua illæsa dicantur seruanda, nisi ex culpa propria priuationem talium iuriũ incurrerint vel incurrere debeant. Et expones illud, aliorũ quorumlibet, scilicet merentium, & de se habilium ad iura aliqua acquirenda: & sic verbum vniuersale limitabitur & restringetur, sicut & alibi. C. de sacrosan. eccl. l. 1. & 1. dist. c. omnes leges. extra de priuil. c. vt priuilegia. §. illud. de sent. excom. si vero.

[a] Ad hanc gl. vide Oldra. consil. 264. & Pet. de Ancha. 4 quãto. de tit. & Bru zellũ doct. Aret. in c. 1 homi. in 4 parte conclusi. 3. Iudæorum fauore Sarracenorum an pa ... idẽ Oldra. cõsi. 31. Cum rationes sequeris Lu. Ro. singul. ... Oldra. nõ ... & qua pena ... Christianum, vide Oldra. consil. 113. ... Iudæo ... in c. postulasti. de Iudæis. Ponta.

d ¶ *Illibata.*] idest intacta vel illæsa.

e ¶ *Dispendio.*] idest, damno. simile de rescript. dispendia. lib. 6. de iudi. cap. dispendiosam. clem. 5. Authen. de colla. §. super hoc censemus. coll. 9.

f ¶ *Diminutionis extranea.*] quasi dicat diminutionem nescientia. simile in corpore authen. constitutio, quæ de dignitatibus. §. illud. coll. 6. ex quo § sumptum fuit hoc verbum.

g ¶ *Studium adhibemus.*] expediendo consilia, & ad tollenda subditorũ dispendia pernoctãtes. in corpore auth. vt iud. sine quoquo suffra. in prin. coll. 2. & adde qđ dixi in c. ad onus. in verbo, cupiẽti.

h ¶ *Multo fortius.*] hoc dicit, quia quisque se ipsum [a] & sua plus diligere tenetur quàm aliena, vnde dici consueuit:

Alpibus ille perit, qui se plus diligit vllum.

nam prima charitas incipit a se ipsa. C. de serui. & aqua. l. præses. & ibi not. quare etiã legitur ꝙ eã non habens in se, in alio præsomitur nõ habere. 23. q. 5. c. si nõ licet. ff. de bo. eorũ qui mortẽ sibi consci. l. vlt. §. sic autem. de ædil. edi. l. cum autem. § excipitur.

[a] Vide omnino beatũ Thomam 2. 2. q. 26. art. 4.

i ¶ *Sponsæ nostræ.*] scilicet spirituali, cui matrimonij spiritualis vinculo alligatus Papa dicitur vt quicunque alius episcopus. 21. q. 2. c. sicut in vna 7. q. 1. sicut alterius. extra de testa. c. requisisti.

k ¶ *Conseruandis.*] super hoc alibi scribitur, iustitiam nostram & Ecclesiæ sponsæ nostræ nolumus negligere, qui alios in sua iustitia confouemus. extra de immu. eccle. cap. quoniam. lib. 6. de sup. negli prælat. licet.

l ¶ *Ex iniuncto.*] simile extra de hæret. cum ex iniuncto.

m ¶ *Teneamus impendere.*] ad hoc 27. dist. c. ecclesiæ extra de confir. vti. c. cum dilecta.

n ¶ *Vsurpationis iniuriam.*] hic vsurpatio in mala parte sumitur, puta pro illicita inuasione vel occupatione, vt alibi 23. dist. c. illud. 16. q. 3. licet. C. de fun. re. priua. vsus aquæ. lib. 12. arg. sumitur in bona parte: vsurpatum, idest, in vsum vel consuetudinẽ inductũ. ff. solu. mat. l. si constãte. §. quotiens. in fi. de vsucap. l. 2. de iniu. l. iniuriarum §. vlt.

Vsurpatio in malã & bonã partem sumitur.

o ¶ *Incurrant.*] simile dicit lex in tutore, qui pati non debet iura pupilli sui tolli vel perire. C. đ admi. tut. lex quę. §. nec vero domum.

p ¶ *Sane.*] Secũda pars.

q ¶ *Fratrum nostrorũ.*] scilicet Cardinaliũ, & super hoc vide qđ not. in decre. Execrabilis.

r ¶ *Notitiã.*] hoc enim scite dicimus quod ab alijs audiuimus. 22. q. 5. c. hoc videtur. & ad hoc extra de sent. excõ. cum desideres. §. secundæ ff. de peti. hæred. l. item veniuui. §. petitã. & §. à quo. de admi. tu. l. quidam. § ex quo.

s ¶ *Sit liquidum.*] vt extra de re iudi. pastoralis. §. vlt. Clem. 5. de foro comp. c. licet. vbi de hoc per Inno. & Hostien. & arg. extra de homi. pro humani. lib. 6.

Terreni imperii commissio summo Pont. in persona beati Petri

t ¶ *Inconcusse seruatum.*] quasi dicat absq; alia interpretatione. & sic per talem obseruantiã potuit consuetudo iura tribuens introduci. extra de ver. sig. abbate. C. de edi. priua. l. an in totũ. de emanci. lib. l. 1. de appar. iud. l. viros. lib. 12. extra đ appel. bonæ memoriæ.

u ¶ *Cum in illo.*] scilicet vacanti imperio.

x ¶ *Recursus.*] simile de foro comp. licet. cũ in temporalibus nullus citra Papam sit Imperatore quo ad iura imperij superior. argu. 22. dist. duo sunt. 7. q. 1. in apibus.

y ¶ *In persona beati Petri.*] ad hoc extra de re iudi ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6. 40. dist. § non nos.

z ¶ *Terreni.*] idest, laicorum, secundum Lauren.

a ¶ *Cælestis.*] idest, clericorum, secundum eum. Vel potest exponi proprie terreni, idest, temporalia quo ad forum contentiosum, cælestis, idest, spiritualis quo ad forum animæ: iuxta illud, Quodcumque ligaueris, &c. 24. q. 1. quodcumque. & q. 2. c. legitur.

b ¶ *Commisit.*] Matth. 16. 22. dist. omnes. vbi reperies ista verba: Qualiter autem Deus videatur in personam Petri suis successoribus iura vtriusque imperij cõmisisse, & modũ per quem hoc probatur, vide prout not. per Inno. & Host. de foro comp. c. licet. Sed an istam cõmissionem Christus fecisse videatur nedum super catholicos & fideles: an etiam super non catholicos & infideles? Dic quòd sic. & super hoc vide quod not. Hostiẽ. extra de vot. & vo. redemp. c. quòd super his. in glo. magis. Item facit tex. in arg. quòd Papa habeat vtrumque gladium. & super hoc vide quod not. per Bern. & Hostiẽ. extra qui filij sint legi. causam quæ. & per Ioa. 10. dist. plenius per Host. in summa qui fil. sint legi. §. & à quo.

Imperium cõmissum est à Christo etiã super infideles.

Papa habet vtrũq; gladium.

c ¶ *Prædicti.*] scilicet vacantis.

d ¶ *Deuoluuntur.*] sic iurisdictio prælaturæ episcopalis vacantis deuoluitur ad capitulum. extra de hæret. ad abolendam. de maio. & obed. his quæ & c. cum olim. eod. tit. c. 1. lib. 6.

e ¶ *Et ea.*] scilicet iurisdictionem, regimen, & dispositionem.

f ¶ *Ipse.*] scilicet summus Pontifex.

g ¶ *Exercuisse.*] scilicet inconcusse, vt supra.

h ¶ *Et dignitatis.*] scilicet imperialis, quæ non immerito dignitas dicitur, cum etiam regalis potestas dignitas appelletur. extra de offic. deleg. cap. hac constitutione. lib. 6.

i ¶ *Fastigium.*] idest, altitudinem seu præeminentiam. simile 48. dist. c. sicut Neophytus.

k ¶ *Illicite.*] volentes forte magis præesse quàm prodesse.

l ¶ *Ambientes.*] & sic per consequens casum appetentes. dicto c. sicut Neophytus.

m ¶ *Matris Ecclesiæ.*] 11. dist. nõ licet. & c. præceptis. cũ similibus.

n ¶ *Quantum in eis est.*] hoc dicit, quia vere per factum eorum potissime cum sit vsurpatiuum Romanæ Ecclesiæ nõ præiudicatur. arg. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. c. illud.

o ¶ *Honoris.*] ad cuius conseruationẽ sicut & iuris attendendũ est per præla-

alterius[a] cuiuscunque nomen officij, quod ipso Imperatore viuente ex ipsius cõmissione[b] gerebant in certis terris, territorijs[c] siue locis post decessum ipsius[d] absq;[e] nostra vel Apostolicæ sedis[f] petita vel obtenta[g] licentia retinere[h] sibi, & nonnulli etiam de nouo[i] assumere quod nõ gesserant[k], aut gestum antea[l] posteaq; dimissum[m] resumere[n] temerarijs[o] ausibus præsumpserunt, quo[p] vel quibus[q] adhuc non verentur abuti[r], & sub eius vel eorũ colore[s] multa facere[t] & fecisse[u] noscuntur, quæ in nostram & Ecclesiæ prædictæ iniuriam[x] aperte redundant, non abhorrentes per id[y] varijs inuolui[z] criminibus, nec diuinæ maiestatis formidantes offensam[a].

¶ Quia[b] igitur error, cui non resistitur, approbari[c] videtur, & latum[d] pandit[e] delinquentibus sinum[f], qui eorum peruersis conatibus non resistit[g]; Nos volentes nostris & Ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus & honoribus in hac parte prospicere[h], & malis ac[i] scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi[k] orta sunt hactenus, & quæ periculose possent in antea suboriri celeriter[l] obuiare[m]

per ꝓlatũ, vt in §. seq. & dic vt dixi in decre. ad conditorẽ. §. Rursus.

a ¶ *Alterius cuiuscunque.*] puta œconomatus, vicedominatus, & aduocationis, casteldionatus, vel similis: arg. extra de iure patro. præterea. de elect. auaritiæ. lib. 6.

b ¶ *Commissione.*] potest ergo Imperator viuens certũ officiũ committere in aliqua terra imperio subdita, vt hic. ad idem in corpore authen. vt nulli iudi. §. & hoc vero iubemus. coll. 9. de admin. offic. in sacris appella. coll. 3. cũ similibus. Sed nunquid per talẽ possunt per eũ constitui iudices ordinarij? Dicas ꝙ sic. in corpore auth. de defen. ciui. §. nos igitur. coll. 3. Item cum per legem scriptã iurisdictio ordinaria tribuatur. ff. de iurisd. om. iud. l. & quia. sic & per principẽ qui est lex animata in terris. in corpore authen. de consue. circa fi. coll. 4. & ita not. extra ne ꝓla. vic. su. c. 1. Sed hic quæro, an talis cõmissa iurisdictio per principẽ reuocetur per eius mortem? Videtur ꝙ sic, ad instar iurisdictionis delegatæ, quæ morte mandatoris re integra expirat. extra de offi. deleg. gratum. & c. relatum. Sed contrariũ verum est, vt probatur in corpore authen. vt nulli iudi. § & hoc vero iubemus. ver. si vero & præcepta. coll. 9. & hoc sic sentit expresse Hostien. de offic. deleg. quoniam abbas.

Iurisdictio ordinaria tribuitur per legem mortuã, & per legem viuam.

c ¶ *Territorijs.*] à terrendo dictis. quod dic vt legimr ff. de verb. sig. l. pupillus. §. territoriũ. De isto territorio habes 16. q. 7. omnes basilicæ. extra de elect. vbi maius §. præterea. lib. 6. C. de episc. & cler. l. nulli. §. ꝙ si in vico. de na. lib. si quis. de omni agro deser. l. quicunque. §. illud. lib. 11. ff. de iurisd. omn. iudi. l. vlt. de interdi. & releg. l. relegatorũ. §. solet præterea. 63. dist. ego Ludouicus.

Territoriũ à terrendo dicitur.

d ¶ *Ipsius.*] scilicet Imperatoris.

e ¶ *Absque nostra.*] scilicet dum fuerimus in humanis.

f ¶ *Vel Apostolicæ sedis.*] scilicet post mortem nostram. Et quod dicit, Apostolicæ sedis, expone, idest, successorum nostrorũ sedi Apostolicæ præsidentium, à quibus petita & obtenta licentia, à sede ipsa obtenta censetur, cũ vbi Papa, ibi sedes dicatur, vt dixi in c. Ad onus. in verbo, sedem Apostolicam. & in c. Execrabilis. in verbo, Romanæ Ecclesiæ & isto respectu cum dicit textus, vel: potest exponi vel, pro, idest.

Sedes Apostolica est vbi est Papa.

g ¶ *Vel obtenta.*] Sed qualiter intelliges disiunctiuã, vel sufficeret ne talem licentiã petere, nisi obtineretur? Videtur ꝙ sic, ob naturam disiunctiuæ, ad cuius verificationem sufficit alterã partem fore veram. ff. de cond. & dem. l. cũ pupillus. §. disiunctiuo. de cond. insti. si hæredi. de verb. obli. l. si ita quis. extra de rescript. inter cæteras.[1] Sed contrariũ credo, ꝙ nõ sufficeret eã petere nisi & obtineret. arg. extra de elect. si religiosus. & c. quàm sit. ne cle. vel mon. e. vt periculosa. Nam cũ diminutio iuris & honoris Ecclesiæ Romanæ hic versetur, assensus & voluntas eius sponsi requiruntur. argu. ff. de aqua plu. arcen. l. in cocedẽdo. & l. in diẽ. C. de omni agro deser. l. quicũque. in fi. lib. 11. aliàs sequeretur absurditas, ꝙ quicũque vellet iura vacantis imperij vsurpare, licentiã peteret, & eam obtinere nõ expectaret: & sic ista constitutio delusoria absq; fructu remaneret. contra iura. ff. ne quid in loco publ. l. vlt. de iud. l. si prætor. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi aũt. & imposita magis verbis, quàm rebus videretur, quod nõ est sentiendũ. C. cõmunia de leg. l. 2. extra de elect. cõmissa. § porro. Et sic expones vel, pro et, aut pro idest, vt prædixi. nec est hoc nouũ, vt mens rei agendæ seruetur. ff. de verb. sig. l. sæpe. C. de verb. sig. l. vlt. cũ alterum tantũ, idest licentiã petere per se non sufficeret, vt iam dixi[2]: & ideo vtrũque etiam disiunctim positorum exigitur vt concurrat. not. extra de rescrip. ex parte 1. Vel potes aliter dicere, vt ad textum, cum dicit, petita, subaudias, & petenti concessa: & quod sequitur. scilicet, vel obtenta mera liberalitate absq; aliqua facta petitione. arg. de præb. cap. si motu. & c. si pluribus. lib. 6. & eod. tit. si Romanus. Cle n. 5. & hãc forte considerationem habuit canonis huius conditor sic disiunctim loquendo.

Disiunctiua pro parte vera, est tota vera.

[1] Item vbi agitur de pœna infligẽda appellatiõe supplicũ non venit mitti. c statuit. de elect. lib. 6. l. 10. ff de verb. obli. gl. in procemio Instit. de act. Fonta.

Vel, pro et, quandoq; sumatur.

[2] Vide hic glo. in verbo, & sigura. l. si. cle. sæpe.

h ¶ *Retinere sibi.*] quod prius ex commissione gerebant, vt supra.

i ¶ *De nouo.*] scilicet per mortem Imperatoris.

k ¶ *Non gesserant.*] scilicet eo viuente.

l ¶ *Antea.*] scilicet vita Imperatoris.

m ¶ *Dimissum.*] scilicet adhuc Imperatore viuente.

n ¶ *Resumere.*] scilicet eo mortuo.

o ¶ *Temerarijs.*] quia à lare improbitatis. arg. 2. q. 7. si qui sunt. extra ne cle. vel mon. cap. 1. lib. 6.

p ¶ *Quo.*] scilicet nomine.

q ¶ *Vel quibus.*] scilicet nominibus.

r ¶ *Abuti.*] hoc dicit, quia in vsurpatis proprie nõ est vsus. arg. 33. q. 5. c. quod Deo. extra de testa. c. quia ingredientibus. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 6.

s ¶ *Colore.*] idest prætextu. simile de elect. auaritiæ. lib. 6. C. de sacrosan. eccl. l. qui sub prætextu.

t ¶ *Facere.*] de præsenti, vt differat à verbo sequẽti. & quia infinitiuus modus quæ de ꝑsenti sunt, denotat, nisi subiũgatur verbũ futuri temporis. ff. de verb. obli. l. si stipulatus fuerim. §. 1. & l. si à colono. & l. cum stipulatus sim.

Infinitiuus quæ sunt præsentia signat.

u ¶ *Fecisse.*] scilicet in præteritum.

x ¶ *Iniuriã.*] illatã iniuriã Ecclesiæ Papa non posset remittere de iure cõmuni. 63. dist. c. Salonitanæ. 23. q. 4. si is qui. sed suæ personæ illatã bene posset remittere, & rancorẽ relaxare ex corde tenetur: nõ tamen satisfactionem debitã, nisi velit. de pænit. dist. 5. c. vlt. 90. dist. si quis contristatus. not. de hoc extra de malef. c. 1. de pænit. Romana. lib. 6.

Iniuriã Ecclesiæ factam Papa remittere nequit.

y ¶ *Per id.*] scilicet quòd qualecunque officium vel officij nomen super imperio vacanti sine licentia sedis Apostolicæ retinere, assumere, vel resumere præsumpserint.

z ¶ *Inuolui criminibus.*] sed quæ & qualia sunt crimina, quibus se inuoluere dicuntur? Ex præmissis potest dici, ꝙ tales qui falso nomine sibi magistratus assumunt, pœna criminis falsi restringuntur. ff. ad leg. Cor. de fal. l. qui nomine. & l. falsi. & l. eos. §. qui se. C. eod. tit. l. maiorem. Item pœna criminis læsæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maie. l. 3. §. vlt. Item proscriptionis titulo subiacentes, bonorũ omnium amissione multantur. C. de appel. iudi. probatorias. lib. 12. Item crimine inuasionis, iuxta l. cum quærebatur. C. vnde vi. Item alijs forte quæ sollicitudini studiosi relinquo.

Magistratus & officia sibi falso nomine assumentes varijs pœnis restringuntur.

a ¶ *Offensam.*] quã incurrit immiscendo se rei ad se non pertinenti, scientes vel saltem scire debentes quod suum non est, ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur. non contenti professione sua res alienas inuadendo. 93. dist. diaconi.

b ¶ *Quia igitur.*] Tertia pars.

c ¶ *Approbari videtur.*] 83. dist. c. error. tenetur ergo quis resistere errori proximi. Sed an hoc quo ad omnes[1] sit præcepti, vide quod legitur & notatur extra de hæret. c. qui alios. & c. cum ex iniuncto. §. pen. de sent. excom. quantæ. 2. q. 1. si peccauit. Et potest dici ꝙ à peccato cõmittendo quilibet proximũ ex debito corrigere tenetur: & idem de cõmisso si sit iterabile. extra de cog. spi. tua. In alio peccato quo ad illos, qui supra alios habent iurisdictionẽ vel correctionem à iure permissam, est præcepti: in cæteris autẽ non, vt colligitur ex notatis in dictis iuribus.

[1] Peccãtes corrigere, an sit præcepti quo ad omnes. vide beatũ Thomam 2. 2. q. 33. art. 2.

d ¶ *Latum.*] idest largum vel amplum.

e ¶ *Pandit.*] idest patefacit vel aperit.

f ¶ *Sinum.*] idest locum vel incessum. simile ff. de proba. l. qui testamentum.

g ¶ *Non resistit.*] ideo enim lex prodita est, vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur: in procemio decre. in §. denique. Et dic. nõ resistit per prohibitionẽ. vnde lex dicit prohibitio nõ faciendorũ. ff. de leg. lex est. & per pœnarũ impositionem. ff. de insti. & iu. l. 1. Est enim lex delictorum correctio. ff. de leg. l. 2. & à Deo propter vindictam noxiorũ potestas gladij est permissa. 23. q. 4. c. quæsitũ. quæ cum timetur, & mali coercentur, & boni inter malos quieti viuunt, vt eod. cap. quæsitum. & c. non frustra.

Gladij potestas est vtilis.

h ¶ *Prospicere.*] præsidentis enim Ecclesiæ regimini incumbit officio, vt nõ solũ de animarũ salute: verũ etiã de extrinseca vtilitate & cautela sciat esse solicitus. 39. dist. Petrus. 86. dist. c. fratrem.

i ¶ *Ac scandalis.*] ad hoc extra de præscrip. nihil. & in procemio lib. 6. §. 1. in corpore authen. de quæsto. in prin. coll. 6.

k ¶ *Huiusmodi.*] scilicet vicariatus seu alterius cuiuscunq; officii.

l ¶ *Celeriter.*] ad hoc extra de accus. c. prælatorum.

m ¶ *Obuiare.*] futura enim præcauenda sunt prout possum. ff. loca. si quis domũ. §. 1. extra de elect. c. licet. de ser. nõ ord. c. 1. vbi de hoc. 23. dist. in nomine Domini. nã & exempla præsentia nos cauere præmonent in futurum. 82. distin. cap. plurimos. in fi. Vel dic quòd de præsenti quid faciendum est, ne malum insurgat quod in futuro

Futura nõ sunt in cognitione humana.

in futuro posset insurgere: aliàs autem humanæ naturæ non est, an futurũ bonum vel malum contingat. scriptum est enim: Non est vestrũ noscere tempora vel momenta, &c. cum nec per humanam custodiam consequi possit, ne damnum vel malum euenire possit. ff. locati. l. sed damno. quia solius Dei est præscire futura. 26. q. 5. quòd autem.

vide quod notanter dicit Host. extra de spon. duo. cap. vlt.

r ¶ *Huiusmodi.*] scilicet officij.

s ¶ *Cuiuscunque assumptione.*] super hoc verbo est sequenda expositio, quam feci supra proxi. §.

t ¶ *Prorsus.*] hoc verbum & sequens omnino denotant quòd totaliter & in totũ à prædictis abstineant.

necnon periculis [a] animarum huiusmodi retinentium, assumentium, seu resumentiũ nomina [b], & eis abutentium (vt præfertur) salubriter [c] occurrere cupientes, præsentiũ auctoritate monemus [d] sub excommunicationis [e] pœna omnes & singulos cuiuscunq; status, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis existant [f], etiam si Patriarchali vel quauis alia [g] superiori, siue episcopali [h] vel regia, seu alia [i] quacunque præfulgeant dignitate, qui post vacationem [k] imperij absq; nostra [l] vel sedis prædictæ licentia huiusmodi vicarij seu cuiusuis alterius officij nomen vbilibet [m] retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt, & retinent: & qui assument, vel resument fortassis in posterũ, & sub talis donationis pallio [n] abusi sunt, & abutuntur, vel etiam abutentur potestate vel iurisdictione quacunq; [o] seu eius exercitio [p] publice vel occulte, quatenus decætero [q] etiã à denominatione huiusmodi [r] seu cuiuscunque [s] assumptione, resumptione ac retentione prædictis, necnon vsu, potestate & exercitio supradictis prorsus [t] abstineãt, & omnino desistant: Inhibentes [u] insuper sub pœna [x] prædicta omnibus & singulis patriarchis, prælatis, & etiam alijs superioribus ac regibus, ciuitatibus [y], comitatibus, vniuersitatibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & alijs omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut status [z], ne prædictum huiusmodi nomen seu aliud quodlibet in eodem imperio [a] retinentes (vt præfertur [b]) aut assumentes, vel eorũ aliqui sub denominatione [c] vel titulo huiusmodi nominũ seu procuratores, commissarios, iudices, aut vices eorum gerentes quocunq; colore quæsito [d] recipiant vel admittant: nec vt vicarijs seu vicario aut officialibus imperij pareant [e], vel intendant, aut pareri vel intendi faciant [f] vel permittant [g], nec in his [h] eis vel ei quomodolibet præstent auxilium, consilium, vel fauorẽ [i]. Alioquin in omnes & singulos patriarchas, prælatos, & superiores, & inferiores reges, & cæteros denominationem prædictam (vt præmissum est) retinentes, assumentes, seu resumentes, ac illius [k] prætextu exercentes [l] quæcunque officia, potestates [m] seu iu-

a ¶ *Periculis animarũ.*] istis specialiter occurrẽdum est. argu. extra de sepul. c. animarũ. lib. 6. qui nimis emungit, sanguinem elicit. 4. distin. denique. extra de renũ. nisi cum pridem. §. propter malitiam. cum ipsæ sint rebus quibuscũque præferendæ. C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. in fine.

Sanguinẽ elicit qui nimis emungit.

b ¶ *Nomina.*] scilicet vicariatus vel alterius cuiuscunque officij.

c ¶ *Salubriter.*] hoc dicit, quia nimia increpatio nec correctionẽ recipit nec salutẽ, & leuiter castigatus de facili reuerẽtiã exhibet castiganti. 45. dist. cũ beatus. ff. ad legẽ Aquil. l. nam nimia. iuxta illud:

Correctio sit moderata.

Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem.
Immoderata facit correctio deteriorem,
Sed moderata satis correctio gignit amorem.

d ¶ *Monemus.*] hoc ideo, quia vindictã habet monitio præcedere. 12. q. 2. indigne. extra de sent. excõ. sacro.

e ¶ *Sub excõmunicationis pœna.*] comminationis, non sententiæ sunt hæc verba in hoc casu.

f ¶ *Existant.*] simile extra de elect. c. generali. & c. fundamenta. §. vt autẽ. de immu. eccle. c. clericis. §. nos igitur. lib. 6. cũ similibus.

u ¶ *Inhibentes.*] post tales inhibitiones dignũ est detrimentũ vetitos sustinere. extra de consti. c. 2. Et super tali inhibitione vide qđ not. 10. dist. c. nulli fas. extra de elect. cap. generali. lib. 6.

a ¶ *Pœna prædicta.*] scilicet excõicationis.

y ¶ *Ciuitatibus.*] talis inhibitio facta ciuitatibus, & alijs de quibus sequitur, facta censetur ipsis ciuibus, vel communitatem aut vniuersitatẽ constituentibus. arg. ff. de leg. 1. l. si hæres. §. vicis. & l. ciuitatibus. de vsufruc. leg. l. legatum ciuitati. iuncta l. 2. de re. dub. nam ciuitas, cõmunitas, vniuersitas de se (cum sit quid inanimatum) alicuius inhibitionis vel cẽsuræ ecclesiasticæ capaces non sunt. arg. de sent. excom. c. si sententia. §. cum vero. lib. 6. & not. de exces. præl. c. tanta. & arg. ff de condi. & demon. l. municipibus. vnde ea quæ in facto consistunt, p eas expediri nequeũt: quæ per ipsarũ membra habent expediri. argu. ad hoc C. de appa. pf. præt. l. cornicularij. lib. 12. đ excu. mune. l. maximarum. lib. 10. de aduo. diuer. iudi. l. restituendo. sic sẽnt Inno. de senten. excom. c. Romana. circa finem.

a Videtur contra mentem istius constitutionis: neque debet aliquis sibi vsurpare nomen dignitatis, quã nec habere nec exercere potest iuribus al leg. in glo. in verbo, inuolui. Fonta.

g ¶ *Alia superiori.*] quæ hæc sit dignitas superior patriarchali nõ occurrit, nisi dicas de dignitate Cardinalatus, & secundum hoc est iste textus, & sequens in argumentum, q dignitas Cardinalatus est maior Pontificali, licet per aliquos dici consueuerit, q episcopalis dignitas sit maior quàm dignitas Cardinalatus.

Cardinalatus an sit maior pontificali.

h ¶ *Siue episcopali.*] aliàs pontificali, præmittit dignitates ecclesiasticas tẽporalibus, de quibus sequitur, vt denotet ipsas digniores esse temporalibus. arg. de transla. episc. inter corporalia. & de maio. & obed. c. solitæ. 16. dist. duo sunt. nam ex ordine tex. sumi argumentat in consueuit. in corpore authen. de hære. & fal. §. inordinatum. coll. 9. C. de nouo Cod. fac. §. pen. ver. seruus quidã, &c. cum multis similibus.

Episcopatus ecclesiastici sunt temporalibus digniores.

i ¶ *Alia quacunque.*] quæ multiplex põt esse, vt patet de elect. fundamenta. §. vt autem. de immu. eccle. c. clericis. §. nos igitur. lib. 6.

k ¶ *Vacationem imperij.*] de retinentibus ergo vel assumentibus, vel resumentibus nomen alicuius officij super imperio nõ vacanti, non habet locum hæc constitutio, cum tunc sit Imperator qui tales potest cohibere: nec tunc Ecclesia Romana in iure suo lædi dicatur, cum tunc regimen imperij ad eam non spectet, pro cuius conseruatione fuit edita principaliter præsens constitutio, vt patet in hoc §. & etiam præcedenti.

l ¶ *Nostra vel sedis.*] eadem videtur esse licentia Papæ & sedis Apostolicæ, vt supra dixi. q vbi ipse, ibi sit & sedes, vt dixi in c. ad onus. & plenius in c. execrabilis. licet per aliam factã adiectionẽ, scilicet bñplaciti vel volũtatis inducas differentiã inter ista, vt colligit. ff. loca. l. locatio pcarij. extra de rescrip. c. si gratiose. lib. 6.

m ¶ *Vbilibet.*] idest, vbicunque. hoc enim aduerbiũ est loci designatiuum, vt dixi in c. ad onus. in verbo, vbilibet.

Vbilibet, loci designat.

n ¶ *Pallio.*] idest velamine seu colore, vt in parte præcedenti.

o ¶ *Quacunque.*] denotat hoc verbum abusum.

p ¶ *Exercitio.*] meri vel misti imperij, vel simplicis iurisdictionis. arg. ff. de iurisdict. omn. iud. l. imperium.

q ¶ *Decætero.*] respicit futurum tempus, nõ præteritum. super quo

z ¶ *Aut status.*] simile de censi. c. felicis. §. 1. lib. 6.

a ¶ *Imperio.*] scilicet vacanti, vt supra.

b ¶ *Vt præfertur.*] scilicet sine licentia sedis Apostolicæ.

c ¶ *Denominatione.*] idest appellatione tantum, & nuncupatione.

d ¶ *Quæsito.*] simile de elect. c. auaritiæ. lib. 6.

e ¶ *Pareant.*] idest obediant.

f ¶ *Faciant.*] quia tunc perinde videtur ac si per se facerent. arg. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. deiecisse. de admi. tut. l. ita autem. §. gessisse. de reg. iur. cap. qui per alium.

g ¶ *Permittant.*] Videtur ergo quòd communitas vel vniuersitas se super hoc debeat opponere: & hoc potest dici verum contra illos, quos cohibere potest. & super hoc vide quod not. ff. de reg. iur. l. culpa caret.

h ¶ *Nec in his.*] scilicet cuiusque nominis, officij assumptione, retentione, resumptione, vel aliàs iurisdictione imperij vacantis exercitio, vt supra.

i ¶ *Vel fauorem.*] qualiter in talibus vel similibus fauor præstari dicatur, vide quod not. Guliel. de hæret. quicunque. lib. 6.

k ¶ *Illius.*] scilicet denominationis.

l ¶ *Exercentes.*] per solam denominationem prædictam non incurritur pœna sequens [t], cum sola denominatione non ita sit Ecclesiæ Romanæ præiudicialis, sicut cum ad tale exercitium peruenitur: nec per exercitium etiam incurritur, nisi prætextu talis denominationis fiat, vt patet per hũc tex. vnde si suo iure proprio, puta ex titulo ab Imperatore viuente obtento quis exerceret aliquod exercitium, non incurreret pœnam sequentem [a], cum ratione vacantis imperij nihil exerceat. quod ille textus exposcit: & pœna non est in dubio exaggeranda. arg. de pœnit. dist. 1. c. pœnæ. ff. de pœnis, l. interpretatione.

a Illud videtur contra tex. in §. sane. & §. quia igit. vbi dicit, q totalis dispositio omnium imperij, & morte Imperatoris deuoluitur ad Papã. & officia per vacatione Imperatorem cõmissa nõ possunt eo mortuo geri sine licẽtia sedis Apostolicæ, tamẽ glos. le vel cõmissione. allegat bonum iure in contrariũ. Fonta.

m ¶ *Potestates.*] hoc verbũ in persona magistratus imperiũ denotat. ff. de verb. sign. l. potestatis. de iurisd. omn. iud. l. imperiũ. vnde in quibusdã regionibus, vt in Italia, iurisdictioni præsidẽtes Potestates

stntes appellant. simile reperies de elect. fundamēta. § vt aūt. lib. 6.
a ¶ *Vt vicarios.*] per hoc verbum dicas, q recipientes tales nō vt officiales imperij vacantia, sed vt alios, non incurrerent pœnā quę sequitur per hunc textum. & per ea quæ supra proxi. dixi.
b ¶ *Eorum.*] scilicet exercentium iura vacantis imperij.

risdictiones, & recipientes eos vt vicarios [a] vel officiales imperij, aut commissarios eorum [b], vt [c] talium, & in parentes seu obedientes eis, vt [d] talibus, aut præstantes in hoc [e] sibi consilium, auxilium vel fauorem, nisi intra duorū mensium spatium à die [f] datæ præsentium numerandum penitus resipuerint [g], vel se licentia sedis Apostolicæ super hoc ostenderint communitos [h], excommunicationis [i] in singulares [k] personas, & in terras & loca [l] ipsorum & quaslibet cōmunitates [m], vniuersitates, ciuitates, aut villas interdicti sententias de fratrū nostrorū consilio publice [n] promulgamus: Contra [o] eos nihilominus spiritualiter & tempo-

c ¶ *Vt talium.*] igitur cōmissarij ipsorum nō vt talium, sed vt aliorū, puta iure suo vtentium pœnæ infra positæ non subijciuntur: cessante tamen in his præcedentibus fraude, quia fraus patrocinari cuiquā non debet. arg. ff. de rei vendi. l. in fundo. extra de priuile. quanto. & c. ex parte. cum similibus.
d ¶ *Vt talibus.*] secus ergo vt alijs.
e ¶ *In hoc.*] scilicet exercitio iuris imperij vacantis.
f ¶ *A die datæ.*] currunt ergo hi duo menses à tēpore talis datæ, quia forte eadē die fuit præsentis constitutionis facta publicatio, vt sic iuri communi conueniat qđ hic dicitur, quo cauetur cōstitutionē principis à tempore publicationis post duos menses quē ligare, in corpore authen. vt factæ nouæ cōstitutiones. coll. 5. si enim aliter diceres, tunc sequeretur, q ante quis ligaretur ex plenitudine potestatis principis. alleg. de iud. c. 2. Clem. 5. Vel quòd forte ista ignorantia feratur contra iura. C. de tabul. l. generali. lib. 10. extra de constitu. cap. cognoscentes.
g ¶ *Resipuerint.*] referendū est istud verbū tam ad ipsos exercētes, quàm ad eos vt tales recipientes, quàm cōmissarios eoru vt taliū, quàm etiā in parentes eisdem vt talibus, vel præstantes in hoc sibi auxilium, &c. & dic, resipuerint, idest, abstinuerint seu destiterint.
h ¶ *Communitos.*] illi ergo cōmuniti à pœna sequenti sunt liberi, ne aliàs principali auctoritate circumscripti videantur, quod esse nō debet. C. de his qui veni. ætа. impetrauerunt. l. 1. & ne aliàs inde nascantur iniuriæ, vnde iura nascuntur. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accus. qualiter. Sed pone q de tali communione nō fuisset hic facta mentio, & essent aliqui hic prohibita facientes, sedis tamen Apostolicæ licentia communiti; incurrerent ne istam pœnam quæ sequitur? Credo q non, quia aut habuissent talem licentiam ante hāc constitutionem, & tunc per eam tuti sunt, cum de illis hic non esset facta mentio. arg. extra de capel. mon. ex parte. & quia talis licentia durare videtur donec sit reuocata. arg. 15. q. 2. c. 1. 2. & 3. C. de præscript. l. falso. Si vero post. idem: quia huius cap. conditor sibi vel successoribus suis manus non ligauit per hanc constitutionem, quin talem posset licentiam concedere. arg. extra de electio. innotuit. de præbend. dudum. lib. 6. ff. de leg. 3. l. si quis in princip.
i ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris: illa enim in dubio inflicta videtur. de senten. excom. cap. si quem.
k ¶ *Singulares personas.*] in singulos igitur fertur sententia excommunicationis, quæ de sui natura animas percutit. extra de reb. eccle. nō alie. si quis presbyterorū. Et ideo in locum vel vniuersitatē nō fertur, cū anima careāt. de sent. excō. Romana. § cū vero. lib. 6.

Excōicatio non fertur in locum.

l ¶ *Loca ipsorum.*] Nota igitur ob alicuius delictum terram vel loca suæ iurisdictioni subdita interdicto ecclesiastico subijci posse. simile de offi. deleg. sane quia. de spon. c. nō est. & sic vnus pro alio punitur. super quo vide quod plene not. 1. q. 4. in summa. & plenius per Gar. de vsur. c. vsurarū. lib. 6. Intellige tamen hic terras vel loca ipsorum reputari, non ratione plenæ proprietatis tantum, sed superioritatis iurisdictionalis. arg. extra de vi. & hone. cler. ex literis. de Iudæ. c. cedit. § cum aute. Clem. 5. & clarius ad hoc de postul. præl. c. 1. cū ibi not. in gl. quæ incipit, bona fuit interpretatio.

Punitur vnus pro alio.

m ¶ *Communitates.*] super hoc verbo & sequenti dic vt dixi supra in verbo, ciuitatibus.
n ¶ *Publice.*] ad tollendam omnis ignorantiæ excusationem. arg. ff. de inst. act. l. sed & si quis. § proscribere. extra qui mat. accus. pos. c. vlt. de Iudæ. quorundam. & c. in nonnullis. cū similibus. & ex quo talia fiunt, nō est necessariū ea singulorū auribus inculcari. 16. dist. c. quod dicitis. extra de postula. c. 2. Vel dic publice, ad tollendum omnis suspicionis scrupulū. arg. ff. de ritu nup. l. vlt. de admi. tut. l. nō existimo. extra de cland. despon. cū inhibitio. vt eccle. bene. c. 1. & super hoc vide quod not. 32. q. 4. cap. nemo.

o ¶ *Contra eos.*] scilicet tam singulos, de quibus præmisit, quàm vniuersitates.
p ¶ *Processuri.*] hoc dicit ad denotandū, q prælatus vtroque gladio potest Ecclesiæ suæ iura tueri. extra de sen. ex. c. dilecto. lib. 6.
q ¶ *Exegerit.*] nam crescente contumacia, crescere debet & pœna. extra vt lit. nō contest. quoniā frequenter. § vlt. ipsaque cumulari facit pœnam. ff. de pœnis, relegati.

Ecclesiam gladio prælatus vtroque tueri.

raliter grauius processuri [p], prout inobediētia eorū exegerit [q], qualitas [r] facti suaserit, & viderimus [s] expedire. ¶ Et [t] vt quibuslibet parēdi [u] talibus [x] tollatur [y] occasio: omnes & singulos, qui huiusmodi vicariatus [z] nomen retinentibus, assumentibus, seu resumentibus iuramento [a] fidelitatis tenētur astricti, à iuramēto huiusmodi, quantū [b] ad hoc, de potestatis plenitudine absoluentes [c], auctoritate Apostolica firmiter inhibemus eisdem [d], ne talibus [e], vt vicarijs [f] vel officialibus imperij aliquatenus pareant vel intendāt. Et insuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes [g], & colligationes à quibuscunq; super [h] hoc quomodolibet [i] in-

r ¶ *Qualitas facti.*] quę de se maiorem non minorem pœnam infligi facit. ff. de pœnis, l. aut facta. § qualitate. de pœnit. dist. 1. aut facta. § qualitate.
s ¶ *Viderimus expedire.*] scilicet arbitrarie, cum idē excessus magis sit in vno quàm in alio puniendus, attentis molus quæ recitantur extra de homi. sicut dignum. ff. de incen. rui. nau. l. Pedius. § 2. de pœnis, l. respiciēdū. § delinquit.
t ¶ *Et vt quibuslibet.*] Quarta pars.
u ¶ *Parendi.*] idest, obediendi.
x ¶ *Talibus.*] scilicet iura imperij vacantis exercentibus sine licentia sedis Apostolicæ.
y ¶ *Tollatur occasio.*] Nota tollendam occasionem in malum.
z ¶ *Vicariatus nomen.*] Quid igitur si quis sit astrictus per iuramētum fidelitatis retinendi, assumendi, vel resumendi aliud nomen officij quàm vicariatum: nunquid videtur absolutus hic à tali iuramento? Videtur quòd non, cum de hoc mentio hic non fiat, nec aliud nomen officij repetatur. nec etiam attenta mente cōditoris volentis conseruationi iuris Romanæ ecclesiæ prouidere, & tollere occasionē parendi talibus. Credo contrarium, cum textus dicat, talibus, & s. expressum fuerat, qualecunque nomē officij exercentibus: aliàs nisi sic dicas, videretur hic talis parendi occasio imperfecte sublata, si quis remaneret ligatus tali iuramento aliud nomen allegantibus quàm vicariatus: inde principis constitutio videretur quid imperfectum continere: contra legem, si quis seruū. C. qui mi. nō pos. lib. 12. & esset in potestate volentis exercere officium imperio vacante, mutato nomine vicariatus illud sub alio nomine retinere: & sic hæc constitutio delusoria redderetur, contra iura. ff. ne quid in loco pub. fiat. l. vlt. de iud. si prætor. C. de bo. quæ lib. l. vlt. § vbi autem. Non obstat expressio hic facta de isto vicariatu: quia aliud quodcunque nomen officij superius expressum, hic debet intelligi repetitum. arg. ff. de verb. obli. l. Titia. § idem respondeo. de leg. 1. l. talis scriptura. § vlt. vel expresso hoc nomine vicariatus, omnia alia in quibus est eadem penitus ratio, pro expressis & comprehensis haberi debent. Sicut & nomen procuratoris, comprehendit sub se omnia nomina, per quæ quis alienæ administrationi se poterit ingerere. 3. q. 3. Saluator. sicut & nomen curatoris comprehendit tutorem etiam in pœnalibus, eo casu vbi est eadem ratio. in corpore authen. vt hi qui obli. se ha. perhibent res mino. § 1. & ibi not. coll. 6. & hunc intellectum innuit textus cum dicit, vicarijs vel officialibus.

Lex nō debet esse delusoria.

Procuratoris nomen multa cōprehendit.

a ¶ *Iuramento fidelitatis.*] ad quæ capitula astrictus reputetur quis ex tali iuramento, legitur in lib. Feudorum. in tit. de forma fidelitatis. & 22. q. 5. c. de forma. & illa capitula plene reperies prosecuta per Host. in summa de feud. § quid sit fidelitas.
b ¶ *Quantum ad hoc.*] scilicet q ad non parendum talibus: non ergo quo ad alia tali iuramento quis videtur absolutus, vt dixi aliàs in simili verbo, in c. suscepti. § vlt.
c ¶ *Absoluentes.*] potest igitur ex causa Papa quem a iuramento absoluere. 15. q. 6. c. nos sanctorum. & c. auctoritatem. extra de iureiur. c. quanto. in lib. Feud. hic finitur lex. circa princ. super quo vide quod not. dicto c. quanto. & c. auctoritatem. per Inno. & Hostien. & de dolo & contuma. cap. veritatis.
d ¶ *Eisdem.*] scilicet iuramento fidelitatis astrictis.
e ¶ *Talibus.*] expone vt supra.
f ¶ *Vt vicarijs.*] & hoc dicas vt superius dixi in parte præcedenti.
g ¶ *Confœderationes.*] in mala parte sumitur hic istud verbum.
h ¶ *Super hoc.*] scilicet, talibus parendo, vt officialibus imperij.
i ¶ *Quomodolibet.*] puta verbo, nutu, vel signo, in scriptis, per nuntium, vel epistolam, vel pactum, vel stipulationem, vel aliàs qualitercunque, cum dicat, quomodolibet. simile de rescript. statutum. § in nullo. lib. 6.

a ¶ Quæcunque

a ¶ *Quacunque firmitate.*] puta pœnali, fideiussoria, pignoratitia, vel obsidiali.
b ¶ *Reuocamus.*] simile huic extra de elect. vbi maius. §. cæterum. de conces. præb. detestanda. lib. 6. cum similibus.
c ¶ *Huiusmodi.*] scilicet sacramenta fidelitatis.

itas, iuramento vel quacũque[a] firmitate vallatas omnino dissoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto processerint, reuocamus[b]: Ac huiusmodi[c] & quælibet alia iuramenta quibuslibet[d] super[e] his præstita, per quæ posset in prædictis[f] nostris & Ecclesiæ nostræ prædictæ iuribus derogari, presertim cũ iuramentũ vinculum iniquitatis esse non[g] debeat, relaxamus. ¶ Cęterũ[h], vt huiusmodi processus verius ad communem omnium[i] notitiam deducatur, chartas[k] seu membranas processum cõtinentes eundem[l], in ecclesia[m] Auinionensi appendi vel affigi ostijs seu superliminaribus[n] faciemus, quæ[o] processum ipsum suo quasi sonoro[p] præconio[q] & patenti[r] iudicio publicabunt[s]: Ita quòd omnes & singuli, quos processus ipse contingit & cõtingere[t] potest, nullã[u] postea possint excusationẽ prętendere, quòd ad eos talis processus nõ peruenerit: vel quòd ignorauerint eundẽ: cum nõ[x] sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultũ, quod tam patẽter omnibus publicatur[y]. Datum Auinione in domo Episcopali ij. Calend. Aprilis, anno primo.

TITVLVS VI.

De voto & voti redemptione.

¶ *Votum per susceptionem sacri ordinis solemnizatum, licet impediat matrimonium sequens, non tamen præcedens, etiam si nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummato, nullus præsumat accipere aliquem de sacris ordinibus: quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expresse vel tacite profiteatur. Est autem talis coniungatus sic ordinatus per diœcesanum monendus, vt religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est consummatum: quod si renuerit, & vxor institerit, compellitur per excommunicationem ad matrimonij consummationem. hoc dicit. Et est casus notabilis: & qui satis efferri non posset.*

d ¶ *Quibuslibet.*] scilicet vasallis talium, vel alijs quibuscunque.
e ¶ *Super his.*] scilicet officijs imperij vacantis: vel super his, scilicet parendo officialibus talibus.
f ¶ *In prædictis.*] scilicet officijs.
g ¶ *Non debeat.*] 2 2. q. 4. inter cætera. extra de iureiur. quanto. & eod. tit. c. contingit. §. quia non. lib. 6.
h ¶ *Cæterum.*] Quinta pars.
i ¶ *Omnium.*] qui confluere ad Ecclesiam de qua sequitur, consueuerunt. arg. ad hoc extra de elect. causam. Cle. §.
k ¶ *Chartas seu membranas.*] quasi dicat de pellibus animalium, & ipsorum membris. simile ff. de bo. pos. secundũ tab. l. 1. & l. chartæ.
l ¶ *Eundem.*] id est expressum contra vtentes officio aliquo imperij vacantis, & contra parentes eisdẽ, vt talibus.
m ¶ *Ecclesia Auinionensi.*] non exprimit de qua intelligitur, cũ ibi sint multæ ecclesiæ. Dicas q̃ de cathedrali: cũ nulla alia vocetur Auinionensis, sed omnes aliæ aliquo nomine peculiari nũcupentur, & facit ad hoc in corpore authen. de eccles. tit. §. si quis vniuersorũ. in fi. ff. de condi. & demon. l. quæ conditio. §. 1.
n ¶ *Superliminaribus.*] scilicet officiorum.
o ¶ *Quæ.*] scilicet chartæ vel membranæ.
p ¶ *Sonoro.*] id est sonitũ in auribus reddenti.

Diuisio.

A[ntiquæ concertationi.] Primo dignissima præmittitur declaratio. Secundo post matrimonium contractum prohibetur sacri ordinis susceptio: ibi, *Auctoritate Apostolica.* Tertio, contra facientes sequitur punitio: ibi, *Quod si secus, & cætera.*

CAP. VNIC.

ANtiquę cõcertationi[a] finẽ cupientes imponere[b], ac animarum[b] periculis inde prouenientibus[c] salubriter prouidere, de fratrum nostrorum consilio præsenti declaramus[d] edicto, quòd licet votum solemnizatum[e] per sacri[f] susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendũ[g], ac ad dirimendũ, si[h] post contractum fuerit, secundum statuta[i] canonum sit efficax[k] re-

z ¶ *Concertationi.*] simile de appel. c. concertationi. lib. 6. hæc autẽ cõcertatio nõ modica, immo magna erat inter doctores & notatorea antiquos: dicebant enim aliqui matrimoniũ cõtrãctũ per verba de præsenti per susceptionẽ sacri ordinis dissolui: sicut & p ingressum religionis ante carnalẽ copulã. Alij vero cõtra sentiebant. vt plene discussum, & pro vtraque parte allegatũ reperies in summa Host. de conng. §. fratrum. ver. sed quid si maritus. Vltima vero opinio vera esse hodie declaratur p istã constitutionẽ: & istamet opinionem prius amplexabat tamquam verã: vt notaui extra de vot. & vo. redẽp. lib. 6.
a ¶ *Imponere.*] Talem finem imponere spectat ad Papam, cum ad eius sedem sit super difficultate & ambiguitate iurium recurrẽdum. extra qui fi. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. & arg. C. de legi. l. 1. & vlt.
b ¶ *Animarum periculis.*] quibus obuiandũ est. de sepul. c. animarũ. ne cler. vel mona. c. vt periculosa. lib. 6. cum similibus.
c ¶ *Prouenientibus.*] itã in suscipiente sacrum ordinem; cum ex virtute contractu matrimonij teneretur ad reddendum debitum coniugi. extra de spon. veniens. cum multis similibus. ex virtute vero suscepti sacri ordinis tenebatur ad continentiam obseruandam, quam tacite vouisse videtur illũ suscipiendo. a 3. dist. diaconi. not. extra de cle. coniug. c. cum olim. quàm etiam in muliere, forte ad carnis lubricum prona ob iuuentutis feruorem. extra de eo qui cogno. consang. vxo. c. Iordanæ. & cum alio matrimonium contrahere non potente, si ille suus verus remanebat maritus, prout vere remanet, vt infra dicitur.

q ¶ *Præconio.*] quia sicut vox præconis audientibus innotescit, in corpore authent. de lici. §. omnem. coll. 8. sic iste processus patens in membranis, omnibus innotescit.
r ¶ *Patenti.*] aliàs patulo. id est patenter, publice.
s ¶ *Publicabunt.*] iuris præsumptione, per ea quæ dixi s. in parte tertia in verbo, publice. Vel dic, publicabunt, id est, publicare poterunt iuris præsumptione, vt extunc non sit tolerabilis ignorantia. argumen. ff. de iuris & fac. igno. l. regula. §. sed facti. extra de præsump. quanto. & c. quædam. ff. de verb. signific. l. latæ culpæ.
t ¶ *Contingere potest.*] qui isti sint, colligitur ex præcedentibus §.
u ¶ *Nullam.*] scilicet probabilem.
x ¶ *Non sit verisimile.*] scilicet iuris præsumptione, contra quam & aliàs admitti possit probatio. 7 a. dist. c. proposuisti. extra, qui matri. accu. pos. cum in tua. ff. quod met. cau. l. non est. de proba. quæ testamentum. vbi tamen iuris præsumptio transit in violentam, vt quia est iuris vel de iure, nõ est ita: quia tunc magis dicitur fictio, arg. C. de probat. l. siue possideris. cum ibi not. & talis potest dici ista de qua hic dicitur: cum istorum processuum publicatio facta fuerit per modum constitutionis ius inducentis contra quoscunq; hic prohibita facientes, & ius cõe publicatum arctet quemcunque post duos menses: vt dixi s. in glo. currunt ergo. & arg. de conces. præb. cum ei, circa fi. Clemens v.
y ¶ *Publicatur.*] simile. ff. de instit. act. l. sed & si pupillus. §. proscriõ re. & alijs iuribus alleg. s. in glos. scilicet iuris præsumptione. Zenzelinus.

Præsumptio ea admittitur probationem in contrarium.

d ¶ *Declaramus.*] nõ videtur ergo hæc decre. in hoc quod sequitur, iuris noui editiua: sed antiqui potius declaratiua. super quo vide qđ dixi in decreta. cum inter nonnullos. super verbo, deinceps.
e ¶ *Solemnizatum.*] quod votum solemne[1], qđ simplex dicatur, vide quod not. extra qui cle. vel vo. c. rursus.
f ¶ *Sacri susceptionem ordinis.*] susceptio igitur sacri ordinis votum reddit solẽne, vt hic, & 84. dist. c. cũ in pterito. a 8. dist. diaconi. Sacer aũt ordo est hodie etiã subdiaconalis, licet olim esset secus[2]. extra de æta. & qual. c. à multis. 40. dist. nullus. 3 a. dist. c. erubescãt.
g ¶ *Contrahendum.*] de contrahendo impediendo non erat tantum dubium, cum & multa minora illud impediant, quæ tamen non dirimant iam contractum. extra de cogna. spiri. c. contracto. & eo. tit. cap. per catechismum. lib. 6.
h ¶ *Si post.*] scilicet susceptionem sacri ordinis.
i ¶ *Statuta canonum.*] 3 1. dist. c. quoniam & c. aliter. 84. dist. cum in præterito. & c. quorundam. extra de cle. coniug. cum olim. de vot. & voti redemp. c. 1. lib. 6. cum multis similibus.
k ¶ *Efficax reputandum.*] admiranda res videtur esse ista: cũ enim sacramentum matrimonij à Deo ipso fuerit institutum in statu

1 Vide D. Thomã & ibidẽ Caietanũ. 2 2. q. 87. art. 7.

2 Immo etiã olim subdiaconatus ordo sacer erat, licet non reputaretur sacer, vt ait glos. In c. à multis extra de ætate & qualit. verbo, tolerata. adde notata in c. 1. extra de bigamis. in verbo: sacros in hac editione.

innocentiæ ante peccatum: sed post in subsidium fragilitatis humanæ, 32. q. 2. in summa. & §. his ita. quomodo voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ inducta. extra de voto, c. 1. lib. 6. potest sacramentum à Deo institutum tollere, vel aliquatenus impedire? nõ videtur. 21. dist. c. inferior. extra de ma. & obe. c. cum inferior. ff. ad Treb. l. ille à quo. §. tempestiuũ. ff. de arbi. l. nam magistratus. & qđ Dominus prohibet, dicens: quos Deus coniunxit, homo non separet: omnino fieri non licet. 28. q. 1. c. iam nũc. & per multa iura & rationes, quæ ad idẽ possunt allegari. qđ si placet, prosequi poterit: vt

putandum: ad dissoluendum tamen prius[a] contractũ[b], etiã si per carnis copulã non fuerit consummatum[c], cum nec iure[d] diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutũ[e], inualidũ est censendũ[f]: Auctoritate Apostolica[g] districtius inhibentes, ne quispiã durãte[h] matrimonio nondũ etiam consummato[i], aliquem[k] de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit[l] conuenire. Quod[m] si secus à quoquã forsitã attentatũ fuerit, ordinamus, quòd nec[n]

plene dixi extra de reg. iur. c. possessor. lib. 6. Ad hoc breuiter potest dici, q̃ istud fit per constitutionem Ecclesiæ conditam per vicarium Christi: & sic non per purum hominem ex potestate clauium, quodcunque solueris, quodcunque ligaueris, &c. vt in Euangelio, Matth. 16. c. & 24. q. 1. quodcunque. ex quibus magna attributa est eidem potestas, etiam circa sacramenta, super quo vide quod not. per Inno. extra de regular. porrectum. vnde talis dissolutio vel impedimentum matrimonij non inducitur à puro homine, sed a Deo ipso, suo vicario auctoritatem faciendi talia committente: omnia enim nostra facimus, &c. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. sed neque. ver. omnia enim. extra de præb. c. si Apostolicæ. lib. 6.

a ¶ *Prius.*] scilicet quàm sacer ordo foret susceptus.

b ¶ *Contractum.*] intellige per legitimum viri & mulieris consensum. extra de spon. tua. & debet intelligi legitimum quo ad ætatem, & liberi arbitrij motum. eod. tit. c. Gemina. de despon. impu. de illis. tantus enim posset esse defectus ætatis vel liberi consensus, q̃ non esset matrimonium, & ideo tunc frustra de ipsius dissolutione disputaretur.

c ¶ *Consummatum.*] hoc inducebat dubium: sicut enim matrimonium non consummatum per carnis copulam, per religionis ingressum dissoluitur, extra de conuer. coniug. c. verum. in corpore authent. de san. epis. §. si vero astante. coll. 9. sic videbatur dissolui per susceptionem sacri ordinis; sed contrarium verum est, vt sequitur. & quæ sit ratio, infra subijcietur.

d ¶ *Iure diuino.*] illo iure talis dissolutio non est inducta, immo potius videtur prohibita: quia quos Deus coniunxit, & cetera.

e ¶ *Statutum.*] quare censetur prohibitũ. de transla. epis. inter corporalia. §. sed neque. de verb. sig. c. exiui. §. porro. Cle. 5. Et per hoc colligere potes bonum modum formæ argumentandi & dicendi: non est ita, quia iure cautum non reperitur, vt hic. ad idem in corpore authent. de non eligen. secundo nube. §. optimum itaque. ibi. nec qualibet est lex aliquid tale dicens. col. 2. C. de repu. l. dissentientis. de colla. l. illã. extra ne sede va. c. illa. de sup. neg. præla. c. Romana. lib. 6. & alibi dicitur, erubescimus cum sine lege loquimur. in corpore authent. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 4.

Argumentum valet, si dicitur, nõ est ita: cum iure cautũ non reperitur.

f ¶ *Est censendum.*] sed quæ potest esse ratio eius? contrarium enim videbatur per multa iura & argumenta & rationes recitatas. vt s. dixi in sum. Hostien. de conuer. coniug. §. & vtrum. quas recitare hic causa breuitatis omitto. Respondeo hoc esse: tum quia non reperitur in iure cauta talis dissolutio, vt hic: quare censetur prohibita, vt dixi in gl. præcedenti: Tum quia dissolutio matrimonij inter viuentes pœna est. not. de diuor. c. porro. quare non debet infligi, nisi reperiretur de iure infligenda. ff. de reli. l. at si quis. §. generaliter. de sepul. vio. l. 3. §. non perpetuæ. contenti enim esse debemus pœnis legibus comprehensis. ff. de verb. obli. l. si ita stipulatio. & pœna non est infligenda nisi per iudicem. 33. q. 2. §. de hoc. iudex aliàs non esset, nisi iustitiam redderet. extra de ver. sig. forus. §. in omni. ad hoc facit quod not. de iure pat. c. vlt. Tum etiã per multa alia iura, rationes & argumenta, quæ pro parte ista dicto §. & vers. reperies allegata. Sed omittere volo, & responsum dare ad aliqua argumenta facta in dicto §. quæ pro parte contraria multa prima facie videntur argumẽtantia. primo, cum dicitur: sic solemnizatur votum, & facilius per ordinis sacri susceptionem, sicut per religionis professionem: nam maius bonum sequitur ex professione per quã inducitur bonum obedientiæ, quæ illæsa seruata, est iusta & meritoria, vt in decr. quorundam. § pen. liberi arbitrij & voluntatis priuatio. de elect. quorundam. & c. si religiosus. de testa. c. si. de sepul. c. vlt. lib. 6. Item proprietatis temporalium abdicatio. 12. q. 1. non dicatis. extra de sta. mo. cum ad monasteriũ. §. vlt. & multa alia quæ colligũtur, & not. 16. q. 1. c. de monachis. quæ tñ ex susceptione sacri ordinis minime inducũtur: quare põt dici, q̃ alia ratio in illa pactũ reformat, iuxta l. interpositas. C. de transac. & dissimilis ratio dissimilia debet inducere: & quod in vno dicitur, de reliquo phibitũ videtur. ff. de iudi. l. cũ prætor. 25. dist. qualis. extra de præsump. nõne. Potest etiã dici ad id quod secundo pro parte alia fortiter vr̃ induci: cura animarum quem à religione reuocat, & religio quẽ reuocat à matrimonio: ergo & cura ad quã cũ sacro ordine quis assumitur, debet quem à matrimonio reuocare: nam reuocatio per religionem à matrimonio inducitur ex causis, quæ deficiunt in sacri ordinis susceptione. vt prædixi. nec sequitur q̃ si cura animarũ quẽ ex causa reuocat à religione, q̃ hæc eũ reuocat à matrimonio. quia in cura animarũ est, ideo propter publicã vtilitatẽ, quæ præfertur priuatæ: quæ publica vtilitas nõ sic insurgit ex sola ordinis susceptione. Potest etiã dici, q̃ dictus modus argumẽtandi per argumentũ à minori vel maiori cessat in pœnalibus identitatis rationẽ in se nõ habẽtibus, cũ & cessat in ambitiosis de se nõ pœnalibus. arg. extra de pb. c. cui de nõ sacerdotali. lib. 6. & not. hoc de rescr. postulasti. in glo. pen. circa si. Ad alia quę inducuntur in dicto §. p parte 3ria, subtilis pscrutator respõsum de facili inuenire poterit.

Professio multa bona inducit

Matrimonium nondum consummatũ quare dissolui non potest per sacri ordinis susceptionem.

g ¶ *Auctoritate Apostolica.*] Secunda pars.

h ¶ *Durante.*] hoc dicit: q̃ eo soluto liber remanẽs à lege cõiugis posset sacrũ ordinẽ suscipere, sicut & matrimoniũ cum alia contrahere. 31. q. 1. q̃ si dormierit. extra de secun. nup. cap. pen. & fin.

i ¶ *Consummato.*] matrimonium consummari dicitur per carnis commistionem. vt hic, & extra de diuor. quanto. ratificari autem dicitur per cõsensum mutuũ de præsenti: initiari vero per sponsalia. not. extra de transla. episco. cap. licet.

k ¶ *Aliquẽ de sacris.*] qui sunt tres, presbyteratus, diaconatus, & hodie[t] subdiaconatus, vt dixi s. in glo. susceptio.

t Subdiaconatus sẽper fuit sacer ordo. vt notat Inno. est paolo note. in glossa in verbo: suscepcionẽ ordinis.

l ¶ *Nouerit conuenire.*] puta de licentia coniugis religionem ingredientis, vel etiam in seculo remanentis, potissime absq; suspicione incontinẽtiæ, & votũ castitatis emitentis. 32. dist. sciatis. 77. dist. c. eps benedictionẽ. extra de conuer. coniug. c. cõiugatus. vbi coniunx in seculo remanens esset suspecta de incõtinentia, vir non posset religionẽ ingredi, nisi & ipsa similiter conuerteretur: vt ibi not. Ratio diuersitatis reddi consueuit; quia vbi vir in seculo remanet ad sacros ordines promotus de licentia vxoris votum continentiæ emittentis, eidem tenetur in necessarijs prouidere. 31. c. omnino. & sic sibi materia incontinentiæ prætextu defectus necessariorum incurrendæ aufertur. arg. ad hoc ff. de ritu nup. l. palam. §. non est hoc ignoscendum. & eam in se peccantem in vinculis detinere, & ad ieiunia, non tamen mortifera cogere. 33. q. 2. placuit. & q. 5. c. hæc imago. & not. extra de iureiu. c. quemadmodum. in glo. vlt. quæ omnia cessant facienda per virum ingressum religionem, carentem proprio & libero arbitrio.

m ¶ *Quod si secus.*] Tertia pars, scilicet, quòd matrimonio durante, etiam non consummato, quis sacrum ordinem suscepit.

n ¶ *Nec matrimonio soluto.*] quasi dicat, nedũ eo cõstante: & dic soluto, puta per mortẽ vel ingressum religionis ante carnalẽ copulã; vel aliàs qualitercunque, cũ indistincte loquatur. arg. 19. dist. si Romanorũ. extra de priuil. quia circa. ff. de leg. præstan. l. 1. §. & generaliter. cũ simi. Quid ergo dices si matrimoniũ 3ctum de se ab initio foret nullũ, puta ob gradũ prohibitũ consanguinitatis, vel aliã causam, & per sententiã declaretur nullũ fuisse: habebit ne locum quod hic dicitur? Videtur q̃ non: cũ nullũ vinculũ reperiatur virũ alligasse quominus liber remaneret ad susceptionẽ ordinũ: vel cuius prætextu cogi potuerit ad fidẽ cõiugi conseruandã. Sed in 3riũ potest dici: quia aut vir cũ contraxit, sciebat impedimentum: & sic quantũ in se fuit, mulierẽ decepit, & fidẽ matrimonij violauit: & legitimũ erat quo ad mulierẽ ob suã bonã fidẽ. extra qui fil. sint legi. c. ex tenore. & tunc ex sua perfidia nõ debet cõmodũ reportare. arg. extra đ eo qui dux. in matrimo. quã pollu. per adul. c. 1. C. de incest. nupt. l. qui contra. & nõ debet illo casu melioris conditionis (quia stultus fuit) existere. ff. quod vi aut clam. l. Seruius. extra de præb. c. cũ qui. lib. 6. Aut ignorabat: & tũc antequã aliquid faceret per quod à concubitu cõiugis segregaretur, & debuit hoc casu, & etiã vbi sciuit iudiciũ Ecclesiæ super dissoluẽdo matrimonio expectare. extra de diuor. porro. nã aliter quantũ in se fuit, fidẽ promissam violasse videtur: quæ violatio & scandalũ ex ea poteos insurgere, inter cætera dare causam potuit pœnis, quę tali promoto per hanc constitutionẽ imponuntur: & sic secundũ hoc verbũ soluto, referri poterit ad dissolutionẽ iuris vel facti. Sed si supponas ipsum & mulierẽ impedimentũ ab initio sciuisse, tunc forte secus esset: cũ suscipiendo sacrũ ordinẽ nõ videatur coniugi fidẽ aliquã violasse: cũ ei scienti ad nullã fidẽ seruandã teneretur. arg. extra de eo qui duxit in matrimoniũ quã polluit per adulteriũ. c. 1. de conuer. coniug. c. 1. cum ibi not. per Pet. de Samp. & C. de incest. nup. l. q. cõtra. non enim videtur debuisse præstare impedimentũ susceptioni sacri ordinis matrimoniũ quo ad vtrunq; coniugũ de se nullũ. arg. de elect. auditis. de iurepatro. c. illud. de reg. iur. c. nõ præstat. lib. 6. ff. de opt. lega. l. 2. & 3. quando dies lega. ced. l. quod pupillæ.

a ¶ *In sic*

a ¶ *In sic suscepto.*] scilicet matrimonio durante.
b ¶ *Nec ad superiores.*] & sic susceptio vnius ordinis in statu indebito facta, in alijs poenam induci facit.
c ¶ *Nec ad aliquod.*] intelligebam etiam modicum sine cura: tum quia indistincte & vniuersaliter loquitur: tũ quia appellatione beneficij maius & minus beneficium continetur: extra de verb. sign. ita.
d ¶ *Officium ecclesiasticum.*] & ita nec ad acolythatus officium vel alterius minoris ordinis est talis promouibilis, nec ad aliud officium regiminis ecclesiastici, puta officialatus vel alterius. arg. 1. q. 1. c. si q̃s episcopus. & q. 3. saluator. extra de simo. c. consulere. cum ibi not. simile huic de poenis. c. felicis. §. nulli preterea. lib. 6. de hæret. excõmunicamus. §. credentes. C. eo. tit. authen. credẽtes.
e ¶ *Approbatis.*] Ingredi ergo aliam non prodesset: cũ aliæ sint prohibitæ, & penitus reuocatæ. extra de relig. do. c. 1. lib. 6. & in extrauagan. sancta Romana. nec ingredientem obligant. not. Host. extra de reg. is qui. simile extra de voto. cap. 1. lib. 6. de relig. domi. cap. ne nimia. & dicto c. sancta Romana.

Religio nõ approbata ingredientem non obligat.

matrimonio soluto in sic suscepto [a] ordine ministrare, nec [b] ad superiores ordines prouehi, nec [c] ad aliquod beneficiũ vel officium [d] ecclesiasticũ valeat promoueri: Nisi aliquam de religionibus approbatis [e] (quarum professio ad castitatis [f] custodiam, & abdicationem [g] temporalium, & sui superioris obedientiam [h] suos professores astringat) ipsum canonice [i] contigerit ingredi, ac eius [k] regulam expresse vel [l] tacite profiteri: quo [m] casu dioecesanus [n] super pręmissis & singulis [o] pręmissorum cum [p] eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum quod [q] obsistat. Ad [r] ingressum huiusmodi sic [s] ordinatum, si matrimonium consummatũ [t] non fuerit, per dioecesanum instanter moneri præcipimus [u] & induci: quod si forsan renuerit [x] adimplere, ipsum si sponsa eius institerit [y], per [z] censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare [a]. Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auinione calend. Decembris, anno vij.

f ¶ *Castitatis custodiã.*] non videtur ergo prodesse hoc casu ingredi religionem iuxta quam permittitur concubitus vxoralis, vt est reperire in tertio ordine sancti Francisci: vel in ordine vulgariter nuncupato sanctæ Mariæ in partibus Italicis, vt audiui: licet enim largo modo dicatur caste viuere cũ vxore: stricte tamen quo ad obseruationem continentiæ in promotis in ecclesia occidentali secus est, vt dixi supra.
g ¶ *Abdicationem temporalium.*] cũ indistincte loquitur textus, intelligã in speciali vel in cõi: & sic talis habebit ingredi aliquã de approbatis. aliam igitur ingredi non prodest, puta canonicorũ regularium sancti Augustini, vel monachorũ Cisterciẽs. vel Cluniacẽs. ordinis, vel Hospitalariorũ. vel similiũ, quibus licitũ est habere aliqua saltem in communi. arg. ad hoc extra de reg. c. cõstitutionem. lib. 6. aliàs frustra dixisset textus, quarum professores, & cætera.
h ¶ *Obedientiam.*] ad istud, & ad duo præcedentia regularẽ dicas astrictũ. extra de sta. mo. cum ad monasterium. §. abbas. & §. vlt.
i ¶ *Canonice.*] iuxta decreta. is qui. &c. non solum. de regu. lib. 6. vel canonice, id est non habens in se aliquod impedimentum, quo minus religioni possit astringi.
k ¶ *Eius.*] scilicet religionis.
l ¶ *Vel tacite.*] puta per lapsum anni, vel alio modo, vt colligitur de regula. is qui. lib. 6.
m ¶ *Quo casu.*] scilicet cum ingressus fuerit vnam de dictis religionibus, & in ea professus fuerit.
n ¶ *Dioecesanus.*] id est episcopus dioecesis, in qua est talẽ religionem ingressus, qui per hanc decre. cum talibus etiam exemptus poterit dispensare. huius enim capituli conditor bene sciebat istas religiones, vel aliquas de ipsis fore exemptas.
o ¶ *Singulis præmissorum.*] scilicet vt possit in iam suscepto ordine ministrare, & ad altiores prouehi, & ad beneficium & officiũ ecclesiasticum promoueri.
p ¶ *Cum eo.*] scilicet taliter ingresso.
q ¶ *Quod obsistat.*] puta irregularitas vel delictum. de æta. & qua. c. vlt. de renun. nisi cũ pridem. de accus. inquisitionis. cũ similibus.
r ¶ *Ad ingressum.*] scilicet faciendum.
s ¶ *Sic ordinatum.*] scilicet ad aliquẽ de sacris ordinibus. in promoto ergo ad minorẽ ordinẽ vel aliquẽ de minoribus, non est necessaria inductio, quæ facienda præcipitur: ratio huius potest esse: quia talis ordo in se non habet votũ castitatis annexũ: quare non potest effectũ matrimonij impedire. extra d̃ cle. cõiug. c. 1. & eo. tit. lib. 6.
t ¶ *Consummatum non fuerit.*] illo enim consummato ingressus etiam religionem eã dimittere est cogendus. de conuer. cõiug. c. 1.
u ¶ *Præcipimus.*] necessitatis est ergo talis monitio per epm facienda: aliàs prætermissa in eo peccatum induceret. de offi. archid. ea quæ. cum ibi not. & per Hostien. de offic. ordi. inter cætera. §. vlt. de treu. & pa. c. 1. & aliàs dixi de æta. & quali. c. 1. Clemens v.
x ¶ *Renuerit adimplere.*] supponit expresse q̃ possit renuere, vt in seruo dicitur, qui licet iussus per dominũ potest nolle hæreditatẽ adire. C. de hære. instit. l. cũ proponas. quia voluntariũ seruitorem Deus sibi quærit, non coactum. 15. q. 1. c. non est. & per hoc dicitur reprobata opinio Host. notata dicto §. & vtrum. dicentis talem fore cogendum ad ingressum religionis, cum ad hoc cogatur quandoque propter delictum. 33. dist. c. fraternitatis. ad idem in corpore authẽ. vt nulli iudi. §. adulterã. coll. 9.
y ¶ *Institerit.*] nõ ergo aliter matrimoniũ cogitur cõsummare cũ esset promotus: sed possent aliàs vir & vxor cõtinẽtiã vouere. 33. q. 5. qui Deo pari. Post cõsummatũ aũt matrimoniũ ingressum religionem posset eps ex suo officio reuocare ex causa extra de conuer. conju. c. 1. & not. 33. q. 6. mulier.
z ¶ *Per censuram ecclesiasticam.*] suspensionis, excõicationis, vel interdicti. de verb. sig. quærenti. Alibi reperitur quem per seueritatem canonicam. alibi per ecclesiasticam animaduersionem fore coercendum & puniendum. quod prosequere, vt not. Host. de pœ. c. in quibusdam.
a ¶ *Consummare.*] scilicet per carnalem concubitum. vt s. dixi. vicissim enim quo ad hoc sibi sunt coniuges debitores. 32. q. 2. §. his ita. nec vir dicitur habere potestatem sui corporis, sed mulier: nec contra. Sed licet iste cogatur muliere instante matrimonium consummare: nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? Dicas q̃ non, cũ adhuc quo ad se voto continentiæ sit ligatus. not. de cõuer. coniu. c. quidam. & c. accedens. 27. q. 2. c. Agathosa. in glo. sed nunquid & not. Guil. extra de vo. cap. 1. lib. 6. & ibi dixi. Zenzelinus.

Vir nõ habet potestatem sui corporis, & e conuerso.

TITVLVS VII.

De religiosis domibus.

¶ *Secta & religio fratricellorum siue beguinorum qui se dicebant de tertio ordine beati Francisci cassatur, quoniam inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebant: Et sub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nulli decætero talem ritum assumant, & ne episcopi ipsum concedere præsumant. Vide cap. fi. eod. titu. in antiq. & c. 1. eod. tit. lib. 6.*

CAP. VNIC.

Sancta [b] Romana atque vniuersalis [c] Ecclesia, cui aucto re [d] Domino [e] licet immeriti [f] præsidemus, sicut religiosa [g] & pia vota benigno fauo-

De Beguinorũ sectis & erroribus vide Guidonem Carmelitam in summa de hæresibus, tit. de hæresibus Beguinorum, & Nicolaum Eymericum in Directorio Inquisitor. 2. par. 2. q. 13.

Sancta Romana.] Hæc decret. diuisibilis est in partes quatuor. In prima, causa seu ratio cõstitutionis præmittitur. In secunda, facti dãnationi subijciendi recitatio subiũgit: ibi, *Nouellæ tamẽ, &c.* In tertia eiusdẽ facti sub certis pœnis dãnatio annectitur: ibi, *Cõ itaq; &c.* In quarta platis eidẽ facto cõsensum pbẽtib⁹ pœna infligit: ibi, *Epos quoq; &c.*

Diuisio textualis.

b ¶ *Sancta Romana.*] Ecclesia Romana quandoque appellatur sancta, vt hic, & 12. dist. præceptis. 15. dist. c. sancta. 19. dist. c. in memoriã. q̃nque sacrosancta: vt in proœ. lib. 6. & hoc ideo, quia sacro cruore Apostolorum Petri & Pauli consecrata. de elect. fundamenta. de reli. & vene. sanctorum. c. 1. lib. 6. 21. distin. c. quamuis.

Ecclesia Romana dicitur sancta, & sacrosancta.

c ¶ *Vniuersalis Ecclesia.*] hic dicas vt dixi in c. suscepti. in verbo, ecclesijs. & in c. execrabilis. in verbo, vniuersalis Ecclesiæ.
d ¶ *Auctore.*] id est, causam originalem dante. simile ff. de excep. do. l. apud Celsum. §. auctoritas. & §. auctoris. de diuer. & temp. præscrip. l. in vsucapione. §. accessio. cum similibus.
e ¶ *Domino.*] scilicet Iesu Christo. & proprie dicit auctore: quia nihil boni sine eius gratia. 23. q. 4. nunc ergo alias §. versus. in c. Nabuchodonosor. cum sine ipso factum est nihil. Ioan. c. 1. C. de vete. iur. enu. l. 1.
f ¶ *Immeriti.*] hoc ex humilitate dicit, vt alibi extra de magistris c. inter sollicitudines. circa princ. Cle. 5. de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaq;. lib. 6. vel vocat se immeritũ cõditor canonis pñtis, ppter ea quæ dixi in c. suscepti. in prin. sup verbo cura sollicitat. Quo autẽ ad omnes vniuersos Christicolas nedũ bñmeritus, immo & sanct⁹ habẽd⁹ est, quẽ apex tãtæ dignitatis attollit, vt 40. dist. c. nõ nos.
g ¶ *Religiosa.*] vel religione fidei. de quibus loquitur lex, C. de epifco.

episco. audi. l. nemo. Vel religiosa, quo ad habitum & professionem, vt infra colligitur.

re[a] prosequitur[b], sic superstitiolos[c] conatus insolentium[d] hominum† detestatur[e], videlicet ne sub ouina[f] pelle gregē Dominicum[g] truculentia[h] lupi[i] rapacis inuadat[k], sub pietatis[l] imagine[m] virus[n] hæreticæ prauitatis obrepat[o], & sub prætextu conuersationis angelicæ[p] incautis mētibus spiritus[q] malignus illudat[r]: cuius rei gratia sacris canonibus[s] est interdictū, ne aliquis nouum ordinē aut religionē inueniat[t], vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnā de religionibus approbatis[u]. Nonnulli[x] tamen profanæ[y] multitudinis[z] viri, qui vulgariter[a] Fratricelli seu fratres de paupere vita, Bizochi siue Beguini, vel alijs nominibus nuncupantur in[b] partibus Italiæ, necnon in insula[c] Siciliensi, comitatu prouinciæ Narbonen. & Tholosanen. ciuitatibus, & diœcesibus, & prouincijs, alijsque diuersis cismarinis[d] & vltramarinis partibus contra dictos canones habitū nouæ religionis assumere[e], congregationes & conuenticulas[f] facere, & superiores sibiipsis eligere[g], quos ministros, seu custodes, vel Gardianos, aut nominibus[h] alijs appellant: plurimos ad eorum sectā recipere[i], & loca de nouo construere[k], seu constructa[l] recipere[m], in quibus habitant[n] in communi, publice[o] mendicare (quasi[p] eorum secta foret vna de religionibus[q] per sedē Apostolicam approbatis) temeritate[r] damnabili præsumpserunt[s], & præsumunt etiam incessanter[t]. Et vt ipsorum error[u] veritas[x], & impietas religio reputetur[y], plurimi

† Qui, vt dicit hic tex. & glo. epistolæ in fi. C. de sum. trini. sub specie agni, & sub crede mihi. de quo per gl. in l. qui sub cō ditione ff. de cōdi. in stitu. l. non erit. §. dio ff. de iu. iu. & plenio bon. & n qui multis nocēt, contra l. dudū C. de contrah. & cō mit. stipul. ideo nō est eis parcen dum l. qui sub prętex tu C. de sa crosan. ec cle. l. quidā ignauię C. de decur. lib. 10. cle. 5. de relig do. Fonts.

a ¶ Fauore] nam summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de rel. l. sunt personæ,

b ¶ Prosequitur.] exemplum potest multiplex de hoc dari per iura C. de sacrosan. eccle. l. sancimus. & l. vlt. extra de fil. presby. c. 1. de aposta. c. ex literarum. 66. dist. c. 1. cum multis similibus, quæ disquirere magis laboriosum reputo, quàm subtile.

c ¶ Superstitiosos.] Hoc verbum expone vt in decre. quorundam.

d ¶ Insolentium.] exponi potest. id est insolita adinuenientiū. Alibi aliter sumitur de rescr. ga per ambitiosam. lib. 6.

e ¶ Detestatur.] simile de conces. præben. cap. detestanda. lib. 6.

f ¶ Ouina pelle.] id est, simplici, non astuta.

g ¶ Gregem Dominicū.] id est, populum Christianum.

h ¶ Truculentia.] id est, astutia vel malitia.

i ¶ Lupi rapacis.] exponi potest, id est, diaboli, qui inimicus hominis alibi appellatur. extra de elect. c. licet de vitanda. Vel potest exponi, lupi rapacis, id est hæretici: sicut aliàs. 24. q. 1. c. sunt quidam. in fi. Multis etiam alijs modis sumitur lupus: vt not. Guil. de hæret. c. vt officium. in verbo, lupum. lib. 6.

k ¶ Inuadat.] simile extra de elect. ne pro defectu. vnde sumitur quod hic dicitur. Et alibi scribitur, quod aliqui sub agni specie gerunt lupum. de hæret. c. vt officium. lib. 6.

l ¶ Sub pietatis.] se extrinsecus exhibentis, interius autem minime subsistentis.

m ¶ Imagine.] id est simulatione seu velamine.

n ¶ Virus.] inficiens animam, sicut exterius sumptum occidit corpus: quod atrocius reputatur, quàm gladio hominem occidere. C. de malefi. & mathema. l. 1. ff. ad leg. Cor. de sica. l. eiusdem.

o ¶ Obrepat.] id est latenter subintret: Sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. 41. dist. c. sæpe vitia.

p ¶ Angelicæ.] accedit ad hoc quod alibi legitur, angelus satanæ frequenter in lucis angelum se transformat. 26. q. 5. nec mirum. extra de regula. licet. §. si vero.

q ¶ Spiritus malignus] scilicet diabolus.

r ¶ Illudat.] sub velamine enim latens prodit se dum ea confingit per quæ personas fallere nititur. & super hoc vide quod legitur 26. q. 5. nec mirum.

s ¶ Canonibus.] extra de reli. do. c. ne nimia. & eod. tit. cap. religionum. lib. 6.

t ¶ Inueniat.] sicut nec nouum collegium debet quis per se instituere. ff. de collegi. illici. l. 3.

u ¶ Approbatis.] per ingressum aliarum non videretur quis ligatus: sic sentire videtur Host. extra de regula. is qui monasterium. & dixi extra de voto. c. quod votum. lib. 6.

x ¶ Nonnulli tamen.] Secunda pars.

y ¶ Profanæ.] id est, abominandæ. alibi sumitur aliter istud verbum. ff. de re. diui. l. sacra. §. propriè.

z ¶ Multitudinis.] isto casu multitudini non parcitur: quia videtur deseri bonum vitæ. arg. de voto. c. magnæ. §. igitur. de reg. iur. cap. qui scandalizauerit. & dic vt ibi not. de temp. ord. sane. 50. dist. vt constitueretur.

a ¶ Vulgariter.] habetur igitur respectus ad communem vulgi denominationem. ff. de flumi. l. 1. §. 1. de fund. instru. l. cum delationis. §. asinam. de pœnis. l. capitalium. §. solet. vbi de hoc.

b ¶ In partibus Italiæ.] id est locis in Italia cōstitutis. arg. ff. de iud. l. insulæ. de ver. sig. l. notionem. §. continentes.

c ¶ Insula Siciliensi.] quæ de proprio patrimonio beati Petri existit. 10. q. 3. relatum. 94. dist. c. valde necessarium.

d ¶ Cismarinis.] id est citra mare cōstitutis: aliàs est citramarinis.

Conuenticulas facere an liceat.

e ¶ Assumere.] & male: cū hoc fieret cōtra canones prohibitionē expressam cōtinentes, quod inducit pœnā depositionis. 4. dist. §. vlt.

f ¶ Conuenticulas facere.] ipsas ad malum fieri per iura prohibitū est. C. de episc. & cle. conuenticulam. ff. de collegi. illi. l. 1. & arg. 11. q. 1. coniurationum. & c. conspiratione. 89. dist. si quis propter. Ad bonū autē fieri congregationes permittitur. arg. dictæ l. 1. §. fi religionis. sicut & cōfœderationes & conspirationes in bonū sunt permissæ. in corpore authent. vt cum. de appel. cog. §. si quis de parentibus. cū ibi not. C. de pœnis. l. quæ sciam. de profes. & med. l. magistros. lib. 10. & ibi not. & arg. eorū quæ not. per Ber. de vi. & ho. cle. c. cū decorē & per Inno. & Host. de schis. c. 1. de excess. præla. dilecta. per Host. de iud. exhibita. & per eū in sum. de iureiu. §. vlt. & plene per Gul. de ver. sig. c. cōstitutionem. lib. 6.

g ¶ Eligere.] taliū superiorū electio in hoc casu est inhibita, cū congregationes factæ supponantur in malū: aliàs quælibet cōgregatio licitā exercens professionē vel negotiationē, aliquem superiorē sibi eligere potest. C. de iur. om. iudi. l. periniquum. 16. q. vlt. c. congregatio. extra de elect. nullus. de hoc plenius dixi in c. Ecclesiæ Romanæ.

h ¶ Aut nominibus alijs appellant.] puta præpositos, priores, magistros, & sic de alijs.

i ¶ Recipere.] & in hoc male, cum etiam in religione approbata Mendicantium prohibeatur talis receptio, saltem ad professionem faciendam: nisi cum certo moderamine, & cum certa determinatione. extra de regula. non solum. lib. 6.

k ¶ Construere.] hoc regulariter prohibitum est, saltem de locis diuino cultui dedicādis sine licentia episcopi. in corpore authent. vt nullus fabricet orato. do. coll. 5. 18. q. 2. c. quàm sit. & c. quibusdam licet vnicuique fideli sit permissum simpliciter oratorium habere. de consec. dist. 1. c. vnicuique.

l ¶ Constructa.] scilicet per alios.

m ¶ Recipere] illud religiosis mēdicantis ordinis, licet aliàs approbati. expresse inhibitū est extra de excess. præla. c. cum ex eo. lib. 6.

n ¶ Habitant in cōmuni.] habitare in cōi religiosis approbatæ professionis nedū permittitur, immo & iniungitur, vt mutuæ conuersationis & honestatis sibi testes existant: nisi ex causa de superiorū licentia aliud inducatur. in corpore authent. de mino. §. cognādū. coll. 1. extra de excess. præla. cū ex eo. de ver. sig. c. priuilegiū. lib. 6.

o ¶ Publice mendicare.] taliter enim licite mendicantibus quæstus publicus tribuere victum solet. extra de relig. do. cap. 1. §. confirmatos. lib. 6. C. de mendican. vali. l. vnica. lib. 11.

Quasi, qualiter accipiatur.

p ¶ Quasi] pro tamquam expone: non est hic expressiuum veritatis, sicut est alibi in Euange. Io. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti, &c. & alibi ff. de sena. l. emancipatum. cum similibus.

q ¶ Religionibus.] scilicet ordinis mendicantis.

r ¶ Temeritate dānabili.] sic dicta, quia à iure damnata & improbata: vel damnabili, id est animas talium damnante propter inobedientiæ notam, per quam mortale peccatum incurrunt. extra de ma. & obe. c. si quis. & c. illud. 4. dist. §. vlt.

s ¶ Præsumpserunt.] scilicet dudum, vel vsquequaque.

Corrūpit iustos homines cōmitiua malorum.

t ¶ Incessanter.] huic malo occurrendum fuit ne tales nedum sui, sed etiam plurimorum possint esse perditio. extra de iudi. cum nō ab homine. nam sæpe malorum consortium corrumpit etiam alios de se bonos. 28. q. 1. c. sæpe malorum. iuxta illud: Vna ouis morbida inficit totum gregem. ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. 40. dist. c. sed aliud. extra de sta. reg. ea quæ. Vnde versus:

Morbida sola pecus, inficit omne pecus.

u ¶ Error.] errare est aliud pro alio putare. 55. q. 2. c. in quibus rebus. ff. de lib. & posthu. l. si posthumus. §. vlt. approbare falsum, erroris esse proprium dicitur. 38. dist. quamuis.

x ¶ Veritas.] de ista dicitur quod erroribus gestorum minime vitiatur. ff. de offi. præsi. illicitas. §. veritas rei manifestatæ cedere habet error. 8. dist. c. veritas. ff. quando act. de pec. est anna. l. quæsitum, aliàs est ibi. §. sub l. 1. vnde extra de purg. vul. c. significantibus. Quid autem sit veritas, not. in decret. sedes Apostolica.

y ¶ Reputetur.] sæpe enim vitia se esse virtutes mentiuntur. 42. dist. c. sæpe. vt s. dixi.

a ¶ Eorum.]

eorum [a] regulam seu ordinem fratrum Minorum, quem sanctus Frãciscus instituit [b], se profiteri ad litteram [c] conseruare confingunt [d]: quamquam in obedientia Generalis, vel prouincialium ministrorum ipsius ordinis nõ morentur [e]: prætendentes [f] seù sanctæ memoriæ Cælestino Papa V. prædecessore nostro huius status seu vitæ priuilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent, non valeret: cum bonæ memoriæ Bonifacius Papa viij. prędecessor noster ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Cælestino prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifaciũ non contingeret approbari, viribus penitus vacuauerit [g], dictumq; vitæ priuilegiũ non inueniatur per eundẽ Bonifaciũ approbatum [h]. Quidã autẽ eorũ dictũ habitum [i], & viuendi ritum [k] à quibusdam episcopis seu eorũ superioribus, vel alijs ecclesiarum prælatis habuisse profitentur, quos [l] nec [m] eis cõcedere licuit contra formã concilij [n] generalis. Nonnulli etiam ex ipsis asserentes [o] se esse de tertio ordine [p] beati Francisci pænitentium vocato, prædictum statũ & ritum eorum sub velamine talis [q] nominis satagunt palliare: cum tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus sit [r] concessus. Et quia in errorũ barathrũ [s] faciliter ruũt, qui cõceptus proprios patrum definitionibus anteponunt [t]: ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate catholicæ fidei deuiãtes [u] ecclesiastica sacramenta [x] despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare [y]. ¶ Cum [z] itaq; taliũ dãnanda [a] temeritas in eiusdẽ fidei [b] detrimentũ, fideliũ scandalũ [c], præfati Minorũ & aliorũ ordinũ [d] opprobriũ [e], & etiã suarum & aliarũ animarũ perniciem redundare noscatur [f], sectã, ritũ, & statũ [g] huiusmodi nõ obstãtibus præmissis [h] eorũ excusationibus, quas friuolas reputamus [i], & quicquid per [k] eos cõmuniter vel diuisim sub religionis, conuentus, collegij seu cõgregationis [l] nomine vel colore attentatum [m] extitit vel existit, de [n] fratrũ ipsorũ cõsilio auctoritate Apostolica nullius fuisse & esse decernim' firmitatis [o]: & quatenus de facto processerunt de consilio & auctoritate præmissis reuocamus [p] omnino, ac perpetuæ prohibitioni subijcimus [q], & ab Ecclesia Dei penitus abolemus [r]. Eisdem personis & alijs quibuscunque sub poena excommunicationis, quã eas (si secus fecerint) incurrere volumus [t] ipso

a ¶ Eorum.] scilicet nouæ religionis habitũ assumentiũ, vt supra.
b ¶ Instituit.] vt in decre. quorundam.
c ¶ Ad litteram.] quasi dicat absq; aliqua trãgressione illius regulæ.
d ¶ Confingunt.] id est simul fingunt sub cuiusdam vmbræ palliatione. cum veritas in eis regulæ non subsistat. arg. extra de consue. c. quanto. Vel expone confingunt, id est simulant exterius: cuius contrarium latet intrinsecus: quæ fictio & simulatio prohibita est. ff. de iusti. & iur. l. 1. C. plus valere quod agitur: licet aliquoties in bonũ simulatio sit permissa. quod dic vt not. Ber. extra de his quæ vi metusve cau. fi. cap. 1.
e ¶ Non morentur.] hoc est cõtra verã regulam ordinis Minorũ, vt probatur. c. quorundã. vnde tales sub nullius veri prælati obedientia existentes tamquam acephali pro religiosis habendi nõ sunt. arg. 93. dist. cap. nulla ratione.

Acephali sunt q sub nullo prælato subsunt.

f ¶ Prætendentes.] falso tamen, vt sequitur.
g ¶ Vacuauerit.] & sic exiũe tali priuilegio & etiam reperto cõcesso, vtendum non fuit, tamquã sublato: aliàs poena falsi incurreretur. C. de no. condi. confirman. §. hunc igitur. origine cũ rei sublata non est imago ad effectũ aliquẽ relinquenda. C. de lati. liber. tol. l. 1. circa prin. & arg. ad hoc ff. ad leg. Corn. de fal. l. vlt. ad instar eius quod dicitur: falsus procurator est, q verus pri' fuit, sed post extitit reuocatus. C. de fur. l. falsus. extra de rescript. ex parte decani. legis tamen licet abrogatæ notitia est necessaria, vt causa editionis eiusdẽ sciatur. 6. dist. Moyses. 7. dist. c. fuerunt. extra de iudi. nouit.

Legis etiã abrogatæ notitia est necessaria.

h ¶ Approbatum.] omni igitur tempore habet dici viribus vacuatum, ex quo nõ reperitur approbatũ: sicut aliàs dicitur, quod generaliter prohibitum, expresse postea non concessum, omni tempore intelligitur denegatum. extra de verb. sign. c. exiui de paradiso. §. cum dictus. Cle. 5. de translat. episc. inter corporalia. §. sed neque. ff. de posthu. l. 1. §. ait prætor. quod cuiusque vniuer. nomine, l. nulli.
i ¶ Habitum.] scilicet nouæ religionis Fratricellorum vel Beguinorum, vt supra.
k ¶ Ritum.] id est, modum. simile verbum C. de Iudæ. l. Iudæos.
l ¶ Quos.] scilicet habitum, & viuendi ritum.
m ¶ Nec eis.] scilicet fratricellis vel alijs (vt s.) nominibus appellatis, vnde pro nõ concesso debet haberi concessum ab illis qui ius concedendi nõ habuerunt. ff. de offi. procon. l. obseruare. §. vlt. extra de iurepatro. c. q autem. 1. q. 7. Daibertum. cum similibus.
n ¶ Concilij generalis.] extra de reli. do. c. ne nimia. Non licet igitur episcopis contra inhibitionem generalis canonis facere, cum sint astricti ad obseruantiam canonum. extra de æta. & quali. cap. cum Ecclesiæ. Cle. 5. vbi de hoc dixi.

Episcopi sunt ad canonũ obseruantiam astricti.

o ¶ Asserentes.] falso tamen.
p ¶ De tertio ordine.] de quo habes in decret. cum ex eo. de senten. excom. Cle. 5.
q ¶ Talis nominis.] scilicet tertij ordinis sancti Francisci: tale tñ velamen eis non prodest, vt sequitur: & dixi in verbo, confingunt.
r ¶ Nullatenus sit concessus.] ergo intelligendus est prohibitus: vt dixi s. io glo. omni igitur.
s ¶ Barathrum.] id est inferni profundum.
t ¶ Antepon.] innixi suæ volẽtes prudẽtiæ, immo potius fatuitati, contra dictũ sapientis extra de consti. c. ne innitaris. Vnde de talibus scribitur, q q nõ ad ꝑpheticas voces, nõ ad Apostolicas litteras, nõ ad Euãgelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrũt, magistri erroris existũt: q a veritatis discipuli nõ fuerunt. 24. q. vlt. c. quid autẽ iniquius. de hoc plenius dixi in c. cum inter nonnullos.

Erroris magistri qui dicuntur.

u ¶ Deuiantes.] ab ipsa deuiantes hæretici sunt censendi. C. de hæret. l. a. 25. q. 1. cap. prima salus. cum similibus multis.
x ¶ Sacramenta.] de & sup quibus firmiter credendum est quod sancta Romana prædicat Ecclesia: aliàs macula hæresis incurritur. extra de hæret. ab abolendam.
y ¶ Seminare.] quibus resistendũ est muro inexpugnabili bellatorũ. extra ne cle. vel mona. super specula. §. vlt. 10. colla. de statutis, cõsuetudinibus contra liber. eccle. §. statuimus.
z ¶ Cum itaque.] Tertia pars.
a ¶ Damnanda.] id est damnatione digna.
b ¶ Fidei detrimentum.] cuius est potius ꝓsperitas ꝓcuranda. extra de hæret. ad nostrã. Cle. 5.
c ¶ Scandalum.] qđ vitandũ est. extra de præscri. nihil. de noui ope. nunti. c. cũ ex iniuncto.
d ¶ Ordinum.] scilicet approbatorum.
e ¶ Opprobrium.] nã opprobriũ facit religioni q religiosus nõ existens habitum illũ religioni cõuenientẽ portat: simile C. de epis. aud. l. minime. & ꝙ talẽ lex imponit poenã corporalia supplicij, & nihilomin' exilij, in corpore authẽ. de san. epis. § pe. coll. 9.
f ¶ Noscatur.] sup hoc dicas vt dixi in parte præcedenti in glo. huic malo occurrendum.
g ¶ Statum huiusmodi] non dicit religionẽ: sic etiã dici nõ meretur: cũ per sedẽ Apostolicã nõ fuerit approbata. simile huic de reli. do. c. cum de quibusdã. Cle. 5.
h ¶ Præmissis.] scilicet proxi. §. in ver. & vt ipsorum. & in ver. quædam autem. & in ver. nonnulli.
i ¶ Reputamus.] & merito, cum aliquas ex ipsis nullum facti adminiculum habere, nec ex eis iuris fulcimentum venire noscatur.
k ¶ Per eos] scilicet talem sectã, ritum vel statum tenentes.
l ¶ Congregationis.] ac si foret à iure reprobatum.
m ¶ Attentatum] de facto.
n ¶ De fratrum] super ista clausula dic vt dixi in c. Execrabilis.
o ¶ Firmitatis.] nec mirum: reprobato enim auctore ratione sectæ omnia eius dicta & facta pro reprobis sunt habenda. extra de hæret. c. fraternitatis. & in extrauag. dñi Ioã. quæ incipit, dierũ. quod dic vt not. per Ber. & latius per Inno. & Host. dicto c. fraternitatis
p ¶ Reuocamus.] bene dicit, reuocamus, quatenus de facto processerunt, cũ de iure fuerint nulla: & ideo proprie reuocari & rescindi non possunt. ff. de iniust. & irri. testa. l. nam & si sub conditione. de ædil. edic. l. bouem. §. vlt. extra de despon. impu. c. ad dissoluendum. Reuocantur igitur quatenus de facto processerunt, ne forte in opinione communi aut vulgi labijs nomen valoris alicuius habere possint dici, & aliàs. extra de re iud. pastoralis. §. vlt. Cle. 5.
q ¶ Subijcimus.] cõcor. ad hoc extra đ reli. do. c. religionũ. lib. 6. & eo. tit. c. cũ quibusdã. Cle. 5. Et ex quo talis secta p sedẽ Apostolicã est ꝓhibita & interdicta, ab omnibus hñda est ꝓ inhibita & interdicta, qđ em̃ ipsa repellit, repulsum fore cognoscere debẽt oẽs. 94. dist. c. miratus. sicut per ꝯriũ qđ ipsa tenet & sequit, ab omnib' est tenendũ. 24. q. 1. c. rogamus. C. de sum. tri. l. 1. cũ similibus multis.
r ¶ Abolemus.] simile de relig. do. cum de quibusdam. Cle. 5.
t ¶ Volumus ipso facto.] per hæc verba fertur excommunicationis sententia. extra de appel. præterea. de testi. cog. cũ super. aliàs per sola verba præcedentia sub poena, non sententia, sed comminatio

inducitur. C. commi. vel epistol. l. interlocutio. extra de iurepa. relatum. de simo. cap. sicut. de sagit. cap. s.
a ¶ *Iniungentes.*] talis iniunctio non obtemperãri peccatũ mortale inducit, vt aliàs sæpe dixi, de maio. & obe. c. si quis. & c. illud. & super hoc vide quod not. Host. de offic. ordin. inter cætera. §. vlti. de treu. & pa. c. s.

facto, iniungentes[a] expresse, ne statum siue sectam[b] & ritum huiusmodi ab ipsis assumptũ[c] sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquo modo præsumant. [d] Episcopos[d] quoque & eorum superiores, & etiã alios prelatos quoscunque, qui prædictis personis vel alijs ritum viuendi & habitum supradictos[e] præter specialem Apostolicæ sedis auctoritatẽ[f] deinceps[g] concesserint, prædictæ excommunicationis pœnæ ipso[h] iure decernimus subiacere[i]: Dignum est enim vt adulterinas[k] plantationes, quas nõ Pater[l] cælestis, sed humanæ temeritatis[m] audacia plantat, Apostolici culminis censura diuellat: nec patiatur in agro[n] Dominico peruersæ congregationis[o] vepres[p] excrescere, cui[q] proprium est (diuina opitulante gratia[r]) virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli[s] ergo, &c. Datum Auinion. iij. calend. Ianuarij, anno secundo.

b ¶ *Sectam.*] simile de hæret. c. ad nostram. §. cum autem. cle. s.
c ¶ *Assumptum.*] scilicet iam in præsenti, vel in præterito.
d ¶ *Episcopos quoque.*] Quarta pars.
e ¶ *Supradictos.*] cõtra concedentes alios habitus vel ritum viuendi, pœna sequens non videtur sibi locum vendicare per hoc verbum: quia si de alijs econd sor canonis idem voluisset, hoc vtique expressisset. extra de deci. ad audiẽtiã. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sin autem ad deficientis. & q a pœna ad casum tantũ expressum restringẽda est. arg. extra de elect. statutũ. lib. 6. de pænit. dist. 1. pœnæ. ff. d poen. l. interpretatione. Sed in ꝯtrariũ facit. q a in alijs nouis habitibus vel viuendi ritibus eadem videtur ratio, quasi & in illis idẽ statutum, licet pœnaliter videatur: vt dixi in decr. Execrabilis. & in cap. abbates. de rescrip. Clem. s. sed quod prius dixi, tutius reputo.
f ¶ *Auctoritatem.*] cum illa ergo talẽ ritũ & habitũ cõcedentes pœnã, quæ sequitur, nõ incurrũt: q a tunc magis ipsa sedes q̃ ipsi facere videtur. omnia enim nostra facimus, &c. C. de vete. iur. enuc. l. 1. §. sed neq; ex multitudine. extra de præb. c. si Apostolicæ. lib. 6. & q a qđ lege pmittẽte fit, pœnã nõ meretur. C. ad leg. Iul. đ adul. l. Gracchus. ne principis auctoritate q s circũscriptus videat. C. de his qui veni. ætat. impe. l. 1.
g ¶ *Deinceps.*] ad futura igitur non ad præterita trahitur sequens pœna. arg. C. de legi. l. leges. extra de consti. c. 2. & vlt.
h ¶ *Ipso iure.*] quasi dicat non expectata hominis sententia. simile extra de sen. excom. c. eos. de rescrip. ipso iure. lib. 6. in corpore authent. de rap. muli. quæ rapto. nub. §. vlt. coll. 9.
i ¶ *Subiacere.*] est ergo in hoc præsens constitutio canonlatæ sententiæ. Et sic vides quòd episcopi excommunicationis sententiam canonis incurrunt: sententiam autem depositionis ab officio non incurrunt, nisi expresse cautum reperiatur. de elect. si compromissarius. §. huius. de sent. excom. quia periculosum. lib. 2.

Episcopi sentẽtiam excommunicationis incurrere possunt.

k ¶ *Adulterinas.*] quales (vt hic colligitur) sunt quæ sine patre legitimo spirituali prorogatæ reperiuntur, vt sequitur.
l ¶ *Pater cælestis.*] qui plantare eas vs. cũ per summũ Pontificẽ vicariũ suũ plantantur. extra đ trãsla. epis. inter corporalia. & c. quãto. & hoc pcedit ex potestate clauiũ, quodcunq; ligaueris, &c. Matth. 16. 24. q. 1. quodcunq;. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaq;.
m ¶ *Temeritatis.*] in malum sonat: vt aliàs. extra ne cle. vel mo. c. vt periculosa. lib. 6.
n ¶ *In agro Dominico.*] simile extra de sta. reg. c. ne in agro. Cle. s.
o ¶ *Congregationis.*] hic dicere potes vt dixi in parte 2. in verb. conuenticulas.
p ¶ *Vepres.*] species est spinæ: vt dixi in c. ne in agro. s̃. px. allega.
q ¶ *Cui.*] scilicet Apostolico culmini.
r ¶ *Gratia.*] 24. q. 1. c. à recta. & c. rogamus.
s ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt not. in cap. Execrabilis. Zenzelinus.

TITVLVS VIII.

De Iudæis & Sarracenis.

¶ Ut Petrus filius regis Castellæ pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret, lata fuit excõmunicationis sententia in omnes probibita portantes ipsis infidelibus & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. c. ita quorundam. & c. ad liberandam. eo. tit. in antiq.

CAP. VNIC.

Copiosus in misericordia Dominus[t], q de sua abundantia[u] pietatis corda fideliũ ad suæ maiestatis obsequia[x] deuotionis ardore succendit[y], præcordijs[z] dilecti filij nobilis viri Petri Infantis[a] nati[b] claræ memoriæ Sanctij regis Castellæ adeo[c] copiose gratiã[d] cælestis inspirationis infudit, quod sibi delectabile[e] reputat propriam exponere in ipsorum[f] prosecutione personam[g]. Pio quidẽ nobilis ipse ductus proposito[h] tamquam strenuus[i] athleta[k] Domini[l], negotium impugnationis perfidorũ Aga-

Diuisio textualis.

Copiosus.] ¶ In tres partes diuisibilis est præsens cõstitutio. In prima cũ quodã præiudicio facta præmittit recitatio. In secunda cõminatoria subiũgitur cõstitutio: ibi, *Cum igitur, &c.* In tertia transgressorum eiusdẽ annectitur punitio: ibi, *Nos enim uniuersos, & cætera.*

t ¶ *In misericordia Dominus.*] & nedũ est copiosus in misericordia, immo semper potẽs in ea. de pænit. dist. 7. nullus expectet. omnia enim põt quæ posse est aliqd posse. đ pæni. dist. 2. c. principiũ. ver. charitas. Quare misericordiæ eius nec mẽsuras ponere possumus, nec tẽpora definire: apud quẽ nullas patitur metas veniæ cõuersio. de pœn. dist. 1. c. serpẽs. ver. his autem. aliàs est sub c multiplex. per misericordiã enim nõ vult peccatoris perditionẽ, sed conuersionẽ & salutẽ: delinquentes q corriguntur suscipiens, in corpore authen. vt non lux. contra naturam. in pri. coll. 2. 26. q. 2. c. cognouimus. & quotidianis hominum peccatis semper ignoscere dignatur, & pœnitentiam nostram suscipere. C. de nup. l. imperialis.

Misericordia Dei nõ potest mensurari.

u ¶ *Abũdantia pietatis.*] per quã p peccatoribus Christus aduocatus apud patrẽ existens, propitiatio est p peccatis. de pænit. dist. 2. cap. si enim inquit. ver. q dicit.
x ¶ *Obsequia.*] id est, digna seruitia. super quo videre potes qđ notaui in c. cum ad sacrosanctæ in verbo pietatem.
y ¶ *Succendit.*] id est illuminat, vel accendit: nec enim per impensa obsequia quis ad Christum peruenire potest, nisi sibi datum fuerat a Patre. 23. q. 4. c. de Tyrijs. vnde ad pænitentiam cor peccatoris dicitur illustrare. de pænit. dist. 5. c. falsas.
z ¶ *Præcordijs.*] i. intrinsecis cordis affectibus.
a ¶ *Infantis.*] Infantẽ eũ vocat, licet maiorẽ ætate, alias tutor esse nõ posset, qualis esse p supponit. C. đ legi. tut. l. nemo. insti. d fiducia. in fi. C. de legi. hære. l. vlt. §. fi. Et applaudit cõsuetudini & vsui loquẽdi cõi Hispaniæ: iuxta quã filij regũ, q reges non sunt, infantes appellantur. arg. ad hoc ff de flumi. l. 1 §. flumẽ. de fund. instru. l. cũ delanionis. §. asinã. sicut q̃que in vulgo aliq iuuenes appellãtur, qui tñ iuuenes nõ sunt. ff. de pœnis, l. capitalium. § solent. proprie enim infans est minor septẽ annis. C. de iure deli. l. si infanti.
b ¶ *Nati.*] id est, filij.
c ¶ *Adeo.*] id est, intantum.
d ¶ *Gratiam.*] hoc dicit: quia nihil boni est dare absque gratia Dei. 23. q. 4. Nabuchodonosor. 26. q. 5. nec mirum.
e ¶ *Delectabile reputat.*] quisque enim delectari debet in obsequijs maiestatis diuinæ: nam voluntarium militem sibi eligit Christus; voluntarium vero seruum sibi auctionatur diabolus. 15. q. 5. c. nõ est. aspernatur enim Christus coacta seruitia, & hilarẽ seruitorem diligit Deus, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ seruientem, secundum Apostolum 23. q. 2. §. ex his.

Militẽ voluntarium Christus eligit.

f ¶ *Ipsorum.*] scilicet obsequiorum maiestatis diuinæ.
g ¶ *Personam.*] maiorem oblationem Deo facere non poterat. maiorem enim charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat pro amicis suis: vt scriptura testatur sacra. & ad instar Esaiæ prophetæ, qui Domino interroganti, quẽ ex duobus ad prædicandum mitteret, respondit: ecce ego, mitte me. Esaiæ 6. c. 7. q. 1. in scripturis, & ad instar sancti Martini dicentis. Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, ego non recuso laborem.

Charitas maxima est animã pro suis põnere.

h ¶ *Proposito.*] ad quod Deus respectum habet. 1. q. 2. si sacerdotibus. in fi. 14. q. 5. si quid inuenisti.
i ¶ *Strenuus.*] animi magnanimitate. de sup. neg. præl. grãdi. lib. 6.
k ¶ *Athleta.*] id est pugil seu pugnator sine mercede. ff. de his qui not. infa. l. athletas. C. de athle. & ibi not. in rubrica. lib. 10.
l ¶ *Domini negotium.*] Not. Christi negotiũ reputari impugnationẽ infideliũ: ipsi enim q a cũ Christo nõ sunt per fidẽ, cõtra ipsum esse censentur, iuxta illud: Qui nõ est mecũ, contra me est. C. de iudæ. l. cælicolarũ. vnde & hæreticus est, qui nõ est Ecclesiæ mẽbrũ, in corpore authen. de priuile. do. §. 1. coll. 8. cũ ipse pro fide Christiana vt non

na, vt non deficeret, repertus sit axorasse. Lucæ 22. c. 21. dist. §. r.
a ¶ *Agarenorum.*] species est quorundam infidelium: de quorum speciebus multas reperies enumeratas 24. q. vlt. c. vlt.
b ¶ *Contumeliam.*] talis contumelia, quæ in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam. C. de hæret. l. Manichæos.

p ¶ *Ligamina.*] galearum scilicet, vel de quibus galeæ vel alia nauigia fieri possunt. de Iudæ. ita quorundam. & c. ad liberandam.
q ¶ *Victualia.*] quid ipsorum appellatione contineatur, vide quod legitur ff. de verb. sig. l. verbo victus. & l. qu a nos. § ioiuriæ.
r ¶ *Quæcunque prohibita.*] quæ sunt illa, colligitur C. quæ res venpol. vel non. l. barbaricum, quæ res expor. nõ debent. l. 1. extra de Iudæ. ita quorundam. & c. ad liberandam.

renorum [a], à quibus regnum Granatæ in Dei contumeliã [b] detinetur [c], tutorio [d] nomine charissimi in Christo filij [e] nostri Alfonsi Castellæ regis illustris, qui sub teneritudine puerilis [f] ætatis adhuc dignoscitur constitutus, assumpsit sub [g] spe cælestis [h] auxilij feruenter [i] & viriliter [k] prosequendum. ¶ Cum [l] igitur omnia cupiamus obstacula [m] remouere, per quæ dicti negotij prosecutio posset quomodolibet impediri, vniuersis & singulis cuiuscunque conditionis, præeminentiæ [n], vel status existant, districtius inhibemus, ne arma [o], æquos, ferrum, ligamina [p], victualia [q] & alia quæcunque [r] prohibita per Romanos Pontifices prædecessores [s] nostros [t] ad terras Aegypti deferri, ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium [u] incipiendum à calend. Aprilis proxime secuturi, quomodolibet [x] deferre præsumant. Nos [y] enim omnes & singulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & victualia supradicta, & quæcunque [z] prohibita, contra tenorem huius nostræ [a] prohibitionis deferre præsumpserint, illis pœnis & sententijs, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et [b] nihilominus omnes & singulos, qui Sarracenis Granatæ præstabunt (dicti negotij prosecutione durante [c]) auxilium, consilium, vel [d] fauorem: aut prosecutionem dicti [e] negotij directe [f] vel indire-

c ¶ *Detinetur.*] hoc contingit ob nostrorũ multitudinem peccatorũ: propter quam Pagani & infideles cæteri nocendi facultatem diuinitus, id est permissione Dei assequuntur. 7. q. 1. cap. sciscitatus. 56. dist. c. si gens Anglorũ.
d ¶ *Tutorio nomine.*] supponere videtur textus iste satis aperte, quod tutor regis tutorio nomine impognare possit infideles ad expensas regis pupilli: certum est enim quod ad onus principum temporalium spectat defensio Ecclesiæ: & eorum potestate est Ecclesia muniendæ voluntas enim Dei est cõcitare temporalem potestatem aduersus hæreticos, & alios infideles: aliàs enim de suo imperio Deo rationem reddere sunt astricti. 23. q. 5. cap. principes. & q. 8. quando. extra de sup. negli. præla. grandi. lib. 6. Constat etiam quod vna potestas per aliam est iuuanda. 96. dist. c. cum ad verum. & potestas secularis cogi potest per ecclesiasticam ad sibi auxilium præbendum. extra de maledi. c. 2. de offi. ordi. c. 1. & c. quoniam. 23. q. 5. c. administratores. Cum igitur ipse rex ad hoc faciendum sit astrictus, tutori hoc adimplenti de bonis regis popilli nihil poterit imputari. arg. ff. de admi. tuto. l. sine hærede. § Lucius. de iure. & ra. distrahen. l. 2. §. 1. C. de admi. tuto. l. sumptus.

Principes Ecclesiam defendere tenentur.

e ¶ *Filij nostri.*] regem ergo appellat Papa filium, non fratrem. extra de crimi. falsi. quam graui. Nihil enim honorificẽtius, quàm vt rex vel Imperator Ecclesiæ filius esse dicatur. 23. q. 8. c. conuenior. circa fi. & dixi in c. prodiens.

Imperator dicitur filius Ecclesiæ.

f ¶ *Puerilis ætatis.*] Nota puerilem ætatẽ teneram dici: vnde in ea constitutus, licet aliàs de sa discretus, ad tractanda sapientium hominum iura inhabilis reputatur. C. de testa. mili. l. vlti. & arg. ff. de decur. l. spurij. §. minores. de mune. & ho. l. ad rem publicam. extra de elect. c. ex eo. lib. 6.
g ¶ *Sub spe.*] quam confidenter habere poterat ex pio suo mentis proposito iuxta verbum propheticum: Reuela Domino viam tuã, & spera in eo, & ipse faciet.
h ¶ *Cælestis auxilij.*] simile C. de epis. & cle. l. Deo nobis. in corpore Authen. de quæsto. in prin. coll. 6. Nam cum domini Dei beneuolentia militarium rerum incipit ordinatio. ipsis enim prouidentia Dei dispositis Barbarorum quidem incontinentia refrænatur, rei vero publicæ res augẽtur. in corpore authent. vt neq; miles neq; feuda, in prin. coll. 8. & dũ orationes Christo fiũt, vincit populus suus: si relaxantur, vincitur. Exod. 17. c. & 36. dist. c. si quis vult.
i ¶ *Feruenter.*] quo ad animi feruorem.
k ¶ *Viriliter.*] quo ad corporis vigorem & strenuitatem.
l ¶ *Cum igitur.*] Secunda pars.
m ¶ *Obstacula remouere.*] iuxta hoc scribitur in lege, quod decursio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, non aliter ad bene se habendum reuocatur, licet prima eius gubernentur principia, nisi etiam quod particulariter ei resistit, summoueatur. in corpore authent. de testi. & ea quæ parit. in prin. coll. 4.
n ¶ *Præeminentiæ.*] intelligo etiã regalis: tũ ob istius textus indefinitatẽ: tũ quia ad onus regis spectat defensio fidei, & impugnatio infideliũ, vt dixi s. in glos. supponere. tũ etiã arg. si fratrũ. §. quia igitur. vnde præ cæteris debet abstinere ab ijs, à quibus tenetur alios cohibere. arg. ff. si ser. vẽdicetur. l. altius. extra de na. ex lib. van. c. 1.
o ¶ *Arma.*] appellatione armorum comprehenduntur nedum arma offensionis cuiuscunque generis, immo & defensionis: vt scuta, bloqueria, loricæ, plaiæ, diploides, & similia. ff. de vi & vi ar. l. 3. §. armis. inst. de interdic. §. qui autẽ. de publi. §. item lex Cornelia. ff. de ver. sig. l. armorum. de fur. l. pignore. §. furem. & quia omne obstaculum est tollendum quod posset impugnationem infidelium aliquatenus impedirat vt hic vides. de hoc dixi de statu. mo. in c. ne in agro. §. præfatæ quoque. cle. 3.

Armorum quædam sunt offensionis, quædam defensionis.

s ¶ *Prædecessores nostros.*] vt Alexandrum tertium, dicto c. ita quorundam. & Innocentium tertium. dicto c. ad liberandam.
t ¶ *Terras Aegypti.*] in quibus Christus natus fuit, scilicet in bethleẽ, nutritus in Nazareth, passus & sepultus in Hierusalem. not. extra de sepul. c. 1. quæ peccatis nostris præpedientibus ab infidelibus detinentur.

Christus vbi fuit natus, nutritus, & passus.

u ¶ *Intra triennium.*] res miranda videtur, quod conditor huius c. terminum certum præfixit, intra quem sua duraret prohibitio facta de non portandis rebus prohibitis ad regnum Granatæ: cum infideles ibidam habitent, vt hic supponitur, cum lex humana ciuilis inhibeat sub pœna capitis, & sub pœna proscriptionis omnium bonorum, res inhibitas ad Barbaros deferri. C. quæ res exportari non debent. l. 1. & iura alia canonica s. glo. proxi. alleg. simpliciter inhibaant res interdictas ad Sarracenos portari: Quæ igitur potest huius fu[i]sse ratio? Ad hoc potest dici, quod cum prosecutio illius negotij esset futura temporalis, per Petrum Infantem, vt pote facienda per eum tutorio nomine regis Castellæ, talem prohibitionem facere voluit temporalẽ, pœnalẽ & sententiæ excõicationis inductiuam: vt ipse Petrus interim feruentius induceretur ad dicti negotij prosecutionem: ne forta aliàs ipse desidem suum redderet: vnde cum ad ipsius Petri futuri temporalis prosecutoris supplicationem præsens constitutio pœnalis forte facta fuit, Papa eam facere perpetuam non curauit: potissime cum sciret iura alia communia multarum pœnarum inflictiua fore dudum condita generaliter contra portantes res prohibitas Sarracenis, quæ per istam decretalem in nihilum immutantur. Sed ad illas per istam additur cum suis pœnis cõtra illos, qui isto durante triennio res prohibitas detulissent, nec ex virtute huius constitutionis quis pœnas aliquas incurreret deferendo post triennium tales res prohibitas: sed remanent alia iura pœnalia contra tales. Nec potest arg. a contrario sensu colligi ex hac decretali, per quod diceretur deferentes res prohibitas absque prohibitione huius decre. non incurrere pœnas à prædecessoribus promulgatas: cessat enim argumentũ à contrario sensu vbi iura alia obuiarent. not. de so. compet. significasti. & C. de epis. & cle. l. conuenticulam. Vel dicas quod cum à prædecessoribus aliquibus fuerunt pœnæ & sententiæ promulgatæ contra deferentes res prohibitas ad partes Aegypti, quæ non ligarant de se portantes ad alias partes: magnum fuit, quod Papa voluit eas extendi contra deferentes ad regnum Granatæ: non fuit ergo mirum, si certum tempus voluit super hoc limitare.

Argumentum à contrario cessat aliquãdo.

x ¶ *Quomodolibet.*] quasi dicat nec per se, nec per alium: nec per terram, nec per aquam, vel aliàs quoquo modo.
y ¶ *Nos.*] Tertia pars.
z ¶ *Quæcunque prohibita.*] dic vt sup hoc in parte præcedente dixi.
a ¶ *Nostræ prohibitionis.*] scilicet intra trienniũ vt s. à cõtrario ergo sensu deferentes non contra talem prohibitionem, non viderentur incurrere pœnam: sed dic vt s. dixi super verbo intra triennium.
b ¶ *Et nihilominus.*] id est, vltra pœnas & sententias à prædecessoribus promulgatas.
c ¶ *Prosecutione durante.*] ergo illa finita præstantes auxilium & similia, non incurrerent sententiã huius canonis: nihilominus tamen incurrerent sententiam aliorum iurium, vt s. dixi.
d ¶ *Vel fauorem.*] super hoc verbo & duobus præcedentibus dic vt dixi c. dierum. §. nos.
e ¶ *Dicti negotij.*] scilicet impugnationis perfidorũ regni Granatæ.
f ¶ *Directe.*] puta opponendo se contra impugnare volentes dictos perfidos.

a ¶ *Indirecte.*] vt persuadendo, vel monendo, vt à tali impugnatione desisteretur.

b ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris. de sent. excom. c. si quę. quæ in hoc casu forte circa Papam tolli non posset: si supponas q eam sibi retinuerit tollendam sententiæ promulgator: prout in talibus prædecessores facere consueuerunt.

c ¶ *Ipso facto.*] & sic est canon latæ sententiæ. Zenzelinus.

ctæ, secrete vel publice impedire vel turbare forte præsumpserint: excommunicationis[b] sententiam incurrere volumus ipso[c] facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, constitutionis, & voluntatis, &c. Datū Auinion. quinto Calend. Martij, anno primo.

Diuisio.

Quia in futurorum.] Primo harenga seu præfatio præmittitur. Secundo factus processus per Clementem Papam v. subiungitur: ibi, *Sane felicis, &c.* Tertio reuocationis eiusdem processus causa & ratio assignatur: ibi, *Verum quoniam, &c.* Quarto ipsa reuocatio subinfertur: ibi, *Nos ad delectis, &c.*

TITVLVS IX.

De torneamentis.

¶ *Constitutio Clementis in quibusdam regnis torneamenta inhibens sub pœnis excōmunicationis & interdicti, hic reuocatur, & illi qui huius occasione sententias incurrerant, absoluuntur.*

CAP. VNIC.

Quia in futurorum euentibus[d] sic humani fallitur[e] incertitudo iudicij, vt quod coniectura[f] probabili extunc interdum attenta[g] consideratio vtile pollicetur[h], reperiti[i] damnosum quandocunque contingat: nonnunquam quod consulte[k] statuitur, ex sanioris inspectione iudicij consultius[l] reuocatur. ¶ Sane[m] felicis recordationis Clemens Papa quintus prædecessor noster attente considerans generale passagium[n] in concilio Viennesi pro terræ sanctæ subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta[o]

d ¶ *Euentibus.*] qui de se incerti sunt. instit. de verb. oblig. §. omnis. ff. de condit. & demon. l. 1. §. dies.

Futura solus Deus cognoscit.

e ¶ *Humani fallitur.*] cum de futuris diuinare certitudinaliter non possit, vt extra vt eccles. benefi. c. 1. ff. ad l. Aquil. l. si putator. simile ff. manda. si fideiussor. §. si cum debitori. nec beatus Paulus, licet spiritu Dei repletus secreta diuini futuri iudicij agnoscere potuit. 12. q. 2. c. cum beatus. solius enim Dei est præscire futura. ff. de iudi. l. sed & si restituatur §. vlt. 25. q. 5. §. q autem.

f ¶ *Coniectura.*] id est, præsumptione.

g ¶ *Attenta.*] id est, deliberata.

Pollicitationis descriptio.

h ¶ *Pollicetur.*] id est, asserit per coniecturam. Pollicitatio enim est solius afferentis promissio absque alterius præcedente consensu. & in hoc differt à pacto. ff. de pollici. l. pactum.

i ¶ *Reperiri damnosum.*] sumitur ex corpore authent. hæc constitutio innouat constitutionem. in princip. coll. 8. & in decret. quia nonnunquam. reperies simile. vbi de hoc dixi.

k ¶ *Consulte.*] id est, consilio & deliberatione præcedente.

Consilium mutare sapientis est.

l ¶ *Consultius.*] sapientis enim est mutare consilium in melius. in corpore authent. vt fratrum filij. in princip. coll. 9. de nup. §. nos autem. coll. 4. ff. de col. bo. l. nonnunquam. 22. dist. cap. si aliquid. & c. magnæ. cum similibus.

m ¶ *Sane.*] secunda pars.

n ¶ *Passagium.*] vltramarinum contra Sarracenos inimicos fidei faciendum.

Torneamenta an sint permissa.

o ¶ *Torneamenta.*] quæ dicuntur torneamenta, colligitur extra de tornea. c. 1. quæ licet causa experimentorum de iure ciuili videantur permissa. ff. de aleato. l. solent. §. senatus. ad l. Aquil. qua actione. §. si quis in colluctatione. de postu. l. 1. §. q si depugnauerit. de iure tñ canonico sunt inhibita ob mortem hominum, quæ frequenter exinde peruenit: vt dicto c. 1. non enim merentur dici ludi, ex quibus crimina oriuntur. in procemio. ff. §. illud vero. vnde ludus noxius est in culpa. ff. ad leg. Aquil. l. nam ludus. Sed gratia huius hic quæro, vtrum de iure canonico vel ciuili scripto duella sint aliquo casu hodie permissa? Videtur quòd non. C. de gladiato. l. vnica. vt armorum vsus. l. vnica. & arg. C. de act. & obli. l. negantes. In hac opinione videtur residere Accursius dicto §. si quis in colluctatione. & dicta l. 1. de gladiato. expressius hoc not. ff. de leg. 2. l. cum filius. §. vlt. Sed in contrarium videtur lex expressa Friderici Imperatoris: vt in col. 10. de pa. te. §. si quis hominem. & §. si quis aliquando. & §. & si miles. vbi in certis saltem casibus videtur pugna per duellum permissa: nec videtur contrarium posse dici, cum illa lex Friderici lex generalis existat, cum ad omnes sit directa, quod est signum legis generalis. C. de leg. l. 3. nam quod per epistolam & per subscriptionem Imperator statuit, vel edicto præcepit, legē esse constat. ff. de consti. princ. l. 1. istud etiam videtur expresse denotari in rub. quæ sequitur post illa, de pace tenenda: cum in ea dicitur, hic finitur lex. deinde incipiunt regni consuetudines. per qđ innuitur mandatum factum in titulo præcedenti de pace tenenda sub certis pœnis legem esse communem. sic sentit glossator feudorum pro & contra. & super hoc multa allegans in titulo, de pace iuramento firmanda. §. iniuria. qui etiam consentire videtur, q saltem in certis casibus pugna per duellū sit hodie permissa, vt not. ipse in tit. de ali. feu. pater. §. non est. Et secundum hoc non obstabile lex prædicta de gladiato. nec lex vnica, vt vsus armorum. quia loquuntur de alijs gladiatoribus quàm in duello pugnantibus, vel aliam vim armorum committentibus, vt not. Gof. in libello suo iuris canonici, in tit. de purg. Vel dices, q leges illæ vt priores tolluntur in hoc per l. Friderici tamquā posteriorem. Vel dices q illæ prohibitionem ponunt in genere: & lex Friderici duellum permittit in specie: & ita neutra alteram corrigit. Sed supposito q secundum legem scriptam in certis casibus admittatur hodie duellum: quæro an lex ciuilis saltem ratione peccati succumbat canoni ipsum prohibenti. 2. q. 5. monomachiam. extra de purg. vulg. c. 2. nedū in foro ecclesiæ, immo & in foro temporali. in duello enim certum est interuenire peccatū, cū in ipso quis intendit ad mortē proximi, & Deus tentari videatur. 23. q. vlt. c. sed nulla. extra de purg. vulg. c. vlt. cum similibus. Ad hoc breuiter respōdeo, & dico, q lex hoc permittēs necessario habet canoni succumbere ratione peccati. & hoc persuaderi potest tam per legem diuinam, quàm humanam. per diuinam: quia dicit Apostolus: Omne quod non est ex fide, idest ex bona & syncera conscientia, peccatum est. Et beatus Ambrosius super dicto Apostoli ait: Peccatum est quod aliter fit quàm probatum est. & Augustinus super eo dicto, Omne quod aliter fit quàm probatum est, peccatum est. & recitatur textualiter 28. q. 1. §. ex his. cum igitur Deus peccatum inhibeat, ergo & omne id per quod ad illud peruenitur. ff. de spon. l. oratio. ff. de fideiuss. l. cum lex. C. de nat. lib. l. lege Anastasij, in fi. extra de constit. cap. nam concupiscentiam. Item scriptum est in Euangelio, Non tentabis Dominum Deum tuum. & legitur 22. q. 2. cap. quæritur cur patriarcha sed per duellum Deus tentari videtur. dicto c. monomachiam. cum iuribus alijs allegatis. Item lex imperialis facta per Imperatorem profitentem se esse vltimum seruum Dei, & velle suum seruitium adimplere. C. de offic. præfec. prætorio l. quas gratias. inducere non poterit quod Dominus suus vel Deus inhibet. 28. q. 1. cap. iam nunc. Probo hoc idem per legem humanam tam canonicam quàm ciuilem: per canonicam, extra de pur. vulg. per totum. de cle. pu. in duel. per totum. & dicto cap. monomachiā. per quam legem canonicā probatur q Dominus principem Ecclesiæ constituit super omnes principes seculares in spiritualibus rebus. 96. distin. cap. si Imperator. extra de maior. & obed. cap. solitæ. vnde in his principes seculi suas constitutiones debent canonicis submittere, non præterire. dicto cap. si Imperator. vnde necessario ratione peccati habet lex canoni succumbere, vt not. Ber. Inno. & Host. extra de præscrip. quoniam omne. & Guliel. in Spec. de disput. aduo. §. porro. verb. sed nunquid. & ponit exemplum extra de noui ope. nunt. cap. 1. Plus adhuc dico secundum hanc legem q iudex secularis cogi potest per ecclesiasticum ad faciendum coram se seruari canones omissis legibus. arg. extra de pact. cap. quamuis. de except. cap. 2. de iureiur. cap. licet. de sentent. excommu. cap. decernimus. lib. 6. Adhuc idem probo per legē ciuilē: nam per eā statuitur, canones fore p legibus omnes seruandos: in corpore authent. vt cle. apud proprios epi. §. penul. coll. 6. de eccl. tit. in princ. coll. 9. intantum q episcopus transgressores canonis etiam secundum legem ciuilem punire potest, in corpore authent. de san. epi. §. ne autem. coll. 9. prohibitum ergo duellum per canonem, prohibitum debet reputari per legem. Nec obstat huic dicto lex Friderici, cū in eadē lege Fridericus se velle dixerit in indicenda pace tam diuinas quàm humanas leges in suo vigore permanere: nedum ergo legem diuinam hoc prohibentem videtur seruari voluisse: immo & humanas præcipiētes canones fore p legibus obseruandos. Item in lege ciuili statutum est, inferiorem legem superioris tollere nō posse. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum. de Arbit. l. nam magistratus. intantum q in lege inferioris auctoritas superioris intelligitur excepta. ff. ad muni. l. Imperatores. de prohib. feu. alie. l. imperialem. §. vlt. coll. 10. nec seruum posse legem domini tollere. C. de pac. l. seruum. cū similibus. Imperator autē se seruū Dei profitetur, vt prædixi. Itē cū imperiū & sacerdotium sint à Deo instituta, in corpore authent. quomodo oporteat epos, in princi. coll. 1. absit dicere. q

Imperatori

Detestabilē duellorū vsum ex Christiano orbe penitus exterminauit concilium Tridēt. sessio. 25. de reformatione cap. 19.

Imperatori concesso imperio videtur data potestas tollendi, vel perdendi legẽ Dei ipsum imperiũ instituentis. ff. de pect. l. contra iuris ciuilis. §. vlt. de don. l. filius. aliàs videretur Deus contra seipsum imperiũ constituisse: quod dicere est absurdũ. super quo vide quod plene not. in lib. feu. in tit. hic finitur lex. §. vlt. itẽ probatur, nã in facto vsurarũ lex ipsas permittẽs succumbit canoni ipsas prohibenti, vt not. in corpore auth. de eccl. tit. in prin. coll. 9. C. de sum. tri. l. 1. de vsu. Auth. ad hoc. Sed hoc dici non potest nisi ratione peccati: cũ igitur ratione peccati & propter peccatũ vsurarũ lex succumbit canoni: ergo eadẽ ratione in quocunque alio casu subest peccatũ, vt est in duello, vt ƥ dixi. arg. in corpore authẽ. vt nõ luxu. contra na. in prin. coll. 6 scenicas non solũ. § 1. coll. 5. quia rãtio differentiæ reddi nõ potest: quare idem ius debet esse. ff. de iniu. test. l. posthumũ § 1. ƌ ver. obli. l. à Titio. C. de lib. præt. l. 1. Item Imperator Valentinianus scripsisse legitur se velle sore submissum Ecclesię, cũ tanquã homo peccare reperiretur. hoc patet 73. dist. c. Valentinianus. extra de iudi. c. nouit. C. de sum. tri. epistola, inter claras. de off. præfe. præto. Afri. l. quas gratias. Ex his igitur concluditur, ꝙ super duello per legem inducto peccatũ inducẽti, ipsa lex canoni habet succumbere: aliàs dic qđ super hoc notaui in simili extra ƌ reg. iur. c. possessor. lib. 6.

Lex succũbit canoni, vbicunque peccatũ subest.

† Et idem sic nominantur, tamen idem dicendum de alijs prouincijs, in quibus per illa passagium impeditur sa... ad ... ff. le ... oportet §. ... verbo, præsidẽtes ... de rescrip. ... sed contra ... ibi ... in verbo ... de confes. lib. 6. glos. ... dicit ... C. de rap. virg. ... in c. 1. § si quis ... de ... Iouan.

t ¶ *Illorum.*] scilicet personas, quod est infra.
u ¶ *Locis.*] quo ad iurisdictionẽ. & hoc denotat verbum sequens.
x ¶ *Cum possent*] ad impossibile enim non obligabantur. 2. 2. q. 2. c. faciat homo. ff. de reg. iur. l. impossibilium.
y ¶ *Ad illa.*] scilicet torneamenta, vel hastiludia.

& hastiludia[a] siue[b] iuxtas non leuiter[c] impediri: tũ quia frequenter sic ipsum passagij negotium prosecuturos[d] exinaniunt[e], quòd ad eius executionem efficiuntur impotentes[f]: tum quia interdum quamplures à crucis[g] assumptione retrahunt[h], dum ab illis[i] abstinere (alijs ea[k] exercentibus) erubescunt[l]: torneamenta ipsa & hastiludia siue iuxtas in regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & alijs nonnullis prouincijs, in quibus ea consueuere frequentius[m] † exerceri, specialiter interdixit[n]: in facientium[o] ea[p] vel ad id[q] eis[r] præstantium[s] opem, consiliũ, vel consensum, & illorum[t] etiam, in quorum locis[u], vel districtibus fierent non prohibentium hoc cum[x] possent, & illorum procedentes ad[y] illa in domibus[z] suis recipientium, vel commerciũ quoquomodolibet[a] exercentiũ cum[b] eisdẽ, in personas[c], excommunicationis, & in terras, interdicti sententias promulgando[d], absolutione ab excommunicatione[e] huiusmodi præterquam in mortis articulo sedi Apostolicæ reseruata[f]. Verum[g] quoniam (vt intelleximus) per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur[h], & pro eo maxime negotio dicti passagij derogatur: quia nõnulli militari[i] cingulo abstinẽt, & quia vacare[k] militiæ metu præsertim ipsius[l] sententiæ non præsumunt, propter[m] quod idoneos[n] & voluntarios[o] ad terrę prædictæ subsidiũ in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri: Nos[p] ad dilectũ filij nobis viri Philippi claræ memoriæ regẽtis[q] Franciæ & Nauarræ regis, & aliorum de domo[r] regia, necnon quamplurium magnatũ[s] & nobilium, tam in regno Franciæ quàm aliunde considerantium præmissa[t] discrimina repetitæ[u] supplicationis instantiam, sententias excommunicationis & in-

a ¶ *In domibus suis.*] intelligi debet suia nõ solum ratione dominij, seu proprietatis, immo ratione domicilij vel dubitationis. arg. ff. de iniur. l. lex Cornelia. §. domum. de dam. infe. l. 4. §. abesse, cum simil.
a ¶ *Quomodolibet exercentium.*] quasi dicat necdum pro his quæ habent exerceri occasione torneamentorũ, immo quacunque etiam alia, cum dicat, quomodolibet. simile de rescript. statutũ. §. in nullo. lib. 6
b ¶ *Cũ eisdẽ.*] scilicet facientibus torneamenta.
c ¶ *Personas excommunicationis.*] in personas ergo excommunicatio, in locum vero interdicti sententia proprie fertur. & hic videas quod dixi in c. si fratrum. in verbo, ciuitatibus.
d ¶ *Promulgando.*] in dicta extrauaganti, passiones. in qua etiam omnes colligationes, pactiones, promissiones quacunque firmitate etiam iuramenti subnixas super hoc irritauit.

a ¶ *Hastiludia*] sic dicta, quia ludi causa fiunt cum hasta. arg. ff. de alea. l. solent.
b ¶ *Siue iuxtas.*] alludit vulgari denominationi regionis, maxime linguæ Oxitanæ arg. ad hoc ff. de pœnis. l. capitalium. §. solent. de ƌ 1. l. 1. §. flamen. extra de priuil. g. c. religiosi §. 1. Clem. 5.
c ¶ *Non leuiter.*] quasi dicat, immo grauiter vel fortiter.
d ¶ *Prosecuturos.*] ipse vel gentes suas habentes passagium facere.
e ¶ *Exinaniunt.*] idest exhauriunt bonis & facultatibus. C. ne filius pro patre. Authen. habita. vbi simile verbum sic exponi reperies. ad hoc extra de vsur. c. vsurarum. lib. 6.
f ¶ *Impotentes.*] scilicet impotentia facti, forte de diuitibus facti pauperes ob expensas nimias factas pro torneamentis exercendis vltra quam possent sui facultates patrimonij tolerare. arg. ad hoc in corpore authen. vt omnes obe. iudi. prouinciarum. §. 1. coll. 5. ff. vbi pupillus educ. debeat. l. ius alimentorum. 2. respon. de iure do. l. quæro. & l. generalis.
g ¶ *Crucis assumptione*,] quam volentes passagium facere, assumere consueuerunt.
h ¶ *Retrahunt*] vt talis retractio non contingeret, multum videbatur causa probabilis ad inhibendum talia torneamenta. arg. ad hoc ff de ope. pu. l. qui liberalitate. circa fin. in corpore authen. vt lin. decætero. § hic si mulier. coll 6. C. de bon. quæ libe. l. 2. de dona. ante nupt. l. si constante.
i ¶ *Ab illis*] scilicet torneamentis.
k ¶ *Ea.*] scilicet torneamenta.
l ¶ *Erubescunt*] reputantes forte sibi ad aliquem ruborem seu pudorem, si quod vident alios facientes ipsi non faciant, pompã seculi sequi volentes, vt frequenter accidit in viris nobilibus. arg. ad hoc ff. de admi. tu. l. cũ plures. §. cum tutor. de dona. cum filius.
m ¶ *Frequentius exerceri.*] vnde in illis non sine causa fuit facta interdictio specialis. argu. C. de fer. l. prouinciarum. ff. de pœnis. l. aut facta. §. vlt.
n ¶ *Interdixit.*] in quadam extrauagati, quæ incipiebat: Passiones.
o ¶ *In facientium.*] sume verbum, personas, quod est infra.
p ¶ *Ea*] scilicet torneamenta.
q ¶ *Ad id.*] scilicet faciendum torneamenta, vel alia s. expressa.
r ¶ *Eis.*] scilicet facientibus.
s ¶ *Præstantium opem.*] super hoc verbo & sequentibus vide quod dixi in c. dierum. in verbo auxilium.

e ¶ *Ab excommunicatione huiusmodi.*] sublationem ergo interdicti sibi non retinuit: quare ordinario eam permisisse videtur. argu. de senten. excom. nuper.
f ¶ *Reseruata.*] hoc vide quod dixi in cap. prodiens. in fine. in verbo, reseruata.
g ¶ *Verum.*] Tertia pars.
h ¶ *Ingeritur.*] quia forte multi nolunt à talibus abstinere: quare dicta sententia ligabantur in suarum periculum animarum.
i ¶ *Militari cingulo.*] olim enim & hodie militaturis de nouo cingitur ensis. ff. de mili. testa. l. filiusfamilias. & multa alia olim hebant, quæ hodie non sunt in vsu, quæ notantur per Accursium ff. ex quib. cau. maio. l. penult.
k ¶ *Vacare.*] idest, operam dare.
l ¶ *Ipsius sententiæ.*] scilicet excommunicationis in personas, & interdicti in terras.
m ¶ *Propter quod.*] scilicet quòd multi vacare omittunt militiæ & actibus militaribus.
n ¶ *Idoneos.*] pauciores, quod est infra deficientes eis armorum ingenio quod per exercitium incrementum recipere consueuit. C. de re milit. contra rem publicam. lib. 12. ff. de lega. 3. l. legatis seruis. §. ornatricibus.
o ¶ *Voluntarios.*] quia tales non coacti quærendi sunt: voluntariũ enim militem eligit Christus. voluntariũ sibi seruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non est. & arg. in proœm. inst. §. summa itaque.
p ¶ *Nos ad dilectum.*] Quarta pars.
q ¶ *Regentis.*] non dicit, regis: quia tempore editionis huius constitutionis iste Philippus rex nondum erat, sed iuxta consuetudinem regni regebat regnum pro Ioanne impubere nepote suo, filio regis Ludouici fratris sui præmortui: quo Ioanne impubere mortuo successit in regno, & Rex verus fuit. Regẽs quare sic dicitur.
r ¶ *De domo regia.*] scilicet existentiũ vel domesticorũ. arg. extra de verb. oblig. c. sicut nobis. lib. 6. vt & alibi legitur in Euangelio: cum dicitur, Ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, &c. Luca 1.
s ¶ *Magnatum.*] magnates dici cõsueuerunt magna tẽporali potentia suffulti. arg. not. extra de sup. negli. præl. c. grandi. lib. 6.
t ¶ *Præmissa discrimina.*] animarum ex dictis sententijs prouenientia. & quia derogatur negotio passagij ex hoc quia à cingulo militari abstinentes metu sententiarum se idoneos vel voluntarios nõ exhibent ad subsidium terræ sanctæ.
u ¶ *Repetita.*] idest iterũ petitæ. simile. C. de epis. & cle. l. repetita. ƌ testa. cõsulta diualia. & ƌ erog. milit. anno. l. lege repetita. lib. 12.

a ¶ *Doct.*]

a ¶ *Docti.*] idest inducti.
b ¶ *Antedictis.*] scilicet in proxima parte præcedenti.
c ¶ *Rationabilibus alijs.*] quæ illæ potuerunt esse, arbitrarium potest dici; durum enim videbatur quòd per censuram ecclesiasticã interdiceretur liber vsus corporis proprij ad experiendas & exercendas vires eiusdem,

Rerũ propriarũ administratio nõ est ingenuis auferẽda.

& inequum videbatur ingenuis hominib⁹ nõ esse liberũ vsum & administrationem rerum suarum. argu. ff. si à parẽt. quis manumis. fue. l. nõ vsque. C. de Iudæ. l. nemini mandati. l. in re mandata. Aliæ rationes forsan super hoc reddi possent, quas per te ipsum ni studiose adinuenire curabis.

terdicti præfatas præmissorum supplicationibus inclinari, & ducti [a] considerationibus antedictis [b], & ex causis etiam rationabilibus [c] alijs in fauorem sæpefati negotij, de fratrum nostrorum consilio reuocamus: eos qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi [d] sententias incurrerunt absoluentes ab illis, & cum eis qui sic [e] ligati, vel in locis propterea [f] interdictis diuina celebrarunt officia [g], super irregularitate [h] inde contracta auctoritate Apostolica dispensantes. Datũ Lugduni, xvj. Calend. Octobris, anno primo.

TITVLVS X.

De crimine falsi.

¶ *Falsificantes monetam regis Franciæ & aliorum locorum circumuicinorum aliquo de quattuor modis hic prolixe declaratis, ipso facto excommunicationem incurrunt: à qua absolui non possunt nisi à Papa, præterquam in mortis articulo. De falsificantibus sigillum ipsius regis Franciæ habet c. ad audientiam. eod. tit. in antiquis.*

d ¶ *Huiusmodi sententias.*] scilicet excõmunicationis in personas, & interdicti in terras, vt s. Et sic colliges q̃ sententia interdicti lata in terram vel locum, adstringit etiã personas. not. de exces. pla. tãta. extra de sen. excõ. c. si sententia.

Interdictũ in terrã latum personas etiam adstringit.

e ¶ *Sic ligati.*] scilicet sentẽtia excõicationis.
f ¶ *Propterea.*] scilicet quia fiebant torneamẽta, vel hastiludia, vel eis faciendis opes, auxilium, vel assensus præstabantur, vt s. Circa illos ergo qui ex alia causa excommunicati existentes, vel in locis ex causa alia interdictis celebrassẽt diuina, nulla sit hic dispensatio.
g ¶ *Officia.*] scilicet solemniter sicut prius. 11. q. 3. si quis episcopus. An autem aliter celebrando incurratur irregularitas, vide q̃d Inno. & Host. not. extra de exces. præl. tanta.
h ¶ *Irregularitate.*] super qua dic vt not. per Hostiẽ. extra de cler. excom. cap. 2. & cap. si celebrat. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

P*Rodiens.*] Istam decretalem diuide in partes tres. In prima faciendæ constitutionis præmittitur occasio. In secunda per facti recitationem multiplicis falsitatis monetę subiungitur specificatio: ibi, *Nuper siquidem, &c.* In tertia contra falsarios promulgatur excõmunicatio: ibi, *Nos igitur, &c.*
i ¶ *Ex adipe.*] idest abundantia seu pinguedine, sicut & Psalmus, Sicut adipe & pinguedine repleatur, &c.
k ¶ *Sceleratorum.*] idest criminosorum, & debet esse scriptũ cum s. simile extra de verb. signi. intus. §. vlt. C. de quæstionibus, cum cognitionaliter. & de serijs, l. prouinciarum. iuxta versum:
Vt sis cœlestis, non assimilare scelestis.
idest scelera committentibus. item hic:
Regi cœlesti nunquam placuere scelesti. idest vitiosi.
l ¶ *Funesta.*] idest crudelis & peruersa.
m ¶ *Cupiditas.*] dicitur radix omnium malorum. 1. ad Timo. 6. de pœnit. dist. 2. c. quia radix. 46. dist. c. bonorum. in corpore authen. vt iud. sine quoquo suffra. §. si igitur. coll. 2.
n ¶ *Eos.*] sceleratos.
o ¶ *Perniciem.*] idest damnationem. 11. q. 3. cap. præcipue. 18. q. 2. cap. perniciosam.

Miserabilis dupliciter sumit.

p ¶ *Miserabilem.*] idest ad miseriam hominem deducentem. aliter autem quandoque sumitur hoc verbum, & exponitur, idest miseratione dignũ. vnde dicitur, Pauper amabilis & miserabilis. argu. C. si quis impe. maledi. l. 1. not. extra de maledic. cap. 1.
q ¶ *Eius.*] scilicet cupiditatis.
r ¶ *Ingluuiem.*] idest appetitũ insatiabilem. Ingluuies aũt aliàs assumitur pro immoderata cibi vel potus assumptione. 4. dist. c. denique. de consec. dist. 5. c. nihil. de ædili. edic. l. qui damno. §. vlti.

Sobrietas multa bona facit.

s ¶ *Moderamina.*] idest temperantiam vel sobrietatem in vita, quæ corporaliter obseruata salutẽ & sensuũ acumen & lumẽ operatur, & ægritudinem fugat: & per contrariũ nõ obseruata morbũ facit, molestias ingerit, ægritudinẽ generat, consumit & computrescere facit corpus humanũ, & macerat ægritudine diuturna: & tandem morte crudeli consumit. de consecra. dist. 5. c. nihil enim. sic & multo fortius est de intemperantia spirituali mentis.
t ¶ *Turpium lucrorum.*] ad turpiter lucra quæsita quandoque perdenti competit repetitio, quandoq; nõ, vt not. extra de deci. ex trãsmissa: nihilominus tamen fisco repetenti de iure cõmuni sunt applicanda. ff. de iure fis. l. Lucius. not. C. de cond. ob tur. cau. l. 2. ff. de pact. l. iurisgentiũ. §. si ob maleficium.

CAP. VNICVM.

PRodiens quasi ex [i] adipe iniquitatis multorũ sceleratorum [k] funesta [l] cupiditas [m] eos [n] in perniciem [o] præcipitare conatur, dum sequi miserabilem [p] eius [q] ingluuiem [r] satietatis nescientẽ moderamina [s] non verentur: ipsi etenim turpium [t] lucrorũ se fecibus [u] immergentes, ambitiosis [x] nexibus inuoluuntur, Dei [y] timorẽ damnabili [z] cæcitate postponunt, & quasi ambulãtes in tenebris [a] non vitant excidia [b] personatũ. Nuper [c] siquidem ad nostri Apostolatus auditũ multorum relatio fide digna [d] perduxit, quòd nonnulli [e] nullam habentes auctoritatem [f] iuris, vel consuetudinem [g],

u ¶ *Fecibus.*] iuxta hoc legitur de regulari simplici inuento proprietario tẽpore mortis, qui debet in sterquilinio sepeliri. extra de sta. mo. c. cum ad monasteriũ.

Religiosus proprietarius est in sterquilinio sepeliendus.

x ¶ *Ambitiosis.*] q̃d se nũquam satiabilibus. 47. dist. cap. sicut hi.
y ¶ *Dei.*] qui potius est habendus. extra de sta. regu. c. quòd Dei cum similibus.
z ¶ *Damnabili cæcitate.*] scilicet corporis, cordis animam damnante.
a ¶ *In tenebris.*] scilicet cordis, vel oculorũ mentaliũ: quare nesciũt quo vadant. scriptũ est, Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. extra de præsump. cap. literis.
b ¶ *Excidia.*] idest mortes spirituales.
c ¶ *Nuper siquidem.*] Secunda pars.
d ¶ *Fide digna.*] tenetur ergo ad prouisionem super hoc faciendam: hoc cum videatur scire quod ab alijs audiuit. 2. q. 5. c. hoc videtur. ff. de pet. hære. l. item veniunt. § petita. & §. à quo.

Monetã cudere nulli permittitur competit.

e ¶ *Nonnulli.*] quattuor modos ponit falsitatis, vel deteriorationis monetæ, & hic est primus.
f ¶ *Auctoritatem.*] sed ad quem spectat iuris communis auctoritate monetam cudere seu fabricare? Respondeo ad principem. arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. cum ærarium. C. de fal. mon. l. 1. & quia de iure regalium est monetam cudere. 10. col. quæ sint regalia. c. 1. Et per hoc patet expresse, q̃ nulli priuato competit de iure scripto monetam cudere posse, etiam legitimæ materiæ & legitimi ponderis existentem. arg. istius textus, tum quia moneta habet publica forma percussa esse. ff. de contrahen. empt. l. 1. qua forma priuatus sine pœna falsi vti non potest nomine suo. arg. ff. ad legẽ Corneliam de fal. §. falsi nominis. & l. qui nomine. tum quia per priuilegium impetratur, vt sequitur. quare relinquitur quòd de iure communi non competat, aliàs enim frustra per priuilegium impetraretur. C. de thesau. l. 1. lib. 10. ff. de priuileg. credi. l. Imperatores. tum quia eam cudens vt falsarius puniretur. ff. ad leg. Corn. de fal. l. quicunque. & l. lege Cornelia. C. de fal. mon. l. 1. quod nõ contingeret: si iure permittente hoc faceret. C. ad leg. Iuliã de adul. §. Gracchus. 23. q. 4. qui peccat. tum etiam quia ea quæ iuris publici sunt, priuato sine consensu principis non competunt. ff. ne quid in loco pub. fiat. l. 2. §. si quis à principe. & §. idem ait. C. de lustrali. l. cuicunque. lib. 11. quasi nulli permissum videatur quod in signum prærogatiuæ specialis est principi reseruatum. argu. C. de diuer. offi. & appari. iud. & probatorum. l. probatorias. lib. 12. Sed si quæras à me an princeps aut rex vel alius habens ius cudendi monetam, possit bonam monetam deteriorare seu mutare in damnum subditorum: & si fecerit, an in foro pœnitentiali satisfacere tenetur? Vide quod not. per Innoc. & Hostien. de iureiur. cap. quanto. & per Hostien. in summa, in titu. de censi. §. ex quibus. ver. quid sit moneta.

Idem tenet Henric. Bohic. cap. quanto, de iureiur. in 2. dist. allegans hanc extra quia quæ potest princeps facere, potest etiam consuetudo, & super quibusdam §. præterea. ff. verb. signi. vide Cyn. l. 1. C. reuectis & an priuilegiũ, q̃ moneta sũ nõ contribuãt in tallijs & collectis, tãleas ad eorum liberos, vide I deci. Delphi. q. 4. vbi dicit & mercatoribus procuratoribus se incorporari collegio monetario sũ, vt sint immunes ab oneribus, quæ misera plebecula subit nota. Bar. Fonta.

g ¶ *Consuetudinem.*] argum. per consuetudinem quæri posse ius cudendi monetam: argum. ff. de diuers. & tempo. præscrip. l. si quisquam. de iniur. l. sane. C. de fun. limit. l. 2. de pasc. pu. l. 1. lib. 11. & ff. quod vi aut clam. l. prohibere, §. plane. & not. C. de falsa moneta. l. 2. sicut & quæri potest ius iurisdictione vendi. argum. extra de for. comp. cum contingat. de offic. ord. Romana. lib. 6. de appari. iud. l. viros. lib. 12. cum multis similibus iuribus canonicis & ciuilibus: quæ allegari possent super acquisitione iurium incorporalium per consuetudinem. Dicas tamen q̃ moneta

moneta, quam cudere competit consuetudine, cursum publicum inter multos non habet, nisi solum in loco vel locis in quibus est consuetudo super hoc obseruata: per ea quæ not. Inno. & Hostien. de offic. archid. dilectio. cum nec moneta, quæ cuditur per reges moderni temporis, cursum habeat extra eorum regna. argu. ff. de iurisdict. omn. iudic. §. vlti. C. de sum. trin. l. 1. sic not. Host. de iureiur. c. quanto. cum nec statutum aliquod liget nisi tantum subditos statuentis. not. Innoc. de consti. quæ in ecclesiarum. & Ioan. 8. dist. c. quæ contra mores.

seu priuilegium [a] faciendi, monetam falsam ostendunt, & fabricant in regno Franciæ & locis circumuicinis. Alij [b] vero monetam [c] falsam sub vero signo charissimi in Christo filij [d] nostri Caroli regis Francorum & Nauarræ illustris [e] studiose [f] deprauant [g], & ex hoc cadit à suo recto [h] pondere. Quamplures [i] etiam in locis circumuicinis [k] quibus [l] de iure, aut cōsuetudine, seu priuilegio ius competit fabricandi monetā, signum [m] proprium monetę regiæ, monetæ suæ, quam fabricant, imprimere, seu insculpere moliuntur [n], eiusdem quantitatis & iucunditatis, litterarū figuræ, quam [o] habet moneta regia, monetæ suæ, quā fabricant, quantum [p] possunt similius, speciem & formam insculpunt, cōstituunt & imponūt [q]; & quamuis moneta prædicta eorum ad vsurpatam [r] similitudinem perducta deficiat à iusto pondere argenti [s], & solito in regia moneta, & more, & cōsuetudine obseruato; simplices [t] tamen & populares personæ non habentes inter monetas tantæ similitudinis peritiā [u] discernendi, falluntur [x] quotidie [y] ea occasione [z] in vsu monetarū, recipientes monetas falso assimilatas pro veris. Sunt [a] & alij qui scienter [b] falsas monetas extra regnum prædictum emunt, & post intra regnū ipsum eas portant, vendunt & expendunt [c]. ¶ Nos [d] igitur attendentes quòd ijdem [e] falsarij & fabricatores [f] monetarum talium & emptores [g] prędicti per hoc se dignos maledictione cōstituunt [h], eos qui (vt præmittitur) præmissa moliri [i], aut fabricare, aut emere vel [k] portare ad [l] regnum prædictū scienter præsumpserint, felicis recordationis Clementis [m] Papæ V. prędecessoris nostri vestigijs inhærentes [n]; excommunicationis [o] sententia innodamus: absolutione prædictorum nobis & successoribus [p] nostris præterquam in mortis [q] articulo reseruata [r]: Nulli, &c. nostræ innouationis infringere, &c. Datū Auinion. quinto nonas Iulij, anno sexto.

TITVLVS IX.

De priuilegijs.

¶ *Priuilegia si qua sint, quibus aliqui nobiles Campaniæ & Maritimæ dicebant se munitos circa bannitorum receptationem, hæc constitutio propter causas hic insertas reuocat et annullat.*

a ¶ *Priuilegium.*] concessum intellige à principe solo, considerato iure scripto: per ea quæ dixi supra in glo. sed ad quem. si tamen supponas ad aliquem de consuetudine spectare monetam cudere: talis etiā concedere posset priuilegium, de quo hic loquitur, saltem absque præiudicio subditorū. argu. ff. de aqua quoti. & æsti. l. Lucio. de ser. rust. præd. l. 2. §. aquæductus. extra de præscript. auditis. cum similibus.

b ¶ *Alij vero.*] Secundus modus falsitatis.

c ¶ *Monetam falsam.*] dicitur moneta falsa ob falsum nomē auctoris. ff. ad leg. Corne. de fal. l. falsi nominis. & l. nomine. & l. vlti. vel ob falsam materiā vel immistionem falsæ materiæ, vt eod. titu. l. qui nummos. & l. lege Cornelia.

d ¶ *Filij nostri.*] regem igitur etiā superiorem nō recognoscentē. extra qui fil. sint legiti. cap. per venerabilem. Papa filium appellat, non fratrem. extra de crim. fal. cap. quem graui.

e ¶ *Illustris.*] illustri vel superillustri decorati dignitate causas pecuniarias, vel causas iniuriarum criminales per procuratorem tenentur exequi & prosequi, non per se, ne vel vilescat eorum dignitas, vel iudicialis auctoritas. in corpore anthen. vt ab illustri. & qui super hos sunt. coll. 5. vbi quinque magnatum genera notata reperies. C. de iniur. l. vlt.

f ¶ *Studiose.*] idest machinatione & scientia præcedente.

g ¶ *Deprauant.*] idest, de bona prauam, & minus valentē reddunt. arg. ff. de ser. corrup. l. 1. §. sed persuadere. extra de iureiur. c. quanto. puta monetam de se bonam radendo. ff. ad leg. Corn. de fal. l. qui nummos.

h ¶ *Recto pondere.*] ab initio ordinato ponēdo in singulis denarijs, quo qualitercunque diminuto moneta dicitur legitimo pondere defraudari. multis & alijs modis dicitur moneta in suo valore deprauari: quod prosequi hic non curo, sed remitto te ad notata per Inno. & plenius per Host. de iureiur. c. quanto.

i ¶ *Quamplures.*] Est tertius modus.

k ¶ *Circumuicinis.*] scilicet regno Franciæ, vt supra.

l ¶ *Quibus de iure.*] hic & in sequentibus videre potes quod dixi supra in glos. sed ad quem.

m ¶ *Signum proprium.*] habet enim moneta aliquo signo publico fore percussa. ff. de contrahen. empt. l. 1. & arg. ff. ad leg. Corne. de fal. qui falsam. de testa. l. ad testamentum. §. signum.

n ¶ *Moliuntur.*] ex hoc in falsi vitium incidentes. argu. ff. ad leg. Corn. de fal. l. falsi nominis. & l. qui nomine. C. eod. tit. licet ex talibus. extra de testi. tam litteris. §. vlt. de ijs quæ fi. à præla. sine consensu cap. c. quanto. §. infra. extra de crimi. fal. c. licet.

o ¶ *Quam.*] scilicet figuram.

p ¶ *Possunt.*] hoc dicit, quia raro vel vix omnimoda similitudo, vel identitas in talibus dari potest. argu. ff. de condi. indeb. l. si nō sortem. §. libertus.

q ¶ *Imponunt.*] vt in quantum plus poterit, falsitas pallietur.

r ¶ *Vsurpatam.*] dicit vsurpatam ob defectum consensus regis Franciæ, cuius moneta similatur. arg. C. de fun. rei priua. l. vetus aquæ. lib. 11. 93. dist. cap. illud.

s ¶ *Pondere argenti.*] idem si auri, & multo fortius.

t ¶ *Simplices.*] idest simplicitate vel rusticitate gaudentes. arg. ff. de iurisdi. omn. iudic. l. si id quod. §. doli. de eden. l. 1. §. vlti. de qua rusticitate legitur quòd omnia palam habet. not. Institu. de actio. §. item Seruiana.

u ¶ *Peritiam discernendi.*] sunt etenim multi forensium causarum, idest, eorum quæ foris sunt, inexperti. ff. de proba. l. cum de indebito. §. sin autem.

x ¶ *Falluntur.*] idest decipiuntur.

y ¶ *Quotidie.*] frequentiam denotat, non temporis æstimationē. arg. ff. de condi. & demon. l. si quis ita. de consecra. dist. 5. c. nunquam.

z ¶ *Ea occasione.*] scilicet quia illorum monetæ sunt monetæ regiæ assimilatæ falso. facit ad id quod supra proxi. dixi in glo. ex hoc.

a ¶ *Sunt & alij.*] Quartus modus.

b ¶ *Scienter.*] secus ergo si ignoranter probabiliter: tales enim non obligantur. argu. C. de tabu. l. generali. lib. 10. extra de consti. cap. cognoscentes.

c ¶ *Expendūt.*] tales crimine falsi teneri videntur ad instar illorū, qui falsis instrumētis scienter vtuntur. C. de fi. instru. l. 2. & 3. ad leg. Corne. de fal. l. qui falsos. & ad instar illius qui falso pondere vtitur. ff. de dolo. l. arbitrio. §. adeo. ad leg. Corn. de fal. & hodie. §. si venditor.

d ¶ *Nos igitur.*] Tertia pars.

e ¶ *Iidem falsarij.*] hoc ad duos primos modos cōgrue referri pōt.

f ¶ *Fabricatores.*] hoc ad tertium modum refertur, licet etiam ad primos duos referri possit.

g ¶ *Emptores prædicti.*] hoc ad quartum modum referri habet.

h ¶ *Constituunt.*] vnde si damnum sentiunt, sibi imputent. arg. ff. de reg. iur. l. quòd quis damnum, & l. culpa.

i ¶ *Moliri.*] idest perpetrare vel facere.

k ¶ *Vel portare.*] scilicet scienter, vt supra in quarto modo.

l ¶ *Ad regnum prædictum.*] scilicet Francorum. igitur contra facientes vel portantes hic prohibita ad alia regna vel etiam ad loca vicina regno Franciæ, pœna quæ sequitur nullatenus se extendit, cum hic non exprimat. & super hoc vide quod not. in simili. in c. dierum. in glo. per hęc verba. & in c. sancta Romana. §. episcopos.

m ¶ *Clementis Papa V.*] extrauagans fuit.

n ¶ *Inhærentes.*] simile extra de iura. calumn. inhærentes.

o ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sent. excom. cap. si quem.

p ¶ *Successoribus nostris.*] intellige vel alijs nostra vel ipsorum auctoritate fungentibus. arg. de sent. excom. cap. ad eminentiam & eod. tit. cap. cum ex eo. Clemens Papa V.

q ¶ *Mortis articulo.*] in illo simplici sacerdoti curato permissa est absolutio, vt de sent. excom. non dubium.

r ¶ *Reseruata.*] cum hic & in alijs certis casibus à sententia canonis implenda absolutio sedi Apostolicæ reseruetur: datur intelligi quòd regulariter ab ipsa ordinarius potest absoluere. arg. de sent. excom. nuper. Guliel. tamen contra sentire videtur. de elect. statutum. circa fi. de regul. nō solum. lib. 6. Sed quod prius dixi, credo verius, vt dixi de sent. excom. grauis. in fi. & c. cum ex eo. clem. v. Zenzelinus

Ad nostro

Diuisio textualis.

a ¶ *Ad nostri Apostolatus.*] Diuisibilis est hæc constitutio in partes duas. In prima quorundam priuilegiorũ concessionis factæ pmittitur recitatio. In scda subiũgitur ipsorũ reuocatio: ibi. *Nos igitur.*

a ¶ *Auditum.*] simile in cap. ad Apostolatus.

b ¶ *Intra nostras.*] sunt igitur istæ prouinciæ de patrimonio Ecclesiæ.

c ¶ *Concessum.*] si hoc verum erat, vtentes tali indulgentia peccare nō videbantur. argu. C. de sen. passis. l. cum indulgentia. nam aliàs de se illicitum principis priuilegium licitum reddit. extra de priuil. c. vt priuilegia. ff. ad munic. l. 1. §. vlt. ne aliàs videatur quis principali auctoritate circũscriptus. C. de his qui ven. æta. impetra. l. 1.

Priuilegiũ ex illicito facit licitũ.

d ¶ *Banniti.*] banniri potest quis ex causa sua ciuitate vel patria sicut & exulare. ff. de interdi. & releg. l. relegatorum. Exulare autem dicitur quis altera de tribus speciebus. Prima, cum à certis locis exulat, vt non moretur in eis, puta in ciuitate vel patria sua originali, vel alia.

Exilij tres sũt species.

CAP. VNICVM.

AD nostri Apostolatus peruenit auditum [a], quòd nonnulli nobiles & cōmunitates intra [b] nostras Campaniæ Maritimæque prouincias constituti, asserentes per priuilegia sedis Apostolicæ sibi fore concessum [c], quòd de prouincijs ipsis per rectorem eorum qui est pro tempore, vel officiales curiæ rectoris eiusdem banniti [d] in terris, ciuitatibus, castris & locis [e] eorum morari libere [f] possint, nec [g] in illis idem rector bannitos ipsos capere [h] valeat: eosdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, castris & locis, non absque [i] derogatione sedis Apostolicæ manifesta, recipiunt & receptant [k]. ¶ Nos [l] igitur qui beneuoli more patris [m] in prouinciarũ ipsarum tranquillitatis & pacis commodis [n] delectamur [o], super hoc (prout ad nostrum spectat [p] officium) pro cōmuni [q] bono prouinciarum ipsarũ de congruo volentes remedio [r] prouidere, priuilegia supradicta cuiuscunq; tenoris existant, maxime cum [s] ipsorum prętextu maleficia remaneant in eisdem prouincijs impunita [t], pandatur ausus [u] excessibus [x], cultus lædatur iustitiæ [y], dictique rectoris multipliciter impediatur [z] officiũ, ac prouinciarum [a] ipsarum status pacis fœdere [b] violato non absque grandi reipublicę detrimento subuerti posset scandalis [c], scissuris [d], exnunc auctoritate Apostolica ex certa [e] scientia reuocamus, annullamus, &

Secunda, cum ab omnibus, certis exceptis, puta vt sibi tantum in locis certis & nõ alijs liceat habitare. Tertia vero, vt in certo habitare habeat hominum conuersatione carenti, puta in aliqua insula. ff. de interdi. & releg. l. exilium. & l. relegatorum. §. item Imperator. & §. solet. Et banniti, de quibus hic loquitur, non incongrue similes dici possunt illis, qui primam speciem exilij patiuntur. ad hoc adde quod not. 10. col. nt. hic finitur. in verbo, bannitũ.

e ¶ *Et locis eorum.*] quæ ipsorum dicuntur ratione iurisdictionis, quam forte in eis habent. Et super hoc si placet, vide quod not. extra de Iudæis. c. cedit. in verbo. suis. clem. 5.

f ¶ *Libere.*] idest contradictione bannientis vel alterius non obstante. argum. de elect. c. vbi maius. §. ipsos insuper. aliàs est versus sub §. præterea. lib. 6.

g ¶ *Nec in illis.*] scilicet terris, ciuitatibus, castris, vel locis.

h ¶ *Capere.*] hoc verbum multipliciter in iure sumitur: quandoque pro detinere quem personaliter. de offic. ordi. cum episcopus. de re iudi. ad Apostolicæ. §. sed licet. lib. 6. de homi. sicut dignum. §. 1. & cap. suscepimus. de sent. excom. nuper. & c. vt famæ. §. vlt. & eod. tit. si clericos. lib. 6. & in tit. de capti. & postlimi. reuer. C. & tit. 23. q. 5. c. Silicianus. quandoque vero pro apprehendere vel occupare res aliquas: vnde dicitur, ea quæ ab hostibus capimus nostra fiunt. Inst. de rer. diui. §. item ea. ff. de acqui. rer. dom. l. naturalem. §. vlt. sic enim potest sumi. ff. de orig. iur. l. 2. §. capta deinde Sardinia. quandoque autem pro non posse acquirere, vt cum dicitur quis non capax. C. de hære. insti. l. 1. ff. de iure fis. l. 2. §. item diui. & l. ita fides. & l. cum tacitum. C. de delato. l. 1. lib. 10. quandoque pro posse acquirere rem iure singulari seu priuilegiato. ff. de leg. 3. l. si deportati. §. si miles. de vulg. substitu. si qui ex bonis. quandoq; pro effectualiter pro se vel alio accipere. ff. de verb. sig. l. aliud est capere. & l. cepisse. quandoq; pro committere. extra de purg. cano. c. inter. aliquando pro adhibere seu adinuenire: vnde dicitur, plerunque pietas paterni nomine pro liberis consilium capit. ff. ad leg. Iul. de adul. l. nec mea. circa fi. quandoq; & in sui præterito cum dicitur cœpit, sumitur pro inchoauit vel incepit, 24. q. vlt. cœpit. 11. q. 3. cœpisti. ff. de polli. l. 1. in prin. & §. cœpisse.

Capere in iure multipliciter sumitur.

i ¶ *Absque derogatione.*] cum sententia suorũ officialium tales bannientium caritura sit effectu, & quasi derisoria, contra iura. ff. ne quid in loco pu. fiat. l. vlt. de iud. l. si prætor. Vel dicit, derogatione, propter illa quæ exprimuntur in parte sequenti.

k ¶ *Receptant.*] talium receptatio de iure communi est inhibita. vnde receptatorũ tales maleficos genus pessimũ dicitur, cum sine ipsis malefici diu latere non possint: quare eadem pœna qua illi puniri iubent, nisi sint illorum quos receptant affines vel cognati: quia tunc cum eis mitius agitur. ff. de recep. l. 1. & 2. C. de his qui latr. occul. l. 1. & 2. & de pace iuramẽ. fir. §. receptatoribus. col. 10.

l ¶ *Nos igitur.*] Secunda pars.

m ¶ *Patris.*] consilium pro liberis capiendis. ff. de adulte. l. nec in ea. § ius occidendi.

n ¶ *Commodis.*] ex tranquillitate igitur & pace proueniunt commoda nedũ spiritualia, vt charitatẽ & vnionem habere ad pximũ. arg. 45. dist. c. tria sunt. & c. duæ sunt. de consec. dist. 2. c. pacẽ. vnde & Christus in nouo testamento pacem suã reliquit: quare Ecclesia Dei pro pace orare non desinit, immo & prouenit temporalia, vt bonorum transitoriorũ & temporaliũ, & inde personarũ conseruatio, quibus amissis & bellũ & rixa prouenisse. in corpore authent. de armis. in prin. & §. sinautem. extra de restit. spol. Pisanis. de re iud. ad Apostolicæ. lib. 6. nã quod belli calamitas introduxit, superpacis lenitas consueuit. C. de cadu. tol. l. 1. in principio.

Pax cõmoda spiritualia & temporalia producit.

o ¶ *Delectamur.*] spirituali delectatione: sic ipsorũ prosperitate dicitur prosperari in proœ. lib. 6. quare frequenter pernoctat, vt subditi sub omni quiete consistant. in corpore authent. vt iud. sine quoquo suffra. circa princ. coll. 2. pacẽ desideratam. & toti terræ necessariam per vniuersas sibi subditas partes habendã indicit. 10. col. de pace tenen. & eius violato. §. 1. inuiolatã perpetuo obseruandã. ead. col. de pace iuramen. fir. in principio.

Subditi quiescunt principe uigilante.

p ¶ *Spectat officium.*] hic videas quod dixi in decret. dierum. in glo. ad hoc anhelare.

q ¶ *Communi bono.*] quod præferendũ est priuato. C. de primipil. l. vtilitas. lib. 12. in corpore authen. de restit. & ea quæ pa. §. quãobrem. coll. 4. C. de cadu. tol. l. 1. §. vlt. & hoc verum nisi in bono publico insit priuatum. extra de postula. præla. bonæ 1. cum sibi not.

Bonũ commune est priuato præferendũ.

r ¶ *Remedio.*] in re enim nouum est consilium & remedium adhibendum. ff de vent. inspic. l. 1. circa princ. potissime per principem. in corpore authen. vt diuinæ iussiones. in princ. coll. 8. extra de restit. spol. frequens. lib. 6.

s ¶ *Cum ipsorum.*] enumerat quinque mala ex talibus priuilegijs obuenientia.

t ¶ *Impunita.*] primum malum quod reipublicæ non expedit. ff. de sol. l. Stichum aut Pamphilum. in fi. secundi respon. ad leg. Aquil. l. ita vulneratus. §. existimatio. extra de sent. excom. vt famæ. nã pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet. ff. de fideius. l. si à reo. §. idem vulgo. vt cum ipsæ timentur pœnæ, boni quiete inter malos viuant. 23. q. 5. non frustra. nec sub prætextu concessi priuilegij flagitiorum crescere debet auctoritas, nec publica vacillare vtilitas. C. de priuil. schola. l. hac lege. in fi. lib. 12.

Pœnæ ob maleficia soluendæ.

u ¶ *Pandatur ausus.*] idest pateat, vel aperiatur, & est sm maliũ.

x ¶ *Excessibus.*] scilicet committendis cum ad ipsos tolli potius debeat occasio, vt dixi in decret. si fratrum. §. penult.

y ¶ *Iustitia.*] Tertium malum. Iustitiam equidem colere summũ est in rebus bonum. 12. q. 1. cum deuotissimam.

z ¶ *Impediatur officium.*] Quartum malũ, quod nõ tolerabile est, cũ pati non debeat se contemni, immo suo ingenio augere auctoritatem suæ dignitatis. ff. de offi. præsi. l. obseruandum. & l. seq. coercendo turbantes vel impedientes suam iurisdictionem. extra de offic. deleg. c. 1. de sent. excom. dilecto. de pœnis. Romana. lib. 6.

Iudex non patiatur se contemni.

a ¶ *Ac prouinciarum.*] Quintum malum.

b ¶ *Fœdere violato.*] quod esset potius obseruandũ. extra de iud. nouit. §. pen. 10. col. de pace tenen. §. 1. & de pace iura. fir. in princ.

c ¶ *Scandalis.*] quibus est potius obsistendum. extra de præscrip. nihil. in proœm. lib. 6. de noui oper. nun. c. cum ex iniuncto.

d ¶ *Scissuris.*] idest, diuisionibus in animis illorum de populo, quæ multũ periculosæ existunt. ff. de pœn. l. si quis aliquid. §. fautores. C. de seditio. l. 1. & 2. vnde scriptum est, Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus super domum cadet. & arg. 10. col. de prohi. feu. aliena. l. imperialem. §. præterea ducatus. ff. de lega. 2. l. cum pater. §. dulcissimis.

Regnũ in seipsum diuisum desolabitur.

e ¶ *Ex certa scientia.*] per hoc apparet, q reuocationi vel cassationi quæ sequitur, nulla opponi potest obreptio, cũ factum ex certa scientia

sciẽtia Papæ, licet aliàs de se nullũ, efficiat aliquod. extra de trãsa. c. 1. & c. veniẽs. de cõsti. c. cũ accessissent. & de accus. c. ad petitionẽ. de cõfi. vti. vel inut. c. venerabilis. vbi de hoc. 5. q. 7. c. quippe.
a ❡ *Irritatem.*]simile reuocationẽ priuilegiorũ reperies extra de excess. præl. cũ ex eo. lib. 6. de pœn. c. cupiẽtes. in fi. clem. §. cũ similibus multis, quę per te ipsum studeas inuenire. Hic tñ collige quod priuilegium obtentũ incipiẽs esse mali occasio, reuocationẽ meretur, cũ & si alteri enorme afferret pręiudiciũ, destitueretur effectu. de deci. suggestum. vbi de hoc.
b ❡ *Nulli ergo.*] super hac clausula die vt plene dixi in cap. Execrabilis. Zenzelinus.

n ❡ *Habeant.*] opportunitatem ad malum promptam videntes, quæ frequenter hominem peccare facit. extra de eo qui cogn. consang. vxoris suæ. cap. veniens.
o ❡ *Pœnæ formidine.*] mali enim metu pœnę frequẽter fiunt boni. ff. de iust. & iur. l. 1. C. de emẽda. propin. l. 1. extra de vi. & hon. cler. cap. vt clericorum.

etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem [a]. Nulli [b], &c. nostræ reuocationis & annullationis, cassationis, irritationis & constitutionis infringere. Data Auinion. vij. idus Augusti anno vj.

TITVLVS XII.

De pœnis.

❡ *Narratis facinoribus hominũ Marchię, qui suos rectores & officiales occidere soliti erant, post enumerationẽ xvij. modorum offensę totidem pœnas exprimit, quas incurrent qui decętero talia pręsument: & propter patrum iniquitatem filios à quibuscunque honoribus & beneficijs tanquam indignos repellit. Concor. c. ad aures. & c. in quibusdam. eod. titu. in antiq. & cap. felicis. eod. titu. lib. 6. iuncta clem. si quis suadente diabolo. etiam in eod. titu.*

CAP. VNICVM.

Dierũ [c] crescẽte malitia videmus mundum [d] in deteriora iugiter [e] prolabi [f], sic hominũ mentes assueta [g] deprauante nequitia, malis passim [h] cumulum [i] superaddi, vt & boni, qui [k] aliàs odirẽt virtutis amore delinquere [l], interdum cũ [m] peruersis admisti, concurrere cum illis in illicitis habeant [n], & in apertam malitiam prosilire. Est enim cõpescenda malorum audacia, vt saltem pœnæ formidine [o] retrahantur à noxijs, sicq; boni sectando virtutem meliores effecti [p] non cogantur [q] cum illis perire. ❡ Sane [r] vulgaris [s] famę notorium [t] publicat, & longe lateque ipsa iniuriosa transgressus euidentia manifestat [u], quòd nõnulli de Marchia Anchonitana prouincia nobis & Romanæ Ecclesiæ subiecta [x], nedum olim temporibus diuersorum prędecessorum nostrorum Romanorum Pontificum gressus [y] fidelitatis [z] egressi [a] declinauerunt ad infidelitatis reprobæ [b] deuium [c], sed in diebus non longe [d] pręteritis contra nos & Ecclesiam eandem, & dilectum filium Amelium præpositũ Bellimontis capellanum nostrum prouinciæ memoratæ rectorẽ ceruicem rebellionis erigere [e] præsumpserunt, & in quoidam officiales & familiares suos [f] crudeliter sæuientes [g], post graues illatas iniurias & reprobrosas [h] contumelias irrogatas eisdem, & post bona ipsorum violenta prædatione subtracta [i], eos cruentæ [k] mortis supplicijs in ore [l] gladij tradiderunt: inter [m] quos pars dicitur fuisse non [n] modica cui mens sanior inerat [o] & tantę temeritatis excessus non [p] leuiter displicebat, sed habuerunt vel [q] inuiti furori confusæ multitudinis cedere [r], dum illius [s] nequiuerũt conatibus obuiare [t]. ❡ Nos [u] igi-

Dierum.] Hęc cõstitutio põt cõgrue diuidi in partes quinque. In prima præmittitur constitutionis edendæ causa seu ratio. In secunda facti subinngitur recitatio: ibi. *Sane vulgaris, &c.* In tertia annectitur impositiua pœnæ multiplicis de facto constitutio: ibi. *Nos igitur.* In quarta ad pœnas iam impositas aliarũ pœnarũ fit adiectio: ibi, *Illud nihilominus.* Et in quinta fit quadã protestatio: ibi. *Per hoc autem, & cætera.*
c ❡ *Dierum crescente malitia.*]expone, idest hominũ in diebus viuentium. dies enim ipsi de se mali dici nõ possunt, tanquã malitiæ ignari: sed ideo dicuntur mali propter malitias hominum, quæ in eis cõmittũtur, serena blandimẽta dierũ & aeris ad morem terrenę delectationis seruire cogentiũ, secundũ B. Gregoriũ iuxta etiá verbũ Domini: Redimẽtes tẽpus, quoniam dies mali sunt. not. extra de simo. dilectus 1.
d ❡ *Mundum.*]idest homines in mundo existentes, vt dixi ĩ. proxi. iuxta illud: Mundus gaudebit, vos autem contristabimini.
e ❡ *Iugiter.*] idest assidue vel frequenter.
f ❡ *Prolabi.*]humana enim natura quodammodo labitur ad delicta. in corpore authen. de mona. §. si quis igitur. circa fi. coll. 5. & omnis ætas ab adolescẽtia prona est ad malũ. 15. q. 1. omnis ætas.
g ❡ *Assueta.*] hoc dicit, quia assuetudo in malũ periculosa multũ est, cũ nõ sit adeo veniale peccatũ, quin per assiduitatẽ transeat in mortale: secundũ Augustinũ 25. dist. §. nunc autẽ. de consec. dist. 4. c. nullus. & arg. C. de episc. audi. l. nemo. vnde assueti hominis vita in malũ, difficilis dicit ad mutandũ. in corpore auth. de mona. §. sancimus. coll. 1. iuxta illud: De difficili cõtinentiã seruat, qui se illicito cõcubitu maculare nõ metuit. 33. dist. §. quid ergo de pellice.
h ❡ *Passim.*]idest, indifferenter vel indistincte. simile C. de iur. & fac. igno. l. ne passim. ff. de quæstio. l. 1. §. cum quis latrones.
i ❡ *Cumulum superaddi.*] talis cumulus pœnæ cumulum facit superaddi. ff. de pœn. l. relegatæ.
k ❡ *Qui aliàs.*] scilicet malis non immisti.
l ❡ *Delinquere.*] de bonis dicitur:

Oderunt peccare boni virtutis amore. De malis vero dicitur:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

ff. de iustit. & iure, l. 1. cum ibi not.
m ❡ *Cum peruersis admisti.*] ex hoc Propheta clamat: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. ad hoc 28. q. 1. cap. sæpe malorum. ff. de act. empt. & ven. l. Iulianus.

p ❡ *Effecti.*] crescit enim homo de virtute in virtutem. de pœni. dist. 2. cap. cum sanctam.
q ❡ *Non cogantur.*] indirecte vel causatiue ex commistionis malorũ cõtagione. extra de sta. reg. c. ea quæ. ff. de act. empt. l. Iulianus.
r ❡ *Sane.*]Secũda pars.
s ❡ *Vulgaris.*] idest, in vulgo exortæ. simile ff. de iur. l. vulgare.
t ❡ *Notorium publicat.*] idest, publicũ reddit: sic quòd nulla potest tergiuersatione celari. de cohabi. cle. & mul. c. tua.
u ❡ *Manifestat.*]& sic est tale, de quo facto negotio non valeret prodesse. ff. de tribu. act. l. quod in hæred. §. pen. C. de pœ. l. qui sententiam. & per hoc quod dicit, longe, inducit pręsumptio scientiæ talis facti inde proximo existentis. extra de præsumpt. quanto. & c. quoidam.
x ❡ *Subiecta.*]nedum in spiritualibus, immo & in temporalibus.
y ❡ *Gressus.*] scilicet directos. Vel expone, gressus, idest, terminos.
z ❡ *Fidelitatis.*] ad quã seruandã erant astricti.
a ❡ *Egressi.*]idest, transgressi transgrediẽtes terminos fidelitatis, quos posuerãt ipsi vel parentes eorum, contra dictũ Prophetæ, Prouerb. 22. 24. q. 3. c. transferunt. extra de sepultu. cap. 1. vbi de hoc.
b ❡ *Reprobæ.*] cum etiã hosti fides seruanda sit. ff. de legi. l. vlt.

c ❡ *Deuium.*] in malum sonat hoc verbum sicut alibi. extra de præsumpt. cap. tertio loco.
d ❡ *Non longe.*]quasi dicat, sed de proximo.
e ❡ *Erigere præsumpserunt.*] propter hõc dicuntur ad infidelitatis deuium declinasse. in lib. feud. qui. mo. feu. amit. cap. si capitanei. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. §. porro. & arg. C. de inoffic. testa. l. liberi.
f ❡ *Suos.*] scilicet dicti rectoris.
g ❡ *Sæuientes.*] idest feueri & impij existentes. simile ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. sol. mat. l. si constante. §. qui maritus.
h ❡ *Reprobrosas.*]idest, opprobriosas & vituperosas.
i ❡ *Subtracta.*]idest, furata: per quod denotatur quòd violentus deprædator furtũ cõmittit: nullus enim improbrior fur est, quàm qui vi rapit. Insti. vi bono. rapt. in princ. ff. eod. tit. l. 1. a
k ❡ *Cruenta.*]idest crudelis.
l ❡ *In ore gladij tradiderunt.*]idest, cum gladio eos interfecerunt.
m ❡ *Inter quos.*]scilicet ipsos morti tradentes.
n ❡ *Non modica.*] quasi dicat, immo magna.
o ❡ *Inerat.*] simulando eos interficere.
p ❡ *Non leuiter.*] quasi dicat, immo grauiter.
q ❡ *Vel,*] pro saltem ponitur.
r ❡ *Cedere.*] idest, locum dare non resistendo.
s ❡ *Illius.*] scilicet confusæ multitudinis.
t ❡ *Obuiare.*] frequenter enim tumultus populi de facili sedari nõ potest. ff. ad leg. Corne. de sica. l. qui cædem.
u ❡ *Nos igitur.*] Tertia pars.

Hic pœnam videre tractatum D. Bart. de seditiosis quibus. Et ego addo, quod isti hic expressi, quia rebellauerunt contra istum vicerectorem positum à Papa, contra quem committitur crimen læsæ maiestatis in c. in [illegible] 2. q. 1. dicuntur in illud crimen. Bar. in l. hostes. ff. de capt. & postl. re. Cynus l. 1. non contradi. 9. q. 4. C. & Iustinian. neque ibi. quia facta fuerit contra in contemptũ Papæ, possunt [illegible] remittere. ac [illegible] not. ibi per Cyn. Fonta.

[a] Vide omnino bea. Thomã 1. 2. q. 88. artic. 4. ex quo intelligitur, qualiter peccatũ veniale [illegible]

a Adde quod ex hoc solo meritò suna pœnã capitalẽ. l. pen. ff. ad leg. Iul. de vi publ. in hoc etiam cõmiserũt crimen capitale, quod ciuitates officiales propria auctoritate detinuerunt captiuos l. 1. C. de carc. priu. & ibi congregãdo se armatos cõmiserunt crimen læsæ maiestatis l. 1 [illegible] ca medie. ff. ad leg. Iulia. cuius pœna habetur C. illo titulo. l. quisquis. Fonta.

a ❡ *Territi.*]

tur, vt mali pœnarum impositionibus grauium territi [a] vereantur in antea in consimilis erroris inuium relabi [b], ac boni persistentes in sua fidelitate constanter, non habeant propter illorum [c] claudicare perfidiam, remedijs quibus [d] possumus præcauere volentes, & animarum suarum saluti [e], dictæque prouinciæ pacifico [f] statui paternis [g] affectibus prospicere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hac [h] in perpetuū valitura constitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa vel aliunde in eam prouinciam moram [i] trahens clericus vel laicus famæ suæ prodigus [k] (ipsius Ecclesiæ calcata [l] reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit [m], quòd rectorem seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus [n] & temporalibus auctoritate Apostolica præfuerint, vel ipsorum aliquem, aut eorum vel alicuius ipsorū vicariū [o] aut iudicem vel iūdices, vel ipsius prouinciæ thesaurarium aut locumtenentē eiusdem [p] (quod absit) occiderit [q], aut ad offendēdū illū vel [r] illos insecutus [s] extiterit, ceperit [t], captiuauerit [u], detinuerit [x], percusserit [y], aut etiā vulnerauerit [z], aut ipsorū aliquid vel aliàs in locū vbi morā traxerint insultū [a] fecerit, aut ipsum vel ipsos obsederit [b], siue de suo re-

a ¶ *Territi.*] simile ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos. C. ad legem Iul. repet. l. 2. 38. q. 5. non frustra.

Pœna est ad emendationem introducta.

b ¶ *Relabi.*] pœna enim semel tolerata quē emendatū facit, cū de se sit ad emendationē hominū introducta. ff. de pœn. l. si pœnam.

c ¶ *Illorum.*] malefactorum, quibus admisti sunt.

Voluntates malas cohiberi non possunt.

d ¶ *Quibus possumus.*] hoc dicit quia malas voluntates hominū ad plenum cohibere nō possumus. 31. q. 1. hac ratione: cum multæ viæ pateant hominibus ad malitiā. in corpore authē. de nupt. §. mitiores. vt hi qui ob. se. habere perhibent. §. 1. coll. 6.

e ¶ *Saluti.*] ad quorum salutē anhelat princeps Ecclesiæ, vt hic vides.

f ¶ *Pacifico statui.*] ad hoc anhelare debet quicunq; præsidens, vt placatam & quietā teneat prouinciam, quā regit, quod non difficile obtinebit si solicite agat, vt malis hominibus prouincia careat. ff. de offi. præsi. l. congruit. in corpore authent. de armis circa princ. de quæsto. in princ. coll. 6. extra de re iudi. ad Apostolicæ. lib. 6.

g ¶ *Paternis affectibus.*] sicut enim pater pro liberis consilium capere consueuit. ff. ad leg. Iul. de adulte. nec in ea. §. 1. sic præsidens pro subditis, paternam eis prouidentiā exhibendo. in corpore authen. de mand. princ. §. quod si delinquentes. in fi. coll. 4.

h ¶ *Hac in perpetuum.*] ex his verbis patet, quòd ista constitutio generale ius inducit: hoc est enim vnum de signis per quæ discernitur constitutio generalis. C. de legi. l. 4.

i ¶ *Moram trahens.*] per hæc verba videtur q̄ pœnæ infra positæ nō extendantur nisi ad de prouincia existentes, vel saltē immorantes: & sic si vnus viator vel aduena cōmitteret ibidē contra hanc decre. pœnas infra positas nō incurreret, Tū quia in illis hæc constitutio in multis pœnalis nō loquitur: vnde durū videretur ad nō expressos eam extendere. ff. de sepul. vio. l. 3. §. nō perpetua. de relig. at si quis. §. & generaliter. 32. q. 5. §. in hoc. extra de elect. statutū. lib. 6. Tū quia alràs viderentur ista verba, morā trahens, per modum limitationis posita, nihil operari, & esse sine effectu, contra iura, 29. dist. si Romanorum. extra de priuil. si Papa. lib. 6. ff. de contrahen. empt. l. si debitor. §. verisimile. de trit. vi. & oleo leg. l. cum certus. Tum quia hic de pœnis infligendis agitur, in quibus non sunt habenæ laxandæ. ff. de pœn. l. interpretatione. per ea quę dixi in cap. sancta Romana. §. episcopos.

k ¶ *Prodigus.*] simile extra de accus. cap. prælatorum.

l ¶ *Calcata reuerentia.*] quantū est in illis. simile huic C. de vestiolo. & deau. l. temperent. lib. 11. Et sic colliges dehonestari Ecclesiam vel dominū temporalē in personis officialiū suorū, cū Ecclesiam vel suū dominū repræsentent. arg. 94. dist. c. vlt. & 24. dist. c. 5. extra de offi. vic. c. Romana. C vbi & apud quem in iot. rest. postu. l. 3. C. de iudi. l. vlt. iuxta illud: Dominum crucifigunt, qui eū in suis sacerdotibus persequuntur. 3. q. 5. c. nulli. & ecclesia pati dicitur in eis tanquā ministris suis. arg. ff. man. in prin. & de manu. vin. l. pater. de do. cau. mor. l. si filiofamilias. & tanquā in illis qui suo effectui sunt subiecti. ff de iniur. l. 1. §. oēm. Inst. eo. tit. §. patit.

Sacerdotū persecutores, Domini vīt crucifixores.

m ¶ *Irrepserit.*] idest prosilierit, vel prorupperit. simile C. de episc. & cler. l. si quis in hoc genus. extra de pœnis. c. felicis. lib. 6.

n ¶ *In spiritualibus & temporalibus.*] nō videtur ergo incurrere pœnas inferius annotatas, qui vicarium in spiritualibus tantū offendit, cum hic textus videatur exposcere q̄ sit vicarius in vtrisque. cōtrarium non improbabiliter potest dici, cum offendens vicarium vel iudicem aut thesaurarium vel eius locumtenentem ad pecuniæ tantum receptionem institutū, ipsas incurrat. & tamen in neutro ex illis exposcitur, q̄ hæc duo concurrant: sed ideo dicit de rectore in spiritualibus & temporalibus: quia frequentius accidit q̄ simul ad hæc duo constituatur, quàm ad alterum tantum: idem tamen si ad vtrumque. arg. ff. de leg. l. nam ad ea.

o ¶ *Vicarium.*] si sit vnus, vicarios. si sint plures. & idem dicas de iudice locum tenente.

p ¶ *Eiusdem.*] scilicet thesaurarij, vt sic ad proxima fiat relatio. arg. ff. de iurisd. omn. iud. l. si idem. Vnde per hoc videtur q̄ offendens locumtenentem iudicis vel vicarij, non incurrat pœnas sequentes, cum de hoc nihil statuatur: sed hoc est ideo quia cum supponatur vicarium vel iudicem esse per ipsum rectorē constitutū, & sic fore per ipsum delegatū, ille nō pōt locumtenentē saltē generalē habere, cū delegatus ab alio quàm à principe nō possit saltē vniuersaliter cōmittere vices suas, licet vnā causam singulariter subdelegare possit. C. de iud. l. à iudice. extra de appel. cū causam. ff. quis & à quo appell. l. 1. §. 3. thesaurarius. & supponitur esse ipsius rectoris, nec per ipsum cōstitutus, sed dicit thesaurarius ipsius prouinciæ sicut & rector, quasi p̄ hoc innuat, q̄ quilibet ex eis à principe sit ad certū officiū cōstitutus, vt sic quilibet eorū suū vicariū vel locumtenentem habere possit.

q ¶ *Occiderit.*] intellige qualitercūque, dolose tñ, cū nō distinguat, & argu. C. de malefi. & mathema. l. 1. Et enumerat decē & septē modos offensę vel culpæ, & ex vnoquoq; quis incurrit pœnas inf. sequentes. & hic est prius.

r ¶ *Vel illos.*] supra nominatos.

s ¶ *Insecutus.*] Secūdus modus: sola ergo insecutio causa offendendi facta, facit quem incurrere pœnas infra positas, quasi mala præsumpta voluntas ex facti qualitate pro forefacto habeatur. ff. ad leg. Corn. de sic. l. 1. & l. diuus. C. eod. tit. l. si quis cū telo. de pœni. dist. 1. si quis cum telo. simile huic C. ad leg. Iul. maie. l. quisquis. de pœn. c. felicis. lib. 6.

t ¶ *Ceperit.*] Tertius modus. & dic, ceperit, scilicet in persona: secus enim si eius bona. argu. eorum quæ not. Inno. [illegible] de sent. excō. monachi. sumitur alibi verbum, capere. ff. de ver. [illegible] sig. l. aliud est capere. & l. cepisse.

u ¶ *Captiuauerit.*] Quartus modus. & multis [illegible] potest intelligi istud verbum, puta si ipsos vel alterū de ipsis [illegible] anibus hostium tradiderit: tunc enim traditus proprie captiuus [illegible] citur, inantū q̄ seruus hostiū efficit. Insti. de re. diui. § itē ea. [illegible] capt. & postl. reuer. l. postliminij. & l. hostes. & de tali captiuatē pōt infallibiliter intelligi textus iste. Alio modo potest dici, captiuauerit, puta tanquam seruum suum aliquem de ipsis inuitū detinendo: nam nō multum à specie seruorum differunt, quibus non datur libertas egrediendi. ff. de lib. ho. exhiben. l. 2. de cond. & demon. l. Titio. §. 2. Vel dic, captiuauerit, idest captum in custodia publica vel in vinculis qualitercunque induxerit. ff. ex qui. cau. maio. l. succurritur. & arg. extra de sent. excom. cap. nuper.

Serui efficiuntur captiuati.

x ¶ *Detinuerit.*] Quintus modus. & dic, detinuerit qualitercunq; inuitum: volenti enim nō fit iniuria. C. de transa. l. cū donationis. ff. de iniu. l. 1. §. vsque adeo. de reg. iur. l. nemo videtur fraudare. & intellige, detinuerit, etiam absque alia corporis læsione, vt differat à verbis quæ sequuntur. & arg. de sent. excom. cap. nuper.

Iniuria nō fit volenti.

y ¶ *Percusserit.*] Sextus modus. & hoc verbum manus iniectionem denotat. arg. ff de iniur. l. 1. §. iniuriam. & l. lex Cornelia. in prin. & §. 1. absque vlla corporis contaminatione, vt differat à verbo sequenti. & arg. de sent. excom. contingit.

z ¶ *Vulnerauerit.*] Septimus modus.

a ¶ *Insultum fecerit.*] Octauus modus. & dic, fecerit, cum multitudine secum coadunata ad hoc faciendum. arg. ad hoc ff. vi bo. rapt. l. 2. in prin. §. homines. & l. prætor. §. hoc edictum. & hoc si loquaris de insultu, qui fieret in personam alicuius prædictorum: sed si intelligas de insultu, qui fieret contra locum, puta castrum, ciuitatem vel villam, nisi tales moram traherent, tunc non videretur proprie insultus fieri cum paucis. argu. ad hoc ff. quod met. cau. l. non est verisimile. & dicto §. hoc edictū. nisi ex facti qualitate aliter foret arbitrandū, puta si quis per se solum vel paucis coadunatis insultū faceret talem, qui totum locum & habitantes in eo terrere posset, puta ignem imponendo, vel flumen ad occupandum locū diuertendo. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. metus. de inc. rui. nau. l. ne piscatores. per hoc autem quod dicit, insultū fecerit in ipsorum aliquem vel locum, &c. dicas pœnas infra positas locum non habere contra insultum vel rixam facientem in aliquos habitantes locum, non tamen familiares prædictorum: quia hoc non videtur fieri in aliquam dehonestationē Ecclesiæ, vel suorum officialium, & per ea quæ dixi supra in glo. per hæc verba.

b ¶ *Obsederit.*] Nonus modus. & expone, idest ipsum vel ipsos suo aliquo modo custodiæ tenuerit, sic quòd eis liber non pateat egressus, vt si in aliquo fortalitio vel castro existentes circumdantes exercitu, vel in multitudine armatorū. arg. ff. ex quib. cau. ma. l. succurritur,

Obsidio triplex est modis.

succurritur. & l. in ea. & l. necnon. §. 1. & super hoc videre potes quæ not. per Inno. & Hosti. de senten. excom. nuper. Alius modus obsidiatus in iure reperitur, puta cũ per hostes populo Romano, vel per ipsum hostibus præstantur obsides pro pace ineunda, vel secundũ Ioannem pro inita conseruanda. ff. ad leg. Iul. maie. l. 1. de quibus legitur ꝙ nõ possunt facere testamẽta. ff. de testa. l. obsides. bona quæ interim acquirunt, fisco applicantur. ff. de iure fisci. l. diuus. Alius [1] autem est modus obsidiatus, in vulgari vocatus, obstagium, cum quis pro se vel alio promittit vel iurat non exire certum locum vel territoriũ, nisi soluto debito vel attento promisso. dicta l. nec nõ. §. 1. extra de iureiur. c. ex rescripto. de arbi. exposita. 23. q. vlti. cap. vt pridem.

[1] De isto vide de. Mediolanum, in vu. obses. in prouinciali suo [illegible] Romani in m. Ioan.

gimine vel officio forsan expulerit [a], vel fugauerit [b], vel [c] socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis [d] aliquibus spoliauerit [e], vel prouinciæ supradictæ alicuius ciuitatis, castri, vel loci de prouincia ipsa populum, cõmunitatem vel vniuersitatem, aut aliquos ex eis, vel quosuis alios de prouincia ipsa directe vel indirecte [f] cõtra nos & præfatam Ecclesiam seu rectores, officiales, & locumtenentes prædictos, vel ipsorum [g] aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit [h], ac rebellionem [i] seu conspiratione [k] per se, vel per [l] alium seu alios facere vel procurare præsumpserit, vel ad ea [m] siue ipsorum aliquod dederit [n] auxilium [o] consilium, vel fauorem [p], directe vel indirecte, publice vel occulte, cuiuscunque conditionis [q], ordinis, dignitatis aut status, ecclesiastici vel mundani [r] fuerit,

etiã si patriarchali, vel archiepiscopali seu episcopali vel superiori [s] præfulgeat dignitate, perpetuo [t] sit infamis [u]: vt nec ad testimonium vel alios actus legitimos [x] admittatur: Sit intestabilis [y], vt nec testandi liberam habeat factionem [a], vel ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur [a]: Nullus [b] ei super quocunque negotio respondere, sed ipse alijs respondere [c] teneatur: Nec [d] quæuis causæ ad audientiam perferantur illius: Nec [e] valeant eius sententiæ [f] vel [g] processus: Nullus [h] ei in quacunq; [i] causa vel negotio patrocinium præstare præsumat [k]: Nec [l] ipse ad [m] patrocinandũ alijs admittatur [n]: Instrumenta [o] confecta per eũ, si forte officium tabellionatus exerceat [p], nullam habeant firmitatem [q]: sed potius cum auctore damnato damnentur [r]: Dignitatibus [s], officijs & bene-

a ¶ *Expulerit.*] Decimus mod°, & expone, expulerit, per vim expulsiuam, in qua nulla est voluntas.

b ¶ *Fugauerit.*] idest, ipsos vel ipsum fugando seu prosequendo ad dimittenda officia compulerit. & est vndecimus modus.

c ¶ *Vel socius fuerit.*] Duodecim° modus: & intellige, socius fuerit in ipso maleficio. & hoc denotat verbum, facientis, quod sequitur; secus autem dicas si aliquis esset socius illius, qui talia fecisset cui in hoc assensum non præberet. argum. de sent. excom. cap. si concubinæ. C. de testi. l. qui liberi.

d ¶ *Bonis aliquibus.*] videtur intelligendũ de quãtiscũque & qualibuscunque bonis, cũ indefinite loquatur. arg. de priuil. quia circa.

e ¶ *Spoliauerit.*] priuando illos taliũ bonorum possessione: hoc enim denotat significatio huius verbi, & est decimustertius modus.

f ¶ *Vel indirecte.*] quasi dicat per se vel per alium, expresse vel tacite vel subdole.

g ¶ *Ipsorum aliquem.*] ex seditione igitur incitata contra alium quàm contra Papam vel Ecclesiam Romanam vel aliquem de prædictis, non incurreret pœnas sequentes per hunc textum, & per ea quę dixi supra in glo. per hæc verba. & in glo. octauus modus.

h ¶ *Excitabit.*] Decimusquartus modus. & talem seditionem excitandi in populo quandoque pœna capitalis secundum legem imponitur, vel minor quandoque. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. fautores. & l. capitalium. §. solent. C. de sedi. l. 1. & 2. quandoque imponitur pœna legis Iuliæ maiestatis. ff. ad leg. Iul. maiesta. l. 1.

Seditioni quæ pœna sit imponendi.

i ¶ *Rebellionem*] facere vel procurare præsumpserit, quod est infra. & intellige in dicta prouincia vel castris eiusdem, vt supra. Et hic potest denotari decimusquintus modus.

k ¶ *Conspirationem.*] Decimussextus modus. & hic conspiratio in malam partem sumitur. & 11. q. 1. conspirationibus. & extra de testi. cogen. c. vlt. aliquando sumitur in bonam, vt dixi in c. sancta Romana. super verbo, conuenticulas. & probatur C. de pœn. l. qui sententiam. de profes. & medi. l. magistros. & l. nota. lib. 10.

Cõspiratio in bonã & in malam partem sumitur.

l ¶ *Per alium.*] in maleficijs enim non refert an per se vel per aliũ quis faciat. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. decessisse. de iniur. non solum. §. si mandato. & §. Proculus. extra de resti. spol. cum ad sedem. de sent. excom. c. mulieres. de homic. c. is qui. lib. 6. cum similibus.

m ¶ *Vel ad ea.*] ad omnia supradicta videtur referendũ qđ hic dicitur. arg. ff. de leg. l. talis scriptura. extra de appel. c. scđo requiris.

n ¶ *Dederit.*] Decimusseptimus modus.

o ¶ *Auxilium.*] qualiter videatur quis opem vel auxiliũ vel consilium præstare, colligitur. Insti. de obli. quæ ex deli. nas. §. ope. ff. de fur. l. in furti. §. ope. & §. consiliũ. & l. si pignore. §. qui ferramẽta.

p ¶ *Fauorem.*] sed qualiter fauorẽ quis præstare videatur in talibus vel similibus, vide quod not. Gul. de hæret. c. quicunque. §. 1. lib. 6.

q ¶ *Conditionis.*] idest qualitatis. simile ff. de vsufru. l. sed & si quid. §. 1. not. extra de cleri. non resid. quia nonnulli.

r ¶ *Mundani.*] eũ prædixerit cuiuscunq;, cõprehendere videtur comitẽ vel etiam regem. & arg. ad hoc in cap. si fratrũ. §. quia igitur.

s ¶ *Superiori.*] hic recita quod dixi in c. si fratrum. §. quia igitur.

t ¶ *Perpetuo.*] enumeratis decẽ & septem modis, enumerat decem & octo pœnas, quas omnes incurrit quis ex vnoquoque de prædictis modis.

u ¶ *Infamis.*] Prima pœna. Et dic infamis infamia iuris, cuius infamiæ pœna multos effectus pœnales inducit. repellit enim quem à testimonio, vt sequitur. & in corpore authẽ. de testi. l. 3. & l. ob carmen. extra de proba. licet. Itẽ à dignitate. C. de infa. lib. 12. extra de exces. prælat. inter dilectos. de reg. iur. infamibus. lib. 6. [2] Item à patrocinio. ff. de postul. l. 1. §. remouetur. Itẽ ab actibus legitimis. vt sequitur. & extra de testi. licet ex quadam. Nonnullos etiam alios effectus inducit iuris infamia, quos curiosus lector per se poterit inuenire.

[2] Vide quę ibi notaui, & ibi dicit Alber. ꝙ excõicatus est priuat' actibus legitimis. c. pia. de excep. & ideo nõ ꝙ mouet ad doctoratũ, cũ illa sit dignitas cũ administratione. authen habita. ne fil. pro pat. §. illud. in proœmio Digestorũ. Fonta.

x ¶ *Legitimos.*] non videtur intelligendũ hic đ omnibus actibus qui à lege sunt inducti, quia sic ab omni contractu & cõmercio & extremæ voluntatis cõfectione, & quocunq; officio etiã oneroso repelleretur infamis: qđ forte verũ non est. [3] argu. Inst. de excep. §. vlt. C. de decu. l. si quis procurationẽ. lib. 10. 50. dist. cap. accedens. cum ibi not. sed intelligi potest de actibus pro quadã prærogatiua honoris inductis arg. ff. de decurioni. l. eos.

[3] Bene dicit. adde unt. in c. mã. ꝗ qua. & quali c. infames. 3. q. 7. Fõt.

y ¶ *Intestabilis.*] actiue & passiue, vt sequitur. Et est secũda pœna.

a ¶ *Factionem.*] in hoc efficitur intestabilis actiue.

a ¶ *Vocetur.*] & in hoc efficitur intestabilis passiue. simile C. de hæred. attendentes. extra de hæret. excommunicamus. §. credẽtes. de pœn. c. felicis. lib. 6. sicut alibi est videre, quòd aliquis efficitur intestabilis actiue & passiue. extra de consec. cum dilectus.

b ¶ *Nullus ei.*] Tertia pœna. cui cõcordant iura, scilicet pxi. alleg.

c ¶ *Alijs respondere.*] hoc ideo ne ex sua malitia commodum consequatur. extra de iudi. intelleximus. non enim immunitatem pœna præstare debet. ff. de interd. & releg. l. relegatorum. §. vlt.

Pœna immunitatẽ nõ præstat.

d ¶ *Nec quæuis causa.*] Quarta pœna. & sic erit priuatus omni iurisdictionis exercitio in causis. simile reperitur in iuribus supra proxi. alleg. in glo. & in hoc.

e ¶ *Nec valeant.*] Quinta pœna.

f ¶ *Sententia.*] si de facto eas tulerit.

g ¶ *Vel processus.*] indistincte loquitur: quare debet intelligi đ quibuscunque processibus tam iudicialibus, quàm inquisitorijs: & quæ dicantur esse de processu, colligitur extra de proba. c. qm̃ contra falsam. & sic cũ citatio sit de pcessu vt ibi, sua citatio aliquem nõ arctabit. arg. extra de elec. c. bonæ 2. iũcto c. ad audientiã. de cõsue. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. iũcta l. 2. si quis in ius voc. nõ ierit. cũ ibi not. & extra de accusa. veniens. & per Inno. de dila. c. pterea

Citatio est de pcessu.

h ¶ *Nullus ei.*] Sexta pœna.

i ¶ *Quacunque causa.*] criminali vel ciuili.

k ¶ *Præsumat.*] & ita subtrahitur sibi cõmunio patrocinij, sicut & interdicto vel excõmunicato communio Christiani. extra de vsur. post miserabilem. 11. q. 3. c. cum excommunicato. cum similibus.

l ¶ *Nec ipse.*] Septima pœna.

m ¶ *Ad patrocinandum.*] idest, aduocationis officium præstandũ. arg. ff. de postula. l. 1. §. postulare.

n ¶ *Admittatur.*] subaudi etiam si sponte vel gratis patrocinari vellet, sicut de alio infami dicitur. ff. de postul. l. 1. §. remouet. & arg. Insti. de excusa. tu. §. idem rescripserunt.

o ¶ *Instrumenta.*] Octaua pœna.

p ¶ *Exerceat.*] scilicet post tales offẽsas, vel aliquã đ ipsis cõmissã.

q ¶ *Firmitatem.*] hoc intellige de cõfectis postquã talia cõmisit: cõfecta aũt ante bene valerent. sic põt intelligi quod not. in corpore authen. de tabel. §. oune th. coll. 4. & per Inno. de hære. c. fraternitatis. & arg. ff. de offic. pro. l. Barbarius. ff. de iti. actuq; priua. l. nec enim. C. de admini. tu. l. sancimus. de reg. iur. factũ legitime. lib. 6. quia aliàs puniretur ille ad cuius cõmodũ facta fuerant instrumenta illius odio, contra legem, si quia in suo. C. de inoffic. testa.

r ¶ *Damnentur.*] simile extra de hære. c. fraternitatis.

s ¶ *Dignitatibus.*] Nona pœna.

a ¶ *Mandauit.*]

Libertas à Papa pôt auferri.

a ¶ *Mundanis.*] Nota principē Ecclesiæ priuare posse ex causa nedum clericū immo & laicum, nō im̄ s beneficio & officio ecclesiastico, immo etiā tēporali & mūdano. nec mirū: quia & libertate, quæ est de iure naturali. ff. de iust. & iu. l. manumissiones. inst. de iure persona. §. 1. priuat eū qñq. extra de Iudæ. c. ita quorūdā. & c. ad liberādā. 15. q. vlt. c. cū multæ. Et si quæras quomodo hoc fieri pôt, cū iura naturalia, sint de se immutabilia. inst. de iure natura. §. sed & naturalia. nec ea quę competūt de iure naturali, videntur posse tolli etiā per principē. extra de re iu. pastoralis. §. cæterū. Cle. 5. & arg. ff. de pœ. l. quādā sunt. & not. C. de preci. impe. offe. l. quoties. & per not. extra de cōsti. c. quæ in ecclesiarū. & de immu. eccle. c. quàs plerīq. Rñdeo q̄ ius naturale in se totale immutabile est. & semper æquū & iustū remanet: sed in particulari ea quæ de iure naturali cōpetūt: ex causa, puta ex delicto summoueri possunt. sic notatur C. si 3. ius vel vtili. pub. l. vlt. vnde & libertas, licet de iure sit naturali, tolli potest etiā p pactū: puta si maior xx. annis ad pretiū participandum patiatur se vendi tamquam seruum alicui credenti ipsum seruum. ff. de sta. ho. l. & seruorum. §. serui. insti. de iure perso. §. serui. & in eis not.

ficijs ecclesiasticis vel mundanis [a], quæ obtinet [b], quæcunq; sint & quocunque nomine censeantur [c], sit eo ipso [d] priuatus, ac [e] inhabilis & indignus ad ea [f] & quælibet [g] alia in posterum obtinenda: Filij [h] eius ad nullos honores ecclesiasticos vel mundanos, ad nullas dignitates vel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet [i] admittantur: Libertatibus [k] & etiam immunitatibus realibus [l] & personalibus, priuilegijs & indulgentijs quibuscunque sub quacunque forma verborum ab [m] Apostolica sede cōcessis ex tunc [n] penitus careant: Vasalli [o] & homines à iuramēto fidelitatis & alia qua uis obligatione, quibus tenentur eidē sint penitus absoluti: [p] Feuda [q] quoque, iura, honores ac officia & alia quæcumque bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchię & alibi vbicumque à prædicta Romana [r] obtinent Ecclesia, sint eo ipso [s] penitus [t] confiscata [u]: Alijs [x] vero feudis, iuribus, honoribus, officijs, & bonis immobilibus, quæ a quibuscūque alijs [y] tenent ecclesijs, sint eo ipso [z] priuati: quæ sic ad easdem ecclesias libere [a] reuertantur, quod de illis earū rectores pro sua voluntate [b] disponant. [c]: mobilia [d] vero bona ipsius [e] cō cedimus fidelibus occupāda [f]. Illud [g] nihilominus adijcientes nostræ huiusmodi sanctioni [h], vt sic. [i] delinquens excommu-

b ¶ *Obtinet.*] scilicet de præsenti.

c. ¶ *Censeantur.*] non curatur ergo si sint simplicia beneficia, curata vel non curata.

d ¶ *Eoipso.*] & sic non erit sentētia hominis priuatoria necessaria. Simile de elect. quàm sit. de hæret. cum secundū leges. in corpore authent. de rap. mu. §. si. col. 9. cum similibus.

e. ¶ *Ac inhabilis.*] Decima pœna.

f ¶ *Ad ea.*] scilicet prius habita, quibus eoipso priuatus est.

g. ¶ *Qualibet alia.*] non dicit prioribus similibus, quare de omnibus habet intelligi hæc inhabilitas. super quo vide quod dixi in decret. Execrabilis.

h ¶ *Filij.*] Vndecima pœna. Sed an ista pœna extendetur ad nepotes? Dicas q̄ nō: cum de odio agatur. arg. ff. de testa. tu. l. q̄ si nepotes. de libe. & posthu. l. 2. & l. cum quidā. aliàs dic vt dixi in decre. execrabilis. in verbo, filius.

i ¶ *Quomodolibet*] scilicet quasi dicat siue patris delicto consenserit, siue non: si enim consensissent, tunc ex proprio delicto paterent hāc pœnā, vt ī. Sed summa videtur iniquitas q̄ filius innocēs ex delicto patris puniatur: cū scriptū sit lege diuina: non portabit iniquitatē patris filius, nec ecōtra. 1. q. 4. c. 1. & 2. itē lege humana canonica & ciuili scriptū est, peccata suos auctores, nō alienos tenere debere. C. de pœ. l. sancimus. extra de his quę fiūt à ma par. cap. c. quæsitū. itē expressum videtur, q̄ crimen paternū vel pœna paterna nullā maculā filio infligit. ff. de pœ. l. crimen. Ad hoc dicas, q̄ atrocitas delicti aliquādo pœnā facit infligi alijs ob delicta parentū vt hic, & extra de pœ. cap. felicis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. Sed per hoc adhuc non respondetur cōtrarijs? Dicas sic: q̄ ideo filij puniūtur, quia in eis paterni criminis exēpla metuuntur, vt dicta l. quisquis. Sed ista ratione considerata videtur q̄ ex quocumque publico crimine pœna paterna deberet filiū afficere: sed hoc non est verum, vt in contrarijs. Potes igitur meo iudicio probabilius respondere, q̄ hoc contingit non vt principaliter puniatur filius propter crimen patris, cum sit innocens: sed cū pater terreatur ob affectum paternum in pœna filij magis quàm in sua, vel quàm ipse filius. ff. q̄ met. cau. l. isti quidem. ad plus puniendū patrem nedū in seipso, sed & in filio, in certis criminibus sic statuitur: licet occasionaliter filius puniatur, vt & pater arceatur à talibus criminibus cōmittendis, cogitans de pœna nedū sibi, sed & suis filijs infligenda: Sic est videre de sentētia interdicti, quæ ob culpā domini tēporalis fertur in subditos, vt nedū in se, sed in subditis ad quos tenetur affici, sentiat se punitum, & vt citius à tali culpa committenda propter hoc arceatur. extra de offic. deleg. sane quia. de spon. nō est. Reliqua dic vt not. 1. q. 3. in summa. & per Gar. extra de vsur. c. vsurarum. lib. 6.

Filius an possit ob patris crimina plecti. vide quæ ego notaui in c. nō debet. de reg. iur. & ī illis statutis q̄ pater & filius teneantur p se inuicē. Hipp. in l. 1. ff. de sicarijs. Ponti.

Vide Alfonsū Castrū lib. 2. de iusta hæreticorum punitione. c. 10. & 11.

k ¶ *Libertatibus.*] Duodecima pœna.

l ¶ *Realibus.*] idest rebus concessis ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pertinitur. ne cen. si. l. ætatem. §. rebus. & tales libertates summouentur isto casu, licet aliàs duraturæ forent de sui natura, etiā persona extincta, vt in dictis iuribus, cum suis similibus.

m ¶ *Ab Apostolica sede.*] sed pone q̄ ab alia sede tales libertates vel priuilegia fuissent illi concessæ, videbuntur ne hic sublatæ? Videretur quòd non, vt in simili dixi supra in glo. per hæc verba. & in glos. octauus modus. nisi inquantum diceres tale fore priuatū omnibus honoribus, quos ab alijs ecclesijs obtinebat. infra in versu, alijs vero.

n ¶ *Extunc.*] postquam scilicet aliquē de prædictis offensæ modis commiserit.

o ¶ *Vasalli.*] Decimatertia pœna.

p ¶ *Absoluti.*] concor. ad hoc c. si fratrū. §. pe. & dic vt ibi dixi. ad idē in lib. feu. tit. hic finitur lex. circa prin. 15. q. 6. c. nos sanctorū. vbi de hoc. & extra de hære. c. vlt. Et hic videre potes quæ not. Inno. & Hosti. de dolo & contu. cap. veritatis.

q ¶ *Feuda.*] Decimaquarta pœna.

r ¶ *Romana obtinēt Ecclesia*] vel ab alijs, vt statim sequitur.

s ¶ *Eoipso.*] scilicet q̄ aliquid de præmissis commissum fuerit.

t ¶ *Penitus.*] idest, in totum.

u ¶ *Confiscata.*] talis confiscatio bonorū confiscatorū dominium transfert in fiscū absq; aliqua traditione, vt & aliàs. ff. de publ. vecti. & cōmissis. l. cōmissa. ff. de incestu nupt. l. cū ancillis. in corpore authen. eod. tit. §. 1. coll. 3. de rap. mulie. §. vlt. coll. 9. extra de hæret. c. cū secundū leges. cū similibus. Quod aūt de honoribus & officijs dicitur, q̄ sint confiscata, intellige de talibus honoribus & officijs, qui vel quæ secundū forte cōmunē vsum loquendi patriæ iura patrimonialia censentur: si aūt de illis honoribus & officijs intelligas, dices ipsa confiscata, idest, ad fiscū ecclesiæ deuoluta, vt de illis in personis aliorum disponere possit. arg. tex. seq.

x ¶ *Alijs.*] Decimaquinta pœna.

y ¶ *Alijs.*] scilicet ab Ecclesia Romana, quæ dicuntur vniuersalis Ecclesiæ fore membra 7. q. 1. Nouatianus.

z ¶ *Eoipso priuati.*] absque alia hominis sententia priuatoria, vt dixi supra in glo. & sic non erit. & concordat ad hoc de elect. cap. vbi maius. §. ipsos insuper & cap. fundamenta. §. quod si secus. de pœn. c. felicis. lib. 6. & eod. tit. cap. in quibusdam.

a ¶ *Libere.*] quasi dicat, absque aliqua contradictione illius. de elect. vbi maius. §. ipsos insuper.

b ¶ *Voluntate.*] quasi dicat, illo etiā nō vocato. arg. de pbē. c. licet.

c ¶ *Disponāt.*] sed hoc qualiter intelligas, poterit ne talis de possessione taliū bonorum deijci per viam executionis vel occupationis bonorū absque aliqua alia sententia declaratoria, q̄ crimen fuerit per illum commissum? Dicas q̄ non. C. de iure fisci. l. vlt. lib. 10. extra de hære. c. cum secundum leges. sed talis sententia declaratoria promulgata, non est sententia hominis necessaria priuatoria, vt prædixi: quia tunc statim succedit, & locum habet sententia iuris: & sic intelliguntur iura dicentia quem incurrere ipso facto bonorum confiscationem. de homic. pro humani. §. vlt. lib. 6. & in iuribus allegatis in glo. talis confiscatio. Et si quæras quid ergo prodest quem ipso iure fore priuatum prius bonorum suorum dominio? Respondeo propter fructus medio tempore perceptos, quos restituere compelletur. ff. de his quib. vt indig. l. cū qui. & ita not. in corpore authen. de incestu nupt. §. sancimus. coll. 3.

d ¶ *Mobilia.*] subaudi vel mouentia: quia de illis idem est iudicium. ff. de verb. sig. l. mouentium.

e ¶ *Ipsius.*] scilicet qui aliquid de præmissis commiserit.

f ¶ *Fidelibus occupanda.*] non ergo alijs. & sic vide bona alicuius ob sua demerita concedi per Ecclesiam alteri occupanda, cum & aliquando nedum bonorum, sed & personæ talis occupatio concedatur. extra de Iudæ. c. ita quorundam. & statim occupanti dominium bonorum occupatorum acquiritur, vt aliàs. Institu. de rerum diui. §. item ea quæ ab hostibus. ff de acqui. rerum dom. l. naturalem. §. vlti. cum similibus.

g ¶ *Illud nihilominus.*] Quarta pars.

h ¶ *Sanctioni.*] idest, pœnali constitutioni, quæ propriè sanctio appellatur. not. 3. dist. in summa.

i ¶ *Sic delinquens.*] scilicet altero de modis supra expressis.

a ¶ Faciunt.

nicationis [a] sententiæ, Vniuersitas [b] vero seu cõitas, quæ deliquerit [c] in prędictis, eiusque territoriũ & districtus interdicto [d] ecclesiastico subiaceant ipso [e] facto: A qua quidem excõicationis sententia nullus ab alio, quàm à Romano [f] Põtifice possit absolutionis beneficiũ obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo [g] † cõstitutus. Per [h] hoc autẽ nõ adimimus secularibus Potestatibus [i] facultatem vtendi legibus [k] cõtra talẽ, quas aduersus sic [l] delinquentẽ catholici principes ediderunt [m]. Dignũ etenim est, vt quos timor Dei à malo nõ reuocat, pœnarum [n] moles in eos exaggerata cõpescat [o]. Nulli &c. nostrę functionis & sanctiõis insuper, &c. Datum Auinione viij. calend. Septemb. anno tertio.

TITVLVS XIII.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

Taxatio gratiarum sedis Apostolicæ impetratarũ tã cũ clausulis cõsuetis, quàm nõ consuetis, hic continetur. Et quot litteras, quotq; dictiones linea cõplecti debeat, declaratur, ad pauperta tẽ respectus habetur: Cõtra trãsgressores pœna suspẽsionis ab officio vsq; ad sex menses, & quandoq; priuationis imponitur, et vltra illã Abbreuiatoribus sñiam excõicationis Papa cõminatur.

CAP. VNIC.

Cum ad sacrosanctę [p] Romanę Ecclesiæ sinum [q] velut [r] ad matris vbera referta dulcedine [s], ac Romani Pontificis Christi vicarij successorisque [t] Petri clementiam tamquam ad patris [u] plenam prouidentia pietatem [x], orbis [y] terrarum, & qui [z] habitant in eo gratiarum [a] spe [b] assidue confluant vniuersi; indignum credimus nostris fore temporibus [c], vt quibus nos & Ecclesia ipsa exuberamus in gratijs, deficiamus in [d] donis, ne murmurandi inde præstetur occasio [e], vnde gratitudi-

a ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de sententia excom. c. si quem. & est 16. pœna.

Vniuersitas delinquere pot.

b ¶ *Vniuersitas.*] hic dicas vt dixi in c. si fratrũ. in verbo, ciuitatibus. & not. extra de exces. prælа. c. tanta.

c ¶ *Quæ deliquerit.*] potest ergo vniuersitas delinquere, vt hic, & de pœnis, si quis suadẽte. §. ciuitas. Clemẽa v. de pœnis c. felicis. §. vlt. lib. 6. ff. quod met. cau. l. metum. §. animaduertendum. licet non de facili. ff. de dolo. l. sed & si ex dolo. §. 1. in quibus de hoc: cũ de facili non cõsentiant. ff. de lib. vniuer. l. 1. & de hoc not. de simo. dilectus. per Ber. & Inno. & plenius per Hosti. & de senten. excom. grauem. per Inno. & Host. post eum.

† Quis in mortis articulo nullo habet casum reseruatio. ... [illegible]

d ¶ *Interdicto ecclesiastico.*] 17. pœna. Et signanter dicit ecclesiastico, vt denotetur, q̃ quãdoque subijcitur quis alij interdicto, puta quando sibi certum officiũ vel ministeriũ interdicitur. ff. de pœnis. l. more. §. solet. & l. vlt. C. de postu. l. 1. ff. eo. tit. Imperator. quandoque interdicitur solus ingressus ecclesiæ. extra de sent. excom. c. is qui. de priuil. c. e̾porum. lib. 6. quandoq; vero interdicitur & ingressus alterius loci territorij vel districtus. ff. de interd. l. & releg. l. relegatorum. §. dubitatum. & §. sequenti.

Interdicti varias habet species.

e ¶ *Ipso facto.*] & sic est canon latæ sententiæ, non ferendæ. simile de pœnis, felicis. lib. 6. cum similibus.

f ¶ *Romano Pontifice.*] subaudi vel alio per ipsum deputato. de sen ten. excom. ad eminentiam.

g ¶ *Mortis articulo.*] iste casus semper intelligitur exceptus. de senten. excom. non dubium.

h ¶ *Per hoc autem.*] Quinta pars. Et expone per hoc scilicet, q̃ sic, vt s. puniri volumus taliter delinquentes.

i ¶ *Potestatibus.*] pro p̃sidẽtibus iurisdictioni sumitur istud verbũ: vt in c. si fratrum. & c. Ecclesiæ Romanæ. ff. de ver. sig. l. potestatis.

k ¶ *Legibus.*] id est, pœnis per leges inductis.

l ¶ *Sic delinquentem.*] scilicet vt s. præmittitur in §. nos igitur.

m ¶ *Ediderunt.*] super hoc tu curiose lector cõsidera singulos modos offensæ supra expressos, & contra eorum quemlibet pœnas in iure inductas iuxta facti varietatem reperies. & per hoc patet, q̃ punitus per iudicem ecclesiasticum, adhuc pro eodem delicto puniri poterit per iudicem secularẽ [1]. sic extra de pœ. c. felicis. §. per hoc quoque. 16. q. 1. c. placet. in fine. licet laicorũ punitio primo spectet hoc casu ad iudicem secularem. 17. q. 4. de presbyterorũ. & not. 90. dist. c. placuit. in gl. vlt. 23. q. 5. c. sunt quidã. Sed hoc principi ecclesiæ sic disponere forte placuit ob horrorem criminis, & dehonestationẽ factam Ecclesiæ in personis, vt s. dixi in glo. quantum est in illis, vel quia tales satis puniti non erant, illæ pœnæ potuerunt superaddi, iuxta not. extra de iud. cap. at si clerici. in glos. penul. de hoc etiam dixi dicto c. felicis.

1 Iudex secularis punire potest clericum punitum a iudice ecclesiastico. Et de hoc nouissime vide plene Antonii Gomezii Tomo 3. variar. resolu. cap. 1. nu. 40.

n ¶ *Pœnarum moles.*] id est multitudo, vel accumulatio.

o ¶ *Compescat.*] simile extra de vita & hone. cleri. vt clericorum. C. de emenda. propin. l. 1. Zenzelinus.

Diuisio textualis.

Cum ad sacrosancta.] Partes istam constitutionem diuidere in partes septem. In prima per modum cuiusdã harengæ seu præludij ratio constitutionis edendæ præmittitur. In secunda ipsa constitutio super taxatione litterarum Apostolicarum consuetis clausulis cõcessarum subiungitur: ibi, *Quæ de re, &c.* In tertia clausularum insolitarum in litteris appositarum certa taxatio cum moderamine tam pro scriptura quàm pro registro, quàm pro Abbreuiatoribus annectitur: ibi, *Si vero eisdem, &c.* In quarta litterarum in forma communi pauperum obtentarum taxatio subinsertur: ibi, *Hoc licet, &c.* In quinta quid de taxatione litterarum iustitiæ faciendum sit, statuitur: ibi, *Circa taxationem, &c.* In sexta ad ipsam constitutionem certũ quid adijcitur: ibi, *Ad hæc prædicta, &c.* In septima transgressoribus constitutionis pœna infligitur: ibi, *Cæterum vt prædicta.*

p ¶ *Sacrosanctæ.*] hic dicas vt dixi in c. sancta Romana.

q ¶ *Sinum.*] id est, refugium vel secretum. simile verbum ff. de proba. l. quoniam testamentum. 2.

r ¶ *Velut.*] pro tamquam, ponitur.

s ¶ *Dulcedine.*] similitudinarie loquitur, sicut enim infans suggendo vbera in sinu matris repleta dulcedinem reperit, sic quicunq; ad matris spiritualis Ecclesiæ sinum recurrit, dulcedinem ex confidentia reperire sperat: vt ei' vberibus nutriatur, & eius auctoritate defendatur, & à suis oppressionibus releuetur; quia non potest, nec debet mater filium suum obliuisci. 2. q. 6. c. ad Romanam 2.

t ¶ *Successorisque Petri.*] simile 40. dist. si vos. extra de translat. c. inter corporalia. & c. quãto. & de re iudi. ad Apostolicę. §. nos autem. lib. 6.

u ¶ *Patris.*] consilium salutare p̃ liberis capiẽtis. ff. de adulte. l. nec in ea. §. ius occidendi.

x ¶ *Pietatẽ.*] multiplex est vinculum quo homines adinuicem alligantur: Primum est pietas inter patrem & filium spiritualem, vt hic. 2. q. 6. ad Romanam 2. extra de exc. pia. lib. 6. illud idem potest dici esse inter patrẽ & filiũ carnalẽ, procedens à parente in filiũ. C. de neg. gest. l. 1. ff. de adul. l. nec in ea. circa fi. 5. q. 5. non osculatur. vel p̃cedens à filio in parentẽ ff. de cura. fur. l. furiosæ. C. de pa. po. l. si filius. Secũdũ est inter eos amor seu dilectio singularis. C. de cura. fur. l. vlt. ff. qđ met. cau. l. isti quidẽ. & dicto c. nõ osculatur. Tertium est inter hominẽ & hominis officiũ. ff. de seruis expor. l. seruus qui. C. de neg. gest. officio. extra de testa. c. cum in officijs. Quartum est obsequiũ inter libertũ & patronũ. ff. & C. de obse. in rub. & dicta l. officio. C. qui pet. tut. l. patroni. Quintũ est pietas inter sanguine cõiunctos. C. de sospe. tu. l. pietatis. Sextũ est reuerẽtia inter inferiorẽ & superiorẽ. C. de of. rec. p̃uinciæ. l. potioris. de of. diuer. iu. l. sciant principes. extra de off. deleg. c. 1. lib. 6. Septimũ est illa eadẽ reuerentia vel honor inter iuniorẽ & seniorẽ. ff. de iur. immu. l. semper. 15. q. 1. c. cõtra statuta. 93. dist. c. à subdiacono. Octauũ est obediẽtia inter subditũ & prælatũ. 2. q. 6. c. qui se. extra de ma. & obed. c. 2. & c. omnes. Nonũ est fidelitas inter vasallũ & dominũ. in lib. feu. de forma fidelitatis, & per quos fiat inuestitura, circa fin. 22. q. 5. c. de forma. Decimũ est disciplina seu correctio inter discipulũ & magistrũ. ff. ad l. Aquil. l. sed & si quicunque. §. vlt. extra de sen. excõ. cũ voluntate. §. fi. Vndecimum est beneficiũ inter homines ff. commo. l. in commodato. §. sicut. extra eod. tit. c. 1. Duodecimum vero est religio inter Deum & hominem. ff. de iust. & iur. l. veluti. De his etiam notaui extra de reg. iur. c. non est sine culpa. lib. 6.

Vinculo multiplici homines sunt adinuicem alligati.

y ¶ *Orbis terrarum.*] id est viuentes & in eo habitãtes: mundus. n. de se quid inanimatum existens, confluere non potest. & expone a verbum, &, quod sequitur pro, id est, simile in c. dierũ. & ibi dixi.

z ¶ *Qui habitant in eo.*] sumitur ex psal. Domini est terra.

a ¶ *Gratiarum.*] scilicet consequendarum.

b ¶ *Spe.*] sperant igitur vniuersi à principe gratiam consequi, vt hic. simile C. de offi. præfe. præto. in nomine Domini. §. penult.

c ¶ *Temporibus.*] cum ipse princeps petentibus se exhibere consueuit liberalem. extra de rescrip. sedes Apostolica. & sibi in donando immensitas est. in corpore authent. de non alie. aut permu. reb. ec. §. si minus. coll. 2.

d ¶ *In donis.*] hanc enim si quodammodo nobilitas legẽ imponit, vt debere se qđ ipse tribuit estimet, & nisi in bñficijs creuerit. scilicet: ipsa multiplicãdo, nihil se præstitisse putet. extra de dona. c. 1.

e ¶ *Occasio.*] ad quam frequenter impinguntur qui scrupulosis corde sine causa mouentur. 16. q. 7. c. decima.

a ¶ *Gratitudine.*] exponi potest, id est gratiæ factione: gratia enim facta eam recipientem impellit ad laudū relationē: cū faciendo eā debitor exitat ad antidora. ff. de fur. l. si pignore. §. 1. de peti. hære. l. sed & si lege cōmissoria. §. consuluit. & arg. ff. mand. l. si vero non remunerandi. §. idē Papinianus. Vel die, gratitudine, id est, gratiarum redditione.

de verbo ad verbū inseri cōsueuerit in effectu in executoria: quare pro maiori labore scripturæ maior fuit taxatio facienda. Quid igitur si litteræ tales fiant curia existēte in regione, in qua talis moneta cursū nō habet? Vel qd si ipsa in vsu cursū habere desijt ob voluntatē regis Francorū eā facientis: de qua moneta fiet tūc taxatio? Dicas q de moneta currēti fiet taxatio, iuxta valorē & numerū Turonen. grossorū. arg. de cens. c. olim cū canonicis. & pro hoc facit qd no. ff. ne pig. act. l. eleganter. §. qui reprobos. & quod dixi extra de mag. cum sit minus. in verbo. Turonensiu. Et si à me quæras quare decre. cōditor talē numerū Turonensiū præfixit pro ista taxatione, non ampliorem vel pauciorē? Respondeo quia sic sibi placuit: vnde est pro ratione voluntas. ff. de consti. princ. l. 1. & talē numerū pro labore ratus est sufficere. arg. C. de temp. in integ. rest. l. superuacuā. nā maiorē numerū vel paucioré statuere potuisset: vnde hic certa ratio reddi nō potest, sicut nec in alijs iuribus positiuis. ff. de legi. l. non omnium.

ne[a] necessitas[b] aderat collaudādi: neve[c] scriptura[d] reddat onustū[e], quod liberalitas[f] fecerat gratiosum. Qua[g] de re circa litterarum[h] nostrarum scripturas, registri[i] quoque nostri, necnon Abbreuiatorum Romanæ curiæ notas, illam in taxando volumus moderationē[k] apponi, qua[l] personæ, quibus gratiæ huiusmodi cōceduntur, seu gratias ipsas ab Apostolica sede liberaliter[m] sentiant consecutas, ac litterarum ipsarum scriptoribus, registri etiam nostri notarumque Abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore[n] desudant, de suo labore congrue satisfiat[o]. ¶ Ad tollendos igitur excessus[p], difficultates[q], circuitus[r], & anfractus, qui possent ex varijs litterarum Apostolicarum taxationibus[s] prouenire: sancimus[t], vt modus subscriptus in huiusmodi taxationibus obseruetur: videlicet, quòd littera[u] gratiæ cum clausulis consuetis[x] super canonicatu & præbenda & alio beneficio ecclesiastico, cum cura vel sine cura, vacante vel vacaturo: etiam si dignitas, officium vel personatus existat, decem Turonen.[y] grossis & non[z] vltra taxetur: executio[a] vero eiusdē[b] duodecim[c] Turonensibus & non vltra taxetur: & idem in[d] similibus litteris beneficialibus gratiosis, puta super Prioratu aliquo, administratione &[e] huiusmodi, ac executorijs earundem seruari debebit[f]. Si[g] vero eisdem litteris gratiæ & executorijs earundem (vt supra) aliquæ clausulæ nō[h] communes vel insolitæ apponantur[i], circa taxationem[k] clausularum huiusmodi congrue poterit sic distingui, videlicet quòd non habeatur consideratio in eisdē[l] maioris vel minoris gratiæ eius[m] quod cōceditur, nec quòd ipsius[n] sint maiores vel pauciores fructus, redditus & prouentus, & ex hoc plus minusve taxetur[o], sed habeatur in taxando illa consideratio ad[p] laborem, vt scilicet longior scriptura magis[q], & minus[r] breuior[s] æstimetur[t]: hoc tamē circa huiusmodi clausulas apponendas addito moderamine in taxādo, vt si scriptura clausulæ appositæ[u] nō faciat[x] lineā, nec ipsa clausula[y] litteræ taxationē augmentet[z]. Si vero per[a] se, vel saltem alijs[b] addita clausulis faciat lineā[c] in quarta parte Turoñ. gros. taxetur[d]

b ¶ *Necessitas aderat.*] ex instinctu naturæ prouenit ista necessitas, vt benefacienti benefacere quis cogatur, vt iuribus s. glo. prox. allegatis. ex hoc dici consueuit, q est beatius dare quam accipere. 16. q. 1. c. prædicator. extra de celeb. Mis. cū Marthæ.

c ¶ *Neve.*] expone, ve, pro vel.

d ¶ *Scriptura.*] scilicet recipiēda ad probationem gratiæ prius factæ.

e ¶ *Onustum.*] id est onerosum. simile de elect. vbi periculum maius. in prin. lib. 6.

f ¶ *Liberalitas.*] scilicet conferentis.

g ¶ *Qua de re.*] Secunda pars.

h ¶ *Litterarum nostrarū scripturas.*] id est quæ fiunt de litteris nostris.

i ¶ *Registrum.*] in quo omnes litteræ gratiosæ registrātur, vt ad ipsum publicam fidem facturū recursus habeatur, si principales litteræ deficiant, vel esse falsæ dicuntur. arg. extra de præscr. ad audientiā. C. de fi. instr. authē. ad hoc.

Registrum facere videsc.

k ¶ *Moderationē.*] restrictionum denotat illud verbū, non laxationem. extra de ver. sign. c. vlt.

l ¶ *Qua.*] id est, per quam.

d ¶ *In similibus.*] nā de similib⁹ idē est iudiciū. 10. col. de pace iura. fir. §. vlt. extra de cōfir. vti. cum dilectu. cū similib.

e ¶ *Et huiusmodi.*] puta obedientia, personatu, vel officio, & similibus forte consuetis regularibus assignari.

f ¶ *Debebit.*] scilicet, vt litteræ gratiæ & executoriæ x. Toronen. & non vltra taxentur.

Bene dicit. vide Gui. Papa in decisio. sua q. 491. allegantē Bar. in l. Paulus ff. de sol. ego addo. de Pet. Anch. in cle. si. & decr. §. ex prædictis. versic. cum quæritur & Bart. Alex. de Smol. col. 3. & l. cū quid. ff. si cer. pet. Doc. c. quod de iureiur. de pœna capiendi falsam monetam. vide Bald. lege Cornelia ff. et fal. Foan.

m ¶ *Liberaliter.*] quasi dicat nihilo dato pro illis: aliàs enim gratia si non gratis datur vel accipitur, gratia non est. 1. q. 1. c. gratias.

n ¶ *Labore desudant.*] vnde remuneratione digni sunt. in corpore authent. de iudi. §. ne autē. coll. 6. 12. q. 2. ecclesiasticos. C. de assi. p̄fec. præto. l. in nomine dñi. §. pe. de prin. agen. in re. l. agētes. lib. 12.

Gratis gratis dari & accipi debet.

o ¶ *Satisfiat.*] Dignus est enim mercenarius mercede sua. iuxta verbum Euangelij, & in corpore authent. de indi. §. ne autem. nec fraudari denario diurno debent in vinea Domini operantes. extra de magi. cap. super specula.

Mercenarius mercede dignus est.

p ¶ *Excessus.*] qui per scriptores metas rationis excedentes in exigendo salario pro scripturis frequenter committuntur. de rescrip. statutum. §. notarium. lib. 6. C. de iure fis. l. facultas. lib. 10.

q ¶ *Difficultates.*] quia forte gratiam obtinentes de difficili cum illis super petito salario conueniunt.

r ¶ *Circuitus.*] simile ff. de condi. indebi. l. dominus in testamento.

s ¶ *Taxationibus.*] quæ quandoque maiores fieri consueuerunt pro vnis litteris quàm pro alijs, iuxta factæ gratiæ qualitatem.

t ¶ *Sancimus.*] id est sub certa pœna statuimus. Sanctio enim proprie dicitur pœnalis constitutio. 3. dist. in summa cum ibi not.

Sanctio est pœnalis cōstitutio.

u ¶ *Littera gratia.*] id est, q̄ fit de gratia: ipsa enī gratia fit verbo: sed littera fit ad eius probationē: qd si placet prosequere vt dixi in c. sedes Apostolica. §. verbū. in verbo, litteras. d̄ rescri. c. litteras. Cle. 3.

x ¶ *Consuetis.*] iuxta morem & stylum curiæ Romanæ.

y ¶ *Turonensibus grossis.*] scilicet argenti, sic vulgariter appellatis ad differentiam Turonen. paruorum.

z ¶ *Non vltra.*] non prohibet quin ad minorem numerum Turonensium possit taxari: sed q vltra non fiat: sic aliàs est videre in simili. C. de dila. l. 1. & hoc si partes conueniant de minori. arg. ff. de noui oper. nun. l. 1. §. inde quæritur. sed si non conueniant, ad minus debetur ista taxatio curiæ.

a ¶ *Executio.*] id est lr̃a executoria, q̄. executoribus gr̃æ dirigit.

b ¶ *Eiusdem.*] gratiæ.

c ¶ *Duodecim Turonen.*] Plus ergo littera executoria taxatur, quàm gratiosa, cum plus de littera sit in illa quàm in ista: cum gratiosa

g ¶ *Si vero.*] Tertia pars.

h ¶ *Non communes.*] id est non consuetæ communiter apponi.

i ¶ *Apponantur.*] vel quia in supplicatione manu propria signata, vel in sua gratia proprio motu facta, erant insertæ clausulæ tales.

k ¶ *Taxationē clausularū.*] nō dicit litterarū: q̄a illa remanet taxata per textum præcedentē: & vltra taxationē illarū restat amplior facienda taxatio insolitarū clausularū: per hunc textum sequentem.

l ¶ *In eisdem.*] scilicet taxandis clausulis.

m ¶ *Eius quod cōceditur.*] id est, siue maius siue minus sit hoc quod conceditur: cum per eius maioritatem vel minoritatem scribens vel dictans clausulam, plus minus non laboret.

n ¶ *Ipsius.*] scilicet quod conceditur.

o ¶ *Taxetur.*] cum maioritas vel minoritas prouentuum maioritatem vel minoritatem laboris non inducat.

p ¶ *Ad laborē.*] s. toleratū pro scriptura vel dictamine clausularū.

q ¶ *Magis.*] idest maioris laboris.

r ¶ *Minus.*] idest, minoris laboris.

s ¶ *Breuior.*] scilicet scriptura.

t ¶ *Aestimetur.*] cū naturaliter maior labor in proliziori subeatur.

u ¶ *Apposita.*] scilicet non communis vel insolitæ, vt supra.

x ¶ *Non faciat lineam.*] scilicet completam.

y ¶ *Clausula.*] scilicet non communis, sed insolita.

z ¶ *Augmentet.*] apparet ergo vltra taxationē litterarū, q habeatur respect⁹ de faciēda taxatione vel nō faciēda clausularū, vt s̄. dixi.

a ¶ *Per se.*] scilicet solam.

b ¶ *Alijs.*] intelligendū videtur cōibus. cum indefinite loquatur.

c ¶ *Lineam.*] scilicet integram.

d ¶ *Taxetur.*] & illius chartæ taxatæ forte fit solutio d̄ moneta minuta. nō q quarta pars Turoñ. diuisi soluat, q̄a forte desineret cursum publicū habere: mutata eñ forma publica in Turonēsi grosso apposita, iuxta legē primā. ff. de ꝯtrahen. empt. & ven. ipsa substātia Turoñ. mutata cēsetur. ff. ad exhib. l. Iulianus. §. si quis. & sic ea tūc reprobua reputatus non liberaret soluentem. ff. de pign. act. l. eleganter. §. qui reprobos.

Forma percussa mutata, censetur mutata species.

a ¶ Pro qua-

& sic pro qualibet[a] linea huiusmodi additę clausulę in taxādo quarta pars gros. Turoneñ. addatur, & si[b] qd superfuerit[c], & minus linea, illud superfluū nec taxationē immutet[d]. Lineam[e] autē quę centū[f] & quinquaginta litteras, seu xxv. continet dictiones, intelligi volumus in[g] hoc casu, & vt taxatio huiusmodi dū[h] exēpla ponūtur, quodāmodo pcedat, inserta illa[i] clausula, verū ne sub eo prætextu, & cętera: quæ quatuor[k] continet lineas, vno Turoneñ. grosso taxetur[l]. Illa etiā clausula[m], prębendā vero ac dignitatem, quæ cū[n] acceptatiōe reseruat[o], quę quatuor & paulo[p] plus continet[q] lineas, vno Turoneñ grosso taxetur: & in similibus[r] clausulis additis secūdū linearū numerū idē[s] fiat. Eandē[t] taxationē cū moderaminē[u] antedicto quo ad præfatas litteras[x] in registro nostro seruari[y] volumus cū fuerint registrādæ. Eādē etiā taxationē quo ad præfatarū litterarū notas, scilicet gratiæ cū antedicto numero Abbreuiatores obseruēt[z]. De executorijs vero huiusmodi gratiarū Abbreuiatores ipsi, etiā si clausulæ nō cōmunes vel insolitæ apponantur[a] eisdem, duos[b] tantū recipiāt Turoneñ. ¶ Hoc[c] licet sic[d] in taxatione prædictarū[e] litterarū obseruari velimus, in forma tamē pauperū deferri volumus paupertati[f], & nostrā taxationē in[g] illa, videlicet octo Turoneñ.[h] gros. inuiolabiliter[i] obseruari: nā beatū fore virū, qui super pauperem & egenū[k] intelligit[l], verbis propheticis[m] edocemur[n]. ¶ Circa[o] taxationē autē litterarū[p], quæ per audientiā transeunt, nihil ad præsens aliud duximus ordinandū, sed rationabilis[q] modus obseruatur in illis, qui solitus est hactenus obseruari, maxime[r] secundum taxationem litterarum ipsarum, quæ in libro[s] Prouinciali inuenitur esse conscripta. In quarū taxationibus

a ¶ *Pro qualibet linea.*] quasi velit dicere. si per lineæ talis partē additā alij illa reddatur cōpleta. & p altā partē sui alia cōpleta reddatur, quælibet de sic completis pro quarta parte Turoneñ. taxabitur.
b ¶ *Si quid.*] idest aliquid.
c ¶ *Superfuerit.*] vltra lineas per illam additam completas.
d ¶ *Immutet.*] quasi dicat. illo superfluo reputato modico p ipso nec plus nec minus. arg. de cōse. dist. 2. c. reuera. ff. de in integ. rest. l. scio.
e ¶ *Lineam.*] scilicet per quā solam vel alijs redditam fit vltra taxationē litterarū alia taxatio.
f ¶ *Centum & quinquaginta litteras.*] sed hoc qualiter esse pōt cum in alphabeto vel alibi nō reperiantur tot diuersæ litteræ? Dicas forte intelligendum de litteris alphabeti, quæ reiteratæ complere poterunt talem numerum.
g ¶ *In hoc casu.*] istud sic fuit inductū ad vitādas multas fraudes, q̄ p scriptores vel dictatores cōmitti possēt scribētes vel dictātes in pergameno stricto, vt sic clausula p se lineā faceret, vel alijs addita illas cōpleret. Quid igitur erit si linea pp mēbranę strictu rā nō cōtinet istū litterarū numerū, nec etiā dictionū fiet aliqua taxatio d illa, vel nulla? Credo ipsam faciendam de multis lineis coadunatis illum numerum apprehendentibus & non vltra: aliàs labor scribētis vel dictantis sine mercede remaneret: qd esset contra mentē huius constitutionis, vt s. dixi. & gratiā obtinens de alieno labore rideret, quod esset contra omnem æquitatem, & præstat ad hoc argu extra de censi. c. procuratores.

Labor nō debet esse sine mercede.

h ¶ *Dum exempla ponuntur.*] per posita enim exempla facti, cum pateant oculatis, veritas oculata fide magis quàm per aures animis hominum infigitur. insti. de gra. cog. §. vlt.
i ¶ *Illa clausula.*] quæ quandoq; in litteris Apostolicis apponitur.
k ¶ *Quatuor continet lineas.*] id est continere potest probabiliter & verisimiliter iuxta communem scribendi modum: aliàs enim de tam gracili littera posset esse scripta, vel in tam amplo & extenso pergameno, q ipsas quatuor lineas non contineret, nisi tu diceres habendum fore respectum ad litterarū vel dictionum numerū s. proxime designatum: vnde facit iste textus ad id quod ibi dixi.
l ¶ *Taxetur.*] vt sic qualibet linea de quatuor pro quarta parte Turonensis taxationem recipiat, vt s. dicitur.
m ¶ *Clausula.*] quæ q̄nque etiā in litteris Apostolicis apponitur.
n ¶ *Cum acceptatione.*] id est cum potestate acceptandi.
o ¶ *Reseruat.*] scilicet beneficium conferendum illi, cui gratia fit.
p ¶ *Paulo plus.*] de quo nulla taxatio fit, vt supra.
q ¶ *Continet lineas.*] hoc dicere potes, vt s. proxime sup hoc dial.
r ¶ *Similibus clausulis.*] alijs ab illis pxime expressatis gr̄a exēpli.
s ¶ *Idem fiat.*] vt pro qualibet linea fiat taxatio quartæ partis vnius Turoneñ. pro modico autem plus taxatio non mutetur.
t ¶ *Eandem taxationem.*] scilicet, quæ facta est tam de litteris gratiosis, quàm executorijs. s. in §. qua dere.
u ¶ *Moderamine antedicto.*] s. in verbo, hoc tamen.
x ¶ *Litteras.*] scilicet gratiosas & executorias.
y ¶ *Seruari volumus.*] scilicet vt litteræ gratiæ vltra decem, executoriæ vero vltra Turoneñ. aij. non taxentur.
z ¶ *Obseruent.*] scilicet vt litteræ gratiæ vltra x. Turoñ. nō taxētur vltra eā taxationē clausularum insolitarū iuxta dictū moderamen.
a ¶ *Apponantur eisdē.*] in salario ergo percipiēdo p Abbreuiatores de litteris executorijs nō distinguitur, an ipsæ clausulas solitas cōtineāt: ratio huius pōt esse: q̄a cū taxationē habeāt de litteris gratię, & vltra p clausula insolita apposita amplius sup hoc in executorijs laborare nō habēt sup nouo dictamine abbreuiatiōis faciēdæ.
b ¶ *Duos tantum.*] non ergo plures.
c ¶ *Hoc licet.*] Quarta pars.
d ¶ *Sic.*] vt dictum est in §. præcedenti. si vero.
e ¶ *Prædictarum litterarum.*] scilicet gratiæ.

f ¶ *Paupertati.*] Not rationē paupertatis haberi in taxatiōe salarij, sicut & alibi in taxatiōe pcuratoris. extra d cēsi. cū instātia. & c. p curatiōes. & in exactiōe mulctæ pecuniariæ. ff. de off. præs. l. illicitas. §. vlt. & in examinatiōe iudiciali faciēda de ei' causa, in corpore authē. d man. prin. §. sit tibi. coll. 3. & in appellatiōe p eū interponēda. ff. de appell. l. 2. & in appellatiōe p eū inscriptis emittē 2a. ff. mādatu. l. si procuratoré. §. si ignorātes. & in multis alijs q̄ sollicitus indagator p se poterit inuenire.

Paupertatis ratio in multis est habenda.

g ¶ *In illa.*] s. forma.
h ¶ *Octo Turonen.*] hic potes dicere quod dixi in parte secunda super taxatione decem vel duodecim Turoneñ.
i ¶ *Inuiolabiliter.*] quasi dicat vltra aliquatenus taxatio nulla fiat.
k ¶ *Et egenum.*] scilicet releuandū, potissime ne fame pereat, aliàs nō releuās ipsum necare dī quo ad Deū. 86. dist. c. pasce. ff. d li. agno. l. necare. 47. dist. c. sicut hi.

Psal. 40

l ¶ *Intelligit.*] id est, intendit & operam dat.
m ¶ *Propheticis.*] scilicet prophetæ Dauid.
n ¶ *Edocemur.*] in psalmo, Beatus q intelligit.
o ¶ *Circa taxationem.*] Quinta pars.
p ¶ *Litterarum.*] scilicet de iustitia.
q ¶ *Rationabilis.*] quasi dicat non excessiuus & onerosus, nec nimis etiā modicus seu delicatus. Iuxta illud: Nec onerosus creditor, nec delicat' debitor audiēdus est. ff. de pig. act. l. si seruos. in fi. Vel dic melius rationabilē illū dici, q solitus est obseruari, vt sequitur: vñ facit p hoc in arg. q in talibus similib' taxationibus stādū sit ei qd solitū est seruari. ad hoc extra de offi. ord. dilectus. de sent. excō. vsurabilib'. §. deniq. lib. 6. C. de vec. vniuer. ff. de decr. ab or. fa. l. vlt. ad munic. l. de iure. cū ibi not. de admi. tu. l. sine hærede. §. Lucius. d ele. l. si fundus. sicut in alijs styl' & cōsuetudo curiarū locorū singulariū seruādi sunt circa pcessus. arg. optimū ad hoc C. d ve. iur. enu. l. 1. §. sed & si q leges. extra d cōst. ex litteris. vbi d hoc p Host. de crim. fal. c. q̄ graui. & p Inno. d off. leg. c. q trāslationē.
r ¶ *Maxime.*] innuit per hoc q seruanda esset solita taxatio etiam in litteris, quarū taxatio scripta non reperitur in libro Prouinciali.
s ¶ *In libro Prouinciali.*] in quo libro contineri vidi verba quæ sequuntur: Circa salarium scriptorum duximus prouidendum, quòd scriptores pro litteris quas scripserint vltra taxationem infrascriptā nil exigant vel etiam sponte oblatum recipiant: & si quis contrafecerit, dans & recipiens excōmunicationis sententia sunt adstricti. Taxatio autem pro literis scribēdis talis est: Pro literis simplicibus scilicet super terris & rebus alijs, &c. super vsuris, super iniectione manuum, super reuocandis alienatis, super munachatum sex denarios vsualis monetæ: pro literis in quibus consueuit poni, pręterea, vel. ijdem quoque, vel alias, nouem denarios: pro literis super defectu nataliū, ix. denarios: pro simplici confirmatione vel protectione, quæ bullanda est cum serico, xii. denarios: pro cōfirmatione & ptectione in vna littera, xviij. denarios: pro littera super absolutione monachorum, xviij. denarios: pro littera, quoniam vt ait Apostolus, danda cathedralibus ecclesijs & alijs magistris collegijs, quæ cum maiori diligentia est scribenda. ij. solidos: pro priuilegijs, x. solidos: Alias aūt in quibus certa & generalis taxatio in scriptis redigi nō pōt, propter diuersitatē ipsarum, distributores, qui pro tēpore fuerunt, habita consideratione ad alias taxatas prout eis melius videbitur, melius taxare studebunt: & taxationē ipsarū tam impetratores quàm scriptores sub pœna eiusdē sententiæ obseruabunt: scriptores qui rescribendas gratis, gratis nō rescripserint antequā alias incipiāt scribere, eadem excommunicationis sententia sint ligati: scriptores qui litteras curiæ non scripserint antequā alias incipiant scribere, per septem dies à scripturæ officio sint suspensi. Verum si litteræ curiales & rescribendæ gratis scribendæ simul occurrant, negotiū semper curiæ præferatur: petitionarij vero vltra x. solidos nihil exigat pro aliqua petitione formāda. Sed & infra quantitatē eandem, prout negotij exegerit qualitas, & labor expoposcerit, salario sint cōtēti: si vero negotiū multū fuerit intricatū, ad cui' ex-

Salaria scriptorū q̄ sunt in libro ꝓuinciali cōprehensa.

peditionem labor & peruigil diligentia requirantur, tunc vltra dictam quantitatem infra tantum xx. solidos taxetur salariû arbitrio notarij, quem impetrans duxerit eligendum. Facit autem iste textus io arg. q scriptura antiquorum librorum facit fidem. & super hoc vide quod not. tam per ordinarios, quam per extraordinarios glossatores, extra de probat. cum causam.

litterarum[a] ex causis rationabi libus[b] sustinemus, vt Turoneñ. gros. quâdiu scilicet Romana curia extiterit citra montes, Romanino[c] succedat. Cæterû vbicunq;[d] de Turoneñ. gros. in taxationibus prælibatis fit mentio, intelligi volumus quamdiu curia[e] fuerit citra[f] montes Si vero vltra montes Romæ scilicet vel in alijs locis vel Italiæ partibus curia ipsa constiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turoneñ. ponatur[g]. ¶ Ad[h] hæc prædictæ nostræ adijcimus[i] sanctioni, vt si forsan (quod quandoq;[k] contingit) eueniat, videlicet quòd non culpa[l], negligentia[m] vel defectu scriptoris, vel ex ignorantiæ[n] cæcitate, aut torpore desidiæ[o] vel ex occupatione[p], distractione,[q] aut alia quauis occasione[r] Abbreuiatoris, qui notâ ex qua littera grossa[s] procedit[t], inepte[u] formauerat, eadê grossa litteris gratis[x] fuerit[y] rescribêda: hoc ipsi scriptori[z], vel illi cui[aa] littera huiusmodi[b] fuerit rescribenda nô noceat[c], sed Abbreuiatori[d] debeat imputa

a ¶ *Litterarum.*] scilicet quæ per audientiam transeunt, quæ propter lega. nô consueuerunt.

b ¶ *Rationabilibus.*] forte ideo, quia Romaninus in tanta abundantia non reperitur in loco curiæ citra montes existentis sicut Turoñ. grossus. Vel quia forte non sic publicû cursum habet sicut Turoñ. grossus: & forte difficilius esset litteras obtinentibus Romaninû soluere propter sui raritatem quam Turoñ. grossum, cum omne rarum dicatur carum, in authent. de consul. §. quantumcunq; in fi. coll. 4. 59. dist. c. si officia. in 9.14. dist. cap. legimus.

Rarum est carum.

c ¶ *Romanino.*] id est pro Romanino Turoneñ. grossus ponatur.

d ¶ *Vbicunque.*] vt est videre in taxationibus litterarû gratiæ & executoriarum. s. io §. qua de re. vel in taxatione clausularum solitarû, vt s. in §. si vero. vel io taxatione registri vel Abbreuiatorum, vt in eodem. §. ver. eandem. vel in taxatione litterarum in forma communi. vt s. §. proxima.

e ¶ *Curia fuerit.*] quæ vbi videatur esse, videas quod not. in cap. Execrabilis. io verbo, Romanæ Ecclesiæ. & in c. Ad onus.

f ¶ *Citra montes.*] sicut ounc de præsenti existit.

g ¶ *Pro Turonensi ponatur.*] forte quia ibi Turoñ. non sic publicum cursum habet sicut Romanus, vel forte ex alijs causis, quas dixi statim in glos. forte ideo.

h ¶ *Ad hæc.*] Sexta pars.

i ¶ *Adijcimus sanctioni.*] simile de vita & honest. cler. c. quoniam. §. vlt. Clem. 5.

k ¶ *Quandoque contingit.*] vnde ad hoc ius aptandum fuit in corpore authent. vt debi. ma. & credi. §. quia vero. coll. 7. ff. de legib. l. nam ad ea. de lib. lega. l. legaui.

l ¶ *Non culpa.*] vbi ergo culpa vel aliquod de sequentibus interueniret io personam scriptoris: expensis eiusdem, non Abbreuiatoris esset littera rescribenda.

m ¶ *Negligentia*] nouerca eruditionis dicta. 83. dist. c. oihil. vt pote cûcta lædente, in corpore auth. de quæstio. §. hæc omnia. coll. 6.

n ¶ *Ignorantiæ cæcitate.*] Nota ignorantem dici cæcû: vnde & scribitur: quoniâ quidâ ignorantiæ nubilo turpiter excæcati: nec mirû: quia igoorantia mater dicitur cunctorû errorû. 38. dist. c. ignorantia. & scripturarum ignorantia, Christi dicitur ignorantia: vt 100. dist. c. qui iuxta. & qui ea quæ Dei sunt, nesciunt, à Domioo nesciuntur: iuxta illud. ignorans ignorabitur. 100. dist. c. qui ea. & hæc vera de illis qui habent à quo discerent, sed dare operâ noluerunt: io alijs enim secus. 36. dist. §. verû. & arg. ff. de bo. pos. l. in bonorû. quis ordo in bonorû possessione seruetur. l. vtile. & §. vlt. de iur. & fac. igno. l. regula. § sed iure. C. de ingen. manu. l. si auia nta.

Ignorans cæcus dicitur.

o ¶ *Desidia*] id est pigritiæ nô adhibita circûspectiôe vel diligêtia.

p ¶ *Occupatione.*] scilicet nimia aliorum negotiorum, quæ frequenter neutrum de agibilibus bene agi permittit. C. de assesso. l. nemo. 15. q. 1. presbyteros. de simili occupatione habes in corpore authent. de tabellio. §. & oon rogât. coll. 4. extra de senten. excommu. si aliquando.

q ¶ *Distractione.*] scilicet aliqua ad alios cogitatus: perdit enim memoriam bene agendorum mens alienis distracta cogitatibus. arg. 83. dist. cap. nihil. ff. de cap. & postlimi. reuer. l. nihil. nec sufficit aliquid legere nisi adsit & intelligere, vt dixi in decre. q a quoqundam. §. nos autem. Vel dic distractione animo abbreuiandi, sic

cut dici consueuit quem fore distractum ab actu consueto vel exercitio, puta lecturæ, vel alterius operis explicandi, quod sicut per exercitium suscipit incrementû. C. de re mili. l. milites. lib. 12. ff. de leg. 3. legatis seruis. §. ornatricibus. sic & per contrarium suscipit detrimentum. arg. ff. de iure fis. l. non intelligitur. §. diui fratres.

Lectura & exercitiû suscipit incrementû.

ri, intantû vt eidê scriptori Abbreuiator ipse satisfaciat[e] integre, iuxta taxationem[f] eiusdê grossæ litteræ rescribendæ. ¶ Cæterû[g] vt prædicta quæ à nobis pro vtilitate publica[h] sunt instituta salubriter, eo diligentiores sui[i] obseruatores inueniât, quò transgressores ipsorum maiori nouerint se pœna[k] percelli: statuimus, vt præfati omnes & singuli, tam litterarû nostrarum, quàm registri nostri scriptores, quâ Abbreuiatores notarû[l] ipsarû (quibus etiâ Abbreuiatoribus[m] specialiter vltra infra scriptas pœnas quatenus prædictas[n] taxationes obseruent sub excôicationis pœna[o] mandamus) qui côtra præmissa fecerint, plus scilicet præfatas nostras beneficiales[p] litteras vel notas[q] ipsarû vel earundê[r] in dicto registro scripturas taxando, exigendo[s], vel recipiendo[t] pro ipsis, quàm superius sit taxatum: vsque ad semestre[u] tempus officio in quo sic[x] deliquerint, sint eo ipso[y] suspensi: Et si secundo[z] deliquerint in eodem, ipso facto eo-

r ¶ *Occasione.*] forte dolo, malitia, odio, vel corruptione.

s ¶ *Grossa.*] id est, in grossum vel mundum redacta.

t ¶ *Procedit.*] ad instar publici instrumenti ex protocollo, nihil addito nilque remoto procedere habemus in corpore authent. de tabel. §. illod quoque. coll. 4.

u ¶ *Inepte formauerat.*] iuxta stylum Cancellariæ, vel côsiderata qualitate negotij in grossam redigendi.

x ¶ *Gratis.*] id est nihilo exacto ab habête litterâ Apostolicâ obtinere.

y ¶ *Fuerit rescribenda.*] ad arbitrium Vicecancellarij & Correctorum curiæ, qui ad hoc sunt præpositi.

z ¶ *Scriptori*] cui oihil imputari pôt, si put in nota reperit, illâ scripsit

a ¶ *Cuius.*] id est ad cuius commodum.

b ¶ *Huiusmodi.*] scilicet inepte formata.

c ¶ *Non noceat.*] quia nec scriptor expensis proprijs, oec ille cuius est pro rescribenda ipsa aliquid dare tenebitur. vt statim inouitur.

d ¶ *Abbreuiatori*] ex cui° culpa vel facto apparet littera rescribêda.

e ¶ *Satisfaciat.*] scilicet de suo.

f ¶ *Taxationem.*] de qua vidisti s. in §. de qua re & seq.

g ¶ *Cæterum*] Septima pars.

h ¶ *Publica.*] vtilitati singularium de se præferenda, io corpore authent. de rest. & ea quæ pari. §. quamobrem. coll. 4. extra de postu. præla. bonæ 2. cum similibus.

i ¶ *Sui.*] scilicet institutorum.

k ¶ *Pœna percelli.*] id est puniri. pœoa. n. vni° met° est multorû. ff. de pœn. l. capitaliû. §. famosos. C. ad l. Iul. repe. l. 1. & in extrau. dictû.

l ¶ *Notarum ipsarum*] ex quibus litteræ glossandæ procedunt: vt in §. præcedenti. & sume s. prædictas taxationes obseruent.

m ¶ *Abbreuiatoribus.*] solum istis fit comminatiuû mandatû sub pœna excôicationis, & nô alijs Sed hoc forte ideo: qa ab eis prius quâ à scriptoribus procedit taxatio & exactio: quâ factâ frequenter indebite scriptores de facili sequûtur, quare ipsis, vt potc huius mali auctoribus, fit ista côminatio. arg. 86. dist. c. tanta. 24. q. vlt. c. qui aliorum. extra de cle. excom. c. latores. ff. de ser. cor. l. in hoc iudiciû. C. ad l. Iul. de vi publi. l. quoniâ multa. cû similibus.

Cap. statutû. §. notarijs. de re scri. lib. 6. ibi vide glo. si. quando dicit mag. vbi dicit Phi. eoeam Ancha. q delegatus potest ministrum cû effectu prouidere de salarijs Et de salarijs aduocatorum not. Alex. in apostil. ad Bart. l. 1. §. aduocationis ff. de va. & ex. mu. & vide omnino Stelam docto. Aurelianensem relatione iuris. l. 1. C. de suffr. Fon.

n ¶ *Prædictas taxationes.*] factas s. in §. qua de re. & sequenti.

o ¶ *Sub excommunicationis pœna.*] comminatio est, nô seotentia. C. côminationes vel episto. l. interlocutio. not. extra de simo. c. sicut.

p ¶ *Beneficiales.*] id est ad assequenda beneficia cooceòeodas.

q ¶ *Notas ipsarum.*] quæ in vulgari appellari côsueuerût minutæ.

r ¶ *Earundem.*] scilicet litterarum.

s ¶ *Exigendo.*] Exigere propriæ est ab inuito extorquere. ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem. & quæ in frau. cre. l. pupillus.

t ¶ *Recipiendo.*] videtur intelligendû etiâ à spôte soluête, vt differat à verbo præcedenti. & arg. ad hoc extra de censi. c. exigit de rescri. statutû. §. si q d autê. lib. 6. côsiderata potissime vtilitate publica ob quâ psens côstitutio emanauit: vt s. & est expressum io libro Prouinciali. de quo s. est facta mêtio superi° in §. qua de re. & sequêti.

u ¶ *Semestre.*] id est, sex mensium. de sup. negli. præla. licet.

x ¶ *Sic.*] scilicet plus taxando, exigêdo, recipiêdo quàm debeant.

y ¶ *Eo ipso.*] est ergo sententia suspensionis iuris. simile de elect. q sit. lib. 6. in corpore authen. de rap. mul. §. pe. cul. 9. cû similibus.

z ¶ *Secundo.*] nota plus puniri peccatum iterarum. C. ad leg. Iul. de vi publi. l. seruos. de ser. fugi. l. quicunque. ff. de iusepa. l. 1. de pœn. l. capitalium. §. solent. & l. aut damnum. §. quisquis, extra

Peccatum iteratû plus punitur.

vt lit. non

vt lit. non contestata, quoniam sequenter. §. vlt. de testi. co. c. 2. de maledi. c. statuimus. 34. dist. c. quorundam. 26. dist. vna tantũ. contumacia enim facit cumulari pœnam. ff. de pœnis. l. relegati. & remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habent. C. de episc. audi. nemo. deterior namq; dolus eius agnoscitur q iterato cõmittit, q̃ qui semel deliquit, in corpore authẽ. de liti. §. omnẽ. circa fi. coll. 8. vbi de hoc not.

a ¶ *Eodẽ officio.*] scilicet Scriptoris, Abbreuiatoris, Registratoris, & sic de alijs.

Officiũ maculari, qui in eo delinquit.

b ¶ *Maculare.*] Nota officium aliàs de se licitum maculari vel vituperari dici per delinquentem in eo.

c ¶ *Priuatos agnoscant.*] in hac decret. sententiã iure priuatoriã inducit. simile in c. dierũ. & de pœnis. c. felicis. lib. 6.

d ¶ *Nulli ergo.*] super hac clausula dic vt plene dixi in c. Execrabilis. Zenzelinus.

dem [a] officio (quod quantum in ipsis fuerat maculare [b] conati sunt) perpetuo se priuatos [c] agnoscant. Nulli [d] ergo liceat, &c. Datum Auinioñ. iiij. idus Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

TITVLVS XIIII.

De verborum significatione.

¶ Cum fratres Minores indumentis vilibus secundum eorum regulam debeãt indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio superiorum, praecipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos, & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur, si in hoc superioribus obsequantur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria & cellaria pro necessarijs ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati & castitati esse præferendam. hoc dicit, & est valde notabilis. Concor. c. Exijt qui seminat. eo. tit. lib. 6. & clementina, Exiui de paradiso. eod. tit.

CAP. I.

Diuisio capituli.

Q *Vorundam.*] ¶ Diuide hanc decre. in partes quinq; principales. In prima, causa & occasio multiplex præmittitur. In secunda parte, quorundã fratrum Minorum à sui cõitate ordinis discrepantium allegatio multifaria subiungitur: ibi, in §. *Quapropter.* In tertia, constitutio ipsa in aliquibus declaratiua admittitur: ibi, in §. *Quo circa.* In quarta, eius constitutionis cũ alijs declaratæ continuatio subinfertur: ibi, in §. *Eodem modo, &c.* In quinta, omnis formidinis suspicio remouetur: ibi, prope fi. in §. *Nec formident.*

e ¶ *Scrupulositatis.*] id est credulitatis non ex causis probabilibus ortum habentis. sic exponitur hoc verbum per Hostien. extra de simon. per tuas 2. quare talis credulitas hic cæca appellatur.

f ¶ *Ambiguum.*] id est dubium. simile C. de vsufruct. l. ambiguitatem. de testa. l. ambiguitates. de acq. pos. l. nemo ambigit.

g ¶ *Indocta scientia.*] sic forte dicta, quia à seipsis ipsam didicerint, non à voce magistra, contra consilium Hieronymi 16. q. 1. c. si clericatus. in fi. quæ non secundum sensum proprium, sed secundum patrum traditionem addiscenda & docenda. & ab eo & per eum qui eam à maioribus secundum veritatem sibi creditam seruat. 37. dist. relatum. & arg. C. de excu. artificum. l. 1. lib. 10. ff. de dona. l. Aquilius. aliter enim scientia adulterina tradi & adipisci dicitur in procem. digest. §. hoc autem tria.

h ¶ *Ne dixerimus.*] quasi dicat de illorum malis hic dixisse sufficiat, vt per hoc plura dentur intelligi. arg. ff. ad Maced. l. 1. in corpore authẽ. quib. mod. na. effi. leg. §. & quidam. coll. 6. cum not. in eis. Vel dicit se non dicere quod tamen dicit, vt alibi de restitu. spol. literas. §. nos autem. C. de epis. & cleri. l. si quis non dicam.

i ¶ *Irreligiosa.*] id est, non religiosa, vt sic prima syllaba priuatiue vel negatiue exponatur. argumen. ff. de re mil. l. miles. §. irreuerens. de iurepatro. l. 1.

k ¶ *Vana.*] id est, extrinsecus ostentatiua, vel in veritate non subsistens. arg. extra de consue. c. quanto.

l ¶ *Superstitiosa.*] exponi potest, id est, in obseruantijs extrinsecis inutilis & superuacua.

Religio vnde dicitur.

m ¶ *Religio.*] quasi religatio seu vinculatio.

n ¶ *Suis.*] conceptibus, quod est infra.

o ¶ *Mauult.*] id est, plus vult vel præelegit: & sume verbum, inhærere, quod est infra.

p ¶ *Temere.*] bene dicit, temere: quia nullus suæ prudentiæ vel cõceptui inniti debet, iuxta verbum sapientis, extra de consti. c. ne innitaris. nec in agendis suo sensu vel leuitate duci. 11. q. 3. summopere. extra de constit. c. 1.

q ¶ *Conscientia.*] in hoc non bene nec recte informatæ. arg. extra de temp. ord. ad aures. de simo. c. per tuas.

r ¶ *Velamento.*] expone, id est velamine vel palliatione seu simulatione: alibi sumitur aliter istud verbum. C. de postu. l. velamento.

s ¶ *Obedientia.*] sic not. regulares teneri ad præstandum obedientiam prælato suo. extra de temp. ord. c. ad aures. vbi de hoc.

QVorundam exigit cæcę scrupulositatis [e] ambiguum [f], ac ipsorum quodammodo indocta [g] scientia (ne dixerimus [h] quòd irreligiosa [i] horũ sit vana [k] & in hoc superstitiosa [l] religio [m]) vt dũ suis [n] mauult [o] temere [p] sub cõscientiæ [q] velamento [r] conceptibus, quàm prælatorũ ordinis sui cũ obedientię [s] merito [t] prouide [u] inhærere sententijs: nos post prædecessorũ nostrorũ, & præsertim felicis recordationis Nicolai [x] iiij. ac piæ memorię Clemẽtis [y] v. Romanorũ Pontificũ super intellectu & obseruantia regulæ [z] ordinis fratrum Minorũ, declarationes [a] salubriter [b] editas, solidas [c] quidẽ & claras, & lucidas [d], multaq; maturitate [e] digestas, nostras Domino fauẽte indubias [f] ipsorũ prędecessorũ declarationib9 declarationes adiungamus [g]: sicq; dies [h] † diei eructet verbũ, & nox nocti scientiã manifestet, ne perperã paucorũ [i] dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia, recta ipsarũ declarationũ verba [k] cõuer-

t ¶ *Merito.*] quod non est modicũ, immo magnum, quia Deo gratũ, cum melior sit obedientia quàm victima. extra de maior. & obe. illud. & arg. ad hoc. ff. de re mili. l. 2. §. in bello. cum ibi not.

u ¶ *Prouide.*] reputatur ergo prudẽtia vel prouisio, suæ conscientiæ proprio conceptu dimisso, superioris ordinationem ordinabiliter sequi: vt hic, & arg. 24. q. vlt. c. quid autem mitius. 36. dist. relatum.

x ¶ *Nicolai iiij.*] qui condidit decret. Exijt qui seminat. de verb. signifi. lib. 6.

y ¶ *Clementis v.*] qui condidit decret. Exiui de paradiso. in eod. tit. in compilatione suarum constitutionum.

Regula vnde dicitur.

z ¶ *Regula.*] dictę quasi regulantis quem in modo viuendi tam spiritualiter quàm temporaliter, vel ad rectum quẽ ducentis. 3. dist. c. canon. verb. regula.

† Psal. 18.

a ¶ *Declarationes.*] ex hoc collige Papam declarationem super regula religionis posse facere: cum enim omnis regula rite dictata ab ipso saltem per approbationem processerit. extra de relig. do. c. ne nimia. & eod. tit. cap. religionum. lib. 6. & arg. 11. dist. c. quis nesciat. ad illum potest & debet spectare declaratio vel interpretatio, ad quem pertinuit editio. C. de leg. l. vlt. & de vete. iur. enucle. l. 1. §. ne autem. in fi. extra de sentent. excommun. inter alia. 18. q. 1. §. ex his. nec mirum, cum etiam super articulis fidei possit declarationem facere. 24. q. 1. quoniens. & c. hæc est fides. & patet in decre. cum inter nonnullos. vbi de hoc dixi.

Papa põt super fidei articulis declaratiõnẽ facere.

b ¶ *Salubriter.*] id est ad salutem animarum.

c ¶ *Solidas.*] id est firmas, quæ inconcussæ seruandæ sunt donec per illum qui potest in totum vel in partem fuerint reuocatæ. arg. 40. dist. c. consequens. & cap. nostro. 25. q. 2. c. 1. & 2. in corpore authent. de admi. offi. §. vlt. coll. 3. cum similibus.

d ¶ *Lucidas.*] quia constitutio principis debet esse clara, non obscura. 4. dist. c. erit autem lex. & non per signorum captiones, nec per compendiosa ænigmata, sed per litterarum consequentiam est scribenda & exemplificanda. arg. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. quod autem. in contra facientem pœna falsi locum habet, vt eo. tit. l. 2. §. eandem autem pœnam. aliàs est versus sub §. hoc autem.

Constitutio principis qualiter scribenda est.

e ¶ *Maturitate.*] cum qua & non cum leuitate vel præcipitatione facienda est constitutio principis. C. de legi. l. humanũ. & in pœmio. lib. 6. sicut & sententia proferenda. arg. C. de sent. ex breuiculo recitan. l. 2. 11. q. 3. c. summopere. extra de re iud. pastoralis. §. verum. Clem. 5.

f ¶ *Indubias.*] id est indubitatas.

g ¶ *Adiungamus.*] aliàs adiungentes. hoc non incongruum nec insolitum existit: cum & omissum per antecessorem, per successorem suppleri & induci frequentissime sit repertum. arg. ff. de testi. l. quæsitum. extra de rescrip. c. litteris.

h ¶ *Dies diei.*] verba sunt psalmographi prophetæ Dauid.

i ¶ *Paucorum.*] sed quomodo dicit paucos, cum multi essent fratres, id quod sequitur facientes? Respondeo q pauci dicuntur respectu multo maioris numeri aliorum. 45. dist. cap. disciplina. vbi 23. millia hominum pauci dicuntur respectiue. ff. de verb. signi. l. maiore. extra de ele. excom. mi. c. latores. & ibi not.

k ¶ *Verba.*] super quibus, ex quo recta sunt & clara, nulla debet fieri in obscurum ædificatio. ff. de leg. 3. l. ille. §. cum in verbis. & arg. ff. de

arg. ff de verb. obli. l. continuus. §. cum ita.

a ¶ *Conuertens in deuium.*] id est peruersum intellectum: forte amplectentes declarationem verborum ipsorum mente circumuenta, contra iura. ff. de leg. l. contra legem. extra de regu. iur. in c. certum est. lib. 6. cum potius esset contrarium faciendum: scilicet verba offendere vt mens seruetur. C. de lib. præt. l. 3. ff. qui petant tu. l. scire. §. ad aliud. ff. iure pa. l. adigere. §. quamuis. not. extra de verb. sig. c. intelligentia. & dicta l. contra legem.

tens [a] in deuium illaque [b] suis [c] eis [d] profecto contraria [e] accõmodãs [f] sensibus ingrata [g] Deo, superioribus [h] contumax, præfato [i] ordini detrahens, odiosa [k] confratribus, vnionẽ [l] scindens, si [m] valeat reddatur, ac graue in populos scandalum [n] allatura, quin potius (vt nostra vehementer flagitat [o] intentio) antedictus profugatis [p] incommodis [q], hæc sancta Minorum fratrum religio, ad quam iamdudum (cum minor [r] nos gradus haberet [s]) dilectionis & deuotionis feruor incanduit [t]: nunc vero post susceptum à nobis Apostolicæ seruitutis [u] iugum [x], ad illius [y] religionis gubernationem, protectionẽ, defensionemque interius [z] exteriusque [a] propitiam pastoralis [b] curæ sollicitudo nos angit [c], paternæ [d] cogit prouidentiæ debitum [e], ac internæ charitatis zelus accendit, quieta [f] pace gaudeat, sancto proficiat otio [g], in numero [h] ac merito [i] quàm & plurimum augeatur, blandeq; [k] in redeuntiũ [l] filiorũ suæ scilicet professionis ruat oscula [m], mactet [n] vitulũ, eorumque [o] liberis [p] & sedula corruat in amplexus, profecto cũ ipsius religionis odor [q] trahat, charitas attrahat [r], scientia lucidet [s], oratio mereatur, quæ [t] in conualle lacrymarum huius scilicet mũdi miseria [u], vel cordis cõtritione & humiliatiõe [x]

b ¶ *Illaque.*] declarationum verba.

c ¶ *Suis.*] sume verba, accommodaos sensibus, quæ sequuntur.

d ¶ *Eis.*] expone, scilicet sensibus: vel eis, scilicet verba declarationum conuertentibus in deuium.

e ¶ *Contraria.*] maxime attenta verborum mente.

f ¶ *Accommodans.*] id est applicans vel inducens.

g ¶ *Ingrata Deo.*] sume verbum, reddatur. q᷑ est j. & enumerat sex commoda, quæ ex tali scientia proueniunt: & hoc est primum. & per hoc quod dicit, ingrata Deo, est penitus excludenda. argu. in corpore authent. vt non luxu. contra naturam. in princ. coll. 6.

h ¶ *Superioribus contumax.*] Secundum incommodum, q᷑ ex hoc etiam est tollenda. arg. 6. q. 3. cap. si autem nobis. & cap. seq. extra de maio. & obe. cap. 2. arg. ff. de re milit. l. 3. §. bello. & l. miles. §. irreuerens.

i ¶ *Præfato ordini detrahens.*] Tertium incommodum, & per hoc suam turpitudinem ostendens, cum turpis sit pars suo vniuerso non congruens. 8. distin. cap. quæ contra. & aliter viuere volens quàm se habeant mores eorum inter quos viuit, suspiciosus aut intemperans est. 41. dist. cap. quisquis. 12. dist. illa. & arg. extra de sta. reg. recolentes.

k ¶ *Odiosa confratribus.*] Quartum incommodum, & non odiosa, sed potius debuisset per mutuam conuersationem affectuosior & charior reddi. arg. C. de castren. pec. l. cum allegas. lib. 12. ff. eod. tit. l. si forte. 63. dist. cap. vota ciuium. & §. principibus. extra de elect. innotuit. §. multa.

l ¶ *Vnionem scindens.*] Quintum, ex quo solo detestabilis est habenda, cum solum in congregatos in vnum spiritus sanctus veniat. 24. q. 1. §. si autem. & congregatis in vnum aliquibus. Deus in medio eorum esse dicitur. Matth. 18. 1. q. 1. cũ scriptura. 18. q. 1. c. alienus. talem vnionem scindens, diaboli opera subministrat tollens inter homines mutuam charitatem, sine qua (etiam concurrentibus omnibus aliis bonis operibus) non est salus, teste Apostolo. de pœnit. dist. 2. c. euidenter. & dist. 3. cap. si quis ait. & propheta clamante, Bonum & iucundum est habitare fratres in vnum.

Salus non est sine charitate.

m ¶ *Si valeat.*] id est crescat seu valere vel crescere permittatur: nõ enim debet intelligi, nec exponi hoc verbũ, valeat, id est de se teneat, cũ certũ sit eam non tenere: vt pote multa mala inducentẽ.

n ¶ *Scandalum.*] Sextum incommodum, & ob hoc intolerabilis est dicenda: illa enim quæ sine peccato mortali omitti possunt, vel committi, sunt ob vitandũ scandalum [t] omittenda, & etiam committenda. 1. ad Corinth. 8. extra de no. ope. nun. c. cum ex iniuncto. 12. dist. c. illa. quia nihil cum scandalo, & c. de præscrip. nihil 10. q. 3. cauendum. 11. q. 3. nolite.

[t] Scandalum est vitandum. & vide omnino S. Thomam. 2. 2. q. 43. art. 7. & 8.

o ¶ *Flagitat.*] id est desiderat vel affectat.

p ¶ *Profugatis.*] id est procul fugatis, siue pulsis.

q ¶ *Incommodis.*] quæ sunt sex, vt prædixi.

r ¶ *Minor.*] scilicet quàm sit Papalis, in quo hodie sumus.

s ¶ *Haberet.*] improprie videtur loqui textus: non enim gradus vel status (cum sit quid inanimatum) dicitur habere personam: sed persona dicitur habere statum vel gradum, vel esse in illo. arg. 40. dist. c. multi. & ff. de decu. l. eos.

t ¶ *Incanduit.*] id est incitauit, vel inflammauit.

u ¶ *Seruitutis.*] à seruiendo dictæ, & per istam similitudinem appellat Imperator se seruum. C. de offi. præfec. præto. l. quas gratias. circa fi. 1. columnæ. & notarius seruus publicus dicitur. ff. de adop. l. non aliter. instit. eo. tit. §. cum autem. & C. eo. tit. l. 2.

x ¶ *Iugum.*] simile 11. dist. c. in memoriam.

y ¶ *Illius religionis.*] scilicet fratrum Minorum.

z ¶ *Interius.*] quo ad animam & spiritualia.

a ¶ *Exteriusque.*] quo ad corpus & temporalia.

b ¶ *Pastoralis curæ.*] simile extra de re iud. pastoralis. Cle. 5. cum similibus multis.

c ¶ *Angit.*] aliàs adigit, id est, astringit.

d ¶ *Paternæ.*] per similitudinem loquitur: sicut enim pii & boni patris est consilium salutare pro liberis capere. ff. de adult. l. nec in ea. §. 1. ita debet esse præsidentis pro subditis deuotis. in corpore authen. de man. princ. §. quòd si delinquentes. in fi. coll. 3.

e ¶ *Debitum.*] hoc dicit quia sicut ad patrẽ carnalem spectat correctio filii in omni licita disciplina. 38. dist. cap. legant. extra de simo. licet Hely. C. de emend. propinquo. l. 1. sic & patris spiritualis est subditum ob errorem corripere & increpare. 45. dist. c. 1. 23. q. 4. forte. ne sanguis subditorum, &c. extra de offic. ord. cap. irrefragabili.

Pater filiũ corrigere debet.

f ¶ *Quieta pace.*] ad quam procurandam inter subditos quicunq; præsidens anhelare debet. in corpore authent. vt differentes iudices. in princip. coll. 9. de offic. præsid. l. congruit. 5. q. 2. c. si primates. 23. q. 5. c. non frustra.

g ¶ *Otio.*] status ergo religionis dicitur esse in otio, scilicet quo ad meditationem sollicitudinis temporalis: vt hic, & extra de regula. licet. § si vero.

Osculum variis ex causis præstatur.

h ¶ *In numero.*] scilicet personarum.

i ¶ *Merito.*] scilicet vitæ & virtutũ. C. de sta. & ima. l. & virtutum.

k ¶ *Blandeque.*] quasi dicat non subdole sed cum animi synceritate, sicut fecit Iudas osculo filium hominis tradens.

l ¶ *Redeuntium.*] scilicet ad vnitatem & obedientiam suæ religionis, de quibus redeuntibus gaudere debent præsidentes ad instar Christi plus gaudentis super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm supra xcix. iustis, qui nõ indigent pœnitentia, vt scribitur in Euangelio, & legitur 23. q. 4. §. ex his. & arg. C. de hære. l. Manichæos ff de remi. l. non omnes. §. vlt.

m ¶ *Oscula.*] osculum quandoque præstatur ad decipiendum, vt fuit in Iuda proditore osculo Christum tradente: & tale osculum omnino est prohibitum: immo iustiora reputantur vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici, Prouer. 27. cap. 5. q. 5. non omnis. & c. non osculatur. qui in corpore cum osculato esse videatur, mente tamen & animo contrarius est: quare multo nequior fore censetur, quàm foret euidens inimicus. 93. dist. cap. si inimicus. & C. de don. l. data. cum ibi not. quandoque autem præstatur ad reuerendum & obediendum: & istud aliquando est permissum: vt est videre in osculo q᷑ præstatur summo Pontifici in pede [e], C. de domest. & protect. l. 1. lib. 12. cum ibi not. quandoque vero præbetur ad designandum consensum in malum, puta adulterium vel fornicationem: & hoc iure damnatur. ff de adul. l. quod ait lex. quandoque ad ipsum designandum in bonum, puta coniugalem effectum, vel pacis inductiuum, vel iniuriæ remissiuũ: & tunc est permissum. C. de do. inter vi. & vxo. l. si à sponsa. extra de sponduo. c. 1. 63. dist. cum Hadrianus. inst. de iniu. §. vlt. quandoque etiã præbetur osculum ad inducendum consensum præsumptum: sed vt omnia finita esse pacis osculo denotentur. de consec. dist. 1. cap. si episcopus. & dist. 2. cap. pacem. iuxta verbum prophetæ, Iustitia & pax osculatæ sunt.

[e] Barb. tamen. 2. lectura, pœ. Clem. vet. salutẽ, ad fi. dicit do ... propter excellentiam recipientis à Pontifice ad osculũ. Quod tibi tacitũ dicit Ang. in l. 1. C. d. sent. pas. si verecundia [illegible] Deus scit. & de esse dũ osculi vide gl. 1. quam Paulin. dicit ... verum notandũ c. super abbatia. & offic. dele. & osculi datũ à sponsa facit vt sponsalitia largitas, matrimonio nõ secuto solũ pro dimidia reuocetur Do. meus. §. est & aliud. Inst. de do. l. si à sponsa. C. de don. ante nup. & de osculo vide gl. p. l. 1. ff de extraor. cri. c. nec aliquis 27. q. 2. Fonta.

n ¶ *Mactet vitulum.*] scilicet Minorum religio in signum gaudii & lætitiæ de illorum regressu ad instar patris, qui de reuersu filii aberrantis gaudens vitulum saginatum occidi fecit.

o ¶ *Eorumque.*] scilicet redeuntium.

p ¶ *Liberis.*] quasi dicat, spontanea & prona.

q ¶ *Odor trahat.*] id est, inducat & sollicitet.

r ¶ *Charitas attrahat.*] id est, non se reuocet, & inclinet.

s ¶ *Lucidet.*] id est, manifestet.

t ¶ *Quæ.*] scilicet charitas.

u ¶ *Miseria.*] nota mundi miseriam conuallem lacrymarum dici: vt in antiphona beatæ virginis, Salue regina.

x ¶ *Humiliatione.*] iuxta verbum prophetæ, Cor contritum & humiliatum, & cætera.

a ¶ *Purissima.*]

purissima[a] ascensiones in corde suo disposuit[b], vt non solū in virtutē de virtute proficiat[c], sed in eisdem virtutibus permanens[d], quasi quibusdam harum ad profectionem tendentibus[e] gradibus de die in diem facta[f] se melior ascendat in altius, terrena despiciat[g], ac cœlestia complectatur[h]: sicque tandem diuino numine collocata in [i]patria, tanto[k] Deum secundum huius sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius[l], quanto nunc in huius[m] peregrinationis angustijs illos[n] conscenderit[o] altiores: nam secundum Dauid prophetam eximium, dum sanctam Ecclesiam Deus suscipiet, in [p] eius gradibus dignoscetur[q]. Quapropter[r] tantis incommodis tantisque eiusdem ordinis excitari periculis[s], ac ad [t]illa salubribus & opportunis per eiusdem sedis prouidentiam circunspectam adhibendis summouenda remedijs[u], nostræ sollicitudinis studium conuertentes ad Dei laudem, beati Francisci præconium, eiusque præfati ordinis pacem, consolationemque fidelium[x], necnon minus cautis minusque habentibus in obediendi vel euagandi occasionis subducendam materiam[y] ad trepidandum vbi timor non aderat[z], scrupulosam[a] caliginem[b] detergendam, eosq; suauiter[c] deducendos vt filios[d] ad ipsius religionis gremium velut matris[e]: Diligenti[f] super his perscrutatione & matura deliberatione[g] præhabitis, de fratrū nostrorum consilio infrascriptas declarationes, commissiones, ordinationes, & præcepta, quæ inferius inseruntur, duximus adiungenda. ¶ In primis cum dicatur in regula quod illi qui promiserunt obedientiam[h], habeant[i] vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint[k]: Item quod fratres omnes vestimentis vilibus[l] induantur: & super prædictorum[m] verborum sensu à præfatis prædecessoribus nostris Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur) limpidæ[n] emanarunt: dictusque Clemens huius vilitatis iudicium[o] ministris, custodibus, seu guardianis ordinis prædicti duxerit committendum[p], eorum super[q] hoc conscientias onerando[r]: nec[s] ob hoc in quibusdam[t] ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus[u] sapere, quàm oportet

a ¶ *Purissima.*] quasi dicat non ficta, ab omni fictione & hypocrisi depurata. arg. 28. q. 2. ex his. de pœnit. dist. 2. c. 1. vbi charitas.

b ¶ *Disposuit.*] quasi per gradus.

c ¶ *Proficiat.*] circa quod dicit propheta, & ambulabunt de virtute in virtutem. vnaquæque enim virtus quasi quibusdam gradibus augetur. de pœni. dist. 2. dum sanctum. & cap. charitas in quibusdam.

d ¶ *Permanens.*] per inchoationem boni operis.

e ¶ *Tendentibus gradibus.*] cum inchoata ad perfectum protrahitur.

f ¶ *Facta se melior.*] cum in eiusdem bonæ operationis profectione & consummatione solidatur. de pœnit. dist. 2. cum sanctam.

g ¶ *Despiciat.*] per sollicitudinis temporalium depositionem.

h ¶ *Complectatur.*] scilicet per contemplationem.

i ¶ *In patria.*] scilicet cælesti. omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit & messem suam desecat: quia cum vnumquemque ad opera perfecta perduxerit, temporalē vitam per missam mortis sententiam incidit, vt granum suum ad cælestia regna perducat. dicto cap. cum sanctā.

k ¶ *Tanto.*] id est in tantum apertius. quod est infra.

l ¶ *Apertius.*] in virtutum quippe nostrarū gradibus Deus ascendere dicitur: quia in tanto nobis sublimior ostenditur, quanto noster animus à rebus infimis separatur. dicto c. cum sanctam. in fine.

m ¶ *Huius peregrinationis.*] scilicet vitæ temporalis.

n ¶ *Illos.*] scilicet gradus.

o ¶ *Conscenderit.*] scilicet per contemplationem & bonorum operum perfectionem.

p ¶ *In eius.*] scilicet Ecclesiæ.

Vide B. Thomam par. 1. q. 12. art. 5.

q ¶ *Dignoscetur.*] scilicet Dominus vel eius gloria: quia eius gloria per illius incrementa declaratur. quanto enim sanctam Ecclesiam ascendendo proficit, tantum Deus omnibus hominibus ex eius virtute innotescit: vt dicto c. cum sanctam. in prin. legitur.

r ¶ *Quapropter.*] Secunda pars.

s ¶ *Periculis.*] quæ colliguntur ex parte præcedenti.

t ¶ *Ad illa.*] scilicet incommoda & pericula summouenda. quod est infra.

u ¶ *Remedijs.*] quia quæ medicamenta morbis exhibent, hæc iura negotijs. in corpore authent. hæc constitutio innouat. coll. 8. & nouis morbis, &c. extra de iuramen. calum. cæterum.

x ¶ *Fidelium.*] inter quos per prædicta incommoda scandalum generabatur, vt in parte præcedenti.

y ¶ *Materiam*] Nota tollendum fore omnem modum & occasionem mali. ad hoc extra, ne cleri. vel mo. cap. vt periculosa. lib. 6. & per contrarium opportunitas ad bonum subministranda est. de elect. cum ex eo. lib. 6. iuxta illud, Da sapienti occasionem, & sapientior erit. 23. q. 5. c. vides. de hoc latius dixi in c. Execrabilis. in glos. si habes.

Psal. 13.

z ¶ *Non aderat.*] vt in psalmo. & argu. extra de simo. per tuas 2. not. de offic. deleg. pastoralis. §. quia vero.

a ¶ *Scrupulosam*] simile de simo. per tuas 2.

b ¶ *Caliginem*] id est mentis obfuscationem. simile de hære. c. nolentes. clem. 5.

c ¶ *Suauiter.*] i. dixerat, blande, in parte præcedenti. & hoc dicit: q2 leuiter castigatus, de facili reuerentiā exhibet castiganti: asperitatis nimiæ autē, &c. 45. dist. cū beatus. ff. ad l. Aquil. l. nō nimia.

d ¶ *Vt filios.*] dic vt dixi in parte præcedenti in verbo, paternæ.

e ¶ *Matris.*] consuetæ filio misereri. arg. ff. de adul. l. nec in ea. §. vlt. ff. qđ falso tuto. auth. falsus. §. Iulianus. de re mili. l. milites. §. defensorū. in corpore authen. vt sine prohi. ma. §. 1. coll. 7. extra de præsump. afferte. cum similibus.

f ¶ *Diligenti.*] simile. C. ne filius pro patre. authen. habita.

g ¶ *Matura deliberatione.*] hoc dicit, quia sapientis est deliberate agere, in corpore auth. de appel. §. sancimus. coll. 4. 11. q. 3. c. sūmopere. nam quæ consilio rectè geruntur, iure meritoque & effectu firmitate muniuntur. C. de repu. l. 3.

h ¶ *Obedientiam.*] subaudi castitatem, & proprij carentiam: hæc enim dicuntur religionis esse substantialia. extra de sta. mo. cum ad monasterium. §. vlt.

Vota tria sunt de religionis substantia.

i ¶ *Habeant.*] non intelligas quòd habeant absque omni iure vtendi: cum simplex vsus absque omni iure non recipiatur: nec de se sit possibilis: vt in decre. ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

k ¶ *Voluerint.*] illas ergo habere meræ voluntatis est. arg. ff. de iud. l. nō quicquid. C. quomodo & quando iud. l. 1. in his ergo fratribus Minoribus velle liberum relinquitur, sicut & velle cibo & potu refici. & hoc ideo, quia sine istis vita humana sustentari non potest. ff. de ali. leg. l. legatis. de verb. signifi. l. verbo victus. 1. q. 3. si quis obijcit. sicut & quo ad alia velle habere dicuntur. 11. q. 4. c. monachum. extra de regula. licet. & ibi ratio de hoc redditur. & 19. q. 2. cap. duæ sunt. aliàs enim regulariter vel nolle habere non dicitur. de elect. si religiosus. de test. c. 2. de sepul. c. vlt. lib. 6. 16. q. 1. non dicatis.

Religiosi an velle & nolle habeant.

l ¶ *Vilibus.*] hoc per regulam causa ducendæ humilitatis institutū fuit: nam & clerici seculares in vestibus ac calceamentis decorem quærere non debent. 41. dist. c. clericus. extra de vita & hone. cle. c. clerici. 20. q. 4. in sum. & c. 1. sicut nec in cātando leuitatē vocū. 92. dist. c. cantantes. & c. in sancta. ornatus enim extrinsecus frequenter quem ad voluptatem & elationē inducit: iuxta id, Incompositio corporis incompositionem indicat mentis. 41. dist. cap. vlt.

Clerici in vestimentis decorē quærere nō debent.

m ¶ *Prædictorum verborum.*] in vestimentis vilibus.

n ¶ *Limpidæ.*] id est, claræ, non obscuræ, sed dilucidæ.

o ¶ *Iudicium.*] id est determinationem & declarationem: vel propriè potest sumi: quia super hoc isti qui sequuntur per decre. Cle. §. videntur iudices constituti: aliter autem alibi sumitur hoc verbum, iudicium. super quo vide quod not. insti. quibus non est permis. fa. test. §. præterea.

Iudicium est æquiuocum.

p ¶ *Committendum.*] vt in decre. Exiui. §. præterea. cum in regula.

q ¶ *Super hoc.*] quæ vestimenta vilia vel non reputentur.

r ¶ *Onerando.*] periculosum est istud onus si contra fiat: cum ex hoc peccatum mortale incurratur. 28. q. 1. §. ex his. extra de resti. spo. litteras. § porro. simile habes alibi vbi habemus aliquid facere, conscientia oneramur. extra de hæret. c. statutum. §. vlt. lib. 6. de sepul. dudum. §. verum. de relig. do. cap. 2. §. vt autem de iure pa. c. 1 §. præcipimus. cle. 5. extra de iureiur. c. mulieri.

s ¶ *Nec ob hoc.*] scilicet q Papa Clemens vestimentorum vilitatem illorum duxit iudicio omittendam.

t ¶ *In quibusdam*] hoc dicit quia illi respectu aliorum pauci erant (vt dixi in parte præcedenti) in verbo, paucorum.

u ¶ *Plus sapere.*] hoc est contra doctrinam Apostoli ad Romanos 12. c. de pœnit. dist. 3. c. adhuc instant. extra de renun. c. t. lib. 6.

sapere, nouarum adinuentiones ambiguitatum cessauere quamplurimæ, vel non omnino non vetustarum explicatio quæstionum, tam videlicet super longitudine & latitudine, quàm grossitie & subtilitate, forma & figura vestimentorum ipsorum: quinimo adeo huiusmodi adinuentiones & quæstiones propria excreuere licentia, vt ex eisdem Fratribus aliqui habitus propterea curtos, strictos, inusitatos & squalidos, nouitate plenos, ac dissidij non ignaros, cum à communitate ordinis discreparent[h], assumerent, nec eos ad ministrorum, custodum, Guardianorum eorundē mandatum requisiti deponerent[k]; nec alios prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem ministrorum, custodum, & Guardianorum arbitrium ducerent resumendos[l], dicentes in[m] hoc eorundem prælatorum suorum non parendum fore arbitrio: cum & suum[o] sic[p] despectum regularem & cruciformem assererent: cæterorum vero superfluum habitum irregularemque censerent: Nec huic eorum opinioni præfati Clementis declarationem sæpius repetitam obesse: Nam licet ministris, custodibus, & Guardianis præfatis vestium vilitatis detur in illa iudicium, tamen inibi consequenter adiungitur: ita tamen quòd vilitatem in vestibus seruent: præsertim[e] cum & in declaratione prædicti Nicolai dicatur, quod semper in eisdem fratribus & eorum actibus paupertas sancta reluceat, prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta: ac constitutionibus eiusdem ordinis generalibus caueatur (vt asserunt) quòd in omnibus, quæ ad habitum fratrum spectant, reluceat semper asperitas, vilitas, & paupertas: vnde cum nec paupertatis vel vilitatis oblatæ per ministros, custodes, & guardianos vestes existerent, nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes, quas gererent, nec in reassumendo, quas[r] darent, sequi iudicium vllatenus tenebantur generali ministro & cæteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant suis rationibus (quas breuitatis[x] causa omittimus) contrarium asserentibus ex aduerso, prout hæc & alia hincinde coram nobis & eisdem fratribus nostris scripto lecta, verboque fuere proposita[b], ac etiam coram aliquibus ex fratribus nostris prædictis super hoc deputatis[d] à nobis præsertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis communitatibus aduersabantur eisdem, fuerunt pluries[f] repetita. ¶ Quocirca[g] nos se-

a ¶ *Quæstionum.*] ad quas decidendas fuit opus declarationibus, quæ infra subijciuntur.

b ¶ *Vestimentorum.*] id est qualis longitudinis, latitudinis, grossitiei, subtilitatis, formę, & figuræ deberent esse vestimenta: quinimmo ad expositionem huius verbi vide quod not. Guli. de rescript. tibi. lib. 6.

c ¶ *Licentia.*] scilicet fratrum.

d ¶ *Propterea.*] scilicet q̃ dicebant se debere indui vilibus vestimentis.

e ¶ *Strictos.*] & sic vilitatem vestimentorum credebant referendam etiam ad curiositatem, stricturam, squaliditatem ipsorum.

f ¶ *Squalidos.*] exponi potest hoc verbum, id est viles vel tristitiam indicantes. arg. ff. de iniur. l. vestem. & l. item apud. §. hæc autem fere. vbi simile verbum reperies.

g ¶ *Nouitate plenos.*] in hoc isti fratres male attendebant quod scribitur, in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas, vt discedatur ab eo quod diu æquum visum est: & ideo reprehensione digni fuerunt. 11. dist. c. quis nesciat. not. extra de consuetudi. cum consuetudinis.

h ¶ *Discreparent.*] in hoc contra mores aliorum gesta sunt pro morum illorum diuersitate vitanda tamquam turpia reputata. 8. dist. c. quod contra mores. & adde quod dixi in parte præcedenti. in verbo, detrahens.

i ¶ *Nec eos.*] scilicet habitus.

k ¶ *Deponerent.*] suam inobedientiam ostendentes. arg. de tempor. ordi. cap. ad aures. de offi. ordi. quanto.

l ¶ *Resumendos.*] quod tamen facere tenebantur. arg. extra de vita & honesta. cleri. c. Deus qui.

m ¶ *In hoc.*] scilicet deponendo habitus quos portabant, & in resumendo communes habitus aliorum.

n ¶ *Non parendum fore.*] & hoc male dicebant, cum præcepto superioris de se iusto, vel saltem de quo est dubium, sit obtemperandum. 23. q. 1. c. qui culpatur. not. de tempor. ord. cum ad aures. & de hoc ff. de reg. iur. l. factum à iudice. & extra de reg. iur. c. quid quis mandato. lib. 6. & ibi etiam de hoc dixi.

Circa hoc dictū consule theologos. & Vide B. Thomam 2.2.q.104. art. 5.

o ¶ *Et suum.*] scilicet habitum.

p ¶ *Sic.*] scilicet curtum & strictum.

q ¶ *Despectum.*] per hoc forte dicentes ipsum magis humilem reputandum.

r ¶ *Regularem.*] id est, regulæ (secundum eos) conuenientem.

ſ ¶ *Cruciformem.*] id est cruci conformem, quæ consistit ex stipite in longum porrecto, & brachio in transuersum extenso: sic dicebant de habitu suo: cuius longitudinem stipiti crucis, & ipsi habitus manicas extensas, brachio in transuerso stipitis extenso forte comparabant.

t ¶ *Cæterorum.*] secundum communitatem ordinis faciendam.

u ¶ *Superfluum.*] propter longitudinem.

x ¶ *Irregularemque.*] id est, non sic regulæ conuenientem sicut suum.

y ¶ *Opinioni.*] supple q̃ suum habitum deponere, & aliorum habitum suorum superiorum arbitrio habere tenentur.

z ¶ *Repetitam.*] supra in parte præcedenti, & in isto, & dicto cap. Exiui de paradiso. §. præterea.

a ¶ *In illa.*] scilicet declaratione Clementis.

b ¶ *Iudicium.*] expone vt s. in simili verbo, iudicium.

c ¶ *Inibi.*] scilicet in ipsa declaratione Clementis.

d ¶ *Seruent.*] per quod videbatur eis, q̃ in præmissis superiorum suorū stare iudicio minime tenebantur, quasi aliorum habitum non reputarēt vilem, sed irregularem & superfluū, vt s. sed in hoc verbo, declarationis Clementis conuertebantur in deuium, vt prima parte dicitur, quare eorum intellectus in hoc reprimitur, vt in parte sequenti traditur.

e ¶ *Præsertim.*] id est maxime, simile de io. comp. si diligenti.

f ¶ *Prædicti.*] Nicolai scilicet tertij. aliàs quarti. in decre. Exiji. de verbo. signifi. lib. 6.

g ¶ *Semper.*] id est omni tempore.

h ¶ *Fratribus.*] scilicet Minoribus.

i ¶ *Reluceat.*] quam nō relucere dicebant in habitibus aliorum.

k ¶ *Ipsis.*] scilicet fratribus.

l ¶ *Eorum.*] scilicet fratrum Minorum.

m ¶ *Vt asserunt.*] si vere quod sequitur dicebant, aliquem colorem habere videbantur, qui tamen eis non sufficit: vt j. §. proxi. sequitur.

Forte legerunt vt quam non obtemperandum s[...] perion q[...] sequerentur Ineduenti[...] (quod [...] secuturum putabant) Vide. cap. si quando. & refert Lud. Ro. in l. si vero. §. de viro, in fallentia. ff. sol. mat. hinc vt [...] tetur inco[...] deniena in [...] generali. tac. l. 2. C. de non. ac Bas. in l. omnes. 6. q. principa li. ff. & tuit. & iur. Panor. c. soli t. 1. col & maior & obe. Fons.

n ¶ *In omnibus.*] hoc verbum sic vniuersale & indefinitum, eis sic dicendi occasionem aliqualē dare videbatur, quæ nec eis proficit, vt §. proximo.

o ¶ *Et paupertas.*] volentes per hoc forte dicere, q̃ talis vilitas & paupertas habetur & denotatur in breuitate & strictura habitus, quem portat.

p ¶ *Existerent.*] secundum illorū intentionē.

q ¶ *Quas gererent.*] scilicet curtas & strictas.

r ¶ *Quas darent.*] scilicet longas & superfluas secundum eos.

ſ ¶ *Tenebantur.*] fundantes se in quibusdam verbis regulæ, & in quibusdam generalibus constitutionibus ordinis. quas allegabant, vt supra.

t ¶ *Generali ministro.*] scilicet ordinis Minorum.

u ¶ *Aderant.*] id est præsentes erant.

x ¶ *Breuitatis causa.*] Not. iuxta id quod dici cōsueuit: gaudēt breuitate moderni. ad hoc. ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. §. æstimatio.

Breuitas amatur.

y ¶ *Ex aduerso.*] scilicet illos sequi debere superiorum suorum iudicium in deponendo vestes, quas portabant, & in reassumendo illas quas illis offerebant.

z ¶ *Eisdem fratribus nostris.*] scilicet Cardinalibus.

a ¶ *Scripto.*] id est in scriptis.

b ¶ *Proposita.*] & sic per assertionem partium causæ merita fuerunt pandita. C. si per vim vel alio modo. l. vlt. extra de in integ. rest. c. cum ex litteris. §. prospeximus.

c ¶ *Ex fratribus nostris.*] scilicet Cardinalibus.

d ¶ *Deputatis.*] scilicet auditoribus.

e ¶ *In prædictis.*] scilicet in vestibus dimittendis, quas portabant, & in reassumendis, quæ offerebantur eisdem.

f ¶ *Pluries repetita.*] ad maiorem forte indaginem & examinationem. arg. 35. q. 9. graue. 30. q. 5. iudicantem. extra de fid. instr. cum Ioannes. §. verum. C. de eden. l. 2. in princip.

g ¶ *Quocirca.*] Tertia pars.

a ¶ Ratio-

riosius rationibus [a] prędictis auditis, & [b] alijs illisq; [c] plenius [d] intellectis [e], volentes perpetuũ præfato finem dare negotio, de prædictorum [f] frarrum nostrorum consilio declaramus & dicimus, quòd cum (sicut pręrangitur [g]) dicatur in regula, quod Fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & cum vilitatem huiusmodi vestiũ tam habitus, quàm interiorum tunicarum illã præfatus Clemens intelligi debere decreuerit [h], quę secundũ consuetudinem [i] vel conditionem [k] patriæ debeat quantum ad colorem panni & pretiũ [l] vilitas merito reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium Ministris, Custodibus seu Guardianis prędictis (ipsorum super hoc conscientias onerãdo) duxerit [m] committendum, prout in eiusdem Clementis litteris super hoc confectis plenius continetur [n]: in eorundẽ Ministrorũ, Custodum, seu Guardianorum eodẽ modo iudicio est relictũ: Nosque nihilominus præfatorum Ministrorum, Custodum & Guardianorum iudicio præsentium auctoritate [o] committimus, determinare videlicet, arbitrari, atque præcipere cuius longitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis [p], formæ siue figuræ atq; similium [q] accidentiũ esse debant tã habitus, ipsorũq; [r] caputia [s], quàm interiores tunicæ, quibus fratres omnes Minores dicti ordinis indunntur, ac insuper cuius [t] quantæq; [x] vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, & [y] an in vestimentis huiusmodi secundum regulam & declarationes eorundem prædecessorum nostrorũ & præfatas ordinis constitutiones, reluceat [z] asperitas, vilitas & paupertas: vtrumne quantum [a] ad colorem, vilitatem, paupertatem quoque ac cætera accidentia supradicta, Fratres vestimentis induantur vt debent: super quibus [b] eorundem Ministrorum, Custodum, & Guardianorum conscientias oneramus [c]: Statuentes & districte præcipiendo mandantes [d], quod in prædictis [e] & his similibus [f] eorũ [g] arbitrium determinationem siue iudiciũ, Generalis quidem in [h] totius ordinis, Prouincialium vero in prouinciarum Ministrorum ac Custodũ & Guardianorũ administrationibus, Custodijs, ac Guardianijs siue consimilibus ordinis memorari commissis eisdem [i], Frattes omnes [k] & singuli sequi omnimode [l], illisque parere [m] per omnia [n] teneantur [o]. Ac insuper quod illorum [p] sequendo arbitrium [q] determinationem siue iudicium [r], illisque [s] parendo [t] nec [u] sint nec dici [x] possint vel debeant, nec ipsi se ipsos aurument suæ regulę vel constitutionũ [y] sui ordinis transgressores, maxime [z] cum nec expresse vel determinate in prædicta Fratrum Minorum dicatur regula vel declarationibus antedictis, quãtæ longirudinis, quantæ latirudinis, quantę grossitiei vel subtilitatis, qualis formæ,

a ❡ *Rationibus prædictis.*] scilicet in proxi. §. hincinde allegatis.
b ❡ *Et alijs.*] scilicet de nouo propositis.
c ❡ *Illisque.*] scilicet tam primo quam sequenter propositis.
d ❡ *Plenius.*] idest, plene, vel plenius quàm ante.
e ❡ *Intellectis.*] per hoc collige habentẽ iudicare prius debere iura & rationes partium cũ diligentia rimari & intelligere, nõ se in ferenda sententia pcipitare. C de sen. ex breui. reci. l. 2. & 11. q. 3. summopere. extra de dolo & contu. olim. cũ ibi not. de re iud. pastoralis. §. verũ. cle. 5. vbi de hoc dixi. Prout enim hic Papa fecit, cæteri eius exẽplo docti facere debent: q2 docti viri cautela, &c. 51. dist. c. legit. & arg. extra de re iu. in causis. C. de legi. l. vlti.

Iudex sententiam la[illegible] mature mul[illegible] [illegible] debet.

f ❡ *De prædictorũ.*] sub hac clausula dic vt not. in decret. Execrabilis.
g ❡ *Prætangitur.*] in §. quapropter.
h ❡ *Decreuerit.*] in dicta decret. Exiut. in §. præterea.
i ❡ *Consuetudinem.*] iuxta quã quælibet patria & prouincia gaudet in suo sensu, secundũ Hierony. 86. dist. veniam. extra de sepul. certificari. & arg. ff. de admi tu. l. siue hærede. §. Lucius. ff de legi. l. si seruus plurium. §. vlt. quod vi aut clam. l. probibere. §. si præses.

Vide hic [illegible] in c. [illegible] in §. assesso[illegible] super [illegible] de re[illegible] lib. 6. [illegible]

k ❡ *Conditionem.*] idest qualitatem. simile ff. de vsu. l. sed & si quidẽ. §. 1.
l ❡ *Pretium.*] quod iuxta consuetudinẽ mensurarum regionis & qualitatem eiusdem ipsius vile & non vile reputatur. vt hic. & probatur in corpore authent. de col. in prin. coll. 9. & in 10. col. de pace tenen. §. post natale. de contrahen. empt. l. Imperatores. de eo quod certn lo co. l. ideo. ad leg. Falci. l. pretia. §. vlti.
m ❡ *Duxerit committendum.*] quia ad omnes regiones non poterit certus pretij numerus assignari, vt dicto §. præterea.
n ❡ *Continetur.*] & patet dicta decreta. Exiui. §. præterea cum in regula.
o ❡ *Auctoritate committimus.*] Vidẽtur ergo isti super hoc iudices ordinarij dati à lege, vel saltẽ à principe, à quibus quis sortiri dicitur ordinariã iurisdictionem. arg. 2. q. 6. quod arbitris. ff. de iurisd. om. iod. l. & quia. not. extra ne præla. vices suas. c. 2. potissime cum hic non constituatur super hoc delegatus sicut alibi. extra de offi. ord. irrefragabili. §. cæterum. de hæret. ad abolendam. § vlt.
p ❡ *Subtilitatis.*] & tenuitatis vel leuitatis, quo ad bonitatem intrinsecam.
q ❡ *Similium accidentium.*] puta ad colorem magis vel minus nigrum vel brunum.
r ❡ *Ipsorumque.*] scilicet fratrum.
s ❡ *Caputia.*] cuius quantitatis vel formæ existant.
t ❡ *Quibus.*] scilicet habitibus, caputijs, & tunicis.
u ❡ *Cuius.*] idest, qualis, quo ad pretium.
x ❡ *Quantæque.*] quo ad grossitiem vel subtilitatem.
y ❡ *Et an.*] repete eorum iudicio est relictum.
z ❡ *Reluceat.*] in tali relucentia asperitatis & vilitatis innitebãtur, à suæ cõmunitate discrepãtes, vt supra proxi. §. quæ contra eos hic superiorum iudicio est commissa.

a ❡ *Quantum ad colorem.*] in hoc & sequentibus illi innitebantur, sed nec ipsis iuuantur, vt sequitur.
b ❡ *Super quibus.*] a versu eorundem, hucusque expressis.
c ❡ *Oneramus.*] hic dic vt dixi s. proxi. §. in verbo, onerando.
d ❡ *Mandantes.*] contra tale mandatum præceptiuũ veniens peccat mortaliter. argu. 14. q. 1. qd præcipitur. extra de verb. sig. l. in his. de ma. & obe. c. si quisquis. si. sint legi. per venerabilẽ. §. rationibus. ad fin. ff. de re milit. §. in bello. not. Host. de offi. ordi. c. inter cætera. §. vlt. de treuga & pa. c. 1. & Ber. de offic. ordi. ea quæ. & dixi de ætate & quali. c. 1. Clem. 5.

Peccat mortaliter qui venit cõtra mandatũ præceptiuũ Papæ.

e ❡ *In prædictis.*] supra proxi. declaratis.
f ❡ *Similibus.*] arbitrarie consideratis, cũ non sint ipsa similia omnia in iure expressa, vt infra sequitur. arg. ad hoc extra de offic. deleg. de causis. ff de legi. si domus. § in pecunia.

Nota hic expresse in [illegible] cui competit cognoscere d[illegible] principalis, competit etiam cognoscere d[illegible] quæ consequenter accedunt. vide glo. fi[illegible] [illegible] in extrauag. ad conditorem Fund.

g ❡ *Eorum.*] scilicet ministrorum, & aliorũ s. & j nominatorum.
h ❡ *In totius ordinis.*] administrationibus, qd est infra.
i ❡ *Eisdem.*] scilicet Generali, Prouinciali, Ministris, Custodibus, Guardianis.
k ❡ *Omnes.*] vt vniuersi, vt differat à verbo sequenti.
l ❡ *Omnimode.*] quasi dicat excusationibus s. expressis & alijs quibuscunque friuolis reiectis.
m ❡ *Parere.*] idest obedire vel obtemperare.
n ❡ *Per omnia.*] intellige licita. in alijs enim magis Deo, quàm homini parendum est. 10. q. 3. qui resistit. & c. Iulianus. & c. si dominus. & c. non semper.
o ❡ *Teneatur.*] hoc verbum necessitatem parendi videtur imponere. vt dixi in decre. execrabilis.
p ❡ *Illorum.*] scilicet ministrorum & aliorum supra nominatorum.
q ❡ *Arbitrium.*] idest voluntatem vel ordinationem. arg. ff. de verbo. obli. l. si quis arbitrium. C. de contrahen. empt. l. vlt.
r ❡ *Iudicium.*] expone vt supra.
s ❡ *Illis.*] scilicet ministris & alijs.
t ❡ *Parendo.*] idest obediendo.
u ❡ *Nec sint.*] scilicet quo ad rei veritatem.
x ❡ *Nec dici possint.*] quo ad vulgi opinionem.
y ❡ *Constitutionum transgressores.*] nec mirum, cum omnino ex præcepto constitutionis præsentis in præmissis obedire suis superioribus sint astricti eis parendo, non videntur esse in dolo, vel in culpa, cum habuerint parere necesse. ff. de reg. iur. l. non videtur. §. qui iussu. de aqua plu. arcen. l. quamquam. cum similibus. & quia canonis huius auctoritate præceptiua talis obedientia præstatur, quæ à peccato obtemperantem excusat. 23. q. 3. c. qui peccat. 33. q. vlt. noluit. C. de adul. l. Gracchus. alias diceretur q per hanc constitutionem obtemperantibus laqueus inijceretur, contra iura. 27. q. 1. c. de viduis. & eius auctoritate ipsi essent circumscripti, contra l. 1. C. de his qui veni. æta. impetra.
z ❡ *Maxime.*] proprie intelligas istud aduerbium: nam idem esset, si in regula vel constitutionibus ordinis, vel declarationibus alijs essent expressa quæ sequuntur: nam & contra illa præcepta huius constitutionis parendum est, & pareri potest absque aliqua transgressione,

gressione. extra de vo. c. nõ est voti. cũ tales obseruantias possit Papa nedũ declarare, immo & penitus tollere, etiã posset totũ Minorũ ordinẽ submouere, cũ ab ipsius approbatione processit. not. Inno. extra de sacra. nõ ite. c. presbyter. nõ ergo mirũ si obtemperantes nec sint, nec dici possint, nec se sentire debeant transgressores: alias viderẽtur de potestate Papæ, nõ sine periculo dubitare. 15. dist. c. sancta Romana. ver. itẽ opuscula beati Leonis. 19. dist. c. nulli fas. & arg. C. de legi. l. vlti.

qualisve figuræ huiusmodi debeãt[a] esse vestes, sicut nec qualis quantæque vilitatis eas esse oporteat, exprimitur in eadẽ: sicque quodammodo eadem vrgente necessitate, æquitate non[b] impari, vero sensu, vero id regulæ suadentibus intellectu, eiusdem Clementis inhærentes vestigijs præfatorum Ministrorum, Custodum, & Guardianorũ in[c] prędictis horumq; similibus fore iudicium declarare compellimur[d], illaque[e] eis[f] (vt prædicitur) committere inuitamur[g]: Non enim particularium omnium certa potest dari scientia[h], neque eorũ (cum infinita[i] sint) contingit[k] fieri disciplinam[l], non ars, nõ regula circumstantias singulas accidentiaque cuncta complectitur[m]: habent in[n] illis minores maioribus[o] obsequi[p], illisque intendere[q], non in certis[r]

a ¶ *Debeant esse.*] transgressionis igitur omnis nota cessat, si obtẽperetur in his q̃ regula vel constitutiones ordinis nullatenus interdicunt, cũ & si interdicerẽt, idẽ esset, vt s. glo. proxi.

b ¶ *Non impari.*] quasi dicat, immo pari, vt sic de similibus ad similia ex æquitatis similitudine in agibilibus procedatur. C. de consti. pec. l. vlt. extra de confir. vti. cũ dilecta. cum similib.

c ¶ *In prædictis.*] scilicet in longitudine, grossitie, subtilitate, forma vestium vel figura.

d ¶ *Compellimur.*] hoc intellige inquantum digna vox censetur principis se alligatũ legibus profiteri. C. de legi. l. digna. ob causã nouã necessitatẽ executionis officij pastoralis. argu. in proœ. C. in prin. iuncta l. vlt. ff. de separa. bon. aliàs præcise cõpulsio nulla sibi fieri põt, cũ sit lege humana solutus. ff. de leg. l. princeps. nec sua sedes à quoquam iudicari potest. 21. dist. c. nec auẽ.

e ¶ *Illaque.*] scilicet quantæ longitudinis. &c. vt supra legitur.

f ¶ *Eis.*] scilicet ministris. & alijs supra nominatis. & dic eis, idest, eorum arbitrio vel iudicio.

g ¶ *Inuitamur.*] idest inducimur.

h ¶ *Scientia.*] iuxta hoc scribit lex: non possunt omnes articuli aut legibus, aut singillatim constitutionibus comprehendi. ff. de leg. l. non possunt. ex cuius mente sumptum videtur quod hic dicitur: natura enim introductum est, vt sint plura negotia quàm vocabula. ff. de præscri. ver. l. natura.

Negotia plura sunt quàm vocabula.

i ¶ *Infinita sint.*] scilicet particularia: natura enim quotidie nouas deproperat edere formas. 10. colla. quæ sunt prima causa beneficij amittendi. §. prædictis. C. de vete. iur. enuc. §. sed quia diuinæ. in proœmio lib. 6. Et potes colligere quòd de his, quæ de se infinita sunt, certa lex non potest constitui: cum enim lex de se habeat esse certa. ff. de iur. & fac. igno. l. in omni. 4. distin. erit autem. habeantque principium & finem, vt in proœmio Digestorum. §. sed quia solitum. in fi. merito de hoc quod infinitum est, & sic incertum non constituitur, nec infinitatem amplectitur. C. de sacrosan. eccle. l. vlt. extra de rescrip. c. cum in multis lib. 6. Quod intellige iuxta talem breuem distinctionem: quia aut agitur de actibus concernentibus salutem animæ, puta laudare Deũ, & similia: & tunc infinitas probatur. 12. dist. c. sacrosancta. 36. dist. c. si quid vult. C. de sum. tri. inter claras. in fi. de offi. præse. præt. l. quas gratias. aut de alijs: & tunc aut de inducentibus exceptionem: quo casu infinitas approbatur. ff. de excep. do. l. pure. §. fin. C. de excep. l. si pactum. inst. eod. tit. §. appellatur. aut de inducentibus obligationẽ: quo casu aut verba obligationis sunt de sui natura limitata infinitatem sapientia: & tunc infinitas approbatur. de vsufru. leg. l. cum quidam. & l. cum ad hoc. de fideiui. l. si stipulatus. aut non sunt de se infinitatem sapientia: siquidem certatur de obligatione nouiter inducenda, tunc infinitas reprobatur. ff. de dam. infec. l. qui bona. § vlt. & idẽ si tractetur de obligatione priua inducta post amplianda, etiam si verba obligationis sint de se flexibilia ad finitatẽ vel infinitatem. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis.

Lex de infinitis constitui non potest.

Infinitas an reprobetur.

k ¶ *Contingit.*] scilicet scientiam.

l ¶ *Disciplinam.*] idest doctrinam.

m ¶ *Complectitur.*] de arte probatur. ff. de leg. l. non possunt. de regula. idem. ff. de reg. iur. l. omnis definitio.

n ¶ *In illis.*] scilicet circunstantijs & accidentibus.

o ¶ *Maioribus.*] C. de offi. præse. præt. vrb. l. studẽtibus. de offi. rec. prouin. l. potioris. 95. dist. c. ecce. & c. esto subiectus. extra de maio. & obe. solitæ. de cens. omnis anima. vniuersitas enim alia ratione subsistere non posset, nisi magnus ordo distinctionis graduũ eam seruaret. 89. distin. cap. ad hoc.

p ¶ *Obsequi.*] idest seruire in suo gradu. 93. dist. à subdiacono.

q ¶ *Intendere.*] idest obtemperare, vel obedire.

r ¶ *In certis.*] de quibus non est dubiũ quin in eis si certa sunt q̃ sint iusta, inferiores superioribus parere debeant. extra de ma. & obe. c. 1. & 2. & c. illud. 11. q. 3. c. absit. de reg. iur. nõ possũt dolo.

solum, verũ etiam in dubijs[s]: & in certis præsunt[t] artibus, quibus[u] obediant, præsunt regulis singulis, quibus obtemperent disciplinis, vt illarum[x] finis[y] egregius debitis[z] obsequẽtium[a] ministerijs subsequatur: Sic iudicãs cuncta[b] rimatur & discutit, leges casibus[c] applicat, canonũ decreta secernit[d]: sic morbis aggrauatus medicũ[e], sic virtus constans in medio sapientem prudentemq;[f] deposcit: ne si quisque regatur vt[g] appetit, confestim corruat[h], vt[i] nõ quærit, neq; taliter[k] conniuentibus nõ[l] ordo, sed horror inhabitet: adsit[m] (quod absit[n]) discordia[o]: religans religio relegetur: sententiæ namque variantur vt[p] capita, & crescit in[q] stolidis opinionibus phantasia[r]. ¶ Eodem[s] modo eisdemque quodã modo rationibus inuitati[t],

s ¶ *Dubijs.*] scilicet an sint iusta vel nõ ob bonum obedientiæ. 23. q. 1. quid culpatur. extra de tempo. ord. c. ad aures. vbi de hoc. & plenius per Host. ff. d iud. si quis ex aliena. si quis ius dicen. nõ obtemp. l. 1. extra de appel. si duobus. d hoc scripsi extra de reg. iur. c. quod quis mandato. lib. 6.

t ¶ *Præsunt.*] exponi potest, scilicet maiores: obediant, scilicet minores. Vel potest exponi, psunt, scilicet minores artibus vel disciplinis.

u ¶ *Quibus.*] scilicet cũ quibus obediant, vel obtemperent.

x ¶ *Illarum.*] scilicet artium & disciplinarum.

y ¶ *Finis egregius.*] scilicet assecutio salutis æternæ, cum obedientia maior quàm victima censeatur. extra de maiori. & obedien. illud.

z ¶ *Debitis.*] ideo dicit sorte debitis, quia ad indebita quis obsequi non tenetur, vt dixi s. in verbo, per omnia, vel dicit. debitis, vt denotet obsequia fore per minores superioribus debita, vt supra.

a ¶ *Obsequentium*] idest obedientium.

b ¶ *Cuncta rimatur.*] 32. dist. iudicantem. extra de fide instru. cũ Ioannes. §. verum. C. de eden. l. is qui apud quem.

c ¶ *Casibus.*] scilicet occurentibus quotidianis. ff. de libe. leg. l. legaui. de vsuca. l. si iusto.

d ¶ *Secernit.*] idest seorsum cernit, parat & iudicat ad casuũ emergentium decisionem.

e ¶ *Medicum.*] deposcit, quod est infra. ad hoc in corpore authent. hæc constitutio innouat. in prin. coll. 8. ff. de var. & extraor. l. medicus. extra de pænit. & remis. omnis. §. sacerdos. cum similibus.

f ¶ *Prudentemque.*] cum discretione dicta aliarum virtutum matre. 1. q. 5. præsentium. extra de offic. custod. cap. 1. de re iudi. pastoralis. §. verum. Clem. 5.

g ¶ *Vt appetit.*] scilicet sensu proprio indiscrete ducto. 36. dist. c. si quis vult. 38. dist. relatum. & arg. ff. de do. l. Aquilius. in proœmio Digestorum §. hoc autem.

h ¶ *Corruat.*] scilicet in totũ vel in promptũ periculũ incidat. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. filij aũt. iuxta illud: Vel soli, &c. extra de sta. mo. monachi. 81. dist. c. in omnibus. extra d æta. & qual. cũ sit ars.

i ¶ *Vt non quærit.*] nullus enim casum sui appetere præsumitur, sed ascensum. extra de cler. non resid. c. 1. 93. distin. legimus. C. de numera. & actu. & chartula. l. nulli. lib. 12. quemadmodum ciui. mune. indi. l. maioribus. lib. 10.

k ¶ *Taliter.*] scilicet vt appetũt à sua cõmunitate discrepantibus.

l ¶ *Non ordo.*] ad hoc in corpore authent. de hæred. & fal. §. inordinatum. colla. 1.

m ¶ *Adsit.*] idest præsens sit.

n ¶ *Quod absit.*] scilicet iuxta votum nostri ordinis.

o ¶ *Discordia.*] quæ de se pacis est æmula, mater litium, materia iurgiorum, vt in proœmio Decretalium. & hic adde quod dixi supra parte prima, in verbo, vnionem scindens.

Discordia est mater litium.

p ¶ *Vt capita.*] iuxta illud: Quot capita tot sententiæ. de consecr. dist. 3. c. sicut in sacramentis. extra de concel. præb. quia diuersitatem. ff. de lib. vniuers. l. 1. de arbi. item si vnus. §. principaliter.

q ¶ *In stolidis.*] idest fatuis, vel capitaneis probabilitate nõ suffultis.

r ¶ *Phantasia.*] exponi potest hoc verbum, idest, non vera, sed falsa sententia; non à veris doctoribus, sed à sensu capitaneo inducta. 24. q. vlti. cap. hæresis. & cap. quid autem. 21. q. 3. c. summopere. extra de constit. c. ne innitaris.

s ¶ *Eodem modo.*] Quarta pars.

t ¶ *Inuitati.*] idest inducti, vt exposui supra proxi. §.

a ¶ *Et duorum.*]

cum præfatorum Miniſtrorū, vel Cuſtodū ſub certa forma: ſimul ſcilicet & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodijs, cū Guardiani & [a] duorum de conuentu [b] loci [c] diſcretorum [d] ſacerdotum [e] & antiquorum [f] in ordine Fratrum conſilio [g] & aſſenſu præfatus Clemens iudicio duxerit [h] relinquendum, an ſit multū credibile ex iam expertis [i], quòd Fratres ipſi abſque granarijs & cellarijs [k] non poſſint vitæ neceſſaria inuenire [l]: quo [m] caſu granaria & cellaria congregationes & conſeruationes huiuſmodi eis ipſe cōceſſit, prout in prædictis eiuſdē Clementis litteris plenius continetur [n]: Nos de prædictorū fratrum noſtrorum conſilio, eorundem Miniſtrorum & Cuſtodum ſub [o] eadem forma iudicio præſentiū auctoritate committimus, determinare videlicet, arbitrari, atque præcipere eo [p] caſu qualiter [q], vbi [r], & quãdo [s], & quotiens granum [t], panem & vinum [u] pro vitę Fratrum neceſſarijs, Fratres ipſi quærere debeant, conſeruare ſiue reponere [x], etiam ſi reponenda ſint in prædictis granarijs & cellarijs conſeruanda: Statuentes & diſtricte præcipiendo [y] mandantes, quòd in prædictis [z] & [a] his ſimilibus eorundē arbitrium, determinationem ſiue iudiciū Generalis quidē in totius, Prouincialium vero in prouinciarum, Miniſtrorum, ac Cuſtodum ſimul & ſeparatim adminiſtrationibus & cuſtodijs ordinis memorati commiſſis eiſdē, cum [b] Guardiani tamen (vt ſupra prædicitur) & duorum de conuentu loci diſcretorum ſacerdotum & antiquorum in ordine Fratrum conſilio & aſſenſu [†], Fratres [c] omnes & ſinguli obſequi [d] omnimode [e], illiſq; parere per omnia teneantur: Ac inſuper quòd illorum [f] ſequendo arbitrium, determinationem ſiue iudicium, illiſque parēdo, nec dici poſſint vel debeant, neque ipſi ſeipſos autument ſuæ regulæ vel conſtitutionum ſui ordinis tranſgreſſores [g]. Ideoq; [h] omnes & ſingulos Fratres antedicti ordinis Minorum, qui ſtrictos, curtos & difformes habitus ab ipſius Generalis Miniſtri & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis, & fratribus noſtris, & alijs in Romana curia detulerunt vel deferunt, monemus & hortamur in Domino, eis nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ [i], & ſub [k] excommunicationis pœna per Apoſtolica ſcripta mādantes, quatenus ad mandatum ipſius [l] Generalis deponant quos deferunt habitus, & alijs iuxta eiuſdem generalis arbitriū, determinationem ſiue iudiciū (vt ſupra pręcitur) induantur: Ipſiq; Generali in omnibus iſtis & alijs, & per omnia ſecundum beati Franciſci regulam & prædictas prædeceſſorum noſtrorum declarationes, conceſſiones & cōmiſſiones, in ipſis declarationibus cōprehenſas, & noſtras cōtentas in præſentibus [m], humiliter obediant, pareant, & intendant: non obſtantibus quibuſcunq; priuilegijs, indulgentijs, litteris, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipſorum à præfato Clemente conceſſis, vel appellationibus [n] ab eis vel ipſorum aliquo ad ſedem Apoſtolicam interiectis, quæ [o] (in quantū poſ-

a ¶ *Et duorum.*] non ergo vnius ſolius, & ita trium ad minus debet expectari conſilium & aſſenſus in his quæ ſequuntur, ſcilicet, Guardiani & duorum de conuentu ſacerdotum.

b ¶ *De conuentu.*] non ergo aliunde, cū illi melius præſumantur ſcire loci neceſſitatē quàm foranei. arg. 93. diſt. illud. extra de elect. poſtquā ff. de quæſt. l. d minore. §. tormenta.

c ¶ *Loci.*] de cuius fratrū ſuſtentatione agit.

d ¶ *Diſcretorum.*] arbitraria hæc cōſideratio.

e ¶ *Sacerdotū.*] non videtur ergo ſufficere ab inferioris ordinis fratribus petere conſilium & aſſenſum, de quibus ſequitur. arg. extra de electio. nemo. lib. 6. aliàs videretur fruſtra appoſitum iſtud verbū, contra 19. diſt. c. ſi Romanorū. de priuil. ſi Papa lib. 6. ff. de vſur. ſi ſtipulatus. de legi. l. & quando. Et hoc intellige ſi in conuentu ſint duo ſacerdotes diſcreti: aliàs videretur ſufficere expectare conſiliū vel aſſenſum aliorū, attenta mēte cōſtitutionis volentis neceſſitati fratrū loci prouidere. arg. ad hoc ff. de condi. & demon. l. in teſtamento. & arg. eorum quæ not. in ſimili p Inno. & Hoſt. de elect. q. a propter. in ver. tres.

f ¶ *Antiquorū.*] qua antiquitate? Dicas ꝙ arbitraria, cū nō ſit hic vel alibi ſuper hoc expreſſa. arg. ad hoc ff. de leg. 3. l. non aliter. in fi. cum ibi not. per Innoc. extra vt lit. non conteſt. quoniam. & quia hic nō curatur de antiquitate ætatis, ſed temporis quo iſti ordinē ſunt ingreſſi. arg. extra de maio. & obedi. c. ſtatuimus, &c.

g ¶ *Conſilio & aſſenſu.*] non valet conſiliū niſi aſſenſus expectet. argu. extra de offi. deleg. c. venerabili. & ſuper hoc vide qđ not. per Compoſt. de conſti. c. pen. & quod aliàs plenius dixi, ne ſe. vac. c. 1. lib. 6.

h ¶ *Duxerit relinquendum.*] vt in dicta decre. Exiui. §. rurſus.

i ¶ *Ex iam expertis.*] ſcilicet dudum retroactis temporibus. ex quibus aliquando præſumitur in futurum. 24. q. 5. c. ſi apud. ff. de re milit. l. nō omnes. §. à barbaris. de accuſ. l. ſi cui. § habendæ. extra de re iud. c. ſemel. lib. 6. extra de præſumpt. mandata. & c. ſcribam. vbi de hoc. & plenius in ſumma Hoſt. eod. tit. §. 2. ver. tertia diuiſio.

k ¶ *Cellarijs.*] in quibus bladum & vinum recolligunt.

l ¶ *Inuenire.*] quia forte ibidem non reperientur venalia, nec ſperantur prouenire ex eleemoſyna.

m ¶ *Quo caſu.*] ſcilicet vbi non poſſent aliter verſimiliter vitæ neceſſaria inuenire.

n ¶ *Continetur.*] dicto cap. Exiui. §. rurſus.

o ¶ *Sub eadem forma.*] ſimul & ſeparatim, & alijs ſ. proxi. expreſſis.

p ¶ *Eo caſu.*] ſcilicet proxi. expreſſo. ideſt, vbi non poſſent credibiliter vitæ neceſſaria inuenire.

q ¶ *Qualiter.*] ideſt, per quem modum.

r ¶ *Vbi.*] ideſt, in quo loco.

ſ ¶ *Quando.*] ideſt, quo tēpore. arg. ad hoc extra de accuſ. qualiter.

t ¶ *Granum.*] nō exprimit quod vel quale: & ideo de quocūq; granō ad vitā neceſſario intelligendū videt. arg. ff. de verb. ſig. l. frugē.

u ¶ *Vinum.*] ſed nunquid alia quæ ſunt ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria videntur hic permiſſa conſeruari, puta piſces, caſei, oua, & ſimilia? Videtur ꝙ ſic: quaſi in omnibus ſit eadem ratio. Sed contra: quia hic certorū cōſeruandorū grani & vini, ſcilicet expreſſio, in nō expreſſis aliud ſtatuiſſe videtur. argu. a 5. diſt. qualis. extra de p̄ſump. nōne. ff. de iud. l. cū prætor. & in alijs regulā prohibitoriā confirmare. ff. de ſup. inſtr. l. quæſitū. §. idē reſpondit domo. & argum. ad hoc dicta l. frugē. & licet ſic tenere forte tutū videref: nā vbi aliquid generaliter prohibetur, quod expreſſe nō conceditur intelligitur denegari, vt dicta decre. Exiui. §. porro cū dictus. tamen propter identitatē rationis quod prius dicitur ſatis eſt de iure rationabile: & per textū ſequentem in prædictis, & ſimilibus.

x ¶ *Reponere.*] cōſeruāda. qđ ſtatim ſequitur.

y ¶ *Præcipiendo mandantes.*] dicas hic vt dixi ſupra parte proxi. in ver. mandantes.

z ¶ *In prædictis.*] ideſt, qualiter, vbi, quando, quotiens granum, &c. vt ſupra proxi.

a ¶ *Et his ſimilibus.*] puta oleo, caſeo, piſcibus, ouis, & ſimilib. & iſta ſimilitudo referatur ad talia.

b ¶ *Cum Guardiani tamen.*] hæc verba & ſequētia determinate ponuntur, vt dixi ſ. pxi.

c ¶ *Fratres omnes.*] ſcilicet vniuerſi, vt differat à verbo ſequenti.

d ¶ *Obſequi.*] ideſt obedire.

e ¶ *Omnimode.*] hoc verbū & aliud qđ ſequit. ſcilicet teneantur, neceſſitatem imponere videtur, vt ſupra dixi.

f ¶ *Illorum.*] ſcilicet Miniſtrorū & Cuſtodū. & verba ſequentia expone vt dixi ſupra proxi. §. verbo, hac inſuper.

g ¶ *Tranſgreſſores.*] hic dicas vt dixi ſ. proxi. §. in glo. nec mirum.

h ¶ *Ideoque.*] ſcilicet parēdo in p̄miſſis iudicio ſuperiorū, nō ſunt, nec poſſunt dici regulæ vel cōſtitutionum ordinis tranſgreſſores.

i ¶ *Sanctæ obedientiæ.*] hæc verba ꝯ trāſgreſſores dura ſunt, vt ſ. dixi.

k ¶ *Sub excommunicationis pœna.*] talia verba comminationem, nō ſententiam inducunt, niſi aliter conſtaret de mente ipſa proferentis. arg. C. commina. epiſt. l. interlocutio. in corpore authen. de armis. §. hanc igitur. cum ſimilibus. cum ibi not. coll. 6. & ſic not. extra de ſimo. ſicut. de ſagit. c. 1. de iurepa. relatum. & de hoc etiam per Inno. extra qui matrimonium accuſa. poſ. cum in tua.

l ¶ *Ipſius Generalis.*] nihil dicit hic de mandato Miniſtrorū vel Cuſtodū: quare videt ꝙ depoſitio, de qua ſequit ſolū habeat de neceſſitate fieri ad mādatū Generalis miniſtri: ſi enim & his idē voluiſſet, hoc vtique expſſiſſet: qđ cum non fecit, pro omiſſo debet haberi. arg. extra de deci. ad audientiam. C. de cadu. tol. l. 1. §. ſi autem deficientis. 2. q. 5. conſuluiſti.

m ¶ *In præſentibus.*] ſcilicet litteris.

n ¶ *Vel appellationibus.*] repete non obſtantibus.

o ¶ *Quæ.*] ſcilicet priuilegia, & alia ſupra proxi. numerata.

† Niſi iſta dictio addita fuiſſet, nō fuiſſent alij obligati conſiliū obſeruare. c. ne p̄ defectu. de electi. c. cum olim. de re iudicata. & cum aliter conſuluiſſent ſe nō obligent. l. a tu ſi. ff. [illegible] non eſt etiam aliter adſtrictus ſequi ī authen. iniurian. quod pręſ ab §. & æquum. coll. 2. niſi vbi lex iubet conſiliū ſequi ſicut hic. & l. impuberibus ff. [illegible] inſpect. tunc enim licet mutetur aliquādo perſona conſiliarij, nō quā tamē illa cuius cōſiliū requirēdū eſt [illegible]. ſi eū. § qui in iurio. ff. ſi quis cau. inſti. Fama.

sent derogare [a] præsentibus) viribus vacuamus [b]. Religio nãque perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahantur [c]: magna quidem paupertas [d], sed maior integritas [e] bonum est, obedientia maximũ [f], si custodiatur illæsa: nam prima [g] rebus [h], secunda [i] carni, tertia [k] vero menti donatur & animo, quos [l] velut effrenes [m] & liberos [n] ditioni [o] alterius humilis iugo [p] propriæ [q] voluntatis astringit. Ad hanc [r] itaque fratres prædicti non inuiti, sed [s] sponte redeant, hanc [t] velint & appetant, hanc magnis desiderijs concupiscant, illudque [u] votis canticorũ † ingeminent, osculetur me osculo oris sui, charitatis [x] vtiq; & dilectionis religionis huius obediẽtia sancta purificans [y]: nam meliora sunt vbera [z] tua præceptorũ [a] siquidem & consiliorum [b] quædam nutrientia [c] pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famę [d] fragrantia suauitatis odorẽ [e]. Nec [f] formident hi ad obedientiã ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus [g] eisque iniungimus [h]) sibi benignos & mites [i] inuenient, cæteros [k] dulces atque palpabiles [l], cum sint & esse debeant omnes & singuli fratres [m] in Christo, & clamitẽt [n]: Quis mihi det [o] te fratrem meum cõmuni scilicet patre beato Francisco congenitum, suggentem vbera matris [p] meæ, religionis vtique & professionis eius [q] velut [r] matris contemplationis & electionis suauia & dulcia pocula [s], vt inueniam te foris [t] ab eiusdem obseruantijs quodam modo disparem, & deosculer blande, videlicet intra charitatis viscera te complexus: & iam me [u], immo [x] & te nemo despiciat [y], profecto [z] quos foris [a] positos multi ac si [b] diuisos & desides [c] fortasse despexerãt [d], intus, puta intra dilectionis internæ [e] præcordia & conformis [f] obseruantię claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdem dulcedine quisque digne laudibus efferet [g], & susceptos. ¶ Nulli ergo, &c.

¶ Præmisso qualiter glossantes decretalem, Exijt qui seminat, eod. tit. lib. 6. excommunicationem ipso facto nõ obstantibus quibuscunque priuilegijs incurrunt, illam excommunicationem vsque ad sedis Apostolicæ beneplacitum suspendit: Et per istam suspensionem contra Fratres Minores obloquendi nõ intendit tribuere occasionem.

CAP. II.

QVia nõnunquam [h] quod cõiectura [i] profuturũ credidit, subsequens experientia [k]

---

a ¶ *Derogare.*] in alijs ergo in quibus non derogarent, in suo robore remanebunt: quia quod non mutatur, &c. C. de testa. sancimus. de appell. præcipimus.

Priuilegiũ ex causa reuocari pōt.

b ¶ *Vacuamus.*] hic not. principẽ ex causa reuocare priuilegia vel libertates cõcessas, cum & talia ex causa multiplici perdi possint. not. ꝗ deci, c. suggestũ.

Religionis meritũ perdit, qui se ab obediẽtia subtrahit.

c ¶ *Subtrahantur.*] collige hic meritũ religionis perimi in subdito si se ab obedientia subtrahat, & superiori præiudicium generatur: cui obedientia est præstanda, per subtractionem eiusdem: vnde tanquã spoliatus ad eam restituitur, licet alias electionem violentã non probet. de re iud. c. suborta. vbi hoc not. per Innoc. & Hostien.

d ¶ *Paupertas.*] scilicet illorum ostenditur in rebus.

e ¶ *Integritas.*] scilicet in carne.

f ¶ *Maximum.*] in superlatiuo gradu, quo ad mentem.

† *Cant. 1.*

g ¶ *Prima.*] scilicet paupertas.

h ¶ *Rebus.*] donatur, quod est infra proxi.

i ¶ *Secunda.*] scilicet integritas, de qua scribitur: sola est possibilis animas Deo repræsentare. in corpore authen. de loco. §. sancimus. colla. 3.

k ¶ *Tertia vero.*] scilicet obedientia.

l ¶ *Quos.*] scilicet mentem & animum.

m ¶ *Effrenes.*] idest sine fræno & tẽperie. simile ff. de testa. l. 1. §. fi. extra eo. tit. c. significauit. & c. cum causam.

n ¶ *Liberos.*] ab omni subiectione.

Ditio est æquiuocũ.

o ¶ *Ditioni.*] idest potestati vel imperio. extra de elect. quorundã. & c. si religiosis. lib. 6. alibi autem verbum, ditio, exponitur pro iurisdictione. in corpore authen. de non eligen. secundo nubẽ. in fi. de fideiuss. in fi. coll. 1. in proœ. Insti. §. 1.

p ¶ *Iugo.*] idest subiectione. simile 21. dist. cap. in memoriam.

Voluntarius miles à Deo eligitur.

q ¶ *Propria.*] scilicet spontaneæ cui violentia non infertur. 32. q. 5. §. 1. vnde scribitur, voluntarium sibi militem eligit Christus: voluntarium sibi seruum auctionatur diabolus. 15. q. 1. c. non est.

r ¶ *Ad hanc.*] scilicet obedientiam.

s ¶ *Sed sponte.*] ne alias & rem & meritũ perdant. dicto §. ex his.

t ¶ *Hanc.*] scilicet obedientiam.

u ¶ *Illudque.*] scilicet quod legitur in Canticis.

x ¶ *Charitatis.*] sine qua non est salus æterna. de pœnit. dist. 2. §. euidenter. & dist. 3. si quis autem.

y ¶ *Purificans.*] scilicet quẽ ab omni peccati macula, si seruetur illæsa, vt s. proxi. & ad hoc in corpore authẽ. de mona. in prin. coll. 1.

z ¶ *Vbera tua.*] hoc alibi legitur, quòd dulcior est religiosa castigatio, quàm blãda remissio: & dulciora sunt amici vulnera, quàm voluntaria oscula inimici. 5. q. 5. omnis. & c. non osculatur.

a ¶ *Præceptorum.*] de se necessitatem importantium. 53. q. 1. cap. quod præcipitur. extra de verb. signi. cap. in his.

b ¶ *Consiliorum.*] liberam cuiusque voluntatem excitantium. 4. dist. cap. vlt. 14. q. 1. quia ergo. & cap. quisquis.

c ¶ *Nutrientia.*] scilicet animum.

Famã negligẽs crudelis est.

d ¶ *Bona fama.*] ad cuius conseruationem quisque debet attendere, alias crudelis dicitur. 12. q. 1. nolo.

e ¶ *Odorem.*] bona ergo alicuius fama odorem bonum dare dicitur, cum fine virtute animi non subsistat. ad hoc extra de accus. c. licet. ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta.

f ¶ *Nec formident.*] Quinta pars. & expone, formident, idest timeant, perhorrescant ferocitatem vel sæuitiam prælatorum.

Præsumitur bonũ de quolibet.

g ¶ *Speramus.*] nam de quocunque præsumendum est bonum in dubio. extra de præsump. dudum. & ff. de leg. 2. cum quidam. & l. cum pater. §. rogo.

h ¶ *Iniungimus.*] ex præcepto ergo tenẽtur superioris ad reddendũ se mites & benignos.

i ¶ *Et mites.*] hoc dicit quia superioris omnia asperitatis increpatio, nec correctionem recipit nec salutẽ. 45. dist. cũ beatus. & c. disciplina. ff. ad leg. Aquiliam. l. quamquam.

k ¶ *Cæteros.*] scilicet non prælatos, scilicet eiusdem ordinis fratres.

l ¶ *Palpabiles.*] idest, tractabiles per mutuã conuersationem. argu. ad hoc. C. de eroga. mili. annonæ. l. cum allegas. lib. 12.

m ¶ *Fratres in Christo.*] in quo omnia vnũ consistunt. in corpore authen. de mona. §. huic nobis. & §. ordinatione. in fi. coll. 1.

n ¶ *Clamitẽt.*] idest clamando resonent.

o ¶ *Det.*] idest dare poterit.

p ¶ *Matris meæ.*] scilicet spiritualis. & sic mater religiosorũ ipsa religio dicitur.

q ¶ *Eius.*] scilicet religionis, vel eius, scilicet beati Francisci: & repete, suggentem.

r ¶ *Velut, &c.*] & repete iterũ, suggentẽ: alias suggerentem.

s ¶ *Pocula.*] scilicet spiritualis. arg. 38. dist. c. ignorãtia. & c. si iuxta.

t ¶ *Foris ab eiusdem obseruantijs.*] idest extra eiusdem obseruantias.

u ¶ *Me.*] scilicet propter te.

Immo, multifariã sumitur.

x ¶ *Immo.*] hoc verbũ frequẽter correctiue ponitur. ff. de man. test. l. Stichus. de hæred. insti. l. si ita scriptũ. de pœnit. dist. 2. qui dicit. 1. q. 1. opponitur. extra vt lit. nõ contest. accedens. quandoq; sumitur pro vt. C. de nouo Cod. fac. §. quibus. quãdoque pro vel. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. §. œconomus. de hoc dixi in cap. Execrabilis.

y ¶ *Despiciat.*] idest spernat vel contemnat.

z ¶ *Profecto.*] idest certe.

a ¶ *Foris.*] idest extra obseruantias communes religionum.

b ¶ *Ac si.*] alias quasi, pro tanquam.

c ¶ *Desides.*] idest à sua communitate discordes.

d ¶ *Despexerant.*] idest spreuerant vel contempserant.

e ¶ *Interna.*] idest intrinsecæ & mentalis.

f ¶ *Conformis obseruantiæ.*] quasi dicat à sua communitate non discrepantis: sed eidem se aptantis, vt dixi supra in §. quapropter.

g ¶ *Efferet.*] idest extollet: quia discrepantes ad communitatem ordinis sunt reuersi. Zenzelinus.

Diuisio textus.

QVia nonnunquã.] Ista constitutio diuisibilis est in partes quinque. In prima, barenga quædam siue Papalis excusatio præmittitur. In secunda, constitutionis Nicolai Papæ iij. alias iiij. recitatio subiungitur: ibi, *Sane dudum.* In tertia, ipsa constitutio annectitur: ibi, *Nos autem, &c.* In quarta, quædam certa facta protestatio subsequitur: ibi, *Per suspensionem, &c.* In quinta, quòd præsens constitutio publice patere debeat, facta pollicitatio subinfertur: ibi, *Ne autem in posterum, & cætera.*

Affirmationem duplicata negatio ponit.

h ¶ *Nonnunquam.*] idest quandoque. vt duplicata negatio pro vna affirmatione exponatur, plene dixi in c. cum inter nonnullos.

i ¶ *Coniectura.*] idest probabilis humanæ naturæ præsumptio.

k ¶ *Experientia.*] scilicet facta, quæ dicitur via rerum efficax. extra de elect. quàm fit. In 6. C. de Iusti. Codi. confir. circa fin. primæ columnæ.

columnæ. in corpore authẽ. quib. mo. na. effi. sui. §. illud th. coll. 7.
a ¶ *Nociuum ostendit.*] iuxta hoc alibi scribitur, quod credebat coniectura prodesse, experimento inuenitur inutile. in corpore authent. hæc constitutio inno. consti. coll. 8. in princ. & exhinc fuit sumptum quod hic dicitur.

applicetur forte ad inflationem scientiæ, vt plus scire videatur. 47. dist. §. pariter. in fi. & talis distortio fuit signanter inhibita[1]: quia multorum pios animos inuoluere, & ab ingressu religionis Minorum corda posset subtrahere, vt in c. Exijt. §. cum igitur.

1 Addo l. si ff. ad ex hib. Font.

e ¶ *Littera ipsa sonat.*] sana intellige mente & sensu seruatis non contritis: non enim sic est cortici literæ inhærendũ, vt mens vel sensus aliquatenus cõfundantur[4]. extra de iure iur. c. Romani. §. verũ. Cle. 5. ff. qui petãt tut. l. credendũ. de iure pa. l. adigere. §. quãuis. ꝯ excu. tut. l. scire. §. aliter.

4 Cop. Maicion & fi fides. 2. q. 1. glo. l. nõ dubiũ. C. de leg.

nociuũ[a] ostendit: nõ debet reprehensibile iudicari[b], si canonũ[c] cõditor[d] canones à se vel suis prædecessoribus editos[e], vel aliqua in eisdẽ contenta canonibus[f] reuocare[g], modificare[h] vel suspẽdere[i] studeat, si ea obesse[k] poti⁹ viderit quàm prodesse. ¶ Sane[l] dudum felicis[m] recordationis Nicolaus Papa iiij. p̃decessor noster quãdã constitutionẽ declaratiuã, quæ incipit: Exijt. super regula dilectorũ filiorũ Fratrum ordinis Minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgauit[n], sub[o] certis pœnis arctius[p] interdicẽs[q], ne concordantiæ[r], contrarietates[s], seu aduersæ vel diuersæ opiniones[t] ab ipsius constitutionis lectoribus[u] seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsan per[x] quas verbum[y] vel sensus ipsius[z], vel ipsa cõstitutio quasi grammaticaliter[a] & ad litterã exponatur[b]: nec intellectus ipsius[c] per legentẽ distorqueatur[d] ad aliud, quàm constitutionis eiusdem littera[e] ipsa sonat: glossantes autem in[f] scriptis constitutionem eandẽ aliter quàm superius est expressum[g], facientes quoque commenta, scripturas seu libros, & ex[h] certa sciẽtia & deliberatione determinantes in[i] scholis, seu prædicantes[k] contra contenta in cõstitutione prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum[l] (nõ obstantibus[m] aliquibus priuilegijs seu indulgentijs, aut litteris Apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborũ concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso[n] facto excommunicationis[o] sententiæ voluit[p] subiacere[q]. ¶ Nos[r] autem attendentes quòd argumentis[s] frequenter & collationibus latens veritas aperitur[t] †, quodque sub eadem littera sæpe latet multiplex[u] intellectus, necnõ[x] esse difficile volentibus cõstitutionem prædictã perfecte[y]

b ¶ *Iudicari.*] simile extra de consangui. & affi. cap. non debet.

c ¶ *Canonum.*] scilicet generaliter oẽs astringentium, & ab omnibus habentium obseruari. extra de const. c. 1. C. de legi. l. leges sacratissimæ.

Vide quæ notaui in c. sine ma ior. § sent. excõ. lib. 6. Font.

d ¶ *Conditor.*] qualis est Papa.

e ¶ *Editos.*] quos non debet erubescere ex causa penitus etiam tollere, non enim erubescimus si quid melius etiã horum quæ ipsi prius diximus, adinueniamus, hæc sancire: & competentem prioribus imponere correctionem: nec expectare ab alijs corrigi legem. in corpore authen. de nupt. §. nos autem. colla. 4. nec debet pudere principem, suũ errorem corrigere, qui præpositus est ad aliorũ corrigendos errores. extra de accusa. c. qualiter. de re iudi. cũ olim. 35. q. 9. c. sententiam.

f ¶ *Canonibus.*] idest & alios canones.

g ¶ *Reuocare.*] scilicet in totum.

h ¶ *Modificare.*] idest, temperare & limitare. potest dari exemplum per cap. dudum. de iudi. Clem. Papa v.

i ¶ *Suspendere.*] quo ad effectũ, vt aliquẽ nõ ligent, vt infra patebit.

k ¶ *Obesse.*] idest, nocere, vel ad noxam seu damnum tendere. de rescript. statutum. de except. pia. lib. 6.

l ¶ *Sane.*] Secunda pars.

m ¶ *Felicis.*] simile de pœnis, c. felicis. lib. 6.

n ¶ *Promulgauit.*] quæ per Bonifacium Papam viij. reposita fuit sub tit. de verb. sign. lib. 6.

o ¶ *Sub certis pœnis.*] quæ colliguntur ex dicto c. Exijt. §. cũ igitur.

p ¶ *Arctius.*] idest arcte.

q ¶ *Interdicens.*] eius interdictũ antea seruabatur. & merito: quod enim princeps Ecclesiæ interdicit, reputare deberet omnis sibi penitus interdictũ. 93. dist. miratus. sicut & eius p̃ceptũ ab omnibus est seruandũ. 11. dist. præceptis. & c. nõ decet. 19. dist. in memoriã.

r ¶ *Concordantia.*] scilicet iurium aliorum.

s ¶ *Contrarietates.*] quæ in iure reperiri non debent. C. de ve. iur. enuc. l. tanta. §. contrarium. & in proxi. decret. §. sane. & ibi not.

Quot capita tot sententiæ.

t ¶ *Opiniones.*] quia frequenter quot capita tot sententiæ. de consec. dist. 4. c. sicut in sacros. ff. de arbit. l. item si vnus. §. principaliter. & diuersitatẽ corporũ, &c. extra de conces. præb. quia diuersitatẽ.

Lector pro ingenio audientiũ se adaptet.

u ¶ *Lectoribus.*] lector volens audientibus proficere, se talem exhibere deberet, vt pro ingenio addiscentium semetipsum possit adaptare, & verbi sui ordinem pro audientium capacitate dirigere. 8. q. 1. c. oportet. qui enim ea docet quæ ab audientibus nõ valent intelligi, non eorũ vtilitatem, sed sui ostentationẽ facit. 44. dist. c. pariter. Quæ aũt & qualia in promouendo ad honorẽ doctoratus exposcantur: & quibus gaudet de iure priuilegijs doctor factus: & quot nominibus nuncupatur, vide[1] si placet quod super his plane notaui extra de magi. c. cũ sit timus. super verbo, honorẽ. cle. 5.

1 Vide etiã quæ notauit in proœmio Sexti, in glo. doctoribꝰ, qui bus adde Bart. l. prima C. de Fonta.

x ¶ *Per quas.*] si habes, quos: expone, scilicet lectores vel expositores: si habes, quas: expone, scilicet glossas.

y ¶ *Verbum*] forte in sui intellectu obscurum.

z ¶ *Ipsius.*] scilicet constitutionis.

a ¶ *Grammaticaliter.*] vt forte recte loquendi vsum habeat[2], & inter falsa & vera dijudicet. 37. dist. c. si quis grammaticam.

2 Addo in l. Titius. ff. de vsu & vs. fru. lega.

b ¶ *Ad litteram exponatur.*] ad rudium animos informandos. Instit. de iusti. & iure. §. his igitur.

c ¶ *Ipsius.*] scilicet constitutionis.

d ¶ *Distorqueatur.*] idest, per quandam violentiam inducatur seu

contritis: non enim sic est cortici literæ inhærendũ, vt mens vel sensus aliquatenus cõfundantur.

f ¶ *In scriptis.*] puta cõmenta super ista constitutione faciendo.

g ¶ *Expressum.*] scilicet quasi grammaticaliter exponendo.

h ¶ *Ex certa scientia.*] secus ergo si per errorem: errantia enim nullus est consensus. ff. de iudi. l. consensisse. de iurisd. omn. iudi. l. si per errorem. quare scriptũ est. Scientiam nõ ignorantiam volumus obligari. C. de tabu. l. generali. lib. 10.

Errans nõ consentit.

i ¶ *In scholis.*] & sic in publico, forte disputationis vel repetitionis tẽpore: hoc enim exponebat dicta decr. Exijt. §. cum igitur.

k ¶ *Prædicantes.*] puta in sermonibus clero potissime faciendis.

† De vtilitate disputationis omni no vide Sylnans nuptialem los anis & Neruaon. in princ. Font.

l ¶ *Prædictorum.*] scilicet, quòd concordãtiæ, vel contrarietates, vel oppositiones essent inducendæ. & sume hic illa verba, ipso facto excommunicationis, &c. quæ sunt infra.

m ¶ *Non obstantibus.*] istam clausulam tu curiose lector in multis potes decretalibus reperire: sed super ipsa vide quod not. in decreta. suscepti.

n ¶ *Ipso facto.*] & sic erat ipsa constitutio in hoc canon latæ sententiæ: nihilominus tamen sub pœna officij & beneficij prohibita fuerunt præmissa fieri, vt dicto c. Exijt. §. cum igitur. sed in hoc fuit comminatiua, non sententiæ priuatoriæ inductiua. arg. extra de celeb. Missa. dolentes. cum ibi not. & infra etiam innuitur.

o ¶ *Excommunicationis.*] scilicet maioris, quæ in dubio inflicta videtur. de senten. excomm. c. si quem.

p ¶ *Voluit.*] scilicet ipse Nicolaus iij. aliàs iiij.

q ¶ *Subiacere.*] quam sententiam à nemine tolli voluit, nisi à Romano Pontifice, vt dicto c. Exijt. §. cum igitur. circa finem.

r ¶ *Nos autem.*] Tertia pars.

s ¶ *Argumentis.*] quæ frequenter ex iuribus canonicis & ciuilibus inducuntur. ff. de lega. non possunt. extra de confir. vti. vel inuti. cap. cum dilecta.

t ¶ *Aperitur.*] iuxta hoc alibi legitur, ꝙ notando & disputando bene & optima ratione aliqua discernuntur. ff. de mune. & hon. l. munerũ 2. §. mista. Et de aduocatis scribitur ꝙ dirimi facinnt ambigua facta causarum suæ gloriosæ vocis munimine. C. de aduo. diuer. iudic. l. aduocati. Sed si quæras à me qualiter per collationes habitas latens veritas aperitur? Responden quia frequenter reuelatur minori quod maior nescit[5]. 95. dist. c. esto subiectus. C. de offic. recto. prouin. l. potioris. qđ in collatione verbum prolatũ frequenter aliorum sententia tanquã subtiliori rationi subnixũ ad se trahitur. ff. de arbit. l. si in tres. & arg. de condi. ob causam. l. dedit. §. si quis. de iure pa. l. diui fratres. C. de his q̃ in testa. delen. l. prosi.

5 Addo tibi l. 1. §. sed neque. C. de vet. iure enu quẽ text. & arb. conf. 1. col. 39. lib. 3. dicit aureũ. facit gl. & ibi doct. c. ad nostrã. de consue. Fonta.

u ¶ *Multiplex intellectus.*] idem enim sermo multas significationes vel sententias frequenter exprimit. ff. de verb. signifi. l. quotiens idem sermo. de verb. signi. l. quotiens in stipulationibus. de rebus dubijs. l. quotiens. in quibus reperies multa iura allegata, per quæ poteris exempla ponere.

x ¶ *Necnon.*] repete attendentes.

y ¶ *Perfecte.*] idest cum perfecto & completo intellectu legere. lectura quidem perfecta dici nõ meretur, nisi diligentissima atq; exactissima legentis interpretatione singula tradantur. Insti. de iusti. & iure.

sti, & iure. §. his igitur. C. de profes. qui in vrb. l. 1. lib. 12.
a ¶ *Ac intelligere.*] parum enim prodest legere, nisi adesset intelligere. 11. q. 3. c. eorum. 39. dist. c. sciendum. ff. de verb. signi. l. corã. iuxta illud: Legere & non intelligere, negligere est. arg. de celeb. Miss. c. dolentes. in corpore authen. de quæst. §. hæc omnia. & præce. coll. 6.

b ¶ *Deuitare.*] cum à vero & perfecto intellectu, qui sine diligenti & exacta interpretatione haberi non potest, vt prædixi: habent tales desistere, vel pœnas præmissas incurrere.

Veritas est inuestiganda.

c ¶ *Volentes.*] ad inuestigandam enim veritatis fidem quicumq; præsidens anhelare debet. C. de eden. l. 2. 20. q. 5. c. iudicantem. extra de fide instr. cum Ioannes. cum illi comperte cedere habeat opinio. 8. dist. c. veritate. ff. quando act. de pecu. est annalis. l. quæsitum. aliàs est ibi. §. sub. l. 1.

d ¶ *Periculis.*] scilicet sententiarum, & comminationum.

e ¶ *Prædictis.*] scilicet quæ interdicta erant p decr. Exiji. §. cũ igitur.

f ¶ *Præcipue scholasticæ.*] de illis præcipue dicit, quia illi præ alijs arguere & conferre consueuerunt ad instar diligentis venatoris cũcta rimari volẽtis, nec transitorio studio vti volentes. in corpore authen. de quæst. §. illud. & §. hæc omnia. coll. 6.

Scholastici cõparãtur venatori.

g ¶ *Suborta sunt.*] scilicet super intellectu dictæ decret. Exiji. vt patet per decret. Exiui de paradiso. Clem. 5. & patet in extrauag. domini Ioannis. quarum vna incipit: Ad conditorẽ. alia vero: Quia quorũdã.

h ¶ *Periclitari.*] idest, periculum pati.

legere ac [a] intelligere, pœnas adiectas in cõstitutione huiusmodi deuitare [b]: viam veritatis aperire volentes [c], & periculis [d] quæ ex prædictis [e] possent litteratæ personæ præcipue [f] scholasticæ incurrere, salubriter obuiare, præsertim cum de nouo suborta [g] sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari [h] veritas [i], & erroribus [k] via pandi, nisi liceret conferre [l] super contentis in constitutione huiusmodi [m] & disputare [n]: prohibitiones & pœnas prædictas [o] tam latas, quàm comminatas [p] & earum effectus, in fratrum nostrorum [q] ac multorũ archiepiscoporum, episcoporũ & aliorum prælatorum, necnõ multorum professorum vtriusque iuris, & multorum sacræ Theologiæ magistrorum præsentia, dum consistorium teneremus, auctoritate Apostolica duximus vsq; ad sedis [r] Apostolicæ beneplacitum suspendendas [s]. Per suspensionem [t] autem huiusmodi [u] nequaquã licentiam cuiquã intendimus impertiri [x], quod contra Fratrum regulam prædictorum [y] dogmatizare [z], scribere [a] seu determinare [b], prædicare [c] seu praue [d] loqui liceat publice vel occulte: quinimmo [e] hæc omnibus & singulis auctoritate prædicta [f] districtius inhibemus [g]. ¶ Ne [h] autem in posterum præmissarum prohibitionum & pœnarũ suspensio in [i] dubium reuocari valeat, aut alicui propter defectum probationis [k] impingi [l], quod velut transgressor prohibitionum [m] ipsarum in pœnam seu pœnas inciderit antedictas [n]: Nos volentes super hoc de opportuno remedio prouidere, chartas [o] seu membranas [p] suspensionẽ continentes eandem [q], appendi seu affigi in maioris [r] Ecclesiæ Auinionen̄. ostijs seu superliminaribus faciemus, quæ [s] suspensionem prædictam suo quasi sonoro [t] præconio & patenti iudicio publicabunt [u]. Datum Auinion̄. vij. Calend. Aprilis, anno sexto.

¶ *Dominium rerum, quæ perueniebant ad Fratres Minores retentum ab Ecclesia Romana, simplici vsu facti Fratribus ipsis reseruato in cap. Exijt qui seminat. eod. tit. lib. 6. summus Pontifex refutat: multiplici ratione probãs eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: & statuit, quòd de cætero nullum ius, nullumque dominiũ habeat Ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur vel afferentur ipsis Fratribus. Hæc extrauagans est multum iuridica, & subtilis in plerisque locis, præsertim vbi probat vsum simplicem non posse consistui in rebus vsu consumptibilibus.*

CAP. III.

AD condito-

i ¶ *Veritas.*] de qua legitur q̃ sæpius exagitata magis splendescit in lucem. 35. q. 9. c. graue. disquisito de singulis, cum nõ possit ad veritatem aliter perueniri. 33. q. vlt. occidit. ff. de quæst. l. de minore. §. tormenta. de pœnis. l. aut facta. extra de testi. cum causam.

k ¶ *Erroribus via pandi.*] præcludenda est, siue loquaris de erroribus contra fidem. 24. q. vlt. cap. quid autem iniquius. siue de erroribus contra iusscriptum. in procemio Digestorum. §. hæc autem omnia. de iust. & iure. l. 1.

l ¶ *Conferre.*] idest, collationem habere.

m ¶ *Huiusmodi.*] scilicet Nicolai iij.

n ¶ *Disputare.*] cum disputando & conferendo latens veritas illucescat, vt supra.

o. ¶ *Prædictas.*] quæ supra parte proxi. colliguntur.

p ¶ *Comminatas.*] ex hoc collige, q̃ vbi in aliqua constitutione aliquid fieri prohibetur simpliciter sub certa pœna, contrafaciens pœnam illam non incurrit, cũ per talia verba non inducatur sententia, sed solum fiat comminatio, vt dixi in parte præcedenti in verbo. ipso facto. de hoc habes extra de simo. sicut. de sagitta. c. 1. C. commina. epist. o. l. interlocutio. in corpore authent. de armis. circa medium. coll. 6.

q. ¶ *Fratrum nostrorum.*] hic potes recitare quod super hac clausula dixi in cap. Execrabilis.

r ¶ *Sedis Apostolicæ beneplacitum.*] quòd numquã extinguitur donec contrarium constet, cum omni tempore sedes duret, licet secus sit in beneplacito personæ. arg. in corpore authen. quo oport. epi. §. licẽtiã. coll. 1. extra de rescri. c. si gratiose. lib. 6. ff. loca. l. 3.

Vide quæ in notati. Fonta.

s ¶ *Suspendendas.*] talis facta per Papam suspensio tollit effectum sententiarum, vt nunc aliquem non ligent: nec etiã contra facientem pœnam aliquam incurrere faciunt. Quid autem de suspensione facta per alium de sententia excommunicationis vel interdicti: vide quod super his notari consueuit. de appell. dilectus filijs.

t ¶ *Per suspensionem autem.*] Quarta pars.

u ¶ *Huiusmodi.*] scilicet factam de prohibitionibus & sententijs latis & comminatis, & ipsarum effectibus.

x ¶ *Impertiri.*] idest, concedere.

y ¶ *Prædictorum.*] scilicet Minorum.

a ¶ *Dogmatizare.*] idest, falsam doctrinam condere: dogma enim consistit in vera doctrina. de conse. dist. 5. c. vlt. not. 3. cap. 1.

a ¶ *Scribere.*] idest in scriptis redigere.

b ¶ *Determinare.*] puta in cathedra, vel in scholis.

c ¶ *Prædicare.*] in sermonibus.

d ¶ *Praue loqui.*] idest, male vel sub dolo. arg. C. de postu. l. quisquis.

e ¶ *Quinimmo.*] simile de rescript. c. ubi lib. 6. ff. de pact. l. iurisgentiũ. §. quinimmo. & dic super hoc vt dixi in cap. Execrabilis.

f ¶ *Prædicta.*] scilicet Apostolica.

g ¶ *Inhibemus.*] talis inhibitio contrarium facientibus pœnam infligi facit. extra de consti. cognoscentes. 4. distin. §. vlti.

h ¶ *Ne autem.*] Quinta pars.

i ¶ *In dubium reuocari valeat.*] scilicet an sit facta.

k ¶ *Probationis.*] cuius facultas non arctanda, sed laxanda est. C. de fide instr. l. quoniam cognouimus. de reb. cred. l. generaliter. ff. de test. curẽt.

l ¶ *Impingi.*] idest, imponi vel imputari. & repete, valeat.

m ¶ *Prohibitionum ipsarum.*] scilicet factarum constitutione Nicolai iij. aliàs iiij.

n ¶ *Antedictas.*] supra in parte secunda. & dicto cap. Exijt. §. cum igitur.

o ¶ *Chartas.*] simile ff. de bon. pos. secundum tabu. l. chartæ.

p ¶ *Membranas.*] quia de membris & pellibus animalium factas. simile 19. dist. cap. si Romanorum.

q ¶ *Eandem.*] quæ tollit effectum, & ligamen sententiarum, vt prædixi.

r ¶ *Maioris Ecclesiæ.*] idest cathedralis, quæ maior debet omnibus alijs ecclesijs reputari, cum illis omissis possint per ipsarum parochianos in eadem ecclesiastica recipi sacramenta. extra de offic. archid. c. officium. & arg. 50. dist. c. in capite.

s ¶ *Quæ.*] scilicet chartæ vel membranæ.

t ¶ *Sonoro præconio.*] similia verba reperies in c. si fratrũ. & super his & sequentibus verbis dic, vt ibi dixi.

u ¶ *Publicabunt.*] vt extunc probabilis ignorantia non valeat allegari. 16. distinct. cap. quod dicitis. extra de postula. prælato. ad hæc. de Iudæ. cap. in nonnullis. ff. de inst. act. l. sed & si quis. §. præscribere. Zenzelinus

AD conditorem.] ¶ Præsens constitutio diuidi potest in partes nouem. In prima constitutionis præmittitur ratio. In secunda constitutionis Papæ Nicolai subiungitur recitatio: ibi, *Dudum siquidem, &c.* In tertia annectitur eiusdem constitutionis Nicolai incommode pro tempore, multiplex impugnatio: ibi, in §. *Quamquam autem.* In quarta, simplicis vsus facti in rebus consumptibilibus reprobatio: ibi, in §. *Quòd autem.* In quinta, ad quendam obiectum datur responsio: ibi, in §. *Nos obstat supradictis.* In sexta quòd

Diuiditur in nouẽ partes.

ea quòd in rebus consumptibilibus non sit dare simplicem facti vsum, fit multiplex inductio: ibi, in §. *Licet autem in rebus*. In septima constitutionis Nicolai inducitur impropriatio: ibi, in §. *Rursus nedum*. In octaua subinfertur ipsa constitutio: ibi, *Nos itaque, qui veritatem*. In nona fit certa quæ iam protestatio: ibi, circa finem, *Per hoc autem, &c.* Exij: § ad hae cum fratres.

x ¶ *Vtensilium.*] idest, paratorum ad vsum. arg. ff. de supell. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum.

y ¶ *Librorum.*] quid librorum appellatione comprehendatur, colligitur ff. de leg. 3. librorum.

tem canonum non est dubiũ pertinere, cũ statuta à se vel prædecessoribus suis edita obesse percipit potius quàm prodesse, ne vlterius obesse valeant prouidere. Dudum siquidem felicis recordationis Nicolaus iiij. prædecessor noster attente prospiciens in almi confessoris beati videlicet Francisci regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores: ac considerans diligenter, quod per piæ recordationis Gregorium Papam ix. & nonnullos alios prædecessores eiusdem fuerat declaratum, hoc debere seruari tam in speciali, quàm in cõmuni: necnon & consideratèr attendens nonnullos Fratribus ipsis detrahere, impingentes eisdem, quod regulã & declarationes huiusmodi nõ obseruabãt, pieque cõsiderans ora contra præmissos fratres oblatrantium claudere, ac professorum ipsorum cõscientijs prouidere, inter alia ordinauit & sanxit, omnium vtensilium & librorum, rerumque mobilium, & præsentium & etiam futurorum, ecclesiarum quoq; & oratoriorum, ac cœmeteriorum tam præsentium, quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum & eleemosynis diuinis oblatarum seu concessarũ dictis Fratribus (in quibus tamẽ offerentes seu cõcedentes ipsa, nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum) proprietatem & dominium plene ac libere ad se & Romanam Ecclesiam pertinere, ipsa in se recipiens, ac antedictam Ecclesiam, simplici vsu facti dumtaxat in rebus & bonis huiusmodi reseruato Fratribus antedictis. Et quia nonnumquam libros & alia mobilia supradicta vendi expedit, seu etiam commutari: Fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit, vt res ipsas cũ rebus alijs, quarũ vsum habere licet ipsis Fratribus (dummodo Generalis & Prouincialium Ministrorum coniunctim vel diuisim auctoritas intercederet) possent libere commutare. Sed & quia Fratribus ipsis pecuniã per se, vel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, vo-

Canon generalis à solo Papa editur.

a ¶ *Ad conditorem canonum.*] qualis est Papa, qui solus generales canones condere potest. 18. dist. c. regula. cum multis cap. seqq. sic & solus Imperator legem generalem condere potest. C. de leg. l. 1. & vlt.

b ¶ *Pertinere.*] eius enim est sua vel antecessorum statuta in melius reformare. de rescript. c. statutum. de sent. excom. c. alma. lib. 6. de re iud. cum olim.

c ¶ *Obesse.*] idest, nocere.

d ¶ *Potius quàm prodesse.*] hoc frequenter contingit ex variatione personarum, causarũ, temporum, & locorum. 19. dist. c. sciendũ. 61. dist. §. his omnibus. 35. q. 9. c. sententiã. extra de cõsangui. & affi. c. nõ debet. in corpore authent. de nupt. §. nos autem. coll. 4.

e ¶ *Obesse valeant.*] præcauenda igitur sunt futura in malum. vt hic. 60. dist. eum Hadrian. 27. dist. in nomine Domini. extra de seruis nõ ord. c. 1. ff. loca. l. si quis domum. §. 1. ad Trebel. l. Lucius. §. penult. de dam. insec. l. qui bona. §. cum prætor.

f ¶ *Prouidere.*] concor. ad hoc in corpore authen. de nupt. §. 1. coll. 4. 22. q. 2. c. magnæ. sic enim est in cælesti hierarchia, quæ suam ex causa reperitur sententiam immutasse. eadem causa & q. cap. incommutabili. & cap. vnusquisque.

g ¶ *Dudum.*] Secunda pars.

h ¶ *Felicis.*] simile de censibus, felicis. lib. 6.

i ¶ *Neque domum.*] quæ indefinite sub inuolutro denotauerat per verbum, nihil. hic magis specificate declarat, aliàs videretur hic vna negatio superflua: super quo vide quod not. in decret. cum inter nonnullos. in 2. glos.

Allegatio indeterminata est admittenda.

k ¶ *Fuerat declaratum.*] non dicit, vbi. & sic not. arg. pro indeterminata allegatione, quòd sit admittenda. ad hoc de cohabi. cleri. & mulie. c. vestra. qui fil. sint legit. per venerabilem. §. vlt. de vita & hone. cleri. cum ab omni. C. de sum. tri. l. 1. & in epistola, inter claras. hoc per Hostien. de ser. non ordi. c. consuluit. & per Petrum de Samp. dicto cap. vestra.

l ¶ *Hoc.*] scilicet quòd professores ordinis sancti Francisci nihil sibi approprient.

m ¶ *In communi.*] super hoc verbo & præcedenti dic vt dixi in c. cum inter nonnullos. super eisdem verbis.

Qualiter homicidiũ committere dicatur, qui proximo detrahit.

n ¶ *Detrahere.*] & male. detrahentem enim proximo Deus persequitur. 23. q. 4. qui peccat. nam vna species homicidij est proximo detrahere: nam quantum in detractore est, priuat animam proximi (quæ melior est pars hominis) omni virtute, per quam anima viuit. Detrahere enim est bona quæ alicui à Deo collata sunt, negare vel inuertere. arg. ff. de iniur. l. item apud. §. hoc autem fere. de pæni. dist. 1. cap. homicidiorum. & ibi not.

o ¶ *Impingentes.*] idest imponentes.

p ¶ *Declarationes huiusmodi.*] scilicet factas per Gregorium & suos prædecessores.

q ¶ *Oblatrantium.*] idest obloquentium in malum.

r ¶ *Claudere.*] ne aliàs ex hoc cõtra ipsos fratres insurgat infamia.

s ¶ *Professorum ipsorum.*] scilicet religionis sancti Francisci.

t ¶ *Conscientijs.*] quas forte scrupulosas habebant semper habendo proprium.

u ¶ *Sanxit.*] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. extra de verb. signi.

Actiones an nomine immobiliũ comprehendãtur.

z ¶ *Mobilium.*] vel se mouentium: quæ idẽ censetur. ff. de ver. sig. l. mouentium. iuxta qđ ibide per glossam quæritur, an nomina vel actiones nomine immobilium comprehendantur. Et primo sentire videtur quod sic, tũ quia moueri non possunt: tum quia post alia immobilia fit in eis sententiæ executio: post tamen sentit quod censeantur mobilia. Sed super hoc verius probabiliter põt dici, quod aut nomina vel actiones competunt pro immobilibus: tunc appellatione immobiliũ ideo comprehenduntur, quia actionem habens ad rem, ipsam habere videtur. ff. de reg. iur. l. qui actionem. & argu. ad hoc. C. de prædijs minorum. l. si ad resoluendam. vbi minor remittens actionem restituitur, ac si rem immobilem alienaret. aut competunt pro rebus mobilibus, siquidem annuatim præstãdis: tũc idẽ, quia propter perpetuitatem præstationis immobilium appellatione continentur. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. in corpore authẽ. de nõ alie. aut permut. reb. eccle. §. hoc ergo. coll. 2. Sed si competunt pro mobilibus simpliciter debitis, tunc mobilium appellatione comprehendi possunt. arg. ff. de reg. iur. l. minus. & l. qui actionem. & dicta l. si ad resoluendam. & C. de quadrien. præscrip. l. 2. & sic potest intelligi quod not. dicta l. mouentium. ad præmissa faciunt in argu. ff. de supelle. leg. l. 3. de leg. 3. hoc legatum. de verb. signi. l. princeps. & l. bonorum. de iure fisci. l. eum qui. ad senatusconsultum Syllan. l. cum fisco. Non obstat quod dicitur, quòd postremo fit executio sententiæ in nominibus. ff. de re iud. l. à diuo Pio. hoc ideo est, ne impediatur executio sententiæ, quæ prompta debet esse, ne alias lites ex litibus oriri cõtingat: quod esset si cõtra debitores condemnati agi primitus oporteret. arg. de transact. l. fratris.

Executio sententiæ prompta debet esse.

a ¶ *Reseruandum.*] in illis ergo in quibus concedentes vel offerentes aliquid iuris retinuerunt, quod facere potuerunt. 18. q. 2. cap. Eleutherius. ff. de pact. l. in traditionibus. non videtur per Papam Nicolaum proprietas Ecclesiæ Romanæ retenta.

b ¶ *Plene.*] quasi dicat totũ & integraliter. ff. de vsu. l. videamus. § in Fauiana. de verb. sign. l. plus est in restitutione.

c ¶ *Libere.*] idest, absque cuiusquam contradictione. arg. extra de elect. cũ ex eo. de præb. cap. si beneficia. lib. 6. in quibus verbũ simile reperitur.

d ¶ *Ipsa.*] vtensilia, & alia supra nominata.

e ¶ *In se.*] scilicet Nicolaum Papam.

f ¶ *Antedictam Ecclesiam.*] scilicet Romanam.

g ¶ *Simplici vsu facti.*] hæc verba occasionem dederunt principaliter editioni huius decre. vt patet ex §. sequenti.

h ¶ *Nonnumquam.*] idest, aliquando. simile ff. de condi. & demon. l. nonnumquam.

i ¶ *Vendi expedit.*] ff. de contrah. empt. l. 1. C. de admi. tut. lex quæ.

k ¶ *Concessit.*] scilicet Nicolaus Papa iiij.

l ¶ *Res ipsas.*] supra proxime expressim numeratas.

m ¶ *Habere licet.*] non ergo cum alijs.

Copulatiua requirit concursum copulatorum.

n ¶ *Vel diuisim.*] nisi fuisset hoc verbũ adiectum, quod Generalis & Prouincialis Ministri esset insimul auctoritas exposcenda: ob copulatiuam de sui natura requirentem concursum illorum, quæ copulat. ff. de leg. 3. l. ea tamen. de condi. insti. l. si hæredi plures. extra de rescriptis. ex parte. vbi de hoc.

a ¶ *Concessit.*]

a ¶ *Concessit.*] scilicet Nicolaus iij. aliàs iiij. vt supra.
b ¶ *Pretio æstimato.*] sine quo venditio procedere non potest. ff. de contrahen. empt. & ven. l. 1. & 2. §. fine. Insti. eo. tit. §. pretium.
c ¶ *Gubernatore.*] qui aliàs protector vel conseruator appellari cõsueuit, iuxta priuilegia multis ordinibus concessa.

Venditio non procedit sine pretio.

b ¶ *Et quæ.*] scilicet charitas.
c ¶ *In via.*] scilicet salutis consequendæ: in præsenti enim vita quasi in via sumus, qua ad patriã pergimus, secundũ B. Gregoriũ.
d ¶ *Suo fini.*] idest, gloriæ æternæ.
e ¶ *Ad quam.*] scilicet perfectionem.

d ¶ *Hoc adiecto.*] idest, addito.
e ¶ *De vilibus.*] Ista vilitas considerari potest aliter quàm ob pretij paruitatem, per hoc quod sequitur. vel parum valentibus, ipsa vilitas referatur ad ipsarũ rerum naturã. in corpore auth. de mand. princ. §. si tibi. cum ibi not. coll. 3.
f ¶ *Mobilibus.*] hoc dicit: quia res immobiles, vtpote periculo cõtinuo non subiacentes, viles reputari non consueuerunt. arg. C. quando & qui. quar. pars. l. 1. lib. 10. ff. ad leg. Falc. l. si hæres.

Immobilia non reputantur vilia.

g ¶ *Pietatis.*] puta eleemosynæ.
h ¶ *Deuotionis.*] puta peregrinationis.
i ¶ *Pro alia.*] puta commutationis voti, vel pœnitentiæ.
k ¶ *Rationabili.*] arbitrarie consideranda.
l ¶ *Obtenta.*] non ergo sufficeret hoc casu licẽtiam petere nisi obtineretur, vt aliàs extra de elect. c. quod sic. & c. si religiosus. ne cler. vel mo. cap. vt periculosa. lib. 6.
m ¶ *Superiorum suorũ.*] intellige immediatorũ, vt aliàs dixi de testa. religiosus. lib. 6. de vi. & hon. cle. c. quoniam. de procur. cap. religiosus. Clemens Papa v.
o ¶ *Dictum ordinem.*] id est, personas dicti ordinis, vel intellige ordinem vt iacet, idest, cõmunitatem ordinis.

luit & concessit[a], quòd si vendi contingeret res mobiles antedictas pretio[b] æstimato, quod huiusmodi pretium per procuratorem deberet recipi à præfata sede vel Cardinali gubernatore[c] eiusdem ordinis deputandum, per procuratorẽ eundem in rem licitam, cuius vsus esset permissus eiusdem ordinis Fratribus expendendum: hoc[d] adiecto quòd possent de[e] vilibus rebus mobilibus[f] vel parũ valẽtibus Fratres ipsi pietatis[g] seu deuotionis[h] intuitu, vel pro[i] alia honesta causa & rationabili[k] (obtenta[l] tamen super hoc superiorum[m] suorum licentia) intra vel extra dictũ[n] ordinem ordinare. ¶ Quamquam[o] autem pia consideratione motus prædecessor noster ordinauit supradicta[p], illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento[q] modo vtendi Fratrum ipsorum ac dictæ Ecclesiæ subsecuta patiẽtia[r] circa[s] ipsum non profuisse, sed potius tam ipsis Fratribus, quàm multis[t] alijs obfuisse subsequens magistra rerum experientia[u] noscitur declarasse. Ipsis quidẽ Fratribus quantum ad statũ[x] perfectionis nequaquam profuit reseruatio[y] dominij supradicta: cum enim perfectio vitæ Christianæ principaliter & essẽtialiter[z] in charitate consistat, quæ ab Aposto-

lo perfectionis vinculum dicitur[a]: & quæ[b] vnit seu iungit aliqualiter in via[c] hominem suo[d] fini: ad quã[e] per contemptum bonorũ temporalium & ipsorum expropriationẽ[f] via disponitur per hoc præcipue, quod sollicitudo[g] quam temporalia in acquirendo, conseruando & dispẽsando exigunt[h], quæ[i] plerumque ab actu charitatis retrahit[k], amputetur[l]: restat quòd si sollicitudo eadẽ post expropriationẽ huiusmodi[m], quæ[n] ante[o] ipsam inerat, perseueret[p], ad perfectionem[q] huiusmodi talis[r] expropriatio valeat nil conferre: constat autem quòd post ordinationem[s] prædictam non fuerint in acquirendis ac conseruandis bonis[t] prædictis in iudicio & extra minus[u] solliciti quàm ante illam fuerant Fratres[x] ipsi, quamquam sint religiosi Mendicantes alij[y] habentes aliqua in communi[z]. Adhuc nec vtique profuit dictis Fratribus ordinatio[a] supradicta, quantum ad hoc quòd propter carentiam talis[b] proprij se pauperiores dicere valeant, quam si res[c] ipsas cũ illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent[d]. Licet etiam prædecessor noster prædictus[e] dominium earum rerum, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri[f], aut aliàs obuenire[g] contigerit,

f ¶ *Expropriationem.*] syllaba, ex, hic priuatiue ponitur, vt aliàs de vsur. cap. vsurarum. lib. 6. alibi autem non priuat, sed ponit. Instit. vi bon. rap. §. sane.

Ex, quandoque priuat, quandoque ponit.

g ¶ *Sollicitudo.*] idest, curiositas & diligentia in temporalibus, quæ interueniens pretia rerum ampliat & deficiens minuit. ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. diui fratres. negligentia enim cuncta lædere dicitur. in corpore authent. de quæst. §. hæc omnia. coll. 6. iuxta illud quod scribitur, sicut autem artiũ in suo quoque opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia. 83. distin. cap. nihil.

Negligentia est eruditionis nouerca.

h ¶ *Exigunt.*] nam sine his temporalia periculo subiacent. ad quod ff. de peti. hæred. l. si quid possessor. §. sicut. & l. si ad non. §. fructus.
i ¶ *Quæ.*] scil. est sollicitudo.
k ¶ *Retrahit.*] nam secundum Gregorium cũ mens concepta desideria sequitur, seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur. 14. q. 1. §. 1. quare ad vitandam nimiam sollicitudinem & mentis nimiam applicationem Christus præcepit non esse de crastino cogitãdum. 12. q. 1. habebat Dominus. iuxta verbum Psalmistæ: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Sollicitudo nimia est vitanda.

o ¶ *Quamquam.*] Tertia pars.
p ¶ *Supradicta.*] scilicet §. proxi. supra.
q ¶ *Attento modo.*] per quem non ad simplicem vsum, sed ad cõsumptionem res ipsæ deducebantur.
r ¶ *Patientia.*] quæ frequenter tolerat multa, quæ in iudicium deducta minime toleraT. extra de præben. cum iamdudum. & argu. in corpore authen. in medio litis sacras iussiones non fieri. §. cum autem. coll. 8. C. de tempo. appell. l. vlt. §. illud.

Patientia multa tolerat.

s ¶ *Circa ipsum.*] scilicet modum vtendi.
t ¶ *Multis alijs.*] qui lædebantur ex tali vsu.
u ¶ *Experientia.*] quæ magistra rerum dicitur, vt hic: cũ per vsum scientiam tribuat in operatione. C. de iudi. l. certi. de no. Codi. cõfir. §. 1. in procemio Insti. §. cumque. Et nedum simpliciter rerũ magistra dicitur, immo efficax appellatur. extra de elect. quàm sit. quia docet & probat. de rescript. statutum. de elect. vbi maius. §. 1. lib. 6. C. vt in possessionem legatorum. l. ipsis rerum. & ex parte fidem adhiberi vult. in corpore authen. de nõ alie. aut permu. reb. eccle. §. quod autem. coll. 2. C. de re mili. l. semel. lib. 12. 50. dist. c. vt constitueretur. & ex præteritis vel præsentibus quem instruit in futurum. in corpore authen. quib. mod. na. effi. sui. §. illud. coll. 7. 82. dist. c. plurimos. iuxta fin. in corpore authen. hæc consti. innouat. in prima columna, coll. 8. extra de testa. c. licet ex quadam.

Experiẽtia est rerum magistra.

x ¶ *Ad statum perfectionis.*] secũdũ quem omnia abijcienda sunt pauperibus eroganda. iuxta illud: Si vis perfectus esse, &c. 14. q. 1. in summa. & c. quisquis. not. extra de æta. & quali. ad aures.
y ¶ *Reseruatio.*] scilicet facta Ecclesiæ Romanæ.
z ¶ *Essentialiter.*] hoc dicit, quia sine charitate virtutes cæteræ nihil sunt. de pœnit. dist. 2. §. euidenter. & dist. 3. c. si quid autem.
a ¶ *Dicitur.*] in epistola ad Romanos.

Virtutes sine charitate nihil sunt.

l ¶ *Amputetur.*] idest, tollatur & submoueatur.
m ¶ *Huiusmodi.*] scilicet temporalium.
n ¶ *Quæ.*] scilicet sollicitudo.
o ¶ *Ante ipsam.*] scilicet expropriationem temporalium.
p ¶ *Perseuerat.*] durante enim vitio, virtus numquam asciscitur, sed demum illi renuntiato. 32. q. 1. cum renuntiatur.
q ¶ *Ad perfectionem huiusmodi.*] scilicet quæ inducitur & disponitur per contemptum & expropriationem temporalium.
r ¶ *Talis expropriatio.*] scilicet postquam remanet sollicitudo sicut prius.
s ¶ *Ordinationem prædictam.*] scilicet factã per Nicolaũ iij. aliàs iiij.
t ¶ *Bonis prædictis.*] de quibus mentio facta est s. §. proxi.
u ¶ *Minus solliciti.*] & sic per hoc à statu perfectionis retrahebantur, vt supra proxi. dicitur.
x ¶ *Fratres ipsi.*] sentientes vtilitatem in rebus talibus inani nomine dominij Romanæ Ecclesiæ reseruato.
y ¶ *Alij.*] vt sunt Prædicatores.
z ¶ *In communi.*] & sic in alijs rebus prædictis se simplicem vsum habere dicebant: re tamen ipsa plus quàm simplex vsufructua in rebus ipsis habebant.
a ¶ *Ordinatio supradicta.*] scilicet Nicolai iiij.
b ¶ *Talis proprij.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ reseruati.
c ¶ *Res ipsas.*] de quibus sit mentio supra proxi. §.
d ¶ *Obtinerent.*] & hoc probatur per sequentia, licet etiã, & cætera.
e ¶ *Prædictus.*] scilicet Nicolaus iij.
f ¶ *Conferri.*] scilicet inter viuos.
g ¶ *Obuenire.*] puta ex vltima alicuius voluntate, licet contra potest expons.

a ¶ *Enim.*]

quarum tamē vsum facti dumtaxat habere licet[a] ordini vel fratribus antedictis (vsu facti[b] simplici prædictis fratribus reseruato) in se Romanamque Ecclesiam recipiendum duxerit, ac libere pertinere[c] decreuerit, vt superius est expressum[d]: attento tamen ipsorum fratrum vtendi modo & eius[e] effectu, ac patientia circa modum ipsum Romanæ Ecclesiæ subsecuta[f], non ipse vsus fratrum dici[g] debet, sed potius Romanæ Ecclesiæ dominium[h] esse simplex[i]. Quis enim[k] simplicem[l] vsuarium dicere poterit, cui rem vsuariam licet[m] permutare[n], vendere[o], ac donare[p]? proculdubio hæc[q] naturæ repugnare noscuntur, nec ad vsuarium pertinere[r], quæ[s] tamen de rebus mobilibus antedictis[t] faciunt[u] fratres ipsi. Quòd autem dominium Romanæ Ecclesiæ reseruatum[x] simplex censeri[y] debeat, ex hoc patet, quòd ex illo[z] nullum eidem[a] Ecclesiæ temporale obuenit[b] hactenus[c] commodum, nec speratur quòd[d] obuenire debeat in futurum, cum nec[e] intentio reseruantis[f], nec fratrum ipsorum fuerit, quòd ad quemcumque alium quàm ad Fratres dictarum rerum perueniret compendium[g]: quod[h] proculdubio modus vtendi fratrum ipsorum, & Romanæ Ecclesiæ subsecuta patientia euidenter declarauit[i]. Et quòd talis intentio[k] fuerit ordinantis[l], & ex hoc patet, quòd illarum rerum sibi & Ecclesiæ Romanæ dominium dumtaxat[m] retinuit, quarum vsum facti liceret[n] habere ordini vel fratribus antedictis: talis autem dominij[o] carentia[p] re[q] in præsenti[r], ac spe[s] in futurum omnimodo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam[t] altiorem (præ Mendicantibus alijs[u] in communi habentibus[x]) sibi[y] vendicant dicti[z] fratres, pauperiorem non efficit[a] non habentem. Quòd[b] autem † quo ad res quæ vsu[c] consumuntur, nō sint censendi vsuarij[d] fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis: dicere siquidem quòd in talibus rebus[e] vsus iuris vel facti separatus à proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat[f] iuri, & obuiat[g] rationi: nec prædecessoris nostri prædicta fuisse videtur[h] intentio[i] Romanæ Ecclesiæ talium[k] bonorum dominium reseruare. Quis enim sanæ mētis credere poterit, quòd intentio fuerit tanti[l] patris, vnius

a ¶ *Licet.*] id est, licitum est.
b ¶ *Vsu facti simplici.*] qualiter hoc sit intelligendum, inferius declaratur.
c ¶ *Pertinere.*] scilicet ad Ecclesiam Romanam.
d ¶ *Est expressum.*] §. proxi.
e ¶ *Eius effectu.*] qui frequenter res ipsas ad totalem à fratribus abdicationem deducit: & talis effectus in eis potius videtur attendendus, quàm inanis demonstratio simplicis vsus facti. arg. C. si minor ab hæredit. se abstineat. l. 1. de do. l. vlt.
f ¶ *Subsecuta.*] hic dic vt s. dixi eod. §. in verbo, patientia. talis enim patientia, vbi aliàs nullum subesset iuris impedimentum, pro approbatione tacita habetur. extra de cogna. spirit. cap. super eo. & ibi not.
g ¶ *Dici debet.*] simplex, quod est statim.
h ¶ *Dominium.*] scilicet in dictis rebus reseruatum esse.
i ¶ *Simplex.*] repete, dici debet.
k ¶ *Quis enim.*] probat quod vsus fratrum non debeat dici simplex.
l ¶ *Simplicem vsuarium.*] id est, habentem simplicem vsum.
m ¶ *Licet.*] id est licitum est.
n ¶ *Permutare.*] scilicet cum alia.
o ¶ *Vendere.*] pro aliquo pretio.
p ¶ *Donare.*] scilicet liberaliter.
q ¶ *Hæc.*] scilicet posse rem vsuariam permutare, vendere, vel donare.

Vsuarius rē in qua habet vsum, non transfert in aliū.

r ¶ *Pertinere.*] Vsuarius enim rem in qua vsum habet, aliquo titulo in alium transferre non potest: tum quia dominium eius non habet: cum vsus inquantum est seruitus de sui natura in re aliena, non propria fundatur: quia res propria nulli seruit iure seruitutis. ff. si vsusfruct. peta. l. vtifrui. de serui. vbi præ. iure communi. de iure dot. l. cum in fundo. & quia iure alieno constituitur. ff. de vsu & habi. l. 1. & l. plenum. instit. eo. tit. §. 1. cum iisdem modis constituatur, quibus vsusfructus, vt ibi. Et vsusfructus est ius vtendi in rebus alienis. ff. de vsu. l. 1. Si igitur dominium non habet, ergo per aliquem titulum illud in alium transferre non potest. ff. de regu. iur. l. nemo plus iuris. de acquir. re. do. l. traditio. extra de dona. inter virum & & vxo. c. nuper. 1. q. 1. gratia. & q. 7. c. Daibertum. quod exigitur in titulo permutationis: nam rem alienam permutans permutationem non contrahit. ff. de rerum permu. l. 1. §. vltimo.

Permutatio nō contrahitur in re aliena.

s ¶ *Quæ tamen.*] scilicet permutare, vendere, donare.
t ¶ *Antedictis.*] scilicet quibus vti licet eisdem.
u ¶ *Faciunt.*] id est facere possunt: iuxta ordinationem Nicolai: vel faciunt, scilicet de facto: quia hoc eis permittitur per illius ordinationem.
x ¶ *Reseruatum.*] scilicet in rebus prædictis.
y ¶ *Simplex censeri debeat.*] scilicet potius quàm ipse vsus fratrum, vt supra.
z ¶ *Illo.*] scilicet dominio.
a ¶ *Eidem Ecclesiæ.*] scilicet Romanæ.
b ¶ *Obuenit.*] præteriti temporis.
c ¶ *Hactenus.*] id est, vsque nunc: licet alibi aliter exponatur. ff. de vsufru. l. hactenus.
d ¶ *Quod obuenire debeat.*] & per hoc dominium vel proprietas consueuit reddi inutilis, vt infra patebit.
e ¶ *Nec intentio.*] intentionis talis defectus impedit translationem commodi vel emolumenti cum & impediat translationem dominij. ff. de acquiren. rerum domi. l. ex mandato. C. de his qui à non do. manumit. l. 2. & ibi not. ff. de dona. l. qui mihi donatum. Intentio enim præ omnibus attenditur, siue in contractibus, siue in vltimis voluntatibus. ff. de contrah. emptio. l. sed Celsus. §. si Aula. de condi. & demonstrationi. l. in conditionibus. de lega. 1. l. si seruus plurium §. vlt. cum similibus.

Intentio est attendenda.

f ¶ *Reseruantis.*] scilicet Papæ Nicolai iiij.
g ¶ *Compendium.*] id est vtilitas, vel cōmodū.
h ¶ *Quod.*] scilicet quod ad fratres, & non ad alium illarum rerū perueniret compendium.
i ¶ *Declarauit.*] quasi dicat, ipsa rerum experimentis hoc clare cognitum est. C. vt in pos. leg. l. ipsis rerum.
k ¶ *Et quod talis intentio.*] scilicet quod ad ipsos fratres, & nō ad alium dicta rerum vtilitas proueniret.
l ¶ *Ordinantis.*] scilicet Papæ Nicolai, vt s.
m ¶ *Dumtaxat.*] quasi dicat: non aliarum.
n ¶ *Liceret.*] licitum foret.
o ¶ *Dominij.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ reseruati.
p ¶ *Carentia.*] scilicet quo ad fratres ipsos.
q ¶ *Re.*] scilicet ipsa.
r ¶ *In præsenti.*] scilicet tempore.
s ¶ *Spe.*] consequendi commodum.
t ¶ *Quam.*] scilicet paupertatem.
u ¶ *Alijs.*] vt Prædicatoribus.
x ¶ *Habentibus.*] subaudi aliqua, si non habes in textu.
y ¶ *Sibi vendicant.*] id est attribuunt.
z ¶ *Dicti fratres.*] scilicet Minores.

† Vide glossam positā in Clemē. Exiui §. proinde. vers. solutio, videtur dicēdum.

a ¶ *Non efficit.*] hoc idem: quia habere dominium quod nullo tempere posset commodum illi cuius est, reportare, nihil diminuit de commodo, quod penes alium reperitur: quare pauperiorem ex hoc dicere se non potest: cum paupertas ex solo non habere commodū inducatur. 12. q. 3. cap. pauper. immo ex hoc tale dominium inutile penitus reputatur. C. de vsuf. l. antiquitas. insti. eo. tit. §. ne tamē. magis non haberi, quàm haberi forte expediens. arg. ff. de ædil. edic. l. bouem. §. aliquando.
b ¶ *Quod autem.*] Quarta pars.
c ¶ *Vsu consumuntur.*] vt sunt res ad victum humanū necessariæ. insti. de vsufru. §. constituitur. ff. de vsufruc. earum rerum, quæ vsu consumuntur. l. si tibi vini. & de verb. sign. l. verbo victus.
d ¶ *Vsuarij.*] scilicet simplices.
e ¶ *Rebus.*] scilicet vsu consumptibilibus.
f ¶ *Repugnat.*] cum habens in talibus vsum, earum dominiū censeatur habere. ff. de vsufr. earum rerum, quæ vsu consumuntur. l. sed de pecunia. & l. si tibi. insti. de vsufr. §. constituitur. & seq. & in talibus rebus habere vsum, tantum est sicut habere vsumfructum, vt dicto tit. ff. l. hoc senatus. §. vlt. & l. quoniam. §. 1. In alijs autem rebus non est ita: quia in illis plus est in vsufructu quàm in vsu. ff. de vsu & habit. l. si habitatio. §. si vsus. & l. plenum. insti. de vsu & habi. §. minus. cum similibus.
g ¶ *Obuiat rationi.*] est igitur extirpandum necessario, cum ratione careat. 68. dist. c. corepiscopi.
h ¶ *Videtur.*] id est præsumitur.
i ¶ *Intentio.*] ad quam est præ omnibus recurrendum. extra de præbend. cum olim. & eod. tit. quia sæpe. lib. 6. de conces. præben. auctoritate Martini.
k ¶ *Talium bonorum.*] scilicet vsu consumptibilium.
l ¶ *Tanti patris.*] q. d. nō solū purus homo, sed & vicarius Christi fuit. de transla. epis. c. inter. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos. libe. 6.

¶ Accipe sano modo hoc enim dicit glossa hac ad ostendendam amplissimam Romani Pontificis potestatē, sicut notatum est in per glossā in proœmio Clem. in verbo: Papa, in hac editione.

E a ¶ Reassi-

 oui, seu casei aut frusti panis, & aliorum vsu consumptibilium, quæ sæpe fratribus ipsis ad consumendum euestigio [a] conferuntur, dominiũ Romanæ Ecclesiæ, & vsum fratribus retinere profecto probabile nõ videtur [b], præsertim cum illorum bonorum dumtaxat [c] dominium præfatæ Ecclesiæ reseruauerit, quorum [d] simplex vsus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis: quod [e] nequaquã potest in rebus vsu consumptibilibus [f] reperiri, in quibus nec ius vtendi, nec vsus facti separata à rei proprietate seu [g] dominio possunt constitui vel haberi [h]. Et quòd de [i] talibus rebus non intellexerit [k], euidenter ostendit, dum respondet [l] legi [m] dicenti, non posse vsumfructum à dominio perpetuo separari, ne dominium dominis, semper abscedente [n] vsu, inutile [o] redderetur. quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vsus rei, & penes alium dominium possit (licet [p] inutile) remanere [q], quod [r] nequaquam in rebus vsu consumptibilibus potest esse, cum in illis per vsum vel abusum [s] vsuarij substantia talis rei esse [t] desinat, & per consequens proprietas etiam inutilis non subsistat [u]. Cum enim vsusfructus prout est in re [z] constitutus, qui seruitus dicitur personalis [y], & pro [z] quo reales [a] competunt actiones, nihil sit aliud quàm ius vtendi, nec vsus, qui etiam personalis [b] est seruitus, sit aliud quàm ius tantum vtendi rebus [c] alienis salua [d] rei substantia, id est [e], ius percipiendi fructus & vtilitatem [f] aliam in totum [g] vel pro parte [h] suo nomine [i], qui possunt ex re in qua vsusfructus seu vsus constituitur, prouenire [k], propter [l] quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuo ab-

a Euestigio.] id est de proximo. arg. ff. de offic. præsi. l. plebiscito. de rescrip. statutum. §. insuper. lib. 6. de sta. mo. c. periculoso. §. verum. eo. l. lib.

b Non videtur.] cum per tantum patrem de tam modicis curandum verisimiliter non fuerit. arg. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. extra de simo. etsi quæstiones. cum similibus. Et super hoc videre potes ea quæ aliàs super hoc plene dixi in decret. Execrabilis. in glos. quod redundare.

c Dumtaxat.] quasi dicat, non aliorum.

d Quorum.] scilicet bonorum.

e Quod.] scilicet ad fratres dicti ordinis pertinere simplicem vsum facti.

f Consumptibilibus.] id est quæ per vsum consumuntur.

g Seu dominio.] id est existenti sine proprietate & dominio.

h Vel haberi.] hoc j. multis rationibus comprobatur.

i De talibus rebus.] scilicet vsu consumptibilibus: & quarum vsum potest ad ipsos fratres pertinere.

k Non intellexerit.] scilicet Papa Nicolaus.

l Dum respondet.] in dicto c. Exiit.

m Legi.] istam legem habes ff. de vsufr. l. omniũ. §. constituitur. Insti. eo. tit. §. cõstituitur. C. eod. tit. l. antiquitas.

n Abscedente.] id est, separato existente: sic exponitur dicto §. constituitur.

o Inutile redderetur.] Not. rem dici penitus inutilem, cuius vsus & cõmoditas perpetuo submouetur vt hic, & in 1. lege s. proxime allegatis. huius ratio potest dici: quia omniũ rerũ subsistentiã vel existentiam natura naturans, id est Deus cõparauit, vt ex eis humana natura fructus perciperet. inst. de rerum diui. §. in pecudũ. quæcunque enim in terris facta sunt, ad seruitium hominis facta sunt, cum sit dignissima creaturarum. ff. de ædi. edic. l. iustissime.

Hominis seruitio cũcta sunt deputata.

p Licet inutile.] quo ad commoditatem vsus.

q Remanere.] scilicet de ipsarum rerum subsistenti natura.

r Quod.] scilicet quod vsus penes vnum & proprietas inutilis penes alium valeat remanere.

s Vel abusum.] licet aliàs abusus in mala parte sumi consueuerit, vt dixi in decre. cum inter nonnullos. hic tamen in bona sumitur: quia in talibus rebus vsus & abusus idẽ sunt. ff. de vsufr. ea. rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & vlt. cũ similibus: & ideo appellatur abusus: quia per vsum in talibus rebus res ipsæ ad totalẽ exinanitionem deducuntur: & de esse ad non esse reducuntur, vt hic.

Abusus in bonam & malam partẽ sumitur.

t Esse desinat.] qualiter talium rerum substantia habet per vsum tolli, vel in parte minui, dicitur ff. de vsufru. earum rerum, quæ vsu consu. l. 1.

u Non subsistat.] eius enim quod non est, nulla est substantia de præsenti. ff. de leg. 1. l. quod in rerum. de verb. obl. l. interdũm. inst. de inuti. stip. s. responso.

z In re constitutus.] vel inter viuos per pactum, vel iudicialem adiudicationem, vel per vltimam voluntatem. ff. de vsufru. pluribus. §. 1. Insti. eo. tit. §. 1. Et dicitur in re constitutus, id est in certo corpore, quo sublato & ipsum vsumfructum tolli necesse est. ff. de vsufr. l. 2. inst. eo. tit. in prin. & §. finitur. ff. quib. mo. vsufr. tol. l. repeti. §. rei. dicitur & in re constitui quia rem ipsam afficit sicut ceteræ seruitutes.

y Personalis.] quia personæ constituitur etiam prædium non habenti: quod non est in seruitutibus realibus & prædialibus. ff. de ser. l. 1. comm. prædi. l. 1. & cum persona finitur. ff. quib. mo. vsusfru. amittatur. l. sicut. §. morte. nec a persona abdicatur. immo si in alium per commercium transferatur, statim rei domino applicatur. ff. de iure do. l. vsusfructus. & dicto §. finitur. licet commoditas fructuum percipiendorum per cõmercium in alium transferri possit: & ita intelligitur lex, quæ aliàs contrarium diceret. ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsufructuarius. de peri. & commo. rei vendit. l. necessario. §. vlt. aliàs est sub l. quod si pendente. & de nouatio. l. 4. arg. etiam ad hoc extra de loca. c. vestra.

Vsusfruct. quare dicitur personalis seruitus.

z Et pro quo.] scilicet petendo tamquam agenti competenti: vel negando alicui competere.

a Reales competunt actiones.] scilicet confessoria & negatoria. ff. si vsusfruct. petatur. l. 1. & l. vti frui. §. vtrum. & §. si patris. si seruitus vẽdicetur. l. loci corpus. §. in confessorio. In rem confessoria competit asserenti sibi deberi seruitutem: negatoria illi qui negat alteri fore debitam. eod. tit. l. 2. Dicuntur autem reales actiones confessoria & negatoria, ab impositione talium nominum: non autem ex hoc prout aliqui dixerunt, quia confessoria verbis affirmatiuis: negatoria verbis proponitur negatiuis: nam & quandoque confessoria verbis negatiuis: negatoria affirmatiuis proponi reperitur: vt in seruitute altius non tollendi est videre. ff. de no. ope. nun. l. si priusquam. Insti. de actio. § æque. & ibi not. & dicta l. 1. Dicas etiã quod istæ reales actiones, quæ pro iuribus incorporalibus competunt, dantur etiam illi qui possidet, vel quasi ipsum ius corporale, quod quasi possideri videtur, quamdiu in contrarium per alium factum non est. ff. si seruitus ven. l. si forte. §. sciendum. & l. sicuti. §. sed si quæratur. Secus autem in actionibus realibus competentibus pro corporalibus, quæ non dantur possidenti & detinenti: nam possidenti non est prodita in rem actio. ff. vti pos. l. 1. §. interdictum. institu. de act. § sic itaque. licet possidenti. sed non detinenti detur. ff. de rei ven. l. officium. not. de hoc extra de iud. c. examinata. Si quæras quæ sit ratio quare realis actio possidenti & detinenti non detur pro re corporali, se pro re incorporali? Respondeo: rei vendicatio non datur ad alium effectum, nisi quod possessio corporalis penes conuentum existens in actorem transferatur. de rei ven. l. qui restituere. C. de alie. iudicij. l. 1. cum igitur actor illam quam petit, penes seipsum excludit, quia quod petit, intus habet: sufficit enim sibi quod effectualiter possideat. dicto §. interdum. Sed realis actio pro incorporalibus competens, non datur ad illum effectum tantum: sed vt ille qui debet seruitutem, nihil faciat, nullumque impedimentum præstet: sed patiatur illum cui debetur pacifice illa vti. ff. de vsufru. l. 3. §. 1. de seruitu. l. quotiens. de seruitu. rusti. prædi. l. 1. in fi. cum similibus. expedit igitur, quod ipsi possidenti detur actio, vt submotionem impedimenti aduersarij & eius potentiam consequatur: cum aliter iure etiam suo vti libere & plene non posset.

Vsus fruct. quibus actionibus peti possit.

Actio realis an possit dari possidenti.

Actio realis non detur possidenti pro re corporali, sed bene pro re incorporali.

b Personalis est seruitus.] ff. de seru. l. 2. & quare dicatur personalis: dic vt dixi de seruitute vsusfructus s. in gl. quia personæ.

c Rebus alienis.] hoc dicit: quia res propriæ nulli seruire possunt iure seruitutis, vt dixi s. in gl. vsuarius.

Res sua nemini seruit.

d Salua rei substantia.] id est, ne in totum pereat rei substantia. ff. de vsufru. l. 1. & ita ibi nota.

e Id est.] exponit illa verba, ius vtendi, posita in definitione vel descriptione vsusfructus vel vsus.

f Vtilitatem aliam] puta deambulandi, gestandi, id est, solatiandi in fundo vsufructuario vel vsuario. ff. de vsu & habi. l. plenum.

g In totum.] hoc referas ad vsufructuarium, qui omnes fructus rei suos facit. ff. de vsufru. l. vsufructu legato. in fi. & l. itẽ si fundi.

h Pro parte.] hoc ad vsuarium referendum est, qui fructus rei in totum suos non facit, sed illos solum qui sibi ad vsum sufficiũt. instit. de vsu habi. §. minus. ff. eod. tit. l. si habitatio. §. si vsus. & l. plenum. & l. fundi.

i Suo nomine.] quasi dicat iure suo, non alieno.

k Prouenire.] intellige vel artificialiter vel naturaliter, vt colligitur ex iuribus, s. glo. proxi. allegatis.

l Propter quod.] scilicet quia vsufructuarius & vsuarius omnes rei fructus vel partem recipiunt iure suo.

a Abscedit.]

a ¶ *Abscedit.*] id est separatur. & quæ sit huius ratio, dic vt dixi s. in glo. not. rem dici.

b ¶ *Ipsis stantibus.*] id est, in sua essentiali substantia perseuerantibus.

c ¶ *Vtilitas prouenire.*] exemplum potest poni per iura. ff. de vsu fruct. l. statuæ. à contrario sensu, de ope. serun. l. vlt. cum enim vsusfructus & vsus sint ius tantum, quo quis potestatem assequitur rei fructus & vtilitates alias consequendi, sublata & non existente tali vtilitate, videtur non existere ius ad illas tantum indultum. ff. de vsu fr. l. 2. insti. eod. tit. in prin. sicut sublata re sine culpa, submouetur ius ad illam petendam competens. ff. de condi. furti. l. in re furtiua. & argu. ff. de leg. 3. l. mortuo boue.

scedit [a] vsusfructus seu vsus constitutus rebus ex quibus ipsis [b] stantibus vsufructuario seu vsuario nulla possit vtilitas [c] pronenire: patet quòd ad hoc quòd talis vsusfructus vel vsus in re aliqua constitui valeat, requiritur [d] quòd ex re illa possint fructus vel vtilitas (salua ipsius rei substantia) ad fructuarium vel vsuarium peruenire. Quòd si nulla ad ipsos posset ex re ipsa vtilitas (salua rei substantia) peruenire, quales res constat esse vsu [e] consumptibiles, nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam vsusfructus vel vsus constitui, vel à [f] quoquam haberi. Adhuc [g] nec ius vtendi, quod nec est ius in re, nec [h] seruitus personalis, sed [i] mere ius personale, pro quo reales [k] actiones non [l] competunt, in rebus talibus [m], vel rebus ipsis vtendi potest constitui vel haberi, cum & ius tale [n] exigat, quod ex re ipsa, quæ ad vtendum conceditur [o] tali modo ad vsuarium peruenire posset vtilitas [p] aliqua, ac cum vsu permanere vsuarij substantia [q] salua rei, quod [r] nequaquam potest (sicut ad [s] sensum potest percipi) in rebus vsu consumptibilibus reperiri [t]. Rursus nec simplex [u] vsus, qui nec [x] est seruitus, nec [y] pro illo competit ius [z] vtendi, in talibus [a] rebus potest constitui vel haberi: cum enim vti re aliqua, nihil sit aliud proprie, quàm fructus rei siue vtilitatem [b] aliam in solidum vel pro parte recipere, qui [c] ex ea possunt (salua rei substantia) prouenire, restat quod re illa vti [d] quis nequeat, ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest vtilitas, quales res vsu consumptibiles esse [e] constat. Ex [f] quibus patet, quod nec vsus qui est seruitus [g] personalis, nec ius vtendi quod nō est seruitus, sed mere ius [h] personale, nec actus ipse vtendi sine iure [i] aliquo, possunt in rebus vsu consumptibilibus constitui, vel haberi, cum quodlibet præmissorum [k] exigat, quod ex re ipsa (salua rei substantia [l]) possit habenti ius vtendi, seu [m] vtenti ex re ipsa vtilitas aliqua prouenire: quod vtique in rebus nequit vsu consumptibilibus reperiri [n]. ¶ Nec [o] obuiat supradictis [p], quòd idem [q] prædecessor noster in ordinatione prædicta etiam illorum [r] quæ ad vitæ sustentationem pertinent, sibi & Romanæ Ecclesiæ dominium reseruarit: hoc enim [s] de rebus illis dumtaxat [t] debet intelligi, quæ vsu non sunt [u] consumptibiles, sine quibus humana vita non est [x] sustentabilis, quæ vtique non sunt pauca [y]. Licet [z] autem in rebus vsu consumptibilibus nec ius vtendi [a], nec ipsum [b] vti possit constitui vel haberi; ipsis [c] tamen poterit ius abuti. Abuti autem (dum tractatur de rebus vsu consumptibilibus) pro rei consumptione sumitur [d], quod ei opponitur, quod est [e] vti. Vti quidem presupponit quòd cum vsu, salua rei substantia, maneat [f]: sed abuti exigit [g],

d ¶ *Requiritur.*] ratio est, quam dixi in glos. proxi. præcedenti.

e ¶ *Vsu consumptibiles.*] illis enim in sua substantia remanentibus nulla inducitur vtilitas: cum ipsa non insurgat nec proueniat, nisi ex talium rerum consumptione. insti. de vsufruc. §. constituitur.

f ¶ *A quoquam haberi.*] ratio est, quam dixi s. prox. in gl. exemplum.

g ¶ *Adhuc.*] probat vlterius, quòd in rebus consūptibilibus simplex haberi nequeat vsus facti.

Seruitus personalis est triplex.

h ¶ *Nec seruitus personalis.*] quæ est triplex scilicet vsusfructus, vsus & habitatio. aliæ dicuntur reales seu prædiales. ff. de serui. l. 1. de vsufr. l. si quis binas. & ibi not. & ratione seruitutis personalis dicitur quis in re ius habere: cum contra quemlibet rei possessorem peti possit. ff. si vsusfr. pet. l. vti frui. §. vtitur. Ius autem vtēdi iure seu seruitute, potest dici illud quod superficiario in re superficiaria competit vel emphyteutæ, vel feudatario. ff. si ager vectigalis. l. 1. & 2. de superficie. l. 1. §. vlt.

i ¶ *Sed mere.*] quasi dicat, non iure competens, nec rem afficiens, sed tantum personæ cohærens, rei possessorem non sequens. ff. ad Treb. l. 1. §. si hæres.

k ¶ *Reales actiones.*] scilicet confessoria & negatoria.

l ¶ *Non competunt.*] sed actio personalis ex pacto. argu. ff. de seru. l. vt pomum. de serui. rusti. prædio. l. prætoris. cum ibi not. de vsufruct. si quis binas.

m ¶ *In rebus talibus.*] scilicet vsu consumptibilibus.

n ¶ *Ius tale.*] scilicet mere personale.

o ¶ *Conceditur.*] vt est videre in commodatario, cui ad certum vsum res conceditur. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eo. tit. c. 1. vel creditori vel depositario, quibus vsus rei obligatæ vel depositæ permissus est: expresse in creditore, vel tacite in depositario. ff. depositi. l. die. §. 1. & C. eo. tit. si depositi.

p ¶ *Vtilitas aliqua.*] consideranda iuxta rei ad vtendum concessæ qualitatem.

q ¶ *Substantia salua rei.*] sublata enim re nullus in ea vsus potest subsistere.

r ¶ *Quod.*] scilicet ius vtendi substantia salua rei.

s ¶ *Ad sensum.*] scilicet visus, per quem oculata fide veritas magis quàm per alium sensum animis hominum infigitur. insti. de gra. cogna. §. vlt.

t ¶ *Reperiri.*] cum ipsæ per vsum consumptioni totali subijciantur: & de esse ad non esse redigantur.

u ¶ *Rursus nec simplex.*] scilicet sine dominio existens.

x ¶ *Nec est seruitus.*] & sic per consequens ius in re non imponens.

y ¶ *Nec pro illo.*] scilicet simplici vsu facti.

z ¶ *Ius vtendi.*] scilicet qualitercunque quæsitū.

a ¶ *Talibus rebus.*] scilicet vsu cōsumptibilib⁹.

b ¶ *Vtilitatem aliam.*] quæ considerari potest iuxta rei visibilis qualitatem. ff. de vsufruct. l. numismatum. & l. si cuius. §. vlt. aliàs est sub l. æquissimum.

c ¶ *Qui.*] scilicet fructus, vel alia vtilitas.

d ¶ *Vti quis nequeat.*] scilicet durabili vsu perseuerante: aliàs momentaneum dicitur, vt infra sequitur.

e ¶ *Esse constat.*] cum (vt supra dixi) per vsum esse penitus desinant.

f ¶ *Ex quibus.*] supradictis, versi. quòd autem. hucusque.

g ¶ *Seruitus personalis.*] ff. de serui. l. 1.

h ¶ *Ius personale.*] dic vt s. proxi. dixi in ver. sed mere.

i ¶ *Sine iure aliquo.*] hoc inferius latius explicabitur.

k ¶ *Præmissorum.*] scilicet vsus, quòd sit seruitus personalis: vel quòd sit ius mere personale: vel actus vtendi aliquo iure.

l ¶ *Substantia.*] aliàs desinit in ea omnis vsus, vt s. dixi.

m ¶ *Seu vtenti.*] scilicet sine aliquo iure.

n ¶ *Reperiri.*] quia per vsum totaliter esse desinunt, vt prædixi.

o ¶ *Nec obuiat.*] Quinta pars.

p ¶ *Supradictis.*] scilicet in parte præcedenti: & maxime in versi. quòd autem.

q ¶ *Idem prædecessor noster.*] scilicet Nicolaus quartus.

r ¶ *Illorum.*] scilicet bonorum.

s ¶ *Hoc enim.*] scilicet quòd dominium talium bonorum sibi reseruauerit.

t ¶ *Dumtaxat.*] quasi dicat, nō de alijs: per ea quæ dicta sunt. s. prox.

u ¶ *Non sunt consumptibiles.*] subaudi, sed durabiles.

x ¶ *Non est sustentabilis.*] scilicet commode.

y ¶ *Non sunt pauca.*] subaudi, immo multa: sicut est habitatio, stratus siue lectus, & similia. ff. de verb. sig. l. quos nos. §. viuere. de au. & arg. leg. l. vestis. §. virilia. & §. familiaria. cum similibus.

z ¶ *Licet autem.*] Sexta pars.

a ¶ *Nec ius vtendi.*] quod esse debet salua rerum substantia.

b ¶ *Nec ipsum vti.*] scilicet durabile.

c ¶ *Ipsis.*] scilicet rebus consumptibilibus.

d ¶ *Sumitur.*] probatur hoc ff. de vsuf. earum rerum quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. 1. & seq. nam abusus in rebus talibus pro assumptione, id est consumptione accipitur, vt ibidem dicitur.

e ¶ *Quod est vti.*] cum de se non sit ei consumptibile, sed conseruabile. ff. de vsuf. l. 1. insti. eo. tit. in princ. & statim sequitur.

f ¶ *Maneat.*] vt in iuribus, s. proxim. alleg. & ff. de vsu & habi. l. plenum.

g ¶ *Exigit.*] scilicet necessario.

quòd cum actu huiusmodi rei substantia consumatur[a]: cum abuti[b] nihil aliud quàm contra naturam vsus vti[c] in hac[d] materia proprie possit dici. Licet autem[e] quis re vsibili[f] absque iure vtendi aliquo vti[g] possit, ipsum[h] tamen vti etiam in re[i] tali absque iure vtendi separato à dominio vel coniuncto, nec ab aliquo potest[k] constitui, nec[l] à quoquam haberi. Et quòd[m] talis vsus constitui nequeat, ex hoc patet, quod dare vel constituere quod suum non[n] est, nec ad se[o] pertinet, nemo[p] potest: licet interdum illud[q] dare possit aliter quàm sit[r] suũ. Actus autem ipse vtendi ad vtentem pertinet inquantum quis suorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur[s], cũ per[t] hoc illos non exercere valeat vel etiam exercere: non autem actus ipse vtendi ad eum[u] pertinet, qui concedit alij, quod in re sua actum illum valeat exercere: quod[x] vtique nihil est aliud, quàm quod actum suũ ad rem concedentis ad actum suũ vtens valeat applicare. Sicut[y] qui equum suum alicui cõmodat, non actum equitandi cõcedit[z] commodatario, sed quòd actum illũ[a] in equo suo valeat exercere: quod non est vtique actum vtẽdi simplicẽ concedere sine[b] iure, cum hęc concedere nihil sit aliud quam cõcedere ius vtendi: qnod qnidẽ ius[c] vtendi separatum à proprietate seu dominio in rebus quæ vsu consumuntur, nequit[d] constitui: vt patet manifestius ex prædictis. Præterea[e] quòd simplex vsus, id est, sine iure vtendi à proprietate seu dominio separatus, etiam in re vsibili haberi nequeat, sic probatur: Si enim possit haberi vsus[f] talis; aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi habeteretur[g]. Quòd autem hoc nequeat fieri, ex hoc patet, quod non est, neqnaquam[h] haberi potest: patet autem, quòd actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est, ex quo sequitur quòd haberi minime potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi: per[i] hoc tamen actus ipse in rerum natura nisi in[k] potentia, non[l] existit: cum autem actus est in fieri[m], nec adhuc quòd ipse actus in rerum natura sit, potest[n] dici, licet pro eo quòd sit in fieri[o], dici possit: quod enim de actu[p] qui est in fieri[q], præterijt, vel futurum est, iam non est in rerum[r] natura, sed in[s] memoria, vel[t] apprehensione tantum est: quare, nisi prout in memoria, vel apprehensione

a ¶ Consumatur.] cum sine consumptione in talibus rebus non sit vsus: vnde quasi assidua permutatione exungui dicuntur. Insti. de vsufr. §. constituitur.

b ¶ Cum abuti.] scilicet de se rei consumptibile.

c ¶ Vti.] de sui natura rei conseruabile.

d ¶ In hac materia.] hoc dicit quia in alia materia abusus in alia parte sumitur, & idem reprobatus. quod dic vt s. in glos. licet aliàs.

e ¶ Licet autem.] adhuc probat quòd vsus facti absque alio iure haberi non possit.

f ¶ Re vsibili.] id est apta ad vtendum.

g ¶ Vti possit.] scilicet de facto. vt est videre in fure, prædone, raptore, & simili.

h ¶ Ipsum tamen.] id est ipsa potestas vtendi.

i ¶ In re tali.] scilicet vsibili.

k ¶ Potest constitui.] cũ regulariter quis alteri nequeat constituere quod non habeat: vt dixi in parte præcedenti, in glos. vsuarius enim. & statim sequitur.

l ¶ Nec à quoquam haberi.] cum enim habere proprie cum effectu debeat intelligi ff. de verb. sign. l. nomen filiarum. §. habere. sequitur quòd vti re vsibili absque aliquo iure vtendi, non sit vsum habere: cum ex hoc illud appareat alienum. arg. 14. q. 4. quid dicam. 93. dist. illud. 16. q. 4. licet. C. de fun. rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11.

m ¶ Et quod talis vsus.] scilicet absque aliquo iure vtendi.

n ¶ Suum non est.] scilicet quo ad dominiũ.

o ¶ Nec ad se pertinet.] scilicet aliàs quàm iure dominij. Et hoc dicit, quia aliquando quis id quod ad se pertinet sine dominio alteri constituit: vt inquilinus, qui domum conductam alteri locando eius vsum transfert. C. commodati. l. nemo prohibetur. Et vsufructuarius qui non est dominus, vsumfructum transfert. ff. de vsufru. arboribus. §. vsufructuarius.

Vsufructuarius vsumfructũ transfert.

p ¶ Nemo potest.] nisi ex vi pacti, iuris vel iudicis auctoritate aliud contingat. extra de do. inter vir. & vxor. c. nuper. ff. de reg. iur. nemo plus iuris. in quibus de hoc cum similibus.

q ¶ Illud.] scilicet quod suum est, vel ad se pertinet.

r ¶ Quàm sit suum.] hoc dicit propter dominiũ proprietatis, qui in ipsa habet vsumfructum causalem: & tamen non illum causaliter, sed formaliter alteri constituit: licet ipsum taliter, id est formaliter non habeat. arg. ff. si vsusfr. peta. l. vti frui. & ideo pactionibus dicitur posse constitui. ff. de vsufru. l. 3. insti. eo. tit. §. 1.

Vsufructum forma lis differt à causali.

s ¶ Dominus dicitur.] vnde legitur quòd libertas est naturalis facultas eius quod cuique facere libet, nisi quod vi aut iure prohibetur. ff. de sta. ho. l. libertas. & ideo scribitur, quòd vis animæ non infertur. 22. q. 5. §. 1. Licet autem quis suorum actuum dicatur dominus per naturalem libertatem arbitrij, non autem membrorum suorum dominus dicitur, vt illorum æstimationem facere possit. ff. ad leg. Aquil. liber homo. cum illam æstimationem non recipiant. ff. si quad. paup. fecis. dicatur. l. ex hoc. de ijs qui deie. vel effu. l. vlt.

Libertatis definitio.

Membrorum dominus proprio rum nemo videtur.

t ¶ Cum per hoc.] scilicet liberum arbitrium.

u ¶ Ad eum pertinet.] ratio huius est: quia actus vel opera vnius non est alterius. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. libertus.

x ¶ Quod.] scilicet concedere alteri in re sua actum aliquem exercere.

y ¶ Sicut.] exemplificat.

z ¶ Concedit cõmodatario.] cum illum per se habere noscatur.

a ¶ Actum illum.] scilicet equitandi.

b ¶ Sine iure.] scilicet vtendi: immo cum iure vtendi sit talis concessio.

c ¶ Ius vtendi.] in tantum quòd non est reuocabile, nisi actu completo. ff. commodati. l. in commodato. §. sicut. extra eo. tit. c. 1.

d ¶ Nequit constitui.] cum in rebus talibus habens vsum proprietatem censeatur habere: vt pluries dixi in parte præcedenti.

e ¶ Præterea.] probat adhuc simplicem vsum facti absque aliquo iure esse non posse.

f ¶ Vsus talis.] scilicet absque aliquo iure.

g ¶ Haberetur.] vltra ista nullum tempus est dare: quia omne tempus vel in præteritum, vel in præsens, vel futurum diuiditur. ff. de iniusto testa. l. cum in secundo. insti. de verb. oblig. §. conditiones. ff. si certum pet. l. cum ad præsens. cum legibus sequentibus.

h ¶ Nequaquam haberi potest.] comprobatur hoc per iura. ff. com. præd. l. si seruitutis. §. futuro. sicut & persona quæ nondum est, re aliqua vti non potest. ff. de iure codic. l. quidam referunt. extra de eccle. ædi. c. ad audientiam 2. sicut quod in rerum natura non est, in stipulationem deduci non potest. insti. de inu. stipu. circa princ. & per alia quæ dixi in c. cum inter nonnullos.

i ¶ Per hoc tamen.] scilicet, quòd habet facultatem illum exercendi.

k ¶ Nisi in potentia.] talis potentia aliàs appellatur aptitudo. extra de bap. maiores. §. cæterum. sicut de iustitia inquantum est humana creatura, dicitur, quòd est constans & perpetua volũtas, in potentia videlicet vel aptitudine: quia in actu frequenter est contrariũ. ff. de iust. & iu. l. iustitia. Et de matrimonio quod est cõiunctio maris & feminæ, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, scilicet aptitudine vel proposito: licet non actu. Insti. de iure persona. circa princ. 27. q. 7. §. 1. & de possessione momentanea. C. momenta. poss. l. 1. qui legitimam personam. l. momentaneæ.

Matrimonij definitio, & applicatio.

l ¶ Non existit.] opus est facto: quod quidem sola voluntas vel facultas non inducit, sed operatio facti. ff. de const. pec. l. promissorum. §. constituto. qui. mo. pi. vel hypo. sol. l. sicut. §. si voluntate. de re iud. l. 4. §. ait prætor. de pig. act. l. non est mirum. extra de offic. ord. pastoralis. §. vlt. vt lit. non conte. quoniam. §. in alijs. cum ibi not. de eo qui mit. in pos. c. 1. in fi. de hoc de re iud. cum aliquibus.

m ¶ In fieri.] id est, exercitio ipso facti.

n ¶ Potest dici.] quia actus aliquis antequam completus sit, esse completus dici non potest: sicut de illo qui est in via eundi ad sanctum Iacobum, dici non potest quòd iuerit, donec intentionem suam compleuerit. arg. ad hoc. ff. de cond. ob cau. l. si pecuniam. de verbo. oblig. l. si ita stipulatus essem. de fur. siue igitur. instit. de obli. quæ ex deli. nasc. §. manifestus. C. de posthu. hære. inst. l. penult. ad Syllania. l. penult.

o ¶ In fieri.] expone vt s. proxi.

p ¶ De actu.] scilicet inchoato.

q ¶ In fieri.] scilicet completo.

r ¶ In rerum natura.] hoc referri ad præteritum & futurum potest.

s ¶ In memoria.] scilicet præteriti.

t ¶ Vel apprehensione.] scilicet futuri.

u ¶ Haberi.]

tantum est, haberi [a] nequaquã potest. Quod autem in præsenti fit, momentaneum [b] vel instantaneum [c] est: quod vtique magis intellectu quàm sensu percipi potest [d]: vnde nec potest haberi pro tunc [e], nisi pro momento illo seu instanti, in quo cum fit [f], potest dici actũ post actum completum: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi [g] valeat: factum tamen ipsum quod iam transit, nisi in memoria (prout supra dictum est) non habetur [h]. Præterea [i] si simplex vsus absque iure vtendi haberi possit ab aliquo, constat quòd non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus [k]: cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtendi: talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquam [l] pertinet, nec perfectioni aliquid [m] adijcit, sed sibi repugnare potius ac derrahere [n] noscitur manifeste. Quòd autem vsum non iustum conditor [o] canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, nequaquam debet aliquis sapiens æstimare [p]: immo quòd de iusto [q] intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione curauit adijcere, quòd illarum rerum dumtaxat in se & Ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret [r] habere fratribus seu ordini antedictis: subiungens [s] nihilominus, quod non rerum [t] omnium vsum habere debeant fratres ipsi: quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum quoad fratres differentia est censenda: sic enim vti de facto [u] possunt prohibitis vt permissis [x], quare præmissa rerum [y] distinctio [z] ad illum vsum facti potius [a] est referenda, pro quo ipsis competit fratribus ius [b] vtendi: quarundam [c] enim rerum vsus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundam [d] permissus: ex quo [e] sequitur, quòd vsus facti, de quo ordinatio [f] loquitur [g], de tali [h] intelligi debeat, qui iustus sit, id est [i], pro quo competat ius vtendi: & hoc conditor ipse [k] canonis exprimit euidenter, cum in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus [l] vsus in expressis [m] prius rebus ipsis fratribus est concessus [n]. Præterea [o] si in rebus consumptibilibus possit vsus constitui vel haberi, nequaquã simplex [p] nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus

a ¶ *Haberi.*] scilicet de præsenti.
b ¶ *Momentaneum.*] idem per momentum durans. arg. C. si de momen. pos. fue. appellatum. l. 1. qui legi. personã, &c. l. momentaneę.
c ¶ *Instantaneum.*] id est, in instanti faciendum.
d ¶ *Percipi potest.*] simile ff. de sol. ratum. rem ratam haberi. l. quin enim. §. Iulianus. extra de donatio. Apostolicæ.
e ¶ *Pro tunc.*] scilicet præsenti.
f ¶ *Cum fit, potest dici actum.*] cum statim vel in momento esse desinat. argu. ad hoc ff. de cond. ob cau. l. qui se. 2. respon. de dona. inter virum & vxo. l. 2. §. vlt. de iure do. l. licet. §. quotiens. de solu. l. si pecuniam.
g ¶ *Haberi.*] cum effectu intelligitur. ff. de verb. sign. l. nomco. §. habere. immo aliàs tale habere in momento definens, esset derisorium. arg. ff de iure do. l. cum post. §. gener. cũ ibi not. & de leg. 1. l. legato generaliter.
h ¶ *Non habetur.*] illud enim quod iam factum est, cum in instanti non fit, de præsenti non habetur: quia se non potest habere ad esse vel non esse præsens. arg. ff. si cer. pet. cum ad præsens. de iniustis test. l. cum secundo. inst. de verb. oblig. §. conditiones. & quod iam factũ est, pro non facto haberi non potest. ff. de capti. & postli. reuer. in bello. §. factæ. in corpore authen. de æqua. do. §. 1. colla. 7. 32. q. 5. si Paulus. nec ipsum factũ amplius esse potest. ar. C. de sacrosan. eccle. l. 1. arg. 63. dist. §. pariter. quare consueuit dici, quod de tempore non habemus nisi nunc. Et super hoc quod hic dicitur de tempore præterito, præsenti vel futuro, vide quod plene tractat Augustinus lib. 11. confessionum.

Nunc, & nil aliud à tempore noscat haberi.

i ¶ *Præterea.*] adhuc probare nititur, simplicem vsum facti sine aliquo iure non posse subsistere.
k ¶ *Reputandus.*] hoc probatur clare per ea quæ dixi in decret. cum inter nonnullos. in gl. sed vnde.
l ¶ *Nequaquam pertinet.*] cum perfecti sit nulli nocere, quod faceret vsum non iustum habendo: omnibus autem velle prodesse. 14. q. 5. in c. denique.
m ¶ *Aliquid adijcit.*] cum ad perfectum spectat omnia contemnere. 14. q. 1. §. 1.
n ¶ *Detrahere noscitur.*] quia cum perfecti sit (vt dixi) nihil etiam iuste habere velle, sed omnia contemnere: iniustum vsum habendo se in repugnantiam deduceret. arg. C. de mune. pa. l. professio. lib. 10. ff. de vaca. muner. l. in honoribus. §. philosophis. de varijs & extraor. cogni. l. 1. §. & an philosophis. 12. q. 2. c. gloria episcopi. in ver. Socrates.
o ¶ *Conditor canonis.*] scilicet Nicolaus.
p ¶ *Aestimare.*] cum enim ipse sit Christi vicarius. de transla. epi. c. quanto. de re iud. ad Apostolicæ. §. nos. lib. 6. & lex animata in terris in corpore auth. co. de consue. circa fin. coll. 4. nihil iniustum in dubio permittere videtur. arg. 21. dist. c. nunc autem. 40. dist. c. non nos. cum ipsemet profiteatur se velle obtinere quod suæ volunt leges. in corpore authent. de iud. §. omnis. coll. 6. nec vult à iuris tramite declinare. extra de prob. licet. §. 1. & arg. de excep. cap. cum inter. & ne aliàs iniustitia vel iniuria oriatur vnde iura nasci debẽt. C. vnde vi. l. meminerint. extra de accu. l. qualiter. & ne sua constitutio aliquid imperfectum, aliquidve iniustum continere dicatur contra. l. si quis seruum. C. qui mili. non pos. lib. 12. de his quib. vt ind. l. cum Syllanianum. cum & ipse sua rescripta contra ius elicita præcipiat ab omnibus refutari. C. de preci. impe. offe. l. rescripta. 25. q. 2. c. nec damnosa. & cap. seq. immo auferenda sunt de manibus portantis, & principi referenda. C. de paga. sacrifi. & re. eo. l. sicut. not. extra de fi. instr. pastoralis. Item si priuatus aliquid iniustum vel iniuriosum alteri in dubio permittere nõ videtur. ff. de his quæ in frau. cre. l. si pater. de cõd. ind. l. si procurator. §. Cels. multo minus princeps, in corpore authent. vt differentes iudices. §. si tamen contingit. coll. 9.

Princeps in terris, est dictus lex animata.

q ¶ *De iusto.*] scilicet vsu.
r ¶ *Liceret.*] id est licitum esset: per hoc excludens vsum nõ iustũ. arg. 14. q. 4. c. quid dicam. 23. q. 7. c. 1. ff. de condi. institu. l. filius.
s ¶ *Subiungens.*] dictum c. Exijt. §. præterea loca.
t ¶ *Non rerum.*] omnium, puta pecuniæ.
u ¶ *De facto.*] ex quo supponitur absque omni iure.
x ¶ *Vt permissis.*] in quibus censetur vsus non iustus, ex quo est absque iure vtendi, vt supra.
y ¶ *Rerum.*] quarum vsum licet vel nõ licet habere fratribus ipsis.
z ¶ *Distinctio.*] facta per Papam Nicolaum.
a ¶ *Potius est referenda.*] si quæras quare hoc? Respondeo: quia ad illum relata magis iuri communi conuenit: & per cõsequens rei agendæ vtilior est: quare ipsa potius est suscipienda. arg. ff. de reg. iur. l. quoties idem sermo. & minus per hoc habet iniquitatis, quare potius est eligenda. arg. eo. tit. l. quotiens nihil. nam verba sunt in dubio interpretanda, vt iuri communi non obuient. arg. extra de rescrip. causam quæ. de consue. cum dilectus. & (quod plus est) verba ad extraneum sensum trahenda sunt, vbi res de qua agitur, aliter salua esse non posset. C. de libe. præterit. l. 4. & not. extra de verb. sign. c. intelligentia.

Verba quandoque ad extraneum sensum trahuntur.

b ¶ *Ius vtendi.*] saltem personale.
c ¶ *Quarundam enim rerum.*] vt pecuniæ.
d ¶ *Quarundam.*] vt duarum tunicarum breuium & similium: vt in dicto c. Exijt. §. licet autem.
e ¶ *Ex quo.*] scilicet, quia quarundam rerum vsus est prohibitus, & quarundam permissus.
f ¶ *Ordinatio.*] scilicet Nicolai.
g ¶ *Loquitur.*] scilicet ipse Nicolaus per ordinationem: nam ipsa ordinatio cum de se sit inanimata, non loquitur. secundũ enim modum loquendi scriptura loqui dicitur, id est Deus vel homo per scripturam. C. de sum. tri. epistola inter claras. circa prin. & ibi not.

Scriptura loqui dicitur.

h ¶ *De tali.*] scilicet vsu.
i ¶ *Id est.*] congrua est hæc expositio, cum sine iure vtendi omnis vsus iniustus censeatur: vt s. & plene probaui in c. cum inter nonnullos. ad quod super hoc te remisi.
k ¶ *Ipse.*] scilicet Nicolaus.
l ¶ *Moderatus vsus.*] per hoc denotare volens vsum competere cũ iure in rebus permissis: cũ immoderatio à iure reprimi dicatur, vt in præ. decr. & de ver. sig. c. vlt. & arg. C. vnde vi. l. 1. ff. de testi. l. 3.
m ¶ *Expressis prius.*] dicto c. Exijt. §. in alio. & §. quia vero.
n ¶ *Est concessus.*] ex hoc concluditur manifeste vsum competere cum iure vtendi prouenienti ex concessione principis tale ius inducentis. arg. 8. dist. quo iure. l. iniuriarum. §. 1.
o ¶ *Præterea.*] adhuc probat in rebus consumptibilibus simplicem vsum non cadere.
p ¶ *Simplex.*] scilicet ab omni iure.

vsus huiusmodi posset [a] dici: cũ per talem vsum, id est vtendi actum & in ipso actu, & cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine rei ipsius consumptione esse [b] valeat vsus talis: ex quo patet, quòd vsus talis nec simplex nec separatus [c] à dominio potest dici. ¶ Rursus [d] † nedum fratribus ipsis ordinatio [e] prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori [f] sacrosanctæ Romanę Ecclesię non [g] leuiter detrahit & detraxit Nunquid nõ præfatæ Ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico [h], nunc in seculari [i], interdum quoque coram pedaneis [k] iudicibus, & plerumque pro rebus paruis [l] & vilibus [m] continue [n] litigare? Hoc [o] autem notum [p] est fieri: cum occasione retentionis [q] dicti dominij omnes causæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanæ Ecclesiæ virtute cuiusdam priuilegij à felicis recordationis Martino Papa iiij. prædecessore nostro concessi, super hoc agitentur [r], & (quod grauius est censendum) procuratores causarum huiusmodi multos vexare [s] dicuntur indebite, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegiũ antedictum quo ad administrationem bonorum [t] præmissorum dudum seruata non fuerit, nec [u] seruetur: quę [x] omnia in notam [y] & iniuriã [z] sanctæ Romanæ Ecclesiæ non est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta [a] ecclesiarum prælatis & rectoribus [b] grauis existere nimium & molesta [c] monstratur. Nunquid non graue præmissis [d] potest existere, quòd ipsos oporteat se opponere [e] sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ ipsorum [f] caput [g] noscitur & magistra [h], ac cum ea agendo vel defendendo litigare [i] assidue, vel cedere iuri [k] suo? hoc [l] tamẽ oportet illos [m] facere, cum in multis dicti fratres prædictis [n] existere dicantur iniurij [o], sicut multorum prælatorum & rectorum diuersarũ prouinciarum adhuc in curia existentium habet insinuatio [p], qui quidem fratres facta [q] sua per procuratores nituntur defendere [r] antedictos. ¶ Nos [s] itaque qui veritatem tenemur colere [t], velut ille, qui illius [u], qui veritas [x] noscitur [y], a

a ¶ *Posset dici.*] ratio est quæ sequitur, & cetera.
b ¶ *Esse valeat.*] hoc s. pluries probatum est, quare non est iterandum.
c ¶ *Nec separatus à dominio.*] cum habens in talibus rebus vsum, habere dicatur dominium, vt s. pluries probaui.
d ¶ *Rursus.*] Septima pars.
e ¶ *Ordinatio prædicta.*] scilicet Nicolai.
f ¶ *Honori.*] qui seruandus est, cum enim ex præcepto Christi, matri carnali sit honor exhibendus, & etiam ex iuris dispositione. ff. de obs. à li. l. 1. §. 1. & l. liberto. cum simi. multis: multo fortius matri spirituali, qualis est Ecclesia Romana, mater omnium fidelium & magistra. 12. dist. cap. non decet. extra de sum. tri. damnamus. ad fi. de fo. compet. cap. vlt. 2. q. 6. cap. ad Romanam. 2. & de tali honore dici consueuit, quod est quibuscunq; diuitijs præferendus. ff. si quis omissa causa testa. l. Iulianus. & arg. ff. de aur. & arg. lega. l. vestis. §. muliebria.

Mater est honoranda.

† Vide Bar. lib. 2. Minoric. 8. dist. dicentẽ constitutionẽ Martini nõ fuisse correctam, adde Baldum relatum per Petrum de Anchara. In clemen. Exiui.

g ¶ *Non leuiter.*] quasi dicat, immo grauiter.
h ¶ *Foro ecclesiastico.*] scilicet contra clericum, vel laicum pro iure ecclesiastico, spirituali vel ei annexo. extra de iudi. quanto vel alias temporali iurisdictioni ecclesiæ subditum. de fo. comp. licet. cum similibus.
i ¶ *Seculari.*] cui cum rei sunt subditi, actor forum eorum sequi tenetur. de fo. comp. c. si clericus. 11. q. 1. experientię. C. de iurisd. om. iu. l. 1. in criminali. cum similibus.

Actor forũ rei sequi debet.

k ¶ *Pedaneis iudicibus.*] quales sunt qui humiliora & viliora negotia disceptant. C. de peda. iud. per totum. & maxime in l. vltima.

Iudices pedanei qui sunt.

l ¶ *Paruis.*] paruæ dici possunt respectu habito ad qualitatem potentis. arg. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed proponas. extra de simo. & si quæstiones. & plene dixi in c. Execrabilis.
m ¶ *Vilibus.*] hic videre potes quod not. in corpore authent. de man. prin. § si tibi. coll. 3.
n ¶ *Continue litigare.*] quasi dicat, certe detrahitur: cum episcopus se litigiosum non debeat exhibere: cum ex hoc ordinari etiam prohibeatur. 40. dist. §. 1. & c. 1. & seruum Dei litigare nõ deceat: quare dicitur quod verecundia non est vituperanda, sed laudanda. ff. de trib. act. l. illud. §. quid tamen. de alienati. iudicij. l. item si res. §. potest. In hoc autem potissime detrahitur, cum Ecclesia litigando partem cum alio faciens, habeat ad præsentiam iudicis infimi venire. C. de epis. & cle. l. iubemus. & ipsa sit illa ad quem vndecunque omnis oppressus recursum habiturus est vt ad matrem. 2. q. 6. c. ad Romanam. & cap. omnis oppressus.

Episcopus non sit litigiosus.

Verecundia est laudanda.

o ¶ *Hoc autem.*] scilicet litigare, etiam coram pedaneis iudicibus.
p ¶ *Notum.*] quod probatione non eget. 2. q. 1. de manifesta. extra de iureiur. ad nostram. C. de accusa. ea quidem.
q ¶ *Retentionis.*] scilicet factæ per Nicolaum Papam.
r ¶ *Agitentur.*] id est agitari habeant coram certis iudicibus vel conseruatoribus deputatis.
s ¶ *Vexare indebite.*] quod per ecclesiam alijs prohibetur. de rescrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. cum simi. ergo ab hoc debet Ecclesia abstinere. extra de na. ex libe. ven. c. 1. arg. ff. de fideiuss. tutor. si seruitus vendicetur, in l. altius. de cond. indeb. l. frater à fratre. 11. q. 1. Siluester. 45. dist. c. vlt.
t ¶ *Bonorum præmissorum.*] quorum dominium fuit Ecclesiæ Romanæ per Nicolaum Papam retentum.
u ¶ *Nec seruatur.*] quare ex hoc dici posset aliqualiter abrogata. arg. 4. dist. §. leges. & arg. eod. quæ not. in fi. in corpore authent. de man. prin. § patrocinin. coll. 3. de tabel. §. illud quoque. coll. 4. Vel dic quod potestas licita per priuilegium illud procuratoribus concessa per eos abutentes illo non fuit seruata: quare per hoc priuilegium amittere debuerunt. 74. dist. c. vbi illa. 11. q. 4. priuilegium. extra de priuileg. tuarum.
x ¶ *Quæ omnia.*] scilicet litigare, & per priuilegium alios vexare indebite, vt supra.
y ¶ *Notam.*] id est diffamationem.
z ¶ *Iniuriam.*] quæ pōt dici insurgere hoc casu ex indebita, prætextu priuilegij facta de aliquo, vexatione. arg. extra de fo. cōp. c. nullus.
a ¶ *Antedicta.*] scilicet prædicti dominij retentiua.
b ¶ *Et rectoribus.*] quocunque nomine censeantur. arg. 1. q. 3. saluator. & per istam copulatiuam, Et, videtur hic innui, quod simplices ecclesiarum rectores non dicuntur prælati: cum de sui natura copula cõiungat diuersa. ff. de leg. 3. l. ea tamen adiectio. Sed de hoc dic vt not. extra de iud. decernimus. de offi. ord. c. cum ab ecclesiarum. & hoc verbum, prælatus, denotat ecclesiæ prælatos maiores. arg. dicto cap. decernimus.

Copula cõiungit diuersa.

c ¶ *Et molesta.*] quare ex hoc merito tollenda. arg. 4. dist. cap. erit autem lex.
d ¶ *Præmissis.*] scilicet prælatis, & rectoribus.
e ¶ *Opponere.*] scilicet litigando.
f ¶ *Ipsorum.*] scilicet prælatorum & rectorum.
g ¶ *Caput noscitur.*] 12. dist. c. non decet.
h ¶ *Et magistra.*] extra de priuileg. antiqua.
i ¶ *Litigare.*] certe negari non potest quin hoc eis sit graue: cum Ecclesia personam parentis repræsentans, sancta & honesta semper videri debet prælatis & rectoribus. argum. ff. de obse. à libe. l. liberto.
k ¶ *Cedere iuri suo.*] quod esset contra. l. illud. ff. de pet. hære.
l ¶ *Hoc tamen.*] scilicet litigare, vel iuri suo cedere.
m ¶ *Illos.*] scilicet prælatos & rectores.
n ¶ *Prædictis.*] scilicet prælatis & rectoribus.
o ¶ *Iniurij.*] id est iniuriosi seu contumeliosi. arg. ff. de iniu. l. item apud. §. conuitium. cum similibus.
p ¶ *Insinuatio.*] id est patefactio & assertio. simile extra de appell. ex insinuatione.
q ¶ *Facta sua.*] scilicet conuitiosa seu iniuriosa, vel alijs vexationem inducentia, vt supra.
r ¶ *Defendere.*] & male, quia per alium talia facere perinde est ac si facerent per se ipsos arg. ff. de vi & vi ar. l. 1. § deiecisse. de iniu. l. non solum. §. mandato. & §. Proculus. Et talium procuratorũ habentium à fratribus plenam & liberam potestatem facta ipsis fratribus nocent. ff. de trib. act. l. procuratoris. C. de excoct. & trãs. mili. an. l. in excoctione. lib. 12.
s ¶ *Nos itaque.*] Octaua pars.
t ¶ *Colere.*] per approbationem: veritati enim manifeste cedit opinio. 8. dist. cap. veritate. extra de purg. vulg. cap. significantibus. ff. quando act. de pecu. est anna. l. quæsitum. alias est §. vlti. l. 1. cum simi. & hoc verum. nisi vbi inducitur præsumptio iuris & de iure, vel fictio: quia illi habet præcise stari. not. de spon. in qui. ff. quod metus cau. l. vlt. C. de proba. l. siue possidetis. 50. dist. cap. ferrum.

Veritati prefertur opinioni.

u ¶ *Illius.*] scilicet Dei.
x ¶ *Veritas.*] subaudi esse.
y ¶ *Noscitur.*] vnde vere dicitur via, veritas & vita: via, in exemplo non

Deus est via, veritas & vita.

plo nnm errant veritas, in promiſſo nō fallens: vita in præmiu, ſcilicet æterno non moriens de pæn. diſt. 5. c. ſi enim inquit ver. qui dicit. 11. q. 3. exiſtimant. & c. imperatores. not. de hoc in corpore authent. de fi. inſt. circa princ. coll. 6.

e ¶ *Infici.*] ſcilicet quantū in eis eſt ex ſuis actibus ſimulatis: aliàs enim vere loquendo ipſa bona de ſe infecta dici non poſſunt.
a ¶ *Ac fomentum.*] id eſt nutrimentum.
b ¶ *Quanta procedunt.*] quæ colligi poſſunt. ſ. proxi. §.
c ¶ *Miniſtrare.*] quod potius tenemur vitare. arg. de oſſi. ord. irrefragabili. de accu. qualiter. com ſimilibus.

licet^a immeriti, vicem teneamus^b in terris, illa volentes in ſancta Dei Eccleſia, quæ non verbo obtinent tantū, ſed quæ re potius, obſeruari^c: præmiſſis^d in ſcrutinio rectæ conſiderationis adductis^e, ac deliberatione cum fratribus noſtris & multis alijs præhabita diligenti^f, dignum arbitrantes & congruum, profeſſores dicti ordinis^g non verbis^h tantum, non ſimulatis^i actibus, ſed operibus^k claris, veritate^l ſuffultis perfectioris ſtatus, ac altioris paupertatis ſibi prærogatiuam præ alijs Mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori^m ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, (cuius obnubilari^n poſſet gloria, ſi tam peruerſæ^o ſimulationi, quæ profecto & ipſis ſimulantibus officit^p, & alijs ſcandali^q materiam ſubminiſtrat, diſſimulando illi occurrere conſentiret^r) ac inſuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum^s ſalubriter ſuper hoc prouidere, nolentes in poſterum ſub prætextu ſeu pallio^t talis dominij temporalis verbalis^u, nudi^x ac enigmatici^y, tanta bona quanta dicti Fratres faciunt, infici^z, ac fomentum^a tantis malis, quāta^b procedunt ex ſimulatione huiuſmodi miniſtrare^c: De fratrū^d noſtrorum conſilio, hoc edicto in perpetuum valituro ſancimus, quòd in bonis, quæ in^e poſterum conferentur^f vel offerentur^g, aut aliàs quomodolibet^h obuenire continget Fratribus ſeu ordini ſupradictis (exceptis^i eccleſijs^k, oratorijs^l, officinis^m & habitarionibus, ac vaſis, libris & veſtimentis diuinis officijs dedicatis^n vel dedicādis, quę ad ipſos^o obuenient in futurum, ad quæ^p ſe non extendunt adeo^q inconuenientia ſupradicta^r, propter^s quod conſtitutionem iſtā ad illa extendi nolumus^t) nullum ius ſeu dominium aliquod oc-

Natura humana prona eſt ad peccandū.

a ¶ *Licet immeriti.*] hoc dicit propter humilitatē, vel propter pronitatem humanæ naturæ ad peccandum. 12. q. 1. omnis ætas. in corpore authen. de mon. §. ſi quis igitur. circa fin. coll. 1. aliàs nullus eum ſanctum dubitet quem apex tantæ dignitatis attollit. 11. diſt. non nos.
b ¶ *Teneamus in terris.*] ſimile extra de tranſl. epiſ. c. quanto. vt eccle. benefi. c. 1. de re iud. ad Apoſtolicæ. §. nos autem. lib. 6.
c ¶ *Obſeruari.*] C. plus valere quod agitur. per totum. & dixi §. eo. in verbo, colore.
d ¶ *Præmiſſis.*] ſ. in hac decre. recitatis.
e ¶ *Adductis.*] per hunc modum hominis actus ad finem proſperū deducitur. arg. C. de legi. humanum. de repu. l. dubium non eſt. 11. q. 3. ſummopere.
f ¶ *Diligenti.*] ſimile C. ne filius pro patre. authen. habita. quia qđ à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. diſt. c. in quibus. C. de inge. manu. l. ſi auiam. de fideicom. lib. l. vlt. ff. de bo. poſ. l. in bonorum. cum ſimi.

d ¶ *De fratrum.*] quid operetur hæc clauſula, dixi in c. Execrabilis.
e ¶ *In poſterum.*] per hoc videtur ꝙ in collatis ante hanc conſtitutionem nihil per eam quo ad dominij retentionem immutetur: nā & ſtatuendo ſuper futuris præterita priſtinæ diſpoſitioni reliquiſſe videtur. argum. in libr. feud. de feud. cogni. circa fin. & arg. extra de præſump. nonne. de decimis, ad audientiam. C. de cad. tol. l. 1. §. ſin autem. ad deficientis.
f ¶ *Conferentur.*] titulo donationis vel legati, quod donationem ſapit. ff. de leg. 1. l. legatum.
g ¶ *Offerentur.*] ſimplici oblatione, quæ conſueuit in Eccleſia potiſſime fieri.
h ¶ *Quomodolibet.*] puta per ſpeciem aliquā, vel modum ſupremæ voluntatis, vel inter viuos.

g ¶ *Dicti ordinis.*] ſcilicet fratrum Minorum.
h ¶ *Non verbis tantum.*] ad hoc facit 16. q. 1. ſi cupis. C. de epiſc. & cleri. l. decernimus.

Simulatio eſt & bona & mala.

i ¶ *Simulatis actibus.*] ſimulatio hic in mala parte ſumitur, quare infra peruerſa appellatur: aliàs in bona accipitur: ſuper quo vide quod not. de his quæ vi metuſve cau. fiunt. c. 1. ad tales autē actus dominus reſpectum non habet: cor enim ſyncerum, non manum interrogat. 13. q. 5. c. ſi quid inueniſti. & plus reſpicit cogitationes quàm actus. 15. q. 6. c. ſi ſacerdotibus. ad finem.

Chriſti opera fuerunt ꝑſaua.

k ¶ *Operibus claris.*] quaſi dicat, patentibus non occultis, ad inſtar operum Chriſti, quæ patentia non clandeſtina fuerunt: iuxta per eum dicta, Ego palam locutus ſum mūdo, &c. & iuxta id: Qui male agit, odit lucem. & arg. ad hoc ff. de admi. tut. l. non exiſtimo. de ritu nup. l. vlt. C. de repu. l. vxor. cum ſimilibus. Vel dic claris, id eſt non implicitis. ſed explicitis: non obſuſcatis, ſed dilucidis: claritas enim in agibilibus à iure approbatur. ff. de inſtitu. act. l. ſed & ſi. §. proſcribere. in corpore authent. de teſt. imperfect. §. nos igitur. colla. 8.
l ¶ *Veritate ſuffultis.*] quaſi dicat non fictione vel ſimulatione: ſimulata enim pro infectis habenda ſunt.
m ¶ *Honori.*] de tali honore ſcribitur, ꝙ præferendus eſt honor proprius alieno. ff. manda. l. Quintus Mutius. de procur. l. quæ omnia. & arg. extra de vſu pal. c. niſi. 12. q. 1. c. nolo.
n ¶ *Obnubilari.*] id eſt obfuſcari, quaſi tenebroſi fumi caligine. de hæret. c. nolentes. Clem. Papa v.
o ¶ *Peruerſæ ſimulationi.*] hic potes dicere vt dixi ſ. in verbo, ſimulatis actibus.

Pelle ſub agnina latitat mens ſæpe lupina.

p ¶ *Officit.*] vt pote in his ſub agni ſpecie lupum gerentibus. arg. extra de hæret. c. vt officium. §. 1. lib. 6.
q ¶ *Scandali materiam.*] quæ vitanda eſt. extra de præſcrip. c. nihil. de no. ope. nunc. c. cum ex iniuncto. cum ſimilibus.
r ¶ *Conſentiret.*] iuxta id: Error cui non reſiſtitur, approbari videtur. Et conſentire videtur erranti qui ad reſecanda quæ corrigi debent, non occurrit. 83. diſt. cap. error. & c. conſentire. & arg. extra de hæret. c. 2.
ſ ¶ *Rectorum.*] qui ob præmiſſa moleſtabantur & grauabantur: vt in parte præcedenti dicitur.
t ¶ *Pallio.*] id eſt velameoto. arg. C. de poſtulando. l. velamento.
u ¶ *Verbalis.*] quaſi dicat, non in effectu realis.
x ¶ *Nudi.*] id eſt ab omni emolumento denudati.
y ¶ *Enigmatici.*] quaſi dicat, ſine fructu ſubſiſtentis.

l ¶ *Exceptis.*] ponit exceptionem de multis rebus à ſtatuto, quod infra ſequitur.

De varijs ſignificationibus Eccleſiæ vide Turrecrematam in ſumma de Eccleſia li. 1. c. 2.

k ¶ *Eccleſijs.*] Eccleſia in iure multipliciter ſumitur. ſuper quo vide quod not. per Ber. extra ne præla. vices ſuas. c. 6.

Oratoria an liceat vnicuique habere.

l ¶ *Oratorijs.*] talis oratoria non ſacra, tamen ad deuotionē vnicuique fidelium licet habere de iure communi: ſupra autem non ſine conſenſu epi. de conſec. diſt. 1. c. vnicuique. & c. nemo. 18. q. 2. c. quidam. in corpore authen. vt nullus fabricet orator. domos. §. ſancimus igitur. colla. 5. Sicut & quilibet priuatus poteſt domum certam deputare pro colligendis pauperibus: nō tamen ꝙ per hoc dicatur locus religioſus. extra de relig. domi. c. ad hæc, vbi de hoc per Inno. Et hoſpitali futuro religioſo certa dos aſſignanda eſt, ſicut eccleſiæ. not. per Inno. extra de reſt. ſpo. cum ad ſedem.
m ¶ *Officinis.*] id eſt locis iuxta morem religionis ſic appellatis: vt ſacriſtia, refectorium, lauacrum pedum, & ſimilia: ſic dicta, quia ad certos actus ſunt deputata. arg. ff. de vſufr. l. ſi cuius. §. vlt. alias eſt ſub l. æquiſſimum. & de aur. & arg. lega. l. pediculis. §. argento. & tribus §. ſeqq. cum ſimilibus.
n ¶ *Dedicatis.*] hoc verbum referri poteſt ad omnia præcedentia, vel proximis, ſcilicet vaſa, libros & veſtimenta: & relatum ad omnia denotat, ꝙ non tantum Eccleſiæ oratoria, de quibus non eſt dubium, ſed & officina & habitationes ſunt pro diuinis officijs large dedicata, quaſi ſine illis cōmode diuinis opera dari non poſſit. arg. 1. q. 1. ſi quis obiecerit. & dic dedicatis, ſcilicet iā, vel dedicandis in futurum.
o ¶ *Ad ipſos.*] ſcilicet fratres, vel ordinem.
p ¶ *Ad quæ.*] ſcilicet eccleſias & alia. ſ. proxi. expreſſa.
q ¶ *Adeo.*] id eſt intantum.
r ¶ *Supradicta.*] ſ. proxi. §. & in alijs præcedentibus §. ratio autem quare ad illa prædicta inconuenientia ſe adeo ſicut ad alia non extendunt: quia cum talia ſunt deputata ad vſus communes ſeruitij diuini, nullus in eis contendere poteſt ſe ſingulariter habere vſum facti: nec pro illo in iudicio contendere, nec alium vexare. arg. inſti. de re. diu. §. vniuerſitatis. C. quan. & quibus quarta pars. l. 5. lib. 10. 12. q. 2. c. qui manumittitur.
ſ ¶ *Propter quod.*] ſcilicet quia ad illa ſæpedicta inconuenientia non extendunt.

Iura diſſimilia rationis diſſimilitudo inducit.

t ¶ *Nolumus.*] Not. principis conſtitutionem editam ex certa ratione ſeu cauſa, non eſſe extendendam ad illa, in quibus ceſſat illa ratio ſiue cauſa: cum defectus cauſæ conſtitutionem ceſſare faciat. ff. de iure patro. l. adigere. §. quamuis. 63. diſt. §. his omnibus. Et rationis diſſimilitudo diſſimilia iura induci facit. ff. de ſucceſ. edic. l. 1.

edic. l. 1. §. largios. C. de codicil. l. vlt. de transac. interpositas. qui potiores. in pig. habeantur. l. assiduis. in fine.

a ¶ *Ordinationis prædictæ*.] scilicet factæ per Nicolaum, dicto cap. Exiij.

b ¶ *Quo ad hoc*.] scilicet acquisitionem iuris vel dominij.

e ¶ *Præmissa*.] quæ colligi possunt ex parte præcedenti.

f ¶ *Et ista tangentia*.] per hoc videtur ꝙ priuilegium reuocatum quo ad certa principalia, reuocatum censeatur quo ad alia dependentia ex eisdem. arg. ff. de fun. instru. l. fundi. instrumento. §. fina. cum ibi not. Zenzelinus.

Not. pl. & vide d. materia. Ancha. in reg. accessoriu. lib. 6. quē Panor. in c. de immu. eccle. vocat excellentissimū doctorem. Pont.

c ¶ *Ordinationes*.] scilicet Nicolai & aliorum prædecessorum.

d ¶ *Per hoc autem*.] modificat vel declarat præmissa. Et expone per hoc, scilicet ꝙ in talibus prohibemus ius aliquod vel dominiū Romanæ Ecclesiæ acquiri.

e ¶ *Ordinationibus*.] retinentibus Romanæ Ecclesiæ dominium, vsu facti fratribus reseruato in rebus talibus.

f ¶ *Prædictis*.] scilicet ordini vel fratribus Minoribus obuenientibus.

g ¶ *Ecclesiam*.] scilicet Romanam.

h ¶ *Quomodolibet*.] cū sic indefinite loquatur, intelligam qualitercunque. vel ex pactione, vel ex vltima voluntate.

i ¶ *Eidem*.] scilicet Romanæ Ecclesiæ.

k ¶ *Expressius*.] id est, expresse, vel expressius quàm ante.

l ¶ *Priuilegium*.] de quo fit mentio in parte præcedenti.

m ¶ *Nec seruatur*.] hic dic vt super hoc dixi in parte præcedenti.

n ¶ *Onerosum*.] & super hoc dic vt in parte præcedenti dixi.

o ¶ *Inhibemus*.] talis districta inhibitio in contemptorem, vtpote peccantem pœnam inducit. 4. dist. §. vlt. & aliàs sæpe dixi.

p ¶ *Deinceps*.] ad præterita ergo non refertur quod sequitur.

q ¶ *Recipiendis*.] à sponte soluere vel tradere ea volentibus extra iudicium, vt differat à sequentibus.

r ¶ *Petendis*.] in iudicio ex parte actoris.

casione ordinationis [a] prædictæ, seu cuiuslibet alterius à quocunque prędecessorum nostrorum super hoc specialiter editæ, Romanæ Ecclesiæ acquiratur, sed quo [b] ad hoc habeātur prorsus ordinationes [c] huiusmodi pro non factis. Per [d] hoc autem in his quæ absque dictis ordinationibus [e] in bonis prædictis [f] ad dictam Ecclesiam [g] prouenire vel pertinere quomodolibet [h] poterant vel debebant, nullum eidem [i] parari præiudicium volumus, sed illa sibi expressius [k] intacta & inuiolata seruamus. Et quia præfatum Martini Papæ prædecessoris nostri priuilegiū [l] dudum seruatū quo ad administrationem bonorum præmissorū nō extitit, nec seruatur [m], ac ipsorum procuratorū officium, qui nominantur à ministris & custodibus dicti ordinis, Ecclesiæ Romanæ iniuriosum ac multis alijs molestū noscitur & etiam onerosum [n]; districtius inhibemus [o], ne deinceps [p] pro recipiendis [q], petendis [r], extorquendis [s], defendendis [t] seu administrandis [u] bonis, quæ in posterum fratribus vel ordini prædictis offerri vel conferri, seu aliàs obuenire contingat, quisquam [x] nominetur à quoquam, seu constituatur amodo nomine sanctæ Romanæ Ecclesiæ [y] procurator: Nec occasione cuiusuis [z] priuilegij quicunque administrationem quorumcumque bonorum, quæ obuenire fratribus ipsis vel ordini continget in posterum in iudicio, vel extra agendo vel defendendo, supplicando, vel aliàs quomodolibet [a] assumere, vel exercere dictæ Ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis Apostolicę licentia speciali: decernentes [b] irritum & inane si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus [c] quibuscunque priuilegijs à Martino Papa prædicto, vel alijs prædecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordini sub quacunque forma vel expressione verborū concessis.

Per hoc [d] autem dicti ordinis regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec priuilegijs fratribus ipsis seu eorum ordini ab Apostolica sede concessis (nisi dumtaxat quo ad pręmissa [e] & ista [f] tangentia) pręiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrę sanctionis, inhibitionis constitutionis & intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, &c. Datum Auinioñ. vj. Idus Decembr. Pontificatus nostri anno septimo.

¶ *Opinio quæ asserit Christum & eius discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerūt nullū ius eis fuisse, erronea est & hæretica. Hæc extrauagans est valde notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacra scriptura fontibus haustæ. Si diligenter extrauagantem præcedentem & sequentem inspexeris, locum huic aptum fuisse assignatum mea opinione dixeris.*

CAP. IIII.

CVm † inter nonnullos [g] viros scholàsticos [h] sæpe contingat in dubium reuocari, vtrum pertinaciter [i] affirmare

CVm *inter nonnullos*.] Hanc decret. diuide in duas partes. In prima enim pertinax assertio, ꝙ Christus & eius Apostoli in speciali vel communi aliquid non habuerunt, erronea & hæretica declaratur. In secunda parte pertinax affirmatio, ꝙ Christus & Apostoli in his, quæ tenuerunt ius non habuerunt, erronea iudicatur: ibi, *Rursus, & cætera.*

g ¶ *Nonnullos*.] Hæ duæ negationes simul iunctæ æquipolleot affirmatiuæ. ff. de verb. sig. l. duobus. vt & alias. ff. de coll. bo. l. nonnūquam. de fun. instru. l. quæsitum. de adop. l. nonnumquam. extra de rescrip. nonnulli. & c. quia nonnulli. de sen. excom. solet. lib. 6. expone igitur, nonnullos, id est: aliquos: quandoque tamen contingit, ꝙ duæ negationes non affirmant, sed vna habetur pro superflua: & ideo alia negatio remanet in suo effectu, vbi mens eius quod agitur, aliàs salua esse non posset. ff. de verb. obli. l. 1. §. si quis. de acqui. pos. l. qui pignoris. de dam. infe. l. fluminum. §. 1. in corpore authent. de hære. & fal. inordinatū. coll. 1. de his qui ingred. ad appel. §. si vero. coll. 5. C. de ser. fugi. l. 1. cum similibus.

Affirmatiuam generant duo negatiua. Pont.

h ¶ *Scholasticos*.] à schola dictos. arg. C. de offi. magi. offi. scholarium. de priuileg. schola. l. 2. & 3. lib. 10. de ipsis etiam signanter dicit: quia amore scientiæ consequendæ dubitare de multis cōsueuerunt per modum disputationis, per quam veritas elucescit frequenter. ff. de mun. & hono. l. munerum. §. misto. & in extrauag. quia nonnumquam. §. nos autem. Idem tamen dicas, si inter alios contingeret id quod sequitur, in dubium reuocari: cum in omnibus sit eadem ratio. & ad hoc adde quod dixi dicto c. quia nonnumquam. §. nos autem. in verbo. scholasticæ.

Vide B. Antoninū par. 4. tit. 11. c. 4. §. 1. & Turrecrematā in summa d. Ecclesia lib. 1. cap. 112. ad decimum se gumentū.

Veritas per disputationem elucescit.

s ¶ *Extorquendis*.] ab inuito. ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si rem.

t ¶ *Defendendis*.] ex parte rea.

u ¶ *Administrandis*.] extra iudicium.

x ¶ *Quisquam*.] laicus, clericus, religiosus, ob verbum istud indefinitum. arg. ff. de hære. insti. l. hoc articulo. cum simi.

y ¶ *Romanæ Ecclesiæ*.] alterius ergo ecclesiæ nō prohibetur nominari vel constitui procurator. arg. ff. de iudi. cum prætor. extra de præsump. nonne.

z ¶ *Cuiusuis priuilegij*.] scilicet dudum concessi.

a ¶ *Quomodolibet*.] puta litteras vel iudices impetrando.

b ¶ *Decernentes*.] tale decretum ligat manus cuiuscunque etiam ignorantis. de præben. postquam. c. dudum. lib. 6. cum simi.

c ¶ *Non obstantibus*.] Nota successores reuocare maxime ex causa priuilegia per suos antecessores concessa: quia non habet imperium par in parem. ff. ad Trebel. l. à quo. §. tempestiuum. extra de elect. innotuit. simile huic de excess. præla. cum ex eo. lib. 6. de pœnis. cupientes in fin. de pœnis, abusionibus. de sent. excom. frequentibus. in fi. Cle. 5.

d ¶ *Per hoc autem*.] Nona pars protestatur de conseruandis priuilegijs alijs.

i ¶ *Pertinaciter*.] istud verbum in malum sonat: sicut alibi de sum. tri. & fid. catho. §. porro. de vsu. cap. ex graui. §. sane. Clem. 5. C. de condu. & procu. prædi. fis. & domus Aug. l. conductores. lib. 11. Gratia cuius hic quæro quis dicatur pertinaciter aliquid affirmare, asserere. defendere, vel tenere: quia de his verbis fit hic mentio: & in dictis iuribus. Ad hoc breuiter potest dici, quòd qui correctionem paratus est suscipere pro tali assertione, vt hæreticus nullatenus est habendus. 24. q. 1. cap. hæc est fides. & cap. schisma. & q. vlt. c. dixit Apostolus. & ibi not. aliàs autem pertinax vt videtur, poterit reputari qui contra prohibitionem superioris, quasi ex contemptu scienter vel studiose affirmat talia vel defendit, vt colligitur. 11. q. 3. excellentissimus. extra de pœnis. cap. grauem. de cle. excom. minist. c. 2. & c. si celebrat. in fi. cum ibi not. vel qui animositate vel ausu incorrigibili ipsa defendit vel asserit. dicto cap. dixit Apostolus. vel qui falsas opiniones gignit aut sequitur,

Pertinax quis dicatur esse.

quitur, cum & talis hæreticus censeatur. 24. q. vlt. hæreticus. vt ille qui animo superbienti dispositionem sedis Apostolicæ articulos fidei non infringentis seruare, & ei obedire contemnit. cũ peccatum ariolandi sit non obedire, & scelus idololatriæ nõ acquiescere: vitium paganitatis contemnere obedire. 81. dist. si qui sunt. 8. q. 1. sciendum. & per hoc mori spiritualiter quis præcipitur. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. pen. & arg. ff. de re mili. l. 3. §. in bello. vel ille qui animo detrahenti vel irreuerenti temerarie talia defendit vel affirmat.

redemptorem [a] nostrũ ac Dominum Iesum Christum [b], eiusque Apostolos [c] in [d] speciali non habuisse [e] aliqua, nec in communi [f] etiam hæreticum [g] sit censendum, diuersa & aduersa etiam sententibus [h] circa illud: Nos huic concertationi [i] finem imponere cupientes [k], assertionem huiusmodi pertinacem [l], cum scripturæ [m] sacræ, quæ in plerisque locis ipsos [n] nonnulla [o] habuisse [p] asserit [q], cō-

extra de maledi. c. 2. cum ibi not. & arg. C. si quis impera. male. l. 2. ff. de re mil. omne delictũ. §. qui manus. & l. milites. §. irreuerẽs. vel ille qui statutũ summi Põtificis iustũ venerabiliter nõ recipit, sed de ipso etiã ad vnũ iota disputare cõtendit. 24. q. vlt. c. hæc est fides. 15. dist. c. sancta Romana. ver. item opuscula beati Leonis. cum per hoc anathema fieri iubeatur, vt ibi: quod quasi separationem à Deo significans. 24. q. vlt. c. certum est. in pertinacem profertur. dicto c. si celebrat. Vel ille pertinax potest dici sicut & obstinax, qui monita superioris despicit. extra de re iud. c. ad Apostolicæ. §. sed licet. & arg. ff. de pœn. l. legati. vel ille qui id quod per sedem Apostolicam approbatum est, non admittit, vel ab ipsa reprobatum non repellit. 19. dist. Romanorum. 93. dist. c. miratus. & dicto c. hæc est fides. & arg. extra de re iudi. in causis. C. de cri. sacri. l. 2. de domesti. & protect. l. 1. lib. 12. vel ille qui suæ innitens prudentiæ, contra dictum sapientis & contra decretalem extrauagantem, sancta Romana. versi. nonnulli. etiam sapientioribus doctoribus non credent, ad semetipsum & sensum proprium recurrit, non ad sacræ scripturæ verum intellectum: quia ex hoc magister erroris dicitur. 24. q. vlt. c. quid autem iniquius. 16. q. 1. cap. si clericatus. 27. dist. relatum. & argu. ff. de iurepat. l. diui fratres. & argu. in prooemio Digestorum. §. hoc autem.

a *Redemptorem nostrum.*] simile extra de reliq. & vene. sanct. c. gloriosus. lib. 6.

b *Iesum Christum.*] hoc nomen est supra omne nomen, in quo omne genu flectatur, & flectendum est, secundũ Apostolũ ad Philip. c. 2. & probatur extra de immu. eccle. decet domum. lib. 6.

c *Apostolos.*] numero duodeno contentos. extra de reliq. & venera. sanct. gloriosus. lib. 6.

d *In speciali.*] & in singulari, vt quilibet possit dicere, hoc meũ, hoc tuum, aut hoc alterius. sic enim in speciali quid haberi dicitur. 8. dist. quo iure. 12. q. 1. dilectissimis. Insti. de rer. diui. §. singulorum. ff. eod. tit. l. 1. §. hoc autem.

e *Non habuisse.*] etiam quo ad proprietatem intellige.

f *In communi.*] quasi ad ipsos vt ad vniuersos, non vt ad singulos spectantia. ff. de rer. diui. l. in tantum. §. vniuersitatis. de in ius voc. l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. aliàs est sub l. patronum. 12. q. 2. episcopus. §. qui manumittitur. 12. q. 1. c. res Ecclesiæ & c. expedit. vt per hoc videatur notari differentia inter cõmune & proprium & singulare, quasi per hoc innui videatur, quod commune nõ sit proprium: & hoc verum de illo quod cõmune est pluribus vt vniuersis, vt in dictis iuribus: sed commune pluribus vt singulis, singulorum dici potest. arg. ff. de pecu. leg. l. dominus seruum. §. dominus. de ritu nupt. l. illud. de seruit. rusti. præ lio. l. per fundum. de cõdi. insti. l. 2. cum similibus. licet forte non proprie. argum. ff. de verbo. signifi. l. pupillus. §. vlti. de auro & argen. lega. l. Quintus. §. argento. & l. scribit.

f Ad hanc glossam vide Iason. l. 1. seruit. nihil hoc. § Labeo. ad leg. 1.

g *Hæreticum.*] quasi intelligatur scriptura aliter quàm spiritus sanctus flagitat à quo scripta est. 24. q. vlt. c. hæresis.

h *Sententibus.*] quia quot capita, tot sententiæ. de consec. dist. 4. sicut in sacramentis. ff. de arbit. l. item si vnus. §. principaliter. & variæ sunt hominum voluntates. ff. ad Trebel. quia poterat. & diuersitatem corporum. &c. ff. de li. vniuersitatis. l. 1. extra de concess. præben. quia diuersitatem.

i *Concertationi.*] simile de appel. c. concertationi. lib. 6. & in c. antiquæ concertationi. domini Papæ Ioan. xxij.

k *Cupientes.*] tamquam illi ad quem non ad alium spectat super dubijs fidei electionem vel constitutionem facere. 24. q. 1. quotiens. & c. hæc est fides. & c. quoniam vetus. & argu. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem. §. rationibus. C. de sum. tri. l. 1.

l *Pertinacem.*] sume verbum quod est infra. deinceps erroneã, &c. vsque ad §. rursus.

m *Scripturæ sacræ.*] de qua dubitari vel disceptari non potest, an verum vel rectũ existat quicquid in ea scriptum constiterit. 9. dist. c. quis nesciat. licet de ipsa possit ad maiorem intelligentiã disputari. 96. dist. c. satis euidenter. not. dicto c. quis nesciat.

n *Ipsos.*] scilicet Christum & Apostolos.

o *Nonnulla.*] expone, affirmando, id est aliqua, vt dixi supra in glos. hæ duæ.

p *Habuisse.*] non ad simplicem vsum facti tantũ, prout aliqui asserunt, sed etiã quo ad ius & proprietatem, vt dicitur in glo. ie.

q *Asserit.*] scripturæ sacræ assertio ista reperitur in Euangelio Matthæi 2. c. vbi Magi obtulerunt Christo aurũ, thus, & myrrhã. per quod denotatur oblatorum dominiũ fuisse quæsitum, cum rei oblatæ dominiũ quæratur Ecclesiæ cui offertur: ergo & Christo, qui est ipsa Ecclesia. arg. de consec. dist. 2. c. omnis Christianus. 16. q. 1. statuimus. iuncta ad hoc l. vlt. C. de sacrosan. eccle. vbi rei legatæ vel donatæ Ecclesiæ dominium transfertur vbi interuenit traditio, sicut in oblatione facta Christo contingit. Non obstat his. ff. de pollicita. l. si quis rem. vbi simplex votum dominiũ non transfert, licet persona vouentis obligetur: quia ibi consensus solũ vnius, scilicet vouentis ab initio interuenit, vt ibi not. secus autẽ in oblatione, quæ de sui natura supponit consensum, & offerentis, & oblationem recipientis. argu. 1. q. 2. duo sunt genera. circa fin. Item reperitur Matth. 8. c. Petrum Apostolum domũ habuisse. Item Matth. 14. & 16. c. Apostolos panes habuisse. Item Matth. 17. legitur Christum habuisse vestimenta dealbata, & Petro præcepisse, vt didrachma vel staterẽ pro Christo daret recipientibus tributũ. Ad idem 23. q. viij. tributum. per quod probatur Christum didrachmatis dominium habuisse. cum enim præceperit illud dare tributum recipientibus: ergo voluit quod dominium eius illorũ fieret, & eis dominiũ quæreretur: quia dare est accipientis facere. ff. de verb. obli. l. vbi autem non apparet. §. vlt. de contrah. empt. & ven. l. si ita. §. 1. Insti. de act. §. sic itaque. ff. de reg. iur. l. non videntur data. supponitur ergo necessario illud dominiũ fuisse penes Christum, aliàs illud transferri nõ potuisset. ff. de acqui. rer. dom. l. traditio. extra de don. inter vir. & vxo. cap. nuper. 1. q. 7. c. Daibertum. ff. de reg. iur. l. nemo plus iuris. & l. nemo plus cõmodi. Item Matth. 27. Christum habuisse vestimenta, & illa forte fuisse diuisa. In Euangelio Matth. legitur 9. c. quod Matthæus domũ habebat, in qua cũ Christo multi discumbebant, cũ quibus Christus & sui discipuli comedebant & bibebant. Item in Euangelio Lucæ 9. c. scribitur Dominũ dixisse Apostolis, vt darent pauperibus manducare: ex quo supponitur quod ipsi haberent vnde darent, & hoc manifestius ibi declaratur ex ipsorum Apostolorum responsione cum dixerunt, habentes quinque panes & duos pisces eamus emamus denarijs ducẽtis panes, & dabimus eis manducare: ex quo euidenter datur intelligi ipsos Apostolos denarios habuisse, etiam quo ad proprietatem vel dominiũ: si enim ipsi se empturos offerebant panes cum denarijs: ergo illos pro pretio panum dare volebant, quorũ dominiũ tenebantur in venditores transferre. Licet enim venditor dominiũ rei venditæ transferre in emptorem non teneatur. ff. de contrahen. empt. l. si ita. §. 1. emptor tamen dominiũ pretij pecuniarij transferre in venditorem tenetur. ff. de act. emp. & ven. l. ex empto. quare concluditur quòd illi Apostoli dominium habuerunt, aliàs ipsum minime transferre possent. Legitur etiam Mar. 8. c. ipsos septem panes, & paucos pisces habuisse. Item legitur Matth. 17. Christum vestimenta dealbata habuisse. & 27. cap. ipsum vestimenta habuisse. Scribitur etiam Lucæ 9. c. Christum dixisse Apostolis, date pauperibus manducare, & illi dixerunt. Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces, nisi forte nos emamus in omnem hanc turbam escam: ex quo concluditur, vt supra dixi. In Euangelio etiam Ioannis legitur 12. & 13. c. loculos habebat Iudas: & ea quæ mittebantur, portabat. Item primæ ad Corinthios 16. legitur: Vnusquisque autem vestrum apud se reponat, recondens ex collectis quod ei bene placuerit. in quibus denotat Apostolos aliqua habuisse. Item Actuũ 4. c. dicitur quod erant illis omnia communia. Item Actuũ 20. legitur Paulum dixisse: argentum, aurum, aut vestem nullius occupaui: ipsi scitis, quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrarunt manus istæ. Ex quibus euidenter elicitur Apostolos in speciali vel in communi aliqua habuisse. Adhuc euidenter sic dicendum fore concluditur per auctoritatem Augustini dicẽtis: Habebat Dominus loculos, à fidelibus oblata cõseruans [3], & suorũ necessitatibus & alijs indigentibus tribuebat: tunc primũ Ecclesiæ pecuniæ forma est instituta, vt intelligeremus quod præceptum nõ esse cogitandũ de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, vt nihil pecuniæ seruaretur à sanctis: sed vt Deo per ista non seruiatur, & per inopiæ timorem iustitia deseratur. sic legitur 12. q. 1. c. habebat Dominus. Cuius quidem auctoritatis & aliarum supra inductarum mens & verba nullo modo referri potest ad simplicẽ vsum facti separatum, & segregatum ab omni proprietate vel dominio, & ab omni iure vtendi, prout aliqui suo sensu ducti & suæ innitentes prudentiæ vel potius temeritati erroneæ, satagunt affirmare, vt colligitur ex rationibus inconuincibilibus in decret. Ad conditorem. inferius, & ibi latius dixi. Et hoc luce clarius denotatur in aucto-

q Vide Zabarellã in clement. Exiui. § proinde de verb. sign.

3 Vide Zabarel. clemen. Exiui. § proinde de verb. ad illud. Fol.

tur in auctoritate Augustini præallcta, cum dicit, habebat Dominus: intelligam. habebat, scilicet cum effectu. hoc enim denotat verbum, habere, de sua propria significatione. ff. de verb. sig. l. nomen filiarum. §. habere. sicut & verbum, prouenire. verbum, capere vt eod. tit. l. aliud est capere. & si aliter verbum, habere, in iure sumi reperiatur, hoc est de impropria sui significatione, vt colligitur ff. de verb. signi. stipulatio ista. in princ. & §. habere. sicut de verbo, capere, dici consueuit. ff. de re iud. l. nō videtur quis quam. & de verbo, peruenire, vt not. dicta l. aliud. In dubio autem ad propriam verbi significationem, non autem ad impropriam vel abusiuam sanus referendus est intellectus. ff. de leg. 3. l. non aliter. §. 1. de verb. sign. l. nepos Proculo quod nō fieret, si habere, ad simplicem vsum facti referretur, vt in decret. Ad conditorem. colligitur, & ibi notaui. Et cum dicit, loculos, debet vel potest exponi, idest bursas plenas. sic exponitur istud verbum. ff. de pecu. lega. dominus Sticho. §. testamento, vel exponitur, loculos, idest bona vel diuitias. ita sumitur extra de depo. c. 1. Oblata. hoc verbum in auctoritate positum denotat rerum oblatarum dominium in Christum fuisse translatum, vt supra probaui. Conseruans. istud verbum ibidem subiunctum expresse confundere videtur opinionē asserentium, Christū & Apostolos habuisse aliqua tantū quo ad simplicem vsum facti. conseruatio enim de se supponit conseruati existentiā absque vsu consumptibili facti, vt colligitur ff. de mi. l. & si fine. §. quæsitum. C. de admini. tut. l. lex quæ. §. vlt. & C. quan. decre. opus non est. l. vlt. extra de elect. quia sæpe. de offi. ord. c. præsenti. lib. 6. 12. q. 2. hæc huius placiti. cum similibus. Ipsa igitur conseruatione durante, nullatenus potest dici Christum oblata habuisse abs; aliquo iure vtendi dominio vel proprietate. Nam & dato q̄ illa habuerit, vt suo tempore indigentibus largiretur: interim tamen absque omni vsu consumptibili vt propria habebat, aliàs sequeretur quòd suum habere, chimerinum, idest in rerum natura non existens, diceretur & iniustum: qđ dicere nefas est. vt infra in §. rursus. & ibi dicam. Sequeretur etiam q̄ illa pauperibus erogasset de non suo, & sic per consequens de alieno eleemosynam largiretur: quod tamen ipsius met Dei prohibitum, & iuris cōmunis dispositio minime patiuntur. 14. q. 5. c. eleemosyna. cum multis cap. seqq. & præ. 1. q. 1. cap. non est putanda. extra de deci. ex transmissa. Species enim iniusti lucri est ex alieno largiri, & beneficio sibi acquirere debitorem. vnde ex his furti tenetur, qui ideo rem amouet, vt eam alij donet. ff. de furt. l. si pignore. §. 1. Istum sensum adhuc denotant verba auctoritatis præmissæ Augustini, cum in ea dicitur, non fuisse præceptum ne pecunia seruaretur à sanctis. Per quod patet ex iam dictis, sanctos Dei absque vsu simplici facti posse pecuniam habere, recta tamen intentione, vt eadem auctoritate subiungitur, & infra latius dicetur.

tradicat[a] expresse, ipsamq; scripturam sacram, per quam vtique fidei orthodoxæ[b] probantur[c] articuli, quo[d] ad præmissa fermentū[e] aperte supponat cōtinere mēdacij[f], ac per[g] consequens quantū[h] in ea est, eius[i] in totum[k] fidem[l] euacuans[m], fidē catholicā[n] reddat[o], eius[p] probationē[q] adimens, dubiā[r] & incertā, deinceps[s] erroneā fore censendā & hęreticā[t] de fra-

a ¶ *Contradicat expresse.*] cum scriptura sacra afferat eos aliqua habuisse: illi autem asserant eos non habuisse, & certum est, quòd habere & non habere, tamquam affirmatio & negatio sibi expresse contradicunt. in corpore authen. de manda. princ. §. sed neque. coll. 3. ff. de instit. actio. l. sed etiam si pupillus. §. si institoria. extra de iureiur. & si Christus. & ad positionem vnius sequitur remotio alterius. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. Insti. eod. tit. in princ. de tute. 1. respon. de pœnit. dist. 5. cap. si enim inquit. 30. q. 1. cap. cum renuntiatur. cum similibus.

b ¶ *Orthodoxæ.*] idest, catholicæ. simile C. de hære. l. quicunque. & l. cognouimus. cum multis similibus.

c ¶ *Probantur articuli.*] vt in symbolo: Credo in vnum Deum: ibi, Et resurrexit tertia die secundum scripturas. 15. dist. c. canones. 27. q. 1. cap. 1. cum multis cap. seqq.

d ¶ *Quo ad præmissa.*] scilicet quòd Christus & Apostoli habuerunt aliqua in speciali vel communi.

e ¶ *Fermentum.*] in malum vel in vitium sonat hoc verbum, iuxta illud Apostoli. In fermento veteri, &c. & iuxta illud: Modicum fermenti totam massam corrumpit. 9. dist. c. si ad scripturas. 3. q. 9. cap. pura.

f ¶ *Mendacij.*] quod dicere nefas est. 23. q. 5. quid ergo. 9. dist. cap. quis nesciat.

g ¶ *Per consequens.*] sed vnde sequitur istud consequens? Dicas q̄ cum scriptura sacra afferat Christum & Apostolos aliqua habuisse: assertio contrariū astruens, ex se dicit scripturam sacram mentiri & sic per mendaciū quod illa impingit, fidem eius tollit. arg. extra de verbo signifi. forus. §. vlti. & sic fidei (si negaretur) probationem reddit dubiam. cum fides nisi per scripturam sacram [t] probari penes homines non possit. arg. de pœnit. dist. 4. cap. in domo. & de consecr. dist. 4. cap. ne iusti.

[t] Vide om̄ino Turrecrematā in summa de Ecclesia lib. 4 par. 2, cap. 9.

h ¶ *Quantum in ea est.*] scilicet assertione: & proprie dicit, quantum in ea est; nam veræ scripturæ sacræ testimonia euacuari non possunt. 9. distinct. cap. palam. & cap. præceptis.

i ¶ *Eius.*] scilicet scripturæ sacræ.

k ¶ *In totum.*] hoc dicit, quia per mendacium quod in scriptura reperitur, eius fides euacuari dicitur. 16. dist. c. canones. 9. dist. c. si ad scripturas. & arg. 3. q. 9. c. pura. de consec. dist. 3. c. non liceat. C. de ver. iur. enuci. l. 2. §. eandem. ff. quemad. test. ape. l. 2. §. fin. Super quo vide quod not. per Inno. extra de hære. fraternitatis. & de offi. deleg. cum in iure. & per Accursi. C. de transact. l. si ex falsis. & p̄ Hosti. extra de fide instrumen. ex litteris.

l ¶ *Fidem.*] idest, auctoritatem, vel probationem: multis enim modis sumitur fides, vt not. extra de summa tri. in rubrica.

m ¶ *Euacuans.*] idest, tollens, vel submouens.

n ¶ *Fidem catholicam.*] quæ dicitur articulorum collectio. 24. q. 1. c. hæc est fides. & in symbolo Athanasij, Quicunque vult. sic not. extra de summa trini. in rubrica.

o ¶ *Reddat.*] sume verba illa, dubiā & incertam, quæ sunt infra.

p ¶ *Eius.*] scilicet fidei catholicæ.

q ¶ *Probationem adimens.*] Ex hoc collige illud effici dubium & incertum, cuius probatio adimitur. Ad hoc facit ff. de colla. bono. l. 1. §. sed cum possint. de Carbo. edi. l. 3. §. duæ autem. C. de proba. l. si de possessione. de lati. lib. tol. l. 1. §. illa autem nouissimis. ff. quod metus causa. l. isti quidem. §. 1.

r ¶ *Dubiam.*] quæ simpliciter confitenda, firmiter vero credenda est. extra de sum. trini. firmiter. 24. dist. c. quando episcopus. & in symbolo Athanasij, Quicunque vult. vnde in illa dubitans, infidelis censetur. extra de hære. c. dubius. quare in illa nullus titubare debet. 24. q. 1. cap. ante.

Fides est firmiter credenda.

s ¶ *Deinceps.*] istud verbum denotare videtur quòd ante hanc decret. talis assertio non esset censenda erronea vel hæretica. argu. ad hoc de sum. trini. cap. fidei. §. porro. vbi simile verbum etiam in simili materia ponitur: sicut & verbum, de cætero, refertur ad futurum, non ad præteritum, vt in procemio 6 lib. & in procemio constitutionum Clementinarum. & extra de sponf. duorum. cap. tuas. de hære. cum Christus. cum & regulariter constitutio nouiter edita futura, non præterita complectatur, nisi aliud caueatur in cap. extra de consti. quoniam. C. de legi. l. leges & constitutiones. 31. dist. cap. ante triennium. In contrarium facit verbum, declaramus, quod statim sequitur: quod videtur iuris antiqui declaratiuum, non noui editiuum. arg. ff. de acqui. re. do. l. sicuti. §. sed si quæratur. alibi reperitur. de elect. statutum. de iureiur. Romani. §. verū. de re iud. pastoralis. §. vlt. de præben. c. si Romanus. Clem. 5. cum constitutio iuris naturalis: idest, diuini, etiam ad præterita trahatur. extra de vsu. cum tu. not. per Inno. & Compost. extra de consti. cap. 2. & per Hostien. eod. tit. cap. vlt. maxime cum talis assertio dicatur expresse sacræ scripturæ contradicere, & quantum in ea est, fidem catholicam dubiam & incertam reddere, vt hic: sed sic sentire videtur durum, cum assertio talis, quòd Christus & Apostoli nihil habuerunt in speciali vel in cōmuni videretur ante expresse comprobari per decre. Nicolai iij. Exijt. § porro. de verbo. sign. lib. 6. quæ facta per vicarium Christi potentem declarare articulos fidei causam probabilem sic asserendi dare potuit excusantam. arg. 2. q. 3. c. Paulum. extra de sent. excom. c. sacro. de electio. statuimus. in si. lib. 6. vt aliàs causa probabilis erroris litigantem excusat. ff. de leg. 2. l. qui solidum. §. etiam. ad Macedon. sena. consul. l. Iulianus. Et opinio doctoris magni inducit causam probabilem erroris. arg. C. de vete. iur. enu. l. 1. §. his ita. 19. dist. c. sic omnis 20. dist. c. de libellis. 37. dist. §. vlt. extra de resti. spol. c. literas §. nos aūt. not. per Petrum de Samp. de appel. vt debitus. ad hoc præstat efficax argumentum 23. q. 2. c. in quibus rebus. Quid enim peccauit antiquitas huius constitutionis inscia pristinam secuta obseruationem? nihil, vt videtur C. de test. l. iubemus. Pro hac opinione facit quod not. Alanus extra de hæret. cum Christus. & recitat Gof. 15. dist. canones. Et secundum hoc dices quòd verbū, declaramus, expresse denotat ante hanc decret. etiam tenendum fuisse, quòd Christus & Apostoli aliqua habuerunt, non autem q̄ aliter tenere hæreticū censeretur. & licet in veritate sacræ scripturæ contradiceret, tamen alia interpretatio sumenda videri poterat per decret. Exijt. ab hæresi quem excusans ante hanc decret. aliàs frustra esset hic appositum illud verbum, deinceps, cūtra iura. 19. dist. si Romanorum. extra de priuil. si Papa. lib. 6. de concel. præb. c. cum ei. §. secus. Clem. 5. ff. de leg. 1. si quando. de vsu. si stipulatus. an autem hodie excusaret, dicetur §. proxi.

Cōstitutio nouiter edita respicit futura.

t ¶ *Hæreticam.*] idest à fide separatam. not. Host. in summa. de hæret. §. 1. & sic per consequens damnandā & fugiendā. extra de sum. tri. damnamus. C. de hære. l. damnata. extra eod. tit. c. fraternitatis. 24. q. vlt. clericus. & c. præcedenti & sequenti. to. colla. de statu. & consue. & contra liberta. Ecclesiæ. §. statuimus. cum similibus.

a ¶ *De fratrum.*]

trũ nostrorũ consilio hoc perpetuo declaramus [b] edicto [c].
¶ Rursus [d] in posterum [e] pertinaciter [f] affirmare, quòd redẽptori nostro prædicto [g] eiusque Apostolis ijs [h] quæ ipsos [i] habuisse scriptura sacra testatur [k], nequaquam ius ipsis [l] vtendi competierit [m], nec illa vendendi seu donandi ius [n] habuerint: aut ex ipsis alia acquirendi, quę tamen [o] ipsos de pręmissis [p] tecisse scriptura sacra testatur [q], seu ipsos [r] potuisse [s] facere supponit [t] expresse [u]: cum talis assertio ipsorum [x] vsum & gesta [y] euidenter includat, in pręmissis [a] non iusta [a]: quod [b] vtique de vsu, gestis seu factis redemptoris nostri Dei filij sentire [c] nefas [d] est, sacræ scripturę [e] cõtrarium, & doctrinę catholicę inimicum [f]: assertionem [g] ipsam pertinacem [h] de fratrum nostrorũ consilio deinceps [i] erroneam fore censendam merito ac hęreticam declaramus [k]. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarũ declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Auinioñ. secundo idus Nouembris, anno septimo.

a ¶ *De fratrum.*] quid hæc clausula operetur, vide quod not. de re iud. ad Apostolicæ. & dixi in decret. Execrabilis.

b ¶ *Declaramus.*] collige hic principem Ecclesiæ, Christique vicarium posse etiã super fide catholica declarationem facere. vt dixi ꝣ. in in glo. tanquam. potest, etiam articulum fidei facere si sumatur articulus nõ ꝓprie, sed large pro illo quod credere oporteat, cum prius ex præcepto Ecclesiæ necessario non oporteret. patet exemplum in hac decr. & de sum. tri. c. fidei. §. porro. cle. 5. & per aliquos inducitur in exemplũ, licet non videatur mihi proprium. extra de hære. cũ Christus. vbi Papa interdici mandat, ne quis de cætero audeat dicere Christum nõ esse aliquid secundum ꝙ homo: cuius contrariũ antedicere licebat, cũ non esset prohibitũ secundum aliquorũ opinionem, quæ per dictũ capitulum cõfunditur. sic Alanum notasse ibidem recitat Guido 15. dist. c. 1. Per iam dicta vero non credas Papam posse facere nouũ articulũ, per quem noua fides inducatur, aut veritati fidei detrahatur aliquid vel accrescat quo ad substantiam. 25. q. 1. c. sunt quidam. & c. seq. & c. si eam destruerem. & c. quæ ad perpetuam.

Articulum nouum fidei an per Papam possit fieri? & vide beatũ Thomam 2. 2. q. 1. ar. 10.

c ¶ *Edicto.*] per hoc verbum patet hanc decret. continere hodie ius commune generale, cum sit vnum de signis legis generalis. C. de legi. l. 3.

d ¶ *Rursus.*] Secunda pars.

e ¶ *In posterum.*] hic potes recitare quæ dixi in parte præcedenti, in verbo, deinceps.

f ¶ *Pertinaciter.*] in malum sonat hoc verbum, vt patet ex his quę notaui in parte præcedenti in verbo, pertinaciter. & colligitur. C. de hæret. l. 2. cum ibi not.

g ¶ *Prædicto.*] scilicet Iesu Christo.

h ¶ *Iis.*] ablatiui pluralis numeri est istud pronomen, & expone, ijs, scilicet bonis.

i ¶ *Ipsos.*] scilicet Christum redemptorem, & Apostolos.

k ¶ *Testatur.*] hic dicas vt notaui in parte præcedenti, in glossa. scripturæ.

l ¶ *Ipsis.*] scilicet quæ habuisse eos scriptura testatur.

m ¶ *Competierit.*] dicebant enim aliqui, Christũ & Apostolos in ijs quæ habuerunt, habuisse simplicem tantúmodo vsum facti absque dominio, proprietate, vsufructu, & absque iure vtendi: moti potissime ex verbis decret. Exijt. §. porro. de verb. signifi. lib. 6. quæ fuit Nicolai iij. qui tamen vsus vel facti, prout illi intelligunt, reperitur nusquam absque aliquo iure saltem personali, quod competit ad vtendum, licet posset reperiri absque iure, scilicet tali ꝙ sit seruitus. & sic sana mente debet intelligi decre. Exijt. vt expresse colligitur ex decre. Ad conditorem. & ex ijs quæ ibi dixi.

n ¶ *Ius habuerint.*] hoc asserere temerariũ & fatuum erat, & ante hanc constitutionem, vt colligi potest per sane intelligentem ex auctoritatib⁹ sacræ scripturæ in iuribus allegatis ꝣ. in gl. scripturæ.

o ¶ *Quæ tamen.*] scilicet habuisse ius vendendi, donandi, & alia acquirendi.

p ¶ *De præmissis.*] scilicet quæ Christus & Apostoli habuisse reperiuntur.

q ¶ *Testatur.*] sed vbi? vide quod notaui in dicta glo. scripturæ.

r ¶ *Ipsos.*] scilicet Christum, & Apostolos.

s ¶ *Potuisse facere.*] scilicet tamquam vere suis.

t ¶ *Supponit.*] scilicet scriptura sacra.

u ¶ *Expresse.*] hic sume litteram, quæ est infra. assertionem ipsam, &c. vsque in finem decre. & verbum, cum, quod sequitur, est ratio declarationis, quæ infra subiungitur.

x ¶ *Ipsorum.*] Christi, & Apostolorum.

y ¶ *Gesta.*] id est facta: nam licet quædam subtilis differentia notari videatur inter facta & gesta, nihil tamen inter ipsa interest. ff. de verb. sig. l. licet. & l. Labeo. §. gestum. proprie autem gestum sine verbis dicitur, vt ibi: licet per interpretationem largius sumatur. ff. de mino. l. ait prætor. & sic potest hic sumi.

Gesta & facta nõ differunt.

a ¶ *In præmissis.*] scilicet quæ scriptura sacra testatur Christum & Apostolos habuisse.

a ¶ *Non iusta.*] sed vnde potest dici prouenire vel sequi ista euidens inclusio? Respondeo, quia cum nullus rectus vel iustus vsus seu possessio possit esse, nisi aut iure diuino vel humano vires sumat. 25. q. 7. quicunque. necessario concluditur omnem cuiuscunque rei vsum iniuriosum & iniustum esse, qui haberi dicitur absq; aliquo iure. ff. ad leg. Aquil. l. sed & si quemcunque. §. iniuriam. & de iniur. l. 1. Sicut in simili dicitur, omne quod non est ex fide, id est, conscientia, peccatum est. de pænit. dist. 2. §. illud. 28. q. 1. §. ex his. extra de præscrip. c. quoniã omne. & quicquid à lege discrepat, legi contrarium censetur. C. de Iudæ. l. cælicolarum. A lege autem, & sic à iure expresse discrepat vsum in aliqua re habere sine aliquo iure, cũ sine iure vsus nõ ipsius vtentis, sed alienus censeatur. 14. q. 4. c. quid dicã. scire enim quisque debet quod suũ non est ad alium pertinere. C. vnde vi. l. cum quærebatur. & arg. ff. de manumis. l. 4. 13. q. 1. §. quibus. ver. item præcepit. Suum autem dici nõ potest nisi aliquo iure mediante. ff. de verb. sig. l. alienare. & l. verbis. 8. dist. c. quo iure. vnde talis vsus sine aliquo iure dici non meretur vsus, sed abusus. arg. ff. de vsu & habi. l. plenũ. vel vsurpatio: quæ de se præscriptionẽ impediunt. C. de aquæ du. l. diligenter. de fundo rei priua. l. vsus aquæ. lib. 11. 93. dist. c. illud. 16. q. 3. c. sicut. extra de iesta. c. quia ingredientibus. vbi de hoc. vnde versus,

Tempus longæuum te non excusat in æuum:
Cum malo sit vsus, quia non præscribet abusus.

Vsus etiam sine iure est abusus.

b ¶ *Quod.*] scilicet includere vsum & gesta iniusta.

c ¶ *Sentire.*] idest credere.

d ¶ *Nefas est.*] simile 24. q. 5. quid ergo.

e ¶ *Sacra scriptura.*] qua clamatur voce prophetica? Non est inuenta in ipso iniquitas, nec in ore eius dolus: & iustitia de cælo prospexit.

f ¶ *Inimicum.*] & sic per consequens erroneum: cum enim Christus sit sapientia, veritas, iustitia, charitas, fortitudo. 11. q. 3. c. æstimant. adscribere Christo vsum talem iniustũ & iustitiæ contrariũ, ipsum negare dicitur, vt ibi: & cum iniuste re aliqua vti sit peccatum. 93. dist. diaconi. & 14. q. 3. c. quid dicam. impingere Christo talem vsum, est sibi peccatum impingere, contra verbum prophetæ Esa. 53. c. & Petri Apostoli, 1. Petri 2. c. Qui peccatũ non fecit, &c. & quia impotens est ad peccandum. Nam secundũ Augustinum posse peccare non est aliquid posse, immo aliquid non posse. vnde ille solus vocatur omnipotens qui hoc non potest: quia omnia potest quæ posse est aliquid posse. de pænit. dist. 2. c. principiũ. circa fi. Nam & si in quocunque iustitia & iniquitas, peccatũ & bona opera minime se compatiuntur, multo minus in Christo. de pænit. dist. 2. c. si enim inquit. Sed quid si censeatur ꝙ talem vsum iniustum Apostoli habuerunt, reputabitur hoc nefas, vel fidei inimicum? Dicas ꝙ sic: nam vsus rerum concessus fuit per Christũ Apostolis, vt patet ex auctoritatibus inductis supra in glo. scripturæ. vnde non videtur concessisse ipsum iniustum: si enim ipsum iniustum vel illicitum reputaret, ipsum vtique prohibuisset. 28. q. 1. c. sic enim. vltra medium, aliàs diceretur auctor & commissor illiciti, quod hæreticum est sentire.

Peccatum est iniuste re aliqua vti.

g ¶ *Assertionem ipsam.*] de qua in hoc §. supra dictum est.

h ¶ *Pertinacem.*] dic vt dixi supra in verbo, pertinaciter.

i ¶ *Deinceps.*] hic recitare potes quæ notaui in parte præcedenti in verbo simili, deinceps.

k ¶ *Declaramus.*] mirabile continere videtur præsens constitutio in duobus: Primo in hoc, ꝙ dicit, pertinaciter asserere Christũ & Apostolos non habuisse aliqua in speciali vel communi, hæreticũ & erroneum fore censendum. cum decretalis, Exijt. [a] §. porro. expresse contrarium innuat, dicendo ꝙ abdicatio proprietatis omnium rerum tam in speciali, quàm in communi propter Deum, sit meritoria & sancta, quod & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo etiam firmauit: quod Apostoli inquantũ fuerunt professores paupertatis Ecclesiæ, & volentes perfecte viuere per doctrinæ ac vitæ ipsorum alueos deriuauerunt: qualis enim & quæ pertinax assertio potest dici, si asseratur quod conditor canonis Christi vicarius asserit? certe nulla, vt videtur. argu. 16. dist. c. sancta. 19. dist. si Romanorum. 93. dist. c. miratus. Secundo per eandem viam in hoc. quod in præsenti §. rursus. dicitur, ꝙ pertinaciter affirmare Christo & Apostolis non competisse ius vtendi, & c. nam dictus. §. porro. dicere videtur expresse ipsos habuisse simplicem vsum facti absq; proprietate, dominio, vsufructu, & absq; iure vten-

a Pro conciliatione horum cõtrariorum vide omnino B. Antonini par. 4. tit. 12. c. 4. §. 11. & Turrecrematam in summa de Ecclesia libro 2. cap. 112. in solutione ad decimum argumẽtũ.

+++ n 64

iure vtendi, cum præpositio, absque, sicut præpositio, sine, priuatio nem inducat. arg. ff. de exercito act. l. 1. §. si plures. de admin. tu. l. Titium. de insti. act. l. sed & si. §. conditio. de acqui. hęre. si quis mi hi bona. §. si coram. cum not. in his. Ad hoc potest saluo meliori iu dicio non improbabiliter dici, q abdicationem proprietatis vt me ritoriam & sanctam Christus verbo docuit, & exemplo firmauit: & Apostoli etiam volentes perfecte viuere, per vitæ & per doctrinæ alueos deriuauerunt, scilicet principaliter quo ad animi inordinatam affectionem, & in temporalibus auidam mentis implicationem: recta enim interior abdicationis talis intentio quo ad effectum est formaliter & principaliter perfectio: quòd abiectio exterior diuitiarum quo ad effectum non est essentialiter perfectio, sed perfectionis est via & instrumentum. vt dicit abbas Moyses in collationibus patrum, & Augustinus in lib. de moribus Ecclesiæ. cap. 29. loquẽs de beato Iob dicit, Amisit ille omnes diuitias factus repente pauperrimus: tam inconcussum animum tenuit & infixum Deo, vt satis monstraret nõ illas sibi fuisse magnas, sed se illis: sibi autem Dominum: Quo animo si essent nostri temporis homines, non magnopere ab istorum possessione prohiberemur, vt perfecti esse possemus, iuxta hoc est verbum prophetæ, Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere: diuites enim cum iustitia & bonis operibus non abijcimus. 30. dist. c. item hæc scriptio. & iuxta auctoritatem Augustini supra inductam, habebat Dominus loculos, dicentis, q̃d Christus præcepit non esse cogitandũ de crastino, non ad hoc fuisse præceptum, ne pecunia seruaretur à sanctis, sed ne Deo propter ista seruiatur, & propter inopiæ timorem iustitia deseratur, nisi sanctis, qui de se perfecti sunt, pecuniæ conseruatio non est prohibita, cum sine impedimento perfectionis possint saltem in cõmuni aliqua possideri. 12. q. 1. expedit. Comprobatur etiã hoc idem per multiplices auctoritates scripturæ sacræ ad hoc supra inductas. hunc etiam intellectum denotat dictus §. porro. opponens de hoc quod legitur, q Dominus loculos habuit: & respondet q hoc habuit cõdescendens infirmis: mente enim sana debet intelligi q Dominus loculos habuit proprios in speciali vel in cõmuni: aliter enim inepta & impropria fuisset facta ibidem oppositio de loculis per Christum habitis, nisi intelligerentur iuxta naturam conformẽ vel identitatem illius dicti, ad quod fit oppositio, scilicet abdicationis proprietatis. Sicut dici per iuristas in simili consueuit, q exceptio habet esse de eodem de quo est regula, aliàs inepta esset exceptio, vt si diceretur, Omnis homo currit præter asinum, non est bona exceptio, quia asinus non est de illo & eodem subiecto, scilicet humano, de quo locuta fuerat regula seu propositio. & hoc colligitur. ff. de fun. instr. l. quæsitum. §. idem respondit domo instructa. in corpore authen. de non alie. aut permu. reb. eccle. §. vt autem. coll. 2. Ad id autem quod opponunt contra §. istum rursus. de dicto §. porro. q Christus & Apostoli habuerunt vsum absque iure vtendi: dico fore intelligendum absque iure vtendi, scilicet seruitutis: non autem absque iure vtendi personæ cohærenti competenti ad vtendum, aliàs supponeret vsus in Christo & Apostolis fuisse iniustus: quod dicere est absurdum, vt hic, & clarius superius probaui. & patet per decret. Ad conditorem. & hoc etiam sane intelligi denotatur per illam decreta. etiam dicentem, Fratres Minores posse vti rebus ordini Minorum concessis, supponentẽ per hoc aliquod ius eis competere concessum ad vtendum: nisi enim sic dicta decretalis intelligatur, de se esset impossibilis in hoc quod dicit de vsu facti, si diceretur esse absque omni iure, cum talis vsus de se sit impossibilis, vt in decre. Ad conditorem. & ibidem, & supra clare probaui. intelligere autem illam super impossibili esset expresse contra capitulum, erit autem lex. 4. dist. vbi lex habet esse clara & possibilis. Ex præmissis deliberata mente pensatis confundi dicitur opinio nonnullorum plura volentium sapere quàm expediat, distinguentium triplicem modum habendi. Primum quo ad simplicem vsum facti: si enim intelligant vsum absque omni iure vtendi, prout supponere & sentire videntur, cum talis vsus nulla lege diuina vel humana reperiatur inductus, erubescere debent loquentes super hoc sine lege. in corpore authen. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 3. cum in eis dici possit, nullus est talis vsus: quia lege aliqua non cauetur. in corpore authen. de non eligen. secundo nuben. §. optimum itaque. coll. 1. C. de repu. l. dissentientis. de colla. l. illam. extra de temp. ordi. c. dilectus. ne sede vac. c. illa. de sup. neg. præl. Romana. lib. 6. 55. dist. si Euangelica. cum similibus. potissime cum talis vsus de se sit impossibilis & iniustus, qui in Christum & Apostolos cadere non potuit, vt prædixi. Secundum modum habendi asserunt isti esse, quantum ad iura administrationis & dispensationis: & si secundum istum modum dicunt Christum & Apostolos aliquando loculos habuisse, minus bene dicere videntur: licet enim Christus & Apostoli reperiantur pauperibus aliqua dispensasse: de Christo autem dici non potest, eum iure prælationis vel administrationis humano ministerio assecutus aliquid habuisse. Ioa. 6. c. cum ipse à nemine sit electus, vt ipsemet testatur, cum dicit, Ioa. 15. Non vos elegistis me: sed ego elegi vos. Apostoli etiam antequã administratores vel prædicatores constituerentur, & post, reperti sunt aliqua habuisse, vt in auctoritatibus supra inductis plene patet. Quamuis autem Christus non sit electus & Pontifex factus ab homine: tamẽ à Deo iureiurando factus est Pontifex, vt dicit Apostolus ad Hebræos 7. cap. Vnde secundũ Augustinum per Ioannem, Christus ad hoc loculos habuit, vt sui & suorum pauperum necessitatibus prouideret. & in hoc exemplum (prælatis inquit Augustinus) Domini accipite, cum omnis Christi actio nostra sit instructio. 12. q. 1. Deus omnipotens. 81. dist. c. legitur. extra de sepul. c. 2. vnde si Christus & Apostoli iure prælationis loculos habuerunt, vt illi etiam fatentur: cum status prælationis videatur posse dici maior quam status religiosorum profitentium paupertatem, cum de statu religionis transeant ad statum prælationis pontificalis. extra de elect. nullus. lib. 6. & eod. tit. cum ratione. Clem. 5. quod Ecclesia non permitteret, si status prælationis minoris esset perfectionis quàm religionis, cum de minori ad maius, non econtra, fit transitus. 93. dist. c. legimus. C. quemadmo. ciui. mune. indi. l. maioribus. lib. 10. de mune. act. & char. lib. 12. ff. de munc. & hon. l. vt gradatim. videtur q habere loculos non sit imperfectionis etiam in prælatis, & lõge minus in religiosis. Tertium modum habendi asserunt quo ad proprietatem & dominiũ, & hoc dupliciter: Primo de iure diuino: & secundum hunc modũ dicunt oblata esse Ecclesiæ & decimas esse in dominio Christi, & in corpore eius, quod est Ecclesia: dicunt etiam secundum hunc modum Christum loculos habuisse, & hoc de iure diuino dicunt Apostolis & eorum vitam sequentibus competijsse & competere tempore necessitatis emere & vendere. In hoc autem sic dicendo, si secundum iura loquantur, errare videntur: nam de iure diuino, quo omnia dicuntur cõmunia, licet proprium haberi possit: ipse tamen modus habendi non est de iure diuino, sed humano. 8. dist. c. quo iure. & ibi not. per Hug. & Gul. post eum: & patet 23. q. 7. c. 1. & quia rerum dominia de iure gentium sunt distincta. ff. de iusti. & iu. l. ex hoc iure. vnde non videtur ex hoc posse dici, q illo iure diuino Dominus in particulari loculos habuerit, cũ ipse modus particularis habendi, puta per oblationem, emptionem, & similes modos non sit de iure diuino, vt prædixi. Et per eandem viã non potest dici, q de iure diuino Apostolis competierit emere & vendere, cum talia & similia sint de iure diuino incognita, vt prędixi. Secundario dicunt esse dominium & proprietatem, scilicet de iure positiuo imperatorum, quod per iniquitatem secundũ eos extitit introductũ, scilicet vt homines dicant hoc meum propriũ, & in iudicio de illo contendunt, allegantes ad hoc 8. dist. c. quo iure. 12. q. 1. dilectissimis. & secundum hunc modum bene dicunt Christum & Apostolos non habuisse proprietatem rerum vel dominium in speciali vel cõmuni, dicentes de tali modo habendi fore intelligendam decretalem, Exijt. §. porro. de quo præsens decr. nullam facit mentionem: quare per prædictam modorum habendi distinctionem ista sic generaliter loquens erit trahenda & exponenda secundum illam, vt illa per hanc non corrigatur. nec ista illi obuiet. Vtinam autem in his dicendis saniorem mentis & cõsiderationis intuitum habuissent: cum enim certo certius sit Christum & Apostolos aliqua habuisse, vt per auctoritates sacræ scripturæ inconuincibiles est probatum, & illa non habuerint quo ad simplicem vsum facti absque aliquo iure, vt in decret. Ad conditorem. & ibidem, vt supra plene probaui: nec illa etiam solum iure prælationis vel dispensationis habuerunt, vt superius est probatum, nec illa possint dici per aliquos modos habendi habuisse iure diuino, vt statim proxime plene dixi; necessario relinquitur, q illa habuerint per aliquem modum habendi de iure positiuo inductum, vt clare patere potest ex præmissis veraciter intuenti. Et talem modum habendi iure positiuo Christus designasse, videtur iubendo reddi Cæsari quæ sunt Cæsaris, Matth. c. 22. 23. q. 8. §. econtra. & c. seq. extra de cleri. coniug. ex parte. cui & ipse pro se tributum solui voluit. 11. q. 1. magnum. 24. q. vlt. in tributum. Non videntur etiã recte sapere in hoc quòd dicunt, iura Imperatorũ, quibus dicitur aliquid proprium fore, per iniquitatẽ introducta, adhærentes cortici literę dicti capituli, dilectissimis. non sensum, nõ mentem, non virtutem eius amplectentes, contra iura expresse cõtrarium statuentia. ff de execu. tu. l. scire. §. aliud. de re mili. l. milites. extra de verb signi. c. intelligentia. & c. propterea. de elect. si postquam. §. 1. lib. 6. de iureiur. c. Romani. §. verum. clem. 5. 1. q. 1. c. Marcion. C. de lib. præte. l. si quis filium. de dona. l. vlt. si mi. ab hære. absti. l. 1. cum similibus. cum enim lex imperialis sit perceptio faciendorum, prohibitrix non faciendorum. ff. de legib. l. 3. & per quam docemur declinare inhibita, & sectari permissa. C. eod. tit. l. leges sacratissimæ. Et describi magistraliter & verifice cõsueuit. q lex est sanctio sancta, iubens honesta. prohibens contraria. ff. de legi. l. 1. & eod. tit. l. 2. cui etiam omnes homines obedire debent propter multa: maxime autem quia est adinuentio & donum Dei, vt dicta l. 2. quæ etiam est delictorum sponte vel ignorantia commissorũ correctio. dicta l. 1. vnde scribitur, q Deus imperium propterea de cælo constituit, vt difficilibus imponat quæ apud eum sunt bona, & legem aptet secundum naturæ varietatẽ. in corpore authen. de fide instr. §. quia igitur. coll. 6. quare lex dicitur prodita secundum formam cęlitus datam. C. de muni leguli. l. si quis

Proprietatis abdicatio est duplex, scilicet interior & exterior.

Exceptio est de eo, de quo regula.

Christ. ad quid loculos habuit.

Iura absq; propriũ iure dicunt, non sunt per iniquitatem introducta.

l. si quis ex corpore. lib. 11. ex diuino quodam nutu. C. de præscri. long. temp. l. vlt. & alibi legitur quod venerandæ Romanæ leges diuinitus sunt per ora principum promulgatæ. 16. q. 3. c. nemo. & ipsa iura humana per imperatores & reges sæculi Deus humano generi distribuit. 8. dist. quo iure. & quia cor regis in manu Dei est. C. de summ. trin. l. inter claras. ipsa etiam veritas, quæ est Deus, per cor regis multa fieri iussit. 11. q. 3. Imperatores. disponens omnem creaturam principibus legem condentibus fore subiectam. 1. Petri 2. extra de maior. & obed. c. solitæ. de censi. omnis anima. desipere videntur sentientes, quod lex fuerit per iniquitatē inducta. cum enim auctorē habuerit omnis iniquitatis inscium & extorrē, scilicet Deum, non alia debet dici quàm eius auctor fuerit, iuxta illud: Qualis es tu, talia sunt opera tua. & arg. 18. q. 2. c. sunt enim. vltra medium. extra de præsum. c. ex studijs. nam lex & diuinas & humanas res bene disponit, & omnē iniquitatem expellit. C. de vete. iure enu. l. 1. cit. ea princ. Non obstat dictum cap. dilectissimis. innuens prima facie quod per iniquitatem aliquis dicat hoc meũ, alius hoc suũ: quia exponitur & exponi debet, per iniquitatē, idest propterea quia fuit iniquitas, idest peccatũ, lex induxit hoc meũ esse, hoc alterius, nõ quod ipsa lex fuerit de se iniqua hoc adinueniēs ex causa rationabili vt quisq; suo cõtentus nõ inuaderet alienũ. 93. dist. diaconi. C. de suffra. l. 1. vnde vi. l. cũ quærebatur. Et si in lege aliquid singulare cõtra [l] ratiõnē sit statutũ, hoc non est sine causa probabili introductũ. ff. de legi. l. ius singulare. Videtur etiam ex prædictis ab incauta assertione seu affirmatione & de iure nõ probabili reputata excusari nõ posse illos qui secundũ præmissam modorũ habendi distinctionē nituntur nodũ præsentis constitutionis euadere: ex quo enim per decret. Ad conditorem. reprobatus est & confusus simplex vsus facti absque aliquo iure vtendi subsistens in persona Christi & Apostolorum. & in c. Ad conditorem. statutum est, quod decret. Exijt. § porro. de tali vsu facti debet intelligi, qui competat ratione alicuius iuris saltim personalis: asserere extunc contrariũ qualiter quem ab imperitia poterit excusare non videtur, cum (vt supra dixi) peccatum ariolandi sit nõ obedire. & scelus idololatriæ nõ acquiescere. 81. dist. si qui sunt. 8. q. 1. sciendum. 11. q. 3. c. qui resistit. Credere autem Dominum Deum nostrum Papam conditorem dictæ decret. & istius, sic non potuisse statuere prout statuit, hæreticum censeretur. 99. dist. c. nulli fas. & ibi not. & per Gar. extra de elect. c. generali. lib. 6. cũ hodie etiam per istam decret. sit declaratum, pertinaciter asserere Christum & Apostolos non habuisse aliquid in speciali vel in cõmuni, fore hæreticum: adinuenire membra distinguendi super modis habendi iure non suffultis, vt superius probaui, & iuxta illos scienter aliter asserere, quomodo aliquis à iuris ignorantia poterit excusari non videtur. argu. extra de cler. excom. si celebrat. 24. q. vlt. cap. hæretico. & per ea quæ dixi supra in verbo, pertinaciter. In his [a] autem correctionem sanctæ matris Ecclesiæ sponsiq; Christi vicarij suscipere sum paratus, si in præmissis vel in aliquo præmissorum contingeret me errare. Zenzelinus.

Regis cor in manu Dei est.

l Expone hoc modo, contra rationem, scilicet cõmunem; vel contra rationem, id est, contrarium iuris cõmunem.

a Re glossatoris protestatio.

Textualis diuisio in vndecim partes.

Quia quorundam.] Hæc decretalis diuisibilis est in partes vndecim. In prima cum ratione condendi contra temeritatem detrahentiũ decretalibus, Ad conditorem. &, Cum inter nonnullos. præmittitur pollicita prouisio. In parte secunda modorum detractionis subiungitur recitatio: ibi, *Ad impugnandas autem, &c.* In tertia dictorum modorum detractionis annectitur reprobatio: ibi, *Quòd autem quod in ratione, &c.* In quarta ad auctoritates per detractores inductas datur responsio: ibi, *Quòd autem subsequenter, &c.* In quinta auctoritatis Nicolai tertij per illos inductæ specialiter fit exclusio: ibi, *Adhuc licet declaratio, &c.* In sexta quibusdã verbis auctoritatis Nicolai datur respõsio, & certa interpretatio: ibi, *Quod autem dicitur, &c.* In septima cuiusdam constitutionis per dictos detractores inductæ subinfertur repugnatio: ibi. *Rursus impugnatores, &c.* In octaua assertionis alterius ipsorum detractorum fit improbatio: ibi, *Rursus asseruisse, &c.* In nona cuidam conclusioni per detractores factæ responsiua fit impugnatio: ibi, *Ex præmissis autem, &c.* In decima modorum detractionis noua fit improbatio: ibi, *Præterea dicant nobis, &c.* In vndecima & vltima, Papalis intentio: ibi, *Nos itaque, & cætera.*

¶ Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præsumunt impugnare constitutiones Ioannis xxij. Ad conditorem canonum. &, Cum inter nonnullos, supra immediate præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tamquam hæretici, & Romanæ Ecclesiæ rebelles: ab omnibus euitandi si deinceps scienter verbo, vel scripto aliquid defendere vel approbare contra illas præsumpserint. Hinc habetur sub parte secunda & tertia de clauium materia prolixa & vtilis disputatio.

CAP. V.

Quia quorundam mentes sic pater [a] mendacij dicitur excæcasse [b], quòd nostris [c] constitutionibus, quarum vna incipit, Ad conditorem canonum. alia vero, Cum inter nõnullos. vtique tam cum fratribus [d] nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus [e] quàm cum multis archiepiscopis & episcopis, alijsque ecclesiarum prælatis, necnon & compluribus sacræ Theologiæ magistris, ac vtriusq; iuris professoribus deliberatione præhabita [f] diligenti digestis [g], ac de præmissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis: non absque multa temeritate [h] plectibili nisi [i] sunt detrahere, & nituntur [k] veritatem quam [l] continent, per falsas [m] insanias [n] obfuscare [o]: Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera [p] simplicium [q] animos labefacere [r], ac in sui erroris deuium [s] deducere valeat: de eorundem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter (vt sequitur) prouidere. ¶ Ad [t] impugnandas autem constitutiones prędictas [u] subscripta ratione [x], tam verbo quàm scripto, vsi sunt publice [y] sicut fertur: Illud, inquiunt, quod per clauem [z] scientiæ in fi-

a ¶ *Pater mendacij.*] scilicet diabolus, cuius mẽdacij multiplex est species. 22. q. 2. c. primum est.

b ¶ *Excæcasse.*] ipsorũ corda obnubilando, vt viam veritatis nõ agnoscant.

c ¶ *Nostris.*] idest per nos editis siue factis.

d ¶ *Fratribus nostris.*] loquendo de Cardinalibus in genere, omnes fratres appellat, vt hic, & extra de elect. in Genesi. in fi. & c. ecclesia 2. in fin. Sed in specie eos semper vocat filios, quando non sunt episcopi. de sup. negl. præl. dilecto. de elect. cotam. de testa. Raynaldus. sic etiam not. Host. extra de Iudæis, ita quorundam. Quæ autẽ sit ratio quare loquendo de ipsis in genere omnes fratres appellat, vide in c. Execrabilis. super verbo, cum fratribus nostris.

e ¶ *Cardinalibus.*] quare sic dicantur, vide quod notaui in c. Execrabilis. in verbo, Cardinalibus.

f ¶ *Præhabita diligenti.*] simile C. ne filius pro patre. Authen. habita. & plenius dixi in c. Ad conditorem. §. nos itaque.

g ¶ *Digestis.*] idest decidẽda & dissoluenda dubia factis. in proœmio Insti. §. igitur post libros.

h ¶ *Temeritate plectibili.*] idest punibili eum non obediens decreto principis mori præcipiatur. 3. Regũ 2. c. extra de maio. & obe. cap. si quis.

i ¶ *Nisi sunt.*] idest conati sunt in præteritum.

k ¶ *Nituntur.*] scilicet de præsenti.

l ¶ *Quam continent.*] scilicet dictæ nostræ constitutiones.

m ¶ *Falsas.*] idest non veras. falsitas enim nihil aliud est quàm immutatio veritatis. in corpore authen. de fide instru. circa princ. coll. 6. ad leg. Cornel. de fal. quid falsum.

n ¶ *Insanias.*] idest nõ sanas opiniones, immo à veritate alienas, vt patet infra.

o ¶ *Obfuscare.*] idest obscurare seu obnubilare quãtum in eis est.

p ¶ *Pestifera.*] idest pestis spiritualis animæ inductiua.

q ¶ *Simplicium.*] idest doli vel fraudis carentium. simile in c. prodiens. ff. de prob. l. cum de indebito. §. fin autẽ. de quibus dici consueuit, quod propter sui innocentiam omni verbo credunt. 22. q. 4. c. innocens. Gratia cuius scire debes, quod quædam est in homine simplicitas, idest animi puritas, quæ est dolo & machinationi contraria, & talis simplicitas etiam iure approbatur. 6. q. 1. c. ex merito plebis. 16. q. 1. si cupis. & amica legis dicitur. Insti. de fideicom. hære. §. sed quia. & nemini debet esse damnosa. ff. de dolo. l. 1. Est alia simplicitas, quæ dicitur esse aduersa discretioni: & talis, cum potius dicatur fatuitas, non approbatur. 39. dist. c. Petrus. 46. dist. c. de Petro. 74. dist. cap. episcoporum. ff. de postu. l. 1. §. vlti. cum l. seq. de cura. furio. l. 2. Insti. de cura. §. sed & curator. in fine.

Simplicitas est duplex.

r ¶ *Labefacere.*] idest labi, vel ruere facere.

s ¶ *Deuium.*] in mala parte sumitur, vt aliàs. C. de vete. iur. enuc. l. tanta. §. ergo prima. ver. aliæ. extra de præsumpt. c. tertio loco.

t ¶ *Ad impugnandas.*] Secunda pars.

u ¶ *Prædictas.*] scilicet Ad conditorem. & Cum inter nonnullos.

x ¶ *Ratione.*] idest inductione, seu allegatione.

y ¶ *Publice.*] ex hoc magis peccabant propter maioris mali exempli perniciem. arg. ff. vi bon. rap. l. 2. §. si in re deposita. Insti. de oblig. quæ ex delic. nas. §. pœna. 11. q. 3. præcipue. extra de excel. præla. c. quàm sit graue. not. 32. q. 4. cap. nemo.

z ¶ *Clauem scientiæ.*] hanc clauem scientiæ [l] isti ex capite proprio siue phantasia adinuenire sunt moliti, cum à nulla lege diuina vel humana originem sumpsisse reperiatur, saltem quantum ad hoc, ad quod ipsam inducunt, vt infra in §. præterea dicãt nobis.

l De materia huius glossæ tenens quod docet beatus Thom. lib. 4. sent. dist. 15. q. 2. art. 2. quæstiuncula 3. adde Sotũ eod. lib. dist. 15. q. 2. art. 2.

a ¶ In fide.]

a ¶ *In fide.*] scilicet catholica.
b ¶ *Moribus.*] scilicet reformandis.
c ¶ *Immutabile.*] hoc forte dicunt ad instar iuris naturalis, quod de se immutabile est. Insti. de legit. agna. tut. §. vlt. de iure natur. §. sed naturalia quidem iura. 5. dist. §. primo.

d ¶ *Contra ipsam.*] scilicet quòd nobis per eam non licuerit aliquid declarare vel statuere prout in ea continetur.
e ¶ *Quod autem quod in ratione.*] Tertia pars.
f ¶ *Videlicet.*] verba quæ sequuntur expone: & super his dic vt dixi in parte præcedenti.

d ¶ *Illud.*] scilicet in fide ac moribus definitũ.
e ¶ *Non licet.*] sed qua fronte hoc dicere ausi sunt, non video, cum & Dominus per se ordinata in veteri testamento, aliquãdo reperiatur mutasse in nouo. 22. q. 4. incõmutabilis. 23. q. 8. occidit. extra de diuor. gaudemus. & de conse. dist. 3. peruenit. & definita per Romanos Pontifices ipsi iidem & eorum successores mutasse reperti sunt [1]. extra de consang. c. non debet. & dixi in c. quia in futurorum. & c. quia nonnunquam.

[1] Vide Turrecrematã in summa de Ecclesia lib. 3. c. 55.

f ¶ *Clauem potestatis.*] hoc impugnatur, vt patebit infra.
g ¶ *Secus esse.*] quia definitum per illũ immutari potest, & eius contrarium affirmari.
h ¶ *Hæc verba.*] scilicet proxime sequentia, quæ tamen probant id ad quod inducuntur, vt infra in §. quòd autem subsequitur.
i ¶ *Hæc est regula.*] verba sunt prædictorũ summorum Põnficum cõfirmatoria (secundum istos) regulæ ordinis Minorum.
k ¶ *Habet proprium.*] idest secundum quã nihil licet fratribus habere proprium vel commune: de ipsa enim regula (cum de se sit inanimata) certum est quòd nihil habere potest.

de[a] ac moribus[b] semel diffinierunt Romani Pontifices adeo immutabile[c] perseuerat, quòd illud[d] successori reuocare nõ[e] licet in dubium, nec contrariũ affirmare: licet de ijs quæ per clauem[f] potestatis ordinauerint, asserant secus esse[g]. In cõfirmatione autem regulæ ordinis fratrum Minorũ, Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædecessorum nostrorum summorum Pontificum hæc[h] verba asserunt contineri: Hæc[i] est regula Euangelica Christi & Apostolorũ imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet[k] proprium vel commune, sed in rebus quibus vtuntur[l], habent simplicem vsum facti[m]: his addere præsumentes[n] præfatos[o] summos Pontifices, & multa concilia generalia per clauem scientiæ diffinisse paupertatem Christi & Apostolorum constitisse perfecte in expropriatione[p] cuiuslibet tẽporalis dominij ciuilis[q] & mũdani, & sustentationem eorũ[r] in solo & nudo vsu facti[s] etiam constitisse: ex quibus nituntur[t] concludere, non[u] licuisse nec licere[x] ipsorũ successoribus contra[y] pręmissa aliquid immutare. Ideoque[z] cum constitutio nostra in ratione prædicta, contra diffinitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (sicut asserunt) diffinierit Christum & Apostolos in ijs quę habuerunt, habuisse non tantum simplicem vsum facti, sed[a] ius faciendi de ipsis: eosque ipsos fecisse scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentium ipsos ius huiusmodi minime habuisse, cum actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticam declarando. concludere satagunt, licet[b] falso, nobis non licuisse declarare vel statuere supradicta[c]. Itẽ quia constitutio, Ad conditorem canonum. contra diffinitiones prædictas fratres Minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: nituntur similiter concludere contra ipsam[d]. Quòd[e] autem quod in ratione prædicta præmittitur: videlicet[f] quòd illa quę per clauem scientiæ in fide ac moribus à summis Pontificibus semel sunt diffinita, eorum successoribus reuocare non licet in dubium, nec contrariũ affirmare, licet secus sit (sicut dicunt) in ijs quę per clauem potestatis per summos Pontifices ordinãtur, prorsus sit contrarium[g] veritati, patet ex sequentibus euidenter: primo quidẽ secundum[h] illos, qui[i] tenent clauem[k] spiritualem nequaquam[l] esse scientiam, sed ligandi atque

g ¶ *Contrarium veritati.*] quare dicas illud non fore tenendũ, immo penitus reprobandum, cum omnis assertio veritati, quæ Deus est, contraria vetustas erroris existat. 8. dist. c. consuetudo. & ideo veritati necessario redder habet. ea. dist. c. veritate. & cap. præcedenti. & sequenti. & arg. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. vlt. quando actio de pecu. est anna. l. quæsitum. aliàs est §. vlti. sub lege prima. extra de purga. vulg. c. significantibus. & scriptum est quòd veracium, idest, veritatem asserentium sumus tantummodo amatores. in corpore authent. vt in priua. dom. sacra mysteria nõ fiant. vltra medium. col. 5. & alibi dicitur, Nos enim qui veritatẽ colimus, ex tantummodo volumus in nostris legibus quæ ipsa re obtinent. C. de dedititia lib. tol. l. vnica.

Veraces sunt amandi.

h ¶ *Secundum illos.*] scilicet doctores & magistros.
i ¶ *Qui tenent.*] scilicet quod sequitur affirmando. simile verbum. & similis huius verbi expositio fieri consueuit extra de foro comp. c. si diligenti.
k ¶ *Clauem spiritualẽ.*] quæ ad instar clauis materialis est inducta: sicut enim clauis materialis dicitur instrumẽtum seu ministerium, quo clausum ostium aperitur: sic illa potestas, quæ attributa est dispensatoribus sacramentorũ, clauis dicitur. nam ostium cæli licet de se apertum existat. Apocalypsis 4. c. vbi dicitur. & ecce ostium apertum in cælo, quod est Christus: clausum tamẽ dicitur propter impedimentũ peccati originalis vel actualis impedientis humanam creaturam cælum & Dei gloriam ingredi: & quia per talem potestatem in virtute passionis Christi illud impedimentũ tollitur, ex hoc porta cæli aperiri & referari dicitur. de conse. dist. 4. c. propriè exemplum. de bapt. maiores. §. caute tamen. Sicut aliàs contingit quòd per sublationem impedimenti via præparari & aperiri dicitur ad aliquid, vt est videre in pacto facto vltimo de petendo, per quod tollitur impedimentũ exceptionis ortæ ex pacto de non petendo præcedenti: & ex hoc aperitur via efficax ad agendum. ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. & sublato impedimento exhæredationis per querelam inofficiosi testamenti aperitur & paratur etiam via efficax ad agendum. ff. de inoffi. testa. l. qui de inofficioso. Et sublato impedimento præteritionis per petitam bonorum possessionem contra tabulas, aperitur via augmenti vel diminutionis legatorũ ab impubere relictorum. ff. de vulga. & pupil. substi. l. 1. & contra tabulas. de leg. 3. l. vlt. §. fin. multa similia alia exempla super hoc dari possent.

Clauis spiritualis quæ sit.

Cælum de se apertũ, quando sit clauditur.

Cæli apertio legalibus exemplis declaratur.

l ¶ *Vtuntur.*] scilicet fratres dicti ordinis.
m ¶ *Simplicem vsum facti.*] ex his moti fuerunt isti ad detrahendũ prædictis constitutionibus, non sane intelligentes istum simplicẽ vsum facti, vt patet infra. & in decreta. Ad conditorem. & c. Cum inter nonnullos.
n ¶ *Præsumentes.*] & male, vt patebit infra.
o ¶ *Præfatos.*] supra proxime.
p ¶ *Expropriatione.*] priuatiue ponitur syllaba, ex. vnde expone, expropriatione. idest carentia vel abdicatione.
q ¶ *Ciuilis & mundani.*] de dominio competenti, de iure diuino contrarium sentiebant. vt dixi in c. cum inter nonnullos.
r ¶ *Eorum.*] scilicet Christi & Apostolorum.
s ¶ *Vsu facti.*] absque aliquo iure secundum istos: quod tamen verum non est.
t ¶ *Nituntur concludere.*] falso tamen, vt infra patet in §. ex præmissis. & seq.
u ¶ *Non licuisse.*] scilicet dudum, vel in præteritum.
x ¶ *Non licere.*] scilicet de præsenti.
y ¶ *Contra præmissa.*] scilicet sic definita, secundum istos.
z ¶ *Ideoque.*] scilicet quia contra præmissa non licet successoribus aliqua immutare.
a ¶ *Sed ius faciendi.*] idest ipsis rebus vtendi & donandi, & ex his aliqua acquirendi, vt in decret. cum inter. §. rursus. & verba quæ sequuntur expone vt ibi dixi.
b ¶ *Licet falso.*] istorum falsa conclusio clarius patebit per ea quæ dicentur infra §. proximo.
c ¶ *Supradicta.*] scilicet quòd Christo & Apostolis non solũ simplex vsus facti in habitis competierit, sed & ius de ipsis aliqua faciendi.

l ¶ *Nequaquam esse scientiam.*] clauis enim talis spiritualis suscipitur per susceptionem ordinis sacerdotalis, vt infra sequitur, absque alia angustia seu labore. Scientia autem cum à natura non insit, ab euentu est, & cũ diligentia acquiritur. in corpore auth. de quæstio. §. hæc omnia. coll. 6. 16. q. 1. sic viue. C. de excus. artifi. l. 1. lib. 10. ff. de ædil. edic. l. Incipiunt ædiles, cũ scientia requirat studiũ, & exercitiũ studij exposcat vsum librorum. extra de verb. sig. c. Exiit. §. porro. circa si. lib. 6. & de hoc per Guil. de elect. si postquã. lib. 6.

Scientia ab euētu est.

a ¶ *Potestatem.*]

soluendi potestatem [a]: patet assertores prędictos ponēdo esse [b] scientiā, errauisse [c]: pro quibus [d] facit clauis diffinitio [e], quæ à doctoribus [f] datur: Clauis est specialis potestas [g] ligandi atque soluendi [h], qua iudex ecclesiasticus dignos [i] recipere, & indignos [k] excludere [l] debet à regno. Item quia claues [m] de quibus agimus, in collatione sacerdotalis ordinis conferuntur [n]: constat autem quód ordinato in sacerdotem scientia communiter [o] non confertur [p]: quare secundum [q] illos videtur [r], quód scientia nō est clauis, sed potentia tantum ligandi atque soluendi debeat dici clauis [f]. Adhuc secundū [t] illos qui ponunt [u] vnā clauē [x] spiritualem [y] esse scientiam, & & secundum illos, qui auctoritatem discernēdi [z] inter [a] leprā & lepram esse asserunt clauē, & aliam potestatem ligandi atque soluendi [b]; noscuntur euidenter [c] errasse. Supponunt enim per claues [d] huiusmodi circa ea quæ fidei sunt, & alia [e] posse per constitutionem aliquam diffiniri: claues autem quæ in sacerdotali conferuntur [f] ordine ad [g] talia minime se extendunt: aliàs [h] sequeretur, quòd circa [i] præmissa possent constitutionem sacerdotes [k] simplices facere: quod [l] falsum est euidenter. Si autem intendant claues istas extendere ad generalem [m] potestatem attributam beato Petro, suisq; successoribus in [n] personā eiusdem in commissione officij pastoralis [o], per quam [p] vtiq; videtur euidenter ipsis omnia [q] concessisse, sine quibus pastoris vniuersalis [r] conuenienter cura nequit seu officium expediri: adhuc claret ipsos etiam errasse: dicunt enim alium [f] effectum habere illa quæ per clauem scientiæ, & alium illa quæ per clauem potentiæ statuuntur [t], supponētes alia [u] per clauem scientiæ, & alia [x] per cla-

a ❡ *Potestatem.*] in tali potestate consistit tota vis clauiū per Christum Petro concessarum. Matth. 16. c. 24 q. 1. quodcunque.

b ❡ *Esse scientiam.*] cum non sit.

Errat qui aliud pro alio putat.

c ❡ *Errauisse.*] aliud pro alio putando: hic enim est proprie error. 22. q. 1. cap. in his. 38. cap. quamuis. C. de castren. pecu. militum. l. errat. lib. 11.

d ❡ *Pro quibus.*] scilicet tenentibus clauē esse scientiam.

Nota de clauis Tus... 4. lib. sum. summæ. c. 31. ... Fonte. [illegible]

e ❡ *Diffinitio.*] idest,, magistralis seu doctoralis descriptio.

f ❡ *Doctoribus.*] vnde doctor dicatur, & quæ in doctore requirantur, & quibus doctor factus etiam de iure gaudeat priuilegijs, & quot, & quibus nominibus nuncupetur, vide si placet quod super hoc plene notaui extra de magistris. cū sit nimis. cle. 5.

g ❡ *Potestas.*] quare talis potestas clauis dicitur, dixi statim in glos. quæ ad instar.

Mortuū non possūt absolui.

h ❡ *Atque soluendi.*] scilicet supra terram, non autem mortuos sub terra. ad hoc vide quod legitur & not. 24. q. 2. legitur. extra de sent. excom. à nobis 2.

i ❡ *Dignos recipere.*] per pænitentiam ad soluendum: venia enim non datur nisi correcto. 24. q. 2. legitur. 50. dist. c. absit. & c. si qa postea. C. de summa trini. l. vlt. §. fin. de hære. l. Manichæos. à contrario sensu.

k ❡ *Indignos.*] per contumaciam vel rebellionem. extra de maio. & obed. cap. si quis. & cap. cum in ecclesijs.

Excommunicati sunt exclusi à regno cælesti.

l ❡ *Excludere debet à regno.*] scilicet cælesti. Sed qualiter per potestatem ligandi dicantur indigni excludi à regno cælesti? Respondeo, quia ligati per excōicationis sententiā iuste, vt quia per inobedientiam resistunt: per hoc Dei ordinationi resistere dicuntur. 11. q. 3. c. qui resistit. cū iudici ecclesiastico quilibet obedire ex præcepto Apostoli teneatur. extra de maio. & obed. omnes principes. 10. dist. c. certū est. & c. suscipitis. vnde per inobedientiā quis mori præcipitur. extra de maio. & obe. c. si quis venerit, idest per excommunicationis sententiam velut mortuus à cōione fideliū separari. extra qui filij sint legi. per venerabilem. §. pen. quæ quidem excōicatio quem ab ipso corpore, quod est Christi Ecclesia, rescindit. 3. q. 4. Engeltrudam. & excōicatus iuste à Deo dicitur separatus. 24. q. vlt. c. certū est, quia excōicatio dicitur æterna mortis separatio. 11. q. 3. nemo. cum Deus sit vita animæ. de pænit. dist. 2. c. facilius, ver. item si antequam. & vita vitæ, idest, animæ. quæ est vita corporis. de pænit. dist. 2. charitas. ver. item prouide. non immerito igitur quia per potestatem ligatus excludi à regno cælesti dicitur.

m ❡ *Claues.*] scilicet ligatoria vel absolutoria.

n ❡ *Conferuntur.*] de pænit. dist. 1. c. multiplex. & c. quem pænitet. 21. dist. in nouo. cū similibus. nec inferiori competere possunt in foro pænitentiali. extra de pæni. omnis. quod prosequere vt not. Host. de offi. archid. cū satis. & plenius in summa de pænit. cui cōfitendum. nam & si necessitatis tempore quis proximo [a] confiteri possit. de pænit. dist. 6. c. 1. dicto c. quem pænitet. in ver. tanta. ipse tamen absoluere vel ligare non potest sibi confitentem: quia claues non habet. vt ibi. & not. ita de offic. ord. cap. pastoralis.

a Vide D. Thomā in quæstionibus additis ad 3. par. q. 8. art. 2.

o ❡ *Communiter.*] idest regulariter. & hoc dicit, quia aliquando ex infusione simul cum sacerdotio conferri scientia potest inspiratione Dei, sicut & reperti sunt aliqui, licet penit⁹ laici in episcopos & archiepiscopos assumpti, vt beati Nicolaus. Ambrosius, & Seuerus. 56. dist. §. his omnibus.

Scientia cū sacerdotio multis donatur in fide sua.

p ❡ *Non confertur.*] istud oculata fide patet ad sensum in multis ad sacerdotium promotis qui absque scientia sunt reperti, & ideo etiam à pontificali officio inde meruerunt deponi. extra de æta. & quali. cap. vlt. Et hoc idem tenere videtur sanctus Thomas de Aquino 4. sententiarum. dist. 18. adde etiam quod dixi supra in glo. clauis enim. &c.

q ❡ *Secundum illos.*] scilicet qui dicunt clauem spiritualem nequaquam esse scientiam.

r ❡ *Videtur.*] Et est secundum eos. & sic tale videre est topicū, nō elenchum. simile de spon. c. præterea. qui mat. accu. pos. c. videtur. de transl. epis. inter corporalia. §. 1. de ser. c. capellanus. ff. de iis qui in testa. delen. l. proxime. iuxta finem.

f ❡ *Dici claues.*] quare hic dicas vt supra in glo. quæ ad instar. & glo. clauis.

t ❡ *Secundum illos.*] scilicet magistros, vel doctores.

u ❡ *Ponunt.*] idest supponunt, vel ponunt in opinione sua.

Claudere peccatum sera dicit vnica cælum.

x ❡ *Vnam clauem.*] quasi velint dicere, quod non sunt plures: quasi vna sola sufficiat, cū vna tātum sit sera claudēs regnum, scilicet peccatū, ad quā amouendā seu aperiendā clauis Ecclesiæ est inducta, nec aūt plures necessariæ.

y ❡ *Spiritualem.*] hic potes dicere quod dixi s. in glo. quæ ad instar.

z ❡ *Discernendi.*] idest discretionem faciendi.

Lepra & lepra quid repræsentat.

a ❡ *Inter lepram & lepram.*] idest inter peccatū & peccatum. non enim omnia peccata eandē exposcunt pænitentiā. 29. dist. c. necesse. 45. dist. c. 2. 50. dist. vt constitueretur. vnde in pęnitentia eligendus est confessor sciens soluere & ligare. de pæni. dist. 1. quem pænitet. & dist. 6. c. 1. Alibi tamen hæc verba, leprā. & lepram sumuntur pro iudicio ecclesiastico, ciuili & criminali, extra qui filij sint legi. per venerabilem. §. rationibus. circa finem.

b ❡ *Soluendi.*] hic dicere potes quod dixi s. in verbo simili, soluendi.

c ❡ *Euidenter.*] idest patenter vel manifeste. simile ff. de except. rei iudica. l. euidenter.

d ❡ *Claues huiusmodi.*] quas scientiæ fore dicunt.

e ❡ *Et alia.*] scilicet circa mores. vt in parte præcedenti.

f ❡ *Conferuntur ordine.*] hoc statim s. proxime per iura cōprobaui.

g ❡ *Ad talia.*] scilicet quæ sunt fidei per cōstitutionē aliquā definiēdā.

h ❡ *Aliàs.*] scilicet si ad talia se extenderent.

i ❡ *Circa præmissa.*] scilicet quæ sunt fidei.

k ❡ *Sacerdotes simplices.*] nō habentes auctoritatē præeminentem.

l ❡ *Quod falsum est.*] cum ad solū Petrum & eius successores spectet constitutionem super fide, & declarationem aliquam facere. 24. q. 1. c. quotiens ratio. & c. hæc est fides. & in c. Exijt. §. vlti. de verb. signi. lib. 6. & de sum. tri. c. fidei. §. nos igitur. Clem. 5. vtpote ad quos maiora Ecclesiæ negotia superna dispositione iussa sunt referri. 24. q. 1. rogamus. 17. dist. c. nec licuit. & c. huic sedi. extra de appel. vt debitus. in fi. de bapt. maiores.

Cōstitutio super fide à solo Papa fieri pōt.

m ❡ *Generalem potestatem.*] scilicet, Quodcunque ligaueris super terram, &c. Matth. 16. c. 24. q. 1. quodcunque. & q. 2. legitur.

n ❡ *In personam eiusdem.*] 40. dist. c. non nos. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque. & dic vt ibi not. per Inno. in glo. vlti. & de fo. comp. licet. in glo. fin.

o ❡ *Officij pastoralis.*] dicendo. Si diligis me, pasce oues meas. extra de elect. c. significasti.

p ❡ *Per quam.*] scilicet officij commissionem.

q ❡ *Omnia concessisse.*] probatur hoc argumento iurium. ff. de officio eius cui mandata est iurisdi. l. 1. §. vlti. de iurisdi. omn. iud. l. 2. de procu. l. ad rem. & l. ad legatum. extra de offi. deleg. cap. præterea. nam aliàs talis cura commissa nulla videretur. ff. de offic. eius. l. vlt. extra de offic. deleg. ex literis.

r ❡ *Vniuersalis.*] sic dicta, quia vniuersaliter super omnes tam fideles quàm infideles habet potestatē. super quo vide id quod not. Host. super hoc extra de voto & voti redemp. c. quod super his.

f ❡ *Alium effectum.*] quia reuocabilem & mutabilem.

t ❡ *Statuuntur.*] cum statuta per clauem scientiæ dicant esse immutabilia & irreuocabilia, licet in statutis per clauem potestatis dicant secus esse, vt parte præcedenti.

u ❡ *Alia per clauem scientiæ.*] scilicet immutabilia & irreuocabilia, secundos illos.

x ❡ *Alia per clauem potentiæ.*] possibilia mutari & reuocari.

a ❡ Si ipsam

uem potentiæ statul, seu etiam diffiniri: quod euidenter est falsum: per clauem enim scientię, siue per auctoritatem discernendi, seu cognoscendi inter lepram & lepram (si ipsam [a] dixerimus esse clauem) nil [b] aliud per ipsum illi cui datur tribuitur, nisi [c] auctoritas cognoscendi. Ei autem cui datur auctoritas de re aliqua [d] cognoscendi, de illa diffiniendi non intelligitur esse data. Quare [e] restat, quòd ad conuenienter statuendum seu aliquod diffiniendum, vtraque clauis, scilicet cognoscendi & diffiniendi necessariò requiratur [f]: vel quòd soli [g] claui potentiæ [h] statuere competat & etiam diffinire [i]: sed sicut lumen materiale clauigerum in vsum clauis materialis dirigit [k], & quasi quantum [l] ad hoc obtineat [m] scientia vicem [n] lucis. Et hoc Saluator noster in promissione clauiũ facta beato Petro [o] sensisse videtur expresse, cũ post [p] illã immediate subiunxerit [q]: Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum [r] & in cælis: nulla de scientia habita [s] mentione. Quod autem [t] subsequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quòd in confirmatione & declaratione regulæ fratrum Minorum, nõnullorum [u] prædecessorum nostrorum, videlicet Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti verba huiusmodi cõtinentur: Hæc est regula Euangelica, & cætera [x] supra posita, vsque ibi, in nudo vsu facti etiã cõstitisse patet: prorsus obuiat [y] veritati. Honorius quidẽ præfatam regulam absque declaratione aliqua confirmauit: in cuius cõfirmatione de verbis [z] prædictis mentio aliqua [a] non habetur, vt liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti [b], nisi quatenus de vita Euangelica habetur mentio in [c] ipsa regula confirmata: ibi cũ dicit: Hæc est regula fratrũ Minorũ, videlicet, Domini nostri Iesu Christi sanctũ Euangeliũ obseruare, viuẽdo in obedientia [d], sine proprio, & in castitate. Ex quibus verbis cõcludi non potest, quòd per ipsum prædecessorem nostrũ ea quæ ipsi in verbis prædictis asserunt [e], fuerint diffinita [f] im-

a ¶ *Si ipsam dixerimus esse clauem*.] conditionaliter hoc ponit, non simpliciter, nec assertiue propter opinionem aliam contrariam, vt in princ. huius §. dixi. in glo. clauis enim.

b ¶ *Nil aliud*.] nã cum talis clauis in susceptione sacerdotalis ordinis conferatur, vt ĩ. circa prin. huius §. & ibi probaui: absit dicere, q in simplicẽ sacerdotẽ translata videatur potestas statuendi vel definiendi de fide, quæ soli sedi Apostolicæ reseruatur in prærogatiuã priuilegij singularis, vt dixi ĩ. proxi. in glo. cũ ad solũ. nã in generali cõmissione nõ transeunt ea quæ quia nõ esset in specie verisimiliter permissurus. extra de offi. leg. c. q translationẽ. de offic. vic. c. cum in generali. lib. 6. ff. de pecu. l. qui peculij. de pigno. l. obligatione. & arg. extra de procu. c. nõ põt. Cle. 5. cũ nec simplex sacerdos possit manũ apponere ad ea quæ sunt etiã simplici episcopo reseruata. extra de consue. c. quanto. de conse. eccle. cap. aqua.

Contra Io. de Turrecre. lib. 2. c. 93. § con clo dicit illam scientiã discernendi esse clauem & ponit ibi 1 ordine sacerdotali aliam clauem potẽtiæ. fatetur tamen in cõcls. seq. istas duas claues ordinis non differre essentialiter, sed solum per comparationẽ ad actus diuersos & postea in c. 93. eo. lib. ponit istas duas claues in spiritua li iurisdi ctione. & 1 3. conclu. asserit eas non differre. Fonta.

c ¶ *Nisi auctoritas cognoscendi*.] subaudi, & salutare remediũ in foro pænitentiæ adhibendi, vt ĩ. eod. §. dictũ est.

d ¶ *De re aliqua cognoscẽdi*.] & sic simplex est cognitio causæ data. datus ergo simpliciter ad cognoscendũ. nõ censetur datus ad definiẽdũ, vt hic & C. ad leg. Cor. de fal. l. vbi. de iud. authen. ad hæc. extra de offi. deleg. super quæstionũ. §. nos aũt. & §. verũ. & §. porro. non enim simplex cognitor habet definitionẽ, vt not. ff. de procu. l. qui procuratorẽ. cum nec semper habeat iurisdictionem. ff. de re iudic. l. ait prætor. licet super articulo, de quo iudex habet cognitionẽ, videatur regulariter habere iurisdictionem. ff. de verbo. signi. l. notionẽ. extra de offi. deleg. ex litteris. not. dicto § nos aũt. secus aũt (quoniam hic dicitur de cognitione) est in illo cui vices iudicis sunt cõmissæ, etiam cum clausula, donec committens eas duxerit reuocandas: quia talis potestatem habet definiendi. extra de offi. dele. c. si delegatus. lib. 6. & antea hoc idem not. Hosti. eod. tit. c. si pro debilitate. licet Innoc. contrarium ibi notaret, & male.

Idẽ ten. de Turrecrema lib. 2. summæ de Ecclesia cap. 116. conclusione 1.

e ¶ *Quare*.] scilicet quia potens simpliciter cognoscere, non potest definire.

f ¶ *Necessario requiratur*.] cum enim cognoscere & definire sint diuersa, habens vnũ, scilicet cognoscere, nõ ex hoc sequitur q habeat aliud, ad instar habentis etiã liberã & plenã administrationẽ, qui per hoc donare nõ põt, nisi expressa sibi data super hoc potestate. ff. de pact. l. cõtra iuris. & l. vlt. de dona. l. filius. & arg. ff. de iure iu. l. iusiurandũ. §. vlt. cum l. seq. ad instar etiã illius cui simpliciter causarum cognitio est commissa, qui per hoc etiam inquisitionem de criminibus, & amotionem à beneficijs non consequitur. extra de offic. vica. cap. licet. lib. 6.

Donare nequit habẽs administrationẽ etiã liberam.

g ¶ *Soli claui*.] scilicet, si dicatur vna tantum esse.

h ¶ *Potentia*.] scilicet cognoscendi.

i ¶ *Et etiam diffinire*.] scilicet cognoscendi, aliàs etiã diffinitio nõ competeret ex sola potestate cognoscendi, vt supra.

k ¶ *Dirigit*.] lumẽ præbendo in tenebris. 15. q. 8. c. sciscitantibus. vt videat & liberius discernat seram claudere, vel etiam aperire.

l ¶ *Quantum ad hoc*.] scilicet quo ad vsum clauium.

m ¶ *Obtineat scientia*.] scilicet in habente clauibus vti.

n ¶ *Vicem lucis*.] vt per scientiã habeat vim & claritatẽ in mente quo ad vsum clauiũ, & illã ponat in opere. 39. dist. Petrus. Habẽs enim vti clauibus, debet esse sciens soluere & ligare. de pæni. dist. 6. c. 1. aliàs suscipiens eas peccat, per ea quæ dixi in cap. Execrabilis. circa pric. in verbo, minus idoneis.

Clauibus habens vti, debet esse sciens.

o ¶ *Beato Petro*.] cum dixit, Et tibi dabo claues regni cælorum.

p ¶ *Post illam*.] scilicet promissionem clauium.

q ¶ *Subiunxerit*.] Matth. 16. 24. q. 1. quodcunque. & q. 2. legitur. extra de re iudi. ad Apostolicæ. §. nos itaque. lib. 6.

r ¶ *Solutum & in cælis*.] sed hoc intellige claue non errante: aliàs enim si ligando vel soluendo erraret, ligatus vel solutus quis nõ dicitur quo ad Deũ. Frequenter enim fit, vt qui per Ecclesiã militantẽ foris mittitur: intus sit, scilicet in Ecclesia triũphanti. & ille foris est, scilicet extra Ecclesiam triũphantẽ: qui intus, scilicet in Ecclesia militanti retineri videtur. 24. q. 3. c. si quis nõ recto. extra de sent. excõ. à nobis 2. talis autẽ error vt in pluribus vitatur in vsu clauium per scientiam soluendi & ligandi.

Claue non errante

Excommunicat' quo ad Ecclesiã militãtem, sæpe est absolut' quo ad triumphantẽ.

s ¶ *Habita mentione*.] quã verisimile est ipsũ fecisse, si scientiã talem reputaret. cum enim se daturũ claues promisisset, nõ videretur promissum perfecte actu impleuisse, nisi id quod clauẽ reputaret, tradidisset. arg. ff. de leg. 3. l. librorũ. de auro & arg. leg. l. quáuis. de consti. pecu. l. promissor. § constituto. de act. emp. l. 1. §. vacua. de vsu. l. videamus. §. in Flauiana. constat enim q facta Christi perfecta fuerint: ipse enim opus imperfectionis non nouit, vt scriptura sacra testatur. & argu. ad hoc in corpore authẽ. constitutio, q de dig. §. illud. coll. 6.

Christi facta fuerũt perfecta.

t ¶ *Quod autẽ subsequenter*.] Quarta pars.

u ¶ *Nonnullorũ*.] idest, aliquorũ, duplici negatiua per affirmatiuã exposita. & super hoc vide quod dixi in c. cum inter nonnullos.

x ¶ *Et cætera*.] hæc clausula comprehensiua est multorũ verborũ, vt hic vides. Simile ff. de lib. & posthu. l. Gallus. extra de libel. obl. dilecti. de appel. significantibus. de re iudi. ad Apostolicæ. § licet. ver. deierauit. Vnde facit in argu. pro more tabellionum, qui habent in aliquibus regionibus, q recipientes notam in protocollo de aliquo facto vel contractu, vtuntur frequenter ista clausula, & post redigendo instrumentum in mundum, apponunt multa verba, quæ non apposuerunt in nota vel in protocollo, & illa subintellecta fore dicuntur sub tali clausula, & cætera. de iure tamen scripto nihil plus vel minus in mundo quàm in protocollo debet reperiri, vt omnis falsitas & suspicio euitetur. in corpore authen. de tabel. §. illud quoque. & seq. coll. 4.

y ¶ *Obuiat veritati*.] & per consequens falsum est, vt dixi supra in parte 1. in versi. falsas.

z ¶ *De verbis prædictis*.] ĩ. proxime & plenius ĩ. parte 5. cõtenttis.

a ¶ *Mentio aliqua non habetur*.] vnde falso Honorij verba super hæc allegant: quare in periculum criminis falsi se forte inuoluũt. ff. ad leg. Cor. de fal. l. vlt. C. de Iust. Codi. confir. §. hac igitur.

b ¶ *Intuenti*.] & sic oculata fide veritas huius elucescit. Instit. de gra. cognati. §. vlt.

c ¶ *In ipsa regula confirmata*.] Vnde Honorius per talem recitationem aliquid nõ definitũ, propositum, factum, aliquidve etiam definiuisse dici non potest. arg. C. de proba. l. rationes. communia vtriusque iudicij. l. scriptura. cum similibus. ex quibus probatur verba enarratiua fidem non facere. ad hoc autem clarius facit extra de præben. c. si dignitatem. Clem. v.

Verba enarratiua fidẽ nõ faciũt.

d ¶ *In obedientia*.] hæc tria quæ sequuntur sunt de substantia religionis. de statu mona. cum ad monasterium. §. vlt.

e ¶ *Asserunt*.] scilicet Christum & Apostolos nihil commune vel proprium habuisse.

f ¶ *Diffinita*.] nã per modũ recitationis nõ diffinitionis per Papã Honoriũ fuerunt expressa: vnde verba sua ad vnum effectũ indicta, non sunt ad aliũ extendenda, etiam in fauorabilibus. ff. de cõditio. &

ditio. & demon. l. cum tale. §. vlt. de adi. leg. l. inutiliter. & de liber. lega. l. Aurelius. §. testamento. de manumis. test. l. Titia. §. Lucius. extra de præben. c. si dignitatem. Cle. §. vbi de hoc dixi.

a ¶ *Immo*.] super hoc verbo videre potes quod dixi in cap. Execrabilis. circa princ. super verbo, immo.

mo [a] potest concludi potius, quòd vita Euãgelica, quã Christus & Apostoli tenuerunt, habere in cõi aliqua non [b] excludat, cũ sine proprio viuere, non exigat quòd sic viuentes nihil habeant [c] in cõi. In declarationibus quoq; Gregorij, Innocentij & Alexandri prædictorũ, qui eandẽ regulam absq; confirmatione alia declarant, similiter nulla prorsus fit mentio de [d] prędictis: immo per eas euidenter ostenditur eorum quę [e] habere licet ipsis fratribus, vsum [f] iuris ad ipsum ordinẽ pertinere. Gregorius [g] quidem in sua declaratione quantum ad hoc interseruit quæ sequuntur: Dicimus, quòd nec in speciali, nec in cõi debẽt habere [h] proprietatem: sed vtensiliũ, librorũ, & rerum mobilium, quas licet [i] habere, ordo vsum habeat, & fratres secũdũ quòd Generalis Minister & Prouinciales ordinandũ duxerint, his vtantur. Innocẽtius [k] autẽ & Alexãder præfati in suis declarationibus sic dixerũt: Dicimus insuper, quòd cum in ipsa regula contineatur expresse, quod Fratres nihil sibi appropient, neq; domum, neque locum, neque aliquam rẽ, quòd nec in communi, nec in speciali debẽt proprietatem habere, sed locorum, & domorũ, & vtẽsilium, & librorũ, & eorũ quę licet habere, ordo vsum habeat: & Fratres secundum quòd Generalis & Prouinciales Ministri ordinandũ duxerint, his vtantur. Cum enim dicatur in declarationibus [l] supradictis, quòd ordo vsum rerum habeat præmissarum, ad vsum iuris necesse [m] est hoc referri: facta quidẽ quæ singulorum [n] sunt, personã veram exigunt & requirunt [o]: ordo [p] autẽ vera persona non est [q], sed repræsentata [r] & imaginaria [s] potius est censenda: quare [t] quæ sunt facti, sibi vere conuenire [u] nequeunt, licet ei [x] possint congruere, quæ [y] sunt iuris. Adhuc [z] licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat quæ sequuntur: Hi sunt [a] illi sanctæ regulæ [b] professores, qui Euãgelico fundãtur eloquio [c], vitæ Christi roborantur [d] exemplo [e], fundatorumque [f] militantis Ecclesiæ Apostolorum [g] eius [h] sermonibus & actibus firmãtur. Et post in eadem declaratione subiunxit [i], dicẽs quòd abdicatio proprietatis omniũ rerum tam in speciali quam in communi propter Deum, meritoria est & sancta, quã & Christus vitã perfectionis ostendens verbo docuit & exemplo firmauit: quamq; primi fundatores militantis Ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserant, in volentes perfecte viuere per doctrinæ ac vitæ ipsorum alueos direxerũt: Ex verbis tamen prædictis [k] nequaquam potest colligi, quòd præfati prædecessoris nostri Nicolai intentio [l] fuerit dicere, quòd dicta [m] regula quo ad omnia quæ cõtinentur in ea, Euangelico [n] fundetur eloquio, ac vitæ Christi roboretur [o] exẽplo: nec quòd Apostolorum vita & actibus sit firmata. Cõstat enim multa [p] contineri in dicta regula, quæ nec Christus verbo docuit, nec [q] exemplo firmauit: vtpote quòd præcepit conditor [r] regulæ Fratribus vniuersis, vt nullo modo denarium [s] vel pecuniam recipiant per se,

b ¶ *Non excludat*.] scilicet per hoc quod ibi dr Christum & Apostolos sine proprio vixisse.

c ¶ *Nihil habeant in communi*.] cũ proprie loquendo habere in communi aliquid nõ sit proprium habere: de quo satis plene dixi in cap. Ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

d ¶ *De prædictis*.] scilicet verbis, quæ detrahẽtes prædictis constitutionibus in eorũ declarationibus asserunt cõtineri.

e ¶ *Quæ habere licet*.] hic vide quod dixi in c. Ad conditorem.

f ¶ *Vsum iuris*.] non ergo tantum simplicem vsum facti, vt dicto cap. Ad conditorem. & cap. cum inter nonnullos.

g ¶ *Gregorius*.] ponit verba declaratoria Gregorij.

h ¶ *Debent habere proprietatem*.] hæc verba & sequentia istos mouere potuerunt ad detrahendũ dictis cõstitutionibus, male tamen.

i ¶ *Quas licet habere*.] hæc verba sane intellecta returquẽtur 3 tales: quia supponunt, quod aliquod ius competat habendi in talibus rebus: vt in c. Ad conditorem.

K ¶ *Innocentius*.] ponit verba declaratoria Innocentij Papæ, & Alexandri: super quibus dicas quod s. proxi. dixi.

l ¶ *Declarationibus supradictis*.] scilicet Gregorij, Innoc. & Alexan.

m ¶ *Necesse est hoc referri*.] cũ aliàs supponeretur iniustus, quod dicere nefas est, vt in c. Ad cõditorẽ. & c. cũ inter nonnullos. & ibi plene dixi.

n ¶ *Singulorum sunt*.] i. per singulos explicanda.

o ¶ *Et requirunt*.] esse enim debet persona habens factum explicare, nec ante iuris ratio quàm persona quærenda est. ff. de iure cod. l. quidam referunt.

p ¶ *Ordo autem*.] scilicet Minorum in genere.

q ¶ *Non est*.] cum sit nomen intellectuale carens anima: sed potest dici fungi vice personæ sicut hæreditas, municipium, societas, collegium, vniuersitas. ff. de fideiul. l. mortuo. insti. de stipu. seruorum. in princ. C. depositi. l. cum hæreditas.

Hæreditas iacens defuncti repræsentat.

r ¶ *Sed repræsentata*.] scilicet iuris dispositiõe: sicut hæreditas iacẽs personã defuncti repræsentat. ff. de nouat. l. nouatio. in fi. de acqr. rerũ do. l. hæreditas enim. instit. de hæred. instit. l. seruus alienus.

s ¶ *Imaginaria*.] id est in imagine intellectus concepta: sicut aliàs aliquid intellectu percipitur magis quàm facto vel verbo dicitur. ff. de sol. l. iatum. de condi. ob causam. l. qui se de iure dotium. l. si licet. §. quotiens. de dona. inter virum & vxor. l. 3. §. vlt.

t ¶ *Quare*.] scilicet quia facta per singulos explicanda personam veram exigunt: & ordo vera persona non est.

Hæreditas explicare non potest ea quæ facti sunt.

u ¶ *Conuenire nequeunt*.] probatur hoc per iura. hæreditas enim quæ de se quid vniuersum est. ff. de re iudic. l. hæreditas. de verb. signifi. l. nihil. ea quæ facti sunt explicare non potest. nec illa sibi conuenire possunt. ff. de acquir. rerum do. hæreditas in multis. si quis testamento liber esse iussus. l. 1. §. Scæuola. Et populo vt vniuersis auditum diuinorum, quæ facti est, conuenire non potest. ext. de sen. excom. c. si scientia. §. cum vero. sic nec ordini vt vniuerso: vnde vniuersitas vel collegium, quæ facti sunt, per se explicare nõ potest: sed per membra sua illa explicat, & explicare cogitur. ff. de cond. & demon. l. municipibus. & arg. C. de appa. præf. præto. l. cornicularij. lib. 12. de excus. mune. l. maximarũ. lib. 10. de aduo. diuer. iudi. l. restituendæ. sic etiam sentit Inno. d. de sen. excõ. Romana. circa fi. & Cõpost. de rescr. c. eam te. in gl. 1. §. sed quid si canonici. & Accursius. ff. de iur. cal. l. 1. §. hoc etiam. in ver. plurima per te. & ad hoc adde quod dixi in c. fratrum. sup verbo, ciuitatibus.

x ¶ *Ei*.] scilicet ordini, vt vniuerso.

y ¶ *Quæ sunt iuris*.] vt eligere, statuta facere, aliquẽ in fratrẽ recipere. & similia. arg. 16. q. vlt. cõgregatio. extra de elect. nulli⁹. & c. in Genesi. & potestas acquirendi ea quorum ordo capax est. arg. ff. de stip. seru. l. vsusfructus. quibus mo. vsusf. amit. l. seruo hæreditario.

z ¶ *Adhuc licet*.] Quinta pars, & ponit verba declarationis Nicolai tertij, aliàs iiij. contenta in decre. Exijt. §. porro. de verb. sig. lib. 6.

a ¶ *Hi sunt*.] scilicet fratres Minores.

b ¶ *Regulæ*.] scilicet beati Francisci.

c ¶ *Eloquio*.] i. verbo. ff. de dona. l. Aquilius.

d ¶ *Roborantur*.] id est solidantur, vel firmant.

e ¶ *Exemplo*.] cuius quidẽ Christi omnis actio nostra est instructio. 1. q. 1. Deus omnipotens. extra de sepul. c. 1.

f ¶ *Fundatorumque*.] repete, roborantur exemplo.

g ¶ *Apostolorum*.] dicuntur igitur Apostoli militantis Ecclesiæ fundatores. simile de elect. fundamenta. lib. 6.

h ¶ *Eius*.] scilicet Christi, vel militantis Ecclesiæ.

i ¶ *Subiunxit, dicens*.] hoc videre potes quid super ver. his sequentibus dixi in c. cum inter nonnullos. in verbo, declaramus.

K ¶ *Prædictis*.] scilicet Nicolai quarti.

l ¶ *Intentio*.] ad quam semper recurrendum est: & superficiei literæ est præferenda. extra de præb. cum olim. ff. de condi. & demon. l. in conditionibus. de leg. 1. si seruus plurium. §. fi.

m ¶ *Dicta regula*.] scilicet sancti Francisci.

n ¶ *Euangelico fundetur eloquio*.] id est, fundamentum suscipiat ex verbo Euangelico.

o ¶ *Roboretur exemplo*.] scilicet quo ad omnia in ea contenta, vt s.

p ¶ *Multa*.] de quibus infra subijcitur.

q. ¶ *Nec exemplo*.] scilicet facti.

r ¶ *Conditor regulæ*.] beatus Franciscus.

s ¶ *Denarium vel pecuniam*.] de denario vel pecunia recipiendis specialis per regulam facta fuit interdictio. dicto c. Exijt. §. cæterum in eadem: quia ipsorum receptio naturaliter, vt in pluribus, frequenter quem ad illicitum impellit.

P a ¶ Nec

vel per interpositam personã, necnon & de multis alijs contentis in dicta regula: quæ vtique nec Christus nec Apostoli verbo docuerunt, nec firmauerunt [a] exemplo. Nec obstat, quòd Christus portare pecuniam Apostolis & discipulis dũ ipsos ad prædicandum mitteret, interdixit [b]: quod tamen [c] antequã eos mitteret ipsis fuisse legimus interdictum. Quodque post reditum pecuniam portauerunt, In plerisque locis Euangelica veritas, & Apostolica dicta [d] testantur, Præterea [e] Augustinus dicit [f] expresse, quod [g] illud non [h] fuit præceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab ijs, quibus prædicabant Euangelium: quã [i] seruare [k] Apostolis licuit, vel etiã non seruare. Sed [l] hoc Romanus Pontifex prędecessor noster Nicolaus quo ad principalia tria vota, scilicet in obediẽtia [m] viuere, & sine proprio, & in castitate, ac alia si qua Euangelio reperiantur expressa, in dicta regula videtur intellexisse [n] dicere in declaratione prædicta: quod [o] vtique declarationibus [p] nostris in nullo obuiat supradictis: adhuc non apparet ipsum [q] dixisse [r] sustentationem Christi & Apostolorum eius in solo & nudo [s] simplici consistere vsu facti: cum quo [t] ad Christum & Apostolos nullam præfatus prædecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit [u] mentionem: immo sensisse satis videtur expresse, quòd ius [x] aliud à proprietate habuisse potuerunt: cum de [y] sola abdicatione proprietatis non iuris [z] alterius in præfata declaratione, quantum [a] ad ipsos attinet, mẽtio habetur. Adhuc idem Nicolaus prędecessor noster videtur sensisse, quod Christus & Apostoli etiam [b] quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi: cum enim in sua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixisset [c], respondens obiectioni tacitæ, quæ sibi de loculis, quos Christus habuisse in Euangelio [d] legitur, poterat fieri statim quæ sequuntur subiunxit: Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur Christum loculos [e] habuisse: nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt [f] opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quod interdum infirmorum [g] imperfectioni condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic & infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse: Aliàs impertinens [h] de loculis fuisset obiectio, nisi intellexisset Christum etiam quo ad proprietatem loculos habuisse. Præterea si diceretur Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem vsum [i] facti, frustra [k] diceretur, quòd in persona infirmorum ipsos Christus habuit loculos: cum secũdum cum [l] perfectis [m] etiam conueniat habere simplicem vsum facti. Et [n] si quæratur propter [o] quos infirmos istos loculos habuerit, Augustinus [p], cuius dictum insertum est [q] in decretis, respondet dicens: habebat Dominus loculos à fidelibus oblata conseruans, & suorũ necessitatibus, & alijs indigentibus tribuebat: vnde [r] constat ipsum [s] de suis [t] discipulis hoc sensisse. Nec hoc, scilicet in cõmuni & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta

a ¶ *Nec firmauerunt exemplo.*] cum & Christus & Apostoli habuisse loculos & pecuniam sint reperti: quod prosequere vt dixi in c. cum inter nonnullos.

b ¶ *Interdixit.*] Matthæi 10. cap.

c ¶ *Quod tamen.*] scilicet pecuniam portare.

d ¶ *Dicta testantur.*] sed vbi? Vide quod not. plene in c. cũ inter nõnullos. in gl. scripturæ sacræ.

e ¶ *Præterea Augustinus.*] expositor verborũ Christi interdicentis Apostolis cum ad prædicandum mitterentur, pecuniam portare.

f ¶ *Dicit expresse.*] dicto c. Matth. 10. & Tho. ibidem post eum.

g ¶ *Quod illud.*] scilicet pecuniam non portare.

h ¶ *Non fuit præceptũ.*] id est, in vim præcepti iniunctum: quia tunc contra facere, esset peccatũ. 4. dist. §. vlt. secus in ijs quæ sunt de consilio perfectionis, vt ibi, & 14. q. 1. §. quia ergo. not. extra de æta. & qua li. ad aures.

i ¶ *Quam.*] scilicet potestatẽ recipiẽdi necessaria ab ijs quibus Euangelium prædicabant.

k ¶ *Seruare Apostolis licuit.*] non erat enim magnũ ab illis vitæ necessaria & temporalia recipere, quibus spiritualia ministrabant. 1. ad Cor. 9. extra de præscri. cum ex officij. de offic. ordi. cap. si episcopus. lib. 6. 13. q. 1. §. his ita.

Temporalia recipiunt qui spiritualia ministrant.

l ¶ *Sed hoc.*] scilicet quod regula eorum Euangelico fundetur eloquio, & fide Christi & Apostolorum roboretur exẽplo, quod sine proprio speciali vel communi habeant esse fratres: vt fuerat Christus & Apostoli. Hic autẽ sume litteram, videtur intellexisse dicere. quæ est infra.

m ¶ *Obedientia.*] quæ dicitur melior quàm victima. extra de maio. & obe. c. illud. & quæ sit ratio, exprimitur I. cap. quorundam. §. penult.

n ¶ *Intellexisse dicere.*] subaudi nõ autem prohibuisse vsum etiam cum iure vtendi. & hoc latius infra patebit.

o ¶ *Quod vtique.*] sic ipsum intellexisse.

p ¶ *Declarationibus nostris.*] scilicet factis in constitutionibus. Ad conditorẽ. & cũ inter nonnullos. cũ in eis non dicatur quin carere proprio, & sub obediẽtia, & in castitate viuere debeãt, & quod quo ad Euangelica in regula expressa, ipsa regula Euangelica dicatur.

q ¶ *Ipsum.*] scilicet Nicolaum quartum.

r ¶ *Dixisse.*] scilicet in sua declaratione.

s ¶ *Nudo.*] id est, depurato & denudato ab omni proprietate & dominio, & ab omni iure vtendi.

t ¶ *Quo ad Christum & Apostolos.*] licet quo ad fratres de tali vsu expresserit.

u ¶ *Fecerit mentionem.*] hic videre potes quod dixi supra eodem § proximo. circa princ. in glos. vnde falso.

x ¶ *Ius aliud.*] saltem personale vel personæ cohærens.

y ¶ *De sola abdicatione proprietatis.*] de ipsa sola mentionẽ faciendo per modum abdicationis aliud ius abdicasse in dubio non videtur sensisse. arg. ff. de fun. inst. l. quæsitum. §. idem respondit domo. & l. cum de lanionis. § cum fundi. in lib. feu. de feu. cog. l. 5. in fi.

z ¶ *Non iuris alterius.*] scilicet vtendi.

a ¶ *Quantum ad ipsos.*] scilicet Christum & Apostolos.

b ¶ *Etiam quo ad proprietatem.*] quasi dicat nedũ quo ad ius vtẽdi.

c ¶ *Dixisset.*] dicto c. Exijt § porro.

d ¶ *In Euangelio legitur.*] Io. 12. & 13. c. & 12. q. 1. c. habebat Dñs.

e ¶ *Loculos.*] hoc verbum expone vt dixi in c. cũ inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.

f ¶ *Perfecta sunt opera.*] ipse enim opus imperfectionis non nouit.

g ¶ *Infirmorum.*] ratione imperfectionis.

h ¶ *Impertinens.*] hic nihil curo dicere: quia satis dixi etiam ante publicationẽ huius constitutionis in c. cũ inter nonnullos. in glo. quæ incipit, mirabile. ibi videas.

i ¶ *Vsum facti.*] absque alio iure proprietatis.

k ¶ *Frustra diceretur.*] & sic quo ad hoc sua declaratio fuisset inanis, frustratoria, & vacua: quod non est censendum: quia in constitutione verba apposita non debent esse superflua. C. de nouo cod. cõpo. circa medium. 19. dist. si Romanorũ. nec frustratoria. ff. de leg. 1. l. si quando. immo debent aliquid operari. ff. de vsur. si stipulatus. extr. de maio. & obed. solitæ de priui. c. si Papa. lib. 6. de cõce. pręb. c. cum ei quem. Cle. 1.

l ¶ *Secundum eum.*] scilicet Christum: vel dic eũ scilicet Nicolaũ iiij.

m ¶ *Perfectis etiam.*] quasi dicat nedum ratione imperfectionis infirmis.

n ¶ *Et si quæratur.*] forte per volẽtem diligenter cũcta rimari & perfecte intelligere id quod legitur. arg. in corpore authen. de quæsto. § pe. coll. 6. & in c. quia nõnumquam. §. nos autẽ.

o ¶ *Propter quos.*] id est, quorum contemplatione & intuitu.

p ¶ *Augustinus.*] Ecclesiæ doctor egregius. & confessor eximius. extra de reliquijs. cap. gloriosus lib. 6.

q ¶ *Insertũ est in decretis.*] 12. q. 1. c. habebat Dominus hãc authoritatẽ Augustini expone, & super ea dic vt plene not. in c. cũ inter nonnullos. in gl. scripturæ sacræ, vltra mediũ eiusdem glossæ.

r ¶ *Vnde.*] scilicet quia Dominus loculos habebat oblata conseruans, & suorum, &c.

s ¶ *Ipsum.*] scilicet Christum.

t ¶ *De suis discipulis.*] illi appellatione suorum de quibus præmiserat non immerito comprehenduntur: vt pote per eum sine fraude & fictione recepti & sui familiares & domestici commensales. arg. extra de verb. signi. cap. sicut. de priuil. cap. licet. de sent. excom. quicunque. lib. 6. ratione enim seruitij dicebantur sui. C. in quib. caus. col. censi. l. 2. lib. 12. & ibi not. Alibi autem alio respectu sui dicuntur, contra quos quis testimoniũ ferre non cogitur. C. ad Turpil. si fœmina. & ibi not. per Gar. dicto cap. quicunque. & ad hoc facit extra de testi. cap. de cætero.

Suorum appellatione quæ veniant.

a ¶ *Altissime*

dictum Gregorij noni prædicti, altissimæ [a] paupertati, qui in quadam sua decretali [b] dicit expresse, fratres Prædicatores [c] & Minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari: & tamen constat ipsos Prædicatores habere in communi etiã quo ad proprietatem aliqua [d], quod [e] eorum [f] regulæ & statui non [g] repugnat. Hoc etiam [h] Alexander [i] prædecessor noster præfatus in condemnatione libelli [k] contra statum Prædicatorum & Minorum editi, videtur sensisse, in [l] qua aliquando de dictis [m] fratribus quæ sequuntur subiunxit: cum insuper respondet, quòd ijdem [n] fratres [o] omnia propter Deum dereliquerint, exilia [p] vitæ subsidia mendicantes, Christumq; imitentur pauperem [q], perfectionem [r] Euangelicam amplexando, propter [s] quod euidenter apparet eos [t], non solum in statu saluandorum [u] existere, sed [x] etiam perfectorum, & per suæ religionis obseruantiam [y], quæ quidem ipsius perfectionis Euangelicæ tenet [z] formam, in æternæ retributionis præmio præcellentem [a] gloriam promereri: vbi [b] quidem expresse dicit, Prædicatores Christum pauperem imitari [c], ipsosque perfectionem Euangelicã amplexari [d], & in statu existere perfectorum: quodque ipsorũ religionis obseruãtia perfectionis Euangelicæ tenet formam: & tamen constat ipsos [e] habere posse etiam [f] quo ad proprietatem aliqua [g] iuxta eorũ regulã in cõmuni. Nec obstat [h] quòd dicunt Innocentiũ (aliàs Cælestinũ) v. prædecessorẽ nostrum dixisse altã paupertatẽ esse habere pauca [i] propria propter Deum: altiorem quę nulla [k] habet propria, tamen habet in [l] cõmuni: altissimam, quæ nihil habet in hoc mũdo, nec in proprio, nec in communi: dicimus quidem quòd hoc dixerit, non vt Papa [m], sed vt frater [n] Petrus de Tarantasia in quadã postilla sua. quare [o] dicta præmissorũ summorũ Pontificũ [p] sunt ei [q] merito pręferenda [r]. Dicũt etiã, quòd Apostolus de tali altissima [s] loquitur paupertate dicens [t], & altissima paupertas eorũ abundauit in diuitias simplicitatis eorũ: quod euidenter est falsum [u]: quia ibi loquitur de paupertate Macedonũ, qui [x] etiam [y] in speciali bona temporalia obtinebant [z], de [a] quibus Apostolus [b] asserit, quod supra [c] vires suas miserãt eleemosynas sanctis. ¶ Quod [d] autem

a ¶ *Altissimæ paupertati.*] cum nec videantur derogare perfectioni: quia sine eius impedimento possunt in communi aliqua possideri. 12. q. 1. c. expedit.
b ¶ *Decretali.*] extrauaganti.
c ¶ *Prædicatores.*] Nota Prædicatores præmitti: quia primo processit eorum institutio. simile extra de exces. præl. c. 1. de reli. do. c. 1. de deci. c. 1. in suprascriptione. lib. 6.
d ¶ *Aliqua.*] puta horrea, cellaria pro grano, & vino recolligendis.
e ¶ *Quod.*] scilicet: habere aliqua in communi.
f ¶ *Eorum.*] scilicet Prædicatorum.
g ¶ *Non repugnat.*] cũ ipsorum regula habere eis talia non interdicat.
h ¶ *Hoc etiam.*] scilicet ꝙ habere aliqua in cõmuni etiam quo ad proprietatem non derogat paupertati.
i ¶ *Alexander.*] scilicet quartus, cuius confirmationem dicti detractores pro se inducebant, vt s. in parte 2.
k ¶ *Libelli.*] id est facta de libello subuersiuo, vel detractorio quantum in se erat ordinum Prædicatorum & Minorum. Et quæ sit pœna contra proponentem libellum diffamatorium alterius, vide quod legitur C. de famo. libel. l. 1. ff. de iureiuran. l. lex Cornelia. §. si quis librum. & 5. q. 1. c. quidã.
l ¶ *In qua.*] scilicet condemnatione.
m ¶ *De dictis fratribus.*] scilicet Prædicatoribus & Minoribus.
n ¶ *Idem fratres.*] scilicet Minores & Prædicatores.
o ¶ *Propter Deum dereliquerint.*] Sic fecerunt Apostoli, vt in Euangelio legitur, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c.
p ¶ *Exilia.*] id est tenuia & pauperrima: sicut vulgariter dici consueuit, ꝙ frequenter aliqua ecclesia vel dignitas habet prouentus pauperes & exiles. merito autem sic dicuntur exilia: quia eisdem fratribus per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas. extra de relig. domi. c. 1. §. confirmatos. C. de mendican. vali. l. 1. lib. 10.
q ¶ *Pauperem.*] id est, in paupertate viuere volentem.
r ¶ *Perfectionem Euangelicam.*] iuxta quam saltem de consilio omnia abdicanda sunt, vt in Euangelio legitur, Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. 14. q. 1. §. 1. not. extra de æta. & quali. ad aures.
s ¶ *Propter quod.*] scilicet ꝙ Christum dicuntur imitari, & perfectionem Euangelicam amplexari.
t ¶ *Eos.*] scilicet Fratres Prædicatores.
u ¶ *In statu saluandorum.*] per hoc ꝙ reliquerunt omnia pp Deũ.
x ¶ *Sed etiam perfectorum.*] in hoc scilicet ꝙ Christum imitantes perfectionem Euangelicam amplexantur.
y ¶ *Obseruantiam.*] de se multum meritoriam existentem, vt in c. quorundam. §. penult.
z ¶ *Tenet formam.*] in relinquendo omnia propter Deum.
a ¶ *Præcellentem gloriam.*] scilicet vitæ æternæ: iuxta verbum Euangelij, Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.
b ¶ *Vbi quidem.*] scilicet in dicta libelli condemnatione.
c ¶ *Imitari.*] Volendo in paupertate viuere.
d ¶ *Amplexari.*] in relinquendo omnia propter Deum.
e ¶ *Ipsos.*] scilicet Prædicatores.
f ¶ *Etiam quo ad proprietatem.*] quasi dicat, nedum quo ad vsum.
g ¶ *Aliqua.*] expone hic vt supra.
h ¶ *Nec obstat.*] scilicet prædictis, ꝙ habere aliqua in communi non obuiat altissimæ paupertati.

i ¶ *Pauca propria.*] forte ad vitæ sustentationem. arg. 47. dist. cap. sicut hi.
k ¶ *Nulla habet propria.*] scilicet in singulari.
l ¶ *In communi.*] Ideo in illis magistraliter dici potuit esse altiorẽ paupertatem quàm in proprijs: quia illa vere dici nõ possunt propria. arg. ff. de ver. sig. l. pupillus. §. vlt. 47. dist. c. sicut hi. & quia in illis non competit sic plena dispositio sicut in proprijs. ff. cõi diui. l. Sabinus. iuncta l. in re mandata. C. mandati. & in illis naturali vitio euenit negligi quid cõiter possidetur. C. quãdo & quibus quarta pars. l. 2. lib. 10. Et per eandẽ viã loquendi magistraliter vel argumentaliter potuit moueri Innocentius iste ad dicendũ, ꝙ altissima sit paupertas nihil habere velle, etiã in cõi propter abdicationem omnimodã sollicitudinis temporaliũ: quæ vix sine peccato saltem veniali exerceri potest. 26. dist. æqualis. — Possessa cõmuniter negligẽtius sequũtur.
m ¶ *Non vt Papa.*] tãquã Papa enim multa potuisset declarando nedũ fidei articulũ: immo & nouum articulum inducendo, quod intellige vt diximus in exp. cum inter nonnullos. in verbo, declaramus. — Vide etiã D. Thomã 2. 2. q. 4. art. 10.
n ¶ *Sed vt frater Petr.*] & sic vt priuatus, vel vt magister nõ potens cõstitutionem generalem inducere: cum hoc facere solũ spectet ad principẽ. C. de legi. l. 1. Sic aliàs est reperire ꝙ quis Papa existẽs, aliqua profert non tamquã Papa, sed vt magister: & tamẽ eius dictis tamquam magistri non statur. extra de resti. spol. cap. litteras. §. nos autẽ. cũ ibi not. Nec interlocutoriæ eius siue causæ cognitione prolatæ in certo negotio, statur in alio, cũ non vt princeps eã sic tulisse videatur. C. de legib. l. 3. §. vlt. & aliàs reperitur ꝙ aliquis nõ vt ipse, sed vt aliqs aliqua facit ff. de adop. l. si pater. §. qui duos. sol. matri. l. si vero negotiũ. §. 1. ad senatusconsul. Syllan. l. si sequens. in fi. C. de admini. tut. l. cum quædã. cũ similibus.
o ¶ *Quare.*] scilicet quia illa dixit nõ vt Papa, sed vt frater Petrus.
p ¶ *Summorum Pontificum.*] scilicet Nicolai iiij. s. in versu, adhuc idem. & Gregor. s. in versu, nec hoc scilicet. & Alexandri s. in verb. hoc etiam.
q ¶ *Ei.*] scilicet Innocentio, qui prædicta non vt Papa, sed vt priuatus dixit.
r ¶ *Præferenda.*] vtpote auctorizabilia, & ab omnibus obseruanda. 11. dist. nolite. extra de const. c. 1. C. de legi. l. leges vt generales. cum vt dixi sine impedimento perfectionis possint in communi aliqua possideri. 12. q. 1. expedit.
s ¶ *De tali altissima.*] scilicet quia nihil habet in proprio vel cõi.
t ¶ *Dicens.*] 2. ad Corinth. 8. cap.
u ¶ *Est falsum.*] scilicet ꝙ Apostolus dicta verba protulit loquendo de paupertate Christi & Apostolorum.
x ¶ *Qui.*] scilicet Macedones.
y ¶ *Etiam in speciali.*] quasi dicat, nedum in communi.
z ¶ *Obtinebant.*] aliàs eleemosynas de quibus sequitur facere minime potuissent: vt plene dixi in cap. cum inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ. circa finem.
a ¶ *De quibus.*] scilicet Macedonibus.
b ¶ *Apostolus asserit.*] dicto c. 2. ad Corinth. 8.
c ¶ *Supra vires suas.*] id est, supra quàm commode pati posset valor facultatum suarũ. arg. ff. de iure do. l. sine generalis. de reli. l. ac si quis. §. æquum. vbi pupil. edue. debe. l. in alimentorum. §. 1. C. de rescin. ven. l. quisquis. vbi verba similia sic exponi consueuerunt.
d ¶ *Quod autem dicitur.*] Sexta pars.

dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri cōtineri[a], quòd fratres Minores in rebus quæ eis obueniunt, habent tantum simplicem vsum facti: dicimus, quòd si ipse intellexerit simplicem vsum facti denudatum omni[b] iure, ita quòd fratres ipsi seu ordo nullum ius[c] habeant vtendi, hoc est expresse contra declarationem Gregorij, Innocētij, Alexandri summorum Pontificum prædictorum, quibus expresse quòd taliū bonorū ordo vsum habeat, continetur[d]: quod de vsu iuris est intelligēdum necessario, vt superius est[e] probatum. Adhuc dicimus, quòd est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicem absque iure aliquo (quod nihil aliud quàm ipsum vti proprie potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decretali, Ad conditorem canonum, est probatū. & † Augustinus in lib. xi. de actu, tenet expresse. Præterea si simpliciter vsus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, constat, quòd actus vtēdi huiusmodi esset reputandus non iustus[f], cum ille vsus fuerit cui ius non competebat vtēdi: vsus autem nō iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adijcit, sed sibi repugnare potius noscitur[g] manifeste. Quòd autem vsum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile[h] nō videtur: immo quòd de iusto intellexerit ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione adijcit, quòd illarum rerum dumtaxat in se & etiam Romañ. Eccles. recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret[i] habere fratribus, seu ordini antedictis: subiungens, quòd non rerum[k] omnium vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla[l] rerum potest censeri differentia quoad fratres: sic enim vti de facto possunt prohibitis[m] vt permissis[n]. Ex quo sequitur quòd vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi[o] debeat, qui iustus sit, & pro quo competat ius vtendi: & ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quod in eadem ordinatione subiūxerit[p], quòd moderatus vsus in expēsis prius rebus ipsis fratribus est concessus. ¶ Rursus[q] impugnatores[r] constitutionū huiusmodi asserere publice[s] perhibētur, quòd libellum & dicta magistrorum asserentium dictam[t] paupertatem & vitā dictorum fratrū[u], non esse Euangelicam & Apostolicā, summi Pontifices damnauerunt[x], districtius per Apostolicas litteras inhibentes[y], ne quisquam præmissa[z] vel aliquid præmissorum contumaciter astruere[a], seu quomodolibet præsumeret defensare[b]: statuentes, quòd præsumens contrarium tamquam contumax, Ecclesiæ Romanæ rebellis[c] ac vt hæreticus[d] haberetur. Ad quod[e] dicimus assertionē[f] huiusmodi falsam esse: non enim continetur in sententia supradicta, quòd contra faciens vt hæreticus haberetur: quæ quidē quo ad hoc continet[g] quæ sequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne quisquā præmissa vel aliquod præmissorum pertinaciter[h] asserere, vel quomodolibet defensare præsumat: quicunque vero hoc[i] præsumpserit, tamquā contumax & Ecclesiæ Romanæ rebellis ab omnibus fidelibus habeatur: non fuit adiectum, quòd vt[k] hæreticus † haberetur, vt patet in serie sententiæ[l] condemnationis prædictæ. ¶ Rursus[m] asseruisse dicuntur publice[n] huiusmodi assertores, quòd abdicatio[o] iu-

a ¶ *Contineri.*] dicto c. Exijt. §. porro.
b ¶ *Omni iure.*] saltem personali vel personæ cohærenti.
c ¶ *Nullum ius.*] etiam personale.
d ¶ *Continetur.*] vnde illorum plurium videtur super hoc iudiciū præferendū, vel saltē iuxta illud Nicolai iuri dictū fore intelligendū, consueuit enim esse integrum iudicium qđ plurimorū sententijs cō probatur. & quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. dist. à quibus. & p ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. C. de fideic. l. vlt. de inge. manumis. l. 3. & maxime per ea quæ j. subijciuntur, scilicet quòd ordo vsum habeat.

Iudicium integrum dicitur qđ plurimorū sententijs comprobatur.

e ¶ *Est probatum.*] s. in §. quod autē subsequenter. in decre. Ad conditorem canonum. vbi de hoc satis dixi. quare hic non repeto.
f ¶ *Non iustus.*] qualiter hoc per iura probetur, vide quod not. in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.
g ¶ *Noscitur manifeste.*] & hoc pbatur vt dixi in c. ad conditorem. in §. licet autem in rebus, in ver. præterea si simplex.
h ¶ *Probabile non videtur.*] videas hic qđ late dixi dicto c. Ad conditorem. in verbo æstimare.

† al. lit: & Augustin' de doctrina Christiana, tenet, &c.

i ¶ *Liceret.*] id est, licitū esset: p hoc excludēs vsum iniustū. arg. 14. q. 4. c. quid dicā. 33. q. 7. c. 1. ff. de cond. & demō. l. filius. & dixi dicto c. Ad conditorem. §. licet.
k ¶ *Non rerum omnium.*] puta pecuniæ.
l ¶ *Nulla rerum.*] in quibus licet vel non licet habere fratribus ipsis.
m ¶ *Prohibitis.*] vt pecunia.
n ¶ *Vt permissis.*] in quibus cēseretur vsus non iustus, ex quo esset absque omni iure vtendi.
o ¶ *Intelligi debeat.*] sed qualiter hoc, vide quod dixi dicto c. Ad conditorē. §. licet. circa fi. in gl. si quæras quare hoc.
p ¶ *Subiunxerit.*] & hic etiam vides quod ibidē post dictam glos. dixi.
q ¶ *Rursus.*] 7. pars.
r ¶ *Impugnatores.*] scilicet dictarum constitutionū, Ad conditorē. & cum inter nonnullos.
s ¶ *Publice.*] in hoc deterius committebant q̃ si occulte assererent, propter maioris mali exempli perniciem. 11. q. 3. præcipue. & arg. extra de excess. præla. quàm sit. & quia rationibus & auctoritatibus defendere se nituntur. 32. q. 4. c. nemo. vbi dicitur quòd tolerabilior est culpa si lateat, quàm si culpæ vsurpetur auctoritas: & ibidem hoc notatur.

Publice de licta sunt occultis grauiora.

t ¶ *Dictam paupertatem.*] scilicet arctissimam.
u ¶ *Fratrum.*] scilicet Minorum.
x ¶ *Damnauerunt.*] non sine periculo asseruntur: falso tamen dicti summi Pontifices hoc damnasse. si enim verum esset, pro damnato debet haberi quod ipsi damnassent. 11. dist. cap. hoc vestræ. & cap. seq. C. de sum. tri. l. 1. cum simi.
y ¶ *Inhibentes.*] tali inhibitioni, si facta fuisset, obtemperari debuisset. 1. 4. dist. denique. 11. q. 3. qui resistit. extra de maio. & obed. si quis. ff. de reg. iur. l. non videtur dolo. §. qui iussu.
z ¶ *Præmissa.*] scilicet dictam paupertatem & vitam fratrum non esse Euangelicam & Apostolicam.
a ¶ *Astruere.*] id est, affirmare. simile extra de causa pos. cum Ecclesia. §. nos igitur.
b ¶ *Defensare.*] si per dictos summos Pontifices præmissa fuissent dānata, & inhibita, extunc ipsa defendentes damnabiliores cæteris forent censendi. 24. q. vlt. qui aliorum.
c ¶ *Ecclesiæ Romanæ rebellis.*] cuius pœna magna est, vt colligitur 11. q. 3. qui resistit. extra qui fi. sint legi. per venerabilem. & cap. penul. & dicetur latius j. eod. cap. in fine.
d ¶ *Hæreticus haberetur.*] hic videre potes quod dixi in capit. cum inter nonnullos.
e ¶ *Ad quod dicimus.*] hic incipit impugnare constitutionem per impugnatores assertam.
f ¶ *Assertionem huiusmodi falsam esse.*] vnde sic allegantes viderentur falsi criminis se reos fecisse: vt dixi s. in §. qđ autem subsequenter. in glos. vnde falso.
g ¶ *Continet quæ sequuntur.*] ponit tenorem sententiæ, vt per eius recitationem aperiat assertionem prædictam fore falsam.
h ¶ *Pertinaciter.*] hic posses recitare quæ dixi in cap. cum inter nonnullos. in verbo, pertinaciter.
i ¶ *Hoc præsumpserit.*] scilicet prædicta vel aliquod de præmissis pertinaciter asserere.
k ¶ *Vt hæreticus haberetur.*] patet hic manifeste, q non omnis contumax vel rebellis Ecclesiæ Romanæ hæreticus est cēsendus. Super hoc autem vide quod legitur & not. 19. dist. c. nulli fas. & 35. q. 5. violatores. & per Gar. extra de elect. cap. generali. lib. 6.

Ecclesiæ Romanæ rebellis non semper est hæreticus.

l ¶ *Sententiæ.*] licet autem præmissa asserens vel aliquod præmissorum secundum seriem sententiæ contumax dicatur & rebellis: hoc de illo forte habet intelligi, qui dictam paupertatem & vitam fratrum in nihilum fore Euangelicam & Apostolicam diceret: non autem qui diceret eam in omnibus non esse talem: cum nec in omnibus talis fuerit, vt s. in §. quod autem subsequenter. ver. adhuc licet declaratio.

† Not. iterum bene. & quis dicatur hæreticus. vide gl. de c. de vsu. c. hæreticus. 24. q. 3. & lo. de turre Cre. li. 4. par. 1. c. 2. seq.

m ¶ *Rursus asseruisse.*] Octaua pars.
n ¶ *Publice.*] hic dicere potes quod not. supra proxi. §. in simili verbo, publice.
o ¶ *Abdicatio iuris.*] hoc verbū, iuris, secundū intentionem istorū

assertorum

assertorum habet exponi etiam personalis vel personæ cohærentis.
a ¶ *Cuiuscunque rei.*] etiam vsu consumptibilis secundum illos, cum dicas, cuiuscunque.
b ¶ *Est sancta.*] pro talibus assertoribus facit constitutio Nicolai tertij, Exijt. §. porro. sed illa non sic debet intelligi, vt patet in decret. Ad conditorem. & §. dicetur.

enim vsus sine iure vtendi subsistens iniustus & iniuriosus est, vt probaui plene in c. cum inter. in glo. sed vnde. quare de tali iniusto vsu nihil Deo acceptum offerri potest. 14. q. 5. c. 1. & in multis cap. seq. 1. q. 1. nõ est putãda. extra. de deci. ex transmissa. & arg. ff. pro socio. l. cum duobus. §. socium vniuersa. aliàs est io l. si fratres.

c ¶ *Seruata.*] hoc de Christo & Apostolis ex sensu proprio, absque auctoritate aliqua sacræ scripturæ moti sunt ad dicendum, vt infra sequitur.
d ¶ *Esse non iustus.*] & hoc etiam male dicebant, vt infra patebit.
e ¶ *Deo acceptior.*] prout talibus assertoribus visum est: sed desipiunt, vt infra colligitur.
f ¶ *Multa falsa.*] propter quæ in cæteris nihil, vel saltem minus auctoritatis remanere videtur. arg. 16. dist. canones. 3. q. 9. c. pura: de consec. dist. 3. non liceat. 9. dist. c. si ad scripturas. ff. de ædil. edic. l. cum eiusdem. & de hoc not. C. de transa. l. si ex falsis. & plenius per Host. extra de fide instr. ex litteris. & per Inno. de hæret. fraternitatis.
g ¶ *Expropriationem.*] id est, abdicationem.
h ¶ *Doceat historia.*] vnde erubescere debent tales loquentes super hoc absque scripturę auctoritate. in corpore authent. de trien. & semis. §. consideremus. coll. 3. vnde si illi in dicendo hoc asserant reperiri in scriptura sacra, nõ procul erunt à pœna criminis falsi, vt dixi ¶ in glos. vnde falso.
i ¶ *Manifestat.*] super hoc vide quod notaui in c. cũ inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
k ¶ *Iuris prædicti.*] scilicet personalis etiam, vel personæ cohærentis.
l ¶ *Sustentationem.*] quã à se nulla professio potest excludere, vt in c. Exijt. §. porro. ver. ne autem.

Impossibilitatem non est tolerabilis in iure.

m ¶ *Impossibilitatem includit.*] quæ tolerabilis non est in iure. arg. ff. de act. & obl. non solũ. in fi. insti. de inuti. stip. circa prin. 4. dist. cap. erit autem lex.

tis in cuiuscũq; [a] rei proprietate & in vsu eius est [b] sancta & meritoria propter Deum, & à Christo in seipso seruata [c], Apostolis imposita, & ab ipsis sub voto assumpta: nec propter hoc vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & Apostolis cõuincitur esse nõ [d] iustus, sed tanto iustior atque perfectior & Deo [e] acceptior, & mundo exẽplatior, quanto plenius renuntiatũ fuerit omni iuri, per quod potest sic vtens pro vsu huiusmodi quomodolibet contendere, vel in iudicio litigare. Quæ quidem assertio continet multa [f] falsa: cum neque Christum expropriationem [g] prædictam omnis iuris in cuiuscunque rei proprietate & in eius vsu in se seruasse, nec eam imposuisse Apostolis, neque sub voto ab ipsis fuisse receptam Euangelica seu Apostolica doceat [h] historia: sed contrarium euidentius manifestat [i]. Quod autem in prædicta assertione adijcitur, quòd per abdicationem iuris [k] prædicti, videlicet proprietatis, is vsus facti ad sustentationem [l] naturæ in Christo & Apostolis non conuincitur esse non iustus, sed tanto iustior, & cætera: impossibilitatem [m] includit & errorem [n] dictum huiusmodi euidenter. Impossibile [o] enim est actum humanum extrinsecum esse iustũ, si exercens actum ipsum nullũ ius habeat illud exercendi: immo non iustus seu iniustus necessario [p] conuincitur talis vsus. Item [q] est absurdum & erroneum, quòd actus alicuius non habentis ius actum huiusmodi faciẽdi sit iustior & Deo [r] acceptior, quàm habentis, cum concludat actum [s] iniustum iustiorem & Deo acceptiorem existere, quàm [t] sit iustus. ¶ Ex [u] præmissis autem inferre nituntur [x], (vt fertur) quòd prædictorum summorum Pontificum diffinitio, quam diffinierunt de paupertate Christi & Apostolorum, ac fratrum Minorum prædictorum regula, (prout superius expresserũt [y]) per nos non potuit mutari: proculdubio falsa asserunt dicendo prædecessores nostros diffiniuisse talia, vt superius est probatum [z], & adhuc sic loquentes dum [a] per talia constitutiones [b] nostras impugnare satagunt, constitutiones illas [c] quibus se adiuuant ostendunt (si [d] eorum falsæ assertiones veræ existerent) fore inualidas, erroneas, & infirmas. Si enim nobis non licuit contra constitutionem [e] Nicolai quarti prædecessoris nostri, in qua se fundant, præcipue aliquid [f] statuere cõmune, nec sibi [g] licuit contra [h] statuta Gregorij, Innocentij, & Alexandri prædictorũ statuere, aut aliquid declarare, quod tamen ipsum [i] fecisse [k] (secundum eorum assertionem) noscitur [l] euidenter. Cum enim illi [m] declarauerint, quòd ordo Minorum habet vsum earum rerum, quas licet [n] eis habere, quod [o] ad vsum iuris est referendum necessario, vt superius est probatum [p], ipse [q] vero secundum [r] ipsos statuit, quòd nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, sed tantummodo simplicem vsum [s] facti: & insuper ordinauit, decreuit, & statuit [t] huiusmodi constitutionem, ordinationem, & declarationem suam dumtaxat [u] à fratribus ipsis præcise & inuiolabiliter perpetuis temporibus obseruandam: constat non solum

s ¶ *Actum iniustum.*] qualis est quicunque sine iure vtendi existens, vt prædixi.
t ¶ *Quàm sit iustus.*] hoc autem nullatenus dici nec esse potest: omnis enim actus iniusti Deo aspernator est: & ideo Cain munera non respexit. 14. q. 5. cap. scriptum est. aliàs sequeretur, quod quis male faciendo, vel peruerse viuendo, suam conditionem meliorem faceret, contra iura. ff. de fur. l. infitiando. §. infans. & melioris esset conditionis stultus quàm peritus, cõtra. l. Seruius. ff. quod vi aut clam. extra de præb. cum qui. lib. 6.

Stultus nõ debet esse melioris cõditionis quàm peritus.

u ¶ *Ex præmissis.*] 9. pars
x ¶ *Nituntur.*] scilicet dicti doctores.
y ¶ *Expresserunt.*] vt ¶. in parte 2. & sequentibus duabus colligitur.
z ¶ *Est probatum.*] ¶. in §. quod autem subsequenter.
a ¶ *Dum per talia.*] scilicet quæ dicunt, definita per nostros antecessores, & per nos immutari non potuisse.
b ¶ *Constitutiones nostras.*] scilicet. Ad conditorem. & Cum inter nonnullos.
c ¶ *Illas.*] Honorij iij. scilicet Gregor. ix. Innocentij iiij. Alex. iiij. Nicol. iij. vt ¶. in parte secunda.
d ¶ *Vere existerent.*] scilicet quòd definita per alios nobis non licuisset mutare.
e ¶ *Constitutionem.*] scilicet Exijt qui seminat.
f ¶ *Aliquid statuere.*] prout illi asserunt.
g ¶ *Nec sibi.*] scilicet Nicolao.
h ¶ *Contra statuta.*] de quibus vidisti ¶. io §. quod autem subsequenter.
i ¶ *Ipsum.*] scilicet Nicolaum.

n ¶ *Et errorem.*] ex hoc tale dictum damnabile est de iure. arg. C. de castren. pec. mili. l. errat. lib. 12. C. de diuersis rescrip. l. falso. de pac. l. si pacto. de iudi. c. 1.

Impossibilitas iuris & naturæ æquiparantur.

o ¶ *Impossibile enim est.*] scilicet de iure, cuius impossibilitas & naturæ æquiparari consueuerunt. ff. de condi. insti. l. conditiones. & l. filius. quæ sententiæ sine appellatione rescindantur. l. vlt. & ibi not. & arg. extra de iureiurand. c. contingit. lib. 6. 22. q. 4. inter cætera.
p ¶ *Necessario conuincitur.*] qualiter hæc per iura probetur euidenter, vide quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde.
q ¶ *Item est absurdum.*] collige per hoc bonum fore modum argumentandi per reductionem absurditatum. arg. extra, de excep. cum inter. & de præben. dudum. §. nos igitur. lib. 6. ff. solut. matrim. l. diuortio.
r ¶ *Et Deo acceptior.*] istud enim nullo modo potest esse: omnis

k ¶ *Fecisse.*] scilicet aliqua statuendo, vel declarando contra statuta prædecessorum.
l ¶ *Noscitur euidenter.*] dicto c. Exijt. §. porro. & recitatur ¶. in §. adhuc licet.
m ¶ *Illi.*] scilicet Gregorius, Innocentius, & Alexander.
n ¶ *Licet.*] id est, licitum est.
o ¶ *Quod.*] scilicet res ad vsum habere.
p ¶ *Est probatum.*] ¶. in §. quod autem dicitur.
q ¶ *Ipse vero.*] scilicet Nicolaus.
r ¶ *Secundum ipsos.*] scilicet detractores.
s ¶ *Vsum facti.*] qui de se non est possibilis absque iure, vt in cap. Ad conditorem. & ¶. in §. quod autem dicitur.
t ¶ *Statuit.*] scilicet Nicolaus iij. secundum eos.
u ¶ *Dumtaxat.*] hoc verbum relatum ad præcedentia, indocit sensum, quod sua ordinatio & declaratio, non autem prædecessorum, sit à fratribus obseruanda.

quód cõtra declarationes prædecessorum prædictorum ordinauerit [a]: sed [b] ipsum illas [c], quantum ad ea quæ sua declaratio continet [d], etiam reuocasse [e]. Ipse [f] quoque prædecessor noster in sua declaratione subiunxit [g], ad sedis Apostolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea quæ ipse declarauerat [h], pertinere, sic dicens: si quid in prædictis [i] ambiguitatis emerserit, hoc ad culmen sedis Apostolicæ deducatur [k]: vt ex auctoritate Apostolica sua [l] in hoc manifestetur intentio, cui solum concessum est in [m] his statuta condere, & condita declarare [n]: cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores [o]. Adhuc patet [p] quod [q] asserunt esse falsum: licet enim Innocentius tertius prædictus in generali concilio interdixisset [r] nouas religiones institui: tamen successores ipsius (non obstante interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines confirmasse, qui [s] etiam (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Gregorium nonum prædecessorem nostrũ dissoluti certo modo in concilio generali [t]. Si igitur post interdictũ generalis [u] concilij licuit summis Pontificibus [x] non confirmatos ordines confirmare, & [y] eorum successoribus sic confirmatos in totum dissoluere [z], non est mirum, si quod declarat circa regulas ordinum [a] solus [b] summus Pontifex vel ordinat, liceat eius successoribus declarare, seu alias immutare [c]. Patet autem quód neque Honorij confirmatio, neque Gregorij, neque Alexandri, neque Nicolai prædictorum facta fuerit in concilio generali, cum per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum [d], licet Innocentius iiij. celebrauit cõcilium generale, tamen in illo [e] nec auctoritate alicuius concilij facta fuit [f] ipsius declaratio supradicta [g]. Nicolaus autem iiij. nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit [h]. Gregorius autem nonus prædictus nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: sed in generali [i] concilio, vbi cassati fuerunt nonnulli Mendicantium ordines, dictorum fratrũ Minorum & Prædicatorum ordines non cassauit, sed asseruit approbatos [k], sic dicens [l]: ad eos, quos euidens ex eis vtilitas Ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos, præsentem non patimur constitutionẽ extendi. ¶ Prætereà [m] dicant nobis vbi [n] legunt assertiones [o] huiusmodi, quód ad [p] fidẽ vel [q] mores pertineat Christum & Apostolos non habuisse in his quæ habuerunt, nisi simplicem vsum [r] facti? profecto directe hoc ad fidem non pertinet, cum de hoc [s] articulus non [t] sit aliquis, nec sub [u] quo valeat cõprehendi, vt patet in [x] symbolis, in quibus, articuli fidei cõtinentur: nec etiam reducte: ne† quasi [y] hoc sacra scriptura contineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia [z]: & per cõsequẽs [a] articuli fidei, qui habent per scripturam sacram probari, redduntur dubij & incerti: hoc [b]

a ¶ *Ordinauerit.*] scilicet quod fratres ius vtendi non habeant, sed solum simplicem vsum facti.
b ¶ *Sed ipsum.*] scilicet Nicolaum.
c ¶ *Illas.*] scilicet declarationes prædecessorum.
d ¶ *Continet.*] scilicet super abdicatione proprietatis & iure vtendi, & super simplici vsu facti.
e ¶ *Reuocasse.*] volendo suam constitutionẽ tantum iure per fratres obseruandam, vel reuocasse aliter scilicet per suam constitutionem non alijs præcedentibus contrariam. extra de cogna. spirit. c. 1. & de consti. licet Romanus. lib. 6.
f ¶ *Ipse quoque prædecessor.*] scilicet Nicolaus iiij.
g ¶ *Subiunxit.*] dicto c. Exiji qui. §. vlt.
h ¶ *Declarauerat.*] dicto cap. Exiji.
i ¶ *In prædictis.*] scilicet per se ordinatis.
k ¶ *Deducatur.*] simile 24. q. 1. rogamus.
l ¶ *Sua.*] scilicet sedis Apostolicæ.
m ¶ *In his.*] quæ facta Christi & Apostolorũ, & per consequens fidei concernunt.
n ¶ *Declarare.*] ad solã ergo sedem Apostolicam spectat super fide, aliqua disponere, vel etiam declarare, vt hic, & 24. q. 1. c. quotiens. & c. hæc est fides. & dicto cap. Exiji. §. nos igitur. Cle. 5. sicut & cæteræ maiores causæ ad eam referuntur. ead. causa & q. cap. rogamus. extra de epp. vt debitus. in fi.
o ¶ *Assertores.*] in hoc enim quod dicunt, statuta prædecessorũ per successores mutari non posse, vel in dubium reuocari, rubore confuodi deberent: cum Nicolaus iiij. in cuius constitutione principaliter se fundant, contrarium asserat: vnde ex suismet codicibus conuincuntur arg. 37. dist. cap. si quid veri. potissime cũ tanta gaudeat potestate successor, quanta gauisus extitit antecessor: nec habeat imperium par in parem. extra de elect. innotuit. & dicto cap. Exiji. §. cæterum sanctum. ff. ad Trebel. l. ille à quo. §. tempestiuum.

Statuta prædecessorum per successores mutari non possunt.

p ¶ *Patet.*] id est, apparet.
q ¶ *Quod asserunt.*] scilicet definita per prædecessores mutari vel in dubium reuocari non posse per successorem.
r ¶ *Interdixisset.*] extra de reli. do. ne nimia.
s ¶ *Qui etiam.*] scilicet ordines per successores confirmati.
t ¶ *In concilio generali.*] extra de relig. do. c. religionum. lib. 6.
u ¶ *Generalis concilij.*] scilicet Innocentij iij.
x ¶ *Summis Pontificibus.*] successoribus Innocentij interdicentis.
y ¶ *Et eorum.*] scilicet confirmantium.
z ¶ *Dissoluere.*] vt dicto c. religionum.
a ¶ *Ordinum.*] scilicet minorum. & idem si aliorum.
b ¶ *Solus.*] quasi dicat sine concilio generali, vt probant sequentia. & arg. C. de leg. l. vlt. in fi.
c ¶ *Immutare.*] Argumentatur à minori: si enim Papa immutat statuta generalis concilij, de quibus minus videbatur quod posset, vt puta cum plena & magna maturitate disposita: multo fortius poterit immutare vel declarare statuta per solum prædecessorem sine concilio edita. extra de elect. cum in cunctis. cũ ibi not. Vel potest dici quod hic sumatur idẽ argumentũ alio modo: si enim licuit successoribus confirmatos ordines per antecessores in totũ dissoluere, quod est plus: multo fortius licet eis illorũ regulam declarare, quod est minus. ff. de reg. iur. l. non debet cui. extra eo. tit. c. cus licet. lib. 6.
d ¶ *Celebratum.*] & sic quilibet ex eis confirmationem prædictam solus fecit: & sic successori eorũ licuit super regula declarationem facere, licet per eos cõfirmata: cum etiam liceret si per eos fuisset in generali concilio confirmata, vt s.
e ¶ *In illo.*] scilicet generali concilio.
f ¶ *Facta fuit.*] subaudi, sed per eum solum.
g ¶ *Supradicta.*] de qua fit mentio s. in parte 2.
h ¶ *Declarauit.*] falso igitur sua confirmatio super hoc allegatur, vt alias s. dixi.
i ¶ *Generali concilio.*] Lugduni celebrato.
k ¶ *Approbatos.*] extra de excess. præla. cap. nimis iniquæ. & cap. nimis praua.
l ¶ *Sic dicens.*] extra de reli. do. cap. religionum diuersitatem. §. sane. lib. 6.
m ¶ *Prætereà.*] decima pars.
n ¶ *Vbi legunt.*] Si enim non legunt: quia nec legere possunt, vt sequitur, oportet eos sequi quos Ecclesia Romana custodit: ne dum peregrinis sermonibus studeant, caput institutionis videantur amittere. 11. dist. cap. quis nesciat.
o ¶ *Assertiones huiusmodi.*] scilicet definita per clauem scientiæ in fide & moribus per Romanos Pontifices, non posse per successores reuocari, vt s. in parte 2.
p ¶ *Ad fidem.*] id est, fidei articulos.
q ¶ *Vel mores.*] scilicet reformandos, vel reformatos cõseruandos.

† al. non

r ¶ *Vsum facti.*] absque omni iure vtendi, secundum eos.
s ¶ *Cum de hoc.*] scilicet simplici vsu facti.
t ¶ *Articulus non sit aliquis.*] scilicet principalis.
u ¶ *Sub quo.*] scilicet articulo.
x ¶ *In symbolis.*] symbolis, dicit in plurali: quia vnũ primo fuit factũ per Apostolos, Credo in Deũ. Aliud fuit factũ in Nicæna synodo, Credo in vnũ Deum. Aliud per Athanasium, Quicunque vult. Et quare dicitur symbolum, vide quod not. 15. dist. cap. canones.

Vide etiam Beatum Thomam par. 2. q. 16 art. 2 ad 3 arg. & S. Antoninũ par. 4. tit. 8. c. 4. §. 3.

y ¶ *Quasi hoc.*] scilicet quod Christus & Apostoli in his quæ habuerunt, non habuerunt nisi simplicem vsum facti.
z ¶ *Dubia.*] per negationem, vt hic, & arg. ff. de col. bo. l. 1. §. sed cũ prosint. quibus ad liberta. proclamare non licet. l. 3. per illã enim res dubia fieri dicitur, vt dictis iuribus. & C. de acqui. poss. l. cemo. de fi. instr. l. plures. & hoc verũ de negatione tali, quæ de se pōt esse probabilis: per improbabilẽ enim negationẽ, puta quæ fieret contra aduersarium fundantem intentionem suam de iure communi, non dicitur effici res dubia. sic not. Inno. extra de ver. sig. ex parte.

Negatio facit rem dubiam.

a ¶ *Per consequens.*] sed vnde prouenit illa consequentia? Videas quod dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. sed vnde sequitur.
b ¶ *Hoc enim.*] scilicet quòd Christus & Apostoli in his quæ habuerunt, simplicem vsum facti habuerunt.

a ¶ *Contra-*

enim in scriptura sacra non poterit, sed contrarium [a] reperiri. De fratribus autem Minoribus prædictis [b] constat [c], quòd de ipsorum paupertate & simplici vsu [d] facti, seu de dominio eorum, quæ [e] ipsis offeruntur, quòd summus Pontifex illud sibi & Romanæ Ecclesiæ reseruauerit [f] vel potuerit reseruare, nec quòd illud reseruatum [g] successori abijcere [h] non liceat, si hoc expedire [i] viderit, seu quòd procuratores constituros auctoritate summi Pontificis [k] pro negotijs ordinis prædicti successor reuocare nõ valeat, in [l] prædictis symbolis, Euangelio [m], neq; actibus Apostolorum & Epistolis mentio aliqua non [n] habetur. Vnde nõ possunt ex prædictis [o] cõcludere nisi falso, quin contra ordinata per summos Pontifices circa talia [p] valeat successor aliud ordinare [q]: quod [r] Nicolaus præfatus expresse in sua declaratione inseruit [s], vt superius plenius continetur [t]. ¶ Nos itaque [u] ne fabricatores mendaciorum [x] huiusmodi ac etiam assertores [y], de tam pestifera [z], erronea [a] & damnata [b] doctrina, confutatione [c] ac confusione vtique omni digna, gloriari [d] valeant, & alios trahere in errorem [e] cum ausu arreptando ac petulantia [f] improba ausi [g] defendere publice fuerint damnatam per cõstitutionem prædictam [h] hæresim, ac etiam probare, videlicet [i] quod Christus & eius Apostoli in ijs quæ habuisse leguntur, tantum habuerint absque iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur [k] vsum Christi fuisse non iustum, quod profecto blasphemiã continet, & catholicæ fidei inimicum [l], cũ hoc de pertinaci [m] animositate ac erronea [n] non sit dubium processisse, omnes & singulos, qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia [o] publice præsumpserunt, ipsos quoque qui eos docuerunt [p] in talibus, & vt præmissa facerent in damnatam [q] incidisse hæresim, ac vt hæreticos [r] euitandos [s] fore de fratrum [t] nostrorum consilio declaramus [u]. Si quis autem damnatas per constitutionem, Cum inter. prædictam, hæreses [x] vel ipsarum alteram deinceps [y] scienter [z] verbo [a] vel scripto defendere, vel approbare præsumpserit, de fratrum eorundem consilio decernimus, vt tamquã hæreticus ab

a ¶ *Contrarium reperiri.*] sed vbi? Vide quod dixi in cap. cum inter nonnullos. in glos. scripturæ sacræ.
b ¶ *Prædictis.*] supra in hac decret.
c ¶ *Constat.*] hic sume litteram, quæ est ĩ. & construe, mentio aliqua non habetur in prædictis symbolis, Euangelio, actibus Apostolorum, & Epistolis de ipsorum paupertate, &c.
d ¶ *Vsu facti.*] quem solum absque omni iure vtendi prædicti asseruntur se habere.
e ¶ *Quæ ipsis offerũtur.*] per talem oblationem acquireretur ipsis fratribus dominium eorũ quæ offeruntur, si ipsi proprietatis forent capaces: vt dixi in c. cum inter nonnullos. in glo. scripturæ sacræ.
f ¶ *Reseruauerit.*] dicto cap. Exiit. §. ad hæc cum fratres.
g ¶ *Reseruatum.*] scilicet Romanæ Ecclesiæ ex dispositione dicti c. per ministerium ipsorum fratrum, sicut per ministerium filij patri acquiritur, per seruum domino, per monachum monasterio, vt dicto §. ad hæc.

Monachus monasterio acquirit.

h ¶ *Abijcere.*] id est, abdicare seu repellere.
i ¶ *Expedire viderit.*] ex causa. & quæ illa esse possit, colligitur ex decre. Ad conditorem. §. quamquam. & §. rursus nedum.
k ¶ *Summi Pontificis.*] vt contingit de Martino Papa iiij. dicto §. rursus.
l ¶ *In prædictis symbolis.*] Credo in Deum. Credo in vnum Deum. & Quicunque vult. vt ſ proxi. dixi.
m ¶ *Euangelio.*] scilicet aliquo.
n ¶ *Non habetur.*] relinquitur ergo dispositioni iuris. arg. in lib. feu. de feud. cogni. c. 1. in fi. ff. quibus ex cau. ma. l. necnon. §. quòd eis. ius autem est vt successor statuta per prædecessorem, maxime ex causa, valeat reuocare, vt ſ. circa princ. decret. in glos. sed qua fronte, potissime cum prædecessori non licuerit in talibus successoribus legem aliquam imponere pari post eum vel potius eadem potestate functuris. extra de elect. innotuit. & dicto cap. Exiit. §. cæterum. cum & scriptum sit sententiam Romanæ sedis posse in melius commutari. 35. q. 9. c. sententiam. & capitu. graue. extra de reiudic. cum olim in corpore authen. de nup. §. 1. coll. 4.

Sententia Papæ in melius mutari potest.

o ¶ *Ex prædictis.*] quæ colliguntur ex §. ad impugnandas.
p ¶ *Circa talia.*] scilicet regulam fratrum Minorum cõcernentia.
q ¶ *Aliud ordinare.*] cum etiam posset totum Minorum ordinem tollere: vt dicit in c. quorundam. in glo. propriæ.
r ¶ *Quod.*] scilicet vt successor contra statuta possit ordinare.
s ¶ *Inseruit.*] dicto c. Exiit. §. vltimo.
t ¶ *Continetur.*] ſ. in §. ex præmissis. ver. ipse quoque.
u ¶ *Nos itaque.*] Vndecima pars.
x ¶ *Mendaciorum.*] huiusmodi quæ recitantur ſ. in parte a.
y ¶ *Assertores.*] & per consequens suæ animæ occisores, testante sacra scriptura, homo qui mentitur, occidit animam.
z ¶ *Pestifera.*] id est pestem inducenti.
a ¶ *Erronea.*] & sic per consequens vitanda. 12. dist. c. nolite errare. C. de castren. pecu. militum. l. errat. lib. 12.
b ¶ *Damnata doctrina.*] vt puta quem in errorem potestatis clauiũ impellens. & sic per consequens abominanda. arg. C. de hæret. l. damnato. extra de sum. tri. damnamus.
c ¶ *Confutatione.*] id est refutatione seu abominatione.
d ¶ *Gloriari valeant.*] in hoc enim est detestabile: iuxta verbum psalmographi, Quid gloriaris in malitia, &c. & iuxta verbũ prophetæ Hieremiæ, Non glorietur diues, &c. Hiere. 9. c. nam & hoc graue crimen maxime in personis ecclesiasticis reputatur. extra de excess. præla. quàm sit graue. cum per hoc suum delictum publicent, & per hoc grauius peccent ff. vi bo. rapt. l. 2. §. si in re deposita. & aliàs ſ. dicit in glos. ea hoc magis.

Gloriari in peccato est detestabile.

e ¶ *In errorem.*] istud multum vitandum est. 28. q. 1. cap. sæpe malorum. & de hoc dicit in c. dierum circa principium.
f ¶ *Petulantia.*] id est temeritate vel pertinacia. simile verbum. ff. de re mil. l. omne delictum. §. qui manus. C. si quis imperatori maledixerit. l. vni.
g ¶ *Ausi defendere.*] per hoc deteriores cæteris forent censendi. 24. q. vlt. qui aliorum. 11. q. 3. qui consentit. not. extra de offi. deleg. c. 1.
h ¶ *Prædictam.*] scilicet cum inter nonnullos.
i ¶ *Videlicet.*] specificat hæresim damnatam.
k ¶ *Sequeretur.*] vnde autem proueniat hæc cõsequentia, vide quod not. in cap. cum inter nonnullos. in glos. sed vnde.
l ¶ *Inimicum.*] hic dicas vt dixi in dicto c. cum inter. super verbo simili, inimicum.
m ¶ *Pertinaci.*] potes super hoc videre quæ not. dicto c. cum inter. in verbo, pertinaciter.
n ¶ *Erronea.*] scilicet in fide.
o ¶ *Talia publice præsumpserunt.*] supple asserere, si non habes in textu.
p ¶ *Docuerunt.*] docentes ergo & facientes pœna eadem puniuntur. culpa enim similia est prohibita discere & docere. C. de mathema. l. culpa.
q ¶ *In damnatam.*] scilicet per dictam decretalem, cum inter.
r ¶ *Vt hæreticos.*] vt, pro tamquam expone.
s ¶ *Euitandos.*] Igitur vitandi sunt hæretici: vt nec in domo vel terra foueantur, nec negotiatio cum eis exerceatur. extra de hæret. c. sicut. & eis dicendum est, non noui mus vos. 93. dist. diaconi.
t ¶ *De fratrum.*] super ista clausula dic vt dixi in c. Execrabilis. §. nos. in gl. collige huc, & sequenti.
u ¶ *Declaramus.*] non inducitur ergo hic iuris noui editio. sed antiqui declaratio, & super hoc vide quod dicit in cap. cum inter. in verbo, declaramus. & in gl. vlt. eiusdem capituli.
x ¶ *Hæreses.*] scilicet Christum, eiusque Apostolos non habuisse aliqua in speciali vel in communi. & quòd in ijs, quæ habuisse leguntur, ius non habuerunt.
y ¶ *Deinceps.*] videas hoc quod dixi in c. cum inter. not. in verbo simili, deinceps. vnde per hoc verbum videretur q͂ ante hanc decr. præmissa defendere vel approbare non esset hæreticum: dicas tamen contrarium ex quo fuit publicata decr. cum inter. cum extunc alia tamquam hæretica ibidem fuit damnata, vt ibi dixi. & hoc verbum, deinceps, habet effectum suum quo ad vitationem de talibus tamquam de vere hæreticis faciendam.
z ¶ *Scienter.*] id est certa scientia vel proposito: secus autem causa disputationis ad maiorẽ veritatis indaginem. arg. c. quia nonnunquã. §. nos. vel secus si nõ ex certa scientia, sed forte mente alienata talia fierent: tunc enim nõ imputaretur facienti, cũ satis ipsa mentis alienatione puniat. arg. ff. de of. præsi. l. diuus. ad leg. Cor. de sica. l. in factum. cum multis similibus. vel secus si talia defenderentur vel approbarentur ignoranter forte per talem qui aliqua in scriptis redacta ignoraret esse talia. arg. ff de lega. 2. l. Titia. §. Lucia. C. plus valere quod agitur. l. vlt. de donat. l. nec ignorans.
a ¶ *Verbo vel scripto.*] Aequiparantur ergo ista duo, verbo aliquid proferri vel scripto: vt aliàs 65. dist. c. 1. extra de elect. vbi maius. §. nulli. lib. 6. Vnde facit argumẽtũ, q͂ sicut est excõicatus participans scienter excõmunicato cum eo loquendo: sic sibi litterã mittendo. ita sentit Gar. arg. extra de sen. excõ. c. cõstitutionem. lib. 6.

Excommunicatus est scribens ad excommunicatum.

a Insano.] idest, non sano, sed potius vesano.
b Nisi sunt.] idest conati sunt.
c Inhibemus.] vt aliàs sæpe dixi post talem inhibitionem contrafaciens peccaret mortaliter. 4. dist. denique. & pœna dignum se redderet. extra de constitu. c. cognoscentes. cum similibus.
d Per ipsam.] scilicet constitutionem, Ad conditorem.
e Scienter approbet.] hic repete quæ supra dixi proxime in glo. 1. ex certa scientia.
f Aliquid.] ex hoc videtur, quod in vno defendens vel approbans contra dictā constitutionē, pœnam contumacis & rebellis pati debeat.

omnibus euidenter habeatur. Adhuc quòd constitutionē nostram: Ad conditorem canonum, supradictam insano a ausu impugnare nisi b sunt (sicut fertur) districtius de eorundem fratrum consilio inhibemus c, ne quisquam contra diffinita, ordinata seu facta per d ipsam verbo vel scripto scienter e approbet aliquid f, vel defendat. Si quis vero contra præsumpserit, tamquam contumax g & rebellis h Romanæ Ecclesiæ ab omnibus habeatur. Nulli i ergo, &c. Data Auinioñ. quarto idus Nouembris, Pontificatus nostri, anno nono.

Cōtumax qualiter puniri debet.

g Contumax.] in cōtemnendo statuta Ecclesiæ, vtpote, vel inobedientiæ notā & transgressionis incurrens infamē se reddit. extra de elect. dudū 2. circa prin. de maior. & obed. illud. 6. q. 1. infames. & peccatū mortale cōmittit, cum ex hoc possit excōicari. extra de maio. & obed. si quis. 15. q. 3. si aūt nobis. & c. seq. & deponi etiā meretur ex transgressione statuti præceptum vel prohibitionem continentis. 4. dist. denique. & arg. ff. de re milit. l. 3. §. in bello.

h Rebellis.] ex tali rebellione inobtemperans nō credens Papā sic cōstituere potuisse, vt statoit, hæreticus iudicaretur. 19. dist. nulli fas. & ibi not. & per Gas. extra de elect. c. generali. lib. 6. Sanctiones enim sedis Apostolicæ accipiēdæ sunt tāquā ipsius diuina voce Petri firmatæ. 19. dist. c. sic omnis. licet in corpore canonū non sint redactæ. ead. dist. si Romanorū. nā & potestates sæculi suas cōstitutiones ecclesiasticis debēt subijcere, nō præferre. 10. dist. c. certū. 96. dist. c. si Imperator. cū lex Christi sacerdotali quoscūq; subiecerit potestati. 10. dist. c. suscipitis. quare cū per rebellionē mensura cælestis dispensationis exceditur, iri dicitur in contumeliā disponētis. dicto c. certū est. in fi.
i Nulli ergo.] sub hac clausula, dic vt plene dixi in c. Execrabilis.

Zenzelinus se submittit Ecclesiæ Romanæ.

In notatis per me super materia huius constitutionis, & aliarū sibi similium, & in omnibus alijs vbicunque per me dictis vel scriptis submitto me correctioni sanctæ Romanæ Ecclesiæ, si qualitercunque me errasse contigerit in eisdem.

Finis Extrauagantium Ioannis xxij. vna cum eleganti apparatu domini Zenzelini de Cassanis, vtriusque iuris professoris.

APOSTILLAE AD EXTRAVAGANTES IOANNIS XXII.

Diuini ac humani iuriscons[ul]ti & sacri Palatij causarum Auditoris Domini Ioannis Francisci de Pauinis apostill[æ] ad suprascriptas Extrauagant[e]s, quas idem dominus cum glossis [G]uilhelmi de monte Lauduno in suo tractatu, quem De vi[...] intitulauit, inseruit: hic ve[r]o eius indu[...] cum glossis Zenzelini fuere de[sc]riptæ.

Prima.

Donas.] Electi sede vacante, vbicunque moram traxerint, sibi non præiudicant.

Secunda.

Suscepti.] Diuisio fructuum inter habentes annalia, & beneficiatos. hanc allegat Ioan. And. in Mercu. nemo potest. ad fin. de reg. iur. lib. 6. eandem allegat glos. in cle. cum ei quem. in ver. nota erit. de conces. præben. adde consilium Calderi. in tit. de sen. excom. quod incipit, collector Papalis. Item consilium eiusdem 11. in tit. de priuileg. quod incipit, habet ordo sanctæ Claræ. adde decisionem in antiquis, quæ incipit. Vrbanus. hanc etiam decretalem allegat glo. in cle. 2. de deci. & decisio Rotæ, in antiquis. 87. quæ incipit, item nota, quod vbi alicui fit gratia, &c. & glo. in cap. præsenti. de off. ordi. lib. 6. in fi. super ver. superesse. & ibi Ioan. And. in nouella. & idem in addi. ad Specu. in tit. de locato. §. nunc tractemus. & per hanc decret. Rota & curia Romana hodie interpretatur, & tenet, quod gratia expectatiua ad summam 80. ducat. extendat se ad beneficium veri valoris centum ducatorum, vbi beneficium non est taxatum, & in gratia dicitur, secundum taxationem decimæ: aliàs attenditur vetus valor: iuxta ea quæ habentur per Ioan. And. in addi. Spec. in rubrica, de conces. præben. 8. col. & per Petrum de Ancha. in cle. 1. de conces. præb. in penult. charta. & Oldra. in consilio 232. & decisio in antiquis, quę incipit, item nota quod vbi alicui fit gratia. Et vendicat locum ista decretalis in præstimonijs & præstimonialibus portionibus: quia sunt beneficia ecclesiastica & perpetua, vt concludit Oldr. in consilio 93. quod incipit, in ecclesia Calaguritana. & ibi pulchre declarat istam constitutionem. & de his præstimonijs facit mentionem tex. in cap. 1. de conces. præb. lib. 6. confert ad materiam huius textus consil. Petri de Ancha. 329. quod incipit, circa istam perceptionem. & consilium 108. quod incipit, contra fratres. Item consilium Lodo. 48. An autem per istam constitutionem reuocetur statutum ecclesiæ disponens, quod nouus canonicus nihil percipiet vsque ad quadrennium: vide Oldra. in consil. 171. quod incipit, supposita consuetudine iurata. & an legatus possit mutare taxam procurationis factæ cum clerico prouinciæ, & sic obseruare. Calderi. quod sic in consilio 6. in tit. de offi. leg. & videnda est decisio in antiquis. 66. quæ incipit, item nota, quod vbi beneficium est semel taxatum. aliàs est sub tit. de præb. cum seq.

In textu ibi, Sciuerint. scire autem dicuntur ex quo ipsorum vacatio in loco vel ecclesia publice nota erat. arg. in cle. cum ei quem. in fi. de conces. præb. & ibi, Subhastatione, id est, præconizatione, quæ fit publice in loco publico, de qua not. Spec. in tit. de emp. & vendi. §. nunc dicendum. ver. his quoque. & not. in l. licitatio. ff. de publi. & in l. 1. C. de fide. instr. & iure hastæ fisca. lib. 10.

In §. Si vero. ibi, Absoluatur. quia iste textus dat formam absoluendi, vt scilicet prius præcedat satisfactio: si non seruetur forma tradita, non valebit absolutio per not. in cap. prouida. de elect. lib. 6. Nam non tribuit hic ordinario simpliciter potestatem absoluendi, sed sub certo modo & forma. Clausula sequens, quę tollit iura disponentia in contrarium præmiss. per quod non obstat. cap. venerabilibus.

nerabilibus in contrarium allegatum, vt dicit hic Zenzelinus, hæc clausula ad omnia supradicta extenditur. Ioan. Fran.

Tertia.

¶ *Ecclesia Romana.*] Contra officiales dominium assumentes in patrimonio Ecclesiæ Romanæ.

Quarta.

¶ *Execrabilis.*] Hæc constitutio practicabilis est: & addit ad decre. de multa. de præben. in antiquis.

Quinta.

¶ *Sedes Apostolica.*] Diuisio dioecesum potestatem non tollit executoribus & iudicibus. Hanc constitutionem allegat decisio in antiquis. Ioa. de Imol. sub tit. de priuileg. quæ incipit, Supposito, &c. reperitur etiam in alijs decisionibus antiquis sub titu. de sepul. & vide Calde. consil. 8. sub tit. de priuileg. quod incipit. Concilii est priuilegium. adde decisionem in antiquis, quæ incipit, Supposito de Antonianis. Et ad materiã huius decreta. vide not. per Archid. 53. q. 1. in prin. vide in c. significauit. & c. Rodulphus. de rescript. & debet in ordine scripturæ præcedere constitutionem, Execrabilis. vt patet ex earum datis. Ad præsentis extrauagantis declarationem idem Pontifex fecit vnam aliam extrauagantem declaratoriam, quam reperies hic glossatã per Zenzelinum, quæ incipit. Ad Apostolatus nostri. per quam declarat si ç ntentioni non fuiss, q per diuisionem episcopatuũ & ecclesiaru, à quibus diuisiones ciar factæ capitulis. archidiaconis, vel alijs personis vellet aliquatenus derogare, nisi quatenus in diuisionem huiusmodi litteris Apostolicis contineretur expresse: vnde vniuersis prælatis, & alijs quibuscunque personis ecclesiasticis & ecclesiarum decisarum, & in cathedrales erectarum, mandauit ne capitula, archidiaconatus, & alios personatus, vel dignitates, officia seu beneficia in prædictis primarijs ecclesijs obtinentes quominus visitationes exerceant, procurationes recipiant, ac alia bona & iura archidiaconalia obtineant in prædictis decisis dioecesibus, sicut ante diuisionẽ huiusmodi obtinebant, nisi quantũ in diuisione huiusmodi litteris Apostolicis caueatur expresse, impediant quoquomodo: quousque per sedem Apostolicam aliud fuerit ordinatum: aliàs comminatur contrafacientibus animaduersionem condignam, &c. Et hæc sumpta est ex textu in authent. de admi. offic. in sacris appel. circa fin. 2. coll. & in §. illud tamen sancimus. coll. 3. pro diuersis administrationibus ab antiquo seruatis administrabunt officiales primæui sicut prius. Adde ad materiam quòd si episcopus Tholosanus deputatur conseruator alicuius, postea erecta ecclesia Tholosana in metropolitanã poterit exercere iurisdictionẽ conseruatoriæ. secundum Oldr. in consilio 222. quod incipit, bonæ memoriç. Et si erigatur prioratus in ecclesiam cathedralem, an tollantur priuilegia, quæ ante erectionem habebat prioratus: vide eundẽ Oldr. in consilio 214. quod incipit, domino episcopo. Adde eundem in consilio quod incipit, si milite bonæ memoriæ. Adde decisionem in antiquis 293. quæ incipit, superposito quòd ex priuilegio Antonianorum. in quo allegatur ista constitutio in gloss. in verbo, ordinationem. ibi, *Die contra.* immo consilium tenet Ioan. de Lignano, & Ioan. Fran. & Ioan. de Imola, & alij plures in c. cum in illis, hic allegato: vbi vide Domi. licet aliàs Calixtus in publico consistorio declarauit glossam istam. nos autem transimus cum opinione contraria tamquam communi. Ioan. Fran.

Sexta.

¶ *Ad Apostolatus.*] In beneficijs diuisis habet quis ea iura, quæ habebat in integris.

Septima.

¶ *Si fratrum.*] Imperio vacante nullus nomen vicarij Imperatoris retineat, assumat vel resumat.

Octaua.

¶ *Antiquæ.*] Notabilis valde est ista, inhibens ne coniugati assumant ordines sacros, quorum susceptione non possunt matrimonium etiam nondum consummatum dissoluere. Hanc allegat Ioã. And. in c. 1. de voto. lib. 6. in glo. super verbo, sacri ordinis.

Nona.

¶ *Sancta Romana atque vniuersalis.*] Contra Fratricellos. Adde extrauagantẽ eiusdem, quæ incipit, Gloriosam Ecclesiam. in qua singulariter confundit omnes errores istorum Fratricellorum.

Decima.

¶ *Copiosos.*] Contra portantes infidelibus arma vetita, & alijs prohibita.

Vndecima.

¶ *Quia in futurorum.*] Hæc extrauagans loquitur de duellis, & torneamentis: hanc allegat Henricus Boic. in cap. canonum statuta. ad fin. propter glos. Zenze. super ver. torneamenta. Adde Ioan. Andr. in addi. Spec. in tit. de rescrip. puta. §. item ratione. ver. item quod obtentum est ab Imperatore nondum coronato. & in cap. 5. de cleri. peregrinis.

Duodecima.

¶ *Prodeunt quasi ex adipe.*] Contra cudentes falsam monetam. Adde extrauagantem eiusdem, quæ incipit, spondent quas non habent contra alchimistas. & consi. Oldrad. quod incipit, & consilium Bal. in vsibus feu. in tit. quæ sint regaliæ. Adde deci. in antiquis, quæ incipit, casus talis est.

Decimatertia.

¶ *Ad nostri Apostolatus.*] Circa bannitos Campaniæ & Maritimæ.

Decimaquarta.

¶ *Dierum crescente.*] Contra homines Marchiæ, qui suos rectores & officiales occidebant. hanc allegat Henricus Boic. in c. canonum statuta. de consti. propter glo. Zenzelini. in ver. mundanis.

Decimaquinta.

¶ *Cum ad sacrosancta*] Super taxis hanc extrauagantem allegat Io. And. in c. statutum. §. notariorum. de rescrip. lib. 6. in nouella. & in addi. Spec. in fi. proœmij ad intellectum algorismi. Adde extrauagantem Martini, quæ incipit, In Apostolicæ dignitatis specula. in qua ponuntur omnes taxæ officialium curiæ Romanæ. Similiter vide extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, ratio iuris exigit. §. cæterum. in qua taxam facit eorum, quæ possunt recipere notarij Rotæ, & cardinalium, & auditorum cameræ, & Merastalli † Romanæ curiæ, & aliorum quorumcumque audientium causas in Romana curia auctoritate Apostolica. Adde extrauagantem Benedicti xij. quæ incipit, decens & necessarium. in 6. in salarijs. Datam Auinioni vj. Calend. Nouembris, pontificatus sui, anno vj. in qua taxantur salaria aduocatorum, & procuratorum Romanæ curiæ, quæ omnia confirmauit Gregorius ix. in sua extrauaganti, quæ incipit, In Apostolicæ. quamuis à felicis. & Martinus v. in dicta extrauaganti, quæ incipit, in Apostolicæ, & in alia, quæ incipit, Romani Pontificis prouidentia. † Merastalli alias marescalli.

Decimasexta.

¶ *Quorundam.*] An fratres Minores indumenta vilia, curta & stricta pro arbitrio ferre possint.

Decimaseptima.

¶ *Quia nonnunquam.*] Suspenditur excõmunicatio, quam incurrebant glossantes decretalem, Exiji qui seminat. de verb. sig. lib. 6.

Decimaoctaua.

¶ *Ad conditorem.*] Refutat Papa dominium rerum fratribus Minoribus obuenientium.

Decimanona.

¶ *Cum inter nonnullos.*] Contra errorem Bohemorum, qui dicebant Christum & eius discipulos nihil habuisse proprium, &c.

Vigesima.

¶ *Quia quorundam mentes.*] Contra detractores extrauagantium, Ad conditorem. &, Cum inter nonnullos. hanc constitutionem allegat Ioa. And. in cap. 1. de summa tri. super ver. claue. ad declarationem potestatis clauium, & Bal. in authent. ingressi. C. de sacrosan. eccl. in 6. colla. & idem Ioa. And. in c. cum satis. de offic. archid. ad declarandum quid importet cura animarum.

Finis Apostillarum Domini Francisci de Pauinis, in quibus breuiusculo sermone effectum cuiuslibet Extrauagantis habes secundum ordinem quo situatæ sunt, aliaque multa notatu dignissima, quæ se cunctis luculenter offerunt.

Hieronymi Clarij Brixiani iuris vtriusque doctoris Protonotarij, & Comitis Apostolici in Extrauagantes Decretales breue præludium.

CVM omnes Magistratus, præsertim Ecclesiastici decidendas causas & cæteri Iurisperiti, quibus interpretandi consulendiq; tribuitur facultas, responsa sua, iuxta cõstitutiones Romanorum Pontificũ, non solum quæ in corpore iuris clausæ reperiũtur, verũ etiam secundum Extrauagantium dispositionem sint prolaturi, si modo ipsis Extrauagantibus adsint requisita, quæ epistola Innocentij tertij ad Helieñ. episcopum deposcit: ipsarum lectionem non negligendam censeo: Quippe sententia lata contra Extrauagantem publicatam & indubitatam est ipso iure nulla: ante publicationem vero secus, vt not. in procemio Clementinarum in verbo, decætero. & in Clementi. nolentes. de hæreticis. Sed si est publicata & indubitata, est ipso iure nulla, tamquam lata contra legem scriptam not Bal. in l. 2. C. quando prouocare non est necesse. & Butriga in cap. 1. & cap. cum inter. de re iudic. & probatur in l. 1. §. item cum contra sacras. ff. quæ sen. sine appel. rescind. Exemplum in Extrauaganti, Execrabilis, secundum Abbatem in cap. Pastoralis. de fide instrument. Item de Extrauaganti, Ad regimen. quã allegat decisio in nouis 349. incipit, Item si mandatur. Secus autem si de ea dubitatur, per cap. pastoralis. de fide instrumen. & l. cum prolatis. ff. de re iudica. secundum vnam lecturam. Ideo super ea Papa est consulendus: & si reperitur in archiuo publico, dicitur indubitata. per authent. ad hæc. C. de fide instrumen. & l. Celsus. ff. de probationib. secundum vnam lecturam. Facit cap. Ad audientiã. de præscription. & idem præsumitur quando reperitur inter Extrauagantes. 20. q. 1. cap. quoniam progenitorum. maxime si reperitur glossata per doctorem famosum, sicut Zenzelinum, Laurentium, Ioannem Monachum, Gulielmum de monte Lauduno, & alios: per not. in dicto cap. pastoralis. probatur l. 1. in fi. C. de nouo Codi. componendo. & quod not. in l. 3. C. de legibus. vel si fuit diu obseruata, vt not. Bartol. in l. fina. super Extrauagan. qui sint rebelles. de quibus plenius per Barto. in l. cum prolatis. præallega. & Butriga. Abbat. & modernos in dicto cap. pastoralis. vbi secundum Boat. potest de ea dubitari ad instar eius quod notatur in cap. nemo. de electio. in 6. de quibus etiam per Ludoui. in consilio 250. quod incipit, In Christi nomine, In proposito casu. Vbi etiam subdit, quòd si fuisset temporalis, per declarationem successoris efficitur perpetua: quia declaratio Papæ etiam ad petitionem singularis personæ facta ad legem vel ad ordinationem aliquam præcedentem, legem generalem constituit ad omnes per l. fina. C. de legibus. & notatur in cap. in causis. de re iudica. Item non est necesse, quòd conster de datis, secundum Barto. in dicta data, qui sint rebelles. Præmissa intelligo de extrauagatibus emanatis post compilationem libri Sexti, secundum Ioan. Andr. in procemio libri Sexti, ad finem. & cap. fina. de hęreticis, eodem libro. Et si contradicant iuri scripto, dic vt plene per Ioa. And. Ioan. de Lignano, & Dominicũ in c. [illegible]. in prin. de constitutionib. libro sexto. & per Archidiaconum post Hug. 19. distinct. cap. si Romanorũ & & in summa. Adde Bal. in lege, leges sacratissimę. C. de legibus, & notatur in cap. si in laicis. 30. distinctio. Nec est de substantia, vt redigatur in scriptis, de quo plene per Ioannem And. in regula, nemo potest. de regulis iuris, in Mercurialibus, libro 6. & in decisionibus Roma. 238. per glossam in l. 1, C. de legibus. probatur in cap. 1. de renuntiationibus, libro sexto. per Abbatem in cap. 1. de postula. prælator. qui dicit, quòd de hoc videtur cõmunis opinio. Debent autẽ Extrauagantes, quando de eis dubitatur, per allegantẽ in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiam sunt producendæ, vel sub signeto Vicecancellarij, si in curia sunt producendę. Et hoc de illis quæ sunt descriptę in libro Cancellariæ. Illę autem quæ sunt descriptæ in Camera Apostolica, sumentur cum signeto Camerarij in curia, vel sub plumbo extra curiam. Et ita seruatur in curia Romana. De his autem plenius tractat supremus Doctor Dominus Franciscus de Pauinis in principio Extrauag. Ioan. xxij.

Sententia contra extrauagantem lata, nõ valeat.

Extrauagans quando dicitur indubitata.

Scriptura non est de substantia Extrauagantis.

Extrauagantes qualiter sunt producendæ.

Extrauagantes Decretales, quæ à diuersis Romanis Pontificibus post Sextum, emanauerunt: Quarum aliquæ Glossis Ioannis Monachi Picardi Cardinalis, aliquæ Commentarijs Gulielmi de Monte Lauduno, & Ioanins Francisci de Pauinis illustrantur.

LIBER PRIMVS.

De consuetudine.

¶ Ioannes xxij.

¶ Consuetudo impediens ne legati sedis Apostolicæ recipiantur, non valet: & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terra ecclesiastico subijciuntur interdicto.

CAP. VNICVM.

SVper gentes & regna Romanus Pontifex à Domino constitutus, cum personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregē sibi creditum curam pastoralis sollicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositæ seruitutis, suos ad diuersas mundi partes (prout necessitates emerserint) destinare legatos, qui vices ipsius supplendo errata corrigant, aspera in plana conuertant, & commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Verumtamen aliqui huiusmodi officium & potestatem ipsius Romani Pontificis, quam non ab homine, sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorū transmissi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. ¶ Nos huiusmodi consuetudinem non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum saluti contrariam, detrahentemque Apostolicæ potestati, auctoritate Apostolica penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunque præeminentiæ, conditionis aut status fuerint, debere admitti decreuimus: nec eos prætextu cuiusuis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriante, quominus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur libere, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. ¶ Qui vero decætero super prædictis dictos legatos, aut etiam nuntios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet subiecta eisdem, tamdiu sint eoipso ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum. Non obstantibus quibuslibet indulgentijs aut priuilegijs, Imperatoribus ac Regibus, seu quibuscunque alijs sub quibuscunque modis, tenoribus & formis à sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nulli volumus suffragari.

Legati sedis Apostolicæ quid facere debent.

Consuetudo animarum saluti contraria est reprobanda.

De postulatione prælatorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Minores xxvij. annis seculares & Mendicantes religiosi ad certas ecclesias prohibentur postulari: & puniuntur tam postulantes quàm postulati.

CAP. VNICVM.

DIspendijs & periculis varijs, quæ ex subscriptis postulationibus possēt ecclesijs euenire, & vacationū diuturnitatibus, quæ cōsueuerunt nonnunquā ex postulationibus irrationabilibus prouenire, ac dispendijs, quæ inde frequenter ecclesiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obsistere cupientes: Illum qui vicesimumseptimū non attigerit annum, ad cathedralem [a], necnon professorem cuiusuis Mendicantiū ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postulari edicto perpetuo prohibemus. ¶ Quód si secus postulatū fuerit & attentatū, irritū ac nullius penitus sit momenti. Et qui scienter pro eesserint ad eandem, ea vice postulandi ac eligendi potestate priuatos, ac beneficijs, quæ in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quā postulationē huiusmodi fecerint, per trienniū nouerint se suspensos. ¶ Postulatos [b] vero, qui postulationis de se factæ negotiū fuerint per se, vel per aliū in Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico vel priuato consistorio facientes, etiā sedūtaxat dispositioni sedis Apostolicæ cōmittendo, si se annū xxvij. nō attigisse sciuerint, vt præfertur vsq; ad xxv. annū. Cęteros vero sęculares & religiosos extra suorū administrationes ordinū perpetuo ineligibiles ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsus inhabiles ad quasecūq; dignitates ecclesiasticas & bñficia quęlibet obtinēda.

a ¶ *Cathedralem.*] aliqui habent sic, Ad cathedralem, aut, quamuis secularem non cathedralē ecclesiā. quod an bonum sit, relinquo peritiæ legentium.

b ¶ *Postulatos vero.*] hæc clausula breuior est in aliquibus libris, in quibus sic habetur: Postulatos vero qui postulationē huiusmodi de se factā psecuti fuerūt, etiam se, & cætera.

I *Niunctæ.*] Hęc decreta. habet lex dicta. Pri

De electione.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Multis probat argumentis promotos in curia non debere ad propria redire sine litteris suæ promotionis. Qui si secus fecerint; pro prælatis non sunt habendi, pœnasque incurrunt hic expressas. Et de ista Extrauaganti facit mentionem Panormitanus in cap. qualiter. de elect. dicens, quòd nullus antequam habeat litteras Apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tanquā prælatus: aliàs recipientes & receptus incurrunt pœnam, de qua hic.

CAP. I.

INiunctæ nobis debitum seruitutis ex-

mo præmisso procemio ad dicenda, factú intentum in genere ponit. Secundo ver. *Asserenti.* ad factú positú per multa media arguit. Tertio ver. *Quòd autem.* dicta argumenta applicando ad casum specialiter intentum descendit. Quarto versi. *Præsenti.* super dicto casu statuit: & inhibitiones consequenter adijcit. Quintu ver. *Quòd si forsan.* facientes contra huiusmodi statutú punit. Sexto versi. *Similiter.* dictum statutum ad casum alium extendit. Ioan. Monachos.

posceit, vt qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus: ibi præcipue reformationis accommodæ remedium apponamus, vbi maius respicimus periculú imminere[a]. ¶ Sane quàm periculosum existat quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit legitimis ostenderit documentis: tá ex ciuilibus, quàm ex canonicis institutis colligitur euidenter. Asserenti namque cum mandatis principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probauerit[b]: Nec similiter creditur se asserenti legatum. Numquam enim Apostolicæ sedis moris fuit absque signatis apicibus vndecunque legationé suscipere[c]. Sed nec dicenti se delegatum sedis eiusdem creditur vel intenditur, nisi de mandato Apostolico fide doceat[d] oculata. Similiter clerici ad alienam diœcesim sine suorum ordinariorum litteris venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant[e]. Clerici quoq; & monachi, qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum litteris prælatorú) non sunt clerici vel monachi reputandi[f]. Si quis præterea in clerum electum se dicat, si sacerdotem sese nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa[g]. Quòd autem in illis qui se episcopos vel superiores prælatos, aut etiá abbates, priores, seu alios monasteriorum rectores quocunque nomine censeátur[h], appellant, sit discussio celebris & diligens facienda, luculenter apparet: si scandala & pericula grauia (quæ ipsorum parere posset cómunicatio indiscussa) diligentius attendantur[i]. Hinc nos euidens euocat ratio, vt cú præmissis alijs casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis iam prouisum, hunc vltimú, qui pericula grauiora minatur, nequaquam sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus. ¶ Præsenti itaque perpetuo valitura cóstitutione sancimus, vt episcopi & alij prælati superiores, necnon abbates, priores, & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunq; nomine censeantur[k], qui apud dictam sedem promouentur[l], aut confirmationis[m], cósecrationis[n], vel benedictionis[o] munus recipiunt, ad commissas[p] eis ecclesias & monasteria absque dictæ sedis litteris[q] huiusmodi eorú promotionem, confirmationé, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non[r] præsumant: nullique eos absque dictarum litterarú ostensione recipiant[s], aut eis pareant vel intédant. ¶ Quòd si[t] forsan contra præsumptum fuerit: quod per episcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim ijdem episcopi vel prælati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de ecclesiarum vel monasteriorum prouentibus percipiant eorundem. ¶ Capitula[u] vero conuentus[x] ecclesiarum & monasteriorum ipsorú, & alij quicunque ipsos absque huiusmodi dictæ sedis litteris recipientes vel obedientes eisdem, tamdin sint à beneficiorú suorum perceptione suspensi[y],

a ¶ *Imminere.*] extra 6. lib. de elect. & elec. pot. cap. vbi periculum. Io. Monachus.

b ¶ *Probauerit.*] C. de mand. prin. l. vna.

c ¶ *Suscipere.*] 98. dist. nobilissimus. Io. Mona.

d ¶ *Doceat.*] extra de offi. deleg. c. cú in iure.

e ¶ *Ascendant.*] extra de cleri. peregr. c. 1. & 2. & 98. dist. per totum.

f ¶ *Reputandi.*] C. de epi. & cle. si qua per calumniam. §. præterea. 71. dist. hortamur.

g ¶ *Indiscussa.*] 42. dist. quiescamus. Ioa. Mona.

h ¶ *Censeantur.*] vt cú dicitur Prior, vel præpositus talis monasterij, q Priorem seu præpositú soliti gubernari. hæc enim adiectio fit per stylum cancellariæ, quãdo scribitur Priori vel præposito alicuius monasterij: aliàs si simpliciter sine dicta adiectione nó scriberetur prædictis vt iudicibus. Ioa. Mona.

i ¶ *Attendantur.*] 11. q. 3. nolite. Ioa. Mona.

k ¶ *Censeantur.*] 2. q. 1. legum. Ioa. Mona.

l ¶ *Promouentur.*] ex prouisione Papæ, vel ex officio superioris. extra 6. lib. de elect. si postquam. in fi.

m ¶ *Confirmationis.*] viá iustitiæ. Ioa. Mona.

Prælatorú aliqui consecrantur, alij benedicuntur.

n ¶ *Consecrationis.*] vt electi in epos & superiores platos. Io. Mona.

o ¶ *Benedictionis.*] vt abbates, Priores & præpositi prædicti.

p ¶ *Ad commissas.*] statutum præmisit, nunc inhibitioné duo capita continenté subiungit.

Probatio quandoq; q necessitate per scripturá fieri debet.

q ¶ *Litteris.*] Not. probationem in scriptis. similes casus notátur extra lib. 6. de censi. Romana. §. postquam.

r ¶ *Non præsumant.*] sed qualiter administratio acquisita per solá confirmationem aufertur? extra de elect. transmissam. & not. 62. dist. quanto. Sol. si est consuetum q primo installetur abbas antequam administret: hoc potest fieri, vt ius administrandi differatur consuetudine. extra de offic. archid. ad hoc. §. in quadam. & c. vt nostrum. sic potest fieri iure inhibente, vt hic. Sed nunquid qđ hic dicitur, habet locú in inferioribus Papæ confirmantibus? Videtur q sic. extra de re iudi. in causis. Dic contra, quia cum hæc constitutio sit pœnalis & contra ius commune, eandem nó extendam, sicut nec iura specialia contra regulam ad consequentiá sunt trahenda. extra 6. lib. de reg. iur. quæ à iure. Ioa. Mona. Sed pone: consecratus vel benedictus litteras papales habere non potuit propter Papę obitum: nunquid tenebitur multo tempore in curia remanere? Credo q non: quia hic Papa damnat præsumptioné temerariam recedere volentis absque litteris, propter quod istum, & recipientes eundem, vt infra sequitur, punit. Sed necessitatem nó excludit. & vbi non est culpa, nec pœna debet insligi. extra lib. 6. de reg. iur. sine culpa. Vnde temeraria præsumptio hic reprobata ad casum alium non debet extendi: nec prohibitio generalis excludit casum aliàs licitum. extra de ver. sign. super quibusdam. Item statuta & priuilegia cú trahuntur ad iniqua, sunt reuocanda. extra 6. lib. de sent. excom. cap. vlt. in prin. 60. distin. §. verum. ff. de vulg. & pupil. subst. ex facto. §. 1. & 2. extra de deci. suggestum.

Cóstitutio pœnalis nó est extendenda.

Pœna non debet infligi sine culpa.

s ¶ *Recipiant.*] sed nunquid oportebit me prælatum semper ostendere litteras? Dic. hic loquitur in principio, dú accedit prælatus ad prælaturam: non quando diu in possessione stetit. not. simile extra 6. lib. de senten. excom. si iudex.

t ¶ *Quòd si.*] sicut præmisit duplicem inhibitioné videlicet quo ad prælatos & subditos, sic hic quo ad eosdem cótra inhibitioné venientes pœná annectit: primo duplicé cótra prælatos, secundo ver. capitula. contra subditos.

u ¶ *Capitula.*] scilicet cathedralium vel secularium.

x ¶ *Conuentus.*] scilicet regularium. Ioa. Mona.

y ¶ *Suspensi.*] video pœnam illam locum habere in secularib', qui habent beneficia distincta. Quid in regularibus, nunquid fame morientur, cum nó habeát aliud beneficiú distinctum nisi necessaria victæ? Dicunt quidam, sibi imputent qui sua culpa inciderunt in hanc pœnam. extra de æta. & qua. ord. c. 1. & ff de posi. bona fides. & quærant victum manibus. 91. dist. clericus. victú. Vidi in facto Sagien. ecclesiæ, quæ regularis existit, cum quidam canonicus illius ecclesiæ electo ibidem euidenté defectum scientiæ obiecisset, & defecisset, nec potuisset pœna ista puniri, quæ habetur extra 6. lib. de elect. statuimus. §. si vero. & c. si forte. Papa decreuit (cum non posset sibi denegari victus) vt esset in ecclesia sua vltimus in choro, capitulo, & refectorio, numquam ad dignitatem in ecclesia sua promouendus. sic dico hic arctum victum dandum donec isti gratiam sedis Apostolicæ, vt sequitur, meruerint obtinere, vt C. de ordi. cog. si quando. ver. nam si tales. vbi existenti in possessione seruitutis, qui administrare non potest, sumptus litis & alimoniæ ministrantur, quantum moderato iudicis arbitrio fuerit æstimatum. Sic damnato in metallum, & etiam seruo pœnæ alimenta relinquuntur, licet alia subtrahantur. ff. de alim. leg. l. is cui. & l. seruos. ff. de ijs quæ pro non scrip. hab. l. 3. Et aliàs mutatur pœna, cum ordinata per ius locum habere non possunt. ff. de iurisd. om. iud. l. si quis id quod. §. in seruos. 14. q. 6. si res. ff. de in ius voc. l. fi. Sed quis administrabit bona interim? Dicit q superior dabit administratorem.

Pœna vna in aliam quandoq; mutatur.

ministratorem. extra 6. lib. de sup. neg. præl. ecclesiæ. de appel. peruenit. vel dabitur curator bonis, sicut illis qui administrare nō possunt. ff. de cura. bo. dam. per totum. C. de asser. tol. l. 1. §. super peculio. Ioa. Monachus.

a ❡ *Obtinere*.] ex quo Papa sibi reseruauit hunc casum, inferiores de eo se intromittere nequeunt. extra 6. lib. de sent. exco. cum medicinalis. in fi. & extra de præb. inter cætera. alias possent. extra de senten. excom. nuper.

b ❡ *Iuramento*.] de quo habetur extra de iureiurando, ego N.

c ❡ *Non præstito*.] cape infra, nequaquā ab eadem discedant.

d ❡ *Non subsistat*.] nunquid pœnæ in primo casu positæ contra recipientes & obedientes prælatis, habebunt hic locum? videtur ꝙ sic propter verbum quod præcedit, scilicet, vt de alijs. Dic cōtra, & hoc casu puniuntur prælati, vt in primo. Nec verbum, de alijs, refertur ad subditos, sed prælatos. Nec mirū si pœna hoc casu secundo nō repetatur: quia plus delinquitur recipiendo contra primū, quàm secundum, nec pœnā nō expressam extendam. de pæn. dist. 1. pœnæ.

Pœnæ non sunt extendendæ.

ADDITIO. Ad intellectum huius decret. & cap. nihil. de elect. adde consilium Oldradi, numero 51. quod incipit: Posito sine præiudicio. vbi concludit, ꝙ dominus Brochar. qui est immediate sedi Apostolicæ subiectus, distans à Romana curia vltra xxx. dietas ad magnam instantiam sui capituli, & propter ecclesiæ necessitatem vrgentem nondū obtenta cōfirmatione à sede Apostolica administrans, & bonorum ecclesiæ administrationi se immiscens, non incurrit dictas pœnas. Ioa. Fran.

SI religiosus.] Hoc decisum est notatū extra 6. lib. đ elect. quàm sit. Et primo hæc constitutio narrat Lugdun. concil. secundo ver. Verum, super eo quod posset in eo dubitari, dat statutum.

† Vide notata per doctores in c. antiqua. extra de priuileg.

e ❡ *Concilium Lugdunense*.] vt dicto c. quàm sit.

f ❡ *Priuatum*.] nam ex quo dictum concilium dabat electoribus libe-

donec super hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere[a]. ❡ Similiter quoque episcopi, prælati, abbates, priores, & alij monasteriorum regimina exercentes prædicti solito fidelitatis & obedientię iuramento[b] non præstito[c]. Illi etiā pontifices, quos apud prædictā sedem pallium continget recipere, absq; litteris traditionis ipsius pallij nequaquam ab eadem discedant: discedentes vero (quousque huiusmodi iuramentū prę stiterint, & litteras obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarū & monasteriorū prouentibus percipiant: & quicquid interim per eos (vt de alijs prædicitur) actum fuerit, viribus non subsistat[d].

❡ Benedictus xj.

❡ *Si religiosus electus non petierit ipse vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia vel absentia superioris, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. hoc dicit. addit ad cap. quàm sit. de elect. in 6.*

CAP. II.

SI religiosus, qui absque sui superioris licentia electioni de se factæ consentire non potest, illam post electionem sibi præsentatam, vel eius electores intra tempus pro eiusdem superioris præsentia vel absentia moderandum, nequaquam obtineat, dat generale conciliū[e] Lugdunense electoribus extūc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verū quia frequenter dubitatū est, an etiā sit eo ipso iure (si quod ei competebat ex huiusmodi electione) priuatus: Statuimus, illo eū hoc ipso fore priuatū[f].

❡ Idem.

❡ *Quattuor patriarchalibus ecclesiis vacantibus, statuitur illis nō posse prouideri Romano Pontifice inconsulto: quod si secus factum fuerit, irritum decernitur.*

CAP. III.

SAncta † Romana Ecclesia, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum à Deo, vtpote mater vniuersorū Christifidelium & magistra[g], quattuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam Ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegijs decorauit[h]: de quarum prouisionibus cum eas vacare contingit, tanto est accuratius cogitandum & attentius prouidendum, quanto maioris eminent altitudine dignitatis, & periculosę[i] erraretur in prouisionibus earundem. ❡ Super hoc igitur cū fratribus nostris habita deliberatione matura, inter alia nostræ considerationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarum sedium patriarchalium ciuitates, aut sunt destructæ, aut occupatæ ab infidelibus, vel à schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conuētibus & canonicis dispersis vndiq; extra ciuitates ipsas, per alias regiones seu loca à ciuitatibus ipsis remota. Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit) quòd vacante Constantinopolitana ecclesia per mortem bonæ memoriæ Petri Patriarchæ, solum per vnum dumtaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio celebrata, alijs canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex electione huiusmodi competebat, in nostris manibus sponte ac libere resignauit. ❡ Ideoque de eorundem fratrū consilio, & Apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, vt quamdiu ciuitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, cum eas vel ipsarum aliquā seu aliquas vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamuis prouisionem de præficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedant, quousque ad Apostolicæ sedis notitiā deducatur. Nos enim à data præsentium, decernimus irritum & inane, si secus per prædicta capitula, conuentus vel canonicos, aut quemuis alium, vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscunque ipsarum ecclesiarum vel alicuius earum consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione dictæ sedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, priuilegijs vel indulgentijs sedis eiusdem, per quæ effectus pręsentium impediri posset quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris literis habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, &c. Data Lateranī. x. Caleñ. Ian. Pontificatus nostri anno septimo.

ram eligendi potestatē, eo ipso ius adimebat electo. argu. ff. de leg. 1. plane. 1. responso. ff. de adimen. leg. & si transferam. ff. de his quibus vt indig. cum quidam. Propter quæ ista constitutio videtur superflua.

SAncta.] Primo procemiū ad dicenda præmittit. Secundo ver. *Super hoc*. causam impulsiuam suæ constitutionis subijcit. Tertio ver. *Ideoque*. super præmissis statuit. Quarto ver. *Nos enim*. statutum huiusmodi per decretum, & non obstan. munit.

g ❡ *Magistra*.] extra lib. 6. in procemio. 1. responso.

h ❡ *Decorauit*.] extra de priuileg. antiqua.

i ❡ *Periculose erraretur*.] extra 6. lib. đ elect. vbi periculū. 1. respōso.

EX debito.]

❡ Ioannes xxij.

❡ *Cum beneficia apud sedē Apostolicā vacantia sint soli Papæ reseruata, ostendit quę & quorū apud sedē vacare dicantur eandē. Et primo loquitur de reseruationibus, secūdo de pensionibus.*

CAP. IIII.

EX debito pastoralis officij, nobis quamquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum & ecclesiarum, ac monasteriorum dispendijs, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis

Animarū periculis occurrere debēt prælati.

a ❡ *Bonifacij octaui.*] c. præsenti. de præb. in 6.
b ❡ *Clementis.*] cap. 2. de præb. in 6.
c ❡ *Tenoribus.*] aliàs tenoribus, & aliàs temporibus.
d ❡ *Pensiones.*] tolle infra sub edicto prædicto, nolumus aliquatenus comprehendi, & cætera.

ipsis solent frequentius prouenire, congruis remedijs (quantum nobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur ecclesijs ac monasterijs antedictis, & vt Romanæ Ecclesiæ, quæ super ipsas ecclesias ac monasteria ex diuina prouisione obtinere dinoscitur principatum, honor debitus impendatur, prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum (præsertim felicis recordationis Bonifacij viij. a qui dignitates, personatus, ecclesias, & alia ecclesiastica beneficia, & Clementis b quinti, qui tam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quàm cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, Prioratus, administrationes & officia quæcunque, quæ apud sedem Apostolicam vacarent, prouisioni Apostolicæ sub certis tenoribus c reseruauerunt) vestigijs inhærentes: Nos ex causis rationabilibus, quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrũ nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quædam addendo de nouo, episcopales & earum superiores sedes, monasteria, & regulares ecclesias, ad quæ hi qui eis pro tempore præficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, Prioratus, officia, vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, præbendas, aliaque ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quæ apud prædictam sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis Ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam, prouisioni nostræ de fratrum nostrorũ consilio auctoritate Apostolica reseruamus. ❡ Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias, & alia præfata beneficia ecclesiastica per mortem vel depositionem ac priuationem eorum, qui ea obtinerent, per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renuntiationem quorumlibet, prouisionem, translationem, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædecessore nostro promotis impensi, nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis siue auctoritate nostra promouendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunque, aut quouis alio modo canonice vacare apud sedem intelligimus prælibatam. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prædicta fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium apud dictam sedem per eorum obitum vacare censemus, siue inibi siue alibi vbicunque ipsos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficijs quibuslibet (vt de alijs præmittitur) officialium nostrorũ, videlicet vicecancellarij, eiusdem Ecclesiæ camerarij, notariorum, auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum litterarum, ac pænitentiariorum nostrorum, necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ sibi volumus vendicare. ❡ Rursus huius nostræ reseruationis edictum ad dignitates & alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium, & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro nostris & eiusdem sedis negotijs prosequendis de ipsa curia quocunque modo, præmissi, vel aliqui eorum transmissi aut legati vel nuntij fuerint, & eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione seu prosecutione ipsorum negotiorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalibus, etiam si (vt præmittitur) nunc transmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. ❡ Cæterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia supradicta, quę viuente adhuc dicto Clemente prędecessore nostro vsque ad eius obitum, nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde vsque ad datam præsentium apud sedem vacauerint eandem, illaque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis ius in re licet ad rem non sit aliquibus acquisitum. Decernentes extunc irritum & inane si secus in prædictis & singulis eorum scienter vel ignoranter per quemcunque seu quoscunque Apostolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari. Non obstantibus piæ memoriæ Gregorij decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis, quatenus edicto essent & sunt contrariæ memorato. Cæteris in ipsis constitutionibus contentis in suo robore duraturis. ❡ Pensiones d insuper annuas ab episcopis & eorum superioribus alijsque prælatis inferioribus, necnon quibuscunque capellanis, conuentibus, collegijs, vel singularibus personis factas & faciendas personaliter aliquibus ex eisdem Cardinalibus, seu quibusuis alijs ex prænominatis personis, & pensiones præterea seu assignationes quantitatum quarumlibet super certis prouincijs, diœcesibus, ecclesijs, monasterijs, vel alijs ecclesiasticis locis aut ordinibus, etiam à quibusuis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas præmissis personis, siue alicui earumdem, vel monasteria, Prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia vel alia quælibet quocunque nomine censeantur, non consueta ab olim clericis sæcularibus assignari, huiusmodi personis vel alicui earumdem collata siue concessa in cõmendam, vel alio quouis titulo ab eisdem prædecessoribus, seu alijs episcopis vel superioribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegijs sub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quominus eis cedentibus vel decedentibus, siue illa quouis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, Prioratus, administrationes, beneficia, ac loca huiusmodi ad ecclesias & monasteria, siue alia loca religiosa vel alia ecclesiastica, eorumque prælatos siue personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere reuertantur: nisi eis quid canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

Ecclesiæ vniuersalis regimini Papa præsidet.

Beneficia multis modis vacare possunt.

Cardinales dicuntur fratres Papæ.

Ius in re vtilius est, quàm ius ad rem.

De auctoritate & vsu palij.

❡ Ioannes xxij.

❡ *Pallij traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obijciens præmisso iuramento de obiectis promptam fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere, declarat.*

CAP. VNICVM.

Malitijs hominum est obuiandum.

MAlitijs hominum, quæ sæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes salubriter obuiare: Hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt deinceps per obiectũ cuiusuis criminis seu defectus traditio

Quia cunctis.]

a ¶ *Campanam.*] Nota campanæ vsum ad multa valere. vt patet in his versibus, in quibus de se ipsa loqui campana inducitur:

Laudo Deum verū; plebem voco, congrego clerū:
Defunctos ploro, pestē fugo, festa decoro.

Nili promptā facere quid sit.

Hæc extrauagans habetur inter xx. so. viij. sub n. 8 sōce C proh. cum go. domin. Zenzelin. hæc vero glossa est Guiselmi de monte Laudano.

Sedes Apostolica.] Hæc potest intitulari sub tit. de rescript. vel offic. deleg. vel sub tit. de cōcess. pb. & eccl. nō vac. vel de parochijs. Et diuiditur in quattuor partes. In prima præfatio præmittitur. In secunda factum inseritur. In tertia constitutio editur. In quarta ad ipsum additur. Secunda, *Sane.* Tertia, *Nos amouere.* Quarta, *Idem, &c.* Huiusmodi constitutionis duplex est ratio. Prima, vt alteri per alterū iniqua conditio non afferatur, ne quis eum altérius locupletetur iactura, vt res transeat cum onere suo. & sic hæc sumpta est ex ratione illorum iurium, supra de pœnis, suam. de rescri. eam te. & cap. si eo tēpore. lib. 6. de præben. dilectus.

b ¶ *Sedes.*] simile supra de rescript. sedes.

Veritate beatus est nihil.

c ¶ *Veritatem.*] hæc fortior res de mundo est, secundum Esdram, quę valet & inualescit in æternum, & viuit & obtinet in sæcula sæculorum. 8. dist. cōsuetudo. & merito, cum veritas sit Deus. ead. dist. si cōsuetudinem. hanc causam nesciunt aliqui prælati nostri tēporis, qui volētes plus placere hominibus, quàm Deo, infinita fine complemēto pmittunt: vnde hāc ignorāt: & ideo interrogant cū Pilato: Quid est veritas? Ioa. 18. in fi.

Lucē odit qui male agit.

d ¶ *Lucem amans.*] bene agentes hanc diligunt: sed contrariū eius peruersi. s. de offic. deleg. consuluit. de hæret. cū ex iniuncto. C. de epis. & cle. conuenticulam. de pœnit. dist. 1. item vt Christus.

e ¶ *Nodosæ.*] id est, intricatæ. supra de verb. sig. cum olim.

f ¶ *Ambiguitatis.*] de triplici ambiguitate, scilicet iuris, & facti & personæ, dic vt 33. dist. habuisse. in glo.

ditio pallij facienda his, qui ad metrapolitanarum ecclesiarū, seu aliarum regimen assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi obijcientes firment corporali præstito iuramēto se id malitiose nō agere, sed obiecta vera esse se credere, ac de obiectis offerant facere promptā fidem: & nihilominus ad pœnam talionis seu extraordinariam se obligent arbitrio præsidentis. Promptam vero fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spatium numerandum à die collationis in antea, probauerint legitime quod opponunt. Quod si non fecerint, eorū obiectibus nequaquam obstantibus ad ipsius traditionem pallij procedatur. Per traditionē autem huiusmodi, viæ accusationis, denuntiationis, vel inquisitionis, nullum volumus præiudicium generari.

De officio custodis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *In religiosorum Mendicantium conuentibus plures campanæ esse non possunt sine speciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectorijs, capitulis & alibi, licite possunt ipsi religiosi Mendicantes habere. hoc dicit. Et est Extrauagans notabilis: & quia pulsare campanas est custodis officium, vt patet eod. titu. cap. 1. lib. antiq. ideo hic non ab re collocata est.*

CAP. VNICVM.

Quia cūctos orthodoxæ fidei professores, & viros præsertim ecclesiasticos sic hortamur adinuicem, & quo ad alios etiā conuersari, quòd ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur: Aduertentes quòd eo quòd nō nulli Mendicantium ordinum professores in nonnullis suis conuentibus plures campanas obtinent, & in posterum satagunt obtinere: cathedrales ac ecclesiæ aliæ suæ quæruntur propterea iustitiæ detrahi, & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officijs impedimentum, videturque inter ipsos litigijs & scandalis via aperiri: Nos præmissis obuiare cupientes periculis, pacemque desiderantes inter ipsos (sine qua bene pacis auctor non colitur) obseruari: de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quod religiosi dictorum ordinum Mendicantium in nullo conuentu suo seu loco plures campanas habeant sine sedis Apostolicæ licentia speciali, sed vna tantummodo pro loco quolibet sint contenti. ¶ Quòd si forsan communitas seu vniuersitas aliqua ecclesiastica vel mundana, seu ijdem religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint vel nunc habent: non illam, sed aliam solam eorum specialiter vsibus deputatā pulsare valeant horis diurnis & nocturnis, Missis & alijs consuetis. ¶ Cæterum religiosis eisdē permittimus, quòd vbi hactenus plures campanas sine lite & cōtradictione qualibet in vsus dūtaxat proprios habuerint & nunc habent, illis etiam deinceps libere vti possint. Alijs quibuscunq; per eos habitis intra triū mensium spatium de suis locis seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verum campanulas, quæ in refectorijs, sacristijs, capitulis, & alijs forsan officinis religiosorum ipsorum consueuerunt habere, sub ista nostra ordinatione nolumus cōprehendi. Nulli ergo, &c. Datum secundo Nouembris, Pontificatus nostri, anno octauo.

De officio delegati.

¶ Ioannes xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Littera Apostolica impetrata ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dū erant integrę, non obstante diuisione facta de ipsis in duas seu plures ciuitates seu diœceses, quæ diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiam executores seu iudices earundem, habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic diuisis, quem habebant in illis dum integræ remanebant.*

CAP. VNICVM.

Sedes[b] Apostolica in suis[a] actibus verita tem[c] prosequens, lucē[d] amans libenter euitat nodosæ[e] ambiguitatis[f] inuolucrum[g]: illamq;[h] sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intendit[i], vt de illis[k] ita proueniant cōmoda, quod alijs non immineat detrimentū[l]. ¶ Sane[a] pridem

g ¶ *Inuolucrum.*] id est, inuolutionem.

h ¶ *Illāque.*] versicul°.

i ¶ *Intendit.*] bene dici°, intendit, quia extra intentionem suam frequenter facit Papa, vt supra, vt eccle. benefi. vt nostrum. tamen non tenet quod contra intentionem eius fit, dumtamen de hoc constet, vt supra de rescript. super litteris. in fi. & cum dilecta.

Facis notā hac pare non bene coletur.

k ¶ *De illis.*] scilicet ordinationibus.

l ¶ *Detrimentum.*] non debet enim aliquis cū alterius iactura ditari. s. de pœnis, suam. nec ridere de fletibus aliorum. s. de priuil. petistis. hoc est pro personis & ecclesijs. quarum bona occupata sunt in toto, vel in parte pro istis nouis ecclesijs, seu in collegijs de nouo per istū Papam creatis, vt fiat eis aliqua recompensatio, ne ab ipsis sic miseris ex toto, exceptū sit præmium gaudiorū cōtra legem. C. lib. 12. in fi. ipsius libri, quæ recōpensatio debet fieri vt sic s. de ma. & obe. cum inferior. Quid ergo facient archidiaconi ecclesiæ Tholosanæ, qui omnes procurationes & fere omnia iura archidiaconatuum suorū habent hodie in alijs ciuitatibus & diœcesib° ab ea diuisis: nunquid ipsi vel potius archidiaconi, qui de nouo creati sunt in illis nouis ciuitatibus iura archidiaconalia in illis diœcesibus exercebunt. Item quid faciet abbas Cluniacen. de prioratu sancti Flori, qui episcopatus fact° est, nulla emēda facta monachis, vel de similibus? Item quid facient plures clerici, qui asserunt se ex hoc suis beneficijs alias adeptis canonice priuatos. Item quid erit da

episcopo Pictauensi & Aloinensi, seu similibus, qui molta de mēsa iam de emolumento sigillorum, quam de alijs amiserunt: nunquid istis & similibus ad detrimentum poterit reputari? Non videtur, cum totius ecclesiæ vniuersalis, quæ est vnica, & bonorū eiusdem plenaria dispositio, Papæ esse noscatur, vt supra de præb. licet. lib. 6. de excel. prę la. si quis. concil. Viennens. §. versi. & ideo ipse nedū potuit, immo debuit nedum immoente multiplicatione populi, de quo infra prox. augmentare operarios, & sedes ipsis congruas collocare, ac de stipendijs sufficientibus ministrare. arg. 31. dist. in nouo. ȝ. de offi. ordi. quoniam. etiam cum detrimento aliorū, vt sic minor vtilitas cedat maiori, & priuata communi. ȝ. de postu. præl. bonæ 1. 7. q. 1. scint. ȝ. de ma. & obe. cū inferior. Nunquid ergo archidiaconus ecclesiæ Tholosanæ erit oculus episcopi Lombariensi. & in ordinationibus clericorum, & in alijs in quibus tenetur archidiaconus assistere suo episcopo, vt supra de offi. archid. ad hæc. & de scrutinio. cap. 1. ipse aderit sibi, quia tacitè & de facto est ei. supersedeo quo ad præsens.

ne [a] pridē ad diuini cultus augmentum [b], & ad salutem [c] populi, quem in nonnullis ciuitatibus & diœcesibus sic multiplicatae [d] altissimus, quód in earū singulis singulorū [e] vultus nequibat, vt deceret, vnicus pastor inspicere, aut alias partes [f] boni pastoris implere: salubriter intendentes in ipsis diœcesibus, quarū nonnullas in duas, & aliquas in plures [g] diœceses [h] duximus diuidendas, certas earū ciuitates ac ecclesias ereximus [i] cathedrales, quarū singulis proprias, distinctas & limitatas [k] iussimus assignari.

a ❡ *Sane.*] Secunda pars.

b ❡ *Augmentum.*] Hæc est caosa prima. ad hæc enim tenentur principaliter nedū ecclesiasticæ personæ & bona ipsarum, immo etiā quilibet Christianus, vt 21. dist. §. 1. de consti. ex parte. de celebra. Miss. graui. concilium Viennensi. Et hæc causa excusat coitum coniugalem à quolibet peccato etiam veniali: si intentione scilicet habendæ prolis, quæ diuino cultui applicetur in baptismo, fiat coniunctio, vt legitur & not. 33. q. 5. vir cū ꝓpria. licet Hug. ibi cōtra.

c ❡ *Et ad salutem.*] ecce secundum. huic enim saluti per quam necessarium est pabulum Dei, vt ȝ. de offi. ordi. inter cætera. & ipso multiplicato debuerunt prædicatores & ministri plures poni, vt 31. distin. in nouo. in fi.

d ❡ *Multiplicaret.*] ista multiplicatio est sufficiens causa erigendi nouos episcopatus, dum tamen solemnibus & frequentioribus locis fiant, ne vilescat episcopalis dignitas, vt 16. q. 1. præcipimus. ȝ. de priuileg. cap. 1. 80. dist. episcopi.

e ❡ *Singulorum vultus.*] debet enim bonus pastor cognoscere vultum cuiuslibet corporis sui, vt legitur Eccl. 3 s. c. vnde hoc sumptū fuit. Hæc enim est vna ratio, quæ allegant curati contra Prædicatores & Minores, q etiam semel ad minus in anno quilibet parochianus habeat suo rectori proprio cōfiteri omnia peccata sua, licet etiam sit eis confessus. Secunda est necessitas illius canonis, omnis. ȝ. de pœnit. & remiss. quæ non est sublata propter voluntariam cōstitutionem, super cathedram. vbi plene de hoc dixi. Sed ad hoc potest responderi, q licet Papa ordinauerit in dicto concilio, omnis semel in anno cōfitendum esse proprio sacerdoti: nō tamen alligauit potestatem suorum successorum, quin possint surrogare vel adiungere socios, & dare coadiutores ipsis sacerdotibus in illo casu, qui simili potestate vterentur in huiusmodi cum illis. quod & fecerunt, scilicet fratres in alio concilio, scilicet Viennensi. & sic cum ambo concilia sint eiusdem auctoritatis, merito per posterius primo derogatum est, licet de ipso non faciat mentionem: & sic necessitas, quæ inerat confitendi vni, scilicet proprio sacerdoti: & vt in c. omnis. dilatata est & ampliata ad plures, vt in c. super. hoc dico per iura ȝ. de consti. licet. lib. 6. de offic. delega. super quæstionum. in prin. 50. dist. domino sancto. ȝ. de elect. innotuit. de præb. dudum. lib. 6. Et sic cum habeant plores odio super hoc quo ad confessionem suos curatos: merito illis plus expedit ostendere fratribus quàm sacerdotibus vultum suum, qui licet eadē potestate fungantur cum alijs, tamē scientia & discretione alijs præferuntur, sicut suos fratres, in quibus vt plurimum plus quàm in rectoribus scientiæ clauis viget: & sic plus proficient quàm alij in vultus inspectione. arg. 20. dist. per totum. ȝ. de ætа. & quali. cū sit ars. de renun. nisi. §. pro defectu. Sed nunquid illi qui cōfessi sunt proprio episcopo vel archipresbytero, vel illi de quo per pœnitentiarios Papæ dictum est in litteris suis, q possit ad triennium sibi eligere cōfessorem idoneum, necessario teneantur semel in anno confiteri proprio sacerdoti? Videtur q sic per supradictam rationem per rectores contra fratres superius allegatam. Contrarium tamen fit quotidie, idest non curant confiteri suis sacerdotibus, ex quo alteri de istis sunt semel confessi.

Curati vt plurimum non sunt ita litterati vt religiosi.

f ❡ *Alias partes.*] idest alia diuersa onera, quæ incumbunt bono pastori circa sui gregis vigilias exercendas. ȝ. de offi. ord. inter cætera. de censi. cū Apostolus. & sequentibus c. 16. q. 1. Prædicator ó.

g ❡ *Plures.*] & sic plus cononet vltra duo: nec duorū numero est contentus. simile ff. de opt. leg. l. 1. quod est contra iura. ȝ. de reg. tur. pluralis. & de præben. is cui. in fi. lib. 6. quandoque tamen ad vnum restringitur. vt ȝ. de priui. vt priuilegia. lo fi. Dic hoc debere intelligi secundū præcedentia & subsequentia, iuxta materiam in qua ponuntur, cum secundum illam, exquitantur sermones. 45. distin. disciplina. ȝ. de cle. excom. min. latores. vnde frequenter talia ampliantur & restringūtur propter fraudes & odia, & propter absurditates, quæ inde sequerentur, vt in dicta l. & c. vt priuilegia. de hoc etiam dicitur in extrauag. Execrabilis.

Verum [l] quoniam plures ante ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi, tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus Apostolicas obtinuerunt litteras super beneficijs ecclesiasticis in ipsis tunc [m] integris diœcesibus vacaturis: quarum nōnullæ restant adhuc executioni mādandæ [n]: Nos amouere [o] volentes cuiusuis dubitationis scrupulum [p], qui circa executionē gratiarum super huiusmodi beneficijs concessārum posset [q] forsan incidere, considerantes attentius, quòd per ordinationē [r]

h ❡ *Diœcesis.*] idest territorium. 2. q. 5. §. ad hoc. debet enim quælibet diœcesis habere suos limites certos & proprios: & tales ex quo indubitata fide certi sunt constituti, præscribi non possunt: nec ea quæ ipsis adhærent, ne confundantur ipsi limites, vt ȝ. de paroch. super eo. 16. q. 4. quicunque cum mulus ibi positus.

Diœcesis fines nō præscribūtur.

i ❡ *Ereximus.*] sic not. q Papa de vna diœcesi potest facere diuisas & diuersas: sic Imperator diuidit prouincias. ff. de offi. asses. si. eadem. tamen propter diuisionem Imperatoris non erunt plures metropoles apud ecclesiam, cum non debeat cōmutari ad mobilitatem necessitatū mundanarum. 10. dist. lege. Sed quid erit si interfit Imperatoris vel alterius principis seu personæ sæcularis (puta quia sunt patroni seu defensores) nō mutari statum taliū ecclesiarum, seu ciuitatum vel diœcesum: nunquid poterunt se opponere cū effectu? Et videtur q sic, quia nihil cum scandalo vel damno alicuius est faciendum seu attentandū. ȝ. de præscript. nihil. & ȝ. eod. cap. in princ. vnde dictum est: Nisi ipse ex hoc ius patronatus, & alia commoda sine culpa amittat, cum iura imperialia etiā in bonis ecclesiasticorum semper remanserunt salua. 11. q. 1. si tributum. cum seq. In contrarium videtur q propter maius bonum quis iure suo priuatur: & etiam sine culpa punitur. 25. distin. de Constantinopolitana. ȝ. de elect. sacrosancta. de postula. præla. bonæ 1. in ipsa etenim fundatione hoc euenire posse prospicere debuerunt, & sibi cauere. arg. ff. loca. si quis domum. §. 1. 23. dist. in nomine Domini. quod credo verius: ita tamen q fiat cum omni minori præiudicio eorum quo poterit.

K ❡ *Limitatas.*] diœceses, idest limitata territoria: nam limes dicitur finis. vnde versus: *Limes erat positus, &c.* ȝ. de ver. sig. forus.

l ❡ *Verum.*] versiculus.

m ❡ *Tunc.*] idest tempore datæ earum, & sic tempus datæ respicitur in talibus, vt supra de rescrip. eam te. & c. si eo tempore. lib. 6.

n ❡ *Mandanda.*] quasi dicat de ijs litteris, quæ iam mandatę sunt executioni qualitercunque, ex quo ius acquisitum est in re, nō intromittimus nos, cum præsens constitutio futura dumtaxat respiciat, vt supra de constit. quoniam. Vel dic q immo respicit præterita, vt patet infra super verbo, declaramus.

o ❡ *Nos amouere.*] Tertia pars.

p ❡ *Scrupulum*] idest molestiam, sollicitudinem, vel anxietatē animi, Et dicitur à scrupo, qui est lapis modicus, qui sicut frequenter lædit pedem, sic scrupulus animū nescientē soluere difficiles quęstiones, sm Hug. Et sic not. q ignorātia, ex qua quis reddit dubius, affligit hominē & molestat. arg. 20. dist. si decreta. 16. q. 1. §. 1.

Scrupulus affligit.

q ❡ *Posset.*] & sic expedit in talibus ante tempus occurrere & præuidere ea quę euenire possunt. C. in quib. cau. l. vlt. in fi. ff. loca. si quis domum. §. 1. & hæc est prouisio sibi aduersus futurum periculum præcauere, vt supra de procur. c. 1. in fi.

r ❡ *Ordinationem.*] hoc verbum, ordinare, & iste actus qui ordinatio dicitur, est multum generalis, comprehendens quemuis modum, quo quis habet de re propria disponere iure suo. Et ideo si aliquis impetrauerit beneficium spectans ad ordinationē alicuius, poterit petere beneficium spectans ad collationem, pręsentationem, seu quamuis aliam dispositionem talis, vt probatur supra de offic. deleg. super eo. & de iure patro. eam te. in fi. facit supra de offic. ord. ordinarij. Sed nunquid fieret præiudicium episcopo, qui habet institutionem, si tali prouideretur de beneficio spectante ad solam præsentationem illius, contra quem impetratum est: Et videtur

seu diuisionem nostram prædictā ius ad rem [a] expectantibus dicta beneficia ante [b] competens ex ratione immutari [c] non debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesibus maneat sicut in ipsis quondam integris [d]: auctoritate præsentium declaramus, quòd omnes & singulæ gratiæ super beneficijs vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis vel prædictis prędecessoribus nostris personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quàm in alijs diœcesibus decisis ab illis, eisdem modo & forma possint suo ordine [e] per executores [f] demandatos

videtur quòd sic, nam cum magis habeat in concessione eps, quàm in præsentatione patronus, vt ī. de offic. leg. dilectus. non videtur ꝙ Papa velit præiudicare epo, nisi expresse hoc innuat: quod faceret si diceret, ad præsentationem talis: quia tunc satis exprimeret Papa ꝙ penes alium erat institutio, cui quantum ad hoc derogare intendebat: sed per hoc verbum, ordinationē, nec videtur velle derogare, nisi illi dumtaxat contra quem scribit: & hæc est ratio illius textus ī. de præben. cum in illis. §. cū autem. lib. 6. Dic contrariū, cum in nullo quātum ad hoc præiudicetur instituenti, q ad motum suum nunquam disponit de tali beneficio; & si in aliquo præiudicetur, in modico tñ. arg. ī. de rescr. auditor. sed patrono dumtaxat. patronus vero motu suo mouetur ad præsentandum quē voluerit, aliàs idoneum: vnde soli illi quorū principaliter interest, audirentur contradicentes talibus impetrantibus, & non alij. arg. ī. de elect. cum inter R. de testi. veniens. de excep. cum ecclesiasticæ. de præb. pro illorum. cum similibus. Non obstat dict. c. dilectus. quia nō dicit de institutione, q̄ semiplenū ius denotat: sed de concessione, quæ plenū ius dicit: vnde non est dubiū quin plenior sit potestas concedendi insolidum beneficia vacantia, quàm solū in eis præsentandi. Vel si vellemus ibi concessionem recipere pro institutione, diceremus, plus habet, id est plus iuris confert eps in institutione illi qui recipit beneficium, quia ius administrandi, quàm patronus in præsentatione, ex qua parum acquiritur præsentato, maxime si præsentans sit laicus, cui variare licet, vt ī. de iure patro. pastoralis. sed ex hoc non sequitur quin libentius quem vult præsentet patronus, quàm instituat episcopus.

a ¶ *Ius ad rem.*] & sic non in re, & sic est in debitum iri, quare talis non beneficiatus potest dici, vt ī. de conces. præb. c. quoniam ex constitutione. libro vj. Simile est de filio, qui est viuente patre dominus rei paternæ spe & non re. & vxor in bonis dotalibus constante matrimonio. Ex quo sequitur quòd tale est ius ad rem, quod aliqui vocant, decretum: quia sub decreto Papæ appositum, vt cōmuniter fit in gratia ibi, decernentes, &c. conseruatur, vt ī. de concess. præben. quia cunctis. lib. 6. nec potest commutari cum alio. nec priora beneficia sibi incompatibilia facit vacare. nec super ipso quasi pro certo titulo poterit ordines recipere. ī. de rescrip. in nostra. & extrauag. domini Ioannis. Execrabilis. §. per hoc. Quid si canonicus per Papam effectus fuerit in aliqua cathedrali ecclesia sub expectatione præbendæ: nunquid poterit in delegatum iudicem impetrari, & eandem exercere iurisdictionem? Videtur ꝙ non, cum non habeat ius in re, sed ad rem, vt ī. de conces. præben. quoniam ex constitutione. lib. 6. Contrarium credo, cum omnia quæ ad iure canonicatus pertinent, sibi debeantur: licet nondum sit ibi præbendatus, nisi consuetudo refragetur per iura ī. de elect. in Genesi. de renun. c. a. Nec decret. statutum. ī. de rescrip. dicit præbendatum, sed canonicum tantum. Quid si ego sic expectans cum vacaret in altera diœcesi quædam Ecclesia, feci mihi prouideri de ea: deinde mota lite super ipsa contra me, in limine possessionis adipiscendæ acceptem secundam in alia diœcesi super qua modo eodē lite mota, faciam mihi in tertia diœcesi de tertia prouideri, & sic facio de pluribus; nunquid possum? Vidi de quodam, qui decem præbendas in Ecclesia beatæ Mariæ Pictauia fecit sibi isto modo prouideri: vbi est statutū, ꝙ fructus præbendæ litigiosæ nunquam assignantur alicui, sed per capitulum obtinenti sententialem victoriam reseruantur: quod statutum satis innititur æquitati illius c. ī. de sequestra. ad cōpescendas. in fi. concil. Vien. nunquid ergo talis multiplicatio & narratio potest tolerari de iure? Videtur ꝙ non, per ea quæ not. Inno. ī. de rescrip. in nostra. vbi dicit, ꝙ si pendente quæstione super ecclesia curata, cuius possessionem non habet, accipiat possessionem secundæ, similem curā habentis, hoc ipso videtur renuntiare liti motæ super ecclesia prima. & est ratio, quia aut recipiendo secundam intendebat renuntiare, & tunc habetur propositū: aut non intendebat renuntiare, sed intendebat si obtineret in causa primæ dimittere secundam, & accipere primā; & sic videtur ipsam secundā recipere ad tempus sub cōditione: qđ totum reprobatur in beneficijs Ecclesiasticis, quę debent esse perpetua. nec cadit in ipsis cōditio: quia in ea vacatione. &c. 70. dist. c. 1. ī. de elect. in electionibus. lib. 6. 1. q. 2. quàm pio. quæ ꝓcedūs vt credo vbi secundam cū protestatione recipit, vel aliàs constat đ intentione eius, per quā nō intēdit renuntiare primæ, vel liti eius. simpliciter admittendo possessionē secundæ non litigiosæ, primæ eo ipso renuntiat. vt ī. de præbē. de multa. in casu vero nostro, quē posui ī. credo contrariū: scilicet ꝙ semper possim mihi facere ꝓuideri de omnibus quotquot vacabunt cū protestatione si non habeam ius in iam receptis, & in illis quæ nunc recipio ius mihi cōpetat, & non aliàs: quia tales conditiones quæ de iure insunt, non faciunt rem conditionalem, quamuis exprimantur, vt ī. de elect. significasti. cum ibi not. 17. q. 2. Eleutherius. recipiendo tñ corporalem & pacificā possessionem vnius, omnibus alijs & litibus super eis motis renuntio. & sic intelligit Innoc. ī. sed ante pacificā possessionem secus, vt ī. de elect. commissa. lib. 6. & in hoc satis concordant ea quæ not. Host. in dicto c. in nostra. Sed quid si impetrans, qui fecit sibi đ Ecclesia certa prouideri, inuenerit quæstionem super illa Ecclesia inter duos motam: vel inter ordinarium & alium impetrantē, & sic litigiosam, quod tamē ignorabat tempore suæ prouisionis: nunquid hoc declarato per suū executorem poterit illa dimissa de alia sibi facere prouideri: hoc solo, quia litigiose cœpit, per c. ī. vt lit. pen. si hi contra. lib. 6. Itē nunquid valebit declaratio primi executoris non vocatis ordinarijs aliarum Ecclesiarum. vel cæteris impetrantibus, quos hic tangere videtur? Hoc vidi de facto. Et videtur ꝙ executor possit errorem suum corrigere vbi errauit in facto, secundum Inno. & Hostien. & etiā vbi in iure secundū Host. prout not. per eos. ī. de renun. c. 1. de offi. deleg. in litteris. de rescr. cum in multis, in fi. lib. 6. Et ꝙ propter litē non possit dimitti, videtur, quia non agebatur de dominio ecclesiæ: cū non sit apud aliquem. inst. de re. diu. §. sacræ. quod requiritur scilicet ꝙ litigetur de dñio, ad hoc ꝙ res litigiosa dicat. C. đ liti. auth. litigiosa. Dic cōtra per c. si hi contra. Nec obstat dictus §. sacræ. q̄ intelligitur nullius, scilicet personæ secularis: sed ecclesiasticæ bene. sic not. Inno. ī. de eo qui mit. in pos. c. 1. videtur ꝙ si in illa de qua est sibi prouisum, impetrans habebat ius, licet non posset habere possessionem facti, vlterius non poterit sibi de alia prouideri, aliàs sequeretur, ꝙ ex vna gratia posset duo vel plura beneficia consequi. de quo per Inno. ī. de offic. deleg. in litteris. Sed quid si litigium erat tantum super possessione? Idem crederem per cap. si hi contra. quod indistincte loquitur: maxime cum de matrimonio carnali vel spirituali non possit ita simpliciter agi possessorio, quin aliquid de proprietate habeat immisceri, vt legitur & not. ī. de rest. spo. ex transmissa. De declaratione executoris dicetur infra.

b ¶ *Ante.*] i. à tēpore datæ, vt de rescr. eā te. & c. si eo tēpore. lib. 6.

c ¶ *Immutari.*] & sic non debent damnis commendari præterita. ī. de const. cognoscētes. Vnde est hic arg. ꝙ per constitutionē principis quantumcunque publice vel solemniter editam, etiam licet omnes de mundo non obstantias contineat: non tolluntur specialia priuilegia, statuta, vel consuetudines quę non obstantiæ tantum tendunt ad tollendam surreptionem, non ad talia iura specialia perimenda: quod est verum, nisi nominatim, specialiter & expresse talia per ipsam tollantur. ī. de rescrip. cum ordinem. s. de do. & contu. ex litteris. de consti. licet. de rescrip. si propter. de elect. quia sæpe. lib. 6. De hoc dixi plene de sepul. super cathedram. in fine.

d ¶ *Integris.*] Not. ius dominorum non debere diminui propter diuisiones, quas emphyteutæ inter se faciunt, vel vasalli, de quo dicetur ī. in fi.

e ¶ *Suo ordine.*] Id est, quæ prius impetrauerit, prius obtineat. ī. de rescri. capitulum. & c. tibi qui gratiam. de conces. præb. auctoritate. lib. 6. qđ est verum, nisi propter defectum vel crimen primi impetrantis, seu negligentiam, vel auctoritatis posterioritatem, vel anticipationem temporis, ordo debitus subuertatur, vt ī. de præben. si clericus. in fi. & c. ij qui. de rescrip. duobus. lib. 6.

f ¶ *Executores.*] executor est is, qui gratiam à principe factam vel iussam fieri, ad effectum deducit. Et dicitur de exequor, quasi excessiue, id est, viriliter exequi. Tertio, si quæras quot sint genera: duo, nam quidam dantur ad prouidēdum: quidam ad compellendum, vt legitur & not. ī. de rescrip. abbatē. & de cōces. præb. si capitulo. & c. si soli. lib. 6. & talis dicitur habere litteras auctoritatis, quandoque dicitur quis habere litteras facultatis, vt quando datur potestas ordinario, ꝙ aliquem possit recipere, vt ī. de rescript. cum aliquibus. & dicto c. si soli. Quarto, quē ordinem habeat iste executor seruare. Dic ꝙ (dum tamen non excedat fines mandati, nec nimis festinet) sine aliqua alia causæ cognitione, etiam summarie potest in executione prouisionis vel compulsionis procedere, cum sit verus executor: & ideo quotidie tales executores suos processus faciunt in absentia partium: & eis non vocatis, vbicunque & quomodocunque eis placet, vt ī. de re iud. de cætero. & c. quòd ad consultationem. in fi. tamen si aliqua proponuntur. non ad recusandum personam eius, cum hoc fieri non possit, vt ī. de appel. nouit. sed ad probandum rescriptum surreptitium, vel falsum: bene potest admittere & cognoscere, si voluerit, vt supra de offic. deleg.

Filius viuente patre est dominus.

Canonicus creatus per Papam in Ecclesia cathedrali, an possit in iudicē delegari.

Ecclesię dominium apud personas ecclesiasticas tātum est.

Constitutio principis continēs omnes nō obstantias de mūdo, an tollat priuilegia, statuta, vel consuetudines.

Conditio, quæ de iure inest ad facit rem conditionalem.

Executores sunt duplices.

deleg. pastoralis. §. quia vero. vel suo superiori intimare, vt in dicto cap. de cætero. poterit tamen procedere executor ad prouidendum, & prouidere si voluerit, non obstante contradictione alicuius, appellatione seu proposita exceptione: quia ex hoc quod non admittit exceptionem probabilem, non poterit appellari: nisi aliàs constaret de veritate: licet aliud sit in iudice. ṡ. de appel. interposita. in princ. argu. ṡ. de appel. nouit. Quod sic probo, pari vel maiori potestate confert Papa per se vel per alium beneficia vacantia totius mundi, quàm ordinarius illa suæ dioecesis, vt ṡ. de præben. licet. & c. hi qui. lib. 6. sed ordinarius propter aliquam contradictionem seu appellationem non omittet conferre beneficium si quod vacat: cum sine causæ cognitione non debeat spoliari sua quasi possessione in qua est, conferendi sua beneficia, vt ṡ. de elect. cum inter canonicos. ṡ. de sup. neg. præla. c. fi. de in integ. resti. c. 1. ṡ. de iure pa. consultationibus. multominus executor. arg. dicto c. hi qui. In extraiudicialibus autem appellatio seu partialis contradictio non impediunt alicui possessionem, vel quasi in qua est: nec attentata post se reuocare faciunt, donec prius de veritate constet, vt dicto c. cum inter. & ṡ. de appel. bone. per Inno. hoc fallit in casu illius c. ṡ. de accus. accedens. & in casibus alijs, qui not. ṡ. de re iudi. quod ad consultationem. in glo. & per Inno. & Host. Si tamen constet quod exceptio proposita coram eo fuerit probata vera & legitima: reuocabitur quod per ipsum factum fuerit. si ex hoc fuerit appellatum, vt in c. cum inter. non tamen reuocabitur ex hoc tantum, quia non fuit admissa quantumcunque esset de se probabilis, nisi probata fuerit prius vera: & sic non vendicat sibi locum in executore principium illius c. ṡ. de appel. interposita. in princ. vt ṡ. dixi. Sed nunquid iste executor habebit expectare cassationem collationis factæ per alium executorem, seu ordinarium de illo beneficio, de quo suo impetranti prouidere intendit? Non credo dubium quod non: dummodo executor tempore primæ collationis ius transferendi haberet: per ea quæ ṡ. dixi. Et idem de electione, si duæ fiant vno contextu, vt ṡ. de elect. congregato. si autem ex interuallo, distingue: quia aut prima est nulla vel annullanda: vnde si est nulla, & causa nullitatis est notoria: tunc poterit fieri secunda prima non cassata. ṡ. de elect. auditis. in alijs omnibus non, vt ṡ. de elect. considerauimus. & dic vt ibi per Inno. & Host. & per Compost. ṡ. de rescr. capitulum Item si velit prouidere impetranti de beneficio quod vacat de iure, non tamen de facto quod potest: tunc debet præmittere cognitionem saltem summariam. & vocare possidentem: & si inueniat ipsum non habere ius, non feret sententiam: sed coget detentorem de facto dimittere, sicut de facto tenebat, & resignare possessionem facti, & post exequatur mandatum: aliàs si istum ordinem in hoc omitteret, cassaretur eius processus: de quo per Innoc. ṡ. de conces. præb. proposuit. super verbo, executorem. facit ṡ. de præb. licet eps. lib. 6. Ex quibus soluta videtur quæstio facta ṡ. eo. super verbo, ius ad rem. scilicet quod executor talis in corrigendo errorem suum, & sic prouidendo de secundo declarato primo, quod prouisio facta per eum prius non tenuit: vel etiam declarato prius tale beneficium posse cadere sub gratia, in qua datus est executor, non habebit necessario partes vocare: nec aliàs iuris ordinem obseruare: debuit tamen audire partes, si aliqua rationabilia proposuerunt contra ipsum, vt superius dictum est. Quinto quæro quæ personæ poterunt deputari executores: planum est quod illæ, quæ possunt constitui delegati, de quibus ṡ. de rescrip. statutum. lib. 6. & etiam rectores simplicium beneficiorum: & clerici in minoribus beneficijs constituti: sicut fit quotidie in talibus executoribus gratiarum & sententiarum, in quibus non vendicat sibi locum dicta decret. statutum. vt ibi notatur. Non tamen credo quod laicus vel bigami, seu aliàs carentes priuilegio clericali possint esse executores, vt supra de iudi. decernimus de arbi. contingit. 96. dist. bene quidem. 89. dist. indicatum. licet sit arg. contra. ṡ. de procu. non indiscrete. lib. 6. nec religiosi sine licentia suorum prælatorum. vt ṡ. de testa. religiosus. lib. 6. & de procu. religiosus. concil. Viennen. de re iud. cum I. & A. i. à iure, & c. nisi cum distinctione illius c. de rescrip. & si principalis. Contrarium videtur per illud cap. nam ex quo vicecancellarius ipsum talem instituit, personam eius quantum ad hoc emancipare videtur à potestate sui prælati. & sic intelligitur illud c. supra de priuileg. cum olim. 2. scilicet quod non requiritur certa scientia Papæ secundum quod aliqui intelligebant illud. c. cum olim. Nam non potest negari quin Prior conuentualis, licet religiosus possit sine certa scientia Papæ iudex constitui delegatus; & tamen non est dubium quin sit sub potestate sui abbatis & imperio: sicut sunt cæteri simplices religiosi, vt supra de statu reg. cum ad monasterium. §. tales. & supra. de sup. negligen. prælato. quia regulares. §. penult. Non obstant dicta cap. religiosus. & religiosus. quia aliud potest princeps, vel ille qui specialiter sup hoc gerit vices eius, fauore rei priuatæ maxime quod non posset priuatus. arg. 17. q. 3. §. quod autem. Teneas quod volueris. Sed pone quòd requiratur licentia proprij prælati, sicut in illo cap. religiosus. nunquid oportet quòd præcedat ipsa licentia constitutionem procuratorij vel executorie: vel habebit in ipso actu interuenire, seu sufficit quòd subsequatur? Et videtur quòd habeat præcedere, cum oporteat petere & obtinere: vt dicit illud cap. de testa. religiosus. ff. de acqui. hæredi. si quis. §. iussum. vbi habeat iussus præcedere. Vel dic quod videtur quod habeat concurrere cum constitutione. arg. instit. de auctor. tut. § tutor. & ff. eo. l. obligari. ṡ. de reb. eccl. non alie. dudum. lib. vj. vbi de hoc per Inno. 12. q. 2. sine exceptione. immo videtur quod sufficiat subsequi, vt ṡ. de pac. quotiens. de ijs quæ fi. à præla. cum nos iam pridem. vbi de hoc. Credo ad hoc quod posset constitui per quemcunque, nec sit necesse tunc licentiam esse petitam, nec obtentam: quia in hoc nihil agit ipse religiosus: nec persona eius est penitus inepta vel infecta seu inhabilis de iure naturali ad talia suscipienda: immo bene est susceptiua de iure naturali talium, sicut electionum, & similium. ṡ. de elect. quàm sit ecclesijs. lib. vj. licet de iure positiuo sit inepta, sicut dicimus de milite. ff. de procu. filiusfa. §. veterani. vnde non constitutio, sed susceptio & exercitium procuratorij sine licentia prohibetur: vt patet in dicto c. de procu. religiosus. nec deputare tales executores est prohibitum, etiam sine licentia: sed quòd sic deputati possint suscipere vel exequi officium eis deputatum sine licentia, hoc bene prohibetur, vt in c. religiosus. de testamen. si autem ipse sine licentia substituerit aliquem suscipiendo procuratorium, vel aliquid aliud fecerit: hoc non poterit per subsequentem licentiam ratificari, cum ab initio non tenuerit. supra de reg. iur. non firmatur. lib. 6. Sic dicimus de seruo & monacho: qui licet possint institui heredes per quemcunque: non tamen præstare consensum, nisi prius iussi fuerint: vt in dicta l. obligari. Non obstant iura in contrarium allegata: quia loquuntur de illis casibus, qui requirunt deliberationem & tractatum auctorizantium in limine ipsius actus: sicut est in alienationibus minorum vel rerum ecclesiasticarum, & similibus. Item & quia aliud est licentia, de qua hic loquitur: & aliud auctoritas de qua loquuntur dicta iura supra allegata. Sed cum tales executores gratiarum admittendo rationabiles exceptiones propositas contra rescripta seu gratias: & cognoscendo de ipsis quasi iudices causæ essent: & iurisdictionem contentiosam habere incipiant: quod possunt iuxta §. supra de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. vbi de hoc in gl. nunquid hoc poterunt, quamuis sint rectores simplices clerici: & sic alij ab ipsis, quos ordinat dicta decret. statutum. lib. 6. ṡ. de rescr. & nunquid etiam citare poterunt, & pro tribunali sedere: vel alijs committere quantum ad hoc extra ciuitatem & dioecesim, in quibus sunt deputati contra decretalem prædictam? Quotidie hoc faciunt: sed quo iure non video: nisi quia frequenter licet accessorie quod principaliter non liceret. sicut video de ecclesia curata annexa præbendæ, quam etiam multiplicatam, licet alicui citra sacerdotium & residentiam possidere accessorie, quod principaliter non liceret: vt supra de præb. de multa. per Inno. & c. exposuisti. & c. super eo. lib. 6. C. de iud. quotiens. & sic fallit in hoc casu dicta constitutio, statutum. & etiam in illo casu quando iudices cum conuenientia in audientia impetrantur: quia tunc non potest excipi de loco vel de conditione personarum iudicum. vt ibi not. facit ṡ. de off. dele. cum olim 2. vnde propter non est iurisdictio quam exercent tales executores: sed potius accessorie tanquam mixti exercent, vt in dicto §. præterea. cum potius respiciatur in eis quod est principale, & vt tales iudicatur. arg. ṡ. de reg. iur. accessorium. lib. 6. tamen licet sint principales habito respectu ad executionem: accessorij sunt habito respectu ad gratiam super qua dati sunt. vt ṡ. de off. deleg. super eo. lib. 6. Alia ratio est: nam cum ista ex spontanea contradictione illius contra quem dati sunt, vel contra quem gratiam exequuntur, & ad eius instantiam, & de consensu ipsius proponentis coram eis suas exceptiones voluntarie hanc iurisdictionem assumant & quicunque contra quem impetratum est rescriptum, possit renuntiare quantum ad hoc dictæ constitutioni, statutum. merito de consensu istius contradictoris poterit iste quamuis simplex partes iudicis assumere, & vbicunque exercere eandem: per rationem ṡ. immediate positam. Sed nunquid ille ordinarius, qui succedit talibus executoribus, quorum officium propter negligentiam impetrantis periit, reputabitur per omnia vt ordinarius, vel potius vt delegatus, vel vt merus potius executor. de quo ṡ. de præbend. si clericus. in fi. Videtur vt ordinarius, cum sit administrator iuris cōis. & ille impetrator ipsam gratiam petat. vt de iure cōi sibi debitam, vt dicit ibi textus: & sic est excitatiua iuris cōia tantum. arg. ṡ. de offi. ordi. licet. quare poterit ad archiepm appellari ab eo: vnde videtur quod vt specialis delegatus seu executor Papæ hoc faciat. & sic ad Papam esset appellandum, cum ex collatione Papæ canonicatum obtineat: vigore cuius & non aliàs consequitur præbendam, vt sic vbi vnum propter alterum vtrobique tantum vnum. 1. q. 1. si quis. pro quo facit ṡ. de offic. ordi. irrefragabili §. cæterum. Si quæras an tales executores possint inuocare brachium seculare? Dic vt dixi plene ṡ. de offic. deleg. iudices. concil. Vien. Si vis plenius scire de istis executoribus, quære per Innocen. & Hostien. ṡ. de offic. deleg. in litteris. de re iudi. c. 1. de conces. præben. proposuit. & c. cum nostris. & c. literas. de despon. impub. ad dissoluendum. de exces. prælat. inter dilectos. & per Compost. ṡ. de rescrip. capitulum. & c. mandatum. in glo. ordina. ṡ. de offic. deleg. pastoralis.

Beneficij collatio non impeditur per appellationem.

Electio secunda an fieri possit, prima non cassata.

Executionis officii quibus personis potest committi.

Licentia superioris quando requiratur præcedere debeat.

Religiosi persona electionum & similium aliorum est susceptiua.

Accessorie aliqua licent, quæ principaliter non licent.

ADDITIO. Si mandatum est alicui quod faciet alicui prouideri. & scripsit in vna ecclesia de prouisione alicuius, quod antequam ibi

ibi recipiatur, potest mãdare quòd in alia recipiatur. nec obstat 3. de rescr. in nostra. quia loquitur quando plures literæ super vnius prouisione impetrãtur in fraudem. Si autem per primas litteras sit receptus; tunc vlterius non habet prouisor quid faciat: quia plene executus est mandatum Apostolicum: & ideo non tenet secunda prouisio. arg. 3. eod. venerabili fratri. de offic. & potesta. iud. deleg. idẽ videtur si mandatũ est alicui, quòd prouideat alicui: nã si prouidit ita quòd prouiso teneat de iure, licet de facto non habeat possessionẽ, vlterius tenet secunda prouisio: quia si contrarium diceretur, sequitur absurdũ, scilicet ꝙ per vnum mandatũ consequatur nõ solũ duas, sed multas prouisiones, & omnes valebũt: aliq tñ contradicunt. Innoc.

a *Et alios, ad quos id pertinebit.*] puta subexecutores: sed ipsi idẽ sunt cum executoribus, vt 3. de offic. deleg. cũ olim. Vel dic, alios, scilicet iudices delegatos, seu auditores, ad quos per appellationẽ vel simplicẽ querelam in Romana curia vel alibi negotiũ cõmissum fuit per ista 3. de offi. deleg. pastoralis. §. præterea. ibi, reuocato, & c. 3. de rescr. auditor. de elect. constitutionẽ. §. insuper. in cle. Sed quid erit in casu illius c. 3. de præb. si clericus. in fi. vel in gratijs sub forma pauperũ impetratis: in quibus vt frequentius diœcesani constituuntur executores: nunquid archiepiscopus Tholosanus, qui epõ Tholosano in honore & onere immediate successit, in alijs diœcesibus vel propria eorũ diœcesi potius gratias illius, quæ sunt in fieri, exequentur? Credo ꝙ de illo c. si clericus. in fine, non sit dubiũ quin ordinarius illius beneficij hoc habeat facere, prout dicit dicta decre. si clericus. in fine. de gratijs vero sub forma pauperum, & alijs epõ Tholosano, qui tunc erat vt diœcesanus, exequendis cõmissis, videretur ꝙ cũ ordinaris iurisdictio dependeat ab administratione seu territorio: & istæ executiones sic cõmissæ sint diœcesanis vt ordinarijs, qui administratores iuris existũt, vt 3. de sentent. excom. nuper. & de iure debeatur pauperibus clericis victus de patrimonio crucifixi, vt 3. de præbẽ. cum secundũ. in prin. bene sequitur ꝙ diuisa administratione seu territorio, quamlibet partem sequetur omne illud quod ex ipsa dependeret: & sic quilibet diœcesanus habebit executionẽ & exercitium omniũ causarum suæ diœcesis: & etiam prius ante diuisionem inceptarum & pendentium, & nedum proprie ordinariarũ: immo etiam commissarum delegationum tamen diœce. vt ordinarijs, vt in casu nostro. arg. 96. dist. Constantinus. palea est. 3. de offic. deleg. quoniam abbas. & cap. præterea. secus autem est vbi vt simplici cõmissario vel delegato esset ipsis diœce. comissa. Vel dic idem esse in vtroque casu: tam vbi vt delegatis etiam simpliciter, quàm etiam vt ordinarijs: ex quo sunt cõmissa dignitati, nõ personæ, per c. quoniam abbas. cum quo ad partes sibi subtractas, & sic quo aliàs diœce. Tholosanus desierit esse prælatus: quare sibi succedentes fungentur eius vice, ac si ipse esset mortuus vel translatus: succedit enim res rei, vel dignitas dignitati, sicut persona personæ: & ideo debet fungi vice eius per omnia, vt 3. vt lit. penden. ecclesia. cum similibus. Ratio tamen huius decre. est in contrarium: ibi dum sequitur, quibus ante diuisiones, & c. sed potest dici, ꝙ hic loquitur de simplicibus executoribus seu delegatis à sede Apostolica constitutis.

b *Idem etiam.*] Quarta pars.

c *Declaramus.*] & sic tota ista decre. est declaratiua iuris antiq. non constitutiua iuris noui, vt patet etiam 3. eo. §. proximo, in verbo, declaramus. quare non est necesse hic respicere eius editionem seu publicationem: cum omnia quantumcunque longe ante præterita seu inchoata respiciat, vt 3. de consti. quoniam. & de vsur. cum in. de elect. cum in cunctis. § penult.

d *Iustitiam.*] & sic est duplex littera Apostolica: quædam gratiosa, de qua 3. dictum est. quædam iustitiæ, de qua hic. simile. 3. de sal. accedens. prima cõsueuit bullari cum filo de serico: secunda cum filo canabis. arg. 3. de fal. licet. Itẽ prima non transit regulariter sine lectione, sed sine cõtradictione bene: secunda transit sine lectione, sed non transit sine contradictione, & ideo in procuratorijs contradictarum consueuit illa clausula apponi, Constituit talem procuratorem ad impetrandum & contradicendũ literas simplices & legendas: sine qua non esset sufficiens procurator in audientia contradictarum, quantumcunque aliàs haberet plenum mandatum, & ista sola sine alio mandato non esset sufficiens in palatio auditorum, vt 3. de renun veniens.

Littera Apostolica ẽ duplex.

&c alios [a], ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci: quibus ante diuisiones sæpefatas poterant & debebãt. ¶ Idem [b] etiam declaramus [c] quo ad litteras Apostolicas iustitiam [d] continentes, vt videlicet iudices [e] dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de eisdem diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac si dictæ diœceses de quibus mentio in eisdem litteris habetur, integræ remansissent [f]. ¶ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinion. iij. Kalen. Nouembris, pontificatus nostri anno secundo.

De officio iudicis ordinarij.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Episcopus monasterium visitans non tenetur accipere monachos illius monasterij pro tabellionibus: etiam si hoc haberet consuetudo: vre in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cum notario, qui similiter sit clericus, secum assumat. hoc dicit.*

CAP. I.

Debent superioribus suis reuerentiã subditi. & dũ salubriter ab eis pro culpis correctionẽ velut curantium medicamenta recipiunt. obedientiam exhibere tenentur. Rursus oportet præpositos cum charitate † corrigere: decet eos inferre humiliter quod docent, & paterna subiectos dilectione fouere: Sic debitor delicatus effugitur: sic onerosus creditor minime [g] reperitur. ¶ Sane dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmeñ ad visitandũ capitulum suæ ecclesiæ Dulmeñ. quæ regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente [h]: Prior & capitulũ

† Vide concilium Tridẽ. sessio. 7 de reformatione. cap. 1.

e *Iudices.*] & sic not. quòd alius est iudex, vt hic: alius auditor, vt 3. de of. deleg. super quæstionum. §. porro. in fi. 3. de rescr. auditor. concil. Vienen. alius conseruator, vt 3. de offi. deleg. statuimus. lib. 6. alius arbiter iuris. s. eo. c. suspicionis & cap. ab arbitris. lib. 6. Item alius executor mistus, de quo 3. §. proxi. dictum est. alius merus, de quo 3. de appel. nouit. de quibus plene dicitur 3. de re iudic. quod ad consultationem. per glo. Inno. & Hostien. alius referendarius, scilicet ad certum articulũ causæ referendum datur, vt 3. de offic. deleg. iudices. concil. Viennen. & in dicto cap. super quæstionum. omnes isti & similes sunt ordinati ad causas Apostolicas expediendas in curia Romana, & extra. Vnde iudex delegatus est proprie is, qui mandatam sibi iurisdictionem vice delegantis exercet. dictus à delego, gas, quod idem est quod mando: quare rubrica. ff. dicit, de eo cui mandata est iurisdictio.

Iudex, auditor, conseruator, & arbiter differunt.

Executor est duplex.

Referendarius quis sit.

f *Remansissent.*] Nota ꝙ diuisio facta de aliqua re, operatur tantum illum effectũ pro quo facta est, nec ad alios se extendit, nec in alijs casibus præbet præiudicium alicui seu iuuamen, vt 10. dist. lege quod præstat. argu. ꝙ diuisio rei emphyteuticæ, vel feudalis seu debitorum, inter hæredes facta, non noceat dominis vel creditoribus super integra solutione pensionis vel debiti eis facienda vt prius: cum particularis actio seu solutio non modica habeat incommoda. ff. famil. ercisc. plane. Guli. de monte Lauduno.

Solutio particularis multa habet incommoda.

Debent.] Hæc constitutio habet quattuor partes. Primo præmittit procemium ad dicenda. Secundo versic. *Sane.* factum visitationis inuentæ & consuetudinis contra hoc propositæ narrat. Tertio versi. *Proposito.* dictam consuetudinem multis rationibus præmissis reprobat. Quarto versi. *Sed ne sit.* numerum personarum visitanti assistentium taxat. In primo ordinem, quem debent habere subditi ad superiores, & econtra ponit. In primo non seruato est inobedientia punienda: in secundo est tyrannia vel negligentia reprobanda. secundo ver. *Sic debitor.* horum rationem subiungit: licet enim inter hos sit relatio superpositionis & suppositionis: hæc tamen corrumpuntur ab excessu. 22. q. 5. de forma. ff. de ijs qui sunt sui vel alieni iur. l. 1. in fi. & l. seq.

Diuisio.

g *Minime reperitur.*] ff. de pigno. actio. si seruos pignoratos. in fin.

h *Descendente.*] Prout potest & tenetur extra 6. lib. de censi. Romana. c. respon. extra de offi. ord. irrefragabili.

a ¶ *Memoria.*] hoc non prodest in delictis. extra de consue. cum tanto. extra de simo. cum in ecclesiæ. & male consueta tẽpore non firmantur. authen. vt nulli iud. lic. ha. lo. serua. §. 1. coll. 9. & idem vbicunque à iure reprobatur consuetudo, vt hic, & extra. 6. lib. de consue. cap. 1. & 2. & eod. lib. de elect. quia sæpe. & eo. lib. de pœnit. & remis. ep̃s. in fin.

b ¶ *Non audiuit.*] formam iuris isti bene seruauerunt: q̃a exceptionem proposuerunt: & propter eam non admissam appellarunt: vel potest appellari propter eam neglectam iudice ad alia procedente, quę non poterant se compati cum primo proposito. extra de appel. dilecto. & c. ex parte M. Sed hic fuit defectus in materia: quia exceptio non erat legitima, vt infra sequitur. & ob hoc appellans in iurisdictione prioris iudicis remansit: & sic tenuit eius processus: secus si materia erat legitima & forma debita. not. extra de offic. deleg. cum contingat. in princ.

c ¶ *Non est angustanda.*] C. de hæret. quoniam. in fine.

d ¶ *Probatio.*] C. de iureiur. in bonæ fidei. C. de iure deliber. l. fi. §. si vero & ipse.

e ¶ *Occultetur.*] sed potius eruatur. ff. de testi. serui.

f ¶ *Præbere.*] ff. de testi. curent.

g ¶ *Conscribant.*] extra de probat. quoniam contra. in principio.

h ¶ *Monachos.*] accipe. ĩ. constat non esse, scilicet ad prædicta idoneos, & tunc resume, tum propter, &c.

Monachi sunt mundo mortui.

i ¶ *Funestam.*] id est, luctuosam vel mortalem: quia lugere habent. & mortui sunt mundo. 2. q. 7. placuit. & c. seq. 16. q. 1. placuit. 25. q. 2. ita nos. C. qui accus. non pos. l. si quis.

k ¶ *Actibus.*] extra ne cle. vel mona. sec. ne. se immis. c. 1. & c. sed nec procuratores. & c. clericis. & c. sententiam.

l ¶ *Constitutio.*] extra 6. lib. de hæreti. vt officium inquisitionis. §. ad conscribendas.

ipsius ecclesiæ excipiẽtes, quòd de consuetudine erat ecclesiæ supradictæ, à tempore cuius nõ erat memoria[a] inconcusse seruata, quòd episcopi Dulmeñ. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis vel laicis secularibus quibuscunque assumptis sibi loco notarij monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suam hactenus præfato impenderunt capitulo: supplicarunt eidem episcopo, vt omnes tam clericos quàm laicos religiosos & seculares (antequam visitationem actualiter exerceret) à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis, parati erant ipsum admittere ad visitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus episcopus eos super hoc non audiuit[b], quamquam protestaretur se velle omnes clericos suos, & alios (præter tres vel quattuor & notarium) remouere: & sic suam visitationem incipere & complere, idem Prior & capitulum ad sedem Apostolicam appellarunt. ¶ Proposito itaque huiusmodi negotio coram nobis, & auditis & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos considerantes, quòd consuetudo prædicta cõtra communem vtilitatem, facultatem probationum (quæ non est angustanda[c]) restringit, propter quod etiam vt salua scilicet sit rerũ probatio[d], quia publice interest ne veritas occultetur[e], cautum est iure, vt curent magistratus testari, idest, testificari volentibus, seipsos & alios testes vel signatores præbere[f]. Et statuit generale concilium, vt à iudicibus adhibeatur persona publica, vel duo viri idonei, qui acta conscribant[g]: Quos quidem monachos[h] ad prædicta, tum propter eorum professionem, quæ illorum vocem facit funestam[i], & ipsos arcet à iudicijs & publicis siue ciuilibus actibus[k], nec patitur (prout constitutio[l] nouella declarat) nisi in inquisitionis hæreticæ prauitatis causa, tabellionis (cuius vicem in hac parte duo viri per supradictum concilium obtinent) officium exercere: tum quia suspecti[m] nec contra[n] Priorem aut capitulũ, quibus subsunt[o], quæ corrigenda inuenirentur, fideliter & recte conscriberent, constat non esse idoneos: Attendentes quoque quòd id[p] episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere[q] debet, comites honoris sui causa adhibiti abducantur[r], seque solum suspectis[s] quandoque forsitan quos visitat, committere compellatur[t]: Dictam consuetudinem, per quam prælibati Prior & capitulum videntur nimium delicati, tamquam non rationabilem reprobamus[u]. Sed ne sit episcopus onerosus[x], decernimus nostrorum prædecessorum vestigijs inhærentes, vt cum ad visitationem decætero faciendam in ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas vel tres honestas personas clericali charactere insignitas, quarum vna ad minus sit religiosa[y] ordinis supradicti, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus, non obstante[z].

Monachi an possint esse testes.

m ¶ *Suspecti.*] contra, quia monachi in causis monasterij testes esse possunt. extra de testi. insuper. & c. tuis. & cap. cum nuntius. de iureiuran. Etsi Christus. in fi. etiam in causa visitationis & reformationis. extra 6. lib. de offi. ordina. quia. Item ex quo sunt suspecti, testes esse non possunt. ff. de testi. l. 3. circa princip. ibi versi. Nam si careant. extra de testi. super eo 2. in princ. Sol. in præmissis casibus monachi testes esse possunt, sed non cum præcisione: hoc est ipsi & non alij: quod hic negatur: vnde lite grandi hic considerata Papa hoc voluit, vt plenior fieret probatio, vt veritas plenius elucesceret. C. de tempo. appel. per hanc. in fine.

n ¶ *Nec contra.*] C. de testi. omnibus. & ff. de testi. nullus.

o ¶ *Subsunt.*] propter quod eorum testimonium est suspectum. C. de testib. parentes. & l. seruos. & ff. de testi. idonei. Ioan. Mo.

p ¶ *Quod id.*] scilicet, q̃ episcopus nullis alijs sibi adiunctis, nisi de capitulo, visitet.

q ¶ *Augere debet.*] ff. de officio proconsul. & leg. obseruandum. in fi. Ioan. Mona.

r ¶ *Abducantur.*] ff. de iniurijs. l. item apud Labonem. §. comitem. Sed quomodo detrahitur huic dignitati, si caput stet cum mẽbris. extra de præscrip. cum non liceat. & sic nõ est iniuriosa abductio, sed debita coniunctio: sicut inter caput & mẽbra, & inter patrem & filium. C. de cura. furio. l. fin. in princ. 10. q. 3. ita diligere. Item inhumanum est publicatione paupertatis detegere vilitatem. C. quando & qui. quarta pars in bo. de. l. 2. circa mediũ. Dic vt prius. Præcisio hic reprobatur: & fuit hæc ordinatio æquitatis propter congruitates hic tactas, & necessitates quo ad personam tabellionis, vel duorum virorum pro eo. Ioan. Mona.

s ¶ *Suspectis.*] ex causis prædictis. Ioan. Mona.

t ¶ *Compellatur.*] quod esse nõ debet. argumẽt. C. de iud. apertissimi. & l. fi. Item isti monachi si tabellionis loco duarum personarum locum tenerent, scilicet assistentiũ visitandi ad probandũ quod esset actum, forsan eædem personæ essent per visitatorem corrigendæ. Et fungi duplici officio, præsertim suspecto & aduerso, vt hic, est merito reprobandũ. C. de asses. nemo. extra de cleri. nõ resi. quia nonnulli. & extra 6. libr. de præben. cum singula. Ioan. Monachus.

Officio duplici quem fungi sunt vetatum.

u ¶ *Reprobamus.*] ex quibus causis consuetudo reprobetur, not. extra 6. lib. de consue. in summa. Io. Mona.

x ¶ *Onerosus.*] sed quomodo est hic ep̃s onerosus, qui habet quod petit? Dic q̃ est onerosus quo ad intentũ aduersariorum dicentium episcopum velle visitare, & intrare capitulũ cum pluribus, & contra eorum consuetudinem, quam prætendebant. Ioan. Mona.

y ¶ *Religiosa.*] contra extra de offi. ord. vt iuxta. Dic, casus est diuersus, non aduersus, nam ibi loquitur vbi prælatus visitat alium locum à capitulo suo: hic quando visitat proprium capitulum, cuius personas propter coniunctionem maiorem quam habet ad suã ecclesiam præ cæteris ecclesijs sibi subiectis. extra de test. requisisti. §. penult. est verisimilius, vt easdem personas melius noscat. Vel dic quòd hic determinat illam taxando hoc dictum indeterminatum: ibi, ne subditi nimium aggrauentur: & decet personas religiosas in tali articulo assumi. arg. extra de sta. reg. in singulis. circa princ. Ioan. Mona.

Episcopus cum ecclesia cathedrali habet coniunctionem maiorem quam cum alijs.

z ¶ *Non obstante.*] Sed quare tollit hic consuetudinẽ, & compositiones quaslibet? quia licet visitationi non præscribatur, nec procurationi, quæ debetur ratione visitationis: præscribi tamen potest quotitati procuratoris. not. extra de præscrip. cum ex officij. extra de censi. cum venerabilis. Sic videtur quòd præscribi possit quotitati assistentium visitanti. arg. ff. de vsur. qui semisses. 1. respon. & ff. quemad-

Visitationi an possit præscribi.

ff. quemadmodū. vsusfr. amit. l. is qui. licet consuetudo hic narrata per hæc allegata non sit præscriptibilis. Dic tamen, quòd hæc cōstitutio in alijs facit gratiā: quia si ista verba non ponerentur, remanerēt compositio & consuetudo non reprobatæ. extra 6. lib. de constit. c. 1. Nec est inconueniens, q eadem decretalis contineat ius in vna parte, & gratiam in altera. extra de conces. præben. constitutus. Et forsan Papa fuit motus ad prædicta cassando propter grauem litem, quę fuerat inter partes: ne recidiuum nouæ litis prætextu consuetudinis alterius vel compositionis subintraret.

a ¶ *Reprobationis.*]S. eo. in verbo. reprobamus.
b ¶ *Cōstitutionis.*]S. eo. in verbo. decernimus.

† Vide cōcilium Tridēt. sessio. 7. de reformatione c. 2. & 4. & sessio. 24. de reformat. c. 17.

V*T quos virtutis.*] c ¶ *Qui vero.*] Istū §. aliqui libri non habent vsque ad §. vt autem. & tenorem huius habes in extrauaganti. Execrabilis. quæ est vna de xx. glossatis per Zenzelinum in tit. de præben. & ibi vide Habes etiam eam j. in tit. de præben. cum glossa domini Guliel. de Monte Lauduno.

V*Nam sanctā Ecclesiam.*] ¶ Ponatur sic casus, q erant dubitantes quidam, aut forte credentes, vel etiam asserentes, non esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici: quod quidem vel verbo fieri poterat: quia forte sic dicebant: vel facto, quia talia agebant & operabantur, ac si non esset de necessitate salutis: Huic autē morbo pestifero obuiare volens sanctissimus pater dominus, dominus Bonifacius Papa viij. hanc decret. edidit, vbi hoc plenissime declaratur. Intentio itaque huius decretalis est inducere rationes, exēpla, & auctoritates, subesse summo Pontifici esse de necessitate salutis: quod tripliciter hic ꝓbatur. Primo, per quadā cōditiones generales, quæ ipsi Ecclesiæ congruunt. Secundo, per quadā adaptationes spirituales, q̃ ad ipsam Ecclesiā adaptantur.

Nulli ergo liceat hanc paginā nostrarum reprobationis a, cōstitutionis b, &c. Datum Anag. x. kal. Augusti, Pontificatus nostri Anno octauo.

¶ Ioannes xxij.

§ *Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione, debet illa præter vltimum in manu ordinarij intra duos menses dimittere: aliàs pœnas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationē: quod si nō fecerit, ab ingressu Ecclesiæ suspenditur. vide cap. ordinarij. eod. titulo, libro sexto: quod si diligenter notetur hæc extrauagans, sub hoc titulo rectè collocata dicetur.*

CAP. II.

VT † quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandæ, & auaritiæ cæcitate non retrahit, saltem rigor coerceat disciplinæ: Statuimus, vt quicunque plures dignitates vel personatus, aut parochiales ecclesias: aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia & singula (illo duntaxat excepto, quod vltimo receperit, quòd possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat, retinere) intra duos menses à die notitiæ huiusmodi nostræ constitutionis continuè numerandos efficaciter verbo & facto, absque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur, per eum vel per eos, ad quem vel ad quos eorum dispositio spectabit, ea vice libere disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus censeatur. § Qui c vero deinceps receperit dignitatem vel personatum, aut beneficium curam habens animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat, primum quo postquam secundi possessionem habuerit, vel per eum (omni dolo & fraude cessantibus) quo minus habeat, steterit, priuatus noscitur ipso iure, absque moræ dispendio in manu ordinarij omnino similiter dimittere teneatur, per eum vel eos, ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectauerit, disponendum: quod nisi fecerit, ex tunc secundo sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad sacros ordines, & ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum. § Vt autem præmissorum fructus facilius subsequatur, omnibus & singulis ordinarijs in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, quam eos (si in exequendis subsequentibus negligentes fuerint) incurrere volumus ipso facto, districtè præcipimus & mandamus, vt sub certa & formidabili pœna eorū arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum, aut dignitatem vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, iniungere debeant, quòd dispensationes auctoritate quarum huiusmodi Ecclesias, personatus vel dignitates obtinent, si quas habent, necnon & titulos Ecclesiatum, dignitatum vel personatum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinarijs ipsis, vel iis, quem vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent: De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, reddituri absque moræ dispendio per scripta publica conficienda super his sedem Apostolicam certiorem.

De maioritate & obedientia.

¶ Bonifacius octauus.

§ *Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui vtrumque gladium habet, & omnes iudicat, à nemine autem iudicatur. Hæc tamen extrauagans regem Franciæ & regnicolas non amplius subijcit Ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant: vt patet infra de priuileg. meruit.*

CAP. I.

VNam sanctam Ecclesiam catholicam & ipsam Apostolicam vrgente fide credere cogimur & tenere.

Tertio, per gladios, q in ipsa Ecclesia cōtinentur. Tota igitur hæc decr. diuidit in quatuor partes: quia primo ponuntur præfatæ conditiones generales congruentes Ecclesiæ, per quas probari potest, q subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Secundo adducuntur quædam adaptationes spirituales, per quas probatur hoc idem. Tertio agitur de ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia, per quos declaratur hoc idem. Quarto & vltimo, conclusio tot modis inuestigata, videlicet, q subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, infertur ex omnibus antedictis. Secunda: ibi, *Vna nempe fuit.* Tertia: ibi, *In hac eiusq; potestate.* Quarta: ibi, *Porro subesse.* ¶ Propter primum sciendum quidē, q numerare possumus sex conditiones generales congruentes Ecclesiæ: ex quibus possunt sumi sex rationes, q Ecclesia habet vnum caput: & q subesse illi capiti est de necessitate salutis: vt sit prima conditio, q Ecclesia est vna: secunda, q est sancta: tertia, q est catholica: quarta, q est Apostolica: quinta, q extra non est salus: sexta & vltima, quia extra ipsam non est remissio peccatorum. Itaque in prima parte, in qua agitur de istis conditionibus Ecclesiæ congruentibus, dñs Papa tria facit: q a primo istas conditiones narrat: secūdo eas declarat: tertio eas corroborat & cōfirmat. secunda: ibi, *Sponso in Canticis.* tertia: ibi. *In qua vnus.* Dic ergo Ecclesiam esse vnam, quæ fuit conditio prima. sanctam, quæ fuit secunda. catholicā, quæ fuit tertia. & ipsam Apostolicam, quæ fuit quarta, extra quam non est salus, quæ fuit conditio q̃nta. nec remissio peccatorum, quæ fuit sexta. *Nosq; hanc,* id est Ecclesiā, esse sic vnam, sic sanctam, &c. vel hanc, id est hanc fidem de Ecclesia, q sit vna, firmiter credimus, & simpliciter confitemur. ¶ Notandum autem est, q ex istis sex conditionibus Ecclesiæ congruentibus (vt supra tetigimus) sumi possunt sex rationes, quòd subesse summo Pontifici Et de

Nosq; hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso [a] in Canticis proclamante. Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est matri suæ, electa genitrici suæ: quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus: Christi vero Deus. In qua [b] vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. ¶ Vna nempe [c] fuit diluuij tempore arca Noe, vnam Ecclesiam præfigurans, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse dele-

ci sit de necessitate salutis. Vt sit prima ratio, quia Ecclesia est vna, siue est vnum corpus: sed vni corpori non competit nisi vnū caput: quia aliter esset monstrū. Arguatur ergo sic: Omnia membra, quæ sunt in vno corpore, nō saluantur nisi cōiuncta illi corpori, & subdita vni capiti, à quo infunduntur eis motus, & sensus: sed oēs Christiani sunt mēbra vnius corporis: quia sunt mēbra Ecclesiæ, q̄ est vna, & vnū corpus: ergo omnes huiusmodi Christiani saluantur vt coniuncti Ecclesiæ, & vt cōiuncti vni capiti, id est summo Pontifici. Secunda ratio ad hoc idem sumitur ex secunda conditione, videlicet q Ecclesia non solum est vna, sed etiam est sancta, id est, sancita & firmata in vnitate: si enim Ecclesia vacillaret quantū ad vnitatē: quia aliquādo esset vna, aliquando nō esset vna: & per consequens aliquando haberet vnum caput, aliquando haberet plura capita: posset quis dicere non esse de necessitate salutis subesse huic capiti: quia forte posset saluari sub alio capite. Sed cum Ecclesia sit vna, & sit sancta, id est sic in vnitate fulcita, q non posset habere nisi vnum supremum caput: subesse illi capiti erit de necessitate salutis. Quod si dicatur, quòd sanctum dicit quid purum: dicemus ex hoc etiam q dicit quid firmū: quia firmitas est ex puritate, infirmitas ex impuritate: nam & in corpore surgit infirmitas ex impuritate: vt quia oriuntur in eo immunditiæ corporales & mali humores: & in anima etiam surgit infirmitas ex impuritate: vt quia oriuntur in ea immunditiæ spirituales, & malæ cogitationes. Formetur autem sic ratio: Quicquid est vnum & sanctum, id est sic in vnitate sancitum, q non potest esse nisi vnum corpus, & habere vnum caput, membra non poterunt saluari nisi coniuncta illi corpori, & subdita illi capiti: Ecclesia est huiusmodi, ergo &c. Membra quidem ex hoc saluantur & viuunt, quia mouentur & sentiunt: & motus & sensus eis infunduntur à capite: si non sunt subdita capiti, non mouentur nec sentiunt: propter quod viuere & saluari non poterunt. Tertia ratio sumitur ex tertia conditione: q Ecclesia est catholica & vniuersalis siue generalis, sic enim ait Isidorus: quia catholicus vniuersalis siue generalis interpretatur: nā Græci (vt dicitur) vniuersale catholicon vocant. Si ergo fides, quam tenet Ecclesia, vel ipsa Ecclesia esset particularis, continens vnam gentem vel vnum populum, sicut sunt multæ gentes & multi populi: sic forte essent multæ Ecclesiæ & multa capita. Sed cum sit catholica & vniuersalis, quia omnes obligantur (si volunt esse in statu salutis) ad credendum & tenendum quod credit & tenet Ecclesia: ideo sicut non potest esse nisi vnum vniuersum quod omnia cōprehendat: ita quantum ad statum salutis non potest esse nisi vna Ecclesia, eo q Ecclesia comprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis. Formetur autem sic ratio. Illud quod est catholicū & vniuersale, & comprehendit omnes, qui volunt esse in statu salutis, non potest esse nisi vnum, & habere vnum caput, cui oportet esse subditos omnes volentes esse in statu salutis: Ecclesia est huiusmodi: ergo, &c. Quarta ratio sumitur ex quarta cōditione: quia Ecclesia est Apostolica: tenet enim illam fidem, quam Apostoli tradiderunt & docuerunt, de quibus potest intelligi quod dicitur 10 Psal. q In omnem terram exiuit sonus eorū: & in fines orbis terræ verba eorū: vt nullus possit se excusare se non subesse Ecclesiæ. omnes enim Apostoli fidē prædicauerunt, & docuerunt. Vnde Apostolus ait ad Galat. 1. Ascendi autem secundū reuelationem, & cōtuli cū illis, id est, cū alijs Apostolis, Euangeliū, quod prædico gentibus: & subdit causam, ne forte in vanum currerē aut cucurrissem. Ne ergo vana esset prædicatio sua: & ne videretur gentibus, vel alijs quòd prædicaret aliud quàm alij Apostoli, voluit Apostolus de Euangelio quod prædicabat, conferre cū illis. Item Ecclesia est Apostolica: quia illam fidē tenet & docet, quam concorditer prædicauerunt & docuerunt Apostoli. Formetur ergo sic ratio, Illud qd̄ est Apostolicū, & tenet illā eandem fidē, quam Apostoli docuerunt, non potest esse nisi quid vnum, & vnū corpus habere, & vnū caput, cui oportet esse subdita omnia membra, si volunt esse in statu salutis: huiusmodi autē Ecclesia est: ergo, &c. Quinta autem & sexta ratio sumitur ex quinta & sexta conditione: videlicet q extra Ecclesiam non est salus, id est, nō acquiritur beatitudo, quæ est per gratiā consummatā: nec extra ipsam est remissio peccatorum, quæ potest esse per gratiam initiatam: ita q nec gratia consummata, quæ est salus & beatitudo nostra: nec gratia initiata per quā remittuntur peccata, potest esse nisi per Ecclesiam. Si ergo Ecclesia est vna, & habet vnum caput: omnes volentes recedere à peccatis & adipisci salutem, oportet esse sub capite Ecclesiæ, id est sub summo Pontifice ratio autē per se patere potest. Notandū autē q omnes istæ sex conditiones continentur in symbolo: vbi dicitur, q credimus in Ecclesiā vnam, quantum ad conditionē primā: sanctam, quantum ad conditionem secundā: catholicam, quantū ad tertiam: & Apostolicā, quantū ad quartā: & q confitemur vnū baptisma in remissionem peccatorum, quantū ad gratiam initiatam: & q expectamus resurrectionē mortuorū, & vitam venturi sæculi, quantum ad gratiam consummatam: ideo impingere contra hoc, est impingere contra symbolum.

Ecclesia est vna. — *Christiani omnes sūt membra vnius corporis.* — *Canti. 6.* — *Ecclesia est sancta.* — *Infirmitas in corpore vñ surgit.* — *Ecclesia est catholica.* — *Ecclesia quare dicitur Apostolica.*

a ¶ *Sponso in Canticis, &c.*] Hic illas sex rationes conclusiones præmissas, q subesse summo Pontifici sit de necessitate salutis, declarat & manifestat per ea quæ habentur in Canticis: & per ea quæ ait Apostolus dicens, sponso proclamante in Canticis, supple de sua sponsa, id est, de Ecclesia, quæ vna est columba mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ: quæ scribuntur Canticorum 6. & subdit, quæ scilicet columba mea, sic vna, sic perfecta, sic electa, vnum corpus mysticum, id est, vnam Ecclesiam repræsentat: & addit q huius corporis caput est Christus: Christi vero Deus. Not. autem q hic tanguntur sex, per quæ declarantur sex cōditiones: videlicet q corpus mysticū, id est, Ecclesia, est vna quantum ad conditionem primā: est columba, id est, innocens & sine felle & sancta, quantò ad conditionem secundam: est perfecta, id est, catholica quantum ad conditionē tertiam. Nam secundū Philosophū, totum & perfectū idem, vel proximum secundum naturam. Nam illud est perfectum quod totū habet, & nihil ei deficit: & illud etiā totū est, quod omnia habet. Et quod dicit Philosophus totum & perfectum idem: possumus nos dicere catholicum & perfectū idem, vel proximum secundum naturam. Nam catholicum idem est q generale, & vniuersale, quod omnia comprehendit, & etiam perfectum est cui nihil deficit. & omnia comprehendit. Ita etiam Ecclesia est vna matri suæ: electa genitrici suæ, quantum ad conditionem quartā Apostoli siquidem vnam fidem prædicauerunt, vnā fidē elegerunt: quā tenens Ecclesia dici potest Apostolica. Huiusmodi autem Ecclesiæ caput est Christus, qui est agnus Dei tollens peccata mundi: cuius caput est Deus pater, à quo est genitus: quem videre est salus nostra. Iuxta illud. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Ergo sicut per hoc q Ecclesia est vna, columba, id est, sancta: perfecta, id est, catholica: vna matri suæ, & electa genitrici suæ, id est, Apostolica, declaratæ sunt quatuor conditiones. sic per hoc q eius caput est Christus, q est agnus tollēs peccata nostra, & caput Christi Deus, qui est salus nostra, declarantur aliæ duæ conditiones, videlicet quòd per Ecclesiam est peccatorum remissio, & salutis adeptio.

Totum & perfectum idem. — *Catholicū quid est.* — *Salus nostra est videre Deū.*

b ¶ *In qua vnus.*] Hic illas sex conditiones, quas primo narrauit & postea declarauit, roborat & confirmat. hic enim facit textus ad Ephes. 4. vnde illa verba sunt sumpta, vnum corpus, & vnus spiritus. & subdit, vnus Dominus, vna fides, vnū baptisma, vnus Deus, & pater omnium. Ecclesia est ergo vnū corpus, per quod est vna, & vnica: quæ fuit conditio prima. Est in ea vnus spiritus, per quē est sancta: quæ fuit secunda. Est in ea vnus Dominus, per quem est vniuersalis & catholica. quæ fuit tertia. Est in ea vna fides, per quā est Apostolica: quia tenet illam fidem, quam prædicauerunt Apostoli: quæ fuit conditio quarta. Est in ea vnum baptisma, per quod est peccatorum remissio: quæ fuit quinta. Et est in ea vnus Deus & pater omnium, per quem est salutis adeptio: quæ fuit sexta. Aduertendum est, q dominus Papa noluit omnia verba ista ponere, ne legentibus tædium generaret, sed voluit breuius pertransire: & nō nisi tria nominauit: videlicet quod in Ecclesia est vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma: per quæ tria omnes illæ sex conditiones roborantur & confirmātur: Nam quia in Ecclesia vnus Dominus, ideo ipsa est vna & catholica, id est generalis: quia vero in ea vna est fides, ideo ipsa est sancta & Apostolica: est enim per fidem sancta, id est sancita, dicente Hugone, q nihil est certius homini sua fide. per hoc est etiam Apostolica, q illam fidem tenet Ecclesia, quam Apostoli docuerunt. Sed quia in Ecclesia vnum est baptisma, dicitur in ea esse peccatorum remissio, & salutis adeptio: nam per hoc quòd baptizamus, nobis peccata remittuntur, & cælestis ianua aperitur.

Baptismus quid sit.

c ¶ *Vna nempe fuit.*] postquam sunt positæ illæ sex conditiones, per quas sumi possunt sex rationes, q est de necessitate salutis subesse summo Pontifici: ponuntur quædam aliæ adaptationes, per quas concludi potest hoc idem. Circa quod quatuor facit, secundum quod quatuor huiusmodi adaptationes ibi tradunt, vt sit prima adaptatio per hoc q Ecclesia figurata est per arcam Noe. Secunda, per hoc q propheta in persona Christi orat, q Deus eruat à framea animam suam, & de manu canis vnicam suam. Tertia per hoc q Ecclesia figurata est per tunicā Domini inconsutilem,

quæ scissa

quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Quarta per hoc quod Christus dixit Petro, Pasce oues meas. Secunda est: ibi, *Hanc autem veneramur*. Tertia: ibi, *Hæc est tunica*. Quarta: ibi, *Igitur Ecclesiæ*. Dicit ergo: vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe, vnam Ecclesiam præfigurans. Hæc vna arca fuit in vno cubito consummata, vnum habuit rectorem & gubernatorem Noe: extra eam omnia existentia super terram legimus fuisse delata. Aduertendum autem, quod illa arca Noe Dei Ecclesiam figurabat. quod sex modis Augustinus declarat. 15. de ciui. Dei. & 16. Primo ex eius vacillatione: nam sicut illa arca ferebatur

Ecclesia est arca Noe comparata.

Psal. 21.

ta. Hanc autē[a] veneramur & vnicam: dicente Domino in propheta: Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus vnicam scilicet Ecclesiam nominauit, propter sponsi fidei sacramentorum, & charitatis Ecclesiæ vnitatem. Hæc[b] est tunica illa Domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Igitur[c] Ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet,

super aquas fluctuantes: sic Ecclesia militans in hoc seculo, non sine fluctuationibus requiescit. Secundo hoc idem patet ex illius arcæ materia. Nam sicut ex ligno fabricata est arca: & per lignum ibi saluatæ sunt animæ: sic ex ligno crucis dependet salus Ecclesiæ. Tertio, hoc idem patet ex illius arcæ proportione: nam (vt Aug. ait) proportio illius arcæ erat vt proportio corporis humani: erat enim sexcies, siue sex vicibus magis longa quàm lata: & decies longa quàm alta. trecentorum enim cubitorum erat longitudo, 50. latitudo, & 30. altitudo eius. sic & corpus humanum dispositum est, vt sit decies longum quàm grossum: & sexcies longum quàm latum. & ex hoc figurabat Ecclesiam, cuius redemptor factus homo ad saluandum homines venit. Et hæc omnia clarescunt his versibus.

Arca Noe qualis fuit altitudinis longitudinis & latitudinis.

Ter denis alta cubitis, & longa trecentis,
Et decies quinis lata fit arca Noe:
Sex vicibus longum latum transcendit, & altum
Denis, humani corporis instar habens.

Quarto, arca figurat Ecclesiam, si bene consideremus eius ostium, quod positum fuit ex latere, nam & Christo in cruce latus fuit apertum vnde fluxerunt sacramenta: per quæ dicitur Ecclesia esse formata. Quinto, arca significabat Ecclesiam, si consideremus eius compositionem: fuit enim composita ex lignis quadratis: quod ad stabilitatem Ecclesiæ pertinet. Corpus enim quadratum, cuiusmodi est taxillus; ex quacunque parte vertatur, stat. Sexto, arca illa significat Ecclesiam, si consideremus distinctionem eius: erat enim arca illa bicamerata. secundum enim communem modum ponendi bicamerata erat inferius, tricamerata superius. duæ autem erant cameræ inferiores: vna apothecaria, & alia sentinaria, vbi stabant immunditiæ: tres autem erant cameræ superiores. in quarum vna erant animalia mitia, in alia immitia: in media vero homines & aues. Sic & Ecclesia (vt Aug. ibidem tradit) est bicamerata: quia composita ex Iudæis & Gentibus, siue ex Iudæis & Græcis, vt nomine Græcorum intelligamus Gentes. Est tricamerata: quia ex tribus filijs Noe omnes homines sunt reparati, ex quibus facta est Ecclesia ista. Itaque arca, quæ (vt patuit) sex modis Ecclesiam figurabat inferius erat ampla, superius stricta in vno cubito consummata, per vnum rectorem gubernata. Ex quibus possunt sumi duæ rationes, esse de necessitate salutis subesse summo Pontifici: nam Ecclesia inferius est magnæ latitudinis: quia multi sunt prælati inferiores: superius restringitur: quia pauciores sunt prælati superiores. Vel inferius est magnæ latitudinis: quia multi sunt laici: superius restringitur: quia pauciores sunt prælati: & in vno cubito consommatur: quia in vno summo Pontifice terminatur. Sicut ergo tota illa arca stabat sub vno cubito, sic tota Ecclesia stat sub summo Pontifice. Et sicut extra arcam non erat salus: & quicquid saluabatur erat sub illo cubito: sic extra Ecclesiam non est salus: & quicquid saluatur, est sub summo Pontifice. Secunda ratio ad hoc idem sumitur, nō solum si consideremus vnitatem cubiti: sed etiam si consideremus vnitatem rectoris: nam sicut totius arcæ erat rector vnus Noe: & nihil saluabatur nisi sub eo: sic totius Ecclesiæ rector est vnus summus Pontifex: & nihil saluatur nisi sub ipso.

Taxillus est corpus quadratum.

Prælati superiores pauciores sunt quàm inferiores.

a ¶ *Hanc autem veneramur, &c.*] Hic prosequitur adaptationē secundam ex eo quod propheta in persona Christi orat dicens, Erue à framea Deus animam meam. pro anima enim Christus, id est pro seipso capite simul orauit & corpore: quod corpus vnicam scilicet Ecclesiam nominauit. & hoc propter quattuor quantū ad præsens spectat, propter vnitatem sponsi, fidei, & sacramentorum, & charitatis. Aduertendum ergo, quod in omnibus his quattuor summus Pontifex quandam principalitatem dicitur obtinere: nam si consideremus vnitatem sponsi: ipse est vnius sponsi vnus principalis vicarius. Vnde glo. super illo verbo Matthæi 16. Tibi dabo, &c. vult quod hoc specialiter Petro concessit, vt ad vnitatem nos inuitaret: & subdit, ideo enim eum principalem Apostolorum cōstituit, vt Ecclesia vnum principalem Christi haberet vicarium. Rursus si consideremus vnitatem fidei: summus Pontifex est huius fidei principalis doctor & definitor: nam & concilia generalia vbi talia sunt definita, & vbi symboli sunt compositi, non nisi auctoritate summi Pontificis poterant aggregari. Tertio, si consideremus vnitatem sacramentorum, summus Pontifex vt est Christi principalis vicarius, est eorū principalis dispensator. Quarto, si consideremus vnitatem charitatis, quam habent membra ad Christum, & ad eius vicarium, summus Pontifex eam cum quadam principalitate habet. Ergo si Ecclesia ex his est vna, & ex his est salus, & in his summus Pontifex principalitatē habet: non nisi sub summo Pontifice saluari poterimus. sibi itaque subesse erit de necessitatis salutis.

Concilium generale non fit sine Papa.

Ioan. 19.

b ¶ *Hæc est tunica, &c.*] Hic prosequitur adaptationem tertiam: quia Ecclesia figurata est per tunicam Domini inconsutilem, quæ scissa non fuit: sed sorte prouenit. Sciendum ergo, quòd vestes Domini fuerunt quadripartitæ, quattuor militibus tributæ: inter quas fuit vna tunica inconsutilis desuper contexta per totum; quæ non fuit diuisa, sed per sortē habita. vt patet Ioan. 19. c. Sciendum enim quod secundū August. vtrunque significat Ecclesiam tam vestis quadripartita, quàm tunica sortita: aliter tamen, & aliter. Nam vestis Domini quadripartita significat Ecclesiā quattuor scilicet partibus in orbe diffusam: & in eisdem æqualiter, idest concorditer distributam. Tunica vero illa sortita significat Ecclesiam quantum ad vnitatē charitatis, quæ charitas est desuper: quia habet supereminentiorem viam: & est contexta per totū, quia est catholica: quod idē est quod generalis & totalis. Est inconsutilis vt non diuidatur, sed vna permaneat: & omnes in vnū colligat. Sorte est habita, in qua diuina gratia commendatur: quia cum sors mittitur, non personæ, sed occulto Dei iudicio ceditur. quæ omnia sunt verba Augustini exponentis dictum textum Euangelij. Ex hac autem adaptatione patere pōt, quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis: nō enim esset tunica Dñi, idest Ecclesia inconsutilis & contexta per totum, nisi esset sub vno capite colligata. volentes ergo se à capite subtrahere, volunt hanc tunicam scindere: sed si consideratur veritas, eam non scindunt, quia scindi non potest. Itaque se subtrahentes ab vnitate capitis, non dicuntur Ecclesiam scindere, vel tunicam Domini diuidere: sed dicuntur extunc ad huiusmodi tunicam vel ad Ecclesiam nomine pertinere; vt tales existentes tunc ad salutem nequeant promoueri.

Ecclesia per vestem Christi congrue significatur.

Ecclesiam non scindunt qui ab vnitate capitis se subtrahūt.

c ¶ *Igitur Ecclesiæ vnius.*] Hic prosequitur adaptationem quartam ex eo quod omnes oues, idest ipsi Christiani commissi sunt ipsi Petro. Circa quod tria facit, secundū quod hoc tripliciter probat. Primo, ex vnitate corporis & capitis. Secundo, ex vnitate cōmissionis ouiū. Tertio, ex vnitate ouilis & pastoris. Secunda ibi, *Dicente Domino*. Tertia ibi, *Sine ergo Græci*. Prima ratio talis est: vbi est vnum corpus, & vnum caput, non duo capita, quasi monstrum: quia est ibi Christus, est Christi vicarius Petrus. Petriq; successor: ibi, supple, nullus saluatur nisi subsit Christo, Christique vicario Petro. Petrique successori: Sed vnius & vnicæ Ecclesiæ est vnum corpus, & vnum caput, nō duo capita, quasi monstrum, Christus, Christique vicarius Petrus, Petrique successor. ergo in Ecclesia nullus saluatur, nisi subsit, &c. De hac autem ratione non ponit nisi virtutē medij, videlicet quod vnius & vnicæ Ecclesiæ est vnū corpus & vnum caput. Notandum autem, quòd quasi inferendo dicit, igitur Ecclesiæ vnius & vnicæ vnum corpus, & vnum caput, &c. quia licet hoc sit propositum principale, quòd nullus saluatur nisi subsit Christo capiti & eius vicario; tamen inferendo & concludendo ista dicit: quia omnia hæc ex præmissis sequuntur & concluduntur. Si enim vna fuit arca Noe Ecclesiam figurans: & quòd Christus vnum caput orauit pro vnica Ecclesia sua: & vnica fuit tunica Christi inconsutilis: aperte ex præmissis possumus inferre & dicere. Igitur vnius & vnicæ Ecclesiæ, vnum corpus, vnū caput, &c. vbi supplendum est, quod si Christo capiti & eius vicario subesse nolumus, salutem non poterimus adipisci. Notandum etiam, quod dicit, vnius & vnicæ: Nam plus videtur importare vnicum quàm vnum. Nam tunc quis habet vnum, quando habet aliud. Sed tunc dicitur habere vnicū quando non habet aliud, nec sperat vlterius habere aliud: nec habet aliud in quod aspectum dirigat. vnde Greg. super illo verbo Lucæ 7. Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ: & hæc erat vidua. vult quòd ideo erat vnicus filius: quia mater eius erat vidua: & non sperabat vlterius filios procreare: nec habebat in quem aspectum dirigeret. Vere itaque Ecclesia est vna sponsa Christi, & vnica: quia Christus non habet aliam sponsam: nec sperat vlterius habere aliam sponsam: nec dirigit suum aspectum, nec suam affectionem ad aliam sponsam. ideo nullus con-

Vnus & vnicus differunt.

fidat de alia sponsa, vel de alia Ecclesia, & sub nullo credat saluari nisi sub sponso: vel sub capite ipsius Ecclesiæ Christo, Christique vicario Petro, Petrique successore.

a ¶ *Dicente Domino ipsi Petro, Pasce oues meas, &c.*] Hic probat hoc idem ex vnitate commissionis: non enim factæ sunt plures commissiones principales: sed facta est vna principalis commissio: & omnes oues vni & eidem Petro & eius successoribus principaliter & vniuersaliter sunt commissæ. Formetur autem sic ratio: Cuicunq; Dominus cōmisit oues suas, non has vel illas, intelligit sibi vniuersaliter cōmisisse, & ex hoc intelligitur nō esse saluē alicuius ouis, nisi sub eo, & sub eius successoribus, cui omnes oues generaliter sunt commissæ. Sed dicente Domino ipsi Petro, Pasce oues meas: quia nō inquit singulariter pasce has vel illas: sibi commisisse intelligitur generaliter vniuersas: & per consequens non intelligitur saluari aliqua ouis, nisi sub Petro & successoribus eius, ita quod subesse sibi est de necessitate salutis, quæ est nostra conclusio principalis. De hac autem ratione ponit virtutem medij, vt patet ex litera.

Ioan. 21.

Ioan. 10.

& Christi vicarius Petrus, Petrique successor: Dicente[a] Domino ipsi Petro, Pasce oues meas: meas, inquit, & generaliter, non singulariter has vel illas: per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci[b] siue alij se dicant Petro eiusque successoribus non esse commissos, fateantur necesse se de ouibus Christi non esse: dicente Domino in Ioanne, Vnum ouile & vnicum esse pastorem. ¶ In hac[c] eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur. Nam[d] dicentibus Apostolis: Ecce gladii duo hic: in Ecclesia scilicet, cum Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis. Certe[e] qui in potestate Petri, temporalem gladium esse negat, male verbum attendit Domini proferentis: Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque[f] ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet[g] autem gladium esse sub gla-

b ¶ *Siue ergo Græci, &c.*] Hic probat hoc idem ex vnitate ouilis & pastoris. Formetur autem sic ratio: Vbicunque est vnum ouile & vnicus pastor, siue Græci, siue alij dicūt se nō esse sub ipso pastore, vel sub eius vicario, vel sub successoribus suis, dicunt se nō esse de illis ouibus, nec ad ouile huius pertinere, & per cōsequēs dicūt se non esse in statu salutis. Sed dicente Domino in Ioanne, vt habetur Io. 10. Constat vnum ouile & vnicum esse pastorem: siue ergo Græci, siue alij dicant se Petro eiusque successoribus non esse commissos, necesse est q fateantur se non esse de ouibus Christi, nec pertinere ad ouile Christi: & per consequens fatentur se quoque tales non esse in statu salutis. De hac autem ratione ponit virtutem medij, vt patet ex littera. Notandum autem hanc decretalem sic ordinate procedere, quòd ex omnibus fere verbis habetur conclusio principalis, quæ ponitur in fine decret. quod subesse summo Pontifici est de necessitate salutis. Nam si considerentur conditiones superius generales, q Ecclesia est vna sancta, &c. Si considerentur adaptationes superadditæ, q fuit vna arca figurans Ecclesiā: q vnica est Ecclesia, pro qua Christus orauit: q vnica fuit tunica Christi inconsutilis: q Ecclesia est vnum corpus habens vnum caput: q vna facta fuit Petro de omnibus ouibus commissio principalis: q Ecclesia est vnū ouile habens vnū pastorē: omnia ista clamant cōtra eos qui saluari volunt, nisi subsint summo Pontifici: omnia ista protestantur quòd sic subesse est necessitate salutis.

Ecclesia est vnū ouile.

c ¶ *In hac eiusque potestate.*] Hic ponitur tertia pars principalis huiusmodi decret. in qua postquam dñs Papa ex conditionibus generalibus congruentibus Ecclesiæ probauit quòd sibi subesse, est de necessitate salutis. Et postea probauit hoc idem ex quibusdam adaptationibus specialibus ad Ecclesiam adaptatis. Hic tertio vult hoc idem probare ex ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia. Circa quod duo facit: quia primo agit de istorum duorum gladiorum pluralitate, potestate, & vsu. Secundo agit de eorum ordine: ibi, *Oportet autem.* Circa primum duo facit: quia proponit primo quod intendit, secundo probat quod dixerat: ibi, *Nam dicentibus.* Dicit ergo in hac, id est in Ecclesia, eiusque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur.

d ¶ *Nam dicentibus.*] Probat quod dixerat: sed dixerat duos gladios in Ecclesia, & eos esse in potestate Ecclesiæ: & quia non eodem modo isti gladij sunt in potestate Ecclesiæ: nec eodem modo pertinent ad vsum Ecclesiæ, ideo tria facit, quia primo dicit duos tantum esse gladios in Ecclesia. Secundo ostendit eos ambos esse in potestate Ecclesiæ. Tertio declarat nō eodē modo eos in potestate Ecclesiæ: sed alterum ad vsum, alterum ad patientiam & nutū. Secunda: ibi, *Conuerte.* Tertia: ibi, *Vterque ergo.* Dicit igitur: nam dicentibus Apostolis: Ecce gladij duo hic, id est in Ecclesia, cum Apostoli loquerentur: & quia ipsi Apostoli repræsentabant Ecclesiam, si inter ipsos Apostolos erant duo gladij, consequens est q in ipsa Ecclesia sint duo gladij: dicentibus itaque Apostolis duos gladios esse ibi, nō respondit nimis esse, sed satis. Notandum ergo q si essent plures gladij quàm duo, non dixisset Dominus, satis est, sed parum est. Et si essent pauciores, non dixisset satis est, sed nimis est, ex ipsis itaque verbis Domini dicentis, satis est: datur intelligi duos gladios in Ecclesia, non plures nec pauciores.

Gladij duo sunt in Ecclesia.

e ¶ *Certe qui in potestate.*] Hic ostendit hos duos gladios esse in potestate Ecclesiæ: dixerat enim in hac, id est in Ecclesia eiusque potestate duos esse gladios: & quia probauerat duos gladios esse in Ecclesia, vult probare hos duos esse in potestate Ecclesiæ: sed quia nulli dubium spiritualē gladiū esse in potestate Ecclesiæ: ideo dominus Papa probat hoc de gladio tēporali dicens: certe qui in potestate Petri tēporalē gladiū esse negat, male verbū attēdit Domini pferentis: Conuerte gladiū tuū in vaginā. Notandū autē quod secundum vnum modū adaptandi duo gladij erant inter Apostolos: & secūdū hoc duo gladij sunt in Ecclesia: qa Apostoli locū tenebant Ecclesiæ: vnus autem illorū erat visibilis: qa fuit extractus, & significabat gladium temporalem siue materialem: quia respicit corpora, & facit læsionē visibilē: alius autē stabat inuisibilis: quia non fuit extractus, & significare poterit gladiū spiritualem, qui ferit animas, & facit læsionem inuisibilem. Ergo si de gladio extracto & visibili, q significat gladiū materialē, dicit Petro, conuerte gladiū tuum in vaginam: liquide patet, q gladius materialis est Petri, & est in potestate Petri: cōsequens est igitur, q vterque gladius sit Ecclesiæ, & in potestate Ecclesiæ. Notandū etiam q istam sententiā tenet Bernardus ad Eugeniū iiij. dicens, aggredere eos, id est malos Christianos nō ferro, sed verbo: innuēs esse duos gladios: vnū spiritualē, qui ferit verbo, & aliū materialem, qui ferit ferro. & subdit de materiali gladio: quid tu denuo vsurpare gladiū tentas, quem semel iussus es reponere in vaginam? quia ergo dicit Dominus Petro de materiali gladio, conuerte gladium tuum in vaginā: summus Pontifex, quamuis ille gladius sit suus, & quamuis sit in potestate sua, nō debet tamen illo gladio vti vel ferire. Notandum etiam gladium materialē esse summi Pontificis, & esse in potestate eius: ostendit idē Bern. ibidem loquens summo Pontifici dicens: videlicet, quem materialem gladium qui tuum negat: non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis, Conuerte gladium tuum in vaginam.

Matt. 26.

Gladius alter visibilis, alter inuisibilis.

f ¶ *Vterque ergo est.*] quia ostenderat vtrūque gladiū esse in Ecclesia, & vtrumque in potestate Ecclesiæ esse: Hic vult ostendere non eodē modo vtrumq; gladiū ad Ecclesiā pertinere: ideo ait, q vterque est in potestate Ecclesiæ: spiritualis scilicet gladius & materialis: nō tñ eodē modo, is quidē, id est materialis pro Ecclesia: Ille vero, id est, spiritualis ab Ecclesia exercendus. Ille, id est, spiritualis, sacerdotis manu: Is, id est, materialis, manu regū & militū: sed ad nutū & patiētiā sacerdotis. Notādū autē vtrumq; gladiū esse in Ecclesia & in potestate Ecclesiæ, sed nō eodē modo: quia spiritualis est in Ecclesia, & in potestate Ecclesiæ ad vsum: materialis vero nō ad vsum, sed ad patientiā & ad nutū. Sacerdos ergo cū spirituali gladio excōicando inobedientes ferit, & eo propria manu vtitur: cū materiali vero nō ferit: & eo propria manu nō vtitur: Sed reges & milites eo debēt vti & ferire sm nutum & patientiā sacerdotis. est enim nutus per aliqua signa cognoscere alterius voluntatē. Reges ergo & principes videntes per signa hoc expedire Ecclesiæ: debent contra rebelles & inobedientes materialem gladiū exercere. Materialis itaque gladius nō ab Ecclesia: quia nō manu ecclesiæ, sed manu Regū & militū, tñ pro Ecclesia, id est pro vtilitate Ecclesiæ ad nutū & patientiā Ecclesiæ exercetur. Notandū etiā q accipiendo hoc generaliter & specialiter possumus dicere, q ad imperiū & nutū Ecclesiæ materialis gladius exercetur ad imperiū generaliter: quia mādat ecclesia generaliter q fiat iustitia. Sed ad nutū specialiter: qa pōt specialiter innuere, etiā q de isto fiat iustitia. Notandū etiā q accipiendo iustitiā in aliquo specialiter, dicitur materialis gladius exerceri ad nutum & patientiam sacerdotis, ad nutū quidē, qa per aliqua signa denotat regibus & militibus, q p Ecclesia & ad vtilitatē Ecclesiæ materialis gladi⁹ extrahatur. ad patientiā vero, quia in hoc q aliquis punitur in corpore: sic Ecclesia sustinet & patitur & cōdolet, & cōpatitur patienti. Notandū quòd hos duos gladios esse in potestate Ecclesiæ aliter & aliter, vnū ad vsum manu Ecclesiæ & ab Ecclesia: aliū ad nutū & pro Ecclesia manu militis: tradit & scribit Bernardus ad Eugenium quar. li.

Gladius materialis qualiter exercetur a Ecclesiā.

g ¶ *Oportet autem gladium, &c.*] Postquā determinauit de pluralitate, po

tate, potestate, & vsu istorum gladiorum, vult determinare de eorum ordine: & hoc est principale propositum: quia, vt patet, principalis intétio huiusmodi decre. est ostendere. ꝙ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis, prout vltima conclusio manifeste declarat: & quia ex ordine gladiorũ hoc aperte patet; ideo agit de pluralitate, potestate, & vsu illorũ gladiorum quædã præambola. Sed agere de ordine est ad propositum principale: posset tamẽ qui vellet ex ipsis præambulis rationes formare ad propositũ principales. duo ergo facit, quia primo ponit quẽ ordinẽ habẽt huiusmodi gladij. Secundo, probat quod dixerat: ibi, *Nam cum dicat.* dicit ergo: oportet autem gladium esse sub gladio: & temporalem auctoritatem subijci spirituali potestati, quasi dicat. ꝙ hi gladij habent hunc ordinem, quia gladius est sub gladio, cum temporalis & materialis sit sub spirituali.

Rom. 13.

dio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati: Nam [a] cum dicat Apostolus: Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceretur per aliũ in suprema. Nam [b] secundum beatũ Dionysium, lex diuinitatis est infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia ęque ac immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem & dignitate & nobilitate terrenã quamlibet

a *Nam cum dicat Apostolus.*] Hic probat quod dixerat, videlicet ꝙ debet esse gladius sub gladio. Circa quod tria facit, quia probat hoc per Apostolũ. Secundo per Dionysium. Tertio subiungit multa media simul probãtia propositum. Seconda ibi, *Nam secundum.* Tertia ibi, *Quod etiam.* Dicit ergo secundum Apostolum, Non est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt: non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, & tamquam inferior reduceretur per aliũ in suprema. Notandum autem ꝙ nõ potest esse essentialis ordo inter aliqua, nisi vnum sit perfectius alio: & vbi vnum magis appropinquat ad Deum, quàm aliud: habet enim se res respectu Dei, sicut vnum respectu vnitatis, vt innuit Dionysius quinto de diuinis nominibus. & sicut nõ sunt duo numeri essentialiter differentes, quin vnus habeat plures vnitates, quàm alius: sic non sunt duæ res essentialiter differentes, quin vna perfectior sit alia. Si ergo isti gladij sint per se distincti & ordinati, oportet vnum esse sub alio, & vnum esse perfectiorem alio.

b *Nam secundum.*] Hic probat hoc idem per beatũ Dionysium: formetur sic ratio, Secundũ legem diuinitatis infima reducuntur in suprema per media: & secundum ordinem vniuersi non omnia æque immediate reducuntur ad ordinem: sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur: cum autem spiritualis potestas excellat terrenam potestatem dignitate & nobilitate, quia spiritualia temporalia antecedunt: istæ duę potestates non æque immediate reducentur ad ordinem: sed vna reducetur per altam, terrena per spiritualem. Notandum autem, ꝙ hæc ratio non concludit solum terrenam potestatem esse sub spirituali, quia temporalia communiter sunt sub spiritualibus: sed quã probat ꝙ terrena potestas habet reduci in Deum per spiritualem, hoc est, habet dirigi & gubernari per ipsam. Notandum etiam, ꝙ ista ratio est sumpta à Dionysio, & est ad propositum principale, & est declaratio eius qđ Apostolus dixerat. dicebatur enim per Apostolũ. Potestates à Deo sunt, & ordinatæ sunt. Cũ ergo dubitari posset quo ordine ordinatæ sunt potestates, hoc dubiũ soluit dicens ꝙ oportet eas vt res aliquæ sunt in vniuerso ordinatas esse, quia infima per media, inferiora per superiora ad ordinem reducuntur.

Spiritualia antecedũt tẽporalia.

c *Quod etiam ex decimarum datione, &c.*] Hic multa media sumit ad probandũ, ꝙ potestas terrena est sub spirituali. Circa quod duo facit, quia primo facit quod dictum est. Secundo ex dictis infert ad propositũ multas conclusiones ibi: *Nam veritate testante.* Dicit ergo etiam, supple sic esse, ꝙ terrena potestas subsit spirituali ex decimarum datione & benedictione, &c. Notandum esse hic posita quattuor media ad propositum ꝙ terrena potestas subest spirituali. Primum mediũ de decimis habetur in canone. Secundũ de benedictione siue de sanctificatione, habetur ab Hugo. de sacramentis lib. 2. parte 2. Tertium de potestatis acceptione, habetur ab eodem Hug. eod. lib. & eadẽ parte 2. Quartum vero ex ipsarũ rerũ gubernatione, potest haberi ex verbis August. 11. de tri. c. 4. Propter primum sciendum, ꝙ si de iura diuino laici dant decimas clericis, tota terra laicorum est in censiua Ecclesiæ. terrena itaque potestas secundũ omnia bona terrena quæ habet, est sub Ecclesia. Propter secundũ sciendum, ꝙ Hug. de sacra. libro & parte præassignatis ait, ꝙ sacerdotalis dignitas regalem potestatem sacrat & benedicit: sed secundũ Apostolũ, qui benedicit, maior est: ergo quia

Potestas terrena subest spirituali.

Terra tota laicorũ est in censiua Ecclesiæ.

per Ecclesiam terrena potestas benedicitur, sanctificatur, inungitur quidem si sit inungenda, absoluitur si delinquat. Sed cum inungitur, etiam absoluitur & benedicitur & sanctificatur: quare terrenam potestatem & specialiter reges excellentiores propter vnctionem, & omnes Christianos propter absolutionẽ, oportet subesse Ecclesiæ. Propter tertium sciendũ (vt Hugo ait lib. & par. præassignatis) ꝙ spiritualis potestas est maior dignitate quàm terrena: qđ in illo antiquo populo veteris testamenti declaratur manifeste, vbi primum à Deo sacerdotium institutum est, postea vero per sacerdotium regalis potestas, iubente Domino ordinata est. Potuisset enim Deus si voluisset per se ipsum vocare Saulem, & dare sibi potestatem regalem: sed voluit hoc fieri per Samuelem: insinuans potestatem terrenam dependere à potestate ecclesiastica, & sibi debere esse subiectam. Propter quartum sciendum, ꝙ Aug. 3. de trini. c. 4. vult ꝙ totum vniuersum quodã ordine regatur: quia corpora grossiora reguntur per subtiliora, & tota corporalis creatura per spiritualẽ: sed turpis est pars, quæ suo non congruit vniuerso. Si ergo in toto vniuerso corporalia reguntur per spiritualia, turpe esset si in genere humano, quod est pars vniuersi, terrenæ potestates non subessent spiritualibus, & non regerentur per ipsas.

Reges quare subsunt Ecclesiæ.

Sacerdotiũ præcessit regalẽ potestatem.

Corporalia per spiritualia reguntur.

præcellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod [c] etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate testante [d], spiritualis potestas terrenam potestatem instituere, habet, & iudicare, si bona non fuerit: sic de Ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce constitui te hodie super gentes & regna: & cætera quæ sequuntur. Ergo [e] si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spi-

Hiere. 1.

d *Nam veritate testante, &c.*] Hic concludit de ecclesiastica potestate plures & varias conclusiones ad propositum vtiles. Circa quod quattuor facit. quia primo concludit, ꝙ spiritualis potestas potest terrenam potestatem instituere, iudicare, transferre, & plãtare. Secundo concludit de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema, quæ à solo Deo non ab homine poterit iudicari. Tertio concludit de eadem, quomodo est humana, & quomodo est diuina. Quarto concludit etiam, ꝙ cum ista ita sint ordinata, ꝙ qui ecclesiæ potestati resistit, Dei ordinationi resistit: & ꝙ nõ potest quis Ecclesiæ potestati resistere cum salute, nisi duo asserat principia, vt Manichæus errans posuit, ꝙ scriptura sacra veritatem asserens, negat & destruit. Seconda ibi, *Ergo si deuiat.* Tertia ibi, *Est autem.* Quarta ibi, *Quicumque igitur.* Continuetur ergo sic: Bene dictũ est ꝙ potestas ecclesiastica potestatem terrenã benedicit, sanctificat: & ab ea potestas terrena potestatem accipit. Nam veritate attestante, idest, canone Bibliæ asserente, spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet: & supple, si habet eam instituere, habet eam iudicare, si bona nõ fuerit: quia cuius est condere, eius est destituere; & quia etiam quantũ ad terrenam potestatem habet eam instituere: & si non bona fuerit, habet eam iudicare & destituere. sic enim secundum hunc modum de ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ, Ecce constitui te hodie, id est, à die qua formata est Ecclesia super gentes & regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes ea destituẽdo: ædifices & plãtes ea instituendo. Notandum autem ꝙ dicit, veritate testante, spiritualis potestas terrenã instituere habet, quia vt patet ex veteri lege & ex canone Bibliæ, primũ à Deo sacerdotiũ institutũ est: & post iubente Domino per sacerdotiũ regalis potestas ordinata est.

e *Ergo si deuiat, &c.*] Hic ponit conclusionem secundam de ecclesiastica potestate, & potissime de suprema: qui si deuiat, à Deo solo poterit iudicari. Continuetur ergo sic, Dictũ est, si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis minor, iudicabitur à suo superiori: si vero suprema spiritualis potestas deuiat, à solo Deo, non ab homine poterit iudicari, testante Apostolo: Spiritualis homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Notandum autem ꝙ ille est spiritualis homo, qui habet sanam mentem & sanum iudiciũ, sicut ille est sanus corporaliter, qui habet sanum gustũ, & habet sanum iudiciũ de saporibus, sic & ille est spiritualiter sanus qui habet sanam mentem, & habet sanum & rectũ iudiciũ de agibilibus. sicut ergo solus ille, qui est sanus corporaliter, potest recte alia corporalia iudicare: sic solus ille, qui est spiritualis, potest de omnibus iudicare tam de spiritualibus, quàm de corporalibus: quia corporalia sub spiritualibus continentur. Notandum etiam, ꝙ idem est esse spiritualem & sanum spiritualiter, quia quicumque est spiritualis, habet sanã mentem, & habet rectum iudicium de rebus. Notandum etiam ꝙ sicut habens

Spiritualis quilibet sanam mentem habet.

ritnali, sed si deuiat spiritualis, minor à suo superiori: Si vero suprema, à solo Deo, nõ ab homine poterit iudicari: testante Apostolo: Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. Est autẽ [a] hæc auctoritas (& si data sit homini, & exerceatur per hominẽ) non humana, sed potius diuina ore diuino Petro data, sibique suisque successoribus in ipso, quẽ confessus fuit petra firmata: dicente Domino ipsi Petro: Quodcumque ligaueris, & cætera. Quicumque [b] igitur huic potestati à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo (sicut Manichæus) fingat esse principia: quod falsum & hæreticũ iudicamus: quia testãte Moyse, Non in principijs, sed in principio cælũ Deus creauit & terram. ¶ Porro [c] subesse Romano Pontifici omni [†] humanæ creaturæ declaramus, dicimus, diffinimus & pronuntiamus omnino esse de necessitate salutis. Datũ Lateran. Pontificatus nostri, anno octauo.

eut habens gustũ infectum male iudicat de saporibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicat: quia si habet gustũ infectum cholera, etiam dulce iudicabit amarũ: sic habens mentẽ infectã, habet prauũ iudiciũ de agibilibus, & in suo iudicio ab omnibus iudicatur & reprehenditur, quia iudicabit esse faciendũ quod nõ est faciendum: iuxta illud:

Dicit amor cæcus, decens esse decus.

Itaq; spiritualis homo, & habens sanã mentẽ iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur: quia in suo iudicio à nemine reprehenditur. Notandũ etiã, ꝙ duplex est spiritualitas, p̃sonalis, & secundũ statũ: & duplex est iudiciũ, siue duplex est correctio, auctoritatiua, & fraterna [1]. Itaque spiritualis personaliter omnes iudicat: quia omnes male agentes potest corrigere correctione fraterna, & ipse à nemine iudicat, quia si est spiritualis bonus & sanctus, nil agit de quo possit iudicari vel reprehendi. Est aũt alia spiritualitas secũdũ statũ quãdo est in statu sanctissimo & spiritualissimo: & in hoc statu est solus summus Pontifex: ideoq; quilibet eũ nominat & nominare debet sanctissimũ patrẽ. Iste omnia iudicat etiã auctoritate, quia super omnes auctoritatẽ habet, & ipse à nemine iudicatur, quia nullus habet auctoritatẽ super ipsum: personaliter ergo possunt esse, & forte sunt multi sanctiores Papa & spiritualiores eo, sed secundũ statũ nullus est ita spiritualis nec ita sanctus: & quia auctoritate iudicare respicit spiritualitatem & sanctitatem secundum statum: ideo auctoritatiue ipse solus est ille spiritualis homo, qui iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.

Spiritualitas est duplex.

[1] Aliàs, superna.

Matt. 16.

Papa sanctiores multi possunt esse.

a ¶ *Est autem hæc auctoritas, &c.*] Hic ponit conclusionẽ tertiã de ecclesiastica potestate, ostendens quomodo sit humana, & quomodo nõ humana, vel ostendit quomodo sit humana, & quomodo diuina. est enim humana, quia data est homini, & est humana, quia exercetur per hominẽ: tñ nõ est humana, quia sit data ab homine: sed potius est potestas diuina, quia data à Deo: nã de ore diuino Petro est data sibi, suisq; successoribus. Est etiã hæc auctoritas diuina, quia firmata in ipso Christo petra, quã Petrus cõfessus fuit dicente Dño ipsi Petro, Quodcũq; ligaueris, &c. littera patet quidem. Notandũ aũt ꝙ hæc auctoritas dupliciter est humana, & dupliciter diuina. Est aũt humana, quia exercetur per hominẽ: Sed est diuina, quia est data à Christo, qui erat Deus: & est diuina, quia firmata est in petra firma in Christo, qui erat verus Deus. Notandũ etiã, ꝙ omnia ista quattuor possunt haberi ex Euãgelio: Nã ꝙ sit humana, quia data est homini habetur ex Euangelio: vbi dicitur: Tibi dabo, &c. ꝙ etiã sit humana, quia exercetur ab homine: patet ex Euangelio, dũ dicitur: Quodcũq; ligaueris, &c. Quòd sit diuina, quia data à Deo: patet ex Euangelio, quia ipse Christus qui erat Deus loquebatur qñ dixit: Tibi dabo. & ꝙ sit diuina, quia sun data in eo: patet ex Euangelio, quia ipse Christus qui erat Deus loquebatur cũ dixit: Super hanc petram, idest, super meipsum, qui sum petra, & qui significor per petrã, ædificabo ecclesiam meam.

Auctoritas Papæ ẽ humana & diuina.

b ¶ *Quicumque igitur, &c.*] Hic ponit conclusionẽ quartam de ecclesiastica potestate dicens: Quicũque igitur huic potestati, supple, ecclesiasticæ à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit: & supple, non potest esse in statu salutis, nisi forte fingat duo principia & duos deos, sicut finxit Manichæus hæreticus: quod dictum falsum & hæreticũ iudicamus: quia testante Moyse, non in principijs, sed in principio cælũ Deus creauit & terrã. Notandũ autem, ꝙ Deus pater secundũ vnum modũ exponendi, quẽ tangit Aug. super Geñ. in prin. idest, in filio creauit, &c. Et quia pater & filius nõ sunt duo principia, sed vnum principiũ, immo quia tota Trinitas, pater & filius & spiritus sanctus, relatiue ad creaturã non sunt plura principia, sed vnum principiũ, vt dicit Aug. 4. de trini. c. 13. ideo non in principijs, sed in principio cælũ Deus creauit & terrã. Notandũ etiam, ꝙ si essent duo Dij, possent esse plura capita in regimine humani generis, & vnum caput posset referri in vnũ Deum, & aliud in alium Deum: Sed cũ hoc sit falsum & hæreticũ, sicut non est nisi vnus Deus & vnus Dei filius Iesus Christus, ita Ecclesia non habet nisi vnum caput & vnum principalem vicarium Iesu Christi, cui subesse est de necessitate salutis.

In principio & non in principijs Deus cælũ creauit & terram.

Ecclesia vnicũ caput habet.

c ¶ *Porro subesse Romano Pontifici.*] Hic ponit conclusionẽ tot modis inuestigatã, ac etiã illatã ab omnibus antedictis. Continuetur autem sic; quia ex conditionibus quibusdã generalibus competẽtibus Ecclesiæ: & quia ex quibusdã adaptationibus spiritualibus adaptatis Ecclesiæ: & tertio, quia ex ipsis gladijs, qui sunt in Ecclesia, patet ꝙ tenemur subesse Romano Pontifici. porro, idest, certe, quia sic est. Ideo omnibus his consideratis declaramus, dicimus, & diffinimus omnino esse de necessitate salutis omni humanæ creaturæ subesse summo Pontifici. Notandũ autẽ, ꝙ ait dominus Papa se declarare, dicere, & diffinire omnino, ꝙ sibi subesse est de necessitate salutis, &c. quæ possunt sic adaptari: vt concludamus, ꝙ subesse summo Pontifici est de necessitate salutis: declaramus, si consideramus cõditiones generales supra positas cõpetentes Ecclesiæ: dicimus, si consideramus adaptationes speciales adaptatas Ecclesiæ: & hoc diffinimus, si consideramus ipsos gladios, qui sunt in Ecclesia, & omnino, idest penitus: vel omnino, idest præfatis omnibus consideratis, pronuntiamus sic esse. Et hæc de capositione præsentis decretalis editæ à sanctissimo patre & dño, dño Bonifacio diuina prouidẽtia Papa octauo, dicta sufficiãt. Io. Mona.

Papæ subesse est de necessitate salutis.

Gen. 1.

[†] al. ita: omnẽ humanã creaturam.

Additio. Quæro vtrum potestas spiritualis debeat dominari temporali? Et videtur ꝙ non, quia iurisdictiones sunt distinctæ, vt in authen. quo. opor. epi. in prin. coll. 1. de consecr. dist. 3 celebritatem. 10 h. Non ergo Papa debet se intromittere de potestate tẽporali: sed debet temporalia dimittere Imperatori, Regibus, & alijs dominis temporalibus 8. dist. quo iure. arg. extra qui filij sint leg. c. lator. & c. causam. aliàs poneret falcem suam in messem alienam. 3. de elect. c. venerabilẽ. quod non est faciendũ, 6. q. 3. c. 1. præterea sm Hug. Imperator à solo Deo habet potestatẽ in temporalibus, Papa in spiritualibus. & sic iurisdictiones sunt distinctæ, vt dicunt primæ cõcordantiæ. Et licet coronã recipiat à Papa: gladiũ tñ ab altari. 93. dist. legimus. & etiã ante fuit imperiũ q̃ Apostolatus. Præterea põtas spiritualis indigeret tẽporali multoties. 23. q. 5. administratores. ergo nõ dominatur ei. Præterea si potestas spiritualis dominaretur tẽporali, haberet dñium temporaliũ. Sed dominiũ earundẽ rerũ non põt esse simul & semel insolidũ eodem tempore apud plures. ff. cõmo. l. si vt certo §. si duobus vehiculũ. ergo nullus alter haberet dominium, quod est falsum: ergo, &c.

Additio domini Petri Bertrãdi.

Contrarium videtur. Christus commisit summo Pontifici vices suas, vt habetur Matth. 16. cap. & 24. q. 1. quodcumque. Sed Christo data erat omnis potestãs in cælo & in terra, Matth. 28. ergo summus Pontifex qui est eius vicarius habebit hanc potestatem. extra de transl. cap. quanto.

Respondeo & dico, ꝙ potestas spiritualis debet dominari omni creaturæ humanæ, per rationes, quas Host. inducit in summa, qui fil. sint leg. §. qualiter & à quo. Item quia Iesus Christus filius Dei dum fuit in hoc mũdo, & etiã ab æterno naturalis Dominus fuit, & de iure naturali in Imperatorem, & quoscunq; alios depositionis sententias ferre potuisset & damnationis, & quascunq; alias, vtpote in personas, quas creauerat & donis naturalibus & gratuitis dotauerat, & etiã conseruabat. Et eadẽ ratione & vicarius eius potest. Nã nõ videretur Dominus discretus fuisse (vt cũ reuerentia eius loquar) nisi vnicũ post se talẽ vicariũ reliquisset, qui hæc omnia posset. Fuit aũt iste vicarius eius Petrus, Matt. 15. vltra mediũ. Et idẽ dicendũ est de successoribus Petri, cũ eadẽ absurditas sequeretur. si post mortẽ Petri humanã naturã à se creatã sine regimine vnius personæ reliquisset. arg. ad hoc 3. qui filij sint leg. per venerabilẽ. vltra mediũ. de hoc not. Inno. 3. de fo. cõpe. c. licet. Et ideo dñs Bonifacius viij. motus multis alijs efficacibus rationib⁹ & exẽplis & auctoritatibus sacræ scripturæ, declarauit, dixit, & diffiniuit subesse Romano Pontifici omnẽ humanã creaturã esse de necessitate salutis, vt in Extrauag. vnã sanctã. quæ hic de verbo ad verbũ posita est, cũ glo. dñi Io. Mo. qui plene declarat hãc q̃stionẽ.

Iurisdictio spiritualis ẽ creaturæ humanæ ...

Ad argumenta in contrariũ respondeo. Ad primũ cũ dicitur, ꝙ iurisdictiones sunt distinctæ, &c. dicit Host. sic, Ego iurisdictiones assero, & vtramque à Deo processisse, vt dicta authen. quomo. opor. epi: tamen quanto altera magis Deo appropinquat, tanto maior. Ergo sacerdotium maius, quod probatur ex ordine scripturæ dictæ authen. Et sic intellige ꝙ non multum discrepant sacerdotium, & imperium, vt authen. de non alie. aut permut. rebus ecclesiæ. §. si nimus. coll. 5. Non multum discrepant quo ad principiũ vnde procedunt: sed multũ discrepant quo ad maioritatẽ. Inde est, ꝙ caput ep̃i inungitur, sed armus regis, & ep̃us chrismate, rex oleo, vt sciatur ꝙ ep̃us est vicarius capitis nostri, idest Iesu Christi, & vt ostendatur quãta sit differentia inter auctoritatẽ Pontificis & principis potestatẽ. extra d' sacra vnc. c. 1. ver. vnde in veteri testa.

¶ Ioannes xxij.

¶ Prælati nō discurrant præsertim habitu transformato: qui si ad curiam venerint, inde recedere non debent sine Papæ licentia: aliàs ipsi & receptantes illos excommunicati sunt.

CAP. II.

VT prælatorū inepta discursibus grauitas, & simplicitas simulationibus obuia, & ipsorum ad Christi vicarium indeuotio, religiositati quippe cōtraria, nō immerito arguenda, cum reuerentiam illorum sanctitas, lucem puritas, firmosq; maturitas poscat gressus, vt sint vita mundi, fama clari, proficuiq; reddantur exemplo. Verum quia ipsorum quorundā (vt fidedignorum habet assertio) eò vana prorupit, interdū ne dixerimus perniciosa temeritas, quòd (vestibus spiritualis sanctitatis abiectis, dissimulato habitu) ad remoras à suis sedibus partes se transferūt: Quinimmo ad sedem Apostolicam clanculo nobis nō visis, nec insinuato † quòd venerint, venisse, latitasse, discessisseq; dicantur: Nos ne tacētibus nobis nō præcisus huiusmodi morbus inualeat: dum prouidum creditur, quod incautum; licitum, quod impune: Omnibus episcopis superioribusque prælatis sub obtestatione diuini iudicij inhibemus, ne absque rationabili causa, timoris forte vel alia, extra suarum ciuitatis, & diœcesis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiscrete discurrant. Inhibemus etiā ne qui episcoporum & superiorum ipsorum latenter (præsertim habitu transformato) venientes ad curiam (de ipsa Romani Pontificis non præsentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentia non obtenta) recedant. Si qui vero episcoporū & superiorū huiusmodi nostræ inhibitionis contradictores extiterint, & absq; ipsius Romani Pontificis recedendi licentia concessa, eoque non viso recesserint ab eadem, necnon si qui scienter receptauerint antedictos, nisi id confestim eidem Romano Pontifici, vel alicui per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam, manifestare curauerint (etiā si episcopali, archiepiscopali, patriarchali, vel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excōmunicationis sententia innodamus.

† alias, insinuato.

¶ Ioannes xxij.

¶ Prælati ad curiam non debent more noctuæ latenter venire, nec inde sine Papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & sententia excommunicationis ligantur.

CAP. III.

ET si deceat quoslibet subditorum curam exercere sollicite, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipue ab ipsis exigitur, qui constituti per altitudinem dignitatis vt in specula, circa cōmissas sibi plebes pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sane peruenit auditū, quod nonnulli pontificali præditi dignitate gregū

teri testamenti. Et eadem modo respondetur ad secundā oppositionem. Et qđ dicitur ante fuisse imperium quàm Apostolatū, hoc non facit ad propositum, quia potestas non ratione temporis dicitur maior, sed potius ratione dignitatis. Nā & si Andreas primus venit ad fidem quàm Petrus: prælatus est tamen Petrus Andreæ, cum in Apostolorū catalogo semper primus quasi præcipu⁹ præmittatur, non q̃ Petrus sit potior tempore, sed potior dignitate.

Ad tertium argumētum dico q̃ licet, vt ŝ. dictum est, omnis humana creatura subsit Papæ, & sic potestati spirituali: non tamen sequitur q̃ habeat dominium omniū rerū temporalium. Ad cuius declarationem sciendum est, q̃ est duplex dominiū. Est enim quoddam dominiū iure diuino: quoddam aliud iure humano. 8. dist. quo iure. Diuinum dominiū est illud, qđ est apud Deū super omnem creaturā: ipse enim Deus creator est omnium vniuersorum: qui enim manet in æternum, creauit omnia simul. Item in Gen. c. 1. In principio creauit Deus cælum & terram. Et vide de hoc qđ legitur & not. ŝ. đ summ. tri. & fide catho. cap. 1. Isto dominio: Domini est terra, & plenitudo eius, in psal. ŝ. de deci. c. tua nobis. & dicto c. quo iure. Istud dominium est verum dominium, simplex & absolutum, & vnus est Dominus omniū creaturarum Deus. Et ideo proprie loquendo omnes creaturæ, proprietates, res & possessiones, & bona alia in nullius bonis sunt vere, absolute, & proprie, nisi Dei. Circa quod dominiū dicit Hostien. ŝ. de vo. & vo. redempt. c. quod super. in magna glo. ver. mihi tamen videtur. sic videtur mihi, q̃ in aduentu Christi omnis honor, & omnis principatus, & omne dominiū & iurisdictio de iure, & ex iusta causa per illū, qui supremā manū habet, nec errare potest, omni infideli subtracta fuerint, & ad fideles translata: q̃ hoc iusta causa fuerit, probatur Ecclesi. 10. Regnū de gente ad gentē transfertur propter iniustitias, & iniurias, & cōtumelias, & diuersos dolos. Quòd hoc factū sit, cōprobatur ŝ. de cōsti. c. translam. & hoc in personā Christi filij Dei viui, qui nō solū sacerdos fuit, sed & rex. Lucæ 1. Ecce cōcipies in vtero, &c. vsque, & regni eius nō erit finis. vnde & ipse dixit Matth. 21. Auferetur à vobis regnū, & dabitur gēti facienti fructū eius. Huius aūt regni & sacerdotij principatū perpetuū cōmisit filius Dei Petro & successoribus eius, vt patet in eo qđ legitur & not. lib. 6. de homic. c. pro humani. & ŝ. qui fi. sint leg. per venerabilē. §. rationibus. per totū. & maxime in ver. fin. Et de tali dn̄io diuino dico q̃ omnis temporalis potestas est subiecta spirituali, & debet pōtas spiritualis potestati temporali dominari.

Dominiū est duplex.

Christus fuit sacerdos & rex.

Aliud est dn̄ium quod s'm legistas vocatur legale dominiū: & ita nominat Accur. ff. de verb. sig. l. recte. secundū vero canonistas vocatur humanū, vt in dicto c. quo iure. De isto legali vel humano dominio dicit Inno. sic. q̃ eius iuris est, quod ad aliquē spectat vel requiritur de iure naturali, vt sunt dominia, obligationes, & huiusmodi, &c. Innuens expresse, q̃ rerum dominia & obligationes sunt de iure naturali, idest, de iure gentiū. Nō aūt à iure ciuili vel Imperatore, vt actiones. ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure. Inst. de rerū diui. §. fere. ita not. Inno. de cōsti. c. quæ in ecclesiarū. & Compost. dicit ibidē, q̃ à iure gentiū descendūt dominia: sed per leges principū distinguūtur modi, per quos rerū dn̄ia acquirūtur. ff. đ acqui. re. do. per totū. & Inst. de re. di. per totū. Et sic intelligitur quod legit. 8. dist. quo iure. & sic concordāt in hoc, q̃ dominia sunt de iure gentiū. Videtur mihi q̃ dominiū rerum legale vel humanū fuit à Deo collatū humanæ creaturæ. & nō fuit ab initio introductū iure gentium, vel ciuili. Nā Deus omnia quæ creauit, fecit propter rationalē creaturā. & omnia subiecit rationali creaturæ. Gen. c. 1. Et sic reseruato sibi vniuersali & vero dominio omniū creaturarū, huius dominij vtilitatē concessit ab initio humanæ creaturæ quo ad vsum: qđ videtur intelligere Accursius C. de iur. do. l. in rebus. super verbo, naturaliter. vbi dicit, q̃ iure primæuo nō distinguebantur dn̄ia, nisi quātū ad vsū, &c. vnde ante ius gentiū omnia fuerunt communia quousq; iure gētiū vsibus primorū parētū introductū fuit, q̃ terræ diuiderentur & limitarētur, & appropriarentur, vt vnusquisque quod suum esset, sciret. Vnde lex dicit, q̃ iure gentiū dn̄ia sunt distincta, nō dicit introducta, vt dicta l. ff. de iusti. & iu. l. ex hoc iure. Cum enim iure gentiū diuidantur dn̄ia: sequitur q̃ ante diuisionē erant dominia cōmunia. arg. ff. cōmun. diuid. l. 4. circa prin. cū ibi notatis, vnde ex concessione diuina vtilitatis dominij rerū causatur quoddā dominiū legale vel humanū. quod respectu veri dominij diuini nō dicitur dominiū: sed in se consideratū dicitur verū. Istud vero dominiū legale vel humanum prout erat in cōmuni, nō debet dici iuris gentiū, sed diuini. Prout vero cuilibet appropriatur vel acquiritur hoc dominium, sic consideratū est iuris gentiū. Et tale dominiū non est apud Papā tantū, sed apud omnes, qui iuste acquirūt: & ex quo semel acquisitū est, nō licet Papæ vel alicui alteri auferre, vel occupare sine iusta causa, quia esset cōtra ius naturale diuinū, quo vnicuiq; dictū est: Ne faciat alteri, quod sibi nō vult fieri, vt in prin. decretorū. Et Dn̄s dicit in Euāgelio: Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. 9 q. 3. nullus alterius. facit ad hoc C. de cohorta. l. si quis. lib. 12. Et hoc intelligo sine causa, quia ex iusta causa posset aliquis priuari ab homine, vel à iure tali dn̄io. ff. de reli. & sum. fu. l. si quis sepulchrū. C. pro quibus cau. fis. li. acci. per totū. & ff. & C. de bo. dam. per totū. Vnde per hoc respō. letur ad arg. q̃ quantū ad humanā creaturā illa subest spirituali potestati, sicut dictū est. Sed dominia rerū aliarū sunt apud singulos qui iuste acquirunt: verū est de dn̄io legali vel humano: sed diuinū dominiū est apud Deū. Nec est contradictio, diuersis respectibus accepto dominio.

Dominiū legale vel humanū, quale est: & an fuerit ab initio introductum.

Dominia iure primæuo nō erāt distincta.

Dominiū rei an possit domino suo tolli.

Ad illa iura communia, quæ dicunt quòd Imperator est dominus mundi. ff. ad legem Rhod. l. deprecatio. responde vt not. C. de quadrie. præscrip. l. bene à Zenone. Petrus Bertrandi.

Ad vniuer-

A D vniuerfalis.] a ¶ Ad regimen.] hæc habetur intra sub titu. de præben. b ¶ Execrabilis.] ista habetur infra sub titu. de præb. cum glo. Gulielmi de Monte Lauduno, & etiā inter xx. Joannis xxij. cum glos. domini Zenzelini sub eod. tit. de præben.

Noctua non videt, lux huic excæcat oculos.

suorum custodiā negligentes, & abhorrentes lucem tamquā filij tenebrarum, non verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more, tempore longo subducere, & pontificali dignitate reiecta, nō erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformaris, ac contempto de exhibendo patribus & superioribus honore præcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem Apostolicā clanculo declinare præsumunt, vbi more Noctuæ, cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desiderijs visitant, suos eis euomentes conceptus iniquos, & conspirationes forsan illicitas aduersus nos & alios pertractantes, & demum abinde (non absque notabili sedis prædictæ contemptu) reuerentia tam consueta quàm debita nō exhibita Romano Pontifici, & nec ab ipso petita licentia, nec obtenta, recedunt. ¶ Nos igitur & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentijs finem imponere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hoc generali prohibemus edicto ne de cætero præsul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negotijs Ecclesiæ sibi commissæ, extra suam diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, vt quicumque pontifex ad Romanam curiam veniens, Papale palatium primitus visitet, ad Papam (si hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam consuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus recessurus à curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia & obtenta. Quòd si secus à quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscumque prælatos quamuis etiam patriarchali dignitate fulgentes sic ad sedem accedentes, & ab illa (vt prædicitur) recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano Pontifici significauerint aduentum illorum: decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiæ subiacere. Nulli ergo, & cætera.

De treuga & pace.

¶ Sixtus quartus.

¶ Sixtus Papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinarijs regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia Cardinalium, & eorum qui Cardinalibus sunt familiares in regno Franciæ existentia, suæ dispositioni vsque ad certum tempus reseruat. De beneficijs promouendorū quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante diffinitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diuersis curijs diuersis respectibus tractatur, quo nam pacto terminanda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne xxij. seruandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari.

CAPITVLVM I.

AD vniuersalis Ecclesiæ regimen diuina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorū votiua dilectione nil occurrit præstantius, quàm exorta inter personas ecclesiasticas, principis tenebrarum astutia, discordiarū fomenta per nostræ sollicitudinis occursum protinus extinguere, vt cuiusuis altercationis salubriter euulsis seminibus, pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis assistente gratia) imponere & conseruare valeamus. Cupientes itaque, vt suscitata retroactis temporibus discordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, alijsque terris & dominijs charissimi in Christo filij nostri Ludouici Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit, quam personæ prædictæ pragmaticam sanctionem vocant ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & grauiora scandala, periculaque subsequerentur, fine debito claudatur & totaliter secludatur: Auctoritate Apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio omnibus & singulis prælatis, & alijs personis ecclesiasticis regni, Delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorūque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarū & dominiorum eorundem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibusuis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, necnon alijs beneficijs ecclesiasticis cum cura & sine cura, sæcularibus & regularibus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni Apostolicæ ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus felicium recordationū Benedicti xiij quæ incipit Ad regimen [a], aut Ioannis xxij. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ incipit Execrabilis [b], seu constitutiones & regulas cancellariæ Apostolicæ per nos super hoc editas reseruata generaliter non existant) perinde ac si aliquæ a sede Apostolica vel eius legatis expectatiuæ litteræ non emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti summi Pontifices prædecessores nostri consueuerunt se in concessionibus gratiarum expectatiuarum † personis benemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, Delphinatu, terris & dominijs regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, Delphinatu, terris, & dominijs concessas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præsentes, quasque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis, sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouisionem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem singulorum ex prælatis & alijs personis prædictis. Ex quibus quidem sex gratijs duæ gratiæ expectatiuæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse & charissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir Delphinus Vieñ. necnon magistri & præsidentes, ac alij officiarij in aliquo ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc vnanimiter supplicabunt: qui duo nominati per regem & reginam, Delphinum, magistros, præsidentes, & officiarios præfatos gaudeant prærogatiuis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratijs consumptis, alias sex gratias similes alijs sex gratijs personis

Discordia est extirpanda, & pax conseruanda.

† Gratias expectatiuas, & mandata de prouidendo Romani amplius concedi decreuit concil. Trid. sessio 24. de reform. cap. 19.

fotiis idoneis modo & forma præmissis concedere intendimus. ¶ Volumns autem, ac eisdem auctoritate & renore præsentium decernimus & declaramus, beneficia, quæ venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium familiares, continui commensales eorum familiaritare durante in regno, Delphinatu, rerris & dominijs præfatis obtinent, & in posterum obtinebunt, dispositioni Apostolicæ in posterum censeri reseruata, quamdiu dumtaxat Cardinales præfati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorundē Cardinalium per sex annos continue sequentes: Quibus quidem sex annis elapsis alij adquos eorundē beneficiorū collatio, prouisio, præsentatio, electio seu quæuis alia dispositio aliàs pertinet: de beneficijs familiarum huiusmodi in regno, Delphinatu, terris & dominijs præfatis consistentibus, in prædictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reseruatione non obstante. ¶ Concedimus etiam, quòd beneficiorū, quæ promouēdi per nos ad dignitates seu beneficia consistorialia ipsarū prouisionū per nos de eorū personis faciendarū obtinebunt, ac in quibus & ad quæ ius eis quomodolibet cōpetit ac competere poterit, per promotiones ad dignitates & alia beneficia consistorialia prædicta, ac munus consecrationis eisdē promouēdis impendendū, ten lapsum temporis de cōsecrandis episcopis à sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent aliàs dispositioni Apostolicæ (vt præfertur) reseruata, ad prælatos & personas supradictas: Si vero in alijs mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Romanos Pontifices successores nostros collatio, prouisio, & omnimoda dispositio pertineat.

Notarij Apostolici in magno sūt numero.

¶ Et quoniā sedis Apostolicæ notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publice & continue gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno, Delphinatu, & terris consistentia dumtaxat censeantur reseruata: quodq; † omnes & singulæ causæ beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus vsque ad diffinitiuam inclusiue in prima dumtaxat instantia, in qua nulli ante diffinitiuam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) debeat admitti, nisi ab interlocutoria vel à grauamine negotium principale minime cōcernente, quòd non possit per appellationem à diffinitiua sententia reparari: In alijs vero instantijs in curia Romana tractentur, cognoscantur, & fine debito terminētur.

† Vide cōcil. Trid. sessio. 24. de reform. cap. 20.

Appellare an liceat ante diffinitiuā sententiā, vide c. super eo 2. extra de appel.

¶ Causæ vero beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros, aut dictorū Cardinalium familiares continuos commensales, ipsis Cardinalibus in eadem curia præsentibus, seu in aliqua legatione aut recreationis causa secedentibus, necnon præfatæ sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmissis, qui per sex menses curiam prędictam secuti sunt, & sequuntur de pręsenti, curiales & quoscumque alios eorum aduersarios super quibusuis beneficijs eisdem aduersarijs auctoritate ordinaria collatis, per illos quibus commissæ reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ vero similes causæ beneficiales inter quoscūq; alios pendentes, & quæ quibusuis iudicibus seu auditoribus commissæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ auctoritate Apostolica cōmittantur audiēdæ, & cognoscendæ, decidendæ, & fine debito terminandæ, cum necessaria earundem causarum aduocatione. Præterea

a ¶ Taxæ.] vide p hoc extrauagantem, Cum ad sacrosanctæ. quæ est inter xx. Ioannis xxij. sub tit. de sent. excom.

Causis eisdem diuersis respectibus in diuersis curijs tractari potest.

rea quia aliquæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio. & diuersis curijs ipsius regni super possessorio tractantur: volumus quod in eisdem causis in diuersis curijs super petitorio & possessorio vnico & eodem contextu pendentibus (suspenso petitorio, & censuris super hoc latis) in possessorio, in curiis eorundem iudicum coram quibus causę possessorij pendeant de pręsenti, procedant, causæque ipsæ super huiusmodi possessorio intra bienniū terminentur & finiantur. Alioqui biennio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & vlterius dictis causis expeditis super possessorio: aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigantium coram iudice competenti auctoritate Apostolica deputato poterit ius suum prosequi, ipseq; Apostolicus iudex intra aliud bienniū causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo auocata, & lis penitus extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorundē iudicum cuiusuis sibi commissæ causæ expeditionem malitiose prorogare, aut differre præsumpserit, excommunicationis & omnium beneficiorum priuationis pœnas ipso facto incurrat, à qua quidē excommunicationis pœna absolui nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus, præterquam in † mortis articulo: quodq; de cætero in litteris expediendis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris, alijsque dominijs prædictis seruentur taxæ ᵃ super hoc editæ per Ioannem xxij. Papam præfatum, & excessus, si qui fuerint, corrigantur.

† In mortis articulo nulla ē casuum reseruatio: ideo oēs sacerdotes quēlibet penitētem à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. concil. Trid. sessio. 14. c. 7 de casuū reseruatione.

¶ Et quia propter assiduas guerras & nouitates, quæ continue vigent in dicto regno, prætenditur ecclesias, dum vacant grauatas, in taxa etiā reformata in concilio Constantiensi, quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxæ, quòd grauatus in eadem taxa prælatus promouendus soluat cōmunia & minuta seruitia, quæ plures ex Gallis annatam vocant: tantum pro vera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterij, ad quæ sit promotus, eaque in dicta cancellaria & camera Apostolica inuiolabiliter obseruari mandamus. ¶ Et quia in supradictis concessionibus regnum ac regem maxima sumus charitate complexi; credendum est non immerito vt se deuotos & obēdientes erga sanctam Romanā Ecclesiam exhibeant: Quare volumus & eisdem auctoritate & tenore statuimus, quòd pręfatus Rex intra quatuor menses præmissa acceptare & obseruare, ac in regno, Delphinatu, & dominijs huiusmodi obseruari facere, necnō intra alios duos pręfatos quattuor immediate sequentes menses super acceptatione & obseruatione, alijsq; præmissis omnibus & singulis per suas patentes litteras nos & sedem præfatam certificare teneatur: Alioquin præsentes litteræ, & inde secuta quæcumque sint cassa & irrita, nulliusq; roboris vel momenti. Nos enim extunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarū concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mandati & statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius

se noue-

Vicesilibus.] a. Ex electoribus.] electores Imperatoris sunt septé: tres ecclesiastici, & quatuor laici. de quibus per glo. in c. ad Apostolicæ. de sent. & re iudic. lib. 6.

se nouerit incursurũ. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. cccclxxij. septimo idus Augusti, Põtificatus nostri anno 1.

Sixtus quartus.

Discordia inter religiosos Mendicantes & ecclesiarum parochialium rectores in partibus Germaniæ quatuor delegatis commissa, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam conuersa fuit: quam Romanus Pontifex confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam à prælatis obseruari.

CAP. II.

Matt. 16.

VIces illius, qui supra petram ædificauit Ecclesiam suam, meritis licet insufficientibus, gerentes in terris, & per eius immaculata vestigia, quantũ nobis ex alto conceditur, incedere satagentes, inter Christifideles quoslibet, & præsertim sub vno atque eodem sacerdotij vexillo nobiscum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductã confouere, vigilanti sollicitudine meditamur assidue, & quæ ijs contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita submouere, prout rerũ & temporum circumstantiæ id non immerito exposcere dinoscuntur. Nuper siquidẽ pro parte tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinen. & Treuerẽ. archiepiscoporum, ac Herbipolẽ. & Vuormaciẽ. & Spirẽ. episcoporum, quam dilecti filij nobilis viri Philippi comitis Palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus Romani imperij existit, ad nostrum peruenit auditum, quòd inter dilectos filios Prædicatorum, Minorũ, & Carmelitarum ordinum professores, & nonnullos parochialium rectores, & alios etiam ecclesiarum prælatos, instigante illo, qui tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: in partibus Germaniæ, & præsertim in oppido Eslingẽ. Constan. diœcesis suscitata sunt nonnulla dissensionũ & scandalorum fomenta ex certis causis tunc nobis expressis, quæ nisi per vigilantiam pastoralis officij celeriter succidantur, possent ad scandalũ non modicum Christifidelium illarum partium faciliter peruenire. Nos igitur attendentes, quòd sacrosancta Romana Ecclesia ab eius fundatione primæua in ordine sacerdotali, quem Petrus Apostolus & eius successores obseruarunt, instituta, & per viros prouidos & sacerdotes virtuosos adaucta, & longissimis temporibus feliciter conseruata extitit: Rursusque animaduertentes quòd hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager Dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus spiritus sancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum Mendicantium gratia assistente diuina in copioso numero reperiuntur) assidue coleretur, vepribus malorum & sentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus non nisi ab intimis cordis nostri dolere, quòd inter tales viros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius iuxta Apostolum, onera portare deberent, discordię seminarium excitaretur. Vnde cũ vellemus super his ea, qua decet maturitate consulere, venerabilibus fratribus nostris Gulielmo Hostiensi & Angelo Prænestiñ. episcopis, & dilectis filijs nostris Iuliano tituli sancti Petri ad Vincula, ac Petro tituli sancti Sixti presbyteris Cardinalibus viuæ vocis oraculo commisimus & mandauimus, vt à singulis partibus prædictis vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hincinde propositis, inter eas concordiã tractarent. Qui quidem episcopi & Cardinales statutis loco & tempore conuocatis, auditis, & intellectis partibus prædictis (vt præfertur) & in præmissis grauiter & consulte procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infrascriptam perduxerunt. Videlicet quod ipsi parochiani sacerdotes decetero non dicant a Mendicantibus hæreses processisse, cum in veritate fides nostra sit illuminata, & Ecclesia exaltata per eosdem, & præsertim per ordines Prædicatorum, & Minorum, vt iura testantur. Quodq; fratres mendicantes non prædicent, populos parochianos non teneri audire Missam in eorum parochijs diebus festiuis & Dominicis, cum iure sit cautum † illis diebus parochianos teneri audire Missam in eorum parochiali ecclesia: nisi forsan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent: quodq; etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos, & bene caueant propter pœnas, quas imponunt canones, cum sit libera. Quod etiam ipsi Mendicantes desistant prædicare, quòd parochiani non sint obligati saltem in paschate, proprio cõfiteri sacerdoti: quia de iure † tenetur parochianus saltẽ in paschate proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres Mendicantes non censeantur exclusi, quominus secundum iuris communis & priuilegiorũ eisdem concessorum dispositionem, confessiones audire, & pænitẽtias iniungere valeant. Quod etiã decętero inter ipsos fratres Mendicantes & curatos quo ad effectũ prædicandi, horas cantandi, & campanas pulsandi, seruetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis seruata fuit in ipso oppido Eslingẽ. Et casu quo veniat aliqua occasio siue necessitas, non fiat commutatio temporis vel horę in ipsis prædicationibus fiendis, nisi de consensu partium. Quódque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant † prælatis & rectoribus parochialium ecclesiarum: Nec etiam populos à suarũ ecclesiarũ parochialium frequentia & accessu abstrahant siue retrahant quoquo modo. Et viceuersa ipsi rectores & prælati aliquo modo non detrahant Mendicantibus, sed illum fauorẽ, quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præstent, ita vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos ostendatur. Nos itaque illius vices gerentes in terris, qui Apostolis suis dixit: Pacem meam do vobis, pacẽ meã relinquo vobis: cupientes super his opportune prouideri, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiã: sed de nostra certa scientia & mera voluntate concordiam prædictam, ac omnia & singula per præfatos episcopos & Cardinales ordinata, ad hoc vt perpetuo inconcussa persistant, auctoritate Apostolica, & ex certa nostra scientia approbamus & confirmamus, ac viribus perpetuo subsistere debere decernimus. Supplentes omnes & singulos defectus tam iuris quàm facti, qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnõ Prioribus, Guardianis, & singulis fratribus ordinũ Mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorũ contra facientem incurrere volumus eoipso: à qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsæ, & debita satisfactione præuia, inuiolabiliter obseruent, & quantum in eis est, ab alijs obseruari faciant. Et insuper quascumque lites & causas coram qui-

Marginal notes:

Sacerdotes dicuntur sub eodem vexillo cũ Papa militare.

1. Pet. 5.

Ecclesia Romana per quos fuit instituta, adaucta, & obseruata.

Prædicatores multi in ordinibus Mendicantium reperiuntur.

Gala. 6.

† Cap. vt Dominicis de parochijs, & habes parochianus vide concilium Triden. sess. 23. in decreto de obseruandis in celebratione Missæ, & monenat.

† Cap. omnis vtriusq; sexus de pœn. & remiss.

† Vide concilium Lateran. sub Leone X. sessio. 11. decreto incipien. Supernæ maiestatis.

Ioan. 14.

Supplentur quandoq; defectus iuris & facti. vide not. in cap. bonæ 2. de postul. prælat.

ram quibuscũq; causarũ palatij Apostolici auditoribus seu alibi occasione præmissorũ, inter dilectos filios decanũ & capitulum ecclesiæ Spireñ. & curarum dicti oppidi, ac fratres prædictos indecisas pendentes, illarum status, tenores & formas, & eis gesta & acitata, præsentibus pro expressis habẽtes, ad nos harum serie, motu, scientia & auctoritate prędictis aduocamus, & litem seu lites ipsas penitus extinguimus. Et ambabus partibus prædictis litis huiusmodi consortibus seu illis adhærentibus perpetuũ silentiũ imponimus: Non obstantibus cõstitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac priuilegijs eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo, &c Datum Romæ apud sanctum Petrũ anno incarnationis Dominicæ, M. cccclxxviij. xv. Caleñ. Iulij, Pontificatus nostri anno septimo.

LIBER SECVNDVS.

De iudicijs.

Iudicij definitio.

¶ Nota pro rubricę intellectu, quod iudicium est actus legitimus triũ personarum, iudicis, actoris, & rei. Sed contra cap. forus. §. in omni. de verb. sign. in antiq. vbi dicitur, quod in omni negotio requiruntur etiam tres testes. Sed dic, quod testes non semper sunt necessarij: sed quando est factum negatum, vel alię probationes desunt, vt dicto §. in omni & 4. q. 4. c. 1. Et dicitur iudicium non à iudice (vt dicit Ioa. Mona.) sed à iuris disquisitione seu discussione. Nã causa est dum proponitur, iudicium dum discutitur, iustitia dum finitur. dicto c. forus. de verb. sign. Vel potes dicere, si vis, quod iudicium nõ ab actore vel à reo dicitur, sed à iudice sicut à persona principali ori. arg. C. de accu. qui explicandi. Et redditur iudiciũ minuitũ. ff. de verb. obli. l. inter stipulantem. §. 1. Et expone, de iudicijs, id est de processibus iudiciarijs, qui enumerantur in c. quoniam. extra de prob. Sic accipitur C. de iud. sancimus. & cap. pia. de excep. lib. 6. in princ. & cap. nonnulli. de rescript. in antiq. & ff. vt leg. nor. l. etiam. in princ. Vel dic de iudicijs, idest, de iuris disquisitione seu discussione, vt dictum est.

Testes non semper necessarij sunt.

Iudicij xv. significationes.

¶ Nota insuper quòd iudicium habet xv. significationes. Primo modo est actio, vt iudicium familiæ ercisc undæ, idest, actio. ff. de iudi. l. in tribus. extra de prob. c. ex literis. Secundo modo est lis siue controuersia, vt iudicium pendet de hæreditate, &c. ff. ad Trebel. l. 1. 2. responso. & ff. de pecu. quòd debetur. Tertio modo est auctoritas, vt negotia ecclesiastica non sunt iudicio laicorum disponenda. extra de indi. c. decernimus. Quarto modo est forus, vt causa iuris patronatus debet diffiniri iudicio ecclesiastico, idest in foro ecclesiæ. c. quanto. extra de iudi. Quinto modo est arbitriũ. 2. q. 6. à iudicibus. & ff. qui satisd. cog. arbitro. de offic. deleg. ab arbitris lib. 6. Si enim arbiter est iudex, ergo arbitrium est iudicium. Sexto modo est vltima voluntas, vt iudicium testatoris non debet esse cassum. C. de sacrosan. eccl. l. 1. de sepul. licet. in fi. lib. 6. Septimo est quæstio, vt iudicium ambiguum est ad Papam referendum. cap. per venerabilem §. rationibus. extra qui fil. sint leg. C. de orig. iur. l. quoniam. Octauo modo iudicium dicitur esse discretio, vt furiosus & impubes non possunt esse iudices, quia carent iudicio, idest, discretione. ff. de iudi. l. cum prætor. c. graue. de præb. in antiq. Nono est sententia, vt iudex punire potest eos, qui suo neglexerint parere iudicio, idest, sententiæ. de offic. deleg. cap. de causis. aliàs, in causis. de appel. si duobus. circa fin. de præscript. cap. fi. ff. de leg. 3. l. qui con. ubinam. §. si hæres. & Ecclesiastici 18. ibi, Ante iudiciũ iustitiã tibi para. Decimo est instantia, vt iudicium perit triennio. l. properandum. §. 1. C. de iudi. & cap. venerabilis. eod. tit. in antiq. Vndecimo est discussio, vt hic, vt C. & ff. eod. tit. & in cap. forus. de verb. sig. Duodecimo est potestas iudicandi. ff. de iud. l. iudiciũ soluitur, vetante eo qui iudicare iusserat, &c. Tertiodecimo est pernicies. Vnde Apostolus 1. ad Corinth. 11. Ibi, Qui manducat & bibit indigne corpus & sanguinem Domini, iudicium. idest, perniciem sibi manducat & bibit; Sic exponitur 4. sent. distin. 9. in fi. Quartodecimo est pœna, in

Matth. 5. Ioan. 5.

Matth. Qui occiderit, reus erit iudicio, idest, pœna. Sic in Ioanne: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui vero mala, in resurrectionem iudicij, idest, pœnæ æternæ. Vltimo iudicium dicitur esse processus iudicialis. c. 1. eod. tit. lib. 6. de except. pia eod. lib. Et ista xv. significata his versibus comprehendi possunt:

Versus.

Actio, lis, auctor, forus, arbiter, vltima velle;
Quæstio, discret. senten. instant. discussio, posse;
Pernicies, pœna, processus iudicialis.

Vide Ioan. Mona. super rubrica de iudi. lib. 6. & etiam glo. in cap. in iudicijs. de reg. iur. lib. 6. Nullibi tamen clarius habentur hæc exposita, quàm hic.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Decretalem, super cathedram, quæ est in Clem. in c. dudum. innouata iubet obseruari: neque propter illam debent religiosi Mendicantes esse molesti & graues prælatis, neque prælati ipsis religiosis. Et si sint aliqua iniuria vel molestationes hincinde facta: Papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi, summarie, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, vel aliter prout qualitas excessuum exigit. Non obstantibus quibuscũq; obstaculis, quæ possent his obuiare.*

F Requentes.] a Super cathedrã.] nũc est sub ti. de sepul. in cle. & incipit, dudũ.

CAP. VNICVM.

FRequentes, immo innumerosæ quodammodo de diuersis mundi partibus venerabiliũ fratrum nostrorum episcoporum, aliorumque superiorum prælatorum, necnon dilectorum filiorum, rectorum, curatorum & parochialium sacerdotum querelæ contra dilectos filios fratres Prædicatorum & Minorum ordinum, nostrum & sedis Apostolicæ excitarunt auditum, & clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quòd ijdem fratres decretalem, Dudum. editam à felicis recordationis Bonifacio Papa viii. prædecessore nostro, quæ incipit, Super cathedram a: Ac per piæ memoriæ Clementem Papam v. prædecessorem nostrum in Vieneñ. concilio innouatam temere obseruare non curant: sed ipsam transgredi non timentes in eiusdẽ sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorundem & ecclesiarum parochialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque quòd plerumq; præfati dictorum Prædicatorũ, & Minorum, necnon Eremitarum sancti Augustini, & Carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum. Eremitarum personis idem prędecessor Bonifacius constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis Prædicatorum & Minorum cauebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & incõcusse seruari. Et ad quem prædictorum Carmelitarum fratrum ordinem, nos subsequenter constitutionem eandem quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam, à prædictis episcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ graues iniuriæ atq; molestiæ in diuersis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vieñ. fratris nostri archiepiscopi Burdegaleñ. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdegaleñ. & aliarum ecclesiarum, prioratuũ, conuentuum, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum parochialium, ac clericorum tam regularium quàm secularium ciuitatis & diœcesis prædictarum nobis extitit intimatum, quòd prædicti eorundem Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiusdem, multa eisdem & eorũ singulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum esset iura condere, nisi qui ea tuecatur, existat: Nos volentes de fratrum nostrorũ consilio decretalem prædictam, Super cathedram. irrefra-

Constitutionem Papalem violans periculo se subijcit.

Iura cõdere parũ esset, nisi qui ea tueretur existeret. ff de orig. iuri. l. 2. §. post origi nem. de elect. c. vbi periculũ §. pręterea. lib. 6.

a Summarie, &c.] propter illa verba hæc extrauagans sub hoc titulo fuit posita. Quæ autem causæ sint sic decidendæ, vide cap. dispendiosam. eod. tit. in cle. Et quid illa verba importent, declaratur per c. sæpe. de ver. sig. in Clem.

b Euocetur.] loquitur de cap. statutum. de rescript. lib. 6.

c Conseruatores.] loquitur de cap. 1. de offic. deleg. lib. 6.

d Numerum.] vide c. cum in multis. de rescript. lib. 6.

irrefragabiliter obseruari: discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut vnus vestrum per vos, seu aliũ, vel alios, etiã si sint extra loca, in quibus estis conseruatores seu iudices deputati, tam eisdẽ archiepiscopo, capitulis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero ciuitatis & diœces. prædictarum, & eorũ cuilibet aduersus prædictos, quàm econuerso eisdem fratribus aduersus archiepiscopũ, capitula, prælatos, Priores, conuẽtus, rectores, sacerdotes, vicarios, ac clerum, præfatos & singulos eorundem efficacibus defensionibus præsidio assistẽtes, ac facientes decretalem prædictã quo ad omnia eius capitula prout iacent, firmiter obseruari, non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinũ eisdem archiepiscopis, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiã prædictos archiepiscopum, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios, ac clerũ, seu aliquem vel aliquos ipsorum eisdem fratribus grauamina ac iniurias irrogari. Facturi ipsis hincinde de quibuscũq; iniurijs, molestationibus, grauaminibus & damnis vicissim illatis hactenus, & etiã in posterũ inferendis eisdem contra tenorẽ constitutionis eiusdem, in illis videlicet quæ iudicialem requirunt indaginem, summarie[a], simpliciter & de plano, sine strepitu iudicii & figura, in aliis vero prout qualitas ipsorũ exigit iusti tiæ complementũ: Molestatores minores & maiores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quandocũque & quotiescumq; expedierit per censuram ecclesiasticã appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibuscũq; exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui seu aliquibus fratrũ & ordinum eorundẽ, quàm præfatis archiepiscopo, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicarijs, ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, cõmuniter vel diuisim, sub quacumq; forma vel expressione verborum ab eadẽ sede concessis, ac eiusdem Bonifacii, quo cauetur ne aliquis extra suam ciuitatẽ vel diœcesim nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra dietam vnã à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur[b]. Seu ne iudices & conseruatores à sede deputati prædicta extra ciuitatẽ & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscũq; procedere, siue alii vel aliis vices suas cõmittere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesis eiusdem trahere præsumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra suam ciuitatem auctoritate presentium non trahatur. Seu quòd de manifestis iniuriis, molestiis, & aliis, quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos si secus egerint, & etiam id procurantes adiectis) conseruatores[c] se nullatenus intromittant, quàm aliis quibuscumq; constitutionibus à Romano Pontifice tam de iudicibus delegatis & conseruatoribus, quàm personis vltra certum numerũ[d] per litteras Apostolicas ad iudicem non vocandis, aut aliis edictis, quę nostrę possent iurisdictioni aut potestati eiusq; exercitio libere quomodolibet obuiare. Seu si tam eisdem fratribus vel eorum ordini, aut alicui seu aliquibus fratrum & ordinũ prædictorum, quàm archiepiscopo, capitulis, prælatis, Prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero prædictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusuis aliis cõmuniter, vel diuisim à præfata sede sit indultum, quod excõmunicari, suspendi vel interdici, seu extra vel vltra, circa vel alio quocumq; modo ad iudicium euocari nõ possint, per litteras Apostolicas nõ facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & de eorum personis locis, hominibus, ordinibus, & nominibus propriis mentionem. Et quibuslibet aliis indulgentiis seu priuilegiis dictæ sedis generalibus vel specialibus, quorumcũq; tenorum existant, per quę præsentibus non expressa vel totaliter non inserta nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri. Et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum specialẽ oporteat in nostris litteris fieri mentionem. ¶ Cæterum iudicibus seu conseruatoribus quibuscumque per litteras Apostolicas sub quacũque alia quàm præsenti verborũ forma vel expressione confectas, eisdem prædictorũ Prædicatorum, Minorũ, Eremitarũ, ac Carmelitarũ ordinũ fratribus, seu ipsis ordinibus cõmuniter vel diuisim, super damnis & iniuriis & aliis quibuscũq; rebus seu negotiis aliàs deputatis & subdelegatis eorum præsentibus & futuris auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne aliquem seu aliquos auctoritate litterarum Papaliũ prætextu seu occasione quorumcumque damnorum vel iniuriarum siue grauaminũ contra tenorem prædictæ constitutionis, super cathedram ipsis fratribus seu eorum ordinibus antedictis communiter vel diuisim à quibuscumque personis illatorum hactenus, & etiam inferendorũ in posterum, coram se alicubi deinceps ad iudicium vel aliàs quoquomodo vocare, seu in causam aliquatenus trahere præsumant. Inhibitionem huiusmodi non solum ad futura, sed etiã ad quouismodo adhuc pendentia, & incœpta negotia volentes extendi: ac decernentes præfatas litteras & processus eorum auctoritate quacumque habitos & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiusmodi contra tenorem dictæ constitutionis illata & inferenda (vt dictum est) deinceps aliquatenus non extendi. ac etiam irritum & inane si secus super præmissis per quoscumque scienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes, vt inhibitionem nostram huiusmodi ad dictorum iudicum seu conseruatorum & subdelegatorũ notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus & auctoritate Apostolica decernimus, quòd quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico: quodque à data præsentium sit vobis & vnicuique vestrum in præmissis omnibus & eorum singulis cœptis & nõ cœptis, præsentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac si prædicta omnia & singula coram vobis cœpta fuissent, & iurisdictio vestra & cuiuslibet vestrum in prædictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitisset: constitutione prædicta super conseruatoribus & aliis quomodolibet in contrarium edita non obstante. Datum Auinioñ. decimo Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Excõmunicari ne possint, aliquibus quandoque conceditur.

Iurisdictio per citationem perpetuatur, c. gratum de offi. deleg.

De dila-

De dilationibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmisso eleganti exordio, ostensisq; periculis quæ proueniũt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data sibi dilatione trium mensium, intra quos coram Papa compareant: aliàs contra ipsos, eorum absentia nõ obstante, procedetur prout iustitia suadebit.

CAP. VNICVM.

Peccatum unum sua mole attrahit aliud.

IN delictorum diuersorum nexibus ac tenebris inuolutos, plerũque trahit in maiorũ scelerũ præcipitium moles præponderans peccatorum: nam & si diuersos diuersa delicta coinquinent; sunt tamen nonnulli, qui propriæ salutis immemores, delictis communibus & vulgaribus non contenti, ad profana & vetita prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum ac inexhausta eorum voragine deuoluuntur, quòd dummodo suas ingluuies ad quas inhiant, expleãt, se lucris illicitis, immo iacturis spiritualibus temere immergentes, honori Dei & animarum saluti, ac sacrorum canonum & imperialibus edictis & iuribus communibus, capturas nefarias & lucra illicita anteponunt. ¶ Sane iamdudum ad nostri Apostolatus auditum multorum fide digna relatio sæpius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nõnullos esse in Lombardiæ superioris & Marchiæ Ianuensis partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere sibi præsumentes illicita cudunt[a] & fabricant, seu cudi & fabricari faciunt florenos auri, secundum formam & signum & coinum ac circunferentias litterarum, qui in ciuitate Florentiæ (à tempore cuius non extat memoria) cudi & fabricari sunt soliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præsenti. Et quamuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia similitudinem fabricati, in vero & solito florenorum eiusdem ciuitatis pondere communiter & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant; ipsi tamen (simulata eorum effigiẽ) personas vt plurimum simplices, & quandoq; etiam in huiusmodi rebus expertas decipiunt, ipsasque damnis rerum & periculis personarum exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiunt: Cũ etiam præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos & florenos tantæ similitudinis peritiã discernendi. ¶ Nos itaque tantis & præcipue animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes: monemus omnes & singulos talium præsumptores, ipsis nihilominus districtius inhibentes, quatenus deinceps à cusione & fabricatione florenorum huiusmodi cessent, realiter & effectualiter resipiscant: Nihilominus præsentis edicti peremptorij auctoritates citantes eosdem ac eorũ singulos sub pœna priuationis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit (quam ipsos cessante iusto impedimento, si in exequendis mandatis nostris huiusmodi remissi seu negligentes fuerint, incurrere volumus ipso facto) vt intra trium mensium spatium à data præsentium numerandum, per se vel per procuratorem idoneum Apostolico conspectui se præsentent, propositur quo iure ipsis florenos competat ius cudendi, ac exhibituri priuilegium si quod super hoc habeant, vel ius aliud si quod sibi credãt competere, ostensuri. Et nihilominus super prædictis facturi & recepturi quod iustitia suadebit: Intimantes eisdem, quòd si non venerint, nos contra ipsos super præmissis & ea tangentibus procedemus prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorũ absentia non obstante. ¶ Vt autem huiusmodi nostra nuntiatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur; chartam siue membranam citationem atq; monitionem huiusmodi continentes, in maiori Ecclesiæ Auinioñ. affigi ostijs faciemus: Quæ processum huiusmodi suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, vt prædicti moniti & citati, & alij quicunq; qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse cõtingit, nullã possint excusationem prætendere, quòd ad eos processus huiusmodi nõ peruenerit, vel ignorauerint eundẽ, cum non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum † vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione vj. Calend. Decẽb. Põtificatus nostri anno ix.

Lucrorum cupiditas ad multa nefaria impellit.

De dolo & contumacia.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Citationes etiam extra dies solemnes publicæ factæ de mandato Papæ in audientia litterarum Apostolicarũ vel Papali palatio affixæ ianuis maioris Ecclesiæ loci in quo Papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter deuenissent. Restringitur tamen hæc extrauagans ad illos, qui impediunt ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute adiri nõ potest, vt c. 1. de iudi. in clem.

C. VNIC.

REm nõ nouã aggredimur, neque viam insolitã [b] ambulamus, sed anterioris iuris calcatam vestigijs præsentis constitutionis indubitato roboramus suffragio, & inconcusso munimine stabilimus. Est si quidem iam sancitũ, quòd propositũ publicæ citationis edictũ eũ arctet, qui impedit aut facit etiã se celando, ne ad eũ possit peruenire[c] citatio, appareatq; contumax qui sic agit. Quodque [d] in albo prætoris huiusmodi edicta pposita suæ iurisdictioni subiectos arceant †, & adstringãt magis, quàm si voce præconia (quæ innotescit paucis) vel litteris citarentur. Ius [e] enim quod talẽ modũ citationibus posuit, violenter [f] præsumpsisse credendum est, vt quæ in eodẽ albo tot ipsius albi publicũ locum frequentantium oculis paterẽt legenda, ad citati notitiã deuenirẽt. Vnde ad præbendã omnibus eorũ quæ sanciuntur

Forte sic legendum, arceant.

IN Delictorum.] a ¶ Cudunt, &c.] vide c. quanto. cũ ibi notatis. de iureiu. in antiq. & extrauagantẽ, spondent. j. de crimi. falsi.

REm non nouã.] Hæc decre. diuiditur in quatuor partes: Nam primo prooemiũ ad intentum præmittit. Secũdo ver. *Est siquidem.* ad hoc pbandũ plura argumẽta inducit. Tertio versic. *Præmissis.* super ipso intẽto statuit. Quarto versic. *Non obstantibus.* statutum huiusmodi per nonobstantia munit.

Diuisio.

b ¶ *Insolitam.*] C. de iudic. rẽ non nouã. Et qui est adstrictus ad insolita, nõ tenetur de solitis. ff. de cõtrahen emp. fistulas. § fiumẽta. & adstrictus simpliciter, tenetur de solitis, non de insolitis. ff. de leg. 3. qui saltum. ff. de annu. leg. l. Seio §. fi. Vnde adstrictus in genere, ad cõem modũ tenetur. ff. de ver. ob. l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de ædi. edi. si quis venditor. C. de dona. si quis argentũ. §. 1. & adstrict⁹ ad solita faciẽs insolita, de casu tenet. ff. de neg. gest. si negotia absentis.

Adstrictus ad aliquid faciẽdum ad quid teneatur.

Occultũ non præsumitur quòd omnibus publicatur

c ¶ *Peruenire citatio.*] vt lit. non contest. quoniã. § porro. ff. qd vi aut clam. l. 1. §. sed Aristo. ff. de cust. si ideo. §. fin.

d ¶ *Quodque in albo.*] arg. ff. de iu. om. iu. si id quod 1. respon. not. ff. d albo scri. p totũ. authẽ. de litig. §. omnẽ. coll. 8. C. quomodo & quãdo iu. authent. quisemel.

e ¶ *Ius.*] hic ex iuribus iam allegatis arguit.

f ¶ *Violenter præsumpsisse.*] de violenta præsumptione habetur extra de præsum. litteras. & c. quanto. & ibi not.

plenam lectionem & notionē, mandatur legem tabulis aut lapidibus[a] sculptam, sanctissimæ Ecclesiæ describi porticibus & affigi. ¶ Præmissis igitur in debitam considerationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis[b] appensis: nos qui vniuersis[c] (disponente Domino) præesse dinoscimur, volētes per hanc nouellam constitutionē aliquid circa prædicta statuta expressius inueniri: declaramus de fratrum nostrorum consilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus & statuimus, vt citationes auctoritate Apostolica de quibuscūque personis vndecumque & vbicumque[d] sint, cuiuscumq; status, dignitatis vel præminentiæ Ecclesiasticæ vel mundanæ, etiam si imperiali vel regali fulgeant dignitate, præserrim[e] si impediant vel faciant per se vel per alios[f] quoquo modo ne citationes ipsæ ad eos perueniāt, ex quacumque causa faciendo vt citandorum domicilia, siue loca tute vel libere adiri nō possint: cum (prout scriptum est) existimare debeamus, an eo[g] ire liceat[h] vbi est citatio facienda, perinde ad instar edictorum præfatorum propositorum in albo[i] prætoris etiam extra solemnes[k] dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueuerunt generales processus, publice id nobis specialiter & ex certa scientia iubentibus, factæ in audientia litterarum nostrarum, aut in aula nostri palatij, postmodum affigendæ ianuis maioris Ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia, vt cunctis possint patere, & ita deferri citatis sic valeant ac arctent citatos post terminum lapsum, quem (considerata locorum distantia[l]) volumus citationibus ipsis competentem apponi, sicut[m] si eos personaliter[n] apprehendissent: Non obstantibus[o] aliquibus priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis generalibus aut specialibus quibuscumque personis pontificali, imperiali, regali, vel alia Ecclesiastica, seu mundana dignitate præditis, alijsque inferioribus Ecclesijs, monasterijs, locis, collegijs & vniuersitatibus in quacumque forma verborum concessis: per quæ talium citationum effectus possit quomodolibet impediri, etiam si de ipsis & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de proprijs nominibus personarum, monasteriorum, Ecclesiarum, locorum illorum quibus conceduntur, vel eorū ordinibus aut dignitatibus oporteat in nostris litteris fieri mentionem.

a ¶ *Lapidibus.*] authent. scriptum exemp. l. 1. §. fi. coll. 2. & arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. 1. authent. de iudi. in fi. coll. 6.

b ¶ *Rationis.*] sumptæ tam ex præcedentibus q̄ subsequentibus.

c ¶ *Vniuersis.*] non tamen in vniuersis causis seu negotijs, vt not. in extrauag. c. vnam.

d ¶ *Vbicumque.*] & sic ligantur existentes in eadem prouincia seu alia, siue etiam modico freto distent, seu si fuerint vltra mare. ff. de verb. sig. notionem. §. 1. C. de dila. l. 1.

Præsertim tenetur duplicite.

e ¶ *Præsertim.*] verbum præsertim, quandoque tenetur cōparatiue, aliquando tenetur præcisiue, vt pro tantū, vt not. extra de simo. per tuas 1. circa fi. & dic hic teneri præcisiue, vt in casu hic posito, & alijs parem æquitatem seu maiorem habentibus, vt j. not. secus regulariter. Nam q̄ citatio facta voce præconis vel in albo prætoris cōtra Anglicū vel Theutonicū, qui verisimiliter nō credebat habere causam in curia Romana arctaret eū, esset durū & contra stylū curiæ, q̄ nō citatū ab homine vel à iure vult citari, si negotiū ad curiā reuocetur p̄ litteras. Et p̄ hūc modū quilibet teneretur habere p̄curatorē in curia: & hoc modo curia omnes ad se faceret venire: nec iste citatus in albo prætoris, d̄ quo non est ius expressum, vel voce p̄conis in palatio Papali, debet esse nimis credulus referentibus se citatū. ff. de eo per quē fa. erit. l. 1. §. dolū. nec eulogijs seu relationibus est credēdū. ff. de cust. re. dinus 2. Et nuntio iurato creditur. extra de appel. cū parati. non illi qui nō est præco iudicis. extra de proba. quoniā contra.

f ¶ *Per alios.*] ff. de admi. tut. ita autem. §. gessisse. extra de sentent. excom. mulieres. §. fi.

g ¶ *Eo.*] aduerbium est loci, & sumuntur hæc verba. ff. ad Treb. de ætate.

h ¶ *Ire liceat.*] tute vel libere, vt præmittitur: & hæc æstimatio debet esse verisimilis vt timor nō sit vanus: aliàs citatio arctaret. extra de spon. veniens 2. ff. quod me. cau. l. metū. ff. si cui plus quàm per leg. fal. hoc autem. 1. respō. ff. de reg. iur. vani timoris. Nam sicut prouiderunt partibus. quibus non patet securus ad iudicē accessus. extra de appel. ex parte. 2. ita decuit prouidere iudicibus, executoribus, aut apparitoribus eorū in citationibus faciendis, qb̄ nō patet ad partes securus accessus. extra vt lit. nō contest. tuæ. & hic quo casu debet in citatione exprimi. arg. extra 6. lib. de appel. cap. Romana. §. cum autem. ff. de transac. cū hi. §. vult igitur. & §. si p̄tor. arg. opt. ad hāc distinctionē. extra 6. lib. de of. deleg. statuimus.

i ¶ *In albo prætoris.*] Papa hoc spiritualiter & ex certa scientia iubente, vt j. sequitur in casibus pari vel maiori æquitate nitentibus quàm sit casus. s̄. eo. §. est siquidē. 1. responso. aliàs regulariter intelligendū est de illo citato prius legitime: nam negotio per citationem iuris vel hominis ad curiā legitime deuoluto, pars nihilominus in audientia publica vel præconizatione, vel in albo p̄toris citatur, & tunc huiusmodi citationes sunt magis citationum iam factarū exaggerationes contumaciā partis antea citatæ declarantes.

Dies solemnes sunt tres.

k ¶ *Solemnes dies.*] qui sunt tres: dies Iouis sancta, dies Ascensionis Domini, & dies dedicationis basilicæ beatorum Apostolorum Petri & Pauli: qui est octaua dies post festum sancti Martini.

l ¶ *Distantia.*] ff. de vet. obl. continuus. §. cum ita. & l. interdum. extra lib. 6. de elect. cupientes. §. hac generali.

m ¶ *Sicut.*] hic sicut est similiuom, quo ad hoc q̄ vtrobique teneat processus mero iure: plus tamen deliquit ille, quem citatio apprehendit. ff. de in inte. rest. diuus.

n ¶ *Personaliter apprehendissent.*] & sic talis cōtumax poterit reputari. ff. de appel. ex consensu. §. fi. & ibi not. & contra ipsum ad excommunicationē procedi. 11. q. 3. nemo episcoporum. & definitiua sententia ferri, vt dicto §. porro. Sed nunquid sunt de iure cōi? Dic q̄ sic p̄ argumenta hic adducta intelligo, vt not. s̄. eo. in ver. in albo. Sed & illa quæ aguntur in vna diœcesi, præsumuntur ignorata in alia: ergo magis in illa, q̄ sunt acta in alia prouincia. extra qui ma. ac. pos. cū in tua. Itē dato q̄ aliàs malitiose faciat ne citatio ad ipsum perueniat: citatio tamen est ad Ecclesiam, seu ad domum facienda. extra de do. & cont. c. causam. & c. venerabilis. extra de cle. non resi. ex tuæ. extra de eo qui mit. in pos. c. fi. & ff. quibus ex caus. in pos. ea. hæc autem. §. 2. Item leges & si sint publicatæ vbi sunt factæ, nō arctant absentes nisi in eorum prouincijs publicatæ fuerint duobus mensibus elapsis. auth. vt fa. no. consti. §. pen. coll. 5. 18. dist. decernimus. hoc apparet in qualibet constitutione authentica, in qua in fine mandat publicatio eiusdem. Item arg. ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. 1. §. item cū ex edicto. & sunt hæc vera regulariter: quia citatio quæ est principium iudiciorum. insti. de pœna te. liti. §. fin. debet habere principium certum & firmum; cum sit potissima pars cuiuscunque rei. ff. de ori. iur. l. 1. aliàs iura frustra viderētur dicere, q̄ manifestatio debet fieri præsidibus, vel in facie Ecclesiæ, vel ad domum. ff. de exc. tu. scire oportet §. oportet. & dicto c. venerabilis. aut procuratori, aut amicis. ff. quod vi aut clam, aut q̄ aliter. §. & si forte. ff. de dam. infec. l. de pupillo. §. totiens. ff. ex qui. cau. ma. l. sciendum. Sed fallit regula in casu quem concludit primum arg. hic allegatum: cum per illum qui mandabatur citari stet ne citetur. extra. 6. lib. de reg. tor. imputari. & c. cū stat. & ibi not. & c. pro possessore. Item arg secundum intelligo, vt not. s̄. in ver. in albo. aliàs regulariter citatio facta in curia supponit legitimā citationem præcessisse, vt dictum est: & hoc innuit dictus §. omnem. Item arg. tertium dic q̄ lex, scriptum exemplar. loquitur nō de necessitate, sed de vtilitate vel expedienti, vt ibi patet in verbo, melius. & verbo. vtilius. Item loquitur de habitantibus in eodem loco, vt in verbo, habitantibus. arg. ff. de iuris. om. iud. si per errorē. secus est in habitantibus in remotis. Et distingue, aut factum generale est ad omnes, & sic sufficit publice proponi nō in auribus singulorum inculcari. extra de postu. præla. c. 1. 82. dist. proposuisti. 54. dist. ex antiquis. ff. de instito. sed & si pupillus. §. proscribere. arg. ff. de an. leg. l. Meuia. in fine. Aut est factum specialiter tangēs partem, & sic regulariter citatio non sufficit generalis in albo. vt est s̄. probatum. arg. ad hanc distinctionem extra. 6. lib. de elect. in c. fi. in fi. & ff. de appel. cum quidam. Io. Mona. Cardi.

Cōtumax potest excommunicari & contra eū sententia definitiua ferri.

Citatio est principiū iudiciorū.

o ¶ *Non obstantibus aliquibus priuilegijs.*] similia non obstantia habentur extra 6. lib. de sen. excom. c. fi. in fi. extra eo. lib. de elect. q̄a sæpe. Et absque his non obstantibus priuilegia non tollerentur. not. extra 6. lib. de consti. c. 1. Et quid operentur non obstantia in litteris beneficialibus, not. extra. 6. lib. de rescrip. cum aliquibus.

Clausulæ non permissa an possit Papa contra aliquem procedere.

Ad euidentiam præmissorum quæro, an Papa procedere contra aliquem

aliquem valeat citatione non præmissa? Et videtur ꝙ sic: quia est supra ius. extra de conces. præben. proposuit. Item quia princeps solutus est legibus. ff. de legib. & senatusconsul. princeps. Item Papa habet plenitudinem potestatis. 2. q. 6. decreto. extra de pænit. & remi. cum ex eo. in fi. extra de vsu pal. ad honorem. Sed contra, citatio est principium processus iudiciarij, vt ĩ. not. & habetur extra de prob. quoniam contra. & ad finem iudiciorum, quæ est sentẽtia. ff. de re iud. l. 1. attingi sine principio non potest. Dic ꝙ citatio est de pertinentibus ad iudiciarium ordinem. Iudiciarius autem ordo requirit, vt iudex quilibet ex aliquo iure procedat. Considerandum est primo, qualiter ad ius se habeat iudex, de quo nunc est sermo, videlicet Papa. Secundo qualiter ad idem ius citatio spectet. Tertio, ex his deducetur solutio quæstionis.

Iudiciorũ finis sine principio attingi nõ potest.

Circa primum sciendum est, ꝙ præter legem æternam diuini intellectus, quæ secundum Aug. in 1. lib. de lib. arbi. summa ratio nominatur, de qua habetur 23. q. 5. lex æterna. fuit necesse esse aliquam legem naturalem, siue aliquod ius naturale impressum homini tamquam participationem quandam legis æternæ, in quo statim à principio nobis nota fierent principia agendorum: puta quòd bene est agendum, nulli nocendum: ꝙ bene agentes præmiari debent, peccantes autem puniri. 3. dist. omnis. Præter hoc etiam necesse fuit esse aliquam legem diuinam, siue aliquod ius diuinum: quia per legem naturalem non poterat homo dirigi in finẽ supernaturalem: eo ꝙ naturalem virtutem & facultatem hominis excedit. 8. & 9. dist. per totum. A lege autẽ naturali deriuatæ sunt leges humanæ: sed dupliciter deriuantur à lege naturali: vno modo, sicut conclusiones deriuantur ex principijs: alio modo, sicut determinationes aliquorum communium: per quem modum forma communis actus determinatur ad hanc vel ad illam: puta forma domus, ad domum quadratam vel rotundam. Primo modo lex humana, quæ est, non esse occidendum: deriuatur sicut conclusio à lege naturali, quę est nulli malum esse faciendum. Secundo modo, lex humana, quæ est ꝙ talis tali pœna puniatur: deriuatur vt determinatio quædam à lege naturæ, quæ est vt peccans puniatur. Sic igitur quantum ad propositum spectat, quintuplex est lex. Aeterna quæ idem est quod diuina essentia. Vel verius: Lex æterna est (secundum Augu. contra Faustum) diuina voluntas, ordinem vniuersitatis conseruari iubens, & perturbari vetans. Diuina, quæ regulat actus humanos in ordine ad finem supernaturalem vitæ æternæ. Naturalis. Humana deriuata à naturali vt conclusio ex principio. Humana deriuata à naturali vt determinatio quædam modo exposito. Et eodem modo est quintuplex ius: scilicet æternum, diuinum, naturale, humanum deriuatum à naturali vt conclusio ex principio, & humanum deriuatum à naturali vt declaratio cuiusdam communis. Præmissa probantur à principio decreti vsque ad 15. dist. Supra nullum dictorum legum. & ĩ. nullum dictorum iurium Papa potest, vel quicumque alter homo: quinto excepto. 14. dist. cap. fi. & 15. dist. per totum. Quod licet sit ex se manifestum, & præcipue quo ad quædam illorum: potest tamen ad omnia vna ratio communis adduci talis: Nullus potest supra ius quod non condidit, sed conditum præsupponit: sed Papa vel purus homo nullum dictorum iurium condidit: sed aliàs conditum præsupponit. 25. q. 1. sunt quidam. igitur supra nullum illorum potest. maior patet: minor etiam manifesta est quantum ad legem æternam, vel ius æternum, diuinum, naturale, & quantum ad ius humanum, quod deriuatur à naturali, vt conclusio ex principio: ꝙ si principiũ est naturale, & conclusio: sicut enim naturalis ratio dictat non esse malefaciendum: ita non esse occidendum: quia vnum statim deducitur ex alio. 23. q. 5. si non licet. sequitur ergo conclusio: scilicet quòd Papa non potest nisi supra ius quinto modo dictum, scilicet supra ius pure positiuum. & sic patet primum principale.

Lex est quintuplex.

Ius est quintuplex.

Secundo videndum est qualiter citatio ad ius spectet: est autem manifestum, ꝙ non spectat ad ius primo dictum, scilicet ius æternum: nec quatenus quidquid dictat ius naturale & ius humanum recte positum, dictat etiam principaliter ius æternum: quia omne ius rectum ab illo deriuatur. 27. dist. §. sed econtra. Nec spectat etiam citatio ad ius diuinum eo modo quo nunc loquimur de iure diuino: dicitur enim aliquid esse de iure diuino, prout diuiditur à quatuor alijs iam prædictis, quod non est naturali ratione inductũ, nec humana ratione adinuentum: sed ex diuina inspiratione tamquam excedens facultatem naturæ hominibus reuelatam: vnde nõ quicquid in canone Bibliæ continetur est de iure diuino, nec contra alia iura diuiditur: immo continentur ibi decẽ ꝓcepta moralia, quæ omnia sunt de iure naturæ, & præcepta iudicialia, quę sunt de iure humano: licet à Deo tradita fuerint, & alia multa huiusmodi. Restat igitur videre, si citatio sit de iure naturali, vel de humano deriuato à naturali vt conclusio ex principio: quia si Papa circa talia iura nihil possit, vt ex præcedentibus patet; cõsequens est quòd contra nullũ possit procedere citatione non præmissa. 3. q. 9. c. 1. & c. absens. & per totum. 2. q. 1. c. 1. cũ sex seq. extra de maio. & obe. inter quatuor. de cau. pos. & proprie. c. 1. Est igitur considerandũ, ꝙ ad hoc videtur aliquis citari, vt id de quo reus dicitur discutiatur plenius, & per cõsequens si condemnari vel absolui debeat aut innocens ostendi, & sententia clarius & perfectius cognoscatur. 2. q. 1. in primis. extra de testi. in nomine. & 3. q. 9. reuera. Est autem de iure naturali, ꝙ bene & plene cognoscatur id super quo sententiari debet, & iudicium dari: quia naturale est quod vnusquisque bene iudicet quæ cognoscit, & horum sit bonus iudex. 11. q. 3. graue. & cap. seq. vnde & iudicium de agibilibus ad synderesim spectat. quæ est bene iudicatiua, vt dicitur 6. Ethi. Synderesis autem est pars prudentiæ, quæ procul videt cum considerat consideranda: quæ habentur de pœn. dist. 1. aut facta. & dist. 5. considerer. Cum igitur non potest ad plenum factum & iustum vel iniustũ sine præsentia eius qui iudicari debet, cognosci & sciri. 30. q. 5. §. his ita. in fin. extra de re iud. cum Bertholdus. 11. q. 3. eorum. tunc necesse est ipsum citari & vocari: nec Papa hoc potest omittere, & minus alius iudex: quia sic omitteretur cognitio, quæ ad iudicium de necessitate requiritur. vnde cum iniustum facti siue defectus, & malitia actus, quod idem est, dependeat ex circunstantijs multis quæ continentur in illo versu:

Citatio ad quod ius spectat.

Citatio ad quid fit.

Synderesis est pars prudentiæ.

Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

& habentur à Tullio in Rhetorica. & à philosopho in Ethi. impossibile autẽ sit omnes circunstantias huiusmodi plene cognosci absque præsentia rei: quoniã multotiens se excusant homines per ignorantiam alicuius circunstantiæ, vt in Ethi. philosophus exemplum ponit quasi quo ad omnes circunstantias: necessarium est omnino habere præsentiam eius qui forefecit, vt factum & defectus vel malitia facti plenius & perfectius cognoscatur. Et sic patet secundum & tertium simul, scilicet ꝙ citatio est de iure naturali, & per consequens ꝙ Papa contra aliquem procedere non potest nisi citatione præmissa, & hoc probat hæc constitutio euidenter. hoc liquet etiam in notorijs, in quibus licet iuris ordo non sit seruandus vsquequaque, seruandus tñ est in citando & in sententiãdo. extra de iureiurã. ad nostram. 3. q. 1. in primis. extra de diuor. porro. 2. q. 1. manifesta. not. extra de accu. qualiter. ibi, descendam. & Gen. 18. vbi factum erat notorium, attamen Deus primo voluit probare & videre quàm iudicare, vt à præcipitatione iudicij cõpesceret præsidentes, vt dicit gl. Gen. 4. Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nec obstat extra de accu. c. euidentia. nec ibi tollitur citatio nec sententia: quia Gen. 4. probatur vtrumque necessariũ, quod apparet aliter cõfitens præsens, & sic habitus pro citato per confessionem factum facit notorium. extra de cohabit. cler. & mu. c. fi. attamen sunt in eum partes iudicis in sententiando vel præceptum dando, licet non in cognoscendo. ff. ad l. Aquil. proinde enim. ff. de iud. si debitori. Item de vnoquoque est ferenda sententia partibus præsentibus vere vel interpretatiue. extra de in integ. restit. tum ex litteris. §. tandem. ff. de re iudi. l. de vnoquoque. & in arduis est pronuntiandum de citando ante citationem. C. de exhi. vel trãsfere. re. l. fi. & citatio sentẽtia dicitur. C. de epis. & cle. cum clericis. & l. oratio. C. de procu. l. fi. Ad primum arg. in oppositũ dic, ꝙ Papa est supra ius in hoc ꝙ ipse solus pōt æquitatem non scriptam ex sui interpretatione præferre iuri scripto. C. de legi. & con. l. 1. vnde ipse potest multa dispensando, quæ non potest inferior, vt dicto c. proposuit. nam nullus alter ab eo dat ius ad vacatura, extra de conces. præb. cap. 2. & not. simile & habetur extra 6. lib. de offic. leg. cap. pen. §. 1. & si supra ius dispenset, hoc debet esse cum ratio postulat. extra ď præb. de multa. in fi. 50. dist. vt constitueretur. in fi. vtpote propter vrgentem necessitatem vel euidentem vtilitatem Ecclesiæ 1. q. 7. dispensationes. & duobus c. seq. non propter bursæ repletionem illius cui prouidit. arg. 31. q. 1. manet Petri priuilegium. cum ex ipsius æquitate procedit iudicium: aliàs est dissipatio secundum B. non dispensatio. nam princeps est numerus explicans, hoc est, director. vt statuat vel dispenset contra ius aut contra scriptum, si æquitas, quæ mouet ipsum mouisset legislatorem, si casus nunc emergens esset sibi expositus, vt habetur Ethi. 5. c. vlt. vbi optime ponitur in fine tractatus virtutum moralium de epykeia, quæ præcipue soli principi competit. extra de transla. epi. c. 1. not.

Circunstantiæ septem attendi debent.

Citatio est de iure naturali, & ea omissa nõ potest Papa contra aliquẽ procedere.

Iudicis partes quæ sint in confessum.

Papa qualiter est supra ius.

Dispẽsatio quare fieri debet.

Ad secundum dic ꝙ princeps est solutus à lege quinto modo dicta, scilicet pure positiua, & hoc quo ad vim legis coactiuã, non tamen quo ad vim directiuã: nã quo ad vim legis coactiuam nullus subditus nisi qui lege cogitur, cogi potest. vnde quia alius non habet vim coactiuã nisi ex principis potestate, & nullus à seipso cogitur, nec sibi imperat. ff. de arbi. l. pe. & hoc modo princeps nõ subditur legi: sed est à lege solutus. verũ quo ad vim directiuam legis princeps legi subditur. extra de consti. cum omnes. 9. dist. iustum. C. de leg. & cõsti. digna. insti. quib. mo. te. infir. in fi. ff. de leg. 3. ex imperfecto. ff. de pac. cui in eo aliàs princeps esset de numero eorũ, quibus dominus in Matt. improperat, dicunt & non faciunt, & alijs onera grauia imponunt, digito autem suo nolunt ea mouere.

Princeps qualiter est solutus à lege.

Ad tertiũ dic, ꝙ in quo habeat Papa plenitudinẽ potestatis dictũ est. dicto c. vnã. sic potentia & potestas sunt de genere bonorũ, & posse malũ nõ est posse, sed nõ posse. & in Papa præsertim vitiũ est impossibile moris: & indebite facit ꝓcedẽdo cõtra nõ citatũ. extra de maior. & obe. inter. 2. q. 1. c. 1. & a & princeps iuris cõpendiũ

Posse malum non est posse.

seu potestatem trahere non potest ad iniquum dispendium. C. de vsucap. pro empt. cum qui. arg. ff. de offic. proc. Cæsa. l. 1. §. 1. respon.

Sententia Papæ an possit rescindi.

Item quæro secundo & principaliter, aliquis per Papam est citatus & subest causa depositionis, sed de eo non constat confessione vel alia probatione: deponitur: an depositus possit de iure petere rescindi dictam sententiam quatenus processit? Videtur ꝙ Papa potest iustificare sententiam, quam tulit ex veritate facti, sicut habet eam rescindere si constat sibi obreptum. extra de re. iu. cum olim. 35. q. 9. sententiam. extra de integ. restit. tum ex litteris. §. nos igitur. Item posita causa sequitur effectus. sed causa deponendi suberat, vt est suppositum, ergo & effectus stat, scilicet depositio. Item qđ principi placuit, legis habet vigorē. inst. de iur. nat. gen. & ci. §. sed & quod principi. Item iugum sedis Apostolicæ est tenendum, quamquam durum. 19. dist. in memoriam.

Ad oppositū processus habet fieri de notioribus ad ignota: quod non seruatur in casu proposito: ergo non tenet qđ agitur. Item à citatione ad sententiam proceditur sicut à principio ad finem. inst. de pe. te. lit. §. fi. ff. de re iud. l. 1. Sed ab extremo in extremum sine medio non est deueniendum, & sic probatis per aliquem modum probandi debet deueniri ad sententiam. extra de ver. sig. forus. §. in omni. nec ibi testes appellantur probatio quæ fit viua voce: sed omnia illa quæ producunt super statu causæ. arg. Ioan. 7. & etiam 15. vbi reo locus defendendi ad abluenda crimina, quæ sibi obijciuntur, reseruatur. 3. q. 9. non oportet. & c. seq. & si hoc fieri possit, gaudere debet præsidens. extra de accu. c. licet in beato. io fi. Item creditur proponenti contra se, non pro se. C. de lib. cau. cum precum. Item si crederetur parti narranti contra alium, defensio legitima reo auferretur, & quemlibet Papa ad dictum suum condemnare posset. Item quilibet præsumitur innocens nisi probetur nocens. extra de præsum. c. dudum. extra de seru. in or. fa. c. vnico. ff. de manumis. test. l. seruos. & ius est promptius ad absoluendum quàm ad condemnandum. ff. de act. & ob. Arrianus. extra de proba. ex litteris. & sententia Papæ facit ius quo ad quid, & sententia inferioris iudicis firmatur: quia sententia minoris iudicis taciturnitate illius contra quem profertur, firmatur. C. de postu. l. 1. C. de sen. quæ si cer. quanti. prola. l. vlt. non sic in sententia Papæ, quæ in rem iudicatam contra proferentem non transit, vt dicto c. cum olim.

Et hoc arg. concedo, scilicet ꝙ dicta sententia rescindi debet, & hoc ad præsens quadruplici ratione. Primo quidem ex parte iudicis: nam quilibet iudex in iudicando & sententiādo debet assimilari primo & supremo iudici. Sed iudicium summi iudicis, scilicet Dei, erit manifestissimum. 1. Corint. 4. Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. & Roma. 2. Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationem accusantium, aut etiam defendentium in die cum iudicabit Deus occulta hominum. ergo & iudicium cuiuscunque inferioris siue Papæ siue alterius debet ex manifestis procedere: aliàs non est conforme diuino iudicio, nec per consequens iustū. Secundo patet idem ex parte rei: nam reus siue ille qui iudicari habet, potest causam multipliciter excusare, vel ostēdendo se processisse ex ignorantia aliquarum circunstantiarum, vel ex infirmitate, aut etiam accusare vel aggrauare confitendo se egisse qđ egit ex certa malitia: cum igitur manifestum sit, ꝙ talia ignorari non debeant, vt pote quorum ignorantia iudici certitudinem tollit, de necessitate concluditur, ꝙ illa sententia non est iusta, ad quam proceditur talibus prætermissis. Tertio patet idem ex parte principij formalis, quo iudicium vel sententia profertur, scilicet prudentiæ: non enim potest esse iudicium rectum nisi ex prudentia procedat. Est enim prudentia habitus rationis verus circa agibilia, vt patet 6. Ethi. & sicut ad prudentiam spectat iudicare per synderesim, quæ est vna prudentiæ pars: sic ad eam pertinet bene consiliari per aliam eius partem, quæ eubolia dicitur. sicut enim synderesis est bene iudicatiua, sic eubulia est bene cōsiliatiua, vt dicitur 6. Ethi. Consilium autem est inquisitio quædam vt tertio eiusdem: spectat igitur ad iudicem quemlibet diligenter inquirere & inuestigare ea quæ ad causam pertinēt. Vnde dicit Iob, Pater eram pauperum, & causam quę nesciebam diligentissime inuestigabam. Non ergo iudex potest ad sententiam recte procedere, nisi præmissa diligenti inuestigatione, discussione & cognitione causę: si igitur secus procedat, potest peti rescindi sententia tamquam iniusta. Sed forte dices, ꝙ Papa vel alius iudex nouit causam, & veritatem negotij secreto, vt est priuata persona. Dicendum est, ꝙ hoc non sufficit: quia iudex non iudicat vt priuata persona, sed vt publica: & ideo publice debet sibi innotescere veritas, scilicet per leges publicas, diuinas, vel humanas in communi: in particulari autem negotio per instrumenta & testes, & alia huiusmodi legitima documenta. Vnde dicit Augustinus super psal. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed secundum leges & iura pronontiat. arg. ff. de of. præsi. illicitas. §. veritas. Quarto patet idem ex fine iudicij: finis enim iudicij est promotio boni communis quod est diuinius, humanius, & melius quàm bonum vnius, vt dicitur 1. Ethi. Sed si procedatur ad sententiam ignorata causa, vel non discussa: bonum commune non promouetur, sed potius retardatur. per hoc enim in sententijs depositionum vel aliarum pœnarum saluatur & procuratur bonum commune: per quod mali vel emendantur, vel terrentur, vel totaliter extermināntur si fuerint insatiabiles, vt dicitur. 4. Ethi. Boni autem per hoc quietius viuunt. sublata autem discussione causæ hæc omnia tolluntur: quia omnino eadem ratione potest damnari innocens & bonus & malus: ex quo de causa damnationis nulla fit mentio, vt ex se manifestum est. Supposito autem tali processu iudicij, ꝙ etiam damnari possit innocēs vt nocens: bonus vt malus: non tamen plus terretur vel exterminatur bonus quàm malus: nec quietius viuit bonus quàm malus, vt patet: ergo talis sententia saltem contra ordinem est iniusta, & per consequens rescindenda.

Iudex iudicat vt publica persona.

Ad primum ergo in contrarium dic. ꝙ sententia debet esse iusta ex actis notis: licet diffinitiua quandoque rescindatur saltem in causa appellationis ex alijs de nouo probatis. ff. de mino. præfecti. C. de temp. appel. per hanc. & extra de testi. fraternitatis. sic sententia Papæ rescindi potest ab eo à quo appellari non licet. vt dicto cap. cum olim.

Ad secundum dic, ꝙ licet causa depositionis subsit secundum rem, non tamen subest secundum cognitionem. cognitio autem necessaria est ad iudicium, vt declaratum est prius. non igitur sufficit subesse causam secundum rem, nisi subsit secundum cognitionē. & potest declarari per simile: abstinere enim à fornicatione [1] secundum rem est bonum: sed si alicui dictet conscientia, ꝙ non sit bonum, stante tali conscientia, si abstineat, non faciet bene: quia non solum requiritur ꝙ sit bonum, sed quòd apprehendatur & cognoscatur sub ratione boni. extra de simo. per tuas 3. extra de restn. spo. literas. §. nos autem. & eodem modo in proposito non solum requiritur ad recte iudicandum & setentiandum quòd causa subsit, sed quòd manifeste in iudicio cognoscatur subesse vel subfuisse.

[1] Circa hoc exemplum vide omnino B. Thomam. 1. 2. q. 19 art. 5. & 6.

Ad tertium dicendum est, ꝙ voluntas principis, legis habet vigorem, si sit ratione regulata, & fiat animo condendi legem: cuius forma traditur C. de legi. humanum. quia voluntas de se non est securus canon, vt philosophus dicit 2. Poli. Cum autē princeps iudicat vel sententiat sine causæ discussione & examinatione, nō habet voluntatem regulatam secundum rectum iudicium rationis.

Principis voluntas legis habet vigorē quaiter intelligitur.

Ad quartum dicendum est, ꝙ secundum philosophum in 1. Politi. duplex est principatus, despoticus, & politicus. primus est domini ad seruum, qui non habet ius resistendi, eo quod seruus est domini totaliter secundum ꝙ huiusmodi. secundus est principatus liberorum, qui habent ius in aliquo resistendi, & talis est principatus Ecclesiæ circa subditos: non enim est verisimile, quòd principatus Ecclesiæ sit despositicus. non enim sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit, ad Galat. 4. Ioa. Monac. Cardinalis.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIUS.

De vita & honestate clericorum.

¶ Ioannes xxij.

¶ Præmissa musica artis plurima laude, cantorum lasciua melodia reprobatur, qui contra honestatem clericalem, quod ore cantabant, gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti quàm non exempti per octo dies ab officio suspenduntur. Posset etiam hæc extrauagans apte locari sub tit. de celebra. Missar.

CAP. VNICVM.

DOcta sanctorum patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officijs, quæ debitæ seruitutis obsequio exhibentur, cunctorum mens vigilet, sermo non cespiter, & modesta psallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum dulcis resona- Eccle. 47.
bat sonus. Dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, cum Deum corde suscipiunt, dum loquuntur verbis: in ipsum quoque cantibus deuotionem accendũt. inde etenim in Ecclesijs Dei psalmodia cantanda præcipitur, vt fideliũ deuotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumq; officiũ & Missarum celebritates assidue clero ac populo sub maturo tenore, distinctaq; gradatione cantantur, vt eadẽ distinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli nouellæ scholæ discipuli, dũ temporibus mensurandis inuigilant: nouis notis intendunt, fingere suas, quàm antiquas cantare, malunt. in semibreues & minimas Ecclesiastica cantantur: notulis percutiuntur. nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnumquam inculcant, adeo vt interdũ antiphonarij, & gradualis fundamenta despiciant: ignorent super quo ædificant, tonos nesciant, quos nõ discernunt, immo confundunt: cum ex earum multitudine notarum ascensiones pudicæ, descensionesque temperatę, plani cantus, quibus toni ipsi secernũtur adinuicem obfuscentur: currunt enim, & non quiescunt: aures inebriant, & non medentur: gestibus ᵃ simulant quod depromunt, quibus deuotio quærẽda contemnitur, vitanda lasciuia propalatur. Non enim inquit frustra ipse Boetius, lasciuus animus vel lasciuioribus delectatur modis, vel eosdem sępe audiens emollitur & frangitur. Hoc ideo dudũ nos & fratres nostri correctionẽ indigere percepimus, hoc relegare immo prosus abijcere & ab eadẽ Ecclesia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipsorũ fratrũ consilio districte præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his similia in dictis officijs, præsertim horis canonicis, vel cũ Missarũ solẽnia celebrãtur, attẽtare præsumat. Si quis vero contra fecerit, per ordinarios locorũ vbi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exẽptis; in exẽptis vero per præpositos seu prælatos suos, ad quos aliàs correctio & punitio culparũ & excessuũ huiusmodi vel similiũ pertinere dinoscitur, vel deputandos ab eisdẽ per suspensionẽ ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere quin interdũ diebus festis præcipue, siue solẽnibus in Missis & præfatis diuinis officijs aliquæ consonantiæ, quæ melodiã sapiunt. puta octauæ, quintæ, quartæ & huiusmodi supra cantũ ecclesiasticũ simplicẽ proferantur: sic tamen vt ipsius cantus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene memorata musica immutetur: maxime cum huiusmodi cõsonantiæ auditũ demulceãt, deuotionẽ prouocent, & psallẽtiũ Deo animos torpere non sinãt. Actum & datum, & cætera.

De præbendis & dignitatibus.

¶ Bonifacius octauus.

¶ Cum beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis, illorum collationem Papa sibi reseruat. vide c. 2. & 3. & c. præsenti. eod. titu. lib. 6.

CAP. I.

PIæ ᵇ sollicitudinis studio ducimur, vt dignitates, personatus, prębẽdæ, aliaq; beneficia Ecclesiastica cum cura vel sine cura, quæ apud sedem Apostolicã vacare noscuntur, personis cõferantur idoneis †, per quas in eis debita impendãtur obseqnia, & diuinorum cultus exerceatur sollicite in eisdem. Inde fit quòd nos huiusmodi dignitates, personatus, præbendas, Ecclesias, & alia Ecclesiastica beneficia, quæ apud sedẽ eandẽ intra vnũ mensem à data præsentium hactenus in curia vacauerint, computãdũ, & quæ exnunc apud eã vacauerint in futurũ, prouisioni sedis eiusdem auctoritate Apostolica reseruamus: Decernentes ᶜ exnunc irritum & inane si secus in hac parte scienter vel ignoranter ᵈ, per quẽcunq; seu quoscunque, Apostolica vel alia quauis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo &c. Datum Laterañ. iij. Non. Maij, anno primo.

† Vide cõcilium Trid. sessio. 24. de reformat. c. 12.

¶ Clemens quintus.

¶ Prouisiones sub titulo commendæ factas de Ecclesijs Parochialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & monasterijs ad petitionem regum vel quorumcunque magnatum, reuocat.

DOcta.] a ¶ Gestibus simulant.] qđ est turpe & cõtra honestatẽ clericalem. In hoc quodãmodo cõparandi illis, qui ludos theatrales in Ecclesijs faciunt vel ibi laruas induunt, vt suæ insaniæ ludibria exerceant. de quibus in c. cũ decorem. eo. tit. Et p hoc ista extrauagãs bene facit ad istum tit. de præb. pondera etiã verba, quæ sequuntur, vitanda lasciuia propalatur. Nõ nego tñ quin potuisset poni, & forte aptius. j. sub tit. de cel. Mis. Sed nõ est incõueniens eandẽ decretalẽ diuersis respectibus sub diuersis poni titulis, vt patet de c. significantibus. de lib. obl. qđ sub eadẽ prorsus forma repetit in tit. đ appel. Idẽ in iure ciuili reperit, vt patet de l. legem. quæ est. C. de pac. & etiã in tit. de pact. conuentis. b ¶ PIæ.] Hæc constitutione citat moderationem factam pro prælatis contra cõstitutionẽ Cle. iiij. extra. 6. lib. de præb. c. statutũ. sed videtur reuocata extra. 6. lib. in proœ. in fi. dicitur, q ibi loquitur de constitutionibus nõ suis, sed prędecessorum suorũ. Sed adhuc videtur esse reuocata p aliã suam constitutionẽ isti (quæ præcessit) aduersam. extra de const. c. 1. & de præb. si Apostolicæ. quod concedo, & si non in toto, tñ in tanto, vtpote in eccl. parochialibus, vt hæc cõstitutio prorsus nõ tollatur, sed attenuet. arg. ff. de adimen. leg. qui hominẽ. c ¶ Decernentes.] per hoc verbũ habetur epistola pro constitutione. C. de legi. & consti. l. leges vt generales. & j. eo. ver. nulli ergo. d ¶ Ignoranter.] qualiter hoc casu ligantur ignorantes, not. extra lib. 6. de elect. si eo tempore.

CAP. II.

EX supernæ † prouidentia maiestatis, cuius vniuersa dispositione reguntur: ad Apostolicæ præeminentiam dignitatis (licet insufficientibus meritis) euocati, gregem Dominicum nostræ vigilantiæ creditum vndique contemplamur, illum-

† Vide cõcilium Trid. sessio. 7. de reforma. c. 1. & 4. & sessio. 14. de reforma. c. 17.

que salubri studemus pastoris more vigilis (quantum nobis ex alto permittitur) obseruantia custodire, vt de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus vices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsat instantia, & curiosa sollicitudo perurget, vt circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studijs & promptis operibus intendamus, quòd per nostræ cooperationis ministerium erga sanctam matrem Ecclesiam deuotio filiorum concrescat, ipsorum cessent grauamina, & trâquillitatis ei proueniat incrementum: quod tunc rectè agere credimus, cum molestis euentibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuramus. ¶ Sane pridem nos licet insufficiẽtibus meritis ad summum Apostolatus apicem (sicut Domino placuit) euocati, ab ipso nostræ promotionis exordio antiquæ notitiæ regum, prælatorum, magnatum, & aliorum nobilium personarum Ecclesiasticarum & secularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorũ gradum huiusmodi promotionis habuimus, tum quia solitæ ad eos amicitiæ specialibus affectibus ducebamur: aliquibus vero ex assueta Romanorum Pontificũ liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti nouitatibus: Volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum instantias, nonnullis clericis, & personis Ecclesiasticis, religiosis & secularibus diuersorum ordinum, dignitatis, conditionum & statuum patriarchales, & archiepiscopales, & episcopales Ecclesias ac monasteria distincta pastoribus, sub commendæ vel custodiæ, seu curæ vel guardiæ, aut administrationis titulo, nomineve notabili duximus perpetuo ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda, super his an tales videlicet tantasque gratias per nos fieri decuisset, variorum arduorum negotiorum multiplicitate distracti vsque ad tempus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitauit omnipotens, nequiuimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipsius ægritudinis constituti, à negotiorum vtcumque discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciẽ nostrę mentis, demumque prospeximus euidenter, quòd Ecclesiarum & monasteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura dissipãtur ipsorum, ac subiectis eis personis & populis spiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis, sed etiam Romanæ matri Ecclesiæ, (quæ disponente Domino ipsorum caput fore dinoscitur & magistra) grauiora inde futura timentur pericula.

Commenda de beneficijs facta multorũ est causa malorum.

¶ Nolentes igitur his tot & tantis dispendijs vlterius causam relinquere, sed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & singulas promissiones huiusmodi per nos (vt præmittitur) factas quibuscunque cuiuscunque ordinis, dignitatis, aut status, sed etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus quocunque modo vel tempore factæ noscantur, auctoritate Apostolica exnunc ex certa scientia reuocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus decætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo &c. Datum apud Pisatum Burdegalẽ. diœces. decimo Calend. Martij, anno secundo.

¶ Clemens quintus.

¶ *Beneficia maiora & minora vacantia & vacatura, præsertim in prouincia Burdegalẽ. Clemens quintus certis ex causis suæ dispositioni reseruauit, cum appositione decreti.*

CAP. III.

ET si in temporalium dispositione bonorum habenda sit discretionis cautela, præcipue vt ea digne & laudabiliter disponantur: in ecclesiasticis tamẽ rebus multo fortius inuigilare nostra debet intentio, vt iuxta personarum conditiones & status, ad diuini nominis laudem, & ipsarum vtilitatem prouideatur ex merito Ecclesiasticis personis: cum iuxta canonicas sanctiones † nihil sit quod Ecclesiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni assumantur ad regimen animarum.

Bona Ecclesiastica sũt diligentius disponenda, quàm tẽporalia.

† In concilio Lateranẽ. sub Innocentio iij c. 26 refertur in c. nihil est. extra de elect.

¶ Hac igitur consideratione moti, specialiter Burdegalẽ. Ecclesiam, de qua (licet immeriti) sumus nouiter ad hunc statũ summi Apostolatus assumpti, & monasterium sanctæ crucis Burdegalẽ ordinis sancti Benedicti etiam vacans per obitum quondam fratris Gulielmi de Bonbio abbatis eiusdem: Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales Ecclesias, monasteria, Prioratus, & quoslibet personatus, dignitates vel officia cuiuscunque ordinis & conditionis existant, necnon canonicatus, præbendas, Ecclesias cũ cura vel sine cura, & alia quælibet beneficia Ecclesiastica quocunque nomine appellentur, quæ apud sedem Apostolicam vacare noscuntur ad præsens, & quæ toto nostri Pontificatus tempore vacare cõtigerit in futurum, prouisioni, collationi & dispositioni nostræ & sedis eiusdem hac vice auctoritate Apostolica reseruamus: Decernentes exnunc irritũ & inane si quid contra hoc per quoscunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: cõstitutione Clementis iiij. & Bonifacij viij. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum & alia qualibet in contrarium edita non obstante. Et quia plus † timeri solet quòd specialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur, hac reseruatione nostra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam nostram non habemus ad præsens, ad cautelam præsentium & memoriam futurorũ huiusmodi reseruationem cum præmissi interpositione decreti scribi, & in publicam formam redigi iussimus per Bernardum Caprarij publicum notarium infrascriptum: quam etiam sigilli, quo vtebamur olim Burdegalẽ. ecclesiæ præsidentes, fecimus appensione muniri. Datum Burdegalæ, ij. Calen. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

† Specialiter iniunctum plus timetur, quàm quod generaliter imperatur, cap. Si aduersus. extra de hæretic. cap. quamquam. dist. ij.

¶ Ioan. xxij. episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Papa hic primo ambitionem & importunitatem quorundam religiosorum & secularium super obtinendis pluribus beneficijs dispensatiue, qui insufficientes quandoque erant pro vno in diuersis locis regnis & alijs locis distantibus recitans, apponit plures ex hoc contingentes inconuenientias, & tandem statuit quòd omnes (exceptis Cardinalibus, ac regum filijs,) qui super pluralitate beneficiorum, quæ aliàs de iure non poterant obtineri, dispensationem obtinent, vnum cum cura, aliud sine cura, possint à tempore notitiæ eligere intra mensem, & alia cum effectu dimittere teneantur: alias omnibus sic dispensatis sint ipso iure priuati. Et idem de beneficijs, in quibus ius est ad rem dũ vacabunt, de pluribus etiã talibus iniuste tamen & sine dispensatione detentis, ordinat quòd vltimũ retineant, & omnia alia dimittãt intra mensem: alioquin omnibus sint priuati. Item vult quòd qui amodo talia receperint, dimissionem de primo faciant coram ordinario cum effectu: alioquin sint omnibus ipso iure priuati. quæ*

omnia

1 Hæc extrauagans habet inter xx. Io. xxij. sub ti. de præbē. cum glos. dñi Zenzelini: hic vero ponitur cum glos. Gulielmi de Monte Lauduno.

Execrabilis 1.] Hæc decretalis, quæ potest in tit. de præben. & digni. situari, diuiditur in decem partes. In prima, ambitio & importunitas quorundam præmittitur. In secunda, multiplex inconueniens exprimitur. In tertia, super his moderantia apponitur. In quarta de beneficijs iam iuste possessis statuitur. In quinta, super vacaturis, quibus est ius ad rem, consulitur. In sexta, de iniuste detentis annectitur. In septima, super deinceps percipiendis cum appositione pœnæ prospicitur. In octaua, omnium sic vacantiū prouisio cum decreto sedi Apostolicæ reseruatur. In nona, quis in hoc casu dicatur ordinarius, declaratur. In decima, subijcitur de quibus beneficijs intelligatur. Secunda, *Vnde inter cætera*. Tertia, *Nos itaque*. Quarta, *Statuimus*. Quinta. *Per hoc*. Sexta, *Porro*. Septima, *Qui vero*. Octaua, *Quæ omnia*. Nona, *Cæterum*. Decima, *Quantum autem*.

† Vide concilium Tridēt. sessio. 7. de reform. c. 2. & 4 & sessio. 24. de reformat. c. 17.

omnia sic vacantia dispositioni Apostolicæ sedis reseruat, interpretans ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorum sic dimissorū. Item hoc vult de solis beneficijs intelligi, in quibus quis per se vel vicarium suum temporalem curam animarum vel spiritualem iurisdictionem exercet de consuetudine, vel de iure. hoc dicit. de Laud.

Execrabilis [a] † quorundā tam religiosorū, quàm seculariū [b] ambitio [c], quæ semper plus ambiēs, eo magis insatiabilis [d] creditur, quò sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna [e] petentiū à nobis & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus nō tam obtinuisse, quàm extorsisse [f] plerumque noscuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficiū ecclesiasticum minus idoneus [g], in diuersis ecclesijs [h] nedum vicinis, sed abinuicem longe distantibus [i]; immo nonnumquam in diuersorū regnorum [k] partibus situatis, plures quàm duas [l] vel tres, aut plures etiam dignitates vel personatus [m], officia, seu prioratus [n], aut

a ¶ *Execrabilis*.] sic incipiebat quædam constitutio Alexandri iiij. loquens de potestate legatorū circa beneficia conferenda. Gulielm. de monte Lauduno.

b ¶ *Secularium*.] supple clericorum. & sic concordant isti in hoc, licet diuersificent se in alijs, vt 16. q. 1. alia. vnde quasi totus mundus conuenit in hoc casu. ī. de elect. quorundam. lib. 6.

c ¶ *Ambitio*.] simile supra de præb. quia intantum.

d ¶ *Insatiabilis*.] ad instar ignis materialis, cuius ardor tanto fortius accenditur, quanto magis de lignis in eo ponitur. & est huius ratio: nam talium dilectores vbi magis abundant in talibus, magis ad amorem inflāmantur eorum: quia numquam vacat amor in anima amantis, immo quantumuis ibi delectationibus magis abundat, magis accenditur & cremat. 45. dist. omnes. & ideo dicit Seneca. Cum cætera vitia homine senescente senescant, sola auaritia iuuenescit: maxime cum de rebus mundanis non possit naturaliter anima, quæ spiritualis est, satiari: sed tunc dumtaxat anima beata satiabitur, cum sibi apparuerit gloria Domini, vt in psal. xvij. Gul. de monte Laud.

Anima de rebus mūdanis satiari non potest.

e ¶ *Importuna*.] simile ī. de rescript. quia per ambitiosam. lib. 6.

f ¶ *Quam extorsisse*.] simile 31. q. 2. hac ratione.

g ¶ *Minus idoneus*.] ī. de æta. indecorum. 100. dist. contra morem. ibi, decorari, & cætera.

h ¶ *Ecclesijs*.] scilicet situatis, quod est infra.

i ¶ *Distantibus*.] & sic nimia distantia nocet, vt hic: quandoque etiam nocet nimia propinquitas, vt ī. de consue. cap. 1. lib. 6. vbi habetur, ꝙ quis non potest in vna tenere, quod posset in diuersis. Item nimia vicinitas Sodomæ & Gomorrhæ nocuit alijs quinque vicinis. de quo ī. de exces. præla. clerici. facit ī. de præsump. quosdam. & cap. quanto. prodest etiam quandoque distantia, vt legitur & not. ī. de in integ. restit. tum ex litteris. in fin. vbi de hoc in glos.

Propinquitas nocet quandoq.

k ¶ *Regnorum*.] hoc facit pro opinione Io. posita. 3. q. 6. neminem. scilicet ꝙ auctoritate Apostolica non possit quis citari extra prouinciam infra vnam dietam: contrarium tamen seruat curia Romana, vt tenet ibi Bartholomæus.

l ¶ *Plures quàm duas*.] aliàs autem pluralis locutio duorum numero contenta est. ī. de reg. iur. pluralis. lib. 6. quod est verum vbi duo vel alia maior multiplicatio non præcedit eandem: sed potius certa de se pluralitas ponitur & non vaga. ī. de præben. is cui. secus si fiat contrarium, vt hic, in hoc quod sequitur, intra duas vel tres aut plures. & hoc in fauorabilibus: secus autem in odiosis, in quibus pluralitas ad vnum coniunctum quandoque restringitur, vt ī. de priuileg. vt priuilegia. in fine. talia enim secundum materiā, de qua est sermo, plura vel pauca dicuntur, & ad multa vel modica referuntur, vt legitur & not. 45. dist. disciplina. in fi. de cle. excom. latores. cum similibus.

Pluralis locutio duo comprehendit.

m ¶ *Personatus*.] licet aliqui dicant ista nomina, scilicet dignitates, personatus, synonyma ac pro eodem poni. textus tamen ī. de præben. de multa. videtur differentiam inter ea ponere aliqualem: in quo dum facta in principio mentione de dignitate, subiungitur in fi. hoc idem in personatibus. quod crederem verum, si dixisset hoc simile. ī. de constit. translato. quod non facit: sed idem potius quod differt multum à simili, vt ī. de transla. epis. inter corporalia. §. sicut autem. ibi tamen dicit propter expressam similitudinem vel identitatem potius, &c. quasi dicam aliud est simile, & aliud idem. vnde licet nomina sint diuersa, vnam tamen formam tenent: sicut legitur. 99. dist. prouinciæ. de primatibus & patriarchis. diuersitas autem nominum introducta est ex diuersis consuetudinibus Ecclesiarum, & ex diuerso modo loquēdi, vt patet in illis titulis. ī. de offic. vic. vsque ad tit. de maio. vbi idem & eadem administratio appropriatur diuersis officijs propter diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarū. & diuersos modos loquendi. facit ad hoc ī. de const. cum accessissent. vbi primicerius quandoque dignitas, quandoque personatus, interdum etiā officium dicitur. de hoc dixi propter istos impetrantes, qui in suis supplicationibus, quas Papæ porrigunt quandoque omnia ista ponunt, quandoque etiam deficiunt. Eodem credo dicendum de officijs & administrationibus, ꝙ vnū scilicet aliud comprehendit. sicut de hoc vidi dubitare in Ecclesia Tholosan. an scilicet operaria illius Ecclesiæ esset officiū vel administratio: cū quidā impetrans haberet officium in suis literis, non autē administrationē: quam dicebant dictam operariam esse ibi, nō autē officiū: & tñ impetrans obtinuit: vnde non video ꝙ iura inter talia beneficia gradū seu distinctionē aliquā ponāt seu faciant: quod credo facerent si esset sicut faciunt in sua propria materia inter curatā & nō curatā, & similia. ī. de præb. cū in illis. lib. 6. ex quo ergo lex nō distinguit, nec nos: nec vbi Papa hoc non facit, nec nos. & idē & eiusdē iuris dicerē esse archipresbyteratus & decanatus in Pictauia: quia idē officiū gerunt ibi: nā ex quo sunt eiusdē generis, situ & eiusdē iuris. hos enim plebanatus æquiparat Inno. cū dignitatibus & personatibus ī de præb. cū olim. in gl. sua. de his plebanis loquuntur iura. ī. de se iud. cū inter. de præscri. cū olim. 31. q. 1. ꝙ si dormiens. ī. de deci. ad audientiā. Si autē arguis de stylo curiæ, quæ in suis rescriptis & constitutionibus omnia singula talia specificat, dic ꝙ tales inculcationes verborū sæpe immittet in suis ordinationibus, & hoc facit ad cautelā. & ex superabundanti: cum talia non vitient, sed prosunt potius ad exceptiones superfluas citius elidendas. ad varietatem autem diuersæ locutionis seu mutabilitatem nominantiū, nihil immutatur in istis realiter in effectu. nec mutari debet seu aliqua diuersitas denotari. arg. 10. dist. lege. & ideo dicit philosophus, propter nostrum affirmare vel negare nihil mutat in re, vel hoc fit vt diuersis locutionibus gentiū satisfaciat. arg. ī. de magist. inter. concil. Vien. 17. dist. qui de mensa. Quid si Papa dicit, conferimus tibi talem dignitatem, non obstante ꝙ talia beneficia teneas qualiacunque sint: quæ omnia cum ista volumus ꝙ ex dispensatione nostra possis tenere: nunquid prima qualiacumque sint: etiam si per electionē quis creetus in istis, iste poterit retinere? Videtur ꝙ sic. argu. ī. de præben. si Romanus. in versi. qualiacūque. vnde videtur quòd ista duo operentur, quia scilicet tollant omnem surreptionem quotquot & quæcumque sint prima beneficia. Item ꝙ insimul obtinere valeant quæcumque & quotquot sint: cum tantum valeat genus in generali quantum species in speciali. ī. de maio. solitæ. in fi. de offi. ord. si sacerdos. nam qui dicit qualiacumque, nihil excipit. 19. distin. Romanorum.

Dignitas & personatus parum aut nihil differunt.

Simile & idem differunt.

Officium & administratio idē sunt.

n ¶ *Prioratus*.] dicunt quidam nomine Prioratus contineri solas quasdam administrationes & dignitates monachorum & aliorum regularium, vt ī. de offic. ord. præsenti. lib. 6. de præben. nisi. in fi. & c. cum singula. lib. 6. facit ī. de rescrip. & si principalis. concil. Vien. vsus tamen in aliquibus partibus obtinet, prælatos, rectores seculares Ecclesiarum ruralium, & etiam curaturā, vbi cura tamen per vicarios in eis separatim regitur, vocari Priores: sicut in Carcassesio, Agenesio, & in cæteris alijs partibus: & talis est Prioratus de Fraga in diœcesi Ilerden. sunt & plures Priores seculares & collegiati, sicut Prior sanctę Radegūdę Pictaues & de Manso in Agenesio, de talibus enim loquitur decret. ī. de præb. c. fin. qui autem talium dicantur collegiati, & qui non, notatur plene in extrauaganti domini Ioan. Suscepti. sed quid dices de Prioratibus claustralibus, qui sunt in istis monasterijs, de quibus loquitur decre. ī. de rescrip. & si principalis. concil. Vienneñ. nunquid ista cadunt sub edicto illorum iurium. supra. de consuetu. cap. consuetudinem. & de præbend. cum singula, lib. 6. & istius cap. scilicet quod sint incompatibiles cum alijs officijs, Prioratibus, seu administrationibus constitutis intus monasterium vel extra? Videtur quòd non. immo possunt se cum altero de alijs beneficijs intus vel extra compati: immo etiam cum pluribus,

Prioratus appellatione quid cōtineatur.

 aliàs tamen

aliàs tamen canonice possessis Et est ratio: quia talea Prioratus vt cõiter nullas administrationes seu temporales prouentus habent: sed solommodo spiritualem iurisdictionem seu officium in personas monachorum, abbatibus dumtaxat absentibus & in eorũ defectum. & sic potest dici officium sine administratione, ad instar illorũ iudicium, de qbus legitur ꝟ. de in integ. restit. causam. vnde nihil videtur eis repugnare, quin habentes alias administrationes, possint tales Prioratus tenere sicut aliàs beneficiari possent esse officiales etiam principales, vel vicarij generales, vice domini, syndici, vel similia officia in curia Romana tenere, vel alibi: talia enim officia vel similia nullam administrationem habent sibi annexã: & ideo aliquo iure nõ prohibẽtur vnà cum alijs exerceri, & insimul possideri. de hoc etiam not. ꝟ. de con sue. consuetudinem. 1. q. 3. saluator. 89. dist. indicatum. maxime cũ non sint perpetua. quod vult dicta decre. consuetudinem. immo de die in diem omnes isti remouentur pro nutu cũ causa vel sine causa. Et idem videtur concedendũ saltem quantum ad istã decre. & quantum ad c. cum singula. de Prioritatibus simplicibus monachorum, in quibus quia non creatur per electionem. nec proprie instituuntur in eisdem, vt not. Host. ꝟ. de præb. de multa. & Guido in dicta decre. cum singula. & de offi. ord. præsenti. lib. 6. licet aliqui contra. Nec obstat decre. ã. de sup. neg. præla. quia regulares. in fi. quia illud non respicit præterita, vt patet in ver. censuimus. præterea ibi dicit tantum de Prioratibus & Ecclesiis curatis: nec replicat de administrationibus, quasi velit in illo obtinere dictam opinionem Guliel. & Host. Et idem videtur dicendum de archipresbyteratibus diœcesis Bituricen. qui consueuerunt rectoribus aliquarum ecclesiarum committi per archiepiscopum sic, ꝙ quandiu viuit iste archiepũs, durat in ipsis rectoribus dictum officiũ archipresbyteratus: sed eo mortuo capitulũ cõmittit alijs: & postea nouo archiepiscopo creato cõmittit alijs, licet isti archipresbyteri excommunicent, & aliàs iurisdictionem spiritualem exerceant: nihilominus tamen rectores curam animarum habentes, possunt istos tenere. & sic fuisse interpretatum dicitur per Papam.

Archipresbyteratus Bituri eñ non sunt perpetui.

diuersa ecclesiastica beneficia curam [a] animarum habentia possit dispensatiue, cum [b] aliàs non liceret de iure communi, recipere, & simul licite retinere: Vnde inter cætera [c] inconuenientia infrascripta nascuntur: quòd videlicet [d] interdum vnus, qui vnum, quamuis modicum vix officium [e] implere sufficeret, plurimorum sibi vendicat stipendia: quæ multis litteratis [f] viris vitæ puritate ac testimonio bonæ [g] famæ pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua [h] distributione collata. Habentibus [i] ipsa paratur vagandi [k] materia, diuini [l] cultus minuuntur, hospitalitas [m] in ipsis beneficijs debita [n] non seruatur: & dum [o] non sunt sui in vnaquaque regione [p] rectores ecclesiarum, detrahitur commodis & honori: quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis [q] patent ædificia nobilia, quæ magnificentia [r] extruxerat decessorum. Et (quod [s] amarius est dolendum) animarum [t] cura negligitur: & vitiorum [u] sentibus fomentum [x] periculose præbetur. ¶ Nos itaque [y] tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione ac retentione [z] plurium dignitatum, personatuum, officiorum, Prioratuum aut beneficiorum, quibus cura sit animarum annexa, sub quacunque forma vel expressione verborum à nobis vel dictis prędecessoribus nostris cuicunque personæ concessas, (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos vniuersali [a] Ecclesiæ seruiendo, singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt: ac regum filijs, qui propter sublimitatem eorum ac generis [b] claritatem sunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, dumtaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio & ex certa nostra scientia in forma subscripta duximus taliter mo-

a ¶ *Curam animarum habentia*] quæ sint ista, dicetur j. eo. c. §. fin.

b ¶ *Cum aliàs non liceret de iure communi.*] Et sic not. ꝙ dare est de iure communi aliqua beneficia sibi ad inuicem compassibilia etiã sine aliqua dispensatione. simile ꝟ. de rescri. p. gratia. lib. 6. & cap. gratiæ. concil. Vien. quod est contra opinionem Host. notatam ꝟ. de præben. cum iamdudum. & c. super inordinata. & per glos. ꝟ. de elect. dudum. s. & de præbend. de multa.

Beneficia aliqua sibi de iure cõpassibilia,

c ¶ *Vnde inter cætera.*] Secunda pars.

d ¶ *Videlicet.*] nota primum inconueniens.

e ¶ *Modicum vix officium.*] diuinum, scilicet cuicunque gradui spectans: & tamẽ nihil facilius est & leuius hoc tempore, & hominibus acceptabilius si perfunctorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius & tristius, & damnabilius, vt 40. dist. ante omnia. & maxime Missam, quam si quis vnicam in die digne celebrauerit, valde felix est, vt ꝟ. de celeb. Missa. te referente.

f ¶ *Litteratis viris.*] quibus potissime inter alios est de bonis Ecclesiæ subueniendum. simile ꝟ. de præben. de multa. §. vlt.

g ¶ *Bonæ famæ.*] ista enim duo, scilicet nitor conscientiæ, quantum ad dominum, & odor famæ, quo ad proximum, sunt necessaria in ministeria Ecclesiæ, vt ꝟ. de sacra vnc. c. vnico. §. ad exhibendũ. in fi. vnde in odore bonæ famæ potius ꝙ in fama delectandum est, vt ã de accus. licet. Econtra vero infamia multa mala præstat, vt ꝟ. de accu. inquisitionis. & c. qualiter. & qui hanc negligit, & in se oriri permittit, crudelis est. 12. q. 3. non sunt audiendi.

Fama est cõscientia necessaria.

h ¶ *Aequa distributione collata.*] Nota bona patrimonij crucifixi debere æquis portionibus diuidi inter assumptos in sortem per capita, nõ per stirpes. oẽs enim sumus filij primi gradus & heredes. & sic digni successione. nisi ab ea propter ingratitudinem excludamur: potentioribus tamen nobilitate, litteratura (vt de carnis proximitate, seu alijs taceamus) pares esse non possumus, nec debemus: est enim gradus inter angelos, Apostolos, & alios in cælesti militia triumphantes, & sic fuit ab initio temporis, & sic erit. arg. 86. dist. non satis. 89. dist. cap. 1. in fi.

i ¶ *Habentibus.*] ver. & est secundum inconueniens.

k ¶ *Vagandi.*] in hoc ꝙ habent discurrere per loca in quibus beneficiati existunt. simile ꝟ de offi. ordi. quanto. debebant enim manere in ea vocatione, qua primo vocati erãt: vaꝫ. ꝺ reg. licet. in prin. talis itaque discursus frequenter nocet nedũ animæ, immo etiã corpori & bursæ: iuxta vulgare quod dicitur, quòd petra mutabilia numquam accipiet muscũ: & hoc verũ est, nisi fiat ex causa iusta: nam interdum valet loci mutatio. 81. dist. valet.

Vagatio nocet corpori & animæ.

l ¶ *Diuini.*] versi. & est tertiũ. & dic de hoc vt dixi in extrauagan. in susceptis. & de celeb. Miss. graui. concil. Vienne.

m ¶ *Hospitalitas.*] versicu. & est quartum.

n ¶ *Debita.*] quæ, quando, per quem, & quibus hospitalitas debeatur, dic vt legitur & not. 42. dist. per totũ C. de epi. & cle. l. 1. ꝟ. de empt. & vẽdi. c. 1. in sum. Host. iẽ. de tẽpo. ord. sup verbo hospitale.

o ¶ *Et dum*] versi. & est quintum.

p ¶ *Regione.*] iõ sic nota, ꝙ præsens est qui in regione est. hoc idem dicitur de illo, qui in ortis est.

q ¶ *Ruinis.*] versi. & est sextum.

r ¶ *Magnificentia.*] Not. magnificum opus exercere, qui nobile ædificium erigit in loco sibi commisso: istud enim proprie dicitur versum in vtilitatem ecclesiæ, & durare versum, vt not. Inno. ꝟ. de fide iussi. quod quibusdam. Et sic est arg. per locum à contrario, ꝙ in illis qui per negligentiam suam talia permittunt collabi, cum sint de se perpetua, de dilapidatione possint merito accusari. & idem de illo qui nemora antiqua non cædua sine ardua necessitate Ecclesiæ scindit vel destruit: talia vero de proprietate Ecclesiæ satis possunt dici cum emphyteutæ vsufructuario nõ liceat. vel vasallo, vt ff. de vsufr. arboribus. in princip. cum l. præcedenti. & l. hactenus. in fi. cum seq & ff. de censi. forma.

Aedificans in beneficio suo ipsum vtilitatem facit.

ſ ¶ *Et quod.*] versic. & est septimum.

t ¶ *Animarum.*] quæ quanto pretiosiores sunt corporibus, tanto in eis amarior est iactura. extra de ma. & ob. solitæ. de pœnit. & remis. cum infirmitas.

u ¶ *Et vitiorum.*] versic. & octauum.

x ¶ *Fomentum.*] superfluæ etenim & exquisitæ delitiæ sunt vitijs alimenta. 41. dist. & 43. dist. per totũ. ꝟ. de vi. & ho. cle. c. à crapula.

y ¶ *Nos itaque.*] Tertia pars.

z ¶ *Retentione.*] & sic non sufficeret dispensare, ꝙ possent plura recipere, nisi adderetur ꝙ recepta possent retinere. quod verum est de incompassibilibus. aliàs secus, vt ꝟ. de rescrip. gratia. & de præben. non potest. lib. 6.

a ¶ *Vniuersali.*] & sic nota ꝙ officium vniuersale in se eius singularia comprehendit, sicut alibi dicitur, ꝙ vtiliua seruiunt isti generali Ecclesiæ quàm speciali, & sic publica vtilitas præfertur priuatæ, & maior minori, vt legitur & notatur plene de hoc. ꝟ. de postula. præla. bonæ. 1. q. 1. scias.

Vtilitas publica præfertur priuatæ.

b ¶ *Ac generis claritatem.*] curialior est hic Papa quàm Hostiensis: qꝺ not. ã. de præb. venerabilis. ꝙ disputare de nobilitate generis est disputare de nobilitate stercoris.

a ¶ Modo-

derandas[a], quòd per moderamen nostrum effrenatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrænemus, ipsiq; impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter[b] non frustrentur. § Statuimus[c] itaque & de fratrum nostrorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima[d] pluralitatem[e] huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorũ, aut Prioratuum seu beneficiorum, quæ[f] aliàs absque alia dispensatione legitima obtinere nequibant, vnum tantũ ex dignitatibus, personatibus, offi-

a ¶ *Moderandas.*]& sic diminutionem denotat, vt sequitur & probatur supra de verb. sign. transmissæ.
b ¶ *Totaliter.*] mediam viam concedit Papa hic. simile supra de offic. deleg. quærenti. de offic. custod. cap. 1.
c ¶ *Statuimus.*] Quarta pars.
d ¶ *Legitima.*] supple, In quo sunt necessaria ostendi auctoritatem, scilicet & potestatem dispensantis, & factũ per quod dispensauerit, vt probatur supra de schism. fraternitatis. & sic non sufficit notitia defectus & potentia, nisi sit ad actũ processum, vt ibi not. & facit quod legitur & not. ĩ. de eo qui mit. in pos. c. 1. ad quod facit quod legitur ĩ. de præb. non põt. lib. 6 per qđ videtur cessare quod not. glo. ordi. 51. dist. c. fi. & 89. dist. si qui. & Inno. ĩ. de fil. presb. veniens. licet Host. ibi concordet cum eis quæ ĩ. dixi. Simile dicit c. scilicet, q in quouis opere considerari habent duo, factũ scilicet, & modus. ĩ. de resti. spo. Pisanis. Et intellige legitima non solum Apostolica, sed etiam alia: dumtamen potestatem habuit super hoc dispensandi, vt ĩ. dicetur.
e ¶ *Pluralitatem.*] quæ duorum numero contenta est, vt supra de præben. si cui. §. penul. de reg. iur. pluralis. lib. 6.
f ¶ *Quæ aliàs absque alia dispensatione legitima.*]Sed quæ erunt ista, quæ aliàs, idest de iure communi seu speciali, puta consuetudine, vel statuto, vt patet infra §. proxi. in verbo, de iure. absque omni dispensatione poterunt licite retineri: vt sic viso de istis primitus, p consequens de alijs, quæ non possunt de iure absque omni dispensatione retineri, licite nobis constet. Ad cuius maiorem dilucidationem videtur, q in nullo casu aliquis posset tenere duo beneficia insimul. & probatur sic: nam per Inno. Host. & fere per omnes doctores traditur circa hoc talis regula:

Beneficia plura obtinere an liceat

Omne beneficium ecclesiasticum requirens residentiam de iure cõmuni, speciali priuilegio, statuto, seu consuetudine, non potest cum alio simili insimul retineri. sic not. supra de cle. non resid. relatum. & c. ex tuæ. & c. quia nõnulli. & c. fi. sed ita est, q omne beneficium ecclesiasticum etiã xx. solidorum requirit regulariter residentiam, vt in c. conquerente. cuius ratio est, quia beneficium datur propter officium diuinũ: & diuinum officium habet fieri in propria persona: nec ad hoc excusationem habet, nisi propter solam infirmitatem. 91. dist. per totum de celeb. Miss. c. 1. ergo nullum potest cum alio insimul retineri. Nec obstat si dicat, q vna persona potest insimul duo officia facere, quod non est verum: quia si non potest in vna ecclesia, vt supra de consue. c. 1. lib. 6. multo minus in diuersis: quia non potest diuidere personã suã. & ideo not. Inno. & Host. supra de cõcess. pb. cum nostris. in glo. credimus tamen, &c. & de renun. admonet. q vbi est consuetudo vel statutum alicuius ecclesiæ, per quod quis obligatus est ad residentiam personalem pro certo beneficio, puta pro capellania seu altari, pro aliquo mortuo relicto, recipiens tale simile, ipso iure primo renuntiare videtur. & est ratio, quia nõ potest continuam residentiam facere personalem in vtraque. de hoc not. 81. dist. si quis sacerdotum. nec potest episcopus dispensare super talibus ex quo ambæ residentiam requirunt, vt videtur Inno. innuere in c. admonet. licet in contrarium notetur 21. q. 2. c. 1. & c. si quis iam. In contrarium patet, q omne beneficium possit cum alio insimul retineri.

An canonias duas possit sine dispensatione teneri.

Constat enim q aliquis duas potest tenere canonias in pluribus ecclesijs sine aliqua dispensatione de iure communi. & est ratio, quia hoc est ad honorem & fauorem ecclesiarũ, licet præbendas vtriusque non debeat recipere in absentia. & sic seruat curia Romana, vt legitur & not. maxime per Inno. ĩ. de pb. cum iamdudũ. de cler. non resid. c. fi. sed ita est, q in talibus residentijs præbenda vincit ecclesiam curatã, cui annexa est, vt ĩ. de præb. extirpandæ §. qui vero. & eod. tit. super eo. lib. 6. ergo si præbenda sibi compatitur aliam præbendã; multo fortius ecclesia curata ecclesiam curatam; quia si vinco vincentem te, &c. Præterea omnes ecclesiæ vna ecclesia sunt. 21. dist. quãuis. Nec obstat quod dicitur, q qui viuit de altari, seruire ei debet. aliàs viuere non debet. Dic q quilibet residens siue non residens, altari seruit, dũ bene faciat, & bene expendat quod inde percipit, iuxta vulgare, de beau messa qui de beau passa. arg. ĩ. de mag. c. fin. sicut not. Inno. de cler. non resid. c. fi. vbi de hoc plene per ipsum. Ad soluendum istud contrarium videndum est primo quæ sint beneficia, in quibus ipso iure per assecutionem secundi vacat primum, etiam sine alio facto seu sententia hominis. Secundo, quæ sunt ista beneficia, quæ si non vacant ipso iure, primum tamen vacat per sententiam aliorum superiorum præhabita monitione ipsius, non tamen primum: sed illud quod eligendum non duxerit. Tertio, quæ sunt illa quæ non ipso iure nec per sententiam superioris vacant, sed omnino sunt compassibilia inter se. Ad cuius euidentiam sciendum est, q quædam sunt beneficia suprema, quædã duplicia, quædã simplicia.

Beneficiorum multiplex diuisio.

Suprema sunt episcopatus & superiora, in quibus non est dubium, q assumendo secundum cum auctoritate Papæ, ipso facto vacabit primum. ĩ. de transl. c. 1. si sine auctoritate Papæ, vtroque caret. ĩ. de transla. quanto. in fi. Duplicia sunt dignitates inferiores, personatus, & beneficia curam animarũ habentia: in quibus assumendo pacifice possessionem secundi cum titulo, ipso facto vacat primum. ĩ. de præb. de multa. & in hoc casu & in præcedenti solus Papa dispensat, nec valet consuetudo in contrarium, vt in c. de multa. nisi essent dependentes inter se, vel vnitæ seu tenues, vt ĩ. de æta. & quali. eam te. 10. q. 3. vnio. vel nisi vna cõmendata esset, & alia intitulata, iuxta decret. ĩ. de elect. nemo. lib. 6. Sed numquid sola tenuitas seu paupertas est causa sufficiens, q episcopi per se possint plures conferre vni, vel plures possint ab vno sine alia dispensatione à Papa impetrari? Videtur q sic per dicta iura. Credo potius contrarium, & q dictis iuribus sit derogatũ per cap. de multa. & ideo expedit, q episcopus ipsas vniat si propter ipsa adsit paupertas, aliàs caderet sub ista pœna. Sed numquid dependentes vel vnitæ præsumentur tales esse, si aliàs de hoc non doceatur expresse: tamen est per xl. annos sic fieri consuetum? Non credo q sit actus præscriptibilis, cum sine institutione canonica talis teneri non possint, sicut dicitur de decanatibus & ecclesijs curatis. infra dicã plene de hoc.

Beneficia simplicia an sint incompassibilia.

Omnia vero alia sunt simplicia & in istis an sint compassibilia necne, idest an duo quis possit insimul retinere, distinguitur: quia aut quis tenet ea non vt intitulata, sed vt simplicia beneficia, aliàs velut cõmendata, in quo casu talis nõ censetur clericus illius ecclesiæ, qua quis intitulatus non est, licet beneficiatus ibi sit, vt not. 21. q. 1. c. 1. & voco hic beneficiatum sine titulo illos assisios, portionarios, præstimoniarios habentes altaria vel capellas pro Missis defunctorũ. ĩ. de cle. non resi. c. pen. de præb. significatum. & idem de habentibus possessiones ad vitam. 16. q. 1. possessiones. & q. 3. illud. 12. q. 2. quicumque. cum similibus. Et in hoc casu crederem aliquem de iure communi posse habere plures, maxime vbi aliàs per se nõ sufficeret, nisi forte ex iure speciali, puta priuilegio, statuto, seu cõsuetudine esset prohibitus. Sunt alia simplicia & intitulata, sicut sunt ecclesiæ rurales sine cura, vel præbendæ alicuius ecclesiæ collegiatæ, vel cathedralis. 70. dist. sanctorum. 71. dist. clericos. 21. q. 2. c. 2. nec talis sic intitulatus recedere debet ab illa, in qua vocatus est. 7. q. 1. episcopum. quo casu proprie dicitur clericus talis ecclesiæ. Sed in istis duobus casibus vltimis quæro de tribus quæstionibus. Prima est, an de iure quis possit duo talia beneficia vel vnum duplex cum alio simplici insimul retinere? Secundo, an de consuetudine saltem? Tertio, an ex dispensatione? Ad primum dicendum est, q tam titulata, quàm intitulata, vel etiam vnum de illis cum vno duplici quis tenere potest, de iure & consuetudine Romanæ curiæ, vt ĩ de præb. extirpandæ. §. qui vero. per Innoc. & de præb. super eo. lib. 6. fructus tamen illius præbendæ seu beneficij in quo residet, non percipiet; & sic erit canonicus, & non præbendarius: & sic quasi canonicus honorarius ad instar honorarij tutoris. ff. de min. tut. si plures. §. 2. iste enim vocabitur ad communes tractatus, vt not. Host. in c. super inordinata. nec in hoc casu ille, qui tali aliàs beneficiato dat scienter secundo beneficium, poterit ipsum cogere ad residentiam, quia super ea tacite videtur dispensare cum eo, vt not. Inno. de cler. non resi. c. fi. & de præb. cum iãdudũ. Quid ergo erit de consuetudine in talibus? Distingue quia aut loqueris in eadem ecclesia, aut in diuersis. Si primo, non potes diuersa seu plura habere. ĩ. de consue. c. 1. lib. 6. quæ decre. videtur intelligi de intitulatis ibi perpetuo, quouis nomine dictũ beneficium censeatur: quia secus crederem de alijs, puta præstimonijs, officialibus, Prioratibus temporalibus seu claustralibus, syndicatibus, vel alijs officijs similibus. Si autem loqueris in diuersis ecclesijs, hic non possum dare certam doctrinam de consuetudinibus, priuilegijs seu statutis singularibus seu specialibus, cũ sint facti. & in facto consistant. ĩ. de consti. licet. lib. 6.

Consuetudo potest quandoque beneficia conditionare.

vnum tamen dico, q si consuetudo vel statutum conditionet in sua ecclesia beneficia sic, quicumque beneficiatus aliàs adipiscatur beneficium in ista ecclesia, eoipso vacet illud: & sint ambo beneficia in posse statuentis: primum vacat de facto, licet aliàs esset cum secundo cõpassibile de iure, nisi essent diuersi collatores, & collator primi beneficij intra sex menses contradiceret, iuxta ea quæ not. Inno. supra de renun. admonet. de præb. de multa. sic intelligo quod not. per Inno. & Host. ĩ. de conces. præb. litteras. & dixi supra. Quid si statutum dicat, q talis compellatur dimittere primum, sicut est in statutis ecclesiæ Barchinon. Dic quòd in hoc casu erit opus facto hominis

hominis: nec crederem quòd præcise posset episcopus agere contra talem ad dimittendū primum: sed conditionaliter, scilicet si velit retinere secundum: ex quo nec de iure, nec de statuto assecutio secundi aufert sibi primum. sic intelligitur ʒ. de præb. relcrente. Sed numquid consuetudo per quadraginta annos seruata poterit viceuersa incompassibilia facere cōpassibilia, verbi gratia, Cōsuetudo patitur, ꝙ decanus ruralis, qui habet visitare, & archidiacono vel episcopo referre, & ex hoc procurationem recipere, instituere corporaliter rectores, ecclesiarum vacantium custodiā gerere, & tempore vacationis administrare diuina, & exercitium curæ in ipsis, habeat vnà cum decanatu tali vnam ecclesiam curatam illam vel istam si qua sibi aliàs canonice conferatur: numquid talis consuetudo excusat contra istā decre. execrabilis. & à pœnis eiusdem? Videtur ꝙ sic. ʒ. de consti. cū omnes. in fi. cum excuset in sacramentis, quod est fortius. 91. dist. peruenit. Item in matrimonijs. ʒ. de spon. duorū. c. fi. de cog. spi. super eo. tacite enim videtur consensisse princeps, ex quo per xl. annos obseruata fuit inconcusse saltem in maiori parte ecclesiarum, vt de offi. archi. c. fi. & sic cū facti sit, non videtur eam reuocasse per suam generalem constitutionem, in qua de ipsa non fuit facta specialis mentio, vt patet per c. ʒ. de consti. licet. lib. 6. Contrariū credo, nam expresse dicit textus, ꝙ quicumq; receperit beneficiū habens curam animarū annexam, si prius tale beneficium habebat, eo fit ipso iure priuatus. qđ exponit Inno. dicens. tale, scilicet curam habens stricte in foro animæ. ʒ. de pœn. omnis. siue large, scilicet si habet in foro cōtentioso. ʒ. de elect. dudū. & hoc siue habebat in ecclesia cathedrali collegiata, parochiali vel capellanie, & etiam licet non habeat specialem ecclesiam, vel in ecclesia certa: habet tamen super certa loca, iuxta c. ʒ. de præb. super eo. lib. 6. de quo per Inno. in c. de multa. & de offi. archid. cū satis. ex quo sequitur, ꝙ si sic intitulati in diuersis ecclesijs vel beneficijs, erant primo ipso iure priuati: sequitur, ꝙ non possidebant ipsam à principio aliqua possessione colorē habente seu adminiculū iuris: & sic non præscribebant. ʒ. de reg. iur. sine possessione. lib. 6. 8. dist. quo iure. ʒ. de præscript. causam. de restit. spol. ex parte. de reg. iur. beneficium. lib. 6. maxime cū in titulis beneficiorū, qui omnino sunt singulares, vt 8. q. 1. olim. possessio vnius non iuuat alium, cum in talibus non cadat successio iuris vel facti, licet in casu cadat successio litis vel causæ, vt supra vt lite pend. si hi. in fi. lib. 6. & dicto c. olim. de præben. c. 1. de hoc etiam dixi supra in extrauag. suscepti. Non obstat ʒ. de præscript. si qui exigētibus. lib. 6. vbi non præscribunt priuati ipso iure: sed eorum successores cum bona fide: in nostro autem casu non est dare successorem, vt dixi ʒ. eod. c. & alia ratio, scilicet ꝙ consuetudo nō valeat in tantū grauamen ecclesiarū & derogationem Papæ & legis suæ, cum introducendo consuetudinem populus seu clerus habeat intentionem suam declarare ex ipsis factis. ff. de leg. l. de quibus. sed ipse clerus in factis Papæ nihil habet declarare, cui inest obsequendi necessitas, non auctoritas imperandi. 19. dist. si Romanorum. & c. in memoria. maxime vbi expresse soli Papæ reseruatū est, sicut est in nostro casu. simile 93. dist. illud. 100. dist. cōtra morem. ʒ. de consue. c. 1. & c. quanto. & c. vlt. cum similibus. Idem videtur dicendū de consuetudine aliquorum monachorū, qua administratores, puta Prior eius claustralis, camerarius, sacrista, celerarius, vel similes poterunt cū sua administratione tenere vnū Prioratum extra, vel aliud beneficium, si sibi aliàs conferatur, quod videtur reprobari in perpetuis, vt hic: & ʒ. de præb. cū singula. lib. 6. secus in temporalibus, vt dixi ʒ. de Priore claustrali. & de officialibus eorum & similibus. Ad tertium quo quæritur, an possit, & quis cum talibus dispensare? Et videtur ꝙ nullus extra Papam, quia ex quo talia beneficia facta sunt incompassibilia de iure, & de consuetudine vel statuto, & ipsæ consuetudines & statuta assumūt vigorem à Papa, qui in eis tacite vel expresse videtur consentire, & eis firmitatem dare, vt ʒ. de maio. & obe. si quis. & de hoc not. supra de consti. licet. lib. 6. ergo citra Papam nemo potest dispensare. non enim ipsi statuentes per se statuunt: sed potius ipse Papa qui in suo canone dedit eis potestatem statuendi. arg. ʒ. de transla. inter corporalia. circa medium, ibi; præsertim cum nec sine auctoritate Romani Pontificis, & c. canonem. supra de maio. & obed. si quis. de sent. excom. si concubinæ. immo videtur ꝙ nec ipse Papa, saltem in ijs, quæ sunt statuti vel consuetudinis, dū dispensatio nō faciens mentionem de alio iure speciali non valeat. ʒ. de præscrip. cum olim. & c. veniēs. sed Papa nō potest dimittere omnia iura specialia, vt ʒ. de consti. licet. ergo, &c. Ad quod dicendū ꝙ in supremis & duplicibus Papæ, in simplicibus vel vno simplici & alio duplici non requiritur dispensatio, ex quo sunt de se compassibilia, vt hic. & not. de præb. cum iamdudū. & c. extirpandæ. §. qui vero. per Inno. fallit primo, nisi consuetudo vel statutū faceret ea incompassibilia, vt ʒ. dictum est. Secundo vbi exigitur personalis residentie in vtroque: quia tunc super residentia alterius ordinarij dispensatio requiritur, nisi forsan dicas ꝙ collator secundi ipso facto super residētia dispēsat in hoc, quòd tali sic astricto primo beneficio confert secundū, vt not. Inno. de cler. non residen. cap. finali.

Beneficia incompassibilia an per consuetudinē possint fieri cōpassibilia.

Cura animarum habetur duplici sum.

Beneficiorum tituli sunt singulares.

cijs, Prioratibus [a], ecclesijs vel beneficijs huiusmodi, quibus cura immineat animarum, cū dignitate, personatu, vel officio Prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerint, prætextu dispensationis [b] sufficientis circa id eisdem indultæ, possint licite retinere: quæ [c] tamen teneantur eligere intra mensem numerandum à tempore notitiæ [d] constitutionis istius: Cæteris [e] beneficijs cum cura vel sine [f] cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de iure absque dispensatione aliqua licite retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinarijs [g] sub testimonio publico [h] intra idem [i] tempus verbaliter vel realiter [k] cum effectu dimissis: absque eo quòd ad illa numquam sine noua collatione [l] ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere [m] præsumant. Alioquin tam his quàm alijs omnibus beneficijs, quæ

a ¶ *Prioratibus.*] collegium scilicet habentibus, seu ecclesiam parochialem sibi annexā, dumtamen ecclesia immediate per ipsum Priorem regatur, quia si secus per vicarium perpetuū, vt j. §. finali.

b ¶ *Dispensationis sufficientis.*] dispensatio enim erit sufficiens, si quicquid erat impedimenti relatum in ipsa fuerit, & expresse super omnibus dispensatum, aliàs non, vt supra de elect. dudum 2. in fi. da consan. quòd dilectio. de præben. non potest. lib. 6.

c ¶ *Quæ.*] scilicet vnum curatum, & aliud non curatum.

d ¶ *Notitiæ.*] supple, per quemcumque de illa scitæ. & sic non à tempore publicationis factæ in curia vel prouincia: quia si intelligeret publicationis, ita dixisset sicut dicit, notitiæ. argum. supra de deci. ad audientiam. simile supra de conces. præb. quia diuersitatē. cum similibus. Is enim qui nescit, non dicitur posse experiri. 2. q. 5. biduum. ff. de calum. annus.

e ¶ *Cæteris.*] versiculus est.

f ¶ *Sine cura.*] aliàs tamen de se incompassibilia de iure, vt infra patet.

g ¶ *Coram ordinarijs.*] idest diœcesanis, non aliàs, vt infra eod. §. cæterum.

h ¶ *Publico.*] scilicet tabellione, vel Papæ, vel Imperatoris, vel alio creato tamē ab illo qui potestatem habuerit hunc creandi ex consuetudine vel de iure, vt legitur, & not. supra de fide instru. c. 1. & 2. & cap. cum dilectus. & cap. fin. simile supra de elect. vt circa. & de offi. ordi. si ceonomicis. lib. 6. An officium tale sit voluntariæ iurisdictionis in tantum quòd extra territorium creantis ipsum valeat exercere, vel potius contentiosæ, & sic non poterit, non est materia propria: sed de hoc not. Hoil. supra ne cle. vel mona. sicut te. Sed numquid authenticum sigillum episcopi vel alterius prælati erit testimonium publicum? Non videtur, quia si Papa hoc voluisset, adiecisset sicut fecit in dicta decre. si canonici. & in c. vt circa. adiecit litteris. quod exponitur: sigillo authentico sigillatis. Credo ꝙ authenticum sigillum satis faciat testimonium publicum: dumtamen illum cuius est sigillum, principaliter non tangat: sed alios potius, maxime subditos. arg. supra de proba. post cessionem. & c. quoniā. & de testi. à nobis. cum similibus. vnde licet in iudicialibus non credatur regulariter vni, vel eius sigillo, vt supra de proba. quoniam. In extraiudicialibus tamen talibus ministris & eorum sigillis circa officium suum creditur. arg. ff. de rebus eorū. l. magis. §. illud. sic Compostel. supra de rescript. capitulum.

Sigillū episcopi an sit testimonium publicum.

i ¶ *Idem tempus.*] scilicet sex mensium.

k ¶ *Realiter.*] dumtamen essent præsentes in suis beneficijs, aliàs si sint in curia vel aliàs longe, ita ꝙ præsentialiter hanc realitatem non possint intra dictum tempus ostendere, nec ad effectum dimissionem perducere, sufficit ꝙ animo & verbo expresso faciant hoc cum testimonio publico ibi vbi sunt, & quòd hoc vt citius poterunt, mittant & denuntient dictis diœcesibus. & hoc credo ꝙ sufficit dumtamen postea nullum ius sibi in ipsis vendicent, nec per se vel per alios aliquod impedimentum apponant, quo minus Papa possit libere disponere de eisdem. arg. 12. q. 2. faciat.

l ¶ *Noua collatione.*] quæ immediate eis fieri poterit etiam per ordinarios, si aliàs beneficia isti compassibilia dimitterent: dumtamen esset ordinarijs facultas disponendi de illis, cum non propter crimen, sed solo placito Papæ isti huiusmodi beneficijs sunt priuati. arg. supra de elect. super eo.

m ¶ *Se immiscere.*] & sic est arg. quòd immiscens se beneficio quo priuatus est vel suspensus. iure qđ in eo obtinet, priuatus est ipso iure. quod credo verum vbi expressit in pœnā, hoc est in ipsa vel alia cōstitutione adiectū, sicut est hic j. alioquin, &c. & ʒ. de elect.

cupientes

virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant [a], vt præfertur, sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda [b]. ¶ Per hoc [c] autem iis qui dignitates, personatus, officia, Prioratus, vel alia beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, quæ ius [d] tribuat, iuxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum vel eorundem prædecessorum auctoritate litterarum expectant [e], cum quibus est, vt illa cum vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licite valeant, dispensatum, nolumus derogari quin ea cum vacauerint, intra dicti temporis spatium possint eligere, & dimissis aliis recipere in forma præscripta ac licite retinere: pœnas similes incursuri, si huiusmodi nostræ contraire præsumpserint sanctioni. ¶ Porro [f] quia quorundam oculos sic auaræ [g] cupiditatis vitiũ excæcauit, quòd plura talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt [h]: nos de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta (illo tamen retento, quod vltimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica [i] competat ius eisdem [k]) intra tempus, vt præscribitur, limitatum, verbo & facto ac sine fraude, coram ordinariis sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si nõ fecerint [l], & illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles [m] penitus ad quæcũque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. ¶ Qui vero [n] deinceps [o] receperint dignitatem vel personatum, seu officium aut aliud beneficium curam animarum habens an-

cupientes. §. cæterum. lib. 6. aliàs secus. sed punietur arbitrio superioris, vt ĩ. de elect. statuimus. in fi. lib. 6. & ibi per Host. suspensio enim à beneficio non procedit à claue, nec cõprehenditur sub censuræ nomine, sed suspensio ab officio dumtaxat. ĩ. de verb. signifi. quærenti. & de exces. præl. tanta. qđ patet, quia abbatissa licet nõ habeat claues, vt ĩ. de pœn. noua. nihilominꝰ hanc pœnam infligit, vt ĩ. de maior. & obed. dilecta. aliàs per totum mundũ se extenderet, si cui vsus clauis se extendit, vt ĩ. de treu. c. 1. in fi. & tamen non transgreditur territoriũ proferentis eandem, vt ĩ. de elect. si compromissarius. lib. 6. cũ similib.

a ¶ *Poterant.*] quæcũque illa sint, siue de iure cõmuni, siue dispẽsatione mediãte eis cõpeterent. ex quo dicit ĩ. omnibus in contrariũ videtur: nam sola illa videtur eis auferre, quæ obtinebant ex dispensatione, & non alia: quod videtur innuere præcedens verbum: ibi, virtute huius nostri, &c. ergo secus de aliis, maxime cũ sit pœnalis hæc cõstitutio. & sic restringenda. de pœni. dist. 1. pœnæ. pro prima parte facit quod sequitur. & prorsus inhabilis, &c. huic tamen posset responderi, ꝙ turpius eiicitur & difficilius, q̃ non admittitur hospes. supra de iuresiur. quemadmodum.

b ¶ *Obtinenda.*] & sic qui grauiter offendit principem, multiplici pœna punitur. ĩ. de iudi. at si clerici. in fi. de exces. præla. grauem.

c ¶ *Per hoc autem.*] Quinta pars.

d ¶ *Quæ ius tribuit.*] scilicet speciale, cum priuilegium sit ius & lex priuata. 3. distin. porro.

e ¶ *Expectant.*] & sic habebant ius ad rem tantum. vnde not. hic ꝙ superueniens constitutio priuatiua fortius operatur in beneficiis realiter possessis, quàm in his in quibus tantum ius est ad rem, qđ est contra decret. ĩ. de conces. præb. quoniam. lib. 6. Dic ꝙ non obstat, quia ibi simpliciter reuocabat expectantes, & ius ad rem solũ obtinentes, hic sub conditione, optione scilicet seruata retinendi quod vellent, quæ optio non posset habere locum in hoc casu, nisi adhuc perduraret ius istis expectantibus: quod fit ne sint deterioris conditionis, quàm alii. & ꝙ constitutio sit omnibus æqua, & ne eorum impetratio multis expensis & laboribus obtenta eis penitus sit damnosa, cum ignorent merito quod obtinebant ratione expectationis: quia de futuris nemo certus. & sic optare non poterant. & sic impedito non imponitur constitutio, sicut nec ignoranti currit tempus. vt supra de consti. cap. 2. de elect. eis.

Futura sunt incerta.

f ¶ *Porro.*] Sexta pars.

g ¶ *Auaræ.*] auaritia enim est idolorum seruitus, vt supra de præben. auaritiæ. & de elect. auaritiæ. lib. 6. nam ipsa excæcat possessores suos, vt in dicto cap. auaritiæ.

h ¶ *Præsumunt.*] hæc præsumptio inducit infamiam, furtũ, & peccatum mortale, vt ĩ. de elect. dudum 2. vbi de hoc. nam per istud quod erat expulsiuum omnium aliorum, ex quo alia erant sibi incompassibilia, videtur aliis tacite renuntiasse, & ipsa pro derelicto habuisse, iuxta decret. ĩ. de præb. de multa. 21. q. 2. si quis iam translatus. & arg. 32. q. 2. cum renuntiatur. nam sicut clauus clauo retunditur: sic vnum beneficium alio. de istis tamen incompassibilibus dic vt in dicto c. de multa. per hoc enim videtur sublata opinio Gar. posita ĩ. de offi. ord. ordinarii. lib. 6. quæ videtur in talibus dare electionem. de quo dic vt ibi, & in seq. glos.

i ¶ *Ex collatione canonica.*] hoc videtur impossibile, ꝙ ex quo quis primo tenebat plura beneficia curata, & incompassibilia sine dispensatione: & sic per consequens erat vt fur, infamis, & ineligibilis. & in mortali peccato constitutus, vt ĩ. de elec. dudum 2. ꝙ tali canonice possit aliud dari. immo dicit decret. ꝙ nisi prius talia sic sine dispensatione obtenta libere, & sponte resignent, collatio facta de aliis penitus nullius est momenti, vt ĩ. de offi. ordi. ordinarii. in fine. Potest dici quòd illa loquitur vbi plura tenebat illicite antequam vltimum assequeretur, vel vbi illa priora habebat licite cum dispensatione: sed non erat in ea ꝙ non posset aliud recipere. sed hic vbi duo tantum, sic ꝙ ante assecutionem secundi licite tenebat primum: & sic concordat ibi cum decret. de multa. ĩ. de præb. Cum decret. de multa. videtur ista similis omnino. sed huic contradicit etiã in hoc quod ĩ. dixerat plurima, quod verbũ plura quàm duo videtur comprehendere: quare videtur potius ꝙ specialis sit hæc prouisio, per quã Papa vult talibus prospicere efficiendo gratiam, scilicet ꝙ dato ꝙ in nullo de istis haberent ius, possint tamẽ vigore huius decret. vltimum retinere, aliàs eis canonice collatũ, quod denotat hoc verbum, aliàs. quasi dicat nõ erat omnino canonica collatio propter pluralitatẽ, quæ hoc impediebat: sed aliàs, idest, si non esset pluralitas, canonica erat: aliter nõ video ꝙ posset responderi dictis decre. dudum. & c. ordinarii. Vnde iuxta hoc vidi dubitari, An obtinentes plura beneficia de se incompassibilia sine dispensatione habeant vocem in electione, & sic an possint eligere actiue. Secũdo an possint eligi passiue. Tertio, an si quis electꝰ fuerit, possint secũ per inferiorẽ Papa sine resignatione dispensari. vnde planũ est, ꝙ & talis cum sit in peccato mortali, vt not. glo. ĩ. de elect. dudũ. in fi. & sic quo ad seipsum tantum suspensus, non quo ad alios, non debet in officio suo vitari, vt legitur ĩ. de vita & hone. cler. quæsitũ. immo si acquisiuit beneficium, poterit cum eo per suum episcopũ dispensari prout videntur not. Inno. & Host. ĩ. de temp. ord. dilectus. & de cler. excom. postulastis. glo. in verbo, dispensare. quod credo verũ: nisi dictum peccatum non habebit infamiam publicã seu restitutionem rei alienæ sibi annexam: nec sit tale ꝙ aliàs impediat de se executionem ordinũ vel officii post peractam pœnitentiam. de quo per Inno. ĩ. de despon. impub. ad dissoluendũ. & de renun. nisi. sicut est iste, nisi forsan aliud sit post dimissionem illorũ beneficiorum, quæ iniuste detinet, vt in c. dudum. Sed an possit eligere vel eligi quæritur: & ꝙ possit eligere, est arg. ĩ. de elect. cũ Vintonĩ. nisi suspensus per triennium à beneficiis pro eo, quia insufficientẽ eligit: si interim immineat electio, eligere potest. facit etiã eod. tit. perpetuo. lib. 6. Item etiã ꝙ eligi possit, facit ĩ. de iureiur. sicut nostris.

Electio, an impediat propter beneficiorum incompassibilitatem.

k ¶ *Ius eisdem.*] aliàs subaudi quàm propter pluralitatem.

l ¶ *Quod si non fecerint.*] versiculus. Guli. de monte Lauduno.

m ¶ *Inhabiles.*] supple. perpetuo, ex quo intra sex dictos menses non compleuerint præmissa. & in hoc additur ad decret. dudũ. per quam tenet Inno. ꝙ statim libera dimissione facta de illis beneficiis, quæ iniuste tenebat, desinebat esse suspensus, ineligibilis. & infamis, quod intelligebat Host. ĩ. de rescript. postulasti. in fi. in restitutione prius tamen facta de fructibus male perceptis: antea vero non. hic autem indefinite, & sic perpetuo eos inhabilitat. Qui enim simpliciter deponitur, perpetuo deponitur, vt 50. distinct. cap. 1. in fi. quod crederem verum, si pœna imponeretur pro crimine cũ causæ cognitione & definitiue, & beneficia talis statim possint conferri, ex quo est per sententiam damnatus. si vero interloquendo nõ expressa causa, tunc vsq; ad solutionẽ intelligitur suspẽsus, ne rumpatur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. Si vero fuerit causa expressa, vt quia pro contumacia vel offensa, tunc vsquequo de illis satisfacit: sed vbi pro cõtumacia vt hic videtur, tunc nõ est perpetua pœna simpliciter apposita, sed temporalis tñ, idest, quãdiu cõtumacia durat, vt ĩ. de cõsti. ex litteris. vbi de hoc: quare hæc decre. videtur intelligenda ẜm dictas opiniones doctorũ: sed prima videtur verior, scilicet ꝙ pœna sit perpetua, per hoc qđ ponitur ĩ. in ver. alioquin. ibi, extũc. &c. vbi inhabilitãtur quo ad ordines, & quo ad quodcũq; aliud bñficiũ. & priuant etiã licite obtẽto: magnũ etenim crimẽ est tantã inobedientiã cõmittere aduersus sic deliberatã & sic expressam principis voluntatẽ: & ideo satis pro crimine potius quàm pro contumacia videtur dicta pœna infligi. arg. ĩ. de maio. & obed. illud. 81. dist. si qui sunt presbyteri. cũ similibus.

Pœna alicui imposita, an intelligatur perpetua.

n ¶ *Qui vero.*] Septima pars.

o ¶ *Deinceps.*] hoc intelligas de his, in quibus tempore constitu-

tionis

tionis nō obtinebat ius in re, sed ad rem, vt ī. dicitur in §. per hoc. quem tantum iste §. respicit. secus autem esset de vacantibus aliàs quam per istam constitutionem, in quibus antiqua iura non permutauit, cum per specialem prouisionem cōmunia iura regulariter non tollantur. i.q. 6. exigunt. 2 9. dist. per totum. & sic quantū ad hoc est constitutiua iuris noui, non autē recitatiua antiqui. simile de hoc legitur supra de præben. de multa.

hæc constitutio specialem prouisionem continet: nec in aliquo Papa intendit per istam decre. de multa. vel alia iura de hac materia loquentia quantum ad alia beneficia corrigere, vel in aliquo immutare. nec est in alijs ad consequentiam trahenda. arg. 2. q. 7. exigunt. 19. dist. in. sciendum. cum similibus.

nexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud [a], quo ipso iure (postquam secundi possessionē habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus quo minus [b] habeant steterit [c]) priuati noscuntur, absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo [d]: Alioquin [e] extunc sint ipso iure secundo [f] priuati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendū quodcumq; aliud ecclesiasticum beneficium inhabiles reputentur. ¶Quæ [g] omnia & singula beneficia vacatura [h], vt præmittitur, vel dimissa, nostræ & sedis [i] Apostolicæ dispositioni, de ipsorū fratrum consilio reseruamus: Inhibentes ne quis præter Romanū Pontificem quacunque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficijs disponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliàs innouare hoc quoquo modo [k] præsumat. Nos [l] enim si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus [m] & inane. ¶Cæterum [n] ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos [o], in quorum ciuitatibus vel diœcesibus consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesijs cathedralibus vacantibus capitula [p] earundem. Et hi [q] de beneficijs tam dimissis [r], quàm (vt præmittitur) perditis [s], nos vel Apostolicam sedē certificare studeant quam primum commode poterunt [t] indilate, vt de illis salubriter disponere valeamus [u]. ¶Quantum [x] autem ad modificationem [y] personarum attinet antefactam, illa dumtaxat & non alia beneficia ecclesiastica quocumq; nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ parochias habent, in quibus est animarum [z] cura annexa, non per vicarios perpetuos [a], sed per rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon [b] etiam illa [c] quorum ministris ratione beneficiorum [d] huiusmodi competit visitate [e], inquire-

a ¶*Illud, quo ipso iure.*] de quo ī. de pb. de multa. & c. licet epus. lib. 6.

b ¶*Quo minus habeāt.*] subaudi, possessionem.

c ¶*Steterit.*] simile ī. de elect. cōmissa. §. annus. lib. 6.

d ¶*Pari modo.*] scilicet intra sex mēses sub testimonio publico verbaliter, realiter & cū effectu.

e ¶*Alioquin.*] versicul⁹.

f ¶*Secundo.*] & sic habito illo, scilicet secundo, in quo ius habebat, & habito scilicet primo, in quo nō habebat ius. & in hoc additur secunda pœna ad dictam decret. de multa. nā primum erat ibi, scilicet, quod esset primo beneficio ipso iure priuatus, & secundo priuaretur: sed hodie in casu huius cap. sunt ipso iure priuati vtroque, vt hic patet: tertia vt sit inhabilis ab ordinibus suscipiendis: quarta à quocumq; beneficio, vt j. sequitur.

g ¶*Quæ omnia.*] Octaua pars.

h ¶*Vacatura, vt præmittitur.*] vt quia eliget quod mallet vbi plura tenebat cum dispensatione: vel retinebit vltimum vbi alia tenebat sine dispensatione, vel primum vacabit quod licite obtinebat, vbi secundum adipiscitur, in quo habebat ius ad rem tempore quo ista constitutio fuit facta: aliàs contra, vt ī. vel quia omnibus ipso iure priuatus erit, si hanc decre. non seruet. & sic possunt esse vacatura propter istam decret. altero de quattuor modis.

i ¶*Sedis Apostolicæ.*] & sic durabit perpetuo hæc prouisio, cū sedes ipsa nō moriat, vt ī. de rescrip. si gratiose. lib. 6. i 2. q. 2. liberti.

k ¶*Quoquo modo.*] & in hoc casu cessabunt prouisiones illarum decret. ī. de præb. statutum. & c. Apostolica. lib. 6. cum non sit mirum, si per speciale generali, & per vltimum prioribus derogetur. supra de rescrip. c. i. & de offic. deleg. super quæstionum. in princ.

l ¶*Nos enim.*] versiculus.

m ¶*Irritum decernimus.*] de hac decret. dic vt supra de elect. si eo tempore. & de concess. præben. quia cunctis. lib. 6.

n ¶*Cæterum.*] Nona pars.

Ordinari⁹ in iure pro quibus accipiatur.

o ¶*Episcopos.*] & sic strictè accipitur hic ordinarius pro diœcesano tantū: aliàs autem regulariter accipitur pro prælato alicuius ecclesiæ, maxime in beneficijs ad plenam eorū collationem spectantibus. ī. de elect. licet canon. & de offi. ord. lib. 6. Quid erit de illis rectoribus, quibus in priuilegio abbas Cluniacen. committit curā animarum: instituit & destituit, & facit per quem vult episcopū ordinari, & breuiter in omnibus & per omnia disponit de presbyteris suis sicut episcopi de suis proprijs: numquid censebitur diœcesanus ipse abbas in hoc casu? Non credo, cum hic sit specialis prouisio, à qua recedendum non est, etsi perquam dura sit. ff. qui. & à quibus. l. prospexit. & sic erit hic casus episcopalis, qui computetur inter illos, de quibus not. Host. supra de vsur. cum tu.

p ¶*Capitula.*] quæ succedunt in administratione ecclesiæ vacantis. de maio. & obe. episcopali. lib. 6. de hæret. cū ex iniuncto. in fi.

q ¶*Et hi.*] versiculus.

r ¶*Dimissis.*] per obedientes huic constitutioni.

s ¶*Perditis.*] subaudi propter pœnam huius constitutionis, vbi rebelles vel inobedientes in dimittendo fuissent.

t ¶*Quamprimum commode poterunt.*] simile supra de elect. cupientes. § i. in fi. lib. 6.

u ¶*Valeamus.*] & sic ex hoc, & ex multis supra positis apparet, quod

x ¶*Quantum.*] Decima pars. Guliel. de monte Lauduno.

y ¶*Modificationem.*] hoc enim restrictionem denotat, vt ī. de verb. sig. transmissæ.

Cura duplex fo[illegible]

z ¶*Animarum cura.*] exercenda, scilicet in foro animę, vt hic, siue in foro contentioso, vt infra ibi, necnon. ergò à contrario sensu de beneficijs simplicibus etiam ordinem presbyteralem, diaconalē, vel alium sibi annexum, ex quo aliàs curam nō habent, non intromittit se hæc constitutio, sed de curatis dūtaxat ad hoc quod dicantur priuati ipsi obtinentes, vt ī. patet.

a ¶*Perpetuos.*] in hoc deuiat a decre. ī. de pb. cum singula. in princ. lib. 6. & est casus diuersus, non aduersus. Sed quæ est ratio diuersitatis? Dic quod ambitio monachorum, cui soli dicta decre. cum singula. obuiat, quæ tanto damnabilior est, quanto ipsi mittendo manū ad aratrum, respiciendoq; retro, in ipsis auaritiæ accenditur appetitus, vt ī. de elect. quorundā. lib. 6. hic autem vniuersos prospicit. Vel aliter, hæc prouidet circa incompatibilia specialiter, illa vero circa multiplicia quæcumq; sint generaliter. Vnde notabis ex hoc etiam verbo, perpetuos, quod illa decret. non adstringit temporales officiales episcoporum seu ministros, sicut sunt Priores claustrales, officiales episcoporum, seu vicarij, pœnitentiarij, cellerarij, seu similes, qui de anno in annum in suis monasterijs commutantur, vt de hoc dixi supra.

Monachorum ambitio p'ior est ceteris perscendo, quam aliorum.

b ¶*Necnon.*] ver. Supra locutus est Papa de cura, quæ exercetur in foro animæ: nunc loquitur de illa, quæ exercetur in foro contentioso, quam vocat textus specialem iurisdictionem. supra de præbend. super eo. lib. 6. & de elect. dudum 2. §. tandem.

c ¶*Illa.*] scilicet beneficia.

d ¶*Ratione beneficiorum.*] Not. & ex hoc, quòd consuetum est exerceri per ministros beneficiorum, talia ipsa beneficia iudicari, iuxta hoc quod dicitur, talia accipi subiecta qualia prædicata permittunt, vt not. glo. ī. de deci. dudum. in fine. & sic non curamus de nominibus beneficiorum, sed de his potius, quæ solita sunt fieri per ministros ipsorum, cum officium istarum personarum ecclesiasticarum subiectarum regulæ. sicut sunt canonici, archipresbyteri & similes, de quibus habes 1. q. 3. Saluator. secundum diuersas consuetudines circa diuersa versetur: & ideo illis titulis de off. archi. & cæterorum sequentium, non potuit dari certa doctrina de certis officijs, certis dignitatibus applicandis: immo vnum & idē officium certis quandoque officialibus applicatur. sicut vides de sacrista & custode, qui habent sibi cauere de oleo, vt ī. de offi. sacristæ & custodis. vnde videbis, quod in ecclesijs aliquibus archidiaconatus sunt omnino sine cura aliqua & iurisdictione; sicut est in ecclesia Valentina: & præpositatus, sicut sunt illi, de quibus not. Inno. supra de præben. de multa.

Subiecta talia sunt, qualia permittuntur ab eorum prædicata.

e ¶*Visitare.*] Nota hic subsequenter sex, quæ ad spiritualem forū contentiosum spectant, scilicet visitare, inquirere, procurare, suspendere, excōmunicare, absoluere ab excōmunicatione & suspensione. Septimum apponit decre. dudum. §. tandem. scilicet interdicere: quorum etiam alterum tantū sufficeret per se quantum ad pœnam huius constitutionis, quod patet in hoc quod infra addit, seu quod totam orationem alternatiuam facere videtur, vt ī. de rescrip. inter cæteras. Quid ergo erit de illis prælatis religiosis seu sæcularibus, qui ecclesias, in quibus habent perpetuos vicarios,

Forum spirituale contentiosum habens qd exercere potest.

quos

quos præsentant episcopis, & ibi ratione temporalium, de quibus habent eis respondere, semel in anno visitant ab antiquo de consuetudine & procurantur? Non videtur habere locum hæc decret. cū ratione alicuius spiritualitatis hoc non faciant, sed ratione temporalitatis dumtaxat: & ideo cum non attingant aliquid quod versetur circa subiectionem regulæ, non habet locū hæc decre. secus autem si visitatio tenderet ad aliquid tangens diuinū officiū quantumcumq; modicum, sicut faciunt aliqui archipresbyteri, qui non habent dum visitant inquirere, nisi de custodia Eucharistiæ, & pánis altaris, & similibus, ita q non excōmunicant nec corrigunt, aliàs nec absoluunt. de quo dic vt per Inno. & Host. ī. de cens. auctoritate.

re [a], procurationes [b] recipere, suspendere [c], excōmunicare [d], seu [e] ab excommunicationis & suspensionis sententijs absolue re [f] de consuetudine [g] vel de iure [h], iuribus alijs de animarū cura loquentibus in suo robore quo ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorū moderationis, statutorum, con

Visitare & procurationes accipere, quibus permissū.

[a] ¶ *Visitare.*] sed qui sunt illi, qui de iure possunt visitare, & à visitatis procurationes accipere? De episcopis & archiepiscopis non est dubium: dumtamen sint loca aliàs de se visitabilia, vt ī. de censib. auctoritate. cap. perpetuo. lib. 6. Sed numquid patroni clerici? Idem videtur causa temporalium prouentuū, de quibus est eis per suos vicarios respondendum, vt ī. de appell. bonæ. & de præb. in Lateranensi. De his non reperitur in iure: & ideo si talia exerceát, credo q magis hæc faciant de cōsuetudine, vel ex institutione fundationis, quàm de iure. arg. 18. q. 2. Eleutherius. & licet talia exerceant, non propter hoc solum cadent sub edictum huiusmodi decret. cum temporaliter potius quàm spiritualiter videantur hæc facere. sic in recipientibus albergas. hoc idem notaui plenius supra: quare dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

a ¶ *Inquirere.*] quantumcumq; de modicis rebus, dumtamen sint tales, quæ sint ecclesiasticis regulis subiectæ: secus de meræ profanis, vt supra dixi.

b ¶ *Procurationes.*] quæ ratione visitationis, & sic de iure debentur: quia secus si ratione consuetudinis, pietatis, vel constitutionis sint aliàs sine visitatione debitæ: de quibus loquuntur iura. 18. q. 2. Eleutherius. ī. de sup. negli. prælat. c. 2. de præscript. cum ex officij. quæ tales in aliquibus locis vocantur albergæ vel cœnæ.

c ¶ *Suspendere.*] tali suspensione, scilicet, quæ procedat à claue, de qua ī. de excess. prælat. tanta. & quæ attingat diuinum officium, vt 11. q. 3. si quis episcopus in vtroque. aliàs autem nō potest intelligi de alia suspensione qua suspenditur quis à solo beneficio, vel alijs actibus temporalibus, à quibus etiam suspendit abbatissa, quæ nō habet claues, & alij sæculares, de quibus ī. de maio. & obe. dilecta. de pœn. noua. de elect. si compromissarius. lib. 6. 1. responso. nec de illa de qua loquuntur iura. ī. de tempo. ord. ea tenore. & cap. q translationem. vbi de hoc per Host. & de pœn. omnis.

Abbatissa suspendere potest, licet claues ecclesię nō habeat.

d ¶ *Excommunicare.*] qđ est extra cōmunionem hominum & perceptionem sacramentorū aliquem ponere, siue distrahat à cōmunione hominum tantum, siue sacramentorum tantum, siue vtriusque. & intelligo si exercendo iurisdictionem in foro contentioso solemniter hoc faciat: quia secus si tamquam simpliciter curatus, iuxta decret. ī. de offic. ord. si sacerdos.

Excommunicare quid est.

e ¶ *Seu.*] ista est alternatiua, de qua supra dixi. quæ omnia præcedentia & subsequentia respicit. arg. supra de appell. secundo. & c. inquisitioni.

Seu, alternatiua præcedentia & sequentia respicit.

f ¶ *Absoluere.*] & sic not. q non semper qui excōmunicat, absoluit, vt de consec. dist. 4. sane. de sen. excom. tua. & c. quicūque. lib. 6. C. vbi senato. quotiens. §. adeo. C. de offi. proconsul. l. 2. Contra de pœn. dist. 1. verbum. vbi dicitur q dominus par ius ligandi & soluendi esse voluit: ex quo vtrumq; pari conditione promisit. ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi. de quo dic vt ibi.

g ¶ *De consuetudine.*] puta archidiaconis vel abbatibus, seu aliàs in dignitate constitutis, vt in c. dudū 2. & requiritur q talis consuetudo sit aliàs legitime per xl. annos præscripta, vt ī. de consue. cum tanto. in fi. vbi de hoc. & dixi plene in extrauag. Suscepti. Sed quid erit de singulis canonicis vel alijs clericis ciuitatis vel diœcesis Beluacen. qui ex indulgentia vel consuetudine habent iurisdictionem super seruitores suos, non tamen q possint excōmunicare, vel aliàs spiritualiter seu corporaliter coercere eosdem, vt legitur ī. de foro comp. cum contingat. vel de illis qui habent parochiales ecclesias præbendis suis annexas, in quibus iurisdictionē spiritualem obtinent, & etiam curam animarum, secundum quosdam, de quibus loquitur capitulū ī. de præb. super eo lib. 6. numquid tales poterunt tenere vnum beneficiū curatum cum talibus beneficijs, vel præbendis, aliàs de se simplicibus? Credo q sic, maxime si exponas in c. cum contingat. coercitione, sub. temporali, nō spirituali coercitione, iuxta c. ī. de verb. sign. quærenti. prout exponit ibi Host. quia iurisdictio temporalis non reddit beneficium curatū, nec aliàs incompatibile alijs. Hoc idem facit pro istis archidiaconis vel alijs beneficiatis, qui licet habeant villas vel castra suis beneficijs aliàs simplicibus annexa, in quibus iurisdictionem obtinent tantummodo temporalem, non tamen propter hoc eorū beneficia curata dicentur. Et idem credo de istis ecclesijs ruralibus, in quibus rectores decimas & primitias percipiunt, nullā tamē curam animarum exercent inibi: vel quia nō sunt ibi parochiani, vel quia si sint, quia forte superuenerunt ibi aliqui bordalarij, vel aliàs ab antiquo sunt ibi pauci ignes: cura tamē animarum illorū per vicinos presbyteros ab antiquo exercetur, & oblationes & similia ipsis soluunt: quod potest fieri de iure. ī. de deci. cum sint homines. & c. in aliquibus. in fi. Sicut nec religiosi possunt dici curati, licet decimas & primitias alicuius parochiæ percipiant ex aliquo titulo iusto. ī. de deci. statuto. lib. 6. & c. religiosi. concil. Viennen. Ad decr. super eo. dic q illa cura vel iurisdictio spiritualis nō inest ibi præbendis, quæ sunt principales: sed ecclesijs potius, quæ sunt accessoriæ: & sic ecclesia non iudicat ibi vt principale. arg. ī. de præben. extirpandæ §. qui vero. & sic consuetudo dat iurisdictionem: quia si nedum ipsam dat constitutis in dignitatibus, immo & priuatis personis, vt in decret. cum contingat. nec alibi est ita expressa, vt not. Host. non tamen potest dare potestatem excōmunicandi talibus priuatis personis, vt supra de offic. arch. cum satis. nec degradandi seu deponendi, vt supra de elect. transmissa. secundum Host. ibi, nec etiam capiendi clericos seu corporaliter puniendi, vt credo. arg. supra de cleri. coniug. clerici. lib. 6.

Iurisdictio nō habens aliqui in suos seruitores.

stitutionum, reseruationis, inhibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinion. xiij. Calend. Decembris, Pontificatūs nostri anno secundo.

Religiosi nō possunt dici curati.

h ¶ *De iure*] sed quis est ille, qui de iure possit præmissa, vel eorū alterum exercere, satis est dubium. Hic videtur dicendū, q in hoc casu illi dicuntur habere præmissa de iure, qui eliguntur ab aliquibus suprase in prælatos, & per superiores suos confirmantur: nam licet per electionem ius administrandi quis acquirat, non tamen exercitium donec sit confirmatus, maxime in exercitio censuræ ecclesiasticæ. de quo plene in glo. not. 63. dist. quanto. & per Inno. & Host. ī. de offic. ord. cum ab ecclesiarum. & c. quanto. per electionem enim exercitus & quodlibet collegium sibi imperatorem & prælatum eligit. 93. dist. legimus. sed iste in solas personas eligentium iurisdictionem obtinet, & sic est iudex personarum, non territorij: quod territorium solus episcopus de iure communi obtinet in diœcesi sua. 16. q. 7. omnes basilicæ. nisi forsan talis inferior prælatus haberet certas parochias, vel alia loca pro territorio, iuxta c. ī. de præb. super eo. lib. 6. sed hoc potius esset de consuetudine q̄ de iure. & hic de iure loquimur tantum. & hoc quod dixi de electis confirmatis, idem dico de institutis per episcopos institutione auctorizabili. dumtamen præsint personis collegiatis, & curā animarū in ipsis exerceant, de quibus loquitur c. de rescript. etsi principalis. concil. Viennen. & dic vt per Host. ī. de offi. ordi. cum satis. & idem de approbatis à iure, sicut sunt electi in concordia. de quibus ī. de elect. nihil est. in fi. & c. indemnitatibus. lib. 6. licet quantum ad veritatem istæ pœnæ spirituales non possunt fieri per moniales, cum procedant a claue, & clauis vsus non cadat in moniales, vt legitur & not. ī. de excess. præla. tanta. & de pœn. noua. đ verb. sig. quærenti. cum similibus: de iure enim seu de consuetudine non proprie cadunt istæ pœnæ spirituales in singulares personas, vt ī. dixi. Sed quid de curatis parochialium ecclesiarū, numquid possunt istas spirituales pœnas exercere, seu excōmunicare, suspēdere, vel interdicere? De hoc nihil ad nos, ad præsens: sed dic vt per Inno. & Host. ī. de offi. ord. si sacerdos. & in summa Host. de sent. excom. §. quis possit excommunicare. & 2. q. 1. nemo.

Excommunicatio, degradatio, &c. nō possunt competere ex consuetudine.

Imperator & prælatus per electionem assumuntur.

Pœnæ spirituales non possunt exerceri per moniales.

Curati an possint excommunicare.

¶ *Declaratio amplissima & luculentissima extrauagantis, Execrabilis. quæ est vna de xx. glossatis per dominū Zenzelinū sub titu. de præbendis.*

E*Xecrabilis quorundam ambitio, &c.*] Super hac noua constitutione dubietates insurgunt & quæstiones, vt sequitur. Primo in quibusdam ecclesijs, puta Anicien. Leod. & similibus, sunt quędam officia vel beneficia, quæ vocantur abbatiæ, quarum aliquæ habent animarum curam, & parochias. Aliquæ nec curam animarum habent, nec parochias, Immo aliquæ nec ecclesiæ, nec dignitates vel personatus esse censentur, & tamen canonicis ipsarū ecclesiarum assignantur, seu conferri consueuerunt: ita q canonicus habet præbendam & illam abbatiam. Quæritur vtrum huiusmodi officia seu beneficia veniant in constitutionem, ita q canonicus talem abbatiam cum suo canonicatu obtinens, teneatur ipsam dimittere, si extra eam habeat aliam dignitatem vel personatum, quos licet vigore dictæ constitutionis nouæ retinere? Cum abbatia curata poterit retinere dignitatem non curatam, aliàs nō

vel isto

Responsio. vel isto modo non potest retinere aliud beneficium curatum, vbi curam animarum annexam habet Ecclesia.

Item in aliquibus ecclesijs sunt quædam custodiæ, quarum custodes non habent legere nec cantare, nec se diuinis officijs intromittere in ecclesia, nec aliàs curam aliquam in ecclesia exercere: sed solum pulsare campanas, parare ecclesias pannis aureis, aut portare libros in choro, luminaria accendere, custodias, reliquias, thesaurum, & similia ministeria in ecclesia expensis proprijs facere, quarum expensarũ occasione eisdem custodijs fuerunt postmodum annexæ aliquæ parochiales ecclesiæ curam animarũ habentes, in quibus cure exercetur per proprios & perpetuos sacerdotes, licet in eis sic annexis custodes habeant de consuetudine visitare, excõmunicare delinquentes, & absoluere, & horũ occasione prædictarum quasi archidiaconi vulgariter nominantur & reputantur. Nunc quæritur, vtrum tales custodiæ veniant in constitutionẽ prædictã, ita q habentes eas teneantur illas dimittere, potissime cum quodam tempore in aliquibus ecclesijs (one materie quæstionis) inueniatur fore sententialiter definitum, tales custodias nec dignitates vel personatus esse, nec curam animarum habere: sed simplicia esse officia absque cura?

Responsio. *Cadunt sub constitutione.*

Item sunt aliquæ ecclesiæ, vbi rectores creantur per electionem: & vocantur creati quandoque abbates, quandoque rectores, quandoque præpositi, quandoque archimandritæ, quandoque diuersis alijs nominibus secundum consuetudinem locorum: nullam tamen curam habent, nisi q canonicos congregant tanquã caput, sicut est in partibus Apuliæ. Quæritur vtrũ talia beneficia veniant in præfatam constitutionẽ? De iure cõmuni videtur q habeant curã & iurisdictionem per electionẽ & confirmationem: sed si per priuilegiũ vel constitutionẽ approbatã amiserent, curã nõ habent?

Alias, consuetudinẽ.

Responsio. *Non cadunt in constitutione.*

Item quidam ex dispensatione Apostolica duas obtinet in diuersis ecclesijs dignitates, quarum alteri dumtaxat cura imminet animarũ, & cum eisdem simul plures canonicatus & præbendas: in alijs tamen ecclesijs canonicatus & præbendas, quibus parochiales ecclesiæ sunt annexæ, in quibus perpetui vicarij debẽt institui: in aliquibus tamen earundẽ propter procuratoris obtinentis huiusmodi dignitatẽ in remotis agentis, & hoc ignorantis desidiam seu negligentiã, reperiuntur tempore cõstitutionis nostræ noviter ꝓmulgatæ esse vicarij tẽporales. Modo quæritur, an s̃m formã dictæ cõstitutionis dictus obtinens dignitates huiusmodi, canonicatus & præbendas tales cũ parochijs sic annexis, si dignitates voluerit retinere, dimittere teneatur illas, in quibus cõtra iuris debitum reperti sunt dicti vicarij tẽporales, vel hoc nõ obstante cũ ꝓpter talem desidiã nõ possit natura bñficiorũ censeri mutata, quin ꝑfatæ parochiæ sint canonicatibus & ꝑbendis ipsis annexæ, ipsos possit licite retinere, potissime cũ idẽ obtinens postquã sciuit de tali desidia procuratorũ suorum ad ipsas ecclesias elegerit vicarios repræsentandos & instituendos perpetuo in eisdem, licet nondum potuerint ordinarijs præsentari propter temporis breuitatem?

Responsio. *Non cadunt sub constitutione.*

Item quæritur, numquid officia curiæ Romanæ computentur in numero officiorum quo ad nostram constitutionem, ita q si quis habet duas alias dignitates teneatur aliam dimittere, vel possit retinere omnes si vna illarum erat sine cura.

Responsio. *Non computantur, nec cadunt in constitutione.*

Item archipresbyteratus Bituricen. diœcesis visitationẽ, & iurisdictionẽ habentes consueuerunt conferri parochialiũ ecclesiarũ rectoribus ipsius diœcesis per ipsos archiepiscopos: sed statim archiepiscopo defuncto desinit archipresbyter ille, qui per eũ fuerat positus, & capitulũ ecclesiæ Bituricen. creat archipresbyteros nouos: creato vero archiepiscopo cessant archipresbyteri positi p capitulũ & archiepiscopus ponit nouos, & quã(que) positos amouet pro libito voluntatis, & ita fuit antiquis temporibus, de quo nõ extat memoria, obseruatũ. Quæritur, vtrũ archipresbyteratus huiusmodi sub constitutione cadant adeo, vt ille qui huiusmodi archipresbyteratũ cũ haberet, parochialẽ ecclesiã acceptauit, vtrũq(ue) retinere valeat: & si nõ, vtrũ de iure ceciderit à iure parochialis ecclesiæ per acceptationẽ archipresbyteratus: & si nõ ceciderit ab eo iure, vtrũ retinere possit parochialẽ ecclesiã, quã primo obtinuit.

Archipresbyterorũ Bituricen. diœcesis qualitas.

Responsio. *Non cadunt sub constitutione.*

Item in regno Apuliæ sunt ecclesiæ habentes parochiã tenuissimæ quo ad fructus: propter q ordinarij & alij, ad quos spectat collatio siue prouisio dictarũ ecclesiarum de more patriæ vni consueuerunt pluralitatem talium ecclesiarũ conferre, non recipientes ipsas ecclesias propter hoc se faciunt promoueri ad sacerdotium, nec etiam ad sacros ordines: & faciunt deseruiri dictis ecclesijs per vicarios temporales iuxta beneplacitũ suum: plurimi præterea summi Pontifices pluribus consuluerunt q possent acceptare in dictis partibus bñficiũ vs(que) ad valorẽ xv. librarũ, vel xl. vel lx. vnciarum auri, cuius cõcessionis prætextu est videre, q obtinuerint quoque quadraginta & sexaginta de dictis ecclesijs: Modo q̃ritur, vtrũ reuocatione nuper facta ad supradicta bñficia siue ecclesias se extẽdat?

Responsio. *Respondetur quòd sic.*

Episcopus cũ suo capitulo subuenire volens exiguitati cuiusdã collegiatæ ecclesiæ suæ diœcesis, quandã parochialem ecclesiam eiusdem diœcesis (rectoris ipsius accedente consensu) post cessum vel decessum rectoris huiusmodi dictæ ecclesiæ collegiatæ vniuit. Nunc vero prædictã ecclesiam vigore nouæ cõstitutionis vacare contingit, quodã alio curato beneficio electoẽ rectore præfato, & prædicta ecclesia re & verbo dimissa. Hinc quæritur, an præfata vnio sub forma præscripte locum sibi vendicet reseruatione dictæ constitutionis non obstante, vel econtra?

Responsio. *Sub constitutione cadit, vel reseruatur domino nostro.*

Item dubitatur si prædicta vel consimilis vnio facta fuerit per sedem Apostolicã, & sub forma prædictorum verborum, quid iuris?

Responsio. *Respondetur vt supra proxime, dumtamen legitime sit facta vnio.*

Item quidam archidiaconus in suo archidiaconatu obstante sibi longe consuetudine non potest inquirere, nec suspendere, nec excõmunicare vel absoluere, nec aliquã iurisdictionem exercere: sed ecclesias rectorũ sui archidiaconatus visitare põt, & procurationes ab eis recipere dumtaxat. Quæritur cum aliàs talis archidiaconus nullã habeat parochialem ecclesiã annexam dicto archidiaconatui, an ex præmissis sub forma dictæ constitutionis nouæ curam animarũ habere reputetur? Et est quærentis intentio, vtrũ oratio soluta posita prope finẽ constitutionis prædictæ ibi, necnon & alia quorũ ministris ratione beneficiorũ huiusmodi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, &c. ponatur pro coniunctiue in casu dictæ constitutionis?

Responsio. *Comprehenditur sub constitutione.*

Item cũ eidem bñficiũ curatũ obtinenti prouisum est de quodã archidiaconatu in quadã cathedrali ecclesie, cuius archidiaconatus ratione idẽ archidiaconus caput est cuiusdã ecclesiæ collegiatæ sæcularis: hic archidiaconus est in possessione pacifica, vel quasi visitandi & procurationes recipiendi dumtaxat. Cæterũ possessionem dictæ collegiatæ ecclesiæ nec habet, nec habuit, nec regimen canonicorum ipsius, nec quicquam percipit de decimis & alijs fructibus beneficij sui prædicti, omnibus his de facto per alium occupatis & detentis. Ex his quæritur cum præfatus archidiaconus pro parte sit in possessione iuriũ spiritualiũ prædicti archidiaconatus, & pro parte non, cum curam nõ habeat personarum suæ collegiatæ ecclesiæ prædictæ, & super ea & alijs iuribus ipsius pendeat lis in curia, vtrum talis archidiaconus retinendo illud curatum beneficium pœna nouæ constitutionis adstringatur?

Responsio. *Curam habet, & sub constitutione cadit.*

Item quidã in ecclesia collegiata à iurisdictione ordinarij exempta & Apostolicæ sedi subiecta obtinet decanatũ, & in ea est caput capituli, & ad decanatũ assumitur decanus per electionẽ, nec electus à capitulo alia confirmatione indiget de cõsuetudine, sed tantũ electus instituitur & installatur à capitulo de consuetudine supradicta: ipse vero decanus ratione dignitatis conuocat canonicos ad capitulũ, & habet in capitulo primã vocẽ, vox tñ ipsius plus quàm simplicis canonici in effectu nõ operatur. Ipse per se insolidũ ratione dignitatis, nec visitat, nec procurationes recipit, nec excõicat, vel suspẽdit, aut etiã interdicit, nec audit confessiones, vel absoluit, nec ꝓdecessores eius vnà cũ suo capitulo prædicta cõsueuerunt exercere, licet ipse & ꝓdecessores eiusdẽ vnà cũ suo capitulo excessus clericorũ prædictæ ecclesiæ interdũ delinquentiũ corrigere cõsueuerunt, & punire per chori priuationẽ & distributionẽ grossorũ fructuũ bñficiorũ, quæ in ipsa ecclesia obtinent: & ad ipsius capituli dispositionẽ pertinent suspensio & subtractio, & ipsorum delinquentiũ corporũ detentio aliquando, dũtaxat citra alicuius alterius iurisdictionis spiritualis exerciuũ, videlicet visitandi, corrigendi, procurationes recipiendi, excõmunicandi, suspendendi, vel aliter seu aliàs interdicendi, confessiones audiendi, pœnitentias imponendi vel absoluendi. Quare cum dubitetur, an in casu simili constitutio noua præfata loquens de beneficijs curam habentibus animarum vendicet sibi locum: quæritur vtrũ decanus decanatum prædictum cum alio beneficio seu dignitate curã animarũ habente iuxtã constitutionẽ antedictã ex dispensatione dudũ obtẽta possit licite retinere, & sine pœne constitutionis eiusdẽ?

Iurisdictio spiritualis in motu consiliis.

Responsio. *Curam habet, & sub constitutione cadit.*

Item in regno Siciliæ cõmuniter ecclesiæ parochiales atque curatæ consueuerunt per Apostolicam sedem, et etiam per ordinarios, plures vni dignitates & alias parochiales ecclesias sine curatas obtinenti conferri, licet illi quibus conferebantur, essent impuberes quandoque, vel legitima ætate minores, & quòd ecclesiæ supradictæ quantum ad eos, quibus taliter conferebantur, nõ censebantur esse secundum consuetudinem à longis retro temporibus in dictis partibus obseruatam: quia cura earum in ipsis per capellanos etiã non perpetuos gerebatur. Cum itaq; multi fuerint in curia Romana, ac regno ꝑdicto & alijs partibus, qui per collationem Apostolicæ sedis, & ordinariorũ obtinuerint plura & multa talia beneficia, quæ ex virtute constitutionis præfatæ nuper editæ super curatis beneficijs dimittendis, oporteret eos dimittere, piũ esset q circa eorum indemnitatem Apostolica benignitas prouidere dignaretur

gnaret, & si sanctitati vestræ placeret, modus cōgruus videtur, ꝙ quantum ad tenorem constitutionis prædictę, beneficia parochias habentia, siue curas in partibus supradictis, decernerentur perinde haberi ac si fuissent ipsa & ipsorū curæ per perpetuos vicarios gubernatæ: & quòd futuris temporibus per vicarios perpetuos gubernentur, & ꝙ illi qui dicta beneficia obtinebant, & nondum dimiserunt, ipsa nō teneantur dimittere. si qui vero dimiserunt eadem, ad ipsa (quotcūq; fuerint) auctoritate vestra restituantur in integrum, ac ad eadem redeant, ac si ea nullatenus dimisissent cōstitutione prædicta in contrarium super hoc edita non obstante.

Responsio. *Dimittant, & de prouisione facienda deliberabitur.*

Item quæritur, vtrum præfata constitutio adstringat aliquem habentem ecclesiam curatam, & canonicatum & præbendam sacerdotalem simul, qui canonicatus & præbenda requirunt residentiam personalem?

Responsio. *Non cadit sub constitutione.*

Item in quadam ecclesia cathedrali fuit olim facta compositio inter episcopum ex vna parte, & capitulū ex altera, ꝙ vicaria, quæ quandoque collata fuerat clericis, quandoque laicis, soli canonico per episcopum, ad quem spectabat collatio conferretur, qui vicarius nihil specialiter habet in ecclesia, nec habet aliquod officium, nec aliquam prærogatiuam. sed de obuentionibus curiæ vel iurisdictionis secularis ciuitatis habet tertiam partem, & in hospitio vicariæ habet carceres & custodem, qui vnà cum custodibus episcopi custodit captos?

Responsio. *Dimittat & de prouisione facienda deliberabitur.*

Item in eadem compositione continetur, ꝙ vnus archipresbyteratus, qui appellatur à nomine cathedralis ecclesiæ, vtpote archipresbyteratus Ferrarieñ. soli canonico conferetur: non tamen archipresbyter habet aliquam prærogatiuam in ecclesia vel ciuitate, sed habet ecclesiam curatam annexam archipresbyteratui, & visitat certas ecclesias, etiam contra resistentes visitationi potest censuram ecclesiasticam exercere: sed aliam iurisdictionem nō habet: dispensatum est cum tali auctoritate Apostolica, ꝙ possit dicta beneficia retinere vnà cum quadam ecclesia, cuius cura per vicariū perpetuum gubernatur. Nunc dubitatur, an dicti duo vicariatus & archipresbyteratus possint dici beneficia in eadem ecclesia: Ratio dubitationis est, cum sola nomina habeant ab ecclesia cathedrali, & solis canonicis conferantur?

Responsio. *Non cadit sub constitutione.*

Item dubitatur, an constitutio, Execrabilis. extendat se ad præfata tria beneficia.

Responsio. *Constitutio non extenditur.*

Quidam habens vnam ecclesiam curatam sine perpetuo vicario, habet aliam curatam, in qua est perpetuus vicarius. Quæritur an possit, nō obstante noua constitutione, vtrumque retinere, maxime si super hoc fuerat cum eodem legitime dispensatum.

Responsio. *Respondetur quòd sic, secundum constitutionem istam.*

Item cum constitutio liget intra mensem à tempore notitiæ: & constitutio ipsa nondum sit publicata nisi in Romana curia: sed ad aliquos extra curiam perueniat per famam seu rumorem, & ad aliquos per relatum quorundam dumtaxat. Quæritur à quo tempore incipiat currere dictus mensis antequā constitutio ipsa per prælatos vel deputatos ab ipsis fuerit solemniter publicata in ecclesijs cathedralibus eorundem, & alijs locis solemnibus, in quibus consueuerunt talia publicari.

Responsio. *A tempore notitiæ, aliàs à tempore constitutionis nouæ.*

Item cum per constitutionem eandem dimitti debeant beneficia curata intra mensem vnico retento dumtaxat: & illa dimitti debeant nedum verbaliter. sed etiam realiter, & absentes à beneficijs, in curia vel alibi existentes verbaliter ea dimittant & realiter, quod possunt. Quæritur an per hoc sit constitutioni satisfactū, dumtamen postmodum non impediant per se vel per alios illos. quibus dominus Papa de beneficijs sic dimissis seu resignatis duxerit prouidendum.

Responsio. *Faciant realiter, vt citius possunt.*

Adomatus de Graphicann significauit paternitati nostræ, & infra. Prioratus curam animarum habentes cadunt sub constitutione, in quibus nō sunt perpetui vicarij. Paschasius presbyter significat paternitati nostræ, & infra. Ecclesia parochialis, in qua sunt plures sacerdotes, quorum quilibet officiat eam per certas hebdomadas ministrando sacramenta,

Responsio. *Cadit sub forma.*

Item Prioratus habens parochialem ecclesiam sine perpetuo vicario, cadit in constitutione, habens perpetuum non cadit: quoniam si habent curam, locum habet constitutio. aliàs non.

Item idem in domibus beatæ Mariæ Theutonicorū, Bethleem, & similibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Episcopus Tholosanus in redditibus plurimum abundans, in nouam metropolim propter multiplices causas hic expressas erigitur: cui pro suffraganeis ecclesiis sunt deputatę quattuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis ecclesia Apamiarum. Et quibus episcopis & archiepiscopis prius suberant, quidque earum cuilibet pro redditibus sit assignatum, hic exprimitur, & tandem censura ecclesiastica in rebelles proferuntur. Aduerte, quòd ecclesia de Vauro, & ecclesia de Mirapice sunt sub ecclesia Tholosana tamquam suffraganeæ, licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi & diuidendi ecclesias, alias alijs subijciendi, & alias ab alijs eximendi, & ad solum Papam hęc omnia spectare: cui in singulari priuilegio, maiores causæ, maioraq; negotia reseruantur. patet in cap. 1. de transla. episcop. cum suis concordantijs.*

CAP. V.

SAluator noster, cuius nutui cuncta seruiunt, in agro mundi huius messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens, Dominum messis rogandum esse, vt in illam operarios mitteret, censuit: & ipse idem etiam exiens mane veluti paterfamilias diligens horis diei varijs operarios in vineam suam misit. Romanus itaque Pontifex sicut eodem Domino disponente vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic & ipsius actibus (in quantum sinit humana fragilitas) se conformare tenetur. Vbi ergo superexcrescere messem, populi videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adijcere, & iuxta propheticum verbum augere custodiam: custodes & cultores idoneos in Dominicam vineam destinare. ¶ Saue considerantes attentius, & intra pectoris claustra meditatione sollicita reuoluentes, quòd in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altissimus ciuitatem & diœcesim Tholosanam singulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quodque durum erat atque difficile per talem latam & diffusam diœcesim ad vnum tantum à personis ecclesiasticis & mundanis recursum haberi: Attendentes etiam, quòd licet Tholosanus episcopatus redditibus abundaret immensis, non tamen superesset hucusque memoria, quod ex suorum opulentia copiosa redditúum aliquid in ecclesia vel diœcesi Tholosana prouenisset in diuini cultus augmentū: immo sic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus circa carnis desideria, euectionum pompa, immensitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, sumptus enormes, aut vsus extraordinarij sibi vendicassent ibidem quasi totum patrimoniū crucifixi: & verendum erat ne præsul vnicus Tholosanus incrassatus & dilatatus, & excessiuis huiusmodi opibus, aliàs superbus periculose recalcitrans Deum factorem derelinqueret, & à suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos deriuaret. Pensantes quoque, quòd sanctæ memoriæ Clemens Papa v. prædecessor noster eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœcesis antefatæ longe minus in populo ac redditibus affluebant: tamen extunc benedicente Domino incredibiliter creuerint in vtroque, & iugiter crescere dignoscantur, spiritu beatæ considerationis inductus, ad diuisionem episcopatus eiusdem firmiter dū viueret, intendebat: licet morte præuentus suum in hac parte nequiuerit implere conceptū. ¶ Nos pium prædecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, & tam dissipare malum quod prædictorum redditum copia excessiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum & spiritualem animarum profectum, quos (si iuxta facultatis exigentiam

Messis multa, operarij pauci. Matth. 9.

Matt. 20.

Hiere. 23

Pastor singulorū omnium vultus inspicere debet.

Psal. 72.

Diuitiæ quandoq; sunt causa Dei relinquendi.

Deuter. 32.

tiam & diffusam latitudinem dictæ diœcesis sufficiens numerus in eadem vtilitate præsulũ deputetur) in dubio prouenire speramus, promouete salubritet intendentes. Præmissis & alijs suadentibus iustis causis, ex certa nostta scientia de fratrũ nostrorũ consilio concordi, & Apostolicæ plenitudine potestatis ad laudẽ Dei, exaltationẽ Ecclesiæ, fideliũque salutem episcopatũ ipsum dictamq; diœcesim Tholosanam Apostolica auctotitate diuidimus in quinque diœceses, quas per certos distingui limites faciemus. Volentes ac decernẽtes, quòd præter ciuitatem Tholosanã, quæ suam propriã & distinctã habebit diœcesim certis finibus limitandã, subscriptę quattuor villæ, quarũ quamlibet, eisdem consilio & auctoritate in ciuitatem erigimus, & ciuitatis vocabulo insignimus, scilicet de monte Albauo, pridẽ de Caturceñ. diœcesis, cui adijcietur certa pars dictæ quondã diœcesis Tholosanæ, ac sancti Papuli de Riuis & de Lumberijs, & de ipsa quondã Tholosana diœcesi existentes quattuor separatas diœceses habeant certis limitibus distinguendas. Quodque beati Martini de mõte Albano, vbi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditũ prędictæ ciuitatis montis Albani, & beati Papuli dictæ ciuitatis sancti Papuli, Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis Ecclesiæ ipsius ciuitatis Riueñ. sint decætero & habeãtur perpetuo ecclesiæ cathedrales. Et quia ecclesia Tholosana sicut solemniori statu, & conditione potiori refulget, sic & grandioris honoris titulo efferenda est, ipsam hucusq; suffraganeã ecclesiæ Narboneñ ac totam quondã diœcesim Tholosanã de fratrũ nostrorũ consilio & ex certa nostra scientia, & Apostolicæ plenitudine potestatis, ab omni iurisdictione, potestate, ac subiectione archiepiscopi, capituli, & eiusdem ecclesię Narbõñ. penitus eximentes, eam ad laudẽ diuini nominis, & honorẽ ecclesiæ sanctę suæ in archiepiscopalẽ seu metropolitanam erigimus, eamq; honoribus & insigniis sedis metropolitæ decoramus: auctoritate Apostolica decernendo. vt exnunc pro metropolitana ecclesia in perpetuũ habeatur. Et quia etiam dignũ est, vt ex quo de filia facta mater metropoliticæ dignitatis suscepit insignia, & suffraganearum congruum numerũ filiarũ, ac decentem prouinciã habeat, vt ad iudiciũ archiepiscopi Tholosani, qui pro tempore fuerit, omnes causæ suffraganeorũ episcoporũ, & personarũ ecclesiasticarum, ac ciuitatũ eiusdem prouinciæ iuxta sacrorũ statuta canonum referantur: Nos præfatas quattuor ciuitates & ecclesias cathedrales cũ earum diœcesibus (vt præmittitur) distinguendas, necnõ ciuitatem & ecclesiã Apamiarum cum sua diœcesi exnunc ipsius ecclesiæ Tholosanæ suffraganeas, ac de prouincia Tholosana in perpetuũ fore decernimus, & iure metropolit. subijcimus, & subiecta esse volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de diœcesi Caturceñ. & Bituriceñ. prouincia, & Apamiarũ ciuitates, & ecclesias, quæ de prouincia Narboñ. hactenus fuisse noscuntur: necnõ reliquas tres ciuitates & ecclesias sancti Papuli Riueñ. & Lumberiaceñ. quæ ab olim de diœcesi Tholosana fuerunt, cum earũ diœcesibus, conuentibus, collegijs siue capitulis à iurisdictione, potestate ac subiectione quacũq; Bituriceñ. & Narboñ. archiepiscoporũ, ac Caturceñ. & quondam Tholosañ. episcoporũ, capitulorũ & abbatũ, atq; conuentuũ & ordinariorũ quorumlibet aliorũ ecclesiasticorũ, quibus quomodolibet fuerant hucusq; subiectæ, auctoritate præsentiũ perpetuo eximentes de prædictorũ consilio & plenitudine potestatis. ¶ De bonis autẽ redditibus, pronentibus, & iuribus dicti quondam episcopatus Tholosañ. ipsi Tholosañ. decẽ millia, & singulis alijs prædictis ecclesijs (Apamiarũ excepta, cui de ipsis bonis, redditibus & prouentibus, iuribus, vltra illa quæ habere dinoscitur, certam assignabimus portionẽ nostris alijs litteris distinguendã) singula quinque millia librarũ Turoñ annui redditus & perpetui prouentus, quæ quidẽ vnicuiq; illarum suisq; pontificibus (dignitate ac onere & circũstantijs alijs attente pensatis) debere sufficere vidimus, præter redditus, prouentus & iura, quæ ad prædictas ecclesias & cõuentus earũ antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei & ipsarũ ecclesiarũ cõmodũ intendimus ordinare: exnũc auctoritate prædicta de consilio ac plenitudine memoratis cõcedimus, donamus, ac etiã deputamus percipienda integraliter per ipsarũ ecclesiarũ præsules, qui pro tempore fuerint, in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta distinctionẽ seu limitationẽ diœcesum singulariũ per alias nostras litteras faciendã. ¶ Interim tamẽ distinctione seu limitatione prædicta pendente, volumus quòd eorũ quilibet summã eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, redditibus, prouentibus & iuribus antedictis, per manus eorũ, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Residuũ vero reddituũ, pronentuũ & iuriũ ipsorũ, quod facta de illis (vt præmissum est) assignatione, superer it, necnõ iurisdictionẽ spiritualẽ & temporalem, quæ ad dictũ quondã episcopatũ Tholosanũ vsque ad tẽpus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione seu limitatione post facta pendente faciemus per idoneas exerceri personas. Ac beneficia etiã si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his, ad quæ quis per electionẽ assumitur, & in quibus vel ad quæ auctoritate litterarũ Apostolicarum alicui seu aliquibus ius est aliquod acquisitũ, quibus per id nullũ volumus præiudiciũ generari) nunc & in antea vsq; ad distinctionẽ diœcesum vacatura, dispositioni nostræ, ac sedis Apostolicæ de fratrũ ipsorũ consilio reseruamus. ¶ Hęc igitur per dictæ sedis prudentiã circũspectam sic statuta salubriter & vtiliter ordinata, perpetuis esse valituta tẽporibus, & robur incõmutabilis firmitatis obtinere volẽtes, auctoritate prædicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscũq; præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali vel episcopali seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationẽ, Apostolicã reseruationẽ, & alia supradicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim exnunc irritũ decernimus & inane, si secus super his à quoquã quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium prę sumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium resipuerint cum effectu, excõmunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensionis in conuentus, capitula, siue collegia, de consilio & auctoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus nõ nisi per Romanũ Pontificẽ absolutionis beneficiũ (præterquã in mortis articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominũ liceat hanc paginam nostrarũ diuisionis, voluntatis, constitutionũ, erectionũ, insignitionum, exemptionum, decotationis, subiectionis, concessionis, donationis, deputationis, reseruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei ausu, &c. Datum Auinioñ, vij. Calend. Iulij, Pontificatus nostri anno primo

¶ Idem

Ecclesia Tholosana [illegible] olim [illegible] Narbo[illegible] ecclesiæ.

Ecclesia [illegible] quando [illegible] de filia.

Ecclesia Tholosana quantũ habuit in redditibus.

Excõmunicatio, interdictũ, & suspensio in diuersis ferantur.

In articulo mortis nulla est casuũ reseruatio: ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. Conc. Triden. sess. 14 c. 7. [illegible]

¶ Idem.

¶ Impedientes episcopatus Tholosani erectionem in ecclesiã ~~metropolitanam~~, & eius diuisionẽ in quinque diœceses vltra pœnas in constitutione superiori declaratas, perdunt feuda & quæcunque beneficia spiritualia & temporalia. Et si sint personæ ecclesiastica efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia ecclesiastica.

CAP. VI.

j NVper certis ex causis, quæ nostrum & fratrũ nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatũ Tholosanũ in archiepiscopalem seu metropolitanam ereximus ecclesiã: quatuor villas, quarũ quamlibet insigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales ecclesias creauimus, vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturceñ. diœcesis adijcienda sibi certa parte quondam diœcesis Tholosañ. alterã in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli, & aliã in villa de Riuis & de Robestria quondam Tholosañ. diœcesis. Quas quidẽ ecclesias vnã cũ Apamiarũ ecclesia tãquã suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanæ Tholosanæ ecclesiæ. De bonis quoque & redditibus dũ quondam episcopatus Tholosañ. tam ipsi Tholosañ. quàm prædictis ecclesijs suffraganeis certã portionẽ, quã vnicuique illarũ debere sufficere vidimus, prouidimus assignandã, totali bonorũ & redditurum ipsorũ residuo dispositioni nostræ & sedis Apostolicæ reseruato. Alia etiã circa præmissa fecimus, decreuimus, & ordinanimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordi consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, districtius inhibentes, ne quis cuiuscũq; præeminentiæ, ordinis, conditionis aut status etiã si archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationẽ nostram impedire præsumeret vel turbare: ac decernentes ex nunc irrirũ & inane si secus super his à quoquã quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos qui ex certa scientia contrariũ facerent, nisi resipuerint cum effectu intra octo dierum spatium post publicationẽ ordinationis ipsius, excõicationis in personas, interdicti in vniuersitates, ac suspensionis sententias in capitula, conuentus, siue collegia duximus promulgandas: prout hæc & alia in Apostolicis litteris[a] inde confectis plenius cõtinentur. ¶ Verum quia ipsa nostra ordinatio eò efficacius & inuiolabilius speratur seruari, quò pluriũ & grauiorũ vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obseruationẽ inconcussam ipsius eò amplius anhelãtes, quò euidentius in diuini cultus augmentum & salutẽ fideliũ animarũ noscitur redũdare, præfatis adijciendo sententijs omnes & singulos scienter turbantes aut impedientes ordinationẽ eandẽ, aut aliqua in illa contenta, seu turbantibus vel impedientibus dantes consiliũ, auxilium, vel fauorẽ directè vel indirectè, publice vel occulte, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis aut status ecclesiastici vel mundani, etiã si archiepiscopali vel episcopali, aut maiori vel superiori præfulgeant dignitate: nisi intra octo dierum spatiũ post publicationẽ præsentiũ ab huiusmodi impedimento seu turbatione ac impensione consilij, auxilij vel fauoris resipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officijs & beneficijs quibuscunq; spiritualibus & tẽporalibus etiã si dignitates vel prælaturæ quæuis, fuerint, quæ ab ecclesijs seu in ecclesijs quibuscunque obtinebunt seu obtinent, ex certa nostra scientia & de ipsorum fratrum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis priuatos esse decernimus ipso facto. Et sic libere ipsa feuda, locationes vel officia aut beneficia spiritualia & temporalia, dignitates & prælaturæ ad ipsas, ad quas spectant, reuertantur ecclesias, & deuoluãtur ad rectores, capitula seu collegia eorundẽ, quód de illis pro sua voluntate disponant. Et ad dignitates & prælaturas per electionẽ aut alium modũ licitũ idoneas personas assumãt. Personasq; ecclesiasticas, quæ culpabiles fuerint in præmissis inhabilitamus ad quæcunq; ecclesiastica beneficia obtinẽda Nulli ergo omnino hominũ, &c. Datum Auiñ. iiij. Non. Augusti Pontificatus nostri anno 1.

[a] ¶ *Litteris.*] intelligit. de c. 5. proxi. quod propter istam & sequentẽ extrauagantes iam dudum impressas, curauimus imprimendum.

¶ Idem Bartholomæo electo Narboñ. diœce. Aguelmo de Blauia Engolimeñ. Eduen, Archid. & magistro Berengario de Lagijs Lemouiceñ. & Narboneñ. ecclesiarum canonico.

¶ Executores quatuor dantur ad pœnas superiores solemniter publicandas.

CAP. VII.

ij NVper ex certis causis, quæ nostrum & fratrũ nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, & cætera.

Vt supra proxime vsque ad beneficia ecclesiastica obtinenda.

Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mãdamus, quatenus priuationẽ & inhabilitationẽ nostrã huiusmodi vos omnes seu tres, vel duo, siue vnus ex vobis, per vos vel alium seu alios in ecclesijs & solẽnibus locis & alijs, de quibus & quotiens expedire videritis, solemniter publicetis: ne quisquã valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auiñ, ij. Idus Nouembr. Pontificatus nostri anno octauo.

¶ Idem Arnoldo electo Lumbaneñ.

¶ Dispensat cum quodam abbate vt episcopus possit esse, licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & sequenti cognoscimus causas & formas dispensandi. Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. ad Roma. xv.

CAP. VIII.

iij NVper ex certis rationabilibus & manifestis causis, quę ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem Lumbañ. olim villam de Lũbanis, tunc. intra Tholosanæ diœcęsis limites constitutam, qui locus insignis ac multiplici commoditate dotatus existit, de fratrum nostrorum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis, per litteras nostras sub certa forma in ciuitatem ereximus, ciuitatisque vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia abbatiæ illius loci de Lumbañ. ordinis sancti Augustini extunc haberetur & existeret cathedralis: ac deinde volentes eidem ecclesiæ de pastore idoneo salubriter prouidere, in te abbatem eiusdem ecclesiæ virum vtique litteratum & litterarum scientia præditum, vitæ morum honestate decorum, discretionis & consilij maturitate conspicuũ direxerimus oculos nostræ mentis, teque (non obstante defectu ætatis & ordinum quem pateris, cum tonsuratus modo in clericum & in xxvij. ætatis tuæ anno vel circa constitutus esse dicaris, super quo tecum gratiose duximus dispensandum) de fratrum nostrorũ consilio ipsi ecclesiæ præfecimus in episcopũ & pastorem, curã & administrationẽ ipsius ecclesiæ tibi in spiritualibus & tẽporalibus committendo. Vnde licet nondũ sit tibi munus cõsecrationis impẽsum, nec Apostolicas litteras promotionẽ tuã huiusmodi cõtinẽtes (cũ illas nõ habeas) possis ostẽdere: Nos tibi vt (cõstitutione felicis recordationis Gregorij Papę octaui prædecessoris nostri & qualibet alia super hoc in contrariũ

Dispensationem in esse obtinet, q multis qualitatib' pollet.

edita nequaquam obstante) possis eiusdē ecclesiæ Lumbañ.& quorumcumq; bonorū ipsius administrationem accipere, ipsamque admunistrationem libere exercere, auctoritate præsentium indulgemus. Contradictis, &c. Datū anno quarto vt supra.

¶ Idem venerabili fratri Bertrando episcopo montis Albani ad vniuersalis ecclesiæ regimen exercendum diuina dispensatione vocato.

¶ Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam pastoralem administret in ecclesia, quæ de nouo fuerat in cathedralē erecta. hic autem inuenies multa notatu dignissima, quæ debent lectores ad deuotionem accendere.

CAP. IX.

Ecclesię cuiuslibet status est per Papam attendēdum.

AD cuiuslibet status ecclesiæ aciē sollicitæ considerationis extendimus, pastorales partes officio vigilanti adhibentes, vt earum singulæ pastoribus gubernentur idoneis, & prouidis rectoribus disponantur, Quorum dispensatione prouida & prouidentia circumspecta (illius cooperante clementia, qui vere pastor & rector agnoscitur) spiritualiū & temporaliū proficiant incrementis. Nuper siquidem ex certis & rationabilibus causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem olim villā montis Albani tunc intra limites Caturceñ diœcesis cōstitutam, qui locus insignis existit, ac vbertate multiplici hominum & rerum exuberat, de fratrū nostrorum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis ciuitatis vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia monasterij illius loci mōtis Albani monasterij Casa Dei ad Romañ. Eccles. nullo medio pertinentis ordinis sancti Benedicti Claremoteñ. diœce tunc immediate subiecta, extunc haberetur & existeret ecclesia cathedralis. postmodū vero de celebri ac salubri prouisione ipsius ecclesię montis Albani, vt sponsi solario lætaretur, sollicite cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in pastorem, de quo certam haberemus notitiam, quòd eum clara morum insignia redimerent, nec esset dubia eius charitas circa plebem suo regimini committendam, & in cuius fiducia consisteret salubriter securitas subditorum: Ad te tunc monasterij prædicti abbatem, quem litterarum scientia præditum, vitæ & morum honestate decorum, discretionis & consilij maturitate conspicuum, in temporalibus prouidum, in spiritualibus circūspectum nobis & fratribus nostris placida tua conuersatio continuata diu apud sedem Apostolicam approbauit, direximus oculos mentis nostræ: quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem fratribus ob tuorū exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrum consilio & Apostolicæ plenitudine potestatis eidē ecclesiæ montis Albani prouidimus, præficiētes eidem sanctæ ecclesiæ teipsum in pastorem, tibiq; curam & administrationem illius in spiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi postmodū faciendo per venerabilē fratrem nostrū Berengariū episcopum Tusculañ munus consecrationis impēdi: Firma spe, fiduciaq; tenētes, quòd eadē ecclesia monasterij Albani (Dominica assistēte clementia) per tuæ circunspectionis & industriæ studiū fructuosum seruabitur à noxijs & aduersis, & spiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum tam leue collis humilium quàm suaue, ac dilectione pascendum suscipe gregem eius, super quem noctis vigilias dilectus sollicitusque custodi, vt liber non pateat aditus inuasori, & Dominus in-

Ecclesiæ sponsus prælatus dicitur esse.

Ecclesiæ viduaræ præficiendus, in multis debet esse commendatus.

Prælatus bonus multa bona facit ecclesię.

Iugum Dei est leue & suaue.

suspicabili hora venturus si te inuenerit sic agentē, cursu consummato, qui tuo labori præponitur, & horum fide seruata, quæ tuæ sollicitudini committuntur, te repertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum, &c. anno quarto.

Fidelis in modico supra multa constituetur.

¶ Idem Hugoni de Mirabello canonico Ebreduneñ. collectori fructuum primi anni, & cætera.

¶ Declaratur an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium & vacaturorum vsque ad certi temporis spatium deputatoris pro camera Apostolicę oneribus facilius supportandis, possit cū obtinentibus beneficia conuenire, & an altaria dotata cadant sub tali reseruatione, &c.

CAP. X.

POstulasti per Apostolicæ declarationis euidentiā edoceri, quid tibi super dubijs infra scriptis circa commissam tuæ industriæ recollectionē fructuum prædictorum (aliàs præbendarum aut beneficiorum) imminentibus sit agendum. Tuæ itaque consultationi breuiter respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia prout melius & vtilius diœcesanis locorum (in quibus huiusmodi beneficia fuerint, quorum consilia in hac parte requiras & tibi videbitur, valeas conuenire. Nos enim ipsorum diœcesan. & tuam conscientiam super his oneramus. ¶ Licet autem quotidianæ distributiones per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quæ dantur eis qui horis intersunt: sic quòd illæ quæ soluuntur ijs qui sunt in ciuitate vel loco præsentes, quamuis horis non intersint eisdem, non sint ab onere dictæ recollectionis immunes. ¶ Porro declarationem illam factam per nos in deputatione seu reseruatione fructuum prædictorum, vt videlicet non extendatur ad vicarias seu capellanias vt plurimū à decedentibus institutas ad Missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis redditibus presbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis vinaticis seu censibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dantium animabus certis vicibus, singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse diuinis, dummodo valor annuus ipsorum altarium summam xx. lib. Turoñ. non excedat. Alioquin includantur in deputatione seu reseruatione prædictis. Vbi vero præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parum posset canonico ebdomadario (cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere; volumus quòd de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitij onere portionem aliquam congruam prædicto ebdomadario dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Cæterum præbendas illorum, qui taxationem decimæ soluere recusantes abesse velle se simulant, vt taxationem ipsam diminuere compellantur: ne per illorum absentiā huius perceptione taxationis frauderis, quasi nil de præbēda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi saltem in loco vel in ciuitate præsentes, cum tamen ecclesiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoscatur, declaramus sub deputatione seu reseruatione cum prehendi præfata, vt videlicet eas iuxta deputationis nostræ modum percipere valeas, canonicorum ipsorum

Conscientias aliorum quandoque Papa onerat.

Redditus pro Missis celebrandis à decedentibus relicti, nō sunt aliquoteṇus diminuendi.

Papa in perceptione fructuū est fabricæ præferendus.

Cum nonnulla.] a Prædictos.] aliàs prædicta. b Curtuum.] aliàs cultuum.

Testari de bonis ecclesiæ, an clerici possint, vide not. in c. præsenti. & offic. ordi. lib. 6.

ipsorum absentia nõ obstante. Ridiculum enim esset vt eadẽ fabrica potiori quàm nos priuilegio in talibus vteretur. ¶ De illis denique qui licet per multos menses tenuerint ecclesias vel præbendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cum iuxta consuetudinem patriç prædecessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tamdiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias donec tibi fuerit inde plenarie satisfactum: placet nobis & volumus, vt si est ita, oblationi huiusmodi cõdescendas: per hoc tamen nõ intendimus cõsuetudinẽ approbare prędictam. Datum Auinioñ. v. Idus Octobris Pontificatus nostri anno secundo.

¶ Idem.

¶ Cum Romanus Pontifex pro Ecclesia Romana necessitatibus fructus beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationem plurima ambiguitates ortæ sunt, quas hic soluit.

CAP. XI.

Fructus beneficiorũ à Papa quandoque pro Ecclesię Romanæ necessitatibus reseruantur.

Dubitationes sunt amputandæ.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ in cathedralibus ecclesijs canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, & officia, ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubiũ an fructus, redditus, & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis orbis partibus vsque ad triennium vacare cõtingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus per nostras sub certa forma litteras duximus reseruandos, iuxta tenorẽ litterarum ipsarũ cameræ nostræ soluere teneãtur: præsertim cum archiepiscopales & episcopales ecclesiæ ac regulares abbatiæ ab huiusmodi solutione fructuum (vt dicunt) in dictis litteris eximantur. ¶ Nos dubitationẽ huiusmodi amputare volentes, auctoritate Apostolica declaramus, quòd cũ sub appellatione archiepiscopalis vel episcopalis ecclesiæ aut regularis abbatiæ, huiusmodi præbendæ, dignitates, personatus & officia nequaquam intelligantur, nec etiã includantur, prædictos[a] necnon & præbendarum & officiorum monachorum, monasteriorum regulariũ, ac redditus abbatiarum seu abbatum earundem, quæ in beneficijs ecclesiasticis assignantur, distinctos fructus redditus & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarum litterarũ tenorem debere persolui: ac id idem super solutione omnium fructuum, reddituum & prouentuum commendatariarum, curtuum[b], seu grangiarum, monasteriorum, domorum & locorum conuentualium, quæ pro beneficijs ecclesiasticis (vt prædicitur) concedũtur (nisi dumtaxat in fructibus illorum, quę sunt forsan excepta) declaramus & præcipimus obseruari. ¶ Præterea cum in aliquibus ecclesijs tam cathedralibus quàm alijs, panis & potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarum canonicis & personis de præbendarum ipsarũ corporibus pro die quolibet deputetur, & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mẽsibus vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa, aut aliàs pro eorum negotijs de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum ab ecclesijs eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persoluantur: declaramus auctoritate prædicta, illam bladi quantitatem & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense vel hebdomada dictis canonicis (vt prædicitur) ministrãtur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tantum quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis & nocturnis horis distribuũtur sine fraude. ¶ Adijcimus insuper declarationi prædictæ, quòd si obtinenti curatum beneficiũ, aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi pacificam possessionẽ adeptam & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdẽ primi beneficij (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus) percipere possit: sed pro dicta camera nostra iuxta formã dictarũ litterarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi vero fructuũ, reddituum & prouentuũ beneficiorum ecclesiasticorũ non reperiretur certa taxatio, declaramus auctoritate prædicta, quòd fructus, redditus & prouentus beneficiorum huiusmodi cum vacare contigerit, per medium diuidantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta; reliquam vero medietatẽ ille pro sua sustentatione percipiat; qui beneficiũ huiusmodi dignoscitur obtinere. ¶ Grangias autem & alia loca Cistercieñ. ordinis & aliorũ locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorũ, eorumque fructus redditus, & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prædicta ac litteris nostris super illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinione Nonis Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

Distributiones quotidianæ, quandoque consistunt in potu & pane, quandoque in alijs rebus.

Horarum, quę tã sunt diurnæ, quàm nocturnæ.

Administratores ad volũtatẽ superiorũ qui que sunt remobiles.

¶ Idem.

¶ Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoque beneficiatus priuatur, cameræ Apostolicæ deputantur.

CAP. XII.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ reuocare conentur in dubiũ, an si obtinenti dignitatem vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu quo ambo beneficia ipsa successiue vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno quo vacant ratione deputationis fructuum, redditũum, & prouentuum ecclesiasticorum tunc vacantium, & quæ vsque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus releuandis per nostras litteras duximus deputandos, nostræ cameræ debeantur: Nos ambiguitatẽ huiusmodi remouere volentes, auctoritate Apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus & prouentus (cum vtrumque ipsorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

¶ Benedictus xij.

¶ Dispositioni Apostolicę reseruantur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentiũ si moriantur in locis vltra duas dietas legales ab ipsa curia nõ distãtibus.

CAP. XIII.

AD regimen Ecclesiæ generalis quanquam immeriti superna dispositione vocati, gerimus in nostris desiderijs vt debemus, quòd per nostræ diligentiæ studium ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina & alia benficia ecclesiastica iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis ecclesijs, monasterijs & beneficijs prælibatis. ¶ Præmissorum itaque con-

Beneficijs vacãtibus sunt assumendi viri qui illis præsint & prosint.

a ¶ *Omnes patriarchales.*] accipe infra, in fine reseruamus ordinationi, & cætera.

sideratione inducti, & suadentibus nobis alijs rationabilibus causis nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorũ Pontificum vestigijs inhærentes, omnes patriarchales a, archiepiscopales, & episcopales ecclesias, & etiam monasteria, Prioratus, dignitates, personatus & officia, necnon canonicatus & præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, secularia & regularia quæcunque & qualiacumque fuerint, etiam si ad illa personæ cõsueuerint seu debuerint per electionẽ seu quemuis alium modum assumi, nunc apud sedem Apostolicam quocumque modo vacantia, & in posterũ vacatura, necnon per depositionem vel priuationem seu translationem aut muneris consecrationis suspensionem, per felicis recordationis Ioannẽ Papã xxii. prædecessorem nostrum seu eius auctoritate factas, & per nos seu auctoritate nostra in antea faciẽdas vbilibet: Necnon si forsan tempore iã dicti prædecessoris aliqui in concordia vel discordia electi vel postulati fuerint, quorum electio cassata seu postulatio repulsa, vel per eos facta renuntiatio, & admissa per ipsum prædecessorem vel auctoritate ipsius extiterint, seu quorum electorum vel postulatorum, & in antea eligendorum seu postulãdorum ac renuntiantium electionem cassari, vel postulationẽ repelli, aut renuntiationem admitti per nos vel auctoritate nostra contingeret apud sedem prædictã vel alibi vbicumque: Ac etiam per obitum Cardinalium eiusdem Ecclesiæ Romanæ ac officialiũ dictæ sedis videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum litterarum contradictarum, & Apostolici Palatij causarum auditorum, correctorum, & scriptorum litterarum Apostolicarum ac pænitentiarij præfatæ sedis ac abbreuiatorũ, necnõ commensalium, & aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdem, & etiam quorumcumque legatorum siue nuntiorum, ac in terris Ecclesiæ Romanæ rectorum & thesaurariorum, per dictũ Ioannem prædecessorẽ vel nos specialiter deputatorũ, seu missorũ hactenus vel à nobis deputandorũ aut mittendorum in posterum, nunc vacantia & in antea vacatura vbicumque dictos legatos vel nuntios seu rectores aut thesaurarios, antequã ad Romanã curiã redierint seu venerint, rebus eximi cõtigerit ab humanis: Necnon quorumlibet pro quo quibuscunque negotijs ad Romanam curiã venientiũ, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia vltra duas dietas legales nõ distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce: Ac etiam simili modo quorumcumque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacumq; causa ad quæuis loca secedentium: si eos antequam ad dictam curiã redierint in locis vltra duas dietas ab eadẽ curia (vt præmittitur) non remotis; dũmodo eorũ propriũ domiciliũ nõ existat ibidem, iam forsitan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoneri: nunc per obitum huiusmodi vacantia, & in posterum vacatura: Rursus monasteria, Prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, præbẽdas, & ecclesias cæteraq; beneficia ecclesiastica, secularia & regularia, cũ cura vel sine cura, quæcumque & qualiacumque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint & debuerint per electionem aut quemuis alium modum assumi, quæ promoti per dictum prædecessorem vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiscopalium, & episcopalium ecclesiarum, nec non monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc vacantia: Et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina promouendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt: Necnon etiam quæ per assecutionem pacificam quorumcumque Prioratuum dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum & præbendarũ ecclesiarum, & beneficiorum aliorum per nos vel eundem Ioannẽ prædecessorẽ, seu auctoritate litterarum nostrarũ, vel ipsius Ioannis prædecessoris collatorum, & conferendorum in posterum, nunc vacantia & in antea vacatura (plena super præmissis omnibus & singulis cũ fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta) ordinationi, dispositioni, & prouisioni nostræ (donec miserationis diuinæ clementia nos vniuersalis Ecclesiæ regimini præsidere cõcesserit) de ipsorum fratrũ consilio, auctoritate Apostolica reseruamus: decernentes extunc irritum & inane si secus super præmissis & quolibet eorum per quoscumque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscunq; constitutionibus à prædecessoribus nostris Romanis Põtificibus editis, quatenus obsistere possent supra enarratis articulis vel alicui siue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reseruationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione tertio Idus Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo M.cccxxxv.

Electio cassatus, & postulatio repellitur.

Officiarij Papæ diuersi sunt.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Beneficia quæcumque sint dispositioni Apostolicæ reseruata, per talem reseruationem sunt affecta, ita quòd illorum collatio non tenet, si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.*

CAP. XIIII.

AD Romani Pontificis prouidentiam & circunspectionem prouidam spectare dignoscitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur indies) suæ declarationis oraculo terminare, prout negotiorum qualitate & temporum conditione inspectis, conspexerit in Domino salubriter expedire. Cũ itaque nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri per diuersas eorum constitutiones, quas suo tempore dumtaxat durare voluerunt, quæcumque beneficia ecclesiastica, quæ sui & sanctæ Romanæ Ecclesiæ viuentium, & tunc existentium Cardinalium familiares continui commensales obtinebant, & in posterum obtinerent, eorum familiaritate durante, etiam si ab ipsa familiaritate per obitũ Cardinalium eorundẽ vel aliàs recessissent, necnon illa quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ Apostolicæ debitorum collectores, & qui ipsorum prædecessorum temporibus sua officia exercerent, vnius succollectores durantibus eorum officijs obtinebant, ac in quibuscunque locis vacauerint, cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorũ beneficiorũ occurrentibus vacationibus, inter vtriusq; iuris interpretes, etiã officiales Romanæ curiæ sæpenumero hæsitatũ extiterit, an beneficia huiusmodi propter reseruationẽ & decretũ prædicta, reseruata vel affecta remanserint: ita quòd nullus præter Romanũ Põtificẽ de illis disponere potuerit siue possit re

Lites ex istorum dubijs sæpe oriuntur.

seruatione

seruatione & decreto obsistentibus supradictis. Ac cum propter ambiguitatẽ huiusmodi varias quoque iurisperitorum opiniones & discrepationes ipsas aduerteremus: plerumque pro reseruatione & affectione præmissis, interdum vero ecõtra pronuntiatum & diffinitum fore. ¶ Nos qui vigilis more pastoris super his maturo prouidendum esse consilio non indigne censuimus, Et propterea in singulis causis super quibusuis beneficijs ecclesiasticis eandẽ ambiguitatẽ quomodolibet cõcernentibus, vsq; ad nostrum beneplacitum supersedere mandauimus: cupientes (quemadmodum nostro incumbit officio) dubijs huiusmodi finem imponere: subditorũ obuiare dispendijs, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani v. Gregorij ix. Bonifacij viij. Romanorũ Pontificũ etiã prędecessorũ nostrorũ, qui ad submouenda altercationũ fomenta, & ambiguitates huiusmodi lucidandas, declarationes similes per suas litteras ediderunt, vestigijs inhærendo, ac prouide considerantes effectum: per reseruationẽ manusque appositionem eorundẽ prædecessorum in dictis beneficijs inesse productũ per obitũ ipsorum nequaquam censeri debere reuocatũ. Romani quoque Pontificis manus appositionẽ prædictã tantæ efficaciæ tantæque virtutis existere, vt etsi litterę Apostolicę super prouisionibus beneficiorũ, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretũ & & reseruatio huiusmodi apponuntur, ex aliqua causa suum debitũ non sortiantur effectum: facultatẽ tamen prouidendi de beneficijs taliter reseruatis quibuscumque alijs fuisse ademptam huius perpetuæ & irrefragabilis cõstitutionis edicto de venerabiliũ fratrũ nostrorũ sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinaliũ cõsilio omnia & singula beneficia ecclesiastica secularia & cuiusuis ordinis regularia, etiam si præpositatus, canonicatus, præpositituræ, & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia fuerint: etiã si ad illa consueuerint, qui illis præficiuntur per electionẽ assumi, eisq; cura immineat animarum (vt præmittitur) reseruata, & per Romanos Pontifices successores nostros canonice intrãtes in posterũ reseruanda, ac etiã quouis modo vacãtia & in antea vacatura: per huiusmodi reseruationẽ & decretũ remansisse, & remanere semper affecta, nullumque de illis (cũ primũ vacare cõtigerit) præter eundẽ Romanum Põtificem ea vice quouis modo disponere potuisse siue posse, harum serie decernimus & pariter declaramus. Quòd tam in pendentibus etiã per appellationẽ, quàm in futurũ super eisdẽ beneficijs vt præmittitur reseruatis, cõmittendis causis, per dilectos filios magistros capellanos nostros causarũ Palatij Apostolici auditores, atq; alios quoscumq; delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obseruari: & secundum pręmissa, nec aliter sententiari & diffiniri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretandi facultate sublata: Decernentes exnunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcũ, anno incarnationis Dominicæ M. cccclxvij. Calen. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Prælatus vigilem pastorem imitari debet.

Lites debent esse breues.

Romani Pontificis manus est magnæ virtutis.

Beneficia per quid dicantur affecta.

Ne sede vacante aliquid innouetur.

¶ Ioannes vigesimus secundus episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

¶ *Papa volens prouidere diuino cultui & ministris eiusdem, & occurrere dispendijs, quæ ipsis quotidie imminent propter occupationes vacantium ecclesiarum primi anni, quæ competunt ex diuersis titulis aliquibus ecclesiis seu personis: statuit, quòd quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ consueuerunt in decima solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint contenti ipsa summa, pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint totali residuo penes eum cui collatum est beneficium remanente: vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterum intra decem dies dicti eligant collectores: aliàs post decem dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorum medietas tribuatur: ita quòd si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure. Et si quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat.*

CAP. VNICVM.

Suscepti [a] regiminis nos cura sollicitat, vt quæ in Ecclesijs non absq; dispẽdio [b] ministrorum [c], & cultus [d] detrimento diuini seruari videamus, per appositionem cõgrui moderaminis in melius reformemus.

Suscepti.] Hæc decret. potest intitulari sub titulo, de rescriptis. vel sub tit. de elect. vel, ne sede vac. vel sub illo, vt eccl. bene. vel sub illo, de ver. sig. Et diuidit in quinque partes. Primo ponitur concedendæ constitutionis duplex occasio. Secundo facti, de quo agitur, summaria recitatio. Tertio super taxatis cõstituitur. Quarto de nõ taxatis annectit. Quinto nõ seruantibus diuersa pœna apponitur. Secunda, *Cum itaque.* Tertia, *Nos de illo.* Quarta, *In illis.* Quinta, *Et si quicquam.* Et sic hæc facta est ad declarationẽ illorũ iuriũ. s. vt eccl. bene. c. vnico. in fi. ne se. va. c. 2. per Inno. de ver. sign. tua. de priuileg. si Papa. & de præben. si tibi cõcesso. lib. 6. Gul. de monte Lauduno.

Hæc extrauagan. reperitur inter ex. In xxij. sub tit. de elec. cum gl. d. Zenzelin. : hic vero ponitur cum glos. Guilelmi de monte Lau.

a ¶ *Suscepti.*] simile s. de præbend. suscepti. lib. 6.

b ¶ *Dispendio.*] de his de rescrip. dispendia. in princ. lib. 6.

c ¶ *Ministrorum.*] generi enim salium intendit hic Papa prouidere, nõ autem personis singularibus, & sic erit perpetuũ & fauorabile. arg. 12. q. 2. liberti. maxime cum fiat in fauorem diuini cultus, vt patet j. aliàs enim mere personalia personas nõ transgrediuntur, immo cum eis pereunt, & maxime debent vt odiosa restringi. inst. de iure natu. §. sed & quod principi. s. de rescri. quia per ambitiosam. lib. 6. Notanter etiã dicit, ministrorũ, sub nomine officij, nõ proprio: quasi dicat hic Papa, prouidere intendimus artis & virtuosæ industriæ hominũ, non naturæ: sicut econtrario vitium hominis debet haberi odio, non natura. 85. dist. odio. & 86. dist. donare. Notabis etiam hic, quod Papa nedum diuino cultui, de quo j. immo etiam dispendio ministrorum prouidere intendit, etiam principalius & fortius: quod patet in hoc, quod in scripturæ ordine hic præmittit. arg. iurium, s. de elect. si quis iusto. & de pręb. mandato. lib. 6. Ex quo sequitur, quod nedum residentes vere, sicut sunt illi, qui intersunt horis diuinis: immo etiam præsumptiue & iuris fictione, sicut existentes in Papæ vel Cardinalium seruitio, vel studio theologiæ, vel similes gaudeant huiusmodi beneficio decre. de quo dicit infra. Guli. de monte Laudu.

Vitiũ odio prosequamur, non naturam.

d ¶ *Et cultus.*] multa sunt specialia in fauorem diuini cultus statuta s. de consti. ex parte. de rescrip. quia per ambitiosam. lib. 6. de cele. Mis. grauis. concil. Viennen. vnde cum cultus diuinus sit iuris publici. 1. dist. ius publicum. pacto priuatorum tolli, seu ipsi renuntiari non potest. ff. de pac. l. ius publicum. s. de foro compe. si diligenti. maxime cum videatur inhærere præceptis primæ tabulæ. 32. q. 7. quid in omnibus. ex quo videtur, quod etiam Papa non possit super hoc sine magna causa dispensare: cum sola infirmitas ab hoc excusat, ne vicarius tollat pensum à domino sibi specialiter super quemlibet viuentem de eius patrimonio reseruatum. s. de cele. Mis. cap. 2. nec etiam super subtractos: nisi illud restituat, vt sic non remittatur peccatum: si cum potest (maxime

Cultui diuino renũtiari non potest.

Deo) non

Deo) non restituatur ablatum: cum etiam idem esset de pensione alicui domino priuato subtracta. arg. s. de vsur. cum tu. 16. q. 1. reuertimini. cum simi. Sed nunquid poterit huic beneficio renuntiari? Credo ꝙ sic, inquantum tangit ius cuiusuis priuati: sed inquantum Ecclesiæ, non. argu. s. de arbi. cum tempore.

Cum itaque [a] in nonnullis Ecclesiis [b] obseruetur [c], & à longis [d] retroactis temporibus fuerit obseruatum, quod fructus † primi vel secundi, aut alterius [e] cuiusque sequentis anni beneficiorum vacantium [f] in eisdem, defuncto vel fabricæ, aut ecclesiis vel personis habentibus annalia de con

a ¶ *Cum itaque.*] Secunda pars.

b ¶ *Ecclesiis.*] de quibus si in priuilegio vel statuto expresse actum est, expressioni stabit. s. de priuil. accepimus. 9. q. 3. conquestus, saluo

†Vide extrauagantẽ Pij V. Pontificis maximi incip. Durum nimis.

hoc quod legitur contra consuetudinem vel statuta inferiorum. s. de elect. sæpe. & de offic. ord. præsenti. lib. 6. aliàs vius obtinuit, ꝙ monasteria seu loca collegiata nõ comprehendantur: multominus ipsæ Ecclesiæ cathedrales. arg. s. de præb. c. si. de concess. præben. dilectus. Si quæras quam Ecclesiam dices collegiatam vel conuentualem quantum ad hæc? Credo ꝙ illa dumtaxat, in qua sunt duo vel plures tanquã facientes vnũ corpus, consueuerit conuentus, capitulũ vel collegiũ vocari: & sic nihil faciet ibi pluralitas personarũ vel paucitas: dum tamẽ sint duo vel tres: sed ipsa realitas, scilicet ꝙ ibi conuersentur, vt vnum corpus facientes insimul. Item credulitas gentiũ & opinio, scilicet ꝙ cõiter à gentibus consueuerunt sic appellari & haberi vt tales. hoc dico per iura. s. de elec. nullus. de excess. prælator. dilecta. de proba. per tuas. qui fi. sint legi. transmissæ. 3. q. 7. §. tria. de præb. de multa. per Inno. Quid ergo erit de Prioratibus monasteriorum Olumas. Casæ Dei Grandimonten. maioris monasterij Præmonstraten. vel similibus, in quorum aliquibus quandoq; consueuerunt esse quattuor monachi, quandoque octo associantes Priores ibidem, nunquid collectores percipient talium annalia cum vacabunt? Credo ꝙ non debeant collectores ab istis tamquam à collegiatis excludi: cum tales potius sint tamquam per modum associationis, quàm collegij seu conuentus. per cap. dilecta. de hoc plene notaui s. de rescript. & si principalis. & de statu reg. ne in agro. Sed quid de celeraria Ecclesiæ sancti Stephani Tholosæ: in qua de anno in annum mutantur celerarij: vel de archipresbyteratibus diœcesis Bituricen. qui ad mutationem archiepiscopi vel capituli in regimine cathedralis Ecclesiæ renouantur: nunquid à talibus percipient? Credo ꝙ non, cum non dicantur vacare proprie: nec institutio beneficiorum est apud celerarios seu archipresbyteros temporales: sed apud illos potius, quorum isti vices gerunt: sicut dicitur de vicarijs temporalibus in fine extrauagantis, Execrabilis. & dixi s. de offi. vica. quæ de Ecclesijs. concil. Viennen. facit s. de consue. cap. 1. lib. 6. in verb. perpetua. Et idem dico pari ratione de grangijs monachorum alborum, vel monialium fontis Ebrandi sanctæ Claræ, vel de Prolhano, seu similium, & de alijs possessionibus traditis sub annua pensione fratribus de ordine, vel alijs ad vitam vel aliud tempus modicum, quæ per eorum cessum vel decessum non dicerentur vacare, vt s. de præben. quamuis. in princ. lib. 6. 16. q. 1. possessiones. facit quod legitur & not. s. de præscrip. si diligenti.

Ecclesia quando dicatur collegiata.

Archipresbyteri Bituricẽ. mutantur mutato prelato.

c ¶ *Obseruetur*] sub prætextu priuilegij vel statuti. de quibus j. Guliel. de monte Lauduno.

d ¶ *Et à longis.*] & hic vbi consuetudo allegatur. Et sic nota sufficere consuetudinem longi temporis. de qua dicetur plenius infra.

e ¶ *Primi, vel secundi, aut alterius.*] vel tertij, vel quarti, seu deinceps: sicut dicit lex de replicationibus. insti. de excep. quod in infinitum est ire hodie in aliquibus locis, quæ infinita, tamquã dispendiosa nouis beneficiatis, in illis partibus merito est reprobanda. arg. s. de rescrip. cum in multis. lib. 6. Hic quæro primo, si contingat in primo anno bis vacare beneficium: an ille cui primi anni fructus competunt, habebit eos per duos annos? Dicunt quidam quòd habebit à tempore primæ vacationis vsque ad secundam, & à secunda per totum annum completum. per l. ff. ad senatusconsul. Turp. l. in senatusconsultum. §. quamquam. Secundo quæro, an posito ꝙ de consuetudine mortuus primo anno, fabrica secundo inibi colligeret: si Papa pro se vel pro passagio hoc simpliciter leuandum iusserit, vel iussum per alios ex certa scientia confirmauerit: quo ordine isti leuabunt? Si esset hoc verbum, anteferri, non esset dubium: immo etiam dato ꝙ non sit, adhuc videtur ꝙ Apostolicus debeat præcedere, & in primo anno leuare: licet vltimus sit in concessione, ex quo concurrit cum alijs: iuxta ea quæ leguntur supra de præben. hi qui. lib. 6. maxime si adiecerit Papa in suo priuilegio, illis non obstantibus: de quibus legitur s. de rescrip. aliàs de priuileg. si Papa. lib. 6. vbi dictum est satis de hoc in fine.

Infinites reprobatur.

f ¶ *Vacantium.*] à tempore scilicet introductionis, consuetudinis, priulegij, vel statuti, & sic alia beneficia quæ ante istam introductionem vacare inceperant, licet istis superuenientibus adhuc erant libera & vacantia: non cadunt sub aliquo istorum, cum constitutio iuris publici vel priuati non extendet se ad præterita vel

Cõstitutio ad præterita vel pendentia, nõ extẽditur: nisi in ipsa caueat.

pendentia, nisi de his expresse caueatur in ipsa. in authen. vt cum. de appellat. cog. in prin. s. de iud. dispendiosam. in fi. concil. Viennen. Quod credo verum, si sit ibi adiectio aliqua certi temporis, vt quia dicitur, fructus vacantium per tres annos: quia tunc cursus illius termini incipiet statim post editam publicatam, vel editam si sit decretum. in authen ti. vt fa. no. constit. in princip. s. de elect. si eo tempore. lib. 6. arg. s. de verbo. signi. abbate. de elect. quisquis. vel etiã si verbum futuri temporis sit ibi insertum: puta, vacatura, vel vacabunt, vt s. de rescrip. aliàs de priuil. si Papa. lib. 6. Secus si dixit simpliciter fructus vacantium, vt hic videretur, quia tunc intelligi debet etiam de ijs, quæ inueniuntur tempore concessionis libere vacare aliàs quàm per adeptionem pacificam secundi: quia tunc etiam fructus primi non habebit, vt s. de præben. si tibi concesso. lib. 6. & pari ratione idem de permutatis videtur, vt j. dicetur, & dixi s. de præben. si plures. concilium Viennen. Et credo ꝙ pacifica adeptio secundi sufficit ad hoc, ꝙ primum quod incompassibile est, ipso iure vacet: ad lucrandos in hoc casu fructus in quocumque beneficio minori episcopatu, siue sit solemnis abbatia, seu quoduis aliud: dum tamen aliàs sub tali forma caderet: per iura s. de præben. de multa. de elect. commissa. lib. 6. 21. q. 2. si quis. excepto episcopatu propter quem quis non amittit priora beneficia statim adepta possessione, nisi post tempora de consecrandis episcopis: quod est speciale in ipsis, vt s. de elect. cum in cunctis. §. cum vero. in princip. Sed quæ beneficia dicentur vacantia in hoc casu? Dic vacans proprie dicitur, quod à nemine est occupatum seu possessum, & ideo hæreditas iacens vacare dicitur: nec in eam furtum committi potest, ex quo adita non est. ff. de effrac. & expil. l. 2. ff. de furtis. l. hæreditariæ. Et potest dici vacans de iure & de facto. Item de iure tantum, non autem de facto, vt s. de rest. spo. c. 2. Item de facto tantum, non autem de iure. s. de conces. præb. cum nostris. Sed in primo casu hoc contingit multipliciter, morte. renuntiatione, depositione, permutatione. Mors enim naturalis omnia soluit, in tantũ ꝙ etiã si in instanti miraculose resuscitetur sicut Lazarus, nõ recuperaret beneficiũ: immo ipsum collectores leuarent. arg. eorũ quæ leguntur & notantur 33. q. 7. licite. nec in beneficialibus aliquid de iure mortui ad successorẽ transmittitur, seu ius vnius continuatur in alium: nisi sola lis incepta prius cum mortuo: & hoc fit de quadã æquitate, nõ de rigore: cũ ius beneficiale adeo personale sit, ꝙ personã non transgreditur: immo in successore per omnia ius nouũ creatur: licet secus sit in successionibus hæreditarijs, in quibus successor secũdus in iure primi succedit continuando ius primi ad secundum sine innouatione iuris; vt hæc probantur s. de de præb. c. 1. 7. q. 1. Moyses. s. vt lite pendente si hi cõtra quos. in fi. ff. de iud. si ex cõtractibus. & idẽ in iure proprietario reali, seu personali, quãuis ecclesiastico. s. de offic. deleg. quoniã. vt lite pendẽ. ecclesia. maxime vniuersali. s. de testi. significauerunt. in prin. cũ ibi notans. de hoc dicetur in Extrauag. Execrabilis. In alijs autẽ modis sicut in cessione & similibus licet perdatur ius, dũ tamẽ aliàs legitime fiat, non tamen ipsa possessio, nisi hoc per sententiã iudicis declaretur, vel nisi euidenter appareat possidentem habuisse pro derelicto facto vel verbo: cum semel possidens semper possidẽs præsumatur. hoc probatur s. de hæret. cum secundum. de præb. licet episcopus. lib. 6. inst. de rerum diui. §. fin. s. de priuileg. dudum. In quo ergo casu de præmissis habebit collector vacantem? Dic ꝙ de ijs, quæ cõstat verbo & facto vacare, non est dubium: sed quia de aliquibus est dubium hic. Primo quæro an beneficia permutata legitime vacare dicantur? Et videtur ꝙ non. Primo propter rationem. s. de præben. si tibi concesso. lib. 6. Secundo. nam permutatio initiũ efficax non capit ex mutuo consensu seu voluntate permutantium, sed ex traditione rei: nam antequam ego habeam tuã præbendam & tu meã, non est completa permutatio: licet secus sit in emptione & venditione, quæ habent initium efficax ex ipso consensu. ff. de rerũ permu. l. 1. §. itẽ emptio. Si ergo adeptio sola rei permutatæ hũc contractum perficiat: clarum est, ꝙ antea nihil quod sit ibi vacans, reperitur: cum totum sit in pẽdenti, nec etiam re adepta, cum sit iam possessum, & sic non inuenitur aliquod instans vel momentũ quo ista beneficia vacauerint, & sic nõ debebuntur collectoribus istis. Contrarium patet. Nam in resignatione reperitur libera iuris proprij refutatio vtriusque: quæ ambæ confuse & vno spiramine ad initar personarũ diuinarum fieri non possunt: immo ad diuersitatẽ suppositorum habet hic sequi diuersitas actuum, ita ꝙ in exercendis istis actibus impossibilis est quin sit dare aliquod instans in quo vacans extat vnum antequam aliud subsequatur: quod de rigore credo verius, sed de æquitate primum per c. prædictum. si tibi concesso. & s. de rer. perm. licet. lib. 6. Sed quid erit si sine alia vacatione beneficij diuidatur in xij. iuxta decre. s. de consti. cum accessissent. sicut factum fuit de præpositura Cæsaraugustana: ita ꝙ præpositus

Vacans quid proprie dicitur.

Mortuus si resurgeret beneficiũ non recuperaret.

Beneficia permutata an dicantur vacare.

ꝙ præpositus, qui tunc totum tenebat, habeat nunc tantum vnam de xij. numquid aliæ partes dicentur vacantes? Videtur ꝙ in altera parte quantumcunque modica saluetur totus titulus, & sic non dicatur vacare: talia enim nomina, quæ sunt iuris potius quàm facti: sicut sunt dignitates, nobilitates, corpora, vel similia, in qualibet parte modica, integra perseuerāt: maxime quantum ad ea, quæ in honoribus consistunt. hoc dico p iura ꝫ. de iurepat. c. 1. ff. de serui. viæ. not. 16. q. 7. piæ mentis. facit ff. ad munici. l. sicut municipij. §. vlti. de consue. dist. 4. vbi pars. & dist. 5. non mediocriter. cum similibus.

Iuris nomina in qualibet parte perseuerāt integra.

suetudine a, priuilegio b, vel statuto applicetur in totū c, ita quòd illi qui huiusmodi beneficia canonice obtinēt, & ad quos aliàs de iure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde per-

In contrarium videtur: quia cum separatorum separata sit ratio, & aliud sit de parte separata à toto, & de speciebus subtractis à genere, quàm esset de ipso toto in se integre persistente, & non possit dici quin ex quo partes diuisæ & separatæ fuerint per momentū antequam alicui conferrentur vacantes existerent, & sic affectæ fuerint per iura specialia alicui de contentis in hac decret. arg. iuriū. ꝫ. allegatorū. facit ꝫ. de rescrip. pastoralis. de offic. deleg. præterea. in fi. glo. à contrario sensu. & de reg. iur. in toto lib. 6. Primū videtur verius. Si enim ante concessionem vacantium Ecclesia aliqua sit vnita alicui dignitati vel præbendæ post cessum vel decessum rectoris: iuxta decr. ꝫ. de reli. do. cum venissent. & de re. eccl. non alie. si vna. concil. Viennen. si post talem concessionem moriatur rector vel cedat, non habebit eam collector. ꝫ. de rescrip. eam te. Sed quid erit de altaribus vel beneficijs alijs, quæ ex deuotione decedentium, & aliorum quotidie post dictam concessionem de nouo construuntur perpetuo & dotantur? Nunquid ipsa ipsi collectores habebunt? Videtur ꝙ non: per iura ꝫ. de consti. quoniā constitutio. de rescript. litteras. concil. Viennen. Contrarium videtur per cap. de offi. archi. dilecto. vbi illa consuetudo, quæ de se stricti iuris est, ad monasterium quod de nouo creatur se extendit. Credo ꝙ vbi causa priuilegij, statuti, vel consuetudinis huiusmodi de se extensiua sit in futurum, sicut est hic, futura etiam respiciat, maxime in realibus, quæ quasi sunt fauorabilia, vt in secundis concordantijs, secus qn causa est actus transiens maxime in ijs quæ fauore personarū fiunt: quæ quasi sunt odiosa, vt in primis. De hac notaui satis ꝫ. de vi. & hon. cler. quoniam. concil. Viennen. quod crederem verum, nisi fructus seu prouentus dictorum beneficiorum essent ad certos vsus deputati: puta ad vitam sacerdotis & suæ familiæ, vel cæterorum pauperum in hospitalibus, vel monialium seu aliorum religiosorum: qui vix de illis possent sustentari: nec habent vnde aliàs viuerent, nisi per suffragia inde dicata: sicut est de illis redditibus deputatis pro vita pauperum in sede barchæ: quia de talibus nec leuabitur decima, nec cadunt sub vacantibus. arg. ꝫ. de præben. significatum. & cap. per litteras. & de reli. do. quia contigit. concil. Viennen. immo nec alia quæ non excedūt. vij. lib. Turon. prout interpretatus fuit Grego. x. in concil. Lugdu. tempore quo concessit decimam passagio vltramarino. Guliel. de monte Lauduno.

Fructus vnius Ecclesiæ possunt alteri applicari de cōsuetudine.

a ¶ *De consuetudine.*] & sic valet consuetudo, ꝙ fructus vnius Ecclesiæ ad tempus alij applicentur, vt sit membrum vnius & eiusdem corporis: cum ista Ecclesia militans sit vnica, & vnum corpus mysticum faciat, vt ꝫ. de sum. trinit. firmiter. §. vna. & de excess. prælat. frequens. concil. Viennen. alij seruiat. facit ꝫ. de elect. cum non deceat. lib. 6.

b ¶ *Priuilegio.*] Istud concedit quotidie Papa. vt ꝫ. de rescrip. aliàs de priuile. si Papa. in verbo, concedamus. de præb. in verbo, à nobis. & de verb. sign. tua. super verbo, duxerimus indulgendum. ergo à contrario sensu nullus alter inferior hoc poterit: nisi forsan de vno vel de duobus certis beneficijs, & ex causa ante collationem cum capitulo suo. & sic intelligitur quod legitur & notatur ꝫ. vt eccle. benefic. vt nostrum. in fine. Sed contra videtur per cap. fi. ꝫ. de ijs quæ fi. à maio. par. c. & videmus quòd quotidie faciunt episcopi cum capitulis suis assignando vacantia ipsi fabricę, mortuo, vel similibus pijs operibus. Hic crederem distinguendum: quia aut hoc priuilegium fit maxime per modum statuti pro aliquo pio vsu & necessario vt in casibus prædictis: non tamen vtilitati mensæ episcopi vel capituli applicando. & tunc videtur quòd ipsi possunt hoc facere: secundum ꝙ decimam vel aliam partem beneficiorum suorum ibi possessorum posset episcopus nedum cum maiori parte capituli, immo cum minori, cum sit in hac parte sanior, etiam inuitis alijs deputare, vt in c. ex parte. de ijs quæ fi. à maio. par. c. aliàs pro volitate mensæ suæ vel sua non possent sine expressa licentia Papæ, vt in iuribus ꝫ. allegatis. hoc excepto tamē quod dictum est ꝫ. vt eccle. benefi. vt nostrū. hoc dico arg. ꝫ. de reb. eccl. non alie. si vna. concil. Viennen. Legatus tñ videtur indistincte hoc posse facere: cū nō inueniatur hoc expresse reseruatum Papæ. arg. 2. q. 5. quæ de causa. de hoc not. in prima parte Spec. tit. de legato. §. nunc ostendendum. versi. legatus igitur. Sed quid erit de alijs inferioribus ordinarijs, nunquid hoc facere poterunt saltem in beneficijs ad eos pleno iure spectantibus: sicut sunt dignitates, officia,

Beneficiorum vacantium fructum possunt mensæ vel alij vsui applicari.

prioratus, & aliæ administrationes ad ipsos immediate spectātes? Videtur ꝙ sic cū distinctione facta de episcopo & capitulo ꝫ. Sed nunquid vigore priuilegij vel statuti episcopi & capituli poterūt ista leuari a beneficijs spectantibus ad inferiores prælatos ipsius diœcesis? Planum est, ꝙ si sint exempti, non. ꝫ. de offi. ordi. graue. & de priui. ex parte. vnde solus Papa & legatus à latere posset eos adstringere ad hoc, vt ꝫ. de ot. leg. c. 1. ꝺ verb. signi. veniens. in princ. Et idem videtur de non exemptis beneficijs, quæ ad eos pleno iure spectant. 16. q. 1. in summa. & c. de monachis. & q. 2. visis. In alijs autem in quibus episcopi habent institutionem, seu confirmationem, videtur ꝙ possint sicut de proprijs habent statuere: cum plus habeat in talibus episcopus quàm patronus. ꝫ. de offi. leg. dilectus. & de priuileg. cum & plantare. §. in Ecclesijs. ergo, & cætera.

c ¶ *In totum.*] Not. ꝙ dicit hic, in totum, & hoc quod sequitur nihil inde percipiunt. & j. §. sequitur. in princ. integre. & eo. §. circa finem, versi. forsan. cum integritate percipere, &c. ex quibus concluditur, ꝙ Papa non intellexit hic prouidere, nec prospicere nisi in casu in quo beneficiati ex toto amittebant fructus & obuentiones annorum primi, secundi vel vlterius, ergo à contrario sensu si aliquid remanebat beneficiatis, quod nō consueuerint collectores leuare, in isto casu non prouidet decret. Pone ergo ꝙ Prior sancti Eusebij Altissiodorensis, qui consueuit ab antiquo accipere grossos fructus præbendarum primi anni in Ecclesia Altissiodorensi ex integro, reseruatis quotidianis distributionibus nouis canonicis, numquid dictis canonicis inibi residentibus, vel in seruitio Papæ seu Cardinalium existentibus, habebit iste Prior iuxta hanc decretal. summam, pro qua dictæ grossæ præbendæ soluunt decimam vel residuum quod maluerit eligere: vel potius poterit prout hactenus consueuit totam grossam præbendam accipere relictis quotidianis distributionibus illis qui voluit inibi residere? Videtur quòd totam grossam, prout, consueuit, habebit: per ea quæ dixi? Nam satis debent sufficere quotidianæ distributiones illis qui resident: alij autem sibi imputent: quia tales absentias forsan voluntarie sibi quærunt. voluntarium enim & exquisitum seu procuratum impedimentum neminem excusare debet. arg. de accus. veniens. de appel. cum parati. de dila. exposuit. cum ibi not. In contrarium videtur: nam Papa in vtroque casu huiusmodi decret. intelligit prouidere ipsis beneficiatis, qui commode nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere, vt j. sequitur. Sed illi nequeunt cum solis distributionibus quotidianis, dato ꝙ resideāt, impendere seruitium: cum illud dicatur commode fieri in talibus, quod fit consideratis nobilitate, scientia, & dignitate, de quo plene not. ꝫ. de rescrip. cum adeo. Item intelligit prouidere circa illos: & de illis fructibus dumtaxat, qui erant in Ecclesia decimabiles, & de quibus decima solui consueuit: siue decima esset taxata, siue non: qđ plene innuit §. j. eod. in illis vero. in princi. ibi dum dicit, quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quos in decima soluere consueuit, &c. vnde cum distributiones quotidianæ non sint decimabiles: ergo de illis non curauit hic Papa: sed de grossa præbenda dumtaxat, quæ erat decimabilis. vnde cum ista sic ab antiquo taxata, tenetur prior eligere alterum quod maluerit iuxta primum dictum: maxime inter illos qui causa necessitatis vel euidentis & probabilis vtilitatis sunt absentes: iuxta ea quæ leguntur & not. 7. q. 1. §. ambitionis. ꝫ. de cle. non residen. cum dilectus. durum etenim esset si rector Ecclesiæ posset exigere totam integram decimam à rustico: qui non fraude, vel dolo, vel negligentia, vel maiori sua vtilitate permisit suam segetē destrui: nec passus fuit eam ad perfectionē venire: sic in proposito de istis quotidianis distributionibus, quæ sine fraude sua & culpa istis defictūt: durū esset si grossa sua ipsis auferretur, qđ alijs tribueretur: & sic quasi bis punirentur ijdem cōtra omnia iura, & hoc verius. Sed quid dices de illo residuo, quod superest canonicis quolibet anno in cathedralibus & collegiatis Ecclesijs de illis fructibus, quos habent ad partem solutis grossis præbendis & distributionibus quotidianis: vel propter nimiam absentiam canonicorū, quæ interuenit in illo anno, vel aliàs, numquid illud cōputabitur inter grossas præbendas: sic ꝙ existentes in seruitio Papæ, vel studentes in Theologia, vel aliàs priuilegiati habebunt de his partem: vel potius inter distributiones computabitur, sic ꝙ soli præsentes hoc totum sibi retineant? Crederem ꝙ vbi sunt distincti fructus & redditus, de quibus soluuntur grossæ, à redditibus de quibus quotidianæ soluuntur: tunc absentes tales haberent partem de solo residuo grossorum: sed vbi totum est insimul, & nihil diuisum: tunc de toto residuo debent habere absentes, ex quo à solis distributionibus quotidianis, & non ab alio sunt exclusi. fauorabile est enim priuilegium eorum saltem in illis casibus, de quibus ꝫ. de cleri. non residen. cum dilectus. de magistris. c. fi. & per consequēs exclusio odiosa: cum contrariorū eadem sit disciplina, vt 32. dist. hospitiolum. Distributiones enim proprie dicuntur, quæ actu distribuuntur.

Impedimentum exquisitum non excusat.

Decima integra exigi non potest à rustico cuius seges est destructa.

Distributiones sūt quæ actu distribuuntur.

cipiunt, vnde illud incõueniens sequitur, quòd commode[a] nequeunt ad impendendum seruitium debitum residere in Ecclesijs, in quibus beneficiati existunt. ¶ Nos de illo[b] super his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participent[c], & Ecclesiæ debitis[d] seruitijs non fraudentur; præsenti[e] decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio, quod illi qui fructus prædictos sibi hactenus integre[f] vendicabunt[g] ex priuilegio, de consuetudine vel statuto, nihil ex inde vltra summam pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit[h] in decimæ solutione taxari, prætextu cuiusuis priuilegij, consuetudinis vel statuti quouis modo percipiãt: sed ipsius summæ perceptione

stribuuntur, & non aliæ. arg. ĩ. de præbẽ. licet. vnde de toto residuo in hoc casu habebunt partem suam dicti canonici: & per consequens isti collectores iuxta ordinationem istius decretalis. Si quæras quæ sit ratio, quòd in hoc casu nihil recipiatur de quotidianis distributionibus, & tamen de grossa præbenda percipitur? Dic q hoc est: nam vt frequentius quotidianæ distributiones accipiũtur de bonis indistinctis taliũ locorum collegiatorũ: vnde ipsa collegiata loca sunt exempta à talibus collationibus, vt dictũ est ĩ. sic & quæuis bona ipsis adhærentia. argum. ĩ. de parochi. c. penult. de regu. iur. accessorium lib. 6. Secus autem de separatis. arg. eorum quæ leguntur & not. de præba. ex litteris. per Innocẽ. ff. de separa. per totum. Vel si forsan de bonis distinctis soluantur, dic q non cadunt sub gratia: quia non sunt proprie Ecclesiastica beneficia, sed potius quędam salaria, quæ dantur seruitoribus pro labore diurno, sicut stipendia militibus, vel diurni denarij. Per primã autem rationem credo q de Ecclesijs, in quibus nulla est distinctio: sed omnia sunt communia, quæ per quotidianas distributiones soluuntur, nihil isti recipiant leuatores: sicut fit inter istos regulares quasi communiter, & inter seculares etiam quandoque: iuxta ea quæ notantur ã. de præben. ratio. & c. exposuisti. secus autem de officijs, de præbendis, seu dignitatibus: etiam inter corpora istarũ Ecclesiarum collegiatarum existentibus, ex quo habent bona distincta ab ipso capite: iuxta ea quæ leguntur ã. de præben. mandatum § ad beneficia. lib. 6. Quotidianum tamen victum, quem camerarius in monasterio recipit, non percipient isti collectores: licet fructus cameraræ recipiantur licet contrarium fieri viderim, & male. Sed quæ est ratio, q ista membra intra corpus existentia non gaudeant priuilegio capitis, sicut gaudent in illo casu ĩ. de præbend. quamuis. § quamquam. lib. 6. Dic q fauor, qui est hic, & odium ibi, soluunt contrarium. ĩ. de regulis iuris. lib. 6. odia. de hoc notaui in dicto cap. quamuis.

Distributiones quotidianæ de quibus bonis capiuntur.

a ¶ *Commode.*] Nihilominus tamen tenebitur impendere seruitium, aliàs peccat, ad instar viri cui vxor non potest reddere debitum: qui nihilominus eam alimentare tenetur: sed imputet sibi qui talem accepit, vt legitur 32. q. 7. quod proposuisti. & not. 91. dist. clericus.

b ¶ *Nos de illo.*] Tertia pars.

c ¶ *Participent.*] illa enim est bona prouisio, quæ æqualitatem eligit: lucrum & damnum pensat, & diuidit æqua lance: & ideo statera in manibus eius est posita, vt sic cum ea gratias, quas facit aliquibus ponderet, vt non per eas alij enormiter aggrauentur: iuxta ea quæ leguntur ĩ. de re iud. cum causam. in princ. de decimis, suggestum. quia durum est, q aliqui de fletu rideant aliorum, ĩ. de priui. petisti. & quod vnus tantum habeat onus, alius totum lucrum. ĩ. de præb. extirpandæ. Guliel. de monte Lauduno.

Fletus vel non debet esse risus alterius.

d ¶ *Debitis seruitijs.*] est ergo seruitium vel obsequium diuinum pensio Deo debita, vt ã. de celeb. Missa. c. 1. & c. graui. concil. Viennen. à qua non videtur quis posse absolui nisi ipsam restituat, si citra infirmitatem eam subtraxerit, cum non remittatur peccatum, &c. vt ĩ. de vsur. cum ni. & 91. dist. c. 1. & a. de hoc plene dixi in dicto c. graui ĩ. eo. in princip.

e ¶ *Præsenti.*] versiculus.

f ¶ *Integre.*] subaudi, vel in tam pauca quantitate, q in ea cõmode residere non posset, vt ĩ. dixi, vt sic nullum & inutile hic æquiparentur. ĩ. de transla. inter corporalia. de frigi. fraternitatis.

g ¶ *Vendicabunt.*] conditione ex statuto, consuetudine vel priuilegio: cum alia actio non sit hic prodita, licet non sit multum de nomine actionis curandum: dum tamen sit recta intentio, & verbis apertis & congruis proponatur, vt ĩ. de iud. dilecti. & c. examinata. vel aliàs directa rei vendicatio intentetur, cum dominium istis de iure speciali competere in his fructibus videatur, sicut de decima de iure communi ecclesijs parochialibus, vt ĩ. de deci. parochianos. Quis habeat verum dominium in rebus Ecclesiæ. dic vt not. Host. de pecul. cle. c. si.

Actionis nomen nõ est curandum.

h ¶ *Consueuit.*] per xl. annos, scilicet non interuenerit nisi vnus actus, vt ĩ. de causa pos. cum Ecclesia. 16. q. 3. quas actiones. Videtur tamen q decem anni sufficerent, ex quo non est contra ius commune: dum tamen vnus actus interuenisset. per ea quæ not. ff. de legibus, cum de consuetudine. & C. quæ sit longa consuetudo, super rubrica. & l. 1. maxime cum tendat ad tollendum ius alterius certantis tantum de lucro captando: nam istis, qui de nouo talia assequuntur beneficia, non multum detrahitur si fructus primi anni sibi retineat. qui est dominus omnium Ecclesiarum, vt ĩ. de præbend. licet 1. lib. 6. hoc dico argu. leg. ff. de perpe. & temp. præscrip. l. si quis. & ideo iura canonica de præscriptione consuetudinis loquentia, nõ dicunt q canonice sit præscripta, sed potius q legitime, vt patet ã. de consue. cum tanto. in fi. & de præb. cum de beneficio. lib. 6. quod videretur maxime hodie iuxta formas, quæ à curia exeunt super gratijs, in quibus non dicitur, iuxta taxationẽ antiquæ decimæ. sed decimæ tantum: & sic cuiuslibet cõsuetæ: habet enim consuetudo diuersa nomina: quandoque dicitur præscripta. vt ĩ. de offi. ord. duo. quandoque antiqua. C. de iure fisci. l. 1. quandoque longa, vt C. quæ sit longa consuetudo quandoque vetusta, vt ff. de aqua plu. arc. l. 1. § denique. & l. 2. in prin. quandoque diuturna. ff. de legi. diuturna. quandoque inueterata. ff. de leg. de quibus. quandoque vetus. ff. de pub. & vecti. l. imperatores. quandoque perpetua. ff. de legi. nam tempore. iuxta hoc quæro, quæ proprie dicatur antiqua: textus dicit sic: Ex antiqua consuetudine, à tempore cuius non extat memoria in contrarium: & sic videtur q tantum tempus requiratur in hoc casu, & talis consuetudo habetur iure constituti, vt probatur ĩ. de verb. signi. super quibusdam. de præscrip. episcopũ. lib. 6. in fi. cum ibi notatis. Quæ ergo consuetudo hic sufficiet ad hoc q diuisio in isto §. posita habeat locum: quia de hoc vidi plures dubitari: vnde vt melius hoc videas, pone quòd quidam impetrauit primam dignitatem in ecclesia Gerundeñ. non excedentem summam centum librarum Turoñ. secundum taxationem decimæ: dominus autẽ Ioannes filius regis impetrauit secundo inibi sine summa: postquam vacauit quidam archidiaconatus, qui hodie valet vltra centum libras Turoñ. tã propter res, quæ sunt ibi caræ, quàm propter monetam illius terræ: quæ licet olim minus valere consueuerit quàm Turonenses parui: modo tñ adæquatur eis: non tamen inuenitur ibi aliqua antiqua vel consueta taxatio, nisi q à tempore Greg. x. qui decimam concedens passagio vltramarino, iussit q in primo anno haberetur iuramentũ à rectoribus super valore, & q extunc ille valor sic iuratus acciperetur, & non plus nisi vellent: non tñ propter hoc essent liberati à populo. nec propter hoc à pœnis in processibus super hoc factis contentis: quæ quidẽ taxatio in illis partibus quasi cõiter obseruatur, & hoc in collectione decimæ: quia ibi non inuenitur contradictio: non autem in taxatione expressa in litteris impetrantium, vel per collectores annalium, vbi contradictores existunt. Credo quòd ex quo Greg. non absoluit eos à residuo, licet taxationem iuratã præcepit recipi; quicquid tunc cepesit super hoc securũ est, totum fuit permissum & conditionale; quia quod permittitur volendo, præcipitur in hoc casu. Sed pone quòd Prior de Spinassis prope Tholosam, non soluit decimam nisi à xxx. annis citra, sed ab illo tempore soluit continuo certam summam pro maiori valore in cuplo, quàm valeant reddituа Prioratus: nunc dicit collector, q illam summam elegit iuxta istum. §. Prior autem dicit non esse taxationem consuetam, ex quo per xl. annos non durauit: & sic non istum, sed §. sequentem habere locum: maximè quia si illam summam leuaret, nihil remanebit sibi vel alijs seruitoribus Prioratus. hoc est quod ĩ. quærebatur, an scilicet minor xl annorum consuetudo, aliàs super certa & indubitata quantitate continuata, liget inuitas partes ad sui obseruantiam. pro & contra. ĩ. allegaui satis: sed responsionem, quia de facto est, disputationi relinquo. Sed nunquid saltem poterit dictus Prior per beneficium restitutionis iure minorum, ex quo non est consuetudo completa, & à fine completionis cum ex tunc incipit grauari, videantur computari quatuor anni, qui dantur in talibus, vt ĩ. de in integ. resti. Ecclesia. lib. 6. vel saltem ex maioribus, petere, vt error qui fuit in calculo reparetur per legem. ff. quæ sen. sine appel. l. 1. §. 1. & idem quæro de beneficijs, quæ à tempore taxationis xl. annorum sunt, & postea vsque nunc bene valebant summam taxatã & plus: nunc autẽ eorũ possessiones per alluuionẽ, vel aliàs perierunt, vel valor fructuũ diminutus est propter vilitatem rerũ, ita q multo plus excedit summa quàm valeant omnes fructus: iuxta ea, quæ legũtur & not. ĩ. de loca. pp sterilitatẽ. in quibus nõ præcipito sniam: quia de facto pendent. Sed nunquid iste collector poterit dicere, volo q summã pro qua consueuit soluere decimam, quã ego eligo, statim mihi soluat: alter dicit q non faciet nisi prout euenient fructus, & prout possit gaudere de ipsis? Credo q bene dicat, nam sufficit q intra annum sibi soluerit, ex quo totus annus cedit. ĩ. de offi. ord. præsenti. lib. 6. Sed quid erit si illo anno pereunt tempestate vel incursu hostiũ fructus:

Consuetudo diuersa nomina habet.

Error pretius separari.

dumtaxat sint omnino contenti, totali residuo [a] prædicta obtinentibus beneficia remansuro [b], nisi forsan illi qui fructus eosdem soliti [c] fuerint (vt præfertur) cum integritate [d] percipere, pro se mallent [e] ipsum habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summā [f] dimittere memoratā: quo casu percipiendi quod maluerint, illis relinquimus optionē [g]; sic quod intra decem dies postquam sciuerint beneficia ipsa vacare, iij quibus annalia ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, aut ipsorum annalium collectores [h], quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuū (nulla subhastatione præmissa) eligere teneantur. Quam electionē si intra dictos decem dies non fecerint, vt est dictum, extunc [i] ad eum cuius est beneficium, huiusmodi optio vel electio transeat ipso iure [k]. Et hoc in ecclesijs & partibus illis, in quibus beneficia maiora & alia quantum ad solutionem decimæ sunt taxata, volumus obseruari. In illis [l] vero partibus & ecclesijs, in quibus decimarum taxatio nō est facta [m], seruetur quod fructus & obuentiones beneficij tunc

fructus, vel contingit transitus Papæ vel legatorū, qui maiorē partem consumpserunt de ipsis: numquid totum damnum & periculum erit beneficiati, vel potius contribuet collector cum ipso? Hic videretur dicendū, q si omnes fructus illius anni absorberētur in summa cōsueta solui p decima, nō haberet locū iste §. sed sequēs, maxime vbi nihil remaneret beneficiato, quod innuit verbū sequens, totali residuo, &c. vel saltem q ipse beneficiatus diceret collectori, ego nihil volo, accipias tu omnia, & supportes onera, mihi & alijs necessaria ministrā[n]do. argu. cap. de offi. ord. pręsenti. lib. 6. præsertim cum mihi sit licitum, quatenus me tangit, renuntiare huic, quod fauore mei noscitur introductū. C. de legi. quod fauore.

a ❡ Residuo.] ergo hic præsupponit esse residuum: quod si non est, videtur locum istum §. non habere, nec etiam sequentem, enim ista sint taxata. remanet ergo iste casus, in quo non prouidet hæc constitutio: sed quid de ipso fiet, sta[t] supra.

b ❡ Remansuro.] pro suis & suorum & alijs oneribus ordinarijs & extraordinarijs ipsius beneficij supportandis. simile ī. de præb. de monachis. cum similibus. Guliel. de monte Lauduno.

c ❡ Soliti.] supple, vel de nouo concessi ex gratia vel statuto, vt supra patet.

d ❡ Cum integritate.] & idē si non integre, sed quasi: sic q de residuo nō possent residētes cōmode sustētari, vt dixi ī. eo. c. 1. §. in fi.

e ❡ Mallent.] Nota tales gratias, quæ fauore ecclesiarū vel aliquibus pijs vsibus applicantur, etiam de bonis ecclesiasticis, &c. in aliorū odium conceduntur, ad instar eorum quæ conceduntur motu proprio large interpretari. arg. ī. de præb. si pluribus. lib. 6. facit ī. de verb. sig. tua. Item nota q vbi in diuersis personis ius priuatū concurrit cū cōi: & extraordinariū cū ordinario, priuatū & extraordinariū cōmuni ordinario pręferuntur: & hoc facit prærogatiua illorū, per quos hęc specialia sunt concessa. arg. ī. de præb. ij qui. lib. 6. Item fauor illius pro quo concessa est res, vt dictum est; secus si in eadē persona concurrerent: quia tunc primo vti debet ordinario, quàm extraordinario. & sic nō obstat ff. de mino. in causæ.

Ius priuatū quando[que] præfertur cōmuni.

f ❡ Summam.] & de hac habebunt ipsi beneficiati onera ecclesiæ supportare, si id non sufficiat, ponant de proprio, vel propria manu sibi quærant. arg. supra de celeb. Miss. cap. 1. 91. dist. cap. 1.

g ❡ Optionem.] simile ī. de consue. c. fi. de præb. si pluribus. lib. 6.

h ❡ Collectores.] hic potest quæri an aliquam compulsionem habeant huiusmodi collectores, videtur q sic: aliàs parum esset eorū officium. arg. ī. de offi. ordi. ex litteris. Dic q hic non potest dari certa responsio, cum hoc dependeat ex potestate eis in suis priuilegijs vel statutis concessa, vel per consuetudinem, quæ etiam facti est introducta: de quibus nisi per inspectionem eorū non possumus iudicare. ī. de priuil. accepimus. de constit. licet. lib. 6. Sed pone q ipsis collectoribus in priuilegijs vel statutis data est per illos, qui poterant plena compulsio, cum clausula, contradictores, &c. numquid poterunt hoc alij cum eadem coerctione cōmittere? Non videtur, cum certum ministerium sit eis cōmissum, per c. ī. de offi. deleg. quoniā abbas. Sed numquid ipsi poterunt sine alio speciali mādato, posito etiam q sint dati à Papa beneficia, quæ vacant de iure, non tamen de facto vocatis partibus declarare vacantia, & vt talia occupare? Hoc vidi de facto in præpositura ecclesiæ Cæsaraugustañ. Et videtur q sic, cum executores gratiarū & legatus sedis Apostolicæ (præmissa tamen causæ cognitione) hoc possint, & etiam simplex ordinarius, iuxta ea quæ leguntur & not. ī. de præb. licet episcopus. ī. de offi. leg. officium. lib. 6. Contrarium credo, nisi amplius contineret eorū littera, quàm officium ipsorū requirat, cum ad colligendum vacantia simpliciter dati sint, & ad compescendum rebelles super hoc, & res possessa per aliquos non dicatur plene vacare, dumtamen eorum possessio sit aliquo iuris adminiculo fulcita: quia forsan secus si possessio esset nuda, vt dixi ī. in verbo, vacantia. & probatur ī. de rest. spol. ex parte. in fi. gl. & de conces. præb. cum nostris. & c. litteras. officium enim ad certum vsum datum, non debet ad alium penitus diuersum extendi, vt ī. de appel. nouit. In contrarium autem allegata in suis casibus specialibus locum habent. Quid ergo dices de istis collectoribus, qui volentes fauere Imperatori fingenti vacare beneficium, quod non vacat, ad eius instantiam cum potentia regis, cui data sunt annalia, & etiam ipsi regales repellunt per violentiam possessorem de beneficio, & frequenter iniuste: ad hoc vt ipse impetrans possit postea possessionem citius adipisci, ex quo multa mala sequuntur? Credo in hoc casu, q impetrans incideret in pœnam illius c. ī. de præb. eum qui. lib. 6. & q etiam collectores sic in suo officio publice delinquentes, crimē cōcussionis incurrunt. ff. de concus. l. 2. & 1. 11. q. 7. sancimus. vbi de hoc. Sed qualiter cognoscit collector, si possessio talium sit iuris adminiculo fulcita, vel nuda penitus: numquid ipse cognoscet de hoc, cū nulla cognitio, sed simplex compulsio & executio sit sibi in hac parte cōmissa? Credo q in hoc casu habebit p omnia seruare doctrinā illius c. ī. de rescript. cum cōtingat. videlicet si sibi sit liquidū vtriusque partis documentis quis ius habeat, & hoc sit notorium & certum: sm hoc accipiet, vel non accipiet vacantē: aliàs si dubium est, faciet hoc per eorū iudices declarari, ad quam partem declinabit semper in dubio, ne falcem suam ponat in messem alienam, arg. ī. de offi. deleg. si quando. & c. pastoralis. & de elect. venerabilem. in princ. Sed numquid isti collectores poterunt suo tempore scindere nemora cædua, vel alia, vel pulchras arbores, seu exhaurire vel euacuare stagna de grossis piscibus per multos annos nutritis? Videtur q sic, quia quicquid fructuū nomine vtiliter suo tempore euenit, totū suum est oneribus supportatis. ī. de offi. ord. præsenti. lib. 6. In contrariū videtur, quia talia sine quibus deterioratur proprietas, non cadunt sub fructuū nomine, vt ff. de vsufru. arboribus. & l. item. & de cēsib. forma. Videtur dicendum, q magna nemora, arbores non cæduas, non vastabunt, nec ibi cædua vel stagna, nisi quatenus augmentum seu emolumentum eorum tempore istis competentij poterunt adæquare ad instar mariti fructus dotis lucrantis. arg. ff. sol. mat. l. diuortio. §. non solum.

Falcem in messem alienā non mittere debemus.

i ❡ Extunc.] hoc verbum, tunc, vltimam horam temporis denotat, & sic istos decem dies computabo de hora in horam, à tempore scientiæ incipiendo: ad instar decendij ad appellandum, hoc probatur ff. de cond. & demon. l. 4. in fi. 2. q. 6. biduum. ī. de appel. cōcertationi. lib. 2. Sed quis probabit scientiam, vel qualiter constabit de ea: cum semper collector dicat se hoc ignorasse, & quilibet præsumatur ignorans de iure, maxime in hoc casu, in quo non imminet periculum animæ, si non vigilet, licet immineat periculum bursæ. 82. dist. proposuisti? Credo q semper poterit allegare ignorantiam donec vacatio publice nota sit in loco vbi est beneficiū. Sed extunc non, vt ī. de conces. præb. cum ei quem. concil. Vien. in fi. quare credo expediens ipsi beneficiato, q cū testibus vel instrumēto intimet collectoribus ipsam vacationē, ne extūc possint ignorantiā allegare. arg. ī. de elect. causam electionis. cōcil. Vien.

Decendiū ad appellādum currit de hora in horam.

k ❡ Ipso iure.] & sic non est hic opus facto hominis, nisi in declaratione tantum, vt supra de hæret. cum secundum leges. lib. 2. Gulielmus de monte Lauduno.

l ❡ In illis.] Quarta pars. Iste est casus in illis partibus, in quibus nō est consueta pro certa summa solui decima: sed de anno in annum taxantur fructus prout eueniunt, si sint ibi aliqui fructus, de quibus non consueuit solui decima, vt puta de horto contiguo ecclesiæ, vel de vinea, vel de agricultura quam proprijs manibus rector excolit, vel similibus. Hoc non diuiditur, sed de residuo toto decimabili fient duæ partes, quarum vna collectoribus, alia applicabitur beneficiato: sic q pars illius, qui ipsa non contentabitur ad contentantem transibit. Guliel. de monte Lauduno.

Fructus nō omnes sūt decimabiles.

m ❡ Non est facta.] idest consueta fieri. Vel dic facta per illum, qui eam facere poterat causa cognita, & vocatis qui fuerant euocā[di]: alias res inter alios acta alijs non noceret. ī. de re iudi. cum super. & c. quamuis. quod qualiter posset fieri, maxime nisi deberetur ex priuilegio Papæ, non video, nisi ipse Papa ex certa scientia hoc fecisset, cum officium executorum seu collectorum decimæ non extendat se ad hoc, vt ī. dictum est. Sed numquid episcopus & capitulum statuere poterūt & taxare in singulis ecclesijs certā summam, pro qua quælibet ecclesia teneatur soluere decimam, & nō pro pluribus? Non credo, cum hoc esset legem superiori imponere, & eius restringere potestatem & libertatem, quod non possunt. 28. dist. §. 1. ī. de verbo. sign. constitutionē. in fi. lib. 6. ex quo

sequitur

vacantis, quos[a] in decima[b] soluere consueuit[c], per medium diuidantur[d]: quorum medietatem habeat[e] is, cui annaliũ per alterum de prædictis[f] modis perceptio est concessa: Reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficiũ est cõcessum pro sustentatione sua, & alijs ecclesiæ oneribus supportandis[g]: Quòd si alter de prædictis prædicta medietate voluerit[h] esse contentus, altero contentari nolente, pars volentis ipso[i] iure transeat ad nolentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio cõgrue faciens deseruiri, ac eius supportãs onera cõsueta. Et[k] si quicquã aliquis prædictorũ[l] vltra[m] præmissa perceperit[n], illudq; his ad quos[o] pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu[p], eo ipso[q] si episcopus vel superior prælatus fuerit, à põtificalibus[s] & ingressu ecclesiæ nouerit se suspensum: Si autem capitulum, vniuersitas vel collegium, ecclesiastico interdicto[t] se nouerit (donec prędicta cum integritate[u] restituerit) subiacere. Si vero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana[x] id fecerit, excõmunicationis incur-

sequitur quòd per solam ordinationem Papæ expressam, vel saltẽ tacitam, quæ fingitur in consuetudine aliàs præscripta legitime, talis taxatio poterit fieri, ad minus in his, quæ forum Papæ concernunt super hoc.

a [Quos.] scilicet fructus & obuentionem.

b [In decima.] idest, ꝙ hactenus fuerunt decimales ecclesijs baptismalibus.

Decima de quibusdã fructibus nõ debet.

c [Consueuit.] scilicet beneficiũ vacans, hoc vult dicere, ꝙ soli illi fructus veniant in diuisione: pro quibus dictũ beneficiũ consueuit soluere decimã, & nõ alij. Sed qui sunt illi fructus pro quibus ecclesia seu beneficiũ ecclesiasticũ nõ soluit decimã? Dic ꝙ aliqui reperiuntur in iure liberi à decima, aliqui possunt esse de cõsuetudine. expressi in iure sunt illi scilicet, qui insurgunt in dote ecclesiæ. j. de deci. nouũ. Itẽ si sit locus religiosus, de suis noualibus, quæ proprijs manibus vel sumptibus excolit, & de nutrimentis animaliũ, & hortis, vt s. de deci. ex parte tua. in fi. & sic põt intelligi ista libertas de decima debita ecclesijs parochialibus, vel põt intelligi etiã de decima, quæ datur à bñficiatis sũmo Pontifici, vel illi cui ille iusserit, de qua s. de deci. c. 1. à qua possunt esse liberi aliqui fructus de iure, & etiã de consuetudine: de iure crederem liberos fructus, qui pro quotidianis distributionibus assignantur & locrãtur: nam tales distributiones à laborantibus in vinea Domini quotidie, sic lucro fiunt & sub eorũ proprio appropriantur, ꝙ de ipsis testari poterunt, sicut rusticus de denario diurno, iuxta ea quæ leguntur & notantur maxime per Host. s. de pecu. clerico. c. fi. de testa. requisisti. circa fin. de magistris. c. fin. Itẽ de agricultura, de lucro seruorũ, de hoc quod nent seu filant moniales, vel scribunt monachi, licet totũ sit monasterij. Item de quotidianis oblationibus seu legatis, quæ religiosis maxime Mendicantibus offeruntur. arg. s. de sta. reg. c. 1. de exces. præla. nimis. seu alijs hospitalibus vel domibus religiosis. arg. s. de præb. per litteras. & de relig. domi. quia contingit. concil. Vien. de pecunia relicta à testatore pro certis anniuersarijs, capellanijs, vel alijs officijs ecclesiæ perpetuo emendis. arg. s. de testa. tua. & c. de his. nec de beneficijs valde minutis seu pauperibus. arg. s. de cler. ægro. c. 1. Sed quid dicetur pauper seu exiguum? Hoc relinquatur arbitrio eorũ, iuxta ea quæ notaui s. de reb. eccle. nõ alie. monasteriorũ. concil. Vien. in verbo, modicum. Credo tñ sicut regulariter datur alia decima, quæ debetur ecclesijs parochialibus de omnibus fructibus saltem realibus, vt s. de deci. nuntios. & c. ex parte. & c. ex transmissa. sic ista quæ debetur Papæ saltem. arg. s. de deci. c. 1. vnde sicut de istis vel similibus nõ dabitur decima collectoribus eius, sic nec ista venient in diuisionẽ istam: vidi tamen in Catalonia, quòd omnia etiam quotidianus victus monachi sub hac diuisione includebantur, & male.

Fructus quidam ecclesiastici sic liberi sunt, vt de illis ad placitũ possis disponi.

d [Diuidantur.] scilicet alij fructus, non autem liberi à decima.

e [Habeant.] illam scilicet, quã diuisionem per aliam factam de alijs tam in rebus quàm in pecunia existẽtibus ipse elegerit, vt sic tam propter ordinem litteræ, quàm etiam prærogatiuam, qua fungitur in hac parte, in optione potior habeatur. arg. s. §. præced. facit s. de paroch. c. 1. & de elect. si quis iusto. de præb. mandato. & c. ij qui. lib. 6. & habebit decem dies ad optandum, aliàs in alium optio deuoluetur, per §. præcedentem.

f [Prædictis.] scilicet priuilegio, consuetudine, vel statuto.

g [Supportandis.] quæ si nõ sufficiãt, quærat sibi aliunde, vt s. dist.

h [Voluerit.] supple, & volitũ suũ expresso ore, vel per aliqua intersignia indubitata ostenderit. arg. j. de conces. præb. cũ ei. concil. Vien. aliàs nõ præsumitur quis de facili velle iactare pecuniã, aut iuri sibi acquisito renuntiare. arg. s. de renun. super hoc. Sed quid si nolit suũ volitũ super hoc declarare verbo vel facto: sed tacendo permittitur ꝙ aliter fructus colligat: numquid tacendo videtur ostendere se nolle ipsos vel potius velle. Et videtur ꝙ velle potius, quàm nolle, cum in appetibilibus taciturnitas habeatur pro cõsensu in odiosis vero pro dissensu, vt s. de reg. iur. is qui tacet. & c. qui tacet. lib. 6. Dic ꝙ super hoc expedit volenti, vt aliũ corã testibus vel tabellione requirat, vt dicit s. in alio membro. & si hoc modo nõ possit de sua voluntate constare, ꝙ faciat per suũ superiorem sibi assignari terminũ. arg. s. de præb. si tibi absenti. in fi. lib. 6. aliàs nõ video ꝙ pars parti posset terminũ assignare, vel ipsam ad ostendendum suum volitũ compellere, cum non habeat imperiũ par in parem, vt s. de elect. innotuit. Nec appellatio decem dierũ, de quibus loquitur s. §. pxi. & s. de præb. si pluribus. lib. 6. seu xx. de quibus s. de consue. c. fi. lib. 6. vel mensis. s. de conces. præb. cum ei. aliquid in hoc casu faciat, cum diuersi casus sint, nõ ijdem seu aduersi. & Papa in isto, sicut in illis potuisset prospicere si voluisset: quod non fecit: & sic ad iura cõmunia recurremus. arg. s. de deci. ad audictiam. cũ similibus. Sed quid si procurator seu collectos dixit se velle partem illã: Dominus autem rex vel fabrica, statim dum sciuit, retrocauit hoc, & dixit se nolle: numquid in hoc casu factum procuratoris nocebit domino? Et videtur ꝙ sic, cum sit in omittendo potius quàm committendo: & sic debet domino nocere, & imputet ꝙ sic negligentem eligit. s. de elect. si cõpromissarius. lib. 6. In contrariũ videtur. cũ expressio voluntatis potius in committendo, quàm in omittendo existat. & sic nõ debet nocere, maxime cum in talibus delictũ seu factum personę non noceat ecclesiæ, vt s. de except. cum venerabilis. & error procuratoris possit retractari negotio nondum finito. s. de confessis. c. fi. de appel. cum causam. de censi. olim. Hoc nõ est materia propria: sed dic de hoc vt legitur & not. s. vt lit. non contest. c. 1. vbi de hoc, maxime per Hostiensem.

Iuri suonõ renuntiat quis de facili.

Procuratoris factum an domino noceat.

i [Ipso iure.] postquam de eius voluntate constabit.

k [Et si quicquam.] Quinta pars. Et nota verbũ, quicquã, legitur in Euangelio Ioa. 14. in fi. vbi dicitur, & in me non habet quicquã. j. de elect. quia sæpe. lib. 6. ibi, quicquã de bonis perceperint, &c. & sic nihil excipitur: immo quantũcũq; modicũ fuerit quod vsurpatur per istos contra ordinationẽ prædictã, vsurpans iuxta conditione suam pœnas inscriptas incurrit. arg. s. de maio. solitæ, in fi.

l [Prædictorum.] scilicet benefactorũ, vel illorũ quibus ex consuetudine, priuilegio seu statuto fructus vacantiũ competunt, & intellige per se vel per alios eis mãdantibus, vel aliàs post factũ ratũ habentibus, quod eorũ nomine gestũ erat, seu præstantibus auxiliũ, consiliũ, vel fauorẽ, aliàs nõ, vt s. de resti. spol. cũ ad sedem. de sen. excom. quantæ. & c. cũ quis. lib. 6. non tñ extenditur ista pœna ad extraneos ista vsurpantes, nisi forte participarent cũ istis scienter in crimine criminoso, cum tamquã pœnalis sit restringenda. s. de elect. statutum. lib. 6. de sent. excom. si concubinæ.

m [Vltra præmissa.] scilicet summam vel residuum in taxatis, vel dimidium in alijs iuxta ordinem, vt superius clare patet. Guliel. de monte Lauduno.

n [Perceperit.] & sic nota hic duo, scilicet istud & illud quod sequitur intra mensem, nisi restitueris cũ effectu, esse necessaria ad hoc ꝙ quis infrascriptas pœnas incurrat: ergo si non perceperit, licet ad eũ aliquo casu aliàs peruenerit: vel si perceperit & restituerit, nõ incurrit: coniunctim enim ponũtur ista duo: & ideo nõ sufficit alterum istorũ accidere. simile s. de rescrip. ex parte. & c. olim.

o [Ad quos pertinebit.] scilicet secundum præfatum ordinem, vel aliàs secundum ius commune vel speciale, de quo s. de offic. ordi. cum vos plerumque. in fi. & cap. præsenti. lib. 6.

p [Cum effectu.] sic verba intelligenda sunt, vt s. de cler. non resi. relatum. de pœnit. dist. 1. aut verba.

q [Eo ipso.] post mensem sc. simile s. de sent. excom. quicũque. lib. 6. Si quæras quot dies mensis iste habeat: dic ꝙ tot quot habebat ille mensis, in quo istud cõtingit, si in Februario 28. si in Martio 31. & sic de alijs, de quo not. plene s. de elect. quàm sit ecclesijs. lib. 6. & si aliqui dies de ipso mense effluxerunt, de alio supplebuntur. facit quod not. ff. de diuer. & tempo. præscript. l. 2.

r [Si episcopus.] similes pœnæ ponuntur supra de vsur. vsurarum. lib. 6. in fi. & dic vt ibi. Guliel. de monte Lauduno.

s [A pontificalibus.] De hoc dic vt supra de offi. deleg. quia pontificali. & de sent. excom. cum medicinalis. lib. 6.

t [Interdicto.] de quo dic vt supra de appel. ad hoc. & c. dilectis. & de exces. prælat. tanta. de sent. excom. si ciuitas. & c. alma. lib. 6. Guliel. de monte Lauduno.

u [Cum integritate.] idem in simili dicitur, vt s. de elect. quia sæpe. vbi de hoc. Integritas aũt diminutionem non recipit, sicut nec adiectione indiget plenitudo. 3. q. 1. reintegranda. 6. q. 1. si omnia.

x [Mundana.] & sic not. duo genera hominum. 12. q. 2. duo. in

his enim

his enim huius mundi illecebris nõ debent se implicare clerici, nec se curis prouocare eiusdẽ: sed potius talia sunt vacantibus laicis relinquenda. 11. q. 1. te quidẽ. Sed, proh dolor, ip si volunt proprias manus apponere: & simpliciter religati fortius & plusquã fortius mendicantes.

rat sententiã ipso facto, à qua nisi restitutione præmissa (præterquã in mortis articulo) minime absoluatur, non obstantibus quibuscumque priuilegijs vel indulgentijs, aut contrarijs consuetudinibus, aut contrarijs statutis, iuramento, confirmatione sedis Apostolicæ aut alia quacumque firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc auctoritate Apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum Auinioñ. Caleñ. Nouembris, Pontificatus nostri anno secundo.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ Bonorum ecclesiasticorum alienatio non tenet: & alienantes & recipientes sunt excommunicati, prælatisque diuersis diuersæ pœnæ imponuntur.

CAP. VNICVM.

† Vide concil. Trid. sessio. 25. de reformat. cap. 11.

Immobilia, & mobilia pretiosa æquiparantur.

AMbitiosæ † cupiditati, illorum præcipue, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita, immobilia & pretiosa mobilia Deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria, & pia loca regûtur, illustrantũrque, & eorũ ministri sibi alimoniam vendicant, profanis vsibus applicare, aut cum maximo illorũ ac diuini cultus detrimento exquisitis medijs vsurpare præsumunt, occurrere cupientes: omnium rerum & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneq; pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationẽ vel contractum emphyteuticum, præterquã in casibus à iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura constitutione præsenti fieri prohibemus: prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis alijs super hoc editis, quæ tenore præsentium innouamus, in suo nihilominus robore permansutis. ¶ Si quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem de bonis & rebus eisdem quicquam alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi, nullius omnino sint roboris vel momẽti. Et tam qui alienat, quàm is qui alienatas res & bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona ecclesiarũ, monasteriorum, locorumq; piorum quorumlibet incõsulto Romano Pontifice, aut contra præsentis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediate sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit indurato, lapsis mensibus eisdem à regimine & administratione suę ecclesiæ vel monasterij, cui præsidet in spiritualibus & temporalibus, sit eo ipso suspensus. Inferiores vero prælati, commendatarij, & aliarum ecclesiarum rectores beneficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, Prioratibus, præpositiuris, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officijs, canonicatibus, præbendis, alijsque ecclesiasticis cũ cura & sine cura sæcularibus & regularibus beneficijs, quorum res & bona alienarunt dumtaxat, ipso facto priuati existant: illaq; absque declaratione aliqua vacare censeantur: possintq; per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis quæ propterea priuatæ fuerint) libere de iure conferri: nisi aliàs dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter aut generaliter reseruata: nihilominus alienatæ res & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, libere reuertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datũ Romæ apud sanctum Marcum, anno Dominicæ incarnationis M. cccc. lxvij. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

Alienationis variæ sunt species.

Alienans bona ecclesiæ & alienata recipiens eadem pœna puniuntur.

De emptione & venditione.

¶ Martinus v. venerabilibus fratribus Treuereñ. & Lubicinensi ac Almicensi episcopis.

¶ Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione reuenditionis, declaratur hic non esse vsurarius. Et in fine mandatur quòd huiusmodi bulla publicetur.

CAPITVLVM I.

REgimini † vniuersalis Ecclesiæ quamquam immeriti, dispo nente Domino, præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia, quę inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, seu scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur. ¶ Sane petitio dilectorum filiorum vniuersorum, cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislaueñ. nobis exhibita continebat: quòd à centum annis citra & supra, & à tanto tempore, & per tantũ tempus, cuius contrarij memoria hominum non existit: in eisdem ciuitate & diœcesi, ac partibus alijs vicinis, quædam consuetudo rationabilis obseruata, præscripta, ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuisset: Pro quibus princeps, baro, miles, ciuis, siue oppidanus partium earundem, cum hoc expedire videbatur melius pro tunc non valentes sibi consulere, personæ ecclesiasticæ, aut sæculari collegio, aut vniuersitati, oppido vel ciuitati, super bonis suis, dominijs, oppidis, terris, agris, prædijs, domibus, & hereditatibus vendere consueuit, & vendidit annuos census vnius vel plurium marcarum aut grossorum Pragensium nummi polonici, & pagamenti consueti: ad rationem & pro qualibet marca annui census decem, vndecim, tredecim, quattuordecim

† De materia huius extrauag. vide gl. & doctores in cap. cõquestus. de vsur. Baldum, & Imolã in cap. ad nostram. de empt. & vendi. Anchoranum consil. 10. Iacob. Dubitantium solus Feliciũ ta c. si cautio. de fide instru. & Sotũ lib. 6. de iust. & iure. q. 1. art. 5.

Consuetudo immemorialis quid cognoscitur.

decim marcæ, aut plus vel minus secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes tunc inter se conuenerant. Ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exsolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quòd ipsum annuum censum in toto vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocumq; vellent libere absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi cẽsus venditores inuiti nequaquam per emptores arctari vel adstringi valerent, etiam ipsis possessionibus & bonis obligatis penitus interemptis seu destructis. Fuitque & est talis contractus emptionis & venditionis per episcopos Vratislauieñ. pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diuersos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tamquam licitus & communi vtilitati deseruiens sæpius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam super huiusmodi censibus, plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, personatus & officia, vicariæ, altaria numero plusquam duo millia, de expresso consensu, & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territorijs dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium litteris sigillis sigillatis & roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnumquam ad ipsorum censuum solutionem, pœnis & censuris ecclesiasticis ordinariorum locorum sponte & libere submiserunt, sicuti etiam aliqui eorũ tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueuerunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis in arcũ prauum conuersi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiusmodi census hucusq; per eos antea libere & absq; vlla contradictione solutos, eisdem emptoribus tam ecclesiasticis quàm sæcularibus soluere contradicunt & recusant, confingentes huiusmodi emptionis & venditionis contractus fore & esse vsurarios & illicitos: ipsos emptores ecclesiasticos & sæculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, personatus & officia, vicarias, & altaria, ac beneficia huiusmodi ipsorum annuorũ censuum spoliant perceptione, & detinent spoliatos, in animarum suarum periculũ, eorumque emptorum præiudicium, damnum & grauamen. Et propterea an contractus emptionis & venditionis huiusmodi liciti existant, a nonnullis hæsitatur. Quare pro parte eorundem cleri, nobilium, incolarum & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislauieñ. nobis fuit humiliter supplicatũ, vt an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant, declarare, & aliàs eis in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. ¶ Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, quia etiam ex relatione dilecti filij nostri Gulielmi tituli sancti Marci presbyteri Cardinalis, cui negotium huiusmodi cum peritorum consilio commisimus examinandum, comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationẽ doctorum licitos fore. Ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmissis, præfatos contractus licitos, & iuri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores ad illorũ solutiones (remoto contradictionis obstaculo) obligari auctoritate Apostolica, tenore præsentiũ ex certa sciẽtia declaramus: Non obstantibus præmissis cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. ¶ Volentes quòd prædictæ litteræ nostræ debitũ sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrũ per vos vel alium seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni fauoris præsidium efficaciter impendentes, dictasque litteras vbi, quando & quotiens expedire videritis auctoritate nostra solemniter publicantes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorũ nominibus, per venditores seu debitores censuum huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuum & conuentionum inter ipsos habitorum formam & tenorem, plenam & debitã satisfactionem impendi: Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Nõ obstante si aliquibus communiter vel diuisim a sede Apostolica sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ. Datum Romæ apud sanctos Apostolos sexto nonas Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

Locupletari ex alieno reprobat.

Priuilegii Papæ pot à censura ecclesiastica plenaria.

¶ Calixtus tertius episcop. Magdeburgeñ. Nuremburgeñ. & Halberstadeñ. ecclesiarum decanis.

¶ *Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iuri consonum, & ab vsuris alienum. Et tandem iubet præsentem bullam cunctis manifestari.*

CAP. II.

ij R Egimini † vniuersalis Ecclesiæ quamquã immeriti disponente Domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta nobis crediti dispensationem officij subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus: Et dubia quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litigiũ anfractus exinde seu scandala proueniant) debito (prout iustitia suaserit) declarationis nostræ ministerio sopiantur. ¶ Sane pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgeñ. & dilectorũ filiorũ vniuersi cleri ciuitatis & diœcesis Mersburgen. nobis nuper exhibita petitio continebat: Quod licet à tanto tempore cuius contrarij memoria non existit, in diuersis Alemaniæ partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenusque obseruata fuerit legitime præscripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permissione, & plerũque expressa ratificatione approbata consuetudo: Quòd ipsi habitatores & incolę, siue illi ex eis quibus id pro suis statu & indemnitatibus expedire visum fuerit, super eorum bonis, domibus, agris, prædijs, possessionibus, & hęreditatibus annuos marcarum, florenorũ seu grossorum monetæ in partibus illis currentis, redditus seu census vendentes pro singulis ex marcis, florenis siue grossis huiusmodi ab eis qui illas vel illos, siue redditus siue census ipsos emerint certũ competens pretium, in numerata pecunia secundũ temporis

† Vide doctores l. prima prope dentissima vaganti ciuitas.

Consuetudo dicitur ius vtentium morib' approbatum.

poris qualitatem, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & recipere soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædijs, possessionibus & hæreditatibus prædictis, qui in huiusmodi cõtractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione reddituum & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem: Hoc adiecto, quòd ipsi pro rata qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto vel in parte pecuniam, à solutione reddituum seu censuum huiusmodi restitutam pecuniam contingentium, liberi forent penitus & immunes. Sed ijdem ementes etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones, & hæreditates huiusmodi processu temporis ad omnimodę destructionis siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamẽ hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi cõtractus liciti sint censendi. Vnde nonnulli illos vsurarios fore prætendentes, occasionem quærunt redditus & census huiusmodi ab eis debitos nõ soluendi. Quare pro parte episcopi & cleri prædictorum asserentium, quòd in talibus hic emptis censibus & redditibus, fructus, redditus & prouentus plurium ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorum beneficiorum ciuitatis & diœcesis ac partium prædictarũ, necnon fere omnes quotidianæ distributiones, quæ in plerisque ex ecclesijs ipsis diuinis interessentibus ministrari solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, vt super his Apostolicæ sedis declarationis oraculũ impertiri, & adijcere paterna dilectione curaremus.

Dubia declarare sũmi Pontificis est.

Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex cõmissione felicis recordationis Martini Papæ v. prędecessoris desuper examinationem, & eiusdẽ prædecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigijs inhærentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium, præfatos contractus licitos, iurique conformes & vendentes eosdem ad ipsorum solutionẽ censuum & reddituum, iuxta dictorum contractuũ tenores (remoto contradictionis obstaculo) efficaciter teneri auctoritate Apostolica præsentiũ serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctũ Petrũ, anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lv. pridie nonas Maij, Pontificatus nostri anno primo.

Volentes itaque quòd prædictæ litteræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios dictis præposito, decano, capitulo, ac alijs beneficiatis opportunę defensionis præsidio assistentes, dictasque litteras (vbi & quando ac quotiens expedire videritis) auctoritate nostra solemniter publicãtes, faciatis, & eadẽ auctoritate per vẽditores seu debitores reddituũ & censuũ huiusmodi dictis emptoribus, seu illis quibus ipsorũ reddituũ & censuum solutio præstanda fuerit, de eisdem censibus & redditibus iuxta contractuum & conuentionum super his habitorum formam & tenorẽ, plenam & debitam satisfactionem impendi: contradictores vero per censurã ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenã & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum, vt supra.

De sepulturis.

Bonifacius octauus.

Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.

CAP. I.

Detestandę[a] feritatis[b] abusũ[c], quem ex quodam more † horribili[d] nonnulli fideles improuide prosequuntur, nos pię intentionis ducti proposito, ne abusus prædicti sæuitia vlterius corpora humana dilaceret, mentesque fidelium horrore commoueat, & perturbet auditũ, digne decreuimus abolendum. Præfati namque fideles huius suæ improbandæ[e] vtique consuetudinis vitio intendentes, si quisquã ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, præsertim extra suarum partium limites debitum † naturæ persoluat, in suis vel alienis remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis[f] affectu truculẽter[g] exenterant[h],

Detestandæ.] Huic statuto causam dedit bonæ memoriæ N. tituli sancti Laurentij in Damasco presbyter Cardinalis. Et hoc cap. diuiditur in sex partes. Primo, procemium ad dicenda præmittit. Secundo, §. *Præfati.* factũ horrendum ponit. Tertio, §. *Volentes.* super facto huiusmodi statuit. Quarto, §. *Sed vt defunctorum.* voluntates defunctorũ moderando docet exequi. Quinto, §. *Nos enim.* cõtra statutũ huiusmodi facientes pœna excõicationis, & defunctũ, vt ecclesiastica careat sepultura, punit. Sexto, §. *Nulli.* inhibet, ne contra prohibitionẽ huiusmodi fiat, volens q̃ facientes indignationem Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apostolorum incurrant.

a *Detestandæ.*] idest, execrandæ vel abominandæ. sic sumitur extra 6. lib. de concess. pb. c. detestanda. extra de fil. presby. ex transmissa. extra qui fil. sint legi. per venerabilem. circa fin. Alio modo accipitur detestari, hoc est absenti denuntiare, vt detestatio sit denuntiatio facta cum testatione. Vnde detestari, denuntiando testari. ff. de verb. sign. l. subsignatũ. §. detestari. & l. seq. Ioa. Mo.

† Aliàs, modo

b *Feritatis.*] idest, crudelitatis, instituta. ff. si qua. pau. fec. dic. circa prin. Ioa. Monachus.

c *Abusum.*] idest malũ vsum, seu contra rationem. extra de elect. quisquis & cap. quòd sicut. & responso.

d *Horribili.*] hic horror exprimitur §. eod. §. præfati. & dic horribili, idest, abominabili. 32. q. 5. si vxorem. extra de spon. veniens 1.

e *Improbandæ.*] & merito: cũ enim consuetudo, qua tenditur ad rerũ abusum, sit reprobata. extra de consue. ex parte. de offi. ord. si canonici. lib. 6. multo magis illa est reprobãda, qua tenditur ad abusum corporũ humanorũ, quæ non recipiunt (propter eorũ excellentiam) æstimationem. ff. si quadru. pau. fe. di. l. ex hac lege. ff. de his qui deie. vel effu. l. prima. §. sed cum homo. sic nec libertas æstimationem recipit. ff. de reg. iur. l. libertas.

† Mori est naturæ debitum soluere.

Corpus humanũ non recipit æstimationẽ.

f *Impia pietatis.*] prætextu enim pietatis impietas nõ est cõmittenda. 30. q. 1. nosse. 1. q. 1. nõ est putanda. & sicut ministeriũ pietatis est cõsolari merentiũ corda. 45. dist. disciplina. in fi. sic desolari eadẽ sub colore obsequendæ voluntati improbę, defunctorũ est impietas: contristatur enim quis merito cũ videt illa diuidi, quæ nõ patiuntur diuisionẽ cõmodam, quo casu in re etiã cõmuni non fit diuisio, sed de iure fit vni adiudicatio totius rei, æstimationi alteri pro sua parte danda. Inst. de offi. iud. §. eadẽ. & §. seq. ff. de leg. 1. non amplius. §. vlt. nec per hoc cap. derogatur electioni sepulturæ, sed modus hic narratus merito reprobatur, vt infra §. sed vt defunctorũ. Sic Iacob & Ioseph elegerunt sepulturã, vt Iacob cõditus aromatibus integre, & Ioseph corpore incinerato eius ossa ad sepulturam paternã portarentur. Gen. c. vlt. extra de sepul. cap. 5. lib. 6. 13. q. 2. cap. Ebron. & cap. vnaquæque. ver. item Ioseph. Ioan. Mona. Cardinalis.

Rei cõmunis adiudicatio fit, si diuidi non possit.

g *Truculenter.*] à truculentus, qui est plenus truculentia, vt in hymno, *Arcet luporum truculentiam rabiem.*

h *Exenterant.*] idest, extrahunt interiora. vnde exentera intestina di-

Exenterare quid dicatur.

ad illud membratim vel in frusta [a] immaniter [b] concidentes, ea subsequenter aquis immersa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem (ab ossibus tegumento [c] carnis excusso) eadem ad partes prædictas mittunt, seu deferunt tumulāda [d]. Quod non solum diuinæ maiestatis conspectui abominabile plurimum redditur [e], sed etiã humanæ considerationis obtutibus [f] occurrit vehementius abhorrendũ [g]. ¶ Volentes igitur (prout officij nostri debitũ exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis tantæq; immanitatis [h] & impietatis abusus penitus deleatur, nec extendatur [i] ad alios: Apostolica auctoritate statuimus & ordinamus, vt cum quis cuiuscunque status aut generis seu dignitatis [k] extiterit: in ciuitatibus, terris, seu locis in quibus catholicæ [l] fidei cultus viget, diem de cætero claudet extremum: circa corpora defunctorum huiusmodi abusus vel similis nullatenus obseruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed vt defunctorũ corpora sic impie ac crudeliter nõ tractentur, deferantur ad loca in quibus viuentes elegerint sepeliri, aut in ciuitate, castro, vel loco vbi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticę sepulturæ tradantur ad tempus, ita quòd demum incineratis corporibus, aut aliàs ad loca vbi sepulturã elegerint, deportentur, & sepeliantur in eis. Nos enim si prędicti defuncti executor vel executores aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscunq; ordinis, conditionis, status, aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate præfulgeant, aliquid cõtra huiusmodi nostri statuti & ordinationis tenorem pręsumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis sententiam (quã exnunc in ipsos proferimus) ipso [m] facto se nouerint incursuros, à qua non nisi per Apostolicam sedem (præterquã in mortis [n] articulo [†]) possint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille cuius corpus sic inhumane tractatum fuerit ecclesiastica careat sepultura [o]. Nulli ergo, &c. Datum Lateraneñ. xij. Kalendas Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Super prædicationibus, confessionibus & sepulturis, prouidet hoc cap. vt tollat cõtentiones, quæ olim erant inter curatos ex vna parte, & Iacobitas, &*

stina dicuntur, quasi ex intra trahantur. Ex quo verbo & pluribus positis in hac constitutione videmur intestina per incisionem corporis non debere extrahi, vt forsan corpus per aliquot dies custodiatur super terrã ad expectandũ defuncti amicos, & ratio redditur 13. q. 5. si non licet. Item ius statuit quo loco quis debet sepeliri: & licet ius det electionem sepulturæ, hoc iuris beneficiũ non debet trahi ad dispendiũ illicitum. C. de vsuc. pro empto. cum qui. siue sit illicitum in modo vel facto, vt hoc cap. & dicto c. si non licet. Item humana corpora sub certa pœna phibentur sepeliri in ciuitatibus. ff. de sepul. viol. l. 3. §. diuus. ne cõtingat infectio, quæ si contingat, est purganda. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis riuos. ergo propter beneficium electionis sepulturæ nõ debet committi vnde habeatur contagium, horror, seu infectio. Et ideo ne contingat infectio, debet corpus tradi ecclesiasticæ sepulturæ, & fieri seruitium conuocatis amicis. Sed cõtra, licet corpus humanum condire aromatib9, & hoc est ornare ipsum, sed ornatus præsupponit mũdum: nam munda ornari debent, non immunda: vnde Apostolus ad Romanos 13. Abijciamus opera tenebrarũ, hoc est vitia, & induamur arma lucis, idest, virtutes, quæ faciũt hominẽ lucidũ & armatũ contra vitia, & vt dicit Boetius: Prius sunt extirpanda vitia, quàm inserantur virtutes: ergo condiendũ prius erit à fæcibus mundandũ: q fit leuius per incisionem. Dicunt quidã q hoc est tolerabile in maximis viris extra solũ proprium longa morientibus, vel in remotis valde sepulturam eligentibus. Dic contra, ne fiat diuisio incõmoda, quæ etiam est prohibita in profanis, vt dictũ est, præsertim cum ius cõmune sine captione & calumnia electionis sepulturæ intelligendum sit ff. ad exhi. l. pen. & ad arg. dic ornatum præsupponit mundũ, dummodo mundare quod intenditur non sit prohibitum, vt hic. Et est hic aliud hoc mundare contra naturam rei, nam cadauer, idest, caro data vermibus debet dari terræ, nam caro est terra, & in terram reuerti debet. Vnde q corpus Iesu Christi & Iacob fuit conditũ aromatibus, vt habetur Ioa. 19. & Gen. vlt. nõ tñ habetur ibi q fuerit exenteratũ. Ioa. Mon.

Mortuo aliquo apponunt intestina extrahi, vt expectentur amici.

a ¶ *Frusta.*] sine r, in vltima syllaba. Et est frustum, pars carnis vel panis: sicut lupus frustatim comedit agnum. 13. q. 1. §. his ita. ver. item Apostolus, laborantem agricolam, &c.

b ¶ *Immaniter.*] idest crudeliter. C. de emen. ser. l. 1. in fi. Reperitur tamen quandoque immanis pro grandi, vt hic, immania cete. & forte est ratio, quia grandes consueuerunt esse crudeles.

Immanis duo significat.

c ¶ *Tegumento.*] idest, coopertura. ff. de auro & argen. leg. argumento. in princip.

d ¶ *Tumulanda.*] illud forte attendentes:

Mollius ossa cubant, tumulis fortata parentum. aliàs:

Mollius ossa cubant, manibus tumulata parentum. Ioa. Mona.

e ¶ *Redditur.*] cum diuiditur quod commode diuidi nequit, & sic in re Dei peccatur. extra de cor. vit. significauit. 13. q. 5. si nõ licet.

f ¶ *Obtutibus.*] idest, aspectibus.

g ¶ *Abhorrendum.*] nam quod quis abhorret in seipso, iure naturali habet abhorrere in alio. extra de offic. ordi. ad reprimendam. & dicto cap. si non licet. iuxta illud:

Quod tibi vis fieri, mihi fac; quod non tibi, noli;

Sic potes in terris viuere iure poli. Ioa. Mona.

h ¶ *Immanitatis.*] idest, crudelitatis.

i ¶ *Nec extendatur ad alios.*] deinceps: quia statuta dant formã futuris negotijs. extra de consti. cap. vlt. C. de leg. & cond. l. leges & constitutiones.

k ¶ *Dignitatis.*] numquid comprehenduntur episcopi, & etiam laici reges? Dic q sic, quia vnus est introitus omnibus ad vitã & similis exitus. Sap. 7. & quo ad id q quo agitur, est negotiũ ecclesiasticũ, in quo omnes æqualiter subsũt Papę statuẽti. Nec hoc casu tollit desideriũ defunctorũ, sed differtur, vt j. §. pxi. Nec obstat quod nobilia sunt specialiter exprimenda, aliàs videretur neglecta. ff. de inui. l. item apud. §. hoc edictum. quia hic respicitur status hominis post mortẽ, in quo nõ est distinctio liberi vel serui. auth. de mon. §. 1. coll. 2.

Moriuntur magni vt parui.

l ¶ *Catholica fides.*] & sic hæc constitutio non inhibet, vbi catholicus decederet in terra Saracenorũ, immo inhibetur modus hic expressus. Sed si sũt tãti, deberẽt cõdiri aromatibus, vt dictum est de Iacob. aliàs permittantur incinerari, vt in Ioseph. Vñ subaudi hic, maxime.

m ¶ *Ipso facto.*] sed pœna excõicationis ante istã constitutionem, aut præter eam, vt in casu posito, locũ sibi nõ vendicat, vtpote antea non inflicta. Et dico istum modũ esse illicitũ ante istam constitutionem: quia corpus humanum cuius facies ad similitudinem cælestis pulchritudinis est figurata, nec maculari nec defigurari debet. C. de pœni. l. si quis in metallũ. Item improba est voluntas defuncti, quæ mãdat reliquias suas post mortem suam in mare proijci. ff. de cond. insti. conditiones. & l. quidam. ff. de leg. 1. seruo alieno. §. fi. quod tamen non est ita horribile sicut istud. Item humana natura est erubescenda. in auth. vt defun. seu fu. §. 1. coll. 5. Sed contra. ff. de reli. & sump. fu. cum in diuersis. Sol. lex illa nõ dicit, vtrũ humanũ corpus debeat diuidi vel nõ, sed quærit quid iuris sit si diuisum fuerit forte ab hostibus vel ab alijs. Nec obstãt C. de adul. l. quãuis adulterij. in fi. vbi quis decapitatur. nec C. de seru. fug. auth. sed nouo iure. vbi manus amputatur, nec extra de homi. tua nos. §. vlt. vbi oculi eruuntur. & vi[r]gilia amputantur: quia hæc fiunt ad iustitiam exercendam, vt pœna vnius sit metus multorum. C. ad leg. Iul. repet. l. 1. Nec obstat si dicatur, homo mortuus non est homo, quia saltem retinet figurã, & reliquias humanæ naturæ: & ideo etiam post mortem corpus humanum non recipit æstimationem. arg. auth. vt defun. seu fu. eorum. §. 1. coll. 5. in fi. & C. de sepul. viol. l. 3. & fi.

† Vide Cõcilium Trid. sessio. 14. cap. 7. de casuũ reseruatione.

Facies humana est ad similitudinẽ diuinæ pulchritudinis figurata.

Corpus humanũ propter iustitiam exercẽdam variis pœnis subijci potest.

n ¶ *Mortis articulo.*] hoc semper excipitur. extra. lib. 6. de pœnis. felicis. §. præsenti. extra de offi. ordi. cap. pastoralis. §. 1.

o ¶ *Sepultura.*] sed qũo defuncto imponitur pœna hic? Dic ex sequela pcedentis delicti, sicut & honor fit ei ex signis quæ in eo apparuerũt ipso viuo. extra de sen. excõ. à nobis 2. Sed tu dices: iste nõ mandauit in specie, sed tantũ in genere, qđ nõ cõtinet illicitũ. ff. de cond. inde. l. pcurator. Sol. iste mandãs genus videtur secũdũ vsum solitũ mandare, qui hic reprobatur, & ideo hic punitur. Vel dic q hic punitur sine culpa, licet nõ sine causa: quia hic punitur pter detestationem facti & sequelæ eiusdẽ, sicut sæpe fit. vt not. extra de cõst. c. cognoscentes. & c. antiqua. de priui. Ioa. Mon.

Mortuis quãdoque pœna imponitur.

ADDITIO. Adde ad materiam huius decret. consilium Oldradi 76. quod incipit, thema tale est, vbi concludit, q nepos non eligens sepulturam, sepelitur in sepulchro patris & aui, licet sit in ecclesia Mendicantium, dato q superiores eiusdem sint sepulti in ecclesia parochiali, vbi vide optimas rationes. Ioan. Francisci.

Additio Ioannis Francisci.

Super

digeros ex altera. Hoc cap. licet Corfuisset sublatū per extrauagantē, inter cunctas. quæ est infra de priuil. est tamen hodie innouatum per clem. dudū. de sepultur.

CAP. II.

SVper † cathedram [a] præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti, & si multis & arduis, quę in amplum Romanę curiæ alueū vndique cōfluunt [b] quasi torrēs [c], prægrauemur negotijs [d], curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus votis intendimus, vacamus instantius [e], ac operosę studium sollicitudinis impertimur, vt ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarū (pręcisis radicitus dissidiorum [f] vepribus [g], & litigiosorum anfractibus [h] omnino subductis) inter ecclesiarum antistites ad curam & regimen gregis Dominici deputatos [i], cæterasq; personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum identitas perseueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, quòd nō [k] nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd dissensiones [l] & scandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. ¶ Ab olim [m] siquidem inter prælatos & rectores seu sacerdotes ac clericos parochialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias cōstitutos ex vna parte, & Prædicatorum & Minorum ordinū Fratres ex altera (pacis æmulo [n] satore zizaniæ [o] procurante) granis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus [p] fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis [q], pęnitentijs in-

a SVper cathedram.] ¶ Hoc statutum ordinat, prouidet, & decidit super tribus articulis, scilicet de prædicationibus faciendis, & confessionibus audiendis, ac de sepulturis, & occasione earum lucris. Super quibus fuit grandis contentio inter prælatos & rectores parochialiū ecclesiarum ex parte vna, & Prædicatores & Minores ex altera, præsertim à tempore felicis recordationis Martini Papæ iiij. cuius indultū prædictis Fratribus concessum per hoc statutū est sublatum. Et hoc statutum diuiditur in octo partes. Et primo ponit auctor procemiū ad dicenda. Secundo, §. *Ab olim.* factum super dictis articulis narrat. Tertio, quarto, & quinto, §. *Diligenti.* & §. *Statuimus.* & §. *Huiusmodi quoque.* super dictis tribus articulis prouidet seu ordinat. Sexto, §. *Nos etenim.* priuilegia, indulgētias, gratias, verbo vel scripto cōcessa, consuetudines, conuentiones, & statuta, & pacta, prout prædictis seu aliquibus eorū sunt aduersia, cassat & irritat. Septimo, §. *Cæterū.* pręlatos & rectores rogat & hortatur, vt se dictis Fratrib^o beneuolos reddant, secus faciendo p̄latis & rectoribus comminando. Octauo, §. *Nulli ergo.* vt præmissa non infringantur, mandat, & contrarium faciens indignationem Dei & beatorum Apostolorum incurrat. Et pro prælatis & rectoribus ista sunt specialiter notanda. Primum est, quod non est hic specialiter concessum, censetur esse denegatum. argum. C. de appel. præcipimus in fi. extra lib. 6. de elect. constitutio. Et est ratio, cū dicti Fratres pugnent contra ius commune, quod non est expresse sublatum, stat, extra de priuil. pastoralis. præsertim vbi priuilegium haberalias effectum, vt dicto c. pastoralis. & c. in his. Item secundo hac constitutione, priuilegia, pacta, consuetudines, conuentiones, statuta, gratiæ, seu indulgentiæ hic ordinatis aduersa per hanc constitutionē reuocantur. simile video extra lib. 6. de elect. cum non deceat. & c. quia sæpe. & eod lib. de sent. excom. c. vlt. in fi. Item videtur notādum, q prælati non denegent dictis Fratribus licentiam petitam simpliciter, ne id quod est potestatis ordinariæ, fiat potestatis Apostolicæ, & potest fieri hæc concessio simpliciter, vel ad tempus. Et forte dare simpliciter, ne pro malitia notaretur. Et cōcedendo simpliciter est facultas reuocandi, quando valet ordinarius. vel in totum, vel in partem. ff. de iudi. iudicium soluitur. Contra dic, nam in hoc casu est gratia, licentia & beneplacitum, siue quo ad prælatos, siue quo ad Papam grauose concedentē in negligentia prælatorum. j. eod. §. statuimus. & ver. si vero ijdem. Et gratia non debet reuocari, cum sit perpetua. extra lib. 6. de offic. deleg. si super. Et nos beneficijs deceat adiuuari, non decipi. ff. commo. incommodato. §. si ex facto. in fi. arg. C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. Nec obstat l. iudicium. in qua non fit datio, sed cognitio, & cogniti executio. & hoc in simili not. extra de elect. in causis. Et hic non præsumeretur malitia, si prælatus sic diceret, do vobis vsque ad tale tempus, deliberaturus postmodū de tempore longiori, prout audiam merita & diligentiam Fratrum eligendorum. Item notandū ne dicti Fratres metas exeant dictæ ordinationis, & ipsis exeuntibus sint repellendi. vnde delegatis principis venientibus ad certā prouinciam, præses eiusdem non debet sinere eos amplius facere, quàm eorum legatio se extendat. authen. vt iudi. sine quoquo suff. §. volumus. coll. 2. Et est ratio, delegatus habens potestatem à principe, illud tantū prosequatur, quod sibi specialiter est concessum, nec alia vsurpet. C. de excu. & exact. l. quicūque. lib. 12. præsertim cum contra hoc statutum Fratres priuilegiati non existant, immo priuilegium, si contra ipsum statutum habeant, est sublatum. j. eod. §. nos etenim. Sed an isto casu prælati possint animaduertere in tales excedentes, notatur extra lib. 6. de priuile. cap. episcoporū. Pro Fratribus illud est notandum, vt ipsi formā huius statuti diligenter obseruent, & ipsius limites non excedant. extra lib. 6. de priuil. volentes in prioc. Sic enim seruare debent priuilegia, vt eorum mentem minime transgredi videantur. extra de priui. porro. & excedentes metas priuilegiorum coerceri possunt, si suo indulto non contenti iustitiam impediunt aliorum. extra de priuil. patentibus. priuilegiū enim meretur amittere. & c. 11. q. 3. priuilegiū. extra de sent. excō. contingit 2.

† Ad intellectū huius extrauagātis vide omnino Oldradū consil. 187. incip. Quæstiones propositæ. tit. de sepulturis. & cōsi. 181. incip. Secūda quæstio est. eo. tit. Anchara nū in c. 1. § 1. de offi. & Aretinū consi. 25. incipiē. Considera diligenter.

Negatū est fieri quod inpressenō obeditur.

Gratia Papæ est perpetua.

a ¶ Cathedram.] Cathedra est nomen græcū i & est excelsa sedes præsidentis. Et componitur à cathos qd̄ est sedes, & edra, idest, sponda, quæ est pars lecti. Et propriè cathedra est doctorum, quæ competit præ cæteris summo Pōtifici: qui sicut præeminet cæteris dignitate, ita cæteros p̄cellat sanctitate. 1. q. 1. vilissim^o.

Cathedra quid sit, & vnde dicat.

b ¶ Confluunt.] vnde omnes oppressi sedem Apostolicā possunt adire. 2. q. 6. oīs. & c. seq.

c ¶ Torrens.] nam propriè dicitur torrēs, quia ea diuersis partibus, aquam recipiens, torret, idest, vertit & voluit: sic Papa nunc ad hunc: nunc ad illum se vertere habet & voluere.

d ¶ Negotijs.] vnde Papa prægrauatur, idest, præ alijs grauatur negotijs. Et est negotiū quasi negans otiū. Non ergo vacent otijs & nugis, q curis exercitari habēt innumeris, vt sequitur.

Negotium vnde dicatur.

e ¶ Instantius.] ex hoc nota, q habens ad multa intendere, ad id debet quod est grauius manū apponere, sicut ille, qui se vult liberare iuris præsumptione, ab eo qd̄ est sibi grauius soluendo se liberat. ff. & C. de solutio. l. 2.

f ¶ Dissidiorum.] idest, discordiatum, vt habetur,

Conueniet nulli, qui secum dissidet ipse. Versus.

g ¶ Vepribus.] sicut enim vepres pannos & carnes hominum lacerant, sic & dissidia mentes.

h ¶ Anfractibus.] qui nonnullas moras habent. ff. vi leg. no. l. etiā.

i ¶ Deputatos.] vt pascant præcipuè, nō vt tondeant seu pascantur, nisi accessoriè. extra de præscrip. cū ex officij. extra de censi. procurationes. & c. cū Apostolus. extra lib. 6. de offic. ordi. si episcopus. Sed hodie grex iste sic respicitur, q nulli seu pauci (proh dolor) intendunt ad pasturā, & omnes cōmuniter ad tonsuram. intendentes emungere, non nutrire: lac & lanam curantes, nō ouem. in termino à quo in quo incipere deberent, vt est visitatio, & medio per quem procedere debent, vt est correctio, & morū reformatio. sicut gallus super prunas currentes, vt in termino ad quem principaliter tendunt, vt est ventris & bursæ repletio prout proponunt. diutius immorentur. & ob hoc prælati non dicuntur pastores à pascendo actiue, sed passiue propter quod dicūtur exactores ab improbe exigendo, vt dicatur in vtroque brachio tam ecclesiastico quàm sæculari; exinanite. exinanite vsque ad fundamentum in ea.

† Quæ hic Paulo Acti^o dicuntur, & metro vestrib^o aliā accipiē ta.

k ¶ Quod non.] sic ordina litteram, q non bene colitur auctor pacis, idest, Deus; nisi in tempore pacis, hoc est in statu tranquillo: nam pax est status tranquillus, secundum Isidorum.

Ordo litteræ.

l ¶ Dissensiones & scandala.] Cum ergo hæc duo mala infra scripta sequentia inferant, dissensionibus & scandalis totis est viribus obuiandum, ne pullulent, & si pullulauerint, tunc tollantur, seu, vt possibile est, minuātur: his ergo p̄hibitis, & mala sequentia prohibentur. extra 6. lib. de reg. iur. cum quid prohibetur.

m ¶ Ab olim.] Secunda pars, in qua præmisso procemio factum super quo statuitur & ordinatur, narrat.

n ¶ Aemulo.] idest, inuido, ab ęmulor, qd̄ multa significat. vñ vers^o

Aemulus inflatur, amat, inuidet, ac imitatur. Versus.

o ¶ Zizania.] est primæ declinationis, & fœminini generis in singulari, & in plurali est neutri & secundæ declinationis & primæ. vnde versus: *Est Zizania, sunt Zizania plura, magna.* Et est zizania herba peruersa, quam poetæ infelix lolium vocant, & significat scandala, vel iuuantes mala: & ideo sator dicitur diabolus, vt hic, & j̄ de elect. licet.

Zizania quid dicatur.

p ¶ Prædicationibus.] hic est primus articulus.

q ¶ Audiendis.] Secundus articulus.

a ¶ Tumulandis.]

iungendis eisdem, & tumulandis ª defunctorum corporibus, qui apud Fratrum ipsorum ecclesias siue loca noscuntur eligere sepulturam. ¶ Nos autem (pij patris ᵇ more laudabili) moleste ferentes incômoda filiorũ, reducentes ad exactę ᶜ cõsiderationis examen, ac intra pectoris claustra sollicite reuoluentes, quàm sit plena periculis ᵈ, quàm onusta ᵉ dispẽdiis ᶠ, quamq; in diuinę maiestatis cõspectu reddatur exosa ᵍ discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ sollicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimode submouere, nullis vnquã futuris temporibus fauente Domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negotiũ, quod potissime insidet cordi nostro, finem salubrẽ ʰ & celerem per Apostolicæ solertiæ studiũ consequatur, diligenti ⁱ cum fratribus nostris deliberatione pręhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationem catholicæ fidei, quietũ statũ partium prædictarũ, ac salutis animarũ fidelium incrementũ, dẽ ipsorum fratrũ consilio ᵏ, auctoritate Apostolica statuimus & ordinamus, vt dictorũ ordinum fratres in ecclesijs & locis eorũ, ac in plateis cõmunibus libere valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbũ Dei, hora illa dũtaxat excepta, in qua locorum ˡ prælati prædicare voluerint, vel corã se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt: pręterquã si aliud de prælatorum ipsorũ voluntate processerit ac licentia speciali. ¶ In studijs autem generalibus ᵐ, vbi sermones ad clerum ex more fieri solent, diebus illis quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorũ, & in festis specialibus siue peculiaribus eorundẽ Fratrum possint ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare: nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbũ proponi, episcopus vel prælatus superior ⁿ clerũ ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerũ ipsum ducerẹt congregandũ. ¶ In ecclesijs ᵒ autẽ parochialibus Fratres ibi nullatenus audeãt vel debeant pręsdicare vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipsorũ beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior ᵖ per eosdem Fratres pręsdicari mandaret. ¶ Statuimus ᑫ etiam & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca Fratrum ipsorũ consistere dignoscũtur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, Magistri, Priores, Prouinciales Prædicatorũ, aut eorum vicarii ʳ & Generales, & Prouinciales Ministri, & Custodes Minorum ordinũ prædictorũ, ad præsentiam prælatorum ˢ eorundem locorũ se cõferant, per se vel per Fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres qui ad hoc electi fuerint ᵗ, in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentiũ audire libere valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pænitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficiũ impendere ᵘ de licentia, gratia, & beneplacito eorundem: Ac ˣ deinde præfati Magistri Priores,

a ¶ *Tumulandis.*] se. tius articulus.
b ¶ *Patris.*] qui habet sumere consilium pro liberis suis. ff. ad leg. Iul. de adult. nec in ea.
c ¶ *Exacte.*] idest, exquisitæ. C. manda. in re mandata. Et significata huius verbi, exigo, not. extra 6. lib. de iud. c. s. in fi. Ioa. Mon.
d ¶ *Periculis.*] quãdoque incursis, à pereundo: & quandoq; euasis seu præuisis à periõdo, iuxta illud:
Felix quem faciunt aliena pericula cautum.
Et illud:
Non vadit peritũ, qui vult audire peritum.
Et curare debemus de periculis, vt illa euadamus seu præuideamus, non vt ea incurramus, & ideo dico periculum dictum à perio, non à pereo, vt secũda sit longa non breuis, vt in supino de perio, vt in versu prædicto.

Verius.

e ¶ *Onusta.*] ab onus, idest, sarcina, sic onustus sarcinatus.
f ¶ *Dispendijs.*] expone vt extra lib. 6. in pœmio §. penult.
g ¶ *Exosa.*] idest, valde vel perfecte odiens, vt dicitur exosus bella, idest, valde odiens bella: & ideo hæc discordia, quam Deus habet exosam, ab omnibus exstirpetur. arg. C. de hæret. Manichæos. quem enim odit dominus, habet odire seruus.
h ¶ *Salubrem.*] idest, salutis vberem.
i ¶ *Diligenti.*] modo tres prædictos articulos per ordinẽ prosequitur, & habet tria dicta secundum hos tres articulos.
k ¶ *Consilio.*] quid importent hæc verba, not. extra 6. libro de hæret. super eo.
l ¶ *Locorum prælati.*] intelligo prælatos iure cõmuni, vt episcopos; vel consuetudine, vt decanus Baiocen. Baiocis. Et hoc probatur in ver. vel epus, vel prælatus, &c. Et sic est differẽtia inter prælatũ & episcopũ, & latius est verbũ prælati. & not. in simili extra 6. lib. de temp. ord. cum nullus. nec nomine prælati cõtinetur rector ecclesiæ, cũ specificetur contra prælatum. ĩ. eod. §. ab olim. Quid si vicarius hoc faciat? Dic idem: quod enim ordinarij per se nequeunt, per alios expediant. extra de offi. ord. inter. extra 6. lib. de offi. ord. si episcopus.
m ¶ *Generalibus.*] non ergo in villis seu castris. extra de cler. non resi. tuæ. Et loca in quibus iura docẽtur, debent esse studia legitima ff. in pœmio §. illud vero. Et legitimũ est qđ iure cõcessum & approbatum est. ff. de ver. sig. l. lege obuenire. vel antiqua cõsuetudine, cuius memoria nõ existit, hæc enim æquipollẽt. extra đ ver. sig. sup quibusdã. ff. de aqua quo. & æsti. l. hoc iure. §. duct⁹ aquæ.
n ¶ *Superior.*] non intelligitur hic tantũ superior episcopus, sed superior prælatus respectu cleri, vel ex consuetudine, vel priuilegio.
o ¶ *In ecclesijs.*] ĩ. eod. §. diligenti. & versi. in studijs. vbi sunt Fratribus quædam loca permissa cũ certis modificationibus ad prædicandũ: si ipsis loca parochialia cum certa moderatione sunt interdicta, vt hic: & cum officium prædicandi in cõmuni eis nõ competat, sed prælatis & curatis. extra de offic. ordi. inter. & infra eod. §. huiusmodi quoque. omnem locum eis reputo interdictum, qui hic non reperitur permissus. Sed quæro, an possint in cœmeterijs vel capellis vicinis? Dic q non, extra 6. lib. de sent. excõ. si ciuitas.
p ¶ *Superior.*] expone vt ĩ. ver. proximo.
q ¶ *Statuimus.*] Secundus articulus in quo sic procedit: Nam primo præmittit duo, quæ incumbunt Fratribus antequam audiant confessiones, vt licentiam audiendi confessiones petere, & post concessam licentiam Fratres eligere. infra eod. ver. ac deinde. Tertio & quarto, ver. extra. & versi. numerus. ponit duas modificationes circa prædicta. Quinto decidit quid sit agendũ cũ est obtenta licentia, & Fratres electi sunt, & eorũ personæ acceptatæ, vt infra versi. & si ijdem. Sexto, quid sit agendũ quãdo personæ nõ sunt acceptatæ. infra versi. q si forte. Septimo, ver. si vero. in casu recusationis prælatorũ dat Fratribus licentiã gratiosam. Octauo, ver. per huiusmodi autem dictam licentiam moderatur.
r ¶ *Vicarij.*] pro parte Prædicatorum sunt tres gradus, sicut pro parte Minorũ. Sequitur statim de tribus gradib⁹. Et fuit hoc factum, vt paritas in dictis ordinibus seruaretur. in sequenti tamen ver. non ponuntur nisi duo gradus, nec mirum: quia grauius est eligere Fratres ad ministerium audiẽdi cõfessiones, quàm ad licentiam in genere petendã: ex qua consequenter peti debet sequens gradus. ĩ. versic. proxi. Et hic appellant vicarij illi, qui sunt in certis prouincijs seu regnis, vbi non sunt Prouinciales Priores, sed Prouinciales constituunt vicarios, vt prouincialis Angliæ fecit vicarium in Scotia, vbi non est Prouincialis.
s ¶ *Prælatorũ.*] iure cõmuni, vt episcopi: vel consuetudine seu priuilegio: hæc enim dant prælationẽ. arg. extra de consang. & affi. c. t.
t ¶ *Fuerint.*] post licentiam datam. ĩ. eod. ver. ac deinde.
u ¶ *Impendere.*] ab illis solum à quibus possunt absoluere curati. ĩ. eo. ver. per huiusmodi. & extra 6. lib. de pæni. & remis. si epus.
x ¶ *Ac deinde.*] & sic nota gradum, nõ concursum inter hunc ver. & præcedentẽ §. Et dicunt quidam deinde, idest, obtenta licentia, præmissa fiat electio, vt sequitur. To dic deinde, idest, post licentiam præmissam petitam dumtaxat: nam peti potest & consiliũ & licentia, & nõ obtineri. extra de arbi. cum olim. extra de regul. licet. Et hic habetur ex sequentibus in quibus Papa prouidet, nedũ in casu obtentæ licentiæ, sed etiã in alio, in quo oportet q fiat electio, & si oporteret licentiam hoc casu obtinere, iam esset in potestate prælatorum istos ordines impedire, quod Papa non intendit, vt infra sequitur. Aliquando tamen non sufficit licentiam petere,

teri, extra de pœni. & remi. omnis. extra 6. lib. de elect. si religiosus.
a ¶ *Personas.*] sed quales? Dic sex qualitatibus sequẽtibus in statu fulgentes. nec mirũ: quia isti falcem suam in messem alienam mittere satagunt: & ideo si tales non sunt, quales hic depinguntur, sunt in culpa. ff. loca. si quis domum. §. si quis vitulos. etenim illi fratres de gratia prælatorũ vel sedis Apostolicæ in narratis hic se immiscent, vt hoc versi. & j. eo. ver. si vero ijdem.
b ¶ *Exequendum.*] quod est ars artium. extra de æta. & quali. cum sit.
c ¶ *Audiant.*] & illi solum de quibus est dictũ s. eod. super verbo, impendere.
d ¶ *Impendant.*] si hæc tria faciunt, ergo habẽt curam animarũ, & curati curam ecclesiarum habent in toto in suis territorijs, ergo isti talem in tanto. Sed dices, habent ex concessione prælatorum gratiosa vel Papæ. s. eod. ver. numerus. & versi. si vero. & sic sunt delegati, qui nihil proprium habent, sed alienam iurisdictionem exequuntur. ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 1. §. qui mandatã. Sol. delegatus respectu delegantis alienam iurisdictionem exequitur: ipse tamen delegatus habet iurisdictionem & honorem, quæ exercet nomine suo. Vel dicti fratres videntur ordinarij per hanc constitutionem eis iurisdictionem tribuentem: nam hæc ordinatio est statutum, & concessio generalis per hunc canonem. j. eod. in fi. Et hæc ordinatio est potius vicaria, quæ est ad vniuersitatem territorij. j. eod. ver. numerus. & tales videntur ordinarij. not. 6. lib. de appel. Romana. & ff de verb. sig. pupillus. §. territorium. Tu ergo frater si curam habes, vide si hoc est aduersum constitutioni, extra 6. lib. de verb. signi. Exijt. Tu dic, licet fratribus sit concessum, quod faciant tria, quæ ad curatos de iure pertinent, non tamen propter hæc sunt dicendi habere curam animarum: nec principalem, quia non sunt prælati: nec delegatã, quia talia facere non sic eis committitur, quod ad eorum executionẽ obligentur, sed in arbitrio & libera voluntate eorum remanet, quod talia exequãtur, sicut eis placuerit & visum fuerit expedire. Fideles etiã non sunt fratribus obligati, nec quantum ad præmissa ad fratres recurrere sunt astricti. Et ideo licet hæc constitutio sit statutum, & concessio generalis: & in perpetuum duratura, quantum ad præmissa, quæ fratribus sunt concessa, non tamen fratres propter hoc curati aut ordinarij debent dici. Si autem aliqui fratres minus prudenter propter præmissa modo prædicto eis concessa sibi attribuere præsumpserint, quòd curam habeant animarum: videant si hoc sit contrarium dictæ constitutioni. Exijt.

Fratres de confessionibus audiẽdis, deputati, an sint delegati vel ordinarij.

dicare. & ob hoc fratrum potestas in expressis hac ordinatione est mensuranda, non vltra laxanda. extra de priuileg. porro.
h ¶ *Quenquam.*] & sic nõ possunt plures refutari. Dic contra, quia hoc verbũ, quenquã, est iuris, quod æquipollet vniuersali, & extendi debet in edictis prætorũ. ff. vi bo. rap. l. 2. §. homines. ff. de neg. gest. l. 1. §. 1. & 2. ff. de cõst. pecu. l. 1. §. 1. alias fieri posset fraus huic cõstitutioni, quæ requirit multa in fratribus assumendis s. eo. ver. ac deinde.
i ¶ *Nollent.*] hoc verbũ & sequens respicit solũ factum, & sic fuit dictũ in cõcedẽdo hoc ius deferendo prælatis: ita quod hic non versetur causæ cognitio. Aliud enim est arbitriũ, quod refertur ad arbitrium boni viri, vt est præmissum: Aliud voluntas, quæ refertur ad proprium motum. ff. de hære. insti. si quis Sẽpronius. ff. de leg. 2. l. 1. ff. ad Treb. quia poterat. Voluntas enim, quæ est domina in regno animæ, cogi non potest.
k ¶ *Similiter.*] vt s. ver. ac deinde.
l ¶ *Surrogari.*] Sed nunquid hæc surrogatio fieri poterit pluries? Videtur quod nõ. quia semel sufficit. argu. ff. de arbi. si duo. §. semel. & ff de aqua plu. arcẽ. in dic. ff. de bon. aucto. iud. poss. l. fi. §. fin. ff. de leg. 3. fideicõmissa. §. si quis decẽ. Sol. dicta iura loquuntur vbi res effectũ habuit, sed hic non habuit, & ideo est iterandũ. Sed quotiẽs? dic trinã requisitionẽ ad minus necessariã. Et similis quæstio not. extra de offi. deleg. cũ causa. Et distingue circa hoc: Aut recusatur surrogatus à prælato ex causa, vtpote quia nõ habet qualitates expressas. s. eo. ver. ac deinde. & tũc fratres sibi imputẽt quod malũ elegerint: mala enim electio est in culpa. ff. de neg. gest. nã & Seruius. in fi. Inst. in socie. in fi. extra 6. lib. de elec. si cõpromissarius. §. 1. Aut sine causa: & tũc succedit Papalis licẽtia seu gratia. j. ver. pr. In dubijs dic, vt not. s. in ver. exigit.

Surrogatio fratrũ an possit pluries fieri.

Prouinciales & Ministri ordinum prædictorum, eligere studeat personas[a] sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas ad tam salubre ministerium & officiũ exequendum[b]: quas sic ab ipsis electas repræsentẽt vel faciãt præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ confessiones cõfiteri sibi volentium audiant[c], imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis impendant[d], prout superius est expressum. extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus & non per prouincias[e] deputari, cõfessiones nullatenus audituræ. ¶ Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercẽdum, esse debet prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit[f] eorundem. Et si ijdem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint, illã præfati Magistri, Ministri & alij cum gratiarum recipiãt[g] actione, dictæque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. ¶ Quòd si forte iam dicti prælati quenquam[h] ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent[i] habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto, vel subtracto loco ipsius similiter[k] eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari[l]. ¶ Si vero ijdem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiẽdas electis huiusmodi exhibere licentiam recusarint[m], nos ex nunc ipsis vt cõfessiones sibi cõfitentium libere liciteque audire valeant, & eisdẽ pœnitẽtias imponere salutares, atque eisdẽ beneficiũ absolutionis impertiri gratiose[n] cõcedimus[o] de plenitudine Apostolicæ potestatis.

m ¶ *Recusarint.*] quid si neglexerint? Dic idem, si tertio requisiti non fecerint, vt not. in simili dicto c. cum causa. & nota diligenter tres gradus positos in toto isto §. s. eod. statuimus. Vnde gradibus præcedentibus diligenter non seruatis, fratres non habent potestatem infrascriptam: nam primo gradu non expleto, non est locus secundo. arg. ff. de acquir. hære. l. 3. & l. quandiu.
n ¶ *Gratiose.*] quæ est arctè interpretãda, quatenus ius tertij tãgit. ff. de quod in loco pub. l. 2. § merito. & §. si quis à principe. Alij dicũt large in odiũ prælati recusantis, & in fauorẽ animarũ: hæc tñ interpretatio verba statuti non excedat. extra de priuileg. porro. Et in re dubia melius est verbis edicti seruire. ff. de exerc. l. 1. §. licet autẽ.
o ¶ *Concedimus.*] s. de suppl. neg. prælã. c. 1. Sed nũquid per hoc cõcilio generali. extra de pœnit. & remis. omnis. derogatur? Videtur quod sic. arg. extra lib. 6. de consti. c. 1. Sol. hic non est contradictio, sed cõpatientia, & sic vtrumque tenet. extra de priuileg. in his. & infra dicetur. Itẽ prouisio specialis tollit generalẽ. C. de pact. cõuentũ super do. l. fi. Sed illa lex loquitur vbi specialis prouisio erat hominis: sed generalis, legis. Sed hic vtraque erat iuris: quo casu specialis prouisio nõ tollit generalẽ, sed geminat subsidiũ, vt plenius prouideatur saluti animarũ: quod respexit præsens cõcessio. s. eo. ver. ac deinde. sicut iuris subsidiũ geminatur, vt plenius improbitas reprimatur. ff. nau. cau. sta. & ita de facto. §. ex hoc edicto. Item hæc est specialis, illa generalis: ergo ista illi derogat. extra lib. 6. de reg. iur. generi. & ibi not. Sol. vbi genus & species legãtur diuersis, & ad diuersos fines, intelligitur dicta regula: Nam si mihi est relictũ genus, & tibi species illius generis, meũ legatũ nõ est extinctũ, sed attenuatũ. ff. de adi. leg. qui hominis. Et mihi donatur vt habeã, & tibi similiter, & isti sunt diuersi fines. Sed in hoc casu tam generalis prouisio quàm specialis est ad eũdẽ finẽ, vt saluti animarũ prouideatur, & ideo vna alij non obsistit, sed occurrunt: sicut si genus & species vni essent legata, vt dicto c. generi. not. Sed dices ergo confessus tenebitur iterato confiteri? Sol. hoc nõ est ex necessitate sacramẽti, sed ex obligatione tui, qui volũtarie ad fratrẽ accessisti,

Confessus religioso priuilegiato, an teneatur iterũ cõfiteri proprio curato.

k s. eod. §.

e ¶ *Prouincias.*] quid importat prouincia, ciuitas, & diœcesis, habetur extra 6. lib. de censib. Romana. s. responso. extra lib. 6. de præbend. quamuis s. in fine.
f ¶ *Exigit.*] & sic nota numerum præsidentium considerari, prout subditorum necessitas exposcit. authen. vt deter. sit nu. cleri. circa princip. colla. 1. extra de vita & hone. cle. quoniam. & extra de institu. c. 4. extra lib. 6. de sta. regu. c. vnico. §. sane. Sed quid si episcopus dicat, pauciores sufficiunt, & fratres contradicunt: quidam recipiuntur per episcopum, illi de quibus sibi videbitur: & si fratres volunt, de alijs contendant. arg. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. Trebatius. Sed ille §. loquitur vbi taxatio erat facta, tunc in eo quod excedebat poterit prohiberi, exemplum extra de censi. cum Apostolus. vnde dic, recurrendum ad arbitrium boni viri, id est, iudicis, qui debet esse medius inter extrema. arg. ff. de pigno. act. si seruos. in fi. C. de Iudæis. nullus. ff. de verb. oblig. continuus. §. cum ita. extra de offic. delega. de causis. ff. de testib. l. quæsitum. Et forsan caute faceret episcopus, si in exordio cum licentiam concedit, taxaret numerum: etenim multa fieri possunt ab initio, quæ locum non habent ex post facto. ff. de pactis. l. in traditionibus. C. de don. quæ sub mo. l. 1. & l. perfecta.

Prælati sunt plures vel pauciores deputandi pro necessitate subditorum.

g ¶ *Gratiarum recipiant.*] cum nihil cõmuni iure sibi valeant vendicare.

§. eod. §. statuimus. relicto patre spirituali, cui es astrictus, nō fratri ad quem voluntarie vadis. nec ita subuenitur illi qui voluntarie facit, sicut illi qui ex necessitate. ff. de procu. l. procurator, qui pro euictione. & ibi not. Nec prima ratio, quæ loquitur in iuribus communibus, obstat. Sed hæc concessio est gratiosa priuilegialiter data,

¶ Per huiusmodi autem cōcessionem[a] nequaquam intendimus personis seu Fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatē in hoc impēdere ampliorem, quàm in eo curatis vel parochialibus sacerdotibus est à iure[b] concessa: nisi forsan eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiā specialiter du-

quæ non tollit ius præcedens, nisi de ipso fiat mentio specialis. extra de capel. monacho. ex parte. Sed illud cap. loquitur vbi priuilegium datur sine magna deliberatione. Sed istud fuit datum cum magna deliberatione, & est statutum, vt infra in fin. Item vt est dictum, generale & speciale hic non tendunt ad diuersos fines, & ideo se compatiuntur. Item si non haberet quandoque reuerti subditus ad curatum, posset prorsus eius potestas in auditione confessionum exhauriri. Et priuilegium non tenet, quod vergit in enormem alterius læsionem. extra de deci. suggestum, ff. de vulg. & pup. substit. ex facto. in princ. & §. 1. Et esset in potestate subditorum totaliter recedere à curato. Quo casu qualiter curabit, qui morbum nescit? Ait Boetius: Si operam medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas. Itē & si curati non intersit propter subditum, qui forsan bene confessus est Fratri: interest tamen curati propter se agnoscere vultum pecoris, cui dictū est in Ecclesiastico 22. c. curam illius habe. Item subditus posset transire nunquā veniendo ad confessionē, dicendo se Fratri confessum. Item qualiter dabit curatus ecclesiastica sacramenta subdito, quem nō nouit dispositum, maxime vbi subditi sunt aliqua notoria crimina, nec potest Frater reuelare confessa: vt dicit dictum concilium, omnis. Itē hoc indultum potest operari multos effectus, cum hoc q constet dictū concilium de confitendo saltem semel in anno proprio sacerdoti, ergo stabit cōcilium cū hoc indulto. extra de priuileg. in his, & c. pastoralis. Item Papa per hoc indultū nō aufert hic potestatē curati, sed sociū hic sibi cū multis modificationibus adiūgit. ergo curatus remanet nō exclusus, sed inclusus. Nec obstat si dicat, duobus competit potestas in solidū: ergo Frater, postquā expleuit cum certa persona, non potest curatus cum eodem super eodem. ff. de offic. consul. l. vnica. Sol. vbi duo essent dati ab initio pariter, procedit argumentum. Sed curatus datus est ab antiquo, sicut habens potestatem ab exordio fundationis ecclesiæ. 20. dist. in nouo testamento. Iste Frater de nouo adueniens, qui dari præsumitur, vt potestas curati nō tollatur, sed iuuetur. vnde ius cōmune quod est pro curato, est fortius iure priuilegiato. Nec mirū, primū necessarium, secundū volūtariū, licet sit æqualis potestas audiēdi & absoluēdi. j. ver. proxi. necessitate veniendi ad curatū remanēte, quæ nō est hic expresse sublata. Item hæc cōcessio gratiosa, vt hæc quæ est voluntaria, nō tollit necessitatē dicti cap. omnis. arg. ff. famil. ercis. l. allenationes. Sed cōtra, potestas Fratrū est delegata seu à maiore habita, siue habeatur ab episcopo siue à Papa, vt hic totali §. ergo est potior potestate rectoris. Si igitur cōfessus rectori iterata cōfessione non eget, minus egebit cōfessus Fratri. Sol. voluntariū & necessariū tollunt contrariū. Et est in hoc argumento fallacia figuræ dictionis: nam si excedat hæc potestas in quanto, non sequitur quòd excedat in quoto seu quali iterationis. Item cōtra, confitēs episcopo, licet sit parochianus curati subditi episcopo, non habet iterato cōfiteri rectori: ergo minus confessus Fratri, qui habet potestatem papalem: quia omnis potestas delegata à Papa, est maior omni alia ordinaria. Itē si Frater habeat causam à prælato, vt s. in prin. huius §. ergo maior est ista potestas in delegato episcopi, quàm in ipso rectore subdito episcopi, cum omnis delegatus repræsentet personā delegantis. 93. dist. cap. vlt. & 94. dist. cap. 1. Sol. non nego quin Papa hoc possit facere si velit, sed dico quod numquā ius alterius tollit, nisi expresse hoc agatur. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. si quis à principe. præsertim vbi vtrumque potest seruari. Nec fit deterior conditio confitentis habentis consiliū animæ à duobus. Et firmius est iudiciū pluriū quàm vnius. extra de offic. delega. prudentiam, §. 1. Item licet commissio specialis derogaret dicto cōcilio omnis. §. 1. & vt ibi. 1. respon. non tamē generalis, vt hic. & optimū arg. extra lib. 6. de hæret. per hoc. in princ. & ibi not. in simili. Item dictum concilium habet, vt remittatur seruitus bene imposita subdito, scilicet q semel in anno confiteatur proprio sacerdoti, hoc est curato, sic est interpretatus Martinus Papa iiij. & sic est de iure interpretandum, cum dictum concilium de iure communi loquatur. Sed dicti fratres iure communi nihil obtinent, sed gratiosa concessione vel prælatorum vel Papæ, vt hic. Et dico bene imposita: tum quia proprius sacerdos melius agnoscere habet vultum pecoris sui, tū quia subdito ministrare habet ecclesiastica sacramenta. j. eod. §. huius. & duo requirit huiusmodi concilium. & iustam causam quòd non proprio, sed alieno confiteatur sacerdoti: & licentiam proprij sacerdotis, vt liquet in dicto concilio. §. si quis autem. vbi non sine mysterio est aduersatiua coniunctio, autem. Et ideo si iusta causa non subsit, quamquam licentiam habeat Papæ vel episcopi, aut etiam proprij sacerdotis, & licite confessus fuerit, & etiam absolutus sit, vt dicunt verba præsentis indulgentiæ, debebit tamē confiteri iuxta concilium memoratum proprio sacerdoti: aliàs poterit arceri pœna dicti concilij: non quia peccata non fuerunt dimissa, sed quia contempsit salubre statutum, cuius tenor in toto non est seruatus, & ob hoc est ei parendum in eo quod non fuit seruatum. argumen. ff. de seruit. vrb. præd. si domus. Nec insurgit inconueniens, si iterum confiteatur proprio sacerdoti: quia hæc iterata confessio non est ex defectu sacramenti, sed ex contemptu dicti concilij. Verum iusta causa concurrente cum licentia Romani Pontificis vel episcopi, prædicta seruitus est sublata. Et quòd licentia prædicta in genere data videatur esse concessa, cum iusta causa subest recedendi à proprio sacerdote, non absurde dici posset. argu. ff. ad muni. Lucius. §. Imperator. aliàs potestas iuste concessa reuocari non debet.

a ¶ *Concessionem.*] l. proximo positam.

b ¶ *A iure.*] sed quæ est ista potestas à iure concessa curatis quæro. Nec quæro de potestate Papæ in casibus sibi reseruatis, qui notantur extra de transla. episc. c. 2. Nec loquor de potestate Papæ dispensandi, de qua tractāt doctores in tractatu de dispensationibus, sed loquor de potestate, quæ est per sacramentum pænitentiæ super criminibus. Et de hoc tractat Hug. & Hosti. in summa. & Guliel. Durandi in repertorio, & frater Thomas 4. senten. dist. 19. Et dicens ista materia, q quilibet sacerdos potestate ordinis regulariter potest à quolibet peccato absoluere. Quod sic probo: Ioā. 20. dicitur, Quorū remiseritis peccata, remittuntur eis. Sed dices, hoc dictum est Apostolis. Dic q episcopalis dignitas in hoc nō adiicit, de quo agitur supra ordinem sacerdotalem, & quid adiiciat, not. extra. lib. 6. de sent. excom. cum medicinalis. Et in ordinatione cuiuslibet sacerdotis etiam dicta verba per ordinatorem dicuntur, vt patet in lib. Pontificali. Item à capite Christo omnia descendunt. 21. dist. in nouo. & Ioan. 1. Nam de eius plenitudine omnes accepimus. Cum ergo sacerdos rite ordinatus habeat potestatem conficiendi corpus Christi verū, vt extra de sum. trin. firmiter. §. vna vero. & potestas quæ est supra corpus Christi mysticum, descendat à potestate, quæ est corpus Christi verum. de consec. dist. 2. quia corpus. & c. quia passus. Cum igitur quilibet sacerdos quādo est recte ordinatus potest ministerialiter in verbo Dei conuertere panē & vinum cum aqua in calice mixtum in corpus Christi verum & sanguinem. de cōsec. dist. 2. panis. & c. calice. ergo cōsimiliter potest ministerialiter peccatorem quemlibet cōuertere in membrū Christi, & corpori Christi mystico adunare per sacramentum pænitentiæ. Item dico secundo, q licet sacerdos habeat hoc ex potestate ordinis: non habet tamen potestatem iurisdictionis seu exercitij nisi in subditos. Vnde sicut in foro iudiciali quis nō ligat nec absoluit nisi subditum: ita nec in foro pænitētiali. extra de paroch. nullus. extra de iudi. c. at si clerici. extra d pæni. & remis. c. omnis. §. si qs. Et sicut sacerdos nō habet exercitiū suæ potestatis in corpus Christi verum, quando non habet materiam ad sacrificandum, sicut panem & vinum, sic nec in hoc casu agere potest, nisi in materiam sibi subiectam. arg. 10. dist. quis nesciat. 12. dist. c. 1. & 2. 19. dist. ita Dominus. ergo in foro pænitentiæ duo requiruntur ad peccata remittenda, scilicet potestas ordinis quo ad se, & iurisdictio seu exercitium potestatis, quæ à maioribus in inferiores descendit. 21. dist. in nouo. nam ibi tangitur ordo nascentis ecclesiæ à Deo: hinc est q à summo sacerdote ad maiores sacerdotes. hoc est episcopos, & à maioribus sacerdotibus in curatos fit deriuatio, & potestatis descensus, & summus sacerdos potestatem maiorum sacerdotum, & magni sacerdotes potestatem curatorum arctare possunt, sicut maius imperium habentes. ff. de iudi. iudicium. 63. dist. salonitanæ. extra de offi. ord. cum ab ecclesiarum. Vnde sicut summus sacerdos arctat potestatem magnorum sacerdotum in absoluēdo. 17. q. 4. si quis suadente. & illam eandem potestatem arctatam in certis casibus quandoque laxat. extra de sent. excō. peruenit. & 6. lib. eo. tit. religioso. 1. respon. sic sacerdos magnus potestatem sacerdotis curati ex causa arctare potest, & laxare eandem, cū sit ordinarius totius suæ ciuitatis & diœcesis. 11. q. 1. de persona. Cū acrius vnū factū in vna regione puniatur, quàm in alia: & ideo maiorē iudicē requirit. ff. d abig. l. 1. §. fin. Ipse tñ epūs peccat, si sine causa arctat. 11. q. 3. peruenit. & dicto c. cū ab ecclesiarū. Quædā etiā sunt reseruata à iure ipsis epīs. extra lib. 6. de penit. & remis. si epūs. Primus est, vbi solemnis est pænitentia imponenda. 50. dist. in capite. 26. q. 6. c. 1. Secundus, vbicunque est arduū & graue factum. 16. dist. de cōcilijs. 65. dist. de persona. extra de offi. archip. c. fi. & 26. q. 6. c. vlt. præsertim si fuerit difficile & ambiguū. extra qui fil. sint leg. per venerabilem. Et est ratio: quia maiora negotia maiores iudices requirūt. extra de appel. vt debitus. in fi. Tertius est in restitutione male ablatorū incertorū in magna quantitate. extra de Iudæ. cū sit.

Boetius.

Casus episcopo reseruati.

extra de

extra de testa. tua. & 8 a. dist. §. 1. & c. 1. extra de vsu. cū tu. Quartus est vbicunq; absolutio ab excōicatione reseruata epo est necessaria. extra de sent. excom. de cætero. & c. de monialibus. Sicut video io dispensatione, quæ non est permissa inferiori epo. extra de vot. & voti redemp. c. 1. Sed nunquid ab alio quàm ab excōicatione poterit absoluere sacerdos curatus, vtpote ab iniectione manuū, propter quā pœna excōicationis imponitur? Dic q non. Et est ratio, cum idem sit factum propter qđ est peccatum. Et pœna peccati nō debet fieri per diuersos, sed per eundem. secus si ex alio facto emergerent. verbi gratia, Excōicatio vel suspēsio infligitur propter peccatum, & irregularitas propter iterationē, suspensione vel excōicatione durante, quo casu inferior posset absoluere à primo, non dispensare cum secūdo, extra lib. 6. de sent. excom. c. 1. §. vlt. extra lib. 6. đ sent. & re iudi. æterni. §. si. extra de sent. excom. nuper. §. in secundo. Quintus, in publico blasphematore Dei & sanctorū. extra de male. c. 2. Sextus, in incendiarijs domorum. Et septimus, in truncatoribus membrorū. 13. q. vlt. si quis membrorum. & c. seq. Octauus, in homicidio, cum enim truncatio membrorum sit minor homicidio, si primū reseruatur epo, magis s'm. Nā cui sunt prohibita minora, magis & maiora. ff. de seru. expor. cui pacto. extra de sent. excom. cum illorū. circa princip. Nonus, vbi statutū synodale, vel consuetudo aliquos casus reseruaret epo, nā consuetudo dat iurisdictionē, etiā in foro pænitentiali. arg. extra de elect. dudū. 2. & de præscr. ex transmissa. & c. cū olim, & c. veniens. Vbi autem ius vel consuetudo seu expressa reseruatio non abdicat à curatis, curati habent plenā potestatē absoluendi, & pænitentias occultas & publicas iniungendi. de pæni. dist. 1. multiplex. & dist. 3. de pænitentibus. 26. q. 6. presbyteri. & extra de pæni. & remiss. omnis. quæ ponit regulā quā seruabo, nisi inueniam vitiatā. ff. de reg. iur. l. 1. & 50. dist. c. vlt. vbi est expressum de publica. Credo tñ, q pænitentiā per epm impositā inferior minuere non potest. 20. dist. inferior. extra de maio. & obed. cum inferior. Nec obstat 50. dist. accedēs. & 33 q. 2. latorē. quia ibi expresse fuit cōcessum inferiori. Sed quæro, nunquid epi ista cōstitutione nō obstante possunt reseruare sibi casus de quibus ante hāc constitutionē poterant curati absoluere? Et vr q nō: quia hoc iam esset priuilegiū diminuere vel auferre seu decurtare: quod fieri nō debet, etiā indirecte. extra de priuilegijs, quanto. Dic cōtra, quia licet fratres sint exēpti ab epo, nō tñ parochiani. arg. extra de priuil. ex ore. & lib. 6. eod. tit. per exēptionē. Nec obstat hæc littera: quia nō vr potestas cōcessa à iure, q̄ est iure reuocata. ff de diuor. diuortiū. Item sicut epi potestatē ordinariā arctare possunt inferiorum suorū, multo magis extraordinariā & aduentitiā: nec debet idē parochianus diuerso iure cēseri quo ad curatos & quo ad fratres. extra de priuil. quia circa. vt ille qui nō est sub curato, nō sit sub fratre quo ad id de quo agitur. Et nihil est curatis à iure cōcessum, nisi quod nō est ab epis reseruatū. Itē illa quæ sunt de bene esse & accidentalia non debent mutare potestatē eporū, quæ est substantialis, fundamentalis, & ordinaria. not. extra, lib. 6. de hæreticis, per hoc. arg. extra de priuil. patentibus. extra de eccles. ædifi. ad audientiā. 3. Et aliàs vno verbo contigeret multa iura subuerti, quod esse non debet. extra de elect. ecclesia 2. §. deniq;. Nec obstat arg. in oppositū: q a cuilibet est licitū facere in re propria quod placet, dūmodo nō animo iniuriandi. & nemini facit iniuriā qui vtitur iure suo. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. denique. ff. de iniur. iniuriarum. §. is qui.

cerent faciendā. ¶Huiusmodi [a] quoq; statuto & ordinationibus nostris adijcimus, vt fratres dictorū ordinū in ecclesijs vel locis suis vbilibet constitutis liberā (vt sequitur) habeant sepulturā: videlicet quòd omnes ad eā recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesijs memoratis. [b] ¶Verum ne parochiales ecclesiæ & ipsarū curati siue rectores, qui ministrare habēt ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure [c] cōpetere prædicare, seu proponere verbū Dei, & confessiones audire fideliū, debitis & necessarijs beneficijs defraudērur, cū operarijs mercedis exhibitio debeatur: auctoritate Apostolica constituimus & ordinamus eadē, vt dictorū ordinū fratres de obuētionibus omnibus tā funeralibus quàm quibuscunq; & quomodocūq; relictis, distincte vel indistincte: ad quoscūq; certos vel determinatos vsus, de quibus etiā quarta siue canonica portio dari siue exigi nō cōsueuit, vel nō debet de iure, necnō de datis vel qualitercunque donatis in morte seu mortis articulo in infirmitate donātis vel dantis, de qua decesserit quomodocūque, directe vel indirecte fratribus ipsis vel alijs pro eisdē, quartā [d] partē (quā auctoritate Apostolica taxamus, & etiā limitamus) parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarū rectoribus seu curatis largiri integre teneantur: facturi & curaturi, quòd nec alij nec alijs, à quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrū vtilitatem, vel cōmodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandū vel donandū fratribus ipsis existeret, in eorūdem dantiū vel donantiū sanitate, sibi dari vel donari procurent: In quibus per ipsos vitandis, eorum intendimus cōscientias onerare: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude quicquā in hac parte agi forrasse cōtigerit (præter id quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiā districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionē autē huiusmodi nihil valeāt parochiales rectores, curati, & prælati exigere supradicti, neq; illis dicti fratres amplius impendere sint astricti, neq; ad id à quoquā possint aliqualiter coerceri.

a ¶*Huiusmodi.*] Hic §. tractat de lacte & lana, ad quæ inhiāt plati. curati & fratres, vt plerumq; quærentes quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, cōtra doctrinā Apostoli. Et hic § diuiditur in tres partes. Primo dictis religiosis concedit liberā sepulturā. Secundo, versi. verū. curatis reseruat quartā, in multis casibus specificando eam. Tertio, versi. vltra. mandat ampliorē portionē non exigendā. Sed nunquid idē est seruandū in alijs religiosis Mendicantibus & non Mendicantibus? Dic, prædicti duo articuli gratiose cōcessi Prædicatoribus & Minoribus, vt supra patet, ad consequentiā nō sunt trahendi. Sed hic §. in quo limitatur ius cōe, ad consequentiā est trahendus. ff. de legi. non possunt. & l. sequenti. & extra. 6. lib. de re iudi. quæ à iure. & hoc dico quo ad emolumenta sepulturæ, nō quo ad ipsam sepulturam: quia de iure cōi non est concessa sepultura: hoc est ius recipiendi ad sepulturam omnes. Sed qui habēt ius recipiendi ad sepulturam quo ad partem curatorū, censetur hoc ius cōe. Vel dic alios religiosos iure antiquo censeri, & Prædicatores & Minores hoc iure arctari, vt illud quodāmodo sequatur ex pcedentibus, quæ nō sunt cōcessa alijs religiosis.

b ¶*Memoratis.*] etiam si essent minus religiosa. extra, lib. 6. de sepul. cum quis. §. si quis.

c ¶*De iure.*] extra de testa. c. si. Et verbū, in fraudē, ibi positū feci hoc adijci, ne locus fraudi relinqueretur: quoniā frequenter fraus fiebat in animarū cōtra agētiū periculum, & rectorū detrimentū, quibus vtinam sit occursum.

d ¶*Quartam.*] sed nūquid ista quarta debebitur curatis de legatis relictis fratribus, & si legantes apud fratres non elegerunt sepulturā? Dic q non. Et sic not. extra de sepul. c. 1. & ratio redditur hoc §. Nam iure cōmuni quis debet sepeliri vbi recipit ecclesiastica sacramenta. extra de sepul. c. 1. quia tamen contra hoc ius datur electio sepulturæ in vltima voluntate, decuit vt data electio prædicta fieret sine iniuria curati. & ob hoc canonica portio, quæ quandoq; erat tertia, quandoq; quarta, quandoque dimidia, hic limitatur & taxatur, vt sit quarta ad remouendum discordias, vt hic, & extra de sepul. certificari. Et vbi hoc consuetudine canonica vel statuto, vt hic, vel alio modo legitimo non taxaretur, dicerē illā dimidiam in dubio. argu. ff. de verb. signi. nomē filiarū §. portionis. ff. de vsufru. etiā. Nam priuilegiū datū fauore vltimæ voluntatis, debet intelligi sine cuiusque iniuria. C. de emanc. libe. nec auus. & ideo fit hæc cōpensatio hic, non in quæstione proposita. Et si curatus de omnibus relictis haberet quartam: esset fortunatus si haberet subditum, qui centum milliū marcharū legasset. Item legatarius integrū debet habere legatū regulariter, & ideo defalcationē eiusdē denego, vbi non est iure expressum. arg. ff de reg. iur. l. 1. præsertim ne vltimæ voluntates, quæ pro lege seruātur. authen. de nupt. §. disponat. colla. 4. minuantur, & vt vltima voluntas prorsus sit libera. C. de sacrosan. eccle. l. 1. Sed quæro eligens sepulturā apud fratres, habet Missam antequam portetur ad fratres in parochia sua: nunquid de isto emolumento aliquid habebunt fratres, vel propter hoc diminuetur quarta dictorum curatorū? Dic q non: quia hoc casu stabo iuri cōi, vbi non reperio ipsum infractū. extra. 6. lib. de electi. constitutio. Sed quæro, nunquid funus debet portari primo ad parochiam propriam? Dic q sic, si sit consuetudo, quæ in his seruatur. extra de sepul. certificari, & in §. proxi. non tollitur consuetudo simpliciter, sed consuetudo aduersa præcedentibus. Sed quid si nō est consuetudo? Idem dico, quia sicut iste funeratus sacramenta recepit à proprio curato dū viueret, sic honestum est, vt vltimū vale recipiat

Sepultura libera est electio.

Voluntas vltima pro lege seruatur.

Mortuus an prius sit ad suā parochiā portandus, si alibi elegit sepulturā.

le recipiat à suo curato, habẽdo Missam in propria ecclesia. arg. de cõsec. dist. 1. non oportet. Item eligendo alibi sepulturã videtur eligere propter fructũ animæ, quę in ecclesia propria per sacramenta ecclesię habuit exordium. vnde non decet, quòd in fine frustraretur Missa in propria ecclesia. & sic augebit quod intendit: quod enim faciendũ erat sine electione, quod factæ electioni nõ repugnat, sed concordat, est implendũ: sicut intentioni eligentis & iuri conformum. arg. ff. de euict. in creditore. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. Labeo. a ¶ *Nos etenim.*) sed nunquid hic §. respicit tres articulos præcedentes, vel solũ immediatũ de sepulturis? Dic quòd omnia, præsertim propter verba, quæ sequuntur, præmissis, vel alicui pmissorum. Sed quæro, pactũ est super sepultura, quod haberi põt regulariter, licet hoc modificetur. extra 6. lib. c. 1. & 3. mota cõtrouersia super hoc est sententiatum & confirmatũ per sedẽ Apostolicã, vt de facto vidi ante hanc constitutionẽ: Nunquid per hunc §. tollitur dicta sententia & cõfirmatio? Videtur quòd sic, quia si pactũ tollatur, & quod sequitur ex virtute pacti. argu. C. de duobus reis. l. fi. Dic cõtra. hæc ordinatio exorbitat à iure cõi, & hoc quod non est expresse sublatũ, stat. C. de appel. pcipimus. in fi. nec sententia pactũ est sublatũ, ergo pactũ est sic fortificatũ sicut sententia & confirmatione. arg. extra. 6. lib. de pact. quamuis. & 6. lib. de iureiu. licet. & 6. lib. de foro comp. c. fi. Plus enim hoc potest simpliciter, vt dictis iuribus. Item arg. authen. vt cũ. de appellatio. cogen. in princ. & §. 1. & ibi not. legẽ nouã nõ referri ad causam pendentem in iudicio seu decisam sententia: etiam si lex ad præterita referatur. dominus Ioan. Monachus de partibus Picardiæ Cardinalis.

Additio Ioan. Francisci de Pauinia.

ADDITIO. Ad intellectũ istius decretalis, super cathedrã. est omnino videndus tractatus siue consiliũ Oldradi, quod incipit, Grauamina, quæ fratribus ordinũ Mendicantiũ inferuntur. & est in numero meorũ 185. vbi examinantur & determinantur per partes difficultates resultantes tam super verbo libera, de quo in textu, quàm super alijs, de quibus ibi: vbi concluditur in effectu quòd verbũ, libera, notat quandam prærogatiuam absolutam, & dominium super actu cui adijcitur. de elect. cum nobis olim. in fi. & c. Itẽ quòd licitum est fratribus etiam processionaliter ire ad assumendũ funus per alienas parochias, cum eis videantur concessa omnia, per quæ peruenitur ad finem. l. 3 §. vlt. de ser. vrb. prædi. Item, quòd de relictis ab his, qui apud eos nõ eligunt sepulturam, nulla quarta debetur: quia cessat ratio constitutionis. l. quod dictum. de pactis. Item, quòd de relictis Fratribus affectione sanguinis, amicitiæ vel meriti, debet solui quarta. Item quòd decretalis nõn habet locum nisi in relictis Fratrib᷒, apud quos eligitur sepultura per infirmum, qui in ea infirmitate decesserit. argum. not. in l. alumnæ. ff. de adimen. leg. Item, quòd nõ habet locum vbi testator expresse relinquit canonicam portionem ecclesiæ parochiali. argumen. in l. cum quo. ff. ad legem. Falcidiam. Item, quòd non debetur quarta de oblationibus, quæ fiunt in anniuersario, & alijs officijs sequentibus. Item, nec de mortuarijs inquantum differunt à funeralibus. Item, quòd parochia debet recipere quartam de manibus Fratrum, & non hæredum defuncti. Item, quòd quarta debetur de relictis pro ornamentis, libris, & fabricis, & luminaribus, &c. Item quòd de datis inter viuos & in sanitate quorum dominium statim transiuit, quarta nõ debetur. Itẽ, quòd parentes possunt eligere sibi sepulturam pro filijs. Item, quòd quarta debetur de pecunia relicta ad complendam ecclesiam: licet si quarta detraheretur non sufficeret pecunia ad istũ vsum. Item quòd dicta decretal. non extendit se ad eos, qui mortui sunt ante eam conditam: sed in illis seruari debuit decretal. inter cunctas. Benedicti 11. Ioan. Franc.

Nos etenim[a] (vt in cũctis æqualiter & pacifice fauẽte Domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgentias verbo seu scripto sub quacunq; forma vel expressione, seu cõceptione verborum à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus cuicũq; ordinũ prædictorũ concessa, necnõ consuetudines, cõuẽtiones, statuta, & pacta inquãtũ sunt præmissis vel alicui præmissorũ cõtraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus, quinimo cassa, vel vacua & irrita nũtiamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. ¶ Cęterũ vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscumque præeminentiæ, status, vel dignitatis existant, ac sacerdotes parochiales & curatos, siue rectores prædictos præsentiũ tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominusque eis districte præcipiendo mãdamus, quatenus pro diuina & Apostolicæ sedis reuerẽtia prędictos ordines & professores eorum habẽtes affectu beneuolo commendatos, Fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales, se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio & propositionibus verbi Dei, ac in omnibus alijs supradictis tanquam cooperatores eorũ idoneos, & laborum suorũ participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere nõ omittãt, vt proinde illis æternæ beatitudinis præmiũ augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurẽtur. Nec ipsos lateat, quod si secus ab eis agi fortasse cõtigerit in hac parte, Apostolicæ sedis benignitas quæ ordines & professores eosdẽ vbere fauore prosequitur, et gerit in visceribus charitatis, cõtra eos non immerito turbaretur: nec eadẽ æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunę remediũ adhiberet, ipsosque nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia Fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minime præteriret. ¶ Nulli ergo omnino, & cætera.

De decimis.

¶ Bonifacius octauus collectori decimę.

¶ *Cum Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis et ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quæ hic clare & prolixe manifestantur. vide textum cum glossa in clementina secunda eo. tit. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.*

CAP. VNICVM.

Declarationes, quas in negotio decimę per nos nuper impositę pro prosecutione guerræ ac negotij regni Siciliæ cõtra hostes de ecclesijs & personis ecclesiasticis per totam Italiam, & cætera loca constitutis volumus obseruari (cuius quidem decimæ in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus deputandum) tales sunt: De redditibus & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus leprosorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non soluetur: Moniales aliæque regulares personę, quarum redditus & prouentus ecclesiastici adeo sunt tenues & exiles, quod de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necesse habent publice mendicare, & eleemosynas publice petere, dictam decimam non persoluent. Seculares quoque clerici, quorum ecclesiastici redditus & prouentus annui summã septem florenorũ auri non excedunt, eandem decimã non præstabunt. ¶ Si vero vna persona plura habeat beneficia, quorũ nullũ per se acceptũ dictam summam septem florenorũ auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis prouentibus summam memoratam excedant, quotquot vel quantumcũq; modica fuerint, de omnibus & singulis decima persoluetur: sed non soluetur de pitantijs monachorũ. Similiter de his quæ à Christifidelibus relinquũtur ecclesijs, vt ex his perpetui emantur redditus: Itẽ de xenijs prælatis & alijs personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non soluetur. ¶ Solutiũ decimã electioni seu arbitrio cõmittitur, vtrũ ipsam velint soluere per totũ tempus quod durabit decima, pro rata prouentuum, quos singulis annis dicti tẽporis ipsos percipere cõtigerit, an per ipsum tempus pro rata cõmunis æstimationis prouentuũ eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui va-

stare ad

riare ad aliã recurrendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutiõe decimæ supradictæ: alioquin iuxta æstimationẽ cõmunẽ per totũ tẽpus soluere tenebuntur. ❡ Declaramus autẽ, quòd hi, qui elegerint soluere decimã pro rata eorũ, quæ perceperint annuatim, vendant prouẽtus beneficiorũ suorũ, quæ personalem residentiam non requirunt, & soluant decimam pro solo pretio quod receperint de eisdem: dumtamen contra hoc in fraudẽ decimæ nihil omnino agatur.

Beneficia aliqua sũt quæ personalem resĩdentiã nõ requirunt.

Sed ecclesiastica persona, quæ in ecclesia sua vel beneficio (quod residentiã personalẽ requirit) non residet, sed facit in eodẽ per firmarium vel vicariũ deseruiri, deputando ipsi vicario vel firmario certã suorũ prouentuũ portionẽ: non de vicariatus seu firmarij portione, sed de vniuersis ipsius ecclesiæ vel beneficij prouentibus decimã exhibebit. ❡ Declaramus etiã quòd de syluis seu nemoribus, quæ non cõsueuerunt vendi, nil soluetur, nisi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantũ valere debent annui redditus partis venditæ secundũ assisiã, quæ cõsueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus situatum fuerit: & de sola æstimatione decima persoluetur, & non de eo quod perciperetur de dictis syluis seu nemoribus, quæ vendi non consueuerunt, nisi forte vendantur durante decima: quia tunc soluetur ex venditione pascuagij seu herbagij, aut alterius consimilis prouentus eorundẽ nemorũ & syluarũ. Et si non vendantur huiusmodi paseuagia, & similia, nõ soluetur decima de his: ita tamen quòd in fraudẽ decimæ nihil cõtra hoc attentetur. Idemque de pascuis, herbagijs, & consimilibus obuentionibus syluarum volumus obseruari. ❡ De stagnis & piscarijs decima sic soluetur: videlicet quòd fiet relatio de numero annorũ, quibus ante venditionem vltimã vendita non fuerunt, ad quantitatẽ pretij ex ipsa venditione vltima recepti: vt pretio diuiso in partes secundũ annorũ terminum, durante decima soluatur decima ipsa de tot partibus pretij ex ipsa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: vt si forte sunt quinque anni elapsi ex quo fuerat stagnum venditum, & tunc vendantur pro centum florenis, fiant de pretio quinque partes, & pro tribus annis quibus durabit decima, soluetur ipsa decima de tribus partibus pretij tantum, videlicet, lx. florenorũ, & multiplicabuntur & minuentur partes pretij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piscarijs autẽ fluminũ & lacuũ, & venationibus si vendantur, & syluis cæduis idem quod de stagnis fiet. De piscibus stagnorum vel beluis garenarũ, quos pro vsu vel esu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non soluetur. Et quia nõnulli obtinẽt à monasterijs & ecclesijs Prioratus, grãgias, domos, redditus, pensiones, & cẽsus in soluẽda de his decima credimus distinguendũ: videlicet an talia in beneficiũ habeãtur, an ex cõtractu, an ex mera gratia.

Red ditus obtẽti ab ecclesijs varijs modis.

Si talia in beneficiũ habeãtur, siue hoc sit concessum per sedem Apostolicã, siue per ipsorũ monasteriorũ, vel ecclesiarũ personas, de illorum prouentibus soluetur decima. Cũ autẽ obtinẽtur talia ex contractu, puta ad pensionẽ vel firmã annuã, in qua nõ est facta gratia obtinẽti, sed in hoc vterq; contrahentiũ studuit cõditionem suã facere meliorẽ, perceptores pensionis vel firmę de ipsa pensione vel firma decimã exhibebunt. Si autẽ quis ante vel post cõcessionẽ huius decimæ ad vitã propriã emit prouentus Prioratuũ vel aliorũ prædictorũ pro aliqua pecunia, ita quòd in hoc ei sciẽter gratia nõ est facta, cõsiderabitur quantũ æstimatione cõi valeãt annui prouẽtus, Prioratus, grãgiæ, domus, terrarũ, seu reddituũ huiusmodi: & secũdũ hoc ab illis quorũ est horũ proprietas, qui inde pretium pro futuro tẽpore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autẽ in his gratia facta sit obtinentibus, quia sciẽter pro minori pretio quàm valeãt, sunt talia vẽdita vel locata, ipsi obtinẽtes, & nõ monasteriũ vel ecclesia de illo in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo illi quorũ est proprietas, decimã exhibebũt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede seu remuneratione laboris vel obsequij pręstiti vel pręstãdi talia sunt cõcessa: ij quorũ est illorũ proprietas in decimatione prouentuũ suorũ etiã horũ prouẽtus merito numerabũt, & de illis (sicut de alijs quos pro certis suis vtilitatibus expendũt) decimã exhibebũt.

Labor est remunerãdus.

Quòd si hęc per illos qui ea obtinebãt, in alios sunt trãslata (quia res trãsit cũ onere suo) etiã circa illos, quæ prædiximus seruabũtur.

Res transit cum onere suo. 14. q. 1. si quis laicus.

Nec deducentur expẽsæ, quæ pro monachis, qui in talibus Prioratibus, grangijs seu domibus, in beneficiũ, seu ex mera gratia cõcessis, ex pacto teneri debent, fieri dignoscuntur. Exponsę autẽ illorũ monachorũ vel personarũ, quæ teneri debẽt ex pacto in Prioratibus, grãgijs seu domibus ad iustã firmã seu pensionẽ cõcessis, siue determinatæ, siue nõ, æstimabũtur æstimatione cõmuni, & talẽ æstimationẽ monasteriũ vel ecclesia, cuius illorũ est proprietas cũ suis prouentibus, decimabit. ❡ Pręlati de procurationibus, quas in victualibus percipiũt, decimam nõ persoluent: sed qui eis præstãt huiusmodi victualia in decimatione suorũ prouẽtuũ & redditũ numerabũt & soluẽt decimã de eisdẽ.

Procurationes quandoque in victualib⁹. quandoq; in pecunia recipiũtur.

De illis autẽ procurationibus, quas prælati in pecunia numerata rite percipiunt ab antiquo, & quas perciperẽt etiã si nõ visitarẽt, decimã præstare tenẽtur. Prælatus autẽ qui procurationẽ (quã sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod sibi debetur, & de quo soluisset decimã, si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimã exhibere. Si vero procurationẽ quã tantũ in victualibus licet percipi, forrasse remittit, persona ecclesiastica cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum alijs prouentibus suis cũ soluet, decimã æstimabit: cũ etiã si non esset remissa, hoc facere teneretur. ❡ In soluẽdo decimã supradictã solæ expensæ necessariæ quæ fiũt in re ex qua fructus percipiũtur arãdo, colẽdo, & colligẽdo fructus, sine quibus nõ possunt inde fructus percipi, deducentur.

Expensæ quædã fiũt in re, quędam extra rem.

Expẽsæ autẽ quę fiũt in castrorũ custodibus, cũ fiunt extra rẽ, vel etiã in ædificijs cõstruendis vel cõseruãdis, nullatenus deducentur: sic vt nec illæ quæ in villis tuendis fierẽt in guerris seu etiã caualcatis. De ijs quoq; quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atq; similibus, soluetur decima deductis salarijs moderatis, quæ ante cõcessionẽ decimæ cõsueuerũt solui iudicibus & officialibus, similibusq; personis, sine quibus iurisdictio & cætera similia nequeũt expediri: ita tamen quòd in fraudẽ decimæ nihil cõtra hoc penitus attentetur. Sed expensæ officialiũ, iudicũ, & cõsimiliũ personarũ factæ in vestibus siue victualibus, minime deducẽtur, sicut nec aliæ expẽsæ similes factæ circa familiã prælatorũ. Ratione autẽ æris alieni, quo persona soluẽs decimã obligata cõsistit, nihil de decima minuetur, etiã si certæ res ecclesiasticæ propter hoc à quoquã fuerint obligatæ. Itẽ de furnis & de molendinis decima præstabitur. Soluetur autẽ de oblationibus, siue fiãt pro benedictione nubentiũ, siue pro exequijs mortuorũ, necnõ de prouẽtibus singulorũ

prælatorum,& de emendis,quæ ab excõicatis recipiuntur. De legatis quoque tibi & alijs personis ecclesiasticis non personarũ,sed ecclesiarũ vel officiorum ratione relictis,decima persoluetur.¶ Pro decima supradicta nõ exhibebitur pecunia, nisi illa cõmuniter curreret de mandato domini terræ,& quæ est moneta in locis,in quibus cõsistet fructus & redditus,vnde decima persoluetur: nec aliqui pecuniã cãbire cogẽtur eandẽ.¶ Sed si ex pbabilibus seu verisimilibus psumptionibus apparuerit quisquã pensatis eius puẽtibus minus debito notabiliter de decima persoluisse, ita quòd super hoc merito suspectus debeat reputari,ex officio nostro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeãt veritatẽ,videlicet de cõsilio diœcesani episcopi,vel alicuius deputandi ab ipso,si sit eius subditus,& non aliter, si episcopus ipse vel deputatus ab eo cõmode possit haberi : & tunc demũ & nõ prius,ille cuius prouẽtus fuerint taliter æstimati, pro eo quod minus soluerit etiã nominatim excõmunicabitur:si eius cõtumacia exegerit,& visum fuerit expedire. Episcopi autẽ & abbates,cæteræq; personæ ecclesiasticæ honorabiles nõ suspectę,proprię cõsciẽtię relinquãtur:ita quòd sufficiat quo ad tales excõmunicationis sentẽtia,quæ in nullo modo soluẽtes vel sciẽter adhibentes fraudẽ vel malitiã circa ipsius decimæ solutionem generaliter proferetur.Super his autẽ fiet cõpulsio per censurã ecclesiasticã,prout nobis & illi cui hoc cõmittendũ duxerimus,visum fuerit expedire. Proferatur autẽ (si expediens visum fuerit)excõmunicatio generaliter vel specialiter in eos,qui cõtra solutionẽ decimę vel suorũ æstimationẽ prouentuũ, cũ fuerit facienda,fraudẽ vel malitiã scienter duxerint adhibendã.

Emendæ possunt ab excõmunicatis recipi.

Fiet autẽ solutio decimę nõ ex ipsis rebus,quę percipiũtur de prouentibus,sed in pecunia numerata.

Soluetur autẽ decima illis,quos ad hæc contigerit deputari. Rector parochialis,qui vrgẽte necessitate ecclesiæ,puta quia ipse residendo personaliter in eadẽ per se nõ sufficeret ipsi curæ propter multitudinẽ parochianorũ vel diuisionẽ parochiæ suæ: sed necesse habet vnum vel duos vel plures capellanos cõducere,& eis propter victũ salariũ cõstituere,salariũ huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione victus capellanorũ ipsorũ aliquid nõ deducet. Quod si in diuersis ciuitatibus & diœcesibus diuersa beneficia obtineãtur,de vnoquoque beneficio in ciuitate vel diœcesi, in qua illud fuerit, decima persoluetur. De eleemosynis vero seu oblationibus datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationibus,quę in ciuitatibus,& aliquibus castris & locis dictarũ puinciarũ in certis festiuitatibus,in cãdelis & alijs cõsueuerũt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis,decima nõ soluetur. Similiter nec de illis oblationibus,quæ colligũtur interdũ per laicos,qui cõsortiales dicũtur:interdum per clericos, quæ ad opus cõsortij reducũtur,& quæ offerũtur vt luminaria in ecclesia,cruces & calices fiãt & reparẽtur,& etiã ex illis pauperibus subueniatur,& sepeliãtur corpora pauperũ defunctorũ. Prælati autem & clerici exules cuiuscunque cõditionis aut dignitatis existãt,de suis prouẽtibus ecclesiasticis decimã persoluẽt. Ille quoq; expẽsæ,quæ fiũt pro fossatis & aliàs pro terris ædificãdis,vt vberiores fructus producãt,& illæ quæ fiũt in cõseruãdis & reparãdis ædificijs molendinorũ,domorũ,seu apothecarũ & similiũ,& ex quibus fructus & pensiones recipiuntur,& nisi reparentur fructus ex eis percipi nõ valerẽt : de decima huiusmodi minime deducẽtur. Nec etiã illæ,quæ fiũt pro custodia castrorũ,quãuis fiant maiores solito.

Capellani possunt operas suas locare, vnde non in c. significatũ. de præbe.

Oblatiões quãdoque per laicos, quãdoque per clericos colliguntur.

V Iam ambitiosæ.

Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiũt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarũ suarũ pro sepulturis & dandis pænitentijs, decima persoluetur. Et quia nõ occurrit nobis quin quotidianæ distributiones prouẽtus ecclesiastici sint,de distributionibus,quæ dãtur in horis canonicis præsentibus, debere solui decimã declaramus. Illi quoq; qui deputati fuerint ad collectionẽ decimæ, cũ eis qui debent soluere decimã,de aliqua certa summa soluẽda pro decima,nequeũt cõuenire. De fructibus arborũ & hortorũ soluetur decima. De his autẽ quæ cõsumuntur vsu vel esu animaliũ,si sint ecclesiarũ, soluetur decima deductis expensis necessarijs, quæ fiũt pro custodia:si vero sunt personarũ,decima nõ soluetur.¶ Tu ergo in his solũ Deũ & iustitiam pro præmissis præ oculis habẽs,ex prædictis declarationibus in decidẽdis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterũt, cõfirmationẽ accipias: super maioribus vero decisionẽ Apostolici oraculi expectes.¶ Volumus quoq; & præsentiũ tibi auctoritate mãdamus, vt in vnãquanq; personã ecclesiasticã deputatarũ tibi partiũ,cuiuscũq;ordinis, cõditionis,vel dignitatis existat,quæ decimã ipsam nullo modo,vel nõ integre,sciẽter,aut nõ secundũ verũ valorẽ fructuũ suorũ perceptorũ,siue nõ in terminis cõstitutis exhibuerit,seu in illorũ exhibitione malitiã cõmiserit siue fraudẽ:excommunicationis sententiã auctoritate nostra promulges: Et etiã in singulos,qui sciẽter impedimentũ præstiterint directe vel indirecte, publice vel occulte quominus decimæ prædictæ soluantur.Et omnes & singulos,qui huiusmodi sentẽtias latas incurrerint : per te & per alios, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis cãpanis & candelis accẽsis,vsq; ad satisfactionẽ cõdignã excõmunicatos publice nunties, & facias ab omnibus publice euitari : Aggrauaturus aliàs manus tuas cõtra ipsos prout proteruiã & cõtumaciã exigere videris eorundẽ: quòd si satisfacere decreuerint, post plenã & integrã satisfactionẽ ab huiusmodi excõmunicationibus iuxta ecclesiæ formam absoluas eosdẽ, & dispenses cũ eis super irregularitate,si taliter ligati nõ abstinuerint à diuinis: Prouiso hactenus quòd contra decimã huiusmodi nõ soluentes nullatenus sine speciali mãdato Apostolicæ sedis inuocetur brachiũ sęculare. Quodque ad vasa sacra,paramenta,calices,cruces, & libros, aliaq; bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia ecclesiarum & monasteriorũ,aliorumq; locorum ecclesiasticorum,ipsius occasione decimę manus nullatenus extendatur. Data Anagn. Calen. Octobris,Pontificatus nostri anno septimo.

Deũ in negotijs nostris habere debemus præ oculis.

Excõicationes publicandæ modus.

De Regularib. & transeuntib. ad religionem.

¶ Martinus quartus.

¶ *Religiosi Mendicãtes sub excõmunicationis pœna prohibentur conuolare ad religionẽ non Mendicantium, quocunque quæsito colore: quã ipso facto incurrũt tã recepti quàm recipientes quacunque licẽtia nõ obstante, Quid iuris sit de iam receptis subdit.*

CAP. I.

Viã ambitiosæ cupiditatis religiosis potissime Mendicantibus præcludere cupientes, ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen coloribus asserẽtibus ob frugẽ melioris vitę,aut arctioris obseruãtiæ)tam sancti Benedicti,quàm Cisterciensis,Camaldulensis,Vallis vmbrosæ,canonicorũ regulariũ sancti Augustini, vel aliorũ monasticorum

Cupiditas omnibus præsertim religiosis Mendicantibus est præcludenda.

a ¶ *Debeat.*] cape verbum, admitti, aut recipi, quod est infra.

sticorum ordinũ conuolare nitentibus, licentiam à sede Apostolica seu legatis aut nuntijs eiusdẽ sedis ad trãsferendũ se de Mendicantiũ ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (vt verisimile est, prout facti euidẽtia docet) vt liberius degãt, dignitatesq; & beneficia monastica cõsequi valeãt, & ex certis alijs causis honestati nõ cõsonis obtinẽtibus. Ac volẽtes etiã cõseruationi ordinũ Mendicantiũ prouidere: auctoritate Apostolica, ex certa sciẽtia, tenore præsentiũ declaramus & etiã decernimus, statuentes quòd decætero nullus religiosus ordinũ Mendicantiũ quorũcunque, cuiuscunque gradus, status, cõditionis, vel religionis existat, quantũcunque & qualitercunque possit & debeat a virtute cuiuscunq; licentiæ, etiã indulti Apostolici, seu pœnitentiarij nostri curã gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiã per litteras Apostolicas facultatũ quarumuis tã legatorũ vel nuntiorũ sedis Apostolicæ, quàm alia auctoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus præsertim ordinum Mendicantiũ professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi Mendicantiũ, sub quacunque verborũ forma appareãt, admitti aut recipi, per aliquos etiã superioris ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu aliàs in monachũ vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis vel alijs expressis (ordine Carthusiensiũ dumtaxat excepto) sub pœna excõmunicationis, quã tam recipientes, quàm recepti ipso facto incurrunt. Et quam exnunc prout ex tunc cõtra quemlibet trãsgressorẽ quomodolibet in præmissis, sciẽtia & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine, nisi dũtaxat à Romano Pontifice (præterquã in mortis articulo †) excõmunicati huiusmodi possint absolutionis beneficiũ quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta nõ teneãt, & nullius existãt efficaciæ vel momenti. Decernẽtes etiã & volentes, quòd si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ seu mandati huiusmodi fuisset receptus ad aliquẽ monasticũ ordinem, & habitũ consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, siue professionẽ emiserit siue non, sub dicta pœna teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit (etiam si beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiatũ quarũuis obtineat) stare in eius totali ordinatione, & in huiusmodi ordine monastico Altissimo deseruire. ¶ Si quis autẽ prætextu huiusmodi licẽtiæ, vel sine habitu vel cũ habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminũ quindecim dierũ à die monitionis huiusmodi cõputandorũ, ad eius religionẽ vel ordinẽ, vnde cũ licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit post ipsum terminũ tamquã notorius apostata excõmunicatus in omnibus & per omnia debeat per quẽlibet reputari, & ab omnibus retractari: etiã per inuocationẽ auxilij brachij secularis, quotiẽs fuerit opportunũ. ¶ In futuris autẽ nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus Mẽdicantiũ huiusmodi in aliquẽ monasticũ ordinẽ (Carthusiensiũ dũtaxat excepto) possit aut debeat per quẽcunque recipi vel admitti virtute alicuius licẽtiæ vel indulti, absq; sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis pœnis: & nihilominus secus facta nõ teneãt ipso iure: Huiusmodi licentijs & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & Mendicantiũ ordinũ prædictorũ, etiã si de illis specialis & expressa, ac de verbo ad verbũ in nostris litteris mẽtio habita foret, & alijs cõtrarijs nõ obstãtibus quibuscũq;. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginã nostræ declarationis, decreti, statuti, prohibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autẽ hoc attẽtare præsumpserit, indignationẽ omnipotẽtis Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. Datũ Sebennis iij. Calen. Augusti, Pontific. nostri anno 1.

Ordo Carthusiensiũ præ cæteris ampliori perfectione prærogatiua.

† Vide concilium Tridẽt. sessio. 14. cap. 7. de casuum reseruatione.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Religiosi sine sui superioris licentia vltra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati; nec ibi sunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.*

CAP. II.

AD nostrũ nuper relatio fide digna perduxit auditũ, quòd nõnulli religionis gestãtes habitũ, sed à veritate religiõis omnino vacui, & à modestia penitus alieni, ad partes quãdoq; trãsmarinas se trãsferant, in quibus pauci fideles respectu infideliũ cõmorantur: Et vt illi decipere facilius simpliciũ animos, ac ipsos & alios in errores præcipitare seu retinere valeãt, sub ouili veste ac humilitatis habitu lupinũ animũ occultãtes, per doctrinas suas reprobas & erroneas fideliũ mẽtes, quãtũ in eis est, corrũpere satagunt: In ipsis partibus periculũ nimiũ spargere non omittunt, necnon & os suũ ponentes in cælũ, lingua eorũ falsidica transeunte super terrã, sanctæ Romanæ Ecclesiæ detrahere cõstitutionibus, & alia multa à fide deuia in suis sermonibus & secretis collocutionibus euomere insanis ausibus nõ verẽtur: ex quibus Deus offenditur, periculosa insi[n]uãtur scãdala, paratur simplicibus laqueus, ipsiq; taliũ præsumptores de hæresi vehemẽter arguũt se suspectos. ¶ Nos itaq; tãtis obuiare periculis paternæ diligẽtiæ studijs cupiẽtes, vniuersis & singulis religiosis cuiuscunq; conditionis, religionis, ordinis vel status existant: de fratrũ nostrorũ consilio districtius auctoritate præsentiũ inhibemus, ne ipsorũ aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius litteras patẽtes cõcessa, decætero ad partes se trãferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniũgẽtes, ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi dũtaxat viris litteratis, prouidis & expertis) huiusmodi licentiã impertiri præsumãt. Nos enim quoscunq; præsumẽtes cõtrariũ quouismodo excõmunicationis subiacere sententiæ volumus ipso facto: A qua nullus ab alio quàm à Romano Potifice possit (nisi dumtaxat in mortis articulo) absolutionis beneficiũ obtinere. ¶ Cæterũ vniuersalis Ecclesiæ prælatis in virtute sanctæ obediẽtiæ districte præcipiẽdo, præsentiũ tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se trãsferẽtes prædictas: nisi per patẽtes superioris sui ordinis litteras de licẽtia speciali se illuc trãsferẽdi sibi cõcessa prælatis eisdẽ fecerint plenã fidẽ, in ciuitatibus suis & diœcesibus ac locis, & terris alijs ad prædicationis officiũ vel diuinorũ celebrationẽ admittãt: sed ipsos potius velut apostatas capiãt seu capi faciãt, eos carcerali custodiæ (donec de dicta licẽtia speciali modo prædicto sibi cõstiterit) detinẽdo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quæ sedes Apostolica reprobauit, vel quæ aliàs sunt fidei obuia in suis prædicationibus seu secretis collocutionibus dogmatizare persenserint, vt tales (quibuscũq; cessantibus priuilegijs) possint licite capere, & carcerali custodiæ, sicut suos possent subditos mãcipare, licẽtiã impertimur. Et insuper tenore p̃sentiũ mãdamus eisdẽ, vt de p̃missis sũmarie, simpliciter & de planoq̃, ac sine strepitu iudicij & figura, per se vel per aliũ seu alios se solerter & fideliter studeãt informare: quosq; de p̃dictis seu eorũ aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonũ & in aliorũ exemplũ

Religionis habitum sine ipsa veritate parũ prodest.

Lupinum animum sub ouili veste à multis geritur.

Os in cælũ ponũt, qui Romanæ Ecclesiæ detrahunt cõstitutionibus.

Religiosi sine sui superioris licẽtia se absentare nõ debent.

Approbata per sedem Apostolicã à nemine sunt reprobanda.

castigare pœnis debitis non postponant: Nõ obstantibus exemptionibus, & alijs quibscunq; priuilegijs & litteris Apostolicis eisdem religiosis vel eorũ ordinibus ab eadem sede concessis vel in posterũ concedendis, etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eisdẽ in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auiñ. vj. Idus Maij, Pontificatus nostri anno ix.

De religiosis domibus.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Licet Beguinarum status sit propter multas rationes per Clementem quintum reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec sunt culpabiles nec suspecta, sub habitu Beguinarum viuere: nec sunt tales per ordinarios molestandæ. vide cap. 1. eod. tit. in clemen.*

CAP. VNICVM.

† Vide c. 1. eod. tit. in clemẽt. & c. ad nostrum. in clemẽt. de hæretic. & extrauagã tem Ioan. xxij. Sãcta Romana. eod. tit. de religio domib⁹. Guidonẽ Carmelitã in summa de hæresibus tit. de hæresibus Beguinorum, & Eymericum in Directorio inquisitoru par. 2. q. 41.

RAtio † recta non patitur, vt innocentes ad paria cũ nocentibus iudicentur. Sane felicis recordationis Clemens Papa v. prędecessor noster, cum de mulieribus, quę Beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent, præcipue de Alemaniæ partibus, insinuata sinistra & præsertim quòd earum quędã de summa Trinitate & diuina essentia disputarent & prędicarent, ac circa articulos fidei, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorũ simpliciũ animas in diuersos errores inducerent: ex his & alijs frequẽter de illis auditis habẽs eas non indigna ratione suspectas, in illas quæ statũ huiusmodi nouiter assumptũ sectarentur vlterius, aut quæ illũ de nouo assumerent, excõicationis sententiã promulgauit. ¶ Verũ quia in multis mũdi partibus plurimę sunt mulieres, quę similiter vulgo Beguinæ vocatæ, segregatæ quandoq; in parentũ aut suis, interdũ vero in alijs aut conductis sibi cõibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequẽtãt, diœcesanis locorũ & parochialiũ ecclesiarũ rectoribus reuerenter obediunt, curiositatẽ disputandi, aut auctoritatẽ seu temeritatẽ potius prædicãdi nullo modo sibi vsurpãt, nec se vel alias seu alios quoslibet præmissis opinionibus erroribusque innoluũt, nec vlla super his est, aut fuit hactenus nota seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles à luce sua cõstringeret: Vt nullis earũ, quæ perpetuã forte Domino continentiã deuouerunt, occasio præbeatur ad lapsum: & ne periculis, damnis & scandalis plurimis, quæ proinde verisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur: Beguinas huiusmodi inculpabiles (vt præmittitur) nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prędecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de fratrum nostrorum cõsilio declaramus & volumus non includi. ¶ Locorũ ordinarijs nihilominus iniungentes, vt eas sub prætextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis aut iuribus à quibuscunque contra eas attentatũ est hactenus, vel attentari contigerit in futurũ, per illos prædictos ordinarios auctoritate nostra in statũ reduci debitum volumus: Inuocato si opus fuerit, auxilio brachij † sęcularis. ¶ Cæterũ statum Beguinarũ huiusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per sedẽ Apostolicã aliter ordinarũ extiterit) nullatenus ex præmissis intendimus approbare. Locorũ autẽ ordinarios, & alios ad quos prædicta spectabunt, curã peruigilẽ & sollicitudinẽ debitã pcipimus adhibere, ne præmissarũ sequentes inuia, & ipsarũ actus temerarios imitãdo, præmissis erroribus & disputationũ & prædicationũ temeritatibus se inuoluant: eas quæ contra prędicta præsumpserint per censuram ecclesiasticã, appellatione postposita, cõpescendo. Porro mulieres, quodcũq; nomen habentes, quę de illis ex quibus prohibitio præcesserit, culpabiles se reddiderint, aut merito notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quoquo modo mutauerint, vere sub prædicta decernimus remanere censura: & taliter contra eas, per illos ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatæ, non vltra inficiant sanas oues.

Religiosæ mulieres quid facere debeant.

† Brachiũ sæculare pót quandoque ab ecclesia inuocari. c. 4. de off. ord. in antiq.

De cẽsibus, exactionibus, & procurationibus.

¶ Benedictus a duodecimus episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam b rei memoriam.

¶ *Taxat procurationes, tabula charitatis, & subsidium charitatiuum: Saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contrauenire, punit transgressores & eorum familiares, &c. Et locari debet sub rubrica, de censibus & procurationibus.*

VAs c † electionis d Paulus Apostolus egregi⁹ p̃dicator, se & eos qui secũ erãt, proprijs manibus exhibebat e †, vt pseudo f & subdolis operarijs sub

a ¶ *Benedictus.*] Iste Benedictus fuit duodecimus, natione Tholosanus Sanardanus Apamiarum diœcesis: primum appellatus Iacobus Fornerij. abbas fontis frigidi, ordinis Cisterciensis, & magister in sacra pagina. deinde eps Apamiarũ, & deinde eps Mirapiscẽ. postea tituli sanctæ Priscæ presbyter Cardinalis, assumpt⁹ ad Papatum anno dñi M. cccxxxiij. xx. Decẽ. & anno M. cccxlij. xxv. Aprilis vita functus est. Pontificatus sui anno v. successit Ioanni xxij. sibi vero successit Clemens vj. Ioan. Franc.

b ¶ *Perpetuam.*] sic & omnia instrumenta ad hoc fiunt. 1. q. 7. saluberrimum. 2 ʃ. q. 1. omnes fœminæ. & q̃a hoc graue negotiũ est, & vt magis timeatur hæc prouisio, merito est perpetuę memoriæ seruanda. facit de pœnis, in quibus dñ. de schismaticis c. 1. de pœnis. In c. felicis. lib. 6. & quod not. in c. ad Apostolicæ. in prin. de re iudic. eo. lib. 6. vbi nota q̃ solus Papa sine concilio potest hoc facere. & facit hæc extrauagans ius cõmune. c. pastoralis. de fide instr. & ibi not. Ioan. Fran.

VAs electionis. ¶ Diuiditur in quinq; partes principales: Nam primo exorditur. Scdo: ibi, *statuimus.* taxat p̃curationes. Tertio: ibi, *Insuper.* punit transgressores. Quarto: ibi, *Præmissis.* extendit constitutionẽ. Quinto subdit clausulas consuetas cũ data: ibi, *Nulli* &c. Prima pars tres habet rationes exẽplares impulsiuas ad condẽdã hãc constitutionem. Secunda pars tripliciter taxat quantitatem procurationum exigẽdarum, iuxta triplicem diuisionem prouinciarũ & regnorum, & qualitatẽ visitantiũ, etiã si per alios visitant modificando & extendendo ac declarando, vt infra patet. Tertia pars punit visitatores, trangressores, & eorũ familiã, etiam si à sponte volentibus recipiant, vel receptum remittentibus non restituant. Quarta pars extẽdit cõstitutionẽ ad charitatiuum subsidium. Taxat valorem Turonensium, & excipit tres casus. Vltima ibi, *Nulli.* subdit clausulas consuetas cum datis.

† Hanc extrauagantem glossat hic Ioãnes Franciscus Pauinus.

† De materia huius extrauagãtis vide cõcilium Lateranẽ sub Alexandro iij. c. 4. Cõcilium Lateranẽse sub Innocẽtio iij. c. 11. Cõciliũ Oxoniense c. vt singula. & conciliũ Tridẽt. sess. 24. de reforma. c. 3.

c ¶ *Vas.*] hoc nomen fuit sibi impositum cælitus in eius conuersione. Actuum. 9. c. & hoc principium sumptum est ex c. cum Apostolus. in princip. de censib.

† Actuum cap. 20.

d ¶ *Electionis.*] & ideo non vitiosum, in quo omne oleum & vinum facile corrumpitur. de pœni. dist. 3. ʃ. siue à me. adde textum Marci 4. in fine.

e ¶ *Exhibebat.*] id est, procurabat. 18. q. 2. iam nunc. 21. q. 2. c. 1.

f ¶ *Pseudo.*] id est, falsis: Et est græcũ nomen indeclinabile, vt not. in dicto c. cum Apostolus, cõtra quos nota monitionẽ cõcilij generalis de

prædicationis specie lucra sectantibus locum præcluderet, & his quos ipse pascebat pabulo [a] verbi Dei, non existeret onerosus. ¶Sane licet circa modestiam in exigendis procurationibus obseruandã à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus salubria emanauerint instituta: quia tamen (sicut experientia docet) nonnulli prælatorum [b], necnon diœcesis nuntiorum, vel legatorum Apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresse, sic se reddiderunt & reddunt in dictarum procurationũ exactionibus onerosos [c], vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeant supportare, & victũ longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes, quòd parentes [d] debent thesaurizare filijs, non delitijs fastidiosis eorum substantiam absorbere: ac cupientes pro diuersitate conditionum visitantium prælatorum, & prouinciarum ac ecclesiasticarum etiam facultatum certum modũ sufficientem visitantibus & supportabilem visitatis in præmissis fore decætero obseruandum: de fratrum nostrorũ consilio [e] præsentis constitutionis edicto, Statuimus, quòd cum in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis, ac terris, prouincijs, & partibus adiacentibus, & in vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudię prouincię, & Forcalquerij comitatibus archiepiscopi [f] & episcopi, ac alij prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesijs pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentorum, à monasterijs vero & alijs ecclesijs vel prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiũ vel conuentum duodecim vel pluriũ personarum, vltra ducentorum quinquaginta: Ab habentibus vero paucarum personarũ collegium seu conuentum, & quibusuis alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra ducentorum: Episcopi vero ab ecclesijs cathedralibus, vltra ducentorũ: A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus habentibus collegiũ vel conuentũ duodecim vel pluriũ personarum, vltra ducentorum quinquaginta: Ab habentibus vero paucarũ personarum collegiũ seu conuentum, & quibusuis alijs ecclesijs, prioratibus & locis [g], vltra ducentorum: Episcopi vero ab ecclesijs cathedralibus vltra ducentorum: A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus col legium habentibus duodecim vel plurium personarum, vltra centum & quadraginta: Ab habentibus vero personarum collegium pauciorum, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta: Abbates [h] quoque à monasterijs vel Prioratibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra centum: Ab alijs quoque habentibus minus collegium, ab ecclesijs, Prioratibus & locis quibuscumque, vltra lxxx. Archidiaconi quoque vltra xxxv. Archipresbyteri quoq; vltra viij Turonẽ. argenti valorem recipere nõ præsumant. Si vero [i] præfati archiepiscopi, prælati, & personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico, per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: Iidem archiepiscopi à suis & à suis cathedralibus ecclesijs, vltra centum xx. A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac prioratibus sæcularibus & regularibus habentibus collegiũ duodecim vel plurium personarũ, vltra centum: Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra lxxx. Episcopi etiam ab eisdem ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, atque locis, vltra lxxx. Abbates vltra lx. Archidiaconi vltra xxx. Turonen argenti valorem nõ recipiant quoquo modo. ¶In Alemaniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetiæ regnis, terris, ac prouincijs, & partibus eisdem adiacentibus archiepiscopi, & episcopi, alij quoque prælati & personæ ecclesiasticæ cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi & episcopi, etiam si primates existant, à suis vel suffraganeorum suorũ ecclesijs cathedralibus & personis earum pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentum & viginti: A monasterijs vero & alijs ecclesijs, Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel pluriũ personarum, vltra cc. & lx. Ab alijs vero monasterijs, ecclesijs seu Prioratibus minus collegium habentibus, alijs quoque ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra ducentorum & viginti: Episcopi etiam à cathedralibus ecclesijs, vltra ducentorum & viginti: A monasterijs vero & alijs ecclesijs & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus

---

ralis. de qua in cap. irrefragabili. in fine de offic. ordina.

a ¶*Pabulo*.] est enim verbum Dei pabulum animæ ex quo viuit. c. inter cetera. de offi. ordina. quia nõ in solo pane, &c. sed in omni verbo, &c. vt ibi.

b ¶*Prælatorum*.] etiam Cardinalium, vt probat textus in cap. cum Apostolus. versic. Cardinales. de censib. & in c. procurationes. in prin. eod. tit. & ibi not.

c ¶*Onerosos*.] Vsque ad exinanitionẽ extremæ virtutis. 10. q. 3. cauendum. & 1. q. 3. placuit. ideo seruandum est quod statuit concilium Viennẽ. in cle. ad nostrum. §. fin. de censibus.

d ¶*Parentes*.] 16. q. 1. prædicator. vbi Paulus dicitur diuinus Apostolus, &c. & q̃ beatius est dare quàm accipere. Et cum mysterio accumulantur tot rationes, vt si aliquæ cessarent, nõ cessat dispositio. Institu. de nupt. §. affinitatis.

e ¶*Consilio*.] ad quod non arctabatur sequendum, nec petendum, secundum glos. & doctores in c. Apostolicæ. de re iudi. & in c. 1. de schismat. lib. 6. licet Ioan. Mona. in hoc variauerit fact[9] Cardinalis. Sed q̃ Papa regatur cõsilio Cardinalium probatur in c. licet. & c. in Genesi. & c. ecclesia 2. in fi. de elect. sicut episcopi consilio canonicorũ regi debent. c. nouit. & c. quanto. de ijs quæ fiunt à præl. c. quæsiuit. & c. fina. de ijs quæ fiunt à maio. par. cap. Host. in summa. in tit. de offi. archipresb. §. quæ pertinent. versi. potest. præsertim in arduis [*]. & hoc seruat consuetudo.

Consilium Cardinaliũ an debeat Papa sequi.

* Verũ in arduis teneatur Papa requirere consiliũ Cardinalium vide late per Filippũ Francum & doctores in c. super eo. de hæreti. lib. 6. adde Abbatẽ in c. quæsiuit. de his quæ fiunt à pl.

f ¶*Archiepiscopi*.] Idem & in patriarchis, primatibus, & alijs etiam pluribus, idest & abbatib[9], de quibus vide infra. Idem sunt enim primates & patriarchæ. 99. dist. prouinciæ. & dixi supra in secunda quæstione primæ partis. & idem archiepiscopi & metropolitani, & nudis tantum verbis differunt. not. in cap. duo. de offic. ord. vide in Spe. in titu. de offic. ordina. § sunt quoque. & in versi. & nota. sic & archiepiscopi sunt episcopi. nota in c. quàm periculosum. de senten. excom. lib. 6.

g ¶*Locis*.] non credo comprehendi hospitalia pauperũ propter infra dicenda, puta leprosorum & aliorum infirmorum mendicantium panem. sicut nec grangias per c. fin. de censi. & idem forte de fabricis & commissarijs, de quibus canonica portio non detrahitur. cap. fin. de testa. & de alijs, de quibus non esset soluenda decima, de qua in clem. si beneficiorũ. de deci. de quibus omnibus dic vt ibi plene not. Circa hoc tamen tenendũ est illud, quod cõcludit Fridericus de Senis in consil. 111. Et an episcopus possit priuilegiare hospitale tempore constructionis, vt non possit ab eo vel successoribus visitari, vide eundem in consi. 148. Et quid de domibus leprosorum, vide per eundem in cõsi. 130. Et adde in simili q̃d format Pet. de Aocha. de testatore, in consil. 128. & quod examinat Gulielm. de monte Lauduno in glos. super extrauag. suscepti. Ioan. xxij. super ver. in totũ. Ioa. Franc.

h ¶*Abbates*.] Idẽ credo de Prioribus etiã canonicorũ regulariũ. argu. e. quod Dei timorem. de sta. monach. & aliorum, quorum cũque visitandorum etiam Mendicantium, exceptis tantum Fratribus Minoribus. de quibus in clem. Exiui. de verb. signifi. Ioan. Franc.

i ¶*Si vero*.] hic determinat quæ habentur in c. felicis. de cẽs. lib. 6.

bētibus collegiū duodecim vel plurium personatū, vltra centum & lxxx. Ab habentibus vero collegiū minus, & quibuslibet alijs ecclesijs & Prioratibus atque locis, vltra centū & quinquaginta: Abbates insuper à monasterijs, Prioratibus, seu ecclesijs habentibus collegiū xij. vel pluriū personarū, vltra centum: Ab habentibus vero minus collegiū, ac ecclesijs, Prioratibus, & alijs locis quibuslibet, vltra lxxx. Archidiaconi vero vltra quinquaginta: Archipresbyteri [a] etiā vltra decē Turoneñ. argenti valorē recipere nō præsumant. Si vero ijdē archiepiscopi, episcopi & prælati, ac personæ ecclesiasticæ ex priuilegio [b] Apostolico per alios [c] visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi, etiā si primates existāt, ab huiusmodi ecclesijs, monasterijs, Prioratibus atque locis, vltra centū: Episcopi vltra lxxx. Abbates [d] vltra lx. Archidiaconi vltra triginta Turoneñ. argenti valorē pro procuratione qualibet vnius diei recipere non præsumant. ¶ In Castellę quoque, Legionis, Aragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominijs, terris & prouincijs regum Castellæ, Aragoniæ, & Portugalliæ, & partibus adiacentibus etiā vicinis eisdē, excepto Sardiniæ & Corsicę regno: Archiepiscopi, episcopi. & prælati, ac personæ ecclesiasticæ cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt ijdem archiepiscopi à suis & suffraganeorū suorum ecclesijs cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra centum & quadraginta: A monasterijs vero & ecclesijs alijs, ac Prioratibus sęcularibus vel regularibus habētibus collegiū duodecim vel pluriū personarū, vltra centum & viginti: Ab habentibus vero minus collegiū, alijsq; ecclesijs, Prioratibus atque locis, vltra centū: Episcopi etiā à cathedralibus ecclesijs, vltra centū: A monasterijs vero & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiū xij. vel plurium personarum, vltra octuaginta: Ab habentibus vero minus collegiū, alijsque ecclesijs, Prioratibus & locis vltra sexaginta: Abbates [e] etiā à monasterijs vel Prioratibus habentibus collegiū xij. vel plurium personarum, vltra quinquaginta: Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus & locis, vltra quadraginta: Archidiaconi vero, vltra xxv. Archipresbyteri vero, vltra v. Turoneñ. argenti valorē recipere non attentent. Si vero proxime nominati archiepiscopi, episcopi, & prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere possint, in pecunia numerata: Ijdem archiepiscopi ab eisdem suis & suffraganeorū suorum ecclesijs, vltra octoginta. A monasterijs vero & ecclesijs alijs ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegiū xij. vel plurium personarū, vltra sexaginta: Ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, Prioratibus siue locis, vltra quinquaginta: Episcopi etiam ab eisdē ecclesiis, monasteriis, Prioratibus siue locis, vltra quadraginta: Abbates vero ab eorum monasteriis, Prioratibus ecclesiis siue locis, vltra triginta: Archidiaconi vero vltra viginti Turoneñ. argenti valorē recipere nō attentent. ¶ In Apuliæ vero, Calabrię, terræ Laboris, Siciliæ [f], Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & cæteris aliis Italiæ partibus: necnon Sclauoniæ, Achaię, Cypri, & cęteris regnis, insulisque, & aliis prouinciis & partibus omnibus vltramarinis & etiā transmarinis, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi ac prælati alii & personæ ecclesiasticæ cōsistentes, cū (vt præmittitur) personaliter visitabunt: Iidem patriarchę & archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volētibus in pecunia, vltra sexaginta: A monsteriis vero & ecclesiis aliis, ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habētibus collegiū xij. vel plurium

a ¶ *Archipresbyteri.*] quid autem de archipresbyteris ruralibus, qui Decani aliquando nuncupantur, subdit infra, in versi. illud quinque. Ioan. Franc.

b ¶ *Ex priuilegio.*] sine priuilegio vero nō possunt, aliàs contrafacientes puniuntur, vt in c. felicis. de censib. lib. 6.

c ¶ *Per alios.*] hæc cōstitutio approbat quod not. Ioan. And. in c. felicis. de censi. in glo. super ver. officio. Et adde q prælati aliquando habent officiales. de offi. vic. c. 2. & 3. de appel. Romana. de offic. ord. c. Romana. de offi. de leg. c. 4. in fi. lib. 6. & c. insinuante. Quandoque habent vicariū in spiritualibus. de temp. ordin. cap. 3. §. 1. lib. 6. Quandoque habent vicarium generalem. dicto c. 3. §. episcopo autem. de temp. ord. & de offi. vic. c. fin. de præb. c. statutum. lib. 6. Quandoq; habent simpliciter vicarium. c. statutū. & c. vt officium. & c. vt commissi. de hære. lib. 6. Quandoque tales vocantur locumtenentes. 93. dist. c. fin. Siue ergo quis vicarius à sede Apostolica deputetur, vt in c. is cui. de elect. lib. 6. siue à capitulo ecclesiæ cathedralis episcopali sede vacante, vt in c. penul. de supplen. negli. præla. lib. 6. vbi potest ex consuetudine visitare saluis notatis in clem. 1. de hære. siue ab electa in abbatissam à maiori parte capituli, indemnitatibus. de electin. lib. 6. siue ab alio prælato electo concorditer in casu capituli, nihil. de elect. eum visitat, poterit recipere procurationē iuxta istā taxam. arg. notatorū in dicto c. felicis. de censi. facit c. si episcopus. de offi. ord. eod. lib. Et si sunt plures, tunc solum principalis, sed non foraneus poterit hoc generaliter facere, vt probat clem. & si principalis. de rescri. Quid si plures essent omnino æquales officiales vel vicarij? Dic vt ibi not. Quid de foraneis in locis suis? Dic attendēda illorum mādata. adde tex. in l. 1. C. de offi. eius qui vic. alterius gerit. Ioa. Fran.

Prælatorū vicem gerentes varijs censentur nominibus

Vicarius potest visitare & procurationē recipere.

d ¶ *Abbates.*] de patre abbate Cluniacensiū, quo modo teneatur visitare subditos suos mediatos & immediatos, vide Oldra. in consilio 155. quod incipit: Prima quæstio. & adde quantum ad abbates, idem videtur esse effectus inquisitionis generalis & specialis, vt dicit idem Oldradus in consil. 227. quod incipit, licet quantum. Ioan. Franc.

Abbas Cluniacensis subditos mediatos & immediatos visitare potest.

e ¶ *Abbates.*] honeste facerent abbates. & alij religiosi nō exigere pecuniā. sed cōformare se laudabilibus cōsuetudinibus, & constitutionibus monasteriorū, & cōtentari comedere cū alijs in refectorio, & dormire in dormitorio cōmunibus, vt melius valerent oculo intelligere quō se habeant omnia tā in ecclesiis quàm in mensa, & iam de die quàm de nocte, & propter bonū exemplum. arg. eius qđ not. in clem. ad nostrū. de censi. in ver. si voluerint. & in c. magnæ. de voto. quis quod agitur à platis, citò à subditis trahitur in exemplū, vt ibi, & in c. præcipue. 11. q. 3. aliàs tot mortibus digni sunt quot perniciosa exempla, &c. vt ibi. & hoc satis dicit §. nostræ tamen intentionis. in ver. nec vltra. & versi. cæterū. Tenentur enim visitatores nō minus exemplo quàm verbo ædificare & plātare. c. qm. & c. inter cæters. de offi. ord. facit c. Romana. in fi. de censi. lib. 6. vbi vide not. per Ioa. And. in nouel. & in c. singulis. de sta. mon. In huiusmodi nāque actibus regularib9 nō sunt subtilitates neque glossæ exquirendæ, nec appellationes admittēdæ, sed simpliciter omnia sunt expedienda. cap. ad nostrā. reprehensibilis. &, cum specialis. de appel. Nō est tamen omittendū, q si prælatus religiosus in mortali cōstitutus, notorius vel infamis fit incorrigibilis, & propterea à subditis appelletur, debet appellationi deferri; aliàs pro tanto excessu satisfacere compelletur. de appel. de priore. quia ad talē nō pertinet iudicialis correctio. 3. q. 7. iudicet. Misericorditer etiā, & nō passim sunt corrigendi monachi, & non more latronū in grauē carcerē detrudendi. de sta. mona. c. ea q. & nō debēnt esse plus nimis graues in corrigēdo, aliàs de cōsilio cōuentus idest, capituli, est correctio temperanda. dicto c. reprehensibilis. in fi. de his q fiunt à præl. non uit. & c. ea noscitur. & ideo dicit textus in dicto c. Romana. in fi. consuetudines rationabiles & approbatas. secundū Host. & Ioa. And. ibidē in nouella. Ioan. Franc.

Prælatorū gesta sunt subditorū exempla.

Monachi sunt misericorditer corrigēdi.

f ¶ *Siciliæ.*] Nota q huiusmodi insulæ sūt pars prouinciæ cui adhærēt. l. insulæ. ff. de iudi. cum ibi not. facit ff. de verb. sign. l. notionē. §. 1. faciunt not. in c. qm ànobis. de deci. ex quo sequitur, q qui in Sicilia vel Corsica est, aut Sardinia, debet respondere in Italia, vt not. in dicta l. insulę. probatur ff. ad municip. l. qui ex vico.

personarũ, vltra quinquaginta. Ab habentibus vero minus collegiũ & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus atq; locis, vltra xl. Episcopi etiam a cathedralibus ecclesijs, vltra quinquaginta: A monasterijs vero alijsq; ecclesijs, & Prioratibus sæcularibus vel regularibus habẽtibus collegium duodecim vel plurium personarũ, vltra quadraginta: Ab habentibus vero minus collegium, & ecclesijs alijs seu Prioratibus vel locis quibuslibet, vltra triginta: Abbates[a] vero à suis monasterijs vel Prioratibus simile collegiũ vel maius habentibus, vltra viginti: Ab habentibus vero minus collegiũ & quibuslibet alijs ecclesijs, Prioratibus atque locis, vltra sexdecim: Archidiaconi vltra decem Turoñ. argenti valorẽ nõ audeant recipere quoquo modo. Si vero prælati, patriarchæ[b], archiepiscopi, episcopi, & personæ ecclesiasticæ proxime nominati, ex priuilegio Apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ seu archiepiscopi ab eisdem suis vel suffraganeorum suorum ecclesijs cathedralibus, vltra quadraginta: A monasterijs quoque & ecclesijs alijs ac Prioratibus sæcularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra triginta: Ab habentibus vero minus collegium, & ecclesijs alijs, Prioratibus siue locis & subditis quibuscũque, vltra viginti-octo: Episcopi quoque a suis cathedralibus & quibuslibet alijs ecclesijs, monasterijs, Prioratibus atque locis, vltra viginti: Abbates etiã vltra decem, necnõ archidiaconi vltra quinque Turoneñ. argenti valorem recipere nõ prçsumant. Ita quòd expensæ seu sumptus vniuersi seu taxatio pecuniaria huiusmodi pcurationis totius diei[c], videlicet in pecunia vel victualibus & necessarijs alijs prædictam summã vel valorem aliquatenus non excedat: nec vltra dictas summas vel taxationes seu valores earum prætextu cuiusuis consuetudinis vel aliàs, vel ab ipsis prælatis vel familiaribus earundem quicquã exigere vel recipere liceat etiã à volentibus, quando ex cõuentione vel consuetudine minus soluere cõsueuerint, quòd propter prçdicta non plus soluant.

Illud quoq; quod de archidiaconis superius diximus ordinãdum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, alijsque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium, & procurationis receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel de iure seu cõsuetudine competere dignoscuntur: Decanis ruralibus dũtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur[d], circa quos in receptione huiusmodi procurationis id quod supra statutum est de alijs archipresbyteris, volumus obseruari. ¶ Nostræ tamẽ intentionis existit, quòd si ex conuentione vel consuetudine tam ecclesiç cathedrales quàm collegiatæ, & aliæ quælibet sæculares, ac etiam monasteria, Prioratus conuentuales, & loca alia quæuis ecclesiastica, earumque capitula, collegia seu conuentus, rectores etiã & personæ prælatis quibusuis visitantibus (vt præfertur) minus debeant vel consueuerint[e] quàm per nos superius est statutum, ad soluendum vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus astringantur, sed super ijs circa eos consuetudo & cõuentio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi etiã moderationes & taxationes ad prçlatos quoslibet, qui prætextu cuiusuis consuetudinis in monasterijs, siue locis alijs ecclesiasticis gratis recipiãtur ad pabulũ charitatis[f], extendimus, & etiam prorogamus[g], prouiso nihilominus, quòd in locis quibuslibet secundũ quod maior vel minor rerum copia fuerit in ijsdem, necnon iuxta maiorem vel minorem personarũ & euectionum[h] numerum huiusmodi visitantium, expensarum maiorum vel minorũ debita moderatio teneatur: ita tamen quòd maiores expensç nõ excedant summam superius limitatam. ¶ Insuper prædictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis & alijs superius nominatis visitantibus, ne vltra conuentionem vel cõsuetudinem huiusmodi circa personas & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas quicquã præsumant recipere districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiã constitutionem præsentem pœnæ[i] adiectione iuuari; statuimus, quòd si dicti visitantes per

Abbatissa monasterium egredi non debet.

ex vico. Idẽ dico de eo qui est in insula Maioricarũ, vt teneatur respondere regno Nauarræ, vt patet ĩ. §. statuim⁹. vbi dicitur illi adiacere, &c.

a ¶ Abbates.] de abbatissa vero dicit Archid. q̃ etiam pro visitandis monasterijs sibi subiectis ei non licet egredi monasterium, per textũ in c. 1. de sta. reg. lib. 6. ibi, quacũque ratione. sed debet per alium visitationem facere, circa quod vide not. in clem. 1. in prin. eo. tit. in glos. istorum. mouetur etiã archidiaconus: quia q̃d generaliter scriptũ est, generaliter est accipiẽdum. c. 2. de coniug. lepros. Itẽ fortificatur prohibitio in eo q̃ ibi duo casus excipiuntur, in alijs ergo stet valida. de deci. ad audientiã. 31. dist. omnino. 31. q. 1. quomodo, & c. 8. dist. si consuetudinem. Et licet textus ille nõ videatur loqui de abbatissa.

Monachorum appellatione includuntur abbates.

nihilominus appellatio monachorum includit abbates vbi de salute animæ agitur. c. fin. de simo. Item ibi in §. verum. exprimit de abbatissa. & hæc opinio multum sapit honestatem, de quo per Ioa. And. in dicto c. 1. de sta. reg. in 6. & dixi in tractatu visitationum. q. 2.

b ¶ Patriarchæ.] Nota patriarchæ. & sicut c. exigit. extendit c. Romana. de censi. ita fortius vna clausula debet extendere aliam. arg. in l. doli clausula. de ver. obli. & c. 2. requiris. ĩ. de appella. & l. 3. ff. de vi bono. rapt. Ioa Fran.

c ¶ Diei.] hoc intelligo nisi q̃ñ ex causa oporteret visitantem ibi stare per plures dies ex causis necessarijs & culpa visitandorum, vt habetur in c. conquerente. de offi. ord. tũc enim sibi debẽt imputare visitandi: quia necessitas legẽ non habet. de quo plene dixi in tractatu visitationum. q. 3. primæ partis. Ioa. Franc.

d ¶ Nominantur.] vt not. in dicto c. cũ Apostolus. super verbo, decani. Ioan. Franc.

e ¶ Cõsueuerint.] hoc dicit, propter ea quæ habentur in c. cum ex officij. de præscri. & not. in cle. ad nostrum. circa princ. de censi. adde quod habetur per Ioa. And. in addit. Spec. in tit. de censi. in fi. & in mercu. super regula, plus semper. de reg. iu. lib. 6. & in c. fi. eod. tit. & lib. & per Lapum allegatione 30.

f ¶ Charitatis.] hoc dicit propter ea, quæ habentur in clem. ad nostrũ. circa fin. de censi. & in dicto c. cum Apostolus. ad finem.

Constitutio etiã pœnalis quandoque ampliatur ex identitate rationis.

g ¶ Prorogamus.] patet ergo hic. & infra versi. præmissis. q̃ hæc constitutio quamuis pœnalis extenditur ad casus similes ex identitate rationis: quasi tunc nõ dicatur extensio, quia quod est ex ratione, est & ex mente, vt not. in c. si postquam. de elect. lib. 6. & in c. sciãt cuncti. præsertim vbi est omnino eadem ratio. not. de temp. ordi. c. 1. eod. lib. & not. Archid. de pœni. dist. 1. c. vulgaris. in § pœnæ aliàs secus, vt not. Butriga. in clem. 1. de rescript. facit deci. 277. quod not. Ioa. And. in nouella. de reg. iur. odia. ad fin. & in clem. 1. de consang. & affin. & in cle. audito r. de rescri. & in cle. 1. de foro comp. & per Bart. in l. furti. §. fin. ff. de ijs qui not. infam. & Butri. de præb. in c. dilectus. facit l. tantum. §. 1. ff. de ser. corrup. & quod habetur in l. 1. ff. de leg. 1. & in l. maximum vitium. C. de libe. & posthu. & l. si quis seruo. C. de fur. & Butr. in cle. 1. de offi. vica. & in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & in l. 2. C. de pat. qui fil. distra. & per modernos in l. si vero. § de viro. ff. solu. matr. vide Ioa. de Milis in repertorio, in verbo, lex siue constitutio, &c. habebit enim locum in speciali visitatione, de qua in c. excõmunicamus. in §. adijcimus. de hære. & in ea de qua in cap. Eleutherius. 17. quæst. 2. & in ea de qua in cap. seruitiũ. ead. causa & quæstione. de quibus, not. in c. accedẽtes. de prçscript. & in cap. præterea. de iure patro. & in c. procurationes. de censi. & in omnibus alijs similibus procurationibus.

h ¶ Euectionum.] & an numerus personarũ & euectionũ debeat aliàs esse æqualis, vide plene per doctores in cap. cũ ad quorundã. de exces. præla. & dixi ĩ. quæst. proxi. circa princip.

i ¶ Pœnæ.] vt quos Dei timor, &c. de vita & honesta.

se, vel (si ex priuilegio eis competat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipsi, vel familiares eorũ vltra taxationes prædictas aliquid scienter exegerint, vel receperint etiam à volente: duplum [a] eius quod ipsi ijdem prælati, vel eis scientibus aut ratum habentibus eorũ familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem seu scientiam huiusmodi ecclesijs, monasterijs, & alijs locis à quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero dictis prælatis per alios visitantibus, hi qui pro eis visitationis officiũ exercebunt, per se vel alios vltra moderationes seu taxationes prædictas quicquam exegerint, seu receperint etiam à volentibus: duplum eius quod vltra receperint, ecclesijs & monasterijs vel locis alijs, à quibus id receptũ fuerit, intra præfatum terminũ restituere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes prędictas seu conuentionẽ vel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata, duplũ ipsum eisdem ecclesijs, monasterijs, siue locis vltra dictum tempus restituere differentes, ingressum ecclesiæ sibi nouerint interdictum. Hi vero pro dictis prælatis visitationem huiusmodi (vt præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quousq; grauatis ecclesijs, monasterijs, siue locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adijcientes constitutioni præsenti, quòd si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid vltra moderationes & taxationes præfatas per se vel alios prælato ignorante, nec ratũ habente receperit ab ecclesijs, monasterijs, & locis alijs visitatis, duplum eius quod vltra receperit, de suo proprio intra duos mẽses post receptionem huiusmodi ecclesijs, monasterijs & locis alijs, à quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin extunc [b] recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si vero laicus [c], tamdiu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione Eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs, monasterijs siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem vltra moderationes & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remissionem [d] liberalitate, vel gratia valitura. Cæterum moderationes & taxationes huiusmodi in illis locis volumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundũ ecclesiæ, monasterij, vel loci alterius facultates. In alijs autem tantam præcepimus modestiã adhiberi, quòd per hæc quæ ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendã prouidimus, non doleant se grauari, nec per hoc dicti prælati exigendi amplius quàm ipsi subditi pati possint, indultã sibi existiment potestatem. Præmissis quoque adijciendo statuimus [e], quòd si dicti prælati vel aliquis eorũdem ex Apostolica indulgentia vel consuetudine, seu de iure, petant sibi ab ecclesijs, monasterijs, & locis alijs, eorumque capitulis, collegijs, vel conuentibus, rectoribus, seu personis moderatiuũ seu charitatiuũ [f] subsidium exhiberi; nõ possint à singulis ecclesijs, monasterijs,

Lex quæ deuiantes nõ punit, est imperfecta.

Pœna pecuniaria quandoq; imponitur ꝓ delicto.

nesta. cleri. vt clericorũ. 82. dist. plurimos. & c. felicis. §. præmissis. de pœnis lib. 6. quia nõ semper omnia deducuntur in iudicium, & ideo sola prohibitio quandocũque parum proficit, & inter leges illa dicitur imperfecta, in qua nulla pœna deuiantibus sancitur, vt refert dicere Macrobiũ Ioa. And. in dicto c. exigit. de censi. Et nota hic imponi pœnã pecuniariam pro delicto: quia non applicatur visitanti neque parti, sed Ecclesiæ: sic & quando esset applicanda pauperibus, vt in c. ad liberandam. de Iudæ. & in c. quia plerique. de immunit. eccl. etiam vsque ad quadruplũ. 18. dist. quoniam quidã. 1. q. 7. sancimus. 23. q. 8. militare. Si autem applicaretur visitanti, procederet de radice auaritiæ & cupiditate: & ideo imponi nõ posset nisi in casib^9 à iure expressis. c. licet. de pœn. 16. q. 2. cũ deuotissimam. & de rapt. in archiepatu. quia nec conuentionalis in foro ecclesiastico exigi deberet, aliàs modestiæ pontificalis obliuisceretur, qui inhonestis quæstibus anhelando desideraret cum aliena iactura ditari. c. fiam. & c. constitutus. de pœn. nisi ꝓ mensura interesse. c. dilecti. de arbit. Est enim naturæ congruũ eas tantum pœnas exigi, quæ cum competenti conferuntur moderatione vel à legibus certo fine conclusæ statuũtur. l. 1. C. de sent. quæ pro eo q̃d inter. prof. hoc tenẽt Cardin. & Butrig. post Hosti. in dicto cap. dilecti. sed Abbas cõtra, & male, saltẽ in spiritnali & ecclesiastico. Ioa. Fran.

a [a] *Duplum.*] hoc sumptum est ex c. procurationes. in fi. de censi. & c. quia plerique. de immunit. eccl. & credo, q̃ in isto duplo computetur exactũ, & receptũ: facit 23. q. 1. militare, 18. dist. quoniã. 1. q. 1. concussionis & c. exigit. de censi. lib. 6. vbi nota illud quod hic dicitur de familia. Et q̃ prælatus tenetur de facto ipsorum, facit 56. dist. an putatis. & de electio. generali. § fin. Ioa. Franc.

b [b] *Extunc.*] scilicet elapso secundo mense, vt not. in dicto c. exigit. super ver. extunc. & facta restitutione. statim sunt absoluti sine alia sententia. 81. dist. si qui cum suis. & de spon. in c. non est. Ioa,

c [c] *Laicus.*] puta cocus. clem. ad nostrum. de censib. vel notarius, vel alij, de quibus in cap. Romana. §. procurationes. de censi. & ibi not. de sigillatoribus, quod tamen debet intelligi secundum quod ibi declarat Ioa. And. in nouella. Ioan. Franc.

Rem suam vel sibi debitã quis quandoq; remittere nequit.

d [d] *Remissionem.*] hoc sumptum est ex c. exigit. de censi. lib. 6. vbi not. q̃ quis rem suam vel sibi debitã remittere nõ potest, licet in re sua quis sit moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mandati. & nihil tam naturale, &c. vt in §. per traditionem. Insti. de re. diui. Et si post restitutionẽ factam ille iterũ donaret, credo idem propter verba hic geminata scilicet remissionem liberalitate vel gratia, quia præsumeretur in fraudẽ facta. arg. ff. de don. inter vir. & vxo. l. si sponsus. §. recte. & ff. ad Vellean. l. quamuis. §. si cum essem. & quod habetur in c. commissa. de elect. cum similibus. & quod not. 14. q. 3. plerique. & in c. quanto. de priuil. Licet Ioa. And. videatur innuere contrariũ in simili. in c. statutum. circa fi. de rescrip. lib. 6. super versi. remissione. per l. sed si ego. ff. ad Vellean. & ea quæ habentur in c. Gẽma. de spons. quia aliàs facile fieret fraus legi. &c. Io. Fran.

e [e] *Statuimus.*] concor. cum dicto c. cũ Apostolus. §. fi. de censib.

Charitatiuum subsidium quare & a quibus peti potest.

f [f] *Charitatiuum subsidium.*] quod ex manifesta & rationabili causa tantum peti potest cũ charitate. vt dicto c. cũ Apostolus. §. prohibemus. hæc enim duo simul requirũtur, & quia hæc est charitas, nõ curit contra eam præscriptio, secundum Hosti. aliàs multum longe à paterna pietate videretur, si præpositi subditis suis graues existerent, quos in cunctis necessitatibus pastoris debẽt more fouere, & potest episcopus in eos compellere eos ad hoc soluendum, secundũ Inno. & Hostien. allegãt 43. dist. qui emendam, dũ tamen non excedant, vt c. sane. & c. cõ ad quorundam. de excess. præl. aliàs posset appellari secundum cõmunem sententiam doctorum ibi, per quam appellationẽ essent tuti ab excõicatione, & vbi esset dubiũ, superioris arbitrio esset determinandum. arg. 10. q. 3. quia cognouimus. & 11. q. 1. si clericus. & not. Io. dicto c. cum Apostolus. Adde quæ plene habẽtur per Inno. in c. ex parte. de verb. signi. & Butri. in c. venerabilis. de censi. Quæ autem sint iustæ causæ petendi charitatiuum subsidium, vide Oldradũ in consil. 105. quod incipit, circa propositam quæstionem. & q̃ possint prælati conuocati ad concilium generale imponere clero charitatiuum subsidiũ, tenet Innoc. in c. 1. de statu mona. & not. 10. q. 3. vnio. & quid de Priore Generali ordinis Camaldulensiũ, an pro expẽsis factis in sua ꝓmotione & cõmuni seruitio cameræ Apostolicæ, possit à subditis petere charitatiuũ subsidium, & quando per episcopos possit exigi, vide per Calderinum in consil. 30. in titu. de censib. Et adde q̃ ad subsidium impositum per Papam tenentur Cardinales, etiam pro beneficijs quæ tenent vt administratores. Et quædam alia circa subsidiũ Papæ, vide per Ludouicũ in consi. 498. Adde etiã q̃ si cap. sede vacante. statuit & iurat de minuendo charitatiuo subsidio, potest postea soluere debitam summã constitutione huiusmodi nõ obstante, secundũ Lapũ allegatione 10. Consulo q̃ clerici impetrent à sede Apostolica priuilegium ad instar priuilegij cleri Paduani, dudum à sede Apostolica obtenti, q̃ pro charitatiuo subsidio non possint grauari vltra certam & specificã summam soluendam in termino annorũ duorum. maxime propter crebras trãslationes, quæ hodie fiunt cũ magna iactura cuiusque cleri. Adde etiã q̃ an à pœna suprapositа, & nõ repetita hic; scilicet quando exigeretur subsidium charitatiuũ vltra taxam prædictã, valeat exigens, maxime si exigat à sponte soluentibus.

siue locis pro subsidio huiusmodi vltra petere vel recipere (etiam à volentibus) nisi quantum ascenderent singulæ procurationes in pactum per nos superius moderatum, quas ijdem prælati possent recipere, quando ex priuilegio per aliũ visitarent. ¶ Porro Turonenses prædictos tales fore intelligimus, quòd duodecim ipsorũ valeant vnum florenum[a] auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunij Florentini. ¶ Per constitutionẽ autẽ huiusmodi nolumus quòd prædicti prælati, vel alij, quibus visitationis officium & procurationum receptio ex priuilegio sedis Apostolicæ, vel aliàs de consuetudine vel de iure competere dignoscuntur, ius visitandi seu procurationes recipiendi sibi valeant vendicare[b]. Nec per constitutionem eandem alijs constitutionibus super præmissis per prædecessores nostros dudum editis, quo ad alia contenta in eis aliquatenus derogetur. Insuper abbates Cisterciensis[c] ordinis sua monasteria visitãtes, sub præfata constitutione nostra nolumus comprehendi, cũ super his per aliam constitutionem nostram duxerimus specialiter prouidendũ. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginam nostrarũ constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac voluntatis[d] infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem[e] omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurum.[f] Datum[g] Auinione xv. Calend Ianuarij, Põtificatus vero nostri anno ij.

De celebratione Missarũ.

¶ Ioannes xxij.

¶ Narratis perturbationibus plurimis, quæ ecclesiæ præsertim per hæreticos inferuntur, ordinat Romanus Pontifex, quòd dum Missa celebrantur, in quibus deuotius oratur, certa preces hic expresse ad Deum effundantur. Et vt Christiani ad id sint promptiores, viginti dies indulgentiarũ cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte quòd sub hoc tit. apte potuisset locari extrauagans, Docta, quæ est supra de vita & honestate clericorũ, vt ibi tractatũ est.

CAP. VNICVM.

Discipulorũ Christi gesta nos instruunt, vt in pelago huius mũdi procella surgẽte, ad diuinũ

tentibus, excusari: videtur tenenda cõclusio Lapi allegatione 38.
a ¶ *Florenum.*] quid si mutentur monetæ, & facultates ecclesiasti crescant? Vide quæ plene habent in c. quanto. & c. olim. de censi. Et hæc intelligo, nisi super hoc in aliquibus partibus essent beneficia taxata ad minorem summã: quia tunc illa taxa esset seruanda, quod videt esse de mente huius cõstitutionis, & probatur ex notatis in clem. si beneficiorũ. de deci. in glo. in ver. taxationẽ. facit ad hoc extrauag. Ioa. xxij. quæ incipit. Suscepti. iũctis declarationibus, quæ super ea emanauerunt, de quib[us] plene habetur in dicta clem. si beneficiorum. quas doctores post glossam dicunt extendi debere ad casus similes.
b ¶ *Vendicare.*] simile in c. 1. de sta. reg. lib. 6.
c ¶ *Cisterciensis.*] propter istud verbũ patet, quod clem. Ad nostrũ. de censi. quæ principaliter propter Cistercienses facta fuit, de quibus hic subijcitur, in quantum præsertim loquitur de charitatiua hospitalitate remanet in suo vigore, & quòd per clausulas derogatorias consuetas poni in litteris legatorũ, derogetur derogatorijs clausulis contentis in priuilegijs huiusmodi monasteriorũ super procurationibus soluendis, vide plene per Frider. de Senis in consilio 233. & plura dubia circa mandatũ Apostolicũ de cõpellendo exemptos ad contribuendũ cũ alijs clericis ad onera legatorũ & nuntiorũ sedis Apostolicæ. vide per eundem Frideri. in consilio 138.
d ¶ *Voluntatis.*] de importantia istorũ verborũ, vide glo. in c. statutũ. de hæret. lib. 6. & clem. de offic. vic. & in clem. 1. de rer. permu. & in cap. statuimus. de offi. deleg. in 6. & in c. vt litigantes. de offic. ord. eod. lib. & per Butri. in c. præterea requisisti. de appel. & Abb. in c. cum te. de re iud. De verbo autem, iniungimus, habetur in clem. quia cõtingit. de relig. domi. De verbo, volumus, per Abb. in c. fin. qui fil. sint legi. De verbo, decernimus. not. in clem. generalem. de ætate & qual. & in clem. per litteras. de præb. & in clem. si vna. de reb. eccle. non alie. & in cle. quamuis. de appel. & in cle. litteras. de rescript. in c. fin. de verb. sign. lib. 6. De verbo, censemus. in clem. 1. de prob. De verbis simul iunctis, decernimus & declaramus. in cap. 1. de cler. ægro. lib. 6. Adde quod quandoque ista verba impropriantur per c. in his. de verb. sign. Adde decis. 206. in antiq. quæ incipit, vtrum si contra reum. secundum scilicet subiectam materiã. & quando in materia magis est erratũ quàm in forma, sic & vbi Papa loquitur vt magister, vt in c. litteras. de rest. spol. & c. cũ Marthæ. de celeb. Miss.
e ¶ *Indignationem.*] humano more loquitur, quoniam non indignatur neque irascitur Deus. 32. q. 4. incommutabilis. & not. in c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. non alien. vbi probatur, quod ista important talem anathemate feriendum; quo Deus iratus animas percutit. Vel potest dici, quod etiam aliàs iudicis arbitrio punire possit & debeat, ex quo non est certa pœna statuta, per ea quæ habentur in c. de causis. de offic. deleg. & c. super his. de accus. & c. fin. de dolo & contum. & l. 1. de iure deli. not. in versi. vlt. in c. si canonici. & in versi. condigna. in c. quia plerique. de offic. ordi. lib. 6. Adde etiam quod pœna maledictionis est pœna æterna, vt not. Ioan. And. in c. Romana. in versi. penul. super versi. maledictionem. de censib. lib. 6. in nouella. post Hosti. iniungitur enim pro quolibet mortali peccato. Gen. 3. & non remittitur nisi restituatur, & c. de vsur. cum tu. nec aliter potest absolui. 14. q. 3. si res. & in regula, peccatũ. de reg. iur. vbi si iudex, idest episcopus non potest dispensare: aliàs secus, vt not. in c. licet. de pœnis. Adde quod refert Ioa. And. in c. 1. in fi. de suppl. negl. præl. lib. 6. in nouella. & quod per salutationem Papæ & osculum talis indignatio remittatur, videtur tenere Ioa. And. in solutione 6. lib. in nouella. licet post excõmunicationẽ propterea nõ consequeretur absolutionem. clem. si summus. de senten. excom.
f ¶ *Incursurum.*] & sic est canon ferendæ sententiæ, & non latæ, vt probatur in c. relatũ. de iure pat. & mitius agitur cum lege quàm cũ homine. c. si celebrat. de cler. excom. min. l. Celsus. ff. de arbi. c. dolentes. de celeb. Mis. & habetur in c. vnico. de sagit. in c. vno. de eo qui fur. or. sus. secus si diceretur, excõmunicamus sic facientẽ, &c. & ita intelligitur c. 1. de deposito. & c. Salomtanæ. 63. dist. de quo plene in c. sicut tuis. de simo. & in l. in criminali. de iurisd. omn. iud. Et quod monitio debeat præcedere, vide per glo. in clem. attendentes. in fi. de sta. reg. etiã contra rebelles visitare volentibus, & illos impedientes. vbi autem ipso facto pœna incurreretur, licet requireretur quod deberet de excessu constare parte citata, tamen absque alia sententia declaratoria posset pœna publicari & exigi, & hoc sufficeret per not. in c. pro humani. in fi. de homici. lib. 6. in clem. præsenti. de censi. & in cle. multorũ. in fi. de pœnis. & ita intelligi potest Lapus allegatione 135. & not. in c. commissa. de elect. clem. 1. de seque. pos. & fruc. & in cap. eum qui. de præb. in 6. & decis. 13. in antiq. & adde quod not. glo. in clem. 1. de immuni. eccle. super versi. pro infectis.
g ¶ *Datum.*] de concernentibus datas, vide plene per Ioa. And. super data lib. 6. in glo. Et quare nõ ponatur indictio, sed solũ anni pontificatus ibi vide plene in nouella. & an error in talibus vitiet. Et adde quod vsque ad tempora Eugenij nõ ponebantur in litteris Apostolicis anni Domini, prout factum est ab eius tempore citra. & hodie fit ad faciliorem habendã notitiã temporũ tunc currentiũ. vnde error in illis haberet vitiare rescriptũ, per ea quæ plene allegat Ioa. And. ibidẽ, maxime propter stylũ cancellariæ, qui etiã habet, quod vltimũ verbũ temporis debet complere vltimã lineam, qui stylus est attendendus, vt in c. quàm graue. in fi. de crimi. fal. cum similib. Et adde quod à natiuitate Domini, idest, ab ipso die natiuitatis Iesu Christi. & non à die circũcisionis est computandũ & incipiendũ principiũ anni in Romana curia, vt vult Deci. in nou. 50. Item quod secundum cursum Franciæ & Angliæ, annus incarnationis nõ incipit post annũ natiuitatis, sicut secundũ cursum Romanæ curiæ, sed post mensem Martij concurrunt sub eodẽ numero tam annus à natiuitate præcedens, quàm annus incarnationis sequens, vt vult alia decisio in nou. num. 18. Et adde quod mensis intelligitur tot dies habere, quot habet mensis, in quo negotiũ faciendũ occurrit, & quod deficit in mense occurrenti, suppletur de mense sequenti. not. Ioa. And. in c. quàm sit. de elect. lib. 6. & ita cõmuniter seruatur, vt not. Butr. in c. licet. de sup. negli. præl. & Bart. in l. cũ bissextus. ff. de verb. sign. licet Host. dixerit pendere ex arbitrio iudicis, qui magis debet ampliare quàm arctare. Adde quòd dies incipit à media nocte more Romano. l. more Romano. ff. de fer. & adde not. in c. cõsuluit. de offi. deleg. Quid aũt de loco loci, vide Bart. in l. cũ tabernã. §. idem quæsijt. ff. de pigno. per Ioa. And. in nouella. in c. abbate sane. de re iud. lib. 6. & in c. inter. de fide instru. Et omnino vide glo. in c. pronuntiandum. de consec. dist. 3.

confu-

confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta, vt fluctus in naniculam, quam Iesum sequentes intrauerant, operirent, Christum dormientem vocibus excitarunt supplicibus, & aduersus ingruentes tempestatis impetus ab eo salutis præsidiū postularunt. Cum itaque catholicā Ecclesiam, quæ congregationem † fidelium comprehendit, videamus (quod dolentes referimus) pacis æmuli, zizaniorumq; satoris malitia procurante, discordiā flatibus concitatam, earumq; fluctus adeo eleuatos, quōd quasi operiant ipsam totam; hæreticos insuper Ecclesiam ipsam cernamus, & schismaticos impugnare ferociter, ac vt inconsutilem † Domini tunicā scindant, multipliciter laborare: Cum fratribus nostris deliberatione præhabita diligenti, expediens (immo necessariū potius) æstimamus, vt ad illū qui ad dexterā patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem, cuiq; potestas omnis tam in cœlo quàm in terra noscitur tradita, eiq; venti & maria obsecundant †, leuemus cū manibus corda nostra: Ipsumque deuotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, vt insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi vniuersorū Christicolarū regna concutit subditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & schismaticis ac rebellibus Ecclesiæ Dei, insurgendi contra ipsam, eiusq; iura vsurpandi insania damnabili aulum pandit: flatus cessare, fluctusq; prædictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute: Cordaq; hæreticorum, schismaticorū, aliorumq; rebelliū ad Dei Ecclesiæ vnitatem ac deuotionē inclinet & habilitet: vel saltem, cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorū elidat superbiam, eorumq; obstinatā malitiam suæ virtute dexteræ conterat & prosternat. Corda quoque subditorū ad eorum superiores, & eorū superiorū conuertat ad subditos, ipsosq; dissidentes in concordiæ veritate conciliet & cōfirmet; sicq; det ipsis superioribus præsidere, quòd sic regnent vt dirigantur, eorumq; regimen cedat subditis ad salutem perpetuā, quietem & pacē: nobisq; ipse cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc quod in votis gerimus, efficaciter promouere possimus. ¶ Et quia in Missarum solemniis ad Deum consueuerunt preces effundi deuotius, de corūdem fratrum consilio ordinamus, quòd in singulis Missarū celebrationibus post dictum à celebrante Pater noster, Responsioneq; secuta antequam in Missa vlterius procedatur illud canticum, Lætatus † sum in iis, quæ dicta sunt mihi. totum, cum Gloria patri, à religiosis, clericis, & aliis litteratis præsentibus cū deuotione dicantur †. Et primo dicatur Kyrie eleison, Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et post isti versiculi subsequantur: Domine saluos fac reges: Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populū tuum Domine: & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos vsque in æternū. Fiat pax in virtute tua. Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meā, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscū. Et cum spiritu tuo. *Collecta.*

E cclesiæ tuę quæsumus Dñe preces placatus admitte, vt destructis aduersitatibus, & erroribus vniuersis, secura tibi seruiat libertate. Per dñm nostrū.

Hostium nostrorū quæsumus Domine elide superbiam: eorū contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum Dominū nostrū. Amen. Benedicat celebrans consequenter. ¶ Nos autem Christi fideles ad exequendū supradicta promptius donis volentes spiritualibus animare, omnibus vere pænitentibus & confessis tam his celebrantibus, quàm ipsis assistentibus obseruantibus supradicta, quàm aliis preces tunc deuotas Deo fundentibus, pro præmissis diebus, & Missis singulis, quibus hæc fecerint, xx. dies de omnipotentis Dei misericordia, & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi pænitentiis relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum xij. Calend. Iulij, anno xij.

Marginal notes (left column): Luce 8. — † Vide Tur recremata in summa de ecclesia lib. 1. c. 1. — † Vide I. Fe derici Imperatoris incip. Inconsutilem tunicā, habetur post Directoriū inquisitorum inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis. — † Luce 8. — † Ps. 121. — † Io recentioribus libris cōstanter legitur, dicant.

De reliquiis & veneratione sanctorum.

¶ Titulus quartus.

¶ *Qui Conceptionem immaculatæ Virginis deuote celebrabunt, in eodem festo & eius octauis officio intererunt, tales tribuuntur indulgentiæ, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solemnitate.*

CAPIT. I.

C Vm præexcelsa meritorū insignia, quibus regina cælorū Virgo Dei genitrix gloriosa sedibus prælata æthereis, syderibus quasi stella matutina præradians deuote considerationis indagine perscrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus quòd ipsa vtpote via misericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis, cōsolatrix pro salute fideliū, qui delictorū onere grauantur sedula oratrix, & peruigil ad regē, quem genuit, intercedit: Dignū, quin potius debitū reputamus vniuersos Christi fideles, vt omnipotenti Deo (cuius prouidentia eiusdē Virginis humilitatē ab æterno respiciēs, pro recōcilianda suo auctori humana natura lapsu prioris hominis æternæ morti obnoxia, eam sui vnigeniti habitaculū sancti Spiritus præparatione constituit, ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partū remaneret) de ipsius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei Ecclesia Missas, & alia diuina officia dicant, & illis intersint, indulgētiis & peccatorū remissionibus inuitare, vt exinde fiant Virginis meritis & intercessione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorū eius auctoritate confisi, auctoritate Apostolica, hac in perpetuū valitura constitutione statuimus & ordinamus, quòd omnes & singuli Christifideles vtriusque sexus, qui Missam & officiū Conceptionis eiusdem Virginis gloriosæ, iuxta piam, deuotā, & laudabilem ordinationem dilecti filii magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis notarii nostri, & quæ desuper à nobis emanauit, Missę & officii huiusmodi institutionē in die festiuitatis Conceptionis eiusdē Virginis Mariæ, & per octauas eius deuote celebrauerint & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quotiens id fecerint, eandē prorsus indulgentiā & peccatorū remissionē consequātur, quā iuxta felicis recordationis Vrbani † iiij. in cōcilio Viennensi approbatæ † ac Martini quinti, & aliorū Romanorū Pontificū prædecessorū nostrorū constitutiones, consequuntur illi, qui Missam & horas canonicas in festo corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi à primis vesperis, & per illius octauas iuxta Romanæ Ecclesiæ constitutionem celebrant, dicunt, aut Missæ officio & horis huiusmodi intersunt: præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datū Romæ apud S. Petrū anno incarnationis Dominicę M.cccc.lxvi. iij. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

Marginal notes (right column): Dei genitrix est pro peccatoribus sedula oratrix. — Conceptio nis beatæ Virginis officiū à quo fuit ordinatum. — † Hæc est Vrbani ha bes infertā in clemen. s. de reliq. & venera. sanct. — † forte, approbatam.

¶ Idem

¶ Idem in eadem materia.

¶ Excommunicationem ipso facto incurrunt prædicatores asserentes diuinã Virginem in peccato mortali fuisse conceptã: qui etiã dicunt quòd festũ Conceptionis eius celebrãtes grauiter peccant. Et vult præsentẽ constitutionẽ in locis populosis publicari.

CAPITVLVM II.

† Vide cõcilij Trid. sessione 5. in decreto de peccato originali §. vlt. & extrauagantem Pij V. Pontificis maximi incip. Super speculã Domini. vbi hoc statutum cõfirmat & approbatur.

GRaue† nimis gerimus & molestum, cum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad Euangelizandum verbũ Dei sunt deputati excessibus prædicando commissis, eò grauius prouocamur, quò illi periculosius remanent incorrecti: Cum facile deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publice prędicando diffusius & damnabilius imprimuntur errores. ¶ Sane cum sancta Romana Ecclesia de intemeratę semperque Virginis Mariæ Conceptione publice festum solemniter celebret, & speciale ac proprium super hoc officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populũ publice per diuersas ciuitates & terras affirmare hactenus nõ erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt eandem gloriosam & immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos: eiusdem immaculatæ Conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum assertionibus & prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora merito exoriri formidantur in dies. ¶ Nos igitur huiusmodi temerarijs ausibus, ac peruersis assertionibus ac scandalosis, quæ exinde in Dei Ecclesia exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorũ eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos qui crederent aut tenerent eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium Conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes, alicuius peccati reatum incurrere: vtpote falsas & erroneas, & à veritate penitus alienas, editosque desuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc auctoritate Apostolica tenore præsentium reprobamus & damnamus. Ac motu, scientia, & auctoritate prædictis statuimus & ordinamus, quòd prædicatores verbi Dei, & quicumque alij cuiuscumque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de cætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas, & damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquã de pręsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eoipso incurrant, à qua ab alio quam à Romano Pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. ¶ Item motu, scientia, & auctoritate similibus, simili pœnæ ac censuræ subijcientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariã opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cũ originali peccato fuisse conceptã, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cum nondũ sit à Romana Ecclesia & Apostolica sede decisum. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis cõtrarijs quibuscumque, quibus communiter vel diuisim à sede Apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionẽ. ¶ Et ne de præmissis aliquando valeãt ignorantiã allegare: volumus quòd locorum ordinarij requisiti præsentes litteras in ecclesijs consistentibus in eorum ciuitatibus & suarũ diœcesum, & locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, sermonibus ad populum mandent, & faciant publicari. Prętérea quia difficile foret pręsentes litteras ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus & dicta auctoritate decernimus, quòd earundem litterarũ transsumpto† manu publici notarij confecto, & authentico alicuius prælati ecclesiastici sigillo munito, vbique stetur, prout staretur eisdem originalibus litteris, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorũ se nouerit incursurũ. Datũ Romæ apud sanctũ Petrũ: anno incarnationis Dominicæ M. cccc. lxxxiij. pridie nonas Septẽbris, Põtificatus nostri anno xiij.

Scandalis ecclesiasticis obuiandum est à prælatis.

† Instrumentõ ex originali transumptum quodoque facit plenã fidem.

De immunitate ecclesiarum.

¶ Benedictus xj.

¶ Decretalis, clericis laicos. eod. titu. lib. 6. habet locum tantum quo ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quo ad soluentes: præcipit deinde Lateranense & generale concilia diligenter obseruari.

CAPITVLVM I.

QVod† olim per felicis recordationis Bonifaciũ Papam octauum predecessorem nostrum contra laicos exigentes, siue recipientes à clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimam, vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum suorum, aut ecclesiarum: nec non aduersus soluentes, aut promittentes, vel consentientes, se soluturos, pœnis adiectis statutum est [a], quantum ad pœnas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes [b] tantummodo, & ad exigendũ dantes

† Vide c. 1. eod. tit. in clem. cum notatis ibidẽ per doctores.

Quod olim.] ¶ Hæc constitutio diuiditur in tres partes: Nam primo recitãs constitutionem Bonifacij illam restringit. Secundo §. Cæterum. sententiam duorũ cõciliorum subiungit. Tertio §. Attente. transgressoribus dictorũ conciliorum pœnas comminatur.

Diuisio textualis.

a ¶ Statutum est.] extra 6. lib. de immun. eccle. clericis.

ADDITIO. In c. clericis laicos. eo. tit. in 6. quod hodie reuocatum est. & etiam hæc declaratio saltem quo ad primam partem, vt cap. 1. eod. titu. in clemen.

b ¶ Ad exigentes.] hoc est ab inuitis extorquentes. ff. de lega. 3. l. fidei-

Exigere est ab inuitis extorquere.

commissa. §. si rem. secundo respon. & alias significationes habet hoc verbum, vt notaui extra 6. lib. de iud. c. iuris. Ioan. Mona.

a ¶ *Dantes auxilium.*] omnes illi pari pœna puniuntur. argu. extra de offic. deleg. c. 1. Inst. de oblig. quæ ex delict. nas. §. penul.

b ¶ *Lateranense.*] extra eo. tit. c. non minus.

c ¶ *Necessitatis, &c.*] Nota necessitatem & vtilitatem æquiparari.

d ¶ *Generale.*] extra de immu. eccl. si aduersus.

Concilium per c. & s, differunt.

e ¶ *Concilium.*] Nota istud concilium debere scribi per c: dicitur enim à con & cilium, quadam similitudine ciliorum: quia sicut cilia iunguntur cum oculi quiescere cupiunt: ita quoque côcorditer iunguntur homines in concilio. Est autem cilium folliculus quo ocul⁹ tegitur: quia oculos celat. Sed consiliū per s, est quod ex animi prouidentia alicui tribuitur, inde consiliolū & consiliarius.

dantes auxilium[a], consiliū vel fauorē: non autem quo ad easdem pœnas in soluentibus aut recipientibus à spōte dantibus deinceps vendicet sibi locum. ¶ Cæterum attendant sollicite ecclesiarū prælati, & alij clerici Lateranense[b] conciliū, quod in huiusmodi subuentionibus solū casum necessitatis[c], aut cōmunis vtilitatis, vbi laicorū ad id nō suppetant facultates, deliberatione prouida noscitur excepisse: & deinde generale[d] statuisse concilliū[e] propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc casu Romanum Pontificem (cuius interest communibus prouidere vtilitatibus) primitus consulendum. Attente igitur caueant ne prædictorum conciliorum transgressores existant, aliquid in casu prædicto, & multo magis si casus ipse nō subsit, quoquo modo vel titulo inconsulto Romano Pontifice occasione subuentionū dictatum concedendo laicis, vel etiā promittendo: Alioquin tamquam canonum & tam solemnium conciliorum temerarij transgressores, quas proculdubio Deo propitio idem infliget Pontifex, grauissimas pœnas poterunt merito formidare. Nulli ergo omnino hominum, & cætera.

PAstoralis[f] cura sollicitudinis super cunctas populi Christiani nationes, inuigilare remedijs subiectorum, eorundem periculis obuiare, ac scandala remouere compellit. Sane quoniā ex constitutione felicis recordationis Bonifacij, &c. vt in clemen. 1. eod. tit.

f ¶ *PAstoralis.*] Tale vel simile puto fuisse exordiū decisum de decret. pastoralis. in cōpilatione Gregoriana sub diuersis collocata titul. qui sequuntur: de rescript. de sacra. itē. de offic. iud. delega. de offi. ord. de iud. de cau. pos. & propr. de fide instru. de except. de appe. de his quæ fi. à præla. de do. de deci. de iure pat. de priuil. Item habetur in 6. de cler. ægro. & in clem. de sent. & re iud.

Pastoralis in quot & quibus titulis repetitur.

d

QVIN.

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus liber vacat.

QVINTVS LIBER.

De simonia.

¶ Vrbanus iiij. aliàs v.

¶ Pastus vel iocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personæ, excommunicationis; si conuentus vel capitulum, suspensionis sententias ipso facto incurrunt, cuius vtriusque vinculi absolutio soli Papæ reseruatur: alijs pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte & sine pactione obtulerint. Quid de personis iam tali labe fœdatis, & bonis sic receptis faciendum sit, tandem patefacit.

CAP. I.

† Vide c. cos fatia. cap. cum in Ecclesiæ corpore. & c. veniens. cum ibi notatis, extra de simo. ad de B. Thomam a. ii. q. 100. art. 3. ad quartum argumentum.

SAne† ne in vinea Domini, nostræ (licet Insufficientibus meritis) commissa custodiæ, nascentes vepres & spinæ adeo cōualescant, quòd speratam fructificationē ipsius valeant impedire: diligētiæ nostræ incumbit officio, vt illas extirpare radicitus solerti studio procuremus. ¶ Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quòd in nonnullis ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, & alijs locis religiosis, tam virorum, quàm mulierum, ordinum, regionum, & partium diuersarum detestabilis & à canonibus reprobata seruatur abusio, quòd cum personæ aliquæ recipiūtur ab eis ad obseruantiam regularem, ipsæ temeritate præsumptuosa pastus seu prandia [a] capitulis & cōuentibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, Prioratuum & locorum, aut pecunias, aut iocalia, seu res alias ipsis ecclesijs, monasterijs, Prioratibus & locis, seu præsidentibus eis, ex statuto seu consuetudine, quæ corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur: Ex quibus decori ecclesiasticæ & immaculatæ religionis detrahitur: Quamplures etiā tam execratione huiusmodi criminis, quàm expensarum onere à sacræ religionis proposito retrahuntur: Ipsæque ecclesiæ, monasteria & loca famulantium Deo consuetis numeris remanent destituta, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur. ¶ Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, & alijs pœnis in talia præsumentes inflictis à iure in suo robore duraturis, pœnam adijcere grauiorem: Vniuersis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis & Magistris, necnon Abbatissis & Priorissis, alijsq; prælatis quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcūque etiam ecclesiarū, monasteriorum, Prioratuum, domorum & locorum quorumlibet, religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis & conuentibus & singularibus personis eorum, tenore præsentium auctoritate Apostolica, (quamuis sit eis à iure inhibitum) districtius inhibemus, ne tam à maribus quàm à mulieribus volētibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, Prioratus, domus seu loca in earundem personarum receptione, aut ante vel post illā, quoscunque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad vsum ecclesiasticū, seu quemuis pium vsum alium deputata vel deputanda directe vel indirecte petere, vel exigere quoquomodo præsumant: Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiāt, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarū ecclesiarū, monasteriorum, Prioratuū, domorum & locorum syncera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes pure & sponte, & plena liberalitate, omnique pactione cessante dare vel offerre ecclesijs, monasterijs Prioratibus, domibus, & locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi: Nos enim qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes quàm accipientes, huiusmodi excōmunicationis: si capitulum vel conuentus fuerit, suspensionis sententijs eo ipso decernimus subiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) absolui nequeant absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Cęterū personis illis vtriusq; sexus, quæ iā labe huiusmodi sunt fœdatæ, earum prouidētes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quòd per suos locorū diœcesanos hac vice dūtaxat à crimine huiusmodi & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apostolica absoluantur: canonica proinde ipsis pœnitētia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire: & demū cū ipsis vt in eatū ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, dignitatibus, & locis licite valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas, quæ in præmissis recipiēdo aliqua cōtra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta huiusmodi, si ad communē vsum monasteriorū seu locorū eorū, sunt applicata, ea ad dictū vsum licite concedimus retineri. Si vero ad specialē vsum Abbatis seu Abbatissæ, Prioris aut Priorissæ, aut alterius singularis personæ retineātur: illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginám nostræ inhibitionis, constitutionis, concessionis, & pręcepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datum Romæ apud sanctum Petrum ij Nonas mensis Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

Morbo est adhibēda medela.

Aut.¶ Aliàs incipit: Sane ne in vinea. aliàs, Ne in vinea. Hā extrauag. allegat in c. de simoniace. extra de simonia. acutissimus iuris vtriusque interpres dominus Felinus Sandæus Ferrariensis, sacri Palatij Apostolici auditor. Et ibi dicit se audiuisse à fide dignis, q Vrbanus v. non intendebat comprehendere Moniales pauperes, quæ consueuerunt aliquid recipere vigore consuetudinis. Allegat etiam ibidē Felinus extrauagantem Martini v. quæ incipit, Multæ. & extrauagantem eiusdē, q incipit, Damnabile. Item extrauagantē Eugenij iiij. quæ incipit, cū detestabile, quas asserit fuisse reuocatas: ideo nec dignatur occupare mēbranas. dist. 19 si Romanorū. §. item & ideo.

a ¶ Prandia.] Vide c. Iacobus. eod. tit. in antiquis.

Simoniæ dicuntur lebes,

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati: nec habent simoniàce ordinati ordinis executionem. Et electiones, aut aliæ prouisiones per simoniam factæ non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simoniæ eadem censura ligantur, qui à solo Papa absoluentur. Et omnes prædicti sunt Romano Pontifici reuelandi.

CAP. II.

† Vide extrauagantem Pij v. incip. cum primum. §. Et prosimoniacæ prauitatis. per quam hæc constitutio stabilitur obstruitur. Et de intellectu decisionē Cassiodori. tit. de cōll.

CVm† detestabile scelus simoniacæ prauitatis, tā diuinorū quàm sacrorū canonū auctoritas abhorreat atq; damnet: Nos considerantes, quòd plures pœnarū grauitas, quàm Dei timor arcere solet à voluntate peccandi, ac summis desiderijs affectantes, vt horū pestiferū vitiū non ex vsu solū, sed etiam ex mentibus hominū saltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædecessorum nostrorum Romanorū Pontificum vestigijs inhærentes, ac etiā omnes & singulas excommunicationis,

suspensionis, priuationis, & interdicti sententias, censuras & pœnas dudũ a Romanis pontificibus prædictis, & pro tantis reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, & illos qui cuiuscumq; status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiam si Cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorũ quemlibet tam manifestum quàm occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes Apostolica auctoritate declaramus, quòd omnes illi qui simoniace† ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executione suspensi. ¶ Per electiones vero, postulationes, cõfirmationes, prouisiones, seu quasuis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in ecclesijs, monasterijs, dignitatibus, personatibus, officijs ecclesiasticis, & quibuslibet beneficijs, aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium quæ percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus. ¶ Statuentes† preterea, quòd vniuersi & singuli etiam præmissis dignitatibus præditi, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam cõmiserint aut quod illa fiat mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiã excõmunicationis incurrant, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolui, præterquã in mortis articulo constituti. ¶ Et vt huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & singulis ecclesiasticis, sæcularibusque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungimus, vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciuerint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per se vel alios reuelare quantocitius nõ omittant. Pro reuelatione huiusmodi etiam si complices† fuerint, non solum veniam à nobis, sed etiam gratiam consecuturi, si eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod si non fecerint, absolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiusmodi detecti arctius puniantur. Nulli ergo, & cætera: nostræ confirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere, & cætera. Datũ Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ M.cccclxiiij. ix. Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno primo. publicata die xxiiij. Nouembris, Anno prædicto.

† Vide c. de simonia, ... & ibi plene per canonistas extra de simo. ad de ... S. Thomã 2. 2. q. 100. art. 2. ad quartum. argumentum.

† Vide omnino Cassadoram decisione c. sub titulo de constitutionibus.

† Complices criminis quandoque premiantur. C. ad leg. Iu. ma. l. quisquis. in fine.

De Iudæis.

¶ Clemens quintus.

¶ Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnantes ipso facto sunt excommunicati, capientium serui, infames & intestabiles tam actiue quàm passiue, & eorum bona confiscata. vide cap. ita quorundam. & c. ad liberandam. extra eod. tit.

CAP. I.

Multa mẽtis† amaritudine concitamur, grauisq; doloris aculeus perfodit mentem nostrã, intelligentes quòd renati fonte baptismatis, in deuiũ oberrantes, qui deberẽt opprobriũ illatum Domino in terrã hæreditatis suæ totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis fauẽt, Sarracenorum videlicet horribili & perfidæ nationi: & degenerantes miserabiliter à statu fidelium, famę proprię immemores, & salutis obliti, inimicis crucis Christi contra ipsius negotiũ, ferrũ, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre præsumunt. Ex quo manifeste apparet, quòd Christianos, qui ad defensionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidijs irreuerenter impugnant, propter quod fidei negotiũ ibidẽ quodammodo noscitur deperire. ¶ Nos igitur qui ad liberãdam terram ipsam operam dare intendimus (cum Dei adiutorio) efficacem, tam graues transgressus vlterius sustinere nolentes, felicis recordationis Nicolai Papæ iiij. prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, præsentiũ tenore statuimus, vt nullus arma, equos, ferrũ, lignamina, victualia, & alia quæcunq; mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, seu de portubus eorum, vt eisdem deferantur, extrahere vel extrahi permittere, aut eis aliàs auxilium vel fauorem præstare quoquo modo præsumat. Nos vero illos, qui contra huiusmodi constitutionẽ nostram ausu temerario venire præsumpserint, eo ipso excõmunicationis sententiæ decernimus subiacere, à qua absolui nequeant, nisi tantum de bonis proprijs in dictæ terræ subsidium conuertẽdum exoluerint, quantum ad partes prędictas detulerint, vel miserint, aut deferre, vel de ipsorum portubus extrahi permiserint deferendum: nec tũc etiam ab eadem (pręterquam in mortis articulo) absoluantur sententia, absque mandato sedis Apostolicę specialis. Et nihilominus si personas eorum capi cõtingat, in seruitutem & capturã illorum esse volumus, in quorum ciciderint captionem. Auctoritate insuper Apostolica statuentes, vt illi qui contra huiusmodi statutũ nostrũ quomodolibet venire præsumpserint, præter pœnas pdictas, quas ipso facto incurrant, perpetuo sint infames, & intestabiles habeantur, ita quòd nec testari, nec legata eis seu relicta percipere valeãt; & insuper ad successiones tã ex testamento quàm ab intestato sint prorsus & reddantur inhabiles, nec ad publica quęlibet admittantur officia, sintq; illis omnes actus legitimi penitus interdicti: & tãquã excõicati, hosteiq; catholicæ fidei (postquam de ipsorũ huiusmodi temeritate constiterit) diebus Dominicis & festiuis publice nuntientur, & in fiscum bona eorum omnia deuoluantur.

† Præterea quorundam. & c. ad liberandam. extra de Iudæis. vide Clemen. c. eo. tit. & processum Bullæ in cœna Domini §. 7.

Hæreditatem Domini defendunt, qui contra infideles pugnant.

¶ Ioannes xxij.

¶ Iudæi ad fidem conuersi non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quàm essent ante.

CAP. II.

Dignum† arbitrantes & iuri consonum, fonte renatos baptismatis Iudaica cęcitate dimissa amplioribus fauoribus aut gratijs, quàm antea abũdare: indecens & absurdũ, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: vniuersis & singulis rectoribus, & alijs officialibus comitatus Venesini, aliorũque comitatuũ, & terrarum pertinentium ad Apostolicã sedem, districte pręcipimus & mãdamus, quatenus conuersis huiusmodi, & qui in posterũ cõuertentur, in possessionibus & bonis alijs quocunq; nomine cẽseantur, quę in comitatibus & terris prędictis cõuersionis tẽpore obtinebant, seu etiã obtinebunt, occasione prędicta nullam molestiam inferant, nec ab alijs inferri permittant: sed ipsis in his & alijs se fauorabiles exhibentes, ipsos ab iniurijs & mo-

† Vide omnino ... Pauli Papæ iij. ... Cupientes Iudæos ... de hac materia ...

E[x eo.] ¶ Hæc decretalis interpretatur cōstitutionem, extra 6. lib. de hære. cap. per hoc. Et in quatuor partes diuiditur. Primo, dictam constitutionem eius 2. respon. recitat. Secundo versic. *Nos consulere* iuxta ipsum responsum quęstionem formans dicti responsi interpretationē dat. Tertio §. *Verum.* Et quarto §. *Rationem*, circa præmissa duos casus, qui emerserunt, determinat.

† Præter notata in c. per hoc. de hæret. lib. 6. vide Nicolaum Eymericū in Directorio Inquisitorū. par. 3. q. 50 51. & 52. Repertorium inquisitorū verbo: communicare. § Sed quomodo. & Zanchinum tract. de hæreti. cap. 15.

a ¶ *Processus.*] vsq, huc mēs dictæ cōstitutionis recitatur: sed postmodū quæstio formatur, & solutio eiusdem & iuris noui editio subijcitur.

b ¶ *Nos autē.*] ad quæsita per ordinē respondet.

c ¶ *Procedunt, &c.*] nō est diuisio, nec in facto, nec in iure, sed potestatis datæ persecutio. argum. ff. de offic. procon sul. l. vna. extra. lib. 6. de offi. deleg. cum plures.

d ¶ *Per legem.*] vide authen. ad hæc. C. de iudi.

e ¶ *Vas electionis.*]

f ¶ *Generali.*] extra de pœniten. & remis. cap. omnis.

rijs & molestijs protegāt & defendant, vt sic de seruitute ad libertatem se transisse percipiāt, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellātur. Nulli ergo, &cætera: nostrorum præceptionis & mandati infringere. Datū Auiñ. x. Calē. Augusti, anno iiij.

De hæreticis.

¶ Benedictus vndecimus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

¶ *Decretalem, Per hoc. eodem titulo, libro sexto declarat, bona hæreticorum per diœcesanos vsurpari vetans.*

CAP. I.

Ex eo † q̄ quædā nouella constitutio sincē per negotio hæreticæ prauitatis à bonę memoriæ Bonifacio Papa octauo prędecessore nostro edita cōtinet, quòd in ipso negotio per diœcesanos episcopos & Inquisitores super eodem facto inquiri valeat cōmuniter vel diuisim, & si diuisim processerint, teneātur sibi inuicem communicare processus a: Nos consulere voluistis, quando & quotiens sit ista processuum communicatio facienda. ¶ Nos b autem de fratrum nostrorum consilio intelligendo diœcesanos & Inquisitores tunc demum diuisim procedere, cum hi & illi separatim, non quando episcopi tantum, vel Inquisitores tantum procedunt: consultationi vestræ breuiter, respondemus, quòd quando vtrique procedunt c seiunctim, sibi debent in fine tantùm, dum nil restat agendum, nisi quòd solum sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem d ciuilem, quòd sicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiā, vt puta quando administrator delegat causam sibi sententia reseruata: saltem in principio, id est, contestatione rursus in medio, & semel in fine quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præsenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat: quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas, canonum non admittit. Vnum sane casum excipimus, si alter commode non possit procedere, nisi alterius actis visis: Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. ¶ Verum quia † nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas, quas, dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur: hoc tamquam iuri absonum (cum ordinarij sint, ideoque officium tale quod eis imcumbit, proprijs eos oportet explere stipendijs) fieri penitus prohibemus. Rationem autem ijdem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine, vel mandato contrarijs non exposcant: sed eam cameræ nostræ vel alij, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandaremus reddendam, reddatis: quæ generaliter obseruari iubemus.

† Vide Eymericū in Directorio Inquisitorum par. 3. q. 104. & q. 105. & seq.

Ordinarij inquisitionis officiū proprijs expensis explere debent.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Tres errores magistri Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis hic damnantur.*

CAP. II.

Vas electionis e † doctor eximius & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciam refrænare sollicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere, salubri doctrina suggessit: & iuxta Sapientis † eloquium: Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sanedudum cum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliaco sacræ theologiæ doctorem certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostrā præsentiam vocauissemus: fide digna relatio ad nostrum perduxit auditū, quòd ipse in quibusdam articulis tangentibus pænitentiæ sacramentum non sobrie, sed perperam sapiebat, infrascriptos articulos periculosos continentes errores docens publice in suis prædicationibus & in scholis. Primo siquidē astruens, quod confessi fratribus habentibus licētiā generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secūdo quòd stante, omnis vtriusq; sexus, edicto in concilio generali † f, Romanus Pontifex non potest facere, quòd parochiani nō teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochialem curatū: Immo nec Deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem. Tertio quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiā teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti, quē dicit esse (vt præmittitur) proprium curatum. ¶ Nos igitur scire volentes si suggesta nobis veritatē haberent, articulorum præmissorum copiam eidē magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi prębuimus, tam in nostra & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm aliàs corā aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verum licet præfatus magister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur, asserebat tamen se paratum credere & tenere in præmissis & alijs, quæ tenenda & credenda esse sedes Apostolica definiret. Nos igitur attendētes, quòd prædictorū articulorum assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nosipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationē habuimus super his. Per quas quidem collationem & examinationem super his habitas cōperimus præmissos articulos doctrinam nō sanā, sed periculosam multum & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos, idē magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudū suæ habitę contrarijs demonstratis, in consistorio reuocauit, asserēs se credere eos non veros, sed ipsorum contrariū verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in

† De materia vide B. Thomā. & alios lib. 4. sente. dist. 17. & canonistas in c. omnis. de pœniten. & remis.

† Roma. 12.

† Prouer. c. 23.

† Scilicet Lateran. sub Innoc. iij. cap. 21.

contrarium respondere. Idcoque ne per assertionẽ, prædicationem, & doctrinam huiusmodi in errorẽ (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes articulos & quemlibet eorum tamquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios auctoritate Apostolica condemnamus & reprobamus de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam contrariam, veram; & contrarium esse catholicum asserentes: scilicet, quòd illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta cõciliũ generale †. Optantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, felicis recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum Pontificũ prædecessorum nostrorum vestigijs innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisque præmissos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis vel aliquo ipsorũ, vtpote à catholicis mentibus respuenda, tenere audeat seu defensare quomodolibet, vel docere. Quo circa vniuersitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrum in ciuitatibus & diœcesibus vestris conuocato clero & populo cõmuniter omnia præmissa & singula per vos seu alios solemniter publicetis. Nos etiã eidem magistro Ioanni mandamus, quòd in scholis & sermone Parisius prædictos articulos & contenta in eis tamquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, asseueratione constanti publice debeat reuocare: Quod se facturum dictus magister Ioãnes efficaciter repromisit. Datũ Auiñ. viij. Calen. Augusti, Põtificatus nostri anno quinto.

† Id est cõcilium generale Lateraũ. sub Innocẽtio iij. c. 21. & refertur in c omnis. de pœni. & remis.

¶ Idem.

¶ Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales & nuntios sedis Apostolicæ sine ipsius licentia speciali, sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano Pontifici significare.

CAP. III.

CVm Matthæus † de Pontiniañ. ordinis Prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate Apostolica deputatus, friuola occasione quæsita, ac nostra & Apostolicæ sedis reuerentia & honore postpositis, in dilectum filiũ G. de Baleto, archidiaconum Foroliuieñ. capellanum nostrum, Campaniæ maritimæq; rectorem excommunicationis sententiam inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferẽdam: Nos volentes decætero talium præsumptoribus obuiare, vniuersis & singulis tam ordinarijs, quàm delegatis iudicibus & inquisitoribus prauitatis eiusdem, & alijs vniuersis & singulis, quacunq; auctoritate fungantur, auctoritate Apostolica districtius inhibemus & mandamus expresse, ne contra nostros & Apostolicæ sedis officiales vel nuntios, aut ipsorum aliquem quauis occasione vel causa, absque nostra & Apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius litteras concedenda, plenam facientes de tenore præsentium mentionem, procedere quoquo modo præsumant: aut in eos vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos enim exnunc decernimus irritum & inane quicquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contigerit attentari. ¶ Volumus tamen, quòd diœcesani & inquisitores prædicti super ijs, quæ negotium tangunt fidei: alij vero super ijs, quæ rem tangunt vel publicam vel priuatam, siue ordinarij, siue delegati quacumque auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales & nuntios ipsos indebite forsan attentatũ extiterit, se plenius informare: idque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, & cętera. Datum Auinione, xij. Calendas Ianuarij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

† Sup hac cõstitutione vide omnino cõsiliũ Lapi Incip. Factum super quo. id cõsiliũ nunc circumfertur post cõsilia Oldradi sed Eymericũ in Directorio inquisit. par. 3. q. 26.

De schismaticis.

¶ Benedictus xj.

¶ Processus & sententias latas per Bonifacium octauum contra Iacobum & Petrum de Columna, tamquam schismaticos, & eorum posteros, reuocat hic Benedictus vndecimus, exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. & sic (vt clare patet) hæc extrauagans corrigit, & prorsus reuocat capitulum vnicum. eod. titu. lib. 6.

CAP. VNICVM.

DVdum bonę memorię ᵃ Bonifacius Papa octauˀ prędecessor noster contra Iacobũ, Petrum & Ioannem de sancto Vito, Ottonem quondam Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Iacobi. & filios olim Ioannis de Columna & posteritatem eorum, necnon contra Richardum, Petrum & Ioannem de monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum,

Dudum.] ¶ Hæc epistola plures processus narratos extra 6. lib. de schism. cap. 1. retractat. Et diuiditur in tres partes: nam processus contra Columnenses, & adhærentes eisdem primo in genere, & postmodum specialius recitat. Secundo §. *Nos itaque.* paucos de dictis processibus excipiens, cæteros alios viribus euacuat, quandam inhibitionem annectens. Tertio versic. *Non obstantibus.* euacuationẽ huiusmodi per nõ obstantia corroborat.

Diuisio textualis.

a ¶ *Bonæ memoriæ.*] Papa post obitum dicitur bonæ memoriæ. extra de ætate & qualit. bonæ. Idem in episcopis & superioribus. extra de elect. bonæ memoriæ. 1. & 2. Sed nunquid Cardinales, presbyteri & diaconi sic nominabuntur? Dic quòd sic: quia pars corporis Papæ sunt, & de eius latere, & patricij merito appellantur. C. ad legem Iuliam maiestatis. quisquis. extra 6. lib. de offic. lega. cap. 1. instit. quibus modis ius patriæ potestatis soluitur. §. filiusfamilias. ex quo enim viciniores sunt summi Pontificis, maiori prærogatiua gaudere debent. argu. ff. si tabulæ testamenti nullæ extabunt. l. 1. 1. respon. Cardinales enim sunt liberi primi gradus & sunt membra capitis: cęteri prælati sunt membra corporis: alij autem sunt liberi non primi gradus. Si autem sint præmissis inferiores, improprie bonæ memoriæ dicuntur. extra de appel. bonæ. extra de confir. vti. bonæ. verum reges dicuntur claræ vel inclytæ memoriæ. & olim imperatores dicebantur diuæ memoriæ, C. mandati. l. fi. 16. q. 3. placuit. Sed quid si ro quidã Papa exactionibus improbis, simonijs & turpiloquijs ecclesiã fœdauit, vt hic, nunquid propter dictos actus posset dici malæ memoriæ? Dic quod non: quia respici debet non ad id quod fecit, sed ad id quod ipsum facere decuit. ff. de offic. præsi. sed licet. ff. de inst. & iure, l. penul. §. prætor. extra de elec. cum causam. vnde malus prælatus, & si non habeat diadema sanctitatis, habet tamen diadema dignitatis, quæ ex se, nec de se peccauit, licet suppositũ cui dignitas inerat male egerit, propter quod dignitas sibi coniuncta infecta fuit. 7. q. 1. scire. & not. simile C. de sum. trin. inter claras. 2. respon. Item prælatus etsi non sit bonus, pro bono tamen ponitur, vnde Prouerb. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruũ Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem. certũ est quod in computando denarios paruulus pro mille ponitur: sic prælatus, quia præsidens est toti cõmunitati virtute secundum Philosophum: & ob hoc debet honorari, quia patres sunt prælati. authent. de incestis nuptijs. §. sancimus. coll. 2. ff. de obseq. l. liberto. & dij vocantur propter ordines excellentiam, & officij dignitatem. extra de hæret. cum ex iniuncto. Hĩc prælatus non dicitur bonæ memoriæ ratione suppositi, sed dignitatis, quæ de se, nec à se deliquit. & delictum personæ non redundat in damnum

Bonæ memoriæ post mortem dicuntur alii qui.

Cardinales respectu Papæ sunt liberi primi gradus.

cuiuscumque status, etiam si imperiali vel regali dignitate fulgerent: cõtra ipsam insuper Præneste: dum vixit varios fecit processus: sententias graues pœnas. habentes & multas [a], prout in eisdem processibus continetur, ex quibus sic paucas ex multis [b] & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas [c]. Inter cætera siquidem deposuit dictos Iacobum atq; Petrum à Cardinalatibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, reddens eos & filios dicti Iacobi, & posteritatem eorum inhabiles ad Apostolicæ dignitatis apicem & Cardinalatus honorem: ipsos, eosdemque Iacobum & Ottonem, & Richardum beneficiis ecclesiasticis & ecclesijs cunctis priuauit, eosque & Agapitum, Stephanum, & Scyarrã prædictos banniuit ab vrbe, & ita Ecclesiæ supradictæ ipsorũ confiscauit bona & iura, pluriũ excommunicationum sententijs innodauit, addixit infamiæ, capiendos exposuit, iudicauit schismaticos, & tamquam hæreticos puniendos, ab administrationibus & officijs iurisdictionibus, exercitio & dignitatibus in vrbe & circa, in Romana Ecclesia & curia, ac ipsorum posteros perpetuo, & in terris Romanæ Ecclesiæ vsque in quartam generationem per masculinum & fœmininum sexum coercuit, eis incolatũ, ciuilitatem & habitationem vrbis, circumpositæ regionis, & terrarum subiectarum Ecclesiæ interdixit, & intestabiles fecit. ¶ Nos itaque qui eius vices in terris gerimus, cuius est proprium misereri & parcere, eorum miserijs & ærumnis compatimur, ad clemẽtiam pro eis commouemur, ipsis pietatis nostræ aperimus viscera, & mãsuetudinem non negamus, misericordes ab eis nõ auertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoque omnes prædictas depositionis à Cardinalatibus, priuationis à beneficijs & ecclesijs, inhabilitatis ad Papatum Romanum, & bonorum & iurium, quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & alijs concessa sunt (confiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præsens) sententias, pœnas, & multas, & aliàs [d] quæ in processibus memoratis siue alibi continentur verbo etiam in vita ipsius vel in morte in eos latas & inflictas seu confirmatas & innouatas per prædecessorem eundem, sicut si (vt prædicitur) essent per nos specialiter numeratæ & nominatim expressæ tam ad prædictos Iacob. & fil. dicti Ioannis de Col. masculinam & fœmininam prolem eorundem Ioãnis & filiorum per vtrumque sexum posteritatem descendentem ab eis Pet. & Richardo, & Ioan. de monte nigro præfatos, quam ad coadiutores, fauores, receptatores, susceptores & sequaces eorum quos libet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus: Ita quòd nec etiam pro præterito tempore possint super eis aliquæ personæ impeti, quæ incurrissent eas, aut contra ipsas aliquẽ effectum habere. Eisque [e] quod quæuis alia quàm præfatarum depositionis à Cardinalatibus, priuationis beneficiorum & ecclesiarum, confiscationis bonorum & iurium, quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus seu alijs sunt concessa, & inhabilitatis ad Papatum sententia siue pœna abstulit, reddimus [f]. Et irregularitatem [g], si quam quoquo modo contraxerint, remouemus: & notam abolemus [h] ipsius: Inhibentes ne iam dicta Præneste cum monte suo reædificetur vel muniatur, aut ciuitatis nomen siue episcopatum recuperet absque nostra licentia speciali. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, processibus, inhibitionibus, decretis, priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apostolicis, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta, earum effectus possit quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum debeat in nostris litteris fieri mentio specialis.

De furtis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Publicatio excommunicationis lata in eos qui furati sunt thesaurum ecclesiæ, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant, & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clare manifestat.*

in damnum ecclesiæ. extra. 6. lib. de reg. iur. delictum. & hoc casu, vbi de his ponerem, sicut vilem ponerem. extra de in integrum restitutio. cum ex litteris, in principio. & extra de verb. signifi. venerabili. & extra, de accus. licet. extra. 6. lib. de hæret. cum secundum. in fin. extra, 6. lib. de sent. excom. statutum. extra, eod. lib. de verb. signifi. veniens. extra eod. lib. de conces. præb. auctoritate. extra de rescript. constitutus. extra, de frigidis & maleficis, cap. finali.

a ¶ *Multas.*] quæ sit differentia inter multam & pœnam, habetur. ff. de verb. signifi. si quia. & notat. C. de modo mult.

b ¶ *Ex multis.*] in pœ. ff. §. 3.

c ¶ *Expressas.*] similis modus loquendi habetur. C. de præscrip. xxx. vel xl. anno. omnes. & not. de hoc extra 6. lib. de procur. qui ad agendum. Et ratio huius dicti est, quia hic agitur de liberando, quod est promptius quàm ligare. ff. de action. & obliga. Arianus. extra de proba. ex litteris. præsertim ab ijs, quæ surgunt ex delicto. ff. de pactis, l. si tibi decem. §. quædam.

Iura facilius soluũtur, quàm ligantur.

d ¶ *Et aliàs.*] hæc dictio, aliàs, aliquãdo est aduerbium temporis, vt cũ dicitur, aliàs hoc faciam. & aliquando loci, vt cum dicitur, aliàs veni ad me. sed hic accipitur pro aduerbio qualitatis, vt sit sensus, quod nedũ pœnas & multas prædictas, sed etiam aliàs id est aliter omnia illa quę in processibus, &c. penitus tollimus, &c. Alij dicunt quòd debet esse dictio, alia: Sed hoc nihil est propter adiectiua, quæ sequuntur, scilicet latas, & inflictas, &c. quia tunc secundum stylum curiæ diceretur in neutro genere, non in fœminino, nec hic seruatur grammatica Prisciani dicentis quòd masculinum & fœmininũ genera concipiunt neutrum. & Priscianus melius dicit, inspiciendo dignitatem generum. Sed stylus curię omnia superiora per neutrum sententiosius comprehendit, nam neutrum adiectiuum de omni genere secundum philosophum prędicatur. vt vir est album, mulier est album, & mancipium est album.

Adiectiuũ neutrũ de omni genere prædicatur.

e ¶ *Eisque.*] scilicet reddimus illud, quod sententia siue pœna abstulit, quod est infra.

f ¶ *Reddimus.*] quæro, vnus de prædictis est excommunicatus occasione dictorum processuum, & se immiscens postmodum diuinis, factus est irregularis. postmodum recipit beneficium, nunquid post hanc relaxationẽ poterit illud retinere? Videtur quòd sic, quia verbum reddendi, significat retro dare. ff. de verb. signi. verbum reddendi. hoc idem innuit textus præcedens ibi, nec & pro præterito, &c. Dic vbi ius non esset alij acquisitum in re vel ad rem, crederem istum ius habere in beneficio, vitio expresse purgato per dominum, qui potest. arg. ff. de vsucap. si fur. & notatur simile extra de renunt. post translationem. in fi. Sed vitio non expresse purgato, opus est noua electione, vel collatione. arg. extra de ætate & qualita. cum bonæ. extra de exces. præla. tanta. nota simile de elect. dudum 2. secus si alter haberet ius in re, vel ad rem. C. de emã. liber. nec auus. & extra, 6. libr. de rescript. quamuis. Sed dices, dicta decret. excipit hunc casum. Sed dic quòd hic non est expresse dictum, sed in genere, non loquendo de iure alterius, non de præiudicio alterius faciendo, vnde exceptionem quæ competebat ex facto Papæ, Papa non tollit, nisi hoc expresse agatur. extra de consuetudi. cum olim. in fine. & dicto capitulo, quamuis. & ideo quod hic dicitur, intelligo, quòd pro tunc non possit impeti in iure noniter acquisito.

Beneficiũ in irregularitate acquisitũ, an illa purgata retineri possit.

g ¶ *Irregularitatem.*] occasione præmissorũ incursam: nam ad præcedentia facienda est relatio. ff. de postul. l. 1. deinde cum adiecit. secus de irregularitate aliunde causata.

Relatio fit ad præcedentia.

h ¶ *Abolemus.*] id est, delemus. vnde abolere est, quod olet vel maculas, tollere seu auferre. Et quid sit abolitio, & eiusdem diuisio, not. Azo. C. de abolit.

Abolere quid est.

CAP. VNICVM.

INfidelis & stolidæ prædicationis alumni se per culpæ vitiũ indignos efficiunt, vt matris Ecclesię filij nuncupentur, dũ ad ipsius matris iniuriam se conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiusdem pietatem offendunt: & his in perniciem miserabili cæcitate delapsis, respergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. ¶ Dudum si quidẽ nonnulli degeneres filij, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, peruersis ausibus in matris eiusdẽ prosilientes iniuriam & offensam, illã thesauri sui maximã partem, quæ de Perusio ad ciuitatem Lucanam de mandato felicis recordationis domini Clementis Papæ quinti prædecessoris nostri, dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegalen. diœcesis & Gulielmo de Luna seruientem prædecessoris eiusdem, vnà cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiæ sancti Seuerini Burdegalensis diœcesis capellano nostro, extiterat deportata: & quæ in sacristia monasterij sancti Fedriani Lucanen. tunc tẽporis seruabatur, deinde ad cameram prędecessoris eiusdem fideliter deferendam tempore inuasionis ciuitatis Lucanen. dirępserunt in prædam, & de præfata sacristia per violentiam asportarunt. ¶ Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti sollicitis studijs prætendẽtes, omnes & singulos asportantes thesaurum prædictum, & alios penes quos aliqua de thesauro fuerunt, vel adhuc existunt, auctoritate Apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, vt ea nobis, aut ei quem ad id duximus deputandũ intra quatuor mẽsium spatium à die datæ publicationis præsentium numerandum, cum integritate restituant & assignent: ac omnes & singulos scientes vbi vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint vel existant, vt intra terminum supradictum, nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeant: alioquin in omnes & singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status, vel conditionis extiterint, etiam si patriarchali vel superiori, aut alia quacũque præemineant dignitate, exnunc auctoritate prædicta excõmunicationis sententiam promulgamus: Mandantes illos per diœcesanos locorum & rectores parochialiũ ecclesiarũ, ciuitatum & diœcesum earundẽ, singulis diebus Dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis extinctis excõmunicatos publice nuntiari, processuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, cõmunitates, vniuersitates, & singulares personas quascũque, quę fuissent in prǽmissis culpabiles, sicut proteruia ipsorũ exigerit, & viderimus expedire. Non obstante si eis aut eorum aliquibus vel alicui sub quacunque forma vel conceptione verborum, à sede Apostolica sit indultum, quòd excommunicari non possint, per litteras sedis eiusdem non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mẽtionẽ, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit, vel quomodolibet retardari. ¶ Vt autem huiusmodi nostra monitio verius ad communem omniũ notitiam deducatur, chartas siue membranas monitionem continentes eandem, in ecclesia Auinionẽ. appendi vel affigi ostijs seu superliminaribus eiusdem ecclesiæ facie-mus, quæ monitionẽ ipsam suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes & singuli, quos monitio ipsa cõtingit vel contingere potest nullam postea possint excusationem prætendere, quod ad eos talis monitio non peruenerit, vel quòd ignorauerint eandem: Cũ non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum vel occultũ, quod tam patenter omnibus publicatur. Datũ Auinione ij. Calen. Aprilis, Pontificatus nostri anno I.

De crimine falsi.

Ioannes xxij.

¶ Alchimia hic prohibentur, & puniuntur facientes, & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicum, vt pauperibus erogetur, quantum de falso & adulterino posuerant. Et si eorum facultates non sufficiant, pœna per iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiant. Et si sint clerici beneficijs habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extrauagantem Ioan. quæ incipit: Prodiens, & est sub tit. x. collocata.

CAP. VNICVM.

SPondent †, quas non exhibent diuitias pauperes Alchimistę: pariter qui se sapientes existimant, in foueam incidunt, quã fecerunt. Nã haud dubie huius artis Alchimiæ alterutrũ se professores ludificant, cum suæ ignorantię conscij, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quæsita non suppetat, diẽ cernunt, facultates exhauriunt: ijdemque verbis dissimulant falsitatem, vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurũ vel argentum sophistica transmutatione confingant: eoque interdum eorum temeritas damnata & dãnauda progreditur, vt fidis metallis cudant publicę monetæ characteres fidis oculis, & non aliãs alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantẽ eludant. ¶ Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicunque huiusmodi aurum vel argentũ fecerint, vel fieri secuto facto mãdauerint, vel ad hoc scienter dũ id fieret facientibus ministrauerint, vel sciẽter vel auro vel argẽto vsi fuerint vẽdẽdo vel dãdo in solutũ: verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti alchimitum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipso (vt præmittitur) sciẽter vtentibus, perpetuæ infamiæ nota respersis. ¶ Quòd si ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipsorum facultates nõ sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negotij, personarum differentiam, aliasque attendendo circunstantias) commutare. Illos vero qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, vt nedũ nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legumq; violent interdicta, sciẽter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimito cudendo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam, hac animaduersione percelli iubemus, vt ipsorum bona deferantur carceri, ipsique perpetuo sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi vltra prædictas pœnas priuentur beneficijs habitis, & prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

† Vide S. Thomã 2. 2. q. 77 art. 2. ad 1. arg. & ibidem Caietanũ. Oldradum consil. 74. incip. An Alchimista peccet. & late Cassaneũ in catalogo gloria mundi par. 4. consideratione. 4.

Moneta falsa ab oculis fidis facile discernitur.

Alchimistę sunt infames.

Qui nõ habet in ære, luat in corpore. ff. de in ius vo. l. si. C. de fer. fug. l. quicũque. & instit. de pœ. te. litig. §. fina.

De priuile-

De priuilegijs.

¶ Benedictus xj.

¶ Hæc extrauagãs dat Prædicatoribus & Minoribus priuilegia plurima circa tria, videlicet circa prædicationes, confessionum auditiones, & sepulturas. De secundo in §. Sed quia multotiens. De tertio in §. Porro. Et licet sit reuocata per clem. 2. de sepult. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non sunt retractata. Et potuisset non inepte poni sub titu. de sepult. Sed non est inconueniens idem cap. diuersis respectibus sub varijs collocari titulis, vt patet in cap. significantibus. extra de libel. obla. & de appel.

CAP I.

INter cunctas †sollicitudines nostras, quib⁹ nos pastorale premit officium, & debitũ Apostolicæ seruitutis astringit, illa debet esse præcipua, vt gregi [a] Dominico nobis superna dispositione commisso [b], animarum cura non desit [c], ne illum lupus [d] rapax antiquus serpens humani generis inimicus inuadat, eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamante propheta [e] manibus requiratur. Debemus insuper quantum ex alto permittitur, pacem [f] inserere, remouere [g] scandala, iurgiorum [h] amputare materiam, & intelligere super egenum [i] & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem. ¶ Sane [k] dudũ bonæ memoriæ Bonifacius Papa octauus prædecessor noster, quandam specialem inter prælatos, rectores, seu sacerdotes & clericos parochialium ecclesiarum ex parte vna, & Prædicatorum ac Minorum ordinũ Fratres ex altera, super faciendarum prædicationum, audiendarum confessionum per eosdem Fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis constitutionem [l] edidit, certum his modũ imponens, prout in eadẽ cõstitutione plenius continetur. Sed pro ea quam intendebat quiete, turbatio nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicque dum ansam soluisse se credidit, nodum [m] ligasse videtur, & septem, vno hydræ [n] amputato capite, incitasse. Nec mirum, quia plerumque pariunt [o] nouitates discordiam, præsertim dum ab eo quod diu æquum visum est, per nouam constitutionem receditur, nec quare recedatur, vtilitas euidens vel alia causa subest. ¶ Ideoque cupientes, vt ipsi gregi cura nostra eò plenior impendatur, quò amplior in agro Domini operariorum numerus operetur, super egenum intendẽtes & pauperem, ac nouitatem per eandem constitutionem inductam: Statuimus de fratrum nostrorum cõsilio, vt priorum ordinum Fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in ecclesijs ac locis ipsorũ, quæ impræsentiarũ habent & in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis, libere absque diœcesanorũ & aliorum prælatorum petita licentia valeant clero & populo prædicare, eique proponere verbum Dei. Caueant tamen omnino, ne hora in qua diœcesani prædicti prædicarent, vel corã se facerent prædicari, prędicent iidem Fratres: putamus etenim dignum, vt maiori [p] minor, & superiori [q] inferior deferat in hac parte: nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorũ, aut in studijs generalibus prædicarent diebus illis dumtaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent & solemniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorundem Fratrũ festis specialibus seu peculiaribus: quia in his casibus cum diœcesanis in prædicatione concurrere poterunt. Vbi vero ijdem diœcesani vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel vrgente causa illum ducerent cõgregandum; ea hora in studijs memoratis diebus sępedicti fratres ab huiusmodi prædicatione cessabunt. In ecclesijs autẽ parochialibus Fratres ipsi inuitis [r] eorum rectoribus seu sacerdotibus (nisi iussi à superioribus [s] eorundem) nõ audeant prædicare. ¶ Sed †quia multotiens propositũ verbum Dei audientem à peccato nõ retrahit, idcirco post prædicationem necessarium est pœnitentiæ sacramentum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurat) sacerdoti facienda oris confessio (prout scriptum est: Corde ad iustitiam creditur, ore autẽ fit confessio ad salutem [t]) exigitur: aliàs frustra esset in sacramento eodem sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discernere) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem Fratribus ad audiendas

INter cũctas.] ¶ Hæc constitutio habet sex partes. In quarum prima procemium ad dicẽda generale, & postmodũ speciale præmittitur. Secundo §. Ideoque. articulus de prædicationibus faciendis. Tertio §. Sed quia. articulus de cõfessionib⁹ audiẽdis. Quarto §. Porro. articulus de lucris sepulturarum decidiтur. Quinto §. Ad hoc. Papa clerum alloquitur. Sexto §. Hæc autem. hic statuta per multa nõ obstantia firmantur.

a ¶ Grege Dominico.] in quo debet esse aliquid speciale. C. de grege Dominico. l. vna. lib. 11. & cuius præcipuus est director. extra 6. lib. de elect. vbi. §. cæterum.

b ¶ Commisso.] in persona Petri, per hæc verba, Pasce oues meas. extra de elect. significasti.

c ¶ Non desit.] ne Papa faciat vt pastores mali, quorũ defectus ponuntur Ezechiel. 33. cap.

d ¶ Lupus rapax.] hæc verba dicta sunt primo Beniamin. Gen. 49.

e ¶ Propheta.] ex Ezechiel. 3. sanguinẽ eius. scilicet impij, de manu tua requiram. extra de offic. ordi. irrefragabili. 1. respon. & dic sanguinem, idest, peccatum, quod est sanguine plandum, vt Leuit. 4. & Hebræ. 9.

f ¶ Pacem inserere.] cũ sit vicarius regis pacifici, idest Christi, in procæ. decret. sic econtra inimicus homo, idest, dæmon zizania seminat. extra de elect. licet de vitanda.

g ¶ Remouere scãdala.] extra 6. lib. de offic. legati. officij.

h ¶ Iurgiorum amputare materiam.] quæ ex cupitate procedit. extra in procem. decret.

i ¶ Egenũ.] in Psal. 40.

k ¶ Sane.] hic prosequitur procemium speciale recitans constitutionem, Super cathedrã, quæ nominatur ĩ. §. fin.

l ¶ Constitutionẽ.] quæ incipiebat: Super cathedram. & illa per istam reuocata, vt infra eod. in fi. est hodie approbata per Clementẽ quintum. patet in c. 2. de sepul. in clem. Ista autem quæ est Benedicti xj. ibidem reuocatur.

m ¶ Nodum ligasse videtur.] extra de verb. signi. cum olim.

n ¶ Hydra.] hydra est serpens aquaticus, dictus ab hydor quod est aqua, cui secundum fabulas vno capite abscisso plura nascebantur eidem. secundum sensum autem moralem vnum male gestum plura mala generat: quia vno principio illicito dato multa mala sequuntur, authen. vt iudi. sine quoquo suffrag. §. 1. coll. 2. & aqua cui⁹ cursus obturatur, multos meatus facit.

o ¶ Pariunt nouitates discordiam.] extra de consue. cũ consuetudinis.

p ¶ Maiori.] Nota statum prælatorum maiorem statu religiosorũ, at religiosi ad prælaturam ascendere non debent. arg. 91. dist. legimus. in fi. extra 6. lib. de elect. nullus. in fine.

q ¶ Superiori.] Not. quod exempti vt Prædicatores & Minores iure cõmuni superiores episcoporum esse censentur, & si ijdem exẽpti in pluribus casibus prælatis subsunt. extra de hæret. ad abolendã. extra 6. lib. de præb. c. §. in fi. & aliquãdo sunt sedis Apostolicæ delegati legatione generali. extra 6. lib. de sta. regul. c. vnico. §. & quoniam. ff. de constitu. principum. l. 2.

r ¶ Inuitis.] dic inuitũ qui non probatur consensisse. ff. de furt. qui vas. §. vetare. ff. de procur. filiusfamilias. §. inuitus. & ff. de seru. vrb. præd inuitũ. Arg. cõtra. ff. de manda. qui patiẽ.

s ¶ Superioribus.] superiorem voco diœcesanum seu illum, qui habet ius diœceseos. & concurrere potest cum rectore. extra 6. lib. de temp. ordi. eos. & c. cũ nullus. vt est metropolitanus. cui non est superior in prouincia sua. nisi in certis casib⁹ not. extra de offi. ordin. pastoralis.

t ¶ Ad salutẽ.] Rom. 10.

Vide extrauagantem Sixti iiij. incip. Vices) illi⁹. tit. de treug. & pace. inter cõmunes.

Sãguis impij de manu prælati requirẽ.

Hydra quid sit.

Vitiũ vnũ plura generat.

Psal. 40.

Intellige sano modo: quod in his, in quibus sũt exempti ab episcopis nõ obtemperant, & ita possunt dici superiores.

Inuitus est qui nõ probatur consensisse.

Prædicatio nõ semper retrahit audientem à peccato.

Rom. 8.

diendas confessiones & pænitentias iniungendas, libere auctoritate Apostolica absque licentia diœcesanorum & aliorum prælatorũ inferiorũ exemptorum, & non exemptorum, quibus subsunt, qui ad cõfitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri volentes: Nõ religiosos, qui secundum statuta suorum ordinũ proprijs prælatis cõfiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur alijs prohibentur, absoluant: ipsisque pænitentias salutares iniungant, intra sibi designatos terminos ad huiusmodi exercendum officiũ constitutos. Excommunicationis vero vel alias sententias per prælatos latas contra hoc vel in eius fraudem, denuntiamus irritas & inanes, nec confessis ipsis Fratribus peccata illa, de quibus confessi sunt eis & absoluti pænitentes, de illis sacerdotibus proprijs teneantur (sicut etiam non tenentur) iterũ confiteri: non obstante constitutione generalis concilij [a] †, quæ sano intellectu (ne sequatur absurdum, quòd per pænitentiã dimissa peccata quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor adhuc ad soluendum remaneat obligatus) intelligenda est (vt ex ea patet) de illis, qui peccata sua confiteri alijs neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis astricti sint ministrare Eucharistiæ, & extremæ vnctionis etiam sacramentum. ¶ Super confessione autem facta Fratribus memoratis, cum de confitentis solius præiudicio (si falsum dicat) agatur in iudicio animæ seu pænitẽtiæ foro: stabitur simplici verbo illius, qui sacramenta petit prædicta, & dicit Fratribus se confessum. Duos † tamen casus excipimus, scilicet si sacerdos asserat eum excõmunicatum, aut notorie peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum vel in fraudẽ: quia si hoc egerit, à delicto tali nisi plene satisfecerit (præterquã in [b] morte) absolui nequeat, nec de illo ad pænitentiã aliter admittatur. ¶ Vt autem diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus, vt Prouinciales Priores Prędicatorum, & Ministri Minorũ ordinũ præfatorũ, per se vel alios verbo vel scripto eis significent, se Fratres ad huiusmodi confessionũ audiendarũ & pænitentiarũ iniungendarũ officiũ elegisse, & nõ nominando, aut corã ipsis sistendo eos, nec illorũ numerũ exprimendo, petant humiliter à diœcesanis eisdẽ, quòd ijdẽ electi Fratres de ipsorũ beneplacito & licentia dictũ possint in eorũ ciuitatibus & diœcesibus intra eis determinatos fines officiũ exercere. Quod si denegent, vel intra triduũ nõ concedant, extunc ijdẽ Fratres nihilominus auctoritate eadẽ huiusmodi officiũ exequantur. Datam vero licentiam per diœcesanorũ mortem nolumus terminari. Per hoc autem nõ intendimus, quòd ipsi prædicti Fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus & pænitentijs iniungẽdis, quàm parochiales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis & superioribus, quos inferius annotamus, ac sedi Apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittãt. ¶ Obseruent ergo sollicite dicti Fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus pro quibus solemnis est pænitentia [c] indicenda: Modo eodem excõmunicatos respuant, & clericos, qui propter delictũ irregularitatem aliquã incurrerunt [d]. Inconueniens [e] enim existimamus, vt à peccato absoluat, qui pænitentiã ei debitam imponere [f], aut irregularitatis pœnã peccati sequelam [g], vel excõmunicationẽ, quæ infligitur maxime à iure [h] quandoq; pro crimine, quæve quem [i] ab Ecclesia, & per consequens à participatione ecclesiasticorũ sacramentorũ excludit [k], remouere nõ potest. ¶ Incendiarios, eosq; qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quòd ea rationabilis cõsuetudo præscripta canonice in episcopatibus aliquibus reseruauit episcopis, similiter nõ admittant. quam consuetudinem (ex causa, quæ iuste ad id animũ nostrum mouit) solũmodo circa voluntarios homicidas, falsarios, ecclesiarũ immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quod si forsan antequã ab eo qui potestatem habet, absolui possint, mors taliũ confiteri volentium verisimiliter timeatur, etiam in prædictis casibus sæpefati Fratres eos confiteri volentes audiant, ipsisque beneficium absolutionis impendant, sed subeant iuramentum, quòd liberati se suis episcopis & excõmunicatoribus præsentabunt: excõmunicantium super his pro quibus ab eis excõmunicati erant, & episcoporũ pro peccato huiusmodi parituri mandatis [l]. ¶ Verum quia post baptismũ inter cætera magis ad salutem necessaria † est propositio verbi Dei, quo audiẽtes illud, quod est victoria nostra instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, a quo per peccatũ lapsi resurgunt, pœnitentiæ sacramentũ perficiunt: Grandis nobis sollicitudo incumbit, vt tales ad hæc promoueantur Fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiusdẽ nostros foueant subditos, à peccatis prohibeant: increpationis vino peccatorũ suorũ mordeant vulnera, eosq; ad illa pænitentiæ acrimonia [m] purgandũ & tergendum prouocent [n] & inducant. Ad id vero exequendum sententia † diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo, & vitæ integritas etiam postulatur. Scriptum [o] est enim: Tu scientiã repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia [p] sacerdotis custodiunt scientiã, & legem exquirunt ex ore eius: aliàs prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non posset discernere, nec peccator existens, Dei deberet narrare iustitias, & testamentum illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, consequens est vt eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, vt Priores & Ministri Generales, & Prouinciales Prædicatorum, & Minorum ordinum præfatorum vel eorum vica-

a ¶ *Concilij.*] extra de pæni. & remis. omnis.

b ¶ *In morte.*] extra de offi. ordi. pastoralis. §. 1. extra 6. lib. de pœn. c. fi. §. præsenti.

c ¶ *Pænitentia.*] indicenda. 50. distin. in capite. 26. q. 6. c. 1.

d ¶ *Incurrerunt.*] quia idem factum est peccatum, & ipsum est pœna peccati, vt est clericidium, vel ablatio membri. 55. dist. si Euangelica. secus si ex diuersis factis emergerent, vt excõicatio, quæ est pœna peccati & irregularitas, quæ contraheretur propter immistionem excõmunicatione seu suspensione durante: & tunc potest fieri absolutio à primo per plãtũ, non dispensatio. exemplum pone ex 6. lib. de sent. & re iud. cum æterni. extra 6. lib. de sent. excõ. cum medicinalis.

e ¶ *Inconueniens.*] declarat quod præmiserat dicẽs, existimamus incõueniens, vt scilicet ille absoluat à peccato, qui non põt imponere debitam pænitentiã ei, scilicet peccatori, & qui non potest remouere irregularitatem, sequelã peccati, & cætera.

f ¶ *Imponere.*] scilicet non potest, quod est infra: nam cũ pænitere sit pœnam pro peccato tenere, & pœna sit mensura culpæ. not. extra 6. lib. de pœn. c. fi. §. illud. & §. seq. vbi debita pœna nõ potest infligi per aliquem: ergo nec pœnitentia salutaris.

g ¶ *Sequelam.*] vt dicto cap. si Euangelica.

h ¶ *A iure.*] 17. q. 4. si quis suadente.

i ¶ *Quem.*] idest aliquẽ.

k ¶ *Excludit.*] de istis excõicationibus maiori & minori habetur extra de sent. excom. nuper. & cap. penul.

l ¶ *Mandatis.*] extra de sent. excõ. de cætero. & c. ex tenore. & c. quãuis.

m ¶ *Acrimonia.*] hoc verbũ exposui extra 6. lib. de statu reg. c. vnico. §. finali.

n ¶ *Prouocẽt.*] hic accipit in bona parte, vt aliàs. ff. de ædil. edic. qd si nolit. §. qui mãcipia.

o ¶ *Scriptum.*] Oseæ 4. extra de renun. c. nisi cũ pridem. §. pro defectu.

p ¶ *Labia.*] Malac. 2. & extra de hæret. cum ex iniuncto. ver. licet.

† Scilicet Lateran. sub Innocentio iij. cap. 21.

Pœnitere est pœnam pro peccato tenere.

† Vide doctrinã concilij Trid. sessio. 14. c. 7. de casuũ reseruatione.

† Verbi Dei propositio est ad salutẽ vel de necessitate.

† forte. scientia

Oseæ c. 4.

Malach. 2

Psal. 49.

a ¶ *Episcopalis quarta.*] de qua habetur 13.q.2. concessa. & tribus cap. sequentibus.
b ¶ *Rustica prædia.*] prædium rusticum ab vrbano non loco, sed qualitate secernitur. C. d pd. mino. l. si prædium.
c ¶ *Non misereatur.*] argu. C. ne fil. pro pat. authent. habita.
d ¶ *Voluntatem.*] argu. extra de exces. præl. nimis. 1. responso.
e ¶ *Triturantis.*] Deut. 26. extra de præb. extirpandæ. 1. respon. & 1. Timoth. 5.
f ¶ *Necare.*] ff. de alien. & exhib. li. necare.
g ¶ *Inopes.*] authen. de colla. §. nullus autẽ molestetur. coll. 9.
h ¶ *Immunes.*] C. de sacrosan. eccle. sancimus 2. auth. de eccle. tit. §. si quis vero res. coll. 9.
i ¶ *Falcidiã.*] C. ad leg. Fal. auth. similiter. quæ sumitur ex authẽ. de eccles. tit. §. si autẽ hæres.
K ¶ *Portionis.*] extra de testa. cap. fina.
l ¶ *Non desint.*] C. de sacrosan. eccl. priuilegia. in fine.
m ¶ *Nequaquam obstantibus.*] de viribus istorum nõ obstantium notatur in Extrauaganti, rem non nonam. in fi. Ioan. Monac.

rum vicarij, de discretorũ consilio ad tam salubre officium Fratres diuina scientia doctos, discretione vigentes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin districtã reddent in futuro examine rationẽ) eligant & assumant: sic enim quod prędicabunt, facient: quę arguent, operari cessabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exemplo. Cæterum (licet sicut prædicitur) de necessitate non sit iterum eadem cõfiteri peccata: tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pæniteutiæ pars, vt eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre: districte iniungimus, vt Fratres ipsi cõsitentes attente moneãt, & in suis prædicationibus exhortentur, quód suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno: asserendo id ad animarum profectũ proculdubio pertinere. ¶ Porro vt circa sepulturam apud loca eorundem Fratrum eligentiũ sepeliri, & portionem canonicam de relictis eisdẽ Fratribus minime detrahendam, nequeat in posterum dubitari: iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eorundem Fratrum loca elegerint, dum viuerent, sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantando seu legendo officiũ mortuorũ, vel psalmos, & alienas ingredientes parochias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscũque vero relictis præfatis Fratribus in communi, vel singulis vltimis decendentium voluntatibus, siue apud eos sepeliendi sint, siue alibi: nulla per parorhiales sacerdotes morientium, à qua Fratres ipsos liberos esse volumus, canonica portio, vel multominus per episcopos episcopalis [a] quarta omnino, cum eis tamquã exempti non subsint, nec etiam debita iure parochiæ, si forsan cathedralis defunctorum esset parochialis ecclesia, detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commode diuisionem recipiant: aliàs eiusdem medietatis æstimationem soluant parochiali ecclesiæ, & sacerdotibus antedictis. Funeralia vero intelliguntur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De candelis vero, quas Fratres portant, portio nõ petatur. Moneant autem ijdem Fratres, & pro posse inducant confitentes sibi, vt de proprijs bonis suis parochialibus ecclesijs, eorumque sacerdotibus competenter relinquant, & quæ eis debent parochialia iura reddant. Ad hoc non murmuret quæsumus sæcularis clerus, nõ gerant moleste prælati, quód circa præmissa sic duximus prouidendũ. Attendant quanta ex ijs, quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proueniat. Aduertant quanta tollantur iurgia, & patenter considerent, quód eorum onera cum alijs nostro beneficio salubriter & quasi necessario patiuntur. ¶ Circa tertium vero articulum diligenter intelligant, quód Fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorum

Funeralia nomine quid intelligatur.

Pontificũ eis benigne concessa, ante cõstitutionem eandem hactenus habuerunt. Quódque sunt pauperes, nil habentes singuli, in cõmuni rustica [b] prædia, immo nec vrbana, vel mobilia, eorum alteri vel etiam vniuersi mendicant victum, quærunt vestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus vel viuorum pietas, aut morientium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur [c] eorum qui omnia, voluntatem [d] habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus tam vtiliter in agro prædicto? Certe nullus nisi qui triturãtis [e] bouis os impie alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare [f]. Inopes [g], patrimonij onera ipsa nõ habendi necessitate nõ sustinent, & à curialibus res ecclesijs vel pijs locis donatas, à quartæ præstatione, seu lucratiuorum inscriptionibus lex facit immunes [h]. Relicta pauperibus non patiuntur Falcidiam [i]. Et legata ad fabricam, vel pro ornamentis ecclesiæ, aut ad diuinum cultũ per petuum, solutioni non subiacent canonicæ portionis [k]. Pauperes autem (vt dictũ est) sunt Fratres: & quod eis relinquitur, aut in sua alimenta erogãt, aut in fabricam, siue in cultum diuinum, & ecclesiæ ornamenta conuertunt. Propter quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non obliuisci eorum, cum humanitatis sit etiã sæcularis principis prospicere egenis, & dare operam vt pauperibus alimenta non desint [l], non tam pie quàm quodammodo iuste in eodem articulo egimus, egenos eosdem (vt præmittitur) reddendo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autẽ (dicta constitutione, quæ incipit: Super cathedrã.) quam penitus reuocamus, alijsque quibuscumque constitutionibus specialibus, & generalibus statutis, priuilegijs, indulgentijs, sub quacumque forma verborum concessis, etiam si de ipsis de verbo ad verbum, vel aliquorum nominibus in nostris litteris oporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, sententijs, consuetudinibus cõtrarijs, nequaquam obstantibus [m]) inuiolabiliter obseruari sancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorũ statuti, denuntiationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, reuocationis, & sanctionis infringere. Si quis autem, & cætera.

Falcidia non debetur de relictis pauperibus.

Psal. 40.

Pauperib⁹ subueniendum est.

¶ Clemens quintus.

¶ *Rex Franciæ & regnicolæ per Extrauagantem: Unam sanctam. supra de maio. & obedien. non amplius subyciuntur Ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant.*

CAPITVLVM II.

MEruit charissimi filij nostri Philippi regis Frãcorum illustris syncerae affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt: Meruit insuper regnicolarum puritas ac deuotionis synceritas, vt tam regem, quàm regnum fauore beneuolo prosequamur. Hinc est quód nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit: Vnam sanctam, nullum volumus vel intendimus præiudicium generari. Nec quód per illam rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius Ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quàm antea existebant: Sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad Ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum, & regnicolas superius nominatos.

Regnum Franciæ papa fauore prosequitur.

¶ Eugenius

Eugenius quartus.

Ordinarij non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negotijs Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuare beneficijs: quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum alijs sint collata, tam dantes quàm recipientes ipso facto sunt excommunicati, & à solo Papa absoluendi.

CAPITVLVM III.

Vide cõcilium Trid. sessio. 24. de reform. c. 5. circa fi nē. & sessio. 24. de reforma c. 11. §. quæ vero priuilegia.

DIuina † in eminenti sedis Apostolicæ specula disponente clementia constituti, ad ea libenter intẽdimus, per quæ officiales prædictæ sedis obsequijs eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem, pro animarũ salute quærenda & iustitia prosequenda, de diuersis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius se promptiores valeant exhibere: Hinc est quòd nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum prædecessorũ nostrorum vestigijs inhærentes, districtius inhibemus locorũ ordinarijs, necnon cõmissarijs & delegatis eorum, cæterisque vniuersis & singulis quacũque potestate & auctoritate præfulgeant, cuiuscũque dignitatis, gradus vel præeminentiæ fuerint, ne cõtra officiales præfatos quocũq; nomine nuncupentur, in nostris & dictæ sedis obsequijs nunc & pro tempore existentes, necnon quoscumque alios pro suis & eorum causis vel negotijs prosequendis ad sedem prædictam venientes, ac in ea (durante negotiorũ & causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorum, seu quamuis aliam sententiam promulgare præsumant. Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentem nostræ inhibitionis huiusmodi latas & habitas, & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcũque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliusque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnon quicquid in contrarium à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterũ contigerit attentari, etiam decernimus irritũ & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios, & officiales cõmissarios & delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficijs ecclesiasticis quibuscumque officialium, aut negotia huiusmodi apud dictã sedem prosequentium prædictorũ, eos illis forsan priuando atque priuatos decernendo seu declarando, vel cuiuscumque priuationis prætextu illa personis alijs conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittẽdo, tam in dantes quàm in recipientes excõmunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excõmunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo cõstituti. Præmissa autẽ à die affixionis præsentiũ ad valuas basilicæ principis Apostolorũ de Vrbe, ex certa scientia quoscũq; ligare volumus & arctare. Non obstantibus Apostolicis & quibuscũq; generalibus, aut prouincialibus, aut synodalibus cõcilijs, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & Apostolicis priuilegijs, per quæ effectus præsentiũ impediri posset quomodolibet vel differri, etiam si de illis eorumque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus habere pro sufficienter expressis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, declarationis, cõstitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę M. cccc. xxxij. octauo idus Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

Dantes & recipiẽtes quandoq; æqualiter puniũtur.

Ioannes xxij. Magistro & Fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani.

Præmisso tenore duarum constitutionum, dicit quòd hospitalarij sancti Ioannis ex statuto, consuetudine, vel priuilegio habentes annalia beneficiorũ vacantiũ, percipere debent portionẽ, quã haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

CAPITVLVM IIII.

EXhibita a nobis ex parte vestra petitio continebat, quòd dudũ post constitutionem b per nos editam, qua specialiter & expresse cauetur, quòd habentes annalia in ecclesijs de consuetudine, priuilegio vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi vel secundi, vel alterius cuiuscũque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi hactenus in totũ vendicauerant, nihil exinde vltra summam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in decimę solutione taxari, prętextu cuiusuis priuilegij, cõsuetudinis, vel statuti, quouis modo perciperent: sed ipsius summę perceptione dumtaxat deberent esse contenti, totali residuo prędicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallent ipsum habere residuum, & obtinentibus beneficia dimittere summã memoratam: quo casu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriã constitutionem fecimus, in qua specialiter cauebatur, quòd si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minime residerent, ad debitum seruitium impendendum capitulo eiusdem ecclesiæ nihil deberet accrescere, cum cessante causa † cessare debeat pariter quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur: quòd fructus beneficiorũ non residentiũ accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verum ex eo quòd in declaratione dicta nõ continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prędictis consuetudine, priuilegio, vel statuto, quo ad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullũ adhuc cõmodum assequi potuistis, licet (vt prẹmittitur) dicti fructus capitulo nõ accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, vt quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expressius dignaremur. Nos itaque petitionem vestram iuri consonam ęstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestrę prouidere volentes, pręsenti oraculo declaramus, quòd fructus prędictę ecclesię vel beneficij vacantis, cuius annalia in quibus consistunt, debentur vobis ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, etiã pro ea parte, quę obtinentibus prębendam vel beneficium huiusmodi (si in ecclesia vbi illa consistunt personalem residentiã facerent) deberetur, si non resideant ibidem vere vel interpretatiue, vtpote per speciale priuilegium Apostolicum,

a Exhibita.] b Constitutionem.] quæ incipit: Suscepti. & est vna de xx. glossatis per Zenzelinũ, & posita sub tit. de elect. Et inter has repetitur cum glo. Gulielmi de monte Lauduno in titu. ne sede vacante.

† l. adigere. § quamuis. ff. de iure patr. c. cum cessante. de appel.

Annalium perceptio multipliciter potest cõpetere.

Petitio iuri consona exaudiri meretur.

Beneficiatus à residentia fructus ad quos tenetur.

licum, vel aliàs ex causâ rationabili ab huiusmodi residentia legitime excusentur, cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet secundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo, & cætera, vt supra. Si quis autem hoc, & cætera, vt supra. Datũ Auinione Calen. Martij, Põtificatus nostri anno v.

De pœnis.

¶ Ioannes xxij.

¶ *Episcopus Caturcen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, præsertim quia sedis Apostolicæ suis subditis & sibiipsi iniuriosus fuerat, varias pœnas incurrit, quoniam perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatusque fuit pontificali, sacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur, vt scilicet cognoscamus crimina & excessus, quibus prælatus deponi possit. Facit ad hoc cap. veritatis. extra de dolo & contu. & cap. ex litteris. & cap. tanta est clauis Petri. de exces. præl. Et nisi antiqui libri hoc capitulum sub titulo, De pœnis, annotauissent, sub titulo, De excessibus prælatorum, positum fuisset.*

CAP. VNICVM.

Diuinis exemplis, quæ nostrorũ debent esse actuũ regula, patenter instruimur, aures nostras subditorũ à suis præpositis oppressorum indebite, & aggrauatorũ iniuste, non obturare clamoribus, sed ipsis ipsas potius compassiuis affectibus inclinare, vt si per solertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere† completos esse viderimus, liberationis opportunæ remediũ sollicitis studijs apponamus, pœna nihilominus debita punituri in hanc patratorum qualitatem excessuum illicitos oppressores.

† Genes. 18.

Omnipotens etenim Dominus audito† clamore populi sui propter duritiam eorum, qui operibus præerant, dolentis, ad liberandum eum descendit: Et summi templi præposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas inique diuerterat cõminando, sic ait†: Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponam. Dudum siquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili subditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturcensem episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus grauibus, enormibusque criminibus esse reum: nos mala huiusmodi nolentes ante credere, quàm probare, super illis inquisitionem per nos & alios fieri fecimus diligentem. Et demũ inquisitionis ipsius viso & examinato processu, luculenter inuenimus, quòd eius fuerat vitiosus ingressus, cum per ambitionem nimiam & per abrupta simoniacæ prauitatis ad pontificalem ascendisset honorem. Progressus autem eius (vt execrando conueniret initio) iniuriosus extiterat quo ad tria: Primo videlicet quo ad Apostolicã sedem, cui (licet ipsum honorasset in multis, & tandem ad Episcopalis dignitatis apicem promouisset) terga vertens, non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore: Appellationibus interdum ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis nedum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens, & facto, suis præcipiendo ministris, quòd de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, & aliàs indebite affligendo multipliciter, non absque vitio ingratitudinis violans iuramentum fidelitatis ab ipso præstitũ dictæ sedi: nec veritus matris Ecclesiæ transgressionem apertam, nonnullis quandoq; per suas patentes litteras de vacaturis mandauit beneficijs prouideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & suspectas: perniciosus etiã fuit & frequens litterarum Apostolicarum abusor.

† Exodi cap. 3.

† Esa. 22

Prælati nõ debẽt esse crudeles.

Appellatio est remedium contra oppressiones.

Secundo vero quantum ad subditos, erga quos non pij prælati vel pastoris peregit officium, quinimmo tamquam fur improbus, crudelisque tyrannus sub pallio charitatiui subsidij incussis terroribus, violentijs, & iniurijs illatis, dolosis inductionibus & fraudibus exquisitis, veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus prægrauando, nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc aliàs nimium excessiuas & ecclesijs importabiles, vtpote multiplicato euictionum numero canonibus† diffinito, interdum per se, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturandæ cupiditatis affectum impenso, ad alios quæstus illicitos & damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curauit. Et cum inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit concupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri & diuersa eis grauamina subdole procurauit pluries inferri. Prçterea nõ citatos legitime, nec conuictos etiam aut confessos suis priuauit beneficijs, occasionem pro causa confingens, non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumẽta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari: & vt illis qualem ipse habuerat ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu institutionis suæ eis concedere litteras sæpius renuit, nisi primitus certa sibi & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc vero simpliciter in suis manibus resignata, modo iure (vt prætendebat) ordinario, modo super hoc (vt dicebat) Apostolico munimine indulto, de facto scienter contulit interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate subiectas sibi ecclesias occupans, earum redditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudicijs processum eorum & finẽ in pecuniarium cõmodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniuste condemnans. sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit.

Prælatus erga subditos pastoris officiũ peragere debet.

† Vide cõcilium Lateranẽ. sub Alexandro iij. cap. 4. Concilium Lateranẽ. sub Innocentio iij. c. 33. Concilium Oxoniẽse cap. vt singula. & conciliũ Tridẽ. sess. 24. de reforma. cap. 3.

Tertio, quantum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alij bonus esset: suæ namque famæ prodigus se periurijs patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre puder) in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo se dudum fœdauerat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & fœmora sua nõ erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sit reprehendendi ingressus, sic scandalosus, perniciosus exemplo progressus, vt vitio huiusmodi siue culpis nescius finem imponere, & periculosus egressus, cũ adeo foret in ipso habituata malitia, quòd (remanente sibi ad solita facultate) in iniquitatis opere voluntatis sibi deficere minime speraretur. Propter quod ne prioribus peius committeret, illud

solum

solum æstimamus salubre remedium, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel posse. ¶ Nos itaque super præmissis & pluribus alijs eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob suas iniquitates ne præsit est abiectus à Deo, suis ligatū peccatis omniq; honore ac dignitate pontificali iam priuatū a Domino, de consilio omniū & singulorum fratrum ipsorū perpetuæ depositionis sententiam duximus promulgandā: Pontificali eum & sacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuū carcerē condemnantes: vt ibi cōmittendis cessantibus, agat pænitentiā de cōmissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginā nostræ promulgationis & cōdemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Auinione xv. Calen. Iunij, Pōtificatus nostri anno ij.

De pænitentijs & remissionibus.

Bonifacius octauus.

¶ *Centesimo quoque anno visitantibus basilicas Petri & Pauli Apostolorū plenissima peccatorū venia conceditur.*

CAP. I.

Antiquorum † habet fida relatio [a], quod accedentibus ad honorabilē basilicā [b] principis Apostolorū [c] de Vrbe [d], concessæ sunt magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorū [e]. ¶ Nos igitur qui iuxta officij nostri debitū salutem appetimus & procuramus libentius singulorū, huiusmodi remissiones & indulgētias omnes & singulas ratas, & gratas habētes [f], ipsas auctoritate Apostolica cō firmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio cōmunimus. ¶ Vt autē beatissimi Petrus & Paulus Apostoli eo amplius honorētur, quo ipsorū basilicæ de Vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, & fideles ipsi spiritualiū largitione munerū ex huiusmodi frequentatione magis senserint se refertos [g]: Nos de omnipotētis Dei misericordia, & eorundem Apostolorum eius meritis & auctoritate confisi de fratrum nostrorum consilio, & Apostolicę plenitudine potestatis, omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo à festo Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi præterito proxime inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter vere pænitentibus & confessis [h]: vel qui vere pænitebūt & cōfitebuntur [i] in huiusmodi præsenti & quoli-

Antiquorum.] ¶ Hæc epistola satis grosse fuit composita. Et habet sex partes. Primo, super remissionibus & indulgentijs cōcessis accedētibus ad Ecclesiā principis Apostolorū de Vrbe fidam antiquorū relationem cōmemorat. Secundo, §. *Nos igitur.* remissiones & indulgentias huiusmodi cōfirmat, approbat & innouat. Tertio, §. *Vt autem.* accedētibus ad ecclesias beatorum Apostolorū Petri & Pauli de Vrbe, vere pænitētibus & cōfessis plenissimā indulgentiā peccatorū dat. Quarto, §. *Statuentes.* quid pro indulgentia prædicta dictis vere pænitentibus & confessis fieri oporteat statuendo taxat. Quinto, §. *Vnusquisque tamen.* antipophorizat. Sexto, §. *Nulli.* inhibens præmissa non infringi, vult, vt secus facientes maledictionē incurrāt.

a ¶ *Relatio.*] ad quam recurrendum est in antiquis. ff. de legi. 3. si chorus. §. 1. extra de proba. cap cum causam.

b ¶ *Basilicam.*] idest ecclesiam. extra de relig. dom. c. 1. 16. q. 7. omnes basilicæ. Et proprie est domus regia, vel palatiū regis: sed modo per translationē dicitur ecclesia: quia est palatium summi regis.

c ¶ *Apostolorum.*] idest beati Petri, qui primatū habuit, & successores sui in Ecclesia Dei. 21. dist. in nouo.

d ¶ *De Vrbe.*] loquitur vulgariter: nam loquendū est vt plures. arg. extra de transla. epis. inter corporalia. §. sed neque. nā re vera ecclesia sancti Petri nō est in Vrbe, sed in ciuitate Leonina. & minua ecclesia sancti Pauli, de qua etiā dicitur, quod nō est in continentibus ædificijs. Quid autem importet hoc nomen, Vrbs, villa, ciuitas. not. extra lib. 6. de sent. excom. si ciuitas.

e ¶ *Peccatorum.*] idest pœnarum pro peccatis debitarum. sic ponitur 2. Machab. 12. in fi. ibi, sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

f ¶ *Habentes.*] per hanc ratificationē & confirmationē nō ratificantur nisi legitime concessa. extra lib. 6. de rescript. si gratiose. §. fin. extra de elect. dudum 2. §. penult.

g ¶ *Refertos.*] non refectos, quia refectio proprie est corporis, sed refertio est proprie mentis; vnde dic refertos, idest plenos, bene fartos, obesos seu crassos. Et descendit refertus de refercio, cis. quod componitur de re & farcio, cis. Ioan. Monachus.

h ¶ *Et confessis.*] qui est vere pænitens & cōfessus, habet veniā culpæ, quā solus Deus in contritione remittit, quæ nō datur nisi correctio. extra lib. 6. de reg. iur. peccati venia. & pœna æterna debita pro culpa mortali cōmutatur à Deo in pœnā temporalem. Nam sicut culpa respectu illius in quem cōmissa est, fuit infinita, sic & pœna debet esse infinita, cuius infinitas tollitur per remissionem culpæ. Sed quanta remaneat, ignorat minister Dei, qui in pænitentiæ sacramento aliquā portionē illius pœnæ remittit. vnde minister Dei post præmissa arbitratur de pœna, quā credit superesse ad arbitriū suū, & sic intelligitur quod omnes pęnitentiæ sunt arbitrariæ. 16. q. 7. tempora. extra de pæni. & remis. quęsitū. & c. seq. Tanta tamē posset esse contritio confitentis, quod nedū culpa, sed pœna prorsus tolleretur: verū quia hoc est dubiū apud homines, minister Dei præsertim vicarius Christi & successor Petri illā pœnā certis de causis vt hic, & in voto vltramarino, & quibusdā alijs cōmutat in certos actus satisfactorios. Sed pone: iste minister minus discrete, seu sine causa legitima taxat: nūquid cōfessus ad plus tenebitur? Dic quod sic, vt suppleatur quod de iure deficit. ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. & hoc requirit virtus diuinæ iustitiæ. manet ergo Petri iudiciū, vbicunque ex ipsius æquitate fertur iudiciū. 24. q. 1, manet. 11. q. 3. tunc vera. est enim sibi cōmissum dispēsare [1], idest discrete pensare, nō dissipare. ff. de offic. procu. Cæsa. l. 1. nec nego, quin sit absolutus, ita quod pœna æterna cōmutata est in temporalē: quis hoc video in eo qui nō est minister. extra de elect. dudū 2. Et ibi est absolutus nō propter sacramentū fidei, sed propter fidē sacramēti: sed indiscretio ministri in hoc se onerātis vel mei cōfitentis à debita pœna tēporali me non releuat confitentē. Et dic, confessis proposito & facto.

i ¶ *Confitebuntur.*] facto, sunt tamen confessi proposito, aliàs nō sunt filij Dei, sed inimici. Tu dic: cōfitebuntur & proposito & facto. Sed cū opera viua ad vitā æternā valeant, & mortificata viuificari possint; dic qualiter opera mortua vt labor iteneratio his expressus in mortali peccato factus possit prodesse ad remissionē pro peccatis debitarū, licet post laborē huiusmodi sit vere pænitens & confessus. Et notandū [2], quod ad hoc quod indulgētiæ valeant, quattuor principaliter requirunt, & quintū etiā huic proposito potest addi ratione materiæ. Requiruntur enim auctoritas in cōcedente, idoneitas in recipiēte, pietas in fine, vtilitas in opere, & quintū quod addi pōt, congruitas in tempore. Primo ergo requiritur auctoritas in cōcedente. quæ typica est, & principaliter residet in summo Pontifice: sicut enim videmus quod in corpore naturali vnicū est caput, in quo positi sunt omnes sensus, sic in corpore mystico quod est Ecclesia, est ponere caput vnū habens plenitudinē potestatis. Hoc enim sic esse voluit ordinatio diuina. Et huic cōcordat ratio recta, voluit nāque diuina ordinatio, quod Ecclesia militās repræsentaret Ecclesiā triumphantē. de quibus not. 3. 6. lib. de elect. fundamēta. Vnde Ioa. in Apocaly. Vidi, inquit, Hierusalē descendentē de cælo: quia Hierusalē terrestris, hoc est Ecclesia militans, exemplificata est & formata ad instar cælestis Hierusalē, quæ sursum est, quæ est mater nostra: videlicet Ecclesiæ triumphantis. Ibi aūt secundū beatū Dionysiū nouē sunt ordines angelorū sub triplici hierarchia dispositi. Et est ordo sub ordine, & tandem omnes sub vno capite quod est vnus Deus. & si ibi velimus amplius ascendere, inueniemus quod pluralitas diuinarū personarū reducitur ad vnitatē essentiæ, rationē illius ordinis diuina sapiētia in Ecclesia militante voluit exemplari. Vnde in Iob dicitur: Numquid nosti ordinē cæli, & ponis rationē eius in terra? Si aūt in Ecclesia militāte esset ponere duo capita de pari se habentia, quorū vnum alteri minime subderetur, non esset ratio cælestis ordinis cōgruenter in ea posita. Sed tunc ratio cælestis ordinis proprie & perfecte in terra ponitur, si cuncti gradus prælationum & principatuum

Basilica quid est.

Peccati pœna debet esse infinita.

Quilibet intelligēdū quod pœnitentia sunt arbitrariæ.

† Vide doctores scholasticos libro 4. sen. dist. 19. 20. & 21. inde enim sient aperta, quæ traduntur in textu & glossis. adde Roffensem contra Lutherū. art. 17. & aliquot sequentib.

1 Dispēsare vnde dicitur.

2 Indulgētiæ vt valeant, quæ requisita exigantur. vide beatū Thomā in quæstionibus additis ad 3. par. q. 25. art. 2.

Hierusalē est & terrestris & cælestis.

patiũ sub vno capite collocentur, & ei obediant & subdantur. huiusmodi autẽ est solus Romanus Põtifex vicarius Christi & successor Petri: cui in huiusmodi designationẽ dictũ est à Domino, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur caput. Huic etiã veritati cõcordat ratio recta. Nã sm Proclũ, omnis multitudo reducitur ad vnitatẽ. Et sm Philosophũ, in vnoquoq; genere est reperire vnũ primũ & supremũ, quod est mensura & regula omniũ aliorũ in illo genere cõtentorũ. Et alibi, monadẽ sequitur dyas. Oportet igitur ꝙ multitudo hominũ reducatur ad vnũ, & in genere hominũ sit reperire vnũ hominẽ primũ, qui sit supremũ in illo genere, ꝙ sit mensura & regula omniũ aliorũ hominũ: huiusmodi autẽ est Romanus Pontifex, qui est inter omnes homines supremus, existens mensura & regula directiua omniũ aliorũ, cui plene omnes catholici simpliciter sunt subiecti. Ad vltimũ autẽ Iudæorũ se extendit ista subiectio, ꝙ quãdo plenitudo gentiũ intrauerit, vt omnis Israel saluus fiat, sicut dicit Apostolus ad Romanos 11. c. Tũc omnes nationes orbis terrarũ huic vnico capiti subijcientur & obedient. Et tũc implebitur illud qđ ait Saluator in Ioã. Erit vnũ ouile, & vnus pastor. Sicut ergo in corpore materiali est ponere caput vnũ, in quo sunt omnes sensus, seu plenitudo sentiendi; sic in Ecclesia militãte (ne sit tãquã corpus monstruosum si duo haberet capita) est tãtũ ponere vnũ caput, videlicet Romanũ Põtificẽ, in quo est plenitudo potestatis & auctoritatis, quã siquidẽ potestatẽ contulit ei Dominus quãdo beato Petro dixit, Quodcũque ligaueris super terrã erit ligatũ, &c. & quodcunq; solueris, &c. Ipse autẽ Romanus Pontifex est, qui cõcessit istã indulgentiã, & in ipso (vt iã ostensum est) plenitudo residet potestatis. Et sic patet primũ, videlicet ꝙ est auctoritas in concedente. Secundũ est idoneitas in recipiente. Nã sm philosophũ, Actus actiuorũ sunt in patiente disposito. Nam thesaurus Ecclesiæ nõ applicatur nisi ei qui est membrũ Ecclesiæ. 11. q. 3. nihil sic debet. 23. q. 4. si quis à catholica. Et certũ est ꝙ remanente culpa non remittitur pœna: quia secundũ Augustinũ non dimittit Deus dedecus culpæ sine decore iustitiæ. Si autẽ manente culpa remitteretur pœna, esset dedecus culpæ sine decore[1] iustitiæ, & sic esset aliquid inordinatũ in vniuerso: quod diuina sapientia non permittit. argu. in authen. de hæred. & falci. §. inordinatũ. coll. 1. Oportet ergo ꝙ capax indulgentiæ sit purgatus à culpa, quod fit in contritione. ille ergo est habilis indulgentiã recipere, qui est vere pœnitens & cõfessus. Et hoc tangitur in forma indulgentiæ, cũ dicitur ꝙ vere pœnitentibus & cõfessis hæc indulgentia sit concessa, non alijs. arg. C. de re milit. cũ alligatis. lib. 12. extra de appel. pastoralis, in fine. Tertio requiritur pietas in fine, hoc est honor Dei & exaltatio fidei; in omni enim cõcessione indulgentiarũ ecclesiasticarũ finaliter debet attendi, vt per hoc Deus honoretur, & fides exaltetur catholica. Quartũ est vtilitas in opere, hoc est, ꝙ opus quod pro indulgẽtia obtinenda imponitur, sit vtile & ordinabile ad finẽ prædictũ, scilicet ad honorẽ Dei, & exaltationẽ fidei. Circa qđ aduertẽdũ est, ꝙ in concessione indulgentiæ non attenditur quantitas operis, sed genus operis: indulgentia enim principaliter respicit gratiã, non meritũ; aliàs non diceretur indulgentia. Si enim quis offendisset regẽ vel principẽ, ita ꝙ propter offensam huiusmodi mereretur secundũ legẽ patriæ manu vel pede truncari, & vt liberaretur à tali pœna quã meruit, offerret principi duo vel tria millia florenorũ, talis liberatio remissio dici nõ mereretur, sed potius redemptio & quædã cõmutatio. argu. ff. de contrahen. emptione. l. 1. Si autem rex condonaret ei pœnã huiusmodi liberaliter, vel ei pro pœna vitanda aliquid leue imponeret; tunc talis liberatio remissio vocaretur: ergo indulgentiæ ecclesiasticæ principaliter respiciunt gratiã, non meritũ; meritũ dico propriũ, respiciunt tamẽ meritum alienũ, scilicet meritũ Christi, immo super illud fundantur, & ex illo sumuntur. Passio namq; Christi excessiua fuit, vnde & excessus vocatur in Luca: vbi dicitur ꝙ in transfiguratione Christi apparuerunt Moyses & Helias cũ eo, & dicebant excessum, quem completurus erat in Hierusalẽ, vnica enim gutta sanguinis tã pretiosi suffecisset ꝓ redẽptione totius mũdi. Nã ꝓpter coniunctionẽ humanitatis cũ diuinitate, quãtulacunq; passio Christi, perpessa pro redemptione nostra, habebat pretiũ infinitum. Noluit autẽ Christus ꝙ excessus iste frustra fuisset, & ꝙ de nihilo nobis seruiret: sed voluit ꝙ esset thesaurus ecclesiæ per suum vicarium Romanum Pontificem pro fidelibus loco & tempore dispensandus. dispensatur autẽ cum eis, cũ indulgentiæ cõceduntur. Nã propter vnionẽ capitis & membrorum, meritum capitis attribuitur & applicatur membris, & quia sic per alienum meritum non per proprium meritum liberantur à pœna, ideo quantũ ad ipsos talis liberatio dicitur remissio, seu indulgentia, licet quo ad Christũ qui hoc nobis meruit, vocetur redẽptio copiosa. vnde in Psal. Apud Dominũ misericordia, & copiosa apud eũ redẽptio. Nec est timẽdũ seu phantastice opinandũ, ꝙ per talẽ dispensationẽ thesauri, quæ fit in collatione indulgẽtiarũ, præfatus thesaurus in aliquo minuatur: Nã si omnes catholici vtriusq; sexus per vniuersum orbẽ dispersi, in hoc anno centesimo pro hac indulgentia obtinenda venirent ad vrbẽ, & perfecte præfatã indulgentiã obtinerent, tota omniũ indulgentia in minori proportione se haberet ad thesaurũ, ex quo sumitur, quã sit proportio vnius guttæ aquæ ad totum oceanum, vel vnius grani milij ad montẽ sancti Bernardi: quia finiti ad finitum est proportio aliqua: finiti vero ad infinitum nulla: propter infinitatem enim suam prælatus thesaurus ex dispensatione sua non diminuitur, nec decrescit. Versus:

Mille licet sumant, deperit inde nihil.

Quia ergo indulgentiæ respiciunt principaliter gratiã, non meritũ propriũ: ideo in indulgentijs cõferendis non attenditur principaliter quantitas operis. vnde in præsenti indulgentia, Romanis, qui visitando Apostolorũ basilicas satis parum laborant, plenissima conceditur indulgentia, sicut eis ꝙ de vltimis Galliæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Hispaniarumq; finibus accedũt cum magnis laboribus & expensis. Attenditur ergo in istis indulgentijs conferendis principaliter nõ quãtitas operis, sed genus operis: hoc est dictu, ꝙ opus quod pro dicta indulgẽtia obtinẽda imponitur, sit opus tale, quod ordinetur ad finem præfatum in collatione indulgentiarum intentum, qui est videlicet honor Dei, & exaltatio fidei, & primatus Ecclesiæ in vrbe existens. Peregrinatio vero ad præfatas beatorũ Apostolorum basilicas, ad honorẽ Dei, & exaltationẽ fidei, vt plurimũ ordinatur: per hoc enim ꝙ ex tali peregrinatione sancti Apostoli honorantur, Deus in ipsis se reputat honorari. ipsi enim ꝓ Christi honore cõseruando & dilatando, seipsos exposuerunt supplicijs in vita pariter & in morte: ipse autem Dominus se honorantes honorare decreuit: vnde dicit in 1. lib. Regum 2. c. Quicunq; honorificauerit me, glorificabo eum: qui autẽ cõtemnunt me, erunt ignobiles. Ex hac enim peregrinatione fides catholica nõ modicũ exaltatur, eo ꝙ ex omnibus Christianitatis finibus fideles confluunt ad ortum fidei, ad basilicã videlicet sancti Petri. Nunc cernit apertissime beatus Petrus orationem illã exauditã, quam Christus ad patrẽ suum fudit pro eo dicens; Ecce rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. videt enim ꝙ vndique cateruatim ruũt fideles populi ad ipsius basilicã, fidẽ catholicã profitentes, vnde sic videlicet ꝙ eius fides secundum Christi rogationẽ nõ deficit, sed magis proficit manifestissimis incremẽtis. Olim verũ esse poterat ꝙ Bernardus dicit. Ad nõ limina Apostolorũ magis ambitio quãm deuotio terit, sed nũc ecõtrario potest dici, ꝙ deuotio non ambitio limina Apostolorũ terit, & eorũ basilicas frequentat, seu frequentare facit. O quantũ credẽdum est beatissimos Apostolos exultare cernentes suas basilicas à populo Christiano cum intenso feruore fidei populosius & frequãtius quàm solerent, & vrgente deuotione populi accedentium ordine nõ seruato, impetuosius frequentari, nõ fuit à diebus antiquis tanta deuotio, nec tantus fidei feruor in populo Christiano, ex quo gaudent nõ soli Apostoli, sed totus etiã cælestis exercitus, & confunditur diabolus & angeli eius. Sic igitur patet veritas & soliditas huiusmodi indulgẽtiæ, in quã sic excellẽtissime confluũt quattuor causæ prædictæ: quæ ad hoc ꝙ indulgentiæ valeant principaliter requiruntur. Quintũ quod potest adijci, est congruitas ex tẽpore cõcessa. Est enim hæc indulgẽtia in tẽpore congruo, videlicet in anno Iubileo. In Leuitico siquidẽ legitur, ꝙ annus quinquagesimus erat Iubileus, in quo sm legis præceptũ clangebant tuba mitis, & remittebantur debita. hic legalis Iubileus typicus erat, & verũ Iubileũ, qui in aduentu Christi sumpsit initiũ, figurabat. Ad hoc enim Christus venit, vt remissionẽ & indulgentiã prædicaret spiritualiũ debitorũ, videlicet peccatorũ, vnde ipse per Esaiã dicit, Esa. 61. c. Spiritus Dñi super me: eo quod vnxerit me: ad Euangelizandum pauperibus misit me. Et sequitur, vt prædicarem captiuis indulgentiam. Ecce tuba prædicationis, Ecce indulgentia siue remissio debitorum. Et in exordio prædicationis suæ sic orsus est: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. in quo verbo forma & efficacia præsentis indulgentiæ continetur. hæc enim indulgentia solis pœnitentibus & confessis conceditur: & eis regnum cælorum propinquissimum esse facit. Et quia Christus in ortu suo secundum communem cursum humanæ naturæ fari non poterat; ideo in Iubileo suo clangentes præmisit, vt dicitur in Luca secundo cap. Facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum & dicentiũ, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, &c. Quandiu enim est in peccato aliquis, nõ est ei pax cum Deo: quia secundum Esaiam c. 48. Non est pax impijs, dicit Dominus: remissa culpa, remanente pœnæ debito, nondũ est pax perfecta: sed vtroq; remisso plenissima pax hominibus habetur cum Deo: quod per istam indulgentiã obtinetur. A Natiuitate igitur Dñi nostri Iesu Christi, in qua verus Iubileus incepit, quilibet sequens annus quinquagesimus vocari potest rectissime Iubileus. Quòd autem summus Pontifex nõ in anno quinquagesimo sed in centesimo indulgentiam istã concederet (sicut ego ex ore ipsius audiui) duplex ratio mouit eum: Primo, quia vulgatum est, ꝙ talis indulgentia in annis cẽtesimis à natiuitate Christi olim cõcedi solebat. Et quia, vt dicit cõmentator, Sermo qui firmatur ab omnibus, nõ est omnino falsus. Et quia istud sic publice famatũ erat & vulgatũ: noluit summus Pontifex ꝙ hoc anno cẽtesimo in tẽpore sui regiminis sm cursum tẽporis accedente populus Christianus hoc munere frustraretur. Alia causa fuit, quia ob fauorẽ indulgẽtiæ transmarinæ, quæ similis huic extitit, hãc indulgẽtiã nõ in anno quinquagesimo, quia frequenter euenit, sed in hoc cẽtesimo cõcedere voluit:

M & dein-

Cephas dicitur caput

Rom. 11

Indulgẽtia solis idoneis conceditur.

[1] Aliàs, pudore

Indulgẽtia est concedẽda in honorem Dei & exaltationẽ fidei

Remissio differt à redẽptione.

Indulgẽtia super Christi meritũ fundatur.

Thesaurus Ecclesiæ per dispẽsationem eius non minuitur.

Indulgẽtia tanta conceditur Romanis, quãta venientibus à remotis.

Fides Petri nõ deficiet

Annus Iubileus typicus, verũ Iubileũ figurauit.

Pax nõ est impijs.

Annus Iubileus non sine causis centesimo quoque anno.

& deinceps in quolibet anno cẽtesimo securturo, eo ꝙ periodus humanæ vitæ annũ centesimũ (nisi in paucissimis) nõ trãscendit. Ad hoc etiã adduci possunt aliæ congruentiæ, ex quibus sequentes assumo. Prima est, quia per istam indulgentiam, quæ vere pœnitentibus & confessis conceditur, duplex indulgentia, culpæ videlicet & pœnæ habetur: & ideo congrue non in quinquagesimo, qui simplicem remissionem denotat, sed in centesimo conceditur, qui duplicem continet Iubileum. Secunda congruentia est, quia secundum Bedam & Hieronymum numerus centesimus transit à leua ad dexteram, sicut etiam dicit glo. super illud de parabola seminis: Aliud cecidit in terrã bonam, & attulit fructum: aliud quidem tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Quando autem aliquis migrat ab hoc sæculo purgatus à culpa, sed non liberatus a pœna: nõ transit à leua ad dexterã, sed à pœna p̃senti trãsit ad pœnã purgatorij, sed quando migrat liberatus à culpa & pœna, trãsit à leua ad dexterã. Et quia præsens indulgentia sic disponit hominẽ, vt si pœna adempta decedat, transeat absq; medio à leua p̃sentis aduersitatis ad dexterã æternæ felicitatis: & idcirco in anno centesimo congrue cõceditur: qui quidẽ cẽtesimus est numerus trãsiens à leua ad dexterã, sicut dixi. Tertia, quoniã ille Iubileus de quo agitur Leuit. 25. redire faciebat temporalia, sed iste spiritualia: & ideo non est mirum si duplicetur tempus. Quarta, hæc indulgẽtia plenissima per numerũ magis perfectũ, vt est cẽtenarius, debuit designari: pro tanto, quia vsq; ad ipsum fit ascensus per continuam adiectionẽ vnitatis ad præcedentẽ numerum: & vltra ipsum tali modo nõ proceditur, sed fit regressus ad principiũ numeri, scilicet ad vnitatẽ. Et vlterius tali modo vsq; ad aliũ cẽtenariũ fit processus, quod non est in aliquo alio numero. Quinta, quadragesima est numerus abũdans, reddẽs in sua abũdantia quinquagesimã. Et est duplex quadragesima: vna deletiua mali, vt vulgaris: alia operatiua boni, vt illa quæ est inter Pascha & Ascensionẽ Dñi: & p has duas quadragesimas homo habẽs gratiã in duabus quinquagesimis abũdat. Et p hãc in cẽtesimo abũdanter in gloria crescit. Et dic arg. ꝙ iste textus nõ dat liberationẽ purã, sed sub cõditione: & qñ aliquid est concessũ sub cõditione, nõ respicit tempus ipsius cõcessionis, sed cõditionis existentis. ff. de cõdi. & demonst. l. cũ qui. & ibi not. ff. de leg. 2. l. nõ oportet. & ideo in hac cõcessione respiciã nõ tempus cõcessionis ipsius, sed cõditionis existentis. Et ꝙ hic sit cõditio, liquet sic: quia hæc dictio, qui, iuncta cũ verbo futuri temporis, cõditionẽ importat. ff. de leg. 1. Stichũ. ff. de auro & arg. leg. Quintus. Et sic ad arg. hic nõ cõsequitur quis indulgentiã ex operibus mortuis, vt cõcludit arg. sed ex existẽtia cõditionis, vt est ostẽsum. vnde cõsideratam opere, qđ est virtuosum de genere, & ab agẽte fit pia & recta intẽtione secũdũ dictamen rectæ rationis, quo ad bonũ homo naturaliter inclinatur: tale opus põt dici aliquo modo viuũ & meritoriũ, licet nõ perfecte, saltẽ merito congrui, licet nõ merito condigni. Et pro tali opere dari põt indulgentia, cũ fuerit dispositus per pœnitentiam subsequentẽ. Sed ponamus ꝙ Papa alicui existenti in gratia concedat indulgentiam sine causa rationabili non facienti opus bonũ, pro quo est indulgentia merito cõcedenda, quæritur, vtrũ valeat. Videtur ꝙ sic: quia Papa habet plenitudinẽ potestatis, nec habet superiorem, quem sequi debeat, & à quo debeat regulari: ergo si det sibi indulgentiam, tenet: & valet ei cui datur, quia capax est: sed Papa qui omnia & præcipue maiora agere debet cũ discretione & secundum iudicium rectæ rationis, peccat in sic concedendo. Sed dicendum ꝙ licet Papa habeat plenitudinẽ potestatis quantũ ad omnia bona ecclesiastica, tẽporalia & spiritualia, non habet tamen illam vt dñs, sed vt minister & dispensator dñi principalis: vnde licet nõ habeat superiorẽ in terris, eũ tñ habet in cælis. Et ideo dispensatio taliũ bonorũ ab eo nõ debet fieri, nisi in illis casibus, in quibus verisimiliter apparet, ꝙ dñs, cuius sunt huiusmodi bona, cõsensum adhiberet, vt potestas super ratione restringatur. 11. q. 3. illa. Constat aũt ꝙ Deo non placet, ꝙ tanta bona sua sine causa rationabili concedantur: & ideo talis concessio nõ valet. Quãuis ergo ille, qui est verus dñs alicuius rei: si illã det alicui sine causa rationabili potest tenere talis donatio, quia fit de cõsensu dñi: nõ meretur tñ donans, nec agit fructuose, sed potius peccat: quia cum quilibet ea quæ agit, teneatur agere secundũ iudiciũ rectæ rationis: & qui sic agit, fructuose agit & meretur, oportet ꝙ quicunque agit contra iudiciũ rectæ rationis, peccet. Itẽ quæritur, quidã in bono statu fecit partẽ istorũ dierũ: & ante completionẽ labitur in mortale peccatũ: & tandem illis diebus completis ante annũ confitetur, an habeat indulgentiam? Dic ꝙ non, quia dicta verba respiciunt peccata commissa non cõmittẽda. Nam indulgentia ista cõpleta dat remissionẽ pœnæ, si adsit vera contritio & pœnitẽtia intra hunc annũ, quibus remittitur culpa effectiue per solũ Deũ, sacramentaliter p sacramentũ pœnitentiæ: & ministerialiter per ministeriũ debitũ Ecclesiæ: & indultũ nõ respicit futuras pœnas, sed præteritas. arg. extra de consue. c. ex parte. Item hæc tota indulgentia per xv. dies facta cõmutat pœnas omnium peccatorum aliàs debitas in hunc laborem: & sic hæc indulgentia non respicit culpas commissas post iter peregrinationis arreptum, sed ante. Secus diceretur in tali casu: Confiteor in speciali quæcunq; scio, & in generali de alijs: dolens super eo, ꝙ alia quæ commisi nescio reminisci. tandem sum memor vnius peccati grauis: iste (vt habetur 4. sententiarum) de isto peccato potest habere purgationẽ post mortẽ; quod non esset, si nõ esset vere cõfessus: & sic vera confessio hoc casu tollit pœnã. Nec obstat ꝙ sciens & memorãs de peccato, illud tenetur cõfiteri: ergo nõ est plene cõfessus. Dic ꝙ peccatũ est remissum: sed fit iterato confessio specialis, ne videatur cõtẽptus: nam postquã scit, nec confitetur: ex suo contẽptu nouo ligatur. extra de sen. excõ. per tuas. §. nos igitur. vnde sicut vere contritus habet remissionẽ culpæ, habens propositũ confitendi postea: & si non cõfiteatur cũ potest, peccat: sic cõfitens in genere de neglectis, & postmodũ reminiscẽs, tenetur ad confessionẽ: primo tñ erat remissio culpæ: & p consequens pœnæ p hanc indulgentiã. Item quæro: Aliquis fuit vere pœnitens & confessus ante istã indulgẽtiã, & multa fuerũt sibi iniuncta (nec loquor de iniũctis tangentibus partẽ, vt in furto: quia hoc hac indulgẽtia non remittitur. Nã licet Deus p verã contritionẽ & confessionẽ dimittat peccatũ: damnũ tñ vel iniuriã illatũ seu illatã homini non dimittit. Sic enim Deus & quilibet alius gratiã debet facere, vt ius alterius nõ absorbeat. arg. C. de emanci. lib. nec auus. ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. si quis a principe) nunquid ista iniuncta tollentur p istã indulgentiã? Et videtur ꝙ sic: Ponamus ꝙ iste nõ fuisset confessus ante istã indulgentiã: constat ꝙ p istã indulgentiã omnia fuissent ablata: & cõstat ꝙ iste tñ expectãdo fuit fatuus, sed in alio casu confitẽdo fuit sapiẽs: & fatuus nõ debet esse melioris cõditionis quàm peritus. ff. qđ vi aut clã. l. seruus. extra lib. 6. de præb. eũ qui. Cũ igitur scđo casu pœna tollatur: multo magis & primo. Itẽ hic remanet pœna p peccato: ergo illa tollitur p indulgentiã, quæ est plenissima, vt hic dicit: quę plenissima nõ põt dici quo ad cordis cõtritionẽ, nec oris cõfessionẽ, quæ hic supponuntur: ergo erit plenissima quo ad satisfactionẽ. Item in particularibus indulgentijs fit in tanto: ergo in plena, vt est hic, fiet remissio in toto. arg. ff. de rei vendi. l. q̃ de tota. Sed cõtra: specialis obligatio p generalẽ absolutionẽ non tollitur, cũ ligatio & solutio sibi inuicẽ respondere debeãt. extra de pœnit. & remis. c. 1. ergo iste cõfessus specialiter se ligãs, nõ soluetur eius obligatio p solutionẽ generalẽ nõ facientẽ mentionẽ de speciali obligatione. extra 6. lib. de const. c. 1. extra de deci. c. ex multiplici. ff. de verb. obliga. l. doli clausula. ff. de pœnis. l. sanctio. & est ratio, ex quo enim ille cõfitens specialiter sibi prouidet: generalis prouisio prouidetur, & prouiso nõ prouidetur. C. de pact. cõuen. tã super dote q̃ dona. propter nupt. l. vlt. vnde Papa hoc hic non exprimẽs pœnitentiã iam iniunctã & acceptã non sustulit. nec dico quin Papa remittere potuerit: sed nõ sustulit qđ nõ expressit. Item vt apparet ex hoc textu, qui sunt, vel qui erunt intra centesimũ annũ vere pœnitentes & cõfessi, habẽt hanc indulgentiã, facientes qđ infra sequitur: & sic nõ clanduntur cõfessi ante hãc indulgentiã. aliàs bene fuit dispensatũ. Itẽ dato ꝙ nõ essent verba illa: omnibus in p̃senti anno, &c. adhuc idẽ videtur ꝙ verbũ. vere pœnitentes & cõfessi, nõ importat qui fuerãt, sed qui sunt dũtaxat: nisi forte ea admisso [1], vt in hoc sophismate, albũ fuit disputãdũ, disputent artistæ. Sed ad hoc vltimũ põt responderi. ista non habere locũ vbi adiectiuũ non respicit certũ tẽpus, vt cũ dicitur, homo albus. Nã inter adiectiuũ tale & substantiuũ, intelligit, qui est, secundũ Priscianũ. sed secus in adiectiuo tẽpus discernente. vt in verbo, confessus. qđ est præteriti tẽporis, & actus in eo designatus est præteritus: sed terminus adhuc põt esse pręsens vel iam præteritus. Et ideo in suppletione pręteriti, deponẽtis, vel passiui, ponitur, qui est, vel qui fuit. vnde si fui confessus ante hãc indulgentiã, si remansi in gratia, est veritas ꝙ sum confessus, id est remaneo in illa vera contritione. & dato ꝙ labar in peccatũ, & postea vere confitear, adhuc illa confessio prima vere remanet, & opera prima reuiuiscunt. Item datur particularis indulgentia vere pœnitentibus & confessis, pœnæ vnius anni: si non daretur nisi illis, qui sunt actu in confitendo, ridiculũ esset: ergo extenderetur ad illos qui cõfessi sunt. Et Papa declarauit consistorialiter, ꝙ pœnitentiæ antea iniunctæ etiã tolluntur per cõmutationẽ operis satisfactorij hic positi. Dixit etiam ꝙ vota (excepto Hierosolymitano, & ingressu religionis) tolluntur per hanc indulgentiã. Et ego dixi hoc verum de votis, quæ essent propter cõmutationẽ pœnitẽtiæ, vel essent imposita in satisfactionem peccatorũ. Secus videbatur de votis hoc non respicientibus: verbi gratia, Aliquis existens in periculo maris, vouit ire ad sanctum Iacobum, vel existens infirmus: vnde tale votum cum nõ sit propter pœnã peccati, quã tollit hæc indulgẽtia, qualiter tollitur p hãc indulgentiã satisfactoriam de pœnis peccatorum? Respondit tñ mihi Papa, ꝙ ẽt vult hoc votum tolli per hãc indulgentiã: quod põt Papa, licet verba indulgentiæ hoc nõ patiãtur. & est secus qñ peccatũ vel votũ tangit tertium: quia hoc non tollitur p hãc indulgẽtiã, sed qñ proponitur sancto, hoc est ordinatũ in Deũ: vnde tale votũ per hãc indulgentiã tollitur. Declarauit ẽt ꝙ sui pœnitentiarij nihil debẽt iniungere vltra iniunctionẽ hic positã: alias (vt dicebat) indulgẽtia frustraretur: nisi cõfitẽs volens facere opera supererogationis, voluntarie pœnitentiã satisfactoriam aliã ab hac taxata reciperet: nisi ad aliũ finẽ iniungeretur: verbi gratia, Pœnitentia

Margin notes (left column):

Vitę humanæ periodus centesimũ annos nõ trãscẽdit, nisi in paucissimis.

Numerus centenarius est pfectus.

Quadragesima est duplex.

Indulgẽtia alicui concessa sine causa an valeat.

Indulgẽtia anni iubilei per culpam sequẽtem impeditur.

Margin notes (right column):

Pœnitẽtia pro peccatis iniuncta ante indulgentiã per illã nõ tollitur.

Fatuus nõ debet esse melioris cõditionis q̃ sapiens.

1 Aliàs, adiunctio.

Vota nõ tollũtur p indulgentiam anni iubilei.

bet centesimo secuturo annis, non solum plenam & largiorem, immo plenissimam [a] omnium suorum concedemus & concedimus veniam [b] peccatorum [c]: Statuentes [d], vt qui voluerint huiusmodi indulgentię à nobis concessę fieri participes: si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis [e] seu interpolatis [f], & saltē semel in die [g]: Si vero peregrini [h] fuerint, aut forenses [i], simili [k] modo diebus xv. ad basilicas easdem accedant. Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgētiā efficacius consequetur [l], qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequētabit. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostrę [m] confirmationis, approbationis, innouationis concessionis [n], & cōstitutionis [o] infringere [p], &c Datum Romę apud sanctū Petrū viij. Calē. Martij, Pontific. nostri anno sexto.

tētia nedū est ad remissionē pœnarū p cōmissis & omissis debitarū, sed etiā ad cautelā futurorū: & quo ad illud forsan pōt pœnitētia iniūgi. Itē q̄ro, monachus ab abbate humiliter reqrit, vt veniat licētiatus ab abbate p dicta indulgētia acqrēda. Quæritur an abbas iuste possit hāc licētiā sibi cōcedere? Et vr ꝙ sic: nā monachus p vtilitate monasterij re

Monachus an possit ab abbate licētiari, vt eat ad annum Iubilæum.

cedere pōt abbate imperāte. extra de post. c. ex parte. 16. q. 1. monachi. 2. Cōtra, vouēs votū peregrinationis celeberrimæ, & tandē religionē intrās, nō vr fractor voti: quia illud in melius cōmutat: extra de vo. & vo. red. scripturæ. extra de iureiur. peruenit. 2. ergo melius est vouere religionē & psequi, q̄ prosequi dictā indulgētiā: ergo cū abbas d meliori debet pspicere monacho suo, dictā licētiā pp maius bonū admittēdū cōcedere nō debet. Rñdeo ꝙ pōt, vt cōcludit prima ratio. & eo efficacius recipit indulgētiā, quo magis est dispositus interius p virtuosa exercitia religionis. Ad arg. in oppositū dicēdū est, ꝙ actus peregrinādi cōpatitur secū omnia illa q̄ sunt essentialia religionis: & ideo cū vtrūq; religio & peregrinatio sit quid bonū necesse est, ꝙ ambo simul sint maius bonū quàm alterū tantū: scilicet obseruātia religionis tantū: quia omne totū est maius sua parte: & ideo ambo simul tamquā maius bonū, magis disponūt ad gratiā suscipiēdā & bonū indulgentiarū. Ratio autē in oppositū procedit, ac si obseruantia religionis & peregrinationis essent inuicē incōpatibiles: quod nō est verū. & facit. 20. q. 4. monachū. §. fi. Sed contra, monachatus omnē maculā abstergit: authent. de mo. in prin. coll. 1. & abstersum facit crescere in opera virtuosa: sed per indulgentiā prædictā nō habetur nisi primū: ergo monachatus melior. Sol. cū per tramites cōes proceditur, bene arguis: sed in hac indulgentia proceditur per semitā cōpendij, vt est præmissum. Sed quæro, aliquis vere pœnitens & cōfessus inchoauerat huiusmodi indulgentiā, & firmiter proponebat eā perficere: sed infirmitate superueniēte mortuus est. nūquid debet huiusmodi indulgentia gaudere, ac si eā perfecisset? Videtur ꝙ non: quia hæc cōcessio nō est pura, sed conditionalis, vt superius est probatū in glo. super ver. cōfitebuntur. quæ cōditio videtur defecisse, vt arg. ff. de condi. & demon. l. qui hæredi. §. fi. Contra vr fauore indulgentiæ, quę animā liberat à pœna: sicut seruus cui legata est libertas, si per certū tēpus seruierit, libertatē cōsequitur: licet per aduersam fortunā fuerit impeditus seruire. ff. de statu li. cū hæres. §. Stichus 1. C. d con. infer. l. fin. Dic, aut infirmus viuit vsque ad tēpus quod peregrinari debuit, & sic vr liberatus, vt dicto §. Stichus. aut non, & tunc non est liberatus. Et est ratio: quia cōcessio indulgentiarū nedū est sub cōditione (vt est dictū) cōcepta, sed in diē. vnde oportet vtrūque subesse. quia per infirmitatē nō debet plus consequi, quàm si in veritate dictā indulgentiā perfecisset, vt dicta l. cū hæres. §. seruire. & §. Stichus. & eo. tit. l. si hæreditas. 1. respon. ff. de verb. obl. l. in illa stipulatione. & l. insulā. extra de elect. 6. lib. cōmissa. 1. rñ. Quicquid sit de iure, Papa declarauit ꝙ illi qui inceperunt venire, licet nō peruenerint: morte vel alio legitimo impedimento detēti, vel si venerint, nec cōpleuerint, habeāt hanc indulgētiā. Itē quæro cui sufficit hoc casu cōfiteri etiā in ijs q̄ sedi Apostolicæ vel epis reseruātur? Et vr ꝙ simplici sacerdoti: quia lōge maiorē iniunctionē simplex sacerdos potest facere quàm sit pœna cōtēta. Cōtra dic, quia cōfitens eget discreto cōfessore, nedū pp pœnitentiā sibi iniūgendā, vt arguis: sed etiā pp cōfitentis directionē, quæ melius fiet per maiorē quàm per minorē. Nā sicut in foro iudicij maiores causæ requirunt maiores iudices: extra de appel. vt debitus. in fine. extra de bap. maiores. in princ. sic in foro animæ maiora peccata maiores iudices requirūt. nec est verisimile, ꝙ Papa vno verbo gradus cōfitentiū voluerit absorbere. extra de elect. ecclesia vestra 2. §. denique. C. de inoffic. test. l. si quando. in prin. Est enim ordo ecclesiasticus iste: quia est summ' sacerdos, vt Papa. & magnus sacerdos, vt eps. & est sacerdos, vt curatus. & isti in republica clericorū fundant intentionē suā de iure cōi summus sacerdos in omnibus: magnus sacerdos, & sacerdos in suis territorijs, 21. dist. in nouo. extra de proba. cū causam. extra de paro. & alie. parochia. c. significauit. & c. sup eo. Nec psequor qd cuiq; istorū cōpetat, & de hoc not. c. sup cathedrā. edito post publicationē Sexti lib. Nec dico cōfitēdū discretiori ex pcepto seu necessitate, sed ex cōsilio seu cōgruitate.

Indulgētia plenaria an cōceda tur illi qui peregrinationē requisitā morte præuentus implere nō potuit.

Responsio vera ad q̄stionem.

Confessor discret' est valde vtilis.

a ¶ *Plenissimam.*] sed quomodo ista se cōpatiuntur plenam, largiorem, & plenissimam? Dico Papam interpretatum fuisse in consistorio me pſēte hanc indulgentiam adeo plenam, prout clauiū potestas se extendit, quod intelligo prout verba patiuntur.

b ¶ *Veniā.*] quot modis dr venia, not. extra lib. 6. d reg. io. peccati.

c ¶ *Peccatorū.*] id est, pœnarū p peccatis debitarū, vt s̄ eo. c. i. rñ.

d ¶ *Statuentes.*] concessit. s̄. eod. §. proxi. nunc statuit qui, & quando erunt participes huiusmodi indulgentiæ.

e ¶ *Continuis.*] vt quia successiue triginta dies cōpleat sine interruptione. vn̄ cōtinuū, est vicinū sine interpositione: qua simul teneatur.

f ¶ *Interpolatis.*] per vnum, l, ab inter, & polus: vnde intepolare est obscurare & interrūpere, vt hic. vbi quis quia fuit prima feria, & interpolate iuit, idest interrupit: quia secūda feria non iuit, sed tertia.

Interpolo quid sit.

g ¶ *Et saltem semel in die.*] hæc verba Papa in consistorio sic est interpretatus cū præcedentibus: vt continuatio seu interpolatio etiā prosit, si sit semel facta in die in vna dictarum basilicarum, verbi gratia, Semel in die vado ad vtramq; basilicam, & sic est continuatio quo ad illā diem, siue sit continuatio siue interpolatio quo ad dies præcedentes. posset etiam esse interpolatio vt semel in die vadam ad sanctum Petrū dumtaxat, & alia die cōtinue seu interpolate ad sanctū Paulū dūtaxat, & tunc istæ duæ itinerationes erunt p vna die.

h ¶ *Peregrini.*] de quibus habetur extra de peregrin. cap. vno. & extra de cleri. pere. per totum.

i ¶ *Forenses.*] id est, qui venientes de foris non venerūt causa peregrinationis, vidētes tn̄ hanc indulgentiā cōsequuntur eandē. Quid de curialibus existētibus in curia Papali? Rñdet Sixtus Papa, illos facere debere xxx. dies. Et est ratio, quia isti nec vere peregrinātur, nec vere sunt forētes, sed vt moraturi in curia accedūt, vt Cardinales, officiales curiæ, aduocati, procuratores, & in curia manētes, q terminū sui recessus ignorant, cum legē Papæ imponere nequeāt, vt causæ eorum finem accipiant. extra de appel. ex insinuatione.

Curiales cum non sint peregrinatores, an possint indulgētia mereri.

k ¶ *Simili.*] scilicet diebus continuis seu interpolatis & saltem semel in die, vnde similis modus est vtrobique, licet terminus ex vna parte sit recisior.

l ¶ *Consequetur.*] aliàs assequetur. Sed quomodo hoc potest esse, cū illi habeāt plenissimā indulgentiā. s̄. eo. §. vt autē. in fi. cū superlatiuus dicat qualitatē intensam in termino, vltra quē nō cōtingit progredi, & comparatiuus eandē qualitatē dicat extensam, tamen circa terminū, & positiuus eandem significat absolute. Sol. ingredi aulā gloriæ recipit plus & minus. Nam si quis est in gratia per verā cōfessionē & verā pœnitentiā, & est sine obligatione ad pœnā, per hanc indulgentiā eo sic mortuo statim euolat, & sic habet statim plenissimā indulgentiā quantū ad ingressum domus cælestis. verū si iste idē cū prędictis se ornasset, credo deuotius & efficacius tunc ingrederetur domū regni cęlestis melius intensiue, quia vt habetur in Ioā. In domo patris mei mansiones multæ sunt. vnde dicit gl. illic, patris, dispositi pro dignitate meriti. vnde dic ꝙ consequi efficacius potest referri ad fructum, quem quis ex indulgentia cōsequitur. sic videlicet ꝙ maioris pœnæ remissionem obtineat. Et sic verba prædicta non possunt habere veritatē, quia superlatiuus gradus, qui per superabūdantiā dicitur, omniū graduū cōsummationē includit. Itē ista indulgentia per quam sit totalis culpæ remissio & totius pœnæ, in quadā priuatione seu negatione cōsistit, in priuatione aūt & negatione nō inuenit magis & minus. Vnde quia ingredi in regnū cælorū inquātū includit adeptionē gloriæ est quid positiuū, & in quo inuenitur magis & minus, potest dici ꝙ aliquis efficacius & perfectius potest ingredi regnū cælorū. Itē hoc aduerbiū, efficacius, potest referri ad mediū per quod aliquis meretur illud pp quod huiusmodi indulgentiā consequatur, quod est opus operātū & deuotio operantis, sic videlicet intelligendo, ꝙ agēs ad hoc ꝙ indulgentię fructū determinatū inde cōsequatur efficacius, agit ad hoc ꝙ illū valeat obtinere, quia si ageret pauciora opera, & cum minori deuotione, nihilominus verum fructū indulgentiæ consequeretur. Cum autem plura opera, & ex maiori deuotione facta, quantum est de se, sint efficaciora ad aliquid promerendum, quanto aliquis deuotius & frequentius agit opus dictæ peregrinationis, tanto efficacius fructum dictæ peregrinationis cōsequitur.

Indulgētia an possit obtineri maior per vnū, quàm per alium.

m ¶ *Nostræ confirmationis.*] approbatæ s̄. eo. §. nos igitur.

n ¶ *Concessionis.*] s̄. eo. §. vt autem.

o ¶ *Constitutionis.*] s̄. eo. §. statuentes.

p ¶ *Infringere.*] vel ei ausu temerario cōtraire. Et hoc anno M. ccc. qui incipit à Natiuitate Dñi, secundum vsum Ecclesiæ Romanæ, Papa fecit indulgentiam plenam ter in anno: primo die Iouis sancta hia q principaliter venerant pp hāc indulgentiā, etiā si nō fuissent ad basilicas dictorum Apostolorū nisi semel. Et die dedicatio-

nis basilicarũ dictorũ Apostolorũ, quæ est die octaua post festũ beati Martini hyemalis. Et die Natiuitatis sequentis. Io. Mon. Cardin.

ADDITIO. Adde quædã notanda in simili indulgentia plenaria concessa crucem assumentibus contra infideles: examinata per Io. And. in nouella, in c. ad liberandam. de Iudæis. Adde etiam quadã pulchra decisa ad propositum per Hostien. in sum. de remissionibus. post titulũ. de pænitentijs. in §. quibus prosint. & in §. ad quid valent, & inquantũ. & alijs §§. seq. Adde etiam nonnulla pulchra in simili per Card. Flor. in clemen. si dominũ. de reli. & vene. san. in fi. Et an verba, tertia vel quarta pars pænitentiæ, quæ ponuntur in cle. 2. de pænit. & remis. ponãtur exemplificatiue tñ, vide Old. in cõsil. 10. quod incipit: Factũ tale est, dñs Clemẽs, &c. in vlt. tit. dicti cõsilij. Et adde q dñs Clemens vj. de anno M. cccl. reducit Iubileum ad annũ quinquagesimũ in perpetuũ, per bullã suã & decretalẽ, q incipit: Vnigenitus Dei filius, &c. Et addidit tertiã ecclesiã visitandã, videlicet sancti Ioannis Lateranẽsis. vbi etiã inter alia declarauit, q accedentes ad indulgentiam huiusmodi, post iter arreptum impediti legitime quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via, vel dierũ prætaxato numero non cõpleto in vrbe decesserint, eandẽ indulgentiã consequantur: & insuper nihilominus omnes & singulas indulgentias, tam per eũ quàm per prædecessores suos Romanos Põtifices tã p̃fatis tribus ecclesijs, quàm alijs de dicta vrbe cõcessas cõfirmauit & innouauit Põtificatus sui ano 1. in Auinion. Quomodo deinde Martinus v. magis abbreuiauerit, Et Paulus ij. etiam reduxit ad vicesimũquintũ. Et deinde Sixtus iiij. confirmauit cum reuocatione omnium aliarum plenariarũ indulgentiarũ: & plura alia examinaui super glossis, quas feci ad dictam decre. vnigenitus, scilicet Clementis. 6. Et ibi poteris videre. vide etiam aliqua per Iac. de Zochis, in repetitione capituli, omnis vtriusque sexus. de pænitent. & remiss. in vlti. parte. 1. Ioan. Fran.

¶ Clemens sextus archiepiscopo Tarraconen. eiusque suffraganeis.

¶ *Annus Iubileus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus vere pænitentibus & confessis visitantibus basilicas beatorum Petri & Pauli, per istam extrauagantem ad annum quinquagesimum reducitur.*

CAP. II.

VNigenitus Dei filius de sinu patris in vterum dignatus est descẽdere matris, in qua & ex qua nostræ mortalitatis substantiam diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione cõiunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat assumens: vt haberet vnde hominem lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo patri. Vbi enim venit plenitudo tẽporis †, misit Deus filium suum factum sub lege, natũ ex muliere, vt eos qui sub lege erãt redimeret, vt adoptionẽ reciperent filiorum. Ipse namq; factus † nobis à Deo sapiẽtia, iustitia, sanctificatio, & redẽptio, non per sanguinem hircorum aut vitulorũ, sed per propriũ † sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redẽptione inuenta. Non enim † corruptibilibus auro & argento, sed suiipsius agni incontaminati & immaculati pretioso sanguine nos redemit: quẽ in ara crucis innocens immolatus, nõ guttã sanguinis modicã, quæ tamen propter vnionem ad verbũ pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddã p̃fluuiũ noscitur effudisse: ita vt à planta † pedis vsq; ad verticẽ capitis, nulla sanitas inueniretur in ipso. Quãtũ ergo exinde vt nec superuacua, inanis, aut superflua, tãtę effusionis miseratio redderetur, thesaurũ militãti Ecclesię acquisiuit, volẽs suis thesaurizare filijs pius pater, vt sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quẽ quidẽ thesaurũ nõ in sudario † repositũ, nõ in agro † abscõditũ, sed per beatũ Petrũ cæli clauigerũ, eiusq; successores suos in terris vicarios cõmisit fidelibus salubriter dispẽsandũ, & proprijs & rationabilibus causis, nũc pro totali, nũc pro partiali remissione pœnæ tẽporalis pro peccatis debitę tã generaliter, quàm specialiter (prout cũ Deo expedire cognoscerẽt) vere pænitentibus & confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulũ, beatæ Dei genitricis, omnium electorum à primo iusto vsque ad vltimum merita adminiculum præstare noscuntur: de cuius cõsumptione seu minutione nõ est aliquatenus formidandũ, tã propter infinita Christi (vt prædictũ est) merita, quàm pro eo quod quãto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiã, tãto magis accrescit ipsorũ cumulus meritorũ. Quod felicis recordationis Bonifacius Papa viij. prædecessor noster pie (sicut indubie credimus) considerãs, & attenta meditatione reuoluens, quantũ apud homines gloriosi principes terrę Petrus & Paulus (per quos Euangelium Christi Romæ resplẽduit, & per quos Ecclesia religionis sumpsit exordiũ, qui facti Christiani populi per Euãgeliũ genitores, gregis Dominici pastores, fidei lucernæ, Ecclesiarũ columnæ, præ cæteris Apostolis peculiari quadã prærogatiua in ipso Saluatore fidei virtute p̃cellunt: Quorũ vni, scilicet Apostolorũ principi, sicut bono dispensatori, claues regni cælorũ cõmisit: Alteri, tãquã idoneo doctori, magisteriũ Ecclesiasticę eruditionis iniũxit) in speciali veneratione haberi debeãt, & debita honorificẽtia venerari, pro ipsorũ memoria recolẽda crebrius, & reuerẽtia à cũctis Christifidelibus eis deuotius adhibẽda, ipsorũq; patrocinio fauorabilius assequendo, inconsumptibilẽ thesaurũ huiusmodi pro excitãda & remuneranda deuotione fideliũ voluit aperire: decernẽs de fratrũ suorũ cõsilio, vt omnes qui in anno à Natiuitate Dñi M. ccc. & quolibet anno centesimo extunc secuturo, ad dictorũ Apostolorũ basilicas de vrbe accederẽt reuerenter, ipsasq; si Romani, ad minus xxx. si vero peregrini aut forenses fuerint, xv. diebus continuis vel interpolatis, saltem semel in die; dũ tamẽ vere pænitẽtes & cõfessi existerẽt, personaliter visitarẽt: suorũ omniũ obtinerent plenissimã veniã peccatorũ. ¶ Nos autẽ attẽdẽtes, quòd annus quinquagesimus in lege Mosaica † (quã nõ venit Dñs soluere, sed spiritualiter adimplere) Iubileus remissiõis & gaudij, sacerq; dierũ numerus, quo lege fit remissio, censebatur: quodque ipse quinquagenarius numerus in testamẽtis, veteri quidẽ ex legis datione, nouo ex visibili Spiritus sancti in discipulos missione, per quẽ datur peccatorũ remissio, singulariter honoratur. Quòdque huic plura & grandia diuinarũ adaptãtur mysteria scripturarũ, & clamorem peculiaris populi nostri Romani, videlicet hoc humiliter supplicãtis, ac nos ad instar Moysi & Aaron per proprios & solemnes nũtios ad hoc destinatos specialiter orãtis pro toto Christiano populo, & dicentis: Domine aperi eis thesaurũ tuum, fontem aquæ viuę, desiderãtes benignius exaudire, nõ quidem vt sicut illius Israelitici populi indurati cesset murmuratio, sed vt istius prędilecti populi & cunctorũ fideliũ augeatur deuotio, fides splendeat, spes vigeat, charitas vehemẽtius incalescat: Volentesq; quãplurimos huiusmodi indulgentię fore participes, cũ pauci multorũ respectu propter vitę hominũ breuitatẽ valeant ad annũ centesimũ peruenire, de fratrum nostrorũ consilio prædictam concessionem indulgentię ex supra scriptis & alijs iustis causis, ad annũ quinquagesimũ duximus reducendã: Statuẽtes de fratrũ consilio prædictorũ, & Apostolicę plenitudine potestatis, vt vniuersi fideles, qui vere pęnitentes & cõfessi in anno à Natiuitate eiusdẽ M. ccc. quinquagesimo proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundẽ Petri & Pauli Apostolorũ basilicas & Lateran. ecclesiam (quã † inclytę recordationis Constantinus, postquã per beatum Siluestrum, sicut per eosdem Apostolos Deo reuelãte cognouit, renatus fonte baptismatis fuerat,

† Ad Galat. 4.

† 1. Corinth. 1.

† Ad Hebræos. 9.

† 1. Pet. 1.

† Esaie, cap. 1.

† Luce. 19.

† Matth. 13.

Thesaurus ecclesiæ ex sanctorum meritis adunatus, nec consumi potest.

Petri & Pauli laudes.

† Leuit. 25. cap. vlt. plenissime de eo quinquagesimo, & Iubileo.

Vita hominis nũ est breuis.

† Constantinus per beatũ Siluestrũ baptizatus ecclesiam Lateranensem construxit, vide Nicephorum Calistum lib. 7. histor. Ecclesiast. cap. 4.

tis fuerat, & à contagio lepræ mundatus, in honorem Saluatoris construxisse, quamq; idē beatus Siluester nouo sanctificationis & chrismationis genere dedicasse legitur, & in cuius Ecclesiæ parietibus præfati Saluatoris imago depicta primū toti populo Romano visibiliter apparuit deuotius venerãda, quã ex his & alijs certis & rationabilibus causis, vt ipsa Ecclesia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotius ab eodē Saluatore, qui in præfatis Apostolis mirabilis prædicatur, eorū meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatē, in hoc cēsuimus venerãdã,) causa deuotionis modo prædicto visitauerint, plenissimã omniū peccatorū suorū veniã consequantur: ita videlicet vt quicunq; voluerint indulgentiã huiusmodi assequi, si Romani, ad minus triginta: si vero peregrini aut forenses, modo simili quindecim diebus ad prædictas basilicas, & ecclesias accedere teneãtur: Adijciētes vt ij etiã qui pro ea cōsequēda ad easdē basilicas & ecclesias accedēt, post iter arreptū impediti legitime quo minus ad vrbē illo anno valeãt peruenire, aut in via, vel dierū prætaxato numero nō cōpleto in dicta vrbe decesserint, vere pænitētes (vt præmittitur) & cōfessi, eãdē indulgentiã cōsequãtur. Omnes nihilominus & singulas indulgentias per nos vel prædecessores nostros Romanos Pontifices tã prænominatis, quàm alijs basilicis & ecclesijs de dicta vrbe concessas, ratas & gratas habēres: ipsas auctoritate Apostolica cōfirmamus & approbamus, ac etiam innouamus, & pŝentis scripti patrocinio cōmunimus. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginã nostræ reductionis, cōstitutionis, & cętera: Si quis autē hoc attērare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, & dictorū Petri & Pauli Apostolorū sese nouerit incursurū. Datū Auiñ. vj. Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno primo. ¶ Quocirca fraternitati vestræ per Apostolica scripta mãdamus, quatenus singuli vestrū in singulis vestris ciuitatibus & diœcesibus, prædictas nostras litteras subditis vobis clero & populo publiceris, & intelligibiliter exponatis, vt annuente Domino ad promerendã huiusmodi indulgentiã se disponant. Cæterū quia præsentes litterę nequirēt, forsitã propter viarū discrimina vel alia legitima impedimēta singulis vestrū cōmode præsentari: volumus, quòd per te frater Archiepiscope dictarum litterarū transumptū manu publica scriptum, tuoque munito sigillo vobis fratres suffraganei transmittatur: Cui velut originalibus litteris adhiberi volumus plenam fidem. Datum, & cætera.

¶ Paulus Venetus Papa secundus.

¶ *Constitutio casus Papæ reseruatos comprehendens, certis ex causis hic ponitur: à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis Apostolicæ.*

CAP. III.

ET si Dominici † gregis saluti semper intenti, singulis cū humilitate poscentibus ea benigne cōcedere studeamus, per quæ (peccatorū mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate cōmisit: id tamē ꝓpēsiori studio pręcauendū esse censemus, nec cuiussuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtētu Christi fideles procliuiores ad illicita in posterū cōmittēda reddãtur, aut veniç facilitas † eis peccãdi tribuat incentiuū. Hac itaq; cōsideratione habita, olim emanauit à nobis cōstitutio tenoris subsequētis, videlicet: Sãctissimus in Christo pater, & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia Papa secūdus, qui pridē super plenarijs remissionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo cōcedūtur, formã & normã instituit, ne passim sine exceptione quorūcunq; criminū procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria Apostolica publicatã statuit & ordinauit, quòd in quibuscunq; cōcessionibus & facultatibus absoluendi, casus infrascripti tamquã speciales sedi Apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti: Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis, Violationis interdicti ab eadem sede impositi, Criminum hæresis, Conspirationis in personã aut statutū Romani Pontificis, seu cuiussuis offensæ, inobedientiæ seu rebellionis eiusdem Pontificis vel sedis Apostolicæ, Presbytericidij, Offensæ personalis in episcopū seu alium prælatū, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarum, ac etiã inuasionis Romipetarū seu quorumcunq; aliorū ad Romanã curiã venientium, Prohibitionis deuolutionis causarū ad dictã curiam, Delationis armorū & aliorū prohibitorū ad partes infideliū, Impositionis nouorū onerū realiū vel personaliū ecclesijs vel ecclesiasticis personis, Simoniæ super ordinibus vel beneficijs assequendis in eadē curia vel extra cōtractæ: Et generaliter in casibus contentis in bulla, quæ cōsueuit in die cœnæ Domini per prædecessores suos Romanos Pontifices publicari: Considerans quòd plerunque contingit suam sanctitatē huiusmodi facultates & confessionalia tã præsentibus quàm absentibus, etiã oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu cōcessionis huiusmodi vel pænitentes, vel confessores in suprascriptis casibus fallãtur & fallant) statuit & decreuit, suę intētionis fuisse & esse per quascūq; cōcessiones & facultates per suam sanctitatē tã scripto, quàm verbo factas, & in posterū faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licētia: quinimmo concessiones & indulta prædicta quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari. ¶ Vt autē ipsa cōstitutio (quæ dudū, scilicet quinto Calēdas Aprilis, anni ab incarnatione Domini nostri Iesu Chisti M.cccclxvj. Pontificatus nostri anno secundo, publicata fuit) eisdē Christi fidelibus plenius innotescat, nullusq; illius ignorantiã prætendere valeat in futurū, præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorē omniū perueniat notionem. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare pręsumpserit, indignationē omnipotētis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Romę apud sanctū Petrū, anno incarnationis Dominicę M. cccc.lxviij. v. nonas Martij, Pontificatus nostri anno quinto.

¶ Sixtus quartus.

¶ *Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud sanctum Petrum in die Natiuitatis Domini, in qua continetur quòd annus Iubileus est ad breuius tempus reductus, quàm olim esset, quoniam vigesimoquinto quoque anno cunctis fidelibus basilicas vrbis Romanæ hic expressas visitantibus illius indulgentia conceduntur, Et illo durante aliæ indulgentiæ vbique cessant.*

CAP. IIII.

QVemadmodum † operosi vigilisque pastoris solertia oues suę custodię deputatas curat à ferarum pręseruare incursibus, & ad statum prosperum fœtu multiplicato producere: ita quoque & nos (quibus dispositione superna vniuersi gregis Dominici sollicitudo cōmissa est) & supremis desideramus affectibus, & studijs nitimur indefessis; cunctos Christi fideles, quos à iustitiæ semita hostis hu-

M 3 mani ge-

Marginal notes:

† Propter casus hic Papæ reseruatos, plures alios sibi reseruat Papa singulis annis in processu bullæ in cœna Domini. Et vide concilium Triden. sessio. 14. c. 7. de casuum reseruatione.

† Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi. c. vt clericorum. extra de vit. & honestate clericor.

Casus Papales.

† Vide extrauagan. Gregorij xiij. incip. Dominus ac redemptor. qua indicitur sanctus Iubileus pro anno 1575.

mani generis diabolica fraude auertit, deposita peccatorum sarcina, suo recõciliate auctori, vt æternæ felicitatis præmijs nostri redemptoris inæstimabili charitate media potiātur, fiatq; nostræ operationis ministerio, vtilitate publica suadente, etiā per gratiarū susceptionem quod eorū saluti cōueniat, atq; nostra & prædecessorū nostrorū ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidē felicis recordationis Paulus Papa ij. prædecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis inductus, de venerabiliū fratrū nostrorū tunc suorū, (de quorū numero tunc eramus) cōsilio, annū Iubileū ad breuius tēpus prouida moderatione reducēs, illū ad annū vigesimū quintū Apostolica auctoritate restrinxit: ac voluit, statuit, & decreuit ex causis prædictis, quòd singulis xxv. annis Iubileus annus prędictus celebrari deberet: quodque anno Dñi M cccclxxiiij. proxime futuro, videlicet à vigilia natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, idē annus Iubileus inciperet, & vt sequitur finiretur: ac vniuersi & singuli vtriusque sexus fideles, qui beatorū Apostolorum Petri & Pauli basilicas, Lateranensem quoque, & sanctæ Mariæ maioris almę vrbis ecclesias statutis diebus deuote visitarent, omnes & singulas indulgētias & peccatorū remissiones cōsequerentur, quas idē pōtifex suiq; prædecessores anno Iubileo huiusmodi basilicas & ecclesias prędictas visitātibus deuote cōcesserāt, per quasdā primo, & deinde nos qui (dicto prædecessore sicut Dño placuit, sublato de medio) fuimus diuina disponēte clemētia ad apicē summi Apostolatus assumpti, & per nostras litteras eiusdē Pauli prædecessoris ordinationē, voluntatē, & statutū, ac omnia & singula in eisdē suis litteris cōtenta, de fratrū eorundē cōsilio approbātes. Similiter statuimus, & ordinamus, quòd annus Iubileus prædictus cū eisdē indulgentijs & remissionibus plenarijs peccatorū anno p̄xime futuro à vigilia Natiuitatis eiusdē incipere, & vt sequitur, continuari deberet, prout in singulis litteris prædictis (quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis) plenius cōtinetur. ¶ Verū quia postmodū tā nos, quàm idē Paulus prædecessor noster dum in humanis ageret, animarū saluti fideliū intenti, multorū principū & aliorū Christi fideliū ac deuotarū personarū pulsati precibus, diuersas indulgētias & peccatorū remissiones plenarias nonnullis ecclesijs, monasterijs, & pijs locis duximus cōcedēdas, propter quas populorū forsan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilei celebritas minui, vel intermitti posset, cum animarū nō modico detrimēto: Nos qui vniuersorū credentiū profectibus & saluti prospicere ex debito ministerij pastoralis astringimur, (ne propter aliarum indulgentiarū hactenus a nobis, seu eodē Paulo, vel alijs prædecessoribus nostris cōcessarū huiusmodi effusionē, hoc sanctū opus ac remissionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipsi a tanto munere reddātur expertes) remedijs opportunis p̄uidere volētes, omnes & singulas plenarias, etiā ad instar Iubilei, ac etiā cōmutandi vota, aut super eis & male ablatis incertis, aut per vsurariā prauitatē vel aliū illicitū modū extortis, dispēsandi & cōponendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi & deputandi cōfessores cū potestate absoluendi, etiā in casibus sedi Apostolicæ reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis & eadem sede, vel illius auctoritate quibuscunque ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, & pijs locis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibusli bet, tā in perpetuum, quàm ad certū tempus, in vita seu in mortis articulo, quouis modo, aut quauis causa quomodolibet concessas & cōcessa, & in posterū forsitan cōcedendas vel cōcedenda, auctoritate Apostolica tenore præsentiū de Apostolicæ potestatis plenitudine, vsq; ad nostrū & eiusdē sedis beneplacitū suspendimus, illasq; durante beneplacito nostro & sedis prædictæ suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari: indulgentijs tamē basilicarū & ecclesiarū dictæ vrbis in suo plenario robore durantibus: Districtius inhibentes alias indulgētias (præter istas dūtaxat) in locis publicis vel priuatis prædicari aut nuntiari, earumq; prætextu à quæstoribus† aliquid exigi quoquo modo. Quinimo quæstores & prædicatores quoscunq; per locorū ordinarios à prædicationibus & quæstis huiusmodi faciēdis, volumus & mādamus præsentiū auctoritate arceri, sub censuris & pœnis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunū. Nulli ergo omnino hominū liceat hāc paginā nostrorū suspēsionis, inhibitionis, mādati & volūtatis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē hoc attētare præsumpserit, indignationē omnipotētis Dei, ac beatorū Petri & Pauli Apostolorū eius se nouerit incursurū. Datū Tybure anno incarnatiōis Dominicæ M cccclxxiij. iiij. cal. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

† Prædicatores quæstuarios omnino aboleuit concilium Tridēt. sess. 5. de reform. c. 2. & sess. 21. de reform. c. 9.

¶ Idem.

¶ Sixtus tempore suo multas concesserat indulgentias, quas certis ex causis hic reu[o]cat.

CAP. V.

Et si Dominici gregis saluti semper intēti, singulis cū humilitate poscentibus ea benigne concedere studeamus, per quæ (peccatorū mole depositā) salus ipsa succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendū esse censemus, ne cuiuluis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtētu, Christi fideles procliuiores ad illicita in posterū cōmittenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccādi tribuat incentiuū. Cū itaq; (sicut multorū fide digno-rū testimonio accepimus) ob multitudinem facultatū per nos, vel auctoritate nostra concessarū, tam verbo, quàm in scriptis confectis exinde litteris vel nō, prælatis & personis ecclesiasticis, etiā religiosis & sæcularibus vtriusq; sexus, capitulis, collegijs, conuētibus, hospitalibus, confratrijs, & vniuersitatibus, tā in genere quàm in specie, sub electione vel deputatione confessorū, qui eligētes eosdē vel pro indulgentijs per nos cōcessis cōsequendis, ad ecclesias & alia pia loca cōfluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earūdemq; confratriarū confratres, & sorores, ac in hospitalibus prædictis decedentes, seu deseruientes, aut eis pie aliquid relinquētes, vel aliqua alia meritorū ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorū cōfessione diligenter audita, in singulis etiam sedi Apostolicæ reseruatis casibus semel in vita, & in alijs totiēs quotiens, ac in morte plenarie, vel aliàs etiā ad effectū cōsequēdi quascunq; indulgentias plenarias vel non plenarias, absoluere & pœnitentiā salutarē eis iniungere, emissa quoq; vota per illos quæcunq; in alia pietatis opera cōmutare libere & licite valeāt: fideles præfati ad peccandū & ad alia illicita cōmittendū, nōnunquā procliuiores existant, in nō paruū periculū salutis animarū suarū: Nos qui Deo propitio eiusdē gregis Dominici (meritis licet insufficientibus) curam gerimus, & illum spiritualis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilē: ne exinde

Humilibus poscētibus mos gerendus est.

Animę sūt à Deo Papæ cōmissæ.

Indulgentiæ ob pia opera sunt cōcedēdæ.

Gregis dominici curam gerit Papa.

Papa cunctorū credentiū salutis prospicere astringitur.

ac exinde clauium auctoritas deducatur in cõtemptum, ipsique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberius prolabantur: Ex præmissis & alijs rationabilibus causis animũ nostrũ mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiã, sed de nostra mera voluntate & deliberatione) auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quòd decætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra, & quas cõcedi quomodolibet continget in posterũ verbo, litteris, aut quauis alia scriptura, etiam cum clausula, quòd sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei & cruciatæ, nullus confessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacũque ecclesiastica, etiam episcopali vel maiori, aut mũdana, etiã regali & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis, interdicti ab eadẽ sede impositi, seu hæresis, postquã fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publicè diffamati: cõspirationis in personã aut statũ Romani Põtificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdẽ Pontificis, vel dictę sedis, mutilationis membrorũ, vel occisionis cuiuscũq; in sacris ordinibus constituti: offensæ personalis in episcopũ seu alium prælatũ: inuasionis, deprædationis, occupationis, aut deuastationis terrarũ Romanæ Ecclesiæ mediate vel immediate subiectarũ, ac etiã inuasionis Romipetarũ, seu quorumcũque aliorũ ad Romanã curiam venientium: prohibitionis deuolutionũ causarũ ad dictam curiam: delationis armorũ & aliorũ prohibitorũ ad partes infideliũ: impositionis nouorũ onerum realium vel personaliũ ecclesijs vel ecclesiasticis personis: simoniæ super ordinibus vel beneficijs consequendis in dicta curia vel extra eam contractæ, criminũ quomodolibet reus foret: Et generaliter in casibus contentis in litteris, quę cõsueuerunt in die cœnæ Domini publicari, prętextu huiusmodi facultatũ absoluere. & per eos emissa peregrinationis vltramarinæ, & visitationis liminũ Apostolorũ Petri & Pauli: in Cõpostella, & castitatis ac religionis vota: Nisi ex speciali licentia & certa scientia nostra, de qua demũ constare censeatur, cum in signatura nostra desuper manu nostra scriptũ, aut in litteris nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia & de speciali gratia id concedere cũ derogatione præsentis cõstitutionis illius de verbo ad verbũ inserto tenore: nõ autẽ per clausulas id importãtes: vel in articulo mortis constitutũ, & tũc in casibus in quibus satisfactio fuerit impendẽda, facta satisfactione, vel idonea præstita cautione, commutare præsumant. ¶ Et si aliqui confessorũ prædictorũ contra præsentẽ constitutionẽ quenquã absoluere, aut excepta vota prædicta cõmutare attẽtauerint, absolutio & cõmutatio huiusmodi nullius sit roboris vel momenti. Et cõtrafacientes eoipso excõmunicationis sententiã incurrant, à qua (nisi in mortis articulo † constituti) ab alio quàm à Romano Pontifice absolui nõ possint: Non obstantibus litteris & cõstitutionibus huiusmodi, ac constitutionibus & ordinationibus, &c. ¶ Et ne aliquis de præsentibus ignorantiã valeat allegare, mandamus eas in cancellaria Apostolica & audientia litterarũ contradictarũ legi & & publicari, ac inter extrauagantes alias Apostolicas cõstitutiones in quaterno dictæ cancellariæ describi, & c. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginã nostrarũ suspẽsionis, inhibitionis, mãdati & volũtatis, &c. Datũ Spiræ, anno Dñi M.cccc.lxxviij.

Indulgentiæ vario modo conceduntur.

† Vide concilium Trid. sessio. 14. de casuum reseruatione, cap. 7.

De sententia excommunicationis.

¶ Bonifacius octauus.

¶ *Excommunicati sunt qui pactis, aut promissionibus iustitiam vel gratiam à sede Apostolica obtinent, & qui tales non reuelant, nec illis absolutio facile conceditur.*

CAP. I.

Excõmunicamus [a] † & anathematizamus [b] ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, & nostra, omnes clericos [c], religiosos, & laicos vtriusque sexus, siue sint familiares curię, siue alij vndecũque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod paruũ vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta, vel

Excommunicamus.] Hæc pronuntiatio reperitur in prouinciali cancellariæ. Et cum quidam scriptor Papæ diceretur incidisse in eam, Bonifacius Papa octauus hanc pronuntiationem innouauit, & eam publicari in audientia fecit. Et diuiditur in quinque partes. Nam primo Papa dantes & promittentes, acceptantes, & recipiẽtes, pro iustitia vel gratia sub quacũque forma verborum assequenda, excõmunicat. Secundo §. *Illos.* ad scientes hæc, & intra triduum non denuntiantes dictam excõmunicationẽ prorogat. Tertio, §. *Decernimus.* absolutionem dictæ excõmunicationis sibi reseruat, statuẽs quid primitus sit agendum pro huiusmodi absolutione assequenda. Quarto, §. *Iustitiam.* iustitiam obtentam post dictam excommunicationem incursam cassat & irritat. Quinto, §. *Sed & scienter.* vtentes scienter sic obtentis, post dictã excõmunicationem præmissis pœnis alligat.

Diuisio.

† Hanc cõstitutionẽ cũ suis censuris & pœnis omnibus innouauit Gregorius xiij. per extrauagantem incipientẽ, Ab ipso põtificat' nostri principio, anno 1574. eãq; extẽdit ad audentes, auxiliãtes, consiliantes, vel fauentes.

a ¶ *Excõmunicamus.*] numquid per hoc verbum intelligitur excõmunicatio maior vel minor? Et videtur quòd minor. extra lib. 6. de reg. iu. in pœnis. & ibi not. extra lib. 6. de except. pia. vbi proponẽdo excõmunicationẽ, requiritur expressio speciei excõmunicationis. quod non esset necesse, si maior excõmunicatio intelligeretur. Dic contra, extra de sent. excom. c. si quem. & est ratio, quia verbum excõmunicatio, de vi vocabuli importat maiorem, quæ excludit à fidelium communione, vt ibi. Item decret. pia. loquitur in proponendo, vbi impingitur parti, quæ non declarat propositum: hic in pronuntiando seu statuendo, cuius interpretatio est intelligenda prout verba sonant. extra de spon. ex litteris 1. Ios. Monachus.

Excõmunicatio quæ profertur de quo intelligatur.

b ¶ *Anathematizamus.*] simile extra de hæret. excõicamus 1. & 2. Et anathema est solemnis excõmunicatio, de qua habetur 11. q. 3. cum aliquis. & c. debẽt. & est idem quod superna perditio seu maledictio. 11. q. 3. nemo episcoporũ & 24. q. 3. cum sancti. & c. corripiantur. Et dicitur ab ana, quod est sursum, & thema, quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum. Sed numquid hæc pronuntiatio est constitutio, sententia, seu mandatum? Hæc enim diuersa dicuntur. extra lib. 6. eod. tit. c. quia. Et videtur esse constitutio. extra eod. tit. c. à nobis. & infra eod. §. decernimus. Nam decretũ est cõstitutio, & proprie potest dici sanctio: quia hæc constitutio pœnæ adiectione firmatur. arg. inst. de rer. diui. §. sanctæ. & dist. 5. in summa. Item quod nullo addito dicitur, simpliciter & perpetuo dicitur. ff. de don. cau. mor. l. Seia. in fi. C. de pœn. l. si seruus. Item ad prohibitum perpetuo antea pœna hic adijcitur, quæ debet naturã principalis sortiri. ff. de pact. do. l. inter socerum. §. cum inter. extra 6. lib. de regu. iur. accessorium. arg. C. de vsu. l. eos. in princip. ff. si quis cau. l. 2. §. 1.

Anathema quid est.

c ¶ *Clericos.*] Sed numquid comprehenduntur hic episcopi? Videtur quòd non. extra 6. lib. de hæret. inquisitores. & ibi not. Dic contra propter generalitatem verborum sequentiũ. arg. 17. q. 4. si quis suadente. extra lib. 6. eod. tit. c. quia periculosum. Item pœnam hic inflictam omnes (nisi hic excipiantur expresse) incurrunt. argu. C. vbi sen. vel cla. l. 1. & ff. de ritu nupt. Senatoria. cum vnũquemq; criminosum dignitas non debeat comitari. C. de decu. ne quis officialium. lib. 10. C. de digni. l. iudices. lib. 12. Et hoc arg. dico Cardinales ligari hac constitutione. Nec obstat quod not. extra lib. 6. de schism. c. 1. §. omnem. quia alio casu loquitur: & hoc nũquam fuit bonum exordium, sed ibi secus. Et est ratio huius distinctionis, factum quod est malum in se, quanto cõmittens in illud est maior, tanto grauius peccat. 40. dist. homo. Sed forsan ibi non est mihi credendum, qui pro me dixi. Sed numquid mediatores huius

maledictio-

manifesta facta sub generalibus[a], & plenarie nō expressis, siue sit[d] sub specialibus & expressis aperte verbis, quicquam dederint, aut receperint magnum vel paruum, vel promissionem de quacūq; re aut vtilitate propter hoc consequenda fecerint vel receperint pro aliqua iustitia siue gratia, pro se aut pro alio in causis vel iudicijs, seu aliàs per litteras Apostolicas, & quibuscūque modis apud sedē Apostolicam obtinenda. ¶ Et hanc sententiam[b] ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. ¶ Illos quoque qui aliquē sciuerint culpabilē in prędictis, & nobis intra dierū triū spatiū nō retulerint, vel alicui per quē ad nos verbū fideliter perferatur[c], simili decernimus sententiæ subiacere. ¶ Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiā pro prædictis, vel aliquo prædictorum, absque speciali mandato, nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere[d]: nisi forsan ad nos habere accessum non posset in mortis† articulo[e] cōstitutus: Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quantum dedit vel recepit[f] integraliter pauperibus largiatur[g]. ¶ Iustitiam vero siue gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti[h] volumus, omnique statuimus carere effectu & robore firmitatis. ¶ Sed & scienter vtentes[i] ipsis, simili sententia excommunicationis[k] astringimus: & reseruātes nobis absolutionem eorum cum præmissis in omnibus ad pœnas similes obligamus.

¶ Idem.

¶ Præmissis damnis ex interdicto prouenientibus, statuit, quòd propter dominum debita non soluentem eius terra vel ciuitas sine speciali Papæ licentia non interdicatur.

CAP. II.

PRouide attendentes, quòd vt frequentius, quamuis nō

maledictionis tenentur hac pœna? Dic quòd sic, saltem ex §. infra eod. illos. & hos credo comprehēdi. ī. eod. ver. & hanc. & quia participat in crimine criminoso. extra eod. nuper. & c. si concubinæ.

a ¶ *Sub generalibus.*] verbi gratia: non intendo vobis esse ingratus, vel dicendo, decens est vt laborans pro alio, recognoscatur, Multa enim tacita tenēt quæ expressa vitiant. arg. ff. de hære. insti. l. si quis Sempronium. Sed quid si verbo non exprimit, sed facto deponit: vel aliter rogat non solitus rogare, aliàs nisi sciat se munitum? Dic, talis dicit, quia facta loquuntur, vt ait Grego. arg. 22. q. 5. cauere. & plus exprimitur facto, quàm verbo. ff. de ædil. edi. l. si tamen. §. 1. Sed quæ est ratio, q hic expressa seu generaliter dicta vitiēt? Dic, quia qđ iustū est, iuste exequaris, vt Deut. 21. & est casus extra de simo. sicut tuis. 14. q. 4. nō sane. 1. q. 1. non est putanda. ff. quod met. cau. l. extat. C. de act. & oblig. l. negantes. Insti. vi bo. rap. §. sed nedum talia. C. de re milit. contra publicā. in fi. lib. 12. quis ponēs finem bonū, habet illū attingere per bona media, vt dictis iuribus & competenti tēpore non agens, cum teneatur finem ponere & attingere illum: illud attingere, cum sit facti, debet intelligi arbitrio boni viri. ff. de verb. obli. l. continuus. §. cum ita. ff. de rei vendi. qui restituere. in fi. Sed numquid aduocatus, procurator, vel tabellio petens salaria, & conueniens de eisdem ligatur hac sanctione? Dic q nō. 11. q. 3. non licet. secus in iudice. vt ead. cau. & quæst. qui recte. & hic. Et est ratio, hic damnata generaliter non referuntur ad personas iuste secundum ius salaria recipientes. Notatur de hac materia extra de verb. sig. super quibusdam. & de vita & hon. cleri. cum ab omni. C. de iura. calu. authen. principales. Quid si tabellio plus debito acceperit, numquid hac constitutione tenetur? Dic q non, quia non recipit pro iustitia seu gratia assequenda, quod requirit hæc constitutio: vnde dato q iudici daretur, vel alius det pecuniam pro iustitia differenda aut auferenda, hac constitutione non ligatur, quæ in alio casu loquitur. arg. ff. de lib. & posthu. l. commodissime. extra lib. 6. de rescri. susceptum. Item cum sit pœnalis, eam non extendam. de pœni. dist. 1. pœnæ. Sed numquid sine parabola præcedente potest dari aliquid promotori negotio completo? Videtur q sic, arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. fin. ff. de don. Aquilius Regulus. & de var. & extraord. cog. l. 1. §. proinde. extra de simo. c. dilectus 2. in fi. 1. q. 2. sicut episcopum. Contra. 1. q. 1. eos. in fi. Sol. ibi speciale propter magnitudinem criminis. 1. q. 7. c. fin. Item hic ligatur scientes tantum. infra eod. in fi. sed ibi etiam ignorantes. extra de elect. c. penul. & 1. q. 5. præsentium. Item ibi quis ligatur pro peccato alterius, quod non est in pœna hic inflicta. 24. q. 3. §. 1. & c. 1. Sed pone: neuter aliquid facto vel verbo exprimit: & tamen mente vterque gerit, seu alter se daturum, numquid ligatur hoc [illegible]culo? Dic q non, quia hæc constitutio factum requirit, sicut il[illegible]non. 17. q. 4. si quis suadente.

A decoatis & procuratoribus licet: quod est iudicibus vetitum.

b ¶ *Et hanc sententiam.*] sed n[illegible] hæc sunt dicta supra? Dic loquitur supra cum sunt dantes, [rec]ipientes, promittentes, & acceptantes, ex verbis emissis, speci[aliter ve]l generaliter se obligant: sed hic loquitur quando parabola pręcessit per proxenetam, & cōmodum ad alium deuenit, ita q contractus supra damnatur. sed hic sequela huius contractus prouenieus ad alios scienter damnatur pœna consimili. nec mirum. quia scientes & non denuntiantes eadem pœna ligantur. infra §. proxi. vnde dic, ad promittentes, &c. et sequela præcedentium iam superius damnatorum, & hoc innuunt verba sequentis §. quæ copulant per verbum, quoque, casum sequentem minus dubiū præcedentibus in parilitate pœnæ, vt in 1. respon. huius cap. damnetur cōtractus: secūdo ver. & hanc, sequela eiusdē cōmodum cōtinens. tertio, §. illos. scientes & nō denūtiantes, licet nō habeāt cōmodū directo vel indirecto. Ioa. Mon.

c ¶ *Perferatur.*] Nota aliquem teneri ad iudicandum vel denuntiandum. extra lib. 6. de reb. eccle. non alie. c. 2. ver. clericos. 2. q. 7. sicut. & c. seq. argu. contra. ff. de condi. ob turp. cau. l. idem & si. §. si sibi iudicium. & forsan secundum canones. secus not. extra de fur. qui cum fure. Sed quem vocas hic scire? videtur si ab alio audiuit. 22. q. 5. hoc videtur. ff. de admi. tut. l. qui diā. §. vlt. ff. de pet. hære, l. item veniunt §. quicūque ergo. Dic illum scire, qui hoc potest probare. 2. q. 7. plerique. & §. seq. & c. si quis episcopus. C. de prob. l. sciāt.

Denuntiare an quis teneatur.

d ¶ *Obtinere.*] aliàs Papa non reseruante sibi absolutionem, alij possunt absoluere. extra eo. nuper.

† Vide cōcil. Trid. sessio. 24. c. 7. de casuum reseruatione.

e ¶ *Mortis articulo.*] hoc est generale. extra lib. 6. de pœnis, c. fin. §. præsenti. extra de offic. ordi. pastoralis. §. 1.

f ¶ *Recepit.*] quod si nō habet, tunc luat in corpore. Nam in pœnis pecuniarijs, quæ surgunt ex delictis, quod nō potest in bursa male agēs, in corpore luat. ff. de in ius voc. l. si. ff. de pœn. l. 1. in fi. extra de do. & contu. finē. in fi. & not. extra de appel. reprehensibilis.

Corpore det pœnas qui caret ære malus.

g ¶ *Largiatur.*] vt non fiat restitutio danti propter eius turpitudinē: nec recipiens cōmodo retentionis vtatur. licet vtrobique versetur turpitudo. & est ratio, quia vterque incidit in factum merito damnatum. ff. de cond. ob turp. cau. l. 1. in fi. extra de vita & hone. cleri. cum ab omni. & quia quod gratis fieri debuit, in pactū lucrosum non debet conuerti. ff. de cond. ob turp. cau. si vestimenta. & extra de simo. c. nemo. & c. de hoc. not. simile. vnde dans hoc casu contra recipientem agens, repellitur. ff. de cond. ob turp. cau. vbi autē. Iudex tamen qui habet purgare culpam, & illam in bonum pœnæ commutare. arg. de offi. præsi. l. 2. & l. congruit. turpe lucrū à possessore extorquebit, & dabit pauperibus, vt hic. & ff. de iure fis. l. Lucius. Sed contra. C. de reli. & sumpt. fu. & al. lu. alearum. Sed ibi non erat malum secundum se, cum in certis casibus bene possit fieri ludus, vt ibi. & ff. de aleato. l. solent. §. 1. hic secus. Dico est ludum prohibitum regulariter clericis. extra de vita & hone. cler. clerici 4. extra de exces. præla. inter dilectos. authē. de sanctis. epis. §. interdicimus. coll. 9. Item contra. ff. de colleg. illic. l. collegia. 1. respon. Sed ibi erat res illicita propter carentiā solemnitatis, scilicet quia collegium non erat per principem approbatum: hic erat illicitum de se: & ideo hic maior pœna quàm ibi. Nec per remedium hic datum tolluntur antiqua. arg. ff. nau. cau. stab. l. & ita de facto. §. 1. ff. de act. & oblig. l. quotiens. C. de sepul. viol. l. 3. extra lib. 6. de pœn. c. si §. per hoc quoque. & extra lib. 6. de re iud. cum æterni. de quorum aliquibus habetur 14. q. 5. non sane. C. de pœn. iudi. qui ma. iud. per totum.

Lucrū turpe est extorquendū, & pauperibus dādū.

Ludus est clericis prohibitus.

Remediū nouum nō debet antiquum tollere.

h ¶ *Momenti.*] & sic nota, q vitium partis vel defectus facit gratiā vel iustitiam nullam, vt hic. & extra de rescript. cum adeo. extra de æta. & qual. cum bonæ. extra 6. lib. de rescript. c. 1. extra de fil. presbyt. c. 2. lib. 6. & l. canonizata. 2. q. 6. venales. Firmatur hic pœnæ excommunicationis adiectione. Idem de gratia, quæ gratis debet dari. 1. q. 1. sunt nonnulli.

i ¶ *Vtentes.*] & sic not. q nedum faciens malum: sed vtens malefactis scienter consimili pœna irretitur. extra de immu. eccle. aduersus. extra de cri. fal. ad falsariorū. C. de cri. fal. l. si falsas. & l. maiorē.

k ¶ *Excommunicationis.*] quæ est timenda, siue fuerit iusta, siue iniusta. vt patet 11. q. 3. sententia.

Excōicatio siue iusta siue iniusta timenda est.

P *Rouide attendentes.*] ¶ Quod vnus nomine suo pro sui interesse non posset ecclesiam subijcere interdicto, dudū prouisum est extra de ijs quæ fi. à ma. par. cap. quæsiuit. Sed hic prouidetur generaliter, vt infra proxi. & præmissa intelligo vbi proceditur à parte, vt dicto c. quæsiuit. aut à iudice conuentione partis, vt hic. Sed quæro: archidiaconus qui ex consuetudine excommunicare non potest, sed bene eadem consuetudine potest interdicere, ecclesiam interdicit:

inter licite numquid potest? Dic quod sic: quia cum excõmunicatio, interdictum, vel suspensio in potestate iudicis regulariter sumuntur paria, extra eod. tit. cum medicinalis. §. & hæc eadem. idem illã pœnam infliget, de qua sibi videbitur, & quæ erit aptior negotio. extra vt lit. non contest. tuæ. & c. ita quoniam. §. fin. Item potestas specialiter non prohibita, stat. arg. C. de appel. præcipimus. in fi. quia in tractatu prohibiti, vt est edictũ de matrimonio, de procurationibus & similibus, quod non est prohibitum expresse, est permissum. extra de spon. cum apud. ff. de procur. l. mutus. a. respon. Et hæc decre. habet quinque dicta. Primo, procemium ad dicenda præmittit. Secundo, ver. *Præsentis*. iuxta præmissa statuit. Tertio, ver. *Nos enim*. factũ contra statutum huiusmodi irritum decernit. Quarto, ver. *Non obstantibus*. dicto statuto obuiantia tollit. Quinto, ver. *Nisi à prædicto statuto*. excipit.

Edictum de matrimonio est prohibitorum.

a ¶ *Sine culpa*.] de hoc not. extra de consti. cognoscentes.

b ¶ *Proferuntur*.] extra de spon. non est. & not. 2. q. 4. in summa. Quid si hodie consimilis ferretur sententia sine scriptis: numquid ferens esset suspensus? Argu. pro & contra. extra lib. 6. de reg. iur. non præstat. Dic quod sic. extra lib. 6. eod. tit. cum medicinalis. §. hæc eadem. Sed dices illud cap. loquitur vbi sententia est aliqua, vt dicto c. §. si quis. & §. superior. sed hic est nulla. Sol. dictum cap. punit temeritatem iudicũ, vt dicto c. §. si quis. quę conuincitur, siue sententia sit nulla, siue aliqua, iniusta tamen. Et quando iudex peccans ista constitutione, & illa duplici maledictione dignus est, secundũ Philosophum, & transgressor duarũ constitutionũ: nec pœna præstat sibi immunitatem. ff. de intend. & releg. relegatorũ. §. fin. & pone quod excommunicans esset excommunicatus, sententia esset nulla. 24. q. 1. audiuimus. attamen pœna dicti §. locum haberet.

c ¶ *Nimis prompti*.] idest, nimis festiui. contra iura. C. de senten. ex breui. reci. l. 2. C. de appel. ne causas. 50. dist. ponderet. 2. q. 1. in primis. Ioan. Monachus.

d ¶ *Radice*.] vt sunt contractus mercatorum, qui dederunt causam præsenti edicto.

e ¶ *Indicijs*.] C. de rei vendi. l. indicia. C. de dolo, l. dolum.

f ¶ *Laudes*.] extra de pæni. & remis. quod in te. extra de consec. eccle. vel alta. cap. fin.

g ¶ *Ministrantur*.] vt dicto c. quod in te. & extra 6. lib. eod. tit. c. fi.

h ¶ *Suffragia*.] 13. q. 2. pro obeuntibus. & c. sequenti. & seq.

i ¶ *Villa*.] extra de verb. sign. c. cum in partibus. extra lib. 6. eod. tit. si ciuitas. notatur quid sit.

Locus quinque modis accipitur.

k ¶ *Locus*.] Multipliciter accipitur locus: vno modo pro quantitate mensurante rem extra. vt sunt tempus & locus, secundũ Philosophum. Et sic ponitur 13. q. 2. vbicumque 1. & ff. de exerci. l. 1. Alio modo pro parte fundi. ff. de verb. sign. l. locus. Tertio modo pro efficacia argumenti, vt est locus maxima, vel differentia maxime, secundum quod dicitur ab Artistis, locus est sedes argumenti, vel illud à quo extrahitur argumentum. versus:

Versus.

Est locus atque loci sunt artes, sunt loca terra.

Quarto modo pro conuenienti statu, vt dicto c. cum in partibus. in fi. Et sic accipit Horatius, cum dicit:

Horatius.

Singula quæque locum teneant sortita decenter.

Quinto modo pro congregatione habitantium intra metas vnius loci, vt hic. & extra de cleri. excom. minist. cap. postulastis. extra 6. lib. eod. tit. alma. 2. respon.

l ¶ *Territorium*.] quid sit, habes ff. de verb. signi. l. pupillus. ver. territorium.

Pecuniæ appellatio omnes res continet.

m ¶ *Pecuniæ*.] appellatione pecuniæ omnis res continetur. 1. q. 3. c. totum. ff. de verb. signi. l. pecuniæ verbum. & l. pecuniæ nomine. & C. de const. pec. l. 2. & hoc ait Philosophus dicens, appellatione pecuniæ omnis res continetur, cuius dignitas, idest valor nummismate mensuratur.

sine causa, sine culpa [a] tamen multorum, interdicti sententię proferuntur [b]: quodque sunt nõnulli iudices nimis [c] prompti ad proferendas easdem, etiam in negotijs siue causis, quæ interdũ plus ex cupiditatis, quàm charitatis radice [d] perspicuis indicijs [e] procedere arguuntur: quodque interdicti tempore diuina organa suspendũtur & laudes [f], nec ecclesiastica sacramenta ministrãtur [g], vt solent: tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia [h], præsertim per oblationem frequentẽ Hostiæ salutaris: adolescentes & paruuli participantes rarius sacramenta minus inflammantur & solidantur in fide: fidelium tepescit deuotio, hæreses pullulant, & multiplicantur pericula animarum: Præsentis constitutionis prouidemus edicto, vt nulla prouincia, ciuitas, castrũ, villa [i], locus [k], territorium [l], vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiuscuis monetæ vel pecuniæ [m] quãtitate, quacũque occasione vel causa, seu quouis quæsito colore: pro eo maxime quòd ipsorum domini, rectores seu officiales, quocũque nomine censeantur, aut incolæ seu habitatores, aut singulares personæ ipsorum statutis vel statuendis, ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum seu quantitatẽ non soluerunt hactenus, aut in antea non persoluent: Nos enim exnunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus extitit attentatũ [n], vel contigerit attentari, illudque reuocamus omnino. Nõ obstantibus quibuscumque contractibus [o], obligationibus [p], pactis [q], conuentionibus [r], compositionibus [s]; submissionibus [t], fideiussionibus [u], consensibus [x], processibus [y] & sentẽtijs super hoc

Cõstitutio ad præterita quandoque extẽditur.

n ¶ *Attentatum*.] & sic hæc constitutio trahitur ad præterita: nec mirum, quia hoc hic cauetur expresse. extra de consti. c. fin. 3. q. 4. omnea. C. de sacrosan. eccl. l. fi. in fi. Et de materia attentatorũ ante pœnam incursam. verbi gratia, Ante istam conclusionem est ecclesia interdicta secundũ vnum modum de hic reprobatis: aliquis celebrat in ea ecclesia, tãdem fit hæc constitutio: non releuatur per hãc constitutionẽ. not. simile extra 6. lib. de regu. iur. c. ratihabitionem. argu. ff. de iur. a. ctuque priua. l. 3. in fi. & l. seq. C. de sen. pal. l. fi. in prin. ff. de capt. & postli. reu. l. in bello. §. factæ. authen. vt cum. de appella. cogen. circa prin. coll. 8. vbi not. quod constitutio, quæ extenditur ad præterita, non cõprehendit decisa per sententiã. & extra lib. 6. de reg. iur. c. factum. Ioan. Monachus.

Cõtractus sunt duplices.

o ¶ *Contractibus, &c*.] & est ratio, quia innoxij tunc ligarentur per ista, vt s. in princ. extra eod. Romana. §. si. propter hoc illicitum hic retractat. Et dic cõtractibus vel quasi. siue vltro citroque obligatorijs, vt emptio & venditio, & similes: vel ex parte vna, vt est donatio. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. Institu. de oblig. quæ ex quasi contrac. nas. per totum.

Interesse est æstimatio pecuniaria.

p ¶ *Obligationibus*.] quæ sunt iuris vinculũ. Inst. de oblig. in prin. Sed quid si agatur ex obligatione ad interesse? Dic: idem, cum interesse sit æstimatio pecuniaria. ff. de re iud. l. si quis ab alio.

q ¶ *Pactis*.] quid sit pactum, & quæ conuentio, habetur ff. de pact. l. 1. §. 1. & §. adeo.

r ¶ *Conuentionibus*.] ab initio.

s ¶ *Compositionibus*.] ex postfacto. Ioan. Monachus.

t ¶ *Submissionibus*.] in iudices factis.

u ¶ *Fideiussionibus*.] hoc est obligationibus non principalibus, sed accessorijs. Inst. de fideius. per totum.

x ¶ *Consensibus*.] partium. Ioan. Monachus.

Interdictũ quãdoque directe, quãdoque indirecte fertur.

y ¶ *Processibus*.] & sententijs iudicum. Quid si non sit lata sententia interdicti directo, sed solũ mandatur rectoribus locorũ, in quibus morantur; vel veniunt excõicati ex causis prædictis, quod quãdiu morantur ibidẽ, cessent à diuinis, etiã tribus diebus post recessum, prout frequenter fieri consueuit. Videtur idem, cũ eadem sit ratio. ff. ad leg. Aquil. l. illud. nam aliàs præsens constitutio imponeretur verbis, & nõ rebus, & debito fraudaretur effectu. arg. extra lib. 6. de elect. cõmissa. §. porro. C. cõmu. deleg. l. 2. in fi. Dic distinguendũ, aut agitur de delicto maiorũ, propter quod terra posset directo interdici. extra eod. tit. lib. 6. si sententia. § cæterũ. & sic prædicto modo posset directe poni interdictũ. extra de spons. non est. aut nõ: & sic reditur ad interdictũ hic prohibitũ: sed primo modo reditur ad interdictũ permissum. Sed quæro hoc casu permisso, nõ interdicitur prouincia, vt dicto c. non est. sed interdicitur curato ne celebret tali præsente, celebrat: nũquid est iste celebrans irregularis? Arg. quod sic. extra lib. 6. eod. tit. c. is qui. extra de cler. excom. si celebrat. Sed dices ad hoc, mitius agitur cum lege, quàm cũ ministro legis. ff. de arb. l. Celsus. Sol. hoc casu nedũ requiro inhibitionem iuris vel hominis, sed pœnam à iure inflictam, vt dicto c. is qui. & pœnalia non extendã. ff. de pœnis, interpretatione. & de pæni. dist. 1 pœnæ. & extra lib. 6. de reg. iur. odia. & extra eod. lib. de fil. presby. c. 1. in fi. Sed quæro, ex delicto quis condemnatur ad pœnam pecuniariã, nũquid huic constitutioni locus est? Et videtur quod non, quia hic loquitur in contractibus: & sic ad delicta non extendam. & etiam ratio originis est consideranda. ff. de dona. qui id quod. & initium spectandũ. ff. ad Maced. si tamen. not. de elect. dudum 1. Dic contra. ff. de pecul. l. 3. §. idem scribit. & leuiter reuertor ad pœnam interdicti tollendam propter rationes s. eod. in principio tactas. Sed quid si omnes & singuli consentirent. Videtur conuentio tenere. ff. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. & ff. ad municip. l. quod maior. Dic contra, quia infantes se ad hoc obligare non possent, cum eorũ ætas ignoret quid agat. C. de fal. mon. l. 1.

Idem

Idem in furioso. ff. de rei ven. l. quod infans. Itẽ tunc ligarentur mortui ne commoda ecclesiæ militantis ad eos venirent, vt s. eod. in prin. Sed contra per leg. quæ omnes adstringit, hoc potest fieri. extra de cõstit. c. fi. ergo & per pactum. ff. de pact. l. non impossibile. & per consuetudinem: ergo & per pactum. C. de fideiussl. l. fin. Sol. pacta hæc non valent, quibus detrahitur honori Dei, & publicæ vtilitati animarũ, & vbi contra animam hæreses pullulant, vt s. eod. in princ. arg. extra de foro comp. si diligenti. & de fer. conquestus. ff. de pact. ius publicũ. & male adinuenta. vtpote contra prædicta, tempore nõ firmantur. auth. vt nul. iud. li. ha. lo. fer. §. t. coll. 9. Item vbi agitur de electionibus, & similibus, quod maior pars facit, omnes facere videntur, vt dicta l. quod maior. Itẽ vbi factum omniũ respiceret debitum vel publicam vtilitatem: quia tunc sufficeret maior pars. extra de ijs quæ fiunt à maio. par cap. c. fi. Sed vbi agitur tantũ de commodo vel incõmodo singulorũ, consensus omnium est requirendus. extra de offi. archi. ad hæc. in fi C. de aucto præst. l. fi. ff. de aqua plu. arc. l. in concedendo. extra lib. 6. de reg. iur. quod omnes.

a ¶ *Iuramentorum.*] nã ex quo non tenet contractus, nec confirmatio contractus valet. ff. de fideiuss. cũ lex. nor. extra lib. 6. de reg. iur. non est obligatorium. Arg. contra C. de præd. mino. l. & si is. Sol. vt ibi.

b ¶ *Multarũ.*] de quibus habes C. de mo mul. & ff. de verb. signi. si quæ.

c ¶ *Speciali.*] sed qualiter sedes Apostolica illicitum, vt hic, faciet licitum: quæ ait, quod est licitum approbantes, & illicitum reprobantes. extra de præb. dilectus 2. Sol. illicitum quandoque ex certis circunstantijs toleratur, vt dicto tit. de pb. nisi essent.

d ¶ *Apparente.*] sunt & quidẽ alij casus, in quibus probare oportet per scripturã. not. extra lib. 6. de censib. Romana. §. postquam. Ioa. Mona.

Pactũ non valet quod detrahit honori Dei

Pactum à maiori parte, ac videatur factũ ab omnibus.

† al. antiquatum

† Quia nullum schisma est, quod nõ sibi aliquam hæresim confingat, et recte ab ecclesia recessisse videatur. ita B. Thomas 2. 2. q. 39. art. 1. add. Turrecremeñ in summa de Ecclesia lib. 4. &c. & seq.

Illicitum quandoq; toleratur.

habitis, vel habendis iuramentorum a, pœnarum spiritualiũ & temporalium seu multarũ b appositione, vel quacũque alia firmitate vallatis: Nisi talis suppositio interdicti hactenus foret facta vel in antea fieret de Apostolicæ sedis speciali c licentia, & expressa per ipsius sedis patentes litteras apparente d.

¶ Clemens quintus.

¶ *Andronicum Palæologum se Imperatorem Græcorum nominantem, & hæresis ipsorum fautorem, excommunicatum denuntiat: omnesque cum eo sic manente societatem contrahentes, ipso facto dicit excommunicatos, & eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto. Suntque priuandi bonis, quæ ab Ecclesia tenent, & talis societas seu confœderatio nulla est. Facit c. ad Apostolicæ. de sent. & re iud. lib. 6.*

CAP. III.

AD certitudinẽ præsentiũ, & memoriam futurorũ, Andronicum Palæologum, qui Græcorum Imperatorem se nominat, tamquam eorundẽ Græcorum antiquorum † schismaticorum, & in antiquato schismate constitutorũ, & per † hoc hæreticorum, & hæresis ipsorũ ac schismatis antiqui fautorẽ, de fratrum nostrorum consilio denuntiamus excõmunicationis sententiam latam à canone incurrisse, ac ipsius fore sententiæ vinculo innodatum. Cæterum vniuersis & singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus cuiuscũque præeminentię, conditionis, status, necnon vniuersitatis ciuitatum, castrorum, & aliorum locorum districtius inhibemus, ne cum eodem Andronico Palæologo in huiusmodi excommunicatione manente, societatem vel confœderationẽ aliquam contrahere sub quouis ingenio, vel machinatione præsumant: vel ei aliás in his, quibus excõmunicatus est denuntiatus à nobis, præstare consilium, auxilium, vel fauorem publicum vel occultum. Et si secus præsumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium præsumentes (non obstante quolibet indulgẽtia sub quacumque forma verborum, vel expressione ipsis ab Apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quam exnunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorũ & vniuersitates prædictas, quæ secus attentare præsumpserint, prout expedire videbimus ecclesiastico curabimus subijcere interdicto. Ad priuationem omniũ bonorum, quæ à quibuslibet tenent ecclesijs, & ad pœnas alias spirituales & temporales, prout vtile putabimus, processuri. Et nihilominus societatẽ & confœderationem ipsas (etiã si pœnarũ & iuramenti additione, vel quacũq; fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis, iij. Nonas Iunij, anno ij.

¶ Idem †.

¶ *Excommunicati sunt, qui litteras à Papa ante suam coronationem concessas impugnant.*

CAP. IIII.

QVia † nõnulli (prout accepimus) contra doctrinam Apostoli suæ prudentiæ, quin potius imprudẽtiæ innitentes, ac disceptare super his de quibus eis non expedit, satagentes, asserere non verentur, quód summus Põtifex ante suæ coronationis † insignia se nõ debet intromittere de prouisionibus, reseruationibus, dispensationibus, & alijs gratijs faciendis, nec se in litteris episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere: Nec etiam vti bulla, † in qua nomen exprimatur ipsius: Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione huiusmodi aliquas litteras nostras super negotijs quibuscũque confectas †, quæ à nobis ante donationis nostræ insignia, emanarint, ausi fuerint impugnare, excõmunicationis sententia innodamus. Datũ apud Pessecum Burdegalen. diœcesis, anno ij.

† Ioannes à Selua in tract. de benefi. par. 1. q. 2 dũ meminit huius extrauagantis, eam tribuit Clementi sexto

† Prouerb. cap. 3. c. ne innitaris. extra de constit.

† Videtur in c. in nomine Domini. 23. dist. versic. sedes ista. & ibi Gemin. & alios: & Ioan. à Selua tract. de benefic. par. 1. q. 2.

† al. consecrationis

FINIS.

ROMAE,

In Aedibus Populi Romani M. D. LXXXII.

INDEX LOCVPLETISSIMVS

RERVM ET VERBORVM, QVAE IN SEXTO DECRETALIVM, CLEMENTINIS, ET EXTRAVAGANTIBVS HABENTVR.

Primus numerus columnam, secundus numeros in medio pagina positos denotant. Verum quando solus primus apparet, in principio ipsius columna require.

A

N Aposto-

B.

Bene-

Con-

Doctor

Fra-

Impubes

Iudicij

L

P

Index materiarum

Prin

Q

R

Sacer-

Statuta

Finis rerum & verborum, quæ in Sexto Decretalium, Clementinis & Extrauagantibus habentur.

REGESTVM SEXTI DECRETALIVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
AA BB CC DD *

Omnes Quaterniones. DD Quinternio. * Duernio. † Primum folium.

REGESTVM CLEMENTINARVM.

• A B C D E F G H I K L

Omnes Quaterniones. L Ternio. • Primum folium.

REGESTVM EXTRAVAGANTIVM.

✚ A B C D E F G H I K L M N O

Omnes Quaterniones. L M N O Terniones. ✚ Duernio.

ROMAE
In ædibus Populi Romani M. D. LXXII.